Lipsa IUL 2005 20.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările uniți-vă !

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVII ● 9 ianuarie 1976 ● Nr. 1 (411) 8 pagini 1 leu

ȘTEFAN SZÉKELY

Mîinile lui Ștefan Székely sînt unul din puținele fenomene uimitoare pe care le-am putut cunoaște, deci trăi, în viața mea. Spun nu ochii, nu sensibilitatea, nu capacitatea de a surprinde esențialul frumos din această lume, ci mîinile, pentru că mîinile lui Ștefan Székely dau metalului, materiei veșnice, o altă năzuință spre veșnicie. Sînt aceleași mîini, care bat, de foarte mulți ani, pe clapele linotypului, literele cărților și ziarelor noastre, într-o aceeași sfîntă, aș spune nemuritoare prin rezultatele ei, dragoste pentru cultură și frumos. Ele fac materială privirea, sensibilitatea, capacitatea lui Ștefan Székely, de a surprinde acel esențial frumos al lumii.

Așezîndu-vă tîmpla lîngă mîinile artistului, veți simți o luminoasă și plină de sensibilitate dimineață . . .

TIMOTEI JURJICA

Ilustrăm acest număr cu lucrări ale artistului ȘTEFAN SZÉKELY

Familia

Semnele anului

Noul an, cu atmosfera căruia ne-am deprins deja ființa, a debutat sub semnul bogăției și împlinirilor, deschizînd, prin arcada peste timp a noului cincinal, perspectivele dezvoltării noastre viitoare. Ne aflăm, deci, într-un prim ianuarie, cu sentimentul proaspăt al începutului unei noi etape din viața țării, din viața noastră, a fiecăruia dintre participanții la istoria prezentă. Imboldul dat, în prag de an, de secretarul general al partidului, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, prin mesajul adresat întregului popor, primește, încă din primele zile ale lui '76, răspunsul întregii națiuni socialiste hotărîtă să-și împlinească menirea de a urca treptele civilizației spre prosperitate și bunăstare. Avînd în față un viitor ale cărui dimensiuni sînt cunoscute, concretizate în detaliile creșterilor prevăzute în Programul partidului, urmărind cu precumpănire avîntul științei și tehnicii, echilibrarea ponderii industriale pe teritoriul țării, modernizarea, în continuare, a agriculturii pe linia industrializării ei ; avînd numite, deja, obiectivele ce vor trebui atinse pentru a crea cadrul etapelor viitoare ale ascensiunii țării, pasul în noul an a îmbrăcat aura sărbătorească a sîrguinței spre accelerarea progresului economic și social al țării.

Pentru noi, cincinalul pe care l-am început deschide, prin semnificațiile sale, o nouă epocă în istoria țării. Un cincinal al revoluției științei și tehnicii constituie un salt calitativ, posibil de realizat de-abia atunci cînd economia unei țări, industria sa, în principal, se află deja pe o înaltă treaptă de dezvoltare, capabilă să asigure înaintarea echilibrată a tuturor ramurilor vieții economice. Un cincinal al revoluției științei și tehnicii constituie saltul spre profunzime, capabil să impulsioneze, sub aspectul său calitativ, ritmul întregii vieți economico-sociale. Ne aflăm în primele zile ale acestui cincinal, avînd chezașe puterea economică a țării, ridicată în cîteva decenii dense, fermitatea întregului nostru popor hotărît să-și ridice țara spre treptele civilizației comuniste, avînd chezașă lecția concretă a unei economii planificate în perspectivă, care să asigure o dezvoltare egală, echilibrată a tuturor județelor țării.

Încrederea în propriile noastre împliniri viitoare, face parte din spiritul revoluționar al acestui timp socialist, în care, cele mai îndrăznețe aspirații de odinioară sînt deziderate firești ale zilei de astăzi. Și, dacă milenarelor bucium le-avem astăzi corespondentul chemărilor peste țară la întrecere, luptei de atunci, spre neatîrnare, unire, dreptate, pe care le păstrăm în noi ca sacre împliniri, îi corespunde astăzi lupta spre desăvîrșire socială și umană, lupta spre răspundere față de înaltele deziderate ale țării, față de muncă. În dimineața noului an, glasul oamenilor lupta spre răspundere față de înaltele țeluri ale țării, către colectivele de muncă din cele mai importante sectoare ale economiei, chemarea lor la întrecere indicînd preponderența obiectivelor pe 1976, capabile să răspundă necesităților acestui prim an al cincinalului științei și tehnicii, an hotărîtor în realizarea la timp și în cele mai bune condițiuni a obiectivelor acestei etape.

Cultura materială a țării va cunoaște prin cincinalul în care am pășit, dimensiunea unui proces complex și amplu care-și va găsi reflectarea, atît prin implicațiile sale în viața socială cît și direct, în creșterea calitativă a culturii spirituale, în modelarea nouă a omului pe coordonatele umanismului revoluționar.

PAUL EUGEN BANCIU

Convorbiri

Cu Dumitru Ghișe

PROF. UNIV. DR.,

Vicepreședinte al Consiliului Culturii și Educației Socialiste

„Arta pentru viitorul omenirii"

— Pe bună dreptate, așa cum Dv. semnalați : „S-a putut constata adeseori că, în istoria gîndirii, nu întotdeauna lucrurilor celor mai importante li s-a acordat și atenția cea mai mare". Recunoscînd această stare de lucruri ca o eroare a trecutului, concluzia nu poate fi alta decît că : în planul activității culturale, se impune ca problemelor celor mai importante să le consacrăm cele mai prețioase eforturi. Date fiind preocupările Dv. de ordin general pe planul culturii, Vă rog, de început, să Vă pronunțați : În ce măsură apreciați că „Viitorul Omenirii" este astăzi una din cele mai actuale probleme și ce eficiență întrevedeți importanței teoretice ce i-o acordăm și dezbaterii practice pe care o întreprindem ?

— Niciodată „viitorul" n-a fost autonom față de ceea ce l-a premers. Rădăcinile lui sînt adînc implîntate în prezent, așa după cum cele ale prezentului pot fi regăsite în trecut. Nici nu există demarcații prea riguroase între **ceea ce este și ceea ce va fi.** Adolescentul de azi e tînărul de mîine și copilul de ieri. Cînd va deveni matur, raporturile acestea se vor schimba, desigur. Relativitatea granițelor nu anulează însă existența unei continuități obiective. Tînărul de mîine nu poate fi înțeles, mai mult, **nu va fi,** ca atare, fără ca să existe adolescentul de azi. De pe pozițiile științei, ale gîndirii filozofice materialist dialectice și istorice, orice evoluție este determinată. Ziua de mîine e determinată de cea de azi, de cea de ieri și alaltăieri. Ex nihilo, nihil . . . Iată de ce cred, mai mult, am certitudinea că **Viitorul Omenirii"** este o problemă de cea mai stringentă actualitate. Prin ceea ce face astăzi, omenirea își clădește propriul viitor. O atare problemă nu poate fi nimănui indiferentă. De aici decurge, logic, și caracterul de eficacitate și valoare practică a oricărei preocupări actuale legată de perspectivă, așa dar, de viitor ! Nu întîmplător, în zilele noastre, problemele prognozei, în toate domeniile, sînt tot mai intens dezbătute. Importanța acestei chestiuni este și individuală dar și socială. A face, astăzi, o politică științifică, înseamnă a munci și a construi avînd mereu în față dimensiunea viitorului. Programul adoptat de Congresul al XI-lea al Partidului este, din acest punct de vedere, o expresie a modului în care se cristalizează, pe temeiul trecutului și munca prezentă, dialectica devenirii noastre economice, sociale, politice și culturale într-un viitor apropiat. Aș spune că nici nu e posibil să ai o conștiință clară a prezentului fără a te raporta, cu cît mai multă precizie, deopotrivă, la trecut și viitor.

— Antrenînd arta în problema Viitorului Omenirii, se deschid două perspective de dezbatere : a) evoluția și b) utilitatea artei în și pentru acest viitor. Întrucît rămînem pe lîngă cea de-a doua perspectivă, a utilității, se cuvine să ne amintim că, în antichitate, poetul filozof Lucrețiu vorbea de „arte utile" ale căror mamă este nevoia, după, cum contemporan nouă, José Ortega Y. Gasset apreciază că „orice artă este necesară", întrucît „prin artă se exprimă ceea ce omenirea nu a putut în alt mod". Accepțiunea opusă o reprezintă Herder, scriitor și filozof al istoriei, care vorbește de „arte inutile", cele fără nici o eficiență în educarea și emanciparea speciei umane, după cum în vremurile noastre sînt semnalate manifestări de artă decadentă sau chiar de antiartă. Fiindcă „nevoia" primordială, de care vorbea Lucrețiu, în geneza artelor utile, o considerăm de astă dată Viitorul Omenirii, Vă întreb : Care sînt condițiile pe care considerați că trebuie să le îndeplinească arta sub care gen de manifestare a ei, astfel încît ea să fie utilă și mai mult decît utilă, să devină unul din factorii decisivi ai Viitorului spre care omenirea năzuiește ?

— Într-adevăr, dacă am accepta formula „gratuității" artei, orice discuție despre artă și viitorul omenirii ar fi la fel de gratuit. Arta poate să reprezinte și reprezintă o autentică dimensiune umană numai în măsura în care, într-un fel sau altul, este „utilă" omului, răspunde unor nevoi ale sensibilității și spiritualității sale, ființei lui reflexive și morale. Acestea ar fi și condițiile generale pe care trebuie să le îndeplinească arta și orice formă de manifestare a ei, pentru a putea deveni un factor de înrîurire (n-aș spune „decisiv" pentru că eu cred că factorii decisivi sînt alții, în primul rînd cei economici) a viitorului, spre care omenirea năzuiește. Pentru a putea da însă un răspuns mai exact la întrebarea Dumnevoastră, nu e suficient

VICTOR ISAC

(Continuare în pag. 7)

Prolog la Convorbiri despre Viitorul Omenirii

Oricărei societăți, ca și oricărei generații din cadrul societății le revine dubla obligație : a) către ele însele și b) către etapa și generația viitoare. În tot decursul istoriei, această dublă obligație s-a redus la un obiectiv unic : progresul, sub unul sau mai multe din aspectele sale : cultural, social și civilizatoric. În epoca contemporană am început să ne obișnuim cu expresia „pentru prima dată în istorie", care se impune și nu poate surprinde nici de astă dată, trebuind să spunem : **Pentru prima dată în istorie, societatea, mai precis generația noastră are de luptat nu numai pentru o nouă etapă de progres, ci în primul rînd pentru apărarea ființei umane și a existenței vieții sociale.**

Din documentele istorice ale partidului și țării noastre, în lupta pentru pace și progresul umanității, din declarațiile multor conducători politici, din dezbaterile congreselor științifice și din unele lucrări ne-am familiarizat cu problemele și răspunderile ce revin etapei și generației actuale. Revista noastră și-a propus o serie de convorbiri care vor constitui **o confruntare a gîndirii contemporane cu Viitorul Omenirii,** prin participarea unor personalități reprezentative ale vieții noastre culturale. În interesul unei cît mai profunde înțelegeri a acestei confruntări, vom aminti coordonatele principale pe care se va desfășura.

PRIMA COORDONATĂ privește fondul și reflectă finalitatea dezbaterilor, constînd din : **examinarea și preconizarea celor mai corespunzătoare soluții la problemele viitorului.** Drept consecință spre deosebire de obișnuitele preocupări de previziune și prospectivare a viitorului, fără a le exclude total, accentul va cădea de data aceasta pe **căutarea soluțiilor la problemele deja relevate.**

A DOUA COORDONATĂ privește forma și reflectă stilul dezbaterilor ce va consta în : **maximă concizie, precizie și claritate.** În spiritul acestei coordonate, vom releva din operele celor solicitați construcții aforistice ale gîndirii lor, care în mod deosebit reprezintă o valoare, un aport sau o semnificație în soluționarea problemelor de viitor.

În planul acestor două coordonate, ramurile principale ale culturii vor fi chemate să se încadreze și să-și demonstreze toată valoarea și capacitatea de a răspunde în fața problemelor privind Viitorul Omenirii. Prin reprezentanți de prestigiu, **filosofia, știința și arta vor fi chemate să-și verifice : valoarea tezaurului trecutului, valabilitatea actuală, ca de asemenea capacitateo și competența lor pentru viitor.**

Ceea ce nu rezistă și nu se verifică în confruntarea cu Viitorul, ceea ce nu poate finaliza cu nimic precis și concret în interesul salvării Viitorului Omenirii trebuie să părăsească scena vieții contemporane, retrăgîndu-se în arhiva istorică a faptelor împlinite și depășite. Din contră, ceea ce se va verifica constructiv și eficient perspectivei Viitorului va trebui relevat, susținut și cultivat cu întreg potențialul uman, în interesul salvării speciei umane și a continuării liniei evolutive a progresului societății și civilizației.

ORIZONT

Cu acest număr al revistei noastre se inaugurează seria acestor convorbiri.

26024.

1. Noul roman al lui Ion Arieşanu vorbeşte despre **Cimpie,** adică despre ţinuturile ce le iubise Pavel Dan, într-o operă desigur matură dar nu încheiată prin cărţi fundamentale : o operă **punte** a unui nume ce adînceşte (şi nuanţează) o tradiţie numită **ardeleană.** S-a mai scris şi altădată : proza lui Ion Arieşanu se înscrie, prin distribuirea accentelor (lentoarea personajelor, masivitatea lor, dar mai ales coeficient moralizator) în această direcţie.

Dar nu **Cimpia,** cu lumea ei aparte îl interesează, în acest roman, pe autor. Ea desigur există, reprezentată prin citeva elemente de fundal. Ceea ce îl interesează pe autor sînt **problemele morale.**

Prietenul pe care-l caut pretutindeni e un roman-anchetă. Profesoara Aurelia Petrişor se sinucide iar prietenul ei (**prietenul** în romanele lui Ion Arieşanu are un sens exact, cu limite precise, fără posibilitatea extinderii lor : **prietenie** şi **dragoste** sînt noţiuni diferite, cu desăvîrşire diferite. Apropierea **prietenească** e protectoare, paternă, deschisă, lipsită, în cazul partenerilor de sex opus, de vreun gînd ascuns), profesorul de educaţie fizică, încearcă să descopere, prin chestionarea apropiaţilor femeii, cauzele sinuciderii.

Meritul cel mai mare al autorului este acela de a investiga, fără reţineri, fără idilizări, o lume de obicei idilizată în proza noastră actuală : aceea a vieţii profesorilor de ţară. Şi prozatorul cunoaşte surprinzător de bine această lume : şi profesorul bun (cumsecade adică, săritor, harnic ş.a.m.d.) încărcat cu zeci de sarcini obşteşti, şi camerele înghesuite ale (unor) noi-veniţilor dascăli, intraţi în impact cu birocraţii locali ; şi situaţiile false expediate la centru de alţi birocraţi locali care (mai) există. Aşa cum există şi (uneori) melancoliile dascălilor de ţară, proaspeţi absolvenţi ai facultăţii, brusc intraţi într-o lume ce trăieşte (încă) pe alte coordonate decît cele ale oraşului.

Multe din problemele specifice ale existenţei „dascălilor de ţară" sînt sesizate cu finesse şi curaj de către romancier. Dar dacă ne-am opri aci, am avea în faţă doar calităţi reportericeşti (şi acestea există) divulgate într-o carte ce se alcătuieşte, totuşi, altfel. Fiindcă investigaţia quasireportericească în lumea dascălilor de ţară e doar punctul de plecare al unei dezbateri ce are ca argument răspunderea faţă de omul de lîngă tine. Faţă de „aproapele tău".

2. Norma morală se află în centrul cărţii. Ca şi în alte romane ale lui Ion Arieşanu, lipsa ambiguităţii este desăvîrşită. Nici o întrebare nu este lăsată în suspensie, nici o greşeală nu este privită fără cuvenita severitate ; nu trebuie însă, de aici, să ajungem la concluzia că personajele lui Ion Arieşanu s-ar împărţi fără posibilitatea aproximaţiei, în buni şi răi. În fiecare

Ion Arieşanu

PRIETENUL PE CARE-L CAUT PRETUTINDENI

(Ed. Eminescu, 1975)

dintre antipaticele personaje există nebănuite rezerve de candoare, de aspiraţie către frumos. Mărturisirile sînt ele însele purificatoare, rezerve de frumuseţe existînd în oamenii (majoritatea) ce fără voia lor contribuiseră, într-un fel sau altul, la drama Aureliei Petrişor. În cadrul „nestatorniciei sentimentale" ar exista, aşadar, cruţare şi înţelegere (vom vedea totuşi limitele). Cruţare nu există însă pentru arivişti, pentru ajunşi, pentru cei care acţionează în afara sentimentelor. Cu desăvîrşire antipatic (destrăbălat, demagog, intrigant, fals etc.) e un dascăl ce vrea să ajungă director, absolut antipatică e o soţie de funcţionar ajuns. Dacă un „dialog" cu cei făcuţi vinovaţi de superficialitate sentimentală e încă posibil, arivistii şi ajunşii sînt trimişi în al noulea cerc al infernului personajelor negative.

3. Succesiunea de „anchetaţi" dă la lumină o tipologie a „sentimentelor". Mai exact : a descalificării sentimentelor („Izolarea" rurală nu ar fi ultima cauză a acesteia). Relaţia matrimonială, singura ce îl interesează (ca „valorizare" a sentimentelor) pe prozator (şi pe majoritatea personajelor principale, am adăuga) se realizează greu, obsesia ei umbrind maturizarea sentimentelor.

Ratarea sentimentală ar fi unul din subiectele ascunse ale cărţii. Aurelia Petrişor, eroina principală, e întîi terorizată de un logodnic maniac ; colajul ulterior nu aduce vreo rezolvare a „problemei sentimentale", fiindcă noul iubit e prea mediocru pentru a-şi înţelege iubita. Anchetatorul, profesorul de educaţie fizică, se află în pragul căsătoriei, dar partenera e o candidată la prostituţie. O profesoară ţine să se căsătorească, dar iubiţii o părăsesc sistematic, o doctoriţă îşi iubeşte pacientul dar individa e frustrată de o anatomie nefericită. Există o permanentă inadecvare a eroilor, ba mai mult, aspiraţii trăite în contratimp.

Să nu se înţeleagă că „Prietenul pe care-l caut pretutindeni" ar fi o colecţie de „cazuri". Nimic mai fals. Nevrozele, anatomia ironică, viciul sînt elemente ale demersului analitic. Purificarea, aspiraţia ori elogiul purităţii, făcut pe numeroase pagini, exclud din competiţie stările incerte, nevrozele, aproximarea.

4. De fapt, toţi eroii din **Prietenul pe care-l caut pretutindeni** (exceptînd canaliile) sînt nişte mari timizi : între problemele grave ale existenţei, au o anume „pudoare", o stîngăcie, un bun simţ ce, nu odată, intră în contradicţie cu „situaţiile dure" cu care sînt confruntaţi. Ei sînt negreşit frumoşi, prestanţa fizică fiind în afara discuţiei. Deformaţi sînt „negativii", sau cei loviţi de o neşansă consecventă, cei care vegetează în inacţiune. Cartea însăşi este un elogiu al acţiunii, un roman sentimental în care înfrîngerea reprezintă **o lecţie** inevitabilă. În acest sens, romanul lui Ion Arieşanu e riguros didactic, înscriindu-se, dintr-un unghi propriu, în dezbaterile vii ale actualităţii.

CORNEL UNGUREANU

Mărturii

Semnele romanului

Voi încerca, în săptămînile următoare, să reflectez în marginea literaturii, nu cu intenţia de a spune adevărul care nu s-a spus ci, pornind de la părerea că marea literatură are întotdeauna calitatea de a fi şi altceva decît s-a spus despre ea, cu intenţia de a face presupuneri noi. Şi, deoarece, la prima vedere, realismul pare cel mai stabil, deci cel mai greu de abordat din acest punct de vedere, voi porni de la el.

★

Numai pentru o lectură foarte săracă textul realist, să zicem balzacian, este doar explicit. Încărcate de semnificaţie, cuvintele lui Balzac cuprind întotdeauna sensuri conotative ori, altfel spus, implicite. Dintre acestea, cele mai multe sînt semne ale referentului, adică ale realităţii descrise. Dacă aflăm despre un personaj, îmbrăcat în uniformă de căpitan al gărzii naţionale, că locuieşte pe rue de l'Université, stradă centrală elegantă, vom şti fără explicaţii că reprezintă un burghez înstărit. Însă nici pe departe sensurile implicite nu se rezumă la a informa suplimentar despre realitatea descrisă. Unele sînt semne ale genului. Numeroase romane de Balzac încep cam aşa : „În primele zile ale anului al VIII-lea, pe la începutul lui vandemiar ...", sau „În 1824, la ultimul bal de la Operă ..." sau, iarăşi, „În anul 1829, într-o dimineaţă frumoasă de primăvară ..." Asemenea formulări sînt variante ale unui semn al genului. Ele spun : „ceea ce începe aici este un roman". Tot aşa, citeva verbe la imperfect, înainte de a introduce timpul caracteristic al naraţiunii, perfectul simplu, îi permit autorului să arunce o pînză despărţitoare între enunţul romanesc şi alte tipuri de discurs informativ, de pildă cel gazetăresc. Altele sînt semne ale încrederii autorului în cititorul său, destinate de fapt să capteze bunăvoinţa acestuia. Ele sînt uşoare, schiţate în treacăt, tocmai pentru a sublinia subtilitatea amîndurora. Astfel, Balzac nu va zice „o trăsură la modă" ci „una din acele trăsuri la modă", pentru ca să-l încredinţeze pe cititor că este şi el un desăvîrşit cunoscător al vieţii pariziene, ca şi romancierul

Analizînd nuvela Sarrasine, **Roland Barthes descoperă şi semne ale cititorului în afirmarea unor incertitudini care nu pot fi ale autorului, pentru că el ştie totul, nici ale personajului, pentru că acesta nu ştie nimic. „Zambinella, parcă ţintuită de spaimă, rămîne pe gînduri". Acel** parcă **nu aparţine naratorului, căci el nu se îndoieşte de groaza Zambinellei, dar nici lui Sarrasine care se înşeală atribuind rezerva Zambinellei sentimentului ei de pudoare. Sînt apoi semnele autorului. De obicei maxime menite să pună în valoare darul său de observator şi cunoscător al naturii umane, strălucirea gîndirii sale, calitatea umorului său. Uneori, şi nu tocmai rar, asemenea semne sînt totodată şi ale autorităţii autorului. Acesta impune ca rezultate ale puterii sale de pătrundere enunţuri îndoielnice. Pretinde că-i recunoaşte pe consilierii municipali după aerul lor satisfăcut. Desigur, pe cititor îl impresionează atîta forţă divinatorie, care lui nu-i stă în puteri. În acelaşi timp, n-ar fi exclus ca acestui nevinovat gest vanitos care-l păcăleşte pe cititor să-i corespundă şi o neştiută autoironie. Căci cine este personajul cu atitea ipostaze, rumen, gras, vorbăreţ, plin de sine dar cu ochii aţintiţi admirativ către o prea nobilă doamnă, cine, la urma urmelor, dacă nu cumva însuşi Balzac ?**

Acestea şi altele pot fi semnele conotate de romanul realist, dar unul îi lipseşte întotdeauna, cel care-l desparte de textul modern. Asupra acestuia voi reveni.

LIVIUS CIOCÂRLIE

Cronica literară

Fapt vizibil încă de la intîiul volum, poezia lui Al. Căprariu nu suportă tonul înalt, încordarea patetică, retorismul amplu, zgomotos. Tablourile lucrate în tuşe îngroşate şi risipirea vitalistă a afectelor din **Orizonturi** şi, parţial, din **Cercurile dragostei,** sînt numai indicii ale supunerii unor poeme la convenţiile momentului literar în care au apărut, nicidecum ale unei veritabile ebuliţii lăuntrice. Gesticulaţia, în **Orizonturi,** se consumă în realitate circumstanţios, calculat şi trebuie să ne oprim asupra pastelurilor de o distincţie clasică (îndeosebi în cel de al doilea volum) ori la poemele erotice, tincturate nostalgic, elegiac, pentru a înţelege structura acestui lirism de extracţie autobiografică, însă convertit, prin reflexie şi solicitare livrescă, la mitologie (**Ulise, Fermecata climă, Ultima scrisoare a lui Tristan**), uneori la imersiuni poetizant-filozofice, provocate de ispita conceptului : **„Există un timp peste timp / prin care ne naştem a doua oară, / există un timp peste timp / pentru cei care nu ştiu să moară / ... / un timp — stejar mereu în furtună egal, / un timp — ocean fără de mal, / un timp peste timp dar în el / — inel de foc în focul altui inel ..." (Nescrisul timp).**

O luciditate de bun augur străjuieşte de regulă manifestările lirice ale lui Al. Căprariu. Se adaugă, la aceasta, obişnuinţa de a gîndi particularul în perspective general-existenţiale (în poezia scrisă în ultimul timp), ceea ce conduce la conturarea unei viziuni ironice, concretizate epigramatic (**Relativitate, Atenţie, Joc**) ori apăsînd, faceţios, pe sugestiile unui calambur : **„Mai ieri, / mi-a ghicit în cafea o studentă : / „Ai încurcat-o, bătrîne, / — mi-a spus — / dacă nu-i laşi pe clasici / în volumul cel mare al literaturii" / Ah, lumea modernă ! / A făcut laptele praf / şi crede că vacile au dispărut / împreună cu brontozaurii ..." (Cantilenă).**

Mica autobiografie, volumul recent apărut, din care am şi citat aici, poartă însemnele unui spaţiu liric dilatat dincolo de perimetrul indicat prin titlu. Citadinismul enunţat programatic în poemul titular cu o impetuozitate aproape unanimistă : **„Am fost şi rămîn fiul străzii / Ştiu mii de poveşti — dar nu mă trădaţi ! — deşucheate, / Mă uit, surizînd, la cei ce-şi plivesc iarba ogrăzii / Şi trec, fluierînd, hipnotizat de-ntreita Hecate. / Îmi place asfaltul cuprins de ninsori, încins de călduri, / Nervii de fier ce conduc troleibuze, / Statuile-n care coclesc foste umane statui, / Ţigăncile-n Mai, cu flori lîngă sini şi ţigări între buze",** se dovedeşte a realiza o formulă îndestul de laxă, ce reţine ironia ori contemplaţia amuzată : **„Salut cînd pe X, cînd pe Y, — politicos. / Aşa cum se cere, după tipic, /Mulţi mă privesc ca pe o haină : pe faţă, pe dos, / Li-s ochii ocheane întoarse în care sînt groaznic de mic",** nostalgia candorii originare, retroproiecţia în anii copilăriei : **„Cînd unii se-ntreabă : „Ce-i viaţa mea ?", / Eu îmi trăiesc, după decenii, copilăria /",** elanul cosmic, pannaturist şi vibraţia sentimentală : **„Şi noaptea, cînd trec, deseori, / Pe lungi bulevarde tăcute, / Am lacrimi în ochii şi ochi visători, / Iar stelele vor să coboare să mă sărute".**

Al. Căprariu

MICA AUTOBIOGRAFIE

(Ed. Eminescu, 1975)

Există în poezia de acum a lui Al. Căprariu nu numai o dublă deschidere, către biografie şi către literatură (este citit în primul rînd Blaga, şi prin intermediul acestuia Rilke) ci, mai adeseori, o fericită tratare a temelor prin care sursele poeziei din **Mica autobiografie** comunică sub incidenţa aceluiaşi impuls vizionar. Sînt, în acest volum, o sumă de poeme ce ar merita să fie citate integral pentru dialogul pe care îl angajează cu existenţa. Simbolurile — **iarba, norul, pădurea** — pe care poetul le convoacă pe urmele lui Whitman şi îndeosebi Sandburg (fără a mai prelua şi mecanismele huruitoare ale poeziei lor) sînt elemente ale unei viziuni lirice repuse de acord cu „sensibilitatea veacului". Un poem ca **Nostalgie** nu este, cum ar putea să se creadă la prima vedere, doar o reverie mitologică, dar, în primul rînd, o elegie a civilizaţiei ameninţate de o excesivă tehnicizare. Pierderea contactului organic cu fenomenalul este şi tema altei poeme, **Convalescenţă : „Acum totul a devenit nespus de simplu : / căluţii de bilci şi-au pierdut / culoarea strălucitoare, / clovnul de la circ s-a pensionat, / puricii dresaţi au trecut / pe posturi mai sigure, / pădurile virgine intentează procese / pentru fecioria pierduă, / asfaltul a pătruns pînă în vechea grădină / a bunicului, / riurile nu mai curg, toate, la vale, / primăverile nu mai au ţigănci / ca să le mercantilizeze florile, / luna nu mai este, cu certitudine, / un satelit al pămîntului, / maşinile de calcul creează poezii / ... / iar lumea va merge mereu înainte, / doar iarba va creşte / — măruntă şi deasă şi fragilă — / la fel / peste cei ce s-au întors de pe lună, / peste cei care niciodată / nu şi-au depăşit cătunul de naştere".**

Din poemele lui Al. Căprariu vom trage mai rar liniile subţiate ale unor viziuni estetizante, cît mărturisirea directă a unor opţiuni şi a unui destin asumat prin poezie : **„Eu scriu aşa, mai pe-ndelete / Şi numai cînd nu am scăpare / De-o tainică şi aspră sete, / De arderi mari, ucigătoare. / / ... / / Şi scriu pînă iubirea spune, / Cu glasul ei sărbătoresc, / Să piară toate-n mari genune. / Si-atuncea nu mai scriu. Trăiesc". (Aşa).**

Experienţa lirică din **Mica autobiografie** nu este atît originală în raport cu volumul anterior, cît convertită în texte poetice substanţial realizate. Impunînd ţinută reflexivă unei poezii de confesiune, de vibraţie sentimentală, Al. Căprariu a parvenit la formula reprezentativă a unui lirism aflat în relaţii profitabile cu universul intim, în primul rînd, şi apoi cu lumea exterioară.

LUCIAN ALEXIU

Lecturi

Nicolae Turtureanu

„NOCTURNE"

(Ed. Junimea — 1975)

În sfera lirismului muzical, cantabil, aproape de romanţă, se înscrie volumul poetului ieşean Nicolae Turtureanu : „Acolo am intrat, în ţărmul nud, / un gol îmi absorbea retina, / ei spuneau nu, e mai la sud / unde se clatină lumina / Acolo am intrat, pe-un cal celest / bătîndu-şi timpii cu potcoava, / ei spuneau nu, e mai la vest / unde se pierde-n ceruri slava / Acolo am intrat, ca-ntr-un fiord / de vară înălţîndu-şi rugul, / ei au spus nu, e mai la nord / unde văzduhul bea vazduhul / Acolo am intrat, purtînd acest / flutur cu pulberi de maree, / ei au spus nu, e mai la est / unde cîmpia-i elizee" etc. **(Făgăduinţa).**

O poezie de tandreţi, de rumori provinciale, nostalgică, sentimentală, manieristă, susţinută de o undă de umor, punctată din cînd în cînd de un gest de juvenilă emfază. Nicolae Turtureanu face parte dintre poeţii — dintre tinerii poeţi — (altădată Ioan Alexandru sau Adrian Păunescu), în acelaşi timp însă prea conştienţi de virtualităţile lirice — chiar dacă nu în domeniul marii poezii — pe care o anume vetustete a cordului, tonul afectat, o sentimentalitate desuetă, regizată minuţios le conţin. Este genul de poezie mai mult elaborată decît sinceră bazată pe efecte sigure, care nu rateză decît prin imprudenţă atunci cînd autorul se abate de la reţetar. **Nocturne** de Nicolae Turtureanu tocmai o asemenea impresie lasă : a emisiei egale, aproape monotone, dintr-un mecanism destul de bine reglat, din care nu ne putem aştepta să iasă decît acelaşi gen de „producte". Din cele trei cicluri ale cărţii : **Manole zidit, Semne, În faţa unui crin,** poeme, realizate pot fi citite destule. În ceea ce ne priveşte, le preferăm pe cele de dragoste, elaborate şi acestea, „făcute", stilizate nu într-atît însă încît să şteargă orice urmă de fior liric.

Oricîte rezerve, justificate, ar putea trezi, poezia lui Nicolae Turtureanu din **Nocturne** aparţine unui autor deja interesant, ce promite o realizare lentă, este adevărat, însă lipsită de riscurile unor prea dese schimbări de registru liric.

L. A.

Prezențe literare

Poetica lui Radu Petrescu

Obiceiul ca poeții să-și teoretizeze principiile sau să-și justifice creația este de mult timp împământenit în literatură. Unii o fac direct și polemic (la noi, Ion Barbu sau Camil Petrescu), alții ostentativ („noul val"), adesea ajungîndu-se în situația paradoxală a unor intervenții teoretice mai interesante și mai valoroase decît creația propriu-zisă. O altă parte intervin prudent în dezbaterea de idei, pledînd nu pentru o cauză sau alta ci, bineînțeles, pro domo. Sînt însă numeroși și aceia care au adoptat o altă atitudine : însăși creația lor are aceste implicații teoretice ce fac parte organică din operă. Stilul, desfășurarea întîmplărilor, dialogul personajelor pe marginea artei sînt astfel conduse încît se poate desprinde o opțiune, o preferință, chiar o poetică, măcar de „uz personal" – restricție prudentă – așa cum afirmă Radu Petrescu în volumul **Proze**, Editura Eminescu, 1971 (I), referindu-se la propriul roman **Matei Iliescu**, ediția a doua, 1973 (II), pe care-l scria în acea vreme și care a apărut cu un an mai înainte (1970), ultimul volum **O singură virstă**, Editura Cartea Românească, 1975 (III) reluînd nu numai unele vechi idei, ci și personaje cunoscute din nuvela **Sinuciderea din Grădina botanică**, a doua, **În Efes**, fiind o retipărire.

Piedoaria lui Radu Petrescu este uneori directă (**Didactica, Jurnal**), alteori indirectă (**Matei Iliescu, O singură virstă**). Cîteva idei călăuzesc această poetică, justificîndu-i creația.

I. ORICE POATE DEVENI MATERIE LITERARĂ, chiar și un inventar de teme, un catalog sau un plan operativ implicit (I, 252), chiar și tentativa de a scrie cu toată tensiunea, căutările și nedumeririle. Pentru că, așa cum mărturisește autorul în **Jurnal**, „poezia se face cu indiferent ce, dacă ești poet" (I, 305). Și, dincolo de simularea lipsei de meșteșug și așa-zisa manieră neglijentă și deformatoare (care în realitate nu există), **Didactica**, despre care am aflat mai sus ce este în intenție, a devenit în realitate literatură (I, 255).

II. MATERIA LITERARĂ, indiferent de unde este luată și cum o considerăm, poate fi trecută prin orice modalitate, de la rigoarea clasică la o simbolică evanescentă, de la visătoria romantică la suprarealism, de la impresionismul rafinat la un realism frust sau la structurile moderne. Modalitatea, indiferent care – sîntem avertizați – nu este însă doar „tehnică", ci e însăși substanța operei (III, 19). Trimiterile pe care autorul le face la cărți și autori (un inventar ar fi elocvent), par prețioase, deschizînd chiar o perspectivă livrescă, dar ele se înscriu doar în tendința de a circumscrie valorile, poetul detașîndu-se cu dezinvoltură și ironie. Pare o falsă aderență, alături de o ostentativă afectare, atîtea mituri fiind ușor demitizate, atîtea tendințe și modalități stăpînite deplin și trecute uneori pe un plan secund, dar nu secundar.

III. EVENIMENTUL INTERIOR, adică figurările conștiinței, imaginile, propriile statui, ideile, se precipită, după un mecanism nu îndeajuns de bine lămurit, literatura fiind, în această perspectivă, înregistrarea duratei noastre inefabile (I, 257). Inutil să facem trimiteri la Kant sau Bergson, literatura secolului nostru fiind saturată de teorii și principii de acest fel. Interesează doar modul cum poetul dozează toate aceste bunuri comune pentru a atinge cînd sideful sau coralul, cînd abanosul, lîngă care, după cum ne spune, așează argintul și marmora (I, 311).

IV. CU OARECARE UIMIRE RADU PETRESCU constată că literatura lui este „viață", și fără îndoială așa este, cu corectura pe care o aduce însă imediat : „romancier este nu cel care cunoaște bine viața, ci acela care o inventează cum trebuie" (I, 317). Stăruie asupra acestei probleme și notațiile din **Didactica** și **Jurnal** sînt explicite.

V. SUBSUMAREA LA IDEE, la un gînd, notat sau nu, ce arată doar o direcție, are un important rol. Prin repetiție, aceste subsumări devin simulacre literare. În acest fel noi înșine devenim lumea, „o lume a umanității" (I, 205.

VI. PESTE EVENIMENTE ȘI PESTE TIMP chiar, ceea ce reține interesul este compoziția și ritmul, pe care Radu Petrescu le subliniează în toate scrierile sale. Timpul, consideră poetul, nu poate fi regăsit. Ceea ce se poate obține, după un susținut efort, este timbrul, „timbrul său, acea unitate ritmică pe care se desfășoară imaginile noastre despre noi înșine", caracterizat ca un „ritm luminos", și pentru a cărui realizare „în cușca de sticlă a cărții" își poate îngădui să-și uite propriile teorii (I, 19).

VII. UN SIMȚ SECRET permite construirea în aer a unei arhitecturi literare. Dar, „esența alcătuirii sinctactice rămîne compoziția" (I, 295). Imaginile, început de serie, desfășurarea alternantă a timpurilor, mobilitatea, ce face imaginile anterioare să influeze cu cele actuale, duc la configurația dorită. Ritmica acestei compoziții este de esență muzicală și trebuie să se poată urmări la fel ca ritmul inimii, principiul frazei fiind, în acest sens, compoziția. Pe bună dreptate se poate afirma că „o carte de poezie se recunoaște după faptul că densitățile sînt perfect echilibrate și fiecare parte a ei este un întreg stilistic" (I, 257).

Dacă în **Didactica** și în **Jurnal** se dezbat, fără ostentație, principiile acestei poetici de uz personal, în pagini de mare intensitate, cărora **O singură virstă** le adaugă cîteva idei privind aventura duratei spirituale, materializarea realității ce intră direct în ficțiune sau, lucru important, faptul că existența reală a artistului trebuie recunoscută doar în operă (III, 8 și 31), în **Matei Iliescu** ele sînt abia sesisabile din desfășurarea epică. Romanul, dincolo de orice teorie, este o reușită demonstrație. Trimiterile la principii sînt discrete (eveniment interior, eveniment exterior, figurare, statui proprii). Substanța epică este asemenea unui cosmos ce s-a rînduit din haosul imaginilor (reduse în final la două), din secunda care a trecut și cea care urmează, dintr-o ceață ce cuprinde adîncile noastre idealuri și dintr-o magmă interioară animată de năzuințl formative. Între ele și poet, o distanță, o necesară distanțare, pentru a se putea clădi. Lucrurile văzute alunecă în adîncul conștiinței, de unde se ridică în imagini, fructe ale unei activități ce ține de natura poetului.

Citind și recitind cartea ne-am putea întreba – și autorul însuși s-a întrebat – ce noutate se poate spera azi de la un nou roman de dragoste. Dar dragostea pare o oglindă a condiției umane ce răsfrînge frumusețea lumii (II, 470). Ceea ce interesează este mai degrabă creația, perspectiva estetică a dragostei, proiectarea unei iubiri neatinse, pentru că nici una din imaginile reale nu se suprapune celei imaginare (II, 416). Efectele sînt deliberate, după cum deliberată este schimbarea permanentă a modului de a construi, de la timpul interior la evenimentul exterior, sfîrșind într-o artă a disimulării perfecte. Artificialitatea conversației și a descrierilor pare calculată și nu doar vestigiile livrești ale unei memorii saturată de lectură. Iar calofilia și marivodajul indică doar grija de a șlefui cristalul, fără să obosească cititorul mirat de limpiditatea expresiei.

Să privim cu rezervă aceste principii ? Dar în acest caz riscăm năruirea întregii structuri în care ele sînt topite. Trebuie să le considerăm ceea ce ele sînt, de fapt : fundamentele unei configurații ce se cuvine a fi urmărită în arhitectonica operei, înțelegînd prin aceasta realizarea unei concordanțe, fără contradicții, între intențiile mărturisite și realizare. Radu Petrescu oferă această rară echilibrare într-o expresivă sinteză epică.

ION MAXIM

Gheorghe Grigurcu — poetul

Un poet al expresiei cizelate, de sonoritate cristalină, este Gheorghe Grigurcu, a cărui poezie, din cauza unor întreținute prejudecăți, este insuficient evaluată la valoarea reală. Adică ne aflăm în situația acceptării falsei idei a specializării absolute, în conformitate cu care, orice incercare în alt gen este privită ca amatorism, cu suspiciunea imposibilei realizări. Lui Gheorghe Grigurcu i se apreciază mai mult activitatea critică (TERITORIU LIRIC – 1972 ; IDEI ȘI FORME CRITICE – 1973 ; BACOVIA, UN ANTISENTIMENTAL – 1974), deși are, deja, o poezie specific conturată – UN TRANDAFIR ÎNVAȚĂ MATEMATICA – 1968 ; TREI NORI – 1969 ; RÎUL ÎNCINERAT – 1971 ; SALUTĂ VIAȚA – 1972 ; ÎNFLORIREA LUCRURILOR – 1973 ; APOLOGII – 1975. Situația este cam generală, cînd se comentează poezia criticilor „profesioniști".

Mai puțin spectaculoasă și frapantă, poezia lui Gheorghe Grigurcu nu este mai puțin profundă. Agreînd un mod specific al existenței poetice, poetul își urmează acest sens liric cu convingerea că poezia trebuie să continue cuceririle lirismului modern. Poezia își are logica specifică, intimă, mergînd spre esențializare în expresie și simbol. Nu altceva par să exprime versurile : **„Acestuj cîntec de i-ai afla subtilitățile / toate, n-ai mai putea trăi, / de i-ai desface carapacea, de i-ai desfigura / trupul moale și lent inspăimîntător ca un nor. / Să-i cauți secretele e-o meserie / dar să nu te iei la întrecere / cu tăcerea-i prietenoasă ca fundul unei cupe, / cu vitezele răbdătoare ce se divulgă doar / cînd se apropie Ahile. / Altminteri îți seduce, îți ia cu sine drumul / și fără să-ți dai seama cînd / devine fabulă.**

Concepția sa despre poezie este una a sublimării prin cuvînt ; poetul se abandonează cuvintelor, căutîndu-le pe acelea (dacă se poate cît mai puține, dar relevante) care poartă în ele o mai vastă zonă de semnificații. Cuvintele sînt necesare ficțiunii, într-o îmbinare a idealului cu terestrul : **„Dați-mi cuvintele ficțiunii / să plămădesc un suflet care la rîndul său / să inventeze rănile, / rănile să-mi absoarbă faima, / faima în vîrful unui deget de ametist, / ametistul într-un pat în care inoți fără speranță / /.** Că poeziei lui Gheorghe Grigurcu i se pot apropia trăsături ca elaborată și intelectualizată este neîndoielnic. Dar este o poezie elaborată în sensul exercițiului pe text, pentru a-i îndepărta orice lest lexical, realizînd întîlnirea cu sonoritatea pură fără distonanțe. Poezia sa este rafinat intelectuală, aparent glacială, în fond, lasînd impresia unei afectivități refulate. Afinitățile sale merg spre cei care au găsit secretele poeziei în simplitate și, mai mult, în afara prejudecăților și canoanelor ca **Rimbaud : „Atingînd poezia poeziei / a tăcut. / Înainte de-a se desăvîrși pe sine, / sfidînd canoanele, / atunci cînd alții / s-au desăvîrșit într-insul. / Mînz pur ce-a părăsit / de bună voie preriile, / galopînd pe fundul oceanului / /.** Remarcăm și o afinitate bacoviană, mai mult în manieră decît ținînd de universul poeziei. În **Portret burghez se folosește** ironia, nu de puține ori întîlnită în poezie : **„Domnul grav ce iese din biblioteca orașului / purtînd o cravată brodată / cu versuri faimoase" / /.** Un poem **Cum lucrurile** implică nostalgia fixată într-un peisaj domestic : **„Cum lucrurile expiră oftează / într-o lectică de trandafir / se plimbă soarele /. Eliberate de obișnuință dulăpioarele. / Ce-aveau de gînd că spună daliile / mușcatele ce priveau demult ; / Și scaunul a ieșit în grădină / într-un acces de sinceritate /. O, lucrurile cum / se străduiesc să-mpartă / dorintele principiile. / E prea tîrziu să se mai / poată adapta / /.**

În cazul volumelor de poezie semnate de Gheorghe Grigurcu nu trebuiesc căutate salturi spectaculoase, încercînd iluzia (acceptată de unii) că fiecare nouă carte ar trebui să se situeze valoric deasupra celor anterioare. Poetul Grigurcu pare să fie egal cu sine în fiecare volum, la fel în scăderi și piscuri, cu mențiunea că-și susține constant concepția despre poezie. Aproape fiecare volum poate dovedi apropierile valorice. Aceeași expresie limpidă, frază condensată, placută savurare a verbului ales atent și exact. Cuvîntul prinde virtuți demiurgice, înflorind lucrurile, cum spune poetul, selectîndu-le, deci, spre un univers purificat, elegant prin tendința spre perfecțiune. Direcțiile pot fi diferite – eros, natură, creație. Poezia tinde să cuprindă simbolistica și concentrarea aforismului. Ea se naște printr-o voluptate a confundării cu obiectul ei.

ALEXANDRU RUJA

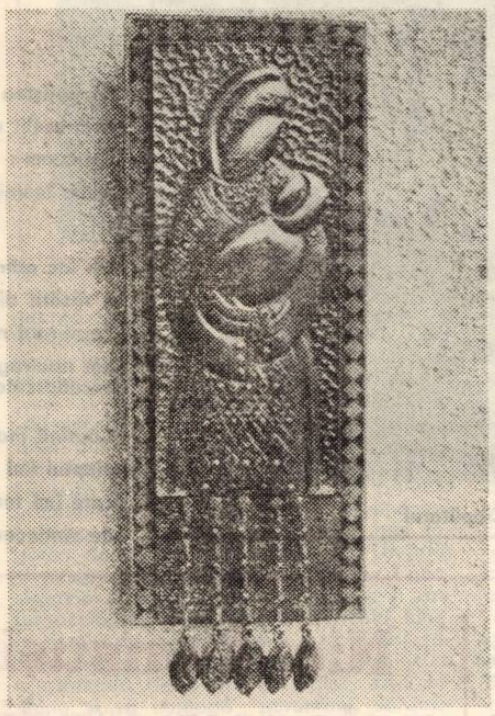

Maternitate

Carte de știință

O MONOGRAFIE LINGVISTICĂ

În momentul cînd intențiile inovatoare invadează, legitimat sau nu, demersurile lingvistice, amenințînd, nu de puține ori, să se plaseze, prin mode și calchieri, chiar în afara obiectului de studiu, limba, lingvistica românească își urmează cursul ei firesc, pe linii nespectaculoase, dar sigure, adăugînd neîntrerupt contribuții valoroase teoretice și aplicate, de lingvistică generală, fonetică și fonologie, dialectologie și gramatică, istoria limbii și vocabular, stilistică și istoria limbii literare. În acest sens credem că trebuie apreciată și recenta monografie a profesorului Victor Iancu, Palatalizarea dentalelor în limba română (Ed. Facla, 1975), lucrare documentată remarcabil și elaborată de la nivelul celui ce, în virtutea unei bogate experiențe științifice, „a văzut multe", știind să discearnă între necesitate și demonstrație epatantă, între semnificativ și minor, între permanență și efemer. Trezește încredere această monografie și datorită tonului deloc iritant cînd apar probleme disputate, seninătății cu care sînt recunoscute posibilele limite proprii, modestiei cu care se avansează precizări și delimitări față de păreri intrate în circulație. Era necesară această discuție lucidă într-un domeniu unde și-au spus cuvîntul lingviști ca Ovid Densușianu și Sextil Pușcariu și asupra căruia au operat clarificări oamenii de știință ai zilelor noastre, implicați în fundamentarea principiilor istoriei limbii române. Dacă ar fi să-i fixăm mai precis locul lui Victor Iancu în cadrul unei direcții a lingvisticii românești, l-am atașa mai degrabă, prin formație și soluțiile preconizate, școlii clujene. Fără a intra în amănunte (o vor face, sperăm, revistele de specialitate), menționăm că lucrarea lui Victor Iancu are în atenție studierea în diacronie a unui fenomen fonetic și fonologic. Se discută, astfel, temeinic, teoretic și aplicat, fenomenul în toate implicațiile sale : domeniul, terminologia, părerile asupra fenomenului, originea, răspîndirea, consecințele fonologice și gramaticale, importanța în repartizarea graiurilor dacoromâne, manifestarea palatalizării dentalelor comparativ în română și celelalte limbi romanice, iotacizarea verbelor (o formă a palatalizării). Ce ni se pare interesant de reținut în monografia lui Victor Iancu este relevarea fenomenului în limba română ca un factor ce ține de specialitatea ei (operînd demonstrații convingătoare în latina populară și limba română comună) și mai puțin datorită influenței factorilor externi. Desigur că o chestiune care rămîne încă deschisă (și nu numai pentru Victor Iancu, deși el se pronunță asupra ei) este aceea a existenței sau nonexistenței diftongilor în limba română. Dar, dincolo de amănunte, credem că Palatalizarea dentelor în limba română este prima lucrare de amploare asupra fenomenului fonetic, privit în complexitatea lui, o sinteză, un studiu aplicat și teoretic totodată, de care nu vor putea face abstracție cei ce au în atenție istoria limbii române.

G. NISTOR

CASĂ

Mirele spunea :
Mireasă, mi:easă,
O să-ți fac o casă . .
Picioarele mele
Stilpi vor fi, la prag,
Să il treci cu drag.
Și brațele mele
Arcade-or să fie
Intre stilpi și grindă –
Rame de oglindă.
O, și fruntea mea
Va fi-acoperiș,
Bătut in șindrilă,
Fără nici o milă,
Iar singele meu,
De-a lungul vieții,
O să poleiască
Tavanul, pereții,
Tavanul, pereții.

INCEPUT DE AN

Bate in toaca pămintului
inceputul ultimului sfert de veac
al acestui mileniu. Sirenele
acoperă cintatul cocoșilor.
In lume, zorii coboară prin vadul
flăcării furnalelor. Dar crește incă
și iarbă firească in gazon ;
rădăcinile ei sint vii
chiar și sub bolta asfaltului.
Mama mai ține un greiere-n mînă,
cu cintul țărinii tatălui meu.

Patria e luminată in zarea
stelei anului 2000. In căldura
palmelor noastre, țara se rumenește
ca un măr, in care soarele
rotește veșnicii.

FÎNTÎNILE

Aninate-n izvoare, legind
Muntele de cimpie, in zarea adincă,
Fintinile se tulbură adesea
De grija vieții noastre,
Precum văzduhul
Pentru soarta Florii-de-colț.
Cumpănind fintinile etern,
O singură frunză
Dă grai pentru toți,
Pentru vii, pentru morți :
Frunza unei cărți,
Frunza unei cărți.

Aurel Turcus

Singularizindu-și verbul, eligia lirică, incă de la debutul editorial, AUREL TURCUȘ atrage atenția prin claritatea prozodică, prin incărcătura meditativă necontrafăcută, peceți sigure care ni-l anunță pe poet. Cind nenumărați contrați de generație își acordă metafora intr-o pură gimnastică intelectuală, extinsă pe largi spații verbale, autorul poemelor din „UMBRA RIULUI" (Editura Facla, 1972) pune sub semnul migalei și timpezimii iluminărilor sale lirice. Pentru că, neindoielnic „UMBRA RIULUI" este o carte de ilumi'nări. Poeme scurte, embleme ale esențelor, incorporate unei seve ardelenești autentice, magice taine ale lumii care se supun cu greu rostirii. Discrete descinderi de motive din izvorul folcloric, cuvinte pietroase, așezate intr-o voită asimetrie, un ritual al statorniciei, ca niște rotiri de flacără in plăminii materiei : „Pe temelia inceputului de lume / a crescut casa noastră / din lemn tăiat pe lună plină". (Acasă, p. 24). Evitind livrescul gol sunător, poetul deschide fintina adevărurilor simple cu tăișul colțuros al verbului. Ecoul vag al unui vuiet primordial de surpare a cuvintelor, căderi zgrunțuroase de ritmuri, imprevizibile atingeri de comorile sensului. Printre austere litere de stincă, tainic apărată, infloreşte setea de puritate : „Cum nu te temi că prea lacomă-i prada / incit și prundul apei parcă scrum e / și ghioceii innegresc zăpada / că albul tot l-am adunat din lume ? (Alb, p. 42), sau : „legind fruct / albina suge / fecioria dintr-o floare" (Dincolo, p. 47). Fără a fi patetică, intilnim aici degajarea discretă a unui optimism ontologic. O logodnă perpetuă inlănțuie lucrurile naturii in brățări de cuvinte. Chiar și in clipele de umbră, cuvintele mormint sau moarte, din 17 cite am intilnit, 15 primesc tulburătorul sens de logodnă. Ex. : „Mama așterne straturile / unul lingă altul / lungi / cit statul unui om. La inceput parcă sint / niște morminte proaspete / in care au fost ingropate / anotimpurile trecute".

Dacă ne aplecăm peste unele titluri, ele insele chintesența poetică din text, reținem fluidul lor copleșitor, lingă lexicul nu de puține ori zgrunțuros. De-a vindecarea, Singurel de ziuă, Leagănul inelului, Prin ochiul unui fulg și, mai ales, Umbra riului, sint transfigurări rarisime, scăpărări de metafore neuzitate. Leagănul inelului e drumul de la naștere la logodnă, sunetul pur a ceea ce se numește in noi rezervația candorii : „Ținind un miel in spate fiecare / să-ngenunchem iubita pe-o obadă / a soarelui de piatră și-ndurare / tainic să nu cerșim cind o să cadă / sfintul cuțit zvirlit departe / prin leagănul inelului / dind osindire unuia să poarte / in lume umbra mielului" (p. 51). Un strigăt mut pentru ocrotirea purității, dreptul poetului la autodefinire in apa netulburată a cintecelor. Stih de haiducie, sau limbă de flacără pe comoară, versul lui Aurel Turcuș, trecut și prin fascinația izvoarelor dintii, ale etnologului, lasă veșnic deschise tuburi de orgă spre natură.

Arheologie a doinei, de la sunetele primare pină la incantația cultă, poezia lui Aurel Turcuș se hrănește din izvoare inepuizabile. Dincolo de zgomotele călătoriei spre glorie, acest poet iși țese in tăcere cintecele, el, care alege, din sevele ce dau aripi cuvintului, poate, pe cea mai vie.

DAMIAN URECHE

Cioplitorul

CALENDAR BĂTRÎNESC

In noapte,
Pe masa privegherii erau
Douăsprezece scoici de ceapă,
Rinduite ca o cărare
Cu gropi de fildeș.
Copil fiind, lipeam urechea
De pinza lunii, intinsă
Peste miracolul vremii
Viitoare.
Să deslușesc in care scoică
Se boltesc ploi in curcubeu,
Inălțind lanul peste An,
La umerii tatălui meu.
Să deslușesc sunetul
Scoicii sterpe,
Ca brațul mort al unui riu,
In care tata,
Prins in prundul ars,
Este de piatră, pină-n briu.

LUT ȘI CIOCIRLII

In urme –
Vechi peceți
Ale piciorului desculț –
Ciocir'iile iși fac cuiburi,
Ca-n lacra altui veac.
Bătrinii noștri din pămint
Țin ciociriile la piept,
Cum lacu-mbrățișează
In adinc
Lumina stelelor.

DE DRAGOSTE

Pe pajiștea dorului
m-a-nvelit mreaja de rouă.
Spuneam : adie-ți privirea
peste temnița mea de stele.

Un lac adinc ca lacrima
a răsărit din mreaja scuturată.
Pe-ntinsul nesfirșit al albastrului
am naufragiat in petala unei flori.
necunoscute.

Căutind malurile,
pieptul imi era strins intr-o platoșă,
care imi ferea rănile
de vindecarea dinafară.

Istorie – document

Voievodul Ahtum

Cum e și firesc, cercetarea istorică evoluează mereu. Noi descoperiri arheologice, uneori chiar de documente, ca și reconsiderarea izvoarelor cunoscute, contribuie desigur la acribia științei istoriei, cu constatarea că unele teorii sint validate, altele infirmate [1]. Precum se știe, complexitatea chestiunilor și caracterul sumar al unor izvoade, au generat discuții interesante in legătură cu acest subiect. De aceea, pentru o înțelegere mai profundă a evenimentelor din primele trei decade ale veacului al XI-lea, vom urmări in cadrul acestei prezentări indeosebi relațiile sud-dunărene ale voievodului Ahtum (scris și Ohtum, Optum, Ajtony), cirmuitor a cărui autoritate se intindea peste ținutul dintre Criș, Tisa și Dunăre.

De subliniat că inseși cronicile maghiare care relatează despre Ahtum (Legenda Sf. Gerard, și Anonymus) conțin indiciul că a fost, un urmaș al lui Glad („a cuius progenie Ohtum descendit") in oastea căruia se aflau și români, sub denumirea de „blaci". Se mai menționează – amănunt semnificativ – că Ahtum a stăpinit voievodatul cu încuviințarea Bizanțului, sursă superioară de legitimitate politică și spirituală pentru acel timp in sud-estul european : „accepit autem potestatem a Grecis". Amintim că Anonymus, notarul regelui Béla III (1172 – 1196), consemnează tocmai refuzul lui Menumorut de la finea secolului al IX-lea de a preda țara „ducelui" Arpád, ducele bihorean invocind suveranitatea impăratului constantinopolitan („sed tamen modo per gratiam domini mei, imperatoris Constantinopolitani nemo potest auferre de manibus meis"). Influența politică imperială insă ca revers extinderea jurisdicției eclesiatice, ceea ce a adus cu sine botezul lui Ahtum după „ritul grecilor" – in Vidinul cucerit de bizantini intre anii 1002 și 1004, – actul constituind un omagiu lui Vasile II Bulgaroctonul (976 – 1025). In orice caz, voievodul s-a identificat cu interesele populației autohtone și le apăra in fața pericolului dinafară. [2]).

Cit despre regele Ștefan I, acesta acceptase alianța cu basileul Vasile II, evident cu scopul de-a preveni o eventuală cucerire bizantină a Ungariei, și pentru a avea mină liberă in luptele cu Ahtum și cu Gyula. De remarcat faptul că politica lui Ștefan oscilează intre cele două Rome. Privirile lui se indreaptă mai ales spre Roma veche care ii conferă, in 1001, titlul regal, aceasta insemnind și subordonarea bisericii maghiare intereselor papale.

Feudal foarte puternic („potens valde") și increzător in mulțimea ostașilor, Ahtum va exercita un control asupra transportului de sare pe Mureș, prin vămuirea plutelor regelui ungar. Abia in jurul anului 1028, Ștefan I va reuși să ingrijească pe Ahtum cu ajutorul unui fugar, Sunad (latin. Chanadinus). De numele lui Ahtum, dar și de cel al lui Sunad (ung. Csanád) se leagă „orașul" Mureșana – urbs Morisena, civitas Morisena, urbs Chanadina, oraș-cetate dintre cele mai vechi, precum Dăbica, Morești, Alba Iulia.

De adăugat că, după ce primise legea bisericii orientale, Ahtum a zidit in orașul de pe Mureș o mănăstire cu hramul Sf. Ioan Botezătorul, așezind in ea un egumen cu „monahi greci". In plus, un hrisov emis de Vasile II Bulgaroctonul, in 1020, atestă existența, tot in Banat, a unui centru eparhial numit in original Bisiskos – Tibiskos.

V. MUNTEAN

1) A se vedea și „Orizont", XXVI, 19 (1975) p. 7 ; idem, XXVI, 35, p. 7. De reținut că J. Darrouzès, in „Revue des études byzantines", 33 (1975), p. 25, a arătat că Ursus era episcop de Arba (=Rab), o insulă de lingă coasta dalmată.

2) Cf. „Scriptores rerum Hungaricarum" (ed. E. Szentpétery), Budapest, 1937 – 8, vol. I, p. 61 și 90 ; II, p. 490, passim.

Nic. Densușianu: Vechi cîntece și tradiții românești*)

O pildă de strălucită continuitate pe terenul cercetării folclorului ne-o dă străvechea familie a Densușenilor, cărturari de obirșie din istoricul ținut al Hațegului, incărcat de rezonanță dacică. In ilustra familie amintită interesul pentru plăsmuirile artistice ale poporului il intilnim mai intii la Bizanțiu P. Densușianu (1799 – 1857), fost seminarist la Blaj și apoi preot la Densuș. De la el ne-a rămas un manuscris prețios, intitulat de fiul său Nicolae **Colecțiunea de cintece a prea bunului și neuitatului mieu părinte Bizanțiu P. Densușianu încă pe cind se afla teologu la Blasiu (1821).** Manuscrisul atesta interesul pentru folclorul românesc cu mult inainte de colecțiile lui Anton Pann, V. Alecsandri și At. Marienescu și cuprinde poezie populară și semicultă, medicină populară. Cercetarea folclorului va dobindi dimensiuni mai mari la fiii lui Bizanțiu, Aron și Nicolae, pentru ca Ovid Densușianu, fiul lui Aron, să devină creator de școală folcloristică.

Deosebiri de metodă sint foarte vizibile in activitatea etno-folclorică a Densușenilor, insă din intreaga activitate a lor in domeniul amintit se degajă marea prețuire a patrimoniului popular, in care ei văd, cum spunea Aron Densușianu, „atestatul de noblețe spirituală al poporului român", pe care-l folosesc pentru dovedirea drepturilor poporului român și a geniului său. Opera lui O. Densușianu este editată, cercetată, apreciată, in țară și peste hotare. E salutar faptul că și contribuția inaintașilor săi este valorificată in ultimii ani in studii și ediții. Dacă despre scrierile folclorice ale lui Aron Densușianu s-a scris un capitol in monografia Georgetei Antonescu, apărută in 1974 la Editura Dacia, vasta activitate de prospectare folclorică a lui Nic. Densușianu este prezentată selectiv intr-o ediție critică semnată de istoricul literar I. Oprișan.

N. Densușianu (1846 – 1911), istoric, membru corespondent al Academiei Române, elev la Blaj al lui T. Cipariu și I. Micu Moldovanu, a proiectat in 1892 o vastă colecție a folclorului de pe intreg spațiul românesc. Cere, in chestionarele lansate, să i se trimită tradiții de origine dacă și romană, interesindu-l trei epoci : dacă, dominația romană, invaziile barbare. Speră să i se trimită chiar legende din ciclul celor mai vechi, italice. Este incredințat că istoricul poate fi mai satisfăcut dacă apelează la **„arhivele naționale ale poporului român"**, la legendele **„care sint mult mai vechi și mult mai instructive decit toți autorii și care formează monumente autentice ale vieții sale primitive".** Cere să se respecte autenticitatea mărturiilor populare, să se apeleze la bătrini și să i se trimită tradiții istorice, legende, basme cintece, lirice de cătănie, proverbe, zicători, jocuri de copii, mitologie națională. Din Banat ii răspund: Aureliu Iana și Sofroniu M. Liuba din Maidan, Petru Barbu din Caransebeș, Ioane Popoviciu din Opatița, Ioanu Damsia din Seceni, George Cătană din Valeadieni. Materialul primit este folosit la elaborarea impunătoarei lucrări Dacia preistorică (1913), care, datorită fanteziei neinfrinate a autorului a fost primită cu serioase rezerve. V. Pârvan socotind-o spre exemplu, „roman fantastic ... plin de mitologie și filologie absurdă". Valoarea in sine a monumentalei colecții de folclor rămine insă neatinsă. Cartea pe care o semnalăm are tocmai meritul de a releva valoarea cu totul deosebită și inedituI multor materiale, din care ne și propune o selecție edificatoare.

IORDAN DATCU

* Texte poetice din răspunsurile la „Chestionarul istoric" (1893 – 1897). Text ales și stabilit, studiu introductiv, note, variante, indici și glosar de I. Oprișan, București, Editura Minerva, 1975, LVI+370 p.

Echo

Televiziune

LUNI, 12 ianuarie

16,00 Telescoală. 6,30 Emisiune in limba maghiară. 19,0 Contemporanele noastre. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Florea din grădină. Emisiune-concurs pentru tineri interpreți de muzică populară. 20,55 Reportaj realizat la Intreprinderea constructoare de mașini Reșița. 21,15 Roman foileton. Forsyt Saga. 22,10 24 de ore.

MARȚI, 13 ianuarie

9,00 – 12,00 Program de dimineață. 16,30 Curs de limbă franceză. 17,00 Telex. 17,05 Muzică populară. 17,20 Cărți in impărăția apelor de Alecu Ivan Ghilia și Un om văzut de Georges Lesnea ... de Grigore Ilisei. 17,40 Pe... sănătatea dv. 17,50 Lecții TV. pentru lucrătorii din agricultură. 18,20 Recital vocal : soprana Georgeta Orlovski de la Opera Română din Cluj-Napoca. 18,40 Teleglob. Pe Valea Vitrei. 19,00 Spectacol de poezie cu public organizat la liceul din comuna Stirlagele, județul Buzău. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Anchet T. 20,40 Teatru TV. Marele vis de Radu Theodoru. Episodul 2. 22,10 24 de ore.

MIERCURI, 4 ianuarie

9,00 – 12,00 Program de dimineață. 16,00 Telescoală. 16,0 Curs de limba rusă. 17,00 Telex. 1,05 Pentru timpul dv. liber vă recomadăm ... 17,20 La volan. 17,30 Ateneu popular TV. 18,10 Lecții TV. pentru lcrătorii din agricultură. 18,40 Tragrea Pronoexpres. 18,50 Tribuna TV. 1,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,0 Revista economică TV. 20,35 Teleinemateca. Trenul spre stația „Cerul". 22,00 Interpretul preferat : Ge... Each... ,10 24 de ore

JOI, 15 ianuarie

16,00 Telescoală. 1,30 Curs de limba germană. 17,0 Telex. 17,05 Un disc pe 625 de lini. 17,25 Din țările socialiste. 17,35 Muzică. Emisiune de actualitate muzicală. 17,55 Enciclopedie pentru tineret. 1,20 Atenție la ... neatenție. 18,45 Universitatea TV. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Cadran economic mondial. 20,15 Vetre folclorice. 20,0 Univers științific. 21,10 Revista literar-artistică TV. 21,50 Vedete internaționale. 22,10 24 de ore.

VINERI, 16 ianuarie

16,00 Telescoală. 6,30 Curs de limba engleză. 17,00 Emisiune in limba germană. 18,35 Tragerea Loto. 18,55 Din lumea plantelor și animalelor. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Reflector. 2,20 Film artistic. Aventura lui Darwin. Producție a studiourilor engleze. Premieră TV. 21,45 Festivalul șlagărelor. Dresda 1975. 22,10 24 de ore.

SIMBĂTĂ, 17 ianuarie

10,00 O viață pentru o idee. Alexandru Odobescu. 10,30 Micul ecran ... pentru cei mici (reluare). 11,00 Telecinemateca (reluare). 12,55 Clipa. Documentar TV. 13,15 Telex. 13,20 Revedere după patru decenii. 13,45 Telerama. Iarna in imagini ... electronice. 14,15 Concert al orchestrei de muzică ușoară a Radioteleviziunii române. 15,00 Caleidoscop cultural-artistic. 15,20 Virstele peliculei. 16,20 Rugby : Anglia – Țara Galilor. Transmisiune directă de la Londra. 18,05 Club T. 18,55 Aici e țara de Adrian Păunescu. 19,20 1001 de ... 19,30 Telejurnal. 20,00 Teleenciclopedia. 20,40 Film serial. Kojak. 22,15 24 de ore. 22,25 Călătorie in lumea operei comice.

Televiziune

HORIA UNGUREANU

ZIDUL

Cobora mereu și dinspre sat urcau spre el zgomote nedeslușite, răzlețe și, după un timp, o luă spre dreapta, părăsind drumul, praful drumului pe o potecă cu iarbă măruntă și aspră. Intra apoi pe sub pomi, erau mulți acolo, o livadă intreagă, – „prunii lui Lup" – își spuse – „au crescut prunii unchiului Lup, ore ce vinde" – se gindi incepind să urce iar, continuind să urce. Apoi se opri. Prunii rămăseseră in urmă, de jur imprejurul lui era porumb, numai porumb, des și înalt, cu virfurile deasupra capului său, sunind uscate. Și trei cruci. Una mai înaltă, la mijloc, două mai mici și toate mai înalte decit cel mai înalt fir de porumb. Lăsă bățul, iar acesta și traista căzură la picioarele lui. Băgă mina in buzunar, scoase cutia și aprinse un chibrit, plimbind flacăra de la o cruce la alta citind cu glas tare ce scria acolo, ce era săpat acolo, in lemnul celei din mijloc și, pe rind apoi, in al celorlalte : Pătru Zucu, Sofia Zucu, Gheorghe Zucu. Se așeză și el apoi in rind, desfăcu larg brațele – era a patra cruce – „și Sever Zucu" – spuse răgușit, scuipind peste degetele arse de chibritul ce pilpiia ca un capăt de luminare pe brațul crucii lui.

Era pămintul lui, pămintul tatălui lui, al lui Pătru Zucu, și al mamei și al fratelui lui, cumpărat de ei, nu de el, el era în război atunci, pe alt pămînt, plecase să moară pe alte pămînturi. L-au cumpărat de la Hurony, cu zidul acela cu tot, el era plecat atunci, i-a povestit unchiul lui, Lup, cind s-a intors, și mătușa Sida, nevasta lui Lup, și Zdreghea și nevasta lui Zdreghea cea șchioapă și Anton Caiboi și tot satul, care urmărea de departe, sau de aproape, cum sapă ei, tatăl și mama și fratele lui, la rădăcina zidului aceluia lung de cincizeci de metri și înalt, înalt, clădit din piatră necioplită, pus acolo de nu se știe cine și de nu se știe cind. Cum scot ei pămintul și fac șanț, trei zile, de dimineața pînă noaptea tirziu și in a patra zi au cărat apă in două butoaie și au turnat-o acolo, in șanțul lung cit zidul și adinc, toată ziua au cărat apă cu căruța și i-au dat drumul acolo și pămintul inghițea apa și numai spre seară se făcuse un licăr de apă in fundul șanțului.

El n-a fost acolo, s-a intors mai tirziu, mult mai tîrziu, la două luni după ce au tras in aer și s-a strigat pace in toată lumea. Unchiu-su Lup i-a povestit, și ceilalți, cum toată noaptea au stat cei trei lingă zid să-l vadă prăbușindu-se și tot satul a așteptat să-l audă prăbușindu-se intr-o parte, in partea in care săpaseră ai lui. In șanț stătea acum apă și Zdreghea i-a spus că dimineața, cind s-a sculat cu capul plin de nesomn, a văzut acolo, pe deal, zidul și și-a zis – „mai trebuie apă" și nevasta i-a spus – „poate n-au săpat destul" – și cobora treptele casei. Zdreghea, cind a văzut zidul aplecindu-se încet, pornind încet cu virful spre coama dealului și deodată nu l-a mai văzut, numai un nor mare de praf s-a ridicat acolo, pe coastă, împrăștiat repede de vint. Liniștea, spusese Zdreghea, liniștea parcă umbla acolo, pe locul zidului, în jurul zidului ce nu se mai vedea. Și l-a chemat, nu mai știat cine – „hai" – și unghiul Lup i-a spus că nici el nu mai știe cine l-a strigat iar cind au ajuns acolo, cițiva începuseră deja să spargă, să desfacă pietrele zidului rămas aproape întreg, culcat, crăpat în două pe la mijloc, să desfacă zidul și să-i scoată pe ai lui de acolo, de sub el.

„Nu mai aveau mult" – i-a precizat Lup in seara aceea de august cînd el, Sever, a intrat cu ranița pe mînă și cu mantaua și a pus ranița pe tejghea. Erau aproape toți acolo, cei ce întotdeauna, în fiecare seară, la ora aceea, puteau fi găsiți acolo. Inăuntru mai puțini, cei mai mulți afară, în părerea de răcoare ce se lăsa odată cu seara. El i-a recunoscut imediat pe fiecare și i-a salutat trecind printre ei – „bună seara" – și ei, sau unii dintre ei, i-au răspuns ca la un străin, – „bună seara" –. A intrat in prăvălie și a salutat și aici. Zdreghea era acolo, călare pe scaunul lui. Cînta încet, legănîndu-și capul în dreapta și in stînga, cîntecul lui terminat niciodată, după care il cunoaștea nevasta lui, de acasă – „Mă suii pe murgul meu ..." – și atunci știa, nevastă-sa, că e gata și că poate veni să-l ducă, dar nimeni nu l-a auzit, nu i-a răspuns nimeni, decit Lup, după un timp, – „tu ești" ? – și apoi mai tare – „n-ai dat nici o veste, credeam că ai murit", – așa că a strigat la cei de afară – „gata, am închis" – și la cei din birt – „am închis" – și l-a dus pe el, pe Sever, în spate, în odaia aceea puturoasă, de i-a povestit tot. Și la urmă i-a precizat că nu mai aveau mult, numai doi, trei pași și ar fi scăpat și ar fi avut atunci cine fugi după caii aceia innebuniți, pe care el nu i-a găsit decit după două zile într-o vale, în niște tufe de porumbe, cu căruța aproape întreagă la spatele lor ...

... „Așa că ăsta e porumbul meu" – își spuse – „și ăsta și ăsta" – își spuse, atingind din mers știuleții, – „numai că nu eu l-am semănat și săpat" – se gindi coborind spre sat, printre rindurile de pruni acum – „și tot al lui va fi, nu al meu, cum nici tatăl meu și mama și fratele meu nu mai sînt ai mei, nu mai am nici un drept asupra lor, sînt ai pămîntului acestuia cumpărat cu prețul vieții lor și cu prețul vieții mele, pînă la urmă, viața pe care n-am reușit s-o las acolo ..."

Intrase în sat și din curțile, din casele pe lingă care trecea și pe care, în bună parte, le recunoștea, spunîndu-și – „aici stă mătușa Marta și, aici, după gardul acesta, Racolțea" – și apoi, mai departe, urmînd în sus valea răcoroasă și umedă, – „aici, după zidul de cărămidă, înalt, Hurony" – se împrăștia un miros ințepător de mîncare prăjită. Erau case în dreapta și in stînga văii și oameni acolo, sătenii lui, neamurile și prietenii lui care, sigur, cinau acuma, adunați în jurul meselor luminate slab de lampa ce atîrna în tavan, sau dormeau deja, nu era timp de pierdut, mîine dimineață în zori sau poate mai înainte ca prima rază de lumină să biruie înălțimea dealurilor și să coboare în vale, vor fi în picioare, în căruțe sau pe lîngă căruțe, gata să se împrăștie peste tot în jurul satului, oriunde numai acasă nu. „Numai aici" – își zise, văzînd lumina albă din ușa și din fața ușii lui Lup – „vin chemați, atrași de petromaxul unchiului Lup și beau țuica făcută din prunele prunilor din livada pe care o cumpărase în timp ce eu, Zucu Sever, încă mai fugeam acolo, pe pămînturile din Ungaria și peste semănăturile și munții din Cehoslovacia și după ce ai mei săpaseră șanțul acela, de fapt mormîntul acela lung, în care s-au îngropat apoi de n-a mai rămas cine să are lotul acela de pămînt cu o grămadă de pietre la mijloc, să-l samene și să culeagă porumbul, să hrănească vitele, să ude și să mături odăile casei și tîrnațul deci, la început, Lupa, mătușă-mea și apoi și Lup, așa că în doi ani și-a cumpărat livada aceea cu pruni, și-a deschis birtul, pentru că țuică avea unde să facă, avea deja cazanul și, cînd m-am întors, după ce am terminat de măsurat pusta maghiară și înălțimile și frigul munților Tatra, am aflat că cineva, poate Dumnezeu sau poate că unchiul Lup, mi-a schimbat ce aveam eu mai de preț, mama și tata și fratele mai mare, Gheorghe Zucu, cu ce nu avusesem niciodată : o bucată de pămînt cu un mormînt lung de cincizeci de metri pe ea. Și cu trei cruci".

Inainta pe vale, în susul văii, pe sub sălcii bătrîne și pe sub arini înalți. Valea, apa văii curgea fără zgomot, întunecată și el o știa, auzea susurul ei cunoscut și melodios.

„Asta a fost" – i-a spus Lup atunci, după ce ultimul ieșise din birt și după ce au intrat în casă, în camera în care Lupa, mătușă-sa, zăcea de opt luni în pat și nu știa nimeni ce are, de ce suferă. „Asta a fost" făcu Lup la urmă, după ce i-a povestit tot și i-a întins o foaie mică, murdară, spunîndu-i „citește". El, Sever, a întins mîna peste masă, a luat fițuica și s-a uitat lung la ea. Stătea mult aplecat, cu coatele rezemate de genunchi, privind hîrtia aceea veche, îngălbenită, simțind în spate privirea înghețată a mătușă-și Sida, apoi a mototolit-o, foaia, în palmă și a netezit-o iar. Lup i-a spus „citește-o" – și el : – „am citit-o" – apoi a scos punga cu tutun din buzunar, a băgat trei degete în ea și le-a scos încărcate cu firicele aurii. A îndoit hîrtia făcînd un mic jgheab, a ridicat mîna dreaptă și desfăcind degetele a dat drumul tutunului executînd apoi rapid și precis răsucirea aceea înspre interior și apoi înspre exterior, a umezit marginea și a lipit-o trecînd limba, arătătorul peste ea, în lungul ei, s-a ridicat de pe laviță și Lup i-a spus puțin iritat – „de ce n-o citești" ?

Era în picioare acuma, cu țigara în gură, așa că n-a avut decît să întindă mîna, să apuce și să tragă scurt în jos și bila grea a lămpii a zburat spre tavan țipînd din scripetele neuns. El a ridicat bărbia, a supt flacăra, căldura aceea din sticla lămpii, și a zis – „nu contează". S-a îndreptat apoi spre ușă simțind privirea aceea din pat, speriată, înfiptă în ceafa lui, urmărindu-l și după ce a închis ușa în urma lui, bulbucindu-se, rostogolindu-se în spatele lui ...

... Toamna a cules el porumbul și i-a dat lui Lup partea lui de porumb pentru că l-a semănat și partea lui de porumb pentru că a îngrijit caii și casa și grădina părinților lui. I-a dat așa cum scrisese Lup pe hîrtia aceea, pe care el o citise înainte de a o face țigară, a o aprinde și a o arunca apoi, neterminată, în curte, la poarta lui Lup, așa că tot a mai adus acasă patru căruțe pline. Pînă prin noiembrie a cărat piatra aceea, dar mai întîi a desfăcut zidul, pietrele zidului, bucată cu bucată și cam atunci, în zilele acelea, cînd răsăritul soarelui și apusul soarelui și, de multe ori și Luna, îl apucau acolo, pe coastă, pe pămîntul plin de sfărîmături și de bolovani, s-a gîndit pentru prima dată că n-ar fi rău să aibă și el pe cineva, cînd i-o fi foame sau i-o fi sete.

Incepuse să se spele sîmbăta seara și să se îmbrace cu haine curate duminica și să meargă la biserică, unde stătea pe scaunul tatălui lui, cumpărat pe viață, și acuma cumpărat de el pe aceeași perioadă relativă de timp, ascultînd cuvintele sfinte ieșite grăbit din gura părintelui Constandin, pe care, cuvinte, el nu le înțelegea, sau nu le auzea. Pentru că începuse să caute. Apoi să meargă la horă, să asculte și să privească la băieții și la fetele acelea cum jucau. Și să caute.

Așa că, după un timp, într-o seară, s-a dus la unchiul lui, Lup, și i-a spus – „vino cu mine". Lup, în timp ce se îmbrăca, l-a întrebat – „cine-i" – și s-au dus la ea acasă, la părinții ei. Acolo el n-a spus o vorbă, unchi-su vorbea pentru el, el privea numai pereții casei și vatra și, din cînd în cînd, insistent și nehotărît, la ea, la Maria.

N-avusese timp să afle cine-i, asta a aflat-o mult mai tîrziu, acum era grăbit. Ii trebuia o nevastă, trebuia să-i facă cineva de mîncare și să-l spele și să-l ducă de braț, duminica, la biserică. Ii trebuia o nevastă, deci, și el a găsit-o. A luat-o așa cum ai lua o coasă sau o pilă sau un cal. N-a iubit-o și n-a dorit-o niciodată altfel decît ca pe femeile sau fetele cunoscute întîmplător, în fugă, în satul lui sau aiurea, în timpul războiului. N-o iubea dar era a lui, așa cum erau pămîntul și caii și curtea lui. O dată venită la el intrase în proprietatea lui, devenise unul din bunurile pe care le folosea fără șovăire și bărbătește ori de cîte ori avea nevoie de ele și, atunci, cînd mătușa Marta i-a spus și apoi alții, el n-a suferit altfel decît ar fi suferit dacă i-ar fi luat cineva căruța sau cizmele. Intr-un tîrziu, cînd s-a hotărît și s-a dus să vadă, a făcut-o nu să-l prindă pe hoț, ci s-o aducă numai pe ea, pe Maria, acasă.

Așa crezuse la început, așa credea încă atunci, în seara aceea cînd s-a hotărît și a început să urce dealul spre biserică. Mai credea încă, așezîndu-se în tufiș, așteptîndu-i să iasă din biserică, așteptînd să se termine, să iasă lumea din biserică.

Stătea ascuns, ghemuit, nemișcat și peste tot domina lumina albă a lunii, zdrențuită și ireală. Cînd s-a deschis ușa, femeile au ieșit și s-au întors cu fața la ușă, s-au închinat pe rînd spre trepte și au plecat. Ușa s-a închis și el aștepta cu ochii ațintiți pe pata albă a bisericii, apoi pe umbra imensă a bătrînului salcîm și iar, după un timp, pe zidul cernut cu praf argintiu, apoi ușa s-a deschis iar și atunci au ieșit amîndoi : ea înainte, el, crîsnicul, după ea. Maria s-a oprit în umbra salcîmului și crîsnicul a mers și el acolo, în dreptul femeii și el, Sever Zucu, a lăsat ochii în jos și a gemut înfundat.

Cobora acum dealul, poteca, a trecut peste podețul de bîrne și, sub el, sub podeț, clipocea prelins ața aceea de apă limpede și rece. Sever a împins poarta cu piciorul și a privit, oprindu-se în mijlocul curții, la geamul ușor luminat. Umbra ei albă și lungă a apărut în ușă întrebînd încet, chemîndu-l – „tu ești" – dar el a intrat în grajd în aburul cald de bălegar, a luat biciul acela de lemn și de sîrmă și de piele și unul dintre cai și-a întors capul nechezînd potolit și tremurat înspre el, recunoscîndu-l. A ieșit apoi și a intrat în casă.Ea era în pat acum, culcată.

Așa că i-a spus – „scoală-te" – și apoi – „dezbracă-te". Ea nici măcar nu s-a mirat, a ascultat docilă, supusă ca șarpele sub mîngîierea fluierului, și s-a arătat așa goală și mlădie ca șarpele și ațîțătoare. Ai fi zis că nu simte, stătea dreaptă, neclintită.

*

Prăvălia lui Lup, lumina lămpii lui rămăseseră mult în stînga și în urmă. Siluetele din fața birtului, din conul de lumină aruncat în stradă, rămăseseră și ele, continuînd să existe acolo, deși el nu le mai vedea. Coti la dreapta și podul apăru unde-l știa, iar în fața podului casa și gardul lui de piatră și banca din stradă. Se așeză. In față era valea, curgea fără oprire valea, împrăștiind, iradiind o răceală umedă peste tot, peste casa lui pustie și întunecată, învăluindu-l și pe el, înconjurîndu-l.

Almăjanca

Vasile Man

DOAR FLORILE

Doar florile ating perfecțiunea
Și sufletul cind plinge tăinuit.
Nu poate fi in părți ruptă lumina
Oricit in adevăr ai fi lovit.

Noi moștenim un soare ce-l purtăm
Prin trecerea de fiecare zi
Și noua formă ce o dăm
Setei acestea de a ști.

Dar mai presus de tot ce spun
Eu mă cutremur la un gind ;
De ce in suflet te adun
Cind tu mă risipești, pe rind ?

ECHILIBRU

Cu aripi de lumină și de umbră
E zborul meu,
Egal cu mine insumi.
Indepărtindu-mi cintecul,
Prea tare,
Mi-e teamă
Că nu pot fi ascultat.

Iar de rămin aproape,
Prea aproape,
De lucruri și de flori,
Mi-e teamă de umbră.

STATURA NELINIȘTII

Statura neliniștii imi vine cel mai bine
Ca să mă bucur zilnic, nu pot cit se cuvine.

Lumina mă absoarbe din lucruri și mă doare
Sint dur cu mine insumi, dator la fiecare.

Nu știu ce e mindria, dar știu ce-i demnitatea
Și ce albastru-i cerul atunci cind libertatea

Devine focul sacru al muncii cu temei
Poemul bucuriei, știu astăzi bine ce-i !

Muzică

Premieră la Opera de Stat Timișoara

NABUCCO
de Giuseppe Verdi

Către anii 1840, tînărul Verdi trecea prin cea mai adîncă criză a vieții sale, după ce moartea îi secerase familia iar opera sa, „O zi de domnie", căzuse la Scala. Soarta i-a pus în față un text dramatic care revendica o muzică clocotitoare, o chemare la luptă a Italiei asuprite. Verdi s-a arătat la înălțimea momentului istoric al pat iei sale.

Nabucco inaugurează astfel marea vină de operă italiană și, pe anumite planuri, impune paralela beethoveniană a muzicii eroice. Nimic nu a derutat mai mult inchistarea esteților din toate timpurile decît prospețimea aerului din afara încăperii lor strimte, în care s-au străduit să ferece sunetele. Corul, cororile din Nabucco constituie o infuzie de vigoare și generozitate în trupul muzicii vlăguite, o pledoarie pentru misiunea cuprinzătoare de aspirații umane ale artei sonore. Iată de ce premiera operei Nabucco pe scena lirică timișoreană trebuie salutată ca un eveniment excepțional.

Cu toate că se afla la începutul unui drum creator, sau poate de aceea, Verdi nu și-a cruțat cîntăreții în această operă : rolurile principale sînt toate dificile. Este de asemenea interesant să descoperim în opera Nabucco prefigurarea personajelor și conflictelor din Aida, Rigoletto, Trubadurul. Pentru un artist ca Iuliu Mare, a cărui forță interpretativă a creat cele mai importante figuri ale repertoriului verdian, rolul Nabucco se înscrie pe aceeași traiectorie prestigioasă : plenitudine vocală, sobrietate scenică, maximă concentrare psihică. Marieta Grebenișan, în Abigaille, susține o partidă vocală redutabilă, desfășurînd o veritabilă artă a cîntului ; Fenena, personaj feminin opus lui Abigaille, este conturat de plăcuta înfățișare și vocea catifelată a Elenei Brănișteru-Vasile. Cu remarcabil simț scenic, cu o voce amplă și omogenă de bas, Gh. Sara impune publicului figura profetului Zaccaria ; penetranța naturală a vocii tenorului Nicolae Stan reliefează personajul Ismaele. În celelalte roluri se înscriu armonios Vasile Tcaciuc, Al. Serac și Teodora Ciucur.

Corul, adevăratul personaj al operei, se abandonează geniului verdian de la un capăt la celălalt al partiturii. Celebrul „Va pensiero..." care, de peste o sută de ani, face să vibreze generații de spectatori, a ridicat și de această dată emoția la culmile ei. Cîtă durere unește vocile într-una singură, ce strigăt de luptă la izbucnirea armoniei... Acuratețea execuției și valoarea interpretării evidențiază încă odată roadele eforturilor maestrului de cor Eduard Weiser.

O deosebi ă notă de eleganță și bun gust, degajă scenografia semnată de Hristofenia Cazacu (București), atît în ceea ce privește decorul cît și costumele. Regia artistică a lui Dumitru Gheorghiu a asigurat în mod fericit economia de mijloace și omogenitatea spectacolului – exigențe uitate de regia contemporană de operă – creînd astfel cadrul cel mai adecvat desfășurărilor sonore.

Revine maestrei Cornelia Voina, în dubla sa calitate de director și dirijor, meritul de a fi propus și realizat, cu cunoscuta sa competență profesională, un vechi deziderat al publicului timișorean de operă. La vremea sa, Nabucco a însemnat o piatră de hotar în istoria operei. De unde, optimismul nostru de azi.

OVIDIU MANOLE

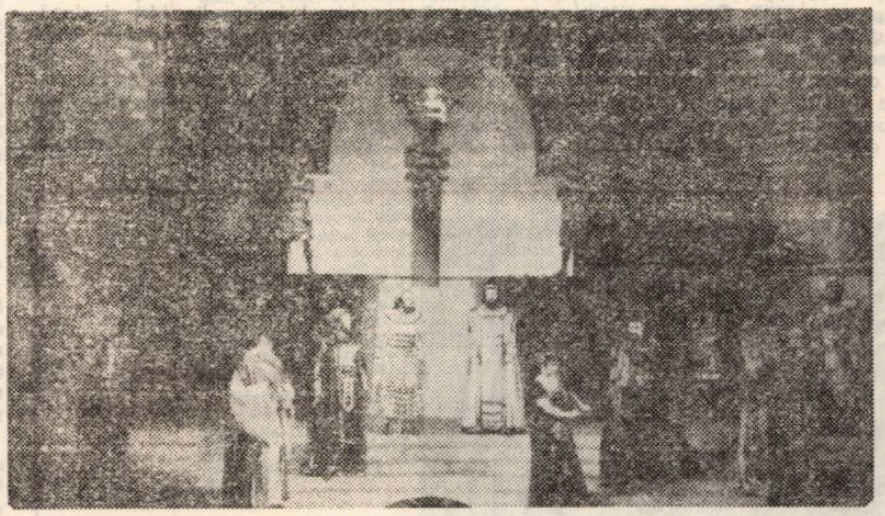

Celebritatea unei opere

„Nabucco" – pe cît de popular acest titlu de operă pe atît de puțin cunoscut spectacolul în sine. Printr-o ciudățenie a soartei, anii i-au asigurat celebritatea grație unei singure pagini, acel binecunoscut cor al sclavilor ebrei. Ceea ce se știe mai puțin este faptul că fără „Nabucco", la prima vedere literatura muzicală ar fi fost lipsită de cel puțin acea pagină corală celebră, dar, mult mai grav, istoria muzicii nu ar fi avut un Verdi.

Lectura întîmplătoare a fragmentului din text (Temistocle Solera), care a inspirat extraordinarul cor al sclavilor, l-a îndemnat pe tînărul Verdi, pînă în acea clipă ferm hotărît să renunțe definitiv la cariera muzicală, să se aplece asupra întregului libret. Mai departe lucrurile sînt limpezi.

Opera „Nabucco" nu poate și nu trebuie să fie judecată, chiar numai din punct de vedere muzical, prin prisma acelui celebru cor. Ea este MUZICA, de la uvertură și pînă la acordul final. Montarea timișoreană a operei „Nabucco" o vom socoti, de acum, una dintre cele mai bune realizări ale acestui teatru liric. Distribuția de la premieră (26 decembrie 1975) a reunit pe scenă cîteva din cele mai valoroase nume ale Operei, într-o garnitură excelent sudată : Iuliu Mare (Nabucco) impunător și veridic în rol, Marieta Grebenișan (Abigaille) tonică și cu prestanță scenică, Elena Brănișteru Vasile (Fenena) austeră dar și delicată, Gheorghe Sara (Zaccaria) grav și dominant. Meritorii au fost și evoluțiile soliștilor Nicolae Stan, Teodora Ciucur, Vasile Tcaciuc și Alexandru Serac. Participarea corului (pregătit de Eduard Weiser și Edith Buchsbaum), ca personaj activ al acțiunii dramatice, o putem aprecia drept una din revelațiile acestui spectacol, alături de încîntătoarea scenografie și splendidele costume (Hristofenia Cazacu). Regizorul Dumitru Gheorghiu a avut o sarcină dificilă de a da aspect tridimensional acestei lucrări cu caracter mai de grabă de oratoriu și modalitățile de transpunere credem că au fost foarte potrivite în contextul dat. În încheiere, dar nu în ultimul rînd, va trebui să subliniem excelenta contribuție a dirijoarei Cornelia Voina, sub bagheta căreia orchestra a sunat ca într-un „simfonic", curat, omogen, subliniind, comentînd sau participînd ca un al doilea personaj colectiv la desfășurarea acțiunii dramatice.

IOAN TOMI

Un spectacol de zile mari

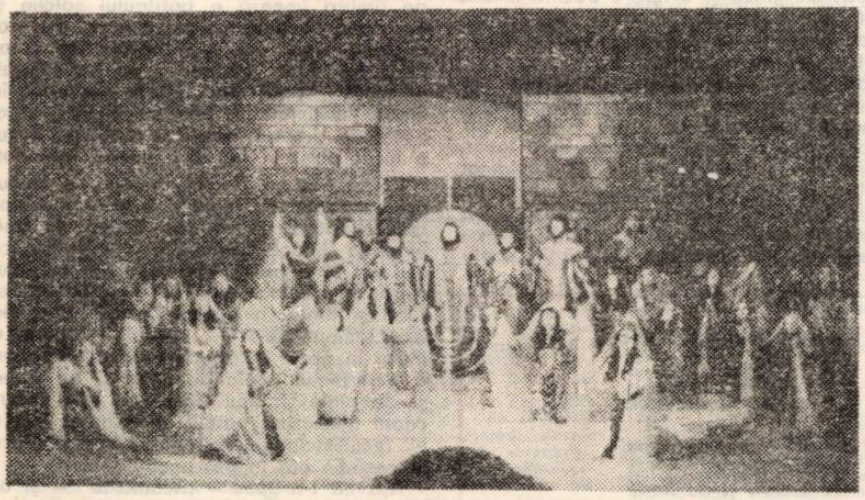

Multiple sînt mesajele care străbat, prin timp, în țesătura muzicală a primei și glorioasei opere verdiene, pînă la noi. Dacă, la vremea lor, italienii au putut înțelege, din chinurile unui popor înrobit, propriile lor chinuri, ale unei Italii divizate în stătulețe atițate de puterile străine unele împotriva altora, noi putem înțelege azi și simbolul unui mare orgoliu înfrînt. Nabucco, regele care a vroit să se socotească zeu și să subjuge un popor, ajunge el însuși zdrobit și înfrînt de puterea divină a unui popor străin și înrobit de Babilon. În urma acestei căderi spectaculoase, măreția și orgoliul lui Nabucco, terfelite, sceptrul său luat prin fals de o impostoare, îl fac să înțeleagă, în urma unei profunde drame, ce culminează în operă cu o arie de un dramatism zguduitor, să înțeleagă, zic, că nimeni nu are dreptul să atenteze la libertatea naturală a unui popor, că orgoliile fără bază se pedepsesc, că, mai presus de orice, este pacea între popoare și buna comuniune frățească.

Nabucco, în interpretarea lui Iuliu Mare, a întruchipat măreția strălucitoare și disprețul suveran, durerea sfîșietoare a unui bătrîn rege doborît dar și un mare orgoliu înfrînt. Vocea dramatică, tipic verdiană, l-a slujit în mod deosebit pe minunatul interpret. El a urcat în străluciri tonale deosebite, ca și în căderi abisale, în care tragedia sa se reflecta în însăși tragedia unui popor, pornit în căutarea libertății. În duioase cantilene sau în acute scînteietoare, Verdi a purtat acest personaj și această voce prin meandrele unui suflet complex și extrem de uman, în toată strălucirea și decăderea sa. Întreaga operă datorează acestui simbol al unui orgoliu înfrînt și unul din mesajele sale moderne. Iuliu Mare a înțeles personajul și l-a întruchipat magistral.

Dar nu numai atît, fiindcă personajul verdian a prins putere dramatică mai cu seamă datorită austerității melodice și profunzimii de sentiment redate de corul care, splendid și tenace, puncta drama regelui și a poporului înrobit. Corul a devenit un personaj fascinant, un mare personaj care visează : „gîndurile pe aripi de aur zboară spre colinele îndepărtate", dar care ia și apărarea regelui pedepsit, redîndu-i încrederea și puterea, strălucirea și înțelegerea. O strîngere de mînă maestrului de cor Weiser, tuturor acestor anonimi, care formează strălucitul cor al operei și, care, în Nabucco, au devenit personaje vii și uimitoare, cu glasuri cînd catifelate, cînd oțelite, și mai ales, să dedicăm un elogiu dinamicei și atît de plinei de har, dirijoarei și interpretei lui Verdi, Cornelia Voina, o animatoare elevată a muzicii timișorene, o uimitoare și plină de vitalitate conducătoare de mari ansambluri orchestrale și corale.

Cu Nabucco, directoarea și dirijoarea Voina și întregul ansamblu al Operei timișorene ne-au dovedit că marile tradiții muzicale bănățene pot fi duse la desăvîrșire, spre gloria acestui timp românesc și spre binele iubitorilor de cînt din această parte de țară.

ION ARIEȘANU

Teatru

UN STUDIO ÎN PREMIERĂ

De foarte multă vreme se vorbește în Timișoara de nevoia constituirii unui STUDIO. Începutul a fost făcut, acum un an, de Teatrul de păpuși. Iată că Teatrul German de stat ne-a pus, nu demult, în fața unui spectacol cu „Năpasta" de I. C. Caragiale, o primă realizare în cadrul unui studio de autoperfecționare a actorului. Fiind vorba despre ideea de studio să spunem că, pentru a fi cu adevărat împlinită, ar trebui să implice munca de descoperire (de stimulare) a tinerei dramaturgii. Revenind la reprezentarea piesei lui Caragiale, riscurile asumate de teatru au fost considerabile. Pe de o parte fiindcă regia spectacolului a fost încredințată unui tînăr actor, **Friedrich Schilha**, pe de altă parte pentru că actori tineri, a căror activitate teatrală a plutit foarte aproape de anonimat, au ocazia să demonstreze că, nefolosirea lor, în rolurile importante ale celorlalte premiere ale teatrului, este nejustificată. Dacă ne gîndim la dificultatea în sine a unei montări pe textul acesta de Caragiale, avem încă un argument pentru a saluta premiera cu „Năpasta". **Friedrich Schilha** a reușit să clarifice sensurile, să obțină personaje distincte, imprimînd spectacolului o atmosferă quasi-expresionistă. Sigur că, neavînd posibilitatea să obțină pentru spectacol o scenografie specială (decorul și costumele fiind asamblate de arh. **Traian Zamfirescu** din elemente deja existente în magaziile teatrului), Fr. Schilha a fost în situația de a suprasolicita actorii, pentru a-și face vizibilă concepția. Neîmplinirile montării pot fi puse pe seama acestui fapt obiectiv. Ele sînt însă depășite prin munca asiduă depusă de regizor și actori pentru stăpînirea rolurilor. Tensiunea situațiilor dramatice, rezultată, în bunele momente ale reprezentației, dintr-o deosebită concentrare interioară și o discretă exteriorizare în replică și mișcare este, poate, lucrul cel mai prețios al acestui spectacol.

O impresie deosebită ne-a lăsat **Johanna Brunner** (Anca) în care vedem o actriță cu deosebite disponibilități pentru dramă (este primul ei rol de asemenea întîndere și de acest gen), personajul creat de ea impunîndu-se prin originalitatea interpretării. Johanna Brunner propune un personaj aproape de tragedia antică, de o aproape perfectă limpezime. Am apreciat discreția și subtilitatea jocului, reacția retinută. **Robert Jereb** (Dragomir) și **Artur Benel** (Ion) au momente de deosebită calitate, jocul lor fiind, în mare parte, convingător. Ne-a deranjat, însă, o anume îngroșare (chiar „expresionistă" voindu-se montarea), probabil sesizabilă din pricina oscilației jocului între discreție și exteriorizare expresă. Prin contribuția acestor tineri actori, a tînărului regizor-actor, specacolul cu „Năpasta" de I. L. Caragiale, se înscrie ca o reușită materializare a ideii consituirii unui studio de autoperfecționare a actorului.

ANTOANETA C. IORDACHE

Plastica

SALONUL ANUAL DE ARTĂ
(II)

Printre calitățile actualului Salon se distinge, ca o linie unificatoare, în pofida diversității stilistice, infuzia de semnificații umane definitorii pentru modul în care gîndește și simte lumea creatorul de artă în societatea vremii noastre. În actul comunicării estetice, apelul la imaginea figurală, resimțit ca o necesitate organică, se integrează în coordonatele unor viziuni proprii, cristalizate în retorta anilor de căutări și confruntări în largul cîmp al interferențelor plastice contemporane. Elementele viabile ale diverselor orientări – de la dinamismul informalului la pregnanța expresiei simbolice, de la strălucirile reverberate ale expresionismului abstract la sobrietatea elocventă a alegoriei, de la rigoarea și ordonanța constructivismului la simplitatea densă a „noii figuralii", de la arta spațială, optică și cinetică la sugestiile filtrate ale onirismului, de la stilizarea de natură folclorică la formele imprevizibile ale colajului, modalitățile de exprimare își decantează esențele, chemate la o nouă viață prin încorporarea firească a figurii umane, și a datelor realității, în funcție de temperamentul și specificul ideației artistului.

Ilustrative între multe altele – prin înseși titlurile lor care acoperă bogăția de sensuri și coerența gîndirii plastice – ne apar : lucrările de pictură ale lui Romul Nuțiu („Fereastră deschisă"), Leon Vreme („Șantier"), Zoltan Molnar („Dansul victoriei"), Ștefan Bertalan („Memoria lui Brâncuși"), Gabriel Popa („Încrezători în viitor"), Ion Sulea-Gorj („Eroii"), Frie-

drich Schreiber („Asalt 1877"), Simion Lucaciu („Combinat") ; gravurile semnate de Lidia Ciolac („Constructorii timpurilor noi"), Xenia Eraclide-Vreme („Zăgaz apelor"), Vasile Pintea („Civilizație apusă"), Hildegard Kremper-Fackner („Dialog cu viitorul"), litografiile lui Gabriel Kazinczy („Doja") ; acuarelele Virginiei Baz-Baroiu („Miraj industrial"), lucrările de tehnică mixtă de Eugenia Dumitrașcu-Luca („Șantierele patriei"), Constantin Flondor-Străin („Dezvelirea monumentului") ; sculpturile lui Victor Gaga („Vestitorul"), Petru Jecza („Imn maternității"), relieful lui Bela Szakats („Insurecția armată"), etc. (Citarea, obositoare prin firea lucrurilor, departe de a fi însă pe deplin mulțumitoare pentru toată lumea, s-a făcut în ordinea genurilor.)

Privită în totalitate, această expoziție anuală prin caracteristicul său accesibil, realizat concomitent cu menținerea ridicată a ștachetei valorice, reprezintă un act revelator de cultură, semnificativ pentru orientarea și țelurile Filialei U.A.P. din Timișoara.

DELIU PETROIU

Radar

● **Recent, s-au desfășurat la București lucrările celei de-a IV-a Conferință de mecanică,** organizată de Academia R. S. România, Ministerul Educației și Învățământului și Ministerul Construcției de mașini. La ședința de deschidere au luat cuvîntul acad. E. Carafoli (în calitate de președinte al secției de științe tehnice a Acad. R.S.R.), prof. R. C. Bogdan (adjunct al Ministerului Educației și Învățământului), prof. Em. Rodean (vicepreședinte al Comitetului de stat pentru energia nucleară), ing. I. Crișan (director general al Institutului de cercetări pentru construcția de mașini), acad. Șt. Bălan (președintele consiliului științific al Centrului de mecanica solidelor). Participanții — specialiști din institutele de învățămînt, de cercetare și proiectare din toate centrele țării — au prezentat în cadrul celor trei secții, de mecanică generală, mecanica solidelor și mecanica fluidelor, un număr impresionant de comunicări științifice. ● **Policlinica pentru sportivi din Timișoara** efectuează studii care conferă soluții științifice atestate pe plan republican în chestiuni referitoare la testarea rapidă și curentă a stării biologice, legată de efort fizic, refacere și recuperare. Introducerea carnetului de sănătate la purtător, pentru sportivii de performanță din județ, este o altă măsură ce și-a dovedit utilitatea ca și inițierea unui sistem de educație sanitară pentru tinerii sportivi. ● **Lingă orașul Kaunas (R.S.S. Lituaniană),** se va construi o centrală electrică cu hidroacumulare. Agregatele ei reversibile vor putea funcționa noaptea ca pompe, pe baza energiei excedentare, și vor realiza o rezervă de apă în lacul de acumulare ce va fi situat la o altitudine de 100 metri față de cota centralei. Ziua, căderea de apă punînd în mișcare agregatele, va asigura o producție anuală suplimentară de 2 miliarde kWh. ● **Tradiția medicinei chineze** continuă să fie un obiect de studiu. Atît în China cît și în numeroase state europene se cercetează mijloacele tradiționale de tratament, se determină compoziția plantelor medicinale, efectul lor terapeutic. Cîștigă tot mai mult interesul chirurgilor anestezia prin acupunctură, care permite pacientului să discute surîzător cu chirurgul, în timp ce acesta efectuează o operație abdominală sau pulmonară complexă.

VAL. D.

Evrika!

● **Ca să prețuiești Anul Nou, gîndește-te că, în fiecare zi, ce e nou dimineața, seara e vechi.**

● **Din bunătate să nu ne facem cu ușurință steag, atîta vreme cît mai sînt mulți gata să se ascundă-n faldurile lui.**

● **Estetica are doi poli : frumosul unora și frumosul altora. Uritul e invenție reciprocă.**

● **Vedetele au un singur lucru sfînt : aureola ce le înconjoară.**

● **O fată cuminte nu îmbătrînește niciodată. Cu condiția să se mărite.**

● **Pentru fotbaliștii noștri, ironiile au devenit un fel de desert, pe care-l servesc cu polonicul.**

● **Cerul e foarte vinovat : privește uneori cu seninătate murdăria de pe pămînt.**

● **Cunosc un om care n-a ris niciodată. Cînd a murit, a avut pe buze un zîmbet de împăcare.**

ION VELICAN

Panoramic

● FESTIVITĂȚILE dedicate celor 75 de ani pe care i-a împlinit nu de mult marea întreprindere **ELECTROMOTOR** au marcat, odată în plus, prin bilanțul realizărilor obținute, prestigiul național și internațional al reputatului colectiv timișorean. ● **PANTEONUL MUZICAL,** manifestare intrată deja în conștiința publicului, a comemorat personalitatea lui Dinu Lippati, în cadrul unui medalion susținut de prof. Felicia Iordan. Acțiunea a fost organizată de Biblioteca județeană și Filiala Uniunii Compozitorilor din Timișoara. ● **PREMIUL I** pentru critică a fost acordat de revista Amfiteatru lui Lucian Alexiu, tînăr critic literar de talent, cronicar al revistei noastre. ● **„NOI DESCOPERIRI ARHEOLOGICE DIN BANAT"** este genericul unei expoziții organizată de Muzeul Banatului. Pot fi vizionate cu acest prilej cele mai reprezentative realizări ale arheologilor timișoreni din ultimii doi ani. Expoziția este deschisă la Biserica Mizericordienilor. ● **UN ALT PREMIU I** a fost acordat, de data aceasta peste hotare, și anume la Festivalul internațional al filmului de amatori de la Moscova, artisticului de scurt-metraj **Sămînța,** realizat de cunoscutul cineast timișorean Sandu Dragoș. ● **INAUGURAREA** unui nou cămin cultural, cel de la Brestovăț, a prilejuit desfășurarea unui spectacol festiv susținut de artiștii amatori locali și de Ansamblul „Banatului". ● **COINCIDENȚĂ.** Copiii timișoreni vor putea viziona aproape în același timp două premiere teatrale destinate lor : **Păstorița de gîște** la Teatrul German de stat și **Inspectorul broaștelor** la Teatrul Maghiar. ● **DESIGN.** În spatele magazinului „Bega" poate fi văzut un modern sistem de informare vizuală, axat pe problemele circulației rutiere. Proiectul aparține arhitectului Dan Chinda, iar execuția, întreprinderii Electrometal. Păcat, însă, că acest ansamblu vizual este amplasat **în spatele** magazinului „Bega".

Corespondența

G. Barbu : Versuri în general frumos frazate, însă lipsite de fior liric, rămînînd la nivelul relatării. Un efort de adîncire a ideilor și sentimentelor și de reliefare artistică se impune cu necesitate. Sîntem interesați de manuscrisele Dvs. viitoare.

Valeriu Marian Galeș : Părerea noastră este că nu vă pierdeți timpul de pomană, cum vă temeți. Dovadă această „Dimineață de septembrie", pe care o citățm ca fapt doveditor al posibilităților Dvs : „Ce noapte lungă-a fost. / Simțeam / Cum fiecare clipă / apasă asupra mea / cu greutatea unui păcat. / Acum a trecut. / Aș vrea să fii aici, / să-ți spun bunădimineața, / să-ți sărut ochii somnoroși / și mirați, / să-ți arăt luceafărul, / să-ți arăt / cum se sting stelele / una cîte una, / cum una cîte una / ultimele picături de rouă / înaintea brumei / se așează pe fructele coapte, / pe iarba uscată, / pe ochii și pe mîinile mele. / E toamnă . . . / Miez de septembrie / și de aduceri aminte".

Ella Popa : Reținem poezia „Încredere". Mai trimiteți, adăugînd și o autoprezentare.

Pușcaș Brigitte : Sînt unele versuri notabile.

Mariana Simniceanu : Remarcăm „Lampa albastră". Continuați.

Vasile Sevastre Ghican : Transcriem aici „Nestatornicie" : Pentru a trece dincolo / îmi va trebui / o corabie de timp / și, desigur, un ocean / cu vîrsta sîngerînd în păsări / / Și totuși nu știu de voi ajunge / la marele țărm / însă bine știu / că tot singur / voi pleca mai departe !".

Daria Dragoș : Reproducem „Sora verii" : „Îmi iau căldura degetelor din raze. Cu o ramură de cireș, arcuș pe strunele soarelui, cînt melodia florilor ce se nasc. Sufletul mi-e plin de albastru, înaltul albastru al ochilor tăi, tînără soră a verii", în semn de apreciere a sensibilității Dvs. adolescentine. Cînd veți trece de pragul edulcorărilor, vă veți afla, poate, în vîntul mai aspru și mai binefăcător al largurilor.

Rain Ion : Manuscrise ilizibile. Retrimiteți versurile, dactilografiate sau scrise citet.

Marian Sirbu, E. Asup, Diana Beldu, Iulian Mocanu, ...escu, Ciobică Hrib Paraschiva — încercări modeste.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

Mica antologie

ȚARA

să-ți respir înălțimile
Mi-a fost dat
să-ți ascult freamătul
prin fîntînile grele
de lumină,
să-ți respir înălțimile
cu aripile vulturilor,
mi-a fost dat
să-ți scriu numele
cu vise și fapte
în lut de iubire . . .

IOAN VASIU

SECERIȘ

Pînă la umeri se-ngroapă
Secerătorii înmuindu-și oțelurile în galbenul vechi
În urmă snopi ca niște trupuri goale
De fecioare adormite-n amiaza
Ce se apleacă setoasă peste gura ulciorului.
Lumină fiartă și foșniri uscate.
Salca lovită de trăznet își soarbe propria umbră
Cătînd disperată către cerul parcă tot mai afund
Și blestemat de albastru.
Iepuri bulmaci se mută cu somnul
Mai spre pădure și ți se aruncă în cale.
O chemare se-aude din deal, cineva răspunde din vale.

ION DUMBRAVA

TRECEM

Trecem prin amiaza istoriei
Pe sub porțile înalte
Ale pămîntului.

Ochii păsărilor
Pururi în lumină
Cu zări fără margini
Se-nsenină

În roade intră aburul ploii
Biruința piinii e aproape
Și soarele crește, crește
Cît patria.

MERON ȚIC

Urmări

Arta pentru viitorul omenirii

spațiul afectat unui simplu interviu. Ar trebui, înainte de toate, definite „nevoile" omului viitor, pentru a vedea în ce mod arta trebuie să le răspundă. Un lucru este cert. Toți acei teoreticieni care, dintr-un motiv sau altul, cu accente mai mult sau mai puțin dramatice, dezvoltă teza morții artei într-un viitor mai mult sau mai puțin apropiat se înșeală. Arta, alături de alte forme ale conștiinței umane, va trăi atîta timp cît va exista conștiință umană. Care va fi evoluția artei ? Chiar dacă e mai mult decît dificil să răspunzi la o asemenea întrebare, această constatare neplăcută nu se identifică cu însuși destinul artei. Dacă omul cavernelor a scrijelit pereții lăsîndu-ne mărturii asupra aspirațiilor sale artistice, iar ritmul cîntecelor i-au ușurat munca, cu atît mai mult omul viitorului va simți nevoia să-și manifeste creativitatea pe toate planurile și va găsi în artă nu numai unul din modurile sale cele mai umane de a se exprima și oglindi, ci și de a se modela și remodela în permanență, uitîndu-se cu atenție la chipul său.

— În complexul haotic de teorii estetice și manifestări artistice la care asistăm, un spriin prețios pentru rolul de viitor al artei il constituie Estetica marxistă a lui Georg Lukàcs de la care amintim : „N-a existat niciodată o artă adevărată, care să nu fi pornit de la problemele sociale ale epocii" . . . „Arta nu poate renunța, dacă nu vrea să se desființeze singură, la umanismul ei universalist". **În dinamica vieții sociale, arta deține o poziție centrală, cît timp „este modul cel mai adecvat și mai înalt de exprimare a conștiinței de sine a omenirii". Prin prisma unor atari premise optimiste, proprii marxismului, în calitatea Dv. de filozof marxist, ne veți putea spune : Ce virtuți definitorii atribuiți „artei adevărate" și ce căi, modalități și forme de realizare artistică întrevedeți artei în susținerea umanismului contemporan și în edificarea Viitorului, adecvat conștiinței de sine a omenirii ? În final, în ce condiții întrevedeți și în ce măsură apreciați arta ca un factor de certitudine pentru Viitorul Omenirii ?**

— Evident, estetica lui Lukàcs e un sprijin prețios — cum spuneți dv. — pentru înțelegerea rolului viitor al artei. Dar, spre deosebire de Lukàcs, eu nu cred că arta **„este modul cel mai adecvat și mai înalt de exprimare a conștiinței de sine a omenirii".** „Hegemonismul" de acest tip nou e cu nimic justificat. Cred că este mult mai corect să se spună că arta este unul dintre modurile de expunere adecvată și înaltă a conștiinței de sine a omenirii. Să nu uităm de filozofie și de știință în general.

Indiferent de această precizare, am convingerea că într-adevăr viitorul artei ca și arta viitorului nu pot fi înțelese decît dacă sînt privite din perspectiva modului în care ele sînt o expresie adecvată și înaltă a conștiinței de sine a omenirii. „Arta adevărată" nu poate fi în afara adevărului, adică ea trebuie să fie o formă de cunoaștere, să-l exprime pe om și să înmănuncheze virtuțile cele mai înalte ale gîndirii și modalității sale, ale umanismului celui mai înalt. Să fie, cu alte cuvinte, o artă militantă, cu idei și convingeri pe care să le susțină cu toată forța mijloacelor sale. O artă care nu crede în nimic, desprinsă de om și de preocupările sale, de istorie și politică în ultimă instanță, de încrederea de a deslușì căile libertății și împlinirii personalității umane, a idealurilor sociale cele mai înalte este un nonsens, sau, cel puțin, un rateu. Pentru mine, ca marxist, viitorul omenirii se identifică cu comunismul și, firesc, apreciez arta ca un factor de certitudine pentru acest viitor numai în măsura în care ea este în stare să se ridice la înțelegerea și promovarea idealurilor comuniste.

— De la apariția socialismului științific, problemele sociale nu mai pot fi cercetate și analizate fără a se lua în considerare factorul om, pe care Marx l-a ridicat la înalta și cuvenita demnitate. În această situație, nu putem vorbi de artă fără a lua în considerare omul creator : artistul cu atît mai mult cu cît (după opinia proprie), acesta se manifestă, în general, mult sub nivelul responsabilității sociale față de prezent și cu atît mai mult față de viitor. Fiindcă am vorbit de arta adevărată, se cuvine să ne preocupăm de artistul adevărat și Vă solicit spre încercarea de conturare a profilului acestuia, spunîndu-ne ceva despre : virtuțile profesionale, atitudinile sociale, modul de angajare politică și chiar stilul personal de viață pe care un artist adevărat, speranță a Viitorului Omenirii, trebuie să le realizeze. Bine venite ar fi cîteva exemple din trecut și de astăzi, de la noi și de pretutindeni, pe care le considerați demne de amintit și de a fi admirate ca modele.

— Sînt de acord cu Dv. Desigur, cu excepții, așa se întîmplă în viața de fiecare zi. De multe ori, din păcate, ne situăm sub nivelul responsabilității noastre sociale, atît față de prezent cît și față de viitor. Constatarea nu face decît să sublinieze odată în plus rolul imens pe care trebuie să-l aibă critica, acest ochi mereu treaz care să ne arate limitele și ceea ce ar trebui să facem. Rolul criticii este imens și în artă. Documentele Congresului al XI-lea, secretarul general al partidului, au subliniat cu toată temeinicia cît de mult este încă datoare critica noastră de artă față de dezvoltarea pe care ar trebui să o aibă arta în raport cu necesitățile contemporane și de mîine ale societății noastre socialiste. Iată cum viitorul artei și arta viitorului sînt foarte strîns legate de prezența unui mereu viu și treaz spirit critic. Discutarea cît mai aprofundată a problemelor artei, legate de aceea a viitorului omenirii, își vădește și în acest fel marea valoare teoretică și practică. Responsabilitatea artistului față de prezent și viitor va fi cu atît mai mult asumată, cu cît creatorul de artă va dobîndi o mai mare limpezime teoretică asupra faptelor.

Din lirica universală

Vojtech Mihalik

Poet slovac de prestigiu (din țara prietenă CEHOSLOVACIA), născut în 1926 în satul Dolná Streda (prin apropierea orașului Nitra), în familia unui muncitor sărac. A studiat la Facultatea de filozofie din Bratislava, a lucrat ca redactor, mai tîrziu ca redactor-șef la editura Slovensky spisovatel (Scriitorul slovac). Actualmente se ocupă de poeții tineri în paginile săptămînalului politic-cultural al P.C.S (Partidul Comunist din Slovacia) Nová slovo (Cuvînt nou) este și membrul prezidiului (biroului) și al comitetului Uniunii Scriitorilor Slovaci.

Vojtech Mihálik a intrat în literatură cu un mic volum de versuri, Îngerii (1947) care era plin de un sentiment tragic al vieții intime, în căutarea unor soluții de ieșire din grave zbuciumări sufletești. Datorită orientării spre idealul clasei muncitoare, cel de-al doilea volum al său, Cămașa plebeului (1950) dezvăluie deja unele probleme sociale ale epocii Poemele Inima cîntătoare (1952) se încadrează printre cele mai bune realizări ale poeziei slovace postbelice, în care Vojtech Mihálik își declară iubirea față de viața nouă care se desfășoară în iubita lui patrie. O adîncă trăire lăuntrică mărturisesc și volumele Dragoste înarmată (1953) și Nu voi muri pe pale (1955). Din aspectul dezvoltării artistice a autorului este interesant volumul său de lirică filozofică și reflexivă, Cercurile lui Arhimede (1960) ca și poemul său Iovul răsculat (1960) care reprezintă apogeul unei poezii cerebrale. În 1963 poetul a publicat mica plachetă Porumbe, pe care a dedicat-o femeilor epocii noastre și problemelor sale actuale în legătură cu viața lor sentimentală. În 1964 apare Appassionata și, un an mai tîrziu, Fuga după Orfeu (1965) în care V Mihálik se prezintă ca un adevărat maestru al cuvîntului, cercetîndu-și drumul său propriu de viață și de creație poetică. Măiestrie artistică și-a dovedit autorul și în următoarele două volume de lirică reflexivă și de dragoste : Sonete pentru singurătatea ta (1966) și Toamna neagră (1969). În prezent pregătește volumul A treisprezecea cameră.

Vojtech Mihálik este și un cunoscut traducător din poezia poloneză (Slowacki, Tuwin, Iastrun) franceză (Molière) și antică (Aristofan, Ovidiu, Sofocle). Este autorul unui volum de polemici literare : Omul împotriva orbirii (1973) și a unui volum de literatură pentru copii.

MILOTA BAGONOVA

Cu poetul slovac Vojtech Mihalik

INTERVIU

– La ce vîrstă ați pătruns în literatură și dacă a fost o chemare scrisul dintîi său o întîmplare ?

– Este greu să dau un răspuns la o asemenea întrebare deoarece eu însumi nu sînt convins dacă pînă azi am ajuns să fiu un poet. Îndoielile mă mănîncă continuu. Am început să scriu devreme, încă înaintea pubertății. Desigur, lucrări copilărești, de care acum fac mare haz. Pe la 15-16 ani publicam în reviste, iar la 21 am scos prima plachetă de versuri. Se poate să fi fost o chemare sau poate o întîmplare ? Am zis doar că, pînă azi, nu-mi dau seama dacă sînt cu adevărat un poet.

– V-ați încadrat unei generații anume ?

– Un sentiment al unei adeziuni poetice începe de obicei în anii tineri. Atunci se adună grupările literare. Cu mine nu s-a întîmplat așa. Generația mea, mai cu seamă poeții, au ieșit în evidență în mod aparte, fiecare. A fost o baricadă împotriva suprarealismului. Noi am intrat în literatură imediat după război. Mai interesant este că acum, în ultimii ani, vedem retrospectiv că facem parte dintr-o generație. Mă gîndesc la Miroslav Walek Milan Rufus William Turčan.

– Care v-au fost și vă sînt temele inspirației lirice ?

– M-am îndreptat spre două teme mai importante. Pe de-o parte, aceea veșnică a iubirii, caracteristică în fond pentru toți poeții. A doua, paralelă, tema destinului patriei mele. Un fel de privire în trecut și în prezent. Această privire în contemporaneitate mi-o simt ca pe un subiect apropiat deoarece eu am ieșit din acest mediu pe care-l trăiesc și azi. Copilăria mea a fost grea și trăită în mari seisme. Acest trecut trebuie exprimat. Întreaga literatură universală ne demonstrează că tema socială devine una de bază a literaturii veacului XX.

– Cît și ce poate să comunice care poezie și, dacă ar fi să vă încadrați într-o familie de poeți ai lumii unde v-ați găsi locul ?

– Niciodată nu am judecat că literatura mea și-ar găsi un loc în cea universală. Nu cred că asta trebuie să fie grija mea. Însă în ce privește o tipologie literară aș putea spune, simplificat, că sînt pentru un realism înverșunat, dar în același timp poziția mea asupra realismului nu are o înfățișare simplistă ci se consideră într-o perpetuă mișcare. Prin toate experimentele poetice metoda realistă se îmbogățește. Aș spune, simplist, că menirea poeziei este aceea de a aminti mereu omului că este om.

– Ce vi se pare mai valoros în poezia slovacă ?

– Cred că egarec nemijlocită a subiectului poetic cu peisajul, cu viața omului nostru, așa cum iasă în relief deosebit de expresiv la poeți ca Jan Kostra, Lato Novomenski Miroslav Walek William Rufus..

– Credeți în sincronismul culturii popoarelor ? Pot fi ele cunoscute, culturile, îndeajuns ? Ce-ar trebui făcut, mai ales în privința literaturii unor popoare mai mici, care nu și-au impus valorile artistice cum trebuie, deși ele rivalizează adeseori cu ale unor popoare mai mari ?

– Ce trebuie să facem pentru acest sincronism cultural ? În primul rînd, să ne cunoaștem reciproc. Sînt de părere că persoane care hotărăsc publicarea unor cărți din cultura națională trebuie să se cunoască și ele. În condițiile noastre ale statelor socialiste, posibilitățile acestea există. Trebuie să mărim numărul celor care învață limbile străine și literatura lor. Ca să fie o informare rapidă, reciprocă. Iar în legăturile reciproce să ne lipsim de un anumit snobism care se manifestă în relațiile cu literaturile apusene, ale literaturii noastre față de acestea. Așa se face că apare adeseori o carte dintr-un englez sau francez poate mai slabă, decît o carte bună dintr-un scriitor al unei țări prietene socialiste.

– Ce știți despre literatura română ?

– Nu mă pot lăuda cu o cunoaștere a ei prea în adîncime Cunosc mai bine proza decît poezia românească. Romanul lui Zaharia Stancu, „Desculț", după mulți ani, l-am citit și am fost încîntat. La noi e bine cunoscută poezia lui Eminescu. Au mai apărut la noi Mihai Beniuc, Marin Sorescu, Virgil Teodorescu... Puțin pentru o poezie a unui popor. Dacă ne-am întreba ce poezie slovacă a apărut în românește, poate am găsi același răspuns, deși trăim ca vecini buni, și, mai trebuie spus, că o parte mare din cultura slovacă populară are o proveniență valahă, păstorească, prin forța transhumanței. cuvinte ca brînză, cheag, baci, flaier, fluierînd și în limba noastră, totuși, încă ne cunoaștem prea puțin.

– Cum va fi oare poezia viitorului ?

– Nu-mi plac prooroc'rile, însă despre un lucru sînt convins că, chiar și în contextul revoluției tehnico-științifice, va fi necesar un om pregătit multilateral. Un specialist care va stăpîni producția nemaipomenită a viitorului nu va putea fi un inculț, sau un om orientat unilateral, ci un om deschis întregii cunoașteri și spiritualității umane, deci și artelor, nu numai tehnicilor. Omul își va cîștiga mai mult timp liber pentru sine în acel viitor. Și aici, în acest spațiu creat pentru sine va intra și această cultură multiplă necesară sufletului său Sînt deci, nu numai un optimist în această direcție, ci cred că ne aflăm în pragul unei revoluții mai complexe ce se desfășoară în conștiința umană. Și aceasta și prin intermediul artei. Deci și a poeziei

Mapamond

„MÎNCĂTORII DE MUMII"

(III)

Îmbătat de succes, Belzoni revine în Teba și-și ridică tabăra în Valea Regilor. Și, deși generații întregi de căutători, plus legiunile lui Napoleon, n-au găsit aici nici un mormînt în afară de cele cunoscute din vechime, Belzoni era convins că se află pe un teritoriu care abia așteaptă să-și releve comorile. Se puse pe lucru, și după cîteva incursiuni în partea nordică a Văii descoperi o intrare care dădea într-un mormînt cu opt mumii. După cîteva săptămîni dădu și peste mărețul, dar acum pustiul mormînt a lui Mentuherhepșef și cel pe jumătate jefuit al lui Ramses I. Dar, nu peste mult timp, în octombrie 1817, Belzoni dă marea lovitură a vieții sale Oamenii săi descoperiră o intrare ascunsă care dădea într-un coridor lung, care comunica la rîndul lui cu nenumărate încăperi Pereții acestor încăperi erau impodobiți cu picturi ce reprezentau suita din jurul faraonului mort Erau cele mai frumoase realizări ale artei egiptene descoperite pînă atunci. Criptele purtau urmele jafurilor anterioare, dar sarcofagul faraonului era neatins Lucrat cu o mare măiestrie, sarcofagul, din alabastru, lucea și devenea străveziu la lumina unei luminări. Pe fundul sarcofagului se distingea chipul zeiței Nit, reprezentată în așteptarea faraonului. Ceea ce descoperise Belzoni era de fapt mormîntul lui Seți, tatăl lui Ramses II, care a murit în jurul anului 1300 î.e.n. Marele merit al lui Belzoni constă în aceea că și-a dat seama de importanța pe care o reprezintă picturile descoperite aici, fiind primul care a luat toate măsurile de protejare a lor.

Rivalii lui Belzoni erau în culmea invidiei și urii împotriva italianului întreprinzător. Iar cînd Drovetti vine cu oamenii lui la Karnak, în fața templului lui Amon, are loc un schimb de focuri, și Belzoni este nevoit să fugă. De fapt, temîndu-se să nu-și piardă capul, el părăsește Teba în 1820 și revine la Londra. În capitala britanică va organiza o expoziție în care, la loc de cinste, se vor afla relicvele descoperite în mormîntul lui Seti, o colecție de mumii și nenumărate vestigii ale vechilor egipteni. Deschiderea expoziției a fost un adevărat spectacol. În fața unui „public de vază" Belzoni a desfăcut legăturile în care erau înfășurate mumiile și într-adevăr, ceea ce se putea vedea era fără precedent. Belzoni nu s-a mai întors în valea Nilului. A scris însă o carte despre aventurile sale. Apoi a dispărut undeva în Africa occidentală unde a pus la cale o expediție în vederea descoperirii izvoarelor fluviului Niger. În urmo lui au rămas, la „Britich Museum" comorile inestimabile ale vechiului Egipt

Secolul XIX debutează printr-o afluență continuă de turiști care depling Teba, Asuanul și Nubia, iar vînzătorii de antichități din Luxor au acum mînă liberă pentru a-și vinde marfa. „Ne urmăreu pas cu pas, oriunde ne-am fi dus" – scria Amalia Edwars, scriitoare engleză, „iar cei mai insistenți urcau să ne salute de jos cu ai lor „saalam" și să ne ofere, scoțînd dintr-un buzunar ascuns un număn de scarabei și de figurine".

ANUNȚ ÎN ZIAR

Schimb o locuință mare,
aș schimba-o cu două mai mici.
Schimb minciuna, care se aseamănă unei fericiri,
cu adevărul singurătății,
cu tăierea fotografiilor în album.
Ofer alimentarea cu un confortabil soare.
o trei camere ale vieții.
În cea dintîi clinchetesc cupele. chicotește voalul meu de mireasă ;
în a doua îmi caut copiii și nu găsesc decît riduri.
în a treia tac farfuriile sparte.
Schimb o locuință mare.
cu două mai mici.
Ofer speranță celor care aduc în această locuință dragoste,
dar îi avertizez că nu e voie s-o smulgi din două părți.
să nu rupă din ea totul în folosul lor,
pentru că și o locuință atît de mare le poate deveni strîmtă.
Vă mai ofer și visurile,
pe care nu le pot și nici n-am timp să le împachetez.
care, însă, desigur, sînt aici, atîrnate, și le veți găsi :
ofer bucătăria, sala de baie, încălzirea centrală
și gazul. de care trebuie să fug

INSTRUCȚIUNE PENTRU CITIREA POEZIILOR

Înainte de a vă hotărî să citiți poezii,
înăbușiți în voi amintiri, frenologie și geografie.
Tăiați-vă unghiile.
Între copertă și legăturile ei introduceți – măcar provizoriu –
sporovăiala mîinilor voastre mici,
lozuri pierdute, chitanțe pentru gaz sau șireturi de pantofi.
Citiți agale,
cuvînt după cuvînt, dar să nu citiți textual.
Mi-e penibil să vă explic
că Magda S., o blondă din orașul Poprad, care are pe nas o muscă,
este de fapt o brunetă din comuna Chiripoleți și pe nasul ei șade un elefant.
Și că este foarte ușor de închipuit
identitatea ei cu chipul sfios al unui vis

Pentru liniștea în familie,
nu-i cercetați craniul dacă corespunde cîntecului.
Citiți cu un pic de inofensivitate și, cu puțină șansă,
numai în cazul că nu veți crede nimic, veți crede chiar totul
Manichiura recomandată are înțelesul apărării :
la dezghiocarea realității din hîrtie.
poezia care s-a schimbat în ger-n-o să vă intre sub unghii.

Și, într-o anumită clipă.
indeterminabilă, tristă și albastră.
va bîzîi
și își va lua zborul elefantul de pe nasul Magdei S.
de fapt, al unei oarecare brunete Eva din Levocia.
Cu muzica se vor contopi amintirile voastre, frenologia și geografia.

Mîinile vor muri, se va naște supărarea
sau iertarea.
Asta-i o mărturie
că ați citit corect
și că ați evitat necazuri în familie și în societate.

DRAGOSTEA MEA

Dragostea mea este ca un măr hibernal,
o găsești pe dulap, în semiîntuneric.
dar să n-o cauți cu ochii.
Smulsă din brațul pomului,
nu mai bea din seva subterană,
nu mai inspiră zbaterea luminii solare.
În singurătate, ea
și-a ascuns incendiul în coaja tare,
de aceea dulceața ei crește
și tace prin parfumul ei amar.
Dragostea mea este ca un măr hibernal,
Vino la mine !
Pe întuneric, fac să-ți vibreze nările,
cu un singe copt îți voi umple gura ;
vino la mine, aruncă cuțitul.
ia-mă simplu, în mîini,
inspiră cîntarea mea mortală
și mușcă.

TINEREȚE

Tu, scumpo, nici nu știi cînd genele
îți umezesc lacrimi reci ca niște perle stelare.
că eu, încurcat, mă apropii plînsului tău,
după care încolțește o fericită presimțire.

Gura îți clocotește de singe și îți arde,
preschimbată-n trandafir, plin de dulcile lacrimi,
cînd ne ascultăm tinerețea care
bîzîie în noi amîndoi ca autobuzul.

Voiajăm prin aer pentru că este
în el un vin al soarelui care îmbată,
și, în același timp, nouă ne înverzește și ne coace în piepturi
o inexprimabilă vegetație.

Deschizîndu-ne așa urechile surde, noi,
dintr-odată, știm s-o auzim în fericire gloria lumii.
Și fericirea, ah, ce simplă e :
așa cum e și chipul, apa. gîndul sau moartea.

BĂIAT ȘI POM

– Te ridici în înălțime : ești superb sau numai cam încrezut ?
– Cresc deasupra inimii, de aceea sînt sever.
– Fructele îți sînt amărui, cireșule...
– Sînt vișin.

– Și ai vreun suflet ?
– Fără suflet sînt eu, doar sînt pom.
– Nu vine nimeni aici, în al tău hotar ?
– Îndrăgostiții vin ori de cîte ori doresc.
– De ce tremuri ?
– O, e o poveste foarte veche și nespus de tristă.

– Spune...
– Pe aici l-au tăiat cu toporul pe un haiduc tînăr de tot. Aici i-a fost mormîntul.
– Și tu de ce mai crești atunci pe aceste locuri ?
– Eu sînt iubita lui blestemată, care l-a trădat.

În românește de :
MILOTA BAGONOVA și ION ARIEȘANU

COLEGIUL DE REDACȚIE :
ION ARIEȘANU (redactor șef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRĂGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3–33–90, 3–33–76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările uniți-vă !

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVII ● 16 ianuarie 1976 ● Nr. 2 (412) 8 pagini 1 leu

Ion Grigorescu la Studio-Arte

Captivat de motivele diurne, de ecoul aproape identic al realului, Ion Grigorescu percepe picturalul cu nonșalanța peliculei, peste care așează linii și culori mișcate. Dar nu atît senzația de fotografie mișcată, cît mai ales gustul pentru noblețea sunetelor din natură dă greutate creației sale. „Scenă mută" sau „Portretul Maricăi Kiss" în care aburul nuanțelor seamănă cu împietrirea în punctul de sugestivitate maximă, ori „Muntele Caraiman", „Șoseaua", „Balta", în care ceața și depărtarea s-au dizolvat în obsesia cromatică, lăsînd impresia unor miracole pe care le poți atinge. Apetența pentru real nu e intenția de a rămîne într-un figurativ static, ci de învolburare a motivelor contemporane cu patosul metaforic al unor idei generoase.

DAN UDREA

(Continuare în pag. 6)

Ilustrații și grafică la poezia lui Eminescu „Somnoroase păsărele" – FLURIN ISENRING-MAISSEN

Peste-a nopții feerie

Prezentul la puterea viitorului

Vom fi spus, poate, la capăt de an : „intrăm în sfertul de veac ce închide un mileniu", și, fără să vrem, vom fi simțit purtînd pe umeri coloana veacurilor ropotind spre noi. Vom fi aflat atunci adînca mîndrie de a fi trăit marile momente ale definirii istoriei noastre : unitatea, independența, libertatea.

Va fi fost necesar acest sentiment al timpului pentru a ne înțelege mai bine locul în istoria pe care o ridicăm astăzi la puterea prezentului. Meditației timpului, căruia îi deslușim verticalitatea sensului uman, i se alătură, în noi, sentimentul,la fel de larg, al existenței planetare, pe care, omul secolului douăzeci îl înalță la rang de conștiință. Cu aceste două dimensiuni în preajmă, ochiul fiecăruia, mănunchiul intim al lucidității sale, își descoperă semnificațiile condiției umane pentru a-și recompune, în registrul său sensibil, ordinea certitudinilor, sentimentelor, speranțelor. Vom ajunge să înțelegem, și pe această cale, rațiunea de a exista în pace, stringența de a fi egali, nevoia de a respira uman prin muncă.

Puterea viitorului, acea parte a vieții care ne așează în istorie, trăiește în noi, prin vestigiile de oțel și piatră cu care decorăm pămîntul pentru a înfrumuseța interiorul existenței noastre, prin superlativele umaniste pe care, omul României de astăzi și le-a asumat ca obiective ale conștiinței lui, spre definirea celor mai înalte aspirații purtate în adîncul ființei sale.

În vatra țării, aici, acum, peste o geografie umană multiplu așezată în straturi, se definitivează cultura materială a unui timp prezent. Un timp în care, omul, răscolind mileniile magmei așează fierul, apa, piatra, în ordinea nevoilor lui, pentru ca apoi, cu gîndul, să sfredelească în dunga clipelor materiei pentru a da naștere bogăției țării, binelui, spre puterea viitorului. Un timp în care, rostuind însemnele pămîntului, își recompune sieși, o nouă așezare a sentimentelor morale spre ridicarea unor semeni drepți, uniți, puternici. În această vatră de nou, pe acest strat de istorie în care ne-am săpat cu demnitate numele spre recunoașterea unei întregi planete, se naște continuu, cu statornică răspundere, cultura spirituală a evului fierbinte, scriind, prin cuvintele științei și artei, letopisețul de acum al devenirii țării, epopeea înaintării ei spre mîine, cînd, la capăt de mileniu, uriașa ființă – omul, nemăsurat de timp, să afle bucuria începutului de ev nou, comunist.

Parcurgem prima lună dintr-un cincinal al revoluției științei și tehnicii, în ecoul vibrantelor chemări la întrecere a oamenilor muncii, desfășurate pe fondul ritual al muncii cotidiene, sîrguincioase, demne, responsabile ; străbatem propriul efort cu mulțumirea împlinirilor spre reușita tuturor deziderateloe propuse, și permanent, credem în noi și în contemporanii noștri de mileniu, bătrînii : Mircea, Iancu, Ștefan și Mihai. Puterea viitorului nostru trăiește prin conținutul dens al acestor clipe perpetuu prezente, prin care ne definim condiția revoluționar umană.

PAUL EUGEN BANCIU

Convorbiri

Cu ADRIAN PAUNESCU

Adrian Păunescu : – Spuneți că sîntem pe stradă.

– Deci, sîntem pe stradă. Vorbiți-mi de publicistica românească actuală . . .

– Avem avantajul că noi înșine ne sîntem contemporani pînă într-un punct. Avem o publicistică, din păcate, cam plină de mode, cînd seacă și fals austeră, cînd bogată în poetizări : „Luna răsare exact pe locul pe care mă aflu eu și aurește orașul", luna nu aurește nimic dar este un mod comod de a trăi. Problema esențială în publicistică, cred eu, este nu întîi frumosul și apoi, dacă mai are loc, adevărul, ci întîi adevărul și pe urmă tot adevărul.

– Și atunci cum se scrie o carte . . . de poezie . . .

A. P. : – O carte de poezie ?

– . . . care să nu stea în rafturile librăriilor, ca **„Istoria unei secunde"**, să zicem.

A. P. : – Adică **„Istoria unei secunde"** stă în rafturile librăriilor ?

– **Nu, invers.**

A. P. : – Nu știu cum se scrie că aș mai scrie una dar încerc să înțeleg cum nu se scrie. Adică, trebuie să fii tu însuți, eventual tu însăți, și nu tu însivă, cum cred unii. Trebuie să se întîmple să ai putină vocație și să cîștigi într-o durată de trudă și de înfrîngeri dreptul de a fi crezut de cititorii tăi.

– Cum vedeți condiția tînărului creator ? S-a discutat despre asta de nenumărate ori.

A. P. : – Mai degrabă v-aș întreba eu ce înțelegeți prin asta, doar dumneavoastră mi-ați pus întrebarea. „Condiția tînărului creator" e condiția omului tînăr care are de dus o viață, nici mai mult nici mai puțin decît o viață și trebuie să și-o trăiască la capacitatea de sus a șansei lui. Eu nu văd creatorul undeva departe de oameni, pentru că e o imagine atît de plicticoasă și atît de comodă. Condiția tînărului creator e condiția tînărului muncitor, a tînărului pilot, a tînărului forjor, a tînărului erou, care se află față în față cu creația, cu o lume necunoscută pe care încearcă să o descopere sau, din cînd în cînd, în cazul marilor creatori, s-o inventeze.

– În căutarea altor întrebări, deloc noi, ca aceea referitoare la relația Poet-Cetate, spuneți-mi, care e cetatea cetățeanului Adrian Păunescu ?

A. P. : – Asta e o întrebare care include și răspunsul. Firește, cetatea mea este, la modul potențial, adică vreau să fie, țara mea, limba românească, sensibilitatea românească, asta e cetatea mea, asta-i cetatea pe care vreau eu s-o simt ca a mea și ea să mă simtă ca al ei.

– Cenaclul Flacăra, spre unul dintre spectacolele căruia ne grăbim acum, a apărut dintr-o necesitate sau în urma unei inițiative ?

A. P. : – Inițiativele nu exclud necesitatea. Inițiativele sînt, de multe ori, fructul necesității. Cred că a apărut ca o necesitate, altfel nici n-ar exista. Dacă lumea s-ar plictisi de el, sau n-ar avea nevoie de el . . . Inițiativa sigur că-mi aparține, dar ea nu e o inițiativă, așa, spontanee. Eu am văzut că mulți oameni doresc asta. Cenaclul Flacăra este o întîmplare, în sensul happeningului. S-a întîmplat că ne-am întîlnit și ne facem datoria cîntînd, spunînd versuri, făcîndu-i pe oameni să cînte și să spună versuri, integrîndu-i în arta pe care le-o aducem în față. Pe unii reușim să-i depărtăm pentru totdeauna de artă, nici acesta nu e un proces detestabil, sînt unii care nu sînt născuți pentru artă. Ei, aceia se îndepărtează, ce putem noi face în plus ? Dar pe alții, pe majoritatea, aducîndu-i spre artă, trăind împreună cu ei momente care ne apropie de aceste valori supreme ale ființei omenești, patria și creația.

– Există o diferență între noțiunea de „poezie politică" și cea de „poezie patriotică ?"

A. P. : – Fără îndoială că da. Poezia patriotică este și nu este o parte a poeziei politice. Adică este un fel de subunitate mai puternică decît unitatea. Dar este, în același timp, interesant de știut că poezia politică poate fi și poezie lipsită de patriotism. Simplul enunț : „Fac poezie politică" nu dă și caracterul actului poetic. Poți să faci poezie politică foarte proastă, poți să faci poezie politică de un tip reacționar, poți să faci poezie politică pe care vremea s-o infirme, cum poți să faci poezie politică pe care momentul să o infirme dar vremea să o confirme. Deci, poezia patriotică și poezia politică pot coexista, poezia patriotică poate fi considerată și o subspecie a poeziei politice, dar poezia patriotică nu presupune neapărat, ori totdeauna, politică. Poezia patriotică poate fi și raportul dintre un cetățean și țara lui, fără implicații politice mai ample. De exemplu, unii cred că sînt patrioți numai pentru că-și iubesc copiii. Nu-i chiar așa. Poți să-ți iubești copiii și să-ți trădezi țara. Sînt niște dificultăți de înțelegere dar, în esență, poezia politică și cea patriotică sînt zone în mare măsură diferite și sînt activități omenești – spirituale ale vocațiilor de creatori.

– Nu știu, dacă-mi aduc bine aminte, dumneavoastră spuneați, sau alții spuneau, că ați pregătit o istorie a literaturii române . . .

A. P. : – Vroiam să pregătesc dar s-a grăbit colegul meu, cu treizeci de ani mai în vîrstă decît mine – acum zece ani, deci cu douăzeci de ani mai în vîrstă, Eugen Barbu care scrie una, polemică și antologică. Aș vrea să fac o istorie a literaturii române. Deocamdată, acolo unde simt că sînt goluri, mă grăbesc să scriu ceva care să merite să fie luat în seamă de istoria literaturii române.

– Ce înseamnă în momentul acesta a fi curajos, ce înseamnă curaj pentru acest moment ?

A. P. : – A-ți face datoria a înțelege despre ce e vorba în sufletele contemporanilor tăi, a nu uita că, în vre-

ANTOANETA C. IORDACHE

(Continuare în pag. 7)

AL ACESTUI PĂMÎNT

Am învățat de la oameni
să fiu om
am învățat de la păsări
să fiu zbor
am învățat de la izvor
să mă nasc limpede
cu cîntecul laolaltă
din adînc
am învățat de la eroi
să mor luptînd
am învățat de la mare
să adun necuprinsul la țărm
am învățat de la Carpați
să țin cerul pe umeri
am învățat de la patrie
să fiu al acestui pămînt.

CORNEL OTESCU

1. La prima vedere, sumarele volumelor lui Valeriu Râpeanu (cele ce urmează după *Vlahuță și epoca sa)* sînt derutante, atît pentru cititorul obișnuit cît și pentru critic : Iorga lîngă Boisdeffre și Tudor Mușatescu, Thomas Mann lîngă Dan Hăulică... Citite separat, unele eseuri pot contribui la îmbogățirea surprizei, căci cronicarul dramatic (unele volume conțin și cronici dramatice) devine muzicolog sau expert în arte plastice, arhivist sau reporter. Pentru cititorul consecvent de literatură e evident că sub masca articolelor ocazionale există nu numai o atitudine consecventă, ci și o rigoare a muncii intelectuale : „risipirea" nu înseamnă decît înaintarea pe cîteva direcții ce scriitorul și le fixase ncă de la începutul actvității sale. Autonomia volumelor lui Valeriu Râpeanu există, dar ea e foarte relativă. cărțile continuîndu-se ca adevărate monografii ce se leagă între ele prin nume și idei ce vom încerca să le subliniem în cele ce urmează.

2. Mai există„ în cercetările lui Valeriu Râpeanu, o aparentă inactualitate : în 1966, cînd apare *Vlahuță și epoca sa,* Vlahuță era considerat un caz clasat. Unei epoci de exagerări îi urma alta, în care numele poetului era sinonim cu acela al mediocrității poetice : acceptarea lui Vlahuță ca : „subiect de cercetare", era, pînă la un punct, echivalentă cu lipsa de gust. Tînăra generație de critică, formată în jur de 1960. era dispusă să uite că, în jurul lui Vlahuță, gravitase o întreagă epocă literară și că, mai ales, sub steagul lui Vlahuță se născuse o direcție literară (Voiculescu, Crainic, etc.) Valeriu Râpeanu a intuit de altfel că studiul lui Vlahuță poate fi un punct de plecare în cercetarea începutului de secol. Studiile antologice pe care, mai tîrziu, istoricul literar le va consacra lui Iorga, Goga, Sadoveanu își au aici punctul de plecare. (Și : semnificative aceste preferințe).

Lucruri asemănătoare se pot nota și în legătură cu cartea de debut a lui G. M. Zamfirescu (1968). Criticul dramatic zăbovește în bibliotecă lîngă un autor fără prea mare suprafață (la modă în epocă era Camil Petrescu, mare scriitor, desigur) dar admirabil argument pentru a descoperi pulsul epocii, mediul artistic : văzută nu dintr-un fotoliu al lojei centrale, ci din stal, lumea teatrului (și a prozei) oferea posibilitatea unor explorări deosebite ; nu eroismul geniului, nu unicatul, ci descoperirea creatorului capabil să rateze, capabil să intre într-o relație calmă, confortabilă (și totuși, cît de inconfortabilă, cît de elocventă !) cu epoca sa literară îl interesează pe istoric. Odată începută, munca istoricului literar e continuată (ori urmată în paralel) de cea a editorului : muncă minuțioasă, de înaltă calificare. În cazul studiilor – consacrate scriitorilor străini, istoricul literar devine comparatist, traducător etc. Dacă, nu odată, criteriul *etic* guvernează alegerea subiectelor, criteriul eficacității mi se pare a fi cel mai important în munca istoricului și criticului literar Valeriu Râpeanu.

Valeriu Râpeanu
ÎNTERPRETĂRI ȘI ÎNȚELESURI
Ed. Junimea, 1975

3. Firește că în acest context, un reper fundamental este *tradiția :* istoricul îl complinește mereu pe cercetătorul literar, *sinteza* lămurindu-se a fi obiectul atenției. Metodele moderne de cercetare nu lipsesc (dimpotrivă) folosite însă fiind cu mare prudență. Ele se înscriu în aparatul de lucru al criticului, care nu face caz de metodă, și nu își sărăcește în numele ei, obiectul cercetării. Opera e asediată din diverse unghiuri ; dacă am ține să izolăm „metodele" criticului, vom observa că Valeriu Râpeanu practică, pe diverse pagini, și critica genetică, și psihocritica, și critica tematică, etc. Remarcabilă e lipsa afectării, a etichetării ; de semnalat este întoarcerea la cărțile fundamentale, și nu cele „tehnicizante", cele care au lansat modele. Pentru analiza *Domnișoarei Nastasia (Interpretări și înțelesuri* pg. 81 – 83) criticul apelează la *Nouvelles confrences sur la psychanalyse* și *Essais de psyhanalyse appliquée*, relevînd subtilități în numele unei rigori științifice impecabile. Excelentă e analiza *„complexelor dominante a unei mari personalități"* (în studiul consacrat lui Nicolae Iorga : vezi *Pe drumurile tradiției*, pg. 31 – 37). Fără a-l cita de data aceasta pe Freud (și pe bună dreptate, căci analiza „complexelor" e cum nu se poate mai prudentă) istoricul literar apelează la uneltele psihanaliștilor, atîta timp cît ele sînt utilizabile

În toate întreprinderile critice ale lui Valeriu Râpeanu locul sociologului e de cea mai mare importanță. Cronicarul și criticul teatral (am văzut că în formația autorului un loc de seamă îl joacă *critica teatrală)* își amintește, în toate împrejurările de constanta numită *public.* Experiențele moderniste îi provoacă autorului îndoieli tocmai pentru publicul lor restrîns. *Legea numărului (Pe drumurile tradiției), Implicare publicului (Interpretări și înțelesuri)* traduc o sumă de obsesii ce pot fi descoperite și în studiile mai ample ale criticului. Criteriul numit public sporește interesul autorului pentru scriitori în genere ocoliți de critică (Victor Eftimiu, Tudor Mușatescu, etc.). Fundamental antisnobă, intervenția sociologului e aceea de a sublinia. odată în plus, funcția socială a artei Critic și istoric literar temperat, Valeriu Râpeanu își întocmește sintezele pe baza fișelor de temperatură a publicului. *Receptarea* e pentru critic un concept fundamental, implicată în fiecare dintre analize, uneori chiar sub forma investigației reportericești.

4. Lectura calmă, fraza sobră lasă loc (e drept, rar) exclamației, afirmației patetice, amintirilor, melancoliei. Evocările lui Ion Marin Sadoveanu, C. G. Nicolescu, sînt din cele mai bune. Între altele se poate observa că scriitorul urmărește interferențele, angajarea morală a scriitorului contind la fel de mult ca opera lui. Memorialistica face parte dintre pasiunile lui Valeriu Râpeanu, calde cuvinte privind *(Interpretări și înțelesuri) Memoriile* lui Gala Galaction.

În *Interpretări și înțelesuri,* pe lîngă studii fundamentale în fapt reluări ale unor preocupări mai vechi, există cîteva intervenții polemice privind actualitatea literară : seria „Confuzia valorilor" merită, prin concizie, curaj, clarviziune să-și găsească loc în orice dezbatere (antologie) pirvind scrisul actual.

C. UNGUREANU

Cronica literară

Tradiționalist, prin urmare de o inventivitate imaginativă moderată, autorul volumului **Scrisoare în sat** nu este decît întîmplător și un eseninian care modernizează (a se citi : actualizează) tematica tradițională și expresia poetică. Receptiv la formule lirice diferite, fără ca vreuna să-l fascineze într-adevăr, **Nicolae Dragoș** a selectat, încă din placheta de debut **(Moartea calului troian,** 1968) un număr de teme pe care ulterior l-am văzut adîncindu-le în piesele unor cicluri distincte și chiar pe suprafața unor volume întregi : emblemele ethosului național în **Coloană de-a lungul** (1971) și **Scut de etern** (1974), erosul și efemeritatea existenței în **Zăpezi fără întoarcere** (1973).

Atent – mai atent – cu herbul poeziei începînd cu cel de al treilea volum, Nicolae Dragoș s-a îngrijit să conserve un ceremonial convenabil deopotrivă gesticii dezinvolte și popasurilor meditative. Dar, fie că anexează poeziei o inflexiune sentențioasă și sugestii criptice, suspendînd sentimentul în lumina unui simbol, fie că, aparent, cedează unui impuls temperamental, în realitate, Nicolae Dragoș nu face decît operă de prozelitism la registrul sentimental al literaturii tradiționaliste printre (mai) noile stiluri și convenții ale poeziei.

De un efect remarcabil este, în **Zăpezi fără întoarcere,** tratarea abstractă a temei erotice, în sunetul manierist al poeziei galante, într-o confuzie de concetti și reminiscențe barbiene, călinesciene etc. : **Din vulturi coborîtă, Drama prințesei blonde, Răpită din atlazuri.** Poemele sînt colocvii abreviate cu interlocutori himerici și nu mai puțin himerice iubite chemate sub apelativ generic – „ea, balerina, biată căprioară", „mireasă bizantină", „împărăteasa serii", „statùa uitată-n zbor" etc. Convenția este, de altfel, dezvăluită ironic în **Cîntec de orthensie : „floare din vise și din lut / ascunsă-ntr-un etern păcat / nici n-ai fi existat, de n-aș fi vrut / ca o pedeapsă, eu te-am inventat".**

Poezia din noul volum închide, în principal, o meditație asupra timpului. Nicolae Dragoș gîndește, sub raport temporal, natura, iubirea, cosmosul, viața, pînă și poezia, stîrnind analogii cu succesiunea fenomenelor astronomice, potrivit unei viziuni ce își declină sorgintea folclorică : **„Pînă nu se-ntunecă / lunecă, lunecă, lunecă... / / bruma de pe pleoape / aproape-i, aproape / din seară în zori / amăgind comori / / culcă-n zbor ul / ce ți-l taci / șoapte de / bătrîni copaci / / ... / / vine umbra / uite-o-n pleoape / e departe / e aproape / / cheamă frunza / din trecut / să ne fie / așternut / / lasă-ți ochiul / sacru nimb / devastat / în anotimp / / și te pierde-n / drumul lui / ca un dor / al nimănui"** (Ca un dor).

Nicolae Dragoș
SCRISOARE ÎN SAT
(Ed. Eminescu, 1975)

Sînt, în noul volum, fixații rustice și folclorice, reverii livrești **(La Eminescu)** și elogii generale aduse istoriei și peisajelor patriei. După modelul **Epigonilor** și al poemei pillatiene **Bătrînii, Marii vremurilor oaspeți** survolează, la altitudine maximă, harta, adusă la zi, a literaturii române : **„Viu nimbat în falduri albe, Eminescu duh romantic / nalță peste lume scutul unei ode-n metru antic / / ... / / Vine-Arghezi, cel ce-nfrînt-a vorbele-n robie lungă / răzimat în cîrja-i simplă, ca-n departe să ajungă / / De pe ape ne-ncepute, tălmăcite-n criptic țel / duce Barbu cale albă spre Lapona Enigel / / Blaga tainele luminii, căutîndu-le cu versul / urcă lin, în jos și-n sus, mioritic, universul"** etc.

Pornind de aici, și urmînd canonul poeziei tradiționale (în filiera Pillat-Voiculescu) poemele lui Nicolae Dragoș polarizează emoții create prin cultură, asiduități neoromantice și clasiciste : **Zidindu-mă din temeri, Eroare, Clepsidră, Incertitudine** etc. Deși altfel intonat (și, vom vedea, cu o finalitate uneori neașteptată), lamento-ul, depozitar de nostalgii al ruralilor dezrădăcinați din literatura începutului de secol și de mai tîrziu nu lipsește nici el. Să citîm, alături de **Scrisoare-n sat, Casa bătrînă** și **Dinspre copilărie,** poema **Spre mit : „De cîtă vreme, satule, de cîtă / nu ți-am trecut potecile și pragul / pe vreme bună ori posomorîtă / cu pasul ager, umilind toiagul / / de cîte ori cu doliu în cheutoarea porții / uitarea întristat mi-ai dojenit / privind în susul apelor, la morții / ce se tot duc în liniște spre mit / / eh, satule, cărarea-i mult departe / și-a-mbătrînit toiagul de argint / călătorind tăcut spre asfințit / de care dorul tău mă mai desparte / / mai trece-voi poteca ? voi mai rămîne-n prag / să-mi primenesc privirea în primitoare porți / prin care soarele spre lume-l porți / zidit din brișcă în tulpini de fag ? / / satule vechi, satule drag / te-aud sub gene, vii cînd mă retrag / cu apele-ndelung și zăbrelit / și mă tot duc în liniște spre mit".**

Relegat, aici, în sfera abstractă a unui concept **(mitul),** sentimentul înstrăinării de sat își pierde, în alte contexte, timbrul cunoscut. Trădînd pînă la urmă dependența intelectivă a actului liric, astfel de întoarceri către toposul poeziei tradiționale sînt provocate într-un fel circumstanțial, premeditat. Scopul secret este evocarea, în subsidiar o poezie a laudelor, a celebrării, aferentă liricii patriotice. Cîteva versuri din **Scrisoare-n sat : „E grîul nalt în luncă ? lucerna semănată ? / Cum vă mai duceți viața ? e bine ? nu e bine ? / Aud că geru-nvinse sărăcele albine / că te-ai cuprins cu iarnă, ca-ntr-o minune, tată / / și ce mai face Motrul ? tot trece și tot seacă / lăsînd în urmă pietre să-i povestească taina ? / ascultă, uită asta și strînge bine haina / că prea se lasă seara și parcă-i frig oleacă".**

Truculentă, cumulînd savori lexicale **(Destin),** de o sentimentalitate tandră, ironică, șăgalnică, în mod excepțional (și neconvingător) încercată de un impuls pamfletar se oferă poezia din cel de al treilea ciclu al volumului, **Labirint.** Citabilă, între altele, este **Baladă cu prinți,** poemă fantezistă de virtuozitate muzicală.

LUCIAN ALEXIU

Marginalii

EȘECUL ILUSTRULUI GAUDISSART

Există în textul balzacian, pe lîngă sensurile explicite, numeroase altele care se subînțeleg. Ele completează informațiile despre lumea observată, dar pot avea și altă misiune : să sublinieze apartenența cărții la genul romanesc, să acrediteze acordul dintre autor și cititor, să-l aducă pe scriitor în pagină, cu punctul său de vedere și personalitatea sa, ori să semnaleze incertitudinile cititorului. Sînt deci semne ale referentului, ale genului, ale autorului, ale cititorului și ale înțelegerii dintre ei. Vor lipsi, spre deosebire de literatura ulterioară, începînd cu Flaubert, adică spre deosebire de romanul modern, semnele limbajului. Balzac nu atrage atenția asupra limbajului. Cu toate că-l consumă cu exuberanță și lăcomie, nu face din limbaj o problemă literară. Atunci cînd, de exemplu, folosește un cuvînt străin – numele, milord, **al unei trăsuri la modă – o face din necesități descriptive și are grijă să evite surpriza lingvistică subliniind cuvîntul. Cînd un personaj vorbește ciudat este pentru că nu știe bine franțuzește, iar efectul obținut nu depășește pitorescul, nu devine explorator de posibilități ale limbii.**

Survine însă un moment cînd limbajul se răzbună pe funcția lui doar informativă, mereu privilegiată. Faptul se petrece în Ilustrul Gaudissart. **Cu toate că lui Gaudissart i se distribuie numeroase defecte, nu rezist tentației de a vedea în el și o ipostază a romancierului realist.** Omul acesta a văzut tot, știe tot, cunoaște pe toată lumea... Trebuie neapărat să fie observat, altminteri nu-i rămîne decît să renunțe la meseria lui. Nu este oare obligat să sondeze necontenit oamenii de la prima vedere, să ghicească felul cum acționează, deprinderile și, mai cu seamă, solvabilitatea lor... ? **Cînd vrea să elucideze** misterele **unei** afaceri, **îi** învață jargonul, **îi demontează** mecanismul piesă cu piesă, **inventează** răspunsuri, **se înarmează** cu argumente peremptorii, **își ascute** tăișul limbii **cu care urmează** să facă operațiuni asupra Vieții. **Arma lui este** puterea vorbirii, **e' reprezintă** uriașa presiune pe care o poate exercita discursul... potopul de fraze ce începe să se reverse în zorii zilei, în cascade, asupra Franței. **Iar discursul său este artistic.**

De fapt, Gaudissart, ilustru ca și Balzac, este comis-voiajor. El trebuie să vîndă mărfuri pe care cumpărătorii nu le văd, tot așa cum romancierul evocă realități absente. De aceea, prin definiție, trebuie să fie un mare vorbitor, limbajul său să fie explicit pentru ca obiectul absent să devină cunoscut și sugestiv pentru ca descrierea să convingă. Or, iată că, într-o bună zi, un cotcar îl pune în legătură cu un nebun. Gaudissart nu-și cunoaște clientul. Ca de obicei, se crede superior. Nebuniei adversarului nu-i lipsește o anumită logică, o altă logică, manifestată printr-un fel de strategie lingvistică. El blochează discursul lui Gaudissart repetînd mereu ultimele cuvinte ale acestuia și anulînd înțelesul lor simbolic, dîndu-le mereu sens literal. Apelînd la imaginația lui, Gaudissart îi cere să-și închipuie că ar fi pictor, iar nebunul se și consideră pictor. După ce a blocat astfel discursul informativ și seducător al lui Gaudissart, nebunul începe la rîndul său să vorbească, inventînd năstrușnicii care-l zăpăcesc pe comis-voiajor. Acesta, pentru a-și binedispune „cumpărătorul", îl declară om de afaceri, iar nebunul, imperturbabil și reluînd ca de obicei ideea, afirmă că a participat la afaceri de stat și a pacificat Calabria. După un șir de asemenea schimburi, Gaudissart, de tot descumpănit, sfîrșește prin aceea că în loc să-i vîndă nebunului o marfă absentă cumpără el însuși una imaginară.

Oare, dincolo de planul imediat al ficțiunii, reacția „nebunului" n-a fost aceea a limbajului care, cerîndu-și drepturile, se răzvrătea împotriva rolului subordonat, strict instrumental, ce i se atribuise în romanul balzacian ?

LIVIUS CIOCÂRLIE

Curier Literar

Subtitlul, *La un pas de... romanul document,* în ziarul *Scînteia,* în nr. 10382 din 8 ianuarie 1976, Mihai Caranfil se ocupă de recenta apariție în colecția „Reporter" a editurii Eminescu a cărții de reportaje *La un pas de centrul pămîntului* datorată scriitorilor LAURENȚIU CERNEȚ și Dumitru Dem. Ionașcu. Iată ce se spune în amintita notă de lectură : „... Fiind mai aproape de nuvelistică decît de ceea ce numim reportaj (fie și literar) cartea (numită mai sus n.n.) își propune – și izbutește – mai mult. Anume să justifice pretenția din titlu, în sensul unei prospectări de adîncime nu numai în straturile geologice care sînt locul de muncă al minerilor, ci și în universul spiritual, în *umanitatea* bogată și densă a acestora. Fiecare reportaj își propune, de fapt, să descopere și să descrie, uneori cu mijloace delicate ale confesiunii, dimensiunile și contorsionatele reliefuri sufletești ale cîte unui om". (...) „... oameni diverși ni se destăinuie prin mijlocirea dibace a autorilor cărții și avem astfel, în final, senzația unei călătorii într-o lume viguroasă și solară, *minereasc*ă prin excelență, de tonică esență morală. Meritul principal al autorilor este, fără discuție, acela al efortului (un efort care nu se face totdeauna în asemnenea întreprinderi !) de reflectare *dinlăuntru* a acestei lumi, după o laborioasă și responsabilă cunoaștere, dublată de iubire și respect pentru universul abordat".

A. B.

Frontispiciii

EMINESCU ȘI LEOPARDI

sau despre nostalgia poeziei „NAIVE"

Printre multiplele aspecte în care, pe fondul larg al spiritualității lor latine, cei doi poeți se întîlnesc într-o fraternitate ideală, nostalgia marei poezii „naive" constituie, indiscutabil, unul din cele mai interesante. Extrapolînd antiteza romantică **trecut-prezent** la sfera culturii și-a poeziei îndeosebi, Eminescu și Leopardi aderă categoric la idealul vechii poezii, întrucît aceasta era pură imitație a naturii, ori sarcina poetului, după opinia lui Leopardi, este tocmai imitația naturii. În alternativa : **natură** sau **rațiune,** poetul va opta pentru cea dintîi, în caz contrar el trebuie să renunțe la misiunea și numele de poet. Pentru Leopardi poezia modernă sau romantică păcătuiește prin excesul de filozofie, căci, observă el undeva, literatura, și în special poezia, n-au nimic de a face cu filozofia severă și subtilă, supralicitarea rațiunii analitice înseamnă îndepărtare de natură, adică de izvorul autentic al poeziei, de aceea poezia „cu cît e mai filozofică, cu atîta e mai puțin poezie" (**Tutte le opere,** vol. II, a cura di W. Binni, Firenze, 1969, p. 358). Leopardi asimilează, prin intermediul Doamnei de Staël, ideile lui Schiller din celebrul eseu **Despre poezia naivă și sentimentală** (1795), în care se pleacă de la constatarea că poetul clasic are, în fața naturii, o reacție de uimire și de încintare, lumea i se dezvăluie în toată armonia culorilor sale, pe care el o evocă într-o imagine limpede, vibrînd de emoția contactului proaspăt cu o realitate ce-i dă senzația de-a o fi descoperit pentru prima oară. Spre deosebire de acesta, poetul modern este un „sentimental", el a pierdut fericirea intimității bucolice cu lumea, de unde și nostalgia trecutului, a stării paradisiace, ca și predispoziția pentru reflecția rece, meditația filozofică. Pentru el lumea nu se mai încheagă într-un tot armonios și limitat, obiectele își pierd strălucirea formelor și linia conturelor clare, integrîndu-se într-un univers nemărginit, arta modernă fiind prin excelență o expresie a setei de infinit, idee ce apare cu o frecvență aproape obsesivă în meditațiile leopardiene despre poezie.

Ca și Leopardi care, în **Ad Angelo Mai,** invocase pe marii și nemuritorii săi înaintași : Dante, Petrarca, Ariosto Tasso și Alfieri, Eminescu se întoarce și el cu venerație și pietate la cei ce l-au precedat, chiar dacă aceștia, mai ales unii dintre ei, sînt foarte departe de gloria numelor omagiate de confratele său italian. Pentru a spulbera perplexitatea junimiștilor cauzată de elogiile nemăsurate la adresa acestor înaintași, poetul, într-o scrisoare către Iacob Negruzzi, trimisă din Viena, la 17/6, 1870, spune că „Dacă în Epigonii veți vedea laude pentru poeți ca Bolliac, Mureșan și Eliade, — acelea nu sînt pentru meritul intern al lucrărilor lor, ci numai pentru că într-adevăr te mișcă acea naivitate sinceră, necunoștiută cu care lucrau ei" (Torouțiu, **Studii și documente literare,** I, p. 331). Prin urmare, ca și Leopardi sau Schiller, poetul nostru evidențiază în literatura înaintașilor naivitatea sinceră, „necunoștiută" (la Leopardi : „ignoranza") cu care înțelegeau ei să privească și să descrie viața, în opoziție cu „Noi cești mai noi (care, n. n..) cunoaștem starea noastră, suntem trezi de suflarea secolului — și de aceea avem atîta cauză de-a ne descuraja". Poezia contemporanilor este deci **sentimentală,** în accepția schilleriană (și implicit leopardiană) a termenului, adică pătrunsă de otrava reflecției și deci a scepticismului care decurge din aceasta, rece, în contrast cu „lucrarea încrezută și naivă a predecesorilor noștri" — precizează Eminescu în aceeași scrisoare, idee care, în **Epigonii,** va apare cu și mai mare pregnanță : „Voi credeați în scrisul vostru, **noi nu credem în nimic !**" Excesul de raționalitate, spunea Leopardi, ucide poezia nu numai pentru că duce la o inevitabilă sterilizare a imaginației și-a fanteziei, dar și pentru că analiza rece a faptelor, cunoașterea adevărului va sfîrși în mod fatal în ceea ce Eminescu înțelege prin „acel aer bolnav deși dulce, pe care germanii o numesc Weltschmerz".

Dezabuzarea romantică ce-și are, după cum se știe, rădăcinile în starea morală și socială creată de revoluție, se materializează, așadar, într-o poezie de meditație, într-o speculație poetică și filozofică asupra marilor probleme ale existenței, suaceasta „e oarecum conștiința adevărului trist și sceptic (...) — e **ruptura între lumea bulgărului și lumea ideei.** Predecesorii noștri credeau în ceea ce scriau, cum Shakespeare credea în fantasmele sale ; îndată însă ce conștiința vine că imaginile nu sînt decît un joc ; — atunci după părerea mea se naște neîncrederea sceptică în propriile sale creațiuni (subl. n.).

Ruptura intervenită între **lumea bulgărului** și **lumea ideei** consemnează desprinderea irevocabilă a omului de natură și izolarea sa în lumea înghețată a spiritului. Din această afirmație nu trebuie să

Doar izvoarele suspină

combind de cele mai multe ori într-un pesimism întunecat, într-un scepticism pe care Eminescu îl condamnă cu atîta vehemență în **Epigonii :** „Noi ? privirea scrutătoare ce nimica nu visează, / Ce tablourile minte, ce simțirea simulează / Privim reci la lumea asta..." „Privirea scrutătoare" este de fapt analiza rece, lucidă a lucrurilor, care omoară visul, imaginația și sporește incertitudinea, îndoiala cu privire la adevărurile vieții. Ideea aceasta îl obsedase și pe Leopardi, care și-o explica prin ruperea și îndepărtarea omului de natură, prin triumful rațiunii și deci al cunoașterii (vezi în acest sens : I. Cheie-Pantea, **Nostalgia „stării de natură" la Eminescu și Leopardi,** în Analele Universității din Timișoara, vol. X, 1972). Eminescu o exprimă, în aceeași scrisoare către Negruzzi, printr-un fragment de o excepțională densitate, atunci cînd, referindu-se la arta contemporanilor, spune că înțelegem neapărat că Eminescu ar fi manifestat o totală rezistență față de gîndire, ci cum observă Mihai Drăgan, doar o rezervă „față de **luciditatea** exagerată (...) care duce la o neîncredere în valori, în literatura vizionară, în fantasie..." (M. Drăgan, **„Epigonii" sau depășirea echilibrului dintre reflecție și fantezie,** în „Convorbiri literare", nr. 1, 1975, p. 12). Că este așa o dovedește un alt pasaj din scrisoarea citată, în care, după ce afirmă că fantezia este condiția esențială a poeziei, poetul precizează că „...reflecțiunea nu este decît scheletul, care-n opere de artă nici nu se vede ; deși palidele figuri ale unor tragedieni își arată mai mult oasele și dinții, decît formele frumoase. La unii predomină una la alții alta ; unirea amîndurora e perfecțiunea, purtătorul ei geniul". Asupra acestei idei Eminescu revine și-n poezii, subliniind că ruperea echilibrului între reflecție și fantezie dezavantajează arta modernă în special, de unde și nostalgia artei vechi, **naive.** Înțelepciunea are aripi de ceară, căci anulează echilibrul amintit : „Tu ai stins ochiul Greciei antice, / Secat-ai brațul sculptorului grec..." (**O, -nțelepciune, ai aripi de ceară !**). Armonia bulgărului cu ideea, atît de caracteristică artei clasice, se pierde datorită gîndirii reci, al cărei glas „urechea noastr-o schimbă : / **Pierdută-i a naturii sfîntă limbă"** (subl. n.).

Limba sfîntă a naturii n-o mai putem identifica decît în arta vechilor maeștri. Spre deosebire de artistul vechi, primitiv în tehnica artei sale, dar vizionar prin marea putere de revelație a sufletului său „cel vergin", artistul modern își stăpînește cu abilitate mijloacele, arta lui se cerebralizează, sterilizînd simțirea, căldura sufletească ce da viață vechilor icoane :

Azi artistul te concepe ca pe-un rege-n tronul său
Dară inima-i deșartă mîna-i fină n-o urmează...
De a veacului suflare a lui inimă e trează
Și în ochiul lui cuminte tu ești om — nu Dumnezeu.

Revine deci ideea din scrisoarea către Iacob Negruzzi cu privire la artistul modern a cărui inimă e trezită „de a veacului suflare" și care, în conceperea imaginii divine, vădește aceeași rupere a ideii de bulgăr, căci — ne spune poetul : „Dară inima-i deșartă mîna-i fină n-o urmează", cu alte cuvinte înfățișarea „regală" a lui Crist n-are nimic din adîncimea viziunii primitive, ea rămîne o reprezentare rece în perfecțiunea execuției sale tehnice, căci „mîna fină" a meșterului nu mai este dirijată de acel suflet „vergin" ce orienta „mîna-copilă" a vechilor maeștri, ci de „inima deșartă", golită de sentimentalitatea adevărată.

Trecerea de la material la spiritual, de la natură la rațiune este o caracteristică generală a artei moderne, după Leopardi și Eminescu ; ea demonstrează în același timp declinul poeziei, căci „E un lucru deja evident și foarte cunoscut — scrie Leopardi — că romanticii se trudesc să abată cît mai mult posibil poezia de la contactul cu senzațiile, pentru care ea s-a născut și va trăi atîta timp cît va fi poezie, s-o intelectualizeze, s-o tirască de la vizibil la invizibil, de la lucruri la idei și s-o transforme din materială, fantastică și corporală cum era, în metafizică, rațională și spirituală" (**Op. cit.,** vol. I, p. 915).

Tocmai pentru a evita un asemenea demers, Eminescu își îndemna contemporanii să se întoarcă la valorile clasice și la poezia populară mai ales, ca la unul din izvoarele cele mai autentice de inspirație poetică, singurul care mai păstrează viu acel fond de naivitate primitivă, de ingenuitate și candoare, ce i-a făcut pe înaintași să creadă în scrisul lor, precum Shakespeare credea în fantasmele sale.

I. CHEIE-PANTEA

Lecturi

Ștefan Bellu

ION ȘIUGARIU, UN POET CĂZUT ÎN RĂZBOI

Baia Mare, 1975

Cunoscut generației de scriitori dintre 1934 și 1944, **Ion Șiugariu** (Ion Soreanu) a rămas, printr-o regretabilă omisiune a istoriilor literare, într-un cvasianonimat. Intervențiile disparate, născute, adesea, dintr-un impuls mai mult sentimental decît obiectiv-profesionist, nu au reușit, pe de altă parte, să stabilească profilul exact al acestui poet, prematur plecat dintre contemporani. Folosind un bogat și, parțial, inedit, corpus documentar, monografia lui **Ștefan Bellu** încearcă (și izbutește) să completeze sumarele date cu privire la biografia și creația lui Ion Șiugariu, constituind, prin aceasta, un act de cultură, demn de luat în seamă. Cartea urmează planul consacrat al lucrărilor de asemenea factură : ea prezintă, întîi, „viața și activitatea", analizează, apoi, „opera" poetului. Cele trei secțiuni, **Profil în timp ; Căutător de aur poetic** și **Comentator al poeziei,** înregistrează cu **Note,** cu o **Bibliografie a scrierilor** lui Ion Șiugariu și cu una **de referință,** urmăresc atent toate înfățișările personalității sale artistice.

Născut în 1914 la Băița, într-o familie de miner, format în atmosfera de viriment artistic pe care o trăia intelectualitatea transilvăneană după 1930, Ion Șiugariu se impune, încă din școală, prin aptitudinile sale literare. Devenit student (la Facultatea de litere și filozofie) al lui Mihai Ralea, Tudor Vianu și Ion Petrovici, intră în viața literară a capitalei. Leagă prietenii cu Virgil Carianopol, Ion Th. Ilea, Laurențiu Fulga ; colaborează la revistele din Ardeal (**Afirmarea, Cronica, Cronica literară, Lanuri, Freamătul școalei, Pagini literare, Familia** etc.), mai tîrziu la cele bucureștene (**Veac nou, Literatura, Gîndirea, Meșterul Manole, Convorbiri literare, Revista fundațiilor** etc.). În 1938 își publică prima plachetă de poezii în modestul tiraj de trei sute de exemplare : **Trecere prin alba poartă.** Iminența războiului îi prilejuiește cîteva pagini de reală vibrație. Concentrat, în 1943, nu-și întrerupe activitatea publicistică ; scrie poezie, cronici literare, studii, traduce din Emil Verhaeren, Heredia, André Gide. Moare, la 31 de ani, în 1945, pe frontul din Cehoslovacia.

Poezia lui Ion Șiugariu, consemnează comentatorul său, „marchează o trecere de la avîntul liric caracteristic începutului spre autenticitatea trăirii interioare, spre echilibru și desăvîrșire, pentru ca apoi, acordată la realitățile războiului și la chemarea pămîntului natal vremelnic ocupat, ca să capete inflexiuni militante, prevestind în acest sens reale posibilități artistice". (p. 12) ; critica pe care a practicat-o Ion Șiugariu învederează, în aceeași măsură, o certă vocație. Observațiile pe care le făcea, mai cu seamă poeziei tinere, „ale cărei virtuți și neîmpliniri le-a sesizat din interior, ca martor obiectiv", anunțau „un fin și atent comentator al fenomenului liric".

Caracterul omagial al lucrării lui Ștefan Bellu este în mod fericit completat (și, deci, sporit) de seriozitatea informării și a investigației analitice.

Vasile Andru

MIRELE

Editura Eminescu, 1975

După două culegeri de schițe și povestiri (**Iutlanda posibilă,** Ed. Eminescu, 1970 și **Mireasa vine cu seară,** Ed. Eminescu, 1973), Vasile Andru abordează acum microromanul, fără prea evidente derogări de la ceea ce se înțelege, îndeobște, prin proză scurtă. Am zice că **Mirele** este, mai de grabă, tot o „povestire" care a crescut în dimensiuni nu pentru că autorul ei ar mai fi adăugat (la un nucleu inițial) alte și alte fapte, ci pentru că el „pune sub lupă" tot ce se petrece în jur, amplificînd, hiperbolizînd un fond, de altfel, suficient de precar. Volumul întîmplărilor, în loc să crească în afară, se mărește înăuntru, dobîndind un spațiu interior, nu neapărat reflexiv sau psihologic, ci un spațiu în sens propriu, material aproape, pe care scriitorul îl explorează cu voluptate, prefăcîndu-l în **subiect al** romanului. Căci pretextul epic — participarea în calitate de „mire" la nunta „postumă" — ni se pare firav. El nu se explică prin sine. Și nici nu reușește să cîștige vreo semnificație alegorică sau simbolică. Este doar împrejurarea (contactul cu extinția, cu durerea ?) prin care eroul, un tînăr aproape fără biografie, cu o existență șteasră și neluminată de nici o ambiție, găsește răgazul de a se înțelege pe sine, de a-și acorda propriilor fapte o traiectorie decisă. Drumul de la casa „miresei" pînă la cimitir nu înregistrează nimic spectaculos, „mirele" nu schimbă nici o vorbă cu nimeni și, totuși, la capăt, se înfăptuiește acea comuniune pe care eroul nu o realizase nici cu cele mai apropiate ființe. Care e secretul ? Senzația, extrem de acută, ce o trăiește el (și, fără îndoială, toți cei ce urmează cortegiul) a transformării materiei în structura ei cea mai intimă, celulară. E senzația vieții, a nașterii și triumfului vieții : **„Fata aceasta crește nebunește, sub ochii mei, îndată mă ajunge în înălțime. Văd cum celule din trupul ei se înmulțesc, e un metabolism rapid și trepidant (...). Milioanele de celule se desprind în fiecare minut din pielea ei netedă și proaspătă, milioane de particule microscopice, e o continuă dezvoltare a trupului ei, simt particulele ei vii în preajmă, le respir, le integrez în corpul meu, ea face la fel, mă respiră ; cu toții se petrece același lucru, toți își destramă corpul fără încetare, ne respirăm unul pe altul, ne digerăm fărîturile, ne regenerăm unul pe seama altuia, ne integrăm unul în altul, o mare contopire se realizează aici".** (s. n).

Meritul incontestabil al cărții constă tocmai în intuirea acestei neîntrerupte deveniri, transcrisă cu fluență și eleganță.

OLIMPIA BERCA

ARS AMANDI

Ea, care atit de tandru la durerea mea aderă,
Ea, in rochie de seară, ea, in rochie de seră,
Inchinați-vă la dinsa și cuprindeți-o de-a-notul,
Ea care inseamnă nimeni, ea care inseamnă totul.
Frigul nordului ți-l suflă dinspre carne către oase
Ea care imbracă-n taină policandre mincinoase,
Bezna o subliniază și lumina o ignoră,
Și să nu mai crezi in trupul de vioară carnivoră,
Ea care atit de tandru la durerea mea aderă,
Ea in rochie de seară, ea in rochie de seră.
Și cu păr suflat in aur și muiat in chihlimbare
Rătăcire de solstiții in supremă desfătare,
Cu orchestre-năbușite in capcana letargiei
Ea acoperă-n miracol, stinsă, culmea armoniei
Și pe cit de greu o bănui, pe atita e de lesne
Să atingi privind mătasa de la gură pin-la glezne,
In răgazul dintre vorbe pune foc de piatră rară
Care cu zgircenie arde dinăuntru in afară,
Forme nude, forme pline vor privirea să-ți răstoarne,
Șolduri de viori trecute prin bijuterii de carne.

*

Focul din privire incă nu căleşte indeajuns,
Mai rămin fierbinți primejdii care murmură pe-ascuns,
Mai rămin necercetate sumedenii de cristale
Care stau in unghiuri calde, joc contrar privirii tale,
Impalpabil praf de lună aburește să-ți reziste
Unde se invăpăiază simetrii de ametiste,
Bronz roșcat lingă pedeapsa de-a ascunde vene-albastre,
Cataclisme sub pupile, șoldul coborind dezastre,
Tatuaj de nepăsare, sensibilitatea lentă,
Toate intreţes mistere pe-o comoară aparentă,
Umbre dulci ce știu să-și miște umeda singurătate,
Pleoapele necruțătoare legi discrete să-ți arate,
Dansul cristalin al razei ce-a trăit explozii multe,
Secole unite-n clipa care uită să te-asculte,
Cind palpită sub scinteie, ce argilă suverană,
Te aruncă-n miezul febrei de zeiță diafană,
In penumbre de peneluri ondulindu-se-n faianță,
Pudică împărăție impietrită pe nuanță,
Adiere omenească vrind cu zeii să se-mbine,
Iederă inflăcărată ce se sprijină de sine!

*

Mușchi tăcuți in care tainic stă săgeata să zvicnească,
Și ecourile fără glas de sete pămintească,
Mistuindu-se-n pulsații numai fulgerul răsare
Lingă brațele -ndoite intr-un fel de apărare,
Marmura ca o dantelă ce se teme -n lanț de pace,
Cind intirzie zăpada de la briu să se dezbrace,
Cresc desăvirșiri rotunde in euforie mută
Pe cind ochiul nu te crede, pe cind mina nu te-ajută,
Măduva din țărmuri dure stă-n neliniștea uitucă,
Agonie de miresme fumegă să te seducă,
Care meșter de iluzii a zvirlit un pumn de ceață
Intre ce se cheamă tine și-ntre ce se cheamă viață,
Jarul munților din tine vrea alți munți să se îmbete,
Arcuit in cavalcada dintre arșiță și sete
Tăinuite guri de vifor care vor să te absoarbă,
Ca un stol de păsări suie prin melancolia oarbă,
Cine a vărsat cerneluri prea fierbinți și prea bogate
In poemul scris pe simțuri cu amurguri delicate?
Tunete tăiate-n porii cu văpăile timide...
Delirant vestesc furtuna care-n piept ți se deschide.

*

Dar in seceta vocalei semnul cosmic se născuse...
Sintem două continente, sintem două firi opuse,
Peste pragul ce in spațiu mai respiră sănii vaste,
Intimplarea senzuală vrea in creier să adaste,
Teamă, stele impletite, trist alunecă minunea...
Tolănită-n fasturi demne ride-n hohot rațiunea...
Ah, orgoliu ce devoră diamante lingă nuferi,
La cometele iertării să te rogi de-acum, să suferi,
Căci se scaldă laolaltă lutul indiscret și visul
Cind la ușa epidermei se deschide paradisul.
Și cind vezi ce mai rămine după-naltă-mbrățișare,
Horbote de lemn și pînză, și bijuterii barbare,
A țișnit din largi abisuri, să purifice pe gură
Un sărut ce strălucește in simfonică tortură,
Și cind vrei mișcarea suplă, sevă de eternitate,
Dansul nu e dans, ci spumă de virtejuri colorate,
Vrei să-ți semene lumina, dar in patima grozavă,
Aerul sorbit de tine e funingine și lavă,
Dar iubirea, dar iubirea din cetăți necercetate,
Cită zgură infernală pe un strop de puritate!...

DAMIAN URECHE

Eminescu

(Fragment de poem)

*

Porțelanurile iernii in topire să ne-nșele.
Se-nornează pe cuvinte, dar e mult senin sub ele.
Cind frumoasa adormită, pe ciorchini de nori-culcată
Lasă-n urmă trena zilei de zăpadă obsedată,
Dominația tăcerii ne subjugă fără vină,
Fiindcă datorită umbrei e lumina mai lumină,
Tinără inlănțuire de magnolii-n briliante,
Suitoare apatia șovăielii in andante,
Numai ea se-niedérează printre oameni ca o rugă,
Numai dacă vrea să vină, numai dacă vrea să fugă,

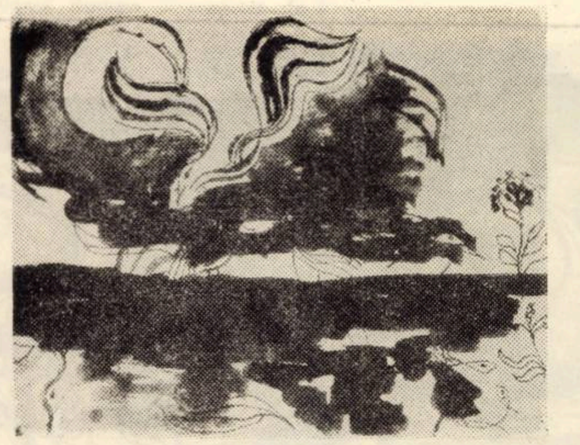

Somnoroase păsărele

Cu mindrie-și poartă viața, tonică și elegantă
Aburind cu depărtare fruntea mea insinuantă,
Indărătul măreției din coloanele rigide
Stă demult asfixiată liniștea din piramide
Cum substanțele difuze cald se plămădesc in formă,
Fluturii din crisalidă mișcă pacea lor enormă.
Brațele ce curg din umeri, nopțile ce curg din zile
Se tirăsc spre strălucire lingă deznădejdi subtile,
Patimile noastre toate pe pămint curgind teribil
Sint de spirit urmărite ca fluidul invizibil!

*

Spiritul și pămintescul veșnic strinse impreună
Despre trupul unei flăcări, așadar, să știi cum sună,
Cum se-adună fantomatic intr-un singur adevăr
Forma, carnea, coloritul și parfumul unui măr.
Impăcată de avinturi, vrea materia să doară
Cind căldura dinăuntru bea lumina de afară.
Forța unghiurilor mute in expresii germinează
Unde geniul armoniei cu polen pe cer brodează,
Taina stinselor cascade, oare cine să ne-nvețe?
Unduie același freamăt pe aceleași suprafețe,
Ocolită de incendiu, marea s-a pierdut cu firea,
Și-n privighetori lucrează din belșug dumnezeirea,
Dramele neintrerupte pe cărarea indecisă,
Pentru a pătrunde frigul pe o rană larg deschisă,
Și tulburătoare șansa zorilor pentru eschivă,
Crin prizonier in mină de zeiță mult captivă,
Pleoape imobilizate lingă geană de pervaz
Și profil săpat in somnul aparent, numit extaz,
Gloria impotrivirii cuibărită să răsune
In străfundul energiei ce-a tăcut din slăbiciune!

*

Clară legea pasiunii, foc in pisc și foc la bază,
Parcă-i un război simetric care te descătușează,
N-ai decit un turn a face, n-ai decit un vis a zice,
Că torente de abstracții vin la marmura complice,
Rama soarelui te-adună, raza lunii te descoase
Pe frunzișuri luminate de statui și chiparoase,
Freamătul ireversibil pin-la timpla ta să bată,
Pod de spații ordonate-n geometrie animată,
Epopei care-și sărută la-nceput desnodămintul,
Vremea leagănă orașe, dar la piept le strînge vintul,
Care-mprejmuind oceanul boltă de vapoare sparge,
O sfidare aruncată la copaci și la catarge,
Nava gindului ne poartă cu ferestrele atente
Prin pădurea muzicală de sculpturi grandilocvente,
Ca să mai privim oglinda de iubiri și de zăpadă,
In elita depărtării stau luceferii dovadă,
Dar atracția invinge galaxii împărătește,
Numai vijelia gleznei mistuie și pustiește,
Rotunjimi unduitoare in aprindere sublimă,
Tu alegi din vinătoare cerbul care te exprimă!

*

Dar din calea ei, cometă, să mă pierd și să mă zmulg,
Iar cămașa cintărește cit domnia unui fulg.
Care ochi din semiumbră cu prihană dă tircoale?
Mina se refugiază peste zborurile goale...
Se-nfioară la secretul c-a rămas numai cu sine,
Războindu-se cu clipa-n care nu-și mai aparține,
Mindră și infricoșată, suverană devastată,
Trece-n grijile oglinzii cu penumbrele de-odată,
Trupul reflectat își cere jocul formei ce-l ingină,
Cind pe umeri se revarsă mina ei, sau altă mină.
Arta insăși, infruntată, nu mai vrea să fie artă...
Ochiul lacom din oglindă o pătrunde și o iartă.
Ce imbolduri infășoară doza caldă din proporții,
Care chei nepămintene au murit in fața porții?
Care briză din odaie o desfată pin-la git,
Sirguința dureroasă de-a păși numai atit
Cit penumbra ii dă voie, cit oglinda ii dă voie,
Ea, destulă vietate pe corabia lui Noe,
In uitarea grea de sine, fără griji și fără vreri,
Contemplarea ei inseamnă un avint spre nicăieri!

*

Inocența unei frunze nimicită de cădere,
Cu dorințele infrinte alt miracol ți se cere,
Teritoriu al candorii năpădit cu mori de vint,
Neputința castității, zvircolindu-se, o cint,
Ce morgană amăgește din departe, mai departe
Un savant al indoielii explorind planete moarte,
Arzătorul intuneric prin fisuri de jar irumpe,
Și ingrijorat adastă la hotar de pietre scumpe,
Un văzduh ce bea risipa norilor de sus in jos,
Albe linii dă femeii ca un crin primejdios,
Tu să stai in apărare, in amiezi de foc să stai,
Sărbătoare de nuanțe ce-a tinjit să prindă grai,
Cind ispitele din muguri spre apusuri dau năvală,
Să călătorești pe simțuri ca-ntr-o beznă tropicală,
Gindul care altădată te-a păzit de zări viscoase,
In lăcașul de explozii stă cu storurile trase,
Nu-și cunoaște adincimea, nu se spulberă-n senzații,

Și-a organizat, lăuntric, cercul muzicii din spații,
Nu mai are stinci de spaimă și nici vulturi nu mai are.

Bea adinc dezastrul mării gura neascultătoare.

*

Dacă vrei numai iubirea, maluri de monotonie
O să-ți fringă dur talazul pieptului, pămintul știe
Că prin lupta vegetală fructul de zăpezi s-a șters,
Fără zgomot, armonia lui triumfă-n univers.
Magică orinduire e baletul, cind deliinii
Sar din lanțurile apei in brățările luminii.
Acrobațiile clipei se suspendă pentru-a spune
Cit mai șuieră -ntre coaste tinăra sălbăticiune,
Cit mai bei azur din ochii credincioși, sau care -nșeală,
Arde-n faldurile vieții flacăra sentimentală,
Țipete de crengi in aer cu cocorii se-ntretaie,
Ca naiadele surprinse inspumindu-se la baie,
Nu mai sint nici măști, nici farduri, și nici pinzele armurii,
Doar natura revărsată cald in brațele naturii,
Precum pieptul ce tresaltă pe auzul in derută,
Joacă aerul sunindu-și o dorință dispărută,
Și sint brațe, și sint umeri dincolo de pubertate,
Nori exotici invadează dulcea lor seninătate,
Ramura privirii tale s-a mutat in cer, aieve,
S-a imbolnăvit de forme, s-a infierbintat de seve!

Remember

Prin BAKU

Continuindu-ne drumul prin vechea cetate, intilnim minaretele moscheilor și ale geamiilor, ori bătrine hanuri unde trăgeau caravanele negustorilor de demult.

Palatul Șirvanșahilor, in care intrăm, se află pe locul cel mai ridicat al orașului interior, Itșeri Șekher, de unde perspectiva mării este magnifică. Numele său e imprumutat de la numele șahului Șirvan, care a dispus construirea palatului și a cetății, in secolul XV, după mutarea capitalei țării, de la Șemaha. Ansamblul arhitectonic, in care și-au avut reședința șahii din dinastia Șirvan, este alcătuit din 9 clădiri, dispuse pe trei terase. Pe cea mai inaltă dintre ele se află Divanul Hané. Este un ansamblu de construcții unice, operă a marilor arhitecți din secolul XV.

Privită de-aici, bătrina cetate pare o aglomerare de clădiri de cele mai felurite forme geometrice, inălțate fără un plan conceput dinainte. Toate acoperișele sint plate, singurele accente in această specifică monotonie orientală constituindu-le cupolele și minaretele.

Edificiile și casele, zidurile, nenumăratele scări ori ganguri, portalurile, coloanele, cupolele sint durate din blocuri de piatră, de o culoare ușor roșcată. Vegetația este, aici, săracă, reducindu-se la rare pilcuri de arbuști, ori la tufele de oleandru, ca niște suave pete de culoare intr-un decor arid. Ici-colo, intilnim umbrare de viță de vie, intinse, cu gesturi de cult vegetal, de-a lungul murilor sau pe speciale paliere.

Intorcindu-ne privirea de pe acest tablou general, de-un farmec indicibil, vom putea intirzia cu bucurie lingă componentele marelui palat, ornamentate luxuriant. Divanul Hané este o construcție octogonală, prevăzută, deasupra postamentului solid, cu un șir de coloane de piatră tăiată in unghiuri. Coloanele se-mbrățișează -ntre ele in arcuri blind ascuțite in partea de sus, mărginite de chenare și-nflorate cu discrete motive geometrice. Poarta de intrare este monumentală, avind deasupra o decorație in piatră, inchipuind un imens covor oriental ce poate fi considerat o strălucită expresie a geniului constructor azerbaidjan.

Intre coloanele marginale și zidul Divanului se află, așadar, un fel de verandă. Sintem surprinși de dimensiunile reduse ale interiorului, care repetă forma octogonală și se incheie deasupra cu o cupolă. Sint multe uși tăiate in piatra pereților — de unde și frigul neobișnuit, accentuat de circulația nestinjenită a vintului. Ne imaginăm că in vremurile șahilor totul era drapat in covoare, ceea ce nu atenuează impresia de frig, mai ales cind ni se spune că groapa din mijlocul Divanului era rezervată imprecinatului adus la judecată, care nu avea dreptul să stea in același plan cu inalții judecători.

Vom vizita apoi Muzeul de istorie a Azerbaidjanului, fascinați mai ales de arta străveche a acestui popor și vom porni in lungi preumblări pe stradelele acestui Itșeri Șekher, in care vom reveni, adesea, mai ales la ceasurile serii, cind umbrele murilor sporesc misterul tulburător al unei cetăți ce aduce pină la noi fastul legendelor dintr-un orient indepărtat și exotic.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

Televiziune

DUMINICĂ, 18 ianuarie

8,30 Deschiderea programului. 8,40 Tot inainte! 9,35 Doktari. 10,00 Viața satului. 11,15 Ce știm și ce nu știm despre... 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. 13,05 Album duminical. Din cuprins: 13,32 Desene animate. 13,42 Intilnire cu Olga Tudorache. 14,00 Ce vrăji a mai făcut nevasta mea. 14,40 Povestea filmului muzical. 15,00 Magazin sportiv. 16,07 Spectacolul lumii (III). 16,30 Șah-mat in... 15 minute. 16,45 Să ridem cu Stela Popescu și Ștefan Bănică. 16,55 Film serial: Ascensiunea omului (episodul III). 17,45 Drum de glorii. 19,00 Micul ecran... pentru cei mici! 19,30 Telejurnal. 20,00 Premiul I. Reportaj. 20,20 Film artistic: Giuseppe Verdi. 22,10 24 de ore. Sport.

LUNI, 19 ianuarie

16,00 Teleșcoală. 16,30 Emisiune in limba maghiară. 19,00 Familii cu mii de vecini. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Cel mai bun... continuă. 20,35 Emisiune pentru tineret. 21,20 Roman foileton: Forsyte Saga. Episodul IV. 22,10 24 de ore.

MARȚI, 20 ianuarie

9,00 — 11,50 Program de dimineață. 16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limba franceză (nivel mediu). 17,00 Telex. 17,05 Cetate nouă in sărbătoare. 17,35 Scena. 17,55 Pentru sănătatea dv. 18,05 Lecții TV. pentru lucrătorii din agricultură. 18,40 Teleglob. Zair. 19,00 Arta plastică. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Cadran economic mondial. 20,20 Omule, pomule... Melodii populare. 20,35 Teatru TV.: „Marele vis" de Radu Theodoru. Episodul III: Destinul. 21,30 Șlagăre și interpreți. 22,10 24 de ore.

MIERCURI, 21 ianuarie

9,00 — 12,00 Program de dimineață. 16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limba rusă (nivel mediu). 17,00 Telex. 17,05 Pentru timpul dv. liber vă recomandăm... 17,20 La volan. 17,30 Mult e dulce. 17,50 Album coral. 18,00 Lecții TV. pentru lucrătorii din agricultură. 18,40 Voci tinere. 18,55 Tribuna TV. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Revista economică TV. 20,30 Telecinemateca. In ciclul „Un mare regizor"Bo Widerberg. Film artistic: Adalen '31 — o producție a studiourilor suedeze. 22,10 24 de ore.

JOI, 22 ianuarie

16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limba germană (nivel mediu). 17,00 Telex. 17,05 Cintece și dansuri populare dobrogene. 17,25 Din țările socialiste 17,35 Muzica. 17,55 Enciclopedie pentru tineret. 18,20 Cabinet juridic. 18,45 Universitatea TV. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Transmisiune din studioul de concerte al radioteleviziunii. 20,35 Baladă pentru acest pămint. 20,55 Stele fără nume... la Galați. 21,25 Revista literar-artistică TV. 22,10 24 de ore.

VINERI, 23 ianuarie

16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limba engleză. 17,00 Emisiune in limba germană. 18,55 Din lumea plantelor și animalelor. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Film artistic: Veronica se intoarce... 21,20 Mai aveți o intrebare? 22,00 Interpretul preferat: Păunița Ionescu. 22,10 24 de ore.

SIMBĂTĂ, 24 ianuarie

10,00 O viață pentru o idee: Dimitrie Pompeiu. 10,30 Micul ecran pentru cei mici. 11,00 Telecinemateca (reluare). 12,40 Reportaj TV.: Premiul I. 13,05 Preferințele dv. muzicale sint și preferințele noastre. 13,55 Telex. 14,00 Bucureși de oaspeți la Mediaș. 15,10 Caleidoscop cultural-artistic. 15,30 Magazin sportiv. 17,00 Virstele peliculei 18,00 Club T. 18,50 24 ianuarie. Actul energic al intregii națiuni române. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Teleenciclopedia. 20,50 Film artistic. Kojak. 21,40 24 de ore. 21,50 Săptămina sportivă. 22,00 Cintăm pentru voi. Concurs de creație — muzică ușoară.

Televiziune

EMANUEL COPĂCEANU

Stancea, pietrarul măriei sale Negru - Vodă

Trece lebăda pe ape

Cind clopotele bisericii de lemn de dincolo de Albești au prins a cinta intr-o dungă, oamenii.

— Cine și-a incheiat socotelile in lumea aceasta? s-au intrebat:

— A murit Stancea pietraru, a răspuns cineva.

— Așadar, s-a dus și bătrinul nostru pietrar, luă seama cel ce vorbise mai intii. Să-l odihnească cel de sus in bună pace, rosti el bătind incă o cruce pentru sufletul pietrarului, căci nu era om care să nu fi știut și să nu fi auzit de el. Venise aici un copilandru de 14—15 ani, de dincolo de Cetățuia satului Tirgoviște, și trecuseră de atunci mai bine de șaizeci de ani. Prinsese drag de meșteșugul cioplitului in piatră și l-a luat pe lingă el un meșter strein, un italian venit de prin părțile Veneției. Cum Stancea dovedise și pricepere și tragere de inimă, italianul, mindru de iscusința băiatului, a prins a-l indrăgi și a-l prețui, dar neuitind a-l și dojeni precum ii era obiceiul:

— Cioplitul ăsta nu e pentru oricine, băiatule. Dacă nu te trage inima, iți pierzi vremea degeaba.

— Imi place, meștere, zău că-mi place, căutase băiatul să-l incredințeze.

— Eu nu zic că nu-ți place, dar ia aminte, e un meșteșug greu, flăcăule.

— Știu și văd că e greu, meștere. Văd cit trebuie să dai cu ciocanul și dalta să faci o floare, dar, crede-mă, nu am văzut ceva mai frumos ca asta și nici nu cred să fie.

— E bine că-ți place, copile. Dacă e așa, atunci eu socotesc că meșteșugul ăsta o să te prindă de mină și de inimă și n-o să-ți pară rău că ți-ai pierdut vremea pe lingă mine. Numai fii cu băgare de seamă și invață, l-a sfătuit streinul.

Și Stancea a fost cu luare aminte și a invățat. Au trecut ani și anii au dovedit că italianul a avut dreptate și că flăcăul, venit din Cetățuia de lingă Tirgoviște, a avut și tragere de inimă și iscusință. A prins meșteșugul cioplitului cu o siguranță care l-a uimit pînă și pe răzvrătitul venețian care tuna și fulgera ori de cite ori Stancea greșea. Iar cind a trecut vremea greșelilor, atunci talianul a văzut că mină mai iscusită ca a lui Stancea nu avea nici unul din cei ce căutaseră să-i prindă meșteșugul. Și streinul s-a hotărit ca pe copilul ăsta, cu ochii de cărbune, cu chip de fată și miini de aur, să-l invețe tainele cioplitului ca pe nimeni altul, luindu-l cu sine ca să lucreze la mănăstirea ce o zidise Negru Vodă in cetatea de scaun a Cimpulungului, de pe riul ce-i zic al Tirgului.

— Imi place, băiatule, să știi că-mi place, l-a indemnat cu vorbe blinde streinul. Fecior de pietrar să fi fost și nu cred că ai fi avut atita pricepere.

Așa a invățat Stancea să caute piatra, s-o pipăie numai cu virful degetelor și să-i descifreze toate tainele și toate adincurile. S-o cunoască după culoare și tărie, sau după vinișoarele și cristalurile cu care ea venea la lumină. Așa a făcut-o să-i vorbească și să-i destăinuiască tot universul ei atit de ascuns, in care numai cițiva puteau citi.

— Un bloc de piatră n-are nimic frumos in el, Stancea. Te uiți la piatră și, ori te sperii, ori nu ințelegi nimic. E plină de mistere și de ciudățenii, de care ți-e și teamă să te apropii. Nu are nici formă și nici viață. Tu trebuie să fii mai iscusit și mai viclean ca ea, ca să-i poți fura secretele. In ziua cind ea nu va mai avea nici un secret pentru tine, atunci ai dovedit că ești mai puternic ca ea. In asta stă toată puterea și toată lauda pietrarului: a dovedi că ești mai puternic ca piatra. Fă piatra să-ți vorbească, Stancea și meșteșugul ăsta e la picioarele tale.

Așa a făcut. S-a trudit și, cioplind piatra așa cum a știut, a făcut-o să-i vorbească așa cum i-a poftit mintea și inima. Așa au inviat sub ochii lui flori și păsări, chipuri de oameni și animale și tuturor le-a dăruit viață din viața lui. In felul acesta, pietrarul a fost un om mulțumit. Numai viața nu l-a mulțumit. A fost cinoasă cu el, căci nu i-a dăruit nimic, de parcă i-ar fi spus: — „Ți-am dat putere de a da viață pietrei și stincilor de munte. Să nu-mi mai ceri și altceva, căci nu-ți voi da... tu nu trebuie să fii asemenea celorlalți". Și n-a fost. Pietrarul iși legase viața de două muieri. Cea dintii fusese sortită să-l facă fericit, dar să nu trăiască. Frumoasă, blindă, tăcută și mereu gînditoare, s-a stins de tinără și fără să-i lase urmași. O vreme n-a mai vrut să știe de muieri, căci o iubise prea mult. I-a dăltuit chipul in două rinduri, in piatra de Albești, dar pe amindouă le-a dăruit unor streini pentru niște lespezi de piatră.

— N-ar fi trebuit să faci așa, l-a infruntat cineva.

— Nu se putea, a răspuns el, intristat. Văzindu-o, mă făcea să sufăr prea mult.

I-a rămas in inimă și in suflet celălalt chip și pe acela nu l-a mai putut dărui nimănui, și l-a păstrat pentru el și asta-i aducea o fărimă de liniște. Atunci a lucrat pentru mănăstirea lui Negru Vodă niște cruci din piatră roșie și stilpii de la pridvorul domneștei ctitorii. Lucrind, uneori se trezea cu ochii plini de lacrimi, fără să-și dea seama că i se intimplase și asta. Cind plînsul se domolea, atunci ofta și, pironindu-și ochii in gol, i se părea că o vede venind spre el cu brațele intinse inainte și cu zîmbetul pe buze. Părea numai zîmbet și soare și lumină. Dar nu era ea. Era numai inchipuirea... Sau o părere, sau poate doar umbra ei. Era orice, numai ea nu era. O iubise și continua să o iubească și acum. Alături de ea fusese fericit. Și fericită fusese și ea. O vedea, uneori, luindu-i dalta din mină și cum cu mișcări incete și pline de grație incerca să cioplească piatra alături de el. O dată ciocanul a nimerit mina. Și mina a singerat puternic, iar ea a incercat să zimbească in vreme ce ochii au lăcrimat de durere. Rana nu s-a mai inchis și singera mereu. De atunci nu s-a mai tămăduit și femeia a uitat să mai zimbească așa cum zimbea inainte. Apoi, un fel de pencingene s-a intins pe tot trupul, otrăvindu-i singele. Atunci și-a dat seama că o să o piardă, dar a tăcut, păstrindu-și durerea in suflet. Femeia s-a stins in brațele lui, șoptindu-i drăgăstoasă: — „De-ai ști cit te-am iubit, Stancea al meu!". Știa. Dar n-a mai putut s-o intoarcă la viață. A ingropat-o in mormînt de piatră, in curtea bisericii pe care o ridicase bătrinul boier Albu, pircălab de județ. Deasupra a pus lespede albă cu trandafiri — florile ei dragi.

— Să nu mă uiți repede, Stancea, ii ceruse ea.

Și n-a uitat-o. O vreme n-a mai vrut să știe nici de piatră și nici de muieri. Il prinsese o tristețe grea și părea bolnav că nici de masă nu mai voia să știe. A stat așa preț de citeva săptămini, iar cind s-a trezit, i-a venit poftă să bea. Erau zile la rind cind nu făcea alta decit să bea, incit il luase lumea la ochi.

— Bietu meșter! Parcă nu mai e in mințile lui. Ba era. Dar bea să uite. Și nu putea să uite.

— Mare blestem mai este și dragostea asta in inima omului, ii spusese cineva.

— Și de ce n-ar fi așa? Crezi că poate fi pe lume un blestem mai frumos ca ăsta? răspunsese pietrarul convins și incercind să convingă și pe alții.

Cind jarul s-a mai stins și viața l-a mai invățat și altceva, pietrarul nu mai era un om tinăr. Și nici atit de vesel și de vorbăreț ca altădată. Devenise un alt om și acuma firea ii era alta. Era in stare să tacă ceasuri intregi și poate zile de-a rindul. Acum iși vedea de lucru și băutura parcă se mai rărise. Intr-o zi, i-a apărut in cale o muiere de dincolo de Brașov. Stancea era tot singur. Dar singură era și ea. A cercetat-o lung și, privindu-o in ochi de parcă ar fi vrut să-i citească in suflet, i-a zis scurt:

— Rămii cu mine.

Și muierea a rămas. Dar făcea mai bine dacă își vedea de drumul ei și dacă nu-i ieșea in cale, căci femeie mai pusă pe harță și pe gilceavă nici că văzuse și nici că auzise să fi fost. Se supăra din te miri ce și-i făcea zile negre din senin. El a răbdat oftind greu, dar de alungat n-a alungat-o, căci el o chemase și tot el ii ceruse să rămină.

— Afurisită muiere, spunea cite cineva. Una mai rea ca dinsa nici Scaraoschi la talpa iadului nu are.

— Se vede că asta mi-a fost hărăzită mie, ofta Stancea. Și ursita nu o poți alunga cu bâțu ca pe un ciine.

N-a alungat-o el. A plecat singură. A plecat așa cum a venit, pierzindu-și urma și numele in tovărășia unui neamț pe care l-a intilnit in zborul[1] de la Cimpulung. I-a plăcut de el. S-a dus cu el și dusă a fost. Cind vestea i-a ajuns la ureche, nu i-a venit să-și creadă urechilor. Dar vorbele s-au dovedit a fi nemincinoase și atunci pietrarul a oftat ușurat:

A uitat-o pe femeie și nu și-a mai adus aminte de ea. Nu avea incă cincizeci de ani. Dar de atunci nici o muiere nu a mai intrat in viața lui. Se ferea de ele cum se ferește omul de mușcătura șarpelui.

— Ar trebui să te insori, omule, il povățuiau prietenii.

— La ce bun? se apăra el. Femeia e o pedeapsă la casa omului.

Bătrinețea l-a găsit singur, dar nu i-a părut rău. Se impăcase cu toate și chiar cu gîndul că intr-o zi va muri. „Moartea e ceva firesc, spunea el. Omul n-ar trebui să se teamă de ea. E drept, n-a dorit moartea, n-a căutat-o și n-a așteptat-o. A venit singură. Acum avea aproape optzeci de ani. Venise vremea să-și incheie socotelile. Așa l-a găsit moartea: bătrin, bolnav și singur. Adică, nu chiar atit de singur, căci ii purta de grijă un ucenic. Copilul ăsta ii amintea de niște intimplări de altădată, care ii puneau in față pe venețianul acela tăcut și ciudat și pe copilandrul care venise aici din Cetățuia de lingă satul Tirgoviște. Dar copilandrul acela inchisese ochii și acum clopotele bisericii de la Albești băteau intr-o dungă, vestindu-i moartea.

Acum pietrarul murise. Bordeiul și sculele i-au rămas acelui novice, venit de nu știu unde, precum și o oală cu monede de aur și argint, prețul ostenelilor de o viață. Satul, cu cele o sută de suflete ale sale, l-a plins duios și l-a ingropat cu toată cuviința alături de muierea lui de altădată, așa cum ceruse. Cind oamenii s-au intors la bordeiele lor, cineva, luind seama la mormintul pietrarului, a zis celorlalți:

— Ce lucruri ciudate au loc in lume! Cum se face că tocmai mormintul pietrarului este fără cruce de piatră și fără lespede cu flori, cu numele celui ce și-a găsit odihnă in pămintul din care a fost zidit?

Omul a avut dreptate. Iar peste cițiva ani novicele a ridicat o frumoasă lespede cu flori de piatră, care, peste vreme, avea să se piardă și ea și astfel nimeni să nu mai știe că acolo își găsise odihna de veci cel ce fusese Stancea, pietrarul măriei sale Negru Vodă, al Țării Românești.

[1] bilci.

*) Fragment de roman

Mărturii

UN LATIFUNDIAR AL BUNĂTĂȚII: VICTOR PAPILIAN (8)

Victor Papilian a făcut parte dintre acele personalități, care dețineau armele secrete ale cuceririi totale. Il indrăgeai de cum il cunoșteai mai profund, dragostea ta pentru el se transforma in uimire. Fără să prinzi de veste te captiva ca un viciu exotic extras din narcoze rare.

Incă pe vremea cind eram elev, personalitatea lui Victor Papilian pătrunsese in școala noastră datorită citorva cărți semnate de el cu pseudonim și al celor șapte numere din revista „Darul vremii" (1930), editate de el și la care, pe lingă tineri scriitori ardeleni, mai colaborau N. Iorga, Lucian Blaga, Sextil Pușcariu, Ion Breazu, Ion Agirbiceanu, P. Grimm și plasticienii Romul Ladea și Demion. Și, cum Ion Th. Ilea mă indemna mereu să particip la cenaclul său, din str. Stroescu, 18, am trecut de grabă la bibliotecă să-i caut toate cărțile, cum făcusem și cu Agirbiceanu și cu Sadoveanu. Așa am dat peste volumul de nuvele „Generalul Frangulea" și romanul „Ne cheamă pămintul", premiat in 1927 de Academia Română, semnate cu un pseudonim ciudat, Silviu Rolando, compus din numele unor anatomiști rămași celebri prin cele două scizuri principale ale creierului uman cercetate de el. Prima carte apărută sub semnătura sa, cu numele dat de profesorul său de română, a fost: Sufletul lui Faust, nuvele publicate in anul 1928. Bine ințeles că la cele de mai sus se adăugau și articolele, notele, recenziile și o parte din proza publicată in Darul vremii.

Inarmat cu chipul autorului, construit in urma lecturilor făcute, așteptam pe Ion Th. Ilea, gata să-l infrunt pe creatorul acelei istorioare cu tilc, devenită celebră printre studenții clujeni, (Istoria măgarului farsor și a cioarei invidioase), o replică spumoasă dată unui anonim care-l acuzase de plagiat după apariția primului Tratat de anatomie umană din țara noastră, rămas valabil, ba chiar indispensabil medicinștilor pină astăzi. Intilnirea cu Victor Papilian, cel mai reprezentativ prozator ardelean după Ion Agirbiceanu și Liviu Rebreanu, intre cele două războaie mondiale, a fost neașteptată. Și uluitor de simplă. N-am avut și nu am un profil de medalie care să sară in ochii cuiva incit să fie reținut. Ba aș putea spune că m-a făcut mama destul de boțit, cu nasul in vint. Numai cu fruntea n-a fost zgircită. Mi-a croit-o lată ca o deință și netedă ca o lopată. Cu toate acestea, pe cind stam și priveam cu jind in vitrina librăriei Cioflec și, poate, mă intrebam cind imi voi citi numele pe coperta vreunei cărți dintre cele ce se răsfățau pe rafturi, văd că se oprește lingă mine, in acea după amiază primăvăratică, la ora cind șepcile roșii umpleau cantinele și pensiunile cu miros de fasole și slană prăjită, un bărbat frumos ca un cireș inflorit la o răscruce de drumuri. Avea fața luminată de doi ochi limpezi ca două iezere, in care bunătatea mustea. Bustul drept era croit din bronz. Nu-i lipsea nici cravata, nici batista care-și arăta discret sprinceana albă ca laptele din buzunarul de sub timpla reverului. In costumul intotdeauna negru, festiv, omul de lingă mine părea o statuie. Și statuia mi-a vorbit. Cu o voce de pluș. Avea o tonalitate de violoncel și inflexiuni de vraci. „Dumneata ești moț. Sint sigur că nu mă inșel. De mai bine de zece ani (din anul 1920), fac studii de antropologie in Apuseni. Și dacă ești moț, nu poți fi altul decit V. Copilu-Cheatră"! Cind am vrut să-i confirm spusele, cuvintele mi-au jucat festa. S-au ascuns după mirarea mea. „Deci nu m-am inșelat". Pe semne vorbeam cu ochii, că m-a ințeles fără să fi scos un cuvint. „Imi pare bine că te-am recunoscut, a continuat Papilian. Sper că nu te superi dacă te rog să mă conduci, citeva clipe, spre institut"? L-am urmat ca hipnotizat. Pășeam alături dar nu-mi trecea prin minte să mă intreb cine-i solomonarul care m-a paralizat și mă conduce cum ii place. Abia după ce mi-a demonstrat de ce-mi citește versurile cu interes și plăcere și a subliniat că apreciază la mine cutezanța gestului de răsvrătire impotriva orinduirii care ii menține pe moți in intunerec, după ce m-a felicitat că n-am nimic din interminabilele explicații lacrimogene de domnișoare cu melancolii teologice in poezie și m-a poftit in casa lui din str. Stroescu 18, am ințeles că cel ce mă stringea de umeri era Victor Papilian, de la care mă trudeam să invăț dialogul, cu și fără liniuță, pentru proza la care munceam și pentru care mi-am pus hamurile de entuziasm la care nu am renunțat și poate că nu voi renunța cită vreme fruntea imi va fi sărutată de soare.

V. COPILU CHEATRA

Teatru

DOSARUL ANDERSONVILLE LA TEATRUL NAȚIONAL

O piesă de Saul Levitt, în versiunea românească a lui Radu Bogdan Stegăroiu. Sau o nouă premieră pe scena Naționalului timișorean, în regia lui **Ioan Ieremia** și scenografia **Emiliei Jivanov.** Un proces în care omul e acuzat nu atît pentru supunere cît pentru că nu se autodefinește decît în limitele ei. **Henry Wirz** ar fi fost achitat, sîntem lăsați să înțelegem, dacă ar fi refuzat confesiunea. Dar el vorbește, autoacuzîndu-se. Ceea ce interesează, ceea ce trebuie scos la lumină este substratul moral al faptelor comise. Eliberarea prin confesiune se întoarce împotriva omului. Fiindcă **omul** nu poate fi acceptat oricum, el este obligat să-și păstreze calitatea de om, oriunde, la Andersonville ca și înainte de Nürnberg. Cuvintele mari trebuie amintite, de aceea, omului, din cînd în cînd. Arta are privilegiul de a face asta, oricînd, nu numai în momentul în care, ireperabilul fiind comis, acuzatul trebuie să intre în boxă. Există, deci, un acuzat – **Henry Wirz** (Gh. Stana), un procuror – **N. P. Chipman** (Ion Cocieru), un avocat al apărării **O. H. Baker** (Gh. Leahu), un președinte al completului de judecată – **L. Wallace** (Vl. Jurăscu), martori (o listă de nume în locul căreia scriem : personaje bine diferențiate prin jocul unor buni actori) etc. Există procesul și acea atmosferă de sală de judecată, relațiile sînt clare, tensiunea necesară este creată. Actorii-interpreți amintiți mențin reprezentația la nivelul acestei tensiuni, stimulînd interesul publicului.

Un spectacol curat, condus cu siguranță. Un decor funcțional, cu o frumoasă idee : în sala de judecată se intră chiar prin măruntaiele Statuii Libertății (pînza pictată și lipsa de profunzime a scenei se sesizează). „Comentariul" persoanelor care asistă din scenă la proces ni s-a părut șters. Dar, cu această excepție, **„Dosarul Andersonville",** este încă un pas spre acel moment în care se va putea vorbi despre „revirimentul de la Timișoara".

ANTOANETA C. IORDACHE

Muzica

CONCERTE BRAHMS

Dirijorul **Remus Georgescu** ne-a oferit, în două seri succesive, la pupitrul Filarmonicii, un simfonic extraordinar, avînd pe podium o protagonistă din Turcia și un substanțial **Medalion Brahms.** Programul primei manifestări ne-a rememorat muzica fermecătoare a **Suitei a III-a** de **I. Dumitrescu.** Scherzo-ul audiat vine să statueze cîteva din trăsăturile esteticii acestui maestru al muzicii românești, dominant impunîndu-se vehicularea unor efluvii de ethos adiacent spiritualității noastre. Trăsătură ce poate fi individualizată drept specifică creației sale, inaugurată în anii tinereții și transformată din crez în comandament al unei opere uimitor de unitară, solidară cultivării acestui element autohton. Scherzoul rămîne o pagină unde exuberanța latină, umorul tonifiant jubilează în cascade de optimism.

Oaspetele **Concertului Nr. 4 de Saint-Saens, AISEGUL SARIKA** a avut meritul opțiunii pentru o pagină extrem de potrivită disponibilităților sale : o muzică unde încordarea tensivă este abandonată în favoarea unor contururi grațioase. Solista ne-a cucerit prin muzicalitatea sa inepuizabilă, prin torentele de sunete înșiruite în salbe sclipind acurateță, picturalitatea pianisticii sale, de un netăgăduit farmec.

Simfonia I de Brahms, sub bagheta lui **R. Georgescu** a sunat tumultuos, încordat, pasionant. Dirijorul, într-o formă excelentă, a transmis vibrația, ce mustește în fiecare portativ al acestui opus, orchestrei, realizînd o versiune plină de nerv dar și de har. Cu totul remarcabilă gradația, drumul de la căutările neliniștite, febrile, în spre acel liman, unde forța primară asaltează tăriile în clocote deslănțuite. Excelent aportul cordarilor – și salutăm cu această ocazie revenirea la primul pupitru al violonistului I. Kocsis – care au sunat dens, grandios ori patetic.

Din **Medalionul Brahms** – prefațat de cuvîntul **Miei Cara** – relevăm evoluția a două virfuri solistice din Filarmonică, **Alexandra Guțu** și **Dragoș Cocora** în dificilul **Dublu concert de Brahms.** O clară reușită, favorizată de similitudinea unor dotări temperamentale, receptive chemărilor romantice, cei doi soliști impunîndu-și măiestria într-un dialog în care s-au risipit multe momente de elevație și maturitate artistică.

DORU MURGU

Etnologie

GÎNDURI DE VIITOR

Acum, la începutul noului an, care marchează și debutul ultimului sfert de secol al acestui mileniu, se cuvine, credem, să ne exprimăm cîteva deziderate, văzute în perspectiva împlinirii lor, pînă în anul 2000. Ne vom referi la aspecte privind întreprinderea și valorificarea cercetărilor etnologice în Banat. Întîi de toate, am dori să continue înfăptuirea unor inițiative temeinice, din ultimii ani, impuse deja, ca fiind apreciate realizări științifice pe tărîmul etnologiei din țara noastră. Așa este editarea publicațiilor **„Folclor literar"** (Universitatea din Timișoara), **„Tibiscus-etnografie"** (Muzeul Banatului), **„Studii de limbă, literatură și folclor"** (Societatea de științe filologice din R.S.R., – Filiala Reșița), și a volumelor de materiale privind etnografia șvăbească (Editura Facla). La această activitate editorială, pe care am dori-o permanentizată și consistentă, va trebui să fie adăugat, fără îndoială, un plan mai ferm de tipărituri etnologice ale Centrelor de îndrumare a creației populare . . ., din județul Timiș și Caraș-Severin, instituții care ne-au prezentat de-a lungul anilor cîteva rezultate bune în acest domeniu. De o mare însemnătate științifică va fi continuarea realizării unor filme etnologice, în modalitatea bine consolidatei tradiții de la Universitatea din Timișoara.

Apoi am vrea, din tot sufletul să vedem **Muzeul satului bănățean,** definitivat, întemeiat în toate articulațiile complexității sale. Și, fiindcă, veni vorba despre sat, tare ar fi bine dacă într-un timp foarte scurt, devansînd, în orice caz, realizarea planului național de sistematizare rurală, să se elaboreze monografii ale tuturor localităților noastre sătești – lucrări care să fie păstrate în arhivele muzeelor de etnografie. Pentru înfăptuirea acestei opere, deloc ușoară, trebuie să fim înflăcărați mereu de dreptul gînd că satul în forma sa arhetipală ne oferă cele mai multe și mai convingătoare argumente privind continuitatea noastră, neîntreruptă, pe aceste meleaguri. Va putea fi relevat acest adevăr în deplina sa lumină, elaborîndu-se cît mai multe lucrări etnologice, de mare anvergură, dintre care amintim : **Etnografia Banatului** și un **Corpus** monumental al folclorului bănățean.

A. T.

Orpheu

QUINT GROUP

Sub cupola Teatrului Maghiar timișorean, noul grup de „rock progresiv" ne oferă un spectacol matur și sobru, în care calitatea muzicii este pe primul loc. Trecînd peste unele imperfecțiuni de emisie și dozare, ce țin și de sonoritatea sălii ori amplasarea mixerului, de receptarea dificilă a textului, formația se prezintă armonios sudată, (lucru esențial cînd se tinde spre monumentalitate sonoră). indeajuns de originală acum, cînd acest lucru a devenit dificil. Un eveniment muzical, de ce nu ? Un melodism deloc facil, care e preponderent, la care se adaugă interesante ritmuri, complicate armonii (care însă nu strangulează linia generală a pieselor), utilizarea fără exces a efectelor electronice. Evident, în ansamblu, nimic dansant, de divertisment, ci o muzică pentru audiție și meditație, fără extravaganțe de text și mai ales fără etalarea ostentativă a virtuozității individuale. Grija membrilor grupului se îndreaptă spre efectul pe care doar **ansamblul** îl poate avea, acea senzație de saturare fonică, în care totuși instrumentele și vocea își au personalitatea distinctă, perceptibilă ; spre ceea ce s-ar putea numi o mare densitate a ideilor muzicale. Asta, ca o primă impresie, alături de gîndul că sîntem și în continuare orașul în care muzica tînără are o înfloritoare tradiție și continuitate. Componența formației : **Moll I.** (orgă, șeful grupului), **Kajtár Á.** (ghitară-solo), **Gh. Moșoarcă** (ahitară-bas), **D. Chiteală** (baterie), **R. Strumberger** (voce).

LUCIAN BURERIU

Plastica

EXPOZIȚIA DE GRAFICĂ ITALIANĂ DE LA MUZEUL BANATULUI

Apărută în epoca Renașterii, din necesități de ordin practic – reproducerea și răspîndirea prin stampare a operelor maeștrilor picturii, precum și ilustrarea cărților tipărite – gravura și-a dobîndit în scurtă vreme statutul de artă independentă. Transpunînd valori picturale, efecte de clarobscur și de atmosferă, gravorii în lemn și în metal au atins suprema expresie a virtuților complexe ale desenului. Mari pictori, începînd cu Montegna și Dürer, continuînd cu Rembrandt și Ribera sau cu Goya și Daumier, au adoptat tehnica, au perfecționat-o și au investit-o cu însemnele marilor stiluri.

Este explicabilă, ca atare, pasiunea colecționarilor pentru acest fel de lucrări de grafică. Muzeul Banatului posedă, în fondurile sale, un mare număr de gravuri din diferite școli și epoci, nucleul acestora constituindu-l donația fondatorului pinacotecii timișorene, Sigismund Armos.

Selecția din sălile de la sediul Muzeului cuprinde peste o sută de lucrări de grafică italiană din secolele XVI – XIX. Rod al unei intense, pasionate și pricepute munci, depuse de muzeografa Rodica Medeleț, care se extinde de la selecționare cu gust, atribuire și datare cu migală, pînă la încadrarea și panotarea atrăgătoare, cristalizîndu-se și într-un catalog consistent, științific alcătuit și ireproșabil tipărit, expoziția face cunoscută una din marile școli de gravură europeană, printr-un apreciabil număr de piese reprezentative.

De la Aeneas Vico („Punerea în mormînt"), Antonio Lafreri („Mormîntul Ceciliei Metella"), Batista del Moro („Alegorie"), meșteri renumiți ai secolului al XVI-lea, la maeștri ai barocului din sec. XVII – XVIII-lea ca Ribera („Silenus"), Salvator Rosa („Policrates") sau Giovanni Batista Falda și Alessandro Specchi, autori de pretuite „vedute" și pînă la artiști din sec. XIX (Abtoldi, Fumagalli etc.) nume mai mult sau mai puțin celebre sînt reunite prin calitatea operelor semnate, prin bogăția motivelor și finetea execuției.

În acțiunea de valorificare a patrimoniului artistic muzeal, expoziția de grafică italiană se înscrie ca un eveniment remarcabil pentru semnificația sa culturală și educativă.

DELIU PETROIU

*

(Urmare din pag. 1

ION GRIGORESCU LA STUDIO-ARTE

În grafică, Ion Grigorescu e mult mai sigur pe linie și mișcare, aici tonurile limbajului plastic subsumîndu-se dinamismului și forței desenului. „Neastîmpăr", „Linii și mistere", „Plăcerea de a trăi" sînt simboluri obținute prin sublimarea stărilor lăuntrice la temperaturi estetice. Vigoarea temperamentală alternează cu discreția simfonică a tonurilor, Ion Grigorescu fiind un virtuoz al surprinderii stărilor de spirit, la care se adaugă o certă știință de a selecta ceea ce e cu adevărat durabil în artă.

Banatica

O PANORAMĂ A VIEȚII SPIRITUALE LUGOJENE *)

Monografia elaborată de *Gh. Luchescu* este dealtfel o întinsă panoramă a „vieții spirituale a Lugojului, cu tot ceea ce implică această noțiune : școală, societăți culturale, muzică, teatru, arte plastice" (p. 3) care, nu odată, de-a lungul istoriei, au înscris în cultura națională capitole de cea mai mare însemnătate. Cartea este prefațată de compozitorul Filaret Barbu, el însuși descinzînd din orașul de pe malul Timișului, ca, apoi, încă în fragedă tinerețe, urmîndu-l pe Vidu, să devină unul din fruntașii vieții muzicale din Banat. În „Cuvînt înainte" Filaret Barbu se pronunță astfel despre valoarea acestei monografii : *„Ceea ce mi se pare deosebit de meritoriu din partea autorului este căutarea asiduă a unor mărturii inedite, pentru aflarea cărora a depus un îndelung și tenace efort. strădania sa fiind încununată de succes în toate capitolele cărții, dar mai ales în primele două, în care vorbește de tradiții, pune în lumină noi documente și izvoare pentru ca cel dedicat personalităților lugojene să ne producă mai mult decît plăcuta surpriză a prezentării, la modul enciclopedic aproape, a celor peste 50 de oameni, care, prin știința ori arta lor, au făcut cinste orașului unde au văzut lumina zilei ori unde au trăit vremelnic și au creat, îmbogățind spiritualitatea românească cu valori perene"* (p. 4).

Înfățișîndu-ne aproape două veacuri de viață spirituală din acest important centru cultural din Banat, monografia *Lugojul cultural-artistic (Tradiție și contemporaneitate)* este o documentată sinteză a spiritualității orașului de pe Timiș, de numele căruia este legată o pleiadă de personalități marcante ale științei literaturii și artei românești, precum Traian Vuia, Tiberiu Brediceanu, Victor Vlad Delamarina, Ion Popovici-Bănățeanul, Ion Vidu, Traian Grozăvescu, Iosif Popovici, Anișoara Odeanu, Aurel Ciupe etc. Volumul este conceput pe două planuri : a) cel al tradiției și b) cel al vieții culturale contemporane. În prima parte a lucrării, folosind o vastă bibliografie, autorul reușește să ne prezinte cele mai semnificative date privind activitatea socio-cultural-artistică a Lugojului, pînă la Eliberare. În acest sens, secvențele intitulate "Două secole de școală românească în Lugoj", „Casina română", „Astra", „Societăți de lectură", „Societatea de lectură, corală, sportivă „Progresul„", „Asociația corurilor și fanfarelor române din Banat", Tiparul „Presei", „Cinematograful" și „Lugojul vatră și dimensiune folclorică contemporană", suscită un interes deosebit, prin relevarea importanței unor numeroase fapte de interes local, a contribuției oamenilor de artă și știință lugojeni la dezvoltarea patrimoniului spiritual românesc. Avînd o bogată informație arhivistică, autorul semnalează în microstudii de sine stătătoare, acum pentru prima dată, aspecte privind începuturile și dezvoltarea tiparului și cinematografului în Lugoj. Tot în acest capitol I, *Tradiții*, ne este dezvăluit, printr-o seamă de date sugestive, climatul de efervescență literară, de lungă durată, din societățile de lectură gimnazială și liceală, în care au apărut cunoscuții scriitori Victor Vlad Delamarina, Ion Popovici-Bănățeanu, și Anișoara Odeanu. Capitolul II, *Personalități*, este constituit din nu mai puțin

de 56 de microbiografii ale unor oameni de seamă lugojeni, din trecut și din contemporaneitate. Corelînd acest capitol cu vasta *Bibliografie specială*, prezentată în capitolul al V-lea, putem să ne facem, într-adevăr, o imagine completă despre aportul lugojenilor la dezvoltarea vieții cultural-artistice bănățene și, implicit, naționale. Mai trebuie remarcat că aceste capitole – *Personalități* și *Bibliografie specială* – constituie, totodată, și un instrument de lucru, de cea mai adecvată utilitate, la îndemîna cercetătorului care dorește să adîncească diverse probleme ale „banatologiei".

De cea mai largă extindere beneficiază capitolul III, *Contemporaneitate*, în care este prezentată, detaliat, activitatea casei de cultură din ultimii 25 de ani, precum și a altor instituții și factori educaționali (muzeu, bibliotecă, cinematografe, școală populară de artă, organizații de masă etc.). În capitolul acesta se înscriază, în maniera unor veritabile „dări de seamă", activitatea diferitelor formații artistice (cor, teatru, orchestră simfonică, fanfară, brigadă artistică de agitație, orchestră populară, diferite cercuri de specialitate), completîndu-se „la zi" istoricul acestora, arătîndu-se complexitatea vieții culturale contemporane lugojene, succesele răsunătoare obținute în emulațiile pe plan național, participarea prestigioasă a unor formații la festivaluri internaționale de artă amatoare.

Cum era și firesc, monografia se încheie cu un capitol de aprecieri ale unor scriitori și publiciști despre activitatea cultural-artistică lugojană. Acest capitol – 25 de ani – 25 de aprecieri, 25 de publicații – definește, adesea prin păreri autorizate, specificul vieții culturale lugojene, stabilindu-l, totodată, și locul acesteia în spiritualitatea românească a zilelor noastre.

DUMITRU SARDEȘ

*) GH. LUCHESCU : „Lugojul cultural artistic" – Timișoara, 1975.

Evrika!

● **Scriitorul este cel mai ascuns actor : joacă orice rol incredințat personajelor sale. Nu vom ști, deci niciodată care este scriitorul eme it.**

● **Gindurile ascunse sînt ca fața nevăzută a lunii : cineva tot va ajunge să le privească.**

● **Un monument al opincii ar fi demn de interes. Cîți oameni și-ar da intîlnire acolo !**

● **In natură pînă și greșelile ating perfecțiunea.**

● **Omul e o bijuterie a naturii, iar bijuteriile, se știe, sînt prețuite numai de om.**

● **Cine comite falsuri in acte, riscă să constate că certificatul său de naștere e de fapt un act de deces.**

● **Romanii spuneau că arta e lungă, totuși ea n-a ajuns pînă la noi decît parțial.**

ION VELICAN

Echo

POARTA INIMII*

După cum se menționează atît pe coperta intîi, cît și-n prefața antologiei, scrisă cu deosebită însuflețire de Nicolae Ciobotă, președinte al C.J.C.E.S. Alba, cartea aceasta este dedicată împlinirii a 375 de ani de la prima Unire politică a celor trei Țări Române intr-un singur stat, sub domnia lui Mihai Viteazul și existenței bimilenare a localității Alba Iulia. Este fără îndoială lăudabilă inițiativa județului Alba, de a alcătui o antologie in care să figureze toți creatorii de bunuri spirituale (depistați pînă in prezent), care sînt legați prin obîrșie (sau in cazuri extrem de rare — prin „adopțiune") de acest binecuvîntat tărîm transilvan, nimbat de-a lungul veacurilor cu aureola statorniciei și biruinței intru slăvirea ființei noastre naționale. Iată, așadar, o antologie literar-artistică (infiltrată, inspirat, și de cîteva texte cu caracter sociocultural) editată de un județ, nu in scopul promovării **creatorilor locali (cum se întîmplă indeobște), ci spre a releva potențialul spiritual care își are, desigur, rădăcinile înfipte in meleagurile natale. In evidențierea acestei idei, mereu incontestabile are poetul Ion Mărgineanu, cel care a alcătuit și îngrijit această antologie, el însuși fiind unul dintre fiii acestui județ, atît prin obîrșie, cît și prin stabilirea sa, in ultima vreme, in Alba Iulia.**

Prin urmare, avînd in vedere precizarea privind profilul acestei antologii, credem că ar fi superfluă analizarea — pe autori — a creațiilor literare, microreferatelor și reproducerilor, înmănunchiate aici. De fapt, acest lucru ar fi imposibil, pentru că antologia cuprinde nu mai puțin de 50 de autori. Numeric cea mai bine reprezentată este poezia, **semnată de : Bazil Gruia, Ion Brad, Ion Rahoveanu, Tiberiu Utan, Victor Nistea, Petru Anghel, Irimie Străuț, Negoiță Irimie, Adrian Munțiu, Alexandru Brad (Barna), Ion Mărgineanu, Ion Singereanu, Augustin Justin, Nicolae Drăgan, Valentin Tașcu, Nicolae Mocanu, Ana Blandiana, Ana Andreiciuc și Nastasia Maniu Morar. Cele trei poete sînt trecute la capitolul „Din lirica feminină", care este despărțit de lirica „masculină" (n.n.), prin secvența de proză reprezentată de Ion Lăncrănjan, Ion Arieșanu, Gheorghe Suciu și Ioan Meițoiu ultimului autor fiindu-i publicate aici, totuși, in loc de proză, cinci poeme patriotice. De fapt, tot la secvența de proză pot fi adăugate și lucrările lui Romulus Rusan, Mihai Crișan, Mircea Sintimbreanu, Titu Popescu, și Gheorghe Jurca, ale căror pagini sînt constituite din evocări ale unor locuri sau din „note de drum".** Cercetările **istorico-cultural-literare sînt reprezentate de Nicolae Mărgineanu, Gheorghe Anghel, Aurel Sasu, Titus Furdui, Ion Buzași, Iacob Mârza și Romulus Felea. Lunga listă a culorilor este completă dacă îi adăugăm și numele artiștilor plastici : Gy. Szabo Bela, Nicolae Pascu, Avram Mentzel, Vasile Savonea, Edward Kudelasz, Viorel Mărgineanu, Ovidiu Pașfină, Handelsman Eugen, Nicolae Munteanu, Horia Flămîndu și Pașfină Horia.** Reproducerile **de pe lucrările acestor artiști plastici, ilustrînd antologia intr-o bună execuție tipografică, îi conferă acestei culegeri o remarcabilă ținută grafică, însușire evidențiată, totodată, și de eleganța copertei, de paginarea aerată și de formatul impunător, bine echilibrat al cărții. Regretăm, însă, că „acuratețea ansamblului" este umbrită de numeroase greșeli de tipar, prezente in paginile de proză, indeosebi in emoționantele evocări autobiografice ale lui Ion Lăncrănjan.**

Privită in adevărata sa lumină, această frumoasă antologie este intruchiparea unui cald omagiu adus județului Alba, gloriosaei sale istorii, din trecut și din prezent. Alba Iulia, Avram Iancu, Munții Apuseni, Transilvania sînt „motivele poetice" cele mai des abordate, locurile natale ale prozatorilor își aprind vetrele evocării in pagini memorabile ; cercetătorii relevă convingătoarele valori socio-culturale ale acestei zone — și, in dăruirea noastră pentru slava acestui pămînt, aderesa seculară a aripei omeniei, îndărătnică in sufletul oamenilor din inima Ardealului, ne învăluie fierbinte, pînă la lacrimi, parcă intregind, astfel, mai bine, versurile tipărite aici de Tiberiu Utan : „Transilvanie, gîndule bun / brîndușă discretă și stranie / clopot de litanie, / mut rămîn de cîte am să-ți spun, / gîndule bun, / Transilvanie. / Transilvanie, / Transilvanie / Transilvanie" !.

*) **Antologie, editată de Comitetul județean de Cultură și educație socialistă Alba**

AUREL TURCUȘ

Radar

● **La Institutul de sudură și incercări de materiale ISIM — Timișoara** s-au realizat două instalații automate de tăiere cu plasmă a tablelor din oțeluri aliate cu grosimi pînă la 100 mm. Cele două instalații au fost deja livrate la **Azomureș** și la **Combinatul Petrochimic Brazi.** Beneficiarii acestor instalații pot tăia repede și in condiții calitative tablele de care au nevoie, fără a mai face apel la import, realizîndu-se astfel economii valutare de sute de mii de lei. ● **Facultatea de inginerie chimică a Institutului politehnic „Traian Vuia"** din Timișoara a realizat o bună concentrare a tematicii de cercetare. Lucrările sînt parțial contractate, altele se desfășoară pe bază de convenții. Din contractele cu pondere mare menționăm cele privind solvenții selectivi procesele fizico-chimice de tratare a apelor, solubilitatea îngrășămintelor complexe, valorificarea zgurei de furnal și de oțelărie, materiale refractare ș. a. ● **Se pare că alimentele prea bogate in fosfor** dăunează sănătății. Orice dereglare a echilibrului calciu-fosfor se repercutează asupra stării de sănătate a omului. Experiențe pe animale efectuate in Berlinul occidental au demonstrat că, atunci cînd alimentele conțin prea mult fosfor, se produce o atrofiere a osului. Această maladie afectează astăzi mai cu seamă persoanele in vîrstă. De asemenea se consideră că la originea deteriorării danturii, se află același dezechilibru : exces de fosfor și insuficiență de calciu. ● **Sporii de ciuperci** care au supraviețuit milioane de ani in straturile de cărbune, introduși intr-un mediu biologic favorabil, au început să se dezvolte. Experiența a fost efectuată de oamenii de știință din R.S.S. Gruzia. ● **Tradiționalul concurs „Traian Lalescu"** de la Institutul politehnic timișorean se dovedește din an in an tot mai eficient, adevărat stimulent pentru un studiu temeinic. Din cei 615 de participanți la faza locală, 73 au primit premii și mențiuni, iar din cei 36 de participanți la faza națională, 22 au fost premiați. Cadrele didactice de la disciplinele generale depun o activitate valoroasă in perioadele de pregătire ale acestor concursuri.

VAL. D.

Panoramic

„Valorificarea critică a moștenirii culturale din Banat" — s-a intitulat simpozionul organizat de C.J.C.E.S. Timiș, Centrul de sociologia culturii și educației, Facultatea de filologie-istorie a Universității și Muzeul Banatului. Cele peste douăzeci de comunicări susținute in cadrul a două secții s-au axat pe repunerea in discuție a unor valori culturale bănățene din domeniul literaturii, publicisticii, filologiei, pedagogiei, culturii populare, activității muzeografice, arhitecturii, acțiunii cultural-politice. Intr-unul din numerele viitoare ale revistei vom reveni asupra acestei manifestări științifice de real interes. ● **Teatrul de amatori** din această parte a țării a intrat intr-o nouă fază competitivă : seria spectacolelor de gală. ● **Două expoziții la Lugoj :** Mihai Buru și Petronella Sirbu. ● **Salonul literar-științific** a programat o expunere susținută de lectorul universitar Partenie Muraru : „Conștiința unității poporului român in scrierile din perioada feudală". ● **Cercul de bibliofilie** al Bibliotecii județene a organizat un simpozion consacrat lui Mihai Eminescu. Remarcăm prestigioasa participare a prof. univ. dr. Dan Smîntînescu, care a susținut comunicarea „Exigență și erudiție in creația lui Mihai Eminescu", precum și comunicările susținute de conf. univ. dr. Ion Iliescu „Pentru valorificarea gîndirii estetice a lui Eminescu", conf. univ. dr. Cezar Apreotesei „Vocația universală a creației eminesciene" și compozitorul Ion Crișan „Eminescu și muzica". ● **Un medalion Brahms** a fost susținut in cadrul stagiunii studențești de către Filarmonica de stat Banatul, la pupitrul căreia s-a aflat Remus Georgescu. Soliști : Alexandra Guțu și Dragoș Cocora. ● **Premieră la Buziaș : Mireasa cu mașina** piesa dramaturgului Hans Kehrer, este primul spectacol oferit publicului de Cercul de teatru al tineretului.

ARIADNA

CENACLU

Prima ședință de lucru din 1976 a cenaclului Asociației Scriitorilor din Timișoara a programat lectura unui ciclu de poezii semnate de Lucian Bureriu. Referent — criticul literar Eugen Dorcescu. Au participat la discuții : Marcel Turcu, Cornel Ungureanu, Crișu Dascălu, Nicolae Țirioi, Olimpia Berca. Ședința a fost condusă de poetul Anghel Dumbrăveanu.

Corespondența

Doina Stoița : Sînt multe versuri frumoase in plicurile trimise. Se observă un progres real. Reținem poeziile : „Ca o tăcere de cerb" ; „Cu pași de neliniști" și „Neliniște". Ar fi absolut necesar ca in viitor să vă transcrieți lucrările mai citeț.

G. W. Emil : Versuri foarte naive, deși bine intenționate. Sînteți, se pare, la primele incercări. In „Fericire" se simte un vag aer liric. Vă este necesară multă lectură și, desigur, multă muncă pentru a reuși ceva.

Ana Matei : Și aceste poeme exprimă căutări sensibile, potențialități explorate insuficient. Reținem poezia „Testament".

George Florea Papp : Ici-colo cîte un vers care vă justifică preocupările, ceea ce, in unele cazuri, poate însemna foarte mult.

Walther Okber : „Metamorfoza", dedicată regretatului poet Mihai Sabin, arată că, atunci cînd scrieți sub tensiunea unei emoții reale, puteți realiza versuri notabile : „Ca o rotire înțelegea Poetul sensul — / Iubire fără intoarcere — / Afară vara turna plumb in copitele / Timpului . . . ⟨. . .⟩. Iar o stea / învăluită-n eterice și albăstrii văluri / S-a ridicat, de undeva, deasupra / Și s-a oprit, sclipind tăcută / Și zîmbitoare / Peste necuprinsul pustiu".

Ion Popescu : Din cîte ne-am putut da seama (lucrările sînt scrise neingrijit și ilizibil), nu s-a intîmplat nimic deosebit de la ultima noastră comunicare.

Liviu Mugur : Notații sensibile, însă insuficient de concludente. Poate altceva.

Marcel Sămință : Primim cu multă plăcere propunerea Dvs. de a întreține un dialog de durată, cu atît mai mult cu cît poemele trimise arată talent, inteligență artistică și o anumită siguranță a exprimării. Aceste poezii ni se par dilatate, minate de verbiaj și, uneori, de un discursivism nesusținut. Așteptăm, cu multă incredere, noi poezii.

Roko : Exerciții care dovedesc o anumită degajare a expresiei. Mai trimiteți.

Nicolae Căpățină : Sînt unele indicii bune, ca in această notație intitulată „Fratele" : „Fratele / imi interzice / Să rup / Crini albi / crescuți / pe altă planetă, / deoarece acolo / sînt altfel de oameni".

C. P. Mona, Constantin Cimpeanu — incercări modeste.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

Mica antologie

OSMOZA

Țară,
Patimă înaltă de vară !

Aici toate sinzienele mă cunosc
Și numai mie mi se închină,
Ca unui arhitect stelar,
Soarele frenetic din uzină . . .

Aici toate cîntecele mele sînt
Respirații limpezi din pămînt,
Clopote de rouă și de mac,
Peste grîul străjuit ca un veac !

IGNEA LOGA

CIND

Apropie-ți amurgul de răsăritul vrednic
să-ntinerească fibra metaforei de zi
și pune, la răspintii, doi irișI la o floare,
ca revărsarea veghei inaltului a fi . . .

. . . iar de iubești statornic, elogiindu-ți vatra
in arcuiri de stoluri, in sfere siderale,
alb limpezind cu păsări poemele de iarbă,
să incrustezi efigii pe ceruri ancestrale.

ANA MATEI

CU PAȘI DE NELINIȘTE

mă ultasem intre arborii
cu fluturi de noapte in ochi
cu pași sfîrtecați de neliniști
alergam spre răsăritul singelui tău
căprioare cu vis de pasăre in ochi
ingenunchiau cerul
pe catifeaua orelor
și cîntecul tău
purtat pe aripi
de fulgii plopilor de mai
curgea innourat
spre marginea nerostită . . .

CA O TĂCERE DE CERB

ce vrei să-mi spui
cuminte și-nstrăinat
ca o tăcere de cerb

pleacă
o nevoie de singurătate
pentru ninsorile limpezi

tu nu știi
c-am uitat demult
poveștile tale despre cocori.

DOINA STOIȚA

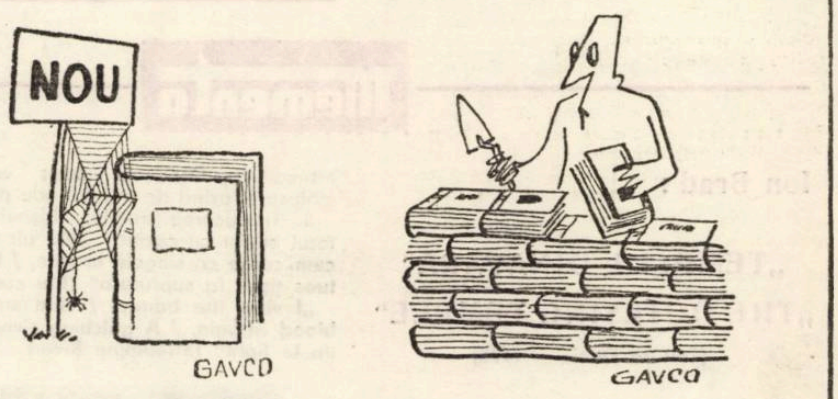

Caricaturi de CONSTANTIN GAVRILĂ

Cu Adrian Păunescu

(Urmare din pag. 1)

me ce tu scrii o carte, oamenii muncesc pentru o piine ; a ține o cumpănă dreaptă intre interesul tău și interesul celorlalți. Dar asta, cu toate riscurile. Nu in vag. Să ții cumpăna dreaptă, nu să spui mereu : „Țin cumpăna dreaptă, țin cumpăna dreaptă" . . . S-o ții. Dificultatea este că trebuie s-o ții, tu, ca poet, cu cuvintele, și ele sînt totdeauna, in prima fază, bănuite de a fi doar cuvinte.

— Deci, să reformulăm o intrebare stas. Cu ce veți ține cumpăna dreaptă in anul ce se apropie ? Cum se vor numi cărțile lui Adrian Păunescu in '76 ?

A. P. : — Nu știu. Am multe cărți, mă silesc să fie bune și de aceea nici nu leam dat prea devreme. Știu că, de multe ori, poeții sînt capabili de erori, in ceea ce-i privește și că pot greși, cînd selectează pripit propria creație. Așa că nu promit nimic.

— De cine sau de ce se teme, dacă se teme, Adrian Păunescu ?

A. P. : — Mă tem de moarte, mă tem de boală, mă tem de proști, dar, in același timp, nu mă tem de moarte, nu mă tem de boală, nu mă tem de proști. Sînt incercat de tot felul de stări contrarii. De exemplu, acum imi vine s-o iau la fugă din fața acestui microfon fiindcă aș vrea să fiu liber dar, in același timp, aș vrea să fiu și glorios. Adică aș vrea să se audă ce spun. Cam asta e.

— Dacă v-ați fi luat singur un interviu, care ar fi fost prima intrebare pe care v-ați fi pus-o ?

A. P. : — Ce mai faci ?

— Și răspunsul ?

A. P. : — Nu-mi răspundeam acum. Imi răspundeam mai tîrziu.

— Vă mulțumesc.

Timișoara, 8 decembrie, seara, cu cîteva zeci de minute mai tîrziu. Adrian Păunescu a luat-o intr-adevăr la fugă. Era frig. Mîinile imi înghețaseră pe magnetofonul care înregistrase cuminte dialogul.

Din lirica universală

PRESIMȚIRE

Sunt ca un steag învăluit de zări.
Presimt vînturile ce vin și-s nevoit să
le-ndur
cînd toate lucrurile jos, jur-împrejur,
nici nu se mișcă.
Ușile se-nchid încă lin și-n cămine-i tăcere;
nu tremură încă fereastra și colbul e greu.

Furtunile de pe-acuma le știu și-s
frămîntat ca o mare
și mă desfac și cad în mine frînt
și mă asvîrl și singur sînt
singur – în furtuna cea mare.

(Din „Cartea Imaginilor")

CÎND IUBEȘTI
IV

Nu știu ce este cu mine...
Nu știu desfătarea ce-ascult,
inima răpită-i, tumult,
și doru-i cîntare spre tine.

Și sîngele tău clocotește,
lumina e-n păr polifonă,
iar ochii îți sînt de madonă
ce încă minuni săvîrșește.

(Din „Încoronat cu vis")

Ia-mi ochilor lumina, pot încă să te văd,
urechilor auzul, pot totuși să te-aud,
ciung de picioare, pot să te ajung
și fără gură mai pot să te conjur.
De brațele-mi le frîngi, eu te înșfac
cu inima din dor făcută mînă,
de inima-mi oprești, creierul meu zvicni-va
și de-mi preschimbi și creierul în rug,
pe-al sîngelui șuvoi – purta-te-voi!

(Din „Ceaslovul")

PAS INAINTE

Adînca mea viață din nou mai 'nalt
răsună,
ca între țărmi mai largi se-avîntă fără-
oprire.
Tot mai aproape-mi este a lucrurilor fire
și tot ce văd, mereu, mai străvăzut se-nună.
Cu Cel fără de nume mă știu mai
împreună:
Cu simțurile mele, ca niște păsări, zbor,
din stejăriș în vîntur' cu cerul mă-nfășor
și-n ziua frîntă-n lacuri alin eu mă pogor
ca pe spinări de lini, simțind deplin.

(Din „Cartea Imaginilor")

RILKE

O SUTĂ DE ANI DE LA NAȘTERE

Născut la Praga, la 4 decembrie 1875, Rilke se stinge la 29 decembrie 1926, în sanatoriul Valmont, de lîngă Sierre, în Elveția. Deși, încă din 1927, André Gide, unul din iluștrii prieteni ai acestui „incomparabil prieten", scria că „totul a fost spus despre Rainer Maria Rilke", an după an, studiile și exegezele închinate viziunii, vieții și operei sale au sporit, în așa măsură, încît astăzi se poate consemna fără exagerare că despre poetul Sonetelor către Orfeu s-a scris mai mult decît despre toți poeții moderni la un loc. Și nu doar atît. El a devenit, cu toate exagerările și divagațiile sentimentale implicate de o asemenea atitudine obiectul unui

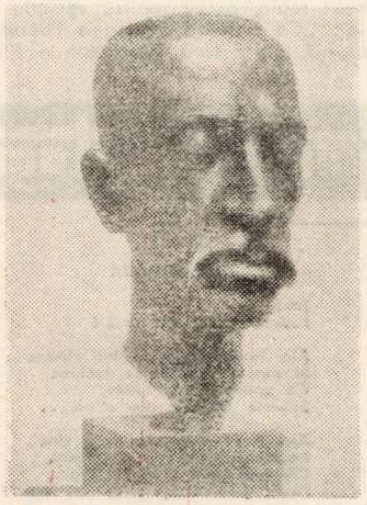

adevărat „cult", suscitat nemaiîntîlnit, și de meandrele unei vieți cu multe fațete ascunse și de o personalitate complexă, fascinantă, care au dat naștere la numeroase legende chiar cît timp a trăit și i-au netezit drumul spre mit.

Rilke, cum s-a spus, a fost un „sfînt al poeziei", dar un sfînt dincolo de canoane și refractar, înțeles bine, oricărei canonizări, iubind statornic să practice o asceză sui-generis, de dragul decantării unui Vollklang, a unui sunet plenitudinar, cu o vibrație cutremurătoare, în stare să ne deschidă, prin intermediul cuvîntului de har și dăruire totală, poarta cea mai tainică a sensibilității, să ne stîrnească lacrima aceea mirabilă și purificatoare a adîncului care, arzînd stavilele artificiale dintre noi și lume, ne dezvăluie lucrurile și ființele „îmbrățișate, -mbrățișînd" și ne dobîndește condiția în sfîrșit mîntuitoare, de împlinire pe măsura noblețeî și demnității, inerente omeniei noastre esențiale, unde „cîntecul singur, iluminînd peste pămînt se avîntă"

IN MEMORIAM
EGON VON RILKE
VIII

Tovarășii de joc ai copilăriei, puținii,
din risipitele grădini de-oraș mare:
cum ne-am aflat și plăcut, unind șfioase
confinii,
și, ca oița cu panglica grăitoare,

vorbirăm tăcînd. Dacă odată ne-am
bucurat,
bucuria n-a fost a cuiva anume.
O, cum de forfota trecătorilor s-a spulberat
și-n lung tristul an fără nume.

Trăsuri, prin prejur, trecură străine,
case-mprejur, masive dar mîncinoase,
nu ne știură. Aevea, în tot, ce era?

Nimic. Mîngîie doar. Curbele lor divine.
Copiii, nici ei... Cînd și cînd unul durase,
o, pieritorul, sub mîngea căzînd ca o stea.

(din „Sonete către Orfeu")

XXIII

O, atunci doar cînd sborul
de dragul său însuși, în 'nalt,
nu va mai duce-al lui salt,
în sine-și de-ajuns, suitorul,

ca-n luminoase profile,
car al izbînzii, cu vîntul
să le legene-n vrile
svelt-suplu-cert stăpînindu-l,

doar cînd un pur Undeva
de nave nălucă-n avînt
trufia nevîrstei va-nfrînge,

răzbit de cîștig va via
cel cu zarea un cînt,
întru totul – și-un sînge.

(din „Sonete către Orfeu")

Prezentare și traducere
DAN CONSTANTINESCU

Mapamond

„Pacienții mei sănătoși" (I)

● **Din jurnalul unui psihiatru-hipnotizor**

Publicăm din acest număr un fragment mai amplu din cartea „Eu și noi" a lui Vladimir Levi, psihiatru și scriitor sovietic, carte care a stîrnit un viu interes în rîndul cititorilor. Munca dificilă a psihiatrului, responsabilitatea uriașă față de pacienții „deplasați", capriciile și ciudățeniile psihicului uman își găsesc în această carte o interpretare originală și, adesea, plină de umor

Eu nu sînt vreun hipnotizor. Adică sînt, vreau să zic, numai în sensul în care mă preocupă hipnoza și mă pot folosi de ea. Îl vîndec pe cîte unul în felul acesta, dar nu-mi iese întotdeauna așa cum aș îi dorit. Însă dacă m-ați lua drept un hipnotizor profesionist, m-aș simți jignit, nu m-aș prefac că sînt, așa cum face cîte un coleg de-al meu psihoterapeut. În orice caz eu nu sînt un animator. Nu, deși organizez din cînd în cînd, „spectacole" în masă.

Pentru noi, psihoterapeuții, hipnoza e numai una din metode, ce e drept, nu întotdeauna adecvată și eficace. Nu e vorba de nimic supranatural, totul are o bază științifică. Cînd spun asta simt și un fel de rușine, întrucît nu catadicsesc să spun tot adevărul, că printr-o minimă rezistență a ființei mele îmi fac iluzii și mă iau după prejudecăți. Cîtă magie, cîtă fascinație! Dar e și mai al dracului că și aceia care întreabă: „Cînd ați descoperit că aveți acest har"? – acei entuziaști, chiar inconștient, nu doresc să primească un răspuns cum că la mijloc n-ar fi vorba de niciun fel de har, că totul nu e decît tehnică psihologică, și, dacă chiar există vreun har, el nu este cu nimic mai misterios ca harul muzical, de pildă, sau cel poetic. De fapt, „taina" hipnozei nu e în mine ci în ei; o asemenea taină nu există, există doar „taina" primirii sugestiei.

Foarte mulți sînt de acord, dar vin cu un fel de dezamăgire, alții pur și simplu nu cred, considerînd că vreau să-i liniștesc: bineînțeles, totul poate fi explicat, deși totul are ceva inexplicabil...

De ce să-ți tai craca pe care stai? îmi șoptește năluca, dușmanul conștiinței, al intelectului. Ce rost are această detronare? Treaba asta e cam „ocultă", iar 50% din oameni, dacă nu chiar 100%, au nevoie de „minuni", de ceva ce nu se poate explica. Nu te cred cînd le spui că nu ești mag, și nici nu trebuie să-i dezamăgești...

Îmi amintesc de o pacientă care, în starea hipnotică, știa despre toate deplasările medicului prin clădirea clinicii. Totul părea atît de real...

– Cum ați procedat cu privirea? se interesau studenții după ce le-am arătat la un curs hipnoza eficace a unei femei isterice (privirea în ochi, comanda „dormi", – și restul).

Metoda cu privirea o folosesc numai în cazuri speciale și fără vreun efort fizic. Dar despre „misterul" privirii vom vorbi ceva mai pe îndelete altădată. Acum voi spune doar atît: e mare prostie să se creadă că, prin ochi, se pot transmite niscaiva fluide, sau unde de voință, radiații etc. Dar nu e prostie în schimb să crezi că prin privire se ivesc astfel de stări. Asemenea stări apar în mușchii noștri, poate chiar în vasele noastre sanguine. Ele sînt de aceeași natură cu acelea ce apar la o strîngere reflexă a palmei sau la bătăile repezi ale inimii. Doar că sînt mai subtile și mai „capricioase". Acela care s-a îndrăgostit trebuie să cunoască asemenea „unde". Ele nu se transmit numai prin ochi. Cea mai mare „minune" e neîncetata, trainica legătură reciprocă. Dar dacă asta nu se cheamă psihopatologie, atunci unde începe autoînșelarea?

În mecanica privirii există încă multe subtilități nestudiate, multe automatisme uimitoare. Privirea se comportă oarecum autonom și-i place să păcălească. Majoritatea „jocurilor" ei e inconștientă, mai ales la femeile cochete. Și cînd privim ceva fix, ochii fac tot felul de micromișcări. Pe lîngă asta mai există magia liniilor, a culorilor și petelor. Și atenția vizuală, inconștientă, își are legile sale. Pictorii știu asta, iar un tablou bun este el însuși un „hipnotizor". Ce importanță au toate astea în hipnoză? Forma feței, linia sprîncenelor, ochii – e posibil ca și ele toate să prindă privirea? Dar mișcările?

(VA URMA)

Memento

Ion Brad:

„TEMPLUL DINAFARĂ"
„THE OUTLYING TEMPLE"

(Editura Dacia – 1975)

A traduce într-o altă limbă înseamnă pur și simplu a reda un text oarecare cuvînt de cuvînt? Traducătorul trebuie să transmită ceva în plus, un subînțeles al cuvintelor pe care doar un vorbitor al limbii respective îl posedă. În cazul poeziei, traducătorul mai ține cont și de o seamă de lucruri în legătură cu forma (ritm, număr de silabe, rimă). Să nu uităm că mai există o suită întreagă de caracteristici ale unei limbi care diferă de corespondențele sale din alte limbi (ordinea cuvintelor, alcătuirea timpurilor etc.). Nu degeaba în limba engleză verbul a traduce („to translate") în forma sa arhaică înseamnă „a fermeca", „a vrăji".

Editura **Dacia** din Cluj-Napoca a publicat recentul volum de poezii ale lui **Ion Brad** în ediția bilingvă (română-engleză), traducerea versurilor în limba engleză fiind făcută de **Marcel Pop-Corniș**. Bun cunoscător al limbii engleze, traducătorul a făcut ca placheta de versuri să aibă o deosebită valoare (nealterată, de altfel) și în limba engleză. De la o poezie ardelenească la limba engleză contemporană este o cale lungă. Și, totuși... Și totuși Marcel Pop-Corniș a tradus volumul cu măiestrie, uzînd de trei metode principale:

1. Traducerea simplă, obișnuită, redînd totul cuvînt cu cuvînt: **„Mă uit la steag / cum curge ca sîngele în vine, / Riu tumultuos țîșnit la suprafață" (Riu curgător):**

„I view the banner / That streams like blood in vein, / A gulching river storming up to light" (Streaming River)

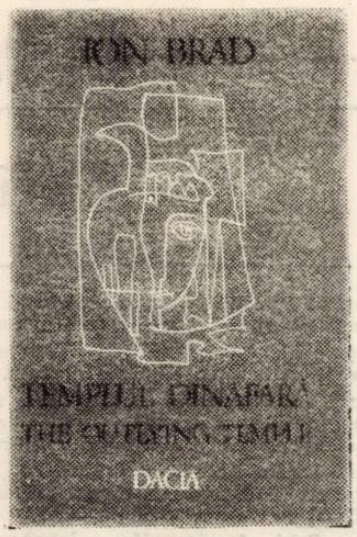

2. Traducerea prin suplinire de cuvinte care nu există în varianta românească, dar care întregesc înțelesul:

„Stejari în lanuri – / Voievozi printre oști, / Trezorierii marilor elanuri / În care, chinuit, te recunoști" (Stejari).

„Single oaks in fields of corn – / Voivodes with hosts drawn round, / Treasurers of ardent storm / Through whom, still anguished, you are bound" (Oaks).

3. Traducerea prin echivalențe:

„Țărani pe cîmp: copilăria mea, / Pămînt de soare și de pălămidă, / De fulgere, de joc de rîndunea, / Zăpadă multă, cernere toridă" – (Amiază).

„Peasants a-field: my boyhood fallows, / Land of horse thistle and of sun, / Of Lightnings and of frisking swallows, / Abundent snows, days hotly spun" (Midday).

În cazul de față **„a-field"** este o alcătuire arhaică, redînd foarte bine nuanța românească „pe cîmp", fără a folosi un verb la unul din modurile personale sau nepersonale. Cît despre „cernere toridă", traducătorul a recurs la **„days hotly spun"**, cuvinte care exprimă foarte bine **cernerea**, ca acțiune, așa cum bineînțeles se subînțelege în românește.

Traducerea lui **Marcel Pop-Corniș** a încercat și a reușit foarte bine să transpună în limba engleză poezia lui **Ion Brad**. Valoarea inestimabilă a simbolurilor poeziei mai lasă deschisă o altă portiță: reușește oare traducerea să redea și ceea ce poate scăpa, strecurîndu-se printre cuvinte? Poate acest lucru, mai mult decît traducerea obișnuită, face din volumul de față, o lucrare demnă de toată aprecierea cititorului.

DAN MANOLESCU

COLEGIUL DE REDACȚIE:
ION ARIEȘANU (redactor șef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRAGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon: 3–33–90, 3–33–76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index: 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările uniți-vă !

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVII ● 23 ianuarie 1976 ● Nr. 3 (413) 8 pagini 1 leu

AM HOTĂRÎT UNIREA

Am hotărît Unirea cu propriu-ne destin,
Un spirit cu el însuși într-un temei sudind;
Ființa românească se întregise din
Profunde emisfere de viață, dor și gînd.

Am rotunjit o țară-n istorie ș-un neam
De faimă veche-n vremuri și conștient de sine ;
Am făptuit Unirea și ridicatu-ne-am
La locul și valoarea care ni se cuvine.

Am scris cu munți pe coala de cer și-am iscălit
Cu fieru – acestor riuri vechimea gîntei noastre
Am hotărît Unirea cu fiecare mit
În vatra de tradiții, întoarsă către astre.

Și celebrăm Unirea, cînd iar am renăscut
Și sfînta libertate arzîndu-ne-n priviri e
Prinos și-acestei flacări de sacru început ;
Matur, pămîntul nostru vorbește de Unire.

LUCIAN BURERIU

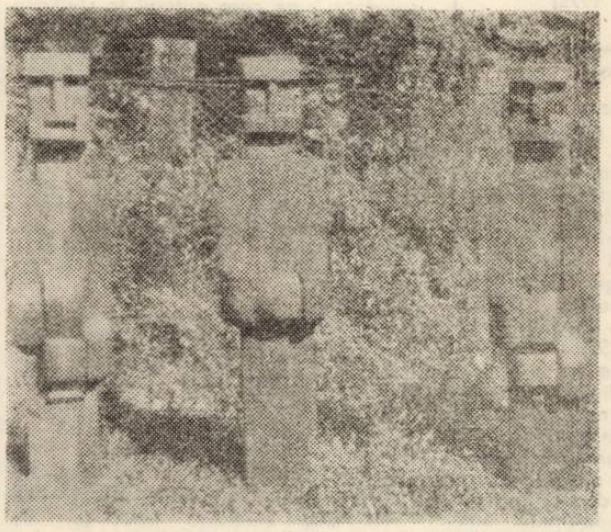

Ilustrăm acest număr cu lucrări din expoziția „Strigarea peste sate" aparținînd sculptorului IOAN ȘEU.

Cugetul Unirii

Cu mai bine de două milenii în urmă, un om al acestui pămînt, Burebista lega firele unui neam sub o singură flamură pentru a-i explica locul vetrei sale unice, pentru a-l face puternic și conștient de puterea sa, în fața unui continent de piatră bîntuit de imperii. Omul acestui pămînt, strămoșul nostru, avea în el statornicia așezării într-o vatră, străbună și lui, și vigoarea cinstei de a-și apăra locul sfînt al trecerii neamului său prin timp. În abecedarul sentimentelor fundamentale cu care ne naștem, statornicia și dorința de unitate au rămas primele două semne ale sufletului românesc. Valurile de hulă ale migrației popoarelor, mînate de himerele telurice ale aurului unei civilizații, mișcătoarele pete ale imperiilor care s-au prelins peste pieptul Europei, s-au lovit mereu de statornicia omului din poala carpatină. Și, din aceleași vremi, odată cu securea și sabia prinse în dreapta de oamenii lui Glad, Iancu de Hunedoara, Mircea, Ștefan, purtăm în stînga sus, în dreptul demnității omenești, voința de independență și libertate. Cronicarii clamau pentru unitatea și slobozenia acestei vetre vremelnic împărțite-n țărișoare., iluminiștii ardeleni scriau istoria pentru împlinirea ei, avînd chezașe vatra unică, limba, cultura, tradițiile, sentimentele comune ale statornicului om de pe acest, greu încercat, teritoriu. La 1600, Viteazul Mihai înfăptuia simbolul Unirii, atît cît să devină el însuși semnul înaltului ideal al poporului. Și, repetînd toate numele mari ale istoriei, în dreptul fiecăruia, vom deslușì cuvintele : unire, libertate, demnitate, lăsate către noi, urmașii lor.

Au trecut cîteva generații de la marii contemporanii ai actului Unirii Moldovei cu Țara Românească, din acel 24 ianuarie 1859. Cîteva generații care au definitivat unirea la 1 decembrie 1918, întregind trupul țării spre împlinirea unui deziderat de veacuri al întregului popor. În acel ianuarie, care a ridicat în galeria marilor efigii ale poporului figurile lui Cuza și Kogălniceanu, Moldova și Țara Românească deschideau vremelnicele porți așezate în ființa unui singur neam pentru a se numi România, așa cum firesc o cerea sufletul fiecărui om. Împlinirea actului unirii, avea să redimensioneze voința poporului din Transilvania și Banat care, cu șase decenii mai tîrziu, ridicau ultimul stăvilar din calea unității vetrei strămoșești, la Alba Iulia. Aceasta este definiția noastră și o rememorăm în fiecare zi a anului, acum, aici, în spațiul românesc dintotdeauna, avînd chezașe independența și libertatea cîștigate într-o aceeași istorie, prin țărna eroilor noștri.

Bătrînii acestei vetre credeau în pămînt și în strămoși, păstrați în gloria mănoasă a lui. Un spațiu vertical sortit să se asemene arborilor, statornic vii și implintați cu rădăcinile în același pămînt. Bătrînii acestei vetre credeau în codrii și în puterea lor unită de a-și apăra munții din dreptul istoriei lor, în vreme. Noi, atît de aproape de ei, păstrăm perpetuu credința lor, reașezînd piatra, focul și apa, în rîndul nevoilor noastre de acum într-o aceeași vatră de omenesc. La fel de drepți, la fel de arbori, la fel de uniți credem în statornicia ființei noastre venind de sub această glie, în trunchiul viguros al creșterii de-acum și în albastrul mîine spre care ne-ndreptăm cu corola revărsată a încrederii și puterii. Sărbătorile lăsate nouă, în timp, sînt simbolurile nașterii, unirii și luptei unui popor crescut într-o aceeași vatră, ale libertății și suveranității lui, și ne întoarcem la ele, în fiecare an socotindu-ne mîndri vîrsta perpetuu tînără a devenirii noastre prospere spre culmi ale civilizației umane.

PAUL EUGEN BANCIU

Convorbiri

Cu prof. univ. dr. doc. MIHAI POP

PREȘEDINTELE SOCIETĂȚII INTERNAȚIONALE DE ETNOLOGIE ȘI FOLCLOR

– Stimate tovarășe profesor, după cîte știu, d-voastră ați participat la toate colocviile de folclor și la seminariile de filme etnologice, organizate în ultimii zece ani la Universitatea din Timișoara, aducînd, totodată, contribuții hotărîtoare la buna desfășurare a dezbaterilor științifice, la încurajarea și consolidarea unei adevărate mișcări folcloristice la Timișoara. Ce vă determină, totuși, să fiți atît de legat de orașul nostru ?

– Ar trebui să mă uit puțin în urmă, pentru a putea răspunde la această întrebare, întrucît, sînt, într-adevăr, zece ani de cînd colaborez cu Universitatea din Timișoara. La prof. univ. dr. I Curea, rectorul Universității în perioada respectivă, am găsit o foarte mare înțelegere pentru cercetările de folclor. Apoi, imediat, datorită acestei înțelegeri, s-a creat posibilitatea de a se constitui la Universitatea din Timișoara un cerc de cercetări folclorice. Pe vremea aceea, cercetarea științifică nu se efectua în universitate, ci în institutele de cercetare. Deși, conduceam institutul de cercetare folclorică din București, mi-am dat seama că ideea de a dezvolta o cercetare folclorică la universitate este o idee de perspectivă. Cercul de folclor timișorean a găsit sprijin la conducerea Universității, întîi după cum spuneam la prof. univ. Ioan Curea, apoi la prof. univ. Petre Stanciu, actualul rector. Lucrările lui s-au dezvoltat pe linia cercetărilor din teren (ceea ce este un lucru fundamental pentru un astfel de cerc), apoi în chip firesc pe linia dezbaterilor științifice. Cu timpul,

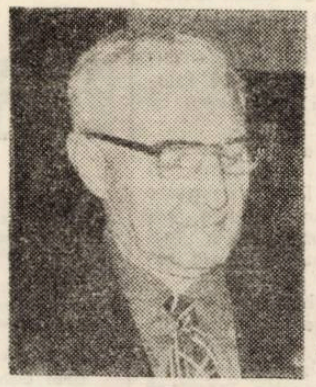

prin activitatea **Cercului de folclor al Universității, Timișoara** a ajuns în domeniul filmului etnologic, cel mai important centru din țara noastră și unul din importantele centre internaționale. Modalitățile de realizare a filmelor etnologice, adoptate de folcloriștii timișoreni, s-au dovedit a avea ecou și în străinătate și a fi aplicate de unii antropologi din alte țări. Deci, o mînă de oameni foarte inimoși, cu o foarte bună pregătire teoretică, cu o mare putere de muncă în ce privește cercetarea de teren, cu o mare disponibilitate pentru dezbateri teoretice și cu o mare aplicare pentru filmul etnologic, au făcut din Timișoara un important centru de cercetare a culturii populare. Era firesc ca eu să mă simt atașat de acest cerc, fiindcă am găsit locul unde se putea și dezbate și realiza o serie de lucruri interesante în domeniul cercetării folclorice. Ceea ce am preconizat acum zece ani, astăzi s-a generalizat deja, în organizarea generală a cercetării științifice de la noi. În urma reorganizării cercetării științifice din țara noastră, cercetarea științifică este legată de învățămînt. Cele mai multe institute care înainte erau pe lîngă Academie, astăzi sînt atașate universității. Deci, pe linia aceasta, **Cercul de folclor din Timișoara** a fost un precursor. Mare parte din rezultatele științifice ale acestui cerc sînt concretizate în studiile tipărite în volumele de „Folclor Literar", de o elevată ținută științifică, editate de Universitatea din Timișoara.

– Dumneavoastră ați adus reale contribuții metodologice în domeniul cercetării etnologice. Este adevărat că în cercetarea folcloristică din alte țări se manifestă preocuparea de sincronizare cu metodele moderne de cercetare folosite în etnologia românească ?

– În domeniul cercetării culturii populare, țara noastră se situează, în general, în momentul de față, pe poziții foarte bune. În ceea ce se numește azi în știința mondială **etnologie,** sau **antropologie culturală**, noi, sub foarte multe aspecte, sîntem competitivi. Avem

AUREL TURCUȘ

(Continuare în pag. 7)

CONFERINȚELE JUDEȚENE ALE CONSILIILOR POPULARE

Conferința consiliilor populare din județul nostru, ca și a altor județe din țară, are loc la sfîrșitul unui cincinal și la începutul unuia nou.

Efervescența acestor zile, cu siguranță, se va imprima și conferinței noastre, această întîlnire entuziastă de lucru a deputaților polarizînd atenția întregului nostru județ spre problematica ce se va discuta în plenul și secțiunile conferinței.

Cincinalul ce se deschide, ca un evantai uriaș și complex de acțiuni, va însemna, și pentru oamenii Timișului, cu adevărat, o înfruntare epopeică creatoare, în care toate domeniile vieții economice, social-umane vor atinge stachete și ritmuri tot mai înalte.

Industria județului nostru se va îmbogăți, în anii viitori, cu noi unități industriale, din domeniul chimiei, industriei constructoare de mașini, alimentare ș.a. Pentru ritmurile înalte de creștere a producției, propunerile și sugestiile conferinței noastre vor avea în vedere buna valorificare a resurselor interne, folosirea superioară a potențialului de creativitate a muncitorilor și specialiștilor noștri, o afirmare mai impetuoasă a spiritului de inițiativă, și de extindere a metodelor industriale și mai rapide.

Agricultura județului se va afirma, în cincinalul pe care l-am deschis, nu numai prin spații mai largi acordate ei, dar și prin metode agro-zootehnice superioare de orgnizare a muncii, de extindere a sectoarelor cu tradiție în agricultura timișană. Prin sistematizarea localităților rurale se vor cîștiga nu numai terenuri fertile, dedicate semănăturilor, dar vor avea loc și mutații în spiritualitatea și viața satelor.

Cincinal al revoluției științei și tehnicii – în care primatul, în toate sectoarele economicului și socialului are să-l aibă reflectarea datelor cucerite de către știința contemporană și de tehnica cea mai modernă, anii dintre 1976–1980 vor însemna, și pentru economia și știința și cultura județului nostru, cuceriri în planul creației economico-sociale, dar și umane. Activitățile social culturale, patrimoniul culturii noastre noi ca și al celeia străvechi, atenția acordată evoluției culturii de masă ca și creației instituțiilor de artă, sentimentul înalt patriotic al acestei spiritualități noi românșeti toate acestea vor fi probleme pe care Conferința le va dezbate și le va analiza.

Conferința județeană a consiliilor populare din județul Timiș va sublinia, fără îndoială, faptul că în perioada ce ne stă în față, deputații vor avea menirea să desfășoare o muncă politico-educativă susținută, pentru antrenarea tuturor cetățenilor în problemele majore ale vieții, ale afirmării ființei noastre, ce ne stă înainte ca un memento al creațiilor viitoare.

ORIZONT

Cronica literară

(1) Şi *Engrame* este cartea unui *profesionist* de excepţie Original şi patetic (dar *patetic* în sensul vibraţiei faţă de literatură, a pasiunii intelectuale) oficiază grav, ceremonii critice exemplare. Fie că sîntem de acord cu ideile criticului, fie că nu, nu putem a nu recunoaşte, în *Engrame*, o eleganţă profesională cu totul remarcabilă. În studiul amplu ca şi în însemnarea de jurnal, în polemică precum şi în elogiu, Ion Negoiţescu cultivă norme etice ferme. Observăm, deci, civilitatea replicilor, francheţea refuzului. Criticul se „angajează" în dialog în numele simpatiilor (fireşti) sale declarate, dar simpatiile nu presupun absenţa unor sigure distanţări. Nu odată, negaţia poartă, în vîrful lăncii, ca un trofeu, omagiul :

„Bietul Gheorghe Pituţ (remarcabil poet ! şi i-o voi dovedi, deşi nu are nevoie de certificatul meu, cînd voi scrie despre poezia sa) de-abia ajuns pe meleaguri nemţeşti (şi Doamne, Dumnezeule, cîte poţi învăţa de la universităţile unde au predicat Schelling, Hegel, Karl Barth, Heidegger !), s-a şi simţit dator să ne înveţe ce e aia poezie. Îi şi spune pe nume după ce ne excită plictisitor cu un galimatias de pretenţioase locuri comune : Das Unsagbare (România literară, nr. 11). Sau:

„N-aş vrea să creadă cineva că mi-am pus în gînd să persecut cu orice preţ pe nepreţuitul Ioan Alexandru, dar rîndurile trimise nouă la 26 noiembrie 1970 de la Aschen prin intermediul Tribunei din 31 decembrie 1970 intitulate Izvoarele imnului în vederea unui curs de poezie iarăşi mă îngrijorează. Nu-mi place tonul gălnos profetic în „curs de poezie" : îi prefer expunerea riguros articulată în limitele meditaţiei estetico-filozofice. Ce poţi într-adevăr învăţa din astfel de exclamaţii banal pompoase" ? etc.

(2) Carte vie, polemică (de altfel, stuctural, Ion Negoiţescu e un polemist : prea puţine din afirmaţiile sale au fost întîmpinate fără rezistenţă), *Engrame* conţine pe lîngă elogii şi anume mustrări, nu cine ştie cît de originale (cei ce îşi dau osteneala să mustre critica de păcate sînt criticii înşişi, şi aceste mustrări s-au născut odată cu critica) dar în orice caz stimulatoare :

„Poezia, proza, şi teatrul care înfloresc, mai vehement sau mai timid, acum pe meleagurile noastre, ne prezintă, sporind, aspecte estetice deosebite faţă de cele ale beletristicii de dinainte de război. Aşa trebuie să fie, pentru că lumea se află într o continuă schimbare. De unde nevoia imperioasă a unei metodologii diferenţiate, pe măsura datelor noi din cîmpul literaturii. În acest sens, critica noastră actuală este cam otova, cam leneşă, mulţumindu-se a considera noile aspecte estetice cu mijloace de cercetare învechite. Se scriu mult prea rar studii analitice, de strictă aplicaţie la problemele ce se dezvoltă natural din însăşi materia

I. Negoiţescu
ENGRAME
(Ed. Albatros, 1975)

tratată, în speţă un poem, o schiţă, o nuvelă, un roman, o piesă de teatru" (...).

Personal, nu cunoaştem vreun op critic lipsit de asemenea declaraţii. Spre deosebire însă de ceilalţi purtători de spadă şi ocară, I. Negoiţescu încearcă a dovedi, prin exemplul personal, valoarea unei „metodologii diferenţiate" ca şi rostul studiilor analitice. Studiul cel mai grăitor este, în această direcţie, *Un poet plutonic : Ştefan Augustin Doinaş*, amplă cercetare în care criticul se foloseşte din plin de o dicotomie experimentată în mult discutatul volum *Poezia lui Eminescu*. Conceptele introduse de critic în analiza poeziei eminesciene (neptunic / plutonic) îşi au riscurile lor, partea lor de arbitrar, dar ele oferă posibilităţi neobişnuite, uneori, de pătrundere. Aşadar, Doinaş ar fi un poet plutonic, ba mai mult : poezia sa ar verifica ideal pentru literatura română a secolului XX, conceptul. Observăm acum că pentru I. Negoiţescu „Poezia lui Eminescu" e o carte şi o cercetare – reper, la care autorul revine mereu, spre a defini structurile lirice fundamentale. „Plutonismul" doinaşian defrişează el însuşi structuri poetice, comentate separat, nu în cadrul „permanenţelor poeticului" : *Cosmos, Eros, Solemnitate şi rigori, Uritul şi limitele, Neantul, Parabole şi balade.* La un mod superior, criticul respinge (implicit) comentariul snob, înscriind *opera* într-un orizont naţional al valorilor : iar aceasta implică, la rîndul său, datele universalităţii.

Semnificativ iarăşi pentru utilizarea unei „metodologii diferenţiate este studiul consacrat lui M Blecher. Pornind de la comentariul „suferinţei" (dr. Jaspers serveşte o introducere densă şi la obiect pentru M. Blecher), criticul desparte" o serie de constante formale" : 1. precaritarea materiei obiectuale (conştiinţa dureroasă a obiectualităţii) ; 2. haosul material (obiectual) ; 3. tentaţia şi oroarea putreziciunii, murdăriei şi gelatinosului ; 4. tentaţia lichidului şi fluidului ; 5. umezeala ; 6. decorul ; 7. feericul (visul) ; 8. neantul ; 9. „atmosfera". Toate sînt „forme ale suferinţei", pe care autorul le studiază răbdător.

În restul studiilor, întîlnim aceleaşi asociaţii strălucitoare slujite de (numita şi altădată) erudiţie, ori formulări de mare plasticitate Sugestiile cu privire la analizele unor scriitori ca Arghezi, Blaga, Vladimir Streinu, D. R. Popescu, Adrian Păunescu, sînt din cele mai preţioase. Am mai nota şi prezenţa unor eseuri şi ele memorabile. Criticul are ştiinţa şi conştiinţa adevărului, sous cu vibraţie sentimentală (ciclul *Engrame)*

Mai există şi multe mustrări adresate tinerilor critici care îi uită pe I. M. Sadoveanu, pe Iulir Soare (Familia Calaff e printre primele zece romane româneşti, după părerea lui I. Negoiţescu) şi cîte altele ; dar criticul mustră cu duioşie şi delicateţe aşa încît, între bucuriile lecturii noastre, trebuie să însemnăm şi aceste politicoase referinţe.

(3) Peste eleganta frazei (cea de tradiţie lovinesciană) distingem, arderi şi embleme ce, negreşit, aparţin poetului. Însuşi titlul trimite către un şir de metafore intens-cerebrale, graţios (în tensiunea lor) stilizate

C. UNGUREANU

Consemnări

– Este ştiut că sînteţi unul dintre cei mai autorizaţi exegeţi ai autorului „Morii cu noroc". Discuţia noastră are loc, de altfel, într-o pauză a sesiunii de comunicării ştiinţifice, organizată la Arad cu prilejul comemorării a 50 de ani de la moartea scriitorului născut la Şiria. Cum găsiţi Transilvania literară pînă la Slavici ?

– Surprinzător, în Transilvania, pînă la 1850, în afară de Ion Budai Deleanu nu exista o mare personalitate, comparabilă cu Negruzzi, Alecsandri. Paradoxal ! Cu toate că o viaţă culturală a existat chiar mai întinsă ca în principate (reviste, teatru, societăţi culturale).

– Cum s-a ajuns atunci la capodoperă ? La o personalitate proteică ?

– Etimologic, prin canalizarea spre livresc şi nu spre realitatea înconjurătoare, nu spre limba poporului, ce stă la baza literaturii române culte, ceea ce se cheamă oralitate, baza dezvoltării limbii române literare. A trebuit să vină Slavici, elev al lui Maiorescu, să aducă un nou suflu în Transilvania.

– Deci, îl socotiţi pe Slavici, un deschizător de drum ?

– Da, aşa se explică că, după el, în numai două-trei decenii, apar mai mulţi scriitori ca în cîteva secole în Transilvania. Să fi existat în felul ştiut Cosbuc, Goga, Rebreanu fără experienţa şirianului ?

– Sînteţi un admirator lucid şi consecvent al lui Slavici, cu merite recunoscute în receptarea acestuia. Îl socotiţi prozator de geniu ?

– Fără Slavici n-ar fi existat proza obiectivă, realistă, românească. În cîteva momente, el are, cu adevărat, geniu. Surprinzător, un publicist oarecare

– Socotim că în „Moara cu noroc" şi „Comoara" stă substanţa scrisului lui Ion Slavici. Am vorbit, într-o carte a mea, pe larg, despre acest lucru.

– Slavici s-a impus nu fără dificultate în conştiinţa epocii sale ca şi a posterităţii. Numele său a încetat să mai fie circumscris unei anume zone geografice. Consideraţi că există un concept de literatură transilvăneană ?

– Nu socotesc că se

– Cînd autorii sînt mari, toate principiile sînt asimilate în ţesătura literară. Ne referim nu la simplele texte literare ci la capodopere. Intervine neapărat talentul, geniul autorului.

– Ştiu că prozei lui Slavici i se reproşează, mai în gura mare, mai tacit, caracterul didactic. Este contestat, oare, eticul, de care vorbeaţi anterior ?

– Slavici se considera în primul rînd dascăl, profesiune care i s-a părut toată viaţa mai aproape de firea şi idealurile lui. Un pedagog al poporului său, subordonînd acestei misiuni întreaga sa activitate. A şi scos o publicaţie, „Educatorul". Socotea, de altfel, că există lucruri tot atît de importante ca şi literatura. Aşa cum spunea şi Eminescu – „literatura trebuie să folosească şi pe urmă să placă".

– Cum a fost apreciată literatura transilvăneană de criticii literari de peste munţi ? Am impresia că, dintotdeauna, ea a fost privită cu oarecare rezervă...

– Surprinzător, Lovinescu avea reticenţe faţă de literatura transilvăneană. Criticul Sburătorului considera că orice literatură ce vehiculează concepte etice este subsidiară Nimeni pînă la Călinescu nu a observat că „Moara cu noroc" este o capodoperă.

– Cum socotiţi literatura contemporană transilvăneană ?

– În unele privinţe excelentă. Continuă tradiţii solide şi le onorează aş zice.

Interviu realizat de
LIZICA MIHUŢ

Slavici şi literatura transilvană

● Cu prof. univ. dr. POMPILIU MARCEA, Universitatea din Bucureşti

nota în 1881, după apariţia „Novelelor din popor" – „cu această carte, Slavici se situează în fruntea prozei româneşti", a prozei de analiză obiectivă şi analiză psihologică. Şi să nu uităm că Slavici este o personalitate complexă şi neobişnuit de unitară, deopotrivă scriitor şi luptător politic, istoric şi pedagog practic, gramatician şi teoretician al educaţiei, gazetar şi memorialist, autor epic şi dramatic.

– Ca prozator, prin ce credeţi că Slavici este mai „el însuşi", dacă ne putem exprima aşa ?

poate vorbi despre un concept în acest sens. Şi totuşi nişte particularităţi sînt evidente. Aşa după cum moldovenii sînt buni povestitori şi autori lirici, transilvănenii cultivă eticul, instrument de educaţie morală pe diverse planuri (patriotic, social etc.) sau principii generale de morală. Principii care să cultive trăsături umane ce ajută la conservarea spiritualităţii româneşti spre a putea rezista în faţa tendinţelor de asimilare din partea autorităţilor imperiale (dezagregare naţională...).

– Şi interesul estetic ?

Marginalii

TEXT ŞI SUBTEXT ÎN ROMANUL REALIST

Domnul de Valois e o persoană lungă, uscată, dar şi fină, cu nasul mare, faţă albicioasă – ai spune că-i bolnav – şi, lucru curios, cînd roşeşte, unul din obraji îi rămîne palid ; deşi afemeiat şi vanitos, se fereşte să vorbească despre isprăvi amoroase ; în rest, mîncinos şi gurmand ; ateu fiind, i se iartă pentru că şi-a păstrat credinţa faţă de rege, ceea ce, la urma urmelor, nu poate să mire din partea unui Valois ; a trăit fără griji, la Paris, înainte de Revoluţie, apoi s-a războit împotriva ei, iar cam o dată cu imperiul s-a pripăşit în provincie, fără lescaie, însă tot tînăr şi manierat.

Iată, aşadar, extras din două pagini de Balzac, portretul unui aristocrat scăpătat. Cum bine s-a stabilit, Balzac ştie şi spune tot. Modelul real, şi anume un grup social bine observat, îi dictează toate detaliile, fiecare fiind, deci, semnificativ. Simpla lor prezenţă în text şi nu ordinea lor pare a fi importantă, încît nu ne aşteptăm ca ele să se structureze în vreun fel. Şi totuşi o structură există, următoarea : cavalerul de Valois pare a fi ceea ce nu este. Se vrea spiritual, şi într-adevăr povesteşte bine, dar, pînă la urmă, tot repetînd aceleaşi anecdote, devine monoton şi banal. S-ar zice că e discret căci nu-şi recunoaşte cuceririle, însă zîmbetul său complice le mărturiseşte. Are lustru progresist, fiind liber cugetător, dar activitatea sa socială, potrivnică Revoluţiei, e retrogradă. Talia lui bine conservată confirmă vîrsta pe care şi-o atribuie, dar e cu zece ani mai bătrîn. Fiind palid, se declară bolnav ; de fapt, e doar nemîncat. Cum se observă, de fiecare dată un argument mediator dă verosimilitate aparenţei, ferind-o de schematismul antitetic care simplifică excesiv romantismul.

Continuînd să nu ne încredem în motivaţia doar reflectorie a textului balzacian, mai constatăm că unele cuvinte şi unele imagini au dublu înţeles. Cuceririle cavalerului sînt militare, dar şi galante. Invitat pretutindeni, cinează zilnic în oraş, căci aşa trăiesc nobilii celibatari, însă şi pentru că e sărac. Se declară bolnav de foie gras, iar numele bolii – însemnînd şi „ficat îngrăşat, ca cel de gîscă" – îi trădează lăcomia. Aspectul său subţiratic (grêle) conotează fineţea aristocratului, dar şi slăbiciunea flămîndului.

De vreme ce într-o descriere realistă cuvintele pot avea două înţelesuri, ţinînd seama şi de structura ei care implică aparenţă şi esenţă, ne întrebăm dacă nu-i revine cititorului să adauge un al doilea înţeles, esenţial, acestui portret. Nu cumva faimosul Valois nu e decît un impostor, nu cumva îşi arogă el o noblеţe iluzorie ? Recitind, descoperim semne care par să justifice bănuiala noastră : „dacă există vreun Valois", „dacă afirmaţiile mele sînt exacte", cavalerul „părea om de stirpe aleasă", spune Balzac. Cavalerul e omonimul altor Valois, de unde s-ar putea înţelege că numele său doar seamănă cu unul autentic. Întrebarea se impune, aşadar, însă nici la sfîrşitul romanului nu vom avea un răspuns.

Cu alte cuvinte, ceea ce părea să fie comunicarea plană a unor adevăruri indubitabile, se dovedeşte a fi punerea în scenă structurată a unei incertitudini. Din această perspectivă, singurul detaliu al portretului care părea excesiv – culoarea diferită a obrajilor – se încarcă cel mai mult de sens, el semnalînd tocmai duplicitatea.

În totalitatea ei, literatura, fie că-şi dă sau nu aparenţa unei simple comunicări, e mai mult decît atît : un semn de întrebare ironic adăugat oricărei afirmaţii ce se vrea definitivă şi riscă prin aceasta să devină factor de inerţie. Literatura primeneşte gîndirea silind-o să se îndoiască, să ezite, să se întrebe şi să răspundă, deopotrivă, textului scris şi celui trăit.

LIVIUS CIOCARLIE

Curier literar

SCRISORILE LUI GAAL GABOR. **Zilele acestea a apărut la Editura Kriterion volumul de Scrisori datorat scriitorului maghiar Gaál Gábor, corespondenţă datînd din anii 1921 – 1945. Scrisorile sînt adresate de Gaál Gábor, în cea mai mare parte, colaboratorilor revistei Korunk dar şi prietenilor săi. Ele oglindesc grija scriitorului pentru continua ridicare a calităţii revistei marxiste de la Cluj. Din aceste scrisori rezultă faptul că Gaál Gábor, care avea mari proiecte ca romancier, a renunţat la ele considerînd mai importantă redactarea revistei Korunk.**

Gaál Gábor s-a adresat celor mai mari scriitori maghiari progresişti din toată lumea dar nu a lăsat fără răspuns nici una din scrisorile abonaţilor revistei sau prietenilor săi. Pline de poezie sînt scrisorile adresate soţiei lui, în care, însă, apare întotdeauna şi un rînd sau două despre revista Korunk.

Volumul de corespondenţă, natural, are şi multe legături timişorene Méliusz József n-a fost numai un colaborator permanent dar şi un adevărat redactor al revistei. Se înţelege de ce în volum sînt foarte multe scrisori adresate lui Méliusz József. Aceste scrisori sînt o dovadă a situaţiei precare a revistei, precum şi a umărîrilor suferite din partea autorităţilor (percheziţii, indicaţia de a părăsi ţara...) de către Gaál Gábor. În volum găsim şi scrisorile trimise scriitorilor Endre Karoly, Déméni Herczka István, Izsák Lászlo, Kubán Endre. Cartea a apărut sub îngrijirea lui Sugár Erzsébet, căreia i se cuvin cuvinte de laudă deoarece prin prefaţă şi notele bine întocmite ale volumului a făcut cunoscut cititorilor date bio-bibliografice substanţiale asupra scriitorilor cuprinşi în volum.

A. B.

Frontispicii

Hortensia Papadat-Bengescu şi conceptul sublimului

Reputaţia bine consolidată în conştiinţa posterităţii şi strălucită, de romancieră, autoare dramatică şi nuvelistică a Hortensiei Papadat-Bengescu, face ca publicistica sa, sub atitea raporturi interesantă (risipită cu nonşalanţă în reviste prestigioase ca *Viaţa Românească*, *România Literară*, *Sburătorul*, ori în altele mai modeste), să fie eclipsată şi chiar nesocotită, deşi aportul acesteia la cunoaşterea ideilor, năzuinţelor şi preferinţelor artistice ale scriitoarei, ar putea să fie din cele mai însemnate.

Din noianul de articole ale autoarei *Drumului ascuns*, ne oprim asupra unuia singur, publicat în nr. 113/1930, din *Vremea*, sub titlul „Valoarea negativă a sublimului", socotindu-l revelator.

Într-adevăr, de la Longinus încoace, prea puţini poeţi sau prozatori, din literatura universală, par să se fi preocupat în mod particular de categoria estetică, inefabilă între toate şi îndelung controversată, a *sublimului*. Pe acesta, unii l-au presimţit, dar nu l-au teoretizat ; alţii l-au întruchipat, miraculos, în operele lor, dar fără s-o fi urmărit dinadins.

Aceia însă care, întemeindu-se pe intuiţii fulgurante sau pe metode „infailibile" ale logicii discursive, s-au căznit să-i surprindă esenţa şi să-l încătuşeze în formule eclatant metaforice, dacă nu în definiţii sofisticate, au fost, de bună seamă, filosofii cu aspectele ieşite din comun ale realului.

După *Kant*, natura singură e sublimă ; există însă un *sublim matematic* şi unul *dinamic*, iar ceea ce-l caracterizează şi într-un caz şi în celălalt, ar fi un paroxism al desăvîrşirii, precum şi opoziţia sa faţă de interesul simţurilor, capacitatea de a plăcea nemijlocit. Metodic, filosoful german distinge în noţiunea de sublim două momente semnificative : primul, în *subiectul* contemplator (sentimentul teroarei, al repulsiei, al neputinţei, urmat de acela al atracţiei şi adeziunii), al doilea, în *obiect*, de grandoare ce copleşeşte.

Hegel, în *Estetica* sa subliniază, în problematizarea conceptului de sublim, densitatea simbolicii sale implicate şi putinţa lui de a atinge semnificaţii supreme, prin eliminarea treptată a nedeterminărilor şi prin generalizări ascensive. După autorul *Fenomenologiei*, numai Dumnezeu e sublim, iar unica expresie a acestuia ar fi lirismul ebraic.

Experienţa sublimului, după *Burke* e o fază de încremenire a stărilor sufleteşti, încremenire nu lipsită însă de groază.

Sublimul, în înţelegerea lui *Benedetto Croce*, nu ar fi altceva decît afirmarea neprevăzută a unei extraordinare forţe morale, care poate lua, uneori, înfăţişări imorale şi destructive.

La rîndul său, *N. Hartmann*, va decreta că sublimul e acel frumos care răspunde nevoii omului de *măreţie*, de *ceva care depăşeşte* şi în acelaşi timp învinge, fără efort, obstacolele temerii şi meschinului omenesc din noi". Esteticianul acesta modern, îl depistează mai pretutindeni unde ne întîmpină lucruri nemăsurate sau covîrşitoare, în natură şi în viaţa umană, în creaţiile imaginaţiei şi în construcţiile gîndirii. Tot el va preciza că în arte, sublimul se manifestă în grade diferite : mai puţin în pictură şi sculptură, mai mult în poezia lirică şi epopee Punctul culminant îl va atinge în muzică şi arhitectură (ex. templul antic şi catedrala gotică). N. Hartmann proclamă că există sublim şi „dincolo de estetic", dar accentuează că noţiunea în cauză dobîndeşte drept de cetate în sfera esteticului numai graţie subiectului contemplator. numai prin normativitatea gustului personal

Liviu Rusu preia de la Kant, în *Logica frumosului*, ideea caracterului impetuos al sublimului, relevă *dinamismul lui nestăvilit*, ceea ce-l îndreptăţeşte să-l identifice cu *frumosul de tip anarhic*, în opoziţie cu frumosul simpatetic şi cel echilibrat. În frumosul anarhic, remarcă esteticianul clujean, *tensiunea* (prezentă în toate tipurile frumosului) este deplin descătuşată ; aci „tendinţa demonică duce la forme în plină convulsiune", iar năzuinţa de autodepăşire trece pe primul plan.

Diametral opusă (oare printr-o simplă întîmplare ?) va fi concepţia despre sublim a *Hortensiei Papadat-Bengescu*, formulată, succint, în amintitul articol.

La dînsa, efortul „coroborat", către culmi, al forţelor ce sălăşluesc în individ, menţionat şi de alţi esteticieni, ca o notă distinctivă a sublimului, persistă. Dar spiritul scrutător al scriitoarei nu se opreşte aici. Dincolo de zbuciumul, de energiile dezlănţuite de frămîntările anarhice, atribuite de L. Rusu sublimului, ea va desluşi, în necuprinsurile conceptului, o zonă a pasivităţii, un tărîm infectat, al zădărniciei. Admirabil la începuturi, atingînd apogeul, adică *ceva ce nu mai poate fi depăşit*, sublimul aduce cu sine o mare încărcătură elegiacă. Fruntariile implacabile, fringînd zborul august, în chiar momentul superbei sale împliniri, au ceva lugubru, emană un duh letal. Apogeul e sinonim, astfel, cu un punct mort. „Dincolo de el toate posibilităţile sînt închise, toate drumurile înapoi tăiate", spune autoarea *Logodnicului*.

E drama, în fond, a virtualităţilor care, fructificînd, îşi pierd castitatea, devin muritoare. Pînă a nu se actualiza, prin încorporare în opere de artă, sublimul e o splendidă posibilitate, un ademenitor miraj, o Fata Morgana mistuitoare. Ascunde în sine taine şi promisiuni ; e o stranie licărire vestind revelaţii evanescente. O dată *realizat*, se naşte în însuşi miezul lui, neiertătoare, „caducitatea". Chiar din centrul de iradiere al forţelor sale creatoare, ţîşneşte *nimicirea*.

Ca orice elan vital, nevoia de autodepăşire(din creaţiile artistice şi din viaţă), reclamă noi spaţii, se vrea mereu activă, supravieţuieşte numai prin fatalitatea propriei sale combustiuni. Rezultat al unei lupte îndîrjite cu inerţia materialului brut, frumosul, odată înfăptuit, odată cucerit, pretinde să fie apărat de forţele destructive coalizate împotrivă-i. Trebuie, deci, să-şi asigure o zonă, de securitate, unde să controleze mişcările şi de unde să respingă incursiunile îndezirabile ale neantului. În această zonă, în care suveranitatea frumosului se exercită din plin, *sublimul în stare latentă*, dureros de necesar, e preferabil materializării lui efective. Există, aşadar, o rezervă, un recul al Hortensiei Papadat-Bengescu, în faţa sublimului, o panică, am zice, organică, aproape instinctivă. De fapt, instinctul ei artisitc se refuză cu vehemenţă piscului care nu mai poate fi depăşit, cucerirea lui echivalînd cu o demobilizare a forţelor creatoare, cu o renunţare la luptă. Or, un artist autentic, nu trebuie să-şi imagineze că strădaniile sale vor atinge cîndva un punct final. Drumul său abrupt, căznit, tortuos, cu ochii ficşi la o stea senitală, e acela a unui posedat fără leac, sau fără alt leac decît creaţia însăşi. Plăsmuirea e blestemul şi izbăvirea sa. Privită din acest unghi, condiţia artistului e – categoric – aceea a unui damnat. Ciudat e însă că, exemplar de excepţie al umanităţii, el *se complace* în climatul cumplitei sale damnaţiuni, o îndură cu scrîşnete şi voluptate, o detestă – venerînd-o – şi n-ar schimba-o cu nici o alta.

Dorinţa de expansiune a frumosului, aceea de a evada din „zona arzătoare" spre culmile aurorale ale sublimului, constituie o aventură riscantă, unde îl pîndeşte primejdia prăbuşirii în nefiinţă.

Hortensia Papadat-Bengescu descoperă aici *nodul unui conflict dramatic* care, pe alt plan, printr-o mişcare de translaţie, se regăseşte, transfigurat, în lubire. După dînsa, în acest „sentiment care conţine inerent *vocaţia sublimului*", încleştarea dintre tendinţe antagoniste se poate rezolva, uneori, prin căderea fatală în abisuri.

Un pas mai mult peste marginile firesti, peste marginile îngăduite, atît în artă cît şi în iubire, un salt calitativ spre nelimitat – şi ceea ce fusese viabil, decade în inerţie, trece „de la fluenţă la congelare, de la pozitiv la negativ".

Probabil la aceasta se gîndise Benedetto Croce, atunci cînd avertizase că uneori sublimul poate avea caracter potrivnic eticii şi nimicitor, precum şi N. Hartmann, cînd enunţa posibilitatea unui sublim transestetic.

Meritul aceleia ce a scris „Sfinxul" este cu atît mai mare cu cît, mergînd pe căi proprii, a împins mai departe, elucidîndule, idei estetice abia presimţite de esteticieni de renume.

Atunci cînd, într-un *Tratat despre sublim* (mai amplu, mai modern, mai pătrunzător decît al lui Longinus), se va vorbi despre „valorile estetice absolute şi totodată negative", ale controversatei noţiuni, concepţia, atît de marcat personală, a romancierei române, va aduce lumini decisive.

GHEORGHE IANCOVICI

Ecou

NICHITA STĂNESCU LAUREAT AL PREMIULUI HERDER

„Acest premiu încununează ideea de cîntec românesc şi de poezie tînără"

– Nichita Stănescu, ai fost distins cu premiul Herder pe anul 1975. Eşti cel mai tînăr laureat al acestui mare premiu care se acordă în Europa. Ce sentimente îmi poţi împărtăşi la aflarea acestei veşti ?

– Sînt fericit că acest premiu încununează ideea de cîntec românesc şi de poezie tînără.

– Ce semnificaţie atribui acestor lauri ?

– Premiul Herder se referă la întreaga literatură română contemporană şi, în primul rînd, la toată generaţia mea, poeţi şi prozatori în jurul, şi mai ales trecuţi de 40 de ani, care azi fac gloria literaturii noastre şi mîine vor face gloria Europei. Clipă de clipă, noi, cei de 40 şi ceva de ani, facem elogiul marii prietenii care ne leagă pe toţi şi vom face ca numele de scriitor român să fie aşezat pe sigiliul prieteniei cu toate popoarele lumii. Adeveresc, ca scriitor român şi ca prieten al marilor noştri scriitori de azi, că noi putem şi sîntem datori să străbatem lumea cu gîndul fiinţei unice a neamului românesc, cu floarea primăverii şi cu floarea zăpezii.

Sîntem o mare literatură şi, în acest consens, eu sînt unul din umilii ei slujitori. Cei mulţi mai buni ca mine, neîncununaţi cu laurii acestei distincţii, în faţa căreia mă simt speriat, vor rămîne mîndri să-şi audă numele pomenit cu acest prilej, pentru că premiul acesta se acordă prin mine întregii noastre literaturi de azi, el elogiază fiinţa întregului nostru neam, bătut de vînturi, de zăpezi, de ierburi şi de ideea că am fost, rămînem, şi nu ne vom muta de lîngă buza candelei cu simţire românească.

PETRE PINTILIE

Nu este doar în obişnuinţa momentelor aurorale, festive, evocarea Poeţilor şi a Poeziei. O facem şi atunci, însă, cu atît mai mult cînd asemenea prilejuri ne sînt oferite de poeţii înşişi, prin opera lor. Astăzi, de Nichita Stănescu, cel de al şaselea scriitor român căruia i se acordă premiul Herder, după Tudor Arghezi, Alexandru Philippide, Zaharia Stancu, Eugen Jebeleanu şi Franyo Zoltan. Moment de mai multe ori semnificativ. Pentru poezia românească în general şi cu osebire pentru cea care îşi afirmă maturitatea în pragul acestui ultim pătrar de secol, pentru o generaţie de poeţi care, revendicîndu-şi moştenirea integrală a culturii naţionale, a găsit calea de a-şi ridica propriul verb liric în rangul valorilor europene.

Şi poate nu este lipsit de importanţă să arătăm aici că poezia noului laureat, înainte de a fi nichitastănesciană, înainte de a exprima o personalitate dintre cele mai originale, a recitit un secol şi mai bine de poezie românească, trecînd aventura intru asumarea celui mai modern limbaj liric prin confiniile poeziei lui Anton Pann şi Bolintineanu, Grigore Alexandrescu şi Alecsandri, Eminescu, Bacovia, Arghezi şi Barbu. Prin literatura de înţelepciune folclorică şi mitologică şi prin textele cronicăreşti. Fiind, însă, destul de curînd altceva decît poezia predecesorilor, construind într-o viziune şi un limbaj aparte. Căci, pornită din tiparele poeziei autohtone, lirica lui Nichita Stănescu va reuşi să parcurgă rapid gama largă a experienţei poetice moderne. Drumul, în esenţă, de la Sensul iubirii şi O viziune a sentimentelor **la** 11 elegii, Oul şi sfera, Laus Ptolemaei, Necuvintele, **de la reperele tradiţionale ale poeziei şi pînă la constatarea caracterului referenţial al literaturii în substanţa limbii, în cuvînt. De aici voinţa de a forja o nouă retorică (a poeziei) pe măsura sensibilităţii (ori replică, acesteia) omului civilizaţiei tehnice, de aici, constatarea unei** rebellio verbi (Oul şi sfera, Necuvintele), **atît de în specificul poeţilor contemporani.**

Premisă esenţială, în poezia lui Nichita Stănescu fiind întrepătrunderea limbajului liric tradiţional cu cel teoretic ori tehnic. Lexicul tradiţional al poeziei, retrăgîndu-se, uneori, din sfera poemelor stănesciene ori lăsîndu-se interpretat, comentat, căutîndu-şi semnificaţii pierdute ori încă nerelevate, reinventîndu-se semantic. O experienţă deschisă asupra cuvîntului, descompus pînă la unităţi minimale ori construit în deplină libertate faţă de lumea obiectală.

În dorinţa de a recrea limbajul poeziei, de a descătuşa, în direcţii neîncercate încă, fantezia. Speculînd materia atomizată a cuvîntului, sunetul, litera, transformînd poemele în reverii abstracte ce mai păstrează, eventual, obişnuinţa mecanismului alegoric. Fără a uita, însă, nici o clipă, că poezia adevărată înseamnă o continuă aproximare, o căutare a omului. În cuvînt şi prin cuvînt. Ispita filozofiei, ispita jocului, vertijul scientist al speculaţiilor asupra poeziei şi, peste toate acestea, luciditatea, atît de caracteristică liricii veacului, închizînd în aventura lingvistică a scrisului stănescian sensul major al cunoaşterii umane. Poate că de aici pornind trebuie să aşezăm opera poetică a lui Nichita Stănescu – cea despre care vorbim, astăzi şi cea pe care abia de acum înainte o aşteptăm – în perspectiva istoriei literare, căutînd raţiunile alegerii între reprezentanţii unei generaţii ce s-a afirmat prin calitatea scrisului angajat, în conexiune specifică şi oglindire reciprocă în prezentul istoriei patriei şi al lumii contemporane. Să ne amintim, aici, că poetul Necuvintelor **şi al** Obiectelor cosmice **este acelaşi care a scris** Roşu vertical **şi** Un pămînt numit România, **transcriind cîteva versuri dintr-una dintre cele mai realizate poeme ale sale,** A unsprezecea elegie : „A te sprijini de propriul tău pămînt / cînd eşti sămînţă, cînd iarna / îşi lichefiază oasele ei albe şi lungi / şi primăvara se ridică. / / A te sprijini de propria ta ţară / cînd, omule, eşti singur, cînd eşti bintuit / de neiubire, / sau pur şi simplu cînd iarna / se descompune şi primăvara / îşi mişcă spaţiul sferic / asemenea inimii / d n s ne însăşi spre margini. / / A intra curăţit în muncile / de primăvară, / a spune seminţelor că sînt seminţe, / a spune pămîntului că e pămînt ! / / Dar mai înainte de toate, / noi sîntem seminţele, noi sîntem / cei văzuţi din toate părţile deodată, / ca şi cum am locui de-a dreptul într-un ochi, / sau un cîmp, pe care-n loc de iarbă / cresc priviri – şi noi cu noi înşine / deodată, duri, aproape metalici, / cosim firele, astfel ca ele / să fie aidoma tuturor lucrurilor / în mijlocul cărora trăim / şi pe care / inima noastră le-a născut. / / Dar mai înainte de toate, / noi sîntem seminţele şi ne pregătim / din noi înşine să ne azvîrlim în altceva ... / / care poartă numele primăverii ... / A fi înlăuntrul fenomenelor, mereu / înlăuntrul fenomenelor. / / A fi sămînţa şi a te sprijini / de propriul tău pămînt".

LUCIAN ALEXIU

Vasile Zamfir

ROTESC STELELE ALBASTRE

In țara mea, in care păstorii geto-daci
Treceau prin bărăgane cu turma lor măruntă,
Ducind in glugi ascunsă, și-n cușme, și in saci,
O ploscă grea de aur cu cintece de nuntă,
Mă simt adus de veacuri prin ploi și prin ninsoare,
Să cint sub brazii falnici, să ospătez la stini,
Să ardă-n mine flăcări de cintec rotitoare,
Răsfrinte in izvoare și-n licăr de fintini.
Luceferi mari de rouă sclipesc in iarba crudă,
Iluminind și vremea și sufletu-mi hoinar ;
Un duh de codru proaspăt și-un joc de paparudă
Imi bintuie cavalul de frasin din șerpar.
Ard flăcări mari in toate poemele din mine,
Baladele se-adună din vremuri de furtuni,
Și-n doina care curge in serile senine
Aud oftind aleanuri rămase din străbuni.
Și-acum, cind primăvara desferecă pămintul
Și stelele albastre rotesc pe crugul lor,
Dezgrop din miez de taine și datine cuvintul,
Și-ncrezător in țară privesc spre viitor.

IN STEAUA ȚĂRII

Adun mereu cuvinte, ca roadele din ramuri ;
Inchipuiesc construcții cu dulci arhitecturi ;
Și vrednicele vorbe le pun să tragă-n hamuri,
Să are-n glia veche noi sensuri și măsuri.

Cu graiul țării mele scriu hronice inalte,
Să incrustez prezentul in trecerea-i prin veac ;
Trudesc să scot din piatră scinteia altor dalte,
Și crugul stelei noastre să-l prind in zodiac.

Frămint aluat de visuri, storc strugurii vorbirii,
Să incrustez in stanțe mai noi orinduiri,
Ca meșterul ce-și puse in zidul mănăstirii
Prinosul veșniciei și-al marei lui iubiri.

Căci tot la fel mortarul cu care leg cuvintul
Il macin greu in patimi, in cintec și-n temei ;
Istoria in singe mi-a răsădit descintul
Să cred in steaua țării și-n nemurirea ei.

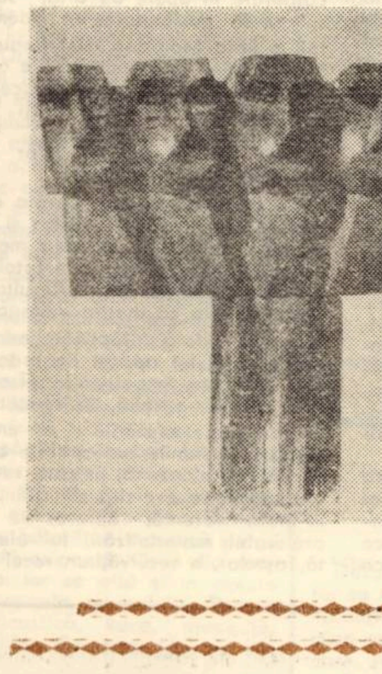

VEGHE IN TOAMNA

Cum să veghez asupra-ți, o, țara mea, o, cum
Să-mi fie necurmată această priveghere ?
Să te urmez de-a pururi pe cel mai falnic drum,
Și-n calea ta prin vreme nici lacrimi nici durere
Nu-ți adumbrească pleoapa ! Să ardă-o toamnă plină
De pluguri, iar, in larguri, sclipind, să se răsfețe
Infăptuiri cu care, scăldate in lumină,
Inscriem pe fruntea-ți naltă o trainică noblețe

Ceahlău ne este gindul, și tinără-i aripa !
Văd patria cum crește, sfințind letopisețul
Cu aur din adincuri, in care, prinsă, clipa
Să-nfrunte veșnicia, și visul, și județul.

Și Sarmisegetuza trăiește-n noi, și Roma !
Ni-i neamul ca un codru prin care cintă vintul.
Din tată-n fiu păstrarăm și seva și aroma
In care pe de-a-ntregul infășurăm pămintul
Pe care strănepoții vor sta in veci de strajă,
Veghind eternitatea, ca rupți din epopei,
Pămintu-acesta rodnic, străluminat de vrajă,
Să-l apere, să-l cinte, să-l bucure și ei.

Al. Jebeleanu

BANATUL (I)

Banatul meu, frățescul meu pămint !
Din tine-au obirșit toți bunii mei
Și stihurile, muzical condei,
Și datinile – toate cite sint.

Eminescianul, sfint, pa.fum de tei
Din tine-alese soare și cuvint
Și prima năzărire mi-am răsfrint
Pe-al șesului nedesmințit temei.

Fintina se-argintase să mă-ngine
Și-ntiiul mac imi aburi obrazul,
Scinteietor, intre nisip și grine.

Mi-ești fără preț : climat și avuție !
Melodic, cind te mai colind cu pasul,
Aud prin timp ne-nvinsa-mi semînție.

BANATUL (II)

Gură de cintec, corn de bogăție . . .
Arcuș e parcă-n fiecare creangă,
In zorii lirici și-n rotiri se-ncheagă
Corala sau discreta melodie

Simt fluierul strămoșului de rind
Ca sarea in pămintul neclintit,
Dind glas și zvon cimpiei ca-ntr-un rit.

Și de-o-nțeleg șoptit sau fulgerind,
Culori sonorizate cad in mine
Ca vechile, tenacele ruine.

In Semenicul tău mi-e poezia
Cu zornet de aramă și de fier ;
Nu piscul cel infipt cu clonțu-n cer,
Ci armonia-mi străjuiește glia.

COZIA

De-așa vremi se-nvredniciră
cronicarii și rapsozii.

MIHAI EMINESCU

Te regăsesc aceeași in sticluirea iernii,
La lespedea lui Mircea cind vin să mă inchin,
Cirmuitor ursit, mărinimos destin ;
Ascult discreta toacă in ritmuri de vecernii.

Și-aceleași vechi legende se leagănă pe Olt
Cind vara-ngenunchez la fresca bizantină ;
Smerit indur privirea (da, slava-i mă domină
Și umbra-i de tăcere se-mpurpură pe bolți).

Ni-e doina susurată in profeții de cetini,
Prin codrii parcă-aud iar iureșe străbune
Și ramul sună-al nostru și Oltul ni-e prieten.

Valahul neam cu Mircea se-nvrednicise-n lume
Iar Cozia ne suie din veacul ei incoace,
Ințelepciuni de domn : drept, iubitor de pace.

CETĂȚI

Ne-au fost lăsate-n munți din străvechime
Prea sfinte urme – grai pentru vecie –
Semețe monumente, mărturie ;
Ne le-a scrumit potrivnica asprime.

Semne de glorii, semne de urgie
De veacuri neclintite zac vecine ;
Să deslegăm a zborului mărime
Moarte cetăți din Hațeg reinvie.

Coloane vestejite și pridvoare,
Podoabe sacre, arme ce s-au frint
Redobindesc tărie și cuvint.

Și-n orfic răsărit cu prospețimi,
Cind viile slăvesc pe zeul Soare,
Ne regăsim, din stincă, rădăcini.

● „Secolul trecut se mindrește cu trei mari scriitori : Eminescu, Creangă, Caragiale. Dintre aceștia, doi au fost umoriști" ● „Epigrama e prea scurtă ca să nu creadă toată lumea că o poate face" ● „Nu știu de ce se feresc unii de umor, umorul e cea mai bună școală a optimismului" ● „In presa locală, și chiar centrală, ar fi bine venit un crochiu umoristic pe zi, dar semnat de un scriitor" ● „Nimic nu este mai supus exercițiului facil decit umorul" ● „Aș vrea ca femeile să semene cu Ecaterina Oproiu" ● „Eu consider că atit cei ce fac umor, cit și cei ce-l caută cu luminarea sint niște oameni, pe care nu te poți baza niciodată" ● „Trebuie satirizat cu orice prilej formalismul" ● „Revistele dau prea mică importanță literaturii umoristice" ● „Zău, ar trebui făcut un pas inainte și-n grădina aceasta a umorului, peste care a strălucit intotdeauna un soare cu dinți".

In scopul inviorării spațiului umoristic și satiric in economia inspirației scriitoricești, ne-am adresat unor oameni de diverse profesii, virste și nivel cultural, cu intrebarea : DACĂ AȚI FI UMORIST ce ați scrie, ce ați satiriza, care ar fi obiectul inspirației Dv. ? Iată răspunsurile :

Ancheta „Orizont"

DACĂ AȚI FI UMORIST...

AL. VAJDA (ziarist) : Un umor care să vină mult mai din adincul sufletului nostru și care să se integreze mult mai activ in viața socială, să fie un factor de activizare a vieții sociale, un creator de atmosferă socială, de opinie aprobatoare sau dezaprobatoare a unor fapte. Un umor deloc negativist. M-aș inspira din jurul meu. Aș realiza o detașare mai mare de niște fapte, de subiectivism. Aș aborda sfera problemelor imediate, intime, legate de familie, de locul de muncă. Nu se simte in practica noastră umoristică acest fior al imediatului. Schițe umoristice aș scrie, pentru că ele oferă suficient spațiu și ocazii de satirizare. Există mijloace felurite de exprimare a umorului. Eu, de pildă, nu detest nici umorul in versuri, sau umorul panseurilor, cu condiția ca in general concentrarea ideii să fie in raport invers cu spațiul tipografic.

NICOLAE GHILEZAN (pensionar) : Eu aș scrie de toate in afară de epigrame. De ce ? Pentru că toată lumea știe să scrie epigrame. Epigrama e prea scurtă ca să nu creadă toată lumea că o poate face. Poate și de aceea s-a depreciat genul. Epigramiștii ar trebui să se intoarcă la Martial mult mai des decit la roba cu talent facil a lui Cincinat Pavelescu. Cincinat a rămas mare pentru că, in vremea sa și, prin sine, epigrama a atins, in mod paradoxal, și apogeul, și declinul. Aș scrie satire in vers alb, de mari dimensiuni, in care aș cuprinde, ca intr-un clește, tot ce e rău in jurul nostru, tot ceea ce contravine **Codului eticii** noastre. Ar fi interesant și un roman vesel, de mici dimensiuni, care să descrețească fruntea cititorului, dar să fie și educativ. Un roman cu probleme serioase, dar scris prin optica umoristului. Să zimbești din cind in cind și să te simți imbărbătat la finele cărții. Să-ți spui că peste necazuri și greutăți trebuie să treci uneori zimbind. Nu știu de ce se feresc unii de umor. Umorul e cea mai bună școală a optimismului.

TEODOR MARICARU (consilier juridic) : Eu deși public de mulți ani epigrame, nu mă consider umorist. Am fost jurist toată viața. Dacă aș fi umorist, dar natura nu mi-a permis să fiu, aș scrie cuvinte de duh, cugetări. Epigrame mai rar. Acest gen s-a cam banalizat in ultima vreme. Am fost secretarul lui Nicolae Iorga timp de doi ani, la Universitatea de la Vălenii de Munte. Ce să zic de cuvintele de spirit ? Marii oameni au avut intotdeauna umor. De pildă, Iorga. In conferințele sale, cam la 15 minute, arunca cite o glumă ,care făcea un haz general, deși erau conferințe serioase, cu conținut istoric. Iată deci ce insemnătate are cuvintul de spirit. Dispunea intreaga asistență și o făcea să-l asculte cu mult mai mare atenție și pasiune. De altfel și marii noștri avocați, frații Teodoreanu, Cincinat Pavelescu, Bentoiu iși presărau pledoariile cu glume prin care incercau să influențeze instanța să dea cite o decizie favorabilă. Secolul trecut se mindrește cu trei mari scriitori : Eminescu, Creangă, Caragiale. Dintre aceștia, doi au fost umoriști : Creangă și Caragiale. Au rămas nemuritori prin umor. Prin urmare, eu consider că revistele noastre fac o mare greșeală ocolind umorul, sau promovindu-l o singură dată pe an. Acest lucru face ca ele să fie mai puțin citite. Păcat că revistele nu sint mai receptive la umor. Dar și ziarele județene sint deficitare la acest capitol. Sintem cu toții datori umorului. Masele de cititori sint setoase de umor.

MIMI POPESCU (ospătară). Ce să scriu ? I-aș critica pe unii care-ți cer toată ziua condica de reclamații. Eu i-aș mai critica și pe ăia de bea mult de nu se mai țin pe picioare și vine miliția de-i ridică. Ăștia nu face cinste societății, ne strică reputația. Zice că le luăm prea mulți bani. Păi dacă ei văd dublu . . .

CORNELIU LUPU (proiectant) : Mie nu-mi plac oamenii care spun una și fac alta, nu-mi plac nici cei ce vorbesc bine și muncesc prost. In intreprinderi și instituții sint unii care angajează personalul, in special tineretul, pe bază de pile și relații, in general pe bază de interese. In presa centrală și cea locală, ar fi bine venit un crochiu umoristic pe zi, dar semnat de un scriitor. Ce mult imi plăcea Nicuță Tănase ! S-ar putea scrie despre deservirea populației, comportarea in societate, despre năravuri și moravuri, despre ținută. Nu m-aș plinge de subiecte. Aș pune la colț afacerismul, pe acei oameni care „se descurcă". Fără muncă nu se poate. Sau aș ataca niște probleme de familie. Unii se ceartă pentru fiece, alții se-nsoară, se căsătoresc vreau să zic prea ușor. Aș scrie un roman umoristic intitulat „Prietenul meu". Totul despre el, despre acest prieten. Concret. Aș satiriza, de asemenea, comitetele de bloc. Oamenii, cit au stat in case singuratice și dărăpănate, nu se certau. Acum, la bloc, fiecare se interesează de celălalt. Așadar, nu un serial polițist, ci un serial intitulat „Intimplări din blocul nostru". Și, in sfirșit, un lucru foarte important : aș crea un personaj popular, așa cum a fost, să zicem, Păcală sau Tindală. Asta pentru că lumea lui Păcală mai există și azi, o lume modernă, a unui Păcală modern.

MIRCEA FAUR (inginer) : Eu aș satiriza ciubucul. Atacă toate buzunarele. Imi plac anecdotele, ele sint pe prim plan la mine. Știm cu toții că ele circulă din gură in gură, dar de ce să nu le și tipărim mai des ? Pe cele bune, se-nțelege. Dar, in general, cred eu, din lucrările umoristice trebuie să-ți rămină ceva, să nu treci prin ele ca valiza prin gară.

LIVIU SĂTMAR (actor amator) : In primul rind, trebuie să spun că n-aș incredința tiparului orice. Aș face in permanență o selecție din ceea ce scriu, pentru că nimic nu este mai supus exercițiului facil decit umorul. Aș aborda genul scurt : schițe satirice, in care aș ironiza carierismul. De asemenea, aș satiriza acele femei care iși inchid universul in cele casnice. Aș vrea ca femeile să semene cu Ecaterina Oproiu. O posibilă carte ar fi inspirată din lumea transportului in comun. Să nu uităm că oamenii de azi călătoresc a cincea partea din timpul lor liber. Și cite nu se pot auzi in timpul călătoriilor ! Aș ironiza in schițele mele și pe acei tineri care frecventează cenaclurile literare, nu dintr-o necesitate organică, ci din dorința de a-și satisface mici orgolii, mici veleități literare. Numai ce-i auzi : „Sint poet, domn'le" ! sau „Draga mea, ți-l prezint pe poetul D . . . M . . . M . . . !" Și se fisticește, recunoscind că a auzit de el, doar și ea frecventează cafenelele neliterare. Dar cred in scriitorii noștri de talent. Nu le doresc decit să scrie opere iubite de mase și cind ii voi citi să rid numai atunci cind trebuie.

GHEORGHE GHERGA (muncitor) : Texte pentru brigăzile artistice de agitație aș scrie eu. Ele au făcut oamenilor mai mult bine decit toate romanele noastre polițiste la un loc.

IRINA GRAMA (profesoară) : Scenarii pentru filme vesele. Asta aș scrie. Tema : despre femei. Totul despre femeile de azi. Asta pentru că eu nu cred intr-o necesară emancipare a femeii la noi (ea este egală in drepturi cu bărbatul prin literă de lege), ci intr-o mai bună punere in balanță a meritelor și lipsurilor ei. Unele femei cred că, pentru a fi egale bărbatului, trebuie să bea și să fumeze, cot la cot cu el, să poarte pantaloni cind trebuie și cind nu trebuie, să joace fotbal, să bată cu pumnul in masă, să execute cele mai grele munci de șantier . . . Nu, femeia trebuie să rămină femeie in tot ce are ea natural și să-i fie bărbatului exact ceea ce acesta ii este ei, un ajutor de nădejde pe drumul greu dar frumos al vieții.

NICOLAE GHILEZAN (timplar) : Ce-aș scrie ? O poveste despre un om din fabrica noastră. Omul ăsta, dacă-l vezi, rizi. Orice face, rizi. Nu știu ce au unii oameni de-ți vine să rizi de ei așa din senin. Nu-s nici mai proști, nici mai deștepți decit alții. Dar au ei un dar al lor. Ăsta de care vă spun, Tuffi, că așa-i spunem noi, ce face ? Nu face lucrurile pe dos, dar lasă să se înțeleagă că tare le-ar face așa dacă nu l-ar opri ceva. De exemplu, el cind se incalță, prima dată iși pune pantoful sting in piciorul drept, ca să ridem noi și abia după aceea ii schimbă. Se preface că a uitat care ar fi dreptul și care stingul. Sau cind vrea să intre la caserie să-și ridice banii, se preface că greșește ușa și pune mina pe clanța ușii directorului. Citeodată iși bagă capul in cabinet, iar directorul, care-l cunoaște bine, zice „Ce-i Tuffi, ai venit să-ți dau primă ?" Unii-l cred zurliu, că de aia l-au și poreclit Tuffi, dar eu cred că-i mai intreg la cap decit mulți din fabrica noastră, că are doi băieți studenți și anul ăsta a intrat in rate la bloc. Și mai e ceva. Intr-o zi, cind la o ședință l-am ales pe Ilie P. organizator de grupă sindicală, toți am votat „pentru", numai Tuffi s-a abținut. Au ris toți de el, că s-a găsit el mai cu moț să fie impotrivă, că abținerea e tot un fel de „impotrivă" din moment ce nu ești „pentru", dar peste două luni Ilie P. ăsta a devenit o pramatie, făcind numai rele. O să rideți, dar abia atunci și-au amintit oamenii de votul lui Tuffi. Știa el ceva oare ? „Eu cunosc omul, cum mă uit la el" a zis Tuffi. Și i-au luat oamenii frica, mai ales la ședințe, la vreo alegere. Ba parcă și Tuffi s-a mai schimbat. Nu știu dacă fac eu bine, dar parcă l-aș propune organizator de grupă sindicală. E un om harnic și cinstit. Că e cam vesel, e adevărat, dar nu supără pe nimeni veselia lui. Ei, ce ziceți, o carte despre Tuffi al nostru n-ar fi citită ? Păi fiecare fabrică are un om ca Tuffi.

VIOREL PECICAN (economist) : Aș pătrunde in cele mai intime colțișoare ale sufletului unor delapidatori, intriganți, autori de anonime etc. Astfel de personaje ar fi eroii mei și m-aș simți bine să le răvășesc intimitatea, pentru a-i demasca in ochii tuturor.

R. P. (contabil șef) : Uite ce este, eu consider că atit cei ce fac umor, cit și cei ce-l caută cu luminarea, sint niște oameni pe care nu te poți baza niciodată. Așa că nu avem ce discuta. Ori dumneata ai vrut numai să mă tragi de limbă ? N-a mers !

HORST HELFRICH (muzeograf) : Umorul se naște și atunci cind unele idei nobile sint inlocuite cu vorbe seci. Și asta ar putea fi pentru umoriștii noștri o temă de inspirație. Ar trebui atacate niște probleme nevralgice și trebuie să avem curajul, in primul rind, să ridem de noi inșine. Detașarea de noi inșine ar fi un mare pas inainte. Și cred că acesta e rolul umoristului intr-o societate socialistă. Tot ce nu e bun și frinează mersul inainte al societății trebuie atacat. Cu mijloace artistice, se-nțelege. La scriitori apreciem autoironia, la ceilalți cetățeni vorbim de autocritică. Autocritica e necesară. Eu nu aș scrie un roman. Pentru roman trebuie să fii un tip mare, de talia lui Mark Twain. Aș scrie schițe satirice inspirate din munca culturală și artistică de masă. Despre cum se desfășoară un concurs al echipelor artistice de amatori. Concursul este uneori formal. Juriul se instalează in fotolii, cu importanță. Dacă sint spectatori in sală tot nu interesează pe nimeni. După aceea se raportează că s-a ținut faza de concurs al brigăzilor la Deta sau Denta. N-au fost cinci spectatori in sală, dar juriul a fost acolo. Ideea ca atare de a pune in mișcare artiștii amatori, de a le da posibilitatea de afirmare, este extraordinară și numai o societate socialistă poate realiza așa ceva, dar cum se pune in aplicare trebuie să ne dea de gindit. Iată o temă bună pentru umoriști. Asta in domeniul culturii de masă. Dar așa ceva se poate intimpla oriunde : in fabrică, pe șantier, in instituții. Trebuie satirizat cu orice prilej formalismul ! Mulți mai cred că umorul e o invitație la facil. Revistele dau prea mică importanță literaturii umoristice. Incă se mai crede că umorul nu poate avea loc decit pe una din ultimele pagini, cit mai la subsol și cu o literă cit mai mică. Asta-i ! Zău, ar trebui făcut un pas inainte și-n grădina aceasta a umorului, peste care a strălucit intotdeauna un soare cu dinți.

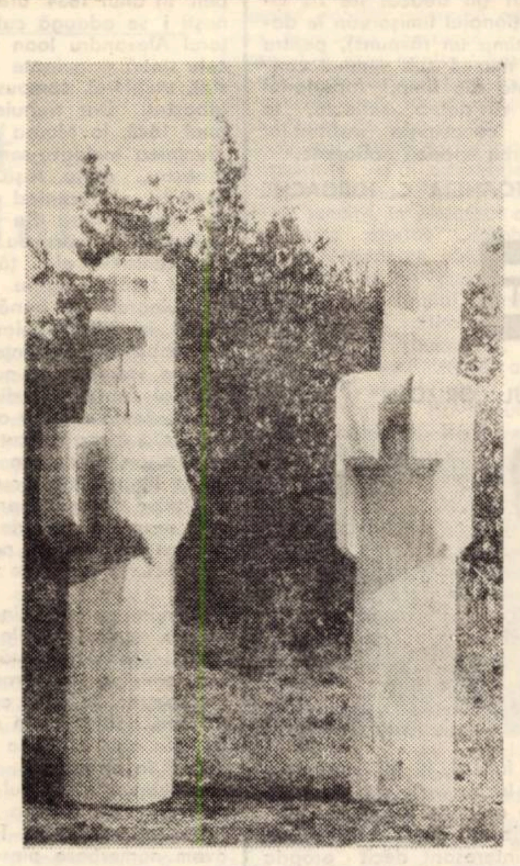

CONCLUZII DAR NU . . . UMORISTICE

Notind opiniile celor ce au răspuns anchetei noastre, dar ținind cont și de părerile altor citeva zeci de inși anchetați, cu titlu informativ, pe grupe profesionale, ni s-au conturat citeva concluzii, pe care le impărtășim mai jos :

1. Majoritatea absolută a cititorilor dorește o literatură umoristică de bună factură. 2. Satira și umorul, ca factori de activizare a vieții sociale, trebuie să se bucure de o mai bună promovare in presa și editurile noastre. 3. Aria de inspirație a umoriștilor, care e practic nelimitată, trebuie să aibă ca temă predominantă realitatea imediată umoristului, pe care o cunoaște bine. 4. Umorul trebuie să insoțească succesele noastre in general și să constituie un generator de bun augur al optimismului. 5. In literatura clasică românească, precum și in folclorul nostru, umorul are un caracter major. Este de așteptat, așadar, ca și in literatura de azi, ținind cont de noua noastră realitate socială, cu o economie și o spiritualitate infloritoare, umorul să dobindească ponderea pe care o merită. 6. Trebuie folosită cu mai multă indrăzneală satira de către scriitorii noștri, in folosul societății, al progresului nostru in general. 7. Timpul limitat al cititorului contemporan recomandă concentrarea la maximum a subiectelor literare de natură umoristică. Se citesc cu precădere schițele satirice și panseurile. 8. Se simte nevoia in literatura umoristică a unui personaj popular, care să sintetizeze atitudinea optimistă a omului față de unele abateri flagrante de la conduita noastră socialistă.

Anchetă realizată de

ION VELICAN

Televiziune

DUMINICĂ, 25 ianuarie

8,30 Avanpremiera zilei. 8,40 Tot inainte. 9,35 Daktari. 10,00 Viața satului. 11,15 Aventura cunoașterii. 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. 13,05 Album duminical. Din cuprins : 13,11 Cupletul zilei. 13,25 Momente vesele. 13,30 Desene animate. 13,40 Vedete pe micul ecran. 14,00 Ce vrăji a mai făcut nevasta mea. 14,40 Povestea filmului muzical. 15,05 Magazin sportiv. 17,20 Insemnări despre Australia. Documentar. 17,35 Momente dintr-un balet celebru : „Cenușăreasa" de Serghei Prokofiev. 17,55 Primarul de la Galații Bistriței. 18,10 Film serial. Ascensiunea omului (episodul IV). 19,00 Micul ecran . . . pentru cei mici. 19,30 Telejurnal. 20,00 La gurile Istrului. Documentar. 20,20 Film artistic. Lucas Tanner. Producție a studiourilor americane. Premieră pe țară. 21,30 Mozaic muzical-coregrafic. 22,00 24 de ore. 22,10 Duminica sportivă.

LUNI, 26 ianuarie

16,00 Avanpremieră. 16,05 Itinerar indian. 16,30 Emisiune in limba maghiară. 18,55 Imagini din Iran. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Spectacol de versuri și cintece revoluționare, patriotice, inspirate de sentimentul unității poporului nostru in jurul partidului, a secretarului său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu. 20,40 Emisiune pentru tineret. Reportaj la Combinatul Chimic din Tirnăveni. 21,00 Roman foileton. Forsyte Saga (episodul V). 21,50 Pagini muzicale de mare popularitate. 22,10 24 de ore.

MARȚI, 27 ianuarie

9,00 – 12,00 Program de dimineață. 16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limba franceză.. 17,00 Telex. 17,05 Cintece și jocuri populare interpretate de ansamblul „Doina Jiului". 17,30 Permanențe ale eticii românești. 17,50 Pentru sănătatea dv. 18,00 Lecții TV. pentru lucrătorii din agricultură. 18,30 Consiliile populare și activitatea cultural-educativă de masă. 19,00 Teleglob. Ravenna. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 In reluare la cererea telespectatorilor : Ancheta T. Descintec cu . . . cintec. 20,40 Program cu [illegible] interpreți de muzică folk. 20,50 Teatru TV. Interviul – de Dumitru Drăgan. 22,10 24 de ore.

MIERCURI, 28 ianuarie

9,00 – 11,50 Program de dimineață. 16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limbă rusă. 17,00 Telex. 17,05 Pentru timpul dv. liber vă recomandăm. 17,20 La volan. 17,35 Artiști ai scenei lirice românești : basul Gheorghe Crăsnaru. 18,00 Lecții TV. pentru lucrătorii din agricultură. 18,40 Folclor la Birchiș. 18,55 Tribuna TV. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Film artistic : Vandana. 22,10 24 de ore.

JOI, 29 ianuarie

16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limba germană. 17,00 Telex. 17,05 Bijuterii muzicale. 17,25 Din țările socialiste. 17,35 Muzica. 17,55 Enciclopedie pentru tineret. 18,20 Atenție la . . . neatenție ! 18,45 Despre dezvoltarea flotei comerciale românești. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal 20,00 Teleobiectiv. 20,15 Steaua fără nume. 21,10 In intimpinarea Congresului Consiliilor Populare. 21,50 Meridiane. Emisiune de actualitate internațională. 21,55 Vedetele cintecului : Karel Gott. 22,10 24 de ore.

VINERI, 30 ianuarie

16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limba engleză. 17,00 Emisiune in limba germană. 18,55 Din lumea plantelor și animalelor. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Melodii populare. 20,50 Film artistic : Contrabanda. O producție a studioului din Odesa. 22,10 24 de ore.

SIMBĂTĂ, 31 ianuarie

10,00 O viață pentru o idee : Petre S. Aurelian. 10,30 Micul ecran . . . pentru cei mici (reluare). 11,00 Film artistic (reluare). 13,10 Drumuri pe cinci continente. 13,40 Telex. 13,45 Expediție de vinătoare și turism. 14,10 Cintece și dansuri populare interpretate de ansamblul folcloric „Reșițeana". 14,45 Magazin sportiv. 16,30 Virstele peliculei. 17,30 Club T. 18,25 Caleidoscop cultural-artistic. 18,45 Spectacol literar-muzical. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Teleenciclopedia. 20,50 Film serial. Kojak. 21,40 24 de ore. 21,50 Săptămina sportivă. 22,00 Muzica ușoară pe scenele lumii.

Televiziune

Aurel Gurghianu

AȘTEPTIND

Fata așteaptă sub copertină,
schimbind greutatea de pe-un picior pe altul.
Același autobuz a oprit de citeva ori
furindu-i, segmentat, cite-o iluzie.
Ochii iși schimbă culoarea albastră
dar fata nu-și mai caută mica oglindă.
Nu-și mai privește nici buclele,
nici conturul buzelor puțin intristat.
Minusculul ceas de la mină
parcă s-ar auzi din pămint,
cind il apropie din cind in cind de ureche
și i se pare că e foarte bătrină,
că de-acum incolo
toate autobuzele vor trece goale pe lingă ea . . .

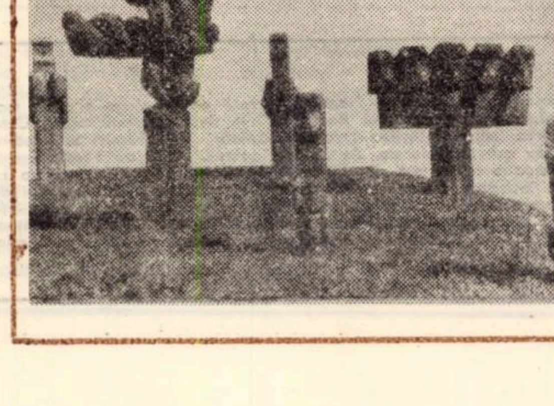

Către o știință a traducerii

Recentul simpozion național, consacrat problemelor teoretice și practice ale traducerii, organizat intre 9 și 11 ianuarie de facultatea de limbi romanice și orientale de la Universitatea din București, a subliniat strălucit nu numai preocuparea pentru reconsiderarea rezultatelor acestei practici, dar și direcțiile principale spre care se orientează studiul traducerii. Simpozionul a fost inchinat lui Coresi, primul nostru traducător, și s-a deschis prin trei comunicări despre calitatea și insemnătatea traducerilor sale. Reunind un mare număr de participanți – cadre didactice din invățămintul superior și mediu, cercetători, traducători, redactori – din București, Timișoara, Cluj-Napoca, Craiova, Iași și alte localități, această manifestare științifică de inaltă ținută a prilejuit susținerea unui număr de 150 de comunicări in cadrul secțiilor de teoria traducerii, stilistica traducerii, traducerea – comparație lingvistică intre sisteme, traducerea aplicată, traducerea și didactica și probleme ale traducerii autorilor. Evident, cadrul atit de larg al dezbaterilor și specializarea diferită a participanților a condus uneori la luări de poziție, caracterizate prin relativism și la concluzii cu caracter neunitar. Uneori discuțiile au cuprins aprecieri, evaluări și ierarhizări care au neglijat legile obiective ce acționează asupra traducerii – ca evoluția istorică a limbajului, raportul dialectic dintre cele două limbi care intră in contact, – cu toate că ele au fost adinc analizate in lucrările cu caracter teoretic. Paradoxal, asemenea inconsecvențe, proprii disciplinelor tinere de altfel, au apărut datorită prezenței unor traducători de prestigiu in stare să ofere soluții in orice impas, jucind in context un rol de ferment activ, ca și datorită bunului simț lingvistic pe care il are orice specialist in limbi străine.

Critica impresionistă a traducerilor va mai dăinui, credem, atita timp cit nu vom fi explicat talentul traducătorului prin capacitatea sa de a depăși simpla cunoaștere a limbii printr-o cunoaștere adincă a acesteia, in manifestările ei prezente și in posibilitățile ei latente. Intre cunoașterea datelor socio-culturale sau disciplinare și cunoașterea limbilor, nu există in cazul traducătorului o linie de demarcație. Se cere demonstrat faptul că raportul dintre ele e la fel de complex, reciproc, dialectic după cum e, in diversele limbaje raportul conținut / expresie, formă / fond, că despărțirea acestor elemente ce se presupun este imposibilă nu numai la nivelul cercetării, ci mai ales la nivelul realizării.

O dată cu demonstrația completă a faptului că traducătorul, ca orice producător și creator de bunuri materiale și spirituale, are de depășit (respectindu-l !) un sistem constituit, vom ciștiga cel puțin două victorii :

1) Se va constitui o teorie autonomă ce va reprezenta prin ea insăși un aport deosebit la teoria cunoașterii. Privind de la acest nivel teoretic ansamblul practicilor scrisului vom ințelege altfel și mai adinc sensul și natura activității scriitoricești. De asemenea, vom depăși empirismul in evaluarea traducerii.

2) Se va realiza eliberarea traducătorului din condiția de artizan subordonat, ceea ce va acționa pozitiv asupra conștiinței sale profesionale.

Poate tocmai prin relevarea unor urgențe in cercetarea traducerii, intilnirea dintre practicieni și teoreticieni a asigurat, așa cum se sublinia pe bună dreptate in ședința de inchidere, legătura necesară intre două domenii de activitate, cercetarea și practica traducțională. Simpozionul „Coresi" a fost un mod și un model de realizare a dezideratului actual de integrare a cercetării in producerea propriu-zisă a unor inestimabile valori spirituale.

ELENA GHIȚĂ

Teatru

CALMUL SE CERE TULBURAT ÎN MOD... CREATOR

„Sub raportul artei spectacolului (ca și sub acela al repertoriului...) anul teatral '75 mi se pare că a stat sub semnul calmului, tulburat din cînd în cînd de cîte un moment de excepție" scria un redactor al „Contemporanului" făcînd cronica anului teatral de curînd încheiat.

Pentru că mi se pare cît se poate de adevărat, pentru că nu poate fi acceptată perpetuarea unei atari situații, cînd teatrul românesc are suficiente resurse să o depășească, este momentul să cerem teatrelor noastre un efort. Repertoriul acestei stagiuni a fost deja fixat. Deci, în această direcție, nu se mai poate face prea mult. A fost, neîndoielnic, un an al actorilor, acel 1975. Ar putea fi un an al regiei, acest 1976. Dar se întîmplă ca noul an să înceapă sub semnul ideii creării unei **epopei naționale.** Dramaturgii își vor avea responsabilitățile și partea lor de contribuție la concretizarea acestei generoase idei. Dar, pentru ca lucrările acestor dramaturgi să se poată confrunta cu realitatea imediată, deci cu publicul, e nevoie ca în sistemul de relații autor-teatru să se schimbe ceva.

Un imperativ ar fi acela al **selecției riguroase** (pentru repertoriul viitoarei stagiuni) a textelor, în cunoștință de cauză. O idee ar fi aceea a **inițierii unor concursuri** pentru promovarea celor mai realizate piese din creația contemporanilor, cel puțin pe lîngă teatrele naționale. O încercare ar putea fi apoi aceea a **constituirii mult așteptatelor studiouri,** pentru verificarea potențialului teatrelor, ori autorilor, încă la început de drum, a aderenței publicului la o nouă formulă teatrală (text și spectacol). Pentru că de marii noștri autori de teatru, a căror prezență pe scene s-a observat a nu fi de frecvența și pregnanța așteptată, are cine să se ocupe, ne facem datoria să reamintim instituțiilor teatrale din această parte a țării că, în Timișoara, există autori dramatici (ori prozatori și poeți) a căror colaborare ar putea fi solicitată. Fără pretenția de a epuiza subiectul, ne vom referi la: **Anghel Dumbrăveanu** (a cărui „carte de vizită" în materie de premii este mult prea bogată pentru ca teatrele timișorene să aibe siguranța că, un spectacol de poezie, din creația acestui poet, ar fi mai mult decît binevenit), **I. D. Teodorescu** (premii ale Asociației Scriitorilor pentru proză în 1969 și 1974, un volum de schițe dramatice **„S-a întors Paternic"**), **A. Gh. Ardeleanu** (mențiune la Concursul de scenarii al R.T.V. 1975, pentru **„Evadare eșuată"** și autorul piesei **„Coroană pentru Doja"**, care a prilejuit Naționalului timișorean realizarea unui spectacol unanim apreciat), **Damian Ureche** (premiul pentru poezie — al revistei „Luceafărul" 1963 al Asociației Scriitorilor 1971, al cărui poem **„Eminescu"** va fi transpus în spectacol de Teatrul reșițean), **Laurențiu Cerneț** (cu o piesă jucată, acum cîțiva ani, de Teatrul de stat din Arad), **N. D. Piru, Andrei A. Lillin, D. R. Ionescu, Sergiu Levin** și înșiruirea ar putea continua. Ca să nu mai vorbim despre potențialii autori dramatici. Așteptăm răspunsul teatrelor, adresat direct acestor autori (în treacăt fie zis cîtorva dintre ei Naționalul timișorean le datorează de mult timp un răspuns), pentru că, doar printr-o muncă sub semnul concreteței și începută din timp, repertoriul stagiunii viitoare va putea reflecta, la maximă exigență, contribuția instituțiilor teatrale la realizarea epopeii naționale.

ANTOANETA C. IORDACHE

Orpheu

GRUPUL „ORIZONT"

Ascultîndu-i pe folkiști, îți dai seama că uneori adevărata lor valoare nu se manifestă neapărat în anumite feluri de spectacol. Grupul „Orizont" din Timișoara este în realitate mai interesant decît propria lor înfățișare în marea sală Olympia și în cadrul cenaclului „Flacăra". Doi tineri care cîntă mai ales discret și interiorizat, lăsînd în afară acele efecte exterioare de care se folosesc colegii lor de vîrstă. Lucru nobil și rar, această încercare de conciliere a sentimentului cu luciditatea, de împletire a unui bun simț nativ cu un anume spirit umoristic, de răminere în melodic și explorare a unor resurse moderne: **„în general folosim acorduri mai deosebite (în răsturnări, mărite, diminuate) nu pentru că vrem să le folosim, ci pentru că oarecum ne caracterizează. Încercăm un folk fără influențe interne sau externe"** (Mărturisiri). Lirismul acestui folk nu merge neapărat la surse folclorice, există neîndoielnic resurse tainice în însuși individul creator (să le numim „mitologie a eului" ?), tot atît de valoroase. Renunțînd la influențe, băieții se încearcă pe ei înșiși. Cu o crudă exigență. Ceva din specificul generației lor se află și în aceste încercări. Componența grupului: **Romeo Radu** (ghitară acustică, voce, muzicuță, Block Flöte), **Adrian Cojocaru** (double six, voce).

L. BURERIU

Etnologie

MOTIVUL DECORATIV, TRICOLORUL ÎN ARTA POPULARĂ

Cu prilejul constituirii Regulamentelor organice, au fost stabilite și culorile steagurilor Principatelor dunărene, adoptîndu-se pentru Moldova culorile albastru și roșu, iar pentru Muntenia, albastru și galben. În anul 1834 drapelului Țării Românești i se adaugă culoarea roșie. Domnitorul Alexandru Ioan Cuza adoptă pentru cele două principate unite, ca însemn de stat, tricolorul, compus din roșu, galben și albastru. Dar trebuie să reținem că în anul 1848, la Marea Adunare de la Blaj, „Junimea moldavo-română" purta drapel albastru, auriu, roșu. Se consideră, îndeobște, că începînd cu perioada mișcărilor revoluționare din 1848, culorile roșu, galben și albastru au fost alese ca semne reprezentative ale țării noastre, ale dragostei față de patrie.

Îmbinarea, cu bună știință, a celor trei culori, în arta populară, spre a fi folosite ca simbol al conștiinței naționale, a avut loc pe vremea așa-numitului „curent al duhului național", din secolul al XIX-lea. Concludentă este în acest sens o consemnare din veacul trecut a folcloristului Pitiș, căruia, un bătrîn din Brașov i-a mărturisit că în timpul unei cunoscute manifestări folclorice de primăvară, a tinerilor din acest oraș, aceștia „de la 1840 încoace au început să poarte pe pălării către trei panglici, în trei fețe: roșu, galben și vînăt".

Românii au avut, încă din vechime, preferința pentru culorile roșu, galben și albastru. Griselini arată că, în îmbrăcămintea femeilor, decorarea catrințelor este „totdeauna, însă, în culoarea roșie, albastră sau galbenă". În manuscrisul lui Ehrler, din anul 1774 se găsesc cîteva reproduceri în desen ale costumului popular bănățean; în decorul acestuia predomină culorile roșu, galben și albastru.

Mai cu seamă în Transilvania și Banat avem numeroase piese de artă populară, datînd de la începutul acestui secol, ornamentate cu motivul „tricolorul" fiind o expresie a dezideratului de unitate națională a maselor populare. Dintre aceste obiecte fac parte piese de costum, țesături de casă, unelte de uz casnic, steaguri de nuntă etc.

A. T.

Muzică

O REVELAȚIE — SOVIETICUL VLADIMIR KRAINEV

Doru Popovici nominalizează în generația sa una din cele mai interesante personalități de creator, eseist, muzicolog. Fiecare apariție testează pe omul de cultură care știe da semnificații generalizatoare amănuntului, cuceritoare forme de expresie — ideii —, eleganță a exprimării, și un autentic fior liric. Recenta primă audiție absolută **„Epitaf Eftimie Murgu",** prezentată de **N. Boboc,** are două merite esențiale: aducerea în prim plan a unui nume săpat în conștiința românească prin devotiunea cu care a înțeles să lupte pentru păstrarea unității noastre naționale, apoi, prin coordonatele stilistice ale acestui „in memoriam", economia mijloacelor, efectul utilizării vocii umane aidoma rugii unei alte Electre, la acest mormînt-simbol. Meritoriu, climatul sugerat de orchestră cît și intervențiile Iuliei Marpozan, pentru timbrul său grav, evocator, pentru pătrunderea subtilă a semnificațiilor emoționale ale partiturii.

Concertul Nr. 3 de Prokofiev ne-a proiectat spre un alt pol estetic prin elementele sale motorice de un dinamism excepțional. Pianistul **Vl. Krainev** l-a interpretat la un nivel care ne îndreptățește a-l considera revelația stagiunii. Căci nu este un pianist în sensul uzual al noțiunii, ci un virtuoz care a transformat compătimitul „Petroff" al Filarmonicii într-un instrument care a vibrat ca o violină, ce s-a dezlănțuit în sonorități ce au copleșit orchestra, răscolindu-ne și relevîndu-ne cît de infim este numărul interpreților care au într-adevăr ceva de spus! Rămîn obsedante acele degete lungi, jocul lor pe claviatură, resursele potențiale ale acestui temperament vulcanic, răbufnind în jerbe strălucitoare de perfecțiune, în fața cărora rămîi extaziat. Din **Variațiunile lui Reger** am reținut buna conlucrare a orchestrei cu dirijorul în parcurgerea metamorfozelor temei mozartiene, concretizată într-o execuție plăcută, ordonată, cunoscînd în final — grație alămurilor — apoteoza sonoră meritată de acest concert generos în surprize și satisfacții.

DORU MURGU

Plastică

EXPOZIȚIA IOAN ȘEU

● Strigarea peste sat

Sculptorul Ioan Șeu, absolvent al Facultății de arte plastice din București, expune la Galeriile fondului plastic din Deva un complex sculptural deosebit de interesant și valoros. Lucrarea este inspirată de un foarte vechi motiv folcloric, cîndva avînd o funcție magică, specific nu numai ariei hunedorene, ci întregului spațiu transilvan, cunoscut sub diverse denumiri: Alimori, Leuca-Moroleuca, Strigarea moroaielor ș.a. Astăzi, acest obicei nu mai păstrează decît caracterul inițial de spectacol, și o finalitate satirică, etic moralizatoare.

În primăvară, statul bătrînilor hotărăște care din locuitorii satului vor fi „strigați" de grupuri de flăcăi, distribuiți pe dealurile din vecinătate. Aceste „strigări" au scopul de a desvălui tarele oamenilor, urmărind net aspectul etic, ca finalitate utilitară.

Ioan Șeu este primul sculptor care ilustrează plastic acest motiv străvechi, ceea ce conferă lucrărilor sale și un aspect de originalitate. Piesele, lucrate în lemn de esențe varii, de mari dimensiuni, poartă denumiri ca: „Statul bătrînilor", alcătuit din trei sculpturi separate, a căror mimică și mobilitate liniară le imprimă o tentă hieratică; „Grupul flăcăilor strigători" — unitar, dispus pe un trunchi comun, de expresivitate și forță psihică — „Grupul feme lor" care așteaptă să fie strigate — dispus tot pe un trunchi unic, în linii ce redau tensiunea lăuntrică a unei așteptări tematoare — „Moroniță", o singură piesă, dublă ipostază a omenescului și a unei posesiuni de forțe „magice" — „Nevinovăția", siluetă esențializată a unei fete-fecioare, ale cărei modulații calde, redate prin forme curbe, îi conferă o aură lirică — „Femeia și bărbatul" simbol al vieții morale integre și „Motivul focului" — singura piesă abstractă, printre celelalte marcate de un realism de calitate — piesă care, în intenția autorului, poate ți — și pare a fi — un motiv al „zburătorului, al purificării prin ardere interioară. Sublinez, ca trăsături componente ale unei realizări de certă valoare estetică, diversitatea și forța stărilor psihice, dăltuite în lemn, expresivitatea, caracterul monumental și aerul de grandoare, simplitatea și emoționalitatea acestei temerare încercări și realizări plastice

IV MARTINOVICI

Banatica

SENTIMENTUL UNITĂȚII NAȚIONALE

Pe drumul de înfăptuire a statului național unitar român, Unirea de la 1859 și Războiul pentru neatîrnare din 1877 — 1878 se înscriu ca cele mai naționale acte istorice în viața românilor, de pînă atunci. Idealul secular al unirii îl înfăptuiește pentru o clipă, Mihai Viteazul, în anul 1600. Nici secolul care urmează nu este mai liniștit. Afirmarea conștiinței naționale se conturează și pe fundalul acestui secol prin acel „Supplex libellus Valachorum", petiție redactată la 1791 de românii transilvăneni, prin care se adresau împăratului Leopold al II-lea și dietei din Cluj, cerînd egalitate și drepturi cu ale celorlalte naționalități conlocuitoare. Cererile de egalitate se bazau pe dreptul autohtonității lor pe aceste locuri, de la începutul începuturilor lor. Răscolitoarea cerință legitimă se conturează în deplină claritate pe Cîmpia Blajului unde, din pieptul miilor de români adunați acolo, a răsunat ca un singur glas: „Noi vrem să ne unim cu țara".

Printre românii bănățeni, această idee a mijit destul de timpuriu. În școli, în lecțiile lor, învățătorii subliniau originea comună a poporului român. Cunoscutul cărturar, Dimitrie Țichindeal se exprima adesea în îndemnuri patetice asupra unirii tuturor provinciilor românești. De asemenea, Eftimie Murgu sublinia, cu diferite prilejuri, necesitatea unirii poporului român aceasta fiind una din condițiile izbînzii în acțiunea revoluționară.

Cam în aceeași perioadă cu Eftimie Murgu, la anul 1833, un alt bănățean, Damaschin Bojincă, jurist și publicist, trece în Moldova, la cererea lui Gheorghe Asachi, unde lucrează ca al doilea jurist consult al statului și ca profesor de drept civil și roman la Academia Mihăileană. El se număra printre adepții **„Societății prietenilor poporului"** din Polonia, care se extinsese și la noi și care își formulase un program ce prevedea unirea celor trei țări române într-o republică democratică și abolirea tuturor relațiilor feudale. Zaharia Carcalechi, Gh. Barițiu, D. Bojincă, învățătorul bănățean Mara întrețineau legături cu cei din Țara Românească, stîrnind îngrijorarea despotului austriac Metternich. Privind activitatea progresistă a lui D. Bojincă, nu este întîmplător faptul că acest cărturar, în anii 1860—1861, deține funcția de ministru al justiției în guvernul domnitorului Alexandru Ioan Cuza. Înflăcăratul poet și publicist bănățean, Iulian Grozescu, vizitează Bucureștiul în timpul domniei lui Cuza, cînd acesta a înfăptuit unirea, printr-o serie de acte de guvernămînt (contopirea adunărilor de la Iași și București într-un parlament unic, numirea unui singur guvern și fixarea capitalei noului stat la București), operă începută în anul 1859. Grozescu a trecut Carpații mai întîi în anul 1861 și s-a întors acasă abia în 1862. Iată cum descrie el emoția ce l-a copleșit atunci: „Am trecut granițele afurisite ce despart pe frații de un singe și de-o mamă, eram pe pămîntul României". În timp ce domnitorul Cuza dorea împroprietărirea țăranilor, boierii conservatori se împotriveau acestei reforme. Atitudinea poetului față de aceste evenimente o aflăm din **„Poșta română"** (I, nr. 8): „Vai acelora ce se încumetă a pune stavilă torentului puternic al democrației de care sînt pătrunse astăzi toate popoarele deșteptate la conștiința lor națională și care mereu se întinde ca o căldură binefăcătoare, spre a deștepta și susține viața omenie ce părea a fi osîndită să nu mai trăiască, ci să vegheze fiind sclavă ambițiilor usurpători ai drepturilor umane".

Un alt bănățean, pictorul Nicolae Popescu, originar din comuna Zorlențul Mare, a executat un proiect de compoziție, „care milita pentru ideea Unirii tuturor provinciilor românești", oglindind starea de spirit a ardelenilor și bănățenilor cu privire la necesitatea actului de la 1859 [1]). Pictorul este iubit și de marele animator cultural și patriot din Ardeal, Iosif Vulcan, căci artistul bănățean „nutrea gînduri unioniste și conștiința sa națională nu se limita la granițele regiunii natale" [2]). Într-o schiță executată în anul 1864, la Oradea, în vederea unei compoziții proiectate, Nicolae Popescu sugerează unirea tuturor provinciilor românești, Muntenia, Moldova cu cele trei provincii înfeudate imperiului austriac, Bucovina, Ardealul și Banatul.

Dintre bănățenii care au scris despre evenimentele anului 1859 merită să fie amintit și Teodor V. Păcățian, istoric și publicist. În **„Cartea de aur"**, volumul I, el se ocupă de cele mai importante evenimente politice ale anului 1859, arătînd că „Evenimentul cel mare pentru întreg neamul românesc a fost însă în anul acesta alegerea lui Cuza de domn, atît al Moldovei cît și al Munteniei, prin ce s-a făcut începutul Unirii Principatelor Române".

O seamă de publicații bănățene au cinstit în decursul anilor actul unirii printr-un mare număr de articole inserate în paginile lor. De pildă, ziarul **Controla** din Timișoara (nr. 65 din 1899) se ocupă de personalitatea lui Vasile Alecsandri „care a fost strîns legată de însăși viața poporului român, la strălucirea istoriei căruia el a contribuit timp de 50 de ani, ca bun patriot și ca poet de mare talent". Operele literare care oglindesc Unirea Principatelor și-au găsit o largă răspîndire în ziare, reviste și calendare apărute în Banat. **Ioan Roată și Vodă Cuza, Ioan Roată și Unirea** de Ion Creangă, erau cunoscute de cele mai largi pături ale poporului, din calendare și broșurile publicate chiar în Banat. Încă din secolul trecut, „Hora Unirii" figura în repertoriile renumitelor coruri din Lugoj, Chizătău etc.

1. G. Oprescu: Contribuții noi la istoria picturii românești în a doua jumătate a secolului al XIX-lea
2. Ion Frunzetti: Pictori bănățeni din secolul al XIX-lea. București, E.S.P.L.A., 1957, p. 90.

FLORIAN MOLDOVAN

Panoramic

● La secția de etnografie din Bastionul Cetății, astăzi la ora 17 are loc vernisajul expoziției «„Tricolorul" în arta populară bănățeană". Referenți : conf. univ. dr Marius Bizerea, „Despre tricolorul românesc de-a lungul veacurilor". Aurel Turcuș „Despre motivul decorativ tricolorul în arta populară bănățeană" Manifestarea culturală mai cuprinde un program artistic, dedicat „Unirii". ● **În cinstea Unirii Principatelor Române**, cenaclurile reunite ale Casei de cultură a studenților, sindicatelor și Casei de cultură „Lira", grupuri folk, actori ai Teatrului Național, elevi ai Școlii populare de artă, vor susține un spectacol festiv de muzică și poezie, azi, la orele 16, în sala Clubului C.F.R. ● **Primul din seria concertelor** susținute de cadrele didactice ale Facultății de învățămînt pedagogic, secția muzică, este un **Concert de concerte,** care va avea loc luni, 26 ianuarie, în sala Liceului de muzică. Solist — Herbert Habenicht, dirijor Damian Vulpe. ● **Corola de minuni a lumii"** (Ed. Facla), noul volum al Alexandrei Indrieș, consacrat operei poetice a lui Lucian Blaga, a fost lansat ieri la librăria „Mihai Eminescu". Cartea a fost prezentată de poetul Mandics György. ● **Expoziția de pictură** a artistului timișorean Leon Vreme este găzduită de galeria „Paleta" din Reșița. ● **Prima ședătoare-spectacol** a Cenaclului Ridendo va avea loc tot luni, 26 ianuarie, în Sala de marmoră a Casei prieteniei, la orele 18. Își vor da concursul membrii cenaclului, grupul folk „Orizont" (Adrian Cojocaru și Radu Romeo), precum și actori ai Teatrului Național. ● **La Galeriile de artă ale orașului** a fost vernisată expoziția personală de pictură — Simion Lucaciu. În deschidere a vorbit lect. univ. Deliu Petroiu. ● **Au fost decernate premiile** concursului „Zilele teatrului de amatori" — faza județeană. Transcriem : Așezăminte culturale — premiul I — Casa de cultură a municipiului Timișoara și Casa de cultură Buziaș ; cămine culturale — premiul II — Chevereșul Mare și Peciul Nou ; sindicate — premiul I — Clubul C.F.R., premiul II — Întreprinderea poligrafică „Banat". Juriul a mai acordat un premiu pentru regie și interpretare Casei de cultură a municipiului Lugoj. ● Cu prilejul ieșirii la pensie a profesorilor de limbă română — cu o îndelungată și meritorie activitate didactică — **Georgeta Birăescu, Ileana Cernescu, Elena Crișan, Livia Garcea, Constanța Martin, Mariana Popa, Traian Turcu,** sindicatul învățămînt și cenaclul cadrelor didactice din Timișoara au organizat o festivitate în sala liceului de muzică. Au luat cuvîntul **Pavel Petroman,** inspector general-adjunct, **Maria Petrașcu,** președinta sindicatului învățămînt.

ARIADNA

CENACLUL ASOCIAȚIEI SCRIITORILOR DIN TIMIȘOARA

La ședința din 20 ianuarie s-a citit proza științifico-fantastică : fragmente din romanul „Pădurea scorpionilor" de Ovidiu Surianu. Referent A. Lillin. Au participat la discuție : Cornel Ungureanu, Nicolae Țirici, Alexandra Indrieș, Sofia Arcan. Ședința a fost condusă de Mircea Șerbănescu.

În viitoarea ședință de cenaclu va citi Paul Eugen Banciu, proză.

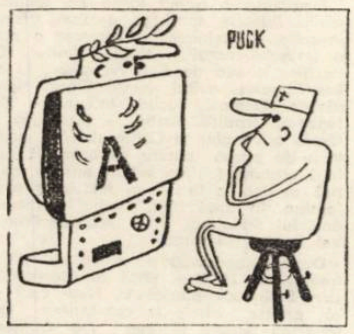

Corespondența

Remus Furdian : Vă mulțumim pentru aprecieri. Nu expediem la domiciliu răspunsuri la poeziile trimise de corespondenții noștri, ci numai în colțul acestei pagini. Cei care, dintr-un motiv sau altul, nu vor încă să-și divulge sau să-și popularizeze numele, își pot alege un pseudonim de lucru. Versurile Dvs. au unele sclipiri, mai evidente în poezia **Rotire.** E nevoie de multă muncă și studiu. Mai încercați.

Rosita Măgărdician : Poeziile Dvs. por a mărturisi o bună familiarizare cu tehnica versificației. Sînt multe versuri de o remarcabilă acuratețe, ca în **Numai el rămîne,** de pildă, care are un final de revelatoare sugestii. Am sublinia apoi poezia **Somn ușor, Uriaș,** dovedind posibilități certe. Ar trebui să vă reprimați tentația explicitării, uneori deconcertantă, cum și cerul de sfătoșenie. Mai trimiteți.

Dăioni Tiberiu : Menținîndu-ne aprecierile anterioare, trebuie să spunem că versurile Dvs. sînt, de cele mai multe ori, o înșirare arbitrară și prețioasă de cuvinte, dacă nu chiar un delir de vocabule fără sens, ca în aceste șire : „Prin sceptre enigmatice cuvintele sorb diluvii / de-ambrozie și nectar cînd zeii viziunilor raste / se-nfruntă cu timpii ascunși printre amfore de-argint" etc.

Amalteea : Găsim multă sensibilitate și fantezie în poemele Dvs. Dacă ați adînci sentimentele sau „stările" pe care vreți să le comunicați și dacă ați fi într-adevăr preocupată de mijloacele de expresie ale poeziei, rezultatele ar fi, nu ne îndoim, cu mult mai bune.

Constantin Mărăscu : Din nou, semne bune, dar încă sub nivelul atins cîndva. Poeziile sînt fie dilatate, fie lipsite de curentul proaspăt de altădată. Mai așteptăm.

Porumbescu Gheorghe : Scrisoarea Dvs. vă arată frămîntat de multe probleme. Unele din aceste probleme sînt abordate și-n versurile trimise, nu lipsite de un anumit patetism, însă de un nivel literar modest. Am remarca începutul poeziei **Unde e pace.**

Atticus : Dacă Dvs. înșivă nu simțiți o incintare deosebită pentru versurile trimise, noi ce să mai spunem ? Nu putem fi de acord că „talentul, adică lucrul cel mai important, e „hotărît" dinafară, depinzînd de împrejurări și de oameni" etc. Sîntem, dimpotrivă, de părere că „lucrul cel mai important" depinde de însuși autorul lucrărilor trimise, de talentul, cultura și munca lui, de conștiința sa artistică, de seriozitatea cu care abordează actul literar. Trecînd la versurile Dvs., vom spune că ele nu sînt lipsite de anumite calități, însă par scrise în grabă, neglijent.

ANGHEL DUMBRAVEANU

Mica antologie

LIANA NICOLAE

RENAȘTERE

Pentru că mi-am pierdut umbra,
Voi sparge nisipul piatra și o parte de mare,
Voi cerceta și norii
Ce au coborît spre rîuri
Să ia o gură de apă.
Vor veni și oamenii
Să-mi caute umbra
În spații de-ntuneric
Și-o vor așeza
Pe o bucată de tăcere
La lumina pămîntului.

APA VIE

Pe malul lacului
Salcia îmbrățișează
Dansul soarelui.

Pe luciul apei
Umbre de nuferi
Freamătă în
Cîntul greierilor.

Păsările primăverii
Își iau zborul
Salutînd natura
Și doar adîncul apei
Le răspunde.
Pe strunele cerului
Luceferii cîntă
Mereu, mereu aceeași melodie.
Vîntul doarme.

Și doar noi însetați,
Căutăm apă vie,
La fîntîna revederii.

FÎNTÎNA PATRIEI

Fîntînă de iarbă și soare,
fîntînă cu ochi de străbuni,
fîntîna ta, patrie,
cît inima mea bolnavă de dor,
cît m-aș adăpa la gura ta,
să mă prefac într-un hotar de pace,
de-a lungul să găsești o mînă și o putere.

Mă opresc ;
flori picură lacrimi pe trupu-mi
prin adîncuri caut rîuri de lumină
le găsesc, ele trăiesc aici,
în fiecare piatră
în ochii copiilor, în ochii pămîntului liber,
fîntînă de iarbă și soare
fîntîna ta, PATRIE !

Urmări

Cu prof. univ. dr. doc. MIHAI POP

unul din cele mai importante centre etnomuzicologice din lume ; sînt cercetători străini care vin la noi nu numai pentru a studia folclorul românesc ci și pentru a-și însuși metode adecvate de cercetare în domeniul etnomuzicologiei. În domeniul folclorului literar, aplicarea acelor puncte de vedere noi, care tind, printr-o analiză sistematică să descopere logica internă a faptelor de folclor — și apoi să descopere semnele profunde ale culturii (apelînd la semiotică, teoria informației etc.) fac ca cercetarea etnologică românească să fie apreciată pe plan mondial. De multe ori metodele noastre de cercetare sînt preluate de etnologi din alte părți ale lumii. Rezultate remarcabile avem chiar și în domenii care nu au o îndelungată tradiție, cum ar fi cercetarea dansului popular de pildă. La noi s-au făcut primele încercări de a cuprinde dansurile populare într-un sistem semiotic. Pentru a ajunge la o cunoaștere globală a culturii populare, acum se fac cercetări foarte avansate asupra structurii sociale, asupra structurii familiei, ca bază a oricărui fel de cercetare a vieții culturale a unei comunități. Metoda noastră de cercetare, pe baza teoriei limbajului, se întemeiază pe ideea că toate formele de viață culturală sînt expresii ale relațiilor complexe dintr-o comunitate bine structurată.

— E oarecum surprinzător faptul că în acest larg context al cercetării culturii tradiționale, totuși investigațiile în domeniul culturii materiale populare, implicit, deci, în sfera etnologiei muzeale, mai suferă, încă, de un vădit anacronism, susținut, nu rareori, de diletantism.

— Dumneata ai dreptate. În ceea ce privește cercetarea culturii materiale tradiționale, lucrurile nu sînt atît de înaintate. Dar vreau să-ți amintesc că totuși în acest domeniu avem realizări ce merită a fi consemnate. Chiar în „Tibiscus-Etnografie", volum editat de Muzeul Banatului, fiind îngrijit de d-ta), există un studiu al cercetătoarei dr. Georgeta Stoica, elaborat într-o viziune modernă, de cercetare, referitor la evoluție și permanență în costumul popular din Banat. Această cercetătoare, în teza ei de doctorat asupra interiorului țărănesc a adoptat o analiză structurală a fenomenelor culturii materiale.

— Vorbiți-ne, vă rog, despre aplicarea metodei structuraliste în cercetarea culturii populare.

— Metoda structuralistă este o metodă de analiză a faptelor, o metodă care ajută la sistematizarea lor. Ajută să se înțeleagă care este sistemul lor concret de organizare, adică modelul, relațiile logice dintre elemente. Se disecă o realitate în datele ei pertinente. Pentru ca să diseci o realitate trebuie să ai o realitate, deci, să pornești de la un text. Pentru a desprinde sistemul general, disecarea trebuie făcută pe niște date foarte concrete. Cercetarea structuralistă este foarte greu să fie aplicată asupra unui domeniu, atunci cînd investigațiile tind să cuprindă un fond foarte general, fenomene de mare diversitate și o sumă de informații adunate, de cele mai multe ori, întîmplător, de-a lungul timpului, ca în etnografia muzeală bunăoară. Noi, în folclorul literar, am aplicat metoda structuralistă pe cazuri, nu pe generalități, unde se pot face tot felul de speculații. Acest lucru nu s-a făcut în etnografia muzeală.

— Cum poate depăși etnologia muzeală actuala situație privind activitatea de cercetare insuficient sincronizată la metodologia modernă ?

— Deocamdată, prin cursurile de perfecționare a muzeografilor. Am auzit că în cadrul acestor cursuri, organizate în anul trecut, s-au dat teme pentru lucrări științifice în perspectiva aplicării metodelor moderne de cercetare. Rezultatele au fost foarte bune, după cum au dovedit multe din lucrările de atestat susținute la Drobeta-Turnu Severin. Cred că în etnografia muzeală trebuie refăcută calea de la generalizări la fapte. Trebuie să ne întoarcem înapoi, să cercetăm din nou obiectele aparținătoare patrimoniului popular, străduindu-ne să le înțelegem sensul. Vrînd să înțelegem sensul, chestiunea începe să devină foarte complicată, începe să joace un rol important funcționalitatea, intervine necesitatea judecăților de valoare. Adică, n-aș zice că metoda structuralistă este unică, aceasta este doar un procedeu de analiză. Faptul trebuie luminat din mai multe perspective : a teoriei comunicațiilor, a funcționalității, a semioticii. Cred că o metodă nouă este, de fapt, o metodă complexă, care tinde să folosească sugestiile fertile ale tuturor metodelor, care converg spre același scop.

— Și cu toate acestea, adică, oricît ar stăpîni cercetătorul metoda cea mai adecvată de cercetare, dacă el nu are o viziune globală etnologică, nu va putea să releve complexitatea semnificațiilor faptelor cercetate într-unul din domeniile culturii populare, în care este specializat. În acest sens, cred că sînt deosebit de importante și de actuale precizările făcute de dumneavoastră în unele intervenții din ultimul timp privind „absurda separație dintre cultura materială și cultura spirituală" (Prefață la Romulus Vuia „Studii de etnografie și folclor", I, Buc., 1975, p. XI). Mai cu seamă anumiți cercetători ai culturii materiale tradiționale sînt cantonați încă în empirismul „absurdei separații" a celor două mari domenii a „culturii negramaticalizate", ca să folosesc denumirea propusă de d-voastră pentru etnologie.

— Așa este. Și totuși sîntem competitivi pe plan mondial în materie de studiu a culturii materiale, pentru că noi avem posibilitatea nu numai de a elabora niște puncte de vedere teoretice, ci și de a experimenta și de a verifica aceste puncte de vedere, de a le aplica în cercetarea concretă. Pentru că putem face cercetări interdisciplinare, avînd în vedere și sistemul de organizare a cercetării științifice, și faptul că am moștenit o avansată metodă de cercetare sociologică de la școala profesorului D. Gusti.

— Cum considerați dumneavoastră că trebuie să se efectueze cercetarea interdisciplinară în etnologie ?

— Încercăm în momentul de față să găsim o soluție pentru ceea ce se cheamă o cercetare interdisciplinară a culturii populare, pe baza experimentării ipotezei noastre de lucru în cercetări concrete de teren. O cercetare interdisciplinară nu înseamnă pentru noi o cercetare a unei realități de către oameni care aparțin mai multor discipline, în care fiecare consemnează rezultatele cercetării făcute de pe poziția disciplinei lui, ci înseamnă o cercetare dintr-un punct de vedere unitar, într-o viziune unitară, pe care ipoteza noastră, bazată pe teoria limbajelor, poate să o dea unei cercetări. Deci, tehnici de lucru adecvate pentru fiecare domeniu, dar cu platformă metodologică bine armonizată. Am prezentat acest punct de vedere în America, într-o serie de conferințe pe care le-am ținut acolo, și unii dintre antropologii americani au fost foarte interesați să rețină ideea respectivă.

— Cum procedați dumneavoastră cînd faceți o cercetare etnologică de teren ?

— Într-o cercetare primul lucru este să determin structura comunității. Și o comunitate rurală este formată dintr-o serie de neamuri, adică de familii mari. Trebuie determinată întîi structura neamului și a familiei, nu numai ca sistem, ci și ca mod de funcționare. Pentru aceasta se cere determinat statutul fiecărei categorii și rolurile ce îi revin în viața neamului și a comunității, logica interrelațiilor între categoriile de statut și modul de funcționare a interrelațiilor lor. În raport cu statutul fiecărei categorii pot să determin oricare fenomen al culturii populare.

— Avînd în vedere intensul proces de valorificare a moștenirii etnologiei românești, care carte ați dori să vadă cît mai repede lumina tiparului ?

— Au fost editate lucrări fundamentale ale lui B. P. Hasdeu, Ov. Densușianu, D. Caracostea ș. a. Va continua publicarea lucrărilor lui R. Vuia. Acestor lucrări aș dori să li se alăture cît mai repede „Dacia preistorică" a lui N. Densușianu. Asta spre a se descătușa cercetarea noastră de strîmtorile folcloristicii pozitiviste, a sistematizărilor tipologice de tip vechi, a comparativismului de tip Manhard-Frazer și pentru a se relua unele ipoteze îndrăznețe ale acestui cercetător prea puțin luat în seamă pînă acum, prea repede uitat.

PREPELIȚA ALBĂ

Fragmente

I

Terenul a fost cumpărat și casa a fost construită, iar ei s-au căsătorit. Mary a întocmit un plan exact al grădinii și cînd lucrătorii l-au pus în aplicare, nu i-a lăsat singuri nici o clipă. Mary știa pînă în cel mai mic detaliu unde trebuie să se afle fiecare lucru. Și a mai desenat și conturul micului bazin, sub formă de inimă, cu marginile ca niște pante înclinate, în așa fel încît păsările să poată bea apă cu ușurință.

Harry o urmărea cu admirație. „Cine ar putea ști că o așa fată drăguță ar avea atîta îndemînare", spunea el. Acest lucru îi făcea plăcere, era foarte fericită, așa că îi spunea: „Poți să plantezi ceva ce îți place în grădină, dacă vrei". „Nu, Mary, îmi place foarte mult să văd cum gîndești tu. Faci exact așa cum îți place ție". Și de aceea îl iubea; dar, la urma urmei, era grădina ei. Ea o inventase, ea o dorise, ea aranjase toate detaliile, cu atîta grijă. N-ar fi fost, într-adevăr, de loc frumos dacă, de exemplu, Harry ar fi vrut niște flori care nu s-ar fi potrivit cu grădina.

În cele din urmă, gazonul a crescut, verde, iar cineraria din jurul stejarilor a înflorit în ghivecele îngropate. Micii arbori de fucsie au fost transplantați așa de grijuliu, încît nu li s-a veștejit nici o frunză. Mary a așteptat pînă cînd totul a fost gata, exact așa cum plănuise în mintea ei; și, atunci, într-o seară, cînd Harry s-a întors acasă de la slujbă, l-a condus la scaunul de lîngă fereastră. „Vezi", a spus ea, blînd. „Iată grădina, așa cum am vrut-o eu". „E frumos", a spus Harry. „Foarte frumos". „Într-un fel, îmi pare rău că e gata", a spus ea. „Și totuși mă bucur nespus. Nu o să schimbăm niciodată nimic, nu-i așa Harry? Dacă un arbust moare, vom pune altul exact la fel în același loc". „Ciudată mai ești tu", a spus el. „Ei bine, vezi, m-am gîndit așa de mult la ea, încît e o parte din mine. Dacă s-ar schimba ceva, ar fi ca și cum s-ar rupe ceva din mine".

El întinse mîna să o mîngîie și pe urmă și-o trase înapoi. „Te iubesc atît de mult", a spus el și pe urmă s-a oprit. „Dar mi-e și frică de tine".

Ea zîmbi în tăcere. „Ție? frică de mine? Ce am eu de ți-e frică?".

„Ei bine, într-un fel nu pot ajunge pînă la tine. Ai ceva de nepătruns. Probabil că nici tu nu știi despre ce este vorba. Ești ca și grădina ta — ceva gîndit și foarte precis. Mi-e teamă să mă mișc prin jur. Ți-aș putea distruge unele plante".

Mary se bucură. „Dragul meu", spuse ea. „Tu m-ai lăsat să fac așa cum vreau. Ai înghebat din locul acesta grădina mea. Da, mi-ești foarte drag". Și îl lăsă să o sărute.

III

El era mîndru de ea, ori de cîte ori venea cineva la masă. Era așa de drăguță, așa de perfectă. Vazele de flori erau minunate, iar Mary vorbea despre grădină cu modestie, ezitînd, ca și cum vorbea despre ea însăși. Uneori își ducea oaspeții în grădină. Arăta spre o fucsie. „Nu știam dacă va reuși", spunea ea, ca și cum planta era o ființă omenească. „A mîncat o mulțime de plante pînă s-a hotărît să-și revină". Și își zîmbea cu subînțeles. Mary era îngrijorată din cauza păsărilor. „Nu coboară din zbor să bea apă", se plîngea ea. „În orice caz, nu multe. Mă întreb, oare ce le ține la distanță?". „Probabil încă nu sînt obișnuite cu bazinul. Vor veni mai tîrziu. Probabil e vreo pisică prin împrejurimi". Se îmbujora la față și respira adînc. Buzele ei frumoase erau încordate de nervi. „Dacă e vreo pisică, o să pun niște pește otrăvit", exclama ea. „Nu voi lăsa nici o pisică să se atingă de păsările mele!".

Harry încerca să o liniștească. „Îți spun eu ce-o să fac. Voi cumpăra o armă pneumatică. Și dacă vine vreo pisică, vom putea s-o împușcăm; nu o vom omorî, dar va fi rănită, și nu se va mai întoarce".

„Da", a spus ea, mai calmă. „Ar fi mai bine așa".

V

. . . . . .

Seara Mary traversa gazonul înspre scaunul ei și se așeză. Putea auzi păsările adunîndu-se să coboare la bazin. „Să faci serate", se gîndi ea, „Să vii în grădina mea seara. Desigur că le place! Cum mi-ar mai place să vin în grădina mea pentru prima dată. Dac-aș putea fi doi oameni — „Bună seara, vino în grădina mea, Mary". „Vai, e foarte drăguț". „Da, îmi place, mai ales pe vremea asta. Fii liniștită, Mary. Nu speria păsările". Stătea tăcută ca un șoricel. Buzele îi erau întredeschise, în așteptare. În tufișuri prepelițele ciripeau ascuțit. Un grangur se lăsă pe marginea bazinului. Doi muscari cenușii au fișiit peste apă și au rămas tăcuți, în aer, bătînd din aripi. Și pe urmă au ieșit prepelițele, cu pași mărunți, ciudați. S-au oprit și și-au ridicat capetele, să vadă dacă erau în siguranță. Conducătorul lor, o pasăre mare cu o creastă ca un semn de întrebare, negru, a scos un sunet de trompetă, parcă spunînd „Totul e-n regulă" și grupul aterizează să bea apă.

Și pe urmă s-a întîmplat acel lucru minunat. Din tufișuri a ieșit o prepeliță albă. Mary a înghețat. Da, era o prepeliță, fără îndoială, albă ca zăpada. Da, era minunată! Un tremur de plăcere, o izbucnire de plăcere se înfiripă în pieptul lui Mary. Își ținu răsuflarea. Micuța prepeliță albă și delicată se îndreptă spre cealaltă parte a bazinului, departe de prepelițele obișnuite. Se opri și se uită împrejur și pe urmă își înmuie ciocul în apă. „Uite", țipă Mary, pentru sine, „E ca mine!" Un extaz nemaipomenit tremură în trupul ei. „E ca o esență a mea, o esență extrasă pînă la cea mai mare puritate. Trebuie să fie regina prepelițelor. Ea unește într-un singur lucru tot ceea ce mi s-a întîmplat mie pînă acum".

VI

În grădină aerul albastru deveni purpuriu. Mugurii de fucsie străluceau ca niște luminări mici. Și pe urmă o umbră cenușie ieși din tufișuri. Gura lui Mary rămase întredeschisă. Stătea paralizată de frică. O pisică cenușie ieși tîrîndu-se din tufișuri și se îndreptă spre bazin și spre păsările care obișnuiau să bea apă. Mary privea cu teamă. Mîna i se ridică spre gît. Pe urmă își rupse paralizia. Țipă îngrozitor. Prepelițele își luară zborul cu aripile tremurînde. Pisica se retrase în tufișuri. Și totuși Mary striga și striga. Harry ieși din casă exclamînd, „Mary! Ce s-a întîmplat, Mary?". Se cutremură cînd el o atinse. Începu să plîngă isteric. El o luă în brațe și o duse în casă, în camera ei. Zăcea tremurînd pe pat. „Ce este, dragă? Ce te-a speriat?" „A fost o pisică", răspunse ea, plîngînd. „Se tîra spre păsări". Se ridică în capul oaselor; din ochii ei ieșeau flăcări. „Harry, trebuie să pui niște otravă. Deseară, neapărat să pui niște otravă pentru pisică". „Întinde-te pe spate, dragă. Ai avut un șoc". „Promite-mi că vei pune otravă". Se uită atent la el și observă o lumină rebelă în ochii lui. „Promite-mi". „Draga mea", încercă el să-și ceară scuze, „Ar putea s-o mănînce vreun ciine. Animalele suferă teribil cînd sînt otrăvite". „Nu-mi pasă", exclamă ea. „Nu vreau nici un animal în grădina mea, de nici un fel". „Nu", spuse el. „Nu pot face așa ceva. Dar mă voi scula devreme mîine limineață. Îmi voi lua noua armă pneumatică și voi trage în pisica aceea, să nu se mai întoarcă. Arma pneumatică trage bine. Va face o rană pe care pisica nu o va uita". Era primul lucru pe care el îl refuzase vreodată. Ea așteptă pînă cînd i se calmară nervii și pe urmă îi spuse. „Dragul meu, a fost o prepeliță albă în grădină". „O prepeliță albă? Ești sigură că n-a fost un porumbel?". Așa era întotdeauna. Strica totul de la început. „Cunosc prepelițele", spuse ea. „Era foarte aproape de mine. O prepeliță albă".

. . . . . .

Soneria de la ceasul deșteptător o trezi pe Mary dimineața. Era încă întuneric în camera ei, dar putea vedea lumina cenușie a dimineții prin fereastră. Îl auzi pe Harry îmbrăcîndu-se în liniște. Trecu în vîrful degetelor pe lîngă ușa ei și ieși, închizînd ușa încet, de teamă să n-o trezească. Purta noua armă strălucitoare în mînă. Aerul de dimineață, proaspăt și cenușiu, îl făcu să păsească cu grijă pe gazonul umed. Se îndreptă spre colțul grădinii și se așeză pe burtă în iarba umedă. Grădina se lumină. Prepelițele ciripeau metalic. Prepelițele se apropiară de marginea arbuștilor și își ridicară capetele. Pe urmă conducătorul spuse „Totul e-n regulă" și grupul săltă cu pași repezi spre bazin. Puțin mai tîrziu prepelița albă le urmă. Se îndreptă spre cealaltă parte a bazinului și își înmuie ciocul, după care își dădu capul pe spate. Harry își ridică pușca. Prepelița albă își scuturâ capul și privi înspre el. Arma pneumatică răsună cu un șoptit răutăcios. Prepelițele zburară în tufiș. Dar prepelița albă căzu, tremură o clipă și rămase nemișcată pe gazon. Harry se îndreptă încet spre ea și o ridică. „N-am vrut s-o omor", își spuse el. „Voiam doar s-o sperii".

Traducerea și prezentarea
DAN MANOLESCU

Din volumul **The Long Valley**
Transwoorld Publischers London,

Scriitori pe glob

John Steinbeck
1902—1969

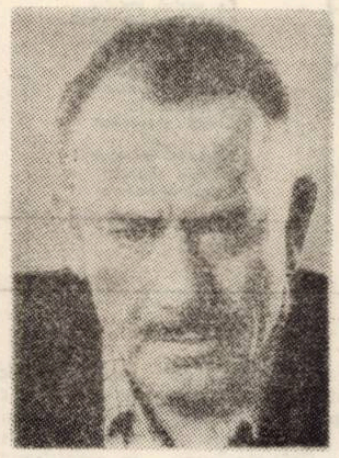

Se vor împlini în curînd 74 de ani de la nașterea lui John Steinbeck — nume de rezonanță în romanul american al secolului nostru. Scriitorul s-a născut la Salinas, lîngă Monterey, în California unde, de fapt, și-a petrecut cea mai mare parte a vieții.

Exprimînd o gamă largă de sentimente — mînie, bucurie, tandrețe, erotism, tristețe, melancolie — Steinbeck a încercat o panoramă a ținutului natal — ținutul dintre Oceanul Pacific, la sud de San Francisco, la nord de Los Angeles, avînd munții Sierra Nevada la răsărit. Oameni, locuri, întîmplări, obiceiuri, legende tradiții, limbaj — toate vin să contureze o imagine a Californiei. Și, poate, mai mult de aceea, pentru că a reușit să aducă în literatură (cu un talent narativ de excepție) un loc, o lume, un fel de a vorbi californian. În anul 1962, cînd împlinea 60 de ani, lui Steinbeck i s-a acordat Premiul Nobel pentru literatură.

După o perioadă de cîțiva ani de studiu fragmentat (1919 — 1925) la Stanford University Steinbeck pleacă la New York. Lucrează, printre altele la construirea faimoasei Madison Square Garden. Dar California l-a atras mai mult decît își închipuia și, reîntors acasă începe să scrie: „Cupa de aur" (1929), „Păpușile raiului" (1932), „Tortilla Flat" (1935), „Despre oameni și șoareci" (1937), „Valea cea lungă" (1938), „Fructele mîniei" (1939), „Cannery Row" (1944), „La răsărit de Eden" (1952), „Iola dulce" (1954), „Iarna vrajbei noastre" (1961).

„Scrisul unui om este el însuși. Un om bun scrie cu bunătate. Un om de nimic scrie josnic. Un om bolnav scrie bolnav. Și un om înțelept scrie înțelept". Iată o afirmație care-l definește atît de bine pe John Steinbeck, omul și scriitorul.

John Steinbeck **The Long Valley**, Transworld Publishers, London. 1969 p. 21 — 36

Mapamond

DIN ÎNSEMNĂRILE UNUI PSIHIATRU-HIPNOTIZOR
(II)

Cîte feluri de priviri puternice există? De ce o anumită privire mi se pare mai pătrunzătoare? Oare pentru că prin simpla sa automatică fiziologică poate să mă cutremure, sau pentru că o astfel de privire este considerată pătrunzătoare, și mie chiar mi se pare acum? În ceea ce mă privește, pot să spun că am avut noroc în acest sens. Dar foarte mulți hipnotizori au o înfățișare cu totul obișnuită; nimic demonic, niciun fel de excentricitate...

Dorința mea de a mă ocupa de psihiatrie, inițial, n-avea nici o legătură cu hipnoza. Dar, în timpul experiențelor pe care le efectuam în cadrul cenaclului nostru de psihiatrie, am făcut cunoștință cu colegul D., mai tînăr cu un an decît mine, dar deja un psihoterapeut — demonstrator iscusit. Înalt, drept, cu gîtul lung și păr des, cu ochelari fumurii, era suspect de inteligent. Totuși n-avea în el nimic exagerat, nimic demonic, nimic care să te oprime. Ochii îi avea chiar șfioși, oroape că nici nu le distingeam culoarea. Prima mea impresie era: De ce se respiră atît de ușor în prezența acestui om? Ce relaxare, ce amabilitate! Dar în sine și pentru sine. Respiră, dar nu te exhiba! Era încet. La cinci gesturi ale unui om obișnuit revenea un gest de-al lui, dar niciodată nu se simțea vreo sforțare sau reținere: în încetineala lui te cufundai ca într-o pernă, neobișnuit de moale; o încetineală plastică. El mi-a arătat cu multă amabilitate ce va să zică hipnoza. Deci, mă aflam într-o încăpere izolată fonic, semiobscură (hipnotarium). Stam pe o margine de scaun, aproape fără să respir. Ni se aduce o pacientă: femeie tînără, vorbește coerent, demn și vioi. Se vede că îl divinizează pe colegul meu, nu s-ar zice că e bolnavă. Îi spune „Întindeți-vă puțin". Tăcere. Puls. În mîna întinsă ține o cheie. „Acum atenție, priviți fără să clipiți vîrful cheii. Cu atenție, nu clipiți"... Și atunci începe un ciudat impact cu timpul. Timpul începe să pulseze. Eu pulsam împreună cu el... opt... Valuri calde de relaxare. Ceață în cap... Acesta era termoritmul hipnotic, timbrul hipnotic, o muzică depănată generos de o voce... Putea să fie vorba de orice, de fapt cuvintele nu trebuie să fie tocmai acelea pe care le pronunța colegul meu... erau doar modulații minunate... — ... zece... mîna cade„ dormiți adînc și liniștit. Nu, nu doream să dorm, dar pur și simplu mă aflam în transă și cu întreaga mea ființă simțeam ce bine ar fi să dorm.

Pacienta dormea adînc pe cînd colegul meu începu să converseze cu ea: — „Cum vă simțiți? „Excelent" și începu să sforăie. „Recitați-ne ceva" (începe recitarea). „Bine". Sforăitul continuă, „Cine a intrat în cameră"? (Evident, nimeni). „Fratele meu". „Întrebați-l ceva". „Noroc, Jenea, cum a fost astăzi la școală"? (Colegul îmi dă coate să-i răspund ceva. Eu mă eschivez înghițind în sec). „Am răspuns la matematică". „Tu cum te simți"? Sforăie. Ce se întîmplă acum? Colegul meu a uitat să-i transmită contactul și ea nu mă aude... Acum o face („veți auzi acum o altă voce"). Încă cîteva propoziții... Ea îmi răspunde... Apoi convorbirea se termină și începe tratamentul sugestional. Vocea colegului meu sună triumfal ca o orgă. „Din zi în zi vă simțiți tot mai liniștită și sigură. Vă crește încrederea în propriile forțe". Apoi îi comandă să se trezească. Și gata. Zece... cinci... unu!... „Oh, ce bine mă simt. Am dormit atît de bine... Vă mulțumesc! Pot să plec"?. „Ați visat ceva"? „Da de unde, am dormit ca un copil". „Bine. Puteți pleca". „La revedere". La ședințele cu ea colegul meu nu numai că sugestiona, ci căuta să descopere izvoarele ascunse ale conflictului, părțile profunde și bolnave ale psihicului.

După ce-am mai participat la cîteva ședințe de acest gen, m-am hotărît în fine să-mi iau și eu răspunderea unei asemenea „minuni". Îmi convine această ipostază de concentrare, liniște și uitare, o cascadă de situații totuși Sînt un chirurg, sau psihochirurg care lucrează cu instrumente fine, delicate, fără scalpel, doar prin cuvinte, mișcări, atingeri. Și altceva încă. Acolo, în cabinetul tău, fără vreo „armă" în mînă, tu ești un mag dar și Nimicul, devii zeu sau vierme. Și aici se poate lucra după sabloane Mulți hipnotizori lucrează în fel și chip, dar un psihoterapeut nu poate lucra astfel.

— (VA URMA) —

COLEGIUL DE REDACȚIE:
ION ARIEȘANU (redactor șef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRAGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. — TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon: 3—33—90, 3—33—76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index: 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările uniți-vă !

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVII ● 30 ianuarie 1976 ● Nr. 4 (414) 8 pagini 1 leu

SIMION LUCACIU

La cea de a șaptea expoziție personală – suita a fost deschisă în 1962, la cinci ani după debutul expozițional – Simion Lucaciu readuce, în cele peste 40 de uleiuri de la Galeria de artă din Timișoara, temele predilecte, Hunedoara și Marea, văzute și interpretate în mereu reînnoite imagini.

Reductibile în esență la stihiile focului și apei, care ritmează psihic întreaga selecție între încins și calm, corespunzătoare cromatic zonelor calde și reci, lucrările sînt învăluite deopotrivă într-o atmosferă densă de lirism. Evitînd tentația pitorescului, peisajele industriale și impresiile tematice adiacente („Subteran", „Siderurgie", „Nocturnă siderurgică") concentrează în viziunea pictorului (născut și crescut pe meleagurile evocate) esența acțiunii umane și a implicațiilor ei sociale, în disciplinarea și investirea cu noi sensuri a lumii minerale. Portretist sobru și viguros, Lucaciu intervine de data aceasta cu un repertoriu redus de figuri – un oțelar și cîteva chipuri energice de pădurence.

(Continuare în pag. 6)

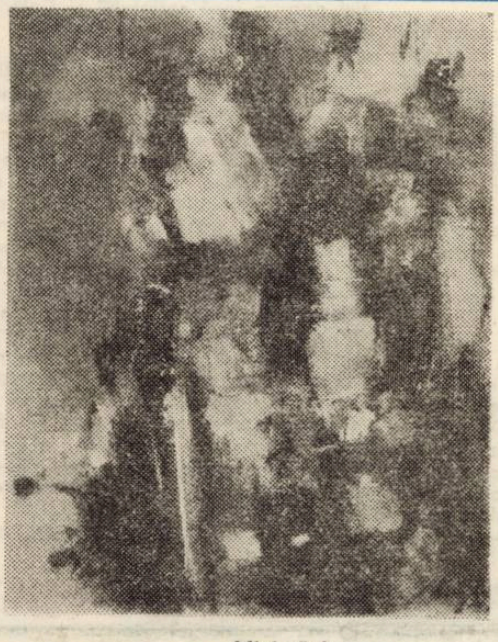

Minieră I

Ilustrațiile din acest număr aparțin artistului plastic SIMION LUCACIU

Democrație și progres

Cronica acestui ianuarie înregistrează, pe fondul pulsului continuu al activității productive, desfășurate în toate sectoarele vieții economice sub semnul întrecerii socialiste, efervescența specifică pregătirii marilor evenimente din viața țării. Înscris în procesul de adîncire a democrației socialiste a României ca moment important, marcat de tot mai larga participare a maselor la înfăptuirea obiectivelor Programului partidului nostru elaborat de Congresul al XI-lea, la conducerea treburilor obștești, Congresul consiliilor populare județene și al președinților consiliilor populare, ce va avea loc peste puțină vreme, trăiește febra pregătirilor prin acțiunile ce au loc în toate localitățile. Evenimente de largă respirație democratică, primele conferințe ale consiliilor populare, desfășurate de curînd au reprezentat o importantă etapă în pregătirea Congresului.

Județul Timiș, în care muncesc alături români, germani, maghiari, sîrbi a trăit recent evenimentul primei Conferințe a consiliilor populare, moment plin de semnificații pentru ascensiunea viitoare a județului în spiritul democrației socialiste. Conferința a dimensionat, cu pregnanță realizările obținute în cincinalul precedent în toate domeniile vieții economico-sociale ale județului, cadrul concret al dezvoltării județului în actualul cincinal, obiectivele majore ce stau în fața oamenilor muncii din acest colț de țară, în conformitate cu planul în profil teritorial, sarcinile ce revin consiliilor populare, deputaților, în conducerea activității din toate sectoarele de activitate.

Expresie a procesului amplu al împlinirii pe care îl trăiește România de azi, planul în profil teritorial urmărește repartizarea mai judicioasă a forțelor de muncă pe teritoriul fiecărui județ, și, mai mult decît atît, înflorirea fiecărei localități, fiind corelat cu însăși ridicarea României spre nivelul țărilor dezvoltate ale lumii. În cadrul conferințelor au fost analizate și dezbătute, sub acest unghi, eficiența investițiilor, schițele de sistematizare ale teritoriului și localităților, gospodărirea fondului forestier și apelor, pregătirea forței de muncă, creșterea nivelului spiritual al oamenilor muncii. Enumerînd aceste obiective avem imaginea paletei largi pe care o cuprinde dezvoltarea rațională a tuturor județelor țării, avem reflectarea sensurilor „părții" ce se identifică „întregului", posibilă doar în climatul unei democrații socialiste.

O societate avînd în centrul ei omul, viața lui, ridicarea nivelului său de trai, material și cultural, o societate care trăiește o dezvoltare a tuturor ramurilor sale, avînd o permanentă legătură între conducere și mase, urmărind perfecționarea relațiilor sociale, o societate ce are chezașe înaintării ei pe culmile civilizației, participarea conștientă, angajată a tuturor membrilor săi, reprezintă, în ecuația istoriei, un exemplu de dinamism, echilibru și putere.

ORIZONT

Convorbiri

Cu FRANCISC PĂCURARIU

– Francisc Păcurariu, în cei treizeci de ani și mai bine de cînd ne cunoaștem, ai desfășurat o activitate mai mult decît remarcabilă, atît pe linie de stat cît și pe tărîm literar : ai fost ambasador în mai multe țări din America latină și din Europa, directorul Direcției presei și culturii din Ministerul Afacerilor Externe și, în ultimul timp, Secretar executiv al Comisiei naționale pentru UNESCO ; ai publicat în acest răstimp nu mai puțin de șaptesprezece cărți, dintre care unele distinse cu importante premii literare (am citat Antologia literaturii precolumbiene, Premiul Asociației Scriitorilor din București, 1973 și densul roman Labirint, încununat cu Premiul Uniunii Scriitorilor pe anul 1974). Care este, după părerea ta, raportul dintre exercitarea unei profesiuni cu obligații și răspunderi precise, cu program fix, și munca de creație ?

– Scriitorul încearcă să construiască, prin creația sa, o anumită expresie a experienței sale existențiale, a chintesenței acestei experiențe, străduindu-se să dea formă estetică unui anumit raport cu lumea, cu existența, cu ceilalți oameni, cu el însuși. Pentru a reuși, condiția de bază e să aibă experiența existențială necesară, destul de bogată pentru a oferi materialul brut care, prin găsirea unui cifru estetic adecvat, se transformă în operă, adică într-un sistem de semnificații. Adică, pentru a mă raporta mai concret la întrebarea ta, scriitorul trebuie să aibă o bogată experiență de viață, o multilaterală cunoaștere a realității, a problemelor lumii, a oamenilor și a relațiilor umane. Sub acest unghi, o activitate, să-i zicem extraliterară, cu obligații și răspunderi care îl implantează în realitate, în problematica vie a țării și a momentului istoric prin care trecem, e deosebit de utilă. Pe de altă parte, însă, nici o experiență umană, oricît de bogată și de interesantă ar fi, nu prezintă nici un interes estetic dacă nu dobîndește formă, expresie artistică, adică nu devine operă. Iar procesul de trecere de la un material de teme și idei la operă este complex, implică un travaliu minuțios, o meditație gravă și plină de răspunderi, deci răgaz, timp. Iată de ce, pentru a împăca această contradicție dintre necesitatea de experiență și necesitatea de timp de claustrare, am făcut totul pentru a dobîndi, în lungii ani petrecuți în diplomație și în activitatea de stat, o experiență cît mai complexă, iar atunci cînd am ajuns la o anumită vîrstă, am făcut totul pentru a dobîndi timpul necesar pentru transpunerea acestei experiențe în operă.

– Activitatea ta literară îmbrățișează poezia, eseul și romanul. Cum se împacă preocupările divergente, mergînd spre trei genuri atît de diferite ? Nu e necesară o opțiune ?

– Căutînd modalitatea sa proprie de a exprima eternul dialog cu lumea, cu viața și cu moartea, scriitorul e supus unor tentații diferite, atras de posibilitățile oferite de diverse genuri, de gama mai largă de posibilități de a-și transforma experiența în expresie. În ceea ce mă privește, am simțit timp de decenii o atracție predominantă spre poezie, convins fiind că ea îmi oferă posibilitatea de a da forma cea mai sugestivă problematicii care mă frămîntă, în principal relația dintre om și timp. Am făurit în acești ani cîteva cicluri ample de poezii, dintre care doar cîteva au văzut lumina tiparului, celelalte așteptînd să fie publicate într-un volum care să le poată scoate în relief unitatea interioară, desfășurarea în trepte a demersului liric, a sondajului ontologic. Pentru a sublinia caracterul său specific, volumul se va intitula **Omul bîntuit de manuscrise**. Obsedat de poezie, eseul nu a constituit – în forul meu intim – decît o modalitate de a medita pe marginea travaliului meu poetic, de a sonda sensul și caracterul literaturii în opere exemplare. Pasiunea mea pentru America latină, importanța pe care a avut-o în viața mea contactul cu acest continent, a făcut ca modelele amintite să fie căutate în literatura de acolo. Sînt bucuros că procedînd astfel am putut aduce și o contribuție la cunoașterea acestei literaturi în țara noastră. De cîțiva ani, însă, centrul de greutate al preocupărilor mele s-a mutat spre roman. După experiențe migăloase și răbdătoare, paralele cu studiul foarte stăruitor al formelor actuale ale romanului, am ajuns la concluzia că acest gen proteic, și extrem de complex oferă cele mai largi posibilități de întrupare a experienței mele ontologice. Romanul poate azi să cuprindă tot ceea ce dorești să exprimi, de la problemele social-politice actuale, pînă la filozofie sau preocupări științifice, de la poezie pînă la dezbateri de idei. Am convingerea că nici un alt gen literar nu oferă cadre atît de largi și de elastice pentru cuprinderea problemelor vremii noastre. Iată de ce sînt hotărît că în următorii zece ani să-mi concentrez forțele asupra construirii unui număr de romane, care nu vor alcătui un ciclu, dar vor avea o preocupare centrală unică : situația omului în lumea contemporană, procesele complexe care au dus la poziția ontologică a omului de azi și perspectivele spre care se îndreaptă omul de mîine.

– Ai spus că în etapa actuală a vieții tale, cînd ai acumulat o bogată experiență a lumii și a oamenilor, te simți atras îndeosebi spre roman. La ce modalitate romanescă aderi ?

– O caracteristică a romanului de azi e luciditatea. Personal cred că romanul-povestire nu mai e azi decît rămășița unui ev apus al literaturii și că însăși complexitatea problemelor contemporaneității impune cu necesitate trecerea la romanul-experiment, adică la

Convorbire realizată de

PETRE PINTILIE

(Continuare în pag. 7)

Cuvîntul România

Visează semințe-n tăceri roditoare
amfore sparte sub pași de pămînt ;
sărut un cuvînt luminînd din izvoare
inimi și buze. Sărut un cuvînt.

De ei răsuflarea mi-o sprijin și cînt
limpede vin din tot ce mai doare...
Așa se întîmplă : ca o vindecare
de timp și de rana seminței din vînt.

Rugul de aur tînjind a-l atinge
sărut într-un cîntec credința că sînt,
drept, prin această lumină din sînge,
fiu și poet al acestui pămînt –

Prin suflet mă-nalț și sărut un cuvînt.

EUGEN EVU

1. Eugen Barbu este un poligraf pătimaş, iar serialele sale epice s-au constituit firesc, desigur fără vreun efort deosebit : în urma operelor de sinteză au rămas bruioane nefructificate, fişe nefolosite, pe care (pe bună dreptate) scriitorul n-a crezut de cuviinţă să le abandoneze. Din munca la **Şoseauna Nordului** şi **Facerea lumii** a apărut (poate) ideea serialului t.v. **Un august în flăcări ;** din munca pentru scenariu, şansa unui roman de aventuri în mai multe volume (deocamdată a apărut doar primul volum, **Războiul undelor**). Despre **Războiul undelor** critica literară n-a spus vreo vorbă mai acătării (a tăcut energic), deşi puteau fi semnalate pagini scrise strălucit, purtînd efigia sigură a lui Eugen Barbu. Pentru cunoscător nu era greu de observat care pagini au fost scrise „în colaborare" şi care nu. Din partitura proprie a **Războiului undelor,** Eugen Barbu extrage **Incognito** (vol. I : şi se pot obţine, din împletirea şi despletirea de situaţii a primului volum, exact atîtea volume cîte doreşte autorul). Marea iubire de spectacol, spectaculos, jonglerie, jongleuri a lui Eugen Barbu nu era, în **Războiul undelor,** de nimic stăvilită. În cunoscutele scheme ale romanului popular, Eugen Barbu încadrează personajele sale mai vechi. Ele îşi divulgă aci, pe larg, condiţia lor pămîntească (în aventuri uneori incredibile, justificate însă de legile genului).

În **Incognito** Eugen Barbu mai păstrează doar cîteva momente „poliţiste", reduce considerabil numărul femeilor fatale, impuţinează libaţiile oamenilor legii, extinzînd în schimb „documentarul", insistenţa asupra mediilor sociale. Evenimente şi personaje spectaculoase mai sînt (crime, răpiri, substituiri etc.). **Romanul de aventuri** este însă înlocuit de „ciné-roman". În drumul său către marele public, autorul îşi ia ca aliat **documente.** Temperînd spectacolul, Eugen Barbu nu renunţă la efecte tari. Dimpotrivă. Acestea sînt obţinute prin parafrazarea (parodierea) ori doar implicarea în acţiune a unor personaje binecunoscute ale istoriei anilor în cauză. Caricatura e o modalitate de lucru (personajele clasei suprapuse birfesc mult şi cu talent în **Incognito**) şi nimeni n-a reuşit, ca Eugen Barbu, să extragă din citatul de jurnal, atîtea ironii, atîtea zîmbete roase de ambiguitate. **Ciné-romanul** (aşa subintitulează Eugen Barbu **Incognito**) e un roman „jurnalistic", dacă roman jurnalistic ar însemna adeziunea eroilor la un **prezent** cu minuţie reconstruit : un prezent al anilor războiului în care străzile, blocurile, restaurantele, cu denumirile lor, ziarele, cu ştirile lor, evenimentele, înconjurate de legendele orale ale epocii dau, cel puţin cititorului tînăr de azi, senzaţia unor depărtări astrale. Numai cine a stat în arhive printre ziare vechi poate înţelege palpitanta aventură a descinderii într-un **cotidian** aparţinînd altor **vremi.** Serialele lui Eugen Barbu au marele merit

Eugen Barbu

INCOGNITO

(Ed. Albatros, 1975)

de a lega de **prezent,** prin reconstrucţie grijulie, materialul epic. Parodia **situaţiilor epice** consacrate de opere anterioare se înscrie în acelaşi cadru al ironiei. Acceptînd natura jurnalistică a romanului, subsumînd demersul romanesc unei spete colaterale (ciné-romanul) Eugen Barbu fixează parametrii unei perspective ironice dar şi autoironice (în ginta gazetăresco-scriitoricească nu există nici un erou, lichelismul cras sau rafinamentul decadent fiind poliţi unei mişcări lipsite, în genere, de substanţă morală).

2. Din **Princepele** trec în serialele lui Eugen Barbu – deci şi în **Incognito** – imaginile degradării. În stirpea ce înălţat o clasă socială, emblemele fanariote stăruie distinct. De partea opusă, vigoarea vulgară, izbucnirea plebee (strălucit colorată lingvistic) a stirpei cacofonice a lui Mizdrache. Ramurile arborelui genealogic al primilor trimit la Paşadia şi Pantazi ; a ultimilor, la Pîrgu. Tot din **Princepele** (degradările sînt implicate de noua rînduire socială) vin **relaţiile de putere :** prin vulgarizare, ele devin relaţii şefsubaltern. Ultimii parteneri ai cupluri-lor cultivă lichelismul, obedienţa ipocrită, zîmbetul onctuos. Slugărnicia poliformă şi „despotismul luminat" (deci **rafinat**), creaţii autonome, sînt abia în ultimă instanţă rezultantele perspectivei ironice.

Cum cartea e şi una a ierarhiilor, există şi o ierarhie a amorurilor (ministrul Ionescu-Tismana şi subalternul său Mizdrache se află, şi aici, pe trepte diferite). Liniştea conjugală a ministrului nu e tulburată de iubirile soaţei, între care se numără un fost boxeur negru, Bob Harvey, un tenismen, Margulius, un medic psihiatru, precum şi Armand Sachelarie (alias **Danacu :** ultimul primise derogare). Există, în **Incognito,** un roman consacrat fiinţelor vulgare, şi ele ierarhizate (cele mai multe dintre acestea existînd la Siguranţa statului) : un roman al dispreţului.

3. Demnitate în **Incognito** au doar cei angajaţi în lupta ilegală. Ca în **Facerea lumii,** descripţia lumii muncitoreşti, amănuntită, reconstituie biografii exemplare. Parte dintre eroii pozitivi aparţin încă serialului şi **Colonelul** (deus ex machina) ori **Tronaru,** trec prin aventuri emoţionante pentru marele public : drumul lor **către acţiune** are însă autenticitatea pe care foarte puţine dintre romanele de azi consacrate mediului muncitoresc o au.

4. **Incognito** este un roman ce se revendică dintr-o competiţie. care este aceea a romanului document. El păstrează toate trăsăturile şarjei competitive, trăsăturile unei ambiţii literare ce nu degradează un roman, ci oferă unui scriitor o prielnică relaxare între două opere ce reprezintă momente de vîrf ale literaturii române : **Princepele** şi (devansînd) **Săptămîna nebunilor.** Extraordinara parodie din **Princepele** se verifică în **Incognito** în structuri parodice, anexate documentelor. Condiţia acestora. condiţia articolului de jurnal, a citatului, trimite însă mereu către o zonă a opţiunilor ce aparţine **construcţiei.**

CORNEL UNGUREANU

Cronica literară

Ca orice poezie crescută pe un sol saturat de cultură, şi lirica lui Aurel Rău poate refuza, aparent, să îşi recunoască ascendenţii apropiaţi, nu şi condiţia generică, pe care un inconfundabil aer de familie caracteristic autorilor de formaţie livrescă o relevă. În lipsa unui prea evident elan tropic, poezia din ultimul volum, **Micropoeme şi alte poezii,** divulgă mişcarea concentrică, tensionată asupra propriei sale condiţii, intuiţia, încă, a unui lirism de o limpede intensitate intelectuală.

Eram înclinaţi, la lectura cîtorva dintre cărţile anterioare ale lui Aurel Rău, **– Pe înaltele reliefuri, Turn cu ceas şi Zeii asediaţi** – să atribuim artei sale lirice derivaţia dintr-un principiu „poantilist", contrastiv, intuind în peisajele îngheţate ale poemelor o încercare de a fixa, în realitatea dispărută a senzaţiilor, contururi definitive, inscripţii psihice menite să depăşească precaritatea unor momente privilegiate. În linia poeziei din volumele amintite, **Micropoeme şi alte poezii** conţine un efort, vizibil, de modernizare a expresiei poetice, introducînd un limbaj condensat, eliptic, reducînd notaţia la structuri nominale, la notaţii abrupte : **„Capră neagră pe creastă sus. / Cardiogramă, desenul salturilor ei, pe hîrtia albă / a zăpezii..." (Pseudokinegeticos).**

Natură cerebrală, prin excelenţă, poetul refuză declamaţia facilă a sentimentului. Urmînd mişcarea severă a sintaxei poetice, filtrînd, prin intelect, orice emoţie, orice vibraţie lirică, versul oscilează între notaţii dense. concentrate, parafraze şi comentarii reţinute, de o relevabilă tentă epigramatică : „ai parte, / ai carte. / rein – / temperarea : / vigoarea mîinilor" sau : **„Capul ce se pleacă...** şi toată noaptea / rîndunele-n cuibul lor ciripesc de săbii / şi de penaj şi de ouă şi... **nu-l taie...** / Şi vîntul dă şovăielii un ghiont" (**Poeţii vechi**).

Tendinţa este de simplificare, de esenţializare, prin renunţare la anecdotă : **„La firul dur de nisip, / la firul dur de nisip al zilelor şi nopţilor / în carne, ca un glonţ / / strop de gheaţă se face lacrima, / glob ceresc minim gheaţa – iar farul strigă, / marea leagănă"** (Naşterea perlei). În Micropoeme, indeosebi, percepţia devine acromă, peisajul este redus la mişcarea unor contururi. Autorul refuză metaforismul, o poemă se poate constitui aproape numai din notaţii neutre ; iată aceste imagini dintr-un posibil **Bestiar : „Noi nu-ntrebăm dacă-i place. / Ajunge că orice sunet e şi zvicnire. / Izbim din vătrai şi-i seară. / Iar larma, prin carnea cetăţii lui, / prin cîlţii ăcelor lui antene. / Cum ar plînge metamorfoze / ori ginţi dispărute şi fără scriere, / adulmecă luna plină ; / ascultă-n pămînt ca un arbore. / Noi nu--ntrebăm dacă-i place"** (În jurul ariciului). În mod excepţional, culoarea devine un mod de calificare ironică a unei situaţii existenţiale şi morale, nu

Aurel Rău

MICROPOEME

ŞI ALTE POEZII

(Ed. Dacia, 1975)

o calitate a materiei : **„Ce fericire să mergi sub luna roză pe lîngă riu. / Ce fericire ca prin oraşe streine prin ceaţă să priveşti cum / respiraţia ta există. / Şi-n preajmă lumea să-ţi pară... o mieluşea. / Şi canalia să se scarpine"** (Luna roză).

Invocarea categoriilor morale în legătură cu poezia lui Aurel Rău nu este, aşa cum cu o oarecare insistenţă s-a afirmat, nepotrivită. Chiar dacă atitudinea energică, „rigorismul moral", rămîn subtextuale. tonul poeziei acomodîndu-se meditaţiei, lăsînd impresia că este căutată vechea înţelepciune a umanităţilor, înspre care poetul pare a fi îndreptat de un „sentiment al timpului" : **„Umblă-n aprilie şi în mai, pe cîmpuri, / frate statornic florilor de măr, de cireş, de prun ; / adormi în plin soare pe stăvilar lîngă undiţă. / Nimic nu e fără sens în dialectica devenirilor. / / Şi lasă să te întreacă-n agoniseli toţi şi toate. / Din fuioare de sălcii groase îţi leagă la gît cravată / şi fredonează cu mestecenii şi cu plopii argintii. / O să vezi cît de simplu se-mpacă viaţa cu moartea. / / De lilieci, de şopîrle, de rouă nu te feri. / Înspre 50 de ani se poate să mai fii nebun. / Nu pierde luna mai şi aprilie, ţine minte. / Cai fluturîndu-şi coama sînt semnul că n-ai greşit"** (Înspre 50 de ani).

Cu discreţie melancolic, Aurel Rău îşi urmează tabietul reveriei în peisaje descărnate, recompuse sintetic, suprapunînd peste amalgamul de evenimente biografice subiecte livreşti, tablouri arheologice, folclorice, aluzii la pictură şi mitologie. Esenţiale în astfel de peisaje sînt strălucirea neaşteptată a unui concept, saltul de la vizual la abstracţiune, la fantazarea noţională, mişcarea abruptă a verbului, sintaxa precipitată ce anihilează imobilitatea cadrului. O intenţie de simbolizare, uneori. ca în acest poem erotic, vag ermetic, de o oarecare rezonanţă trakliană : **„Regele nou alerga prin cîmbru, / regina-l vedea cu sinii. / Perdeaua bluzei pierdea semnul răului / care-n nori de catran pîndea. / Regele îi putea prinde mîinile / şi gleznele, ca-n lasouri. / Dar ea vede numai cu sinii, / îl crede încă-ntre fulgere"** (Baba-oarba).

Nu peste tot poezia se naşte din intenţia de a fixa, simbolic, o stare sufletească sau un conţinut intelectual. Descripţia, schiţa de peisaj, plăcerea potrivirii ceremoniale a gesturilor, căutarea posturii poetice sînt, de cele mai multe ori, scopuri onorabile ale poeziei : „ochii deschişi cît meridianele / aprinşi cît o galaxie / dureros de fixaţi asupra punctului / unde arde mocnit un astru" **(Condiţie).**

Într-o climă de intelectualitate amabilă – debitoare aceleiaşi sensibilităţi meditative – se menţin şi „impresiile de călătorie" ale poetului, prilejuri de asociaţii cărturăreşti, de nostalgii în lumea clasicităţii : **„De prin cer privesc insula Psalà, / dintr-un car al lui Helios... / / Dintr-un car de otel – are numele / „Insula Ithaca" / / De pe insula Ithaca văd insula / Psalà în oglinzi de-albastru / (exact ca o stranie stea de mare, / ca o stea ce-a căzut în mare). / / Deci buna Ithaca o port cu mine / şi din ea privesc lumea ; / prin ferestrele ei văd eu lumea / cum insula Psalà. / / Şi astfel din calea mea vă pierdeţi, / Lestrigoni şi Ciclopi, / eu trec într-un car al lui Helios, / infern sfînt de ape !"** (Modern Odiseu).

LUCIAN ALEXIU

Marginalii

LIMITA DOSTOIEVSKIANĂ A LUI BALZAC

Fapt stabilit, reacţiile personajelor balzaciene pot fi explicate printr-o logică a cauzelor şi a efectelor. Încerc, mai jos, să comentez limita acestei logici, înţelegînd prin limită locul unde un teritoriu se încheie venind totodată în contact cu alt teritoriu. Aş numi dostoievskiană limita psihologiei lui Balzac.

Snob, burghezul Crevel vrea s-o cucerească pe nobila şi nu tocmai tînăra doamnă Hulot. Aceasta, bineînţeles, e hotărîtă să-l respingă. dar nu-l poate goni deoarece vrea să afle de la el unele întîmplări compromiţătoare ale soţului ei. Înfruntarea va fi aprigă, fiecare replică fiind motivată ca într-o partidă de şah bine condusă din ambele părţi. Crevel se oferă să tacă pentru ca să n-o îndurerеze, dar, de fapt, silind-o să accepte din deschidere poziţia mai slabă a celui care solicită. Doamna Hulot parează lovitura contraatacînd : îi cere să vorbească pentru ca să-şi justifice îndrăzneala de a i se fi adresat. Totodată, ca să atenueze asprimea care l-ar putea descuraja pe Crevel şi l-ar face să se retragă împreună cu secretul păstrat, îi spune că tot ce doreşte este să moară în pace, dîndu-i de înţeles că pentru ea vremea iubirilor a trecut. Adversarul profită numaidecît : o asigură că doar durerea o face să gîndească astfel şi îşi cere dreptul de a o compătimi. Un moment de descumpănire, pierdere a unui timp în dispunerea pieselor defensive, îi permite lui Crevel să-şi continue atacul, trecînd de la convenţionalul vous la intimul tu. Depăşeşte, cu alte cuvinte, zona de mijloc, a tatonărilor, de pe tabla de şah, pătrunzînd hotărît pe terenul advers. Adusă aproape de mat, doamna Hulot nu cedează, ci propune un sacrificiu ingenios : îi cere să se retragă dacă nu poate reveni la un limbaj potrivit. Sacrificiu ingenios, pentru că dacă el îl acceptă şi se retrage, ea nu află secretul dar nici nu se degradează, deci obţine remiza. În schimb, dacă el nu-l acceptă ci revine în limitele bunei-cuviinţe, doamna Hulot a răsturnat raportul de forţe pe tablă şi poate la rîndul ei să domine jocul. Însă atunci intervine mişcarea neaşteptată a lui Crevel, neprevăzută de manual. El părăseşte acţiunea întreprinsă şi, brusc, o anunţă pe doamna Hulot că l-a cunoscut pe soţul ei la metresele lor comune. Iniţiativa sa pare aberantă. Singura lui şansă rezonabilă fusese aceea de a se oferi – burghez, dar înălţat de o inimă nobilă – în locul soţului – nobil. dar decăzut. Or, declaraţia lui intempestivă îl punea pe acelaşi plan cu Hulot. A renunţat la tot ce-i dăduse drept să spere. În realitate, iniţiativa lui reprezintă mişcarea novatoare a unui jucător care, smulgîndu-se dintr-o desfăşurare corectă, dinainte ştiută, a partidei, pe seama căreia nu obţinuse avantaj decisiv, îşi pune adversarul într-o situaţie cu totul nouă, cu şanse neverificate, în care orice urmare poate fi concepută. O pune, altfel spus, într-o situaţie dostoievskiană în care, dintr-o psihologie plană şi lineară a efectelor decurgînd din cauze determinabile, se intră într-un spaţiu psihologic pro'und şi vinzolit, bîntuit de umbre şi fulgerări. deschis spre abisuri necunoscute. Mai la obiect – Crevel se umileşte umilînd. El aruncă incertitudine asupra unei ierarhii prestabilite. Încercarea burghezului de a se înnobila nu poate fi întîmpinată decît de condescendenţa aristocratului. Însă egalitatea în desfrînare surpă criteriile prestabilite şi totul devine posibil. Cuprinsă de promiscu'tate, nu atît pentru că are un asemenea soţ cît pentru că o consîmţit să comploteze cu un Crevel, o doamnă Hulot dintr-un imaginar roman dostoievskian s-ar putea arunca în braţele celui care a înjosit-o. Nu aşa se întîmplă lucrurile la Balzac. Făcînd apel la o normă clasică – esenţa incoruptibilă, definitivă, a categoriilor umane – el îi cere eroinei sale să-l respingă semeţ pe cel ce în zadar încercase să rupă limita psihologiei balzaciene – firul tare al cauzei legate de efect.

LIVIUS CIOCARLIE

Lecturi

Ioan Iancu,

PROCURORUL FACE RECURS

(Ed. Scrisul românesc, 1975)

La a doua sa carte (după **Acţiunea „Banana",** Ed. Facla, 1974), Ioan Iancu se arată un foarte înzestrat autor de romane de aventuri.

Dovada stă – mai întîi – într-un ascuţit simţ al surprizei şi tensiunii, graţie căruia cititorul rămîne atent şi nerăbdător de la un capăt la altul al istorisirii. Apoi, în putinţa scriitorului de a umple schema epică cu personaje viabile (lucru deseori neglijat în productele speciei). Şi, în sfîrşit, în cursivitatea scrierii, în sprinteneala dialogului, în limpezimea naraţiunii.

Romanul de debut anunţa o seamă din aceste calităţi, precis conturate acum. **Procurorul face recurs** se citeşte fără poticneli, aproape pe nerăsuflate, rămînînd, totodată, măcar în unele din paginile lui, mult deasupra interesului strict al evenimentului neprevăzut.

Cu alte cuvinte, nu asistăm la o simplă demonstraţie de abilitate scenică, la o suită de peripeţii care să se deruleze într-un sens anumit şi într-un mod stabilit de autor, indiferente la cerinţele „verosimilului" şi „necesarului".

Dimpotrivă : replica, mişcarea personajelor sînt motivate psihologic, ţin de specificul îndeletnicirii fiecăruia, de momentul confruntării etc.

Intriga, de asemenea, nu e de loc liniară. Un întreg păienjeniş de fapte realizează ceea ce se numeşte acţiune ; toate se leagă armonios şi firesc.

Fără îndoială, fantezia, ficţiunea trebuie să aibă – şi credem că au – însemnătatea lor, partea lor în întregul volumului. Dar ele nu se rotesc în gol. Nu avem a face cu invenţii agreabile şi atîta tot. O senzaţie de concret, de contact solid cu realul ne întîmpină pretutindeni.

Impresia de autenticitate e în favoarea popularităţii romanului. Iar lectura e nu numai plăcută, antrenantă, ci şi instructivă. I se poate recunoaşte, iarăşi, un rost educativ.

EUGEN DORCESCU

Frontispicii

LUCIAN BLAGA
şi împlinirea prin artă

Transcriu aproape exact conversaţia pe care Lucian Blaga a avut-o în octombrie 1948 cu unul din studenţii lui apropiaţi. Profesorul de filozofia culturii era la un examen de sfîrşit de facultate, dar întrucît îşi cunoştea prea bine elevul şi pregătirea lui, de la seminarii şi din discuţiile prieteneşti purtate în lungile plimbări pînă sus aproape de Alverna, unde locuia poetul, îşi permitea să abordeze alte probleme decît cele de la cursurile ţinute, fie pentru a vedea sfera lecturii sau ideile proprii, fie pentru a-şi verifica anumite impresii sau a găsi confirmarea unor păreri cristalizate în cei patru ani de studiu. În general Blaga, cînd era preocupat de o problemă, discuta despre ea fără ca interlocutorul său să-şi dea seama ce anume urmăreşte. Şi de obicei atît la seminarii cît şi în convorbirile particulare, chiar dacă nu dădea impresia, atingea de cele mai multe ori chestiuni ce-l frămîntau, idei asupra cărora stăruia şi pe care le adîncea în acel timp sau informaţii şi trimiteri bibliografice tot în legătură cu ele. De aceea studentului, deşi îi cunoştea procedeul, i s-a părut destul de neaşteptată întrebarea dacă îl preocupă problema împlinirii.

Răspunsul a fost afirmativ. Problema împlinirii pe un anumit plan, pe toate planurile vieţii sufleteşti, i se părea studentului centrală. Poetul a ridicat un nou semn de întrebare pentru a motiva o asemenea preocupare singulară. I se părea că nu intră în vederile oricui deşi interlocutorul său se grăbise să adauge că, aşa credea el, era obligatorie pentru oricine.

Tînărul nu s-a grăbit să răspundă. Deşi îsi dădea seama de direcţia întrebării şi de încercarea profesorului de a strămuta problema de pe planul etic pe cel metafizic, a aşteptat să-şi încheie obiecţiunea care avea în vedere doar geniul sau în tot cazul personalităţile deosebite pentru care normele de conduită obişnuite erau mult prea strîmte, dorind exceptarea lor de la un plan etic comun.

Discuţia se arăta interesantă : se confruntau două poziţii, dintre care una cu caracter de generalizare, oarecum rigidă şi plafonatoare, pentru că nu admitea abateri, alta cu trimitere directă la anumite cazuri particulare, cărora trebuia să li se aplice anume principii elastice, dacă nu unele create ad-hoc.

Ideea de responsabilitate i se părea tînărului student esenţială. Existau anumite îndemnuri, anumite tării, chiar o anume vocaţie. Toate diferenţiate în raport nu numai de zestrea conştiinţei dar şi de anumite obiective ce se fixau în timp, ca nişte repere de care viaţa în general şi conştiinţa în special trebuie să ţină seama. În orice epocă şi pentru orice comunitate umană, oricît de neevoluată, s-au stabilit, în urma unor experienţe străvechi, anumite principii morale ce urmau a fi respectate, fie pentru scopul imediat al unei convieţuiri paşnice, ducînd în caz de abatere la intervenţia legii, fie pentru unul mai îndepărtat, ce aducea în dezbatere alte planuri, chiar acelea pe care profesorul voia să strămute discuţia.

Poetul asculta cu atenţie şi se părea şi cu oarecare înţelegere. Cunoştea atmosfera şi temeiurile unei astfel de preocupări, ce nu i-au fost străine atunci cînd, ferit de calamităţile întîiului război mondial, încercase aventura ce a lăsat, chiar fără voia lui, anumite amprente nu numai în felul său de a gîndi, dar mai ales în vocabularul utilizat ca şi în predilecţia pentru anumite motive folclorice sau mituri româneşti de origine bogomilică. Tiparele cunoscute, însă, modelele reduse ca număr, în care intrau toate cazurile dincolo de particularităţi şi semnificaţii proprii, caracteristice, nu i se potriveau nici poetului obişnuit să privească mult mai liber lucrurile, chiar cele sacre, dincolo de orice îngrădire, nici dramaturgului, pentru care miturile aveau o anume valoare alături de interpretările comune, cu atît mai puţin gînditorului care socotea, în sistemul său filozofic, asemenea realităţi ca fiind simple fenomene de cultură.

Studentul nu voia să renunţe la poziţia proprie, nici să facă încă o trimitere la ideile filozofului culturii, cu care se familiarizase în timp, care îl cuceriseră în parte, dar cărora le vedea şi slăbiciunile, cu toate eforturile maestrului de a le prezenta închegate asemenea unei cetăţi greu de cucerit.

Un zîmbet blînd a luminat faţa poetului, apoi a vorbit încet, molcom, ca pentru sine sau mai bine zis cu conştiinţa deplină a unei rostiri pro domo : **„Cred, spuse, că problema prezintă pentru mine alte aspecte la care mă mir că nu te-ai oprit deoarece ele sînt limpede expuse în sistemul meu filozofic. Ocupă chiar un loc central, fiind unul din punctele arhimedice, un accent transcendental, dacă-ţi aminteşti teoretizările din DESFRE CONŞTIINŢA FILOZOFICĂ. Pentru mine actul creator este mintuitor în sine. Nu aş vrea să-ţi închipui că prin aceasta înlătur cealaltă atitudine, necesară altfel, izvorîtă dintr-un respect pios faţă de tradiţie şi care-şi are adepţii săi numeroşi. Dar, pe acest plan, singurul care mă interesează, lucrurile nu pot fi decît aşa şi trebuie, sînt obligat, să le privesc în lumina pe care o primesc de la această sursă puternică, sursă ce se află în mine, în conştiinţa mea".**

Am înţeles că punea în dezbatere una din funcţiunile artei, pentru că, în acea vreme, în urma unor adînci frămîntări interioare, era preocupat tocmai de posibilitatea unei împliniri. Ideea de responsabilitate nu-i era străină, dar privind-o în felul său şi în perspectiva propriului sistem, în care arta se situa în prim-plan, fiind investită cu o funcţie ce-i aducea creatorului garanţia unei realizări depline.

Sigur, responsabilitatea se putea îndrepta pe multiple planuri. Studentul făcea trimiterea în absolut, alţii către societate, într-un umanism ce presupune o direcţie

Lucian Blaga văzut de Marcel Iancu

şi o fundamentare filozofică antropocentrică, iar puţini, cei însemnaţi cu sigiliul de neşters al artei, către resorturile interioare unde gîndirea şi imaginaţia scăldau ţărmurile necuprinse ale sensibilităţii. Poetul, care avea conştiinţa propriei valori, opta pentru ultima formulă, socotindu-se răspunzător faţă de el însuşi şi faţă de chemarea lui care nu era altceva decît creaţia — necesitate lăuntrică asemenea nevoii organismului de a respira. Lirica, poezia dramatică sau speculaţia filozofică îi dădeau sentimentul că este un demiurg. Se socotea dotat cu puterea de a făuri noi şi necunoscute universuri, într-un anumit fel suficient sieşi, cu obligaţii doar faţă de sine şi misiunea lui, nu chiar desprinsă de orice plan transcendent, de destinaţia lui în afara oricărui destin decît al aceluia înscris în sîngele şi sufletul propriu. Existau anumite coordonate ce făceau, în anumite epoci, creatorii de cultură să se mişte într-un anumit fel, într-o anume direcţie şi să atingă, deşi în domenii diferite, rezultate oarecum asemănătoare. Ele erau destul de tulburi, dar filozoful şi poetul deopotrivă ajunseseră la conştiinţa şi teoretizarea lor. Creatorul, marele creator îşi închipuia că împlinirea lui absolută consta tocmai în cricumscrierea şi definirea lor, în sondajul adînc pe care-l încerca în necunoscutele conştiinţei, situîndu-se într-un punct de unde putea privi cu mîndrie şi satisfacţie zbaterile celorlalţi, el vieţuind într-o seninătate imperturbabilă, pentru că arta lui era nu numai împlinire pe plan cosmic, dar îi asigura în acelaşi timp nemurirea. Şi dacă omul este animal metaforizant, cum încercase să arate, atunci el se situa în capul scării, întreaga lui creaţie şi implicit întreaga lui viaţă fiind o metaforă revelatorie. Sau poate şi gîndurile sale ţineau tot de o metaforă prea frumoasă şi prea plină de farmec ca să nu fie în acelaşi timp şi adevărată. Cel puţin în perspectivă lirică.

Studentul, care nu uitase că se afla totuşi la un examen în care i se verificau cunoştinţele nu numai de filozofia culturii, i-a amintit că toate acestea îi erau cunoscute din finalul **Cenzurii transcendente,** unde propoziţia **„creaţia precede morala"** limpezea problema. Apoi a continuat citind în întregime, paragraful ce-l impresionase profund de la prima lectură la atîtea reluări, deşi, oricît de tentantă era teoria, el o respingea deoarece se potrivea doar anumitor spirite : **„Veracitatea e jertfită în avantajul demiurgicului (...) propoziţia aceasta tălmăcită în ordine umană are semnificaţia : creaţia precede morala. Cu aceasta nu pronunţăm, fireşte, o judecată neapărat depreciatoare cu privire la valorile morale. Afirmaţiunea «creaţia precede morala» acceptă un singur comentar : într-un sistem existenţial, în care nu mai e posibilă nici o creaţie, morala poate să reprezinte desigur valoarea cea mai înaltă şi suprema zodie stăpînitoare. Într-un sistem, în care mai e însă posibilă o creaţie, valoarea cea mai înaltă e creaţia. Dacă nu ne mint toate indiciile, destinul nostru e împletit într-un sistem în care creaţia e permanent posibilă, şi în care valorile spirituale au în consecinţă o irecuzabilă orientare creatoare. Dacă nu ne înşeală toate semnele, sistemul existenţial în care ne găsim, prin restricţiile cu care ne supune şi prin drumurile pe care ne îndreaptă, ne constringe autorilor şi patern, la o slujbă demiurgică, pe care o îndeplinim după indicaţiile înscrise în anatomia duhului nostru, indiferent că o ştim sau nu o ştim".**

Profesorul a aprobat, semn că era mulţumit de pătrunderea elevului său, chiar dacă acesta nu-l urma întocmai, menţinîndu-se pe o poziţie foarte bine cunoscută de poet şi a cărei acţiune catharsică o aprecia nu numai în cazul altora. Dar el făcea trimitere la creatorul din el, un alt zeu, şi fireşte la toţi marii creatori de cultură. Pentru că el, dincolo de vocaţia şi creaţia proprie, investea orice creaţie de cultură cu această funcţiune soteriologică, deschizînd creatorului o perspectivă deosebită. Conştiinţa creatoare transcende toate aceste repere, avînd tendinţa unei depline autonomii, reclamînd şi o înţelegere pe măsura ei. Numeroase mărturii, de la creatorii de seamă ai lumii arătau aceeaşi direcţie. Un Leonard, un Goethe sau Beethoven, un Rilke nu gîndeau altfel.

Poetul tăcea pătruns de propria-i idee privind destinul creator al omului şi poziţia lui singulară în univers. Clipa aceea unică era păcat să fie tulburată cu o întrebare pe care şi aşa creatorul ar fi nesocotit-o. Poziţia lui existenţială îi dădea, credea el, acest drept, de care, dacă cineva încerca contestarea, în nici un caz nu-l putea deposeda. Studentul s-a mulţumit doar să murmure ca pe nişte versete, potrivite nu numai atmosferei în care s-a purtat discuţia, ci mai ales perspectivei demiurgice de care era îmbătat poetul, cuvintele cu care se încheie volumul **Artă şi valoare :**

Omul, aşa cum e,
e o fiinţă unică în lume.
Şi sînt unele stele
care
îi luminează numai lui ;
stele interzise fiarelor din peşteri
şi inge i or din car,
deopotrivă.

ION MAXIM

Prezenţe literare

Virgil Ardeleanu

VIRGIL ARDELEANU face parte dintre acei autori care şi-au fixat, înainte de toate, foarte precis, terenul. Fiindcă a scris şi continuă să scrie o critică de el însuşi numită „lirică", ce vădeşte **„participarea afectivă a comentatorului, răzbătută eventual şi în stil, concretizată în pasionale aderiuni sau categorice negaţii",** cantonată exclusiv, aproape, în spaţiul prozei. Pe de altă parte, adept al foiletonismului, criticul şi-a ales un sistem în care „modalitatea compte rendue" ţine locul studiului teoretic. Astfel că direcţiile coordonatoare, tendinţele sintetizatoare ale volumelor sale **(Insemnări despre proză,** 1966 ; **Proza poeţilor,** 1969 ; **„A uri", „a iubi",** 1971 : **Prozatori şi critici.** 1975) trebuie căutate nu într-un studiu de avertizare ci în ceea ce se înţelege prin „punere în pagină". De aici, subliniază autorul, va reieşi, „pe cît este posibil într-o cronică literară, (...) noutatea reală, capacitatea de a direcţiona inedit proza noastră". Înţelegem prin aceasta că Virgil Ardeleanu face din principiile de organizare a volumelor sale **criteriu de apreciere valorică,** şi, totodată **înlocuitor al unor necesare sinteze.** Astfel fiind, trebuie să constatăm că tabloul oferit de critic nu e (şi nici nu poate să fie) complet. Căci, aşa cum singur constată, **(„A uri", „a iubi",** p. 144) „trăsăturile epicii contemporane" nu se compun doar din cîţiva prozatori. Sau, în altă parte : „A spune că o literatură, pe care o semnăm integral, stă numai în cîteva titluri, înseamnă a utiliza cu uşurinţă vorbele. Literatura, dincolo de capodoperele care îi dau dimensiunea, rezidă într-un anumit climat, într-o anumită concepţie". **(Prozatori şi critici,** p. 99).

Definită la cei mai mulţi autori într-un program anterior demersului (analitic), metodologia se desprinde în cazul lui Virgil Ardeleanu, la sfîrşitul cărţii, din lucrarea globală. Activ, şi atent observator al dinamicii literare actuale, Virgil Ardeleanu este de părere că „articolele la zi", seismografe ale scrisului contemporan, atunci cînd sînt scrise de un condei care dovedeşte „calificare, simţ de răspundere şi cunoaştere a valorilor", îşi păstrează **oricînd** valabilitatea. De aceea, în mare măsură, volumele sale au „oralitatea" specifică jurnalismului. Ele se constituie ca nişte dialoguri subînţelese (sau directe), mai adesea sprijinite de un impuls polemic, pe care criticul le poartă cu unul sau cu altul dintre abstracţii (nenumiţii) săi confraţi ; dialoguri în care Virgil Ardeleanu îşi afirmă, fără ocolişuri, preferinţele sau idiosincrazîile. Vădind o anumită impulsivitate în receptarea valorilor, criticul manifestă, uneori, inaderenţe greu de explicat. La obiect, folosindu-se de ample citate, mereu în apropierea textului investigat, comentează proza lui D. R. Popescu, Eugen Barbu, Mircea Ciobanu, alteori însă simpla afirmaţie înlocuieşte analiza.

Virgil Ardeleanu se arată foarte interesat de destinul unei cărţi, de tot ceea ce înseamnă statutul „social" (atmosfera critică, confruntarea de opinii, raportul operă-cititor, popularitate etc.). Multe dintre articolele sale debutează cu (sau conţin) observaţii de acest gen : „Dumitru Radu Popescu face parte din familia acelor prozatori care chiar cînd nu publică se bucură de o mare atenţie din partea criticii" ; „Pe Francisc Munteanu nu l-am mai întîlnit de mult prin reviste, nici în librării. Cu ani în urmă el era însă o prezenţă, cum se spune, activă. Criticii, îndeosebi cei care aveau pasiunea bilanţurilor, a studiilor de sinteză ad-hoc, îi păzeau cu grijă numele şi-l treceau la loc de frunte" etc.

Cronicar literar prin excelenţă, Virgil Ardeleanu practică o critică fragmentaristă (impusă, desigur, şi de necesităţile pe care foiletonul literar le ridică) ; el vizează, în cele mai multe cazuri, doar un aspect, o parte, o scenă a operei, din care încearcă (şi adesea reuşeşte) să recompună atmosfera, direcţia, factura generală. Comentariul e agrementat de propoziţii apodictice : „N-am crezut şi nu credem în epica expurgată de personaje, văduvită de intrigi şi acţiune, lipsită de logică şi adeptă a rarefierii emoţiilor, adică a „tradiţionalului" fond uman" etc.

Părăsind spaţiul strict actual, Virgil Ardeleanu se ocupă în **Proza poeţilor** de creaţia epică a şase scriitori, consacraţi ca poeţi : (Vasile Alecsandri, Mihai Eminescu, Alexandru Macedonski, Dimitrie Anghel, Ion Vinea, Vasile Voiculescu). Şi aici criticul urmăreşte să reevalueze, să stabilească valori. Pornind de la o mai veche afirmaţie a lui Gustave Lanson, el tinde să demonstreze că proza scrisă de poeţi e singura capabilă „să creeze formă". Atributele unei astfel de lucrări epice ar fi, după opinia lui Virgil Ardeleanu, „haina strălucitoare şi relicvariul sensibilităţii". Cartea este meritorie mai ales prin perseverenţa cu care afirmă calitatea de text „frumos" a „prozei poeţilor" şi prin faptul că sondează un domeniu, în general, mai puţin cunoscut al istoriei noastre literare.

Încercînd o extindere a obiectului cercetărilor sale, Virgil Ardeleanu include în mai recentul său volum — **Prozatori şi critici** — cîteva însemnări despre „creaţia analitică" (George Munteanu, **Hyperion. 1. Viaţa lui Eminescu ; Amintiri despre Sadoveanu ;** Ion Vlad, **Povestirea. Destinul unei structuri epice ;** Alexandru George, **Semne şi repere** etc.).

Nonconformismul, stilul uşor retoric şi persuasiv marchează critica lui Virgil Ardeleanu, aflată pe drumul împlinirii unui timbru propriu.

OLIMPIA BERCA

AUREL BUTEANU

A încetat din viață, miercuri, 21 ianuarie 1976, scriitorul AUREL BUTEANU, membru al Uniunii Scriitorilor și al Asociației Scriitorilor din Timișoara. Născut la 15 mai 1904 în Șomcuța Mare, județul Maramureș.

AUREL BUTEANU s-a impus în conștiința cititorilor ca un remarcabil scriitor și publicist. De tînăr se dedică gazetăriei și scrisului literar. Debutează în 1920 în revista „Cosînzeana" din Satu Mare. A condus reviste și ziare, a fost mai mulți ani secretar general de redacție al revistei progresiste „Societatea de mîine", redactînd și suplimentul literar, din acea vreme, al revistei. A colaborat la numeroase reviste din trecut și de astăzi. În ultimele două decenii a publicat peste 20 de volume de traduceri din limbile maghiară, germană, franceză. A tradus, de asemenea, piese ale unor prestigioși dramaturgi contemporani, reprezentate de teatrele timișorene și de alte scene din țară. AUREL BUTEANU a fost și directorul Teatrului Național din Cluj, la Timișoara.

Participant activ la viața literară din Timișoara și din Banat, tălmăcitorul unor poeți și prozatori de limbă germană și maghiară din țara noastră, unanim regretat, AUREL BUTEANU lasă în urma sa un gol dureros.

Aurel Buteanu, om de cultură și litere

În perioada interbelică, Aurel Buteanu a fost una din prezențele cele mai vii în publicistica Ardealului și mai ales la Cluj. Debutînd de tînăr, încă în anii studenției, ba chiar ca elev de liceu, Aurel Buteanu intră în presa cotidiană a Clujului în 1922 și desfășoară o activitate susținută nu numai în capitala Transilvaniei, dar și în cotidianele și publicațiile centrale ca *Adevărul*, *Dimineața*, *Adevărul literar* și altele, pînă la sugrumarea totală a libertății presei sub dictatura regală, afirmîndu-se prin convingeri consecvent democratice de stînga, ce i-au animat ideile pînă la sfîrșitul vieții sale. Deși, în primul rînd, ziarist politic, nu angajat cînd la unii, cînd la alții, ci profesînd un crez și militînd pentru idei înaintate, preocupările de cultură și mai ales cele literare i-au fost totdeauna caracteristice — poezii și schițe —, pentru ca să cultive mai apoi o anume critică literară și eseistică, arătîndu-se nu mai puțin preocupat și în direcția redactării publicisticii literare prin note și informații, din care atitudinea critică n-a lipsit niciodată. Informația lui literară nu era a unui diletant sau amator oarecare, sau a unui entuziast, ci, am putea afirma, chiar a unui om de specialitate, în orice caz, a unui om de litere doct. Astfel îl vedem încă în anii săi de studenție alături de Ion Clopoțel, inițiatorul entuziast și directorul priceput al *Societății de mîine* — o revistă care a izbutit să reunească în Transilvania, în anii de după înfăptuirea unității naționale, atîtea condeie dăruite, în coloanele ei, și care a dezbătut după primul război mondial, preocupări de ordin social și sociologic de tentă marxistă — conducînd cu perspicacitate secretariatul de redacție mai ales al părții literar-culturale. Concomitent, în 1925, a luat parte la reorganizarea revistei *Cosînzeana* a lui S. Bornemisa, pornită încă în 1912, care făcea acum eforturi de adaptare la noile exigențe ale cititorilor din țara întregită. În fruntea echipei noi se găseau Ion Breazu, Aurel Buteanu și Teofil Bugnariu. Aici, ca și în coloanele unor cotidiane ca *Patria*, apar și primele cronici dramatice ale lui Aurel Buteanu, care trădează nu numai o pasiune certă dar și o competență ce se va afirma din plin peste două decenii, cînd avea să fie chemat în fruntea Teatrului Național din Cluj.

Un lucru trebuie menționat pentru a înțelege activitatea lui Buteanu ca publicist și ca om de cultură. Buteanu a fost un spirit eminamente combativ, atît pe tărîmul politic, cît și, în general, ca publicist. El totdeauna a pledat pentru o cauză, și a pledat cu căldură și pasiune. A fost deci un militant, un spirit combatant de prim ordin. Astfel, firește, a purtat numeroase bătălii în presă, multe polemici. Le-a purtat însă totdeauna cu eleganță și, aș zice, chiar cu generozitate, — aceasta din urmă fiind peste tot o însușire fundamentală a lui. Niciodată scrisul său n-a alunecat în trivialități sau forme abjecte. A profesat un stil elegant, a păstrat un nivel ridicat, prestigios, cum nici în viață n-a cunoscut meschinăria, mai puțin josnicia. Aceasta și explică numărul mare al prietenilor săi, adeziunea afectivă pe care era în stare s-o întrunească.

Timp de trei ani a condus Teatrul Național din Cluj, care sub conducerea lui, a cunoscut, ca și în anii de după Unire, un nou moment de entuziasm. A știut să alcătuiască repertorii interesante, să execute spectacole de nivel, impunînd Teatrul Național în centrul vieții românești.

În ultimele decenii s-a dedicat dificilei îndeletniciri de traducător literar, tălmăcind în românește peste douăzeci de scrieri — în bună parte romane și piese de teatru. A tradus mai ales din limba maghiară, pe care o cunoștea în toate tainele ei, dar și din alte literaturi. În lumea literelor maghiare meritele sale de acest ordin au fost recunoscute. A tradus mai mult din Karinthy și din Illés Béla, dar și din Dürrenmatt. Traducerile sale reprezintă adevărate opere de artă, tălmăcitorul fiind preocupat deopotrivă de redarea cît mai fidelă a textului ca și de păstrarea aspectului artistic.

Dintre scrierile sale mai remarcabile trebuie să amintim și *Istoria teatrului românesc din Ardeal*, redactată în perioada directoratului său la Teatrul Național din Cluj, a cărei valoare documentară și chiar intrinsecă va dăinui încă multă vreme ca o mărturie impresionantă a timpului.

Nu trebuie deasemeni scăpat din vedere faptul că în bogata sa activitate publicistică, mai ales de redactor șef sau de director, a lansat mai multe talente tinere, după cum i-a susținut de-a lungul întregii sale vieți pe tinerii talentați și instruiți.

Orizont, inteligență, generozitate, talent și o impresionantă putere de muncă, spontaneitate în exprimare și multă efuziune în acțiune, — iată trăsăturile principale care l-au caracterizat pe Aurel Buteanu ca om de cultură și litere.

VICTOR IANCU

Remember

Momente de neuitat în tovărășia lui Aurel Buteanu

1.

În august 1968 ne-am întîlnit la Viena. Într-o după masă însorită am fost conduși de prietenul nostru Fredi Franyo, fiul maestrului Zoltan Franyo, pe Kahlenberg. De aici, în 1683, a pornit lupta de despresurare a Vienei, asediată de Kara Mustafa, marele vizir al osmanilor. O capelă, ctitorită în amintirea momentului crucial în desfășurarea acelor lupte de Ian Sobieski, regele polonez, sub comanda căruia au stat armatele venite în ajutorul vienezilor, atrage zilnic mii și mii de turiști care de lîngă o uriașă balustradă de marmură aruncă la îndemnul ghizilor o privire curioasă în adîncul văii.

Printre asediatori se afla de nevoie și voievodul Șerban Cantacuzino, prinț creștin, care primul a sabotat cu mare dibăcie dispozițiile lui Kara Mustafa, contribuind în felul acesta și el la salvarea Vienei.

Aflîndu-ne pe Kahlenberg la o oră cînd uriașa metropolă cu palatele, parcurile, catedralele, cartierele de locuit, fabricile și arterele de intensă circulație ni se părea, scăldată în aurul amurgului, ca scoasă dintr-o fantastică cutie de jucării, iar Dunărea ce o cuprinde într-o uriașă îmbrățișare strălucea ca o salbă de arginți, Aurel Buteanu, amintindu-și de fapta voievodului român, era înflăcărat de o mare febră. Cu toată ardența oratorică ce-l caracteriza în asemenea momente de elevație, ne explică, în limba română și cu lux de amănunte, importanța contribuției voievodului totius Valachiae. Nu știam că sîntem priviți. Odată numai aud pe un turist teuton de undeva din nordul Germaniei : „Schau, ein Napolitaner : Privește, un napolitan !"

De o asemenea putere vulcanică a fost elocința lui Aurel Buteanu în clipele de totală dăruire la o problemă.

„Metaforă la serbările mării"

2.

Tot în august 1968, plimbîndu-ne într-o zi pe aleea principală din parcul Palatului imperial de la Schönbrunn, alee monumentală, străjuită de uriași pereți vegetali, tunși geometric și cu numeroase nișe, în care se află, într-o orînduire plină de tîlc, statuile de marmoră ale unor zei și eroi din mitologia greacă, la un moment dat ne-am oprit ca să-i indic ferestrele apartamentului lui Franz Joseph pe care, cum e știut, evenimentele din martie 1848 l-au adus pe tron. Buteanu s-a uitat lung la acele ferestre, apoi oftînd ne-am continuat plimbarea. Am bănuit că se gîndește la Ion Buteanu, unul din martirii revoluției din 1848—49, din chiar familia sa, apoi m-am uitat atent la statuia alegorică lîngă care ne aflaserăm : Sibylla Cumana, a treisprezecea din flancul din dreapta aleii. Nu știu în ce context de mult uitat a ajuns ea aici, față în față cu statuia Hygieei. Ulterior, în anii cruntei încercări a bolii lui Aurel Buteanu, mi-am adus deseori aminte de acel oftat ca și de curiosul vis-à-vis între Sibylla Cumana și zeița Hygiea.

3.

Am fost unul din aceia care în ultimii șase ani ai vieții sale au dus lungi conversații cu Aurel Buteanu, susținute din partea lui cu cîteva intonații, gesturi expresive, cuvinte notate în pripă pe o foaie de bloc-notes sau prin sublinieri de microtexte în cărți, reviste și ziare. Ne înțelegeam perfect. Dar dincolo de aceasta, ceea ce rămîne ca o amintire de neșters este uriașa sa voință de a se informa, de a participa și de a comunica. Cel care fusese cunoscut în anii treizeci, cînd l-am întîlnit pentru întîiași dată, ca un coseur strălucit, își păstra în ciuda tuturor vicisitudinilor aceeași calitate aproape pînă la sfîrșit, cînd, numai cu o săptămînă înainte de a se stinge, ne mulțumea soției mele și mie cu mii de gesturi pline de încîntare, bucurie și curtoazie pentru o carte ce i-am dăruit-o.

A rămas pînă în ultimele clipe ale vieții sale un cavaler al cuvîntului românesc, plin de spontaneitate și grație — o lumină vie pe calea confraților săi în ale scrisului.

ANDREI A. LILLIN

Bartalis Janos

în traducerea lui AUREL BUTEANU

DOUĂ MOȘTENIRI

Chibzuiesc în casa străbună :
ce am moștenit de la mama ?
De la mama am moștenit — poate —
multele cîntece din inima mea,
pe care ea — murind prea curînd —
ca o floare ruptă,
nu le-a putut cînta toate la leagănul meu...
Și de la tata ?...
Tatăl meu mi-a dăruit munca
(îl văd și cum mă privește cu fața-ncruntată)
tot el mi-a dat și cele două brațe harnice,
cu care am prins zdravăn coarnele plugului.

Aceste două moșteniri
mi-au fost de-ajuns,
ca să străbat prin viață și prin lume...

GRIU ROȘU

Se leagănă pe coastă...
Poezia începe ca un cîntec popu'ar.
(Dar, oare, încotro își va urma firul ?)
Stau întins în iarba pîn'la brîu.

Deasupra mea : cerul străbătut de Gagarin,
Columbul cosmosului a zburat,
un mic păianjen — pierdut în infinit —
ținînd gigantice forțe.

Se-ndoiește sub ea floarea de in ;
Săgeată — zboară-n aer,
se-nalță-n sus o ciocîr.ie,
în cerul albastru își găsește iubita.

Bătrînul pămînt cîntă ritmu.i tinerești,
Îmi freamătă în urechi cîntecul lumii noi.
Inima-mi se-mbată de minunatele vremuri,
Renasc, prin fiecare vers al meu.

Griu roșu se leagănă pe coastă,
Roșu trandafir înflorește în grădina mea.
(Rima arde azi în flăcări,
Singele meu roșu — cîntă v'ața mea).

ZI DE IANUARIE

Ziua de ianuarie se prăbușește dincolo de
pădurea de aramă
și aprinde trunchiurile bătrînilor copaci...
Muntele arde, coasta pădurii e-n vîlvătăi,
undeva se trezesc în noapte ghiocei.

Ziua de ianuarie se prăbușește, străbat printre
platani
razele ei roșii ca singele,
pămîntu-omătu se însîngerează pe unde trece,
parcă s-ar scurge singele bătrînului bour al
pădurilor,
pe pămîntu, pe omătu,
unde feciorelnice flori se vor deschide la noapte.
Cu noapte se vor ivi floricele plăpînde.

Și ceva sosește, ceva vine — o simt.
Ziua de ianuarie se prăbușește,
pădurea arde,
peisajul vibrează,

Ceva se înfioară în inimi.
O pasăre cîntă.
De-a lungul coastelor împădurite o voce nemuritoare
strigă :
viață, viață !

Ramura troznește, muntele tresare,
Mici ghiocei își înalță capul spre cer.
Din pămînt de sub omătul înghețat

Televiziune

DUMINICĂ, 1 februarie

8,30 Avanpremiera zilei. 8,40 Tot înainte ! 9,35 Film serial pentru copii. 10,00 Viața satului. 11,15 Ce știm și ce nu știm despre... 11,45 Bucuriile muzicii. 12,3 De strajă patriei. 13,00 Telex. 1,05 Album duminical. 15,00 Magazin sportiv. 16,00 Spectacolul lumii — Cuba (IV). 16,20 Film serial. Ascensiunea omului. Episodul V. 17,25 Drum de glorii. 18,40 Reportaj TV. Emblema gospodarilor. 19,00 Micul ecran... pentru cei mici. 19,30 Telejurnal 20,00 Baladă pentru acest pămînt. 0,20 Film artistic : Comoara din Siera Madre. 22,20 24 de ore.

LUNI, 2 februarie

10,00 Telescoală. 1?,00 Emisiune în limba maghiară. ?,00 Familia și orașul. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Mi-am pus flori la pălărie. Documentar artistic în ciclul „Costumul popular". ?,20 Armonii de iarnă. 20,50 Emisiune pentru tineret. 21,15 Roman-foileton Forsyte Saga. Episodul VI. 22,10 24 de ore.

MARȚI, 3 februarie

9,00 — 12,00 Program de dimineață. 16,00 Telescoală. 16,3 Curs de limba franceză. 17,00 Telex 17,05 Melodii vechi, interpreți noi, Marilena Șerban, Angela Stoenescu, George Sava. 17,25 Scena. 17,45 Pentru sănătatea dv. 17,55 Lecții TV. pentru lucrătorii din agricultură. 18,25 Melodii populare. 18,50 Teleglob. Granada nu e numai Alhambra. 19,10 Laudă ție, pămînt românesc. Emisiune de versuri. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 În întîmpinarea congresului consiliilor populare. Argumentele inteligenței colective — reportaj. 20,20 Teatru TV. : Șoc la mezanin de Ion D. Șerban. 21,50 1000 de lumini Selecțiuni din programul Televiziunii italiene. 22,10 24 de ore.

MIERCURI, 4 februarie

9,00 — 12,00 Program de dimineață. 16,00 Telescoală. 16, Curs de limba rusă. 17,00 Telex. 17,15 Pentru timpul dv. liber, vă recomandăm... 17,20 La volan. 17,30 Mult dulce... 18,00 Lecții TV. pentru lucrătorii din agricultură. 18,25 Ateneu popular TV. 18,55 Tribuna TV. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20, Revista economică TV. 20,20 Telecinemateca. Marile speranțe. Producție a studiourilor engleze. 22,15 24 de ore.

JOI, 5 februarie

16,00 Telescoală. 16,30 Curs de limba germană. 17,00 Telex. 17,05 Hai la joc. 17,25 Din țări socialiste. 17,35 Emisiune de actualitate muzicală. 17,55 Enciclopedie pentru tineret. 18,20 Cabinet juridic. 18,4 Universitatea TV. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Țară mîndră, să trăiești. Program de cîntece. 2,15 Univers științific. 20,40 Din melodiile anului 1975. 21,05 Tineretul și poezia. Șezătoare literar-artistică. 21,50 Povestea muzicală. 22,10 24 de ore.

VINERI, 6 februarie

16,00 Telescoală. 16,30 Secvențe neozeelandeze. 16,45 Melodii populare. 17,00 Emisiune în limba germană. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 O patrie, versuri populare. Emisiune de versuri 20,10 Film artistic : Capcana. 21,40 Cadran economic mondial. 21,55 Selecțiuni dintr-un program muzical distractiv transmis de televiziunea din Republica Democrată Germană. 22,10 24 de ore.

SÎMBĂTĂ, 7 februarie

10,00 O viață pentru o idee : Emanoil C. Teodorescu. 10,25 Micul ecran... pentru cei mici (reluare). 11,00 Telecinemateca (reluare). 12,55 Portativ '76. Revista muzicii ușoare. 13,25 Telex. 13,30 Reportaj TV. Meseria în care nu se poate greși. 13,45 Drumuri pe cinci continente. 14,30 Vîrstele peliculei. 5,30 Caleidoscop cultural-artistic. 15, Rugby : Franța — Irlanda (Turneul celor 5 națiuni). Transmisiune directă de la Paris. 17,40 Bucuroși de oaspeți... la Ploiești. 18,20 Club T vă invită la Iași... 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Teleenciclo[illegible] 20,50 Film serial. Kojak. 21,40 [illegible] ore. Săptămîna sportivă. 22,[illegible] Întîlnirea de la ora 10...

Televiziune

Octavian Popa

CAZUL CĂRĂBAȘ

Povestire

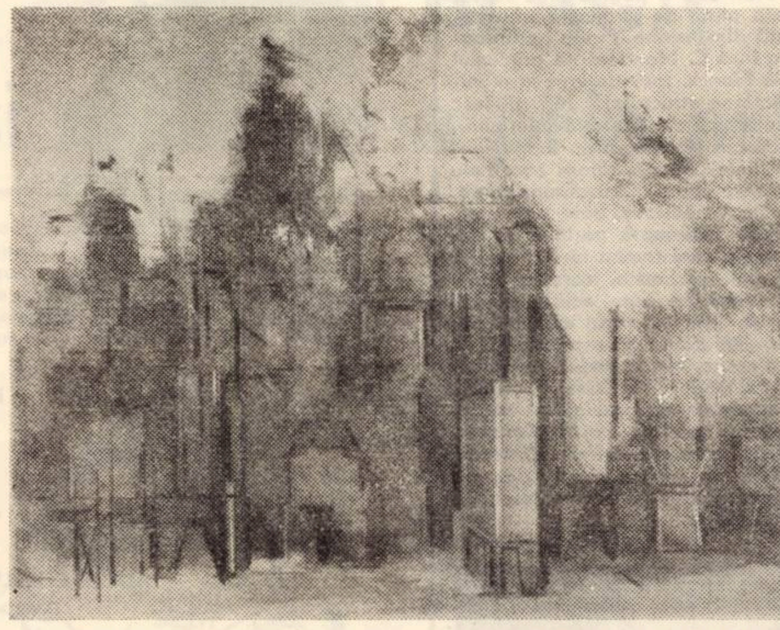

„Combinat siderurgic"

Mă așezasem la ultima masă liberă, în grădină toate locurile erau ocupate. Băusem un pahar de bere, tocmai umpleam al doilea pahar, cînd s-au apropiat de masa mea.

— Ne dați voie și nouă ?

Întrebase bărbatul, dar n-a mai așteptat să răspund, s-a așezat pe scaun și cu un gest scurt a făcut semn femeii să șadă. Nu eram bucuros de tovărășia lor, nu-i cunoșteam, prezența aceasta neașteptată mă tulbura. — Ne dați voie și nouă ? Înțelegeam că nu e o solicitare, nici măcar o întrebare nu era, părea mai de grabă o imputare. Adică : dumneata șezi singur la masă, ocupi locul pe care l-ar putea ocupa patru persoane însetate sau infometate. Nu te gîndești la alții. Să știi că părerea dumitale nu mă interesează, te-am întrebat dacă ne dai voie numai fiindcă așa e obiceiul.

— Poftiți, am zis eu, fără pic de convingere.

Nu-mi plăcea omul. Dacă ar fi fost altul, — da, aș fi acceptat cu plăcere. Tot nu puteam să ocup eu patru locuri și apropierea ar fi avut și avantaje. Fiind singur, n-aveam cu cine să vorbesc. În schimb, ei erau doi și vorbele lor m-ar fi interesat. Știam că se vor feri de intimități, dar tocmai asta era plăcerea cea mare. Un singur cuvînt deschide colțurile cele mai tăinuite. Omul din fața mea își fabricase singur păreri prea bune despre el. Purta un sveter verde, îl aruncase pe umeri și rămăsese atîrnat așa. Se grăbise să-și arate nepăsarea față de îmbrăcăminte și față de oamenii ce-l vor privi. În picioare încălțase cisme de gumă noi — poate mai purtau eticheta fabricii — manecile cămășii răsfrînte... printre petele de noroi se mai vedea încă albul imaculat. Femeia putea să-i fie fiică. Cu capul aplecat pe umăr, mult mai tînără ca el, părea cînd speriată, cînd pe cale să se sperie. O crustă de noroi, ca o mănușă, îi învelea degetele subțiri. Cîtva timp și-a frecat mîinile și, nemulțumită, a alergat la fîntîna din colțul grădinii. De ce alerga ? S-a întors cu degetele ude, mai curgea încă apa pe ele. O chema Eva și după ce m-am lămurit că era soția insului din față, perechea a început să mă intereseze. Ce putuse lega pe femeia aceasta timidă, de un bărbat tăios și repezit ?

Îi spunea Cărăbaș, folosind numele, nu prenumele, cum e obiceiul între oameni apropiați. Cînd m-am uitat bine, mi s-a părut că îl cunosc. Am început să-l caut, nu găseam nimic sigur. În douăzeci de ani judecasem sute și mii de oameni. Cînd intram dimineața în sala de ședințe, încăperea era mereu plină. Vedeam fețe surîzătoare, albe, altele grase, cu valuri, slabe, subțiri, înnegrite. Eram sigur că, odată și odată, a fost și Cărăbaș printre ele.

Acum stă la masă și își freacă palmele, îl văd scuturînd pantalonii. Dacă ar fi în mișcare sau — cel puțin — dacă ar vorbi, gesturile și cuvintele m-ar duce mai ușor pe urmele lui. Cărăbaș înghițise conținutul primului pahar, îl umpluse din nou și se uita la Eva cu ciudă.

— Bea, bea, nu fă pe mironosița, afară la soare fierbi de căldură, berea-i leac după atîta lucru... Alții o beau după lenevială, numai fiindcă se plictisesc...

Se uita la mine. Femeia pusese paharul la gură și bău cîteva înghițituri. Acum puteai să vezi că o fundă aprinsă, ca o rachetă, strălucea în părul ei negru. Cînd au venit la masă, nu o avea, poate și-a pus-o la fîntînă. Era limpede că Eva voia să placă, dar Cărăbaș nu părea atent la dorințele ei. Băuse al doilea pahar și comandase încă două sticle și o duzină de mititei.

— Bine c-am terminat, m-a omorît fîntîna, niciodată n-am să mai sap fîntîni.

— De ce nu rămîi tu la meseria ta ? a întrebat femeia, dacă vrei, poți să montezi o fîntînă, nu să o sapi.

— Vorbești să nu taci ! Ne dezmorțim și noi, ne dezmorțim împreună, și eu și tu... și față de Mara aveam obligația asta.

Cărăbaș se învîrtea pe scaun, apoi, cu un ton mai sus :

— Am avut două zile libere, trebuia să facem ceva. Ai fi vrut să stăm cu burta la soare ? Să ți se urce furnicile pe fund ?

Cînd au sosit la masă berea și mititeii, Cărăbaș i-a împărțit în două. Femeia a protestat, nu putea să mănînce șase mititei, mai bine să-i ducă acasă, vor mînca copiii.

— Le vom duce și lor — a zis Cărăbaș, în timp ce devasta mîncarea — copiilor le plac mîncările dulci, cu mititeii ăștia trăzniți, îi otrăvim. Dar ai văzut ? Al mic slăbește...

— Mîine mă duc cu el la doctor, a zis femeia...

Eu continuam să mă întreb unde l-am văzut pe Cărăbaș ? Cînd l-am judecat, fusese amestecat în ceva, dar nu mai știam ce a fost. Cărăbaș mă privea oblic, cel puțin așa-mi părea mie, ca un cocoș care simte uliul deasupra. Din cînd în cînd, pe buze-i apărea o strîmbătură :

— Ei și ? Poate m-ai judecat tu, dar mie ce-mi pasă ? Nu m-am speriat niciodată de voi. Trăiesc din munca palmelor mele. Nu datorez nimic la nimeni !

Credeam că vrea să vorbească, dar Cărăbaș tăcea. În fine, vorbea din nou cu femeia :

— Mănîncă, nu te juca. Ai tras azi. Mult pămînt ! Trebuia să găsim apa la cinci metri, am mers pînă la șapte.

Femeia ținea ochii în farfurie, prezența unui străin la masă o stingherea. Dacă ar fi fost numai cu Cărăbaș, ar fi mîncat, ar fi băut, era obișnuită cu el. Așa, de cîte ori înghițea, își strîngea genele, să nu fie văzută.

Cînd au terminat masa, nu mai puteam să tac :

— De unde te cunosc eu pe dumneata ? Știu sigur că te cunosc...

Cărăbaș își aprindea țigara.

— Poate vi se pare... Oamenii seamănă unul cu altul.

— Nu mi se pare, sînt sigur că te-am văzu undeva.

— N-am ce să ascund, mă cunoașteți de la tribunal, a zis Cărăbaș, am fost și eu printre cei care fură și omoară. Pînă la urmă, m-ați achitat.

Încercam să-mi amintesc și ceva vag a început să se miște.

— Ați fost mai mulți, erai tînăr, poate înainte cu douăzeci de ani... După ce v-ați bătut, o parte au fost duși la spital.

— Da, da, acum începeți să veniți la drum, m-au dus și pe mine cu targa, ca la război...

Începusem să-mi amintesc, așa mi se întîmpla totdeauna. După mulți ani, vedeam cele mai mici amănunte ale cauzelor pe care le-am judecat. Nu toate. Reveneau, mai întîi, amănuntele pe care le-am scobit mai adînc. La Cărăbaș, vedeam un zid, unul înalt, galben, și el se apăra în fața zidului. Cum se apăra ? Ce făcea el ? Ce făceau ceilalți ? Știam că la sfîrșit lucrurile vor lua înfățișarea pe care au avut-o atunci...

— A trecut mult timp, a zis Cărăbaș, mă gîndesc și azi la toate, am fost și eu vinovat...

— Acum îmi amintesc bine, am zis eu, erați într-o sală, un restaurant, un bufet. Lume multă, mi se pare la o serbare... Acolo s-a întîmplat ceva... Nu-mi aduc aminte precis ce a fost, era un lucru neobișnuit și v-ați încăierat. Pe dumneata te-au înconjurat cîțiva inși. Erai lîngă zid, se făcuse noapte. Zidul îl văd și azi, am fost la reconstituire. Unul te-a lovit. Problema era dacă l-ai lovit și dumneata ?

— Eram cu un văr al meu — a zis Cărăbaș — seara ne-a prins într-o stație de autobuze. Am mîncat ceva la bufet și vream să plecăm, dar autobuzul întîrzia. Vărul nu se grăbea, îi plăceau oamenii. El sărbătoarea ceva, totdeauna avea ceva de serbat. Mergea cu sticla de la o masă la alta, da el un pahar, primea și el de la ceilalți. Pe mine era gata să mă prindă somnul, cînd am văzut că, în jurul unei mese, se adunau nu numai oamenii din sală, ci și cei de afară. M-am ridicat să văd ce e și am văzut un ins dezbrăcat pînă la brîu. Părea un boxer. El încorda brațul drept — mușchii se adunau ca niște bolovani — și ținea în pumn un cuțit, cu vîrful îndreptat în jos. Cuțitul mergea pînă la piele, dar n-o atingea. Lîngă el un alt ins grav, negru — îi spuneau Panțuru — cu nasul mare, turtit, se urcase pe scaun și urla ca la circ, zicea că omul dezbrăcat e un artist. Venea de la București și mergea la Arad. El va apropia cuțitul de piele, n-are s-o atingă. Din mușchi va curge sînge. La sfîrșit, vor vedea că pielea a rămas întreagă, așa cum a fost la început.

— Cum să curgă sînge, dacă nu zgîrie pielea ? a întrebat cineva.

— Are să curgă, a zis Panțuru, cuțitul nu va atinge pielea.

Cărăbaș s-a oprit, părea că vede întîmplările :

— Mîna omului care ținea cuțitul tremura, pe gît și pe umeri curgeau șiroaie de sudoare. Strîngea cuțitul, credeai că-l va înfige în mușchi. Somnul mi-a trecut și m-am apropiat de masă. Așteptam să văd ce se întîmplă. O fată care lucra la bufet mi-a spus că Panțuru a stat mulți ani la pușcărie, fiindcă vindea inele de aur fabricate din bronz. Ea a fost, dacă vreți să știți, fata a fost Eva. Din ziua aceea a rămas în spinarea mea.

— Cum poți vorbi așa ? a întrebat Eva. Cum în spinarea ta ? Eu nu muncesc și nu-ți fac toate în casă ? Cine crește copiii ? Și nu din ziua aceea, atunci te-am dus la spital. Cînd ai ieșit, după cîteva luni, ai venit tu la mine.

Cărăbaș i-a oferit bere din paharul lui.

— Na, na,... n-am zis că nu muncești, dar și așa, tot în spinarea mea stai.

— Vorbești prostii !... Ce are să creadă dumnealui ?

— Ce să creadă ? Nu va crede nimic. A văzut dumnealui mai multe decît ai văzut tu.

Mă uitam la unul, la altul, și fiindcă femeia nu vrea să bea, Cărăbaș a prins-o de gît și i-a împins paharul în gură, apoi a continuat :

— Panțuru a început să umble printre oameni și, întinzînd șapca, încasa cîte un leu de la fiecare. Un leu era taxa, nici mai mult, nici mai puțin, așa zicea el, făcea pe cinstitul. Șapca s-a umplut de bani, Panțuru i-a repezit în buzunar și a continuat să adune. Eu, dintr-o dată m-am înfuriat. Ce dracu vrea să facă nenorocitul acela dezbrăcat ? Poate că Panțuru îl plătea. Așa vine vorba, dar cît îi plătea ? Cît vrea să plătească. Eva a zis să le dau pace. Eu m-am uitat la ea, nu arăta rău atunci, era fată, nu avea pîntece, nici piept nu avea. Semăna a pește. Mi-a spus că mă așteaptă afară. La cîțiva pași sta vărul meu. În jurul lui, oamenii din bufet. Unii strigau că au plătit și vreau să vadă, alții amenințau, ziceau că totul e înșelăciune și cereau banii înapoi. Eu mă uitam la omul care se încorda, îmi era milă de el și dintr-o dată mi-a venit în minte că toate scamatoriile astea pleacă de la Panțuru. Dar ce vrea, de ce adună oamenii în sală ?

— Grijiți, aici coace ceva, am strigat eu.

Cărăbaș s-a oprit, eu îmi aduceam aminte de toate și am început să-i spun cum a fost :

— Panțuru strîngea din nou bani, dumneata n-ai vrut să dai. El ți-a repezit un pumn în coaste, ca răspuns i-ai dat doi pumni, șapca s-a răsturnat și ai fugit în curte. Acolo, doi prieteni ai lui Panțuru tocmai scoteau un balot dintr-un camion încărcat cu mărfuri.

— Chiar așa a fost, a zis Cărăbaș, ăia furau balotul. Afară, Eva a zis să intru în camera ei — mă va închide acolo la ea — dar n-am avut timp. Eva se simțea obligată să explice :

— Am zis să intri în camera mea, fiindcă știam că te vor bate. Nu te-am chemat la mine, nu-mi trebuiai, nici nu te cunoșteam. Și de ce semănam a pește ? Ce vorbă-i asta.

— Tu m-ai chemat. De ce m-ai chemat ? Asta numai tu știi. Am zis că semănai a pește, fiindcă nu aveai nici piept, nici pîntece. Era mai bine să zic că semănai a curea sau a pistol ?

Eva rîdea și Cărăbaș a continuat :

— Atunci m-am pomenit lîngă zid, în jurul meu s-au adunat cinci inși. Panțuru ținea în mînă măciuca, ceilalți patru nu se mișcau, păreau tăiați în piatră. Îmi era frică, știam că nu voi putea ieși dintre ei. Panțuru se apropia și, cînd i-a venit bine, a dat drumul parului — sau ce era — spre capul meu. Eu l-am prins cu palma dreaptă — pielea a crăpat, mîna mă ustura — și am rămas așa încleștați. El ținea de un cap, eu de celălalt... Am auzit apoi rupîndu-se o creangă undeva, o creangă groasă și pe Eva strigînd :

— Griji, vine cu securea !...

Nu știam cine vine, cei cinci erau în fața mea. M-am gîndit că cineva a tăiat creanga cu securea, apoi a rupt-o și venea spre zid cu ea. Eva mi-a aruncat un baston, dar n-a ajuns pînă la mine.

— Prietenii lui Panțuru, cînd i-am ascultat ca martori, spuneau că ai avut un cuțit.

Cărăbaș bău un pahar întreg, înghiți ultimul mititel din farfuria Evei, apoi zise :

— De atunci m-am gîndit mereu cum a fost, toți mă întrebau. A fost baston ? A fost cuțit ? A dracului treabă ! Nu știu ce a fost, a continuat el. După ce a ajuns în mîna mea, lemnul s-a înmuiat. Țin minte că mi-am spus : „E bine că s-a terminat, e foarte bine că nu mai e". Mă gîndeam că poate l-aș fi omorît eu pe el, sau el pe mine. Vorbeam singur, așa îmi amintesc. Dar ăsta a fost numai începutul. Panțuru era în fața mea. Înalt, cu nasul turtit, continuam să-l văd. Mă ținea strîns, nu mai puteam mișca. Dintr-o dată am văzut că el a întins brațele. Rîdea. Credeam că vrea să se împace, apoi mi s-a părut că l-am atins. Nu știu cu ce l-am atins, v-am spus că nu mai aveam nimica în mîini, dar lovitura am simțit-o, plecase din palma mea.

— Panțuru te-a lovit, am zis eu, cînd ai simțit, că măciuca se înmoaie în mîini, nu ea s-a înmuiat, ci dumneata. Ceilalți din curte au tăbărît pe el, l-au căsăpit. Tot ce s-a întîmplat după aceea, încîlcirea picioarelor, înotul prin apă, s-a întîmplat după ce Panțuru te-a lovit.

Încordarea Evei a dispărut.

— E timpul să plecăm acum, mîine începe lucrul și pentru tine și pentru mine, a zis ea.

— Mîine e mîine, astăzi nu-i mîine, a zis Cărăbaș. Mai bem un pahar, vreau să ciocnesc, judecătorul știe mai bine ce am făcut eu. Auzi ? Eu am făcut, dar nu eu știu. De douăzeci de ani mă simțeam vinovat, eram sigur că eu i-am turtit țeasta, dacă vreți devla, ori glava lui Panțuru. Nu-mi părea rău, a fost un bandit, dar, oricum...

— De ce spui că l-ai lovit, cînd eu am fost acolo și am văzut toate ? Erai leșinat. Tu încurci lumea și te amesteci mereu unde nu trebuie, a zis Eva. Ai trei copii, e vremea să te gîndești la ei.

Avea curaj Eva.

— Ce au copiii cu treburile mele ? a întrebat Cărăbaș. Dar eu știu ce vrei tu. Ai vrea ca blestematul ăsta de cap să-l am numai la lucru, în atelier. Cînd termin, să-l opresc, odată cu motoarele și să-l agăț în cui. Ce treabă minunată, capul lui Cărăbaș, în cui, alături de șepcile și căciulile voastre ! Pînă a doua zi, să nu mai am nevoie de el. Ce liniște s-ar lăsa peste noi ! Ți se pare că umblă în gol capul meu ? Eu nu-l pot opri, nici nu vreau să-l opresc. Lasă-l să umble, asta-i treaba lui !

Teatru

DOSARUL ANDERSONVILLE (II)

1. Spuneam (şi cu alte prilejuri) că Naţionalul Timişorean are în trupă foarte buni actori. Spectacolul cu „Dosarul Andersonville", în regia lui Ioan Ieremia, ne-o dovedeşte încă o dată. Dialogul părţilor implicate în proces, prin forţa imprejurărilor, ni se pare a fi fost lucrul cel mai important de realizat, pentru ca mesajul textului lui Saul Levitt să poată trece rampa. Acest lucru fiind obţinut, îl remarcăm ca punct forte al spectacolului.

2. ION COCIERU (procurorul), un actor al subtilităţii şi justei măsuri, un actor care în nici unul dintre rolurile jucate pînă acum, nu a suprasolicitat personajul, păstrîndu-şi interpretările între sobrietate şi concizie, ne tace, în spectacolul discutat, demonstraţia talentului său. Reuşeşte să ne convingă de importanţa personajului său în „rezolvarea" adevăratului proces propus de autor, determinîndu-ne să pornim în judecarea spectacolului, ca subtext, de aici. Ion Cocieru, în rolul procurorului (implicat conştient ca eventual acuzat pentru un viitor proces) ne oferă cheia întregii desfăşurări.

3. Un proces, deci, cu acuzaţi (învinşii unui război), cu acuzatori (învingătorii aceluiaşi război), în care verdictul va fi desigur, în defavoarea învinşilor. La acest nivel faptele sînt exacte, posibil de încadrat în paragrafe concrete. Dar, dincolo de toate acestea (şi este meritul actorului Ion Cocieru de a ne fi revelat-o) important este un alt proces, cu altfel de piese la dosar (procurorul îşi incită acuzatul să vorbească despre sine), acela al omului ca om, indiferent de momentul în care el se cere judecat astfel. Importante sînt, acest verdict şi această eventuală salvare. Întrebarea, dacă Henry Wirz va fi sau nu condamnat de tribunalul constituit după război, devine, astfel, mai plină de semnificaţii. Este chestiune de ştiinţă a conducerii spectacolului să menţii deschis interesul publicului pentru ceea ce ţine de acţiunea şi replica piesei, dar este mult mai important să-l faci să se judece pe sine ca posibil implicat într-o atare situaţie. Şi Ion Cocieru stabileşte această legătură.

4. DE ACEEA ni se pare că interpretarea sa este deosebită. La nivelul concepţiei asupra rolului în ansamblu şi al integrării în contextul spectacolului. În ce priveşte prezenţa scenică a actorului, mijloacele concrete, actoriceşti, de realizare a personajului, avem şi aici de remarcat faptul de a nu se fi lăsat condus de personaj, de a-şi fi susţinut rolul, pe tot parcursul reprezentaţiei, pe linia dinainte stabilită. Dacă se acceptă comparaţia, ceea ce face Ion Cocieru aduce cu o demonstraţie matematică, în sensul consecvenţei şi siguranţei înaintării.

5. SIGUR CĂ, PARTENERII, în acest dialog, nu puteau fi decît actori de aceeaşi marcă. Este vorba despre : GHEORGHE LEAHU (avocatul apărării) a cărui interpretare, gîndită pe cu totul alte coordonate (cerute, desigur, de rol), echilibrează, printr-o mai mare implicare într-o anume tipologie, evoluţia lui I. Cocériu. Interesant este că Gh. Leahu îşi defineşte p e r s o n a j u l în contrareplică, speculînd inteligent r e a c ţ i a partenerului. Ar rămîne deschisă următoarea întrebare : cît de violente pot fi intervenţiile unui avocat al învinşilor, într-un proces al învingătorilor ? GHEORGHE STANA (acuzatul) păstrează, prin interpretare, o necesară penumbră, asupra personajului său, personaj revelat în confruntare cu procurorul (I. Cocieru, din nou) şi apoi, prin monologul-confesiune, momentul cel mai bun al lui Gh. Stana (şi mai generos ca text).

6. AR MAI FI DE SCRIS despre ceilalţi interpreţi, cu drepturi egale de a fi comentaţi dar spaţiul nu ne permite s-o facem. Aş menţiona, dintre multele lucruri pe care un spectacol echilibrat, cum este acesta, le oferă interpretării critice că regizorul, IOAN IEREMIA, îşi certifică, în această montare calităţile. După „Un fluture pe lampă", „Viforul" şi „Dosarul Andersonville", Ioan Ieremia se obligă să ofere Teatrului Naţional din Timişoara acele spectacole de excepţie care să-l aducă, în contextul mişcării teatrale româneşti, în primul plan. Ultima sa punere în scenă este, cum mai spuneam, încă un pas spre acel moment în care se va putea vorbi despre „revirimentul de la Timişoara".

ANTOANETA C. IORDACHE

Muzica

UMBRE ŞI LUMINI

O tînără generaţie de dirijori asaltează asiduu cetatea muzicii. Este vorba de materializarea efortului unei secţii a Conservatorului „C. Porumbescu". Ne reamintim promisiunea făcută de un C. Brîncuşi în fruntea Filarmonicii noastre, evoluţia plină de siguranţă la pupitrul Operei a unui B. Hoinic, iar din acest an, a lui P. Oschanitzky. Ultimul simfonic a ocazionat o nouă creditare : **Cristian Mandeal,** corepetitor al Operei bucureştene, decis a se alinia la startul viitoarei generaţii de dirijori, efort încununat de satisfacţii proporţionale.

Ne-a surprins piesa de deschidere a unui concert desfăşurat chiar la 24 ianuarie, zi marcantă în istoria României. Cantata lui T. Olah este o pagină bine scrisă, o odă corală plină de strălucire, realizată la această dimensiune. Proba hotărîtoare a făcut-o însă C. Mandeal pe parcursul Simfoniei de Franck, faţă de care a manifestat o filiaţiune structurală. Mă gîndesc la aceea puternică conflagraţie interioară, ce dă zvon cîtorva interogative fundamentale ale conştiinţei umane, cărora oaspetele le-a căutat reverberaţia corespunzătoare. Un temperament meditativ, trăiri puternice, rămase în cea mai mare parte însă obscure, în spatele unei tactări fără pretenţii. L-a ajutat mult orchestra, care a intuit, probabil, patosul pe care acesta l-ar fi dorit exprimat. Tempii au fost mai rari decît cei obişnuiţi, poate spre a conferi un plus de grandoare, avantajînd evoluţia solo a unui L. Boleanţu, A. Sava, R. Gurău.

Ca acompaniator, dirijorul a fost ireproşabil, conlucrînd perfect cu **M. Constantinescu,** solistul care a făcut din **Concertul Nr. 1 de Bach** un pretext simplu dar eficient, de pledoarie pentru valenţele muzicii marelui cantor.

DORU MURGU

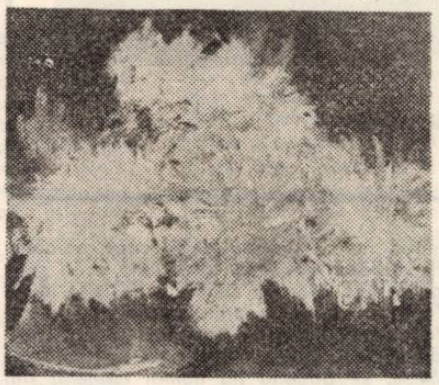

„Flori"

Plastica

(Urmare din pag. 1)

EXPOZIŢIA DE PICTURĂ SIMION LUCACIU

desprinse parcă de pe Columnă – memento al continuităţii şi mutaţiilor existenţei istorice a acestor oameni. Cu puţine excepţii, ca de pildă „Structură", în care liniile şi planurile apar tranşant marcate într-o geometrie severă, imaginile păstrează, cu toată tendinţa spre simplificare şi sinteză, bogăţia vieţii, transfigurată prin forţa de sugestie.

Aceeaşi expresie esenţializată se regăseşte şi în peisaje, îndeosebi în marine şi fluviale („Linişte marină", „Marină II", „Fluvială"), rareori izbucnind în reverberaţii multicolore („Metaforă la serbările mării"). Ansamblul este întregit cu un mănunchi de piese de scurtă, dar intensă vibraţie, naturi statice şi flori.

Cîteva elemente inedite de viziune şi limbaj, se fac simţite în „Mîndrie" sau „Peisaj industrial II" – culori filtrate în dominante de roz şi gri, materie picturală rarefiată, pensulaţie uşoară – prefigurînd o nouă ipostază posibilă a lui Simion Lucaciu, în a cărui artă meditaţia şi visul se împletesc cu sentimentul acut, autentic şi plenar al realităţii.

DELIU PETROIU

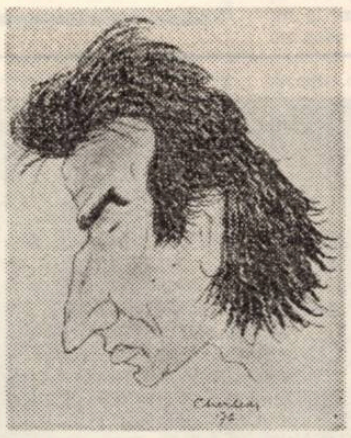

Pictorul SIMION LUCACIU, care, cu ocazia vernisării expoziţiei personale, a invitat o balerină de la Opera de stat să evolueze în faţa tablourilor.

Să salveze vernisajul
Şi-nvechitul şevalet,
Completează „pei aju'"
Cu un număr de balet.

AUREL CHERLEA

Memento

Nu ESTE NUMAI O PIESĂ MODERNĂ **„S.O.S., om în derivă"** de Aurel Gheorghe Ardeleanu. E un pretext de dezbatere publică. Şi e inclusă în ea condamnarea însingurării, a neparticipării active la treburile unei societăţi atît de ataşate omului precum aceea din care facem parte. Patos romantic, quasi-poetic şi discursiv, un lirism lucid, dublat, bineînţeles, de un filon dramatic. O mare densitate de idei, aproape fără putinţă de respiraţie între ele dă senzaţia unei saturaţii de profunzime, sigur, ideatică. Cea mai semnificativă parte a piesei rămîne aceea a visului, o pagină antologică de teatru românesc, în care apare şi o calitate rară printre autorii de azi, aceea a sesizării şi înregistrării grotescului, în limitele unei autocenzuri de ordin sentimental, ceea ce estompează, prin prisma unui umanitarism de tip special, spiritul distructiv iniţial. Şi ceea ce este mai interesant, colaborarea cu un teatru de amatori, acela din Lugoj, de pe lîngă Casa de cultură a sindicatelor, un colectiv tînăr, entuziast, dornic să înţeleagă exact un mesaj şi să-l facă perfect comunicabil. Rămîne ca un anumit rodaj să stabilească un ritm adecvat, un liant. Dar merită observat recitalul de măiestrie profesionistă a Maiei Oprea şi Florin Ernescu (care e şi regizor). Şi cită emoţionantă pasiune pun uneori amatorii în slujba unui text de care se ataşează. În alte roluri, apariţii cunoscute acelui public care-i stimează pe amatorii lugojeni : M. Suta, E. Gangan, R. Gazetovici şi alţii. Trebuie să amintim aici şi decorul de excepţie al artistului plastic V. Streletz.

LUCIAN BURERIU

Ecou

DOUĂ CULEGERI DE POEZIE*

1. Culegerea de poezie patriotică aparţinînd cenaclurilor literare din Caraş-Severin intitulată „Purtînd în noi eterna Românie", apărută sub îngrijirea Comitetului judeţean Caraş-Severin al U.T.C., înmănunchează creaţii ale unor poeţi (optsprezece), care se găsesc în stadii diferenţiate în privinţa maturităţii poetice. Vom întîlni, deci, în paginile acestei culegeri poeţi cunoscuţi, precum George Suru (autor o trei volume de poezie), Gheorghe Azap (debutant al Editurii „Facla" pe anul 1975) ; apoi poeţi cu un anumit stagiu în presa literară : Sabin Opreanu, Ioana Cioancăş, Ana Selena, Ioan George Seitan, Nicolae Sîrbu ; şi în fine, poeţi remarcaţi, deocamdată, doar în paginile presei judeţene (îndeosebi în suplimentul ziarului „Flamura" şi în caietele de literatură ale cenaclului „Semenicul" din Reşiţa) : Nicolae Irimia, Constantin Mărăscu, Constantin Brînduşoiu, Ion Morariu, O. G. Secca, Maria Lica Beşliu, Maria Deliman, Constantin Chiotan Gheorghe Hobaicovici, Gabriel Vărăşcanu

Culegerea este îngrijită de tînărul critic Gheorghe Jurma, unul din neobosiţii animatori ai vieţii cultural-artistice din municipiu.

Slujind dezideratul în baza căruia a fost concepută, cartea aceasta marchează încă o iniţiativă lăudabilă de promovare a creaţiei poetice din Caraş-Severin

2. Pe poeţii cenaclului judeţean „M. Eminescu" din Botoşani îi găsim prezenţi în culegerea „Fîntîna soarelui". Poetul Lucian Valea arată în prefaţa acestei culegeri, care cuprinde treizeci de condeieri, că prin acest act editorial s-a urmărit „să se sugereze numai existenţa unui climat literar, în acest nord moldav atît de glorios în tradiţii culturale". (pag. 5). Culegerea de poezie şi-a atins scopul, relevînd, într-adevăr un amplu „atelier literar" în cuprinsul judeţului Botoşani, unde activează o seamă de tineri scriitori cu vădite progrese pe linia afirmării creaţiei poetice : Corneliu Popel, Mihai Munteanu, Dumitru Ţiganiuc, Radu Cadelcu, Gelu Dorian, Victor Teişanu, Dumitru M. Necşan, Lucia Nenati Olaru. În ansamblu, „Fîntîna soarelui" învederează că cenaclul „M. Eminescu" „tinde spre acel nivel de profesionalizare care îngăduie a vedea în tînărul nelinişţit şi entuziast de azi pe viitorul posibil scriitor de mîine". (prefaţă p. 5).

P. S. E regretabil că aceste frumoase impresii sînt umbrite de un penibil furt literar : în fruntea grupajului de versuri ale lui Mihai M. Babei figurează poezia „De veghe" a tînărului poet hunedorean Miron Tic, care a apărut în revista „Orizont", din 7 martie 1975. Sesizînd acest fapt şi autorul poeziei, acesta ne informează că doreşte «să-i aducem aminte acestui „poet" (M. M. B.) că furtul se descoperă chiar în condiţiile sutelor de kilometri ce despart judeţul Hunedoara de judeţul Botoşani».

D. SARDEŞ

* 1. Purtînd în noi eterna Românie, Reşiţa, 1975 ;
2. Fîntîna soarelui, Botoşani, 1975.

Banatica

Cărturarul Gheorghe Popescu (1890—1915)

Cărturarul Gheorghe Popescu s-a născut în familia meseriaşului Ignatie Popescu din Lugoj. După ce învaţă clasele elementare, se înscrie la liceul de stat din Lugoj, unde promovează cu succes an de an primele clase liceale. Totodată, ia parte activă la manifestaţiile cultural-artistice, organizate de tineret, cu un pronunţat caracter politic, în cadrul luptei naţionale împotriva dominaţiei austro-ungare. Încă din primii ani de liceu devine membru al Societăţii tinerimii române din Lugoj, în cadrul căreia îşi desfăşoară activitatea cultural-artistică. Din cauza acestei activităţi, tînărul Gheorghe Popescu este persecutat de conducerea liceului fiind nevoit să întrerupă cursurile în clasa a VI-a.

Cu sprijinul lui Valeriu Branişte, Gheorghe Popescu se înscrie la liceul „Andrei Şaguna" din Braşov, unde era director Virgil Oniţiu. Totodată, primeşte bursă pentru studii de la Fundaţia „Ana Alexandrovici" din Lugoj, pe tot timpul cît urmează cursurile claselor VI – VIII, la liceul braşovean. În anul 1911, el trece cu succes examenul de bacalaureat.

La îndemnul unor lugojeni ca Valeriu Branişte, George Dobrin şi alţii, tînărul absolvent Gheorghe Popescu pleacă în toamna anului 1911 la Budapesta, unde urmează anul I şi II la Facultatea de filozofie. Anul III îl invaţă la Facultatea din Jena, unde are coleg pe Valeriu Bologa, viitor profesor la Universitatea din Cluj.. Totodată, Gheorghe Popescu vizitează diferite oraşe din imperiu şi din Germania printre care : Viena, Weimar, şi Leipzig. Revine la Budapesta, unde frecventează anul IV şi, în 1915 obţine diploma de profesor, urmînd ca toamna să înceapă activitatea didactică la Preparandia din Caransebeş. Însă moartea îl surprinde după o lungă boală, la 12 decembrie 1915, la vîrsta fragedă de numai 25 de ani.

În timpul studenţiei, tînărul Gheorghe Popescu a fost membru al Societăţii academice „Petru Maior". Aici desfăşoară el o susţinută activitate literară, istorică, ziaristică şi teatrală românească, pentru care a fost ales secretar al societăţii, funcţie pe care o va deţine pînă la terminarea studiilor universitare.

Tînărul patriot publică diferite articole în coloanele presei româneşti ce apărea în vremea aceea şi mai ales în coloanele ziarului „Drapelul" din Lugoj. Era de fapt colaborator permanent al acestui ziar, alături de Mihail Gaşpar, Victor Bîrlea, C. R. Munteanu, Avram Imbroane etc. Este receptiv la toate evenimentele politice din Imperiul austro-ungar, ce au avut loc în preajma începerii primului război mondial. De pildă, în „Drapelul" din 24 decembrie 1913 (6 ianuarie 1914), Gheorghe Popescu publică un important articol : **„Noi nu avem legătură cu trecutul nostru" ?**, în care face un scurt istoric al trecutului românilor de sub dominaţia habsburgică. Pentru a fi la curent cu evenimentele din Banat, Gheorghe Popescu primea la Budapesta, de la părinţii săi, ziarul „Drapelul" pe care îl citea împreună cu alţi studenţi români, membri ai Societăţii academice „Petru Maior". Din lectura scrisorilor către părinţi (puse la dispoziţia noastră de fratele său, Iosif Popescu), cît şi către unii fruntaşi lugojeni, rezultă că el comenta evenimentele politice din Imperiul habsburgic şi din vechea Românie prin prisma luptei naţionale a românilor din provinciile de sub dominaţiile străine. Totodată, el cerea informaţii despre evenimentele politice şi activitatea culturală din Lugoj, dădea sugestii şi preconiza planuri culturale ce aveau să se împlinească în viitor.

În anii 1913 – 1914, Gheorghe Popescu întocmeşte, împreună cu tînărul lugojean Iosif Victor Vlad student la Politehnica din Budapesta, o **hartă e t n o g r a f i c ă a Banatului şi Transilvaniei.** Tot în cadrul preocupărilor istorice, Gheorghe Popescu scrie lucrarea : **„Legăturile Ardealului cu Moldova între anii 1608 – 1629".** Aceste lucrări originale, de istorie-geografie, au fost premiate de Societatea academică „Petru Maior", cu 200 de coroane, din partea Fundaţiei „Dr. Ioan Mihu".

Pe tărîm cultural, publică articole despre rolul învăţătorului în pregătirea tinerilor şcolari români, despre înfiinţarea unei şcoli elementare de băieţi în Lugoj, despre unele aspecte ale vieţii cultural-artistice lugojene. De pildă, în gazeta **„Revărsat de zori"**, suplimentul ziarului **„Drapelul"** nr. 1 / august 1913, publică articolul **„Momente, oameni şi fapte"**, prezentînd unele aspecte din viaţa şi activitatea lugojenilor, în cadrul luptei împotriva dominaţiei străine. În anul 1913 publică repertoriul pieselor de teatru jucate la Lugoj între 1909 – 1913 şi îndemnul de a se contribui băneşte la **Societatea pentru fondul de teatru român din Lugoj,** şi la susţinerea corului dirijat de către compozitorul Ion Vidu.

Dintre lucrările rămase în manuscris menţionăm : **Poate să devină om mare învăţătorul ?, Despre şcoala civilă orăşenească din Lugoj,** monologul **De-ai fi c-un pic mai mare,** versuri, traduceri din lucrările lui Sandor Petöfi.

ION GEORGESCU

Panoramic

● **O manifestare culturală** dedicată Unirii Principatelor Române a fost organizată de Salonul literar-ştiinţific al Bibliotecii judeţene, în cadrul căruia prof. univ. dr. Aurel Ţintă a prezentat expunerea „Unirea Ţării Româneşti şi Moldovei", iar un grup de studente ale Facultăţii de Filologie-istorie au susţinut un montaj literar, intitulat „Pagini din literatura despre Unire". ● **Poetul Anghel Dumbrăveanu** s-a întîlnit cu studenţii Facultăţii de filologie-istorie la clubul Căminului 12. Personalitatea artistică a poetului a fost prezentată de lectorii universitari Stela Mirel şi Galina Cernicova. Studenţii au susţinut un interesant dialog pe tema liricii contemporane cu poetul prezent în mijlocul lor. ● **La librăria „Ion Slavici"** din Arad a fost lansat volumul **„Antologia revistei „Genius"** (revistă redactată de Franyó Zoltán între anii 1924–1925, în paginile căreia generoasa idee a înfrăţirii popoarelor român şi maghiar şi-a găsit în repetate rînduri ecoul). Au vorbit Iosif Kocsis, din partea C.J.C.E.S. Arad, Kovács János, autorul antologiei, şi scriitorul Franyó Zoltán. ● **La editura Kriterion** a apărut albumul consacrat pictorului timişorean Francisc Ferch, album elaborat de muzeografa Annemarie Podlipny. ● **O expoziţie de grafică** în holul unei mari întreprinderi timişorene – Electrotimiş – iată o bună iniţiativă a secţiei de artă a Muzeului Banatului. ● **La Galeria Bastion,** artista fotografă Clara Spitzer expune peste 50 de instantanee inspirate de lumea teatrului. ● **Teatrul studenţesc „Thespis"** al Universităţii pregăteşte spectacolul „Pămînt şi apă" – modrain (moment dramatic interior) după Mihai Eminescu. Regia îi aparţine lui Diogene Bihoi, iar muzica spectacolului, de excepţie, îi aparţine lui Remus Georgescu.

CENACLU

La şedinţa de lucru din 27 ianuarie a Cenaclului Asociaţiei Scriitorilor din Timişoara, prozatorul Paul Eugen Banciu a citit două fragmente de roman. Criticul Cornel Ungureanul a prezentat un referat. La discuţii au participat I. D. Teodorescu, Marcel Pop Corniş, Eugen Dorcescu, Ion Arieşanu, Claudiu Iordache, Olimpia Berca. Şedinţa a fost condusă de prozatorul Ion Dumitru Teodorescu.

Radar

● Concepţia integrării **învăţămîntului cu producţia şi cercetarea** – ne spune prof. dr. ing. **Francisc Gyulai,** secretarul ştiinţific al Institutului politehnic „Traian Vuia" din Timişoara – a fost dezbătută în senat şi în toate compartimentele din institut, într-o plenară a cadrelor didactice şi-a personalului de cercetare, în organizaţiile de partid şi ale A.S.C. ● **În ce fel se familiarizează în unităţile de producţie proprii ale institutului viitorii ingineri cu munca practică ?** ● Sistemul unitar de practică, aprobat de senat, prevede forme adecvate fiecărei facultăţi şi fiecărui an de studiu. Există în institut mai multe unităţi-şcoală, cu activităţi de producţie pe bază de plan ; au fost create peste 500 locuri de muncă pe schimb, în procesul de producţie în afara laboratoarelor şi a catedrelor. Noile unităţi puse recent în funcţiune, „Poligonul de îmbunătăţiri funciare" şi „Centrul de calcul electronic" sînt concepute ca nuclee în care cercetarea, producţia şi procesul didactic îşi găsesc, printr-o dotare adecvată, forme complexe de modernizare a învăţămîntului. ● **Ce rol îi revine, în această nouă concepţie de integrare, cercetării ştiinţifice ?** S-au obţinut progrese indiscutabile la toate catedrele şi colectivele de cercetare şi în domeniul activităţii de investigaţie ştiinţifică, mai ales în cel al chimiei şi al construcţiilor. A crescut, de asemenea, numărul contractelor de cercetare şi proiectare precum şi al studenţilor cuprinşi în această activitate pe lîngă catedre (de la 90 în 1972 la 1.000 în 1975). Catedrele au direcţionat în 1975 orientarea planurilor şi a contractelor spre o problematică de interes naţional. Studenţii au participat la proiectarea unor prototipuri şi la elaborarea unor tehnologii pentru produsele atelierelor-şcoală. Au fost organizate, în anul recent încheiat, două manifestări ştiinţifice de ecou naţional : A III-a Conferinţă de geotehnică şi fundaţii şi Conferinţa de vibraţii în construcţia de maşini. Menţionăm şi sesiunea studenţească la care s-au susţinut peste 300 lucrări. ● **Cum se vor dezvolta în 1976 aceste preocupări ?** ● Perfecţionarea acţiunii de integrare a învăţămîntului cu cercetarea şi producţia va urmări promovarea creaţiei tehnice originale, a invenţiilor, şi o mai bună utilizare a dotărilor. Rezultatul ultim trebuie să fie atingerea directivelor stabilite de Congresul al XI-lea al P.C.R.

VAL. D.

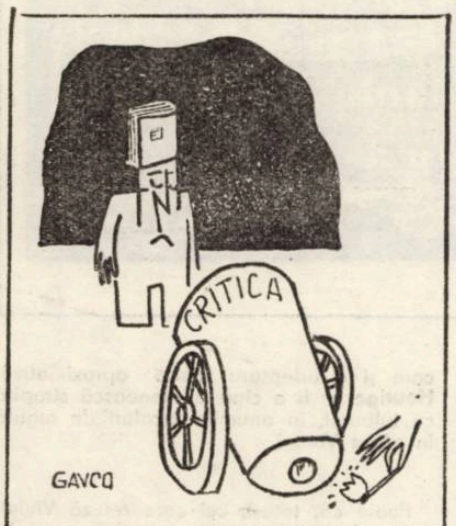

Constantin Gavrilă

Etnologie

PRIMUL VOLUM AL OPERELOR LUI ROMULUS VUIA

De numele lui Romulus Vuia (n. 28 ianuarie 1887, Comlosul Mare, jud. Timiş – m. 2 iulie 1963, Bucureşti) se leagă un număr însemnat de acţiuni practice şi opere care au vizat toate crearea etnografiei româneşti ca disciplină de sine stătătoare. Opera sa scrisă este fără îndoială contribuţia cea mai de preţ în acest sens. Amintim însă totodată celelalte contribuţii la fundamentarea disciplinei, la crearea cadrului ei material şi la formarea de slujitori bine pregătiţi : conducerea Muzeului etnografic al Transilvaniei între anii 1923–1946, activitatea în cadrul Societăţii etnografice române, cursurile de etnografie şi folclor ţinute la Facultatea de litere a Universităţii din Cluj începînd din anul 1926.

Prezentarea operei lui R. Vuia, într-o serie de cîteva volume, dintre care primul a apărut de curînd la Editura Minerva, şi-au asumat-o folcloriştii Mihai Pop şi Ioan Şerb. Întreaga ediţie prevede cuprinderea studiilor şi cercetărilor etnologice, antropogeografice, a cercetărilor asupra ocupaţiilor şi tehnicilor populare, precum şi a unei selecţii din cele peste 1.500 de creaţii populare în versuri şi în proză, colecţionate de marele etnograf. Nu avem a face cu o reeditare decît în mică măsură, cea mai mare parte a operei lui Vuia văzînd abia acum lumina tiparului în volum, editorii luîndu-şi sarcina de a o strînge din reviste ori a o tipări direct după manuscrise. Primul volum conţine, în prima secţiune, studiile Etnografie, etnologie, folclor, Contribuţii etnografice cu privire la formarea culturii noastre populare şi a poporului român, Dovezi etnografice pentru vechimea şi continuitatea românilor în Transilvania, Legenda lui Dragoş, Originea jocului de căluşari (împreună cu o variantă abreviată în engleză, iar în a doua secţiune – amplul studiu monografic Satul românesc din Transilvania şi Banat (şi în variantă franceză).

Se vede de îndată că opera lui R. Vuia este structurată pe obiective majore, autorul urmărind şi reuşind să pună în lumină aspecte importante legate de originea, vechimea şi continuitatea poporului român în spaţiul carpato-dunărean. Multe din aceste studii au un nedisimulat ton polemic cu adepţii documentelor directe, cărora le propune spre examinare documente mai profunde şi mai vechi, chiar dacă nescrise : „Şi să nu se uite că adevărata istorie mută, dar permanentă şi care asigură perpetuarea unui neam, a fost aceea care s-a clădit de marile mase anonime, în tăcere, iar nu prin evenimente istorice efemere şi trecătoare, ce au rămas înregistrate numai în cronicile cancelariilor regale, care au luat cunoştinţă numai despre evenimente de suprafaţă, iar nu şi despre cele ce s-au petrecut în adîncime, cum s-a dezvoltat viaţa poporului nostru de la început". Conştient de acest adevăr, marele etnograf aduce în sprijinul afirmaţiilor sale un bogat fond documentar oferit cu generozitate de civilizaţia noastră populară. Astfel, sînt puse la contribuţie mărturii etnografice privind aşezările, curtea, casa, portul şi ocupaţiile primitive (agricultura, păstoritul, aurăritul şi olăria). Spre deosebire de satele coloniştilor, alcătuite după principiul concentrării şi regularităţii, sate apărute recent, satul românesc de tip primitiv, natural, cu formele sale (satul cu case izolate, împrăştiat ; satul răsfirat ; satul de vale şi satul îngrămădit) s-a format anterior secolului al XII-lea. În aceste sate ale băştinaşilor, populaţia a trăit necontenit de-a lungul secolelor. Curtea (curtea dublă şi ocolul pătrat) şi casa (cu acoperişul înalt ca în Munţii Apuseni şi Haţeg şi casa cu tirnaţ în colţ, ambele cu atestări încă din neolitic) ; portul cu elementele sale străvechi (căciula, cojocul, gluga, sarica) ; motivele geometrice ale artei populare ; ocupaţiile, în special agricultura şi păstoritul, cu bogăţia lor de termeni latini, – iată o serie de dovezi pe care etnograful ştie să le valorifice. Studiile polemizează, de asemenea, cu opiniile deformante şi tendenţioase ale unor cercetători străini care voiau să vadă în poporul român doar un popor de păstori transhumanţi. Examinînd un mare număr de rituri arhaice, obiceiuri agrare, credinţe, superstiţii, legende şi practici, marele etnograf dovedeşte tradiţiile îndepărtate ale agriculturii la strămoşii noştri. Toate documentele etnografice converg în afirmarea practicării paralele inseparabile a agriculturii şi păstoritului. Pe baza unor minuţioase şi îndelungate cercetări, se afirmă că păstoritul a fost practicat de români în mai multe forme, precumpănitor fiind nu păstoritul transhumant, ci păstoritul agricol local, cel trashumant fiind practicat doar în cîteva zone. Păstoritul transhumant este examinat şi prezentat nuanţat, văzîndu-se în el nu nomadism ci o „transhumanţă complexă", ca o pendulare între două păşuni practicată de păstori cu locuinţe stabile. Editarea volumului întîi al operelor lui R. Vuia se înscrie ca un veritabil act de cultură.

IORDAN DATCU

Philologica

DICŢIONARUL EXPLICATIV AL LIMBII ROMÂNE

Ed. Academiei R.S.R., 1975

Între evenimentele editoriale ale lui 1975, **apariţia Dicţionarului explicativ al limbii române** (DEX) ocupă un loc aparte prin semnificaţia majoră şi importanţa deosebită pe care le are o lucrare de acest gen. În lexicografia românească, el se înscrie în seria de dicţionare ce-şi revendică drept repere principale partea I – **Dicţionarul limbii române din trecut şi de astăzi** de I. A. Candrea – a **Dicţionarului enciclopedic ilustrat „Cartea Românească"** (CADE, 1931) şi **Dicţionarul limbii române moderne** (DM, 1958). Alături de monumentalul **Dicţionar al limbii române** (DLR), încă în curs de elaborare sub egida Academiei R. S. România (în 1975 a apărut tomul IX, litera R), necesitatea unor asemenea lucrări este evidentă. Destinate unui public larg, ele au devenit autentice şi indispensabile instrumente de cultură.

Elaborat în cadrul Institutului de lingvistică din Bucureşti, de către un colectiv de cercetători condus de acad. Ion Coteanu, Luiza Seche şi Mircea Seche, DEX este un vast inventar lexical al limbii române moderne, înregistrînd 56568 de cuvinte-titlu şi variante : cuvinte din limba literară, cuvinte populare, regionalisme, arhaisme, neologisme etc. Deşi s-a renunţat la un număr de regionalisme şi arhaisme, cifra este superioară cu peste 6000 de cuvinte faţă de cea a termenilor din DM, diferenţă ce rezultă din **înserarea în lista de cuvinte a unor neologisme** care s-au impus în ultimele decenii. Dacă din aceste neologisme unele – e adevărat, numeroase – rămîn încă termeni proprii unor ştiinţe sau domenii de strictă specialitate, altele s-au impus însă în limbă, frecvenţa lor devenind tot mai mare. Pe de altă parte, o mulţime de cuvinte au dezvoltat sensuri noi, uneori au pierdut din cele vechi, au generat unităţi frazeologice noi etc. Ca orice dicţionar explicativ, DEX este un document lingvistic, care ilustrează şi consemnează bogăţia şi varietatea vocabularului limbii române actuale, ca şi dinamica sa, tendinţa continuă a limbii de a deveni un mijloc de comunicare tot mai perfecţionat şi mai nuanţat. Apariţia periodică a unor ediţii viitoare aduse la zi se impune deci cu stringenţă : la urma urmelor este vorba şi de un elementar act de cultură.

Firesc, DEX nu confirmă doar prezenţa unor cuvinte noi în limba română actuală, ci contribuie şi la mai buna cunoaştere şi răspîndire. Prin aceasta, prin diferitele indicaţii gramaticale, de pronunţare etc., se realizează şi caracterul instructiv- normativ al DEX.

Cuvintele sînt explicate clar, concis şi propriu, accesibil, sensurile sînt enumerate şi nuanţate atent, înregistrîndu-se şi locuţiuni, expresii frecvent folosite. S-au redus ori omis citatele ilustrative. Din păcate s-a renunţat şi la ilustraţii, desene, un auxiliar preţios şi eficace care nu poate fi suplinit de numărul mai mare de planşe.

Deşi titlul este restrictiv, DEX refuzîndu-şi calitatea de dicţionar etimologic propriu-zis, se indică totuşi, în bună tradiţie lexicografică românească, şi etimologia cuvintelor. Chiar o privire superficială constată că realizarea acestei părţi este unul din meritele reale şi de seamă ale lucrării, prin atenţia şi grijă cu care a fost înfăptuită.

O analiză detaliată va evidenţia, desigur, încă alte calităţi ale DEX, prilejuind şi observaţii critice în scopul perfecţionării lui. Să mai remarcăm aci doar faptul că DEX s-a epuizat imediat după apariţia sa în librării. Adică : asemenea lucrări nu sînt numai necesare, ci şi mereu aşteptate.

EUGEN MICU

Eureka!

● **Solidaritatea celor vinovaţi e ca gheaţa în primăvară : subţire.**

● **Strălucirea mîinilor tale să nu fie în totalitate opera cosmeticienei.**

● **Fiecare trăim pe un capăt de osie a pămîntului. Cum să nu fim plini de vanitate, deci ?**

● **Şi cîte au lipsuri. (Cînd lupul se ocupă de gestiune).**

● **Războaiele ar fi imposibile dacă oamenii în loc să vorbească ar cînta.**

● **Cinerele a pretins miresei să aibă maşină, vilă şi un creier electronic.**

● **Iubitorii de avere au lansat ideea că fiecare om îşi are steaua lui.**

● **Cel mai şiret vulpoi din lume a încremenit la gîtul unei femei cochete.**

● **Privind în colţul unor tablouri din expoziţii mi-am dat seama că artişti plastici au multe... reţineri.**

ION VELICAN

Cu Francisc Păcurariu

(Urmare din pag. 1)

acea creaţie romanescă personală care caută, pentru fiecare masă de teme şi de idei, o formulă adecvată de întîmplare. Cu alte cuvinte, epoca noastră are nevoie de romane care, renunţînd la formulele tradiţionale, tocite prin uz, să sondeze realitatea prin mijloace originale de construcţie. Sub acest unghi, cred că o mare actualitate prezintă romanul-document. Iar ca modalitate concretă, preferinţele mele merg spre romanul-eseu, adică spre romanul care nu înregistrează doar fapte şi pasiuni ci şi dezbateri de idei, motiv care constituie de altfel o pasiune a epocii în care trăim.

– Şi pentru a încheia, la ce lucrezi în momentul de faţă ?

– Am mărturisit că strădaniile mele s-au concentrat în ultimii ani asupra romanului, căruia îi voi dedica şi eforturile mele viitoare. În acest cadru sînt pe cale de a termina romanul intitulat **Ultima călătorie a lui Ulise,** menit să apară în prima jumătate a anului 1976 la editura Dacia. Spre deosebire de **Labirintul,** care s-a bazat pe documente istorice reale, acest roman se bazează pe documente fictive, din care încearcă să reconstruiască întîmplările ce au dus la moartea unui tînăr savant, Ulise Marcu, în cursul unei expediţii arheologice în America centrală. Romanul înregistrează figuri şi relaţii umane caracteristice epocii în care trăim, pentru că tema lui fundamentală este de fapt raportul dintre adevăr şi minciună, dintre realitate şi ficţiune, sondat prin psihologii umane şi întîmplări ce dezvăluie relaţii dintre oameni, opţiuni existenţiale. Sper că acest roman, care reprezintă – filozofic vorbind – o treaptă nouă în realizarea efortului meu de a descifra condiţia omului de azi, va suscita interes.

– Sper şi eu acelaşi lucru şi, împreună cu cititorii revistei ORIZONT, îţi dorim succes.

Itinerarii

Am reprodus, comprimindu-l, titlul cărții lui Gottfried Heindl, Die Welt in der Nuss oder Österreichs Hauptstadt. **apărută nu de mult la Paul Neff Verlag. O carte în care vienezul se recunoaște zîmbind cu indulgență discretă, dar și cu secretă mîndrie, iar călătorul străin se felicită că a descoperit în paginile ei ceea ce nu găsise în reclamele și ghidul oficiilor de turism, deși tocmai aceste detalii ar fi trebuit să-l rețină cînd a vizitat capitala Austriei.**

Nu voi prezenta aici cartea lui G. Heindl, dar mă văd obligat să mărturisesc că impresiile care urmează se datorează lecturii ei, cel puțin tot atît cît și perioadei destul de lungi petrecute de semnatarul acestor rînduri în orașul unde străvie neslăbită amintirea lui Mozart și Strauss, ca și cea a lui Grillparzer și Nestroy. Cu numele capitalei austriace el se întîlnise de repetate ori atît în cărțile de istorie, cît și în manualul de literatură română. Căci, fără a mai pomeni de pribegiile dramatice ale unor voievozi români și de drumurile zadarnice bătute la împăratul de Horia, el, călătorul român, știe că prin instituțiile de învățămînt de aici au trecut atîția dintre români, de la învățații Școlii ardelene pînă la Lucian Blaga. Poate de aceea vizitatorul se simte îndemnat, după ce a ieșit pe Ring și s-a abătut pe la Hofburg, să se îndrepte spre Universitatea veche, frecventată de Eminescu și Slavici, și să coboare apoi pe Wollzeile, unde se adunau, pe vremuri, la cafeneaua Troidl, studenții români întemeietori ai Societății România Jună. Traversînd din nou Ring-ul la capătul odihnitorului Stadtpark, el descoperă nu departe cîteva din fostele locuințe ale lui Eminescu : pe Kollergasse 3 (singura casă pe care o placă de bronz poartă inscripția de rigoare), pe Adamsgasse 5, pe Gärtnergasse 5 și mai încolo, pe Radetzkystrasse.

De aici pînă la glacialul Theresianum e cale de trei sferturi de oră cu piciorul. Chiar dacă n-ai fi știut că în sumbrul palat și-a petrecut Titu Maiorescu mulți ani de ambițioasă și rodnică instrucție,, nu ți-ar fi greu să ghicești acest lucru judecînd după aerul sever al instituției (azi Școală superioară de diplomație), în spatele căreia stă un parc imens străjuit de ziduri înalte spre a feri, probabil, pe învățăcei de privirile din afară.

*

Dar, pentru a cunoaște Viena autentică, vizitatorul ar trebui să renunțe mai întîi la unele prejudecăți cu care se întîmplă să vină de-acasă. El se așteaptă, nu rareori, să dea peste o aglomerare de zidărie greoaie, de cazărmi anacronice și de palate vetuste care împînzesc un oraș cu aspirații neîmplinite de metropolă eșuată. Oamenii, potrivit acestei imagini preconcepute, ar purta și ei reflexele unei istorii îndelungate și ale unei organizări administrative seculare cam rigide.

Această imagine se dovedește a fi, la un examen fie și sumar, eronată ; ea se cuvine să fie rectificată și recompusă, iar noțiunea de vienez redefinită.

*

De altfel, revenind la călătorul român, acesta nu intră într-o lume necunoscută pentru el și din alt motiv. El aflase cîte ceva despre atmosfera vieneză și despre spiritul acestui oraș din lecturi mai vechi și poate că sentimentul curiozității lui atîrnă de gradul de fidelitate cu care memoria păstrează impresiile din aceste lecturi sau, altfel spus, de coeficientul de crezare pe care vrea să-l acorde autorilor citiți. În orice caz, mi se pare că pot fi detașate anumite componente ale profilului spiritual al Vienei (cînd spun **Viena** mă gîndesc de data aceasta la vienezi) anumite **constante** psiho-sociale pe care le intuiseră cei care luaseră contact mai de mult cu lumea vieneză, siliți fiind de împrejurări diferite. Unul dintre aceștia este pentru noi Ienăchiță Văcărescu. El fusese trimis, cum se știe, prin 1782, să întoarcă din drum pe bezmeticele beizadele ale lui Alexandru Ipsilante, care își luaseră lumea în cap fugind peste granită. Ajuns la Viena, boierul muntean este impresionat, între altele, de manierele foarte puțin simandicoase ale societății aristocratice cu care intrase în legătură. Aflîndu-se ca invitat la balul dat de ambasadorul Spaniei, Văcărescu se vede asaltat de cucoanele din „lumea mare", care îi admiră costumul oriental și-l roagă pe tonul cel mai firesc cu putință să-și desfacă șalul pentru ca dumnealor să-l poată cerceta și pipăi cu de-amănuntul... Întîmplarea este semnificativă și rezumă o trăsătură psihologică a vienezului : felul său de a fi deschis, natural și degajat, în limitele unei politețe neafectate, ceea ce creează dintr-o dată o ambianță familiară și destinsă de care străinul se simte înconjurat. Dinicu Golescu, pe de altă parte, călător prin Imperiu cu un secol și jumătate în urmă, nu încetează să laude în **Insemnările** lui „buna rînduială", și hărnicia austriecilor. În sfîrșit, ca să nu mergem prea departe, cu un deceniu și ceva mai tîrziu, adică prin 1838, Ion Codru Drăgușanu poposea și el la Viena minunîndu-se de amabilitatea omului de pe stradă, care, zice el, „nu-și pregetă, întrebînd de ceva, a merge cu tine departe ca să-ți arăte". Locuitorii Vienei i se par originalului scriitor „subțiri ca țîrii", prin oraș nu-i auzi strigînd, nu fac larmă „ci numai zbîrniie pe strade ca albinele".

Nu știu cît timp se va fi păstrat semnătura peregrinului transilvan zgîriată de el pe zidul interior al turnului Catedralei Sf. Ștefan. Se vor fi suprapus și adăugat alte iscăliturl de-a lungul unui secol și mai bine, pînă ce o parte a domului a căzut în 1945 pradă bombardamentelor din ultimele săptămîni ale războiului. Cert este că multe din ceea ce am numit constante ale Vienei și vienezilor, consemnate de călători de altă dată, se regăsesc, pentru vizitatorul dispus să le observe, aproape neschimbate în peisajul pitoresc, edilitar și uman, tradițional și modern totodată al Vienei de astăzi.

*

Cine vizitează Viena ca turist se grăbește să vadă, poate chiar într-o ordine nu prea diferită de cea pe care mi-o imaginez, impunătorul Hofburg, cu numeroasele-i statui, Muzeul de istoria artei, cu bogatele lui colecții din Breugel, Cranach și Rubens, palatul Schönbrunn, a cărui arhitectură reține mai puțin atenția decît parcul urcat pînă sub Gloriette, apoi somptuosul Belvedere, reședința de vară în stil baroc a lui Eugeniu de Savoya, popularul Prater și nu mai puțin reputatul Grinzing, cu restaurantele lui intime, strălucind de curățenie, și cu vinul acrișor și scump. Dar aceasta este numai una din fețele orașului, cea popularizată de agențiile de turism. La drept vorbind, capitala Austriei devine într-o măsură considerabilă și „altceva" pentru cel ce s-a decis să rămînă aici mai mult de trei zile. Ea este, împotriva aparențelor și a istoriei ei din ultimele cinci secole, așezarea cea mai puțin „teutonică" din spațiul de cultură germană. Cu alte cuvinte, Viena respiră un aer mai de grabă romanic — sau mai exact spus european — avînd rădăcini în cultura antică, cu toate vestigiile ei gotice, concurate de monumentele în stilul Renașterii, al barocului vienez — sau în așa-numitul „Ringstil" — alături de edificiile în manieră helenizantă cum e Parlamentul.

*

Mulți vienezi, chiar cînd vorbesc cu admirație de orașul lor, nu ezită să-l considere un sat mai mare : **ein grosess Dorf.** Nu spusese oare și Johannes Brahms că locuiește în Viena pentru că nu poate lucra decît într-un sat ? Există în această privință un conflict între istorici și artiști pe de o parte și între edili pe de altă parte. Cei dintîi ar dori ca orașul să-și păstreze personalitatea neinfluențată de agresivitatea tehnicii noi ; ceilalți le răspund că un oraș — cu deosebire o capitală — nu este un muzeu, ci trebuie să răspundă funcțional cerințelor vieții moderne. Fapt este că Viena poartă în toponomie, adică în sistemul de numire a străzilor și cartierelor, urmele evidente ale originii și dezvoltării ei economice. Străzile, azi centrale, se mai numesc **Getreidemarkt** (piața de bucate), **Am Heumarkt** (piața de fîn), iar împrejurimile **Nussdorf** (Satul cu nuci, Nucet), **Floridsdorf, Salmannsdorf** etc. Toponomia vieneză trimite fie spre ideea de „curte" (Hof) asociată cu cea de „cetate" (Burg), fie spre o realitate cotidiană semi-rurală, altădată opusă celeilalte, astăzi integrată în peisajul urban și armonizată cu el.

*

Instituțiile Vienei sînt nu numai cele clasice, cunoscute de toți : Opera, Opereta, Filarmonica, Teatrul, Școala spaniolă de călărie etc., ci și altele nu mai puțin clasice : birja (Fiaker), cafeneaua, popularul Heurige, balul, care nu sînt prin nimic mai puțin respectate decît celelalte. Este adevărat că amatori de plimbări în **Fiaker** se arată a fi mai cu seamă străinii, dar cafeneaua vienezul n-o împarte cu nimeni.

Dacă în orele lui libere nu se duce la cafenea, la Operă sau la Filarmonică, vienezul se plimbă. Plimbarea face parte la Viena dintr-un fel de ritual, cu șanse de a se converti și înălța într-o instituție. În altă parte oamenii pleacă în drumeție, (wird gewandert), în Viena se plimbă. Plimbarea este corelativul activ al ceasurilor de zăbavă pasivă petrecute în cafenea. Este adevărat că în ultima vreme numărul mașinilor a făcut ca noțiunea de **Spazierengehen** să se modifice substanțial. Totuși...

O altă „instituție" tipic vieneză, este așa-numitul **Heurige,** despre care n-aș putea vorbi doar în 2—3 rînduri cîte îmi îngăduie spațiul revistei. Într-o tradu-

cere și o adaptare foarte aproximativă, **Heurige** ar fi o cină prietenească stropită cu tulburel, în anumite localuri de regulă în afara Vienei.

*

Poate că, totuși, cei care refuză Vienei atributul de metropolă se gîndesc și la invazia de păsări : porumbei, mierle, turturele, rațe sălbatice care populează, blînde și protejate cu afecțiune, splendidele ei parcuri ; poate și la Pădurea Vieneză, la așezările „rurale" din jur intrate pe nesimțite în zona urbană fără a se lepăda de arhitectura lor tradițională, așa cum austriacul, bărbat sau femeie, nu dorește să se lepede, de dragul modei, de lodenul verde și de pălăria vînătorească cu pană purtate de bunicii și străbunicii lui. Dar nu se ascunde oare o ușoară cochetărie în spatele acestui refuz ? Îmi trec prin minte sutele de edificii pe care plăci emailate sau inscripții gravate amintesc că aici s-a născut, a creat sau a murit cutare savant sau cutare artist ; că dincolo, la Theater an der Wien, Beethoven și-a reprezentat pentru prima dată opera **Fidelio ;** că la Hotel Imperial a locuit și Richard Wagner, venit la Viena pentru a-și definitiva cîteva din creațiile sale ; îl văd pe Ciprian Porumbescu în locuința lui de pe Mühlgasse 5, obsedat de melodiile din **Crai Nou,** pe Enescu copil scriindu-le cu regularitate părinților. În sfîrșit, îmi vine în minte sala de lectură de la Biblioteca Națională, unde ceasurile ți se scurg totdeauna prea repede într-o liniște de templu, și mă întreb dacă e în adevăr util să rezumi complexitatea și personalitatea unui mare oraș îndesîndu-le în carapacea unei definiții care absolutizează atît genul proxim cît și diferența specifică.

Viena, decembrie 1975

ȘTEFAN MUNTEANU

Mapamond

DIN INSEMNĂRILE UNUI PSIHIATRU-HIPNOTIZOR

(III)

(Din cartea „Eu și noi" de V. Levi.)

Mi se aduce pacientul P. B., 40 de ani, tehnolog. Pînă la traumă totul decurgea normal. (Nu cred în asta niciodată sută la sută, dar să presupunem). În urmă cu trei ani l-a doborît o mașină. După aceea mult timp au apărut ideile fixe.

— Mă tem de înălțime, mi se pare că voi cădea, mă tot atrage ceva. Apoi mă tem de obiectele ascuțite — lame, cuțite, foarfeci : ori mă accidentez singur, ori voi accidenta pe cineva. Trec prin fața unei vitrine, văd atîta sticlă : îmi vine s-o spargă să iau totul... Mă aflu undeva într-o societate și deodată încep să urlu, înjur, mă reped la cîte unul. Și mi se pare că nu numai gîndesc așa, ci și fac tot ceea ce gîndesc. E îngrozitor, lupt cu mine, mă abțin, și ce dacă nu reușesc... Aha, contrastant... Tocmai ceea ce se exclude, ceea ce se află sub dominația unui tabu puternic, acestea pătrund... Revolta dezastruoasă a subconștientului. De fapt, ea există la toți, dar sub un control sever, pe cînd la el acest control nu mai există.

— De cînd țin toate astea la Dvs. ?, neîncetat, după traumă, în toți acești trei ani ?

— Da, exact, de trei ani.

— Și de trei ani vă tot luptați ?

— Da tot timpul.

— Nu s-a întîmplat nimic, n-ați făcut nimic rău ?

— Deocamdată nimic, dar mă tem mereu, chiar și-n acest moment...

— Nu veți face nimic, fiți sigur. Niciodată. Exclus.

— Dar asta mă chinuie îngrozitor.

— Bineînțeles... și totuși Dvs. știți foarte bine că nu veți face niciodată nimic.

Noi avem un mecanism în creier care face selecția tuturor posibilităților (ipoteza nu e nouă, eu o formulez astfel, altcineva ar putea s-o facă altfel). Acest mecanism există, căci altfel cum s-ar putea explica fantezia, iluzia ? Acest mecanism este asemenea unui aisberg, cu partea lui adevărată stă cufundat în subconștient. El selectează totul. Oare pot face asta ? Poate trebuie să fac altceva ? Dacă are loc asta ?... Din toate astea se nasc neînchipuit de multe himere psihice — atît în stare de vis cît și în stare de veghe.

Oricui îi pot trece prin minte tot felul de idei ciudate și... rele ! Nu trebuie să ne rușinăm de asta și să ne plîngem. Importantă e doar selecția, portița de ieșire. Importantă e ierarhia.

— Deosebirea e că asta, în mod normal, se stinge de la sine și nu ajunge pînă la conștiință, iar la Dvs. atinge conștiința, și de aici începe teama. Iar cînd începeți să vă temeți și să luptați, totul primește dimensiuni uriașe și se intră într-un cerc vicios. Înțelegeți ?

— Înțeleg. Dar totuși, nu sînt cumva un bolnav, unul la care toate merg altfel decît la ceilalți ?

Da... La dînsul intră în conștiință tocmai ceea ce trebuie frînat în primul rînd, ceea ce se află sub o puternică presiune negativ-emoțională. Ceva a dispărut, a fost distrus, anumite contacte ale celulelor nervoase s-au pierdut. Dar poate că trauma a provocat doar ceva ce a existat de dinainte ?

Copilăria... E perioada cînd se desfășoară jocul cel mai deschis și liber al acestui mecanism. Legăturile încă n-au fost tocite de stereotipuri. Nu se spune degeaba că orice copil trece prin stadiul genialității. Ipoteza primară, de nerealizat, a unui copil sună astfel : „totul se poate". Cei mari însă îi opun ipoteza lor : „totul nu se poate", — în afară de. Ce s-ar întîmpla dacă un copil ar începe cu : „totul se poate" ! Unde ne-am afla astăzi ? Dar totul se poate — iată o mie de lucruri neadecvate vieții, sănătății, societății... Iar între aceste lucruri neadecvate se ascunde, poate, singura salvare a speciei umane... Aceasta e un fel de contopire a himerei trecutului cu dezvelirea viitorului. Viața curge, stereotipurile se adună și domină, copilăria se retrage în subconștient. Pacientul meu avea o mamă grijulie și un tată brutal, autoritar care, din fericire, se amesteca puțin în educația copilului. Mi-am dat seama imediat că aici hipnoza poate să ajute.

(VA URMA)

COLEGIUL DE REDACȚIE :
ION ARIEȘANU (redactor șef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRAGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. — TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3—33—90, 3—33—76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

Proletari din toate țările uniți-vă !

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVII ● 6 februarie 1976 ● Nr. 5 (415) 8 pagini 1 leu

„PEISAJUL PATRIEI ÎN PLASTICA ROMÂNEASCĂ"

Expoziția găzduită în aceste zile în Bastionul cetății este unitară prin tematică. Ea reușește să prezinte complexitatea peisagisticii românești, valori de necontestat pe lîngă interesante căutări ale unor pictori mai tineri. Alături de Aurel Ciupe, Teodor Harșia, Dumitru Ghiață, Andrasy Zoltan, Brăduț Covaliu, Gheorghe Vinătoru, Anastase Anastasiu, sau Margareta Sterian, expun mai tinerii Constantin Mircea, Rodica Pandele, Elena Petraglu etc.

Nu întotdeauna o asemenea expoziție este reușită. Ea poate primi o discordantă notă polemică, factor eliminat discret de realizatorii acestei prezentări a fenomenului atît de complex al peisagisticii românești contemporane. Se elimină repetarea unor teme. Astfel, peisajele calde, cu lumini discrete ale lui Aurel Ciupe se alătură mișcării delirante de pe platforma industrială a Combinatului siderurgic Galați (Benone Șuvăilă) ; motivele populare, din munții lui Brăduț Covaliu constituie parcă rădăcina construcțiilor savante ale lui Eugen Crăciun („Acorduri luminoase", „Dimineața de mai"). Margareta Sterian este aceeași lirică și reflexivă poetă a peisajului de la Porțile de Fier, ca altădată în tablourile ei, cu scene din tîrguri sau de la concerte. Anastase Anastasiu, preocupat de tipul luptătorului, expune o vigoroasă construcție cerebrală, cu tema „Oamenii înaltimilor".

Fiecare tablou expus reprezintă monumentalul timpului nostru, adîncindu-i sensurile. Ceea ce îi lipsește acestei expoziții este o prezentare mai largă a preocupărilor în peisagistica de pe tot cuprinsul țării. Astfel, nu este reprezentat nici un pictor timișorean, cu toate că peisajele mai vechi ale lui Iuliu Podlipny sau ale lui Simion Lucaciu sau ale altora s-ar fi încadrat foarte bine în tematica expoziției selenare.

HORST HELFRICH

MOLNÁR ZOLTÁN Dansul victoriei

Vocația progresului

Eveniment de largă respirație democratică, primul Congres al consiliilor populare județene și al președinților consiliilor populare județene, care se desfășoară în aceste zile în capitală, marchează un reper în istoria României socialiste de azi fiind o expresie a marilor transformări economice și sociale care caracterizează etapa de dezvoltare a acestui timp. Evenimentul are loc în zilele imediat următoare publicării Hotăririi Comitetului Central al Partidului Comunist Român cu privire la îndeplinirea planului cincinal 1971–1975 – acest prim cincinal al perioadei istorice de edificare a societății socialiste multilateral dezvoltate. Satisfacția îndeplinirii planului cincinal înainte de termen primește, prin graiul cifrelor, conturul precis al creșterii economice pe care o trăim, saltul produs în viața întregii societăți, certificînd, încă o dată, justețea politicii partidului nostru în opera de edificare a socialismului în România.

Corelarea, în perfect echilibru, a creșterii economice cu ridicarea nivelului de trai material și spiritual al întregului popor, obiectivul central al politicii partidului, în condițile unei repartizări teritoriale cît mai echitabile a obiectivelor economice, oferă imaginea multilateralității dezvoltării, a sensului unic, monolitic pe care îl cunoaște ascensiunea țării, pe toate planurile. Înțelegerea plenară a evoluției pe care o parcurgem, evoluție complexă din care am încheiat o importantă etapă cu succes, asumarea responsabilă a istoriei prezente, materializată prin avîntul desfășurării întrecerii socialiste, formează climatul de efervescență în care, cel mai reprezentativ și democratic forum al țării, Congresul consiliilor populare județene, dezbate sarcinile ce revin organelor locale în noul cincinal, obiective înscrise în hotăririle Congresului al XI-lea al partidului.

Document de excepțională valoare, cuvîntarea tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU la tribuna înaltului forum, a trecut în revistă realizările obținute de întregul popor în cincinalul 1971–1975, jalonind principalele obiective care stau în fața consiliilor populare în cincinalul actual și în perspectivă, sarcinile concrete care le revin în vederea îndeplinirii la timp și în bune condițiuni a cincinalului 1976–1980.

„Primul Congres al consiliilor populare – spunea tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU – va rămîne în istorie prin aceea că trasează un vast program de măsuri menite să asigure patriei noastre un viitor luminos de progres și prosperitate. Să fim demni de această înaltă răspundere față de urmașii noștri, față de generațiile viitoare, față de cauza socialismului și comunismului în România !".

Delimitînd locul etapei actuale în dezvoltarea țării, secretarul general al partidului a accentuat, în cuvîntarea sa, direcțiile noi care descind din specificul etapei pe care o parcurgem, obiective de primă importanță pentru creșterea țării spre treptele civilizației comuniste. Intrate în dezbaterea înaltului forum democratic, implicînd întreaga structură economică și socială a României, aceste obiective vor deveni însăși existența poporului în anii acestui cincinal, realizarea lor reprezentînd o nouă pagină în înflorirea multilaterală a României socialiste.

ORIZONT

Constelația umanismului revoluționar

Afirmarea democratismului orînduirii noastre

La cumpăna dintre cele două planuri cincinale, de importanță majoră pentru realizarea obiectivului strategic de edificare a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism, poporul nostru își afirmă cu putere marea sa energie creatoare, voința fermă de a păși spre noi trepte de cultură și civilizație, conștiința necesității de a înfrunta și depăși dificultățile ce i s-ar mai ivi în cale. O condiție de bază a înfăptuirii istoricului Program adoptat de Congresul al XI-lea al Partidului Comunist Român este, desigur, unirea și optimizarea eforturilor întregii națiuni, participarea efectivă, organizată și responsabilă a tuturor cetățenilor la conducerea societății, la făurirea istoriei socialiste a patriei noastre.

Democrația socialistă se afirmă, în principal, ca un cadru organizatoric în plină evoluție și perfecționare, ca un ansamblu de instituții și organizații, de metode și activități, de drepturi libertăți și îndatoriri care asigură posibilitatea reală a participării tot mai largi și conștiente a oamenilor muncii la conducerea treburilor obștești, la elaborarea și înfăptuirea politicii interne și externe a partidului și statului.

Consiliile populare comunale, municipale și județene în calitatea lor de organe locale ale puterii de stat, emanație a voinței tuturor cetățenilor țării, ocupă un loc însemnat în organizarea politică și funcționarea întregii societăți. Împreună cu Marea Adunare Națională, căreia-i sînt subordonate, consiliile populare constituie **baza întregului sistem de organe ale statului.** Create în urmă cu un sfert de secol, cînd orînduirea noastră socialistă se afla la primii săi pași în căutarea cadrului politic, a formelor și mijloacelor proprii de afirmare, consiliile populare și-au dovedit din plin esența profund democratică, capacitatea organizatorică și politică, competența și eficiența în conducerea activității economice și sociale locale.

În etapa actuală, în fața organelor locale ale puterii de stat se ridică sarcini și răspunderi tot mai mari, mai complexe și urgente în transpunerea în viață a politicii generale a partidului, în rezolvarea nemijlocită, a numeroaselor probleme ce apar în profil teritorial. Pornind de la această înțelegere a realităților noastre sociale, Programul partidului arată că **„se va urmări creșterea rolului consiliilor populare în conducerea întregii activități economice și sociale din județe, orașe și comune, în rezolvarea problemelor privind organizarea muncii și vieții tuturor locuitorilor".**

Abordînd cu toată răspunderea sarcinile trasate de Congresul al XI-lea al partidului, consiliile populare au organizat în acest început de an și de cincinal, ample și cuprinzătoare dezbateri la toate nivelele.

Foruri colective de dezbatere și conducere a activității organelor locale ale puterii și administrației de stat, conferințele județene și Congresul consiliilor

IOAN S. MUREȘAN

(Continuare în pag. 7)

Convorbiri

Cu acad. ȘTEFAN MILCU

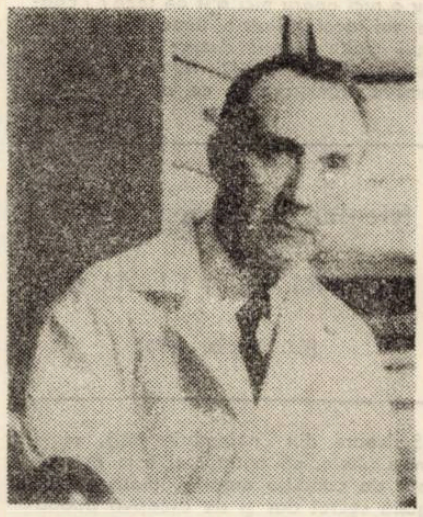

– Ați participat la Forumul deschis orzat cu ocazia Congresului internațional de cibernetică – București, august, 1975 – la care s-au discutat opiniile unor personalități de seamă cu privire la perspectivele oferite de următorii 30 de ani. Vă propun să abordăm una dintre ideile reliefate cu această ocazie ca fiind o resursă importantă de rezolvare a impasurilor posibile a problemelor legate de dezvoltarea științei și tehnicii, și anume ideea de interdisciplinaritate.

– Pentru unii colegi a fost o surpriză să afle că, la nivelul Academiei R.S.R., funcționează de un an un cerc de studii interdisciplinare, în legătură cu comisia de antropologie și etnografie, condus de mine. Am pledat pentru cercurile de studii, care sînt în tradiția vieții intelectuale. Dacă mai mulți oameni se adună în jurul unei mese și discută, își organizează activitatea structurînd-o tematic, chiar dacă sînt de specialități diferite se naște posibilitatea unui nou mod de rezolvare a unor probleme specifice. Este oare necesar un astfel de cerc ? Evident că ceea ce nu este necesar nu apare, nici în biologie și nici în societate, iar dacă apare întîmplător, nu rezistă în timp.

– Cum a apărut ideea înființării unui cerc de studii interdisciplinare în cadrul Academiei R.S.R. ?

– S-a născut dintr-o inițiativă a unui grup de intelectuali cu preocupări foarte diferite (medici, filozofi, filologi, sociologi) care au venit la mine în frunte cu filozoful Virgil Stancovici să propună înființarea acestui cerc în cadrul unei comisii a Academiei. Evident că am primit cu satisfacție această inițiativă, pentru că, la rîndul meu, am fost puternic sensibilizat de abordarea interdisciplinară încă din perioada mea de pregătire științifică.

– Ce a însemnat pentru formarea dumneavoastră ca om de știință abordarea interdisciplinară a fenomenelor ?

– Încă din perioada de studenție, și ca

Interviu realizat de
HORIA GLIGOR

(Continuare în pag. 7)

1. **Prolegomene argheziene** (1968) ca și **Reviste românești de poezie** (1972) nu erau cărți de cercetare indiferente, editate, așa cum pare a indica titlul lor, de un contabil al bilanțurilor literare : erau, mai degrabă, mici aventuri sentimentale in lumea, încă necunoscută, surprinzător de necunoscută, a literaturii române contemporane. Poetul decupează, cu finețuri de entomolog, date, cuvinte, versuri, cărora le stabilește filiația, le subliniază originea. El este primul care pășește pe acest teritoriu, nu mare cît o Americă, nu uriaș cît o junglă, ci primitor și spectaculos și optimist ca o oază întîlnită după cine știe cît drum prin arșițele pustiei. Cea de a doua carte numită mai sus lămurește și mai clar argumentele autorului, ce nu sînt doar ale „bibliotecii", ci și ale unui scriitor ce aparținînd unei generații literare, este purtătorul „documentelor" ei, neprețuit arhivar pentru o epocă în care inițiativa scriitoricească, fanatismul și eroismul intru poezie, dar mai ales rivna anonimilor animatori culturali rămîn consemnate doar în foi efemere, ieșite în cine știe ce colț de țară sau, dacă nu, în reviste prea puțin cunoscute azi. **Litoral, Prepoem, Zarathustra,** de pildă, apărute între anii 1940–1945, sînt raritățI, **Claviaturi** sau **Caietele de poezie** ale **Revistei fundațiilor,** oarecum mai cunoscute, aparțin pămîntului necunoscut pe care, în pas vioi, îl străbate istoricul literar. Dacă citim sumarele (transcrise de Emil Manu) vom observa că în aceste reviste publică Radu Stanca, Ștefan Aug. Doinaș, Ion Caraion, Ioanichie Olteanu, Lucian Valea, Traian Lalescu, George Popa, Marin Sîrbulescu, Pavel Belu, George Drumur, Marcel Gafton, Iordan Chimet, Nicolae Tăutu, Mihail Cosma și, desigur, Emil Manu, credinciosul, mai tirziu, grefier al generației. **Reviste românești de poezie** nu se reduce numai la atît (teritoriul defrișat de ea e mai larg) dar simptomatică ni se pare impecabila documentare din ultimele secțiuni ale cărții.

2. **Sinteze și antisinteze literare** continuă investigațiile în direcția mai sus enunțată, sporind confesiunile. Cele mai interesante, vii, utile pagini ale cărții sînt cele ce decurg din **calitatea de martor** a autorului lor. Documentele, altădată prezentate neutru, sînt acum documente de viață : Emil Manu a trăit în preajma lui G. Călinescu, a lui Tudor Vianu și mîndria apartenenței la aceeași gintă înflăcărează, cînd și cînd, pagina temperată a criticului. Un personaj, ce poate fi o prototipie, Emil **Manu tînărul,** prefațează capitolele închinate lui Blaga sau lui Ion Minulescu. Am scris personaj-prototip fiindcă tînărul cărturar se aseamănă, bineînțeles, cu atîția și atîția alții, în adorație. Prin lentila amintirilor (a ingenuității) portretele lui Minulescu sau Blaga apar sublim nuanțate, iar în fundalul lor, epoca, desigur fascinantă, desigur complexă, rămîne trasată fără ezitare.

Emil Manu

SINTEZE ȘI ANTISINTEZE LITERARE

(Ed. Dacia, 1975)

Am îndrăzni deci să nu legăm deosebitele calități ale cărții de ideea pe care titlul ne-o propune. Și aici, ca și în cărțile anterioare, nu „sintezele" sînt cele care dau măsura autorului, ci comentariile de incercuire, portretele, documentele : fiindcă **documentele** propuse de Emil Manu sînt cu adevărat remarcabile, nu în linia arheologiei literare sterpe, ci în direcția cercetării vii, a „provocării" operei. Unul dintre acestea, cel privind părinții lui G. Călinescu, valorează, el singur, cît un volum de istorie literară.

Majoritatea cercetărilor de istorie literară din **Sinteze și antisinteze literare** (dacă „sinteze" nu convine conținutului cărții, „antisinteze" depășește puterea noastră de înțelegere) sînt alcătuite prin șiruri de „embleme" ce ar deschide, din diverse puncte, căi de abordare a operei. „Emblemele" aparțin cărturarului-grefier dar și poetului. Emil Manu se ocupă, pentru Blaga, de biblioteca scriitorului, transcrie un dialog, recitește revista **Saeculum ;** structura capitolului consacrat lui G. Călinescu e oarecum identică (o secvență fiind consacrată polemicilor călinesciene din anul 1948). Lîngă „embleme" (casă-bib'ioteca – intervenție publicistică), apar, nestînjenite, **marginaliile :** exacte, folositoare în cea mai mare măsură celui care va aborda **sinteza.**

3. Între contemporani, Emil Manu este meticulos, didactic, încercînd descoperirea **emblemei** unificatoare : **Poezia lui Virgil Teodorescu, Poezie și cromatica la Radu Boureanu, Un poet al atitudinilor fundamentale : Ion Caraion, Neobaladele și neosonetele lui Tudor George, Romulus Vulpescu și instinctul preclasic al poeziei, Ion Gheorghe sau căutarea unei mitologii țărănești.** Sinteze nu sînt nici acestea, ci incursiuni istorico-literare, urmate de recenzii ce, alăturate, nasc un profil. Istoricul literar e mult mai vigilent decît criticul, tonul didactic mai evident decît cel confratern. Istoric literar, Emil Manu nu riscă în acest volum multe afirmații entuziaste. Traducerile lui Romulus Vulpescu ar fi mai bune decît originalele, citează Emil Manu („părerile altora"), lăsînd a se înțelege că aceștia ar avea dreptate : prudent, comentatorul nu angajează o opinie personală. Comentariile sînt nu odată, subtile, concentrate, scrise cu nerv și sclipire lirică : „Poemele sînt **balade** sau **rapsodii,** specii prin excelență epice, dar epicul lui Ion Gheorghe e o convenție lirică. Pentru discursul liric aluvionar, pentru comentariul necontagiat de nici o stilizare, acestea sînt formele cele mai proprii ; o fluvialitate de roci, nu de culori sau desene cursive, o lavă desedimentabilă, în care se exclude orice parnasianism literar, o reconstituire de mituri trace, ale acestei lirici ce amintește de niște **Folete novele** scrise pe gresii. În **Balada țăranului tînăr,** „pe undeva punîndu-și palmele la ochi, natura lăcrimează ca o zeiță albă" mugurii se trezesc de bocete, de-atîta liniște se aude iarba înțepind bocancii, tăcerea e puterea naturii dar vina de izvor pare totuși o „conductă de cristal" iar un ied alunecă „elastic". Vrem să subliniem ideea unui rafinament intelectual, care nu ne oferă o imagine eteroclită, cum se exprimă unii critici, ci o tendință de literaturizare naivă, în context ludic".

Balade, rapsodii, parnasianism, iată cîțiva termeni prin care teoreticianul și istoricul transformă opera (e vorba de prima perioadă a creației lui Ion Gheorghe) în obiect al profesiunii sale ; nu criticul, nu comentatorul detașat (capabil de a exprima, deci, rezerve) acționează ci **istoricul** aflat și aici ca și în cele'alte texte în plină demonstrație a calității meseriei sale.

CORNEL UNGUREANU

Cronica literară

Ironia, în poezia lui Nicolae Prelipceanu, este un mod de a fi, liric, deci mai mult decît un mijloc inteligent de a afirma independența creatoare asupra unei materii literare solicitate divers. Inserțiunile parodice ale unor citate în structura digresivă a poemelor, recenzarea spirituală – fals ceremonioasă – a temelor, fringerea abruptă a unor versuri, irizarea ludică a unor imagini țin, negreșit, de tehnica poeziei, dincolo de care rămîne de urmărit investigația lucidă, examinarea agresivă, aproape, a existenței, căci, în formula unui fantezism cultivat cu relativă discreție, poetul caută gestul eficient, situația convenabilă inițierii unei parabole în marginea faptului cotidian ori a unui pretext livresc, cu certă iradiere existențială.

Nicolae Prelipceanu își construiește poezia ca simplitate, concepînd-o (comentînd-o) ca pe o ocupație familiară. Afectarea solemnă îi va fi prin urmare străină, dar și lipsa de supraveghere a intelectului. Doar o aparență este și congestia imaginativă a poemelor ; filmul haotic al impresiilor, mecanica asociativă primesc aproape întotdeauna, o corecție, o orientare spre rigoare printr-o sugestie alegorică, uneori printr-un simbol mitic. **Arheopterix** este titlul unui volum în care sentimentul bacovian al destrămării, al declinului biologic, străbate, fluid, panorame urbane și suburbane, peisaje minate de un vag demonism, mitul păsării Phoenix edifică, simbolic, din interior, întreg discursul liric din **13 iluzii.**

Poezia lui Nicolae Prelipceanu trăiește sub fascinația gestului singular. De la **Antu,** la volumul recent apărut, **Întrebați fumul,** poetul trădează un gust neschimbat pentru contraste, pentru tablourile decupate în materia faptului cotidian ori a evenimentului cosmic, gust pentru înscenare, pentru spectacol (nu pentru spectaculos) ce satisface o pornire retorică manifestată în descrierea gilgîitoare a obiectelor, căreia prozodia clasică, versul muzical, îi poate conferi dintr-o dată aparența comunicării discursive. În realitate, poezia rămîne la jocul facețios, la parodierea strategică a temelor grave : **„Peștii se mănîncă singuri între ei / oamenii în lume nu sînt însă pești / poate că privindu-i altfel decît vrei / semnul lor pe lume ai să-l dibuiești / / Peștii tot înoată în acvarii lin / ce li se întîmplă nici chiar ei nu știu / ce li se întîmplă încă nu-i destin / pentru că afla-vor numai prea tîrziu / / oameni în acvarii nu s-au prea văzut / aerul e altfel sufletul nespus / poate într-o lume prea de început / poate într-o lume unde oameni nu-s / / Poate voi acolo stînd în săli la rînd / descifrați în lume ce se mai petrece / poate voi acolo știți despre pămînt / cum nu e nici negru nici alît de rece / / Poate voi acolo dintr-o lume știți / mult mai multe lucruri despre om acum / poate voi în flăcări rareori ghiciți / umbra transparentă ce se face fum"**

Nicolae Prelipceanu

ÎNTREBAȚI FUMUL

(Ed. Dacia, 1975)

(Scrisoare din noiembrie trei), semn, între altele, că autorul ei este preocupat de condiția creației, motiv de orgoliu secret dar și de excesivă pudoare în măsura în care își ia libertatea să exprime, în răspăr, o sensibilitate autentică. Intră, de altfel, în convențiile actului liric, mascarea sentimentului, pendularea rafinată între tonul zeflemitor, malițios și naivitate, sentimentalism, termenii ultimi nefiind niciodată negați radical, pentru că Nicolae Prelipceanu nu ajunge într-adevăr la șarjă, gestul inconformist consumîndu-se de regulă sub un regim de blîndețe melancolică, meditativă.

În **Întrebați fumul,** tema care revine frecvent este poezia, încercîndu-se chiar o fenomenologie sui generis a actului creației. Simptomatic, volumul se deschide cu o artă poetică, o definire, în orice caz, a „metodei" lirice : **„Descriind obiectul îi uitam numele / și modul lui de întrebuințare dispărea / descriind obiectul el se ștergea / din lumea dimprejur / ce arenă goală pentru nori și frunze / imprejurul meu se contura / Descriind arena ea nu se mai numea / nori și frunze nu mai aveau loc / iar obiectele fantome apăreau / plutind eventual în sfera lor / sferă departe ea se vedea cu ochiul liber / un obiect în ea ca într-un chihlimbar / din secole trecute nemișcat / un obiect ce devenea de mare preț / cu sfera lui din jurul lui / deși contemporan părea / găsit într-un adînc de lume" (Descriind obiecte).**

Lirismul se implică astfel în examenul reflexiv și, dacă totuși poezia nu își relevă în întregime mecanismul interior, rezultatul rămîne prețios pentru că din această confruntare imaginația iese pacificată, supusă mai mult scopurilor demonstrației poetice, ce se organizează sesizabil în jurul unui nucleu epic, precum în **Peștele poetului, Ultima duminică, Murillo Mendez,** poemul din urmă o remarcabilă fantezie (cu accente ironice, demitizatoare, de o sentimenta'itate relaxată) pe tema inefabilului care se refuză reprezentărilor prozaice. Reușita incontestabilă a lui Nicolae Prelipceanu este însă poemul mai amplu **Marea ca formă a memoriei,** în care pretextul marin de o sublimată expresivitate eminesciană, justifică zborul liber al imaginației, neretezat de întrebările supreme pe care poetul și le pune, monologul liric întîlnind, aici, nu de puține ori tonalități vizionare : **„Iată-i cum trec cetățenii rurali / oamenii singuri în mari grupuri pe străzi / iată-i cum trec și cum nu le trece prin cap / că marinii sînt oamenii care vor fi / că marinii sînt ei / că marinii ar trebui să fie ei într-o zi / că li se vor scufunda bisericile / și se vor închina direct mării cu valuri / și se vor înmormînta în mare / și nu va mai cădea pămîntul peste ei / și moartea le va fi în sfîrșit / o mare călătorie prin adîncul mării / prin norul acela de care vorbeam" (Cetățenii rurali marinii).**

LUCIAN ALEXIU

Marginalii

O CARTE DESPRE TRAGIC

Mi-am creat o situație ingrată citind studiul lui Gabriel Liiceanu *, deoarece cred că n-ar trebui să scriem decît despre cărțile cărora le cunoaștem bine contextul, dar sînt sigur că n-ar fi admisibil ca avînd șansa de a înnegri săptămînal o margine de pagină să trec sub tăcere cărțile deosebite pe care se întîmplă să le citesc. Trăgînd linie și scăzînd, îmi rămîne, nefiind în măsură să fac o analiză, putința unei mărturii.

Cartea nu-mi este familiară pentru că interoghează tragicul din punct de vedere filozofic și nu literar. Tragedia nu este obiectul cercetării, ci revelatorul lui cel mai concentrat. Pe G. Liiceanu îl interesează, în limitele literaturii ca și în afara ei, tragicul ca experiență umană majoră, ca înfruntare fără sorți de izbîndă – dar conferind demnitate plenară – a limitei.

Dacă nu lui i se adresează, în schimb omul de literatură nu are nici un moment sentimentul, altfel adeseori iscat de abordările extraestetice ale fenomenului literar, că specificul tragediei ar fi trădat de către cel care-i caută rostul filozofic. Iar aceasta nu pentru că autorul îl intuiește în mod satisfăcător, ci pentru că-l deduce cu justețe cu propriile-i mijloace. Astfel, știe că tragedia nu are nimic comun cu realismul mimetic deoarece este un spectacol al esenței și nu unul al fenomenului. Continuînd în același sens, explică neputința lui Tolstoi de a recepta altcum limbajul shakespearian decît ca pe unul alambicat și nefiresc prin aceea că omul lui Shakespeare nu este cel comun, ci omul considerat întotdeauna la limită.

Dintre explicațiile posibile ale bucuriei tragice, o alege pe cea mai relevantă care decurge, iarăși, din definirea filozofică a conceptului, căci bucuria, astfel înțeleasă, înseamnă sentimentul de libertate pe care-l încearcă spectatorul în fața purei conștiințe a limitei și, cu atît mai mult, în fața actului de înfruntare tragică a limitei. De unde se deduce că, dincolo de faptul estetic al tragediei, există în planul experienței umane un sentiment exaltant al înfringerii valorizante (îmi notam, odată, despre căpitanul Scott : „Omul acesta a avut o viață deplină – un scop cu neputință de atins, îndrăzneală, efort supraomenesc, înfrîngere și moarte").

Cu ultimul exemplu, ajung la aspectul care m-a impresionat cel mai mult citind cartea lui Liiceanu – puterea autorului de a duce cu sine și a comunica, pe toate treptele abstractizării și ale riqorii sistematice, fiorul existențial al tragicului. Pînă la conturarea, mai presus de orice tulburătoare, a tragicului neștiut ; tulburător nefiind, în sine, sacrificiul fără aplauze, cît posibilitatea ca oamenii să rămînă orbi ori nepăsători în fața înfruntării limitelor omenești. Văzut așa, tragicul nu mai apare ca gest caracteristic al individualului supradimensionat, el devine un loc de anaajare colectivă la frontiera puterii și a neputinței. De aceea, nu poate să mire relația nemijlocită dintre tragic și antropologie optimistă, încrezătoare în viitor. Reflecția în marginea morții devine necesară de vreme ce dreptul la moarte este în fond șansa fiecăruia de a plăsmui dintr-un segment de timp un fragment de nemurire.

Scriind despre Nașterea tragediei, **Gabriel Liiceanu spune, implicit, cum este de citit propria lui carte :** „... interesul lecturii trebuie să coincidă cu ființa ei reală și complicată, cu ceea ce este ea în substanța ei filozofică (căci este o carte de filozofie ...").

* Gabriel Liiceanu, *Tragicul. O fenomenologie a limitei și depășirii*, Editura Univers, București, 1975.

LIVIUS CIOCÂRLIE

Curier literar

EDRES SEDREANU : Deocamdată nu ne putem face, cît de cît, o părere exactă despre proza Dvs. Cînd veți compune și altceva, mai trimiteți.

VENUS : „Ne aflam pe tărîmul inocenței atunci cînd voiam să scoatem vulpile din vizuină cu ajutorul fumului" – la fel ca în proza Dvs. Nu avem nici un motiv să vă încurajăm, nici în viitor !

NELU PRODAN : Vă mulțumim pentru frumoasele aprecieri la adresa revistei noastre. Lucrările Dvs. au fost predate colegului Ion Velican căruia vă veți adresa în viitor. (Rubrica „Umor").

Eleva MARIA POPOVICI : Nici un semn imbucurător.

LIMAN GIORGINA : Frazare relativ corectă, dar subiecte minore. Încercați, pe cît puteți, să vă detașați (obiectivați) pentru a putea încerca și literatură. Deocamdată nu poate fi vorba de așa ceva. Treceți pe la redacție de vreme ce locuim în același oraș.

ION MACOVEI : Destul de impropriu la nivelul expresiei artistice ; încercați un efort de limpezire (frază mai scurtă, limpede, curățită de parazitismul unor metafore obscure etc.). Și, mai reveniți.

ION MURARIU : Transfigurare artistică neconvingătoare ; reveniți cu un fragment ceva mai omogen.

VALERI M. SIVAN : De data aceasta – nimic. Prea de tot terfiantă viziunea Dvs. Literatura rămîne totuși, printre altele, și o chestiune de verosimilitate.

CONSTANTIN MĂRĂSCU : Deocamdată, nu !

VICTOR : „Dracu știe ce e și cu visele astea, dar în ultimul timp mă înnebunesc tot felul de vise". Și vă închipuiți că asta-i literatură ?

DORINA IONESCU : Prea personală „povestea" Dvs.

JIVU NELUȚU : Încercați în altă branșă, cu literatura nu aveți nimic comun.

A. BALTHAZAR

Prezențe literare

AL. CĂPRARIU

Făcînd parte din frumoasa generație a Școlii de literatură, care a dat scrisului românesc cîteva condeie de valoare, **Al. Căprariu** ascunde, sub masca unei aparente severități, ironice și zeflemiste, marca unui suflet generos și sensibil la tot ceea ce este artă. Învățînd din lecția lui Arghezi — printre intimii căruia s-a numărat cu o rară devoțiune și noblețe a spiritului, chiar într-o perioadă de grea existență din viața poetului — a rămas receptiv la noutate și tinerețe, **Al Căprariu** a știut să se păstreze în toți acești ani aproape de fenomenul viu și palpitant al mișcării literare, să trăiască în preajma lui, gustînd cu deplină satisfacție bucuria de-a fi participat, într-un fel sau altul, la promovarea scrisului tînăr românesc. Aceasta, nu numai în anii din urmă cînd, în calitate de director al editurii **„Dacia"**, din Cluj, a girat apariția unor lucrări bine primite de publicul cititor, dar și mai înainte, în perioada sa gazetărească de la **„Tribuna"**, cînd condeiul său comprehensiv a „cerut", cum s-ar spune, ani întregi de literatură română, de la scrisul unor înaintași ca Arghezi, Camil Petrescu, Tudor Vianu, Ion Barbu, Ion Vinea, Adrian Maniu, G. Călinescu, pînă la acela al lui Geo Dumitrescu, Radu Stanca sau Ioan Alexandru. Structură complex înzestrată, exersîndu-și talentul în critica literară, în note de călătorie, evocări, dramaturgie, cu un apetit constant în ceea ce privește frecventarea marilor permanențe ale literaturii universale (Brecht, Esenin, Stanislavski, Solohov, J. P. Sartre, Malraux etc.), **Al. Căprariu** rămîne în esență un poet, în fibra intimă a tuturor acestor scrieri resimțindu-se în mod difuz o undă freatică de autentic lirism. O stare lirică perpetuă traversează cele mai bune pagini de critică din **Jurnalul literar** (1957—1967), carte edificatoare pentru pasiunile sale estetice și care mai păstrează, încă, închisă între coperțile ei, temperatura afectivă a momentului în care au fost elaborate. Predispoziția pentru actualitate se simte în interesul major pe care-l manifestă pentru scriitorii generației sale, așezați în mod semnificativ în descendența unor filiații universaliste, a unor spirite de anvergură, precum Arghezi, Călinescu, Vianu, zei tutelari cu mare coeficient formativ, mai ales în sens moral, cum îi place autorului să sublinieze. Acest eticism de elevată ținută stă și la baza primelor sale volume de versuri **Orizonturi** (1964) și **Cercurile dragostei** (1966), ce atestau încă de pe atunci o structură lirică deosebit de înzestrată. Poet al stărilor sufletești discrete, al melancoliilor diafane, temperate, el dialoghează cu timpul în numele unor perpetue aspirații spre perfecțiune și profunzime, făcînd din sentimentul erotic un laitmotiv al împlinirilor cotidiene. Structură solară, cu albe luminișuri sufletești (ciclurile **Plajă însorită, Alb**), poetul este totuși fundamental un elegiac, cu caligrafie discretă, reflexivă, cu versuri de o lapidaritate sentențioasă, memorabilă : „Mă ntorc dintr-o iubire neasemuit de mare" (**Mică elegie veche**) sau „Adevărat ca marea e dragostea" (**Plajă însorită**), nu lipsite de un fior blagian : „Pădurea frunzișul și-l clatină / molatic spre toamnă / Prin umbrele lui / strălucirea de platină / cerbii țîșnesc peste somnul ierbii gălbui" (**Cinegetică**). Ființa poetului e bîntuită de obsesiva trecere ireparabilă a timpului (Potrivește-ți ceasornicul după al meu / să înșelăm timpul ce ne-ar fi dus", de amintiri ca niște „larve stelare", de ora veche, pietrificată, ce „mușcă-n trecut și rana o sărută", de neostenit trecătorul prezent, în care chipurile se subțiază pînă la fragilitate, iar „umbrele-s lungi" etc. E o poezie întreagă a plecărilor (pe motivul „Călătorim, mereu, călători m . . .") și a întoarcerilor, a despărțirilor și regăsirilor, avînd ca element central pe Ulisse, realizată uneori la modul baladesc al lui Radu Stanca (**Balada elegiacă, Ultima scrisoare a lui Tristan** etc.). Această stare de veghe perpetuă, de reacție alergică la timp, primește o valoare poetică cu o rezonanță mai gravă și în recentul volum al poetului, **Mica autobiografie** (1975), care stă în mod simbolic sub semnul clepsidrei, cum se poate vedea și din această declarație așezată într-o poezie din fruntea volumului : „mi se copilărește, iar, sufletul, mereu / sînt eu, dar eu sînt altul, sînt altul, dar sînt eu" (**Cu iarba și cu floarea**). **Mica autobiografie** este monografia unui sentiment o rememorare a unor „secvențe" și peisaje sufletești, prin care autorul se „autobiografiază", analizîndu-și trăirile și confruntările sale cu timpul și cu epoca sa. E o confesiune cu substrat amar, ironic uneori, la adresa unor contemporani nepăsători la marile valori ale vieții, dar de un patos uman cu vibrație prelungită, de ecou. Ca modalitate lirică, volumul este foarte divers, certificînd o gamă largă de posibilități de expresie, de la poza afectat-ironică, la aceea candidă și vaporoasă din stampe, de la reflecții cu aspect de fabulă (**Relativitate**), pînă la accentele de spovedanie din **Așa** și **Pierde-te-ntreg.** E o poezie suculentă, strălucind de imagini lirice bogate, de metafore pline de inedit, de melodicități și ritmuri suave, de cantilenă, ca-n **Broderie, Blaga, A fost, Blues, Nostalgie, Peisaj, Lotca de aur.** Iar în finalul volumului, poezia **Moara,** ca un avertisment și ca un **memento** al faptului că poetul n-a uitat nici o clipă grava responsabilitate pe care și-a asumat-o prezența sa în mijlocul semenilor, de bucuriile și durerile cărora e pătruns, așa cum o dovedesc poeziile **Mic tratat de astronomie, Atenție, Compoziție.**

Poet al cetății și al oamenilor, „al străzii", cum se definește singur în poezia **Mica autobiografie,** Al. Căprariu a dat aici „un mai proaspăt cuvînt" „minunii vieții de-apururea vie", pe care o cîntă cu o sinceritate cuceritoare, care face din acest volum o izbutită prezență lirică a anului 1975.

MIRCEA POPA

TRAIAN IANCU

Poet (**Dragostele mele, Puntea soarelui, Noi**), libretist și scenarist (**Carpații, Plutașul de pe Bistrița, Tîrgul de fete, Steluța, Năframa roșie**), Traian Iancu publică acum, pe aceeași linie tematică și în aceeași manieră stilistică, un foarte bine cumpănit volum de poezie patriotică, al cărui titlu (**Să iubim ce-i de iubit**) sugestiv și mobilizator indică (prin raportare la ceea ce scoarțele cuprind între ele) sensul superior și cel mai de preț obiect al iubirii tuturor : patria, în trăinicia istoriei sale vechi sau prezente.

Simțămîntul iubirii de țară, în diferitele lui înfățișări, în multitudinea manifestărilor sale, constituie substanța poemelor. Ne întîmpină la tot pasul acorduri imnice, strofe declamate solemn, precum și notabile încercări de a scanda idei filozofice : **„Dintr-un nucleu de foc, aprind o rază, / Ea îmi descheie ceru-n galaxii . . . / Dau drum la zbor, în devenirea trează, / Și-o zînă-n spațiu-mi spune : „pin-aci !" . . . / / Din raza mea, ea face-o stea ! Și-adoarme ! . . . / Iar eu, din steaua-n mers, trimit semnal / Nucleului plecării, ca să sfarme / Orbita sferei, unde-am dat de-un mal ! . . . / / Atunci conștiința devenirii mele, / Aprinde-o altă rază, de la foc ; / Și o trimite-n galaxii de stele / Să urce tot mai sus, mai cu noroc ! . . . / / Și aștri noi, spre-o sferă relativă / Se-aruncă-n devenirii, necontenit . . . / Dintr-un nucleu de foc, deopotrivă, / Noi raze stele-aprind, la nesfîrșit ! . . . (Rază și materie).**

Autorul încearcă să ofere, prin stih, o cît mai completă imagine a ideii de țară : peisajul natural, mediul social, fruntașii neamului, istoria și cultura (**Fiul patriei, În monumente nepieritoare, Decebal la Roma, Voievodul Mihail Sadoveanu, Cîntec haiducesc** etc.).

Urmînd îndeaproape fondul, conformîndu-se naturii acestuia, alcătuirea versului recurge fie la metrica secolului trecut, caracterizată prin accente impunătoare, printr-o majestuoasă rostogolire : **„Horă mîndră, horă clară, pe pămînt român, la Huși, / Ce făptură temerară ți-a dat plaiuri, ca-n povești ? . . . / Poate-o strună de vioară, ce-și ia zborul din arcuș, / Ori vreun meșter, mare faur, ce-n Moldova mulți găsești . . . / / Ce făptură-nflăcărată, cu lumina ei stelară, / Mi te-a pus în piept, ca taina ce zvicnea în vis și-n vînt . . . / Să-mi astîmperi setea țării, dorul ei de primăvară, / Să te joc în bătătură și să bine-te-cuvînt ? ! . . . (Hora de la Huși),** fie la curgerea sclipitoare a textului folcloric (modelul preferat) : **„Albăstrele-n grîu se-arată, / Ca o rouă-ntîrziată . . . / Albăstrele-n spic se-nginã, / De dulci raze de lumină, / Albăstrele, flori de zare, / Din voi dragostea-mi răsare . . ." (Impresii de iulie),** fie, în sfîrșit, la întocmirea modernă a șirului, cu măsură și ritm variabile : **„Urcă, suflete, în Car mare, / Și hai la drum, să mergem, noaptea, în visare . . . / Dă-i bici la cai, că-i drumul lung, pe cer, / Și-avem de mers, prin ceața ce troznește, / În rostogol de fluvii și cascade ; / Auzi cum cade ? . . . / Ceața se grăbește, / Timpului să-i fie grănicer ! . . ." (Simfonia XI).**

Mijloacele sînt, cum se vede, variate și utilizate cu pricepere prozodică. Ele se străduiesc necontenit să atingă altitudinea gîndului și sentimentului.

Emoția se comunică direct, fără inutile podoabe, apelînd, de regulă, numai la acompaniament sonor : **„Seva României, sfera de lumină / Cîntecul făpturii, soarele-n Grădină, /E Mihai Viteazul suflet nalt spre stele, / Zarea bucuriei, veghea țării mele ! . . ." (Mihai Viteazul).**

Volumul se caracterizează prin patos civic și — de altă parte — prin măiestrie compozițională și stilistică. Nu există inegalități frapante între piesele cărții. Unitatea tematică se îmbină cu o evidentă constanță valorică.

EUGEN DORCESCU

RECONSTITUIRI ICONOGRAFICE

Locuința lui NICOLAE FILIMON

Dacă încercăm să reconstituim ultima locuință a lui Nicolae Filimon, nu o facem dintr-o pedanterie de istoriograf, ci pentru că ea reprezintă un caz paradoxal în biografia acestuia : mai înainte ca autorul **Ciocoilor vechi și noi** să se instaleze în ultima sa locuință, însăși aceasta „se instalase" în opera sa literară ; fusese, cu alte cuvinte, anticipată. Astfel, destinul literar al romancierului s-a contopit definitiv cu destinul său biografic.

Ultima locuință a lui Nicolae Filimon a fost — ne spune G. Călinescu — în **casele Török** de pe podul Mogoșoaia, Calea Victoriei de astăzi. Ele se aflau în partea stîngă a Teatrului Național, cum ieșeai din aceasta, pe locul unde astăzi se află magazinul **Electrolux,** peste drum de **Romarta.** Înfățișarea caselor Török s-a transmis prin două **litografii** de epocă. Una este datată 1866 și aparține lui Török Huber (v. **Bucureștii vechi, Documente iconografice,** 1936), și cealaltă este din anul 1862 și provine din colecția revistei **„L 'Illustration".** Ne interesează aceasta din urmă deoarece : 1. — Este executată în timpul vieții lui Nicolae Filimon, 2. — Centrul planului secund cuprinde imaginea **caselor** Török, așa cum sînt descrise de N. Filimon, 3. — Unghiul ales de grafician coincide cu unghiul fotografului anonim de la sfîrșitul secolului al XIX-lea, 4. — Prin **comparație,** cele două reproduceri dau o imagine a casei lui N. Filimon și a sectorului din zona Teatrului Național, locul cel mai frecventat de bucureșteni, 5. — Litografia cuprinde și alte locuințe de scriitori, rămase neidentificate pînă acum, 6. La încrucișarea dintre Calea Victoriei și str. Cîmpineanu (azi 13 Decembrie) pe trotuarul caselor Török se afla **Cafeneaua Fialcovschi,** locul de întîlnire al scriitorilor de la începutul sec. al XX-lea, al „simboliștilor". Prin fața acesteia se observă și în fotografie — tramvaiul cu cai trecea spre strada Regală.

Așador, casele Török erau niște clădiri cu două etaje, fără preocupare pentru un anume stil arhitectonic. N. Filimon locuia la etajul I : nu știm dacă în camerele ce dau cu geamurile spre Teatrul Național, sau în acelea dinspre Calea Victoriei, respectiv **Romarta** de astăzi, în linia acestora din urmă, pe locul actualului supermagazin **Muzica,** se afla **Pasajul Român** (sau Bossel) loc de trecere dinspre Calea Victoriei spre strada Știrbei sau Cîmpineanu.

În cele două reproduceri, ordinea edificiilor este următoarea : prima clădire din dreapta cu balcon închis (în litografie) este casa giuvaergiului și ceasornicarului **Resch** în care a locuit Ulysse din Marsillac gazetarul Bucureștiului mondan de pînă la 1877 (în fotografie, ca și astăzi, ea are două balcoane adăugate : (v. **Orașul, Viața studențească,** nr. 14 15, 16 / 1975). Înaintînd pe același aliniament, întîlnim fostul hotel **Hugues,** ulterior celebra cofetărie și cafenea **Riegler,** loc de întîlnire al scriitorilor de la începutul sec. XX (Astăzi frizerie). Și acum, atenție ! În continuarea acesteia, litografia din **L 'Illustration** ne-a transmis singura imagine (grafică) a adevăratei înfățișări a casei părintești a lui **Ion Ghica,** locuință într-un timp și a lui **Grigore Alexandrescu.** După cum se vede, ea nu se deosebea de „stilul" caselor Török și al altor case mai ridicate din București (Se pare că avea doar un singur etaj). Această casă modificată, sau reclădită în sec. al XIX-lea, a devenit **hotelul Broft,** ulterior **Continentalul** de astăzi, în curs de restaurare. În partea stîngă a fotografiilor, și în dreapta Teatrului Național, se afla **grădina Oteteleșanu,** pe locul căreia s-a ridicat Palatul Telefoanelor. În fotografie, locul ocupat de birjele cu „muscali".

În promenadele sale prin patrulaterul artistic al Bucureștiului, surprins în cele două reproduceri, Nicolae Filimon se oprea adesea pe trotuarul caselor Török să admire sau să observe pe Dinu Păturică ori pe Mitică Rîmătorian. Dar pe aici trecea scriitorul și spre Pasajul Român al caselor Török — acolo unde se aflau redacțiile ziarelor **Reforma, Românul** și **Naționalul,** ca și tipografia lui C. A. Rosetti, transferată aici din casele Bossel.

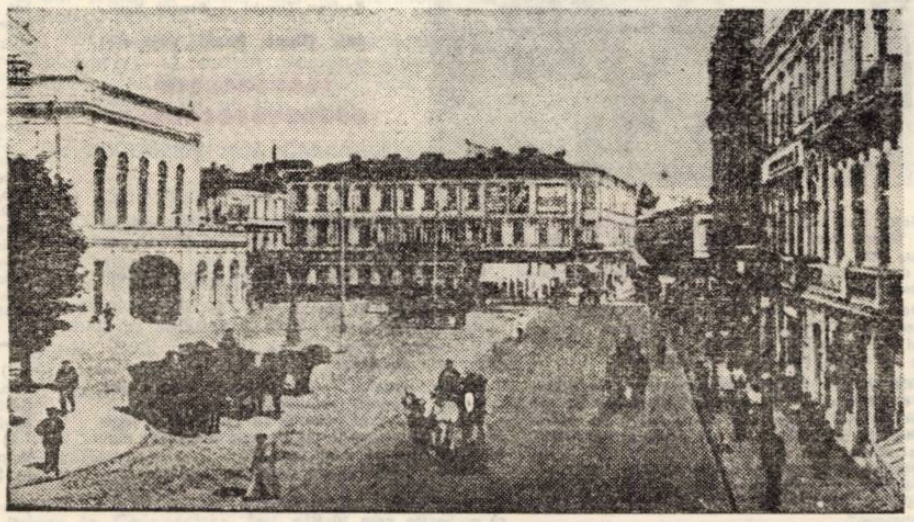

Prozatorul și cronicarul teatral N. Filimon se mută în casele Török cu un an sau doi înaintea morții sale, întîmplată la 1865. În 1861 — cînd încă nu era mutat pe Podul Mogoșoaia — Nicolae Filimon publică în **Revista Carpaților** a lui G. Sion nuvela **Nenorocirile unui slujnicar** sau **Gentilomii de mahala,** în care acțiunea principală se desfășoară în casele Török și în Pasajul Român (v. cap. III). Într-un alt capitol al nuvelei găsim o descriere a intrării lui **Alexandru Ioan Cuza în București,** cu trecerea alaiului domnesc prin **Piața Teatrului.** Această descriere coincide în bună parte cu aceeași trecere a domnitorului spre Parlament, dar pe care litografia noastră o înregistrează la 1862. O dăm totuși, în chip de legendă explicativă, și pentru a vedea că atmosfera și protocolul erau aceleași după scurgerea a doi ani de la înscăunarea domnitorului : **„După ce privii toate acestea cu o bucurie copilărească, mă întorsei iarăși în Piața Teatrului și luai loc pe trotuarul caselor Török. Privii de al doilea Piața Teatrului ; de astă dată însă era plină de curioși ce se îndesau întocmai ca peștii, ca să vază pe prea iubitul nostru domnitor, recomandat cu căldură și patriotism de fostul pe atunci ministru de interne prin circularea sa cea plină de poezie și entuziasm. Trecură cîteva ore fără ca mag ca panoramă să ia vreo schimbare esențială, dar cum se auzi vorba : principele ! principele ! poporul se puse în mișcare și dacă gendarmii nu i-ar fi temperat furia prin amenințări și cîteodată prin lovituri, desigur că cortegiul princiar ar fi căutat să-și schimbe direcțiunea sau să stea în nemișcare. În fine careta domnitorului se arătă în mijlocul unui escadron de cavalerie ; suveranul românilor, mișcat foarte mult de entuziastica primire ce i se făcea, saluta poporul cu un zîmbet plin de bunătate, ridicînd cîteodată capul în sus, ca să mulțămească gentilelor doamne ce făceau să plouă în trăsură buchete compuse din cele mai frumoase flori și columbe albe unite prin legături de panglice roșii. După trăsura domnitorului veneau miniștri și mai multe epetenii militare ce se distinseseră în memorabilele zile de la 23 — 24 ianuarie"** (N. Filimon, **Opere** I, p. 328, Ediție Mircea Anghelescu și G. Baiculescu).

Urmînd exemplul lui G. Călinescu în materie de iconografie, credem că ambele reproduceri, ce păstrează în memoria lor grafică și fotografică imaginea casei în care a locuit Nicolae Filimon, ar putea fi reluate în ediția de **Opere** a scriitorului, apărută anul trecut, la o proximă reeditare.

M. N. RUSU

Ilie Măduța

RĂDĂCINILE CETĂȚILOR

Pe munți stau cetățile
din mari vechimi
tocite de vulturi,
de ierburi și ploaie.
Numai rădăcinile lor
mai zac în pămîntul țării
ca niște colți
într-o gură de fiară.
Zidurile turnate-n pămînt
sunt urșii noștri de bură
ce poartă pe umerii lor
destinele patriei.
Din aceste adîncuri ne tragem
suflarea răcoroasă.
Muguri țîșnesc
în zilele sacre,
dansul fulgerelor se iscă
pe creștetul lor invizibil
cînd pe munți
învinețește-a furtună.

ODĂ

Vijelioase supersonicele
mai vii ca vijelia
umbrind zborul condorilor.
Strînși în oțele,
inexorabil îndreptăm
lăncile noastre spre soare.
Călcăm sub talpa noastră
pragul albastru-al veșniciei ;
sunetul alb
îl contemplăm din urmă
pe scînteietoarele rachete
ce, tunînd, ne urcă înspre stele.
În curînd,
ne va arde pumnul
încoronînd
puterea quarcelor ;
în curînd,
urechi de metal uriașe
vor descifra zgomotul auriu
al miliardelor de ani-lumină.
Ca o revărsare de miere
pieptul mi-l umple răsuflul,
salturi-mii
de lăcuste de fosfor
îmi zumzăie-n creier și oase.
Se rostogolesc dedesubtul meu
grele oceanele-albastre,
fumegă
sub ochii mei luminoși
imense, misterioase întinderi.
Acolo,
e patria puterii mele,
sunt zeii mei omenești
lîngă vetre
cu unelte de lemn și de piatră,
sfințite cu alba dungă-a sudorii de
sare,
cu spirala rece a lacrimii.
Cutreier văzduhul
dus de inflexibila mușcătură-a
minții-n tenebre,
dus de sîngele îndărătnic
ce-mi pulsează în inimă-n
ritmul
acelei stele ce se-aprinde-n
singurătate
în Constelația Crabului,
șuvoaie de atomi și de sfere –
același ritm –
elipse și sfere –
limbaj matematic,
din roca ce palpită
adînc în ocean
și pînă la timpul ce-și scurtează
respirația roșie
atingînd cu oglinzi temătoare
tărîmul de oroare,
sfinxul incoruptibil al eternității.

HORA UNIRII

Maramureș-Dobrogea,
Bucovina-Oltenia,
Banatul-Muntenia,
Ardealul-Moldova ;
voi, țări,
voi, leagăne de ursitoare
ieșite din teiul dulce
și din gorunul mioritic,
dănțuiți pe sunetele tricolore,
voi, ponoare de vise,
cununi de sînziene,
sate-orașe, munți și cîmpii
rîuri de miresme, vechi cetăți
stropite de sîngele voievozilor,
pulberi încă sclipind de
inscripțiile romane ;
grîul, ca o respirație galbenă,
lîngă șuvoiul țițeiului negru,
forfota de pește a Deltei
lîngă aromele de furtună ale vulturului
carpatic,
neliniștea solemnă a mării,
lîngă tîmpla de foc a destinului,
în pură horă rotiți
după puterea anotimpurilor,
horă cu explozii solare,
în sufletul ce-și durează pe datini
și pe stîncile scînteietoare ale viitorului
și pe aripile albe ale porumbeilor
sacra iubire de patrie.

George Suru

ZIUA CA O IEDERĂ ALBASTRĂ

Ziua ca o iederă albastră urcă, dimineață ca în
sîmburele de piersică sau polenul de fluture,
Astăzi reiau totul de la început doar că
din inima pădurii nu voi mai face viori și arcușuri bolnave ci
lemne bune pentru miezul focului, schiuri visătoare,
patine cu rotile și o masă de brad pe care să aștern
fosta mea cămașă de mire

Voi așeza farfuria înflorată urciorul cu stemele apei
pesmeții cu amețeile ierbii, fructele nopții,
untul zăpezii și carnea aburindă a soarelui tînăr
Și pînă vei veni plutitoare ca ceața și
risipită în lume ca mugurii pe ramuri voi
îmblînzi în colțul de întuneric al cosei
oleandrul.

PESTE ACOPERIȘURI ROȘII

Peste acoperișuri roșii plutirea-mi soarbe
eșuate corăbii de fum, magnolii de nouri,
stau în dreapta cocoșului de vînt și aud cum
vremea se preschimbă într-un fruct trecut
mai putred decît în ziua de ieri mai
înmiresmat pentru cel ce și-a găsit femeia de liman
mai plin de semințe pentru copilul uitat al semănătorului și
mai plin de rugină pentru amintirea cocoșului de vînt

Peste acoperișuri roșii atît de roșii cît
toți porumbeii statornici ar fi fost loviți de o lună nebună
Mă string și tremur amintind pe-ala nufărul de nour și păpădia,
ca un zmeu de trestie subțire avînd sfoara de raze legată
de inima bolnavă a unui porumbel vestitor.

CÎNTEC DESPRE TATA

Plută trecătoare luntre pe rîul bolnav
purtat de păstrăvi cu împărății de soare
luntre fărîmițată plută fulgerată de dor
cu inima busolă preasingură tulburată
de polul magnetic mereu călător
al vieții mele.

ARBORELE MIREAN

Arborele mirean nu are frunze, în locu-le
cuiburi goale, niciodată nu
au fost triluri nu
s-au sărutat aripi și
nici un astru rece nu s-a retras în
rotunda veșnicie albă a prelungirii luminii

Departe de dansul verde al livezilor de
minciuna zilnică a cucului de autoflagerarea privighetorii
departe de secera purtată pe umeri a drumurilor

Arborele mirean vestește în tăcere că e o bucurie și
în a-ți purta clorofila
spre așteptarea dragostei care
născută nu e pentru livezi

Televiziune

DUMINICĂ, 8 f... ebruarie

8,30 Avanpremiera zil... ei. 8,40 Tot înainte ! 9,35 Daktari. 1... 0,00 Viața satului. 11,05 Aventura cu... noașterii. 11,35 Bucuriile muzicii. 12,30 ... De strajă patriei. 13,00 Telex. 13,05 ... Album duminical. Din cuprins : 13,... 05 Vedete ale muzicii ușoare românești. 13,30 Desene animate 13,40 Um... or românesc. 14,00 Ce vrăji a mai f... ăcut nevasta mea. 14,32 Antologie um... oristică. 14,43 Povestea filmului muzic... al. 15,00 Retrospectivă în imagini „Tenis 1975". 15,55 Spectacolul lumii (... V). 16,40 Film serial. Ascensiunea omu... lui (VI). 17,45 Cel mai bun ... contin... uă. 18,40 Povestiri despre tractoru... l românesc. 19,00 Micul ecran ... pe... ntru cei mici ! 19,30 Telejurnal. 20,00 ... Documentar. 20,20 Film artistic : Mi... sterioasa prăbușire. Premieră TV. 22,... 0 Mozaic muzical-coregrafic. 22,20 2... 4 de ore.

LUNI, 9 febr... uarie

16,00 Teleșcoală. 16,... 30 Emisiune în limba maghiară. 19,00 ... Contemporanele noastre. 19,20 1001 ... de seri. 19,30 Telejurnal 20,00 Colocvi... i contemporane. 20,30 Interpretul p... referat : Ana Petria. 20,40 Ancheta T... 21,20 Roman foileton. Forsyte Saga. ... Episodul VII. 22,10 24 de ore

MARȚI, 10 feb... ruarie

9,00 – 12,00 Program ... de dimineață. 16,00 Teleșcoală. 16,30 ... Curs de limba franceză. 17,00 Telex. ... 17,05 Muzică populară. 17,25 Reporta... j despre oamenii de la Oțelul Ro... șu. 17,45 Pentru sănătatea dv. A... teroscleroza și alimentația. 17,55 Le... cții TV. pentru lucrătorii din agricultur... ă. 18,25 Melodii celebre. 18,40 Tel... eglob. Șanhai azi. 19,00 Valorile uma... ne și cultura. 19,20 1001 de seri. 19... ,30 Telejurnal. 20,00 Anchetă socială. ... 20,35 Seară de teatru. Premieră pe țar... ă. Rugul, de Octav Măgureanu. 22,1... 0 24 de ore.

MIERCURI, 11 f... ebruarie

9,00 – 12,00 Program ... de dimineață. 16,00 Teleșcoală. 16,35 ... Curs de limba rusă. 17,00 Telex. 17,05 ... La volan. 17,15 Ateneu popular TV. 1... 8,00 Lecții TV. pentru lucrătorii din ag... ricultură. 18,30 Tragerea pronoexpres. ... 18,40 Noutățile discului românesc. 18,5... 5 Tribuna TV. 19,20 1001 de seri. 19... ,30 Telejurnal. 20,00 Revista economică ... TV. 20,30 Telecinemateca. Ciclul : u... n mare actor : Viaceslav Tihonov. Om... ul de dincolo. Premieră TV. 22,00 Muz... ică ușoară românească. 22,10 24 de ... ore.

JOI, 12 febr... uarie

16,00 Teleșcoală 16,30 ... Curs de limba germană. 17,00 Telex. ... 17,05 Muzica. 17,20 Din țările sociali... ste. 17,30 Enciclopedie pentru tineret... 17,55 Atenție la ... neatenție ! 18,2... 5 Bijuterii muzicale. 18,50 Univers ... științific. 19,20 1001 de seri. 19,30 T... elejurnal. 20,00 Floarea din grădină. ... Emisiune-concurs pentru tineri interp... reți de muzică populară. 20,45 Meridi... ane. Emisiune de actualitate intern... ațională. 21,10 Revista literar-artistică ... TV. 21,55 Cele mai frumoase melodi... i ale muzicii ușoare franceze (I). 22,... 10 24 de ore.

VINERI, 13 fe... bruarie

16,00 Teleșcoală. 16,3... 0 Curs de limba engleză 17,00 Emi... siune în limba germană. 18,45 Trage... rea Loto. 18,55 Din lumea plantelor ... și animalelor. 19,20 1001 de seri. 1... 9,30 Telejurnal. 20,00 Teleobiectiv. 20,1... 5 Film artistic. Oamenii amurgului. Pre... mieră pe țară. 22,10 24 de ore.

SÎMBĂTĂ, 14 f... ebruarie

10,00 O viață pentru ... o idee. Constantin Dumbravă. 10,30 ... Micul ecran ... pentru cei mici ! (relu... are). 11,00 Telecinemateca (reluare). ... 12,30 Urmașii – reportaj. 12,45 Co... ncert simfonic popular. 13,25 Telex. ... 13,30 România de azi, România de m... îine. 14,05 Melodii interpretate de ... orchestra de muzică ușoară a R... adioteleviziunii. 14,20 Caleidoscop ... cultural-artistic. 14,40 Drumuri pe cin... ci continente. 15,40 Retrospectivă în i... magini – Tenis 1975 (partea a II-a). ... 17,30 Cojocul. Film documentar-artistic ... despre costumul popular tradițion... al românesc. 18,00 Club ... 18,50 ... documentar artistic consacrat ... plastice a sculptorului Ghe... 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurn... al. 20,00 Teleenciclopedia. 20,50 Film ... serial. Kojak. 21,40 24 de ore. 21,50 S... ăptămîna sportivă. 22,00 Tele-divertism... ent.

Istorie literară

Eminescu în trupa Mihai Pascaly

Eminescu a cunoscut Ardealul la început prin mijlocirea lui Aron Pumnul, apoi direct prin drumurile sale peste munți la Blaj și de la Blaj la București ; prin turneul cu trupa de teatru Mihail Pascaly, cu care ocazie își adîncește observațiile despre viața transilvănenilor, pătrunzîndu-le specificul limbii și culegîndu-le folclorul ; prin trainicile colegialități cu ardelenii la societățile tinerilor studioși din București, Viena, Berlin și prin prieteniile cu transilvănenii „întregi" : Nicolae Onea, Filimon Ilea, Ioniță Scipione Bădescu, Ștefan Cacoveanu, Miron Pompiliu, doctorul Ion Hossanu, Teodor Nica, Teofil Frîncu, Gheorghe Ocășanu, Constantin Simțion, Grimm Bătrînul, Nicolae Ciurcu, Nicolae Făgărășanu și alții.

Cu peregrinările de teatru ale lui Eminescu de-a lungul Transilvaniei s-au ocupat în valoroase studii G. Bogdan-Duică, Șt. Mărcuș, Iosif Pervain, Lucreția Gîță, Vasile Netea, Lucian Drimba, N. Liu, I. Massoff și Ion Breazu.

Informațiile de mai jos se referă asupra pregătirilor de turneu și la primirea formației de teatru a lui Mihail Pascaly în orașele transilvănene în 1868, turneul din acest an însemnînd în condițiile dualismului „cesaro-crăiesc", un eveniment de însemnătate națională în istoria culturii din Transilvania în secolul al XIX-lea.

Dintre susținătorii lui Pascaly în Ardeal, într-o perioadă de riscuri frecvente pentru trupele de teatru, trebuie reținut Al. Papiu Ilarianu. La autoritatea cărturarului istoric rămîne de adăugat trecerea de care dispunea la „frații de dincolo", îndeosebi pe lîngă George Barit, căruia i s-a adresat special pe o hîrtie cu antetul procurorului general al Curții de Casație și Justiție din București, recomandînd „asociația" din care făcea parte și Eminescu.

„D. Mich-Pascaly întiiulu artistu dramaticu alu Romaniei, face impreună cu trupa sa o escursiune la Romănii de peste Carpați. Avindu Dumnealui cunoscîință de starea Româniloru de dincolo, nu vre un ciscigu materialu lui îndeamnă la aceasta escursiune ; singurulu seu scopul e de a areta și în acele părți, străiniloru nu mai puținu ca româniloru, progresulu ce a atinsu arta dramatică în România, fiindu mulțumitu a-și acoperi cheltuielile escursiuneiși reprezentanțiunilor sale.

Dv. n-am trebuință a Vă recomanda pre acestu artistu românu ; sint încredințatu că veți binevoi a-lu ajuta cu consiliulu și recomandațiunile Dv. care-i voru fi necesarie pentru celelalte orașele Transilvaniei și Banatului. De asemenea lu recomandatu și Dlui Iacobu Mureșianu și tuturoru Romaniloru dela Dv." [1]).

Succesul moral și material al trupei Pascaly la Brașov a echivalat marilor triumfuri. Relatările presei, amintirile și corespondența contemporanilor, conturile de rețete, atențiile și recompensele, de care s-au bucurat actorii, demonstrațiile publicului spectator dezlănțuite în entuziasm de stradă, au înscris pagini de strălucită afirmare.

Atunci și aici cată să fi scris Eminescu – dacă lui îi aparține – oda : **Învia-vor voevozii !** [2]).

Bariț a sprijinit acțiunile turneului lui Pascaly.

Mihail Pascaly trimite directorului **Gazetei Transilvaniei** și, prin el, presei transcarpatine și publicului ce-l glorificase o scrisoare la 16 iunie 1868 de sincere mulțumiri : **„Înainte de plecare", „cercu a vă putea mărturisi o parte din recunoștința ce vă suntu datoru de concursulu de bună voință cu care ați primit pe Artistulu și pe Românulu ; Grație inițiativei Domniei Tale suptu patronarea și auspiciele Domniei tale greaoa mea misiune s-a făcutu mai lesnicioasă, începutu s-a făcutu, arta a ciștigatu unu resunetu și artistulu duce mai dulci suvenire de îmbrățișarea Româniloru din Brașovu.**

Dea cerulu ca România să aibă multe capetenii cu Domnia-ta, căci de siguru s-aru găsi mulți soldați ca mine care se se devotze cu totulu Propășirei Naționale.

Citu despre mine Domnulu meu, umbritu de departe ca și de aproape de puternica și buna voință a Domniei Tale, speru se potu ajunge la scopulu ce-mi am propusu ca artistu și ca rominu.

Dacă pana mea nu poate esprima cîtă recunoștiința Vă datorezu, Vă rogu primiți espresiunea simțiminteloru mele cele mai respectuoase".

Andrea Zucchi – Atacul Smirnei. (După Paolo Veronese)

Din multe părți se confirmă sprijinul inimos pe care l-a dat Bariț trupei bucureștene, prin scrisori trimise anticipativ pentru asigurarea condițiilor materiale și pentru invederarea misiunii ei cultural-naționale. Unele din epistole s-au pierdut, altele se reconstituie din răspunsurile primite și păstrate cu grijă, cum este, de exemplu, scrisoarea de răspuns și de asigurări expediată lui Bariț la 31 mai 1868, de către Tthanasie Marienescu, din Lugoj, și care informează amănunțit asupra condițiilor de impresariat în care s-a desfășurat turneul lui Pascaly pe granița de vest a românimii :

„Ne-am adunatu mai mulți și sfătuindu-ne ne-am esprimatu dorința ca Dlu Pascaly se cerceteze și Lugoșiulu.

Fontinele de venitu a unei representațiuni în Lugoșiu suntu :

1) 23 loge a 2 fl. 50
2) 100 scaune a 50
3) parterre a 40 cr.
4) galeria a 20 cr.

Aceste suntu prețiurile regulate cîndu vinu societăți nemțești și mag(h)iare.

Noi ne-am descriminatu se ridicămu o lege la 3 fl. și scaunulu la 60 cr. Prețiuri mai mari cu greu se potu face.

Spesele teatrului pe o seară pentru :

a) locolulu 5 fl.
b) Illuminarea cam 10 fl.
c) orchestra cam 10 fl.

Mai multu de șase representațiuni, cu greu se voru putea da ca se învingă 168 – 180 fl.

Teatrulu acesta cîndu e de totu plin de nu se mai cape, atunci aduce 200 fl. pe sară, pe lîngă prețurile regulate.

Noi credem că 1000 fl. pe 6 representări vom putea asigura.

Acum o întrebare : pe cîndu poate veni Dlu Pascaly în Lugoșiu ? Să ni scrieți cîndu pozitiv, pentrucă se apropie sezonulu de băi și unii vom pleca și pentruca se putemu începe o subscriere abonamentului pe 6 representațiuni, că de timpuriu să ne îngrijimu.

Străinii voru participa doară 1 de 2 ori din curiositatei și sarcina ori în ce modu e a româniloru, carii aici nu suntu cu stare materială ca și în Brașiovu – dar ni vomu face datorința către arta romînă.

Noi ne vom sili încă ca pe DD teatraliști se i primumu prin cartelele noastre, ca și în acestu modu se i cruțiamu de spese.

La Timișoara se adresează în causa aceasta către D. Petru Cernescu, la căpitănia de orașu și Dlui Ștefanu Adamu, advocatu.

La Aradu către Dlu Justin Popoviciu Deseanu advocatu, și Mironu Romanu, protosingel și vice președinte alu Societății de lectura.

Cu Timișoara sum cam în îndoiala, dacă prejurulu nu se va interesa, cu Aradulu mai multa sperantia".

Peste trei ani, Pascaly, în preajma altui „descălecat de dramaturgie", va reaminti cu satisfacție într-o scrisoare sosită lui Bariț la 8 mai / 26 april. 1871, **„escursiunea mea artistica"**, din trecut, anunțînd traseul noului turneu pe care pînă la urmă nu-l va realiza integral : Brașov, Sibiu, Blaj, Cluj, Năsăud, Oradea Mare, Arad, Lugoj, Timișoara și cerîndu-i același concurs de organizare și plasare a biletelor ca-n 1868. Urma să dea în tot locul cîte șase reprezentații „cu abonament". Iar al 7-lea spectacol îl punea la dispoziția comunităților românești de peste Carpați „pentru înființarea unui Theatru", necesitate de care-și dădea seama marele actor și pe care românii o simțeau cu jind, concurați teatralicește de celelalte naționalități Pascaly încheia patetic apelul trimis : **„Theatrul este Historia vină de Cultură, de mărire, de poleirea unei Națiuni. Poporu fără theatru este poporu fără Cultură, fără mărire, fără Historie"** [3]).

Din asemenea trăiri se împărtășește și tinerelul săritor la nevoile trupei lui Pascaly Eminescu văzu deplin poporul său de peste munți, îi trăi străluminarea în frenezia spectacolelor patriotice, la care, pe rînd, visătorul fusese sufleor, actor, figurant, hamal și copist de roluri [4]).

AUGUSTIN Z. N. POP

1) Bibl. Acad. R.P.R., Coresp. Bariț. Mss. rom. 996, f. 39. Pe pagina 4-a a scrisorii Bariț adnotează : 1868, A. Papiu Ilarianu, April 25/13 Resp.
2) M. Eminescu, Opere (ed. Perpessicius), V, p. 689, după N. Sulică, Învia-vor voevozii !, în Șoimii, an. 3 (1927), nr. 7-8.
3) Bibl. Academiei R.S.R., Coresp. G. Bariț, vol. 15, Mss. rom. 1006,
4) Idem 149

Inedite

VASILE GOLDIȘ
Jurnal din tinerețe *)

Vasile Goldiș, student în anul V la Budapesta în 1886. Portret inedit.

În 1880, pe cînd frecventa clasa a VII-a a liceului din Arad, VASILE GOLDIȘ a început să-și noteze fragmentele ce i se păreau mai interesante din lecturile pe care le făcea în afara școlii. Uneori reflecta asupra celor citite și căuta să-și exprime, pe pagini întregi, atitudinea față de fenomenele sociale și politice ale vremii sale. Problema națională din monarhia Austro-Ungară l-a preocupat pe tînărul student român foarte mult, încercînd să deslușească, încă de pe atunci, drumul pe care trebuia să-l parcurgă în viitor poporul român din Transilvania.

Începînd cu data de 5 februarie 1886, cînd frecventa ultimul an al Facultății de Litere și Filozofie din Budapesta, a început să intercaleze printre fragmentele literare și notații cu caracter de jurnal, pe care le-a condus, cu mari întreruperi, pînă la 25 septembrie 1887, cînd a funcționat ca profesor la Preparandia din Caransebeș. Din 1880 și pînă la 15 februarie 1886, însemnările sînt făcute în limba maghiară iar de atunci și pînă la 27 noiembrie 1886 ele alternează în limba română. De la 27 octombrie 1886 și pînă la 25 septembrie 1887, jurnalul a fost condus exclusiv în limba română. Selectăm, mai jos, cîteva fragmente :

GHEORGHE ȘORA

1884, (FĂRĂ DATĂ)

„Socialismul este cunoscut de toți numai ca teorie, dar foarte puțini îl înțeleg. În America, negrii săraci sînt tratați neomenește. În India 15 milioane de oameni trăiesc în cumplită mizerie. Dar cine oare caută legătura între toate acestea ? Pentru că legături sînt. Eram la Viena cînd l-au spînzurat pe Kammerer pentru că era simpatizantul socialiștilor și a anarhiștilor și încă pe motivul că a fugit de trei ori din armată, respectiv, robie. Eram acolo, de față și am văzut pe buzele lui acel zîmbet batjocoritor, cînd mergea cu pași apăsați spre locul execuției, unde era ștreangul și i-am auzit ultimele cuvinte : **„Nu există Dumnezeu !"** Repede ! (să-l spînzurăm). Săracul. În cinci minute a fost (mort) și nu mai este. Prietenii l-au numit **„fratele zîmbitor"**, pentru că totdeauna era bine dispus (...).

Era nouă trebuie pusă în legătură cu viața de mizerie pe care o trăiesc milioane de oameni pentru care apa curată este luxul cel mai mare. Clasele de sus au ignorat acest lucru și nu vor să-l recunoască. Să fim atenți ! Problema respectivă poate fi considerată o rudă apropiată cu gîndirea, cu conștiința. Dacă problema nu este rezolvată, gîndirea, conștiința ne va pune pe noi în dificultate. Nu observați semnalmentele furtunii ? Nu vedeți cum încep să se miște frunzele copacilor ? Nu auziți tunetele ? Eu l-am văzut pe Kammerer, murind, cu zîmbetul pe buze. Și la acel zîmbet batjocoritor m-au trecut fiorii, de parcă ași fi auzit : **„Acest om a murit pentru o idee"**, pentru că fiecare idee trebuie să aibă martirul ei. La teatru se joacă piesa **„Povestea unei femei"** unde se vorbește despre principiul iubirii libere (în aceasta societate care nu se mai poate menține în normele unei morale). Da, da, de la aceste vremuri noi putem aștepta multe. Rakoczi aduce în piesă păcatul și lumea elegantă aplaudă frenetic pe artista Magdalena plină de vicii. **„Pîine și circ"** era zicala Romei vechi, dar Roma a căzut. Lucrătorii din fabrici – renunță la partea a doua a zicalei dar cer cu atît mai frenetic pîinea. Și acest singur cuvînt va schimba lumea (...). Cel care studiază istoria poate observa anumite fenomene și astfel el poate deveni proroc.

De multe ori simte omul că ar dori să trăiască în primejdie, dar nu știe de ce ? E fantastic de mare tabăra celor săraci, e uriaș acel material explozibil care va aprinde această revoluție sîngeroasă și care va aduce o nouă ordine în lume. Bismarck, s-a speriat probabil văzînd cu ce forțe fantastice au apărut socialiștii la ultimele alegeri și cîți sînt încă în cazemate, în fabricile de plumb, cîți sînt furioși, flămînzi, cîți trăiesc în mizerie și așteaptă doar semnalul pentru a se spăla de toate acestea cu sînge (...).

Oare cîți sînt cei care se roagă zilnic să vină și pentru ei o zi mai bună ? Nu vă bateți joc de acești oameni care la Paris țin ședințe sîngeroase. Șomerii nu lucrează ci fac politică, strigă după pîine. Nu vă bateți joc de ei pentru că odată se pot schimba rolurile (...)

2 MAI 1885, VIENA

(...). Creștinismul a recurs la cruzime mai mult decît necreștinii. Episcopii au dominat spiritele nu numai asupra clerului ci și asupra omenirii. Biserica romană a folosit excomunicarea și inchiziția, a transformat politica de pace și binefacere în teroare. Biserica catolică a ucis foarte mulți creștini care au intrat în conflict cu ea (...).

Oamenii trăiesc greu, în neagră mizerie, mai ales femeile, iar alții o duc în desfrîu, în chef și în trîndăvie (...). În antichitate sclavii erau mai puțini prețuiți decît animalele. Istoria omenirii este o continuă curgere. Omul este mereu în căutarea binelui (...).

11 MARTIE 1886, BUDAPESTA

(...) „Petru Truția, a vorbit în cauza noastră națională, cu puțin efect. Truția nu e omul care ar putea înainta sfînta noastră cauză. Babeș a îmbătrînit și mulți rîvnesc la pierderea popularității sale atunci cînd ar trebui să ne iertăm erorile individuale unul altuia, și să lucrăm umăr la umăr pentru valoarea naționalității noastre. Rău faci, domnule Mureșan, cînd dai năvală asupra lui Slavici și rău faci domnule Slavici, cînd dai năvală asupra lui Mețianu, Roman (Alexandru), Goldiș (episcop. 1899–1902) și alții. Aceștia sînt **români** buni ca și d-ta și rău facem cînd ne înstrăinăm unii de alții prin personalități uricioase.

12 MARTIE 1886, BUDAPESTA

(...). M-am trezit la ora 6.30. Am citit în gazetă la cafeneaua lui Micsek despre vorbirea lui M. Kogălniceanu care a făcut o impresiune strașnică asupra tuturor tinerilor de aici.

7 IUNIE 1886, BUDAPESTA

(...) „De cînd n-am mai scris (în jurnal) s-au întîmplat multe. Nu degeaba mi-a fost frică că n-am să rezist cu boala mea în armată. După 11 zile mi-a venit foarte rău. N-am știut de mine. A venit doctorul și m-a avertizat că pot să fac aprindere de plămîni. Peste cinci zile m-am sculat și m-am dus la profesorul Bartal cu cererea. M-a trimis la groful Korniș, dar el era plecat. I-am scris. Aștept răspunsul" (...). Ieri în problema Ianszki, a fost bucluc mare. Un om a fost ucis de polițiști. Mai mulți au fost răniți.

27 DECEMBRIE 1886, CARANSEBEȘ

(...) „Sînt cîteva luni, de cînd am întrerupt ziarul (jurnalul) acesta. Cauzele întreruperii acesteia sînt mai multe. După ce am mers de acasă în 31 august st. n. la Pesta (fiind mainainte cîteva zile la Lipova) acolo pînă ce m-am așezat nu m-a mai venit la socoteală să duc ziarul mai departe. Apoi am citit concursul pentru postul de profesor de limba maghiară și cea română la institutul pedagogico-teologic din Caransebeș. M-am hotărît a recurge și în 8 septembrie st. n. am și căpătat denumirea de profesor. M-am dus acasă și la Viorica pe cîteva zile, apoi am venit încoace. În 20 septembrie st. n. am **ajuns la Caransebeș. Îmi place aici. Sînt** profesor de clasă în cursul I și am de toate 23 de ore. Foarte mult ... (...) Zilele trec ca vîntul. Sînt foarte ocupat, încît întradevăr nu-mi pot fura timp pentru a mai nota ceva în ziar. La școală mai în toatăzi cinci ore. Apoi am studiat **„Geschichichte der Filosofie"** de Sihwwegler. Pe lîngă toată presupunerea nu pot să nu am în toată ziua vreo 2 ore în violină. Mai cu societatea de ajutorare a pedagogilor, mai cu nuvela **„Cum am pățit eu în pețișe"** (care să o citesc în serată în miercurea viitoare mai cu versul pentru anul nou la aria lui Bârsan etc., etc. (...)" (p. 140–142)

16 FEBRUARIE 1887, CARANSEBEȘ

(...) În lunile trecute, am studiat psihologia și logica lui Pauer. Acum, mă apuc de pedagogie. Zilele trec ca vîntul, în lucru pentru existență, în durere sfîșietoare pentru biata nație (...). M-am c-am necăjit pentru articolul lui Slavici despre bietul George Alexica și Dr. V. Babeș Pinciu este preocupat de direcția tribuniștilor, dar mie-nu știu cum nu-mi place naționalismul acesta prea îngîmfat. Parcă nu mai este în țara aceasta om de omenie, afară de Ioan Slavici. Vor fi avînd toți oamenii greșelile lor omenești, dar, fie ori și cum, a măscări pe toți românii cu oarecare nume produce numai o dezbinare foarte stricăcioasă între noi. Tot așa amărît am fost joi cînd Olariu și Drăgălina criticau cu dispreț **„Familia"** lui Vulcan. Cică nu corespunde cerințelor moderne. Sînt nervos, de cîte ori aud cuvîntul **„modern"** și poate aceasta ma sedus de m-am exprimat prea aspru față de Olariu (...). Ar **trebui să duc regulat ziarul** (jurnalul, n.n.) **ca să mă mai deprind cu scrierea limbei maicii"** (...).

* Jurnalul se intitulează : **Goldiș Laszlo, Iezyetek, 1880 (VII osztlay)** și se află în posesia nepoatei lui Vasile Goldiș, Eugenia Pintilescu, născută Cornea.

Mărturii

VICTOR PAPILIAN DESPRE TEATRU (9)

Victor Papilian a fost un scriitor total. A condus două reviste : **Darul vremii** și **Luceafărul**, serie nouă, la Sibiu, în perioada refugiului. A publicat proză, de la proza scurtă în care a excelat, pînă la romanul fluviu. A fost un conferențiar de nivel academic. A scris teatru, a fost regizor și director. Cinci, din cele aproape treizeci de piese ale sale, au văzut lumina rampei. După cîte îmi amintesc, am asistat la premierele lor astfel : **Celui ce n-are i se va lua, Un optimist incorigibil, Nocturnă, Cerurile spun** și **Alt glas.** Titus Bălașa afirmă că după Plecarea sa spre egendă, cum afirma poetul George Popa la căpătîiul lui Victor Papilian, s-au mai găsit doar douăsprezece, din cele treizeci de piese, pe care le cunoșteam. Printre acestea se află și trilogia : **Ioana D'Arc, Meșterul Manole** și **Avram Iancu.** Iată un mare noroc, deoarece sîntem convinși, că Teatrul Național din Cluj-Napoca, în fruntea căruia se găsește prietenul și poetul Petre Bucșa, care l-a cunoscut nemijlocit, ne va ajuta să ne reîntîlnim cu teatrul cel mai tulburător pe care l-a scris Papilian.

Cu teatrul lui Papilian s-a întîmplat același fenomen ca și cu cel al lui Blaga. L-a savurat numai o mînă de spectatori. Pe de o parte, pentru că era un teatru de avangardă, de pe altă parte, pentru că actorul român nu știa să **vorbească tăcînd.** Îi lipsea simțul cenzurii. Liniștea dintre replici. De aceea puținii cronicari care au vorbit despre teatrul lui Papilian l-au inclus în **teatrul de bibliotecă.** Și cred că greșeau. **„Teatrul meu, ne spunea, nouă cronicarilor, la avanpremiera piesei „Alt glas", din 4 decembrie 1934, este adevărat că nu bate la porțile deschise ale înțelegerii. Ca toate artele, el încearcă să le deschidă pe cele ferecate. Convingerea mea este că teatrul rămîne mijlocul cel mai direct de comunicare între oameni. Ca atare trebuie să se folosească de această armă secretă prin care poate transmite omului solitar revolta împotriva forțelor obscure ale lumii care ridică osanele somnului veșnic, care-l împing înapoi la lumea arhaică, la primitivism, într-un cuvînt, la evaziune în iresponsabilitate. Știu că nu sînt eu cel chemat să schimb lumea, că în spatele fiecărei speranțe noi, pe care o dăruim lumii, răsare o teamă nouă, că după fiecare răspuns se ascunde o întrebare nouă. Cu toate acestea, sîntem datori să ne convingem pe noi înșine, pentru a putea convinge pe alții, că lumea poate fi schimbată, că poate deveni mai bună și mai just clădită. Aceasta nu înseamnă să facem rabat esteticii de dragul didacticii. Teatrul meu nu este o construcție de parabole, poate de aceea nu depășește cariera unei stagiuni".** Iar într-o scrisoare primită la Iara, unde știa că lucrez, îmi mărturisea cu o sinceritate covîrșitoare : **„ ... și așa, dragă domnule coleg, după retrospectiva dtale, din Freamătul, am ajuns la convingerea că deși am fost și am rămas adversarul teatrului didactic, nu pot să nu-ți dau dreptate cînd afirmi că „piesele dlui Papilian impresionează prin sentimentele pe care le degajează, prin dorința de evadare spre libertate, prin poezia unor simboluri potențate de o asprime veristă. Lui Victor Papilian îi place să-și încleșteze eroii în lupta cu telurîcul, din care se detașează în învingătoare valorile morale (și de ce nu și politice ?), de unde rămîi cu convingerea că intenționat a urmărit să restituie dramelor sale emoționante, valorile etice, ce le conferă noblețea acelei embleme umanitare, pe care autorul, poate, că nici nu și-a propus-o".**

În îndelungatele noastre popasuri prin M-ții Apuseni, cu ocazia cercetărilor antropologice pe care le făcea, sau prin diverse orașe din țară, cu ocazia șezătorilor literare organizate de Asociația Scriitorilor Români din Ardeal, mi se destăinuia, uneori în prezența cel mult a lui Olimpiu Boitoș, ca unui prieten : „ ... deci, pentru mine, teatrul, este arta cea mai complexă. Ca mijloc ideal de cunoaștere și reprezentare a vieții, teatrului îi sînt necesare patru puncte de sprijin fundamentale : textul, interpretul, scena și spectatorul. Fără toate aceste elemente fericit sudate, teatru, eșuează în anonimat ca o corabie pe un recif de corali. Dar în primul rînd teatrul are nevoie de creatori de vocație, care să fie beneficiarii unei vaste experiențe de psihologie populară. Să plece, în tot ceea ce fac, de la principiul că toți oamenii sînt liberi și egali din naștere și că ceea ce îi departajează în clase n-ar trebui să fie starea socială ci cantitatea de inteligență și depozitul de omenie". Teatrul care se refugiază după cortina ignorării aspirației maselor, deschide ecluzele superficialității și imbecibilității, rodul industriei plăcute și inutile a teatrului bulevardist, care din păcate este preferat creației autohtone".

La 1 aprilie 1936, Victor Papilian a fost inscăunat director al Teatrului Național din Cluj-Napoca și ideile sale despre teatru s-au concretizat în fapte. Din cele 94 de premiere, care au avut loc sub conducerea sa, 30 au fost piese originale, iar celelalte, traduceri din cei mai străluciți autori străini. El cutează să prezinte pentru prima oară în România, „Bacantele" de Euripide, „Dincolo de zare" de O'Neill, „Amal și scrisoarea împăratului" de Rabindranath Tagore, „Vocea" lui Jean Cocteau s.a.

V. COPILU CHEATRĂ

GIOVANI BATISTA FALDA. Fîntîna din piața Colonna. (Ilustrațiile din pag. 4, 5, 8 reproduc lucrări din Grafica italiană, aflate în Muzeul Banatului)

Vitralii

MIRACOLUL ROSTIRII

El nu scrie nici în limbajul lui Shakespeare, nici într-al lui Rimbaud, nici în forma sunetului pur al lui Eminescu. El scrie în graiul unui colț de țară, Banatul, cu lungi îndulciri de consoane, știind de fapt că e o dovadă de curaj să mai faci azi ceea ce reușise Victor Vlad Delamarina. Să rămîi, așadar, introductibil chiar și-n limba literară maternă. El e singurul de azi, care mai are farmec, e Marius Munteanu. De peste 15 ani profesor, la o școală profesională specială, la elevi cu defecte de auz și vorbire, el, Marius Munteanu, încearcă să ridice pe cei căzuți în tăcerea de piatră la miracolul rostirii. El, dascălul și poetul. Un spectacol al inocenței, un lirism din care nu se exclude discreția, o căldură a verbului lîngă o firească muzică interioară, e limpeae undă de umor, cu flacără spontană, așa arată cîntecele lui Marius Munteanu :

Mîndro,-n mărul din grădină
Luna cade și-l răjghină . . .
Colu-i fum și eu mi-s fum,
Te-aș fura, și nu știu cum.

DAMIAN URECHE

Teatru

Teatrul reşiţean se înfăţişează la a doua sa premieră cu o piesă de actualitate. Salutară opţiune ! Numai că piesa **Cazul Enăchescu** a **Eugeniei Busuioceanu** împlineşte numai în parte dezideratul generos invederat de subiectul ei. Meritul piesei : conturarea unui personaj complex, cu zbaterile şi incertitudinile sale, cu marea sa încredere şi iubire pentru om, cu fermitatea şi consecvenţa – arătate de-a lungul a trei decenii de transformări radicale în existenţa unui popor – comunistul Vasile Dogaru. Nu „cazul" unui Enăchescu ci „cazul" unui OM care, din pricina unor anume circumstanţe, ar putea fi judecat nesăbuit de „OAMENI", intenţionează autoarea să investigheze cu preţul unui pseudo-proces etico-moral, în care la bara acuzării se află opinia publică pe care Vasile Dogaru o reprezintă simbolic după cum însuşi mărturiseşte.

O invenţie ştiinţifică, de mare valoare – rodul cercetărilor intense ale colectivului unui institut de cercetări – este anunţată de o rezervă străină de specialitate. Cineva trădase. Cine ? Intîiul bănuit este Enăchescu, profesor universitar, şef de lucrări. Ce-i drept, acum apreciat şi stimat dar cu un trecut ! Un trecut peste care încă mulţi nu puteau trece. Care este vina lui Enăchescu ? Aceea „de a fi fost fiul tatălui său", patronul Steriade, cel care incendiase întîia fabrică construită după naţionalizare ! Aparenţele erau, deci, împotriva lui Enăchescu, (alias Paul Steriade). Dar lucrurile se complică inutil, coincidenţele nefireşti se înmulţesc. Mesajul, generos, este comunicat firesc nu prin multele situaţii parcă într-adins căutate ci prin constituirea unui personaj complex, a comunistului Vasile Dogaru. El este cel care va spune cu atîta convingere : **„legalitatea ţine seama tocmai de libertatea oamenilor"** şi noi **„am şters trecutul. Fiecare şi-a primit locul după capacitate, pe cît posibil"** pentru că **„oamenii trebuie judecaţi după ce sînt nu după ce au fost"**.

Lectura scenică a piesei ne-a propus-o Ioana Ottescu. Sînt cunoscute valoroasele montări ale regizoarei. De data aceasta, credem, nu a reuşit să de-a-ntregul să creeze un spectacol unitar, rotund, cu o concepţie regizorală limpede. Cît priveşte interpreţii, aceştia au fost în general, bine distribuiţi. **Gr. Alexandrescu** a construit cu mult firesc, în linii sigure, un personaj ce se reţine în toată complexitatea sa – comunistul Vasile Dogaru. Enăchescu a fost realizat în spiritul piesei, de **C. Pirvulescu**, neostentativ şi nuanţat. **Cristian Drăgulănescu**, un actor cu vădite disponibilităţi de creaţie a fost circumscris de rol într-un univers uşor schematic. Ca de altfel şi **Ludmila Ursache** (Marga Dima), **Florin Timpu** (Stimate) **Cornel Manolescu** (Andreescu), **Eugen Motăţeanu** (Papadopol). Unele personaje au fost întruchipate fals şi uscat : Andra Enăchescu **(Ecaterina Toth Cristea)**, Segărceanu **(Valentin Rusmir)**, Dan Oancea **(Ovidiu Cristea)**.

Regia nu s-a întîlnit în bunele ei intenţii cu scenografia (semnată de arh. **Ştefan Pascu**) plată şi nesugestivă, concepută rigid şi fără perspectivă, restrîngînd spaţiul de joc al interpreţilor.

LIZICA MIHUŢ

Muzică

UN DIRIJOR AMERICAN LA OPERA

Debutul microstagiunii, susţinute, cu concursul cadrelor didactice şi studenţilor Facultăţii de muzică, l-a constituit un **„Concert de concerte"**, semnificativ pentru cotele crescînde ale acestor muzicieni în viaţa culturală a municipiului. Confirmarea interesului stîrnit a furnizat-o însuşi destinatarul, prezent masiv în eleganta sală lambrisată a Liceului Vidu. O ambianţă de eveniment, care a dat aripi temerităţii violonistului **Herbert Habenicht**, de a interpreta într-o singură seară, consecutiv, trei concerte. Urmărindu-i evoluţia pe parcursul ultimilor ani, putem afirma fără rezerve ascensiunea sa continuă, perseverentă, statornicită cu fiecare nouă ieşire pe podium. Ultima sa apariţie a impresionat prin datele de maturitate artistică, probitate, furnizate. Tonul a cîştigat în fineţe, accentele excesive estompîndu-se în frazări de o fluenţă cuceritoare. **Boccherini,** sub aspect tehnic, a însemnat o bravură, realizată în cea mai mare parte în chip strălucit. Momentele de elevaţie, de superioară pătrundere în esenţa muzicii, au fost numeroase, mai ales în părţile lente ale lui **Haydn** şi **Mozart.** După acest maraton, **H. Habenicht** poate fi creditat cu siguranţă şi de Filarmonică ... Un cuvînt de mulţumire şi pentru efortul studenţilor orchestrei, dirijate de **D. Vulpe,** care l-au acompaniat în cea mai mare parte cu flexibilitate şi deferenţă.

La Operă, evenimentul l-a constituit sosirea dirijorului american **Evan Wallam** în Aida, spectacol gîndit cu minuţie, cu respectul aproape dogmatic pentru litera verdiană. Relevabilă nota de monumental obţinută prin sublinierea momentelor de ansamblu, precizia punctuaţiilor finale ale acestor peroraţii de anvergură. I-a lipsit poate maleabilitatea, un plus de nuanţare, ori anumite tente, ca de pildă nota de însinuare din comentarul lui Amneris, dar s-a dovedit ireproşabil în conlucrarea cu orchestra. Sonoritatea acesteia a avut briantul calitativ al unei orchestre simfonice, cuvenindu-se relevată exigenţa concert-maestrului **C. Tatu.** Succesul serii s-a datorat în cea mai mare parte contribuţiei lui **M. Grebenişan** în rolul titular, impetuozităţii lui **I. Mare,** lui **M. Zsizsik** – în special ca relevare a binomului sensual-despotic, lui **N. Stan, N. Popescu, Gh. Sara.**

DORU MURGU

Orfeu

A FOST CA O SEARĂ ÎN HAINE DE EPOCĂ, atunci cînd vioara lui D. Cocora se armoniza, într-un susur sobru şi sentimental, cu o rotondă impodobită de pictură italiană veche şi atunci cînd noi, prea numeroşi pentru acea incăpere, îi confeream o anumită acustică, fără echo, aş putea spune, una barocă. **Haendel ; Sonata în re major ; J. S. Bach : Sonata nr. 1 pentru vioară solo ; F. M. Veracini** şi **Sonata în mi major,** apoi neapărat **Aria lui Bach,** urmînd un **Haendel-Halvorsen** cu **Passacaglia** pentru vioară şi violoncel. Virtuozitatea violonistului este permanent supravegheată de luciditate, urmărindu-se o suprapunere dintre ceea ce interpretul consideră că ar fi patină baroc şi o reactualizare prin prisma omului modern, dornic de comunicare şi vibraţie. Momente în care tehnica se înveşmîntă în inteligenţă şi reconstituirea primeşte o direcţie, una contemporană, fără ca o prea personală interpretare să stînjenească umbrele şi tradiţia. **Ileana Cocora** şi-a depăşit condiţia de pianistă acompaniatoare. În cuplu, instrumentele au avut eleganţa permanentului joc al unirii şi detaşării, împletire de umbre şi lumini, disciplinare şi zbor liber. De excepţie şi interpretarea cu nerv a violoncelistului **Al. Boroş.** De excepţie aceste seri din **Secţia de artă a Muzeului timişorean,** organizate sub egida **Comitetului judeţean pentru cultură şi educaţie socialistă Timiş,** a Filarmonicii **„Banatul"** şi a **Muzeului Banatului.** Se deschid astfel orizonturi nebănuite în această veritabilă arheologie sonoră din sălile Muzeului.

LUCIAN BURERIU

Etnologie

PORNIND DE LA PLOTUN...

Elanul, animal dispărut din fauna României, a fost denumit **plotun** de către strămoşii noştri. Aceasta o dovedesc «numirile topice care reţin apelativul „plotun", precum şi frecvenţa onomasticului „Platon" în Moldova» (Alexandru Filipaşcu **Sălbăticiuni din vremea strămoşilor noştri,** Edit. Ştiinţifică, Bucureşti, 1969, p. 137). A. Filipaşcu arată că însăşi denumirea **plotun** conţine ideea că elanul avea o forţă impresionantă, întrucît termenul derivă dintr-un substantiv postadjectival, din sl. **plotnii**=solid, tare, îndesat. Faptul acesta îl determină pe cercetătorul amintit să considere, pe bună dreptate, că, în slava veche, a existat denumirea plotun pentru elan, dar aceasta s-a pierdut ; apoi, în limbile slave, termenul respectiv s-a păstrat, doar ca arhaism, în textele slave bisericeşti. În sprijinul acestei idei, noi prezentăm doi termeni populari, din limba română : **ploatăn**=cuptor din cămăruţa de locuit din clădirea unei mori (cf. N. Dunăre şi colab. **Ţara Birsei,** vol. I. Buc., 1972) ; **oală ploatănă**=oala mare de gătit în care se fierbe pe plită (cf. N. Dunăre şi colab. **Arta populară din Valea Jiului,** Buc., 1963, p. 558). Avînd în vedere excepţionala forţă metaforică a gîndirii populare, este lesne de înţeles că arhaicul cuptor a fost asemănat cu plotunul.

Mai adăugăm că, aşa după cum arată A. Filipaşcu „elanul îşi lasă pecetea forţei sale în **„ploturala"** casei – termen popular care desemnează în arhitectură ţărănească partea din acoperiş, în care se îmbină căpriorii. Izvorul acesta etnologic a fost folosit de poetul Ion Gheorghe în frumosul poem **„Descîntec de casă nouă".** Aici autorul se referă la **plotun,** la **plotuniţă** şi la **ploturală,** creînd ingenioase imagini, care, din păcate, au rămas, datorită ezoterismului lor, inabordabile de către criticii literari : **„iată-l la amiază, mirele / ca pisica sălbatică sare din căprior în căprior /, creşte acoperişul cum îşi ţese paianjenul firele din nesfîrşitul fuior / ; sus în ploturală suie cununa de coarne / smulsă din capul fiarei celei bătrîne** (Megalitice, p. 82).

AUREL TURCUŞ

Radar

● **Dirijabilul, invenţie a contetul Von Zeppelin (1838–1917),** se pare că nu şi-a spus ultimul cuvînt. Cel dintîi dirijabil a fost lansat în iulie 1900, avea 124 m lungime, cîntărea 10.000 kilograme, pentru ca în 1937 producţia dirijabilului să fie sistată. Astăzi se discută în mod serios despre noile şanse ale dirijabilelor. După opinia unor aeronauţi, un dirijabil cu capacitate de 4.300 m.c. ar putea să concureze un Boeing 747, preţul de fabricare al unui dirijabil fiind aproape de 4 ori mai mic. Se pare însă că avioanele de mare capacitate şi viteze n-au motive să se teamă de o asemenea concurenţă. ● **În anul recent încheiat, cadrele didactice ale Institutului politehnic timişorean,** au prezentat spre brevetare prin institut 16 propuneri (9 de la Facultatea de mecanică şi 7 de la Facultatea de electrotehnică). Facultatea de construcţii şi-a axat activitatea de cercetare în cadrul unor obiective bine corelate cu Ministerul Construcţiilor Industriale, cum sînt, noi tehnologii şi perfecţionarea celor existente, reducerea consumului de materii prime.

VAL. D.

Panoramic

● **Naţionalul timişorean** s-a dovedit a fi încă odată iniţiatorul unor acţiuni de real interes educativ. **„Săptămîna teatrului pentru tineret" a inclus** şi o masă rotundă cu tema **„Teatrul pentru tineret, tineretul pentru teatru",** la care au participat tineri din diverse întreprinderi timişorene, elevi, studenţi. În cadrul aceloraşi binevenite acţiuni s-a înscris şi întîlnirea actorilor utecişti cu tinerii de la **„Electrometal".** ● **Un nou vernisaj la Reşiţa.** Muzeul oraşului găzduieşte în aceste zile expoziţia de pictură, grafică şi fotografie a artistului bucureştean Ion Grigorescu. ● **„Privire asupra unităţii stilistice a culturii şi literaturii din Banat",** a fost tema expunerii susţinute la Salonul literar-ştiinţific al Bibliotecii judeţene de asist. univ. Vasile Creţu. ● **La librăria „Mihai Eminescu" au** fost lansate volumele lui Bodor Pál, **Două povestiri** (Editura Kriterion) şi **Adaugă-te lumii** – traduceri din lirica universală, (Editura Dacia). Cele două cărţi au fost prezentate de Franyó Zoltán. ● **La Clubul ziariştilor** din Timişoara a fost vernisată recent expoziţia de pictură Zoe Vorobiev, prezentată de Aurel Gh. Ardeleanu. Tot în cadrul Clubului, o echipă de teatru a studenţilor Universităţii a susţinut, în premieră, spectacolul **Biografii comune** (după Al. Monciu-Sudinski), în regia lui Ladislau Borbely şi Constantin Diboş. ● **O expoziţie de caricaturi** aparţinînd lui Ştefan Şt. Popa a fost vernisată la Casa de cultură a studenţilor. ● Scriitorii Anavi Adam, Endre Karoly, Franyó Zoltán, Izsak Laslo, Mandics Gyorgy, Pongracz Maria, Grigore Popiţi şi Szasz Marton au participat la seara literar-muzicală organizată de Casa de cultură a municipiului Timişoara, în colaborare cu Consiliul judeţean Timiş al oamenilor muncii de naţionalitate maghiară, Asociaţia scriitorilor şi Teatrul maghiar de stat.

ARIADNA

Evrika!

● **Totuşi există o condiţie a fericirii : ascensiunea ta să nu pornească din fundul prăpastiei.**

● **Ciobu ile aduc întotdeauna noroc, dar niciodată fericire.**

● **Ca scriitori, ne tragem din daci şi romane.**

● **Cîştigătorul nu ia nimic ; cel ce pierde ia restul.**

● **Iată un om de care vor rîde şi curcile. Şi se porniră cu toţii pe rîs.**

● **Prin divorţ cunoşti „chinurile desfacerii".**

● **Ciudat ! Are o frunte senină, deşi e cu capul în nori.**

● **Rostirea adevărului să nu fie considerată niciodată drept un act de curaj : eroii prea ar fi de găsit la tot pasul.**

ION VELICAN

Memento

Expoziţia de grafică italiană

(sec. XVI — XIX)

● Muzeul Banatului

Muzeul Banatului deţine o importantă colecţie de grafică universală, în cadrul căreia putem urmări cîteva dintre cele mai mari şcoli de gravură europene. Rod în mare parte a neobositului om de cultură bănăţean Sigismund Ormos, colecţia de grafică parvine în muzeul nostru prin repetatele donaţii ale acestuia, începînd cu anul 1886. Alături de importanta colecţie de pictură, de colecţia arheologică şi numismatică, de cărţile pe care le donează bibliotecii, această donaţie a mărit valoric colecţia muzeului. Fiind foarte numeroasă, încît însuşi Sigismund Ormos este nevoit să afirme că sînt mai multe sute. Situaţiei acesteia, preluată de-a lungul anilor de alte generaţii de slujitori ai muzeului, am încercat să-i facem faţă începînd de-acum cîţiva ani, cînd, pentru prima dată de la depozitarea ei în muzeu, colecţia a avut parte de o cercetare şi de o evidenţă ştiinţifică riguroasă. Am încercat să valorificăm întregul material disponibil chiar dacă am întîmpinat numeroase greutăţi la identificarea lucrărilor.

Lucrările de grafică italiană, care au suscitat interesul lui Ormos în cadrul deselor sale călătorii în Italia, în anii 1858 – 1859, 1865, 1887 formează astăzi o mare parte din colecţia noastră. Expoziţia organizată numai cu materialul muzeului cuprinde, deci, în cea mai mare parte, această colecţie de stampe, căreia i-am alăturat o mică sală de desene ale unor mari maeştri ai Italiei secolului XVII, Tiepolo, Tintoretto, Piazella. Expunerea, care prezintă nume de artişti peste a căror memorie au trecut sute de ani, artişti deveniţi în timp adevăraţi maeştri ai celor ce i-au urmat, începe cu unul dintre cele mai frămîntate secole ale şcolii italiene, secolul al XVI-lea.

Avîntul puternic ce l-au cunoscut artele plastice în acea perioadă a imprimat gravurii o dezvoltare prodigioasă şi rapidă. Dintr-o artă stîngace ea devine un adevărat mijloc de expresie artistică. În veacul al XVI-lea, supremaţia şcolii de gravură din Roma era un fapt care nu putea fi contestat. Centrului acestuia, spre care gravitau majoritatea gravorilor romani, i s-au ataşat o serie de maeştri formaţi la Bologna. Numeroşi gravori romani copiază sau interpretează lucrări cunoscute ale marilor maeştri şi, în special, al celui mai iubit pictor roman Rafael. Aenea Vico, unul dintre cei mai cunoscuţi gravori ai Italiei secolului XVI, va reproduce şi el lucrări ale marelui artist. Lucrarea „Punerea în mormînt", fiind replica unei opere rafaelite aparţine începutului carierei sale artistice şi demonstrează încă puternicele filiaţii ale artistului cu stilul marelui său compatriot Parmigeanino. Atmosfera acelui secol, fertilizat de ideile umaniste care îi animau pe majoritatea gravorilor romani ce foloseau drept sursă de inspiraţie capodoperele artei antice pe care le reproduceau în gravuri are mare influenţă şi asupra gravorului Antonio Lafreri, de fapt, un binecunoscut editor de stampe a epocii. Atras de vestigiile vechii Rome, el execută lucrări ce reproduc cîteva dintre acestea. „Mormîntul Ceciliei Metela", „Coliseumul roman" şi „Pantheonul din Roma" sînt cîteva care au ajuns şi în colecţia timişoreană.

Veacul al XVI-lea deschide un nou drum unei tehnici ce se va răspîndi tot mai mult printre artiştii vremii : gravura în acquaforte, tehnică foarte asemănătoare spontaneităţii desenului pictural folosit de majoritatea dintre ei. Asistăm, astfel, la evoluţia unor artişti ca Batista del Moro, în secolul al XVI-lea, Giuseppe Rivera şi Salvador Rosa, în cel următor. La fel ca şi în secolul al XVI-lea, ca şi în cele următoare, opera lui Rafael şi-a lăsat amprenta asupra gravorilor care se întreceau în a copia şi interpreta temele desenelor şi picturilor mai cunoscute. Horazio Borgiani, artist roman, din secolul XVII, şi Paulo Findanza, secolul XVIII, sînt cunoscuţi tocmai datorită numeroaselor replici de o incontestabilă valoare artistică. Tot în secolul XVII şi XVIII se răspîndesc aşa numitele „vedute", care se generalizează în toată Italia, fiind reproduse adesea de editorii de stampe, al căror comerţ devine din ce în ce mai înfloritor. „Vedutele" care prezintă, de fapt, aspecte din Italia acelor vremuri, ocupă în colecţia Muzeului un rol important. Printre ele numărîndu-se şi cele semnate de editorii din familia Rossi, de gravorii Batista Falda, şi A. Spechii.

În colecţia noastră se află, de asemenea, lucrări în acquatintă, de la sfîrşitul secolului XVIII şi începutul secolului XIX, lucrări ce constituie de fapt o replică picturală modernizată a acelor subiecte din frumoasele vedute ale secolelor anterioare. Micul fond de lucrări anonime, a căror apartenenţă certă, la şcolile italiene, este dovedită, atît prin subiectele tratate, cît şi prin stilul gravurilor, completează expoziţia.

Fondul de grafică italiană din Muzeul Banatului, fără ca să cuprindă lucrări numeroase şi reprezentative ale celor mai mari maeştri ai genului, ilustrează, credem, principalele etape de dezvoltare a gravurii în Italia, fapt care a determinat însăşi organizarea acestei expoziţii şi publicarea catalogului întregii colecţii.

RODICA MEDELEŢ

(Urmare din pag. 1)

populare, reunind mii de aleşi ai maselor de cetăţeni, constituie o premieră de importanţă istorică în viaţa politică a ţării, o amplă manifestare a creşterii democratismului orînduirii noastre de stat, o expresie concludentă a faptului că în România, întreaga putere aparţine poporului, liber şi stăpîn pe soarta sa.

Semnificaţia deosebită a Congresului consiliilor populare judeţene şi al preşedinţilor consiliilor populare a fost magistral subliniată de tovarăşul **Nicolae Ceauşescu,** secretarul general al Partidului Comunist Român, în ampla cuvîntare rostită în 4 februarie cu ocazia deschiderii lucrărilor acestui mare sfat al ţării. **„Putem aprecia acest congres — a spus tovarăşul NICOLAE CEAUŞESCU — drept cel mai reprezentativ şi mai democratic forum al poporului, chemat să asigure, într-o formă nouă, superioară, participarea organizată a maselor largi populare, a tuturor oamenilor muncii, fără deosebire de naţionalitate, la conducerea conştientă a tuturor domeniilor vieţii economico-sociale, a întregii societăţi".**

Conţinutul concret, sfera de cuprindere şi tendinţele procesului de creştere a democraţiei noastre socialiste, aşa cum rezultă din acţiunile şi dezbaterile consiliilor populare şi din lucrările Congresului, aflate în plină desfăşurare, pot fi analizate sub diverse aspecte şi laturi, cîteva dintre ele fiind deosebit de semnificative. În primul rînd trebuie subliniată lărgirea ariei de preocupări a consiliilor populare, abordarea tot mai cuprinzătoare şi competentă a problemelor conducerii întregii activităţi economice şi sociale locale. Conferinţele judeţene, Congresul se înfăţişează astfel, ca o tribună de dezbatere a rezultatelor şi învăţămintelor cincinalului anterior, cît şi a sarcinilor ce decurg pentru consiliile populare din planul cincinal în curs, cincinal al afirmării revoluţiei ştiinţifice-tehnice în ţara noastră. Ca obiect al analizelor se află planurile de dezvoltare economică şi socială în profil teritorial, programele privind eficienţa investiţiilor, sistematizarea teritoriului şi localităţilor, gospodărirea fondului forestier şi a apelor, creşterea nivelului de trai material şi spiritual, pregătirea forţei de muncă şi perfecţionarea învăţămîntului, îmbunătăţirea stilului şi metodelor de activitate în rîndul maselor.

„Primul Congres al consiliilor populare — spunea secretarul general al partidului — **dezbate un ansamblu de planuri şi programe de interes naţional, care conturează înfăţişarea României socialiste în următoarele decenii, pînă în anul 2000. Putem spune că pentru prima oară în istorie dispunem de o asemenea orientare clară, de largă perspectivă, pentru organizarea şi dezvoltarea societăţii pe baza cuceririlor ştiinţei, ale cunoaşterii umane, ridicarea ţării pe noi culmi de progres şi civilizaţie".**

Pe de altă parte, democratismul socialist se afirmă cu putere şi în adîncime. Dezbaterile evidenţiază o bună cunoaştere a problemelor în toată complexitatea şi corelaţia lor. Ca urmare se pot examina şi stabili în mod judicios priorităţile ce se impun în dezvoltarea multilaterală a judeţelor, oraşelor şi comunelor se fac sugestii şi propuneri, obiecţii şi critici argumentate. Întrega acţiune se desfăşoară într-o atmosferă de înaltă responsabilitate, pe baza înţelegerii juste a raportului dintre interesele generale ale societăţii noastre socialiste şi cele locale.

De asemenea, actualul stadiu al activităţii şi evoluţiei organelor locale ale puterii noastre de stat exprimă, în mod concentrat, gradul împletirii democratismului reprezentativ, cu cel direct, nemijlocit, în desfăşurarea vieţii social-politice. Într-adevăr, Congresul consiliilor populare a fost precedat şi pregătit de ample şi concrete dezbateri ale maselor de cetăţeni din comune, oraşe şi judeţe. A avut loc, în toată ţara, o puternică activizare şi valorificare a iniţiativei nemijlocite a maselor, o examinare directă, la faţa locului, în unităţile administrativ-teritoriale de bază, a problemelor dezvoltării multilaterale, armonioase şi accelerate a societăţii socialiste româneşti. Conferinţele judeţene şi Congresul exprimă mandatul direct al cetăţenilor privind aspiraţiile şi hotărîrea lor fermă de a ridica întreaga ţară, toate aşezările ei, pe trepte tot mai înalte de progres şi prosperitate.

În fine, dezbaterile din conferinţele şi Congresul consiliilor populare reprezintă un vast şi competent schimb de experienţă al reprezentanţilor poporului, cu privire la mai buna organizare şi conducere a treburilor obşteşti. Se confruntă experienţe valoroase, se analizează cauzele unor deficienţe şi lipsuri, se stimulează întrecerea socialistă la nivelul întregii societăţi.

În ansamblu, viguroasa manifestare a creşterii în amplitudine şi profunzime a democratismului orînduirii noastre de stat, reflectată în efervescenţa actuală de manifestări şi dezbateri a consiliilor populare, face dovada afirmării tot mai depline a libertăţii reale a cetăţenilor, în strînsă legătură cu înalta lor responsabilitate socială.

„Partidul nostru — spunea tovarăşul NICOLAE CEAUŞESCU în cuvîntarea sa la Congresul consiliilor populare — **va face totul pentru accentuarea continuă a procesului de perfecţionare a democraţiei socialiste în toate domeniile vieţii sociale, pentru asigurarea participării tot mai largi şi efective a maselor la conducerea societăţii, la făurirea conştientă a propriului destin, asigurînd astfel poporului nostru afirmarea tot mai demnă, atît pe plan naţional, cît şi internaţional".**

Afirmarea democratismului orînduirii noastre

Urmări

Cu acad. ŞTEFAN MILCU

(Urmare din pag. 1)

asistent, nu mi-a ajuns ce îmi dădea medicina şi atunci am mers spre unele domenii universitare sau de artă şi cultură, profitînd de condiţiile pe care le oferea capitala. Am avut ocazia să-i audiez pe Vasile Pârvan, Nicolae Iorga, Dimitrie Gusti, I. D. Ştefănescu ş.a. şi mi-am dat seama că un contact cu disciplinele nemedicale creează unele legături neaşteptate şi mă fac să văd mai clar şi mai complex probleme care par simple, la prima vedere. În momentul cînd profesorul Rainer a acceptat propunerea profesorului Gusti de a forma o echipă antropologică de cercetare în Bucovina, am răspuns chemării sale, deşi îmi sacrificam vacanţa de vară. Am căpătat atunci viziunea sociologică a fenomenelor biologice şi medicale, un punct de vedere foarte fecund, cu consecinţe importante pentru toată activitatea mea ulterioară. Nu întîmplător, ca secretar general al Academiei, am condus cercetările complexe de la Bicaz care au contribuit la salvarea culturii materiale şi spirituale din satele ce erau aşezate în albia lacului de acumulare. Aceasta s-a repetat şi la Porţile de Fier.

— Ce înseamnă a aborda interdisciplinar o problemă ?

— Această întrebare ar necesita un răspuns mai amănunţit, pentru evitarea confuziilor. Interdisciplinaritatea cere o formaţie complexă. Dacă vrem să rezolvăm o problemă de biochimie sau biofizică, este necesară o pregătire adecvată de fizică şi biologie sau chimie. Aceasta ar fi o cale mai dificil de realizat datorită necesităţii unei pregătiri speciale. O altă cale ar fi dobîndirea unor cunoştinţe de orientare în specialităţile de contact, urmînd ca, după aceea, să gîndim problemele în orizont interdisciplinar. Cea de a treia metodă se bazează pe contactul cu specialiştii din alte domenii şi căutarea în comun a unei interpretări de pe poziţie interdisciplinară prin integrarea punctelor de vedere. Totuşi cred că studiul unei probleme în concret necesită o pregătire disciplinară şi o interpretare în orizont interdisciplinar, dacă este cazul.

— Care au fost problemele dezbătute în cadrul cercului interdisciplinar condus de dumneavoastră ?

— O temă discutată în prima jumătate a anului 1975 a fost urbanismul, problemă tipic interdisciplinară, în care punctele de vedere expuse de medici, biologi, filozofi, sociologi şi arhitecţi au fost deosebit de interesante prin implicaţiile pe care le pot avea pentru o mai bună aşezare a oraşelor şi satelor ţării noastre. De altfel, sperăm să publicăm sinteze ale discuţiilor. A urmat conceptul de creativitate. După o primă prezentare de ordin filozofic, psihologic şi logic, am căutat o definiţie, o formulare care să îmbrace conţinutul acestei noţiuni ; vom continua apoi prin abordarea sociologică şi biologică. Şedinţele cercului sînt lunare ; se recomandă participanţilor să se pregătească în prealabil şi să contribuie la dobîndirea unei viziuni interdisciplinare.

— Problema definirii termenilor ocupă un loc de primă importanţă pentru asigurarea posibilităţii unui dialog eficace între membrii unui colectiv interdisciplinar. Presupunînd, de exemplu, că s-ar studia problema creativităţii artificiale, cum s-ar putea apropia punctele de vedere ale unui biolog cu cele ale unui specialist în calculatoare electronice ?

— Deşi în cadrul cercului nostru nu am abordat această problemă, posibilităţile oferite de calculatoarele generaţiei IV şi V impun discutarea acestora cît şi a caracteristicilor intim legate de simularea personalităţii umane. Posibilitatea calculatorului electronic de a suplini ceva din inteligenţa omului şi a puterii sale de decizie a generat multe semne de întrebare şi frămîntări. Va înlocui oare calculatorul inteligenţa umană ? Evident că problema este tulburătoare. Răspunsul poate fi diferit, un electronist răspunzînd altfel decît un biolog. Un cunoscător al biologiei omului şi a posibilităţilor sistemului nervos central va compara parametrii inteligenţei tehnice cu cei biologici. Este evident că, din punct de vedere tehnic şi al progresului ştiinţific, nu ne este permis să afirmăm că o anumită problemă nu va fi rezolvată niciodată. Am fi imediat dezminţiţi de istoria ştiinţelor. Totuşi, apropierea punctelor de vedere asupra parametrilor care determină inteligenţa umană este frînată de dificultatea unei definiţii acceptabile, cel puţin pentru etapa actuală.

— O gamă întreagă de publicaţii, de la reviste ştiinţifice de prestigiu pînă la cele de povestiri ştiinţifico-fantastice, pun problema competiţiei om-calculator. Deşi această publicitate face ca publicul care nu lucrează direct cu calculatorul să aibă impresia că orice problemă este gata rezolvată, cînd ajunge în preajma unui calculator, trebuie să amintim că academicianul Grigore Moisil spunea : „A şti să foloseşti un calculator înseamnă să ştii să-i dai de lucru, adică să ştii ce să-i dai de lucru şi cum să-i dai de lucru, cu alte cuvinte să cunoşti disciplina de care te ocupi în vederea folosirii calculatorului ...". Deoarece cred că rezolvarea problemei înlocuirii integrale a omului de către calculator rămîne în sarcina generaţiilor viitoare, să vedem ce ne oferă prezentul.

— Ţinînd seama de structura şi fiziologia creierului şi de faptul că posibilităţile de memorare, stocare şi redare ale calculatoarelor sînt foarte mari, este previzibil că acestea vor prelua din ce în ce mai mult operaţiile de ordin cantitativ. Mă îndoiesc că vor putea prelua şi operaţiile de ordin calitativ ce definesc omul cu potenţialul considerabil al sistemului nervos central, cu instinctele şi afectivitatea sau alţi parametri. Noi luăm astfel de decizii prin împletirea inteligenţei cu afectivitatea şi experienţa acumulată. Performanţele potenţiale ale celor 14 miliarde de neuroni din creierul omului n-au fost depăşite de calculatoare decît în parametrii izolaţi şi predominant cantitativ.

— În prezent se încearcă lărgirea ariei problemelor rezolvabile cu calculatorul prin construirea unor structuri şi algoritmi care să admită un oarecare grad de impreciziune al definirii termenilor. Cred că un astfel de calculator s-ar dovedi foarte util, ca ajutor al medicului, pentru o stabilire mai rapidă a diagnosticului şi tratamentului.

— Noi gîndim şi lucrăm cu stări de conştiinţă şi cu noţiuni în bună parte imprecise care sînt totuşi suficiente pentru relaţiile interumane de primă instanţă. Dacă încercăm să le definim, intrăm în discuţii interminabile, şi tot nu le putem lămuri. Ce este creativitatea ? Enescu a fost un creator, dar cum am putea defini creativitatea sa ? În medicină se lucrează cu foarte multe noţiuni insuficient precizate. Diagnosticul medical şi termenii sînt foarte bogaţi în impreciziune ; nu întîmplător auzim atît de des la consulturi „eu cred ...". Chiar noţiunea de boală şi sănătate nu sînt clar definite. Utilizarea calculatoarelor de astăzi cere o definire clară a problemei şi a datelor prezentate spre rezolvare. În medicină este necesară o reelaborare a vocabularului medical şi a foii de observaţie. Această operaţie este foarte complicată, necesitînd echipe mixte de medici şi specialişti în „software". Desigur, concluzia unei discuţii „de salon" ar putea fi aceea că există posibilitatea înlocuirii omului în toate diversele lui activităţi. Dar realitatea ne arată limitele acestor aparate create de om, întocmai cum şi noi avem limitele noastre genetice, educaţionale şi de experienţă. Calculatoarele se situează în seria uneltelor pe care omul le-a inventat din paleolitic, perfecţionîndu-le pe măsura propriei lui evoluţii. Aşa cum acestea l-au ajutat să evolueze şi să-şi amelioreze condiţiile şi eficienţa muncii, tot astfel o vor face şi calculatoarele, instrumente caracteristice ale unei etape socio-culturale în evoluţia omului.

— Ca preşedinte al Comitetului român de istoria şi filozofia ştiinţei aţi participat la lucrările simpozionului „Aspecte privind implicaţiile filozofice ale revoluţiei ştiinţifico-tehnice", organizat de curînd la Timişoara. Studiind istoria unei ştiinţe, există posibilitatea ca, prin extrapolare, să sesizăm tendinţele manifestate în cadrul unei discipline şi să încercăm prognozarea evoluţiei sale. Ce credeţi că va oferi omului medicina anului 2000 ?

— Nu este uşor de răspuns la o întrebare care se referă la „Medicina viitorului". În primul rînd, pentru că medicina este o ştiinţă complexă şi este de presupus că nu toate componentele ei vor evolua în acelaşi sens şi în mod egal ; pe de altă parte, medicina este influenţată în existenţa şi evoluţia ei de condiţiunile şi factorii sociali. Este suficient să ne folosim în acest sens de profundele influenţe pe care le-a suferit medicina în ţara noastră, prin procesul de construcţie a socialismului. Pentru a face complexitatea şi mai intimidantă, trebuie să adăugăm şi intervenţia direcţiilor de dezvoltare a medicinei pe plan mondial. Specialiştii, care au analizat prognoza cel puţin pînă în anul 2000, sînt de acord să detaşeze o serie de parametri, dintre care mă voi limita să citez cîţiva mai semnificativi. Datorită lichidării unor boli transmisibile şi reducerii lor ca frecvenţă şi gravitate, bolile infecţioase şi parazitare au trecut pe al doilea plan în ţările industriale. Rămîn, totuşi, o problemă pentru celelalte ţări, bineînţeles cu o distribuţie de accent foarte inegală. Ar putea exista totuşi o surpriză dacă, din motive economice sau din cauza unor calamităţi sociale, aplicarea măsurilor de combatere ar slăbi sau dispare. Reapariţia malariei în sud-estul Asiei este un exemplu concludent din acest punct de vedere. Medicina va acorda bolilor degenerative, genetice şi metabolice, un loc de prim plan în acţiunile curativo-profilactice. Datorită condiţiilor de viaţă specifice ţărilor cu civilizaţie industrială, această orientare apare obligatorie şi evidentă încă din prezent. Să citîm, în acest sens, ansamblul de acţiuni de investigare şi sanitaţie în lupta contra cancerului, ateriosclerozei, tensiunii, diabetului. Datorită mecanismelor complexe care intervin în apariţia acestor boli, succesele obţinute în cercetarea fundamentală vor condiţiona succesul şi calitatea operaţiilor practice.

Un puternic accent va căpăta şi medicina preventivă, care s-a definit, cu un termen paradoxal, medicina omului sănătos. Acest model transferă accentul acţiunii medicale de la individ la populaţie. Vor fi elaborate baterii de teste ce vor folosi automatica şi calculatorul pentru a depista bolile în faza de început şi ceea ce s-a numit „persoanele cu risc" de a face o anumită boală. Este evident că, în asemenea condiţiuni, gîndirea medicală va suferi, la rîndul ei, modificări esenţiale manifestate printr-o cuprindere mai biologică a fenomenelor morbide şi prin o interesare mai profundă a factorilor sociali. În acest fel, ceea ce numim acum „ocrotirea sănătăţii" va majora asistenţa curativă. Cum vedeţi, o perspectivă optimistă, bazată pe o viziune a principalelor direcţii de dezvoltare a medicinii în următorii 25 de ani.

„URIAŞII“
lui Le Clézio

Cînd, în 1963, Procesul verbal, primul roman al foarte tînărului pe atunci J. M. G. Le Clézio (născut în 1940) era încununat cu premiul Renaudot, criticii i-au prezis autorului o carieră strălucită şi au investit în el o mare cantitate de speranţă. Investiţia s-a dovedit cum nu se poate mai bună. Romanele apărute ulterior, cu nume de sfîrşit de lume (La Fièvre – 1965, Le Déluge – 1966, Le livre des fuites – 1969, La Guerre – 1970, etc.) au confirmat promisiunile debutului. Ceea ce a atras imediat atenţia asupra lui Le Clézio este universul său halucinant – imagine literară profund originală a unei lumi în care el trăia, din ce în ce mai tehnicizată şi mai dezumanizată („Où sont les hommes maintenant“ ?).

Romanul Uriaşii (Les Géants – Gallimard, 1973) este „povestea“ unui astfel de „şoc al viitorului“ – Uriaşii lui Le Clézio nu mai sînt ouniii şi înţelepţii Gargantua, Pantagruel et comp., ci supermagazinele tip Hyperpolis, marile aglomerări de oameni şi obiecte, în care asfixia şi alienarea ating paroxismul. Hyperpolis – giganticul labirint sinuat la malul mării, e un infern mecanizat, plin de capcane, organizat după legile cibernetici. Totul este în acelaşi timp transparenţă şi obstacol, asemenea pereţilor de sticlă prin care se vede lumea exterioară, dar prin care nu se poate trece, asemenea ferestrelor transparente pe o parte, opace pe cealaltă asemenea, în sfîrşit, electricităţii – în acelaşi timp lumină dar şi reţea de fire, tuburi microfoane ascunse peste tot, pentru a spiona orice mişcare, orice cuvînt. Romanul este o parabolă a revoltei şi a eliberării din acest labirint cibernetic, a căutării unui paradis imaginat deja de Rousseau, în care vălurile şi măştile ar cădea, lăsînd locul unei transparenţe netulburate de nici un obstacol. Le Clézio este primul care îşi dă seama de vanitatea acestei căutări. De unde „ironia“ care „muşcă“ în permanenţă naraţiunea, îndepărtînd-o tot mai mult de acea visată „transparenţă“ a discursului, de fericita clipă cînd „cuvintele îşi vor smulge singure gluga şi vor apărea clare, cum n-au fost niciodată“. „Ironia“ lui Le Clézio transformă lumea reală, haotică, plină de semne, reţele, circuite articulaţii ascunse, într-o lume de reţele, circuite, articulaţii – lumea sunetelor a cuvintelor, a frazelor – la fel de dezarticulată şi de haotică. Autorul întinde la tot pasul în paginile cărţii reţele infinite de nume – semne şi mesaje ale lumii moderne – „lungi poeme de cifre şi de nume“ „nori de cifre, ploaie de nume“. Alcoa, Alcan Aluminium Ltd, Siemens, Viscosa, Thomson Brandt, Roxat-Dutch Boeing, etc., etc. Nume care „acoperă pămîntul, şi sapă, fărîmiţează, devorează, rod soclul munţilor, drenează deşertul, scormonesc fundul mărilor, brăzdează cerul, fără odihnă, fără odihnă, în timp ce oamenii dorm. Cînd sînt aici, aceste nume, nimic altceva nu poate apărea. La ce bun să vorbeşti despre soare, despre ploaie, despre aurorâ, despre păsări cînd există toate aceste nume ? Cum să îndrăzneşti să spui „Eu“ cînd există toate aceste cifre, toată această putere exterioară care înaintează şi mănîncă“ ? Les Géants, Gallimard, p 248). Le Clézio nu scrie despre o lume formată din cifre, litere, nume, semne, mesaje, ci introduce în roman ca într-un calculator, cifre, liste de nume, semne grafice, reclame, prospecte, pagini de ziar şi chiar un program pentru ordinator, tipărit pe hîrtie specială, alta decît cea pe care e scris restul cărţii. Ceea ce rezultă este o aglomerare halucinantă de forme, semne, litere în veşnică mişcare, vibrînd şi explodînd în mesaje indescifrabile, izvorîte din nevoia de comunicare. Le Clézio vrea să comunice, dar o face distrugînd comunicarea cea de toate zilele. „Incomunicabilul“ pe care-l produce romanul său îl rătăceşte pe cititor într-un labirint de reţele, circuite, articulaţii – ale realităţii şi ale limbajului – deformate de megafoane, de crainicii Televiziunii, de spaţiul închis al ascensorului, de depărtarea dintre emiţător şi receptor. Şocul este însă atenuat de lirismul pe care-l degajă această lume străină oricărui lirism. Pentru că, de fapt, în această lume, buldozerul poate deveni obiect al unui „poem pentru maşini“, obsesia semnelor se poate transforma în poem despre semne, iar sunetele şi cuvintele îşi pot descoperi sonorităţi şi legături nebănuite. Există deci, totuşi, o comunicare posibilă pe care romanul o propune eroilor săi : comunicarea poetică – în acelaşi timp transparentă şi opacă – ordine distrusă şi dezordine dominată. Romanul lui Le Clézio este o astfel de comunicare. Un drum cunoscut şi necunoscut în acelaşi timp, un drum care se autodistruge pe măsură ce se construieşte. Romanul – spune Saint-Réal – este o oglindă pe care o plimbi de-a lungul unui drum. Drumul însă ucide cuvintele. Iar Le Clézio ucide drumul – adică îl reinventează.

URIAŞII

Drumul vuia. Era un drum foarte mare şi foarte neted de-a lungul mării. Pe el treceau maşinile, în mare viteză, unele după altele, alergau pe roţile lor, alunecau, se îndepărtau. Marea făcea şi ea zgomotul ei, care însă nu se auzea. Nu se auzea decît vuietul motoarelor, venind, plecînd, îndepărtîndu-se. Adesea, trei sau patru motoare se întîlneau în acelaşi moment şi produceau un zgomot ciudat care se desfăcea asemenea unui obuz ce explodează. Mai erau apoi claxoanele, frînele, pneurile pe asfaltul cald. Zgomotele nu erau sus, în aer. Erau pe pămînt, la cîţiva centimetri deasupra drumului şi le percepeai mai degrabă cu talpa piciorului. Pămîntul devenise şi el un fel de maşină, o şenilă de fier, ale cărei motoare erau ascunse în grotele munţilor. Lucra, nu se ştie la ce, trimiţîndu-şi motoarele cu roţi de la un capăt la altul al drumului, nu departe de mare, şi maşinile fugeau pe benzile negre, derapînd, ciocnindu-se de stîlpii electrici care le respingeau modificîndu-le uşor cursa, puţin la dreapta, puţin la stînga, de-a lunaul culoarelor stabilite dinainte.

Soarele era pe cer. Strălucea intens, intens. Orbitor. Vîntul sufla deasupra mării albastre şi cerul era deasemenea albastru. Erau multe culori, dar se vedea mai ales albastrul.

Tînărul poreclit Machines (îl numiseră aşa din cauza treningului alb pe care era scris, cu litere roşii, Machines) mergea pe drum, alături de maşini, de-a lungul plajei. Venea de la marele bloc de ciment alb din stînga golfului şi se îndrepta spre un alt bloc de ciment, în dreapta golfului.

Motoarele cu roţi, alergînd pe drum, îl atingeau, aruncînd spre el curente de aer, aşa cum fac vagoanele unui tren aflat în plină viteză. Citeodată claxonau, pentru că maşinilor nu le prea place să vadă pe cineva mergînd pe drumul lor. Lătrau odată sau de două ori, trecînd, şi vocea lor se îndepărta mugind, şi vocea lor se risipea în briza mării sunînd în gol, asemeni strigătelor pescărusilor deasupra unei corăbii.

Nu mai era nimeni în afară de Machines, pe drum, pe plajă şi în mare. Toată această întindere era pustie. Era destul de extraordinar. Dacă ar fi fost şi alţi oameni, n-ar mai fi fost la fel. Poate că soarele n-ar mai fi strălucit atît de tare iar marea şi cerul ar fi fost mai puţin albastre. Lumina ar fi fost desigur mai cenuşie, mai blîndă. Şi motoarele ar fi alergat mai puţin repede, cu mai puţin artag, de la un capăt la altul al micului drum.

Lui Machines îi era puţin frică. Vedea maşinile venind spre el şi se gîndea că le-ar fi făcut multă plăcere să-l ucidă. Farurile şi barele de protecţie, mai ales, străluceau cu luciri albe, neliniştitoare, pline de ură. Machines se mai gîndea că nu putea merge astfel mult timp. Nu atît mişcarea era de temut, nici lătratul claxoanelor, nici lucirile de ură ale farurilor, nici vîrtejul pneurilor pe asfalt. Nu, toate acestea se puteau vedea şi, concentrîndu-ţi forţele, puteai înainta fără să

Paolo Fidareza – Portretul unei doamne. După Rafael (Acvaforte)

cazi într-o parte şi fără să te laşi decapitat. Era o chestiune de privire rece, luptînd împotriva mişcării. Dar ceea ce era într-adevăr teribil şi periculos era lipsa oricărui mijloc de a înţelege ceea ce se întîmpla. Maşinile soseau unele după altele, sau în grupuri, două cîte două, patru cîte patru, la capătul puterilor, şi nu mergeau niciăieri. Roţile, învîrtindu-se pe fişia de gudron, ştergeau toate motivele, toate planurile pe care oamenii le imaginaseră pentru ele, toceau, răzuiau pămîntul cu pneurile lor magnetizate, de care se lipeau particulele, iar ceea ce rămînea era gol, pustiu, ca un cîmp după seceriş. Motoarele cădeau în urmă, în şiruri, ploaie de motoare, ploaie de meteoriţi inutili, traversînd spaţiul, fără a întîlni niciodată pe nimeni. Nu erau nici măcar inutili, nu : erau de neînţeles, negau inteligenţa. Treceau, fanatici, toţi spre aceeaşi extremitate a lumii – fără îndoială, spre marele bloc de ciment pe care stătea scris :

H.Y.P.E.R.P.O.L.I.S.

şi mişcarea lor era singurul lucru pe lume care putea fi numit astfel : incognoscibil, de necunoscut.

Oraşele, aeroporturile, pădurile, căile ferate, canalele, tunelurile, stîlpii electrici puteai să le iubeşti sau nu, asta nu avea importanţă, pentru că erau acolo spre a fi cunoscute. Era de-ajuns să deschizi ochii şi să le priveşti, apoi să le asculţi, să le atingi, şi atunci îţi deveneau cunoscute. Dar aici, pe acest drum, era imposibil. Motoarele erau o fracţiune de secundă, apoi nu mai erau. Treceau tot timpul, se împărţeau, plecau de pe drum, şi zgomotul lor, în loc să iasă pentru a veni spre pavilioanele urechilor, părea că se smulge de pe drum, de pe plajă, din cer, din tine însuţi, pentru a intra în motorul care-l lua imediat cu sine. Totul se mişca, se mişca, se mişca. Nu era nimic fix, nimic durabil (. . .).

Drumul era umflat de ură şi de teamă, atît de umflat încît era aproape un fluviu. Solul acoperit de pietricele, cu liniile sale galbene punctate, cu panourile sale de metal, cu petele sale, cu găurile şi crăpăturile sale şi cerul, marea, blocurile de ciment, poate că în fond nu erau ostile ; poate că dacă n-ar fi fost motoarele . . . Dar motoarelor nu le plăceau astfel de gînduri. Ele fugeau, traversînd ochii, traversînd creierul dintr-o parte într-alta, ieşeau printr-o gaură forată în spatele capului, deasupra bulbului rachidian.

Pentru a încerca să le domesticească, Machines îşi spunea că, la urma urmei, poate ele aveau dreptate. Fără îndoială că ştiau ce făceau. Fără îndoială că ele trăiau, trăiau cu adevărat, şi nu omul care mergea pe drum de-a lungul mării. Sau încerca să-şi imagineze motoarele oprite, reci, pe taluzuri, părăsite, cu roţile imobile şi cu carterul tăcut care lasă să se scurgă, picătură cu picătură, uleiul negru. Dar aceasta nu servea la nimic. Nu mai erai stăpîn pe gîndurile tale, aici. Erai pe cale de a-ţi pierde gîndurile, fiecare motor care sosea vuind şi care-ţi traversa craniul dintr-o parte într-alta era un gînd devorat, un gînd dispărut.

Machines înţelese deodată ce era acest drum. Înţelese dintr-odată ca şi cum pe un imens panou de afişaj luminat de şase proiectoare ar fi fost scris :

DRUMUL UCIDE CUVINTELE

Prezentarea şi traducerea
MARGARETA GYURCSIK

Mapamond

DIN INSEMNARILE UNUI PSIHIATRU-HIPNOTIZOR

(IV)

(Din cartea „Eu şi noi“ de V. Levi.)

Cîte ceva despre fiziognomie. Cînd se pronunţă acest nume este neapărată nevoie să i-l alăturăm pe cel al lui Johann Kaspar Lavater, omul ale cărui lucrări au devenit, ca să zicem aşa, o biblie a fiziognomiei. De la finele sec. XVIII-lea şi pînă astăzi, pastorul din Zürich este socotit părintele acestei discipline dubioase care nu şi-a cîştigat de fapt niciodată dreptul la cetăţenie.

Excesiv de viu, cu nasul ascuţit şi ochii bulbucaţi, exaltat, acest om semăna cu un bitlan stirnit. De dată ce-l vedeau – se zice – femeile îşi aminteau imediat de îndatoririle lor familiale. Cîtva timp a fost membrul unei societăţi de asceţi. Nu se ştie în ce măsură natura lui avea înclinaţii ascetice, dar că era un artist asta nu se mai pune în cumpănă. Picta din copilărie, aproape exclusiv portrete, şi aici îşi manifesta uluitoarea sa putere de observaţie. Memoria lui vizuală era nemaipomenită.

Într-o zi, stînd la fereastră, tînărul Lavater îi atrase atenţia unui prieten al său la un cetăţean care trecea pe stradă. „Priveşte la vanitosul ăla, un despot invidios, al cărui suflet totuşi, nu e străin de darul observaţiei şi al iubirii pentru Etern. El e încuiat, chiţibuşar, neliniştit, dar din cînd în cînd îl cuprinde dorul de ceva măreţ care-l îndeamnă la căinţă şi rugăciuni. În acele momente el e bun, plin de sentimente, pînă nu cade din nou în egoism şi meschinărie. E suspicios, în cuvintele sale mînciuna şi adevărul se confundă“ ... Prietenul se apropie de fereastră. „Păi, ăsta e cutare şi cutare“ ! – îi spuse numele. Te cunoşti de mult cu el“ ?, „Îl văd pentru prima oară“. „Imposibil“. „De unde-i cunoşti caracterul ? Şi ceea ce e important, atît de exact“ !. „După cum întoarce gîtul“. Se pare că această întîmplare a slujit drept punct de plecare pentru ceea ce avea să se cheme fiziognomie.

Gloria lui creştea ca o ciupercă otrăvitoare. La şedinţele de fiziognomie năvălea întreaga Europă, erau aduşi copii, logodnice, amante, erau trimise portrete, siluete şi măşti (fotografia nu fusese încă descoperită) şi deşi Lavater greşea din cînd în cînd ingrozitor (pe un criminal condamnat la moarte l-a asemănat cu un cunoscut politician), în majoritatea cazurilor îşi dovedea pe de-a-ntregul competenţa. Un tînăr şi frumos pastor fascina pe toată lumea din Zürich. Lui Lavater mutra lui îi spunea cu totul altceva. După un anumit timp, pastorul a făcut o crimă. O doamnă din Paris şi-a adus fiica la consultaţie. Văzînd-o, Lavater tresări şi refuză să vorbească. Doamna îl imploră. Atunci el scrise cîteva rînduri pe o hîrtie pe care o puse într-un plic şi îi ceru femeii să-şi dea cuvîntul că nu va deschide plicul decît peste şase luni. În acest răstimp fata a murit. La deschiderea plicului mama citi următoarele : „Particip la durerea D-voastră“. „Sînteţi un om grozav“ – îi spuse lui Lavater împăratul Iosif I. „Cu D-voastră omul trebuie să fie tot timpul prudent“. „Omul cinstit nu are motive să se teamă de mine“ îi răspunse Lavater. „Dar cum puteţi constata aceasta. Înţeleg : marile pasiuni lasă urme, prostia ori deşteptăciunea se observă imediat, dar cinstea“ ?. „E greu să explic lucrul acesta. Mă străduiesc să nu mă supun la cei autoritari, ci să mă bazez pe intuiţie şi experienţă. Citeodată totul poate fi hotărît de o simplă trăsătură. Faţa poate fi urîtă, asimetrică, dar cinstea şi noblefea sufletească să-i confere o deosebită armonie ...

Lavater, de fapt, venea după Aristotel care în opera sa atotcuprinzătoare nu putea ocoli un obiect atît de delicat. „Omul ale cărui mîini ajung pînă la genunchi e deosebit de curajos, cinstit şi liber în opţiunile sale. Cel care are părul ca peria, ridicat în sus, e un fricos. Cine are gura mare acela e îndrăzneţ şi viteaz“. Titanul din antichitate a pus temelia şi aşa-zisei fiziognomii animale : nasul cărnos ca la taur semnifică lenea, cel cu nările largi ca la porci – prostia ; ascuţit ca la ciine – temperament coleric ; încovoiat ca la corb – neatenţia. Pe baza acestor observaţii pe Talleyrand îl asemănau cu o vulpe ; la incoruptibilul Robespierre se vădea în înfăţişare ceva de tigru, iar bătrînii aristocraţi – palavragii din timpul lui Ludovic al XIV-lea, se zice, semănau cu ciinii de vînătoare ai regului

(VA URMA)

COLEGIUL DE REDACŢIE :
ION ARIEŞANU (redactor şef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor şef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRAGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor şef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACŢIA ŞI ADM. – TIMIŞOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3–33–90, 3–33–76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE INAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA
SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările uniți-vă !

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVII ● 13 februarie 1976 ● Nr. 6 (416) 8 pagini 1 leu

Constelația umanist revoluționară

Spiritul omului nou

Comunistul este omul nou, animat de un autentic spirit revoluționar, angajat total în avangarda luptei maselor pentru transformarea socialistă și comunistă a societății și a personalității umane, pentru o lume mai bună și mai dreaptă o lume a păcii și progresului social. Comunistul este omul muncii prezidat de o profundă gîndire și pasiune revoluționară, este un exemplu viu de devotament față de patrie și partid, de concretizare valoroasă a normelor eticii și echității socialiste. Traducerea în viață a obiectivelor Programului P.C.R. de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre Comunism semnificînd revoluționarea tuturor domeniilor și sectoarelor de activitate, implică formarea și afirmarea multidimensională a spiritului revoluționar în activitatea economică, politică, științifică, educativă.

În contextul activității materiale și educative, comportamentul consecvent revoluționar al fiecărui comunist, semnifică modalitatea de a se înscrie valoros în avangarda societății noastre, contribuția sa la creșterea rolului conducător al partidului nostru. Exemplaritatea angajării sale se constituie în baza interferenței organice dintre permanență, consecvența și autenticitatea afirmării spiritului său revoluționar și sensibilitatea calitativ sporită a societății — urmare atît a activității materiale cît și a înfăptuirii programului ideologic al partidului nostru. Exemplul personal al comunistului, ca spirit revoluționar în gîndire și acțiune, este decisiv pentru generarea și extinderea conștiinței revoluționare la scara întregii societăți și activități sociale. Realizarea cerinței fundamentale exprimate de program, conform căreia fiecare comunist trebuie să se integreze organic în viața colectivelor de muncă, a organismelor de stat și economice și să contribuie direct la soluționarea concretă a problemelor, la conducerea construcției socialiste, se relevă a fi singura cale de formare și afirmare a exemplarității spiritului revoluționar al comunistului, de realizare a funcției sale de model, a eficienței influienței lui în mase, al receptării și aprecierii sale ca model de angajare. Implicarea comunistului în desfășurarea și rezultatele muncii colectivelor este procesul necesar, în care, exemplul poate ființa ca model, fiind supus el însuși unei redimensionări continui, relevînd plasticitatea sa, altfel riscînd să se osifice și să-și piardă valoarea de model. Procesul real al muncii, ansamblul relațiilor intersubiective în fiecare colectiv prezintă în mod obiectiv o bogăție de aspecte a căror trăire autentică este condiția funcționalității exemplului revoluționar.

Procesul muncii și vieții colectivității umane nu este lin ci mai degrabă este un teritoriu al confruntărilor de opinii, de sentimente — ceea ce este firesc în condițiile transformărilor revoluționare, de grandoarea celor pe care le edifică poporul nostru. Un om cu un înalt spirit revoluționar trebuie să discearnă confruntările principiale, constructive, dezbaterile valorice, necesare, de procesele de intenție, manifestările de egoism, vanitate, nihilism și să se comporte corespunzător. A da dovadă de spirit revoluționar înseamnă a te situa deschis și ferm de partea adevărului, a noului veritabil, a ceea ce este avansat împotriva duplicității, ipocriziei, nihilismului cu atît mai mult cu cît acestea din urmă ar fi mai fixate și mai ascunse sub haina bunelvoinței și ar mima pozitivul.

Problema spiritului revoluționar este în fond problema descifrării și promovării noului autentic ce apare în gîndire, trăire, comportament, acțiune socială multilaterală, instituții, etc. : **„A fi revoluționar, a fi comunist înseamnă a fi explorator îndrăzneț al noului, a privi întotdeauna înainte către ceea ce se dezvoltă, a gîndi cutezător, pe baza experienței revoluționare a maselor".** [1]

În baza receptării profunde și creatoare a marxismleninismului, a programului nostru revoluționar și a politicii P.C.R., un spirit nou, lucid, discerne clar ceea ce contravine socialismului și comunismului de ceea ce favorizează mersul înainte revoluționar și face posibilă o astfel de ordonare a activității și vieții fiecărui membru

NICOLAE STANCIU

(Continuare în pag. 7)

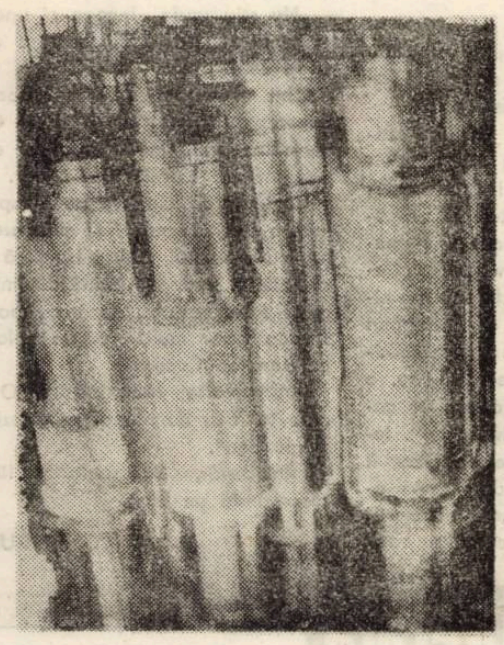

FRANCISC FERCH : „Peisaj industrial"

Cuvintele timpului

Existăm într-o lume străbătută continuu, cu o intensitate crescîndă, de fluidul inimaginabil de dens al cuvintelor vorbite sau scrise, purtătoare de idei, gînduri, purtătoare de speranțe, evenimente, hotăriri. Un fluid al tuturor, pentru fiecare, o creație în exclusivitate a umanității, pe care o vizualizăm interior în fața micilor noastre „ecrane" de sensibil. Sîntem pătrunși, pînă în cele mai adînci firide, cu evenimentele diurne, la o scară de dimensiune cosmică : vorbim în numai douăzeci și patru de ore despre noi, în fagurele familial ori în spațiul social al producției, despre oamenii întregii țări, despre întregul pămînt, despre celule, atomi, explozii solare, despre eroi. Acesta ar fi simțămîntul perpetuu al prezentului. La o aceeași scară, pe o altă coordonată, răsfrîngem timpul : cuvintele despre trecut, cuvintele prezentului, cuvintele pentru viitor. Din lumea acestora înnodăm simțăminte, ardem la cel mai grav registru și ne formăm o atitudine. O lume în plină mișcare a rațiunii, care nu și-ar putea cuprinde ființa fără imensul flux al cuvintelor. Conștientizare. Mîine, la nivelul unei epoci pe care o conturăm de pe acum, urmașii noștri vor trăi, ca realitate, poate, simțămîntul unei omniprezențe a conținutului la o dimensiune nouă.

Aflat în mijlocul propriei creații, omul de astăzi își recompune, trebuie să-și recompună, și nu ca simplă adaptare, o întreagă structură interioară. Și aceasta o face din mers, în permanent contact cu lumea, la nivelul cerințelor, ei, spre atingerea deziderateloi ei. Mai social decît oricînd, mai responsabil față de viața semenilor lui, efect al revoluției societății și al pilonilor săi de civilizare, omul de astăzi se află pe punctul de trecere de la educația dinafară, spre educația dinăuntru. O etapă nouă care presupune deja un înalt grad de maturizare a conștiinței individuale. Ne referim, aici, în minte, ideile perfecționării continue, ale specializării, policalificării, ca atitudini firesc umane într-un mediu mustind de informații, care dinamizează, și cheamă la acțiune. Desigur, o acțiune lucidă, în sensul cerințelor societății socialiste.

Noile dimensiuni ale educației, puse pe fondul structurii ferme a „Codului principiilor și normelor muncii și vieții comuniștilor, al eticii și echității socialiste", elaborat de partidul nostru ca bază în edificarea unei conștiințe socialiste înaintate, presupun asumarea conștientă a prevederilor lui, implicînd factorul educației dinăuntru, autoeducația. Cartea, cinematograful, arta, cu cuvintele lor specifice, insulele acestea de la marginea dintre viață și ideal, conlucrează direct asupra factorului subiectiv, implicîndu-l spre o atitudine către sine și mai apoi către societate. Reperele pe care ne construim : munca, dragostea de patrie și partid, egalitatea, echitatea sînt înseși reperele creației noastre spirituale contemporane care trebuie să pulseze permanent, dinăuntrul vieții tuturor, spre fiecare.

Omul de artă, aflat în mijlocul fluxului cuvintelor, veghează la capătiiul propriilor simțăminte, aceleași cu ale tuturor, dar mai la îndemîna tălmăcirii lor, în gesturile sensibile ale frumosului. Arderea lui pentru o atitudine constituie prin ea însăși o atitudine conformă cu timpul istoriei, cu actul transformator al socialismului. Gestul lui tipărit, filmat sau spus nu se află nici înaintea nici în urma magmei fluidului uman, ci înăuntrul ei, de unde își rostește existența, cu severă cumpănire, cunoscînd greutatea fiecărei vocabule din care se încheagă o idee. Vom înțelege, deci, rostul pe care el, creatorul de frumos, îl are în această lume densă, pentru a ne deprinde să ne construim dinăuntrul nostru.

PAUL EUGEN BANCIU

Convorbiri

Cu acad. OCTAV ONICESCU

Știința pentru viitorul omenirii

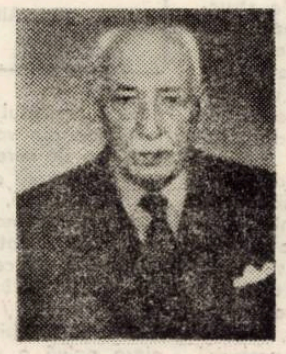

„Secolul nostru se găsește într-un totul pregătit să refacă o nouă unitate a lumii, de astă dată prin puterea științei".

O. ONICESCU

— Am considerat util și totodată necesar să susținem o dezbatere privind viitorul omenirii, cît timp opera dv. științifică, pe lîngă contribuțiile de specialitate, cuprinde numeroase reflecții filozofice de interes general uman. Acest mod de creație constituie un specific al activității marilor oameni de știință ai secolului nostru, începînd cu A. Einstein, preocupați și afectați de destinul omenirii. Față de glorioasele contribuții științifice ale trecutului, este normal să ne-ntrebăm. În ce raport și sub se perspective se află știința față de problemele, năzuințele și îngrijorările de astăzi ale omenirii ?

— Trebuie să vă spun, de la bun început, că oricît de importantă este știința în viața curentă a omenirii și pentru viitorul ei, eu nu socot că viața noastră se reduce la știință, sau la reprezentarea ei prin știință, cît timp există aspecte ale vieții care, chiar dacă știința le poate surprinde acum sau cîndva mai tîrziu în sfera directă a intereselor ei, totuși, nu prin ea lucrează în existența noastră. Chiar de vom reuși să alcătuim teorii cît de iscusite ale dragostei, nu din astfel de teorii se va naște și alimenta afinitatea dintre oameni. De aceea să dăm științei și de-acum înainte, și chiar mai mult decît pînă acum, ceea ce i se poate da, fără să așteptăm de la ea miracolele, pe care multă lume le crede în domeniul ei de posibilități, ca acela de „a salva omenirea".

— Cunoașterea lumii a fost de la origine rațiunea de a fi a științei, după cum în aceeași măsură, astăzi, ea confirmă și susține competența și prestigiul ei. În spiritul străduințelor ce-ați susținut de „a păstra științei o funcție fundamentală în orientarea omenirii", vă rog să opiniați asupra virtuților actuale ale științei în opera de cunoaștere, prin care ea rămîne totuși un factor de nădejde în năzuințele de viitor ale omenirii.

— Mă conformez priorității întrebării pe care mi-o puneți, vorbind despre cunoaștere, mobilul imediat al științei. Știința este cunoaștere, este adevăr. Ea este reflecția contactului nostru direct cu natura, atît cu cea fizică cît și cu cea a vieții morale proprie omului. Ea a condus, de la începuturile formării ei, din epoca lui Socrate, Platon și Aristot, la formarea și precizarea conceptelor care caracterizează deopotrivă relațiile fenomenologiei fizice, cît și relațiile sociale și morale dintre oameni. Acest paralelism dintre progresele științelor naturii și cele ale științelor morale a înlesnit formularea unui statut sau unor statute juridice de organizare a societăților lumii europene greco-romane, în vremea cînd începeau să se instituie și statutele lumii fizice reprezentate de asemenea prin legi. Se cerea pentru aceasta o prealabilă formare a unor concepte precise, în ordinea fizică de o parte, în cea morală de alta ; relațiile lor au căpătat, în decursul veacurilor, influențîndu-se reciproc, forme de legi. Știința a constituit la început modelul legilor rigide. Cînd însă societatea secolului al XIX-lea a început a reacționa la aceste legi rigide, impunîndu-le o continuă umanizare, o condiționare la realitatea vieții, o lichidare a multor absoluturi, care stăpîneau ca principii de neatins organizațiile de stat, științele naturii, suferind ele acuma influența celor morale, au început să-și revizuiască structura, îmbrăcînd din ce în ce mai mult haina statistică.

— Preocupați fiind de viitorul omenirii, nu putem și nu trebuie să pierdem din vedere premisa majoră și de început a acestei probleme : Securitatea prezentului, fără de care orice dezbatere asupra viitorului poate deveni lipsită de obiect. Dv. scrieți : „Europa este amenințată azi în însăși existența ei cu armele pe care gîndirea științifică le fabrică"...

— Problemele pe care mi le puneți în legătură cu viitorul omenirii, la care văd că mă angajați cu toate armele și instrumentele pe care vi le dă lectura unora din cărțile me'e mai vechi, m-au măgulit. Sînt bucuros că întrebările sînt, în acest fel, legate în primul rînd de știință. Vorbiți despre „amenințări" ce privesc pericolul distrugerii omenirii în decurs de cîteva ore și citați un gînd al meu mai din tinerețe.

VICTOR ISAC

(Continuare în pag. 7)

1. Între volumele foarte bune de poezie ale anului 1975, an ce nu a dus lipsă de volume de poezie foarte bună, poate fi numit și **Suveranitate lăuntrică** aparținînd exbănățeanului Ion Cocora, poet interesant și altădată în cărți ce abia acum pot fi pricepute mai clar: **Suveranitate lăuntrică** a trecut printr-o perioadă de pregătire îndeajuns de îndelungată, în care experiențe suprarealiste sau fals-suprarealiste cercetau, poate, rezistența cuvîntului, capacitatea de șoc a mezaforei, puterea de sugestie a propoziției suspendate, a interogației calme.

Suveranitate lăuntrică e un volum al discursurilor poetice clare (cel puțin prin comparație cu volumele anterioare), în care nu numai spectacolul pur al cuvîntului ne reține atenția, ci coerența universului poetic: revenind mereu, stemele „Suveranității lăuntrice" (crinii, trandafirii, fluturii, lebedele, florile, albinele, fîntînile ș.a.m.d.) hotărnicesc un eden al seninătății depline. Împlinirile solare ale liricii blagiene, liniștile sacre ale poeziei lui Ioan Alexandru se află în preajmă, garantînd nu subordonarea, ci originalitatea demersului liric al lui Ion Cocora.

În acest ținut edenic, ce este al poeziei, poetul își „cîntă" uneltele; totul se supune legii poeziei, vorbind în limbajul ei. Totul **cîntă**, deci în universul liric al lui Ion Cocora: „Ninge pe hotarele copilăriei / în somnul albinelor toată noaptea / viscolul fluieră ca privighetoarea / / dacă provești pădurile și navele / vezi culorile suverane ale stemelor / cavalerii dilemei sfîrșind sub luceafăr / / adu-ți dar aminte o liră glorioasă / descoperită în turnurile și fîntînile cîntătoare / din pajiștile de pace ale Oraviței / / viața ta însăși fiind o zidire ideală / peste care zăpada se așterne în decembrie mai pură / decît o visare de flaut". **(O zidire ideală).**

Inițierile sînt vegheate de **privighetoare**: „Ascultă copile iarba în zori după ce toată / noaptea a privegheat mormîntul voievodului / crește desăvîrșită în numele lui întocmai / faptelor dulci ale privighetorii / / ochiul înmiresmat pururi virgin pururi / nu-și mai aduce aminte că a fost străluminat / de armele teribile ale veacului / a uitat iscoadele a uitat săgețile / / pururi purpură pururiferice pace / o torță ori poate un ou de acvilă / arde pe muntele îndepărtat" **(Fericire pace)** sau: „O creangă încrezătoare / apropie de fruntea ta / cuibul-oracol / / privirile tale spun / că dintr-o rază sacră / se va naște la miezul nopții / privighetoarea / / dar nimeni nu spune / că eu sînt discipolul / ce te va apăra de laturi și semne" **(Eu sînt discipolul).**

Fără să fie „inițiatică" (decorul stilizat absorbind, în ultimă instanță, vibrația Cuvîntului) poezia lui Ion Cocora propune, prin obsedantele ei simboluri, căi de inițiere în poezie, Numeroasele **Arte poetice** ale volumului deconspiră, sistematic, punctul de pornire către **Poezie**: acesta ar fi deplina bucurie a creației. O continuă beatificare a poetului, a demersului său, a lucrurilor și a lucrării poetice ar caracteriza **„Suveranitatea lăuntrică".** Ieșirile, prin ironie, din acest univers, îl apropie pe Ion Cocora de poezia unor, de pildă, Ovidiu Genaru sau Nicolae Prelipceanu: „Lacrimi și săbii și scuturi / tronuri și arbori umili / mamă memorie bună / moarte liană dementă / / e bine în taberele verbului / e bine dulcelor iluzii / e bine pioase nimicuri / e bine amiază de toamnă / / " **(Palimpsest)** sau: „O vioară mi-a plăcut într-o seară / ca un început de călătorie / / tu erai plecată cu un faun să oficiezi / înflorirea trandafirului alb / / singur feericul nostru motan / aiurea în umbra unor fructe istovitoare" **(Idilă).**

2. **Suveranitate lăuntrică** descinde (ne place să credem) dintr-un spirit apolinic ce aparține (nu sîntem primii care facem această afirmație) spațiului bănățean. Descripțiile burgurilor transilvane (relativ puține la număr) nu inventariază umbrele, ci strălucirea, toate **locurile** împlinindu-se sub zodia luminii.

3. Acest volum de excepție apare însoțit de o caldă recomandare semnată de Eugen Jebeleanu. Pentru căldura întîmpinării dar și a vegherii unui drum într-o poezie, transcriem:

„Nu știu unde începe și unde sfîrșește poezia, dar mi se pare că știu unde este.

Simt această prezență a Poeziei în **Suveranitate lăuntrică** a lui Ion Cocora, carte în care mîndria poetului este cu generozitate justificată de Har.

Căci, oare, „cine va putea spune ce semne conjugă norii" și cine are dreptul, cu atestatul înaltei Lyre, să ne facă atenți asupra „afurisitei miopii a celor trecătoare", dacă nu poeți din stirpea celor mulți, rari, a celor aleși precum Ion Cocora?

Suveranitate lăuntrică... O carte care te face nu numai să visezi, ci să și gîndești".

Într-adevăr, **Suveranitate lăuntrică** recomandă un Poet.

C. UNGUREANU

Ion Cocora

SUVERANITATE LĂUNTRICĂ

(Ed. Eminescu, 1975)

Cronica literară

O desprindere dificilă de biografie și de modelul literar dă caracteristica activității lirice a lui Petre Got, autor al unei poezii fără „istorie" interioară în cele trei volume publicate pînă în prezent: **Cer înfrunzit, Glas de ceară, Masa de mire,** ultimul apărut de curînd.

Dacă facem abstracție de grația „naturală" a poeziei naive (în afara oricărei afectări stilistice): „Trupul meu urlă la mine / Pentru caznele la care-l supun; / S-ar vrea mai bine iarbă, / Mai bine fum. / El nu pricepe, nicicum, / Zborurile pe care le zburăm, / Umbletele prin adînc / Pe care le umblăm / Lut omenesc, lut al meu, / Nemulțumit ești de mine, / Dar și eu. / Mă vei înțelege, nespus, / Cînd voi pluti / Mai presus / De sus" **(Ipostază),** ce și-ar putea avea în acest autor un reprezentant care deocamdată lucrează împotriva propriei sale structuri, versurile lui Petre Got prezintă un fervent al lui Blaga și Ioan Alexandru, tentat să întemeieze cetate proprie făcînd monografia sui generis a unui topos folcloric: moartea interpretată ca nuntă cosmică, într-o viziune apropiată de cea mioritică.

În **Cer înfrunzit** încercarea de a ajunge la o formulă lirică originală se rezumă la o risipă de reprezentări chinestezice și cromatice, în care își găsesc loc pitorescul folclorului și al artei artizanale maramureșene. Petre Got este un descriptiv și, ca atare, se exersează în peisaje decorative, animate de o gestică exuberantă ce probabil ar trebui să comunice descătușări vitaliste, dionisiace. Maniera, cunoscută, este a poemelor din primul volum al lui Ioan Alexandru – **Scrisoare acasă, Desesti, Noapte.**

Intervertirea viziunilor antropomorfe și fantastice în speculații de ordin „filozofic" se înscrie și ea, în actiunea monografică a poetului, decis să reconstruiască imaginea satului și dincolo de aspectele lumii sensibile, în spiritualitate: „În satele din Maramureș / Înalte pînă-n cer, / Luna umblă goală prin case. / Clopotele s-au întors din război infirme și ele / De le aud morții numai pe sfert. / Pe genunchii văduvelor au crescut brînduși / De atîtea rugăciuni, / Șerpi roșii bolta în ceasuri strigate / Și cura stelele-n trupuri, / Tăcute, verzi.../ / De două ori se-ntorc esențele. / Trebuie să trec dincolo / De focul nostru și al nimănui" **(Sens).** Din **Cer înfrunzit** trebuie reținută poema **Pe riuri:** „S-a pierdut pe riuri o fetiță, / Sora mea e-aceasta, sora mea / Mama-și despletește părul pe păduri, / Tata e rănit în suflet de o stea. /.../ S-a pierdut pe riuri o mireasă – / Apele i-au fost cunună și sicriu. / Blestemată fie clipa care / Hărăzi aceste versuri să le scriu", unde este consemnat accidentul biografic care, transpus în cadru folcloric, va deveni pretextul constant al variațiunilor lirice din volumele **Glas de ceară** și **Masa de mire.** Diferența, în **Glas de ceară,** este că absența evocată este a tatălui: „Tată, tu în fiecare seară / Strigi la casa noastră, / Mama te aude din întregul sat, / Ostenit ești foarte, și cu glas de ceară / Stai în fața porții / Jumătate îngropat, / Galben galben, galben / și bărbos, bărbos" **(Oră)** și a iubitei, **închipuită în** maniera naivă a unui **petrarchism** popular a-l chema pe poet în Paradis cu o goarnă: „Iubita mea nu e din astă lume, / Nu-i cum ar ști s-o vadă cineva – / E floarea tainică a unei spume, / E fulgul nevăzut de pură nea. / / E într-un cring de lacrimi și lumini / Cu trupul gol, împrejmuit de heruvimi / Și cu o goarnă sfîntă mă tot cheamă..." **(O să trec).**

În **Masă de mire,** Petre Got a învățat să lucreze extensiv asupra temei poetice. Invocațiile sale reiau, fără o sensibilă rafinare a mijloacelor poetice, pretextul prezent în volumele anterioare. În **Cum e mîndru focul,** de pildă: „Gheorghe, Petre, Maria, Viorica – / Este poezia scrisă de părinții mei; / Aceștia sînt luceferii strigați, / Dar au rămas pe lume numai trei. / Gheorghe, Petre, Maria – / Cîntecul ce se poate auzi; / Viorica e rugăciunea / De fiecare zi", în **Emblemă:** „L-am îmbrățișat în vis pe tata / Suferea cu ochiul stins, / Ca dovadă că moartea și viața / Sînt un ocean peste care a nins", în **Singur au rămas printre lucruri:** „Nimeni la porți să nu-mi bată, / Numai Ea, primăvară vibrînd; / Crește din moarte o fată / Cu mine în gînd" și **O să ne cunune:** „Noapte de lumină a zăpezilor / Ore de izvor pe suflet mi se lasă; / Timp fără vîrstă, luminare șoptind / Clipă sfîntă, de mireasă / / .../ / Aceasta e împărăția mea, / Cetățile, mormintele, cunoaște-le; / Mă vei găsi îngenuncheat între flori, / O să ne cunune astrele". În **Revenire, Măcar în somn, Simt cum mă cere timpul,** autorul adaugă ipoteza propriei dispariții, complăcîndu-se în viziuni excesive, cu echivalențe în pedagogia romantică și preromantică a ruinelor, mormintelor și a altor locuri potrivite pentru a monta și demonta decorurile unei piesete neguroase, recomandate de limbajul consacrat prin versurile romanticilor crepusculari: „lupii amintirii", „rana toamnei", „tăcerea sfîntă", „cer de vis", „taina serilor", „veșnicia", „eternitatea", „tragica viltoare", „cerul sufletului", nopți de disperare", „rugă preacurată" etc.

Trecînd peste monotonia unor asemenea procedee, inconvenientul principal rezidă, deocamdată, în faptul că, încă mult prea îndatorat poeziei lui Ioan Alexandru (urmată și în modulațiile imnice mai noi): „Sînt mieii pentru tine iviți în făurar / Străluminați și sfinți alunecînd pe zare; / Ne este casa de lumini cerești, / Se prevestește ziua mea cea mare. / / Plecatul tot revine scînteind, / De data asta însă, fața-i arde; / Toți se închină la fîntîna ta, / O lacrimă țîșnește-n miliarde. / / Nimica nu-i al meu, nici eu nu mi-s, / În lume sînt cinstită luminare; / Pornit-am pentru toți către genuri, / În flacăra mea crește fiecare" **(În flacăra mea),** Petre Got rămîne fidel unui sentimentalism desprins din „tradiția" poeziei minore posteminesciene. Debutant, în deceniul trecut, în urma promoției lirice a lui Ioan Alexandru și Gheorghe Pituț, autorul volumului **Masa de mire** și-a rescris, pînă în prezent, de două ori întîiul volum, fără ca poezia sa să releve altceva decît un avatar tradiționalist încercat de nostalgii filozofice.

LUCIAN ALEXIU

Petre Got

MASA DE MIRE

(Ed. Albatros, 1975)

Marginalii

LOCUL AUTORULUI

O dimensiune permanentă a literaturii este aceea a relației dintre autor și text. Mai jos, cîteva considerații referitoare la avatarurile autorului de-a lungul secolului al XIX-lea.

În poemul romantic, autorul se află pretutindeni. El scrie despre sine (de cele mai multe ori) și dinspre sine (întotdeauna). Universul său literar e o proiecție a sa, extinsă către orizont și tinzînd să ocupe tot spațiul lumii. Ce-i drept, romanticul pierde curînd optimismul care-l făcea pe solitarul Rousseau să identifice Totul cu existența lui. Dar nu va vedea niciodată în realitatea dinafara marginilor sale decît, ca și Baudelaire, imaginea insuportabilă a iremediabilului. Prin urmare, autorul rămîne obiectul și sensul literaturii.

Romancierul realist încetează să scrie despre sine. Înțelesurile explicite ale textului său sînt înțelesurile lumii dimprejur. Totuși, implicit, pe plan conotativ, el continuă să fie prezent în text, continuă – deci – să solicite, în numele lui și nu doar în acela al literaturii sale, admirația și dragostea cititorului. În ceea ce-l privește pe Balzac, prezența lui este intermitentă, ea se manifestă prin strălucirea și inteligența apodictică, gnomică, a unor judecăți intercalate între pasajele descriptive. În schimb, personalitatea lui Stendhal însoțește, mai ales în Mănăstirea din Parma, străbătîndu-l, întregul discurs. Și tocmai pentru că se instalează o dată pentru totdeauna în roman, pentru că nu apare și reapare în repetate rînduri, prezența lui Stendhal este mai discretă, mai subtilă, mai puțin ostentativă decît aceea a lui Balzac. Acesta, tot arătîndu-se și iar dispărînd, parcă vestindu-se mereu – „fiți atenți la ce am să spun acum!" – este mai jovial, mai apropiat și poate mai naiv.

Principal reprezentant al generației următoare, Flaubert nu mai dorește să se lase admirat ci, dimpotrivă, se vrea impersonal. Totuși, cînd scrie Madame Bovary **mai ezită, temîndu-se încă să nu i se atribuie mediocritatea personajelor sale. De aceea, își șfichiuie textul cu zîmbetul subțire al unei ironii înalte. Însă nu doar atitudinea s-a schimbat. Nu numai că în loc să se propună afecțiunii el se apără de dispreț, dar prezența lui îl și tulbură pe cititor. Cînd spune că urîțenia mută a unei biete șepci are profunzimi de expresie ca și obrazul unui imbecil, dincolo de surpriza trecerii abrupte de la lucru la om, dincolo de stupefacția alăturării contradictorii a imbecilității de adîncime, apare nevoia de sens: într-adevăr, vidul gîndirii poate lua înfățișări expresive dar, nu cumva, oare, invers, în ceea ce numim obscur și vid se ascund uneori înțelesuri la care nu avem acces?**

Mai tîrziu, sigur de el, Flaubert nu mai șovăie: „Cînd va citi Salammbô, **nimeni nu se va gîndi, sper, la autor". Nici nu se teme că cititorul l-ar putea confunda cu năstrușnicii enciclopediști Bouvard și Pécuchet. Nu rîde de ei nici cînd se avîntă în cele mai nesăbuite întreprinderi, nu putem ști cum îi vede, punctul său de vedere, prezența sa, nu mai transpar. Sîntem lăsați singuri în preajma ciudățeniei, neprotejați.**

Față de romanul flaubertian, cel naturalist face pași înapoi. Între timp, procesul autorului s-a dezbătut în altă parte, în poezia unor Rimbaud ori Mallarmé, cu decizii pe care Zola nu și le-a asumat. E vorba de o dublă și paradoxală identificare a autorului. Pe de o parte, coborînd în sine pînă în zone incerte, identificarea cu alteritatea: Eu e un altul, afirmă Rimbaud. Pe de altă, identificarea cu limbajul, desfacerea și difuzarea de sine în meandrele textului. Zola nu-și pune asemena probleme, încă prea aproape pentru roman. Însă, într-o frază oarecum ambiguă, încă impregnată de amintiri romantice, el anunță – și pentru roman – mari tulburări: „Puțin îmi pasă că scriitorul deformează lumea, o înseamnă cu amprenta sa, dacă ne-o zugrăvește ciudat lucrată și păstrînd căldura personalității lui".

LIVIUS CIOCÂRLIE

Vitralii

DE LA „COPACUL BRESLELOR" LA „EMBLEMA BRESLELOR"

Anul trecut ne-a vizitat la redacție un grup de artiști plastici, gravori în sticlă, din Boemia. Atunci am aflat unele din tainele gravării în cristal și sticlă, după ce, (la o altă scară), inginerul Titus Popovici de la Tomești mă inițiase în procesul de naștere a sticlei.

Nu știam prea multe însă despre modelarea ori gravarea străvezimilor dure, pînă nu l-am întîlnit pe artistul genului, Traian Nicolae Albu. Mai întîi o expoziție de gravură în sticlă la librăria „Eminescu", după aceea obține o diplomă de participant la a VI-a Bienală a artiștilor plastici amatori, apoi brevetul Oficiului național de invenții pentru: „Procedeu artistic de șlefuire în sticlă", care, după ideea autorului, cu ajutorul amalgamului de argint, are ca rezultat sporirea calității artistice în lucrări decorative, construcții interioare, înlocuind cu succes frescele sau mozaicurile. Acest procedeu e necunoscut pînă azi, el fiind foarte important și-n restaurarea lucrărilor de artă în materie de vitralii. Motive florale, peisaje, compoziții decorative devin sub daltă, pe sticlă argintată, prin schimbarea sursei și efectelor de lumină, o încintare a ochiului, de-o negalată expresivitate. Așa arată și „Emblema breslelor" aflată în incinta Casei de Mode, din Timișoara, un vitraliu de proporții, în care artistul aduce un omagiu meseriilor acestui oraș. Acesta este artistul decorator Traian Nicolae Albu.

DAMIAN URECHE

Orizontul filozofiei și literaturii lui EMINESCU

Concepută ca suprema sinteză asupra Adevărului, Binelui și Frumosului, filozofia este definită în primul rînd prin interconexiunea logică a ideilor sale, în virtutea căreia toate se leagă cu înțeles. De aceea, sistemele filozofice, elaborate în curgerea vremii, nu sînt juxtapuse și în simplă succesiune, unele alături de altele și după altele, ci ele sînt intrapuse și în dezvoltare, neputînd fi înțelese unele fără de altele chiar și atunci cînd între ele există o vădită contradicție.

In consecință, interpretarea filozofiei lui Eminescu numai prin raportarea ei la pesimismul lui Schopenhauer și criticismul lui Kant, cu o eventuală trimitere la „ideile" lui Platon, este cu totul nesatisfăcătoare, fapt atestat atît prin poezia sa, cît și prin scrierile sale politice și literare, precum și prin însemnările sale din manuscrise.

Coeziunea logică lipsește apoi chiar și în acest caz deoarece **Lumea ca Voință și Reprezentare** a lui Schopenhauer nu este legată în mod logic cu **Critica rațiunii pure,** a lui Kant din care ea în bună parte izvorește, chiar dacă o contrazice. Cu atît mai puțin este legată gîndirea lui Schopenhauer de **Fenomenologia spiritului,** a lui Hegel pe care o combate cu atîta patimă, dar nu și cu rațiune, date fiind nemulțumirile sale profesionale și astfel personale împotriva acestuia.

Triunghiul Kant-Hegel-Schopenhauer nu este însă numai punctul de plecare al filozofiei germane, ci în bună parte și acela al filozofiei franceze, engleze și chiar americane. Cu atît mai mult este el punctul de purcedere al gîndirii eminesciene.

In adevăr, din trăirea „nemijlocită" a Binelui din conștiința noastră, care asigură validitatea adevărurilor etice din **Critica rațiunii practice** a lui Kant, nu izvorește numai primatul Vieții asupra Adevărului obiectiv din **Lumea ca voință și reprezentare** a lui Schopenhauer ci și „imanența" Adevărului etic și social-politic din **Fenomenologia spiritului** a lui Hegel. De aceea înțelegerea gîndirii lui Eminescu fără filozofia hegeliană nu este cu putință, așa cum I. Lupaș și mai ales Tudor Vianu arată. Scrierile sale politice sînt, de fapt, în primul rînd, sub influența gîndirii „sociale" a lui Hegel, în care este prezent nu numai „spiritul subiectiv al individului", ci și „spiritul obiectiv al societății", la care Eminescu adaugă și pe cel „economic" ce-l determină. Gîndim, în adevăr, spune Hegel, nu numai cu inteligența „spiritului subiectiv" de ordin personal, ci și cu tiparele limbii și categoriile ei logice, elaborate și garantate de „spiritul obiectiv" al societății. Obiectivitatea judecăților de valoare izvorăște în primul rînd din această cenzură a spiritului social, care acreditează și întărește normele și idealurile noastre de trăire și conduită. Aceeași teză fusese susținută și de Herder, care vorbește direct de spiritul „etnic", prezent în toate scrierile social-politice și economice ale lui Eminescu. Herder a influențat apoi atît de mult și pe Goethe. De aceea **Faust** nu este numai opera gîndirii sale „personale", ci și a celei colective a neamului său, din ale căror legende Goethe atît de mult se inspiră. Pot fi atunci înțelese preocupările asidue și neostenite ale lui Eminescu de a valorifica în poemele și dramele sale miturile și legendele noastre fără gîndirea **socială** a lui Herder și Hegel? Evident că nu. In scrierile sale politice și literare, teoria lor este de altfel susținută în condițiuni explicitate. **Nu vă depărtați de popor, căci greșiți,** a spus Bărnuțiu în cuvîntarea sa de la Blaj, inspirîndu-se din aceleași izvoare. Dar cine altul mai mult decît autorul transpunerii legendei lui Făt-Frumos în **Luceafărul** — capodopera vieții sale și a neamului nostru — s-a adăpat la miturile și legendele noastre populare pentru a gîndi cu „arhetipurile" lor. Și desigur, cu geniul său, care nu trebuie uitat deoarece rămîne factorul explicativ cel mai important. Dar care este totuși neglijat aproape de toți exegeții lui Eminescu, ca și cînd **lectura** izvoarelor de inspirație ar fi totul.

Lectura lui Eminescu nu s-a oprit însă sub nici un motiv la Kant, Schopenhauer, Hegel și Herder, la care trebuie adăugat în „ideile" lui Platon, pe care Maiorescu o susține drept coordonată primă în gîndirea și sensibilitatea lui Eminescu, este fără îndoială nu numai una din cheile principale, ce ne deschide înțelegerea **Luceafărului,** ci și a altor multe creații ale sale.

Cu panteismul lui G. Bruno, Spinozza, Goethe se înrudește, iar de **Cugetările** lui Pascal nu face numai mențiune, ci se și adapă la ele. A gîndit atunci Eminescu numai cu filozofia lui Schopenhauer, Kant și Platon — cum spune Maiorescu — ori cu întreaga istorie a gîndirii umane? Aceasta chiar dacă simpatiile sale au mers înspre cei trei, alături de care, însă, judecînd după opera sa, trebuie să așezăm și pe Hegel. Poate și pe Leibniz și Aristotel.

Dar cunoștințele lui Eminescu nu sînt numai din domeniul filozofiei, ci și din acela al științelor. În adevăr, în scrierile sale politice și literare, pe de o parte, în **Manuscrisele** sale, pe de altă parte, apar atît notele și comentariile asupra aritmeticii lui Pitagora și teoriei numerelor, cît și acelea asupra mecanicii lui Newton, termodinamicii lui R. Mayer, chimiei lui Liebeg, biologiei lui Lamarck și Darwin, psihologiei lui Wundt, sociologiei lui Comte și Spencer — inclusiv Lilienfeld și Schäfle — economiei lui Adam Smith, Quesnay și mai ales K. Marx, doctrinei politice a lui Rousseau și Montesquieu, socialismului lui Babeauf, Blanc, Proudhon și din nou al lui K. Marx. In economia politică de altfel, ca și în istorie și filologie, Eminescu este — după părerea lui D. Noica — deadreptul un specialist, ca și în filozofie. Valorificarea mitologiei și etnologiei în opera sa stă alături de aceea a lui Goethe. Familiarizat este și cu istoria religiilor, cunoștințele sale asupra Nirvanei lui Budha fiind cu totul deosebite.

Cu cît mai vastă și adîncită este apoi lectura sa literară, geniul lui Eminescu fiind mai presus de orice acela de poet. Opera literară a lui Goethe și Schiller o cunoaște în întregimea ei. Poezia lui Thieck, Hölderlin, Lenau, Novalis și chiar Heine găsește ecou și în poezia sa. De viziunea demoniacă din poemele lui Byron este fascinat, ca și Goethe. Atras însă este și de poezia angelică, nu numai de-

imediat **Capitalul** lui Marx. Ci ea a cuprins, cum am spus, întreg orizontul filozofiei, chiar dacă ea nu a fost totdeauna directă — cum se întîmplă de altfel în toate cazurile — ci s-a mulțumit și cu lucrările de exegeză a diverselor sisteme filozofice.

Alături de pozitivismul lui A. Comte și evoluționismul lui H. Spencer, Eminescu face în adevăr, mențiune și de empirismul lui Locke, Berkeley și Hume, precum și de raționalismul lui Descartes, fără de care estetica lui Boileau nu poate fi înțeleasă. Dar poate fi criticismul transcendental al lui Kant priceput fără empirismul englez și raționalismul francez între care el caută să facă o sinteză?

In criticile sale apoi Kant susține și valoarea **aere perennius** a logicii lui Aristotel, considerînd — fără îndoială în mod greșit — că toate contribuțiile logice ulterioare sînt lipsite de valoare. Mai este atunci mirare că Eminescu a mers și la lectura **Topicelor** lui Aristotel? Și că a cunoscut și **Noul Organon** al lui Bacon?

Teoria monadelor a lui Leibniz apare în **Archaeus,** iar arta sa combinatorie este prezentă în priceperea compunerii corpurilor din natură. Retragerea lui Eminescu

monicacă, a lui Shelley și Keats. Pe Shakeaspeare îl citește și admiră tot așa de mult ca și pe Goethe. Sentimente de admirație are și față de Dante. Prețuiți sînt Calderon și Cervantes. De poezia lui V. Hugo, Vigny, Musset s-a apropiat. Nu simpatizează clasicismul lui Corneille și Racine, dar prețuiește comediile lui Molière. La fel apreciază opera dramatică a lui Gogol. Cunoaște pe Mark Twain și Edgar Poe. Citește nu numai romanele lui Goethe, ci și pe acelea ale lui Rousseau. Apoi pe ale lui Balzac. Cu dramele lui Eschil, Sofocle și Euripide este familiarizat, iar de mitologia din **Iliada** și **Odiseea** lui Homer este atras. Pe Horațiu și Virgil îi socoate printre înaintașii noștri latini. Literatura noastră o cunoaște mai bine ca oricare altul, iar în gazetărie dezbate toate problemele mari ale neamului. A fost cel mai citit și învățat om din vremea sa, spune pe bună dreptate Iorga.

Mai rezervată este judecata lui Gh. Călinescu care susține că „Eminescu, luat pe fiecare latură în parte, nu este pe vremea sa cel mai învățat deoarece Maiorescu știa mai multă filozofie, Hașdeu mai multă filologie, Xenopol mai multă istorie...". Pentru a ne da seama cît de neîntemeiată este această judecată, ne îngăduim să inversăm argumentarea: scriau aceștia mai bună poezie decît Eminescu?

Intrebarea este desigur, absurdă. Neîntemeiată însă rămîne și aprecierea lui Călinescu, izvorîtă numai din lipsa discriminării dintre **cultura generală** și cea de **specialitate.** Poet și om de litere fiind, Eminescu, desigur, nu putea avea cultura de specialitate a lui Maiorescu, Hașdeu, Xenopol — Călinescu mai adaugă și pe Ollănescu și Caragiani — deoarece cunoștințele sale din filologie, istorie — precum și din economie politică, etnologie, mitologie, adăugăm noi — erau coordonate în cultura sa generală, nu în cea de specialitate, care în cazul său se rezumă la creația sa literară.

Discriminarea necesară dintre cultura generală și cea de specialitate pare a fi pînă la urmă întrezărită și de regretatul istoric și critic literar, care în încheiere adaugă: „Bine îndrumat în fiecare disciplină mai de seamă, dar nu îndeajuns ca învățat, Eminescu este totuși, ca poet, un om foarte cult, înțelegînd prin cultură cea mai înaltă pregătire în anume scop, care aci e poezia. Ca poet, Eminescu a fost, cel mai cult dintre poeții noștri, cu cea mai ridicată putere de folosire a tuturor factorilor de cultură... Încît, pentru aceia care au tendința de a ne înfățișa un Eminescu „a toate știutor" ființă de înțelepciune și profet, Aristotel medievalizat, concluzia e aceasta: foarte cultivat ca poet, Eminescu n-a putut să fie și n-a fost un **monstrum eruditionis".**

De geniul poetic și filozofic al lui Eminescu, ce a strălucit atît de mult și prin conștiința și ținuta sa etică, trebuie însă să te apropii cu aceeași onestitate de cuget și inimă curată, ce animă întreaga lucrare a lui Gundolf asupra lui Goethe. Așa a procedat de altfel Călinescu însuși în biografia sa despre Eminescu.

N. MĂRGINEANU

Pantheonul gîndirii românești

Dimitrie Cantemir în spațiul culturii românești

Așa cum cultura noastră nescrisă, ca operă colectivă, ne proiectează un specific al spiritualității în universalitate, Cantemir, prin creația sa individuală, devine o mărturie similară a vocației și aspirației unei culturi spre deplină afirmare. Să ne gîndim la exegezele sale care acoperă teritoriile culturii vechi autohtone, înmănunchiate în Hronicul vechimii româno moldovlahilor (1717), la uluitoarea informație care leagă epoci uitate în Descrierea Moldovei (1715), scrisă la cererea Academiei din Berlin, după cum, în Culegerea de însemnări orientale despică o cale nebătătorită, împingînd cercetările sale pînă la redactarea unei istorii despre creșterea Porții otomane. Derulează epoci de cultură, le confruntă și le analizează doct, neuitînd stările de lucruri, ideile epocii, aducînd la lumina contemporaneității lui setea de libertate și dreptate a unui popor cu care oficiază tainica legătură de suflet, așa cum făcuse un Grigore Urechie și Miron Costin.

Ca și înaintașii săi, Cantemir a căutat etniile ziditoare de rosturi și valori umane nepieritoare, acelea care au configurat spiritualitatea autohtonă, dîndu-i sens și rezistență în timp. El caută linia istorică a culturii, menită să explice și să lumineze trecutul și prezentul într-o unitate de structură, într-un cosmos specific, care include obiceiurile, datinile, moravurile, limba și tradițiile din veacuri uitate. Cantemir a deslușit continuitatea noastră istorică și spirituală, fixîndu-și analiza asupra vieții românimii din Moldova, Ardeal și Muntenia, eflată sub pecetea aceluiași destin istoric, în năzuința spre libertate socială și națională. Într-un fel, Cantemir este acela care face posibilă a școală istoriografică și filologică la noi, avînd un rol de pionierat în direcția de mai sus, cu cît s-a avîntat mai mult în cunoașterea vieții în ansamblu, a poporului său.

Cu același crez în valorile creației materiale și spirituale ale poporului său, Cantemir izbutește să ne redea imaginea cuprinzătoare despre ceea ce este specific pămîntului, oamenilor și locurilor unde trăiește, în Descrierea Moldovei. Cele trei părți ale lucrării se completează armonios, în ciuda unor accente mai vizibile pe o latură sau alta a problemelor. Il interesează numele vechi al Moldovei nu dintr-o curiozitate a intelectului, ci din dorința de a putea căpătui o idee despre ceea ce se „întîmplă acum". Avea în vedere întreaga desfășurare a vieții Moldovei, din punct de vedere politic și geografic, cultural și social. De aceea, scrierea depășește simpla valoare de document, devenind o sinteză ce ne îndreaptă atenția către ceea ce este statornic în firea și îndeletnicirile unui popor. Cantemir poate fi considerat un teoretician al culturii, care nu se mulțumește cu descrierea lucrurilor și a faptelor de cutură, ci le urmărește în țesătura lor intimă, în ceea ce le conferă un statut în ordinea vieții sociale.

Întîlnim în Cantemir pe cărturarul silit de propria-i conștiință să-și dezvăluiască atitudinea față de împlinirile de dinafară, cărora le opune traiul și obiceiurile specifice ale poporului asuprit. Observator atent, la tot ceea ce se întîmplase în istoria Moldovei, el atacă, indirect, tendințele de anulare a zestrei spirituale a unei națiuni.

Toate obiceiurile pe care le urmărește în diferite prilejuri la nunți, înmormîntări, la înscăunări domnești sau în oficierea unor datini, îl duc la convingerea că în perimetrul culturii s-au consolidat concepții despre lume și viață concrescute din modul de a acționa și a reflecta al acelui popor. Căci toate problemele legate de cultură, spune el, în capitolul despre literele **moldovenilor** s-au făcut cu scopul de „a ceti și a scrie cît mai bine în limba maternă" El observă că preluarea din alte limbi nu a alterat fondul acesteia, ci i-a sporit posibilitatea de a se

orienta, căci **„așa cum literele slavone nu erau de ajuns pentru a exprima pronunțiațiunea tuturor cuvintelor ce a primit limba moldavă, parte din limba latină, parte din dialectele popoarelor vecine, a trebuit se inventa încă și alte litere noi, urmarea fu că s-au adaptat în limba moldavică atît de multe litere, precum altă limbă din Europa nu le mai are".**

Pledoaria lui Cantemir pentru păstrarea și dezvoltarea limbii, credința lui în puterea de afirmare a unor tradiții culturale, înrădăcinate în obiceiurile de muncă, de fiecare zi, ale poporului său, îl duc pe acesta la cercetarea fenomenului cultural ca un **întreg.** O cultură se dezvoltă în această amplitudine a întregului, în care elementul istoric, social și politic conviețuiesc, dîndu-ne adevărata ei ființă. Întreaga valoare a procesului istoric este surprinsă din perspectiva civilizației la care a contribuit fiecare popor în parte. În Hronic el spune, **„De iaste vreun neam mai mult decît altele să se cinstească, sau de mare nume și preț să se ție, nu numai singură vechimea lui, nu numai mulțimea și lățimea lui în toată, sau în cea mai multă și mai mare a rătunzelii pămîntului parte destulă este... ce spre agonisita acestui titlu mai trebuiesc bunătățile obiceinice, cunoștința cinstii și nevoința spre dinsa, învățăturile și vredniciile care singure numai cele proaste și varvare obiceiuri a schimba și a strămuta pot".**

Cărturarul Cantemir acordă culturii un rol funcțional constînd în posibilitatea acesteia de a orienta și a deschide omului o cale de acțiune. Am putea spune, într-un anume fel, că este un iluminist, accentuînd asupra relației dintre valorile culturii și activitatea umană, asupra căreia are o influență covîrșitoare. E adevărat că el a susținut principiul monarhiei luminate, potrivit căruia cei în seama cărora este dat destinul popoarelor trebuie să le conducă pe acestea spre libertate. Dar cu aceeași convingere a condamnat orice despotism, care împiedică afirmarea liberă a gîndurilor și a ideilor considerînd că actul vieții spirituale trebuie să slujească celor mulți, pe care îi aprecia, pentru faptul că știau că **„acolo unde pravila cu silă și în tărie, iară nu în bună socoteală și dreptate se sprijină, acolo nici o ascultare a supușilor trebuitoare nu este".**

Faptul social și actul de cultură conlucrează în concepția lui Cantemir despre fenomenul de cultură în genere. Acest lucru este vizibil în numeroasele creații nescrise, cărora le acordă o deosebită atenție, observînd că proverbul, vorba de duh, sînt modalități prin care poporul condamnă și critică „strîmbătățile" lumei, abuzurile boierilor și domnitorului, care nu țin seama de soarta celor supuși lor. Viața socială, în nenumăratele ei ipostaze, ne oferă imaginea cea mai vie a permanentei sale legături cu creația de cultură, prima fiind izvorul acesteia. În **Istoria ieroglifică** ni se perindă pe dinainte tabloul social al unei epoci, cu confruntări de opinii, cu explicații ce se bazează pe o morală laică, acordînd omului un loc distinct în univers prin puterea sa de creație, prin stăpînirea lui, extinsă asupra lucrurilor. Ca și înaintașii săi, Cantemir caută răspunsuri adecvate la problemele pe care le ridică o cultură, atît în ceea ce privește izvorul ei de inspirație, cît și în sfera influenței pe care o exercită asupra vieții unui popor. Ca atare, cultura nu rămîne un fenomen **în sine,** ci își găsește reale împliniri în modul de viață, în morala, în atitudinile și idealurile unei societăți. Meritul său este acela de a nu se fi îndepărtat niciodată de la înțelegerea adevăratului rost al culturii, acela de a servi poporului și dezvoltării societății în ansamblul ei.

VASILE VETIȘANU

Constantin Miu-Lerca

SPRE SOARE

În cuiburi, în lut, în culcușuri,
rodesc germinații, gestații, urcușuri
spre noi generații.

Pe-un drum de milenii, lumină bătut,
sămînța, cu firul piticul,
ființa cu puiul voinicul,
se-naltă spre calda vieții chemare, spre soare,
spre stră-străbunicul.

MĂRȚIȘOARE

Scutece-ntinse la soare, zăpezi,
mai infașă mijitele ierbii livezi.
Ci se treziră din albele vise,
cu iezii, cu mieii,
alții noi născuți, ghioceii.

Mărțișoare mirate,
ei își anină-n tulpină elipsele ingeminate –
ș-așteaptă să vină visata lor zină,
să le descalțe de glii
și să le inalțe, buchete în vaze de cer, azurii.

INIMI

Zoriră și glasul și pasul.
Și zuruie roțile. Satul
se mută în holde, de-a lungul, de-a latul.
Și se-nsoțiră la drum, spre ponoave,
brăzdare, și snoave
cu vorba intoarsă –
și „Zorile, dido, se varsă" :
o serenadă,
o inimă, un inceput,
din nesfirșita grămadă
de inimi sădite în lut.

AMBIANȚA COSMICĂ

Calea laptelui s-anină
in cireșii din grădină.
Rid ciurezii. Și răsună
-o sonatină pentru lună
-n strunele de iordolin.
Plouă stele că-i senin.
Ursa doarme pe-o ureche.
In ograda ei străveche
closca-și plimbă-aceiași pui
Numai luna nu-i și nu-i

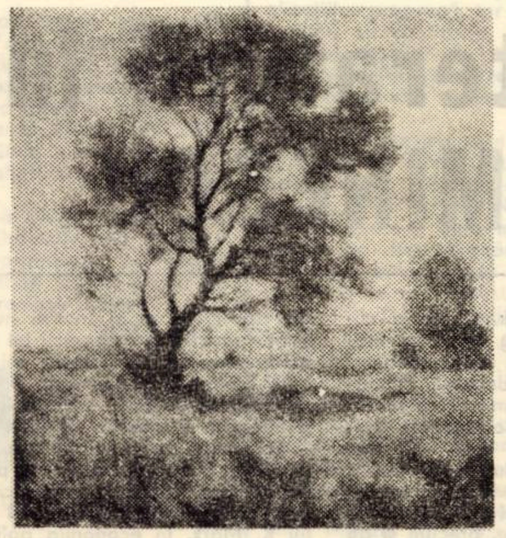

FRANCISC FERCH : „Vara"

SANIA

Pe-ntinsele punți de polei,
alunecă-o gloabă cu trei clopoței.
În urmă-i, în două crăpat,
un trunchi de salcim, răschirat.
Pe-un braț de tulei,
legată în sac,
foamea e dusă la moară să moară.
Alături, toporul, ortac.
O barbă proptită-n păc'ie.
Doi ochi de cobâț
Laie, deasupra, o oaie-n clăbăț.
Ș-o coadă de cilți în cămgie.
De lanț, sub șireghe, tirită, o zeghe.

INCEPUTURI

Un pui de cioban, năzdrăvan,
chinuie-o fluieră.
Mierlele-l fluieră.

Fără să pregete,
cercă să frăminte-n crenguța sonoră, o horă,
dar ritmu-i scăpă printre degete.
Il prinse din zbor
o doină de dor . . .

Un pitpalac, un ortac,
și-a scos metronomul din sac.

Ci șovăie-n lemn pașovaica
-ncilcită în tumbele iezilor, moi, ancestrale :
ei își stirniră drăgaica,
pe-o ripă de-a dura la vale.

NEAUA

De bine, de rău,
iarna sosise în sat
cu vechiu-i străvechi fieres'rău.
Ieri rumegușul
mi-albise avlia, scorușul –
și pînă în brîie-a-ngropat
cocioabele,
stive de lemn costelive
și cirne ca babele.
Săracii copacii,
tăcuți, inalții, par alții.

N. R. : Intre ironiile și autoironiile lui Caragiale, cele consemnate de epistole sînt cu deosebire demne de semnalat. Genialul scriitor se dezlănțuie mai ales împotriva forurilor administrative în scrisori ce trebuie citite „invers", adică avind în vedere perspectiva ironică, disimularea, sarcasmul cu care marele clasic privește administrația burgheză.

Istorie literară

Aspecte ale personalității lui I. L. CARAGIALE

La 30 ianuarie 1912 I. L. Caragiale împlinea 60 de ani. Urma, din inițiativa scriitorilor români a căror președinte era Emil Gârleanu, să aibă loc o mare sărbătorire care să dureze trei zile. Programul prevedea primirea scriitorului în Capitală cu un fast neintilnit Ministrul Invățămîntului, C. C. Arion – mare sprijinitor al scriitorilor – dăduse dispoziție ca „sărbătorindu-se un scriitor așa de mare", toți elevii cursului superior al liceelor să-i iasă în intîmpinare. Seara, procesiune cu lampioane și o serenadă de coruri la ferestrele maestrului : ședințe festive, banchete oficiale, serate literare, etc. Programul a fost, însă, spulberat, pentru că nu a vrut Caragiale. Totul a rămas un mister . . . Mai mult încă : „Noua revistă română" deschisese o listă de subscripție pentru adunarea unui **fond Caragiale.** Indată ce a aflat aceasta, Caragiale s-a grăbit să trimită lui C. Rădulescu-Motru o telegramă cu următorul text laconic : **„Resping categoric subscripția. Salutări. Caragiale".**

Puțin timp după intenția acestei sărbătoriri, sosea din Berlin năprasnica veste că I. L. Caragiale murise pe neașteptate, la 9 iunie 1912. Ca o ironie a destinului și ca o mărturie a relativității valorificărilor, Caragiale închidea ochii pe veșnicie cam în același timp în care forurile Academiei Române făceau să cadă lințoliul refuzului de a-l primi pe acest uriaș prozator printre „nemuritori".

Cu prilejul morții lui I. L. Caragiale s-au scris mișcătoare aprecieri și numeroase inedite amintiri. Ar fi o operă utilă să se adune toate acestea într-un volum rememorativ. Spicuim cîteva din acele pregnante caracterizări.

Revista **Flacăra,** în editorialul său, desigur sub pana directorului C. Banu scria : „Cu Ion Caragiale nu dispare numai cel mai de seamă dramaturg al nostru și, incontestabil, cel mai strălucit prozator pe care l-am avut pînă astăzi, ci dispare o personalitate atît de complexă și atît de caracteristică încît este peste putință s-o măsurăm în cumpăna valorilor obișnuite".

Victor Eftimiu făcea o admirabilă comparație între Caragiale omul și Caragiale scriitorul : „Un cer de iarnă, limpede, ețelit, e stilul său, iar omul a fost un uragan cu străfulgerări violente, pe culmile marilor fantastici. Cît e de rece, cumpănit, stilul lui, și ce impetuos a fost omul, ce torent de lavă s-a revărsat în jurul său".

Caragiale, interlocutor, era un fermecător. Cei care l-au cunoscut erau extaziați de ochii aceia mici, scînteietori de inteligență. „Vorbea cu o frunte îngîndurată, să prindă icoane din vremi și din zări îndepărtate, ascultînd parcă un mag ce-i cînta simfonia aceea de cuvinte. Avea ceva profetic, fantastic, fantomatic".

Dacă I. L. Caragiale era un încîntător vorbitor, apoi toate mărturiile contemporane concordă în a ne destăinui cît de greu scria, în sensul marii exigențe autocritice pe care o avea. El nu schimba, în creațiile sale, atît stilul, cît „mai ales atitudinea sa față de subiectul tratat". Nu elabora și așternea pe hîrtie greu gîndurile, ci însetat de perfecțiune, transforma mereu, cu migală, pierzîndu-și uneori timpul pentru niște lucruri infime.

Re producem integral scrisoarea plină de subtilă ironie pe care Caragiale a trimis-o lui P. Grădișteanu, director al Teatrului Național în 1898 somîndu-l prin portărei să nu-i mai prezinte „piesele" deoarece le considera ca niște greșeli ale tinereții, capabile să-i micșoreze prestigiul.

„Domnule, ați primit de la mine, zilele trecute, o petițiune timbrată și, alaltă-ieri, mi-ați răspuns în mod neoficial, printr-o scrisoare intimă, cu toate că între dv. și mine nu știam pînă acum să fi fost vreo intimitate. Ar fi risipă de cerneală să reproduc textul acestor două documente, de vreme ce au fost publicate (ori cînd pot dovedi netăgăduit **că nu eu le-am comunicat** onorabilei Redacțiuni) în **Adevărul** de Joi, 3 Sept. Deși plină de jocuri de cuvinte picante și cu totul neuzate ; deși îmbibată de un cald sentimentalism tineresc, care lirește șade bine la orice vîrste, și deși oarecum măgulitoare în formă pentru mine, scrisoarea dv. nu îmi convine de loc, ba chiar m-a supărat foarte : să mă scuzați. Așa dar :

– fiindcă, din răspunsul dv. pricep că, punînd sub înalta-vă protecție dreptul și dignitatea mea de publicist, am nemerit rău;

– fiindcă mă dumiresc astăzi că, dv. reputat ca bărbat de inimă, nu vă puteți lăsa mișcat de sentimentul adînc al aceluia care vine, în fața lumii, să-și renege greșelile și rătăcirile dintr-o vîrstă lipsită de teama răspunderii, – niște rătăciri și greșeli cărora, spre umilirea și căința lui pînă la groapă, nu li s-ar putea șterge de istov urmele, din pricina unor blestemate și diavolești născociri, – căci numai diavolul, cu duhul lui cel rău, a putut, spre bătaie de joc, insufla pe om să-și vecinicească prostiile, ca și cum prostia nu era, și fără slovă și tipar, destul de vecinică ;

FRANCISC FERCH : „Ciulini"

– fiindcă mă aflu în fața unui director carele crede că puterea-i n-are nici un frîu și care, mai crud decît un ne-nduplecat și nesățios de vaete inchizitor m-amenință să nu mă ierte chiar cînd, bătîndu-mi, pocăit, cu pumnul în piept, mă leapăd de păcat, – în fața unui siluitor și batjocoritor de conștiințe, cari vrea rizînd să mă supună cu sălbăticie la o casnă mai sîngeroasă decît toate, aruncîndu-mi mereu pe obraz, în vileag, rușinea de care tot caut plîngînd să mă spăl ;

– fiindcă văd că milă nu am să capăt de la dv, ne-ndurîndu-mă, totuși, să cred că neroadele și spurcatele mele prostii de tinerețe s-ar putea înfățișa publicului împotriva voinței mele anume, într-o lume unde s-ar mai putea găsi doar un pic de sfîntă dreptate, un grăunte de minte nestrîmbată, o slabă umbră de omenie ;

Am onoarea să vă fac atent, domnule, la somațiunea ce o am înaintat prin portărei, astăzi 7 Eptembrie 1898. O puteți publica, dacă poftiți pe aceia.

Vă salut cu toată spaima ce trebuie să-mi insufle un om în fața căruia cuvîntul se pierde umilit, neavînd nici o putere, și vă rog să știți că la aceasta nu am nevoie de nici un răspuns : destul că ați fost dv. „bombardat", director al teatrelor, nu mai e nevoie să mă canonați și pe mine, cu poza dv. prea tinerească pe care la vîrsta mea coaptă, nu o mai pot gusta. Caragiale".

In corespondența personală, stilul lui Caragiale este viu, colorat, plin de umor sau de sarcasm. Reproducem, dintre cele mai rare, o carte poștală adresată la 10/23 februarie 1912, deci cu puțin timp înainte de a muri, prietenul său mult prețuit, I. Anestin :

Craiova

„Decanului Scenei Române, artistului I. Anestin

„Frate Anestine, dragă Tizule, celebre artist, bătrîne și iubite prietene ! Sufler ți-am fost, regizor ți-am fost, director ți-am fost – și, în toate, m-am bucurat că ți-am fost pe plac. Dar, mai presus de toate, cred că mai mare bucurie mi-a făcut să constat astăzi, primind frumosul tău portret și cuvintele calde cu care l-ai însoțit că și, ca prieten, m-ai prețuit din toată inima. Iți mulțumesc, și-ți urez și eu, iubite frate Iancule, ani indelungați, – vesel, sănătos și cuminte, cum te știu, – om de spirit și de inimă, fire de adevărat meșteșugar subțire. Dumnezeu să vă păzească de rele pe tine și pe ai tăi și să vă dăruiască tot binele ce-l doresc pentru mine și pentru ai mei !

Imbrățișîndu-te cu frățească nestrămutată dragoste sunt și rămîn al tău bătrîn prieten, Caragiale".

Este interesantă mărturisirea lui N. Iorga despre modul cum înțelegea Caragiale să explice arta : „Luînd un băț de chibrit, îl rupse și făcu din bucățele un schelet de om. Apoi mișcă una din bucățele și întreaga întocmire se strîmbă : – Vedeți ? – zise Caragiale – așa este arta. E deajuns ca o linie să nu fie cum trebuie pentru ca întreaga lucrare să iasă boccie".

Nu-i plăcea să participe la spectacolele propriilor piese. Odată, la o reprezentație a piesei „O scrisoare pierdută" la Teatrul Național, publicul aclama la nesfîrșit strigînd : „autorul ! autorul !". Caragiale se afla la o bere, peste drum, la braseria „Gambrinus". Prietenul său Aurel Marcu veni într-un suflet să-l cheme : „Maestre, publicul te aclamă ! Du-te de mulțumește" ! Caragiale s-a supărat foc. A lovit cu pumnu-n masă răspunzînd cu glasul acela atît de complex în vibrații : „Și ce-i, mă ! ? Ce-i dacă mă aplaudă ! Lasă-i să aplaude ! Cum iți permiți să vii să mă superi pe mine cînd stau liniștit cu prietenii ! În țara asta, dac-ai scris o piesă de teatru, nu mai poți să bei o bere liniștit ! Lasă-mă-n pace ! Nu mă duc să mulțumesc nimănui" !

Viața îl făcea pe Caragiale complex. Ascuțita sa inteligență se multiplica, cristalizîndu-se adesea axiomatic, ca în această lapidară definiție a poeziei : „Poezia trebuie să fie ca plăcerea senzuală. Cum i-ai simțit primul fior, să te cuprindă în mrejele ei puternice, să te ia ca un val, să te ridice la înălțimi amețitoare, să dorești ca clipa aceea de înălțare să dăinuiască veșnic".

DAN SMÂNTÂNESCU

Televiziune

DUMINICĂ, 15 februarie

8,30 Deschiderea programului. Avanpremiera zilei. 8,40 Ta inainte. 9,33 Film serial pentru copii. Daktari. 10,00 Viața satului. 11,15 Ce știm și ce nu știm despre . . . 11,45 Capodopere ale muzicii și literaturii 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. 13,0 Album duminical. Din cuprins : 13,30 Eroi îndrăgiți ai desenului animat 13,42 La cererea dv. – vedete pe micul ecran. 14,00 Ce vrăji a mai făcut nevasta mea. 14,40 Șah-mat în . . 15 minute. 14,55 Magazin sportiv. 16,20 Film serial Ascensiunea omului. Episodul VII. 17,25 Drum de glorii. 8,40 Trei ipostaze ale devenirii. 19,0 Micul ecran pentru cei mici ! 11,30 Telejurnal. 20,00 Baladă pentru acest pămînt. Sucidava. 20,25 Film artistic. Micul pescar. O producție a studiourilor cinematografice japoneze 22,00 24 de ore. 22,10 Duminica sportivă.

LUNI, 16 februarie

16,00 Teleșcoală. 16,0 Emisiune în limba maghiară. 19,00 Turism și vînătoare 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Colocvii contemporane. 20,30 Interpretul preferat: Marina Voica. 20,55 Să muncim și să trăim în chip comunist. 21,20 Roman-foileton : Forsyte Saga. Episodul VIII. 22,10 24 de ore.

MARȚI, 17 februarie

9,00 – 12,20 Program de dimineață 16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limba franceză (nivel mediu. 17,00 Telex. 17,05 Pentru sănătatea dv. 17,15 Scena. 17,35 Melodii vechi interpreți noi. 17,55 Lecții TV. pentru lucrători din agricultură. 18,25 Intilnire cu . . soprana Elena Patrichi. 8,40 Teleglob : Moscova in preajma congresului. 19,00 Vibrăm în consonanță cu ritmurile noi 19,20 1001 de seri. 9,30 Telejurnal 20,00 Patria este numai în patrie. 20,40 Satu-n care m-am născut. 20,50 Seară de teatru. Interviul, de Dumitru Drăgan 22,10 24 de ore.

MIERCURI, 18 februarie

9,00 – 12,00 Program de dimineață. 16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limba rusă (nivel mediu). 17,00 Telex 17,05 Pentru timpul dv. liber vă recomandăm . . . 17,20 La vοan. 17,30 Frumoasă țară, dulce Romănie. 17,10 La o artistă . . . Marioara Voicu escu. 18,00 Lecții TV. pentru lucrătorii din agricultură. 18,30 Tragerea Pronoexpres. 18,35 Dincolo de note. Azi – George Grigoriu. 1855 Tribuna TV. 19,20 1001 de seri. 9,30 Telejurnal. 20,00 Telecinemateca. Procesul maimuțelor, producție a studiourilor americane. 22,00 Mozaic muzical-coregrafic. 22,10 24 de ore.

JOI, 19 februarie

16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limba germană (nivel mediu). 17,00 Telex. 17,05 Din țările socialiste. 17,15 Muzica. 17,35 Enciclopedie pentru tineret. 18,00 Cabinet juridic. 18,20 Imi iubesc țara cu drag. 18,45 Universitatea TV. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Mai avei o întrebare ? 20,45 Cadran economic mondial. 21,05 Palmaresul cîntecului (II). 21,25 Revista literar-artistică TV. 22,10 24 de ore.

VINERI, 20 februarie

16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limba engleză (nivel mediu). 17,00 Emisiune în limba germană. 18,45 Tragerea Loto. 19,00 Reflector. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal 20,00 Revista economică TV. 20,30 Film artistic. Arcul de foc. 22,10 24 de ore.

SIMBĂTĂ, 21 februarie

10,00 O viață pentru o idee : Gulielmo Marconi (1874 – 1937). 10,30 Micul ecran pentru cei mici. 11,00 Telecinemateca (reluare). 13,00 Telex. 13,05 Pasiuni pe 16 mm. 13,30 Telerama. 14,00 Din nou despre . . . preferințele dv. muzicale. 14,45 Caleidoscop cultural-artistic. 15,05 Voci pe portativ. 15,25 În lumea lui Brâncuși. 16,50 Bucuroși de oaspeți . . . la Botoșani (I). 16,55 Rugbi : Irlanda – Țara Galilor. 18,35 Club T. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Teleenciclopedia. 20,50 [illegible] : Kojak. 21,40 24 de ore. [illegible] sportivă. 22,00 [illegible] la București. 22,20 [illegible] curajoși

Televiziune

Laurențiu Cerneț

CONDIȚIILE FATALE

FRANCISC FERCH : „Ponte vecchio"

Fragmentul pe care îl publicăm face parte din microromanul BĂRBATUL LA 30 DE ANI, o proză umoristică, în care e satirizat un „erou" egoist, cum puțini se mai află pe la noi, un ins care socotește totul în bani, chiar și dragostea.

– E drăguță, desigur . . . aprecie Sanda, cu indulgența proprie femeilor, față de semenele lor necunoscute.

– Nu știu.

– Vasazică sînteți în căutare.

Aici George găsi de cuviință să explice competent.

– A fost greu pînă s-a hotărît. Restul . . .

Nimeni nu gustă ironia din intenție. Firava și blonda Sandă, cu toate că natura o-nzestrase (acesta era cuvîntul : o înzestrase !) cu simțul deosebit de rar al umorului, în unele cazuri, motivat, părea sau era într-adevăr opacă la orice forme și modalități de manifestare ale comicului. Un doctor în psihologie afirma undeva, într-un articol publicat nu demult, referindu-se la această bizară și întîmplătoare respingere a umorului, că semenele noastre se comportă adesea în mod neașteptat, faptul datorîndu-se unor cauze încă neelucidate. Tot el însă adăuga prudent : „Ah, dacă am avea mai multe psihologe, totul s-ar rezolva !"

Jan Manciu nu fusese atent. Era prea concentrat, prea mult (este un fel de a vorbi : niciodată nimic nu va fi **prea mult,** cînd se pune o problemă atît de importantă) obsedat de ideea că trebuie neapărat să-și schimbe modul de viață.

– Eu, stimată doamnă, de altfel profesiunea mă obligă, sînt un om cu capul pe umeri. Știu absolut tot ce vreau.

– Da ? se miră condescendent Sanda și imediat observă că paharele erau goale. George !

Musafirul fu derutat o clipă, se decise să bea numai puțin vin, George manevră sticla și în sfîrșit se auzi urarea stereotipă și reciprocă „La mulți ani !".

– Și să ne invitați la nuntă !

Băură, în timp ce Manciu, abia muindu-și buzele în murfatlarul „de 12", constata că gazdele făceau tot posibilul să nu-l lase să-și spună păsul. Mereu îl întrerupeau.

– Voiam să vă cer un sfat . . .

– Cu dragă inimă, domnu' Jan. Sfaturile nu costă nimic.

– Vreau să fiu sincer, continuă acesta, încurajat, și să vă spun tot. George cunoaște principiile mele . . .

– Vai, și nu mi-a spus nimic !

– N-a venit vorba, ce vrei ? se scuză soțul.

– Așa face întotdeauna . . . Dar vă rog să . . .

– Am trecut de 30 de ani, reluă cu o oarecare jenă Manciu, am un cîștig pot spune foarte bun, am un apartament cu trei camere, confort **unu** îmbunătățit, mobilat, am mașină, Dacia 1300, și mereu tind către ceva.

– Foarte frumos ! exclamă Sanda și dădu din cap, cu un fel de invidie – curata invidie care se confundă uneori cu admirația.

George simți în exclamația soției un vag reproș la adresa lui. El n-avusese o zestre atît de bogată. Ar fi putut să se inscrie în replică și să șoptească – da, să șoptească, fiindcă șoapta e mai dureroasă decît strigătul, cel puțin într-o asemenea situație – că nici Sanda nu fusese mai „capitalistă", dar bineințeles că tăcu. Manciu tuși pentru a-și drege glasul și se așeză mai bine în fotoliu.

– Am hotărît să mă insor deoarece am ajuns la concluzia că aș ieși ceva mai ieftin.

– Cum ? Nu-nțeleg.

– E un punct de vedere ! spuse calm George, simțindu-se răzbunat.

– Vedeți, explică Manciu, pe mine mă costă o grămadă de bani mîncarea, spălatul lenjeriei, curățenia locuinței . . . Ba, mai mult, ieri am descoperit că-mi lipsesc două batiste și-un maieu.

Luată de vorbe, Sanda se fixă asupra ultimei idei.

– Dar cine să ? . . .

– Încă nu mă pot pronunța . . . Deci, cum vă spuneam, toate acestea mă costă enorm. M-am gîndit că, dacă mă-nsor, soția o să gătească, o să spele, mă rog, o să țină casa. Aș ieși mai ieftin. În plus, și ea o să cîștige bine, așa că va aduce și un venit suplimentar.

– Nu știu dacă trebuie să mă revolt sau să rîd. Mi se pare că exagerați . . . puțin. Căsătoria nu este o . . .

– Eu sînt un om cu capul pe umeri, doamnă. Judec totul la milimetru.

– Dar . . .

George jubila fără motiv.

– Spune, spune mai departe !

– De aceea caut o fată care să corespundă unui barem minim și, o să vedeți, nu sînt prea pretențios . . .

Fără să știe că folosea o pauză de efect, Manciu tăcu o clipă, apoi începu să-și expună, cu o ușoară pedanterie, pretențiile.

– Aș vrea să găsesc o fată frumoasă. Sînt sigur că n-aș putea accepta o ființă oarecare. O fată frumoasă – repetă el și trasă în aer, cu miinile, un contur nedefinit – dar care să nu-și dea seama că e frumoasă. Știți cum sînt femeile frumoase : increzute, capricioase . . . Mai se ivesc și bărbați care le curtează. Se nasc tentații . . .

– Da, da, aveți dreptate, aprobă Sanda, considerînd că Manciu nu cerea imposibilul, ci doar un posibil rarisim.

George rîcană :

– Mie-mi spui ?

– Ce vrei să insinuezi ?

– Eu ? Nimic. Tu doar nu ești frumoasă.

– Nu ? Dar cum sînt ? Și pentru că nu avea la îndemînă alt sprijin, se adresă lui Manciu : Il auziți ?

Jan cugetă preț de trei secunde și declară cu gravitate :

– Dumneavoastră sînteți o femeie exactă.

– Cum exactă ?

– Adică . . . Dumneavoastră corespundeți stas-ului.

– Să mă supăr ?

– Bucură-te, se bucură George. Asta-i cel mai grozav compliment emis de Jan.

– Mă rog, dacă-i compliment, îl accept. Mulțumesc. Și adăugă încă neconvinsă : Continuați !

Jan Manciu avu o ezitare. Groaznic îl mai deranjau parantezele !

– Aș vrea să nu știe cît cîștig și ce meserie am. La început, să nu mă ia pentru situația mea . . . În orice caz, neapărat trebuie să aibă studii superioare și să fie singură la părinți. De preferat, orfană. Știți cum e cu socrii, cu rudele. E bine să fie modestă, să cunoască puțină croitorie – dacă-și coase singură rochiile, altă economie ! – să nu-i placă distracțiile și să știe o limbă străină. Sau două. Mi-ar fi necesare pentru unele traduceri din literatura de specialitate . . . Firește, să gătească excelent.

– Într-adevăr, nu sînteți pretențios, observă Sanda.

– Nu, intări Jan, cu convingere. Nu-i cer să aibă casă, zestre, sau mai știu eu ce. Numai să îndeplinească niște . . . Bine-înțeles, are și ea dreptul să pună cîteva condiții. Nu-s absurd și nici nu trăiesc în Evul Mediu.

George își potrivi ochelarii și făcu de două ori „Hm . . . hm . . ." Sanda încercă să-i prindă privirea. Nu reuși. Atunci, jenată, nici ea nu știa pentru care motiv, fiindcă nimeni nu spusese ceva necuviincios, mută paharul cu cinci centimetri mai la stînga, apoi îl readuse pe vechiul loc – semn de profundă tulburare.

– Înțeleg perfect, rosti George, ca după o serioasă chibzuință, însă nu văd ce sfat aștepți de la mine.

– Păi . . . Mă cunoști . . . Se corectă : Mă cunoașteți . . . Se adresa, vădit, mai mult Sandei : Acum știți că sînt hotărît. Ați aflat și ce-mi doresc . . . Mai rămîne . . .

– Mai rămîne ? se auzi de după ochelari.

Jan Manciu își smuci capul de jos în sus, de parcă ar fi vrut să împungă.

– Mai rămîne s-o găsesc !

Lucrurile erau mai mult decît clare, totuși, de mirare, cei doi soți se încăpățînau să nu priceapă esențialul.

– Mi-a fost greu pînă să mă hotărăsc . . . mai spuse Manciu.

– Foarte bine că te-ai hotărît. Găsește-o și însoară-te. Asta e sfatul meu . . . Sau poate că Sanda e de altă părere . . .

Soția nu avea altă opinie, asta se vedea de la un kilometru, însă putea să facă o completare.

– După cît îmi dau seama, Jan ar dori să-i găsim noi o fată . . .

– Exact ! Nu-ndrăzneam să vă rog.

George se scărpină în cap, își duse un deget la tîmplă – semn de intensă cugetare – își șterse ochelarii, clipi din ochi, mă rog, vreo zece asemenea gesturi care traduc uimirea și incapacitatea de a găsi soluții.

– De unde să . . .

– Poate cunoașteți pe cineva.

– E o treabă delicată, aprecie Sanda. Poate că deja cunosc pe cineva . . . dar dacă n-o să vă placă ? Gusturile diferă.

– Numai să-ndeplinească toate condițiile. Știți, eu am principiile mele. Nu vreau să mă las tîrît, amețit de așa-zisa dragoste care, vă dați seama, e ceva perimat și fals. Inventat. Din pricina ei se fac atîtea căsătorii nereușite și există atîtea divorțuri. Pentru că la încheierea unui astfel de contract nu primează rațiunea și calculul minuțios.

Sanda nu fu uimită, totuși protestă :

– Cum, dumneavoastră negați . . .

Soțul îi făcu semn să tacă. În unele cazuri, soții au acest drept nerecunoscut în general de femei. De fapt, un semn discret ce nu prejudicia demnitatea consoartei.

– În viitorul mai mult sau mai puțin îndepărtat, căsătoriile vor trebui să fie făcute altfel. După părerea mea, este necesar ca tinerii și tinerele să treacă printr-un complex și complet examen. Să li se completeze niște fișe cu toate datele : studii, preferințe, indici de inteligență, caracteristici fizice și psihice, apoi . . .

George era sigur că Manciu nu făcea altceva decît să-și caute justificări pentru modul în care aborda problema căsătoriei sale. Manciu nu era prost, deși citeodată lăsa impresia asta. Își dădea seama, probabil, că e ridicol și că pretențiile lui sînt de domeniul fantasticului și de aceea căuta să-și fundamenteze teoretic poziția.

– Spune, spune ! E teribil de interesant !

Fără voie, ironia izbucnise nedeghizată de ton, însă Manciu păru că n-a observat.

– Fișele să fie comparate de către un computer – în felul acesta s-ar exclude factorul subiectiv primitiv – și să fie împerecheați. Eu, să zicem, am fișa nr. 18100. Din mașină, fișa mea iese odată cu fișa nr. 1200. Întreb cine are fișa cu nr. 1200. Răspunde o fată. Și, gata, ne căsătorim !

– Și dacă fata cu fișa nr. 1200 n-o să vă placă ?

– De ce să nu-mi placă ?

– Nu ea. Dumneavoastră să nu-i placeți !

– Nu se discută ! Legea e lege ! Bineînțeles că pînă atunci va trebui dusă o intensă muncă de educație.

– Eu m-am căsătorit pe stilul vechi, rise George, așa că inovația asta nu mă privește.

Sanda era **revoltată.**

– Mie mi se pare o monstruozitate !

– Nu. Un act rațional. La spartani . . .

– Lasă, Jan, doar n-o să ne certăm noi pentru spartani. Să revenim la oaia noastră. O să ne gîndim, să căutăm . . .

– Ce să ne mai gîndim ! se precipită Sanda. Părea că uitase indignarea de mai-nainte și că revelația instantanee o bucura la culme. Eu cred c-am și găsit-o.

– Așa de iute ? Într-adevăr ?

– Care e aia, c-o mănînc ! se arătă destul de neîncrezător George.

– Sînt aproape convinsă că îndeplinește toate condițiile.

– Pe toate ? Ah, doamnă, vă voi fi recunoscător toată viața.

– Recunoștința e un sentiment, or sentimentele . . .

George făcea eforturi să ghicească despre cine era vorba.

– Hai, spune, la cine te-ai gîndit ?

– La Cici.

– Cici ? Bine, dar Cici . . .

– E o fată excepțională !

– Știu, însă . . .

– Ce te pricepi tu la femei !

– Nu mă pricep, e drept. Dacă m-aș fi priceput . . .

– Ce vrei să insinuezi ?

– Eu ? Nimic.

Manciu nu participa la duelul casnic nici măcar ca spectator. Acea necunoscută Cici, dacă ne putem exprima astfel, îi turtise rațiunea, nu însă într-atîta, încît să nu-și amintească de o tragică omisiune.

– Am uitat o condiție esențială ! Știți, vîrsta. Să nu fie peste 30. Și să fie sănătoasă. Știți, unele au ceva ba la ficat, ba la inimă . . .

– Corespunde !

– Și să . . . să . . . Să nu credeți că . . . Dar . . . Fiindcă . . . tinerele de azi . . . Știți cum se întîmplă . . . Nu mai au mîndria . . . castității . . .

– Nici o grijă ! Corespunde !

– Atunci . . . Atunci cînd voi putea să ? . . . Cînd voi . . . ?

Remember

Un oraș pe valurile mării

Ne îmbarcăm pe vaporul „Azerbaidjan" pentru o călătorie în largul Caspicii. Urmărim un timp manevrele vasului în raza portului, imaginea panoramică a orașului, jocul alb al păsărilor de mare ce vin după noi, ca o escadrilă a viselor.

Curînd sîntem invitați la pupa, unde întregul spațiu, acoperit cu prelate, a devenit un mare restaurant cu lungi șiruri de mese încărcate cu fructe, cu sticle de votcă și de vin azerbaidjean, cu icre negre și roșii, cu tot soiul de gustări. Aici icrele negre n-au lipsit de la nici o masă comună, ceea ce pare firesc dacă ne gîndim că 80% din producția mondială de sturioni aparține Mării Caspice și fluviului Volga. Am spune că petrolul și icrele negre fac celebritatea Azerbaidjanului, dar ne amintim că la Șemaha, vechea capitală a urmașilor lui Zoroastru, și-n sovhozul vinicol Șervani am fost informați că-n acel raion se produce atîta vin incît, dacă s-ar face un colier de sticle, din producția anului 1975, s-ar putea încinge pămîntul cu un nou și remarcabil ecuator. Un ecuator cu sticle de Masandra, Samahi sau Madrasali – iată o idee scînteind de aulcețurile și aromele unui pămînt binecuvîntat, o idee demnă de hărnicia, ospitalitatea și spiritul jovial al acestor oameni, iubitori pasionați de cîntec, dans și poezie.

Vaporul se leagănă spectaculos în vîntul puternic, poeții circulă de la o masă la alta schimbînd vorbe de duh adrese și versuri, în timp ce berbecii se-nvîrt pe mari frigări în vederea șașlicului și-n timp ce imensele samovare pregătesc ceaiul care va încheia banchetul pe mare.

După mai bine de trei ore de navigat, ne apropiem de stîncile petrolifere. Ne ies înainte, pe ambele flancuri, vase de pompieri care ne salută cu mari jerbe de apă și ne însoțesc pînă la acostament. Vaporul nostru răspunde cu lungi semnale de sirenă. Mulțimea de scriitori, ziariști, fotografi, operatori de la posturile de televiziune din Moscova și Baku, actori, balerini, cîntăreți ori animatori culturali, părăsește mesele și se adună la prova sau pe laturile vasului privind vasta panoramă a orașului ridicat pe valurile mării. Intră în funcție aparatele de fotografiat și camerele de luat vederi, gazetarii iau declarații sau interviuri, o frenezie generală stăpînește mulțimea de pasageri.

Stîncile petrolifere („Nefteaniie kamni") sau orașul de piloni, cum i se mai spune, este o vastă rețea de estacade cu mii de picioare de oțel înfipte în apele mării. Aceste estacade care șerpuiesc pe întinderea albastră sînt un fel de străzi, cu o lungime de peste 200 km, pe care circulă camioane încărcate cu țevi, echipament petrolifer, sau materiale de construcție. De-a lungul lor se află masivele conducte, ca un sistem vascular al așezării, prin care circulă țițeiul extras din adîncul mării. Din loc în loc, – platforme metalice. Pe o asemenea platformă, de mărimea unei camere, sînt amplasate 20–30 de sonde înclinate. Extracția țițeiului a început aici încă din 1923.

Vaporul se apropie încet de marea dantelărie metalică, tatonînd – cu manevre subtile – agitatele valuri. Pe chei se află o mulțime voioasă. Brațe încărcate de flori, fluturări de batiste, orchestre zeloase, dansatori în costume populare azerbaidjene, fețe arse de vînturi și soare. Sîntem primiți cu cîntece și aplauze, suim în camioane deschise și parcurgem mulți kilometri pe podurile sinuoase. Participăm la o festivitate la monumentul unor vechi luptători petroliști și-n cele din urmă ne adunăm în centrul așezării. Sîntem într-un oraș cu magazine, cu librării, cu cantine, restaurante și cofetării, cu tot ceea ce impune viața de fiecare zi a locuitorilor de aici. Mai încolo, se ridică blocuri de locuit, cu multe etaje și cu tot confortul necesar.

Munca și viața în această țară a mării, a furtunilor și a vînturilor nemiloase au o aspră care explică faptul că petroliștii din „Nefteaniie kamni", după 15 zile de lucru, petrec alte 15 zile la Baku, pentru odihnă. Un amănunt frapant și induioșător : oamenii de-aici, simțind nevoia verdeții, a florilor, au amenajat mici grădini sau glastre în piețe, pe străzile cu locuințe. Ori chiar pe platformele de lucru, aducînd pămînt de pe țărm. O plantă, asemănătoare izmei, nelipsită în locurile amintite, e numită aici floarea marinarului petrolist.

Pe o scenă din piața centrală a orașului, în fața mulțimii, are loc un spectacol literar-artistic, urmărit cu viu interes. Punctul culminant al manifestării îl reprezintă apariția artistului poporului Muslim Magomaev, cîntăreț renumit și îndrăgit în Uniunea Sovietică și deci cu atît mai mult în Azerbaidjean, pămîntul lui natal.

Către seară ne întoarcem pe vas, după ce ni se îngăduie o plimbare solitară pe străzile-poduri, urmărind zbaterea valurilor, siluetele schelăriilor metalice în fumul albastru al depărtării. Sîntem conduși la debarcader cu același fast, mulțimea rămîne pe chei pînă ce vaporul se îndepărtează în umbrele largului.

ANGHEL DUMBRAVEANU

Teatru

SEMNIFICAȚIA UNEI ÎNTÎLNIRI

Întîlnirea organizată de Biroul secției de critică a ATM-ului, în a doua zi a lunii februarie, a stat sub semnul actualității, în sensul cel mai exact al termenului. Tema dezbaterii vizînd : „Sarcinile criticii teatrale în raport cu obiectivele actuale ale teatrului românesc", a prilejuit, prin comunicările susținute de Valentin Silvestru, Dinu Săraru, Margareta Bărbuță și Ion Toboșaru, stabilirea unor puncte de reper, în două chestiuni care se află în atenția întregii critici teatrale românești : aceea a contribuției criticii în stimularea preocupărilor dramaturgilor spre realizarea epopeii naționale, spre oglindirea dinamicii realității socialiste și aceea a rolului criticii în educarea politică, patriotică și estetică a publicului.

Tema aleasă, dublată de nivelul comunicărilor și al discuțiilor ce le-au urmat, fixează importanța întîlnirii, la cota maximă. Este de reținut că, probleme atît de importante pentru destinul criticii românești actuale au fost propuse meditației încă de la prima întîlnire organizată a cronicarilor teatrali din întreaga țară, rod al muncii depuse de conducerea ATM-ului pentru reorganizarea Secției de critică.

Încă de la început, președintele ATM-ului, tovarășa Dina Cocea, a subliniat că viitoarea activitate a secției, va fi pusă sub semnul acțiunii și dinamismului, gînd prezent și în luările de cuvînt ulterioare. S-a vorbit despre procesul de involuție al criticului de cabinet, despre necesitatea înlocuirii lui prin criticul activ, ideolog, despre sentimentul de solidaritate al criticii în refuzul nonvalorii, despre revitalizarea teatrului și a criticii, despre raporturile criticii de teatru cu publicul.

S-a accentuat, în comunicări și discuții, rolul important pe care Partidul Comunist Român, îl acordă criticii de artă, menirii și responsabilității acesteia. S-au făcut propuneri pentru ca viitoarele întîlniri ale Secției de critică să poată materializa deziderateie exprimate.

Ca primă acțiune concretă, în după-amiaza aceleiași zile, a fost prezentată, într-un spectacol-lectură piesa lui Vasile Nicorovici : „Dansul uriților", în regia Nicoletei Toia și interpretarea (fiindcă putem spune astfel) unui colectiv de actori, al cărei „cap de afiș" (fie-ne permisă expresia) a fost chiar Dina Cocea. Regia și interpretarea au potențat calitățile textului, oferind celor prezenți proba interesului de care se poate bucura un atare gen de spectacol.

Sub aceste două aspecte : dezbatere și prezentare de text, se poate afirma că întîlnirea organizată de ATM, a stat sub semnul reușitei.

ANTOANETA C. IORDACHE

Muzică

ANGELA GAVRILĂ DIETERLE

Pe podiumul de concert al ultimului simfonic, o tînără violonistă ne-a captivat prin puritatea tonului, vraja frazelor impecabil finisate. Am audiat un Glazunov încărcat de patos romantic, dar și cu pasaje de mare dificultate, rezolvate ireproșabil.

— Încerc un sentiment de mare satisfacție aici, în orașul meu. Crescută în mediul muzical al Banatului, mă simt datoare să revin, spre a-mi cinsti profesorii, a-mi revedea prietenii. La Timișoara am avut șansa de a studia cu **V. Weinberg**, apoi cu E. Cuteanu, excelent pedagog.

— Cînd ai apărut pentru întîia oară ca solistă ?

— Cam de cînd am început vioara. Ca pionieră am debutat pe scena Filarmonicii „Banatul", apoi, an de an am fost secționată la toate festivalurile naționale, unde am cucerit numai premii întîi. Am obținut un premiu și la Concursul internațional „Enescu", în primul an de Conservator. Yehudi Menuhin mi-a acordat o bursă de studii. În Spania, la concursul Maria Canals, am fost clasată a doua.

— În ce constă programul de lucru al unui artist atît de răsfățat ?

— Nimic spectaculos — ore intense de studiu, alternate cu audiții, renunțări... Bucuria de a concerta cu Filarmonica din Praga, la festivalurile din Iugoslavia, recitalele din Ungaria, lungul turneu în Spania. Orele de elevație, trăite în clasa lui Cuteanu m-au determinat să răspund invitației de a alcătui **Cvartetul „Academica"**, cu care am obținut trei premii internaționale, a München, Liège și Geneva.

DORU MURGU

Plastică

MONOGRAFIA „FRANCISC FERCH"

Editura Kriterion a tipărit de curînd, primul studiu monografic Francisc Ferch, semnat de Anemarie Podlipny-Hehn, cu prilejul aniversării a 75 de ani de la nașterea artistului. Cunoscut iubitorilor de artă prin susținuta sa activitate desfășurată în Banat de-a lungul a peste cinci decenii, lucrarea amintită constituie un prețios material documentar cuprinzînd într-un ansamblu unitar : biografia, formația artistică și opera plastică în totalitatea ei.

Rod al unei munci laborioase bazate pe o temeinică documentație, cartea realizează o judicioasă compartimentare a datelor pe capitole, de la caracterizarea climatului artistic local din care s-a ridicat Francisc Ferch și pînă la influențele curentelor care s-au exercitat asupra operei lui ; de la notarea primelor începuturi plastice și pînă la capodoperele anilor de maturitate.

Într-o înserare cronologică, monografia accentuează marile cicluri tematice abordate de artist, opere legate de viața și munca specifică ținutului natal.

Monografia, prima lucrare amplă dedicată acestei marcante personalități plastice bănățene constituie o realizare meritorie pe făgașul valorificării prezențelor picturii din Banat.

Prezentarea grafică atentă, susținută de un bogat material ilustrativ, (30 reproduceri color și 23 reproduceri alb-negru) contribuie, în ansamblul lor, la ținuta îngrijită a acestei apreciate lucrări.

STELA RADU

Orpheu

PASTILE PENTRU COSMONAUȚI

Marea industrie a discurilor a pus în circulație de-o vreme o cantitate cu adevărat industrială de clasici „preambalați", „congelați", transpuși pe muzică ușoară. Marile anonime, orchestre de studio și de festivaluri fastuoase se distrează cu cele mai populare creații simfonice ori de operă operind traduceri ritmice mai mult sau mai puțin îndoielnice, făcîndu-i pe cei ce n-au prea călcat pragul sălii de concert să fluiere pe stradă cîte un șlagăr de „Moțart" care ar fi, după spusele lor, „simfonia 40" sub formă de pastilă, la atîta reducîndu-se geniul unei lucrări ; căci noii orchestratori ai kitsch-ului aleg, să zicem așa, „părțile slabe", momentele de mare accesibilitate melodică, peste rest trăgîndu-se cu buretele. Ei cred că măcar în felul acesta toată lumea poate avea acces la numele sacre (și nu întîmplător fenomenul de care vorbesc își are originea în occident). Ba chiar și piesele antologice ale muzicii ușoare sînt înghesuite, expediate, rezumate într-o serie de potpuriuri ce pretind a preambala pentru export către eternitate spiritul unei epoci împreună cu tot ce are acesta reprezentativ. Asperitățile sînt edulcorate, uneori gruputi întregi de instrumente se înlocuiesc cu dispozitive electroacustice moderne, punctîndu-se astfel momentul în care ne aflăm, aducîndu-se un spor de „popularitate". (Inutilă și totuși celebră orchestra lui J. Last, care face asemenea prelucrări exact de un deceniu). Or fi acestea „pastile pentru cosmonauți", ele însă demonstrează absența inspirației proprii, simplificarea unei problematici, coborîrea ei sub orice linie de plutire. Aceste prelucrări ce vor a spune că, în definitiv toți clasicii pot fi editați în variante „de buzunar" sînt și ele un crepuscul, însă nereprezentativ. Este altceva procedeul variațiunii pe o temă, ceva total invers, însemnînd creație. Nu-i nimic, marele refuz vine și el odată, tocmai din partea celor ce devin tot mai lucizi și critici și pentru care marea cunoaștere înseamnă tot mai mult o șansă.

LUCIAN BURERIU

Etnologie

PRECIZĂRI

În prefață la **Limba descintecelor românești** (Editura Minerva, București, 1975), Al. Rosetti menționează că, în genere, terminologia prezentată în această carte **„stă sub rezerva unei posibile revizii a explicațiilor propuse"**, iar apoi invită pe cercetători să contribuie **„la lămurirea unor termeni obscuri"** (p. 8). Noi încercăm să lămurim termenii **mezera** și **pleteri**, relevînd îndeosebi statutul etnografic al acestora.

Cuvîntul **mezera** este inclus în carte în capitolul **„Termeni cu sens obscur"** și, prin urmare, nu este explicat de autor : p. 31 — **„MEZERA vb. Noi mergem la bradul cel mare / Care mezerează ciurde a lor 99 de sate (Vașcău, V. Sala, nr. 43, p. 4)"**. În Bihor, (satul Ucuriș) s-a păstrat verbul a mireza (subst. **mirez** lat. **meridies**). Din forma **a mi(e)reza**, prin metateză a luat naștere cuvîntul **a mezera**, care înseamnă a sta vitele **de amează** într-un anume loc, în timpul pășunatului. Păstorii își alegeau locul de **mirezat** mai cu seamă în preajma unor ape și a unor copaci, (**„bradul cel mare"** — în textul citat). În toponimia măruntă din Bihor, denumirea **mirez** desemnează vechile locuri unde mirezau animalele satului (Mirezul oilor, Mirezul cai'or ș.a.).

Termenului **pleteri** i se dă o explicație inadecvată : p. 65 — **„PLETE S. f. pl. — păr lung nempletit, lăsat pe umeri". Să-i cază pleterii / (sicl). S-o rită fetile (Pr. Ferdinand, Teleorman, I. Cr. VIII, 292/ 310).**

Prin acel „sic !", probabil ni se atrage atenția că **pleteri** ar fi o formă greșită a cuvîntului **plete**. În descintec avem, însă, forma corectă a pluralului substantivului **pleter**, care este de fapt, un însemn al trecerii fetei în rîndul nevestelor : **„părul împletit cu o coadă groasă și adus de o parte și de alta a capului"** (N. Dunăre, **„Arta populară din Valea Jiului"**, Buc. 1963, p. 538). În unele zone cuprinse în monografia citată, în trecut pleterii erau și o marcă a diferenței sociale : **„Pînă după primul război mondial, femeile care se trăgeau din iobagi, cînd se măritau își pieptănau părul în plete, făcînd cărare la mijloc. În aces scop pregăteau mai întîi — pleterii — din lînă toarsă sau netoarsă, în trei șuvițe, vopsite în culoarea părului, pe care îi asezau de-a dreapta și de-a stînga, îngroșind astfel chica".** (Op. cit., p. 329).

AUREL TURCUȘ

Panoramic

● **Noul volum al maestrului Franyó Zoltán, „Virsta de aur"**, o antologie de lirică patriotică românească, apărută într-o ediție bilingvă (română-maghiară) la Editura „Minerva", a fost lansat la librăria „Mihai Eminescu". A vorbit poetul Alexandru Jebeleanu. ● **„Teatrul și catedra"**, prestigioasa acțiune inițiată de Inspectoratul școlar Județean Timiș în colaborare cu Teatrul Național din Timișoara, a programat un spectacol Delavrancea cu fragmente din „Trilogia Moldovei" (regia Ioan Ieremia, scenografia Emilia Jivanov, comentariul — Pavel Petroman). La discuțiile care au continuat spectacolul, au participat critici dramatici, reprezentanți ai presei centrale, ai revistelor culturale din țară și ai Radioteleviziunii române. ● Cenaclul **„Adam Müller Guttenbrunn"** a avut o întîlnire cu scriitoarea de limbă germană Erika Scharf, traducătoare a lui Sadoveanu, Marin Preda, Marin Sorescu, în limba germană. Actori ai Teatrului German din Timișoara au recitat traduceri din poezia română. Au luat cuvîntul scriitorii Nikolaus Berwanger, Hans Mokka și Ludwig Schwartz. ● **Întreprinderea cinematografică Timișoara** a prilejuit cinefililor timișoreni o întîlnire, în cadrul unui spectacol de gală, cu principalii realizatori ai noului film românesc, **Patima**. O acțiune similară s-a desfășurat și la Buziaș. ● **Studenții timișoreni** s-au întîlnit cu membrii cenaclului „Ridendo" la Clubul Universității, unde a avut loc și vernisajul unei expoziții de caricaturi. Și-au dat concursul soliștii de muzică folk : Adrian Cojocaru, Radu Romeo, Petre Sîrbu, Al. Gioroceanu. ● **Salonul literar științific** al Bibliotecii județene a organizat împreună cu Inspectoratul școlar județean o întîlnire a elevilor cu conf. dr. Victor Țircovnicu, care a susținut expunerea „Tineretului și orientarea profesională". ● IN CENACLUL Asociației Scriitorilor din Timișoara a citi de data aceasta **Gheorghe Azap**, poezie. La discuții au participat : E. Dorcescu, M. Turcu, N. Țirioi, A. Pop Sîrbu, V. Catargiu. Ședința a fost condusă de M. Șerbănescu.

OBS.

Eurika!

● Dante a cunoscut bine viața, de aceea „Divina comedie" n-a cunoscut moartea.

● Cînt spinul din deșert, oricum.

● Dacă inamicul din fața ta o va rupe la fugă fără să se mai poată opri, după o cale foarte lungă, te va ataca pe la spate.

● Dulapul din casa unora ar avea nevoie de o ușă secretă. Nu pentru a intra, ci pentru a ieși din el.

● La Corupție se poate ajunge numai pe bază de relații.

● Cel ce nu iubește aritmetica la școală, în viață va da socoteală.

ION VELICAN

Consemnări

Asupra momentului primar al creației literare „cînd opera se naște din tăcerea care o precede și o conține, ..." „momentul cînd lumea capătă sens prin faptul că e descrisă, prin limbajul care o mimează și îi rezolvă materialmente problemele" se poate vorbi, în cazul lui Goga, cu referire la starea sa de poet dual, din momentul în care poetul trăiește conștient fenomenul disoluției eului individual **și voita** îndepărtare de poezia cunoașterii de sine ; în care se identifică, trădîndu-se, cu un eu impersonal, contopindu-se cu colectivitatea sa socială și spirituală : „Eu din oastea mare nu-s decît solia / Ucenic cucernic vă vestesc cuvîntul /" (**Voi veniți cu mine**).

Istoria literară lasă în umbră poezia simțirii individuale a lui Goga în favoarea „cîntării pătimirii noastre" — pentru că de fapt puterea verbului său poetic scade după ce cîntecul „atîtor amaruri și doruri" și-a pierdut obiectul imediat. Goga nu cîntă singur în epocă „visul neîmplinit" dar rămîne singur Poetul. Și aceasta pentru că imaginile frecvente ale „liricii" ardelene anterioare devin metafore abia în contextul poeziei lui, uneori negatoare, prin încărcătură poetică, a serii de omonime din care s-au născut.

Indiferent de locul fixat în istoriile literare, Goga, ca poet al revoltei și speranței, creează imagini în care se recunoaște o stratificare semantică răspunzînd termenilor reprezentativi pentru istoria socială și națională a sfîrșitului de secol al XIX-lea

Anticipații ale poeziei lui Octavian Goga

„Noi", „aici" — ca semne ordonatoare ale retoricii secolului al XIX-lea (pătruns de ideile hegeliene care influențează „istoria formației spirituale a României moderne") apar obsesiv în disocierea „la noi", „la voi" generînd texte încărcate de tensiune dramatică. Înainte ca un substrat oarecare de experiență să fi dat contur extern imaginilor poeziei „Noi" (1904), el purta în sine, ca pe un semn esențial al vremii lui, disocierea citată. Căci sentimentul unei organicități imanente menține în întreaga literatură nu numai polaritatea la noi — la voi, aici — acolo, dincolo, departe, dar și tensionează dramatic textele în care se afirmă existența socială și națională într-un stat politic ca cel habsburgic. Se găsește, sub zgura unor versuri greoaie sau rău construite, o tonalitate marcată de elan sau de jale, de speranțe într-un miracol, într-un ipotetic viitor noroc, zodie fericită. De aici, rugăciunile — revoltă presărate în „literatura" Transilvaniei și Banatului de la 1890 ; „Apăsați de sarcini grele / Ne rugăm prea aplecat / Ceriul nost' cel fără de stele / Să ne fie mai curat /.../ Să răsune libertatea / Pentru toți cei înșelați / — Să răsune libertatea / Pentru toți cei apăsați" (Iulian Grozescu). Înainte ca Goga să fi transferat termenilor de sorginte mistică o încărcătură poetică de mare forță persuasivă în plan social, „rugăciunea" devenise nu numai la Eminescu revoltă. Circulau în epocă imagini ca : „cer", „stea", „prooroc", „crai", „soartă", „clopot" etc. În linia binecunoscutului „de la Rîm ne tragem !" — impuls inițial al modernizării culturii noastre — sensul ei general a fost cunoașterea de sine în dimensiunile originalității romane. Peste substratul „noi" (ne tragem), autodefinitor pentru cuprinsul iluminismului Școlii Ardelene, se grefează la început de secol al XIX-lea ideologia romantismului german, pe care studenții din Ardeal și Banat o dobîndesc în centrele universitare din Pesta și Viena ; contextul social-istoric favorizează receptarea.

Tristețea fundamentală a liricii lui Goga (acel „bocet ancestral" cum îl numea Călinescu), devenită expresie a „tot amarul, toată truda /, Atîtor doruri fără leacuri", certifică afinitățile poetului cu doinele de jale, cum s-a spus. Se pare însă că aici, în coabitarea dintre tonul jelalnic și cel avîntat, tensionat de funcția dinamitardă, a textelor lui Goga, se află capacitatea cuvintelor sale, dealtminteri foarte simple, de a deveni poetice. Poezia, **Noi**, unde metafora „noi" delimitează un tărîm miraculos, bintuit de o forță malefică și pus sub egida speranței, se constituie din atragerea în context a unor termeni deloc rari : „codri", „cîmpuri", „jale", „fluturi", „lacrimi" etc. „Noi" devine imagine centrală a poeziei lui de rezistență și punct de convergență a obiectivării eului său individual manifestat polar (jale și speranță, plîns și revoltă, dor și răzbunare) cu semnele culturale ale timpului.

Privită prin prisma imaginilor care au anticipat-o, poezia lui Octavian Goga ne apare ca o fericită comuniune între starea lui fundamentală de poet dual (revoltat și retractil, întors spre sine și anonimizat) și sinteza semnelor unei epoci culturale ardelene și bănățene pusă sub evidenta condiție a unității culturii noastre, chiar acolo unde ea nu este relevată ca o literatură memorabilă. Dincolo de cîteva stridențe regionale, care deosebesc „literatura" bănățenilor de cea din Transilvania, sensul ei general a fost comun.

STELA MIREL

Radar

● Laboratorul de fiziologie clinică și explorări funcționale al Spitalului clinic județean nr. 1 din Timișoara își desfășoară activitatea pe principiul integrării asistenței medicale cu munca didactică și de cercetare științifică. Dotat cu aparatură modernă și variată laboratorul poate realiza investigații complexe. Dr. FR SCHNEIDER, șeful laboratorului de Fiziologie clinică, ne vorbește despre principalele preocupări ale echipei pe care o conduce :

– În domeniul cardio-respirator se efectuează investigații complexe polifiziografice cît și probe de efort cu explorarea schimburilor gazoase și a unor parametri ai circulației sanguine. Investigațiile neuro-musculare, includ pe lîngă electroencefalografie și cronaximetrie, electromiografie, etc.

– În cîteva cuvinte, ce cuprinde raportul dv. anual ?

– În 1975, cu cele 20 de tehnici de explorare, s-au efectuat 26.479 investigații atît bolnavilor din clinicile și policlinicile spitalului județean cît și, pentru unele probe, posibile numai aici, unităților medicale din județ și chiar din județele limitrofe. În anul abia încheiat au fost introduse în uz curent cinci noi metode de explorare și se lucrează pentru punerea la punct, în cursul acestui an, a nistagmografiei, retinografiei, vitezei de conducere în nervii senzitivi, investigării mecanicii respiratorii etc.

– Ce oferă laboratorul activității didactice ?

– Activitatea noastră didactică constă din demonstrații pentru studenții din anii superiori, aflați în stagiile clinice. De asemenea, sînt prezentate investigații funcționale medicilor aflați la specializare sau perfecționare. În același timp, laboratorul răspunde solicitărilor de tehnică și de instruire a nucleelor de explorări funcționale din alte spitale, din județ, și din afara județului, îndeplinind în acest fel și o activitate metodologică. Cercetarea științifică este axată, în primul rînd, pe îmbunătățirea și lărgirea gamei de investigații funcționale, stabilirea valorii și limitelor unor metode.

– Proiecte de viitor ?

– Preocupările noastre sînt axate pe două probleme : prelucrarea electroencefalogramelor prin metode analitic combinate utilizînd echipamente electronice, numerice de calcul. Prelucrată în acest fel, encefalograma furnizează un număr incomparabil mai mare de informații, lărgind posibilitățile diagnostice. Cea de-a doua temă o abordăm printr-o metodă originală pe baza căreia se poate cuantifica capacitatea funcțională exprimată prin coeficientul de adaptabilitate. Testul are largi aplicații atît în expertiza capacității de muncă, în medicina muncii și a sportului cît și în urmărirea eficienței procedeelor teropeutice.

VAL. DIMA

Cartea de idei

Interesul cognitiv și orientarea profesională *)

Problema intereselor cognitive, în contextul eforturilor de modernizare a școlii, a procesului de orientare profesională, este de stringentă actualitate. Plenara C.C. al P.C.R. din 18 – 19 iunie 1973 a subliniat necesitatea intensificării și amplificării activității de orientare profesională. În actualul ciclu, denumit în documentele de partid „al revoluției tehnico-științifice", interesele cognitive își vor spori ponderea în activitatea din toate domeniile. Acest lucru se datorește unor particularități ale dezvoltării vieții sociale. Este vorba despre **intelectualizarea** muncii fizice care presupune existența intereselor cognitive de pe o parte, ca și **amplificarea** interesului cognitiv ca o componentă a fiecărui interes, premisă a angajării ce se poate defini ca interes în diferite situații psiho-comportamentale ; clasificarea intereselor copilului în funcție de universul său instructiv-educativ etc.

În cuprinsul lucrării se analizează, utilizînd ca tehnică **chestionarul,** (despre care credem și noi că este cel mai potrivit mijloc pentru investigarea intereselor) procesul de dezvoltare a intereselor pe parcursul perioadei preadolescente. Unele dintre concluziile acestei investigații au caracter inedit în literatura consacrată problemei. Astfel se constată că raportul dintre interesul față de **și creșterea educației permanente,** ce implică motivație cognitivă – premisă și suport ai eforturilor de asimilare a informației, pe de altă parte.

În cartea conf. univ. Ion Drăgan dezbaterea teoretică a problemei, aducerea ei la zi, este tratată dens, pe un spațiu restrîns. Găsim deosebit de valoroase unele puncte de vedere teoretice, contribuții originale în literatura psihologică privind interesele în general și cele cognitive în special, cum ar fi : descifrarea unor rădăcini biologic-instinctuale ale interesului (instinctul curiozității, reflexul de orientare) : interesele umane, nu rupte total de substratul lor biologic, își modifică semnificația în structura conștiinței ; precizarea conceptului de interes pornind de la sensul său etimologic – „inter", „esse" – „a fi între" necesități (trebuințe) și obiectele care corespund acestora ; considerarea obiectele de învățămînt și interesul față de activitățile extrașcolare, înregistrat evolutiv pe întreaga perioadă preadolescentă (clasele V – VIII), are o dinamică deosebită la elevii din mediul urban și rural, la băieți și la fete. În mediul urban, dacă la începutul perioadei predomină interesul pentru obiectele de învățămînt, pe măsura înaintării în vîrstă el își va pierde ponderea. În final interesul față de activitățile extrașcolare devine predominant. Lucrurile se petrec invers în mediul rural ; inițial predomină interesul față de activitățile extrașcolare, pe parcurs lucrurile schimbîndu-se, în final interesul față de obiectele de învățămînt rămînînd predominant.

Miezul lucrării îl constituie un experiment psiho-pedagogic despre locul și rolul intereselor cognitive în procesul orientării școlare și profesionale a preadolescenților. Experimentul este conceput de autor în mod clasic, în două etape : prima, constatativă, urmărind rolul intereselor cognitive în formarea opțiunilor și aspirațiilor școlare și profesionale ale elevilor. Întrucît investigațiile acestei etape invederează faptul că interesele de cunoaștere nu au o pondere prea mare în procesul orientării, în a doua etapă se efectuează un experiment formativ, în care să se stimuleze interesul cognitiv în vederea orientării spre o școală sau profesie. În acest scop se organizează sisteme de lecții în cadrul diferitelor obiecte de învățămînt prin care se pun în evidență „valențele de orientare profesionale ale acestora" (I. D.), ore de dirigenție cu tematică în acest scop, vizite în întreprinderi, s-a intensificat participarea la cercuri pe obiecte, s-au organizat concursuri de orientare profesională.

Meritul experimentului formativ îl constituie faptul că se concretizează în sugestii, sfaturi, considerații metodice privind organizarea orelor care vizează și problema orientării. Atenție deosebită se acordă orelor de dirigenție, considerate punctul nodal al tuturor opțiunilor în vederea orientării.

Considerăm deosebit de utilă anexarea chestionarelor utilizate, a ghidurilor protocol privind trezirea și stimularea interesului cognitiv, a tematicii orelor de dirigenție de orientare școlară și profesională, ca și a metodelor de plan de lecție în acest scop.

În finalul lucrării se avansează sugestii de mare importanță pentru progresul procesului orientării profesionale : introducerea în programele școlare a unor indicații cu privire la temele care pot fi valorificate pentru orientare, precizarea tematicii orelor de dirigenție în acest scop, introducerea în ultimele clase de liceu a unui **curs de profesiologie,** concordanța practicii în producție cu opțiunile vocaționale.

Importanța majoră a temei și modalitatea științifică de prezentare a problemelor vor face ca lucrarea să devină o sursă de referință des utilizată, sugestiile oferite vor găsi ecou în rîndul specialiștilor, iar anexele vor constitui un material de mare utilitate pentru educatori.

VIOREL PRELICI

*) **ION DRĂGAN, „Interesul cognitiv și orientarea profesională",** Editura didactică și pedagogică, București, 1975.

Urmări

Cu acad. OCTAV ONICESCU

Știința pentru viitorul omenirii

Am crezut și eu un moment într-o astfel de catastrofă posibilă, dar numai un moment. Era epoca de început a bombei atomice, pentru că nu cunoșteam prea bine problema. Mai întîi pentru că însăși construirea bombei atomice ca atare era un act de tehnică și nu de știință. În al doilea rînd, chiar dacă ne raportăm la fenomenul fisiunii, care reprezintă procesul fizic al bombei atomice și care într-adevăr a fost obiect de știință, ne-am dat seama destul de repede, alături de marii specialiști ai problemelor, că temutul proces în lanț de distrugere a materiei pămîntului, o dată început într-un punct oarecare al său și continuînd pînă la lichidarea totală, nu este o realitate fizică și nu constituie obiect de previziune științifică. La puțini ani de la apariția bombei atomice și a acestei temeri, pe care a trezit-o în omenire, au apărut nenumărați scriitori de știință fantastică ce au inventat și mai inventează catastrofe chiar mai înspăimîntătoare decît acele ale bombei atomice, dar numai pe hîrtie și numai pentru a oferi o lectură emoționantă repausului de după amiază.

Nu de la știința noastră, – știința ca act organizat de cunoaștere – și nici de la legile naturii avem a ne teme de o distrugere catastrofală, ci doar de la megalomania ce poate la un moment dat să depășească marginile normalității și care ar vrea să profite de îngrozitoarele arme cu care tehnica a dotat cu generozitate unele state ale lumii.

– Depășind cazul limită, motivele alarmante nu dispar. Ele sînt dezvăluite de manifestări științifice ca : Manifestul „The Triple Revolution", 1964, Colocviul internațional „Știință și Sinteză" organizat de UNESCO, 1965, „Civilizația la răscruce" a colectivului științific condus de Radovan Richta, 1969, Rapoartele Clubului de la Roma, 1972–1974 și altele. În atmosfera creată de aceste manifestări vă invit să participați la dezbaterile deschise, spunîndu-ne : care sînt realizările civilizației ce constituie motive de îngrijorare pentru viitorul omenirii ?

– În legătură cu viitorul omenirii, pomeniți de diversele lucrări alarmante. Mă opresc asupra Raportului Meadows din 1972, care a trezit cel mai mare ecou, pentru că a și fost fructul unei lucrări de o deosebită valoare științifică. Acest raport pune omenirea în fața unei alternative dramatice căci, într-adevăr, dacă anumite lucruri nu se schimbă în exploatarea resurselor și poluarea mediului, viitorul omenirii stă sub semnul întrebării. Am reacționat și eu, ca alți foarte mulți, la tema generală a acestui raport, căci totuși el trebuie cercetat foarte adînc. În primul rînd, însuși caracterul universal acoperitor al întregii umanități, al acestui raport, este foarte discutabil, dată fiind diversitatea încă actuală a vieții umane pe planeta noastră, cu aspectele ei diferite de reproducere, de alimentație, de capacitate de producție, ca și de consum. În al doilea rînd, sîntem prea departe de a putea face un inventar cît de aproximativ al rezervelor de materii prime și energetice pe care le oferă planeta și chiar universul în măsura în care este accesibil și va deveni tot mai accesibil într-un viitor nu prea îndepărtat. În ceea ce privește capacitatea de producție a alimentelor, este și ea departe de a putea fi apreciată, în momentul de față, date fiind succesele zilnice ale unor deosebit de valoroase eforturi din diversele colțuri ale lumii. Privitor la poluare, avem de menționat că atît caracteristicile sale naturale, cît și capacitatea noastră de a o reduce pînă la un minim, peste care știm că nu se poate trece, sînt departe de a ne fi cunoscute.

Eu am socotit că problemele ridicate de Raportul Meadows trebuiesc atacate ținînd cont și de faptul că pînă și Clubul de la Roma a adus anul trecut (1974) un puternic corectiv în lucrările conferinței de la Tokio, unde s-au realizat binecunoscutele documente ce într-adevăr interesează viitorul omenirii. Această problemă abordată dintr-un punct de vedere strict științific, în spirit de modestie, propun științei o mai strînsă legătură cu realitățile existenței. Ideea pentru care depunem multe obiecții este că trebuie să ne raportăm la realitățile fiecărei țări, cu pămîntul și clima sa, cu populația și organizarea sa de stat, cu condițiile sale de vecinătate geografică și umană. Toate acestea trebuiesc surprinse într-un sistem unic pe care l-am numit **model demoeconomic,** pentru a caracteriza într-adevăr condițiile prezente și deschiderea spre viitor a fiecărui popor încadrat în statul său respectiv. În structura unui atare model sînt patru factori fundamentali : 1) Oamenii ca atare, cu viața lor individuală, familială, socială și economică, cu capacitățile lor de creație, în diversele domenii ale vieții. 2) Statul, care creează condițiile generale și juridice ale relațiilor umane de pe teritoriul său, asigurînd o anumită valabilitate și stabilitate acestor relații. 3) Natura, pe care o uită mai toți sistematizatorii acestor lucruri. 4) Lumea din afară, lumea celorlalte națiuni care și ea condiționează într-o mare măsură existența fiecărei țări și soluționarea problemelor ei.

Realizarea unor atari modele, corespunzătoare fiecărei țări, ar constitui o bază științifică pentru abordarea nu numai a problemelor prezentului, dar și cele ale viitorului omenirii, care privesc fiecare noțiune în parte și, de asemenea, pe toate împreună. Cu un astfel de aport, știința poate da un sprijin esențial și eficace tehnicii de conducere a societății umane.

– În fine', se impune să mă opresc și asupra omului în fața problemei responsabilității ce o are față de viitorul său. Cunoscînd că atitudinea lui deține un rol important în soluționarea problemelor destinului său, vă rog să faceți cîteva considerații asupra celei mai pertinente atitudini umane în soluționarea problemelor de viitor, prin care am putea întrezări însăși imaginea omului viitor.

– Înțelept nu poate fi orice om, dar el trebuie să caute totuși o apropiere de înțelepciune. Știința adevărată, în orice domeniu s-ar găsi, îi stă în ajutor. Drumurile cunoașterii sînt în orice caz la începuturile acestei înțelegeri generale pe care am putea clădi o societate în care tehnica să nu fie cu necesitate lux, în care arta să apropie pe oameni între ei și de ei înșiși, arhitectura, în special, să găsească în clădirea și organizarea orașelor viitorului mijlocul de a evita excesivele aglomerații, de a respecta persoana umană, iar în clădirea locuințelor de a gîndi funcțiunea fundamentală creatoare și păstrătoare a bunelor reguli ale vieții pe care o reprezintă adevărata familie. Dar pînă aici m-am referit la persoana umană. A venit momentul să punem problema morală a națiunilor ca atare. Coexistența lor stă încă în sfera unui empirism haotic, înlăuntrul căruia noțiunile de comună viețuire sînt doar deziderate, departe de acea existență, chiar dacă nu respectată, totdeauna conștientă, care leagă pe oameni, ca atare împreună. O tehnică a vieții inter-națiuni există, prin mijloacele de comunicație, prin armele cu care colaborează sau se amenință, prin maladiile cu caracter universal. Tehnica este încă un factor care ajută atît la despărțire cît și la apropiere.

Numai știința este aceeași, fără nici o umbră. Înțelepciunea națiunilor va găsi poate și în ea drumul **către luminile viitorului.**

Spiritul omului nou

al societății încît acesta să se plaseze în primele rînduri ale luptei pentru înfăptuirea progresului în toate domeniile vieții.

„Pentru a fi un adevărat comunist revoluționar trebuie să-ți însușești permanent tot ceea ce a creat mai bun omenirea în domeniul științei, al cunoașterii, să stăpînești la perfecție cunoștințele tehnice și științifice cele mai moderne, să poți acționa cu rezultate tot mai bune într-unul din sectoarele vieții economico-sociale, să fii participant activ la întreaga transformare revoluționară a societății".[2]

Ridicarea societății noastre pe o nouă treaptă a înaintării spre comunism situează în centrul activității ideologice și politico-educative a partidului imperativul formării și dezvoltării, în unitatea sa, a spiritului revoluționar al întregii noastre societăți astfel încît fiecare om să devină un militant conștient și activ pentru materializarea exemplară a Programului P.C.R.

O importanță de prim ordin o acordă partidul nostru cultivării spiritului revoluționar ca mod de gîndire și comportament social în rîndul tineretului patriei noastre. Toți factorii educaționali : organizațiile de partid, U.T.C., A.S.C., școala etc. urmăresc formarea tinerilor pentru muncă și viață, în spiritul tradițiilor de luptă pentru independență națională și libertate socială a poporului nostru, în spiritul tradițiilor revoluționare ale P.C.R., al dragostei față de patrie, națiune și popor, al frăției cu națiunile conlocuitoare, astfel încît să se situeze în primele rînduri ale luptei țării noastre pentru dezvoltarea materială și spirituală a României socialiste de azi.

[1] Congresul al XI-lea al P.C.R. Ed. pol. Buc. 1975, p. 707.
[2] Nicolae Ceaușescu : Cuvîntare la ședința festivă de deschidere a Congresului al X-lea al U.T.C., Conferinței a X-a a U.A.S.C.R. și a celei de-a III-a Conferințe Naționale a Organizației Pionierilor. Ed. pol. Buc., 1975, p. 22.

Ecou

VIVAT VESELIA, GIONI !

Am citit de multe ori în presă despre acele spectacole „telefonate", organizate de ARIA, despre acele „șușanele", cum li se mai spune, cu destinația de cele mai multe ori : Provincia ! De cîteva ori le am „savurat" și eu, pentru că pe lîngă poantele răsuflate și adeseori de prost gust, la care mă așteptam (etalate sub egida unui for profesional de artă), întîlneam de fiecare dată o muzică agreabilă, ori o stea de primă mărime.

E și cazul cu recentul spectacol „Vivat veselia" !, cu Marina Voica, Mihaela Păsărin, formația Savoy și . . . Gioni Dimitriu. Trecem peste faptul că spectacolul la care am asistat a durat (cu toate tragerile de păr ale lui Gioni) o oră și patruzeci de minute, și reamintim tovarășilor de la ARIA (ori de la ATM de data aceasta), că provincia o fi ea provincie, dar nu înghite chiar orice. Textele exersate de Gioni Dimitriu ating nu numai coțele dilentantismului, ci și pe acelea ale unui gust îndoielnic, repudiat de orice fel de public, chiar dacă uneori aplauzele îi dau brînci spre improvizații și poante decolitate. Iată o monstră a veseliei șugubețe pentru care nu strigăm Vivat ! : „încrucișează papagalul cu oaia, ca să recite Miorița" !

Vivat veselia, Gioni, dar nu oricum !

M-a încercat un sentiment de jenă văzînd-o pe Marina Voica, o autentică stea în muzica ușoară românească, inclusă în acest spectacol expediat și umbrit de un text umoristic submediocru. Stele, realmente, mi s-au părut a fi și componenții formației vocal-instrumentale Savoy, chiar și Mihaela Păsărin, dar, parafrazînd un procedeu din spectacol, aș spune că ajunge un Gioni Dimitriu la un car de . . . stele !

CASSIUS

PROGRESUL PENTRU TOȚI

Înființat în septembrie 1975, la Paris, „Institutul pentru problemele unei noi ordini economice" și-a continuat dezbaterile sesiunii inaugurale din capitala Franței la București – oraș – simbol al noului curs al vieții internaționale, evidențiind contribuția majoră a tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU la definirea conceptuală și indicarea modalităților concrete pentru instaurarea noii ordini, omagiind poziția fermă și aportul constructiv al României în această acțiune de anvergură istorică. Remarcînd concepția novatoare a președintelui român, puternicul ecou pozitiv, numeroasele aprecieri și larga audiență de care se bucură opera și acțiunea tovarășului Nicolae Ceaușescu – pregnantă expresie a dezideratului fundamental al actualului moment politic –, președintele Institutului Dr. Arturo Frondizi sublinia : **„România s-a adresat lumii în termeni noi cu o concepție originală, orientată spre înfăptuirea unui nou echilibru mondial întemeiat pe justiție și respect reciproc".**

Vocația internaționalistă a României socialiste dobîndește astfel, prin elocvența faptelor, o nouă și strălucită confirmare, numele președintelui Nicolae Ceaușescu fiind intim asociat amplelor dezbateri inițiate pe plan mondial asupra acestei probleme cardinale, răspunzînd speranțelor tuturor popoarelor lumii, asanării climatului politic și lichidării subdezvoltării – flagrant anacronism al contemporaneității.

Subiect dominant al dialogului internațional, temă a numeroase reuniuni, colocvii sau seminarii aflată în dezbaterea organismelor internaționale și a unor cercuri largi ale opiniei publice, statornicirea unei noi ordini mondiale preocupă cu deosebire țările în curs de dezvoltare angajate consecvent în edificarea unei noi hărți a civilizației, întronînd printr-un vast proces înnoitor o nouă ordine care **„va corija inegalitățile și va rectifica injustițiile actuale".** În acest sens, Declarația Conferinței miniștrilor afacerilor externe ai țărilor nealiniate (Lima, 25–30 august 1975) – pentru a ne limita doar la acest exemplu – se pronunță fără echivoc : **„actualul sistem de cooperare economică internațională, stabilit într-un context de dominație imperialistă mondială, trebuie să fie restructurat".**

Ordinea existentă – avînd ca însușiri „structurale", potrivit aprecierilor lui Johan Galtung „exploatarea, penetrarea, fragmentarea și marginalizarea" – s-a dovedit incapabilă de a satisface cerințele marii majorități a popoarelor, fiind imperios necesară o „schimbare structurală fundamentală". Țările „lumii a treia" – considerate o „mare tăcută a istoriei" sau circumscrise rolului de „sat mondial" – vădesc în ultimii ani un remarcabil potențial revoluționar, devenind, alături de forțele socialismului, autentice protagoniste ale istoriei, înscriind în pragul acestui ultim sfert de secol **necesitatea depășirii stării de subdezvoltare și insecuritate, a eradicării mecanismelor anacronice din practica relațiilor interstatale ca un deziderat vital al însuși progresului umanității.** Restructurarea ordinii internaționale, departe de a constitui un deziderat subiectiv al unor state sau personalități politice exprimă **o necesitate obiectivă,** implicînd o strategie mondială pe terment lung prin realizarea convergenței de interese și a unității de acțiune a forțelor socialismului și mișcărilor revoluționar-naționale din țările în curs de dezvoltare, marcînd trecerea de la retorism și declarații de intenții la soluții reale și acțiuni concrete.

CARACTERISTICA FUNDAMENTALĂ A SITUAȚIEI ACTUALE ESTE INEGALITATEA ; din punct de vedere al cantităților totale disponibile și al mediilor mondiale omenirea își vede teoretic nevoile asigurate – scria Mircea Malița –, dar atît producția cît și consumul sînt **inegal distribuite.**

Necesitate larg recunoscută, reducerea și eliminarea decalajelor dintre țările industriale și cele subdezvoltate reprezintă o condiție esențială pentru întărirea păcii și securității în lume, impunîndu-se acțiuni urgente și concertate, amplificarea eforturilor proprii și lărgirea conlucrării internaționale pe baze noi, echitabile. Înscrierea pe traiectoria progresului devine cu putință doar prin **„realizarea mutației industriale"** a țărilor în curs de dezvoltare, Declarația de la Lima prevăzînd că la finele secolului ponderea lor în producția mondială va „urca" la 25%. Trezite din „somnul subdezvoltării", conștientizînd incompatibilitatea dintre nevoile lor reale și modelul capitalist de dezvoltare, națiunile sărace ale lumii – expimîndu-și voința de cooperare și amplificîndu-și eforturile pentru corijarea actualelor disproporții – militează pentru deteriorarea structurilor de dominație, de centralizarea sistemului mondial și afirmarea ireversibilă a dreptului fiecărui popor de a fi stăpîn unic al destinelor sale. Efortul popoarelor latino-americane este pilduitor în acest sens ; deși independente – unele – încă din secolul trecut, națiunile acestui „continent al speranțelor" prezintă – potrivit aprecierilor cunoscutului economist Gunnar Myrdal – trăsături tipice subdezvoltării, marea majoritate a țărilor de pe continent realizînd în 1972 un produs național brut pe locuitor sub 700 dolari. Recenta constituire a S.E.L.A. – organism al țărilor latino-americane și caraibiene – nu urmărește substituirea celorlalte organisme regionale existente ci – înviderînd importanța unității și în perspectiva amplificării colaborării regionale – vizează elaborarea unor programe concrete de cooperare, respectînd atributele naționale și principiile fundamentale ale dreptului internațional. Subliniind primordialitatea și rolul decisiv al factorului intern, ecuația dezvoltării nu estompează importanța relațiilor de colaborare economică și tehnico-științifică, cooperarea și sprijinul internațional potențînd eforturile fiecărui popor pentru propășirea sa economico-socială ; mai mult chiar, amplificarea și diversificarea raporturilor de cooperare, angajarea activă în diviziunea internațională a muncii, participarea eficientă la circuitul economic mondial reprezintă o cerință obligatorie pentru dezvoltarea fiecărei economii naționale, înțelegerea justă a raportului dintre factorii interni și externi ai dezvoltării și a binomului INDEPENDENȚĂ-INTERDEPENDENȚĂ înscriind ca deziderat fundamental abolirea vechilor relații de inechitate și aservire sau a utilizării forței ca mijloc de „reglementare" a disputelor internaționale. Apare evident că în efortul de consolidare a independenței și suveranității edificarea unor puternice economii naționale constituie condiția sine qua non ; observînd realele și inerentele dificultăți ale acestui proces (indeosebi în actualul context economic) nu puțini teoreticieni din Occident proclamă incapacitatea statului național de a le soluționa. Potrivit unor aprecieri de circulație, în 1985, aproximativ 300 de mari societăți transnaționale vor controla 3/4 din producția lumii capitaliste, instaurarea și ferma respectare a unui cod de conduită în relațiile economice internaționale devenind de necesitate stringentă pentru țările mici și mijlocii ale lumii ; firește, **interdependența acționează ca una din legile relațiilor internaționale contemporane** dar accentuarea ei nu trebuie să conducă la o diminuare a independenței fiecărui stat, prejudiciind interesele sale legitime.

Adoptarea la 24 octombrie 1970 a strategiei internaționale a dezvoltării pentru cel de al doilea deceniu (1971–1980) implică măsuri convergente ale țărilor dezvoltate și ale celor în curs de dezvoltare vizînd reducerea și eliminarea decalajelor ; dar cheltuielile pentru înarmare – atingînd în 1975 o sumă fabuloasă, estimată la 300 miliarde dolari – depășesc de peste 30 de ori volumul ajutorului acordat țărilor în curs de dezvoltare iar resursele financiare ale O.N.U. echivalează costul a 36 ore de cheltuieli militare !

Indivizibilitatea lumii contemporane și interdependența planetară crescîndă reclamă conjugarea eforturilor tuturor statelor în examinarea și soluționarea marilor probleme ale umanității. **„Noi recunoaștem rolul și răspunderea marilor puteri – declara tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU. Dar în același timp, trebuie să spunem că nici o problemă nu se poate rezolva numai de către aceste state. Numai în măsura în care la soluționarea problemelor internaționale își aduc contribuția toate statele, deci și cele mici și mijlocii, se poate ajunge la o pace durabilă, la cooperare și destindere".**

La trei decenii de la „nașterea" juridică a celui mai înalt for al epocii noastre (perioadă în care numai în Adunarea Generală a O.N.U. sau adoptat 3.360 de rezoluții), transformarea O.N.U. într-un instrument eficient al apărării păcii și securității, al promovării progresului economic și social al tuturor reclamă democratizarea activității O.N.U. și modificarea Cartei Organizației, în conformitate cu marile transformări survenite pe harta politică a lumii. **„Este în interesul tuturor popoarelor și, în primul rînd, al popoarelor mici și mijlocii ca această organizație să fie cît mai viabilă"** – sublinia secretarul general al Partidului Comunist Român, militînd pentru creșterea rolului O.N.U. în viața internațională și a amplificării eficienței rezoluțiilor sale. Înlocuirea vechilor structuri economice favorabile perpetuării inechităților și a profiturilor unilaterale, instaurarea progresivă a unor noi relații interstatale, reașezarea raporturilor dintre state și grupări de state, trecerea de la confruntare la cooperare multiformă revendică imperativ fixarea conținutului juridic al noii ordini mondiale, dreptul internațional angajînd toate statele și constituind premisa edificării noii ordini economice și politice în lume. Instaurarea și respectarea unui ansamblu coerent de norme și principii imperative va asigura îmbinarea armonioasă a intereselor naționale cu cele generale, vizînd suprimarea unor privilegii economice, politice sau militare, favorizînd progresul umanității în ansamblu.

Inițiativele și exemplul României sînt remarcabile în acest sens ; realizînd o legătură organică, permanentă cu marile probleme ale umanității, semnificația demersului românesc în practica diplomației internaționale conjugă afirmarea consecventă a noilor principii de relații cu acțiunea neobosită pentru transpunerea lor în viață. Aflîndu-și sorgintea în tradițiile spirituale ale poporului, doctrina politică a României socialiste răspunde aspirațiilor și năzuințelor fundamentale ale întregii omeniri, dobîndind o poziție prestigioasă și o puternică individualitate, exprimînd adeziunea fermă, militantă și constructivă la cauza universală a făuririi unei lumi mai bune și mai drepte.

ADRIAN DINU RACHIERU

Documentar

Statisticile internaționale relevă cu pregnanță fenomenul de polarizare. ● Un număr restrins de state hiper-dezvoltate consumă : 9/10 din aprovizionarea totală a lumii cu materiale neferoase, 4/5 din petrolul și cauciucul natural, 1/2 din bumbacul, uleiul vegetal și zahărul produs. Cîtă vreme grupul țărilor în curs de dezvoltare, reprezentînd 70% din populația globului realizează doar 30% din venitul mondial. ● Potrivit datelor pentru 1972 (din „World Bank Atlas") produsul total pe glob se cifra la 3.500 miliarde dolari, iar produsul pe cap de locuitor atingea 1.000 dolari ; aceasta în timp ce, se ridică la peste 5.000 dolari în S.U.A., fără să depășească 50 dolari în Ruanda. ● Așa-zisa „lume a patra", cuprinzînd cca. 40 de țări (deținînd peste un sfert din populația globului) realizează venituri inferioare nivelului de 200 dolari pe locuitor – considerat ca prag inferior al subdezvoltării. ● Țările dezvoltate dețin 93% din producția industrială a lumii în timp ce 2,7 miliarde de oameni nu realizează decît 6,9%, continentului negru (cu o suprafață de 30,3 milioane km² și o populație de 350 milioane) revenindu-i o pondere sub 0,6%. ● Cele aproximativ 100 de țări în curs de dezvoltare dețin doar 9% din consumul mondial de energie ; după primul deceniu al dezvoltării ponderea lor în producția mondială a „urcat" nesemnificativ de la 6,7% (1960) la 6,9% (1972) în timp ce prezența lor în exporturile mondiale a regresat, reprezentînd actualmente doar 18% față de 21,4% (avînd ca termeni de referință aceeași ani).

FRANCISC FERCH : „Răzvrătiții"

Mapamond

DIN INSEMNĂRILE UNUI PSIHIATRU-HIPNOTIZOR

(V)

(Din cartea „Eu și noi" de V. Levi.)

Lavater știa, bineînțeles, că fiziognomia, ca izvor de date practic importante despre om, era apreciată încă din antichitate. Astfel, cunoscutul fiziognomist Zopir, același care i-a pus în evidență lui Socrate viciile, și, spre marea lui surpriză filozoful, i le-a și confirmat prin viu grai, – era convins că urechile mari sînt semnul unei minți rafinate. Pliniu cel Bătrîn, afirma că acesta nu e decît semnul prostiei, dar că posesorul unor asemenea urechi va trăi pînă la adînci bătrînețe.

Însuși lui Cezar era considerat un fiziognomist de excepție. Cînd i-a fost lăudat Cassius, viitorul său ucigaș, el remarcă : „Pe cei mai împliniți aș vrea să-i văd în suită / Cu părul lins, al căror somn e ca de piatră / Dar Cassius e slăbănog, lumină rece poartă în priviri / Prea mult gîndește, devine astfel de temut" (W. Shakespeare).

Oare știa imperatorul că prin bănuielile sale anticipa una din cele mai strălucitoare și controversate concepții ale psihiatriei secolului XX ?

Alegînd soldați pentru legiunile sale el se interesa dacă ei roșesc sau îngălbenesc în clipa primejdiei : pe cei care îngălbeneau nu-i lua.

Albert von Bolshtedt, cunoscutul scolastic și alchimist din Evul Mediu, supranumit „cel Mare" a lăsat în urma lui, pe lîngă multe alte descoperiri și „știința cum să se recunoască oamenii", unde se află și asemenea sfaturi : „Cei care au păr creț, în același timp puțin deasupra frunții, sînt proști, mai degrabă înclinați către rele, dar au capacități deosebite pentru muzică". Despre frunte : „Cel care are o frunte groasă și obrajii umflați, e viteaz, mîndru, furios și cu vederi înguste". Despre nas : „Nas lung și subțire semnifică curaj, dar un om mereu pus pe hartă, unul care se schimbă așa cum bate vîntul" etc., etc. . . .

Citind toate acestea cu atenție și privind cu luare aminte diverse fotografii, mai începi să crezi ! Oricîtă critică s-ar fi adus lui Lavater, popularitatea concepției sale creștea pe zi ce trecea. Cel mai aspru critic al lui era Lichtenberg, fizician, filozof, eseist, unul din cei mai dotați oameni din acea epocă. Materialist convins, el scrie o adevărată disertație prin care desființează fiziognomia. Teza „aparențele înșală" și-a găsit în ea o rezolvare fără precedent. Lavater e învinuit că vede în nasurile scriitorilor mai mult decît în operele lor. Mai departe. Dacă s-ar urma teoriile sale, atunci pe criminali ar trebui să-i spînzure înainte de a fi săvîrșit crima.

Pastorul a răspuns dîrz și împăciuitor, a ales calea polemicii celei mai uzitate : a te pune de acord cu argumentele oponentului. Da, aparențele înșeală, dar tocmai în aceasta constă emoționanta delicatețe a obiectului și aceasta pretinde un simț „divin" pentru a se putea pătrunde în profunzimile sufletului omenesc închis cu atîtea sigilii.

Adepții lui Lavater îl zeificau pur și simplu considerîndu-l capabil de a privi și în viitor. Contele Cagliostro, cel mai mare șarlatan al Europei, se temea de el. Poate vedea în el un concurent, dar poate se temea să nu fie demascat. Avea o fiziognomie total barbară. Lavater căuta un prilej să se întîlnească, dar Cagliostro îl evita : „Dacă din noi doi dumneavoastră sînteți mai instruit, atunci eu nu vă pot folosi la nimic, dar dacă sînt eu mai instruit, atunci dumneavoastră îmi sînteți inutil". Lavater nu s-a supărat și i-a scris lui Cagliostro o scrisoare prin care îl ruga să-l lămurească, măcar prin scris, prin ce mijloace a dobîndit cunoștințele sale. Răspunsul a fost scurt : „În herbis, in verbis, in lapidibus" – adagiu cunoscut. („În iarbă, în cuvinte, în piatră"). Lavater însă triumfă pînă la sfîrșitul vieții.

Doar un singur om, după moartea lui Lavater, era cît pe-aci să-i umbrească numele. El se numea Franz Gáll. El observă că doi colegi de-ai lui de școală, care se remarcau printr-o memorie prodigioasă și rapidă, aveau ochi bulbucați. Terminînd facultatea de medicină, el începe să se ocupe foarte serios de studierea creierului. E prima dată, cînd acest organ se împarte în trei etaje fundamentale : inferior – creierul prelungit, organul proceselor vitale ; mijlociu – stratul de sub scoarță, organul înclinațiilor și pasiunilor, organul proprietăților intelectuale, sufletului, și, superior – scoarța creierului.

(VA URMA)

COLEGIUL DE REDACȚIE :
ION ARIEȘANU (redactor șef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRAGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3–33–90, 3–33–76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

Proletari din toate țările uniți-vă !

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVII ● 20 februarie 1976 ● Nr. 7 (417) 8 pagini 1 leu

ZBORUL

Acestui popor i-a fost hărăzit un poet ce și-a desfășurat versul peste lume și lumea l-a recunoscut pe Eminescu. Acest popor a avut un compozitor care și-a murmurat cîntecul peste lume și lumea l-a recunoscut pe Enescu. Acest popor a născut un tăietor în piatră și în lemn, ce și-a arătat în lumină păsările sale măiastre gata de zbor și lumea l-a recunoscut pe Brâncuși.

De o sută de ani incoace, din acel februarie al anului 1876, cînd, într-un sat românesc, se ivea vlăstarul hărăzit de ursitoare să devină unul din marii sculptori ai lumii, cu fiecare zi, cu fiecare ceas, ființa lui a fost cutreierată de dorința zborului, de esența lui, ruptă din cosmosul stelar.

Esențializînd formele într-o expresie de o concentrare maximă, imbibîndu-și dalta de ecouri străvechi, peste care a coborît cea mai elevată formă modernă, Constantin Brâncuși, coborîtor din Hobița românească, a arătat lumii valoarea unui suflet robust și genial de țărani. Plecat anonim de pe aceste plaiuri carpatine, îmbogățit prin spiritul unui secol nervos, el și-a înălțat în spațiul artei universale nu numai păsările sale strălucitoare, gata de zborul visat, ci însuși elanul gînditor al unui neam ce, prin sculptura sa, a dat mîna cu eternitatea.

ION ARIEȘANU

MIRACOLUL

Imaginea pămîntului

Pămîntul, așa cum îl știm – o sferă cu uscatul și apa învelite în cămașa aerului, o sferă cu lumină și umbră – ne va împinge mereu cu gîndul spre primordialitatea elementelor lui, dincolo de care, de abia, vom medita către galaxii ori către centrul materiei. Apă, aer, pămînt, între care, după legi știute, se ițefuiesc ființe, luptînd împotriva inerției, spre perfecțiune. Trebuie să vezi peștii, zburînd prin mediul dens al apei, împotriva rigidității vertebrelor lor ; foca și pinguinii, căznindu-se să-și mute trupurile, simplificate în atîtea generații de adaptare, spre hrană ; păsările, șlefuite răbdător de aer ca să-l poată parcurge ; bobul de grîu învățat de pămînt să ia forma esențială a ovoidului pentru zborul său scurt, gravitațional, al germinației. Trebuie să le vezi toate acestea și să le înțelegi simplitatea ca pe o chintesență a devenirii, pentru ca, apoi, de abia, să înțelegi de ce, deasupra stratului cu urme de istorie, omul și-a întins săgețile minții lui către toate densitățile apei, pămîntului și aerului, ca să le străbată. La capătul acestui drum omul, va fi împărțit lumea, după o primă meditație, în posibil și imposibil și va fi început cu imposibilul, șlefuind partea de sensibil din el care-l putea rupe de legile primordialului. A păstrat în el simțul pămîntului, ca pe o certitudine unică, și a cutreierat marea în peștii lui de lemn. A păstrat în el simțul posibilului și a planat greoi deasupra cîmpului, în interiorul păsărilor lui de lemn. Dar, înainte de toate, a inventat forma animalului fantastic : roata, prin care avea să-și afle făgașul drumului său în trupul imposibilului.

La celălalt capăt, un om, care împlinește o sută de ani din nemurire, Brâncuși, a inventariat pentru noi, cei de acum și de mîine, imaginea pămîntului, cu legile lui primordiale, fără de care n-am putea exista, pentru a ne aduce aminte mereu de lecțiile pe care, pînă la om, le-a parcurs spre perfecțiune natura. O trudă de gigant, venită să închidă un ciclu al înțelegerii umane și să deschidă un al doilea ciclu, al minții, către alte animale de fantastic, prin care omul să-și deschidă porțile spre univers.

Brâncuși n-a fost un sculptor ci o sumă de înțelepciuni tăcute, pentru care verbele trebuiau ținute în frîul infinitivului, o viață, atît. O viață trăită pe vremea cînd trei eroi : Vuia, Vlaicu și Coandă, veniți cu neastîmpăr de genii din aceeași parte de lume, loveau în porțile cerului imposibilul și deveneau ei înșiși începutul erei desprinderii de pămînt și a înălțării spre spațiu. Brâncuși a strîns între înțelepciunile lui și lumea năzuințelor celor de pînă la el, cu același simț al pămîntului, fără de care nu s-ar putea concepe zborul, și le-a lăsat pe mîna unui sculptor, Brâncuși, să le ridice cîte o statuie. Dar înțeleptul n-a fost mulțumit de truda celuilalt și, iată, pentru fiecare pasăre și pentru fiecare bob de grîu și pentru fiecare tăcere, sculptorul a trebuit să ridice stoluri, cîmpuri, mese, semne mereu mai strînse în simplitatea formei lor, spre explicarea adevărului.

Apoi, înțeleptul s-a retras. În urma lui, sculptorul Brâncuși a rămas să mai așeze o piatră de nemurire pe locul gîndurilor sale și, în jur, suma formelor care compunea imaginea pămîntului pînă la el, așa cum a simțit-o pentru toți semenii lui, un român, deprins din jocul primordial al elementelor cu universul.

PAUL EUGEN BANCIU

Brâncuși, azi

Valoarea operei de artă nu poate fi definită, ci, uneori, doar descrisă, ca orice concept de maximă generalitate. Un alt concept, la fel de insolubil în propoziții este și acela de geniu, și aceasta în ciuda întîmplării prin care se afirmă în lume. Brâncuși confirmă cele două ipostaze ale minții, dar realitatea și forța sa nu pot fi îmblînzite, dominate și modelate sentimental decît azvîrlindu-l în afara timpului, în mitologie. Îndepărtîndu-l de noi, de prezent, îl situăm cosmic, printr-un gest al mîinii, acolo e Sudul, acolo e zodia secolului. Brâncuși. Iritare patetică sau act de pietate morală-inocentul gest de alungare a acestei visări cu pleoapele deschise este urmat de o tăinuită ardoare de a-l putea însoți în zările mitului : orice artist crede nestrămutat în unicitatea operei de artă, dar își dorește nestins repetarea, prin sine, a unui anume destin. Brâncuși se adresează lumii întregi ; orice cuvînt spus despre el este un ecou, îndîrjit sau boreal, răsfrînt într-o piatră care e cioplită sau într-o voință de a da formă, în timpul sculpturii. Brâncuși se adresează lumii întregi. Chemat printre faptele contemporane ale sculptorilor, el spune : opera nu este, prin propria sa existență, condiția unei rostiri universale. Este necesar și ochiul în care să sclipească la timp înțelesul său.

GEORGE APOSTU

Sîntem familiarizați cu opera sa, o iubim, o comentăm cu mîndrie, o difuzăm pe toate căile și sub toate pretextele etc., etc.

Pentru mine, ca artist, importantă e conduita existenței sale ; consecvența muncii neîntrerupte ; respectul pe care și l-a acordat singur, muncii sale și lui însuși. Atît pot spune. În rest, dacă aș mai adăuga ceva, aș face exact ce am zis în primele propoziții.

CONSTANTIN LUCACI

1. Brâncuși a învins gravitația.

2. Brâncuși a pornit de la formele tradiției și a ajuns la tradiția formelor de reprezentare a spiritualității unui popor și aceasta, sublimînd formele.

3. Brâncuși a părăsit formula clasică a modelajului suprafeței, purificînd Forma pînă la esențial, făcînd legătura – peste milenii – cu Vechiul Egipt.

4. Brâncuși a avut curajul să-și urmeze credința și să și-o exprime ; să fie consecvent, fără teama de repetare, căutînd semnificația.

5. Brâncuși nu poate avea urmași. El a deschis un drum pe care l-a parcurs pînă la capăt, singur. Socotesc că marile drumuri ale artei nu pot fi parcurse decît de cei care le deschid.

MIHAI BUCULEI

Gîndindu-te la Brâncuși, ai uneori părerea că a fost „trimis" pe pămînt să rezolve problema formelor. Nu întîmplător, itinerarul lui începe cu Hobița. Și nu la stîlpii, mesele și morile Hobiței mă gîndesc. Prefer să-mi imaginez că acolo, odată, acum un milion de ani, razele soarelui au căzut sub un anumit unghi. Universalitatea lui s-a plăsmuit cu rîvnă și trudă sub impulsul acelui semn astral. Brâncuși a arătat omenirii un mod perfect de a rezolva forma. Mai sînt și alte moduri perfecte de a reprezenta forma ; numai că trebuie să credem cu rîvnă și trudă aceasta.

PAUL VASILESCU

Evoluția lui Brâncuși urmează, într-un fel, evoluția artei de-a lungul secolelor. Le parcurge cu înțelegere, demonstrînd – spunem noi azi – capacitatea sa de înțelegere a formei. Capacitate genială. În orice a făcut, el a plecat de la realitate. Ultimele sale creații sînt **SINTEZE ALE REALITĂȚII.** Iată ce rămîne să înțelegem după ce ne minunăm de mijloacele sale artistice și de concepția sa.

HORIA FLĂMÂNDU

Mă intimidează ceea ce cred eu despre Brâncuși. Nu are rost să insist asupra bucuriei de a fi compatriotul **Lui,** de a ști că românii l-au dat lumii pe El. El este un bun al tuturor și în apropierea fiecăruia, încît te simți în vecinătatea imediată a irepetabilului. El este o experiență pe care am dobîndit-o pe cea mai ușoară cale, adică fără să mai fie nevoie de a trăi zbuciumul efortului, este o experiență care, paradoxal, începe să-ți aparțină și te așează pe negîndite în punctul final al drumului său. Dar este o experiență care nu mai poate rodi niciodată în același fel...

Ar trebui să se spună mai puține vorbe despre Brâncuși. Să nu fiu înțeles greșit : n-aș dori să se vorbească mai puțin despre el, departe de mine acest gînd, dar se spun prea multe vorbe... După ce le-ai citit sau auzit, simți fluturînd ușurătatea în jurul Lui și atunci preferi să rămîi doar în fața operei sale... E ca și cum ai dori să vezi un anume film, de unul singur, într-o mare sală.

CRISTIAN BREAZU

Pentru mine, Brâncuși înseamnă echilibrul desăvîrșit și etern al țăranului român. Asta îmi pare a fi una din ideile care străbat pînă la mine din opera sa. O idee care, pînă azi, a fost cioplită numai o singură dată și într-o formă unică. Ideea și forma avînd același timp cu veșnicia. Tenace și răbdător, Brâncuși a cioplit mai mult decît niște opere, căci toată lucrarea sa se ridică senină în vînzoleala artei europene ca un templu al cugetării. Cred în Brâncuși așa cum cred în universalitatea spiritului românesc.

NICĂPETRE

Nu-l iubesc pe tata numai pentru că are umerii lați, brațele puternice ; pentru că mă ia pe genunchi și-i pot simți zvîcnirea sîngelui și-i pot auzi respirația ; și nici numai pentru că lin-

(Continuare în pag. 2-a)

PATRIA — CEA MAI ÎNALTĂ DINTRE CÎNTĂRI

În care floarea de măr viețuiește
Cu lumina adusă din roua muntelui ;
Patrie, lîngă această preacurată gură de rai,
Cineva dislocă elementele,
Iarba parcă s-ar electriza cu polen,
Prietenul meu tînăr citește semnele viitorului :
„Va fi grîu și senin... Va fi grîu și senin"...
Și iată că petalele se desfac una cîte una –
Păduri întregi de petale – sub corola înmiresmată a patriei –
Cu degetele ei urmărește
Literele nemișcate cuvintele,
Avînd de înălțat dintre cîntări pe cea mai înaltă.

GABRIEL STĂNESCU

Brâncuşi, azi

(Urmare din pag. 1)

gă pieptul lui mă simt apărat sau pentru că îi aud glasul şi vorbele lui mă învaţă cum să fiu drept şi să umblu pe picioarele mele ca un bărbat. Îl iubesc pe tata pentru timpul cînd păşeam alături de el, către încolo sau încoace. Alături de Brâncuşi, am înţeles încotro. Brâncuşi îmi deschide o poartă, mă îngăduie si mă îndeamnă către nesfîrşit.

VICTOR GAGA

Din harnica trudă a mîinilor sale, Brâncuşi a dat lumii bucuria sculpturii adevărate, iar nouă, românilor, ţăria valorilor noastre. Din adîncuri de istorie, Brâncuşi a ridicat în conştiinţa contemporaneităţii coloana demnităţii neamului românesc, deschizind celor buni o poartă a dragostei şi omeniei. Cu simplitate şi statornicie, a cizelat piatra în forme pure, dezvăluind lumii bucuria şi tăcuta durere din jurul mesei străbune. Însingurat printre ai săi şi înstrăinat în lumea largă, el ascultă necontenit chemarea sîngelui părinţilor săi, întorcîndu-se mereu la obîrşii.

Preţuindu-l pe Brâncuşi, am deprins mai adînc credinţa tradiţiei neamului românesc, iar exemplul său unic îmi este preţios imbold spre sinceritate şi temeinicie.

GRIGORE MINEA

Îmi vine greu să mă gîndesc la Brâncuşi fără să încerc o paralelă între el şi Paciurea ; şi unul şi altul sînt pentru mine repere de credinţă profesională şi artistică. Primul, pentru forţa şi curajul cu care s-a aruncat în arena artistică europeană, învingînd taurul, puternicul taur roz al dulcei burghezii, pentru ca apoi să stabilească, prin decizie de suveran, jaloanele unei arte care să slujească gîndirea şi spiritul secolului XX. A mişcat sensuri, a născut altele, a fost un răscolitor de idei şi forme ; forme spiritualizate, pe care a ştiut să le descopere cu înţelegerea şi priceperea omului care cunoaşte la fel de bine şi viaţa şi meseria. Rămînînd în ţară, Paciurea s-a luptat cu aceleaşi amorfe şi închistate mentalităţi, însă de data aceasta, sufocante. Reuşeşte să învingă, dar cu ce preţ ! Paradoxal, amîndoi artiştii se conjugă perfect. Amîndoi sînt pentru mine stîlpi ai aceleiaşi porţi deschise spre spiritualitate şi omenire.

JECZA PETRU

Chiar întîlnirea mea cu Brâncuşi, fiind aceeaşi cu a celorlalţi colegi de generaţie e încărcată de semnificaţie. În 1957, cînd eram în ultima clasă a liceului de arte, i-am aflat moartea. Cu opera sa m-am întîlnit ciudat, cu o sete nestăvilită de a o vedea în cărţi, căci atunci Brâncuşi nu ne era atît de aproape. M-am apropiat de el ca de un fruct oprit, atunci, chiar cu riscul păcatului. Pînă la urmă, s-a dovedit că acel paradis al operei sale îmi va fi hărăzit şi mie şi tuturor. Atunci l-am înţeles pe îndelete, cumpătat şi cugetat. Uimitoare pentru mine era intenţia lui de a ajunge la perfecţiune, la sinteză, reluînd de nenumărate ori fiecare idee. La fel de fascinantă era şi tentaţia de a cuceri aproape imposibilul în comunicarea unei idei pure, despuiată de artificiu. Dar cel mai uluitor e modul în care a reuşit să facă din particular general şi din naţional universal. Dacă aş putea învăţa această mare lecţie de la el, aş cîştiga cel mai preţios lucru al unui sculptor.

Anchetă realizată de
PAUL CORNEL CHITIC

Marginalii

BRÂNCUŞI

Românul vizitator al muzeului artei moderne de la Paris, după ce şi-a trecut privirile peste cîteva dintre pînzele care au surprins atît de mult, înainte de a fi fost asumate de sensibilitatea epocii noastre, şi după ce a dat ocol unor sculpturi la fel de inovatoare, păşind în atelierul lui Brâncuşi, refăcut aşa cum a existat decenii de-a rîndul într-o fundătură ştiută astăzi de toţi cunoscătorii artei, se simte, cum e şi firesc, mîndru şi răsplătit. Însă, mai mult decît prilej de satisfacţie pentru noi, prezenţa lui acolo mărturiseşte despre înţelegerea unui adevăr evident. Conservatorii muzeului şi-au dat seama că sculpturile lui Brâncuşi nu puteau sta alături de altele. Nu neapărat pentru că el ar fi fost mai mare decît Pevsner ori decît Arp, cît pentru că, în acest veac de explozie artistică a originalităţii individuale, Brâncuşi, şi el atît de original, este înainte de toate purtătorul unei spiritualităţi cu rădăcini mult mai adînci.

În timp ce atîţia artişti au venit din toate zările ca să creeze un fenomen francez, şcoala de la Paris, Brâncuşi a dus cu sine un întreg orizont, încît atelierul lui, mai mult decît orice ambasadă, şi-a cîştigat drept de extrateritorialitate. Atelierul lui s-a aflat într-o fundătură pentru că era un loc prin faţa căruia nu se putea trece ca pe dinaintea altuia în orice direcţie. Un loc de sine stătător. Un loc — o lume. Şi s-a aflat într-o fundătură pentru că orice încercare de a-l imita devenea un impas.

Brâncuşi nu poate fi imitat, nici măcar de către români, el nu poate fi decît continuat, îndeosebi de români. Aceasta nu este doar o afirmaţie, ci una dintre lecţiile de piatră pe care le-a dat. Căci ce poate fi mai semnificativ decît faptul că o spiritualitate străveche şi-a găsit forma plenară printr-un gest inovator ? Expresie a unui pămînt originar şi fondator al unui univers modern, iată o alianţă unică, poate irepetabilă, dar cît de grăitoare despre resursele culturii în care s-a ivit.

Lumea lui Brâncuşi i-a preexistat, dar el şi-a dobîndit dreptul şi ţăria de a o ipostazia în ziua cînd a spus că nu poate creşte în umbra nimănui. Retrasă de sub umbră, opera lui a devenit o evidenţă solară. Tocmai de aceea n-ar trebui, nici măcar din recunoştinţă, să-i semănăm imaginea, contrafăcută, în toată ţara, din loc în loc. Elementele artei sale se aflau pretutindeni în satul oltenesc şi în gîndirea românească, încă înaintea lui, iar meritul său a fost de a le fi strîns într-un spaţiu definitiv. Aşa cum atelierul lui Brâncuşi a cuprins tot ce ne reprezintă, poate şi Tîrgu-Jiul să fie casa lui vastă, spre care ne întoarcem, unde încăpem şi ne regăsim toţi

LIVIUS CIOCÂRLIE

Anonimatul lui Brâncuşi

Ceea ce atrage atenţia trecătorului, atunci cînd se află în perimetrul ritual al monumentelor sculpturale brâncuşiene (Coloana, Masa tăcerii, Poarta sărutului) este dubla integrare a acestora : naturală şi culturală, în spaţiul geografic şi spiritual românesc. Aceste ansambluri artistice fiinţează între eternitate nu ca nişte adăugiri arbitrare menite să investească cu sens un tărîm neutru, ci, prin armonia lor internă, apar drept prelungiri firesti ale unei viziuni cosmotice asupra universului, exprimate nu prin barocul detaliilor ci prin vigoarea categorialului. O asemenea caracteristică structurală marchează fuziunea organică dintre arta lui Brâncuşi şi fondul ideatic al culturii folclorice. Fascinanta călătorie a sculptorului român spre esenţialitate continuă căutările milenare ale artistului anonim în străduinţa sa de a comunica cu semenii şi de a se situa logic în univers.

Sculptura lui Brâncuşi se sprijină, aşadar, pe valorificarea creatoare a principalelor simboluri folclorice : arborele cosmic, pomul vieţii, simbolul scării, al cercului, al centrului şi al genezei, toate acestea înţelese în spiritul, nu în litera lor. Şi, ca orice mare artist Brâncuşi restructurează semantic sugestiile de provenienţă folclorică ordonîndu-le într-un discurs artistic de certă originalitate. Menţine în schimb caracterul arhetipal al artei folclorice, datorită căruia arta lui Brâncuşi primeşte dimensiunea esenţialităţii. Geometricul (mai cu seamă ovoidalul) din sculptura brâncuşiană nu trebuie categorisit drept o „stilizare" convenţională, prin care artistul şi-ar fi conturat conştient „modernitatea" operei sale, ci, înainte de toate, o modalitate artistică semnificantă, profund adecvată relevării esenţelor. În acest punct, doar aparent paradoxal, sculptura lui Brâncuşi se întîlneşte cu poezia lui Ion Barbu. Şi unul şi celălalt se arată interesaţi nu de valorile conotative ale discursului artistic, ci de sensurile denotate, originare ale simbolurilor. În consecinţă, sculptura lui Brâncuşi ca şi poezia lui Ion Barbu, nu este metaforizantă, ci metonimizantă. Dacă Ţuculescu şi Blaga căutau cu insistenţă metaforele revelatorii, Brâncuşi şi Ion Barbu, apelînd la acelaşi fond folcloric, propulsau, prin arta lor, simbolurile în sfera cuprinzătoare a conceptelor. Statutul ontologic al operei lui Brâncuşi armonizează credem, ipostazele realului cu forţa sintetizatoare a conceptului. Aici se cuvine însă o precizare. Nu este vorba, în cazul lui Brâncuşi, de o „sculptură conceptuală" rece negeneratoare de emoţie, precum pictura lui Juan Gris. De asemenea, prin fundamentul ei folcloric, arta lui Brâncuşi se deosebeşte sensibil de creaţia lui Klee sau Kandinsky. Fenomenul este explicabil întrucît, nu de puţine ori, în cultura română curentele artistice europene (vezi simbolismul şi expresionismul) au cumulat valenţe şi semnificaţii noi datorită filtrării prin structurile folclorice româneşti.

Opera lui Brâncuşi a străbătut dificilul drum spre universalitate tocmai prin specificitatea ei naţională. Generalumanul din sculptura artistului nostru trăieşte prin coordonatele spiritualităţii româneşti. Coloana infinitului se sprijină pe mîile de stîlpi de pridvor ai porţilor româneşti. Pasărea măiastră, pe ideea de zbor, din spaţiul simbolic al cavourilor oltenesti. Însuşi Brâncuşi, ca om şi artist, pe ethosul propriului său neam. Din această perspectivă, Brâncuşi este un anonim. Dar un anonim care s-a jertfit pe sine pentru a-şi afirma prin artă spiritualitatea poporului său.

VASILE CREŢU

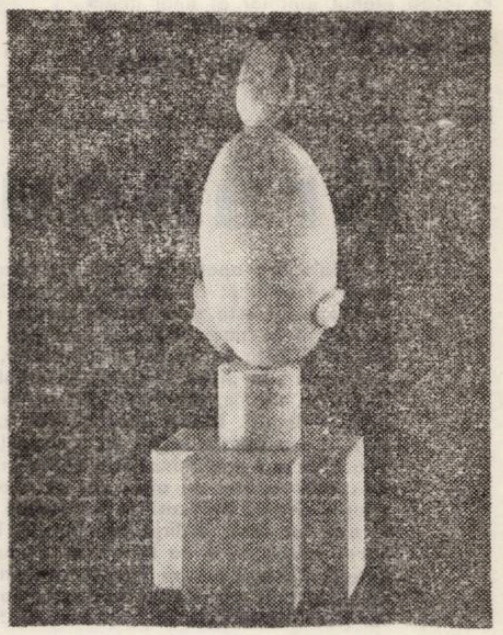

NEGRESA ALBĂ

O familie spirituală

1. Cred că Petre Pandrea avea geniul cuvîntului ; ca şi V. G. Paleolog, ştia să extragă din limbajul dialectal efecte uluitoare, capabil de a reconstitui ritualurile unei gînţi străvechi, de străluciă înţelepciune. Limbajul lui Petre Pandrea, cel care îl vizează în mod direct pe Brâncuşi, devine acut polemic prin înregimentarea lui în lumea căruia scriitorul şi gînditorul îi înalţă un înalt elogiu : Oltenia. Cartea despre Brâncuşi este un elogiu al geniului local, al tradiţiilor zămislite din veac pe aceste locuri : este o carte patriarhală, prin liniştea şi seninătatea ei şi o carte aproape în egală măsură despre Petre Pandrea, cel originar din locuri oltenesti, ca şi despre Brâncuşi.

În aventura către origini, ultima aventură spirituală a lui Petre Pandrea, acesta şi-l ia ca martor, dar mai ales dascăl de înţelepciune, pe Brâncuşi. Dacă vom citi atent cartea vom observa că paginile consacrate înţelepciunii milenare a oamenilor locului aparţin nu doctrinarului, nu gînditorului de altădată, nu ziaristului, ci înţeleptului întors acasă, într-o ultimă tovărăşie spirituală : aceea a lui Brâncuşi. Petre Pandrea scrie pe larg, despre spiritualitatea olteneească, căutînd într-o geografie spirituală resursele vocaţiei creatoare. Scriitorul, el însuşi, îşi face aci autobiografia ; el însuşi proslăveşte locuri şi oameni ce aparţin spiritului acestei zone geografice, acestei lumi, pentru Petre Pandrea, autarhice. Tovărăşia marilor gînditori, influenţele pe care le suferă Bacovia dintr-o parte sau alta, contextul parizian, se supun fără discuţie orgoliilor locului. La Paris Brâncuşi este protejat de zeii Olteniei cu o fervoare pe care numai patriotismul local al lui Petre Pandrea o poate explica.

Ca şi V. G. Paleolog, scriam, autorul altor studii fundamentale despre Brâncuşi, Petre Pandrea, îşi extrage momentele demonstraţiei sale şi din lumea palpabilă a Cuvîntului (stilistic vorbind, ne aflăm aproape de Creangă). Întoarcerea în urmă îşi ia, deci, ca asociat, Cuvintele. Limbajul şi oralitatea nu ignoră deci nici un moment fie cuvîntul regional, fie cel profund personal, bogat în accente fixate pe magma concretului. Cuvintele lui Petre Pandrea caută concretul : Fuga de abstracţie, de parabola incifrată, de orice complicaţie a gîndirii şi de orice complicaţie a expresiei marchează ultima parte a creaţiei lui Petre Pandrea.

2. Arta modernă e privită de Petre Pandrea familiar, din imediata ei apropiere, marile nume ale gîndirii moderne se bucură de aceeaşi numire familiară şi de aceeaşi tratare confraternă. Eseurile sale sînt făcute din apropieri ce explică, explică mereu, (fără a lăsa în pofida unghiurilor cu totul personale ale autorului, loc îndoielii) cum se face că Brâncuşi era, întradevăr, un iniţiat.

3. Înainte de toate, cartea lui Petre Pandrea despre Brâncuşi este o carte ce explică, elogiază, implică norme de viaţă. Cel ce îşi propunea să scrie „Arborele vieţii" scrie, prin intermediul lui Brâncuşi, o carte despre idealul etic al omului, despre stilul integrării sale în lume, despre moralitatea integrării între oameni. Normele etice în numele cărora militează Petre Pandrea (exemplul fiind Brâncuşi), sînt acelea descoperite în lumea arhaică a Olteniei. Fiindcă întreaga carte vorbeşte despre această lume arhaică şi fiindcă ea alcătuieşte piedestalul pe care eseistul îşi înalţă strălucitorul lui exemplu, Petre Pandrea subliniază de cîte ori are ocazia înalta calitate a acestei lumi. Relaţiile acestei lumi, subliniază eseistul, sînt de înaltă noblete, ţărănul fiind definit în permanenţă ca „aristocrat" ; „aristocraţia ţărănească" împlinită de-a lungul veacurilor fixează norme de viaţă superioare aristocraţiei pariziene, aristocraţiei de aiurea. Această „aristocraţie ţărănească", bazată pe cultul muncii, al ospitalităţii şi cumpătării, bazată pe trăsăturile definitorii ale poporului român (văzută de Petre Pandrea prin exponentele sale oşteneşti) e capabilă de a furniza, în numele unor valori profund verificate, personalităţi de seamă. Pedagogia brâncuşiană ar fi aceea a unui ţăran înţelept, deci a unui aristocrat ţăran, refugiat într-un mediu oarecum exotic :

„Seniorial prin apucături, ctitorial prin pedagogia sa vocaţională, ţăran, manierat prin origine, Brâncuşi a prezentat la Paris cazul unui prince-paysan (ţăran-principe). Avea prieteni devotaţi printre aristocraţi. Scarlat Callimachi, prinţul roşu, vechi antifascist şi comunist, i-a închinat un panegiric duios. S-a dus să-l viziteze ultima oară împreună cu soţia sa, actriţă de mare fast şi temperament (Dida Solomon) cu Marie Voronca şi Colombina sa. Prinţesa Ana Brâncoveanu, contesă de Noailles prin mariaj, prinţesa Bonaparte (fabuloasa Principesă X cu scandalul) şi baronese germane sau olandeze făceau parte din cohorta salonului său. Brâncuşi nu făcea discriminări rasiale, confesionale sau sociale, fiindcă în cartier şi printre micii negustori localnici avea amiciţii de duhovnic şi îndrumător către pupili, de naş către fini.

Mediul eteroclit parizian se coagula, în jurul său, ca pilitura de fier în jurul oţelului magnetic. Veneau multe femei. Lui Brâncuşi îi plăceau femeile. Peggy Guggenheim a scris malitios, după o ceartă, că era un padişah cu harem la Paris".

Filozoful peripatetic Petre Pandrea îl redescoperă pe filozoful peripatetic Brâncuşi în întruparea sa de creator de geniu. Învăţăcel al marelui sculptor, Petre Pandrea participă la „dialoguri" asemănătoare celor antice. Adevărurile numite sînt întotdeauna esenţiale ; esenţiale, aparţinînd unui popor întreg.

C. UNGUREANU

Curier literar

Ca de fiecare dată, revista MANUSCRIPTUM (nr. 4) de un interes susţinut. Reţinem, de această dată, din sumarul foarte bogat, doar „un document brâncuşian comentat de Barbu Brezianu", selecţia operată de noi în exclusivitate datorită centenarului naşterii lui Constantin Brâncuşi. „Dacă multă vreme – comentează Barbu Brezianu – n-ar fi bîntuit la noi conformismul, lipsa de înţelegere şi atotputernica opacitate, unite cu mereu rămasul „de căruţă" bun gust (oficial şi particular), dacă nu ar fi fost, poate, şi unele piedici obiective peste cele subiective, am fi avut în ţară, înainte de cele două războaie mondiale, nu mai puţin de şase monumente semnate de Brâncuşi şi amplasate în cinci localităţi din Oltenia, Muntenia şi din Transilvania". Acestea sînt : la Craiova busturi academicianului Gheorghe Chiţu şi, în 1908, cel al poetului Traian Demetrescu ; în Bucureşti, un monument în memoria lui Spiru C. Haret, „o fîntînă arhaică şi stilizată pentru una din Pieţile Bucureştiului. O fîntînă reală, cu apă pentru călătorii însetaţi" – după cum însuşi Brâncuşi comunica. În anul 1922, Constantin Brâncuşi doreşte să ridice la Peştişani un monument al consătenilor căzuti în primul război mondial. Nu va reuşi nici de această dată. Un alt prilej pierdut – nu numai de Brâncuşi ! – este acela de a ridica la Ciucea un monument funerar poetului Octavian Goga. În sfîrşit, „Brâncuşi a fost pe punctul să ridice la Ploieşti un monument al lui I. L. Caragiale. Acesta urma să fie aşezat în faţa liceului Petru şi Pavel . . .", liceu la care pe vremuri învăţase „şcolarul Caragiale Ion Luca". „Eu am lucrarea în capul meu – spune Brâncuşi – puternicitului comitetului şcolar pentru ridicarea statuii lui Caragiale din Ploieşti. Vreau să fac pentru Caragiale o fîntînă aşa cum am făcut pentru Spiru Haret. Va fi o lucrare de mare ispravă". Dar nici această lucrare nu se va face de către Constantin Brâncuşi.

A. BALTHAZAR

Naţional şi universal în sculptura lui Brâncuşi

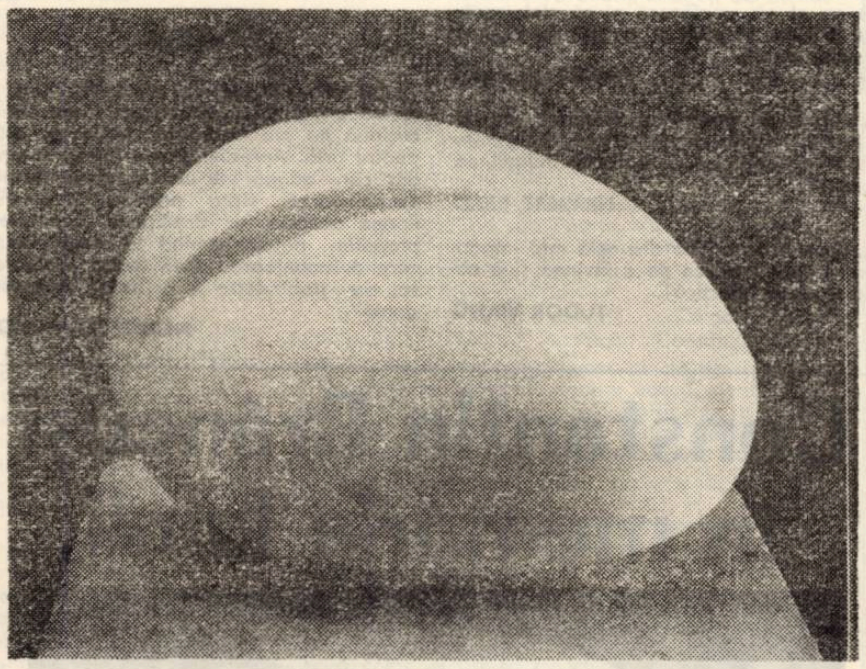

NOUL NĂSCUT

Interiorul ţărănesc al casei lui Brâncuşi de la Paris, cu cuptorul său la care-şi pregătea mîncări româneşti, precum şi denumirea celor mai multe din operele sale, atestă amintirea vie şi caldă a spaţiului mioritic în care a trăit, ca mic ciobănaş, sculptînd fluiere şi bîte ciobăneşti. Profesorul Gerota aşa l-a descoperit, ducîndu-l la Şcoala de Arte şi Meserii, ca să-şi împlinească chemarea interioară a fiinţei sale alese. Pentru desăvîrşirea acestei chemări, el a simţit însă nevoia să meargă şi în Oraşul Luminilor, unde se căutau noile drumuri ale artei. În acest scop, a mers din ţară la München, şi apoi în scurtă vreme la Paris, ţărăneşte, adică mai mult pe jos decît cu trenul. Ca şi Eminescu pe vremuri. La Paris a rămas însă viaţa întreagă deoarece drumul de exprimare artistică a arhetipurilor noastre de senzibilitate şi gîndire numai aci le-a găsit.

Sidney Geist socoate că influenţa artei de la Paris, ce năzuia spre universalitate, a fost decisivă.

In cartea lor, scrisă împreună **Mărturii despre Brâncuşi,** Petru Comarnescu, Mircea Eliade şi Ionel Jianu socot egal de importantă şi influenţa spaţiului nostru mioritic, pe care el efectiv l-a trăit.

Pentru o tează asemănătoare se declară şi Carola Giedion-Welcker, Alfred Neumeyer, Franck Elgar, Herbert Read.

Sinteza spaţiului nostru mioritic cu universalitatea cosmopolită a culturii din Oraşul Luminilor au intuit-o mult înainte şi Ezra Pound – cel mai de seamă poet american din prima jumătate a veacului nostru –, precum şi Henry James – inovatorul revoluţionar al romanului englez – care trăiau şi ei la Paris. Pentru aceleaşi motive ca şi Brâncuşi. Adică pentru a-şi găsi drumul adecvat de exprimare a vocaţiei, declanşată în patria lor.

„Brâncuşi în atelierul său din intrarea Ronsin, patul său, căminul său ! E greu – spune Mircea Eliade – să nu recunoşti „stilul" unei habitaţii ţărăneşti şi totuşi este vorba de ceva în plus ; aceasta este **locuinţa** lui Brâncuşi, este „lumea" lui, pe care el şi-a făurit-o singur, cu propriile sale mîini, se poate spune. Ea nu e replica unui model preexistent, „casa ţăranului român" sau „atelierul unui artist parisian de avangardă".

După modesta noastră judecată este vorba totuşi de trei lucruri, nu de două. Anume, de cultura etnică a spaţiului nostru mioritic, de cultura cosmopolită şi de avangarda a Parisului din acea vreme şi de geniul lui Brâncuşi, care e coordonata cea mai de seamă, pe care unii comentatori o uită, dar Eliade o menţionează. Într-adevăr, în sinteza pe care Brâncuşi o face între cultura minoră a plaiurilor noastre şi cea majoră de la Paris el aduce atît **modul** său propriu de gîndire, cît şi **proporţia** cuvenită dintre **particularitatea** etnică şi **universalitatea** omenirii.

La luminile Parisului au mers de altfel să se adape mulţi sculptori români. Deschizător de drum nou a ajuns însă numai el. Şi aceasta nu numai fiindcă el a priceput mai bine frămîntarea artistică din oraşul cosmopolit al luminilor, ci şi fiindcă zestrea lui ţărănească a fost mai bogată şi mai bine asimilată, devenind a doua natură a sa. Alţi români au descoperit la Paris doar cafenelele, iar din ţară au dus numai spiritul de zeflemea al circiumelor şi bodegelor.

Brâncuşi a dus cu el întreaga zestre a culturii noastre pastorale, pe care efectiv a trăit-o. La Paris apoi şi-a însuşit cea mai nouă şi mai de seamă dezbatere a artei, anume cea abstractă. Geniul său constă în conştiinţa că arhetipurile culturii noastre minore sînt cea mai adecvată cale de pătrundere şi exprimare a **esenţialităţii fiinţelor,** individuale şi etnice, cu **rosturile** lor în lume şi în societate.

Pentru Paul Klee calea cea mai potrivită a fost modelul analitic din ştiinţele naturii, care interpretează întregul prin părţile componente. La modelul său analitic din faza cubistă, Picasso adaugă ulterior pe cel sintetic al măştilor africane. Kandinsky încearcă „spiritualizarea artei" cu ajutorul tiparelor religioase din patria sa de origine, Rusia, iar Chagal valorifică legendele ebraice.

In sculptura „revoluţionară" a lui Brâncuşi au triumfat însă arhetipurile" de sensibilitate şi gîndire ale „ciobanului de pe colinele din Carpaţi", cum spune James Joyce. De ce această victorie ? Odată fiindcă între individ şi societate nu e o opoziţie, cum a crezut Spencer şi alţi mulţi, ci o întregire reciprocă, de ordin dialectic, cum a susţinut Hegel, iar pe urma sa Marx şi Engels. Or, Brâncuşi nu s-a luptat nici cu cultura minoră a patriei sale, nici cu cea majoră a Parisului, ci şi le-a însuşit, pe amîndouă, devenind suflet din sufletul lor. Aria frămîntărilor sale a fost apoi cea mai largă şi bogată. Dar cultura nu e o simplă enciclopedie de cunoştinţe, ci cunoştinţe integrate într-un sitem, care afirmă o viziune despre Lume şi Viaţă, cu ajutorul ideilor şi categoriilor de sensibilitate şi gîndire, umană. Bogăţia cunoştinţelor e aproape fără margini. De aci necesitatea zecilor de volume ale enciclopediilor de cultură generală, la care se adaugă sutele de volume ale celor de specialitate. În schimb, ideile şi categoriile de sensibilitate şi gîndire, care le condensează, sînt mai puţine. Ele sînt lumea aperceputâ cu mintea în termeni de care interpretăm bogăţia de cunoştinţe prinse cu simţurile. Ele sînt ordinea şi legitatea în devenire a Lumii, deci Logosul ei, care stăpîneşte multiplicitatea manifestărilor ei. Ele sînt **invarianţa raţională** a semnificaţiilor, ce se ascund în **varianţa senzorială** a cunoştinţelor.

Logosul ştiinţei este însă acela al ideilor abstracte, care pot fi prinse numai cu mintea. Aşa de pildă e legea gravitaţiei, pe care nu o putem vedea cu ochii. Logosul artei este acela al arhetipurilor, care pot fi intuite cu simţurile şi trăite cu inima. Arhetipul satirului cu picior de ţap simbolizează virilitatea, iar al femeii cu pîntece de peşte cu icre multe, sugerează fecunditatea, ca atare, ele pot fi prinse şi cu ochii.

Nu este, de aceea, nici o mirare că arhetipurile culturii noastre ancestrale, ca **oul cosmogonic, paserea măiastră, scara care urcă la cer** etc., au oferit lui Brâncuşi calea cea mai adecvată de pătrundere în **esenţialitatea** abstractă a fiinţelor în Lume şi Societate, cu **rosturile** şi **aspiraţiile** lor, cu bucuria lor de viaţă şi cu puterea lor de convieţuire paşnică pe temeiul dreptăţii sociale şi al iubirii de oameni.

Modelul analitic al picturii lui Klee, Kandinsky, Picasso etc. desparte apoi lumea ideilor de aceea a simţurilor, modelul sintetic al arhetipurilor noastre sugerează raţionalitatea în senzorialitate, oferind o viziune despre lume şi viaţă, care păstrează unitatea în multiplicitate a concepţiei noastre.

La întregirea reciprocă dintre senzorialitatea cunoştinţelor şi raţionalitatea esenţialităţii, pe care ele o exprimă, Brâncuşi adaugă şi reciprocitatea dintre Lume ca obiect, ce reprezintă **conţinutul** sculpturii sale, şi Artistul ca Subiect, ce trăieşte şi reflectează lumea. Klee, Picasso, Mondrian proiectează o lume nouă asupra celei existente, care exprimă numai **subiectivitatea** artistului, nu şi **obiectivitatea** lumii.

Complementarizarea dintre senzorialitatea percepţiilor şi cunoştinţelor, pe de o parte, dintre raţionalitatea **semnificaţiilor** lor – cum spune Neumeyer în lucrarea sa, **Căutarea sensului în artă,** – pe de altă parte, la Brâncuşi este **simetrică.** Iar colaborarea insului cu societatea e **armonioasă.** La esenţialitatea pură, desprinsă de conţinutul concret al lumii reale, deci asimetrică, Paul Klee, Kandinsky, Picasso, Mondrian etc. adaugă de cele mai multe ori şi sentimentul alienării omului, care contestă colaborarea armonioasă a omului cu societatea.

Guernica lui Picasso exprimă ororile războiului, aduse de ura şi vrajba dintre oameni. **Sărutul** şi **Poarta sărutului** promovează înţelegerea dintre oameni prin iubire, iar **Paserea măiastră** şi **Coloana fără de sfîrşit** susţin aspiraţia şi ascensiunea omului spre eternitatea Binelui, Frumosului şi Adevărului.

Iar nu spre o lume absurdă, care obsedează astăzi o bună parte din literatura şi arta Apusului, frămîntat de contradicţiile sale dintre individ şi societate, pe de o parte, dintre capital şi muncă, pe de altă parte.

La aceste contradicţii de bază, mai trebuie adăugată aceea dintre om şi tehnica ce-l subjugă, de care literatura existenţialistă face atîta caz.

Civilizaţia industrială a zilelor noastre îşi are, desigur, metehnele ei. Aceasta nu înseamnă însă că avantajele sale nu precumpănesc faţă de desavantaje. Zborul **Paserei măiestre** este un elogiu adus acestei civilizaţii.

Cu această **universalitate** a Apusului, sub semnul urii, alienării şi fricii de viaţă şi de moarte, **particularitatea** sensibilităţii şi acţiunii noastre este în luptă. Cu cealaltă, a bucuriei de viaţă şi a iubirii, pe care o afirmă şi aspiraţiile istoriei, ea se înfrăţeşte. Sculptura lui Brâncuşi este mesajul nostru în lume pentru această bucurie de viaţă şi convieţuirea paşnică dintre oameni şi popoare pe temei de iubire şi dreptate în slujba Binelui, Adevărului şi Frumosului. Ea este purtătorul de cuvînt al omeniei noastre, pe care o dorim să înflorească în lumea întreagă, devenind piatra de temelie a universalităţii sale.

N. MARGINEANU

MĂIASTRA

Interesează, în cazul marilor artişti, căile pe care creaţia ajunge să afirme o viziune coerentă asupra lumii. Nu mai puţin însă substratul care generează această viziune, care influenţează ori impune, în cele din urmă, selecţia mijloacelor şi modalităţilor de modelare a materiei artistice.

Prin Brâncuşi, un stil de creaţie întîlneşte, armonic, un mod de existenţă, o atitudine anume în faţa vieţii. Am numit aici apolinismul viziunii artistice brâncuşiene şi al tipului uman ca atare. Brâncuşi, ca şi Eminescu, a fost purtătorul unei concepţii caracteristice despre lume şi existenţă, prin geniul său tipul cultural carpatic şi mediteranean găsindu-şi, încă o dată, reprezentarea esenţializată. Brâncuşi a păstrat, săpată în structura sa sufletească, solaritatea aspiraţiilor şi simplitatea gestului, laolaltă cu inclinaţia de a urma cutuma arhaică, strămoşească. Faţă de lumea folclorică, autentic ţărănească, sculptorul a păstrat, de altfel, o atitudine de constantă simpatie şi declarată solidaritate. Argumentele pe care le avem la îndemînă spre a proba acest lucru sînt numeroase, de la aforismele artistului la mărturiile biografilor şi pînă la operă. Prin naştere şi prin prima perioadă a existenţei, Brâncuşi a primit moştenirea culturii populare, intelectualiceşte s-a format în atmosfera culturală din România sfîrşitului de veac, într-o perioadă care a coincis cu epoca dintîi a iradierii cultului eminescian, înainte şi imediat după 1900. Experienţa pe care i-au putut-o oferi mediile artistice pariziene a fost mai mult catalitică, facilitînd manifestarea unor latenţe, precipitînd procesul alegerii unui drum propriu. În vreme ce Derain şi Picasso sînt tentaţi să transplanteze în sculptura modernă formele sculpturale ale artei negre, Brâncuşi reia experienţa artei populare româneşti. Nu pitorescul folcloric ori valenţele decorative îl atrag însă pe român, ci refacerea originală a unei experienţe artistice şi existenţiale care poartă pecetea vechimii. Insolitul nu îl preocupă, ci organicul, evenimentul capabil să faciliteze accesul la fenomen, să reprezinte esenţa acestuia. Calea facilă a **mimesis**-ului este respinsă, întrucît prin artă este vizat categorialul, iar nu excepţia. Celebrînd Forma, nu formele, statuile sale sînt prea puţin sărbători ale ochiului. Se adresează, în schimb, intelectului. Brâncuşi proclamă, în perioada deplinei maturizări artistice, absolutismul ideii şi ca atare gîndeşte sculptura pe teren filozofic. În sculptură, însă, instituţionalizarea ideii nu este o invenţie a modernilor, a avangardei, ci un principiu al artei clasice. Grecia clasicităţii ridica statuarul la rangul esenţelor, punea formele în demnitatea de a reprezenta universalul. Modernitatea şi, în ultimă instanţă, caracterul revoluţionar al sculpturii lui Brâncuşi constă în capacitatea de a regîndi această problemă într-un chip original.

Brâncuşi preia, din arta populară românească, un procedeu, stilizarea, în unele cazuri şi simburele ideatic susceptibil a fi tratat plastic. În poezie, o experienţă în multe privinţe asemănătoare a realizat mai înainte Eminescu. Brâncuşi, ne spun biografii, continua să aibă, în perioada pariziană, între textele de căpătîi opera eminesciană. Dincolo, totuşi, de speculaţiile care se pot face pe această temă, rămîn cîteva paralelisme, cîteva similitudini fascinante. În procesul creaţiei, în semnificaţiile generale pe care le cuprinde opera definitivă, în premisele acesteia. Realizarea versiunilor **Păsării măiestre** şi a seriilor cunoscute de **păsări în spaţiu** îşi găsesc, în poezia eminesciană, corespondenţe subtile. Simbolul păsării şi metafora zborului în creaţia lui Eminescu constituie o problemă prea amplă şi totodată îndestul de cunoscută pentru a o mai relua aici. Să arătăm totuşi că la fel ca şi Eminescu, Brâncuşi a lucrat iniţial pe suportul folcloric al basmului românesc, stilizînd, spre a transgresa mai apoi viziunea populară şi încărcătura emoţională caracteristică producţiilor folclorice în simbol existenţial cu valabilitate universală. Forma aerodinamică a unei **Păsări în spaţiu** realizate în 1919 ar prefigura, s-a afirmat, geometria spaţială a mijloacelor zborului cosmic contemporan. Brâncuşi a pornit de la un motiv folcloric – al păsării fără somn, al păsării viteze, al păsării-suflet ori de la toate acestea laolaltă – dar tratarea sculpturală duce la eliminarea sensurilor alegorice particulare. Finalmente, **păsările** semnifică numai ideea de zbor, mişcarea spaţială, avîntul, nostalgia cosmosului. În materie specifică, Brâncuşi gîndea filozofic. „Statuile – afirmă undeva sculptorul – sînt forme ale meditaţiei". S-ar putea crede că pentru Brâncuşi sculptura, obiectul sculptat, este forma abreviată, esenţializată a unei apoftegme, hieroglifa acesteia. Brâncuşi a cultivat „gnomismul", de altfel, ca propagator oral al unei înţelepciuni la care a parvenit prin experienţă, mai adeseori prin adeziune la semnificaţiile textelor consacrate, în care a selectat potrivit afinităţilor ori unor norme precis definite. Pentru Brâncuşi, ca şi pentru ruralul vieţuitor în provincia sa natală, formula apodictică, proverbul, constituie o modalitate de a exprima o concepţie generală despre existenţă.

Poate că preţuirea de care s-a bucurat Brâncuşi din partea lui Tudor Arghezi, un alt mare moralist al acestui secol, să-şi fi avut una din raţiunile secrete şi în intuirea unei înzestrări congeniale, dincolo de diferenţa pe care o relevă structura echilibrată, tipul apolinic pe care il încarnează sculptorul prin raportare la impetuozitatea temperamentală a poetului şi pamfletarului.

LUCIAN ALEXIU

Constantin Brâncuși în memoria lumii

INȚELEPCIUNEA

„Sculptura lui Brâncuși ocupă centrul neclintit al artei moderne, iradiind o seninătate care o apără de zbuciumul exterior. Puterea lui izvorăște din opoziția celor două principii care o comandă – o naivitate de copil care privește lumea cu ochi inocenți și o înțelepciune studiată, profund înrădăcinată în trecut, potrivit căreia formele ce le vedem nu sînt niciodată inocente, ci întotdeauna dictate de forțe inconștiente. Brâncuși acceptă existența ca un copil, dar în același timp pătrunde intuitiv pe tărîmul esenței".

HERBERT READ

„Pentru că gîndirea lui Brâncuși este gîndirea unui clasic, o gîndire care are un orizont universal, Brâncuși ajunge (și cred că este singurul din epoca noastră care ajunge) să identifice, să reunească cei doi termeni care au fost întotdeauna separați și pe care astăzi îi înțelegem ca pe două posibilități care nu vor putea niciodată să se întîlnească : **invenția** pe de-o parte și **repetiția**, pe de altă parte".

GIULIO CARLO ARGAN

„Sculptura este univers, cosmos, participare la forțele vii ... La Brâncuși sculptura devine **„mandala"** (este cunoscută curiozitatea artistului pentru „înțelepciunea tibetană"), operă în mișcare, animată ea însăși și însuflețind pe altul".

RENE DE SOLIER

„Niciodată arta nu a fost concepută de către Brâncuși ca putînd să fie despărțită de existență, de formele realului și, din acest punct de vedere, se poate spune că echilibrul unui umanism românesc l-a împiedicat pe cititorul budismului tibetan și al lui Milareppa să se identifice total cu filozofia acestuia. Dacă pentru modelul său nu există decît vid absolut și toate formele naturii nu sînt decît o ceață schimbătoare deasupra acestui vid absolut, pentru Brâncuși acest acosmism și acest nihilism vital nu există. Spiritualitatea sa se înalță pe considerația necontenită pentru formele vieții, ale existenței, pentru dragostea pentru animale, pentru capacitatea de a le privi ca și copiii, dinlăuntru, printr-o imensă simpatie, printr-o mare capacitate de reconstituire interioară".

EUGEN SCHILERU

„Gîndirea filozofică implicată în opera lui Brâncuși se vădește a fi una participaționistă de tipul „identității contrariilor", o gîndire în care „toate" participă la „tot", și „totul" se configurează în conformitate cu oricare din părțile sale".

ION FRUNZETTI

„Mentalitatea sa ireductibilă, aceea a unui om în corespondență cu forțele universului și inițiat din fire în Lege și Număr ... Ceea ce se exprimă atunci la Brâncuși și s-a exprimat în toată opera lui, a fost mai puțin stilul timpului, decît misterele înseși ale lumii și secretele originale a căror cunoaștere înnăscută a avut-o dintotdeauna. Acest înțelept, acest primitiv, rămîne una din cele mai mari figuri ale artei din toate timpurile".

JEAN CASSOU

ESTETICA

„Brâncuși reconcepe formele lumii vizibile, înfățișîndu-le apoi într-o formă **raționalizată.** Raționalizarea e o reducere la forma cvasigeometrică, la muchii și suprafețe ce pot fi îmbinate, care se întîlnesc și progresează, fără ambiguități, evoluînd de-a lungul unor linii proprii, în manieră logică ... Se remarcă la el o absență aproape completă a decorativismului propriu sculpturii primitive ... Seriozitatea artei lui rezidă în imperativul ca sculptura să cuprindă sensul propriu în forma cu care e dotată, cu alte cuvinte, să fie **forma unui sens**".

SIDNEY GEIST

„Estetica obiectului nu izvorăște la Brâncuși din plăcerea manifestelor ori din zelul unui mașinism naiv. Brâncuși, de altminteri, se știe, nu iubea confortul tehnicii. Dar întîlnea tehnica, – și voia să rivalizeze cu ea – în tensiunea ei esențială, în nevoia ei de obiectivitate nemiloasă ; îi plăcea să sublinieze precizia **contemporană** spre care rîvnea în realizările sale ... La Brâncuși nimic nu e util, în sens de prototip pentru industrie ; însă sculptura sa are o asemenea densitate esențială, o asemenea limpezime fascinantă, încît aceste unicate sînt demne de a fi **prototipuri**, în înțelesul filozofic ; modele ideale spre care ți-ai putea închipui că tind imperfect și continuu, obiectele toate. Prin Brâncuși, estetica obiectului se înalță pînă a deveni **mitologie.** „Există în orice lucru o măsură", adevărul său ultim, spunea sculptorul. În această recunoaștere nu are prudența circumspectă a vechii **mediocritas** horațiene, ci tocmai năzuința de a depăși orice conformism, de a merge spre miezul absolut al lucrurilor. „Simțul măsurii", era la el, simțul proporțiilor primordiale ale lumii „Echitatea absolută", cu care identifică frumosul".

DAN HĂULICA

MATERIA

„Prin sculptura lui Brâncuși, **natura e înfruntată** și creată cu materialele tradiționale : pămînt, lemn, ghips, bronz, oțel ; sculptura făcută de om (și nu de mașini), evitînd – de unde rațiunea și importanța existenței – hazardul, „accidentele" (produse de hazard sau de întîlnirea cu materialele insolite), ușurințele este un exemplu astăzi, nu de austeritate, ci de înțelepciune pasionată, de dragoste senzuală și de raționalitate, de elanuri și de calcule".

RENE DE SOLIER

„Arta statuară nu are un mai bun lucrător decît pe Brâncuși. Nimeni altul nu știe ca el să ciopleacă și să șlefuiască. Este bîntuit, stăpînit și pustiit de patima formelor pure".

ANDRE SALMON

„Importanța operei lui Brâncuși constă în primul rînd în respectul acestuia pentru natura materialelor cu care își îndeplinea meseria".

HERBERT READ

„Avem în față una din cele mai importante silințe artistice de a învinge și a nimici materia plastică".

TUDOR VIANU

ECHILIBRUL-LINIȘTEA

„Există la Brâncuși o luptă necontenită împotriva sensibilității dereglate și dereglante, împotriva excesului de sentimentalism, împotriva patetismului exagerat, împotriva dezechilibrului și a hybrisului ... Niciodată coincidența contrariilor, niciodată impresia de eleat și de heraclitean, de superbă liniște, nu s-a împletit în una și aceeași imagine cu impresia de curgere, cu impresia de fluiditate, ca în cele mai frumoase sculpturi brâncușiene".

EUGEN SCHILERU

„Simțul măsurii se naște din raportul de armonie lăuntrică propriu unei opere. Pornind de la spiritul său calm, de la simțul său clasic și sănătos Brâncuși a făurit opere ale căror proporții par precise, de nestrămutat, întemeiate sub **specie aeternitatis"**.

SIDNEY GEIST

FORMA

„Înălțată dincolo de orice descriere și de orice intenție spectaculară, forma brâncușiană nu are niciodată sterilitatea artei pentru artă. Aparent este o formă în sine, dar care adună într-un singur concentrat de substanță, viața profundă a omului. Forma aceasta își depășește greutatea, propriile-i puteri,chemînd la viață spațiul care o înconjoară. Prin însăși valoarea sa, ea dobîndește o calitate transcendentă".

PIERRE COURTHION

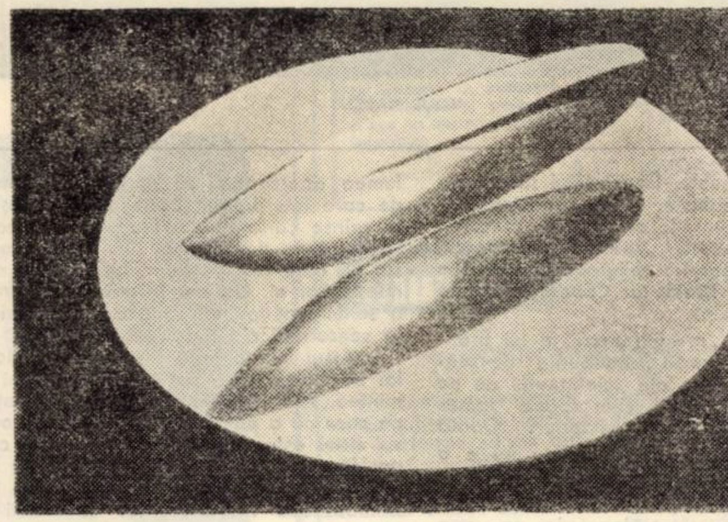

PEȘTII

„Găsesc în sculptura lui Brâncuși o esență a lumii, care nu este numai celula primordială, adică această aventură a sa reprezintă limita totală între spiritual și material. Deseori am mers în carierele de marmură și în aceste cariere am visat (știți desigur că marmura a fost formată din elemente organice, celule, larve, mici animale etc., care s-au amalgamat și au devenit anorganice) am visat că poate într-o zi aș putea să reînsuflețesc, să refac aceste elemente anorganice într-o sculptură organică. Cel care a făcut-o însă este Brâncuși".

ETIENNE HAJDU

„Mi l-am imaginat pe acest patriarh așezîndu-se la lucru și înfăptuindu-și creația ca pe o ceremonie mistică. Poziția sa în fața vieții și a fenomenelor îi călăuzește mîna și ciopleste materialul într-o vibrație vitală, transformînd obiectul artizanal într-o operă ce ajunge la frontiera dintre real și sacru".

TONY SPITERIS

SPAȚIUL

„Atunci cînd Brâncuși revendică „spațiu", ceea ce vrea, e spațiul deplin : „văzduhul". Aceasta e poate mai puțin o propunere de mare seriozitate, cît o clarificare de „scop". Dar, fundamental vorbind, nu există spațiu real căruia să i se adreseze, el se adresează minții, facultăților intelectuale și estetice".

SIDNEY GEIST

„... Pentru Brâncuși problema nu este spațiul, ci obiectul ... care ajunge să absoarbă în el insuși spațiul, să se facă el însuși spațiu și fiecare obiect al lui Brâncuși are această valoare a unui spațiu și a unei extinderi totale, complete. Este o formă individuală, care are valoarea unei forme universale".

GIULIO CARLO ARGAN

„Forma lui Brâncuși e capabilă de a primi lumina în toată materialitatea ei, pentru a o reda apoi, a o reflecta plină de viață".

V. G. PALEOLOG

„Forma, în întregime închisă a lui Brâncuși ajunge să creeze un singur spațiu, armonios și acordat cu sine însuși, ce se afirmă cu o sensibilitate care radiază în același timp inteligența, rațiunea și concordanța cu ritmurile universului. Brâncuși este astfel cel mai abstract dintre sculptori în sensul curent al cuvîntului, și cel mai puțin abstract, ținînd seama de semnificația filozofică a cuvîntului".

MARCEL BRION

„Nimeni nu va elimina mai sever detaliul, accesoriul, superfluul, pentru a ajunge, printr-o serie de contradicții energice la forma primordială, la forma în sine ; la acest embrion, nucleu, la oul originar, la acest oval, ideal și concret în același timp.

FRANK ELGAR

„Unde Gaudier dezvoltase un fel de formă-fugă sau sonată, printr-o combinație de forme, Brâncuși și-a propus o explorare înnebunitor mai dificilă pentru a realiza formele într-una singură ; este o căutare începută cu ușurință, dar fără sfîrșit".

EZRA POUND

OUL

„Brâncuși, la cap de epocă, a simplificat sculptura, i-a făcut pe oameni s-o privească din nou, de dragul ei, și s-a transformat în martir pentru o singură formă, pentru un ou".

HENRY MOORE

„Nu știu prin ce perifrază metaforică am să redau legătura acestor ovoide cu restul creației lui Brâncuși. Provizoriu, le-am putea numi chei pentru lumea formei – nu pentru lumea formei **lui** Brâncuși, ci atît cît a aflat el din lumea formei. Ele conțin sau implică, sau ar trebui să implice triunghiul și cercul ... În cazul ovoidului, socotesc că Brâncuși meditează asupra formei pure, liberă de orice gravitație terestră ; formă tot atît de liberă în propria ei viață ca și în concepția geometrilor analitici, iar măsura succesului său în această experiență (neterminată și probabil interminabilă) este că, cel puțin din anumite unghiuri, ovoidul prinde viață și pare gata să leviteze".

EZRA POUND

PĂSĂRILE

„Ideea unei ascensiuni, implicînd de asemenea pe aceea a unei înălțări spirituale, s-a constituit într-un „leit-motiv" al vieții și operei sale, exprimat cu totul diferit în marmură și bronz. Este vorba de o verticalitate realizată printr-o formă organică elaborată de sculptor pînă la cea mai înaltă sublimare și elasticitate. Este tema **Păsării în zbor** care l-a preocupat pe Brâncuși timp de 30 de ani".

CLARA GIEDION-WELCKER

„Sculptorul Brâncuși a încercat să reducă la forme și linii ultime o pasăre și a creat o stranie divinitate a extazului".

LUCIAN BLAGA

COLOANA FĂRĂ SFÎRȘIT

„**Coloana fără sfîrșit** e un rezumat suprem al întregii opere brâncușiene. Această verticală de metal, severă și nudă, pe care nu urcă spirala vreunui inepuizabil basorelief, ca pe columnele romane, – se vădește totuși imens cuprinzătoare. Pe trunchiul ei geometric, Brâncuși a răsucit, într-un fel, întreaga jerbă a temelor sale figurative. Sînt acolo, conținute secret în geometria însăși a arhitecturii. E zig-zagul fierăstruit, categoric și triumfal al **Cocoșului,** e gîtul în etaje al **Domnișoarei Pogany,** marmura din 1931. Am dat capul pe spate, la o distanță potrivită, și romburile par a se suprapune fără a se mai atinge : coloana s-a prefăcut într-un șir nesfîrșit de **Păsări măiastre,** bombîndu-și pieptul armonios, stol vertical, scară fabuloasă, arcuindu-se ea însăși, dîndu-se pe spate, rotund, în urcușul spre cer".

DAN HAULICĂ

MASA TĂCERII

„Evocînd numeroase corespondențe cu artifactele și folclorul național românesc, ansamblul sintetizează totodată multe aspecte cu simbolism universal. Masa cu cele 12 scaune poate fi interpretată, de pildă, și ca un centru cosmic înconjurat de sateliții săi ; soarele și cele 12 luni ; sau semnele zodiacale ; sau cadranul unui ornic de piatră ... un simbol al relațiilor de familie sau de grup, al mamei și al cop'iilor ei".

SIDNEY GEIST

PORTA SĂRUTULUI

„Poarta pare concentrată asupra iubirii și fecundității, a omenirii văzută prin prisma împărțirii în perechi, ținută împreună prin vlaga genitivă ... Întreg ansamblul de la Tîrgu Jiu poate fi privit ca un simbol al existenței omenești : începutul vieții, cele pămîntești și ciclul zilelor ; trecerea la vîrsta adultă, responsabilitatea socială ; transcendența ultimă și sublimarea".

SIDNEY GEIST

BRÂNCUȘI, UNICUL

„Poziția lui Brâncuși în cadrul artei contemporane este cu totul unică. Este singurul artist din zilele noastre care a ajuns la originea, la rădăcina lucrurilor, la frontiera dintre real și sacru. Aceasta înseamnă că Brâncuși este intrinsec, că este un artist care a reușit să exprime în formele sculpturii sale o esență primară și totală a realității, și voi spune îndată că nu înțeleg prin realitate numai natură, ci natura și istoria, spațiul și timpul".

GIULIO CARLO ARGAN

„Nimeni n-a revoluționat arta în chip mai autoritar și mai adînc ; nici un mare novator al secolului n-a avut această ireductibilă certitudine, această putere netemătoare, deasupra violențelor și a convulsiilor. El este clasicul sculpturii moderne ... Dintre toți reprezentanții de seamă ai veacului nostru, Brâncuși stă singur în centrul absolut al sculpturii : toți ceilalți confrați, oricît de prestigioși, se găsesc – în raport cu el – la periferie. Ei stau, inevitabil, sub semnul multiplului ; în timp ce clasicul este **unul**".

DAN HĂULICĂ

Selecția și traducerea textelor
IULIU CORBAN

Televiziune

DUMINICĂ, 22 februarie

8,30 Avanpremiera zilei. 8,40 Tot înainte ! 9,35 Daktari. 10,00 Viața satului. 11,00 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. 13,05 Album duminical. Din cuprins : 13,10 Cupletul zilei. 13,16 Reintîlnire cu Narghita. 13,27 Foileton satiric. 13,30 Desene animate. 13,47 Povestea filmului muzical. 14,00 Ce vrăji a mai făcut nevasta mea. 15,00 Film serial. Ascensiunea omului. Episodul 8. 16,00 Campionatele europene de atletism pe teren acoperit – finale. Transmisiune directă de la München. 17,20 Cîntece revoluționare și patriotice. 17,40 Brâncuși. Film realizat de Studioul de film TV. în coproducție cu Televiziunea franceză. 18,40 Azi la Simeria. 19,05 Program de desene animate. 19,30 Telejurnal. 20,00 Film artistic. Cîntecul Norvegiei. Premieră TV. Filmul evocă viața celebrului compozitor norvegian Edvard Grieg. 22,15 24 de ore. Sport

LUNI, 23 februarie

16,00 Teleșcoală. 16,30 Emisiune în limba maghiară. 19,00 Familia. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Colocviile contemporane. 20,30 Seară de balet. 20,55 Emisiune pentru tineret. 21,20 Roman-foileton. Forsyte Saga. Episodul 9 : „Încătușați de lege". 22,10 24 de ore.

MARȚI, 24 februarie

9,00 – 12,00 Program de dimineață. 16,30 Curs de limba franceză. 17,00 Telex. 17,05 Pentru sănătatea dv. 17,15 Lecții TV. pentru lucrătorii din agricultură. 17,45 Baschet feminin : România – Bulgaria (repriza a II-a). 18,30 Arta plastică. 19,00 Teleglob : Ravenna. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Anchetă socială. 20,30 Marinarul visător. Premieră TV. Film muzical-coregrafic. 21,25 Documentar. 21,45 Vedete internaționale. 22,10 24 de ore.

MIERCURI, 25 februarie

9,00 – 12,00 Program de dimineață. 16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limba rusă. 17,00 Telex. 17,05 La volan. 17,15 Lecții TV. pentru lucrătorii din agricultură. 17,45 Ateneu popular TV. 18,15 Tribuna TV. 18,40 Tragerea pronoexpres. 18,50 Handbal masculin : România – Spania (repriza a II-a). 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Teleobiectiv. 20,15 Telecinemateca. Colina. Producție a studiourilor cinematografice engleze. 22,15 24 de ore.

JOI, 26 februarie

16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limba germană. 17,00 Telex. 17,05 Din țările socialiste. 17,15 Muzica. 17,30 Enciclopedie pentru tineret. 17,55 Secvențe din Festivalul coral „Ion Vidu", care a avut loc la Lugoj. 18,05 Atenție la ... neatenție ! 18,30 Istoria operei în personaje : „Veronique" de André Messager. 18,50 Aventura cunoașterii. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Steaua fără nume. Emisiune-concurs pentru tineri interpreți de muzică ușoară. 20,55 Meridiane. Emisiune de actualitate internațională. 21,25 Magazin cultural-artistic TV. 22,10 24 de ore.

VINERI, 27 februarie

16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limba engleză. 17,00 Emisiune în limba germană. 18,45 Tragerea Loto. 18,55 Din lumea plantelor și animalelor. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Revista economică TV. 20,25 Film artistic. Cel mai bun om pe care-l cunosc. O producție a studiourilor bulgare. Premieră TV. 21,50 Film muzical. 22,10 24 de ore.

SÎMBĂTĂ, 28 februarie

10,00 O viață pentru o idee : Ștefan Gh. Nicolau (1874 – 1970). 10,30 Micul ecran ... pentru cei mici ! (reluare). 10,55 Telecinemateca (reluare). 12,55 Muzică ușoară. 13,15 Telex. 13,20 Apa, Poem TV. 13,40 Aventura cunoașterii (reluare). 14,10 Cîntece și dansuri populare moldovenești. 14,40 Tragerea de amortizare ADAS. 14,50 Turism și vînătoare. 15,10 Muzică distractivă. 15,40 Telerama (reluare). 16,10 Amintirile Bosforului. Documentar. 16,30 Magazin sportiv. 18,00 Caleidoscop cultural-artistic. 18,25 Club [illegible] 20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal [illegible] Teleenciclopedia 20,50 Film [illegible] Kojak. 21,40 24 de ore. 21,50 Săptămîna sportivă. 22,10 Divertisment muzical-distractiv.

Televiziune

Memorii

Amintiri despre C. BRÂNCUȘI

Îmi petreceam vacanțele, copil fiind, în comuna Romanești – Gorj, în gospodăria bunicului meu, Crăciun Smântănescu. Era în toamna anului 1922 cînd l-am văzut prima oară pe C. Brâncuși. Venise de peste Jii, din cătunul său, Hobița, să schimbe o vorbă-două cu vechiul său prieten, bunicul meu. Despre C. Brâncuși l-am auzit povestindu-mi adesea pe bunicul, arătîndu-mi stîlpii de la tîrnațul pivniței, dăltuiți de C. Brâncuși în tinerețea sa, înainte de plecarea pe meleaguri străine.

Casa, în stil specific vechii arhitecturi gorjenești, are o vechime de peste 200 ani și e alcătuită din bîrne vechi de stejar, îmbucate, iar prispa aflată deasupra pivniței înalte se sprijină pe stîlpi groși de stejar. Are aspectul unei cule și a servit ca loc de apărare împotriva cetelor răzlețe ale lui Pasvan Oglu.

Și astăzi se văd în unele bîrne plumbii atacatorilor. C. Brâncuși era încă din copilărie un împătimit căutător de lemne sau pietre pe care să le ciopleascā. Văzînd acei stîlpi din inimă de stejar, care susțineau casa în tîrnațul pivniței, i-a cerut voie bunicului meu să-i sape cu dalta, în felul lui.

Era prin anul 1898, după ce se întorsese, vara, de la școala de meserii din Craiova. În felul acesta au ieșit din mîinile lui Brâncuși săpăturile celor șase stîlpi care și astăzi se mai păstrează sub apăsarea vremii și nădăjduiesc să cred că va fi restaurată și transformată într-un muzeu Brâncuși.

Impresiile cele mai bogate despre C. Brâncuși mi-au rămas în minte din anii 1937–1938, cînd l-am revăzut la Tg. Jiu în timpul pregătirii ridicării monumentelor sale, care constituie un grup simbolic unic în genul său.

Cu acel prilej am avut dese convorbiri reciproce și, cu toată inegalitatea temperamentului său, cînd comunicativ și exultant, cînd reținut și sobru, am putut smulge cîteva interesante și inedite mărturisiri. Doresc să le comunic pentru a lămuri definitiv semnificația pe care C. Brâncuși a înțeles să o dea complexului său simbolic.

Ideea inițială care a stat la temelia concepției sale a fost aceea de a nemuri eroica luptă de apărare a orașului Tg. Jiu, din octombrie 1916. Atunci, s-a întîmplat la Tg. Jiu un act eroic unic în analele războiului mondial din 1916–1919. Trupele germane, formate din elemente de elită, au străpuns înverșunata rezistență a ostașilor români de pe valea Jiului, înaintînd vertiginos spre Tg. Jiu. Intenția comandamentului militar german era de a înainta grabnic pînă la Dunăre, cu scopul de a tăia retragerea armatei române care lupta la Cerna și valea Dunării. Era o gravă amenințare care, dacă izbîndea, neutraliza complet eficiența rezistenței române. Față de acest pericol a acționat istețimea și sentimentul eroic al lui I. Papilian. Deși lumea din oraș plecase în pribegie, nerămînînd decît puțini bătrîni, bătrîne și copii cercetași, totuși, I. Papilian a luat himerica hotărîre de a organiza o apărare a orașului. A baricadat podul de fier de peste Jiu, a eșalonat pe bătrîni, bătrîne și copii în partea dinspre grădina publică a digului de pe malurile Jiului, i-a înarmat cu puști și pistoale de la 1877, găsite în beciurile primăriei din oraș, și astfel a așteptat avantgarda germană.

Constantin Brâncuși a voit să imortalizeze acest episod eroic – aproape don-quijotesc – dar cu o neprevăzută eficiență, deoarece prin acțiunea lui Papilian, nemții au întîrziat pătrunderea ofensivei lor spre Dunăre, dînd astfel posibilitatea întregului potențial al armatei române de la Cerna să se replieze pe valea Oltului.

În concepția lui C. Brâncuși, a înmugurit ideea de a așeza exact pe locul de comandă a lui Papilian un monument care să simbolizeze lupta pentru rezistență și libertate a poporului. Ca atare, a recurs la sugestiva inspirație de a întruchipa, în cadrul asemănător codrilor din grădina publică a orașului, o masă haiducească, pe care a gîndit să o denumească „Masa haiducilor". Ea trebuia să fie înconjurată de 12 scaune, asemănătoare unor trunchiuri cioplite din copaci, reprezentînd simbolic 12 haiduci. În unitate de concepție cu **Columna nemuririi,** acele 12 scaune de piatră înfățișează și ele, prin formă și semnificație, niște clepsidre stilizate.

Actuala denumire – generalizată – a acestui monument simbolic, zis în mod nejust **Masa tăcerii,** este apocrifă și lipsită de sens. Nu are elocvența pe care a intenționat a i-o da C. Brâncuși. Acesta este și motivul pentru care diferiți exegeți au oscilat în jurul unor diverse nomeclaturi ca : Masa rotundă, Masa de piatră și scaune, Masa dacică, Masa familiei, Masa tăcerii. Nici una din aceste denumiri nu corespunde însă numelui real pe care l-a gîndit însuși C. Brâncuși, în 1938, la Tg. Jiu. Această **Masă** e așezată exact pe locul de comandă al lui I. Papilian, din eroica luptă de apărare a orașului Tg. Jiu (oct. 1916). **Calea Eroilor,** care pornește din axa acestei masive mese (9.100 kg) trece pe sub **Poarta sărutului** (ea însuși cu variate denumiri ca : **Poarta eroilor, Coloana sărutului, Monumentul sărutului** așa cum îi plăcea să-i spună Constantin Brâncuși.

În privința denumirii actuale de **Coloana infinitului** aduc următoarele rectificări. Constantin Brâncuși a ridicat acest monument în cinstea nemuririi și recunoștinței, datorată eroilor căzuți, pentru făurirea României întregite și, în particular, a eroilor de la Jiu. Constantin Brâncuși a dorit să fie denumită **Columna nemuririi,** făurind printr-o stilizare a stîlpilor prispelor gorjenești, într-o suită de clepsidre, curgerea la nesfîrșit a timpului, ca o fluiditate a reamintirilor, nemurind eroismul românesc. Spre deosebire de alte columne cunoscute, cea a lui C. Brâncuși **sugerează** prin înălțimea ei (29,33 m) și prin construcția îndrăzneață sub formă de octoedrii sudați (cel mai gros are 0,95 m), fără altă elocvență (sculpturi, inscripții) decît simplitatea însăși a coloanei țîșnind direct din pămînt (fără postament) și invitînd la o solemnă și smerită reculegere.

Deci adevărata denumire a acestui simbolic monument este **Columna nemuririi.**

De la Constantin Brâncuși posed cîteva scrisori inedite, dintre care reproduc mai jos una deosebit de prețioasă, deoarece în ea artistul precizează grafia justă a numelui său. Scrisoarea a fost adresată prietenului său D. Cuclin, aflător în 1926 la New York și are următorul conținut :

Hotel Brevoort
Anciennement Brevoort House
Coin de la 5 me Avenue et de
la 8 me Rue
Cable adress, LAFBREVORT

New York
Vineri, 5–2–1926

Dragă Cucline,

primii copiea, articolului tău – aacă mai este vreme adaugă – fără comentare, un i la urmă – find că toată lumea mă cunoaște așa și în toate hârtiile mele este scris Brâncuși. Duminecă seara voi face tot posibilul să vin să vă văd. În așteptare mulțumim și vă îmbrătișez pe amîndoi cu drag.

C. Brâncuși

(Reproducerea scrisorii am redat-o cu ortografia lui C. Brâncuși).

DAN SMANTANESCU

Hans Mokka

IN MEMORIAM CONSTANTIN BRÂNCUȘI

MASA TĂCERII

Întinzînd momeala
spațiului mut,
acoperi și cadranul
orelor ;

răbdătoare, mimoza
încolțește dincolo
de ritmul pendulei.

DOMNIȘOARA POGANY

Bufniță,
în pietre,
în retorte.
poartă în priviri : parabole,
în serile de septembrie :
și mierea și senzualitatea ;
Sisif, prin depărtări,
prin înălțimi,
poartă, și el,
în scoarța oului :
drumul spre Canossa
al lăcomiei.

PASĂRE ÎN SPAȚIU

Desfășurîndu-și aripile
mai presus de morminte
și mai presus de fericire,
ai lepădat
îmbrățișarea pămîntului

Bucuria-n germene, satisfacția
stă
în cumpăna zborului,
leagănată.

COCOȘUL SALUTÎND SOARELE

Frica și umbra năvălesc
către zid,
cînd în marele alb
s-a înfipt
strigătul ;
deșteptător sfios al dragostei,
amuțit cînta-va lumina.

În românește de
ANGHEL DUMBRĂVEANU

Cuvintele lui Brâncuși

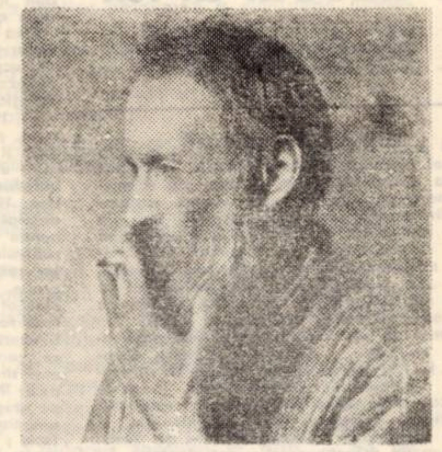

„... Viața mea a fost o succesiune de evenimente minunate ... Am plecat de la 10 ani pe jos din Hobița-Peștișani. Tata era gospodar cu slugi la curte. La Craiova am intrat ca băiat de prăvălie pentru procopseală. Am stat șase ani și munceam cîte 18 ore zilnic. La ceasurile trei de dimineață mă sculau birjarii cu ciocănitul codiriștii de la biciuscă în ușa odăiții unde dormeam. Am făcut școala de meserii din Craiova și școala de belle-arte din București. Pentru a învăța în capitală, mi-am vîndut partea de moștenire de la părinți. Radu Brâncuși cred că s-a zvîrcolit în mormînt de rușine și indignare. Am plecat la München unde am ajuns cu un pol. Nu găseam de lucru și bani nu mai aveam. Și atunci am pornit pe jos ca să cunosc Bavaria. Mergeam noaptea și ziua dormeam pe unde apucam ... În Alsacia m-a prins pe cîmp o ploaie torențială și am căzut bolnav. Am rămas la Langres, unde am găsit un prieten care m-a îngrijit și mi-a dat bani ca să iau trenul pînă la Paris. Tot drumul acesta, prin Bavaria, Elveția, Alsacia, l-am făcut ușor. Mergeam cîntînd. Știam că ceea ce trebuie să se întîmple se va întîmpla ... La Paris am lucrat, la început, pentru a-mi cîștiga existența, ca spălător de vase în restaurante ... Am intrat ca elev în atelierul lui Mercier, unde ajunsesem la o mare dexteritate tehnică. Făceam cîte o sculptură pe zi în genul lui Rodin. La Paris am fost prieten cu Matisse, cu Erik Satie, cu Modigliani și – în special – cu Guillaume Apollinaire, a cărui moarte a fost un dezastru pentru arta modernă. N-am putut trăi în preajma lui, a maestrului Mercier, deși mă iubea. „Făceam", ca și el. Pastișam inconștient, ca și el, pe Rodin, dar vedeam pastișa. Eram nenorocit. Au fost anii cei mai grei, anii căutărilor, anii de regăsire a unui drum propriu. Am plecat de la Mercier, l-am supărat, dar trebuia să-mi caut calea mea. Am ajuns la simplitate, la pace și bucurie din dificultăți intime ...

... Am terminat cu manipularea noroiului și a lutului. Nu găsesc nici o vigoare și nici o grandoare în argilă. Am căutat piatra vie, monolitică. ... Cioplind piatra, descopăr spiritul materiei, propria ei măsură. Mîna gîndește și urmează gîndirea materiei ... Cîte o dată durează săptămîni întregi pînă cînd piatra vorbește. Trebuie să privesc atent în interiorul pietrei. Nu mă uit la aparență. Mă îndepărtez cît mai mult posibil de aparențe. Nu-mi îngădui să copiez. Orice imitare a suprafeței naturale este fără de viață. Nu am idei gata făcute ... Îndepărtez toate formele accidentale. Transform accidentul în așa măsură încît să devină identic cu o lege universală ... Nu știu dacă sînt limpede în expunere. De fapt și eu mă aflu pe făgașul căutărilor. Ne găsim cu toții la sfîrșitul unei epoci. Trebuie să ne reîntoarcem la începutul lucrurilor și să regăsim ceea ce s-a pierdut ... Arta cea mai desăvîrșită a fost produsă în timpul copilăriei. Omul primitiv uita de grijile domestice și lucra cu voioșie. Copiii posedă aceste lucruri primordiale. Cînd nu mai sîntem copii, am murit de mult. Ceea ce doresc este ca sculptura să exprime bucurie curată. Misiunea artei este să creeze bucurie. Arta trebuie să odihnească și să vindece contrarietățile interioare ale omului. Frumosul este echitatea absolută. Frumusețea este justiția absolută. Nu se poate crea artistic decît în echilibru și pace sufletească. Pacea se obține prin renunțare. Artistul nu-i un animal de lux, ci un animal auster. Arta nu se comite decît în austeritate și dramă, ca o crimă perfectă. Trebuie să existe o disciplină a simțurilor care eliberează mintea într-o direcție care este totalmente străină de activitățile noastre cotidiene și banale ... Nenorocirea umanității este că fiecare individ trăiește pe planul conștiinței individuale. Știm cu toții acest mod de viață : roata prozaică a existenței mărunte ... În fond, puțini oameni își dau seama că mai există și alte forme ale cunoașterii. Împrejurul nostru operează alte sfere ale existenței de care sîntem separați doar prin cele mai subțiri fire. Cîți dintre noi le recepționăm ? Nu avem acces la duhul lumii, fiindcă nu-l căutăm ... În definitiv, funcția artistului este de a descifra semnele ascunse ale naturii, de a interpreta misterele universului ... Eul van al individului trebuie dizolvat. Numai prin eliminarea integrală a Eului se poate descoperi și releva principiul adînc și ascuns, adevărul care se află constant în toate lucrurile. Dacă omul reușește să elimine Eul, va fi capabil să asculte bătaia inimii naturii și șoaptele ei. Aș vrea să fiu capabil a spune : nu mai sînt atașat de nici o persoană. M-am îndepărtat de mine. Mă găsesc printre lucruri esențiale." EU VA DAU BUCURIE CURATA."

Vitralii

DE LA „SĂRUTUL" LUI RODIN, LA „SĂRUTUL" LUI BRÂNCUȘI

Dalta a trebuit să treacă, din Renaștere pînă azi, la diferență de secole, prin mutații de nuanțe și viziuni, sugerînd, prin alte esențe, tulpina aceluiași simbol. Înlănțuirea carnală din „Sărutul" lui Rodin, nemăsuratul vis al desăvîrșirii formei, mișcarea umbrei după faldurile fierbinți ale luminii, nu pot fi decît o traducere vizuală a unei bătăi de aripă pe timpanul simțurilor. Acesta este Rodin, monumentalul clasic, ori, cum ar spune un critic ermetic, simulînd echilibrul (ba beznă, ba lumină), acesta este Rodin, bolnav de perfecțiune, suferind de grandoare patetică.

Brâncuși nu o mai vrea, o sintetizează. Pune geometria să doară, simetria să devină pudică. O creionare simplificată în piatră, ca două jumătăți de iluzie. Dacă se poate, o linie de hotar sîngerînd lăuntric, dacă vreți, sunet de tăceri gemene. Dacă se poate, două năluci care s-au lovit întîmplător de aerul dorinței, și au rămas așa, de nedesfăcut. Brâncuși grăiește din adînc, într-o căldură abstractă, la noi ajungînd silabisit doar conturul unui ecou. Poate chintesența.

DAMIAN URECHE

Consemnări

Un dascăl al lui Brâncuși

E cel puțin curioasă situația că, in privința formației culturale a lui Brâncuși, biografii acestuia enunță doar fugitiv, sau pur și simplu ignoră posibila influență asupra sculptorului din partea unor mari personalități ale culturii românești, care i-au fost profesori la Școala de Belle-Arte din București. Al. Paleolog ne prezintă doar următoarele, puține, date : **„Se cunoaște șirul profesorilor lui in Școala de Belle-Arte : unii dintre ei sint de urme, alții au trecut peste el ca vintul.**

Cel mai de apăsată urmă i-a fost profesorul de anatomie, doctorul Dimitrie Gerota(. .). Alți profesori mai erau : D. Atanasiu de perspectivă și geometrie, Tzigara-Samurcaș de estetică și etnografie românească, Grigore Tocilescu, savant de ispravă al istoriei române și Strimbulescu – de desen (de formație müncheneză) și toți laolaltă nu numai mulțumiți, dar chiar entuziasmați de excelenta asiduitate și aplicație la invățătură a destoinicului recrut al școlii, Brâncuși („Tinerețea lui Brâncuși" București, 1967, p. 89 – 90).

In privința tinereții lui Brâncuși, biografii fac indeosebi eforturi să arate imprejurările care conduc la clarificarea fondului etnologiei românești, asimilat de Brâncuși in România. Credem, insă, că pentru revelarea zestrei etno-culturale autohtone, cu care a plecat Brâncuși la Paris, trebuie neapărat să se țină seama și de „inriurirea instituționalizată", privind asimilarea, in mod conștient a valorilor etnologiei românești. In acest sens, fără indoială, că un rol insemnat l-a avut profesorul său, Al. Tzigara-Samurcaș. Acestuia i se incredințează catedra de istorie a artelor la Școala de Belle-Arte din București, incepind cu anul 1899, pe cind elevul Brâncuși frecventa deja instituția respectivă. Al. Tzigara-Samurcaș era pe atunci un tinăr profesor erudit, cu studii strălucite de istoria artelor la München, Berlin și la Paris, fiind totodată și beneficiarul unei călătorii de documentare in Italia. In ce privește profilul spiritual al lui Al Tzigara-Samurcaș trebuie să i se acorde o mare importanță activității sale muzeologice, in care debutează de timpuriu, in anul 1892, la Muzeul de Antichități din București, instituție condusă de istoricul G. Tocilescu. După trei ani, datorită neințelegerii cu G. Tocilescu, el demisionează din postul de custode preparator al Muzeului – și pleacă la Berlin unde a fost primit ca asistent voluntar pe lingă Direcția Generală a Muzeelor Regale, funcție pe care o deține timp de doi ani. In anul 1897 pleacă la Paris, unde se bucură de prietenia lui Salomon Reinach, eruditul director al Muzeului din St. Germain.

Profesorul Al. Tzigara-Samurcaș le va fi vorbit, desigur, elevilor săi despre cele mai valoroase colecții muzeale de artă plastică, din marile muzee ale Europei. Cert este, insă, că Brâncuși a fost sfătuit de Samurcaș (și, fără indoială, făcindu-i-se un „instructaj" prealabil) ca in călătoria lui spre Paris să viziteze cele mai importante muzee din Austria și din Germania. Intr-adevăr, Brâncuși va ține seama de indicațiile profesorului său și va frecventa săptămini de-a rindul expozițiile muzeale din cele două țări. Bunăoară, pe lingă multe muzee din capitala Austriei, aici, el vizitează de repetate ori **„Muzeul de etnografie a artei popoarelor, care laolaltă formau mozaicul bălțat și bizar al imperiului de răsărit – Osterreich – unde găsi ceea ce profesorul său, Samurcaș, ii semnalase : frumoasele colecții de artă populară românească.** Văzind aceste colecții, Brâncuși se va fi gindit la strădaniile fostului său profesor de etnografie, făcute in scopul intemeierii unui muzeu de artă populară, in București. (Muzeul de etnografie și artă națională se va inaugura abia in anul 1906, sub direcțiunea lui Al Tzigara-Samurcaș. Dar incă in primul an al existenței acestei instituții, directorul ei i-a imbogățit patrimoniul și cu un excepțional monument de arhitectură populară : casa lui Ion Mogoș din Ceauru, localitate din apropierea rlobiței lui Brâncuși. Samurcaș cunoștea bine Gorjul, fapt care va fi contribuit la plămădirea unei apropieri sufletești intre elev și profesor).

Pină in anul 1904, cind Brâncuși pleacă la Paris, Al. Tzigara-Samurcaș incă nu iși tipărise lucrările fundamentale de artă populară. Publicase doar citeva articole cu caracter etnologic, dintre care, despre unul, apărut in anul 1901, in revista „Albina" (material pe care, probabil, l-a făcut cunoscut și elevilor săi) ii va plăcea să-și amintească, apoi, chiar după un timp de patruzeci de ani. (cf. **Introducere** la **Evoluarea scoarței oltenești,** Buc. 1942). In acel articol referitor la **„redeșteptarea artei naționale",** autorul pleda pentru perpetuarea artei populare autentice, subliniind in acest sens, rolul **„indeletnicirilor casnice românești".** La cursurile de etnografie, din perioada respectivă, vorbindu-le elevilor săi despre originalitatea artei populare românești, Al. Tzigara-Samurcaș iși va fi exprimat aproximativ aceleași idei valoroase, care vor fi publicate in lucrările sale, de mai tirziu, atit de mult apreciate in țară și peste hotare. Dintre aceste lucrări, in afară de studiul citat, despre scoarțele oltenești – amintim : **Arta in România I** (din anul 1909) ; **Rumanische Volkscund** (1910) ; **Izvoade de crestături ale țaranului român** (1928) ; **L'Art paysan en Roumanie** (1931) ; **Graiul obiectelor de artă țărănească** (1935) ; **Catalogue de la section d'art paysan du Musée national** (1937) ; **Vechimea portului românesc** (1945).

Credem că Samurcaș iși va fi limpezit multe aspecte ale etnologiei românești incă in perioada inceputului carierei sale in invățămint, la Școala de Belle-Arte, și rezultatele cercetării sale vor fi făcut obiectul cursurilor sale de etnografie, susținute la această instituție. De pildă, e firesc ca atunci să-și fi clarificat, in primul rind caracteristicile fundamentale ale artei populare românești, cum ar fi principiile decorative : repetiția, alternanța, simetria, „radiațiunea" motivelor, apoi „abstracțiunea ornamentelor" (geometrismul acestora) ; insemnătatea artistică și etnică a izvoadelor străvechi : originea motivisticii populare și in sfirșit, să mai menționăm o trăsătură esențială a etnologiei noastre – una care a fost in permanență in atenția lui Brâncuși (stind poate la fundamentul viziunii sale artistice) – anume „abstracțiunea sculpturii țărănești" din România.

DUMITRU SARDEȘ

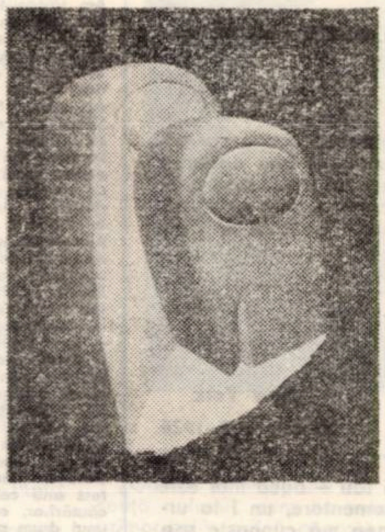

DOI PINGUINI

BRÂNCUȘI ȘI MUZICA

Undeva, in acea mereu bintuită de furtuni galerie a marilor personalități, Brâncuși ocupă un loc pe care timpul il reconfirmă cu gravitate. Perspectiva conferă omului și operei un plus de „accesibilitate", fapt de necontestat la adevărații creatori

Nu am calitatea necesară abordării fenomenului Brâncuși decit din unghiul posibil aceluia ce se entuziasmează la frumos și adevăr, la simbol și perfecțiune. Totuși, imi permit să-l asociez muzicii, cu aceeași venerație cu care il apropii de elementele naturii – apa, aerul, munții – trecind peste ceea ce neprofesionistului din mine ii este refuzat – știința exactă a fenomenului plastic inventat și brevetat cu modestie și in liniștea cuceritoare specifică geniului.

Il asociez muzicii pentru elementara coincidență că Brâncuși nu inventează ci descoperă și se redescoperă pe sine in forme deja existente. El le găsește doar haina și le investește cu semnificația sa. Porțile, mesele, păsările, ouăle, coloanele, sint din vremuri imemoriale. Tot așa cum sint doinele și horele, baladele și bocetele. Și unele și altele au o anume semnificație, a lor – prima, practică, pentru că țăranul român mereu va considera furca de tors o simplă furcă de tors și piatra de moară o simplă piatră de moară. El increstează poarta și lingura dintr-o elementară sete de frumos, dar pentru el poarta și lingura există prin sensul lor utilitar. Atunci cind cintă din fluier, sau din frunză, cind deapănă molcom Miorița, nu realizează sentimentul creației, cu toate că in arta orală fiecare interpretare este un gest creator.

Brâncuși a fost primul care a transformat un fapt util intr-un gest creator deliberat. Nu și-a permis prelucrarea obiectului existent ci doar eliberarea sa din prejudecățile opticii existente. I-a redat adevărata formă și unica semnificație. Că acest obiect este operă de artă nici nu mai contează. Este atit de perfect, de plin și rotund, incit chiar și prin forma sa este artă. Exact ca in muzică, unde, la un moment dat, acolo unde inefabilul copleșește pină și pe autor, forma se metamorfozează in conținut.

Aș putea forța similitudini cu Enescu. Nefirescul apropierii pornește de la date esențial temperamentale : Brâncuși, un lucid gânditor ; Enescu, un liric contemplativ. Intențiile sint aceleași, valoarea operei indiscutabilă, amindoi cu un ochi inapoi și unul inainte.

La Enescu mai puțin inapoi și mai puțin inainte. Dar ce poate insemna „inainte" la Brâncuși, unde există o doză de imobilitate, de atemporal și totuși concretețe de artizan?

Evident, a determinat o emulație in artă, ce se constată odată la un secol, in cel mai fericit caz. Și in muzică. M-aș mulțumi – pentru a trece intr-un domeniu in care erorile subiectivismului meu sint indiscutabil mai puține – să spun citeva cuvinte despre ciclul meu dedicat lui Brâncuși de Tiberiu Olah, ciclu alcătuit din Sonata pentru clarinet solo, Columna infinită, Poarta sărutului, Masa tăcerii și Studiu pentru spațiu și ritm.

Unul dintre cei mai talentați compozitori români și nu numai români (ce plăcut este să poți folosi expresia cu conștiința impăcată !) nu-și propune a oferi o ilustrație a operei brâncușiene ci o redimensionare expresivă, o echivalență sonoră a semnificației ei, sau, mai bine spus, a semnificației pe care o declanșează opera in Tiberiu Olah.

Lucrările trebuie ascultate. A vorbi despre ele, ar insemna să repet actul de impietate pe care l-am făcut la inceput cu Brâncuși. Merită a fi ascultate pentru că există o șansă in plus de-a-l ințelege mai bine, sau mai altfel, pe Brâncuși.

MIHAI MOLDOVAN

Teatru

DESPRE COPII ȘI REȚETE

Incă de acum citiva ani, Teatrul de Păpuși din Timișoara și-a făcut deviză din improspătarea repertoriului cu piese originale, montate in cadrul unor spectacole ce valorificau remarcabile inițiative. Sub direcția Floricăi Teodoru și apoi a Corneliei Iurașoc-Gheorghiu am asistat la citeva momente in care Teatrul de Păpuși timișorean a realizat adevărate performanțe artistice. Le-am salutat de fiecare dată cu bucurie și incredere, mereu legați de speranța că această instituție, prea des uitată de comentatorii fenomenului teatral, se va afla la inălțimea speranțelor iubitorilor de artă. Nici despre ultima premieră a acestui teatru nu se poate spune că nu a răspuns multora dintre așteptările noastre. Regia Corneliei Iurașoc-Gheorghiu, scenografia lui Eustațiu Gregorian, interpretarea lui Olimpiu Vesa, Margaretei Tatu, a Mariei Vlad, a Victoriei Vesa, a Gabrielei Floros sint elocvente pentru eforturile și investiția de talent a slujitorilor Teatrului de Păpuși.

Piesa lui Titel Constantinescu („Trei căsuțe, trei drumuri" sau „Are tata trei băieți") nu servește insă aceste lăudabile eforturi. Confecția după rețetă submineză sistematic bunele intenții, ratind un spectacol ce ar fi putut deveni destul de interesant. Pentru că rețeta incepe să prindă rădăcini in Teatrul pentru copii, numim ingredientele : o listă de motive tematice, extrase din Programa analitică a școlii elementare, citeva personaje scoase din alte basme sau povestiri pentru copii, o acțiune care ar revela copilului-personaj frumusețile lumii in care trăiește (prin intermediul celor de mai sus). Cum reacționează față de acestea tinerii spectatori ? Nu sintem obligați să rătăcim printre presupuneri, căci Teatrul, continuindu-și o excepțională inițiativă, promovată cu mare succes și la alte spectacole, ne oferă răspunsul. După spectacol, dactilopictorii și-au desenat impresiile ; cel mai des prezent in aceste desene a fost Piticul, singurul personaj oarecum autentic al acestei piese.

Să fim bine ințeleși. Piesele de actualitate pentru copii sint mai mult decit necesare. Educația prin teatru a celor mai tineri dintre spectatori trebuie să fie legată de acestea. Trebuie, insă, in același timp, să subliniem responsabilitatea autorilor față de teatrul pentru copii : cu personaje și noțiuni compilate fie din manualele școlare, fie din alte povestiri, basme (ș.a.m.d.) celebre, prea departe nu se poate ajunge. Păstrind credința noastră in calitatea Teatrului de Păpuși din Timișoara, credem că includerea acestei piese in repertoriu nu a fost indeajuns de inspirată.

A. C. IORDACHE

Muzică

MEMORIAL VASILE IJAC

Timișoara a omagiat recent, personalitatea ultimului dispărut al Școlii bănățene, din perioada sa de aur, **Vasile Ijac.** Născut la Caransebeș – la 11 februarie ar fi implinit 77 de ani – a receptat precoce climatul cetății care, in intreg Evul Mediu, s-a instituit drept centru politic și cultural al românilor din Banat. **„Arma noastră să ne fie cintările . . ."** glăsuia motto-ul bătrinului cor al Caransebeșului și copilul a respirat odată cu fiorul primelor bucurii artistice crezurile vehiculate pe această cale.

Marele dascăl al elevului **V. Ijac** a fost **A. Sequens,** muzicianul ceh care i-a pus vioara în mină, l-a învățat legile teoriei muzicii, armoniei, gustul pentru muzica simfonică . . . Clujul universitar pecetluiește, prin personalitatea lui Marțian Negrea, filiația studentului cu spiritul melodiilor românești. Cei doi ani petrecuți la Paris – unde s-a perfecționat la **Schola Cantorum** cu **Vincent d'Indy** – ii vor deschide apetitul pentru luxuriantul sonor impresionist, pentru o armonizare care sparge tiparele cuminți ale clasicismului. Prodigios, compozitorul **V. Ijac** a înzestrat genul cameral și cel simfonic cu valori de o calitate și o originalitate care nici măcar nu comportă comparații. A fost un maestru de mare rafinament, proiectind secvențe ale melosului bănățean pe orbita formelor sonato-simfonice, într-un limbaj ce-și destăinuie sursa, dar te extaziază prin fantezia elaborărilor, policromia **stridențelor.** Ne-a lăsat între altele 5 impunătoare simfonii. Revine lui **R. Georgescu** meritul de a ne fi ilustrat cu ocazia concertului valoarea Simfoniei a II-a, imaginindu-o ca o perorație plină de vitalitate, iar lui **N. Boboc** reluarea **Rapsodiei bănățene,** omagiul cel mai direct adus plaiului natal ; **Cintecul bătrinesc,** a fost tălmăcit de **Alla Popa** cu constanta devoțiune artistică dovedită cu fiecare apariție solistică.

DORU MURGU

Radar

● **Filiala din Timișoara a Societății române de lingvistică romanică** a organizat prima ședință de comunicări din acest an. Au prezentat lucrări lector univ. Adela Mira Tănase și cercetător științific Viorica Goicu. ● **Cadrele didactice și studenții Institutului politehnic „Traian Vuia"** din Timișoara au desfășurat in anul care a trecut o intensă activitate de cercetare și proiectare, in cadrul căreia au rezolvat 200 de teme pe bază de contracte cu intreprinderi din intreaga țară. ● **Laboratorul Cavendish din Cambridge – Anglia** – a implinit o sută de ani de existență. Cu acest prilej, cunoscutul publicist I. G. Growther, a scris o istorie a celebrului laborator, care a contribuit atit de substanțial la dezvoltarea fizicii moderne. Din inițiativa lui W. Cavendish, Universitatea din Cambridge a creat catedra de fizică experimentală, unde s-au succedat o seamă de eminenți profesori, precum Maxwell, Faraday, Thomson, Rutheford, Townsend, Cockroft, Barnal, savanți străini ca Langevin, Kapița ș.a. Au fost studiate aici undele electromagnetice, s-au efectuat studii teoretice și experimentale asupra măsurilor electrice. In acest laborator s-a dezintegrat nucleul atomului de azot, s-a descoperit neutronul, s-a dezintegrat nucleul de litiu. Apoi, direcția principală, s-a axat pe structura ADN, pe probleme de genetică, pe structura hemoglobinei, tot aici s-a obținut prima imagine cu raze X a unei molecule de proteină, s-au intreprins cercetări de radio-astronomie și s-au descoperit pulsarii. Dintre cercetătorii fizicii care au onorat laboratorul Cavendish s-au selectat 22 de laureați ai Premiului Nobel. ● **La București a avut loc un simpozion** al Cenaclului de cultură juridică, tracologie, literatură și artă „Titu Maiorescu" al Asociației juriștilor din R. S. România care s-a bucurat de un deosebit succes.

VAL. D.

Evrika!

● **Un nou sport, fotbalul pe gheață, ar pune mai bine in evidență vacanța de iarnă a fotbaliștilor.**

● **Patina vremii nu cunoaște inghețul.**

● **Unii se țin pe schiuri cu un fel de cirje.**

● **Schiorii noștri de performanță se impart in două tabere : unii care dorm la cabană și alții care dorm pe schiuri.**

● **A sărit cu sania de la trambulină și a strigat : „Feriți pirtia !"**

● **Omul de zăpadă cunoaște un singur anotimp, pe acela al copilăriei.**

● **O pereche de patine le ajungea amindurora, așa de bine patinau.**

ION VELICAN

Corespondența

Daniel Cornea : Ținind seama de virsta Dvs. adolescentină, versurile ni se par remarcabile prin preocupări și limbaj, printr-un spirit iscoditor ce se degajă din toate aceste încercări poetice. În măsura în care munca literară va ocupa un spațiu tot mai mare în preocupările Dvs., în măsura in care lecturile și căutările vor fi mai bogate și mai profunde, nu ne indoim de șansa Dvs. Deocamdată intrezărim reale valențe în aceste versuri ca niște fulguiri pure, astrale : „În vis de argele / Urcă spre stele / Taină mărgelară / În noaptea polară" sau : „Stea a gerului / Rezistind / la jocul de promoroacă / Pe cimpiile **stelure** / Adormite-n zori **gerure**". Este interesant că morfologia ciudată a unor cuvinte (ca acelea subliniate) nu ne deranjează. Ceea ce nu înseamnă că trebuie să exagerați în acest sens. Așadar, continuați și mai trimiteți.

Lyria : Scrisoarea Dvs., avintată și sinceră, comunică bune intenții. Versurile sint încă departe de aceste aspirații. Dar indicii de sensibilitate – și deci de o posibilă emancipare literară – există.

Cucu M. Murgu : Pe la jumătatea lunii martie.

Liliana Cosmescu : Vă felicităm pentru succesele despre care ne scrieți. **Intrare in orașul adormit** e frumoasă, însă finalul e arghezian. Vom publica poezia **Dincolo . . .**

Sanda Gheea : Oarecari tresăriri de muguri in **Dar mai presus.**

Antoaneta B. Tieru : La intrebarea „dacă merită sau nu să vă axați pe drumul poetic" nu vă poate da nimeni un răspuns, în afară de Dvs. inșivă. Noi constatăm o anumită fluență a versului cum și unele sclipiri metaforice care ar putea constitui „capitalul" unor investiții de genul celor la care vă referiți.

Emilian Petrescu, V. Moldoveanu, M. Colomon – incercări modeste.

ANGHEL DUMBRAVEANU

BRÂNCUŞI ŞI VUIA

Un document artistic

In anul 1972, Muzeul Banatului a primit de la Cornelia Iovănescu (Matias), nepoata de soră a lui Traian Vuia, o lucrare din perioada de început a lui C. Brâncuşi : o sculptură din lemn, care reprezintă o frunză, avînd dimensiunile 17,5 x 22 cm (nr. inventar 1735 (2) — sector memoriale). Lucrarea se caracterizează printr-o pronunţată simplitate a decorului : cei şapte lobi configurează conturul unei frunze de stejar ; aproximativ 30 de nervuri izvorăsc din baza frunzei şi-i impinzesc căuşul în dispunere longitudinală, fiind distribuite intr-o simetrie, riguros armonizată. Frunza sugerează imaginea unei palme, brăzdată cu claritate de liniile adînci ale „vieţii".

Lucrarea i-a aparţinut lui Traian Vuia, fiind astfel o mărturie materială, simbolică, privind legătura dintre cele două mari personalităţi, relaţie puţin cunoscută pînă în prezent. O referinţă despre legătura dintre C. Brâncuşi şi Traian Vuia este publicată de Dumitru Pascotă in ziarul Vestul din Timişoara, în 26 aprilie 1934. In articolul intitulat Vuia şi Brâncuşi, D. Pascotă, împreună cu încă doi compatrioţi au plecat, in aceeaşi seară, acasă la Traian Vuia („care locuia la o distanţă bună de Paris") şi la C. Brâncuşi („el, retras intr-o străduţă tăcută, dar în Paris").

Auzind că grupul de români va merge şi la Brâncuşi, marele inventator a mărturisit că „l-a cunoscut pe acesta cu douăzeci şi cinci de ani înainte, intr-un restaurant din str. Montmartre : punea apa pe mese artistul more de acum". Şi, in continuare, Vuia afirmă : „Timpul a trecut şi nu l-am mai văzut de-atunci. Ciţiva ani mai tirziu, incepu să se ridice din ce în ce mai mult şi intr-adevăr ajunse la glorie prin sine insuşi. El este fiul operelor sale, sfirşi dinsul ginditor". Vuia îşi exprima dorinţa ca oaspeţii să-i amintească lui Brâncuşi de intilnirea cu sculptorul, care a avut loc in urmă cu un sfert de secol : „Dacă mergeţi la el, să-i spuneţi că aţi vorbit cu cineva care l-a cunoscut acum douăzeci şi cinci de ani".

Din păcate, insă, Dumitru Pascotă nu consemnează nici un cuvint al sculptorului despre inventator, dar Brâncuşi îşi va fi reamintit, cu siguranţă, in seara aceea, că l-a cunoscut in tinereţe pe celebrul om de ştiinţă.

Se ştie că Brâncuşi a fost „plongeur" — spălător de vase — intr-un restaurant din Paris, in anul 1904, fiind proaspăt stabilit in marea metropolă, unde nu avea asigurate mijloacele de existenţă. Prin urmare, in acest an, a avut loc intilnirea dintre el şi Traian Vuia, care era la Paris din vara anului 1902. In perioada aceasta, Traian Vuia (care incă în luna mai, 1903, obţinuse brevetul de invenţie pentru aeroplanul-automobil) era preocupat de construirea aparatului de zburat. Activitatea ştiinţifică a lui Traian Vuia, orientată cu indrăzneală spre cucerirea spaţiului celest, l-a impresionat, desigur, in mod plăcut, pe tinărul sculptor. Vuia i-a spus, probabil, lui Brâncuşi că îşi realizează aparatul său de zburat cu ajutorul bănesc al lugojenilor, animaţi in acest scop de Coriolan Brediceanu, proeminentă personalitate politică din Banat. Din cauza lipsei de documente, rămînind incă pe tărimul supoziţi.lor, putem presupune că Vuia şi Brâncuşi au discutat şi despre neamul Bredicenilor, intrucit locul de obirşie al acestora este satul Brediceni, situat la 3 km de Hobiţa lui Brâncuşi. De fapt sculptorul a urmat ultima parte a şcolii primare in localitatea Brediceni, unde avea rudenii. Mai tirziu cind el va pleca la Paris, va intilni in apropierea localităţii Gmunden „un cioporaş de oi minat de un cioban, incălţat şi imbrăcat nemţeşte, care insă îi zicea de dor dintr-un fluier". Pe acest păstor, provenit din Banat „il chema Brediceanu ! Ceea ce-i aduse aminte lui Brâncuşi de satul cu neamuri şi cu ultimul an de şcoală, că de alţi Brediceni mai de renume nu auzise" (V. G. Paleolog, Tinereţea lui Brâncuşi, Editura Tineretului, Buc. 1967, p. 117). Acum, insă, in Paris, va fi avut prilejul să audă de unul dintre Bredicenii de renume, anume de Coriolan Brediceanu, susţinătorul proiectelor lui Traian Vuia. Pe acest fundal al supoziţiilor, putem intrezări că intre cei doi tineri s-a statornicit, in acel moment, o apropiere sufletească, luminată şi de legăturile lor cu neamul Bredicenilor. In imprejurarea aceasta, sculptorul ii va fi dăruit lui Vuia „frunza de gorun", marcind astfel, prin acest gest, bucuria că s-a intilnit cu tinărul inventator român.

Nu putem să ştim din ce cauză Vuia nu s-a mai intilnit cu Brâncuşi pină la sfişitul anului 1933 şi, de asemenea, nu cunoaştem dacă ei s-au mai intilnit vreodată. Au rămas insă mereu „nedespărţiţi" in limanul comunităţii spirituale, in impl nirile eternei dorinţe de ascensiune a omului : Brâncuşi, in inălţimea esenţelor artei ; Vuia in orizonturile infinite ale tehn cii. In ce il priveşte pe Brâncuşi : „Mulţi ingineri şi oameni de ştiinţă actuali pretind că Măiastra a anticipat şi prefigurat principii şi forme de aerodinamică modernă" (Petre Pandrea, Brâncuşi Amintiri şi exegeze, Editura Meridiane, Bucureşti, 1967, p. 64). Iar Vuia, in urmă cu 60 de ani (18 martie 1906) a fost primul om care s-a desprins de pămint cu un aparat mai greu decit aerul, şi cu mijloace proprii de bord — pasăre măiastră de metal — creaţie a geniului românesc.

AUREL TURCUŞ şi OCTAVIAN GOG

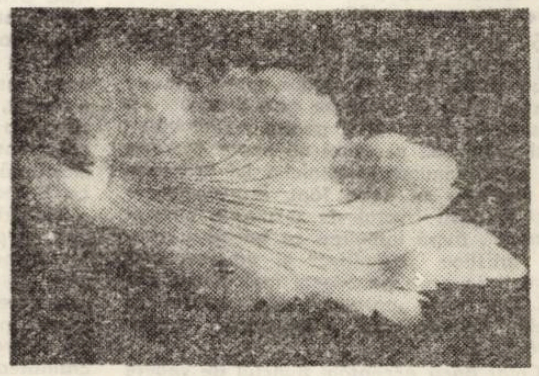

Obiect decorativ sculptat de C. Brâncuşi, dăruit de artist lui Traian Vuia

Luna cărţii la sate - în miniaturi

PĂDUREA

Regretatul Eusebiu Camilar obişnuia să îşi viziteze din cînd în cînd colegii de scris de la Timişoara. Împreună cu ei pornea el la drum şi odată s-a întîmplat să fie aceasta în „Luna cărţii la sate". Persoanele din conducerea comunei ne dădeau toate asigurările că sala este plină, cu toate că noi nu observasem cine ştie ce mişcare mai deosebită în jurul căminului cultural.

— Să intrăm, prieteni, spuse atunci Eusebiu Camilar privindu-ne şăgalnic ; să nu-i facem să ne aştepte, pe cei ce vor fi venit.

Şi a pornit primul, suind scările căminului cultural şi apoi indreptindu-se hotărît către intrarea în sală. Il urmam şi neam mirat de clipa lui de şovăială pe pragul de a intra. Am înţeles însă imediat şi noi. De fapt, a fost un adevărat şoc. Un moment de emoţie. Cînd am păşit în sala plină de localnici, toţi, dar absolut toţi cei prezenţi, s-au ridicat în picioare. Şi erau mulţi. Tăceau, intîmpinindu-ne cu curiozitate şi respect, lăsindu-ne ca şi o pădure doar o îngustă cărare pe mijloc. Pădurea din jur fremăta mulcom, iar Eusebiu Camilar păşea încet pe cărare, cu trupul drept şi capul dat pe spate. Călca rar şi apăsat, ca un drumeţ în mijlocul frumuseţii. Astfel înaintam cu toţii spre luminişul de la capăt, unde ne-am aşezat ca pe iarbă, gata de taifas prelungit.

LUMINA

Din cauza unei pene de curent, şezătoarea noastră era ameninţată.

— Să citim şi la lumînare, dacă nu avem incotro, a fost de părere maestrul Franyo Zoltan. Lumea şi aşa e adunată şi ne aşteaptă...

Aşa am şi făcut. De pe masa noastră, cîteva lumînări se luptau cu întunericul. Citeam în geana de lumină. Ceva mai greu, dar mergea. Ii venise rîndul şi maestrului Franyo Zoltan, care se porni impetuos ca de obicei. De multe ori puse el în primejdie lumînările cu accentele sale dramatice. Dar pînă la urmă totul se sfîrşi cu bine, ca în proverb. Apucasem să ne indreptăm spre uşă, cînd becurile se aprinseră pe neaşteptate. Aveam din nou lumină. Ni se părea chiar că era prea intensă şi o primirăm clipind din ochi. In sfîrşit, ne vedeam publicul. Dar şi ei ne puteau vedea acum mai cumsecade. O femeie bucălată, cu un smoc de păr cărunt ieşind de sub broboadă, îi spunea ceva cu insufleţire lui Franyo Zoltan. Am rugat pe cineva să îmi traducă.

— Staţi puţin, spunea femeia, staţi să vă vedem şi să vă putem mulţămi cum se cuvine, **pe lumină.**

LINIŞTE

Că sala căminului era plină, nici o indoială, numai că unii se adunaseră pîlc lîngă uşă, gata să plece dacă nu le-ar fi plăcut, iar copiii, foarte mulţi, nu puteau fi ţinuţi în frîu. Se jucau de mama focului şi mai cu seamă în spaţiul dintre scena pe care ne aflam noi şi primul rînd de scaune. Bietele mame nu mai ştiau ce să facă să-i mai potolească. In plus, un băieţel cîrn ne arăta pe rînd cu degetul şi gingurea dulce : tata, tata...

După cuvîntul de bun-sosit, urma să citească Grigore Popiţi, poet, autorul volumului de poezii „Cîntece din fluier". Nea Grigore îşi drese glasul ca de obicei, pregătindu-se să înceapă. În vremea ce copiii nu conteneau să se joace de-a prinselea, iar cîrnul să rostească acum cu glasul mai ridicat — tata, tata.

După ce spuse titlul poeziei, Grigore Popiţi incepu :

— Linişte. Acesta era primul cuvînt din primul vers.

Dar cuvîntul cădea cam inutil peste zarva neastîmpărată a copiilor şi peste glasul piţigăiat al cîrnului care repeta într-una : tata, tata, tata.

Popiţi urmă :

— Linişte ! Ce bine ar fi de-am găsi şi aici puţină !

Se produse un moment de suspens. Poetul profită şi îşi citi poezia mai departe. O citi pînă la capăt.

FLORILE

— Mărie, Mărie, / Spune-mi dragă mie, / Care floare-nfloare / Noaptea pe răcoare" ?

Cel care recita, poetul Traian Iancu. In felul lui, adică patetic. In tăcerea din faţa lui, întinsă ca şi cîmpul, glasul lui semăna flori. Cutreiera ca şi vîntul, risipind în cale culori de petale şi inimi de floare, galbene ca aurul.

— „Floarea crinului, / Spicul grîului, / Astă floare-nfloare / Noaptea pe răcoare".

Şi cîmpia se înfioara de daruri, le primea şi se făloşea cu fiecare floare, le ocrotea dacă era nevoie, pe cînd poetul se avînta din ce în ce mai înalt cu cîntecele sale. Stăteam la masa acoperită cu cilimurile locului, măestrit lucrate, în culori delicat ţesute şi cu gust aşezate în cîmp de urzeală. Şi bine se puneau în armonie florile de vers şi florile de lînă ! Iar cîmpia era o adevărată şi reculeasă tăcere, cîmpia aceea peste care se aşeza incet, incet roua.

RECUNOAŞTERE

Anunţam programul şezătorii, incercînd să descifrez pe obrazul spectatorilor noştri nu numai semnele de interes, ci mai cu seamă acea lumină a bucuriei interioare care dă atît farmec şi sens întîlnirilor cu cititorii. Era o şezătoare mixtă : se citeau poezii şi pagini de proză scrise în română şi germană. Citise Franz Liebhard. Şi Alexandru Jebeleanu. Înflorea acea lumină a bucuriei interioare, o recunoşteam : înflorea !

Numai că anunţul următor îmi fu intrerupt de un zumzet al sălii pe care nu l-am înţeles de la început. La fiecare scriitor prezentat adăugam cîteva amănunte bio-bibliografice. Incercasem acelaşi lucru şi pentru Hans Mokka, după ce îi pronunţasem numele. De ce atunci această rumoare ? De fapt, sala nu spunea altceva decît că il cunoaşte şi il prea cunoaşte pe Hans Mokka, cel care a incintat pe auditori de multe ori cu arta sa neintrecută în interpretarea lied-ului.

— De data aceasta va citi poezii, am zis eu. Are cuvîntul **poetul Hans Mokka.**

MIRCEA ŞERBANESCU

Memento

POEZIA ROMÂNEASCĂ REPREZENTATIVA A SECOLULUI AL XX-LEA ÎN LIMBA SÎRBOCROATĂ

Către finele anului 1975, publicului cititor iugoslav i s-a oferit o antologie de lirică românească, care cuprinde un număr de douăzeci şi nouă dintre cei mai reprezentativi poeţi români ai secolului al XX-lea. Volumul, intitulat **Antologija rumunske lirike XX veka,** apărut în cadrul editurii **NOLIT, din Belgrad,** a fost iniţiat şi realizat în mare parte de cunoscutul filolog iugoslav, prof. dr. **Radu Flora,** cu colaborarea prof. dr. **M. Savič şi prof. R. Marcovici.**

Textele traduse sînt precedate de o prefaţă (p. 5 — 25) semnată de prof. dr. **Radu Flora** — de fapt, un compendiu de istorie a limbii şi literaturii române — care, completată de prezentările succinte ale fiecărui scriitor inclus în volum (concepute şi realizate tot de autorul prefeţei), oferă o imagine de ansamblu a evoluţiei scrisului românesc, de la origini pînă în zilele noastre, marcindu-se totodată momentele de virf şi valorile autentice.

Subliniem, de asemenea, faptul că aceasta este prima antologie de lirică românească în limba sîrbo-croată. Credem că acel caracter subiectiv inerent, care însoţeşte de obicei realizarea unei lucrări de acest gen — fapt pe care, de altfel, il aminteşte insuşi autorul antologiei de faţă, — capătă un caracter cu totul periferic şi accidental, constatind că în volum sînt prezente numele celor mai reprezentativi poeţi care au creat în această perioadă : Şt. O. Iosif, O. Goga, I. Minulescu, G. Bacovia, L. Blaga, I. Barbu, T. Arghezi, Z. Stancu, M. Beniuc, E. Jebeleanu, M. Banuş, V. Porumbacu, N. Labiş, N. Stănescu, M. Sorescu şi alţii. Constatăm, de asemenea, că poeziile alese (între 3 şi 11 pentru fiecare poet) sînt, în general, valori recunoscute şi de critica noastră literară.

Deosebirea dintre română şi sîrbo-croată, mai ales în privinţa structurii silabei şi a accentului, precum şi de altă natură, ridică dificultăţi, adesea insurmontabile, în redarea fidelă a versificaţiei dintr-o limbă în cealaltă şi, de aceea, antologul şi colaboratorii săi s-au străduit ca **„cititorul să ia cunoştinţă de intonaţia şi spiritul originalului, aceasta, însă, fără a se altera spiritul limbii in care se face traducerea".**

dr. VICTOR VESCU

Genius şi Új Genius în atenţia istoriei literare

Spectacolul pe care viaţa literară a Aradului de la mijlocul anilor 20 il oferă cercetătorului este fără doar şi poate reconfortant. Scriitori şi poeţi de valoare, de talia lui Perpessicius, Al. T. Stamatiad, Zoltan Franyó, Szántó György creează în oraşul de pe Mureş un rodnic climat de creaţie care, dincolo de semnificaţia culturală a momentului, a lăsat în istoria literelor de la graniţa de vest a României valori de mare trăinicie.

În anii 1924 — 1925, **Biblioteca Semănătorul,** iniţiativă editorială de frumos răsunet, ajunge la numărul 150 al apariţiilor sale cu povestirea **Greva** de S. Stanca. I-au premers titluri ca **Din trecutul ziaristicei** româneşti de I. Lupaş, **Generalităţi de psihologie** individuală şi socială de Eugeniu Speranţia, **Feţele unui veac** şi **Ferestre colorate** de Lucian Blaga, **Lumini suflate in vint** (poezii) de Teodor Murăşanu, **Ifigenia in Taurida de Goethe,** în româneşte de Virgil Tempeanu, ca şi succintul **Repertoriu critic,** in care Perpessicius îşi strînge într-un prim mănunchi rodul investigaţiilor sale critice în literatura contemporanilor. Tot acum, într-o ediţie de lux de înaltă ţinută tipografică, scriitorul Szántó György, în colaborare cu graficianul Kóra-Korber Nándor, publică frumoasa lor suită de poeme şi de gravuri acvarelate cu mina, intitulată **Cu Schumann in carnaval.** Tot la Arad, intre ianuarie şi august 1924, apare în limba maghiară, ca un fenomen sincronic al tendinţelor de depăşire a provincialismului marcat de **Biblioteca Semănătorul,** revista de înaltă ţinută literară şi tipografică **Genius,** titlu transformat după un an în **Új Genius,** redactată în ambele ipostaze de neobositul om de iniţiative generoase, drept care şi-a înscris numele în istoria culturală a regiunii noastre, maestrul Zoltan Franyó.

Revistele **Genius** şi **Új Genius** au constituit multă vreme, datorită colecţiilor lacunare care s-au păstrat pentru posteritate, o adevărată legendă. Indeosebi prin subtitlul lor „revistă de cultură universală", după unii grandilocvent, după alţii impropriu cu privire la conţinutul lor preponderent literar, legenda aceasta apărea aureolată de o falsă faimă. Recent, din truda cunoscutului cercetător literar **Kovács János,** a apărut la editura Kriterion un volum de 360 pagini, intitulat semnificativ **Genius** (Geniu), **Új Genius** (Geniu nou) (1924 — 1925) **Antologie.**

În realitate, ceea ce cuprinde acest volum este mai mult decît indică titlul. Căci iată care îi este tabla de materie : o introducere de 45 pagini, intitulată **Interludiu arădan,** de Kovács János, care incearcă o succintă privire de sinteză asupra mişcării literare de la Arad din perioada acoperită de apariţia revistelor antologate. Urmează, pe circa 50 pagini, intîi o antologie a prozei narative ; în sfîrşit, pe circa 225 pagini, o antologie a eseurilor, studiilor şi medalioanelor. Pentru o mai bună aprofundare a studiului introductiv şi a textelor antologice reproduse urmează ca incheiere ample note bibliografice ca şi, în redactarea lui Seidner Imre, un repertoriu al sumarelor tuturor numerelor celor două reviste.

Chiar numai la un prim studiu fugitiv structura literar-artistică a revistelor **Genius** şi **Új Genius** se impune prin originalitatea orientării redacţionale. Alături de colaboratori din ţară, ca Perpessicius, Lucian Blaga, Al. A. Philippide, Diénes László, Molter Károly, Olosz Lajos etc., se remarcă contribuţiile lui Hugo von Hofmannsthal, Walter Hasenclever, Ivan Goll, Balász Béla etc. Foarte bogat este şi registrul operelor de artă — pictură, plastică, grafică — reproduse în revistele arădene ale maestrului Zoltan Franyó, el insuşi pe vremea aceea incă un activ creator şi al penelului.

Salutăm, în lucrarea editată de editura Kriterion, nu numai un instrument util de lucru în problema depistării tendinţelor înaintate în literatura interbelică maghiară din ţara noastră ci, mai ales, o bună călăuză, sensibilă la specificul epocii ca şi la valorile sale individuale. Ar fi util un volum asemănător despre **Die Karpathen** de Adolf Meschendörfer ca şi despre revista de avangardă **Frühling** de la Braşov din primii ani după unire.

ANDREI A. LILLIN

Mircea Eliade

Brâncuși și mitologiile (*)

Am recitit, nu demult, dosarul pasionantei controverse în jurul lui Brâncuși : a rămas el oare un „țăran din Carpați", deși a trăit o jumătate de secol la Paris, chiar în centrul tuturor inovațiilor și revoluțiilor artistice moderne ? Sau, dimpotrivă, așa cum e de părere criticul american Sidney Geist, Brâncuși a devenit ceea ce este grație influențelor Școlii de la Paris și descoperirii artelor exotice, cu precădere a sculpturilor și măștilor africane ?

Citind piesele dosarului, am privit fotografiile reproduse de Ionel Jianou în monografia sa (Arted, Paris, 1936) : Brâncuși în atelierul din Impasse Ronsin, patul, soba. E greu să nu recunoști aici „stilul" unei locuințe țărănești, și totuși apare ceva în plus : lăcașul lui Brâncuși, „lumea" sa, pe care și-a făurit-o singur, cu propriile mîini, am putea spune. Nu este replica unui model preexistent „casă de țăran român" sau „atelierul unui artist parizian de avangardă".

Și, apoi, e destul să privim bine soba. Nu numai pentru că nevoia de a avea o sobă țărănească ne poate spune multe despre stilul de viață pe care Brâncuși l-a păstrat la Paris, ci și pentru că simbolismul sobei sau al vetrei ne poate dezvălui un secret anume al geniului lui Brâncuși. În legătură cu acest fapt, Brâncuși pare a-și fi găsit izvorul de inspirație „românească", după întîlnirea cu anumite creații artistice „primitive" și arhaice, fapt care li se pare paradoxal mai multor critici. Dar acest „paradox" este una din temele favorite ale înțelepciunii populare (...).

Chiar dacă acceptăm punctul de vedere al lui Sidney Geist, și anume faptul că influența exercitată de Școala de la Paris a fost decisivă în formația lui Brâncuși, în timp ce „influența artei populare românești este inexistentă", nu putem să nu acceptăm că, totuși, capodoperele lui Brâncuși sînt solidare cu universul formelor plastice și al mitologiei populare românești, purtînd uneori chiar nume românești (Măiastra, de pildă). Altfel spus, „influențele" au generat un fel de anamneză, care ducea în mod obligatoriu la o auto-descoperire. Întîlnirea cu creațiile avangardei pariziene sau ale lumii arhaice (Africa) au declanșat o mișcare de „interiorizare", de reîntoarcere la o lume tainică și de neuitat, lume a copilăriei și a imaginarului în același timp.

S-ar prea putea ca după ce a înțeles importanța unor creații moderne, Brâncuși să fi descoperit bogăția artistică a propriei tradiții țărănești, să fi presimțit, în fond, posibilitățile creatoare ale acestei tradiții. În orice caz, nu vreau să spun că, după această descoperire, Brâncuși a început să facă „artă populară românească". El nu a imitat formele deja existente, nu a copiat „folclorul". Dimpotrivă, Brâncuși a înțeles că izvorul tuturor acestor forme străvechi — cele ale artei populare din țara sa, precum și cele ale protoistoriei balcanice și mediteraneene, ale artei „primitive" africane sau oceaniene — era adînc îngropat în trecut ; și a mai înțeles Brâncuși că acest izvor primordial nu avea nimic comun cu istoria „clasică" a sculpturii, în care s-a văzut situat, ca de altfel toți contemporanii săi, în timpul tinereții petrecute la București, München sau Paris.

Geniul lui Brâncuși se datorează faptului că a știut unde să caute adevăratul „izvor" al formelor, pe care se simțea în stare să le creeze. În loc să reproducă universurile plastice ale artei populare românești sau africane, el s-a străduit să-și „interiorizeze" propria experiență vitală, reușind astfel să regăsească „prezența-în-lume" specifică omului arhaic, fie el vînător din paleoliticul inferior ori agricultor din neoliticul mediteranean, carpato-dunărean sau african. Dacă în arta lui Brâncuși a putut fi remarcată nu numai o afinitate structurală și morfologică cu arta populară românească, ci și analogii cu arta neagră sau cu cea statuară a preistoriei mediteraneene și balcanice, aceasta se explică prin faptul că toate acele universuri plastice sînt cultural omologabile : „izvoarele" lor se află în paleoliticul inferior și în neolitic. Altfel spus, grație procesului de „interiorizare" la care m-am referit și grație anamnezei care decurge de aici, Brâncuși a reușit „să vadă lumea" asemeni autorilor capodoperelor preistorice, etnologice sau folclorice. Într-un fel, el a regăsit „prezența-în-lume" care le permitea acelor artiști necunoscuți să-și creeze propriul univers plastic într-un spațiu care nu avea nimic comun cu spațiul artei grecești „clasice", de pildă.

Bineînțeles, toate acestea nu „explică" geniul lui Brâncuși și nici opera sa. Căci nu e suficient să regăsim prezența-în-lume a unui țăran din neolitic pentru a putea crea asemeni unui artist din aceeași perioadă. Dar faptul că atragem atenția asupra procesului de „interiorizare", ne ajută să înțelegem, pe de-o parte, extraordinara noutate a lui Brâncuși și, pe de altă parte, cum se explică de ce unele din operele sale par a fi structural solidare cu creațiile artistice preistorice, țărănești sau etnografice.

Atitudinea lui Brâncuși față de materiale și mai ales față de piatră, ne va ajuta poate într-o zi să înțelegem ceva din mentalitatea oamenilor preistoriei. Căci Brâncuși se apropia de anumite pietre cu acel respect exaltat și, în același timp, neliniștit, al unui om pentru care un asemenea element dezvăluie o putere sacră, constituind o hierofanie. Nu vom ști niciodată în care univers imaginar se mișca Brâncuși în timpul îndelungatei trude a șlefuirii. Dar această intimitate prelungită cu piatra, genera, fără îndoială, acele „reverii ale materiei", strălucit analizate de G. Bachelard. Piatra, „materia" prin excelență, se dezvăluia tainică, misterioasă, printr-un fel de coborîre într-o lume a profunzimilor, căci ea încorpora sacralitatea, forța, soarta. Descoperind „materia", ca sursă și spațiu al epifaniilor, Brâncuși a putut regăsi sau ghici emoțiile și inspirația unui artist din vremile arhaice.

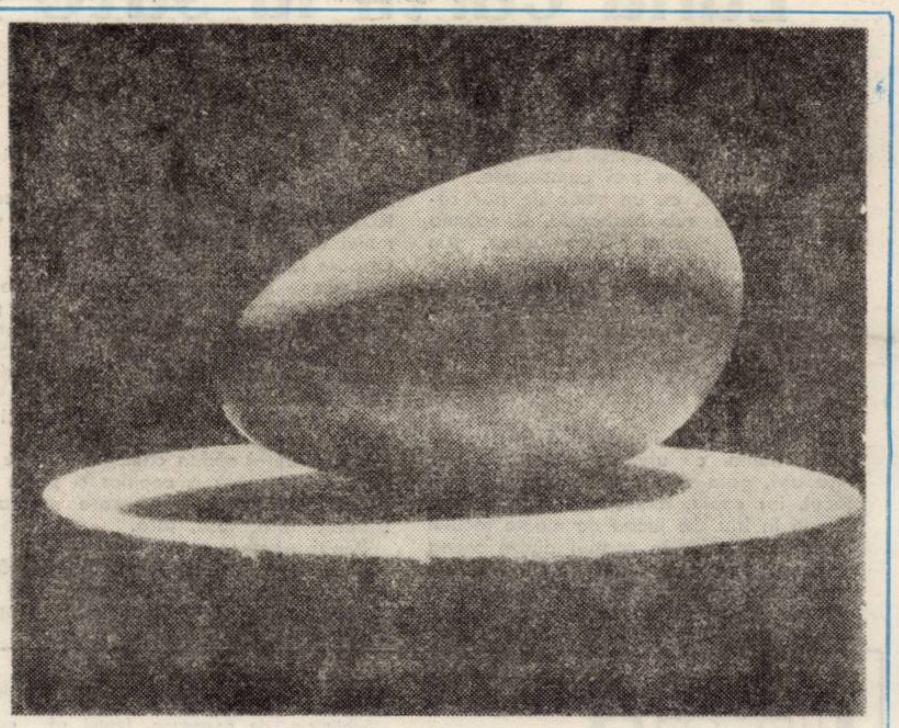

OVOIDUL

Dealtfel, „interiorizarea" și „coborîrea" în profunzimi făceau parte din acel Zeitgeist de la începutul secolului al XX-lea. Freud descoperise tehnica explorării profunzimilor inconștientului ; Jung credea că poate coborî mai adînc, în ceea ce numea inconștientul colectiv ; speleologul Emil Racoviță era pe cale să identifice, în fauna cavernelor, „fosile vii", cu atît mai prețioase, cu cît aceste forme organice nu erau fosilizabile ; Levy-Brühl izola în „mentalitatea primitivă" o fază arhaică, pre-logică, a gîndirii umane.

Toate aceste cercetări și descoperiri aveau un punct comun : ele dezvăluiau valori, stări, comportamente, pînă atunci ignorate de știință, fie pentru că erau zone inaccesibile cercetării, fie, mai ales, pentru că nu prezentau nici un interes pentru mentalitatea raționalistă din a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Toate aceste studii implicau, într-un fel, un descensus ad inferos și, prin urmare, descoperirea unor stadii de viață, de experiență și gîndire care au precedat formarea sistemelor de semnificație cunoscute și studiate pînă atunci, sisteme pe care le-am putea numi „clasice", pentru că, într-un fel sau altul, ele depindeau de instaurarea raționiunii ca unic principiu de receptare a realității.

Brâncuși era contemporan prin excelență cu această tendință spre „interiorizare" și spre cercetarea „profunzimilor", era contemporan cu interesul pasionat pentru stadiile primitive, preistorice sau prerafionale ale creativității umane. După ce a înțeles „secretul" esențial, și anume faptul că nu creațiile folclorice sau etnografice pot înnoi sau îmbogăți arta modernă, ci descoperirea „izvoarelor" lor, Brâncuși s-a adîncit în nesfîrșite studii, pe care numai moartea le-a oprit. El a revenit fără să osteneacă la unele teme, ca și cum ar fi fost obsedat de misterul lor sau de posibilitățile lor artistice, pe care nu reușea să le desăvîrșească. A lucrat, de exemplu 19 ani, la Coloana fără sfîrșit și 28 la ciclul Păsărilor. În al său Catalogue raisonné, Ionel Jianu înregistrează cinci versiuni, în stejar ale Coloanei ..., plus una în ghips și în oțel, executate între 1918 și 1937. În ceea ce privește ciclul Păsărilor, din 1912 pînă în 1940, Brâncuși a realizat 29 de versiuni, în bronz șlefuit, în marmoră de diferite culori și în ghips. Sigur că relua ea constantă a unui motiv central apare și la alți artiști, antici sau moderni. Dar o asemenea metodă este cu precădere specifică artelor populare și etnografice, în care modelele exemplare trebuie să fie reluate și „imitate" la nesfîrșit, din motive care nu au nimic comun cu „lipsa de imaginație" sau de „personalitate" a artistului.

Este semnificativ faptul că Brâncuși a regăsit în Coloana fără sfîrșit un motiv folcloric românesc, columna cerului, care continuă o temă mitologică atestată deja în preistorie și care, de altfel, este destul de răspîndită în lume. „Coloana Cerului" susține bolta cerească ; în alți termeni, ea e un axis mundi, ale cărei numeroase variante ne sînt cunoscute : coloana Irminsul a vechilor germani, stîlpii cosmici ai popoarelor nord-asiatice, Muntele central, Arborele cosmic etc. Simbolismul acestui axis mundi este complex : axa susține Cerul și, în același timp, face legătura între Pămînt și Cer. Lîngă un axis mundi, așezată în Centrul lumii, omul poate comunica cu forțele celeste. Coloană de piatră care susține lumea, axis mundi reflectă probabil credințele specifice culturilor megalitice (mileniile IV—III i.e.n.). Dar simbolismul și mitologia coloanei cerești s-au răspîndit dincolo de granițele culturii megalitice.

În orice caz, în folclorul românesc, Coloana Cerului, reprezintă o credință arhaică, precreștină, care a fost însă repede creștinizată, deoarece o întîlnim în colinde. Cu siguranță, Brâncuși a auzit vorbindu-se despre Coloana Cerului în satul său natal sau în stînele din Carpați unde a ucenicit ca păstor. Imaginea l-a obsedat, fără îndoială, căci, așa cum vom vedea, ea se integrează în simbolismul înălțării, al zborului și transcendenței. Este remarcabil faptul că Brâncuși nu a ales „forma pură" a coloanei — care nu putea semnifica decît „suportul", „grinda" Cerului — ci o formă romboidală, repetată la infinit, care o apropie de un arbore sau de un stîlp crestat. Altfel spus, Brâncuși a evidențiat simbolismul ascensiunii, căci, imaginar, sîntem tentați să ne cățărăm pe acest „arbore ceresc". Ionel Jianu amintește că formele romboidale „reprezintă un motiv decorativ împrumutat de la stîlpii arhitecturii țărănești". Dar, la rîndul său, simbolismul stîlpilor caselor țărănești depinde de „cîmpul simbolic" al acelui axis mundi. În numeroase locuințe arhaice, stîlpul central servește drept mijloc de comunicare cu cerul.

Brâncuși nu mai este obsedat de înălțarea spre Cer a cosmologiilor arhaice și primitive, ci de zborul într-un spațiu infinit. El își numește coloana „fără sfîrșit", nu numai pentru că o asemenea coloană nu ar putea fi niciodată terminată, ci, mai ales, pentru că ea se avîntă într-un spațiu care nu poate avea limite, fiind întemeiat pe experiența extatică a libertății absolute. Păsările se înalță în zbor în același spațiu. Din vechiul simbolism al Coloanei Cerului, Brâncuși nu a reținut decît elementul central : ascensiunea ca transcendere a condiției umane. Dar a izbutit să le dezvăluie contemporanilor că aici era vorba de o ascensiune extatică, fără niciun caracter „mistic". E de-ajuns să te lași „purtat" de forța operei, pentru a redobîndi beatitudinea uitată a unei existențe libere de orice sistem de condiționări.

Inaugurată în 1912, cu prima versiune a Măiestrei, tema Păsărilor este și mai revelatoare. Brâncuși a pornit de fapt de la un celebru motiv folcloric românesc, pentru a ajunge, printr-un lung proces de „interiorizare", la o temă exemplară, în același timp arhaică și universală. Măiastra, mai exact, Pasărea măiastră, este o pasăre fabuloasă din basmele populare românești, care-l însoțește pe Făt-Frumos în toate peripețiile sale. Într-un alt ciclu narativ, Măiastra reușește să fure trei mere de aur dintr-un pom fermecat care le rodește în fiecare an. Numai un fiu de rege poate răni sau prinde pasărea. În unele variante, odată rănită sau prinsă, „Pasărea fermecată" se dovedește a fi o zînă. S-ar părea că, în primele variante (1912—1917), Brâncuși a vrut să sugereze acest mister al dublei naturi, subliniind feminitatea Măiastrei. Dar, în curînd, interesul său se concentrează asupra misterului zborului. Ionel Jianu a consemnat aceste declarații ale lui Brâncuși : „Am vrut ca Măiastra să-și înalțe capul, fără a exprima prin această mișcare mîndria, orgoliul ori sfidarea. Aceasta a fost cea mai grea problemă și numai după o îndelungată trudă am ajuns să integrez aceastămișcare în avîntul zborului". Măiastra, care în folclor este aproape de neînvins (numai Prințul reușește să o rănească), devine Pasărea în spațiu ; cu alte cuvinte, piatra va exprima acum „zborul magic". Prima versiune a Măiastrei ca Pasăre în spațiu datează din 1919 iar ultima, din 1940... Brâncuși reușește în final așa cum scrie Ionel Jianu, "să transforme materialul amorf într-o elipsă cu suprafețe translucide, de o puritate copleșitoare, care iradiază lumina și încarnează, prin irezistibilul său elan, esența zborului". De altfel, Brâncuși spunea : „Toată viața nu am căutat decît esența zborului... Zborul, ce fericire !". El nu trebuia să citească tot soiul de cărți pentru a învăța că zborul este un echivalent al fericirii, căci el simbolizează ascensiunea, transcendența, depășirea condiției umane. Zborul proclamă abolirea greutății, mutația ontologică săvîrșită în însăși ființa umană... Simbolismul zborului traduce ruptura apărută în universul experienței cotidiene. Dubla intenționalitate a acestei rupturi este evidentă : în același timp transcendență și libertate dobîndite prin „zbor" (...).

Este semnificativ faptul că Brâncuși a fost obsedat toată viața de ceea ce numea „esența zborului". Dar este cu adevărat extraordinar că a reușit să exprime elanul ascensional folosind însuși arhetipul greutății, „materia" prin excelență, piatra. Am putea aproape spune că el a operat o transmutație a „materiei", mai exact, că a realizat o coincidentia oppositorum, căci într-un același obiect coincid „materia" și „zborul", greutatea și negația sa.

Traducere de
CORIOLAN BABEȚI

(Din volumul Temoignages sur Brâncuși Arted Editions d' Art, Paris, 1967)

COLEGIUL DE REDACȚIE :
ION ARIEȘANU (redactor șef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRĂGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU

REDACȚIA ȘI ADM. — TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3-33-90, 3-33-76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările uniți-vă !

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVII ● 27 februarie 1976 ● Nr. 8 (418) 8 pagini 1 leu

Constelația umanismului revoluționar

Despre personajul istoric în arta teatrală

Mi s-au încredințat spre interpretare – ca actor – diverse personaje care în teatru sînt cunoscute sub denumirea de istorice (Mircea cel Bătrîn, Ștefăniță Vodă, Matei Millo, Anton Pann, Romulus cel Mare, Lenin ș.a.).

Reîncep azi ghemul construcțiilor anevoioase și uneori extrem de responsabile, la care mă angajasem atunci, observ din nou că cerințele profesionale ale acestui gen de roluri, n-au fost de loc ușoare. Fiecare își cunoaște istoria propriului său popor și, evident, nu vine la teatru pentru a o „citi" a doua oară, sau pentru a vedea dacă actorul X a reușit să obțină asemănarea cu figura domnitorului din manualul școlar.

Teatrul istoric este istorie, viață, dar și teatru, artă, interpretare, gîndire filozofică și estetică. Acest adevăr comun și clar în faptul artistic. De ce ? Acest răspuns îl datorează toți factorii complecși care concură la arta spectacolului : dramaturgie, regie, actorie, scenografie, public, critică ș.a. De aceea nu-mi pot asuma cutezanța de a răspunde acestei întrebări fundamentale în locul altora. Îmi voi îngădui să mă apropii doar de cărările profesiei mele de actor.

Mai întîi, știu c-am fost stăpînit de o mare bucurie și responsabilitatea de cîte ori am primit spre interpretare personaje din glorioasa galerie a epopeei noastre naționale. Mi-era tare plăcut să nu uit că poporul nostru n-a venit pe aceste sfinte plaiuri de nicăieri. El este de aici, din jurul Carpaților, de la Dunăre și Marea Neagră. N-a atacat pe nimeni, n-a rîvnit pămînturile, bogățiile și drepturile altui popor. Pașnic, ospitalier, a știut să fie dîrz și hotărît cînd a trebuit să-și apere „sărăcia, nevoile și neamul". Iubindu-și ființa sa, n-a urît pe nimeni. Faptele mari, vitejești și înțelepte, ale complicatei și furtunoasei sale istorii, înainte de a fi actor, le păstrăm făclii mereu aprinse în inima inimii mele. Această comoară de jertfe și glorii, primită de la părinții părinților noștri, devine o datorie sfîntă, de-a fi transmisă, cît vom fi pe acest pămînt, urmașilor urmașilor noștri. A făcut-o și o face școala, literatura istorică, dar și teatrul. Teatrul, care a fost întotdeauna în centrul vremii sale și în sufletul aspirațiilor poporului său, cum ar putea să n-o facă ? Iar actorul, definit genial de Shakespeare „cronică vie și prescurtată a vremii sale" găsește firească prezența permanentă în repertoriul teatrului din care face parte, a piesii istorice. Dar pentru un artist nu-i suficient să înțeleagă și chiar să adere din toată inima la însemnătatea existenței piesei istorice într-un repertoriu teatral. El trebuie să reușească a o recrea artistic, a o transmite emoțional și specific artei sale, pentru a înriuri conștiințe și inimi cît mai convingător, mai puternic și mai durabil.

Pentru aceasta găsesc foarte necesar ca artistul să cunoască profund structura spiritualității poporului nostru, a epocii și personalității respective în esența și în devenirea sa. Cînd Eminescu îl prezintă pe Mircea cel Bătrîn „simplu după vorbă, după port" și auzi cîte un interpret al acestui personaj țipînd cu spume la gură, cu glas cît mai tunător, gesturi sacadate, isterice și dezordonate și-l mai vezi și înzorzonat în fel și chip, te-ntrebi tot ca Eminescu : „acesta poate ca să știe cum este viața, cum cată ea să fie" ?. O mare concentrare interioară și un zgîrcit evantai de gesturi și ridicături de glas, iată nu numai o trăsătură de noblețe a acelor înaintași de seamă care au condus destinele frămîntatului nostru popor. S-ar părea că propun un fel de personaj stas-model istoria națională română – și că am simplifica nociv – cu mijloacele artei – varietatea tipurilor și condițiilor noastre istorice. Eroare. Tipătul declamatoric și patriotard, gălăgia retorică de gesturi și voci necontrolate, – pentru că la asta mă refeream în special – pe lîngă faptul că este neconvingătoare atît artisticește cît și-n niciun fel – are cea mai bună calitate de-a fi monotonă și egală cu ea însăși,

GH. LEAHU

(Continuare în pag. 7)

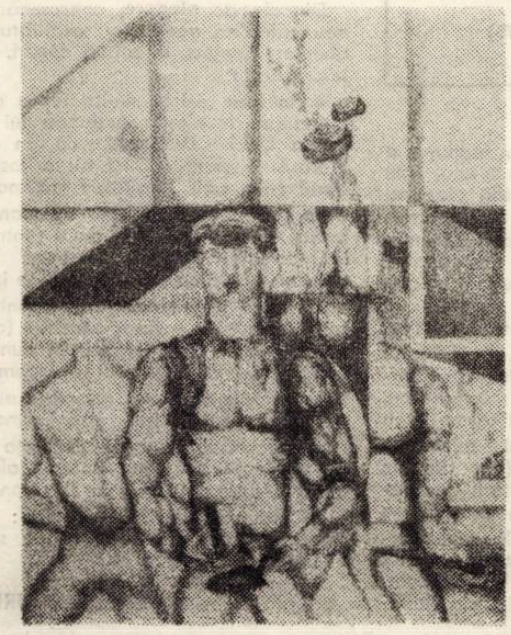

Ilustrațiile plastice din acest număr aparțin lui
GHEORGHE VĂLEANU

Mesajul tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU

adresat revistei „Korunk", cu prilejul împlinirii a 50 de ani de la apariție

Dragi tovarăși,

Cu prilejul împlinirii a 50 de ani de la apariția, la Cluj, a revistei „Korunk", adresez cele mai calde felicitări colectivului redacțional, tuturor colaboratorilor și cititorilor acestei importante publicații din țara noastră. Totodată, în acest moment sărbătoresc, doresc să aduc un fierbinte omagiu fondatorilor revistei „Korunk" – prestigioși oameni de artă și cultură de formație marxistă din țara noastră, în rîndul cărora un rol principal a avut marele scriitor și publicist Gaál Gábor, figură luminoasă a intelectualității revoluționare din România, care a militat cu înflăcărare pentru idealurile nobile ale dreptății sociale și naționale, pentru frăția dintre poporul român și naționalitățile conlocuitoare.

Încă de la primele numere, cu o jumătate de secol în urmă, revista „Korunk" – aflată sub directa îndrumare a Partidului Comunist Român – a desfășurat o intensă și valoroasă activitate, militînd consecvent pentru promovarea concepției științifice despre lume și societate a clasei noastre muncitoare, a umanismului revoluționar, pentru înfăptuirea aspirațiilor vitale ale oamenilor muncii, pentru o societate nouă, mai democratică și mai echitabilă. Situîndu-se ferm pe pozițiile ideologiei și politicii marxist-leniniste a partidului nostru, revista a combătut cu consecvență curentele de gîndire și mentalitățile burgheze retrograde, a luat atitudine hotărîtă împotriva șovinismului, a politicii de învrăjbire națională promovate de clasele exploatatoare, a acționat cu energie și pasiune pentru frăția și solidaritatea tuturor oamenilor muncii din patria noastră, fără deosebire de naționalitate. Revista a adus, de asemenea, o contribuție prețioasă la stimularea vieții culturale progresiste din țara noastră, a creației literar-artistice inspirate din lupta maselor muncitoare pentru răsturnarea dominației și asupririi burghezo-moșierești, pătrunse de nobilele idealuri ale libertății și demnității omului. Interzicerea publicației, după Dictatul de la Viena, în anul 1940, de către autoritățile horthyste, demonstrează elocvent pozițiile sociale și naționale înaintate pe care se situa revista „Korunk", rolul important pe care ea îl juca în lupta antifascistă, organizată și condusă de Partidul Comunist Român, în unirea și mobilizarea intelectualității progresiste din Transilvania împotriva reacțiunii și a războiului.

După eliberarea României de sub jugul fascist, revista „Korunk" și-a reluat activitatea, aducînd o contribuție prețioasă la întreaga luptă dusă de partidul nostru pentru democratizarea țării, pentru în-

(Continuare în pag. 5)

Convorbiri

Cu prof. dr. Pavel Apostol

Așa cum precizezi de altfel și în prefața la ultimul tău volum apărut, Calitatea vieții și explorarea viitorului (Editura politică, 1975) îți formulezi ideile „ca niște simple și modeste ipoteze de lucru". Pasionat al ideilor, cunoscut și apreciat în țară și străinătate, te consideri – după 15 volume și peste 250 studii publicate, unele traduse iar altele citate și comentate în nu mai puțin de 14 țări – în faza de schițare a unei concepții proprii, pe care o dezvolți în cadrul preocupărilor de înțelegere creatoare a marxismului. Este semnificativ că în referatul său asupra tezei de doctorat pe care ai susținut-o în 1947, Lucian Blaga relevase tocmai această îmbinare organică a unei poziții filozofice marxiste autentice cu o reflecție hrănită și realizată la nivelul gîndirii contemporane. Aceasta a devenit o caracteristică fundamentală a scrierilor pe care le-ai publicat, subliniate de toți cei care s-au aplecat asupra lor, fie că se numeau Mircea Florian, Tudor Vianu, Mihail Neculcea, Dan Bădărău, D. D. Roșca, Tudor Bugnariu, Geo Bogza..., fie Bertrand de Jouvenel, Dennis Gabor, O. K. Flechtheim (întemeietorul futurologiei), L. Y. Hitchins', Georg Klaus, Dieter Henrich, Gerhart Bruckmann, Jens Glebe-Moeller, Frederick Fleron, Arthur Künzli... Nu este o modestie exagerată acel atribut de „ipoteză de lucru" pe care-l atribui nu numai ultimului volum publicat, dar și celor două volume ale Problemelor de logică dialectică în filozofia lui G. W. F. Hegel ?

– Mai întîi, termenul de „ipoteză" nu are nimic peiorativ, ci marchează doar caracterul aproximativ al enunțului sau al sistemului de enunțuri filozofice. În al doilea rînd, l-am folosit tocmai pentru că sînt convins că diversitatea domeniilor abordate în lucrările mele îmi îndreptățește speranța că dincolo de ipotezele parțiale, în ele se conturează o concepție sistematică, proprie, pe care sper s-o pot formula în lucrările viitoare. În raport cu această intenție, mărturisită de altfel în introducerea la studiul **Modelarea cibernetică a acțiunii umane** (1970), tot ce am scris mi se par simple „aproximații", cum își intitulase reflecțiile critice acel spirit subtil care a fost Charles Du Bos.

– Referirea la Charles Du Bos îmi sugerează o altă întrebare. Printre domeniile abordate se află și arta, respectiv literatura și muzica. Mulți vorbesc despre un apetit eclectic...

– Nu mă simt vinovat de infidelități spirituale parcurgînd sectoare atît de diferite. Obiectul reflecțiilor mele rămîne condiția umană, indiferent că o abordez prin studierea realității sociale, a producțiilor științifice sau artistice ale spiritului uman indivizibil. Apoi, nu cred că omul poate fi înțeles pe felii. Poate fi studiat prin asemenea segmentări ale ființei sale, dar nicidecum explicat. În sfîrșit, trebuie să mărturisesc că nu am căutat să întocmesc monografii „de specialitate" rezumînd conștiincios ceea ce au spus alții, ci, dimpotrivă, încerc să merg dincolo sau mai departe de acest orizont, pe calea unei gîndiri dialectice în sensul modern al cuvîntului, o dialectică ajunsă dincolo de limbajul hegelian, desuet în parte și mai ales impropriu formulat spre a capta demersurile gîndirii științifice contemporane. În mai multe rînduri mi-am exprimat convingerea că dialectica lui Marx este în esență alta decît cea a lui Hegel, la care încearcă să-l reducă nu numai filozofii nemarxiști ci și mulți dintre cei marxiști.

Convorbire realizată de
PETRE PINTILIE

(Continuare în pag. 7)

1. Prima verba adună recenziile pe care Laurenţiu Ulici le-a consacrat timp de doi ani (1973–1974) debutanţilor. Strinse în volum, intervenţiile criticului mărturisesc o remarcabilă unitate stilistică ; scrise sobru, fără divagaţii inutile, foiletoanele sînt, prin acuitate analitică, rigoarea interpretării, decizia verdictelor, **pedagogice.** Primul în critica actuală, Laurenţiu Ulici se specializează în **critica debuturilor,** teoretizînd, într-un convingător **argument,** necesitatea şi rolul acestei subspecii în publicitatea literară. Căci dacă întotdeauna practicienii criticii au scos în evidenţă necesitatea aplicării unui tratament diferenţiat debuturilor, nu-i mai puţin adevărat că ultimii ani au înregistrat o avalanşă a debutanţilor, ce, în mod firesc, reclama specializarea. (Şi scriam altădată : media debuturilor din ultimii ani se ridică peste valoarea celor mai interesante cărţi de debut apărute cu 15–20 de ani în urmă : poate puţine, foarte puţine excepţii ar fi de semnalat). Iată de ce „critica debutului" poate deveni o profesiune, aşa cum **debutantul** un personaj al cetăţii literelor. În breşele create de indiferenţă sau de excese ale elogiului, de pasiuni de grup sau de mici (sau mai puţin mici) interese extraliterare, acţiunea „criticului debutanţilor" este (poate fi) salutară.

„În faţa volumelor de debut critica adoptă, mai nou, de vreo trei-patru ani, două atitudini de mai mare frecvenţă : îşi ia avînt, emiţînd judecăţi şi analizînd cu seriozitate în cazul cărţilor ce apar sub un gir de autoritate sau cu o bună pregătire publicitară (cazurile, în ultimii ani, ale volumelor semnate de Mircea Dinescu, Dan Verona, Al. Papilian, ca să-i amintesc doar pe cei mai interesanţi) şi tace în cazul cărţilor ce apar singure şi fără publicitate prealabilă. Necazul vine de acolo că nu toate cărţile debutanţilor sînt recomandate, şi implicit, nu toate, dintre cele recomandate, sînt şi cele mai interesante. Vina criticii e că, ştiind foarte bine acest lucru, îşi conservă totuşi judecăţile aproape în exclusivitate pentru cărţile şi autorii ce au avantajul publicităţii. Se intră într-un cerc vicios, nefavorabil debutantului, dar nefavorabil şi criticii prin aceea că îi subminează şi autoritatea şi orgoliul. În loc să descopere între atîtea şi atîtea cărţi pe cele care ar putea semnifica o apariţie remarcabilă în cîmpul literaturii, ea se mărgineşte să confirme cvasiautomatic un gir anterior, făcîndu-se ecoul unui zgomot pe care, de cele mai dese ori, nu ea l-a produs".

Aşezată sub pavăza unui cunoscut text călinescian, cartea lui Laurenţiu Ulici reprezintă un demers critic autonom, nu numai de neindoielnică utilitate, ci şi de foarte serioasă calificare : înainte de a fi critic al debutanţilor, autorul este Criticul ce, adaptîndu-şi uneltele, încadrîndu-se **subspeciei** alese, nu uită un fapt esenţial : el însuşi aparţine vîrstelor ce, într-un fel sau altul, încercuiesc autorii despre care scrie.

Laurenţiu Ulici

PRIMA VERBA

(Ed. Albatros, 1975)

2. Gestul **alegerii** (prima secţiune a cărţii) se subordonează deci unui titlu suficient de grăitor : **Afinităţi elective.** Din cele 111 cărţi supuse lecturi critice, Laurenţiu Ulici selectează 11 (mai exact : **11 nume,** fiindcă, în normele implicate de condiţia debutului derivă din statutul debutantului) semnate de Dan Culcer, Carolina Ilica, Mircea Florin Şandru, Dorin Tudoran, D. Matală, Eugen Seceleanu, Eugen Uricariu, Constantin Zărnescu, Mircea Iorgulescu, Petru Poantă, Ion Constantinescu. Ar fi numele pe care criticul **mizează :** eliminînd persoana I (din **Recurs** ca şi din **Antologia...** editurii enciclopedice) Laurenţiu Ulici nu exclude o **autodefinire.** Autodefinire la care participă atît critici din preajma vîrstei sale (Mircea Iorgulescu, Dan Culcer, Petre Poantă, definiţi azi prin foileton de accentuată personalitate, dar care pot fi caracterizaţi, cu mult folos, dincolo de el) comparatişti fără prejudecăţi (Ion Constantinescu) prozatori pe care doar diversitatea – deci iniţiativa între originalitate – îi poate uni (Eugen Seceleanu, D. Matală, Constantin Zărnescu, Eugen Uricariu – toţi buni „tehnicieni", autori în literatura lor – a unor meditaţii coerente asupra literaturii) precum şi poeţi oarecum mai puţin spectaculoşi (Carolina Ilica, Mircea Florian Şandru) dar foarte proaspeţi, **foarte tineri** în poezia lor, precum şi Dorin Tudoran, unul (părerea noastră) dintre cei mai interesanţi scriitori tineri ai ultimilor ani, nu atît prin polivalenţă, cît prin firescul acţiunii sale de poet, critic, reporter.

Afinităţile elective reprezintă un sistem de referinţe ce, definindu-l pe **critic,** definesc în bună măsură, prin autori deplini, **stiluri** ale debutanţilor anilor 1973–74. Un scriitor ca **Livius Ciocârlie,** teoretician de excepţie, iese din raza simpatiei lui Laurenţiu Ulici, ca şi, de pildă, o foarte bună comparatistă, Ioan Em. Petrescu (recenziile consacrate celor două cărţi sînt cam expediate).

Dincolo de **alegere,** consemnăm din nou calitatea analizelor, echilibrul verdictelor, fineţea, în atîtea cazuri, a interpretărilor.

4. În fine, există multe fapte ce ne îndeamnă a elogia acţiunea lui Laurenţiu Ulici. Precizînd că, în presa literară, Laurenţiu Ulici nu a fost singurul ce a scris (foileton permanent) despre debutanţi, trebuie să reamintim faptul că pentru foarte mulţi dintre criticii angajaţi într-o asemenea întreprindere („critica debuturilor") a însemnat o activitate pasageră ; sentimentul zădărniciei a unor lecturi (multe) inutile, va fi cîntărit greu în cumpăna sentimentul celălalt, cel al promovării unor valori adevărate, selectate nu dintre tinerii, foarte tineri, puţini cunoscuţii sau necunoscuţii autori. În faţa cărţii lui Laurenţiu Ulici nu numai calitatea acţiunii critice trebuie a fi semnalată, ci şi consecvenţa într-o dăruire : munca generoasă, ale cărei roade se vor vădi mai clar peste ani.

CORNEL UNGUREANU

Marginalii

MELVILLE, CONTEMPORANUL NOSTRU

Poate o vocaţie a întîrzierii, mă face să spun prea tîrziu ce am de spus. Mai săptămînile trecute îmi regăseam entuziasmul pentru cartea lui Tudor Ţopa, ÎNCERCAREA SCRIITORULUI, într-un excelent articol al lui Nicolae Manolescu. Astăzi mă simt aproape de Gabriel Dimisianu, în preajma ultimei cărţi a lui Sorin Titel. Pînă şi despre graba de la sfîrşit cred la fel, cu adăugirea că ea poate fi şi stilistic subliniată, în legătură cu unele neglijenţe şi repetări. Mă resemnez, de aceea, să spun – încă o dată dar altfel – cam aceleaşi idei.

Sorin Titel nu e teoretician, nu vom afla de la el ce este alegoria şi ce este simbolul. Nu e nici istoric literar, nu-l interesează prea mult dacă şi în ce măsură Melville a fost romantic ori modern. El nu este, îndrăznesc s-o spun, critic literar, aşa că n-ar avea rost să-l întrebăm de ce crede că opera lui Melville nu poate fi înţeleasă de cine nu ştie cînd şi pe unde a călătorit. Atitudinea lui critică faţă de cărţile care nu-i plac nu se traduce în argumente, ci într-un mod neaşteptat : scriind despre ele articole neinspirate. Căci Sorin Titel e un mare cititor, un îndrăgostit de literatură ; el n-ar vrea să se ocupe decît de cărţile care-i plac. Iar dintre toate, cum e şi firesc, cel mai mult îi plac cele pe care ar fi vrut să le fi scris. Căci Sorin Titel e în primul rînd un scriitor şi de aceea, scriind despre cărţi, el continuă să-şi scrie literatura. Scriind despre Melville, el scrie împreună cu Melville, în albul dintre rîndurile lui Melville. Procedînd astfel, nu şi-l adaptează, nu-l aduce la sine, ci îl luminează dinspre sine. Din acelaşi motiv, parcă nu bagă de seamă, iar cititorul nu-i reproşează că o bună parte a cărţii lui despre Melville e scrisă chiar de Melville. Depăşind condiţia citatului, Sorin Titel ajunge la un fel de trai în comun cu autorul comentat, ei îşi trec unul altuia cuvîntul prelungind împreună acelaşi discurs. Aşa că, pe bună dreptate, criticul nu se fereşte să termine brusc un capitol, printr-o frază de loc explicativă, de loc concluzivă, de fapt reluare a scrierii, trecere firească a lecturii în scris. Spune despre Redburn, încheind capitorul, că adoarme destul de repede într-o încăpere mai izolată, în vreme ce bunul său prieten îşi toacă toţi banii la jocul de cărţi. Acelaşi impuls îi readuce în frază corporalitatea tulburată care dă, în romane, o pregnanţă aparte, neliniştitoare, stilului său.

Sorin Titel regăseşte la Melville propriile valori, inocenţa unor tineri şi prietenia lor, căutarea stăruitoare, dincolo de îngustimi şi meschinării, a celuilalt. Îl fascinează puritatea invulnerabilă a lui Billy Budd deoarece în cărţile sale, ca în acelea ale cutărui romancier citat, tînărul inocent riscă mereu să fie mai întîi corupt şi numai după aceea ucis. Se teme pentru Billy Budd, se teme de Claggart, la care aceeaşi fascinaţie ia forme stranii, deviate. **Ironizează cu patimă** pretenţiile şi ifosele **lui Redburn, membru al unei societăţi secrete de** luptă împotriva efectului dăunător al tutunului, **pentru că Redburn îşi trădează adolescenţa şi devine bărbat. Ca şi pe aceia ai lui Melville, pe adolescenţii săi** nu setea de aventură ci dorinţa de a deschide porţi ale imaginarului **îi determină să bîntuie lumea întrebători. Şi tocmai de aceea cum, iarăşi, bine observă criticul „României literare", Sorin Titel e sensibil mai ales la enigmele lui Melville, la întrebările lui fără răspuns, la încertitudinile, atît de fertile pentru cititor, pe care le iscă la fiece pas şi care, nicidecum semne ale unei gîndiri sceptice, sînt** largi deschideri **către Sens.**

LIVIUS CIOCÂRLIE

Cronica literară

Un lucru esenţial mai rămîne să precizăm după ce vom constata citindu-l pe Gheorghe Tomozei, aplecarea spre conceptualizare, trucurile sintactice, jocurile suprarealiste, spiritul calamburgiu, rapida schimbare a partiturilor lirice, aplicaţia rînd pe rînd ori concomitent tradiţionalistă, argheziană, barbiană, stănesciană, sorescianâ etc. a versurilor, nedefinirea, deci, a unui spaţiu poetic anume, particularizant. Rămîne să precizăm că, după primele volume, onorabile întrucît reflectă căutările, ezitările şi succesele unei întregi generaţii, Gheorghe Tomozei, căutîndu-se pe sine pe căile poeziei, a descoperit **poesis**-ul ca spaţiu şi obiect al reflecţiei lirice. Norma comună care pretinde liricului luarea în stăpînire a unui teritoriu numai al său devine, îndată ce vom constata acest fapt, relativă. Victoria indecisă în încleştarea cu poezia (cu cuvintele) – profitabilă în cele din urmă pentru cantitatea producţiei lirice – se dovedeşte a nu mai fi edificatoare şi pentru a califica în totalitate rezultatul efortului artistic. Implicarea categoriilor negative în actul literar constatată de poeticile moderne şi pasibilă a alcătui o temă de meditaţie aparte pentru cercetătorul poeziei româneşti din ultimul deceniu produce o schimbare sensibilă a perspectivei din care literatura se cere receptată, deci o reconsiderare a modului de valorizare a partiturii lirice. Efectul, în cazul poeziei lui Gheorghe Tomozei este cel puţin o egalizare a interesului pe care îl pot trezi inconstanţa viziunii şi consistenţa variabilă a formulei lirice, cu activitatea reflexivă, aşa-zicînd teoretică pe care o presupune textul poetic. Înţelegînd prin aceasta că pînă a se exprima pe sine avansînd o formulă lirică definitorie, care să poarte girul originalităţii, Gheorghe Tomozei ne-a solicitat atenţia prin felul în care discursul – explicit ori implicat – împotriva poeziei (a unei anumite concepţii despre activitatea poetică) înlocuieşte poezia, „antilimbajul" limbajul convenţional.

Pentru cel familiarizat cu poezia lui Gheorghe Tomozei, **Gloria ierbii** conţine un repertoriu al preocupărilor, al mai vechilor teme. Tratate impecabil, deci, oarecum, previzibil. Cu oarecare reţinere, acum, în dispunerea efectelor puternice. Menţinînd, însă, în continuare suspiciunea faţă de cuvînt şi de poezie la rang de principiu liric. Iată, bunăoară, în ciclul **Vers despre vers** reluată tema din **Uciderea cuvintelor** (v. volumul **Suav anapoda**) : „Mi-e frică, murmura al meu revers, / tot ce rostesc, de-acum se face vers / şi-atîta simplitate o suprimă / scula de fier căreia-i spuneţi rimă / / şi-atîtea vorbe smulse-i sînt tăcerii ; / poetul, osemintele durerii / le-aşează ca vertebrele de şire / să fie turla lui de mănăstire. / / Chiar nu ştiaţi ce dor mă străbătu ? / Tăcerea – da, / cuvîntul – poate, / versul – nu !" **(Revers).** Imprecaţia împotriva cuvintelor devine oroare de vers, altfel spus de forma care mortifică. Sursa mai îndepărtată a ideii este însă blagiană. Gheorghe Tomozei o va relua, de altfel, în mai multe poeme. În **Vers,** mai explicit : „Ele se desprind din tăcere cu lentoarea / unei prea mari solitudini, / cu cristale umflate / de aşteptare. / Ele călătoresc spre vers / ca măslinii elinilor spre morile de ulei, / cu sînge tulburat se urmează / aşezînd hieratice gîturi / pe gresia cuvîntului ce le va / reteza. / / O, vers, / abator de miresme...".

Gheorghe Tomozei

GLORIA IERBII. POEZII

(Ed. Cartea Românească, 1975)

Poezia, în viziunea lui Gheorghe Tomozei ar fi act orfic, exorcizare solemnă a cuvîntului, „semnul sterp", „ce-a fost cîndva fiinţă / cu trup de piersică şi sînge viu", fiind chemat să zidească „o inimă fierbinte" **(Vers despre vers).**

Alteori, poetul simte impulsul să-şi cultive, voltairian, grădina lirică. Ironie, autoironie benignă, formulată franc : „Fără mine, între cuvinte ar creşte / pirul, / . . . / Trecerea mea prin lume le dă răgaz / spicelor să se împerecheze. / Altfel ne-ar cotropi / abia zăritul pir / care nu e de mîncare / şi nici de floare / şi nici măcar n-are otravă / şi n-are nici pleavă. / / . . . / / Se poate trece prin mine / să vă fie vouă oamenilor, mai bine. / Sînt mai marele rostului meu / şi de n-aş fi eu, **clipa,** voi n-aţi fi **mereu,** / sînt străvezia cridă / ce lipeşte, umilă, pietrele în piramidă. / Piramida, a cui ? A mea. / Nu-i aşa că mă iubiţi, nu-i aşa ?" **(Fără mine).**

În fond, Gheorghe Tomozei se simte mai puţin incomodat paradînd ironic, feţios ; iată-l, deci, definind precum Tudor Arghezi în **Tablete din Ţara de Kuty,** limbajul universal al poeziei : „Să cînţi la o spinetă / sau la o cunună de spini ? / / . . . / Cîndva ne vom înţelege / şi fără muzicele voastre pribege / rostind altcum / boabele de tăcere şi fum : / / **nefertite** vom spune, / adică uitate, / **agave** / adică pîine, / **elefsis** / iubitule / / şi **arheopterix,** / adică / iubito..." **(Cuvinte),** ori într-un joc lingvistic, mai puţin inocent decît ar putea să pară la prima vedere. Poezia, vrea să spună Gheorghe Tomozei, este apanajul copilăriei, un mod, firesc superior, de „a se copilări" al poetului, vocea vîrstei mature nefiind potrivită exteriorizării elanului liric : „Dacă aş fi din nou copil, aş avea norocul / să nu înţeleg prea bine ce mi se spune. / E laguna un fel de legumă ? Inelul de aur are / cîte carate ? Cîte carîte pline de rituri, / cîte socrate ? / / A te duce la moară – / a muri ? Să regreţi, / adică să fii rege peste egrete ? Dar eu / eu nu mai sînt copil şi vorbele-mi sună exact : / Te iubesc !" **(Sonuri).**

Gloria ierbii este volumul unui poet al cărui meşteşug liric mărturiseşte virtuozitatea.

LUCIAN ALEXIU

Lecturi

Emanuel Copăcianu

UMBRELE COMNENILOR

(Ed. Cartea Românească, 1975)

Un roman, a cărui lectură se desfăşoară uşor şi cu folos, se cheamă **Umbrele comnenilor.** Este semnat de Emanuel Copăcianu şi a apărut la Editura Cartea Românească. Autorul, descoperit şi promovat de revista Orizont, aflat la a doua sa carte – publicată – cu alte două sau trei pe masa de lucru sau în redacţiile editurilor, destul de prolific deci (cu toate că talentul său literar, maturizat relativ tîrziu, îl îndreptăţeşte într-un fel să se afirme într-un ritm ceva mai susţinut) autorul, spuneam „specializat" în lucrări de evocare istorică şi mai puţin în romanul de ficţiune pe aceleaşi teme, are avantajul – dublat de o serioasă documentare – de a se păstra în limitele adevărului istoric controlabil, verosimilitatea naraţiei sale fiind astfel asigurată. Limbajul folosit, uşor arhaizat mai ales la nivel de topică a frazei, este fluent ; fraza amplă, deşi uşor monotonă, încărcată emoţional, reuşeşte să transmită intenţiile autorului ; evenimentele se întretaie, se întreţes, se întrepătrund ca în mozaicurile bizantine culorile, mozaicuri despre care atît de însiprat ne vorbeşte autorul la un moment dat. Iată, cu titlul de exemplu, fraza de început a cărţii : „În dimineaţa aceea de septembrie a anului 1123, bisericile bătrînului Constantinopol arboraseră draperii negre peste purpura aurie şi faldurile lor foşneau uşor sub adierea moleşită a vîntului. Soarele privea măreţ peste oraşul splendorilor bizantine, cernit în faţa morţii împărătesei Irina, soţia marelui basileu Alexe Comneanu".

Dominantă în **Umbrele comnenilor** rămîne însă figura, de o măreţie tragică şi înfricoşătoare, a împăratului Andronic, de care autorul se apropie treptat, la început cu timiditate, ca apoi să se lase fascinat de acest aventurier frumos, instabil, generos şi crud deopotrivă, ambiţios şi abil, şi care, spre şaizeci de ani, reuşeşte să se urce pentru scurt timp pe tronul Bizanţului. Istoria acestui împărat – care nu ne-ar fi interesat altfel, rezistă în roman ca erou exponenţial al acelor vremuri de tulbure măreţie şi cruzime, iar prin aceasta epoca în sine devine erou de roman... Ponderatul Manuel şi nesăbuitul Andronic, doi împăraţi care se înfruntă, cuplu antitetic, două feţe ale aceleiaşi dorinţe înrobitoare : setea de putere. Morţile lor – măsură a vieţii lor : Manuel, în fastul cuvenit morilor Împăraţi, Andronic, badjocorit de mulţimea înfuriată, sătulă de cruzime – o lecţie a istoriei bine nuanţată de Emanuel Copăcianu.

A. BALTHAZAR

Prezențe literare

VIRGIL TEODORESCU

Se poate observa constant în lirica lui **Virgil Teodorescu** coexistența unei poezii angajate, cu una ce urmează direcția suprarealistă, într-o atitudine mai temperată decît a altor poeți integrați în mișcarea înnoitoare a veacului. Altfel, lirismul politic, de atitudine revoluționară, se află în relație cu un alt tip de lirism, al revoltei cuvintelor împotriva inerțiilor poetice, ce întreținea o viziune perimată asupra condiției poeziei. Virgil Teodorescu este un avangardist moderat, fapt dovedit nu numai de perioada „clasicizării" orientării, dar și de viitoarea creație poetică, de după momentul propriu-zis al suprarealismului românesc. Contribuția lui Virgil Teodorescu la modernizarea și înnoirea lirismului este încă insuficient fixată, poetul oferind prin cîteva ample retrospective — **Blănurile oceanelor și alte poeme** (ediție de autor — 1969), **Ucenicul nicăieri zărit** (1972), **Poemul intilnirilor** (1971) — o imagine de ansamblu asupra creației sale. Poezia sa urmează linia liricii militante, civice, angajată politic și social, sub imperiul necesităților cetății și ale ideii de libertate, condamnînd (asemeni lui Eugen Jebeleanu) ororile veacului, masacrele, atitudinile inumane. Pornind dintr-un moment al avangardei, poezia se dezvoltă pe dimensiunea structurilor libere, a unei prozodii noi, într-un stil adeseori surprinzător pentru o poziție tradițională ori într-o fluiditate verbală uluitoare creînd o imagistică șocantă. Avangarda este observată ca o luptă împotriva rutinei, a utilitarismului îngust și conformismului, constituindu-se într-un factor al progresului, determinantă rămînînd „capacitatea forței inventive a poetului". Un vers — „Aș vrea să fiu aroparul absurdului banal" — indică claritatea une atitudini. Poziția lui Virgil Teodorescu se conturează sigur în sensul aprecierii suprarealismului ca o orientare novatoare, zdruncinînd o mentalitate și deschizînd perspectiva unei noi poezii, constituind baza unui nou realism.

Se evidențiază în poezia sa naturaletea, aestul sincer, posibil de aflat chiar într-un flux poetic extins, asociat unei dorități a condamnării. Poetul rămîne un martor, înregistrînd minuțios, care condamnă mașina morții, substituindu-se unui „personaj pletoric care a traversat epoca noastră cu părul în flăcări". Memoria rămîne vie, posibil de atenționat oricînd : „Întrebați-mă și am să vă răspund / Întrebați-mă orice, de A la Zed". Poeziile din ciclul **Constructorii ruinei (Semicerc — 1964)** — cu un motto din Eluard „Priviți cît sînt de harnici constructorii ruinei ... — nu au titlu, sînt doar numerotate / la fel anexele / demascînd ferocitatea „constructorilor ruinei". Un capitol tragic din istorie este readus prin memorie într-o denunțare vehementă a monstruozității și brutalității. Dovezile „n-au fost făcute scrum", totul este o amintire crudă. Poezia este dură, străină, de sentimentalisme, mustind de indignare și revoltă : „Doi gemeni subțiratici, sălbatice cucute, / uciși de brute / și despicați în două de-un meșter parlagiu, / dar el cînd apăsa pe bisturiu, / tăind cadavrele din morgă, / gemeau țesuturile / ca o orgă. **(Anexa II la Textul nr. 7).**

Debutul prin **Blănurile oceanelor** (1945) și apoi **Butelia de Leyda** (1945) constituie primele volume cu texte accentuat suprarealiste, dar nu într-o postură a transpunerii mișcării în poezia românească, cît mai ales a folosirii inovațiilor pe care orientarea le oferea. Într-o recentă carte **Sinteze și antisinteze literare** (p. 145). Emil Manu găsește că debutul lui Virgil Teodorescu s-a produs prin volumul **Poem în leopardă** (1940) „exemplar unic într-o editură la fel de unică" Les Editions de l'Oubli". Poetul nu amintește, însă, în ediția de autor (1969) acest volum, nici altele la fel de rare, Ex. **Malombra** (1947) — citat de același critic, acceptînd în acest fel adevăratul debut printr-un volum, totuși, de circulație / /. Cunoscător profund de poezie, Virgil Teodorescu observa poemul nu atît sub impulsul dicteului, într-o lipsă de cenzură a delirului verbal, ci mai mult pe coordonatele libertății creatoare. Unui suflet romantic, zvicnind crispat dar des, îi este necesară libertatea zborului înalt, fără limite și constringeri. **Blănurile oceanelor** / cu mottouri din Rimbaud, Lautreamont, Eluard, Novalis, Bachelard, Paulhan, Engels / debutează cu o poezie de violentă negare. Ca în aproape toate poemele și în **Munții din vise** se observă acest fond dual, cu o bază romantică și o atitudine modernistă, chiar în structura poeziei : „Urăsc tot ce amenință mersul amenințător al omului spre libertate / Urăsc tot ce servește obstacolul acestei delirante eliberări / Urăsc cuvintele care trădează revolta / Urăsc îngrozitoarea trădare a poeților". Domină împotrivirea la sentimentalismul desuet, nu într-o respingere a poeziei erotice, dar a clișeelor ei depășite. Apar imaginile nude, de sevă crudă și ironie groasă. („Nimeni nu va putea șterge spațiul veneric al gurii tale / În care limba e un tunel / Și vorbele spasmuri orgasme și cîrpe"). Prospețimea imaginilor este neîndoielnică și contribuie la schimbarea viziunii tradiționale asupra poeziei impunînd o altă estetică, a poeziei moderne, într-o atitudine mai echilibrată decît a altor suprarealiști. Imaginea se dezlănțuie și prin intermediul visului. Elemente de univers perfect, ideal, ca simboluri ale claritații și rotunjimii (opal, dantele, marmoră, lampioane, filigran, liliac — oricum altceva decît recuzita tipic suprarealistă) apar alături de elemente ale șocului și dezagregării (spasm, cadavre, mortuar, carnagii). Descompuse, imaginile poeziei lui Virgil Teodorescu descoperă fondul poetic dual (amintit), care ar motiva postura de avangardist moderat și ar întări ideea cunoașterii mai largi a poeziei moderne.

În **Spectrul longevității, 122 de cadavre** (1946, în colaborare cu Gellu Naum) după un expozeu în proză cu sens de argumentare, urmează o suită de micropoeme (foarte multe într-un vers). **Au lobe du sel** și **La provocation** (ambele apărute în Collection surrealiste — Infranoir, 1947) cuprind texte în franceză, fragmente de gîndire în dicteu, mod de a infuza ideea universalității poeziei. Într-o selecție se reține destule poezii din **Scriu negru pe alb** (1955) și **Drepturi și datorii** (1958) în care predilecția unui drum poetic se menține. Nu este atras de poezia emfazelor sentimentale („Eu nu fac parte din această tagmă") ci de „sînul lavei mumă", loc al dezlănțuirilor clocotitoare. Consecvența unei lirici ce propune o nouă realitate poetică, surprinzînd zvîcnirile genezei într-un șir imagistic propriu se observă și în **Rocadă** (1966), **Corp comun** (1968), **Repaosul vocalei** (1970) și **Sentinela aerului** (1972). Există un permanent început al acțiunii constructive, necesară și în peisajul minus **(Să-ncepem).** Nu lipsește poezia ironică ori parodia limitelor pentru care se pot găsi diverse **Alibiuri.**

Jocul cuvintelor (pentru că e truvabilă o asemenea trăsătură în poezia lui Virgil Teodorescu) devine grațios-ironic, o simplă grimasă, mecanic, sarcastic în spații de interferență fără limite de legătură semantică, alteori, mai rar, de umor negru, urmuzian. Poezia se poate constitui într-o viziune ludică, într-un flux imagistic arborescent, aparent haotic și necontrolat, dar trădînd sforțarea supunerii cuvintelor. Inteligența domină cuvintele, metaforic „herghelii de cai" lăsate să alerge sau strînse în ordine, dezlănțuite în galop / imagistic ori în arcuirea perfectă a săriturii. Într-o poezie **(Lăsați cuvintele)** ce deschide **Heraldica mișcării** (1973) se întrevede atitudinea față de cuvinte. Poetul — călător modern caută „blana de aur în cuvinte", mod de a numi poezia o argonautică modernă pîndită de primejdii, drum spre o „comoară" ori „tezaur de răsfrîngere fluidă / Risipă elocventă și barbară". Însoțitoare pe drumul poeziei, cuvintele devin „risipă elocventă" (deci substrat comunicativ, cu semnificații), dar în același timp „barbară", deci în dezlănțuiri primare și imagini insolite, aparent greu controlabile. Oricum desfășurarea frazei poetice este fastuoasă, pletorică, într-o caligrafie, totuși, aleasă, elegantă, în esență artistică.

Insurecția poetică propusă prin suprarealism n-a atins în poezia lui Virgil Teodorescu situații limită urmînd o linie radicală, nici măcar similar altor creații reprezentînd orientarea în poezia românească (Gherasim Luca, D. Trost și chiar Gellu Naum și Ion Caraion). Paradoxal, Virgil Teodorescu a observat momentul incendiar al suprarealismului în perspectiva istoricizării sale, sau a reținut că într-un drum mai lung se verifică consecvența, asemeni talentului și inteligenței creatoare. Prin această prismă se recunoaște și rolul stimulator al poeziei sale în lirica românească din deceniile de după Eliberare. În poezie tronează spiritul libertății (nu al anarhiei), iar poetul devine o sinteză a căutărilor de profunzime într-o umanitară solidaritate. Poezia lui Virgil Teodorescu păstrează un tonus înnoitor și exprimă atitudinea unui spirit revoltat sau aliat, în același timp, expresie de veridică și exemplară conștiință poetică.

ALEXANDRU RUJA

Consemnări

Călătorie, anticălătorie, cultură

A călători înseamnă **a parcurge**, dar mai ales **a simți**. Două cărți apărute de curînd ne oferă prilejul să constatăm cît de mult se împletește capacitatea omului de **a avea** cu aceea de **a simți**. Cărțile se numesc **FIRE ȘI NODURI** și **MITOLOGII SUBIECTIVE*)** și sînt semnate de Mircea Maliță și, respectiv, Octavian Paler.

I. Un intelectual multilateral, matematician și istoric al diplomației, scriitor și universitar, neclaustrat în cercul îngust al vreunei specialități, interesat de tot ce a creat durabil spiritul omenesc de-a lungul timpului, este Mircea Maliță. Hrănit consistent cu „elixirul culturii umane", călător din familia unor Ion Codru Drăgușanu și Dinicu Golescu — ca să ne referim la două nume din literatura română — în sfîrșit, spirit modern în adevăratul înțeles al cuvîntului, profesorul Maliță ne oferă, într-o succesiune temporală ce este și expresie a vieții interioare însăși, cîte un volum care pare gîndit în sala unui congres, în avion, în muzeu, în catedrală, pe vapor, în freamătul citadin și, bineînțeles, în bibliotecă. Periplul autorului are ceva din semnificația acelei „întoarceri în lume", despre care scria în jurnalul său profesionistul călătoriei care a fost Contele Keyserling.

În orice loc, s-ar afla, Mircea Maliță este, în ipostaza sa specială de memorialist, omul de cultură care vibrează în fața civilizațiilor, văzute în devenirea lor istorică. Purtător al unei solii de prietenie într-un stat african prezent la Universitatea din Philadelphia, pelerin la Micena sau Ecuador, în Egipt sau în Libia, Mircea Maliță ni se dezvăluie, în ultima sa carte, **Fire și noduri**, drept un scriitor cu stil distinct și un moralist de profunzimi. Eseistul reface drumurile parcurse, cu milenii în urmă, de eroii lui Sofocle din **Electra** : Egist se deplasează în cutare loc, Oreste pune la cale un plan ... Dar iată o constatare în măsură să ne pună pe gînduri : „Plînsul Electrei se aude pînă la Freud și O Neill". O vizită în catedrala Sfînta Sofia e prilej de notații surprinzătoare asupra istoriei, politicii, diplomației, cu referiri directe la Bizanț, dar și cu subtile generalizări : „Pentru o entitate politică, înțelepciunea însumează strategia optimală de supraviețuire. A existat, oare, vreodată un imperiu în care acest obiectiv să nu fie umbrit de logica internă a expansiunii" ? Eseul întreg se numește **ÎNȚELEPCIUNEA BIZANȚULUI.**

Documentate, dar fără exces de erudiție, paginile volumului **Fire și noduri** trăiesc și prin notația plină de nerv și poezie conținută. Una din legile călătoriei este graba, o grabă care te obligă să privești fugitiv, să reții detaliul semnificativ. Mircea Maliță scrie într-unul din eseuri : „Dar timpul presează, audiența la seniorie se apropie și iată-mă în piața luminată de Neptunul cel alb al lui Ammannati, înconjurat de satiri și naiade".

Dacă notația directă este determinată într-un fel de însăși condiția călătorului, apoi constatarea cu aspect mai general — moral, istoric sau artistic — aparține contemplației mai îndelungate, meditației responsabile la condiția umană, la soarta omenirii, a țărilor și a popoarelor. În **Fire și noduri** îl întîlnim pe **moralistul** Mircea Maliță și pe diplomatul cu state de serviciu. Frazele sună ca niște aforisme. Călătorind pe continente, prin marile citadele ale lumii de azi, Mircea Maliță poartă în gînd chipul țării sale, al României, imaginea clară a spiritualității ei. Spectacolul civilizațiilor și al culturilor îi sugerează memorialistului raportări pertinente la matricea stilistică a culturii românești. Mircea Maliță scrie cu aceeași pasiune despre civilizația babilo-caldeeană, peisajul canadian, limba încașilor, ori despre figura lui Bolivar, Liberatorul, ale cărui cuvinte sună „atît de apropiat pentru **cititorul lui Bălcescu**". Trimiterile la autori și cărți sînt făcute **cu discreție** : memorialistul consultă scrieri diverse, de la literatura antichității pînă la studii ale unor Diehl, Cantemir, Vasari, Burckhard, Stoll ș.a. Istoria veche e confruntată cu istoria de azi.

II. Titlul cărții lui Octavian Paler, **MITOLOGII SUBIECTIVE**, spune destul de mult despre profilul demersului însuși. Vechea mitologie greacă e doar un pretext pentru a face rațiunii și sensibilității moderne, structurii sufletești a omului de azi, un fin examen. Lumea eroilor și a zeilor e încercată, ca și a muritorilor de rînd, de întrebări grave, de confruntări dramatice. Unul din înțelesurile **„mitologiilor subiective"** e conținut în secvența intitulată **Ulise**, unde Octavian Paler îl parafrazează pe autorul **Fiziologiei criticii** : „Există cei care văd și cei care simt, notează undeva Thibaudet, referindu-se la stilurile de a călători. Cei care simt, adaugă el, sînt prinși într-o contradicție ; ei cred că fac inconjorul lumii, dar nu fac decît inconjorul propriei lor camere". E necesar să vezi și să simți. Ieșind în lume, cu pasul sau cu imaginația — ne spune Octavian Paler — „ne interesează în realitate ce se întîmplă cu noi". În **Mitologii subiective** nu vom întîlni așadar notații de călător, ci de poet și de moralist. Autorul vrea să constate cîtă stabilitate e în sentimente la scara trecerii secolelor și milenilor. El vrea să știe, de pildă, „dacă melancolia anticilor a fost mai profundă decît cea a modernilor". Poetul se divulgă în fiecare pagină. El scrie despre vîntul care „a neurastenizat marea", constată că „Ahile e un zeu cu o rană omenească" (apropo de **călciiul vulnerabil**) ; cenușa e „fruct și floare a dragostei" (pasărea Phoenix), iar Anteu „nu neagă zborul și aripile, ci le cere numai să nu ulte". Memoria constituie reperul multor capitole din această carte ; autorul caută argumente deopotrivă în antichitate și în lumea modernă. Le confruntă, scoate efecte noi. Pentru Ulise, de pildă, memoria „e altceva decît la Proust", căci scriitorul francez „clădește numai cu timp definitiv, în care nu se mai poate schimba nimic", în vreme ce șiretenia eroului homeric „stă în a se împotrivi uitării". Pe coasta Mediteranei, lotofagii au dat prietenilor lui Ulise „să mănînce o plantă aducătoare de uitare". Scriitorul se întreabă dacă, renunțînd la trecut, conștiința poate fi socotită mai „liberă". Răspunsul este ferm : chiar dacă paradisul a fost pierdut prin cunoaștere, el nu poate fi recucerit prin ignoranță și amnezie ! Lirică adesea, fraza este totdeauna clară în ceea ce afirmă.

Am crezut, parcurgînd secvențele cărții, că prezența mării e doar un punct la care se revine ciclic și prin care fluxul meditației își menține desfășurarea cursivă. Însă simbolistica mării are semnificații mai largi. Scriitorul și-a ales un cadru special : lumea elenă era o lume a mării, a apelor, mitologia elenă avea ca fundal marea. Dacă natura românească e, pentru un Sadoveanu, istorizantă, marea e, în cartea lui Paler, mitologizantă, arhaică și totuși actuală, poetică și străbătută de rezonanțe etice. Imaginația — ridicată cîndva de un Baudelaire la rang de regină a facultăților — prezidează întregul excurs al autorului acestei cărți. Tot ce e proaspăt și nou în **Mitologii subiective** ține de forța imaginativă — restul se află în dicționare, istorii, compendii, poeme etc.

Autorul **Mitologiilor subiective** are o structură clasicistă. Ce este un clasic ? Clasicul e — ne spune G. Călinescu — calm, cugetat, lapidar, armonios dezvoltat, normativ, solar, inteligibil în manifestări, sociabil, obiectiv, prudent, calofil, alegoric, didactic ... Și, ceea ce e mai important în suita însemnărilor noastre — clasicul — afirmă tot Călinescu — „e un grec". Și Octavian Paler ar putea scanda, odată cu autorul **Laudei lucrurilor** : „eu sînt grec" ! În fond, e vorba aici de un elogiu adus clarității spirituale, reveriei în fața naturii grandioase și, în ordinea vieții lăuntrice, e vorba de prioritatea ce trebuie dată valorilor morale. Autorul precizează că „toată lumea elină se bazează pe ordine" ; ceea ce-i atrage atenția e „ordinea lăuntrică" a unor eroi : Sisif, Oedip, Ulise, Icar. Dezordinea — afirmă scriitorul — „ruinează orice templu". Iată o observație de reală finețe : „Mi-e greu (...) să cred că labirintul a fost construit de greci pentru altceva decît pentru a triumfa asupra lui". Moralistul își declară direct opțiunea : „Nu tot ce atingem devine estetică. Dar tot ce atingem ar trebui să devină morală".

Meditațiile cuprinse în paginile acestei cărți pot fi socotite drept niște „lecții ale mării" ; fraza e pătrunsă de sentimentul calm, puternic al imensității marine. Autorul schițează o adevărată „dialectică" a raportului cu întinderea de ape : „Adevăratele lecții ale mării, în sens grecesc, le putem înțelege numai vara".

Multe din secvențele acestei cărți ne duc cu gîndul la stilul de a reflecta al lui Camus. Însă viziunea autorului nostru — care este fundamental un anticălător e altă. El îl corectează chiar, într-un punct, pe autorul **Mitului lui Sisif** : „Camus spune undeva că avem nevoie de o patrie și de călătorii. Cînd adaug, eu mă mulțumesc cu o patrie, înseamnă că știu bine cît mă costă incertitudinea".

Scriitorul are reacții proaspete, noutatea e dată de jocul grațios, strunit, al fanteziei. Iar peste toate reflecțiile tronează lumina pură a speranței, încrederea în puterea rațiunii. **Mitologia subiectivă** nu este doar o formulă titulară, ci un mod de a medita.

ION LOTREANU

*) Cele două volume au apărut la Editura Eminescu în 1975

Vladimir Ciocov

MESAJ

Ducă-se pe pustii forma, cu lustrul ei cu tot,
forma găunoasă în cochetăria ei, această formă
fadă,
rebus printre umbre reci, și nici o aripă-n zvicnire ;
numai jocuri de cuvinte, fără roade ;
jonglerii, scorneli ale minții, ajunge !
Eu vreau doar sîmburul din gînduri,
simțirea-n strofe să-mi palpite ;
în miini căldura vieții, întru zidiri de cîntec,
pentru ziua cea de astăzi, pentru ziua cea de mîine ;
izvoare-nvolburate aș vrea să fie cîntecele mele,
ca o mare-n valuri să foșnească, să se-nalțe
poezia clarelor mesaje ;
cîntecul să-mi fie ca o avenidă clocotind de vise,
de speranțe ale soarelui ocrotitoare raze ce
ajung la țintă ;
aș vrea să-mi fie cîntecul o viață în mers,
nicicînd postișa ei, o viață, doar, în necuprinsa
ei mișcare !

CÎNTEC NENĂSCUT

De s-ar fi-ntîmplat atunci
îmbrățișarea mea să te cuprindă,
s-ar fi primăvărat grădina
desfăcînd o albă floare ;
și poate un soare nou s-ar fi născut ;
Un cîntec nou pe buze,
într-al meu suflet,
în inima mea,
dar avut-ai altă vrere,
nimic nu ai știut,
nici bănuit măcar ;
Și-n locul florilor albe,
al soarelui și al grădinii,
suspinul de căință se născu,
durerea pentru tot ce-ar fi putut să fie
și niciodată nu a fost ;
pentru tot ceea ce mocnește încă :
o veșnică iluzie – nimic mai mult.
Pășind acum pe largi alei
de roze-nmiresmate parcul geme
iar eu în suflet parcă port în taină
cîntarea nenăscută încă.

CĂTRE SINE

Omule, tu, cel din mine, eu bicisnic,
supărarea-mi este, pe tine te hulesc,
vreau să zic pe mine ;
Îmi este silă că, de-atîtea ori,
în loc la soare ochii să-i deschizi,
tu îi deschizi în mine, în eul meu.
Zic ție : adeseori, spre zidul gol te uiți și taci,
tăcerea grea de piatră sură.
Tu, cel din mine, sinele meu, mult mă supăr
și te-ntreb cu-ngrijorare : la ce bun și pentru ce ?
Știu, de multe ori de vină-i tot ce ne-nconjoară,
cerul și pămîntul, oamenii cu toții,
mai bine zis neoamenii,
dar
chipul, ochii
nici atunci să nu-ți îndrepți
spre zidul glabru
te va cuprinde doar mihnirea,
și, știu, mihnirea nu o cauți
ci doar seninul, sarea gliei tale
pline de căldură.
Întoarce-ți fața către lume, deci,
tăcerea ți-o alungă din preajma durerii,
tu cel din mine, eternul sine,
căci tăcerea, fie chiar de aur,
rele porți deschide uneori
spre soare, deci deschide-ți ochii,
spre-albastre înălțimi,
întotdeauna, către oameni...

PERPETUA SCHIMBARE

Mult îmi plac zorii zilei, seninul candorii,
purpura ce ninge ca zăpada într-un amurg de
revelații,
troienind tot ceea ce-i suflare,
și viața-n amorțire,
cu violetul ei de vrajă
ce poate-i doar un vis, o clipă...
dumbrăvile în verde îmbrăcate,
liliachii izvoare – curgere molcomă –
primăverile îmi plac, vestindu-și tinerețea-n flori,
codalbă,
și viața nouă, suitoare sevă de speranțe
făr-de-număr !
Secerișurile sfinte-mi plac, în toiul verii,
sub un cer de sticlă,
și toamna-n frunze foșnitoare alungind lăstunii...
și iarna-n promoroacă ei strălucitoare,
îmi plac schimbările acestea ale vieții,
în naturala ei alunecare
de la un anotimp la altul...
îndeosebi culorile îmi plac,
nume de oameni, diferite,
ce atît de apropiate-mi sînt,
nume simple care se cheamă parcă între ele.
Păsările-mi plac cu zborul lor semeț
și cîntecul ce-l spune inima, cînd trist,
cînd vesel, să-l cuprindă.
Albastrul cerului îmi place,
el te-nalță,
cu albul norilor colindători,
din cînd în cînd cu tunete și ploi ;
bîntuitele țării își limpezesc zenitul
și curcubeul : arc sublim
al infinitului, care ne încîntă ochii.
Schimbarea-mi place, tot ceea ce se-nalță,
crește,
și în floare se preface,
în dulce rod :
frumosul, ce se împlinește din mîini harnice,
ia forme noi și străluciri de piatră rară,
care prin mii de ape vede lumea
și-mi place tot ce astăzi e altfel decît ieri !

PRIETENIE

Din gura omului ieși cuvîntul,
Și-ntîi de toate, din inimă zvîrlit cuvîntul,
înfocat și tainic, trecu o apă mare.
Poate o să-l audă cineva, o să-l primească,
gîndi omul în clipa-aceea luminoasă,
și-l azvîrli, precum copiii înalță, neîndeminatic,
fluturi de hîrtie peste rîuri.

Zbură cuvîntul ca un glonte,
și-n zbor atinse fruntea celuilalt –
un necunoscut aflat departe –
și acesta îl primi ca pe un frate,
în ființa lui îl găzdui, pe inimă-l culcă,
și-acolo un cuvînt iscă, un nou cuvînt,
pentru un alt om...

Și-acest de-al doilea, așa precum întîiul,
fu un cuvînt-răspuns, trimis la rîndu-i
peste ape altui om, și atunci se limpezi și apa.

Și-a fost doar începutul !
Apa se retrase, dispăru și malul,
se pierdu sub soare.
Dar depărtările ? Secară toate
ca o baltă sub arșița de vară
încît cuvintele, noile cuvinte,
fiice ale celor dinainte, porniră să colinde
acel spațiu magic, bătătorindu-l bine ;
și deodată – toate – într-un cuvînt se prefăcură,
un nou cuvînt, o nobilă idee,
pe care mult mai tîrziu îl pricepură.
Un nume dobîndi apoi acest cuvînt :
sublim și totuși simplu nume,
ce-a fost și-a rămas același :
Prietenie !

În românește de
DUȘAN PETROVICI

* Din volumul „Neliniști albe" predat Editurii „Cartea românească".

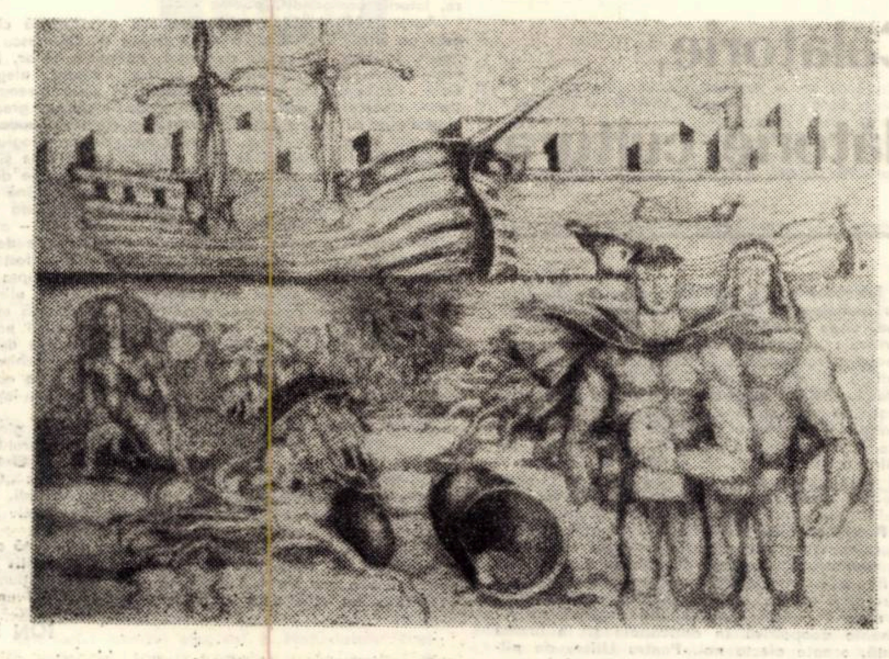

Ancheta „Orizont"

Dimensiunile umanului în artele plastice contemporane

CREATORI. CRITICĂ. PUBLIC

● Să dăm artei plastice moderne vigoare și romantism.
● Nu avem nevoie de atîția pictori cîți pereți sînt în casele noastre, dar avem nevoie de atîtea tablouri cîte ferestre cheamă inima noastră spre artă.
● Oare lui Nicolae Grigorescu, dacă ar mai trăi astăzi, i-ar fi rușine să mai picteze peisaje ?
● Vrem colțuri de cer aduse în casă pentru a înfrumuseța odihna omului.
● Să apărăm gustul public de poluare, de concurența prostului gust. Numai la Consignația există șapte „Gioconde".
● În diversitatea de stiluri, orice artă are trecere spre noi, dacă înnobilează sufletul omenesc.
● O artă a vitalității și optimismului, nu una făcută de bărbați dietetici și fără vibrație.
● Receptivitatea trebuie intens instruită, pentru a pătrunde în miracolul și elevația artei.

În cadrul amplelor dezbateri ce caracterizează actualul moment al efervescenței creatoare ce precede Congresul educației politice și al culturii, am inițiat ancheta cu titlul de mai sus ; pornind de la imperativele angajării, ea s-a adresat unui public divers, în numele unei opțiuni unice. Tot în cadrul acestei anchete am inclus și unele idei puse în discuție la o masă rotundă de la Muzeul de artă, și la o discuție organizată la Casa de creație a plasticienilor.

ROMUL NUȚIU (pictor)

Trebuie să ținem cont de latura formativă și informativă a creatorului. Trăim în miezul acestei epoci în care artiștii români sînt chemați să oglindească dimensiunile eroice ale construcției moderne, dar, în același timp, să fim pe aceeași lungime de undă cu explozia informațională, cu ceea ce a cîștigat plastica pe plan mondial. Creatorii de artă timișoreni sînt cunoscuți și prețuiți, mai ales acei care înțeleg modernitatea în cel mai adînc sens al cuvîntului.

AFRODITA și ION CLĂIANU (medici)

Ne place finețea cu care Simion Lucaciu pictează marine și flori. În ceea ce privește peisajul industrial, și aici el prezintă o grandoare, o monumentalitate compozițională a construcțiilor de azi. Gustul nostru plastic pledează pentru o întoarcere la impresionism și pentru eliberarea artei de hiperformalism, de tot felul de cuburi, laturi și unghiuri. Mai mult romantism și poezie ar trebui să conțină artele plastice contemporane. Dorim o artă a vitalității și optimismului, nu una făcută de bărbați dietetici și fără vibrație.

ION BUDA (profesor de limba română)

N-am mai văzut o expoziție de pictură într-o galerie de artă așa de caldă și emoționantă ca a lui Simion Lucaciu. Pictorii, sculptorii ar trebui să aducă arta lor mai aproape de receptivitatea noastră, s-o facă mai inefabilă, ca poezia și muzica. Ca profesor de limba română, încerc să le imprim elevilor și dragostea pentru artele surori cu literatura, cu condiția ca ele să declanșeze în oameni sentimente estetice de aleasă temperatură.

THEODOR MARIN (ofițer superior)

Optez pentru o pictură descifrabilă, în care să-mi regăsesc vibrația și freamătul interior. Îmi place expoziția lui Simion Lucaciu, mi-a plăcut Leon Vreme. Nu m-a încălzit expoziția lui Romul Nuțiu. Prea multă culoare nedirijată, în plină desfășurare a hazardului. Oare lui Nicolae Grigorescu, dacă ar trăi astăzi, i-ar fi rușine să mai picteze peisaje ? Dar nu m-aș încălzi nici cu unele tablouri pășuniste, pasteluri desuete, colțuri de cer aduse în casă pentru a strica odihna omului ; ele ar trebui să ne înfrumusețeze odihna. Să dăm picturii moderne vigoare și romantism.

RADU MELNIC (critic de artă)

În plastică există creatori și receptivități. Mulți artiști înzestrați n-au scăpat încă de avalanșa căutărilor. Pe Nuțiu l-aș considera un pictor plafonat, dacă nu i-ar rămîne șansa unei grafici de calitate. Simion Lucaciu a devenit un pictor de duminică. Rămîn, pentru mine, artiști integri, Diodor Dure și Leon Vreme, poate chiar și Pintea, cînd încearcă o ieșire din tehnicism, iar dintre tomnatici, Panait Stănescu. Arta plastică e în continuă căutare și nicicînd nu vom afla adevăratul izvor de la care purcede. Imaginea plastică a timpului nostru trebuie să aibă în centrul atenției omul. Arta abstractă e totuși o artă umanistă, pentru că are destinatarii ei. Sînt pentru experimentul de atelier, dar el să nu rămînă o alchimie în sine. Arta, chiar dacă e abstractă, trebuie să poată degaja o flacără, fie ea și ascunsă, în numele permanenței umane.

CEDOMIR MILENOVICI (ziarist)

Aș dori de la artiștii plastici timișoreni o mai mare prezență expozițională, o mai vie participare la viața culturală a orașului. S-au făcut unele expoziții în întreprinderi, dar fără o anume ritmicitate. Poate că și în privința esteticii urbane și a monumentelor de artă ale orașului, plasticienii ar trebui să aibă un mai puternic cuvînt de spus.

ION FUGARU (tehnician)

Pictura și sculptura noastră sînt pline de vitalitate, au în ele o sevă copleșitoare, un fond optimist. Nu avem nevoie de atîția pictori cîți pereți sînt în casele noastre, dar avem nevoie de atîtea tablouri cîte ferestre cheamă inima noastră spre artă. Personal, nu-mi plac lucrările lui Nuțiu și Radovan, poate fiindcă nu le înțeleg, dar sînt fascinat de creația a doi artiști plastici, Diodor Dure și Gheorghe Văleanu.

VIOREL ȚIGU (critic de artă)

Prea multe expoziții cu „linguri și ulcele" acceptate cu ușurință la Muzeul de artă, ca să nu mai vorbim că acolo ne lipsesc specialiștii, și numai cu filologi e dificil să cuprindem întreaga amploare a plasticii de azi. Mai ales spiritul selectiv trebuie întărit, al exigenței față de ceea ce oferim publicului. De aceea, probabil, atît de greu se poate trece la permanentizarea unei expoziții de artă modernă. Consider, de asemenea, că se dă o importanță mult sporită aci plasticii clasice mondiale, lăsîndu-se puțin în umbră valorile clasice și contemporane pe care le avem în Banat. Personal, n-am îmbrățișat niciodată experimentele, tehnicizarea artei, tendințele de ermetism și speculații cromatice grandilocvente. Dintre modernii de aici, poate numai Nuțiu îmi place, și aci avînd însă cîteva rezerve.

IONEL MOGA (medic primar)

Trăiesc în fiecare zi sub faldurile picturii și, fiind învățat cu un anume gen de artă, mi-e ceva mai greu să-mi dau părerea despre ea în general. Așa cum în biologie unele specii nu mai evoluează, și în artele plastice vor evolua doar acele ramuri care vor primi adeziunea viitorului. Ce monumentalism exista altădată ! Azi nu-l mai vedem. În diversitatea de stiluri, orice operă de artă are trecere spre noi dacă înnobilează sufletul omenesc. Nu ader la arta premeditat ermetică și tehnicistă și nici la limbajul încifrat al unor critici de artă. Știu eu ce-ar putea face viitorul din artă ? Aș dori doar să fie mare nevoie de ea.

CORNEL MESAROȘ (elev, liceul de mecanică)

Iubesc mai mult piesajele marine în pictură, ori compoziții care stîrnesc stări sufletești. Mai puțin pricep arta abstractă, poate pentru faptul că nu sînt pregătit pentru ea. Vreau să simt prezența omului într-un peisaj, într-o compoziție, să fiu emoționat de formele și culorile artiștilor.

LEON VREME (pictor)

Plasticienii noștri sînt preocupați îndeosebi de ideea formării lor ca personalități artistice distincte, și apoi de faptul dacă arta lor are ecou în receptorii cărora li se adresează. Se cam dă simplist uneori în artiști, pentru faptul că nu sînt destul de deschiși în lucrările lor, că nu aduc toate sensurile plastice pe tavă, dar mai puțin se pune accent pe inițierea și pregătirea publicului pentru a gusta rafinamentul artei. Receptivitatea trebuie intens instruită, pentru a pătrunde în miracolul și elevația artei. Să apărăm gustul public de poluare, de concurența prostului gust. Numai la Consignația sînt 7 „Gioconde".

TIBERIU SUPERCEANU (profesor de matematică)

Dacă artiștii plastici vor simți nevoia de a acumula un minimum de cunoștințe tehnice, mijloacele de exprimare plastică experimentală vor căpăta mai multă consistență. Cred în viitorul unei arte făcută prin intermediul calculatorului, deoarece trăim într-un secol dominat de elementele unei acute „tehnocrații", dar numai în contextul unei profunde cunoașteri a componentelor științifice ale acestei arte. Sînt, deci, pentru „dreptul la artă" a tuturor mijloacelor de exprimare, deși dintre expozițiile vizitate am reținut pe cele de factură tradițională.

CORIOLAN BABEȚI (critic de artă)

„Dimensiunea umanului în artă" este – cel puțin parțial – o tautologie. Arta, adică ARTA, nu s-a putut sustrage niciodată acestei dimensiuni. Modul de a o aborda diferă însă în raport cu stilul specific prin care o societate ridică în general problema umanului. Dimensiunile umanului în artă sînt date de dimensiunile și poziția umanului în fiecare epocă, arta determinînd însă, la rîndul său, distribuția accentelor și particularitățile umanului în alte comportimente ale cunoașterii și comunicării. Omenescul în artă este sinonim, cred, cu dimensiunile și direcțiile cunoașterii general-umane, cu deschiderea și aspirațiile umanității. În istoria artei, **umanul** nu este o rezultantă a simplei acumulări a ipostazelor omului, ci descifrarea în această diversitate infinită a unui sens pozitiv, – acela al **ADEVĂRULUI despre om**. În limbi nemaivorbite azi, în sanscrită și persană, ARTA semnifică, fără a avea însă o legătură etimologică, **ordinea bună a lumii**. În esență, ARTA este afirmație, interogație sau exclamație despre ordinea bună a umanității. Umanul este o revărsare continuă a visului în realitate, a realității în aspirație, în ipostaza unui echilibru dinamic al acestora.

N. R.

Consultînd diverse categorii de oameni care vin în contact mijlocit sau nemijlocit cu arta, anchetatorul a desprins din amploarea observațiilor îndemnul fierbinte al creatorilor de a aduce-n expoziții o artă durabilă, cu ecou adînc în cei cărora li se adresează, sugestiile unor critici pentru dinamizarea forței de sugestie a artei în spiritul permanenței umane, și, mai ales, vocile din public, surprinse în expoziții, care își exprimau dorința unanimă de a întîlni opere plastice care să încălzească inimi. Noi am transcris gîndurile celor ce au răspuns acestei anchete : toți au căutat în centrul arderii artistice OMUL, în splendida să diversitate și dimensiune spirituală, OMUL, această complexitate de vibrații, lîngă lumina artei contemporane, și poate, și a artei viitorului.

Televiziune

DUMINICĂ, 29 februarie

8,30 Deschiderea programului. Avanpremiera zilei. 8,4... 9 Tot înainte ! 9,35 Daktari. 10,00 Viața satului. 11,15 Ce știm și ce nu știm despre... 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. 13,05 Album duminical. Din sumar: ... : 13,05 Inscripție pe-un mărțișor of... erit telespectatoarelor. 13,30 Desene animate. 13,45 Un mărțișor pentru ci... pefiți. 14,00 Ce vrăji a mai făcut nevas... ta mea. 14,45 Șah-mat în... 15 mi... ute. 15,00 Magazin sportiv. 14,00 Spec... tacolul lumii (VII). 16,20 Film serial. ... Ascensiunea omului. Episodul IX. 17,25 ... Drum de glorii... 18,40 Cursa de 30... 00. 19,00 Micul ecran... pentru c... ei mici. 19,30 Telejurnal. 20,00 Bala... dă pentru acest pămînt. 20,20 Film a... rtistic. Vera Cruz – producție a studi... ourilor americane. 21,45 Selecțiuni d... e la festivalul de muzică ușoară San Remo – 1976. 22,10 24 de ore. 22,20 Duminica sportivă.

LUNI, 1 martie

16,00 Telescoală ... 16,30 Emisiune în limba maghiară. 19,00 „V-am dăruit bucuria pură"... universalul Brâncuși. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Colocvii ... contemporane. 20,30 Întîlnire cu operet... a modernă. 20,50 Să trăim și să munci... m în chip comunist. 21,20 Roman-foileton. Forsyte Saga. Episodul X. 22,10 24 de ore.

MARȚI, 2 martie

9,00 – 12,00 Pr... ogram de dimineață. 16,00 Telescoală. 16,30 Curs de limba franceză. 17,00 T... elex. 17,05 Scena. 17,25 Teleglob. ... Secvențe marocane. 18,00 Lecții TV. ... pentru lucrătorii din agricultură. 18,30 ... Baschet masculin : Steaua – Dinam... o București (finala campionatului na... țional) – repriza a II-a. 19,20 1001 d... e seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Pagini ... din opere. 20,15 Revista economică T... V. 20,40 Seară de teatru. Premieră T... V. Referendum popular. 22,10 24 de o... re.

MIERCURI, 3 martie

9,00 – 11,45 Pr... ogram de dimineață. 16,00 Telescoală. 16,30 Curs de limba rusă. 17,00 Telex. 17,05 La volan. 17,20 O viață pentru o ... idee. Portret al prof. dr. Constantin C. Giurescu. 17,50 Tribuna TV. 18,30 Baschet masculin : Steaua – Dinamo București (returul finalei campionat... ului național) – repriza a II-a. 19,2... 0 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 ... Reflector. 20,15 Telecinemateca. Ciclu... l „Mari ecranizări". Climate. 22,15 24 ... de ore.

JOI, 4 martie

16,00 Telescoală ... 16,30 Curs de limba germană. 17,00 T... elex. 17,05 Din țările socialiste. 17,15 ... Enciclopedie pentru tineret. 17,40 Mu... zica. 18,00 Cabinet juridic 18,20 Arta ... plastică. 18,45 Universitatea TV. 19,... 20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 ... Interpretul preferat : Irina Loghin. 20,1... 5 Mai aveți o întrebare ? 20,35 Ca... dran economic mondial. 21,15 Revist... a literar-artistică TV. 22,10 24 de ore.

VINERI, 5 martie

16,00 Telescoală. ... 16,30 Curs de limba engleză 17,00 Em... isiune în limba germană. 18,35 Din ... lumea plantelor și animalelor. 19,20 ... 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,0... 0 Viața unei femei. 20,20 Film artistic... c. Vîrtejuri de primăvară. 21,45 Artiș... ti ai scenei lirice românești : sopran... a Silvia Voinea. 22,10 24 de ore.

SÎMBĂTĂ, 6 martie

10,00 O viață ... pentru o idee. Janos Bolyai (1802–186... 0). 10,30 Micul ecran ... pentru cei ... mici (reluare). 11,00 Telecinemateca ... (reluare). 13,00 Portativ '76. Revista ... muzicii ușoare. 13,30 Telex. 13,35 Că... lușarul transilvănean. 13,45 „O mamă, ... dulce mamă" ! 14,35 „Pentru fiecare ... primăvară". 15,00 Desene animate. 1... 5,15 Caleidoscop cultural-artistic. 15,... 35 Club T. 16,30 Muzică populară. 1... 6,55 Derbiul „Turneului celor 5 națiu... ni" la rugbi : Țara Galilor – Franța ... 18,35 Cîntec de dragoste. 18,45 În... scripții la vîrsta țării. Emisiune muzical... -literară. 19,05 6 Martie 1945. Docum... entar TV. 19,20 1001 de seri. 19,30 ... Telejurnal. 20,00 Telenciclopedia ... 50 Film serial. Kojak. 21,40 24 de ... Să plănima sportivă. 22,00 Cîntă... entru voi. Emisiune-concurs de muzi... că ușoară românească.

Cu pictorul Simion Lucaciu

– Cum se întîmplă, că în creația ta nu s-au petrecut mari schimbări de ton, iar căldura, întîlnită în culorile tale de început, se păstrează și astăzi ?

– Cred că asta ține mai mult de interiorizare, fapt pentru care, de la debut pînă azi, eu am făcut o pictură individualizată, în serie. Pictura e asemenea meditației față de natură, mai sensibilă, mai lirică. Nu sînt un adept al căutărilor formale, ceea ce nu exclude faptul că nu-s preocupat și de asemenea întrebări. Consider că pictura dintotdeauna a fost aceea care s-a adresat omului, simțurilor sale.

– Am întîlnit pictori amatori cărora, la începuturile lor, le-ai spus să renunțe la pictură, considerînd-o un lucru extrem de grav.

– Din timpul activității mele pedagogice, au fost unele cazuri, puține, cînd, avînd de-a face în special cu amatori, care fac o artă în timpul lor liber, ca delectare, față de care am fost uneori cam dur, asta însemnînd că am prevăzut lipsa de dăruire și talent. Mi-a fost dat să văd însă, că, peste ani, talente medii, cu o muncă susținută, au reușit să se afirme.

– Spre ce direcții crezi că evoluează arta plastică contemporană ?

– Așa, după cum se știe, există libertatea de stiluri binevenită, începînd de la realism, tradiție, suprarealism, și terminînd cu noul realism (vezi Ion Grigorescu) ; nu mă pricep a da pronosticuri, însă vitalitatea artei românești atît cea tradițională (între cele două războaie) cît și cea a ultimilor 30 de ani, e o artă plină de viață, de căutări, care în cadrul diversității de stiluri, unele care-au rămas la faza de experiment, au contribuit, totuși, ca sens inovator, în calitate, iar altele, depășind faza de experiment, au intrat într-un circuit atît național, cît și mondial. Dovadă numeroasele participări ale românilor peste hotare, la diferite confruntări internaționale.

– Comentatorii de artă sînt de acord că în creația ta se îmbină perfect tradiția cu inovația ?

– Ca formație, în primii ani după debut, am practicat o artă tradițională, învățîndu-i și stăpînindu-i rigorile, artă pe care o practic și-n prezent, după aproape 20 de ani de creație, după absolvirea institutului. Cît privește inovația, nu mi-o propun, nu e prestabilită după anumite coduri și percepte. Lucrînd la un tablou, mijloacele de expresie sînt subordonate exprimării vizualului filtrat prin sensibilitate, rigoare, uneori și dramatism.

– Ce părere ai despre expozițiile plastice ale acestui centru cultural al țării ?

– Am impresia că-n locul manifestărilor de expoziții de-o mai mare profunzime asistăm uneori la prezențe expoziționale, ca la o beție cu apă rece, vrînd să fie încălzită cu abundente focuri de artificii, lăsînd căldura și confuza impresie de inedit, de nou cu orice preț, ascunzîndu-se, sau umblînd după paravanul și etichetarea acestui centru artistic de o artă, ce se vrea mai mult conceptuală, și mai puțin adresată celor în afară de breaslă.

– Ce caracteristici atribui plasticii de astăzi ?

– În răgazurile mele, consultînd diferite albume de artă, și pentru că pe undeva consider că practic o pictură românească, în sensul elevat al cuvîntului, răspunsul mi l-au dat mulți artiști ai noștri. În acest sens, exemplificăm : privind pictura lui Dimitrie Gheață ajungi la ululitoarea surpriză să constați structura tabloului (desenul lui Gheață pare la prima vedere creația unui naiv cultivat) ca-n decursul elaborării, partea tactilă a suprafeței tabloului pictat cu vigoare, aducînd a zmalț, a fibră de tapiserie, încît asistăm și ne delectăm atît ca artist cît și ca un simplu și neinițiat gustător de artă. Iată un exemplu de modernitate firească, necăutată, unde este și emoție, și rafinament estetic.

– Proiecte ?

– Avînd în vedere că peste doi ani (1978), voi aniversa 50 de ani, încep de pe acum un gînd frumos, care se vrea al împlinirilor, și-al năzuințelor, spre noi praguri ale maturității artistice, expoziția de azi fiind o treaptă în simfonia împlinirilor mele.

Anchetă și interviu : DAMIAN URECHE

Mesajul tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU

adresat revistei „Korunk", cu prilejul împlinirii a 50 de ani de la apariție

(Urmare din pag. 1)

făptuirea victorioasă a revoluției socialiste și transformarea revoluționară a societății pe calea luminoasă a socialismului. Dăm o înaltă apreciere aportului publicației la înfăptuirea politicii naționale, marxist-leniniste a Partidului Comunist Român, la cimentarea prieteniei și unității indestructibile a oamenilor muncii români, maghiari și de alte naționalități, în munca și lupta comună pentru înflorirea patriei, pentru edificarea noii orînduiri sociale pe pămîntul României.

Istoricele hotărîri ale Congresului al XI-lea, Programul partidului – care au trasat perspectiva făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintării țării noastre spre comunism – pun în fața tuturor oamenilor muncii, deci și în fața intelectualității, a publiciștilor, a oamenilor de cultură și artă, sarcini și îndatoriri de cea mai mare răspundere. În acest cadru trebuie să se înscrie și programul de viitor, obiectivele și direcțiile principale ale activității revistei „Korunk". Continuînd bogatele sale tradiții revoluționare, dezvoltîndu-și continuu caracterul militant, revista „Korunk" este chemată să pună permanent în centrul preocupărilor lupta pentru înfăptuirea politicii generale a partidului și statului nostru, educarea oamenilor muncii în spiritul concepției materialismului dialectic și istoric, al învățăturii marxist-leniniste, al patriotismului și internaționalismului proletar, al devotamentului neclintit față de patria noastră socialistă, față de cauza bunăstării și fericirii întregului popor.

La această aniversare sărbătorească, urez colectivului redacțional, tuturor colaboratorilor revistei succese cît mai mari în îndeplinirea acestei nobile misiuni încredințate de partid și popor, în activitatea consacrată triumfului socialismului și comunismului pe pămîntul patriei noastre, prosperității și măreției Republicii Socialiste România.

Remember

SUMGAIT

Programul zilelor dedicate literaturii sovietice în Azerbaidjean este fastuos și foarte încărcat. Manifestările organizate au amploare și se desfășoară după un ceremonial colorat de tradițiile și obiceiurile locului. Sîntem întîmpinați, pretutindeni, de autorități și de un număr impresionant de oameni. Întotdeauna ne ies înainte fete și băieți în pitorești costume naționale, ducînd mari coșuri cu fructe, împodobite cu ghirlande multicolore de flori, ori cești cu șerbet – un fel de limonadă excesiv de dulce. Sîntem îmbiați tot timpul, cu surîsuri moi de trandafir, să luăm ciorchinii de struguri, piersicile, merele ori granatele, în vreme ce orchestrele execută, cu o energie inepuizabilă, melodii orientale. Grupuri de dansatori se leagănă continuu în tînguirea specificelor instrumente de suflat, peste care domină țipătul și chemarea unui gen de clarinete, în ritmul electrizant și obsedant al șirurilor de tobe și al dairelelor. În acest timp, oficialii își fac urările de rigoare, cu strîngeri de mîini și îmbrățișări. Tinerii recunosc scriitori sovietici de renume și le solicită autografe, bărbații, cu fețe măslinii, mustăți bogate și cușme caracteristice, numite aici papaha, cumpănesc, în grupuri solitare, desfășurarea fastului, iar femeile scrutează totul în tăcere, ținînd adesea palma la gură, într-o atitudine ce poate aminti abolita feregea.

Cu mîinile încărcate de fructe, mușcînd din carnea sîngerie și aromată a unei piersici, îl întrebăm pe confratele Rafik Azizov cum i se spune acestui fruct în limba sa. Șaftali, vine îndată răspunsul. Dar poetul din el nu se poate mulțumi cu atîta și adaugă : dacă întrebi pe cineva cum l-a sărutat o fată bogat dăruită de zeii naturii, acela îți va spune : șoftali ! Ceea ce ar însemna : ca o piersică !

Într-una din zile, delegația noastră, împreună cu un grup de scriitori din diferite republici sovietice, vizitează orașul Sumgait. Este un oraș la aproximativ 70 km spre nord de Baku, ținînd de aceeași peninsulă a petroliștilor, Apșeron. Aflăm că vizita noastră aici nu este lipsită de semnificație, Sumgaitul fiind înfrățit cu capitala de Argeș, Piteștiul.

Înainte de a ne prezenta orașul, amfitrionii noștri ne spun legenda Sumgaitului. În vremuri îndepărtate – zice povestea –, așezarea ar fi fost frustrată de apă, prin capriciul și răutatea celui ce domnea acele locuri. În situația disperată ce se crease, un tînăr, pe care-l chema Sum, a plecat în munți, să caute apă pentru oameni, și nu s-a mai întors. Curînd a început să curgă un rîu, dar, apele lui fiind roșii, oamenii au înțeles că-n undele acelea era inima tînărului Sum. Adevărul acesta a umplut-o de jale pe logodnica lui, care-a pornit în neștire spre munți, strigînd : Sum, goit ! Ceea ce înseamnă : Sum, întoarce-te ! Legenda mai spune că tînăra fată, nemaisuportînd durerea, s-a aruncat în valurile izvorîte din inima generosului erou.

Sumgaitul este astăzi un puternic centru industrial, avînd 26 de mari întreprinderi, între care o uzină de țevi și una de cauciuc sintetic. Aflăm că acest oraș, de 180.000 locuitori, însumează peste 70 de naționalități. Vizitînd moderna uzină de cauciuc sintetic, întîlnim o comsomolistă din comitetul uzinal al organizației, precum și o altă muncitoare, animată de un cald spirit voluntar, care ne dau explicații în dulcele grai al marelui povestitor din Humulești.

După ce parcurgem întregul flux tehnologic, sîntem conduși în cantina întreprinderii, unde ne așteaptă o masă bogată. În toastul inaugural, sîntem declarați oaspeți de onoare, sînt evocați compatrioți ai noștri din Pitești, care fuseseră cu mult înainte aici, se închină pentru prietenia popoarelor noastre, într-o atmosferă prelungită cu multă plăcere de gazdele noastre.

Sîntem conduși apoi prin laboratoarele unui institut de cercetări, facem o plimbare prin acest oraș dominat de construcții noi și pornim înapoi într-un amurg violaceu, printre coline domoale, spre constelațiile marelui port de la Caspica.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

Plastica

NOTE PE MARGINEA EXPOZIȚIEI GHEORGHE VĂLEANU

Receptarea creației desenatorului **Gheorghe Văleanu,** abundentă în elemente narative și simboluri cu încărcătură poetică, se face în tăcere. Imagini ale visului, cu ochii deschiși, generate de intima suprapunere a trăirilor artistului cu motivele vehiculate, lucrările în peniță expuse, depășind frumusețea tehnicistă a grafismului în sine, capătă viața lor proprie. Vegetalul, biologicul, mineralul se contopesc într-un tot simultaneist, interferîndu-se fluent și firesc. Actul creației și cel al participării la realitatea fantastică creată a permis descoperirea unor punți de comunicare spre noi, privitorii, înnobilîndu-ne pe noi, privitorii, oamenii. Căci, fiecare linie, fiecare motiv are la **Gheorghe Văleanu,** artistul, omul, suportul emoției, trăirii și dăruirii, suportul „intrării" afective în lumea propusă. El nu face abstracție, în actul de contemplare și înțelegere intuitivă, nici de simbolurile strălucitoarelor lumini ale naturii ce triumfă în luptă cu întunericul („Țărmul visului". „Cascada primăverii". „Vegetație miraculoasă"), nici de o privire peste timp a istoriei civilizației („Obiecte simbolice", „Spații gotice") nici de triumful omului asupra naturii și de întrebările omului asupra existenței („Pescarii", „Femeia și visul" ș.a.), dar nici de înfierarea fantomelor violenței, revers înfricoșător al noțiunii de om („Ororile războiului" I, II).

O delimitare și o ierarhizare a lucrărilor lui **Gheorghe Văleanu** este dificilă, cu atît mai mult cu cît simbolurile trec dintr-o lucrare în alta, mereu la un alt stadiu de organizare plastică și tensiune vizionară. Ele s-ar putea grupa în cicluri, care, într-una din variantele posibile, s-ar putea numi : ciclul „Orașelor, planetelor și reverilor siderale", ciclul „Reveriilor vegetale" și ciclul „Reveriilor marine" (concordant cu implicațiile poetice ale viziunii și titlurilor propuse de artist).

Ar merita analizate pe detalii fiecare ciclu, fiecare lucrare, spre a sublinia faptul că ambiguitatea viziunii are similitudini cu pulsul vieții, ilustrînd relația dialectică între „palpabil" și „intuit poetic", între „finitul cunoscut" și cel „posibil de cunoscut". În final, totul devine în opera artistului un omagiu adus omului și umanismului în general. Oprirea asupra unui exemplu poate fi edificatoare. În lucrarea cu titlul „Țărmul visului" pămîntul și cerul și apa-oglindă sînt unite de o inimă-țărm, un țărm al florilor ce se nasc dintr-o inimă-țărm, simbol al dăruirii plenare, simbol al căldurii umane.

Vorbind strict tehnic, Gheorghe Văleanu este un desenator minuțios și inventiv, preocupat în ultimul timp de aerarea suprafețelor și esențializarea liniei și a ritmurilor plastice. Intervențiile de culoare folosite uneori îi lărgesc într-un mod personal repertoriul expresiv. Și, dacă, apreciindu-i frumusețea și subiectivismul desenului, ne oprim asupra creației sale, înțelegerea noastră trebuie să meargă spre iluminările poetice oferite, puse în evidență, fără ostentație, de contraste. De abia atunci ne vom da seama că ne aflăm în fața unei autenticități artistice deosebite, servită de o imaginație constructivă remarcabilă.

CIPRIAN RADOVAN

Muzica

PRIME AUDIȚII VOCAL-SIMFONICE

Problamele vocal-simfonice au calitatea de a stîrni în auditor fiorul marilor emoții. Îl declanșează poate osmoza deplină a celor două entități, instrument-vocea umană, grandoarea aparatului interpretativ, ori promptitudinea cu care receptăm mesajul acestei muzici. Din totdeauna, oratoriile au copleșit prin suflul lor epic, capabil totuși de condensări emoționale, prin perfecțiunea minuirii vastului portativ, dar mai ales prin forța extraordinară a frescelor sonore, vizualizate de harul unui Bach, Händel etc. Iată sursa notei de eveniment înscrisă de ultimul vocal-cimfonic, semnat **N. Boboc.** în program, **Friedensode** de **Händel** și **Gloria** de **Vivaldi.**

Meritul central al reușitei se datorează corului, care a vertebrat cu strălucire momentele cele mai împlinite ale ambelor prime-audiții, **D. Nicoară** finalizînd majoritatea atributelor impuse de gen. De menționat suflul proteic, expansiv, al secvențelor de forță, individualitatea calitativă a unor partide ca basul, sopranul, tenorul, animate de discernămînt și logică în disputarea celui mai oportun relief dinamic ; emisia a fost ingrijită, acordajul bun (perfectibil însă în pasagiile de nuanțe scăzute), extrem de frumoasă hasurarea melismelor din **„Fuga"** händeliană.

Dintre soliști, **M. Kessler** s-a relevat prin corectitudine, minuția racolării tuturor elementelor definitorii stilului, pe care le minuiește pedant dar fără strălucire. Soprana **R. Miloia** s-a distins prin timbrul său plăcut, iar **E. Oarcea** prin muzicalitatea intervențiilor soliste. Basul **S. Țapuchievici** s-a reconfirmat drept un temerar al partiturilor încărcate de dificultăți – surclasate elegant – și aducînd în plus un lucru esențial – expresivitatea. Orchestra, cu două excepții (Trompeta și oboiul, în Händel), și-a înțeles cu exactitate menirea.

Oportună și binevenită inițiativa **Miei Cara,** de a înscrie în programul de sală numele tuturor artiștilor Filarmonicii, pe aceia care girează realmente nivelul manifestărilor muzicale profesioniste ale Timișoarei.

DORU MURGU

Panoramic

ÎN MEMORIAM BRÂNCUȘI. Din ciclul manifestărilor consacrate împlinirii a 100 de ani de la nașterea marelui sculptor, consemnăm următoarele : o expoziție comemorativă Brâncuși, organizată de Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă, Muzeul Banatului și Oficiul național de expoziții, o conferință omagială, susținută în Aula Magna a Universității timișorene de criticul de artă Mircea Deac, un simpozion inițiat de Salonul literar-științific al Bibliotecii județene, cu participarea prof. univ. Dan Smântânescu, lect. univ. Deliu Petroiu și conf. univ. dr. Ion Iliescu, o seară comemorativă Brâncuși la Casa de cultură a studenților, în cadrul căreia, criticii de artă Coriolan Babeți și Deliu Petroiu au evocat personalitatea sculptorului român în contextul artei europene, însoțindu-și expunerile de proiecții de filme și diapozitive, un medalion Brâncuși la Universitate, susținut de lectorii univ. Aurel Brăileanu și Deliu Petroiu. ● **Zilele culturii și educației socialiste Denta '76** – se intitulează ampla acțiune social-culturală desfășurată timp de o săptămînă sub auspiciile Căminului cultural din localitate. ● **Din agenda de lucru a Asociației scriitorilor din Timișoara** consemnăm cîteva din numeroasele acțiuni care îi marchează prezența în centrul vieții culturale a județului : la Jimbolia, în cinstea Congresului educației politice și al culturii scriitorii Ion Arieșanu, Dorian Grozdan, George Drumur, Aurel Turcuș au participat la o șezătoare literară ; la Vinga, sub auspiciile C.J.C.E.S., a fost lansat volumul prozatorului Simion Dima, „Mielul negru", iar locuitorii comunei Cenei i-au avut ca oaspeți, în cadrul „Lunii cărții la sate" pe scriitorii Felix Milorad, Cedomir Cionca, Neboisa Popovici, Mile Mișcovici. ● **CENACLU.** Marți, 24 februarie în Cenaclul traducătorilor al Asociație scriitorilor din Timișoara a citit **George Bulic,** traduceri de proză și poezie iugoslavă. Ședința a fost condusă de Andrei A. Lillin.

OBSERVATOR

Vitralii

DOI UNIVERSITARI

Fericiți cei care au avut astfel de dascăli. De la unul să învețe invincibila putere a literei, iar de la celălalt, gustul irezistibil pentru formă și culoare.

Dar cum să tai în piatra semnului sonor sensurile ? Cum să pui accentul, într-un poem, cum e politonia, ori polisemantica ? Încearcă, văpaie a minții, născocind, licărul unui vers, ori albia suplă a unei fraze dintr-un roman ! Învățînd, astfel, cum să-ți coboare în mînă o carte din raiturile lumii, ori, fapt ideal, să adaugi tu una. Să pătrunzi, astfel, în strălucirea unei lacrimi, ori în rana unui cîntec, în doină și-n tot ce are inestimabil limba românească. E ceea ce ne dezvăluie G. I. Tohăneanu.

Apoi vine drumul dintre Giotto și Brâncuși, cu peceți de eternitate, păstrate de Luvru, sau Ermitaj. Vine penelul, sau vine dalta, apar virtejurile lui Van Gogh, ori pacea dramatică a lui Luchian. Cine să te plimbe de mînă printre colosii din vechime trimițîndu-și obsesia pînă la pînzele lui Picasso ? Cine să-ți dea cheia pentru labirinturile artei moderne ? Pentru taina aceasta este Deliu Petroiu.

Adică, cei doi universitari, de-o monumentală căldură de cuget, Tohăneanu **și** Petroiu !

DAMIAN URECHE

Alma Cornea Ionescu — O distinsă muziciană

Remarcabilă compozitoare și pianistă, excelentă pedagogă și muzicologă, ALMA CORNEA IONESCU, **a împlinit, în urmă cu cîteva luni, vîrsta de șaptezeci și cinci de ani.**

Erudită, inteligentă, de mare sensibilitate și-a închinat viața cauzei frumosului. Alegînd drumul mirific al muzicii, își face studiile la Conservatorul din Budapesta și Cluj, la Academie für Musik und darsteleunde Kunst și Internationale Pianisten Seminar, din Viena, centru celebru al muzicii europene, unde are ocazia să studieze cu renumitul compozitor Anton Webern.

Încă din timpul studiilor i se remarcă deosebitele aptitudini pianistice și pedagogice. Își începe cariera didactică la Conservatorul municipal din Timișoara, unde îl cunoaște pe Sabin Drăgoi care a avut o influență binefăcătoare asupra tinerei compozitoare. La această instituție activează 26 de ani. Apoi cunoștințele profesionale și pedagogice și le pune în slujba învățămîntului muzical timișorean, la Liceul de muzică și la Facultatea de muzică (la catedra de pian).

Pe tărîmul creației muzicale se manifestă de timpuriu prin mici lucrări pentru pian. Mai tîrziu, urmînd exemplul lui Bartok și Drăgoi, părăsește drumul încert al căutărilor și a prelucrării motivelor populare într-o manieră modernă. Își creează un stil personal, în care temele de inspirație populară se integrează organic în gîndirea proprie. Apariția minunatului ciclu pentru pian „Din lumea copiilor", un buchet de zece piese miniaturale, are un puternic răsunet în cercurile muzicale din țară și străinătate. Aceste mici poeme, aproape aforistice, rezultat al îmbinării talentului creator și pedagogic, arată o nouă posibilitate de tratare ritmică și armonică a muzicii românești, destinată micilor pianiști. De altfel Alma Cornea Ionescu va fi prima compozitoare care va introduce motive folclorice românești în piesele cu caracter didactic pentru copii. Printre aceste lucrări amintim : „Metoda pentru pian", **prima de acest gen din țară (ajunsă la a 4-a ediție),** „Manualul pentru studenți" **și** „Abecedarul pianistic". **Deosebit de inspirate sînt piesele pentru pian, cunoscute publicului nostru și din sălile de concerte timișorene.**

Paralel cu bogata activitate creatoare în domeniul muzicii de cameră vocale – (Lieduri pe versuri de Eminescu, Goga, Heine, etc.) și instrumentale (Cvartete, cvintete, divertisment rustic, etc.), a muzicii corale, („Lupta noastră", „Tot mai frumoasă e țara mea", etc.), a depus o muncă neobosită pe tărîmul muzicologiei.

În 1937, publică prima lucrare privind unele probleme pianistice de la noi din țară, „Pianul, arta și maeștrii lui", **iar mai tîrziu, o monografie,** „Tiberiu Brediceanu". **Numeroase articole asupra muzicii românești și a exponenților ei de frunte văd lumina tiparului într-o serie întreagă de reviste și publicații. În cele peste cinci decenii de rodnică activitate a ținut nenumărate conferințe prin care a răspîndit în mase cultura muzicală. Pianistă de mare finețe și sensibilitate, discipolă a Anei Voileanu și a lui Leo Siorat, celebrul pianist vienez, a repurtat o serie de succese în concertele susținute în țară și străinătate.**

Cunoscutul compozitor Sabin Drăgoi, încă în anul 1930, se exprima astfel despre Alma Cornea Ionescu : „Înzestrată cu o putere de muncă nebănuită și cu o ambiție dîrză, pentru scoaterea la lumină a tot ce este românesc, s-a afirmat ca un stîlp puternic pentru dezvoltarea și răspîndirea muzicii românești în țară și străinătate".

Din inițiativa Muzeului Banatului, muzicienii orașului Timișoara, îi vor aduce un cald omagiu, în cadrul concertului care va avea loc în seara zilei de 4 martie, în studioul de concerte al Liceului de muzică „Ion Vidu". În holul Studioului se va organiza o documentară expoziție privind activitatea muzicienei.

GIURGIU RODICA
ELENA BORUGA

Un caricaturist : ȘT. POPA

E student, anul I, la Facultatea de mecanică. Prima caricatură i-a apărut la 12 ani, în ziarul „Viitorul" din Drobeta Turnu Severin, – localitate unde a avut și două expoziții personale. Au urmat apoi expoziția de la Năvodari și, cea mai recentă, la Casa de cultură a studenților din Timișoara, de care ne ocupăm acum. A mai colaborat la Forum studențesc, Viața studențească, Orizont, Urzica etc. O încununare a talentului său : premiul I, în 1973, la Bienala tinerilor artiști plastici, acordat de C.C. al U.T.C.

Semnează Popa Ș., adică Popa S. Ștefan. Un umor grosier, tușa fabulei mergînd pînă la explozia caricaturalului. Fin observator al nuanței satirice, condeiul său se încarcă de aciditate, accentul căzînd pe esențial, pe specificul eroului de fabulă. E o poveste acolo, e o atitudine. Faptul diurn primește proporții de hiperbolă. Eroul nud devine personajul slăbiciunilor sale, iradiind sud lupa ironiei. Așa cum un personaj așteaptă o audiență și, din bastonul său, tovarăș de nevinovată așteptare, cresc rădăcini. Sînt surprinși magistral scriitorii (Ion Arieșanu, Ion Velican, Mihail Glăja), sau actorii (Toma Caragiu, Ion Lucian, Mihai Stan), interpreții (Tudor Gheorghe). Puterea caricaturii, în viziunea lui Popa S., devine un mod de a vindeca, prin starea umorului, petele zilnice ale existenței.

DAN UDREA

Teatru

O sumă de opinii

LA TEATRUL NAȚIONAL, „UN TÎNĂR MULT PREA FURIOS" DE VIRGIL STOENESCU

Autorul despre piesă : „Există ... „tineri" și „tineri". Și tocmai această observație banală constituie punctul de plecare al piesei mele „Un tînăr mult prea furios" ... Dacă am reușit să înfățișez aci, în lumina reflectoarelor, un anume romantism de largă respirație contemporană, dublat de-o lucidităte creatoare, aptă să opereze radicale transformări calitative în zonele cele mai intime ale sufletului omenesc-atunci sînt mulțumit".

Regizorul despre regie : „N-am fost niciodată adeptul spectacolului cifrat, nici al celui care se cere explicat în caietul de sală, nici al textelor care cereau asemenea uzanțe. Doresc ca și de această dată spectacolul nostru să fie direct, sincer, necontrafăcut, precum sînt eroii tineri ai zilelor noastre".

Actorul despre rol : „Indiferent că este o piesă pentru tineret sau nu, părintele pe care îl interpretez aici, în piesa aceasta, trebuie să fie un părinte adevărat. Sînt eu însumi părinte. Eu însă nu spun niciodată copiilor mei ceea ce spun în piesa aceasta, în formula aceasta didactică, aridă, ostentativ educativă. Și, ca părinte, nu-l pot crede niciodată pe acela care-și educă astfel copilul. Carențele de text, în ceea ce privește acest personaj, creează relații false cu cei care-l înconjoară, de aceea cred că ține mult de mijloacele mele actoricești, pentru ca maistrul Anton să trăiască totuși adevărat pe scenă".

Cronicarul despre spectacol : „Un tînăr mult prea furios", piesă ce nu modifică opiniile noastre privind teatrul lui Virgil Stoenescu (piesă pe care o socotim mai izbutită decît „O fată imposibilă" dar sub „Nota zero la purtare"), vine să umple un gol în repertoriul acestei stagiuni a Naționalului timișorean. Există, de-acum, pe afișele teatrului, piesa pentru tineret. Regia **(Dan Alecsandrescu** – de la Teatrul de stat Arad) și scenografia **(Emilia Jivanov)** au optat pentru ritm, claritate culoare : un spațiu de joc aerisit, fără prea multă recuzită (planșe de proiect – albe – încadrînd macheta unui interior – mov și portocaliu – o mișcare scenică alertă (contrapunctată de momentele „imaginare"). **Traian Buzoianu** (Dorel) joacă debordant, cu fantezie. Ritmul în care își rostește textul, ori își conduce personajul în scenă, nu-l împiedică să nuanțeze replica. Are umor dar și bună măsură, reușește să susțină, la această temperatură, scenele „grave" ori „poetice" ale spectacolului. **Mircea Belu** (Marin), prea furiosul tînăr, pierde din furie, în interpretarea acestui actor, cîștigînd în profunzime. Momentele sale cele mai izbutite ni s-au părut a fi cele de „tristă incertitudine". Izbutește să-și conducă personajul spre autentic. **Gheorghe Stana** (Mitruț) schițează un personaj interesant ; între timiditate și poezie. Joacă reținut, angajîndu-se doar cît este necesar. **Irene Flaman-Catalina** (Vali) își poartă personajul cu delicatețe printre capcanele textului (care ar fi obligat-o la intervenții mai „accentuate" în cîteva scene). Păstrînd intențiile autorului, actrița estompează, inspirat, rostind și „trăind" economicos. **Mihaela Murgu** (Irina) se achită bine de un rol ce nu-i este tocmai potrivit. Actriță „de compoziție", ea joacă aici o tînără ingineră, din cînd în cînd dură, și atunci actrița convinge – din cînd în cînd zglobie (vezi scena **Mitruț – Ina)** – și atunci replica sună fals. **Garofița Bejan** (Mama) și **Victor O. Cimbru** (Maistrul Anton) încearcă și reușește să îmbogățească personaje de mai mică întindere, ori mai sărace în text și subtext. Ne-a plăcut, mai ales, tonul calm și cald cu care Garofița Bejan își rostește cele cîteva zeci de cuvinte ale rolului său. Era atît de ușor să alunece, (periclitînd finalul spectacolului) în melodramatic. **Mariana Strasser** (Monica) se confruntă cu un rol care o solicită spre nuanțări ; poate nu izbutește să obțină moment de moment căldura necesară, are însă prezență scenică. În al doilea spectacol văzut de noi era mai sigură, așa încît presupunem că, prin repetiție, interpretarea ei nu va mai avea decît de cîștigat. **Reținem** sumarul bogat al programului de sală. Reproducem, în încheierea acestor rînduri, finalul răspunsului dat de **Virgil Stoenescu** întrebării „Este înțeleasă și onorată de scriitori obligația de a reflecta pe scenă bogata și complexa problematică pe care doresc tinerii să o vadă la teatru" ? (în deschiderea programului de sală) : **„E momentul, deci, să răspundem la această dorință impetuoasă a tineretului cu o dramaturgie atractivă, colorată, plină de adevărurile vieții înconjurătoare.**

ANTOANETA C. IORDACHE

Radar

... cîț. membri și ce **activitate desfășoară filiala Timișoara a Uniunii Societăților de științe medicale (U.S.S.M.)?** Răspunsul l-am solicitat conf. dr. doc. ION ATANASESCU, secretarul filialei, care ne-a precizat că în județul nostru organizația profesională a medicilor, farmaciștilor și a cadrelor medii numără 3.501 membri, organizați în 106 secții și cercuri de specialitate. ● **În ce a constat activitatea filialei U.S.S.M.?** ● Numai în Timișoara au avut loc în ultimul an 198 de ședințe de comunicări de specialitate, la care s-au prezentat 691 de lucrări din partea medicilor și a farmaciștilor. Tematica acestor ședințe, foarte variată, a reflectat preocupări majore și a corespuns problemelor aflate în atenția Direcției sanitare județene. În afară de această activitate ordinară, filiala noastră a mai organizat și 11 manifestări științifice majore, la care au participat invitați din județ și din întreaga țară. ● **Este U.S.S.M. și un organism de educație profesională?** ● Fără nici o îndoială! De altfel, în cursul anului trecut au fost dezbătute teme precum responsabilitatea cadrelor medii privind asigurarea tratamentului medicamentos; ne-a interesat nu mai puțin urmărirea bolnavilor în spital și la domiciliu, crearea acelei atitudini care să ofere contribuția maximă a medicilor și a personalului mediu la îmbunătățirea stării de sănătate a populației. ● **Ce teme științifice ați urmărit cu precădere?** ● Insuficiența respiratorie cronică, morfofiziologia și patologia scleroticei, asistența stomatologică în teren, chirurgia peretului abdominal, medicul generalist în fața consecințelor tardive ale diverselor intervenții chirurgicale etc. Majoritatea studiilor și lucrărilor rezultate a fost pusă la dispoziția Direcției sanitare județene pentru a servi activității practice a medicilor în teren. ● **În ce direcții veți continua?** ● În anul acesta avem în plan alte 6 manifestări județene. Ele au o tematică actuală, de pildă, investigația cuplului fetoplacentar, probleme de sociopsihiatrie, tratamentul digitalic în practica medicală, nefrita endemică, probleme actuale de farmacie, locul chirurgiei în tratamentul arteritelor obliterante. ● **În ce mod se răsfring în preocupările dv. sarcinile stabilite odată cu crearea Consiliului Sanitar Superior?** ● În planul de măsuri adoptat la darea de seamă recentă a filialei s-a subliniat că tematica noastră științifică trebuie să reflecte, pe lîngă preocupările cu caracter permanent ale secțiilor și cercurilor, aspectele de patologie specifice regionale, ca și probleme legate de sănătatea și starea biologică a individului aparent sănătos, așa cum au fost ele subliniate de tovarășul Nicolae Ceaușescu la crearea Consiliului Sanitar Superior. Vom încuraja, prin urmare și latura preventivă a activității medicale.

VAL. D.

Evrika!

DIN FOTBAL

● **Fotbalul a demonstrat că și o facultate de filologie poate fi absolvită dacă ai o bună pregătire fizică.**

● **Pentru un portar mare orice poartă pare mică.**

● **Fotbalistul de spirit se oprește pe linia de 16 metri și spune: „Mai departe scrie-n carte!", iar noi avem mulți jucători de spirit.**

● **Fotbalistul superstițios nu marchează nici de pe linia porții dacă-i iasă în cale unul cu gol.**

● **Unor jucători ar trebui să li se arate cartonașul roșu înainte de a intra pe teren.**

ION VELICAN

Corespondența

Sorin Roșca: Poeme cu totul remarcabile, ceea ce înseamnă că unul din proiectele Dvs. pe anul în curs — de a deveni colaborator al revistei noastre — se va realiza. Reținem poeziile: **Pastel, Joc** și **Aproape iarnă.** Înainte de a da la tipar poeziile, așteptăm din partea Dvs. o autoprezentare. Și, desigur, noi poezii.

Nicolae Rogobete: Publicăm poeziile **Patria** și **Pămînt de istorii și legende.**

Elev Thoro: Ceea ce vi s-a întîmplat nu trebuie să vă mire. Reacțiile respective nu pot fi decît expresia neputinței, ori a invidiei. Trebuie să vă adînciți mai mult în preocupările care v-au dus, în atîtea rînduri, la succesul dorit. Reținem, deocamdată, poezia **Sfîrșit,** așteptînd lucrări noi.

Aticus: În legătură cu posibilul joc la care vă referiți: pornim de la ideea că, dacă noi investim atîta timp și bună credință în lectura lucrărilor trimise de corespondenții noștri, este de așteptat ca și partenerii de dialog să fie călăuziți de dorința unor confruntări sincere. Așteptăm noile Dvs. poeme.

Marcel Săminț: Din păcate, aceste poezii sînt scrise sub semnul grabei — însăilări de cuvinte fără vreun sens artistic. Am reținut imaginea finală din poezia **Inima** amintindu-ne calități pe care le-am apreciat altădată.

Laura: Spre deosebire de poemele anterioare, pentru care am găsit multe cuvinte de laudă, noile lucrări ne-au deconcertat. Iată o mostră: „Venisem să deschid pîn-la schelet ninsoarea; / sub neteda ei punte găsii un cerb ucis, / și-n alba rotunjime de reliefuri tandre, / Sublim, scheletu-acela avea... un ochi deschis".

Vasile Sevastre Ghican: Mulțumim pentru urări și așteptăm noi versuri, mai concludente.

P. P. H.: Numai cea de a doua lucrare are ceva comun cu poezia **(Iluzii)**; finalul ei este promițător.

Lina Ciulin: În **Ascultă,** este o undă de reflexivitate care ar putea fi un bun punct de plecare pentru munca lungă și grea care vă așteaptă.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

Mica antologie

PATRIA

Ești cuvîntul sfînt pe care buzele îl păstrează
pentru totdeauna.
Pruncii rid spre diminețile tale
cu cerul senin. Soarele înveselind țărina
ca o mare de lumină curge
peste întinsurile liniștite cu dorul de vînt.

Mi-e dor să colind, să șoptesc cuvinte de
laudă,
să cert munții cu ecoul strigătului meu
s-așternt pămîntul spre a liniști
apele somnului meu greu și adînc.
Visat e pămîntul de viteji și eroi.
Străbunii cu singe tînăr, încă, dorm
sub pietre reci. Treziți în noi
adună adîncul cerului în ochi.
Uneori, de-atîta dor rămîn
cu gura încleștată de lumină
neputincios de-a mai spune ceva.

PĂMÎNT DE ISTORII ȘI LEGENDE

Scriu despre pămîntul cu istorii și legende
la lumina zăpezii, lar ninge cu luceferi albi
pe umerii țării de la un capăt la altul.
Acest pămînt de legende și vise
curge ca un nesfîrșit cîntec de laudă.
Neasemuit miracol de balade
de doine din frunză și gură
pe plaiuri liniștite numite guri de rai.

Scriu despre pămîntul leagăn de eroi tihnit,
despre acei care în lupte fără pereche
au trecut bătrîni de glorii în memoria istoriei
la cap cu cîte-o piatră de hotar,
prin vechi ctitorii le căutăm chipurile.
Scriu despre pămîntul dătător de veșnică
iubire.

NICOLAE ROGOBETE

Urmări

Cu prof. dr. Pavel Apostol

— Dacă ai amintit de dialectică, după cele două volume din Probleme de logică dialectică în filozofia lui G. W. F. Hegel ne așteptam la continuarea studiilor în acest domeniu.

— În felul meu, am continuat aceste preocupări.

— Ce înseamnă acest „în felul meu"?

— Firește, puteam continua studiile hegeliene scriind încă multe comentarii asupra dialecticii formulate sau practicate de Hegel. Am preferat o altă cale. „Ocolită"? nu, mai degrabă dialectică. Din moment ce ajunsesem la convingerea că dialectica trebuie regîndită în termenii gîndirii științifice contemporane a trebuit să mă confrunt cu problemele epistemologiei și logicii moderne, ale ciberneticii și teoriei sistemelor, ale teoriei acțiunii, a conducerii și optimizării ei, fără a neglija demersul cel mai riscant dar și cel mai pasionant al cunoașterii, explorarea „viitorilor". În toate aceste „incursiuni" în specialități diferite am urmărit însă desprinderea unui înțeles nou — nehegelian, dar nu anti-hegelian — al dialecticii.

— Vrei să ne spui în ce constă această interpretare nouă a dialecticii?

— Deși am schițat, în diferite „aproximații", o asemenea interpretare, ar fi greu, deocamdată, să o prezint într-o formă finită. Totuși, atît cît am spus în ultimul volum publicat poate da o idee despre ceea ce îmi propun să fac.

— Menționezi chiar în volum că la diferite congrese de studii hegeliene această „ipoteză" — ca să folosesc un termen pe care-l preferi — a fost dezvoltată mai amplu.

— Da, la congresele de la Lille (1968), Chantilly (1970) și Moscova (1974) am prezentat cîteva argumente, dar deocamdată într-o manieră mai mult tehnică. Am schițat idei legate de această concepție și într-un curs ținut la București acum doi ani, **Condiția umană în perspectiva viitorului,** precum și în prelegeri ținute la universitățile din Berlin, Frankfurt am Main, Tübingen, Heidelberg, Stockholm, Lund, Copenhaga, Roskilde, Odense, Amsterdam.

— Care a fost reacția specialiștilor?

— Ar fi încă prematur să căutăm păreri definitive. Din cursul de **Introducere în filozofia marxistă și în problemele epistemologice ale studierii viitorului,** ținut acum doi ani la Universitatea Roskilde (Danemarca) au apărut cîteva lecții în traducere daneză, sub titlul **Dialektik og System** (Roskilde, 1970) pe care profesorul Jens Glebe-Moeller le comentează în cartea sa recentă, **Marx despre norme** (Roskilde 1975). Am primit păreri încurajatoare din partea lui Ferdinand Gonseth, care a oferit găzduire unui studiu de-al meu în revista **Dialectica,** apoi din partea lui Dieter Henrich, președintele Asociației internaționale de studii hegeliene (Heidelberg) care m-a primit membru al ei, denumind această concepție „dialectica sintezei libere", precum și a lui Ernst Bloch, care într-un interviu a calificat-o drept „o adiere de vînt proaspăt în atmosfera provincială, stătută, a filozofiei vest-germane". Alții, ca P. J. Labarière sau Cl. Bruaire cu găsit-o „prea infeudată marxismului".

— În orice caz, înțeleg că lucrezi la o expunere dezvoltată a acestei concepții despre dialectică.

— Da, de ani de zile, și sper să o pot prezenta nu numai ca un sistem al dialecticii, dar și ca o dialectică a sistemelor. Și trebuie să precizez că eforturile mele au fost încurajate și de evoluția recentă a teoriei generale a planificării și previziunii, unde-și croiește drum convingerea că în fața complexității proceselor sociale trebuie să se treacă la ceea ce unii numesc o „planificare dialectică". Personal cred că, înainte de a ne propune o asemenea „planificare dialectică", despre care vorbește C. West Cluschman (unul din creatorii cercetării operaționale) și colaboratorii săi, trebuie elucidat conceptul de dialectică, în limbajul gîndirii științifice moderne, care trebuie să fie și cel al unei filozofii marxiste a zilelor noastre.

— Ai amintit de preocupările tale de previziune. Știm că ești vicepreședinte ae Federației Mondiale de Studierea Viitorului, înființată în 1973 la Paris, pe baza „Declarației de la București", votată în 1972, cu ocazia celei de a III-a conferințe mondiale de cercetare a viitorului. Mai îndeplinești și alte asemenea funcții internaționale?

— De fapt, în calitatea de mai sus, mi-ar fi revenit sarcina de a reprezenta Federația la U.N.E.S.C.O., dar obligațiile didactice din țară nu-mi permit o prezență mai activă în străinătate. La întrebarea ta trebuie să răspund cu da. Încă din 1972 am fost ales vicepreședinte al Asociației internaționale FUTURIBLES din Paris, creată de Bertrand de Jouvenel, și membru în colegiul de redacție al revistelor **Technological Forecasting and Social Change** (Portland, S.U.A.), **Futurum** (Berlinul de vest) și a altor organisme.

— Cum se împacă preocupările din acest domeniu cu cele de filozofie?

— După cum nu am vrut să fiu un specialist în epistemologie sau ontologie, în estetică sau axiologie, la fel nu mă consider „specializat" în previziune. Am lucrat în domeniul pedagogiei prospective și al proiectării sistemelor educaționale, schițînd proiecții posibile de dezvoltare a sistemului nostru educațional (1973) și am ținut chiar un curs de introducere în proiectarea și planificarea sistemelor de învățămînt la universitatea din Klagenfurt (Austria). Mă preocupă problemele de prognoză socială și în deosebi fundamentele acesteia. Aceste cercetări se leagă indisolubil de cele filozofice, deoarece reflecția asupra condiției umane implică o explorare a viitorului condiției umane.

— Această perspectivă mi se pare interesantă și pentru nespecialiști, dar cum reacționează „specialiștii"?

— Unii consideră această poziție „prea ideologică". O. K. Flechtheim, întemeietorul futurologiei, mi-a reproșat într-un articol special consacrat polemicii cu punctul meu de vedere (și apoi în alte lucrări) că viziunea mea este prea imbibată de „dogmele" marxismului. Alții însă, mai tineri, ca de pildă profesorul Gerhart Bruckmann (Universitatea Viena și Institutul Internațional de analiză de sistem aplicată) a arătat, în discursul său de recepție la Academia de științe a Austriei, că o asemenea fundamentare filozofică oferă premise pentru rezolvarea unor probleme teoretice, dar și metodologice și operaționale ale studierii viitorului. Pentru mine însă...

— ...rămîne „o ipoteză".

— Exact. Sau o „aproximație". Am sentimentul acut al relativității construcțiilor noastre, nu numai viitoriste ci și teoretice în general. Deși sînt un pasionat al cercetării filozofice, nu am nici cultul, nici gustul absolutului. Menirea spiritului constă în a accepta relativitatea și incertitudinile, chemînd singurul „absolut" autentic omenesc: eroismul înfruntării condiției umane. Acest eroism cotidian, devenit constant, generează **singura** certitudine **necesară** omului, certitudinea că acțiunea sa **transformă** ambianța și poate **crea** viitorul.

Despre personajul istoric în arta teatrală

deoarece nu-i capabilă să subsumeze nici o idee și niciun sentiment credibil și înriuritor.

Dacă din punctul de vedere al mijloacelor de expresie, cele de mai sus mi se par obligatorii de-a fi luate în observație, nu mai puțin însemnate sînt și modalitățile de gîndire artistică a structurii și direcționărilor de sensuri ale spectacolului. Multă vreme a existat prejudecata unei unice interpretări posibile a dramaturgiei noastre naționale: cea clasică, cunoscută de toți de pe cînd eram elevi și mergeam cu rîndul la teatru. De aici o oarecare abstinență a unor regizori de-a aborda piesa istorică, din teamă de conformism și pastișă. Iată că Teatrul Național din Timișoara (și nu este singurul exemplu) a reluat după 7-8 ani „Viforul", într-o cu totul altă concepție regizorată (Ion Ieremia) decît cea inițială (Horea Popescu) găsind alte accente, alte valențe, alte idei și imagini demne de-a fi propuse, spectatorilor. Ca fost interpret principal al primei versiuni, s-ar cuveni să nu trădez credințele artistice de-atunci. Și nici n-o fac, pentru că versiunea de astăzi, nu s-a născut hulind-o pe cea de ieri, iar noi — cei de-atunci — putem avea onestitatea profesională să recunoaștem celei de azi gînduri și imagini inedite, alte puncte de vedere care, dacă eventual sînt discutabile, merită a fi respectate. Și sînt respectate.

★

Epopeea națională a poporului nostru așteaptă încă, de neînțeles de cît mult timp — să fie redată în pagini demne de gloria ei, în spectacole de înaltă emoție și valoare artistică! Putem contribui și noi la însuflețirea minților și inimilor poporului nostru, creator al unei istorii, care, continuînd-o pe cea de ieri, va prefigura cu atît mai fericit pe cea de mîine. Cu cîtă ingeniozitate, talent, dăruire și prestigiu n-a știut arta teatrală românească, în atîtea rînduri, pe texte ale dramaturgiei universale, să-și atragă aplauzele tuturor scenelor lumii. Foarte bine! Dar dacă numai o parte din aceste energii creatoare ar fi dăruite propriei noastre dramaturgii naționale, cu cît s-ar micșora oare meritul slujitorilor talentați — unii chiar geniali — ai scenei românești?

Din lirica universală

Serghei Narovceatov

Serghei Narovceatov, redactor şef la revista „*Novîi Mir*" (Lumea nouă) din Moscova, s-a născut în anul 1919. A absolvit Institutul de istorie, filozofie şi artă, precum şi Institutul de litere „*Maxim Gorki*" din Moscova.

În Uniunea Sovietică, numele lui Serghei Narovceatov se bucură de notorietate. Participant la Marele război pentru apărarea patriei, în opera sa literară, şi-a ales ca temă predilectă faptele de arme. Multe din poemele sale sînt considerate în Uniunea Sovietică adevărate cronici de luptă. L-am cunoscut în redacţia revistei „*Novîi mir*" (unde a lucrat pînă acum cîţiva ani Tvardovski), în cadrul unui schimb cultural, mai apoi l-am reîntîlnit la Timişoara. Serghei Sergheievici a luptat (şi o spune cu mîndrie) în Marele război de apărare din prima şi pînă în ultima zi. A participat la „Întîlnirea de pe Elba".

Autor a peste 35 de cărţi, teoretician şi critic literar. În 1973 i s-a decernat Premiul republican pentru poemul „*Vasili Buslaev*". Publicăm mai jos cîteva din poemele sale, care fac parte din volumul „*Steaguri pe înălţimi*" apărut în 1974 la Moscova.

DESPRE ESENŢIAL

Nimic nu este poate mai greţos
— De-ai mai trăi o sută de ani —
Decît acest tranşeu igrasios,
Decît aceşti zori cenuşii şi banali.

Stau în foaia de cort, sub apa din
abundenţă,
Trăgîndu-mi cascheta pe ochi, uite-aşa,
Şi înjurînd din plin, şi fără prudenţă,
Tot ce se poate şi nu se poate-njura.

Azi mi-am pierdut răbdarea, deci,
M-am săturat pînă-n gît de ploaia
blestemată.
Pînă ce la ofensivă-o să treci,
Se pare c-ajungi la disperare îndată.

Vezi, sîntem în '45. Cum, necum, e clar !
Victoria iat-o, e ea ! Se vede-aşadar !
Vine timpul s-o priveşti ca soldat,
Dar numai cînd războiul s-a terminat.

Şi tocmai atunci a fost esenţialul !
Şi eu, băieţandru, nu pricepeam şi pace.
Că nu s-a-ntîmplat nimic
Pe care să nu-l pot mai bine face.

Căci mai esenţial, şi nici mai important
— Eu n-am să văd într-o sută de ani —
Decît acel tranşeu umed şi-nalt,
Decît acei zori cenuşii şi banali !

1970

...„OAMENII-S FRAŢI !"

Cu aur pe-o capelă scria : „Oamenii-s
fraţi !"
Dar ce-avem noi din sensul acestor, o,
cuvinte,
Cînd, răstigniţi sub bombe, noi, iată, stăm
culcaţi
Şi printre cruci căzute la vorbe luăm
aminte ?

Aici a muri-i simplu, nu şi-a trăi, vedeţi ;
În zori, mîine devreme, vom fi-n nenorocire.
Ce trecere-n revistă cu-inalţii epoleţi ...
Iar noi, în schimb, rămînem prea singuri
peste fire.

Cînd s-o sfîrşi această neruşinată faptă ?
Cad bombe toată ziua, iar dincolo de
fum —
Inscripţia aceea cu litere-nflorată.
Ce oare mai vrea ea ?... Grenade peste
scrum !

În felul ăsta oameni, pămînturi —
nealesul —
Devin printre secunde doar pămînteşti
morminte.
Mai e posibil oare ca să pătrundem
sensul,
Să înţelegem sensul acestor, o, cuvinte ?

octombrie 1941

FOCUL NEMURITOR
(fragment)

Au trecut destule zile din clipa aceea,
Din clipa aceea de demult, nu greşesc,
Cînd m-am întîlnit cu tine
Lîngă munţii Saxoni. Ce firesc !
Cînd peste Elba ardea cu vîlvătaie
Focul nostru de tabără soldăţesc.

Erau destule vreascurile în noaptea aceea,
Iarbă uscată şi lemne, ardente.
Lemnele noi le-am aprins împreună,
Soldaţii a două regimente,
Regimente a două ţări cu nume diferite
Şi limbi diferite, realmente.

Ne-am simţit bine împreună cu tine
Să întîmpinăm atunci al zorilor revărsat
Şi să discutăm sub troznetul crengilor
Că noi pe sute de ani am eliberat,
Pe sute de ani, omenirea
Am izbăvit-o de necaz şi oftat.

Şi focul nostru părea, în noapte,
Mai luminos decît al stelelor prelins.
De pe cele cinci continente
Putea fi văzut de oameni, 'nadins.
Atunci nici ploaia nu l-a biruit,
Nici vîntul nu l-a stins.

Şi întunericul nopţii, bătînd în retragere,
N-avea curajul cu el să se pună,
Şi am crezut eu, şi ai crezut tu,
Că nimic nu putea să-l răpună.
Şi aceasta, John Smith,
Am înţeles-o împreună.

. . . . . .

Moscova, octombrie 1946

NORII STRIGĂ

Pe pămînt pluteşte fum încins —
Urlă cerul, gemete cad vîrtos,
Norii par lebede — ţipăt învins
Peste holdele arse de jos.

Piinea se tiräşte, tot satul e ars.
Mihnire ? Mihnire aceasta să fie ?
Jumate de gard de nuiele-a rămas
Din satul prin fum, pe deal colilie.

Norii ţipă. Ţipă prin zi de durere
Şi, singur prin petele lor rebele,
Cu mîinile negre şi fără putere
Eu zgîlţîi, zgîlţîi gardul de nuiele !

1941

Prezentare şi traducere :
ION VELICAN

Efigii

Boccaccio 600

În ultimele zile ale anului 1375, deci acum mai bine de 600 de ani, murea „veselul" **Giovanni Boccaccio**, ilustru comentator al lui Dante, prieten şi contemporan cu Petrarca Numărîndu-se printre primii umanişti ai proto-Renaşterii, Boccaccio a trăit la Neapole şi la Florenţa, hrănindu-se din atmosfera noii culturi care se afirma împotriva reglementărilor teologale ale secolului. Ridicîndu-se în apărarea idealului omului activ şi liber, în mijlocul naturii, descătuşat de frica judecăţii de apoi prin forţa propriei sale raţiuni, **Giovanni Boccaccio** o promovat şi propovăduit, prin viaţa şi opera sa pilduitoare, simplitatea, naturalul, liberul arbitru, frumuseţea fizică şi spirituală a omului, a bărbaţilor, dar şi a femeilor ce acum 600 de ani constituia o nemaipomenită cutezanţă ; romanul său autobiografic şi psihologic **FIAMMETTA** pivotează în jurul amorului său juvenil pentru, celebra în epocă, frumoasa Maria d'Aquino.

Pe la 1350, Boccaccio publică un volum de nuvele, **DECAMERONUL**, care va să devină una din capodoperele literaturii universale, marcînd începutul prozei artistice italiene, cele 100 de povestiri alcătuind un pertinent tablou de moravuri, concretizate prin cele mai diverse tipuri umane zugrăvite obiectiv, în ipostaze revelatorii. Prin verva sa uimitoare şi înalta ştiinţă a firii omeneşti, G. Boccaccio a ştiut să denunţe cu detaşare şi umor prejudecăţile, şi făţărnicia clerului, precum şi prejudiciile ascetismului medieval, statuat de cohorta de filozofi ai „imobilismului", potrivnic afirmării vitalităţii şi liberei cugetări a celor mulţi ; aceştor anacronisme şi falsuri de gîndire şi de viaţă, Boccaccio le-a opus virtuţile omului noii culturi, noilor aşezări, noilor credinţe ce se impuneau imperios : realismul în viaţa de toate zilele şi optimismul filozofic. Anticipările şi visul lui Boccaccio vor triumfa peste numai 50 de ani, în Florenţa lui Lorenzo de Medici şi a lui Niccolò Machiavelli.

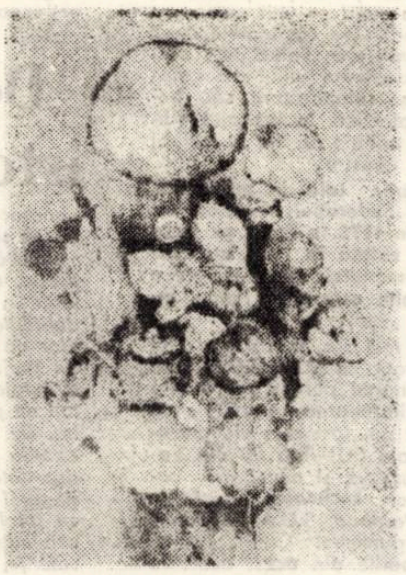

ÎN STICLĂ-S PREFĂCUTE...

În sticlă-s prefăcute şi rîuri şi şuvoaie
Gerul de-afară le-a încremenit,
Munţii şi şesurile sînt în straie
De albă nea, iar arborii-au chelit,
Moarte sînt ierburile, păsări nu ciripesc
Din pricina vremii vrăjmaşe ;
Viforul suflă şi orice vietate
Stă-ascunsă-n adăposturi să nu-ngheţe.
Ci eu, îndurerat, mă pîrjolesc arzînd
De-atîta foc, încît al lui Vulcan
Faţă de-al meu e doar o pălălaie ;
Şi zi şi noapte cer, cu mîinile-ncleştate,
Puţină apă, plîngînd, de la stăpînu-mi,
Şi nu pot căpăta măcar un strop.

IUBIRE DE-AŞ PUTEA SĂ-ŢI SCAP...

Iubire, de-aş putea să-ţi scap
Din gheare, nu cred c-o să mai cad
În nici-o altă cursă niciodată.
De tînără m-a-mprejmuit războiul tău,
Pe care l-am crezut pace deplină, dulce,
Şi armele le-am pus de-o parte,
Aşa cum face cine-i sigur de un lucru ;
Dar tu, despot neîngăduit şi lacom,
Te-ai repezit degrabă asupra mea
Cu armele-ţi şi cîngile cumplite.

Apoi, întemniţată în lanţurile tale,
Celui ce pentru moartea mea veni pe lume,
Înlăcrimată şi-n amare chinuri
M-ai dăruit, supusă lui mă aflu ;
E-atît de crudă stăpînirea lui
Că niciodată nu l-a-nfiorat
Suspin sau geamăt dinspre partea mea.

Rugile-mi toate se topesc în vînt ;
Nu le aude şi nici nu vrea să ştie ;
Şi cînd o mele chinuri întrec orice măsură,
Fără de noimă-i viaţa iar de murit nu ştiu ;
Îndură-te, deci, doamne, de vaietele mele ;
Fă ceea ce eu nu-s în stare
Dă-mi-l legat în lanţurile tale.

De n-o s-o laci, dezleagă cel puţin
Această legătură-nodată de speranţă ;
Te rog, îndupleacă-te doamne ;
Dac-o vei face, poate o să cred
Că voi putea fi iar frumoasă ca-nainte
Şi, alungînd durerea,
Mi-oi pune albe flori şi roşii-n pleată.

FĂRĂ CENTURĂ ŞI DESCULŢĂ...

Fără centură şi desculţă, cu pletele în vînt,
Şi de pe-o stîncă-ntr-alta rătăcind,
Marine scoici din ele desprinzînd,
Se preumbla iubita mea cu alte fete.
Iar valurile-mpreunate parcă toate-n acel loc,
Scăldau pios picioarele de-omăt,
Se repezeau-nainte murmurînd
Şi se rupeau apoi de mal, cîntînd.
Şi dacă, uneori, poate temîndu-se
Să nu se ude, veştmîntu-şi sufleca,
Astfel că eu vedeam mai sus de pulpă,
Oh, cel ce-ar fi şezut unde stam eu,
Ar fi-nţeles atunci cum ochii mei
Dornici se fac să vadă şi mai sus !

Prezentare şi traducere :
GEO VASILE

Mapamond

DIN ÎNSEMNĂRILE UNUI PSIHIATRU-HIPNOTIZOR

(Din cartea „Eu şi noi" de V. Levi.)

În urma descoperirilor sale, Gall este învinuit de materialism, ceea ce era suficient pentru a-şi pierde postul de profesor, dar el nu se lasă intimidat. Acum, după ce şi-a clarificat, în principiu, ideile cu privire la „înclinaţiile sufleteşti ale creierului" el se apucă de lămurirea unei mai vechi idei ale sale : craniul este „îmbrăcămintea" creierului, iar prin această îmbrăcăminte se poate cunoaşte cîte ceva.

La doi funcţionari vienezi, la care atenţia se învecina cu o incredibilă susceptibilitate, în partea posterioară a cefii, pe una din părţile laterale, Gall observă mari umflături. Astfel se ajunge la descoperirea nodului nr. 11, organul atenţiei, inventivităţii şi nesiguranţei. La Rabelais, Cervantes, Swifth şi Voltaire, care s-au remarcat printr-o deosebită aptitudine de a vedea în toate numai partea comică a lucrurilor, părţile superioare ale laturilor capului, în partea din faţă, erau rotunjite — nodul nr. 23, organul unei minţi ascuţite... Şi astfel harta creierului fu gata. Gall face un turneu prin Europa şi-şi propagă noul sistem — frenologia (fren : „suflet"). Conferinţele sale fac senzaţie, unii însă îl învinuiesc de escrocherie. Lui i se aduce şi tînărul Champollion, copilul minune, care, douăzeci de ani mai tîrziu, avea să descifreze hieroglifele egiptene. Tînărul era deja un poliglot, dar Gall nu ştie încă nimic despre el. Abia i-a atins craniul că a şi exclamat : „Ah, ce lingvist genial". Şi numărul „cazurilor rezolvate" creşte vertiginos, iar Gall triumfă în pofida duşmanilor săi declaraţi.

Ce se poate adăuga la această fantazare ? Că insistenţa află întotdeauna ceea ce caută. Nu era escrocherie ci iluzia unei minţi exaltate. Adevăraţi frenologi şarlatani s-au ivit de-abia după moartea lui Gall. El de altfel este înmormîntat la Paris, dar fără cap, pe care, prin testament, îl lăsase pentru completarea colecţiei sale.

Şi mai departe ? Pînă unde s-a ajuns cu vechile erori ? Şi de ce vorbim noi astăzi despre ele ?

Pseudoştiinţele pe care le-au creat Lavater şi Gall au ajuns demult nişte biete reticve. Puţini îşi mai aduc aminte de ele, deşi în unele ţări frenologii şi fizignomiştii, împreună cu astrologii şi alţi ocultişti, se mai adapă din acest tulbure izvor. Dar această controversă ciudată mă chinuie şi pe mine : pe de o parte — barbaria raţiunii, naivitatea cvasi-teoriilor, iar pe de alta — minuni de perspicacitate, orientarea practică de mare virtuozitate. Pe de o parte o absurditate evidentă — iar pe de alta...

Nu, eu cred că atît Lavater cît şi Gall erau într-adevăr la înălţimea unor „vraci" şi „pororoci". Consider că nici cele mai îndrăzneţe combinaţii de semne, nici dezlegările mistice, nici un fel de noduri n-au avut o influenţă nemijlocită la succesul lor. Consider că alci e vorba de un anumit fenomen al relaţiilor de fiecare zi, larg şi multilateral. Să-i zicem umanosimţire. Dar tot atît de bine, l-am putea numi „psihognostica". Dar să vedem de fapt în ce constă această „diagnoză la prima vedere". Deci... Vraciul... îl cercetează cu foarte mare atenţie pe client, îi creează habitusul său psihologic, şi în acest mod ajunge la propria lui stare morală a încrederii celui cercetat. Dar intuiţia este şi mai importantă. Chestiunea nu stă în semne ori vreo carte de magie, ci în faptul că vraciul e persoană răspunzătoare material. Exemplu : în China prerevoluţionară funcţionarii unei bănci erau cercetaţi mai întîi de un vraci, apoi, dacă acesta şi-a făcut datoria aşa cum trebuie, candidaţii erau angajaţi. El — acesta sînt eu. Eu — acesta e el. A intrat, s-a transformat în el. Şi acum să vedem ce fac eu cu o asemenea fiziognomie în bancă"... Oare-i aşa ? „Privirea... privirea... Buzele... Privirea... Cu o asemenea privire. Cu asemenea buze... A înşelat... a escrocat... Delapidator... nu, nu un astfel de"... Chiar aşa ?

Nu, mai degrabă s-ar putea spune că aici nu e de fapt nimic, ci un simplu automatism, o transă asemănătoare cu aceea de la jocurile de noroc. Şi, de fapt, oare sînt atît de puţine profesii delicate la care intuiţia fizignomiei să nu fie necesară ? Ea e necesară tuturor celor care lucrează cu oamenii. Hotărîrea se ia în condiţiile „deficitului de informaţii" : un asemenea deficit este întotdeauna enorm acolo unde e vorba de un om viu.

COLEGIUL DE REDACŢIE :
ION ARIEŞANU (redactor şef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor şef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRĂGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor şef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACŢIA ŞI ADM. — TIMIŞOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3—33—90, 3—33—76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările uniți-vă !

BIBLIOTECA „ASTRA"

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVII ● 5 martie 1976 ● Nr. 9 (419) 8 pagini 1 leu

Constelația umanismului revoluționar

Forța novatoare a ideilor socialismului științific

Marile prefaceri sociale și naționale, pe care le înfăptuiește și le trăiește și le gîndește omenirea acestui secol vulcanic, ridică în modul cel mai direct și responsabil problema înțelegerii sensului istoriei societății sau, cum s-a spus cîndva atît de profund și de plastic, a exprimării pe plan teoretic a „mișcării istorice care se desfășoară sub ochii noștri"[1]. Desigur, profunzimea nemaiîntîlnită a mutațiilor contemporane în structurile economice, sociale și politice ale societății, în sistemul ei de valori, în modul de a trăi și gîndi al oamenilor, nu mai poate fi negată sau trecută sub tăcere, căci se impune de la sine, cu forța evidenței, a practicii nemijlocite. Dar înțelegerea, explicarea și aprecierea ei se realizează în moduri diferite, de pe poziții sociale și de clasă opuse, adesea antagoniste, oglindite în concepții, orientări și idei filozofice, economice și politice la fel de diverse de nuanțate și nu o dată ireconciliabile. Este implicată, aici, însăși substanța ideologiei sau, mai bine zis a numeroaselor ideologii care s-au afirmat într-o măsură sau alta, au avut o anumită arie de răspîndire, o oarecare durată și însemnătate în evoluția gîndirii omenești. Evident, valoarea reală, eficiența și semnificația umană a diverselor ideologii se determină pe baza confruntării lor continue cu practica socială, a confirmării sau infirmării de către mișcarea istorică reală a tezelor și concluziilor emise. Or, apreciind în această lumină valabilitatea ideilor socialismului științific, nu încape nici o îndoială că ideologia politică a marxismului se detașează net ca cel mai avansat front, ca dezvoltarea esențialmente activă, eficientă și consecvent revoluționară a gîndirii politice universale.

În Carta sa de bază ideologică, teoretică și politică, adoptată ca Program la al XI-lea Congres, Partidul Comunist Român conchide, pe baza analizei științifice, materialist-dialectice, a conținutului epocii contemporane, că „ideile socialismului și comunismului au pătruns tot mai larg în conștiința popoarelor, au devenit o uriașă forță ideologică internațională, o puternică forță materială transformatoare asigurînd înfăptuirea aspirațiilor omenirii spre o societate mai echitabilă și mai rațională, spre progres și civilizație"[2]. Este exprimat astfel adevărul că actuala desfășurare a proceselor istorice atestă justețea analizelor, a concluziilor și principiilor generale, a strategiei revoluționare elaborate în cadrul și cu concursul ideologiei politice marxiste. Se poate afirma, pe bună dreptate, că desfășurarea istoriei de peste un secol, exprimată corect de ideile socialismului științific, reprezintă dovada forței previzionale a acestor idei, a materializării lor continue, a marșului lor în viața social-politică.

1. Înțelegerea justă, realist-științifică, pe baza concepției materialist-dialectice și istorice, a progresului social și a ideilor care-l exprimă pe plan teoretic, învederează faptul că ideologia politică marxistă s-a afirmat din capul locului cu o inovație de mari proporții, ca o revoluție cu imense consecințe în domeniul gîndirii și practicii politice.

„Manifestul Partidului Comunist", lucrarea care, încă la mijlocul secolului trecut, a pus „piatră de temelie socialismului științific", a făcut cunoscute și a demonstrat în fața lumii întregi principalele idei și previziuni ale ideologiei marxiste privind inevitabilitatea pieirii capitalismului, necesitatea obiectivă a revoluției socialiste, misiunea istorică a clasei muncitoare, a partidului și a puterii sale politice etc. Aceste teze au fost și sînt confirmate pe scară tot mai largă de practica social-politică a epocii contemporane. Nici o altă ideologie, în ciuda prestigiului unor gînditori remarcabili sau a unor „isme" răsunătoare legate de trecutul său mai îndepărtat sau mai apropiat, nu poate invoca în sprijinul principalelor concluzii și prognoze elaborate o asemenea ratificare istorică.

IOAN S. MUREȘAN

(Continuare în pag. 7)

Codrul

Codrul – ne-a fost suflet de basm
Și cumpănă de fîntîni la răscruce de drum,
Baltag puternic de nimenea – învins
Fluier de cîntec-încins.

Codrul – ne-a fost înaltă poartă
Și adăpost în vremi nemîngăiate ;
Din veacuri și veacuri plecate
A rămas legănarea-i nemoartă.

Codrul ne-a fost cîndva lemn de plug
Și mult încercată redută,
Bradul și stejarul, deopotrivă,
Ne-au slujit de acoperiș
Și, peste ape, de plută.

Codrul s-a îmbrăcat cu atîtea nînsori
S-a-nfășurat în adîncuri de seară ;
Prin lancea albă de ger
Alerga întîrziată o căprioară.

Codrul – e frate cu noi,
Aur verde și sfînt,
Pe gu.i, cană de lemn,
Și neîntîrziat cuvînt.

MIRON ȚIC

SENS UMAN

Vom fi simțit în fiecare martie aceleași gînduri despre soare, rotindu-se în noi, chemîndu-i anotimpul înfloreșcențelor. Ne spunem altcum bună dimineața și respirăm răcoarea ca pe o deșteptare a întregii naturi. Trebuie să ne aducem aminte de natură, și nu doar pentru că trăim în ea, ci pentru sentimentele pe care, alături de ea, le configurăm în noi unul pentru celălalt. În fiecare clipă, tumultuoasa ființă, omul, poartă cu sine roza anotimpurilor, alegînd perpetuu, pentru înaintarea sa, sentimentul primăverii. O primăvară cît o întreagă viață, în interiorul căreia se petrec toate celelalte vîrste ale naturii. Dar simțămintele noastre sînt pentru oameni și datorate lor. Imaginea frunzei lovind în pojghița mugurelui, imaginea pămîntului mustind în palmă sămînța roadelor, imaginea păsării sînt, toate sînt, sentimente ale oamenilor față de oameni, și nu le putem gîndi înafara condiției umane, pentru că nu putem crede în rosturi străine legilor umanului.

Am pornit din jurul nostru, de la natură spre noi, spre universul intim uman, în care, pentru fiecare lucru și pentru fiecare faptă, există explicația dreaptă a gîndului omenesc. Vom fi pornit din marele univers spre reflectarea lui, din om, pentru a înțelegere felul în care ființa sa împrumută lumii întreaga paletă a simțămintelor și o îmbracă astfel ca să poată înțelege și simți aparținîndu-i lumea. Dincolo de om sînt oamenii, suma imensă a simțămintelor și gîndurilor despre ei și pentru ei, suma reflectării sensibile a lumii din jur în universul intim.

Vorbim cu ușurință despre universuri pentru că le avem la îndemînă și știm că nu le vom putea separa niciodată în universuri particulare.

Dinamic, înăuntrul acestui univers al umanului, în miezul lui, relațiile dintre oameni, această sumă a pîrghiilor de gînduri și fapte, imprimă existenței un sens în timp, o istorie. Și, dacă timpul nostru, mai mult decît oricare altul de pînă acum, a reușit să deslușească rosturile sensurilor istoriei umane și a făcut din CONȘTIENT un factor al înaintării, nouă, participanților la acest univers în mișcare, ne revine răspunderea de a înțelege și de a ne contura locul în spațiul interesului general, edificînd din mers profilul unei conștiințe umane demne, eliberată de tarele individualității meschine. Un univers uman care-și propune, printr-un program ferm, să întărească funcțiile sociale ale fiecăruia dintre participanții săi, în raport cu viața întregii societăți. Și, cum simțămintele există din clipa în care intră în mișcarea lor din societate, prin acea sumă infinită de relații dintre oameni, vom ști că rostul creșterii conștiente implică și truda adîncă, permanentă a fiecăruia cu sine. Trăim acum, momentul de efervescență al marilor mutații din însăși structura profundă a personalității noastre, proces unic, ireversibil și înălțător, stabilindu-ne locul în contextul amplu, bine definit, al societății socialiste pe care o edificăm prin noi, sub semnul demnității, egalității și echității umane. Trăim acum, momentul unei concretizări etice, prin înțelegerea condiției devenirii, prin înțelegerea muncii ca factor prim al desăvîrșirii umane. O primăvară a conștiinței umane revărsîndu-se amplu, după trudnicul drum, sintetizator, al edificării noii noastre istorii. Reperul istoric al acestui drum, Congresul educației politice și al culturii, moment definitoriu pentru ceea ce sîntem, va constitui pragul de pornire spre cei ce vrem să devenim.

Ne vom gîndi mereu la primăvară atîta vreme cît, cu lecția creșterii în sevă, vom reveni sever asupra noastră să înălțăm drepte tulpinile de adevăr ale universului nostru omenesc.

PAUL EUGEN BANCIU

Convorbiri

Cu ION BIBERI

De la „Lumea de mîine" la Viitorul Omenirii

– Ca de multe ori în arena culturii, termenii pot fi asemănători, dar problemele ridicate de ei sînt diferite. Tot astfel în cazul nostru, „Lumea de mîine", titlul volumului Dv. de interviuri de-acum mai bine trei decenii este apropiat de „Viitorul Omenirii". Conținînd și avînd certitudinea „de supremă sinceri-

tate", vă invit acum la ceea ce, cu trei decenii în urmă ați considerat ca imperios : „mărturii totale" privind viitorul omenirii și știința sa de resort.

– Țin să vă mulțumesc pentru prilejul pe care mi-l oferiți, de a prezenta într-o viziune generală – deși foarte rezumativă – rodul unei meditații, prelungite în lungul deceniilor, asupra viitorului civilizației. Preocuparea se integrează, în fapt, unor probleme mai vaste, care au alcătuit, pentru mine, tema de reflexie permanentă. Faceți, încă de la început, în propunerile Dv. o distincție metodologică între previziunea viitorului, ca problemă generală, și atitudinea practică, individuală sau colectivă, năzuind către o „terapeutică preventivă". Vă accept împărțirea, destinată a-mi oferi un fir conducător în dedalul faptelor.

Anticiparea asupra viitorului omenirii este esențial conjecturală, cu toate metodele actuale de pozitivare. Definiția lui Erich Jantsch (**„prognoza este o afirmație probabilistică asupra viitorului, cu un grad de certitudine relativ ridicat"**) mi se pare judicioasă. Complexitatea datelor problemei viitorului, în care interferează date de ordin biologic, psihologic-social, cultural, tehnic, conferă, în adevăr, evoluției viitorului un caracter adesea imprevizibil, pe care mulțimea metodelor actuale de prognoză, depășind o sută de procedee, nu-l poate anula : nici metodele intuitive (**brainstorming** sau **Delphi**) nici prognozele explorative (curba în S, sau metoda scenariilor lui Herman Kahn, de pildă) și nici armătura savantă matematică, întemeiată pe calculul matriceal, pe teoria grafurilor sau „arborii de pertinență" nu vor putea da previziuni de certitudine absolută. Faptul nu exclude însă valoarea practică, esențială, a prognozei tehnologice, în activitatea de conducere și în elaborarea planificărilor. Totuși, extinderea previziunilor, la evoluția în viitor a omenirii, privită în întregul acesteia și în sectoarele multiple ale formelor bio-sociale (demografia, nutriția, sănătatea, urbanizarea, violențele sociale, mediul înconjurător etc. citate de A. C. Decouflé într-o lucrare de sinteză) nu pot năzui către certitudini, pe termen lung.

Socotim că Gaston Berger are dreptate : viitorul nu va reprezenta nici o repetiție aidoma a trecutului și nici o reproducere de stări anterioare analoge. Rămîne în discuție o dată esențială : în ce măsură criteriile analogiei și a extrapolărilor, folosite de o bună parte de metodele prospectivei, sînt valabile.

Intervine, însă, în discuție viitorului omenirii, un fapt, după opinia noastră fundamental, care introduce un caracter de imprevizibilitate : apariția neașteptată, individuală sau în grup numeros, a creativității geniului uman, care poate conduce în anumite epoci la o răsturnare totală a devenirii istorice anterioare, dîndu-i un caracter revoluționar. Exemple : secolul V–IV elin, Renașterea, mijlocul secolului XX. Istoria a fost, astfel, la intervale, teatrul unor efervescențe creatoare, datorită apariției în număr mare a unor genii, care au imprimat destinului omenirii călăuziri inedite. Platon și Aristotel, Michelangelo și Leonardo, Einstein, Max Plank, Bohr, Hubble, Heisenberg, adevărați exponenți ai unor pleiade geniale, apărute prin inteferențele dintre aptitudinile biologice și psihologice ale oamenilor și mediul cultural, au imprimat istoriei un nou ritm și o nouă configurație.

În aceste condiții, este firesc ca metodele de prognoză, eficace și indispensabile în domenii limitate ale evoluției omenirii, cu deosebire în tehnologie, să fie ineficiente sau cu semnificație foarte relativă, cu referință la devenirea omenirii, cuprinsă în totalitatea ei structurală.

VICTOR ISAC

(Continuare în pag. 7)

MASĂ ROTUNDĂ – ORIZONT

Ignat Florian Bociort, Teoria progresului literar - artistic

Sub auspiciile Societății de Științe Filologice a avut loc la Timișoara o masă rotundă pe marginea cărții Teoria progresului literar-artistic **de prof. univ. dr. Ignat Florian Bociort de la Universitatea din Timișoara. Discuțiile au fost conduse de prof. univ. dr. Eugen Todoran. Ele se integrează în contextul dezbaterilor ideologice din momentul actual. Redăm în cele ce urmează, fragmente din intervențiile participanților la discuție.**

O TEORIE COERENTĂ A PROGRESULUI LITERAR-ARTISTIC

EUGEN TODORAN (Prof. univ. dr.). Cartea pe care o punem în dezbatere prezintă un deosebit interes teoretic, ceea ce și explică atenția cu care a fost primită de specialiștii în domeniul teoriei literare sau al esteticii (mă refer la recenziile din „Era socialistă", „Cronica", „Contemporanul", „Forum" etc. și la emisiunile literare de la radio și televiziune). **Teoria progresului literar-artistic** este o contribuție la interpretarea fenomenului literar în istoricitatea și specificitatea lui pe baza unei metodologii noi, în spiritul gîndirii marxiste. Ne bucurăm de succesul cărții și avem convingerea că noutatea temei și a viziunii alături de alcătuirea internă a demonstrației vor asigura și pe mai departe lucrării răsunetul cuvenit.

Nu îmi propun, ca introducere la discuția noastră, decît să reții ceea ce mie mi s-a părut a fi axul teoretic al acestei lucrări. După o introducere sintetică, în care se realizează o punere a problemei, și după primele două capitole în care se face o analiză critică a tezelor ce neagă progresul în artă, este relevată necesitatea unei viziuni dinamice în cercetarea fenomenului literar-artistic și este determinată **dinamica internă a operei literare.** Acest aspect este important pentru a înțelege nu numai teoria progresului, ci, în genere, alcătuirea operei literare ca un tot în care elementele apar întregite într-un sistem funcțional. Dezvoltarea artei, – arată autorul, – nu trebuie înțeleasă ca o dezvoltare a realității reflectate în artă, ci ca o dinamică ascendentă a fenomenului artistic văzută ca dezvoltare parțială, treptată, inegală și nesimultană a sistemelor parțiale, datorită generațiilor de poeți înzestrați. Sînt date, în acest sens, cîteva exemple de constituire a unor specii literare. Teoria, astfel enunțată, permite reconstituirea istorică a fiecărei specii literare, dar și, în general, aprecierea funcționalității artei ca fapt estetic. Abordarea problemei din acest punct de vedere oferă cercetătorului un aspect interesant sub raport ideologic și artistic. O coerentă dialectică a argumentării devine, în lucrarea de față, un instrument eficient pentru elaborarea unei teorii a progresului literar.

O CARTE DE BAZĂ A TEORIEI LITERARE ȘI A ESTETICII MARXISTE

ION NEAȚĂ (Conf. univ. dr.). Cu greu se va găsi cineva care să afirme altceva decît ceea ce s-a scris și s-a spus pînă acum despre această carte, anume că este vorba de o lucrare deosebit de valoroasă, o carte de bază a teoriei literare, a esteticii, a teoriei marxiste a culturii. Preocupările, extrem de serioase și de sistematice ale autorului, țin de multă vreme, astfel încît acum ni se oferă o lucrare plină de sensuri, în care orice afirmație este demonstrată, în care un spirit polemic onest și refractar compromisurilor discută, din perspectiva filozofiei marxiste, probleme foarte actuale ale culturii contemporane. O impresie aparte mi-a lăsat capitolul **Critica tezelor care neagă progresul în artă,** în special critica teoriei **unicatului artistic,** precum și capitolul **În căutarea dinamicii interne a operei.** În legătură cu observația făcută de autor, (controversa cu Mikel Dufrenne), în sensul că diferitele curente artistice moderne nu se prefigurează cu necesitate unul pe altul, aș sublinia că se realizează totuși, mereu, în cele din urmă, un echilibru între tradiție și inovație, ambii termeni fiind raportabili la momente de mare importanță. Momentul Eminescu a fost unul de echilibru : o primă exagerare se produce după epoca marilor clasici (simbolismul), apoi „inovația" se învechește, devine tradiție ; pe la 1910–1918 se exagerează „tradiția", pentru ca apoi, în perioada dintre cele două războaie, să se realizeze din nou un echilibru, deși cu exagerări în ambele direcții. Cum stau lucrurile după 1944 ? Este greu de urmărit echilibrul care se realizează și cum se realizează. Cred că există o tendință de clasicizare a inovației.

NU FATALITATEA, CI POSIBILITATEA PROGRESULUI ARTISTIC ; O NOUĂ DEFINIRE A CONCEPTULUI DE ORIGINALITATE.

VASILE CREȚU (Asist. univ.). Discurs despre metodă și construcție teoretică orientată polemic, **Teoria progresului literar-artistic** subliniază că progresul în artă și literatură este nu o fatalitate, ci o posibilitate. Îmi propun să zăbovesc puțin asupra cîtorva concepte cu care operează demonstrația. Autorul, sprijinindu-se pe ecuația **autor-operă-receptor,** înțelege prin progres „optimarea modelului abstract al unui sistem prin creșterea funcționalității constituenților și prin perfecționarea relațiilor acestora". Natura progresului, se arată, este **informațională,** iar valoarea unei opere nu stă în „vîrsta" ei, ci în gradul de funcționalitate, adică în aptitudinea de a-și realiza menirea ce-i este inerentă. Subordonată funcționalității (concret : capacității de a contribui la „optimarea condiției spirituale a omului"), opera trebuie analizată nu în datele ei exterioare, ci prin „istoria ei internă". Expresia „istorie internă", acceptată ca „istorie a lucrurilor" nu este echivalentă, în concepția autorului, cu „structura internă" ca dimensiune sincronică (credem că n-ar fi fost inutile cîteva nuanțări teoretice aci). Pornind de la natura informațională a progresului, autorul propune o nouă definire a conceptului de **originalitate :** „nu opera de artă în sine ne dă în mod necondiționat sentimentul noului, ci cantitatea de informație, de creație estetică nouă pe care o conține și pe care o numim originalitatea artistului". Polemizînd cu esteticienii care au absolutizat **unicitatea** operei de artă (în special cu B. Croce), I. F. Bociort afirmă că **unicitatea** nu se situează în perimetrul gnoseologicului, ci este mai degrabă o coordonată etnografică a operei. **Individualitatea** operei de artă (ca a oricărei creații umane) nu justifică – arată autorul – opoziția dintre artă și alte tipuri de activitate creatoare. Considerăm că ar fi fost totuși necesar să se insiste mai mult asupra antinomiei unicitate-individualitate, pentru a o face mai convingătoare. Am adăuga de asemenea că originalitatea artistului (individ sau colectivitate) nu înseamnă, presupunem, doar cantitatea de informație nouă, ci, în primul rînd, capacitatea creatorului de a unifica toate nivelele de informație într-un produs artistic specific, inimitabil. La respectiva specificitate contribuie trăsăturile psiho-caracterologice ale colectivității în spațiul căreia se ivește actul sau faptul artistic, precum și condițiile social-istorice concrete în care și-a desfășurat existența această colectivitate sau, cum ar spune Atanasie Joja, profilul spiritual al unui popor. Circulația unor motive – ca aceea al **Mioriței** sau al **Meșterului Manole** – relevă fapte semnificative în sensul celor de mai sus.

Lecturi

Celia Serghi

MIRONA

(Ed. Minerva, 1975)

Apărut (în prima ediție) în anul 1950, cu titlul **Cad zidurile,** romanul Celiei Serghi ilustrează experiența transgresării faptului de viață în literatură. Dosar al unei opere **Mirona** este, însă, în același timp, și dosarul unei epoci. Anii premergători celui de-al doilea război mondial, frămîntările cercurilor progresiste, simpatizante ale luptei din Spania, războiul, apoi, cu ororile lui, transpar prin cîteva fulguranții, din spatele biografiei (mai mult spirituale) a unui scriitor.

Ceea ce subliniem, cu deosebire ca remarcabil în acest roman este tocmai felul în care e receptată realitatea. Căci cel care ia contact cu ea nu este un privitor oarecare, ci un ins cu o sensibilitate aparte și, mai ales, unul mereu chinuit de întrebarea dacă va putea să prindă în cuvinte forța și farmecul vieții : „ – Gian, crezi că voi izbuti vreodată să redau în cuvinte frumusețea acestei clipe ? Nici nu știi ce greu e să redai culorile, vibrația aerului, sunetul unei clipe. Ce greu e să scrii, să descrii marea" . . . (p. 137), observă **Mirona** (prozatoarea). Într-un fel sau altul, această întrebare însoțește permanent paginile cărții, determinîndu-i stilul și atmosfera. Scrisă nervos, într-o manieră modernă (contrapunctică – nu întîmplător criticii au invocat numele lui Marcel Proust), ea se alcătuiește din succesiunea rapidă a unor momente **esențializate** și a unor tipuri **stilizate** (nu schematizate !). Formula e ingenioasă. Celia Serghi reușește în acest fel să divulge ceva din însăși secretul „reflectării artistice". Interesant e că o face cu mijloacele artei, „ale ficțiunii literare". Nimic din alura programatică și doctă a prozelor de acest gen (în care literatura se deconspiră), nimic, pe de altă parte, din aerul voit boem al biografiilor romanțate nu există în **Mirona.** Seriozitatea ei derivă din seriozitatea cu care Celia Serghi își privește meseria și uneltele. Veritabil document de epocă, **Mirona** este, în egală măsură, un document artistic.

Corneliu Rădulescu

PRIN DEFILEU

(Ed. Eminescu, 1975)

După un debut promițător (**Vara,** Editura „Dacia", 1972), Corneliu Rădulescu își încearcă forța analitică într-un roman care reactualizează străvechea temă a familiilor învrăjbite. Doi tineri, Ioana Palu și Mihai Mur, străbat „defileul". Călătoria lor are, însă, o semnificație mai adîncă. Ea înseamnă efortul de a înțelege și a clarifica dușmănia dintre părinți și, totodată, sentimentul care, în ciuda oricăror opreliști îi aduce pe ei, mereu, împreună. Călătoria mai înseamnă și drumul parcurs pînă la maturizarea, la formarea lor ca cetățeni utili societății. Printr-un șir de rememorări paralele, ale Ioanei și ale lui Mihai, asistăm la derularea unei perioade tulburi, generatoare de mari contradicții : condamnarea și moartea lui Mur, tatăl lui Mihai, nenorocirea lui Septimiu Mogoșan. Pe măsură ce înaintează prin defileu, faptele capătă pentru cei doi tineri un contur din ce în ce mai precis, coborîrea în trecut avînd, de fapt, sensul unor dezbateri (etice și sociale) lucide împarțiale. La capătul călătoriei, tinerii ni se relevă ca doi oameni cinstiți și sinceri cu ei înșiși, capabili să „judece" fără patimă, pregătiți să trăiască alături.

Corneliu Rădulescu scrie curgător, într-o manieră modernă, e capabil de disocieri stilistice și de schimbări adecvate de ton (partitura Ioanei e mai „melodioasă" decît cea a lui Mihai). Se uzează de cunoscutul procedeu al relatării directe, cu mimarea, în general firească a oralității. Și, chiar dacă nu toate personajele sînt suficient de convingătoare (în mod ciudat, tocmai cei doi tineri rămîn oarecum în umbră), cartea anunță un prozator înzestrat cu spirit de observație și vocație epică.

Radu Bădilă

SOARE APROXIMATIV

(Ed. Albatros, 1975)

O povestire (posibil roman, cuprinzînd cinci părți), trei schițe și un pseudojurnal, iată din ce se compune acest volum, destul de eterogen, de altfel. Dincolo de diversitatea tematică (întîmplări și tipuri – mai ales tipuri – de pe un șantier de construcții, în opoziție cu lumea, cam meschină, de la „direcție" : **Din biografia romanțată a prietenului meu Pavel Corneliu Onea** ; o frîntură din viața unor boxeri sau veleitățile unui regizor : **Trei schițe** ; rememorări din lupta ilegalistă sau din război : **Amintiri indirecte**), ceea ce adună laolaltă aceste proze este o anumită uniformitate a scriiturii. Curgătoare și corecte, textele vădesc o bună cunoaștere a structurii epice moderne : colajul contrapunctic, marcarea grafică a monologului, (notat prin cursive), relatarea cinematografică, răsturnarea cronologiei etc. Dar tot ce înseamnă procedeu rămîne înafara substratului ontologic, firav și banal, sufocat de complexitatea construcției. Avem aici un exemplu de proză în care substanța epică este înlocuită prin tehnică, în care, cu alte cuvinte, autorul nu pornește de la conținut la formă, ci încearcă să umple o formă (copleșitoare) cu un conținut.

Radu Bădilă este mai puțin narator și mai mult constructor de ambianță, ca urmare nu-l preocupă atît **acțiunea** cît elementele care ar putea s-o **sugereze :** fragmente de întîmplări, dialoguri sumare, vagi evocări. Antrenate într-o țesătură complicată, ele se impun, în cele din urmă doar prin sine și rămîn ca atare, estompînd tocmai ceea ce urmăreau să compună – **atmosfera.**

Atunci însă cînd prozatorul uită de „procedee" și povestește pur și simplu, rezultatul este o piesă notabilă, alertată și plină de farmec în care narațiunea vioaie și maniera plăcută a stilului se completează fericit. E vorba de **Ring** (p. 74–83).

OLIMPIA BERCA

Mihai Sin

VIAȚA LA O MARGINE DE ȘOSEA

(Ed. Cartea Românească, 1975)

Romanul lui Mihai Sin este într-adevăr o carte de actualitate, în ea sînt abordate direct, cu curaj, probleme reale de interes acut : și, ceea ce este mai important, autorul nu se pierde, precum unii colegi de generație în elucubrații formale. Asta nu înseamnă însă că, în planul formei, cartea ar avea de suferit : dimpotrivă. A fost remarcat realismul „de bună tradiție transilvană" a lui Mihai Sin. O calitate a romanului său stă și în faptul că acest realism nu-și este suficient sieși. Textul, bogat în sugestii multiple, se refuză lecturii univoce. Eroul cărții, Achim Brezeanu, este un personaj complex, de loc schematic, de loc unilateral. Autorul însuși adoptă față de el un ton echivoc, ambiguu, cînd detașat – ironic înțelegător, devenind uneori chiar ușor melodramatic. Tensiunea discursului se realizează prin prezentarea discontinuă, fragmentară, a unor episoade din existența lui Achim. Cauzele imediate ale izbucnirii crizei prin care trece acesta nu sînt precizate. Se spune doar atît : Achim Brezeanu este nemulțumit de felul în care a trăit pînă în prezent. De faptul că n-a trăit cu adevărat, că n-a devenit un „luptător adevărat", că în viața lui nu se mai întîmplă, de la o vreme, nimic. Dar cum anume ar fi putut să trăiască, ce este acel „luptător adevărat" și pentru ce ar fi trebuit să lupte – Achim nu știe precis, iar autorul evită să precizeze. Sînt cîteva dintre problemele care-l frămîntă în egală măsură pe autor ca și pe eroul său. Lăsîndu-le în suspensie, Mihai Sin atrage cu abilitate pe cititor la rezolvarea lor, îl obligă să participe la drama eroilor săi. Pentru că, în afara dramei lui Brezeanu, distingem în roman drama tatălui său, a colegului său Nanu, a jurisconsultei Teea Ionescu, chiar a fostului său coleg, directorul Autonom Lungociu. Desigur, sînt dramele unor existențe banale, comune. Toate se desfășoară în surdină, fără ostentație. Autorul nu le pune niciodată în lumină puternică, preferînd mai degrabă să opereze cu sugestia. Efectul este cu atît mai mare. Una din virtuțile cele mai de seamă ale prozatorului nu se pare a fi aceea de a vorbi despre banal și despre monotonie fără a deveni el însuși monoton.

Mihai Sin este unul dintre puținii scriitori tineri care, vorbind despre sine însuși, nu uită că se adresează unui cititor. Și acest lucru ni se pare deosebit de important. Cu a doua sa carte, Mihai Sin se impune atenției ca un prozator format. **Viața la o margine de șosea** este o carte despre care, cu siguranță, se va mai vorbi.

Ion Iuga

CĂMAȘA PATRIEI

(Ed. Albatros, 1975)

Un bun volum de poezie patriotică este ultima carte a lui Ion Iuga, **Cămașa patriei.** Imaginea se constituie aici din elementele unui univers mitic-rural, amintind pe-alocuri volumele anterioare ale poetului. Tonul este de cele mai multe ori unul solemn, patetic. Exprimarea clară și răspîndită a gîndului și sentimentului nu este străină de inflexiuni duios-lirice : „Ard lămpi în grîu / ochii măicuții / pe dosul mîinii cad fîntîni / cîntă suveica de apă / pe subt pămînt la rădăcini / vie-i ștergura măicuță / duhul ei o seară de aprîl / la stea călătoare / vie-i ștergura măicuță / și-am purtat-o briu de mire / iartă-mă iartămă / înfășoară trupul femeii aleasă / cu chinurile mele de pînă azi / binecuvîntă-ne pe ziua mîinilor tale / duhul ei ochi de copil / la stea călătoare". Astfel de intonații, vădind un real tumult interior, dau nota caracteristică poeziei patriotice pe care o scrie Ion Iuga. Invocarea părinților și a „fraților" din veacuri semnifică permanența prezență a trecutului în conștiința contemporană, dar și o solidarizare a autorului, cu întreaga istorie a neamului. Amintirea lui Horea, Iancu, Ioan Vodă-cel-Cumplit etc., luminează peste veacuri, întunecate de suferințe și lupte. Poetul este, în viziunea lui Ion Iuga, chemat să țină mereu vie această lumină în ochii prezentului. Tot așa cum durerea adunată în timp izbucnește în glasul lui : „grăiesc cu plînsul în parii ce ard / la marginea tîrgului / cu cei tămăduiți subt lemn / în coasta dealului / prin tata care doarme-n Grui / și drege vocea ierbii către cer / prin cei așezați într-o nucă / rătăcită subt talpa bisericii / grăiesc / și fără cuvinte grăiesc / prin clopotul Sucevii".

Reluarea unor procedee și preocupări ale volumelor sale anterioare integrează **Cămașa patriei** unei viziuni poetice unitare. Poate că uneori sînt prea insistent, obositor, vehiculate unele cuvinte simbol. De asemenea, se face simțit uneori retorismul, care încarcă inutil frumusețea imaginilor concrete, vii, precumpănitoare totuși.

ION PEIANOV

PROBLEMA PROGRESULUI ŞI CEA A CRITERIILOR DE APRECIERE CONSTITUIE UN TOT.

VICTOR IANCU (Prof. univ. dr). Nu intenţionez să discut acum în amănunte cartea foarte interesantă a colegului nostru, profesorul Bociort, deoarece îmi propun să mă ocup ulterior (şi, în orice caz, în scris) de acest studiu. Este, desigur, cazul să ne arătăm totuşi opinia, chiar dacă în cea mai mare parte consună şi chiar acolo unde nu consună, cu a autorului. **Teoria progresului literar-artistic** este într-adevăr o carte nu numai merituoasă, ci este în acelaşi timp o carte binevenită şi bine scrisă. Este o carte deosebită. De timp îndelungat se discută, pe toate tărîmurile, la noi şi în celelalte ţări ale continentului, despre progres. Nu o dată s-a vorbit şi despre progresul în literatură, dar numai sporadic. A apărut acum o carte de sintèză şi dezbatere de esenţă.

Precum arată şi autorul, problema progresului este înţeleasă în diferite chipuri şi este necesar ca în domeniul teoriei literare şi al esteticii să se circumscrie ce trebuie înţeles, cum trebuie înţeles progresul şi pînă unde este bine înţeles. Precum a arătat şi profesorul Todoran, Bociort reabilitează, într-un fel, — viziunea aristotelică, în care identifică elemente ale unei concepţii moderne, profund raţionale. Este cunoscut că, în alţi termeni şi în alte forme, problema dezvoltării artei a fost pusă şi de către alţi teoreticieni antici ; ea devine o temă predilectă în epoca luminilor ; toată ideologia luminilor se bazează pe ideea de raţiune şi pe ideea de progres ; în literatura teoretică, în comentariul critic apar mereu aceste idei, cum se arată şi în cercetarea pe care o discutăm azi, în capitolul despre cearta dintre „antici" şi „moderni", — celebra dispută, cu ecouri în perioada clasicismului german, la Schiller, de pildă.

În legătură cu poziţia lui Vianu în problema discutată, vreau să menţionez că, dacă Vianu nu a susţinut teza progresului în artă, nici nu a respins-o integral. De altfel nici colegul Bociort nu susţine că se poate vorbi de progres pe toate tărîmurile şi în mod permanent în creaţia literară. Cred că trebuie să mergem mai departe şi să spunem că, într-un anumit sens, nu se poate vorbi de progres : ceea ce a realizat Homer în epopeile sale nu va putea fi întrecut, el a atins un grad de perfecţiune inaccesibil în viitor. În acelaşi timp, nu se poate nega că în interiorul literaturii universale, în ansamblu, s-au realizat progrese. O panoramă a fenomenului literar universal relevă progrese de la o epocă la alta, de la o mare personalitate artistică la alta. Elemente ale unei analize psihologice, de pildă, sînt foarte vechi ; ele cunosc o aprofundare la Dante, dar Shakespeare se afirmă ca un mare explorator de suflete. Într-un pasaj din capitolul introductiv **Argumentum,** profesorul Bociort relevă necesitatea privirii multidisciplinare asupra literaturii — sociologia, lingvistica, stilistica etc. — putînd oferi criterii specifice de adecvare a artei la scopurile ei, de progres. Este foarte evident, de pildă, că tehnica literară a evoluat ascendent, chiar dacă **nu continuu ascendent,** fapt asupra căruia lucrarea accentuează în mai multe rînduri. Nu este mai puţin adevărat însă că picturile de la Altamira sînt tot atît de valoroase ca şi picturile Renaşterii, deşi datează din epoca primitivă — încă străină de ceea ce numim noi azi cultură. Totul depinde de o anumită concepţie de ansamblu, de concepţia asupra valorii. Pe bună dreptate se susţine în lucrare că problema progresului şi cea a criteriilor de apreciere constituie un tot. Plecînd de la înţelegerea funcţionalistă a valorii, cartea colegului Bociort este deosebit de consecventă — ceea ce dovedeşte un sistem de gîndire riguros fundamentat teoretic. Eu nu sînt complet de acord cu d-ta, tocmai datorită faptului că pornesc de la o altă poziţie axiologică — de la concepţia fenomenologică, aşa cum a fost ea dezvoltată de Max Scheler, A. Pfänder şi, mai recent, de N. Hartmann.

PROGRES SAU DIFERENŢIERE ?

LIVIUS CIOCÂRLIE (Lect. univ. dr.). Era necesar să se ia în discuţie problema progresului literar-artistic şi cred că cercetarea a avut norocul ca la prima încercare exhaustivă teoretică să nu fie ratată. Ea şi-a găsit o tratare într-adevăr riguroasă şi de aceea cred că nu una sau alta dintre ideile lucrării ar putea fi pusă sub semn de întrebare, căci ele se leagă cu o logică desăvîrşită. Cartea e foarte bine gîndită şi tocmai de aceea ea nu poate fi pusă în discuţie polemică decît în totalitatea ei, pornindu-se de la premisa ei principală, şi anume aceea că literatura constituie un ansamblu de sisteme, urmînd apoi demonstraţia că aceste sisteme cunosc o mişcare — de regulă — progresivă. Mă întreb dacă opera e realmente un sistem. Ea este, cred, rezultatul unui efort de structurare căruia îi răspunde din interiorul ei un efort, uneori egal de puternic, de destructurare. Ceea ce se opune în operă închegării ei ca sistem poate deveni în continuare element al unei alte structurări. Numai că, avînd în vedere că rostul operei nu este acela de a prefigura altceva, de a se înscrie într-o istorie literară, ci că ea are un rost în sine, ceea ce se opune în ea structurării rămîne element de dezordine. Din acest punct de vedere mă îndoiesc că teoria sistemelor poate fi cu totul în stare să analizeze opera. Ea este utilă deoarece opera cuprinde şi structuri, dar poate fi discutată în momentul cînd afirmă că poate analiza opera în totalitate.

În ceea ce priveşte modul de relaţionare a operelor, istoria lor, aş fi tentat să spun că ceea ce se produce nu este un progres, ci o diferenţiere. Cred că artistul este acel om care face altceva decît a găsit : dacă întîlneşte o ordine literară puternică, acţiunea sa va fi una de dezordonare ; dacă el apare într-un context unde dezordinea primează, atunci va avea tendinţa de a ordona. De aceea, socotesc că la întrebarea dacă literatura e o descreştere sau o creştere a entropiei nu se poate da un răspuns unic.

În cele din urmă, mi se pare că ceea ce ne spune prima intuiţie, şi anume, că marii scriitori nu se situează ierarhic unii faţă de alţii, se verifică şi la nivelul criticii. Ceea ce nu implică o viziune sceptică, nefiind sceptică părerea că literatura a avut totdeauna şi de pe poziţii specifice aceeaşi putere de a pune întrebări tulburătoare omului şi epocilor succesive.

S-ar putea considera că, nu în totalitatea ei, ci, prin anumiţi factori, de la un moment dat, progresează literatura. De exemplu, într-o literatură de tip clasic situaţia imaginii e precară, existînd puţine imagini pregnante, sensorial active. La prima vedere, s-ar zice că literatura evoluează în direcţia îmbogăţirii imaginii ; dar nici atunci concluzia nu e certă, pentru că se întîmplă faptul că o singură imagine într-o tragedie de Racine atinge sau depăşeşte forţa literară a unui mare număr de imagini într-un poem suprarealist, unde ele pot crea un efect de monotonie, după cum, dacă găsesc într-un poem suprarealist o relaţie ordonatoare, aceasta e literar mai funcţională decît multe elemente constructive dintr-un text de tip clasic. Desigur, nu asemenea argumente pot clătina o carte excelentă, ca aceea de faţă, dar un efort egal ar putea duce la o lucrare axată pe ideea diferenţierii, care, după opinia mea, ar constitui realmente un termen de dialog.

ÎNTÎI DE TOATE, SURPRIZA...

CORNEL UNGUREANU (critic literar). Mai întîi de toate, aş vrea să subliniez surprinzătoarea apariţie a acestei cărţi : o carte imprevizibilă, fără dublură, unică în felul ei şi unică în contextul cărţilor de estetică şi teorie literară, apărute nu numai la noi. Acceptată sau negată, ea rămîne **unicat** prin curaj, prin acceptarea tuturor riscurilor afirmaţiei, după cum unicat rămîne între cărţile de estetică (cel puţin apărute în ultimii ani) prin eleganţa polemicii, corectitudinea citării, dezinvoltura cu care autorul scrie. **Teoria progresului literar-artistic,** vreau să spun, nu este o carte arîdă, greoaie, încifrată, după cum sînt multe alte cărţi de teorie a artei : text riguros-ştiinţific, ea este, în largă măsură, în foarte largă măsură, accesibilă, aş îndrăzni să afirm, tuturor categoriilor de cititori, de la cei ce manevrează sumar noţiunile de estetică, pînă la specialiştii cei mai avizaţi în teoria culturii. Îndoielile noastre, sau poate nelămuririle noastre, sau poate lipsa de aprofundare a acestei cărţi, ne face însă să privim cu circumspecţie şansa acestei teorii de a opera în cîmpul concret al literaturii. Folosind o seamă de cuceriri ale ciberneticii, informaticii, deci o seamă de cuceriri ale ştiinţei moderne, cartea, credem noi, lasă suspendată tocmai problema **inefabilului** operei de artă. Dar poate că aceste probleme, care sînt şi acelea ale perenităţii operei, ale contemporaneităţii marilor opere ale artei universale, vor fi dezvoltate amplu în studii ulterioare. Deocamdată, salutăm curajul acestei întreprinderi, energia, rigoarea cu care profesorul I. F. Bociort abordează un teritoriu de o maximă importanţă al cîmpului teoriei literare.

REZULTATE CE NU VOR PUTEA FI IGNORATE DE VIITORII CERCETĂTORI.

DOINA COMLOŞAN (Lect. univ.). Discuţia noastră evidenţiază capacitatea cărţii în cauză de a stimula meditaţia teoretică a cititorului ; ea obligă la precizarea propriilor opinii cu privire la această problemă centrală a cugetării estetice şi filozofice într-o epocă de accentuat dinamism. Receptarea cărţii se transformă într-un permanent dialog cu ea şi cu noi înşine, dialog semnificativ pentru noutatea şi valoarea oricărei teorii. Cartea însăşi este concepută ca un dialog, nu de dragul dialogului cu nişte puncte de vedere oarecare, ci cu teze fundamentale formulate de mari esteticieni — Kant, Croce, Vianu — sau de reprezentanţi de seamă ai esteticii şi teoriei literare contemporane din ţară şi de peste hotare. Nimeni nu va nega vreodată că probleme ca aceea a „unicităţii" operei de artă, a metodei artistice înţeleasă ca sistem dinamic cumulativ, a valorii înţeleasă ca aptitudinea structurii de a realiza optim funcţiile inerente, a valorificării estetice prin analiza subsistemelor privite relativ izolat şi totodată interdependent sau probleme mai generale ale gîndirii teoretice — ca aceea a dezvoltării ierarhiilor de structuri (în locul teoriei „ciclurilor progresive"), problema comparabilităţii sistemelor artei pe baza nu a talentelor individuale ci a modelelor interne, obiective, ale creaţiei reprezintă în **Teoria progresului literar-artistic** domenii de confruntări constante, soldate cu rezultate ce nu vor putea fi ignorate de nici un cercetător de aci înainte — fapt reţinut, de altfel, în recenziile publicate pe marginea cărţii. De pe o poziţie proprie, clar precizată, autorul nu se mulţumeşte să nege, total sau parţial, poziţiile adverse, ci analizează cauzele care le-au generat şi care sînt de ordin gnoseologic, izvorînd dintr-o metodologie fie prea generală, fie prea limitativă, intuitiv-empirică sau, uneori, speculativă. Metodologia propusă de I. F. Bociort asimilează concepte şi principii ale unor ştiinţe moderne — cibernetica, teoria informaţiei, teoria sistemelor, teoria modelelor etc. — dar găsesc necesar să subliniez că nu este vorba, cum s-ar putea crede, de extrapolări ale unor metode sau principii care şi-au dovedit eficacitatea în cercetarea altor domenii. **Excelenţa metodei propuse stă tocmai într-o viziune interdisciplinară modernă, regîndită din perspectiva esteticii.** În aceasta constă, după opinia mea, **originalitatea de concepţie şi prioritatea de cercetare** a profesorului Bociort. Nu este de mirare astfel că din această analiză, orientată metodologic, au rezultat noi principii pentru metodologia modernă. La Congresul Internaţional de Estetică din 1972, esteticianul Hans G. Tuchel, în raportul său, a citat unul din aceste principii : **„După Bociort, dezvoltarea unui sistem are loc prin dezvoltarea parţială, inegală şi nesimultană a subsistemelor".** S-ar putea cita, drept achiziţie a teoriei dezvoltării, concepţia autorului despre progres, despre dinamica internă a sistemelor complexe neomogene, despre „cîmpul progresului" (în locul progresului liniar). Pe plan estetic, s-ar putea cita redefinirea unor concepte (realism, valoare, metodă, funcţie în artă). Am sentimentul că în lucrarea de faţă se oferă un instrument metodologic riguros şi în acelaşi timp suplu, care uneşte analiza cu interpretarea, cercetarea sistematică obiectivă cu aprecierea valorică, **depăşindu-se vechea dichotomie : analiză — valorizare.** Soluţia problemei i-a fost mijlocită autorului, cred, de înţelegerea artei ca sistem teleologic ceea ce face ca judecata prin care constatăm funcţionalitatea să fie simultan şi o judecată de apreciere. Dacă admitem o dată cu autorul că finalitatea operei nu este o problemă exterioară structurii ei şi că la realizarea finalităţii concură toate substructurile operei, atunci vom observa că analiza obiectivă a componentelor funcţionale este calea de acces cea mai sigură la stabilirea valorii. Mi-aş permite o observaţie în legătură cu raportul dintre entropie şi progres, problemă asupra căreia autorul se exprimă, firesc, într-un mod foarte circumspect, înclinînd totuşi, în cele din urmă spre teza potrivit căreia artisticitatea ar fi un fenomen de reducere a entropiei. Dacă avem în vedere nu numai gradul de organizare a diferitelor subsisteme, ci şi relaţiile dintre acestea, vom observa că o operă — cum se întîmplă adesea — îşi atinge perfect scopurile şi atunci cînd unul sau altul dintre nivelele ei sînt, real sau aparent, dezorganizate. Mă gîndesc nu numai la operele romanticilor, ci şi la multe dintre operele moderne în care constituenţi ca personajul, compoziţia sau limba sînt uneori ostentativ dezorganizate. Putem vorbi aici de o creştere a entropiei sistemului ? Aceste opere au adeseori o eficienţă maximă.

CONSTANTIN AGACHI „S.ioasa"

CONSTANTIN MICOLA „Po.t.et"

Ilustrăm acest număr cu lucrări din expoziţia amatorilor. Foto : Fr. MARTON.

O CARTE CARE PROPUNE SOLUŢII, DAR TOTODATĂ PROPUNE NOI PROBLEME CERCETĂRII VIITOARE.

ALFRED HEINRICH (Prof. univ. dr., decan, Fac. filologie). Fără a repeta nimic din cele spuse pînă acum, cred că s-ar putea sublinia şi alte laturi ale cercetării întreprinse de tov. prof. Bociort, după cum s-ar putea formula, cred, numeroase alte întrebări. Aş dori să subliniez, dintr-un alt unghi, importanţa lucrării. În primul rînd, ea nu s-a limitat la a deschide sau a continua o polemică cu caracter teoretic, ci a făcut ceva mai mult, anume, a defrişat un teren rodnic dar acoperit de o vegetaţie neproductivă, propunînd răspunsuri la probleme care s-au acumulat în cursul anilor, intrînd într-un dialog de anvergură cu esteticieni mai vechi sau mai noi, „care au negat un progres în artă poate nu atît pentru că ar fi convinşi de inexistenţa sau imposibilitatea unui mers înainte în acest domeniu, cît pentru că nu au întrevăzut posibilitatea de a-l demonstra sau cel puţin de a infirma argumentele ce îl neagă", cum se exprimă autorul însuşi. În viitor se va putea porni cu şi mai mari şanse de reuşită în abordarea problemei care constituie obiectul cercetării de faţă. În al doilea rînd, progresul în artă şi literatură nu este — şi nu putea să fie — privit ca o problemă în sine ; cercetarea prof. Bociort a relevat numeroasele legături dialectice între modalitatea de a aborda progresul literar-artistic şi între atîtea alte probleme de teorie literară şi de estetică, probleme pe care o viziune sistematică şi unitară nu le putea ocoli. În al treilea rînd, autorul a limitat în mod clar sfera cercetării sale, nu şi-a propus răspundă la toate problemele pe care le-ar ridica o cercetare exhaustivă, dar cartea reţine o serie de probleme foarte importante care vor sta în atenţia cercetării viitoare. Atare considerente, confirmate de aprecierile dumneavoastră, mă îndreptăţesc ca, în numele Facultăţii de filologie din Timişoara, să-l felicit pe tov. prof. dr. Ignat Bociort pentru importanţa cercetării întreprinse, pentru realizarea acestei cărţi.

În cursul dezbaterii, au mai avut loc schimburi de opinii cu privire la relaţia tradiţie-inovaţie (Ion Neaţă, Eugen Todoran, I. Bociort), la entropia sistemelor artei (Vasile Şerban, Ivan Evseev, I. Bociort, George Stana) etc. Mulţumind participanţilor la discuţie, **Ignat Florian Bociort** a menţionat că intenţionează să răspundă ulterior, în scris, unor probleme de principiu ale teoriei progresului literar-artistic, probleme care au apărut fie în discuţia de faţă, fie în materialele publicate pe marginea cărţii.

ORIZONT

De juventute

CARPATIN

Orice cuvint are un răsărit
de taină ca-ntr-o flacără astrală
de-a lungul lui călătorim în mit
cu focuri veghetoare pe sub Țară.

Și pentru noi cuvintul Carpatin
ne-mpătimește-n Miorindul Mire
și ne măsoară ființa cu senin
spre Marele înalt de-nveșnicire.

Și se aud insomnorind coline
la ceasul pur de slăvi și mult departe,
cind trece Țara-n comunistul miine
cu stemele albastre în demnitate.

ANA SELENA

CU-N ARBORE DE CER...

Cind trec cu degetele-n plopi, înaltul
se limpezește-n cintec luminat
parcă-i un țărm îndrăgostit spre-un altul
de veșnicia lacrimei brumat.

E Patria mai blindă-n străvezime...
Cu steme luciferice în miini
iluminind seninele vestale carpatine
ies către noi din veghea de străbuni.

La Curți de Dor vin voievozii iară
cu-n arbore de cer și nemurire
și-n noi îngenunchiază-o stea polară
și Patria e-un templu de iubire.

AUGUSTIN JUSTIN

DE TOAMNĂ

Să fii lingă mine.
Să simt și să mă doară...
Aș vrea să mă doară toamna,
aș vrea să vii
și să-mi spui
și totul e curat,
că n-a murit nimeni
să-mi spui că ceru-i o aripă,
că toamna-i o mină
și soarele un sărut.
Să-mi culegi miinile,
să mă întrebi dacă mi-e frig.
Să tăcem apoi,
să ne foșnim doar palmele
și să ne desprindem încet,
frunză cu frunză..

ȘTIU CIND VII TU

Știu cind vii tu
după firele ploii care se-adună
ca să te îmbrățișeze.

Cind vii tu,
pietrele se rotunjesc
ca să nu te rănească.
Cind vii tu,
ochii mă dor
și miinile mi se modelează
spre mingiiere.
Cind vii tu, strig :
— Sint fericită, sint fericită, sint fericită
... Și cred.

MONICA ROHAN

NU CEDEZ

Nu cedez nici o palmă de melancolie
Nu cedez nici un pahar de tristețe
Și nici de speranțe
Nu cedez zorile
Nici bucuriile
Nu cedez poveștile
Nici legendele
Care mi-au crescut copilăria
Nu cedez nici dorul
Nici tainele amintirilor
Nu cedez nici o palmă de primăvară
Care să-mi amintească de tine, țară.

NICHIFOR MIHUȚA

UNITATE

Culorile mării aruncă scintei,
nisipul aleargă nebun către apă
și scoicile pling cu lacrimi de lună
pe plaja uitată de valuri, de soare.

Adincul mă cheamă ; e cintecul straniu
ce-ți pierde durerea, ce-ți pierde voința.
Spune-mi : cine ești tu, ce din lumi neaflate
îmi vrei lăcrimarea și-mi sorbi neputința ?

Cine ești tu, ce din veacuri trecute
și vremi viitoare, mereu, vrei prezentul
plăpind — un suflet cu coarde durute ? —
Cu tot ce sint, devii un tot : Existentul.

DE N-AR FI FOST...

In marele fluviu
fără-nceput
curgeam ca două unde
neștiute...
De n-ar fi fost ceva
să modeleze
vibrațiile noastre
pentru o clipă
N-aș fi știut măcar
că tu exiști.

ELENA PREDA

PRIMAVARA

Țărina-n astrul ierbii are trup de fată.
Devine mamă în fiecare anotimp.
Pe șoldul alb al lunii zăpezile se-arată,
copilăria-n arbori înalță un Olimp.

Mugurii au ochi albaștri de baladă.
Cu fruntea netezesc viorile de pace.
Din gorun cade-o lacrimă și-i caldă.
Un anotimp de păsări în mine se întoarce.

O, știu acum că am un sol de inimi,
să-i pot trimite Țării cintec de iubire !
Cu proaspete cuvinte să modelez țărina,
cu un potir de nuntă olarul să-l fac mire !

CINSTIRE

Se scutură-n grădină floarea de cireș.
Îmi spăl obrajii obosiți cu seva ei,
pe frunte îmi pun mirt să nu dau greș,
înveșmîntată-n straie de atei.

Mă pregătesc de drum, arheolog tăcut,
cinstirea patriei o știu de unde vine.
Fintină port în suflet. Florilor de lut
le rînduiesc sămința așa cum se cuvine !

Calea-i lungă, ochiul pasăre aleasă,
munții plini de taine s-au îndrăgostit.
Ca o veste bună intră primăvara-n casă,
cind pămintu-și varsă singele nuntit !

MAI SĂRAC DE-O VIAȚĂ

De la prima noastră intilnire,
Mi s-a născut spaima de singurătate.

De la primul nostru sărut,
Mi-a fost frică să nu te pierd.

De la prima lacrimă vărsată de ochii tăi,
M-am temut să nu mă inunde despărțirea.

Iar azi mi-e sufletul o arie,
În care cai nărăvași îmi treieră gîndurile.
Și fug mereu din calea vintului.
Să nu-mi fure mingiierea ta,
Pentru că atunci aș fi mai sărac de-o viață.

RUGĂMINTE

Vintule, din pragul serii,
Lasă lebăda să-mi cinte,
Și apleacă astăzi merii,
Fruntea-ncet să mi-o sărute.

Botezat de roua rece,
Cu cunună grea de brumă,
Voi uita timpul cum trece,
Prin trupu-mi firav de humă.

Și-am să-adorm în ceas de toamnă,
Peste frunze-ngălbenite,
Legănat de glas ce-nseamnă
Trecerea în necuvinte.

IULIAN NEGRILA

CINTEC

Toți prietenii mei știu să cinte,
Fredonează pe magistralele țării
Simfonia împlinirii prin muncă.
Toți prietenii mei știu să imblinzească furia apelor,

Venite din fertilul dans al gliei,
Iar roadelor culese le rostuiesc
Cercei la urechile țării.
Prietenii mei știu să suprapună norii și fuga zăpezilor

Cu duioșia Mireselor pămîntului,
Cu ritmurile inimilor,
Coborite în mantia lăsată pe umerii pomilor
Ce-și umezesc ochii cu dorurile noastre.

REINTOARCERI

Da, iubite, există și tristeți
Dacă n-ar fi poate n-am ști
Că soarele apune pentru odihnă
Și căutări.
Da, iubite, există un sfirșit,
Cind infrinte cuvinte respiră otrava țipătului ascuns
Iar noi ne întoarcem cuminți la cimpul neumblat

De amăgiri și false străluciri.
Da, iubite, există mai multe anotimpuri
Dacă n-ar fi, poate n-ar trăi
Și reni și urși și pescăruși
Și oameni. Există și început,
Cind ochii nu-și mai fring limpezimea,
Nu mă înțelege greșit, iubite,
Căutind jocul inelelor prin lungi peregrinări.
Dar mai există și tristeți,
Uneori picla Iar te învăluie,
Dar nu o lăsa în tine să coboare,
Alunecă în fintina gindirii,
Surizi,
O pasăre nevăzută va duce departe
Fumul în care sălășluiește tristețea.
Da, iubite, există și reintoarceri.

CORINA VICTORIA SEIN

IUBIRE

Pe cind liniștile pline
mă făceau să simt pulsul
a tot ce puteam călca fără sfieli
și gînduri purtate de curenți
aproape vizibili. simțeam pas
de ființă și drumuri vechi.
Cum te simt, undeva
spre locurile în care nimic
nu trece în pămîntul de bulgări.
Credem în minuni, semănate
intr-un pămînt pe care pașii
nu se întipăresc și fructele mici
nu cad în riurile de cimp.
Cum te simt, inima mea,
semănată intr-un pămînt
pulsind, de care pașii să se teamă,
țara mea ființă, plecată înspre
trupurile noastre.

UNEORI CLIPELE SERILOR

Miriștea, seara, pe elitre verzi,
stringe cite ceva din fierbințeala
și felul în care cimpia, largă,
strivește fruntea înaltă a luminilor
și fiecare plimbare prin lume.
Ne grăbim picioarele și ne ascundem
miinile puternice cu care pămîntul
va ști să ne atragă.
Ca și pornirea celui mai apropiat,
ce pare a fi obosit, gîndurile mele
se sărută, am fost pregătit pentru
o zi de dorită trudă și viața mea
se adună liniștită în fața focului,
și temerile și Cuvintele mele
așteptau, iată, pentru prima dată,
pe miriște, în lanul ce fusese deja cules.

LUCIAN PETRESCU

Ancheta „Orizont"

Teatrul Național din Timișoara — în dezbatere la scenă deschisă

„Care vi se pare a fi situația actuală a Naționalului timișorean în contextul culturii teatrale românești contemporane" ?

Cu citva timp în urmă Teatrul Național din Timișoara, reluind o mai veche acțiune („Teatrul și Catedra") a avut buna idee de a organiza o microstagiune (invitați : critici teatrali din țară) pentru publicul tinăr. Au fost prezentate spectacole mai vechi și mai noi, reprezentative pentru activitatea Naționalului timișorean : „Trilogia Moldovei" (un spectacol-coupé, cuprinzind scene din „Apus de soare" a doua parte a „Viforului" și un moment din „Luceafărul"), „Un fluture pe lampă", „Discipolul diavolului" și „Dosarul Andersonville". Discuțiile cu publicul, purtate după primul spectacol, au pus în evidență atit diversitatea opiniilor spectatorilor în chestiunea modernității teatrului istoric, cit și necesitatea asigurării (pentru acest gen de confruntare între teatru și public) unui cadru organizatoric adecvat. Din aceste motive, (la care am adăuga nemulțumirea noastră în ceea ce privește calitatea artistică a momentelor din „Apus de soare" și „Luceafărul"), credem că ar fi fost nimerit ca Naționalul timișorean să fi supus recepțării criticii și publicului un spectacol integral cu „Viforul" lui Delavrancea, în regia lui Ioan Ieremia. S-ar fi putut astfel centra discuțiile în jurul unei concepții, a unui spectacol.

La Recaș Teatrul școlar (patronat de Naționalul timișorean) a prezentat, în interpretarea elevilor — actori și regia actorului Anatoli Cobeț, „Valentin și Valentina" de Roscin. A fost o probă a faptului că o inițiativă de acest gen poate deveni oportună cind este susținută cu pricepere artistică și entuziasm.

După vizionarea tuturor spectacolelor, criticii de specialitate, actorii, regizorii și direcția teatrului, activiști de răspundere ai Comitetului județean pentru cultură și educație socialistă s-au reunit pentru a opina asupra celor prezentate. S-a subliniat, și aici, necesitatea angajării Teatrului Național din Timișoara la cota maximă a exigențelor artistice și social-politice.

Participind la această discuție, ne-am folosit de prilejul oferit pentru a solicita criticilor prezenți și directorului Naționalului timișorean un răspuns la următoarea întrebare : CARE VI SE PARE A FI SITUAȚIA ACTUALĂ A NAȚIONALULUI TIMIȘOREAN ÎN CONTEXTUL CULTURII TEATRALE ROMÂNEȘTI CONTEMPORANE" ?

Ne-au răspuns în ordine :

STELIAN VASILESCU :

Am venit aici nu sperind foarte mult, fiindcă în presă nu se vorbea foarte bine despre Teatrul din Timișoara. Adică nu așa cum ar fi trebuit să se vorbească despre un Teatru Național, adică despre una din primele scene teatrale din țară. Este și o vină a cronicarilor că nu vin prea des aici, dar și a Teatrului că nu a știut cum să-i aducă. Surpriza a fost plăcută. **În primul rînd am văzut piese („Trilogia Moldovei", „Discipolul diavolului", „Fluturele pe lampă" și „Dosarul Andersonville") dintr-un repertoriu de ținută.** Asta a fost prima bucurie. **Apoi, mi-a plăcut publicul :** a reacționat frumos, a fost și în număr destul de mare. **A treia bucurie este descoperirea unui regizor : Ioan Ieremia.** Il știam de mult, de la Oradea, sintem prieteni vechi. Chiar dacă nu sînt de acord cu tot ce a făcut el, mai ales în „Viforul", cred că Ieremia și-a găsit destul de repede locul în teatru. S-a văzut, în cele trei spectacole puse de el, o mînă de regizor. Cred că acest colectiv avea nevoie de Ieremia. Interesant mi s-a părut și spectacolul semnat de Emil Reus. Actorii de la Timișoara (între care eu știu cîțiva foarte buni pentru comedie, și bănuiesc că mai sînt și alții) au însă nevoie de vizita unor regizori dinafară. **Socotesc că este necesară colaborarea cu alți regizori,** fiindcă nici pe Ieremia și nici chiar pe Reus nu-i văd punînd comedie. **De asemenea socotesc că ar fi bine** (de fapt s-a discutat și la Comitetul de Cultură) **ca și la Timișoara să existe o inițiativă.** Nu se mai fac festivaluri naționale, ci festivaluri pe plan local, sau întîlniri, sau simpozioane... Fiecare oraș se evidențiază prin ceva. Ar fi cazul ca și la Timișoara, centru de cultură important, să se întîmple un asemenea eveniment. Propunerile făcute de noi toți se pare că au fost bine primite. **Ni s-a promis, poate chiar pentru la toamnă, un festival al teatrului istoric românesc.** Aș vrea să mă opresc puțin la spectacolul cu „Viforul", pentru că el a declanșat, de fapt, și această **acțiune** „Teatrul și catedra". Cred că nici acum nu este clar ce se vrea cu această **acțiune,** nu găsesc alt cuvînt. Nici acea „Teatrul și cultura" de dinainte, nu mi-a fost prea clar ce urmărea. Era foarte larg, prea cuprinzător ca intenție. Revenind la „Teatrul și catedra", aș vrea s-o văd reeditată, dar mai concret organizată. Am văzut o parte din „Viforul" și fragmente din celelalte piese ale trilogiei, date pentru elevi. Mi-a plăcut cum au pus întrebările cei din sală și la un moment dat a fost chiar un dialog, în polemică, pot spune, cu regizorul și cu cei care **au organizat manifestarea. Ieremia a** fost „încolțit" și a răspuns pe cît a putut. Era și normal să se întîmple așa, pentru că „Viforul" lui (eu la idee sînt alături) poate să producă discuții foarte aprinse, nu numai în mijlocul elevilor care cunosc un alt Ștefăniță-Vodă din carte, dar și în mediul oamenilor de teatru. De ce socotesc eu spectacolul acesta ca fiind cel mai neîmplinit ? Ieremia și-a adus documentul în ajutorul lui, însă textul, oricum am încercat să-l răstălmăcim, este to-

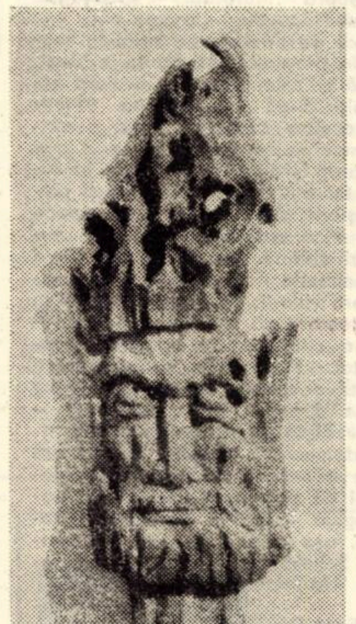

KOVACS IOSIF „Dojo"

tuși altul. Este foarte greu să motivezi un complot Arbore-Irmski, numai confruntîndu-i pe aceștia într-o scenă mută. Nu sînt rele aceste îndrăzneli dar ar trebui făcute cu mai puțin risc și pe texte care le permit, mai mult decît „Viforul" lui Delavrancea. Ieremia e foarte sigur cînd se apleacă asupra unor texte (ca „Fluturele" sau „Dosarul") care au ceva de zis. S-a văzut foarte bine în aceste spectacole că **actorii merg pe gîndul lui. „Un fluture pe lampă" îl cosider cel mai bun spectacol din cîte am văzut aici. Mi se pare mult peste montarea bucureșteană.** Tocmai pentru că Ieremia, îndepărtînd părți din text, a adus ideea mai aproape de ceea ce voia să spună, la urma urmelor, Paul Everac. A făcut-o cu mînă sigură, nu a mers pe lucruri care să epateze. A mers pe idee și a scos-o foarte bine în relief. **Să nu uit, sînt foarte mulțumit de scenografie.** Nu știam că la Timișoara se face o scenografie de o asemenea calitate : (și plăcută și funcțională). Amîndouă scenografele sînt foarte bune. În concluzie, văd că am spus numai lucruri bune. Mi se pare însă de neînțeles — nu se poate — ca Teatrul să excludă de la masa discuțiilor, prin afiș chiar (fiindcă de fapt cronicarul revistei a participat), revista ORIZONT. Mai ales că noi ceilalți, ceea ce știam despre acest teatru era tot din paginile săptămînalului timișorean. În privința „Discipolului diavolului" : mi se pare că Emil Reus a făcut un spectacol de ținută. Penultimul „Discipol" pe care l-am văzut, la Oradea, acum vreo zece-doisprezece ani, a fost o cădere la care am contribuit și eu în calitate de secretar literar al teatrului. Cred că Naționalul timișorean, cu actorii, cu regizorii și scenografii pe care-i are poate să facă spectacole interesante. Voi reveni aici oricînd cu plăcere.

Televiziune

DUMINICĂ, 7 martie

8,30 Avanpremiera zil… inainte ! 9,35 Film serial Doktari. 10,00 Viața sat… ventura cunoașterii. 1… muzicii. 12,30 De strajă… Telex. 13,05 Album du… Magazin sportiv. 16,35 Fi… censiunea omului. U… 17,40 Cel mai bun... co… Micul ecran... pentru… 19,30 Telejurnal. 20,00 C… Documentar. 20,25 Film… custele. 21,35 Mozaic m… fic. 22,00 24 de ore. 2… sportivă. … i. 8,40 Tot pentru copii. …ului. 11,15 A-… 1,45 Bucuriile patriei. 13,00 …minical. 15,00 …lm serial. As-… …ltimul episod. …ontinuă ! 18,40 … cei mici ! …alafat — 1877. … artistic. Lă-…uzical-coregra-… 2,10 Duminica

LUNI, 8 martie

16,00 Teleșcoală. 16,3… limba maghiară. 19,05 … documentar. 19,20 1001 … Telejurnal. 20,00 Emisiu… femeii timpului nostru. 2… literar-muzical-coregrafică… locvii contemporane. 21,… leton. Forsyte Saga. Epis… 24 de ore. …0 Emisiune în … Damasc. Film … de seri. 19,30 …e dedicată …0,25 Emisiune … 20,55 Co-…0 Roman foi-…odul XI. 22,10

MARȚI, 9 martie

9,00 — 12,00 Program … de dimineață. 16,00 Teleșcoală. 16,30 C… Curs de limba franceză. 17,00 Telex. 17… 05 Pentru să-nătatea dv. 17,15 Lecții … TV. pentru lucrătorii din agricultură. … 17,45 Handbal masculin : R.D.G. — … R.F.G. Rezumat înregistrat de la K…arl-Marx-Stadt. 18,25 Cintă Elisabeta … Moldoveanu-Nestor. 18,40 Teleglob. F…ranța — itinerar estic. 19,00 Emisiu…ne de poeme românești clasice și … contemporane. 19,20 1001 de seri. 19,…30 Telejurnal. 20,00 Anchetă. 20,30 Sec…ră de teatru. Șeful sectorului suflete — … de Al. Mirodan. Premieră TV. 22,10 24 de ore.

MIERCURI, 10 martie

9,00 — 12,00 Program … de dimineață. 16,00 Teleșcoală. 16,30 C… Curs de limba rusă. 17,00 Telex. 17,0…5 Din lumea plantelor și animalelor. … 17,25 Ateneu popular TV. 17,55 Arta… plastică. 18,35 Muzică populară și ușo…ară. 18,55 Tribuna TV. 19,20 1001 de …seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Revista e…conomică TV. 20,40 Telecinemateca. U…n bărbat și o femeie. 22,10 24 de ore.

JOI, 11 martie

16,00 Teleșcoală. 16,30 … Curs de limba germană. 17,00 Telex. … 17,05 Din țările socialiste. 17,15 Mu…zica. 17,35 La volan. 17,45 Pentru ti…mpul dv. liber vă recomandăm ... 18,0… Atenție la ... neatenție ! 18,20 Encicl…opedie pentru tineret. 18,40 Dans și m…uzică în interpretarea grupului acad…emic de dansuri din Ribatejo (Portu…galia). 18,50 Univers științific. 19,20 … 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 … Ciclul Bach — Beethoven — Brahms. … 20,40 Emisiune de actualitate internațio…nală. 21,05 Ne propunem să prezentăm … un ciclu de scurt-metraje artistice. P… rimul film din acest ciclu poartă titlul… „Solo" și a primit „Oscar"-ul pentru … cel mai bun documentar artistic, p…recum și alte premii. 21,25 Magazin … cultural-artistic. 22,10 24 de ore.

VINERI, 12 martie

16,00 Teleșcoală. 16,30 … Curs de limba engleză. 17,00 Emis…iune în limba germană. 18,55 „Trofeu…l Carpați" la handbal masculin : Rom…ânia — Bulgaria (repriza a II-a). 19,20 … 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 … Teleobiectiv. 20,25 Film artistic. Pro…prietarii. 21,55 Recital Nina Simone. 22,…10 24 de ore.

SÎMBĂTĂ, 13 martie

10,00 Micul ecran... … pentru cei mici ! (reluare). 10,30 T…elecinemateca. (reluare). 12,00 Muzică … populară instrumentală. 12,15 O v…iață pentru o idee : Nicolae Ghica B…udești (1869 — 1943), arhitect de frunte…, adept al stilului neoromanesc. … 12,45 Concert simfonic popular interpr…etat de Filarmonica din Botoșani. … 13,30 Telex. 13,35 Telerama. 14,05 Em…isiune consacrată unor filme premiat…e la cea de-a X-a ediție a Festivalului … prezentat la Televiziunea franceză … de Brigitte Bardot. 15,25 Caleidosc…op cultural-artistic. 15,45 Cintece și … jocuri populare românești. 16,05 V…irstele peliculei. 17,20 Club T... 1…8,20 „Trofeul Carpați" — la handbal … masculin : România — Iugoslavia … pauză : 1001 de seri. 19,3… 20,00 Teleenciclopedia. 2… serial. Kojak. 21,40 24 de … Săptămîna sportivă. 22,10 Emisiune … muzical-distractivă.

Televiziune

MAGDALENA BOIANGIU :

Am găsit Naționalul din Timișoara, judecind după spectacolele văzute, într-o fază a căutărilor și a definirii unei personalități distincte. **Nici unul dintre aceste spectacole nu poate fi cu desăvîrșire catalogat intru a fi bun sau a fi rău. Ceea ce mi se pare prețios în fiecare dintre ele este căutarea unui mod de expresie, a unei formule de spectacol care să se adreseze publicului timișorean.** Am avut ocazia să stau de vorbă cu spectatorii și în ocaziile oferite de teatru și în cele create de mine. Am impresia că există aici un public foarte pretențios, foarte exigent, care compară Teatrul din Timișoara cu celelalte teatre din țară, cu cel mai mare teatru al țării — Teatrul Televiziunii. Și e normal să-și formuleze pretențiile de la acest nivel. Sigur, la ora de față, spectatorii sînt nemulțumiți. Dacă am sta de vorbă mai pe larg, aș putea să vă spun și care sînt nemulțumirile mele personale. Cu privire la gradul divers în care intențiile bune — fără îndoială — ce au stat la baza realizării spectacolelor văzute, au fost, încorporate în spectacol, în interpretarea actoricească. Mi se pare că aici trebuie concentrate eforturile. Pentru omogenizare. (Nu este un sfat ci părerea unui om dinafară). Pentru prelucrarea pînă la sfîrșit, pentru finisarea ideilor. Ele, așa cum sînt, sînt bune dar nu devin material artistic. **Putem vorbi la nesfîrșit despre intenții dar acestea nu izbutesc întotdeauna să se materializeze.** E și o problemă de talent, de vocație, dar și o problemă de muncă. Adică, ce mi se pare flagrant este că nu se muncește destul pe o idee, pe un spectacol, pe o interpretare. Lucrurile sînt lăsate cumva la voia întîmplării, la voia inspirației care, într-o seară poate fi extraordinară, dar, nefiind fixată, nu poate rămîne în spectacol. Mi-e foarte greu să spun „a cui e vina". Nu asta e problema. Eforturile și dăruirea și munca trebuie direcționate unitar.

MIRA IOSIF :

Revăd Naționalul din Timișoara după o perioadă mai îndelungată în care, personal, n-am mai luat contact cu spectacolele sale. Încerc să-mi formulez impresia pe pachetul de reprezentații oferit în aceste zile. **Prima constatare ce mi s-a impus este că există un „reviriment"** (cum am citit că s-a spus în revista ORIZONT) **pe linia concepției de spectacol.** Acesta mi se pare lucrul cel mai important : că se desenează o atitudine, o gîndire față de spectacol. Vreau să insist asupra acestui punct de vedere pentru că ne aflăm într-o perioadă cînd gîndirea regizorală, după un moment de criză, își revine. Și mă bucur că, în fruntea acestui stat major de concepție care este regia, se găsește aici un element tînăr, Ioan Ieremia, pe care l-am apreciat la spectacolul lui de diplomă cu „Bucătăria". Spectacolele văzute acum : **„Viforul"** — pe linia dramei istorice marcînd o atitudine și o schimbare de unghi asupra raportului de forțe între erou și polii conflictului, **„Fluturele pe lampă"** — cel mai vizibil marcat de gîndire față de text și de atitudine creatoare, îmi susțin afirmația. Insist asupra acestuia din urmă, pentru că este vorba despre piesa românească actuală (și mai puține am văzut la Timișoara). În spectacolul lui Ieremia, se desenează clar problema atitudinii individului față de libertate, față de liberul arbitru, față de problema libertății interioare. **Cred că regizorul a îmbunătățit, dacă pot spune așa, piesa lui Everac, a ridicat-o la un nivel superior, transplantînd această problemă a atitudinii față de patrie pe planul conștiinței.** Asta foarte pe scurt. „Dosarul Andersonville", piesă de mare importanță și gravitate, piesa-proces, care iarăși pune problema conștiinței și a raportului dintre libertate și conștiință, este tratată în aceeași profunzime. Spectacolul lui Emil Reus, cu „Discipolul diavolului", mi s-a părut interesant, pentru atitudinea distanțată, ușor ironică. Piesa, oarecum anecdotică a lui Shaw, e tratată prin prisma atitudinii omului față de destinul lui și față de istorie. **Problema, însă, care se pune, azi Teatrului Național din Timișoara este ridicarea cotei de profesionalism a actorilor.** Sînt actori de generații diferite, de formații diferite și nu se poate vorbi încă de o trupă omogenă. Sau de o echipă. Cred că atenția colectivului, a conducătorilor săi și a regizorilor, trebuie să se îndrepte spre această problemă. Ar trebui luată foarte serios în discuție. Poate prin **crearea unui studio,** poate prin **spectacole experimentale** ori prin crearea unui **cadru de antrenament profesional,** s-ar putea înlătura unele deprinderi de teatru vechi, unele atitudini insuficient cenzurate, care mai stăruie. Cred că teatrul trebuie să-și găsească acele piese care să cuprindă întregul colectiv (cele văzute pot fi un exemplu) și care să fie stimulatoare pentru actori. Cei tineri trebuie să știe că-i așteaptă niște roluri importante, niște stachete în profesiunea lor. Să le crească astfel cota de ambiție personală. **Cred că nu sînt destule forme de stimulare profesională, la ora actuală, în acest colectiv.** Din cîte știu, colegii mei au pus problema creării unui Festival de teatru istoric. **Teatrul trebuie să se angajeze mai mult pe drumul unor inițiative de cultură teatrală, dincolo de preocuparea pentru spectacol.**

MIRUNA IONESCU :

Mi se pare că există la Timișoara un interes pentru piesa serioasă, care ridică niște probleme publicului, niște probleme de gîndire, de interpretare. Faptul că figurează în repertoriu o piesă ca aceea a lui Paul Everac, „Un fluture pe lampă", o piesă despre dragostea de patrie și neputința de a trăi pe alte meleaguri ca transfug, despre imposibilitatea realizării omului înfara spațiului său — cum spunea marele Blaga — apoi cealaltă piesă care ridică probleme de mare umanitate, „Dosarul Andersonville", apoi marele Shaw, prezent aici prin „Discipolul Diavolului", demonstrează clar opțiunea Teatrului pentru textul de calitate. Pe de altă parte, mi se pare un lucru bun acela că un tînăr regizor își încearcă puterile pe două texte grele, reușind efectiv, spectacole de ținută. **„Un fluture pe lampă" mi se pare nu numai profesional realizat dar cred că scoate în evidență din text, prin spectacol, idei deosebit de valoroase.** Mai mult, aș îndrăzni să spun că, prin spectacolul lui Ieremia, piesa mi s-a părut mai bună decît la citire. Nu vreau să fac acum o critică dar spectacolul acesta a demonstrat două lucruri : acela că regizorul a avut puterea să unifice ceea ce în textul lui Everac părea dezlînat, dînd unitate însuși spectacolului și, în al doilea rînd, faptul că a demonstrat existența unor actori foarte buni. Serviți de un text bun și de un regizor bun, acești actori pot face foarte mult. Poate, mai mult decît altădată. În ceea ce privește cealaltă piesă, montată de Ieremia, „Dosarul Andersonville" (un text greu, după opinia mea, aproape neteatral) mi se pare, de asemenea, o reușită. Regizorul a încercat, și a izbutit cel mai ades, să teatralizeze textul. Să ții publicul în frîu, cu un astfel de text — discuție — dezbatere, mi se pare foarte greu. Ieremia a reușit bazîndu-se, iarăși, foarte mult pe actori. Pe de altă parte, vreau să spun că **spectacolele văzute mi s-au părut unitare, din punct de vedere scenografic.** Deși scenografia este semnată de două persoane diferite. Scenografia mi s-a părut remarcabilă. La „Discipolul diavolului", de pildă, scenografia implică spectatorul, într-un anume mod de a gîndi textul lui Shaw. **Cred că Naționalul are o trupă care ar putea juca foarte bine comedie.** Aș îndrăzni să sugerez Teatrului să invite regizori tineri, afirmați în ultimul timp, pentru colaborare. Nu vreau să dau nume. Sînt foarte mulți și Teatrul poate alege. Apoi, mi se pare necesară, o mai mare deschidere, un interes sporit al teatrului și pentru trupă. **Poate ar fi bine ca direcția Naționalului să urmărească studenții Institutului,** să vadă niște spectacole de la „Casandra", să știe ce pot acești viitori actori, știind și ceea ce Teatrului îi lipsește. **Cred că ar fi nevoie de actrițe tinere la Timișoara.** Poate că există aici niște locuri vacante. Ca orice teatru românesc, și mai ales ca Național, acesta de la Timișoara are și datoria de a depista autori de talent. De a citi foarte multe texte, de a lansa dramaturgi (și dintre cei tineri). **Dintotdeauna un Teatru Național a lansat marile nume ale unei dramaturgii naționale. Și cred că Teatrul din Timișoara poate să facă acest lucru și are această datorie.** Acesta ar fi și un mod de educare a tineretului, de formare a lui și de creștere în continuare, pe ideea educației din școală și a dramaturgiei noastre, dar și pe ideea continuității bunei noastre tradiții de teatru.

VALENTIN SILVESTRU :

După ce am petrecut patru zile în sala, culisele și holul colocvial al Teatrului Național din Timișoara, după ce am discutat cu actori, regizori, directori, activiști culturali de răspundere și am văzut spectacolele, **cutez să afirm că momentul actual al acestui teatru, sub raport cultural-artistic, este un moment bun.** Repertoriul este serios, orientat, potențele trupei sînt vizibile și în genere fructificate, sînt doi regizori interesanți, oameni cu idei și cu pricepere. Evident că și locul unde e plasat Naționalul și valoarea sa emblematică, în peisajul național, îi solicită ambiții mai înalte față de faza actuală. **A spune că momentul este bun nu înseamnă a face o apreciere de valoare absolută. Unele spectacole sînt bune dar inegale, realizările sînt meritorii dar nu strălucite, capacitățile trupei trebuie completate** (mai ales la sectorul de tineret care este însă deficitar : e nevoie de actrițe și actori foarte tineri) iar **ambițiile teatrului** (cum m-am pronunțat și la interesanta discuție purtată între criticii veniți la Timișoara și colectiv, în ultima seară a șederii noastre) **trebuie să fie mai înalte și mai eficace.** Și eu și colegii mei am vorbit despre necesitatea ca Timișoara să organizeze manifestări de anvergură republicană, așa cum se întîmplă în alte părți, tocmai penru a pune în valoare potențele artistice și a auri emblema veche și prestigioasă a acestei instituții. **Mi-a făcut plăcere că s-a vădit sensibilitate la critică,** deși nimeni n-a vorbit cu menajamente ci în spiritul obiectivității, că există dorința de a se depăși stadiul actual spre realizări mai importante și de mai întinsă notorietate. Cred că există condițiile ca într-un viitor nu prea îndepărtat, de exemplu peste un an, să putem face un bilanț fructuos, chiar al realizărilor determinate de aceste intenții unanime de autodepășire.

Cel mai bun spectacol al acestei microstagiuni organizate pentru oaspeți **mi s-a părut a fi „Un fluture pe lampă",** foarte centrat pe idee, serios, profund și întregind într-o viziune organică marea majoritate a interpreților. **Stilul este sobru, curat, minus unele exagerări și note de culoare excesivă.** Dar asta se întîmplă și în familii mai bune. **„Discipolul diavolului" are o idee regizorală atractivă, insuficient acoperită de actori și o idee scenografică interesantă ducînd spre actualitate spectacolul într-un mod oportun și justificat. „Dosarul Andersonville" este un spectacol solid închegat, o reprezentație cu caracter politic ascuțit, formulînd interogații interesante pentru conștiința fiecăruia dintre noi.** Păcat că se strigă cam mult, păcat că există o brutalitate a atacului replicii din partea unor actori. Dar, altminteri, l-am urmărit cu interes și cu tensiune. **Consider că ideea „Teatrul și școala" (în ediția actuală precar organizată și neconcludentă) este pozitivă.** Ea trebuie continuată în formule organizatorice apte să-i asigure succes deplin.

VICTOR PARHON :

În momentul în care toate teatrele naționale ale țării își caută o personalitate, iar unele încearcă și reușesc să și le găsească, Naționalul din Timișoara, cred că se află în situația de a-și urmări cu consecvență dobîndirea unui profil caracterizat printr-un repertoriu de ținută și printr-o suită de spectacole care pornesc de la un gînd regizoral. **Am văzut spectacole ce nu sînt făcute întîmplător, care vor și reușesc să spună ceva, spectacole contemporane, adresîndu-se efectiv spectatorului contemporan. Ele transmit un gînd care interesează și ne interesează.** Există un potențial artistic, actoricesc, care s-a relevat în cîteva spectacole. Trebuie să amintesc o personalitate robustă și bine conturată : **Ion Cocieru.** I-aș mai aminti pe **Ion Haiduc** și **Gheorghe Stana,** iar dintre actrițe, pe **Mihaela Murgu.** Nu-mi pot încheia aceste succinte și sumare impresii despre activitatea realmente fructuoasă a Naționalului din Timișoara fără a aminti o preocupare ce a onorat teatrul, aceea de a lansa și de a cultiva autori dramatici de real talent, cum este **Aurel Gheorghe Ardeleanu.** Cred că, și pe viitor, acest teatru, își va face un titlu de merit real din promovarea unor piese de ținuta cu care ne-a obișnuit. **Este absolut meritoriu că în Timișoara există un Teatru școlar** făcut de școlari, elevi din ultimele clase de liceu, ale tuturor școlilor orașului. Am văzut un spectacol realmente interesant, „Valentin și Valentina", care s-a bucurat de o primire sincer-călduroasă din partea unui public tot de elevi. Cred că o asemenea formație patronată de Naționalul timișorean dovedește consecvența unei preocupări de atragere, de formare, de inițiere a publicului tînăr, de gîndire foarte serioasă a relației Teatru-Public. **Nu i-aș putea recomanda Teatrului Național din Timișoara decît să se gîndească cu și mai multă responsabilitate la firma pe care o are și care-l obligă.** Un Teatru Național înseamnă un lăcaș de cultură teatrală națională, un loc de cultivare a limbii românești în toată frumusețea, splendoarea și grandoarea ei, un **loc de cultivare a sentimentelor patriotice.**

TRAIAN BUNESCU :

Cultura socialistă, această **inepuizabilă** favoare ce stă la îndemina maselor largi populare are darul, pe de-o parte să **reflecte transformările profund revoluționare ale societății noastre și în același timp să înnobileze, să șlefuiască caractere noi cu** un profund conținut uman, adică să-nsripeze și să asigure omului condiția **participării lui active, efective la materializarea politicii noastre interne și externe.**

În acest context, teatrul — această nemuritoare artă penetrabilă — este chemat să țină trează flacăra culturii, s-o răspindească în rîndul spectatorilor săi. Pot afirma că Naționalul timișorean, care de curînd a împlinit trei decenii de activitate, se găsește angajat plenar, respectiv cu toată capacitatea sa, în strădania generală a instituțiilor educative de-a da viață programului ideologic stabilit de Plenara C.C. din noiembrie 1971 și dezvoltat de Conferința națională din iulie 1972 și mai ales de istoricele documente ale Congresului al XI-lea.

Îmi este foarte greu să dau acum și aici un calificativ instituției în fruntea căreia îmi desfășor activitatea. Am însă convingerea că ea se înscrie, prin întreaga ei activitate, în eforturile organelor locale de partid și de stat pentru formarea și dezvoltarea conștiinței socialiste a oamenilor muncii de pe aceste meleaguri.

Reprezintă o legitimă mîndrie pentru slujitorii Thaliei timișorene faptul că, de pildă, actuala stagiune, poate fi considerată de pe acum o stagiune de referință.

În aceeași ordine de idei, se înscrie și realitatea potrivit căreia, din cele 36 premiere prezentate din 1971 pînă în prezent, 20 au fost românești (clasice și contemporane). Din acestea 5 au fost rodul colaborării instituției noastre cu dramaturgi locali (este vorba de piesele Coroana pentru Doja și Appassionata de Aurel Gh. Ardeleanu, Nu așa fetițo de D. R. Ionescu și Poate acesta e secretul și în curînd Poveste, poveste... de Sergiu Levin).

Dacă în 1971 la piesele românești au participat 29% din numărul total de spectatori, în 1975 am ajuns la un procent de 63%, deci o creștere pe cît de considerabilă pe atît de firească.

Așadar concluzia se impune de la sine.

Anchetă realizată de
ANTOANETA C. IORDACHE

GRĂDINARUL

Bătrînul locuiește într-o curte care seamănă cu un cub de piatră. Acolo, nu zărești fir de iarbă. Dintre ziduri de beton, bătrînul nu vede decît cerul, ce se schimbă în curgerea anotimpurilor. Ca să poată aduce la el acasă florile și plantele, bătrînul și-a alcătuit, în ghivece, o adevărată grădină în miniatură, iar în podul casei și-a instalat o mare ladă de lemn, în care el adună în fiecare an florile uscate, cu numiri latinești, scrise ordonat pe pachetele de hîrtie, flori bune pentru ceaiurile și băuturile sale secrete.

Cînd bătrînul mă caută, întîi îi zăresc părul alb și ochii tinerești și deodată mi se luminează încăperea. El pornește, în asemenea zile, călător prin oraș, pe la prietenii săi, printre care cred că mă număr și eu. Fiindcă acasă nu are unde să-și exercite meseria, bătrînul și-a găsit, în curțile și grădinile străine, locul nimerit unde să-și pună în aplicare ideile de grădinar. El îi cunoaște, pînă la mari distanțe, pe toți cei care au vreo legătură cu pădurile, cu livezile, cu grădinile, îi știe pe oamenii celebri din aria pomologiei, cunoaște efectul miraculos al ceaiurilor, iar acasă, la prietenii pe care îi caută, într-un mic petec de pămînt, el se avîntă, entuziast și voluntar, să-l îmbogățească cu flori, cu arbori. Ba, într-o vară, el a plecat, bătrîn cum e, la optzeci de ani, în satul său de baștină, departe, în Apuseni, ducîndu-le acolo oamenilor semințe rare pentru o viitoare livadă.

Într-una din zile, bătrînul a venit și la mine acasă. Avea cu el un plop tînăr pe care mi-l aducea în dar. Ne-am hotărît să-l sădim în fața blocului. Am săpat groapa, am introdus plopușorul și am astupat cu pămînt rădăcinile turnînd apoi multă apă. Fiecărui gest al meu îi urma un sfat al bătrînului. Iar cînd totul fu gata, și tînărul arbore își arătă statura fragilă în fața zidului de piatră, bătrînul a privit la el ca și cum ar fi privit la un copil, zicînd : „Vezi, s-a mai născut un arbore. Asta e rostul meu acum, să prășesc plante și flori, și să pun arbori pretutindeni unde pămîntul mi-o cere. Cînd eu n-oi mai fi de mult, ei încă vor fi. Spune, nu e frumoasă tinerețea asta fără bătrînețe a pădurilor și a florilor mele" ?

Il privesc pe bătrînul meu grădinar — călător și îl prind de brațul său firav și uscat, cum aș prinde un frate mai mare de mînă. Trupul său, în întregime, este firav și uscat, cu oasele fragile și cu pulsul lent. Dar chipul, cu aceste lumini splendide ale privirilor, de un albastru de lac de munte, pare un chip întinerit de-o pasiune ce nu cunoaște moarte.

ION ARIEȘANU

Cultura de masă

Teatru

STAGIUNE STUDENȚEASCĂ

Primăvara ce se apropie va fi, din nou, pentru echipele artistice studențești din întreaga țară, prilej de confruntare. Cele mai bune formații se vor întîlni, își vor prezenta producțiile, unele se vor întoarce cu premii. În ideea selectării cît mai rigoroase a programelor (din toate genurile) ce vor reprezenta Centrul Universitar Timișoara la acel mult așteptat Festival de primăvară, au fost trecute în revistă toate formațiile studențești. Juriul (format din cadre universitare și activiști ai A.S.C.) și publicul (studenți, oameni de cultură, ziariști) au avut bucuria să constate că **trupele de teatru studențești** (de care ne vom ocupa în acest articol) s-au pregătit cu seriozitate : stadiul în care se află, chiar în acest moment al preselecției, programele de teatru, ne îndreptățește să vorbim despre acestea ca despre **spectacole,** întreaga desfășurare constituindu-se într-o microstagiune teatrală studențească. Am urmărit :

1. Spectacolul **„Nu războaielor"**, al Casei de cultură a studenților, în regia lui Petru Ilieșu, o variantă **mult îmbunătățită** a unei mai vechi încercări **pe aceeași temă.** Un spectacol „de autor" în care versul, banda muzicală, mișcarea, efectele de lumină, proiecțiile de diapozitive, recuzita concură în a pune sub acuzație războiul, ca fapt și concept deopotrivă. Nu este un spectacol declarativ, ci, **mai degrabă,** încercarea de a reface o percepție personală. Un spectacol colaj cu cîteva momente de excepție.

2. **„Inundație"** de T. Mazilu, în interpretarea a doi studenți ai Facultății de Stomatologie, este unul dintre puținele lucruri văzute despre care nu ne face plăcere să scriem. Efortul studenților interpreți de a reține atenția nu a fost încununat de succes. Mișcarea scenică săracă, absența regiei (cu excepția faptului că „poziția" în care începe totul este reluată în final) — cu atît mai mult cu cît textul incită în această direcție, i-au pus pe interpreți în situația de a se descurca în singurătate.

3. **„Orient Expres"** de D. Solomon, un dialog dramatic amuzant, a fost susținut cu promptețime de studenții trupei de teatru în limba sîrbă. Am remarcat, cu deosebire, interpretarea „fetei de la ghișeu".

4. **„Nici o apă nu se-ntoarce decît nor"** a fost ales drept titlu pentru spectacolul studenților arhitecți (text alcătuit de Vasile Crețu, regia Dan Manolescu). Un spectacol unitar, bogat în idei. Jucat cu nerv, vădind o profundă înțelegere a ceea ce ține de esența folclorului românesc, cu expresie concentrată a spiritualității noastre. Spectacol-colaj (text, lumină, bandă sonoră) cu momente de ritual folcloric deosebit de frumos gîndite și lucrate, un spectacol meditație. O probă de modernitate, de distincție între ceea ce rămîne folclorizant și ceea ce poate fi autentic. „Transcripția" studenților arhitecți este sub semnul artisticului și autenticului, în același timp.

5. Spectacolele Universității : **„Pămînt și apă"** și **„Asaltul redutei"** nu ne-au convins. Primul **violentează nejustificat,** după opinia noastră, versul eminescian, prezentîndu-se ca un mixtum compositum fără concluzie. Cel de-al doilea rămîne la nivelul tonului calm (altminteri plăcut după atîtea tobe și strigăte) neincitîndu-ne la participare, decît în foarte puține momente. Discuțiile ce au urmat momentului încheierii vizionării tuturor spectacolelor ne-au demonstrat că înșiși studenții sînt capabili să-și judece cu obiectivitate propriile producții. Opinia noastră, privind cele văzute, poate fi considerată o concluzia a celor spuse aici. (S-a vorbit acolo, printre altele, și despre spectacolele trupelor în limbile maghiară și germană, asupra cărora nu ne pronunțăm, fiindcă nu le-am văzut).

Urmează ca, în 10 martie, spectacolele considerate interesante să fie din nou supuse aprecierii unui juriu, care va avea competența de a desemna trupele participante la confruntarea națională.

A. C. I.

Plastică

PLASTICIENII AMATORI LUGOJENI LA TIMIȘOARA

Creațiile artiștilor plastici amatori sînt, în primul rînd, rodul muncii de însușire a tehnicii picturale, a culturii plastice naționale și universale, prin filtrul sensibilității individuale. Treptele diferite, gradul de asimilare diferită a acestor premise, diversele temperamente, precum și numărul impresionant de oameni ai muncii, care-și dedică timpul liber creației plastice au ca rezultantă varietatea deosebită a expozițiilor colective de amatori.

Lucrările celor peste treizeci de creatori ai cercului de artă plastică „Romul Ladea" din Lugoj, expuse în sălile Bastionului cetății, vin să confirme această afirmație. Varietatea nu este singura calitate a acestei expoziții. Pe lîngă artiștii ce sînt în căutarea unui drum propriu, întîlnim și nume deja familiare iubitorilor de artă. Basmele alegorice ale lui Gheorghe Doja, poeziile în culori ale lui Gelu Muscalu, rigoarea compozițională a pînzelor lui Gheorghe Reisz, sau fermecătoarele grădini secrete ale Petronelei Sîrbu marchează temperamente artistice cu o personalitate distinctă. Bineînțeles că mai trebuie amintite aici și alte nume. Prin modul uneori convențional de reprezentare răzbat individualități de o certă sensibilitate (Zeicu Cornel, Maria Mihuț, Ildico Biro, Mihai Buru). Ștefan Ilca cu o viziune de tip impresionist se dovedește un peisagist remarcabil.

Peisajul este de fapt dominant în această expoziție. Strînsa aderență la orașul natal, la viața cotidiană lugojană, dinamismul dezvoltării economice, bogăția de culori a împrejurimilor Lugojului sînt sferele în care se întîlnesc toți cei care expun, indiferent de stil sau tehnică.

Dacă pictura este bine reprezentată, în schimb, ceramica și sculptura par vitregite în această expoziție. În primul rînd felul de expunere este total necorespunzător. De notat, totuși, expresivitatea sculpturii lui Constantin Agachi (Sfioasa) și a reliefului „Doja" de Iosif Kovacs.

HORST HELFRICH

Arta amatoare

OMULE, POMULE...

● **Spectacol al ansamblului folcloric „Doina Timișului"**

La recenta trecere în revistă a formațiilor artistice de folclor a Centrului Universitar din Timișoara, ansamblul folcloric **„Doina Timișului"** al Casei de Cultură a studenților a prezentat un spectacol constituit din trei momente ceremoniale : **alaiurile carnavalești, mătcălăul** și **colindatul laic.** De la bun început trebuie subliniat că ideea fundamentală a spectacolului (realizator asist. univ. **Vasile Crețu**) este aceea de a releva, într-o modalitate specifică scenei, semnificațiile adînci etnologice ale acestor obiceiuri din Banat. Acest deziderat a fost implinit, aducîndu-se în scenă un material etnologic autentic, structurat pe **semnificații revelatorii,** cum ar fi, bunăoară, legătura dialectică între aspectele grave și cele comice ale condiției umane, în axarea orizontului existențial ancestral, pe ideea cultului fertilității și fecundității, a perpetuării vieții, într-un cadru socio-istoric bine determinat. În modul acesta, spectacolul este o pledoarie convingătoare pentru valorificarea scenică a folclorului, în scopul dezvăluirii semnificațiilor sale originare. Și aceasta nu este o inițiativă de neglijat în largul context „folclorizant", de astăzi, al scenei, adesea cu iminente reverberații poluante în viața culturală, datorită excesului de zel al unor conducători ai formațiilor folclorice, neacoperit de o înțelegere adecvată, științifică, a faptelor etnologice.

La reușita spectacolului o mare contribuție și-a adus formația coregrafică a studenților, care a interpretat într-un autentic spirit folcloric o suită de dansuri populare bănățene (maestru coregraf Emilian Dumitru). O notă aparte se cuvine a fi acordată recuzitei etnografice (măști, costume etc.) de o mare frumusețe, concludentă pentru cîteva genuri importante ale artei noastre populare.

Luat pe detalii, spectacolului **„Omule, pomule..."** i se pot găsi unele secvențe neconvingătoare, monotone, apoi sudura dintre momentele ceremonialului nu este suficient de bine regizată, iar armonia sonoră e violentată de „suflătorii" din orchestră. Făcîndu-se, însă, cuvenitele îmbunătățiri, acest spectacol are toate șansele să se impună la apropiatul festival al artei studențești de la Suceava, ca fiind o realizare remarcabilă a studenților timișoreni.

DUMITRU SARDEȘ

Écho

DANS TEMATIC

Două ansambluri lugojene de dans tematic mi-au atras în mod deosebit atenția (prezente și ele pe scena Festivalului zonal de la Oradea). E vorba de baletul condus de Adela Streletz și dansul popular în concepția lui Nicolae Munteanu. Primul se înscrie în sfera unor mișcări moderne, cu caracter simbolic, mizînd pe plasticitatea trupului, transfigurată în esențial. Banda magnetică acompaniază printr-o muzică eficientă, în completarea mesajului agitatoric, direct. N. Munteanu reușește performanța unui dans lipsit de convențional. În mod firesc, elementul tematic se echilibrează cu specificul dansului popular, totul contopindu-se într-un dinamism de forme care nu încifrează mesajul. Elementele temei sînt abia schițate ; ele se sprijină imediat pe coloratura vie a folclorului autentic, pe dansul cu mișcări specifice. Uneori transpare cîte un obicei, cîte un element tradițional. Energia muncii se împletește cu o tentă umoristică, și ea caracteristică pentru folclorul bănățean, cu implicațiile sale moralizatoare. Se pare că o astfel de modalitate a dansului tematic este deosebit de potrivită, ea purtînd în egală măsură pecetea personalității scenaristului cît și aceea a artei populare. (Trebuie să amintesc aici și contribuția instructorului Ion Cojocariu, perseverență și entuziastă).

Preocuparea formațiilor amatoare lugojene nu pare a fi sporadică. Faptul acesta duce la perpetuarea unei tradiții coregrafice. Concepute tematic, dansurile se investesc, dincolo de contribuția unui îndrumător, cu virtuțile comunicării expresive, dintotdeauna prezente, dealtfel, în aceste forme de manifestare a spiritualității bănățene.

LUCIAN BURERIU

Panoramic

● **În întîmpinarea Congresului educației politice și al culturii.** Sub egida Comitetului județean de cultură și educație socialistă, continuă seria unor vaste și diversificate acțiuni, dintre care le consemnăm pe cele mai recente : o expoziție de pictură, sculptură și ceramică a Asociației artiștilor plastici amatori din Lugoj la Bastionul Cetății, expoziția pictorului naiv Gheorghe Doja la Clubul ziariștilor din Timișoara, vernisarea, la Studio-Arte, a expoziției pictorului amator Gh. Reisz, precum și expoziția colectivă de plastică a amatorilor timișoreni la sala Lira ; o întîlnire-dezbatere organizată de Cineclub '70 cu tema „Filmul de artă în procesul de formare a conștiinței socialiste", cu participarea criticilor cinematografici Eva Sîrbu și Călin Căliman, un nou ciclu de expuneri inițiate de Universitatea populară, cu genericul „Oameni ai zilelor noastre", în cadrul căruia conf. dr. Ștefan Stösel a prezentat expunerea „A crede sau a nu crede. Aceasta-i întrebarea", o conferință consacrată operei românești, susținută de prof. Felicia Iordan în cadrul Ateneului muzical. ● **A apărut un nou număr** al Forumului studențesc", organ al C.U.A.S.C. Timișoara, cu un sumar divers, puternic ancorat în problemele politice, sociale, profesionale ale vieții studențești timișorene. ● **Humoresca 3** se intitulează recenta șezătoare spectacol a Cenaclului Ridendo, realizată de Ion Velican.

● **Din agenda de lucru a Asociației Scriitorilor.** Ultimele acțiuni din „Luna cărții la sate" : O întîlnire cu pionierii din Orțișoara a scriitorilor Mircea Șerbănescu, George Bulic, George Drumur ; șezătoare literară în limba germană la căminul cultural din Biled, au citit Franz Liebhard, Hans Kehrer, Nikolaus Berwanger, Hans Makka, Ștefan Ludwig Schwartz, Peter Riesz ; la Gelu au citit scriitorii de limbă sîrbă Felix Milorad, Cedomir Cionca, Cedomir Milenovici, Ivo Muncian, Vlada Barzin ; iar la Pojejena și Moldova-Nouă din jud. Caraș-Severin – Laza Ilici. ● Recent au apărut în librării două noutăți editoriale ale scriitorilor sîrbi din Asociația scriitorilor din Timișoara – „Pe valea Mureșului" de Laza Ilici și „Despre Duško și alte povestiri" de Neboișa Popovici. Ambele în editura Kriterion. ● Scriitorii Ion Arieșanu, Anghel Dumbrăveanu, George Drumur, Alexandru Jebeleanu, Mircea Șerbănescu s-au întîlnit cu elevii din etapa Județeană a Olimpiadei de limbă română „Mihai Eminescu".

OBSERVATOR

Vitralii

BALADA NEATÎRNĂRII

Ansamblul „Banatul", care și-a conturat deja o personalitate, prin felul omogen de a crea spectacole de calitate — de data aceasta proiectează un spectacol de proporții, **„Balada neatîrnării."**, unic prin autenticul viziunii artistice.

Emil Reus, regizorul, care a pășit dincolo de teatru, de data aceasta a trecut într-adevăr spre prospețimea creației. Balada, adică spectacolul, se vrea o succesiune de puncte dramatice, de la Burebista pînă azi. Actul întîi – sacrificiul ; actul doi – renașterea, pe pămîntul dacic, adică simbolul formării limbii și poporului român, apoi momentele de apogeu ale frămîntatei noastre istorii ; actul trei – munca ; actul patru – recolta, adică triumful luminii. Magistralul aport adus la ținuta spectacolului de Ciprian Cipu (direcția artistică), Gelu Stan (muzica), Milosav Tatarici (coregrafia), Adrian Berzescu (regia tehnică) contribuie la unitatea regiei artistice. Iar colectivul artistic, neobișnuit cu asemenea puneri în scenă de amploare, dă dovadă acum de o totală dăruire.

Balada neatîrnării, monument ridicat jertfei și triumfului vieții pe pămîntul românesc, poezia și patriotismul de caldă vibrație anunță un spectacol de rară frumusețe.

DAMIAN URECHE

Etnologie

PASĂREA MAIASTRĂ

În ultima vreme, folcloriștii încearcă să releve exhaustiv semnificațiile etnologice ale Păsării măiestre, spre a se putea explica mai adînc care este corelația Măiestrei lui Brâncuși cu sursele sale originare de inspirație. Lucrarea monografică **Păsările lui Brâncuși,** elaborată de Atena Tacea Spear (S.U.A.), debutează cu un studiu intitulat **„Basmele populare românești despre pasărea măiastră și înrudirea ei cu pasărea phoenix și alte păsări solare"** (material publicat și în Revista de etnografie și folclor, nr. 1, 1971). Concluzia acestui studiu este că, în folclorul românesc, **„Măiastra este fără îndoială o descendentă a păsărilor solare antice și poartă întreg fundalul lor bogat de simboluri, dispersat în diferitele versiuni.** (loc. cit. p. 8). Important este de relevat că în vechime, se considera că păsările solare au legătură cu o presupusă „lume de dincolo". În basmele românești, măiastra sălășluiește pe **„tărîmul celălalt".**

Motivistica sculpturală a Măiestrei lui Brâncuși se înscrie, cu claritate, în linia viziunii simbolistice arhaice. Una din variantele **Măiestrei** din anul 1912 (cf. Ionel Jianu, **Brâncuși,** Arted – Paris, 1963, fig. 40) este o compoziție sculpturală, în maniera monumentelor funerare romane. Pasărea, stilizarea unei acvile, tronează peste sculptura antropomorfă – imaginea celor morți. Aici vulturul simbolizează sufletul celui dispărut, așa cum, mai tîrziu, la români, în unele zone etnografice, în cimitire, pe stîlpii funerari apare sculptată, în lemn, **„pasărea sufletului".** Într-o altă variantă (op. cit. fig. 41), creată tot în același an, **Măiastra** (mai stilizată, spre relevarea formei aerodinamice) este prelungirea unui fragment de **stîlp de pomenire** (aceasta fiind prefigurarea Coloanei fără sfîrșit). Esențializarea artistică este, de data aceasta, o expresie mai fidelă a simbolului izvorît din viziunea etnologică românească.

Mai tîrziu, variantele sculpturale ale **Păsării în spațiu** vor fi rezultate ale adîncirii esențializării maxime a configurării plastice a **Măiestrei,** iar semnificația acesteia va căpăta noi dimensiuni. Unele variante conțin fragmentul de stîlp romboidal **Coloana cerului** (op. cit. fig. 46, 50), iar pasărea – **„destinată să umple nemărginirea cerului"** (Brâncuși), în metamorfoza diferitelor înfățișări, redă, tot mai sugestiv, **esența zborului,** imagine similară, la Brâncuși cu flacăra unei făclii – simbol ancestral al sufletului, al chintesenței condiției umane, arborată, înalt, în implinire, pe coloana fără sfîrșit a cosmosului.

AUREL TURCUȘ

ERATĂ : Pasajul „Pe tărîmul" ... din articolul **„ALMA CORNEA IONESCU – O DISTINSĂ MUZICIANĂ"**, apărut în numărul precedent al revistei noastre, se va citi corect astfel : **„Pe tărîmul creației muzicale se manifestă de timpuriu prin mici lucrări pentru pian. Mai tîrziu, urmînd exemplul lui Bartok și Drăgoi, părăsește drumul incert al căutărilor romantice și expresioniste în favoarea orientării spre folclor și al prelucrării motivelor populare într-o manieră modernă".**

Evrika!

● Scrie pentru sertar în speranța că odată și-odată hoții îi vor sparge casa.

● Dacă pe fiecare stea am pune cîte un număr de inventar, cînd ar cădea cîte un meteorit, am spune : a mai căzut un număr de inventar !

● Cărțile – singure – generează cultura. Uneori și cultura – singură – generează cărțile.

● Uneori cel cu o bună educație știe să treacă drept un om cult...

● Nu doar sentimentul datoriei împlinite trebuie să-ți dea revelații.

● Călătorii cu imaginația nu vor avea niciodată o stație de coborîre.

ION VELICAN

Didactica

ISTORIA ÎNVĂȚĂMÎNTULUI DIN BANAT ÎNTR-O NOUĂ PERSPECTIVĂ

Despre învățămîntul din Banat au scris lucrări valoroase F. Milleker, A. Helfert, E. Fináczy, I. Vuia, H. Wolf și alții. Acești autori au analizat atent variate aspecte ale dezvoltării școlii și învățămîntului bănățean. Cu privire la școala și la cultura românească din Banat persistau însă două păreri greșite : organizarea școlară românească ar fi început numai după 1770, ca rezultat al legilor școlare date de Curtea de la Viena ; populația română din Banat ar fi trăit într-o stare de incultură și primitivism. Autorii lucrării „Contribuții la istoria dezvoltării învățămîntului din Banat", dovedesc, pe bază de documente, că românii din Banat au avut școli înainte de 1770 și chiar înainte de 1718, deci înainte de trecerea acestei provincii sub administrația austriacă și de instalarea aici a coloniștilor din Germania, Italia, Spania etc. Cît despre cultura poporului român, despre bogăția și varietatea acesteia stau dovadă astronomia și medicina populară, arta țărănească bănățeană, (dansuri, cintece, pictură, port, basme, balade etc.), despre care Lucian Blaga spunea că reprezintă barocul etnografiei românești. P. Radu și D. Onciulescu, autorii lucrării pe care o prezentăm și o recomandăm cu căldură cititorilor, expun principalele etape ale dezvoltării învățămîntului din Banat, avînd ca fir conducător ideea că această dezvoltare a fost determinată, în primul rînd, de schimbările interne economico-politico-sociale din această provincie și numai în mod secundar de influențe externe. Sînt prezentate cu obiectivitate relațiile dintre școala românească și cea sîrbească, aportul Privilegiilor ilirice și al iluminismului la dezvoltarea învățămîntului poporal, rolul Deputației aulice ilirice la promovarea școlilor, contribuția unor cărturari români și sîrbi (Daniel Marginai Lazarini, Teodor Iancovici, Mihai Roșu, Grigore Obradovici, Nicolae Stoica de Hațeg) la organizarea școlilor elementare din Banatul provincial și din Granița militară.

Menționăm, de asemenea, ca un merit deosebit al lucrării, că viața culturală nu este prezentată izolat, ci în context cu schimbările istorice, cu prefacerile economice și politice care au avut loc, iar interpretarea fenomenelor culturale se face de pe o poziție științifică, marxist-leninistă.

Învățămîntul tradițional-popular începuturile învățămîntului din Banat, Dezvoltarea învățămîntului organizat și Școlile bănățene în primr perioadă a administrației maghiare sînt capitolele lucrării, în care se prezintă rețeaua școlară, conținutul învățămîntului, metodele de predare, pregătirea cadrelor didactice etc., în fiecare etapă. După fiecare capitol urmează o vastă bibliografie și note documentare.

La sfîrșitul lucrării se găsește un bogat material cu privire la primele atestări documentare ale localităților și școlilor din Banat, cu privire la primii dascăli de la fiecare școală. Este un material util, care dovedește că multe școli românești din Banat au o vechime de peste 200 de ani, că setea de lumină și cultură are rădăcini adînci în acest pămînt românesc.

V. ȚÎRCOVNICU

---

* **Petru Radu și Dimitrie Onciulescu, „Contribuții la istoria dezvoltării învățămîntului din Banat".** (Editată de Casa corpului didactic, Timișoara, 1976).

Curier literar

Revista clujeană **Steaua** (nr. 1/1976) ca întotdeauna vie, atrăgătoare, interesantă. Din sumarul bogat menționăm seria de articole despre Eminescu : „Eminescu și literatura română de azi" de D. Micu ; „Eminescu — Hölderlin — Orfeu" semnat de Nicolae Balotă ; „Un eseu despre Eminescu" de I. Precup ; frumosul poem al lui Dan Mutașcu numit „Eminescu despre Eminescu" precum și poemul lui Traian Iancu numit „Eminescu la farul genovez din Constanța". Vom semnala apoi foarte interesantele însemnări ale lui Aurel Rău : „Etape Lucian Blaga" („Viața în 1960 cunoaște în creația blagiană o intensitate deosebită, murmure îndelung indistincte devin acum clare, „foșnet de cimp" pe rod, cum o atestă **Îngerul** (care va fi publicat în **Steaua** postum) și **Mirabila sămînță.** Sbucnirile acestea de energie și înfiorări, de resfirare involtă, opuse într-o măsură structurilor și liniei de clasicizare specifice etapei, vor fi consecința aceluiași proces de elaborare lentă, în subconștient, ca și **Cîinele din Pompei.** Mai bine de treizeci de ani — ne relată și nouă, la redacție, în epoca traducerilor, reproducînd, practic, din Hronicul — poetul purtase în el obsesia de care nu reușise să se elibereze decît în 1943").

Și o precizare : în „Scrisoare din București", N. Carandino, printre altele, ne comunică : „De ce s-a grăbit însă Radu Tudoran să-și publice un jurnal de călătorie sub titlul de roman ? Cartea (**Acea fată frumoasă**, n.n.) e scrisă repede, cu multă aplicație dar fără alt obiectiv decît al imediatului", afirmație pe care n-o pricepem, ce vrea să zică al **imediatului ?**, o chestiune care-l privește pe cititor, pe autor ? Și-apoi, stimate N. C. n-ați observat dumneavoastră, cartea în chestiune este totuși un roman și încă unul de o foarte reușită formulă ...

Din sumarul revistei **Steaua** mai reținem cele două articole ale lui Ion Vlad și Petru Poantă la Virgil Ardeleanu, însuși articolul lui Virgil Ardeleanu despre exegeții lui E. Lovinescu — într-un cuvînt, cum am mai spus, revista **Steaua,** se prezintă, și de această dată interesantă.

A. BALTHAZAR

Muzica

UN OASPETE PRESTIGIOS : DAN GRIGORE

Pianistul român care în urmă cu ani a apărut în prim-planul artei noastre interpretative recomandat de personalități cu relieful lui M. Jora, a parcurs în răgazul acestui interval un drum imens, orientat în spre forarea unor comori, păzite de noianul stavililor tehnice, prin care ele rămîn accesibile doar alesilor. Cultura muzicală a lui **D. Grigore** este de o profunzime capabilă de a releva amănunte interesante chiar și succedînd unor zei ai claviaturii, ca Richter. Tot ce cîntă are o coerență inscrisă pe orbita unei logici proprii, dictată de instinctul său muzical de excepție, filtrată în urma unor deliberări cu siguranță chinuitoare. Căci muzica pe care a făcut-o **D. Grigore** în **Ceaikovski** este un lucru grav, o comunicare încărcată de patetic, meditații ce pun în rezonanță fibrele cele mai nobile ale sensibilității.

Realizatorul acestui concert, **Remus Georgescu,** a flancat solistul cu două lucrări reprezntative pentru genul lor. **Concertul pentru orchestră** de **Liviu Glodeanu** este o reprezentativă creație românească în care „raționalizarea" afectului pare să domine elaborarea lucrării, cerebralul sancționînd evident economia formelor. O excepție, lirismul părții medii, unde am respirat atmosfera irizată a unor triluri întretăiate de etericul flagioletelor. Amprenta românească cea mai decisă o aduce finalul, prin sugestiile de taraf, din care izbucnește solo-ul plin de culoare a lui **Alfons Vezoc,** ori spectrul „lăutăresc" restituit de vioara lui **Dragoș Cocora.**

„Italiana" lui **Mendelssohn-Bartholdy** a încheiat cu strălucire acest simfonic.

DORU MURGU

Urmări

Cu ION BIBERI

— Prin prisma teoriei : „Omul ființă bipolară", ce vă revine, înțelegem cum, în fața Viitorului, omul poate fi în aceeași măsură iluzionist și realist, visător și lucid.

— Era firesc ca, în prospectarea întreprinsă de noi în anul 1945 — simplă inițiativă de pionierat — răspunsurile să se definească prin generalitate, reticențe și chiar recuzări. George Enescu, a cărui apropiere a prezentat pentru mine un contact sufletesc răscolitor, și-a exprimat numai „credința în demnitatea omului" ce avea să urmeze „pustiirii morale a războiului" ; Sadoveanu și-a mărturisit profesia lui de credință de „om de stînga" ; Lucrețiu Pătrășcanu a socotit că „numai socialismul și numai societatea comunistă pot oferi condiții de realizare pozitivă" ; atitudinea agnostică a lui Arghezi și-a aflat un complement în afirmarea libertății în ordine a lui P. P. Negulescu și în răspunsul nuanțat al lui Dimitrie Gusti postulînd, în esență, „apropierea afectivă între oameni și națiuni", autonomie națională și strînsă interdependență economică și spirituală" între popoare. Răspunsurile au variat, în general, între o atitudine personală („țin la o democrație libertară și tolerantă" : I. D. Gherea) și refuzul anticipării, a fostului meu șef de lucrări din sala de anatomie, Gr. T. Popa („nu îndrăznesc să fac profeții și nici măcar ipoteze").

Dacă însă îngăduiți — **parva licet...** să citez răspunsul meu, notat în prefața volumului **Lumea de mîine,** voi reaminti premisele problemei viitorului, pe care le-am delimitat astfel : **„Lumea de mîine este (...) o problemă de continuitate a unei tradiții culturale și educative, afirmînd un spirit profund uman, tolerant și generos, care trebuiește, de bună seamă, întregit prin eforturile de îmbunătățire a condiției umane, pe tărîm economic, social și politic".**

Am afirmat, în același timp : **„Știința va avea un rol hotărîtor în organizarea condițiilor materiale ale lumii de mîine ; laboratorul va completa astfel efortul de evoluție morală a formării omului într-un nou spirit, tolerant și pacific".**

Am afirmat astfel, alături de rolul fundamental al științei, însemnătatea, pentru viitorul omenirii, a „propășirii morale efective a omului". **„... Viitorul civilizației se îndreaptă înspre acest moment, al recunoașterii egalității și drepturilor tuturor oamenilor, în care această egalitate să apară ca rodul unei sincerități și convingeri morale".**

Sînt în măsură să adaug că, în prezent, împărtășesc aceleași convingeri ale căror premise au fost exprimate succint, în anul 1945.

— Ținînd cont de cele semnalate de Dv., confirmate de evenimentele curente, vă invit a opina asupra : Ce explicații și mai ales ce remedii întrevedeți situațiilor atît de dureroase și persistente ca : sărăcie și foamete, manifestări de forță agresivă și războaie, inegalitate și înapoiere economică, culturală și socială în unele țări capitaliste ?

— Răspunsul, după opinia mea, este limpede : mobilul faptelor citate recunoaște o stare complexă, în același timp de ordin economic-social și etic. Dacă încercăm să depășim fragmentele și sectoarele limitate ale vieții sociale și să cuprindem evoluția faptelor în întregul acestora, vom descoperi că substratul acestor fenomene trebuie căutat în această îndoită carență : a unei inegalități de propășire economică, tehnologică și de bunăstare a tuturor popoarelor lumii — și într-o deficiență a valorilor etice, pe plan individual și internațional. Obligația individului este de a participa activ la ameliorarea situației. Pasivitatea, retragerea în comoditate și bună stare personală sînt condamnabile. Lupta trebuie dusă în două direcții : a producerii și repartiției echitabile de bunuri între popoare și a respectului pentru valoarea indivizilor și națiunilor.

Socotim că viitorul omenirii este condiționat, după revoluția economică, tehnică și socială actuală în plină desfășurare, de revoluția etică, postulînd libertatea și recunoașterea demnității umane a tuturor populațiilor lumii.

— În lucrarea „Eseu asupra condiției umane" Dv. precizați că „umanizarea omului" este un proces continuu și permanent, pentru tot timpul cît va exista omenirea. În acest proces : „Omul joacă un rol activ. Numai cu prețul unor lungi și penibile eforturi omul devine om și continuă a se umaniza... Propriu omului este de a tinde la o mai înaltă și perfectă umanizare". Ce aveți de spus, prin prisma problemei Viitorului Omenirii, despre acest proces al umanizării ?

— Am stăruit asupra acestui proces de umanizare, prin socializarea impulsiilor instinctive în mai multe lucrări, și în deosebi în **Principii de psihologie antropologică.** Omul nu este o ființă împlinită definitiv : el este o realitate în devenire, pe calea umanizării progresive. Un animal rămîne egal cu el însuși, în cursul întregii sale vieți. Omul, dimpotrivă : dacă nu se înfăptuiește pe sine pe trepte mereu suitoare, zi cu zi, el decade sub nivelul uman. Omenia este o valoare care se obține cu greu și cu neîncetată străduanie. Procesul umanizării, de care depinde viitorul civilizației, comportă formația conexă a unui îndoit efort, individual și colectiv, între ele corelate. În ambele procese însă, efortul umanizării va fi **total,** tinzînd, după formula renascentistă a lui Leon Battista Alberti, către „o adaptare armonioasă a tuturor calităților și aptitudinilor fizice și morale" a omului, sub călăuzirea valorilor etice.

— Epoca contemporană înregistrează succese teoretice și tehnice uimitoare, ce ne sînt, în general, bine cunoscute. Este normal ca mai puțin edificați să fim asupra consecințelor, motiv pentru care, de încheiere, vă propun : care sînt implicațiile cuceririlor și realizărilor actuale ale spiritului uman creator, pentru viitorul omenirii ?

— Implicațiile acestor fapte au ramificații în toate activitățile sociale și culturale : în viața internațională, prin statornicirea unei etici, abolind violența și războiul și asigurînd propășirea pașnică a popoarelor ; în orînduirea socialistă a națiunilor ; în domeniul artistic, puternic influențat de noile concepții teoretice și tehnice ; în procesul de transformare a realității, după principiul marxist, dar completînd modificarea globului terestru, prin cucerirea spațiului cosmic.

Premisele viitorului sînt astfel puse, printr-o revoluție totală a vieții umane, cuprinzînd în aceeași structură evoluția științific-tehnologică, social-economică și de productivitate a muncii, ajungînd la o schimbare a condiției umane, de ordin material și etic-juridic, condiție esențială a afirmării libertății individuale și naționale.

Forța novatoare a ideilor

2. Rolul și funcțiile socialismului științific, ca ideologie politică a marxismului, au fost, treptat, tot mai clar precizate, corelate și îmbogățite în teorie și practica politică a partidelor comuniste și muncitorești, a tuturor forțelor sociale democratice și progresiste. Un rol important au avut, desigur, și confruntările vii cu celelalte ideologii nemarxiste, ca și lupta deschisă cu ideile, curentele și orientările antimarxiste, anticomuniste.

Întreaga teorie, marxistă indică doar calea, metoda de cercetare și descoperire a adevărului într-o situație dată, oferind în acest scop principiile călăuzitoare generale ce devin operaționale numai prin „prelucrarea de sine stătătoare" și aplicarea lor creatoare potrivit condițiilor specifice sociale și naționale din fiecare țară și epocă istorică.

Această înțelegere a teoriei revoluționare, reprezentînd expresia marxism-leninismului autentic, creator, a stat și stă la baza întregii politici a Partidului Comunist Român de edificare a societății socialiste și comuniste în țara noastră. Astfel, concluziile, obiectivele și previziunile Programului adoptat la Congresul al XI-lea al Partidului, pornesc de la realitățile economico-sociale și naționale ale societății românești, precum și de la analiza marilor procese care au loc pe plan mondial. Tocmai în acest sens politica partidului nostru, Programul și celelalte documente ale sale reprezintă o contribuție originală, de importanță istorică la îmbogățirea patrimoniului gîndirii social-politice universale.

Dezvoltarea creatoare a ideologiei politice revoluționare necesită o permanentă valorificare a experienței tuturor partidelor comuniste și muncitorești, a tuturor popoarelor. Această imperioasă cerință a creativității ideologiei revoluționare este clar exprimată în Programul partidului nostru în sensul că „fiecare popor, pornind de la principiile generale ale socialismului științific, va trece la socialism pe o cale proprie ; fiecare partid, fiecare popor vor îmbogăți prin experiența lor tezaurul universal al teoriei și practicii revoluției, al construcției socialiste"[3].

Spiritul revoluționar, profund novator al ideilor socialismului științific rezidă nu mai puțin în necurmatul impuls interior, dialectic, spre cunoaștere, în vocația funciară spre nou, spre viitor, spre cutezanță revoluționară și inițiativă istorică. O caracteristică a etapei actuale de dezvoltare a socialismului științific constă tocmai în elaborarea unor mari sinteze, a unor strategii pe termen lung sub forma unor programe sau altor documente de bază de către partidele comuniste și muncitorești din țările socialiste și din celelalte țări ale lumii. „Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism" este un exemplu concludent în această privință, un document ideologic de importanță istorică, expresia marxism-leninismului creator în România.

---

1) **K. Marx, F. Engels,** Manifestul Partidului Comunist, în „Opere," vol. 4, Editura politică, București, 1958, pag. 479 (v. și pag. 323)

2, 3) **Programul partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism, Editura politică, București, 1975, pag. 22** (v. și pag. 190 și 193)

UMBRE ÎN PARADIS

Ultimul roman al lui ERICH MARIA REMARQUE

Romanul „UMBRE IN PARADIS", al lui Erich Maria Remarque, a apărut nu de mult la o editură din München.

„Ultima carte a lui Erich – a declarat cunoscuta actriță Paulette Godard, soția scriitorului, unui corespondent al ziarului „International Herald Tribune" – este de factură accentuat autobiografică. In centrul ei se află prima călătorie în America, din anul 1940. Tema sa ? Aceeași ca în toate creațiile sale. Intr-o oarecare măsură, ea pare a fi o continuare a romanului „Noapte la Lisabona", unde e prezentată trista soartă a emigranților germani".

Un roman zguduitor, un roman al unei tragice experiențe de viață, în sumbrele momente ale furiei naziste. Un indemn la rațiune și veghe lucidă, aceasta este cartea lui Erich Maria Remarque.

A. G.

GHEORGHE DOJA „Portret de femeie"

Cu cîteva luni în urmă am venit cu un vas de mărfuri din Lisabona în America ; englezește vorbeam pe jumătate, cu greșeli ; mi se părea că sînt aproape surdomut, că m-am transplantat pe o altă planetă. Asta era într-adevăr o altă planetă. In Europa era război.

Pe lîngă asta și documentele mele nu prea erau în ordine, deși devenisem posesorul unei vize americane adevărate, ce-mi dădea dreptul să călătoresc. Dar pașaportul era pe un alt nume. Oficialitățile emigrației mă priveau cu neîncredere și m-au depus la Allis-Illand. Și numai după șase săptămîni mi-au acordat o viză provizorie, valabilă numai trei luni. După acest termen eram obligat să iau neîntîrziat hotărîrea de a pleca într-o altă țară.

Tablou cunoscut. In Europa am trăit mulți ani exact așa și etapele erau chiar mai scurte, țineau uneori nu luni, ci zile. Emigrînd din Germania în treizeci și trei, devenisem oficial un cadavru politic. Iar acum, trei luni întregi, eram obligat să fug. Nemăsurată fericire !

De mult am încetat să mă mai mir de faptul că port un nume străin și că trăiesc cu pașaportul unui decedat. Dimpotrivă, asta mi se părea în firea lucrurilor. Pașaportul îl primisem moștenire la Frankfurt. Omul care mi-l dăruise în ziua morții sale se numea Ross. Astfel și eu acum mă numeam Robert Ross. Numele adevărat aproape mi-l uitasem. Oamenii uită multe cînd vine vorba de viață și moarte.

La Allis-Illand am întîlnit un turc care venise de vreo zece ani în America. Nu știu din ce cauză, în momentul de față nu i se mai dădea voie să se stabilească în Statele Unite. N-avea nici-un rost să-l întreb. După cum îmi aminteam, nu de puține ori oamenii erau exilați numai pentru că nu corespundeau diferitelor rubrici ale unui regulament.

Turcul mi-a dat adresa unui rus din New York, cu care se cunoștea de mult. Cu părere de rău, el însă nu știa dacă omul acela mai trăiește sau nu. Dar cînd am primit permisiunea să plec, m-am dus să-l caut. Graba mea era explicabilă. Eu trăiam de multă vreme în starea asta. Oamenilor, care erau nevoiți să alerge necontenit, nu le rămînea altceva decît să se bazeze pe întîmplare. Cu cît întîmplarea era mai nefirească, cu atît părea mai obișnuită. Și în zilele noastre, lucrurile normale devin de domeniul basmului. Un basm nu întotdeauna vesel, dar ceea ce era de mirare, sfîrșitul adeseori părea mult mai fericit decît m-aș fi așteptat.

Rusul lucra la un hotel mic și prăpădit nu departe de Broadway. Il chema Melikov, vorbea nemțește și i-am cîștigat de la prima vedere încrederea. El știa că, înainte de toate, am nevoie de două lucruri : gazdă și slujbă. Locuință am găsit fără greutate : rusul avea un pat pliant în plus și mi l-a instalat în camera lui. Dar, cu viza mea de turist îmi era interzis să lucrez undeva. Aici erau necesare alte hîrtii – aprobarea de la oficiul de emigrație. Deci nu puteam lucra decît ilegal. La fel era și în Europa și de aceea nu-mi pierdeam cumpătul. In afară de asta, îmi mai rămăseseră încă ceva bani.

– Dar din ce veți trăi ? La asta v-ați gîndit ? – m-a întrebat Melikov.

– In Franța, în ultima vreme, am lucrat ca agent comercial, vindeam ilustrate și litografii după antichități.

– Vă gîndiți la ceva în sensul acesta ?

– Nu tocmai, dar mi-am mai însușit cîte ceva asemănător.

– Unde ?

– Am petrecut doi ani la muzeul din Bruxelles.

– Ați lucrat acolo ? – întrebă Melikov cu uimire.

– Nu. M-am ascuns – am răspuns eu.

– De nemți ?

– De nemții care ocupaseră Belgia.

– Doi ani ? – se miră din nou Melikov. Și nu v-au găsit ?

– Nu. L-au găsit însă pe omul care mă ascunsese.

Melikov mă privi

– Ați reușit să fugiți ?

– Da.

– Dar ce s-a întîmplat cu omul acela ?

– Ceea ce se întîmplă deobicei. A fost trimis într-un lagăr de concentrare.

– Era neamț ?

– Belgian. Directorul muzeului.

Melikov clătină din cap.

– Cum de-ați reușit să vă ascundeți atîta timp ? – întrebă el, după o scurtă tăcere. Muzeul nu avea vizitatori ?

– Desigur, erau. Ziua stăteam inculat în pivnița unde era depozitul. Seara apărea directorul, îmi aducea mîncare, iar peste noapte îmi dădea drumul din închisoarea mea. Nu ieșeam din clădirea muzeului, dar puteam ieși din bezna pivniței. Lumina, se-nțelege, n-o puteam aprinde.

– Dar angajații muzeului știau ceva ?

– Nu. Depozitul n-avea ferestre. Iar cînd cineva cobora în pivniță, încremeneam după cîte-o ascunzătoare. Mi-era teamă să nu strănut cumva cînd nu se cuvenea.

– Așa v-au descoperit ?

– A, nu. Cineva a observat că directorul ba rămînea exagerat de mult la muzeu, ba revenea acolo spre seară.

– E clar – spuse Melikov. Dar puteați citi ?

– Numai în nopțile de vară, la lumina lunii.

– Dar noaptea vă era permis să vă plimbați prin muzeu și să priviți tablourile ?

– Da, cîtă vreme era lumină.

Melikov zîmbi și întrebă pe neașteptate :

– Cu ce vă ocupați toată ziua pentru a nu vă ieși din minți ? – întrebă Melikov.

– Cu ce mă ocupam la muzeu ? Așteptam seara. Și, desigur, după posibilități, evitam să mă gîndesc la pericolele care mă înspăimîntau. Altfel cred că aș fi înnebunit foarte repede. De fapt, aveam experiență – erau deja cîțiva ani de cînd mă ascundeam. Un an, chiar în Germania. Nici nu mă gîndeam să-mi permit nici cea mai mică greșeală. Regretele rod sufletul, mai tare decît orice acid. Cugetarea e o îndeletnicire pentru epocile liniștite. In plus, mă ocupam la nesfîrșit cu franceza, îmi dădeam singur lecții de franceză. Mai tîrziu am început să hoinăresc noaptea prin sălile muzeului, să privesc picturile, să mi le reamintesc. In scurtă vreme cunoșteam toate pînzele. Și stînd ziua în bezna aceea absolută puteam, pe-ndelete, să mi le fixez mai trainic în memorie. Mi le închipuiam, urmărind un sistem foarte riguros, în ordine, odată cheltuind pentru cîte un tablou zile în șir. Uneori mă copleșea disperarea, dar, după puțină vreme, reluam totul de la capăt. Dacă aș fi iubit doar, pur și simplu, tablourile, atunci poate că aș fi fost pierdut. Dar eu învențasem de fapt un exercițiu de memorie pentru vîrsta mea și, grație lui, mă perfecționasem continuu. O vară întreagă nu m-am despărțit de Cezanne și de cîteva picturi ale lui Degas. Erau niște tablouri imaginate și doar în închipuire puteam să le prețuiesc cu adevărat. Și le prețuiam. Era un fel de răsplată a soartei pentru mine. Invățasem pe de rost culorile și compoziția deși nu le văzusem niciodată la lumina zilei. Pentru mine, Cezanne era pudrat de lună iar Degas cotropit de noapte. Iar eu îmi reaminteam și-mi recompuneam aceste tablouri în ordinea pe care le-o știam. Mai tîrziu am găsit o bibliotecă cu volume despre pictură. Și, stînd ghemuit sub pervaz, le-am învățat cu rîvnă. Imaginară lume, neadevărată uneori, dar, totuși, o lume...

La Melikov, la hotel, foarte repede începui să mă simt incomod. Nu vroiam să șed pe plușurile acelea roase, iar camera lui Melikov era din cale afară de mică. Chiar și Allis-Illand îmi părea o închisoare – comparativ mai comodă – dar totuși, o închisoare o observație a lui Melikov, că în următoarele două luni puteam să nu mă tem de poliție nu-mi ieșea din minte. Două luni – un termen exagerat de lung !

– Cît mai pot să mă plimb ? – am întrebat.

– Cît doriți.

– Cînd vă culcați ?

Melikov dădu fără grabă din mînă.

– Nu înainte de dimineață. Momentan asta e singura mea slujbă. Sperați să găsiți vreo femeie ? In New York asta nu-i așa de simplu ca la Paris. Și destul de riscant.

– Nu. Pur și simplu vreau să hoinăresc prin oraș.

– E mai ușor să găsești o femeie aici, la hotel.

– Dar nu am nevoie.

– Oricînd e nevoie de femeie.

– In nici-un caz astăzi.

– Orice-ar fi, sînteți totuși un romantic – spuse Melikov. Țineți minte numărul străzii și numele hotelului : Hotel Roiben. In New York e ușor să găsești drumul. Aproape toate străzile sînt numerotate, dar foarte puține au un nume.

Exact ca mine. Și eu devenisem un număr care poartă întîmplător un nume – îmi trecu prin minte. Cît de liniștitor este anonimatul ; numele mi-au adus din cale afară de multe neplăceri.

*

Mergeam fără nici-o țintă prin orașul acesta fără nume. Aburii lui murdari se ridicau către cer. Noaptea, aceștia păreau o coloană uriașă, arzînd, ziua – un uriaș nor alburiu. Era ca și cum dumnezeu ar fi arătat drumul în pustie primelor triburi de refugiați, primilor emigranți. Mergeam prin furtuna de cuvinte, zgomote, risete, strigăte, care ajungeau la mine ca bătăile surde ale unei tobe îndepărtate, auzeam umbletul, fără a-i desprinde și pricepe însă sensul. După Europa cea cufundată în ceață, oamenii-mi păreau Prometei – chiar și copilul acela transpirat, printre reclamele electrice, care întinde prin ușa magazinului, mîna încărcată cu prosoape ori șosete, rugîndu-se de trecători să-i cumpere marfa ; și bucătarul acela care prăjește mîncarea pe o tavă uriașă, iar în juru-i zboară scînteile de parcă n-ar fi un om ci o zeitate străveche. Nu înțelegeam limba străină și, de aceea, vorbitorii ei treceau alunecînd pe lîngă mine precum o simbolică pantomimă. Mi se părea că totul se petrece pe scenă și că în față-mi nu se găsește bucătarul, nici tîrgoveții ci doar niște marionete, care joacă o piesă ineditâ ; eu personal nu iau parte la ea și-mi dau seama doar de ideea sa generală. Mă aflam în mulțime și-n același timp mă simțeam străin, singur, rupt de oameni ; pe noi nu ne despărțea un perete de sticlă, nu depărtarea, nici vrajba, nici înstrăinarea, ci altceva care nu se poate defini. Acest „altceva" mă privea doar pe mine însumi și se afla în adîncul ființei mele. Cu tristețe înțelegeam : clipa este irepetabilă, ea nu se mai reîntoarce niciodată – chiar mîine ascuțimea simțurilor va fi un pic mai tocită. Și nu pentru ca tot ce ne înconjoară îmi va deveni mai apropiat, ci dimpotrivă. E posibil ca, mîine chiar, să încep lupta pentru existență – mă voi tîri în coate, voi recurge la compromisuri, voi fi, poate, fals, voi turna, poate, un munte de minciuni utile, care stau uneori la baza succesului. Dar în noaptea aceasta orașul îmi arăta încă fața lui cea nepătată.

Și deodată am înțeles : plecînd spre necunoscute țărmuri, nu reușisem deloc să fug de primejdie – ba din contra ; abia acum ea mă îngrozea cu forța sa deosebită. Multă vreme mă gîndeam doar cum să-mi apăr viața. Aici se afla salvarea mea. Era instinctul primitiv de autoapărare, instinctul care apare pe corabia ce se scufundă, cînd se declanșează panica și cînd omul are un singur scop : să rămînă în viață.

Dar în curînd, de mîine, ori poate chiar din această tulburătoare noapte, realitatea mi se va dezvălui înainte altfel, din nou, și din nou voi întrezări viitorul și voi uita trecutul. Trecutul care distruge, dacă nu-l poți uita sau distruge tu însuți. Am înțeles imediat că acea pojghiță de gheață care reușește să se înfiripe, va fi încă multă vreme prea subțire pentru a putea umbla pe ea fără risc. Gheața se va sparge. Și asta trebuie evitat. Voi putea oare începe viața pentru a doua oară ? A o lua de la început – a studia tot ce se întinde în fața mea, așa cum studiez limba asta străină ? Voi putea eu oare reîncepe din nou ? Și nu va fi asta o trădare, o dublă trădare în comportarea mea față de cei morți, față de oamenii pe care i-am iubit atît de mult ?

M-am întors repede și am plecat îndărăt, chinuit și peste măsură de tulburat. Nu mai priveam deloc în jur. Și cînd am văzut în fața hotelul, inima a început, de bucurie, să-mi bată mai repede. Alte hoteluri se-nșirau în susul și-n josul străzii străduindu-se parcă să fie mai la vedere, dar hotelul acesta era modest și liniștit.

Am intrat în vestibulul construit aproape în întregime din marmoră și l-am văzut pe Melikov moțăind într-un balansoar în dosul tejghelei. Deschse ochii și, pentru o clipă, mi se păru că nu are pleoape, ca un papagal bătrîn. Apoi ochii i se luminară și căpătară culoarea albastră.

– Jucati șah ? – întrebă el ridicîndu-se.

– Ca toți emigranții.

– Bine. Mă duc să aduc niște votcă.

Plecă la etaj. Privii în jur. Nu știu de ce mi se părui că mă aflu acasă. Omului care n-a mai avut de mult o casă a lui, adeseori îi trec prin cap cele mai ciudate gînduri.

Traducere de :
ANATOL GHERMANSCHI

Mapamond

FEODOR MIHAILOVICI IN SCRISORI

In moștenirea epistolară a lui F. M. Dostoievski, scrisorile către Ana Grigorievna, soția sa, ocupă un loc deosebit. Nu demult însă au fost publicate scrisorile acesteia către marele scriitor, și, așa cum remarcă critica literară sovietică, ele au o valoare inestimabilă, nu numai pentru că ajută la mai buna înțelegere a însuși conținutului unor scrisori ale lui Feodor Mihailovici, ci și pentru că această corespondență reprezintă o adevărată cronică de familie, un mijloc mai mult intru abordarea vieții și creației acestui gigant al literaturii ruse și universale.

La Leningrad a apărut în seria „Memorii literare" cartea cu titlul F. M. Dostoievski și A. G. Dostoievska. Corespondență. Revista „Literaturnaia gazeta" publică fragmente din aceste 75 de scrisori inedite ale Anei Grigorievna. Scrisorile se referă la perioada din Ems a lui Dostoievski, perioadă în care scriitorul se afla la tratament, și, apoi la perioada petersburgheză a aceluiași. Ana Grigorievna locuia atunci, împreună cu copiii, la Stara Rusa, unde însuși Dostoievski trăgea adesea și unde a și scris Adolescentul și Jurnalul, tot aici alcătuindu-și celebra cuvîntare la aniversarea lui Pușkin.

Părinte inimos, tandru cu copiii și soția, el se adresează aproape zilnic celor de la Stara Rusa, cerînd cu insistență răspunsuri imediate și amănunțite, cu privire mai ales la sănătatea copiilor. Ana Grigorievna se conformează cererilor lui, din dorința de a atenua starea sumbră și visurile urîte ale soțului :

„Liniștește-te, dragul meu Fedea ! Copiii sînt perfect sănătoși ! Iar Fedea (numele unuia dintre copii, n.n.) în noaptea de simbătă și duminică n-a căzut de la etajul patru, ci a dormit liniștit în pătucul său. Dragul meu, te rog, nu crede în vise și presimțiri"...

Mai mult, ea îi trimite sfaturi deosebit de prețioase în zilele cînd el lucrează la Adolescentul :

„Dragul și scumpul meu Fedocica, iată ce-ți voi spune despre munca ta : te rog nu te grăbi cu scrisul, mai bine lasă se se scurgă cîtva timp, planul va veni de la sine, grabă nu poate decît să-ți dăuneze. Imi amintesc cum a fost cu Idiotul și cu Demonii. Te-ai chinuit atît de mult cu planul romanului, iar cînd l-ai încheiat, totul a pornit atît de bine. Mai ai atîta timp în fața ta... Iartă-mă, dragul meu, că-ți dau eu sfaturi, dar o fac cu inima curată și ca un mare admirator al tău, ca unul ce ar suferi enorm de mult dacă romanul nu ți-ar reuși".

La începutul secolului nostru, cunoscutul actor rus L. M. Leonidov, în urma întîlnirii cu Ana Grigorievna, a spus :

„Am văzut și auzit acel ceva, care nu seamănă cu nimic, dar prin acel ceva, prin această văduvă, l-am simțit pe Dostoievski. O sută de cărți despre el nu mi-ar fi oferit cît întîlnirea asta. Am simțit în preajmă-mi sufletul lui Dostoievski".

COLEGIUL DE REDACȚIE :
ION ARIEȘANU (redactor șef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRĂGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3–33–90, 3–33–76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

Proletari din toate țările uniți-vă !

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVII ● 12 martie 1976 ● Nr. 10 (420) 8 pagini 1 leu

O INIMĂ NUMITĂ ȚARĂ

Intrăm încet, de cînd ne naștem,
într-o inimă numită ȚARĂ,
pînă la gleznă,
pînă la brîu,
pînă la ochi :
sîngele nostru devine al ei
și se ivește sub formă de izvoare,
de capătul cărora legăm,
ca să le tragă prin lume,
vapoare.

AL. DENIFORESCU

ROMUL LADEA „Horia"

Convorbiri

Cu Ștefan Covaci

Antrenor emerit, vicepreședinte al F.R.F. selecționer unic al loturilor reprezentative de fotbal ale țării noastre.

– Maestre Ștefan Covaci, după cite știu, ați copilărit într-un cartier timișorean ...

– Da, aceasta s-a petrecut în Mehala. Le-am spus nepoților mei într-o zi : „Aici era un cîmp mare, peste care mergeam pe jos pînă la Liceul piariștilor. Aici, unde sînt acum blocuri, băteam noi mingea pe maidane". E vorba de zona Circumvalațiunii. În Mehala, am mulți prieteni. Foștii mei colegi de școală primară, apoi de liceu comercial. Îmi amintesc cum mergeam împreună la cinema, pe maidane să jucăm fotbal, cum ne băteam pentru fete.

– Cum vedeți fotbalul din orașul acesta în care ați copilărit ?

– Aud de bine. Publicul are o comportare exemplară. E în concurență cu Craiova.

– Dumneavoastră aveți o bogată activitate fotbalistică. Care vă este cea mai plăcută amintire ?

– Cea mai mare satisfacție a fost aceea cînd am văzut Cupa intercontinentală în mîinile echipei Ajax Amsterdam, al cărei antrenor eram.

– Aveți și vreo amintire tristă ?

– Cea mai tristă amintire pentru mine a fost ziua de 10 mai 1940, cînd, după o seară plăcută, petrecută în Belgia, la Charleroy, dimineața în tramvai era mare agitație, neliniște. La club, jucătorii stăteau pe valizele cu echipament, gata de plecare.

Începuse războiul. Ne-am luat rămas bun de la antrenorii brazilienilor și ai francezilor. Nu i-am mai întîlnit niciodată. Aveam atunci 20 de ani, și cel mai trist lucru a fost că atunci s-a terminat cu fotbalul pentru 4 ani. S-a pierdut o generație, pentru că au încetat contactele internaționale. Mulți jucători s-au pierdut. Unii au murit. Aceasta a fost, deci, cea mai tristă amintire pentru mine.

– Vizavi de activitatea fotbalistică, ce rol credeți că are publicul, presa ?

– Și publicul și presa au un rol extraordinar – un rol pozitiv sau uneori negativ. Și publicul, și presa trebuie să fie documentate. E nevoie de o informație sportivă largă. Eu, de exemplu, cînd eram în străinătate, eram informat cu toate știrile sportive din țară. Mă interesau rezultatele din campionat, transferările etc. Nevastă-mea îmi tăia știri din ziare și eu le citeam. Zilnic aveam două ore de presă, informații în toate limbile. La noi, în ce privește tonul presei cît și responsabilitatea morală a sportivilor și a factorilor de răspundere din domeniul sportului, cred că se va face cît de curînd o cotitură. Eu zic că e moral să îmi cîștig pîinea muncind cinstit și din cînd în cînd criticînd ceea ce e de criticat, dar injurînd, insultînd ,nu ! Categoric sînt împotriva insultelor, violenței, pentru că de la insultă la violență e un pas. Oamenii s-au bătut și cu 4000 de ani în urmă, și cu 6000 de ani, dar n-ar mai fi cazul să se bată și azi, cînd mergem către anul 2000.

– După cum știți, maestre Ștefan Covaci, în presa românească, există două condeie incandescente : Eugen Barbu și Fănuș

Interviu consemnat de
ION VELICAN

(Continuare în pag. 7)

Constelația umanismului revoluționar

TEHNOLOGIE ȘI UMANISM

Conceput sub egida afirmării revoluției tehnico-științifice (R.T.S.) în România și vizînd – corespunzător grandioaselor obiective înscrise în Programul P.C.R. – continua ridicare a bunăstării materiale și spirituale, a gradului de civilizație a întregii națiuni socialiste, cincinalul 1976–1980 marchează o etapă nouă, calitativ superioară în dezvoltarea multilaterală a societății noastre. **„Ținînd seama de progresul tot mai rapid al științei și tehnicii contemporane** – sublinia tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** în Raportul prezentat la cel de al XI-lea Congres al P.C.R. – **este necesar ca cincinalul viitor să devină cincinalul revoluției tehnico-științifice, al afirmării largi a cuceririlor celor mai avansate, ale cunoașterii în toate ramurile și sectoarele industriale românești".**

O experiență calitativ nouă, edificarea societății socialiste multilateral dezvoltate (în contextul accelerării și complexificării proceselor dezvoltării sociale, a accentuării interdependenței fenomenelor social-politice, economice, tehnico-științifice și culturale și a amplificării puterii de intervenție a agenților umani asupra sistemelor sociale și naturale) creează premisele obiective și subiective pentru scientizarea și democratizarea proceselor de conducere.

Îndreptățit – se poate afirma că însușirea celor mai noi realizări ale gîndirii umane în toate domeniile (inclusiv în sfera conducerii) devine imperativ și forță motrice în edificarea noii societăți, P.C.R. – ca factor subiectiv conducător – elaborînd strategiile de dezvoltare și acționînd pentru dinamizarea și perfecționarea tuturor „verigilor" organismului social în mișcarea progresivă de făurire a socialismului multilateral dezvoltat. Considerăm necesar a sublinia că în făurirea civilizației socialiste perfecționarea vieții social-politice, adîncirea democrației, activizarea politică a maselor și ridicarea nivelului lor de conștiință joacă rolul unor condiții primordiale, reclamînd **mutații în toate sferele de activitate socială.**

Prin schimbarea radicală a condițiilor materiale și spirituale de existență a oamenilor, revoluția socialistă deschide totodată și perspectiva unor profunde realizări în domeniul condiției umane, inițiindu-se un proces complex și îndelungat de făurire conștientă a omului nou ca realitate de masă. Însăși eficiența asimilării unor tehnologii avansate, întregul proces al edificării unei economii socialiste unitare, moderne sînt decisiv condiționate de nivelul de conștiință și competență al agenților umani (purtătorii efectivi ai modificărilor structurale), gradul de identificare al acestora cu obiectivele sistemului social global. Sub egida umanismului, noul cincinal va fi așadar **un cincinal al afirmării capacității de perfecționare a societății noastre** în efortul său istoric de a-și edifica o condiție esențialmente superioară, emancipînd omul de toate servituțile, activizînd și multiplicînd posibilitățile de a se dezvolta ca ființă activă, creatoare într-o „societate socializată".

Esență a ideologiei și politicii P.C.R., umanismul socialist – este știut – reprezintă o înaltă opțiune axiologică fundamentată științific, filozofia marxistă constituind nucleul valoric focalizator al formării și dezvoltării conștiinței sociale a maselor ; umanismul socialist este necesarmente un umanism rațional, încorporînd în sistemul de valori proprii societății noastre (valorile sociale politice – avînd rol de catalizator) sub impactul științei și valorile gnoseologice dar repudiind deformările îngust-scientiste. Dezvoltîndu-se prin știință, socialismul revendică amplificarea eforturilor de gîndire și acțiune practică (știința devenind forță nemijlocită de producție), aplicarea cuceririlor ei servind progresul social și determinînd o puternică creștere a avuției materiale a societății. Se poate chiar afirma că întregul proces al revoluției și construcției socialiste se desfășoară pe două planuri diferite dar complementare : planul social și cel științifico-tehnic, dezvoltarea impetuoasă a forțelor de producție constituind unica garanție a victoriei reale, depline a relațiilor de producție socialiste. Noul cincinal continuă acest proces, accelerarea revoluției tehnico-științifice în România presupunînd stabilirea unor priorități și fixarea unor opțiuni (în strînsă concordanță cu cerințele producției materiale și activității sociale), convergînd înfăptuirii obiectivelor programului P.C.R. În acest sens, consecvent orientărilor de pînă acum, Congresul al XI-lea a înscris **„dezvoltarea în continuare, cu prioritate, a industriei socialiste"** între obiectivele fundamentale ale etapei următoare a istoriei României ; **„crearea unei industrii puternice** – se subliniază în Programul partidului – **este factorul hotărîtor al făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate, al ridicării continue a nivelului de trai material și spiritual al poporului, al asigurării independenței și suveranității țării".** Strategia industrializării definită de Congresul al XI-lea precizează căile, mijloacele și direcțiile de acțiune prin care poate fi asigurată dezvoltarea în ritm rapid și modernizarea industriei naționale în condițiile unui echilibru dinamic inter-ramuri și în profil teritorial ; caracteristic tuturor acestor creșteri este faptul că ele urmăresc dezvoltarea producției în cea mai mare parte pe seama factorilor calitativi, intensivi, dezvoltarea prioritară a „industriilor-motrice" asigurînd transformarea radicală, pe baze moderne, a industriei, îmbunătățirea calitativă a întregii activități economice, creșterea accelerată a productivității muncii.

Indiscutabil, un rol important revine cercetării științifice – menită să asigure pe baza valorificării la un nivel înalt a potențialului creator al poporului nostru, satisfacerea cu forțe proprii a cerințelor modernizării continue a întregii economii naționale. Orientată spre condițiile și cerințele concrete din țara noastră, activitatea de cercetare – integrată triadei știință-tehnică-producție – potențiază eforturile întregii națiuni, progresul tehnico-științific definindu-se în condițiile contemporaneității ca nou factor al creșterii economice.

Cristalizînd aspirațiile întregii națiuni și răspunzînd intereselor vitale ale poporului român, Programul P.C.R. jalonează devenirea comunistă a societății noastre ; desfășurîndu-se ca proces istoric conștient, colectiv și evolutiv edificarea noii societăți în cincinalul afirmării impetuoase a R.T.S. în România vizează de fapt dezvoltarea multilaterală și armonioasă a întregului sistem social, satisfacerea progresiv superioară a cerințelor și potențelor de exprimare socială a tuturor membrilor săi.

ADRIAN DINU RACHIERU

Un imagist redutabil este Nicolae Ioana încă în **Moartea lui Socrate,** poem ambițios, interesant prin secvențe disparate și nu prin unitatea – dorită, poate – iluzorie, a discursului. În volumul citat invocata biografie a lui Socrate era doar un pretext pentru a poematiza posibile ipostaze existențiale, un impuls, în orice caz, pentru imaginație. Cărțile pe care acest autor le-a dat apoi la iveală, inclusiv cea recent apărută, **Viața după o zi,** aveau să fie consecința unei ataşări mai rar întîlnite la „formula" odată realizată. Căci, iată, dacă în **Monologul alb** și **Cartea de nisip,** în **Viața după o zi,** poetul a mai renunțat la ambițiile scrierii unui poem-discurs amplu, pe o anume temă, zeul căruia nu a încetat să îi sacrifice a rămas imagismul. Oricum, nu pe vreun „exces conceptualizant", cum afirmă un exeget al lui Nicolae Ioana (analizîndu-i cel de al doilea volum, **Moartea lui Socrate)** cade principalul accent în poemele din cărțile numite, ci pe dilatarea amețitoare a imaginilor peste concept. Iar dacă, totuși, e de aflat undeva un exces, el trebuie căutat în vizualitatea extremă a poeziei, dominantă pînă la anihilarea simbolurilor vehiculate. Versul, de regulă, rămînînd „descriptiv", în ciuda faptului că, în unele cazuri, aspiră, programatic, la idee.

Ca toți autorii care, pentru a face poezie, simt mai întîi nevoia să delimiteze, cerebral, o situație, o stare compatibilă cu poezia, nedecişi să le găsească în principal în trăire proprie, Nicolae Ioana scrie, și el, o lirică întrucîtva a „rolurilor", a ipostazierilor celor mai variate. Cu observația, însă, că, progresiv, deci într-o măsură mai mare în **Viața după o zi,** poetul acesta intră în propriul său rol, într-un rol care este tot mai mult al existenței sale. De fapt, abia în volumul din urmă un vers aparținînd încercărilor poetice de început: „Intru în amintire ca într-o casă", un vers care la vremea respectivă se dorea emblematic, capătă o acoperire lirică mai substanțială.

De o relativă lipsă de amabilitate cu cititorul, fără a-l pune totuși în fața unor dificultăți deosebite de receptare, monologală, poezia lui Nicolae Ioana își divulgă cu avariție temele. Alunecarea lentă a privirii peste obiecte, reconstituirea, din memorie, a unui peisaj, stenograma unui eveniment biografic, pînă și interpretarea unui mit ori motiv de basm în relieful nedecis al unui vis, **poetic,** prin urmare, se petrec cu o lipsă de ostentație, cu o monotonie, am zice, care ar fi devenit exasperantă dacă autorul nu și-ar fi luat precauțiunea de a nu prelungi poemele peste limite rezonabile. În acest din urmă fapt, de altfel, credem că se află și cheia realizării acestui volum echilibrat. În a nu exploata excesiv facilitatea improvizației, hazardul solicitării privirii și a memoriei, în a nu întinde

Nicolae Ioana

VIAȚA DUPĂ O ZI

(Ed. Cartea Românească, 1975)

dozordinea armonioasă a desenului dincolo de rama unui tablou de dimensiuni medii.

Lipsite de metafore șocante, puțin muzicale, versurile înclină imperceptibil către un abur feeric, niciodată acceptat pe de-a-ntregul, niciodată respins cu decizie. Hotărît lucru, Nicolae Ioana nu este un violent în poezie, starea în care îl surprindem fiind invariabil calmul, detașarea, care așează între el și peisaj o distanță totdeauna convenabilă păstrării luciditații. Observator reținut, înregistrator impasibil dar minuțios de detalii, Nicolae Ioana își leagănă simțurile într-un horum-harum de cuvinte alunecătoare unele pe lîngă altele, fără elan, fără stagnări, mișcat de beatitudinea rece a transformării senzațiilor în semne grafice. Stilistic, frazarea precisă a poeziei exclude aproape orice șansă de a poposi asupra unui accident, a unei imperfecțiuni și, paradoxal, din poemele acestea doldora de imagini, nu rămîi, după lecturi repetate, cu nici o impresie care să autentifice, pregnant, oprirea ochiului asupra lumii. Un detaliu mitologic, cel mult, într-un piesaj analizat fără evident ecou afectiv: **„După ce au zburat păsările începe să se / mişte cîmpul / frunzele / cad pe gîtul centaurului înroşit. / O pleoapă a pămîntului s-a deschis / ca un izvor, ca un şipot într-un deal; / în el se vede hula cenuşie / pomii încurcați – un ev inexistent / şi cocenii luminînd sub ploaie. / Cîteva frunze au intrat în urma ta, / în cameră pe bustul femeii. / După ce au zburat păsările începe / să se mişte cîmpul"** (**Lanul**).

Cu un astfel de bagaj imagistic, poezia pătrunde în spațiul nedecis dintre iluzie și real. Foarte discret deformate, contururile imaginii obiective sînt fortificate subtextual de o intenție simbolică. Cînd această intenție e prea explicită **(Basm, Unul își ascunde fața, Breughel Bătrînul, Vorbește domnul K.)** autorul propunîndu-și să trateze o temă oarecare, poezia nu e lipsită de interes, e corect construită, dar prea previzibilă, solicitînd examenul rațional, estompează sensibil sugestivitatea conținută în mișcarea neîntreruptă, halucinantă a impresiilor. Contemplația, ca și imersiunea în memorie fără nici un program vizibil îl avantajează pe Nicoale Ioana, a cărui competiție cu poezia este tranșată în favoarea sa tocmai în momentele cînd efortul liric lasă locul notației relaxate, reveriei: „Privesc o zi la geam și impart copacii și greierii / și cenușa ceții. / / Privesc o zi la geam apoi ochii îi împrumut / altuia – și împrumut copacii și greierii / și cenușia ceață se coboară pe cîmp. / Din tot ce-am văzut cele mai vii / mi s-au părut pietrele – copacii rupți / și zgîriați, în ei mi s-a părut că-mi văd / propria inimă picurînd printre crengi / și cum ninge mărunt în fața unei lumini / între mine și pomi e doar riul" (**Pietrele**).

Poemele din **Viața după o zi** se ridică cel puțin la nivelul valoric atins de poezia din **Monologul alb** și **Cartea de nisip.**

Cronica literară

de Lucian Alexiu

Barbiană, poezia lui Cezar Baltag este în primele volume (antologate cu o foarte severă conștiință a valorii lirice în **Monada**) numai întrucît conține o treaptă, mai curînd o promisiune de inițiere în cosmogonia poeziei lui Eminescu, o intonare, chiar, a trenosului eminescian în mai multe remarcabile poeme erotice. Vocabula neologică, abstractă, muzicală, cu osebire în poemele din **Răsfringeri,** deschide o fereastră către spații orfice, fixînd conturul unor poeme decantate – și decorate mitologic, cu nimfe, minotauri, figuri mitice și astrale, caligrafii lirice, mai mult, în care rigoarea clasică a versului, dusă pînă la virtuozitate formală, declanșează mici partituri muzicale, fantezii țărmurite la armonii sonore și picturale, străluminate interior de simboluri de un ezoterism relativ, destul de frecvent decodate în poezia lui Ion Barbu.

Bilanț al unei activități literare de un deceniu, **Monada** cuprinde și nucleul din care aveau să iradieze apoi liniile mai importante ale poeziei lui Cezar Baltag. Ciclul **Țărmul zadarnic,** amplificat, publicat integral în volumul **Odihnă în țipăt,** consemna, odată cu un limbaj abstract – împrumutat uneori filozofiei – colorat în manieră nichitastănesciană, lingă metaforele predilecte **(a oglinzii,** a **răsfrîngerilor),** o gîndire, o concepție lirică (faptul va fi mult mai vizibil în ideogramele din **Șah orb**), dacă nu singulară, totuși susceptibilă să individualizeze. Cezar Baltag este unul dintre primii – și totodată puținii – poeți din generația sa care, pornind de la materia basmului folcloric (în speță **Tinerețe fără bătrînețe și viață fără de moarte**) ajunge la organizarea unitară a unui poem amplu, în care secvențele lirice se supun unei viziuni existențiale integratoare. Relevabilă, între altele, fiind intelectualitatea actului liric, ce așează poezia sub semnul căutării unor simboluri de maximă pondere filozofică și morală, sustrăgînd-o, totodată, deliberat, seducțiilor poematizării facile.

Întrucîtva complementar volumului **Odihnă în țipăt** (statuind același spațiu de referință liric, în fabulosul basmului și al miturilor), recent apărutul **Unicorn în oglindă** ne întîmpină cu o austeritate a tonului și a gestului dusă la extrem. Ca și în **Odihnă în țipăt,** limbajul (după desfășurarea pitoresc-ludică, trădînd inflexiuni lexicale barbiene și argheziene, din **Madona din dud**), este redus aproape la o expresie neutrală. Impersonalizarea lirismului, anunțată prea grăbit de unii comentatori ai volumelor anterioare – inexact pentru că semnele eului erau încă destul de pregnant imprimate, Cezar Baltag făcînd poezie de tip confesiv cu mijloace lirice „indiferente", este tot relativă, deși acum pare să fie un scop mai ușor de atins: **„Ea trece ca o corabie / cu catargele evaporate / naufragiază pe o mare de camfor / de un-**

Cezar Baltag

UNICORN ÎN OGLINDĂ

(Ed. Eminescu, 1975)

de / nu se mai poate întoarce / / Nervii ei sînt raze, inima ei / e un nod de lemn / împrejurul ei e o secetă / înăuntrul ei o fîntînă, / în fîntînă doarme un şarpe. / Din fruntea şarpelui curge o stea. / / Ea aude cîntînd cocoşii / departe / în scoarța copacilor / / Auzul ei e o iederă / genele ei foşnesc / ea aprinde o gură de frunze / vorbele ei sînt vrăbii: / / Deschide-te, Dafine, deschide-te, Dafine, deschide-te / Dafine / / Dar Dafinul nu o mai aude / / Şi ea trece ca o corabie / cu pînzele evaporate / naufragiază pe o mare de camfor / de unde / nu se mai poate / întoarce" (**Fata din Dafin**). Cum se poate observa, preocuparea de a conspecta materia folclorică, de a extrage din aceasta termenii unei ficțiuni cvasialegorice, este dublată de interesul pentru stil, pentru tehnica poetică. Cezar Baltag pulverizează cu finețe în poemele sale structuri analoge invocațiilor caracteristice folclorului, descîntecelor, bunăoară, și ca urmare versurile capătă o derulare monodică, monotonă, **sub o tensiune provocată de acumulări enumerative,** uneori prin rezumarea, abrevierea ori numai prin juxtapunerea unor citate folclorice: **„Unde / timpul şi numele / / Într-o zi / cît alții într-un an / / Şi dacă văzu că nu are încotro: / – Mă duc eu, tată / / Şi plesni de trei ori din palme / şi se prefăcu..."** (**In illo tempore**).

Firește, trebuie văzut în asemenea texte încercarea de a identifica elementele simbolice care alcătuiesc în cele din urmă nivelul discursiv al poeziei (simptomatic, aproape jumătate din poemele volumului poartă ca subtitlu indicația **pattern de basm**), dorința de a explora virtualitățile poetice ale basmului. Dincolo de aceasta, rămîne evidența unei sensibilități, în imposibilitate de a se exprima, convenabil, altfel decît într-un fel mediat. Retorica gestului, care făcea poezia de început a lui Cezar Baltag, purtînd în ea totuși ceva grațios, o aplecare către diafan, către tristeți greu de definit s-a transformat în căutare lucidă a mișcării hieratice, în stil ceremonios-oracular, spațializare mitică a lirismului. Emblematică pentru creația anterioară a lui Cezar Baltag, metafora oglinzii continuă să structureze și poezia din **Unicorn în oglindă. Răsfringerile** în fenomenal, miturile, apoi, în care poetul se implică, sînt moduri specifice de „a se construi", în primul rînd afectiv. Cu o poezie numai de concepte abstracte, aparent, delimitînd, analitic, un spațiu existențial, fără a-l inventa într-adevăr, Cezar Baltag nu este, propriu-zis, și un „hermetic", întrucît „hermetismul" care i s-a atribuit nu e decît ornament neologistic și stilizare a unor peisaje puternic antropomorfizate. Liric cerebral, autorul volumului **Unicorn în oglindă** ajunge însă, și el să caute poezia în meditație asupra poeziei: **„Albul galopind, galopind / calul alb galopind / printre stînci ascuțite şi spini înalți / Pregătiți în frîu minunat / o coroană de sînge pentru crinul alb / alergat zadarnic de vînători /.../ „Numai cu o oglindă / poate fi unicornul prins / dorință pură adulmecind imposibilul / obiectul ei e răsfringerea". /.../ Oglinda este poarta în care un cal alb / întîlnește un cal alb"** (**Unicorn în oglindă**).

Marginalii

CONOTAȚIA LEXICALĂ

Aflăm foarte puține lucruri despre Charles Bovary din fragmentul care cuprinde „portretul" faimoasei sale șepci. Doar că a venit de curînd în școală și nu participă la jocul copiilor de-a aruncatul ghiozdanului în pereți. Însă nu știm, nici autorul nu știe, dacă rezerva lui e dictată de sfială ori de neatenție. Cît despre caschetă – sofisticată și fals strălucitoare – ea spune despre personaj numai că nu s-a priceput să aleagă pentru că-i lipsește bunul gust ori obișnuința de a se îmbrăca în haine orășenești. Dar nici măcar atît nu sîntem siguri că-i putem atribui de vreme ce, Charles fiind copil, nu știm dacă și-a ales singur îmbrăcămintea. Prin urmare, informații puține și incerte, atît în ordinea denotației cît și în aceea a sensului implicit.

În schimb, dacă părăsim fraza și stăruim asupra lexicului, situația se schimbă, cred, substanțial. Pentru că atunci ne atrage atenția un fapt: numeroase cuvinte au făcut parte cîndva din vocabularul vieții militare dar, cu timpul, au fost... lăsate la vatră. Înainte de a fi purtată de orășeni, cascheta **a întregit uniforma, iar la origine a fost** cască. Viziera **acoperea fața oștenilor în armuri, apoi a devenit** cozoroc **soldățesc, pînă ce a ajuns să-l apere de soare pe Charles Bovary. Cascheta lui seamănă cu** chapska **purtată odinioară de** lăncierii **polonezi. E decorată cu romburi (losanges) de catifea, în timp ce** losange **a avut în Evul Mediu și înțelesul de** scut. **Îi atîrnă la spate „un fel de sac"** (sac **înseamnă și** jaf, mai ales în urma unui asediu), **terminat cu un „polygone" cartonat:** poligonul **a fost** cîmp de bătălie, **mai tîrziu** teren de tir. **Pe pînza cartonată se zărește un** galon, **semn distinctiv ofițeresc, dar și ornament de îmbrăcăminte feminească. În sfîrșit, la capătul unui** cordon **– cordonul poate fi** centură, eghilet brandenburg, **ori** podoabă pe minerul spadei **– atîrnă „prea mic", un** gland, **atribut – printre altele – al masculinității.**

S-ar zice, prin urmare, că lexicul, luînd asupra sa ceea ce de obicei îi revine frazei, dezvăluie în Charles Bovary un „soldat" veleitar, unul neputincios. Necruțător ironică, șapca lui, de care poate că e mîndru, îl obligă să poarte pe frunte dovada falsei sale bărbății. Să adăugăm că jocul la care nu participă **constă din** a lansa **ghiozdanul, devenit un fel de** lance, **într-un zid, iar Flaufert îl preferă, altfel inexplicabil, pe** murailles, **cuvînt însemnînd mai ales** zid de fortăreață, **lui „mur", numele cel mai potrivit al peretelui.**

Toate acestea au vreun înțeles? Mi se pare că da și că ele vestesc pur și simplu destinul personajului, devenit mai tîrziu numai cu numele soțul Emmei Bovary, un soț batjocorit, decăzut din drepturile sale, după cum părțile caschetei sale numai cu numele sînt militărești. Ne găsim în prezența unui exemplu de punere în abis, **procedeu prin care un fragment în aparență anodin concentrează în el premisele unor desfășurări active la scara întregului text.**

Există, așadar, conotație lexicală, **diferită de conotația frazei. Dispersînd la nivelul lexical semnificația fragmentului, Flaubert a degajat fraza descriptivă și a făcut din ea obiect poetic, adică unul ce-și are înțelesul propriu, se pune în valoare și se oferă plăcerii lecturii în loc de a se mai afla, ca la Balzac, în serviciul altui înțeles. Își dobîndesc atunci relieful meritat mijloacele somptuoase cu care scriitorul a creat imaginea pregnantă a acelei bizare vulgarități satisfăcute de sine astăzi numită** kitsch.

LIVIUS CIOCARLIE

Lecturi

Enache Puiu

„VIAȚA ȘI OPERA LUI MIRON COSTIN"

(Ed. Academiei – 1975)

De cîțiva ani, o seamă de specialiști, cercetători pricepuți și pasionați ai literelor românești, debarasîndu-se de acea depășită viziune asupra literaturii române vechi – conform căreia i se acorda acesteia o prețuire estetică minimă – încearcă și izbutesc, printr-o primenire a analizei și a unghiului de vedere metodologic, să găsească în textele cronicarilor, în compuneri versificate etc., noi prilejuri de încîntare și de reflecție.

Între aceste lucrări se cuvine menționată cu nereținute aprecieri **Viața și opera lui Miron Costin,** semnată de Enache Puiu – cea dintîi sinteză de proporții dedicată muncii și personalității unuia dintre marii noștri cronicari.

Punctul de vedere al autorului, subliniat adesea, este rezumat în cîteva șiruri, scoase de la pagina 107: „Se poate folosi criteriul estetic cînd analizăm **Letopisețul Țării Moldovei de la Aron vodă încoace,** ca de altfel și **De neamul moldovenilor?** Răspunsul nu poate fi decît afirmativ. Cum s-a arătat, cercetate aproape pînă la epuizare în aspectul lor istoric, ideologic și lingvistic, astăzi, mai mult ca oricînd, este cazul ca aceste lucrări să fie puternic luminate și din plan literar, spre a se observa mai bine valorile artistice, „literaritatea" lor și, prin aceasta, să se deducă mai clar contribuția autorului la dezvoltarea literaturii române".

În consecință, Enache Puiu supune poezia lui Miron Costin unei investigații minuțioase, într-un larg context de asociații (morale, filozofice, literare). La fel, referindu-se și la G. G. Ursu, **Memorialistica în opera cronicarilor,** consideră **Letopisețul...** „cea dintîi manifestare a genului memorialistic la români". Analiza este temeinică și bine dirijată.

Avînd, însă, în vedere aerul academic al studiului, mărturisim a fi fost surprinși de prezența unor forme ca a opinia (a opina), ori (or), de fraze echivoce, precum: **„Abandonînd terenul ipotezelor și speculațiilor, trebuie spus că cel dintîi ascendent sigur, cunoscut, al învățatului moldovean este tatăl său"** (pag. 13), și chiar de abundența adjectivului **mironcostinian** (pag. 7, 15, 188).

Sînt acestea observații marginale, vizînd o oarecare neglijență (și nesprinteneală) a frazei. Fondul lucrării, intenția și realizarea ei de ansamblu o recomandă însă drept o **meritorie contribuție de istorie literară.**

EUGEN DORCESCU

Opinii

O viziune estetică

Cartea lui Pius Servien (Piu-Şerban Coculescu), **Estetica,** apărută în românește la Editura științifică și enciclopedică, purtînd subtitlul : **Muzică, Pictură, Poezie, Știință,** nu este de fapt o estetică asemeni celor clasice, un sistem, o nouă viziune estetică, așa cum ne-ar fi îndreptățit titlul să credem. Mai degrabă aduce unele considerații în jurul anumitor probleme ce țin de acest domeniu, încercări, schițe, contribuții la lămurirea lor, în special acelea ale limbajului și ritmului. Pius Servien este socotit ca unul dintre precursorii așa-zisei „estetici științifice", concept ce nu intră, deocamdată, în obiectivul nostru.

Studiile omului de știință român nu au stîrnit în epocă ecourile scontate. Deși apreciat de Paul Valery și amintit de Croce (**„unele prețioase cercetări despre diferențele între poezia scrisă și poezia recitită în Pius Servien ...", Poezia,** Ed. „Univers", 1972, p. 299), totuși, tratatele de istoria esteticii nu-l menționează (cf. Gilbert-Kuhn), nici teoreticienii literaturii (cf. Weller-Warren). Dar este bineînțeles repus în drepturile sale de exegeții unei poetici matematice și informaționale (S. Marcus, V. E. Maşek).

Volumul este o sinteză a unor principii estetice dezbătute în numeroasele sale lucrări, începînd cu aceea publicată în românește : **Introducere la un mod de a fi,** „Scrisul românesc", 1927 (și care ar merita să fie retipărită), pînă la **Science et Poésie** (1957). Pius Servien, conștient de greutățile întreprinderii sale, dar animat de un spirit științific înțeles într-un anumit fel, urmărește și în estetică rezultate care să aibă caracteristici asemănătoare cu cele științifice. Este împotriva criticii poetice sau filozofice, împotriva enunțării unor reguli, vizînd **„cu mult dincolo de raționalismul binevoitor, care a fost adesea suficient esteticienilor"** (p. 78). Dar mai întîi ar trebui să aflăm ce este estetica, mai bine spus ce înțelege Pius Servien prin această disciplină. Estetica este privită cînd drept o sinteză (p. 31), o știință a artei (p. 39), o nouă disciplină de studiere a vîiului (p. 65), știință a selecților (p. 66) sau, apăsat spus, estetica este doar studiul limbajului liric și a limbajului științific (p. 94). Cu tot caracterul restrictiv al concepției sale care examinează **„numai acele probleme care-și au efectiv rădăcinile în limbajul liric și, totuși, sînt constrînse să ajungă întotdeauna, la sfîrșitul operațiunilor, în interiorul domeniului aparținînd limbajului științific"** (p. 97), trebuie să reținem, peste definiții, intenția ginditorului – sau dacă noțiunea pare inadecvată, a omului de știință – pretenția fundării unei estetici „științifice". Deoarece toate esteticile de pînă la el sînt doar discursuri lirice, fără nici o valoare „științifică" (poate au doar una poetică), simple „rătăciri", „alchimiste", făcute de „vraci", cînd arta are nevoie, se înțelege, măcar de medici dacă nu chiar de doctori în medicină. Aserțiune severă, menită să înlăture mai mult decît să pună ceva în loc. Ceea ce-l nemulțumește pe Pius Servien este că esteticienii nu țin seama de structurile operei de artă și nu au intuit că anumite caractere fundamentale ale vieții se regăsesc și în artă. Este de asemenea nemulțumit de discuțiile **„dealtfel seducătoare și subtile ale filozofiei"** (p. 76), de amestecul raționamentului logic sau matematic cu zonele profunde ale limbajului, operat de anumiți „raționaliști", „superficiali".

Primele jaloane ale acestei noi orientări estetice pornesc dealtfel de la analiza limbajului. Limbajul are doi poli : unul, liric, alcătuit din fraze imposibil de echivalat, altul, științific, ansamblu de fraze pentru care există echivalențe. De unde concluzia că poezia (arta) poate avea anumite caractere formulabile în limbaj științific. Pentru noua sinteză și noua direcție este nevoie de un estetician care să fie în același timp poet și om de știință (personaje simbolice). Să aibă adică posibilitatea unei opțiuni (alegere), să fie deci un **elector** dotat cu simț artistic dar în același timp un **observator** care stabilește corespondențele științifice ale lirismului. E vorba de o metodă care, deși necesită în prima etapă o cantonare în limbajul liric, urmărește formularea concluziei în limbaj științific. Sau ca să folosim metafora esteticianului : **„în prezența unui domeniu estetic, un asemenea elector relevă esențialul, așa cum un ciine găsește o urmă ; vînătoarea observatorului nu are loc la întîmplare, ci ea rămîne în cadrul limbajului științific"** (p. 98).

Limbajul liric transcende limbajul științific, de unde necesitatea acestei metode care să depășească transcendența. De aici și definiția amintită mai sus și la care se pare că Pius Servien ține mai mult, după care estetica este studiul limbajului liric în limbaj științific. Și corolarul : **„pentru a pune corect o problemă oarecare în estetică trebuie să avem rădăcinile în limbajul liric și să enunțăm concluziile în limbaj științific. Aceasta înseamnă a fi aruncat o punte între cele două limbaje"** (p. 107).

Esteticianul acesta de tip nou, științific, vorbește mereu despre noi metode, nevoia formulării matematice, despre cele două limbaje, mai ales despre o lege simplă a ritmurilor, **„atunci cînd o privire atentă străbate tulburătoarele nebuloase ale poeziei, ea vede aici întotdeauna numere : numere care se supun unor legi simple"** (p. 115). Dealtfel contribuția cea mai de seamă a lui Pius Servien este tocmai aici, la capitolul ritmurilor. Nu vom stărui asupra problemei, întrezărită și de alții, care vorbesc despre o „estetică" a „limbii" sau despre expresivitatea ei (la noi, Șiadbei, Caracostea etc.), nu pentru că orice mare poet, peste reguli sau serii numerice, cunoaște instinctiv ritmurile interioare ale limbii, ci pentru a examina anumite concluzii și a formula unele nedumeriri.

De la început am fi așteptat să ni se spună ce este frumosul, categoria de bază a esteticii. Poate frumosul este tocmai acel ritm ce zvicnește pretutindeni în natură, îl simțim în noi înșine și-l regăsim în accentele limbii sau intensitățile sunetelor. Și se supune unei legi simple, deși exemplele sînt puține și fără caracter de generalizare. Nu cumva există numeroase ritmuri și fiecărui mare creator îi corespunde unul neformulabil, pe care-l simțim mai mult decît îl înțelegem, îl contemplăm mai mult decît îl statornicim într-un tabel ? Dacă eliminăm speculațiile filozofice și raționalismul „binevoitor", făcîndu-ne a uita că știința s-a desprins din filozofie și anumite principii filozofice cu caracter general veghează încă deasupra științelor, ce punem în schimb ? Exemplul „grosolan" al vîrstelor(p. 99) sau un nou tabel al lui Mendeleev, privind ritmurile ? Puterea „magică" a ritmurilor (p. 127) o vom putea stăpîni oare prin formula matematică ce ni se propune ?

Dar falsa problemă, asupra căreia stăruie, a despărțirii poeziei de proză ? Arta literară ni se pare a fi **poezie,** indiferent de planul de manifestare : liric, epic, dramatic. Îndemnul de a renunța la regulile versificației, din tratatele persiflate de Pius Servien, nu are nici o valoare atîta timp cît ni se dau sfaturi privind acele legi simple ale ritmurilor, desprinse dintr-o proză poetică, pentru a scrie versuri asemănătoare celor clasice, latine sau grecești. Dar care sînt „criteriile" după care se călăuzește electorul ? E o alegere „la voia întîmplării", o opțiune bazată pe „simțul artistic", pe „sensibilitatea" și „preferințele" sale, noțiuni despre care nu știm nimic și nici nu ni se vorbește.

Chiar dacă Pius Servien, în încercarea lui de a impune o nouă metodă – cu rezultate nu întotdeauna pe măsura intenții'or – respinge toate cercetările anterioare, vorbind nu chiar reverențios despre estetica filozofică, nu ar fi înțelept să procedăm la fel, înlăturîndu-i perspectiva deschisă. În fond urmărim descifrarea operelor de artă și o nouă metodă, alături de celelalte ale esteticii filozofice, sau „științifice", în măsura în care filozofia este știință, care și-a justificat existența prin rezultatele obținute.

ION MAXIM

Philologica

Vasile Şerban

Preocupările lui Vasile Şerban, vizînd, pe de o parte, însemnate probleme ale științei limbii și, pe de altă, domeniul istoriei literare și cel al folcloristicii, departe de a se stînjeni, s-au materializat într-o serie de importante contribuții. Autor al unor studii de lexicologie și gramatică, semnatar al rubricii de „cultivare a limbii" la revista *Cum vorbim* (între 1960 și 1963), Vasile Şerban își fixează curînd sfera de interes asupra structuralismului lingvistic. Rodul activității sale în această direcție îl constituie lucrările : *Curs practic de sintaxă a limbii române,* 1964 ; *Sintaxa limbii române,* 1970 (ediție revizuită și completată) și *Teoria și topica propoziției în româna contemporană,* 1974. Propunîndu-și să alcătuiască un „curs practic" care „să umple golul dintre manualul de gramatică din ultima clasă a școlii de cultură generală și tratatul Academiei", autorul oferă, de fapt, o interpretare, în mare parte nouă, a complicatelor probleme din sintaxa limbii române, corectînd sau îmbogățind respectivul capitol al tratatului Academiei.

Între îmbunătățirile propuse de Vasile Şerban, și adoptate ulterior de manualele și programele școlare, amintim metoda tratării concomitente a părților de propoziție cu propozițiile echivalente. Originale și mai explicite ni se par, apoi, clasificările. Autorul distinge, astfel, atributul *variabil* de cel *invariabil* : împarte, spre o mai mare claritate, predicatul în patru tipuri (după părțile de vorbire prin care se exprimă) : predicat *verbal, nominal, adverbial* și *interjecțional* ; topica, intonația și punctuația, dependente de structura propoziției, nu mai sînt expuse, ca în gramaticile tradiționale, în paragrafe separate, ci în capitolul dedicat acesteia ; complementul sociativ, nu mai e considerat *circumstanțial,* ci *complement propriu-zis* etc. Sînt aduse, mereu, necesarele argumente teoretice. Părți expozitive, pe de altă parte, i se adaugă, pentru o mai largă accesibilitate, scheme recapitulative precum și indicații cu privire la metodologia analizei sintactice. Eficiența unor astfel de principii de „predare" s-a reflectat în reacția pe care cele două lucrări de sintaxă au produs-o : la scurtă vreme după apariția lor se înregistrează, în revistele de specialitate, un număr sporit de „analize", precum și apariția unor numeroase culegeri de exerciții gramaticale.

Teoria și topica propoziției în româna contemporană, prima cercetare de amploare a respectivului fenomen, avansează o nouă teorie a propoziției, întemeiată pe relația, mai riguros identificată și definită, dintre membrii ei. Autorul urmărește „funcționarea topicii în limba română", cu implicațiile ei gramaticale, logico-semantice și stilistice, în stadiul de limbă denumit *româna contemporană"* (p. 42). Teoria propoziției, propusă de Vasile Şerban, se sprijină pe analiza *configurațională,* o derivație a sintaxei transformaționale. Autorul identifică „o *propoziție* invariantă, nelegată contextual, formată numai din termeni nucleari (necircumstanțiali, n.n.), față de care a putut fi analizată *propoziția variantă,* cu diverse implicații contextuale" (p. 7).

Reținem, de asemenea, dintre unitățile inferioare propoziției, *sintagmoidul* – realitate lingvistică fixată ca atare și desemnată terminologic (în paralel cu elucidarea funcționalității sale) pentru intîia oară acum. Se cuvine subliniat, deci, faptul că o investigație răbdătoare și competentă a topicii (multă vreme, neglijată) îi permite cercetătorului să reodoneze, consecvent și convingător, întregul domeniu al propoziției. Totodată, urmărind reflexul semantic și expresiv al mobilității cuvîntului în frază, lucrarea oferă un suport științific, neimpresionist, preocupărilor de stilistică. Este necesar să reținem, iarăși, aportul autorului la redefinirea și unor termeni ; și mai ales, suita de termeni noi pe care el îi propune (*sintagmoid, referent, raport referențial, reflectare, reflectant* etc.).

Aceeași rigoare și ținută științifică au cele două ediții ale operei lui George Cătană (1966 și 1974) sau culegerea de *Cîntece populare românești* (în colaborare cu G. Ivănescu, 1966). Formația lingvistică este, firește, în beneficiul acestor ediții, după cum contactul cu prospețimea și spontaneitatea creației artistice asigură studiilor de gramatică cuvenita deschidere spre virtuțile expresive ale limbii. Ceea ce reținem din acest sector al activității lui Vasile Şerban este, în primul rînd, faptul că atenția sa e îndreptată cu precădere spre piesele inedite, așa încît din opera scriitorului bănățean a publicat, printre altele, și proza, necuprinsă, pînă atunci, în volum, iar în colecția de folclor a inclus și o *Mioriță,* mai puțin cunoscută, deosebit de prețioasă prin elementele arhaice pe care le conservă.

Între 1970 și 1974 Vasile Şerban a susținut cursul de limba română la Universitatea din Viena. Tematica lui, extrem de diversă, a acoperit un spațiu larg, începînd cu etapa inițierii (*Curs de introducere în istoria limbii române*) și continuînd cu aspecte ale gramaticii generative, sprijinite cu exemple din limba română.

OLIMPIA BERCA

Echo

UN DICȚIONAR AL SCRIITORILOR ROMÂNI ÎN POLONIA

De curînd a apărut la Varșovia un dicționar al scriitorilor români de la origini pînă în prezent (Maly Slownik Pisarzy Rumunskich, Wiedza Powszechna, 1975) datorat Halinei Mirska-Lasota, specialistă în limbă și literatură română. Lucrarea se tipărește într-o colecție prestigioasă în care au mai apărut dicționare similare ale literaturilor anglo-americană, franceză, provensală, germană, austriacă, sovietică, suedeză etc. În cele 180 de pagini, pe două coloane, sînt selectați cei mai de seamă scriitori români și prezentați cu date biografice, cu un sumar comentariu al operei, cu indicarea lucrărilor, cu specificarea traducerilor în limba polonă. În plus dicționarul este ilustrat cu portretele scriitorilor

Inițiativa autoarei trebuie salutată ca bine venită, contribuind la cunoașterea literaturii române în Polonia ; o replică a poloniștilor noștri ar fi un gest de gentilețe, prin elaborarea unui dicționar similar al scriitorilor polonezi. De la început trebuie să spunem că Halina Mirska-Lasota este bine informată asupra istoriei literaturii române, utilizînd, cu mici erori, cele mai documentate surse. Scriitorii români sînt prezentați, pe cît i-a fost posibil, în raport direct proporțional cu opera. Astfel lui Eminescu i se consacră 8 coloane și lui Coșbuc 5, lui Blaga 3 coloane, lui Eftimiu tot 3 coloane, lui Nichita Stănescu o coloană, cît și lui D. Petrino, lui Ion Băieșu i se acordă același spațiu cît lui Ion Barbu sau G. Bacovia etc.

Dintre scriitorii contemporani sînt prezenți în dicționar : Arghezi, A. E. Baconsky, Bacovia, I. Băieșu, Șt. Bănulescu, Vasile Băran, Maria Banuș, Aurel Baranga, Eugen Barbu, Mihai Beniuc, Lucian Blaga, Ana Blandiana, Geo Bogza, Alice Botez, Demostene Botez, Nicolae Breban, G. Călinescu, Nina Cassian, Mihail Davidoglu, Lucia Demetrius, Eftimiu, Mircea Eliade, Paul Everac, Laurențiu Fulga, Al. Ivasiuc, Eugen Jebeleanu, Nicolae Labiș, Horia Lovinescu, Teodor Mazilu, Al. Mirodan, Francisc Munteanu, Fănuș Neagu, Vasile Nicolescu, M. R. Paraschivescu, Adrian Păunescu, Perpessicius, Al. Philippide, Titus Popovici, Veronica Porumbacu, Marin Preda, Vasile Rebreanu, Marin Sorescu, H. Y. Stahl, Horia Stancu, Zaharia Stancu, Nichita Stănescu, Radu Tudoran, N. Velea, Ion Vinea. Din sumar lipsesc mulți scriitori, printre care aș aminti întreaga generație a lui Geo Dumitrescu (I. Caraion, Șt. Aug. Doinaș, Radu Stanca, I. Negoițescu etc.), o serie de critici ca Şerban Cioculescu, Tudor Vianu, Vladimir Streinu, Al. Dima, Ov. S. Crohmălniceanu, Al. Piru, D. Micu prozatori ca Ion Lăncrănjan, poeți ca Aurel Rău, Ion Brad. Omisiunile din epocile clasice sînt mai puține.

Trebuie subliniat și faptul că autorea include în dicționar și scriitori cu o prezență mai singulară sau mai specioasă ca Olahus sau Urmuz, lingviști ca Treboniu Laurian sau Aron Pumnul, se ocupă de reviste și societăți literare, de grupări, de fenomene.

Dicționarul scriitorilor români apărut la Varșovia, dincolo de aceste inerente amendări, e o prețioasă lucrare de specialitate prin care se afirmă ca istoric al literaturii noastre Halina Mirska-Lasota.

EMIL MANU

Vitralii

IMPLICAȚIILE TALENTULUI TÎNĂR

Există șansa mai rapidă, ori mai tîrzie, a poetului autentic de a se afirma, dar, înainte de toate, o greutate indiscutabilă primește munca și modestia sa, gravitatea cu care el își privește zestrea talentului. Cunoaștem poeți tineri de incontestabil talent, precum Gheorghe Azap, Geo Galetaru, Ion Cădăreanu, Virgiliu Bradin, Octavian Doclin, dar aș mai adăuga trei exemple ale trudei pe manuscris, temperamente artistice diferite, care, în egală măsură, își iau în serios profesiunea de artist al cuvîntului : Aurel Turcuș, Claudiu Iordache, Traian Dorgoșan. De la primii doi poeți se poate învăța nu numai grija prozodică, ci și trăinicia mesajului, viziunea majoră, profund umană, a existenței noastre, de la statornica temă a obîrșiei pînă la dezbaterile de etică, din epoca noastră. Cu celălalt poet, geamăn la generație, se poate ajunge la înțelegerea adîncă a artei poetice, confruntarea implacabilă cu timpul.

Cunosc un cenaclu literar la Reșița, condus cu competență de către tînărul critic literar Gheorghe Jurma, animat de publicistul Timotei Jurjica dar mai cunosc și alte cercuri literare, chiar în Timișoara, cu ședințe superficiale, în care exigența, criteriul valoric, se pare că nu există. „Tinere, ce plin de visuri" ... bați la porțile poeziei, nu uita că, în mare măsură, consacrarea depinde de tine. Nu vei triumfa niciodată cu infatuări pretimpurii și fără acoperire, cu zorzoane lexicale care nu aduc nici o vibrație în conștiința cititorului. Așa că trebuie să încerci să fii tu însuți, (ascultîndu-i pe Rilke și Arghezi), iar, după ce te-ai convins că trebuie să ne comunici ceva, învață truda șlefuitorului de diamante și numai după aceea să exclami : „Olimp, deschide-te !".

DAMIAN URECHE

V L A I C U B Â R N A

FĂRĂ SINCOPE

Treceți încet pe lîngă somnul
fără sfîrșit al pietrelor,
nu le tulburați miezul
de noapte al odihnei lor,
instelat de marea de scintei
pe care nu le poate trezi
decît trăznetul și amnarul.

In pieptul lor bate neauzit
tactul unei inimi,
egal, fără sincope,
urmind bătăile ceasului
niciodată intors al eternității.

Treceți încet pe lîngă somnul
hieratic al pietrelor.

CU APA-N CLOCOT

Cu apa-n clocot lîngă-un mal sortit,
ce în mare crește și se-adună,
rătăcesc pe grindurile nopții
spinări de vidră strălucind sub lună.

Se-nvolbură bulboanele din jur
și broaște cîntă-n trumuratul cor,
corăbii roase hodinesc în smîrcuri
sub năpădîtul vînt pustiitor.

In cercuri mă adun și-n cercuri pier,
strein și mut sub urgisitul cer.

HIDALGUL

Hidalgul cu privirea pierdută
în sine, foarte departe,
drept în armura-i nelăută
trecu în slavă dincolo de moarte.

Hidalgul cu braț inarmat
și coiful cocli de rugină
se-ntoarce cu mine la sfat
în nopțile fără hodină.

O, părăsita lui țară
m-ademeni nu o dată,
cînd Fata Morgana îi dansa pe hotară
și ridea despuiată.

INTOARCERE

Intoarcere pe locuri și drumuri,
unde au rămas pașii copilăriei
sub tremurul frunzei,
sub arcadele cerului
risipit peste păduri.

Pietrele scrișneau sub pași,
feriga dormita sub pale de umbră
iar ciupercile își priponeau piciorul
în pămîntul reavăn și negru.

Era o tăcere temută,
o-ncremenită curgere de clipe
în clepsidra văzduhului umed ;
pînze ponosite de paianjen
spînzurau pe crengi
și scarabei somnoroși scormoneau
necropola frunzișului putred.

Ion Dumitru Teodorescu

CIND VA VENI

Cind va veni ninsoarea voi fi de tine
tristă
cum trist e piuitul de pasăre-ntre
ierburi,
cum piatra e — din somnu-i, cercind să
iasă-n salturi,
cum fumegînd albastre-s zăpezile pe
coastă . . .

Voi fi de tine tristă iubite, -n risipirea
tirziei mele voci de flaut printre arbori.
Nemaihrănind orbirea cocoșilor în zori
din singerii penaje voi asculta
chemarea
nuntirii scufundate sub teama de-a
greși
-n devotament și aspră statornicie-a
clipei.
Dar clipa-i așteptare sub pielea
-ntinsă-a apei
din care azi, iscată, frumoasă sînt —
deși,
prin dragoste mă cheltui ca toamna în
amiază
cînd peste noi culoarea tăcerilor
planează

PRIN LINIȘTI VINTUL

Cobori prin liniști vîntul de burnițări
sărate
mai singură-n cuibarul de oseminte —
scut.
Iscind un gol de zile sălbatec legănate
pășești din somn în fumul coloanelor
de lut.

In cealaltă viață cu umerii în soare
lăsai cocoșul tandru să-ți ciugulească-n
palmă.
Amurg acum e trupul — și-n răzlețită
boare
O pasăre se surpă neînțeles de calmă.

Cîndva, frumoasă foarte, cu pîntecul
rotund
și-ntunecate pulpe de fibre vegetale
iubeai rotirea lentă a peștilor pe prund
și exilarea-n sînge ca în cochilii goale,

din care azi, prin versu-mi, te-am smuls
și in cruzime
te-am fost fixat prădată și veștedă-ntre
rime.

Ion Petrache

DE DOR

Treci printre noi, ca o patimă părăsită,
ca o femeie neiubită
purtînd sub gene o lacrimă secată
de dor. Și privirea-ți mirată
suie pe zare o dată cu vîntul
despletindu-ți gîndul.
Și-ai să te duci
pînă cînd, obosită, sub umbra din nuci,
ai să te faci una cu pămîntul,
una cu vîntul.

O, dragostea mea, ascunsă sub umbra
grea,
cînd am să te mai văd, cînd am să te
mai ascult ?
Trecerea e o floare veche și de demult.

NUMAI

Luna a rămas roșie
și cîmpul negru.
Căpițele s-au făcut plopi
și au plîns
ca o pădure stingheră.
Cineva mi-a adus
soarele-n cerdac.
In zori,
sub fereastră,
am găsit liliacul
rîzind ca un copil.
Pe sub zări
se intorceau cocorii . . .
Numai iubita lipsea.

PLOILE

Imi plac ploile repezi de vară
cu fulgerul scurt și tunetul lung
despletit in ecoul pădurii
ca o poruncă de haiduc.
Imi plac ploile molcome, răcoroase,
slobozite anume pentru ciobani,
cînd se lasă-nserarea la stînă
și tăciunii din foc picotesc.
Imi plac burnițele dese și moi
ca o ceață ușoară cînd bei
un vin de pietroase în toamnă
cînd turmele vin spre iernat.
Imi plac ploile toate ce cîntă-n
văzduhul cu-arome de grîne
stîrnind simfonii în pădure
pentru marele concert al naturii.

Mărturii

Cu Victor Papilian

Sfios, ca un adolescent la intiia sa declarație de dragoste, generos ca un monah, concis ca o maximă, just, fără concesii și bravadă, vizionar, prin structura concepțiilor sale despre orînduirile social-politice, timid ca un poet debutant, terorizat de posibilitatea ridicolului, naiv, ca un anahoret, Victor Papilian, a fost socotit de scriitorii interbelici, ca un om a cărui viață a curs liniștită, ca apa unui curs cu un debit constant. In realitate : „. . . sînt un om echilibrat — imi scria după articolul meu despre „Papilian și Asociația" din „Lanuri" (1936) — dar chinuit și plin de contradicții. Ca om de știință sînt in conflict cu religia. Sper să rămîn doar sluga adevărului" !... Și așa s-a intimplat. Omul acesta, care ți se lipea de inimă, comunicativ și exuberant cînd ii cucereai simpatia, nu știa să rîdă. Cred că nu l-a văzut nimeni rîzind. Pînă la Muntele Băișorii, unde am izbutit într-o seară să-i smulg un zîmbet, iar a doua zi să-l fac să rîdă în biserică, fără intenția de a-l provoca.

Dar iată ce s-a intimplat. Ajunsem la M-tele Băișorii, comună mare răspîndită la poalele M-telui Mare, cu case răslețe, pe înserat, cu toată echipa sa de doctori, asistenți și asistente, în vederea cercetărilor științifice pe care le făcea. Am coborît dintr-un hîrb de autobus, lîngă școală, așezată în valea caselor, de unde porneau padinile și poenele, cu crînguri îmbietoare la hodină și iarbă mătăsoasă prin care zburzi, la vîrsta cînd sîngele circulă prin vine ca „poprica". După ce tineretul a dispărut, perechi-perechi, grupate după simpatii, Papilian s-a apropiat de mine sfios : Domnule coleg, aș vrea să te rog ceva. Vezi, d-ta ai relații peste tot în munți. De aceea n-ai putea să ne pregătești la o familie mai instărită un meniu moțesc ? Nu de alta, da. aș vrea să vadă și colegii mei cum se hrănesc moții, că nu se știe dacă mulți dintre ei nu vor ajunge doctori de circă la munte" ! Am zîmbit și i-am răspuns : „Am să încerc, domnule profesor, dar, dacă e vorba de un meniu moțesc, tare mă tem să nu se culce colaboratorii d-voastră flăminzi" !. Să nu mai lungesc vorba, m-am îndreptat spre casa gornicului Felea (unchiul poetului Victor Felea), om mai cu stare și generos. Am găsit-o doar pe lelea Mărie, care mă cunoștea. Am întrebat-o dacă are făină de mălai. „Am, zice ea, dar e cam încinsă, că-i de iestimp". „Nu-i nici un bai", o liniștesc eu și o rog să ne fiarbă o căldare de mămăligă. „Dar brînză ai" ? mă interesez eu. „O mai hi o țiră, pe fundul ghiobului, da-i cam usturoaie", se îngrijorează dumneaei. O liniștesc : „Foarte bine, lele Mărie, chiar asta am dorit și, să știi, că nu-mi trebuie mai mult de un blid" ! Lelea Mărie a trecut la treabă. Eu am aranjat, în filigorie, improvizînd niște rigle și scînduri o masă lungă ca la nuntă, acoperită cu fel de fel de fețe de masă împestrițate. După un ceas, două, tinerii care se sbenguiseră și gustoseră apă din țiraiele de pe coaste, așa ca spirtul, au flăminzit. Și nu-i de mirare, cînd după ce te brânțălești prin iarbă mai bei și apă de munte care te „curăță pe dinlăuntru ca și cum te-ar fi frecat cu chefea hei de șurluit". Au flăminzit și au coborît în vale, unde Papilian i-a informat că „domnul coleg" — adică eu — „ne-a pregătit un meniu moțtesc". Oamenii s-au așezat la masă cu intrigurare. Pe loc am adus un cirpător cît o piatră de moară și l-am așezat în mijlocul mesei. Am făcut un semn unor fătuțe, pe care le-am sfătuit să-i dea o mînă de ajutor lelei Mărie, să aducă blidul cu brînza. Am stuchit în palme, am cuprins brînza și am frămîntat-o pînă am făcut-o bulz. Un cocoloș cît un pumn, pe care l-am pus drept la mijlocul cirpătorului. Peste cocoloșul de brînză am răsturnat căldarea de mămăligă. Cum la munte seara se lasă răcoare, a explodat din mămăligă un nor de aburi de nu se mai vedea om cu om în filigorie. După ce s-a limpezit aburul, le-am urat poftă bună lămurindu-i : „Placă și folosiți, doamnele și domnilor, după cum m-a rugat domnul profesor, un meniu moțesc. După cum vedeți, mămăligă cu brînză". „Domnii" mei se uitau unii la alții și nu știau ce să facă. Luîndu-și inima în dinți, d-na Dr. Rusu mi s-a adresat surizînd mînzește : „Foarte bine, d-le profesor, dar cu ce să mîncăm cînd n-avem nici furculițe, nici măcar linguri de lemn" ? „Mîncați cu ghiarele, vă rog, că așa mîncă și moții". Colaboratorii lui Papilian au făcut haz de necaz, dar cum foamea e mare dascăl, au început a rupe din mămăligă cu vîrful degetelor pe care și le sugeau, că mămăliga era fierbinte. Pînă la urmă, s-au înădit la mămăligă, de și-au vîrît mîna în ea pînă în cot. Cînd să-i opresc, să le spun că le-am pregătit o surpriză, d-na Papilian mi s-a adresat nedumerită : „Bine, domnule Cheatră, d-ta ne-ai poftit la mămăligă cu brînză, în stil moțesc. Eu văd, însă, că ne-am săturat de mămăligă pînă s-ajungem la brînză". „Apoi, tocmai aici e „articușul", stimată doamnă, i-am răspuns eu. Așa fac și moții, mînîncă la mămăligă, în nădejdea că ajung la brînză, dar pînă să dea de ea, se satură și ce-s zic : tomna bine că ne săturărăm cu mămăligă, să ne rămînă brînza pe mîne sară" !.

Musafirii mei au rîs cu lacrimi. Papilian a zîmbit înțelegător. Era numai căldură și bunătate în ochii săi limpezi ca cerul după ploaie. Că i-am ospătat, mai departe, cu pîine și slană, cu păstrăvi la protap, n-are importanță, de aceea să-i lăsăm să le tihnească.

V. COPILU-CHEATRĂ

PAUL VASILESCU „N. Bălcescu"

Remember

Ceremonii orientale

Orice călător într-o țară străină este, fără îndoială, interesat și fascinat de ineditul locurilor prin care trece, de obiceiurile și tradițiile oamenilor. Gazdele știu îndeobște acest lucru și caută să satisfacă, pe cît e posibil, curiozitatea musafirilor și iată că, folosind cuvîntul musafir, e locul să amintim că în limba azerbaidjeană există multe cuvinte, de origine turcă, pe care le întrebuințăm și noi. Ele sînt urme ale timpului în care Azerbaidjeanul a suferit asuprirea otomană.

Intr-una din zile, primim invitația de a participa la o cină comună, la restaurantul „Karavan-Sarai", restaurant cu bucătărie azerbaidjeană. Numele localului este bogat în sugestii orientale, ca și invitația, pe care e tipărită silueta unei caravane de dromaderi ducînd neguțători așezați turcește pe bogate samare. Descindem și noi, din caravana de limuzine luxoase, în orașul vechi, la poarta unor ziduri de cetate, într-un amurg de mătăsuri violacee, întinse peste cupole și minarete înmuiate în umbrele orei.

Pătrundem pe sub bolți mai degrabă scunde, urcăm cîteva trepte și ne găsim într-un fel de curte rotundă, pavată cu dale de piatră și-nconjurată de odăi slab luminate, de nișe ori verande cu mese la care lucrările au și început, căci orchestra răscoală simțurile și trezește buna dispoziție cu melodii languroase care stimulează imaginația și-așa electrizată de atmosfera unui orient recompus cu rafinament, ce-ndeamnă la plăcute și lungi libații.

Insoțitorii ne încurajează, în dezorientarea pe care ne-o provoacă brusca surpriză a acestui climat incîntător și insolit. Sîntem îndrumați să optăm pentru un loc în răsăriteana adunare. După oarecari consultații de specialitate cu îndatoritorul camarad de călătorie Al. I. Ștefănescu, atent și afectuos tot timpul, care, ca prozator, avea legitimul drept de decizie, preferăm un interior, spre a degusta zelul, uneori supralicitat, al orchestrei, în reverberații mai blînde.

Interiorul, fără uși și, totuși, fără draperii, spre a lăsa nestînjenită privirea înafară, ar cere o ritualică trecere în papuci pe covoarele care încarcă excesiv odaia, ceea ce, bineînțeles, nu ne impunem, cu atît mai mult cu cît n-avem practica așezării în stil oriental pe joasele canapele, încărcate de perini moi, ce înconjoară laturile acestei încăperi abia luminate de pîlpîitoarele lumînări ale sfeșnicelor. Mesele, la fel de joase, sînt luxuriant încărcate, astfel încît trebuie să-i urmăm pe colegii mongoli și bulgari care, mai tăcuți, ne și așteaptă cu paharele înălțate. Aici e timpul să amintim că în Azerbaidjean mesele sînt inaugurate printr-un toast, rostit de gazde, toast lung, cu referințe omagiale și generoase urări pentru oaspeți și mai ales pentru femei, îndeobște absente, dar evocate cu dragoste și venerație, ca și copiii. Cum gazdele nu pot fi la toate mesele și cum noi am și deprins obiceiul și legile ceremoniei, ne descurcăm singuri, mai pe scurt, căci toastul urmează a fi tradus mai întîi în rusește și-apoi în limbile națiunilor reprezentate. Tot legile acestor întîlniri cer ca fiecare conviv să rostească cel puțin un toast, cu duioase apelative și amicale temenele la adresa celor de față, cum și cu respectuoase referiri la virtuțile popoarelor noastre.

Dar iată că poposește-ntre noi un reprezentant al gazdelor, care ne informează că-n Azerbaidjean este obiceiul ca fiecare masă să aibe un tamadan, adică un vătaf sau un coordonator, care să conducă ceremonia și să asigure buna dispoziție generală. Tamadanul nostru ad-hoc, care va trece pe la toate mesele, ne spune cîteva legende. Una dintre ele istorisește că la început, pe cînd s-au împărțit darurile, virtuțile și bogățiile popoarelor, cel cu sacul doldora ar fi trecut pe deasupra Mongoliei, Bulgariei, României și așa mai departe, dînd acelor pămînturi bogățiile pe care le au și astăzi. Cînd ajunge la România, tamadanul se dovedește curtenitor și cu atenții speciale, spunînd că pămîntului nostru i-au fost date atîtea bogății încît ne-ar mai și prisosi. Insă legenda se-ncheie, firește, ca și drumul îndepărtatului și imaginarului călător, deasupra Caucazului, unde piscurile sînt atît de înalte încît dăruitorul n-a băgat de seamă cum sacul s-a fost spintecat de alpinele stînci, ceea ce a făcut ca peste Azerbaidjean să se reverse toate bogățiile. Poanta stîrnește un haz unanim și insistente clinchete de pahare.

Și astfel timpul se scurge fără să prindem de veste, cum se spune, și părăsim „Karavan-Saraiul" pentru o scurtă plimbare în aerul de-afară, pe îngustele străzi ale cetății peste care scînteiază baldachinul înalt al cerului somptuos luminat de constelațiile Asiei.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

Televiziune

DUMINIC[Ă], 14 martie

8,30 Deschidere a programului. Avanpremiera zilei. 8 40 Tot inainte ! 9,35 „Daktari". 10,00 Viața satului. 11,15 Ce știm și ce nu știm despre . . . 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. 13,05 Album duminicol. Din suma r : 13,25 „Serial". Schiță veselă ; 1 3,27 Desene animate; 13,42 Umor univer sal ; 13,48 Vedete pe micul ecran ; 14 ,00 Ce vrăji a mai făcut nevasta me a ; 14,48 Povestea filmului muzical ; 15,00 Fotbal : Dinamo — Sportul St udențesc. In pauză : Șah mat in . . . 15 minute ; 16,45 Retrorecording. Sel ecțiuni din emisiunile muzicale și d e divertisment ; 17,20 Spectacolul lumii (IX). 17,45 Drum de glorii. 19,10 Mic ul ecran . . . pentru cei mici. 19,30 T elejurnal. Comentariul săptămînii. 20,00 Baladă pentru acest pămînt. 20,20 Fil m artistic. „Lumea minunată a fraților Grimm". 22,10 24 de ore. Duminica sp ortivă.

LUNI, 15 martie

16,00 Telecoal ă. 16,30 Emisiune in limba maghiară. 16,50 Trofeul Carpați la handbal masc ulin : România — Ungaria. (repriza a II-a). 19,20 1001 de seri. 19,30 Teleju rnal. 20,00 Colocvii contemporane. 20 ,30 La revedere iarnă... 22,55 Tiner etul — factor activ în îndeplinirea ci ncinalului revoluției tehnico-științifice. 21,20 Roman-foileton. „Forsyte Saga". Episodul XII. 22,10 24 de ore.

MARȚI, 16 martie

9,00 Teleșcoală . 10,00 Teleobiectiv (reluare). 10,20 Muzică ușoară. 10,30 Film artistic. Pro prietarii. (reluare). 12,00 Telex. 16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limbă f ranceză. 17,00 Telex. 17,05 Sub faldur de partid. 17,25 Teleglob. Itinerar p eruan. 17,45 Lecții Tv. pentru lucrătorii din agricultură. 18,15 Trofeul Carpați la handbal masculin : România — R.F.G. In pauză : 1001 de seri. 19,30 Telejur nal. 20,00 Anchetă socială. „Călduț, r ece, fierbinte". 20,40 Teatru liric Tv. Ir magini din lupta antifascistă, pentru libertate și democrație, oglindită în noua creație de balet a compozitor ilor noștri. „Chemarea". 21,50 Vari etăți internaționale. 22,10 24 de ore.

MIERCU[RI], 17 martie

9,00 Teleșcoală. 10,00 Emisiune pentru tineret (reluare). 10,25 Biblioteca pentru toți. Pavel D an. 11,15 Tineri interpreți de muzică populară. 11,30 Atenție la... neatenție ! (reluare). 11,55 Telex. 16,00 Fotbal : Rapid — Universitatea Craiova. 17,5 0 Telex. 17,55 Cîntece de la Săpînța. 18 ,05 Artă plastică. 18,35 Dincolo de note. Azi compozitorul Aurel Giroveanu. 1 8,55 Tribuna Tv. Concepția Partidului Comunist Român despre noua ordine economică internațională. 19,20 100 1 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Re vista economică Tv. 20,30 Telecinema teca. Ciclul „Mari actori" : „Repre z... alii la Roma". 22,10 24 de ore.

JOI, 18 martie

16,00 Teleșcoal ă. 16,30 Curs de limbă germană. 17,0 0 Telex. 17,05 Hai la joc. 17,25 Din ță rile socialiste. 17,35 Enciclopedie pen tru tineret. 18,00 Muzica. 18,20 Cabin et juridic. 18,45 Universitatea Tv. 19, 20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Steaua fără nume. 20,55 Cadran ec onomic mondial. 21,15 Fără cuvinte . . . 21,25 Foaie pentru minte, inimă și literatură. 22,10 24 de ore.

VINERI, 19 martie

16,00 Teleșcoală . 16,30 Curs de limbă engleză. 17,00 E misiune în limba germană. 18,55 Din lumea plantelor și animalelor. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 R eflector. 20,20 Cibinule, mîndru nume . 20,40 Film artistic. „Frații". 22,10 2 4 de ore.

SIMBĂT[Ă], 20 martie

10,00 Micul ecr an... pentru cei mici. 10,30 Telecinemat eca (reluare). 12,10 Muzică de jazz. 1 2,30 O viață pentru o idee : Traian Vu ia (1872-1950). 12,55 Telex. 13,00 Din nou despre... preferințele dumneavoast ră muzicale. 13,45 Turism și vînătoare . 14,15 Bucovină, mîndră floare. 14,55 Vîrstele peliculei. 15,55 Rugbi : Fr anța — Anglia. 17,40 Caleidoscop cultu ral-artistic. 18,00 Club T. 18,55 Cîntece de vitejie. Versuri de George Coșbuc . 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurn al. 20,00 Teleenciclopedia. 20,50 Film se rial. Kojak. 21,40 24 de ore. 21,50 Săptămîna sportivă. 22,00 Festival pe plato u. Emisiune muzical-coregrafică.

Televiziune

Memorii

Kubán Endre

Amintiri despre un erou

„Vivere militare est" (Seneca junior)
Soției mele, Anna

Femeie cu fața brună, cu privire blajină, în păr cu fire albe. A primit mult de la viață, dar a și dat mult vieții. O liniște cuprinzătoare ne înconjoară, o liniște mare, numai motanul cenușiu toarce pe dormeză, în compania unei păpuși cu ochi albaștri.

— E a nepoatei mele — zîmbește. — Fata mea, Elena Plăvăț locuiește lîngă noi, Corina are nouă ani.

Locuință modest mobilată. Pe perete, o fotografie de nuntă. In rochie lungă, Ana, cu cei optsprezece ani ai ei ; lîngă ea zîmbește un bărbat cu ochi negri. Fotografia nu se deosebește de cele făcute înaintea și în timpul războiului. Ochiul zărește lîngă mire, ca martor, pe Leontin Sălăjan, iar mireasa are lîngă ea pe sculptorul Ștefan Gajo.

Părinții au lucrat la Fabrica de țigarete, iar Ana la Industria linii. A fost timpul serbărilor culesului viei. Fata într-o rochie lungă, maro — aceasta i-a fost prima și ultima rochie de ocazie. Bărbatul o urmărea toată noaptea și, cînd i se oferea ocazia, dansa cu ea. Peste șapte zile a bătut la ușa familiei : ca pețitor. Ana era tinerică, abia împlinise șaisprezece ani, nici n-a vrut să audă de cununie. Doi ani a așteptat și a umblat după fată Ștefan. N-a vrut să se impună, dar s-a folosit de toate ocaziile, cînd putea s-o vadă pe fată. Plăvăț a lucrat la atelierele căilor ferate, era cunoscut printre cei mai buni tîmplari. Părinții i-au murit de timpuriu, l-a crescut unchiul.

Cînd au trecut cei doi ani, Ana a rostit cuvîntul așteptat.

Cununia a fost o cununie muncitorească. Martorul fetei fiind sculptorul Ștefan Gajo, iar al lui Ștefan, Leontin Sălăjan. Bărbații, în haine negre, femeile, în ușoare rochii de mătase.

Masa de cununie au servit-o pe terasa restaurantului Eminescu. Incălzea un soare darnic, deși calendarul arăta întîi aprilie, 1940. A fost o masă modestă. Grătare și cîteva sticle de bere. Apoi tînăra pereche împreună cu părinții, s-a îndreptat spre Fratelia, acolo unde, într-a locuință de o cameră și bucătărie, a familiei Mihailov, au primit și ei loc. Nici voiajul de nuntă n-a lipsit. Atunci cînd fanfara feroviarilor a făcut o excursie la Orșova și la Ada-Kaleh, Ștefan și Ana au fost și ei în compania lor.

Tinerei femei i-a plăcut dulceața de trandafir și a gustat cu plăcere smochinele zaharate. A fost însă surprinsă că Ștefan și Leontin, împreună cu ceilalți bărbați, s-au așezat la o poștă de ea să vorbească. Seara, Ana a și întrebat, dece ele n-au fost invitate în grupul bărbaților. Tînărul soț zîmbea :

— Nu puteam s-o fac. Era doar vorba de noi. De acum încolo după masă colegii de la ateliere vor veni pe la noi. Pe terenul viran al tatălui tău vor construi casă pentru noi. Sălăjan e lăcătuș, eu sînt tîmplar. Se află printre noi strungari, frezori, dulgheri, șlefuitori. Iar ceilalți vor ajuta la ridicarea zidurilor

Ridea : Palat nu vom construi, ci mai mult un cuib cald. Ne-am gîndit să avem un pod mare. Vom avea copii și ne-ar prinde bine o vacă. Dar noi sîntem proletari și în jurul nostru familiile țin cîte-o capră. Are lapte bun, e un animal nepretențios. Vara nu purtăm grija hranei, iar pentru iarnă voi strînge fîn și paie. Acoperișul podului il vom înălța ca să încapă cît mai multe furaje. Am și ales iedul, săptămîna ce vine il ducem acasă.

Au ridicat casa . . . Zilnic veneau cei de la atelierele căilor ferate. Desigur nu lucrau chiar fără răgaz. Din cînd în cînd mai aprindeau o țigară, mai întindeau firul vorbei. Intr-o zi, Ana observase că la trecerea ei cuvintele bărbaților se întrerupeau. A doua zi observase că în dreapta și în stînga casei Mihailov, la o distanță oarecare, se plimbau cîțiva bărbați. „Parcă or sta de veghe să păzească pe cineva sau ceva ? !" Abia aștepta ea sosirea serii să-și întrebe bărbatul de ce țin secrete față de ea, dar o cuprins-o amețeala și și-a dat seama că este însărcinată. In loc de alte întrebări au vorbit de copilul lor. A uitat de paznici . . .

Intr-o noapte, pe neașteptate, taina s-a luminat. La fereastră se auziră trei bătăi. Ștefan sări la ușă și o deschise. Leontin Sălăjan era acela care a bătut . . . Cu o servietă în mînă, el răsufla greu, parcă ar fi fost gonit.

A fost o noapte fără stele, cîinele a hoinărit prin grădini, o liniște apăsătoare se lăsa în jur.

— Vino ! — șopti Ștefan și-l conduse în grabă pe Leontin. Nu peste mult timp Ana auzi cum scrîșnesc treptele podului.

Trei săptămîni s-a ascuns în podul familiei Plăvăț, secretarul comitetului regional al Partidului Comunist Român, Leontin Sălăjan. Trei săptămîni lungi. Numai în bezna nopții părăsea adăpostul, dar zorii îl găseau din nou în pod.

Mergeau prin orașul scufundat în întuneric și, deodată, parcă din pămînt a apărut un bărbat cu o bidinea și găleată. Ana și Ștefan pregăteau pachete. Au dat din puținul lor. Slănină, țigări. In primăvara anului 1944, pe străzile Fratelie și ale întregului oraș se vorbea de faptul că Armata Sovietică gonește hoardele hitleriste în retragere. Seara, oamenii ascultau emisiunile posturilor sovietice. Se vorbea de asemenea că în Munții bănățeni și în Carpați grupe de partizani atacă trupele fasciste.

CONSTANTIN POPOVICI „Bacovia"

. . . In ziua de 10 iunie 1944, un bărbat cu pantaloni sport și scurtă impermeabilă își îndrepta pașii spre gară. Ana il urma cu tristețe, Ștefan avea în brațe pe Elena care abia împlinise un an și jumătate.

— Rămînem singuri cu Elena — se uita la bărbatul ei . . .

— Niciodată nu ești singură — răspundea Ștefan —, veșnic vom fi împreună. Duc salariul ceferiștilor la Oravița. Nu trebuie să aștepți decît cîteva zile și pe urmă voi rămîne cu voi.

In fața gării, își încetini pașii. Fața palidă părea mai albă decît altădată :

— Este prea cald. — Coborî din brațe fetița și o sărută. — Intoarceți-vă spre casă, micuța e grea, piciorușele ei nu rezistă la drum lung, iar brațele tale sînt slabe.

Cu opt zile mai tîrziu, soțul ei era mort. In jurul Reșiței, comitetul regional P.C.R. a organizat un grup de partizani. După două luni de pregătiri, grupul de partizani „Mărășești" și-a început activitatea. In desișurile munților Semenicului, partizanii au adunat arme și grenade. Scopul era să facă imposibilă activitatea uzinelor reșițene, desfășurată în folosul dușmanului. Organizația regională de partid l-a trimis pe Ștefan Plăvăț de la Timișoara, care și-a dobîndit o experiență în organizarea acțiunilor de sabotaj. Urma să se organizeze alte grupe, formate din tineri muncitori, care să aștepte ordinul de plecare la Reșița, la Bocșa Română și la Timișoara.

Organizația de partid din Timișoara a organizat o acțiune eroică. Tovarășii au încărcat un camion militar cu arme, grenade, armament și, în plină zi, au pornit spre locul stabilit de partizani. Predarea armelor urma să se facă în apropierea cabanei pădurarului de la Jervan. Transportul prețios însă a întîrziat o zi. Plăvăț și camarazii săi n-au primit armele în ziua așteptată. Pădurarul a aflat de locul armelor ascunse și n-a întîrziat să anunțe jandarmeria din Anina și din Timișoara.

Un detașament întărit de jandarmi a trecut la acțiune : controlînd locuitorii din împrejurimi, în special minerii, agenții de urmărire au cercetat pe străinii care se aflau în Oravița și în Anina. In ziua de 17 iunie, armamentul a fost găsit și în seara aceleiași zile a fost arestat unul dintre membrii grupului „Mărășești", care avea misiunea să cumpere alimente pentru tovarășii săi la Anina. Toata noaptea l-au chinuit și l-au interogat neîncetat. Dimineața, omul pierzîndu-și puterile, în urma chinurilor suferite, a arătat jandarmilor drumul de pădure care ducea spre adăpostul grupului de partizani.

Jandarmii au încercuit pe luptătorii comuniști care se apărau cu îndîrjire. Drumul retragerii era doar o potecă îngustă, și grupul se îndrepta spre ea. Retragerea a fost asiguratăde Ștefan Plăvăț. Au luptat pînă la ultimul cartuș, în ploaia de gloanțe a mitralierelor jandarmerești. Acolo a căzut Ștefan lovit de un glonte.

. . . Și Ana, soția de odinioară a lui Ștefan Plăvăț, povestește încet faptele, întorcîndu-și privirea în trecut :

La mijlocul lunii iunie m-am dus la rudele mele din Jamul Mare. După ce m-am întors, m-au anunțat să mă prezint de urgență în fața tribunalului militar. Purtam pe Elena în brațe, cînd m-am prezentat și am arătat citația . . . Era o sală mare, jurîmprejur, mese. Lîngă mese, ofițeri cu cizme de lac și cu epoleți roșii.

„Ana Plăvăț — s-a răstit la mine unu dintre ei — în apropierea izvorului Bîrzavei, jandarmii ți-au împușcat bărbatul. A fost bandit. Și-a meritat soarta !"

. . . Mi-am pierdut cunoștința și am căzut. Am revenit doar după ce m-au stropit cu apă. La tribunalul militar nu m-au interogat. S-au mulțumit cu faptul că pe baza unei fotografii să certific identitatea bărbatului meu.

O liniște adîncă ne înconjoară în camera. Motanul se trezește și-și privește stăpîna. Femeia deschide geamul, iar pisoiul sare în grădină.

Ana suspină.

— Părinții mi-au murit și am rămas singură cu Elena. Dar copiii au nevoie de tată, femeia singuratică nu poate trăi fără sprijin. Au trecut zece ani după uciderea lui Ștefan. M-am măritat din nou. Soțul meu e un om bun, lucrează la atelierele căilor ferate. Corina a fost crescută de el. Fata mea și-a păstrat numele tatălui. A dat bacalaureatul și lucrează la calculatorul de la Institutul Politehnic. S-a căsătorit, nepoțica mea are nouă ani, și învață bine. Un zîmbet abia conturat trece peste fața femeii :

— Mulți ani au trebuit să treacă pînă ce rănile s-au vindecat. Dar noaptea, de multe ori, mă trezesc și azi că bate cineva la geam, și parcă văd în fața ochilor trupul neînsuflețit a lui Ștefan . . .

In românește de :
IMECS JENO

Profiluri

Mircea Ciobanu

Despre geneza eseului

Poet (**Imnuri pentru nesomnul cuvintelor ; Patimile ; Etica ; Cele ce sînt**), romancier (**Martorii ; Cartea fiilor**), eseist — mai curind autor de cărți-parabolă — (**Epistole, Armura lui Thomas și alte eseuri, Tăietorul de lemne**), Mircea Ciobanu s-a impus ca unul din scriitorii cei mai fecunzi, mai multilaterali și, totuși, cei mai reținuți, mai „centripeți" ai generației tinere. Investigația este orientată — în ce-l privește — nu în suprafață, ci în adîncime. Intr-adevăr : poezia lui Mircea Ciobanu se întocmește într-un sistem ; proza reia, analitic, și deconspiră, parțial, viziunea pe care — sintetic — poezia o cimentează ; eseistica interpretează statutul beletristicii proprii și al belestristicii ca atare (văzută în întreaga suită a „cauzelor" ei : agent, obiect, țel, mijloace). Extinzînd pînă la nivelul structurilor celor mai largi morfologia metaforei, am putea afirma că proza lui Mircea Ciobanu este o metaforă explicită a poeziei sale ; și că eseistica e o coalescență difuză a amîndurora. Ca specii, operele se urmează, deci, potrivit unor raporturi cvasiapozitive sau predicative ; principiul formativ al inspirației, al meditației și făptuirii prin scris pare a fi cel al unei reciproce și succesive oglindiri : poezia se străvede — oarecum „clarificată" — în roman ; ambele capătă echivalente precumpănitor logice — se răsfrîng în suprafața gîndirii abstracte — grație eseului.

In această înșiruire, **Tăietorul de lemne** are un loc aparte ; cercetarea teoretică se îngemănează cu proiecția intuitivă a ideii. Ideea este, cum ni se spune la pagina 8, „o întîmplare despre care s-ar putea depăna o poveste". Iată-ne, așadar, dinaintea unui eseu despre geneza eseului.

Prologul ia în discuție relația dintre idee abstractă și imagine (artă). Sînt conținute aici — fără a fi formulate decis, bineînțeles — definițiile alegoriei, simbolului sau parabolei. Și, de asemenea implicate, corespondențele dintre artă și știință (filozofie), dintre artă și realitate (istorie).

Prefăcîndu-se neștiutor de existența unui domeniu limitrof (îngăduit eseului), autorul pornește, apoi, la crearea „spațiului și timpului unei istorisiri care să nu însemne nimic dacă drumul pînă la ea nu va fi parcurs în întregime, și care, totuși, dacă ar fi spusă, să prisosească în chip evident" (p. 8). Ceea ce vrea să însemne că materia sensibilă a artei — chiar dacă a avut ca scop numai și numai îmbrăcarea ideii — este mai bogată decît ideea însăși.

Mișcarea de la concept la imagine, de la schemă la întîmplare, este extrem de complexă. Vom observa cum, de la un șir la altul, ideea se „îngustează" pe negîndite, particularizîndu-se pînă la limita unui ins anumit : Cel ce ucide fără voie (metaforă abstractă, imprecisă, aidoma unui pronume) devine, mai întîi, Tăietorul de lemne (individ necunoscut nouă, cu identitate multiplă, în a cărui prezență ideea și imaginea coexistă încă la modul ilustrativ, alegoric), pe urmă, însuși urmăritorul N. (individ zugrăvit pe îndelete și în amănunt, care, în final, ajunge cauză și nu consecință a ideii).

Intervine aici o subtilă dialectică a individualului și a generalului pe care prozatorul a știut s-o surprindă cu mare măiestrie. In clipa deplinei sale creionări — cînd „fișa" eroului N. este completă într-un tipar al universal-umanului urcînd pînă în mit — cînd, altfel spus, el poate genera ideea dar e și individ inconfundabil și — ca atare — om în general, N. este lăsat în seama artei, a istorisirii. El „prisosește" ideii.

Ce se petrece, totuși, între premiză și concluzie ? Care este conținutul concret al volumului ? Conform facturii sale (eseistice), acesta este de natură morală : există, firește, o epică și o emoție a ideilor. Cele opt capitole ale cărții pledează, în spirit realist, pentru o viziune dialectică asupra adevărului vieții, asupra relației indestructibile dintre artă și realitate, dintre rațiune și sensibilitate.

Se cere menționată, în încheiere, eleganța stilului. Apelul la termeni, sintagme, la sintaxa limbii române vechi (ponderat și vădind un rar simț lingvistic) sporesc farmecul acestui text — judicios cumpănit între altitudinea dezbaterii umaniste și frumusețea frazei.

EUGEN DORCESCU

CULTURA DE MASĂ

LUCRARI ŞI INTENŢII

Preselecţia pentru Festivalul naţional al Artei Studenţilor a continuat, vreme de multe ore, la secţiile PLASTICĂ, FOTO, FILM.

Plasticienii au prezentat juriului peste o sută de lucrări semnate de paisprezece autori. Am fost plăcut impresionaţi de diversitatea şi calitatea acestor lucrări. Cei trei amatori promovaţi pentru faza naţională a Festivalului sînt : Donici Mihai Corneliu, cu un proiect, pentru decoraţia unui hol (plastică aleatorică de detaliu) intitulat „Culori pentru gîndurile şi faptele noastre", Popa Ştefan – caricatură, Rauschan Iuna – acuarelă. Ni s-a părut interesant proiectul, păcat că lucrările ce-l compun sînt executate la dimensiuni ce nu le avantajează (pot fi socotite mai degrabă micro-machete). Profesioniştii, mai amplu reprezentaţi, au pus juriul în delicata situaţie de a constata că, mulţi dintre ei, fiind de valori comparabile, ar fi îndeplinit (tematic şi artistic) condiţiile necesare unei promovări la faza naţională. Am remarcat, pe lîngă lucrările prezentate de Gabriel Cociuba, Nicolae Ungar, Ciocşan Octavian (primii trei autori, în ordinea stabilită de juriu), peisajele industriale ale studentei Csapo Ildiko (acuarelă), lucrările á la Vasarely (şi celelalte, mai personale) semnate de Dam Henriette (tempera pe carton), ciclul de grafică („Omul") al Corinei Ciobanu (vădind calităţi indiscutabile dar şi nesiguranţe), lucrările semnate de Motan Ioan, Cişmariu Adrian . . Nu-i putem numi pe toţi (ar fi meritat) ; lucrările lor ne-au oferit o imagine de ansamblu asupra plasticii studenţeşti şi, de ce nu, asupra perspectivelor (posibile) plasticii timişorene.

La salonul de Fotografie, Timişoara universitară va prezenta peste treizeci de lucrări (cu tematică variată) semnate de opt autori. Fotografii „au îndrăznit" să încerce şi cîteva portrete : unele ni s-au părut sugestive.

La Cineclubul „Gaudeamus" am fost confruntaţi cu propunerile şi intenţiile studenţilor cinefili. Se află în lucru un număr de unsprezece filme, alb-negru şi color, documentare, filme de ficţiune şi animaţie. Ni s-a prezentat o parte din materialul filmat pentru documentarul „Noi", filmul de animaţie „Zbor" şi filmul „Ioana". Pentru celelalte producţii studenţeşti, au vorbit autorii prezentîndu-şi scenariile.

Un film despre Timişoara universitară, cum se doreşte a fi acel „Noi", nu va reţine atenţia la Festivalul naţional decît dacă fiecare imagine va fi în sine sugestivă, dacă în succesiune acele imagini vor reuşi să vorbească despre cele propuse. Dar şi acestea nu sînt decît cuvinte despre ceva ce ar putea deveni un film. „Zbor" (animaţie alb-negru) ni s-a părut destul de sărac (aşa cum era în momentul proiecţiei), „Ioana" – o posibilă secvenţă din ce-şi propunea autoarea : confruntarea cu universul copilăriei. Se aşteaptă ca, în cel mai scurt timp, intenţiile să se transforme în material filmat şi apoi în filme.

ANTOANETA C. IORDACHE

Teatru

LA TEATRUL DE STAT REŞIŢA – LUNA DESMOŞTENIŢILOR de O'Neill

Întîlnirea cu O'Neill este tulburătoare. Că în opera sa sînt evidente modalităţi de creaţie ce ne trimit la Ibsen şi Strindberg, Cehov şi Dostoievski este adevărat. Dar cît de personal este acest O'Neill. Şi cît de sui generis este universul realizat de el ! Un univers existenţial tragic, însoţit de nădejde, după cum însuşi mărturisea. Un univers în care asprimea şi cruzimea vieţii se află în vecinătatea candorii şi purităţii ! Eroii o'neillieni sînt într-un fel romantici, visează cu ochii deschişi idealuri aparent banale şi cotidiene. Visează înţelegere. Şi linişte. Şi dragoste. Claustrările materiale i-ar fi putut abrutiza dar ei se vor dovedi de o suavitate ce contrazice mediul în care trăiesc.

Lectura scenică a textului o'neillian a propus-o actorul **Eugen Moţăţeanu,** de altfel şi interpretul lui **Jim Tyrone.** Apropierea de text s-a produs cu pioşenie şi iubire pentru O'Neill, aşa cum mărturisea în caietul program. Şi întregul spectacol a fost „lucrat" cu mult entuziasm şi dăruire. Cu repetiţii şi în timpul liber al actorilor. Cu o rar întîlnită abnegaţie artistică.

Spectacolul a fost gîndit metaforic, într-o simbolistică sugestivă şi nuanţată, lipsindu-i, credem totuşi, o concepţie artistică unitară şi o consecvenţă în bunele-i intenţii. Abia în partea a doua a spectacolului l-am regăsit pe O'Neill.

Fac buna casă, spre surprinderea noastră, scene de o frumuseţe şi autenticitate antologică, alături de îngroşări şi stridenţe, aşa încît impresia este a unui spectacol inegal, poate nu îndeajuns sprijinit nici de scenografie (Ion Bobeică) sobră şi austeră, în strictele limite ale indicaţiilor date de autor în preambulul lucrării, dar interpretat cu mult patos şi evidentă plăcere.

Coca Mihalache a întruchipat-o convingător pe **Jossie Kogan** – unul dintre cele mai complexe şi dificile personaje feminine ale dramaturgiei universale – vădind reale disponibilităţi de creaţie. Deopotrivă suavă şi vulgară, blîndă şi caustică, aspră şi sensibilă, dar a îngroşat neavenit unele replici, în special cele ce-i vădeau puternicia, impulsivitatea, vulcanismul.

Phil Hogan, hîtrul şi petrecăreţul fermier, aparent venal şi abil dar atît de onest şi omenos, a constituit cel mai bun rol în spectacol, în interpretarea nuanţată şi dezinvoltă a lui **Gh. Vilceanu,** o autentică surpriză şi revelaţie.

Jim Tyrone, mistuit de complexe şi obsesii dar cu suflet de copil şi cu reală sensibilitate, speră să-şi găsească „iertarea şi pacea" confesîndu-i-se lui Jossie. Este tulburător destinul acestui personaj şi actorul-regizor **Eugen Moţăţeanu** l-a comunicat cu obsesie. Mai puţin în acele scene de un pitoresc căutat şi de un comic exterior, care subliniau, fără să fie necesar, amara ironie a unei existenţe bîntuite de îndoieli şi disperare.

Zeno Balint (Mike Hogan) şi **Gh. Drăgulescu** (Stedmar Harder), în limitele textului, îşi aduc contribuţia la un spectacol care, dincolo de unele inegalităţi şi inconsecvenţe, constituie, în ansamblu, unul dintre reuşitele artistice ale actualei stagiuni teatrale reşiţene.

LIZICA MIHUŢ

Plastica

GHEORGHE REISZ LA STUDIO ARTE

La prima expoziţie personală, Gh. Reisz nu este totuşi un necunoscut pentru publicul iubitor de artă. Începînd din anul 1958, el expune la mai toate manifestările de amploare ale artiştilor amatori pe plan judeţean şi naţional, iar din anul 1970, la expoziţiile cenaclului U.A.P. din Lugoj, lucrările lui fiind deseori remarcate prin sinceritatea expresiei, prin omogenitatea lor.

Ciclul **„Geografii sentimentale"** ilustrează permanenta lui ascensiune spre o artă proprie, spre rezolvarea ecuaţiilor plastice de conţinut şi formă. Călătoriile prin ţară şi în străinătate pe lîngă faptul că-i oferă posibilitatea de cunoaştere, îi dezvoltă predilecţia pentru forme bogate, uneori exotice, care se materializează în peisaje dramatice, în care puterea formelor subordonează culorile vii de factură expresionistă. (Poduri la Lugoj, Citadina gotică, Stradă medievală, Oraşul vechi).

Densitatea în peisagistică o obţine prin renunţarea la narăţiune, la accidental. căutînd un determinism spaţial, el reuşeşte să contureze osatura lucrurilor fără a se lăsa însă sedus de abstractul în sine.

Renunţînd la spaţiul tridimensional, Gheorghe Reisz reuşeşte, în ciclul „Spaţii tensionale", să se detaşeze de o oarecare rigiditate a peisajelor sale. Liniile de forţă sînt surprinse aici în plină desfăşurare, în tendinţa lor dialectică diferenţială şi unitară. Dacă în „Geografii sentimentale" Reisz obţine dramatismul, subordonînd lucrurile unei legi a contrariilor dinainte stabilite, în spaţii tensionale, efectul tensional este intrinsec, cîştigînd în amploare şi sens. Culoarea e'iberată de sub tutela obiectului cîştigă valenţe noi, integrîndu-se armonic în fluxul etern al mişcării.. (Contorsiuni, Stînci, Interferenţe).

HORST HELFRICH

Muzica

DEBUTURI LA OPERĂ

Opera română ne-a oferit în sfîrşit şi cea de a doua distribuţie a rolului titular din **Nabucco.** Protagonistul **Emil Rotundu** şi-a conceput personajul sensibil diferenţiat. Nu-l preocupă atît tenta de eroic, de strălucire şi voluntarism al eroului, cît densitatea, profunzimea mutaţiilor psihice, declanşate în clipa supremei sfidări. Lunga noapte a conştiinţei nebiruitului a devenit zguduitoare prin sublinierea presantelor interogative, a incertitudinilor parcurse. Admirabil rezolvată secvenţa dureroasei revelaţii a mutilării personalităţii eroului, exponentă pentru inteligenţa actoricească cu care ne-a obişnuit, în timp, **Emil Rotundu.**

Partenera i-a fost o coristă complet necunoscută nouă, **Maria Chivu.** Maniera rezolvării draconicei sale partituri a surprins în modul cel mai plăcut, prin calitatea restituirii temutelor acute, uşurinţei cu care a traversat zona ţesăturilor înalte, aplombul scenic şi intuiţia subtilităţilor personajului creat. O soprană de excelente resurse, al cărei loc se află, cert, printre solistele operei timişorene.

La pupitrul dirijoral, un alt debut, **Peter Oschanitzki,** a cărui baghetă nu ne-a dat nici un moment senzaţia debutului. Precizia, suverana coordonare a fosei cu scena, felul în care a ştiut anima orchestra, îl recomandă ca pe un dirijor de reale perspective. O menţiune şi pentru „secundul" său, acea pildă de onestitate şi profesionalism, **C-tin Vasile.**

O seară vieneză în versiunea **Aurorei Buzoianu** şi a lui **Fr. Valkay** a consemnat numeroase momente împlinite. Evoluţia tinerei balerine a adus un suflu de prospeţime, candoare, drăgălăşenia şi cochetăria adolescentină, împletindu-se cu un netăgăduit farmec. Evoluţia sa alături de experimentatul dansator Fr. Valkay, a fost armonioasă, încredinţîndu-ne de vocaţia şi calităţile deosebite ale tinerei. **A. Buzoianu. Mariana Comes** s-a impus la rîndu-i prin nonşalanţa spirituală cu care-şi execută solo-ul. Disonantă, de la aceste momente frumoase, participarea ansamblului de fete, desfăşurat într-o dezordine neconcludentă, zig-zagul diagonalelor rămînînd supărător !

DORU MURGU

Panoramic

● **În pregătirea Congresului Educaţiei politice şi culturii** au avut loc următoarele acţiuni, organizate sub egida Comitetului judeţean de cultură şi educaţie socialistă al judeţului Timiş. La căminele culturale din Giulvăz, Victor Vlad Delamarina, Orţişoara, Dudeştii Vechi, Pădureni, Peciul Nou, Făget au avut loc dezbateri, simpozioane, consultaţii pe teme consacrate profilului politic al omului societăţii contemporane. De asemeni, la Casele de cultură din Sînnicolaul Mare, Buziaş şi Deta au fost deschise expoziţii ale artiştilor plastici amatori din respectivele localităţi. În holul întreprinderii VICTORIA a fost vernisată expoziţia de artă plastică a pictorului amator Alexandru Prachici. Clubul „Constructorul" al T.C.M. Timişoara a prezentat, în cinstea aceluiaşi apropiat eveniment un bogat program cultural-artistic, la căminul cultural din satul Opatiţa. ● **Din agenda de lucru a Asociaţiei Scriitorilor din Timişoara** consemnăm următoarele acţiuni : la librăria „Mihai Eminescu" din Timişoara a fost lansat noul volum al scriitorului Toma George Maiorescu, **Călăreţul albastru.** Prezentarea cărţii a fost făcută de prozatorul Mircea Şerbănescu. O altă lansare de carte, de data aceasta la Deva, a prilejuit cititorilor o întîlnire cu prozatorul Radu Ciobanu, autorul noului roman **Nemuritorul albastru.** A prezentat Bogdan Bădulescu, redactor la editura Eminescu. ● Zilei de 8 Martie i-a fost consacrată şedinţa de cenaclu dedicată exclusiv poetelor şi prozatoarelor Asociaţiei. Au citit Sofia Arcan, Valentina Dima, Alexandra Indrieş, Erika Scharf şi Corina Victoria Sein. De asemeni, la simpozionul „Femeia – personaj de roman", organizat de Salonul literar-ştiinţific al Bibliotecii judeţene, au participat Nicolae Ţirioi, Alexandra Indrieş, Sofia Arcan şi Octavian Popa. ● Într-o altă şedinţă, cenaclul Asociaţiei scriitorilor l-a avut ca invitat pe arhitectul Dan Horia Chinda, care a prezentat o temă nu lipsită de interes, „Estetica industrială şi fenomenul kitsch".

OBSERVATOR

Evrika!

● **Oamenii vor să trateze ca de la egal la egal ; albinele ca de la floare la floare. Asta-i deosebirea !**

● **Pentru unii oameni ceasurile ar trebui să indice nu numai ora, ziua, luna, ci şi secolul.**

● **Unii pictori fac portretul propriilor soţii din dragoste pentru . . . artă.**

● **Autoturismele au patru roţi : două pentru dus, două pentru întoarcere.**

● **Pentru a avea o imagine mai exactă a galaxiilor va trebui să le privim cu microscopul.**

● **A tras chiulul toată viaţa, şi acum i-au desfăcut contractul de muncă.**

● **Dacă muştele ar face miere în multe bucătării am avea apicultori.**

ION VELICAN

Banatica

ACTIVITATEA FILOLOGICĂ

Iosif Popovici

O SUTĂ DE ANI DE LA NAŞTERE

Cărturarul bănăţean Iosif Popovici s-a născut în comuna Cliciova. Începe aici şcoala primară, pe care o continuă apoi la Lugoj. Liceul îl face la Lugoj şi Braşov, iar studiile universitare la Graz, Leipzig şi Viena. În 1900 îşi dă doctoratul la Viena, cu teza *Einige der Hauptkriterien der ältesten Lehnwörter in Rumänischen.* În 1901 îşi continuă studiile la Zagreb, apoi la Paris. Ca elev al abatelui Rousselot, creatorul foneticii experimentale, în acelaşi an obţine titlul de *maître en phonétique.* După terminarea cursurilor universitare, funcţionează ca docent pentru limba română la Universitatea din Viena, apoi la cea din Budapesta. Un înalt deziderat politic şi cultural al vremii îl constituia înfiinţarea unei universităţi româneşti în Ardeal. Sfîrşitul primului război mondial, aducînd şi mult dorita unire a Ardealului la România, face posibilă îndeplinirea acestui vis al cărturarilor ardeleni. Printre pionierii Universităţii Daciei Superioare din Cluj, alături de intelectuali ai vremii ca S. Puşcariu, Gh Bogdan-Duică, V. Pârvan, V. Bogrea, S. Dragomir – se află şi Iosif Popovici. El îşi desfăşoară activitatea la această Universitate, ca profesor titular la catedra de slavistică. Moare în vîrstă de 52 de ani, în anul 1928. A fost înmormîntat, conform ultimelor sale dorinţe, în comuna sa natală, Cliciova, pe meleaguri bănăţene.

Activitatea pe tărîm ştiinţific a lui Iosif Popovici s-a desfăşurat cu precădere în domeniul foneticii şi dialectologiei româneşti şi în acela al slavisticii. Lui I. Popovici îi revine meritul de a fi introdus la noi metoda experimentală în fonetică. Din păcate, în această direcţie, el nu a avut elevi. Abia-n deceniul al cincilea al secolului nostru, cercetările-n acest domeniu iau amploare. Însă progresul tehnic realizat între timp n-a mai făcut posibilă şi necesară reluarea şi îmbunătăţirea rezultatelor la care ajunsese I. Popovici.

Din vastul proiect preconizat de el, acela de a alcătui colecţia „Rumänische Dialekte" în 12 volume (11 pentru ţinuturile în care se vorbeşte româna şi unul cuprinzînd datele generale), el n-a realizat decît pe cele legate de dialectele muntene şi pădurene din comitatul Huniade şi de dialectele române vorbite-n Istria. La vremea lor, aceste lucrări au fost primite cu entuziasm de necunoscători, cu spirit critic, de Bartoli, Tiktin, Philippide, cu acelaşi spirit critic, accentuat însă de o oarecare tendinţă de discreditare, de S. Puşcariu. Ceea ce nu i se poate contesta lui Iosif Popovici este entuziasmul şi perseverenţa cu care a pornit la drum în realizarea planului său, convins fiind de importanţa deosebită a studiului „părţii vii a limbii" şi de necesitatea „conservării ei pentru posteritate". „Căci – spune I. Popovici în pledoaria sa pentru înfiinţarea *Muzeului limbii române din Cluj* – o fonogramă, oricît de ştearsă ar fi, e mai preţioasă decît cel mai frumos document, păstrat intact şi scris caligrafic. Scrisul reprezintă partea moartă din limbă, iar sunetul e totuşi ceva viu. Cel dintîi(u) e imaginea vorbirii, iar al doilea e însăşi vorbirea în partea ei organică".

Preocupările lui I. Popovici pentru graiul bănăţean sînt expresia nemijlocită a ataşamentului său pentru ţinutul natal. Rodul acestor preocupări îl constituie lucrări ca : *Recherches expérimentales sur une prononciation roumaine (Parler du Banat),* apărută în „La parole", Paris, 1902–1903, *Dialectele române,* conferinţă ţinută în 1904 la Timişoara, în cadrul „Asociaţiunii pentru literatura şi cultura poporului român" şi publicată în revista „Transilvania", 1904, *Einige Bemerkungen über die serbo-rumänischen Lehnwörter* (cuprinzînd un număr de 74 elemente sîrbocroate din graiul românilor din Banat), apărută în „Slavia", 1928, precum şi lucrarea rămasă în pregătire, privitoare la dialectul din Almăj.

Şcoala lingvistică clujeană recunoaşte în Iosif Popovici un precursor, în ciuda faptului că, din cauza neînţelegerilor sale cu S. Puşcariu, nu-l găsim printre colaboratorii apropiaţi ai acestuia, grupaţi în jurul revistei „Dacoromania".

MARIA PURDELA-SITARU

ACTIVITATEA FOLCLORISTICĂ

Preocupările folcloristice ale lui I. Popovici pot fi considerate ca fiind o urmare a activităţii sale lingvistice, avînd înaintaşi în acest sens, pe G. Weigand, profesorul său, care însoţea studiile de dialectologie cu culegeri şi texte folclorice. În volumul *Die Dialekte der Munteni und Pădureni im Hunyader Komitat* (1905), studiului i se anexează puţine texte folclorice : 29 cîntece lirice, 5 basme, şi o snoavă. Fonetismul local este redat cu ajutorul semnelor diacritice, aplicînd astfel o metodologie ştiinţifică relativ nouă, pe atunci, în folcloristica românească. În anul 1909, I. Popovici tipăreşte la Oraviţa cartea *Poezii populare române,* vol. I, *Balade populare din Banat,* culegere care cuprinde o parte din materialul folcloric adunat din ţinutul Hunedoarei şi din Banat (Aşadar, titlul culegerii este inexact, pentru că volumul conţine şi texte folclorice hunedorene). Nivelul ştiinţific al colecţiei este augumentat de precizările făcute în note, referitoare la variantele publicate de alţi folclorişti, în diferite culegeri şi chiar în periodice.

Pînă la apariţia acestui volum, în folcloristica noastră era predominant procedeul de clasificare a baladelor după familii tematice. I. Popovici adoptă un mod nou de clasificare, avîndu-se în vedere *vîrsta* baladelor : *„De aceea am început cu Iovan Iorgovan şi am terminat cu Dimitrie, un hoţ ce a fost spînzurat aproximativ cu vreo 40 de ani înainte în Lugoj".* Dar inconsecvenţa autorului în această cronologie este evidentă mai cu seamă în privinţa ciclului Novăceştii, care apare în urma baladelor nuvelistice.

Volumul II, *Lirica populară,* cu toate că a fost susţinut de Delavrancea în şedinţa din 23 mai 1915 a Academiei Române, n-a fost, totuşi, publicat de această instituţie. Din păcate, manuscrisul a intrat în atenţia folcloriştilor abia în ultima vreme (fiind pregătit pentru publicare de cercetătorul clujan N. Bot).

Iosif Popovici a publicat şi o carte de studii folcloristice, *Poezia populară română,* vol. I, *Bocete româneşti* (Oraviţa, 1908, 74 pag.). Cercetătorul interpretează bocetele publicate de I. Pop Reteganul şi de S. F. Marian. Sistematizarea bocetelor o face, potrivit unei ierarhizări tematice, efectuată după criteriul importanţei subiectului tratat : moartea bărbatului, a fetei, a feciorului, a mamei. Bocetele sînt comentate, relevîndu-se, din păcate, doar conţinutul acestora, fără referire la particularităţile lor stilistice. În mod eronat este inclus *Cîntecul zorilor* în rîndul bocetelor şi de asemenea sînt greşit localizate atît acest cîntec ceremonial („numai în Banat şi în Ţara Haţegului" – însă acesta este frecvent şi în Oltenia), cît şi *Cîntecul bradului* (în Valea Jiului, Ţara Haţegului, Ţinutul Pădurenilor – neştiind că acesta se întîlneşte şi în Banat).

În afara lucrării despre bocete, în primul deceniu al acestui secol. I. Popovici a mai publicat în periodice cîteva articole folcloristice importante : *Jertfa zidirii la români* (Transilvania, nr. 1, 1909) ; *Furtul fetelor în poezia populară română* (Drapelul literar, Lugoj, 25 dec. 1904, p. 2–4) ; *Basmele române* (Lupta, 1907, nr. 1–2) ; *Nomenclatura ţesăturilor şi cusăturilor româneşti* (Drapelul, 1910, nr. 38, 39) etc.

AUREL TURCUŞ

Dicționar ortografic

Exprimarea scrisă are un mare avantaj față de cea orală prin aceea că poate comunica la mare distanță și chiar peste vreme, transmițîndu-se prin ea informații și generațiilor viitoare. Dar exprimarea scrisă are și dezavantaje față de cea orală. Scrierea este lipsită în comunicare de participarea **mimicii, a gesticii, a intonației, a pauzelor semnificative,** adică a acelor completări care fac exprimarea orală să fie explicită, caldă, personală și chiar emoționantă. Ceea ce se comunică oral se receptează instantaneu și durează, după împrejurări, după conținutul transmis, relativ scurt timp. Constatarea aceasta s-a impus din timpuri vechi, iar latinii au consemnat-o lapidar : **„verba volant, scripta manent"** (vorbele zboară, cele scrise rămîn).

Într-adevăr, scrisul rămîne. De aceea se cere din partea celui ce scrie să acorde atenția cuvenită felului în care își așterne gîndurile pe hîrtie. Scrierea corectă este, în timpul nostru, nu numai o cerință impusă de normele limbii literare (aspectul cel mai îngrijit de exprimare), ci și semnul respectului față de tine însuți. Este, în același timp, manifestarea prețuirii față de limba maternă. Și este, în ultimă instanță, primul semn al gradului de cultură. De aceea, grija pentru scrierea corectă trebuie să fie în atenția tuturor, nu numai a acelora care, în mod obișnuit, mînuiesc condeiul. Cerințele ortografice sînt în strînsă legătură cu cele ortoepice (de rostire corectă). Ortografia presupune, de asemenea, și punctuația adecvată. De aceea, Institutul de lingvistică al Academiei R.S.R. a reunit indicațiile de scriere, rostire și punctuație corectă într-un singur volum : **Îndreptar ortografic, ortoepic și de punctuație,** ed. a III-a, 1971.

Față de dorința de corectitudine a celor mai mulți vorbitori de limbă română se face simțită nevoia unui **ÎNDREPTAR** mult mai amplu, care să indice amănunțit dificultățile ortografice. Actualul **Îndreptar** se bazează pe presupunerea că toți cei care-l folosesc știu bine gramatica din școală. Chiar așa fiind (deși realitatea e că nu toată lumea acordă atenție acestui studiu fundamental și, mai ales, nu totdeauna se predă gramatica așa cum ar trebui), sînt necesare indicații mai ample la **Indexul de cuvinte.**

În viitorul **DICȚIONAR ORTOGRAFIC** (care, de bună seamă, va fi și ortoepic), unele articole trebuie să fie detaliate. Iată cîteva exemple de verbe, în a căror flexiune apar dificultăți de scriere corectă :

(A)ȘTI – ind. prez. și conj. prez., pers. a II-a sing. **(tu)știi, să știi ;** imperf. **știam, știai, știa/** 3 plural : **știau** (deci **NU** se introduce **un-e- : știeam, știeau !**) ; gerunziu : **știind.**

(A) ȚINE – ind. prez. și conj. prez., pers. I sing. și a III-a plural : **țin (NU : țiu !) ;** pers. a II-a sing. : (tu)**ții / să ții** ; conj. prez. pers. a III-a sing. : **să țină (NU : să ție !)** ; gerunziu : **ținînd (NU : țiind !).**

(A) VENI – ind. prez. și conj, prez., pers. I sing. **(eu) vin / să vin (NU : viu !)** ; pers. II-a sing. **(tu) vii / să vii ;** perf. simplu, pers. I sing. **venii ;** conj. prez. pers. a III-a sing. **să vină (NU : să vie !)** ; gerunziu : **venind (NU : viind !).**

Formele din paranteze, precedate de **NU,** de la verbele **ȚINE** și **VENI,** nu sînt greșeli propriu-zise, ci sînt forme învechite și populare, neadmise în prezent în normele limbii literare. Dacă în vorbirea familiară ele se folosesc, în scriere ori într-o expunere publică sau didactică respectarea normelor este o obligație a tuturor.

V. ȘERBAN

DIN PARTEA REDACȚIEI : Invităm pe cititorii noștri să trimită observații, sugestii, întrebări privitoare la vorbirea și scrierea corectă a limbii române actuale.

Corespondența

Rodica Iova : Atît versurile cît și proza **(File de jurnal)** respiră parfumul adolescentin al evenimentelor care fac romantismul frumos al acestei fragede vîrste școlare. Aveți, după cum v-am mai spus, o accentuată sensibilitate și o plăcere a cuvîntului curat, abia înmuiat în culori transparente. Cele cîteva plicuri ce s-au adunat în absența noastră fortuită de la treburile de poștaș sînt revelatoare în privința înzestrării Dvs. Dar această înzestrare va trebui cultivată, îngrijită cu atenție, prin studiu și muncă. Poate găsim timp pentru o scurtă discuție asupra textelor, la redacție.

Ion Dumbravă : Iată deci că publicarea Dvs. la rubrica alăturată, într-un număr trecut, anunță o notabilă desprindere de cele ce vă împiedicau zborul. Dintre poeziile trimise acum, ne-au reținut atenția două : **De umblet mult** și **Copilărie.**

Ghiocel Pavel : Versurile Dvs. dovedesc o reală dotare. Curgerea lor uneori trudnică nu poate fi decît expresia lipsei de experiență în mînuirea uneltelor. Iată două versuri, subliniat bacoviene, care vorbesc despre posibilitățile Dvs : „Mi-e frig, iubito. Te rog / închide capacul pianului . . .". Iată și versuri care nu ne cuceresc adeziunea : „O ! fericire, cuvînt de o debilă ironie, / cer steril ce-ți legeni smîrcurile de ceață / nu am să vin căci îmi zîmbești perfid / iar rîsul tău e prefăcut, a rîs vizibil de paiață". Bănuim, după ezitările versificației, că sînteți tînăr. Cum se explică atunci această expresie dezabuzată, lipsită de farmecul și avîntul vîrstei, de farmecul și avîntul timpului pe care-l trăim cu toții ? Dar poate că asemenea versuri au un caracter mimetic și-atunci vă amintim că originalitatea nu poate fi găsită pe aceste căi. Așteptăm cu interes viitoarele Dvs. poeme.

Lișcu Teodor : Sîntem de acord cu Dvs. cînd spuneți despre versurile trimise : „le consider slăbuțe".

ANGHEL DUMBRĂVEANU

Mica antologie

DINCOLO

Tîrziu, cade pleoapa zăpezii,
mi-e trupul vis
și tu mă urmezi
palid cum luna la Tismana
și nu mă lași
să cad
dincolo de singe.
Desculță vin
pe zăpezi de crin.

LILIANA COSMESCU

SFÎRȘIT

Pe mine m-a trezit furtuna de aripi
cu ochii la lume ;
e un ciclu întreg cu aceste păsări pagine
despre care nu știm
dacă pleacă sau vin.

Pe mine mă va adormi o pasăre-albastră
rătăcită în iarnă,
cu ciocul învinețit
de singele văzduhului.

Și nimeni nu mai imi strigă în copilărie
să mă trezească la trecerea cocorilor
și uit și timpul statuilor invie.

CONSTANTIN MĂRĂSCU

FLACĂRĂ ÎN TOT CE SÎNT

Caravanele de inimi-jurămînt la poarta ierbii
Mantie peste zăpada ce adună-n mine cerbii.
Templu de iubire sacră adîncit într-un cuvînt
Și credința milenară, flacără peste pămînt
În tumultul de vocale roua e oglinda frunții
Și-n adînc o pace scurmă dansul ce dezleagă munții.

Din cupola nemuririi modelăm o stea mai vie
Prin catargele ce urcă-bolta către omenie
Caravanele de inimi duc eternul legămînt
Spre al patriei grăunte – flacără în tot ce sînt.

MARIUS C. NICA

Urmări

Cu Ștefan Covaci

Neagu. Primul, după cîte știu, a fost ales președinte al Comisiei de disciplină din cadrul Federației, ce ne puteți spune în legătură cu aceasta ?

– Eugen Barbu iubește fotbalul ; a și practicat acest sport. E un cunoscător al fotbalului. El a vrut de mai multă vreme să vină la Federație să-și aducă aportul într-un mod mai direct. Acum i s-a dat în mînă condeiul disciplinei să și-l exercite, conform regulamentului, conform legilor în vigoare. Adevărul e că Eugen Barbu e un om de fotbal. Pe Fănuș Neagu (Fănuș Neagu sau Adrian Păunescu am spus ?) îl cunosc bine. A venit la Federație să mă caute. „Vreau să vorbesc cu Piști" „De ce ?" zice unul. „De ce a interzis să mai scriu despre el ?" îl cunosc și pe Ion Băiețu. S-a plîns și el. „Nu se mai poate scrie despre fotbal, dom'le ?" zice „Nu știi cine sînt eu ? – am glumit. Foarte tare, zic. s-a terminat cu . . .".

Presa franceză m-a întrebat la plecare, la Bourget : „Ce crezi, cum va fi acasă, cu presa . . . ?" „Acasă, zic, nimic deosebit. Un articol mare, cînd mă vor numi antrenor și un articol mai mic cînd nu voi mai fi antrenor.

– De ani de zile, în marele public s-a acreditat ideea că cineva din Federație s-ar amesteca în permanență în atribuțiile antrenorului, ale selecționerului. Lumea se întreabă : va avea Ștefan Covaci decizie deplină în alcătuirea națională sau va întîmpina aceleași dificultăți ca și cei dinaintea sa ?

– Nu e chiar așa cum se vorbește. Din cîte știu eu, nu s-a întîmplat niciodată să vină o personalitate din afară să-i spună selecționerului : îl bagi pe cutare ! La nivelul național nu s-a ajuns la aceste imixtiuni. La nivelul de județ sau regiune, s-a mai ajuns cîteodată, așa că publicul exagerează.

– Publicul mai vorbește de unele echipe favorizate de federație . . .

– Eu vreau să se termine cu ideea că Steaua și Dinamo trebuie să fie echipe favorizate. Ei dau anual cel puțin jumătate din lotul de jucători selecționați. Pentru aceste merite să fie răsplătiți, adică iarna să aibă turneul cel mai bun, să primească nu știu ce alte avantaje, dar nu în detrimentul altora. Alte „ajutoare" nu concep.

– Care credeți că ar fi abc-ul fotbalistului de performanță ?

– Fotbalul adevărat pornește dinăuntru, nu dinafară. Adică începe tot cu copiii, cu juniorii și tot cu antrenorii. Fără pasiune, fără vocație nu se poate. Instruirea copiilor este foarte slabă. Vreau să spun că asupra acestei vîrste își îndreaptă atenția întreaga lume exigentă. Tinerii trebuie urmăriți și cunoscuți în toate manifestările lor. La 16–17 ani poate să se manifeste lipsa de tehnicitate sau de caracter dar la 20 de ani, astea pot fi îmbunătățite, iar dacă un tînăr la 18 ani e bun pentru fotbal, iar la 20 nu mai corespunde testelor, trebuie să i se spună să se apuce de altceva, nu e obligat să joace fotbal. Se preconizează reducerea limitei de vîrstă la juniorat de la 18 la 17 ani și în ceea ce privește limbajul trebuie să se producă o schimbare în concepția antrenorului. Juniorul trebuie învățat, nu dădăcit. În alte țări, cu fotbal avansat, li se vorbește copiilor ca unor oameni adulți. La noi, datorită greșelilor antrenorilor (care trec în general neobservate), mulți tineri ajung la vîrsta de 20 de ani cu o serie întreagă de lipsuri. Am văzut de pildă unii tineri foarte vioi, ageri, „bătăioși" în compania colegilor, pe stradă sau la hotel, iar pe teren se comportau apatici, indolenți și fără nerv. Alții dimpotrivă : în viața obișnuită liniștiți, și pe terenul de joc – niște fiare. Fiare, în sensul bun al cuvîntului. Aceștia sînt jucătorii mari.

– Care ar fi noul tip de antrenor ideal ?

– E necesar un nou tip de antrenor cu siguranță. Încă se vorbește prea mult și se lucrează prea puțin. Se repetă în prea mică măsură. Se fac antrenamente colective prea multe, și asta omoară personalitatea. Din șase antrenamente, jumătate trebuie să fie individuale, specializate. Un antrenor bun trebuie să aibă creionul și hîrtia în față la antrenament. Întocmai ca un scriitor, și el trebuie să rupă multe hîrtii pînă să obțină una bună. Eu pun o întrebare : Dinu, cu forță de caracter deosebită, cu un fizic robust, sănătos, utilul fotbalului românesc, pe plan tehnic e încă și azi ca în urmă cu zece ani, adică modest. Atunci, ce i s-a adăugat lui prin repetatele instruiri ? Posibilități a avut. Atunci ce au adăugat meșterii lui ? Asta pentru că a făcut antrenamente neadecvate, șablon, care omoară individul. La un antrenament colectiv, unul poate primește prea mult pentru fizicul lui, altul prea puțin. Așadar, antrenorul trebuie să fie și el un creator, dar un creator care să nu se bazeze numai pe inspirație. La noi, selecția copiilor se face într-un mod necorespunzător. Din vreo 60 de copii este ales cel mai tehnic, mai bine făcut. Ar trebui să vedem la copil, în primul rînd, alte calități : forța și viteză. Tehnica se învață, acestea nu.

– Așadar antrenorii noștri ar trebui . . .

– . . . să devină nu neapărat niște mari intelectuali, ci mari tehnicieni.

– Avem destule terenuri de fotbal ?

– Se știe că nu. Ar trebui făcute mai multe mini-terenuri, unde să joace și copilul și tatăl său : **„Nu mai sînt maidane"** se plîng unii. Asta nu înseamnă că trebuie să ne apucăm să facem maidane. Nu. Trebuie să ne adaptăm științific lumii moderne. Soluții, posibilități sînt.

– Despre universul moral în fotbalul nostru . . .

– Legea cîntarului este veche de 6000 de ani. Federația nu are un serviciu de investigație ca să știe ce se întîmplă peste tot și în fiece clipă. Da, e adevărat, de unde nu e foc, nu iese fum, dar noi o să veghem, o să stingem acele . . . focuri. Eu nu am crezut, cînd am auzit ce se întîmplă în fotbalul nostru, lucruri nepermise, cazuri flagrante de viciere a unor rezultate.

– Anul trecut se vorbea de-o nouă formulă de organizare a campionatului.

– La noi, la Federație, nu s-a discutat nimic concret încă. Nu se poate schimba brusc formula actuală de desfășurare a campionatului. E necesară o perioadă de vreo doi ani, pentru a se lua măsurile de rigoare la nivelul județelor și orașelor, măsuri economice, financiare. Formula de organizare a campionatelor divizionare s-a schimbat cam la 6–8 ani, după gustul unor persoane, dar rezultatele nu au fost întotdeauna cele mai bune.

– Despre elita fotbalului actual ?

– Deocamdată, timpul este neiertător. Indiferent de vîrstă, luăm adeseori și ce trebuie și ce nu trebuie în națională, ca să ne calificăm pentru o competiție. Dar acum unii din jucători sînt la limită de vîrstă – 31 de ani. Ei vor trebui înlocuiți peste un an, doi. Chiar pentru Olimpiadă trebuie să promovăm 4–5 jucători tineri care să poată ajunge în forma cea mai bună chiar la viitorul campionat mondial. Echipa de tineret pe care am trimis-o în Brazilia în 1970 e un reper. Gîndiți-vă că acei băieți au fost trei ani la rînd în America de Sud. Au făcut de fiecare dată între 10–14 meciuri. Așadar, în trei ani au avut aproximativ 36 de meciuri internaționale. Și în Brazilia, și în Argentina, și în Uruguai, și în Peru, și în Columbia. Au cîștigat o experiență de neînlocuit. Așadar tinerii aceștia 4–5, despre care vorbeam, nu pot să piardă Olimpiada '76. Vor avea acolo 5–6 meciuri. Cu echipe bune. (Polonezii au construit în trei ani de zile o echipă). În Canada, va fi o confruntare mare, și deci pe acești cîțiva tineri, în care vedem viitoarele vedete ale fotbalului nostru, trebuie să-i ducem acolo, la marea confruntare.

– În momentul de față sarcina calificării e foarte grea.

– Desigur, după meciul susținut în Franța, și terminat cu 4–0 în favoarea gazdelor, putem vorbi de o situație dificilă. E o situație gingașă, fiindcă francezii au acumulat din trei jocuri 6 puncte și un golaveraj foarte bun. Noi avem o sarcină foarte grea : trebuie să realizăm în meciurile următoare victorii la scoruri mari. Le-am spus reprezentanților presei franceze, care erau mîndri de ei, după eșecul echipei române : „Vă promit o revanșă pentru acest insucces". Adevărul e că federația noastră nu a privit acest meci cu simț de răspundere, cu importanța cuvenită. Acum avem un handicap mare dar cred că-l vom trece cu bine.

– Totuși, vreau să vă întreb : vă afectează înfrîngerile ?

– Eu nu sînt omul care după o victorie să fac nuntă, iar după o înfrîngere înmormîntare. Eu cred că sînt din neamul cîștigătorilor !

– Lumea crede în dv. și așteaptă schimbările în bine din fotbalul românesc.

– Aceste schimbări se apropie, dar să fie clar, un om singur nu poate face minunile la care se așteaptă marele public. EU nu, dar NOI da ! NOI ÎMPREUNĂ, prin efort și colaborare colectivă, putem face ceva în **fotbalul românesc.**

Din literatura lumii

Pasolini despre el însuşi şi filmele sale

„M-am născut la Bologna. Am 46 de ani. Sînt scriitor-cineast. După terminarea Universităţii am debutat la 20 de ani cu o carte de poezie. Am fost profesor de literatură. Am condus reviste literare. Am făcut filme şi acum încep o nouă meserie, cea de ziarist, colaborînd la un săptămînal în care deţin o cronică permanentă. Acum 18 ani am venit la Roma şi situaţia precară m-a obligat să trăiesc prin cartiere sărace. Traumatizat de viaţa acestor periferii, am scris primele două romane pe această temă. Apoi mi s-a cerut să colaborez la scenariile unor filme care aveau drept back ground aceste cartiere de mizerie. A fost în special cazul **Nopţilor Cabiriei** al lui Fellini.

În 1961 am făcut primul meu film, **Accatone,** cu interpreţi total necunoscuţi. Spectatorii fascişti au aruncat pe ecranele Romei ouă stricate şi sticle cu cerneală... În acest film, ca şi în romanele mele, există un amestec de stiluri, aşa cum limba italiană e amestecată cu diverse dialecte. În **Accatone,** există un anume mod de a vedea, peste care se suprapune o viziune a lumii care îl contrazice. Se constituie mereu două lumi, una a mea, o lume intelectuală, mitică, poetică, şi o lume reală, realistă, dialectală. Aşa cum în romane am descoperit naraţiunea, în film am descoperit acel **„El deschise poarta şi ieşi în stradă".** Asta s-a întîmplat pentru că mi-am scris romanele începînd de la 30 de ani... Apoi am turnat cu Anna Magnani şi Franco Citti, **Mamma Roma.** O plîngere a fost depusă la Tribunalul din Veneţia, în timpul festivalului, la care filmul meu reprezenta oficial Italia. În **Mamma Roma** am încercat să exprim aspiraţia lumii mărunte spre condiţia micii burghezii, dar n-am ţinut seama de faptul că n-am fost niciodată în stare să vorbesc despre lumea mic-burgheză sincer, că n-am putut să particip la ea. De aceea fragmentele despre această lume rămîn mai mult sau mai puţin la nivelul filmului **Accatone.** Ansamblul eşuează, pentru că îi lipseşte adeziunea mea. Am realizat apoi **La Ricotta** (Brînza albă), un scheci al filmului **Rogopag,** împotriva căruia a fost depusă o altă plîngere, la Roma, bazată pe un articol al codului fascist, şi filmul a fost interzis. Am fost condamnat la patru luni închisoare cu aminare. Făcînd recurs, Procurorul Republicii şi-a retras plîngerea şi a emis o ordonanţă de neurmărire. Filmul reprezintă o maturizare bruscă a lumii primelor mele filme. În acelaşi timp, acest film e des-

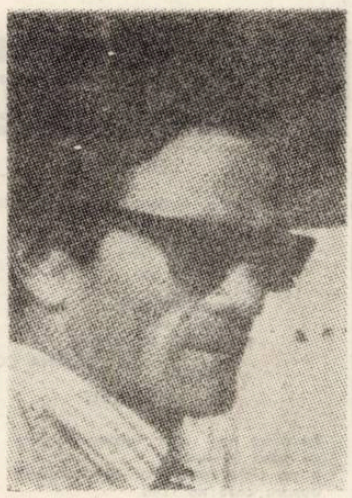

chis spre cele viitoare, spre **Uccellacci e uccellini** (Păsări mari şi păsări mici) şi spre toate cele care vor urma. De exemplu, figura regizorului, acel intelectual manierist, prefigurează un anume manierism din, să zicem, **Porcile** (Cocina). Filmul e aşezat la răscruce, undeva între primele mele experienţe naive, instinctuale, şi ceea ce aveam să fac mai tîrziu... Trebuie să spun că între timp am făcut **Evanghelia după Matei,** care a reprezentat Italia la Festivalul de la Veneţia, unde i-a fost decernat Marele Premiu al Oficiului Internaţional de Cinema. Am încercat aici o fuziune, de fapt imposibilă, între un popor, înţeles ca o clasă socială, deci diferenţiat de burghezie, şi o religie, care a devenit apanajul burgheziei. Am încercat această fuziune într-o operă pe care Gramsci ar fi putut să o califice drept naţional-populară. Ce mai pot să spun despre acest film? Ştiu doar că l-am revăzut recent şi că, în ciuda unor elemente de dezechilibru, am rămas totuşi stupefiat de ceea ce realizasem. Mi se pare un lucru masiv; nu ştiu ce alte merite are, dar pe acela de a fi un film puternic, amplu, îl are cu siguranţă... În 1966, la Cannes, am reprezentat Italia cu **Uccellacci e uccellini,** în care jucau Toto şi Ninetto Davoli şi care e filmul meu preferat, căci e cel mai pur şi cel mai sărac. El este, într-un fel, contrariul **Evangheliei.** Filmul „gramscian" care, în mod ideal, avea ca destinatar poporul, era o iluzie, ştiam prea bine acest lucru (însă o iluzie fecundă, reală). Pentru prima dată am realizat un film non-popular, problematic, o parabolă, fapt pe care aveam să-l continui în **Teorema** şi **Porcile.** A fost o metamorfoză individuală... În anul următor, am prezentat la Veneţia **Oedip rege,** al cărui succes de public şi de critică m-a făcut fericit. Ultimul meu film, **Teorema,** prezentat la eternul festival de la Veneţia, a primit Marele Premiu al Oficiului Catolic al Cinematografului. Dar, în ciuda acestui premiu, în ciuda primirii călduroase şi reconfortante a criticii internaţionale, nu a putut fi împiedicată depunerea unei noi serii de plîngeri. Am fost judecat la Veneţia. Am riscat să fiu arestat. Am fost în fine achitat. Mi s-a spus că am mai mulţi idoli. De fapt, singurul meu idol e **realitatea.** Dacă m-am hotărît să fiu cineast, şi în acelaşi timp scriitor, am făcut-o nu atît pentru a exprima această realitate prin simbolurile care sînt cuvintele, ci am optat pentru modalitatea de expresie care e cinematograful, **pentru a exprima realitatea prin realitate.**

Acum am mai îmbătrînit, am trecut de 40 de ani, sînt decepţionat şi sceptic şi am cîştigat o formă de înţelepciune umoristică, în fond, salvatoare".

FEBRUARIE, 1969

Pier Paolo Pasolini

PLECĂCIUNE MAMEI MELE

E greu să spui asta cu vorbele unui fiu
celei care-n inimă asemeni ei aş vrea să fiu.

Eşti singura-n lume care mă cunoaşte
dintotdeauna, dinainte de-orice iubire ce se naşte.

Iată de ce îţi spun că mă-ngrozesc să aflu :
e gingăşia ta care-mi trimite-un tulbure sacru.

Eşti de neînlocuit şi iată, -i osîndită
Suferinţei viaţa ce mi-ai dat, viaţa ce palpită.

Şi nu vreau să fiu singur. Am nesfîrşită sete
De dragoste, de-o dragoste de trupuri inerte

Căci sufletul mi-e-n tine, dar tu mi-eşti
mamă şi cu iubirea asta mă robeşti :

Eu am copilărit slujind acestui sens
'nalt, iremediabil, pumn imens.

Era singurul fel de-a primi viaţa,
singura formă, singura culoare ;
apusă-i dimineaţa.

Supravieţuim şi asta-i o-ingrădire
De viaţă renăscută dincolo de fire.

Te implor, o, te implor : să nu primeşti să mori
Sînt aici, singur, cu tine-într-un april viitor.

Imi povestesc viaţa

„...Cînd m-am născut eu, tata era locotenent de infanterie : aparţinea unei vechi familii din Ravenna şi îşi risipise toată averea – pasional, senzual şi violent : sfîrşise în Libia, fără un sfanţ ; astfel îşi începuse carlera militară, care ulterior l-a deformat, aducîndu-l pînă la cel mai definitiv conformism. Asta nu-l putea mulţumi şi deci îl exaspera într-una, pînă la stadiul aproape paranoic din ultimii ani, la întoarcerea din al treilea război al său. Mizase pe mine, pe cariera mea literară, încă de cînd eram copil, întrucît primele poezii le-am scris la şapte ani : intuise ceva, bietul om, dar nu prevăzuse, odată cu satisfacţiile, umilinţele. Spera să reuşească să împace viaţa unui fiu scriitor cu conformismul său. Impactul acesta l-a înnebunit : nu mai pricepea nimic... Ascuţita lui inteligenţă nu-l mai slujea : era un instrument care nu-şi mai găsea adevăratul rost. Se exaspera, răcnea, se înfuria : trăia să ne facă să suferim, şi cît am mai suferit ! Eu şi mama. Cînd în 1942 îmi apăru prima cărţuie, **Poeme la Casarsa** (în dialect friulan, lucrul era de neconceput pentru el, care, proaspăt ofiţeraş, nimerise la Casarsa, şi acolo a cunoscuse pe malcă-mea, înstăpînindu-se asupra ei imediat) : o primi în Kenya, unde era prizonier. Dar, cu toată absurditatea îmbajului, cartea îi era dedicată, şi asta îl mingîia, îl bucura. La întoarcerea lui, eu mă găseam la Casarsa, alături de mama : eram într-o nemărginită intimitate care făcea din Friuli spaţiul său de drept. Fratele meu Guido murise, partizan. Mama şi cu mine eram aproape distruşi de durere. Tata sfîrşi astfel la Casarsa, într-un fel de nou prizonierat : şi începu lunga-i agonie care dură doispreze ani. Îmi văzu apărînd, una cîte una, primele cărţi, în dialect friulan, îmi urmări primele încercări de critică, mă văzu licenţiat în litere ; şi, între timp, mă înţelegea tot mai puţin. Contrastul era feroce : dacă cineva s-ar îmbolnăvi de cancer şi s-ar vindeca, poate ar avea despre boala sa aceleaşi amintiri pe care le am eu din acei ani. În primele luni din 1950, mă aflam la Roma, împreună cu mama : tata trebuia să vină şi el, cam peste doi ani, şi din Piaţa Costaguti ne-am fi dus să locuim în cartierul Ponte Mammolo : deja în 1950 începusem să scriu primele pagini din **Băieţi de viaţă.** Eram şomer, ajuns într-o situaţie extremă : aş fi putut chiar muri. Apoi, cu ajutorul poetului abruţian, Vittorio Clemente, găsii un post într-o şcoală particulară din (cartierul) Ciampino, cu douăzeci şi cinci de mii de lire pe lună. Doi ani de muncă încrîncenată, de adevărată luptă : şi tata mereu acolo, aşteptînd, singur în bucătărioară, cu coatele pe masă şi cu capul prins în mîini, nemişcat, rău, îndurerînd locul ; umplînd încăperea cu măreţia pe care o au trupurile moarte. Pe urmă Bassani mă introduse în scenariul cinematografic : terminasem **Băieţi de viaţă,** pe care Bertolucci i-l semnală lui Garzanti. Tata putea în sfîrşit să se ocupe de o schimbare de locuinţă ce-l bucura, reaprindea în el plăcerea alegerii, a vanităţii, o decorului burghez. Ne mutarăm în Monteverde, în via Fontelana : părăsii şcoala, continuam să lucrez, să scriu versuri, să merg înainte cu **O viaţă zbuciumată,** să scriu scenarii, cînd mi se ivea ocazia : din colaborarea la **Nopţile Cabiriei** îmi putui cumpăra şi un FIAT 600 care deveni apoi 1100. Luam şi cîte un premiu, premiul „Citta di Parma" pentru **Băieţi de viaţă,** premiul „Viareggio" pentru **Cenuşile lui Gramsci** (înainte avusesem o duzină de premii mărunte, pentru poezii dialectale, critică etc.). Însă viaţa de acasă era neschimbată, tot egală cu moartea. Tata suferea, ne făcea să suferim : ura lumea pe care-o redusese la două-trei motive obsesive, ireconciliabile : era omul care se dădea, într-una, cu disperare, cu capul de pereţi. Agonia adevărată ţinu cîteva luni : respira anevoie, într-un suspin neîntrerupt. Era bolnav de ficat şi ştia că e grav bolnav, că şi un deget de vin îi făcea rău, şi el bea cel puţin doi litri pe zi. Nu voia să se îngrijească, în numele vieţii sale retorice. Nu ne asculta, pe mine şi pe mama, fiindcă ne dispreţuia. Într-o noapte, întorcîndu-mă acasă, am sosit la timp ca să-l văd murind.

Eu duc acum aceeaşi viaţă : lucrez de dimineaţă acasă ; trebuie să pun la punct un nou volum de poezii, **Bogăţia ;** aştern pe hîrtie notele pentru cel de-al treilea roman **Il Rio della Grana** şi încep să traduc **Eneida.** Apoi munca practică, cinematografia, redacţia „Officinei". După-amiază ies şi merg să mă plimb, aproape întotdeauna pînă la două din noapte : trec din borgata sau din periferia cea mai prăpădită, la cîte o reuniune cu prieteni, Bertolucci, Bassani, Gadda, Moravia, (Elsa) Morante, Citati... Sau chiar în saloanele doamnei Bellonci, ale doamnelor De Giorgio, Mastrocinque, Astaldi... Dar cea mai mare parte din viaţa mea o petrec dincolo de marginea oraşului, dincolo de barieră, cum ar spune, ermetizînd, un răutăcios poet neorealist. Iubesc cu patimă viaţa, cu atîta disperare încît nu mă văd bine : zic de datele fizice ale vieţii, soarele, iarba, tinereţea : e-o patimă mai cutremurătoare decît cocaina, şi e-o devălmăşie nemărginită, fără de opreliştl : şi eu devor, devor... Cum se va termina, nu ştiu"...

(1960)

În româneşte : DAN CIACHIR

Mapamond

„CAZUL THOMAS MANN"

Scrisoarea deschisă către decanul facultăţii de filozofie a Universităţii din Bonn, prin care Thomas Mann, la finele anului 1936, dă un răspuns demn la „tristul comunicat" de dezavuare a titlului de doctor honoris causa, reprezintă credo-ul cel mai important prin care se exprimă exilaţii celui de al treilea Reich, ai scriitorilor germani. Scrisoarea a fost tradusă imediat în toate limbile lumii şi a avut un răsunet de mare anvergură asupra opiniei publice mondiale.

Este ciudat că, în întreaga muncă de cercetare la „cazul Thomas Mann" aproape nimeni nu şi-a dat silinţa pînă acum să lămurească cu precizie poziţia autorităţilor politice şi universitare ale Germaniei naziste faţă de marele scriitor. I-au trebuit lui Paul Egen Hübinger zece ani de trudă neîntreruptă pentru a pune la punct lucrurile în cartea care a apărut acum : „Thomas Mann. Universitatea din Bonn şi istoria contemporană".

Autorul arată clar că exilul de patru ani al lui Mann începe din München. De fiecare dată cînd la Berlin, la ministerul de externe, se vădea o oarecare nehotărîre, din München sosea un nou impuls. Autorul „Casei Buddenbrook" ţine la începutul anului 1933 celebra cuvîntare cu prilejul împlinirii a 50 de ani de la moartea lui Richard Wagner, cuvîntare în care condamnă cu vehemenţă partidul naţionalist şi ideologia sa. Naziştii nu se aşteptau la aşa ceva şi reacţiunea se declanşează imediat. Apare „protestul oraşului natal al lui Wagner – München", într-un ziar nazist, care prin provocările lui Heindrich şi Himmler, atacă personalitatea şi integritatea morală ale marelui scriitor. Între timp T. Mann părăseşte Germania, iar la Amsterdam, Paris şi Bruxelles, ţine conferinţe despre Richard Wagner. Erika, fiica scriitorului, îl informează că în Germania naziştii intenţionează să-l aresteze. În „scrisoarea sa deschisă" scriitorul spune că, într-adevăr, dacă s-ar fi reîntors, ar fi fost lichidat.

Hibinger este excepţional documentat şi din cartea sa aflăm că ministerele de interne şi externe naziste, poliţia politică, poliţia secretă, şefii Siguranţei, secretarii consulatelor, consilieri guvernamentali şi tot felul de agenţi, timp de patru ani, nu făceau altceva decît să întocmească o mulţime de acte şi dosare referitoare la marele umanist, pe care să le trimită apoi „acolo unde trebuia". Mereu erau scornite noi „argumente" şi „dovezi" privind „activitatea duşmănoasă" a lui T. Mann. La urmă era consultat însuşi führer-ul care trebuia să decidă soarta scriitorului. Totul a durat din 1933 pînă la 1936.

Este puţin cunoscut că, în 1937, T. Mann acceptă cetăţenia cehoslovacă, care i-a fost oferită de către preşedintele republicii, Masarik.

Angajat activ pe frontul antifascist, călătorind prin Europa, şi America, în anul 1944 scriitorul primeşte cetăţenia americană.

Pe „lista neagră" a scriitorilor ale căror cărţi au fost arse de către naziştl se aflau şi alte nume prestigioase ale culturii germane : Berthold Brecht, Herman Broch, Heinrich Mann, Anna Segers, Stefan Zweig, Tucholsky, Remarque, Ernst Toller.

COLEGIUL DE REDACŢIE :
ION ARIEŞANU (redactor şef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor şef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRĂGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor şef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACŢIA ŞI ADM. – TIMIŞOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3–33–90, 3–33–76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA"

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările uniți-vă !

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVII ● 19 martie 1976 ● Nr. 11 (421) 8 pagini 1 leu

MONUMENTE ALE NATURII ÎN CARPAȚII ROMÂNEȘTI

S-au iscat, în ultimii ani, o serie de controverse referitoare la un număr impresionant de stînci, cu aspect antropomorf sau zoomorf, care au fost descoperite în aproape toate zonele montane ale țării noastre. Știința contemporană nu a găsit încă răgazul de a-și arunca privirea, mai aprofundat, asupra unor chestiuni care, cel puțin deocamdată, nu prezintă o importanță de prim ordin. Astfel, capitolul paleoastronautică continuă să fie „bîntuit" de ipoteze și speculații.

Zona MASIVULUI CIUCAȘ, aflată în CURBURA CARPAȚILOR, este una dintre cele mai controversate, în acest sens.

Vă prezentăm, în acest număr al revistei noastre, o serie de stînci ciudate, din această deosebit de pitorească parte a țării noastre. (Fotografiile aparțin autorului acestor rînduri).

Prof. CĂLIN TURCU

„Gemenii" Mt. Bratocea, masivul Ciucaș

Echilibru solar

În oricare dintre nivelele existenței materiale, ne vor spune oamenii de știință, vom întîlni tendința echilibrării contrariilor surori. Poetul, adică fiecare dintre oamenii acestui pămînt, sensibili în statornicia lor, și dornici de a-și stabili un număr de semne pentru fiecare dintre gîndurile fundamentale pe care le ghicesc lumii, vor spune : echinocțiu, și vor medita cu precumpănire la cel din martie, de primăvară. Apoi, vor mai spune, deși astronomilor li se va părea absurd : solstițiul de vară este, de fapt, simbolul echilibrului pentru noi, după cum, la capătul gîndurilor este înțelepciunea.

În tot ceea ce facem, în fiecare fapt pe care îl creăm, căutăm, trebuie să căutăm, (condiția omului făurar o cere) : binele, lumina, pacea, libertatea, ca definiri ale condiției umane echilibrate. Și, cum universul lucrurilor lumii, în care se află implicat pe de-a-ntregul, este și cel prin care se definește, omul încearcă să-și mute gîndul echilibrului său solstițiar și în faptă. De bună seamă că, o meditație despre echilibru, în înțelegerea lui umană, ar putea fi regăsită în toate registrele existenței, în dreptul fiecărei forme de conviețuire, lîngă argumentele cele mai evidente care definesc : demnitatea, echitatea, dreptatea, egalitatea, ca exponente ale echilibrului social.

Conviețuim, însă, nu numai între noi, și pentru noi, ci într-o lume materială, față de care ne păstrăm aceleași gînduri, respectînd aceleași legi, și implicîndu-ne ființa în microcosmosul ecologic și geologic. Fratele arbore, plămînul verde al atmosferei noastre, fratele rocă, alimentul prim al realizării celor mai îndrăznețe proiecte umane, fratele pămînt, locul tuturor înțelepciunilor despre existență, trec prin gîndurile noastre, fără contenire, pentru a le păstra într-un echilibru prin vreme. Gestul, în sine, este o dovadă de înțelepciune, caracteristică unui popor statornic, în viața căruia este zidită conștiința pămîntului existenței lui și-a tuturor strămoșilor lui. Gestul există în noi, în felul de a înțelege viitorul ca pe un prezent în perpetuă creștere, în felul de a organiza rosturile pămîntului, în întîmpinarea acestui viitor.

„Săptămîna pomiculturii", generic sub care, o imensă masă de fețe umane adaugă lumii vegetale pădurile gestului înțelegerii rosturilor naturii, este doar faptul „la zi" dintr-o politică (iată al doilea termen — argument al conviețuirii) dusă în spiritul echilibrării, din mers, a puterii naturii, spre binele omului. O politică umană, ce statornicește, prin litere de lege, raporturile dintre om și mediu, în cadrul unui cod al grijii și respectului față de singura casă pe care o avem : pămîntul. O formă a moralei umane, nescrisă încă de istorie între preceptele conviețuirii, pe care omul epocii noastre o așează, alături de preceptele noii sale conviețuiri sociale, la căpătîiul veacurilor următoare.

Din toate acestea, vom înțelege, poate, de ce echinocțiul de primăvară : atîta zi cît și noapte, nu ne mai mulțumește și tindem spre echilibrul solar, un alt nivel, în care, contrariile surori se vor distinge numai între culorile luminii ; de la solstițiul verii mai departe, fără întoarceri ciclice.

PAUL EUGEN BANCIU

Constelația umanismului revoluționar

Conștiința politică a scriitorului

De cîte ori am reflectat la această problemă veche de cînd lumea, dar mereu modernă (grecii îi plasau pe poeți în Agora iar Platon punea pe filozofi să conducă cetatea) mi-am amintit de G. Călinescu. Era prin 1945 ; profesorul trebuia să vorbească la Ateneul Român, în cadrul unui ciclu de conferințe, despre Presa democratică. Noi, studenții, eram în primele rînduri. Am spus „trebuia să vorbească" pentru că n-a ținut o conferință în temă, justificîndu-se că presa, prin natura ei, trebuie să fie democratică, nu poate fi concepută în afara problemelor sociale și politice, „turnul de fildeș" al presei și literaturii fiind societatea. Or, scriitorul, intelectual în genere, nu se poate abstrage de la problematica politică trăind în ea. Opera literară și artistică este, în acest context de idei, o creație cu raportări în exterior, cu referiri obligatorii la social și cu luarea unei atitudini.

Omul, ca ființă socială, devine de-a lungul timpului o ființă politică, ajungînd să fie răspunzător, față de conștiința sa și față de societate, pentru tot ce se întîmplă în jur. Foarte mulți gînditori vorbesc de o disponibilitate a angajării intelectualului modern, arătînd în același timp că materialismul a devenit o dominantă a concepțiilor contemporane despre om. Dar nu numai el ; toți gînditorii contemporani, fie pro, fie contra, nu mai pot evita această coordonată existențială a culturii moderne.

Problema care se pune nu este excursul politic al creației intelectuale, mărturia prin simple expuneri de idei, ci implicitarea ideilor politice în însăși materia artistică. Arta nu este ideologie pentru că nu uzează în esența ei de idei în același fel ca filozofia ci de sunete, sentimente și culori, dar ea poate și trebuie să reprezinte în mod adecvat ideologia socialistă. Faptele de artă și de cultură, în genere, trebuie judecate prin raportare la idealul socialist. Tot G. Călinescu, ocupîndu-se de această problemă și vorbind de criticul literar (sau criticul de artă), înțelegea conștiința politică legînd-o de factorul perspectivă istorică și enunțînd ideea că intelectualul, critic literar sau poet, care

EMIL MANU

(Continuare în pag. 7)

Convorbiri

Cu prof. dr. docent EDMOND NICOLAU

— Vă rugăm să ne spuneți, tovarășe profesor, cînd v-ați descoperit pasiunea pentru cibernetică ?

— Sub forma concretă a cibernetică, interesul meu pentru această tînără știință s-a manifestat după apariția cărții lui Norbert Wiener, deci după anul 1950. O primă conferință, de sinteză asupra cibernetică am ținut-o în anul 1954, sub egida Asociației Științifice a Inginerilor și Tehnicienilor (A.S.I.T.). Dar, sub o formă confuză, preocupările mele pentru înțelegerea unitară a realității sînt cu mult mai vechi. În celebra sa carte „Cibernetica" apărută în anul 1948, Norbert Wiener definea cibernetica drept știința care se ocupă de comunicație și control, la animale și mașini. Deși sînt absolvent al Politehnicii din București (seria 1940—1945), am avut dintotdeauna un viu interes și pentru științele naturii.

— Astăzi sînteți un cibernetician binecunoscut pe plan mondial. La aceasta a contribuit tocmai interesul dumneavoastră permanent pentru neurocibernetică. Ne puteți recapitula unele date între momentul terminării liceului și momentul actual ?

— O întîmplare fericită a făcut ca să am coleg de grupă, la Politehnică, pe un entuziast : Dinu Dobrovici. El m-a pus în legătură cu alți tineri, constituiți într-o societate care, dacă nu mă înșel, se intitula „Prietenii naturii". Ne întîlneam periodic și ne prezentam rezultatele unor experiențe mai mult sau mai puțin originale. La aceste experiențe, Sergiu Aloman, pe atunci

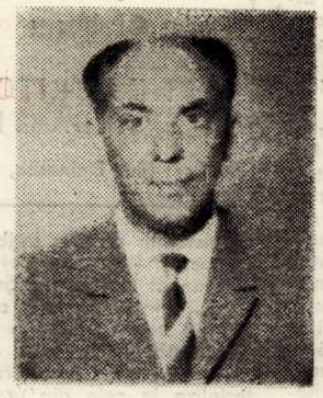

student la Facultatea de medicină, ne prezenta experiențe în care depigmenta o broască printr-o intervenție endocrină. Recent, fiind în laboratoarele Facultății de științe din Caen — Calvados — mi-am reamintit de aceste experiențe. La Caen, profesorul Rybak făcea să oscileze un fragment de mușchi al inimii — preluat de la broască — supus unui anumit efort mecanic. Într-una din experiențele organizate de „Prietenii naturii", s-a demonstrat cum o inimă de broască izolată, pusă în ser fiziologic, continuă să bată.

— Dumneavoastră ce prezentați la aceste ședințe ?

— Experiențele mele încercau să îmbine biologia cu radiotehnica, pe care o studiam atunci. Citisem o carte în care se arăta că circuitele rezonante pot influența fenomenele vitale. Am încercat să reproduc astfel de experiențe, punînd la încolțit boabe de fasole. Susțineam că acele boabe care sînt supuse efectului unui circuit rezonant pasiv încolțesc mai repede.

— Cum le vedeți astăzi aceste experiențe ?

— Extrem de pozitiv. Să nu uităm că ele se desfășurau pentru a stimula o activitate extrașcolară a studenților. În al doilea rînd, acolo am venit în contact cu oameni care doreau să cultive știința, fără să urmărească prin aceasta un interes personal. Deși taxa de cotizație era foarte mică, Asociația reușea să scoată și un buletin, multiplicat (pe plan local am spune astăzi), care se numea „Micro".

— Drumul parcurs e totuși lung. Ce ne puteți spune despre realizările dumneavoastră actuale ?

— Pe măsură ce trece vremea, mi se conturează tot mai clar cîteva direcții importante de cercetare, dar în același timp și de metodologie științifică. O cerință a timpului nostru este tocmai cooperarea în echipe. Știința este astăzi atît de diversificată, încît nimeni nu se mai poate gîndi la o stăpînire a tuturor cunoștințelor științifice. Este foarte greu să ne stăpînim chiar și domeniul în care ne-am luat licența.

Convorbire realizată de PETRE PINTILIE

(Continuare în pag. 7)

Sub un titlu demn de invidiat de orice poet, Cornel Ungureanu își mărturisește în cartea sa de debut una din fețele talentului său de critic ; căci avem convingerea că această exactă și curajoasă circumscriere „a unor tipuri de lectură critică", această meditație deopotrivă gravă și savuros ironică, „la umbra cărților în floare", este doar una din ipostazele unui profil critic care ne rezervă încă multe surprize prin cărțile viitoare. Fără a fi o panoramă a criticii postbelice (metoda sa repunînd în drepturi **principiul critic al selecției ilustrative** adesea partizane, și nu cel al comprehensiunii istoricului literar), cartea sa poate fi citită și ca o sinteză istorică, o narațiune care ilustrează evoluția „genului scurt" al criticii (foiletonul, cronica și eseul) prin „capii săi de serie", mentorii unor generații și chiar școli critice (cum este cazul lui Șerban Cioculescu pentru a „treia generație postmaioresciană", al descendenților tipului de critică documentată, afirmativă, istoristă stimulată de exemplul lui D. Popovici, a criticii ca lectură constructivă, a „ironiștilor" ș.a.). În toate cazurile se evidențiază procesul treptat al profesionalizării criticului cronicar, probabil fenomenul cel mai pregnant al criticii postbelice ; cartea lui Cornel Ungureanu este astfel și o pledoarie mărturisită pentru viabilitatea genului scurt al criticii (în fapt pentru critica curentă) de unde și reprosul implicit față de cei care, dintr-un motiv sau altul, au evoluat în ultima vreme spre alte sfere ale cercetării literare.

Pledoaria pentru critica foiletonistă nu nesocotește riscurile și limitele genului (neglijarea parțială a perspectivei istorice, lectura fără „context", transformarea foiletonului sau eseului într-un gen de jurnal liric, foiletonistul scriind „o viață romanțată a literaturii) ; dimpotrivă, criticului-cronicar i se recunosc dificultățile condiției sale de judecător „în primă instanță" și strateg al opțiunii critice, apostolatul „alergătorului de cursă lungă" ce își asumă riscul primei pronunțări în „infernul lecturii". Dincolo de aceste exprimări metaforice (preferate încă în titluri) și care dramatizează postura de altfel nu întotdeauna de invidiat a cronicarului, eseurile lui C. Ungureanu invită la o meditație convingătoare asupra misiunii sociale a criticii curente. Se remarcă în acest din urmă caz atitudinea pregnant **dialectică** a autorului care reclamă necesitatea și dreptul foiletonistului spre „îndoiala de sine" și „îndoiala în fața cărții", rolul moral, educativ, constructiv al genului scurt al criticii, manifestîndu-și adeziunea la un program al „democratizării" criticii, în care un loc de seamă îi revine ironiei și autoironiei. De aici preferința vădită a autorului pentru polemiștii și ironiștii criticii, polemica și contestația dialectică fiind practicată deopotrivă și de C. Ungureanu, pentru a atrage atenția asupra unor false prejudecăți și probleme, manierisme și habitudini ale

Cornel Ungureanu

LA UMBRA CĂRȚILOR ÎN FLOARE

(Ed. Facla, 1975)

criticii, dar mai presus de orice, împotriva primejdiei anchilozării și a dogmei (a se citi programul critic limitativ, ce ignoră realitatea mult mai bogată a literaturii). În cele mai bune pagini ale cărții, C. Ungureanu este un moralist temperat, ce nu își pierde simțul măsurii (al umorului) conturînd convingătoare portrete critice (caracterizări ce vizează evoluția internă a unor „tipuri de lectură", încadrarea lor într-o tradiție sau chiar spirit – „ardelean", „muntean" etc. – și conținutul moral, exemplar, al unor modalități critice). Autorul dovedește predilecție pentru caracterizările epigrafice, sintetice, de tipul : **„Critica lui Șerban Cioculescu e o specie a publicisticii literare, scrisă pentru public și nu altcineva... e o critică „democratică", nesofisticată, directă și francă, înzestrată cu vocația definiției drepte și nesovăitoare, cu intuiții perfecte dar și cu un zîmbet maliții și cu o substanțială moștenire de otrăvuri saint-beuviene"** ; sau acest excelent portret al „mizantropului" critic : **„Nu lipsită de mizantropie, istoria literară practicată de Al. George vizează răsturnarea ierarhiilor consacrate... scriitorul prelinge în jurul valorilor stabilite ale literaturii picături de otravă... Ca toți mizantropii, Al. George are privirile ațintite înapoi ; inovația, prezentul literelor nu-l interesează".** Totuși, uneori, aceeași „pasiune a clarității" și demonstrației riguroase a unei idei preferențiale, (observată în critica lui M. Ungheanu) fac ca aceste portrete sintetice să sacrifice aspectele mai complexe ale unui profil critic, de dragul coerenței și exprimării epigrafice.

De altfel, caracterul pregnant demonstativ al unor eseuri din această carte servește și o altă idee a autorului : aceea a criticului ca un autor de narațiuni (în sens călinescian) ; majoritatea eseiștilor din a doua secțiune sînt priviți și ca autori ai unor confesiuni disimulate, trăind în „timpul amintirii" și al culturii (excelentă caracterizare a criticii lui N. Balotă), după cum reflecțiile critice ale unor scriitori sînt caracterizate deopotrivă ca „jurnale" și confesiuni revelatorii, și manifestare a tendinței mai generale a literaturii contemporane spre auto-reflexie și teoretizare. Foiletonistul, în fine, (ni se spune în epilogul cărții) este și „un degustător, un autor epic existînd prin intermediul lecturii". Ceea ce nu înseamnă condamnarea lui la un stadiu impresionist al criticii, căci „divagația, lirismul, paradoxul, exprimarea specioasă, ucide cronica literară". Ceea ce trebuie să primeze este „capacitatea de sinteză a cronicarului, repeziciunea analizei, expresia concentrată, verdictul rostit fără șovăire", în ultimă instanță „comandamentul moral" și ideologic. De aceea autorii discutați sînt pentru C. Ungureanu adesea destine ilustrative, „personaje" pentru o narațiune a evoluției criticii postbelice, (și îl servesc cel mai bine acele profiluri care îi stimulează exercițiul polemic, procedeele variate ale comediei – de la ironia savuroasă, la parodierea unor stiluri critice și comentariul ironic în paralel al unor texte exegetice. Momentele de afirmație nu lipsesc, evident, deși uneori sînt mai puțin argumentate : și ele trădează pe alocuri propriile prejudecăți ale criticului care vede de pildă în foiletonistica lui Mircea Zaciu doar „aventura" trecătoare a omului de știință, a universitarului).

Ca o bună narațiune critică, cartea lui Cornel Ungureanu are un „final deschis", ce promite implicit o **continuare**, cărțile viitoare, care să ilustreze alte ipostaze ale prezenței sale, nu odată remarcabile, în critica actuală.

MARCEL POP-CORNIȘ

Cronica literară

Titlul, atît de inteligent ales pentru destinul de librărie al recentei cărți semnate de Radu Ciobanu, **Nemuritorul albastru,** ascunde un roman istoric. Scris cu relaxare, vizibil „documentat", cu toate că fără cine știe ce ostentație în dispunerea petelor de culoare în tabloul epocii. Un roman ale cărui calități trebuie puse, de la început, în legătură cu circumstanțele mai generale ale scrisului unui prozator profesionalizat, care ne-a obișnuit cu (relativ) molcoma curgere a cărților sale, cu ritmicitatea aparițiilor editoriale, cu (desigur) realizarea pînă la capăt a scopurilor demonstrației, altfel destul de repede deconspirate cititorului. O atmosferă de austeritate, de cumpătare, transmisă și personajelor, scaldă epica lui Radu Ciobanu. Scrise gospodărește, neprecipitat și fără prea mari ezitări, cele cinci romane publicate pînă în prezent (incluzînd în acest număr și **Nemuritorul albastru**) ne indică în Radu Ciobanu un autor bine înșurubat în spațiul literaturii, explorînd din interior, cu metodă, fotmule și teme pentru care disponibilitatea sa pare a fi nelimitată. Căci, deși în unele dintre cărțile sale (lucru întru totul valabil și pentru **Nemuritorul albastru**) eroii, artiști, scriitori, pictori de predilecție, sînt puși în fața unor „probleme" și obligați să le rezolve, determinați să mediteze asupra artei și a menirii lor întru frumos, Radu Ciobanu nu lasă prea mult impresia că ar fi dintre autorii care își transformă scrisul într-o problemă. Supunîndu-se legilor meseriei, face pur și simplu literatură, sigur de excelența demersului său.

Îndatorat deopotrivă romanului istoric sadovenian, cu toate că de acesta este despărțit prin atenuarea cunoscutei viziuni ceremoniale a vieții, și Principelui lui Eugen Barbu, deși opulența culorilor și somptuozitatea evocărilor îi lipsește, **Nemuritorul albastru** este o foarte interesantă carte a inițierii O carte a „inițierii" în literatura istorică, urmînd trasee cunoscute ori mai puțin cunoscute. Voit sau nu, autorul lucrează cu fișele la vedere, în orice caz indestul de mult la vedere pentru ca încercarea de a reconstitui, piatră cu piatră, etapele construirii acestui roman să poată oferi, dincolo de stratul pur epic al cărții, destule satisfacții.

Nemuritorul albastru e un roman activat de modelul artistului renascentist, cu trăsături temperamentale și circumstanțe biografice cunoscute – schimbînd ceea ce e de schimbat – din viețile unor Leonardo da Vinci și Michelangelo. Instruit la Veneția în arta picturii,

Radu Ciobanu

NEMURITORUL ALBASTRU

(Ed. Eminescu, 1976)

magister in diversis artibus, Toma (sau Tomasso) – fiul lui Cehan cel Bătrîn, veteran al luptelor lui Ștefan cel Mare – revine în Moldova în anii domniei lui Petru Rareș, cu intenția de a-și împlini visul ridicării unei ziditi care să înfrunte veacurile. Vis care, firește, se va materializa în cele din urmă într-o, mănăstire, căci domnitorul manifestă, între două războaie, o deplină înțelegere pentru artistul care îl servește și ca sfetnic de taină ori, după împrejurări, ca sol diplomatic, oștean, prezicător.

Revendicîndu-se din specia biografiei romanțate tot atît de mult cît din cea a romanului istoric,**Nemuritorul albastru** îmbină evocarea, nu excesiv de insistentă, a epocii cu fabulația liberă. Nu rareori povestirea cade în baladesc, ceea ce înseamnă o anumită simplificare a arhitecturii romanului și o destul de vizibilă schematizare a personajelor. Ce îi apropie, de fapt, pe Petru Rareș și pe Toma ? Împrejurarea că pictorul, din stirpea umaniștilor Renașterii, prezență numai aparent insolită la curtea Moldovei, găsește într-un domn care este legatarul testamentului politic al lui Ștefan cel Mare (nutrind și el aceeași dorință de a menține independența și a realiza unitatea națională) pe cel care îi poate înlesni împlinirea chemării sale artistice, pare a fi un argument suficient. Dincolo de aceasta, însă „jocul" psihologiilor rămîne prea mult simplificat. Eroii sînt gîndiți artificial, autorul reușește destul de rar să îi absolve de o tușă convențională, livrescă. Viziunea epică suferă chiar de un anume idilism, căci, dacă ascensiunea bruscă a pictorului mai poate fi credibilă, raporturile dintre personaje, tratate destul de sumar, sînt dincolo de verosimil.

Nemuritorul albastru este, într-un sens superior, un roman didactic. Scăderile constatate, deci, țin în principal de formulă. Mai mult decît în oricare altă carte, Radu Ciobanu lucrează aici în tipare concepute abstract ori împrumutate literaturii sadoveniene. Și în cazul lui Rareș (care în roman nu apare decît sub nume generic, influență, poate, a **Principelui** lui Eugen Barbu) și al zugravului Toma, clișeul este lesne de remarcat. Situația nu este mult schimbată dacă ne vom referi la alte personaje : Marcu, ucenicul lui Toma, meșterul iconar Avram, Macarie, negustorul Serchiz, domnița Anca. Pagini excelente, în schimb, dă Radu Ciobanu atunci cînd se oprește la scene comune, interesînd dincolo de tema cărții : tot ceea ce ține de banalul cotidian, de existența domestică. Fraza, în asemenea situații, se colorează afectiv, primește o intensitate aproape lirică.

Experiment util, poate, pentru literatura lui Radu Ciobanu, **Nemuritorul albastru** lasă posibilitatea unei reveniri. În formula, foarte pretențioasă, a romanului istoric, autorul reușește o carte onorabilă prin nivelul de profesionalitate al scriiturii.

LUCIAN ALEXIU

Marginalii

SENSUL CONTEXTUAL

De unde privesc pe ascuns, prin ferăstruica de la pod, doamnele Tuvache și Caron nu pot să știe ce înțeles are prezența neașteptată a Emmei Bovary în camera de sus a perceptorului Binet. Dau la o parte cîteva presupuneri șubrede, pînă ce purtarea mingiietoare a tinerei femei, emoția și stupefacția lui Binet, le încredințează că pașnicul amplociat a fost supus unei agresiuni amoroase. Totuși, necrezîndu-și ochilor, rămîn consternate pe gînduri. Cititorul, în schimb, dispune de o informație ajutătoare ; el știe că Emma Bovary, în pragul ruinei financiare, caută cu disperare o sumă de bani. Prin urmare, îi poate trece prin minte că ea, conștient sau nu, s-a hotărît să se vîndă pentru a-i avea. Însă nu acceptă ideea ușor, împrejurările nu sînt clare, iar eroina nu i-a apărut pînă atunci în asemenea culori. Cum fragmentul rămîne incert, cititorul își caută sprijin în context.

În scena anterioară, doamna Bovary respinsese cu indignare încercarea notarului Guillaumin de a profita de strîmtorarea ei pentru a-și propune dragostea, odată cu ajutorul promis. Invers, după întîmplarea cu Binet, Emma începe prin a încerca să recîștige afecțiunea fostului ei amant, înaintea de a-i cere 3.000 de franci. Așadar, în loc să lămurească lucrurile, contextul descumpănește. La întrebarea dacă doamna Bovary se poate oferi pentru bani, contextul răspunde nu și da. Ezităm în continuare, mai ales că nu ne-ar place să fim mai meschini decît doamna Tuvache, dar nici naivi ca Charles Bovary.

Într-un loc, Roland Barthes spune despre context că „reduce polisemia" și se întreabă dacă „toată poezia nu constă din a elibera cuvîntul de contextul său". Însă, considerînd exemplul de mai sus, constatăm că observația trebuie completată : a scrie poetic înseamnă a nu însera cuvîntul într-un context restrictiv, ci într-o situație contextuală deschisă spre mai multe, nesigure, interpretări.

Cît despre Flaubert, ca și în alte privințe, el ezită între soluția balzaciană și tendințe proprii, aflate la originea romanului modern. Cu toate că structural, prin ecourile dintre scene, favorizează incertitudinea și deci ancheta prelungită a cititorului, o frază situată între vizita la Binet și cea la Rodolphe pare să lămurească lucrurile. Emma Bovary nu i s-a oferit nimănui din interes, de vreme ce atunci cînd se îndreaptă spre casa lui Rodolphe nu știe că urmează să se vîndă. Situația ar fi clară, bănuiala nedreaptă, dacă n-ar interveni a doua parte a frazei, care o face contradictorie. Nu numai că Emma nu știe ce va face, dar nici nu-și dă seama de înțelesul moral al acțiunii ei, spune Flaubert. Cele două argumente nu se întregesc. E ca și cînd te-ai scuza față de cineva încredințîndu-l că nu erai acasă cînd te-a căutat și că, de altfel, nici n-ai auzit soneria. Afirmația inconsecventă a lui Flaubert redeșteaptă suspiciunea cititorului și sensul rămîne incert.

Se adaugă deci, printre resursele semantice ale textului literar, pe lîngă sensul explicit și cel implicit, care poate fi al frazei ori numai lexical, unul suplimentar : sensul contextual. În romanul realist el răspunde nedumeririlor cititorului, în cel modern îi pune noi întrebări. Ultimul caz nu implică dispreț față de adevărul uman, ci împresurarea lui mai largă și constatarea nebănuitelor sale disponibilități. Totodată, ținînd seama și de relevarea, mai sus, a unei însușiri a poeziei, se întrevede aici o desfășurare ulterioară, încă activă : confluența poeticului cu romanul modern.

LIVIUS CIOCÂRLIE

Curier literar

Apărut de curînd la editura **Facla,** volumul criticului literar Cornel Ungureanu, **La umbra cărților în floare,** stîrnește la lectură un sentiment de insatisfacție și iritare din pricina deselor greșeli de corectură, cuvintelor cu sensul denaturat etc. Semnalăm cîteva dintre acestea rugînd cititorul să facă el însuși cuvenitele rectificări : la pag. 19, rîndul 14, de sus, nu unitări ci **uitări** ; pag. 28, rînd 3, de jos, nu întîmplării, ci **întîmpinării** ; pag. 32, rînd 24, nu a evita, ci a **ezita** ; pag. 35, rînd 8 de jos, nu optime, ci **opțiune** ; pag. 50, rînd 15, de jos, nu decît zîmbete, ci **decît cu zîmbete** ; pag. 53, rînd 16, de sus, nu : Afirmația sau negația are, ci **afirmația sau negația au** ; pag. 56, rîndul 9, de jos, parantează deschisă înainte de : prin banalitatea : pagina 58, rînd 13 de sus, nu neoconformist, ci **nonconformism** ; la pag. 60, rînd 7, de jos, nu Mihai Ungureanu, ci Mihai **Ungheanu** ; la pag. 63, rînd 4 de sus, nu Eugen Sion, ci Eugen **Simion** ; la pag. 64, rînd 14, de sus, nu invizibil, ci **indivizibil** ; la pag. 67, rînd 26-27, întreaga frază : „Bineînțeles, cortegiul de comparații al acestui critic de întinsă cultură", nu are ce căuta în text ; pag. 84, rînd 19, nu patetică, ci **patetice** ; la pag. 88, rînd 18 de jos, nu să nu sînt, ci **că nu sînt** ; la pag. 90, rînd 15 de jos, nu al cărții, ci **a cărții** ; la pag. 91, rînd 3 de jos, rudimentele de frază : „Capitolul consacrat reacție, pentru soarele de-a doua zi", nu au ce căuta în text ; la pag. 92, rînd 4 de jos, nu căreia, ci **căruia** ; la pag. 101, rînd 8 de jos, nu nolațioasă, ci **malițioasă** ; la pag. 103, rînd 18 de sus, nu Nastratin a lui, ci **al lui** ; la pag. 113, rînd 4 de sus, nu expeiat, ci **expediat** ; pag. 124, rînd. 11 de sus, nu științele, ci **știutele** ; pag. 140, rînd 2 de jos, nu a lui, ci **ale lui** ; pag. 155, rînd 8 de sus, nu Trăgînd, ci **Trădînd** ; pag. 157, rînd 2 de jos, nu unul, ci **una** ; pag. 178, rînd 4 de jos, nu a mult, ci **e mult** ; ... Și cele care ne-au mai scăpat și nouă.

E, în adevăr, mult de lucru la corectură !

A. BALTHAZAR

Frontispicii

TITU MAIORESCU despre specificul național

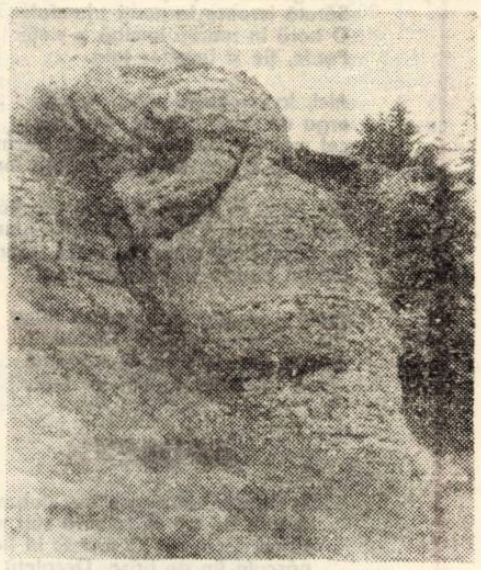

„Augustin", masivul Ciucaș

Estetica românească are șansa de a înregistra în primul ei doctrinar și pe unul dintre cei mai de seamă teoreticieni ai specificului național în artă, ceea ce înseamnă, cu atît mai mult, că se făcuse un salt evident atît în metodologia disciplinei, cît și în adîncimea de tratare a problematicii de bază. O lectură atentă, fără prejudecăți, a textelor estetice și critice maiorescene pune în evidență o asemenea sistematică tratare a problemei specificului național, încît toate componentele esențiale care îl definesc și relațiile conceptuale în care este antrenat, realuate și dezvoltate în contribuțiile ulterioare, au fost numite. Prin aceasta, se justifică aprecieri de încadrare dintre cele mai limpezi : Titu Maiorescu este „primul formulator" al teoriei „specificului național, exaltînd poezia populară și cerînd o limbă cu adevărat românească" (G. Călinescu) ; rolul său istoric este marcat de întîietatea cronologică a doctrinei : „încă din 1867, Maiorescu pune accentul pe caracterul etnic al artei" (E. Lovinescu) ; natura și adîncimea convingerilor sale despre autohtonizarea fenomenului artistic i-au dirijat acțiunea culturală, în ideea că „a-ți ajuta patria, a sprijini cultura neamului (sînt) sfinte acte prea estetice pentru ca un suflet ca al lui să fi refuzat a le face și să fi fost în stare a le face rău" (N. Iorga).

Abordarea specificului național de către Maiorescu decurge din funcționalitatea estetică a adevărului. În înțeles social, conduita în spiritul adevărului i se relevă ca o asimilare decisivă a responsabilităților patriotice, deoarece **„datoria de a afla adevărul și de a combate eroarea se impune fără șovăire fiecărui om, care nu se mulțumește cu existența sa privată de toate zilele, ci mai ales are o coardă în sine, ce răsună la fericirea și nefericirea națiunii din care s-a născut" (Observări polemice).** Respectul adevărului este întemeiat pe considerente ontologice, privind totalitatea formelor de manifestare ale omului. Pe planul rationalismului cultural, marcat de imperativele istorice ale dezvoltării naționale, lupta lui Maiorescu împotriva „formelor fără fond" înseamnă, în esență, o acțiune revendicativă desfășurată în cultul adevărului istoric, ceea ce semnifică ridicarea contribuției naționale la o putere competitivă. La doi ani după apariția studiului-pamflet **În contra direcției de astăzi în cultura română,** Eminescu sublinia înalta moralitate a intervenției lui Maiorescu, scriind : „Principalul fundament al tuturor lucrărilor d-lui Maiorescu este, după cîte știm noi, **naționalitatea** în marginea adevărului. Mai corect : ceea ce-i **neadevărat** nu devine **adevărat** prin împrejurarea că-i național ; ceea ce-i injust nu devine just prin aceea că-i național ; ceea ce-i urît nu devine frumos prin aceea că-i național ; ceea ce-i rău nu devine bun prin aceea că-i național" (Mihai Eminescu, **Naționalii și cosmopoliții,** în I. P. Torouțiu, **Studii și documente literare,** vol. IV, Tipografia „Bucovina", 1933, p. 90). După cum s-a remarcat, acțiunea energică a lui Maiorescu viza întemeierea culturii moderne a României, așezarea artei pe un teren stabil, rezistent la atacurile corosive ale cosmopolitismului („formele fără fond"), și apt de a conserva nealterat și dezvolta organic fondul nostru național.

În spiritul condiției estetice a adevărului, Titu Maiorescu distinge valoric și funcțional „direcția veche", de dinainte de 1867, care exprima un „neadevăr" social generalizat — „formele fără fond" — și „direcția nouă", legitimată de perfecționările introduse de progresul social. În acest sens, **„noua direcție, în deosebire de cea veche și căzută, se caracterizează prin simțămînt natural, prin adevăr, prin înțelegerea ideilor ce omenirea întreagă le datorește civilizației apusene și totodată prin păstrarea și chiar accentuarea elementului național" (Direcția nouă în poezia și proza română).** Înțelegerea, astfel, a înnoirii artistice înseamnă a lupta în spiritul autenticității evoluției societății românești, pe considerentul că nu poate exista un „specific" de import, că „zidirea naționalității române nu se poate așeza pe un fundament în mijlocul căruia zace neadevărul" (**Limba română în jurnalele din Austria**). Dezvoltarea autentică a culturii și artei naționale, care să aspire legitim la universalitate, trebuia să se facă în spiritul purificator al „adevărurilor naționale", activitate ca forță spirituală prin introducerea spiritului critic. Acțiunea sa estetică nu poate fi desprinsă de obiectivele și funcționalitatea criticii la obiect. Titu Maiorescu a fost, astfel, un inspirat strateg estetic al actualității naționale, intuind originalitatea națională pe temeiul sigur și peren al judecății de valoare, pe verificarea ficțiunilor semnificative (nu „patriotism ad-hoc", ci „un simțămînt adevărat și adînc"). Stăpînit de un instinct genial al orientării, a prospectat adîncimile originalității naționale, unde substratul etnic are o expresie latentă și sedimentată, ca „element original al materiei", sugestie amplu dezvoltată de Blaga. Autenticitatea, calitatea de a fi reprezentativă pentru individualitatea artei naționale, condiții valorice primordiale ale operei de artă, sînt întemeiate pe gradul de cuprindere și redare expresivă a coordonatelor specificului național : poeziile lui Eminescu sînt **„subiectiv adevărate nu numai atunci cînd cuprind o intuiție a naturii sub formă descriptivă, o simțire de amor uneori veselă, adeseori melancolică, ci și atunci cînd trec peste marginea lirismului individual și îmbrățișează și reprezintă un simțămînt național" (Eminescu și poeziile lui)** : teatrul lui Caragiale înseamnă **„adevărat început de literatură dramatică națională independentă, trăind din propriile sale puteri",** continuînd **„mișcarea deșteptată în literatura noastră prin acea culegere de poezii populare prin care Alecsandri a îndreptat spiritul tinerimii de astăzi spre izvorul veșnic al tuturor inspirațiunilor adevărate : simțirile reale ale poporului în care trăim" (Comediile d-lui I. L. Caragiale)** ; nuvelele lui Sadoveanu, după cum se exprimă în două rapoarte academice, i se par „manifestarea unui talent curat românesc", iar poeziile lui Goga, pline de „un patriotism născător de poezie", „adevărat și adînc", înscris astfel — ceea ce pretinde cu deosebire Maiorescu — „în dreapta măsură a frumosului" ; în poezia **Deșteaptă-te române,** Andrei Mureșanu „arată un simțămînt patriotic adevărat" (**În lături !**).

În domeniul teoriei literare, formulează exigențe cu intenții de directivare, vizînd o acțiune de protecție estetică pentru operele transparente ale sufletului național. Pe această linie, asigură că „subiectul propriu al romanului este viața specific națională și personajele principale trebuie să fie tipurile unor clase întregi, mai ales a țăranului și a claselor de jos" ; tot în roman, din perspectiva unor ipostaze universale ale personajelor, „eroul romantic este mai bine caracterizat prin tipul său național, care nu poate exista decît într-un anume popor și într-o anume țară" (**Literatura română și străinătatea**). Referindu-se la realitatea tipologică a literaturii timpului, Maiorescu observă creșterea înrîuririi asupra personajelor de către influența împrejurărilor existenței, caracterul preponderent activ al eroilor prozei moderne, deoarece personajele sînt stăpînite de **„împrejurările din afară, ceea ce explică nevoia de a le determina prin specificul națiunii și al clasei lor".**

O dimensiune intens caracterizantă pentru importanță teoretică și rolul esteticii naționalului, în doctrină maioresciană, este înțelesul acordat patriotismului în artă. Discuția purtată în jurul acestei chestiuni, reluată de toți exegeții moștenirii maiorescene, dacă repune tema în termenii ei adevărați și în intenția care a generat-o, relevă un aport decisiv la valorizarea estetică a patriotismului, într-un înțeles substras inflexibilității declamatorii și atras în subtilități efective. Este evident, astfel, că accepția estetică a patriotismului, la Titu Maiorescu, introducea criteriul valorii și că avea o funcție electivă, episoadele negatoare fiind justificate și inspirate de unele producții poetice neinspirate, mimetice, false, nesemnificative deci ; cu siguranță, acest sentiment „nu are ce căuta în artă ca patriotism ad-hoc", ci ca o realitate estetică, nu ca „declamare națională", ci ca artă vibrîndă, așa cum apare la Eminescu sau Alecsandri, Andrei Mureșanu sau Goga. Că există și un implant purist în atitudinea lui Maiorescu nu poate fi contestat, dar referirea la mentalitatea ideologică a vremii și la premisa valabilă esteticește de la care pornește îi determină adevărata natură : de a fi o exagerare procedurală, caracteristică epocilor de întemeiere. Dar cine poate să se îndoiască de valabilitatea estetică și de importanța istorică pentru destinele artei naționale a unei astfel de clare formulări : **„Pentru noi, patriotismul nu putea fi identic cu imperfecțiunea și o lucrare slabă nu merită lauda prin aceea că e românească (...) Demnitatea noastră de oameni nu ne permite ca din produse, ce la alte popoare culte ar fi obiecte de ris sau de compătimire, să facem o colecție venerabilă și să o depunem pe altarul patriei cu tămîia lingușirii".**

Deși talonat de un anume orgoliu iconoclast (care-i dicta rezerve față de mișcarea istorică a renașterii naționale inițiate de revoluționarii anului 1848), Maiorescu dezvoltă doctrinar și în acțiune critică unele inițiative ale înaintașilor, anume tocmai acelea care concurau la autohtonizarea culturii române: ca și Alecu Russo sau C. Negruzzi, pledează pentru o ortografie fonetică și conservarea formelor lexicale impuse de uzul obștesc ; ca și pașoptiștii, susține primordialitatea folclorului ca sursă de inspirație și valoare estetică ; la fel cu Alecsandri sau Kogălniceanu, denunță modernitatea concepută prin cosmopolitism. Urmînd epocii literare a acțiunii marilor idealuri generoase, Titu Maiorescu trebuia să exercite, în cultura română, dirijarea educativă a acestora în mijlocul națiunii. Pentru aceasta, corpusul metodic uzitat era restrîns, esențializat, cu o anume indistincție a funcțiilor, dar stimularea efectuată a fost istoricește hotărîtoare. Contribuția sa decisivă la autohtonizarea culturii românești înseamnă o dezvoltare a unei mișcări mai vechi de afirmare socială și politică a elementului românesc, încît influența personalității sale se înscrie cu exemplaritate în cea mai bună tradiție a aspirațiilor naționale, ilustrînd, înainte de a-l teoretiza, sentimentul tradiției prin suma tuturor acțiunilor sale.

Soluția estetică maioresciană, aducînd un stil al disociației ideilor și în punerea în valoare a artei populare, remarcă în acest zăcămînt de artă elemente originare ale specificului național : persistența poeticului, limbă viguroasă, datini semnificative, note la istoria națională ș.a., apte să configureze, în antrenări de artă cultă, distincții de semantică națională față de alte sfere culturale (**Asupra poeziei noastre populare**). Apărînd folclorul, celulă iradiantă a tradiției artistice naționale, nu se dezice de la idealismul estetic al „înălțării impersonale" (prin cele mai bune producții ale genului), ci consimte la o variantă eficientă, conceptualizînd importanța artistică a folclorului în momentul istoric al fazei de clasicizare a literaturii române. După remarca lui Tudor Vianu, una din directivele constante ale lui Maiorescu a fost ideea normalizării literaturii prin popor, din care derivă prețuirea poeziei populare, recomandarea realismului popular, baza populară a accesului la universalitate, toate aceste normative, susținute de un implacabil stil de idei, fortificînd substanțial curentul popular și național în literatura română. Viziunea esteticianului convorbirist înțelegea factorul național sub un aspect ameliorativ și ca termen de progres, propagator selectiv în patrimoniul omenirii al unor virtuți proprii, pentru care limba este un instrument și un simbol.

Focarul specificului național, polarizator al energiilor directoare ale esteticii lui Titu Maiorescu, legitimează cel mai deplin sensul major al întregii sale activități, în perspectivă istorică, reușind să imprime un curent pozitiv tezelor particulare resimțite de influențe metafizice. Acest punct cardinal de referință concentrează semnificația estetică ultimă a scrierilor sale, într-o sinteză de accepție superioară, străbătută de interes „pentru popor și clasele muncitoare în genere, precum și pentru ceea ce mult mai tîrziu va deveni obiectul unei pasionante dezbateri : specificul național în artă" (Șerban Cioculescu, **Titu Maiorescu și „Convorbirile literare"**, în **Scînteia**, nr. 7388, din 1 iulie 1967).

TITU POPESCU

Consemnări

RESTITUIRI

Literatura de confesiune pare să-și fi cîștigat un loc privilegiat în cadrul prestigioasei colecții **„RESTITUIRI"** a editurii **„DACIA"**. Numerele realizate prin publicarea jurnalului lui T. Ciparu, a **Cronicii din Bechet** a lui Nicola-Ogrineanu, a jurnalelor lui Pavel Dan și C. A. Rosetti, a „suvenirilor" de călătorie a lui Heliade-Rădulescu au confirmat prin succesul lor ideea de a se acorda o atenție demnă de interes literaturii de această factură. Recent, numărul acestora s-a îmbogățit cu încă trei : **Amintiri din viața mea** de Francisc Hossu-Longin, **Timp de neuitat** de Peter Neagoe și **Jurnal** de Octav Șuluțiu, fiecare din aceste cărți reprezentînd un anumit gen de memorialistică.

Amintirile din viața mea ale lui Francisc Hossu-Longin reprezintă opera de maturitate a unui modest intelectual transilvănean de la sfîrșitul secolului al XIX-lea, fără pretenții deosebite la gloria posterității. Autorul lor nu e un scriitor, de aceea memoria sa derulează, fără colaborarea ficțiunii, secvențe din cartea vieții sale, așa cum au fost și cum s-au întîmplat. Din rîndul lor nu lipsesc nici elemente de interes istoric sau documentar, nici sufletesc. Copilăria și adolescența sa, viața de școlar de la Beiuș, cu ritualul ei specific, reconstituie o lume, cunoscută măcar în parte din Creangă sau Slavici (acestuia din urmă urmîndu-i în biroul de practică avocațională de la Arad al lui Mircea Basiliu Stănescu), dar avînd totuși un ce al ei particular, ce-i vine mai ales din limbajul arhaic-latinizat al „intelighenții" românești din acel timp. Autorul își suplinește deficitul de observație printr-o serie de relatări inedite cu privire la o serie de personalități din trecutul nostru literar, pe care **le-a cunoscut sau despre care i s-a vorbit : Gh. Șincai,** Avram Iancu, S. Bărnuțiu, N. Densușianu, Gh. Barit, Iosif Vulcan ș a.

Cu un registru schimbat, dar asemănătoare ca atmosferă și mediu cu cartea lui Hossu-Longin, este evocarea lui Peter Neagoe, **Timp de neuitat** (îngrijită de Ioan A. Popa). Scriitor american, dar născut și crescut în Transilvania, Peter Neagoe rămîne legat de solul natal prin materia confesiunii și modul de înțelegere a lumii, matricea stilistică rămînînd aceeași ca la scriitorul român. Reîntoarcerea la lumea românească a copilăriei fericite, cu timpul ei de neuitat, cu frumusețea și puritatea lumii în care a crescut, cu integritatea caracterelor și demnitatea lor sufletească, are un aer depărtat de baladă și nostalgie, lumea fiind descoperită treptat-treptat de către ochii uimiți și doritori de cunoaștere ai copilului Petru. Valoarea scrierii lui Peter Neagoe vine din faptul că el a intuit caracterul de permanență al satului românesc, că i-a prins aerul de vechime și colectivitate arhaică, modelatoare. Satul reprezintă o a doua familie pentru Petru, după cum țăranii și ciobanii lui îi devin primii învățători. Ieșirea din copilărie se face brusc, prin pierderea mamei, suferința fiind absolut necesară pentru tonificarea caracterului lui Petru și, în același timp, pentru destrămarea basmului despre lumea inocenței.

Jurnalul lui Octav Șuluțiu, descoperit și publicat de N. Florescu, este un jurnal de scriitor. El reabilitează genul, introducînd tehnica savantă a compunerii unei personalități prin oglindirea zilnică în apele aceleași fremătătoare unde care este patima de confesiune. Tînăr ambițios și înzestrat pentru literatură, Șuluțiu trăiește încă nehotărîrea și incertitudinea primilor pași și încercări, se confruntă cu sine însuși și cu alții, spre o diagramă fidelă și incitantă a trăirilor sale sufletești, o spovedanie dureroasă pe alocuri, dar pătrunsă de bucuria creației și a muncii literare. Sufletul său contorsionat, aspirînd spre puritate descoperirea unei iubiri înălțătoare, totale, îl înlănțuiește în robia unei pasiuni pustiitoare, din care ies pagini de jurnal și literatură (**Eveline**, de exemplu), aceeași care a inspirat prietenului și rivalului său, Anton Holban, acele „jocuri ale Daniei", rămase postume. Jurnalul lui Șuluțiu părăsește apoi **Rapsodia de mătase** pentru a deveni o icoană a **Magherniței cu scriitori.** Dacă și înainte aceștia pătrunseseră în cartea sa, prin revistele la care a colaborat, prin lumea care se perinda în cenacolul lui Lovinescu, prin care a trecut și scriitorul nostru, Șuluțiu consacră semenilor săi pagini întregi de caracterizări, reprezentînd tot atîtea documente utile istoricului literar. Jurnalul său este în bună măsură jurnalul formării și afirmării tinerei generații pe care o reprezintă, alături de scriitori ca Al. Sahia, Petru Comarnescu, Ionel Jianu, C. Noica, Barbu Brezeanu, Mircea Grigorescu, Paul Daniel, Mircea Damian, Eugen Ionescu etc. El mai este un document sufletesc al acesteia și al autorului său, plin de aspirații și ezitări, de pasuri îndrăznețe și retanșări interioare, de oaze sentimentale și deznădejdi în fața bolii și a mizeriei materiale, de neîncrederi și suspiciuni, furnizînd tot atîtea nebănuite fețe ale unui ins și ale unei lumi, document uman și document literar în același timp, lectură utilă și reconfortantă.

MIRCEA POPA

Eugen Dorcescu

BALADĂ IV

Am aprins la răspîntie,
în josul cărării
(acolo unde, sub punțile lungi,
se-ntunecă rîul)
trei nestatornice focuri.
În primul vor arde bîrnele vechi
ale morii ;
pline de lilieci și de bărbi afumate,
pătrunse pînă la miez
de lumina opaițului.
Bîrnele
în al căror lustru s-au plimbat
chipuri albastre.
În al doilea voi arunca – să se mistuie –
măruntele gize de toamnă.
Și-n al treilea,
în cel rezemat pe vinete pietre,
cu mare fior voi călca . . .
Precum o subțire turlă de fin
tăind în zig-zag
– spre universul stins –
aburul serii.

BALADĂ V

Cît de adînc mă cuprinde,
printre vîrtejuri de nori,
cu oglinzi dantelate Izvorul.
Păsările au adormit în salcîmi.
Stau rezemat
de scoarța brună a nopții.
Viitorile scad ; pămîntul
– cuminte și negru – le soarbe.
Aștept. Tot mai curat
între amnezice ierburi.

BALADĂ VI

Tu treci pe drum
c-un scrin de soare pe umeri.
Nu te cunosc. Cum calci,
(iar amiaza fuge, departe, pe uliță
și la cotitură în zare dispare)
printre uluci se vîntură
lame de lumină.
Tu treci pe drum. Ce amețit e nucul !
Ce palidă apă-l primește !
Nu te opri. Pe urma amiezii coboară și tu
(la albe cotituri te așteaptă).
Iar eu,
cerc mic de soare voi urmări
pe dunga pridvorului. Pînă-n amurg.
O nesfîrșită sărbătoare mi-e viața.

Eugen Evu

MAREA LUMINĂ

Ard gesturi în pieptul de foc al cetății
Sărută izvoare la nunți triumfale
O horă în marea lumină a vieții
Patrie, ție și imnelor tale.

Aici, la izvoarele pîinii, vuind,
orga de inimi patetic răsfrînge
cel mai uman, spre legendă trecînd,
efort de-a trăi, de-a iubi, de-a învinge.

Bat inimi în munte și calm respirăm
aici la izvoare – o lumină de glorii –
în marșul de ctitori ai vieții, suprem,
durînd poezia supremei victorii.

Eroic și simplu. În columnă suind
fapte bogate-n iubiri. Cîntăreții
patriei sîntem, prin ea stăruind,
horă, în marea lumină a vieții.

APUSENII

În Apuseni lumina-n aur doare
și guri de rai se tulbură sub mit.
Urme de îngeri se topesc în floare,
păscute lin de brize. Despletit
din basme firul vieții sîngerează
zvîrlind semințe-n viile din deal,
sub care ard luceferi în amiază
cu tîmple așezate pe Ardeal.
La Țebea, în mătăsuri verzi visează
Luceafărul nuntit cu doruri mari . . .
Bătrînii arși de coase cresc stejari
cu solz de aur. Noaptea scînteiază
pînă departe, – armindeni înroșiți
pe care nori de fluturi dau năvală
și, în amurguri, merii înfloriți
sînt mirii care cu pămînt se spală.
Mormintele sub veac împădurite
se trag sub pluguri, dornice de grîu,
de-aceea -n primăverile-aurite
țîșnește firul ierbii purpuriu . . .

IUBIREA CEA MARE

În valuri de țărînă învăluiți dorm mirii
pădurilor cu umeri de piatră pe sub nori
și cuiburi, răni uscate, se scutură. Ușori,
ne vindecăm asemeni de rănile iubirii.

Rămîne doar lumina lăuntric săvîrșind
o facere de ziuă-n cuvintele prin care
ne dăruim, întregul în sine întregind,
cum rîurile toate se împlinesc în Mare . . .

O introducere originală în poetica blagiană

Există diferite modalități de a apropia unui cititor opera poetică blagiană ; se poate porni de la viața poetului, se poate iaiosi drept punct de plecare opera sa teoretică, filosofică, se poate începe prin analiza stilistică a unor poezii cheie sau prin compararea acestei poetici cu a altor poeți români sau de aiurea ; toate aceste modalități sînt în mod egal justificabile, toate aceste modalități sînt capabile de a deschide cititorului o poartă spre acest univers fascinant care este poezia lui Lucian Blaga.

Problema care o frămîntă pe autoare (Alexandra Indrieș, Corola de minuni a lumii, Ed. Facla, 1975), este nu de a găsi o interpretare originală, deosebită de toate celelalte, ci a găsi unghiul de vedere din care se poate realiza imaginea întregului obiectiv. Pentru aceasta ea se așează în postura cititorului atent, sensibil și recitește opera poetică și teoretică blagiană înarmată cu instrumentele fine ale semioticii. Își propune deci să urmărească formarea cîmpului semantic înțeles „ca totalitate dinamică a conotațiilor unui termen într-o anumită operă poetică" (p. 5), sau într-un limbaj mai puțin „științific", ca interacțiunea și transformarea sensurilor fundamentale a unor cuvinte și expresii importante prin contaminarea de sensurile cuvintelor apropiate sau de sensurile folosite de poet în mod personal, dar regulat în cadrul unei opere. Pentru a urmări acest angrenaj deloc simplu autoarea în prima parte a lucrării va fi nevoită să găsească deci cuvintele și expresiile importante, sau în limbajul ei „lexemele transformate în esteme" (p. 5) emblemele (simbolurilor ilimitate) (p. 19) și motivele (p. 20). Toate aceste elemente lexicale prin încărcătura lor semantică creează universul poetic, o adevărată simili-lume, care o numită „noosferă" (p. 21).

Dintre toate aceste elemente cea mai mare parte a demonstrației Alexandrei Indrieș se adresează emblematicului (simbolului ilimitat). Ea descoperă această valoare în următorii termeni lexicali : lumina ; trupul și sîngele ; ochiul, pleopa, oglinda ; timpul, moara, lucrul : elementul acvatic, prundul, albastrul, aurul ; focul, cenușa, somnul, moartea ; semnul, runa, albina. (pg. 34 – 114). Demonstrația este de o finețe și profunzime exemplară, unele pagini (de pildă cele legate de decodarea semnului și a runei pg. 107 – 110) fiind o adevărată încîntare intelectuală. Analiza motivelor este făcută mai fugitiv subliniindu-se motivul timpului și al spațiului ondulat, al perspectivei sofianice și al dorului (pg. 22 – 31), motive ce apar ca macro-cîmpuri ale unor șiruri de embleme arătate anterior.

Pînă la acest moment autoarea ne oferă deci cîteva embleme, simboluri nominale, elementele materiale, constitutive ale cîmpului semantic. Pentru a pregăti studiul dinamicii, al transformărilor acestor elemente, în partea a doua a volumului intitulată Regia textului Alexandra Indrieș ne dă planul acestui sistem, adică felul cum sînt așezate, asamblate, orchestrate în cadrul unui text și în cadrul macrotextului global al operei estemele, emblemele și motivele, cu alte cuvinte descrie posibilitățile de a efectua mișcările de contaminare și schimbare bruscă sau lentă a sensurilor cunoscute din dicționare în sensurile unice și personale ale universului poetic blagian.

Dintre multiplele posibilități ale poeziei în genere autoarea discută cîteva procedee ale regiei exterioare și interioare ale textului : principiul simetriei axiale și abolirea lui pg. 122 – 137), elemente speciale de grafia textului blagian (cu totul și cu totul remarcabil e ceea ce autoarea ne spune despre rolul liniei de pauză legat de sentimentul spațiului ondulat – p. 143, și despre încifrarea în majuscula L-ului mare (Lume, Lună) a propriei inițiale (Lucian), creînd un fel de metaforă a reflectării eului într-o îndoită oglindă (p. 145 – 146) ; considerațiile pe marginea studiului folosirii spațiului alb conduc spre ideea deosebit de captivantă a lecturii active, arătînd că există la Blaga germenii unor procedee moderne, legate de mesajul deschis (pg. 155). Studiul pragului liric arată importanța regiei planului iconic la Lucian Blaga (pg. 163 – 183) iar ultimul procedeu discutat al regiei textului, de astă dată complet interior, semantica opozițiilor, ne dezvăluie organizarea paradigmei axiologice divizînd fenomele în obiecte ale dorinței și obiecte ale refuzului, săvîrșind astfel acea necesară ierarhizare a simbolurilor fără de care e de neconceput existența unui sistem.

Toate aceste elemente, cum am mai spus, definesc virtualitățile sistemului, posibilitățile lui cinematice ; pentru ca această virtualitate să se preschimbe în act e nevoie însă de încă un element, de verb, element dinamizator, forța motrică a oricăror transformări și deplasări în cadrul cîmpului semantic al elementelor amintite anterior (esteme, embleme, motive). După nota

Complexul megalitic de la „Pietrele lui Solomon", „Sfinxul", „Leul", „Mongolul"

finală a cărții aflăm că studiul verbului se află deja pe masa de lucru a autoarei, deci avem toată speranța ca în scurt timp acest demers parțial prefigurat de acest volum să se închege într-un tot armonios și unitar, singura modalitate științifică riguroasă care poate fi supusă îmbunătățirii și perfecționării, rampă sigură de lansare a tuturor interpretărilor subiective cu pretenții de originalitate. Prolog la o operă de excepție, cartea Alexandrei Indrieș este mai mult decît o simplă promisiune – e promisiunea succesului deplin. Drept chezășie stă efortul intelectual al autoarei materializat în acest volum.

MANDICS GYÖRGY

REPORTERII

Acum doi ani, reporterii Valeriu Ganea și Iosana Pantea au fost la „ARTA TEXTILĂ" și au discutat cu cinci ucenice, au vrut să scrie un reportaj, nu l-au scris, i-au pregătit doar fișele și le-au lăsat să aștepte în sertare pînă în momentul în care vor reveni la „Arta textilă", peste cine știe cît timp, spre a-și confrunta cuvintele scrise atunci cu oamenii și faptele împlinite în timp. În acești doi ani, reporterii au cunoscut numeroși oameni și numeroase întîmplări, despre care au scris sau despre care n-au scris încă, au văzut și au auzit adevăruri sau neadevăruri, despre care au scris sau despre care vor scrie, s-au întîlnit cu numeroase evenimente, mai mari sau mărunte, mai ales cu acestea din urmă, importante, în esența lor, cu numeroase cuvinte mai mari sau mărunte, din care se alcătuiește viața de fiecare zi : viața unor reporteri.

În ziua de 20 februarie 1976, reporterii Valeriu Ganea și Iosana Pantea au revenit la „Arta textilă", au stat de vorbă cu cinci muncitoare și o directoare, și-au scos fișele din sertare și au scris : DE CE S-A CHEMAT FILMUL „RESPIRAȚIE LIBERĂ ?".

Reportaj

RESPIRAȚIE LIBERĂ

Țesătoarea NICA ANGELA are 19 ani, a absolvit anul trecut profesionala, a cîștigat anul acesta concursul pe țară „Mîini măiestre", la Sibiu, unde nu s-a dat probă practică, dar ea a răspuns foarte bine la oral, la un subiect de tehnologie și unul de politică, la acesta din urmă i-a căzut dezvoltarea industriei textile în cincinalul viitor și ea a răspuns că industria textilă va crește de 1,4–1,5 ori, ceea ce a fost foarte corect.

Cînd am discutat cu ea, Nica Angela era în dimineața ei liberă, schimbul ei începea abia după-masă, și discuta în dimineața aceea cu un ziarist foarte elegant și foarte stăpîn pe adevărurile lui, ea era foarte elegantă și foarte sigură pe adevărurile ei, încît acolo în hală, ei, cei doi, păreau un cuplu insolit, vizitatori veniți de cine știe unde să descopere ce înseamnă arta textilă, cu munca aceea frenetică a muncitoarelor, a războaielor, hala aceea, în care zgomotele acopereau totul, și mai ales cuvintele noastre, ale celorlalți reporteri, care încercau să descopere acolo, în hală, dacă ea, Nica A. e într-adevăr țesătoarea, subiectul acestui reportaj. Pe urmă, Nica Angela ne-a povestit acel film, nu între războaiele de țesut, ci într-o sală în care redescoperiserăm liniștea familiară și calmă a unei dimineți de iarnă adevărată. „Respirație liberă" deci a fost filmul acela care a impresionat-o pe Nica Angela, un film foarte frumos, după părerea ei, fiindcă era un film de dragoste și poate fiindcă era un film despre țesătoare și studenți, despre oameni care muncesc și despre oameni care învață. Filmul, în esența lui, era unul despre adevăr și despre minciună, despre adevărul muncii și despre frumusețea iubirii, despre alterarea adevărurilor prin neînțelegere, neînțelegerea faptului elementar că valoarea morală a individului nu este legată de a fi sau a nu fi intelectual, de a fi sau a nu fi muncitor, ci de muncă, ea, singura care înnobilează și dă drept de existență demnității. Sau, spune Nica Angela : „Fata aceea era țesătoare și se îndrăgostiste de un student, mințindu-l pe el și pe părinții lui că e și ea studentă. Pînă la urmă ea nu mai suportă minciuna și se revoltă, fiindcă totul i se pare nedrept, modul în care e tratată, adică după ce se află că e muncitoare, totul i se pare nedrept, pentru că ea are aceleași drepturi ca oricare altă fată și se revoltă, înțelegeți, căci nu mai suportă minciuna, parcă se sufocă fără adevăr. De aceea eu cred că filmul acesta se cheamă „Respirație liberă", căci ea nu poate respira în voie fără adevăr".

Un film care se numește „Respirație liberă". O țesătoare care ne-a vorbit despre el. Și alte țesătoare care trăiesc zi de zi „respirația liberă" și care, în urmă cu doi ani, erau ca Nica Angela. Despre ele deci.

FIȘA NR. 1 LUDUȘAN MARIOARA (1974, aprilie). 17 ani, Ocna Mureș, jud. Alba. Muncește pentru că „asta e o datorie a tuturor cetățenilor din R.S.R. și azi e o onoare să muncești". Oboseala ? „Oboseala e ceva plăcut. Îmi amintesc, vara, acasă, cînd eram mai mică, veneam de pe cîmp și cădeam într-un somn mare. Oboseala asta de lucru îmi place. Era foarte frumos. M-am făcut țesătoare, fiindcă acesta a fost visul din copilăria mea. Ca să am din ce să trăiesc, ca să am un rost. Acum, ca ucenică, sînt destul de mulțumită". În timpul său liber, din 1974, Ludușan Maria face curat prin casă, spală, mai lucrează ceva, mai iese în oraș cu colega de cameră (de la gazdă, nota rep. unde fiecare plătește cîte 200 lei pe lună), să-și cumpere cîte ceva, de pildă, cel mai frumos lucru pe care ea și l-a cumpărat anul ăsta a fost o bluză verde frumoasă, seara stă la televizor, de fumat nu fumează ca fetele alea despre care a citit un reportaj, pentru că fumatul e un obicei foarte urît. „Nu zic să nu fumeze, dacă fata are o situație, e studentă, să zicem, atunci ea poate acest lucru. Cum adică ? Bine. Și o ucenică, de 17–18 ani poate, dar nu la vedere, căci, să știți, există totuși o diferență. Mie nu mi-e jenă că o să fiu muncitoare. Ce, muncitorul nu e domn ? Că cine conduce în fond țara asta ?".

LUDUȘAN MĂRIOARA (1976, februarie), 19 ani. „A fost foarte frumos atunci cînd s-a organizat sărbătoarea majoratului, 77 de tineri din întreprindere au împlinit atunci 18 ani, ne-au primit frumos, s-a făcut o serbare în cinstea noastră, a fost unul din momentele frumoase din viața mea. Noi purtam cîte o panglică albă la piept. U.T.C.-ul a organizat totul. Mie îmi place să muncesc, îmi place să lucru, oamenii de aici m-au primit foarte bine cînd am început să muncesc în fabrică". Ce ai învățat în acești doi ani, Ludușan Maria ? „Am învățat că nu există numai oameni buni, ci sînt oameni buni și oameni răi, poate că viața m-a făcut mai aspră, mai dură, dar oricum mă simt mai tare acum. (De exemplu) Înainte transpiram toată cînd se rupea un fir, tremuram în fața maistrului, să nu cumva să se întîmple ceva rău, acum . . . (Acum Ludușan Maria nu mai tremură, e stăpînă pe sine, știe ce trebuie să facă pentru ca totul să fie sau să devină respirație liberă).

FIȘA NR. 2, ENEA STANCA (1974, aprilie), 18 ani. „Mie-mi place viața asta pe care o duc aici și din cauză că am venit de la Casa de copii din Corabia, unde de multe ori aș fi vrut să mor. Am venit aici ca picată din lună. Aș fi vrut să dau la școala sportivă, dar nu m-au dat, deși am făcut gimnastică, handbal, fotbal". Acolo, la Corabia, Enea Stanca învăța destul de bine, dar nu lua niciodată mai mult de 6–7, pentru că în afară de o profesoară, pe care a iubit-o mult, toate țineau cont că erau de la Casa de copii. Aici, la Timișoara, nu s-a mai ținut cont de nimic, așa că în anul doi ea a fost prima pe clasă. De stat, stă la internatul de pe Victor Babeș, sînt 12 fete în dormitor, pedagogele sînt și bune și rele, unele vorbesc urît cu fetele, acolo, la internat, timpul trece mai cu o carte, mai cu un lucru de mînă ; de la patru la șase sînt meditații, ai, n-ai ceva de învățat, stai acolo pe scaun. Cel mai frumos lucru pe care îl are de anul ăsta e un fel de maieu și o față de masă pe care și le-a făcut singură și își dorește foarte mult un costum din tergal verde, pantaloni și geacă, așa cum a văzut într-o revistă. Deși are 18 ani, Enea Stanca n-a îndrăznit încă să aibă un prieten. Spune : „Pînă cînd n-o să am rostul meu, n-o să discut cu un băiat. Acum nici n-aș avea ce să discut cu el. Cînd să discut ? Că sînt la internat și nu putem ieși decît duminica".

ENEA STANCA (1976, februarie), 20 de ani. „Am avut un prieten, am fost pe la el acasă i-am cunoscut părinții. Nu era așa cum trebuie. Maică-sii nu i-a plăcut de mine și eu i-am spus că n-are rost să mă complic. El a mai venit după mine, dar eu mi-am dat seama că n-avea nici un rost și asta e. Revelionul l-am petrecut la o mătușă la Turnu-Severin. Ea a aflat de mine, mi-a scris și m-a rugat să vin. Par oameni buni, dar mai știi ? M-au rugat să rămîn acolo, au apartament frumos, dar n-am nevoie eu de apartamentul lor, strîng eu bani și-mi iau apartament. Nu mai joc fotbal, că n-am cum și n-am cînd. Secția cultural-sportivă e moartă. Am uitat să vă spun că acuma ne-am mutat în blocul H 6, unde stăm în gazdă la o familie care are două gemene. Sîntem trei persoane și plătim mai puțin, că stăm și cu alea mici. La anu' mă înscriu la seral, că se înființează un seral pe profilul nostru la anu'. Asta o să fac eu".

FIȘA NR. 3. POPA LIVIA (1974, aprilie, 17 ani). „Visul meu din copilărie a fost să umblu cumva pe teren, să fiu la țară, în agricultură, eu fiind de loc din comuna Bucu, județul Ialomița. Viața asta de oraș nu-mi prea place și cu timpul sper să mă întorc la țară. O să ajung eu și acolo". Popa Livia stă la fratele său, care e muncitor la I.M.T., mănîncă la el, în timpul liber ajută prin casă, se ocupă de nepoțel, se duce pe la Popa Elena și mai ies prin oraș, cum a fost și duminică. Cel mai frumos lucru pe care și l-a luat anul acesta a fost un pardesiu cu 425 lei și își dorește, ca și Enea Stanca, un costum din tergal, tot pantaloni cu geacă. A avut un prieten la școala profesională, dar s-a certat cu el pentru un motiv anume : „El era din sat, i-am scris, și tot așa, pînă nu mi-a mai răspuns cîteva zile. Nu ne-am certat, cum s-ar zice, dar mă duc eu acasă și-i spun cîteva. Aici, la oraș nu vreau să-mi fac prieteni, fiindcă ei numai vor să profite de bunătatea unei fete. O fată serioasă nu merge cu un băiat la bar, unde nu este un local pentru fetele serioase. Dacă ei ar spune hai la cofetărie, ar mai merge. Dar așa . . .".

POPA LIVIA (1976, februarie, 19 ani). „Primul lucru aici în întreprindere a fost să cîștig stima colegelor. Ele au între 26 și 30 de ani. Am apelat mereu la ele să știu dacă e bine sau dacă e rău ce fac, pentru că ele sînt mai trecute prin viața ca mine. Nu pot să știu ce e în sufletul lor, dar eu cred că le-am cîștigat stima. La început eram foarte tristă că m-au dat pe mașina 116, le-am întrebat pe celelalte ce să fac. Mai așteaptă, mi-au spus. M-au învățat cum să mă port cu maistrul, cum să-l las în pace cînd e nervos, că și el e om și ca orișice om se mai enervează. Acum îmi merge mai bine decît înainte, m-am format în colectiv, celelalte m-au ajutat mult. Bani cîștig destui, cîștig 1.300, la două luni trimit acasă cîte 500–600 de lei. Acum m-am lăsat de fotbal, joc handbal, dar dacă nu au de gînd să facă o echipă ca lumea trebuie să mă las și de asta. Nu am avut nici un prieten, așa, băiat, vreau să zic. Dar nu văd ce vă interesați atîta de asta . . .".

FIȘA NR. 4. POPA ELENA (1974, aprilie, 17 ani). „Mie îmi place foarte mult viața pe care o trăiesc. Îmi place foarte mult chiar, deși în viață apar multe greutăți, dar o să le împart cu soțul meu, care e operator chimist la Azur și cîștigă 1.500 pe lună. Nu poți să te aștepți toată viața numai la bucurii. Dar să știți că în meseria noastră sînt mari satisfacții. De pildă ? De pildă, să-ți îndeplinești planul, să cîștigi bine. Mai apar, cum v-am spus, și unele greutăți. De pildă ? De pildă cu războaiele, că astea de aici nu sînt ca alea de la Gîrla Mare, de unde mă trag, și de aia nu ne place cînd unele muncitoare vin nervoase și n-au răbdare să ne explice. Dar, în rest, totul e perfect și meseria asta e ușoară. Eu timpul liber mi-l petrec foarte frumos. Mai întîi fac cumpărături, fac piața, ajung acasă, fac de mîncare, fac curat și după ce mănîncă soțul meu ieșim în oraș și ne distrăm foarte mult. În special la spectacolele cu Nea Mărin ne distrăm foarte mult. Cel mai mult noi ne dorim o mașină mică, la anul să vină. Mai întîi să facem o nuntă mare, de 300 de persoane, în Oltenia, pe 13 octombrie, cînd o să fie vinul bun. Așa că acuma sîntem foarte fericiți. Soțul mi-a luat inel și cercei de aur, poșetă, pantofi de 8 Martie, umbrelă și sînt foarte fericită".

POPA (ȘTEFAN) ELENA (1976, februarie, 19 ani). „E foarte drăguț soțul meu. E foarte, foarte drăguț. Ne înțelegem minunat și nu ne-am certat niciodată. Vrem să avem o mașină mică și o s-o avem, fiindcă avem banii la C.E.C. Avem adunați pînă acum 40.000 de lei. Îmi iubesc foarte mult soțul și soțul mă iubește foarte mult pe mine. Din primii bani mi-am luat un inel de aur. Vara trecută am fost la mare. A fost minunat la mare. Vreo tristețe ? Accidentul soțului meu. A explodat un cazan și a stat mai mult timp în spital. Acum e aproape sănătos".

FIȘA NR. 5. TIMOFTE GETA (1974, aprilie, 16 ani). „Eu aș fi vrut să mă fac contabilă. Am învățat bine la școală, mi-a plăcut mult matematica. Chiar am făcut un trimestru la cultură generală și deodată nu știu ce mi-a venit și nu m-am mai dus. Luam note mici. Atunci am venit la Timișoara să mă înscriu la o școală profesională, la oricare. Așa am ajuns aici. Stau în gazdă, cu 500 de lei pe lună, dar intră și mîncarea. În timpul liber ? Merg acasă, mănînc împreună cu fata gazdei, marți și joi am antrenament la fotbal, căci joc fundaș central. Duminica merg la film. La început eram ca o străină pe aici, căci eu vin din Moldova, din județul Botoșani, comuna Săveni. Acum m-am obișnuit și chiar îmi place. Aș vrea să fac și liceul la seral. Ce să vă mai spun altceva ?".

„Sfinxul din Bratocea" (profil dr.)

TIMOFTE GETA (1976, februarie, 18 ani). Cu Timofte Geta stăm de vorbă înaintea intrării în schimb, ea vorbește foarte puțin, așa încît va trebui să completăm spațiile albe dintre cuvintele ei cu cuvintele noastre. Urmează liceul, a venit acum direct de la liceu. Îi place foarte mult fizica și chimia, are note bune, aproape la toate materiile, ar putea afirma că este printre cele mai bune eleve din clasa ei. Cele care au note mai mari decît ea lucrează numai dimineața, sînt vînzătoare sau cofetare sau au ocupații ce nu le solicită prea mult. E foarte complicat cu concediul, concediile sînt planificate de conducerea întreprinderii și nu se suprapun cu vacanțele ei, cînd are concediu nu are vacanță și invers, așa că nu ne poate spune nimic despre concediile ei și despre vacanțele ei. A fost odată la Botoșani, acasă, dar a întîrziat și a ieșit cu neplăceri, sigur că acuma toate merg normal, îi place să muncească și îi place să învețe, dar poate că se va rezolva și problema cu concediul ei".

*

CÎND DISCUTAȚI CU TINERII DIN ÎNTREPRINDERE VĂ GÎNDIȚI LA DUMNEAVOASTRĂ CEA DE LA VÎRSTA DE 18–20 DE ANI, TOVARĂȘĂ DIRECTOARE DEMBINSCHI ELENA ?

– Eu eram, la vîrsta asta, la sfîrșitul școlii medii tehnice textile de la Sfîntu Gheorghe, căci era o școală aproape de casă. La 18 ani sigur că visam multe, dar prima grijă era învățătura, așa că am fost premiantă an de an. Am fost premianta de onoare a școlii. În afară de activitatea școlară am-mai avut și alte activități. Făceam atletism, activam în echipa de dansuri a școlii, apoi am făcut volei. Ce mai, eram peste tot. Vara lucram pe cîmp, seceram, prășeam, de dimineața pînă seara. Îmi plăcea.

– Dar momente mai grele ați avut ? Mai dificile ?

– Sigur că au fost, dar pentru mine ele nu erau de fapt grele, pentru că eram obișnuită cu greutățile. Noi am fost șapte copii, eram săraci, așa că nu aveam pretenții prea mari, ne mulțumeam cu puțin. Am început să torc dintr-a-ntîia primară, așa că la școala medie tehnică am ajuns să știu aproape totul despre prelucrarea inului. Prima fustă plisată am cusut-o din pînză țesută de mine, îmi tricotam, îmi coseam singură, mă mulțumeam cu ce îmi făceam eu. Mi se pare că fetele de azi, de aici, din fabrică, nu sînt prea pregătite pentru viață. Cu retribuțiile lor de 1.400–1.500 de lei ar putea să trăiască bine și să și economisească. Că doar nu au ceva greutăți deosebite. Sigur, în afară de statul în gazdă.

– Și, totuși, fetele cu care am vorbit spuneau că se descurcă uneori mai greu.

– Nu-i așa. Nu sînt chibzuite, asta e adevărul. Eu stau 10 ore în întreprindere, fac piața, gătesc, țin o gospodărie cu un soț și doi copii în spate, și totuși îmi găsesc timp să-mi tricotez cîte ceva drăguț. Ele stau opt ore în fabrică. Unde își petrec restul timpului ? Știu că unele învață o meserie, se califică, altele își fac seralul. Nu mă refer la ele. Dar pe ce își cheltuie banii ?

– Dv. ați stat de vorbă cu fetele ?

– Eu mai stau de vorbă cu ele pe la ședințele de grupă sau cu orice altă ocazie, cînd trec prin secții, cînd mai vin ele la mine cu o problemă.

– Ce probleme au ?

– Să știți că problema principală este că nu avem un cămin. Atîta ni s-a promis, atîta ne-am zbătut, și încă nimic. Alte probleme apar la navetistele de prin împrejurimi, cu punctualitatea, cu randamentul, dar cele mai mari probleme le au muncitoarele cu copii mici, care trebuiesc duși la ora șase la creșă. Vă dați seama ce e pe autobuze, înghesuială, nervi, frică, așa că ele ajung bietele gata epuizate la servici. E greu, foarte greu pentru ele.

– Ați fost vreodată la o după-masă a tineretului din fabrică ?

– Pentru tineretul din fabrică să știți că dansul este o mare plăcere. Și mie îmi plăcea foarte mult să dansez cînd eram tînără. Pe urmă a venit căsătoria, copiii, grijile, și gata cu dansul. Noi organizăm pentru tinerii din fabrică duminici de dans. La început a fost numai dans, dar pe urmă ne-am gîndit că ar fi frumos să mai fie și cîte o poezie citită frumos, cîte o anecdotă, un proverb, un scurt rezumat, deci și o activitate culturală. Sincer să vă spun, de mers, n-am mers în nici-o duminică la dans, la tineret, pentru că, vă rog să mă credeți, sînt foarte ocupată și duminica e singura zi în care fac și eu gospodărie ca lumea. Dar ei niciodată n-au rămas nesupravegheați. Totdeauna a fost un tovarăș de la sindicat, utece, organizația de bază acolo . . . În ziua aceea, tovarășa directoare Dembinschi Elena ne-a vorbit despre exporturile întreprinderii, despre planul mereu îndeplinit al „Artei textile", despre frumusețea muncii de țesătoare și despre alte probleme și succese ale întreprinderii pe care o conduce. Despre acestea vom scrie altădată. În acest reportaj am vrut doar să arătăm cum trăiesc cîteva muncitoare de la „Arta textilă". Am vrut să scriem despre demnitatea muncii și a vieții lor de toate zilele. Atît de obișnuită și de neobișnuită. Firească, asemeni respirației.

VALERIU GANEA și IOSANA PANTEA

Televiziune

DUMINICĂ, 21 martie

8,30 Avanpremiera zilei. 8,40 Tot înainte ! 9,35 Daktari. 10,00 Viața satului. 11,15 Aventura cunoașterii. 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. 13,05 Album duminical. Din cuprins : 13,15 Cupletul zilei ; 13,20 Potpuriu de valsuri celebre ; 13,20 Desene animate ; 14,00 Ce vrăji a mai făcut nevasta mea. 14,38 Povestea filmului muzical. 15,00 Spectacolul lumii (X). 16,10 Magazin sportiv. 16,55 Cel mai bun . . . continuă. 17,50 Nadia Comăneci. Documentar-artistic. 18,40 23 de oameni și muntele. 19,00 Micul ecran . . . pentru cei mici ! 19,30 Telejurnal. Comentariul săptămînii. 20,00 Baladă pentru acest pămînt. Documentar. 20,20 Film artistic : Căluțul Roib. 22,10 24 de ore. 22,20 Duminica sportivă.

LUNI, 22 martie

16,00 Teleșcoală. 16,30 Emisiune în limba maghiară. 19,00 Familia. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Colocvii. 20,25 Secvențe din concertul organizat în pregătirea Congresului educației politice și al culturii. 20,55 Emisiune pentru tineret. 21,20 Roman foileton. Forsyte Saga. Episodul 13. 22,10 24 de ore.

MARȚI, 23 martie

9,00 Teleșcoală. 10,00 Melodii populare. 10,20 Film artistic (reluare). Frații. 11,15 Telex. 16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limbă franceză. 17,00 Telex. 17,05 Pentru sănătatea dv. 17,15 În pregătirea Congresului educației politice și al culturii. 17,35 Muzică populară. 18,00 Lecții TV pentru lucrătorii din agricultură. 18,30 Teleglob. Lahore. 19,00 Teleobiectiv. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 România de azi, România de miine. 20,30 Seară de teatru. „Ciclul „Istoria comediei". Bărbierul din Sevilla de Beaumarchais. 22,15 24 de ore.

MIERCURI, 24 martie

9,00 Teleșcoală. 10,00 „Cupa tineretului" la schi. Film documentar. 10,25 Muzică populară. 10,35 Meridiane literare (reluare). 11,35 Dincolo de note : Aurel Giroveanu. 11,55 Telex. 15,00 Teleșcoală. 15,20 Curs de limbă rusă. 15,50 Fotbal. România – Franța. 17,50 Ateneu popular TV. 18,20 Artă plastică. 18,45 Un interpret al cîntecului popular : Ion Crițu. 18,55 Tribuna TV. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Telecinemateca. Ciclul „Ecranizări după mari opere literare". Pescărușul. Producție a studiourilor engleze. Premieră pe țară. 22,10 24 de ore.

JOI, 25 martie

16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limbă germană. 17,00 Telex. 17,05 Din țările socialiste. R.P. Bulgaria. 17,15 Muzica. 17,35 Enciclopedie pentru tineret. 18,00 Atenție la . . . neatenție ! 18,25 Univers științific. 18,50 Itinerar elen. Film documentar. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Floarea din grădină. Emisiune-concurs pentru tinerii interpreți de muzică populară. 20,50 Meridiane. Emisiune de actualitate internațională. 21,15 Figurinele de șah . . . un film liric în care eroii sînt fragile făpturi de porțelan. 21,25 Revista literar-artistică TV. 22,10 24 de ore.

VINERI, 26 martie

16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limbă engleză. 17,00 Emisiune în limba germană. 18,55 Din lumea plantelor și animalelor. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Întîlnire cu Sofia Vicoveanca și cu publicul din Suceava. 20,15 Revista economică TV. 20,45 Film artistic. Cercurile dragostei. Producție a studiourilor bulgare. Premieră TV. 21,55 Cantonete. 22,10 24 de ore.

SÎMBĂTĂ, 27 martie

10,00 Micul ecran . . . pentru cei mici ! (reluare). 10,30 Telecinemateca (reluare). 12,40 O viață pentru o idee. Spiru Haret. 13,10 Telex. 13,15 Telerama (reluare). 13,45 Concert simfonic popular. 14,30 Desene animate. 14,45 Mozaic vînătoresc. 15,30 Vîrstele peliculei. 16,30 Caleidoscop cultural-artistic. 16,50 Jocurile olimpice de iarnă – Innsbruck 1976. 18,05 Club A . . . la Club T. 19,00 Reportaj. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Teleenciclopedia. 20,50 Film artistic. Kojak. 21,40 24 de ore. 21,50 Săptămîna sportivă. 22,10 Un cîntec, o glumă . . .

Televiziune

Lecturi

Corneliu Bărbuceanu, SAMSARUL

(Ed. „Cartea românească")

Autor cu o bogată activitate (Bîrlogul lupilor, 1963 ; Ceața, 1968 ; Femei singure, 1968 ; Gentlemenul șchiop, 1969 ; Expresul de noapte, 1974), Corneliu Bărbuceanu scrie o proză, în mare parte, de factură polițistă. Lumii insolite, bîntuită de vicii, scriitorul îi opune (după eterna lege a luptei dintre bine și rău) forțele morale, regeneratoare, ale societății. În acest substrat zac valențele educative ale literaturii lui Corneliu Bărbuceanu, aici trebuie căutată utilitatea și, ca atare, necesitatea ei.

În recentul roman (Samsarul), această luptă se concretizează în acțiunea colonelului de miliție Marius Vlad (poreclit, datorită eficienței anchetelor sale, „Vlad Dracul") de a găsi ucigașul „Samsarului" (Iosif Beroniade). Personaj cu ocupații dubioase, Samsarul moare, în împrejurări necunoscute, într-un incendiu izbucnit la locuința sa. Întîmplările se desfășoară după tipicul cunoscut al romanului de aventuri. Detectivul (omul pătrunzător și inteligent, prin excelență) întîmpină rezistența aparențelor, dar și a colegilor, înșelați pentru moment, de logica falsă a evenimentelor. Deținînd date, pe care numai perspicacitatea lui i le putea oferi, reușește în cele din urmă, să reconstituie faptele și să-l descopere pe criminal. Ce aduce, totuși, nou cartea lui Corneliu Bărbuceanu ? Este vorba, în primul rînd de resorturile etice care-l determină pe Marius Vlad, aproape pensionar, să-și cheltuiască energia în această întreprindere : spre deosebire de „detectivii" tradiționali, minați de morbul aventurii, el dorește să stabilească echilibrul moral pe care răufăcătorii l-au stricat. Și, în al doilea rînd, autorul găsește ceea ce s-ar chema o poantă, o întorsătură oarecum originală, rezervată finalului : Beroniade – victima – se dovedește, prin nocivitatea îndeletnicirilor sale (cămătărie, desfrîu) la fel de vinovat, ca și Andrei Deleanu, care-l ucide (pentru a apăra puritatea nepoatei sale).

Epicul excesiv de încărcat cu evenimente (infracțiunile se succed cu o repeziciune uimitoare), fraza, poate nu îndeajuns de epurată de truisme, sînt salvate, astfel, de dinamismul conflictului și de rezolvarea ingenioasă a unor situații.

OLIMPIA BERCA

Interviu

Valențe ale procesului educațional

● **Cu Mihai Arotăriței, directorul Casei de Cultură a municipiului Timișoara.**

– Casa de cultură este o instituție în atenția căreia stau îndeosebi două domenii esențiale ale procesului educațional : 1) informativ – formativ și 2) mișcarea artistică de amatori. Care este aria de manifestare a acestor aspecte la Casa de Cultură a municipiului Timișoara ?

– În momentul de față, circa șaptezeci la sută din manifestările cu caracter educativ se desfășoară într-o formă organizată și continuă, având, deci, în perspectivă, un caracter formativ, de-a lungul unui an, sau o mai multor ani, îmbrăcînd forma unor **cursuri ale Universității Populare, lectorate, cicluri tematice de expuneri și dezbateri.** A doua notă caracteristică, a programului educațional al acestei instituții, constă în modul specific de descentralizare a activității și orientarea ei în întreprinderi, instituții, cămine culturale filiale, case de cultură din diferite cartiere ale municipiului nostru. Trebuie subliniat că tematica acestor manifestări este legată, îndeosebi, de obiectivele economico-sociale din municipiul Timișoara, din acest cincinal și în perspectiva anului 1990. Și, în sfîrșit, ca o manieră de abordare științifică a activității de educație, menționăm întocmirea unor **planuri unitare** ale tuturor factorilor educaționali de pe raza municipiului, **ca rezultat al studierii necesităților de educație** a oamenilor muncii, dar și **a opțiunii maselor** – planuri riguros structurate tematic și care acoperă zone educaționale foarte diverse, cum ar fi : **educația în spiritul dragostei de patrie și de partid, educația ateist științifică, educația moral-cetățenească, educația estetică,** etc. Cu bune rezultate, s-au desfășurat și se desfășoară **ciclurile tematice de expuneri-dezbateri,** organizate în întreprinderi și instituții. O mare eficiență educativă au dovedit că au **brigăzile științifice,** alcătuite din intelectuali de diferite profiluri : medici, juriști, istorici, sociologi, economiști, biologi etc. Este semnificativ faptul că aceste brigăzi au fost constituite și s-au deplasat în întreprinderi și instituții, la cererea unor colective de oameni ai muncii din aceste unități socialiste.

– Cum se desfășoară aceste activități în rîndul naționalităților conlocuitoare ?

– Unele manifestări au fost susținute, parțial, și în limbile naționalităților conlocuitoare (germană, maghiară, sîrbă), alte manifestări, cum ar fi **expunerile** sau **simpozioanele** au fost susținute, acolo unde se dovedea util, în totalitate într-una din limbile acestor naționalități. La aceasta adaug că unele din **cursurile** care abordează o foarte largă arie tematică, de pildă : **„Mica enciclopedie" și „Din Banat, din România, din lumea întreagă"** se desfășoară în limbile maghiară și germană.

– Statistic, care este oglinda cursurilor organizate de Casa de cultură ?

– Numărul total al cursurilor de cultură generală desfășurate în întreprinderi este de 50, iar numărul cursanților de 2.900. În total, la cele trei categorii de cursuri ale Universității Populare (cursuri de cultură generală, cursuri cu caracter tehnico-aplicativ, cursuri pentru învățarea limbilor străine și de perfecționare școlară) sînt înscriși peste 5.000 de cursanți.

– Foarte îndrăgite de publicul timișorean sînt manifestările formațiilor de amatori, ale acestei instituții . . .

– În limitele spațiului acordat sînt nevoit să fac o prezentare oarecum telegrafică a acestui bogat domeniu de activitate. **ANSAMBLUL FOLCLORIC TIMIȘUL :** – 60 dansatori ; 20 instrumentiști ; soliști vocali : **Ana Pacatiuș, Tiberiu Ceia, Petrică Moise, Maria Sadovan, Leonora Ștefănuță, Maria Tudor, Nicolae Crișan** ; soliști instrumentiști : **Luca Novac, Pavel Roșu, Pavel Cebzan,** etc. **Palmares :** Marele Premiu la cel de al X-lea concurs al formațiilor artistice de amatori „Omagiu Partidului", din anul 1971 ; Medalia de aur la concursul formațiilor de amatori din anul 1974. **Turnee :** R.P. Ungară Grecia, Elveția, Franța (de trei ori), Italia, Irak. O susținută și apreciată activitate există la **Ansamblul de cîntece și jocuri populare maghiare „REZEDA"** și la **Ansamblul de cîntece și jocuri populare sîrbești „ZORA".** O tot mai pregnantă personalitate și-au conturat, în ultima vreme, cele trei **CORURI :** (Corul bărbătesc de cameră ; Corul mixt german Franz Schubert, – posesorul unui trofeu „Ion Vidu" ; Corul mixt maghiar Bartok Béla), formația de **TEATRU** (cu stagiune permanentă, avînd un repertoriu bogat din dramaturgia românească clasică și contemporană), și **BRIGADA ARTISTICĂ DE AGITAȚIE** (al cărei animator este actorul Camil Georgescu).

– Care sînt formele artistice de manifestare ale cenaclurilor ce funcționează în cadrul Casei de Cultură ?

– O formă nouă de manifestare este organizarea în cadrul cenaclului artiștilor plastici amatori a dezbaterilor prilejuite de vernisajul expozițiilor deschise sub genericul **„Reportaj plastic de la întreprinderea . . ."**, așa cum a fost la întreprinderea „Victoria", I.M.T., etc. Creația (plastică, foto – film) a fost orientată spre surprinderea unor aspecte de viață și de muncă privind unele realizări edilitare din municipiul nostru. Cenaclul literar „RIDENDO", (condus de Ion Velican), organizează ședințe-spectacol în întreprinderi și instituții.

– Cum întîmpină Casa municipală de Cultură din Timișoara, Congresul Educației Politice și al Culturii Socialiste ?

– Întreaga sumă a activităților noastre în perioada premergătoare Congresului se desfășoară sub genericul **Codului Eticii și Echității Socialiste în viața noastră.** O mare atenție acordăm ciclului recent deschis **„Oameni ai zilelor noastre"**, în cadrul căruia timișorenii se vor putea întîlni cu o seamă de oameni de cultură și artă din municipiu. În luna aprilie ne vom mobiliza toate forțele pentru buna desfășurare a **„Săptămînii mișcării artistice de masă"** – amplă manifestare culturală, la care vor participa toate formațiile artistice de amatori din Timișoara.

– Și în încheiere : care crezi că ar fi catalizatorul cel mai adecvat pentru generarea efervescenței culminante în cadrul mișcării artistice de masă ?

– Una din condițiile foarte importante pentru o mișcare artistică de masă este cea a emulației, a concursurilor. În asemenea împrejurări, artiștii amatori au, mai mult ca de obicei, conștiința valorii actului lor cultural. Dar, din păcate, încă mai există unele situații, cînd cei care girează aceste concursuri alunecă pe panta subiectivismului în aprecierea unor formații artistice. Aceasta contribuie la demobilizarea artiștilor amatori. Ei doresc întreceri patronate de un spirit exigent, fără subiectivism, fără părtinire.

AUREL TURCUȘ

Cultura de masă

Echo

ACESTE ZILE ȘI ACESTE SERI LA LUGOJ

● Iată că și prin interpretarea unor artiști amatori comedia lui **Val Munteanu** „Zodia gemenilor" poate deveni un veritabil eveniment. Este o realizare de excepție această montare de pe scena **Teatrului popular din Lugoj** și o tradiție colaborarea cu **D. R. Ionescu** (și **H. Ionescu** în postura de regizor) de la Naționalul timișorean. Lugojenii reușesc de data aceasta un joc mai închegat, replicile se leagă fără pauze, dînd senzația de virtuozitate colectivă, cu mici excepții. Două recitaluri : **I. Schäffer,** transpunîndu-se în trei posturi diferite și **J. Cotarcea-Lucaci,** construindu-și cu vervă rolul. Apariții notabile, **Val Sprinceană, H. Brudiu, E. Gangan.** Concepția regizorală a folosit conștient resursele expresive ale textului, ba chiar a introdus unele sublinieri de efect. Sugestivă, scenografia.

Trebuie de menționat faptul că această echipă activează într-o stagiune permanentă, cu un plan bine definit, lucru care, se pare, exclude stagnările, contribuie considerabil la perfecționarea stilului de muncă și a ținutei scenice, dă o predispoziție continuă pentru această viață în teatru și, nu în ultimă instanță, creează ambianța profesionismului. Și dacă s-a interpretat la nivel profesionist, lucrul se datorează în mare parte regizorului **D. R. Ionescu,** cu bogată activitate în rîndul amatorilor și care este un bun pedagog.

● Aceeași severă continuitate a activității, la înălțimea unei tradiții, e susținută în cadrul redutabilei formații corale lugojene ION VIDU. În preajma Congresului educației politice și al culturii socialiste se includ în repertoriu piese de înaltă ținută patriotică, avînd un mesaj viu și direct ; este foarte potrivit pentu o formație de amatori ca pe lîngă abordarea unor dificile partituri universale (în mai multe limbi) cultivarea cîntului patriotic, specific nouă, să fie o preocupare continuă. Sub bagheta lui Remus Tașcău, ținuta noului repertoriu atinge interpretări remarcabile, fapt care vădește stadiul perfecționat la care se află această formație. ● Cenaclul IOAN POPOVICI BĂNĂȚEANUL din aceeași localitate are pe masa de lucru cîteva acțiuni ce se vor desfășura în curînd, din care citez un spectacol de poezie patriotică și muzică. A avut loc recent și o întîlnire cu activistul de partid Petre Sîrbu. Dar intensificarea activității, datorată și înzestratului tînăr poet Ion Subțire, are și obiective precum „punerea la punct a lecturii fiecăruia dintre noi" (privind mai ales presa noastră), redactarea gazetei murale „Constelația", ajun să la nr. 97 ca apariție lunară. Și nu mai puțin interesante sînt ședințele de lucru în cadrul cărora se comentează creații ale unor speranțe ale scrisului : P. Paul Chinezu, Maia Oprea, Nicolae Moraru. O problemă pe care cenacliștii singuri n-o pot soluționa : necesitatea prezenței mai masive a profesorilor de limbă și literatură română, acolo unde arta scrisului se cere îndrumată.

LUCIAN BURERIU

Panoramic

În pregătirea Congresului educației politice și al culturii socialiste, Comitetul județean de cultură și educație socialistă a inițiat un amplu program de acțiuni, remarcabil prin diversitatea și complexitatea sa, din care le consemnăm pe cele mai recente. În primul rînd, Filiala Timișoara a Uniunii Artiștilor plastici a dezbătut în cadrul unei plenare activitatea în ultimii cinci ani, în lumina Plenarei din 1971, trasînd principalele jaloane ale sarcinilor viitoare, menite să pregătească apropiatul Congres al educației politice și al culturii. La dezbatere a participat conducerea C.J.C.E.S. Timiș, precum și criticul de artă Adina Nanu și sculptorul G. Minea ● O acțiune similară s-a desfășurat și la Lugoj, în cadrul Cenaclului artiștilor plastici, în prezența pictorului Ion Sălișteanu ● În această perioadă, la Casa de cultură a studenților, la căminele culturale din Liebling, Bara, Lovrin, Periam, la cluburile marilor întreprinderi timișorene, se desfășoară un amplu program de conferințe, simpozioane, consultații, dezbateri ● Salonul literar-științific al Bibliotecii județene l-a avut ca invitat pe criticul literar Eugen Dorcescu, în cadrul dezbaterii despre „Responsabilitatea ideologică a criticii literare" ● Din vastul program al acțiunilor consacrate afirmării culturii de masă, reținem desfășurarea în aceste zile a fazei pe municipii a „Ștafetei brigăzilor artistice de agitație", la Timișoara și Lugoj ● Consemnăm de asemenea, rezultatul remarcabil al participării formațiilor de teatru amator la faza zonală a „Zilelor teatrului de amatori", desfășurată recent la Făgăraș, unde formațiile Clubului C.F.R. și Casei de cultură Buziaș au fost distinse cu Premiul II, iar Casei de cultură a municipiului Timișoara i-a fost decernat Premiul III. Actorii amatori Orest Acalovschi, Corneliu Lupu și Teofana Manos, au primit premii de interpretare ● *Din agenda de lucru a Asociației scriitorilor.* Poetul Anghel Dumbrăveanu s-a întîlnit cu membrii cenaclului literar al Facultății de studii economice și cu tinerii uteciști de la I.A.E.M. La clubul muncitoresc din comuna Frumușeni, jud. Arad, au citit scriitorii Nicolaus Berwanger, Hans Kehrer, Hans Moka, St. Ludwig Schwartz, Peter Riesz, iar la clubul întreprinderii „Banatul", scriitorii Sofia Arcan, Alexandra Indrieș și Octavian Popa s-au întîlnit cu un grup de muncitoare, omagiind astfel Ziua femeii. Cenaclul Asociației a dezbătut într-o deosebit de interesantă ședință de lucru raporturile literaturii cu știința.

Au participat Eduard Pamfil, Tiberiu Toro și Ivan Evseev. Ședința a fost condusă de Andrei Lillin.

OBSERVATOR

Vitralii

CÎNTEC ROMÂNESC

L-am auzit pe Eminescu cîntat, i-am auzit apoi pe Goga și Coșbuc. Compozitori de mărime egală au știut să adapteze la litera versului fiorul melodic. Poate de aceea mă cuprinde uneori o jenă imensă față de compozitorii uniți cu texte de ocazie, cu textieri de ocazie. Tezaurul poeziei românești fiindu-le în vecinătate, ei nu-l explorează. Am întîlnit un temerar, un diabolic bard al melosului nostru, hrănit din poezia contemporană, cea mai vie, cea mai actuală : Tudor Gheorghe. Apoi grupul folk „Orizont" din Timișoara, format din talentații Romeo Radu și Adrian Cojocaru.

O descoperire recentă, Victor Gioroceanu, student, anul III, Facultatea de științe economice. N. Labiș, Miron Radu Paraschivescu, Tudor Arghezi, au prins din nou viață în starea de poezie și muzică. Ghitara și verbul inteligent, adîncimea de codri și înaltul azurului, izvorului prăvălit într-un vuiet de stîncă, toate întregesc ideea de dor românesc, de farmec unic al veșnicei noastre balade. Și Victor Gioroceanu e născut pentru aceasta. Compozitorul și interpretul, într-o singură trăire, la temperaturi elevate. Vocea, da, vocea aceea a lui, într-o frumoasă risipire, pe care n-o poți uita. Pentru seninul de care avem nevoie, pentru darul de a te rupe din cîntec, un omagiu liric lui Victor Gioroceanu.

DAMIAN URECHE

Teatru

„DESCUMPĂNITUL" DE J. N. NESTROY LA TEATRUL GERMAN DE STAT DIN TIMIȘOARA

Există aproape o tradiție la acest teatru de a se juca Nestroy ; vienezul a devenit un autor al casei, cu simpatie aplaudat de public. După un remarcabil succes cu comedia LUMPAZI VAGABUNDUS, de altfel cea mai cunoscută piesă a dramaturgului austriac, spectatorii Teatrului german de stat au avut ocazia să asiste, de data aceasta la cea de a patra premieră a unei lucrări scrise de acest autor, cunoscut și ca actor (interpretînd aproape 900 de roluri, în farsele și comediile sale proprii). Faptul că piesele sale, care timp de 30 de ani au dominat scena după moartea autorului-actor au dispărut din repertoriu, s-a datorat în mare măsură opiniei că n-ar fi posibil a se juca o lucrare de Nestroy fără Nestroy. Astfel, el a rămas uitat peste două decenii, fiind redescoperit în anul 1881, cînd centenarul primului teatru popular din Viena a fost sărbătorit printr-un ciclu Nestroy. De atunci încolo, șirul continuă neîntrerupt. Astăzi, un Nestroy este de la bun început un succes de public garantat. Inscenarea totuși ridică o serie de probleme specifice legate de punerea în valoare a unei acțiuni schematice, cu o intrigă convențională, prin care totuși se vehiculează un text satiric – spiritual bazat pe sclipitoare jocuri de cuvinte, pe neîntrecute calambururi. Nestroy, am putea spune, vorbește în citate – în citate de . . . Nestroy. Comedia sa „Descumpănitul" – de fapt prelucrarea și adaptarea unui obscur vodevil francez, nu este decît un tablou al moravurilor din societatea vieneză din prima jumătate a secolului trecut. Un baron suprasaturat, Von LIPS, suferind de plictis, își regăsește sensul vieții doar prin dragostea sa pentru KATHI, fată din popor, cu care, după o serie de peripeții mai mult sau mai puțin plauzibile, se căsătorește. Prea multe nu se întîmplă în piesă, totul este învăluit într-o atmosferă biedermeier și satira aceea specific nestroyană care astfel „ambalată", totuși, nu își pierde verva. La Timișoara s-a jucat un Nestroy autentic. Cu succes. Autentic și prin succesul lui. Un Nestroy unde, rizînd cu poftă, spectatorul putea să fie cu sufletul împăcat, că n-a căzut în cursa unui umor facil. Vorbind de o inscenare autentic nestroyană, subliniînd astfel calitatea ei, contrazicem de fapt intenția regiei, teoretic formulată într-un interviu de a da un Nestroy în stil brechtian. Ni se pare că acest autor n-are nevoie de adaptări sau răstălmăciri în sensul celor anunțate. El rezistînd prin valorile lui intrinsece. O dovedește însăși inscenarea artistului emerit Mauritius Sekler, care înaintea „Descumpănitului" a mai montat la Timișoara două piese de Nestroy, mergînd cu succes pe linia unui profesionalism de bună tradiție. Am asistat la un joc închegat al actorilor, dirijați spre o dicțiune care a scos clar în evidență spiritul limbajului aluziv nestoryan. În roluri au dominat Peter Schuch (baronul Lips), Irmgart Schati (doamna Schleyer), Josef Jochum (maistrul Gluthammer), Julius Vollmer (arendașul Krautkopf) și Hadamut Becker (Kathi). Se cîntă mult în această piesă și destul de bine. Culisa muzicală, un potpuriu de lieduri vieneze, a fost aranjată de Wolfgang Binder.

Eduard Schneider

Muzică

OASPEȚII ORAȘULUI – ȘTEFAN RUHA, ILEANA ILIESCU

Violonistul **Șt. Ruha** ne-a reconfirmat, recent, prețul pe care-l acordă timișoreanul confesiunilor făcute prin intermediul strunelor sale vrăjite. Arta sa a ajuns cu siguranță la apogeul măestriei, acolo unde dialogul cu sala încetează de a mai fi o confruntare – cu instrinsecile dificultăți muzicale, cu exigența versiunilor comparative. Totul a devenit o superbă comuniune cu spiritul muzicii abordate – **Mendelssohn, Bruch** – pe care i-a restituit filtrați printr-o viziune personală. Dacă romanticii au eliminat muzica de rigorile „pătrate" ale clasicismului, liberalizarea, conținută în partiturile abordate, pare să rămînă pauperă, comparativ cu elanul propriilor reprezentări. Barele de măsură s-au volatilizat sub arcușul oaspetelui, totul condensîndu-se în efluvii de simțire înaripată, care sfidează orice zăgazuri ce-ar sta în calea comunicării. Vibrato-ul dens, ardent, pare să fie „lungimea de undă" cea mai exactă în transmiterea cuantumului emotiv care-i înnobilează fiecare sunet. Virtuozitatea părților extreme a rămas impecabilă, fără a străluci, însă, căci lui Ruha pare să-i repugne spectaculosul exterior, în favoarea unui element incontestabil superior – sinceritatea deplină a expresiei. L-a dezavantajat net acompaniamentul, mult prea tare, acoperindu-l adesea și trenant pînă la exasperare. Greoi, fără maleabilitate în gestică, **A. Markowski** ne-a oferit apoi **Simfonia a II-a de Brahms** într-una din cele mai fade versiuni audiate.

Evoluția, la Operă, a artistei emerite **Ileana Iliescu** în **Don Quijote,** a însumat atributele convingătoare ale **Quitriei.** Viteza turațiilor, aplombul, plastica brațelor o definesc ca pe una dintre cele mai tehnice balerine ale țării. Memorabil, pentru frumusețea secvențelor **„Pas de deux-ul"** alături de **Fr. Valkay,** care, după recentul succes pe scena din Erevan, s-a impus ca un partener mobil, suplu, virtuos. Am aplaudat și cel mai omogen cuplu vizionat după ani de așteptări, **B. Marinescu-M. Cîrnu,** impecabile ca simetrie și coordonare. O revanșă onorantă, la minusurile semnalate în **Seară vieneză,** și-a luat-o întreg ansamblul, dînd strălucire coregrafiei maestrei **Selest.**

DORU MURGU

Dicționar ortografic

Unele dificultăți de scriere (și de rostire) corectă prezintă și pronumele personale. In actualul INDREPTAR se găsesc : *el*, pl. *ei*; f. *ea*, pl. *ele*, la p. 130, iar *eu*, la p. 132, fără alte indicații. Pe bună dreptate, unii se întreabă de ce a fost necesar să fie inserate aceste forme ? Pentru că între principiile ortografiei actuale figurează și cel fonetic, adică scriem așa cum rostim. Cea mai mare parte dintre vorbitorii de limbă română știu că aceste cuvinte trebuie pronunțate : *ieu, iel, iei, iele, ia.* Ultimul are chiar identitatea de rostire cu verbul *ia*, sînt adică *omofone*, dar nu sînt *omografe.* Dar diferențierea în scris nu se face pentru a deosebi pronumele de verb (*ea ia*), ci pentru că pronumele (toate aici în discuție) se scriu cu *e* – inițial după un alt principiu : al respectării tradiției grafice. Aceasta este justificarea apariției lor în *Indexul de cuvinte.* Era necesară însă indicarea rostirii, deoarece se observă des străduința unor vorbitori, mai ales a celor „grijulii", de a pronunța, cu strictețe, așa cum e scris : *eu, el !*

Dar adevărate dificultăți ortografice nu prezintă aceste forme ale pronumelor personale, ci cele pentru cazurile dativ și acuzativ, numite neaccentuate (sau conjuncte). Acestea nu apar nici în indicațiile din cap. al III-lea, pag. 107 și 108 nici în *Index.* Aceste forme ar trebui să apară, în viitoarea ediție, la locul respectiv (după ordinea alfabetică), astfel :

M –, forma neaccent., elidată, pron. pers. I., ac. ; se scrie cu linioară (cratimă), legîndu-se de vocala inițială a cuvîntului următor : *m-am dus ; m-a întrebat ;* nu *m-aude* nimeni etc. (Formele inversate, de tipul : *dusu-m-am ; întrebatu-m-au* nu sînt uzuale astăzi).

– *MA*, forma neaccent., neelidată, pron. pers. I., ac. ; se scrie cu linioară, legîndu-se de vocala finală a cuvîntului precedent: *ascultă-mă ; du-mă* de aici ; *ia-mă* de mînă ; *ducîndu-mă ; uitîndu-mă* etc. (Deci după verbe la imperativ sau gerunziu).

– *MI* –, forma neaccent., pron. pers. I., dativ ; se leagă prin linioară fie de vocala inițială a cuvîntului următor, fie de cea finală a cuvîntului precedent : *mi-a trimis ; mi-aduc aminte ; dă-mi* o carte ; *spune-mi* adevărul ; *a-mi aminti ; trimițîndu-mi* etc. In inversiuni, legătura se face în ambele direcții : *trimisu-mi-ai* cartea ? Tot așa cu imperativul și gerunziul, în compania altui pronume neaccentuat ; *dă-mi-o ; ia-mi-l, spunîndu-mi-se, adresîndu-mi-se* etc. Se scriu legate prin linioară și ; *mi-l ; mi-o ;* „stiloul *mi-l* dă astăzi, iar cartea *mi-o* trimite mîine".

Notă : Cînd *mi* se află înaintea altor forme de pronume neaccentuat, nu se folosește linioara : „*Mi se* spune ; *mi le* dă ; *mi te* întreabă" (Numai foarte rar, cei lipsiți total de cunoștințe gramaticale scriu *i-mi ;* corect *îmi).*

V. ȘERBAN

Evrika!

● **Epoca modernă în artă a debutat atunci cînd cioplirea pietrei a început să fie considerată o practică primitivă.**

● **O punte cu trei capete aruncată peste o prăpastie ar fi bine venită pentru apetitul de inițiativă al unora.**

● **Ciocîrlia a devenit o rivală serioasă a privighetoarei de cînd ansamblul ce-i poartă numele colindă lumea.**

● **Experiențele pe șoareci au stimulat în cele din urmă clarviziunea pisicii.**

● **Are universul un ritm ? Da. Bătăile inimilor noastre.**

● **Pentru unii ingineri zootehniști căutarea mielului cel mai gras se confundă cu cercetarea științifică.**

● **Dacă-ți merge gura prea repede nu te poți ține de cuvînt.**

ION VELICAN

Corespondența

Ion Doru Cireașă : Versificați cu plăcere și, uneori, cu rezultate care pot trezi speranțe. Nu v-am recomanda să stăruiți în formula poeziei cu anecdotică *(Lăutarul).* Versuri frumoase în *Floarea de lotus, O piatră arsă de soare, Aștept.*

Cornel Colcher : Sînt unele versuri care vă justifică demersul liric. Vă trebuie multă lectură și multă muncă spre a ieși la un liman visat.

Valentin Ad. Curoșu : Scrieți cu o anumită siguranță a formulărilor lirice, însă poemele sînt declarative și glaciale. Poate altceva.

Alex. Dogaru : Aveți temeiuri să visați acea „zi frumoasă, frumoasă", dar pentru a v-o apropia cît mai repede trebuie să lucrați cu multă dăruire și ambiție.

Uzys : Sînt cîteva versuri de calitate în *Suferință* și *Eliberați porumbeii.* Să mai vedem altceva.

Ion Strătescu : Poeme bine scrise, însă respirînd un aer închis. Trimiteți altele, făcîndu-vă și o prezentare.

Eugenia L. Sisti : Vom încerca publicarea poeziei *Logodne.*

Roja Paul : Versuri sensibile.

R. M. : Avem toată încrederea în înclinațiile Dvs. literare. Treceți cu noi poezii pe la redacție.

Mariana Pândaru : Poeme de reală și autentică vibrație. Cea mai bună dintre ele ni se pare a fi *Poetul,* pe care o reținem spre publicare.

Laura : Ne plac poeziile : *Toamnă înaltă, Eminescu – nume de dor* și *Nevoia de curcubee.* Ar trebui să vă semnați poeziile cu numele întreg.

Voian Ștefan, Walther Okber, Ioan Laboș, Popovici Ștefan, E. D. Petrescu, Ceaciru Ion – încercări modeste.

ANGHEL DUMBRAVEANU

Mica antologie

APE LIMPEZI

Ce ape limpezi în satul natal !
Vara erupe, patetic, ca un tropot de cai . . .
Scapără silabele luminii
În crinii,
Ca niște țevi de argint ;
În care bate un graur
Cîntecul la care nu pot să ajung
La ceasul de aur . . .

Cîtă răcoare
Între o stea,
Și-un vuiet luminos de floare !

Cîtă lumină
În dorul care trece,
Ca o săgeată prin grădină ! . . .

Ce ape limpezi în satul natal.

IGNEA LOGA

NELINIȘTE

A venit un băiat, mamă,
cu păsări albastre-n priviri,
să-i deschidem –
afară miroase-a liliac
și e atît de bine . . .
Nu vreau să rămîn,
o noapte plînsă de aștri.

DOINA STOIȚA

DE UMBLET MULT

De umblet mult și vară călciiul plesnea
O, riu și voi cimpuri asprite de brume
Se varsă tîrziul prin cuiburi lăsate
Tobele toamnei se-aud răpăind peste lume

Își bate frigul coasa pe o stea înghețată
Unde-s amiezele arse să mai soarbă din ciuture
Spinii lungi se presimt în tăcerea de streșini
Sufletul meu peste-ntinderi e singurul fluture.

ION DUMBRAVA

Urmări

Conștiința politică

a disprețuit perspectiva istorică, va fi uitat cu desăvîrșire, cel dintîi pas al activității critice fiind determinarea contemporană a valorilor istorice **sau** punerea în ecuație istorică a valorilor contemporane. **Intelectualul devine astfel în postura lui de permanent critic un** raportor **al umanității și nu un** reporter **al oportunității.**

Conștiința politică a scriitorului e conștiința de istorie și de permanență, de dreptate și de progres. Pentru acest motiv ne plac, de exemplu, eroii neconformiști din literatură.

La numeroase întîlniri cu oamenii de artă și cultură, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU **a subliniat ideea** că arta și cultura, ca orice activitate socială, trebuie să răspundă unei necesități – și numai în măsura în care satisface această necesitate ea își confirmă valoarea. **Deci, arta este concepută ca o modalitate de transformare a omului, ca o activitate modelatoare de conștiințe. Or, modelarea unei conștiințe consumatoare de artă și cultură nu e posibilă decît în cazul creației unui artist, el însuși cu o înaltă conștiință politică. Un creator care nu crede în** finalitatea socială a artei **lui e un impostor care afirmă o aberație și care, în cel mai bun caz, pozează în insolit și originalitate forțată și sterilă. Literatura, arta conțin în mod implicit idei politice condensate estetic. Toate sectoarele culturii au aceeași** finalitate **ideologică, diferită este numai modalitatea de expresie.**

Diversitatea de stiluri nu coincide cu o diversitate de concepții ideologice și, deci, putem rezuma comentariul nostru astfel : multiformitate de stiluri și modalități estetice, dar o singură și sigură conștiință politică.

Am participat recent la o discuție despre poezia patriotică, despre tematica politică în poezie și despre actualitatea acestei tematici. Unii vorbitori au subliniat ideea că poezia e patriotică și are în esență o tematică politică prin însăși natura ei. Pe această idee vom încerca un comentariu succint. Poetul aparține unei epoci, unei colectivități, unei mentalități și nu se poate abstrage din aceste contexte oricît ar vrea s-o facă, teoretic. Chiar un poet care scrie poeme de dragoste sau pasteluri raportează versurile sale la o lume autohtonă, care l-a generat ca spiritualitate. Simpla fotografiere a sondelor, tractoarelor, uzinelor etc. nu înseamnă încă poezie patriotică deși conștiința realității și semnificației lor este o premisă dintre cele mai fertile pentru ca versurile să devină politice, agitatorice.

În momente de mare tensiune, în focul revoluției, poeții nu mai au timp de meditație lirică și poezia se captează din aer, din atmosferă ; momentul însuși solicită o participare de adeziune. Efervescența unui moment solicită însă și mari talente, mari tribuni pe care nu-i poate pregăti nimeni în școli speciale, pe care-i naște poporul și epoca. În fond, însă, nu tematica patriotică se învechește, se demodează, cum mai par a crede unii, ci, mai simplu, anumite modalități de expresie prin care s-a impus tematica se pot, ele, învechi. Marea epocă de la 1848 a impus poezia patriei, a revoluției, a luptei poporului ; Alecsandri și Bolintineanu au fost tribunii epocii și nu maniera prozodică trebuie imitată. Eminescu îi va imita în cîteva poeme cu aceeași tematică, dar îi va și depăși în opera sa. Mai toate momentele revoluționare, la noi ca și alte părți, reiau stadii mai vechi ale creației literare, reiau adesea chiar în formele ei de circulație poezia consacrată tematicii revoluționare, lucru extrem de valoros și profund necesar ca proces literar ; însă reluarea acestor modele, cu mici și inerente adaosuri, ajunsă în producție de serie, adică compromițînd înseși modelele, nu mai produce efectele scontate. Tematica politică, tematica cetății (polis=cetate), a patriei e veșnică, în înțelesul ei cel mai general, desigur, și profund actuală prin ceea ce are de înregistrat ea astăzi.

Tovarășul Nicolae Ceaușescu a subliniat în repetate rînduri tocmai acest lucru, cerîndu-le poeților să ducă mai departe **poezia patriotică românească, s-o înnoiască, s-o adapteze noii noastre sensibilități, caracteristice omului nou, al societății socialiste. Dacă, în general, putem spune că prin natura ei poezia e patriotică, e politică, poetul aparținînd unei epoci, unui pămînt, unei realități anume, nu e mai puțin adevărat că poezia politică e totuși o creație cu o tematică mai precisă. Și dacă ascultăm muzica preclasică și ne place, dar nu mai scriem azi ca acești compozitori de acum atîtea sute de ani, prețuirea înaltă pe care o acordăm poemelor patrioților înaintași nu ne îndeamnă să-i copiem, ci să le urmăm exemplul scriind cu sensibilitatea și cu ideile noastre de azi.**

Cu EDMOND NICOLAU

– Afirmația nu este hazardată ?

– În anul 1945 am terminat Facultatea de electromecanică a Politehnicii din București. În momentul de față, Institutul politehnic București are cîteva facultăți de profil mecanic și cîteva facultăți de profil electric. Nimeni nu aspiră să obțină 6-7 diplome de inginer, care ar echivala cu acel calificativ „electromecanic". Dar, să mă restring la specialitatea în care mi-am luat licența, adică electronica. Pentru a avea un termen de comparație, să ne raportăm la o cunoscută asociație științifică profesională I.I.E.E. – Institutul inginerilor electrotehnici și electroniști. În afara a două reviste centrale lunare, acest institut publică alte 34 serii de reviste în domeniul electronicii. Este greu de presupus că cineva poate aspira la înțelegerea deplină a tuturor materialelor publicate în cele 34 serii. Dar putem afirma ceva în plus. Chiar înțelegerea unei singure reviste, de exemplu cea de antene și propagare, poate prezenta dificultăți.

– În ce direcție se îndreaptă preocupările dumneavoastră în momentul de față ?

– Cel mai bine cred că preocupările actuale se reflectă în cursurile pe care le țin la Universitatea populară din București. Anul acesta profesez trei cursuri : Probleme fundamentale ale științei, biocibernetică și bioinginerie, cibernetică economică.

– Preocupările dumneavoastră nu sînt oare prea diversificate ?

– Aparent da. Însă ultimele două cursuri au ca trăsătură comună cibernetica. În ceea ce privește primul curs, consider că este o obligație pentru oricare om de știință să încerce o aprofundare a problemelor generale ale științei sale și implicit ale tuturor științelor.

– Care este concepția dumneavoastră cu privire la creația științifică ?

– Pentru ca cineva să poată fi eficient în probleme generale ale științei, consider că este obligatoriu ca, în prealabil, să-și fi dovedit abilitatea în stăpînirea deplină a unui anumit domeniu particular.

– Ce înțelegeți prin domeniu particular ?

– Electromagnetismul, termodinamica, calculul probabilităților, neurologia etc.

– Care sînt punctele de vedere noi pe care le introduceți în cursurile amintite ?

– În cadrul cursului de „Probleme fundamentale ale științei", încerc să explic, din punctul de vedere al științei contemporane, al materialismului dialectic, problemele majore ale științei, cum ar fi : spațiul, timpul, cauzalitatea, electromagnetismul, termodinamica, universul einsteinian. Cursul de biocibernetică și bioinginerie este o continuare, într-o formă nouă, a problemelor mai vechi, care timp de mulți ani de zile au format obiectul unei strînse colaborări între dr. C. Bălăceanu și cel care vă vorbește.

– Dar care este totuși noutatea acestui curs ?

– Pe de o parte, introducerea topologiei ca metodă de studiu în cibernetică și în biologie. În al doilea rînd, sublinierea responsabilității sporite, care revine astăzi oamenilor de știință. Biologii pot concepe astăzi crearea unor ființe noi, necunoscute pînă în prezent. Aceasta încumbă o mare responsabilitate, se înțelege de la sine.

– Care sînt lucrările mai mari pe care le aveți momentan pe șantier ?

– Nu trebuie să uităm nici un moment că, așa cum a arătat tovarășul Nicolae Ceaușescu, cincinalul 1976 – 1980 va fi cincinalul afirmării largi a cuceririlor celor mai avansate ale cunoașterii tehnice și științifice în toate ramurile și sectoarele industriei românești. Tocmai de aceea, împreună cu un colectiv pe care-l coordonez, am pus la punct o serie de programe care simplifică foarte mult, automatizează munca de proiectare în radioelectronică.

– Rezultatele sînt semnificative ?

– Un exemplu va fi concludent: Proiectarea unui sistem de antenă directivă, dura înainte, cu metode clasice, cîteva săptămîni. Astăzi, cu calculatorul Felix C–256 aceeași problemă poate fi rezolvată în cîteva zeci de secunde.

– Totuși, fiind vorba de o revistă timișoreană, v-am ruga să ne împărtășiți cîteva amintiri legate de acest oraș ?

– În anul 1947, am urmat la Timișoara un curs de specializare în telecomunicații, sub conducerea prof. Al. Rogojan, cu care, de atunci, am rămas în legături strînse. Apreciez foarte mult activitatea pe care domnia sa a desfășurat-o în cadrul *Institutului politehnic din Timișoara,* unde a creat o foarte valoroasă școală de electronică și de calculatoare. De asemenea, trebuie să arăt că apreciez foarte mult realizările dr. Minerva Bocșa, în domeniul traducerii automate. Timișoara este un oraș în care m-am simțit întotdeauna foarte bine și pe care îl vizitez cu plăcere, atît datorită calității oamenilor, cît și valoroaselor cadre didactice și științifice care își desfășoară acolo activitatea. Păstrez de asemenea frumoase amintiri legate de expunerile prezentate la Casa de Cultură a studenților.

Din lirica universală

Miroslav Holub

Debutînd abia la 35 de ani în poezie, în viața de toate zilele fiind cercetător științific, MIROSLAV HOLUB rămîne un nume de rezonanță în poezia cehă de azi. El este unul din promotorii așa numitei poezii a cotidianului, adunați în jurul revistei cehe „Kveten". În această revistă Holub își publică în 1956 programul ; în locul unei poezii statice și mitizante, în locul versurilor fals-intimiste, o poezie critică și nefastuoasă, care să se inspire din realitatea vieții de fiecare zi. O poezie care nu se vrea — s-ar zice — mai mult decît crochiu, simplă notație, contemplare nevinovată a lumii, uimire în fața minunilor ei. Dar Holub este om de știință și de aceea uneltele cunoașterii raționale nu-i sînt străine. Acesta este poate opus al poeziei lui Miroslav Holub

„Pricoliciul" masivul Ciucaș, Mt. Bratocea

PORTUL

Însă marea a fost măsurată
și legată cu lanțuri de pămînt.
Și pămîntul a fost măsurat
și legat cu lanțuri de mare.

Au lăsat
cocorii, îngeri costelivi,
au numărat
vaietele sirenelor văduvite,
au început să prevadă
neliniștea nervoasă a geamandurelor,
au desenat
labirint de drumuri în jurul lumii.

Au înălțat
minotauri ai corăbiilor.

Au descoperit cele cinci continente.

Pămîntul a fost măsurat
și legat cu lanțuri de mare.
Și marea a fost măsurată
și legată cu lanțuri de pămînt.

Mai rămîne
căsuța aceea pe malul canalului.
Omul care vorbea domol,
femeia cu lacrimi în ochi.
Mai rămîne încă lumina înserării,
continentul mesei,
față de masă, pescăruș care nu va zbura

Mai rămîne
ceașca de cafea,
cea mai adîncă mare a lumii.

UȘA

Du-te și deschide ușa.
Poate că acolo afară
e un copac sau pădurea
sau o grădină
sau orașul mirific.

Du-te și deschide ușa
Poate un cîine zgîrîie la prag.
Poate că acolo e chipul
sau ochiul
sau imaginea
imaginii.

Du-te și deschide ușa.
Dacă acolo e ceața,
se va risipi

Du-te și deschide ușa
Și chiar de-o fi numai
țipătoarea beznă
chiar dac-ar fi numai
vîntul surd,
chiar dacă acolo
nu va fi
nimic,
du-te și deschide ușa.
Măcar
se va face
curent

ARIPILE

Avem
anatomia
microscopică
a balenei
asta
dă omului
aripi
WILLIAM CARLOS WILLIAMS

Avem
harta universului
pentru microbi
avem
harta microbilor
pentru univers.

Avem
un mare maestru de șah
din electrozi.

Dar mai ales
avem
puterea
să alegem mazărea,
să ținem apa în căușul palmei,
ore în șir să căutăm
șurubul potrivit
sub divan.

Asta
dă
aripi.

CAPUL

Acolo e o navă cosmică
și un plan
pentru fuga de la ora de pian.

Și mai e acolo
arca lui Noe
care va fi cea dintîi.

Și mai e acolo
o pasăre nou-nouță,
un iepure nou-nouț,
un cărăbuș nou-nouț.

Acolo e riul
care curge la deal.

Acolo e tabla înmulțirii.
Acolo e antimateria.
Și asta nicidecum nu se lasă pieptănat.
Pare-mi-se
că numai ceea ce nu se lasă pieptănat
este cap.

Cumplit ce-mi dă curaj
împrejurarea
că atîta lume are cap.

Prezentare și traducere :
IOAN RADIN

Carte străină

Un eveniment editorial

O bucurie a sufletului și a ochiului este cartea prin care **Romulus Vulpescu** îi face cunoscut exhaustiv publicului cititor român pe poetul francez **Charles d'Orléans**. De două ori importantă ni se pare această ediție (**Balade, cîntece, carole, lamente, rondeluri**, Ed. Univers, 1975), meritînd, fără îndoială, o distincție la unul dintre-tîrgurile internaționale ale cărții. Mai întîi, datorită pasiunii pentru frumos și unic a poetului erudit și bibliofil Romulus Vulpescu, ni se oferă un dar de excepție : cartea ca obiect de artă în sine, înscrîndu-se cu cinste pe linia tradiției românești, deschisă prin giuvaerele ieșite din teascuri de tipamițe încă de acum patru veacuri. De la coperta remarcabil ornată, la dispunerea tipografică în pagină și la ilustrația semnificativ arhaizată, totul stă sub semnul bunului gust, al rafinamentului artistic, în conformitate deplină cu maniera textelor literare propuse.

Pe de altă parte, ediția lui Romulus Vulpescu atrage atenția prin valoarea intrinsecă a echivalențelor lirice din Charles d'Orléans, însoțite de anexele complexe, pornind de la studiul introductiv și ajungînd la adnotările scrupuloase și referințele critice franceze reprezentative. Să reținem că în aceste pagini se află și cele mai bogate comentarii românești asupra uneia dintre formele fixe rezistente în vreme : rondelul. Schemele prozodice și structurile genului, completate cu absolut necesarele justificări estetice (eventual, cu trimiteri la muzică și dans), mai puține în comentariile lui Romulus Vulpescu, vor putea realiza o privire monografică asupra rondelului ,despre care cei mai mulți comentatori de la noi știu doar că este o poezie de 13 versuri. Cît privește lirica ultimului truvер din secolul al XV-lea, ea reprezintă o sinteză a unor motive și maniere poetice de mare circulație în epocă, și chiar înainte, un evident gust pentru rafinamentele expresiei și structurile lirice, pentru burlesc și licențios adesea, dar și ceva din melancolia care anunță spiritul modern. În vreme, numai Villon, care a știut să fie în mai mare măsură el însuși decît Charles d'Orléans, îl depășește pe prințul captiv, care, tot cochetînd cu muzele, s-a bucurat, în cele din urmă, și de grațiile lor. Florul său de autenticitate lirică se transmite pînă astăzi. Tocmai de aceea, pentru cititorul român, poemele lui Charles d'Orléans pot fi o surpriză dintre cele mai plăcute. Mai ales în excelenta variantă a lui Romulus Vulpescu, întrunind pe lîngă multe calități, și pe aceea de bun filolog.

G. NISTOR

Mapamond

CULTURA MAYA — NOI DESCOPERIRI. Iuri Horozov, cunoscutul lingvist leningrădean a descifrat de curînd patru documente ale străvechii civilizații Maya. Mayașii trăiau pe teritoriul peninsulei Yucatan din Mexic. Guatemala și Honduras, dar influența lor se întindea atît în nordul, cît și în sudul acestui ținut. Orașul lor cel mai important era Tikal, cu o mulțime de monumente și piramide. În fond, mayașii nu locuiau în orașe, ci în afara lor. Ei veneau în oraș numai la procesiunile religioase și în zilele de tîrg. Poporul era pacifist, orașele nu erau înconjurate de întăriturl. Mayașii de astăzi, care nu au asimilat alte grupări etnice, vorbesc 15 limbi diferite, dar nu se servesc de vechea lor scriere. Astfel, hieroglifele mayașe rămîneseră mult timp o taină pentru cercetători. Horozov a descifrat patru manuscrise care vorbesc despre ritualuri, jertfe și previziuni agricole. De asemenea, ele conțin suficiente informații astronomice și meteorologice.

PLICURI „VEȘNICE". În Anglia au fost puse în vînzare plicuri pentru scrisori care se pot utiliza de 1.500 de ori ! Ele sînt confecționate dintr-un material plastic, cu închidere plastică și cu două compartimente. În unul se introduce scrisoarea, iar în celălalt adresa. La primire, răspunsul se poate introduce în același plic și, schimbînd cartonașul cu adresa, plicul poate fi înapoiat trimițătorului.

O DESCOPERIRE. Un grup de învățați ai Universității din Kyoto (Japonia) a descoperit o nouă substanță de sinteză, care se pare că e capabilă să oprească respingerea organelor străine transplantate. Substanța e un amestec de colagen (proteină care se află în oase) și o materie plastică iradiată cu raze gama.

OMUL VIITORULUI MAI SENSIBIL ? Doctorul Wolanski seful secției pentru ecologia omului a Academiei de știință poloneze a dat un interviu într-o revistă varșoviană privind cercetările sale asupra viitorului speciei umane. La întrebarea dacă migrația genetică este un fenomen pozitiv, luînd în considerare că prin aceasta se diminuează posibilitatea cuplurilor înrudite, Wolansky a răspuns : „Aceasta nu e singura cauză a migrației. Fenomene asemănătoare au loc tot mai des și în lumea vegetală și animală, unde sînt cunoscute sub numele de **heteroze.** Descendenții indivizilor cu mari diferențieri genetice, de regulă, sînt mai înalți și mai grei decît copiii părinților care trăiesc în aceleași condiții de mediu. Dar, la cazurile care, genetic, au mari diferențieri, deseori se ajunge la rateuri. Aceasta este neplăcut pentru părinți, dar pentru omenire luată în ansamblu, lucrul este bun, căci astfel sînt eliminați indivizii mai slabi. Problema alimentației neadecvate va fi poate rezolvată ; dar fenomene ca poluarea aerului, apei și solului, precum și nenumăratele stressuri ale vieții moderne vor mai rămîne la ordinea zilei. De aceea, se pare, omul viitorului nu va avea o sănătate deosebită, ci va fi o ființă mult mai sensibilă care va reacționa puternic la toate stimulațiile din mediul înconjurător".

COLEGIUL DE REDACȚIE :
ION ARIEȘANU (redactor șef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRĂGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU

REDACȚIA ȘI ADM. — TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3—33—90, 3—33—76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările uniți-vă !

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVII ● 26 martie 1976 ● Nr. 12 (422) 10 pagini 1 leu

DE-AȘ FI-NTREBAT

De-aș fi-ntrebat de cineva vreodată
Pe care dintre oameni îi iubesc,
N-ar fi ușor răspunsul că n-aș ști
La care dintre toți să mă opresc.

Și, totuși, totuși, îmi sînt scumpi aceia
Ce cred adînc în inimă și zbor,
Cu care pleacă hotăriți cînd pleacă
Și luptă să ajungă unde vor.

Admir pe-aceia însetați de viață,
De farmecul trăirii-ncununați,
Ce, cu cît beau din frumusețea țării,
Sînt cu atît mereu mai însetați.

Iubesc pe temerari, pe-aceia care
Chiar cînd sînt dați acestei blînzi țărini,
Tot mai izbesc biruitoarea moarte
Și nu dau drumul săbiei din mîni.

Și-i mai iubesc pe-acei ce toată viața
Și-o pun la temelia tuturor,
Pe toți aceia ce-și iubesc pămîntul,
Sărind în flăcări pentru viitor.

VIRGIL CARIANOPOL

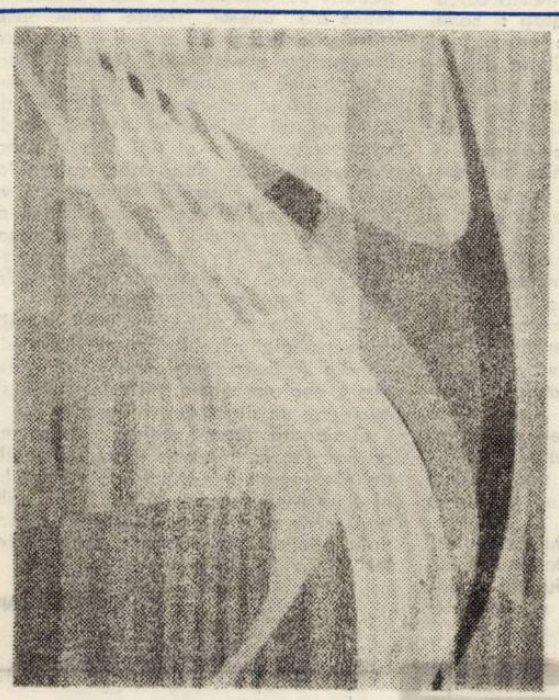

Ilustrăm acest număr cu reproduceri după lucrări ale artistului plastic IOAN MERCEA.

Cultura și progresul societății

Apropiatul Congres al educației politice și al culturii socialiste va marca un eveniment de mare însemnătate istorică în activitatea spirituală a țării noastre și va prilejui elaborarea unui vast program de măsuri cu privire la rolul formelor culturii în procesul dezvoltării conștiinței socialiste, al formării profilului moral și spiritual al omului nou, demn de epoca societății socialiste multilateral dezvoltate și trecerii României la comunism.

Prin conștiința politică și juridică, prin filozofie, artă și morală, dar mai ales prin știință, cultura a stimulat dezvoltarea societății, fiind un important factor al progresului social. Rolul culturii, în general al factorului spiritual, dobîndește dimensiuni și valențe cu totul noi în societatea socialistă, orînduire în care activitatea oamenilor devine esențialmente conștientă, datorită înțelegerii legilor obiective ale dezvoltării sociale. În Programul partidului, adoptat la Congresul al XI-lea, se arată că **„în orînduirea socialistă oamenii nu mai sînt obiectul acțiunii oarbe a legităților sociale obiective, ci ei sînt chemați să folosească în mod conștient aceste legități, să acționeze în concordanță cu ele, să le dirijeze în scopul dezvoltării societății omenești, corespunzător concepției noi, materialist-dialectice despre lume și viață".** Înțelegerea acestor legități obiective, aplicarea lor în activitatea practică, de transformare revoluționară a societății, nu sînt posibile fără aportul substanțial al culturii, al factorilor spirituali. Sporirea considerabilă a rolului culturii în dezvoltarea societății fusese anticipată de C. Dobrogeanu-Gherea. El spunea că în societatea socialistă, „foarte aproape de noi", care bate la porțile societății moderne, momentele hotărîtoare ale evoluției societății vor fi intelectul și conștiința socială.

După cum se știe, problemele referitoare la factorul determinant al progresului social, la raporturile și interacțiunile dintre factorii materiali și cei spirituali ai vieții sociale, la rolul lor în dezvoltarea societății, au constituit obiectul unei ample și îndelungate polemici între materialismul istoric și concepțiile sociologice raționalist-idealiste.

Gînditori cu un incontestabil prestigiu în cultura noastră, ca A. D. Xenopol, Spiru Haret, P. P. Negulescu, Eugen Lovinescu, D. Drăghicescu, Petre Andrei etc., care au abordat problemele evoluției sociale de pe poziții raționalist-idealiste, au exacerbat rolul activizator al culturii, al factorului spiritual, pînă la desprinderea și izolarea lor de factorii materiali ai vieții sociale, pînă la transformarea culturii în factorul determinant al progresului social. Necunoscînd filozofia marxistă din sursele ei directe, ci prin intermediul concepțiilor înguste ale sociologismului vulgar, acești gînditori au acuzat materialismul istoric că ar deduce în mod mecanic fenomenele de cultură din factorii economiei și ar nega rolul factorilor spirituali în dezvoltarea societății. Eugen Lovinescu, de pildă, deși considera materialismul istoric un mod de gîndire „nou și fertil în rezultate", îi reproșa totuși că ar scoate omul din evoluția omenirii și factorul spiritual din fascicolul cauzelor generatoare ale vieții sociale. De asemenea, Petre Andrei, care a purtat un viu dialog cu materialismul istoric, aprecia și el marxismul ca un evoluționism economic, mecanic, afirmînd că **„Adevărata revoluție, de care are nevoie societatea actuală, e revoluția spiritului. Ea trebuie să arate individului un ideal superior egoismului biologic, să-l facă pe om să simtă solidaritatea lui cu umanitatea întreagă".**

Cu toate limitele lor teoretice și de clasă, concepțiile idealist-raționaliste asupra vieții sociale au avut un real merit istoric, comparativ cu viziunile iraționaliste și pesimiste, deoarece au fost străbătute de un puternic optimism, afirmînd rolul valorilor științei și culturii în dezvoltarea societății. Este cunoscut că Engels a elucidat problema raporturilor și interacțiunilor complexe dintre factorii materiali și spirituali, arătînd că materialismul istoric nu neagă rolul formelor culturii în dezvoltarea societății, ci, din multitudinea factorilor existenți în societate, evidențiază că factorii materiali au în ultimă instanță rolul hotărîtor, determinant. **„Potrivit concepției materialiste a istoriei,** — spune Engels în scrisoarea către Blach — **factorul hotărîtor în istorie este în ultimă instanță producerea și reproducerea vieții reale. Nici Marx, nici eu n-am afirmat vreodată mai mult. Și dacă cineva denaturează aceasta afirmînd că factorul economic e singurul hotărîtor, preface teza de mai sus într-o frază goală, abstractă și absurdă".**

Cultura, prin valorile sale spirituale, nu este un fenomen de

M. TURTOI

(Continuare în pag. 7)

Constelația umanismului revoluționar

Factorii sociali

● Incidența acestora în procesul de sporire a eficienței economice

Procesul făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate cere ca oamenii muncii să fie prezenți în mod organic în complexul și mărețul proces de concepție, conducere și organizare a producției, să acționeze ca o forță uriașă la îndeplinirea sarcinilor de plan. Forța de muncă rămîne factorul hotărîtor al forțelor de producție, constituind prima forță de producție a întregii omeniri, iar în condițiile revoluției tehnico-științifice contemporane rolul factorului uman în producția modernă sporește considerabil.

Prezentînd directivele dezvoltării economico-sociale a țării în această etapă, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, secretarul general al partidului, a subliniat în raportul prezentat la Congresul al XI-lea al P.C.R. : „Sînt necesare măsuri hotărîte în vederea reducerii, în cincinalul următor, a cheltuielilor de producție... În mod deosebit, vor trebui urmărite reducerea consumurilor specifice de materii prime, materiale, combustibil și energie,... gospodărirea judicioasă a tuturor mijloacelor materiale și financiare".

Dinamica activității economice ne pune la dispoziție date care arată că organizarea și buna funcționare a întreprinderii în scopul creșterii continue a eficienței activității economice se referă nu numai la aspectul tehnico-economic, ci și la cel social și profesional. În procesul de producție, factorul uman are o structură neomogenă, deoarece prezintă nivele diferite de calificare și specializare, așa cum diferite sînt și capacitatea individuală, pozițiile, ierarhia și trăsăturile de personalitate.

Luat ca noțiune, factorul social poate fi privit din două puncte de vedere : fie ca element al cauzalității în societate, în care i se desprinde specificul influenței lui în rețeaua de interdependențe în societate, sau ca indicator sociologic al unor raporturi. În această calitate i se determină conținutul specific, dimensiunile, structura sa, în care i se precizează elementele componente principale sau secundare, modul în care se încheagă și se constituie raportul dintre ele și alte fenomene cu care intră în relație.

Pe baza cercetărilor întreprinse s-a putut da o definiție completă a factorului social. „Factor social poate fi un fenomen, un proces, un fapt, o stare ce apare din interacțiunea părților constitutive ale unei colectivități umane structurate sau ca urmare a acțiunii exercitate de unele legi și măsuri asupra cîmpului final al relațiilor interumane. El influențează comportamentul, acțiunile, conștiința unor grupuri umane structurate și abia prin aceste grupuri își exercită influența asupra altor fenomene și procese din societate".

Supunem atenției, în continuare, printre altele, faptul că factorii sociali care influențează activitatea unei întreprinderi socialiste sînt foarte numeroși, iar acțiunea unuia dintre ei, de cele mai multe ori, se conjugă într-un sens pozitiv sau negativ cu acțiunea altora. Criteriile după care pot fi grupați factorii sociali, precum și caracteristicile lor între care există multiple legături, pot fi scoase la iveală numai printr-o cercetare concretă.

Factorii sociali sînt, în același timp, foarte diferiți, nu numai în funcție de sfera lor de acțiune, dar și în funcție de modul cum acționează, de conținutul lor. De asemenea, se diferențiază după caracterul influenței, după durata ei, precum și în funcție de modul de constituire a lor. O serie de factori sociali acționează asupra productivității muncii, acțiune care se răsfrînge și asupra economisirii resurselor materiale, a sporirii acumulărilor și creșterea venitului național, reducerii importului și diminuarea efortului valutar al țării, a îmbunătățirii folosirii mijloacelor circulante. Printre factorii sociali, care au o legătură directă cu productivitatea muncii în industrie, putem desprinde unii factori care, deși nu au o legătură directă, ei acționează asupra consumului de materii prime și materiale și, în consecință, și asupra costurilor de producție. Un prim factor de acest gen ar putea fi invenția și creativitatea care, deși este considerat ca un factor social particular, el determină de multe ori schimbări importante în nivelul normelor de consum pentru materii prime și materiale, slujind tendinței de scădere continuă a lor. De asemenea, se poate face o corelare strînsă între vechimea și specializarea în muncă și indicatorii consumului de materii prime, pentru că vechimea și specializarea joacă un rol activ în creșterea eficienței muncii care poate fi obținută și printr-o creștere a responsabilității și spiritului de gospodărire a patrimoniului încredințat. Atragerea întregului potențial de gîndire și creație la soluționarea problemelor majore, ridicate de cerințele producției, îndeosebi valorificarea superioară a materiilor prime și materialelor și obținerea unei cantități cît mai mari de produse finite, din același volum al lor, presupune corelarea acțiunii și a altor factori sociali în afară de cei amintiți, cum ar fi : pregătirea profesională, stabilitatea sau instabilitatea forței de muncă, satisfacția în muncă, stimulentele materiale, gradul de responsabilitate al colectivului și relațiile din interiorul colectivului, aspirațiile în muncă.

Relevant în acest context sînt concluziile reieșite din adunările generale ale oamenilor muncii din unitățile economice ale județului Timiș, care au scos în evidență experiența bună dobîndită în promovarea tehnicii înaintate, creșterea productivității muncii, îmbunătățirea structurii producției și creșterea ponderii produselor cu un grad mai mare de tehnicitate, creșterea contribuției județului la realizarea venitului național, sporirea exportului și raționalizarea importului etc. S-a pus, totodată, în lumină preocuparea ce există pentru optimizarea interrelațiilor ce există între factorii sociali și eficiența economică.

Gruparea subiectelor abordate de către cei peste 8.000 de angajați, care au luat cuvîntul la aceste adunări, reliefează pregnant faptul că, conducerile întreprinderilor,cu sprijinul și sub îndrumarea nemijlocită a organelor și organizațiilor de partid, perseverează pentru accentuarea proceselor intensive și realizarea unei eficiențe maxime în toate sectoarele, sporirea investiției de inteligență, găsirea formelor adecvate de cointeresare materială și spirituală, crearea unui cîmp favorabil de acțiune a tuturor factorilor sociali, care să-și conjuge influențele și să ducă inevitabil la realizarea integrală a indicatorilor cantitativi și de performanță prevăzuți în planul pe anul 1976 și în perspectivă, sarcini ce reies și din recentele măsuri stabilite de conducerea partidului, pentru accelerarea progresului tehnic în producție cu forțe proprii, în vederea reducerii efortului valutar al țării.

CONSTANTIN IUREA

1. Din aforism în aforism, din meditație în meditație, scriitorul ajunge și la *romanul popular*, comentat (și exemplificat) prin *O singură noapte eternă*. Cum în procesul general de împăcare a autorului cu personajele sale, proces tot mai vizibil de la o carte la alta, Teodor Mazilu își afișează, pe ultima copertă, intențiile (spre a nu fi cumva răstălmăcit de vreo exegeză fie prea subtilă, fie răuvoitoare) o va face și aici. Scrie, deci, cu blîndețea-i recunoscută, Teodor Mazilu : „Istoria iubirii între Ștefan și Valentina este în esență istoria renașterii prin iubire. Iubirea nu este numai o sursă de bucurie, odată cu iubirea eroii cîștigă o dimensiune înaltă a vieții. Romanul „*O singură noapte eternă*" este o critică a amorurilor timpurii, superficiale, și în același timp un elogiu adus iubirii grave, puterii ei de creație, de devotament".

Acest discurs ar încerca să-l convingă pe cititor de intențiile eminamente pozitive ale cărții, înscrisă, și ea, ca atîtea romane, și mai bune și mai proaste, și mai celebre (și mai stupide) și mai puțin celebre în acțiunea de proslăvire, cît de înălțătoare, al celui mai nobil sentiment uman. Apărută în colecția „Romanul de dragoste", într-unul din acele tiraje spectaculare pe care, bănuim, și le visează orice autor de carte, *O singură noapte eternă* ar părea că ilustrează, printr-un efort de adaptare al autorului, noul program al lui Teodor Mazilu.

Vocația demistificatoare a scriitorului e, însă, mult mai puternică, și noul roman nu face altceva decît să parodieze, cu vervă, cu inventivitate, *romanul popular* : literatura „de dragoste" sentimentală și leneșă, romanul-drog. Ca atare, Ștefan, personajul principal al cărții, va avea o origine cum nu se poate mai misterioasă și mai propice aventurii, o origine foarte sănătoasă pentru un roman de dragoste : tatăl este gitan ajuns în țară cu vreme în urmă după o hoinăreală de cea mai bună calitate. Mama personajului este o rafinată, cîntă din Bach și făcuse pasiune pentru nomad din vocație sentimentală. Cum orice autor de roman de dragoste trebuie să asigure un start optim eroilor săi preferați, în momentul în care Teodor Mazilu hotărăște transformarea lui Ștefan, protejatul său va avea o diplomă de inginer chimist, (în buzunar) un apartament (în București), un post foarte rentabil (în administrația hotelieră) și un tată doldora de bani (bulibașă la Sighișoara). Va avea de asemenea un trebut amoros foarte bogat (căci, altfel, de unde posibilitățile purificării ?), vaste cunoștințe în lumea (oarecum) interlopă, admiratoare sincere și prieteni invidioși. *Love-story*-ul lui Ștefan debutează pe momentul unei anume oboseli plictisite a eroului : iubita Valentina e una dintre cele mai pure ființe pe care le descoperă Teodor Mazilu (adică personajul său) : n-are în urmă decît o singură

Teodor Mazilu :

„O SINGURĂ NOAPTE ETERNĂ

(Ed. Eminescu, 1975)

căsătorie ratată, nu fracventează cercurile (suspecte) de artiști ratați și semiprostituate, are o meserie onestă și practică, drept hobby, croitoria. E „îngerul bun" al unei familii în care mai există verișoara Marion, „îngerul rău", fostă iubită a lui Ștefan, ființă abulică, isterică, etc. Cum dragostea îl purifică pe Ștefan (aceasta era miza romanului) eroul va renunța la postul său (rentabil) de la Snagov pentru unul onest la Călărași, unde va face naveta. După purificare, Valentina nu-l mai iubește (din sfîrșeală sentimentală) lăsîndu-i doar „o noapte de dragoste, cea mai frumoasă dintre toate, singura noapte eternă". Cum și în necaz trebuie să existe o perspectivă optimistă, Teodor Mazilu își încheie astfel romanul : „Și Ștefan primi cu recunoștință această lovitură grea, care-l ajută să înțeleagă și să meargă mai departe".

Odată, purificat, Ștefan poate deci primi cu înțelepciune orice hotărîre a autorului său.

2. Comentariul „romanului popular" e făcut, mai întîi, prin intermediul Eugeniei Crivăț, mătușa iubitei-model, mamă a numitei Marion și mai ales romancieră. Eugenia Crivăț avusese o tinerețe agitată (în limbajul misogin al lui Teodor Mazilu : prostituție disimulată) precum și o căsnicie onorabilă, soț fiindu-i un celebru și distins om de știință. Cum soțul sucombă, personajul devine (la sugestia unuia „din cucernicii ei amanți", notează Teodor Mazilu) romancieră. Romanul de debut a autoarei devine best-seller, iar individa, celebră. Romanciera e o expertă a *analizei psihologice*, o specialistă în „rețete de fericire". Romanul se cheamă „Nevoia de fericire", și matura autoare oferă prietenelor, prietenilor, admiratorilor soluții pentru realizarea erotică.

Cum toate negațiile din opera lui Teodor Mazilu se leagă între ele, fosta prostituată (de fapt, actrița de cabaret) e o erotomană, „soluțiile" indicate de romancieră fiind doar o emanație a viciului. O emanație a viciului ar fi și înclinarea romancierei către analiza psihologică, arhicomplicată (pentru Teodor Mazilu, am văzut altădată, psihologia, în roman, ar reprezenta doar o fandoseală scriitoricească).

Fiica romancierei este educată conform programului matern, și se poate deduce cu ușurință că experiențele erotice ale tinerei, foarte numeroase, stîrnesc entuziasmul mamei-romancieră. Pragmatica romancieră, comentatoare voluptuoasă a meandrelor inefabilului, e sprijinită în acțiunea sa educativă de psihanalistul Stoleru, remarcabil om de știință (citește : și el ridicol prin practica unei științe, după părerea autorului, stupide). Așa că Marion, se va sinucide. Finalul, ironic, al individei, ar trebui să corespundă unui șir de situații romanești, des verificate de proza sentimentală : sinuciderea individei derivă din educația ei literară.

Firește, toate se produc fără complicație psihologică, Marion oficiind, prin grijulia (grijulia : mijloacele sînt alese atent, conform unui „stil" de viață) sinucidere, un ritual quasi-literar.

O singură noapte eternă e un roman ce parodiază, minuțios toate situațiile tip ale romanului popular : în felul lui el e un eseu (uneori nu lipsit de facilitate) scris prin intermediul unor personaje alienate de „obsesia sentimentelor".

C. UNGUREANU

Cronica literară

În Corola de minuni a lumii (Editura „Facla", 1976), Alexandra Indrieș ne propune o interpretare stilistică a sistemului poetic blagian. Nu vom lua în discuție acum și aici noile tendințe ale formalizării, de la care se revendică pînă la un punct această exegeză, implicînd firește ultimele cuceriri ale teoriei informației, ciberneticii, lingvisticii matematice, structuralismului etc. Nu pentru că nu ar ridica anumite nedumeriri și semne de întrebare, ci pentru simplul motiv că, deși principiile par îmbietoare la întîia vedere, aplicarea lor la literatură în general și la poezie în special a rămas, cel puțin la noi, săracă și nesemnificativă. Nu este de respins nici o tehnică nouă în artă, după cum nici o modalitate inedită în interpretare (variatio delectat). Interesează însă rezultatele, sporul obținut față de aplicarea altor metode ce par, unora, învechite și depășite, raportate la progresul științei, fiind vorba de imixtiunea acesteia în artă și literatură. De aceea cartea Alexandrei Indrieș este cu atît mai interesantă cu cît e prima încercare cuprinzătoare de aplicare stilistică la un mare poet al nostru, cu rezultate ce merită a fi luate în considerare. Dacă **Poetica matematică** a lui Solomon Marcus nu a avut darul să ne convingă prea mult despre necesitatea matematizării limbajului poetic, cartea ce este în obiectivul nostru deschide în adevăr o perspectivă deosebită, aplicînd poeziei lui Blaga principiile stilisticii funcționale. Pentru Lucian Blaga, unul dintre puținii poeți recunoscuți ca voce distinctă încă de la primele versuri, demersul este cu totul inedit. Interpretările de pînă acum s-au mișcat pe alte planuri, în cele mai multe cazuri cu rezultate satisfăcătoare (Const. Fintineru, Ion Frunzetti, Vladimir Streinu, Ov. S. Crohmălniceanu, Dumitru Micu, Mariana Șora). Alexandra Indrieș a optat în mod deliberat pentru noul proiect, făcînd totuși trimiteri și la celelalte, utilizate cu prudență. Formalizarea, structuralismul, stilistica funcțională încearcă să cîștige teren și în exegeza operei de artă, cum se exprimă maestrul ei : „stilistica acaparează astăzi cu îndrăzneală, uneori și cu succes, înseși bazele criticii literare" (Ion Coteanu, **Stilistica funcțională a limbii române**, p. 7). Iată deci spus, nu chiar direct, dar totuși fără menajamente, că a sosit timpul revizuirii vechilor metode ce urmează a fi înlocuite în sensul celor arătate mai sus. Uneori operația este și cu „succes", pînă în prezent, ce-i drept, destul de rar. Cel al Alexandrei Indrieș pare a fi, în acest sens, cel mai însemnat și mai spectaculos.

Cartea se împarte în două mari secțiuni : **Noosfera** și **Regia textului**. În prima, după schițarea „ipotezelor" de lucru se examinează structura viziunii poetice și cîmpul semantic al unor simboluri, cu directă trimitere nu numai la lirica blagiană dar și la poetica marelui gînditor. A doua examinează, pornind de la stilistica poetică, așa cum este ea preconizată de numeroși cerce-

Alexandra Indrieș

COROLA DE MINUNI A LUMII

Ed. Facla – 1976

(LUCIAN BLAGA ÎN INTERPRETARE STILISTICĂ)

tători, aranjarea pe diferitele planuri a elementelor ce îndeplinesc o funcție poetică. Nici un cercetător nu poate rămîne indiferent la „punerea în pagină a textului poetic", la semantica poetică : **„felul în care structurile opozitive se repercutează asupra sistemului poetic, a noosferei, înscriind conotațiile pe paradigmele specifice codului blagian"** (p. 118), la semantica și stilistica opozițiilor, surprinderea zonelor de adîncime a eului creator, atît de greu de descifrat, sau la nivelele semnului poetic. Numai trecerea în revistă, în perspectivă semantic-structurală, a semanticii opozițiilor, a pragului liric (introducerea în imaginarul poemului), a tectonicii versului, ca și raportul dintre intonație și grafie (principiul simetriei axiale) și ar fi suficient pentru a vedea direcția investigațiilor și dinamica exegezei. De altfel autoarea este conștientă de importanța metodei atunci cînd spune că structura limbajului poetic pe care a schițat-o i se pare **„destul de cuprinzătoare și de precis articulată pentru a fi aptă de aplicare și la alte opere poetice"** (p. 121), obiectivul principal rămînînd universul poetic al lui Lucian Blaga.

Nu poate rămîne fără ecou, cel puțin pentru cei avizați, această nouă interpretare propusă. Dacă în prima parte urmărirea motivelor („termenii simbolici"), nu este cu totul nouă, modalitatea e alta, ca și limbajul mai tehnic și mai specializat. Urmărirea cîmpurilor semantice este însă precisă și convingătoare, sugestivă prin alegerea textelor, îndreptățind-o pe autoare să extragă caracteristicile lor enumerate cu grijă (pp. 115–116). Regia textului aduce însă numeroase precizări inedite, poezia și poetica lui Blaga primind o nouă dimensiune pe măsura perspectivei propuse. Nu numai în ceea ce privește principiul simetriei axiale și abolirea lui, cît mai ales în învederarea regiei textului ca **„regie a metamorfozei limbii în limbaj poetic, a insului în poet și a sferei sale existențiale în noosferă"** (p. 242). Urmărirea arhitecturii paginei, îmbinarea mijloacelor lingvistice și paralingvistice, reliefarea planului reprezentativ (iconic), structurile morfo-sintactice, opoziția metalingvistică fundamentală, producerea și fixarea ansamblului conotativ multidimensional, actanța **(„dinamica tuturor elementelor componente, de la grafeme pînă la opoziții semice de maximă generalitate")**, reliefează virtuțile metodei și spiritul creator al exegetului.

Nu vom putea, în puținele rînduri puse la dispoziție, să luăm în dezbatere multiplele și rodnicele probleme pe care lucrarea le ridică. Față de importanța lor, chestiunile de amănunt, cum ar fi oportunitatea utilizării noțiunii „noosferă", în locul „universului poetic", trimiterile la ediții vechi, inaccesibile, cînd atîtea texte au fost recent tipărite, ca și cauzele abolirii modului așezării versului în pagină, rămîn nesemnificative. Putem spune, cu sentimentul că nu ne înșelăm, dincolo de orice observații ce i se pot aduce, de orice trimiteri ce se pot face, că ne aflăm în fața unei lucrări, mai mult lingvistice decît critice, cum precizează autoarea, ce deschide o cale fertilă criticii literare.

ION MAXIM

Marginalii

SUNETUL PREVESTIRII

Dacă în legătură cu textul modern ar fi imprudent să vorbim de conotații, de vreme ce sensurile lui, în loc de a se însuma, tind să se pună reciproc sub semn de întrebare, în schimb romanul realist mișună de înțelesuri inaparente la prima vedere dar care, reunite, alcătuiesc un mesaj. La cele cîteva tipuri de asemenea sensuri observate și exemplificate anterior, adaug acum conotația extratextuală și pe cea circumstanțială.

Într-un episod al romanului L'Assommoir, **Gervaise și Coupeau își declară unul altuia ostilitatea față de băutură, simțămînt motivat pentru amîndoi de amintiri din copilărie triste, ori chiar tragice : Gervaise trebuise să bea, împreună cu mama ei, iar tatăl lui Coupeau, tinichigiu cum avea să fie și el, murise căzînd de pe un acoperiș într-o zi de beție. Pentru cine cunoaște teoria lui Zola despre puterea implacabilă a eredității, viitorul celor doi devine previzibil : vor bea și ei mai tîrziu, cu urmări la fel de grave asupra destinului lor. Am numit** extratextuală **o astfel de conotație, întrucît se întemeiază pe cunoașterea de către cititor a unui fapt pe care nu din roman l-a aflat. Desigur, ea se situează într-o zonă periferică a sensului, deoarece cititorul n-are obligația să studieze contextul unei cărți înainte de a o citi și dacă personalitatea lui Zola nu s-ar fi impus în așa măsură încît teoria lui ni s-a transmis, conotația de mai sus ar fi rămas imperceptibilă în** L'Assommoir.

Pe de altă parte, aceeași desfășurare ulterioară a întîmplărilor poate fi ghicită datorită împrejurării în care își mărturisesc gîndurile Gervaise și Coupeau. Acesta din urmă, muncitor altfel destoinic și cumpătat, fumează o țigare în fața circiumii, pe la ora unspreze, într-o zi cu soare, bună de muncă, și are timp pentru discuții cu Gervaise. La rîndul ei, aceasta se lasă abătută din drumul către spălătoria unde muncește, întocmai cum va face și mai tîrziu cînd va fi tîrîtă spre dezmăț de Coupeau și va fi astfel smulsă din drumul pe care, cu zadarnică tenacitate, încercase să meargă. Iar amîndoi vorbesc împotriva beției în vreme ce „mănîncă" o prună muiată în rachiu. Împrejurarea, ironică, vestește tragedia personajelor, răsturnarea nedreaptă dar, în vederile lui Zola, de neevitat, a speranțelor lor.

Situația ar fi cu totul modernă, adică tulburătoare și inexplicabilă sau, mai exact, tulburătoare pentru că e inexplicabilă, dacă cei doi s-ar împotrivi băuturii în timpul unei mari beții. Însă, ca întotdeauna în romanul realist al veacului trecut, există o mediere protectoare care îi evită cititorului vremii, prea ocupat, mari întrebări : Coupeau și Gervaise nu beau mult, ci doar cît să-și însoțească plăcut convorbirea. Astfel, resursele scenei sînt explorate numai pe plan conotativ. Episodul nu neliniștește, rostul său e acela de a prevesti. În schimb, prevestirea dobîndește rezonanțe grave.

Științific și rațional inacceptabilă, puterea eredității depășește, de fapt, în romanele lui Zola, condiția precară a unui principiu fals și, printr-o altă putere, aceea a talentului, devine destin. Oamenii lui Zola, supuși unei legi nedrepte, sînt tragici atunci cînd, ca și Gervaise ori Coupeau, încearcă s-o înfrunte, la fel cum personajele teatrului antic erau eroice victime ale predeterminării. Și, dealtfel, în situația dată, Zola alunecă dinspre teoria eredității către destinul antic, căci Coupeau va reface întocmai moartea tatălui său, dar el, în ziua accidentului, nu va fi băut. Iată de ce, în dimineața aceea însorită, pentru Gervaise și Coupeau, acolo în circiumă, ceasul prevestirii bate grav.

LIVIUS CIOCÂRLIE

Curier literar

Synthesis, revistă editată de Academia de științe sociale și politice și de Comitetul național de literatură comparată, în limba franceză și engleză, a ajuns la nr. 2. Studiile și articolele publicate privesc în mod special probleme ale literaturii și culturii românești în context comparatist. Acest număr debutează cu un grupaj de articole despre „Universalitatea lui Eminescu", capitol în care semnează Eugen Todoran („Eminescu, poète romantique au-delà du romantisme), George Ivașcu („La scénographie des idées chez Eminescu"), Cristian Popescu („Le motif du **signe arabe** dans l 'oeuvre d 'Eminescu"), George Muntean „Eminescu dans la littérature universelle").

Din capitolul **interferențelor** citîm cîteva articole : C. Velichi, „L 'épopée de Michel le Brave dans la conscience balcanique" Ioana Petrescu, „Ion Budai-Deleanu 's way back to Homer", Mircea Anghelescu, „Lectures et attitudes romantiques dans la société roumaine au debut du XIX-e siècle", N. Balotă, „Blaga, poète orphique", etc

Un capitol se ocupă de realism, în literaturile sud-est europene, avînd semnăturile unor specialiști ca Valeriu Răpeanu; Ilia Konev (Sofia), C. Th. Dimaras (Atena), Koco Bihiku (Tirana).

Nr. 4 / 1975 al Revistei de istorie literară este dedicat problemelor de teorie literară ; un grupaj de studii se ocupă de **poetica modernă**, trecînd în revistă cîteva aspecte ale disciplinei în epoca noastră, făcînd și incursiuni în trecutul poeticei românești. De reținut din sumar capitolul privind aspectele teoretice ale romantismului românesc : **Poetica romantismului,** de Elena Tacciu, **Conceptul de „culoare locală" în romantismul românesc,** de Mioara Apolzan, **Natiunea în gîndirea romanticilor români,** de Dorina Grăsoiu. La rubrica **Confluențe,** Marin Bucur semnează articolul **Edgar Quinet devant la consience roumaine,** iar Stan Velea scrie despre **Romancieri ai satului polonez contemporan.**

E. M.

MIRCEA CIOBANU — POETUL

Volumul de debut al lui Mircea Ciobanu, **Imnuri pentru nesomnul cuvintelor,** 1966, se ordonează pe trei direcții tematice — dintre care numai cea de a doua și cea de a treia au fost, mai apoi, continuate (și duse la o incontestabilă strălucire). E vorba, intîi, de filonul **reflexiv-folcloric,** larg exploatat și cu rezultate dintre cele mai originale : **Moartea lui Făt-Frumos,** spre exemplu, o personală interpretare a simbolicii unuia dintre cele mai tulburătoare basme românești. Poetul nu preia motive și clișee metrice — cum se întîmplă adesea — ci descoperă imensele disponibilități semantice ale gîndirii artistice colective, capacitatea textului oral, îndelung erodat, de a fi schemă eternă a destinelor individuale (fie ele de obște sau excepționale). Poema izbucnește, cînd și cînd, în imagini de-o grandoare unică : **Ropotul a izvorit spre amurg / și dincolo de zare, ca-ntr-o ripă / s-au prăbușit și călăreț și murg".** Iată și stratul ideatic, sintetizat în urarea mamei : **Ce să-ți dau, Făt-Frumos nenăscut ? / Cînd nu le vrei, toate-s puține și-n parte. / Am să-ți seamăn atunci în făptura de lut / dorul trăirii fără de moarte, fără de moarte.**

În al doilea rînd, este fixată (în aceeași plachetă) prima treaptă a edificiului cosmoidal **estetică-ontologie: ciclul Imnuri pentru nesomnul cuvintelor.** Preocupîndu-se de actul poetic, meditînd la rostul cuvîntului și simțindu-i fiorul, Mircea Ciobanu ajunge la strofe admirabile, strălucinate de veritabile versuri-sentență : **V-am pierdut, cuvinte, v-am rostit prea des. / Buzele desprinse sensuri destrămară. / Gîndului ce haină limpede să-i țes ? / Lucrului ce nume dîrz, a doua oară ?**

În sfîrșit, tot în culegerea de debut, aflăm **proiecția vizionară a atmosferei** ce înconjoară și, mai ales, va străjui această dezbatere — pe întregul ei traiect din volumele următoare. Un timbru de mare solemnitate inundă paginile. Forța reconstructivă a unor asemenea piese este impresionantă **(Armură).**

În acest climat de meditație îndîrjită asupra raportului dintre artă și existență, dintre individ (artist) și semeni, dintre poemă și realitate, în această severă observare de sine, se va zămisli materia poeziei lui Mircea Ciobanu. Abia schițată aici, respectiva viziune (și stare de spirit ce-i aparține) umple tot cuprinsul **Patimilor** (1967), carte ce se rezumă — în mare vorbind — la dezvoltarea celui de al treilea traseu tematic al debutului dar care se integrează și în cursul firesc al acelui arc semnificativ inaugurat de nesomnul cuvintelor. Stihurile au noblețe, claritate formală și o mare adîncime a emoției.

Acceptarea poeziei ca mod de existență începe cu recunoașterea uneltelor **(Imnuri pentru nesomnul cuvintelor)** ; se trece apoi la frămîntările creației, sintetizate în **Patimile** (care este, evident, un comentariu liric cu rezonanțe mai ample). Li se adaugă „reproducerea" de sine a creatorului, a artistului **(Etica,** 1971). În cele din urmă se ajunge la reîntîlnirea cu concretul, la contemplarea și interpretarea „ce'or ce sînt". La materia ce palpită sub coaja verbului **(Cele ce sînt,** 1974). Un drum care se rotește de la estetică la ontologie — de la artă la realitate și, implicit, de la realitate la artă. Arta și realitatea sînt două viziuni paralele, nedespărțite. Investigarea lirică a uneia cere și investigarea celeilalte. **Sistemul** poeziei lui Mircea Ciobanu este rodul unei fericite cumpăniri între impuls și conștiință artistică, între **ingenium** și **ars.** Șiruri precum cele de mai jos se arată — prin profunzimea gîndului, prin forță vizionară și acuratețea articulării lingvistice — o adevărată sărbătoare : **Cele ce sînt și la malul avar (unde lemnul / tufelor seacă la vînt) se arată ca pietre, / cele ce sînt se deșteaptă-n amiază și cîntă. / Umede — au fost și hrănite cu var altădată, / riul de preț le-mbină după chip și măsură, / trainice — au fost și, cum ard, li se-aude unimea / parte cu parte vibrînd sub țestoasele fețe...**

Calea de la cuvînt la lucru și de la lucru înapoi, la cuvînt, această nesfîrșită oscilare este chiar menirea poetului. Povestea cuvintelor și a lucrurilor este povestea sa. Alipirea lor (pentru **a doua oară,** cum se exprimă autorul) este însăși apariția metaforei, a operei. Totul nu se poate petrece decît în aerul metalic, neîndurător, bărbătesc, al unei înalte datorii — verbul cade greu pe auz și pe retină, ca în multe din pasajele anterior citate. Stă numai în puterea artei adevărate să transforme reflecția în viziune ; și, invers, să incite — grație viziunii — o generoasă, umanistă reflecție.

EUGEN DORCESCU

Prezențe literare

DAN LAURENȚIU

O poezie configurîndu-se hieratic în imagini diafane, sensibile, în linii subțiri, dar de forță turbulentă și sugestii infernale scrie Dan Laurențiu în **Poziția aștrilor (1967), Călătorie de seară** (1969), **Imnuri către amurg** (1970), **Poeme de dragoste** (1975). Un critic de severitatea lui Nicolae Manolescu aprecia, acum nouă ani, în cronica sa din **Contemporanul,** volumul **Poziția aștrilor** drept „excepțional". Fapt confirmat și de viitoarele volume. În legătură cu poezia lui Dan Laurențiu s-au rostit numele lui Bacovia, Blaga, Macedonski, Barbu și deja enumerarea este impresionantă, ea devenind de-a dreptul înspăimîntătoare, dacă mai citîm, din alte comentarii, pe Hölderlin, Trakl, Rilke, Poë, Baudelaire, Michaux. Poetul însuși nu și-ar fi imaginat un asemenea context ilustru ! Oricum, farmecul și valoarea poeziei lui Dan Laurențiu stau în originalitatea sa, nu în clișee și apropieri de altă poezie.

Un univers propriu, bine consolidat, se exteriorizează într-o poezie concepută și scrisă cu maturitate. Dacă se întîlnesc repetări și forțări, ele se desfășoară pentru pătrunderea unui spațiu specific, în direcția edificării poeziei. De aici caracterul monocord al poeziei, ușor observabil. Predilecte sînt stările crepusculare (preferabil amurgul) și chiar negre (călătoria de seară). O lume abstrasă, în conture diluate, este trimisă spre cititor, pentru a-i prilejui întîlnirea cu un tărîm al imaginației plin de sugestii. Anxietatea și solitudinea îi sînt apropiate și lui Dan Laurențiu, mai mult pentru o adîncă interiorizare, pentru o retragere în sine, de unde se vor plămădi și vor izbucni coordonatele necunoscute ale unei lumi. Poetul caută „poziția aștrilor", mod de a numi nestatornicia cu echilibrul, într-un balans de lumină și suferință : „O, visul, paradisul, o, bocet monoton, / Orbitele pustiuri rugîndu-se la nouri / Și trece-n depărtare adîncul nopții tron / Pe care stau amanții ca stelele-n cavouri / / Lumina, deci, alături de întuneric ; infernul, lîngă sublimul paradisiac, cu un cuvînt, conștiință îndoită de întrebări, de dorinți și renunțări. Poezia devine inițiere, ritual spre elementele cosmice, apropiere de principii și simboluri. Este acesta un mod al cunoașterii umane, poezia izvorînd și din durerea necuprinderii totale. Limitele alunecă, se prind greu în forme perfecte și universul este dominat de închipuire. Fragilitatea și metamorfozele rapide vin din incertitudine, din căutare și speranța de alungare a „monotoniei unui destin".

Poezia lui Dan Laurențiu este sensibilizată de un sentiment al extincției, al disoluției și pierderii. Viziunea este, mai mult mioritică, moment al verificării înțelepciunii, de posibilă confruntare și înțelegere a elementelor cosmice integratoare. Poezia devine expresia căutării unei armonii cu cosmosul, căutarea perechii iubite pentru refacerea cuplului. „Învățătura inimii" se verifică în încercări nu lipsite de dramatism : **„Aceasta a fost învățătura inimii / tale aurii pe care ai împărtășit-o / în puterea nopții prietenilor tăi albaștri / bucuria extazul beatitudinea / / cum a putut gura ta să șoptească / apoi să strige aceste vorbe / în grădină dacă nu erai încă / cel mai căzut dintre oameni / / astăzi te văd bucurîndu-te / de minia solară a unei pietre / că vai n-o să-și odihnească niciodată / oasele pe trupul tău atît de sensibil / / iată că o floare / se deschide în pieptul tău / cel care atît de bine ai știut / să ocrotești întunericul / /.**

Într-o postură grandilocvent-romantică poetul se consideră un damnat, victimă a forței ce-și verifică puterea și gloria, refuzînd monotonia unui singur drum și iluzionîndu-se în originea unității cosmice. Contemplarea spațiului cosmic și introspecția în destinul condiției individuale se petrece de preferință în amurg, limită între lumină și întuneric, timp difuz și protector al tainelor. În „lumina obscură" și „crepusculul amar" apare senzația răcelii, semn al apropierii de glacialitatea aștrilor.

Lumea imaginară este starea poeziei însăși, în fond, o lume ideală, existentă într-o proiecție lirică romantică, pură, și într-o liniște aparent statornică. De aici gîndul se îndreaptă spre oameni, poezia lui Dan Laurențiu exprimînd o experiență umană.

ALEXANDRU RUJA

VASILE IGNA

Cu **Provincia cărturarului** (Editura Dacia, 1975) Vasile Igna desăvîrșește o etapă semnificativă a evoluției sale, anunțată de volumul anterior, **Fum și ninsoare** (1972), noua sa plachetă putînd fi considerată cea mai bună carte a sa de pînă acum și cu siguranță una din cele mai interesante apariții ale anului literar 1975. Poetul debuta în 1969 cu **Arme albe** (Editura pentru literatură), o plachetă ce mai trăda încă căutările și eforturile poetice ale unei generații noi, apărute în „umbra" renașterii lirice a deceniului șapte, căutări mai ales de natură verbală, nu întotdeauna împlinite. Cu atît mai surprinzător este saltul calitativ înregistrat de poet în **Fum și ninsoare,** în care se produce o binevenită sedimentare și limpezire imagistică, o concentrare verbală deschisă sugestiei poetice de adîncime, stilului epigramatic, cadenței controlate și cursivității poetice interioare. Nu numai structura fiecărei poezii în parte cîștiga astfel o coerență prin controlul mai riguros al formei, dar întregul volum se structura unitar în jurul unor motive și obsesii poetice, ca acelea ale rememorării, ale timpului și curgerii tuturor lucrurilor, exploatate aproape expresionist.

Provincia cărturarului continuă motivele conturate în volumul anterior, dar marchează un progres și mai evident, atît **stilistic,** cît și **estetic.** Stilistic, plachetа impresionează printr-o mare limpezime și siguranță a mijloacelor, prin calitățile epigrafice ale versului și sugestia poetică amplă, deschisă, adesea contradictorie, așa cum stă bine unui simbolism de factură modernă. Estetic volumul este îmbogățit prin **dramatizarea atitudinii poetice** ce oscilează acum între **elegie** și **ironie** poetică superioară, precum și prin înscrierea întregului volum sub semnul unei ample metafore cum este aceea a „provinciei cărturarului". Numai în aparență provincia sa este un spațiu închis, livresc (așa ca în cărțile anterioare, unde livrescul se insinua în momentele cele mai dramatice ale trăirii, estompînd sensurile sociale) ; ea trebuie citită în primul rînd ca o metaforă a realității diurne, un peisaj al stagnării poetice prin invazia copleșitoare a civilizației tehnice ce interzice adesea rostirea poetică ; realitate din fața căreia poetul-cărturar nu trebuie să se retragă ci, așa cum îl îndeamnă o „Epistolă apocrifă", e necesar să o cunoască îndeaproape, să i se alăture ca spectator și concetățean.

Ni se sugerează aici și cel de al doilea sens al provinciei cărturarului, spațiu intim al lucrurilor familiare, transfigurate prin reverie și vis. Ca în volumul anterior, o parte a poeziilor fac lauda poetului și a poeziei ce pot intui cele nevăzute, neauzite, esențele universale, ca în frumoasa metaforă a albinei, simbol al realității indecidabile cu „6.000 de fețe". „ochi de vis, / triunghi cu vîrful înălțat spre pace". Dar poetul nu va putea rămîne pururi în provincia sa elitistă ; în primul rînd pentru că ea este confruntată de realitatea dramatică din exterior, de invazia timpului, frigului, a „brumei" și a „nopții". Ea devine prea strîmtă, un cerc închis ce transmite insatisfacția izolării între cărțile, cu toate citite.

Pe de o parte, poetul-cărturar pare a fi copleșit de inutilitatea veghei sale între cărți, asaltat de obsesia trecerii timpului, încercînd să reanime o călătorie ritualică spre țărmul de vis al verii. (O mare parte a poeziilor din acest volum un fel de „lieduri tîrzii", reiau astfel tonul elegiac al exclamațiilor horațiene din plachetа anterioară : **„cum fug toate cum se duc / în pulberea vieții și în moarte"**). Pe de altă parte, cărturarul trăiește doar pe jumătate, furat de contemplație și visare ca în **Vînătoare,** unde în locul acțiunii hotărîte preferă să monologheze hamletian, amînînd decizia apăsării pe trăgaci, proiectînd clipa astfel suspendată a acțiunii în frumoase metafore literare). De aceea el este invitat la gesturi hotărîte **(Duminică),** punînd ordine în universul său, lăsînd lumea din afară să îl invadeze.

Prin asemenea exortații la adresa cărturarului, prin insinuarea unei atitudini mature, autoironice (ca în **Biografie,** „portret al artistului în tinerețe", boem, esenian, dar și don-quijotesc pentru că „plutește în derivă" în „căutarea unui felinar cu gaz lichefiat — pierduții / ochi albaștri ai veacului") Vasile Igna pregătește finalul semnificativ al volumului ce decretează părăsirea „provinciei cărturarului", **dar nu și a poeziei,** căci poetul este invitat să caute „linia de credință", „să trăiască ca și cum n-ar muri niciodată", repunînd în drepturi realitatea stenică, încrederea în germinații. Căci poetul este acela care poate învinge timpul, săvîrșind prin acțiunea sa o reînvigorare a realității, salvînd-o de la seceta spirituală.

MARCEL POP-CORNIȘ

Consemnări

Nicolae Motoc

Poezia lui Niăcolae Motoc (Elementele, 1974, **Poem scris pe suflarea pămîntului,** 1975) învederează o remarcabilă capacitate de a trăi osmotic cu **elementele.** Percepția senzorială, extrem de acută, a poetului captează lumea organică și minerală în notații ce par, adesea, izolate, dar, care se încheagă într-un tot coerent de sugestii și impresii. Ceea ce le adună laolaltă este unitatea emoției și a reflecției.

Universul naturist al lui Nicolae Motoc se circumscrie între mare și mirajul silvestru. Prezența mării — mai cu seamă în primul volum — cu tot ce înseamnă ea, pendularea valurilor, plaja, stîncile, crabii, scoicile, meduzele, peștii, e copleșitoare. Poetul celebrează perpetua delectare de a putea cobori în miezul acestei lumi miraculoase peste care „zeița tăcerii" își ridică „trupul ca o biserică albă" : **Preot al Mării și al timpului, / Cobor în sunete ; / și unde dormi goală, / zeiță a tăcerii, / veghez să ai în preajmă / altare, în mișcare, de nisipuri, / duhuri / ale neașezării, / ochiuri de ploaie în flăcări :** (Elementele, p. 58).

Nevoia de contopire cu natura (mai pronunțată în cel de al doilea volum) nu e la Nicolae Motoc doar o formă de refugiu, caracteristică omului modern, ci **un fel de a trăi.** Poetul se simte al pămîntului, al elementelor lui. Apartenența este eternă, implacabilă. Coropișnițele, tufele cu flori galbene de pojarniță, măciulia cărnoasă, roșie de ciulin, puii de calcan, nagîțul, păpădia, sporii de ferigă, ouăle de furnici capătă o individualitate aparte, acut simțită, importantă, fiecare, pentru sine și pentru întregul pe care-l alcătuiește: **Tot mai dese sunt semnele / Că ești al pămîntului ! // Auzi boabele de porumb / Cum pocnesc încolțind în silozuri. // Cînd întîrzii, tolănit pe țărm, / În ploaia caldă / Te ating rădăcini subțiri și albe, / De ciuperci, / Care încearcă să-ți intre sub piele.** (ibidem p. 85). Regăsirea naturii e ca o reîntoarcere acasă : **Văd lacul / Văd un drum spre lac. / Se gudură, latră, îmi linge genunchii / Cu flăcări reci, de departe. // Sosesc, îi spun. Sosesc / Voi fi prund, voi fi țărînă, / Culcuș bun pentru trup ca al tău, albastru. // Vom împărți bucuria / De-a fi celălalt, sălbatică (ibidem,** p. 74).

Nicolae Motoc este un poet al dicțiunii. Fraza sa, modulată firesc, în perpetuu colocviu cu „suflarea pămîntului", stăpînește și exprimă elementele. Cadența ei se naște din armonia cu care părțile se asamblează într-un text curgător, într-o spunere. Legăturile dintre versuri se realizează, adesea, dincolo de enunț, prin virtuozitatea cu care poetul și-a apropiat tehnica stilizării.

OLIMPIA BERCA

Memento

Sub egida Asociației scriitorilor din Timișoara, marți 23 martie 1976, a avut loc o nouă ediție a Studioului de poezie, de data aceasta consacrată poetului **Dușan Petrovici.** Și-au dat concursul actori ai Teatrului Național din Timișoara : Ion Coceriu (interiorizat, descifrînd cu o remarcabilă inteligență artistică textul poetic) ,Irene Flaman C. Catalina (delicat-sensibilă), Miron Șuvăgău și Mircea Belu (cu o dicție frumoasă și accente dramatice), Ioana Popescu de la Teatrul german de Stat (profundă și caldă în înțelegerea textului), Ildiko Bokor de la Teatrul maghiar de Stat (aplicată și exactă în rostire).

Spectacolul de poezie a fost prefațat de caldul cuvînt al scriitorului Mircea Șerbănescu iar criticul literar Alexandra Indrieș a reușit, prin referatul susținut „Poetul și poezia" să ne facă sensibile resorturile ascunse ale poeziei de excepție a lui Dușan Petrovici.

A. BALTHAZAR

Cezar Ivănescu

TERRA PATERNA

(fragmente)

I

TRESARE ÎN MEMORIE AMINTIREA

Tresare în memorie amintirea
Ca o speranță multintraurită,
Vlagă-a memoriei mele, Limbă

Istorisește-mi nașterea, ursirea
Și, imortalitate, preursita
Ce mi-a menit, incorporal, ivirea.
Cînd în pruncie pe pămînt venit-a
Sufletul meu egal cu nesfîrșirea
Din nictalopii ochi uimit clipit-a.

Nu cunoștea nici mila, nici iubirea
Inima mea, adînc sălbăticita,
Tărîm paradigmatic, toată Firea
Ți-a îmbrăcat în voluptăți o Țară :
Ajuns, strălumineazǎ-te și-o ară,
Nel mezzo del cammin di nostra vita.

II

ETERNITATE, — GOL DE TIMP, — ȘI TIMPUL

Eternitate, — gol de timp, — și Timpul
Cel omogen primindu-ne făptura,
(Ni-i astăzi numai amintire nimbul
Ce cărnii — îi încheia în alb căldura —
Concavă boltă-a fierbințelii Limbul,
Matern culcuș ne-a prevestit măsura

Lumească, aventură dată-n schimbul
Nenașterii !). De sînge-i arătura
Ce-n carnea galeșă Destinul primblu-l
Azi binecuvîntînd cu toată gura
Somn, trupul Maicii lingav, creatura
Care în somn am cunoscut Olimpul,
Hipnoza unei fericiri și ghimpul
Mai luminos ca soarele, — arsura
Luminii-ntîie ! Și apoi — cu ochi lipiți
de țipăt ruptă gura
Mi ritrovai per una selva oscura

III

PURTAM ÎN CARNEA MEA PREAFERICITA

Purtam în carnea mea preafericita
Putința fericirii, increată gnoză
Valuri oceanici vălurea Țarina
În orizontul Patriei, alb-roză
Petală foșnitoare și atuncea tresărit-a
Inima mea în sinea-mi nestăpîna

Ca alcyonii păcii, cuibărita
În spuma unui vast amurg, amorsă.
Slăvita vreme-n slăvi adînci slăvita
Îmi prorocea : de ce să nu rămînă
În tine-ntipărită plin clipita ?
Cor murmurat de patimi ce se-ngînă ?
Miruie-ți ochii cu o nouă rază !
Simțeam privirea-mi că se-ncețoșează
Și fără gînd inima-mi presimțit-a
Chè la diritta via era smarrita

IV

SIMȚEAM O TEAMĂ-N VIS, PREPUITURA

Simțeam o teamă-n vis, prepuitura
Orghiei rodului, Roș Plug
Prin piept trecîndu-mi roșă arătura
Simțeam cum merg prea mult și nu
ajung
Cum beau și mînc și foame mi-i și sete
Fără de saț cum vremile străpung
Mai mult zidindu-mă în vreme
În liniștea pierdută, îndelung
Chemîndu-mă mari voci, astrale steme.
Dar, tu, Țărînă cum ai unduit
Sfielnică Mireasă, dansatoare sacră
Ciută lăută-n rouă și în lacrimi
Care-ți purtai rănită greu aura
Ca pe un Soare doar întrezărit !
Ahi quanto a dir qual era à coso duro

V

URZITĂ DIN DUREREA-ȚI O PĂDURE

Urzită din durerea-ți o pădure
Păienjenită des te-mprejmuia,
Privirea ta de sînge iți era.
Închisă-n jur în suferința Ta
Nu-ți știam sorții vieții, Vînătorul
Cu arcul lui ce nevăzut ținteа :
Genunchii-n săgetați muiau piciorul
În spume vînăt-sidefii, stătea
Gura ta clară mută ca izvorul
În asfințit încremenit de-o grea
Nelămurită-n fire presimțire,
Ciută ce-n spaima Morții-mpădurea !
Ca sînge năvălind gingașa-aorte
Privirii mele i se nălucea
Questa selva selvaggia ed aspra e
forte

VI

CU O IUBIRE PURURI NE-NȚELEASĂ

Cu o iubire pururi ne-nțeleasă
Te-am îndrăgit atunci și-i mai adînc
Ca mine însumi care rîd și plîng
Cest simțămînt, mai mult decît o
plasă-o
Iluziei, întreagă creatura
Prin iarbă-amișună cătînd
Inimii Țărnii, s-o sărute gura —
Muțenie cuvintătoare. String
La pieptul roș ca macul și răsura
Magica clipă imemorial
Subt carne petrecută, spartă vreme
De-acel adînc lui însuși revelat :
Mă podidi iubirea ca un val
Val roș de sînge care-mi umple gura
Și-atunci și astăzi binecuvîntat
Che nel pensier rinnova la paura. *

* Versurile, în italiană, din Dante.

Istorie literară

Ecouri ale polemicii Maiorescu-Gherea

În corespondența lui Duiliu Zamfirescu

„Generația noastră s-a deșteptat la viața literară în zgomotul polemicii dintre T. Maiorescu și C. Dobrogeanu-Gherea" [1], mărturisea în 1915 Eugen Lovinescu, admiratorul și exegetul neîntrecut al lui Titu Maiorescu. Contemporanii și-au manifestat, într-un fel sau altul, atitudinea proprie în legătură cu noua critică, analitică, modernă, a lui Gherea, unii îmbrățișînd-o iar alții continuîndu-și fidelitatea față de critica maioresciană, rămasă în faza „culturală".

Anul 1886 marchează momentul angajării propriu-zise în polemică a lui C. Dobrogeanu-Gherea : la acea dată, D. Zamfirescu însuma abia doi ani de colaborare la **Convorbiri literare**, lipsindu-i, în consecință, motivele precum și prestigiul care să-l îndreptățească la schițarea vreunei reacții față de ideile adversarului grupării literare căreia i se alăturase. Manifestările antijunimiste mai noi rămîneau pe planul al doilea față de preocuparea esențială a afirmării ca scriitor hotărît să se identifice cu junimismul în concepție și atitudine. Abia peste două luni (în octombrie 1886), Gherea îi oferea prilejul unei angajări directe în polemică sau măcar al unei riposte individuale, prin publicarea articolului **Pesimistul de la Soleni**, unde-i executa sistematic și necruțător romanul **În fața vieții**, pentru pesimismul nesincer al personajului principal, Eugen Soleanu.

Angajat în apărarea romanului pe alte planuri, autorul părea să fi uitat de Gherea dar în realitate adoptase tactica tăcerii, ca și Maiorescu, din lipsa unor contraargumente solide. Reacțiile de mai tîrziu din corespondență probează totodată că în 1886 nu era pregătit să se arunce în lupta cu un adversar superior înarmat, stăpîn pe o concepție teoretică clară despre bazele pesimismului. În schimb, contactul mai larg cu opera lui Leopardi în 1889 îi îngăduia lui Duiliu Zamfirescu să revină asupra problemei pesimismului, formulînd o opinie proprie despre asemănările și deosebirile dintre scriitorul italian și Mihai Eminescu, diferită de a lui Maiorescu din studiul **Eminescu și poeziile lui** [2].

Împrejurări noi, începînd cu anul 1890, aveau să readucă la ordinea zilei interesul lui Duiliu Zamfirescu față de pesimism, prin apariția primului volum de **Studii critice** al lui Gherea, unde reproduce și articolul **Pesimistul de la Soleni**. De data aceasta, autorul romanului **În fața vieții** nu mai avea temeiuri să adopte atitudinea din 1886. Aflat în plină epocă de afirmare literară, trăind într-un mediu ce-i favoriza adîncirea cunoștințelor teoretice din domenii diverse, el a crezut că a sosit timpul să-i răspundă lui Gherea nu numai în legătură cu problema pesimismului dar și cu alte laturi componente ale sistemului său critic. După o familiarizare prealabilă prin lectură atentă cu conținutul articolelor lui Gherea din volumul I de **Studii critice** (apărut în două ediții în același an !) și a volumului al II-lea, tipărit în anul următor, Duiliu Zamfirescu începe consultarea izvoarelor de bază, inclusiv a criticii pozitiviste și a teoriei economice. Află atunci asemănări evidente cu teoriile socio-economice ale italianului Loria pe care le studiază amănunțit. În sfîrșit, odată cunoscute izvoarele, se putea încumeta la redactarea unui studiu monografic asupra sistemului gherist, ceea ce și face, dar fără să meargă pînă la capăt. Corespondența cu Maiorescu ne înlesnește delimitarea preocupărilor sale în legătură cu ideile lui Gherea. Astfel, vom afla că interesul este suscitat în continuare de aceeași problemă a pesimismului abordată de el în romanul **În fața vieții** iar de Gherea în articolul **Pesimistul de la Soleni**. Textul scrisorii, reprodusă în continuare, atestă cunoașterea izvoarelor și a scopului studiilor lui Gherea, dar totodată dezvăluie intenția epistolerului de a respinge tezele de bază cu privire la cauzele sociale ale pesimismului : „. . . speram să tinesc o monografie asupra lui Gherea și teoriilor sale și să v-o trimit. Însă n-am sfîrșit-o, și e cu atît mai bine, fiindcă mă osteneam cumpărînd la cărți și scotocind prin toate capetele gînditoare de pînă aci. Iată de ce e vorba. Veți fi văzut concluzia lui Gherea cu privire la pesimism. El afirmă că ar fi existînd un nex intim între mizeria socială a veacului și nota tristă a cîntăreților lui. Adept a(l) lui K. Marx și al interpretului(?) său Engels în economie, el își formează teoria sa economico-literară căutînd formula sufletească a poeților în subsolul economic al timpului, după cum un alt critic italian, plin de pătrundere, Loria, caută formula faptelor politice în același substrat. De aci, neapărat, cealaltă concluzie, că școala d-voastră critică, cu explicarea omului prin el însuși, e falsă etc. Întîmplîndu-se să-mi treacă prin mîini volumele lui Gherea tocmai cînd citeam pe Loria (**La teoria economica della costituzione politica**) și notam o mulțime de fapte care dovedesc tocmai contrariul acestei teorii, am fost, firește, surprins de ceastălaltă teorie, și mai îndrăzneață, și am prins a gîndi mai îndelung la cîte fapte contrarii se pot opune ei . . .". În ceea ce privește pesimismul pretinde că „poeții au fost cu totul neatîrnați de caracteristica economică a timpului lor" [3].

Discuția nu se referea numai la articolul din 1886, ci și la **Decepționismul în literatura română** (1887), unde criticul socialist afirma cu limpezime că în „viața materială a societății, în fiziologia socială, în relațiile politico-economico-sociale, într-un cuvînt, în întocmirea socială a societății" trebuie căutate cauzele pesimismului. Gherea a revenit asupra ideii în studiul **Cauzele pesimismului în literatură și viață** (cunoscut lui Duiliu Zamfirescu numai în 1891), cu demonstrații mai largi și cu afirmații tot atît de categorice : „Concentrarea bogățiilor în puține mîini crează la o mare mulțime de oameni o disproporție colosală între dorința și putința de a le îndestula, și astfel ajunge unul din principalele izvoare ale pesimismului". Fără îndoială că nedumerirea iar apoi opoziția lui Duiliu Zamfirescu au fost înlesnite și de unele limite ale lui Gherea, de înțelegerea simplistă a raportului artă-societate.

O altă corespondență confirmă efortul deosebit al lui Duiliu Zamfirescu pentru redactarea studiului consacrat lui Gherea, destinat fie publicării, fie rotunjirii documentării lui Maiorescu în vederea răspunsului ce urma să-l dea : „. . . atît muncisem . . ., încît nu mai vedeam decît sferturi de hîrtie și note. Din fericire m-am oprit la jumătatea lucrării. Era o monografie destul de curioasă . . ., pe care vroiam să v-o trimit, ca o urzeală pentru un viitor răspuns ce-mi închipuiesc că pregătiți criticelor sale" [4].

De ce a renunțat Zamfirescu să continue și să publice monografia despre Gherea ? Înainte de toate, el s-a găsit într-un punct care nu-i mai permitea finalizarea replicii, atît din lipsa unor argumente pe măsura pregătirii adversarului, cît și prin apariția anumitor îndoieli în justețea opiniilor ce urma să le susțină. După renunțarea la monografie, ideile lui Gherea au continuat să-l frămînte, dovadă că încă nu aflase nici măcar pentru sine răspunsurile căutate. În acest spirit făcea el declarația următoare lui Titu Maiorescu, exprimînd de fapt o stare mai generală, comună tuturor maiorescienilor preocupați să se înarmeze corespunzător spre a face față unei bătălii pe care maestrul o abandonase : „Trebuie să știți că criticele lui Gherea, sau mai bine concluziile criticelor sale, nu mă lasă să dorm. Eu socotesc că problema, astăzi, e mult mai grea, fiindcă avem a face cu oameni inteligenți și culți, cari pun frumosul în slujba economiei politice, lucru discutabil, dar după mine fals" [5].

Așadar, Duiliu Zamfirescu nu respinge categoric opiniile lui Gherea însă manifestă rezerve față de ele. Formația clasică îl menținea în cadrul acelorași limite ca și pe Maiorescu dar contactul cu izvoare bibliografice noi îl diferenția și-l făcea să rămînă dominat de simțul măsurii.

În același an al renunțării se angajase în polemică G. I. Bogdan, urmat de ceilalți elevi ai lui Maiorescu (care formulase el însuși un răspuns oarecare lui Gherea în articolul **Asupra personalității și impersonalității poetului, 1892**). Într-o asemenea conjunctură, obiectivul intervenției lui Zamfirescu dispărea. El a adoptat, totuși, o poziție proprie față de noul curs al polemicii. În timp ce Maiorescu obținea aprobarea sa, Mihail Dragomirescu i se părea cu totul nepotrivit pentru susținerea polemicii. Comparația cu Gherea cădea în defavoarea noului redactor al **Convorbirilor literare** : „Dar în polemică, Drag. (omirescu) devine confuz și e lipsit de sare ; pe cîtă vreme celălalt e picant și mai cu seamă limpede . . ." [6].

Din această cauză era preocupat de găsirea unui nou mod al desfășurării polemicii, îndemnînd la „solidaritate între noi, convorbiriștii, față de Gherea" [7].

Aici se încheie consemnarea opiniilor lui Duiliu Zamfirescu despre polemica dintre Gherea și junimiști. O revenire se va produce în 1909, în discursul de recepție **Poporanismul în literatură**, cînd se va ridica împotriva gherismului, limitat la universul țărănesc.

Atît corespondența cît și unele articole teoretice nu atestă o respingere totală a sistemului critic gherist cît mai degrabă, a ideilor despre cauzele pesimismului și tendința socială în artă. Neacceptarea a fost favorizată atît de apartenența scriitorului la gruparea junimistă, de prietenia sa cu Titu Maiorescu, cît și de existența reală a unor elemente sociologizante în concepția despre artă a lui C. Dobrogeanu-Gherea.

Ideea unei monografii despre Gherea merită să fie reținută, iar corespondența pe tema polemicii lasă să se întrevadă intenția angajării într-un stil caracterizat prin urbanitate, evitarea lexicului dur, a aerului de superioritate întîlnite la alți junimiști.

Duiliu Zamfirescu este unul dintre principalii scriitori ai **Junimii** care n-au minimalizat importanța contribuției socialiștilor în problemele literare și estetice, atrăgînd atenția asupra pregătirii lor teoretice și a calităților intelectuale care făceau din ei adversari de temut dar și de respectat.

VIRGIL VINTILESCU

1. E. Lovinescu, **Critice**, ediție definitivă, Editura Ancora, 1928, vol. VI, p. 59.
2. **Duiliu Zamfirescu către Titu Maiorescu**, Roma, nov. 1889, în **Duiliu Zamfirescu și Titu Maiorescu în scrisori**, Casa școalelor, 1937, p. 64.
3. **Duiliu Zamfirescu către Titu Maiorescu**, Porto d'Anzio, 3/13 iulie 1891, în vol. cit. p. 102-103.
4. **Duiliu Zamfirescu către Titu Maiorescu**, Porto d'Anzio, 31 august 1891, în vol. cit., p. 106.
5. **Duiliu Zamfirescu către Titu Maiorescu**, Roma, 6 dec. 1891, în vol. cit., p. 112.
6. **Duiliu Zamfirescu către Iacob Negruzzi**, Bruxelles, 13/25 mai 1893, în I. E. Torouțiu, **St. doc lit., vol. I, p. 85.**
7. **Vol. cit., p. 86.**

Profiluri

Ilie Măduța

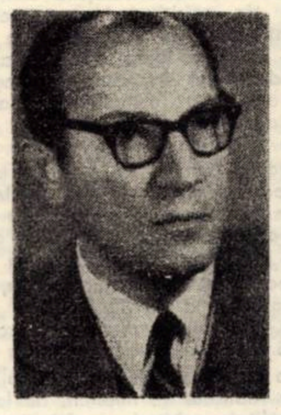

Sub semnul unei clare maturități a debutat editorial Ilie Măduța, cu volumul **CORABIA AUTOHTONĂ** (1969). Poezia sa pare constituită într-un univers specific, cu motive și teme care-i asigură stabilitatea valorică. Aceste motive trec prin volume — **MĂȘTI DE ZĂPADĂ** (1973), **VACANȚĂ PERPETUĂ** (1975) — și cicluri, devenind constante poetice și marcînd individualitatea poeziei sale. Faptul nu înseamnă că poezia ar fi supusă unei monotonii prin repetare, ci că s-ar ordona pe dimensiuni acceptate drept coordonate ale unui spațiu poetic. Poezia lui Ilie Măduța oferă cu fiecare volum, mereu alte fațete ale modului în care se redescoperă poetic o lume cunoscută.

Remarcăm, mai întîi, realizarea creației de factură baladescă din poezia lui, de felul poemului liminar primului volum, sau a poemelor **Pasărea paradisului**, **Olandezul zburător**, **Bărăganul** cu o atmosferă de largă desfășurare, în sonuri de rezonanță arhaic-miraculoasă. Este modalitatea baladescului în sensul pe care l-a impus creația lui Radu Stanca și Ștefan Aug. Doinaș, cu care Ilie Măduța are evidente afinități în această direcție. Simbolurile se cristalizează dintr-o derulare epică mai extinsă. „Corabia autohtonă", plutind pe apele natale și ancorînd după cum „pasărea paradisului" ar simboliza justificarea frumosului în contextul adecvat care-l susține ca valoare : **„Eu sînt corabia autohtonă / cu grîne încărcată, cu porumb, / troznind greoi pe unda monotonă / cu o culoare mucedă, de plumb : / și nici embleme, nici zglobii stindarde / nu-mi flutură la proră-n vînt tăios / De la Galați, plecîndu-mă pe-o parte / mă duc domol pe Dunăre în jos /"**. În poezia lui Ilie Măduța întîlnim o poezie a elogiului țării, ca în această **Întemeiere**, poezie a genezei prin istorie : **„Sîntem un singur trup revărsat, / un fluviu stelar pe șina Carpaților, / venim din veac și vom semnaliza lumini / în viitor — pe mioritice plaiuri. // În amintirea strămoșilor vuiet de tulnice, / copacii trosnind pe urieșe pripoare / și marea legănînd corăbiile / dolofane de pește și grînele țării. // O, patrie, graiul ce-l reverși / pe munți și cîmpii, pe fluvii albastre, / este murmurul din veac al eroilor / ce-s gata mereu în urmași să se nască.//"**. Poezia se naște și din evocarea unor lucruri simple, aparent banale, ce-și pot dezvălui la o atentă observație valoarea simbolică. Astfel „pietrele" generează chiar cuvintele poeziei, primind mai largi semnificații prin raportare la istorie : **„Așa încerc să trezesc din țărînă / glasul pietrelor durabil mereu / ci pietrele îmi ard mai adesea în sînge : / temelii ale neamului meu.//"**. Patria poate să fie descoperită, vrea să sugereze poezia lui Ilie Măduța, și prin aceste simboluri ale dăinuirii și continuității. Citabile în acest sens sînt — **Legendă, Mormîntul lui Daniil Sihastru, Unde sîntem noi, Alba-Iulia, Elegii erotice**, ciclul **Mărturii**.

Se poate remarca intenția lui Ilie Măduța de a reface, din elemente specifice, un peisaj preferat, simțit ca spațiu existențial. Predilecția și nostalgia lui Ilie Măduța merg spre un peisaj submontan, tăiat de văi, din care nu lipsesc peștii (între care simbolicul păstrăv „pecete limpede și strămoșească semnătură" ori „voievod al apelor sprintene") și un sat deja arhaizat, nu învechit, dar arhetipal, pierdut în „ceață albastră". În **Nostalgie** întîlnim confesiunea directă indicînd o atitudine, o adevărată vatră părintească unde însemnele particulare sînt extrase din natură și din stratul de semnificații al eresurilor. Elementele ce conturează un spațiu apropiat existenței nu devin numai componente fizice ci oferă și prilejul meditației. În poezii scurte, cel mai adesea, două catrene, se particularizează un spațiu spiritual. În mirajul unui codru de veacuri se pot întîlni **Fluturii din terțiar** sau în coasta unui deal, spectacolul floral al brîndușelor. Tot aici se găsește „puiul de cuc", într-o poezie ce amintește metrul popular, „bufnița" ori „privighetoarea albă".

Există în cîteva poezii (intenția unui ciclu după insistența cu care revin în volume) un **lirism al absenței**, într-o tonalitate elegiac-tragică, amintind atitudinea poetică din **Elegie pentru floarea secerată** de Eugen Jebeleanu. **De filia** (Siminel) indică o viziune a schimbării raporturilor și a perspectivei cosmice. Absența, într-o direcție a atmosferei thanatice, generează o poezie a meditației pe tema „trecerii" concentrată mai accentuat în simboluri.

ALEXANDRU RUJA

Televiziune

DUMINICĂ, 28 martie

8,30 Deschiderea programului. Avanpremiera zilei. 8,40 Tot înainte ! 9,35 Film serial pentru copii. Doktari. 10,00 Viața satului. 11,15 Ce știm și ce nu știm despre ... 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. 13,05 Album duminical. Din cuprins : 13,50 Rhodos, insula istoriei. 14,00 Ce vrăji a mai făcut nevasta mea. 14,37 Melodii vesele. Program de muzică ușoară realizat de Televiziunea ungară. 14,45 Povestea baletului în... filmul muzical. 14,57 Spectacolul lumii. 15,23 În direct : Sibiul — secvențe de la Festivalul de jazz 15,30 Retrospectivă în imagini. „Jocurile olimpice de iarnă — Innsbruck 1976" (partea a II-a). 16,30 Drum de glorii. 18,05 Film serial. Pinocchio. 19,00 Micul ecran... pentru cei mici. 19,30 Telejurnal. 20,00 Concert extraordinar al orchestrei simfonice a Radioteleviziunii. 20,35 Film artistic. Eddie Chapman — coproducție franco-engleză. 22,20 24 de ore. Sport.

LUNI, 29 martie

16,00 Teleșcoală. 16,30 Emisiune în limba maghiară. 19,00 Kuweit. 19,15 Publicitate. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Co[illegible] contemporane. 20,30 Cîntă Elis Regina. 20,55 Să muncim și să trăim în chip comunist. 21,20 Roman-foileton. Forsyte Saga. Episodul XIV. 22,10 24 de ore.

MARȚI, 30 martie

9,00 Teleșcoală. 10,00 Teleobiectiv (reluare). 10,15 Film artistic (reluare). Cercurile dragostei. 11,25 Muzică populară. 11,50 Emisiune de versuri. 12,05 Telex. 16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limbă franceză. 17,00 Telex. 17,05 Pentru sănătatea dv. 17,15 Scena. Emisiune de actualitate teatrală. 17,40 Tragerea de amortizare ADAS. 17,50 Lecții TV. pentru lucrătorii din agricultură. 18,15 Vatră folclorică. 18,40 Teleglob. Manip. 19,00 Condiția unei literaturi și arte durabile pe măsura idealurilor noastre. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal 20,00 Viorile Dunării. 20,20 Seară de teatru. Premieră TV. Nunta însîngerată de Federico Garcia Lorca. 22,10 24 de ore.

MIERCURI, 31 martie

9,00 Teleșcoală. 10,00 Să trăim și să muncim în chip comunist. 10,25 Biblioteca pentru toți. Ion Minulescu. 11,15 Muzică populară. 11,35 Atenție la ... neatenție ! 12,00 Telex. 16,00 Fotbal : F.C. Argeș — Steaua în pauză : la volan. 17,45 Tragerea pronoexpres. 17,55. Emisiune literară. Pretexte de 1 aprilie. 18,25 Artiști ai scenei lirice românești. Tenorul Florin Diaconescu. 18,55 Tribuna TV. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Revista economică TV. 20,20 Telecinemateca. Ciclul Un mare regizor : Otto Preminger. Grăbiți apusul soarelui. 22,15 24 de ore.

JOI, 1 aprilie

16,00 Volei feminin: Dinamo — Rapid. 17,55 Pentru timpul dv. liber vă recomandăm ... 18,00 Cabinet juridic. 18,25 Muzica. Emisiune de actualitate muzicală. 18,45 Universitatea TV. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Pe drumul luminos. 20,10 Omul și mediul înconjurător. 20,50 Stadioul șlagărelor. 21,10 Fără cuvinte. 21,20 Foaie pentru minte, inimă și literatură. 22,10 24 de ore.

VINERI, 2 aprilie

16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limbă engleză. 17,00 Emisiune în limba germană. 18,45 Tragerea loto. 18,55 Din lumea plantelor și animalelor. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Vizita președintelui Nicolae Ceaușescu în Grecia. 20,30 Avanpremieră. 20,40 Film artistic. Umbrelele din Cherbourg. 22,10 24 de ore.

SÎMBĂTĂ, 3 aprilie

10,00 Micul ecran ... pentru cei mici (reluare). 10,30 Telecinemateca (reluare). 12,25 O viață pentru o idee: Spiru Haret (II). 12,55 Viorile Dunării. Reportaj TV. (reluare. 13,15 Telex. 13,20 Turism și vînătoare. 13,50 Din nou despre ... preferințele dv. muzicale. 14,30 Caleidoscop cultural-artistic. 14,50 Vîrstele peliculei. 15,50 În pregătirea Congresului educației politice și culturii socialiste. Timp comunist, cîntec înaripat. 16,10 Volei masculin : Steaua — Dinamo București. 18,00 Club T. 18,55 Publicitate. 19,00 Imagini din Ungaria. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Vizita președintelui Nicolae Ceaușescu în Kuweit. 20,30 Teleenc[illegible]. 21,00 Film serial. Kojak. 21,50 24 de ore. 22,00 Cîntăm pentru voi [illegible] (partea a III-a). Spectacol-concurs de muzică ușoară românească.

Televiziune

Nicolae Jianu

ÎN ZORI

Fragment de roman

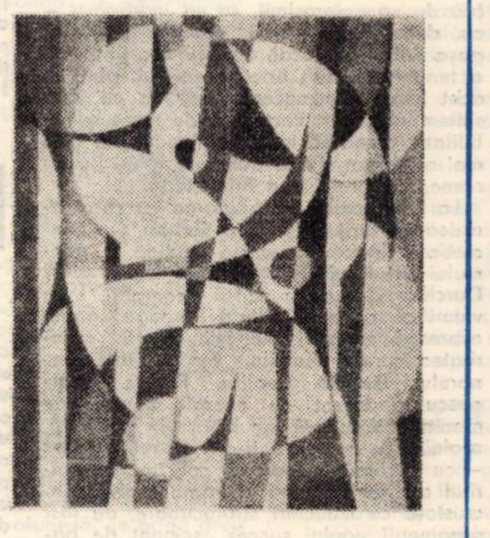

Mai caut uneori casa aceea, una din multele prin care am trecut în vremea războiului. Probabil nu stă nimeni la subsol, fereastra nu are perdele și e mereu întuneric. Asta îmi dă un fel de satisfacție juvenilă sau dimpotrivă de bătrînețe bîntuită de vedenii, îmi spun că acea cămăruță este încă sub stăpînirea iubirii noastre, ea este acolo, și asemeni lavei vor răsări cîndva și cristale mici pe pereții umezi, semnele sîngelui nostru incandescent. Treceau pe deasupra noastră tramvaie și camioane grele, și toată mulțimea înnebunită de război, transfigurată de foame, de așteptare, de speranță. Noaptea auzeam țipetele bețivilor iar spre ziuă zarva inutilă și grotescă a raziilor în Crucea de Piatră. Și noi eram ascunși acolo, sub lume, sau deasupra ei, așteptînd clipa care vine totdeauna prea tîrziu.

Dar a venit într-o dimineață ceva cu totul neașteptat. Seara fusese la noi domnul Silber, ne adusese niște carne de cal, avea legăturile lui misterioase, uneori procura chiar conserve americane, țigări, gumă de mestecat și alte nimicuri rafinate care plac oamenilor. În acel timp, domnul Silber era încă neliniștit, lagărul din Transilvania îl învățase să fie foarte circumspect, adică să se teamă chiar de semnele bune. Nu-i venea să creadă că scăpase într-adevăr de la moarte și acum își proteja ființa ca pe un miracol, ca pe un vis din care te temi să te trezești. Prudența lui, care venea dintr-o înțelepciune adîncă, îl făcea reticent în fața evenimentelor și se mulțumea să întrebe cu naivitate prefăcută : „Și o să fie mai bine pentru noi ?" Se grăbea să rîdă în hohote groase, să spulbere orice bănuială, întrebarea lui să nu capete vreun tîlc primejdios. În seara aceea ne adusese carne de cal, hălci mari și roșii dintr-o crupă și am sporovăit mult pe seama bietelor cabaline sacrificate ca să nu murim noi de foame. La un moment dat, după cutremurul iscat de trecerea unui tramvai hodorogit, domnul Silber a spus în șoaptă, cu îngrijorare paternă : „Nu-i bine să mai stați aici, pivnița asta nu-i pentru oameni ca voi . . . uite ce palidă e dumneaei, veniți la mine, vă dau camera din față, noi ne strîngem dincolo și Sabina face mîncare pentru toți . . . zău, doi oameni așa intelectuali și artiști să stea într-un beci . . . !". Domnul Silber nu știa, nici nu bănuia, că locul acela subpămîntean, strivit mereu de mișcarea brutală a străzii, cutreierat de ape insidioase, mascat de lespezile unor vechi morminte preoțești, este refugiul nostru de taină, culcușul nepătat al iubirii care ne fulgerase și ne păstra acum pentru sine, devorîndu-se încet, cu liniștea neturburată a monștrilor. Aici ne simțeam în siguranță, desigur, eu în cea mai mare măsură mă apăram de zarva orașului, de frenezia sterilă a unei lumi fără chip, lipsită chiar de conștiința destinului ei tragic. Cu alte cuvinte, mă simțeam liber, înțelegînd prin asta nu atît singurătatea cît absența agresiunii, nimeni nu mă căuta și nu mă întreba „ce mai faci" sau „la ce mai lucrezi", nu mi se băga în suflet, năclăindu-mă cu dulcegării ipocrite, debitîndu-mi noutăți senzaționale sau glume cu subînțeles politic, fabricate și colportate cu o rîvnă uluitoare în acel timp nedeslușit. Despre acest tip de libertate, care acoperea de fapt marea mea sete de liniște, discutam adesea, tu reproșîndu-mi izolarea mea maladivă, eu apărînd dreptul elementar al oricărui om de a-și purta destinul cu discreție, de a ocoli vîltorile înșelătoare ale vieții publice. Vorbeam cu blîndețe, oarecum jucîndu-ne, deși simțeam venind din zone mai îndepărtate ale conștiinței tale unele semne de nemulțumire, un dezacord încolțind cu timiditate, respins mereu de starea de vis în care pluteam. Cînd domnul Silber a pomenit de paloarea ta, te-am privit cu atenție cîteva clipe, speriat că nu observasem încă, dar nu, nu vizuina noastră te făcuse palidă, poate becul anemic îl înșela pe domnul Silber, tu veniseși așa dintr-un amestec de sînge îndelung lucrat și pritocit, ajuns la culoarea unei vîrste misterioase. Peste mulți ani, în Gruzia, aveam să regăsesc cu surprindere dureroasă, pe obrajii femeilor de acolo, paloarea ta de portret bizantin, născută nu din ascetism și recluziune ci dintr-o sublimare biologică atît de îndepărtată de carnația ostentativă a nordicilor sau a slavilor. Văzîndu-i pe oamenii aceia de pe țărmul torid al Georgiei, puteam presupune ușor că ei trecuseră marea în corăbiile încărcate de mătăsuri și aurărie, coborînd într-o lume fascinantă de miracolele orientului, făcînd din foșnetul brocaturilor și zornăitul podoabelor un leagăn bun pentru exotismul lor negustoros, lăsînd pentru totdeauna semnul trecerii lor înfierbîntate. Domnul Silber greșea, tu însăți ai primit cu un zîmbet mai mult trist observația lui îngrijorată. Ai rămas dreaptă în scaunul tău privind undeva foarte departe, peste creștetul pleșuv al vecinului nostru, iar eu trăiam starea de grație naivă a stăpînului tînăr. I-am spus că nu avem de gînd să ne mutăm din beciul nostru pînă cînd nu vom găsi un adăpost mai liniștit, apărat de tumultul strivitor al orașului. Vorbisem chiar cu un grădinar din Mărțișor să-mi vîndă o bucată de pămînt și să ridicăm acolo în fundul gropii, năpădite de o vegetație grasă, între smîrcuri verzi și păpuriș viguros, o căsuță de lemn, o colibă. Ideea aceasta nu te-a entuziasmat, aveai planuri mai mari, orașul nu te speria, erai încredințată că el poate fi dominat prin acumularea înceată a mijloacelor materiale, prin asaltul răbdător al convențiilor sociale, al barierelor de urbanistică nobiliară. N-am fost sprijinitorul acestei aspirații care mi se părea reflexul unei mentalități de mică burghezie provincială, dar nu peste mulți ani ai văzut că spațiul rîvnit avea o altă destinație, actele revoluției nu sînt totdeauna obligate să se justifice. Seismele sociale, urmărind scopuri mari și mai îndepărtate, lasă deobicei în urmă un vad prielnic spiritelor acaparatoare, parvenitismului de speță joasă, vecin cu delicvența. Prezent încă atunci, fenomenul avea să turbure grav conștiințele noastre bîntuite de viziuni romantice, și noi să ajungem prada ușoară a unei realități care nu încăpuse într-o imagine simplificată. Propunerea generoasă a domnului Silber nu era deloc spontană și nici convențională, el simțise ceva neclar în felul nostru de a ne organiza viața, voia să ne prevină, mai mult decît să ne adăpostească. După plecarea lui, nu am nici o îndoială că rămăsese în noi spaima ușoară că locul acela de sub zidurile Troiței ne va prinde în tencuiala lui și vom rămîne pe veci prizonierii tainei noastre, asemeni acelor viețuitoare care sucombă după actul iubirii. Dar nu venise încă timpul revelațiilor, am vorbit despre concertul de la Ateneu unde trebuia să ne ducem a doua zi dimineața, făceam propuneri asupra suplimentelor pe care le va cînta Enescu, am vorbit și despre stilul autoritar al lui George Georgescu, gîndindu-mă firește că voi ajunge să fiu cîntat la Filarmonică sub bagheta lui și mă temeam încă de atunci. Încolțise în mine „Simfonia parodică", pe care am scris-o mult mai tîrziu, dar pe atunci mi-o închipuiam citită și repetată de orchestre mari, apoi lansată cu sens programatic pentru o muzică nouă, nu neapărat revoluționară dar stoarsă de toate reziduurile patetismului convențional. Ideea îți plăcea că era în ea o promisiune, un țel, deschidea oricum un ochi luminos spre ceeace însemna așezarea noastră în societate. N-am mai vorbit mult, se făcuse tîrziu, cobora liniștea de sîmbătă noaptea și de duminică, ceva se schimbase în lume, în noi, ne făceam blînzi și tăcuți, camera se îmbiba de mirosul făpturii tale și era seară și era dimineață, pînă cînd năvălea asupra noastră grindina ucigătoare a orașului. Abia stinsesem lumina pe scara de piatră cînd am auzit bătăi în fereastră și am recunoscut vocea lui Mihai Adam : „Te-ai culcat, lăutarule ? Deschide . . .". La cîțiva pași de el era Bălașa, un fir de umbră înfășurat în fulgarinul vechi, reținut, parcă jenat de vizita aceasta tîrzie. N-au vrut să intre în casă, păreau grăbiți, bănuiam că nu veniseră în cartier numai ca să ne bată în fereastră, dar nu băuseră încă, aveau timp pînă la ziuă, cunoșteau bine locurile unde se puteau ascunde de primejdiile nocturne ale orașului. Te-ai temut atunci să nu mă ia cu ei, precum se mai întîmplase, dar Adam s-a aplecat asupra mea pe fereastră și a spus doar atît : „Mîine dimineață la opt să fiți în Piața Romană, mergem undeva . . ." Am insistat să-mi spună despre ce e vorba, unde anume vom merge. Tu ai intervenit pomenind de biletele noastre de concert și Adam a replicat atunci cu vehemența lui grotescă : „Mai lăsați dracului concertele, voi nici nu știți ce vine, stați în bomba asta și nu vedeți nimic . . . haide, haide, mîine la opt" . . . Nu avea dreptate, știam ce se petrece, nu eram străini de marea tensiune socială a acelor zile dar nu fusesem prinși în ea, existența noastră era confiscată de iubire, ne izolam fără premeditare, și încă nu întîlnisem punctul de contact cu realitatea care ni se părea tulbure, eram încă în război, asediați adică, sufocați de travaliul monstruos și absurd al omenirii. Am hotărît să fim dimineață în Piața Romană.

★

O ceață subțire, de cîmpie, se tîra peste acoperișurile orașului și cînd am intrat în Calea Griviței totul deveni decorul sinistru al unui spectacol în care personajele nu rostesc nici un cuvînt. Ar fi și inutil, privitorul își dă seama că supraviețuitorii părăsesc cetatea ruinată, într-un exod promițător dacă ținem seama de pasul lor grăbit. Ne grăbeam într-adevăr, la zece trebuia să fim acolo, mergeam greu pe trotuarele răvășite, printre grămezi de moloz și ziduri calcinate. Strada era pustie, ceața o făcea și mai goală și ți-am spus atunci că noi sîntem cei care culeg morții și îi îngroapă, pun la loc pietrele și încălzesc văzduhul cu răsuflarea lor. Mi-ai strîns brațul în acea clipă, era un semn că și tu gîndești la fel sau te bucurai doar pentru spiritul meu, scăpat în sfîrșit de obsesia dezastrului total, de imaginea nopții care se întinde încet peste lume în timp ce oamenii se ucid unii pe alții tocmai de teama instinctuală de a supraviețui pe un pămînt pîrjolit. Numeai romantică și macabră viziune, dar ea era reflexul unei copilării furate și a desăvîrșitei mele neputințe de adaptare la o lume în care lupta pentru existență, încăierarea feroce și nemiloasă a indivizilor este singura lege într-adevăr urmată cu convingere. După proiectul „Simfoniei parodice", văzută ca o șarjă grotescă la adresa pompierismului belicos, a inerției și platitudinii sacrosancte, mă gîndisem la „Oratoriul fantastic", strigătul oamenilor sub cupola imensei lor singurătăți. Erau desigur efectele războiului în aceste idei dar și dureri vechi, așezate bine în straturile adînci ale conștiinței mele. Înfățișate astfel, în starea lor embrionară, în ceasurile aprinse ale iubirii noastre, nu-ți stîrneau entuziasmul, erau încă nebuloase și nu se putea ști ce va ieși. Dar este sigur că ele îți stimulau speranța într-o apropiată adaptare a spiritului meu la o realitate mai crudă decît visul, la un adevăr mai greu de aflat, să fiu mai aproape în bătălia la care pornise ființa ta firavă. Drumul pustiu, răvășit de bombardamente, dimineața, ne ducea spre marginile orașului, putea să însemne ieșirea noastră din singurătate și așteptare, de aceea mi-ai strîns brațul, te-ai adunat lîngă mine și în clipa aceea ți-am văzut pantofii scîlciați lovind la întîmplare pietrele drumului, erai descumpănită, de oboseală sau de gîndul care sta ascuns în tine și nu-l puteai mărturisi. Ne-am oprit și ți-am sărutat obrajii reci, și ochii, și fruntea, voiam să știu că sînt lucid și puternic, că te pot ocroti. Nici atunci, nici mai tîrziu, nu ți-am spus cît mă temeam în acea clipă de tot ce putea să ascundă existența noastră viitoare, de zidurile rămase în picioare dar gata să se prăbușească, ruinele proaspete sînt totdeauna primejdioase, totdeauna mai rămîne ceva de ucis. Să fi fost un simplu joc al spaimelor obscure care se nasc din iubire sau intuiția prematură a răului inevitabil ? Atunci nu s-ar fi putut răspunde pentru că eram bolnavi de dragoste, împovărați de patimă, condamnați să vedem lumea rotindu-se în jurul nostru și sufeream că această lume nu e destul de pregătită pentru noi. Ruinele Griviței, învăluite în cețurile toamnei, tramvaiele arse, copacii smulși din pămînt, șinele de fier repezite în văzduh ca niște strigăte ucise, totul era al nostru și fără noi nimic nu se putea întoarce la starea de viață. Adam și Bălașa, care mergeau la cîțiva pași înaintea noastră, nu erau decît călăuzele, sau mai bine, iscoadele noastre, ei știau ce ne trebuie, găsiseră această dimineață, locul și ora cea mai potrivită, pentru că ceața începea să se împrăștie, o lumină crudă năvălea dinspre cîmpurile încă nevăzute. Am trecut de fabrica de zahăr de la Chitila și am apucat la dreapta, pe un drum bolovănos, mergeam încă mai greu decît pe străzile răvășite de bombe. Erai la capătul puterilor, drumul părea anume făcut ca să rămînă în memoria noastră ca un calvar, pentru ca tot ce vom găsi dincolo să aibă preț. Îți amintești, desigur, în liniștea mare în care ai coborît, nu se poate să nu găsești clipa cînd am zărit în mijlocul acelui cîmp de aviație pîlcul de oameni adunați în jurul unei estrade de scînduri. Ne-am apropiat și le-am văzut chipurile și hainele și mîinile și bocancii cu talpă de lemn și șepcile îmbibate de grăsimi negre și zgură, păreau cu toții veniți de la un drum lung cu vînturi prăfoase și nopți înghețate. Lumina era acum violentă, l-am văzut bine pe omul urcat pe estradă, i-am auzit și glasul, luat repede și topit de văzduhul înalt. Îți căutam ochii și ți i-am văzut inundați de soarele alb și rece, te înălțai să-l vezi și să-l auzi pe omul acela, probabil ți-l închipuiseși altfel, dar el nu se deosebea prea mult de cei care-l ascultau. De-ai fi fost lîngă el, probabil ai fi întins mîna să-i atingi hainele și chiar am încercat să-l ajungem cînd a coborît de pe estradă. Am evocat acel moment mai tîrziu, în casa profesorului Barna și atunci zeci de ochi ne-au ascultat ca și cum debitam niște ciudățenii. Poate eram într-adevăr ciudați, sufletul nostru ardea, Mihai Adam, omul de piatră, și Bălașa însuși, scepticul iremediabil, ieșiseră din tiparul ființei lor obișnuite, intraserăm cu toții în a doua noastră existență, cum ai spus tu în drumul de întoarcere spre oraș. Ne-am oprit la o circiumă lîngă Podul Grant, am băut o poșircă amăruie și acolo am aflat de la Adam că exista în București un loc unde ne-am putea încălzi, am mîncat omenește și am ascultat muzică bună. Erai istovită și îmbrăcată sărăcăcios, nu te gîndiseși la o vizită, ai ezitat puțin dar ai înțeles repede că nu ne puteam despărți de Adam și Bălașa, trebuia să ajungem la capătul acelei zile. Am trecut podul spre Calea Plevnei și nu știam că făceam primii pași hotărîți, nu de legea limpede a conștiinței ci de destinul care îmbracă uneori haina neprihănită a întîmplării. Cădea seara, sunau lung locomotivele în triaj, printre lumini roșii, verzi, galbene, zăceau trupurile schilodite ale vagoanelor de cale ferată. Ne grăbeam spre casa din Cotroceni, aveam nevoie de lumină, de căldură, de oameni.

Lecturi

Dan-Ion Vlad

„POVESTE DE DRAGOSTE"

(Ed. Scrisul românesc, 1975)

Romanul „Poveste de dragoste" de Dan-Ion Vlad, apărut la Editura „Scrisul românesc" — Craiova, marchează unul dintre cele mai interesante debuturi în proză ale anului 1975. „Poveste de dragoste" este, înainte de toate, radiografia afectivă, transcrisă cu emoție și infinitezimale nuanțe analiste, a unei iubiri neîmplinite. Planul tribulațiilor erotice alternează în structura cărții cu secvențe de reală vigoare epică, decupate din jurnalul vieții unui mare institut de proiectări. Cu aceeași siguranță și simț al nuanțelor și echilibrului compozițional se trece imperceptibil și de la un timp al narațiunii la altul, experiența de viață imediată, „viața de zi", cum ar spune Adrian Păunescu, fiind sincopată de înfiorate aduceri aminte.

Dincolo de firescul și spontaneitatea dialogurilor și de pregnanța unor detalii generatoare de atmosferă autentică, intensă, fragmentele consacrate drumului plin de neprevăzut al invenției tînărului inginer Dinu, către recunoaștere, apreciere unanimă și brevetarea ei, nu pot evita un anume schematism de ordin conflictual (apariția „sabotorului" din umbră, sistemul de „pile" și „relații".

„Povestea de dragoste", propriu-zisă, dintre protagonistul cărții și inginera Daria, are însă acuratețea și vibrația emoțională a unui lied nostalgic, de o mare elevație și puritate a trăirii. Tînărul prozator Dan-Ion Vlad își dă aici întreaga măsură a talentului său, punîndu-și deplin în valoare virtuțile de fin analist și remarcabilele sale resurse lirice. În acest plan al narațiunii romanului autorul evoluează cu aplomb, dezinvolt, firul epic are naturalețe, febră confesivă, autentic dramatism.

În consonanță cu freamătul vital ce animă substanța epică, scriitura e, adesea, de o pronunțată factură poematică, evidențiind o remarcabilă capacitate asociativă, sensibilitate în potrivirea cuvintelor cu rezonanțe emoționale secrete, inițiere în tainele sugestiei poetice. Dan-Ion Vlad ni se pare o frumoasă promisiune a celei mai tinere generații de prozatori.

VICTOR RUSU

Teatru

Turneul păpuşarilor cehoslovaci

Teatrul de păpuşi **DRAK** din **Hradec – Kralove** (Cehoslovacia) a venit în România cu un număr de patru spectacole. Un teatru tînăr (înfiinţat în 1959), deja cunoscut în cîteva ţări europene, al cărui ambiţios program artistic l-a propulsat pe primul plan al creaţiei genului în Cehoslovacia. Ceea ce ne-a impresionat în spectacolele văzute ţine de profesionalitatea colectivului, de gîndire minuţioasă şi inspirată, de posibilităţile interpreţilor. Cele trei spectacole văzute de noi („Cenuşăreasa", „Cum se cîntă la orice" şi „Eulenspiegel") ni s-au părut unitare sub trei aspecte : acela al „traducerii" scenice a ideii (regia **Iosef Krofta**), acela al scenografiei (**Petr Matasek, F. Vitek**) şi acela al virtuozităţii interpretative. Scenografia spectacolelor la care ne referim are o mare calitate (printre celelalte) – aceea că trăieşte pe tot timpul reprezentaţiei. Cîştigă dimensiunea trecerii prin timp. Se readaptează fiecărui nou moment. Dacă ar fi să ordonăm valoric spectaco'ele văzute, am vorbi întîi despre „Eulespiegel", apoi de „Cenuşăreasa" şi la urmă de „Cum se cîntă la orice".

Primul ni s-a părut fără fisură. Jucat doar de doi actori (**M. Kopecky** şi **V. Ricarova**), **Eulenspiegel** izbuteşte să reconstituie o formă de spectacol care ţine de istoria teatrului de păpuşi. Întîmplările isteţului Eulenspiegel sînt prezentate spectatorilor de doi păpuşari călători, încă o dată, opriţi din drumul lor. Lemn pentru decor şi păpuşi şi pentru o parte a recuzitei, sticle care cîntă animate de bagheta păpuşarilor şi doar din întîmplare o bandă muzicală şi lumina reflectoarelor – doar momentul obligatei opriri este martie 1976, Bucureşti. **„Am vrut să demonstrăm că şi interpreţii noştri pot face turul de forţă al măiestriei vechilor familii de păpuşari care jucau în doi un spectacol"** ne-a declarat directorul trupei. Au reuşit pe deplin. Au animat o poveste cu zeci de personaje, ca şi cum ar fi cîntat la o întreagă orchestră. Nu este numai o performanţă. Fiindcă n-au făcut-o doar cu pricepere ci şi cu artă. **„Cenuşăreasa"** ne-a adus din nou întrerpreţii „la vedere", s-a cîntat, s-a dansat, s-a construit un spectacol complex cu fineţe şi bun gust. La reprezentaţia văzută de noi, ritmul de joc a depăşit, însă, în unele momente, lentoarea pe care eram pregătiţi s-o acceptăm şi care era „mo'coma rostire a basmului"...

„Cum se cîntă la orice" s-a susţinut mai mult prin interpretare actoricească decît prin animaţie şi, paradoxal, tocmai „actoriceşte" spectacolul nu ni s-a părut absolut implinit. Ni s-a oferit însă o lecţie de posibilă modalitate de „educaţie muzicală". Am fost convinşi că, într-adevăr, se poate cînta bine la orice... chiar la bandă sonoră, atunci cînd cvartetul este al teatrului „Drak".

Întîlnirea cu spectacolele teatrului de păpuşi din Hradec – Kralove ne-a deschis interesul pentru activitatea acestei trupe. Platforma pe care am înţeles că se sprijină spectacolele sale este aceea a maximei exigenţe pentru toate componentele unei reprezentanţii. Un teatru care ne-a revelat nivelul artei păpuşereşti cehoslovace.

ANTOANETA C. IORDACHE

Muzică

O promisiune, tenorul George Lambrache

Opera română face vizibile eforturi de a primeni distribuţia rolurilor centrale, nu numai din disponibilităţile interne, ci invitînd oaspeţi deja lansaţi sau în curs de afirmare. Un nume tot mai des întîlnit pe afişele capitalei, graţie unor remarcabile calităţi artistice este tenorul **George Lambrache.** Am asistat recent la debutul său timişorean în Pinkerton, rol restrîns ca întindere dar suficient de dens şi elocvent pentru capacităţile unui interpret. Inteligent, oaspetele a fructificat cu succes una din cerinţele fundamentale ale spectacolului contemporan de operă : crearea unui personaj care să convingă prin toate atributele oferite de scenă, fără priorităţi „discriminatorii". I-am apreciat în consecinţă plăcuta ţinută scenică, degajarea şi incontestabilul farmec, al cuceritorului ofiţer, de care verosimil, se va îndrăgosti – cu devoţiunea aceea admirabilă – gingaşa Butterfly. Vocal, oaspetele a tins spre a tentă mai mult lirică a rolului, abia în acut impunînd accentele spinto cu care sîntem obişnuiţi. Parteneră de mare sensibilitate, rezolvînd ireproşabil unul din cele mai complexe şi mai frumoase roluri pucciniene, soprana **Elena Brănişteriu.**

La **Filarmonică,** colaborarea cu corul arădean – dirijat de **Doru Şerban,** s-a concretizat într-o fructuoasă audiţie a poemului **Visul lui Bălcescu** de **I. Hartulary Darclèe.** O lucrare scrisă cantabil, care valorifică cu bună ştiinţă întreaga gamă expresivă a vocii omeneşti. Bună sonoritatea corului feminin, omogenitatea tenorulu. De la pupitru, **Remus Georgescu** a trasat cu energie arcurile de plenitudine sonoră încumbate în partitură, evoluînd în partea a II-a – **Ravel, Dukas** – cu întregul rafinament solicitat de spiritul acestor partituri. Extrema suplete, incrustată cu izbucniri strălucitoare, au fost parametrii noului succes semnat de bagheta lui R. Georgescu. Pianistul nipon **G. Murakami** ne-a oferit un Mozart la care am aplaudat mecanismul tehnic fără fisuri, rămînînd însă cu senzaţia, că aceea uriaşă expresie solară a muzicii lui Mozart, a rămas undeva la periferia unei execuţii care s-a vrut, şi a fost, de mare virtuozitate.

DORU MURGU

Panoramic

● **În pregătirea Congresului educaţiei politice şi al culturii socialiste,** sub egida Comitetului judeţean pentru cultură şi educaţie socialistă – continuă seria unor ample manifestări. Astfel, la Filatura de mătase naturală Lugoj, la căminele culturale din Lenauheim, Fratelia, Birna, la întreprinderea „Ciocanul" din Nădrag se desfăşoară simpozioane, mese rotunde, dezbateri, consultaţii ale oamenilor muncii cu specialişti din domeniul ideologiei, artei, culturii, ştiinţei. ● **Comitetul de partid al Centrului universitar Timişoara** a organizat sesiunea de comunicări ştiinţifice „Activitatea politico-ideologică, parte integrantă a procesului de formare şi educare a viitoarelor cadre de specialitate". ● **O complexă şi diversificată gamă de acţiuni** are loc din iniţiativa Întreprinderii cinematografice Timişoara. Consemnăm o masă rotundă pe tema „Condiţia femeii şi filmul", organizată împreună cu Centrala România-Film, Arhiva Naţională de filme şi Comitetul judeţean al femeilor, manifestare la care au fost invitaţi criticii cinematografici Al. Racoviceanu şi Ileana Perneş. ● **La Lugoj, Tomnatic, Cărpiniş, Jebel, Sinandrei şi Becicherecul Mic,** au început, înregistrînd peste 10.000 de spectatori, săptămîni ale filmului românesc artistic şi documentar. În întreg judeţul vor avea loc în această perioadă 41 de săptămîni ale filmului românesc. ● **Teatrul german de stat** este iniţiatorul decadei teatrului pentru tineret, iar Teatrul de păpuşi – organizatorul simpozionului „Tînăra generaţie şi modelul de viaţă". ● **Duminică a avut loc la Clubul C.F.R.** Gala judeţeană a filmului de amatori. La apropiata gală naţională a filmului amator, Timişoara va fi reprezentată de artisticul **Săminţa** şi de documentarul **Accidente la prese,** ambele producţii ale Cineclubului C.F.R. ● **Un alt cineclub** timişorean, „Cineclub '70" a proiectat recent pe ecranele sale o selecţie de filme realizate de studenţii de la I.A.T.C.

OBSERVATOR

Ecou

Stele sau . . . „stelele" ?

Ce putem spune despre recentul spectacol din sala Olimpia ? Formaţia vocal-instrumentală **„Stelele"** este şi timişoreană şi talentată, cu un repertoriu propriu bine pus la punct, cu interpretări profesioniste, de ţinută. Poate tocmai de aceea a fost aleasă pentru acompanierea unor stele precum **Aurelian Andreescu,** şi de data aceasta magnific, sau **Corina Chiriac** (de data aceasta mai puţin revelatorie). Notabilă şi o voce din părţile noastre, **Liviu Stoichescu,** ca şi compoziţia „Stop-cadru", aparţinînd formaţiei, de altfel singura prezentată în acest spectacol. Şi de ce ? Transformaţi în eminenţe cenuşii, orchestranţii au fost obligaţi doar să acompanieze. Nici măcar numele nu le-a apărut pe afiş. N-a fost însă singura carenţă a spectacolului. Mergînd pe poante de minimă rezistenţă, cu aluzii îndeajuns de licenţioase, care au revoltat bunul gust al tuturor vîrstelor, comicii **Dem Rădulescu** şi **Nicu Constantin,** cărora nu le vom reproşa nimic sub aspect interpretativ. Aceeaşi schemă au toate spectacolele muzicale : nelipsitul umor, prezentările „şucare", n-ar strica puţin iluzionism ori un jongleur ; iar, în final, Corina aruncînd tamburina pe jos, la picioarele unui ghitarist, cu detaşare şi fast. Am văzut acolo şi spectatori care n-au rîs. Alţii aşteptau mai multă MUZICĂ. Alţii, dincolo de stele, ar fi dorit să asculte şi „Stelele". Şi printre aceştia mă număr şi eu.

L. BURERIU

Vitralii

Creatori anonimi

Am fost invitat, adeseori, la *Şcoala populară de artă,* de către artiştii plastici *Xenia Vreme, Dumitru Pălălău* sau *Iulia Dinescu,* unde se-nvaţă mai întîi a iubi arta, apoi a o crea. Muncitori, elevi, studenţi, medici şi chiar profesori vin aici să-şi cultive o înclinaţie. Am cita doar cîteva nume : *Mucs Ioan* şi *Alexandru Iuhaz,* muncitori, clasa de vioară *Ion Odrobot ; Mate Ioan* şi gemenele *Merle Ecaterina* şi *Elisabeta,* muncitoare, clasa de canto *Büchl Adalbert ;* ori pe *Vetuţa Merticariu,* premiul *„Maria Tănase"* de la Craiova, canto popular, clasa *Ana Pacatiuş.* Trecînd de la muzică la arte plastice, continuăm cu *Homorodean Ion,* lăcătuş şi *Dinu Theodorescu,* asistent universitar, clasa de pictură *Iulia Dinescu ; Ţară Lavinia,* montator I.A.E.M., clasa pictură *Xenia Vreme ; Aurora Oprea,* muncitoare, ELBA, clasa grafică *C. Bodocan.*

Am trecut prin cîteva clase, printre vocalize şi culori, şi i-am întîlnit pe ucenicii muzelor modelînd. Modelînd în lut, în sunete, în suflet. Era timpul lor liber, care devenea, încet, artă. Era starea de a încălzi teritoriul frumosului, era de fapt eroismul tăcut al acestor creatori anonimi, treapta triumfătoare de la materie la spirit. Cu speranţa că vom reveni lîngă această linişte a creaţiei.

DAMIAN URECHE

Ioan Jinga :

CULTURA DE MASĂ

Investigarea activităţii cultural-educative de masă şi a conducerii ei ştiinţifice constituie o necesitate obiectivă de mare acuitate şi ca atare o lucrare în acest domeniu ni se pare inspirată şi de bun augur. De altfel, după a noastră ştiinţă, ea are caracter de pionierat, în literatura de specialitate lipsind o asemenea monografie. Cele două părţi ale lucrării ni se par bine gîndite, prima constituind o premisă istorică şi una teoretică pentru cea de a doua, care constituie esenţa lucrării şi contribuţia personală a autorului. În economia lucrării ele sînt bine proporţionalizate.

Demnă de subliniat este fundamentarea complexă (politică, ideologică, sociologică, pedagogică etc.) a lucrării şi în special viziunea modernă, sistemică, a autorului asupra activităţii cultural-educative şi, în speţă, asupra conducerii ei ştiinţifice. Aceasta i-a dat autorului înţelegerea ştiinţifică a fenomenului cultural-educativ şi i-a fost utilă pentru organizarea investigaţiilor sale în unităţile pilot. Valoarea lucrării ne apare substanţial sporită prin conceperea investigaţiilor de către autor în strînsă corelaţie cu acţiunea cultural-educativă propriu-zisă. În acest fel, investigaţiile au constituit şi modalităţi de optimizare a activităţii cultural-educative în unităţile-pilot

Un alt aspect de mare importanţă pentru problema investigată este acela al evaluării eficienţei activităţii cultural-educative, autorul stabilind cîţiva parametri (criterii) care ar putea să contribuie la formarea unei taxonomii în acest domeniu cu atîtea labilităţi. Viziunea sistemică şi cea prospectivă, în care autorul priveşte şi interpretează fenomenul cultural-educativ, fac din lucrarea sa o lucrare ştiinţifică modernă.

Importanţa pentru practică şi actualitatea temei tratate, precum şi maniera profund ştiinţifică în care autorul a tratat-o, fac din această lucrare un instrument valoros de lucru atît pentru cercetătorul culturolog cît şi pentru animatorii culturali.

ION DRAGAN

Filmul, artă de o largă audienţă

– Vasile Tudosie, eşti nou director al Întreprinderii Cinematografice a judeţului Timiş. Sînt sigur că zecile de mii de spectatori ai filmelor ar fi curioşi să te cunoască. Ce vrei să le spui, în acest sens ?

– Nu prea ştiu ce să spun... De fapt asta n-are nici o importanţă...

– Ei bine, cu de la sine putere, voi informa cititorii noştri că profesorul Vasile Tudosie este un tînăr de 32 de ani şi are o vechime de 11 ani, ca acitvist în munca politică şi cultural-educativă. (V. Tudosie este surprins că unitatea pe care o conduce este etichetată ca fiind întreprindere...).

– De fapt, prin conţinut, unitatea noastră este o instituţie. Cinematograful face parte dintr-un larg sistem instituţionalizat al culturii de masă, în componenţa căruia mai intră : cămine culturale, case de cultură, cluburi, biblioteci publice, muzee, şcoli populare de artă, centre de îndrumare a creaţiei populare şi a mişcării artistice de masă şi universităţi populare.

– Eficienţa activităţii cultural-educative a cinematografului e în funcţie de perfectarea relaţiei film-public. Care este cadrul manifestării acestei relaţii în judeţul Timiş ?

– Judeţul nostru dispune de o reţea cinematografică dezvoltată, avînd un număr de 225 de unităţi cinematografice şi sîntem bucuroşi să constatăm că populaţia acestui ţinut o foloseşte din ce în ce mai mult. În perioada 1971-1975, filmele difuzate de întreprinderea noastră au atras un număr de 39 milioane de spectatori, ceea ce înseamnă că fiecare locuitor al judeţului a văzut în medie 60 de filme.

– De cine depinde realizarea relaţiei film-public ?

– Aceasta depinde, în mare măsură, de momentul difuzării filmului, de modul în care se asigură pătrunderea acestuia în rîndul maselor şi, bineînţeles, de modul în care se acţionează pentru ca filmul să fie valorificat cît mai bine în domeniul educaţiei şi culturii.

– Care sînt modalităţile tradiţionale de influenţare sistematică exercitate asupra marelui public, folosite de I.C.T. ?

– În ultimii ani s-au afirmat ca forme de activitate eficientă „Zilele şi săptămînile filmului", „Săptămîni ale filmului şi cărţii", concursuri cinematografice, montaje cinematografice, acţiunile realizate cu ciclurile tematice de filme artistice şi documentare.

– Conţinutul acestor activităţi cultural-educative...

– Prin aceste manifestări, an de an, sînt omagiate marile evenimente din viaţa partidului, patriei, poporului, trecutul glorios de luptă pentru libertate socială şi naţională, sînt popularizate realizările obţinute în anii construcţiei socialiste, activitatea laborioasă desfăşurată de partidul şi statul nostru, de tovarăşul Nicolae Ceauşescu, pe arena politică internaţională. Un loc important în cadrul activităţii cultural-educative îl ocupă acţiunile care vizează promovarea principiilor şi normelor eticii şi echităţii socialiste, a unei noi atitudini faţă de muncă ; în acest scop , ne slujim de filme artistice, care conţin această tematică, precum şi de filme reportaj ale Studioului Al. Sahia. Un accent deosebit punem pe folosirea filmelor documentare şi ştiinţifice, grupate în spectacole integrale, care urmăresc să contribuie la educaţia politică şi ştiinţifică, materialist-dialectică şi istorică, la lărgirea orizontului general al cunoaşterii.

Convorbire cu VASILE TUDOSIE, directorul Întreprinderii cinematografice a judeţului Timiş

– Care sînt obiectivele actuale ale programului cultural-educativ la I.C.T. ?

– În prezent sîntem în plină desfăşurare a programului de activitate a unităţii noastre, conceput în vederea pregătirii Congresului educaţiei politice şi al culturii socialiste. Ne-am propus ca, într-un număr de 31 de unităţi cinematografice, să realizăm **„Săptămîni ale filmului românesc"**, cu filme artistice, iar în zece unităţi vor fi organizate **„Săptămîni ale filmului documentar"**. Acestea sînt însoţite de o suită de manifestări : simpozioane, concursuri cine ştie cîştigă, expuneri privind realizările cinematografiei româneşti, pe linia creării epopeii naţionale. În luna aprilie se va organiza **„Festivalul filmului pentru elevi"**, iar în luna mai, o mare parte a manifestărilor vor fi dedicate aniversării a 55 de ani de la crearea P.C.R. Demarînd aceste acţiuni, putem consemna, deja, bunele rezultate obţinute în desfăşurarea săptămînilor filmului românesc, la Lugoj, Tomnatic, Cărpiniş, Jebel, Sinandrei, Becicherecul Mic, la care au participat 10.000 de spectatori.

– Care vor fi formele noi de manifestare cultural-educativă ale I.C.T. ?

– Vom trece la folosirea sistematică a filmului în sprijinul învăţămîntului politico-ideologic, în sprijinul perfecţionării pregătirii profesionale, a educaţiei economice – colaborînd, în acest scop, cu cabinetele de ştiinţe sociale şi cu consiliile F.U.S. de difuzare a cunoştinţelor cultural-ştiinţifice. Ne străduim în momentul de faţă ca în municipiul Timişoara, sub egida Casei municipale de cultură şi a Întreprinderii Cinematografice Judeţene, să înfiinţăm un CENACLU DE FILM, cu profil de cultură cinematografică, urmărind, prin aceasta, asigurarea unui cadru organizat de dezbateri, mese rotunde, anchete, privind condiţia actuală a artei filmului, apoi iniţierea unor acţiuni metodice destinate lucrătorilor I.C.T., responsabililor culturali din cadrul organizaţiilor de masă şi obşteşti. Ambele obiective se vor întîlni în aceeaşi cheie de boltă a deschiderii socio-culturale a finalităţii activităţii cenaclului, anume, în pregătirea şi organizarea unor acţiuni cultural-educative în întreprinderi şi instituţii.

– În cuprinsul judeţului Timiş, sînt o seamă de localităţi cu un număr mic de locuitori şi, prin urmare, aici nu există unităţi cinematografice. I.C.T. „se gîndeşte" la aceste localităţi rurale ?

– Da. Şi încă foarte mult. Întrucît aproape o treime din localităţile rurale (avînd aşa cum spuneai, un număr mic de locuitori) nu sînt cinefícate, ne gîndim să asigurăm accesul publicului din aceste sate, la film, prin intensificarea activităţii caravanelor cinematografice.

AUREL TURCUŞ

Dicționar ortografic

PRONUMELE

Oricine a trecut prin școala generală a învățat, la declinarea pronumelor personale, despre existența formelor neaccentuate la cazurile dativ și acuzativ. Aceste forme au creat întotdeauna dificultăți în privința scrierii corecte. Indicații cu privire la folosirea corectă în scris a acestor forme se dau în orice carte de gramatică. Dar, o gramatică nu este totdeauna la îndemînă, iar consultarea acesteia cere timp. Cei ce doresc să scrie corect românește vor să aibă un instrument mai accesibil și ușor de consultat : dicționarul ortografic.

În numărul trecut, arătam cum trebuie folosite în scris formele neaccentuate ale pronumelui de persoana I, la singular. Continuăm cu persoana a II-a, tot la singular :

TE-, forma neaccent., pron. pers. a II-a, ac. ; se leagă prin linioară de vocala inițială a cuvîntului următor : **te-am văzut** ; **te-ar** întreba, **te-ascult** ; ce vînt **te-aduce ?**

-TE, aceeași formă, dar legată de vocala finală a cuvîntului precedent (verb la imperativ sau gerunziu) : **dă-te** la o parte **du-te** să vezi spectacolul ; **ia-te** de mînă cu el ; **ducîndu-te** ; **văzîndu-te** etc.

-TE-, aceeași formă poate apărea legată de ambele direcții, cu un timp verbal compus inversat : **întrebatu-te-am ; ruga-te-voi ; vedea-te-aș . . .**

ȚI-, forma neaccent., pron. pers. a II-a, dativ ; se leagă prin linioară de vocala inițială a cuvîntului următor : **ți-ai** dat seama ; **ți-aduci** aminte ; **ți-e** cald ; **ți-o** spun sincer ; tot prin linioară se leagă cu forma consonatică a pron. pers. a III-a, masculin, ac. **-l : ți-l** trimit astăzi și cu forma conjctă a verbului **a fi : ți-s** drag munții.

-ȚI, aceeași formă, dar legată de vocala finală a cuvîntului precedent : **dă-ți** seama ce spui ; **adu-ți** aminte ; **ia-ți** rămas bun ; te-am avertizat **spunîndu-ți . . . ; luîndu-ți** bilet. (Așadar, după verbe la imperativ și gerunziu).

-ȚI-, aceeași formă poate apărea legată în ambele direcții, de un imperativ sau gerunziu și de unul dintre aceste pronume : **l, i, le, o, se : adu-ți-l** aici ; **ia-ți-i** pe prietenii tăi și du-te ; părerea **spune-ți-o** deschis ; bagajele **ia-ți-le** și pleacă ; **îndu-ți-se** această onoare . . .

Forma **îți** se folosește înaintea cuvintelor care încep cu consoană sau vocală accentuată : **îți** trimite, **îți** umple inima de bucurie etc. (Greșeală gravă : **î-ți** !).

E posibil ca unii cititori să întrebe de ce e nevoie să se prezinte în articole separate aceeași formă. De bună seamă, totul s-ar fi putut expune într-un articol despre **te**, iar în altul despre **ți**. Intenția noastră este însă nu să facem erudiție gramaticală, ci să arătăm celor interesați, explicit și ușor de consultat, diferitele feluri în care se scriu corect formele neaccentuate ale pronumelor personale.

V. ȘERBAN

Eureka!

● Cu atîtea aripi pe pămînt nu era posibil ca această planetă să stea pe loc.

● O chestiune de educație : pe lingușitori să nu-i contrazici, că-i vei schimba în mai rău.

● Dacă avem în față un Viitor nu înseamnă că am întors spatele trecutului.

● Cel ce n-a învățat să spună și „nu" va vorbi cu jumătate de gură despre adevăr.

● Uneori criza marilor vedete trădează exigența unui public mic.

ION VELICAN

Caricatură de D. R. Ionescu

Corespondența

I. Celidor : Versuri multe, pline de arome și culori, amintind calități pe care le-am apreciat în atîtea rînduri. Așa cum spuneam și rîndul trecut, stihurile Dvs. vă arată dornic de a stăpîni un domeniu pentru care n-aveți încă insemnele puterii. Versurile sînt încă greoaie, verbioase și nesigure. Vă autopastișați adesea. Ar mai fi de spus că se văd prea multe influențe, de mîna a doua. Lecturile Dvs. par a insista prea mult pe paginile gazetelor literare și prea puțin în vastele teritorii ale poeților mari. Credem că ar fi foarte util să vă disciplinați munca literară, să lărgiți aria investigațiilor, să nu vă încredeți prea mult în mirajul unor cuvinte, să fiți mai circumspect cu metaforele care vă ies atît de ușor — și adesea scînteietor — de sub condei. Sînteți, probabil, încă într-o fază a tatonărilor în formula lirică pe care o încercați — de unde și ezitările ce altădată nu vă stînjeneau mișcarea, dar dorința de înnoire e pozitivă și noi credem că puteți depăși această criză a abundenței de versuri superficiale, care nu comunică nici durere, nici bucurie, ci o mai veche încîntare de sine, nejustificată desigur. Reținem pentru tipar *Crinul* și *Vom fi totdeauna.*

Gh. Hobaicovici : În ciclul „Poeme pentru Cornelia" sînt unele versuri sensibile : „Cu părul tău / Îmi leg visul / de adevărul dimineților / Cu părul tău / Mă leg / De pînza de ceață / În care dormi / Cu fața întoarsă / Spre corăbiile ancorate / De umbra valurilor". În general însă, poeziile sînt trudnice, expresia e nelucrată. Cu toate acestea, se presimt unele potențialități ce ar putea da roade, prin lectură și muncă temeinică.

George Genar : Orgoliul, de care vorbiți în scrisoare, este justificat. Aveți, ca să zicem așa, un condei format. Poeziile *De neînțeles, Privire în interior, Sonet* și *Simbătă seara* ni se par mai realizate. Problemele care s-ar mai pune se referă la atmosfera poeziilor, la arsenalul imagistic folosit. S-ar cere poate o infuzie de aer proaspăt, o revigorare. Așteptăm noi poezii și, dacă găsiți necesar, faceți-vă și o prezentare, pentru a pune în termeni mai expliciți dialogul nostru.

Teodor Capota : Destin ni se pare cea mai realizată.

Enescu Liliana — încercări modeste.

Ion Popescu : Am găsit multe versuri, în poeziile trimise, care dovedesc o reală înzestrare. Să mai vedem și alte lucrări.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

Mica antologie

POETUL

Trăiește în casa nopților cu ploaie
Și la timplă poartă cîte-un mac albastru
Nu-i cîntă decît privighetorile
Iar pe umele lui se tîrăște întunericul
Joacă pe vetrele dulcelui foc
Pînă i se fac tălpile scrum
Își zgîriie trupul cu soare
Își bea lumina ochilor vineți
În care se prăbușesc păduri de cuvinte
Anii lui sînt fîntîni urlătoare la stele.

Dar stelele îi vor face cunună
Atunci cînd îi dau și blestemul.

MARIANA PĂNDARU

RĂSĂRIT

Ne-am născut în zarii cei dintîi
Cu mireasme de privighetori la căpătîi
Și din fașe, uimitoare ființe,
Ca un fulger ne-am făcut semințe.

Am urcat în fluier cu gorunii
Noaptea să ne priveghem străbunii.
Am agonisit după osîndă
Floarea dorului de timp flămîndă.

NEDORMIRE

Pecetea rodniciei, floare uriașă.
Iată-ne înfășoți în polen.
Ajunge clipa și pentru cei cu temeri de-nceput.

Noi sîntem toți o ploaie de izbîndă,
Un stol de cerbi semeți și nedormiți,
O dimineață prinsă-n curcubeie.

CUCU M. MURGU

Cultura și progresul societății

(Urmare din pag. 1)

agrement sau un efect pasiv al bazei economice, ci exercită o puternică influență asupra factorilor materiali și asupra dezvoltării societății. **„Dezvoltarea politică, juridică, filozofică, literară, artistică, religioasă etc. se întemeiază pe dezvoltarea economică. Dar toate acestea acționează totodată și una asupra celei alte și asupra bazei economice".** (Engels).

Documentele Congresului al XI-lea al P.C.R. au elaborat obiectivele și direcțiile fundamentale ale dezvoltării social-economice a României în următorii 20—25 de ani. Programul adoptat de Congres abordează într-o concepție unitară factorii progresului social în etapa societății socialiste multilateral dezvoltate, dezvăluind interacțiunile dialectice dintre factorii materiali și factorii spirituali. Desigur că și în această etapă rolul determinant, hotărîtor, îl au tot factorii materiali. Așa cum se subliniază în Programul partidului, **„Dezvoltarea atît a industriei cît și a agriculturii, pe baza cuceririlor științei moderne, constituie factorul determinant al făuririi cu succes a societății socialiste multilateral dezvoltate, iar crearea unei industrii puternice este factorul hotărîtor al acestei etape, al ridicării continue a nivelului de trai material și spiritual al poporului, al asigurării independenței și suveranității țării".**

În același timp, Congresul al XI-lea al partidului acordă o deosebită atenție rolului activ, propulsor, pe care trebuie să-l îndeplinească factorii spirituali și mai ales conștiința socialistă în realizarea progresului rapid și multilateral al societății. În această ordine de idei menționăm faptul că partidul nostru a criticat înțelegerea fatalistă a tezei materialismului istoric, după care conștiința rămîne în urma existenței sociale. Este adevărat că și în societatea socialistă există elemente spirituale care se dezvoltă mai lent sau rămîn chiar în urma existenței sociale. Însă, așa cum arată tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, **„trebuie să acționăm cu toată fermitatea pentru a nu se ajunge la această rămînere în urmă, pentru a asigura o ridicare continuă a conștiinței socialiste, deoarece numai în felul acesta poporul își va putea construi în mod conștient viitorul".**

Ridicarea activității teoretice și ideologice pe o treaptă superioară, contribuția de seamă a acestei activități la dezvoltarea creatoare a gîndirii marxiste contemporane, dezvoltarea conștiinței socialiste a științei și a învățămîntului de toate gradele, promovarea consecventă a principiilor eticii și echității socialiste a umanismului socialist, creșterea continuă a rolului artei și literaturii — reprezintă unele din direcțiile fundamentale ale dezvoltării culturii socialiste care demonstrează atenția deosebită pe care o acordă partidul nostru rolului major al culturii ca factor al progresului societății socialiste multilateral dezvoltate.

Trecerea la comunism presupune o dezvoltare și mai amplă a forțelor de producție, perfecționarea relațiilor de producție, a întregii existențe sociale și ridicarea activității conștiente pe o treaptă superioară, în organizarea și conducerea științifică a societății, în cunoașterea mai aprofundată a legităților obiective ale progresului social. În acest context general, cultura va cunoaște și ea o dezvoltare rapidă și multilaterală, sporindu-și rolul ei în evoluția societății. Așa cum se subliniază în Programul P.C.R., **„Trecerea la comunism va necesita dezvoltarea amplă a culturii, în sfera căreia intră totalitatea cunoștințelor de care dispune la un moment dat societatea și care sînt determinate de gradul dezvoltării forțelor de producție, a științei și tehnicii, a învățămîntului, artei, mijloacelor de informare în masă".** Cultura îi va ajuta pe membrii societății să înțeleagă necesitatea și comandamentele superioare ale istoriei, să participe activ și conștient la făurirea istoriei.

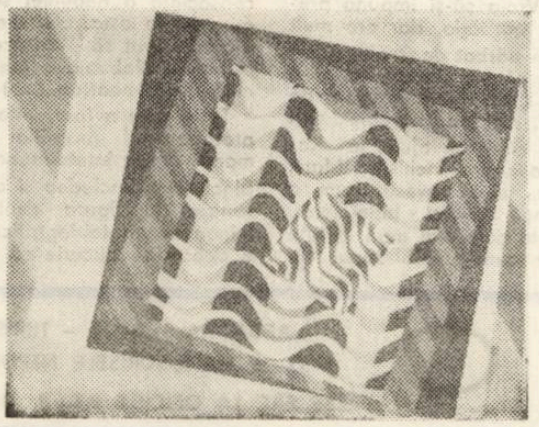

Carte de știință

Romulus Vulcănescu — Gh. Vrabie : ETNOLOGIA — FOLCLORISTICA

Ed. Academiei R.S.R., București, 1975.

Din inițiativa și preocuparea Comitetului român de istoria și filozofia științei a apărut o primă și deosebit de instructivă monografie aparținînd oamenilor de știință Romulus Vulcănescu și Gh. Vrabie.

În prima parte este prezentată **Etnologia** de către Romulus Vulcănescu, cu următorul interesant cuprins : I. Istoriografie etnologică, II. Precursorii, III. Elemente și aspecte paraetnologice, IV. Autonomia și polisemia domeniului, V. Etnologia interbelică, VI. Etnologia postbelică și actuală, iar drept Concluzii : Perspectivele etnologiei românești.

Principala îndatorire a acestei prime părți era aceea de clarificare terminologică a acestei complexe științe : Etnologia, obiectiv reliefat și realizat deplin prin expunerea documentată și selecția critică a tuturor manifestărilor începînd cu perioade reprezentînd : „confuzii de interpretare", continuînd cu „autonomia și polisemia domeniului" și încheind prin „condiții de dezvoltare științifică" ce aparțin zilelor noastre.

Un moment important al acestei evoluții este acel al autonomizării, care cuprinde și **ramurile constitutive ale etnologiei** : „Procesul de automatizare a etnografiei, folcloristicii și științei artei populare se desfășoară în știința română paralel cu **eforturile generale de automatizare a etnologiei pe plan universal".** Depășindu-se acest moment critic, profilul etnologiei se conturează deplin în perioada interbelică, cîștigînd statut de independență atît față de „ramurile constitutive" cît și fața de sociologie, care, cuprinzînd-o în unele cercetări ale sale, a manifestat tendința de a o subordona.

Întrucît obiectivul esențial privește Istoria științelor din România, reținem din privirea de sinteză : „Etnologia română a trecut prin mai multe faze de investigație : **faza cercetărilor integrate în sistemul unor științe fundamentale, faza cercetărilor autonome, faza cercetărilor colective și faza cercetărilor complexe".** Ultimele faze au deschis perspective noi etnologiei românești, asigurînd : „premisele unor ramuri etnologice particulare de tip interdisciplinar, atît pe plan internațional, cît și național românesc : etnologia semiotică, etnologia massmediatică, etnologia informațională etc.".

O completare perfect armonizată Etnologiei o constituie cel de-al doilea studiu „Folcloristica", prezentat, cu aceeași exigență și competență științifică ca și primul, de Gh. Vrabie, cu probleme deosebit de interesante ca : Concepția mitologică din folcloristica română, Poezia populară ca simbol și tehnică poetică, N. Iorga și conceptul istoric despre folclor, Școala Densușianu și Latura melodică a folclorului.

Pe lîngă bogatele culegeri literare în genere bine cunoscute, aflăm cu acest prilej de alte comori culese ale folclorului nostru, demne de reținut. Printre altele : „În perioada dintre 1927-1929, fosta Arhivă de folclor adunase 26.615 piese muzicale, sporindu-se după 1949 cu un număr de încă 27.295 piese muzicale și 1.236 texte literare". În privința dansului, prin cercetările ultimilor ani s-a ajuns „să se constituie o arhivă de specialitate, cuprinzînd circa 3.500 de piese", argumente ale bogăției folclorului și ale geniului creator al poporului nostru. Folcloristica rămîne cu meritul de a fi cercetat și consemnat tot ceea ce a fost valoros în trecut, evoluînd pînă la actuala fază, caracterizată sintetic de Gh. Vrabie în termenii : „Expresie a numeroase direcții — literară, istorică, filologică, filozofică, — în prezent folcloristica noastră abordează cu mult curaj probleme de origine și structură, încercînd să desprindă unele trăsături ale specificului național".

O caracteristică comună a ambelor studii și prilej de interesantă lectură a întregii lucrări este realizarea unei retrospective istorice asupra culturii românești, reîmprospătînd memoria și reactualizînd meritele strălucite ale celor mai mulți din cititorii culturii naționale, prin prisma realizărilor celor două științe : Etnologia și Folcloristica.

Meritul întregii lucrări și al celor doi remarcabili oameni de știință Romulus Vulcănescu și Gh. Vrabie constă în a fi reușit o expunere documentată, din care nu lipsește nimic din ceea ce reprezintă importanță și valoare pentru Istoria Științelor în România din punctul de vedere al celor două discipline.

VICTOR ISAC

Din literatura lumii

POEZIE NEO-GREACĂ

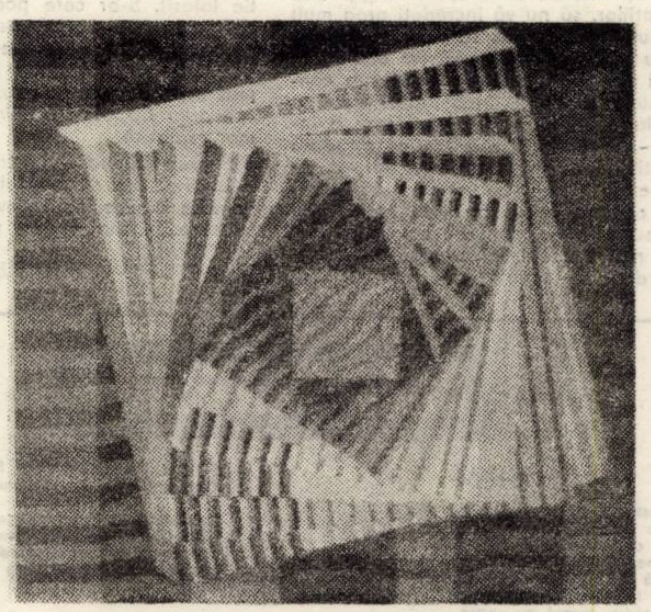

DIONISIOS SOLOMOS– CONȘTIINȚA A POPORULUI SĂU

Asemeni tuturor strădaniilor spre mai bine, lupta de eliberare națională din 1821, a poporului grec, și-a găsit barzii săi. Printre aceștia, de bună seamă, cel mai reprezentativ – Dionisios Solomos – născut în Zackynthos în 1798 și mort în 1857 în insula Corfu, în urma unei congestii cerebrale. Cu toate că s-a format în cele mai renumite școli italiene din această perioadă și a participat în cercurile cunoscuților Monti și Mazzoni (în poezia lui sesizăm modelul și tehnica versificației italiene), creația lui are totuși ca bază de inspirație poezia cretană, eposul popular grec, frămîntările și durerile patriei sale de la începutul secolului al XIX-lea.

Prin crearea „Imnului libertății, poem scris într-o lună, în 1823, compus din 158 de strofe, în troheu octosilabic și cu o rimă încrucișată, devenit ulterior imnul național al Greciei (muzica aparține lui Nikolaus Mantzaros), Solomos a fost ridicat la cinstea de cel mai mare poet al națiunii și totodată profet. Prin patosul său patriotic, prin încrederea în libertatea poporului său, „Imnul libertății" a impresionat pe Hugo și Lamartine, pe Mazzoni, pe Chateaubriand, Goethe și a fost tradus imediat în italiană, franceză, engleză, recunoscînd și salutînd, astfel, în poet o fizionomie impunătoare a epocii sale.

În versul său, al cărui element de bază îl constituie acel lirism pletoric, a pulsat palpitația națiunii sale. Bătălii și lupte ca cea de la Missolongi au inspirat „Asediații liberi", poem neterminat ca și alte opere. În strofele sale strălucește puritatea elină, ca în poemul „Mama nebună". Beția aceleiași clipe titanice, avîntul și sacrificiul semenilor săi, încrederea creativă în libertate devin pe alocuri un reflex de desăvîrșire pindarică (poetul, de altfel, își perfecționează armonia versului său studiind pe Virgilius, Dante, Petrarca, dar mai ales pe Homer). Un om care a cugetat mult, dar și a suferit mult, poetul simțea adînc în sinul lui sentimentul solitudinii. Fiind o conștiință poetică exemplară „... din opera sa se revarsă o lumină de revoltă – nota criticul Hristos Koulouris în 1960 – acea lumină de o înaltă educație spirituală. Solomos a fost începutul impunător pentru renașterea Greciei moderne". Sau, așa cum nota Marinos Sigouros – comentatorul operei poetului „Solomos este poetul luminii, bucuriei, încrederii, dragostei, speranței, ca și grecii antici, care priveau lumea în veșnica ei frumusețe.

Prezența lui Dionisios Solomos în poezia și cultura neogreacă, cu specificitatea și unicitatea sa, constituie tocmai identificarea soartei unui mare liric cu aspirațiile neamului său. Iar pentru generațiile de azi, ale Greciei moderne, chemarea sa răsună cu accente proaspete : „Zăvorăște-ți în suflet Grecia și vei simți în adîncuri rîvna ei spre măreție".

ANDREAS RADOS

Dionisios Solomos

FATA BLONDĂ*

Am văzut pe fata blondă,
Am văzut-o în fapt de seară,
Chiar pe cînd intra în barcă
Ce-o ducea în altă țară.

De a' vîntului rafale
Pinze albe cresc ușor ;
Porumbel ce își întinde
Aripi albe pentru zbor.

Prietenii stăteau în preajmă
Cu tristeți, cu bucurie,
Numai ea mișca batista
Bun rămas de drumeție.

Iar la semnu-i de adio
Martor fiindcă m-am aflat
Am văzut cum depărtarea
O învăluia treptat.

Astfel că pe nesimțite
Un gînd straniu-mi dă tîrcoale
Era albă pînza bărcii
Ori a mării spumegare ?

Și cînd totul dup-o vreme
Parcă se topi în val
Lacrimi prietenești căzură
Lăcrimam și eu pe mal.

Nu plîng barca și nici pînza
Mistuite-n depărtări
Ci pe fata, fata blondă,
Ce-a plecat în alte țări.

* Poezia a devenit cîntec, prin transpunerea ei pe muzică, de cunoscutul compozitor Mikis Teodorakis.

PRĂPĂDUL INSULEI PSARA

Pe dealul Psarei, înnegrit de scrum,
Solitară, Gloria trece pe drum,
Privirea-i spre viteji e ațintită
Și o coroană-n păr și-a potrivit
Din firele de iarbă împletită
Ce-au mai rămas pe solul pustiit.

Panos N. Panaghiotounis

UMBRELE TEBEI

Cu asfințitul ce coboară asemeni
În straie de paing pe cîmpuri roșii,
Ale Tebei, amintirile se scoală din antica
Făclie și din sacrul nevoii glas.
Păsări de cărbune ascultă
Pe locasta care se leagănă-n palatul ars.
Umbrele sfinte de bătrîni tebani
Plîng zidurile sparte-ale cetății,
Unde piciorul unui rege bun trecut-a,
Feciorii și copilele-i răpuși,
Pe cînd spre nord orbul Oedip se-ndreaptă.

Spyros Kiriazopoulos

EXEMPLUL UNEI VIEȚI

N-au înțeles
elevii lui Socrate
în ziua-i de pe urmă
ce înseamnă
s-arăți murind,
ce sens ar trebui să dea vieții
acei pe care i-ai iubit
cît ai putut

Gheorghia Delighiani Anastasiadi

IPĂTESCU

Am venit înginind numele tău,
Ana Ipătescu.
Te-am căutat pe chipul fetelor
în ținuta distinsă a femeilor frumoase,
în ramurile plopului nesfîrșit de verde,
în aerul scriind vioiciunea ta înaltă și zveltă.
Toate mi-au vorbit pentru tine,
mîna lucrătoarei
brodind cu flori drumurile
și piețele,
mintea luminată a intelectualei.
Și te-am văzut pe-un drum
frumos și larg,
ce se ridică-n sus
direct spre cer,
ducînd cu el un furnicar întreg,
o lume izbucnind în mii de ramuri.
Și drumul drept cînd l-am cuprins deplin
și-n capătu-i cînd te-am văzut lumină,
cu-a României soartă-n palma ta
și cu al libertății marș pe buze,
cu stelele întregii lumi în piept,
mi s-a-ndoit genunchiul de evlavie
și m-am plecat adînc să te salut.
Ai, carbonară mîndră,
alături de Bălcescu,
treci prin memoria Elyse-ului.
Ce măreț stai pe locu-ți
în cartea istoriei,
Ana Ipătescu !

Traducere de ANDREAS RADOS și LEONIDA MANIU

Mapamond

HEMINGWAY – FIUL

Îl cheamă Gregory. Gregory Hemingway, fiul celebrului scriitor Ernest Hemingway și este obsedat de personalitatea tatălui său. Ar dori să-i repete destinul, îi plac călătoriile, pericolele, vînătoarea. Încearcă să devină și el scriitor. Nu de mult a publicat o carte de amintiri despre tatăl său și pregătește o altă carte, **Viața începe de la o sută de ani.**

Relațiile dintre părinți și fii nu sînt întotdeauna simple, și mai ales cînd aceștia din urmă sînt odraslele unor personalități celebre. De multe ori ei rămîn în umbra părinților și întreaga lor viață suferă de complexe de inferioritate.

Gregory Hemingway este medic și de-abia s-a întors dintr-o expediție științifică din Vilcabamba, din Ecuador, unde, împreună cu soția sa, cercetase condițiile de viață ale longevivilor din această regiune. Aici, ca și în Gruzia, mulți depășesc o sută de ani și pe Gregory acest fenomen îl interesează cu osebire. În cartea **Tatăl meu : amintiri personale,** Gregory vorbește despre tatăl său cu admirație dar și cu amărăciunea fiului care stătuse în umbra celebrului părinte.

„Nu ne înțelegeam aproape în nici un domeniu. Cum ar putea cineva să se înțeleagă cu un tată care-l învinuiește de moartea mamei. Celebrul Ernest, pasionat atît în viață cît și în literatură. În dragoste, ură, înstrăinare, aventură, nebunie, moarte. Vroia să-și impună pretutindeni bărbăția, dar era mult mai puțin bărbat decît alții. Cînd am aflat că s-a sinucis, nu mi-a venit să cred. Nu-l văzusem de zece ani, nici nu doream să-l văd, dar cînd am ajuns la Kachum, casa era închisă. Mary, soția sa, mi-a povestit cum a fost bolnav, mental bineînțeles, cum căuta cele mai mari spitale din lume, cum a fost supus la electroșocuri, dar fără vreun rezultat... Sînt convins că tatăl meu și-a dat seama că nu mai e nimic de făcut. Nu e ușor să trăiești cu senzația că ești nebun. (...). Mulți au încercat să explice sinuciderea sa ca ultima consecință a nebuniei sale. Eu nu cred în asta. Eu cred că el n-a mai vrut să trăiască ca un psihopat. Nebunia e mai groaznică decît moartea (...).

Tatăl meu a fost întotdeauna protagonistul propriilor sale romane. El era întotdeauna eroul. Bineînțeles, includea și alte personaje, dar figura centrală rămînea cea autobiografică. Simt o deosebită bucurie că eu însumi pot să scriu. Știu, scrisul meu nu se poate compara cu al său, știu că voi fi citit numai pentru că sînt fiu lui Hemingway (...).

Era atent cu mine și cu fratele meu Patrick, mai ales după divorț. Era nebun cu adevărat după noi, ne sacrifica toate concediile sale (...). M-a învățat să pescuiesc, să vînez... era tot timpul tandru, gata oricînd tă-mi facă pe voie (...).

Cred că fiii părinților asemeni tatălui meu trebuie să fie despărțiți de ei încă foarte devreme. Căci, atunci cînd tatăl are o personalitate prea puternică, copiii încearcă să-l imite, încearcă să-i fie copie fidelă și atunci se pierd pe ei înșiși" ...

COLEGIUL DE REDACȚIE :
ION ARIEȘANU (redactor șef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRĂGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3–33–90, 3–33–76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

Proletari din toate țările uniți-vă !

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVII ● 2 aprilie 1976 ● Nr. 13 (423) 10 pagini 1 leu

E-O PATRIE IN SUFLET

E o sămînță trupul meu puțin
în trupul țării, dat să mă cuprindă
și cînd se-aude sunet de destin
dă-n spic ca steaua, noaptea, în oglindă.

Dar, tot așa, menit e de vreun dor
în mine țara drag să se cuprindă,
să mă trăiască-ntreg și roditor
și duhul meu să-i fie-n veac oglindă.

E-o țară-n noi, aidoma, reală,
ce ni se-arată uneori în vis...
E-o patrie în suflet și-n cerneală,
altfel nici nu m-aș apuca de scris.

VASILE VERSAVIA

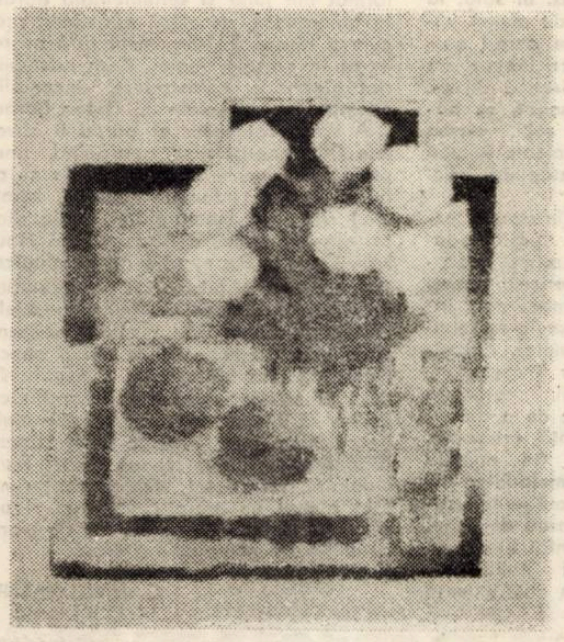

Ilustrăm acest număr cu reproduceri după lucrări ale artistului plastic PETRU COMISARSCHI

Detașamentul de avangardă al clasei muncitoare

La 8 mai, anul acesta, se vor împlini 55 de ani de la crearea P.C.R., eveniment de o epocală importanță în istoria mișcării muncitorești și a poporului nostru. Continuator glorios al secularelor lupte duse de poporul român pentru libertate și unitate națională, pentru făurirea României moderne, cîștigarea independenței de stat și făurirea unității naționale și politice a statului român, pentru dezvoltarea țării noastre pe drumul progresului și civilizației, Partidul Comunist Român – preluînd cele mai bune tradiții ale mișcării muncitorești și socialiste din țara noastră, care încă din anul 1893 și-a creat propriul său partid politic – s-a făurit și s-a dezvoltat ca o forță social-politică înaintată, a cărei rădăcini sînt adînc ancorate în solul realităților românești, ca exponent fidel al intereselor clasei muncitoare și a întregului popor.

Este cunoscut că pe scena vieții politice a României s-au perindat partide politice burghezo-moșierești, care au guvernat peste 80 de ani și care sub obladuirea monarhiei de Hohenzollern s-au înfruptat din plin din bogățiile țării și din roadele muncii neobosite a harnicului nostru popor. Această împilare nemiloasă a revoltat adesea masele muncitoare din țara noastră, care prin mari răscoale cît și prin numeroasele greve își cereau dreptul la o viață mai bună și mai dreaptă. Dar în loc de drepturi, li s-au dat, cu dărnicia ce caracteriza clasele exploatatoare, gloanțe și morminte.

Istoria i-a măturat însă pe autorii acestor nedreptăți sociale. Timpul, martor și judecător suprem, i-a depășit de mult. Ei servesc astăzi cercetătorului, dornic să descifreze istoria neamului nostru drept piese de muzeu al căror rost este acela de a aminti generațiilor prezente și viitoare despre lumea nedreptăților sociale, pe care masele muncitoare, conduse de P.C.R., au înlăturat-o pentru totdeauna redînd poporului român dreptul la o viață fără împilări și discriminări sociale și politice.

Dintre toate forțele politice prezente pe arena vieții politice a României, cea care și-a dovedit pe deplin viabilitatea și a corespuns năzuințelor de veacuri ale poporului român a fost clasa muncitoare. Născută la sfîrșitul secolului al XVIII-lea, în condițiile apariției și dezvoltării relațiilor de producție capitaliste, clasa muncitoare se afirmă tot mai mult ca o forță politică revoluționară, începînd cu primele sale forme de organizare și de luptă și culminînd cu crearea, la 8 mai 1921, a Partidului Comunist Român, moment de mare răscruce în istoria mișcării muncitorești și a națiunii noastre socialiste. Referindu-se la acest eveniment epocal, Programul Partidului Comunist Român subliniază că actul istoric de la 8 mai 1921, „a marcat o etapă nouă, superioară, atît pe plan politic și ideologic, cît și organizatoric în mișcarea revoluționară din România, în dezvoltarea detașamentului de avangardă al clasei muncitoare, a dat un puternic avînt luptelor politice și sociale desfășurate de masele largi populare din țara noastră", **în perioada anilor 1921–1944.**

GH. I. OANCEA

(Continuare în pag. 4)

Opinii

Finalul unei sinteze

Cu volumul al III-lea al „Literaturii române între cele două războaie mondiale", consacrat dramaturgiei și criticii, Ov. S. Crohmălniceanu încheie sinteza asupra celei de-a doua mari epoci literare românești. Cartea este relevantă pentru vocația construcției critice a autorului. În demersul critic integrator există o oarecare corelare a factorilor estetici și extraestetici, cu accentul pus pe analiza operei ca literatură. La începutul primului volum, fuseseră schițați parametrii extraartistici (politici, culturali, ideologici etc.) necesari racordării literaturii de ficțiune și criticii literare. Raportările nu lipsesc nici aici, cînd criticul explică lipsa progresului artistic în teatru prin constante ale mediului social-cultural : publicul sau concurența celei de-a șaptea arte : „Teama de a contraria gusturile principalului spectator, publicul mic-burghez și a risca astfel ca el să nu umple sala – scrie el – a lucrat ca un factor inhibitiv al oricăror tentative înnoitoare" (p. 7)

Ca și în volumele anterioare, examenul critic al operelor este precedat de o sinteză edificatoare pentru capacitatea autorului de a privi fenomenul literar de la mare altitudine. Deși se anunță a fi o examinare pe genuri, cum procedase Lovinescu, scriitorii plurivalenți sînt analizați, cu toată opera, în cadrul genului în care au excelat : Mihail Sebastian, dramaturg, romancier și eseist la capitolul dramaturgie, Perpessicius, critic și poet la critică etc. După George Călinescu, Ov. S. Crohmălniceanu este al doilea mare critic român care include într-o lucrare de proporții studiul sistematic al teatrului românesc interbelic din moment ce Eugen Lovinescu, ilustru predecesor al său în investigarea literaturii aceleiași perioade, lăsase un spațiu liber între al IV-lea și al VI-lea volum al „Istoriei literaturii române contemporane" unde urma să trateze tocmai „Evoluția literaturii dramatice". Călinescu l-a discutat însă în cadrul istoriei sale globale asupra literaturii noastre naționale, acordîndu-i un spațiu foarte redus, unde n-a fost preocupat de tipologii, dînd în schimb caracterizări extrem de percutante. Urmînd opiniile lui Mihail Sebastian, autorul remarcă nesincronizarea teatrului cu poezia și proza. Îi lipsește teatrului românesc apetența pentru ideația problematizantă și formulele înnoitoare.

Aproape trei sferturi din volum sînt dedicate criticii literare, sincronizată, cum o subliniază de altfel autorul, cu evoluția prozei și poeziei. Fapt observat și de George Călinescu, critica,

DUMITRU VLĂDUȚ

(Continuare în pag. 7)

Fără îndoială că, într-o încercare de delimitare a trăsăturilor fundamentale ale literaturii române, patriotismul este o coordonată esențială ce poate fi întîlnită în întreaga ei dezvoltare. Generații diferite de poeți, a căror activitate compune tabloul poeziei contemporane, își acordă lira cu sentimentul iubirii de țară, exprimîndu-și legătura cu patria, cîntîndu-i frumusețile, istoria și noile împliniri ale epocii socialiste. Pentru generația de poeți care a debutat în literatură în preajma celui de-al doilea război, avînd vii în memorie ororile conflagrației mondiale, dragostea de patrie se identifică și cu una din idealurile pentru care militează consecvent – pacea și implicit condamnarea războiului. În poezia lui Eugen Jebeleanu, Virgil Teodorescu, Geo Dumitrescu, Gellu Naum ideea ia forme statornice. Sînt semnificative pentru o poezie politică și socială, realizîndu-se fără îndoială, în linia unei poezii patriotice de mare valoare, **Ceea ce nu se uită, Surisul Hiroșimei** și, mai recent **Hanibal** de Eugen Jebeleanu ori poeme din **Blănurile oceanelor și alte poeme** sau **Ucenicul nicăieri zărit** de Virgil Teodorescu.

Alături de această generație poetică, a cărei activitate traversează perioada contemporană de la începutul ei, marcat prin momentul Eliberării, noi generații de poeți sporesc tezaurul poetic al epocii contemporane, poezia actuală devenind tot mai evident expresia unei ample lucrări patriotice. Poezia a ajuns la momentul evaluării reale a **conștiinței de sine** diversificîndu-se pe măsura evoluției valorice. Chiar exprimarea iubirii de patrie s-a nuanțat și aprofundat, poezia adevărată respingînd declarativismul sec fără fond artistic, și făcînd loc, într-o măsură covîrșitoare meditației. Nu este, astfel, întîmplător că un poet dintr-o mai nouă generație, Dan Mutașcu își numește volumul de poezii dedicate patriei **Țara ca meditație.** Țara, cu destinele și evoluția ei, cu oamenii și locurile ei, cu eroii din trecut și eroii din prezentul socialist, cu programul ei de viitor, apare ca element de meditație, ceea ce ține de esența însăși a poeziei, fiind străină de simplă formă. Patriotismul se dovedește un sentiment peren, cu multiple valen-

Patriotismul - coordonată esențială a poeziei contemporane

țe în poezie primind în anii socialismului noi atribute izvorîte din specificul actualelor condiții sociale. Poezia patriotică se realizează ca una dintre expresiile majore ale sensibilității umane.

Cînd un poet ca Nichita Stănescu reda chipul patriei într-o sensibilitate proprie în **Roșu vertical** sau **Un pămînt numit România** ori încerca o recitire a operei celor ce înainte au realizat înalte acte patriotice prin creația lor, înseamnă că noua generație de poeți ce se impunea la începutul deceniului șapte, a simțit patriotismul nu numai ca o continuitate în literatura română ci, mai ales, ca o cordonată esențială pe care trebuie să se ordoneze noua poezie. Nichita Stănescu a dovedit cît de largi pot fi modalitățile în care se realizează poezia patriotică. Într-o viziune modernă și versificație liberă se conturează **Cîntarea României :** „Țară cu contururi, amintind de-o imină, / pulsînd în pieptul Europei / Țară-pămînt, țară-idee, / Țară-linie-a vieții, / profund scrisă în pălmi / Țară întinzîndu-și brațele spre viitor / și culegîndu-l de pe ramura timpului / firesc, / așa cum ai culege mărul roșu / plin de tulburătoare mirisme. / Aceeași înțelegere a poeziei ca înalt act politic se desprinde și din opinia lui Ioan Alexandru : „poezia este foc rece, ardoare și rigoare, inimă fierbinte fulgerată de logos, de rațiune, bucurie în veac, înțelepciune și cutezanță, încredere și nădăjduire, dar mai presus dragoste curată față de cei ce vor veni, dragoste fără margini de cei ce sînt aici, acum în această țară, descoperirea frumuseții acestui popor și acestei mari tradiții române". Este aceasta o responsabilă profesiune de credință aparținînd unui mare poet, dar și blazon al poeziei contemporane care-și găsește în patriotism unul dintre sentimentele fundamentale. Pentru poeții a căror activitate marchează momentul liric actual poezia patriotică a însemnat posibilitatea lărgirii registrului de expresie poetică, înnoirea limbajului, căutarea unor modalități stilistice adecvate sentimentului și sincronice cu stadiul poeziei moderne. Acceptînd că orice poezie de reală valoare este expresia unui act patriotic, se poate particulariza cu nenumărate volume în care patria este tema predominantă. De la cele numite, ale lui Nichita Stănescu, unde se merge spre esențializare în expresie ori evocările tradiției patriotice din **Imnele bucuriei** de Ioan Alexandru pînă la Grigore Hagiu

ALEXANDRU RUJA

(Continuare în pag. 7)

E aproape surprinzător cum toate categoriile de comentatori ai operei lui Eugen Barbu sînt dispuse să elogieze, fără reţineri (sau fără reţineri importante) nuvelistica scriitorului. Detractorii **Groapei,** ai **Principelui,** rezervaţii exegeţi ai **Şoselei Nordului** ori ai **Facerii lumii** sînt dispuşi să cadă de acord : Eugen Barbu este un mare nuvelist. Bineînţeles că argumentele sînt foarte diferite, şi nu odată, sub catifelatele reliefuri ale elogiului, incolţesc ghimpii unor politicoase negaţii : dacă într-adevăr Eugen Barbu este un mare nuvelist, romanele ar fi provizorii, ele fiind înalte doar fragmentar, în calitatea lor de nuvelă. Succesiunea de nuvele numită **Groapa** sau succesiunea de nuvele numită **Principele** ar confirma nu numai talentul de nuvelist ci şi incapacitatea de a construi a lui Eugen Barbu.

Ne-am ocupat cu alte prilejuri de arhitectura romanelor lui Eugen Barbu, şi am demonstrat acolo că, atît **Principele** cît şi **Groapa,** reprezintă performanţe arhitectonice prin supunerea fragmentului la întreg, prin felul în care aparentele „nuvele" se unesc într-un tot pentru a defini un univers uman şi unul romanesc. Esenţiale, capitolele numitelor romane sînt în acelaşi timp simbolice. Am arătat acolo rostul **ordinii** în **Principele** precum şi al succesiunii **ritualurilor** în **Groapa.**

Pentru oricare cercetător al operei lui Eugen Barbu este evident faptul că în jurul fiecăreia dintre cărţile fundamentale ale scriitorului se rotesc o seamă de texte pregătitoare, de eboşe, de încercări, nu infidele idei de literatură **profund originală,** ci doar infidele capodoperei. Opera de nuvelist a lui Eugen Barbu, opera de prozator a lui Eugen Barbu este dominată de ideea marilor ansambluri, a romanelor ciclice ; cele mai multe dintre nuvele reprezintă romane viitoare, romane aflate în stadiu de proiect, romane abandonate, texte aflate în impas. Un obiect al studiului vis-à-vis de proza scurtă a lui Eugen Barbu : impasul naraţiunii. Un ciclu important de nuvele, şi cel care acoperă ultima perioadă a creaţiei scriitorului, ar fi acela al **Principelui ;** cea mai importantă derivaţie a sa ar constitui-o serialul „haiducesc". Pe aceste texte se poate observa foarte bine tatonarea terenului, ocolul dat temelor esenţiale, înceata apropiere de marile subiecte. Uneori, scriitorul pare a exersa, copist, orgolios sau aflat doar în luptă cu marile opere ale literaturii, subiecte cercetate şi de alţii. În **Smintirea jupiniţei Ruxandra** sau **Nunta cu ighemonicon** asistăm la încercarea culorilor, a penelului, la cîntărirea luminilor şi a umbrelor ce vor fi distribuite în largile tablouri ale **Principelui.** Substanţa epică nu contează ori contează foarte puţin : „întîmplarea" este doar pretextul de a mişca aceste cuvinte, încărcate de sunete stranii, jucăuşe şi de arome grele :

Eugen Barbu

MIRESELE

(Editura Minerva, 1975)

„Înainte de a cădea ghinda, la Sfinţii Arhangheli, ce-i veni dumnealui boierului Hristea Belivacă, sătul de jucat ghiordum şi panţoralâ, sus, în sală, la **Ceşmeaua Roşie,** sastisit de muieri văzute pe după uşi dosnice care-l costau, spăsit de cîte păcate făcuse, nu ca să termine cinstita biserică de pe moşia Muiereascăi, lac bogat, cu păduri şi vite, cu suflete şi robi, başca gheliruriie picate din vînzoleala locului adosit, departe de ochii stăpînirii celei lacome".

Ar fi, mai întîi, de văzut în aceste texte primenirea limbajului : după Sadoveanu, Eugen Barbu este primul prozator ce oferă literaturii istorice, operei de evocare istorică un limbaj nou, independent constituit. Înmuierea consoanelor, îndulcirea vocalelor, deschiderea acestora, de nu vor fi corespunzînd limbii reale a epocii, reprezintă cu strălucire o posibilitate de a descoperi epoca. Topica savantă, arhaismul cu grijă ales şi degustat (în numele muzicilor, a sonurilor, al **melodiilor** sale) fixează în nuvele o atitudine subiectivă, **ironia.** Ciclul **Vînzare de frate,** serial ce reia de fapt pentru literatura română tradiţia literaturii haiduceşti. Deci, ar fi de subliniat în aceste texte maxima stilizare-simplificare a naraţiunii, **limbajul** avînd rol central. Ne aflăm într-o literatură de tip renascentist, povestirile putînd fi spuse, **povestite,** supuse unui regim oral precum istoriile din decameron, heptameron, ş.a.m.d., deci încercînd să suplinească şi suplinind, nu absenţa, cît izolarea unui anumit tip de literatură. Literatura jovial-eroică moralizator-şăgălnică a acestor texte nu duce zîmbetele către ris : nu e hohotitoare şi nici gratuit spectaculoasă. În interioarele ei, graţioasele ironii, subtilele catifelări ale frazei, pregătesc de fapt intrarea într-o lume ce aparţin tragicului.

Personajele „Decameronului" lui Eugen Barbu ar fi, mai întîi, haiducii (cavalerii), cei aflaţi în plan depărtat ; boierul vicios, afemeiat dar nu fără ştiinţă, degustător savant al plăcerilor erotice, aflat la vîrstele senectuţii ; el e de obicei păcălitul, păcălirea avînd în povestirile lui Eugen Barbu un itinerar ceva mai complicat, boierul fiind năpăstuit de vreo ispravă amoroasă a fiicei, ispravă ce poartă cu sine germenii răzbunării păcătelor trupeşti-părinteşti.

Cuplul ce acompaniază şi justifică păminteştile erori ale boierului este format din juna şi sentimentala odraslă boierească, deschisă păcatului, precum şi dînsul, Făt-Frumosul fără avere, intrat în graţiile tinerei. Cum pasiunile sînt gigantice, catastrofele, incendiile acompaniază nuvelele lui Eugen Barbu.

A doua categorie ar putea fi nuvelele **Căii negustorilor,** aparţinînd unui proiect mai vechi în care vizibile nu ar fi atît unele influenţe (Gorki, Istrati etc.) sînt însă memorabile, cîteva dintre ele (domnişoara Aurica, Gică Hauhau, Carmen Popescu) fiind antologice.

A treia categorie ar fi reprezentată de „textele sincronizării", de nuvelele prin care Eugen Barbu se sincronizează atît cu „tematica" literară a epocii (vezi literatura naţionalizării, a eliberării etc.) cît şi acelea prin care Eugen Barbu îşi încearcă mijloacele vis-à-vis de cele ale unor confraţi mai tineri, (Bănulescu, Fănuş Neagu etc.). Fără îndoială, peste tot Eugen Barbu nu este numai un mare nuvelist ci şi un scriitor capabil de a rezista oricărui tip de competiţie literară.

C. UNGUREANU

Cronica literară

Adîncirea în spaţiul livresc – al lecturilor din Pillat, Fundoianu, Adrian Maniu etc., mai recente şi mai discrete din Alexandru Philippide – nu a dăunat poeziei lui Ion Horea care, nevoind sau neputînd să pătrundă în literatură prin sfărîmare de idoli, conversează în ţelepţeşte cu modelele, în galeria cu statui a clasicilor, unde simţirea sa îşi află, pînă acum, mediul cel mai prielnic de manifestare ; unde versurile, făcute anume parcă pentru răsfăţul sonor al unei declaraţii interiorizate, i se îmbogăţesc cu melancolice reverberaţii eminesciene, alteori cu modulaţiile tînguitoare ale poeziei lui Goga.

A spune despre Ion Horea că exteriorizează un „suflet vechi" poate să pară un lucru banal prin evidenţă sau prea deasă repetare ; dar, desigur, necesar pentru categorisirile curente, pe care poetul însuşi nu le ignoră, ba, putem spune, le confirmă cu o vădită preocupare de a nu i se interpreta greşit „programul" liric. O asemenea poezie (şi sînt foarte multe de acest fel) în recentul volum, *Măslinul lui Platon,* este *Un salcîm de-o mai fii... :* *„Vălmăşirilor nu-s / Potrivit după fire, / Şi străbat mai presus / Doar tărîmul iubire, // Şi pornesc înapoi / Către timpuri neclare, / Dup-un zeu, Litovoi, / După Gelu călare. // ... //Din poveste e tot / Şi sînt cel al poveştii, / Dintr-un neam, cum socot, / Al ţărinii aceştii... // Şi mă-ntorc la ce sînt, / La lumina de ţară, / Să mă rog la pămînt, / De din zori pînă-n seară. // Al iubirilor sînt, / Şi-al durerii cînd vine / Să aştearnă-n pămînt / Un culcuş pentru mine. // Un salcîm de-o mai fii, / Într-o zi să-nflorească, / Ori sub stelele mii, / O cîntare cerească..."*

Poet al patriei şi al pămîntului, în cea mai bună tradiţie ardeleană, al Timpului şi al iubirii (majusculele aparţin poemelor din *Măslinul lui Platon),* mesianic şi oracular, Ion Horea cercetează Cărţile consacrate, însemnele istoriei pe o Cîmpie Transilvană care pătrunde în mit : *„Prin Cîmpia Transilvană se mai vede-o umbră mută / Cum se-apleacă pe pămîntul de cînd lumea şi-l sărută ; / Domul Şincai pătimirea şi-o trecu de nouă sate / Cu Scriptura ţării scrisă, în desaga jumătate ; / Sălciile-s dezgolite-n bîntuiri tîrzii de brumă ? / La Papiu Ilarianul şiruri de salcîmi îndrumă / Peste dealuri unde coama-i miezuină de hotare / Şi de unde vîrfuri albe desluşeşti în depărtare ; / Multe veacuri de pe-această vale-a trecerii afla-i-or / Semnul binecuvîntării sfîntului Părinte Maior ; / Lîngă marginea pădurii întîrziu şi-ncet înginu-i / Blestemul ce-l tot mai zice cînd şi cînd Urcan Bătrînul ; / Tuleişti, hotarul reavăn, oglinzîri pe văi şi coaste, / Viile sînt numai suliţi din ce-a fost odată oaste. (Lîngă-un păr sălbatic).*

Ion Horea,

MĂSLINUL LUI PLATON

(Ed. Dacia, 1976)

O poezie de o asemenea limpezime şi rigoare a versului, ce păstrează nealterat gustul pentru *naturaleţea* expresiei, nu poate şi nici nu îşi propune să atragă atenţia prin instrumentul liric. Scoasă, prin proiectul autorului, din competiţia înnoirilor moderne, poezia lui Ion Horea îşi are o valoare a ei, reprezentativă. Recunoaştem stilul, maniera – „ideile", chiar, o citim cu interes pentru subtilitatea lecturilor pe care ni le oferă şi mai mult decît pentru atît. Ion Horea restituie poeziei încrederea în cuvînt (o păstrează, mai exact : niciodată nu i-a refuzat-o altfel decît circumstanţial), sinceritatea rostirii, spontaneitatea sentimentului. Fapt remarcabil, însă, în versul lui, perifraza clasicistă nu sună niciodată nepotrivit : *Sînt blestemat să mai întîrzii la sarcofage prin pustie / Cu sufletul ca un papirus pe care nu mai ştiu ce scrie, / Pe mine-şi culcă Sfinxul umbra, parcă-i o vită-n zăcătoare, / Şi ochii lui sînt stinşi de praful unor ghiciri înşelătoare. / ... / Ce gînd mă duce într-acolo, ori poate păsări de-astă vară, / Ori poate liniştea pe care-o purtăm de-un timp ca pe-o povară, / Ori numai ceasul aşteptării, cît mai aştept aici o leacă / Pe Mureş, către Ripa Morii, pe cel cu luntrea să mă treacă" (Hieroglifă).*

În Cîmpia Transilvană, atît de des evocată ard viu focurile culturii latine, şi, dacă, în locul unei frize romane, ochiul va contempla un capitel grecesc sau o frescă bizantină, lucrul, firesc, se datoreşte întîmplării, cînd nu e vizată, reconstituirea unui drum străbătut, în poezie, de Ion Pillat. Ca şi pentru acesta din urmă, *provincia* primeşte pentru Ion Horea ceva din grandoarea Eladei, a spaţiului clasic, evocat şi independent. Într-o astfel de ipostază, „vechimea" universului poeziei lui Ion Horea nu se mai manifestă exclusiv în idilă, peisaje agreste, în bucolică. Desigur, toate acestea există, întrucît ţin de structurile unei anumite poezii, de un model cultural pe care îl putem găsi şi în proiecţiile lirice eminesciene, uneori în poemele lui Ion Pillat. Pentru ciclul *Elada* din volumul lui Ion Horea, modelul mai apropiat pare să fie totuşi Alexandru Philippide. Decorul antic invocat pentru armonia plastică lasă locul meditaţiei asupra destinului civilizaţiilor, pe care Ion Horea învaţă a le scruta cu ochiul fixat mai mult în prezentul istoriei. *Măslinul lui Platon* pare, de aceea, mai mult o epigramă : *„Ajungi, vecin vegherii la dafini, ce-ai lăsat-o-n / Hotar creştin, în calea măslinului lui Platon. / E-un trunchi crescut în altul, si-n înveliri de racle-s / Frunzişuri ce-l dădură din umbră lui Heracles, / De la-nceputul lumii rămas în jocul vremii, / Să fie în grădina de-aici, la Académii. / Pe cine ştie unde discipolii sînt duşi ! / Acum doar negustorii mai ies şi stau la uşi. / De filozofi nici urmă. E-o cale mai umblată, / Dinspre Corint, cu ziduri de marmoră. Dar iată / Un colţ din Acropole. Ai grijă de maşini ! ... / Închipuim sisteme, poeţile-s răsini / Se-aprind pe manuscrise, şi sub frunzişul rar / Măslinul strîns în coajă e sfînt ca un altar".*

Un cuvînt final despre condiţiile, de excepţie, în care apare acest volum al lui Ion Horea, la editura Dacia, prin solicitudinea acestui remarcabil alcătuitor de ediţii care este poetul Romulus Vulpescu, semnatarul machetei artistice şi a prezentării grafice a cărţii.

LUCIAN ALEXIU

Marginalii

CONOTAŢIA ŞI DUBLA EI LECTURĂ

Ca şi sensul simbolic, conotaţia este un al doilea înţeles al anunţului faţă de cel explicit. În timp ce sensul explicit se înregistrează *pasiv,* conotaţia – ca şi simbolul – reclamă un act interpretativ. Totodată, conotaţia este mai activ textuală şi decît simbolul pentru că, avîndu-şi originea în spatele literei, se întoarce asupra ei şi o lămureşte suplimentar, pe cînd simbolul emană sens în afara textului, invitînd la o meditaţie vagă într-un spaţiu semantic nemărginit. Că există simboluri propriu-zise şi în romanul realist, nu mai trebuie dovedit. De aceea, mă opresc la un caz diferit, cînd sensul simbolic devine conotativ.

În *Madame Bovary,* numele cumetrei Caron nu este inocent. El se iveşte atunci cînd în jurul Emmei toate se prăbuşesc şi, rînd pe rînd, căile alese o duc în acelaşi impas. Pierzînd-o o clipă din vedere, doamna Caron întreabă îngrijorată : „Unde e ?" Apoi o zăreşte păşind pe Strada Mare şi ocolind la colţ, „ca şi cînd s-ar duce spre cimitir". Percepem atunci rezonanţa simbolică a numelui Caron. Întrebarea pusă ni se pare a fi a luntraşului venit să întîmpine un suflet destinat morţii, spre a-l conduce în infern. Însă dincolo de gîndul funebru pe care-l solicită, momentul ne vesteşte – pe plan conotativ – deznodămîntul romanului, moartea consimţită a Emmei Bovary.

La o primă lectură, conotaţiile, adevărate prevestiri, contribuie la omogenizarea romanului realist. Ele interzic surpriza şi îngustează cîmpul semantic, îi sugerează cititorului întrebările de pus şi îl orientează către soluţiile de găsit, prefigurate ca presimţiri. Astfel, timpul cititorului este economisit şi se înlătură primejdia ca el, bîjbîind, să cadă în goluri de sens ori, şi mai rău, să descopere alte sensuri decît cele voite de autor. Cititorul este protejat cu fermitate şi îndrumat din etapă în etapă pe linia, astfel întărită, a unicului sens. Gîndit într-o vreme burgheză, romanul realist al secolului trecut se dovedeşte a fi un mecanism cu maxim randament : cît mai mult sens în cît mai puţin timp.

În secolul nostru, în schimb, s-a impus tot mai mult părerea că adevărata citire a unei cărţi de literatură este recitirea ei. Procedînd astfel, ca un musafir căruia i-ar veni gîndul să se întoarcă în casa din care tocmai a fost – cu manifestări de simpatie – condus spre ieşire, cititorul va avea aceeaşi surpriză : în locul ordinii pentru el pregătită care l-a întîmpinat, va descoperi acum adevărata viaţă a cărţii, mai puţin ordonată, dar mai autentică şi mai variată. La a doua lectură, opera realistă devine *text.* Luîndu-şi libertatea şi răgazul de a părăsi drumul bătut, cititorul începe să rătăcească prin roman şi descoperă că lucrurile nu erau atît de simple cum i s-au părut, iar sensul nu atît de firesc cît i s-a dat de înţeles. Tot atunci îşi schimbă funcţia şi conotaţiile descifrate. De vreme ce cunoaşte urmarea, ele nu-l mai grăbesc pe cititor către deznodămînt. Acum el observă jocul de oglinzi dintre acel moment şi altele de mai tîrziu, învaţă să vadă ţesătura (textura) de sensuri, răsfrîngerile dintre părţi. Or, cum răsfrîngerea la depărtare înseamnă metaforă, adică poezie, decurge de aici că, la a doua citire, conotaţia se schimbă din înţeles suplimentar în *loc poetic* activ.

LIVIUS CIOCÂRLIE

Curier literar

Revista **Convorbiri literare** (nr. 3) densă, interesantă, cum am mai afirmat şi în alte dăţi. Consemnăm din ultimul număr interviul lui C. Constantin cu Al. Piru care afirmă printre altele : „...În tot cazul, eu m-am străduit să exist pur şi simplu, prin lucrări foarte diferite, privind întreg spaţiul literaturii române şi parţial şi al literaturii universale, făcîndu-mi din asta o profesiune". (...) „Sînt printre cei care consideră critica o parte a literaturii şi nu un apendice al ei. – **De altfel, o idee călinesciană şi asta...** Da. Călinescu nu făcea o distincţie netă între critică şi literatură. Cerea şi criticului vocaţie, ca şi scriitorului..." (...). „Proză scriu în fiecare zi ca Monsieur Jordain (aici interlocutorul meu zîmbeşte). Deocamdată sînt absorbit de această lucrare critică panoramică. După ce voi încheia-o, va veni şi rîndul prozei personale. Nu ştiu exact de pe acum ce va fi. Fiind întîi de toate scriitor, eu intenţionez să mă **plimb** (s.n.) prin toate sectoarele literaturii. Sînt dornic să experimentez toate genurile. Nu cred că este prea tîrziu, nicodată nu-i prea tîrziu, şi n-aduce anul ce-aduce ceasul. Cine ştie dacă nu voi veni cu un volum de poezie. Ca cititor de poezie, am dreptul să fac şi eu, la rîndul meu, poezii". (...) „Eu ţin la toţi scriitorii români fără nici o deosebire. Evident, atunci cînd emitem o judecată de valoare trebuie să fim imparţiali, să uităm de antipatii, dar şi de simpatii. Îi iubesc în primul rînd pe vechii mei colegi, de exemplu pe Adrian Marino, colegul meu de altădată de la **Jurnalul literar** şi de la Universitate. Sînt în cei mai buni termeni cu Marin Preda şi Eugen Barbu, dintre scriitori". (...). „Ca să fiu sincer, pe mine m-a derutat puţin observaţia că aş fi necomunicativ în critică (nu în literatură) că scrisul meu ar fi arid, lipsit de ecou în sufletul cititorului". (...) „Personal, nu cred în diversificarea capacităţilor de analiză pe genuri. Cine nu ştie să analizeze poezia, nu poate analiza nici proza". Aferim !

A. BALTHAZAR

Frontispicii

Un precursor de prestigiu al etnologiei — DIMITRIE CANTEMIR

Pentru cultura română modernă, opera lui Dimitrie Cantemir este **temelie** și **treaptă** în același timp. Temelie pentru că, sintetizînd contribuțiile predecesorilor, adaugă acestora puterea argumentelor științifice ; treaptă, întrucît această impresionantă construcție intelectuală înseamnă, de fapt, și cea dintîi deschidere a culturii noastre spre cultura universală.

Din perspectivă istorică, opera învățatului român, cum remarca N. Iorga, echivalează cu **„modul românesc de a fi în civilizația universală".**[1] Afirmația aceasta nu este un enunț apodictic, ci o judecată de valoare. Ea relevă una dintre coordonatele definitorii ale scrisului cantemirian : **specificitatea lui.** Crescut într-un perimetru spiritual situat la intersecția unor **„coridoare culturale"**[2] între Bizanț, Balcani și Occident, Dimitrie Cantemir, prin opera lui, sintetizează creator o serie de idei, integrîndu-le organic într-un etos precis delimitat în spațiu și timp : **etosul românesc.** Altfel spus, informația lui filozofică și științifică a devenit **formație** printr-o permanentă raportare la un sistem axiologic bine articulat. În această caracteristică stăruie, credem, elementul novator pe care gîndirea lui Cantemir îl aduce în mișcarea ideatică din prima jumătate a secolului al XVIII-lea, pe plan european. Majoritatea exegeților de prestigiu ai operei lui Dimitrie Cantemir au subliniat nuanțările semantice pe care autorul **Divanului** le propune mai multor concepte și idei preluate din lucrările unor autori străini precum Wissowatius **(Stimuli virtutum)**, I. B. van Helmont ș.a. O asemenea delimitare determină interesante mutații în înțelegerea, în contextul culturii române, a cîtorva curente filozofice și spirituale precum **deismul**[3] și **umanismul.**[4] După părerea noastră, **laicizarea** unor structuri canonice se produce nu numai datorită contactului lui Dimitrie Cantemir cu o parte din opera unor filozofi greci și latini sau cu principalele lucrări accentuat raționaliste din epoca sa, ci și prin valorificarea sugestiilor etice provenite din fondul folcloric autohton. Ca și Budai Deleanu, mai tîrziu, Cantemir filtrează toate cunoștințele sale de sursă livrească prin stratul de adîncime al viziunii românești.

Fascinantul dialog, în lucrările savantului, dintre **teologic** și **gnoseologic,** dintre morala creștină și aspirațiile reale ale omului spre cunoaștere constituie dinamica internă a discursului cantemirian. De altfel, **„existența la Cantemir a două planuri ireconciliabile, acela al adevărului științific și acela al evidenței de ordin religios, ne dovedește, totuși, că filozoful român este frămîntat de dubiul pe care-l împărtășește cu întreg secolul său, stare care presupune că credința nu putea să rămînă intactă".**[5] Un asemănător punct de vedere îl exprimă și Lucian Blaga, vorbind despre **„neliniștea timpului"** care se resimte în opera lui Cantemir. Se cuvine a fi reținut, însă, faptul că nu întotdeauna la cărturarul moldovean lexicul metaforic, folosind expresii din literatura bizantină, se întemeiază, **la nivelul semnificatului,** pe idei religioase. Interesant este că de multe ori, sub crusta parabolică a unei terminologii din arsenalul retoricii orientale sau latine, se ascund formulări de **certă laicitate.** Dumnezeu rămîne, în spirit deist, undeva înafara dinamicii faptelor umane. **Dimensiunea inițiatică** a operei lui Cantemir este cu regularitate subminată de cristalizările conceptuale. Avem de-a face, cu lucrări care **marchează nașterea demersului filozofic românesc** în condiții social-culturale specifice. Iar unul dintre semnele **„neliniștii timpului"** care se resimte în opera lui Cantemir este **foamea de adevăr** a Inorogului. El pare să caute un adevăr dincolo de cărțile canonice și, în același timp, **altul** decît adevărul filozofilor predecesori. Preluînd o propoziție aristoteliană, pe care o parafrazează, Cantemir notează : **„priiatinu-i Platon, priiatinu-i Socrat, însă mai priiatinu-i adevărul".**[6]

Dornic să cunoască **„rădăcina lucrurilor"** întrucît : **„mai pre lesne este cuiva fără organul ochiului și fără lumina soarelui între alb și negru a deosăbi decît fără cunostința lucrului de vrednic sau nevrednic a-l alege",**[7] Dimitrie Cantemir se străduiește să înțeleagă omul dintr-o dublă perspectivă : **antropologică** (omul cu toată problematica lui la nivelul categorialului) și **etnologică** (omul ca vlăstar al unei colectivități etnice precis situat istoric și geografic). Depășind, cum spuneam, rigiditatea unor idei teozofice și ale scolasticii prin transformarea culturii folclorice într-un so'id sistem referențial și, simultan, pe linia neoaristotelică acceptînd filozofia ca pe o disciplină bipolară : **fizică** și **obiceinică,** Cantemir afirmă demnitatea omului ca ființă rațională și liberă : **„Nu rob, ci stăpîn lumii te-au lăsat ; pentru aceasta, tu pe dinsa, nu ea pe tine stăpînește".**[8] Deși manifestă o atitudine opusă aceleia lui Miron Costin, după care **„nu sînt vremile sub cîrma omului, ci bietul om sub vremi",**[9] Cantemir se arată **preocupat de aceleași probleme fundamentale ca și înaintașul său : locul omului în univers, raporturile lui cu timpul și lumea, în virtutea unei experiențe concret-istorice în teritoriul vechii Dacii și în calea năvălitorilor.** Această întrebare și dorința găsirii unui răspuns investit cu calitatea adevărului străbat vectorial întreaga cultură și literatură română culminînd cu reflecțiile eminesciene.

Revenind la contribuția științifică a savantului român, trebuie să spunem că felul în care tratează el problematica omului spațiului istoric românesc îl situează drept un precursor de prestigiu al etnologiei europene. Prin orientarea și argumentația sa, Cantemir, spre deosebire de cronicarii care l-au precedat, excepție făcînd Miron Costin pe care istoricul succesor îl socotește **„accuratissimus Moldavorum historicus",** alături sentimentului patriotic nu numai dorința unei depline obiectivități, ci și nobila înțelegere a omului ca vlăstar al neamului său și, paralel, vlăstar al umanității. Deși preocupat să dovedească romanitatea și continuitatea noastră pe aceste meleaguri, deoarece **„toată societeala noastră intru aceasta stăruiește pentru ca numele și neamul nostru care de demult s-au descălecat și de atuncea pînă acum necurmat lăcuiește în Dachiia (adică în Moldova, în Țara Muntenească și în Ardeal),**[10] Cantemir are convingerea că definirea unor coordonate specifice ale unei colectivități nu se poate înfăptui decît prin cunoașterea profundă a structurii celorlalte colectivități umane vecine sau îndepărtate. Cu alte cuvinte, Cantemir, anticipînd perimetrul etnologiei ca știință, se arată interesat nu numai de ocupațiile, obiceiurile și manifestările ceremoniale ale moldovenilor, ci, în primul rînd, de etosul acestora, de comportamentul lor în cadrul relațiilor sociale, interumane și în istorie.

Înfățișînd lumii, la cererea Academiei din Berlin prin baronul Heinrich Huyssen, **„toată Moldova, cum o numim acum",** savantul român este conștient că această inițiativă presupune onestitate și obiectivitate cu atît mai mult cu cît **„avînd a descrie moravurile moldovenilor, subiect de altminteri necunoscut vreunuia sau doar cîtorva dintre străini, iubirea de țară mă îndeamnă și-mi poruncește să laud neamul în care m-am născut și să pun în bună lumină pe locuitorii acestui pămînt de unde mă trag ; pe de altă parte, iubirea de adevăr se opune și mă împiedică a lăuda lucruri pe care dreapta judecată mă îndeamnă să le critic".**[11]

Maria Holban, autoarea unei documentate introduceri la excelenta ediție din 1973 a **Descrierii Moldovei,** numește „imparțialitatea" lui Cantemir „o mască solemnă ce nu ascunde bine sentimentul adevărat care își croiește drum în ciuda imposibilității aparente".[12] Era firesc ca patriotismul cărturarului să răzbată masiv în paginile lucrării. Cantemir rămîne însă un real prieten al adevărului și-atunci cînd își descrie propria țară cu oamenii ei. Și, detaliu vrednic de a fi subliniat, caracterizarea pe care o face moldovenilor nu este competitivă. Ei nu sînt nici mai buni și nici mai răi decît semenii lor de aiurea căci, cum spune Cantemir : **„toate viițiile care se întîlnesc la ceilalți oameni stăpînesc și pe moldoveni, dacă nu totdeauna în mai mare măsură, cu siguranță însă nu în mai mică"**[13]. Stăruie în această lapidară observație un autentic umor și bun simț românesc care, în secolul al XIX-lea, tot printr-un moldovean, prin Creangă, va deveni literatură națională în cel mai înalt sens al cuvîntului. Apelînd tot la virtuțile afirmative ale umorului, Cantemir își continuă descrierea : **„dacă un moldovean are un cal de soi și arme mai de fală, crede că nimeni nu-l întrece ; nu se va da în lături să se lupte nici cu Dumnezeu, dacă e nevoie".** Aici ironia joncționează cu un sincer sentiment de admirație, sentiment care se va manifesta nestingherit atunci cînd Dimitrie Cantemir înfățișează „lumii" ospitalitatea moldovenilor : **„Cu toate că sînt foarte săraci din pricina vecinătății cu tătarii, totuși nu refuză niciodată oaspetelui pîine și găzduire, hrănindu-l și pe el și caii lui timp de trei zile fără nici o plată".** Că autorul nu exagerează cu nimic lăudînd ospitalitatea românească o confirmă două argumente de natură cu'turală : pe de o parte eposul folcloric, unde întotdeauna călătorii de pretutindeni sînt întîmpinați „frățește", iar pe de altă parte memorialul de călătorie al unor demnitari europeni care au trecut prin Moldova, precum italianul Niccolò Barsi, Bandim și abatele D'Hauterive.

Dacă Grigore Ureche încerca să citească trăsăturile psiho-caracterologice ale moldovenilor prin portretul pe care i-l făcea lui Ștefan cel Mare, Cantemir merge mult mai departe ocupîndu-se de diferitele categorii și clase sociale ale Moldovei secolului al XVIII-lea.

Îi mai datorăm lui Dimitrie Cantemir și tratarea diferențiată a membrilor aceleiași colectivități în funcție de situarea lor zonală (geografică) pentru că **„alături de viziunea istorică, apare la Cantemir, și cea teritorială. Fără a încerca o nexiune între cele două aspecte — aceasta va fi întrevăzută abia în secolul trecut. Cantemir observă cu ascuțime neașteptată diferențierea moldovenilor din cele două părți, Țara de Sus și Țara de Jos".**[14] Explicînd, însă, aceste deosebiri doar prin influența pe care ar exercita-o asupra psihicului uman **clima** (aceeași explicație o propune pentru explicarea diferențierii și Montesquieu !") autorul **Descrierii...** simplifică mult aria semantică și natura cauzală a fenomenului. Atitudinea istoricului-geograf, așa cum arăta P. P. Panaitescu,[15] domină de această dată, am zice, **copleșește pe etnologul** Cantemir. Același proces se întîmplă și în unele situații în care savantul român se ocupă de principalele realități folclorice ale Moldovei. Utilizînd, cum de altfel foarte argumentat demonstrează Adrian Fochi,[16] riturile și datinele folclorice drept probe invulnerabile pentru susținerea latinității și continuității poporului român, Cantemir nu acordă întotdeauna spațiul cuvenit descrierii **in extenso** unor elemente de cultură materială. Ceea ce trebuie totuși reținut este faptul că, de fiecare dată cînd se ocupă de fondul folcloric românesc, el o face nu din afara, ci din interiorul fenomenului. Primează, așadar, sensul și semnificația produsului cultural, nu surprinderea lui monografică, la nivel morfologic. O atare modalitate de abordare se simte și în lucrările lui cu un pronunțat caracter istoric. La Cantemir, demersul se întemeiază nu **ad narrandum** ci **ad demonstrandum.** De aceea, istoricul trebuie să fie în permanență dublat de etnolog, sugerează Cantemir : **„că înțelegîndu-ne din istoricii adevărați** FAPTELE (subl. ns. — C. V.), **putem fără nici un prepus a cunoaște și traiul lor** (al oamenilor) **și ființa lor".**[17] Fiind preocupat de **ființa** oamenilor, Cantemir punea, fără să-și dea seama, primele cărămizi durabile într-o construcție științifică care astăzi se numește **etnologie.**

VASILE CREȚU

[1] Nicolae Iorga, *Originalitatea lui Dimitrie Cantemir*, Vălenii de Munte, 1934, p. 11.
[2] Răzvan Theodorescu, *Bizanț, Balcani, Occident la începuturile culturii medievale românești*, Buc. Edit. Acad. R.S.R., 1974, p. 340.
[3] Dan Bădărău, *Filozofia lui Dimitrie Cantemir*, București, Edit. Acad. R.S.R.
[4] Petru Vaida, *Dimitrie Cantemir și umanismul*, Buc. Editura Minerva, 1973.
[5] Dan Bădărău, *Lucr. cit.*, p. 272.
[6] Dimitrie Cantemir, *Hronicul . . .*, p. 10.
[7] Dimitrie Cantemir, *Istoria ieroglifică*, I, p. 75.
[8] Dimitrie Cantemir, *Divanul*, cartea a II-a, titlul LXXI.
[9] Miron Costin, *Opere, Letopisețul Țării Moldovei*, p. 226.
[10] Dimitrie Cantemir, *Hronicul*, p. 11.
[11] Dimitrie Cantemir, *Descrierea Moldovei*, Buc. Edit. Acad. R.S.R., 1973, p. 309.
[12] Maria Holban, Introducere la *Descrierea Moldovei*, ed. 1973, p. 28.
[13] Dimitrie Cantemir, *Lucr. cit.*, p. 309.
[14] Ovidiu Birlea, *Istoria folcloristicii românești*, Buc., 1974, p. 24.
[15] P. P. Panaitescu, *Dimitrie Cantemir, Viața și opera*, Buc., 1958.
[16] Adrian Fochi, *Dimitrie Cantemir etnograf și folclorist*, (Rev. de etnografie și folclor, 1964, p. 1–2).
[17] Dimitrie Cantemir, *Hronicul*, p. 392.

Istorie-document

MATILA GHYKA
o scrisoare inedită

O personalitate cu adevărat remarcabilă atît prin densitatea contribuțiilor valoroase și a ideilor moderne, cît și prin varietatea domeniilor pe care le-a ilustrat : filozofia, estetica, eseistica etc., fiind și romancier, publicist de elită în limbile română, franceză etc., Matila Ghyka continuă să rămînă puțin cercetat sau chiar necunoscut.

Pentru cei care nu știu cine a fost Matila Ghyka vom face recomandarea să consulte cele cîteva articole care s-au scris la noi în **Viața românească** 1927, p. 318, **Convorbiri literare** 1933, p. 904, **Simetria** 1947, p. 185, și mai apropiate de zilele noastre **Cronica** nr. 46, 1969, ca și lucrările docte și documentate ale lui Solomon Marcus, **Poetica matematică,** Victor E. Mașek, **Arta și matematica,** N. Balotă, **Eupherion** etc.

Pentru acei care se preocupă de secțiunea de aur a poeziei sau de problemele numărului de aur sau de problema raporturilor estetice în diferitele ramuri de artă, a armoniei, simetriei și ritmurilor și nu au consultat încă operele fundamentale tipărite de Matila Ghyka, rinduim aici numai trei academice lucrări : **Esthétique des proportions dans la nature et dans les arts,** 1927, **Essai sur le rytme,** care are mai multe ediții și opera în 2 volume **Le nombre d'or,** tom. I, **„Les rythmes"** și tomul II **Les rites** care au fost elogios prefațate de poetul, membru al Academiei franceze, Paul Valéry.

Cum enciclopediile sau dicționarele noastre nu fac trimitere la matematicianul și artistul, cugetătorul și diplomatul Matila Ghyka vom aduce pentru cititorul onest cîteva date biografice : Matila Costiescu Ghyka a văzut lumina zilei la Iași în 1883. A făcut studii de inginerie dar și de litere. A avut o viață zbuciumată, fiind pe rînd muncitor în uzinele din America, marinar pe vasul nostru Borda și pe cel francez Iphigénie cu care a înconjurat lumea. A fost apoi diplomat. Matila Ghyka a adus reale servicii diplomației românești. A fost trimis cu o misiune culturală în Persia. După 1919, tot în cariera diplomatică, a fost trimisul României în Polonia, Spania, Anglia, Franța și în alte capitale ale lumii cum au fost cele ale Austriei etc. Funcții de ministru plenipotențiar a avut M. Ghyka și la Stockholm, fiind profesor universitar în California, la Universitatea din Londra etc. În aceste însărcinări M. Ghyka a desfășurat o prodigioasă și progresistă activitate pusă în slujba culturii și diplomației noastre. Amintitele însemnări și date le aducem aici pentru a releva injustiția care i s-a făcut lui M. Ghyka prin nemenționarea numelui său în tratatele de istoria filozofiei, literaturii, esteticii, publicisticii etc. Și doar M. Ghyka a editat între anii 1939–1947, în colaborare cu T. Vianu, una din cele mai strălucite reviste de teorie a artei, **Simetria.** Vom avea prilejul poate altădată să analizăm opera estetică a lui M. Ghyka în ceea ce are ea valoros și nu și aportul său la cultura altor popoare. Autorul nu dorește să releve altceva decît faptul că M. Ghyka a trăit „universul sub toate latitudinile" rămînînd cu statornicie român. Aducem ca argument pentru această afirmare o epistolă inedită care a fost adresată publicației universitarilor din Cluj adică: Revue de Transylvanie" :

„Domnule profesor,

Fiind detașat de către Ministerul nostru, al Afacerilor străine, și de către Ministerul Propagandei, pe lîngă Legațiunea noastră din Londra cu o misiune de ordin cultural, v-aș (fi) foarte recunoscător în interesul misiunii mele dacă mi-ați putea trimite la Londra un abonament pe numele meu al revistei „Revue de Transylvanie" pe care o găsesc atît de interesantă și de folositoare pentru noi. În plus, dacă e posibil v-aș ruga de a dispune ca să mi se trimită imediat aici (la Hotel Ambasador unde mai stau 10 zile pînă plec la Londra) un pachet cu ultimele numere de revistă (pe cel curent îl posed).

Scuzindu-mă pentru a vă deranja și mulțumindu-vă anticipat, Vă rog D-le profesor de a accepta asigurarea prea distinsei mele considerațiuni.

Matila Ghyka
ministru plenipotențiar

p.s. Adresa la Londra pentru abonament
Minister Ghyka
Roumanian Legation S. W. London
Anglia"

Epistola aceasta este datată : „miercuri, 3 aprilie" dar nu are menționat și anul. Dacă ținem seama că revista solicitată a apărut în 1934, fiind o publicație de istorie care apăra cu argumente științifice drepturile poporului român, vom deduce că scrisoarea ar putea fi din perioada interbelică a activității diplomatice a lui M. Ghyka. Scrisoarea are însemnele și antetul tipărit : „Hotel Ambasador Bucarest, téléphone 2.41.70". Mai menționăm că acel „profesor" căruia i se adresează M. Ghyka ar putea fi istoricul Silviu Dragomir, fondatorul revistei, dar mai sigur ar putea fi profesorul I. Crăciun, primul redactor și omul care a îngrijit efectiv apariția publicației clujene tipărită în limba franceză.

Scrisoarea probează preocuparea pentru documentarea corectă și străduințile lui M. Ghyka pentru a pune serviciile sale în slujba idealurilor nobile și pașnice ale poporului român. Tocmai de aceea conchidem că istoria filozofiei, literaturii, diplomației noastre etc. au datoria nobilă de a cerceta cu atenția cuvenită opera lui M. Ghyka. Acesta a reușit să tipărească lucrări valoroase nu numai în limba maternă, ci și în alte limbi de circulație europeană, aducînd prin aceasta un bun renume poporului și culturii noastre.

ION ILIESCU

Valentin Tudor

ARDERI

I.

Au început regretele să doară
Cum doare dimineața depărtarea,
În cel care-a uitat înseninarea,
În toamna gîndului plecat să moară.

Prin ceață se deschide-n picle zarea,
Amurgul parcă-l văd întiia oară
Și nu știu unde-s zorii ce-mi chemară
Cu dragostea, pe cîmpuri, nerăbdarea.

N-a mai venit din codri să necheze
Nici murgul nostru, patimi să vegheze
Păscînd alăturat în iarba-naltă.

De-aceea simt că vine-o nouă iarnă
Peste iubirea mea, dureri să cearnă,
Spre altă primăvară, spre cealaltă.

IV.

Inrourate-n altă dimineață
Mi s-au desprins privirile de tine,
Nu m-așteptam să-ți fie-așa senine
Chemările, nici tu așa măreață.

Păreai deprinsă-n adieri feline –
O mîngîiere risipită-n ceață ;
Un pisc de munte-nvăluit în gheață
Din care coborai înspre destine.

Atunci te-am regăsit după înalte
Tăceri, trecute, invocate-n noapte
Prin ploile de vară, să-mi tresalte

Din tîmpla tinereții – raze coapte,
Cînd un ecou le-ndepărta în alte
Senine dimineți, în două șoapte.

V.

Senine dimineți, în două șoapte
Rămineți pentru mine tot senine,
De cîte ori în amintiri revine
Cîmpia gîndului cu grîne coapte,

În care m-am pierdut, prin spice pline.
M-am regăsit tîrziu, trudit în noapte,
Chemat spre adîncimi, chemat de fapte
De tainele-așteptării-ntre suspine.

La umbra grînelor în lan crescute,
Am așteptat o floare să-nflorească.
A înflorit. Cărări necunoscute . . .

Străină strălucire nefi.ească
Din neuitate dimineți trecute,
Pierdut într-un senin, să mă găsească.

VII.

Tăcînd, citesc o carte regăsită,
Furată de vîrtejul unei ape
Din albia în care nu încape
Decît o clipă-n viața infinită.

Cînd vine vremea anii ei să sape
În tinerețe-o față obosită
Nu ne-mbarcăm în arca părăsită.
Vin cugetări senine să se-adape

De la fîntîni, cu cumpene-nspre seară,
Pierdute peste umbrele de clopot.
Din melodii simfonice-n pendule,

Adună-mi amintirile și du-le
Spre-ndepărtatul nostru zvon de tropot.
Aștept să treci prin lanul de secară.

VIII.

Aștept să treci prin lanul de secară
Frămînt în palme spice-ngălbenite
Și simt dureri străbune revenite
În gust. Atît de dulce și amară,

E seva holdelor introienite
De neguri care verdele-l secară,
De vîntul cald, născut în cîmp afară.
Am brațele și astăzi ostenite,

Dar tot mă-ndrept spre lanuri fără teamă,
Cînd dragostea spre rodul său mă cheamă
Spre setea necunoașterii adîncă.

Să mergem pînă unde n-am fost încă
Mai vino vînt, mai vino noapte, ia-mă,
Să merg prin lan fără să bag de seamă.

XI.

Nici cît pe umbră nu te știu, străino,
Deși o umbră de stăpîn se ține.
Nu-mi voi urma cărarea fără tine.
Revino. Umbra mea de-acum devino !

Și n-aștepta doar nopțile senine
Sau zile fără nori. Să vii, divino,
Nu-n zorii nestatorniciei. Vino
Să stăpînești tăcerile depline !

Acolo unde strigăte de fiară
Răpun adînc de crîng într-o mișcare
Mi-apa:i cu șubred chip, steril, de ceară

În foșnetul de frunză-n fiecare
Petală, prinsă în lumina rară,
Să-mi lumineze cruda-nseninare.

Mărturii

Dincolo de masca lui Romul Ladea

Era prin mai, într-o după-amiază călduroasă din primăvara anului 1934. Mă aflam în sala de expoziții din incinta fostei prefecturi a județului Cluj.Expunea Nicolae Brana, abia reîntors de la Paris, încă student la Școala de Arte frumoase din Cluj. Printre exponate se remarcau peisajele și portretele cu tentă pariziană. Nu lipsea nici compoziția, în care culoarea vibra cu toată orchestrația gamelor de nuanțe cromatice. Tocmai comentam cu tînărul pictor cromatica plastică pe care mă grăbisem să l-o public în ziarul local, „Națiunea română", urmărind și un scop propagandistic. pe lîngă cel de comentariu al fenomenului artistic. Deodată ușa sălii s-a umplut și prin ea s-a revărsat un munte de om, s-a apropiat de noi și ne-a întins o palmă lată ca o vatră de sat. La auzul numelui meu, s-a răsucit pe călcîie cu o sprinteneală de balerin, la un bărbat cu bust de halterofil și țintuindu-mă cu privirea sa ageră m-a întrebat : **„D-ta ești melița estetizantă din „Națiunea" ? Ți-am citit teoriile despre necesitatea artei, pe care le subscriu, dar lui Brana, care mi-a fost elev, nu-i îngădui să se ia după precepte, pentru că preceptele au apărut în urma artei și se pare că în expoziția lui s-a luat după ele. Dar asta-i altă poveste !".**

După mai puțin de o oră, retraș într-o boxă rezervată artiștilor, la restaurantul fraților Brînzași, unde oficia cu taragotul său Luță Ioviță Bănățeanul. Romul Ladea ne vorbea cu o căldură în ochi ca de pîine coaptă în spic : **„Ne-am obișnuit să recurgem, cînd discutăm despre artă, la sentințe copleșite de niște reguli născocite de belferi pentru ca să-și apere scaunul pe care stau. În artă, dragii mei, ar trebui să ne ferim de acele definiții clădite pe nisipuri călătoare, prin care îndrăznim să înlăturăm toate frumusețile ce nu le vedem pentru că n-am învățat încă să le descoperim".**

Toată ființa sculptorului Ladea, cînd vorbea despre artă, arăta ca un polog de cer după ploaie. Senină și generoasă cu sine și cu interlocutorii săi. Masca aceea aspră, parcă cioplită din piatră, se mătăsuia, se umaniza și omul dur, cînd era provocat, devenea copil, și copleșitor de comunicativ. Acasă la Timișoara sau la Zărnești, în ograda soției. pictorița Lucia Piso.

Ladea se deconecta gata să renunțe la spinul ironiei din colțul gurii și să accepte orice, afară de prostie. Pentru că două lucruri îl deranjau pe Ladea : prostia și îngîmfarea. Prostia îl îndurera dar o ierta pentru că era omenească ; îngîmfarea îl supăra și o stigmatiza vehement susținînd că : **„. . . nu se poate tolera îngîmfarea, cum nu poți înghiți nerușinarea, fără să nu te simți pălmuit de imbecilitate !".**

Dincolo de această mască corosivă, Ladea avea o inimă deschisă ca o carte de poeme, din care puteai să te împărtășești fără rezerve, pentru că nu uita să ia apărarea celor sinceri și mușcați de neliniști, cum îmi scria în 1938, din care citez : **„Niciodată n-am sugrumat ideile cuiva. Am fost și sînt de părere că trebuie să lăsăm fiecăruia libertatea și satisfacția de a se căuta pe sine, ba chiar pe aceea de a rătăci în propriile sale idei. Numai cel ce caută răspunsuri nu trece prin viață dezbrăcat ca un burghez, care nu-și pune nici măcar problema meniului, pentru că a plătit pe altcineva să-i prepare nutrețul !".**

Ca profesor, sculptorul Ladea susținea și de astă dată o teorie de excepție : **„Mă înspăimîntă, la elevii mei, un singur lucru : lipsa de pasiune** – i se mărturisea lui Ion Potopin într-un interviu publicat în „Magazinul" –, **pentru că, în artă, în general și în sculptură în special, ești mai sigur de izbîndă cînd te simți susținut de pasiune decît sprijinit de rațiune. Rațiunea te cenzurează, pasiunea te propulsează. Rațiunea abstractizează, sărăcește emoția, pasiunea o amplifică, o îmbogățește, cum îmbogățește ecoul un sunet. Rațiunea este creatoare numai atunci cînd este susținută de pasiune, cînd te ajută să vezi în opera de artă mai mult decît un eveniment efemer. Opera de artă, dacă nu sîntem convinși că e un act de mare însemnătate, născută din realitate, ca la rîndul ei să influențeze realitatea,** după cum ne declara într-un interviu, pe care i l-am luat în vara anului 1938 și publicat în Tribuna condusă de Ion Agîrbiceanu, **nu poate plonja în eternitate. Iar dacă nu vizează eternitatea nu este operă de artă !".**

Cine a gustat emoția intîlnirii cu atelierul lui Ladea, nu se va putea scutura toată viața de fiorul măreției pe care și-l inspirau lucrările sale, după cum n-a putut uita, pînă a închis ochii, pe Iovan Iorgovan sau conștiința de sine a țăranului bănățean, redată monumental într-un volum concentrat pînă la refuz, de marele său prieten, poetul și gînditorul Lucian Blaga.

Despre sculptura monumentală, Romul Ladea, avea o concepție personală, pe cît de originală, pe atît de elocventă, după cum vom vedea cînd vom vorbi despre „Căutările și documentările sculptorului" Pentru a-l întrupa pe Horea, a stat la Albac luni de zile, a citit o bibliografie întreagă, iar pentru „Școala ardeleană" a cheltuit ani și ani de zile, desgropînd documente și cercetînd fizionomia timpului cu microscopul

V. COPILU CHEATRĂ

Televiziune

DUMINICĂ, 4 ap[...]rilie

8,30 Avanpremiera zilei. [...] înainte ! 9,35 Doktari. 10[...] satului. 11,15 Aventura [...] 11,45 Bucuriile muzicii. 12,[...] jă patriei. 13,00 Telex. 1[...] duminical. 14,00 Ce vră[...] făcut nevasta mea. 14[...] tea filmului muzical. 1[...] de primăvară. 15,45 Ma[...] tiv. 16,45 Cel mai bun[...] 17,45 Film serial : Pinocch[...] 2. 18,40 Slatina 600 plus [...] taj. 19,00 Micul ecran p[...] mici ! 19,30 Telejurnal. 20,[...] peș. 20,20 Film artistic. M[...] dă. Producție a studiourile[...] Premieră pe țară. 22,05 2[...] 22,15 Duminica sportivă. [...] 8,40 Tot [...] ,00 Viața [...] cunoașterii. [...] 30 De stra[...] 3,05 Album [...] ji e mai [...] ,42 Poves[...] ,53 Moda [...] gazin spor[...] continuă. [...] io. Episodul [...] 10. Repor[...] entru cei [...] 00 Vlad Țe[...] ica serena[...] r austriece. [...] 4 de ore.

LUNI, 5 aprili[...]e

16,00 Teleșcoală. 16,30 E[...] limba maghiară. 19,00 Co[...] le noastre. 19,20 1001 de [...] Telejurnal. 20,00 Colocvii [...] ne. 20,30 Muzică populară. [...] se aplică proiectul dumne[...] diplomă ? Emisiune realiz[...] stitutul Politehnic Bucureș[...] man-foileton. Forsyte Saga [...] XV. 22,10 24 de ore. [...] misiune în [...] ntemporane[...] seri. 19,30 [...] contempora[...] 21,00 Unde [...] avoastră de [...] ată la In[...] ti.21,20 Ro[...] Episodul

MARȚI, 6 april[...]ie

9,00 Teleșcoală. 10,00 R[...] 10,20 Film artistic. Insula [...] Premieră TV. 12,05 Telex. [...] școală. 16,30 Matineu de v[...] sulețul Yogi. 17,00 Telex. [...] „Ctitori de cultură romă[...] Octavian Goga. 17,30 Lec[...] tru lucrătorii din agricult[...] Vetre folclorice. Argeș, ța[...] gendă. 18,30 Teleglob. Iti[...] nez. 18,50 Ziua mondială [...] 19,00 Versuri. 19,20 1001 [...] 19,30 Telejurnal. 20,00 Refl[...] Seară de teatru. Michel[...] Al. Kirițescu. 21,45 Cin[...] „Temptations" și invitata [...] vens 22,10 24 de ore. [...] eportaj TV. [...] misterioasă. [...] 16,00 Tele[...] vacanță. Ur[...] 17,05 Ciclul [...] nească". – [...] ii TV. pen[...] ură. 18,00 [...] ră de le[...] nerar polo[...] a sănătății. [...] de seri. [...] lector. 20,15 [...] angelo de [...] ată grupul [...] Kave Ste-

MIERCURI, 7 ap[...]rilie

10,20 Teatru scurt. [...] ziu în tipografie – [...] xandru Mirodan. 11,05 [...] cultural-artistică. 11 [...] Ore [...] vară la Cluj-Napoca. 12 [...] 16,00 Teleșcoală. 16,30 M[...] vacanță. Ursulețul Yogi. [...] 17,05 Ateneu popular TV. [...] timpul dv. liber vă reco[...] 17,50 La volan 18,00 Art[...] 18,25 Tragerea pronoexp[...] Divertisment muzical-coregr[...] Tribuna TV. 19,20 1001 de [...] Telejurnal. 20,00 Revista [...] TV. 20,30 Telecinemateca. [...] cirliei. Producție a studio[...] R.P. Ungară. 22,10 24 de [...] Seara tir[...] de Ale[...] Actualitatea [...] de primă[...] ,10 Telex. [...] atineu de [...] 17,00 Telex. [...] 17,35 Pentru [...] mandăm . . . [...] e vizuale. [...] res. 18,35 [...] afic. 18,55 [...] seri. 19,30 [...] economică [...] Drama cio[...] urilor din [...] ore.

JOI, 8 aprilie

15,00 Campionatul mon[...]dial de hochei – grupa A : R.F.G. [...] – Suedia. Transmisiune directă de [...] Katowice. 17,15 Telex. 17,20 Progra[...]m de cintece. 17,35 Din țările socia[...]liste. 17,45 Enciclopedie pentru tinere[...]. 18,15 Muzica. Emisiune de actualit[...]ate muzicală. 18,45 Publicitate. 18,50 [...] Univers științific. 19,20 1001 de seri. [...] 19,30 Telejurnal. 20,00 Emisiune-con[...]curs pentru tineri interpreți de muzic[...]ă populară. 20,50 Meridiane. 21,15 Fi[...]lm de animație. 21,25 Revista lit[...]erar-artistică TV. 22,10 24 de ore.

VINERI, 9 apri[...]lie

16,00 Campionatul mon[...]dial de hochei – grupa A : S.U.A. [...] – Finlanda. 17,00 Emisiune în limba ge[...]rmană. 18,45 Tragerea loto. 18,55 Din [...] lumea plantelor și animalelor. 19,20 [...] 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 [...] Teleobiectiv. 20,15 Avanpremieră. 20,20 [...] Emisiune de cîntece patriotice. 20,3[...]0 Film artistic. Singurătatea alerg[...]ătorului de cursă lungă. Producție a[...] studiourilor cinematografice engleze. [...] 22,10 24 de ore.

SÎMBĂTĂ, 10 ap[...]rilie

10,00 Micul ecran . . . [...] pentru cei mici ! (reluare). 10,30 Te[...]lecinemateca (reluare). 12,10 O viață p[...]entru o idee: Alexander Humboldt (1769 [...]–1859). 12,40 Concert simfonic popular [...] susținut de Orchestra de studio a R[...]adioteleviziunii române. 13,05 Telex. [...] 13,10 Telerama : Imagini din album[...]ul primăverii (reluare). 13,40 Emisiune [...] realizată cu concursul ansamblului „M[...]ureșul" din Tîrgu Mureș. 14,10 Aici, [...]la poalele Munților Cibin . . . Docum[...]entar. 14,35 Drumuri pe cinci contin[...]ente. 15,30 Magazin sportiv. 16,50 Vi[...]rstele peliculei. 18,05 Cal[...] Moscov[...]ă cultural-artistic. 18,25 Club T. 19,20. 10[...]01 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Tel[...]e enciclopedia. 20,45 Film serial. Kojak. [...] 21,35 24 de ore. Sport. 21,50 Întîmplă[...]ri din blocul meu.

Televiziune

Detașamentul de avangardă al clasei muncitoare

(Urmare din pag. 1)

Prin întreaga sa luptă și activitate, axate pe coordonatele majore ale poporului și țării, P.C.R. a contribuit în mod hotărîtor la inaugurarea unei noi etape distincte, superioară, în istoria milenară a poporului român. Niciodată în istoria existenței și dezvoltării țării noastre n-a existat un alt partid politic, cu o istorie atît de bogată și de glorioasă, care să fi luptat cu atîta dăruire și sacrificiu, pentru înfăptuirea idealurilor poporului nostru, ca Partidul Comunist Român.

Stegar al intereselor fundamentale ale poporului român, P.C.R. i-a revenit, după 1921, meritul istoric de a organiza și conduce, în condițiile grele de ilegalitate, lupta maselor muncitoare pentru condiții de muncă și de viață mai bune, pentru ieșirea revoluționară din criza economică de supraproducție, din anii 1929–1933, a cărei greutăți, clasele exploatatoare le-au aruncat asupra maselor muncitoare pentru lupta întru apărarea integrității teritoriale și independenței statului român amenințate de politica expansionistă și revizionistă a Germaniei hitleriste și Ungariei horthyste. Cînd cerul senin al patriei noastre a fost acoperit de norii negri amenințători ai dictaturii legionaro-fasciste, instaurată la 6 septembrie 1940, cînd poporului român i s-a impus doliul cernit al dezmembrării teritoriale a scumpei noastre patrii, prin odiosul dictat de la Viena, din 30 august 1940, Partidul Comunist Român a fost singura forță politică care s-a ridicat la luptă pentru salvgardarea ființei naționale a poporului român, reușind să mobilizeze și să înmănuncheze în Frontul Unic Național Antifascist întreaga energie a națiunii române, pentru răsturnarea dictaturii militaro-fasciste antonesciene, pentru scoaterea României din războiul antisovietic și întoarcerea armelor împotriva Germaniei hitleriste. Victoria insurecției naționale armate antifasciste și antiimperialiste din august 1944 a dat poporului român marea satisfacție de a-și lua destinele în propriile sale mîini și de a trece la făurirea unei vieți noi, libere și fericite.

Niciodată în multimilenara sa istorie, poporul român n-a avut un asemenea conducător încercat și călit în lupte, în stare să călăuzească nu numai înfăptuirea aspirațiilor de libertate socială și națională, de independență pentru care poporul român a luptat și a dat grele jertfe, ci și la depășirea calitativă a acestor aspirații spre făurirea cu succes a societății socialiste multilateral dezvoltate și de înaintare a României spre comunism. Mărețele transformări revoluționare petrecute în țara noastră după 23 august 1944 sînt expresia vie a rodniciei politicii Partidului Comunist Român. De la starea de înapoiere economică, în care se afla țara noastră în trecut, la economia înfloritoare de astăzi ce se află în continuă dezvoltare și modernizare ; de la societatea în care omul de rînd era umilit, batjocorit și împovărat de grija zilei de mîine, apăsat și încovoiat de povara impozitelor și a obligațiilor față de clasele exploatatoare, la societatea de astăzi a libertății și demnității umane, a bunăstării și fericirii ; de la starea de dependență economică și politică față de capitalul străin, la deplina independență și suveranitate națională de care se bucură astăzi din plin poporul român – este o distanță ca de la cer la pămînt pe care poporul român a putut-o străbate cu succes datorită Partidului Comunist Român, luptei pline de abnegație a clasei muncitoare, țărănimii, intelectualității și tuturor forțelor sociale interesate în revoluționarea societății.

În cei 55 de ani de existență și luptă, insuși partidul comunist s-a dezvoltat, s-a întărit, afirmîndu-se tot mai mult ca o forță politică conducătoare și de prestigiu în toate sferele vieții materiale și spirituale ale națiunii noastre socialiste. Din întreaga epocă contemporană a transformărilor revoluționare, petrecute în țara noastră se desprinde pregnant, ca o perioadă de excepționale realizări, ultimul deceniu marcat de Congresul al IX-lea, al X-lea și al XI-lea. În această perioadă – apreciată pe drept cuvînt ca cea mai fertilă din ultimii 32 de ani – s-a afirmat mai mult ca oricînd gîndirea vie, creatoare a partidului, spiritul dinamic, capacitatea de a aborda și soluționa cele mai dificile probleme ale făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate în țara noastră. Toate aceste mari realizări dobîndite de poporul român pe planul vieții economice și spirituale sînt strîns legate de inteligența de geniu, clarviziunea științifică, puterea de muncă și înțelegere în perspectivă a lucrurilor, trăsături definitorii ce caracterizează personalitatea tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU. În activitatea prodigioasă a secretarului general și-au găsit o strălucită întruchipare însesi trăsăturile care asigură forța de nebiruit a partidului – strînsă legătură cu poporul, principialitatea revoluționară, spiritul creator, patriotismul înflăcărat, internaționalismul consecvent.

Aniversarea a 55 de ani de la crearea P.C.R. are loc în condițiile unui avînt general al bătăliei pe care oamenii muncii o dau cu succes pentru traducerea în viață a istoricelor hotărîri ale Congresului al XI-lea al P.C.R., a cărui prevederi deschid perspective largi, insuflețitoare dezvoltării țării noastre pe drumul făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate și a comunismului.

Ilie Măduța

În memoria lui
Ioan Șerban
directorul liceului
„Chișineu Criș"

OARE TINEREȚEA . . .

Oare tinerețea a trecut zadarnic
mincată de jăratec și vînt ?
S-au spulberat crinii, au ars săbiile,
văpăile s-au îngropat în pămînt . . . ?

Nu mai sună pasul dănțuitorilor,
luminoasele zîmbete s-au destrămat,
zac risipite cărțile – coloane
dintr-un templu aztec, blestemat ?

Tinerețea oare am cheltuit-o zadarnic
pe albastre pietre și nori purpurateci ?
Azi strecurăm pulberi în palmă
pe mormintele luptătorilor singurateci..

Nu, prietene, nu,
anii tăi nu trecură în van ;
timpul țese măreț peste noi
nimburi, și ploi, și comori, an de an.

Chipul tău nu-i dispărut, iată-l
strălucind în aceste chipuri tinere,
vocea ta umple alte voci :
gind foșnitor, durabilă tinere.

Constantin Erena

BRANCUȘIANA

Într-o dimineață
toată de piatră,
ce mi-a venit mie,
ce i-a venit ei
c-am reconstituit
împreună și astfel
„Sărutul" lui Brâncuși,
încît am devenit – eu :
un simplu stei
și ea –
așijderea ;
iar între noi doi –
îngemănați,
n-a mai rămas loc
decît
pentru un
Mare Început.
Și-atît !

Oamenii și soarele cîmpiei

1. LA SEDIUL RECOLTELOR – RECORD

Orice vizită pe care o faci în cuprinsul comunei Lovrin trebuie să înceapă aici, la sediul recoltelor bogate, de unde a plecat grîul „Cenad 512" ori porumbul „400". Aici, la Stațiunea de cercetări agricole, îl găsești pe inginerul E. Vlaicu, director, cel ce lucrează de 30 de ani în agricultură, ori pe T. Suba, „biotipul reprezentativ" (să folosim un termen de specialitate) al perseverenței în munca de cercetare. Prestigiul stațiunii s-a statornicit în timp, în matca unei tradiții demne de stimă : primele nuclee de cercetare în domeniul agriculturii au fost în Banat. Lung a fost drumul perfecționării soiurilor și hibrizilor, lung a fost drumul acestor oameni spre autoperfecționare. E. Vlaicu îmi relatează despre anii în care se demara ; oamenii se perfecționau, apoi plecau la școli și reveneau aici. Astăzi unii au deja diverse funcții de conducere. Despre acomodarea tinerilor ? Despre ei se spunea că sînt „sămînță de bucluc". Trebuia să-i ajuți în perioadele de acomodare, nu să-i lași să se descurce singuri. „În trei decenii, nici un exemplu negativ, dimpotrivă". Activitatea colectivă are și aici repercusiuni pozitive, completarea reciprocă aduce sudura dintre oameni.

Înconjurat de hîrtii, T. Suba lucrează, probabil, la una dintre marile planificări care se fac uneori și pe un deceniu și ceva. Interesant fel de a lua în considerare timpul. „Noi nu trăim aici de la o zi la alta. Există cicluri uriașe ; în crearea de soiuri n-ai voie să greșești în nici un an pentru că în biologie ești legat de aceste cicluri. O greșeală e greu de dres ulterior. Vedeți, de pildă, hibridul de porumb „400" a fost omologat după 12 ani de elaborare. E totuși o schemă clasică. Facem uneori și planuri pe 16 ani . . .". Cîteva date în plus : „400" e mai puțin pretențios, se adaptează ușor, are „plasticitate ecologică". Noul hibrid, elaborat tot la Lovrin, „415", a dat pe alocuri cu mult peste un vagon la hectar, însă preferă condiții climatice mai blînde. Bine, bine, dar pentru toate astea e necesară o răbdare imensă ! Într-adevăr, mulți au și abandonat pe parcurs. Au existat cupluri de cercetători care n-au avut răbdare mai mult de 2–3 ani. „De data aceasta, surîde inginerul, am avut un colaborator cu care am lucrat 10 ani, F. Boldea. A rezultat „415". Vedeți, munca de colectiv este absolut necesară, nu poți lucra izolat. Se ivesc o serie de influențe reciproce, chiar dacă vîrstele noastre sînt diferite. Poate că aveți dreptate că noi, aici, avem o școală în care se formează cadre ; dar formăm și **oameni**, caractere. Căci nu e suficient să aprofundezi ceea ce reprezintă o experiență valoroasă pe plan mondial și în țară ; trebuie să iubești această profesiune, să crezi în ea, în semeni, în puterea de germinare a ideilor. Personal aș fi avut ocazia să-mi schimb locul de muncă, să plec acolo unde rezultatele sînt imediate, satisfacțiile se succed la intervale mai apropiate. Am făcut însă cîteva călătorii prin Oltenia sau în Insula Brăilei, pe unde se cultivă cu succes hibrizii aceștia ai mei. M-a emoționat primirea pe care mi-au făcut-o cei de acolo, mi se părea că o recunoștință transpare în privirile lor ; mi s-a părut că oamenii au nevoie de noi, cercetătorii. Așa că nu mai pot schimba nimic. Acesta sînt, aceasta este viața mea".

2. O INDUSTRIE IN MICROCLIMAT

La serele intercooperatiste de la Lovrin am doi ghizi, inginerii E. Costea și I. Bajireanu. La serele C.A.P. Tomnatic sînt condus de C. Vintilescu și .I. Schummer. De la dînșii am aflat ceva despre condiția inginerilor ce lucrează aici, spre deosebire de aceea a colegilor din „cultura mare" : efortul este continuu, existînd un singur anotimp, care durează tot anul. Așa se întîmplă și cu cercetătorii de la Stațiune, pentru care campania este continuă. Cele 25 ha de sere ale comunei au răsărit pe temelia unei tradiții, grădinăritul fiind în fond emblema localnicilor, obișnuiți să folosească și acasă fiecare metru pătrat din acest pămînt negru, fertil. Ce înseamnă agricultură intensivă aici ? Printre sere răsar pomii fructiferi, printre pomi se cultivă căpșuni ori migdale, iar în sere, printre rînduri de tomate și castraveți, apar „culturi intercalate" de gulii, salată. Sub acoperișul transparent cresc garoafe și în curînd vom găsi și ciuperci. Și atunci este explicabil de ce 10% din suprafața de teren dă 50% din valoarea producției globale. Extraordinara migală de artizan a gospodarilor de la sere este gustată în multe țări europene.

3. SAT FARA NAVETIȘTI

Președintele C.A.P.-ului Tomnatic are o vechime neîntreruptă de 24 de ani. Un îndrăgostit de propriile sale realizări și de aceea nu și-ar schimba cu nimeni destinul, A. Fenesy a împlinit recent 50 de ani. Cui îi mai dă mîna să vorbească despre atîtea unicate într-un singur sat : cea mai mare producție globală pe membru C.A.P. (locul I pe țară) dar și unica echipă sătească de fotbal aflată în divizia B, „Unirea". Biroul președintelui, de regulă depopulat, e plin de drapele de fruntaș, diplome și ordine, atît de multe încît o memorare a lor devine inutilă.

Reporter : – Totuși, cum ați reușit să aveți atît de puțini navetiști ? Cum îi rețineți pe oameni ? (Un fapt aparent secundar, însă chiar și prezența acestei puternice echipe sportive atestă existența statornică a unui număr mare de tineri).

Președinte : – Noi dăm de lucru tuturor, în toate anotimpurile. De pildă, construim acum o secție a Fabricii de conserve, care va prelucra unele fructe și legume (semiproduse deci). Și, în perioada mai puțin productivă, ciuperci. Se va lucra aici non-stop, ca și la sere, dealtfel. Foarte important lucru să asiguri ocupații și în afara lucrărilor de sezon. Apoi să nu uităm că în afara meșteșugarilor Cooperației, C.A.P.-ul are o serie de ateliere (care prestează chiar și la domiciliu) de mobilă, tapiserie, avem constructorii noștri proprii, instalatori, cu alte cuvinte, meseriași calificați în orice domeniu care ne e necesar. Noi executăm și construcția secției fabricii și, parțial, modernizarea serelor.

Reporter : – E necesar să subliniem aici faptul că ați valorificat de fapt încă o tradiție locală (pe lîngă legumicultură), aceea a meșteșugului. Munca este la mare cinste pe aceste meleaguri iar hărnicia nu devine virtute, ci e integrată în cotidian, ca o datorie, ca un lucru de la sine înțeles.

(În noianul de fapte transpar adesea inițiativele președintelui, spirit neliniștit, aflat mereu în căutare ; după expresia soției sale, „își face uneori singur de lucru". Bonomia sa acționează mai eficient decît ar face-o tonul autoritar. La Tomnatic **se colaborează** și cu toată existența unor personalități pregnante ale agriculturii, rodul muncii este cu adevărat colectiv, datorat în mare parte unui acord unanim deplin și existenței unei sănătoase atmosfere de lucru, de conviețuire. O localitate cu o dezvoltare multilaterală.

4. PROFILUL UNEI COMUNE

(Profilul comunei, trasat împreună cu primarul P. Milităroiu). – Fațadele a trei clădiri poartă inscripția **Erou al muncii socialiste :** C.A.P. Lovrin, S.M.A. Gottlob,

C.A.P. Tomnatic. Este cea mai recentă mîndrie a noastră, legată de efortul comun al celor 12.000 români, germani, maghiari, sîrbi. Localitățile acestea curate, purtînd parcă frumusețea spirituală a gospodarilor, s-au împodobit recent cu noi obiective : magazinele (din Tomnatic și Lovrin), ștrandul olimpic, terenurile de sport, șosele și străzi asfaltate, noi săli de clasă, spații verzi, cîteva blocuri, racordare la apă potabilă (toate acestea considerăm că nu trebuie încărcate prin cifre). Nu trecem cu vederea o amplă activitate cum ar fi „Săptămîna culturii", bogată în manifestări precum parada porturilor populare, expoziții de lucru manual, artizanat, spectacole cu brigăzi artistice de agitație, echipe de teatru în română și germană, dansuri, muzică populară și ușoară. Apoi activitatea Universității populare (cel mai solicitat curs fiind, firesc, acela de conducere a tractorului). Locuitorii acestei comune trăiesc încă de pe acum în condiții foarte apropiate de acelea urbane. Există, se poate spune, o adevărată vocație a urbanității, aici, de la frumoasa vatră inițială, pînă la sistematizarea modernă, care trasează liniile de mîine ale unor așezări rurale exemplare. Factorul esențial rămîne hărnicia oamenilor perfecta lor conlucrare întru ideal comun, indiferent de naționalitate ; conlucrare armonioasă prin tradiție, amplificată astăzi de interese majore, pe un drum luminos.

Că există o frumusețe și un pitoresc al cîmpiei, m-am convins. O frumusețe pe care nu o poate da un relief variat și mari cursuri de apă. Ea este în mare parte produsul muncii omului, este precum chipul său spiritual. Încă de la distanță, Lovrin, Gottlob, Tomnatic sau Vizejdia îți apar ca niște oaze, înecate în verdeața pomilor și a vegetației grădinilor. Geometria unor străzi, asemănătoare dintre clădiri, veritabile alcătuiri funcționale, nu duce la uniformizare, ci dă impresia disciplinei interioare pe care și-o impun oamenii vizavi de imperioasa dorință de a duce o viață echilibrată, în belșug și armonie generală. Ceea ce oamenii au făcut și fac aici este în deplin acord cu cele mai frumoase și firești imperative ale vieții în comun. Pămîntul acesta, negru, nu e lăsat să rodească de la sine. Rodul este dozat științific, cu grijă și dragoste. Totul îmi confirmă aici că întreaga civilizație se bazează pe muncă, pe o activitate inteligentă, conștientă. Și tradiția muncii există, cultivată din tată în fiu, nu poate face nimeni excepție de ea și e îndreptată în aceste două direcții fundamentale, agricultură și meșteșuguri. Natura se arată darnică, însă nu din senin. Și dacă ar mai fi să socotim că multe din locurile acestea erau mlăștinoase, ostile vieții, privind astăzi bogata rețea a canalelor de desecație și irigație ești cuprins de mîndria legitimă în fața unei adevărate lupte cu natura, din care victorios este omul, astăzi beneficiarul acestor zile liniștite și echilibrate, garanție sigură pentru un viitor fericit. Iată, la ora ieșirii de la școală, acești copii sănătoși și înfloritori, precum însuși timpul pe care-l trăiesc, pășesc calm și exuberant totodată, în hainele lor multicolore. Cred că această încredere din privirile lor sînt reflexul direct al vieții lor, al dragostei adulților, al armoniei de acasă, de la școală, de pe străzi. Și cea mai mare bucurie o ai atunci cînd analizezi șirul acestor zile și acestor nopți învăluite în sens.

LUCIAN BURERIU

George Drumur la 65 de ani

NELINIȘTEA CUVINTELOR

Cu mulți ani în urmă, George Drumur scria aceste versuri : **„Cuvintele mele n-au, poate, liniștea / pe care o cauți în ierburi și pășuni"**, și iată-l acum la 65 de ani de viață și la 45 de ani de la debut (în revista sugestiv intitulată „Muguri"), aparent, în temeinică așezare de vîrstă și de înțelepciune. Dar cuvintele sale și-au găsit în adevăr liniștea ? S-au așezat ele, **„în ierburi și pășuni" ?** Ne-am adresat versurilor, întrebîndu-le, așteptînd să ne spună ele adevărul. Am parcurs și cărțile sale de început – **„Solstiții", „Suflete în azur", „Vatra cu stele"** – și volumul apărut acum cîțiva ani, **„Însemnele anilor"**, dar și poeziile apărute în reviste, în ultima vreme. Răspunsul l-am ascultat îndelung, deslușind același vuiet neliniștit de altădată. Stînd în lumina „dulce-amară" a vîrstei, poetul este bîntuit de neliniștea cuvintelor, care îl cutreieră, îi dă forță și continuitate. Neliniștea cuvintelor fiind omagiul cel mai de preț adus poetului la vîrsta de azi, către care îndreptăm și noi urarea de cuviință.

MIRCEA ȘERBANESCU

CEASUL PĂMINTULUI

În ceasul meu și al pămîntului
De dincolo de ploi, de dincolo de steme,
Vibrează fluturii luminii nesătui
De liniștea înzăpezită pe statui ;
De n-ar întîrzia amurgul să-i recheme

Și să-i împartă florilor, livezii mele noi,
Crescută-ntre solstiții și-anotimpuri, poate, –
Împreună cu culorile de rouă moi,
Să nu rămînă-n cuiburi singure, apoi
Să nu se întristeze dintr-odată, toate.

Vin zilele aniversărilor de naștere, de nuntă,
De trecere-n legendă a bunilor străbuni
Și clipele de dor și lacrima măruntă
Nu s-or mai oglindi pe fața mea căruntă
Ci-n florile de lîngă mine : buchete și cununi.

Din ele vor porni cuvinte de baladă,
Rostirile ce n-au fost spuse niciodată,
Iar fluierul rotit spre vînturi ca o mladă
Șopti-va lina-i melodie de livadă,
Adusă printre noi întîia dată.

O, străbunii mei de taină, o străbuni,
Deschide-se vor inimile noastre iar
Spre vetrele împovărate luni de luni
Cu focuri noi, cu stele-nalte, cu furtuni,
Ne-om strînge mîinile fierbinți de cireșar,
Făgăduindu-ne-mpliniri livezii de hotar.

SPRE ESENȚE

Cînd în nopți se-ndoaie spicul
Legănat prin somn de-armindeni,
Stau de vorbă cu bunicul
De aici, de pretutindeni.

Este ora mea deschisă
Spre legende și cuvinte,
De pe vîrfuri lungi de tisă
Iese bunul din veșminte.

Cît de-aproape, cît de-aproape
Sînt de vetrele străbune,
Parcă-mi joacă sub pleoape
Flăcări, dansuri, vechi cătune.

De mă-nfășur în răcoare
Și m-apropii de coline,
Simt în juru-mi mîini ușoare,
Mîini de ceață-n treceri line,

Străvezii ca-ntîia brumă
Limpezindu-mi gîndul, visul.
Du-mă clipă rară, du-mă,
Spre-anotimpul meu, deschisul.

De m-abat pe la fîntîni,
Date umbrelor profunde,
Simt suflări urcînd pe mîini
Desprinzîndu-se din unde.

ORA MARULUI

De fiecare dată mă înduioșează
Ora de naștere a mărului, cea lungă, –
Ora despărțirii de nimfe și de vise,
De cele multe inimi întoarse spre amiază,
Spre stelele-nghițite de noaptea îndelungă,
Cît timp verde-ncă nu se împlinise.

E cea mai sfîntă oră de minune-a lumii,
Cînd bulgării suflați de-o nouă răsuflare,
Se dau deoparte, lin, sunînd către solstiții
Descîntecul de leagăn. Căci încă nu mi-i
Rostirea cea dintîi binecuvîntare,
După obiceiul locului, după tradiții.

Din dansul lin al ploilor încete,
Se arcuiesc culorile de mare pavoaz.
Cuvine-se și mie în clipa asta rară
Să mă lepăd de lacrimi, de-a spaimelor pecete,
Fiindcă toate lucrurile au cîte-un sîmbur treaz
Din care noi lumini oricînd pot să răsară.

Teatru

Atelier — Manuscrise (I)

Despre sarcinile și responsabilitățile criticului de teatru s-a scris de nenumărate ori. Se scrie încă. Nu avem intenția să redescoperim axiome. Dar ne face plăcere să reamintim că, de la o vreme încoace, există nume de critici ce pot fi citate pentru contribuții deosebite și constante în ce privește redescoperirea unor texte uitate. Este vorba, mai întîi, despre piese ale marilor nume ale culturii românești.

Revista **„Familia"** găzduiește, spre exemplu, o interesantă și extrem de utilă rubrică, **„piesa uitată"**.

Dramaturgia contemporană oferă și ea un teren fertil de investigație criticului. Volumele apărute o demonstrează cu prisosință. Dramaturgii, se știe, scriu pentru a fi jucați. Uneori teatrele comandă piese. Ciudat e altceva. Anume că, foarte rar, teatrele știu ce au în lucru autorii dramatici sau cunoașterea nu merge mai departe de titlul lucrării. Poate că și în acest moment trebuie să intervină criticul pentru a înlesni colaborarea autor-teatre. Ceva mai mult decît prin interviuri, cu întrebarea intrată în obișnuință (la ce mai lucrați ?) și răspunsul rămas, de cele mai multe ori, o promisiune. Chiar dacă autorul scrie piesa anunțată urmează lungul drum al textului spre scenă.

„Teatrele noastre ar trebui să fie, toate, laboratoare de cercetare. Dar încă nu sînt", — declara un cunoscut critic teatral. Știm că există deja un „inventar" de manuscrise (vreo optzeci de pagini dactilografiate) și se tinde a fi completat. Dacă teatrele îl vor consulta, înainte de a-și alcătui repertoriul, rămîne de văzut. Intenționăm să ne alăturăm celor care, critici fiind, citesc pentru ceilalți texte ce nu au văzut încă lumina tiparului ori rampei.

Ne vom ocupa, în numerele următoare, de acei autori care, cu mai mulți sau mai puțini ani în urmă, au început a scrie teatru. Avem deja în lectură piese de Aurel Gh. Ardeleanu, Laurențiu Cerneț, Dan Radu Ionescu, Andrei A. Lillin, Ion Dumitru Teodorescu. Lista rămîne deschisă.

Nu ne imaginăm mai mult de-o clipă că vom reuși să impunem teatrelor vreo piesă, vreun dramaturg. Credem însă că, a aduce la cunoștința publică, prin cuvîntul scris, portofoliul de manuscrise al unor autori dramatici din această parte de țară, intră în atribuțiile noastre.

ANTOANETA C. IORDACHE

Muzică

Premieră la opera „Cosi fan tutte"

La șirul capodoperelor mozartiene, Opera română a adăugat recent încă una, situată cronologic între două lucrări de referință, **Don Giovanni** și **Flautul fermecat. Cosi fan tutte** restaurează genul buff, inundîndu-l însă cu aceea prospețime melodică excepțională, care dă, în fond, perenitate opusurilor mozartiene. Colaborarea cu libretistul **Da Ponte** rămîne o suculentă farsă, adresată unui leit-motiv pe cît de picant, pe atît de generalizant : cupiditatea feminină. După ce Mozart sancționase cu o severitate gravă pentru muzica sa — înseninată perpetuu de zîmbetu-i bun, suav — pe prototipul nestatorniciei bărbătești, „donjuanismul", iată-l a-

Plenara Comitetului Județean Timiș de cultură și educație socialistă

Recent, la Timișoara, a avut loc plenara Comitetului județean Timiș de cultură și educație socialistă, care a dezbătut activitatea politico-educativă și cultural-artistică desfășurată de comitet și de instituțiile de cultură subordonate, pentru înfăptuirea sarcinilor conținute în Programul ideologic al partidului. La lucrările plenarei au participat tovarășii Dumitru Ghișe, membru al C.C. al P.C.R., vicepreședinte al Consiliului Culturii și Educației Socialiste, tovarășul Gheorghe Tache, secretar al Comitetului județean Timiș al P.C.R., membrii C.J.C.E.S., președinții comitetelor municipale și orășenești de cultură și educație socialistă, directorii caselor de cultură și ai căminelor culturale, conducătorii, secretarii de partid și, respectiv U.T.C., președinții comitetelor sindicatului, secretarii literari și muzicali ai instituțiilor artistice, reprezentanți ai organizațiilor de masă și obștești, ai uniunilor și asociațiilor de creație, ai presei locale, Studioului teritorial de radio și televiziune Timișoara.

Discuțiile, animate de spirit critic și autocritic au evidențiat aspecte ale angajării sociale a omului de artă, necesitatea intensificării muncii politico-educative de formare a omului nou, de înfăptuire fermă și consecventă a politicii partidului în toate sferele creației artistice, modalitățile de creștere a efectului formativ al artei amatoare și profesioniste. Planul de măsuri adoptat de plenară are ca principale obiective îmbunătățirea activității politico-educative și cultural-artistice de masă, asigurarea unui conținut unitar întregii activități a instituțiilor și așezămintelor de cultură, pe baza și în spiritul documentelor celui de al XI-lea Congres al partidului, ale celorlalte hotărîri de partid vizînd formarea omului nou, cu înalte trăsături moral-politice.

cum în postura de a strecura replici și atitudini vizavi de infidelitatea feminină.

Felul ingenios în care este pusă în ecuație „problema", face ca modalitatea realizării spectacolului să se preteze la o suită de variante. Replici spirituale și adesea încărcate de ironie incisivă sînt rostite cu o francheță care amuză copios. Este configurată astfel o splendidă glumă a dialecticii dragostei în contextul variabilității ambianței. Muzical, lucrarea nu aduce elemente de structură inovatoare, dimpotrivă, pare să repete scheme deja familiare... impunînd însă prin harul nesecatei sale inventivități. Secvențelor de patos sentimental, le sînt aduse tangent potențiale sensuri contrarii, hotarul dintre grav și comic devenind extrem de friabil. Un element sesizat prompt de regizorul **D. Gheorghiu,** care a reușit să coloreze cu tente comice momentele cam prea dese de lamento.

Sarcina interpreților a fost dificilă, ariile sopranei **E. Brănișteru** sau tenorului **D. Văidean,** constituind momente de mare dificultate vocală, rezolvate însă într-o notă de seriozitate profesională onorantă. Bun în primul său rol de anvergură, **N. Radu Onu,** alături de **M. Chirici. V. Tcaciuc,** incomodat uneori de acutul partiturii, și-a conturat personajul cu o frumoasă logică interioară. Personajul cel mai savurat rămîne cel al **Anei Stan,** acest Figaro feminin, descendentă a **Vespinei** lui **Pergolesi,** prin inventivitatea și degajarea scenică cît și prin felul în care și-a modulat registrul vocal în savuroase variante. La pupitrul dirijoral **P. Oschanitzky** s-a afirmat prin discreția orchestrei sale, perfect pusă la punct, cît și prin statuarea unor cordonate stilistice riguros mozartiene.

Nota superlativă a acestei premiere am acordat-o, fără ezitare, splendidului decor și costumelor realizate de D. Popescu, cel care a creat spectacolului o ambianță vizuală excepțională, elegantă, aerată, funcțională.

DORU MURGU

Vitralii

Școala de la marginea județului

Eram invitați la Școala generală din Alioș, cîțiva scriitori, la o șezătoare literară, pentru elevi și cadre didactice. De fapt era o patra întîlnire a noastră în această localitate. Directorul școlii, Jean Panduru, pregătise cîteva cărți de-ale noastre și cîteva numere din revista ORIZONT pentru elevii dornici de a ne cunoaște. Profesoara de română, Viorica Ievri, înarmată cu date biografice și bibliografice. Profesoara de limbă germană, Rodica Crețu, inițiase cîțiva elevi în recitarea unor versuri, pentru ca poezia să fie primită cu poezie. Era de fapt vorba de-un adevărat program artistic, la care își dăduseră concursul și profesorii Tiberiu Superceanu, de matematică și Felicia Ciupuligă, de fizică.

După cîteva lecturi și recitări, după interesantul simpozion literar-artistic, începe un viu dialog între scriitorii, profesori, elevi, despre creația literară, despre cărți, autori, critici, la care au participat și profesorii Maria și Ioan Posteucă și învățătoarele Antuza Crăciun și Maria Delamarian. Era un început de primăvară, burniță învîrtejită și ghiocei rătăciți în frigul din aer. Școala de la marginea județului, dintr-un fierbinte colț de patrie, comuna Alioș, trăia momente de înălțare spirituală, de iubire pentru literele și cîntecele țării. Erau ghiocei topiți în aer și în inimile participanților. Poezia călătorea și încălzea, de la copii la oameni mari, și s-a făcut de-odată primăvară.

DAMIAN URECHE

Plastică

Doi pictori tineri

Galeria de artă din Timișoara oferă în aceste zile publicului, mereu receptiv la aspectele noului, un dialog plastic între tinerii pictori **Petru Comisarschi** din Reșița și **Ioan Mercea** din Drobeta-Turnu Severin. Foști colegi de studii la **Facultatea de desen** a Universității timișorene, atît unul cît și celălalt au menținut, de-a lungul anilor, legăturile cu matca artistică în care s-au format, prin participări numeroase la expozițiile colective sau la Saloanele noastre județene și interjudețene.

PETRU COMISARSCHI expune compoziții („Constructori") portrete („Laura") peisaje industriale („Industrială", „Macarale la Bocșa"), peisaje și naturi statice. Artistul pornește de la selecția semnificativă a datelor realității care îl solicită, obținînd, prin transfigurare, proiecția eului în imagini cu o încărcătură afectivă distinctă. Astfel, fetița în fața oglinzii este învăluită într-o boare de gingășie și grație, cu dominante de rozuri și albastruri clare, tinerii constructori, proiectați pe schele în azurul cerului, respiră puritatea și vigoarea vîrstei, geometria calmă a acoperișurilor roșii în mijlocul vegetației („Satul") sau ritmurile mașinilor și ale muncitorilor în imensitatea ocrului geologic („Spălătoria de nisip la Făget"), evocă prezența ordonatoare a omului în natură. De la complexitatea cromatică și pregnanța formelor („Reșița Industrială", „Sălaș"), Petru Comisarschi se îndreaptă, în lucrări mai recente, prin efortul de simplificare și sinteză, spre game unitare de verde și galben („Peisaj", „Căpițe") sau spre elocvența concentrată a griurilor, în memorabilă „Drumul spre Timiș".

IOAN MERCEA își organizează compozițiile utilizînd un repertoriu redus de semne grafice, îndeosebi curbele sinuoase întretăiate de verticale și oblice, între care zonele de culoare pură participă la închegarea structurilor și la delimitarea sensurilor. Din vecinătatea Dunării și a hidrocentralei, artistul păstrează, în fluiditatea formelor aspirînd la rigoare și echilibru, curgerea apelor a căror energie este disciplinată de intervenția omului („Jocuri fluide", „Fluid ascensional", „Tendință"). Variațiile lineare și cromatice ale acelorași motive dau uneori sugestia avîntului spre înălțimi („Zbor"), după cum translația strălucirii („Dinamică") duce la implicații cinetice, ale căror resurse le situează în zona posibilă a artei monumental-decorative murale. În lucrări mai noi, uleiului îi iau locul culorile acrilice, mai adecvate în năzuința spre limpezire a expresiei.

DELIU PETROIU

Panoramic

● **Aniversării a 55 de ani de la crearea P.C.R.** îi sînt consacrate numeroase acțiuni politice și cultural-educative, dintre care le consemnăm pe următoarele : concursul „55 de ani de glorie și eroism", inițiat pentru tineretul timișorean de Comitetul municipal U.T.C., Biblioteca județeană și Muzeul Banatului, un spectacol de poezie patriotică realizat de formația de teatru a studenților de la Facultatea de științe naturale, întîlniri ale tinerilor din întreprinderi și școli cu membri de partid cu stagiu în ilegalitate, o dezbatere la Salonul literar-științific al Bibliotecii județene condusă de lector univ. Ion Panduru pe tema dezvoltării democrației socialiste. ● **În pregătirea Congresului educației politice și culturii socialiste** continuă seria acțiunilor inițiate de C.J.C.E.S. Le menționăm pe cele mai recente. La Casele de cultură din Jimbolia, Deta, la Casa de cultură a studenților din Timișoara, la căminele culturale din Peciul Nou, Firdea, Făget, se desfășoară ciclul dezbaterilor, simpozioanelor, expunerilor, consultațiilor pe teme politico-ideologice. ● **Liceul agricol** din Timișoara, Teatrul Național și Comitetul municipal U.T.C. au organizat o dezbatere despre „Caracterul militant al repertoriului teatral". ● **Poetul Anghel Dumbrăveanu** s-a întîlnit cu studenții anului IV al Facultății de filologie, în cadrul cursului de literatură română contemporană. La discuție au participat conf. dr. Ion Neață și asist. univ. Stela Mirel. ● **Salonul literar-științific** a prilejuit cititorilor o întîlnire cu scriitorii Nikolaus Berwanger, Franz Liebhard, Hans Mokka, în cadrul unei dezbateri cu tema „Patriotismul-dominantă a liricii românești de limbă germană".

OBSERVATOR

Etnologie

Operele de etnografie și folclor nu cunosc o largă circulație în rîndul maselor de cititori căci, de obicei, ele se tipăresc în tiraje mai reduse și rămîn — în majoritatea cazurilor — la prima ediție. Aceste opere constituie mai mult domeniul de cercetare al specialiștilor, care le găsesc în marile biblioteci. Așa se explică și faptul că bogata, variata și deosebit de valoroasa operă a lui S. Fl. Marian (1847–1907), fiu al județului Suceava, nu a cunoscut o largă răspîndire, căci cele **douăzeci și nouă de volume,** tipărite între anii 1869 și 1910, au rămas la prima ediție : doar **Biblioteca pentru toți** a tipărit, încă înaintea primului război mondial, un volumaș **(Păsările noastre și legendele lor).**

Multe din operele lui S. Fl. Marian au fost publicate în Editura Academiei. N. Iorga îl numește : **„Un cercetător al vieții poporului românesc".** La 26 martie 1881, în ședința Academiei Române (prezidată de Ion Ghica și secretar general fiind Al. I. Odobescu), S. Fl. Marian e numit **membru activ, „după propunerea Secțiunii istorice, apreciind înaltele calități și activitatea ce pururea ați arătat pentru dezvoltarea culturii între români".** În 1882 el și-a ținut discursul de recepție, avînd ca subiect : **„Cromatica poporului român".** Cu acest prilej, B. P. Hașdeu a rostit următoarele : **„Aducîndu-te aici, Academia Română umple un gol ce se simțea în rîndurile noastre. Avem istorici, naturaliști, filologi, legiști, matematicieni, economiști, poeți, publiciști, un buchet modest din cîte s-au putut culege în tînăra grădină a neamului românesc, dar UN ETNOGRAF, ETNOGRAF ÎN ADEVĂRATUL SENS AL CUVÎNTULUI, care să fi răzbit în toate unghiulețele, fie cît de ascunse, din traiul, din cugetul, din simțul poporului român, ne lipsise pînă acum. Acest etnograf, dă-mi voie a ți-o spune, june și distins coleg, singurul etnograf român, deocamdată ești tu...".**

Pentru meritele sale în domeniul etnografiei noastre, a fost decorat de statul român cu **„Medalia Benemerenti cl. I, Coroana României în gradul de ofițer și Medalia jubiliară,** decorații pe care profesorul de la Gimnaziul superior din Suceava le purta cu deosebită mîndrie, în ciuda autorităților austroungare din Bucovina. La 12 aprilie 1884, Academia Română îi acordă premiul **„Năsturel–Herăscu",** din 4.000 lei, pentru opera sa, **„Ornitologia poporană română",** 2 volume... Cu această sumă și-a cumpărat casa, care, în prezent, e declarată „casă memorială".

După moartea lui S. Fl. Marian, opera lui a slujit doar ca un bogat izvor de cercetare pentru etnografi și folcloriști, dar

Simeon Florea Marian

nu s-a mai retipărit nici una din cele 29 de scrieri. Biblioteca, manuscrisele precum și bogata corespondență (peste o mie de scrisori, se află în păstrarea familiei, prof. Mihai Cărăușu, ginere, și Maria Marian, fiica folcloristului, care, cu mari greutăți, au salvat această neprețuită comoară de prăpădul celor două războaie mondiale. Prof. M. Cărăușu, după o muncă asiduă, de cîțiva ani, a reușit să alcătuiască inventarul întregii moșteniri a lui S. Fl. Marian și, cu ajutorul autorităților locale, a transformat casa în Casă memorială „S. Al. Marian". Menționăm că nu toată opera lui S. Fl. Marian a fost tipărită. Se găsesc în manuscris : **„Botanica la români"** și două mape voluminoase de povești din Bucovina...

S. Fl. Marian : „Legendele păsărilor" și „Poeme din Țara de sus" *

Prin grija prof. Mihai Cărăușu și a profesorilor O. Tofan și Paul Leu, au apărut, în Editura „Junimea" din Iași, două volume frumos ilustrate — planșe policrome — anume **„Legendele păsărilor",** care cuprind 23 de legende despre păsările de la noi, extrase din valoroasa lucrare **„Ornitologia poporană română",** tipărită în 1883. Scopul acestei opere a fost să facă cunoscut numele românesc al tuturor păsărilor ce trăiesc pe cuprinsul țării noastre. Legendele acestea conțin partea afectivă a țăranului român pentru aceste viețuitoare.

A doua operă e **„Basme din Țara de Sus (Bucovina)",** care însumează **16 basme,** extrase din două mape voluminoase de povești, în manuscris. Textele sînt reproduse cu fidelitate, păstrîndu-se vorbirea subiecților la dictarea poveștilor, dîndu-le, în mare parte, numele și localitatea de unde au fost culese. Este metoda științifică ce se putea aplica în acele vremuri și care a fost adusă la cunoștința publicului, în a doua lucrare a lui S. Fl. Marian, tipărită în 1883 : **„Poezii poporane românești",** vol. I. Această metodă se deosebește de aceea a pionierilor basmului românesc : Petre Ispirescu, I. G. Sbiera și alții. Un merit remarcabil al celor două volume îl constituie ilustrațiile policrome, aparținătoare lui Theodor Bogoi.

M. Cărăușu, Paul Leu și O. Tofan au marele merit de a fi dat la lumină o parte din **basmele inedite** din arhiva lui S. Fl. Marian ca și unui mănunchi de legende despre păsări, din voluminoasa lucrare **„Ornitologia poporană română".** Editarea celorlalte scrieri ale primului nostru etnograf se cere a fi continuată.

*) Ambele volume au apărut în 1975, la Editura Junimea — Iași.

ȘTEFAN ȘT. PAVELESCU

Dicționar ortografic

Rostirea

Indicațiilor **ortografice** li se atașează, de obicei, și indicații **ortoepice,** deoarece scrisul și vorbirea sînt cele două posibilități ale exprimării prin limbaj. Pentru limba română, indicațiile de rostire corectă nu sînt prea numeroase, deoarece, în general, scriem așa cum rostim. Aceasta înseamnă că scrierea noastră se bazează pe un principiu fonetic. Nu trebuie să se înțeleagă însă că fiecare poate să scrie așa cum se rostește în regiunea în care trăiește. La baza scrierii românești se află rostirea literară, adică îngrijită, cultivată. (Altă dată vom discuta și alte criterii care se combină cu cel fonetic). Indicațiile de rostire apar ca necesare într-un dicționar mixt (ortografic-ortoepic) chiar și pentru vorbitorii instruiți (în anii viitori, vom avea numai generații de absolvenții a 10–12 clase). De ce oare ? Pentru că limba are o dinamică proprie în toate compartimentele ei. Tendința permanentă de perfecționare a exprimării prin limbaj duce, pe de o parte, la precizarea formelor, iar pe de altă parte la apariția unor devieri, unor abateri. Cele mai frecvente abateri de la rostirea literară sînt : nerespectarea hiatului în neologisme, deplasarea accentului, nerespectarea terminațiilor, precum și grija exagerată de a nu greși, care duce la rezultate contrarii (fenomenul a fost numit hipercorectitudine).

În cele ce urmează ne vom ocupa de trei aspecte privind rostirea corectă :

– Verbul **(A)ARĂTA** schimbă vocala **-ă-** din rădăcină la persoana a III-a, a timpului prezent, indicativ și conjunctiv, în **-a-** : (el, ea, ei, ele) **arată ; să arate.** Sub influența acestor forme (care sînt mai frecvente), unii vorbitori aplică schimbarea vocalei respective și în formele pentru persoanele I și a II-a la singular : (eu) **arat,** (tu) **arați / să arat să arați (vreau să arat că . . .)** : Această schimbare nu se justifică și creează o abatere de la normele de flexionare a verbului respectiv, pentru că toate celelalte forme păstrează pe **-ă-** din rădăcină : **arătam, arătasem, arătat, arătînd.** Formele corecte pentru persoanele I și a II-a, la prezent, indicativ și conjunctiv, sînt : **arăt, arăți / să arăt, să arăți.**

– Schimbarea locului accentului produce chiar schimbarea grupei de conjugare a unor verbe. Acest fenomen se întîmplă mai des la verbele de conjugarea a doua: **(A) APĂREA, (A) PLĂCEA, (A) SCĂDEA, (A) TĂCEA.** Tot mai des se aud astăzi rostite la infinitiv ca și cum ar fi de conjugarea a treia : **apare (va apare), place (mi-ar place), scade (vom scade pe . . . din . . .), tace (va tace)** etc.

Este adevărat că în decursul veacurilor, istoria limbii române a consemnat trecerea unor verbe de la conjugarea a doua la a treia, dar în prezent, verbele indicate mai sus sînt considerate de conjugarea a doua și, de aceea, normele limbii literare cer să le rostim ca atare. La viitor și prezent condițional-optativ, timpuri care se formează cu infinitivul, formele corecte sînt :

viitor		prezent cond.-opt.	
voi		oș	
vei	apărea	ai	apă.ea
va	plăcea	ar	plăcea
vom	scădea	am	scădea
veți	tăcea	ați	tăcea
vor		ar	

V. ȘERBAN

Memento

Alba Iulia — o zi

Dimineață obișnuită de martie. Un autocar cu treizeci de scriitori bănățeni plecind spre Alba Iulia. Drumul început în ceață. Sau era expirația de primăvară a pămîntului. Sub soarele palid, oamenii cu unelte pe umeri, unelte de răscolit piinea încă neincoltită ori reținută sub brazdă de frigul prelungit. O oprire de cîteva minute la Lugoj. Cu „Eftimie Murgu" al lui Victor Gaga dar și cu Ana Lugojana uimită de propria ei existență. Șoseaua de beton ușurînd rulajul. Sate și orașe trezite din somn, ocea așezare Spini, un culoar de copaci pe care aș vrea să-i revăd înfrunziți. Din ce în ce mai aproape. Lancrăm. Și casa lui Lucian Blaga, în care stă cineva, altcineva desigur și locul din care Lucian Blaga nu va mai pleca și aerul acestei primăveri întîrziate și tot ceea ce poți gîndi și simți acolo : Lucian Blaga. Mersul pe jos dinspre casa spre mormîntul lui Lucian Blaga.

Din nou drumul. O vreme, în liniște. La miezul zilei, eram în Alba Iulia. În cetate. Ne-au condus printre exponatele Bibliotecii Bathyaneum și Muzeului : Cristina Bica și (apoi) Vasile Moga. O călătorie prin timp. Manuscrise scoase pentru a fi arătate vizitatorilor, membri ai Asociației Scriitorilor din Timișoara, tipăriturile, semnele pentru înțeles trecutul. Probele evoluției noastre ca națiune, ca permanență. Mărturii de mai îndepărtată și mai nouă istorie în acea Alba Iulia a unirii lui Mihai Viteazul și a noastră. Da, „existența unui popor nu se discută ci se afirmă" (I. Rațiu). Știm sigur, pentru existența acestu popor. Cetatea ALBA IULIA va fi privit apele revărsîndu-se sub ea, cetatea cu cele trei porți de trecut spre momentul acestui prezent, cum va fi privit, trecînd, mai demult, oștile noastre și ale altora, imposibilă parcă. Cetatea ALBA IULIA cu cel mai documentat muzeu pentru cine mai are de răspuns unor interogații. ALBA IULIA cu vestigiile sale istorice și vii încă și vorbind pentru cei veniți să le asculte. ALBA IULIA – un popas de o zi pentru conștiințele noastre de cetățeni ai României acestui timp, poate pentru viitoarele cărți ale acestor scriitori, treizeci, din Timișoara, porniți la drum, într-o zi a anotimpului de început, anotimpinițiere. Cînd au fost nevoiți s-o părăsească, umbrele norilor inconjurașeră munții din preajmă, ca un alt zid de piatră.

Autobuzul ne-a debarcat acasă cu o clipă înaintea miezului de noapte. Am trecut pragul dintre zi și zi fără să-l observăm, spre această oră la care cuvintele încearcă să reconstituie stingaci călătoria.

A. I. C.

Evrika!

● Pantofii nu-mi inspiră încredere : prea sînt făcuți toți pe același calapod.

● Nu călcați pe cioburi, riscați să le spargeți.

● Conștiința trece prin stomac ? O, nu, ulcerul ar ridica probleme prea mari.

● Omul primitiv n-a cunoscut timpul liber. Era prea ocupat cu alte probleme . . .

● În bătaia vîntului steagul își schimbă forma, nu conținutul.

● La o saltea de lauri, un pat bun nu strică.

ION VELICAN

Mica antologie

IMPRESII ALBE

Sînt pentru mine fulgii de zăpadă
impresii albe fluturii ce mor
tăceri nedeslușite încă prin susur de baladă
nevoia de lumină și de dor
cum chipul meu învins de voluptate
în fața muntelui imaculată voltă
sînt pentru mine fulgii de zăpadă
atingerea sublimă a stelelor de boltă
petalele de nufăr arzînd domol pe lac
numai de mine ziua străpunsă ca de-o spadă
pădurea care-mi spune că păsările tac
sînt pentru mine fulgii de zăpadă.

CONSTANTIN COSTEA

LOGODNE

Împletește inele
din toți macii lumii
și te vei logodi
cu inima.
Împletește inele
din toate albăstrelele lumii
și te vei logodi
cu cerul.
Împletește inele
din toate narcisele lumii
și te vei logodi
cu soarele.
Împletește inele
din toate firele ierbii
și te vei logodi
cu pămîntul.
Împletește inele
din toate florile lumii
și te vei logodi
cu oamenii.

EUGENIA L. RISTI

CRINUL

Crinul e o ninsoare zidind
melancolii cu Mozart și Eminescu
și poate zbor de lebădă
în care mireasma sufletului nostru
întîrzie ca o privire secretă de miri
umbra lui, pulbere de stele
contemplă-n văzduh împăcări
pe care doar cei născuți
în grădinile de rouă
le pot înțelege . . .

IOAN IUSTIN PURZA

Finalul unei sinteze

(Urmare din pag. 1)

axată pe selecția valorilor literare nou apărute, devine profesionistă, schimbîndu-și aspectul de direcție, de orientare.

Proeminente capitole sînt analizele asupra vîrfurilor criticii, Eugen Lovinescu, George Călinescu și Tudor Vianu.

Cel mai reliefat comentariu este consacrat lui George Călinescu, reprezentant al „criticii creatoare". Tonul admirativ, care nu împietează însă asupra demonstrației, este ușor observabil. Stilul neutru lasă loc abundenței superlativelor și frazării conotative : „Întreaga narațiune înaintează după o ritmică savantă a frazelor, cînd seci, constative, curgînd egal ca nisipul în clepsidră, cînd vibrînd ca mari harfe eoliene, pornite să jelească pieirea lui Orfeu" (p. 299).

Cu o decisă independență spirituală, Vianu, creatorul criticii universitare, este situat în familia spiritelor cu un orizont intelectual uriaș. Drumurile deschise în cultura noastră națională îi sînt schițate ferm.

Cel mai întins spațiu este acordat „criticii foiletonistice" (Perpessicius, Pompiliu Constantinescu, Șerban Cioculescu, Vladimir Streinu, Octav Șuluțiu). Activitatea critică a lui Pompiliu Constantinescu apreciat ca foiletonist de vocație, diagnostician obiectiv, cu gust sigur și largă comprehensiune critică este calificată ca exemplară.

Metoda sa obiectivă cu o ușoară notă de superior didacticism, îl avantajează în realizarea unei construcții critice cu un însemnat coeficient de siguranță și eticism intelectual. Accentul cade pe momentul de interpretare al operei. În plus, se poate ușor vedea orientarea sigură în definirea timbrului operelor comentate. Negația intervine întotdeauna decent, în urma demonstrației critice bine conduse. De exemplu, după ce analizează îndelung „Arta prozatorilor români" a lui Vianu, criticul își exprimă rezerve față de metodă în următorii termeni : „Metoda își trădează astfel și anumite slăbiciuni. Întîi, este oare justificată încrederea foarte mare pe care o acordă Vianu folosirii procedeelor clasificabile (s.a.), adică travaliul artistic înfăptuit cu mijloacele elaborate de cultură ? Nu privesc ele tocmai partea comună a scrisului și prea puțin semnificativă pentru autorii dispuși să o adopte fără adeziuni adînci, fiindcă-i interesează substanța comunicării în primul rînd ? Ce ar da o asemenea analiză aplicată lui Dostoievski, care-l făcea, la lectură, prin nenumăratele sale neglijențe stilistice, să se strîmbe de dezgust pe Tolstoi ? Ce ne-ar spune despre Stendhal" (p. 250–251).

Fără a uza de stilul artistic, posedînd însă darul formulărilor limpezi, neasfixiate terminologic, pliate de epuizarea comentariului, Ov. S. Crohmălniceanu dă totuși uneori caracterizări sintetizatoare pregnante de natură livrescă : Vianu este un „Chiron al culturii noastre", reflecțiile lui Petre Pandrea sînt „clădite pe logica unui Dănilă Prepeleac, trecut prin universități" etc.

Deși însumează doar o perioadă de cîteva decenii, sinteza sa nu este străină de perspectiva evolutivă. Criticul remarcă în dinamica procesului literar elementul de continuitate, decăderea unor convenții literare și restabilirea altora cu mult anterioare. Critica interbelică revine de pildă la Maiorescu, negat de tendenționismul sămănătorist și poporanist, Ralea continuă critica lui Ibrăileanu, teatrul este, în conservatorismul său, o prelungire a literaturii precedente (Caragiale, Brătescu-Voinești, Bassarabescu sau Girleanu)

Arta amatoare

Spectacol de gală

La organizarea acestui spectacol de gală, în întîmpinarea Congresului educației politice și culturii socialiste și Congresului U.G.S.R. au participat douăzeci și șase de brigăzi de agitație din județul Timiș, cu peste 400 de artiști amatori. Spectacolul a fost structurat pe două secvențe principale : în prima parte și-au dat concursul brigăzile artistice de agitație ale căminelor culturale (Variaș, Comloșu Mare, Gottlob, Lovrin, Ghiroda, Belinț, Nițchidorf, Coștei) și ale caselor de cultură (Deta și Buziaș) Timișoara a lipsit de la apel ; secvența a doua a fost constituită din fragmente extrase din programele brigăzilor de agitație ale comitetelor de sindicat (Întreprinderea „1 Iunie", ILCHIM", Timișoara, Întreprinderea „Țigarete", Întreprinderea de Confecții „Bega", „Azur", „C.I.L.", Timișoara, Întreprinderea „Banatul" Timișoara, Direcția comercială județeană Timiș, „Industria Linii" Timișoara, „Fructus" Timișoara, P.T.T.R. Timișoara, I.T. Lugoj, unitățile A.B.C., Filatura de mătase naturală Lugoj și Electromotor Timișoara. Ar fi trebuit să mai participe Direcția C.F.R. Timișoara, Cooperativa „Dinamo" Timișoara și Cooperativa de Consum Făget, ale căror brigăzi de agitație, probabil că n-au fost mobilizate în acest scop de factori răspunzători din unitățile respective. Și asta nu e bine. Dar mai rău este la Întreprinderea „Detergenți" Timișoara, unde există o formație artistică de agitație, cu un apreciat spectacol de dezbatere, prezentat la cele trei etape ale trecerii în revistă a brigăzilor. Artiștii amatori din brigada aceasta se plîng că „li se pun bețe-n roate" din partea unor persoane din întreprindere, cu funcții de răspundere, care au fost criticate. Și iată că și acum în așa fel au fost „aranjate" lucrurile, încît brigada de agitație de la Detergenți nu a putut să se prezinte la spectacolul de gală . . .).

Fără îndoială că nu este ușor să se realizeze un spectacol de asemenea anvergură, al brigăzilor artistice de agitație. Emil Șain, însă a reușit să creeze un bun spectacol-sinteză, ținînd seama, în regie, de esențialul specific al fiecărei brigăzi, de faptul că aceasta reprezintă opinia publică a colectivului de muncă, spiritul revoluționar, muncitoresc, în acțiune. Perindarea brigăzilor artistice, pe scena Casei de cultură a studenților, ne-a înfățișat o vastă panoramă a vieții social-economice din ținutul nostru, fiind abordată, de cele mai multe ori, o problematică importantă a colectivului de muncă (realizarea planului, calitatea produselor, folosirea judicioasă a investițiilor, generalizarea metodelor înaintate de muncă, integrarea tineretului în producție, disciplina în muncă, relațiile principiale între oameni, într-un cuvînt : respectarea principiilor și normelor muncii și vieții comuniștilor, ale eticii și echității socialiste). Se poate constata, prin urmare, că brigăzile artistice de agitație au depășit faza spectacolului de divertisment și au trecut la spectacolul de dezbatere, tratînd aspecte fundamentale ale locului de muncă, astfel că, în felul acesta, activitatea culturală vine, cu o mare eficiență, în sprijinul dezvoltării producției.

AUREL TURCUȘ

(Urmare din pag. 1)

în **De dragoste de țară,** Adrian Păunescu **Istoria unei secunde,** Ion Gheorghe **Cavalerul trac,** Nicolae Dragoș **Scrisoare în sat,** Ovidiu Genaru **Elogii,** Ion Lotreanu **Aici lîngă Carpați,** Dușan Petrovici **Obelisc,** George Țărnea **Starea de iubire** și enumerarea este departe de epuizare chiar numind prin selecție. Poezia este simțită ca o atitudine militantă, iar poetul ca un luptător pentru patria sa. Adrian Păunescu observa că **Istoria unei secunde** este „o acceptare a ideii nobile că poetul trebuie să fie un militant politic, un om demn, cutreierat de propriile sale obsesii și stăpînit, în același timp, de suprema sa responsabilitate față de obștea din care face parte". Poezii sincere, pline de sens cîntă patria căreia poeții îi dedică rodul creației lor. Nu alta este semnificația poeziei **Țării** de Dușan Petrovici, unul dintre cei mai remarcabili tineri poeți : „pe mieii pămîntului tău calc / țară românească / și-mi îndoi

Patriotismul-

coordonată esențială a poeziei contemporane

genunchii / și te rog / primește pe aripile tale / sarea de bucurie și noapte / cuvintele unui poet / și plînsul privighetorilor / istoriei tale îndepărtate / înnobilează-mi vorbele acum / cu tot omenescul tău dor / de a nu greși visul durut / /. Aceleași sentimente de sinceră elogiere a țării se întîlnesc într-o **Poemă în August** de Dan Mutașcu, poet reprezentativ pentru modul în care poezia tînără cultivă poezia patriotică : „Și se cuvine o poemă ca o stemă pe orașe / poemă cu faldurile de istorie și de pajere / cu mult trecut și foarte mult prezent / și tot atîta viitor / o poemă care să-și pună vele / și să plutească purpuriu în locul / oricărei alte corăbii /. Și se cuvine o poemă de dragoste / pentru strălucitoarea patriei română / venită nouă din Tudor Vladimirescu / și din Mihai Eminescu / /.

Patria rămîne nesecat izvor de frumusețe poetică, iar patriotismul trăsătură perenă a unei literaturi angajată în cîntarea adîncă a iubirii de țară.

Din literatura lumii

Cu poeta americană Diane Wakoski

– Ce v-a indemnat la acest voiaj atit de indepărtat de ţara Dvs. ?

– Este de fapt o pură întîmplare. S-ar putea spune că este Keith Wilson responsabil pentru acest lucru. Cînd Keith a fost aici, cu o bursă Fulbright, a avut o conversaţie cu cineva de la Ambasadă. În acea conversaţie, s-a amintit numele meu şi respectiva persoană a spus că-i plac foarte mult poeziile mele. Keith a zis : „De ce n-o invitaţi în România ? Diane este gata să meargă oriunde". Aşa că astfel am ajuns aici.

– Spuneţi-mi, aţi avut pînă acum cunoştinţă de România, de arta, de literatura română ?

– Nu. am fost un american tipic ignorant, însă am descoperit multe lucruri în săptămîna aceasta. Una din aceste descoperiri este că fiecare român e poet, şi că printre toţi aceştia există şi poeţi foarte buni şi deasemenea aveţi reviste de foarte bună calitate.

– Acuma, că aţi făcut prima cunoştinţă cu România, credeţi că aţi reuşit să cunoaşteţi şi ceva din sufletul nostru ?

– Mă tem că nu pot răspunde la această întrebare. E o întrebare prea serioasă pentru mine ca să pot da un răspuns. Sînt încă în faza în care observ, învăţ şi încă nu ştiu destule ca să ajung la o concluzie.

– Spre ce teme predilecte se îndreaptă poezia americană de azi ?

– În ciuda faptului că poezia care se scrie în Statele Unite este foarte variată, aş putea spune că, în general, la noi se scrie o poezie foarte personală. Şi o temă care poate fi găsită nu la suprafaţă, ci în adîncul fiecărui poet american este aceea cum simţim noi faptul că sîntem americani. Nu mă refer la o atitudine politică, ci la una luată într-un sens foarte personal.

– A reuşit poezia americană modernă să impună nume la fel de celebre ca cele din proză ? Un Faulkner, Hemingway, Steinbeck ?

– Scriitorii amintiţi de Dvs. fac parte din prima jumătate a secolului al XX-lea, şi numele lor merge împreună cu al unor poeţi ca Ezra Pound, Robert Frost, Eliot, şi se poate spune că şi aceştia sînt la fel de importanţi şi de impuşi.

– Dar, venind mai încoace, la poeţi contemporani cu Dvs., poate mai virstnici, există asemenea nume celebre ?

– Da. Cred că aceştia s-ar numi : Robert Low, Charles Orson, Atain Ginsberg, Robert Kreely. Foarte mulţi. Un număr imens de poeţi de bună calitate.

– Care credeţi că ar fi puterea de influenţare a literaturii unei ţări mai mici faţă de literatura unei ţări mai mari ?

– Chiar şi într-o săptămînă petrecută aici, în ţara dv., România m-a făcut să cred că literatura dintr-o ţară mică poate avea o mai mare influenţă decît literatura unei ţări mari. Şi aceasta pentru că există o anumită solidaritate între scriitorii dintr-o ţară mică. Numele lor nu trec neobservate. Despre fiecare scriitor critica îşi spune cuvîntul. America este uriaşă şi din acest punct de vedere nu există nici un fel de solidaritate. Nu există o publicaţie centrală, nu există o autoritate centrală, prin urmare, există păreri foarte diferite în legătură cu cine sînt cei foarte buni şi cei mai puţin buni. Dacă ai întreba cinci poeţi americani care sînt cei mai buni poeţi din Statele Unite, probabil fiecare ţi-ar da un răspuns diferit. Prin urmare, eu nu consider faptul că sîntem o ţară atît de mare drept un avantaj. Poate ar fi un avantaj faptul că sîntem atît de variaţi. Dintr-un anumit punct de vedere, cred că e mai uşor pentru un poet român să devină un poet de faimă mondială, pentru că în ţara lui ar fi cunoscut de toată lumea şi toată lumea l-ar promova pe el.

– Care ar fi sensul şi scopul literaturii de azi în cadrul artei, în general ?

– Şi de data aceasta răspunsul meu va fi tipic american. Cred că poezia e o artă foarte personală. Dacă un poet are vreun ţel oarecare, acest ţel este să se apere pe sine însuşi şi arta sa. Trăim într-o perioadă în care se ia foarte în serios intensitatea emoţiei personale. Cineva care scrie în acest fel, poate totuşi să rămînă interesant pentru ceilalţi oameni, dar nu există un ţel pentru un grup de oameni, ci fiecare îşi are ţelul lui. Cred că mulţi dintre noi ne-am simţi stingheriţi dacă am avea un scop social, ca prin artă şi scrierile noastre să ajutăm altora să se ridice, pentru că fiecare se interesează de el însuşi. S-ar putea să ştim foarte bine ce e bine pentru ceilalţi oameni, însă nu sîntem îndemnaţi decît să vorbim în numele nostru propriu. Un lucru bun pe care l-am văzut în România este faptul că aici s-a încetăţenit ideea că artiştii fac ceva pentru popor şi de aceea sînt încurajaţi. Noi, cei din America, sîntem invidioşi pentru acest gen de solidaritate. Noi sîntem atît de individualişti încît ne şi temem să-i spunem cuiva : „Ar fi bine să citeşti şi tu poezia asta . . ." Ca urmare, marea majoritate a americanilor nu citesc nici un fel de poezie.

– Vă veţi lăsa inspirată de vizita Dvs. în România ?

– Este pentru prima dată cînd nu e vorba de o călătorie pur turistică, ci de o experienţă **nouă**, legată de scriitori străini. Aşadar, e foarte posibil ca răspunsul meu să fie afirmativ.

REPORTER

DIANE WAKOSKI

TATĂL ŢĂRII MELE

Toţi taţii civilizaţiei din vest trebuie să fie
de origine militară.
Conducătorul, cîrmuitorul, da, este, a fost
la un moment dat general.
Şi George Washington cîştiga inimile ţării sale
– militarul aspru –
cu stîngace sincere maniere de salon.

Tatăl meu,
m-aţi auzit vreodată vorbind despre el ?
O fac foarte rar.
Dar am avut un tată şi era de origină militară,
sau originea mea prin el e militară, militantă.
Mi-l amintesc numai în uniformă. De marinar.
30 de ani ofiţer mic în grad.
Mereu plecat de acasă.
E greu, e neplăcut pentru mine
să vorbesc acum.
Nu sînt obişnuită să vorbesc despre el.
Nu sînt obişnuită să-i pomenesc obiectele,
obiecte care nicicînd nu m-au înconjurat.
O ciocănitoare cu creasta proaspăt însîngerată
bate la gura mea.
Tată, pentru prima dată îţi pronunţ numele.
Nume înfăşurat în suluri groase de pergament polonez.
Nume din picăturile de luminare romană, cînd stăteam
la masa mea,
singură, noapte de noapte.
Nume de uniformă de marină şi nume de telegrame,
nume de reîntoarceri de pe bordul unui vas,
nume de ghete lucitoare,
nume de păpuşi havaiene,
nume de lănguri cazone,
de maşini unsuroase şi nume ce nume colorate.
E oare sîngele tău cel pe care-l port în eprubetă,
braţul meu,
pentru a-l lăsa să cadă, să se spargă,
să se împrăştie pe trotuar
în faţa bărbaţilor pe care îi cunosc, îi iubesc,
îi cunosc şi-i doresc ?
Şi astfel mi-ai părăsit casa cînd nici nu aveam doi ani
şi-ai fost înlocuit de alte aparate
şi nu credeam că m-ai părăsit.

Scena aceasta : un cufăr oferind comori,
un toc verde, oglindă în formă de inimă,
mărgele de chihlimbar, scrisori vechi scrise cu cerneală brună

şi un şarpe de casă,
întins în lungul palmierului din curte,
cu trunchiul lui lemnos ca pielea de maimuţă
şi un apus de soare printre arborii subţiri.
Venea spre noi, nici măcar o telegramă
sau o ilustrată din Tahiti.
Iubirea, iubirea curgea din inima mea
ca cerneala dintr-o peniţă boantă.
Neagră, scurgîndu-se-n cuvinte.
Veneai spre mine, aveam, cam şase ani,
şase păpuşi de cîrpă, şase tunuri de vapor,
şase sticle de bere, şase cotlete groase,
şase scrisori de dragoste, şase ceasuri stricate,
şase harbuji, şase dinţi de copil,
o pălărie-n şase colţuri, pe şase capete de oameni,
şase îndrăgostiţi deodată sau un îndrăgostit
de şase ori nebun.
Cum încurc toate acestea cu visul meu
mergînd pe-o stoară cu noduri aurite,
deasupra gurii unei anemone,
buze din pînza răsucită
şi rezistînd ca stîrile să ardă
de parcă aş fi fost legată de-ncheietura mîinilor.

Dacă George Washington
n-ar fi fost tatăl ţării mele
mă îndoiesc c-aş fi găsit vreodată un tată.
Tată, în gura mea, pe buzele mele,
pe limbă, în tot focul meu de femeie.
Tată pe care l-am lăsat într-un fişier.
ca un nume pe certificatul meu de naştere,
tată lăsat în dinţii scoşi în cabinetele dentare
şi aruncaţi în faţa de gunoi.
Tată care trăieşte în umerii faţi ai obrajilor mei
şi-n picioarele scurte.
Tată, în accesele poloneze de furie, în limba mea americană.
Tată, nu un nume sfînt, un nume scump,
dar numele pe care-l port,
numele care mă face unul dintr-un neam
într-o carte de telefon,
tu l-ai schimbat
şi nimeni în afara noastră
nu-l mai poartă.
Tată care mă face să visez în miez de noapte
la căderea florilor de cireş.
Tată care mă face să ştiu că toţi bărbaţii
mă vor părăsi
dacă-i iubesc.
Tată care ai făcut din mine un hoinar,
un scriitor, unul ce dă porecle
nume ! tată, soare ! tată, lună ! tată, sîngeros marte ! tată :

alţi copii spuneau „Tatăl meu e doctor"
sau „Tata mi-a dat aparatul acesta de fotografiat"
sau „Tata m-a dus la cinematograf",
sau „Am fost cu tata să înotăm"
dar tatăl meu venea odată pe lună într-o scrisoare
şi tatăl meu venea uneori într-o telegramă
dar, mai ales, tata venea la mine în somn.
Într-o noapte am visat că săpam în movila de cenuşă
din dosul arborelui de piper şi am găsit un diamant
în formă de cîine şi tata a chemat cîinele
care a sărit spre el şi tata a plecat, a plecat, ieşind din curte
şi coborînd pe drum cu cîinele care sărea
şi i se gudura la călcîie.
Tata nu se afla în cartea de telefon
a oraşului nostru.
Tata nu dormea cu mama, acasă.
Tatei nu-i păsa dacă învăţ la pian.
Tatei nu-i păsa ce fac.
Iar eu îl găseam pe tata frumos şi mă întrebam
de ce m-a lăsat singură atît de mult,
atîţia ani,
Şi, de fapt, tata m-a făcut ceea ce sînt :
o femeie însingurată, fără nici un rost.
Tot aşa cum am fost
copil însingurat, fără tată.
Umblam cu vorbe, vorbe, nume, nume.
Tata nu era una dintre vorbele mele.
Tata nu era unul dintre numele mele.
Dar acum tu, George, ai devenit tatăl meu,
în uniforma lui din marina secolului al XX-lea.
George Washington,
îmi trebuie iubirea ta.
George, vreau să te strig tată, tată,
tatăl meu !
Tatăl ţării mele, care sînt eu.
Şi-ţi pronunţ numele ca să-l scandez, să-i cînt,
să-l leg în jurul meu ca pe-o urzeală.
Ca un copil fericit în după masa aceea fuminoasă.
în amurgul dintre palmieri,
cu cufărul mamei oferindu-i comori.
Pling şi pling
tată, tată, tată,
Te-ai întors într-adevăr acasă ?

în româneşte de
LIDIA IONESCU

Mapamond

„DEMODAŢII" LA MODA

„Fericite fie vocile cîntăreţilor care şi-au cîştigat patina !". Prin această urare **L'Express** aduce un omagiu stelelor muzicalului parizian. În momentul de faţă acesta trăieşte o adevărată resurecţie, iar tinerii cîntăreţi de ye-ye, după ce atîta timp avuseseră primatul asupra „bătrînilor", încep să-şi piardă privilegiile. Publicul, şi el, caută acum ceea ce şi-a cîştigat demult notorietatea, şansona autentică, „eternă". Chiar cei mai tineri păşesc înapoi, spre amintirile care nu le aparţin. Gilbert Bécaud, Juliette Gréco, fraţii Jacques, Aznavour sînt nume care revin tot mai des pe scena celebrei „Olimpya".

Bécaud a împlinit 48 de ani şi de curînd şi-a sărbătorit 20 de ani de carieră. El e acum „de bază" pe scena „Olympiei". În colaborare cu textieri prestigioşi ei „atacă" în continuare aşa-zisele mari teme şi largi probleme („Ultimul om", „Prima catedrală", „Cerul"). Cu publicul este **per-tu**, îl provoacă, îl implică în cîntec, în timp ce pe faţă îi curge sudoarea. Ce înseamnă pentru Bécaud aceste două decenii de musical ? „Multe rufe umezite, multe cravate cu buline, aeroporturi şi hoteluri. Lumea e rotundă şi omul se învîrte în cerc". Şi Juliette Gréco, muza de la Saint-Germaine-de Près rămîne unicul reprezentant al acelei perioade „imediat după război". Ziaristul care i-a luat un interviu recunoaşte că i-a pus o întrebare stupidă. „Vă vindeţi de un sfert de veac acele mici şi dragi refrene". „Nici nu ştiam că de atîţia ani", a răspuns ea. Am aflat de la suedezi despre acest jubileu, atunci cînd m-au întîmpinat la Göteborg cu un cozonac enorm. „Aveţi impresia că aţi reuşit cu cîntecul dv. ?" „Da, deseori, ca în sosurile mele de maioneză ! N-am crezut niciodată în cariera mea. Ce rost au acum aceste întrebări ?" „Ar vrea să facă din dv. o mare doamnă a cîntecului". „Nu-i nici un pericol, am doar 1,63 m, iar anii mei ? Ei vă uită dacă nu le daţi nicio atenţie". Şi, mîndră, ea răspunde : „Eu sînt mama-mare".

Tînăr se simte şi Charles Aznavour la cei 51 de ani ai săi. Cîntăreţ şi actor, după „divorţul fiscal", cu Franţa, pleacă în Elveţia în exil şi se pare că este fericit pe lacul Genevei. Celebrul veteran a avut un mare succes pe scena „Olimpyei". „Dacă omul nu e puţin retro – zice Aznavour – „el riscă să devină demodat".

Scriind despre toate aceste fenomene în lumea musicalului, reporterul de la „l'Express" respiră uşurat în final : „În sfîrşit, toate acestea reprezintă sensul vremii în care trăim. Lumea se întoarce din nou la stelele pe care le păstrează şi le apără de cîntăreţii pe care-i respinge ; lumea ţine mai mult la produsele solide de artizanat „made in France", decît la „heat-urile" fabricate în serie. Amurgul civilizaţiei „de consum" începe şi în sfera cîntecului".

COLEGIUL DE REDACŢIE :
ION ARIEŞANU (redactor şef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor şef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRĂGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor şef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACŢIA ŞI ADM. – TIMIŞOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3-33-90, 3-33-76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA"

Proletari din toate țările uniți-vă !

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVII ● 9 aprilie 1976 ● Nr. 14 (424) 8 pagini 1 leu

AM ȘTIUT...

Am știut dintotdeauna
Că țara aceasta rotundă ca o inimă
că țara aceasta călătorită prin istorie
cu demnitate și adevăr
va fi o țară dreaptă în alcătuire
cum drepte și omenești îi sînt izvoadele.
Și cum a știut țara aceasta românească
să-și adune oamenii ei de nădejde,
să-și ridice cetate și adăpost și împlinire
cinstită să-și înalțe !
Nu putem cunoaște alte însemne mai
trainice decît liniștea acestor hotare,
unde balade de dor și doine
coboară din munți înspre șesuri.
Cum carele cu cinstite bucate
alunecă din pămînturi înspre
așezări de lumină,
Aici ne sînt izvoarele noastre. Aici –
întîiul strigăt de uimire.
Aici – setea de dragoste, aici curajul
și însemnele de slavă.
Aici, lîngă umărul Țării, urca-vom
așezări de omenie și tărîmul de dor
fi-va dorul nostru...

ION CĂDĂREANU

SADATORA – Peisaj de iarnă

ILUSTRAȚIA NUMĂRULUI : LUCRĂRI DIN EXPOZIȚIA „GRAVURA JAPONEZĂ" ORGANIZATĂ DE MUZEUL DE ARTĂ A R.S.R. ÎN SĂLILE MUZEULUI BANATULUI

55 de ani de la nașterea P.C.R.

Eroismul rezistenței antifasciste

O privire retrospectivă asupra drumului lung de luptă străbătut de Partidul Comunist Român în cei 55 de ani ai existenței sale arată limpede treptele urcate, de la condiția unei avangărzi revoluționare, cu un număr relativ mic de membri, supusă unei prigoane neîncetate, la partidul de masă, cu milioane de membri, devenit forța politică conducătoare a societății românești. Acest drum ascendent a putut fi parcurs cu succes căci, în cursul lui, Partidul Comunist Român n-a precupețit nici un fel de jertfe pentru a sluji cauza celor mulți, nu s-a descurajat cînd a primit lovituri grele din partea reacțiunii, și mai ales datorită faptului că a știut să tragă învățăminte din greșeli și insuccese temporare îmbunătățindu-și activitatea, aprofundînd studiul realităților concrete din țara noastră. Astfel, Partidul Comunist Român s-a dezvoltat și s-a maturizat în focul luptei, s-a legat strîns de masele largi ale poporului. Anii grei ai confruntării cu pericolul fascist și mai tîrziu cu regimul militar-fascist și imperialismul german au fost, pentru Partidul Comunist Român, o perioadă de mari încercări din care a ieșit călit și cu un prestigiu fără precedent.

Venirea la putere în Germania la 30 ianuarie 1933 a lui Hitler a avut ca urmare adoptarea de către acest stat a unei politici fățiș agresive care amenința sud-estul Europei și în mod direct România. În același timp, dictatura hitleristă era un adevărat focar al forțelor profasciste din numeroase țări ale Europei. Criza economică din anii 1929–1933 și gravele sale consecințe asupra maselor deschideau căi largi demagogiei fasciste pentru a cuceri pături însemnate ale populației. Compromiterea partidelor burgheze tradiționale datorită politicianismului lor corupt n-a făcut decît să ușureze extinderea influenței organizațiilor extremiste de dreapta și fasciste care promiteau maselor o însănătoșire a vieții social-politice. În realitate elementul nou pe care ele l-au introdus în viața politică a fost crima, asasinatul politic. Finanțarea directă a Gărzii de fier de către Germania hitleristă după 1933 precum și de unii mari bancheri, industriași și moșieri autohtoni crea pentru România pericolul instaurării unei dictaturi fățișe și al înrobirii ei de către imperialismul german. Forțele democratice românești, clasa muncitoare în primul rînd, se aflau în fața unui mare examen.

În aceste momente hotărîtoare pentru soarta României, Partidul Comunist Român s-a dovedit a fi la înălțimea misiunii sale politice. Depășind unele slăbiciuni și greșeli, punînd capăt unor metode sectare de muncă, P.C.R. a reușit după Congresul al V-lea (decembrie 1931), să-și întărească legăturile cu masele și să conducă mari lupte muncitorești care vor culmina în ianuarie-februarie 1933 cu eroicele bătălii ale ceferiștilor și petroliștilor.

Bazîndu-se pe experiența dobîndită în timpul bătăliilor proletare din 1933 și pe sprijinul acordat de forțele democratice conducătorilor ceferiști cu prilejul procesului de la Craiova (1934), P.C.R. a căutat și treptat a reușit să-și extindă colaborarea cu mai multe partide și organizații de stînga, să stabilească legături cu diferite fracțiuni ale forțelor politice burgheze și cu oameni politici care își manifestau îngrijorarea față de activitatea Gărzii de fier și a primejdiei înfeudării țării imperialismului fascist german.

WILLIAM MARIN

(Continuare în pag. 4)

Conștiință și acțiune

● PROFESORUL – DIN UNGHIUL EXIGENȚELOR CONTEMPORANE

Ca rezultat al tuturor transformărilor în structura socială – arată tovarășul Nicolae Ceaușescu – societatea românească parcurge un proces continuu de dezvoltare în toate domeniile de activitate.[1] Acest fapt este evident și pentru școala și slujitorii ei – profesorii. O dată cu aceste transformări și datorită lor, cadrelor didactice le revin responsabilități sporite atît sub raport politic cît și profesional. Acestea sînt subliniate în „Măsurile preconizate de C.C. al P.C.R. privind îmbunătățirea activității politico-ideologice, de educare marxist-leninistă a membrilor de partid, a tuturor oamenilor muncii", din iulie 1971 și Hotărîrea Plenarei C.C. al P.C.R. din 18–19 iunie 1973 „Cu privire la dezvoltarea și perfecționarea învățămîntului din R.S.R.". În cele ce urmează vom insista din unghiul cerințelor ce răsar din documentele menționate asupra unor aspecte legate de necesitatea optimizării pregătirii politice a cadrelor didactice și a pregătirii și perfecționării profesionale a acestora.

Activitatea politico-educativă constituie o componentă inseparabilă a operei de edificare a noii orînduiri sociale. Desfășurarea unei permanente activități politico-ideologice și de educație socialistă – arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu – reprezintă o necesitate obiectivă în întreaga perioadă de construire a socialismului și comunismului, o componentă esențială a procesului de făurire a noii societăți.[2]

În școala noastră, profesorul reprezintă unul din factorii care desfășoară o activitate de informare și educare politică. Faptul că învățămîntului nostru, toate cunoștințele îi sînt transmise în conformitate cu concepția materialist-dialectică despre natură și societate, că în procesul de învăță-

ROMEO POENARU

(Continuare în pag. 7)

Convorbiri

Cu artistul plastic VASILE PINTEA

– Pe unde să-ți caut locul de baștină ?

– Spre izvoarele Mureșului, în satul Hodoșa, la o răscruce de drumuri, în niște locuri de-un pitoresc extraordinar.

– A lăsat vreo amprentă acest peisaj în sufletul pictorului de mai tîrziu ?

– Poate, acele locuri, prin calmul reliefului, prin ondulările ardelenești, prin gravitatea lor mi-au dat și mie o cumpătare, un spor spre meditație și interiorizare.

– Țăranii copilăriei tale trăiau într-o zonă folclorică spre care tu te-ai îndemnat mai tîrziu ?

– Nu pot să-mi dau seama de asta, dar erau acolo împămîntenite niște obiceiuri adînci, colînzile ciudate, laice, dansurile, costumele bogate, măștile de iarnă, totul, în culori care s-au zugrăvit și în sufletul pictorului.

– Dar cum a venit îndemnul spre pictură ?

– Copil, desenam, coloram. Tatăl meu desena și el. Și mă îndemna la jocul de-a culorile, de-a formele. Ca licean, eram dintre cei mai pasionați „pictori". Pentru mine, desenul era o disciplină obligatorie, privit cu gravitate, cu seriozitate.

– În acel moment ți-a venit ideea să te faci pictor ?

– Nu, nu chiar. Gîndeam vag la aceasta. Erau ani de război, 1940–1944. Probleme grele de viață, de familie. Nu aveam dreptul la un asemenea vis. Nu aveam încă un îndrumător. Lucram doar intuitiv. Chiar și intrarea mea la facultate a fost pe baza acestei intuiții. Alți elevi studiaseră. Avuseseră dascăli. Eu aveam doar un talent înăscut, pe care m-am bazat cu totul.

– Și, totuși, repet, cînd s-a trezit în tine pictorul ?

– Cred că numai din momentul cînd unul sau doi profesori mi-au deschis o lume nebănuită, pe care o puteam găsi în pictură. Abia atunci am început să pictez organizat, să mă dedic cu totul, cu întreaga mea ființă, paletei.

– A fost ușor ?

– A fost chinuitor. Nu puteam realiza ceea ce rîvneam în visul meu. Posibilități minime și pretenții mari. Din această pricină aveam căderi sumbre.

– Erau momente critice care se cereau depășite ?

– Am mers pînă acolo cu gîndul, în asemenea clipe, că mi-am greșit cariera. M-am aruncat atunci în muncă și mai îndîrjit. Acumulam, perseveram. Și în acel moment au apărut cîțiva profesori și, odată cu ei, încurajările.

– A fost unul anume ? Un profesor ?

– A fost unul anume și el s-a numit George Lövendal, un mare desenator, un mare dascăl și un mare om. Explicațiile lui mergeau pînă la explicarea cu penelul și creionul pe hîrtie. Un sufletist, cum se zice, și un mare portretist al țăranului român, pe care îl iubea din toată ființa. Din toată galeria sa de portrete de țărani bucovineni se degajă o forță magnifică și o iubire nețărmurită. Alături de el și de Rudolf Schweitzer-Cumpănă, de Ștefan Constantinescu și George Labin, pictori și muraliști, am deprins arta picturii de șevalet și a celei monumentale.

– Ce credeai că e pictura în dulcele început al tinereții ?

– Ceea ce cred că e și acum : o necesitate vitală de-a mă exprima. Un crez. Fără el, simțeam că aș fi pierdut. Trebuia să fac ceva pentru ca acest crez să însemne cît mai mult. Și în acei ani tineri nu mă îndoiam că voi ajunge o celebritate. Ca mulți, poate, dintre colegii mei.

– Și ce crezi acum ?

– Că ea este o profesie ingrozitor de grea, căreia trebuie să-i acorzi o încredere nelimitată, pentru a fi crezut de cei care vin să te cunoască, să te înțeleagă și să te judece.

– Cînd ți-ai descoperit lacunele ?

– Doar singur, cînd rămîi fără profesor, începi să te analizezi și să-ți afli lacunele. Nu te ai îndrumător atunci decît pe tine însuți. De aceea, cei slabi, cei care nu pot înainta fără un asemenea îndrumător, se simt singuri și abandonează cursa.

– Ți-au slujit la ceva multele lucrări pictate acum 15–20 de ani, de a căror soartă azi poate nu mai știi nimic ?

– Într-adevăr, de unele nu mai știu nimic. Dar acesta e destinul unei picturi, să intre adeseori în anonimat. Deși cred că unele dintre ele erau o reușită. Aveau un palpit al lor. O fărîmă din mine. Ele au fost însă repartizate cine știe pe unde. Poate chiar abandonate. Fărîmițate. Ele nu sînt undeva, alături de altele, ale unor colegi, într-o eventuală galerie a picturii contemporane bănățene. Și e păcat că nu sînt.

– Cînd a fost fulgerul interior, ca să zic așa, cînd ai înțeles să faci o cotitură în arta ta ?

– Acum vreo 10–12 ani a existat un moment important. Atunci am presimțit ceva extraordinar. Că pot să-mi îmbogățesc arta. Că ductul mîinii mele poate ceva mai

Dialog realizat de
ION ARIEȘANU

(Continuare în pag. 7)

1. O antologie lirică alcătuită după criterii tematice ori de alt gen este pentru autorul care se regăsește în ea o carte de pedagogie, conține o lecție de umilitate pe care nu rareori este dificil să și-o însușească. Valorile, într-o astfel de culegere, primesc alte contururi, decît cele obișnuite, marele poet și meseriașul onest sînt supuși adeseori aceluiași tratament și dacă, totuși, mixajul de texte nu sacrifică, pentru unitatea cărții, personalitatea poeților, meritul este în primul rînd al celui care operează selecția. Este de presupus, deci, că într-o antologie de poezie contemporană, proiectată a fi o **antologie de lirică patriotică românească** (vezi **Virsta de aur – Aranykor,** ediție bilingvă româno-maghiară, semnată de Franyó Zoltan), grija traducătorului de a păstra fidelitatea față de textele originale este dublată de un efort nu mai puțin important de selectare a materialului poetic.

Fără o prefață, fără un avertisment care să precizeze criteriile după care a fost alcătuită – mai puțin criteriul tematic, anunțat pe coperta volumului – o antologie precum cea a lui Franyó Zoltan nu rămîne în afara unui program de lectură, a unei probe de gust, totodată de orientare în spațiul liricii actuale. Autor al unui număr însemnat de echivalențe ale poeziei românești în limbile germană și maghiară, Franyó Zoltan posedă nu numai sensibilitate, capacitatea, obligatorie pentru oricare tălmăcitor, de a se adapta celor mai diferite structuri lirice. Dar, în egală măsură, o bună intuiție a specificității poeziei, știința, nu foarte comună, de a rămîne în literatură pe pămînturi ferme. Cultura clasică îl face să opteze pentru poezia exemplară, și nu este lipsit de semnificație faptul că în ampla antologie – poeți de la Eminescu la Arghezi, Blaga, Bacovia, Ion Barbu și Zaharia Stancu – publicată în 1932 în limba germană, **Rumänische Dichter,** nu se află un singur autor care să nu poată fi reținut într-o istorie a poeziei românești.

Cu un gust sigur este alcătuită și culegera apărută recent, în care sînt traduși poeți din mai multe generații. Începînd cu Zaharia Stancu și încheind cu Mircea Dinescu, volumul cuprinde, cu cîteva omisiuni, numele cele mai reprezentative ale poeziei actuale : Eugen Jebeleanu, Mihai Beniuc, Virgil Teodorescu, Gellu Naum, Geo Dumitrescu, Ștefan Augustin Doinaș, Ion Caraion, Victor Felea, Leonid Dimov, Radu Cârneci, Dumitru Popescu, Vasile Nicolescu, Aurel Rău, Anghel Dumbrăveanu, Nichita Stănescu, Ion Gheorghe, Marin Sorescu, Nicolae Dragoș, Cezar Baltag, Constanța Buzea, Cezar Ivănescu, Ioan Alexandru, Ana Blandiana, Adrian Păunescu etc., pe care Franyó Zoltan îi traduce selectînd din paginile volumelor și nu o dată direct din cele ale revistelor, preocupat să dea o idee cît mai exactă despre talentul fiecărui autor. Și rezultatele sînt, în multe privințe, notabile. Poezie a pămîntului, a istoriei și a peisajelor țării, de ecouri mitice sau mișcată de solicitările actualității, imnică, oraculară ori discret interiorizată, lirica patriotică românească se regăsește în **Virsta de aur** nu o singură dată în texte reprezentative.

1. Franyó Zoltan,
VIRSTA DE AUR — ARANYKOR
(Ed. Minerva, 1975)

2. C. Miu-Lerca,
UNDE CONCENTRICE
(Ed. Facla, 1975)

2. Datoare unui fond de sensibilitate populară, activ în arta naivă, a rămas poezia lui C. Miu-Lerca, oricît mozaicul de stiluri prin care acest autor își trece versurile confirmă aprecierea pe care Ovidiu Papadima o face în prefața la recenta culegere, **Unde concentrice** : „C. Miu-Lerca e un **poeta artifex,** un lucid supraveghetor al atelierului său artistic...". Exactă, mai departe, categorisirea propusă de prefațator : **„în poezia debuturilor sale întîlnim un contrast interior și mai frapant : pe de o parte, adoptarea cu precădere a versului liber, cu ritmuri inegale (...) ; pe de altă parte, abundentul filon folcloric, potențat de o includere, pînă la suprasaturație, a lexicului bănățean, în forme de multe ori neînregistrate încă nici în dicționare. Orientarea spre versul liber era firească. În anii săi de formație, C. Miu-Lerca o întîlnea la atîția poeți care au figurat procesiunea generațiilor în acei ani, de la simboliști ca Ovid Densușianu și Elena Farago, la moderniști ca Felix Aderca, la umaniatriști ca Eugen Relgis...".** Să adăugăm : C. Miu-Lerca nu și-a trădat companionii de generație – între aceștia și bănățenii Ion Stoia Udrea, Grigore Popiți, Dorian Grozdan – miza poeziei sale nu a crescut între timp. Nici contactul, atît cît poate fi sesizat, cu alte zone ale liricii, nu a provocat convertiri spectaculare, revelații care să schimbe un destin literar.

Încercarea de a judeca poezia lui C. Miu-Lerca în cuvinte decisive : cerebralitate, sens existențial, vizionarism, dispoziție meditativă, ar fi fără îndoială hazardată. Autorul este un tradiționalist care vede lumea hipertrofic, un suflet candid, necomplicat, patetic, dintr-o pornire naturală, temperament retoric prea puțin fisurat de popasurile vîrstelor mature : **„Căutările-și zboară cărările-n vid. / Escaladăm al vitezelor zid / plătindu-le vamă de preț. / Înfiorător de măreț, / icaru-ndrăznelilor antice, -nfrîntul, / renaște, – și sporește-n proporții / gigantice-avîntul. / / O fugă-a vieții de finalitatea telurică-a morții ?" (Icarii moderni).**

Versuri de felul celor citate mai sus nu sînt chiar niște excepții în **Unde concentrice,** C. Miu-Lerca a voit să croiască liricii sale un veșmînt „modern" schimbînd abundența cuvintelor regionale în exces neologistic. Prețiozitatea, efectele involuntar hilare : **„Mă joc cu o boabă, / o anonimă din lanul de grîu. / / Ea-n palma mea-i ca o roabă. / Ci roaba aceasta, infimă, / îmi ține telurica foame în frîu..." (Piine),** expresia, mai mult sau mai puțin tautologică, sînt urmările cele mai evidente. În **Unde concentrice : „Din prund, un om azvîrli o băută-n afund, / Pînzele apei porniră să filfiie-n unde / concentrice, largi, tot mai largi și rotunde",** în **Quo vadis ? :** „Graba se accelerează în experiențe...". Altfel, versurile înregistrează interpretări animiste și antropomorfe : **„Băuțele, / micuțele mele străvechi pietricele din prund, / cu-obraji tot mai netezi, cu trupul rotund, – //.../ / închipuite păpuși înfășate" (Băuțe),** simțiri umanitare actualizate de pildă, de o dramă petrecută în lumea viețuitoarelor inferioare : **„Nisipul băuse băuța din prund, / iar știuca nici bine n-apucă / să-mbuce un semen, o știucă, / c-o prinse pescaru-n cîrlig" (Unde concentrice).**

LUCIAN ALEXIU

Marginalii

SENSUL STRUCTURII

Prin fire și înfățișare, flaubertienii Bouvard și Pécuchet se opun unul altuia total. Cu cravata în mînă, pălăria trasă spre ceafă și nasturii de la vesta de pînză descheiați, Bouvard pare dezmățat. Pécuchet ține strîns caldarîmul cu cozorocul ascuțit al caschetei sale și își poartă cu grijă redingota maronie sub care trupul pîrpîriu aproape a dispărut. Fața lui uscată sub meșele negre, lipite pe țeastă ca o perucă, are un aer serios, chiar posomorît. Celălalt, înalt și gros, cu bucle naturale, ușoare și blonde, suride amabil și vorbește din vîrful buzelor, murmurat, în vreme ce vocea lui Pécuchet pornește din coșul pieptului, puternic și cavernos. Simetria inversă e atît de netă încît sîntem siguri că deoarece chipul lui Bouvard este colorat, al lui Pécuchet nu poate fi decît palid, iar dacă nasul acestuia e coroiat într-un obraz îngust, al lui Bouvard trebuie să fie răsfrînt peste o față rotundă.

Pornind de aici, ne-am aștepta ca cei doi să fie în toate nepotriviți. În realitate, prin gesturi și mod de a gîndi ei sînt asemănători pînă la identitate. Se așează pe aceeași bancă, în același timp, își scot pălăria și se șterg de nădușeală concomitent, fiecare citește numele scris pe marginea interioară a pălăriei celuilalt, după care se privesc insistent. Amîndoi sînt amploaiați, urăsc aidoma viața la oraș, nu se mulțumesc cu vegetația din suburbii și visează să se stabilească în vreun sat. Cu atît mai mult cu cît din partea muncitorilor parizieni nu știi la ce să te aștepți (Flaubert, care gîndea la fel, își începuse romanul în 1872).

Fragmentul are așadar o structură făcută din două serii de contraste și două de asemănări. Fiecărui contrast îi răspunde, neașteptat, o asemănare de același tip. Înfățișărilor deosebite le răspund mișcările identice, iar contrastului temperamental identitatea de vederi. Astfel concepută, structura dobîndește sens. În orice roman realist, sensul este indicarea unui înțeles ulterior. Structura primelor pagini din Bouvard et Pécuchet anunță că vom asista la o întreprindere solidară, dublată de mari nepotriviri. Eroii vor considera din unghiuri deosebite aspectele divergente ale unui eșec unitar în care vor stărui printr-un entuziasm comun. Cu o minte de copiști, vor vrea să reproducă în viață cunoștințele din enciclopedii și vor trăi cu pasiune inerția gîndirii lor.

Însă Bouvard et Pécuchet e un fals roman realist. A-i căuta sensul înseamnă a găsi puțin și pînă la urmă, din oboseală, a te împotmoli. Nu poate fi citit cu plăcere dacă se așteaptă ca orice fragment să fie un pas premergător. Dimpotrivă, această carte trebuie citită pas cu pas pentru ca, în loc să-i atenuezi scandaloasa sărăcie de sens, s-o subliniezi. În acest caz, se ivește o a doua funcție a structurii : aceea de a pune în scenă jocul unei comedii. Faptul de a dispune simetric paragraf cu paragraf, de a-i distribui același spațiu și lui Bouvard și lui Pécuchet, de a opune parte cu parte fiecare amănunt al apariției lor și a repeta mereu, o dată pentru unul și o dată pentru celălalt, același gest și același gînd, stîrnește veselia, bineînțeles. Totodată, comicul nu e lipsit de tensiune, căci Bouvard și Pécuchet nu sînt Stan și Bran, adică doi oameni total nepotriviți pe care-i ține împreună hotărîrea unui producător de a-i face de rîs spre desfătarea noastră. În mod ciudat, ei sînt și opuși și identici, iar astfel, în loc să rămînă hazlii, devin misterioși.

Întîlnim aici premisa unui clivaj. Într-o parte structura realistă, purtătoare de sens, în cealaltă structura modernă producătoare de spectacol și de antinomii. Aici, ca și la alți mari scriitori – de exemplu, la Proust –, cele două moduri ale structurii se suprapun.

LIVIUS CIOCÂRLIE

Cronica literară

1. Ultimul volum de poezii al lui Ștefan Aug. Doinaș pare (cel puțin la prima vedere) a deschide, în opera poetului, o paranteză : o paranteză explicativă, în numele unei opere de o strălucită coerență.

Anotimpul discret este un volum de inițieri în poezie în general și în poezia lui Doinaș în special. Lirica „văzului", a **ochiului** ce descoperă lumea, atît de frecventă în poezia lui Doinaș de pînă acum se regăsește în genurile lirice minore sau evitate în genere de lirica modernă. Poetul se reîntoarce deci înapoi, mai puțin ostentativ decît în începuturile sale literare, nu spre a reabilita un gen sau altul, ci pentru a cerceta posibilitatea unui gen sau al altuia de a „rezista" discursului poetic modern. Discursul poetic devine, în acest fel, un discurs despre posibilitățile poeziei, despre argumentele poeziei și ale poeticului. Poezia „formelor" din opera lui Doinaș revine în acest volum. Concretul, căutat cu fervoare în **Paprus,** în disperata, energica, eroica, patetica, exotica înaintare printre straniile cuvinte ale necunoscutului descoperă nu cuvîntul deci, ci discursul poetic, nu necunoscuta vocabulă, ci, de pildă, o specie poetică : pastelul. Există o regie deosebit de minuțioasă a pastelurilor, a așezării lucrurilor și sentimentelor în peisaj. În urma acestui tip de poezie simțim tot lirismul retoric comentat, discutat, analizat prin prisma „structurilor liricii moderne", fie că sînt ele întruchipate de experiențele lui Mallarmé, ale lui Valery sau ale lui Hölderlin.

Descompuse în părțile lor componente, izolate și analizate ca unități poetice, concretele elemente ale peisajului devin abstracții cu valoare simbolică. Debutînd (și prin indicația titlului ca o replică la versul ori poezia clasică (Alecsandri, Pillat) poezia părăsește căile clasicității spre a-și alege alt drum : lucrurile devin concepte, imaginile atît de vechi și, aparent, atît de obosite ale poeziei conversează asupra ideii de poezie. Fiecare „cadru" este răsturnat în altul mai amplu, pentru a indica, în cosmosul transformat de violența Cuvîntului (a privirii : am analizat altădată echivalența Cuvînt – privire la Doinaș) eroziunea celuilalt Cosmos, al Cuvintelor. O poezie, de pildă, se cheamă **„Vine iarna"** și poate, cred, exemplifica o seamă dintre opiniile exprimate mai sus. Poemul se inaugurează deci cu o indicație de regie : indicația temporală subliniază cu mai multă pregnanță acțiunea **artifexului** precum și tentația ludică, încadrarea provizorie, doar **în numele unei experiențe** în miracolele anotimpului : „Acuma vine iarna. Vine ca un / motiv de mult prezent cu ploi și nalbe-n / peisaj, ca liniștea-n cetăți de scaun. / / Lumina unor ore mici dezbracă / pădurile. Înverzește-n galben / un gri stufos, un gri de promoroacă". Însăși „detașarea", răceala, indiferența cu care poetul își instalează sub microscop „sentimentul iernii" aparține structurilor liricii moderne : tratat cu frigiditate, momentul poate fi deci relativizat, văzut din unghiul unei imagini ce presupune o istorie. Dar această istorie, întoarsă în poezie, devine sau redevine solemnă, vizînd aspecte care sînt, în fapt, și ale poeziei („cetățile de scaun" ar putea fi „cetăți poetice"). După actul „nașterii peisajului", act ce înseamnă „geneza poeziei", geneza deci, nașterea cosmosului urmează, firesc, în a doua terțină, introducerea în cadru a luminii : Lumina esențializează („dezbracă") pregătind silnicii și violențe, dezordini în imperiul culorilor. Sentimentul **așteptării** se izolează pentru a face loc **privirii, ochiului :** „E ca o așteptare mult prea largă / pe umărul de aer ce-o susține ; / și – iată : ochiul mînios aleargă / / chemat de nori, de frunze, de vîrtejuri – / o ! multe lucruri, însă prea puține / în văzul exaltat de verzi prilejuri".

1. Ștefan Aug. Doinaș —
ANOTIMPUL DISCRET
(Editura Eminescu, 1975)

Dubla experiență continuă : pe de o parte, fascinația lumii, a formelor ei în veșnică mișcare, voluptatea acceptării lor și tentația depășirii, sacra nemulțumire față de limite, confruntarea dinamică a omului cu lumea : pe de altă parte (ochi=cuvînt) neliniștea creatoare a poetului în fața lumii, bucuria cuprinderii, în poezie, a formelor. Confruntarea Cuvîntului cu cosmosul, a poeziei cu lumea, a poetului cu, dacă nu împingem prea departe disecarea termenilor, realitatea, ar reprezenta substanța terținelor mai sus citate. Peisajul, în sensul clasic al cuvîntului e dinamitat de agitația ideilor, pastelul, cel clasic, e negat („afirmat ca modern") prin lărgirea enormă a cadrelor. Cuvintele obișnuite ale pastelului sînt obligate să poarte nu numai noi încărcături semantice, ci și să participe la viața ideilor. **Verzi** (din „verzi prilejuri") poartă în sine și încărcătura poetică din vîrsta lui „clasică" (la aceasta se face aluzie) dar și sentimentul vieții depline, a viguroasei tentații a luptelor.

După aceste „drumuri" prin istoria clasică și modernă a poeziei, pătrundem în lumea miturilor. Am văzut altădată rolul presocraticilor în formarea limbajului poetic al lui Doinaș. De fapt, nu numai presocraticii, ci întreg fenomenul grec îi oferă poetului elemente pentru o dizertație asupra formelor. Aluzii la miturile platonice, la confruntarea dintre tot și parte, confruntare tragică, nu trebuie așadar să ne mai mire : „Cu trîndavi fulgi ne tulbură furtiva / ruină a măruntului, fiorul de peșteri ce-nsoțește perspectiva. / / Tenace rai rotund, și noi – în centru ! / Atingem ceasul, umbra, căpriorul / cum trec pe vale revelații pentru / / al căror țipăt n-avem glas ori gesturi. / Și tot ce ninge peste noi sînt resturi".

Am prelungit comentariul unei singure poezii fiindcă analizele de pînă acum consacrate volumului, analize ample, au subliniat pe larg rolul și locul acestui volum în opera poetului. Desigur, nu destul, și poate încă nu așa cum trebuie. Dar avînd în vedere că de obicei, în cronicile literare lucrurile sînt văzute foarte „de sus" am căutat să oferim o introducere în lectura acestui volum, într-un text critic ce le poate complini pe cele apărute pînă acum.

CORNEL UNGUREANU

Echo

Concursul de poezie pentru debut în volum al editurii Facla

În cinstea celei de-a 55-a aniversări a creării Partidului Comunist Român și a întîmpinării Congresului educației politice și culturii socialiste, în vederea stimulării și promovării tinerelor talente, EDITURA FACLA instituie un concurs pentru debut în poezie.

Concursul este deschis tinerilor poeți care au domiciliul în județele **TIMIȘ CARAȘ-SEVERIN, ARAD, BIHOR, HUNEDOARA** și are drept scop **publicarea acelor poezii care, prin mesajul și ținuta lor artistică, exprimă realitățile contemporane ale patriei și contribuie la educarea cititorilor în spiritul ideilor nobile ale umanismului socialist, ale programului Partidului Comunist Român de edificare a socialismului și comunismului în țara noastră.**

Manuscrisele vor fi expediate editurii în două exemplare dactilografiate, pînă la data de 30 iunie 1976, și vor purta mențiunea PENTRU CONCURSUL DE DEBUT AL EDITURII FACLA.

Manuscrisele vor fi trimise într-un plic închis purtînd un motto. Același motto trebuie să fie reprodus pe un alt plic, ce va conține numele autorului, adresa și cîteva date biografice, acest plic urmînd a se deschide numai după stabilirea cîștigătorilor concursului.

Juriul, alcătuit din critici și scriitori, personalități ale literaturii noastre de azi, va acorda trei premii, constînd în publicarea volumelor și plata drepturilor de autor, în funcție de valoarea lucrării, conform legislației în vigoare.

Rezultatele se vor anunța pînă cel tîrziu la data de 1 noiembrie 1976. Adresa editurii : Timișoara, Bv. 23 August nr. 8, etaj III.

Frontispicii

Slavici şi literatura Transilvaniei

Ion Slavici este pentru proza Transilvaniei ceea ce a fost Eminescu pentru poezia Moldovei şi Caragiale pentru dramaturgia Munteniei, fiecare însă fiind, totodată, şi în primul rînd, scriitori **naţionali,** prin opera lor ei reprezentînd nu literatura locală a unei provincii, ci literatura românească în unitatea ei culturală. Dacă pentru Eminescu şi Caragiale planul acesta este în unanimitate recunoscut, Slavici este desconsiderat încă de mulţi critici literari, socotit doar ca un prozator „ardelean", reprezentant al unui anumit curent de epocă – „realismul poporal" – iar opera lui fiind judecată numai prin această condiţionare istorică, deci cu valoare relativă.

De mirare este această întîrziere a recunoaşterii operei lui Slavici, dacă ne gîndim că Maiorescu, încă în 1882, numai la un an după apariţia **Novelelor din popor,** îl citează în **Literatura română şi străinătatea** printre scriitorii care au îmbrăcat elementul original, viaţa proprie a poporului lor, în forma estetică a artei universale şi astfel au atras atenţia străinilor asupra poporului nostru. Şi mai adăuga criticul şi întîmplarea favorabilă că „novelele" lui Slavici **„se găsesc în armonie în privinţa obiectelor ce ni le înfăţişează şi care sînt mai ales figuri tipice din popor, cu un întreg curent al gustului în Europa, curent pe care noi îl credem foarte sănătos şi în urma căruia romanurile ţărăneşti şi descrierile tipice au ajuns să fie cele mai preţuite produceri ale literaturii de novelişti".**

Găsim aici cuprinse explicaţiile atît ale succesului cît şi ale insuccesului operei lui Slavici : acordul ei, în secolul trecut, cu „un întreg curent al gustului în Europa", dar şi dezacordul ei cu o anumită tendinţă de modernizare a prozei, ce depăşeşte ruralismul şi „poporanismul". Succesul îl consemna mai întîi Maiorescu, exemplificînd cu opera lui în ce fel **„romanul poporan se poate înălţa la o culme de emoţiune ce-l pune alături cu adînca mişcare a tragediei, la care nu ajung romanurile din societatea de cultură cosmopolită".** Este tocmai ce au contestat alţii, D. Zamfirescu şi mai tîrziu E. Lovinescu, cu argumentul că sufletele ţăranilor sînt „suflete simple", incapabile de tensiune dramatică, şi cu atît mai puţin de conflicte tragice. Cu această problemă ne-am ocupat în alt studiu despre **Realismul tragic în opera lui I. Slavici** („Sectiuni literare"). În continuare vrem să arătăm în ce fel scriitorul este integrat tocmai prin acest aspect în literatura Transilvaniei, ca un moment reprezentativ pentru proza românească în general, şi dece aşadar „ardelenismul" lui nu este o justificare a rezervelor faţă de o operă monumentală în unitatea culturii româneşti.

Literatura română din Transilvania, începînd cu epoca modernă, s-a dezvoltat în condiţii care impuneau fidelitatea faţă de viaţa socială, şi deci presupunînd o metodă realistă a reflectării ei artistice, dar şi o anumită vigoare vitală, care impunea o dimensiune epică a acţiunii umane, din care aveau să provină cele două specii ale genului epic : epopeea şi romanul. Trei nume va impune Transilvania în literatura română, pentru acest gen : I. Budai Deleanu, I. Slavici şi L. Rebreanu.

Dacă este adevărat că romanul modern s-a născut din parodierea epicii medievale, situarea lui Slavici între Budai-Deleanu şi Rebreanu este nu numai una în timpul istoric, ci şi una în spaţiul literar, scriitorul fiind unul dintre întemeietorii romanului românesc modern, chiar dacă el îşi intitulează cele mai multe lucrări „novele". Căci, cum spunea istoricul literar D. Popovici, **„Ţiganiada, Mara** sau **Moara cu noroc, Ion** sau **Răscoala sînt opere de constituţie epică viguroasă, pe care, cum este cazul lui I. Slavici, nu le pîndeşte lirismul, ci dramatismul. Pentru explicarea faptului acesta trebuie să ne raportăm, de bună seamă, şi la stagiul mai îndelungat pe care Ardealul l-a făcut în literaturile clasice, dar va trebui în acelaşi timp să ţinem seama şi de condiţiile sociale ale poporului român de aici : romanul liric, în care epica era anulată de lirica plîngătoare, nu putea prospera într-o atmosferă în care sufletele simţitoare nu erau în elementul lor. Iată de ce Ardealul era chemat să dea literaturii române operele epice cele mai importante"** (D. Popovici, **Contribuţia Transilvaniei la literatura Transilvaniei, Transilvania,** 1942, nr. 7–8.

În tradiţia luministă a Şcolii ardelene se situează şi opera lui I. Slavici, prin concepţia lui asupra rolului literaturii în istoria unui popor, mai ales cînd acesta era al românilor asupriţi ca iobagi în fostul imperiu austro-ungar. Scriitorul a renunţat la parodie, dar cum genul tragediei, în sensul antic al luptei omului cu destinul, nu mai este posibil în epoca modernă, iar parodia eroicomică îi rămînea necunoscută, epopeea lui ţărănească ia forma romanului, chiar cînd episoadele ei sînt numite „novele". În locul alegoriei eroicomice cum era „jucăreaua" lui Budai Deleanu, el preferă sensul grav al tragediei, redus însă la forma epicului, în genul care, cum spunea Maiorescu, corespunde „cu un întreg curent al gustului estetic în Europa" la acea dată, genul „romanului poporan", ce prin emoţia produsă poate sta alături de tragedie. Aceasta întrucît fundalul pe care trebuie să se profileze drama omului în lupta cu destinul nu mai este o forţă supranaturală, care să justifice credinţa într-o intervenţie supranaturală, ci o realitate socială foarte bine definită în viaţa omului, a cărui catastrofă psihologică, cum tot Maiorescu spune, „samănă cu momentul în care un riu, ţinut pînă atunci în îngustimea ţărmurilor, se varsă deodată în oceanul nesfîrşit", în aceasta şi constînd „fiorul de frică şi compătimire", producînd acea „înălţare şi purificare" – o catarsis – a pasiunilor omului cuprins în căderea tragică, luptîndu-se cu propria lui vină. În nuvelele lui Slavici realitatea socială, în care „eroul se află de mai înainte pus într-un mod fatal în limitele de clasă şi în limitele de naţionalitate", este înfăţişată într-o frescă a vieţii românilor din Transilvania, în procesul istoric al constituirii burgheziei săteşti, cu toate dramele pe care el le provoacă.

Romanul românesc evolua în ţările româneşti în funcţie de modelele sale europene : La începutul secolului al XIX-lea, era un roman de aventură senzaţională, după modelul francez, în genul **Misterelor Parisului** de E. Sue, în imitaţii şi adaptări ca acelea ale lui Baronzi şi Bujoreanu, după tehnica romanului foileton, al cărui model nu lipseşte nici în romanul lui N. Filimon, adaptat însă la un alt mediu social, propriu societăţii româneşti a timpului. În literatura franceză, romanul aventurii exterioare păstra din romanul emotiv al secolului al XVIII-lea un anumit sentimentalism, o încercare de pătrundere în psihicul uman, dar ea nu se realiza la prea mare adîncime, în ceea ce a fost numit „romanţiosul", pe care îl va elimina însă realismul care a luat naştere ca o înălţare a ridicării burgheziei, o clasă care cerea romanului să o informeze şi să o documenteze într-un adevărat studiu sociologic. Primul ecou de acest fel în literatura română îl aflăm în **Ciocoii vechi şi noi** al lui N. Filimon, care îşi propunea o adevărată „fiziologie" de clasă, care îngloba pentru el **ciocoii,** „vechi şi noi". Romanul dublează astfel aventura exterioară cu o investigaţie psihologică, insuficientă însă în măsura în care pentru scriitor **tipul** elimină **individul.** Primul cu adevărat roman românesc rămîne astfel o descriere a unui mediu social de la nivelul observatorului obiectiv, în sensul schimbărilor dorite de scriitor.

În literatura românească a Transilvaniei, cu un stagiu mai îndelungat în literaturile clasice, modelele europene erau altele : romanul social al literaturii germane şi ruse, devenit „roman poporan" în mediul ţărănesc, într-o vreme cînd şi gustul estetic al Europei mergea spre realism, eliminînd aventura gratuită şi superficială a romanului foileton, de proveniență franceză. Proza epică românească, privită în unitatea ei culturală, găseşte de abia cu I. Slavici dimensiunea verticală a problematicii romanului modern, cu el începînd ceea ce, pentru literatura europeană, dar franceză în special, numea „romanescul interior", adică o renunţare la artificiile şi convenţiile povestirii, pentru o explorare în intimitatea conştiinţei, conversiune anunţată în literatura franceză încă de romanul emotiv al secolului al XVIII-lea, un gen păstrat şi în literatura română în provinciile de peste Carpaţi, şi după ieşirea din influenţa aventuroaselor „mistere", sub forma unor evoluţii lirice a romanului, ca în **Aldo şi Aminta** de Boerescu sau **Elena** de Bolintineanu. Slavici schimbă planul observaţiei psihologice, supunînd-o unei alte ispite, sub influenţa romanului realist european : a **seriozităţii,** într-o temă adecvată ridicării burgheziei săteşti din Transilvania. Tehnica romanului rural, în faza în care se găsea în literatura europeană la începutul secolului al XIX-lea, cum spune R. M. Albéres, era „un mijloc foarte simplu şi în acelaşi timp riguros, necomplicat, sobru, concis, plin de forţă, se impune : a centra totul în jurul unui element tragic, simplu şi izbitor, reducerea romanului rustic la o dramă bine determinată" (**Istoria romanului modern,** p. 94). I. Slavici, după primele nuvele, considerate idilice : **Scormon, La crucea din sat,** îmbină această tehnică a romanului rural cu o anumită introspecţie psihologică a personajului, pentru a vedea oamenii dinăuntru, în ceea ce el numea „firea omenească", în nuvelele ce pot intra foarte bine în categoria „romanului poporan" : **Moara cu noroc, Pădureanca** sau romanul **Mara.** Epicul include dramaticul, uneori după logica de compoziţie a **tragicului,** în ceea ce am numit „romanescul interior", alte ori în alternarea faptului obiectiv cu meditaţiile scriitorului asupra crizelor morale ale personajelor sale, cu referire la cauzele exterioare ale conflictelor. Din arhetipul folcloric, care ţine loc de fundal pentru dimensiunea interioară a acţiunii, el reţine opoziţia dintre bine şi rău, adoptată la o morală umană, condiţionată de factori istorici şi sociali. Personajele scriitorului nu sînt astfel doar nişte **produse** ale unui mediu social, care în ultimă analiză le explică „firea omenească", ci ceea ce ele **vreau să fie** ca fiinţe umane, în lupta lor cu un destin pe care, în condiţiile sociale date, **singure** şi-l construiesc, purtînd vina căderii sau a înfrîngerii lor. Numai o analiză superficială, de tip sociologist, vede în personajele lui Slavici, bine înţeles, cele reprezentative pentru ceea ce susţinem aici, doar încadrarea lor socială prin categoria tipicului, prin care s-ar explica drama lor în aşa-zisa „dezumanizare", căci această dramă subordonează evenimentele sociale unui conflict care face din „înfrînţii" scriitorului **oameni adevăraţi,** iar tipicul nu are sens decît în această confruntare a socialului cu umanul. Noi trebuie să-i privim pe aceşti oameni nu cu ochiul miop al documentaristului, ci cu lentila artistului, care i-a pus în faţa noastră ca portrete simbolice pentru o anumită **stare umană,** pe care ei o trăiesc în căderea lor, şi care se adevereşte pentru noi numai în această cădere, pe care o numim astfel **tragică.** Eroii sînt fiinţe ce îşi creează singuri situaţiile, nu pentru a **ieşi** din condiţia umană, ci pentru a **intra** în ea, căderea lor fiind tocmai astfel producătoarea unui „fior de frică şi compătimire", propriu „purificării" tragice, care îi absolvă de vină etică, recunoscîndu-li-se vina tragică. Nu există o fatalitate oarbă în tragedia personajelor lui Slavici, ele aderă libere la o condiţie fără ieşire, vinovate ele însele de alegerea lor, nu însă rupte de fundalul social, faţă de care acţiunea lor primeşte semnificaţie umană. Şi dacă ele sînt inevitabil angajate social, în îngustimea ţărmurilor", cînd ele, prin catastrofă, „se varsă deodată în oceanul nesfîrşit", istoria merge **prin ele,** nu ţinîndu-se ele de evenimente. Şi nu **acesta** este spaţiul „romanescului interior" ?

Din modelul clasic al tragediei, Slavici a luat logica construcţiei dramatice, ce tinde spre conflictul tragic, într-o intensitate care face din „romanul poporan" o specie de un prestigiu deloc provincial, în acord nu numai cu un anumit curent european, ci şi cu sensul clasicist al literaturii europene ; iar din epopeea clasică, păstrată în imitaţiile epicii medievale, din a cărei parodiere se va naşte romanul modern, el ia amploarea evenimentului care, în direcţia constituirii epicului modern primeşte semnificaţie umană.

EUGEN TODORAN

Prezenţe literare

Florin Bănescu

Debutînd relativ tîrziu (la 29 de ani în revistă, la 35 editorial) Florin Bănescu poate să ne surprindă ca un prozator format. Şi impresia cu care rămînem la lecturarea celor două cărţi ale sale publicate pînă acum nu este nicidecum aceea a unui prozator fragil, autor al unor pagini „de fantastic graţios", a unei proze „delicat simbolică, uşor exotică şi pitorească" (Nicolae Manolescu) ; după cum romanul publicat recent nu este evident doar „un suav roman de dragoste" (cum glăsuieşte prezentarea de pe copertă). Deşi, mai cu seamă în prima carte de proze scurte (**Să arunci cu pietre în soare,** 1974), epicul propriu-zis e estompat de o stilizare poetic-simbolică, de proză impresionistă sau de rememorarea nostalgică (proză de atmosferă), se remarcă ştiinţa sigură a construcţiei, complexitatea tehnicii narative : monologul reconstituirii afective (cu subtile schimbări de persoană şi de perspectivă narativă), montajul de fragmente epice, integrate după procedee ale prozei moderne, bine cunoscute de prozator. În felul acesta, toate naraţiunile lui Florin Bănescu sînt unificate de monologul rememorării aceluiaşi personaj (doctorul Afilon Jurchescu), de un grup restrîns de personaje dramatice şi un spaţiu comun (aşezat în vatra Timişului), exploatat aproape faulknerian. Cele mai bune momente ale prozei sale sînt acelea în care se produce o bună intercalare a timpului naraţiunii cu timpul rememorării, al realului cu ficţiunea (visul şi reveria, obsesiile simbolice ale ninsorii, zăpezii, apei, focului, etc.).

În primul volum, de o mare diversitate narativă, epicul şi socialul sînt subordonate efectelor (uneori prea căutate) ale sugestiei poetic simbolice, evidente încă în titlurile prozelor (adesea refrene lirice, pretexte metaforice) sau în obsesiile simbolice (marea, pădurea, călătoria). Asemenea motive simbolice, ce susţin evocarea impresionistă, uşor exotică conving mai ales atunci cînd ele sînt integrate unor momente dramatice (ca acela al aşteptării dinaintea unei bătălii decisive din al doilea război mondial – **Noapte în august**). În alte proze, ele marchează relaţia complexă dintre realitate şi ficţiune, dintre trezie şi vis. De aceea prozele sale de debut sînt populate de copii care, ca în **După-amiază cu sirene** (cam anecdotică, amintind de povestirile lui Salinger), îşi afirmă posibilităţile creatoare, transfiguratoare, în conflict cu realitatea imediată. În **Să arunci cu pietre în soare** ritualul iniţierii dramatice e şi mai evident : bătrînul care îl iniţiază în bărbăţia navigaţiei dispare misterios la sfîrşit, dar copilul rămîne cu lecţia acestei călătorii simbolice ce îi transmite puterea iniţiatică de „a arunca cu pietre în soare". Totuşi deja acest volum conturează şi încercarea prozatorului de a se ancora mai ferm în realitate, ca în **Poveste cu dimineaţă limpede** ce proclamă, odată cu ivirea dimineţii, părăsirea pitorescului, a fabulosului şi visului, şi reintoarcerea la realitatea stenică. Există un filon social şi în aceste proze de început, dar el este exploatat poetic şi chiar mitic : spaţiul narativ este aproape arhetipal – o străveche vatră umană în preajma apelor, populată de personaje vag simbolice (ca bătrînul Vuc) cu o biografie bărbătească (trecuţi prin război, iubire, muncă), visînd la mare, căderea zăpezii etc., dar mulţumiţi şi de faptul că pot să-şi facă datoria socială faţă de ceilalţi pînă la capăt. Tot pe fondul acestui spaţiu geografic destul de unitar (valea Timişului, muntele Ţarcului, „Trei ape") se conturează biografia protagonistului Afilon Jurchescu, mai ales cea erotică, reluată apoi şi îmbogăţită în **Anotimp al ninsorilor albastre** (1975). Romanul de altfel prelungeşte în refren o serie de date şi motive poetice din ultima proză a precedentului volum (**A nins la trei ape**) marcînd astfel continuitatea narativă a cărţilor lui Florin Bănescu. El este construit din nou prin amestecarea planurilor, a rememorării afective (privită aici ca o posibilitate de extindere a limitelor experienţei, a timpului şi spaţiului real) şi a naraţiunii propriu-zise, a povestirii şi a visului, reveriei, proiecţiei simbolice. Întreaga carte e de altfel alternanţa simetrică a celor două monologuri (Afilon şi Ioana) care în cele din urmă se contopesc ingenios în fragmentul final, fixînd astfel şi în text întîlnirea mult aminată a eroilor. Mai complet ni se pare monologul-naraţiune a lui Afilon care reia de altfel anumite date din prozele anterioare, amplificîndu-le, potenţîndu-le sensurile (unele aspecte rămase „misterioase", neelucidate în cartea anterioară, sînt astfel explicate în roman). Practic se pot izola în aceste monologuri mai multe romane virtuale : cel al rememorării autobiografice (legat din nou de spaţiul de sugestie poetic-simbolică de la „Trei Ape"), romanul experienţei sociale şi cel al experienţei erotice. Cel mai bine realizată este naraţiunea erotică, uşor poetizată, care trece pe rînd printr-un moment al crizei sentimentale şi al rupturii, al singurătăţii şi călătoriei (evadării) protagonistului spre mare, fascinaţia sa din tinereţe, unde acesta săvîrşeşte şi alegerea decisivă a reintoarcerii la Ioana. Momentul călătoriei şi al alegerii sînt bine circumscrise dramatic. Mai puţin realizat este romanul experienţei sociale, prea anecdotic, abundînd în detalii neprelucrate ale acţiunii profesionale a eroului ca medic „sanepidist" la un combinat siderurgic. Dar şi aici prozatorul reuşeşte să integreze naraţiunea într-o simbolică mai amplă, sugestivă (aspiraţia protagonistului de a reda zăpezilor din oraşul industrial puritatea lor naturală, nepoluată de reziduurile toxice ale combinatului).

Mai cu seamă cu ultimul roman Florin Bănescu certifică o vocaţie autentică de prozator, o ştiinţă exactă a construcţiei romaneşti la care participă deopotrivă bogate modalităţi şi tehnici narative, precum şi calităţile poetice de mare rafinament ale prozei rememorării şi prozei de atmosferă, cu deschidere spre sensuri simbolice şi chiar mitic-arhetipale. Prin mai multă cenzurare a apetenţei pentru stilizarea lirică, metaforică şi întărirea filonului epic, următoarele sale cărţi îi vor putea conferi un loc de frunte în proza generaţiei sale.

MARCEL POP-CORNIŞ

Titus Vîjeu

POEM DE INCHINARE VOIEVODULUI MIHAI

Şi pămintul, şi cuvintul
fără el ar fi pustiu ;
peste rană trecem plugul,
peste singe, focul viu.
El inumără secunde,
el se plimbă prin provincii,
le adună intre palme :
veni, vedi, vedi, vici !
El revocă echinocţii,
el clamează vorbe sfinte,
de aceea, cui se naşte
după el, ii e părinte.
Fiu de domn şi domn de fii
ce in jurul lui se string ;
e căciula lui imensă
cam cit muntele Paring,
călărind pe o clepsidră
(nu un cal ii este calul)
el atinge cu privirea
prin provincii, idealul.
El adună intr-o matcă
o iubire şi-un popor ;
el cinsteşte in pocale
pentru eminentul dor
al românului de peste
ori dincoace de Carpaţi ;
el peceţluieşte vlaga
naţiunii de bărbaţi.
Dar el moare, căci şi moartea
e-o iubită de erou . . .
capul cade lingă Turda,
dar al gestului ecou
făptuieşte-n apa mării
mari, concentrice emoţii ;
moartea lui ii infioară
şi pe viii şi pe morţii.
El a fost şi este incă
un pilot de ideal,
el a fost şi va rămine
soare răsărit pe deal.
El ne vindecă de moarte
chiar prin moartea lui de-atunci . . .
Să-l cinstim in primăvară
aprinzind focuri prin lunci.
Peste răni să trecem plugul,
peste singe, focul viu :
şi pămintul, şi cuvintul
fără el, ar fi pustiu.

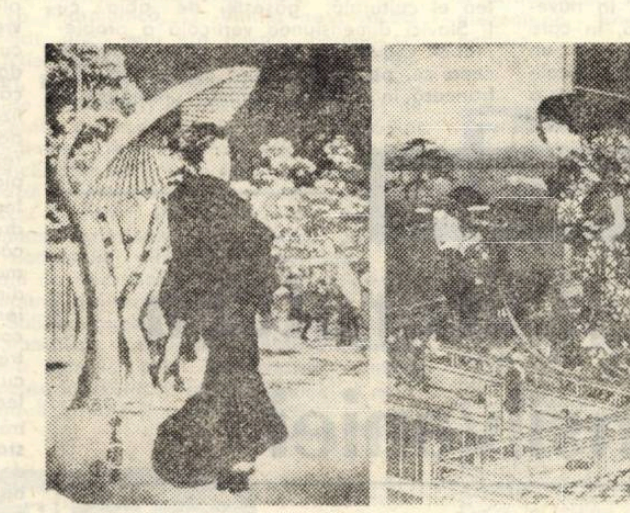

(stinga) UTAGAWA (1769 – 1825) – Scene de la Tirgul de Anul Nou din cartierul ASAKUSA din ciclul «Locuri faimoase din capitala de Est»

(dreapta) TOYOKUNI (1777 – 1836) – Gheişe cu servitoare pe terasă

GENERAŢIE

Binecuvintă-ţară-aceşti copii
plecaţi spre-oraşe-n incălţări de argint,
ei au lăsat in urmă sate vii,
pădurile cu iz de hiacint.
Adolescenţi subţiri şi inţelepţi
şi-au azvirlit pe umeri astăzi toga
şi inţeleg de ce-s semeţi şi drepţi
şi inţeleg de ce le place Goga.
Binecuvintă ţară-această nouă
putere-a minţii devotată ţie ;
şi cred in griu, şi cred in ploi, şi cred
in rouă,
cred in izvorul tău de apă vie.

INTRE MINE ŞI VOI, O FLOARE ŞI-O CARTE

Acum, vă voi vorbi despre moarte,
nu trebuie să ne temem să vorbim despre ea
mai ales cind dă colţul ierbii, in martie
eroic şi tandru ca un corn de melc codobelc.
De-atitea ori s-a vorbit despre moarte
in istoria noastră, in proză şi-n vers,
incit mereu viaţa a luat chipul cronicarului Neculce
şi clopotul Putnei chipul lui Ştefan.
De-atitea ori s-a vorbit despre soarte
in această istorie deplin românească,
pentru ca drumurile să nu ia calea Romei
şi să rămină pietrele aici.
De-atitea ori ne-am impodobit cu moarte,
pentru ca pruncii să ni se nască sănătoşi şi eterni,
incit ce aş putea să le dărui
decit o floare şi-o carte blagoslovind
viaţa aceasta a noastră etern românească,
curgind la deal printre intimplările lumii,
decit o moarte a poetului care
e insăşi viaţa noastră de dincolo de-Albastru.

Eroismul rezistenţei

(Urmare din pag. 1)

Imbinind cu pricepere activitatea ilegală cu cea legală, P.C.R. s-a sprijinit in acţiunea sa politică pe un şir de organizaţii de masă antifasciste, create sub indrumarea sa, precum Comitetul Naţional Antifascist, Blocul Democratic, MADOSZ, Frontul Studenţesc Democratic, Frontul Femenin şi altele. Aceste organizaţii, activind legal, grupind oameni aparţinind celor mai diferite clase şi pături sociale, au contribuit la lărgirea forţelor care acţionau impotriva pericolului fascist. In acelaşi sens activau şi un mare număr de publicaţii periodice legale aflate sub indrumarea P.C.R., printre care şi „Vrerea", „Ţărănismul bănăţean", „6 orai ujság" la Timişoara.

Frontul Plugarilor, organizaţia democratică a ţărănimii care luase fiinţă in 1933 sub conducerea lui Dr. Petru Groza in judeţul Hunedoara a obţinut sprijinul multor ţărani bănăţeni. Eforturile insistente ale P.C.R. de unire a tuturor forţelor politice antifasciste au dus la inchegarea in toamna anului 1934 a unui front comun de luptă intre P.C.R., Partidul Socialist Unitar, Comitetul Naţional Antifascist şi Liga Muncii. In anul următor, pe baza unui program de luptă antifascist s-a semnat in septembrie la Băcia (Hunedoara) un acord intre Frontul Plugarilor şi MADOSZ iar apoi la Bucureşti un acord asemănător intre Blocul Democratic şi Partidul Socialist condus de Constantin Popovici. La 6 decembrie 1935, reprezentanţii organizaţiilor semnatare ale acestor acorduri s-au intrunit la Ţebea (jud. Hunedoara) sub gorunul secular al lui Horea şi la mormintul lui Avram Iancu şi au semnat memorabilul legămint democratic de la Ţebea. Prin acordul de la Ţebea s-a creat nucleul concentrării forţelor antifasciste din România.

In cursul anilor 1936–1937, tendinţa maselor spre unire impotriva pericolului fascist s-a manifestat cu tărie permiţind repurtarea unui şir de victorii in alegerile judeţene şi comunale infringind candidaţii guvernamentali şi ai organizaţiilor fasciste la Bucureşti, Ploieşti, Iaşi, Cluj, şi alte oraşe. In vederea alegerilor generale parlamentare care urmau să aibe loc in decembrie 1937, P.C.R. a propus crearea unui larg front popular antifascist. Incheierea insă de către Iuliu Maniu, preşedintele P.N.Ţ., a unui „pact de neagresiune" cu căpetenia legionară Corneliu Codreanu, a ingreunat unirea forţelor antihitleriste din România. Ostilitatea liderilor reformişti ai P.S.D. faţă de incheierea frontului unic muncitoresc, unele aprecieri eronate ale conducerii partidului comunist asupra caracterului şi orientării unor forţe politice interne, ca şi unele indicaţii nepotrivite cu realităţile româneşti ale Cominternului, au constituit de asemenea factori care au contribuit la impiedicarea inchegării frontului popular antifascist. Instaurarea dictaturii regale in România (februarie 1938) şi ingustarea sferei libertăţilor şi drepturilor democratice ale maselor, desfiinţarea sindicatelor, toate acestea au ingreunat desfăşurarea mişcării antifasciste. Dar Partidul Comunist Român a găsit formele de organizare şi metodele potrivite de acţiune şi in aceste condiţii. Acţionind cu pricepere in cadrul breslelor, al unor ziare de stinga legale, precum şi prin intermediul ziarelor ilegale, ca „Scinteia", „Igazsag", „Lupta de clasă" a popularizat necesitatea luptei comune impotriva fascismului şi hitlerismului. Sub conducerea P.C.R. s-a desfăşurat la Bucureşti in ziua de 1 mai 1939 o puternică manifestaţie de stradă antifascistă, la care au participat peste 20.000 de oameni. In organizarea acestei viguroase acţiuni politice un rol de seamă a avut tovarăşul Nicolae Ceauşescu, care pe atunci se afla in fruntea U.T.C.-ului.

In perioada intunecată a dictaturii militaro-fasciste (1940–1944) şi a ocupării ţării de către trupele hitleriste, Partidul Comunist Român a fost iniţiatorul eroicei rezistenţe antifasciste. Mii de activişti, membri şi simpatizanţi ai P.C.R. şi ai organizaţiilor antifasciste au fost arestaţi şi aruncaţi in inchisori şi lagăre dar mişcarea patriotică antihitleristă a maselor condusă de partidul comunist n-a putut fi infrintă. Nici execuţiile incepute in 1941, in urma cărora au pierit multe cadre ale partidului, n-au putut impiedica dezvoltarea rezistenţei antifasciste.

Este meritul istoric al Partidului Comunist Român de a fi reuşit să unească treptat impotriva hitleriştilor şi a regimului antonescian toate forţele politice antifasciste şi patriotice. In vara anului 1944, cind trupele sovietice dădeau lovituri grele armatelor hitleriste, intrind, in cursul luptelor pe teritoriul României, s-au creat imprejurări favorabile pentru trecerea la insurecţia naţională armată antifascistă şi antiimperialistă. Infăptuirea, sub conducerea P.C.R., a actului istoric de la 23 August 1944, a marcat un moment hotăritor in dezvoltarea ţării noastre pe un drum nou, deschizind calea marilor transformări revoluţionare in România. Răsturnarea dictaturii militaro-fasciste a făcut posibilă alăturarea României coaliţiei antihitleriste, angajarea ei cu intreaga armată, cu tot potenţialul ei economic şi uman, la efortul popoarelor de infringere a Germaniei naziste. In perioada istorică care a urmat, Partidul Comunist, conducind lupta maselor populare pe calea progresului social, a urcat noi trepte ale dezvoltării sale.

Arnold Hauser

Cuvintele

Tinărul era poet. Unul promiţător. In timp ce scria, fuma. Dar apoi punea totul in scrumieră : mucuri de ţigări şi chibrituri, căci era un tinăr ordonat şi lumea intreagă il stima. Şi femeia de servici il stima. Avea adesea cite o vorbă bună pentru ea şi de aceea femeia il credea modest. Chiar acum el ii spunea bună dimineaţa.

Ea se ridică, proptindu-şi mijlocul cu mina dreaptă. In faţa ei era un băţ de chibrit, care ii scăpase ieri pe jos tinărului. Vru să-l culeagă, dar nu putea acum fiindcă trebuia să-i răspundă la salut. Ii zimbi ; tinărul fusese intotdeauna teribil de drăguţ cu ea. Şi el văzuse chibritul. Zimbi şi el : un zimbet bun, inţelept. Apoi se uită undeva in tavan.

„Lumina soarelui şi lemnul pădurii sint vrednice de a fi puse la adăpost", spuse el. In vocea lui vibra mindria că făcuse o comparaţie reuşită. Erau primele sale cuvinte frumoase astăzi.

Femeia insă era bătrină şi oftă atunci cind trebui să se aplece iarăşi spre chibrit.

Băţul

Mereu vine cite unul, mizgăleşte cevo pe o hirtie şi pleacă. Era un tip cu ochelarii pe nas care a tot scris ceva intr-un caiet. Mai inainte se uitase cu băgare de seamă de jur-imprejur şi s-a mai uitat şi după, apoi a plecat. Asta fusese, cred, primul. Apoi sosi un grăsan care voia să ştie mai mult şi care işi şi insemnă mai mult intr-un mic calendar de buzunar, nearuncind nici o privire de jur-imprejur, salutind insă la plecare. Era tare grăbit s-o intindă de aici şi mai că incepu să alerge, după ce băgase in buzunar calendarul. Al treilea nu-şi inscrise decit numele meu şi numărul de la casă, căci nu există pe aici decit o singură stradă. Apăsă apoi pe un buton al cutiei ce-o purta cu el, se auzi un clinchet şi un zumzăit şi a trebuit apoi să vorbesc foarte repede şi el imi făcea semne nerăbdător să spun rapid ceea ce voia. Şi aşa am şi făcut. Apoi işi insemnă timpul exact, ceea ce am ghicit după felul in care se uitase cu o clipă inainte la ceas. Dau năvala cu toţii şi fiecare caută să mai afle vreun amănunt şi eu li-l spun. Vă pot povesti şi dumneavoastră cite ceva, dacă doriţi . . . Ei, am ştiut eu. Nici nu trebuie să vă notaţi inceputul, deoarece ceea ce o să vă spun acum mi-a trecut prin cap abia azi dimineaţă. Stau aşa şi mă gindesc. Vă miraţi desigur, crezind că aş fi mai puţin in stare decit alţii de asemenea lucru. Cum vrei s-o iei ! Aş putea să vă spun exact cum s-a intimplat – aşadar adevărul. Dar ştiţi . . . e aici o problemă. Nu ştiu dacă ceilalţi şi-au notat după cum le-am spus-o eu. Cit despre cel cu cutia, ăluia i-am repetat doar ceea ce dinsul imi suflase mai inainte, căci nu voiam să-l supăr. Soseşte aşa cite unul de departe, de-abia dacă a apucat să aţipească noaptea. Il vezi deodată in faţa ta şi-ar şi vrea să plece in aceeaşi clipă inapoi : mare păcat să nu-i faci pe plac. Ei, da. La drept vorbind, incă n-am aflat de ce vor cu toţii să scrie despre asta. Ştiu că şi acest lucru trebuie făcut de cineva, dar mă intreb de ce nu găsiţi nimic mai bun de făcut : lucruri care să merite, la care ştii apoi că ţii ceva in mină. Ia priviţi la acest băţ. Ieri mi l-am tăiat şi l-am cojit iar acum il crestez cu grijă. Alţii se pricep mai bine, dar mie-mi plac crestăturile făcute de mina mea, crestături semicirculare, nu drepte – ştiţi, cele drepte mi se par neinteresante. Poate de aceea şi spun fiecăruia din ciţi vin la mine altceva. Lasă-i să-şi spargă frumos capul după aceea, că mie tot una mi-e şi, cu cit se scurge mai multă vreme, cu atit imi trec mai multe ginduri prin cap. Şi toate aceste ginduri au oarecum de-a face cu problema – aşadar pot fi intr-o măsură oarecare adevărate. Oricum insă nici un gind nu este atit de adevărat pe cit este acest băţ. Drept să vă spun, chiar că nu ştiu ce doriţi. Vă uitaţi la cuţit ? Imi aparţine. Nimeni nu-l doreşte. Pot să-l scot cind vreau, să-mi tai cu el slănină sau piine. Sau să cioplesc mai departe la băţ. Serviciul mi-o permite. Stau pe-aici, umblu sau mă aşed cită vreme e nevoie şi am grijă să nu izbucnească vreun foc in clădire. Mai am grijă şi de altele. Spre exemplu, să nu intre vreunul şi să fure ceva. Dar nu-i cunosc pe toţi ciţi intră şi ies. Deunăzi l-am oprit pe unul, iar a doua zi am fost făcut de trei parale. Cică avea la el o hirtie. Dar cine n-are azi aşa ceva ? O groază de oameni nu fac altceva decit să scrie la hirtii. Şi de-atunci vin mereu alţii, mă tot descos, işi insemnă ceva şi pleacă. Dumneavoastră vă voi spune o poveste nouă. Aşteptaţi, incep imediat, vreau doar să pun bine cuţitul şi să-mi proptesc băţul. Şi-aşa : ininte de a veni deci primul, acela cu ochelarii pe nas, fusese cel cu hirtia, pe care insă nu l-am lăsat să intre. Cu citeva zile in urmă insă mai fusese unul care mă intrebase cum mă cheamă. I-am spus şi el a notat. V-am spus doar, toţi vin, scriu cite ceva şi pleacă . . .

In româneşte de
ALEXANDRU AL. ŞAHIGHIAN

Televiziune

DUMINICĂ, 11 aprilie

8,30 Deschiderea pro… gramului. Avanpremiera zilei. 8,40 T… ot inainte ! 9,35 Daktari. 10,00 Viaţa s… atului. 11,10 Ce ştim şi ce nu ştim d… espre . . . 11,40 Bucuriile muzicii. Tradi… ţie şi contemporaneitate in viaţa muzi… cală a Braşovului. 12,30 De strajă pat… riei. 13,00 Telex. 13,05 Album duminical… 15,30 Magazin sportiv. 16,30 Drum de… glorii. Concurs pentru tineret. 17,45 Fi… lm serial. Pinocchio. Episodul 3. 13,40 R… eportaj TV. 19,00 Micul ecran... pentru … cei mici ! 19,30 Telejurnal. 20,00 Bala… dă pentru acest pămint. 20,20 Avanprem… ieră. 20,25 Film artistic ' Cintecul lui E… drian. Premieră pe ţară. 21,40 Muzică… uşoară. 22,00 24 de ore. Duminica spo… rtivă.

LUNI, 12 aprilie

16,00 Campionatul … mondial de hochei – grupa A : Ceho… slovacia – Suedia. Rezumat inregistr… at. 16,30 Emisiune in limba maghiară. … 19,00 Satul din tre livezi – reportaj. 19… ,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 … Colocvii contemporane. 20,30 Cintec şi … dans. 20,45 Ancheta socială. 21,20 … Roman-foileton : Forsyte Saga (episodu… l XVI). 22,10 24 de ore

MARŢI, 13 aprilie

9–12 Program … le dimineaţă. 16,00 Teleşcoală. 16,30 … Matineu de vacanţă. Film de desene … animate. 17,00 Telex. 17,05 Campionat… ul mondial de hochei – grupa A. Po… lonia – R.F.G. Rezumat inregistrat. 17… ,30 Scena. 17,50 Lecţii TV. pentru lucrăt… orii din agricultură. 18,20 Ateneul pop… ular TV. 18,45 Teleglob : R.D.G. – P… opasuri in Thuringia. 19,05 Din lume… a plantelor şi animalelor. 19,20 1001 … de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Emisiu… ne pentru tineret. 20,30 Seară de te… atru. Ciclul „Istoria comediei". Come… dia engleză a secolului al XVIII-lea. … Rivalii, de R.B. Sheridan. 22,10 24 de … ore.

MIERCURI, 14 aprilie

9–11,15 Program de … dimineaţă. 11,15 Campionatul mondial de … hochei – grupa A : U.R.S.S. – Sued… ia. Rezumat inregistrat. 11,55 Telex. … 16,00 Telescoală. 16,30 Fotbal. Român… ia – Olanda. 18,20 Pe marginea Du… nării. Festivalul rapsozilor – Brăila 1976. … 18,35 Tribuna TV. 19,00 Pagini de ist… orie, pagini de creaţie muzicală. 19,20 1… 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Revista … economică TV. 20,30 Publicitate. 20,35 … Telecinemateca. In ciclul „Mari ecr… anizări" filmul : Priveşte inapoi cu mini… e. Producţie a studiourilor cinematogr… afice engleze. 22,10 24 de ore.

JOI, 15 aprilie

16,00 Teleşcoală. 16,3… 0 Matineu de vacanţă. 17,00 Telex. 1… 7,05 Campionatul mondial de hochei … – grupa A : Polonia – S.U.A. Rezu… mat inregistrat. 17,35 Pentru timpul dv. … liber vă recomandăm . . . 17,50 La v… olan. 18,00 Enciclopedie pentru tinere… t. 18,25 Selecţiuni de la prima ediţi… e a festivalului interjudeţean „Porţile d… e fier – porţile cintecului dunărean" O… rşova 1976. 18,45 Universitatea TV. 19,20 … 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 … Prima ediţie a festivalului cintecului m… uncitoresc. 21,00 Cadran economic mond… ial. 21,20 Fără cuvinte . . . 21,30 Revist… a literar-artisti… că TV. 22,10 24 de ore.

VINERI, 16 aprilie

16,00 Teleşcoală. 16,4… 0 Curs de limbă engleză. 17,00 Emisi… une in limba germană. 18,45 Tragere… a loto. 18,55 Secvenţe daneze. 19,20 … 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 … Prima ediţie a Festivalului cintecului m… uncitoresc. (seara a doua de concurs). … 21,00 Publicitate. 21,05 Film artistic. … Dirigintele de poştă. Premieră pe ţar… ă. Producţie a Televiziunii sovietice. 2… 2,10 24 de ore.

SIMBĂTĂ, 17 aprilie

10,00 Micul ecran . . . … pentru cei mici. 10,30 Telecinemate… eca (reluare). 12,05 Portativ '76 (reluare). 12,35 O viaţă pentru o idee. G… heorghe Ţiţeica (1873–1939). 13,05 Pub… licitate. 13,10 Cintă Iza şi Mara. Me… lodii populare. 13,25 Telerama. Fotogr… afia – limbaj vizual al imaginii (pa… rtea a II-a). 13,55 Telex. 14,00 De… sene animate. 14,15 Din nou despre . . . … preferinţele dv. muzicale. 14,55 Tur… ism şi vinătoare. 15,15 Magazin sport… iv. 16,50 virstele peliculei. 17,50 Calei… doscop cultural-artistic. 18,10 Siria – c… oordonate ale dezvoltării. Film docu… mentar. 18,25 Club T la Constanţa. … 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 2… 0,00 Prima ediţie a Festivalului … cintecului muncitoresc revoluţionar şi p… atriotic. (seara a treia de concurs). 21,00 … Teleenciclopedia. 21,45 24 de ore. S… ăptămina sportivă. 22,10 Film serial. … Kojak.

Televiziune

Neboişa Popovici

NUNTA

HOKUSAI (1760 – 1849) – Peisaj. Din ciclul «Cite un rind de la 100 de poeţi»

Stătea urcat pe o cărămidă, cu capul virit in coroana liliacului rămuros şi, de cu dimineaţa, se zgiia să vadă ce se intimplă peste drum in casa lui Perici.

Acolo nunta se desfăşura in toată legea. Mai intii s-au oprit in faţa casei automobilele, impodobite cu ghirlande şi prosoape, care, in timp ce maşinile alergău prin sat, fluturau ca nişte aripi de lebede. Apoi au sosit tamburaşii. După ei, au venit naşul şi rudele ; după aceea, pe rind, ceilalţi invitaţi, femei prea ţepene şi atente la mers, bărbaţi in haine negre, şi flăcăi, incă de cu seara chercheliţi, cu sticlele de băutură virite in buzunare. Miloiko vedea cum, in faţa porţii larg deschise, nuntaşii se grăbesc să se aşeze in rind de cite doi, ca să se ducă cu mirele şi cu mireasa la starea civilă, la primărie.

Unchiul Mişika, mărunţel, invirtindu-se ca un titirez, chemat la nunţi ca să stea mereu in preajma musafirilor, se repezea cind intr-o parte, cind in alta ; punea cite ceva la punct şi striga bine dispus : „Hai, hai, mai cu chef, mai cu chef !"

In cele din urmă, contrabasistul ciupi de două-trei ori strunele instrumentului, de parcă le-ar fi incercat, acordeonistul trase cu degetele peste clape şi tamburaşii incepură numaidecit un cintec sprinten. Mireasa, subţirică şi imbrăcată de sus pină jos numai in alb, emoţionată, gata parcă să-şi fringă cu o mişcare bruscă talia, işi bombă pieptul, aşa cum o invăţase, şi porni in pas cu mirele, călcind des şi mărunt. Cineva strigă : „Muzica, mai tare muzica, naşule !" Şi nuntaşii porniră.

Cind auzi cintecul de incepere a nunţii, atit de bine cunoscut, lui Miloiko i se făcu negru inaintea ochilor. Incepură să-i zumzăie urechile, de parcă cineva l-ar fi pocnit cu ciomagul drept in creştetul capului. Tresări cu toată fiinţa şi-l străbătu un fior de gheaţă prin tot corpul, iar un păianjen mititel, cit ai clipi din ochi, intinse in el ameninţător firele invidiei. Neştiind nici el de ce, Miloiko incepu să numere perechile de musafiri, dar se lăsă repede păgubaş. In poarta casei lui Miloiko apăru numaidecit Maţa lui Peikin, strigind-o pe nevastă-sa „Milka, Milka !"

Miloiko auzea bine tot ce spune Maţa, in bucătărie, căci femeia asta vorbea numai cu voce tare, de cind Miloş, bărbatusău, s-a inapoiat surd de pe front. Maţa zicea că aceasta e cea mai mare nuntă din cite işi aminteşte ea, că a numărat cu ochii ei cincizeci şi şase de torturi, tot atitea tave cu fel de fel de prăjituri, trei porci tăiaţi şi cine ştie cite păsări. Maţa continua să inşire cite toate. Muzica se dezlănţui din nou şi cintecele incepură să răsune pe toată strada. In timp ce tineretul se adună stol in jurul tamburaşilor, Miloiko ii zări in fundul şatrei, in capul mesei, lingă naşul Savika, pe preşedintele cooperativei şi pe doctorul comunei ; i se făcu negru inaintea ochilor şi intoarse capul spre stradă. Se potoli doar cind musafirii incepură să joace kolo şi cind Sima Iaţin, urcindu-se pe un scaun şi ţinind intr-o mină o farfurie, iar in cealaltă, o lingură, ii pofti pe musafiri să danseze cu mireasa şi să plătească aşa cum e rinduiala şi obiceiul. „Nu mă duc !" hotări in sinea sa Miloiko. Nici măcar nu se uită să vadă cine şi ciţi bani aruncă in farfurie, ca să joace cu mireasa, deşi ştia că cei din jurul meselor se uită mai mult la acest lucru decit la mireasă. Muzica se intrerupea şi se schimba ; ba kolo, ba vals, ba tango ; mireasa le dansa pe toate ; obrajii i se inroşiseră de-a binelea ; bancnote albastre şi galbene se ingrămădeau in farfurie, astfel incit Sima Iaţin era nevoit să le apese cu lingura . . .

Miloiko işi aminti de primăvara aceea indată după război, cind vecinul ăsta al lui, Steva Perici, se mutase de la marginea satului in această casă. Se vorbea atunci că, in timpul războiului, Steva a pus mina, intr-un oraş mare, pe o sumă frumuşică de bani şi astfel şi-a cumpărat casă in mijlocul satului. El, Miloiko, ştia că treaba asta nu-i adevărată. Casa aparţinuse celor două surori nemăritate, fiicele măcelarului Ionas. Cele două surori purtau haine orăşeneşti şi nici nu fuseseră niciodată ţărănci, pentru că trăiau din arendă. Din economiile făcute şi din banii căpătaţi pe casă şi pe pămint, fiicele lui Ionas şi-au cumpărat la Timişoara o casă cu două camere şi bucătărie. De la ele, probabil destul de lesne, a cumpărat Steva casa asta mare. Şi de atunci se uita mereu cu atenţie la noul său vecin. După trei ani, Steva Perici a pus la uşi geamuri de sticlă in diferite culori, aşa cum are Schilinger. A inălţat un gard nou de sirmă, a tencuit faţada, astfel incit casa arăta de parcă ar fi fost nouă.

Lui Miloiko i se părea că din cauza lui Steva şi a casei sale, lui a inceput să-i meargă tot mai rău. Trecătorii işi intorceau intotdeauna capul spre casa lui Steva. Cei care veneau intiia dată in sat se interesau a cui e casa aceea, iar cind il vedeau pe Steva lingă poarta de fier, il salutau ca pe un gospodar de vază, cu toate că nu-l cunoşteau . . .

Zum, zum, ciupea strunele contrabasistul, ca ieşit din minţi. Şirul celor care dansau kolo se intindea tocmai pină afară in stradă. Acum mulţi inşi intrau din stradă inăuntru, cu toate că nu erau invitaţi, mincau, beau, inchinau cu paharele şi se simţeau ca la ei acasă, aşezaţi la mesele incărcate cu mincăruri şi băuturi. Copiii alergau, ţipau, şi ii stinjeneau pe musafiri, dar aceştia nu se supărau, pentru că aşa-i obiceiul copiilor la nuntă.

„Cine-i şi Steva ăsta ?", apăru iarăşi intrebarea insistentă. Miloiko se infurie din nou, strinse şi mai tare fălcile, ca să-şi stăpinească durerea, pină ce se risipesc amintirile. Ce fel de casă e casa asta lui Steva ? Plină de riset şi bucurie. Dar casa lui ? Hm ! Doi copii a crescut şi s-a bucurat de ei ; se gindea adeseori cum să-i insoare şi ce nunţi o să le facă. Dar copiii lui au crescut şi s-au impr ăştiat. Băiatul cel mai mare lucrează intr-un oraş, iar cel mic, in alt oraş. Şi casa lui s-a pustiit şi a sărăcit dintr-odată. E mare şi goală. Prin camerele acelea reci Milka umblă ca o străină. In casa lor nu vin niciodată musafiri. Degeaba a inălţat spalierul din faţa casei ; credea că sub el se vor ţine nunţile copiilor. Credea că vor fi nunţi mari şi frumoase, ca a vecinului său. Dar ce s-a intimplat ? Fiu-său mai mic a venit intr-o duminică acasă cu fata şi, netam-nesam, i-a spus : „Fă cunoştinţă, tăicuţule, cu nora ta !" Fata, cam subţirică, nici nu ştia cum să stea in faţa lui socru-său. Fiul său n-a avut nevoie de nuntă. Cică la ce bun, că are el pe ce să-şi cheltuiască banii şi n-o să-l adape pe fiecine. Iar Ianko, fiu-său mai mare, nu e nici acum insurat şi nici nu se gindeşte să se insoare.

Miloiko simţi cum ii vine iarăşi ceva in nas şi-n ochi ; şi iarăşi strinse fălcile şi clipi din ochi, ca să-şi potolească lacrimile. „Voi rămine ca un buştean putred şi ars !" cugetă el.

Venind de după colţ, doi ciobani minau o turmă de oi pe stradă. Miloiko vru să le spună să nu treacă pe aici, pentru că-i umple de praf pe nuntaşi. Dar rămase inţepenit locului. Turma de oi incepu să treacă in linişte, dar cind ciobanul mai in virstă apăru cu măgarul, flăcăii de la nuntă il inconjurară şi-l aduseră in curte. Ii legară măgarului o cravată la git ; cineva ii infundă o pălărie pe urechi, iar Mişa Savici il ridică uşurel pe moş Sreio călare pe bietul animal şi fotograful ii făcu o poză. Doamne, ce mai risete.

Miloiko se inviora şi, zimbind intiia oară, se repezi in casă şi strigă la nevastă-sa :

– Milka, dă-mi hainele !

– Ce nevoie ai de haine, Miloiko !? Doar n-o să te duci acum la nuntă !? Uite, se lasă intunericul, zise Milka.

– Ba mă duc ! spuse hotărit Miloiko şi, deschizind in grabă şifonierul, scoase din el hainele de sărbătoare.

Se furişă pină la şatră. O clipă ii păru rău că venise pină aici, dar Steva, cu faţa inroşită, strălucind de bucurie, il observă. Era cam băut.

– Aaa, vecine, bine ai venit ! Credeam că n-o să apară vecinul meu ; şi mă tot gindeam : oare cu ce l-am vătămat, zise Steva, adresindu-se tuturor, cu toate că nimeni nu-l asculta. Mă tot intrebam de ce nu-i aici ; şi acum, uite-l, a venit.

Il poftiră să se aşeze la masă, ii dădură o farfurie plină virf cu friptură, ii puseră in faţă pahare cu ţuică şi cu vin. Mincă fără chef, doar atit cit să nu bea pe stomacul gol. Toţi se apropiară de el, ii strinseră mina şi inchinară in sănătatea sa, de parcă el ar fi fost socru mare.

Miloiko cuprinse cu privirea toată şatra şi cind văzu mesele incărcate cu mincăruri şi băuturi şi atiţia musafiri, cugetă că, intr-adevăr, asta e o nuntă mare despre care se va povesti şi se va pomeni. „Ehe, vor zice oamenii, cind l-a insurat Steva pe fiul său" . . . Despre el insă nu se va spune niciodată aşa ceva. La acest gind, Miloiko se simţi mai părăsit ca oricind. Incetul cu incetul, il podidiră lacrimile. Strinse fălcile şi clipi din ochi, ca să le oprească, dar totuşi ele curgeau. Apucă paharul ; bău dintr-o inghiţitură unul, apoi incă unul, dar lacrimile nu se opriră. Parcă o bucată grea de gheaţă ii apăsa pieptul, şi el se zbătea degeaba să o dea la o parte. Ioţa Şaţin, care observase cel dintii ce se intimplă cu Miloiko, şopti oamenilor :

– Ia uite, ia uite ! De-abia a venit şi s-a şi cherchelit. Se vede că-i slab la băutură . . .

Miloiko auzea şi vedea totul. Bucata aceea de gheaţă ii apăsa şi mai tare pieptul. El golea paharele dar degeaba.

Traducere din limba sirbă de
GEORGE BULIC

Ion Lotreanu

UN SALUT

Voi, pădui, capcane de lumini,
aţi rămas demult la bariere . . .
Mă strecor uşor printre maşini –
aprigele străzi mamifere !
Vin pe căi pantere şi se duc,
inspre seri intind privirea lungă.
Melci rapizi, cu cornul lor năuc,
n-au putut in coastă să mă-mpungă.
Iar şoferii mă iubesc mocnit
cind mă uit in ochii lor prin geamuri :
parcă se urnesc spre asfinţit
tremurinde ale zilei flamuri . . .
Mă incurc prin raze, uneori,
prin lumini, prin pilcuri reci de stele –
obosesc sub jerbe mari de flori
miinile copilăriei mele . . .

ROMANŢĂ

Voi pierde, doamnă, acest tren
şi va suna un corn de lună ;
sub frunzele unui refren
smerite braţe se-mpreună.
Va cobori un zvon pe stinci
spre unda apei, violetă.
Nu, raze reci din ochi adinci
nu vor luci pe-o verighetă !
De pe-un peron, eu mut spre zare
fantoma trenului pierdut . . .
Tu vei dormi sub căi stelare
visind că nu m-ai cunoscut.

CLIPĂ

Să ne iubim şi sub pămint,
in peşteri la lumina torţii.
Dacă nu-mi dai sărutul sfint,
vor tresări din vise morţii !
De cind e lumea, de idei
n-au parte pajii, ci poeţii !
Se-adună focuri in cercei
cind mă apeşi pe osul feţii.
Cind vii să ne iubim in ger,
cind mă urmezi, ascultătoare,
o pasăre se naşte-n cer
şi puii au un cuib de soare . . .

Lecturi

D. CARACOSTEA ŞI EXEGEZA EMINESCIANĂ

Editura Minerva a publicat recent un masiv volum din Studiile eminesciene ale lui D. Caracostea. Apărută sub ingrijirea competentă a lui Ion Dumitrescu şi beneficiind de o densă prefaţă semnată de George Munteanu, cartea aceasta trebuie remarcată cel puţin din două motive, o dată pentru că inmănunchează citeva studii care nu numai că-şi menţin in bună parte valabilitatea, dar, printr-o serie de idei, deschid perspective fecunde pentru studiul modern al literaturii, iar in al doilea rind, pentru că oferă generaţiilor mai tinere posibilitatea de a cunoaşte pe unul dintre cei mai proeminenţi eminescologi ai perioadei interbelice.

D. Caracostea şi-a făcut un program din a combate impresionismul in cercetarea literară şi a-i opune acestuia o metodologie care să-i dea istoriei şi criticii literare statutul şi rigoarea ştiinţei adevărate. Dar, deşi, teoretic, respingea orice scheme prestabilite in exploatarea fenomenului artistic, postulind subordonarea metodei faţă de obiect, autorul, in mod paradoxal, nu scapă el insuşi de dogmatismul şi . . . chiar de impresionismul pe care-l combătea cu atita vehemenţă. Căci ce altceva decit o probă de dogmatism reprezintă aplicarea, la modul procustian, a aşa-zisei teorii a „axelor suitoare", pentru a „demonstra" absenţa pesimismului eminescian in opere in care acesta este un fapt evident. După cum, oricit efort ar depune exegetul de o fundamenta „ştiinţific" valoarea sugestivă a unor sunete in poezia lui Eminescu, el nu poate evita, aşa cum bine observă G. Munteanu, impresia de arbitrar, de subiectiv. Fireşte insă că nu asemenea limite sau exagerări, la urma urmelor inevitabile, ar trebui să ne reţină atenţia in primul rind, ci intuiţiile valabile, ideile interesante ce pot incă mijloci o rodnică lucrare a spiritului critic, nu numai in confruntarea cu opera lui Eminescu, ci şi-ntr-o mai largă preocupare de-a interpreta şi studia valoarea estetică a literaturii.

Afirmind primatul esteticului, D. Caracostea nu ignoră condiţionările exterioare ale operei, in primul rind cele social-istorice, intrucit, scrie el, „şi acestea sint definitiv incorporate in conştiinţa modernă". Capodopera, pe care exegetul o studiază cu convingerea, discutabilă, de altfel, că sintetizează intreaga problematică a operei poetului nu este privită totuşi ca o valoare in sine, ca entitate incremenită in propria-i perfecţiune, ci ca un proces, o realitate dinamică in care structura socială reprezintă o componentă de bază, „contribuind să actualizeze mereu opoziţia aceea dintre «cercul vostru şi lumea mea»" (p. 19). Intr-o astfel de interpretare existenţa lui Eminescu işi dezvăluie vocaţia tragică in dureroasa incompatibilitate dintre elanul poetului spre absolutul vieţii şi „faza istorică in care i-a fost dat să trăiască . . ." (subl. n.). Acest elan, trădind o rară vitalitate, strivită brutal de impactul cu legile realului, generează atitudinea de revoltă eminesciană, spiritul negator al poetului, care nu trebuie privit insă ca o renunţare la valorile vieţii, căci – avertizează D. Caracostea – „Nu inţelege pe Eminescu acela care nu vede că negaţiunea lui este totdeauna reversul afirmării unei valori absolute, care prin negaţie nu este coborită de pe piedestalul ei inalt" (p. 227). Observaţia aceasta, deosebit de pătrunzătoare, proiectează o lumină nouă asupra pesimismului eminescian care, departe de-a se constitui intr-o concepţie mizantropică, păstrează mari rezerve de umanitate.

Pe lingă Creativitatea eminesciană şi Personalitatea lui Eminescu, sugestii şi idei fertile pentru cercetarea literară aduce D. Caracostea şi-n studiul despre Arta cuvintului la Eminescu, unde, abordind opera poetului din unghiul interesului pentru expresia artistică, afirmă că „numai o analiză stilistică structurală poate valorifica şi individualiza creaţiunile reprezentative" (p. 180). Anticipind in unele privinţe structuralismul modern, D. Caracostea, fără să eludeze conţinutul de idei al poeziei, pleacă de la premisa că acest conţinut este in sine o abstracţie şi că numai expresia, cuvintul poetic deci, ii dă statut de existenţă. De aceea eforturile sale in analiza poeziei eminesciene se vor concentra asupra artei cuvintului, exegetul mergind pină la postularea unei literaturi comparate a formelor poetice, şi nu a motivelor sau temelor, aşa cum s-a procedat in mod tradiţional. Ilustrarea unui astfel de punct de vedere o reprezintă capitolul Eminescu faţă de Leopardi, interesant prin multe sugestii, dar nu lipsit, totuşi, de afirmaţii discutabile.

Fundamentate pe o informaţie impresionistă şi susţinute de un viguros spirit polemic, e drept, nu intotdeauna in avantajul autorului, studiile eminesciene ale lui D. Caracostea, prin bogăţia ideilor şi fineţea analizelor, se impun ca un necesar moment de referinţă pentru oricare cercetător serios al operei lui Eminescu.

I. CHEIE-PANTEA

Teatru

Cartea de vizită a unui spectacol

Programul de sală al ultimei premiere a Teatrului Național din Timișoara ne pune în situația de a recunoaște că, în ce privește structurarea materialului și aspectului grafic, s-au făcut pași înainte. Nu este deloc neimportant. Programul de sală poate fi un ghid al publicului.

Ce conține, acest program de sală ? UN ARTICOL semnat de directorul teatrului („Un act de cultură omagial"), punînd în discuție menirea politico-ideologică a unui teatru, menționînd aportul Național ului timișorean promovarea literaturii originale, amintind că actori ca *Garofița Bețan, Coca Ionescu, Emilia Mihai, Radu Avram, Ștefan Mării, Ion Olaru* sînt dintre acei care pot confunda vîrsta teatrului cu propria lor viață ; cităm din final : „Îmi alătur sentimentele acestui act de cultură omagial care este spectacolul *Poveste, poveste* . . . și îmi exprim convingerea că el va constitui un nou și real succes al dramaturgiei românești originale și al teatrului nostru, deopotrivă". Paginile următoare ale programului de sală : O BIOGRAFIE în date a unuia dintre autorii textului, Sergiu Levin, cu un consistent plan de creație (Volum înmănunchind piesele de teatru și scenariile ; Volum de cronici dramatice ; Scenariu radiofonic cu tematică inspirată din aniversarea a 100 de ani de indepedență a României ; Piesă de teatru reflectînd viața și preocupările tinerilor intelectuali), scene din spectacol (foto), DEDICAȚIILE autorilor textului și spectacolului (*Sergiu Levin :* „Bunicului meu, profesor de muzică . . . Mamei mele, profesoară de muzică și pianistă . . . Țăranilor din Munții Apuseni . . . Tuturor pălmașilor . . . Prietenilor mei . . ." și *Emil Reus :* „Tuturor copiilor și băiatului meu Alexandru Reus), UN ARTICOL semnat de Doina Popa din care cităm : „Marea calitate a textului este legată de înțelegerea profundă a sensurilor folclorului românesc : prelucrarea lui Sergiu Levin și Emil Reus sintetizează, în alcătuirea ei dramatică, o seamă de motive folclorice fundamentale fără a altera ideile basmului reper . . . Demersul ni se pare a fi de mare subtilitate . . ." articol ce prin litera lui reușește să ne convingă de calitățile textului. Urmează obișnuita PAGINĂ-AFIȘ cu distribuția etc . . ., apoi PREZENTAREA actorului *Mircea Belu*, rubrica „RETROSPECTIVE ARTISTICE" (de data aceasta Alexandru Ternovici) și, o sumă de INTERVENȚII privind legătura teatrului cu întreprinderea prietenă, dialogul cu publicul . . . Subsolul programului de sală reamintește VERSURI POPULARE de spus la înmormîntare ori nuntă, ghicitori.

Iată, deci, un program de sală anume alcătuit pentru a convinge spectatorul că se află în centrul atenției, că prezența lui în sala de spectacol nu este un fapt oarecare – că va asista tocmai la spectacolul cu care teatrul își omagiază activitatea.

Așteptăm cu deosebit interes programul de sală pentru viitoarea premieră a teatrului care, din cîte știm, va fi „Henric VI" de Shakespeare, în regia lui Ioan Ieremia

ANTOANETA C. IORDACHE

Muzică

Seducția valorilor clasice

Ultimele manifestări ale microstagiunii artiștilor timișoreni, reuniți sub portalul Facultății de muzică în dialog viu cu studenții aflați sub îndrumarea lor, au ținut să ilustreze aspirația viitorilor muzicieni de a se înscrie pe orbita valorică statuată de instituțiile profesioniste ale orașului. De semnalat concertul coral al studenților, interesant atît sub aspectul repertoriului cît și al împlinirilor. S-au audiat partituri angajate ca mesaj, exponente ale melosului nostru național – **Corul Universității,** nestemate aparținînd epocii de aur a polifoniei vocale, (M. Ravel), cît și creații românești de ultimă oră – **Corala Menestrelii.**

Punctuația finală a adus-o **Recitalul Schubert** susținut de **I. și D. Cocora.** Un cuplu concertistic apt să transforme hazardata idee de a menține auditorul exclusiv în acest spațiu, într-o atrăgătoare demonstrație asupra noțiunii de „lirism muzical", reușită condiționată de sensibilitatea cu care partenerii au comunicat aproape continuu. **Fantezia in Do,** străbătută de fior liric, a rămas susceptibilă, pe alocuri, de finalizări superioare. Indiscutabil cuceritor a rămas însă mariajul acestui interpret, prin excelență romantic, cu o muzică eminamente lirică.

La **Filarmonică, G. Vintilă** ne-a reconfirmat dacă mai era nevoie, perena seducție exercitată de valorile clasice : **Mozart, Beethoven.** Simfonia **„Destinului"** rămîne o chemare la introspecție, teribil de actuală azi, prin tensiunea confruntărilor conținute, reconfortantă prin tonicitatea concluziilor sale – motive care argumentează preponderența tînărului auditor la acest simfonic. (Ne-au deranjat două elemente exterioare – scîrțăiala obsesivă a podiumului dirijoral, și „percuția", jenant de frecventă și sonoră, a baghetei în pupitrul dirijoral).

Solista concertului, o tînără speranță a violonisticii românești, **Mihaela Martin,** ne-a convins prin incisivitatea tonului, finețea intuițiilor, precizia tehnică, un netăgăduit farmec și aplomb solistic.

DORU MURGU

Plastica

Pe marginea expoziției Constantin Răducan

Tînărul **Constantin Răducan** este un desenator de excepție. Cu un an în urmă, încă student, s-a făcut remarcat printr-o expoziție la Timișoara și prin fresca „Artele", executată la Casa de Cultură a Studenților din Timișoara. Ca absolvent, participă la Expoziția Tineretului și apoi la Salonul Județean-Timiș, lucrările sale bucurîndu-se de aprecierea unanimă a specialiștilor, pentru claritate și maturitate în concepție. Vernisajul expoziției sale recente de la Lugoj, practic, un microspectacol de o ținută artistică elevată, a constituit un autentic act de cultură. Expoziția în sine a permis urmărirea complexității modalităților grafice propuse de tînărul artist, diversitatea soluțiilor în cadrul unei atitudini consecvente și nete față de realitate. Explorarea pasionată a cotidianului, urmărirea omului în diverse ipostaze, a locurilor parcurse de om, a obiectelor simple și familiare, ridicarea banalului la rangul de motiv artistic de o expresivitate concentrată și semnificativă, umanizare constantă a oricărui motiv, iată cîteva din trăsăturile viziunii lui **Constantin Răducan.** Acest demers artistic se concretizează în contextul stăpînirii limbajului, a stăpînirii expresivității liniei și a punerii în pagină inventive.

Artistul prelucrează influențe expresioniste și de tip „Noua Figurație", cu trimiteri la decupajul foto și cinematografic, desenul său amintind frecvent de tehnica solarizării și liniarizării, imaginii fotografice. În modul de concepere și finalizare a lucrărilor fie că sondează expresivitatea unui detaliu, fie că urmărește secvențe dintr-o imagine panoramică, fie că simulează serii repetitive prin reluarea unui motiv pe panouri adiacente, cu efect final de simultaneism pregnant ca expresie. Totul este subordonat unei atitudini umaniste, indiferent că e vorba de un simplu traseu grafic sau de redarea atitudinilor și gesturilor cele mai comune.

„Realismul obiectiv" așa cum a apărut în expoziție, denotă direcții multiple de evoluție artistică. Siguranța desenului, atribut de prim ordin al talentului lui Constantin Răducan, corelarea cursivă a acuității observației cu rigoarea și acuratețea construcției grafice ne fac să credem cu toată convingerea că artistul are dreptul și posibilitatea să devină unul dintre reprezentanții tineri de frunte ai plasticii noastre

CIPRIAN RADOVAN

Panoramic

● **Înscriem pe agenda acțiunilor ce pregătesc Congresul educației politice și al culturii socialiste** recenta Plenară a Comitetului județean al U.T.C., consacrată dezbaterii muncii politico-educative și cultural-artistice, desfășurată în rîndurile tineretului, apoi etapa județeană a „Festivalului național al formațiilor de amatori", decada cărții social-politice și beletristice pentru tineret, festivalul filmului pentru elevi, organizat de Întreprinderea cinematografică a județului Timiș, vernisajul unei expoziții a artiștilor plastici timișoreni la Deta, în cadrul căreia pictorii : Leon Vreme, Ciprian Radovan și criticul de artă Coriolan Babeți au dezbătut cu publicul probleme ale artei contemporane, o expoziție a artiștilor plastici timișoreni la întreprinderea Electrotimiș, o expoziție a Cenaclului tinerilor plasticieni din București „Atelier 35" la Galeria de artă din Timișoara, un spectacol în comuna Doclin, susținut de artiștii amatori ai Clubului Constructorul și ai Căminului cultural din localitate.

● **Asociația scriitorilor din Timișoara** continuă seria acțiunilor menite să pregătească apropiatul Congres al educației politice și al culturi socialiste. Astfel, la Căminul cultural din Șipet, în cadrul săptămînii culturale din localitate, scriitorii Alexandru Jebeleanu, Mircea Șerbănescu, Nicolae Țirioi și Marius Munteanu au susținut o șezătoare literară. ● S-au întîlnit, cu elevi și cadre didactice de la Școala generală nr. 8 din Timișoara, scriitorii Ion Arieșanu, Anghel Dumbrăveanu, Damian Ureche și Aurel Turcuș. ● La I.M.T. a avut loc o șezătoare literară, la care au fost prezenți Anghel Dumbrăveanu, Mircea Șerbănescu, George Drumur și Sofia Arcan. ● Poetului Vladimir Ciocov i-a apărut un grupaj de poezii în numărul din martie al prestigioasei reviste literare din Novi Sad, **Letopis matice srpske.** ● Prozatorul Ion Arieșanu s-a întîlnit recent cu membrii cenaclului literar al cadrelor didactice din Timișoara, într-un dialog asupra romanului „Prietenul pe care-l caut pretutindeni". ● Anavi Adam a citit în cadrul cenaclului de limbă maghiară al Asociației scriitorilor un ciclu de poezii pentru copii. Actori ai Teatrului maghiar de stat au recitat din același autor. ● Au fost prezenți în mijlocul membrilor Clubului „Constructorul", scriitorii Mircea Șerbănescu și George Drumur.

OBSERVATOR

Vitralii

Vigoarea poeziei patriotice

Alecsandri, sau Eminescu, Goga, sau Arghezi au fost structural alături de evenimentele și faptele țării, constituindu-se în purtătorii marilor ecouri naționale, prin forța versului în stare să încălzească conștiințele. A continua vigoarea și crezul artistic al clasicilor, starea de poezie la înalta ei vibrație, e poate cea mai nobilă misiune a poeților contemporani. Pe recepție sîntem și în viltoarea sentimentului adînc, atunci cînd întîlnim spectacole de poezie, la televiziune, în teatre și cluburi, unde poeți precum Vasile Nicolescu, Ion Horea, Alexandru Andrițoiu, Ștefan Augustin Doinaș, Traian Iancu, Ion Lotreanu, Mircea Micu, Ovidiu Genaru, Dan Mutașcu și alți poeți de înaltă ardere exprimă torentul de adeziune la lumina și cîntecul patriei.

Evenimente precum **Congresul educației politice și culturii socialiste,** sau **100 de ani de la Războiul de independență** încălzesc inimile și condeiele noastre, căutînd și găsind cuvîntul cel mai aprins pentru a le da tensiune estetică meritată.

La Timișoara se pregătește un Festival de poezie patriotică, în care își vor înălța lirele poeți precum Anghel Dumbrăveanu, Al. Jebeleanu, George Drumur, Aurel Turcuș, Claudiu Iordache, Eugen Dorcescu, Dușan Petrovici, Lucian Bureriu, Nicolae Dolingă, Corina Victoria Sein, Marcel Turcu, Ion Cădăreanu. Inimile noastre vor fi la înălțimea de aur a poeziei.

DAMIAN URECHE

FESTIVALUL NAȚIONAL DE MUZICĂ FOLK „CETĂȚILE LUI MIHAI"

La Făgăraș a avut loc între 2 și 4 IV 1976 Festivalul național de muzică folk, „Cetățile lui Mihai", ediția I-a. O revelație : dintre participanții la concurs, doi timișoreni au primit meritate distincții. Romeo Radu, premiul special al juriului și al muzeului, pentru compozițiile „Etica" și „Ofrandele Unirii" pe versuri de Damian Ureche ; Victor Georoceanu, premiul de creație, cu compozițiile : „Mihai scăpînd stindardul" pe versuri de D. Bolintineanu și „Sînt liber ca apa și ca vîntul" pe versurile compozitorului. Bravo, băieți ! D. U.

Evrika!

● Abia aștept să fiu bătrîn, să-i pot critica și eu pe „tinerii de azi".

● Nervii investiți în muncă îmi amintesc de bani ; se cheltuiesc ușor.

● Dacă toate șoselele ar fi în zigzag, șoferii care obișnuiesc să conducă sub influența alcoolului ar avea un drum mult prea drept în viață.

● Culorile pot să îmbete ; spectrul nu.

● Riul cristalin e ca riul de munte : coboară pînă la lacrimi.

● Cînd operele noastre se vor învechi, viitorul criticii literare va fi asigurat.

● În balanța umerilor numai scrisul trage greu.

ION VELICAN

Memento

Gravura japoneză

Cu aproape un secol mai devreme, trouvaille-ul cubismului – colajul – era utilizat de manieristul Kubo Shunnan (1757–1820), care colora stampele cu bucăți de brocart.

Arta europeană s-a împroșpătat din întîlnirea cu Extremul Orient, decantînd din acest contact valori morfologice. Artistul european a reținut doar mijloacele, păstrîndu-și nealterate structura, raportul său specific cu concretețea lumii.

Desigur, influențele au funcționat și în sens invers. Pe poarta de ieșire orientală intrau în același timp pînzele și mai ales gravurile școlii olandeze din secolul al XVII-lea. Concepția gravorilor japonezi despre perspectiva monoculară sau atmosferică se metamorfozează în ipostaze naive. Mai puternică decît orice, tradiția unei arte milenare refuza o imixtiune străină raportului său specific cu lumea.

„Noi nu căutăm – ar putea fi un gînd despre arta Extremului Orient – să imităm forma, ci să extragem sentimentul esențial al obiectului viu, aruncat în curentul vieții" (Chiang-Yee).

„Eu nu vreau ca figurile mele să fie academic corecte", scria Van Gogh fratelui său Theo.

1615–1863. Epoca Edo. O perioadă de pace aproape absolută, o organizare tradițională, cu riturile și expresiile artistice bine definite. În secolul al VIII-lea budiștii misionari chinezi aduseseră în Japonia tehnica xilogravurii, dar documentele materiale cele mai vechi datează abia din secolul XIV. Stilistic și tehnic, pictura japoneză – xilogravură în cele cîteva din tipurile ei (sumizuri, tiparul cu tuș negru, tan-e etc.) mai este aservită viziunii chineze. În căutarea „personalității" sale, xilogravura se definește abia în secolul XVII. Hishikara Moronobu (1618–1694) abandonează pensula pentru cuțitul și dălțița gravorului, înlocuind iconografia canonizată în școlile de pictură de la curțile șogunilor la Tokio, Kyoto. Clanuri ce-și împărțeau domeniul picturii într-o manieră feudală. „Școala lumii efemere" (Ukiyo-e) întruchipa și ea aspirația emancipării naționale în artă de sub autoritatea influențelor chineze (Unul din ultimii reprezentanți ai picturii anecdotice, Ywasa Matahei (secolul XVI) era părintele școlii). În China, gravura în lemn însoțea pe mai departe textul ca ilustrație. Aici, cadrul se constituia încetul cu încetul ca gen. Apărînd pe filonul picturii profane, școala Ukiyo-e își orienta interesul spre cotidian. Portretul – în special cel al actorului –, scena de teatru, scena de gen, ritualuri, ceremonii, vizite sub cireși și pruni în floare, gheișe și curtezane bijini, în sfîrșit, peisajul, iată un întreg repertoriu ce puteo tlata clientela din Yedo.

Într-o cultură în care caligrafia ideogramei se prelungea în pictură, în care artiștii „scriau un bambus, scriau o frunză, o floare", o ancestrală educație a gestului, de o continuitate genetică, punea stăpînire pe îndeminarea și expresia artistică. Caligrafia i-a învățat pe artiștii japonezi nu numai să picteze, dar și să reprezinte lucrul și ființa nedescriptiv, rezumate, aluzive. China și Japonia, țările în care un autograf poate fi la fel de celebru ca și o pictură . . .

Într-o spiritualitate dominată de imanentism, ideea este, în fiecare lucru și ființă din natură, imagine sau formă, cu egală importanță în ritmul binar al naturii, în pulsul gîndirii și operei de artă. Arta nu este imitarea, ci crearea unei lumi consubstanțiale spiritului. Ideile nu au arhetipuri platoniciene, exterioare nouă, ci sînt mereu încorporate în ființă și lucru. Tot astfel, forma poartă – indiferent de simbolismul conținut – spre o semnificație a identităților. În unduirea gheișei sau curbelor ramurii de pin, artistul strecoară aceleași ritmuri. Tensiuni disciplinate de un sentiment al anonimatului, liniile gravate în placa de lemn au fluidități gracile, ce sintetizează raporturi de volum și mișcare esențiale. Ele „descriu" mișcarea peștelui în apă sau ritmul întrerupt al haikuului. Între toate – secretele „racursiului vital" și dialogului rafinat al liniei cu pata de culoare adusă la limita sugestiei, conferă stampei puterea de a supraviețui. Timp de două secole, stampa școlii Ukiyo-e a întruchipat cel mai discret omagiu adus maiestății naturii și deci vieții.

Sufocată de procedeele imprimeriei și fotogravurii, stampa a murit, după ce a supraviețuit pînă în 1890, păstrînd încîntătoarele teme ale vechilor moravuri, deja demodate în viața Japoniei, disputa era acum alta : nihonga sau yo-ga ? (pictură japoneză sau pictură occidentală ?). Dar stampa școlii Ukiyo-e era un tezaur descoperit și de Japonia. În 1880, prima mare expoziție națională de artă veche îi aducea un prim omagiu în chiar țara care o născuse.

CORIOLAN BABEȚI

Dicționar ortografic

DIN NOU PRONUMELE

Dintre toate cuvintele ce le folosim în scris, pronumele personale, prin formele lor neaccentuate, creează cele mai mari dificultăți în ceea ce privește corectitudinea. Există și părerea că gramaticienii ar fi creat aceste dificultăți prin cerința de a folosi linioara. Ni s-a prezentat chiar argumentul scris, cu întrebarea dacă textul de mai jos nu ar fi înțeles perfect de vorbitorii limbii române. Iată textul : „... **ducindumă** cu băiatul **săl** dau la meserie **mam** întîlnit cu **vărumeu** care **mia** zis **dămil** mie să **ți**l învăț și dacă **no săți** placă să **numi** mai zici mie vere că mai **datumisa** și alți copii și **iam** făcut oameni..." etc.

Am fost asigurat că primitorul scrisorii din care am transcris fragmentul a înțeles, pe deplin, conținutul ei. Cred că nimeni nu are nici o îndoială în această privință. Se naște atunci întrebarea : **este oare necesar să avem atitea situații în care să folosim linioara ca semn ortografic ?**

Răspund hotărît : **DA !** Răspund **DA,** nu pentru că sînt **grămătic** și aș vrea cumva „să complic" lucrurile, ci pentru că iubesc această limbă pe care am învățat-o de la mama, pentru că e „limba veche și înțeleaptă" a acestui popor, pentru că prin ea ni s-au transmis aleanul doinelor și înflăcărarea baladelor, pentru că e limba în care au scris nemuritoare opere Eminescu și Sadoveanu, Caragiale și Rebreanu, Arghezi și Blaga, pentru că e limba în care se formulează cuceririle gîndirii creatoare a savanților noștri, a partidului ce ne conduce spre victorii. Din considerație pentru această limbă armonioasă, capabilă să exprime cele mai înalte adevăruri științifice, precum și cele mai subtile nuanțe afective, **trebuie** să-i respectăm cerințele de corectitudine, de precizie și de claritate.

Normele ortografice actuale sînt simple și contribuie la realizarea cerințelor arătate. Respectarea lor presupune autorespect și evidențiază gradul de cultură. Iată ce indicații trebuie să găsim în dicționarul ortografic, privind scrierea corectă a altor forme de pronume personale :

l-, forma neaccent. a pron. pers. a III-a, sing. dativ ; se scrie legat prin linioară de cuvîntul următor care începe cu o vocală : **i-am** spus adevărul ; **i-a** spus să ia o carte ; prin scrisori **i-aduc** aminte ; **i-o** dau cu plăcere ; cînd e urmat de **-l,** formează împreună o silabă : **i-l** trimit chiar azi ;

-l, aceeași formă a aceluiași pronume, dar care se leagă de vocala finală a cuvîntului precedent (verb la imperativ sau gerunziu) : **trimite-i** o telegramă ; **ia-i** un bilet la spectacol ; **dă-i** o floare ; **spunîndu-i** adevărul ; **indicîndu-i** calea ;

-l-, poate apărea legat și în ambele direcții în inversiuni ale timpurilor compuse : **spusu-i-am** adevărul (să se compare cu forma directă de mai sus) precum și în construcțiile cu imperativul și gerunziul dacă urmează pronumele **-l** sau **-o** : floarea **trimite-i-o** mamei ; **dîndu-i-l** lui, radioul s-a stricat. Facem precizarea că mai există un pronume conjunct **i,** pentru masculin plural în cazul acuzativ. Deși are altă valoare sintactică, din punct de vedere ortografic se supune aceleași cerințe ca și forma de dativ, adică : **i- : i-am** văzut pe prietenii tăi ; **-i : cheamă-i** aici ; **-i- : văzutu-i-am** venind etc. Se scrie **i** fără linioară, cînd după el urmează o altă formă de pronume cu care nu se cere a fi legat : **i** l-am dat ; **i** s-a spus ; **i** le trimite ; **i** te adresează lui. Pentru situațiile cînd pronumele **i,** de dativ sau acuzativ, se află înaintea unui cuvînt începător cu consoană se folosește forma **ii** : **ii** văd, **ii** trimit o scrisoare. La început de propoziție, poate fi folosit **ii** și înaintea unui cuvînt care are ca inițială o vocală : **Ii** adun pe toți ; **Ii** atrag atenția !

Există și un al treilea **i,** verb, de la **a fi,** forma scurtă pentru persoana a treia singular (**e=este**), care se folosește **numai** legat de vocala precedentă : **nu-i** adevărat ! ; **ce-i** drept e drept ; **și-i** bine **că-i** așa ; sau (mai rar) de cea următoare : **i-adevărat.** Forma **ii** (ca verb : **ii** bine ; **ii** frate-meu ; **ii** aici) este considerată neliterară, deci nerecomandabilă.

V. ȘERBAN

Corespondența

Cornel O. : Rămîne să treceți pe la redacție, pentru o discuție mai degajată. Pînă atunci : reținem pentru tipar poeziile **Virstă** și **Indemn.** Dintre celelalte, se detașează : **Portret, Ceea ce mă doare** și **Fecundare.** Sînteți încă, din cîte ne dăm seama, într-o fază de tranziție, către o înnoire a mijloacelor de expresie. Dar acum ni se pare mai important să vă vedeți, cu maximă exigență, de treburile școlare, de examenele care vă așteaptă, căci **ars longa . . .**

Virgil Panait : Poemele Dvs. rămîn și azi o surpriză plăcută în săptăminalul nostru periplu. Reținem pentru tipar **Elegie** și **Niciodată să nu-mi spui,** sugerîndu-vă o mai intimă apropiere de problematica vieții noastre de astăzi.

Doina Stoița : Lirism pur și înaripat. Reținem **Stare, Bucurii închinate ascunse sub ploi** și **Cu sîngele pulsînd prin crini.**

Gorun Mihai : Ni se pare interesant felul cum definiți poezia. Nu împărtășim părerea venerabilului doctor docent cu care corespondați. Vă mulțumim pentru sugestie. Poate că în anul viitor o vom pune în aplicare. Acum despre poeziile trimise : ni se par în evident avans față de cele de data trecută. Încercăm publicarea celei cu titlul **Crepuscul.**

Valeriu P. : Vă citim de mult manuscrisele și sîntem bucuroși de progresele Dvs., tot mai evidente. Reținem următoarele poezii pentru un eventual grupaj : **Anotimpuri, Cumpăna, Somnul rodului, Fie ca ochii, Risipă, În dreptul fiecărei mări, Mai departe.**

Ion Strătescu : Versuri corecte, însă reci și ușor artificioase. Așteptăm altceva.

Petre Dan : Stihuri promițătoare. Mai trimiteți.

Livia Mugur, Reținem poeziile : **Partid, Țară iubită, Aici este țara, Copacii soarelui.**

Radu Băieșu, Voislavavić, Anca Floare, Vágási Iozsef, Gheorghe Năidășanu, Nicolae Teodor Petruț, V. Argeșanu, Coștiug Coca, Iova Adrian, Roja Paul, Constantin Brînduș.iu, Ioan Covaciu, Ioan Mladin, I. Baba-Fiscuțeanu – încercări modeste.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

Mica antologie

PARTID

Mai adevărat decît acest harnic pămînt,
mai adevărat ca un trup de lumină,
mai adevărat decît înflorirea din primăvară
de la marginea pădurilor
unde poți afla mirosul castanilor,
mai adevărat decît adevărata iubire
pulsează mereu fraged cuvîntul PARTID.

COPACII SOARELUI

Orele mele de fericire
au incremenit
în ceasornic de iarbă.
Păsările mele
dorm
în copacii soarelui.
Drumurile mele
incendiază
marea liniște.
Și dragostea mea
este ROMÂNIA.

LIVIA MUGUR

CU SÎNGELE PULSÎND PRIN CRINI

există o călătorie albă, neființă de albă
cînd munții adorm la margine de cer
atunci
umerii mei crestați de dor și frig
îngenunchiază lîngă tine
atunci
sîngele meu pulsează prin crini

DOINA STOIȚA

VASILE PINTEA

(Urmare din pag. 1)

mult decît pînă atunci. Că trebuie să am și eu o lume a mea, să cînt alte solfegii, suflate de imaginația mea creatoare.

– Atunci s-a făcut în tine trecerea de la pictură la gravură ?

– Exact. Am înțeles că pot atinge culmi și în gravură. Și nu am acceptat noua artă pentru facilitatea ei, ci, dimpotrivă, pentru că trebuia să mă lupt cu metalul, să-l stăpînesc. Acolo nu mai era vorba de hîrtie, pînză, penel, creion, ci de metal, daltă, acizi. Și totul era un mister pentru mine. Totul trebuia luat de la capăt. Dar mi-a plăcut acest nou început, această nouă „tehnologie", această nouă artă în care trebuia să învăț să vibrez, să însufletesc metalul, să-l supun simțirii și gîndirii. De fapt, ca să fiu sincer, gravura însemna o complicație în plus.

– Și atunci, de ce ai făcut-o ?

– De dragul noutății, poate, sau fiindcă posibilitățile mele de desenator erau puse în lumină mai puternic, și fiindcă gravura o puteam multiplica, și fiindcă dialogul cu publicul era mai direct, și fiindcă o gravură poate avea un subtext mai militant și fiindcă . . .

– Și . . . fiindcă ești din prima generație de artiști plastici poposiți în Timișoara anilor 1955–57, cum privești, oare, înapoi ?

– Nu privesc, nici într-un caz, înapoi, cu . . . mînie, ci cu melancolie. Era atunci un mare entuziasm al vîrstei. Ne simțeam menirea. Noi, cei tineri, trebuia să dăm totul. Și ne-am pus sufletul în crearea unei atmosfere. O generație, cred, plină de abnegație, care, după două decenii de la acel început, ar dori acum să-și adune creația într-un muzeu al artei bănățene care, cred, nu va întîrzia să se închege. Am simți că munca noastră a fost pusă în valoare. Și că publicul ne va putea cunoaște la noi acasă.

– Nu ți se pare că de o vreme ai devenit un solitar ?

– Undeva m-am întors spre mine însumi, pentru că e mai potrivit pentru creație. De altfel, nici nu prea avem acel loc de întîlnire cu publicul decît în rarele ocazii ale expozițiilor. Or doar muzeul ar fi acel loc. Și climatul artistic nu-l fac numai artiștii ci și publicul, cei care îl atrag pe artist între ei.

– Cum a reușit să pătrundă gravura ta nu numai în țară, ci și peste hotare ?

– Am avut vernisaje, ca mulți alți colegi, în străinătate. Am ajuns astfel în contact cu mari centre : Roma, Paris . . .

– Care a fost cel mai iubit dintre ele ?

– Parisul. Acolo am frecventat ateliere și tot acolo am fost și apreciat, de către Lacurière. Un atelier celebru, unde au lucrat sau lucrează Picasso, Miro, Dali, Chagal, Soullages. Editorii au găsit că gravura mea aducea o spiritualitate specială, suflul original al acestui popor al nostru.

– Și lucrările tale au circulat ?

– Au intrat într-un circuit larg, în expoziții internaționale, ca **Arta secolului XX,** de la Basel – 1975, sau **Expoziția internațională de la Paris** – 1975 sau **Anuala de stat din S.U.A.,** din San Francisco.

– Ele au fost stimulative, expozițiile, pentru tine ?

– Mi-au dat mult curaj. Arta mea intra într-un circuit generos și, astfel, prin mine și colegii mei, gravura românească atrăgea atenția.

– Ai avut vreodată complexe în vecinitatea unor nume celebre ?

– Știi, noi românii avem creații spirituale deosebite, demne de orice circuit mondial. Expozițiile străine, oricine ar fi alături de tine, pe perete, îți mărește această convingere și îți dau putere. Dar, să știi, satisfacțiile cele mai mari nu le ai totuși acolo, în acele expoziții, ci mai ales cînd revii acasă. Știi că ai acumulat ceva în arta ta. Știi că, român fiind, ai fost înțeles și de străini. Dar, mai cu seamă, reintors acasă, simți bucuria că ești înțeles și iubit și de semenii tăi, de oamenii de pe plaiurile tale.

– Privești toate lucrurile acestea ca un sentimental ?

– Nu am fire de aventurier. Ci, o spun sincer, numai acasă mă simt cu adevărat om și artist. Arta românească trebuie să aibă însă și ea o circulație cît mai largă, să nu facem din ea un patriotism local, ci s-o arătăm, demni, întregii lumi, atunci cînd putem. Fiindcă ea ne reprezintă ca popor. Ea rupe orice bariere și merge cît mai departe, trimițînd săgeata spiritualității noastre undeva în infinitul culturii lumii.

– Gravura ta sugerează mitologii românești, alegorii dintr-un trecut istoric îndepărtat. Cum comunici prin ele cu cei de azi ?

– Îmi place patina timpului, în care descopăr noi valențe ale spiritualității românești. Caut să aduc civilizații vechi pe un plan contemporan.

– Ce să arăți cu ele ?

– Că tot ce a fost creație autohtonă adevărată a rezistat vicisitudinilor și timpului necruțător. Spiritualitatea unui popor rămîne. Am vrut să descopăr mereu dulcea memorie a pămîntului nostru.

– Spune-mi, ca răspuns, la o întrebare finală, ce ai zice de te-aș întreba dacă arta te-a făcut, pe tine însuți, mai bun, mai profund, mai adevărat și, deci, prin tine, și pe cei din jurul tău ?

– E greu să-ți închipui că propria-ți artă nu te face, ca om, mai sensibil, mai receptiv la doleanțele semenilor, mai bun. Ești doar un exponent al unei spiritualități omenești. Un mesager al societății. Pecetea ta se depune asupra comunității și a comunității asupra ta. E o rațiune în plus de a fi, ca artist, adevărat, de a dăinui în memoria celor din jur.

– Și, fiindcă văd, mereu, seara tîrziu, cînd trec pe strada ta, a Olimpiadei, arzînd lumina puternic după ferestrele largi ale ateʼierului tău, ce spui că faci la acele ore tîrzii ?

– Uneori nu fac nimic. Dar tot trebuie să urc pe-o clipă aici sus, la mine. Chiar și dacă aprind numai lumina, și mișc doar niște hîrtii. Dar trebuie să urc și să aflu că ziua nu a trecut degeabă peste mine, fără ca eu să nu fi văzut ce treburi mă mai așteaptă aici între uneltele mele . . .

Conștiință și acțiune

(Urmare din pag. 1)

mint sînt incluse cunoștințe din domeniul politic și se predau bazele marxist-leninismului – toate acestea asigură premisele pentru educarea politică a tinerei generații. În activitatea sa, însă, profesorul trebuie să facă mai mult – să transpună în practică politica P.C.R. depășind cadrul lecției și în același timp concretizînd cele însușite de elevi în procesul de învățămînt. Conținutul pregătirii sale politice, care se cere a fi optimizat, îl constituie politica internă și externă a partidului și statului nostru, așa cum este ea reflectată în documentele adoptate de congrese, conferințele și plenarele partidului. În conformitate cu acestea, o cerință imperioasă a etapei actuale a dezvoltării ascendente a societății românești o constituie vastul program de educație socialistă a maselor, prezentat de tovarășul Nicolae Ceaușescu la Plenara C.C. al P.C.R. din 3 noiembrie 1971. Realizarea în practică a acestui program solicită profesorului un ridicat spirit de răspundere. Pentru aceasta profesorului îi sînt necesare atît calitățile științifice și morale, cît și înalte trăsături politice. Mai mult, el trebuie să fie un propagator al ideologiei și politicii partidului la lecție și în afara ei, să fie un adevărat activist. Pentru a realiza această activitate, profesorului i se cere : să fie bine informat din punct de vedere politic, să manifeste combativitate revoluționară în toate situațiile educative ivite și să fie operativ în ce privește transpunerea în viață a hotărîrilor partidului și statului.

Prin natura ei, profesiunea didactică solicită, în același timp, în permanență, împrospătarea și reîmprospătarea cunoștințelor de specialitate și psihopedagogice, pentru a ține pasul cu dezvoltarea științei contemporane. În acest sens apare evidentă obligația elementară a cadrelor didactice de a se ține la curent cu toate progresele realizate în domeniile respective. „Împrospătarea și îmbogățirea sistematică a cunoștințelor profesionale în pas cu noile cuceriri ale științei și tehnicii constituie o înaltă **îndatorire** (subl. ns.) patriotică a tuturor cetățenilor țării, reprezintă o condiție fundamentală a participării active a oamenilor muncii – în calitatea lor de producători și proprietari ai mijloacelor de producție, de stăpîni ai puterii de stat – la dezvoltarea și propășirea societății, la conducerea construcției socialiste. În orînduirea noastră, fiecare cetățean poate promova – atît în producție, cît și în viața socială și politică – numai preocupîndu-se continuu de ridicarea cunoștințelor sale, de însușirea a tot ce este nou în sectorul său de activitate".[3]

În consecință, orientarea sistemului de pregătire și perfecționare a cadrelor didactice trebuie să se îndrepte spre „însușirea și aplicarea în practică a noilor realizări din domeniul științei, pedagogiei și metodicii, (spre) folosirea cu prioritate a formelor de perfecționare bazate pe studiul individual și a celor cu un pronunțat caracter practic aplicativ".[4] **În aceste condiții, împrospătarea cunoștințelor este mai mult decît necesară. Înainte de a deveni o obligație de natură juridică, ea trebuie să devină (este) obligație de natură morală. Este din acest punct de vedere eronată și periculoasă concepția după care un profesor odată bine pregătit poate să-și neglijeze pregătirea și îmbogățirea cunoștințelor, că poate desfășura o activitate de rutină. În sens etic se consideră astăzi, că cel care renunță la îmbogățirea permanentă a cunoștințelor poate deveni un pericol social. Aceasta, cu atît mai mult, în învățămînt, unde libertatea opiniei impune o mare răspundere. Aici profesorul se bucură de o suprafață socială întinsă.**

Sublinierea acestor aspecte, desigur mai sînt și altele, din activitatea profesorului, a urmărit să evidențieze calitatea și datoria acestuia de a fi participant activ, prin munca sa, alături de alți oameni ai muncii, la acțiunea de edificare a societății noastre socialiste.

[1] *Nicolae, Ceaușescu,* Propunerile de măsuri pentru îmbunătățirea activității politico-ideologice, de educare marxist-leninistă a membrilor de partid a tuturor oamenilor muncii, 6 iulie, 1971, Scînteia, nr. 8839, 7 iulie 1971.

[2] *Nicolae, Ceaușescu,* Expunerea cu privire la Programul P.C.R. pentru îmbunătățirea activității ideologice, ridicarea nivelului general al cunoașterii și educației socialiste a maselor, pentru așezarea relațiilor din societatea noastră pe baza principiilor eticii și echității socialiste și comuniste, 3 noiembrie 1971, E.P., Buc., 1971.

[3] *Legea* privind perfecționarea pregătirii profesionale a lucrătorilor din unitățile socialiste, (în) Legislație privind învățămîntul, știința și cultura, Consiliul de Stat, 1972, nr. 1, p. 7–8.

[4] *Hotărîrea Plenarei C.C. al P.C.R.* din 18–19 iunie 1973, Cu privire la dezvoltarea și perfecționarea învățămîntului în R.S.R., E.P., 1973, cap. XI.

Scriitori pe glob

Trei epistole ale lui James Joyce

SHUNSHO (1726 – 1792) – Pescar

HIROSHIGE (1793 – 1858) – Păun

Către HARRIET SHAW WEAVER[1]
20 septembrie 1928

(epistolă dictată) 2, square Robiac 192 rue de Grenelle, Paris

... Ce am de gînd la toamnă și la iarnă? Dacă vederea nu mi se îndreaptă cît să mă lase să lucrez (și dacă ar fi astfel, ce bucurie-n anumite cercuri!) cred că ar fi cu totul de prisos să mai rămîn aici ca să nu fac nimic și că mă voi duce la Torquai – dar călătoriile mele sînt totdeauna în închipuire. Țin piept vedeniei lui Banquo, eclipsa absolută a aptitudinilor mele vizuale, prezisă cu atîta bunătate de junele amic oxfordian al lui A.M., înveșmîntîndu-mă în cele trei culori ale treptelor orbirii progresive așa cum le văd nemții, și anume: **Starr**-ul verde, cecitatea verde sau glaucomul; **Starr**-ul cenușiu, cataracta; și **Starr**-ul negru, sau lichefacția retinei. Ceea ce face, prin urmare, o nocturnă tricoloră în legătură, ea, printr-o aceeași culoare, verdele, cu drapelul național al Irlandei[2], de culoarea, el, a mazărei, orezului și gălbenușului de ou; cenușiul serii cumpănind aurul dimineții și negrul unui lucru neutralizînd albul altuia, al oului pe semne. Mi-am făcut, dar, la München un veston dintr-o țesătură verde cumpărată la Salzburg, și de cum m-am întors la Paris mi-am luat o pereche de încălțări negru cu cenușiu și o cămașă gri; aveam niște pantaloni gri, am făcut rost de o cravată neagră și căutat, pe calea anunțurilor, o pereche de bretele verzi, și Lucia[3] mi-a dat în dar o batistă de mătase cenușie iar subreta a dibuit un sombrero negru ce întregește totul.

Închei aici epistola aceasta, care se cuvenea scrisă de mult. La urma urmei, mi-a făcut plăcere s-o dictez deoarece, de săptămîni de zile, spiritul meu a fost un vacuum stupid, și pentru că am tulburări, ori stări de apatie, ori cam așa ceva. Sper, așadar, ca ea să vă amuze, în ciuda faptului că nu mă aflu într-o atît de bună pasă cum ați putea-o bănui din cele cîteva petarde umoristice (muiate, vai) dintr-însă.

Lui T. S. ELIOT
1 ianuarie 1932 2 avenue St Philibert, Passy Paris

Iubite Eliot. Iartă-mă că mă aflu-n întîrziere cu munca și corespondența. Am trecut printr-o perioadă grea, avînd să bat depeșe și să telefonez la Dublin, interesîndu-mă de tatăl meu[4]. Spre marea mea mîhnire, a încetat din viață marți. El mă iubea adînc și faptul de-a nu fi mers să-l văd, la Dublin, după atît amar de ani, adaugă durerii și mustrărilor mele de cuget. Am întreținut mereu în el iluzia vizitei mele, neîncetînd să-i scriu, dar un instinct de care eram sigur, cu toată via mea dorință, mă-mpiedeca să plec să-l văd. **Dubliners** a fost pusă la index, în Irlanda, în '912, la sfaturile unui ins asigurîndu-mă atunci de marea-i amiciție pentru mine; iar cînd soția cu copiii, contrar voinței mele, în '922, s-au dus acolo, au trebuit să fugă spre a scăpa cu viață, culcați pe podeaua compartimentului, pe cînd cete rivale trăgeau pe deasupra capetelor lor, și, mai deunăzi, eu, am avut parte de răutatea și ipocrizia unor oameni cărora nu le făcusem decît bine. Nu-mi găseam liniștea, iar soția și fiul meu s-au împotrivit plecării mele.

Am fost de-a dreptul copleșit în zilele din urmă și-mi dau seama că o biată inimă, care-mi era fidelă și leală, nu mai este.

Către HARRIET SHAW WEAVER
18 ianuarie 1933
(epistolă dictată) 27, rue Casimir-Périer Paris

Scumpă Miss Weaver... Nu puneți prea mult temei pe promisiunile fiicei mele; cred, totuși, că ea are, pe undeva, o carte legată (de ea însăși) ce, mai curînd sau mai tîrziu, se va găsi.

Am avut sîmbătă o criză de depresiune nervoasă, de multă vreme prevăzută de cei din jurul meu, de care sînt în curs de-a mă reface, cu toate că se pare, vai, că ea mi-a slăbit mult, pentru un timp, vederea. Iată în ce împrejurări. Nevastă-mea făgăduise să mă-nsoțească vineri la Rouen, să-l ascultăm pe Sullivan cîntînd în **Sigurd** de Constantin Reyer;[5] e-o veche operă din repertoriu, care se dă rar astăzi. În dimineața 'ceea, totuși, starea Luciei[6] o-ngrijoră din nou, rugîndu-mă să-mi găsesc alt însoțitor, care sosi-n persoana unui tînăr prinț indochinez, nepot al regelui Cambodgiei și văr cu Tita Rasi, cel care și-a schimbat, cu unsprezece ani în urmă, numele în René Ulysse. Rouen-ul era plin de gripă, iar teatrul, un adevărat „toussoir"; directorul de scenă se ivea, după fiecare act, din faldurile cortinei, rugîndu-ne să-i mai iertăm un cîntăreț, victimă a gripei. S., singurul, părea că-i neatins. Purta o grandioasă platoșă poleită, un mare coif cu zimți de aur, luminile rampei îi băteau pieptul în rubine, era-ncălțat cu o pereche de cizme galbene, înalte și, înfășurat într-o enormă mantie azurie, măsura scena-n lung și-n lat, energic și nervos, trimițîndu-ne, pe fiecare-n parte și pe toți, muzicalmente, la plimbare. A doua zi, pe cînd ne petreceam la gară, am început să mă simt rău și-n nici un sfert de oră eram cu totul prăbușit. Micul meu prinț care studiază medicina la Paris, a făcut tot ce s-a putut; ajunși însă acasă, a fost surprins să vadă că nu aveam nici febră, nici nu dădeam semne de gripă. A doua zi, duminică, eram tot fără febră și oarecum mai bine, dar seara de duminică și dimineața zilei următoare m-au dat gata. Nevastă-mea era cu Mrs. Jolas la Operă (cea din Paris) să asculte **La Traviata,** iar eu n-am adormit decît după ce ea s-a-ntors acasă, la unu jumătate. Atunci începu o noapte de dulci orori, cu insomnie, halucinații auditive (o, cît de meritate!) și, din cînd în cînd, chiar vizuale. Nu voiam s-o supăr pe nevastă-mea, care era în altă încăpere, dar, hotărît, trebuie să fi scos strigăte de teamă și durere, căci Miss Moscos, azi, mi-a spus că ea le auzise, în cîteva rînduri, între orele două și șase jumătate dimineața și că se strecurase pe culoar ca să asculte, la ușa camerei mele, dacă nu strig după ajutor, iar că apoi plecase fără zgomot. Sunetele ce le-auzisem nu erau, dar, deloc imaginare. Fapt încă și mai grav, în dimineața zilei următoare, cum mă găseam în preajma telefonului, am fost, într-o clipită, cuprins, din te miri ce, de spaime, mi-am înhățat pardesiul și pălăria, descinzînd în străzile înzăpezite, în urma mea avînd-o pe Miss Moscos, dîrdîind, singura din casă, la acea oră, îmbrăcată pe de-a-ntregul; zece minute mai tîrziu, eram la cel ce scrie-aceste rînduri, Monsieur Paul Léon[7] – el tocmai se rădea –, dînd să-i explic primejdia în care mă găseam. O sumedenie de telefoane fură atunci schimbate între feluritele adrese ale cunoștințelor și prietenilor mei. Cum doctorul Fontaine nu se afla-n Paris, Léon aduse propriu-i medic care a spus că n-a fost nicio gripă, cu toate că frigul indurat în călătorie ar fi putut să grăbească, el, această depresiune. El o pune mai ales pe seama abuzului de somnifere (ajunsesem la șase comprimate, zilnic, 'nainte de culcare, spre-a fi sigur de somn), ca și pe faptul că, plecînd la Rouen, eu le întrerupsesem pe de-a-ntregul, dintr-o dată, intenție lăudabilă, dar cu o urmare dezastruoasă, căci schimbarea, integrala suprimare a unui preparat cu care organismul meu se-obișnuise timp de aproape douăsprezece luni, fuseseră prea brutale. Problema s-a rezolvat, în parte, prin instalarea d-șoarei Moscos în camera ororilor (nevastă-mea zice, cuvîntu-i aparține: „Tu iei ceva să poți dormi, ea are aerul că ia ceva ca să rămîie trează") și prin mutarea noastră, a nevesti-mi și-a mea, în cea pe care-o ocupau 'nainte Lucia și d-șoara Moscos. Fie ca această nouă versiune a scaunelor muzicale să-mi îngăduie să mă odihnesc! Dr.-ul Debray e de părere că-mi trebuiesc trei zile la rînd de somn adînc. Urmează să nu ies din casă preț ca de-o săptămînă, dacă totul va decurge-n chip normal; și, fără să mă fi pus încă la regim, am rămas foarte slab. Ceea ce nu e, totuși, fără o urmare fericită: aceea de-a-i stîrni, fățiș, solicitudinea unei subtile și barbare ființe – fiica mea. Am dormit șapte ceasuri, luni, și, poate, alte șase, ieri pe seară, căci medicul mi-a dat să iau un preparat inofensiv și deloc toxic ce pare să-mi priască.

Iată, în mare, o epistolă fermecătoare și voioasă, dar, deși cu toții par a trece printr-o perioadă critică, Lucia a făcut neîndoielnic – sau, baremi, astfel mi se pare mie – mari progrese în noua-i îndeletnicire,[8] ca și pe toată linia.

O.U.P.-ul mai stă încă pe gînduri. Cape a refuzat **Poems Pennyeach,**[9] pe care Faber & Faber e pe cale să le editeze.

Nădăjduiesc că cineva o să se-apuce să-nsenineze vechiul nostru univers, căruia i se cade o bună săpuneală, cu toți locuitorii lui, nu mai puțin eu însumi. Pare-se că, în Anglia, gripa îmbracă forme mai severe decît epidemia fără haz ce bîntuie aici, și sper din inimă ca d-voastră să-i scăpați. Sălile de cinema par a fi cele mai bune sere calde pentru acest microb. Într-o atare sală, Giorgio și l-a-nsușit pe-al lui, astfel că familia-ntreagă are gripă, mai puțin S. J.[10]

*

Traducere (după Marie Tadié, **Lettres de James Joyce,** în „La Nouvelle Revue Française", Nr. 109, pp. 187–192) și note de ȘERBAN FOARȚĂ.

[1] Veche prietenă și editoare a lui J. J. i-a publicat în fascicule, în '915, *A Portrait of the Artist as a Young Man.*

[2] În text, „al lui Shaun" – personaj, acesta, din *Finnegans Wake.*

[3] Fiica lui J. J.

[4] John Joyce, răposat cu puține săptămîni 'nainte de nașterea, la 15 februarie '932, a lui Stephen Joyce, unicul nepot al scriitorului, coincidență consemnată de J. J. în *Ecce Puer*: „Pruncul doarme dus. / Un bătrîn s-a dus. / O, fie-ți iertat / fiul – tată-uitat". (Traducere de Marcel Breslașu).

[5] De fapt, *Ernest* Reyer – compozitor de opere (*Salammbô, Sigurd*) francez (1828–1909).

[6] A fost, ea însăși, victima unor depresiuni nervoase, începînd din martie '932.

[7] Principalul colaborator, din '932, al lui J. J.

[8] E vorba de legarea cărților.

[9] Titlul unei plachete de J. J., cuprinzînd treisprezece „poeme de-o para".

[10] Adică micul Stephen Joyce.

Mapamond

LONGEVIVII „NECIVILIZAȚI"

Experții demografi au constatat că omul civilizației contemporane tinde să devină, într-un viitor nu prea îndepărtat, un adevărat Matusalem! Pe lista longevivilor, încă de pe acum, se află femeile, a căror medie de vîrstă a atins în unele țări 77, 66 ani. În pofida stigmatizatului stress, a poluării multiplex și a abuzurilor de tot felul pe care le-a adus viața modernă, veacul omului are o tendință de creștere, și, dacă toate vor merge bine, secolul XX va fi un secol al centenarilor! Dar constatările acestea sînt încă departe de a stîrni un interes atît de mare ca vestea exclusivă a descoperirii, de către o expediție, a unor sate întregi, situate în asprul peisaj montan al Boliviei, unde două treimi din populație au și uitat de cînd au depășit suta de ani! Reporterii care au ajuns la fața locului au avut de întîmpinat multe greutăți cu drumul. Hățișuri de nepătruns, prăpăstiile și relieful stîncos au făcut aproape inaccesibil drumul pînă la satele cu pricina. Odată ajunși acolo, reporterii au rămas stupefiați. Cîteva colibe acoperite cu trestie printre copaci seculari scoteau în evidență sărăcia lucie a locuitorilor.

Dar... minune! Printre aceste colibe și copaci uriași mai mulți bătrîni alergau și se zbenguiau ca niște adolescenți. Unii dintre ei se urcau cu o ușurință uluitoare pînă în vîrful copacilor înalți de peste 30 de metri. Nici unul nu avea riduri pe față. La întrebările reporterilor ei răspundeau simplu: „Bem aer... mîncăm cașă de plante, iar cînd obosim bem lapte. Altceva nici n-avem pe-aici...".

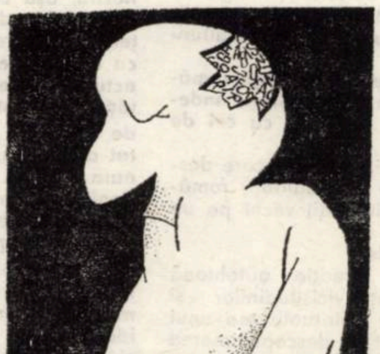

Echipa de reporteri care sosise aici a dormit aproape două zile neîntrerupt. Fenomenul are o explicație: aerul aspru al platoului tăia ca un brici, storcea vlaga „civilizaților", îi îmbăta – le dădea pur și simplu o senzație de drogare.

Un reporter francez, care a stat mai mult timp într-unul din aceste sate, a declarat:

„Aveam tot timpul impresia că mă aflu într-un teatru... Chipurile acelor oameni erau inexpresive, dar am constatat că ei erau foarte fericiți. În satul acesta toată lumea se joacă! Parcă n-ar fi nici o deosebire între cei de zece și cei de zece ori cîte zece ani. Nu sînt om de știință, dar cred că longevitatea acestor oameni se realizează prin două lucruri: printr-o viață fără griji și o climă ideală".

Oamenii aceștia nu cunosc bolile civilizației clasice, unica boală care-i atacă este un fel de afecțiune a ochiului, dar pentru care au leacuri făcute din diverse ierburi. Și, desigur, ei n-au văzut niciodată un tren, un aparat fotografic („poza care ride"), un magnetofon („obiect care vorbește"). Și încă ceva: poate sînt printre puținii oameni de pe suprafața pămîntului care n-au descoperit încă fumatul!

COLEGIUL DE REDACȚIE:
ION ARIEȘANU (redactor șef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRĂGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

O

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon: 3-33-90, 3-33-76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE INAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index: 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA"

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările uniți-vă !

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVII ● 16 aprilie 1976 ● Nr. 15 (425) 8 pagini 1 leu

MINDRU ZBOR

Eu, voievod al arcușului,
mă aplec acum smerit
să-ți sărut calea urcușului,
mîndrul zbor către zenit.

Ești leagănul sfînt, mi enar,
ce pasul mi-l veghează
de cum în zori de zi răsar
și trec înspre amiază.

Pe vatra ta, trezit din somn,
deprins-am graiul înțelept,
iar mîndria de-a fi om
o port acum emblemă-n piept.

M-ai învățat mereu cinstit
să fiu cu fruntea sus, în lume,
să muşc flămînd din infinit
si să-mi durez un nume.

Eu, voievod al arcușului,
mă aplec acum smerit
să-ți sărut calea urcușului,
mîndrul zbor către zenit.

IVO MUNCIAN

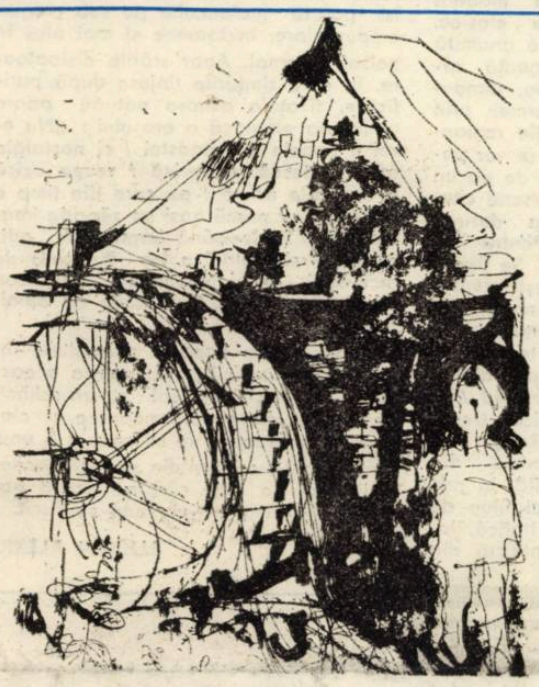

Moara

Ilustrația numărului : lucrări ale pictorului FRIEDRICH BÖMCHES.

55 de ani de la crearea P.C.R.

Programul partidului de făurire a unei agriculturi socialiste

În această primăvară s-au împlinit 27 de ani de la Plenara C.C. al P.C.R. din 3–5 martie 1949 în care au fost elaborate principalele orientări privind cooperativizarea agriculturii în țara noastră. Linia politică trasată de plenară a stat la temelia întregii activități desfășurate de P.C.R. la sate în anii următori, justețea ei fiind confirmată în mod strălucit de viață.

Tovarășul Nicolae Ceaușescu referindu-se la cooperativizarea agriculturii în țara noastră spunea : „Una din marile victorii ale politicii partidului nostru a fost cooperativizarea agriculturii; crearea marii proprietăți socialiste la sate, în stare să asigure creșterea intensivă a producției agricole, ridicarea nivelului de viață al țărănimii, satisfacerea cerințelor generale ale economiei naționale. În această importantă operă revoluționară, partidul nostru a pornit de la principiile planului cooperatist al lui Lenin, ținînd totodată seama de tradițiile, de specificul economico-social al satului românesc, de modul concret în care a fost abordată, în general construcția socialismului în țara noastră".

Trăsăturile cele mai esențiale ce-au caracterizat procesul de cooperativizare a agriculturii în țara noastră le-au constituit : întărirea continuă a alianței muncitorești-țărănești, înaintarea treptată pe frontul construcției socialiste la sate pe măsura creării bazei tehnico-materiale a agriculturii și a convingerii țărănimii de superioritatea cooperativei agricole de producție, sprijinul multilateral acordat de stat C.A.P. pentru continua lor consolidare economico-organizatorică, aplicarea consecventă a principiului cointeresării materiale a țărănimii, folosirea întovărășirilor ca forme intermediare de cooperare în producția agricolă, lichidarea treptată a relațiilor de exploatare la sate, asigurarea creșterii continue a producției vegetale și animale paralel cu extinderea relațiilor de producție socialiste la sate.

Factorul principal pentru dezvoltarea agriculturii pe calea socialismului îl constituie industria socialistă, care a creat, condiții materiale pentru înzestrarea agriculturii cu mașini și unelte agricole, cu îngrășăminte chimice, antidăunători, ierbicide etc. Plenara din 3–5 martie 1949 a stabilit sarcini importante pentru unitățile agricole de stat în organizarea țărănimii în diverse forme de asociații de muncă, acordarea asistenței tehnice, în obținera unor recolte sporite an de an.

În activitatea pentru cooperativizarea agriculturii, P.C.R. a desfășurat o intensă muncă politică-educativă de convingere a țărănimii de necesitatea și superioritatea unirii lor în C.A.P.

Organele și organizațiile de partid de la sate, în activitatea politică multilaterală și permanentă desfășurată în rîndul țărănimii, au primit un sprijin prețios din partea activiștilor de partid, a organizațiilor de masă și obștești, a muncitorilor din industrie, a intelectualității înaintate, din partea organelor locale ale puterii de stat.

Cooperativizarea agriculturii în Banat se înscrie pe coordonatele jalonate de Plenara C.C. al P.C.R. din martie 1949, cu anumite particularități determinate de condițiile economico-sociale de dezvoltare a acestei părți a țării românești în decursul istoriei.

Prima cooperativă-agricolă de producție din Banat a fost înființată în comuna Zăbrani județul Arad în 24 iulie 1949 din inițiativa membrilor de partid, cu 52 cooperatori. Peste cîteva zile – 57 de familii din comuna Lenauheim județul Timiș, au inaugurat la 31 iulie 1949 C.A.P. „Victoria", prima unitate cooperatistă din agricultura timișeană. În luna august s-au mai înființat C.A.P. în comunele Cenad, Socol și Belobreșca. Anul 1949 înregistrează un număr de șase C.A.P. înființate în Banat. Este semnificativ faptul că acestea au fost constituite în comunele unde existau puternice organizații de partid, cu o populație unde alături de români trăiau și munceau maghiari, germani și sîrbi care au urmat cu încredere politica P.C.R.

Anul 1950 a însemnat noi suc-

IOAN LUNCAN

(Continuare în pag. 7)

Opinii

Critica și literatura dramatică

Sugestiile mele, precum și caracterul lor de simple sugestii, izvorăsc din constatarea, la fel de elementară, a faptului că scenele teatrelor nu oferă, din păcate, în această stagiune și pînă la această oră, criticii teatrale șansele a apăra cauza literaturii pe care, cu o formulă încetățenită de mult, o numim, absenți însă adesea la semnificația ei gravă și angajată, literatura de actualitate.

O piesă ca Football,, **în stagiunea bucureșteană,** nu e neapărat de actualitate **pentru că descrie marasmul vieții sportive într-un domeniu pe care și gazetele îl denunță în foiletoane cuprinzînd dezvăluiri ale unor practici incredibile. Scriitorul face anticameră la realitatea actuală și se mulțumește, comod, cu această situație de fotograf în Cișmigiu, duminica, atunci cînd trec subretele decăzute din rang.**

Actualitatea rămîne, pentru scenă, un teritoriu destul de rar sondat cu acuitate, proprie unui, să zicem, Paul Everac, **a cărui patimă este de a interveni** partizan **în desfășurarea vieții sociale. Cîteva alte excepții, pe care istoria literară să le poată valida sau măcar despre care să putem spera că istoria literară le va înregistra, nu fac decît să sublinieze și mai evident afirmația mea. Nu cunosc, eu cel puțin, o piesă nouă, în actuala stagiune, care să determine critica să militeze pentru ea cu vehemența cu care s-a militat pentru Hernani – sigur, exagerez conștient, pentru a plasticiza situația.**

Iată, deci, și mobilul acestor sugestii venind din observarea îndelungată a vieții noastre teatrale și a desfășurării procesului critic. Nu odată, ieșind de la o premieră cu o piesă pe care, comod, o numim de actualitate, **sentimentul încercat este acela că dramaturgul i-a ferit, grijuliu, pe spectatori, de propriile lor întrebări, de, în ultimă instanță, propria lor realitate, pe care ei, oricum, o trăiesc și o cunosc, indiferent de panica vreunui** oarecare, **convins că, dacă pe scenă întrebările grave, responsabile, cu adevărat actuale și politice, nu sînt puse, ele, aceste întrebări, nici în viața de toate zilele nu se vor mai pune.**

Nu odată, ieșind de la cîte o premieră care sondează epidermic viața noastră de toate zilele, sentimentul pe care îl încercăm este că dramaturgul construiește eprubetic un eșantion de viață aproape edenică și, astfel, fadă și seacă și găunoasă, iar spectatorul se întoarce la propria lui viață reală și de actualitate **pe care o și construiește, lucid și deliberat, gestul construcției acesteia fiind unul politic, profund politic.**

Nu odată, ieșind de la cîte o premieră cu o piesă inspirată, cum mai ziceam, comod, din actualitate, sentimentul pe care îl încercăm este că viața de pe scenă curge perfect paralel cu viața reală, cea dintîi pe dale șlefuite cu grijă și parfumate cu grijă, un fel de spray dezodorizant golește de conținutul real viața adusă pe scenă, cuminte, comodă, veselă, cu cîntarul, supărată, cu cîntarul, dramatică cu măsură, sufocată cel mai adesea de soare, pe o plajă a reveriei continue.

Faptul că Fluturele pe lampă **al lui** Everac **sau că** Opinia publică **a lui** Baranga **sau** Acești îngeri triști **ai lui** D. R. Popescu **au stat și continuă să stea, pe scenă, de atîta vreme, nu e, oare, o dovadă a faptului că pagina literară autentică și** de actualitate autentică **inspiră încredere și face politică deliberat ?**

Sigur, nici una din aceste piese pomenite de mine aici n-a ajuns simplu pe scenă și îmi amintesc discuțiile pe marginea îngerilor triști **și întrebările îngrijorate ale unora,** „unde sînt, în viața noastră de toate zilele, acești îngeri, cînd tineretul nostru este unul robust moral și vital..." **și adjectivele curgeau cu nemiluita.**

Firește, veți spune, unde se vădește aici șansa criticii de a favoriza apariția unor asemenea piese, critica intervenind doar atunci cînd piesa se află pe scenă. Dar chiar respingerea categorică a pieselor care falsifică viața mi se pare o contribuție hotărîtoare la crearea unui climat de responsabilitate în decizia cu privire la universul actualității în dramaturgia noastră.

Sentimentul de solidaritate al criticii noastre teatrale, în fața falselor valori, în fața falsului produs, cu pretenția de a închide în el esențialul realității socialiste, mi se pare un act de justiție politică și literară, în aceeași vreme.

Sîntem, noi, oare, atenți la faptul că, încurajînd o literatură călduță și comodă, fără întrebări și fără răspunsuri grave despre viața noastră, fără îndoieli și fără îngrijorări, o literatură cu o temperatură constantă de 36 și 4, noi nu facem altceva decît să promovăm un nou tip de spirit mic burghez, ceea ce mi se pare păgubitor peste putință. „Nu trebuie uitat, **se spune, în** Programul partidului, **că** felul de a trăi și de a gîndi al poporului a constituit și va constitui întotdeauna temelia dezvoltării gîndirii și culturii înaintate". **De ce să ocolim, așadar, în dramaturgie, felul de a trăi și de a gîndi al poporului, dacă dorim să promovăm o literatură înaintată ?**

În Raportul **la** Congresul al XI-lea, **se vorbește limpede despre** „misiunea nobilă, politică a scriitorilor și artiștilor de a reda, în forme cît mai variate, în opere pătrunse de umanism revoluționar, preocupările și frămîntările, dorințele și aspirațiile poporului. **Construind o lume modernă, a libertății de gîndire și de acțiune, în numele unor idealuri umaniste atît de înalte, cum sînt idealurile noastre comuniste, nu putem accepta o literatură mică, a problemelor mici și a idealurilor mărunte, o literatură care să evite confruntările de idei și de sentimente, care să ocolească frămîntările și aspirațiile spectatorilor, care să fie preocupată doar de temperatura mediocră a unui spectator care, însă, a încetat de mult de a mai fi mediocru. De aici și misiunea încredințată de partid criticii și implicit criticii teatrale.** „Dorim, **se spune la** Congresul al XI-lea, ca și critica să joace un rol mai activ, militant, în promovarea unei arte cu adevărat revoluționare . . .".

O artă revoluționară nu este, însă, comodă, pentru oportunismul birocratului literar și, iată de ce, critica a fost iarăși chemată în termeni incandescenți : Avem nevoie de o critică militantă, comunistă și nu de una de mușamalizare, de prezentare în culori trandafirii a aspectelor negative din artă, a unor activități artistice ce nu servesc ci, dimpotrivă dăunează ! O astfel de critică are datoria să militeze pentru o literatură care să se afirme nu numai pe plan național ci și internațional. **Eu cred enorm, din acest punct de vedere și în lumina acestor argumente, furnizate de partid, în rolul criticii noastre teatrale, dacă ea va fi solidară în exigență, în răspunderea față de viitor.**

DINU SĂRARU

Dintre liricii care problematizează mai mult existența decît limbajul și poezia este Paul Emanuel, deși își intitulează un volum **Existența și cuvintele** și verbul său îl găsim acreditat nu o dată (și rareori ca reprezentant al unei „puteri" potrivnice) pe lîngă pontifii curentelor innoitoare în poezia secolului.

Structură livrească, Paul Emanuel este un elaborat, artizan aplecat asupra cuvintelor și a imaginilor, din care pînă la urmă nu scoate efecte spectaculoase, ci le dispersează într-un spațiu de poezie clasică, impersonalizant. Metoda constă în a lăsa poezia să se releve de la sine în spatele unei retorici neutre, dintr-o țesătură de imagini abstracte puse în peisaj, dintr-o mimată spunere pithiacă, consacrînd locuri obscure și neașteptate limanuri vizionare. Ar putea fi vorba, aici, de anumite influențe ale poeziei lui Dan Laurențiu. Nu lipsesc pastelismul devitalizat, reveria, fantezismul, rafinamentul de execuție al partiturilor muzicalitatea. Altfel, sînt imaginate surprinzător de exact tablouri ce evocă pictura suprarealistă, peisaje spiritualizate, paleta coloristică fiind solicitată de la tonuri suave la culori mai întunecate. Constructor riguros, Paul Emanuel nu cunoaște momentele de abandon liric, de euforie. În programul poeziei sale intră multă luciditate și chiar puțin „cinism". Punerea în scenă pentru plăcerea de a strica, printr-un singur gest, sceneria realizată migălos vorbește despre o anume oroare de solemnitate, de conștiință ascetică hărăzită „asprei toridei lumini", arderilor purificatoare întru perfecțiune („căutarea de antice deșăvîrșiri"). În fond, Paul Emanuel e mai mult decît un spirit sagace, profan, suspicios, uneori, cu lucrurile grave în poezie, excedat să decupeze imagini convenționale, ca și de propria-i pază (**Intoarcerea fiului risipitor**). E un liric melancolic, de o melancolie însă artificializată întrucîtva, orientată către un **topos** ideal, copilăria (**Insula lui Euthanasius**) sau marea : **„Ceva divin îndeamnă spre vocea valurilor / care iese din gurile nebănuite ale nopții / în străvezimea apei clopote de sticlă se sparg / ca cioburi mici și verzi / / moștenitor a ceea ce rămîne mai presus de solare urne / am venit la tine mumă antică / să-ți povestesc basmul ființei mele..." (Ființa și noaptea).**

De o convertire la temeiuri sentimentale s-ar părea că este vorba în volumul de curînd apărut, **Astă seară**. În realitate, Paul Emanuel și-a rafinat doar mult registrul expresiv. Ironismul reprezintă încă, o poziție vitală a poeziei, fie că se manifestă în înregistrarea aparent neutră de imagini (**Oamenii au să construiască în timp**), fie în supunerea existenței la norma clasică (**Versul aurit al lui Pithagora**). Intelectualicește, poetul pare un modern care pune înainte preceptele clasice. Există, totuși, în aceasta și o anumită strategie, o dovadă de inteligență artistică. Nostalgiile, melancolia, remontanțele au nevoie de un termen prin care să se explice. Invocațiile romantice ale lui Paul Emanuel nu se vor putea ridica, prin urmare, decît de pe un bastion clasic : **„Acum scrie, scrie cîteva versuri / și nu le jigni cu dorința modernă de a le vinde. / Pentru ce ți-ai închis viața în cuvinte ? Se lipesc / de tine o suflet al meu și ești pierdut pe veci acolo / ca însuși soarele pal lunecînd într-o zi pierdută-n mare. / Tu dormi iubito pe care nu te mai iubesc... / Tu dormi pe un pat albastru... Cîțiva boboci se deschid / în semiclarul odăii / o enigmatică tresărire ți-a trecut prin somn" (Test).**

Altele sînt dominantele poeziei din ultimul volum. Se face vizibilă, în primul rînd, prelungirea unui filon de sensibilitate mediteraneană, italică, întîlnit uneori cu simțirea panteistă din lirica lui Blaga. În **Se ghicea zodia nouă**, însă, este vorba numai de Montale și, poate, de Quasimodo : **„Se ghicea zodia nouă după / petecele de zăpadă opace / printre arbori din zone inconștiente răbufneau timide / ofertele vinturilor roșii. În obscuritate / eu am văzut firava corolă de magnolie / era subt aceeași antică lumină. / / M-am căznit să descifrez criptogramele / pămîntului. Și ale aștrilor de deasupra. / Un miros de gutui și cenușă incandescentă, / memoria balansează teribil acuma / în scurta seară de martie și cîntecul cocoșului sălbatic". La fel în Un văl al luminii, încă un an spală pietrele.** Acționează, acum, un hedonism al privirii, mai presus de toate, însă, o plăcere a închiderii imaginii, a evenimentului (biografic, livresc) într-un simbol ermetic" : **„vulpea cu enigmatic surîs"** în **Enigmaticul surîs**, ca și, oiurea, **„Dragonul"** ori alte figuri extrase din bestiare obscure. Un „Castel Galben" intră, deopotrivă, în traseul liricii lui Paul Emanuel, trimitere, posibilă, la cetățile și cavalerii (și aceștia din urmă rătăcitori prin versurile volumului) din scenariile poeziei romantice sau simboliste. Poetul însuși își poartă melancolia pe sub cruguri crepusculare, în toamne și mai ales în peisaj hivernal. Apar stările disipatoare, în care simțurile tînjesc după purificare, fixațiile asupra naturii, apare amintirea elegiacă a erosului : **„Nu erai o femeie a dragostei / ci nostalgia mea grotescă în derivă / vocea ucisă a unei zile negre / pe care din timp o rechem / cu primii nași pe zăpada imaculată. / / Se leagănă iernile de odinioară / și maladiva lor dulceață de niciodată / în pieptul meu / cu gustul migdalei amare..." (Iernile de odinioară).**

Depășind de departe obișnuitele încursiuni în spații livrești, poezia aceasta se împlinește muzical, într-un schimb permanent de sonuri moderne și clasice. Paul Emanuel ni se pare a fi unul dintre poeții cu har din ultimele generații, fapt pe care cărțile viitoare l-ar putea confirma într-un mod strălucit.

LUCIAN ALEXIU

Paul Emanuel,

ASTĂ SEARĂ

Ed. Cartea Românească, 1976

Cronica literară

1. Noile itinerarii ale eroilor lui Fănuș Neagu, cele ce fac din Brăila și locurile anexe doar teritoriu de escapadă, de popas, de week-end pot fi întrevăzute odată cu **Vară buimacă** (1967). **Zgomotul, Iarbă vinătă, Doi saci de poștă, Luna ca o limbă de ciine** sînt nuvelele prin care autorul **Cantonului părăsit** începe să refuze structura tradițională a personajului și a narațiunii (dealtfel și pînă aici tratate fără prejudecăți) ; pentru analiza acestor proze, Marian Popa introduce conceptul de **buimăceală**, preluat apoi de Nicolae Balotă : „S-ar putea vorbi despre un vid al conștiinței etice, sau mai exact, despre acea conștiință **buimacă**, al cărei mare maestru e Fănuș Neagu. Conștiința buimacă nu cunoaște anxietatea, adevărata anxietate. Ea este însă, posedată, într-un alt sens decît conștiința nefericită, de **nihil**. Năuci, exasperați ori violenți, „eroii" lui Fănuș Neagu par să trăiască într-un permanent anotimp al buimăcelii. Abulia orientală, lenea de a se urni, melancolia făpturilor care se simt atîrnînd în gol, nimic din toate acestea în fauna brăileană mișunînd de ființe ce se acită cu frenezie". Am citat pe larg dintr-un amplu studiu semnat de Nicolae Balotă (**Universul prozei**. Ed. Eminescu, 1976, p. 144–165), deoarece sugestiile acestuia sînt esențiale pentru înțelegerea locului pe care proza lui Fănuș Neagu îl ocupă în literatura contemporană.

Deocamdată însă nu proza lui Fănuș Neagu, în ansamblul ei, ne interesează aici, ci **Frumoșii nebuni ai marilor orașe**, recentul roman al scriitorului. Am văzut că semnul **conștiinței buimace** ar converti existența personajelor, personaje **alese**, capabile de a trăi buimăceala, torpoa ea, sentimentul lui nihil. Scriitorul-estet Fănuș Neagu își construiește personajele ca niște entități poetice : e'e se ornează, se impodobesc cu epitete, gesturi și întîmplări, replici și cuvinte ce le transformă în **existențe poetice**. În acestea descoperim o sumă de echivalențe, printre care cea esențială ar fi aceea între viață și artă (și din aceasta ar deriva probabil și sensul gratuității, al „suprarealismului" discursurilor personajelor). Sistemul de echivalențe ar trăda structura rapsodică aparte a literaturii lui Fănuș Neagu.

Romanul începe cu deșteptarea personajului numit Radu Zăvoianu, cîntăret de muzică ușoară, celebru, visător și **crai**. Și fără declarațiile lui Fănuș Neagu cititorul putea recunoaște în momentul inaugural al romanului trimiterea la cartea lui Matei Caragiale. Și tot cititorul putea descoperi în același timp starea **buimacă** a eroului (consecință aici a efrenației bahice). Anecdota și delirul metaforic, aforismul și relatarea pedestră, replică spirituală și monologul foarte bine ornat cu cuvinte de duh, gestul trăznit și gestul firesc alternează din primele pagini.

Fănuș Neagu,

FRUMOȘII NEBUNI AI MARILOR ORAȘE

(Editura Eminescu, 1976)

Tentația de a **șoca** e vizibilă din început. Totul e foarte încărcat, prea încărcat, excesiv, dar legea excesului pare a fi legea cărții. Iată-l pe întîiul crai al romanului **mușcînd dintr-un fruct** : „Luă o pară din fructieră și mușcă din ea lacom. În cerul gurii lui se aprinse cu miresme, cu vînt subțire și cu lună, o livadă din Argeș. Fulgerător și numai la extremitatea simțurilor zări spre fundul livezii o fîntînă veche și, pe marginea ei, o fată probabil avidă de dragoste. Treaz și bine odihnit, ar fi reținut imaginea pînă ce fata ar fi căpătat contur, fiindcă avea o dexteritate uimitoare de a aduce cu fața spre lumină și adevăr siluetele de ceață care ne apar pe rutin în clipa desîntată cînd ieșim din somn. Excelent dresor sau șarlatan rafinat, își concentra întreaga ființă ca să le poarte din drumul nesigur al închipuirii pînă în zona acoperită de memorie".

Metaforă și delir metaforic, reflecție și delir aforistic, toate sînt chemate să impodobească personajul, să-l facă „frumos" să-l ornamenteze. Dincolo de obsesia cuvîntului frumos cartea ar trebui să facă procesul conformismului de orice tip, așa cum visătoria l-ar face pe acela al realității bruta'e. (Craiul cîntăreț contemplă trezit din somn o lozincă „scrisă cu cerneală densă" pe un perete al camerei sale : „munca înnobilează dar nici lenea n-a ucis încă pe nimeni".)

Romanul înaintează exploziv prin astfel de aforisme, citanii, panseuri, poeme în proză. Lîngă Radu Zăvoianu, cîntărețul, apare Eduard Valdara, fotbalist celebru (și el celebru) și Raminski, scriitor (tot celebru) „conducătorul nedeclarat al grupului sau dacă vreți ideologul lui". (Ideolog în sens decorativ : precum în Capul de răței al lui Ciprian „ideologia" personajelor aparține doar farsei, capacității de a ornamenta realitatea). Romanul pare a demara serios abia cînd Radu Zăvoianu e chemat să-și îngroape părinții morți la Ca'acal, dar scriitorul trece totul în farsă și cronică fotbalistică pentru a da semnificația gravă unor evenimente excepționale. Sau mai exact: farsa e prea veselă și prea săltăreață spre a urmări atenți aventurile eroilor lui Fănuș Neagu.

2. În fond de ce atîtea rezerve față de un mare prozator și de ce rezerve înaintea analizelor ce ar putea să detaileze meritele celorlalte cărți ale lui Fănuș Neagu ca și meritele cărții acestea. S-ar putea răspunde simplu : fiindcă Fănuș Neagu este un mare prozator care nu se ia în serios, care își trădează arta sa, care etc. Între prozele lui Fănuș Neagu romanul în discuție nu e premers, în sens rău, decît de unele cronici fotbalistice. Și dacă fiecare mare scriitor are dreptul de a lansa pe piață și cărți menite a-i reprezenta părțile mai puțin luminate ale talentului său, Fănuș Neagu și-a achitat datoria față de umbre pe vreo trei vieți de om.

3. Apropo de ultimul roman al scriitorului se pot sublinia : registru aluziv al narațiunii, multipla determinare a personajelor, parodia, grotescul hagealicuri'e, sărbătorile de iarnă, imaginea unui timp fără transcendență, toate modalități des întîlnite în proza modernă. La prima vedere totul este foarte ingenios gîndit și lucrat subtil în numele unei mitologii ce-ar continua-o pe aceea din **Ingerul a strigat**. Dar despre locul „Frumoșilor nebuni..." în ansamblul operei lui Fănuș Neagu, altădată.

CORNEL UNGUREANU

Marginalii

SALUTUL LUI COUPEAU

Gervaise nu se desparte de Coupeau, în dimineața cînd acesta îi oferă o „prună" în circiuma lui moș Colombe, înainte de a-i mărturisi speranțele ei, mișcătoare prin modestia lor : să muncească în tihnă, să poată mînca în fiece zi o bucată de pîine, să aibă un loc curat pentru somn și pentru murit — un pat, o masă, două scaune — și, dacă se poate, să nu fie bătută de bărbat. Deși, cum se vede, nu este ambițioasă, ea are un ideal, vrea să facă din copiii pe care i-ar avea buni cetățeni. Oricît de sfioasă, ea spune ce dorințe are și ce nu i-ar plăcea.

Gervaise nu vorbește la întîmplare. De fapt, cu sau fără bună știință, ea îi comunică lui Coupeau condițiile unei eventuale căsătorii. Chiar dacă nu interesul pentru vorbele ei, măcar omenia ar trebui să-l facă pe acesta să-și deschidă sufletul la rîndul lui. Totuși, Coupeau nu răspunde și se grăbește să-și ia rămas bun. Nu se poate presupune că-l sperie propunerea ei, căci, dimpotrivă, „o aproba din tot sufletul" și, dealtfel, avea s-o ia de nevastă. Nici grabă să se întoarcă la lucru nu arătase pînă atunci. Cauza tăcerii lui ? Pur și simplu, Coupeau nu știe să vorbească așa cum vorbește Gervaise. Nu știe să caute cuvinte abstracte, nu știe să respecte concordanța timpurilor la indicativ nici să folosească pronumele adverbial. În tot decursul întîlnirii, el rostește o singură propoziție citată de autor : „În meseria noastră, îți trebuie picioare tari". În rest, autorul ia asupra lui să ne transmită gîndurile lui Coupeau.

Așa stau lucrurile, dar numai la prima vedere. În realitate, cea care nu are drept la cuvînt este tot biata Gervaise. Frazele spuse de ea sînt toate, ale lui Zola. În cazul ei, în ciuda ghilimelelor, acesta continuă să scrie și cînd, în aparență, vorbește personajul. Invers, cînd vrea să scrie în numele lui Coupeau, vorbele acestuia năvălesc în fraza lui : „O prună pe ici pe colo, asta nu-i rău. Însă vitriol, absint și celelalte porcării, salut ! nu-i trebuiau".

Nu exagerez dacă afirm că acel salut se adresează cu voioșie tinerească întregii literaturi. De acum încolo, unul din rosturile mari ale romanului va fi să introducă în literatură vorba vie în locul codului scris. Dusă pînă la limita extremă, în urma actului mallarméan, scrierea ajunsese într-un impas radical. Era necesar ca o nouă substanță verbală să fie adusă în cîmpul ei. Altădată, Balzac se amuzase reproducînd vorba pitorească stilcită a baronului Nucingen, pentru care franceza era o limbă străină deprinsă cu greu. Alți romancieri, mai ales în secolul nostru, se vor strădui să dea dialogului între personaje autenticitate verbală. Dar gestul lui Zola, deși se repetă sporadic, e important, pentru că face să irumpă vorbirea în pastura naratorului. E unul dintre primii pași către reușita ulterioară a lui Céline de a exclude cu totul stilul scris, de a recurge la vorbire în mod exclusiv. Se realizează astfel o simetrie inversă față de clasicism, vreme cînd totul era scris și nimic vorbit.

Noua situație nu trebuie înțeleasă ca renunțare la scriere și simplă înregistrare a vorbirii. Ca scriitor, autorul de literatură nu poate decît să scrie, dar, prin procedeul arătat, el se debarasează de canoanele unui cod obosit, își dă o nouă materie, noi filoane de explorat. Este și unul din motivele care fac ca, la noi și pretutindeni unde ar putea fi citit, Ion Creangă să fie un scriitor atît de important.

LIVIUS CIOCARLIE

Curier literar

Avem în față o nouă ediție din caietul literar al cenaclului „Tudor Vianu" de pe lîngă Casa de cultură a sectorului I București, caiet numit simplu, „Atelier literar". Tot la această rubrică am mai scris despre o ediție anterioară a acestui caiet, remarcînd atunci calitatea lui de excepție printre publicațiile similare.

Remarcăm, din acest număr, fără ca selecția noastră să însemne prin ea însăși și o judecată de valoare, remarcăm deci articolul acad. Șerban Cioculescu : „O scrisoare inedită a lui Camil Petrescu" (către Martha Bibescu) scrisoare din care citățm : „Îngăduiți-mi să vă ofer o carte (**Rapid-Constantinopol-Bioram**, Editura Cartea Românească, 1933 n.n.) care nu are alt merit și nu ar putea solicita interesul D-voastră, decît prin faptul că amintește călătoriilor români — și-i îndeamnă cum nu o fac alte lucrări similare — să-și reconstruiască drama de neuitat în veacuri a Brâncovenilor" ; disociațiile lui Mihai Gafița „Despre citit", evocările : „Sonia Cluceru" de N. Carandino, și Grigore Vasiliu-Birlic — „Ultimul zimbet" de Florentin Haralamb ; articolul lui Mihai Straje, „Caragiale și Dobrogea" ; substanțiale contribuții la cunoașterea rolului jucat de marile femei în istorie : Elina Matei Basarab, Veronica Micle, Maria I. Heliade-Rădulescu ; o încercare de a readuce în actualitate numele unui umorist uitat : Geer Patrick ; „în loc de cronica plastică", „portretele", pictorilor Ion Pacea (Petronela Negoșanu) și Ion Țuculescu (Aurora M. Nasta). Nenumăratele recenzii, note, comentarii, proză și versuri, traduceri etc. fac din această ediție (îngrijită de Virginia Șerbănescu, Horia Stanca și Lorin Popescu) o lectură atractivă, folositoare.

A. BALTHAZAR

Prezențe literare

Poezia lui Anghel Dumbrăveanu

Anghel Dumbrăveanu a debutat odată cu poezia deceniului șapte **(Fluviile visează oceanul,** 1961) : maturitatea evidentă a poeziei sale, siguranța și curajul imagistic au surprins la acea vreme (ca și în cazul colegilor săi de generație, Nichita Stănescu sau Cezar Baltag) dar ea reprezenta actul de afirmare plenară a lirismului românesc maturizat, dramatic și latent în experiențele poetice ale precedentului deceniu. Dacă primul volum fixa oarecum cadrele tematice ale liricii sale, definea tehnicile și modalitățile imagistice ce afirmau o „voce" particulară, nu era vorba aici (așa cum s-a crezut) de o circumscriere definitivă a profilului poetic al scriitorului. De la **Fluviile visează oceanul** la cea de a opta carte a sa, **Singurătatea amiezii** (1973), poezia lui Anghel Dumbrăveanu urmează o traiectorie aproape simetrică, ce poate fi considerată retrospectiv ca un proces dialectic al **descoperirii lirice și existențiale** o devenire neîntreruptă. De aceea nu vom descoperi în **Fața străină a nopții** (1971) ori în **Singurătatea amiezii** o „schimbare la față", surpriza unui alt stil, o apostazie (negare) a poeziei dinainte, ci desfășurarea unui proces evolutiv intim, anunțat mai mult sau mai puțin deslușit de anterioarele plachete.

Din punct de vedere stilistic, bunăoară, evoluția purcede de la muzicalitatea difuz-simbolistă, rostirea „clasicizantă" (euritmii și cadențe neoclasice, „fantazări" parnasiene, „caligrame") la versul alb, și concentrare verbală maximă, epigrafică. Imagismul temerar, euforic, viguros, în care se recunosc deopotrivă aspirațiile generației sale, precum și propensiunea spre reveria simbolistă (ca în **Iluminările mării,** 1967), se interiorizează treptat, se esențializează, expresia cîștigînd mult prin concentrare și cenzurare expresionistă.

Astfel, primele volume se integrează aceleiași intenții de a filtra **trăirea și cunoașterea prin eros.** Lumea este pentru poet un spectacol al luminii solare și al culorii meridionale, exotice, degustat euforic. Poezia este ca atare o jubilație senzorială, un cîntec de laudă al marilor „elipse ale frumuseții pămîntului" și „beatitudini pubere", în fapt, un nesfîrșit **epitalam,** imn nupțial. Ceremonialul erotic traversează toate poeziile de început, el fiind proiectat prin hiperbolă într-un ceremonial cosmic, ca atunci cînd anatomia iubitei devine o extensiune a spațiului cosmic și vegetal. De la jocul erotic, tandru, poetul se ridică la un ceremonial magic, în care se mișcă nestingherit, jubilînd, între marile constelații („Cerul se-apleacă cînd trec / Lăsînd în urmă dire de lumină"). Erosul este identificat astfel cu bucuria germinațiilor universale, de aceea el își caută mereu un spațiu adecvat, un paradis erotic ce este cel mai adesea un paradis **exotic** (un spațiu al sudului solar, marin), poetul fiind mereu îndemnat la călătorii spre țărmuri de lumină

Dar deja în **Iluminările mării** și **Oase de corăbii,** în jubilația erotică se insinuează un fior elegiac, tot mai pregnant, poetul devine conștient de presiunea timpului și a vîrstei ce îi devitalizează euforia simțurilor, îi surpă utopiile erosului și călătoriei solare. A. Dumbrăveanu părăsește dramatic „partea de cîntec a pămîntului", pentru a intra în conul de umbră, „fața străină a nopții" ; epitalamul este uzurpat de elegia timpului. Tonul devine mai interiorizat, expansivitatea este înlocuită de sentimentul înstrăinării erotice, a claustrării în destinul ireversibil ce îl poartă dinspre „timpul păsării galbene" înspre „timpul păsării negre". Această „migrație" biografică spre o nouă vîrstă („anotimp al vîntului", toamnă crepusculară, noapte) săvîrșește și o semnificativă schimbare a registrului imagistic : poetul renunță la optimismul euforic, colorismul meridional din poeziile anterioare, concentrîndu-se asupra jocului de alb-negru (albul însuși devine culoarea „pustiului"), a culorilor estompate. O imagistică urbanizată, tehnicistă vine să sublinieze sterilitatea erotică a noului univers, peisaj uscat, arid, înghețat de „ochiul metalic" al vîrstei prezente. Se produce aici chiar o revoluție estetică, poezia sa resimțindu-se de pe urma invaziei unei realități amorfe, nepoetice, deschizîndu-se inesteticului, grotescului, de unde înainte poetul făcea lauda jocului „elegant de linii", a epitetului „frumos". Ironia, atitudinea anti-sentimentală demitizează iluziile utopice ale poeziilor de început.

Singurătatea amiezii, cel mai bun volum de pînă acum al lui A. Dumbrăveanu, continuă acest proces, denunțînd în continuare utopia reveriei simboliste, a erosului jubilant, a contemplației calofile a universului „sub sticla unor cuvinte". Ea se interiorizează pînă la a deveni o **poezie a recluziunii,** cu conștiința dramatică a opacizării expresiei poetice („cuvintele devin închise", ca niște odăi). Poetul care odinioară exulta în bucuria comuniunii desăvîrșite cu lumea trăiește acum drama „singurătății la amiază". Dar această singurătate este depășită de credința că poetul poate reciștiga contactul cu realitatea imediată, domestică și socială, (ce nu mai este aceea a spațiului exotic al reveriei), în care cei așteptați acum sînt tovarășii de drum, sau femeia ce va reanima ritualurile domestice („Stau pe malul unei zile, tăcut / Cioplind în lemnul unui cuvînt / Chipul femeii plecate să-mi aducă o cană de apă").

Prin acest volum, poezia lui Anghel Dumbrăveanu cîștigă o perspectivă estetică și existențială ce îi permite privirea în urmă, meditația gravă asupra destinului poetului, a echilibrului între literatură și viață, utopie poetică și realitate, precum și privirea înainte, spre desăvîrșirile viitoare ale unei opere ajunsă abia în anotimpul amiezii.

MARCEL POP-CORNIȘ

Topos și expresie inedită la Dușan Petrovici

Tema — substanța și finalitatea poeziei lui Dușan Petrovici, **Neinceputa mireasmă,** este poetul. Faptul acesta face volumul deosebit de unitar, astfel încît el poate fi considerat o singură amplă poezie, articulată pe secvențe. Cum se prezintă această lucrare ca moment evolutiv ? Volumul de debut, **Lebede ale puterii,** fusese mai inegal valoric, dar, în realizările sale de vîrf, atinsese o vigoare a stilului și o cutezanță a fanteziei lingvistice care nu se mai întîlnesc în ultimul său volum. Dar poate că Dușan Petrovici a simțit nevoia în actualul stadiu al dezvoltării sale să se exprime metaforic despre ființa lăuntrică a poetului, să-l definească, asumîndu-și chiar riscurile declarativismului și ale locului comun, pentru a pregăti prin aceasta un nou salt înainte, pandant mai matur al **Lebedelor puterii.** Să ne oprim deci asupra cîtorva din cele mai remarcabile definiri ale poetului.

Pragul liric absolut al volumului — titlul primei poezii — este o aserțiune imperativă : **„Vulnerabil să fie poetul".** Comparația cu pragul absolut al operei blagiene se impune de la sine : **„Eu nu strivesc corola de minuni a lumii".** Lucian Blaga își propune deci ca suprem obiectiv lumea și își definește condiția de poet prin respectarea plină de iubire a corolei de minuni a „lumii". Dimpotrivă, Dușan Petrovici pune pe prim plan interioritatea poetului pe care-l vrea așa-zicînd strivit de o exterioritate distilată și abstractizată pînă la „lumine" : **„Vulnerabil să fie poetul / la orice mișcare / mușcat și orbit de lumine / în el să plîngă mereu / o ființă nocturnă / / cum să aprindem acele lucruri / neinflamabile din noi / poetul să ne învețe !"** (p. 5). Vulnerabilitatea poetului se înrudește desigur cu blagiana rană ce face piatra să cînte. Motivul este dealtfel adînc înrădăcinat în tradiție. Dar ceea ce-l deosebește fundamental pe Dușan Petrovici în acest volum de Lucian Blaga este slaba reprezentare a planului iconic, decurgînd din mutarea centrului de greutate pe o interioritate oarecum fenomenologic abstrasă din corporalitatea lumii sensibile. S-ar putea să fie acest fapt un efect al teoriilor referențiale o dată cu întărirea funcției poetice. Dar poate că Dușan Petrovici nici nu aderă la aceste teorii, poate că nici nu-l interesează aspectul teoretic ci își caută doar un drum propriu între poetica semnului și cea a nimicirii semnului. Dar adevărata alternativă se pune, credem, între topos și expresia inedită. Marea dificultate este de a zămisli o noutate tot atît de convingătoare și de solidă ca un topos, dar avînd prospețimea neprevăzutului. La Dușan Petrovici găsim în volumul discutat alături de toposul (poetul ca făptură prin excelență vulnerabilă), sintagma mult mai personală și mai sugestivă „tînjitori în fața cuvintelor", variantă remarcabilă a dorului ca o componentă a actului creativ (vezi și „boala" echivalată cu cîntarea la Blaga). În aceeași poezie, intitulată chiar **Tînjitori în fața cuvintelor,** apare o metaforă interesantă și nouă a poeziei, care se reia obsesiv : salina. Poeții sînt arătați ca fiind „prea slabi uneori în ciudatele saline ale creației". Salina ne apare ca un simbol pe de o parte al cristalizării sentimentului **existențial în expresie,** pe de altă parte, al muncii asupra **limbajului,** muncă dificilă ca cea de ocnaș. Dar interpretările ar putea fi și altele, metafora este deschisă, sugestiile multiple duc spre tema labirintului, a mărilor cu sare din poezia lui Ion Barbu etc. Salvarea poetului este exprimată mai departe printr-un topos, în care sintagma „magicul semn" este un citat — voit oare ? — din Blaga : „Magicul semn care ne poate salva / va fi poate iubirea cu fumul cel bun al muncii". În sfîrșit, semnificativ pentru concepția lui Dușan Petrovici, salina — poezie devine finalmente metaforă a trecutului istoric, poezia însăși este poate o metaforă a patriei, construcția unei civilizații și construcția unei poezii sînt metaforica similitate, ambele se bazează pe adînci sedimente de lacrimi și sînge cristalizat în sarea care face viața și cuvîntul să se salveze de fadoare.

Deosebit de interesantă e poezia **Paznicul de noapte,** cu care se încheie volumul. Aici, planul iconic este suplinit în chip fericit prin caracterul concret-sensibil al planului fonologic-grafic. Ritmul variat și personal, schimbările expresive de intonație, decupajul și punctuația cu totul neconvenționale contribuie din plin la atragerea atenției asupra mesajului, fapt prin care, după Jakobson, se manifestă funcția poetică a limbajului.

Un moment de echilibru între tradiție și inovație, între zămislirile metaforice personale și simbolurile cu o bogată zestre semantică a tradiției îl găsim în poezia nu întîmplător intitulată **În centru : „Să nu treci închis cum melcul / într-o cochilie peste pămînt / și-o urmă albă / / ca firul de sînge să fie și vîntul / înscris peste umbra ce o scuturăm / să cadă hrana cea de suflet / / ne-acoperim de sare / ca un pian de univers / și cîntătoare ființă / / mai mult în centru / ducem polenul zilelor / să fie soare-n patria română"** (p. 10). O astfel de poezie ar eșua în narcisism, dacă ea n-ar fi concepută ca o poezie pentru alții, o poezie care-și caută supremul țel în afara sa, într-o comunitate sufletească, dorindu-se „cîntec deschizător de frunți" **(Soarele)** (p. 14).

ALEXANDRA INDRIEȘ

Istorie literară

Ion Minulescu la Arad

Poezia minulesciană a fost apreciată mult în această parte a țării, iar sosirea poetului la Arad, sîmbătă în 5 mai 1923 orele 4,30 p.m., împreună cu un grup de sciitori, venind de la Deva, este relatată cu mult entuziasm de ziarul **Solidaritatea,** an. II, nr. 31 din 1923, p. 1 : **„La descinderea din vagon, muzica militară a regimentului I Dolj a intonat un marș, după care d-ra Iris Barbura a prezentat d-lui Minulescu un splendid buchet de flori. Salutul de primire a fost rostit de d-l dr. Robu, primarul orașului".** După ce vorbitorul a arătat că salută în persoana scriitorilor „însăși sufletul și geniul românesc", a vorbit poetul Aron Cotruș, ca reprezentant al scriitorilor și presei române din Arad. În răspunsul său, Ion Minulescu a arătat : **„Vă mulțumesc pentru cuvintele măgulitoare prin care ați ținut să încadrați modesta noastră personalitate de aposioli ai culturii. Mulțumesc publicului românesc în mijlocul căruia am venit pentru a desăvîrși unitatea noastră sufletească. Sînt convins că zilele ce le vom petrece în mijlocul d-voastră, ne vor da prilejul să ne cunoaștem mai bine și să ne iubim. Ne bucură că v-am găsit aceiași păstrători cu sfințenie ai graiului și datinilor strămoșești".** Seara, scriitorii au fost invitații prefectului de Arad, I. Georgescu, în saloa-

nele Clubului Lloyd din Restaurantul Central, iar a doua zi, duminică, 6 mai 1923 orele 11, a avut loc ședătoarea literară la Palatul Cultural, în cadrul căreia au citit din operele lor : Aron Cotruș (poema **Nebunul,** confiscată de cenzura maghiară a orașului Arad în 1916, cînd a fost scrisă), I. Agîrbiceanu **(Zimbetul lui Martin),** N. Davidescu (poeziile : **Rugăciune** și **Făt-Frumos),** Mircea Rădulescu **(Doina,** fragment din **Serenada din trecut** și **Odă ostașilor ardeleni),** V. Eftimiu **(„Clopotele din Suceava"),** Liviu Rebreanu (schița **Ghinion),** iar Ion Minulescu a recitat trei romanțe.

La solicitarea poetului arădean Al. Popescu-Negură, Ion Minulescu a acordat un interviu pentru **Solidaritatea** (Arad), exprimîndu-și, printre altele, impresia despre turneul prin Ardeal : **„Primiți cu cea mai mare însuflețire în toate unghiurile Ardealului, ne-au făcut să credem că nobilii gospodari români s-au zbătut pentru găzduirea noastră și nu ne-au dat voie să mergem la hotel. În drumul nostru am avut surprize care ne-au mișcat simțămintele noastre naționale".** După ce arată că, atît la Careii Mari, cît și la Simeria, le-au ieșit înainte oficialitățile și populația, care doreau să-i reție măcar o zi și în mijlocul lor, Ion Minulescu încheie spunînd : **„Mă rog, m-am convins că sufletul țăranului ardelean vibrează mai mult la manifestațiunile culturale, decît la cele politice și socotim că una din laturile operei reale pe care am înfăptuit-o, a fost că prezența noastră în mijlocul poporului ardelean a reușit să niveleze dezbinările din sînul lui, contribuind astfel la unificarea unei singure căi spre frumosul aspirațiilor noastre naționale"** [1].

Posteritatea a apreciat că Ion Minulescu a fost nu numai un autentic creator al simbolismului, ci un poet talentat, un poet de suflet, care va rămîne prin timp mereu proaspăt, modern, un poet „de căpătîi", pentru toți iubitorii de poezie românească, un artist desăvîrșit de o deosebită sensibilitate, un poet de-o spontaneitate remarcabilă, de-o tinerețe plină de ritm și muzică, optimism, mereu neliniștit, dar în același timp, paradoxal, temperat și sentimental. Bardul oltean a cîntat pentru întregul suflet românesc și dorindu-se să fie... „tot una cu catargul / Ce sfîșie în două infinitul"... a adăugat noi valențe verbului poetic în perioada posteminesciană dîndu-i o strălucire nouă.

IULIAN NEGRILA

1) **Claudia Milian, „Despre Ion Minulescu", E.P.L. Buc., 1968, p. 109-110.**

2) **Al. Negură, „De vorbă... cu d. I. Minulescu", Solidaritatea, nr. 31/6 mai 1923, p. 2.**

Ion Rahoveanu

INSCRIPȚIE ÎN SINE

La noi holda-i lumină și-i caldă la noi holda,
ea se ridică lină aureolă țării,
și-n noapte îngerească auzi cîntări de iele
în dansuri peste cîmpuri primejdii ale zării,
lovesc cu farmec liniști veghеate sub drapele
să facem poartă-n stîncă, lumini în umbra măii.

La noi holda-i lumină și raze-naltă holda
și ard în lună glorii și se umbresc minii,
sub stîlpii de memorii se odihnesc străbunii
ce dobîndiră rodul sfințit de veșnicii,
nu dorm la noi alături dușmanii cu tribunii,
potrivnicele vînturi le spargem în tării.

În dialoguri dacă mă-ncearcă blîndă moartea
invie stinși de glorii și statuari martiri,
mi-e sub condei tărîmul și-n sabie mi-e partea,
pisc sideral, adîncuri și dorul în priviri...
La noi holda-i lumină și-i caldă la noi holda,
aureolă lină lăsată de martiri...

CRUG

Eu, de cuvînt, copil, de n-aveam teamă,
o am cînd forța lui o simt și cheamă,
mi-e frică de cuvîntul ce-l desferec,
ca-n vîrsta genuină de-ntuneric.

Chemarea ce mă sfîșie de viu
e a cuvîntului fără pustiu,
a glasului de grîu, de veac și stele,
de sabie-a emblemei mele grele.

Cuvîntul grav de scuturi și de oază
o să mă piardă-n ziduri și-n fîntîni,
cînd piramide vii se încrestează
și în puterea timpului rămîn.

Iluminînd tîrziu surprinzător
reintră vîrste-apuse-n viitor...
Un monument suprem rămînd dîrzenii
dezvălui soare-n zile de milenii.

INSCRIPȚIE PE COASĂ

Sînt poate ultimul cosaș, viață,
regenerîndu-ți locul de verdeață,
boltește peste iarba verii slava,
melancolia vîrstelor – otava.

Aici sfîrșesc vechi urme de opinci
și-s grele liniile lor ferate.
De pradă păsări vor zbura de-aici
cînd stîrvuri nu-s să aibă pe-nserate.

Cîndva aleasă coasă-ai fulgerat
și ai crestat trufiile cetății
dragon izbăvitor, arhanghel nalt,
erou din urmă al singurătății !

BABA NOVAC

M-au hărăzit luminii care arde
să stingă generalul lui Mihai,
pentru haiduc puteau s-aleagă barde
dar moartea sus pe rug e nobil strai...

Și-mi se dă onoarea de-a muri
aci ucis în inima cetății,
în fața celui ce mă osîndi
să aibă fericirea-atrocității.

Mai aruncați, cu crengile, și apă
ca să nu mor așa ușor, călăi,
florini v-au dat, vin bun vă mai așteaptă,
dacă mă spînzurați, apoi, pe văi...

Nu vă uitați că-n flacăra de rug
s-a conturat monumentală piatră,
de ce vă temeți, ștreangul e un fulg,
iar eu ostașul ce rămîn la vatră...

Norman Manea

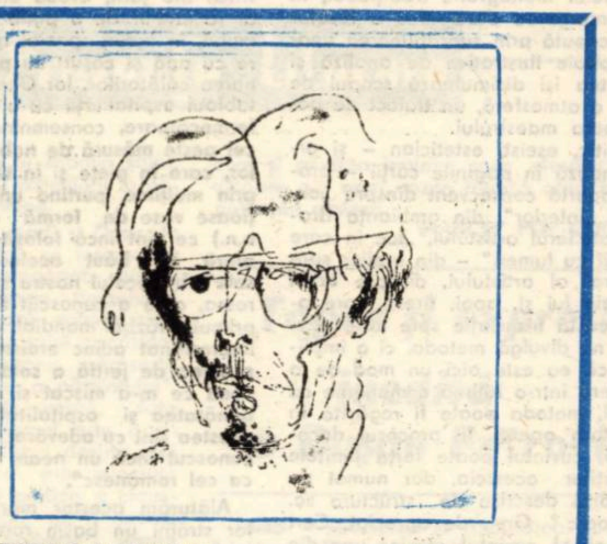

FRIEDRICH BÖMCHES . Autoportret

REVEDEREA*

Aniversarea obligă gazda de-a reuni invitați ce nu se pot suferi, cel puțin una dintre persoanele din asistență întoarce fierea cuiva pe dos.

Nu apărea clar cui dintre cei prezenți i se oferea cu deosebire prilejul de a fi onorat prin promovarea într-un grup atît de restrîns.

Doamna gazdă dăduse, în timp, pentru fiecare dintre oaspeți, destule probe de ospitalitate, greu de separat de falsitatea îngrijit educată și de bucuria niciodată atît de reală încît să n-aibe nevoie de aparențele unor gesturi prea pline de vitalitate.

Părea rezonabil – și se dovedea convingător – a considera că festivitatea și-o oferea doamna gazdă sieși, iar orice compensații ce s-ar dovedi necesare, urmau a fi oferite de dînsa. Sărbătorea, parcă, ceva mai cuprinzător decît orice aniversare... Din care pricină se și simțea, cumva, vinovată față de ceilalți, dispusă a mobiliza toată frenezia pentru a-i mulțumi, a-i face să participe, să se însuflețească și să creadă că, într-adevăr, s-a gîndit cineva la mulțumirea lor, că au meritat-o și au dobîndit-o.

Excelenta gospodină, verificată în atîtea sindrofii, depășise însă de data asta măsura tocmai acolo, unde altădată menținuse cu măiestrie dozajul potrivit.

Își rezervase capătul dinspre ușă al mesei, ca să se poată mișca spre vestibulul care ducea la bucătărie, dar și, eventual, spre dormitor, de-acolo spre baie, ar fi nevoie. Nu-și asumase niciun alt rol decît al supunerii răbdătoare și scrupuloase față de toanele celorlalți. Mereu la pîndă, în alertă : să-i înviorеze, sau să-i potolească, sau să-i devieze, cu o fracțiune înainte de momentul critic. Renunțase prin chiar selecția invitaților la atîtea omagii subtile, neexprimate dar ușor de interceptat, sau dimpotrivă, emfatice, iuțite de picanterii, cu care se obișnuise și la care mai avea dreptul. De la cine s-ar fi putut aștepta, de la cine și-ar fi putut dori, însă, în această seară, confirmări ?

Tînărul continua cu încăpățînare jocul, propunîndu-și mereu alte șarade, se simțise amenințat încă în clipa cînd își ocupa locul, în colțul mesei, flancat în stînga de stăpînul casei. Nu apucase să umple în intregime scaunul, încă îl mai priveau, din toate părțile, cu prea mare stăruință, se întreba asupra tîlcului ce ordona dispunerea într-un anume fel a musafirilor. Perechea luase în primire, simetric, laturile mici, față în față, ale dreptunghiului : dinspre ușă și dinspre oglindă.

Pentru a se sustrage privirilor pe care le simțea întîlnindu-se pe fruntea sa, își cercetă, stupefiat, vecinul din stînga.

Parcă nu mai rămăsese nimic din judele de altădată. Își pierduse orice haz. Nu mai exista, pur și simplu ; deși nu pierduse miinile, nici picioarele, nici glasul său moderat de-atîtea ilustre amfiteatre, nici vinișoarele roșii de pe nas, sau cariile dentare, găuri de explozie, fumurii, în colții lungi și ascuțiți ai caninilor pe care îi dezvelea, și acum, la orice mișcare a buzelor prea scurte și prea subțiri. Degetele tot conice, ascuțite în unghii mici, roz. Gîtul gros, barba tot aspră, neagră... Asta era ! Domnul Felix renunțase la barbișon și surpriza echivala cu o adevărată răsturnare a lumii !...

Tînărul se holba fără rușine la domnul Felix. Răvășit, ca și cum primise o lovitură nemaipomenită. Barbișonul domesticea decizii grave ale vieții sale și ale altora, compromisuri pe care cu siguranță le știa și continua să le considere urîte, dacă nu și josnice, contrazicîndu-i principiile, și pentru care s-ar fi cerut o mai ridicată putere de rezistență. Dacă nu găsise întrînsul forța, nici de-a fi cel ce se visase în junețe, nici de-a se ticăloși cu totul, cum îi ceruseră prea adesea împrejurările, își apărase în schimb bărbița, cu cîtă eroică superbie, un fel de ultimă și enigmatică emblemă. Reabilitat, înlocuit, retrogradat și iar rechemat, rămas în viață publică ca și în cea particulară doar prin barbișonul brun, tuns cu regularitate, periat. Atît de nepotrivit, ridicol adesea, dar și sfidător al canoanelor orășelului, vremurilor și rolurilor sale mereu nesigure, în sălile tribunalului, ca și în dormitorul conjugal... barbișonul îl înnobilase de-a dreptul, ca o consecvență ce se sustrage, în cele din urmă, oricărei precarități și se încarcă, aproape fără voie, de nebănuite sensuri compensatorii.

Și-acum, dintr-o dată, așa, fără nicio justificare ! Semn al celei mai îngrijorătoare abandonări sau cine știe, al unei la fel de îngrijorătoare regenerări ; oricum, avertisment încă greu de descifrat primejdie, fără îndoială, pe care ceilalți ar trebui s-o presimtă ca o amenințare ce se apropia și putea să-i atingă curînd pe toți.

Ce importanță mai aveau ochelarii fumurii pe care și-i montase stimabilul Felix ! Dacă nu cumva însemnau ceva încă și mai rău decît pierderea bărbuței...

Se fisticise, nu-și mai liniștea uimirea. Se roti brusc, spre dreapta, spre șirul al cărui prim scaun, chiar vis-a-vis de al său, rămînea în continuare liber. Atîta regie, și pînă la urmă să se trezească, totuși, unul în fața celuilalt... obligați a se vedea tot timpul, sau foindu-se ca niște apucați, încercînd tot soiul de răsuciri sau înțepenind, ca și cum n-ar sta unul înaintea celuilalt și nu s-ar recunoaște. Aceste neglijențe nu demonstrau decît aceeași... sau stăpîna casei știa prea bine că scaunul va rămîne, de fapt, toată seara, neocupat, iar cuvintele prin care încerca să scuze absența fiicei, copleșindu-i cu asigurări că ea va apare, totuși, imediat ce se va simți mai bine, nu erau decît tot aceleași...

Întîlni în diagonală marea mustață blondă care tocmai peria un zîmbet șiret și ironic ce pornise, s-ar zice, chiar spre dînsul, cel prea inadaptat împrejurărilor... Îi făcuse semn cu ochiul ! Săltase puțin de pe scaun și din umeri. Doar ochiul sting clipise, căci dreptul țintea fixat în cu totul altă direcție, la capătul opus al mesei, spre care se îndrepta și glasul și se rotise deja aproape tot trupul. Adevărat animator ! îi invidia abilitatea și simțul umorului, dar și încercarea discretă de a-i sugera cum să se salveze. Prin urmare, actualul soț al iubitei care trebuia să apară... N-avea decît să urmeze de-aproape vocea fonfăită sub mustață : cînd rotofeiul preluă din brațele soacrei o nouă porție de saramură, schiță și el un început de mișcare, suficient pentru ca gazda să-și redirijeze prompt atenția și amabilitatea. Încît, nu mai avu decît să confirme, cu un rest stins de cuvinte că da, ar dori și el o porție de pește.

Apucă ardeiul lunguieț și verde pe care i-l trimisese, într-o farfurioară, gazda. Se adînci în bălăcirea bucăților de mămăligă amestecate cu fîșii din crapul ce se desfăcea în diluția de usturoi. Mușcă vîrful ardeiului, gura luă foc, nu mai văzu nicio mutră, orbit de lacrimi, asurzit, și nu mai auzi nici pălăvrăgeala.

Prin urmare, doamna gazdă își pune frapant în evidență deplina dăruire întru veselirea acestor scumpi oaspeți, și a satisfacției lor de-a fi atît de perfect serviți, cu toate deliciile bucătăriei și conversației.

Primise ca pe un triumf cererea timidă a tînărului, încă înainte ca el s-o poată formula clar. Umplu imediat din belșug farfuria... Iar soția antipaticului Langa zîmbește gazdei, apoi cavalerului răscopt și vînjos, gata să răstoarne cu rînjetul și umerii săi zece mese de soiul ăsta, cu tot cu șirurile de petrecăreți mocăiți mototoliți.

De fapt, dacă exista cineva căruia i se cuveneau compensații aceasta era desigur soția mocofanului. Doamna atît de subțire și tăcută, așezată în dreapta medicului, lăsîndu-se servită de acesta, parcă fără a înregistra subtilitățile spectacolului. Amabilă, rezervată, trăgînd însă din cînd în cînd cu ochiul spre labele grăbite ale domnului din stînga, soțului ei, spre zîmbetele mustăciosului din dreapta, sau spre felul cum își sufla domnul Felix, în răstimpuri, nasul, sau spre rochia ce se ridica din nou ca un fel de mare pavoaz al serii.

Tînărul înțelegea și el, în sfîrșit, în luptă cu o altă înaltă felie de budincă, aiureala gîndurilor în care încercase să se încurce singur cît mai multă vreme, sperînd a se izola de curiozitatea și animația grupului. Doar aversiunea îl ținuse treaz, îl amenințase, îl îngrozea. O crezuse domolită, uitată, dar o simți în plină vigoare, cu primul prilej. Timpul nu reușise să calmeze nimic, își dădu seama. Dimpotrivă, stratificase doar și fortificase. Toată seara se chinuise să-i țină piept, înghiontit, chircindu-se, ghemuit, strîns în el însuși, să nu izbucnească... Aversiunea, mai mult decît orice emoție, mai mult decît toate motivele, atît de justificate, de stinghereală, provocase încordarea, spaima că nu se va mai putea stăpîni, aprins de nebunia sau neatenția vreunei clipe de imprudență. De-aici, toate întorsăturile fără cap și coadă, vinovăție, compensație, cu care se tot amețise, să uite furia cu care lupta, vulnerabil, ușor de clătinat de viclenia oricărui nou vînt ce ar fi readus, crescute, ostilitatea, dezlănțuirea.

Se decise, înălță privirea. Săgetă mutra celui care totdeauna îi aduna instantaneu dezgustul și neputința. Fericita hahaleră tocmai se rotise cu tot cu scaun spre stînga și nu mai putea fi privit în față. Se și ridica, săltîndu-se sprinten, triumfător, cu brațele larg deschise, gata parcă să întîmpine sanctificarea. Avea și motiv. De data asta, licheaua avea motive temeinice.

Tînărul simți imediat ; coborî repede capul. N-avea nevoie să privească pentru a înțelege de ce scaunele se tot dădeau în lături, iar glasurile crescuseră unindu-și parcă ultimele puteri, murmur ce se voia al admirației și nu reușea să fie mai mult decît mormăitul mahmur de satisfacție în fața unui nou fel de mîncare, sosit totuși prea tîrziu.

Miinile îi tremurau, văzu cuțitul jucînd între degetele sale, zig-zag, tic-tac pe conturul farfuriei. Poate pălise, probabil că fruntea i se acoperise de sudoare, simțea fierbințeala tîmplelor, cu siguranță urechile îi ardeau din nou.

Dacă ar fi fost de oferit compensații, probabil că tocmai fiicei... În relația cu ea existase, fără îndoială, un adevărat motiv, mai serios decît celelalte... Dar nu mai avea timp să-și bîlbîie, în gînd, asemenea subterfugii, continuarea litaniei prin care încercase și nu izbutise să se apere de dezordinea care tot pîndise să-l prăbușească. Cu atît mai puține rămăseseră acum, șansele, cînd abia de se mai agăța, fără încredere, în turmentarea atîtor noi cuvinte, venind din somn și spaimă.

Bolborosea, neauzit, să prelungească apatia, mahmureala, convins că nu se mai putea amîna nimic. Muza adolescenței sale se arăta, totuși, îngăduitoare : îl lăsase la urmă. Îi dăruise un interval iluzoriu, să-și revină, să se înfățișeze demn de mărinimie, la înălțimea situației în care era silită să mai intre, încă o ultimă dată, alături de dînsul. Trecuse prin dreptul fiecăruia, cu un surîs și o strîngere de mînă, urmată de o abia mișcată aplecare a capului ce înlocuia reverența. N-o vedea, dar intercepta orice pulsație a aerului ce o semnala.

Avansa cu grație, fără grabă, de la stînga la dreapta, în sensul acelor de ceasornic ce se apropiau, implacabile, de miezul serii, întîlnindu-se, iată, împungîndu-i ochii, pe care îi ținea deschiși, căci turul de onoare se încheiase, trebuia s-o privească, n-avea încotro. Îi întinsese mîna, zîmbea cam strmb. I-a zîmbit și el cît putea, i-a întins palma deschisă. Și-au atins miinile umede, călduțe, amestecîndu-și zîmbetele care tremurau.

Doar o secundă, cît durează adevărul. Fracțiunea cît acele se suprapun într-unul singur și s-au și desprins, picură alt avans, iar unghiul își tot desface brațele, separîndu-le, mărind golul, pînă nu mai pot fi date înapoi.

Sceneta ieșise acceptabil, nu se făcuseră chiar de rîs. Rînjetul care îi desfigurase se pierdea, recăpătau înfățișări cuminți, se aflau de-acum așezați față în față, liberi să nu se mai vadă, să pălăvrăgească oricît cu vecinii din dreapta și din stînga, de peste două sau trei locuri, din celălalt colț al mesei, ciugulind din farfurii sau înfulecînd de-a binelea, în ritmul și gîfîitul acestei plăceri suportabile și oportune, de vreme ce asigura, măcar în răstimpuri, aparențe convenabile.

* Fragment din romanul „ÎNAPOI DOAR UN PAS", în pregătire la Ed. Eminescu.

Televiziune

DUMINICĂ, 18 aprilie

8,30 Avanpremiera zilei. 8,40 Tot înainte ! 9,35 De strajă... Viața satului. 11,15 Campionatele Internaționale de gimnastică ale României – finalele pe aparate. Transmisiune directă de la Bacău. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. 13,05 Album duminical. Din cuprins : 13,17 Cupletul zilei ; 13,30 Desene animate ; 14,00 Ce vrăji a mai făcut nevasta mea ; 14,37 Povestea filmului muzical ; 15,35 Spectacolul lumii ; 16,00 Caleidoscop muzical-coregrafic. 16,10 Magazin sportiv. 16,55 Cel mai bun continuă ! 17,50 Film serial. Pinocchio – episodul IV. 18,45 Omul de lîngă tine. 19,05 Micul ecran pentru cei mici ! 19,30 Telejurnal. 20,00 Prima ediție a festivalului cîntecului muncitoresc revoluționar și patriotic – Gala laureaților. 21,15 Film artistic – Stare de urgență – O producție a televiziunii poloneze. 22,15 24 de ore – Sport.

LUNI, 19 aprilie

16,00 Telescoală. 16,30 Emisiune în limba maghiară. 19,00 Familia. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Colocvii contemporane. 20,30 Armonii de primăvară. 21,00 Emisiune pentru tineret. 21,20 Roman foileton – Forsyte Saga – Episodul 17. 22,10 24 de ore.

MARȚI, 20 aprilie

9,00 Telescoală. 10,00 Armonii de primăvară – emisiune muzical-coregrafică. 10,20 Film artistic (reluare). Singurătatea alergătorului de cursă lungă.. 12,00 Telex. 16,00 Telescoală. 16,30 Curs de limbă franceză. 17,00 Telex. 17,05 Pentru sănătatea dv. 17,15 Program de cîntece. 17,35 Lecții TV. pentru lucrătorii din agricultură. 18,05 Actualitatea cultural-artistică. 18,45 Teleglob : Contraste boliviene. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Reflector. 20,20 Muzică ușoară. 20,30 Teatru TV. : Constantin Brâncoveanu de Nicolae Iorga. 22,10 24 de ore.

MIERCURI, 21 aprilie

9,00 Telescoală. 10,00 Emisiune pentru tineret (reluare). 10,20 Vetre folclorice : Argeș țară de legendă. 10,50 Meridiane literare (reluare). 11,40 Muzică ușoară. 11,50 Telex. 16,00 Telescoală. 16,30 Curs de limbă rusă. 17,00 Telex. 17,05 Pentru timpul dv. liber vă recomandăm... 17,20 La volan. 17,30 Ateneu popular TV. 18,00 Enciclopedie pentru tineret. 18,35 Arte vizuale – În pregătirea Congresului educației politice și culturii socialiste. 18,50 Tribuna TV. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Revista economică TV. 20,35 Telecinemateca. Ciclul „Mari actori". Pescarii din arhipelag. 22,10 24 de ore.

JOI, 22 aprilie

16,00 Telescoală. 16,30 Curs de limbă germană. 17,00 Telex. 17,05 Atenție la... neatenție ! 17,30 Muzica. 17,45 Turneul final al Campionatului mondial de hochei Grupa A. 18,50 Univers științific. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Steaua fără nume. 20,50 Meridiane. 21,10 Fără cuvinte... film. 21,20 Revista literară și artistică a Televiziunii 22,10 24 de ore.

VINERI, 23 aprilie

16,00 Telescoală. 17,00 Emisiune în limba germană. 18,55 Din lumea plantelor și animalelor. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Teleobiectiv. 20,20 Avanpremieră. 20,30 Cîntece patriotice și revoluționare. 20,45 Film artistic – Trestia. 22,10 24 de ore.

SÎMBĂTĂ, 24 aprilie

10,00 Micul ecran pentru cei mici (reluare). 10,25 Telecinemateca (reluare). 12,00 O viață pentru o idee – Grigore C. Moisil (1906-1973). 12,30 Melodii de Camelia Dăscălescu. 12,45 Satul dintre livezi – Reportaj TV. 13,10 Cîntec din Sălaj. 13,35 Turneul final al Campionatului mondial de hochei grupa A. 14,15 Telex. 14,20 Caleidoscop cultural-artistic. 14,40 Vîrstele peliculei. 15,40 Porto – film. 16,10 Club T... 17,00 Rugbi : Italia – România (Campionatul european). 18,30 Antena TV. vă aparține... Azi Satu-Mare. 19,25 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Teleenciclopedia. 20,50 Film serial. Kojak. 21,40 24 de ore. 21,50 Săptămîna sportivă. 22,00 Rapsodii de primăvară – Emisiune muzical-distractivă.

Masă rotundă — ORIZONT

Tradiție și continuitate în plastica timișoreană

ION ARIEȘANU : – Să discutăm despre tradiția plastică timișoreană, despre noua generație, care s-a lansat în acești douăzeci de ani, despre climatul artistic în diversitatea, unitatea, originalitatea sa.

DELIU PETROIU : – A existat în Banatul dintre cele două războaie o mișcare plastică, strîns legată de cea literară : Romul Ladea, Ciupe, Catul Bogdan, Podlipny, Ferch. Era, așadar, o tradiție plastică de primă mărime. În ultimii douăzeci de ani se poate vorbi deja de o grupare, de o mișcare plastică timișoreană cu reprezentanți valoroși în toate domeniile și, ceea ce este mai important, cu direcții și orientări originale de viziune și de limbaj.

VICTOR GAGA : – La venirea mea în Timișoara am simțit că am aici o nouă familie, am reușit să mă integrez în mijlocul acestui peisaj, al acestei atmosfere. Chiar dacă integrarea nu a fost de la început armonioasă. În primii ani, am încercat să renunț la stilul pe care mi l-a imprimat școala, căutîndu-mi modalități personale.

VASILE PINTEA : – Eu eram pur și simplu un entuziast (și am rămas și acum). Casa de creație existentă aici constituia un teren accesibil celor care se integrau în peisajul artistic timișorean. Se crease o atmosferă tinerească, de lucru. Momentul '56–'57 este foarte important pentru devenirea noastră ulterioară. Veneam din institut cu gîndul nobil de a face creație adevărată. Încetul cu încetul am intrat și în circuitul expozițional al Timișoarei, al țării.

ADALBERT LUCA : – De altfel, aproape imediat, noi ne-om putut impune și pe plan central, am început să fim mai des vizitați de către critica din capitală care ne-a sprijinit în mod deosebit.

ION ARIEȘANU : – Dar cum a evoluat, ulterior, atmosfera în nou constituita grupare plastică timișoreană ?

DELIU PETROIU : – Deosebit de importantă pentru climatul plastic timișorean a fost și este prezența **Facultății de arte plastice**, din cadrul Universității, apoi aceea a **Liceului de arte plastice** și a **Școlii populare de artă**.

CORIOLAN BABEȚI : – Este deosebit de interesantă traiectoria pe care a parcurs-o această comuniune. Ea se maturizează în acești ani. Fiecare și-a definit mai adînc personalitatea, s-a creat un suport de colaborare profesională. Cred că între membrii acestui organism viu s-a născut o stare de respect reciproc. Fiecare artist pare că a intrat în propriul său atelier, a lăsat la o parte, dacă vreți, dialogul operelor, și s-a instalat într-un dialog cu propria sa operă, cu lumea.

ION ARIEȘANU : – Avem în mijlocul nostru un om mai tînăr, care a parcurs în acești ani drumul de la amatorism la profesionism, reușind să devină și un reputat critic de artă : Ciprian Radovan. Ce crezi că a însemnat pentru tine această perioadă de viață ?

CIPRIAN RADOVAN : – Trebuie să observăm, în cadrul acestei familii de artiști, un element care nu a fost amintit : continua luptă pentru înnoirea mijloacelor. Definirea noastră ca artiști nu a fost statică. Dealtfel, în concordanță cu întregul peisaj artistic din țara noastră, a fost un proces de înnoire continuă, de aprofundare a cunoașterii mijloacelor de exprimare, lucru care a dus la definirea coordonatelor proprii. A crescut considerabil, în ultimul timp, numărul artiștilor crescuți sau promovați de orașul nostru, lucru care a menținut o perpetuă tinerețe plasticii timișorene. Apoi, însuși faptul că generația aflată între cele două vîrste se află în postura de pedagog, în școlile amintite aici, dă garanția unor generații crescute într-o ambianță matură. O parte din tinerii talentați care activează acum în Timișoara sînt elevii acestor profesori. Prima generație devenind ea însăși dascăl.

CORIOLAN BABEȚI : – Opinia mea este că, totuși, datorită procesului de introspecție, caracteristic generației mature, s-a scăpat oarecum această necesară și strînsă legătură intimă cu plutonul imediat următor. Pe de altă parte, însă, a existat în rîndul generației mature și o mare știință de a lăsa cît mai largă libertate afirmării individuale a talentelor. Mulți dintre elevii care au absolvit aceste școli n-au mai purtat amprenta dascălilor lor.

DELIU PETROIU : – Datorită diversității de stiluri existente în cadrul mișcării plastice timișorene, învățăceii au putut să discearnă, să aleagă și au putut afla că procesul de creație trebuie să fie mereu înnoit. Cu aceasta au rămas după ce au terminat ucenicia și nu cu un model de urmat o viață întreagă. Deci, cu personalitatea artistului, nu cu obiectul operei lui.

GABRIEL POPA : – Cred că cea mai eficientă legătură dintre noi și tinerele generații nu poate consta decît în ceea ce acestea găsesc viabil și contemporan lor în opera noastră.

MOLNAR ZOLTAN : – Este neapărat necesar, ca pedagog, să insufli spiritul creativității viitorilor absolvenți și să le arăți drumul spre dobîndirea propriei personalități. Acest dialog spiritual dintre student și dascăl a fost, în ceea ce mă privește, întotdeauna legat de ultimele mele preocupări. Fără ca, bineînțeles, să le impun aceste puncte de vedere ca unice posibile.

FLONDOR STRĂINU : – Un mare pedagog, care a fost Podlipny, a reușit să creeze o ambianță în acest oraș, o atmosferă propice creativității, imprimînd vieții plastice o continuitate ce a constituit un liant cu generațiile de azi. El a fost, dealtfel, chemat în capitală, însă a preferat să rămînă aici. Liceul lui a devenit de prestigiu național. Aici s-au pus temeliile limbajului plastic de la noi, azi. Oare ce a mișcat ulterior apele artei plastice în orașul nostru ? Poate îndrăzneala lui Bertalan, originalitatea lui Radovan, prin expoziții care au atras atenția criticii din capitală ? Aceeași critică afirmă că Timișoara este un loc în care se face artă în directă intimitate cu știința. Și în aceasta este implicată cercetarea plastică.

ION ARIEȘANU : – Aici cred că ar fi nimerit să accentuăm ideea de originalitate și diversitate.

DELIU PETROIU : – Inovația e o altă fațetă a tradiției. La Ciprian Radovan, de pildă ? Nu numai o formă nouă de limbaj, ci și o destinație nouă, o concepție nouă despre gestul artistic.

CIPRIAN RADOVAN : – Am încercat să mă informez singur, să experimentez singur, printr-o muncă îndîrjită. O mare descoperire pentru mine au constituit-o cîteva lucrări de folclor bănățean, în care am găsit o întreagă lume de semne și o posibilă raportare la arta modernă. Cu toată poziția mea, oarecum eclectică, la început, am avut senzația participării la o oarecare manieră autohtonă. Acum, am ajuns să acord o mai mică pondere produsului în sine, cît înțelegerii fenomenului artistic. Importă mai mult pentru mine atitudinea mea asupra, de pildă, istoricității artei, a sentimentelor mele față de artă.

ION ARIEȘANU : – Să punem acum problema ieșirii în țară și în lume a artei voastre de aici...

CORIOLAN BABEȚI : – Au existat cîteva momente reprezentative pentru evoluția acestei Filiale, pentru stadiul ei.

ROMULUS NUȚIU : – Poate ar trebui menționată Expoziția grupului 111, de la Kalinderu, în București, apoi la Dales, o Expoziție trijudețeană, în 1970.

DELIU PETROIU : – Expoziția grupului 111 a surprins întreaga noastră presă de specialitate. A adus un element nou în contextul de atunci...

CIPRIAN RADOVAN : – ... constituind o introducere, fără echivoc, a elementului rațional în atitudinea față de limbajul plastic. Expuneau atunci Bertalan, Flondor...

CORIOLAN BABEȚI : – Expoziția a fost o parțială ilustrare a potențialului timișorenilor, ea a fost însă prima afirmare a stării de experiment de aici. O ieșire în lume de o înaltă ținută profesională.

FLONDOR STRĂINU : – Expoziția a constituit și un punct de plecare pentru o nouă etapă. A urmat Bienala de artă constructivistă de la Nürnberg, unde am fost remarcați.

ROMULUS NUȚIU : – Trijudețeana a reprezentat și ea mai multe direcții, toate reprezentative pentru preocupările noastre. Au mai fost importante pentru noi expozițiile de la Belgrad și Modena, apoi prima expoziție LABORATOR...

CORIOLAN BABEȚI : – ... care este, cred, supraapreciată. Nici pe departe reprezentanții ei nu au adus acolo o înnoire. Artiștii nu s-au prezentat cu ceea ce a avut mai bun în atelier.

VASILE PINTEA : – Aș vrea să menționez că artistul nu trebuie să rămînă într-un cadru strict delimitat. Arta adevărată trebuie să circule. E necesar să amintesc, deci, în discuția noastră, nu numai expozițiile colective, ci și cele individuale, din afara fruntariilor țării. La Krakovia, Paris, Tokio, Hiroșima, Roma, San Francisco etc., unde, în ce mă privește, am participat personal ca reprezentant al artei românești sau în expoziții individuale.

DELIU PETROIU : Adaug expozițiile din Elveția, semnate de Gaga, Vreme, Baroiu, Ciolac, cea din R.F.G., semnată de L. Vreme. Acolo artiștii s-au putut confrunta cu atmosfera existentă ; a fost un util schimb de experiență.

CORIOLAN BABEȚI : – Puțină statistică : timișorenii au peste 40 expoziții anual, mărind astfel suprafața de contact cu publicul.

CIPRIAN RADOVAN : – Referitor la relația artist-public : în cadrul expozițiilor de la Galerie ar fi necesare întîlnirile cu publicul, în cadrul cărora să elucidăm o serie de probleme, în discuții directe.

ION ARIEȘANU : – Lucru care ar duce la o înțelegere mai exactă a climatului artistic...

GABRIEL POPA : – Trebuie să-i formăm publicului și deprinderea de **a privi** lucrările, de a gusta cu competență o artă adevărată.

Iarna (fragment)

ION ARIEȘANU : – Există însă uneori o rezervă a plasticianului de a-și expune o lucrare pe care o consideră prea... accesibilă. Trebuie să existe și o artă de acest gen.

CORIOLAN BABEȚI : – Artistul nu trebuie să facă concesii gustului îndoielnic.

ION ARIEȘANU : – Ce face însă artistul pentru a veni în întîmpinarea publicului, fără a se abate firește, de la cerințele unei arte elevate ?

GABRIEL POPA : – Trebuie să avem permanent lucrări destinate publicului larg, accesibile și în același timp de bun gust. Personal, încerc mereu acest echilibru, care nu înseamnă neapărat o conciliere, o renunțare la tine însuți.

ION ARIEȘANU : – Experimentezi, deci, lucrări al căror cod este deja cunoscut și, deci, permeabil.

VICTOR GAGA : – Cîteva din lucrările mele, de pildă, există în aer liber, sculpturi în văzul publicului, zi de zi. Lucru care facilitează raportul meu cu publicul. În cazul în care artistul își transpune sincer ideea, el poate determina publicul să reacționeze activ față de opera care poate constitui un mesaj de o mare bogăție ideatică și estetică.

VASILE PINTEA : – În ce mă privește, aș dori să am un public **al meu**, cu putere de înțelegere și constant.

ADALBERT LUCA : – Încerc să ridic o problemă aici. A face cronici plastice în presă nu e suficient pentru înțelegerea și cunoașterea artei. Fiecare material trebuie să fie educativ. Fenomenul artei contemporane trebuie să fie deslușit ori treaba asta nu depinde numai de artistul plastic. Totul trebuie explicat fenomenologic. Cîteva din problemele ce trebuiesc mai mult explicate : arta monumentală, arta ambientală...

MOLNAR ZOLTAN : – Trebuie să introducem publicul tot mai mult în tainele artei, în metodele ei de gîndire și elaborare, în culise, deci. Abia apoi să se pornească la citirea operelor, fără reticențe și prejudecăți.

VASILE PINTEA : – Publicul trebuie să aibă lăcașe de gîndire, asemeni muzeului nostru, cu secția sa de artă. Aici se pot aprofunda lucrările.

ROMULUS NUȚIU : – De mare importanță pentru noi este publicul tînăr, care se formează acum, conform noii programe analitice, predate la un înalt nivel științific.

CORIOLAN BABEȚI : – Și care latură a învățămîntului trebuie să stea pe același palier cu literatura și muzica.

VASILE PINTEA : – Cartea de artă este deosebit de solicitată astăzi și este și ea o formă excelentă de educație.

DELIU PETROIU : – Criticul de artă face și el parte din publicul artistului. Cuvîntul său trebuie să răsune cu orice prilej care i se oferă. Trebuie să facem loc și teoriei, alături de critică. Arta monumentală este o formă eficace de a înnobila ochiul. Un edificiu precum acela al Universității, sau al Casei tineretului, creează un mediu ambiant care familiarizează, volens nolens, cu forme noi de exprimare. De **monumente** orașul are mare nevoie. Apoi ar fi necesare taberele de creație, chiar aici în oraș, care să faciliteze dialogul direct cu publicul.

CORIOLAN BABEȚI : – O asemenea tabără de creație va ființa în acest an la Lugoj.

ION ARIEȘANU : – Ceea ce s-a spus aici, atît de divers, atît de sincer, poate să însemne un prim pas în dialogul pe care artiștii plastici pot să-l aibă cu publicul, prin intermediul revistei noastre. Fără îndoială, problematica climatului artistic, a originalității și tradiției plasticii timișorene sînt mult mai vaste și mai profunde. Noi am deschis, în această succintă și utilă discuție, doar apetitul dialogurilor viitoare, o fereastră prin care iubitorul de artă al acestui oraș și al acestor meleaguri să poată privi și să ia cunoștință de mișcarea plastică și de efortul creator al unor artiști ce se integrează firesc și entuziast în creația amplă a întregii plastici românești.

Discuție realizată de
ION ARIEȘANU

Teatru

Atelier — manuscrise (II)

DAN RADU IONESCU ne-a incredințat spre lectură piesele : „Petculescu", „Ce tristă-i toamna uneori" – („Comedie amară") și „Infidelul Nea Tiți". Dar înainte de a vorbi despre ele, să ne amintim că D.R. Ionescu a debutat ca dramaturg în 1945 la **Teatrul tineretului progresist**, cu „Heidelbergul de azi", de atunci – i s-au mai jucat două piese („Ah, bunicuțele astea de la țară" și „Nu jucăm teatru") de către formații de amatori, o alta („Nu așa fetițo –") la un teatru profesionist – a regizat spectacole pe diverse scene (amatoare și profesioniste).

O propoziție aparte s-ar cuveni să vorbească despre munca și izbînzile sale la **Teatrul popular** din Lugoj. Se pare că la această trupă s-a gîndit scriind **„Petculescu"** (1969) un text ce încearcă să prezinte, ne spune autorul „momente din viața primului director de teatru român din Banat și Transilvania" („In memoriam **IOSIF VANCIU**, actor român născut la Lugoj"). Concepută, oarecum, în rigorile documentarului, piesa poate (foarte bine) prilejui un spectacol : o replică vie, claritatea sensurilor și a personajelor, generozitatea mesajului argumentează în favoarea ei. Textul (chiar în forma prezentată) ni se pare suficient de interesant pentru a-l recomanda oricărei trupe de teatru de amatori (din această zonă) ce ar avea intenția să omagieze strădania (chiar a lui G. Augusti Petculescu) de a da acestor ținuturi un teatru românesc.

„Comedie amară" (1972) se adresează marii scene, cu o poveste despre scenă, deopotrivă a ambițiilor și neîmplinirilor. O comedie nu tocmai veselă, nu neapărat tristă, cu mize posibile. Vrem, adică, să atragem atenția că izul de „dramă" al piesei (Haricleea Herescu, actriță la vîrsta critică, 46 de ani, trebuie să învețe a-și părăsi tinerețea) nu determină alambicări în text ori subtext. Cu unele eventuale modificări (discutate cu autorul) credem că această piesă ar putea ajunge într-o formă care să corespundă exigențelor vreunui secretariat literar.

„Infidelul Nea Tiți" își propune să rezolve chestiuni mai multe, ale diverselor personaje : cele decurse (pe plan familial și social) din neputința pensionarului Titi Tănăsescu de a rezista „asaltului" vecinilor săi de bloc, cele determinate de înseși condițiile în care autorul își fixează personajele, etc... Ni se pare că tocmai prea multele scopuri fixate textului sînt în detrimentul concentrării în jurul unui nucleu dramatic. Există în text suficiente motive care să-l determine pe autor să revină asupra unor scene.

Dan Radu Ionescu scrie, deci, de preferință, comedie. Mai degrabă „de caractere" decît „de situație". Sau mai izbutită, în acest sens. O relație nu prea complicată (între personaje) îl avantajează, permițîndu-i să-și concentreze atenția asupra persoanelor pe care le opune în replică. Se ghicește, citindu-i textele, **preocuparea pentru caricatură și epigramă** (a publicat în : „Dansul săbiilor", „Epigrame și epigramiști", „111 epigrame"). Nu e totul dar (în ce-l privește pe D.R. Ionescu) este în avantajul autorului.

ANTOANETA C. IORDACHE

Muzică

Festivalul național al artei studențești

Timp de două zile Bucureștii au fost gazda unei competiții studențești care a avut darul primordial de a convinge că **ARTA** înseamnă pentru studentul comunist o necesitate vitală de exprimare a spiritualității sale, care, deși nu poate fi substituită preocupărilor cotidiene ale viitorului medic, inginer, lingvist, etc. aspiră, complimentar, să încadreze, îmbogățindu-l, profilul specialistului polivalent de mîine.

În Sala mică a Palatului R.S.R., ori a sălii „G. Enescu", și-au disputat cu febrilitate măiestria reprezentanții cei mai avizați ai studențimii române. Ca elemente inedite la această a X-a ediție, remarcăm o adevărată eflorescență a unor formații artistice din interiorul unor facultăți – lucru important și semnificativ. Apoi masiva prezență a celor angajați în lupta pentru premiile acestei ediții jubiliare, solii noilor centre universitare (Oradea, Hunedoara, Ploiești, Bacău), dînd, replici curajoase formațiilor deja consacrate.

Nu încerc să recompun cronica momentelor de împliniri ale tuturor manifestărilor corale, orchestrale, solistice, căci deficitara programare, în paralel, a acestora, face lucrul imposibil. Mă voi opri doar, spre a sublinia în acest context valoric, dimensiunea aportului artei bănățene. Timișoara s-a impus din nou **„cap de listă"** în șirul diplomelor de laureați. **Corul Universității**, prezent în dublă ipoteză, de formație mare și cameră mixtă, a obținut titlul suprem, înscris în fruntea unui șir valoric, dintre care amintim cu plăcere pe cea din Tîrgu-Mureș, a medicilor craioveni etc. Recentele aprecieri făcute asupra **Corului Mecanicii** și-au confirmat temeiul prin titlul cîștigat de viitorii ingineri pe prima scenă a țării, chiar de la debut ! La muzica instrumentală, **Orchestra universității** a ocupat același loc de frunte, munca dirijorului **D. Vulpe** fiind răsplătită în mod deosebit. Așadar, o nouă verigă în șirul succeselor artei bănățene, care și-a propus să afirme vigoarea unor tradiții de excepție, pe care noi, cei de azi, ne străduim să o onorăm la dimensiunea pe care o merită

DORU MURGU

Plastica

Friedrich Bömches

Monografia „Friedrich Bömches", apărută sub semnătura dr. Raoul Șorban, aparține acelor acte de cultură ale restituirii și mărturiei pertinente. Carte programată în afara canoanelor monografiei, ea rezultă din sublimarea unor momente necesare studiului monografic tradițional, în special parcurgerea diacronică a fazelor operei. Concepută prin suprapunerea unor posibile capitole ilustrative de analiză și sinteză, cartea își disimulează scopul de a compune o atmosferă, un traiect de acces spre opera maestrului.

Istoric, critic, eseist, estetician – și ordinea alternează în paginile cărții – profesorul ne poartă consecvent dinspre „exterior" spre „interior", din ambianța Brașovului, în atelierul artistului, „loc în care se fac relații cu lumea" – din atelier spre profilul moral al artistului, dinspre artist spre cuvintele lui și, apoi, firesc, spre operă. În această translație spre introspecție, autorul nu divulgă metoda, ci o implică, pentru că ea este aici un mod de a traversa opera într-o intimă comuniune cu ea. Dealtfel, metoda poate fi regăsită în însăși structura operei. În procesul decodării operei, cuvîntul poate forța limitele disponibilităților acesteia, dar numai pe liniile de forță descrise de structura sa. Efort tautologic ? Greu de apreciat. Cert este faptul că el, cuvîntul, rămîne una din șansele de a ne menține în contact sau în apropiere cu stratul afectiv al comunicării operei. Soluțiile metodelor „reci" conferă rigoare actului critic, dar ele pot pierde pe drum, în cazul unei creații romantice, cum este cea a lui Bömches, chiar specificul unui demers. Înțelegem atunci în refuzul consecvent al autorului de a-și face explicită metoda, o stare superioară a actului critic, în care opera este obiect al unei meditații totalizatoare și pe care cuvîntul o pulverizează inevitabil într-o succesiune de enunțuri. Fără a exclude momentele de necesară detașare, triada autor-artist-operă funcționează aici parcă pe principiul unei empatii.

Paginile – nu multe – spun mult mai ales atunci cînd operează pe „estetica" operei lui Fr. Bömches, pendulînd între adevăruri ale esteticii clasice și fine intuiții ale unor nuanțe ce individualizează creația picturală și grafică a artistului : **„În desen domnește principiul sacrificiului... Întruchiparea lui Bömches nu e redusă de aparențe, nici atunci cînd – ademenită de lucruri înconjurătoare – selectează din datele vizibilului. Și în acest caz fidelitatea e învinsă de poetic".**

CORIOLAN BABEȚI

Etnologie

Masa meselor

Firea omului de omenie se manifestă cu deplină evidență în modul cum cinstește, cum „omenește" (exprimare populară) pe alții, adică în **ospitalitate.** Începînd cu istoricul antic Diodorus – de la care avem acel celebru episod în care se arată cum „l-a omenit" Dromichete, regele geților, pe învinsul său Lisimah, conducătorul oastei traco-macedonene – și pînă în zilele noastre, un mare număr de străini au consemnat, impresionați, modul cum se manifestă ospitalitatea românească. Exemplificăm, începînd cu relatarea lui Griselini, care a cunoscut Banatul în secolul al XVIII-lea. Acesta remarca la românii bănățeni **„ospitalitatea față de călători și străini (...), ceea ce au mai bun oferă oaspetelui și, dacă n-au nimic alta decît o singură pîine, ei o împart din toată inima cu oaspetele".** Roberto Fava și Nicolae Iosika referindu-se la alte provincii ale țării, evocă emoționantul obicei al românilor de a pune la marginea drumului, în locuri special amenajate, ulcioare cu apă și coșuri cu pîine întru întîmpinarea călătorilor. Iar Gerardo completează tabloul ospitalității cu o imagine inedită, fermecătoare, consemnînd și **„un alt obicei peste măsură de nobil : acela al fetelor, care în piețe și în tîrguri se învîrtesc prin mulțime, purtînd unul din acele prețioase vase de formă etruscă (ulcioare n.n.) ce sînt încă folosite în acea țară și oferă de băut acelora cărora le este sete".** În secolul nostru scriitorul Hans Carossa, care a cunoscut România în timpul primului război mondial, re'atează : **„M-au impresionat adînc eroismul, abnegația și puterea de jertfă a soldatului român. Dar ceea ce m-a mișcat și mai mult a fost bunătatea și ospitalitatea românească ; acestea sînt cu adevărat proverbiale. N-am cunoscut încă un neam atît de ospitalier ca cel românesc".**

Alături acestor mărturii ale călătorilor străini un basm românesc, axat integral pe motivul ospitalității (imprejurare firească, întrucît folclorul nostru literar este o reflectare artistică, cu mijloace specifice, a conștiinței sociale, a componentelor fundamentale ale spiritualității neamului). În acest basm, numit **„Masa meselor"**, eroul **„n-ar fi mîncat nimic, dacă nu i se întîmpla un străin să înceapă masa".** Și din cauza aceasta **„nici c-o mai avut stare, ci o ieșit la drumul mare, la sleah, de și-a făcut acolo așezare".**

AUREL TURCUȘ

Echo

Moment plastic

Aflat într-un permanent dialog cu marele public, cu diversele categorii de oameni ai muncii, Muzeul Banatului – factor activ în realizarea educației socialiste –, caută cele mai diverse și eficiente modalități de a-și face cunoscut valorosul patrimoniu cultural, contribuind prin aceasta la întregirea personalității umane, prin amplificarea orizontului cunoașterii, în general, la educația patriotică, estetică, materialist-științifică, în special.

Astfel, în cadrul procesului de valorificare a creației plastice din colecțiile muzeului, pe lîngă expozițiile organizate la sediu, au fost deschise expoziții temporare tematice în unele instituții și întreprinderi timișorene, formă de activitate care s-a dovedit a fi de o reală audiență, din partea gazdelor, oameni ai muncii.

Recent, în suita manifestărilor cultural-artistice, dedicate apropiatului Congres al educației politice și culturii socialiste, a fost organizată la Centrul Teritorial de Calcul Electronic expoziția de Grafică contemporană, cuprinzînd, în majoritate, lucrări aparținînd artiștilor plastici timișoreni. Amintim dintre lucrările expuse : ciclul **„1907"** de Iuliu Podlipny ; **„Beton"** de Francisc Ferch ; **„Gărzile"** de Vasile Pintea ; **„Prometeul secolului XX"** și **„Geniul creator"** de Lidia Ciolac ; **„Construcții"** de Virginia Baz-Baroiu ; **„Muzicanții"** de Gabriel Kazinczy ; **„Pulsul vieții"** și **„Patetica"** de Delia Dumitrașcu ; **„Contraste aparente"** de **Fackner Hildegard**, ș.a.

După cum reiese și din titlurile lucrărilor, tematica acestora este inspirată din realitățile vieții noastre contemporane, surprinzînd **omul** în variate ipostaze, aspirațiile și împliniriie, angajarea lui plenară în amplul proces de edificare a societății socialiste multilateral dezvoltate.

Cu prilejul vernisajului acestei expoziții, a avut loc un viu dialog între **creatori** și **public**, între cei doi artiști plastici prezenți, **Xenia Heraclide Vreme** și **Lidia Ciolac** care, folosind drept material ilustrativ lucrările expuse, au vorbit despre izvoarele de inspirație ale artiștilor plastici timișoreni și au relevat unele aspecte privind procesul de creație, modalitățile și mijloacele specifice de exprimare în arta grafică a zilelor noastre.

EDIT GOG

Vitralii

Casa de sub pădure

„Sub numele „Casa de sub pădure" a luat ființă în anul 1974 un cerc literar care grupează pe cei mai buni condeieri vîlceni, aflați pe drumul afirmării literare... Sub patronajul unor mari poeți – care, după posibilitățile lor, vor lua parte la activitatea cercului – e vorba de acad. Al. Philippide, acad. Eugen Jebeleanu și alții, direcția poetică pe care înțelegem să o promovăm este aceea a unui spirit limpede și clasic, care să nu se îndepărteze de limba strămoșească, de morala și arta poporului nostru, de realitățile patriei socialiste, de înaltul umanism al marilor creații".

Așa vorbește în prefața la plachetа ce poartă numele cercului literar, (editată la Rîmnicu Vîlcea, sub îngrijirea lui Gh. Deaconu și Ion Lazăr) poetul Dragoș Vrînceanu. E o mare ciste să întîlnești printre mentorii și membrii de onoare ai acestei grupări literare pe Eugenio Montale, Desmond O'Grady (Irlanda), Murilo Merilo (Brazilia), Dragoș Vrînceanu, Al. Oprea sau Cornel Regman.

Se cuvine să subliniem prezența aici și a unui poet de fină înzestrare, George Țărnea (și colaborator al revistei noastre), la care am adăuga faptul că Vîlcea a dat criticii literare un Nicolae Manolescu.

În culegerea literară trimisă redacției noastre mai întîlnim cîteva semnături de o promițătoare rezonanță. Urăm cercului literar „Casa de sub pădure" din Rîmnicu Vîlcea trepte suitoare în creația literară conteporană !

DAMIAN URECHE

Panoramic

Continuă seria acțiunilor ce pregătesc apropiatul Congres al educației politice și culturii socialiste. În primul rînd, ampla gamă a simpozioanelor, dezbaterilor, consultațiilor, expunerilor, serilor de poezie patriotică, a spectacolelor de teatru, serilor literare, săptămînilor filmului românesc sau filmului documentar, inițiate de Comitetul județean de cultură și educație socialistă la marile întreprinderi timișorene, la căminele culturale din sate și comunele județului, la Casele de cultură ale municipiilor Timișoara și Lugoj. Din bogata activitate a celei din urmă, sintetizăm din corespondența directorului său, prof. **Gh. Luchescu,** cîteva din cele mai reprezentative acțiuni. Corul „Ion Vidu" pregătește în cadrul stagiunii permanente un recital de muzică patriotică ; teatrul popular va susține, după cele trei premiere teatrale, montajul literar-muzical-coregrafic „Odă României socialiste" ; colectivele de dans tematic ou realizat două spectacole cu mesaj revoluționar, iar filiala artiștilor amatori a deschis o expoziție colectivă. ● **La noua ediție a Festivalului național al artei studențești** – secția teatru, desfășurată recent la Cluj-Napoca, formația de teatru a Arhitecturii din Timișoara a fost distinsă cu titlul de laureat, pentru spectacolul regizat de Dan Manolescu. Cu aceeași distincție a fost încununat și colajul formației de teatru în limba germană a Casei de cultură a studenților. ● **În cadrul aceluiași festival,** la Timișoara s-a desfășurat recent și competiția studenților cineamatori și fotografi. ● **Televiziunea română** a programat într-una din emisiunile sale de săptămîna trecută filmul artistic de scurt metraj, **Sămînța,** aparținînd cunoscutului cineast timișorean Sandu Dragoș. ● **În cadrul zilelor culturii portugheze,** galeria „Bastion" găzduiește o amplă expoziție de gravură portugheză. ● **„Portativul tinereții",** festivalul-concurs de muzică ușoară, organizat de Comitetul județean U.T.C. în colaborare cu C.J.C.E.S., și-a desemnat laureații celei de-a cincea ediții : formația **„Tinerii"** din Buziaș și solista **Silvia Seracin,** tot din Buziaș. ● În ședința din 6 aprilie a Cenaclului Asociației scriitorilor a citit un eseu critic literar Eugen Dorcescu. Au participat la discuții C. Ungureanu, Gh. Tohăneanu, A. Lillin, N. Țirioi, Alexandra Indrieș. ● La librăria „M. Eminescu" a fost lansat romanul lui Stelian Sîrbu, „Noaptea focurilor". A vorbit scriitorul Mircea Șerbănescu.

OBSERVATOR

ORIZONT PUBLICITATE

Intreprinderea cinematografică a județului Timiș

Angajată plenar în pregătirea Congresului educației politice și al culturii socialiste, întîmpinînd a 55-a aniversare a creării P.C.R., printr-o complexă gamă de acțiuni cu filmul, Intreprinderea cinematografică a județului Timiș demonstrează încă odată că cea de-a șaptea artă își onorează exemplar în acest colț de țară menirea de a educa ideologic, politic, etic și estetic mii de spectatori.

Obiectivul numărul unu al Intreprinderii cinematografice se axează pe afirmarea, popularizarea și valorificarea producției naționale, căreia Intreprinderea i-a consacrat **PESTE 50 DE SĂPTĂMINI ALE FILMULUI ROMÂNESC – ARTISTIC ȘI DOCUMENTAR.** Ampla și mobilizatoarea acțiune este însoțită de numeroase **SIMPOZIOANE, DEZBATERI, CONCURSURI TEMATICE „CINE ȘTIE CÎȘTIGĂ", RETROSPECTIVE ALE REALIZĂRILOR CINEMATOGRAFIEI ROMÂNEȘTI,** toate structurate pe cîteva mari **CICLURI TEMATICE.**

Film artistic

I. „Din istoria patriei noastre" :

– „Pagini de glorie și eroism" (cu filmele Dacii, Columna, Mihai Viteazul, Neamul Șoimăreștilor, Frații Jderi, Ștefan cel Mare, Cantemir) ;

– „Lupta clasei muncitoare sub conducerea P.C.R." (cu filmele Zidul, Cartierul veseliei, La patru pași de infinit) ;

– „Contribuția României la victoria asupra fascismului" (cu filmele Pe aici nu se trece, Stejar – extremă urgență, Porțile albastre ale orașului, Pădurea pierdută, Serata, Secretul cifrului, Evadarea).

II. „Personalitatea constructorului societății socialiste multilateral dezvoltate" (cu filmele Explozia, Proprietarii, Despre o anume fericire, Filip cel Bun, Muntele ascuns, Frații, Un zîmbet pentru mai tîrziu).

Film documentar

I. „Mari personalități ale istoriei patriei" (cu filmele Străbunii, Urmașii, Suflet din sufletul neamului său, Kogălniceanu, Al. I. Cuza).

II. „Fapte înscrise de U.T.C. în cartea de luptă și muncă a poporului" (cu filmele Ani de luptă, ani de glorie, File de epopee etc.).

III. „Ritmuri românești (cu filmele Congresul al XI-lea al P.C.R., România azi, România țara mea).

IV. „Cetățile industriei României socialiste" (cu filmele Triunghiul de foc, După zece ani, Asaltul).

V. „Cutezanța și ingeniozitatea industriei românești" (cu filmele Din fluviu izvorăsc lumini, Ziua cea mai fierbinte, Un automobil străbate lumea).

VI „Atitudinea tineretului față de muncă și societate" (cu filmele Cuțitul, Un pahar prea plin, Necunoscuții, Dezertorii etc.).

VII „Prețuim și dezvoltăm tradițiile folclorice ale poporului" (cu filmele Suită bănățeană, La porțile frumosului, Meșterii lemnului, Crestături în lemn).

VIII. „Arhitectura universului" (cu filmele Arhipelagul cu stele, Mișcarea aparentă a planetelor, Ceasornicul universului, La începuturile vieții, Atomul, Armele naturii).

● O altă acțiune care s-a bucurat de larga participare a tinerilor spectatori a fost **FESTIVALUL FILMULUI PENTRU ELEVI,** desfășurat în toate municipiile și orașele județului între 8–14 aprilie.

● Numai în trimestrul I au fost organizate **PESTE 400 DE ACȚIUNI CULTURAL-EDUCATIVE** cu filmul, la care au participat aproape 300.000 spectatori.

● Tot numai în trimestrul I au fost proiectate în sprijinul producției filme de protecția muncii, P.C.I., agrozootehnice, vizionate de peste 250.000 spectatori.

● **O PREMIERĂ,** se pare absolută la noi în țară : numai în luna martie, **direct** în grădinițele de copii din Timișoara, Intreprinderea cinematografică a proiectat 124 de spectacole cinematografice, de care s-au bucurat aproape 16.000 de copii.

● Nu trebuiesc omise nici cele două spectacole de gală cu filmul „Patima", desfășurate la Timișoara și Buziaș, cu participarea realizatorilor, precum și masa rotundă consacrată dezbaterii condiției femeii, așa cum se reflectă în filmul românesc.

La realizarea tuturor acestor acțiuni, Intreprinderea cinematografică s-a bucurat de fructuoasa colaborare a Consiliului județean al sindicatelor, Comitetului județean U.T.C., Comitetul județean al femeilor, Consiliul județean al pionierilor, Inspectoratul școlar județean, Direcția agricolă, U.J.C.A.P., Inspectoratul județean de protecția muncii, Inspectoratul județean al Ministerului de Interne.

Se cuvin a fi evidențiate, pentru modul exemplar în care au răspuns solicitărilor Intreprinderii, instituțiile de cultură din municipiile Timișoara și Lugoj, orașele Jimbolia, Buziaș și localitățile Gătaia, Făget, Dudeștii Vechi, Tomnatic, Becicherecul Mic, Cărpiniș, Peciul Nou, Tormac ș.a.

Dicționar ortografic

PERSOANA A TREIA

Pronumele personal de persoana a treia are forme deosebite pentru masculin (**el**) și pentru feminin (**ea**). La acuzativ, singular, sînt două forme : pentru masculin : **l,** iar pentru feminin : **o.** Neavînd suport fonic de folosire independentă, pronumele conjunct **l** trebuie să-și găsească „sprijin" în vocala cuvîntului vecin, precedent sau următor, ori să primească proteza vocalei **i.**

Legat prin linioară, pronumele conjunct **l** apare în trei ipostaze :

L-, înaintea unui cuvînt care începe cu vocală (verb auxiliar : **am, ai, a, ați, au, aș, ar) : l-am** întîlnit ; **l-ați** văzut ; **l-au** aplaudat ; **l-aș** întreba ceva ; **l-ar** interesa și pe el etc.

-L, în urma unui cuvînt care se termină cu vocală (**să, nu, a ; care, cine, ce ;** verbe la imperativ sau la gerunziu) : **să-l** cunoască ; **nu-l** pot accepta ; **a-l** antrena în activitate ; **oricine-l** cunoaște ; ia acel exemplu pe **care-l** crede de cuviință ; îl va identifica cel **ce-l** cunoaște ; **ia-l** și **du-l** la loc ; **trimițîndu-l, chemîndu-l** etc. Cînd forma **-l** este precedată de una din formele de dativ ale pronumelui personal sau reflexiv formează silabă cu acela : **mi-l** dă ; **ți-l** arată ; **i-l** trimite ; **ni-l** atribuie nouă ; **vi-l** prețuiește ; premiul acesta **li-l** dă lor ; răspunsul **și-l** pregătește bine.

-L-, legat prin linioară în ambele direcții, în forme'e inversate ale timpurilor compuse, între verbul conjugat și auxiliar : **trimisu-l-am** la școală ; **văzutu-l-ați** pe Ion ? ; **întreba-l-aș** dacă știe etc.

Il, cînd se află între două cuvinte de care nu se poate lega (cel precedent se termină, iar cel următor începe cu consoană), forma **l** primește proteza vocalei **i** > **il** : pe acest băiat **il** văd des ; **il** poate fi folosit și înaintea unui cuvînt care începe cu vocală accentuată : **il** umple ; iar înaintea unui cuvînt care începe cu vocală neaccentuată pot fi întrebuințate ambele forme : **il aduc / l-aduc** (în funcție de ritmul vorbirii).

Pronume'e conjunct pentru feminin o fiind exprimat printr-o vocală constituie, de cele mai multe ori silabă și, de aceea, nu se leagă prin linioară : pe ea o salută ; o așteaptă în fiecare zi.

O-, legarea este facultativă cînd cuvîntul următor începe cu vocala **i** ; deci și : o întreb / **o-ntreb** ; o încep / **o-ncep** etc.

-O, cînd se leagă de cuvîntul precedent nu apare nici o restricție în ceea ce privește felul terminației. Legarea se realizează însă în două ipostaze : una obligatorie, alta facultativă. Legarea obligatorie apare după verb la perfectul compus, la condițional optativ, prezent și perfect, la imperativ și la gerunziu : **ați citit-o** ; ar **alunga-o** ; **oș fi chemat-o** ; **luați-o ! ducîndu-o.** Cu verbul la viitor se folosește și legat și nelegat : vom **citi-o** / o vom citi. Semnul de legare apare și față de o formă conjunctă de dativ : **mi-o** dă ; **ți-o** arată ; **i-o** cere ; **ne-o** trimite ; **v-o** spun ; **le-o** impune. Scrierea și pronunțarea : **vi-o** spun ; **vi-o** cer sînt considerate incorecte, de aceea trebuie evitate.

Legarea este facultativă după : **să, nu, cu, pe, de : s-o** văd / să **o** văd ; **n-o** cer / nu **o** cer ; **c-o** floare / cu **o** floare ; **pe-o** parte / pe **o** parte ; **de-o** parte / de **o** parte.

-O-, legat în ambe'e direcții se folosește numai condiționat : precedat de legătură și urmat de un cuvînt de la care a fost înlăturat **i** — inițial : **le-o-ncepe ; ți-o-ntinde ; dați-o-ncoace !.**

V. ȘERBAN

Evrika!

● **In lumea modernă unele examene de conștiință se trec cu pile.**

● **Purtarea noastră e demnă de clima temperată.**

● **Idea! : in armată fruntaș, între civili soldat.**

● **Savanții nu spun lucruri savante.**

● **Nu pot să fiu mina dreaptă a șefului, cu aceea scrie.**

ION VELICAN

Corespondența

Sanda Gheea : Versuri frumoase în **Inscripție pe zăpadă.**

Cristian Carpen : Versificați corect, uneori cu rezultate promițătoare. Mai trimiteți.

Lavinia T : Versurile Dvs. mărturisesc o sensibilitate artistică remarcabilă. *Fazele nopții* pare o da măsura înzestrării Dvs. literare. Ceea ce am reproșa acestor poezii este aerul de generalitate, cum și — poate de aceea — impresia de glacialitate. Așteptăm noi lucrări.

Th. Bănățeanu : Reținem poezia *Ape* și *amintiri.* V-am recomanda un efort de individualizare a lirismului.

Sorin Roșca : Pentru a preveni dificultățile (despre care ne scrieți) în obținerea revistei noastre, vă sfătuim să vă abonați. Cu atît mai mult cu cît în curînd vor apare poeziile pe care vi le-am reținut. Așteptăm lucrări noi.

Marian Florinescu : Transcriem și acum cîteva versuri din **Certitudine : „Ce albe** sînt serile, iarna ! / Troienindu-mi visele, zăpada / Gustă din întunericul privirilor mele / abia mai zăresc departe prin fluturi de gheață / brațele tale de marmoră albă".

Nicolae Rogobete : Versurile acestea par scrise în grabă — sînt de-un retorism gol și neglijente, cu mult sub nivelul celor publicate de noi.

Paul Doru Chinezu : Ceva mai bine decît pînă acum.

Dume Teodor : Sînt unele versuri, iicolo, care par a vă justifica demersul liric. Mai trimiteți.

Balazs Margareta : Sîntem și noi de părere că pentru vîrsta Dvs. (pe care nu ne-ați mărturisit-o, dar pe care o bănuim a fi a primelor c'ase, judecînd după felul cum vă exprimați, ca și după erorile de ortografie) nu versificați rău.

Tania Alfred : Aveți, fără îndoială, înclinații literare. Versurile respiră un fel de frenezie a trăirilor, exprimată uneori în tropi remarcabi'i. Sînt și multe naivități, ori ezitări, aproape firești la orice început de drum.

Anton Gagiu : Ne-a reținut atenția poezia **Răspunsul iernii**, în primul rînd prin titlul ei frumos și sugestiv, iar apoi prin versurile de început (căci spre final condeiul obosește, ori devine mai puțin exigent). Lucrările sînt în general verbioase, dilatate excesiv ori scrise neglijent. Poate că, dacă ați fi mai riguros, lucrurile s-ar putea prezenta mai bine.

Octavian Opățițeanu, Barbu Doru, Amantibus Fidem, Iulian Mocanu, S. O. Gr'g — încercări modeste.

ANGHEL DUMBRAVEANU

Mica antologie

ȚARA

Mi-a fost dat
să-ți ascult freamătul
prin fîntînile grele
de lumină,
să-ți respir înălțimile
cu aripile vulturilor,
mi-a fost dat
să-ți scriu numele
cu vise și fapte
în lut de iubire . . .

IOAN VASIU

CÎNTECUL SEVEI

M-au vălurit talazuri de rouă
Și-n fire de iarbă greieri cîntînd
Și ne-mplinea luna nouă
De toată holda cosînd.

Trupul meu cînta răsturnat
Prin fluiere de mirişti, subțiri,
Și ca un tîrziu însplcat
Pîrguiam între gene priviri.

Prin vene deschise cîmpia pulsa
Miresmele sevelor coapte
Pe cer, Carul Mare, de oțtea sa,
Învinsă, tîra inc-o noapte.

Soarele-mi scăpăra de genunchi ;
Clocotinde, pe buza lui arsă
Lacrimi prelinse-n noptatic mănunchi
De pe fața Lunii, întoarsă.

Iubite, ascultă-mi trupul de Lună,
De Soare ascunde-l mai hamic !
Să-mi vindeci genunchilor goana nebună
A sevei cu biciul zadarnic.

ELENA LUCIA OANCEA

Programul agriculturii

(Urmare din pag. 1)

cese pe drumul cooperativizării agriculturii constituindu-se încă 133 C.A.P. din care 68 C.A.P. cu 4.163 familii și 21.342 ha în regiunea Timișoara.

Congresul al VII-lea al P.C.R. din decembrie 1955 a stabilit noi măsuri pentru dezvoltarea sectorului socialist al agriculturii, pentru întărirea continuă a unității existente în acest sector. Comitetul regional de partid Banat, pe baza unor studii temeinice a stabilit măsuri politico-organizatorice pentru transpunerea în viață a hotărîrilor Congresului.

Perioada care a trecut după Congresul al VII-lea al P.C.R. se remarcă printr-o intensificare a ritmului de cooperativizare a agriculturii. În numai 6 luni după Congres sectorul cooperatist din agricultură a sporit cu număr de familii mai mult decît în perioada 1953—1955.

În anul 1957, în Banat, apar primele comune și raioane complet cooperativizate. În ianuarie 1957 comuna Comlosul Mare este complet cooperativizată iar în luna următoare încă 20 comune ; în toamna aceluiași an se termină cooperativizarea agriculturii în raioanele Sînnicolaul Mare și Jimbolia. La sfîrșitul anului 1959 în regiunea Banat erau constituite 384 C.A.P., iar un număr de 8 raioane din șesul regiunii erau în linii generale cooperativizate.

Rezultate'e obținute de cooperative'e agricole de producție de întovărășirile agricole la principalele culturi, munca politică desfășurată au constituit factori esențiali pentru desfășurarea într-un ritm mai susținut a cooperativizării agriculturii în perioada ce urma.

Trecerea în masă a țărănimii spre cooperativele agricole de producție s-a accentuat după Congresul al VIII-lea al P.C.R. din iunie 1960 și mai ales după Plenara C.C. al P.C.R. din iulie 1961.

Conducînd în permanență procesul de cooperativizare a agriculturii P.C.R. a analizat periodic desfășurarea acestui proces, a organizat consfătuiri cu țăranii fruntași, cu cadrele de conducere pentru generalizarea metodelor bune folosite în muncă. În luna decembrie 1961 a avut loc o nouă consfătuire la București în care s-au discutat principalele sarcini desprinse din Directivele Congresului al VIII-lea. Consfătuirea a lansat o însuflețitoare Chemare către întreaga țărănime pentru a păși cu încredere spre agricultura cooperatistă.

Întreaga muncă politică desfășurată de organizații'e de partid, de un larg activ obștesc a fost încununată de succes la 27 ianuarie 1962, cînd, Comitetul Regional Banat al P.C.R. raportează conducerii partidului încheierea procesului de cooperativizare a agriculturii. Regiunea Banat se înscrie cu rezultatele sale alături de celelalte regiuni ale țării care în aprilie 1962 marchează evenimentul — victoria re'ațiilor socialiste la sate.

Industrializarea socialistă și cooperativizarea agriculturii s-au dovedit condiții obligatorii ale victoriei socialismului în țara noastră, ale făuririi unei economii puternice prospere care asigură creșterea continuă a nivelului de trai material al întregii națiuni.

Actualul cincinal 1976—1980 definit la Congresul al XI-lea al P.C.R. drept cincinalul revoluției tehnico-științifice va marca o nouă și importantă etapă în dezvoltarea intensivă, multilaterală a agriculturii, în obținerea unor producții tot mai mari, care să permită satisfacerea din plin a cerințelor populației cu produse agroalimentare și a nevoilor de materii prime ale industriei.

Philologica

Text și accesibilitate

Este cunoscut, în genere, că formarea, fixarea și progresul gîndirii nu sînt posibile decît în sfera unui instrument lingvistic adecvat. Pe lîngă exprimarea cuceririlor din planul gîndirii se impune, prin limbaj, și transmiterea clară a acestora, în rîndul unui public cît mai larg de cititori. Ideea de propagare a cunoștințelor prin limbă răzbate, în fiecare pagină scrisă de cărturarii români luminiști de pretutindeni, prin neîntrerupta obsesie pentru cuvîntul accesibil. Parcurgerea cărților de popularizare a științelor elaborate de învățații Școlii ardelene denotă, în acest sens, o preocupare vădită de luminare a cititorului român. În strădania de a face noțiunile științifice cît mai comprehensibile unui public puțin avizat, corifeii Școlii ardelene trec, în primul rînd, la o largă valorificare a **fondului popular,** aceasta fiind, în speță, orientarea de bază a cărturarilor pomeniți, în materie de traduceri. Cînd se află însă în fața unor noțiuni noi, necunoscute pînă atunci gîndirii românești, învățații Școlii ardelene sînt constrînși să apeleze la neologism. Conștient și continuu, efortul de edificare a cititorului român asupra înțelesului cuvîntului recent împrumutat impresionează. Fără excepție, neologismul (de proveniență **latină, italiană,** dar și **franceză), cu precauție** folosit, sau, uneori, cuvîntul vechi românesc, de origine latină, „reabilitat", sînt însoțite de una sau chiar de două explicații, aproape sistematic repetate cu fiecare reluare a termenului în text. Iată cîteva din zecile de exemple ce ar putea fi invocate : **„semne de moarte** sînt, după P. Maior, **pulsia** sau **mișcarea,** mai nepriceput, care cu atîta **celeritate (pripire, iuțeală)** zbuchiește, cît aproape la o sută. ci cu **obscuritate** adecă **întunecat** se numără **respirație** sau **răsuflarea** e scurtă, **sufocativă** adecă **sugrumătoare"** (cf. Maria Protase, **Petru Maior : un ctitor de conștiințe,** București, 1973, p. 276). Cunoscut sub denumiri diverse : **perechi de cuvinte, lanțul termenilor omologi, glose** etc., **procedeul în cauză** nu es'e, propriu-zis, de esență luministă. Cultivat de traducătorii tuturor timpurilor, acesta este preluat de Leibniz și citat printre normele specifice ridicate de **accesibilitatea** textului, în genere : „le mot allemand a coté du terme étranger" afirmă acesta, „pentru a-și transmite lumina clarității unul altuia" (cf. Leibniz-Dutens, 1768, VI, partea a II-a, p. 32).

Se poate deduce că procedeul de față a fost utilizat, pretutindeni, în direcția aspectului motivat de Leibniz. „Vei afla unele cuvinte în cărticica aceasta, care, poate, cu văzuta dintîi nu le vei pricepe ; ci, să nu te scîndălisești — își avertizează Maior cititorul — să binevoiești a ceti și a **proceti** toată cărticica : că poate acele cuvinte care ți se părea străine, au într-un loc, au într-altul, au încă de mai multe ori, le vei afla cu cuvinte de a patriei tale tălmăcite și la dezvăluită alegere adusa" (Vezi **Postfață** la **Inv. pt. doltorirea . . .**). Ideea aceasta apare clar formulată și la S. Micu : „. . . pentru mai lezne **înțelesul,** multe **cuvinte sinonimicești am pus,** adecă mai multe cuvinte unul după altul, care lucru l-am făcut acum dintîi pentru ca cititorul, de nu va înțelege bine un cuvînt doară va înțelege altul, pentru aceasta dor, cînd vei ceti, să nu te turburi" (cf. S. Micu, **Loghica, Buda,** p. 57). **Atari șiruri** sau **grupări de termeni omologi** pot fi întîlnite în toate dicționarele vremii, nu rareori în limitele unui singur articol. spre a traduce sau a explica semnificația cuvîntului **împrumutat.** Firește că, în astfel de situații, nu poate fi vorba de „termeni sinonimicești", cum crede S. Micu, întrucît, potrivit opiniei unor cercetători ca Jespersen, S. Pușcariu și alții, un astfel de șir sau grup are întotdeauna un caracter deschis, mai exact spus „temporar", deoarece numai pentru „scurtă durată" are loc o **astfel de alăturare,** cel de al doilea sau al treilea termen luminînd din punct de vedere al semnificației pe cel dintîi. Or, în cazul unui șir de **sinonime, cuvintele presupun o diferențiere** a nuanțelor semantice sau stilistice incluse de semnificațiile lor. De asemenea, se știe că șirul de sinonime, spre deosebire de cel al **termenilor omologi,** alcătuiește un **microsistem** dependent de **macrosistemul lexical al limbii respective.** Dacă la S. Micu e posibilă o asemenea eroare, avînd în vedere că la sfîrșitul secolului al XVIII-lea noțiunea de sinonimie era insuficient precizată, opiniile similare evidențiate de unii cercetători contemporani trebuie amendate. În funcție de cele afirmate mai sus adăugăm un argument ca cel adus de I.S. Sorokin, pentru care „noțiunea de sinonimie contemporană nu se suprapune, întotdeauna, peste cea din secolul al XVIII-lea" (aceasta e valabil. după autor, pentru cultura rusă). Se poate observa, însă, că a judeca lucrurile, astfel, înseamnă a le privi numai dintr-o perspectivă exterioară și parțială așadar, implicit dezavantajoasă pentru cunoașterea realității.

Încercînd să rezolve **toate** problemele ridicate de **accesibilitatea** textului, învățații Școlii ardelene își aleg, simultan, mij'oacele de exprimare **în funcție de publicul receptor. A avea în vedere un otare destinatar** — este vorba de unul teoretic sau virtual, concept obținut de învățații pomeniți prin generalizarea și însumarea experiențelor posibile pe plan real — înseamnă, de fapt, a intui exact modul în care acesta va reacționa în fața operei respective. a cunoaște fondul aperceptiv precum și capacitatea sa de a adera liber la o idee. Citatele următoare ilustrează cu prisosință această preocupare : predicile trebuie susținute „într-un grai mai împodobit" „în fața orășenilor", arată Maior în **Propovedanii . . .,** și **în „unul cu curgere mai de jos,** în fața sătenilor" ; faptul o fost reținut, în același sens de S Micu (în **Loghica . . .**) : „Fiindcă pentru aceea vorbim ca alții să înțeleagă, **nu se cade să omestecăm cuvintele străine în vorba românească,** adecă nemțește sau ungurește, sau turcește sau slavănește, sau dintr-alte limbi, **mai cîes cînd vorbim de cei mai proști"** motivare enunțată explicit în mai multe rînduri : „de nu sînt aceste cuvinte cunoscute celor cu carii vorbește, ești ca un varvar și te faci de rîs"

Din cele menționate reiese că **accesibilitatea textului** în faza sa esențiale este rezolvată potrivit cu gradul de instruire a publicului receptor. Învățații Școlii ardelene țin seama de publicul receptor în măsura în care orice vorbitor de astăzi are în vedere pe interlocutor. Atitudinea lor față de cititor se reflectă, deci, și prin utilizarea unui limbaj mai mult sau mai puțin accesibil în acest sens considerăm că se poate vorbi încînte de toate, de „accesibilitate" și „limbă" în gîndirea românească de o sfîrșitul secolului al XVIII-lea și din primele două decenii ale secolului următor.

DORINA DINCA

Scriitori pe glob

Volumul Wir und Dostojewskij **(Hamburg, Hoffmann und Campe, 1973) al cunoscutului publicist vest-german Manès Sperber reliefează pregnant** universalitatea **şi** actualitatea **creaţiei dostoievskiene. Cu prilejul împlinirii unui veac şi jumătate de la naşterea lui Dostoievski, Manès Sperber a iniţiat o dezbatere cu patru dintre cele mai proeminente personalităţi scriitoriceşti ale lumii contemporane – Heinrich Böll, Siegfried Lenz, André Malraux şi Hans Erich Nossack. Prin paginile cărţii** Wir und Dostojewskij, **care devine astfel o originală culegere de opinii asupra unui mare scriitor, cei patru vorbesc tuturor, pe un ton eminamente confesiv, despre primul lor contact cu opera dostoievskiană, despre influenţa acesteia asupra propriilor creaţii, despre însemnătatea lui Dostoievski, atît ca gînditor, cît şi ca scriitor, despre semnificaţia „subteranei", dar şi cea a programului utopic al scriitorului, despre permanenta actualitate a acestei creaţii ş.a.m.d.**

DOSTOIEVSKI

In viziunea lui HEINRICH BÖLL şi a lui ANDRÉ MALRAUX

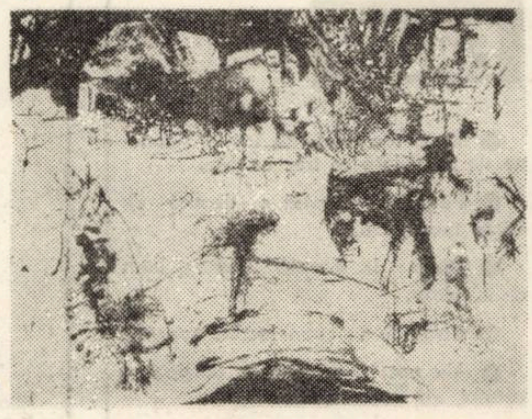

Iarna

HEINRICH BÖLL:

Trebuie să se fi întîmplat în anii 1934–1935. Nu-mi mai aduc acum bine aminte cînd am luat pentru prima dată cunoştinţă de numele lui Dostoievski, ştiu însă că prima carte pe care mi-am cumpărat-o, în 1935, într-un anticariat, a fost **Crimă şi pedeapsă.**

Raskolnikov însă nu a produs atunci asupra mea o impresie deosebită : îmi apărea mai mult ca o idee, foarte abstract, ca o construcţie necesară pentru a oferi o cauzalitate celorlalte personaje – însăşi fapta sa, crima, mi se părea ireală, deşi fusese înjghebată cu mult rafinament... Dimpotrivă, tot restul din **Crimă şi pedeapsă** îmi apărea ca extrem de real ; desigur, deoarece îmi oferea posibilitatea unor identificări : mediul Marmeladovilor – pe care, mai tîrziu, îl redescopeream înrudit cu cel al Micawberilor lui Dickens ; mica burghezie, cu isteria ei specifică, care nu e altceva decît un fenomen de autoapărare. Personajele care m-au impresionat erau Sonia, Svidrigailov, Razumihin, sora lui Raskolnikov, judecătorul de instrucţie – ca şi cetăţeanul fără nume, căruia Raskolnikov i se adresa adesea pe stradă. Trebuie să precizez că, între timp, am recitit de mai multe ori **Crimă şi pedeapsă** şi că prima impresie s-a asimilat impresiilor ulterioare. (...)

Mai tîrziu, în anii 1937 şi 1938, am început eu însumi să scriu. Tematica primelor povestiri îmi era oferită de mediul, familiar mie, al micii burghezii, care îşi ascundea slăbiciunile în dosul unei atitudini de isterie sau de falsă boemă. Tatăl meu deţinea pe atunci un mic atelier de tîmplărie şi sculptură în lemn, care se afla situat într-o clădire datînd din secolul al XIX-lea ; era o clădire în care ar fi putut locui atît Marmeladovii, cît şi Raskolnikov, întunecată şi dărăpănată. În mod sigur am fost influenţat în primele mele încercări literare de către Dostoievski. (...).

Prefer **Demonii** şi **Idiotul**. **Demonii,** nu numai pentru că descrierea uciderii lui Şatov mi-a devenit de neuitat încă din 1938 – cînd am citit romanul –, ci şi deoarece, după experienţa de peste treizeci de ani a istoriei contemporane, romanul mi se pare a fi devenit un model profetic pentru fanatismul orb şi abstract al unor grupuri şi curente politice. (...). **Idiotul,** deoarece o pot adăuga celor doi „concurenţi", Mîşkin şi Rogojin, pe Katerina Ivanovna ca antipod feminin al acestei „concurenţe". Prin intermediul acestor trei figuri, mi-a devenit clar că opusul lui **sănătos** nu este **bolnavul,** ci **suferindul.** Eu am citit romanul **Idiotul** într-un timp cînd în Germania era propagată, în toate variantele ei, o ideologie politică a vigurozităţii fizice (H. Böll face aluzie la ideologia fascismului german, n.t.). „Omul sănătos", un om care nu suferă, mi se pare de atunci a fi monstrul cel mai rău ce poate exista. (...).

În mod sigur, atît Dostoievski, cît şi Tolstoi, sînt deosebiţi şi opuşi unul altuia, totuşi amîndoi ruşi, scriind ruseşte, exprimînd ruseşte. Eu îi văd completîndu-se unul pe celălalt – Dostoievski a fost ceea ce Tolstoi şi-a dorit întotdeauna să fie : într-o strînsă legătură cu poporul ; Dostoievski descindea din acesta, trăia cu acesta, se identifica cu acesta, poporul era „materialul" său de lucru. Tolstoi căuta poporul, care pentru Dostoievski era un element firesc. (...).

...În ceea ce priveşte noţiunile „sfînt" şi „păcătos", eu le consider de utilitate exclusiv literară. E necesară însă o discuţie mai în detaliu asupra acestor termeni, asupra cauzelor lor iconologice. Întreaga noastră cultură mi se pare a fi, de departe, patronată de iconografie şi iconologie. **Erou** nu este altceva decît o denumire mai nouă pentru **sfînt** ; iar iconografia şi iconologia noastră tradiţională descinde din mituri şi legende, „vieţile sfinţilor" nefiind altceva decît variante ale miturilor. Redescoperirea antichităţii şi a păgînismului, din punctul de vedere al literaturii şi al istoriei artelor, n-a însemnat decît o reîntoarcere la iconolatrii mai vechi. Îmi imaginez că Vincent van Gogh a fost primul pictor care a înlăturat canoanele ; poate şi Dostoievski s-a aflat pe un drum similar. (...).

Cred că termenul psihologie – deoarece psihologia ca întreg şi în plinătatea forţelor ei s-a dezvoltat după Dostoievski – trezeşte prea multe asociaţii cu rezonanţă ştiinţifică, adesea greşit înţelese. Îmi imaginez că, în clasica delimitare dintre corp şi suflet, se ascunde un **divide et impera,** precum şi în clasica delimitare dintre „formă" şi „conţinut", atît de des utilizată în estetica tradiţională. Conform tradiţiei creştine vest-europene, oamenii au fost întotdeauna dresaţi pentru a-şi „salva sufletul", pentru a se păstra „curaţi". Aceste postulate tradiţionale, utilizate azi într-o conversaţie despre suflet, mi se par extrem de penibile – îmi trezesc imaginea unei imense reclame pentru detergenţi –, oricînd se vorbeşte despre suflet ca despre ceva „precis". (...). Asemenea „reclame" pot duce la o totală corupere a psihologiei care, în acest mod, împotriva propriei ei voinţe, este decapitată de esenţă. Probabil, nişte farmacişti cinici ar putea prescrie un sedativ puternic destinat istericalelor Marmeladovei şi Katerinei Ivanovna. Aceasta o face însă Dostoievski însuşi, el cunoscînd la perfecţie toate atributele sufleteşti şi corporale ale personajelor sale. După opinia mea, un scriitor ascunde în toate personajele create de el, care nu sînt altceva decît suma sa sufletească şi corporală, un conglomerat ce nu poate fi ulterior nici completat şi nici divizat. Personajele lui Dostoievski constituie propriul său cosmos, în cadrul căruia, printre altele, lui îi sînt cunoscute şi sufletele. (...).

Există o strînsă relaţie între religiozitatea de neclasificat a lui Dostoievski, pe de o parte, şi „psihologia" şi „mitologia" sa, pe de altă parte. Se ştie că el a premers existenţialismului, atît prin abordarea absurdului, a fenomenului alienării, cît şi prin exprimarea pasiunilor ce le trezeşte acea materie nematerie atît de raţională şi iraţională care este banul. Banul este atît abstract, cît şi real, atît murdar, cît şi curat. (...). Opiniile despre bani de pînă la Dostoievski sînt prea burgheze : nu se vorbeşte despre ei, se posedă însă sau se cîştigă – sînt dispreţuiţi ca murdari şi, în acelaşi timp, sînt doriţi mai mult decît orice. Eu văd la Dostoievski o nouă, cu adevărat proletară, viziune despre bani. Aceştia joacă la el aproape acelaşi rol ca şi „Moby Dick", balena albă, la Melville : Dostoievski şi personajele sale se află întotdeauna în apropierea banilor, dar nu-i posedă niciodată".

ANDRÉ MALRAUX:

Primul roman al lui Dostoievski, citit de mine, a fost **Umiliţi şi obidiţi.** Impresia mea de atunci a fost : un Dickens – un tragic şi tulburător Dickens. Ce am mai citit după aceea ? Desigur, toate marile sale romane, şi nu numai o dată, însă cu sentimente amestecate. Astfel, spre pildă, cu patru ani în urmă, am recitit **Crimă şi pedeapsă.** Lectura aceasta mi-a produs – cum să mă exprim mai bine – o anumită stare de oboseală, de încordare... Spre deosebire de impresiile mele mai de demult, romanul **Fraţii Karamazov** mi se pare astăzi mai mult ca fiind romanul lui Mitea Karamazov şi mai puţin al fratelui său Ivan, cum crezusem iniţial. Deşi, noi ştim că Dostoievski, în planurile sale, i-a desemnat pe Alioşa ca figură centrală. Dacă ar fi să precizez care dintre operele dostoievskiene se potriveşte mai mult cu înclinaţiile mele actuale, răspunsul ar fi : **Demonii.** Ceea ce Maxim Gorki definea ca element shakespearean la Dostoievski, se găseşte dezvoltat la maximum în **Demonii,** roman în care tragicul atinge ultima sa profunzime. Referitor la **Karamazovi,** ezitarea mea e firească, deoarece nu se ştie cum şi-a plăsmuit Dostoievski în imaginaţie urmarea cu Alioşa, întrupînd figura marelui „păcătos", în timp ce, în privinţa **Demonilor,** totul este clar : romanul este finit şi Stavroghin apare pentru noi necondiţionat ca erou, aşa cum a dorit-o scriitorul însuşi (...).

Fără îndoială, influenţa lui Dostoievski asupra mea a fost imensă. Mai mult însă în accepţiunea lui Gorki, ceea ce înseamnă ca expresia a ceea ce este shakespearean la el. Gorki se referea, în acest context, în mod special, la finalul din **Fraţii Karamazov,** la acel dialog cu totul neobişnuit dintre Dimitri şi fosta sa logodnică, de asemenea, brusca amuţire a acesteia, la vederea Gruşenkăi. Un surprinzător efect cinematografic. (...).

Pentru mine, ca scriitor, faptul istoric constituie un izvor de nepreţuit al inspiraţiei poetice. Dostoievski s-a menţinut însă cu consecvenţă în afara faptului istoric, chiar dacă s-a aflat într-o permanentă căutare a elementului epic cu scopul de a domina şi îmbogăţi psihologicul. Este desigur un fapt curios cum, de pildă, un scriitor ca Tolstoi tindea aproape exclusiv spre reliefarea faptului istoric. Căci, ce avea de fapt Tolstoi comun cu istoria ? Bineînţeles, el a fost ofiţer şi a participat la bătălii. Am putea prin aceasta concepe că şi un oarecare căpitan din anturajul generalului Leclerc ar putea oglindi literar istoria Franţei ? Afirmaţie ce nu poate fi luată în serios. Or, Dostoievski, la rîndul său, nu a avut niciodată de-a face cu istoria, însă fiind Dostoievski, menirea sa fiind de a transforma materia primă, el corespunde viziunii mele. Între cărţile mele, nu există nici una care să nu fie în strînsă legătură cu istoria : istoria ca destin. Pentru Dostoievski, însă, **totul** este conceput ca destin. (...).

Mi se pare clar ce semnificaţie comportă afirmaţia că figurile din romanele lui Dostoievski au caracter mitic. Există scriitori care plămădesc personaje concrete, vii. Tolstoi aparţine acestei categorii : Natalia este Natalia. Există apoi alţii, puţin ieşiţi din modă, cum e, de pildă Victor Hugo. Desigur, este ridicol a crede că un roman cu **Mizerabilii** poate fi opus romanelor lui Tolstoi, deşi Hugo a avut o anumită însemnătate pentru Tolstoi. Mă refer însă la un cu totul alt fenomen. Eroul Jean Valjean din romanul lui Victor Hugo este asemenea lui Ahile din **Iliada.** Opus lui – Bolkonski al lui Tolstoi. Prin aceasta nu intenţionez să diminuez genialitatea lui Tolstoi. Dacă noi nu am fi vest-europeni, am fi ajuns de mult la concluzia că Dostoievski este un geniu asemenea lui Shakespeare şi lui Victor Hugo, un creator de mare forţă imaginară, cu o imaginaţie grandioasă şi de necontestat, o imaginaţie care nu trebuie neapărat să ancoreze în domeniul realului. Reîntorcîndu-mă acum la exemplul meu : Jean Valjean, eroul lui Victor Hugo, este şi el imaginar, asemenea lui Ahile. Sonia Marmeladova aparţine şi ea aceleiaşi lumi imaginare, deşi noi, vest-europenii, am putea obiecta astfel : poate, în Rusia, ea este o persoană reală. (...). La fel şi Ofelia, pe care Shakespeare a conceput-o ideal, corespondentul ei real fiind imposibil".

Prezentare şi traducere de

CORNELIU NISTOR

Mapamond

FEMEI – BRIGANZI

„Dakoit" este cuvîntul care se întîlneşte în versiunea indiană a limbii engleze. Adică, literal, „bandit", „brigand", dar nu ar fi prea exagerat dacă acest cuvînt s-ar traduce prin „haiduc". Căci, ceea ce îi caracterizează în primul rînd pe dakoiţi este că nu acţionează niciodată singuri, ci împreună, în grupuri mai mici sau mai mari. În al doilea rînd, tot atît de caracteristic pentru ei este faptul că sînt un produs al exploatării ţărănimii şi se întîlnesc acolo unde această formă a înrobirii se manifestă cu cea mai mare pregnanţă.

Mulţi conducători ai dakoiţilor iau de la bogaţi şi împart o parte din pradă săracilor, şi astfel se nasc legende printre localnici, care se transmit apoi prin cîntec din generaţie în generaţie.

Cunoscuta femeie-haiduc Kapuria, pe care locuitorii văii Ceambal o cunosc foarte bine, apare din cînd în cînd, călare pe un cal negru, „operînd" împreună cu încă 14 grupuri de haiduci în această parte a provinciei. Biografia Kapuriei este semnificativă. Fiind silită să se mărite cu un om mult mai în vîrstă, ea fuge la haiduci şi cere adăpost la celebrul Naba, care va fi lichidat mai tîrziu de către poliţie, iar locul lui va fi luat de însăşi Kapuria.

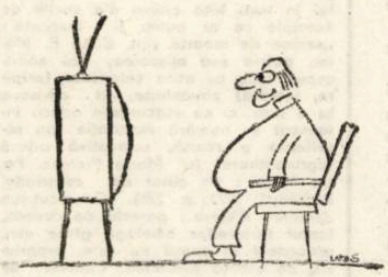

O altă femeie-haiduc este Ramka Devi, care poartă un fel de uniformă măslinie şi se dovedeşte deosebit de iscusită în operaţiunile pe care le întreprinde tot în valea Ceambal. Şi ea a preluat conducerea unei grupări dakoite, după ce iubitul ei, Shedon Singha – celebrul şef dakoit – a fost ucis.

Dar cea mai cunoscută este, fără îndoială, Janak Shri, femeie care deşi nu are decît 39 de ani este deja bunică. Pînă la prinderea ei, s-a înconjurat de legendă. Împreună cu conducătorul şi iubitul ei, a reuşit să elimine cîteva grupări haiduceşti cu care nu avea „vederi" comune. Violentă şi capricioasă ea a fost însă răpită la o nuntă de către Nahra, un alt conducător dokoit, de care nu s-a mai despărţit, iar iubirea dintre ei avea să intre de asemenea în legendă. Sîntem, precum se vede, în plin romantism de factură indiană.

Valea Ceambalului este cît se poate de propice acestor acţiuni. Aici, cînd vine musonul, riul se umflă şi se revarsă peste maluri, apa sapă în piatră văgăuni şi strungi adînci, care se încolăcesc şi se împletesc ca şerpii în cuib. Din aceasta iau naştere nenumărate poteci întortocheate, impracticabile şi inaccesibile pentru orice vehicul, adeseori doar atît de largi cît se poate strecura un singur om. Nu întîmplător şi-au ales haiducii această regiune. Ei au avut precedente străvechi. Cînd Alexandru cel Mare a fost strîmtorat de trupele indiene, el nu şi-a putut explica cum, cînd şi unde a putut să se regrupeze armata învinsă şi să-şi instruiască soldaţii. În valea Ceambalului stă cheia misterului. Şi haiducii indieni ştiu asta...

COLEGIUL DE REDACŢIE :
ION ARIEŞANU (redactor şef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor şef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRAGULESCU, ANGHEL DUMBRAVEANU (redactor şef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACŢIA ŞI ADM. – TIMIŞOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3–33–90, 3–33–76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările uniți-vă !

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVII ● 23 aprilie 1976 ● Nr. 16 (426) 8 pagini 1 leu

A 55-a aniversare a P.C.R.

CREAREA P.C.R. — MOMENT IMPORTANT ÎN ISTORIA MIȘCĂRII MUNCITOREȘTI DIN BANAT

În aceste momente, cînd întregul nostru popor se află angajat în amplul proces al făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate – glorioasa aniversare a 55 de ani de la crearea Partidului Comunist Român – pe care o vom sărbători în primăvara aceasta, oferă un minunat prilej, pentru o scurtă privire retrospectivă asupra influenței exercitate de hotărîrile Congresului din mai, anul 1921 asupra mișcării muncitorești din Banat. Puternicul avînt de clarificare politică și ideologică, ridicarea pe o treaptă superioară a luptei revoluționare a mișcării noastre muncitorești au contribuit din plin la dezvoltarea conștiinței de clasă a proletariatului și a celorlalte mase muncitoare de pe meleagurile Banatului.

Dizolvarea Congresului, în seara zilei de 12 mai 1921, arestarea celor mai revoluționari membri ai noului partid, între care și reprezentanți ai proletariatului bănățean, care, în conformitate cu mandatele încredințate, votaseră pentru transformarea partidului și afilierea la Internaționala a III Comunistă – a dus la protestul hotărît al muncitorimii bănățene, fără deosebire de naționalitate.

VASILE DUDAȘ

(Continuare în pag. 6)

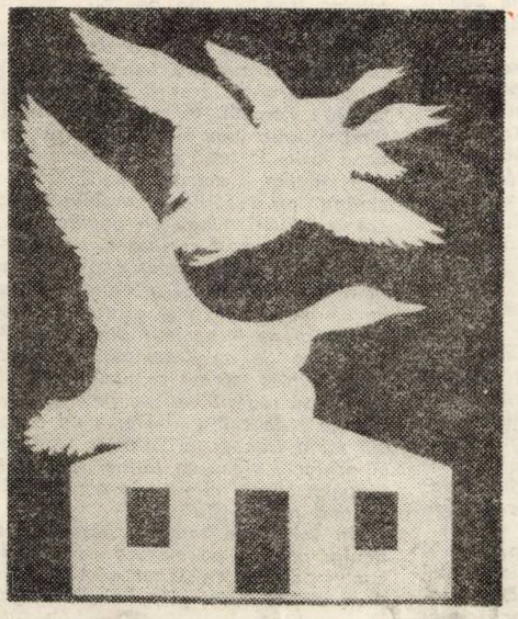

EDUARDO NERY

Ilustrația numărului : lucrări din expoziția „Grafica portugheză" deschisă la Galeria Bastion din Timișoara.

Conștiință și producție

Unitatea de sens a tuturor acțiunilor noastre, de la prodigioasa activitate din industrie și agricultură, desfășurată în toate ramurile la parametrii noului cincinal, la dezbaterile ce au loc, în aceste luni, în pregătirea Congresului educației politice și culturii socialiste, formează caracteristica acestui timp al țării, vibrant, prin spiritul său revoluționar, înalt, prin aspirațiile sale spre perfecționare. Liantul întregii vieți social-economice – conștiința fiecăruia dintre participanții la istorie, devine, în contextul amplului proces de edificare a socialismului și comunismului în patria noastră, obiectul unei perpetue perfecționări.

Înțelegerea istoriei trecute presupune cunoașterea adevărului faptelor sale, înțelegerea istoriei prezente înseamnă cunoașterea trecutului, a puterii prezente și elaborarea minuțioasă a jaloanelor viitorului. La puterea prezentului, în afara căruia nu se poate păstra nici o valoare umană, este chemată, într-un unic sens, întreaga forță creatoare a poporului pentru a da viață propriilor sale aspirații devenite țeluri de înaintare spre viitor. Înțelegerea acestui fapt, căruia îi sînt chezașe realizările obținute de întregul popor în toți acești ani ai edificării socialiste, presupune o participare efectivă, prin fapta muncii, prin întărirea conștiinței revoluționare a tuturor oamenilor.

Preocupat de creșterea unitară a întregului ansamblu economico-social pe care îl reprezintă țara, partidul nostru avînd în vedere importanța factorului subiectiv, a elaborat, în spiritul principiilor marxism-leninismului programaticele documente ale Plenarei din noiembrie 1971, ale Congresului al XI-lea al P.C.R., care formează cadrul ferm de desfășurare al procesului educației politice și cultural-științifice, dusă în scopul edificării omului nou, conștient de menirea sa în istoria țării, de importanța participării sale responsabile la dezvoltarea unitară a țării.

„Educația politică și cultural-științifică – **spunea tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU la Plenara Consiliului Național al Frontului Unității Socialiste, aprilie 1976** – trebuie să fie pătrunsă de nobilele idei ale patriotismului socialist, să cultive dragostea nețărmurită pentru patria în care ne-am născut și față de care avem obligația de a-i asigura dezvoltarea economico-socială neîntreruptă, progresul multilateral, creșterea avuției materiale și a patriotismului cultural-științific, făurind orînduirea nouă, bazată pe principiile democratismului socialist, ale umanismului socialist, în care omul este figura centrală".

Cu rezonanța unei chemări, cuvintele secretarului general al partidului vin în întîmpinarea tuturor factorilor educaționali, a slujitorilor artei și literaturii, pentru împlinirea dezideratului major al edificării unei conștiințe umanist revoluționare, demne de înalta misiune a construirii socialismului și comunismului.

În fapt, cele două coordonate ale existenței : conștiința și producția, creează imaginea complexă a ceea ce înțelegem prin multilateralitatea înaintării noastre ; unitatea lor, reprezentînd chezășia dezvoltării impetuoase a întregii țări spre culmile civilizației comuniste.

ORIZONT

Teatrul românesc contemporan în context universal

Cunoașterea și aprecierea teatrului românesc peste hotare au intrat astăzi în normal, în obișnuit. Turneele trupelor noastre, invitarea regizorilor și pictorilor scenografi, pentru a pune în scenă și a face decorurile și, îndeosebi, prezența pieselor românești în repertoriul teatrelor din străinătate sînt elementele componente ale unei noi dimensiuni, necunoscută sau aproape necunoscută în urmă cu trei decenii, prin intermediul căreia trebuie redimensionate înseși modalitățile noastre de înțelegere și sistematizare a valorilor artei noastre scenice.

Datorită unor mari actori afirmați peste hotare, cum au fost Agatha Bârsescu, Eduard de Max, Maria Ventura, Alice Cocea, Elvira Popescu, Jean Yonnel și alții a început să fie cunoscută și arta interpretativă, mai degrabă datele specifice ale actorului român, vigoarea, vitalitatea, temperamentul, respectul față de adevărul vieții, credința în joc, idealul său civic și artistic. Între cele două războaie mondiale s-a manifestat interesul oamenilor de cultură străini și pentru dramaturgia românească prin cîteva traduceri. În 1923, editura Insel-Verlag din Leipzig a publicat în limba germană, cu admirabila prefață a lui Hugo von Hofmannsthal, „Prometeu" de Victor Eftimiu. Peste cinci ani apare în italiană „O scrisoare pierdută" de I. L. Caragiale, urmată de traducerea comediilor „Omul care a văzut moartea" de Victor Eftimiu, „Omul și mîrțoaga" de C. Ciprian – în limba cehă, „Conu Leonida față cu reacțiunea" de I. L. Caragiale – în bulgară etc. Lipsește însă cu desăvîrșire ideea de „teatru românesc" în ansamblu, conceptul de „teatru românesc !", cunoașterea unicității și originalității lui. Cele cîteva turnee izolate, modeste inițiative particulare, cum ar fi primul turneu întreprins de Aristizza Romanescu și Grigore Manolescu la Viena în 1891, sau turneul de la Paris (Ion Ianculescu, Al. Milanescu și Elvira Popescu) din 1923, rămîn fapte singulare.

Afirmarea globală a conceptului de „teatru românesc" este un fapt al zilelor noastre, urmare firească a prestigiului culturii românești din ultimele decenii, legată organic de impunerea țării noastre pe plan politic, social și economic. Teatrul românesc a încetat să mai fie un teatru „tînăr", „începător", în căutarea propriei sale ființe, intrînd cu vigoare în marea competiție universală.

Pentru prima dată ne aflăm în fața unei răsturnări, putînd începe un nou capitol, încă necunoscut, al cercetării fenomenului teatral românesc și anume acela al influenței românești asupra oamenilor de teatru și a spectatorilor din alte țări, a literaturii dramatice românești ca punct de pornire al unor valoroase și interesante viziuni regizorale, al concepțiilor românești de teatru, deschizătoare de drumuri pentru înțelegerea într-o lumină nouă chiar a unor dramaturgi străini.

În istoria și teoria teatrală românească vor trebui dezvoltate cel puțin trei dintre categoriile specifice cercetării comparatiste și anume : difuziunea, influențele și paralelismul, **trecîndu-se la adunarea datelor legate de traducerea pieselor românești peste hotare, de jucarea lor, la compararea diferitelor viziuni regizorale atunci cînd directorii de scenă români își aduc aportul la dezvoltarea și afirmarea artei teatrale în alte țări. Sistematizarea acestor date va duce la o mai bună înțelegere a raportului dintre național și universal, dintre particular și general în arta teatrului.**

ILEANA BERLOGEA

(Continuare în pag. 5)

Convorbiri

Cu dr. PAUL DIMITRIU

de la Centrul Internațional de Metodologie a Studiilor asupra Viitorului și Dezvoltării

– Obiectivul major al tuturor convorbirilor noastre este dezbaterea și, pe cît posibil, dezlegarea problemelor de viitor ale omenirii. Ne permitem o excepție cu dv. la acest prim punct, în interesul sectorului informativ, rugîndu-vă să ne faceți cîteva precizări, și anume : Care sînt principalele realizări ale grupului de cercetări prospective căruia îi aparțineți ? Ce proiecte de viitor are Centrul ?

– În primul rînd țin să menționez că gîndirea previzională își propune să evite șocul surprizelor, să prevină efectele secundare ale transformărilor pe care civilizația dinamică și cantitativă a timpului nostru le produce ; să ușureze adaptarea omului, sau mai precis a structurilor biologice și culturale la ritmul accelerat al schimbărilor ; în sfîrșit, să formeze atitudinea prospectivă, adică să deprindă omul contemporan a gîndi cu fața spre viitor, într-un orizont parțial incert, nu cu fața spre trecut ca pînă acum. Să modifice deci reflexele formate timp de două milenii în gîndirea umană, dominată de o mentalitate, eleată de repere socotite „eterne".

Realizările, în aceste condiții, sînt greu de măsurat. Ca să mă încadrez totuși în limitele întrebării dv., am să evoc ceea ce am încercat să facem. Am încercat în primul rînd să acreditäm în conștiința contemporană seriozitatea acestei funcții oraculare pe care o îndeplinim, cu mijloace moderne. Am încercat apoi să asigurăm cercetărilor prospective un statut științific, publicînd un curs de teorie și metodologie previzională, care este o premieră mondială. Pînă la apariția cursului nostru, existau lucrări de metodologie în prospectiva tehnologică. Mai existau și tehnici prospective în domeniul economic. Deci metodologia era privită la nivelul prospectivei sectoriale. Am încercat în sfîrșit să îndreptăm cercetările noastre în direcția prospectivei sociale și anume : estimarea consecințelor progresului tehnic asupra societății, prospectiva în domeniul culturii, prospectiva în domeniului relațiilor internaționale, am studiat posibilitățile de cuantificare a fenomenelor sociale și aplicarea teoriei sistemelor la sistemele sociale complexe.

Ca urmare a acestor eforturi în domeniul metodologiei, Federația Mondială pentru Studierea Viitorului, recunoscînd meritele grupului nostru de cercetări, a propus ca primul său Centru de metodologie să funcționeze la București, cu acest grup. Așa a luat naștere Centrul Internațional de Metodologie a Studiilor asupra Viitorului și Dezvoltării de la București.

– În „Curs de prognoză", remarcați meritele lui Léon Lavallée de a fi conceput schemele corespunzătoare revoluției industriale și revoluției științifice și tehnologice, venind în sprijinul determinărilor prospectologice. În acest cadru, dv. faceți următoarea mențiune : „Relația fundamentală S T P (corespunzătoare revoluției științifice și tehnice), reprezintă infrastructura societății neo-moderne, bazate pe noul raport știință-producție, care determină și definește, drept urmare, noua structură științifică a lumii de mîine". Vă rugăm să ne spuneți care considerați că sînt elementele deja structurate, cele incipiente și cele posibile în perspectivă ale „noii structuri științifice a lumii de mîine", rezultate din

Convorbire realizată de

VICTOR ISAC

(Continuare în pag. 7)

Cronica literară

Poetul clujean Virgil Nistor este la al treilea volum de versuri. A debutat tîrziu cu *Intoarcerea în anotimp* (E.p.l., 1968) care, deşi ferit de stîngăciile începuturilor, a trecut aproape neobservat. Poate şi din pricina lipsei de unitate, dar, mai degrabă, înclinăm a crede, din cauza valorificării unor poeme mai vechi, cu greutate aduse la rezonanţa poeziei actuale. O tonalitate proprie se făcea simţită, totuşi, poetul fiind de mult aplecat peste liră, nefixat însă într-o anumită direcţie, ezitînd parcă între o moştenire cu care era deprins şi o nouă şi îndrăzneaţă perspectivă ce reclama instrumente noi.

Baladele existente în primul volum, nu fără interes, deşi specia căzuse în desuetudine, sînt continuate în *Ispititoarea pasăre de foc* (Albatros, 1975). Era oarecum firesc să fie trecute cu vederea pentru că nu prezenta valoare decît celor ce ştiau că baladele au fost scrise concomitent, dar totuşi, independent de marile balade ale lui Ştefan Aug. Doinaş. Ele au toate calităţile, alături de toate neajunsurile genului. Ar fi suficient să examinăm *Năluca* şi să o comparăm cu *Mistreţul cu colţi de argint*, ca să ne dăm seama de adevărul celor susţinute, convingîndu-ne în acelaşi timp de forţa creatoare de atmosferă a poetului, de apropierea şi depărtarea misterului *(„urcînd poteci, năluca sub pleoapă / îl mistuia vibrînd fosforescent, / dar cînd se-apropie, un ochi de apă / o dizolvă-n lichidul transparent")*, potenţîndu-l *(„acolo unde din adînc fiinţa / descompusese timpul fragmentar / ca să strămute astfel neputinţa / secundelor în noul său tipar")*, pînă la o nouă proiectare „spre infinitul recristalizat", cu alte contururi într-o viziune proprie în care *„din formele ce fără consistenţă / interferate-n fluxul dimprejur / delimitau secvenţă cu secvenţă / esenţele de spîrtul impur"*.

Ultimul volum ce intră în atenţia noastră dă măsura întregului său talent, fiind reprezentativ pentru evoluţia sa lirică. Este un volum unitar, nu atît prin tematică – deşi în afară de *Evocare 1933* există o perspectivă mai largă spre căutări şi creaţie, aşteptări şi cîntec într-o contaminare lirică a ideilor – cît mai ales prin tonalitate, prin rezonanţă, prin timbru, printr-o nuanţare încantatorie a izvoarelor sonore. Iar dacă în primul volum pendularea dintre versul alb şi cel de factură neoclasică arăta discrepanţa dintre două vîrste poetice, aici, indiferent de modalitate, versurile îşi păstrează aceeaşi unitate, dovada unei voci simţită cu aceeaşi intensitate în indiferent ce direcţie şi cu ce mijloace. O adîncire a

Virgil Nistor

PE-O INVIZIBILĂ HARFĂ PERCUŢII

Ed. Cartea Românească, 1976

acestor mijloace ar fi grăitoare pentru felul în care poetul realizează armonizarea unor tendinţe diferite. Poemul *Dor („Rotea-n văzduh o pasăre, albastrul / se înalţa în cercuri suprapuse / deasupra lumii, timpul suspendat / urca în cerul gol un turn abstract...")* este tot atît de aproape, sub acest aspect de *Sculptură posibilă („Ce frumos e să dăltuieşti în piatră să modelezi în lut / silueta unei femei sau torsul acelui bărbat / pe buze să le despici zîmbetul ca şi cum ar fi vrut / să-şi aminteacă de ceva neîntîmplat;")* sau de semnificativul *Întîi a fost un cîntec („Cînd se porni din ceţuri a se naşte / uscatul se tîra – un melc lăptos / scurgîndu-şi gelatina printre astre / şi învelit în alge somptuos;")*. Chiar şi ultimele vestigii baladeşti, sublimate însă, se integrează acestor modalităţi noi, primind o nouă valoare *(Odinioară Cosînzeana, Miraculoasele mere de aur, Musafirul acela, Grivţa 1933* etc.).

Stăpîn pe mijloacele sale poetice şi conştient de tonalitatea proprie, poetul îşi permite şi o uşoară, ironică detaşare într-o serie de poeme *(Dacă n-ar fi decît un zbor de pasăre, Testament, Fabulă fără morală, Vis de copac, Hieraticul cer mioritic)*, culminînd în *Odinioară Cosînzeana*, ce ar merita să fie citată în întregime, mulţumindu-ne doar cu finalul: *„Probabil veţi zice că nici n-are sens / şi moartă fiind să lăsăm moartă făptura / din visul acela, chiar dacă arde intens / să ne fie de-ajuns la vîrsta noastră arsura"*. E o direcţie ce-l integrează pe poet, datorită realizărilor, acelei linii poetice inaugurată de Ioanichie Olteanu, Const. Tonegaru, Geo Dumitrescu, prelungindu-se pînă în zilele noastre. Dar ecourile grave şi solemne se aud ca într-o pădure sau ca şi sunetele unei orgi într-o mare catedrală. Primele sînt poate necesare pentru a sesiza relativitatea şi caducitatea lucrurilor, ultimele însă dau măsura responsabilităţii şi demnităţii umane, atingînd chiar tragicul, ca şi aripa *„imens redeschisă în visul de-atîtea ori repetat / prin ochiul ascuns după gratii, sămînţă fertilă / ideea sub palida frunte zvîcneşte neîncetat / şi urcă apoi înspre oameni tulpina fragilă"*, din poemul *Evocare 1933*.

Nu am putea încheia această cronică fără a sublinia echilibrul interior al volumului ce s-ar fi putut intitula simplu: *Percuţii*, majoritatea poemelor fiind vibraţia unor sunete realizate prin acea lovire înceată şi repetată a lucrurilor, ideilor, membranelor, corzilor, cîntînd într-o zodie favorabilă: *„Culcat în ierburi mîngîi cu palma pămîntul / şi simt cum tresare trupul acesta virgin / spălat de zăpezile pure pregătit nupţial / în dulci aşternuturi cu seva vibrînd înnoită / şi nunta lui cu seminţe iar se întoarce / din ancestral spre ziua de azi domolită / adîncul somn reînvie latenţe ce urcă-n tulpini / şi revarsă rod violent pe tijele verzi vegheate / de suliţa albelor stele e ceasul lcind trec peste brazde strămoşii să-ncerce / vigoarea ţărinei şi clopotul timpului bate / neauzit în pîntecul ţării sporind germinaţia"*.

Un volum de versuri, reprezentativ pentru poet şi pe măsura conştiinţelor contemporane, ce-şi vor găsi în el atîtea din căutările şi nelinistile proprii

ION MAXIM

Marginalii

Sensul literal

Incerc să scriu despre însemnări zilnice **şi lucrul înaintează greu pentru că – înţelegîndu-i acum pe cronicarii de poezie – aş cita mereu. Într-un fel, jurnalul lui Maiorescu este** Bouvard et Pécuchet **al literaturii noastre, adică o carte** evidentă **despre care e greu să spui de ce s-a scris şi prin ce nu se lasă ignorată. Mult timp, criticii s-au mirat că Maiorescu a putut fi atît de plat, atît de puţin indemnat către sens în consemnarea vieţii sale. Astăzi, în sfîrşit, jurnalul s-a impus, dar explicaţia întîrzie. Fără prezumţie, îndrăznesc să presupun că** însemnări zilnice **este o operă de mare poeticitate, în înţelesul actual al cuvîntului :** un text. **Una dintre acele cărţi care-şi ajung lor însile şi nu suferă demersul interpretativ. Cum pot să comentez plăcerea cu care aflu că pentru Rylski nobilul Rechtenberg dete un florin, contele Paravicini tot unu, contele Welserscheimb dete doi, iar „Eu" iarăşi numai unul ? Sau iată un scurt poem : „Fornasari imi** scrise **o scrisoare. Eu aruncai adresa mea, scrisă de el, în mijlocul cameratei. C(arcano) o văzu, o apucă, Pawl(ikovski) o găuri cu un baston şi apoi o rupseră în bucăţele". Nimic nu se poate adăuga, momentul acela din după amiaza unor adolescenţi care de mult s-au risipit, rămîne fără sfîrşit şi fără subînţeles, prefăcut în cuvînt. Camerata sună metalic şi definitiv – händelian. În alt loc, un simplu „foarte bine" rupe fraza autoritar şi opac : „Ajuns sus pe partea austriacă la ora 1¼, mereu călare. (La Rucăr plătesti de cal şi om, de obicei, 2 franci pe zi). Prinzit la vameşul unguresc, care tocmai fusese transferat aici. Foarte bine". Mai mult decît notare didactică a prinzului consumat, aprecierea pare o clauzulă cu sens prozodic la capătul unui verset. Tăioase, cifrele aleargă din frază în frază, cu rost poetic nedefinit, dar tenace, ca semnele alfabetului chinezesc răsfirate într-un roman de Philippe Sollers : „Ieri seara, ora 6½, la masă, eram obosit şi am putut minca numai supă şi 1/2 becaţină. Erau însă smochine uscate şi am mincat 4 ori 5 din ele". Tot atît de activ textuală, chiar şi cînd nu o traduci, devine dorinţa tînărului colegian de a obţine la purtare „recht lebenswert" (pentru „Aufmerksamkeit" speră într-un „espannt"). La vîrsta iubirilor eterate, Maiorescu visează taxinomic certificate şcolare completate optimal.**

Nu vreau să spun că textul literar ar trebui să fie, în genere, atît de net, atît de distilat, dar mi se pare important să existe într-o literatură – ca şi metrul etalon păstrat la Sèvres pentru bună măsură a oricăror lungimi –, o astfel de concretizare a gradului zero conotativ. Pentru că dacă minţi cultivate nu ostenesc să desfacă rînduri de sensuri simbolice din patrimoniul literar, condiţia minimală a unei bune lecturi este însuşirea de a ciuli urechile ca la vînătoare, încremenit în poziţie de aret, în preajma sensului literar. Şi nu ştiu dacă plăcerea de a reciti Betia de cuvinte ori Direcţia nouă **nu se explică în parte prin aceea că tocmai deoarece scrierile autorilor numiţi s-au şters din memoria literaturii româneşti, rămîne bucuria frazei care rostuieşte „orele de repaos ale d-rei Matilda Cugler (astăzi d-na Poni)" şi ale d-lui Ciru Oeconomu, sau pe cele ale unor „poeţi ca d. Pătărlăgeanu". La fel cum, în aceiaşi ani, criticul comunica în însemnări că la masa principelui s-au aşezat prinţesa Soutzo de la vie, Natalia Soutzo (Mavrocordat), Prăjasca, bătrîna Carp şi doamna Balş, iar Clărchen, cu acel prilej, „avea aceeaşi rochie, decoltată".**

LIVIUS CIOCÂRLIE

Iată un fapt pe care istoriile literare obişnuiesc să-l consemneze : între volumul **Inimi sub săbii** (1934) şi **Ceea ce nu se uită** (1945), **Scutul păcii** (1949) etc., lirica lui Eugen Jebeleanu a cunoscut o schimbare esenţială, inexplicabilă numai prin indemnurile pornite din temperamentul poetului. Remarcat datorită „barbism"-ului muzical al versului şi unui imagism destul de canonic în **Inimi sub săbii ;** cinic ori numai sarcastic comentator de efigii în **Cintecele regilor de jos** (1932–1944), Eugen Jebeleanu ajunge la numai două decenii după debut să îşi abiliteze talentul în poeme monumentale, pretinzînd cititorului său o reeducare a ochiului şi schimbarea concepţiei despre poezie. **In satul lui Sahia, Bălcescu, Surisul Hiroshimei** şi **Oratoriul Eliberării** sînt proiecte grandioase, vaste panorame care pentru a fi cuprinse în totalitate se cer contemplate din depărtare. Interesează contururile edificiilor realizate prin îngrămădirea fascinantă de versuri, mai rar (în **Surisul Hiroshimei**) şi efectele scoase din cizelarea stăruitoare a imaginilor. Funcţie a memoriei – „o memorie de optsprezece carate" din **Ceea ce nu se uită** – noua poezie a lui Eugen Jebeleanu nu-şi mai trage seducţia în primul rînd dintr-o sumă de procedee tehnice deosebite. Tensiunile care susţineau materia verbală în **Inimi sub săbii** s-au relaxat, crisparea expresionistă a efectului se transformă în gest larg, în retorică somptuoasă, versurile se acumulează pe suprafeţe colosale, în tablouri dramatice sau cînturi de epopee. Pentru a convinge – poezia trebuie să convingă, respectînd destinaţia ei socială şi militantă – poemelor pare să le fie de ajuns o armătură simbolică (alegorică), vocii personajelor – Eugen Jebeleanu scrie, vom vedea mai departe, o poezie în care sînt implicate funcţii dramatice, teatrale – timbru pasional.

Toate aceste schimbări nu sînt minore şi nu caracterizează doar evoluţia liricii lui Eugen Jebeleanu. Sînt inscrise deopotrivă, în diagrama poeziei unei epoci, poezie „flamboiantă", patetică şi vizionară, deschisă spre ritmuri prozastice şi profuziune retorică. Poezie **devenită,** astfel, sub lucrarea istoriei. Pentru Eugen Jebeleanu, ca şi pentru marea parte a scriitorilor care navigau în apele adînci ale Verbului, războiul a constituit o experienţă decisivă, moment de emergenţă rapidă spre realitate. Nimic din truda alexandrină asupra cuvîntului în literatura scrisă după război, nimic din conciliabulele elegante cu poezia. Versul este pus în poziţie de forţă vaticinară, poezia devine exemplară şi puternic pătrunsă de învăţămintele timpului, solemnă şi spaţioasă pînă la confuzia cu reportajul versificat. Gestul eroic şi tema morală prilejuiesc scenarii ample, imagini elocvente ale vieţii sînt căutate sub imboldul unui nou romantism tras din evenimentele istoriei.

Sub aceste auspicii, poezia primelor două decenii de după Eliberare a reprezentat mai ales un criteriu de veri-

Aniversări

EUGEN JEBELEANU LA 65 DE ANI

ficare a unor conştiinţe. Odele, imnurile, poemele de anvergură romanească sau epopeică, în mod excepţional şi confesiunile lirice, trec în categoria documentelor actualităţii, sînt, astăzi, documente de neînlocuit în biografia morală a epocii şi a literaturii. Şi Eugen Jebeleanu, ca nimeni altul, poate, în literatura de astăzi, reprezintă prin toate faţetele scrisului său măreţia bărbătească a unei poezii patetice şi tumultuoase, exhortative sau oprite în meditaţii asupra limitelor umane.

Pornită cu un bagaj de mijloace lirice imagiste şi expresioniste, poezia lui Eugen Jebeleanu, agitînd teribile avertismente în **Cintecele regilor de jos,** justiţiară în **Ceea ce nu se uită,** a trebuit să-şi găsească un limbaj caracteristic şi, mai ales, eficace. Duhul reportericesc în **In satul lui Sahia** devenit patos al evocării în **Bălcescu,** stau mărturie că poetul a încercat mai multe instrumente pînă să-l aleagă pe cel potrivit. De conturarea unei concepţii lirice nu putem vorbi însă decît începînd cu **Surisul Hiroshimei** şi **Cintece împotriva morţii.** Alegorismul acestor opere în care ethosul contemporan îl găsim pus în viziuni medievale, baroce, înseamnă, în fapt, o întoarcere la mijloacele literaturii expresioniste. Mai exact, ale teatrului expresionist. Imaginile arbitrare, stilizarea şi supradimensionarea cadrelor, limbajul redus la o formă esenţializată, strigătul alternînd cu fraza lirică, inspirată, tonalitatea profetică a versurilor, situarea cosmică a omului şi sondarea eului său adînc, sînt elemente ce vor trebui verificate şi analizate amănunţit în **Surisul Hiroshimei,** moralitate profană urmată de poemul dramatic nu mai puţin interesant sub aspectul mijloacelor formale, **Oratoriul Eliberării.**

Poezia lui Eugen Jebeleanu urmăreşte să edifice sub raport moral. Viziunile coşmardeşti, ironice, dizolvant ironice, remarca sarcastică şi dezvăluirea caustică a laturii neomeneşti a existenţei umane, ţin de fotografia în negativ a unei umanităţi exemplare. Eugen Jebeleanu vede în alb şi în negru, figurile literaturii sale sînt Moartea şi Viaţa, Omul şi Fiara, Candoarea, Meschinăria, Lăcomia, Foamea, Demonul din a XX-a vale şi Poetul, Crima şi Speranţa – Luptă. În **Hanibal,** poemele din ciclul **Parabole civile** dizolvă aceste concepte-personaje în litanie, în elegie. Litanii ale civilizaţiei tehnice, elegii ale unei lumi „unde oamenii se rup". Moralistul Eugen Jebeleanu îşi încheie însă întunecatele viziuni în apoteoze ale omului. Condiţia de martor pe care şi-o asumă în toată poezia sa se împlineşte în ipostaza de poet-vizionar. Coborîtă din drama expresionistă, figura „omului nou" intră de fiecare dată în scenă înainte de căderea cortinei : în poemele **Bălcescu** şi **In satul lui Sahia,** în coralul în care încheie **Surisul Hiroshimei,** în **Stihuri despre poetul cismar,** în poemele dintr-un ciclu prea puţin comentat pînă acum, **Triumful,** deşi cuprinde cîteva dintre cele mai pure **cintece impotriva morţii** pe care le-a scris Eugen Jebeleanu.

LUCIAN ALEXIU

Curier literar

„VIAŢA ROMÂNEASCĂ" la 70 de ani. Număr festiv, deci semnături prestigioase, prilej de aduceri aminte, de perspective, de trecere în revistă a contribuţiei pe care această prestigioasă revistă, în lunga ei viaţă, a adus-o la dezvoltarea culturii şi literaturii române.

După un cald cuvînt introductiv al Uniunii Scriitorilor prin persoana preşedintelui VIRGIL TEODORESCU, semnează articole omagiale, Ioanichie Olteanu, (actualul redactor şef) Const. Ciopraga, D. I. Suchianu, Al. Piru, I. Negoiţescu, Alexandru Balaci. La ancheta iniţiată cu prilejul împlinirii a 70 de ani de la apariţia revistei Viaţa Românească, sub titlul „O publicaţie axată pe realităţile româneşti" – răspund, printre alţii, în acest număr (3) D. D. ROŞCA, („Cît priveşte rolul ei pe multiple planuri ale culturii noastre, în perioada pe care am cunoscut-o mai de aproape, acest rol a continuat să fie cel pe care şi-l asumase la înfiinţarea ei. Adică, pe plan social, Viaţa Românească a luptat cu dîrzenie şi talent, şi de la o mare altitudine doctrinară, ideologică, împotriva obscurantismului retrograd în orice formă şi la orice nivel s-ar fi manifestat el ; iar pe plan literar a încurajat – şi adesea a descoperit – talente tinere. Ea a apărut, în lumina pe care ne-o dă totdeauna raţiunea şi umanismul oltoit pe ea, tot ce a fost şi este înaltă valoare umană în cultura şi-n viaţa socială a poporului nostru") ; ALEXANDRU PHILIPPIDE („Condusă în primii ani de G. Ibrăileanu, animator incomparabil al revistei de la început, din 1906, apoi de oameni care au urmat cu fidelitate şi cu curaj tradiţia „idealului social" şi a „crezului libertăţii de gîndire", Viaţa Românească şi-a continuat după 1930 drumul, în împrejurări adesea duşmănoase faţă de ea") ; AL. Graur („După părerea mea, în acei ani de crîncenă reacţiune, Viaţa Românească a constituit o oază de democraţie şi a servit la crearea şi dezvoltarea atmosferei care a pregătit răsturnarea regimului reacţionar") ; ŞERBAN CIOCULESCU („In calitate de critic şi istoric literar, obligat să cunosc revista pe tot parcursul ei de şapte decenii, nu pot decît să-i recunosc eminenta situaţie în literatura dinainte de primul război mondial, iar, apoi, din momentul istoricei dispute în jurul specificului naţional. Epoca marilor controverse trecînd (ca să nu zic apunînd), revista s-a menţinut la un nivel artistic, netăgăduit de nimeni. Atenţia la calitate a fost, de altfel, grija statornică a lui G. Ibrăileanu, al cărui dogmatism era temperat de un ales gust literar.

N-aş îndrăzni să fac pronosticuri de viitor. Sînt însă convins că trecutul prestigios al revistei constituie o garanţie de continuitate, în spiritul pe care şi redacţia actuală îl menţine cu fermitate"). La rîndul nostru urăm revistei „Viaţa Românească" o cît mai pregnantă prezenţă în viaţa noastră literară.

A. BALTHAZAR

Lecturi

Vasile Sălăjan
NOPȚI DE DRAGOSTE
(Editura Dacia, 1975)

La al doilea volum de proză, Vasile Sălăjan ne apare același prozator al peisajelor interioare, convertite la rangul de legendă, de hrisov, de meditație. Dorul de libertate stăpînește nesfîrșitul lanț de bărbați și femei ce cuvîntă și trec însoțiți de vocea memoriei. Cartea în sine e o cronică a supraviețuirii vechii familii. Roland Rahia, rătăcitoare pe cîmpia transilvană, neliniștită, damnată, protejînd teritoriul uman, sfidînd destinul prin veghe... Astfel, prozatorul clujean imaginează istoria ca pe o relicvă.

Romanul e invadat de personaje care se apropie și se îndepărtează de timpul narativ ca într-o largă ramă a dedublării. Ele rămîn dincolo de gratiile iluzorii ale trecutului. Lumina lor, deși uneori difuză, se desprinde, mai ales, prin apariția ciudat meteorică a Anastasiei, tulburător personaj feminin. Ea tonifică atmosfera cărții prin fraternizarea sa, prin ieșirea inexplicabilă din vinovăția neamului.

Anastasia umblă pe căile nevăzute ale amintirii. Răbdătoare, ea știe să-și adoarmă simțurile, dar să le și trezească, asemeni licărului secret adormit și mocnit în lumina săracă. Se dezvăluie atît de puțin deși răscumpără și plătește memoria celorlalți Răsuflarea ei, aburul ochilor se pierde în răcoarea bălții **„otrăvite de regretul atîtor ani pierduți degeaba, despre care știa că n-au făcut-o femeie"** (p. 108).

Celelalte personaje, Ion, Velovei, Iohcla, Lucta, Soloneț, Rolis, Maria, Cujmir, Ioan Romuli, Matei Polina, Valeriu sînt măcinate într-o lentă și amenințătoare anonimie; de altfel romanul nu e o pledoarie pentru contururile acestor personaje, V. Sălăjan nereușind să construiască personaje puternice – însuși Ștefan – simbol al dezlegării de orice povară, cel ce simte fiorul vremii și franchețea subterană a vuietului timpului a istoriei – e mai mult înăbușit în **Ideea de personaj posibil** și nicidecum făcut, cimentat, implinit. Aici vedem deschiderea romanului, prezentă dealtfel și în „Coborînd spre nord-vest", deschidere care poate fi salutară pentru prozator dar și fatală. Căci, oricum, o proză nu se poate hrăni la nesfîrșit numai din atmosferă.

Ceea ce strălucește însă în scrisul tînărului scriitor clujean e acea tehnică a evocării. Toate celelalte personaje, inclusiv cele inutile (Valeriu) știu să trăiască mirificul parfum al istoriilor, acea derulare a cuvîntului devenit poveste, mișcare. Imaginația latent poetică e prezentă în orice filă. Poate din această sforțare (sau de ce nu dezinvoltură) a scrisului, supus unei lungi și măcinate stilizări, V. Sălăjan nu poate sau nu vrea să construiască romane de paginație grea.

ANA POP SIRBU

Dragoș Vicol
SATUL CU OAMENI FRUMOȘI
(Ed. Cartea Românească)

In recenta sa carte de povestiri Dragoș Vicol aduce în prim plan imaginea pitorească a unui sat de munte din Nordul Moldovei, în care se petrec o serie de mutații, de mișcări sufletești, în mentalitatea oamenilor, în spiritul lor conservator, în pasivitatea lor expectativă față de înnoirile vremii noi, față de prefacerile sociale, ai căror martori sînt. Unele povestiri au haz – ne mărturisește autorul în „Prolog" – altele sînt cu tîlc, iar mare parte dintre ele conțin felul cum se preface o lume, cum se prefac timpurile și oamenii.

In general, se știe că, datorită condițiilor de mediu, locuitorii munților au o structură sufletească aparte: sînt mai iuți în acțiuni, mai întreprinzători, mai curajoși, dar și duri în unele împrejurări. Relațiile dintre ei iau uneori forme violente, dar de scurtă durată, – alteori devin de un patetism liric de o rară frumusețe. Dragoș Vicol cunoaște în profunzime aceste aspecte, de aceea el nu idealizează eroii întîmplărilor din povestirile sale, ci îi înfățișează așa cum sînt, surprinși în diferitele situații. Portretele lor apar viu zugrăvite, cu trăsături caracteristice, specifice diferitelor momente. Prozatorul sesizează cu acuitate și limpezime cum tradițiilor și obiceelor în care au crescut și pe care le cultivă, cu fastul obișnuit, li se adaugă, lent, dar cu aceeași trăinicie, printr-un complex dialectic de fenomene, elemente noi, ca rezultat al procesului continuu de transformare a societății.

Paralel cu acest aspect al relațiilor dintre oamenii satului, Dragoș Vicol surprinde în obiectivul prozei sale, cu un remarcabil curaj, cîteva anacronisme birocratice, – ca de pildă cele înfățișate în povestirea „Cît costă un judecător la București" – cu consecințe nebănuit de dăunătoare procesului de transformare a conștiinței sătenilor.

Noua sa carte de povestiri, **Satul cu oameni frumoși,** reține atenția – și o captează chiar – nu numai prin varietatea problemelor cu care sînt confruntați oamenii satului dintre coline și munți. Dragoș Vicol folosește un limbaj limpede, deosebit de sugestiv, colorat cu unele particularități de limbă, pitorești, specifice locului. De aici și fluiditatea frazelor în desfășurarea fiecărei povestiri, dinamica lor plastică.

GEORGE DRUMUR

AMINTIRI LITERARE DESPRE VECHEA MIȘCARE SOCIALISTĂ
(Editura Minerva, 1975)

Propunîndu-și să realizeze o culegere de texte cu caracter memorialistic, despre vechea noastră mișcare socialistă, Tiberiu Avramescu reține lucrări inegale ca valoare literară, însă majoritatea lor sînt deopotrivă pagini de literatură autentică și documente importante pentru reconstituirea unei epoci.

Ca oricare lucrare memorialistică, aceste „amintiri literare" s-au scris cu scopul justificării propriei atitudini în momente cruciale din istoria socialismului la noi, chiar dacă uneori nu e vorba despre o acțiune cu implicarea directă ci doar de aderențe sentimentale. Ideile socialismului constituiau o atracție neobișnuită atît pentru generația vîrstnică a oamenilor de știință, a artiștilor cît și pentru tineretul de pe băncile facultății dar mai ales ale școlii. La Casa poporului, de pildă, Izabela Sadoveanu consemnează prezența „a tot ce au avut mai strălucitor și mai avîntat generațiile deja în plină maturitate ale lui Viahuță, Delavrancea, Caragiale, socialiștii din școala lui Ioan Gherea, cu solidă cultură socială și economică, apoi tot tineretul cu oarecare personalitate, artiștii care au devenit mai tîrziu". (p. 310). Dintre socialiștii cu influență covîrșitoare se remarcă în primul rînd Ioan Nădejde, despre care J. Bart afirma că „întrupează o epocă în evoluția culturii și spiritului românesc", (p. 223) iar apoi Dobrogeanu-Gherea, cel ce „n-a venit din Rusia ca marxist, ci a devenit marxist aici, prin studiu și gîndire", după cum ne încredințează Const. Graur încă din 1920.

Materialul informativ cel mai important din punctul de vedere al istoriei literare se referă la ecourile polemicii literare dintre junimiști și socialiști. In viziunea majorității memorialiștilor, confruntarea literară dintre Maiorescu și Gherea a stîrnit interes în epocă tocmai fiindcă s-a desfășurat pe baze principiale, respectînd în general etica unei polemici.

In sfîrșit, o valoare aparte au paginile consacrate de I. Negreanu întîlnirii dintre ministrul Maiorescu și „restauratorul" Gherea, cînd primul îl asigură că nu-l va expulza din cauza deosebirilor de idei, iar cel de-al doilea se decide să renunțe la paginile din studiul **Către domnul Maiorescu,** în care-l taxa drept avocat în critica literară.

Editorul întreprinde cu acest prilej o autentică cercetare filologică, în „note", de care va trebui să se țină seama în orice lucrare consacrată lui Gherea și Maiorescu.

Indeosebi datele despre relațiile scriitorilor vremii cu mișcarea socialistă, informațiile privitoare la polemica Maiorescu-Gherea, reconstituirea climatului spiritual în care s-au format mulți dintre viitorii intelectuali, artiști și scriitori români îndreptățesc cu prisosință solicitarea cercetătorului literar la o lectură atentă a culegerii lui Tiberiu Avramescu.

VIRGIL VINTILESCU

Ion Stanciu
DESPRE UIMIRE
(Ed. Cartea Românească, 1975)

Matur, echilibrat stilistic, aderînd – ici și colo – la cîteva din simbolurile mari și rezistente ale poeziei de tonalitate reflexivă, volumul lui Ion Stanciu – intitulat frumos **Despre uimire** – ni se pare unul dintre cele mai promițătoare debuturi ale anului 1975.

Înzestrat cu un instinct liric viguros (judicios dirijat de contraponderea unei atente conștiințe artistice), Ion Stanciu preferă textele lungi, de un conceptualism umbrit, în structura cărora imaginea trasează blînde pîrtii luminoase.

Termenii dominanți aparțin sferei semantice **a focului (a luminii)**: universul i se arată poetului ca o mirifică revărsare de raze. De pe acest platou, al luminii și demnității, sînt înălțate imnuri de slavă patriei și eroilor: **În adîncul orizont, unde dorm / sub brazde-avîntate eroii, Patria / le umezește în aurul razelor fruntea / plină de-aroma coaptă a ierbii; / umbra lor e viu mestecăniș cosmic...".**

O bună parte a versurilor meditează la condiția poeziei și a poetului. Nu cu definiții luate din tratate, firește, ci cu mijloacele emoției, ale intuiției estetice. Se cuvine reținută o subtilă identificare cu însuși efortul creator, cu ființa și menirea poeziei **(Ca despre un cuvînt)** și chiar – pe o treaptă laterală a aceluiași edificiu metaforic – căutarea lui Orpheus, cel mereu cercetat de poeți: **„Vin spre tine din cîmp, Orpheus / înotînd prin ceața ademenitoare, scuturînd / belșugul de raze de pe umeri. / Înainte-mi sunetele îmi arată un drum / printre lăstari de argint; / limba mea învață acum foșnetul, / ochiul meu cuprinde mișcarea cea fără odihnă, / de frunte mi se agață ceața razelor. / / Un lucru e adevărat dacă are umbră..."**

Toate aceste idei sînt trecute, însă, în trunchiul viu al poemelor – în ritmul și respirația lor (sau, mai precis spus se degajă dintr-o alcătuire mai degrabă simbolică decît din alegorii).

Despre uimire ne propune un poet de o evidentă originalitate. Așteptăm cu încredere și nerăbdare viitoarele sale apariții.

EUGEN DORCESCU

PAVIA

DICȚIONAR DE TERMINOLOGIE LITERARĂ
(Ed. Ion Creangă, 1975)

Dicționarul de terminologie literară este destinat tineretului școlar și cenaclurilor literare, anunțîndu-și, ca statut, caracterul de îndrumător. Capitole la nivel satisfăcător, notînd esențialul cu claritate, „Proza" – spre sfîrșit – și „Retorica", nu scuză prolixul și confuzul care domnesc de la însuși principiul de construcție al cărții (amestec nemotivat de categorii estetice și procedee de construcție pînă la construcția frazelor înseși. Titlul însuși este neconcludent. „Literar" înseamnă, conform normelor culte ale limbii, consemnate de gramatică, dicționare etc., fapt care precizează numai „legalitatea" terminologiei. Terminologia nu este nici a literaturii în sine, ci a teoriei literaturii, a metaliteraturii.

Semnificantul este „cuvîntul, imaginea verbală (F. de Saussure vorbea clar și, subliniindu-și explicația, despre „imagine acustică" expresia în sens larg (?!) (p. 19).

„Grotescul se realizează artistic cu mijloace (...) crude". (p. 15).

Comentariul pertinenței unor definiții sau construcției frazelor este fără rost. „Limba literară față de limba vorbită zilnic, pentru comunicarea între oameni, este limba în care în deosebi se scrie fie în proză sau în versuri, în literatura beletristică și cea de specialitate" (p. 16). „Structura unei opere literare rezultă din integrarea organică a elementelor ei constitutive" și astfel opera devine o „creație organică" (p. 22). „Cum literatura întruchipează în imagini pline de viață (?!) tot ce este omenesc, rezultă că genurile literare constituie posibilități de realizare artistică a prezenței omului în literatură. De aici urmează și încetățenirea lor în teoria literară drept modalități artistice". Termenul de filozofie este întîlnit nu numai în filozofie, ci și în literatură (proză, poezie, dramaturgie) denunțînd neputința individului de a găsi un sens vieții, legilor existenței umane și folosind mijloace artistice (...)" (p. 34). „Esteticienii moderni, adepți ai teoriei interferenței acestora (genurilor), ceea ce face ca limitele dintre genuri să devie tot mai nefirești, tot mai artificiale, combătînd pe drept cuvînt teoria purității genurilor" (p. 14).

In concluzie, cartea, mai ales pentru că se adresează unui public neavizat, nu poate fi considerată un instrument serios de lucru. Un dicționar nu se poate construi după principiul popularizării, în care fiecare afirmație ridică suspiciuni și trimite mereu la alte dicționare pentru edificare.

MARIANA BEJAN

Maria Mărgăianu,
NOPȚI ȘI SÎNZIENE
(Ed. Litera, 1975)

Cele trei secțiuni ale volumului *Transilvania, pămînt înnobilat de glas, Zile care se numără* și *Treptele lacrimii)* înmănunchează o seamă de compuneri inegale, fără prea mare penetrație lirică, redactate, totuși, curat și, pe alocuri, suficient de clert.

In prima parte, Maria Mărgăianu își precizează apartenența geografică: „în Apusenii mei cu zborul mitic / își face drum un licăr de sub pleoape". Sînt aici poezii închinate țării („O, țară mamă, / patrie de inimă / primește-mi cîntecul!"), strămoșilor *(Strămoșii mei, Pe urma lancului)* sau, altele, de factură „htonică", încercînd, deocamdată din exterior, drumurile bătute cîndva de Lucian Blaga. De altfel, întregul volum este presărat cu mottouri din poeziile acestuia.

Dintre piesele celei de a doua părți am cita: „Din pescărușî nu se fac flori / dar marea tot o-nfiorare / își urcă valurile-n nori / cu trupul lor de zburătoare. // Mă leg de-azur cu orice clipă / plutind în vînt, trezită-n larg / și existența mea-i aripă / cu gîndul dus peste catarg", precum și distihul: „Deasupra fîntînii mele, / cuprind imensitatea" (*fîntîna* e o metaforă frecventă în poezia Mariei Mărgăianu).

Treptele lacrimii, al treilea fragment al cărții, vădește o sensibilitate discretă, învesmîntată, adesea, în formule eliptice: „In frunze urma o înec... / Cînd ploaia șterge, pas molcom / aș vrea să zbor, aș vrea să trec / în cer de vis fără s-adorm. // Să derulăm un film de ieri / ca tremuratul de peniță / și să-mi aduci acele veri, / cînd murmur tu și eu crăiță...".

Mai puțin convingătoare sînt încercările de îmbogățire a vocabularului poetic cu termeni ca *a pămînti* („Pămînteam cu tine / viforniță de zbucium...", p. 15), *a cenusări* („cenusărind un palid asfințit", p. 12), *a mentola* („cînd mentolam pădurile de vise", p. 15) etc.

In ansamblu, însă, volumul este citabil.

OLIMPIA BERCA

Al. Hanță
IDEEA DE PATRIE ÎN LITERATURA ROMÂNĂ
(Ed. Minerva)

Autor al mai multor cărți de istorie literară, precum și a unei interesante culegeri de texte (Modele de analiză literară și stilistică), Al. Hanță publică de astă dată o captivantă lucrare care de-a lungul a 300 de pagini străbate epocile literaturii naționale urmărind să ne informeze cum se reflectă ideea de patrie în creațiile folclorice și culte. Fără să exagerăm, acest volum are aspectul unui înflăcărat jurnal liric.

Structurat în opt capitole, în afara **Introducerii,** care explică conceptul de patrie, conținutul, implicațiile și evoluția lui, specificul fundamental patriotic al literaturii române, sumarul ne reține atenția asupra contribuției scriitorilor la trezirea sentimentului național (Romantismul și trezirea sentimentului național. Sentimentul patriei în poezia folclorică (cap. I). Contribuția literaturii române vechi la asigurarea unității noastre spirituale (cap. II); Școala ardeleană: unitatea de gîndire și de acțiune a oamenilor de cultură în promovarea idealurilor naționale (cap. III); Pașoptismul – ideologie națională și literatură (cap. IV); Patriotismul – în gîndirea literară din perioada marilor clasici (cap. V); Idei și tendințe literare la sfîrșitul veacului al XIX-lea (cap. VI); Literatura română interbelică – reformularea ideii specificității naționale (cap. VII) și Victoria insurecției naționale, revoluționare, din August 1944 și consecințele ei asupra culturii și literaturii noastre; Imaginea patriei în literatura contemporană (cap. VIII).

Puținii oameni de cultură dovedesc în cercetare atîta pasiune așa cum o face în cartea sa conf. univ. dr. Al. Hanță. Pasiunea cu care e scrisă și această carte este rezultanta directă a contactului nemijlocit cu publicul căruia i se adresează și cu care autorul poartă un dialog viu, pe planul larg al ideilor. In această serie a dialogurilor se înscrie și **Ideea de patrie în literatura română,** în care remarcăm predilecția pentru analiza profundă a textului (citatului) literar, pentru finele asocieri și disocieri, atribut ce ne face să spunem că volumul se recomandă sigur ca o carte de surpriză și semnificație. Ea se adresează în egală măsură elevilor, studenților, cadrelor didactice, și în general, tuturor celor ce acționează pe ogorul ideologiei.

DUMITRU ANGHEL

SOFIA ARCAN

Colind în noaptea de Sînziene*)

SA NOGUIRA

Îmbătrîniseră lucrînd la pădure și toată averea lor era un cocoș, o găină cu unsprezece pui, o mîță gata a făta, un cîine și o vacă bolnavă, cu vițel în ea. Din zece copii, bătrînii rămăseseră cu doi feciori, aibă casa cucului și odihna vîntului, ăl de-a pornit războiul, blestema plîngînd bătrîna, că amîndoi au murit pe front și-a trebuit să ne vindem boii să le facem toate după datină și-am pus vaca-n jug, a tras ce a tras și-acu zace de șase săptămîni și noi n-avem cum cîștiga leu că în ea ne era nădejdea, moșu nu-i în stare să mai taie lemne, și-om muri de foame.

. . . .

Somn nu se lipea de genele noastre și era noapte cînd ăi mari au venit de la tîrgul-mare și tușa Lena a început să ne împartă puiul-tîrgului. Am primit cea mai mare și frumoasă inimă de turtă dulce văzută vreodată, toată numai flori din spumă de zahăr iar în mijloc o oglindă mărișoară. Fericită, am ieșit în poiană să mă pot bucura în voie. Legănam ușurel inima, un licăr de lună se resfrînse-n oglindă și inima prinse viață. Strălucea steaua și știam că-i ceasul sorocit să-mi asculte o dorință, erau ele cam multe și nu știam pe care s-o spun cînd am dat cu ochii de coliba întunecată a bătrînilor Belcea și pe loc m-am hotărît, mi-am spus vraja, am sărutat inima și m-am întors în baracă, am așezat-o pe marginea ferestrei s-o bată luna, să-și păstreze puterea vrăjii toată noaptea. Tușa Lena culcase copiii, hai și tu Mărghino, în pat cu tine, spuse, și stinse lampa.

Stam cu ochii deschiși, pătrunsă de tristețea bătrînilor, îndoită nu de descîntec, ci fiindcă nu știam de l-am spus așa cum trebuie. O lumină brumărie începu să sfîșie întunericul, privirea-mi descoperea, uimită, obiect cu obiect, cu forme ciudate dintr-o odaie necunoscută. Caierul de lînă de pe furca proptită într-un colț, fus de ceață, fuiorul atîrnînd într-un cui, șopîrle verzi legate snop se mișcau în lină legănare, totul în jurul meu fremăta în lumina lunii și-n fereastră, inima prinsese în mijlocul ei razele frîngîndu-le în luciri de stea. Vrăjita mea inimă, vrăjita mea inimă, păstrează-ți puterea...

Eram pe-un platou în vîrf de munte. Tarabele se înșirau la nesfîrșit și pe ele, mărgele și mătăsuri, basmale înflorite și fiecare vînzător își striga cumpărătorii,

și împinsă de lume pe margine numa ce vedeam în jos, pe coastă, șir lung de oale și ulcele și deasupra, atîrnînd de niște fire de argint, zeci și zeci de inimi, fiecare cu un soare la mijloc, zeci și zeci de sori chemîndu-mă să le privesc îndeaproape strălucirea. Coboram și pe cît coboram pe atîta toate se îndepărtau, coasta muntelui se desfăcea în valuri de pămînt tot mai rîpoase, ape tulburi îmi împresurau gleznele și genunchii și mijlocul mi-l cuprinseră în valuri reci,

inimile, aci departe, aci aproape, mă chemau clătinîndu-se în lumina albastră,

eram într-o sală de marmoră plină de cazane uriașe, din care ieșeau aburi portocalii. Bărbați înalți, făcuți din fuioare de fum, scoteau cu niște cîngi de aur din acele cazane inimi de turtă dulce și alți bărbați rupeau fărîme din soare și le așezau drept în mijlocul inimilor și eu întindeam mîna să prind una,

eram într-un oraș necunoscut, avea casele înalte și două nu erau văruite la fel, una – iarbă abia încolțită – alta crin înflorit, alta albăstriță, lîngă ea una macînflorit, fiecare casă-floare cu ușile deschise, cu trepte de marmoră albă, roză, gălbuie, coborînd în ulița cu dalele de aur și argint.

Ce oraș e ăsta ? întrebam tinerii de treceau pe lîngă mine, nu vedeam decît tineri pe ulițele scăldate într-un soare de toamnă strălucind fără putere. Aci erau tineri, aci nori colorați ce umblă-n vînt și-ntr-o vreme o fată mi-a șoptit : unii-i zic orașul inimilor de foc, alții orașul bucuriei ori a tinereții fără bătrînețe și fiecare-i zice în alt fel și nu are orașul nostru nume pentru tine, străino,

era noapte-noapte, fugeam, nu știam încotro, știam numa' că trebuie să părăsesc orașul pustiit dintr-odată, mînată din urmă de duhuriie nopții. Săream peste niște garduri, treceam în fugă prin niște grădini cu plante nemaivăzute care-mi tăiau calea, se încovrigau pe lîngă trupu-mi ca niște șerpi și-n urma mea duhurile negre, vîlvele, și căzînd la pămînt, într-o deznădăjduită încercare, mă ridicam și aruncam în urma mea năframa,

era un lac și prin spuma valurilor dansa o zînă cu un voal pe umerii goi, iată semnul, semnul cel bun, mi-am zis, apropiindu-mă de malul cu trestii și strigînd : mă cheamă Mărghina și-mi caut inima vrăjită să aduc bucurie, rogu-te zîna apelor ajută-mă ! Și zîna vorbă nu vorbea, întinse mîna și-un fir din rază de lună îmi arătă calea,

eram într-o poiană, îmbrăcată într-o lungă cămașe albă țesută din fir de borangic, pe cap cunună de sînziene.

Sub cerul ciuruit de stele, fagii se opriseră roată în marginea poienii plină de sînziene înflorite,

cîntau greierii, zumzuiau gîzele, licurici horeau sclipindu-și luminile.

Luna ajunse în crugul cerului și deodată noaptea se liniști, pădurea își opri răsuflarea, toate încremeniră sub ploaia de aur a lunii, și-n poaiana fără mișcare și răsuflare,

trei-cîte-trei, ținîndu-se de mînă, nouă zîne-sînziene se ridicară între ierburi, cu trupurile învelite în văluri țesute din flori de sînziene,

și toate cîte încremeniseră, înviară : zburau licurici în stoluri împrejuru-le, se legănau în vînt florile, fremătau ierburile, zumzuiau gîzele iar greieri-n cor cîntau cu privighetorile, cele nouă zîne-sînziene porniră a se prinde într-o horă, de mine se apropiară și-n mîna dreaptă, nuieluşă de alun ce nu atinsese pămîntul îmi puseră și-n stînga, fir de iarbă roșie.

Mergeam pe cărarea de se pierdea în desișul codrului, atingeam pămîntul cu nuiaua de alun și flacără nu juca, nu se arăta vîlva, cer și lună pieriseră și numa' frunzarul se clătina și mă îndemna la drum,

ajungeam la o stîncă cotropită de rădăcinile unui stejar și cum o atingem, cum flăcări izbucneau din piatră, stejarul cădea în vaier prelung,

se despica stînca și-n ea, ușă de fier cu nouă lacăte,

întindeam firul de iarbă roșie și lacătele atingeam, lacătele săreau, zăngănit de arme porneau în noapte, glasuri aspre, urlete prelungi se auzeau din fundul pămîntului,

nuieluşa de alun se aprinse ca o lumînare și miros de sînziene se revărsa în juru-mi, copaci și stîncă și ierburi piereau și o grădină zmălțată cu flori inconjura ușa deschisă,

începeam să cobor pe treptele de aur spre adîncul pămîntului, o galerie luminată de mii de lumînări, la capătul ei, alte trepte roșii, ca sîngele proaspăt de roșii coborau, coborau, coborau... sala era rotundă, cu pereții din țurțuri de cleștar, din bolta verde policandre aprinse făceau să scînteieze mormanele de aur și pietre prețioase, șiraguri nenumărate de perle atîrnînd în lăzi de argint ferecate în aur, bocete prelungi, vorbe neînțelese, uși trîntite, frig, frig,

hai, fuga, Gheorghe, că-i mare nenorocire, o murit vaca și n-o putem scoate pe maica Belcea din grajd, hai fuga...

*

Femeile au pus în car foi de brusturi și ferigă, bărbații au urcat greu vaca umflată și-au pornit spre pădure unde au făcut o groapă, au coborît vaca, au turnat var și-au dat să arunce pămîntul cînd maica Belcea, care părea dusă de pe astă lume, nemaiavînd putere nici să plîngă, numa' ce s-a desprins din brațele muierilor vrînd să se arunce în groapă, jelind de răsuna pădurea. Au prins-o îndepărtînd-o cu sila de groapă. Bărbații, cu fețele palide, fără o vorbă, aruncau grăbiți lopețile de pămînt. Moșu Belcea se așezase pe un ciot și se uita, fără plîns, se uita, neclintit se uita cu singurul lui ochi la groapă și așa cum era îmbrăcat în țoalele brune, zdrențuite, părea o continuare a ciotului putred.

(Pe cerul de un albastru viu începuse să urce soarele făcînd să strălucească roua. Dinspre coastă cobora mirosul sălbatec de scoarță și copaci abia tăiați, auzeai parcă plezniturile mugurilor, pădurea din jurul nostru era asemeni unui chiot de bucurie, o dorință sălbatecă a renașterii, aerul nemișcat păstra încă urmele frigului dar se simțea radiind, în transparența sa, căldura zilelor de vară însorite. Totul era în mișcare în acea primăvară timpurie, vietățile codrului începuseră să-și iasă din starea de toropeală, mișunînd, alergînd, zburînd, numai noi, o mînă de oameni, stam nemișcați în jurul unei gropi care se umplea cu felii de pămînt gras, amestecat cu frunze putrede trezind miresme de toamnă, cu rîme alburii și grase zvîrcolindu-se vreme de cîteva secunde pînă ce altă lopată de pămînt le acoperea. Poate tocmai din pricina acelui cer adînc și limpede, a zilei de o triumfătoare frumusețe a vieții aș fi vrut să mă duc cît mai departe de groapă, mereu mai departe pe cărările pădurii șiroind de lumină sub crengile abia înmugurite, cu pămîntul asemeni unui pîntec dăruit fecundării soarelui).

Oamenii au pornit spre tăietură, la lucru. Taica Belcea s-a ridicat greu, gemînd, mi-a făcut semn și-am luat-o pe maica între noi. Se lăsa dusă cu pași împleticiți și abia cînd a ajuns în dreptul grajdului s-a trezit ca din somn, s-a aruncat pe prag și a început să bocească, să blesteme și iar să bocească. La focul stins, pe pirostii, în oala de tuci, ultima fiertură pentru Joiana făcuse cruste brune și muștele și-un bondar mișunau pe ea. Vaca nu rămăsese singură, dinspre pădure se auzeau urletele prelungi ale cîinelui.

M-am dus drept spre baraca noastră, am intrat. La fereastră, inima de turtă dulce. Am privit-o lung. Am luat-o și-am ieșit. M-am ferit să privesc către coliba bătrînilor. M-am îndreptat spre copiii de jucau cacica în larmă și rîsete de vuia poiana. L-am chemat pe văru-meu ăl mic și i-am întins inima : îi a ta, am zis. El se uită încremenit și nu îndrăznea să întindă mîna. Văru-meu, Costa, către copiii care ne înconjuraseră : uite cît îi de prost, o iau eu, a zis și pe loc a și început să rupă din ea bucată cu bucată dînd copiilor. Ție, Mărghino, îți dăm oglinda, a strigat, dar nu m-am întors. Pornisem către pădure...

* Fragment din romanul „Singură în bătaia lunii".

Petre Anghel

CÎNTEC

Mai curat decît lacrima
Iubitei
E izvorul adînc
Săpat în pieptul de granit
Al munților.

Mai plin
Decît gîndul nerostit
Al poetului
E dorul după ogorul
În care a răscolit prima brazdă
Copilăria.

Mai senină
Decît cerul speranței
Este încrederea în frații mei fără nume
Coborîți din feciorii baladelor.

Mai frumos
Decît un poem
Și decît cercul aprins al dorințelor
Este numele tău, țară,
Însemnat cu litere de jar
Peste inimile fiilor tăi
Fără vîrstă.

PEISAJ DE CÎMPIE

După neodihnitul
Scîncet al pietrei
Coborîtă din munte,
Iată,
Rîul mumă
Și rîul fiu
Și rîul frate
Ajuns nevătămat
Și liber ca gîndurile serii
În nesfîrșita cîmpie de grîu.

Apele lui,
Oglindă a iubirii
De ce-a fost
Și-o să fie,
Slobode cată
Spre țărmul nenuntit al odihnei.

Dunărea, fecioară în alb,
Așteaptă să se împlinească
În îmbrățișarea pură
A valului coborît din ceruri
Și oglindit în el.

JOLIO POMAR

AȘTEPTARE

Părinte timp,
Mai ține o clipită
Legată de deal
Dimineața.
Iată,
Pămîntul s-a logodit cu roua,
Și iarba și brazda.
Cînd mă întorc,
Ochiul se pierde
Și mai întîrzii un ceas
Pentru rădăcină.

Bat la poarta închisă
A zilei de ieri
După cheia
Încă neștiută.

Mămucă poartă,
Lasă fiul meu să coboare
Pînă la scara din adînc
A pămîntului
Și să ridice cenușa.
Mai marele timp
Îmi spune prin semn
Că, legată de stîlp,
Mă așteaptă seara.

Televiziune

DUMINICĂ, 25 aprilie

8,30 Avanpremiera zilei. 8,40 Tot înainte ! 9,35 Daktari. 10,00 Viața satului. 11,15 Finalele Turneului internațional de box „Centura de aur". 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. 13,05 Album duminical. Din cuprins : 13,15 Cuplet muzical ; 13,30 Desene animate ; 14,00 Ce vrăji a mai făcut nevasta mea ; 15,23 Muzică ușoară. 15,30 Fotbal. Rapid – Dinamo. În pauză : Box – selecțiuni din finalele Turneului „Centura de aur". 17,20 Omul de lîngă tine. 17,40 Concurs pentru tineret dedicat aniversării a 100 de ani de la cucerirea Independenței de stat a României. 19,00 Micul ecran ... pentru cei mici ! 19,30 Telejurnal. 20,00 Baladă pentru acest pămînt. 20,25 Film artistic. Atac împotriva lui Rommel. 22,00 24 de ore. 22,10 Duminica sportivă. Fotbal : Sportul studențesc – Steaua (rezumat).

LUNI, 26 aprilie

16,00 Telescoală. 16,30 Emisiune în limba maghiară. 19,00 Din lumea plantelor și animalelor. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Revista „Korunk" la 50 de ani de la apariție. Documentar. 20,30 Un pictor al omului. Corneliu Baba. 20,55 Acasă la universitatea – Brașov. 21,20 Roman-foileton. Forsyte Saga. Episodul XVIII. 22,10 24 de ore.

MARȚI, 27 aprilie

9,00 Telescoală. 10,00 Spectacol literar-muzical (reluare). 10,25 Film artistic. Iuliana. 12,05 Telex. 16,00 Telescoală. 16,30 Curs de limbă franceză. 17,00 Telex. 17,05 Scena. 17,30 Emisiune de cîntece patriotice. 17,45 Pentru sănătatea dv. 18,00 Lecții TV. pentru lucrătorii din agricultură. 18,30 Melodii populare. 18,40 Teleglob. Bavaria. 19,00 Pe locuri în care nu se întîmplă nimic, un oraș în continuă înflorire : Bacăul. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 România de azi, România de mîine. 20,35 Teatru TV. Ciclul „Oameni ai zilelor noastre". Pasărea speranței de Radu Theodoru. 21,50 Recital Iulie Andrews. 22,10 24 de ore.

MIERCURI, 28 aprilie

9,00 Telescoală. 10,00 Acasă la Universitatea – Brașov. 10,25 Tineri soliști de muzică populară. 10,40 Biblioteca pentru toți. 11,25 Pagini din operete. 11,45 Telex. 16,00 Telescoală. 16,30 Fotbal : Politehnica Iași – Jiul Petroșani În pauză : La volan. 18,30 Muzica. 18,55 Tribuna TV. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Telecinemateca. Ciclul „Mari cineaști" – Akira Kurosawa. Cei șapte samurai. 22,15 24 de ore.

JOI, 29 aprilie

16,00 Telescoală. 16,30 Curs de limbă germană. 17,00 Telex. 17,05 Pentru timpul dv. liber, vă recomandăm... 17,30 Cabinet juridic. 17,50 Enciclopedie pentru tineret. 18,15 Universitatea TV. 18,50 Secvențe japoneze. Film documentar. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Mai aveți o întrebare ? 20,45 Cîntece patriotice. 20,55 Revista literar-artistică TV. 21,40 Gala Euroviziunii. Secvențe din Festivalul de muzică ușoară – ediția 1976, desfășurat recent la Haga – Olanda. 22,10 24 de ore.

VINERI, 30 aprilie

14,00 Tenis de cîmp : Austria – România, în cadrul „Cupei Davis". 18,30 Patria și primăvara. Recital prezentat de Emisiunea în limba germană. 19,00 Imagini olandeze. Film documentar. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Revista economică TV. 20,30 Film artistic. Trei scrisori secrete. 22,10 24 de ore.

SÎMBĂTĂ, 1 mai

9,00 Emisiune de cîntece patriotice. 9,15 Micul ecran... pentru cei mici. 9,45 Dans și muzică de pe meridianele lumii. 10,15 Montaj de versuri. 10,35 Valea Carașului – Valea Nerei. Film documentar. 10,45 Fanfara „Pipatch" din Timișoara. 11,05 „Steluțele" animației. 12,00 Concert simfonic popular susținut de orchestra Filarmonicii din Cluj-Napoca. 13,00 Telex. 13,10 Album de primăvară. Din cuprins : 13,10 Muzică ușoară. 13,27 „Țepi... desenați". Miniaturi. 13,32 Dansează Ileana Iliescu. 13,52 Secvențe celebre din filme. 14,20 București, orașul tradițiilor muncitorești. Reportaj. 14,32 Muzică folk. 14,40 Antologie umoristică. 15,00 Tenis de cîmp : Austria – România în cadrul „Cupei Davis" (partida de dublu). 17,00 Spectacol de cîntece și dansuri populare din întreaga țară. 17,25 Film serial. Pinocchio. Episodul V. 18,25 Club T. 19,00 Documentar dedicat zilei de 1 Mai. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Spectacol literar-muzical coregrafic dedicat Zilei internaționale a oamenilor muncii. 20,50 Film serial. Kojak. 21,40 24 de ore. Sport. 22,00 Caleidoscop muzical-umoristic.

Televiziune

ALMADA NEGREIROS

Teatrul românesc contemporan în context universal

(Urmare din pag. 1)

„Astăzi se știe bine că în nordul Dunării și pe cele două versante ale Carpaților există o țară și un popor în permanentă creație culturală, dăruind lumii noi valori de știință și artă", scria Tudor Vianu cu zece ani în urmă, încercînd o primă sinteză a prezenței culturii noastre peste hotare. Corelînd creșterea prestigiului țării pe plan politic și economic cu acela al culturii, cunoscutul teoretician a atras atenția și asupra importanței factorilor sociali, economici și organizatorici în răspîndirea fenomenului artistic românesc.

Teatrul românesc s-a impus în ansamblul lui prin spiritul de echipă demonstrat cu prilejul turneelor, prin poziția ideologică fermă, demonstrată în selecția repertoriului, în promovarea valorilor umaniste, în menținerea realismului scenic, în poziția partinică a artei noastre teatrale. În zecile de turnee întreprinse peste hotare de colectivele teatrale românești s-a remarcat constant de către toți criticii optimismul și vitalitatea, credința în om și nevoia de comunicare ca elementele însuflețitoare ale jocului actoricesc nuanțat și plin de vervă, demonstrația lipsită de ostentație a ideilor majore. „Troilus și Cresida" de Shakespeare, pusă în scenă de David Esrig, a fost văzută pretutindeni ca un protest sănătos, lucid, optimist, împotriva războiului, ca o demitizare viguroasă dar plină de spirit a falșilor eroi, definită prin negarea directă a pesimismului. Jocul liric din „Leonce și Lena" sau profunzimea și umanizarea dezbaterii politice din „Moartea lui Danton" de Georg Büchner în viziunea lui Liviu Ciulei au contribuit la autentice revizuiri a sensurilor acestor piese, la redescoperirea (chiar de către cunoscătorii lui) a autorului german.

„Există un sens adînc al solidarității umane ca o replică dată dramaturgiei disperării, încarcerării omului, imposibilității de a comunica" spune Alexandru Balaci, definind caracteristicile esențiale ale teatrului nostru. Cu prilejul reprezentării de către un teatru florentin a Opiniei publice de Aurel Baranga, comentatorii italieni au sesizat nota sporită de responsabilitate civică existentă în satira românească în comparație cu alte lucrări de același gen.

Ideea unei școli regizorale românești contemporane de o autentică originalitate s-a impus odată cu David Esrig, Liviu Ciulei, Lucian Pintilie, Dinu Cernescu. În spectacolele puse de ei în scenă : „Umbra" de Schwartz la Bonn în 1968 sau „Troilus și Cresida" la München (David Esrig), „Moartea lui Danton" de Georg Büchner „Volpone" de Ben Jonson „Cum vă place" de Shakespeare „Opera de trei parale" de Bertolt Brecht montate (Liviu Ciulei) la Schiller Theater din Berlinul de Vest, la Freie Volke Bühne din același oraș, la Göttingen sau Național-Theater din Mannheim, „Leonce și Lena" de Georg Büchner la Arena-Sterge din Washington, pentru a nu pomeni decît despre cîteva dintre ele, criticii și spectatorii au apreciat atenția serioasă acordată sensurilor filozofice, respectul față de actor, respectul lipsit de servilitate față de text. Am citat în mod special spectacolele de mai sus, cu toate că puteam să mă opresc și asupra altora cum sînt „Prințesa Turandot" după Gozzi și Puccini pusă în scenă de Lucian Pintilie la Theatre National Populaire, Salonul nr. 6, după nuvela lui Cehov, realizată de același director de scenă în Jugoslavia, spectacolele lui Lucian Giurchescu în Finlanda și Suedia, ale lui Dinu Cernescu în Danemarca, pentru a arăta că de multe ori în viziunile lor regizorale creatorii noștri duc cu ei ceva mai mult decît talentul, duc o experiență verificată în contact cu publicul românesc.

Răspîndirea dramaturgiei românești peste hotare, intrarea unor autori în circulația universală obligă la reconsiderarea lor și în lumina interpretărilor și a sensului descoperit de străini. Ion Luca Caragiale a devenit un autor de circulație universală, cu o mare putere de răspîndire. Comparațiile cu alți autori, cu rădăcinile lui universale sau cu influențele exercitate asupra urmașilor, trebuie să intre în mod obligatoriu în exegeza contemporană caragialiană.

În 1947, la Paris, Samson Fainsilber, unul dintre bunii actori francezi, de origine română, fiul cunoscutului cronicar și publicist Matei Rusu, a dat viață emoționantă unui extraordinar Ion din „Năpasta". În 1952, la Roma, la Teatro dei Satiri s-a jucat „O scrisoare pierdută", piesă pusă în scenă apoi în Finlanda, la Tempere și la Clubul Teatrului din Lima în 1955/56, la Paris la Theatre de Poche în 1955, la Național Toneel van Belgien, în 1957, la Teatro Universitario din Uruguay în 1958, la Teatrul Dyonisos din Atena în 1959, la Teatrul „Bugeiza" din Tokio, Japonia, în 1961, la Moscova, în Polonia, Ungaria etc. „Noaptea furtunoasă", la rîndul ei s-a jucat la Teatrul de Comedie din Budapesta în 1951, la Buenos Aires, la Teatrul Fray Mocho în 1956 etc. iar „Conu Leonida față cu reacțiunea" a fost inclusă în antologii consacrate celor mai bune piese într-un act din lume.

Studiul circulației valorilor teatrale românești dezvăluie aspecte cu totul deosebite legate de ancorarea noastră în realitatea imediată și semnificațiile ideologice și artistice ale creației literar-dramatice și scenice. Valoarea de circulație a unei opere de artă crește cu atît mai mult cu cît poziția ideologică a artistului este mai fermă. Interesul major față de creația actuală, față de sensurile progresiste ale teatrului nostru, opus disperărilor, negării omului, fixat direct în afirmarea deschisă a încrederii, în om și în viitor, este o dovadă dintre cele mai convingătoare. În nr. 4 din Theater der Zeit, în 1957, găsim o elogioasă cronică a „Citadelei sfărîmate" pusă în scenă de Hans Otto Theater din Potsdam, cu referiri directe la forța evocatoare a autorului și la poziția lui critică fermă. La „Theater der Courage" din Viena s-a jucat „Oameni care tac" de Al. Voitin și „Nu sînt turnul Eiffel" de Ecaterina Oproiu, piesă cunoscută aproape în toate țările europene. Nu voi uita niciodată pe studenții Universității din Turku, Finlanda, care m-au primit în iarna anului 1970, în mijlocul lor, bucuroși că pot, cel puțin prin mine, mulțumi autoarei pentru opera ei plină de mature întrebări pe marginea vieții. Jucată cu mult succes la teatrul studențesc, lucrarea a dat prilej de reflecție tinerilor în legătură cu răspunderea față de ei înșiși și față de viitor. În L'Express din 1–8 mai 1972, găsim interesante relatări pe marginea spectacolului realizat de teatrul „Gerard Philip" din Saint Denis, menționîndu-se faptul că piesa este „interesantă prin imaginea neașteptată pe care o oferă asupra societății românești de azi... Titlul, butadă amuzantă, desfășoară o satiră a vieții cotidiene, condamnarea unui urbanism inuman, a unei birocrații absurde". Eroii Ecaterinei Oproiu au fost urmăriți în interpretarea a zeci de actori la Teatrul Tineretului din Talia la Kammerspiele din Leipzig în regia lui Peter Förster, la Viena, în Polonia, la Teatrul „Ian Rainis" din Riga etc. Cert, această putere de circulație a piesei obligă la descoperirea unor caracteristici sau coordonate proprii. Ele există în echilibrul dintre substanța românească și rezolvarea literar-dramatică, cu deschideri către reinterpretări și adaptări. Chiar dacă în rezolvările scenice din diverse teatre au fost găsite mijloace scenice cu evident caracter generalizator, sau scoateri categorice din timp și spațiu, în substanța eroilor, în frămîntările lor, în căutările lor, rămîn neliniștile autoarei, lirismul ei discret, încrederea în om afirmată de pe pozițiile unui creator al țării noastre socialiste.

Enumerînd cîteva dintre piesele contemporane jucate cel mai mult peste hotare, „Nu sînt turnul Eiffel" de Ecaterina Oproiu, „Iona" de Marin Sorescu, „Celebrul 702" de Al. Mirodan, „Opinia publică" de Aurel Baranga, dramele lui Horia Lovinescu sau cele dintre cele două războaie mondiale, „Jocul de-a vacanța" și „Steaua fără nume" de Mihail Sebastian, „Titanic vals" de Tudor Mușatescu, „Omul care a văzut moartea" de Victor Eftimiu, piesele lui G. M. Zamfirescu, reiese limpede faptul că universalitatea lor nu este și nu poate fi căutată, izvorînd fiecare din legăturile strînse cu problemele noastre. Noi dăm lumii ceea ce este mai bun în noi, ceea ce nu se repetă și nu poate fi imitat. Originalitatea nu este rezultatul unor căutări intenționate ci un dar al creației adevărate. Eroii teatrului românesc se caracterizează prin pondere, măsură și umanism. Dacă aparțin comediei, rîsul e sănătos, optimist, ajutînd la demascarea superficialității și a vidului sufletesc. Dacă sînt eroii dramelor, încrederea în om se simte pînă și în cele mai intense tulburări sufletești. Refuzînd exagerările, situațiile paroxistice, teatrul nostru se definește prin ritmuri domoale, adeseori molcome, cu mult lirism dar și cu tenacitate. O dramaturgie cu probleme omenești autentice, ajutînd la cunoașterea eroilor anonimi ai istoriei, la înțelegerea omului simplu, roluri generoase pentru actori și situații dramatice rezolvate prin îmbinarea armonioasă dintre lirism și luciditate, subiectivism și raționalitate, iată ce găsesc oamenii de teatru din alte țări atunci cînd își aleg piese românești indiferent că este vorba despre lucrările din trecut sau despre cele contemporane.

Fără îndoială că Tovstonogov este unul dintre marii regizori ai epocii contemporane. El însuflețește fiecare text, creînd viziuni inedite de mare expresivitate. Punctul de pornire, inspirația însă le descoperă în texte. Și atunci cînd a creat pe scena Teatrului „Maxim Gorki" din Leningrad o adevărată explozie satirică, gîndurile i-au fost sugerate de ascuțișul ironiei lui Aurel Baranga din Opinia publică.

Alături de piesa lui Aurel Baranga, jucată la cîteva teatre sovietice, lucrările lui Mihail Sebastian, „Jocul de-a vacanța" și „Steaua fără nume" s-au relevat în laturi inedite, îndeosebi cu uluitoare asemănări cehoviene, determinate cert de concepția regizorală și actori, sensibili îndeosebi la lirismul amar și imposibilitatea evaziunii din condițiile lumii burgheze.

Putem concluziona fără exagerare că teatrul românesc este cunoscut astăzi în întreaga lume. Noțiunea de teatru românesc s-a impus cu acoperire în valori reale ca o artă originală, vitală, caracterizată prin virtuozitate, gîndire regizorală, spirit de echipă, respect față de substanța ideatică a textului și mesaje umaniste autentice.

Ioan Șerb

EU, DE MILENII...

Eu, de milenii, prins-am rădăcini...
Cu munții, marea sînt tovarăș vechi.
Îmi sună duse lupte, în urechi,
Să isc în pisc spre blîndele lumini.

Pe plug apăs să fie anii plini,
Păstor pe plaiuri, coperit cu zeghi.
Eu, de milenii, prins-am rădăcini...
Cu munții, marea sînt tovarăș vechi.

Apus-au domnii, hrăpăreți străini,
Spre-o zariște a vîrstelor străvechi.
Cresc zile vesele, ce n-au perechi,
Norocul, roză-n care nu te-nspini.
Eu, de milenii, prins-am rădăcini.

ȚARA ZARANDULUI

Sînt un izvor din munții de-aur
Cu zări de brad și de zăpadă.
A țării-n veci nefrîntă spadă
Mi-i Crișul... munți, cununi de laur.

Ni-i viața nesfîrșit tezaur
Din sfînta Neamului baladă.
Sînt un izvor din munții de-aur
Cu zări de brad și de zăpadă.

Ai mei vislesc prin zări ce-n aur'...
A soarelui lunci vor să vadă
Unde-i norocul mladă-n mladă
Pe-al vieții pururi repezi plaur.
Sînt un izvor din munții de aur !

MAIESTATEA-SA POPORUL

Ți-i vultur duhu-n cuiburi de Carpați !
Sub aspre zodii, a Vieții ursitoare,
Încheagă-ți ființa-n codri cu izvoare...
Surori ți-s stele, brazii iți sînt frați.

Pe plaiu-ți sfînt primejdii n-ai să
pați...
Cei ce-ți rîvniră vatra-s fum și boare.
Mai sus urcăm pe columne de Carpați
Prin lupte spre lumină și visare.

Ți-s evii tot mai blînzi, mai demni,
bogați
De cînd destinul îți botezi în soare !
Ne-avînți sub aripa-ți fericitoare
De cînd, Popor, porți sceptrul
de-mpărați.
Ți-i vultur visu-n plaiuri de Carpați.

ISTORIE–LITERARĂ

Între Camil Petrescu și Liviu Rebreanu

Împotriva a ceea ce, în condițiile vremii lor, putea fi concurență sau chiar vrăjmășie, exemplificate, din nefericire, prin numeroase cazuri din vremea lui Costache Caragiale și Mihail Pascaly, pînă la Alexandru Davila, documente scrise arată că raporturile scriitoricești dintre Camil Petrescu și Liviu Rebreanu au fost de înțelegere, solicitudine și de amiciție. Deopotrivă romancieri, dramaturgi, eseiști, conducători de periodice literare și directori ai Teatrului Național din București, între cele două personalități n-au existat litigii, invidii sau uneltiri. Ceva mai mult. Camil Petrescu a făcut parte în cîteva din componentele comitetului de conducere al „Societății Scriitorilor Români", sub prezidenția lui Liviu Rebreanu. Numeroase alte interferențe biografice le atestă rodnice conlucrări, autorul Sufletelor tari cooperînd colegial cu creatorul lui Ion, pilduind prin aceasta – împotriva atitor meschinării – un înalt spirit literar.

N-au trecut multe săptămîni de cînd, în spectacole bine regizate pe scena Teatrului Național din București, capodopera dramaturgiei române, Danton, de Camil Petrescu, pe care G. Călinescu o aprecia „excepțională", a fost postum reprezentată. Cronicarii au subliniat cu acest prilej „curioasa opoziție a operei față de soarta ce i-a fost hărăzită" dat fiind faptul că autorul ținuse în chip deosebit să și-o vadă jucată. Bucuria ce i-a fost refuzată în viață.

Publicăm mai jos o scrisoare inedită a lui Camil Petrescu, în care confesiunea protestatară, pornind de la condițiile lui de viață, constituie un document al tristelor realități din lumea teatrului, în etapa dintre cele două războaie mondiale :

Iubite domnule Rebreanu

M-am gîndit mereu la propunerea dumitale și răspunsul mi se pare și acum că nu poate fi decît unul singur : sunt convins că această reluare îmi va aduce mai mult decît suma de 40 mii lei, plus încă 30 de mii eventual de la minister, pe care mi-i oferi de altminteri cu o prietenie pe care o prețuiesc. Nu, e peste putință ca eu care am luat 120 de mii de lei cel mult în șapte ani de teatru, să nu pot birui odată, cînd am pretenții atît de mici și cînd am muncit, extenuat pînă în pragul unei catastrofe. Ar fi imoral și ar fi desgustător pentru acest Teatru Național care a gîndit împotriva publicului și pentru acest public atît de refractar. Am obligația să-mi încerc și această ultimă șansă și cît mai urgent încă.

Mă simt bolnav mai mult ca oricînd, de mîine n-am nici casă, bagajul il am într-o magazie a unor binevoitori. Nici nu știu de voi putea ceti „Danton".

Voi face tot posibilul să repar eu însumi crima artistică pe care au comis-o acei care, cheltuind milioane, nu au lăsat teatrului decît actori care joacă bine numai roluri de țărani, de servitori, de popi, sergenți majori și cumetri sfătoși. Cred că voi crea un actor de viață interioară, pasionată.

Te rog, deci, să-ți ții făgăduiala liniștit. Teatrul nu va fi absolut cu nimic în pierdere și pe lîngă ei voi folosi și eu, poate, cine știe, a douăzecea parte din cît a luat D-ra Ventura subvenția anul acesta numai, ca să înceapă o stagiune avortată.

Cu cordiale gînduri și cu mulțumiri,

CAMIL PETRESCU

AUGUSTIN Z. N. POP

Teatru

„Sunați de trei ori"

O piesă nazlie, pe o problemă aproape serioasă, astfel își prezintă comedia Hans-Dieter Schmidt, autor, actor și regizor din Republica Democrată Germană. Construit linear, după o formulă destul de simplă bazîndu-se mai mult pe calambur și comic de situație, textul abordează totuși un fenomen social de o oarecare tipicitate. Anne Engler, exponenta unei lumi a meschinăriei și individualismului, este incapabilă a-și depăși limitele, pentru că se izolează într-un mod artificial de toată ambianța ei socială și umană. Este nevoie de doi tineri, cei doi subchiriași ai ei, o studentă – activistă de tineret, precum și un actor debutant, ca s-o debaraseze de canoanele unor moravuri ipocrite. Piesa înfățișează, într-o manieră discretă, dar evidentă, reevaluarea realității în conștiința protagonistei.

Pentru transpunerea scenică a acestei intenții, tînărul actor Bernd Bömches, de data aceasta în postură de regizor, a găsit în Elisabeth Kölbl o realizatoare capabilă de nuanțări, veridică atît în momente de sinceritate, cît și de ipocrizie, rămînind, nu numai prin construcția piesei, ci și prin performanța ei scenică, figura centrală a reprezentației.

Tinerii au fost interpretați de Inge Mayer-Voiculescu (în rolul Petrei Simmich) și Viktor Lache (în cel al actorului Henze). Inge Mayer, **a creat, prin jocul ei dezinvolt, un personaj convingător, plin de vervă, vervă ce se transmite întregii săli.** Viktor Lache, **în schimb, în primul său rol de mai lungă respirație, a avut o comportare inegală, joc de scenă foarte reușit în unele momente, mai slăbuț în altele. Vădind talent, el va trebui să se preocupe îndeaproape mai ales de perfecționarea dicțiunii scenice.**

BERND BÖMCHES, **la prima sa incercare regizorală, dacă facem abstracție de unele programe de estradă, a sesizat esența piesei, punînd în mod judicios accentele și evidențiind contrastele prin imagini nuanțate. O atenție în plus acordată poantelor și aluziilor deosebit de spirituale ar fi potențat valoarea spectacolului, pentru care arhitectul Traian Zamfirescu a conceput o scenografie cît se poate de sugestivă.**

ERWIN LESSL

Muzica

Un recital de excepție Rudolf Kerer

În elita pianisticii sovietice – aflată azi pe unul din primele locuri în lume – arta lui **R. Kerer** se impune cu distincție, puternica-i personalitate conturîndu-se din primele momente. Pianistul are un fel deosebit, aparte, de a-și începe dialogul cu auditoriu : modul simplu, aproape familiar, de a se așeza la un pian necunoscut, din care lipsește crisparea tracului, dar și distanța creată uneori de conștiința propriei valori. Instrumentul și-l stăpînește cu o liniște olimpiană, optînd mai adesea pentru o severitate aș zice academică. **Concertul Nr. 4 de Beethoven,** executat sîmbătă seara, a avut cu precădere această tentă, deși paleta tehnică îi permite mijloace de o expresie extrem de labilă. Aș menționa incisivitatea tonului în prima parte, trilul exraordinar de rapid și frumos, escapadele de la sobrietate, în spre zone solare, adevărate explozii de vitalitate, irizate uneori cu un tuché evocator al zonelor impresioniste. Elevația părții a doua a contrastat cu ultima, subtil dansantă. Teritoriu unde pasagiile cromatice au prins să se deruleze cu o viteză amintind glissando-ul viorii (!).

Dar adevărata artă pianistică a lui Kerer s-a etalat plenar abia în recitalul de duminică dimineața. Celebra **Chacconă de Bach,** în transcripția pentru pian a lui Bussoni, a fost copleșitoare. Deși nu subscriem la practica transcripțiilor, în cazul Chacconei, încărcată de armonii grave, nu putem decît aplauda magistrala sonoritate pe care a dat-o pianului, amintind în repetate rînduri reverberația penetrantă a orgii. O construcție interioară impecabilă, „dăltuiri" sonore uluitoare. **Sonata Nr. 21 de Beethoven** a fost gîndită mai nuanțat decît Beethovenul serii precedente. În partea secundă dedicată lui **Chopin, R. Kerer** a atins poate apogeul său valoric prin extraordinara paletă de culori utilizată în tălmăcirea vibrației romantice. Momente de ideală fuziune a cerebralului cu sensibilitatea, ce au prelungit recitalul cu un șirag de nestemate sonore, de vraja cărora doar cu greu ne-am putut desprinde.

Cu adevărat, un recital de excepție !

DORU MURGU

Plastica

Expoziția de gravură portugheză

Adusă în țară cu prilejul „Zilelor culturii portugheze" din ianuarie-februarie, expoziția de gravură portugheză este găzduită zilele acestea de Galeria Bastion din Timișoara. Ea constituie un fericit prilej de a cunoaște manifestările variate și semnificative ale genului și totodată ale preocupărilor de ansamblu ale artiștilor plastici din Portugalia contemporană.

Izolată în vremea regimului salazarist și menținută în apele stătute ale academismului, arta lusitană trăiește în 1956 un moment revelator prin înființarea „Societății cooperative a gravorilor portughezi – **Gravura**", al cărei țel era crearea și răspîndirea în mase a unor lucrări, sincronizate ca expresie și morfologie tendințelor înnoitoare ale limbajului plastic european modern. Abordînd cele mai diverse tehnici, de la xilogravură și acvaforte, la acvatintă și serigrafie, gravorii – în rîndurile cărora se înscriu consacrați ca Julio Resende, Rolando de Sa Noguira, Querubim Lapa, Julio Pomar sau Antonio Quadros ca și un număr însemnat de tineri înzestrați – desfășoară, mai ales după înlăturarea dictaturii, o bogată activitate expozițională, cu multiple implicații educative, estetice și sociale.

O largă arie de formule stilistice, de orientare atît figurativă cît și nonfigurativă, se unifică în prezenta expoziție prin rigoarea profesionalismului și calitatea imaginii, implinite în acuratețea liniei, adecvanța intervențiilor cromatice și vitalitatea ritmului compozițional. Portretelor, scenelor de gen și peisajelor de factură realistă, uneori cu ecouri expresioniste ale unor artiști ca Negreiros, Pauia, Pinto, Dourado, Conduto, Botelho, Lebroto, Hogan, li se alătură plăsmuiri metaforice, simbolice sau fantastice (Marçal, Dintel, Cid, Areal, Mi Faria, Beatriz) cu reminiscențe ale informalismului (Ilda Reis, Calvet) sau ale abstracționismului geometric (Rosa Man, Nery).

Binevenită deopotrivă pentru public și pentru grupul graficienilor timișoreni, de recunoscută valoare, expoziția Asociației **Gravura** din Portugalia reprezintă, pentru timișoreni, un prim pas în cunoașterea artei plastice portugheze.

DELIU PETROIU

Etnologie

Un manuscris din secolul al XVIII-lea

In colecția de manuscrise a Bibliotecii Universitare din Budapesta sub cota G 189/A se găsește o lucrare care are următorul titlu : **„Das Banat von Ursprung bis jetzt nebst den Nationalisten Sitten, Gebrauche, Religion, Kinderzucht, Hauswirtschaft, Vermögen, Nahrungsund Handelsstandes, Gebrechen, Obligenheit der Beamten des Landes Merkwürdig-keiten, dessen Grosse im Grunde, in Stäaten, Dörfern, Praedien, Menschen und Vich mit dem Anhang der Verbesserten Marsch-Route".** Autorul acestui manuscris este Johannes Iacobus Ehrler, după cum se specifică în pagina de titlu **(Beschrieben zu Temesvar, den 1-ten Octobris 1774. Pr. Joh(annes) Iac(obus) Ehrler Revisor".**

Cea dintîi informație despre acest manuscris ne-o dă cercetătorul maghiar Schram Ferenc, care a publicat în revista „Etnographia", 81, nr. 1, 1970, p. 148-152 articolul **„Banati neprajzi adatok a XVIII, szozadhol** (Date etnografice din sec. al XVIII-lea din Banat)

Schram Ferenc menționează că **„partea cea mai reușită a manuscrisului, format din 12 capitole, este aceea care se referă la observațiile privind viața populației, în special a românilor și sîrbilor, celelalte două populații ale Banatului, maghiari și germani fiind numai amintite".**

Ehrler mărturisește că a petrecut mai multe sute de nopți în case țărănești, afirmație care constituie o reală garanție pentru autenticitatea faptelor prezentate de autorul manuscrisului. Caracterul documentar al textului este susținut și de desene în tuș și acuarelă. În felul acesta Ehrler ne oferă prima și totodată cea mai extinsă iconografie etnografică bănățeană din secolul al XVIII-lea, depășind în acest sens, celebra **Istorie a Banatului Timișan,** elaborată de Griselini, între anii 1774-1776 la Timișoara și apoi tipărită în anul 1780, la Viena, simultan în versiunile germană și italiană.

Cele 207 file ale manuscrisului cuprind pagini interesante privind portul tradițional, arhitectura populară, interiorul țărănesc, anexele gospodăriei, depozitarea grînelor și mijloacelor sătești de transport.

Istoria etnografiei românești și mai cu seamă a celei bănățene este îmbogățită cu date științifice de o valoare incontestabilă oferite de manuscrisul lui I. I. Ehrler, modestul revizor, despre a cărui viață nu se știe nimic, dar care a imortalizat în lucrarea sa numeroase aspecte etnografice din timpul său, fără a le mai da publicității pe calea tiparului, fiind sortite astfel să fie tutelate de lăcașul atît de criptic, uneori, al arhivelor, unde au rămas, necunoscute vreme de două veacuri.

AUREL TURCUȘ

Vitralii

IULIU PODLIPNY la 78 de ani

Cu doi ani înainte de a începe agitatul veac douăzeci, s-a născut Iuliu Podlipny. Artistul desăvîrșit și profesorul aspru și drept. Un temperament rar întîlnit, prieten și coleg cu mari personalități artistice din Europa, Iuliu Podlipny nu se lasă ispitit să-și descrie istoria intimă ; abia după lungi ore de conversație strecoară cîte-o adiere din bogata și zbuciumata sa biografie. Pictura sa, într-o specifică încrincenare expresionistă, realistă, exemplară prin nerv și limbaj plastic, e rodul a peste 60 de ani de creație. Cu o sete unică i-am urmărit personalele și retrospectiva de la Muzeul Banatului. Opera plastică a acestui artist s-ar putea numi LECȚIA PODLIPNY. Cu predilecție penelul său a zugrăvit expresia frămîntată a oamenilor simpli, ca un omagiu adus făuritorului anonim.

Iuliu Podlipny a împlinit săptămîna trecută 78 de ani. Îi privesc șirul de autoportrete, pe care clipa nu le mai poate atinge, ferestre sacre prin care privim în adîncul omului. De sub tăietura dură a liniei răsare căldura lină a muzicii interioare. Detaliul și nuanța, mai ales la lucrările în cărbune, emană o armonie de netăgăduit. Poeți, muzicieni, artiști plastici, admiratori, vin la casa-atelier de pe Ulpia Traiana să-i închine un gînd frumos. Omului și artistului, olimpianului Iuliu Podlipny.

DAMIAN URECHE

Panoramic

Asociația scriitorilor din Timișoara își consacră în continuare acțiunile pregătirii Congresului educației politice și al culturii socialiste. De o deosebită semnificație pentru viața literară din această parte a țării a fost recenta dezbatere inițiată de Asociația scriitorilor și Editura Kriterion, cu tema „Contribuția scriitorilor sîrbi din țara noastră la educarea patriotică și estetică a cititorilor". Au participat Domokos Geza, directorul editurii Kriterion, Hedi Hauser, redactor șef și Felix Milorad, șeful redacției slave de la aceeași editură. Lucrările dezbaterii au fost conduse de poetul Anghel Dumbrăveanu, secretarul Asociației. Au luat cuvîntul Svetomir Raicov, Laza Ilici, Vladimir Ciocov, Milan Iovanovici, Svetozar Marcov, Ivo Muncian, Jiva Popovici și Iovan Ciolacovici.

● **„Literatura și arta, formă specifică de afirmare a geniului creator al poporului nostru"** s-a intitulat simpozionul organizat de Salonul literar-științific al Bibliotecii județene și Asociația scriitorilor, la care au participat prof. dr. Eugen Todoran, lector Deliu Petroiu și criticii literari Nicolae Țirioi și Marcel Corniș-Pop.

● **La ședința de lucru** de marți 20 aprilie a Cenaclului Asociației scriitorilor a citit poezie Vasile Dan. Nicolae Țirioi a prezentat un referat, iar la discuții au luat parte Cornel Ungureanu, Anca Pavel, Marcel Corniș-Pop, Olimpia Berca, Alexandra Indrieș, Ana Pop Sîrbu, Eugen Dorcescu.

● **Ampla manifestare,** desfășurată între 19-25 aprilie, **Festivalul cărții românești,** este încă una din acțiunile prin care Comitetul județean de cultură și educație socialistă pregătește apropiatul Congres. Cea de-a treia ediție a Festivalului a programat o bogată gamă de simpozioane, expuneri, dezbateri, montaje literar-muzicale, expoziții de carte, procese literare, șezători, prezentări de carte, seri de poezie, concursuri tematice, la Salonul literar-științific, la Bibliotecile orășenești din Jimbolia, Lugoj, Buziaș, Sînnicolaul Mare, în întreprinderile Electromotor, I.M.T., Electrotimiș, Iprotim, I.P.C. „Mondial" și „9 Mai" din Lugoj, la Cooperativa „Drum nou" din Deta, la C.A.P. Silagiu.

OBSERVATOR

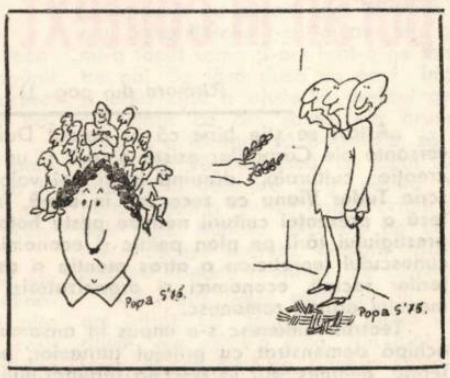

Istorie - document

CREAREA P.C.R. — MOMENT IMPORTANT ÎN ISTORIA MIȘCĂRII MUNCITOREȘTI DIN BANAT

(Urmare din pag. 1)

Deși erau supuși unei aspre terori, mase mari de oameni ai muncii și-au exprimat adeziunea deplină la hotărîrile Congresului, la solidaritatea cu delegații închiși, cerînd totodată imediata lor eliberare și lichidarea măsurilor anticomuniste și antimuncitorești.

Datorită frontului comun al tuturor forțelor democratice și progresiste din țara noastră, în cursul procesului din Dealul Spirii, autoritățile vremii au fost nevoite să bată în retragere. Eliberarea congresiștilor arestați în urma amnistiei din iunie 1922, reintegrarea lor în activitate a impulsionat viața de partid, munca politico-organizatorică în rîndul maselor asuprite. În ciuda măsurilor luate de autoritățile locale, a terorii îndreptate împotriva partidului comunist, și în Banat, la fel ca pe cuprinsul întregii țări, vor fi organizate primele secții ale P.C.R. La Arad momentul a fost marcat de o mare adunare populară care a avut loc în bastionul muncitorimii din localitate – căminul muncitoresc. Acțiuni asemănătoare vor avea loc la Timișoara, Lugoj și Reșița. Cu vie simpatie au primit comuniștii din Banat punerea bazelor organizatorice ale organizațiilor de partid din alte regiuni. Astfel, cu ocazia adunărilor festive ale secțiilor P.C.R. din Tîrgu Mureș și Brașov, organizațiile din Arad și Timișoara au trimis delegați și telegrame de salut. După cum reiese dintr-o serie de rapoarte de activitate, tinerele organizații de partid au avut de înfruntat mari greutăți. Cu toate acestea, ele au trecut la desfășurarea unei intense activități de propagandă. Drept urmare, în perioada următoare vor lua ființă noi secții și grupuri comuniste. Datorită activității desfășurate de membrii secțiilor din Lugoj, Timișoara, Arad vor fi organizate nuclee comuniste la Caransebeș și Jimbolia. Neavînd în acești primi ani de activitate publicații proprii, organizațiile de partid bănățene răspîndeau ziarele „Socialismul", „Munkás". „Arbeiter Jungend" și adunau fonduri pentru aceste ziare.

Avînd în vedere faptul că o mare parte a maselor muncitoare erau cuprinse în mișcarea sindicală, s-a trecut treptat la o intensă activitate comunistă în cadrul sindicatelor. Drept consecință, încercarea elementelor oportuniste de a scinda unitatea sindicală, (prin afilierea la Internaționala reformistă de la Amsterdam și înlăturarea comuniștilor de la conducerea sindicatelor), s-a terminat fără succes. Majoritatea muncitorilor din Banat au condamnat spargerea unității sindicale și au aderat la Sindicatele Unitare, create sub îndrumarea partidului comunist. O atenție deosebită a fost acordată de partidul comunist, încă de la începutul activității sale, organizării tineretului revoluționar. Tinerele organizații au devenit, treptat, alături de sindicate, puternice organizații de masă, prin care se menținea un contact strîns cu toate categoriile de tineri și se exercita asupra lor o puternică influență politică.

Prin întreaga lor activitate curajoasă, plină de abnegație pentru apărarea intereselor oamenilor muncii, comuniștii și-au cîștigat un însemnat prestigiu în rîndurile maselor populare. De-a lungul celor 55 de ani de existență, organizațiile comuniste din Banat, sub îndrumarea conducerii centrale a partidului, s-au situat activ și permanent în uriașa bătălie pentru înfăptuirea celor mai înalte idealuri ale poporului nostru.

Echo

Concursul de poezie pentru debut în volum al editurii Facla

In cinstea celei de-a 55-a aniversări a creării Partidului Comunist Român și a întîmpinării Congresului educației politice și culturii socialiste, în vederea stimulării și promovării tinerelor talente, EDITURA FACLA instituie un concurs pentru debut în poezie.

Concursul este deschis tinerilor poeți care au domiciliul în județele TIMIȘ, CARAȘ-SEVERIN, ARAD, BIHOR, HUNEDOARA și are drept scop publicarea acelor poezii care, prin mesajul și ținuta lor artistică, exprimă realitățile contemporane ale patriei și contribuie la educarea cititorilor în spiritul ideilor nobile ale umanismului socialist, ale programului Partidului Comunist Român de edificare a socialismului și comunismului în țara noastră.

Manuscrisele vor fi expedite editurii în două exemplare dactilografiate, pînă la data de 30 iunie 1976, și vor purta mențiunea PENTRU CONCURSUL DE DEBUT AL EDITURII FACLA.

Manuscrisele vor fi trimise într-un plic închis purtînd un motto. Același motto trebuie să fie reprodus pe un alt plic, ce va conține numele autorului, adresa și cîteva date biografice, acest plic urmînd a se deschide numai după stabilirea cîștigătorilor concursului.

Juriul, alcătuit din critici și scriitori, personalități ale literaturii noastre de azi, va acorda trei premii, constînd în publicarea volumelor și plata drepturilor de autor, în funcție de valoarea lucrării, conform legislației în vigoare.

Rezultatele se vor anunța pînă cel tîrziu la data de 1 noiembrie 1976. Adresa editurii : Timișoara, Bv. 23 August nr. 8, etaj III.

Memento

Scriitori bănățeni (1944—1974)

Biblioteca județeană Timiș (în colaborare cu Asociația scriitorilor Timișoara), a elaborat un material bibliografic util în egală măsură criticii de specialitate și pu-

blicului larg. Volumul, întocmit de Hortensia Baica, înmănunchează activitatea scriitorilor între 1944–1974 care sînt, sau au fost pînă nu demult, membri ai Asociației Scriitorilor din Timișoara. Sînt menționate lucrări publicate în volume, culegeri și antologii (cele existente în fondul de publicații al Bibliotecii), referințe critice asupra operei, activitatea de traducători a unor scriitori. Organizarea materialului bibliografic se supune criteriului cronologic.

Fără pretenția de a fi exhaustivă, bibliografia oferă o imagine concludentă a activității literare din această parte de țară, consultarea ei (prin însuși conținutul și faptul că volumele și articolele la care se referă există în fondul bibliotecii) reducînd efortul celor interesați în cunoașterea unui autor. Lucrarea face parte din ciclul „Banatica".

A. I. C.

Dicționar ortografic

RĂSPUNSURI

De cîte ori redactez un articol pentru această rubrică, îmi vin în minte unele răspunsuri de la rubricile de corespondență ale revistelor literare. Sînt cuprins de o uimire dureroasă cînd citesc : „... aveți o ortografie rușinoasă ;" „... trebuie să vă corectați ortografia" ... ; „... din punct de vedere ortografic, scrieți ca un agramat" etc. și mă întreb : **cum e posibil ca cineva, care simte indemnul să-și exprime gîndurile sau sentimentele într-un fel ales, să nu fi simțit nu numai dorința, dar și datoria de a cunoaște toate subtilitățile de corectitudine și expresivitate ale limbii în care scrie ?**

Acestora, și altora care n-au reușit să-și formeze deprinderile de scriere corectă în primele cinci-șase clase, le adresăm îndemnul, dacă citesc această rubrică, să ia creionul și, fără a lăsa să treacă timpul, să exerseze imediat, repetînd exemplele și apoi creînd altele. Fiind exemple puține, prin repetare, pot fi însușite ușor. Trebuie numai perseverență ! E de multă vreme știut faptul că cine scrie cu greșeli o cerere, o scrisoare, o poezie sau altă încercare literară, e asemeni șahistului care pierde partida de la primele mutări. Sau cum spunea reputatul lingvist clujean, Sextil Pușcariu : „Pe cel ce scrie ortografic greșit, îl aseamăn cu un peltic ; și unul și altul pot să ne comunice lucruri înțelepțești, dar unul ne jignește văzul, celălalt auzul și amîndoi ne îngreuiază priceperea".

Un alt cititor ne întreabă de ce nu exemplificăm diferitele situații de scriere cu linioară (cratimă) prin citate din opere literare, în special din poezii. Cunoaștem procedeul folosit foarte des. Nu-l aplicăm cînd e vorba de indicarea unor grafeme asupra cărora vrem să atragem atenția în mod deosebit. Exemplificarea prin citate din opere literare poate avea cel puțin două inconveniente :

– concentrează atenția cititorului asupra conținutului, făcînd să treacă pe planul al doilea tocmai indicația ortografică în discuție ;

– ocupă prea mult spațiu, pentru că un citat trebuie să-și păstreze unitatea. De exemplu, pentru a exemplifica legarea lui **ți** de vocala cuvîntului precedent nu putea fi adus numai versul „Și ca **să-ți** fie pe deplin", ci întreaga strofă : „Și ca **să-ți** fie pe deplin / Iubirea cunoscută, / Cînd sărutîndu-te mă-nclin, / Tu iarăși mă sărută". Apoi chiar dacă versurile sînt cunoscute de o mare parte dintre cititori, trebuie dată și sursa : EMINESCU, **Opere alese**, I, 1964, p. 172. În afară de aceasta, în text mai apar alte două probleme ortografice, care nu pot fi cuprinse în același enunț. Pentru a mări eficiența indicațiilor date, ne-am propus să ținem minte dictonul latin, rămas de la CICERO : **„non numero, sed pondere"** („nu prin mulțime, ci prin pondere"). Cititorul Hegedüs Francisc, în scrisoarea sa bogată în probleme și sugestii (la care vom reveni), ar dori ca „lingviștii să facă o operațiune de purificare a limbii". Trebuie știut însă că, dacă în privința rostirii și scrierii pot fi stabilite norme (perfectibile și ele !), în ceea ce privește vocabularul, nici lingviștii și nici vreun alt for nu pot și nici n-au dreptul să decidă care cuvinte să fie întrebuințate și care nu. Cuvintele noi apar cînd sînt necesare, se întrebuințează unele excesiv după o așa-zisă „modă lexicală" și sînt abandonate de vorbitori atunci cînd nu mai corespund necesităților de comunicare. Cît privește cuvinte ca **nasol, gagiu** etc., acestea sînt argotice și se folosesc de către unele persoane numai în anumite împrejurări. Dar, abia deschidem discuția ...

V. ȘERBAN

Evrika!

● **Leul n-ar putea să-i fie credincios omului – nu știe să latre.**

● **Un glas din mulțime adesea cunoscut îți pare – glasul tău.**

● **Covorul de iarbă – o încintare ; covorul persan – o avere !**

● **Mulți au jucat rolul lui Hamlet ; pe-al lui Shakespeare nimeni.**

● **În biroul fără cafea numai șoareci lucrează.**

● **Spanacul are o voință de fier : în bucătărie.**

ION VELICAN

Corespondența

Silvia Gligor : Versuri de început, cu toate ezitările pe care le presupune un asemenea moment, dar și cu calități care vă justifică aspirațiile.

Virgil Nicoară : Versuri corecte, arătînd un apreciabil stagiu. Viciul lor ar sta în generalitatea ideilor, cum și în mijloacele de artă, insuficient individualizate.

Stanca Aurelia Maria : Am remarcat vibrația pură și sinceră a versurilor Dvs.

Laura Razos : La întrebarea pe care ne-o puneți va trebui să răspundeți singură. Un răspuns indirect, în ce ne privește, poate fi reproducerea poemei *Culoarea alb :* „Culoarea alb îmi doare ochiul / Ca o cîmpie de zăpezi / Luminată de soare. / Mi-e curat sufletul, precum adevărul / Florii de gheață, topit în eroare".

Dumitru Anghel : Din păcate, nu.

Sanda Gheea : Încercăm publicarea poeziei *Dragostea mea*, care se detașează de celelalte printr-o tonalitate mai bogată.

Milea Vasile : Vă mulțumim pentru aprecieri. Ne este greu să emitem o părere după lectura unei singure poezioare.

Sofia Buta : Găsim multă vibrație în poezia dedicată regretatei scriitoare Anișoara Odeanu. Mai trimiteți.

Rodica Iova : Noile *File de jurnal* certifică remarcabile calități literare. Unele fragmente sînt încîntătoare, de o expresivitate surprinzătoare pentru vîrsta ce ni se pare că aveți.

Alex. Dogaru : Cultivîndu-vă cu răbdare și luciditate, ați putea oferi, după opinia noastră, frumoase surprize.

Gh. Ogrin : Nimic nou.

Mariana Vasile : Ni se pare că sînteți pe un drum bun. Transcriem poezia *Atunci*, ca un posibil început : „Chemam Soarele să lumineze / cringurile înmugurite / în care răsuna / fiorul de harpă al păsărilor / reînviind un codru / ca în castel un sunet de orgă".

M. De. Sabău : Nu știm dacă v-am scris corect numele – de vină este grafia Dvs. neglijentă, pe care va trebui s-o evitați în viitoarele scrisori trimise redacției. Poeziile ne-au lăsat o impresie bună. Aveți, din cîte ne dăm seama, șanse evidente. Reușita depinde de Dvs., de felul cum veți munci și învăța. Reproducem o notație : „O parte de cer se-ntunecă / Și e atît de rece / Învăluit în umbră // Undeva e o lumină imaginară / Undeva e un cîntec".

ANGHEL DUMBRĂVEANU

Mica antologie

AICI ESTE ȚARA

Aici este țara cu grîul înalt,
o țară cu muzica ridicîndu-se din rouă,
cu zbor lung de raze
și cîte un soare pentru fiecare dimineață.

Aici este un pămînt,
un popas pentru frumusețe,
zorii aici sînt de cleștar,
lumina lăcrimînd fericire.

Aici este țara mea plină de miresme,
de tinerețe ridicîndu-se din izvoare.

Aici este țara mea
cu grîul înalt,
aici este un popas pentru frumusețe.

LIVIA MUGUR

APE ȘI AMINTIRI

Mereu tresărind într-o ciudată formă
Riul gonește către vărsare,
Malul în palme, fruntea-i enormă
O sprijină tainic pentru răcoare

Și sălcii cu barbă descîntec adună
În vatra bătută de galbene spume,
Nici o chemare n-aduce furtună,
Nimbul luminii scapără-n lume

Basmul născut în unda de vînt.
Cu răsuflarea care se curmă
Riul urmează străbun legămînt
Mereu tresărind jucăușa sa formă ...

TH. BANAȚEANU

DRAGOSTEA MEA

Dragostea mea a ieșit din zîmbetul mamii
ca o mănușă peste sufletul meu
pînă dincolo de lucruri
și s-a făcut mîngîiere,

strecurîndu-se în flori,
în păduri, în ogoare și în așezările cetății
și sărutînd cîntecul luminii
celei mai presus de-ntinderea zăpezilor.

Fîntînă s-a făcut dragostea mea și izvor
peste însetații amiezilor
cu cireșele coapte pe buzele fierbinți,
sărutînd negrăitele dezmierdări ...

SANDA GHEEA

NOCTURNĂ

seara aceasta ca un hamac
migrînd în albastru
picuri grei de ritm
ori timpul
ce-mi curge prin vene
și își lasă urma geamănă
dincolo de linia orizontului

doar palmele tale
stele în larg
pregătindu-mi zorii

CONSTANTIN COSTEA

Cu dr. PAUL DIMITRIU

(Urmare din pag. 1)

cercetările prospectologice de pînă acum ?

– Noua structură științifică a lumii de mîine apare cu un grad ridicat de probabilitate, din observarea chiar a unor fenomene contemporane și anume :

a) ponderea disciplinelor tehnice, în raport cu cele umanistice în procesul de formare, educație și învățămînt ;

b) ponderea științelor zise ale acțiunii (management, marketing, cercetări operaționale, cercetări prospective, dinamica sistemelor, metodologia integrată și modelarea, teoria sistemelor, cibernetica, informatica, automatica), față de științele descriptiv-contemplative ;

c) utilizarea ordinatoarelor pe scară largă în procesele complexe ale vieții contemporane și simularea pe ordinator a unor procese viitoare care sporește raționalitatea acțiunilor umane și reduce implicit aria de influență a emoționalității în procesul luării deciziilor (cu excepția domeniului politic, unde emoționalitatea păstrează încă un impact puternic) ;

d) automatizarea progresivă a producției, sau în tot cazul tehnicizarea ei, precum și strategiile dezvoltării sau tendințele de terțiarizare a economiei în țările puternic dezvoltate, care toate solicită o puternică intervenție a științei și mult spirit de inventivitate tehnică.

Cum vom putea altfel decît cu ordinatorul, cu tehnici avansate, cu soluții științifice și nu cu incantații sau formule magice, să adăpostim, să îmbrăcăm, să transportăm sau să informăm, în mileniul al treilea, pe cele 7 miliarde de locuitori ai planetei noastre ? De aceea, mai este de prevăzut, în perspectiva deceniilor următoare, o marcată trecere de la mentalitatea magică – încă dominantă – la o mentalitate științifică și în umanistică. Și aceasta împotriva unor autori occidentali la modă ca Herbert Marcuse, Ivan Illich și Mikel Dufrenne, care, încă de pe acum, ca răspuns la revoluția tehnico-științifică, pregătesc baricadele unei contrarevoluții a omului „cultural", rămas fidel mentalității magice, pe pozițiile unui ruralism tehnofob.

– Ne sînt cunoscute tuturora îngrijorările generate de cercetările prospectologice și de unele previziuni de-a dreptul sinistre ale prospectologilor. Cu atît mai mult sînt îmbucurătoare opiniile încurajatoare, inspirînd optimism, de genul celor ce le găsim în contribuțiile dv. Astfel, față de pericolele semnalate în problema resurselor naturale, dv. veniți cu remarca stimulatorie că „se accentuează în schimb rolul fundamental al calității factorului uman și al contextului social în creșterea economică, în evoluția socială". Menționați de asemenea că : „societatea este generatorul și receptorul oricărei dezvoltări" și, întrucît „oferă resursele – din ce în ce mai mult, în condițiile vieții moderne –, ea devine reperul oricărei dezvoltări". Cu alte cuvinte, factorul uman și societatea devin factorii decisivi ai viitorului. Vă rugăm relevați : elemente, disponibilități, potențe și alte date pe care cercetarea prospectologică de astăzi le justifică și sînt de natură a mări practic forța, și teoretic încrederea în făurirea și stăpînirea viitorului de către om și societate.

– Aș dori să nu fiu greșit înțeles. În primul rînd, ca om de știință, nu resping în mod absolut modelele catastrofice, fiindcă ele reprezintă o formă de retorizare, prin care se atrage atenția publicului larg asupra unor primejdii posibile, în anumite ipoteze, extrapolînd unele tendințe, fără corecțiile care li se pot aduce. Ele reprezintă clopote de alarmă, care ne îngăduie – prin măsurile luate încă de pe acum – să evităm **viitorii** posibili dar nedoriți.

– Nu de puține ori se spune că pacea este problema numărul unu a zilelor noastre, ca postulat al progresului și condiție a supraviețuirii umanității. În contribuția dv. la volumul „Prognoza și conflictele", vă preocupă problema păcii și a științei ei. Încredințați că studiul păcii poate realiza o contribuție în favoarea triumfului ei, vă solicit a susține această posibilitate, răspunzînd, ca consacrat prospectolog, următoarelor întrebări : a) Față de determinarea care o relatați, a existenței unui sistem internațional stabil al forțelor de distrugere totală : ce posibilități există de constituire a sistemului internațional stabil al forțelor de securitate totală ? b) Față de existența unui sistem de alianțe în care interesele în joc nu sînt esențiale sau suficiente : ce disponibilități științifice există pentru organizarea sistemului de alianțe, în care interesul păcii să fie esențial și suficient solidarității și cooperării mondiale ?

– Consider că transferarea problemelor păcii și securității colective din cîmpul aprecierilor emoționale în cîmpul cercetărilor de laborator este un pas decisiv în științele sociale. Evident că rezultate concrete spectaculoase în practica internațională, pe parcursul unui deceniu, nu pot fi așteptate.

Despre o „securitate totală" și absolută nu poate fi vorba, fiindcă nimic nu este total și absolut pe lume. Dar progrese importante au fost făcute. În practica internațională de astăzi statele par a nu mai urmări realizarea unor simple **conjuncturi** de pace. Dimpotrivă, ele își concentrează eforturile în direcția implantării unor **structuri** de pace. Dovadă este preocuparea Organizării Națiunilor Unite pentru reducerea prăpastiei dintre dezvoltare și subdezvoltare, deci nu numai pentru o restabilire a păcii în zonele „fierbinți", ci pentru construirea unei structuri irenice. O altă dovadă este extinderea rețelei de organizații internaționale, care instaurează un mecanism nou, acela al negocierii permanente, care conduce la lărgirea spațiului deciziei internaționale. Apoi principiul egalității în drepturi a țărilor mici și mijlocii, cu marile puteri, principiul consensului, care își lărgește și el progresiv cîmpul de acțiune și ideea **participării active** a tuturor statelor la viața internațională, sînt elemente noi care confirmă mutațiile în curs, în raporturile internaționale.

Un exemplu foarte recent este proiectul de securitate europeană, care își propune să opereze trecerea de la un sistem de securitate, întemeiat pe echilibrul de forțe, spre un sistem de securitate întemeiat pe înlăturarea forței și a amenințării cu forța. Și exemplele de cooperare internațională s-ar putea înmulți, dacă ne gîndim la eforturile care se fac acum în acest sens în regiunea balcanică, în țările nordice sau în Europa de vest. Asta nu înseamnă neapărat dispariția conflictului, ci mai curînd eforturi de eliminare a violenței din conflict.

Nu vreau să închei fără a repeta odată mai mult că cercetarea viitorului nu înseamnă predicție asupra unui viitor absolut și unic, ci considerarea unor viitori posibili, funcție de ponderea care se dă unor elemente. Fiindcă de mult gîndirea umană a ieșit din zodia certitudinilor și trăiește în zodia probabilităților.

DACĂ AȚI FI INVENTATOR...

Invenția înseamnă creație. Și nu oricum, ci o creație în sfera civilizației umane. Nu știu ce a simțit inventatorul roții, dar sînt convinsă că sentimentul ce susține și încoronează orice invenție care ușurează munca sau viața a mii de oameni nu poate fi decît o imensă și atotstăpînitoare bucurie. Fiindcă invenția este nu numai acțiune asupra naturii (și adesea în spiritul naturii), ci și acțiune a omului asupra progresului social.

Nu din pură curiozitate am adresat întrebările de mai jos unui cerc divers de oameni, ci din dorința de a vedea ce dominantă socială, asupra invenției celei mai necesare, rezultă din investigarea unor „subiecte" de profesii, virste și pregătiri diferite. Prin urmare, iată întrebarea :

DACĂ AȚI FI INVENTATOR, CE AȚI INVENTA ÎN DOMENIUL DV. DE ACTIVITATE, PENTRU BINELE SOCIETĂȚII, AL OMENIRII ?

IOSIF COSTINAȘ, profesor :

S-au făcut și se fac uluitor de multe invenții, desigur, cele mai multe, întru optimarea condiției umane. Iată-ne acum, intrați în ultimul pătrar al veacului nostru, înconjurați de tot felul de aparate – de la cele relativ simple, minuite cu dezinvoltură de copiii noștri, pînă la cele înfiorător de complicate, însumînd capacități echivalente cu mii și mii de minți omenești. Important mi se pare a ne întreba tot acum, după ce atîtea invenții ne-au ușurat munca și existența, ne-au făcut să știm mai mult și să pretindem din ce în ce mai mult de la viață, dacă am devenit mai buni și mai permeabili față de semenii noștri, dacă știm să ne bucurăm cu adevărat de avantajele pe care roadele gîndirii generațiilor de inventatori ni le-au adus.

Ceea ce aș inventa – dacă asta, ca într-un splendid basm ar fi posibil, ar fi ceva care să anihileze, lenea de a gîndi și lenea de a face, cenușiul sufletesc și arbitrarul, spiritul burghez și extremismul...

După aceea aș mai inventa – pentru copii – un fel de videofon, în care ei să vadă și să audă, după bunul plac, orice poveste din lume doresc !

TIBERIU TORO, fizician atomist :

Ca fizician, explorator al lumii la scară micro și megacosmică, aș inventa o metodă, aș propune o modalitate de a stabili un contact cu o civilizație extraterestră, aș elabora un întreg complex de măsuri de a începe un **dialog galactic** cu o inteligență cosmică, aflată la un înalt nivel de dezvoltare. La prima vedere, propunerea mea pare a ține de romanele științifico-fantastice. Dacă însă analizăm problemele mai amănunțit, dacă „săpăm mai adînc", se poate constata de îndată că problematica comunicării cu eventualele civilizații inteligente extraterestre – prescurtat „CETI" (de la **„comunication with extraterestrial inteligence")** constituie una dintre cele mai importante probleme ale întregii noastre civilizații, cu implicații deosebite – poate deocamdată inimaginabile – în folosul umanității. Civilizația terestră este acum, în ultimul sfert al secolului al XX-lea, suficient de matură – cred – de a începe această aventură științifică, abordînd problematica CETI, în mod realist, nu numai visînd la rezolvarea ei, cu mijloacele științei și tehnicii actuale. De la această aventură științifică grandioasă, în care deja participă savanți de diferite specialități, fizicieni, astrofizicieni, cosmologi, geofizicieni, chimiști, biologi, biofizicieni, biochimiști, sociologi, etnografi, istorici ai științei și civilizației, filozofi, scriitori, artiști etc., mulți laureați ai Premiului Nobel – ca Alfvèn, Purcell, Townes, Calvin, Ambarțumian, Dyson, Sagan, Drake, Sklovski, Morrison, Cocconi, Kardașev, Oliver etc., – așteptăm răspunsul la întrebarea tulburătoare : **„sîntem sau nu singuri în Univers ?"**. Dacă răspunsul este că nu – și majoritatea savanților sînt de această părere – atunci trebuie să găsim modalitatea de a stabili un contact cu aceste eventuale civilizații. Poate stabilirea contactului cu o supercivilizație extraterestră și descifrarea mesajului acesteia ar determina un salt în dezvoltarea civilizației științei și culturii pe pămînt, la care astăzi nici nu putem visa.

SLAVNA VESELINOV, muncitoare:

Eu, ca țesătoare, toată ziua umblu cu fire și mă strecor printre mașini de țesut, în zumzetul caracteristic unei hale industriale. Mașinile noastre nu mai sînt cele de demult ; ele au un randament superior și se manevrează relativ simplu. Dacă ar fi să inventez ceva, apoi aș inventa în toate locurile mașini silențioase. Cred că acolo unde mașinile nu fac zgomot, producția ar putea crește foarte mult. Prin urmare, înțelegeți...

Prof. dr. EDUARD PAMFIL :

Inventatorul nu-și alege, în general, această nobilă formulă de existență. O multiplă coincidență și o amplă corelație de factori plasează pe inventatori într-o familie înrudită cu artistul creator și cu reformatorii sociali. Criteriul pragmatic e mai evident în lucrurile „inventate". Și dialogul despre înțelegere, de asemenea, mai necesar și anexat nașcocirii...

Deci, dacă structura inteligenței proprii m-ar fi condus și mi-ar fi „oferit" această ipostază social-culturală de creator de unelte, de combinator metodic sau conducător de echipe tehnice, aș fi preferat – mult înaintea oricărui domeniu – acela al laboratorului de psihologie experimentală.

Desigur e evident, că, în epoca modernă a dezvoltării științifice, sistemele de recoltare a informațiilor cantitative se bucură de cel mai mare prestigiu. De aceea cred că după o „mașină de citit ignoranța și lenea minții" cel mai frumos dar pe care aș putea să-l fac semenilor mei neinventatori ar fi un sistem de stimulare prin unde a centrului de adevăr și bunătate care se situează – pare-se – spre partea bazală a creierului.

IOSIF SCHRECK, tehnician electronist :

Se pare că epoca marilor inventatori solitari a trecut. Problemele tehnice actuale, prin marele lor grad de complexitate, reclamă o participare colectivă de specialiști din diverse domenii de activitate. Geneza unei invenții parcurge deci alte jaloane decît cele, să zicem, din timpul lui Denis Papin, James Watt sau Thomas Edison. O trăsătură se pare că rămîne totuși comună : acea stare de neliniște creatoare generată de un anume fel de a visa. Însușire care înaripează o gîndire talentată, originală, dîndu-i acel surplus indispensabil pentru ca ideia să devină obiect.

GHEORGHE LEAHU, artist emerit :

Ca actor poți inventa atitudini, relații, comportamente, grimase și grimase și cîte altele, dacă sînteți ingăduitoare cu sensul cuvîntului inventator, lărgindu-i semnificația. În definitiv, se vorbește adesea și de invenția artistică... Traversînd atîtea zeci de vieți omenești, de profesii, virste, caractere, epoci, gînduri și sentimente foarte diferite, e posibil să fi dorit atunci a le inventa tuturor un fel de-a fi, care, dincolo de clipa scenei, să continue a exista în păturile adînci ale memoriei spectatorilor, de unde se moare mult mai greu, pe cît de ușor se întîmplă aceasta cu invențiile noastre scenice, atît de aparent trecătoare. De aceea poate aș fi fost extrem de fericit, să fi putut inventa formula magică a pă-

JORGE BARRADAS

continue să construiască clădiri pentru el și pentru comunitatea din care face parte, săli luminoase pentru școli, concerte și sport, drumuri și șosele, aerodroame și porturi pentru a-și vizita semenii și a schimba cu ei, față-n față, ideile : tot el, omul, trebuie să pună în slujba sa vîntul, și apa, și soarele, și pămîntul, și focul pentru a le obliga să-l servească. Omul constructor trebuie să cunoască natura și să îi utilizeze forțele spre binele lui ; el trebuie să rezolve problemele puse de ea.

Și, acum, cred că știu ce aș dori să inventez : să pot citi, înțelege și folosi mereu mai eficient forțele și energiile naturii în scopul bunăstării materiale și intelectuale a omului. Să adaug la ceea ce este, pe linia pe care mergem noi, constructorii din România, ce ne aflăm în fața cincinalului revoluției tehnico-științifice.

Conf. univ. dr.
CEZAR APREOTESEI :

Aș inventa un tip de scaune și fotolii destinat serviciilor publice, cu dispozitive electronice speciale, programate după principiu „omul potrivit la locul potrivit", care să semnaleze o „stare de intoleranță" (eventual prin lejeră catapultare) în momentul în care sînt ocupate de persoane necorespunzătoare sub raportul conștiinței și competenței. Societatea contemporană străbate o perioadă caracterizată, printre altele, de penuria materiilor prime și criza de energie. Aceasta impune căutarea de noi resurse energetice și economisirea celor existente. Dar imensa energie umană nu ar trebui ea însăși folosită rațional ?

Pentru a depista „dereglările de utilizare" a resurselor energetice umane, aș imagina un ordinator care să calculeze continuu cantitatea de energie fizică și intelectuală a fiecărui individ capabil de muncă, utilizată în mod nerațional, inutil sau chiar dăunător, precum și potențialul energetic uman parțial sau total nevalorificat. Adiționate la scara unor colective de muncă sau comunități sociale, ele ar reprezenta nebănuite rezerve de energie irosite, care ar putea fi canalizate spre crearea de valori materiale și spirituale pentru progresul societății noastre și al întregii omeniri.

J. MICLOȘ, cercetător :

Avînd în vedere că sînt licențiat în chimie („pură") mi-aș permite să-mi plasez invenția imaginară în domeniul **biologiei moleculare ;** aș inventa o aparatură cu care s-ar putea carta structura hiperfină detaliată a materialului ereditar (cromozomal și extra-cromozomal), atît din punct de vedere structural cît și din punct de vedere funcțional – ajungîndu-se astfel la cunoașterea „ideală" a **determinismului genetic** în fenomenele biologice. O astfel de invenție ar avea implicații și importanță de cel mai înalt grad în agricultură, zootehnie și medicină – la două capitole esențiale ce frămîntă omenirea : alimentația și sănătatea. Cu un astfel de determinism genetic „ideal" la îndemînă s-ar putea selecta și obține (artificial) linii vegetale și animale de productivitate superioară, ajungîndu-se la un rezervor de hrană incomparabil mai mare decît operează omenirea actualmente. Pe de altă parte, acest determinism genetic ne-ar pune la dispoziție o gamă variată de posibilități de prevenire și corectare (aceasta din urmă pe calea deja deschisă a „ingineriei genetice") a nenumărate îmbolnăviri atît la plante și animale, cît mai ales la om. Într-o extensiune supraidealizată, aceasta alternativă ar putea pătrunde chiar pînă la îmbunătățirea calităților psiho-intelectuale umane.

DAN H. CHINDA, designer arhitect :

În domeniul activității mele, cred că dorința mea ar fi ca desemnul să-și capete cît mai repede importanța pe care ar trebui să o aibă în societate, să nu existe nici un act de creativitate tehnică care să nu fie însoțit de preocuparea pentru o formă estetică. Pornind de la interior spre exterior, de la obiect, unitar la grupări, ansambluri, de la om la societate, sigur că designul se va extinde spre un design general, atotcuprinzător, care va cuprinde nu numai spațiul fizic ci și cel psihologic, cu distincția ceremoniilor colective sau private. (ENVIROMENTAL DESIGN). Designul va deveni arta viitorului deoarece, pe lîngă conținutul de cultură, determinat de conținutul și mesajul estetic (care reprezintă sinteza la momentul respectiv a culturii societății), are și un conținut puternic de civilizație, fiind determinat în manifestarea lui de factori specifici civilizației societății în cauză (tehnologii avansate, materiale noi etc.). Mi-aș permite să spun că este o manifesare a umanismului tehnic contemporan.

OVIDIU MANOLE, inginer :

Capacitatea de a inventa trebuie asociată cu setea omului de a cunoaște ceea ce poate fi doar bănuit. Sondarea necunoscutului implică, în zilele noastre, construirea unor instrumente matematice de mare rafinament, ceea ce presupune ingeniozitate de inventator. Modelul matematic cu adevărat izbutit surprinde și aduce realitatea la dispoziția noastră. Din acest punct de vedere Newton, Maxwell, Einstein pot fi socotiți mari inventatori. Cucerirea necunoscutului presupune capacitatea de a sesiza analogia între modelele fizice, analogia între modelele matematice și, după marele matematician Banach, însăși analogia între analogii, ca supremă încoronare a efortului creator. Sub ochii noștri îmbătrînesc sau se nasc științe. După ce omul a explorat universul din afara lui, își readună acum forțele pentru a pătrunde în intimitatea propriei structuri. Toate ramurile științei își vor aduce aportul la interpretarea modernă a celei mai vechi teme de cercetare : **„nosce te ipsum"** (cunoaște-te pe tine însuți). Un suflu nou de căutare bate la confluența unor domenii ca sisteme automate : statistică, biologie, programare matematică, teoria informației. De cel mai mare interes sînt acele discipline informe încă, dar care poartă numele de biocibernetică sau recunoașterea formelor (Pattern recognition). Pe aceste terenuri de bătălie virgine sînt de așteptat în viitorul apropiat importante victorii.

CRISTIAN ANIA, elev clasa a VI-a :

Mulți, chiar prea mulți oameni mor în fiecare zi din cauza cancerului. Aș fi foarte fericit să pot descoperi un medicament împotriva acestei boli. Aș munci zi și noapte ca invenția mea să fie salvatoare pentru întreaga omenire.

BRIGITTE MAURUS, elevă cl. a VI-a :

Eu iubesc copiii foarte mult. Dacă aș fi inventatoare, mi-ar plăcea să contribui la înfrumusețarea copilăriei, care trece atît de repede. Aș imagina pentru copii un robot care să-i învețe răsească pas cu pas, atunci cînd părinții nu sînt în apropierea lor. Pe stradă i-ar face atenți la traversare și nu s-ar mai întîmpla atîtea accidente. I-ar ajuta să învingă frica în serile în care sînt singuri acasă. Înainte de culcare, roboțelul le-ar cînta un duios cîntec de leagăn. Părinții i-ar ști astfel în siguranță și ar pleca liniștiți la muncă.

Anchetă realizată de VALENTINA DIMA

COLEGIUL DE REDACȚIE :
ION ARIEȘANU (redactor șef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRĂGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3–33–90, 3–33–76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările uniți-vă !

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVII ● 30 aprilie 1976 ● Nr. 17 (427) 8 pagini 1 leu

Întîi de Mai

Gestul festiv, al consemnării Intiiului de Mai în România anului 1976 cîștigă în aceste zile noi dimensiuni, conferite de amploarea citorva evenimente din perimetrul activității politice desfășurate de partidul și statul nostru pe plan intern și internațional. În primul rînd, un moment jubilar de rezonanță mobilizatoare în conștiința celor ce muncesc : a 55-a aniversare a creării Partidului Comunist Român. Evenimentul este un prilej de rememorare a eroicelor etape revoluționare parcurse de P.C.R., dar, mai mult el se transformă într-un act mobilizator al energiilor prezentului.

Un alt eveniment care conferă în acest an noi valențe sărbătorii celor ce muncesc este Congresul Uniunii Generale a Sindicatelor din România. Înaltul forum al reprezentanților celor 6 milioane de membri ai sindicatelor s-a reunit în aceste zile pentru a dezbate în stil comunist modul în care se pot manifesta ca participanți direcți, activi, la opera construcției socialiste, ale cărei obiective au fost jalonate la cel de-al XI-lea Congres al partidului, modul în care ele vor trebui să-și îndeplinească exemplar sarcinile în noul cincinal 1976–1980. Cuvintele secretarului general al partidului, rostite de la tribuna lucrărilor Congresului cîștigă, și cu acest prilej, valoarea unui document al gîndirii revoluționare al partidului nostru. Bilanțul realizărilor și transformărilor înnoitoare din viața economică și socială a țării, bilanțul modului eroic în care oamenii muncii au încheiat cu succes o etapă istorică, cea a cincinalului 1971–1975, a avut menirea de a sublinia încă o dată justețea politicii marxist-leniniste a partidului nostru, caracterul său profund științific. Cuvîntarea tovarășului Nicolae Ceaușescu a prefigurat tabloul grandioasei deveniri economice și sociale a țării, a subliniat încă o dată liniile de forță ale vastului program de ridicare a nivelului de trai material și cultural al poporului, de sporire a gradului de civilizație și bunăstare a tuturor celor ce muncesc, dovedind, odată în plus, înaltul umanism pe care se axează politica partidului nostru.

Prin luciditatea și autenticul vizionarism revoluționar au impresionat aceste cuvinte : „Trebuie să fim conștienți de faptul că istoria va reține, iar generația noastră va fi judecată nu atît după cît s-a consumat la un moment dat în societate, ci mai ales după ce s-a făcut pentru a asigura progresul rapid și multilateral al României, pentru a asigura un viitor fericit, comunist, națiunii noastre. Nu trebuie să uităm nici un moment că pentru a făuri un destin luminos poporului nostru, pentru a întări independența țării, pentru a construi cu succes societatea socialistă multilateral dezvoltată și comunismul, trebuie să asigurăm mijloacele necesare creșterii în ritm înalt a forțelor de producție, înflorirea întregii economii socialiste, sporirea avuției noastre naționale și ridicarea, pe această bază, a gradului de civilizație, a bunăstării materiale și spirituale a întregului nostru popor".

Nu ar putea fi conturată o imagine de ansamblu a contextului în care este sărbătorită în acest an ziua internațională a celor ce muncesc, fără sublinierea activității de politică externă a partidului nostru, a cărui poziție s-a afirmat cu pregnanță tot timpul. Partidul Comunist Român militează consecvent pentru o politică de independență și suveranitate a tuturor popoarelor lumii, pentru relații internaționale bazate pe egalitate în drepturi, neamestec în treburile interne, pe avantaj reciproc și pe renunțarea la forță, militează pentru internaționalismul proletar : „Nu trebuie uitat nici un moment că apărarea libertății și independenței este o condiție esențială a înfăptuirii idealurilor socialismului și comunismului în lume, că aceasta constituie adevărata piatră de încercare a adevăratului internaționalism proletar revoluționar".

În acest context de fervență activitate politică internă și internațională, oamenii muncii din județul Timiș, români, germani, maghiari sî de alte naționalități întîmpină ziua de 1 Mai cu bilanțul efortului lor colectiv : bilanț care măsoară faptele eroismului cotidian, neobosita luptă pentru mai mult și mai bine. De fapt, cel mai autentic mod de a sărbători această zi a muncii.

ORIZONT

Cîntec de Mai

Din amfore cerești de claritate
Iar se revarsă lin, în prag de mai,
Zmalțuri florale, freamăt pur de seve
Și rugii verzi se-aprind pe guri de rai.

Coboară primăvara și în suflet :
O-ntîmpinăm cu-a muncii sărbătoare !
Tot omul e un pom nuntit de seve
Și fiecare inimă-o floare !

VICTOR RUSU

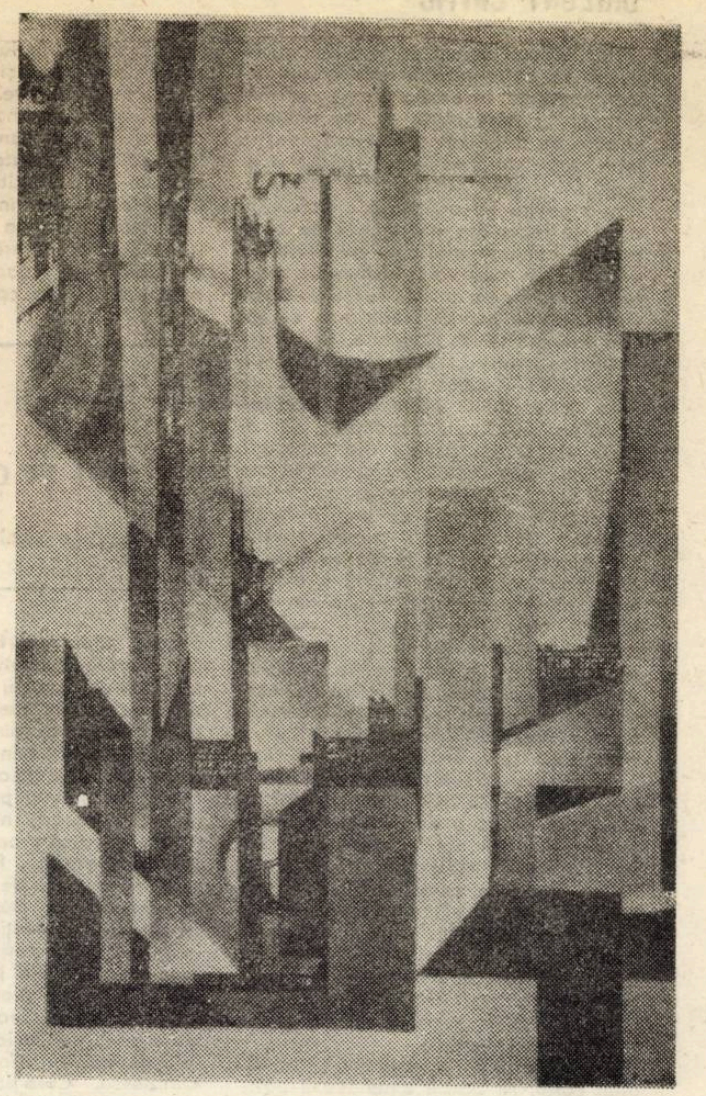

LUCA DUMITRAȘCU EUGENIA

Ciclul : „Șantierele patriei"

– Ritm constructiv II –

tehnică mixtă

Convorbiri

Cu prof. univ. dr. docent ing. VALTER ROMAN

Științele sociale și viitorul omenirii

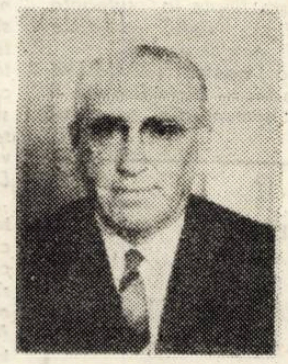

– Cunoscînd asiduele Dv. preocupări și străduințe de integrare a cercetării științifice în cele mai actuale probleme ale vremii, vă întreb : Care sînt obiectivele științei care se identifică mai mult sau chiar total celor ale societății umane și care ar putea fi rezultatele, respectiv „viitorii posibili" dezirabili și realizabili ai acestei identificări ?

– În fond, știința nu poate avea obiective distincte față de cele ale societății, deoarece știința adevărată a fost, este și va trebui să rămînă totdeauna un slujitor credincios al OMULUI. Înfăptuirea visului milenar al omenirii – fericirea, bunăstarea, egalitatea, libertatea, demnitatea și onoarea – nu poate fi creat decît în condițiile unui înalt nivel al dezvoltării acelor mijloace materiale și spirituale menite să asigure baza corespunzătoare realizării unor asemenea obiective. N-aș dori să omit artele (literatura, sculptura, pictura, muzica, dansul, teatrul, cinema – și, poate, ar mai fi sau vor mai fi și altele de adăugat) deși nu e cazul de a confunda, de a identifica știința cu arta, dar nici de a le contrapune. Ar fi de neînchipuit un progres în domeniul științei și un regres al artei sau invers. Ele trebuie să fie, într-un fel, complementare. Numai dezvoltarea lor armonioasă poate feri omenirea de stagnare și regres.

– Care apreciați că sînt problemele dificile și nesoluționate încă, deci în sarcina Viitorului, care impun în cel mai înalt grad „politizarea științei și scientizarea politicii" ?

– Problemele sînt mult prea numeroase pentru a putea fi enumerate exhaustiv aici. Dar, într-o primă aproximație istorică, cred că este vorba de automatizarea și cibernetizarea proceselor de producție (să nu uităm că automatizarea producției a ajuns în țările socialiste numai la 2–4%, iar în țările capitaliste dezvoltate numai la 8–10% din producția totală, ceea ce reprezintă un procent încă mult inferior față de posibilitățile potențiale ale RST). Problemele abundenței materiale, ale productivității și eficienței muncii nu pot fi rezolvate – desigur nu exclusiv, dar în mod preponderent – decît pe această cale. O problemă de perspectivă (probabil un obiectiv al unei alte revoluții științifice și tehnice) – deci într-o a doua aproximație – este aceea a **bionizării** (biologizării) producției, care pune însă în discuție al doilea principiu al termodinamicii.

O problemă și mai importantă (în orice caz pentru un viitor nu atît de îndepărtat) pare a fi **reciclarea deșeurilor,** rezolvarea dezechilibrului ecologic, al cărui pericol se accentuează în ultimul timp tot mai mult. Cu privire la problema entropiei, trebuie spus că „lichidarea" totală a deșeurilor sau, altfel spus, o **industrie fără deșeuri,** nici nu se poate realiza. Este vorba însă de stabilirea unui echilibru dinamic al biosferei, de crearea unei asemenea simbioze între biosferă și tehnosferă (biotehnosferă) care să permită eliminarea dezechilibrului (crizei) ecologic.

VICTOR ISAC

(Continuare în pag. 7)

De 1 Mai, sărbătoare a muncitorilor din întreaga lume, redacția revistei ORIZONT felicită pe toți cititorii și colaboratorii săi.

Prin ultimul volum critic publicat, N. Barbu se angajează în dezbaterile tot mai frecvente în ultima vreme privind statutul „clasicilor" în critica actuală, și care au polarizat cercetarea noastră între demersul tradițional, istorist și erudit (nu odată arhivistic) și istoria literară privită ca o lectură critică reînnoită, o receptare îmbogățită de perspectiva contemporană și inventivitatea criticului. În locul unor răsturnări spectaculoase, cartea lui N. Barbu propune (sub un titlu nici el inedit – a se vedea volumul lui V. Râpeanu, *Noi și cei dinaintea noastră*, 1966) o cale de mijloc potrivit virtuților raționaliste susținute cîndva de... Molière, „La parfaite raison fuit toute extremité". Că aceste virtuți (ca acelea ale măsurii, clarității, adevărului, normalității, bunului simț, etc.) în care crede criticul ieșean, țin mai mult de un program clasic, o demonstrează și desele opoziții (supărări) ale lui N. Barbu față de critica de actualizare forțată a clasicilor („critică actualistă" cum o numește acesta), creatoare, poetică, „dedată" modernismelor și modernizării cu orice preț. Astfel el se mărturisește adeptul unei critici a evoluției istorice, a încadrărilor în epocă, în curente, de descifrare a acelui „Weltanschauung" al operei ce o face expresia unei spiritualități circumscrise temporal, și chiar al unei critici a ideilor literare, istoriste și genetice, iar nu a unei lecturi contemporane. Criticul nu urmează așadar modelul lui Călinescu (cu toate elogiile pe care i le adresează într-un articol al cărții) ci al celor care, precum C. Ciopraga, preferă să vorbească de „actualitatea" clasicilor (și nu de modernitatea lor) prin actualitate subînțelegînd *continuitatea*, perenitatea operei clasice în epoca noastră grație valorilor ei universale.

Într-un articol programatic, ce dă titlul cărții, N. Barbu amendează parțial atît mai vechea practică a „prelucrării critice a moștenirii literare", cît și cea de dată mai recentă a modernizării și actualizării clasicilor, pe motiv că ambele purced de la conștiința unei *rupturi* între „noi" și „clasici", în vreme ce adevărul este altul : opera clasică ni se transmite ca o continuitate, o permanentă spirituală ce poate fi valorificată (cu anume modificări) de fiecare epocă, în funcție de valorile ei sociale și morale, și stadiul de evoluție al cercetării literare.

Același articol încearcă și o definire a *clasicității* în care criticul rezumă fără să aducă date noi) criteriile cunoscute ale clasicității (Saint Beuve, Călinescu, etc.) : în speță, cel *stilistic* (apartenența la un *program clasic* de transfigurare literară, în care N. Barbu preia cam didactic o estetică mai veche, destul de contestată azi, ca a-

N. Barbu

NOI ȘI CLASICII

Editura „Eminescu", 1975

ceea a „tipurilor" literare) și cel *valoric*, valoare însemnînd perenitate și universalitate, și mai cu seamă caracterul exemplar al operei literare ce ni se transmite ca o chintesență a spiritualității române, ca în cazul lui Cantemir, Alecsandri, Caragiale, Sadoveanu sau Eminescu, ultimul privit ca „permanență românească și nu numai permanență românească : permanență și virtualitate universală". Prin Eminescu, „exemplul cel mai de sus al trecerii romantismului în clasicitate", N. Barbu își dezvăluie intenția de a asimila sub genericul de clasicitate experiențele fundamentale ale întregii literaturi române, cele ce și-au dovedit perenitatea și valoarea deopotrivă națională și universală. „Clasicii" lui sînt astfel deopotrivă Cantemir, Alecsandri, Odobescu, Caragiale, Eminescu, Ibrăileanu, Arghezi, Rebreanu, Călinescu, Bacovia și Mihail Sadoveanu. Operația comportă anumite riscuri, căci criteriul *sintezei valorice* și *ideologice* pe care o săvîrșește o operă pornind de la tradiția epocii sale, pune în umbră explozia de originalitate, unicitatea, revoluția literară pe care ea o aduce (ca în cazul lui Eminescu sau Arghezi, de pildă). De altfel, autorul prea fidel criticii istoriste de încadrare, minimalizează uneori rolul revoluției literare (a avangardei), sau forțează demonstrația, încercînd să aplice nu numai criteriul valoric, dar și cel stilistic al clasicității (de fapt al clasicismului ca și curent literar) operei lui Eminescu (discutată ca formă a „obiectivării" lirismului, sinteză clasică a individului genial și a „mulțimii"), Arghezi sau Bacovia.

Cît privește ecoul actual al clasicilor, modernitatea lor, N. Barbu se arată mai circumspect, observînd atari elemente în opera lui Alecsandri, Odobescu, Eminescu sau Bacovia, dar preferînd de pildă să-l restituie pe Caragiale clasicismului, apărîndu-l de raportările la experiențele teatrului contemporan (deși în fond asemenea raportări la dramaturgia lui Ionescu sau Beckett sînt o modalitate convingătoare de a demonstra actualitatea, universalitatea și ca atare clasicitatea valorică, modelatoare a operei dramaturgului român). Deși criticul pledează de mai multe ori pentru reactualizarea clasicilor (a lui Sadoveanu, bunăoară) el descoperă în acest exercițiu al criticii contemporane primejdia „trădării" lor de către fiecare epocă ce se vede narcisistic „pe sine" în opera clasică, esența contextuală a operei clasice. Discutînd (sub semnul întrebării) „modernitatea" unor dramaturgi ca Molière sau Shakespeare, criticul se pronunță din nou pentru o confortabilă cale de mijloc între scenarizările „muzeale" și modernizări (totuși discută favorabil spectacolele realizate de Peter Brook sau Clifford Williams, nu și cele românești, ale lui Penciulescu, de pildă, ce i se par a trăda „spiritul" textului shakesperian). Pe această cale criticul realizează nu atît o apropiere a clasicilor de noi, ci o reîntoarcere a noastră la clasici, preferînd, în locul reconsiderărilor spectaculoase, o critică rezumativă, pe alocuri didactică, credincioasă parțial evaluărilor anterioare, frecventînd adesea locurile comune, judecățile confortabile, dar oferind și „analize răbdătoare", fine, (în cazul lui Eminescu, Caragiale, Bacovia) sau bune studii de arhivă (Caragiale, Sadoveanu) urmînd calea exegezei micromonografice.

MARCEL POP-CORNIȘ

Cronica literară

Sub toate laturile excesivă poate să pară poezia lui Dan Verona din primul și cel de al doilea volum, *Nopțile migratoare* și *Zodia măslinului*. În ingrămădirea fastuoasă de materii suave, în viziunile aurorale, în voința de a celebra un univers aflat sub regim muzical, în expansiunea florală pe care o figurează, în ninsorile de păsări și fluturi de aur, în solemnele levitații de fecioare și îndrăgostiți, în gesturi hieratice și focurile aprinse la țărmuri de mare, aduse, toate, în poezie, mai puțin de o voce fulgerată de Melancolie, cum i-ar fi plăcut poetului să lase impresia în *Zodia măslinului*, cît de un spirit lucid, constructor nu lipsit de intuiția limitelor spațiului liricii sale. Departe de a fi „cîntec pur", poezia lui Dan Verona impune stabilirea unor relații livrești. Sensibilitatea autorului, simburele pasional al lirismului său rămîn de o importanță secundară raportate la opțiunile prin care poezia se realizează. Recuzita clasicistă, prerafaelită sau romantică adoptată de poet indică un comportament cultural, dincolo de care singurul indiciu al realizării sau nerealizării intențiilor sale rămîne rafinamentul de execuție a partiturilor alese, felul în care poezia reușește să întrețină un discurs despre propria ei natură. Semne, toate acestea, ale manierismului și ale determinărilor intime ale talentului unui autor conștient de oportunitatea de a-și orienta poezia către o organizare conceptuală.

O apariție previzibilă, în această ordine de idei, este și ultimul volum al lui Dan Verona, *Cartea Runelor*, în care afectarea rimbaldiană din poemul în proză *Discipolul către Magistrul său* rămîne, practic, fără consecințe, anunțînd nu vreun voiaj ezoteric, dar, împotriva sugestiilor posibile ale modelului, o călătorie spre Parnasul literelor românești : *„Mi-ați spus într-o zi : de-aici vei fi singur, cheile sînt la tine însu-ți și de tine depinde dacă vei putea mișca din locul lor fix, constelațiile.*

Nu uit ce mi-ați spus. Și mi-ați mai spus că m-am născut într-un neam de poeți și de aceea nașterea mea s-o socot un nesperat privilegiu. (...) Aceste Rune sînt scrise din iubire. Este sfîrșitul meu document de a fi considerat mai departe în slujba Doamnei Noastre Limba Română, aducîndu-mi aminte de toți acei care au venit la curtea Ei ca niște flaute în suferință, închinîndu-se Ei cu infinită tandrețe, ignorînd epoleții gloriei vane.

Ei au crezut că Doamna Noastră Limba Română este însăși ființa Poeziei. Și cum sub Ursa nemuritoare nu există

Dan Verona

CARTEA RUNELOR

Ed. Eminescu, 1976

un Parnas, l-au inventat zidindu-se în el unul cîte unul ca într-un munte nemărginit".

Revelația textului este a unui stil : a „dulcelui stil" prețios consacrat de Dan Verona în *Nopțile migratoare* și *Zodia măslinului*. Ca și în imnurile din volumele anterioare, panegiricile închinate în *Cartea Runelor* ziditorilor de neam și de limbă românească poartă pecetea unui prerafaelitism încă nedesprins din spațiul liricii lui Hölderlin și Rilke, poeți receptați circumstanțial și prin intermediul lui Blaga, Ioan Alexandru, Dan Laurențiu.

Altfel, prin viziunea eminesciană a succesiunii civilizațiilor, prin imaginarea unei Dacii mitice și a unui pantheon autohton, *Parnasul Dacic*, unul dintre imnurile din *Zodia măslinului*, cuprinde, în esență, întreg programul poeziei din volumul recent apărut. Iată, acest program, rezumat în cîteva versuri : *„Pe sub pădurile Daciei / îmi port eu catedrala ființei mele. / Acolo cerbii aleargă cu piane-n spinare / și ard în aer fluturi melodioși. // ... // Cîndva în pădurile Daciei / lira și-a aninat-o de crengi și prințul Orpheos. / Un parnas neștiut / adapă gurile însetate / din vasul său cu veșnică lumină. / Învață, cîntărețule să citești / în staminele stelelor. / Nimeni aici nu este străin / de lucrările poeziei. / Bătrîna Europă nicicînd n-a ascultat // cum ninge aici cu petale de trandafir / sub pămînt. Umbre de voievozi / așteaptă vatra cîntărilor. / ... / Și mulți vor veni să se închine / Parnasului Dacic".*

În *Cartea Runelor*, Dan Verona materializează ideea poetică din poemul citat într-o serie de medalioane lirice consacrate unor personalități ale istoriei și culturii românești. Modelele cele mai apropiate sînt în *Imnele* lui Ioan Alexandru, tratarea „temelor" este total diferită. Versurile lui Dan Verona caută formulări apodictice, datele obiective (biografice, istorice) sînt introduse abrupt în text, alternînd cu imagini căutate, eterice, amintind de poezia sa anterioară. În ansamblu, impresia este de proză poetică bine ritmată : *„Așa s-a născut : / cu fruntea boltită de viziuni / și cu vertebre de aur. / Cu vertebre de aur a fost născut / ca în veci să nu-l poată ascunde / una peste alta o mie de morți. / Și cu fruntea boltită de viziuni a fost născut / ca nici un negustor să nu-i poată smulge / imaginea despre țara sa liberă și frumoasă. / Și iată ce-a urmat : / a deschis sfînta Carte / unde se află înscrisă gloria României / și cu sfințenie a dus-o la buze. / El n-a vorbit de vînzare ci de iubire. / ... / S-a născut cu vertebre de aur / și a ajuns în groapa comună. / A fost cea mai mare crimă burgheză / pe care nici o groapă comună nu o va putea ascunde". („Nicolae Bălcescu").*

În același stil de cronică sînt evocați Anton Pann, Costache Negruzzi, Vasile Alecsandri, Eminescu, Creangă, Coșbuc, Pillat, Labiș.

LUCIAN ALEXIU

Marginalii

VICTORIA LUI IVAN TURBINCA

De nenumărate ori opera literară, manifestînd însușirea de a reflecta metaforic asupra condiției sale, pune în scenă – pe unul din planurile sensului ei – înfruntarea dintre o logică artistică larg acceptată și o alta care încearcă să-și facă loc. Un exemplu în această privință – poate surprinzător – oferă, mi se pare, Ivan Turbincă. Asistăm pe parcursul poveștii la tentativa logicii textului modern de a se insinua dizolvant în interstițiile unei structuri literare foarte vechi, întemeiate pe autoritatea unui Sens dominant.

Eliberîndu-se de la oaste, loc al ordinii și al supunerii celor mai strîcte, Ivan mergea „șovăind cînd la o margine de drum, cînd la alta, fără să știe unde se duce". Față de înaintarea lui propusă de hazard, Dumnezeu se află „pe o cărare lăturalnică". Se află astfel, poate pentru că în relație cu Ivan, Dumnezeu va dovedi o primejdioasă slăbiciune, acordîndu-i, după spusa Moții, „mai mult decît însuși fiului său". Își va crea singur o situație de inferioritate, încît Moartea, supărată de cele ce i se întîmplă, va putea imagina un sacrilegiu – în planul analizei noastre premonitor – : „Bine mi-ar părea să-l văd și pe Dumnezeu într-o zi, cît e de mare și puternic, în turbinca lui Ivan".

Cînd va fi să aleagă, Ivan nu va prefera raiul, ci iadul, pentru că acolo poate isca „vîrtejul" unui trai carnavalesc. Silit să-l părăsească, el se duce „să slujească pe Dumnezeu", dar în felul său, și anume într-unul ironic care produce dezordine în rai. Luînd asupra sa să-i comunice Morții voința lui Dumnezeu, el nu răstălmăcește propriu-zis vorbele divine, dar le transpune metaforic. În loc să-i spună Morții că trebuie să ia sufletul oamenilor bătrîni, el îi cere să mănînce pădure bătrînă. Iar Moartea înțelege literal metafora lui Ivan și începe să roadă la copaci. Chiar și lipsit de turbincă, Ivan își atinge scopul, căci amețind-o pe Moarte cu fărădelegile lui, aceasta îl pedepsește cu tristețea vieții fără de sfîrșit, însă el profită de osîndă ca să trăiască pe gustul său carnavalesc, adică să regăsească „guleaiul" din iad :

„Și cică atunci unde nu s-a apucat și el, în ciuda Morții, de tras la mahorcă și de chilit la țuică și holercă, de parc-o mistuia focul.

– Guleaiu peste guleaiu, Ivane ; căci altfel înnebunești de urît".

Rămîne o întrebare. Cum a putut Dumnezeu să abdice de la prerogativele sale față de Ivan ? Nu din bunătate, căci Ivan își face de cap și după ce atotputernicului i s-a făcut lehamite de el. Nu cumva pentru că și în el, în mod neașteptat, dăinuie ceva din logica lui Ivan ? Atunci cînd acesta întreabă ce trebuie să facă Moartea, i se răspunde : „– Spune-i, Ivane, din partea mea, că poroncesc să moară trei ani de zile de-a rîndul, numai oameni bătrîni asa ca tine... zise Dumnezeu, zîmbind cu bunătate".

Cu alte cuvinte, Dumnezeu îi cere lui Ivan să-și poruncească moartea. S-ar putea spune că niciodată ironia și blăstămățiile lui Ivan nu ating proporțiile bunătății ucigătoare a lui Dumnezeu, niciunde ca în fraza citată el nu pune în mișcare resortul cel mai strîns al procesului textual modern care este activarea unor contradicții. Contestîndu-și cu sarcasm bunătatea totuși afirmată, Dumnezeu deschide calea victoriei lui Ivan Turbincă, după cum dinamismul textual, greu perceptibil dar prezent în simbolul romantic, pregătește victoria textului modern.

LIVIUS CIOCÂRLIE

Curier literar

Revista VIAȚA STUDENȚEASCĂ nr. 15, număr dedicat aproape exclusiv „Timișoarei universitare" – „reportaje, interviuri, note critice realizate de membrii subredacției din Timișoara în colaborare cu cercul de presă al centrului universitar". Vom citi, așadar, printre altele o anchetă intitulată „Viața de zi și noapte a unui club studențesc" și care anchetă începe dramatic : „Drama clubului cultural al Insitutului Politehnic Timișoara, într-un prolog, trei acte, și un epilog care s-a lăsat cam mult așteptat..." Din fericire însă, lucrurile au intrat pe un făgaș normal : cei criticați în anchetă nu vor mai pătrunde în club, postul de magazioneră a fost transformat în post de metodistă, la orele 20,30 orice activitate va înceta în club, materialele deteriorate vor fi recuperate, vor lua ființă filiale ale clubului în celelalte facultăți, etc. – și iată cum, grație combativității publiciștilor studenți, o stare de lucruri care...

În același număr al revistei, prof. Eugen Todoran, discutînd „Criteriile vocației universitare", afirmă : „Sîntem cu toții creatori, cînd facem prin munca noastră operă de modelare pentru receptarea ideilor noi, într-un continuu progres social, cum societatea noastră așteaptă astăzi de la noi. Spune un aforism al unui mare poet : „Pămîntul nu are nici o răspundere morală pentru veninul pe care unele plante îl scot din el." Deci noi trebuie să facem selecția plantelor și să cultivăm florile în locul buruienilor. Aceasta înseamnă educație. Și nici un alt învățător decît el însuși nu va avea cultivatorul dacă el însuși nu va fi format într-o școală a vieții, după o lege care face din fapte mari o idee Atunci va înțelege el că adevăratul criteriu al vocației sale constă în interesarea cu căldură pentru acea parte a omeniei asupra căreia este chemat să lucreze ca educator și profesor ; și va înțelege atunci că datoria vieții sale este de a arde cu tot sufletul pentru a rămîne acolo unde semenii lui l-au pus, nu pentru ei, ci pentru oameni, pentru sublimul pe care el trebuie să-l facă să înflorească în inima lor, pentru o coroană de epopee națională, cum noi o dorim astăzi. Și înțelegînd acestea, atunci el nu mai lasă nimic în urmă, totul este înaintea lui, idee în faptă".

A. BALTHAZAR

Un poet : TRAIAN IANCU

Cine recitește astăzi primul volum de versuri al lui Traian Iancu **(Dragostele mele,** Editura pentru literatură, 1969) va fi, indiscutabil, surprins de remarcabila sa maturitate, destul de puțin obișnuită în cazul unui debut. Este adevărat că la acea dată Traian Iancu era deja cunoscut și foarte apreciat ca libretist și autor al versurilor unor cunoscute cintece de masă, dar secretul reușitei primului volum, care impunea, fără niciuna din ezitările începătorului, un nou vers poetic distinct, considerăm totuși că se află în altă parte, anume în maturitatea concepției despre lume și viață, care fiind, la data debutului, un bun definitiv cîștigat, i-a înlesnit poetului o afirmare plenară, realizată printr-o valorificare superioară a inzestrării sale native. Dovada faptului că debutul lui Traian Iancu a stat sub semnul deplinei maturități estetico-ideologice o constituie celelalte volume ale poetului (**Puntea soarelui,** 1971, **Noi,** 1972, **Să iubim ce-i de iubit,** 1974) care izvorînd din matca demersului liric inițial se păstrează **intr-o noutate de viziune și ton exemplară.** Pentru un poet politic, care trebuie să fie responsabil nu atît față de propriul său „eu", confruntat cu trăirile cele mai diverse și contradictorii, cît mai ales față de temele majore tratate-teme a căror importanță social-politică implică o abordare ca atare – acest lucru are o importanță deosebită și, cu toate că ar părea paradoxal, abia el creează premisele autenticei libertăți de creație. Aceasta deoarece numai după ce concepția despre lume și viață este **deplin consolidată** la nivelul conștiinței estetice, poetul poate avea certitudinea că libertatea sa de creație nu va trăda această concepție, ci dimpotrivă, o va fundamenta și mai mult, nuanțînd-o. La Traian Iancu, poet eminamente politic, aceastăă tendință de a conferi libertății **un sens major,** înnobilînd-o cu ce'e mai trainice sentimente patriotice și partinice, este evidentă încă din poeziile primului volum. Iată, de exemplu, poezia **Suflete al meu** în care vitalitatea exuberantă, elanul nestăvilit de cuprindere a lumii, rezultă nu din hipertrofierea subiectivității orgolioase, cum s-ar putea crede în prima clipă, ci din bucuria poetului de a se fi descoperit mesagerul măreței aspirații ale poporului : „Desfă-te, suflete al meu, / Ca marea. / Desfă-te suflete al meu / ca munții, / ce-și pleacă nesfirșita / semeție a funții / în oglinda mării tale / suflete al meu.../ Ridică-ți / raza gîndului / spre cer... / Fii corn de aur / fii rază stelară / care aleargă / mioritic, bunăoară, / cum alergi tu / suflete al meu, / cînd departe, cînd aproape de departe / /.../ / Din răsărit de zi pînă-n apus / și iarăși răsărit... / Desfă-te, suflete al meu, / ca marea / ca soarele... / Mireasă fii de mirt curat, / Suflete al meu îngîndurat, / și beat de fermecat, / pentru tot ce au mai sfînt / și mai etern, / popoarele..." Ultimele trei versuri sînt caracteristice pentru **sensul adînc** al mesajului poetic transfigurat de acest extaz, căruia chiar poezia următoare, **România mea, Românie,** îi precizează înțelesurile : „Un duh, ca un vînt, ca o trăinicie, / Sau ca un susur de izvor, / Din mijlocul codrilor / Sună mereu / Prin sîngele meu, / Cu vrajă, cu speranță și bucurie / Și coace în mine un lut, / Ori un cîntec ce strămoșii l-au început, / Pentru tine, brîndușă înflorită spre împlinire, / Cu lumina ce mă tulbură-n tîlcuire / România mea, România !"

Rămînînd, în mod deliberat, într-un teritoriu tematic și afectiv limitat (limitat în raport cu marea varietate a trăirilor umane) poetul și-a asumat, implicit, o sarcină extrem de dificilă : aceea de a-și îmbogăți și diversifica universul liric **tocmai** rămînînd în cadrul său. Adică de a sonda exclusiv **în adîncime,** neostenind să descopere nuanțele cele mai diverse ale unuia și aceluiași sentiment dominant : iubirea față de patrie și partid, față de acest popor eroic. Reușita acestei tentative este legată, credem noi, în primul rînd, de afinitatea organică a poeziei lui Traian Iancu cu poezia populară. Gestul are semnificații profunde și consecințe multiple în planul creației poetului, reliefînd dorința contopirii totale cu sufletul neamului, cu felul său de a gîndi, simți și crea : „Cînd iau frunza și cînd cînt. / Îmi dau seama cine sînt / Și ce am cu-acest pămînt / Cînd iau frunza și cînd cînt !... **(Cîntec din frunză).** Alte poezii, scrise în aceeași modalitate stilistică și conceptuală, evidențiază bogăția nelimitată de sentimente a poporului nostru, aspirația sa permanentă spre libertate și împlinire națională.

Consecința identificării cu ființa poporului român este evidentă și în poeziile de altă factură decît cea populară, prin intermediul cărora Traian Iancu relevă semnificația istorică profundă a evenimentului pe care-l slăvește, modul în care aspirațiile și idealurile poporului s-au întrupat în el, reverberațiile lui adînci în conștiința oamenilor.

Crezînd cu patos în destinul României socialiste moderne („Avem acum și noi o țară / Fără de lacrimi și durere, / Frumoasă ca o primăvară, / Lumina cîntecelor mele. / / Țîșnește un vulcan din spuză / Spre ceruri nalte și albastre, / Pînă la stele să se-audă : Cîntarea Libertății noastre...") poetul evocă de fapt, prin fiecare mare personalitate a istoriei noastre, prin fiecare dată memorabilă din marea epopee națională a poporului român, momente ale devenirii noastre ca popor liber și independent, ale împlinirii ființei naționale în cea mai progresistă societate cunoscută pînă acum. Imnele de slavă închinate noului chip al țării, eroicilor constructori ai socialismului și comunismului, care, prin politica sa înțeleaptă și clarvăzătoare, a știut să valorifice exemplar geniul poporului român, suma tuturor aspirațiilor și idealurilor sale. Materializîndu-le într-o nouă civilizație, capabilă să impună definitiv România pe plan universal : „Tulpina ta e neamul părinților de seamă. / Cu rădăcini înfipte-n obîrșiile de aur.../ Tu-nnobilezi strămoșii, ce-n lupte, fără teamă / Cu tine merg, în luptă să-nfringi orice balaur. / /.../ / Răsune dar cristale, în clinchete tîrzii, / Vibreze dar, argintul și aurul cel greu, / Ce-l poartă-n geniu fiii măicuței Românii / Căci toți doar pentru tine trăiesc, Partid al meu ! / / Ei pentru tine numai, și tu doar pentru ei / O sevă și-o esență de crezuri noitoare ! / Partid al zvîrcolirii și-al puilor de lei, / Faci România noastră pe veci nemuritoare".

ADRIAN ISAC

Istorie literară

Nicolae Oancea —lirism și luciditate

Nicolae Oancea a debutat cu volumul **Poarta** (1968). **Intoarcerile** apăreau în 1970. **În așteptarea văilor** (1974) realizează o sinteză edificatoare asupra universului liric al acestui înzestrat poet, pentru care poezia este, în esență, interogație calmă, exercițiu al gîndirii, atitudine de elevată spiritualitate, o poezie scrisă parcă exclusiv în momente „poetice", de unde o exemplară discreție, amintind de „lirismul / – / stăpînit și rece" al lui Mihai Codreanu. Poezia de mică respirație formală a lui Nicolae Oancea, uzitînd, așazicînd, numai de strictul necesar, implinește acea optimă tensiune metaforică, în stare a da identitate sigură unui autor. Tematic și prozodic, poetul este un „clasic", remarcabil prin puritatea expresiei. **Poarta** impunea o voce inezitantă, rostind limpede cuvîntul propriu. Cred că stăpînirea de sine a debutantului venea dintr-o pasiune explicită pentru folclor, indeosebi pe varianta ritualică a creației populare. Excelenta **Horă cu strigături** pare de-a dreptul desprinsă din patrimoniul tradițional. Abundă de aceea la Nicolae Oancea simbo'uri de mitologie românească, interpretate ori invocate pentru culoare. Romantic, poetul nu mai crede în eresuri („leși, Făt-Frumos, din poveste / căci va muri / cel ce te povestește" – **Lamentațiunea povestitorului bătrîn),** dar nu demitizează cu nonșalanta u'tra-moderniștilor, dimpotrivă, se implică în drama posibilă în atari plăsmuiri („haide, Manole, să sfîrșim cetatea, / vreau să mă-nchid înăuntru și să mă strig" – **Ruga Anei**). Citește sadovenian în semne și zodii („aștept un semn / și e bine că fulgeră..." – **Nopțile ;** „Șarpele a murit înainte de apus..." – **Moartea șarpelui ;** „Pînă cînd m-am săturat, / ţodrule, codrule des, / pe noapte-am alunecat / și pe moarte mai ales" – **Cîntec ;** „Ochi de apă ivit / în ochi de bărbat / – / Și-n ochi de apă / trup de rusalcă / abia ce calcă" – **Răsfringere primară),** resimte ca pe o bucurie lăuntrică fără corespondențe apartenența la etnosul sădit „pe un picior de plai" cu „o stea în suflet", inculcînd **Mioriței** un sens polemic (**S-a fost văzut**), spunînd cu sentimentul întemeierii : „Dar eu sînt de-aici, / și fac tot ce trebuie, / rod al obișnuinței / și al priceperii" **(Așteptam),** împrumutînd înțelepciunii străbune, fiindu-i consubstanțială, acea înfiorare telurică, oraculară, parte a tulburătoarei simfonii de ritmuri cosmice. Nicolae Oancea ascultă și transcrie un etern „de profundis", cîntul materiei, într-o complicitate senzorială care face farmecul izvorului anonim. El crede în poezia vîrstelor magice, cînd dialogul cu natura se oficia direct, nemediat („Aud în arbori doar o tresărire / de vînt înnăbușit, de ceas închis, / și parcă am venit cu ispășire, / și parcă am venit trimis" – **Tîrziu, acasă),** ca o situare în chiar miezul tainei („Veșnic strigat, mult aminind, / numai steaua mă poartă dulce, / pînă cînd va cădea, pînă cînd / mă voi lipi pămîntului" – **Caloian ;** „Să ne umplem de pămînt / și de ierburi și de săruri, / care-n lume-au mai răsfrînt / dinaintea noastră ceruri" – **Zodiac).**

Meditații cu subtext ironic asupra ideii de sacru **(Motiv la un mit, Arheologie, Intrebind, Furtună)** dezvoltate în termeni arghezieni („Doamne, / Dacă stă în puterea mea / Să te păstrez, / Ce voi face cu tine / Cînd lut voi fi ?"), poeme de dragoste ilustrînd cu brio genul („Stea din adaosul de clipe ceri / la gura somnului, stea păzitoare, / pe cerul visurilor mele treci, / strălucind, și domnitoare" – **Romantică),** stanțe bahice („M-am îmbătat și, fără să mai știu / pe unde merg, m-am dus la altă casă, / se tolănise cerul a tîrziu / și luna da cu botu-n nori, să iasă") de savuroasă boemă trubadurească (poetul însuși notează undeva că „voi repeta vechi trucuri știutoare / ale iubiților de înaintea mea") – relevă un poet polivalent. Calmul vîrstei lirice a poetului, de care vorbeam, subsumează și neliniștea ce rezidă în acceptarea lucidă a dramatismului existențial din perspectivă filozofică, erupțiile înfăptuindu-se interior, endogen, la suprafață, în cuvînt, răzbătînd doar surde impulzii, modificînd însă radical relieful terestru. Pentru un poet pentru care poezia este în primul rînd o **poezie a gîndului,** neîncrederea în cuvînt apare ca foarte firească. Nicolae Oancea, ca mulți moderni, resimte presiunea veacurilor de poezie scrisă pînă la el, și privește cu scepticism la străvechiul mesager al gîndirii – verbul, secătuit în bună parte, temîndu-se de impreciziunea sa într-un veac geometric („cuvintele vin razna și înșeală precisul gînd" – **Poem cu deosebire)** și, totuși, finalmente, poezia nu poate trăi decît prin cuvînt („Și prea alungat, peste ninsoare, / uitat de prea înghețatul pămînt, / uitat de lucruri, de fiecare / să mă prefac într-un văduv cuvînt"), cuvîntul ideal „care să taie" – paradoxal – „că sabia rotită-n oțetari, / sau ca un fulger învrăjbit de ploaie, / din trei în trei, cuvintele prea mari..." **(Prefacere).** Așadar o poetică a temperanței, a unui intelectual reticent, plăcîndu-i mult reveria în marginea motivelor perene, autentificate cert prin datele propriei condiții, atent, ca puțini astăzi, la partea de **cînt** a poeziei, o poezie rar efuzivă, de efecte sigure, dirijate cu dexteritate de estet.

C. COSTIN

GINETTE SANTHA : Ritmuri florale

Debut

VASILE MIHAESCU este unul din premiații concursului pentru debut al editurii **Junimea.** Străbătînd placheta care – conform titlului – ar trebui să fie cotropită de exuberanța adolescenței, descoperim (sub prisosul de vorbe și sub zgomotul destul de insistent al unor ecouri dinafară : Horia Zilieru, p. 55 etc.) o voce dintre cele mai promițătoare. Insuficient clarificată, nedecisă, confundînd bogăția cu excesul explicitării (chiar dacă prin metaforă), ideea poetică rătăcește, încă, în multe cazuri, în labirintul înăbușitor al textului, năucită de întorsăturile sintaxei și de torentul tropilor.

Important ni se pare, însă, faptul că ea există ; poetului nu-i lipsesc entuziasmul creator, capacitatea de a interpreta sintetic realitatea, ci oarecari elemente de meșteșug. Acestea din urmă se pot, cu vremea, deprinde (dacă autorul le va simți necesare, dacă forța talentului său îl va îndemna spre conturarea unei viziuni).

Vom reține, deci, mai întîi, ca semn al unei vocații, pare-se neîndoielnice, preferința arătată imaginii vizionare (alături de care se pot consemna metafore decorative memorabile : **Eu pot visa într-o noapte că cerul / e propriul meu insectar. / Prinși în bolduri, în armii perfecte, / fluturii-aștri se zbat...** ; zbaterea fluturilor-aștri este pulsul luminii lor pe firmament). Eroul liric se mișcă într-un univers strălucitor, înecat de lumină, în al cărui mijloc **arborele-timp** (implîntat în **pajiști de aur,** în **cîmpiile harului)** poartă în **crengi fructele aștrilor.** Peisajul e dominat de steaua **Aspiros,** principiu al zămislirii artistice, al înălțării morale, al germinației cosmice. Ni se pare lăudabil că Vasile Mihăescu nu se oprește (în acest domeniu al echivalențelor semantice) doar la transferul ontologic inanimat, că nu se mulțumește numai cu simpla personificare (foarte izbutită uneori : **Și cînd noaptea în șiroaie de sînge / naște soarele – coconul dorit),** sau cu animizările curente, ci urmărește stabilirea unor corespondențe adînci între viața spirituală și univers : **Soarele, adolescentă, uneori / de-a-notul mă trece / într-o mantie superbă de flori. / Zici c-ar vrea să se-nece. // Neliniștit precum o ciută însă / caută mut / sufletul – insulă ascunsă – / în care imaculat s-a născut** (poema **Soarele – Aspiros ;** atît **Soarele** cît și **Aspiros** sînt entități feminine). Pe de altă parte, probabil din timiditate, evitînd varianta sentimentală, debutantul se căznește să și-o asume pe cea conceptuală. În paralel, „termenii dominanți" **(argint, fluture, lebădă, mugure, rază, rouă, zăpadă** etc.), dezechilibrul stilistic de ansamblu îngreunează lectura și tulbură inutil perspectiva limpede a unei frumoase poezii adolescente.

Vasile Mihăescu se arată – deocamdată – incapabil să spună mult în puține cuvinte (sau oricum în atîtea cîte mesajul pretinde). Sînt acestea observații ce nu ating, decît în mică măsură, valoarea de fond a volumului. Credem că hotărîrea editurii Junimea este îndreptățită.

EUGEN DORCESCU

Vasile Mihăescu,

CARTEA CU ADOLESCENȚI

Ed. Junimea, 1976

Notă. Semnatarul acestei rubrici îi roagă pe debutanții anului 1976 (care doresc să fie recenzați aici) să-i trimită volumele, pe adresa : Redacția revistei Orizont, Timișoara, Str. Rodnei 1.

E. D.

Al. Jebeleanu

FASTELE LUI BUREBISTA

Istoria, vag, iți reținuse chipul
(Povești cu vii stîrpite, cu-ageri zei).
Cum aș putea, din mit, să pun temei
Pe ce s-a spulberat precum nisipul ?

Te-au dușmănit că-ntemeiași o țară
Și-i dăinuiai spre slavă strălucirea,
Chiar Cezar iți voise-n van pieirea
Din Roma lui trufașă, legendară.

Ai apărat primordiala vatră
Cu dacii la răspîntia Carpată,
Profetizai „de aur" viitorul.

Și nu s-a stins nemărginitul vis
Nici cînd, îndurerat, jelea poporul
Pe regele profet, pe plai, ucis.

NEAGOE ȘI FIUL SĂU THEODOSIE

Spre îndreptarea fiului, Neagoe
Ritmă iluminată-nvățătură,
Firava și pufoasa lui făptură
Primi scripturi și daruri – după voie.

Atîția șoimi cu zbor august trecură !
El, străveziul prinț, din alte flore,
Citania nu poate s-o ignore
Candid și-acum, neștiutor de ură.

În glia cea străbună zac aproape
Și cărturarul, cumpănitul domn,
Și fiul, – săvîrșiți în lungul somn.

Dar prințul iar se-ntoarce printre fructe
Din veacuri despietrite, dintre ape,
În vara frăgezimilor pierdute.

HORIA

(ÎN VIZIUNEA LUI ROMUL LADEA)

Profet mai mult decît martir l-a vrut,
Venind spre noi – suprem, vizionar,
Furtuni de gînd pe fruntea lui răsar,
În piept îi geme răbdător trecut.

Din cute, din năpăstuiri transpar
Prelungi dureri și neîmpăcat tumult,
Asprimi de dac, astrînse de demult,
Și neînsemnate-n foi de cronicar.

Stăpîn cu neamul lui pe vis, pe soartă,
Pe cerul cel moțesc și pe țărînă,
Măritul Horia n-a fost tras pe roată !

Din vechiul sat cu făloșesc orind
Artistul culesese o fărîmă
Și-a înviat statuia-n bronz arzind.

APRILIE

Un semn parcă-mi vine din zariștea ta,
Un vînt ademenind strune febrile.
Polen sfînt pe mîini și mierle în file,
Păduri nuntitoare – spre-a nu te uita.

Mov-albe cadențe. E luna aprilie.
Pe Rarău se mistuie creasta de nea.
Izvoare se zbat. Pe raze ai vrea
Presimțiri să-mi transmiți, izbucniri
juvenile.

Un semn . . . Amintiri, viziuni se revarsă
Cu cetăți legendare, cu nordicii fagi,
Aevnic Rarăul cu piatra lui arsă.

Ci tot în baladă mi te retragi.
Scrisori, spovedanii de-a rîndul
se-adună
Și freamătă timpul cu foamea lui
diurnă.

Vasile Zamfir

CÎNTEC DE ȚARĂ

Cea mai lungă dragoste e de pămînt
și a fost descoperită de străbuni,
care s-au supus freamătului de codru,
susurului de izvoare, rodului cîmpiilor,
răsăritului de soare pe munți și
somnului apusului de lună
Au împrumutat frunza pentru doină,
au scobit fluiere subțiri pentru hore
și-au curs, lăsînd semne de vaduri în
urma lor,
pînă ce s-au făcut și ei cîmpii
roditoare.
Sînt în muguri, cînd vin primăverile,
în cercuri de lemn adună cîntecele
și-n piepturi de cîmpie se întîlnesc,
ca la porțile timpului, și nu se mai
despart.
Veșnicia este clădită pe ei,
trecută prin pămînt de țară și-ntoarsă
în el
Aici, străbunii sînt totdeauna acasă
și așteaptă și întoarcerea noastră,
ca să ne primească în mîini cu pîine
și cu sare . . .
După noi, vor rămîne copiii să ne
poarte
dragostea de țară, dăruind-o și alta,
cît pămîntul acesta va naște oameni
noi

DE TOAMNĂ

Umblă gîndul meu pribeag
prin păduri scăldate-n sînge.
Toamna arde ca un steag.
Fluturindu-l, vîntul plînge.

Cade brumă, vine frig,
mi-a-nflorit în păr tristețea.
– Unde sînt ? aș vrea să strig,
primăvara, tinerețea ?

Toate-s duse pe cărări
întoamnate în aramă.
Din înalturi, negre mări
peste mine se destramă.

Și-i numai o-nsingerare.
Toamna tremură-n copaci
și atît dor în înserare
iar se naște, cînd tu taci.

BUCURIE

Există frumusețe pe pămînt,
Există vise, doruri și nădejdi,
Și bucuria sfîntă să sădești
Sămînța fericirii ca pe-un cînt.

Există iarba și izvorul blînd,
Și stelele, și sferele cerești,
Și tot ce crezi, și tot ce-nfăptuiești, –
Există fericire pe pămînt.

Etnologie

O nouă culegere de lucrări științifice (I)

Întîmpinăm cu bucurie apariția primului volum „*Studii și comunicări – etnografie, istorie*, editat de Muzeul județean de etnografie și istorie locală din Caransebeș. De la bun început trebuie să menționăm că în cartea aceasta predomină materialul etnografic, așa după cum se poate constata, cu ușurință, chiar numai enumerind titlurile lucrărilor (ARHITECTURA, INSTALAȚII, MEȘTEȘUGURI) – Gospodăria și locuința în zona Porților de Fier de Lucian Apolzan ; Elemente de interior țărănesc din comuna Slatina-Timiș de Rodica Bajmatără ; Unele considerații despre instalațiile tehnice acționate cu apă în cîteva sate din Banatul sud-carpatic de Gheorghe Dinuță ; Opincile de fier de Ion I. Drăgoescu ; Rudăritul în Clisura Dunării de Ion I. Drăgoescu ; Aspecte etnografice în Depresiunea Almăjului de Ioan Godea ; Motive ornamentale în arhitectura din Marga de Dumitru Jompan ; Note caracteristice ale ceramicii din sud-vestul României, sesizate în centrele de olari din Sasca Română, Potoc și Socolari de Livia Mihăilescu ; Interiorul tradițional de pe Valea Bistrei – comuna Zăvoi de Emilia Pavel, Ana Pop, Otilia Garoiu ; Meșteșugul olăritului la Biniș de Maria Petrovszky ; Biserica de lemn din Căpăt de Nicolae Săcară. Așezări, ocupații și arhitectură populară de pe Valea Timișului de Ioan Toșa și Ioan Nistor (OBICEIURI ȘI ARTA POPULARĂ) – Din obiceiurile legate de naștere, căsătorie și moarte în satele Valea Timișului și Vîrciorova de Klára Gazda ; Contribuții la studiul obiceiurilor de nuntă și înmormîntare de pe Valea Bistrei de Iulian Hagiu ; Elemente ale unor obiceiuri și tradiții în scrierile lui Mihail Holici de Alexandru Horvath ; Obiceiuri de nuntă din satul Borlova de George Lazăr ; Contribuții la semnificația cîtorva probleme de medicină populară românească de Pompei Mureșanu ; Portul popular de pe Valea Bistrei – comuna Zăvoi de Emilia Pavel ; Cercetări asupra portului popular de pe Valea Bolvașniței de Rodica Ropot ; Structura și semnificația ornamenticii costumului popular din satele Marga și Borlova de Maria Socol. (MUZEOGRAFIE ȘI ISTORIE) – Necesitatea și perspectiva creării unor muzee etnografice sătești în județul Caraș-Severin de George Anania ; Borlova (Caraș-Severin) în contextul istoric al organizării regimentului româno-bănățean de Romulus Antonescu ; Termeni etnografici în glosele lui Simeon Mangiuca la dicționarul lui Cihac de Mihail Deleanu ; Mărturii de viață pastorală în toponomia Banatului de Vasile Ioniță ; Premise la o cercetare a zonei etnografice Băuțar-Marga de Aurel Motomancea ; Secții de istoria farmaciei la Oravița și Caransebeș de Ion Popa și Gh. Ruja ; Muzeul etnografic al Caraș-Severinului, prezentă științifică și educativ-turistică pe plan județean și în contextul rețelei muzeistice de profil de Nicolae Ungureanu.

Un succint comentariu asupra acestei cărți îl vom publica în numărul viitor al revistei noastre.

AUREL TURCUȘ

Frontispicii

GÎNDIREA FILOZOFICĂ A LUI EMINESCU

(II)

După judecata lui Călinescu, „ar fi exagerat să-i atribuim – lui Eminescu – o filozofie originală" deoarece „noțiuni temeinice și pregătire tehnică de specialitate nu avea", adaugă el. Ce înțelege regretatul critic și istoric literar prin pregătirea „tehnică" în filozofie, este greu de spus deoarece el nu precizează termenii, iar în filozofie expresia nu e folosită. Judecînd însă după ceea ce el spune asupra pregătirii de specialitate în filozofie a lui Maiorescu este probabil că în cauză sînt atît studiile regulate și cursurile urmate, cît și titlurile academice luate, precum și „fișele" folosite în acest scop. Apoi desigur „biblioteca", menționată și ea, tot în cazul lui Maiorescu. Dar cursurile și titlurile nu le-au avut nici Spinozza și nici Goethe, iar Nietzsche nu lucra cu fișe. O atare pregătire „tehnică de specialitate" i-a lipsit apoi lui Platon, Pascal, Bergson, Heidegger . . . Comte și Spencer sînt poate singurii care au avut-o, dar de prea mare folos nu le-a fost nici lor. Blaga ar fi protestat împotriva ei. Dar filozof este și el.

De lipsa acestei „pregătiri tehnice de specialitate" nu se lasă prea mult impresionat nici Noica – altfel tot filozof de specialitate – care afirmă că „*Eminescu, în realitate, este omul care ar fi putut avea o înțeletate în cel puțin patru specialități. Ne este limpede pentru una din ele, care e filozofia, sau mai restrîns, cercetarea filozofică, dar sîntem siguri că istoricii, lingviștii și economiștii ar putea spune la fel pentru specialitățile lor și au și spus-o*".

Alții, în schimb, recunosc nu numai pregătirea de specialitate în filozofie a lui Eminescu, ci asertează chiar și o „filozofie originală". E adevărat, ei fac aceasta nu numai în cazul lui Eminescu, ci și în acela al lui Neagoe Basarab și al corifeilor școlii latiniste. Teza este afirmată nu numai de către Marin Ștefănescu în a sa prea de timpurie *Istorie a filozofiei românești*, cum a spus N. Basarab. Ci ea este susținută și de Const. Noica și Dan Zamfirescu în cazul lui Neagoe Basarab, apoi de L. Blaga, urmat de D. Ghișe și Pompiliu Teodor, în cazul lui Șincai și Petru Maior, adăpați adînc la „filozofia luminilor", așa cum a arătat și D. Popovici.

Gîndirea filozofică de altfel, nu poate fi sub nici un motiv limitată la sinteza științelor deoarece la Platon și Goethe ea este și o sinteză a artelor, iar la Spinozza și una a eticii. Ca atare, ea nu este numai o „doctrină" despre Adevăr, cum este cazul la Comte, Spencer, Poincaré, Mach și pozitiviștii logici, în frunte cu Carnap, ci și o „viziune" despre Bine, ca la Spinozza, apoi despre Frumos, ca la Schiller, poate chiar Schopenhauer și Nietzsche. La gînditorii, care reprezintă „culmile" gîndirii filozofice, cum sînt Platon, Aristotel, Kant, Hegel, Marx, Bergson și Husserl, dezbaterea cuprinde toate cele trei stele polare ale gîndirii, sensibilității și voinței umane, chemate să lămurească existența noastră în rosturile lumii nu numai sub unghiul Adevărului, ci și al Binelui și Frumosului. Ei valorifică apoi nu numai cugetarea insului și aspirația sa etică, ambele sub semnul desăvîrșirii lor estetice, ci și cenzura gîndirii și sensibilității etice, politice și estetice a societății, de la epoca de cultură dată.

În consecință, judecata asupra filozofiei lui Eminescu trebuie făcută în lumina tuturor coordonatelor pe care frămîntarea spirituală a omenirii le valorifică pentru a-și desluși atît rosturile ei în lume, cît și pe acelea ale lumii însăși. Această judecată nu poate fi sub nici un motiv limitată la interpretarea filozofiei, prin prisma științei, nu și a artei și eticii, cum este cazul în pozitivism, neopozitivism și pozitivismul logic, care apercep numai Adevărul, nu și Binele și Frumosul. În cazul lor, adevărul însuși este de altfel apropiat numai prin tiparele matematice și logico-matematice, nu și prin cele logice propriu zise. Cu atît mai puțin valorifică ei logica emotivă și volitivă, care-și au totuși legitatea lor bine determinată, alături de cea cognitivă, cu care ele colaborează, dar nu se confundă. Căci trăirea emotivă și volitivă a individului – filtrată și acreditată de tiparele sociale prin prisma aspirațiilor culturale ale veacului, ce integrează toată istoria omenirii, – nu poate fi confundată nici pe departe cu iraționalitatea trăirismului promovat de Schopenhauer și Nietzsche, cu care de altfel nu au rămas consecvenți nici ei înșiși în momentul cînd au afirmat un ideal al aventurii omului în lume. Pentru Bine, Adevăr și Frumos militează apoi însăși literatura occidentală, de azi, ce se pretinde „absurdă", chiar dacă rațiunile ei exprimă doar contradicțiile orînduirii burgheze, nu și adevăratele rațiuni ale aventurii umane, în lume pentru care orînduirea socialistă luptă.

Pe de altă parte, obligația ca toată lumea să privească rosturile noastre în lume numai sub unghiul filozofiei, concepută ca o sinteză a științei, nu și a artei și eticii, nu există, căci progresul omenirii nu naște numai din identitatea polifonică a preocupărilor umane, ci și din unitatea contrariilor, a

SERGIU SĂLIȘTE : Meditație

concertului simfonic din zilele noastre, în care individuația instrumentelor își are rosturile sale.

De ce atunci să judecăm gîndirea lui Eminescu numai prin prisma filozofiei, concepută ca o sinteză a științelor, la care el a renunțat fiindcă nu aceasta era vocația sa, așa cum rezultă din însăși scrisoarea sa către Maiorescu, cu ocazia renunțării sale la doctorat, în care își exprimă „chemarea" sa pentru lupta practică, de ordin economic și social-politic, în vederea ridicării neamului său. Nu „boemia" studiilor sale este astfel cauza acestei renunțări, căci disciplina muncii a avut-o în gradul cel mai înalt, așa cum arată cele 167 de variante ale *Luceafărului* din *Manuscrise*. Ci cauza este tocmai împlinirea vocației sale proprii în condițiunile adecvate ei. Că în această scrisoare nu apare și împlinirea vocației poetice, proprie geniului său, aceasta nu trebuie să ne mire. O dată deoarece această vocație de bază a ființei sale era deja dovedită în faptă și a doua oară fiindcă de frămîntările sale cele mai intime și esențiale nu-i plăcea să vorbească.

În consecință, gîndirea filozofică a lui Eminescu nu trebuie judecată prin prisma a ceea ce el nu a intenționat să facă, ci prin ceea ce el s-a străduit să desăvîrșească, anume prin poezia sa filozofică, pe de o parte, și prin lupta sa economică și social-politică de ridicare a neamului, pe de altă parte.

Este adevărat că la un sistem închegat de poezie filozofică și de filozofie social-politică el nu ajunge din cauza întreruperii atît de tragice a scrisului său la 33 ani. Ce ar fi rămas din Goethe dacă și scrisul său ar fi încetat la aceeași vîrstă și nu cu o jumătate de veac mai tîrziu ?

Nu este mai puțin adevărat că profunzimea viziunii sale despre Lume, Viață și Societate din poezia sa filozofică poate fi așezată alături de aceea

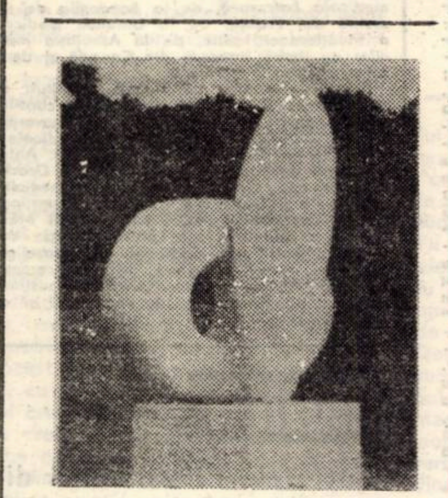

ANTOANETA ANDREI
Floare de piatră

a lui Dante, Shakespeare și Goethe. Cu atît mai mult poate fi ea comparată cu aceea a lui Schiller, Hölderlin, Rainer Maria Rilke, Paul Valéry, T. S. Elliot și desigur Blaga. În ea se răsfrîng însă nu numai ideile lui Platon, și Schopenhauer, cum crede Maiorescu, ci și înțelepciunea ființei noastre etnice, *pe care geniul său atît de mult o exprimă*. În fond, atît *Luceafărul* cît și *Călin*, precum și *Strigoii* se inspiră în primul rînd din folclorul nostru, iar haina lor filozofică nu le schimbă semnificația, ci doar o dezvoltă, transpunînd-o în formula culturii majore, de care Blaga vorbește. În *Glossa*, de asemenea, apare apoi nu numai pesimismul lui Schopenhauer și influența gîndirii lui Oxenstierna, ci și înțelepciunea poporului său, atît de greu încercat de vitregia istoriei sale. Puterea iubirii nu este însă uitată, așa cum atestă nu numai *Strigoii*, ci și *Împărat și proletar*.

Și mai bine conturată apoi este filozofia sa social-culturală și etnică, chiar dacă unele disonanțe logice sînt prezente și în ea. Scrierile sale literare și politice merg de altfel mînă în mînă cu poezia sa filozofică, așa cum *Scrisoarea a III-a* arată.

Cenzura logicii cognitive a Adevărului este prezentată atît în logica afectivă a Frumosului din poezia sa filozofică, cît și în logica volitivă a Binelui din scrierile sale istorice și politice. Paralel cu poezia sa filozofică și cu scrierile sale istorice și social-politice Eminescu continuă de altfel și preocupările sale filozofice, așa cum traducerea *Criticii rațiunii pure* arată. În apercepția întregirii reciproce dintre Adevăr, Bine și Frumos accentul de greutate cade însă pe filozofia practică a Binelui din etica și politica socială și pe desăvîrșirea Frumosului din poezie, dramă și proză, nu pe Adevărul din știință și filozofie.

La un sistem închegat de poezie filozofică, cu coerență logică îndeajuns de satisfăcută, fie chiar numai emotivă, cum este cazul autorului lui *Faust*, Eminescu, desigur nu ajunge. Cum nu ar fi ajuns nici Goethe dacă creația sa ar fi fost întreruptă la 33 ani. O gîndire poetică, de ordin filozofic, este însă realizată, iar ea este tulburătoare nu numai prin profunzimea ei, ci și prin strălucita desăvîrșire a formei, impresionantă prin armonia el.

Mai închegată este gîndirea sa social-politică și etnică chiar dacă unele disonanțe logice stăruiesc și în elaborarea ei, departe de cuvenita maturizare a vîrstei și ea.

Dar care sistem filozofic nu-și are erorile sale ? Aceasta mai ales atunci cînd el încearcă să prindă însuși fusul în mers al gîndirii umane, care refuză oprirea pe loc, solicitată de închiderea oricărui sistem.

Nu e de aceea nici o mirare că gîndirea umană nu este judecată atît după soluțiile oferite, care închid problemele ridicate, cît după deschiderea de noi orizonturi, cu adîncimi nebănuite, care suscită spiritualitatea umană la veșnică creație. Judecată sub acest unghi, gîndirea eminesciană rămîne un etern izvor de inspirație, așa cum Blaga arată, iar opera sa o dovedește.

N. MARGINEANU

Televiziune

DUMINICA, 2 mai

8,30 Avanpremera zilei. 8,40 Tot înainte. 9,35 Daktari. 10,00 Viața satului. 11,15 Din lumea științei 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. Album duminical. 13,20 Moment vesel. 13,25 Muzică ușoară. 13,30 Desene animate. 14,00 Ce vrăji a mai făcut nevasta mea. 14,45 Caricaturi și caricaturiști. 14,50 Umor în pastile. 15,00 Tenis de cîmp. Austria – România în cadrul Cupei „Davis". 18,00 Concert-spectacol cu concurenți și cîștigători ai trofeului „Floarea din grădină". 18,35 Ani tineri sub flamura partidului. 19,00 Micul ecran . . . pentru cei mici ! 19,30 Telejurnal. 20,00 Baladă pentru acest pămînt. Drobeta-Turnu Severin. 20.25 Film artistic. Păcală. 22,30 24 de ore.

LUNI, 3 mai

16,00 Teleșcoală. 16,30 Emisiune în limba maghiară. 19,00 Reportaj. 19,20 1001 de seri. 9,30 Telejurnal. 20,00 Colocvii contemporane. 20,30 Voci de primăvară. 20,50 Grupaj de portrete de tineri. 21,15 Roman-foileton. Forsyte Saga. Episodul XIX. 22,10 24 de ore.

MARȚI, 4 mai

9,00 Teleșcoală. 10,00 Emisiune pentru tineret. 10,25 Film artistic. Trei scrisori secrete (reluare). 12,05 Telex. 16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limbă franceză. 17,00 Telex. 17,05 Polo : România–Australia. Transmisiune directă de la Cluj-Napoca. 18,00 Emisiune de cîntece. 18,10 Lecții Tv pentru lucrătorii din agricultură. 18,40 Teleglob : Liberia. 19,00 Partidul, centrul vital al națiunii. Emisiune dezbatere. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Sinteze. Emisiunea cuprinde pagini din operele unor compozitori contemporane. Reportaj-anchetă. 21,10 Biografii contemporane. 21,40 Selecțiuni din spectacolele organizate la Cannes, cu participarea marilor vedete ale discului. 22,10 24 de ore.

MIERCURI, 5 mai

9,00 Teleșcoală. 10,00 Reportaj Tv. 10,35 Teatru Tv. Aperçi stele de Doru Motoc. 11,45 Emisiune de cîntece patriotice. 16,30 Teleșcoală. 16,30 Curs de limbă rusă. 17,00 Telex. 17,05 Polo : România – Cuba. Transmisiune directă. 18,10 Ateneu popular Tv. 18,55 Tribuna Tv. Un congres istoric – 8 mai 1921. Documentar. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Revista economică Tv. 20,35 Telecinemateca. În numele poporului italian. 22,10 24 de ore.

JOI, 6 mai

16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limbă germană. 17,00 Fotbal : Universitatea Craiova – A.S.A. Tg. Mureș, transmisie directă de la Craiova. 18,50 Pentru timpul dumneavoastră liber, vă recomandăm . . . 19,00 Atenție la . . . neatenție ! 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Ciclul de filme documentar-artistice consacrat luptelor epopeice ale poporului român desfășurate de-a lungul întregii sale istorii pentru independență, libertate și unitate națională. 20,45 Sugăre. 21,05 Meridiane. 21,30 Revista literar-artistică Tv. 22,15 24 de ore.

VINERI, 7 mai

16,00 Teleșcoală. 16,30 Emisiune în limba germană. 18,25 Seara televiziunii cehoslovace. Un succint panoramic. 18,50 Cîntece și dansuri populare din Moravia. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Partea a doua a ciclului de filme documentar-artistice consacrat luptelor epopeice ale poporului român. 20,45 Film artistic. Iarna fierbinte. Premieră Tv. 22,10 24 de ore.

SÎMBĂTĂ, 8 mai

10,00 Emisiune de cîntece patriotice și revoluționare. 10,20 Documentar despre noile cartiere ale Capitalei. 10,40 Natura și frumusețile ei. Între Anina și Oravița. 11,00 Poem Tv. 11,20 Tradiții noi în vechea Slobozie. 12,10 Pagini de istorie, pagini de creație muzicală. 12,55 Telex. 13,00 Caleidoscop cultural-artistic. 13,45 Țării mele. Concert de muzică populară românească. 14,30 Magazin sportiv. 17,25 Partidul s-a născut într-o primăvară ! 17,50 Selecțiuni de la prima ediție a Festivalului cîntecul muncitoresc, revoluționar și patriotic. 18,20 Partea a treia a ciclului de filme documentar-artistice. 19,30 Telejurnal. 20,00 Sub steagul partidului. Un simbolic omagiu adus prin vers, muzică și dans de creatori și interpreți din întreaga țară – glorioasei aniversări a P.C.R. 21,30 Film artistic. Stejar extremă, urgență. 23,00 24 de ore.

Televiziune

Reportaj

LUCIAN BURERIU

Rațiunea pe care o conferim apelor

Avem acum un Program național de perspectivă pentru amenajarea bazinelor hidrografice, **complex și cuprinzător, vizînd o gospodărire rațională, într-o concepție unitară a apelor, această imensă bogăție. Un deziderat cu atît mai important cu cît se estimează că la noi resursele de apă sînt relativ modeste. Avem un Program conform căruia în următoarele trei decenii vom trece la realizarea controlului și reținerii apei prin lacuri de acumulare, la regularizarea și îndiguirea albiilor, rezolvîndu-se problema apărării de inundații și a combaterii eroziunii solului, la dezvoltarea lucrărilor de îmbunătățiri funciare. Mari artere acvatice vor deveni navigabile. Avem un Program care vădește atenția pe care conducerea noastră de partid și de stat o acordă acestor ochi limpezi ai patriei. Și în rîndurile care urmează vom afla cîte ceva din activitatea unui grup de oameni, pusă în slujba acestei nobile misiuni, activitate menită să confere rațiune apelor.**

ROUA STOENESCU : Coloană

„Noi sîntem puși aici să conferim rațiune apelor. Dacă ele o iau razna uneori, vinovat mai este și omul. E necesar să reglăm circuitul apei în natură în așa fel încît să beneficiem de el, dar e absolut necesar să ținem cont de un anume echilibru ecologic, de limitele și toanele acestui circuit. Înțelegere bilaterală ? Da, cred că acesta e cuvîntul. În orice caz, aminteați de tradiție ; sigur că nu chiar din senin s-a înființat catedra noastră. Există în acest oraș unele preocupări mai vechi, impuse de existența canalului navigabil Bega, apoi fosta Facultate de mecanică, legată oarecum și de hidrologie. O activitate mai sistematică însă datează aici din 1948. Ulterior, a intrat în atenția noastră construcția de baraje, tuneluri, costele de apă, optimizarea alimentării centrelor populate, transportul riveran și implicit regularizarea malurilor etc. Din 1962 se poate spune că ne putem numi ca în prezent : Catedra de construcții hidrotehnice și îmbunătățiri funciare a Facultății de construcții de la Institutul politehnic **„Traian Vuia"** Timișoara. Sectorul „îmbunătățiri" proiectează baraje mici, canale de aducțiune, se ocupă de irigații, desecări și drenaje, combaterea eroziunii solului. (De anul trecut datează și moderna construcție a laboratorului de îmbunătățiri funciare.)"

Șeful catedrei, prof. dr. ing. **Mihai Bălă**, și-a terminat studiile odată cu prima promoție timișoreană de hidrotehnicieni, în 1950. Devine membru de partid încă din primii ani de facultate. Nu intenționa să rămînă în învățămînt ; visul său era un mare șantier, pe atunci, hidrocentrala de la Bicaz. Dar l-a atras în acest oraș un centru important, de cercetare și proiectare, condus de Pompiliu Nicolau. Cu un colectiv unit, închegat, pentru care cuvîntul colaborare înseamnă totul.

Reporterul constată aici o serie de dualități : hidrotehnică și „îmbunătățiri" : învățămînt și implicit educație, dar și practica, nemijlocit legată de necesitățile economiei ; cercetarea colectivă, îmbinată cu aceea proprie, în care se afirmă personalități. O activitate complexă, s-ar zice, tridimensionată.

*

Studenții sînt implicați pretutindeni (practica este eșalonată pe semestre, ea este de producție sau de concepție) și lucrează împreună cu cadrele didactice. Ei sînt o mînă de lucru eficace la elaborarea modelelor, în autodotare ca și la diversele testări. Ei au primit numeroase premii în urma executării unor comenzi. Viața lor aici se împarte între studiul de laborator al chestiunilor de principiu și aplicarea acestora în cadrul unor comenzi unicat.

Ce sînt însă modelele ? Iată, de pildă basorelieful din beton, aproape operă de artist plastic, reprezentînd la scară albia Mureșului, într-o cotitură puternică. Se studiază amplasarea unei prize pentru irigație, care pare problematică. Se testează curenții miniaturali ai apei, în cadrul acestei realități transplantate, așezate sub lupă, cu ajutorul unor micro-moriști și instalații electronice. Iată și un alt model, un port cu ecluză, pe undele lui plutesc șlepuri și un mic remorcher telecomandat. Mă opresc entuziasmat în dreptul acestor „jucării" destinate să reproducă diversele înclinații ale navelor în timpul schimburilor de apă la intrarea sau ieșirea din bazinul ecluzei. Însoțitorul meu, conf. dr. ing. Traian Nicoară, îmi relatează despre o colaborare neobișnuită. Pionierii timișoreni au un cerc de navomodelism. De altfel, am avut ocazia să-i vedem deseori în acțiune, pe apele Begheiului, mînuind cu iscusință și de la distanță ambarcațiunile miniaturale, construite de ei înșiși. Iată-i de data asta dînd un „sprijin substanțial" aici, în bazinele unde se testează efectele undelor asupra navelor, stabilitatea la parimă, posibilitățile de manevră. Și poate că, activînd cot la cot cu specialiștii hidrologi, cei mici vor face pasiune pentru domeniul acestora, poate că astfel se nasc viitorii cercetători ai apelor. Așadar, toate vîrstele se întîlnesc pe malul . . . modelelor : elevii, studenții și dascălii lor, într-o frumoasă comuniune spirituală, într-o activitate care cere precizie, dar și fantezie și, de ce să nu spunem așa, un oarecare simț artistic. Simț reclamat de sculpturile în beton care imită la scară, a căror execuție necesită o mare precizie și răbdare. Se încearcă și variante, pentru o mai precisă decizie. Ori pentru efectuarea încercărilor trebuie create premize ferme, care să excludă hazardul. Mîna de lucru în majoritatea cazurilor aparține studentului.

*

Împreună cu tovarășul T. Nicoară îmi continui vizita în aer liber, printre modele. Aici deja se va demola ; a fost un studiu al zonei Tîrgu-Mureș, studiu de inundabilitate. Apoi iată o machetă care calchiază o viitoare instalație de transport. Sau conducta de golire (în miniatură) cu disipatorul de energie, studiu pentru nodul hidrotehnic de la Stînca-Costești și așa mai departe. Proiectanții își trimit planurile, elaborări amănunțite, pe baza unor măsurători precise ; ele prind contur material aici, unde se încearcă soluția optimă și se decid formele viitoarelor construcții. Un adevărat atelier de creație în aer liber, realizat în mare parte din autodotare.

– Tovarășe conferențiar, în afară de modele, Dvs. trebuie să realizați o serie de anexe cu suporți, scripeți, un aparataj auxiliar pentru însăși amplasarea aparatelor de măsură. Deveniți implicit inovatori . . .

– Într-adevăr, uneori proiectăm noi înșine acești auxiliari, căci nevoia trebuie să ne învețe. Aproape de fiecare dată altceva, adeseori piese – unicat, folosite doar la o singură experimentare. Pentru asta trebuie un oarecare simț practic. Ceea ce nu putem executa noi, o fac diverse întreprinderi timișorene de pildă I.M.T. Și cu toate că nu le vine ușor să producă niște unicate, în afara planului, deci, au făcut-o mereu cu multă precizie și cu sprijinul unor cadre calificate. Sîntem mulțumiți.

Pășim în cîteva laboratoare, în interioarele unei clădiri reamenajate. O planșă, reprezentînd circuitul complicat al apei în întregul ansamblu, ca într-o uzină, circuit reglat dintr-un singur centru. Și feeria de culori a unor instalații, culori care au rolul de a diferenția, în mod didactic aproape. Laboratoare care au un rol dublu, acela de studiu pe baza unor comenzi din țară și acela strict didactic, de învățare a unor principii generale. An de an, ele s-au utilat și perfecționat cu tehnică la nivel european. De pildă, o complicată instalație electrică, dotată cu sute de rezistențe ce își pot modifica poziția, necesară pentru testarea mișcării apelor subterane. Vom avea prilejul să aflăm cum sînt solicitate navele de curenții acvatici, în urma amplasării unor anumite instalații de disipare (uniformizare). Și deseori se află lucruri totalmente noi, în laborator se nasc surprize și se elaborează soluții. Pentru că nu se pot ști dinainte toate capriciile fluidului. Privim ca într-un acvariu prin plexiglasul platformelor vitrate, într-o altă lume, care nu ni se arată deobicei, care altminteri ne-ar rămîne o mare necunoscută. Țevi așezate în diversele puncte ale cuintrore în Timișoara. Există proiecte privind combaterea eroziunii solului sau de rentului împing apa în tuburi de sticlă, pe principiul vaselor comunicante și afară lichidul este pîndit de hîrtia milimetrică, de rigurozitatea și rațiunea ei rece. O lume asemeni unei uzine, cu decantoare și filtre, anticipînd marile construcții. O lume a intimizării apei, a domolirii ei, a înfrumusețării ei. Dacă n-ar exista atîtea aparate serioase, ai avea impresia că omul se joacă frumos. Există însă aici nu numai ambiția de a stăpîni apele, ci și un respect pentru ele. Se vorbește despre viituri cu o deosebită responsabilitate, cu ton scăzut parcă, grav. Se vorbește cu mult respect, dar și cu mare dragoste pentru rîurile țării. Undele Begheiului devin bursc Dunăre, Mureș, Prut, devin uneori ceea ce vor deveni peste ani. Adică ape cumințite, în măsura posibilităților omului, ape folositoare, fără pierderea frumuseții lor. Ape roditoare, eficiente.

*

Timișorenii sînt de mare ajutor oamenilor ogoarelor printr-o întinsă preocupare în direcția îmbunătățirilor funciare. Și sînt de mare folos și nouă, celor de pe malurile Begheiului, există proiectul unui canal de descărcare a acestor ape înainte de îmbunătățire a apelor poluate prin aerare, pentru ca undele canalului să fie mai limpezi. Există o muncă încordată și uneori noaptea se aprind în această clădire lumini care ard pînă tîrziu.

Aici se conferă rațiune și frumusețe apelor. Pentru ca ele să ne privească mereu cu limpezi ochi iar energia lor să se contureze riguros în formele adecvării. Aici am întîlnit oameni care se devin devotați o viață întreagă unui domeniu de mare necesitate în țara noastră, domeniu care vizează exploatarea rațională a unei imense bogății cu care ne-a investit natura.

Și dacă „prin tradiție" au existat „unele preocupări" în domeniul cercetărilor apei în Timișoara, astăzi, știința pătrunde pe scara principală. Iar oamenii cu tîmplele cărunte, care au ajutat-o să-și instaleze complicatele aparate și criterii, îndrumă astăzi ceea ce numim îndeobște „elementul uman", tinerii cercetători pasionați, beneficiarii unui ev de lumină, din machetele și proiectele cărora se vor ridica marile obiective ale unei lumi moderne de azi și de mîine.

Vitralii

Gemenele din cetatea cărților

O lumină lină cădea pe rafturile pline, o lumină lină, acolo, în marea cetate a cărților, libraria „Eminescu". Acolo, între răsfrîngeri de slove, cele două gemene, Melania și Mariana Magdin. Absolvente ale Școlii postliceale de librari, în 1974, au venit aici să înlesnească drumul dintre carte și cititor. Era o sete a lor pentru aceste comori durabile ale culturii, o iubire pentru litera tipărită. Gemenele din Satchinez respiră acum azur din inspirația frunților și condeielor. Una fără cealaltă, e imposibil. Totul împreună. Bucuriile ori dezamăgirile, în același timp, pentru amîndouă. Melania a avut o operație la Spitalul C.F.R., și exact în momentul intervenției chirurgicale, Marianei i s-a făcut rău în librărie. Fenomen pe care psihologii îl cunosc. În organizația de tineret, amîndouă active : Mariana propagandistă. Fratele, Dragomir Magdin, la București, poet și ziarist.

A ține în mînă o carte, a informa cumpărătorii despre noile apariții, a participa la acțiunile organizate cu Editura locală „Facla", cu scriitorii, în lansarea de cărți, studiul individual, pentru a fi la curent cu tot ce e nou în literatura noastră, sau universală, e o permanentă și generoasă risipă de timp în numele acestor tipărituri. Surorile gemene Magdin, cu patosul caracteristic, își dedică energia și aptitudinile acestui triumf al spiritului. „Carte frumoasă, cinste cui te-a scris" !, dar aceeași cinstire și celor care te prezintă !

DAMIAN URECHE

Teatru

Teatrul de Nord – Satu Mare

Martin Luther și Thomas Münzer sau Introducerea contabilității

„Piesa aceasta nu are eroi. Înfățișează un eveniment. Se poate alege". Sînt cuvintele autorului : Dieter Forte. O piesă a reconsiderărilor. Luther navighează sub incidența evenimentelor. Münzer pare prea actual. Fugger nu mai este „sprijinitorul omenirii", ci cel care a cîștigat de pe urma ei. Johannes cel statornic, principe elector, rostește : „Revoluția o facem noi". Și avem astfel cheia problemei. Regizorul, *Mircea Marin*, pune în scenă (la Teatrul de Nord – Satu Mare) piesa folosindu-se de dreptul de a alege. Păstrează din text scenele ce concentrează atenția în jurul cîtorva personaje : Luther, Münzer, Fugger, Friedrich de Saxa, Papa, Carol al V-lea. Începe prin a-și prezenta „persoanele". Sfîrșește prin a alcătui o panoplie, o uriașă pînză albă cade, pentru fiecare un cerc decupat, de-a dreapta și de-a stînga, capetele răsculaților ; în planul al doilea, o umbră de cap – Münzer – o umbră de secure căzînd. „Toți oamenii sînt egali" – se mai aude. Spectacolul se încheie aici, piesa lui Dieter Forte nu. Un decupaj regizoral care organizează textul în jurul ideii : aceea că istoria poate fi un mecanism perfect, un angrenaj în funcțiune. Münzer și revoluția nu reușesc *încă* să schimbe datele problemei. Importanța acelei revoluții pentru mai tîrziu, e o altă chestiune. E nevoie de timp pentru a judeca timpul. Mircea Marin cere actorilor să se distanțeze de personaje, să intre în dialog cu ele. Decorul este și nu este acela indicat de autor. O canapea pe care stă Carol devine o scară. Carol e jucat de o actriță. Papa (posibilitate prevăzută și de autor) e și el jucat de o actriță, dar și cardinalii. Friedrich dialoghează cu o păpușă („nebunul" din piesă). Ce vrem să spunem cu toate acestea ? Anume că, în spectacol, Mircea Marin întărește personajele, nu prin joc, ci prin anume accente asupra momentelor în care apar. Poate Münzer este singurul care nu se desparte de sine pentru a se face înțeles. Münzer deschide o cale mai aproape de noi. Spectacolul este un sistem de conexiuni : „momentul eșarfelor roșii" e „pregătit" de roșul din vestimentația lui Münzer, ritmul tobei preia ritmul unei bucăți muzicale „Jocul scaunelor" de pe cele două podiumuri nu e întîmplător rostirea „în pilnie" a unor replici și bărbile de pînză ale „înțelepților" punctează auditiv și vizual anume gînd etc. Insistăm pentru a argumenta minuția cu care Mircea Marin conduce desfășurarea scenică. Ni se pare însă că trupa nu reușește să susțină pe de-a-ntregul concepția regizorală. În reprezentația văzută la Timișoara, momente întregi trenau, poate din această pricină. Publicul nu e obișnuit să aștepte dacă tensiunea nu atinge în scenă un anume grad de percutanță, publicul obosește. Am fi cerut o mai mare concizie, regizorului și interpreților, o mai atentă aplecare asupra cîtorva scene care, din motive diferite, scapă din sistemul spectacolului propus de regizor.

ANTOANETA C. IORDACHE

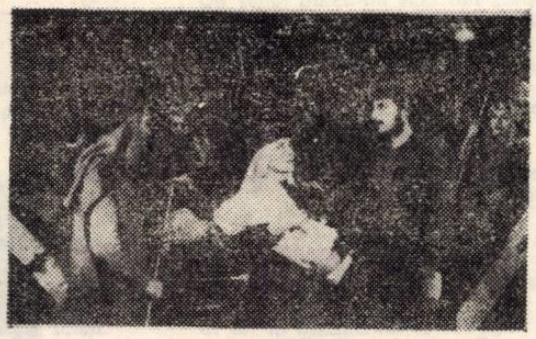

Plastica

4 crochiuri despre Atelier 35

În debutul unui schimb Intercenacluri București-Timișoara, pe simezele Galeriei timișorene au fost etalate (3–29 aprilie) lucrările unui grup – în selecția sentimentală a artistului Ion Grigorescu : Doru Covrig, Florina Lăzărescu, Ioan Mursa, Doina Simionescu. Mai mult decît o întîlnire fortuită, expozanții bucureșteni au compus un „cvartet" reprezentativ, dacă termenul indică suficient o coerență, o comunicare și chiar o comuniune : căci expoziția este o ambianță. Un fapt unificator – cel al vîrstei – depășind deosebirile de iconografie, tehnică, gen, conferă o amprentă unitară materialului expus și face, în același timp, evident respectul pentru „meșteșugul" ce intermediază comunicarea, acuratețea imaginii, ponderea implicării în social, de la aluzie la evidență.

DORU COVRIG. Din formele ce ambientează existența noastră cotidiană, din semnele civilizației contemporane descinde lumea obiectelor lui Doru Covrig ; a acelor obiecte situate sub specia formelor serializate ale folclorului urban. Funcțiile și repercusiunile acestui univers de semne citadine pot fi sesizate în mod curent. Ele sînt mediu și medium – spațiu de activă influență și canale de comunicare. Din aventura contemporană a obiectului, Doru Covrig nu izolează forma, opera sa nu rezultă din însușirea semnelor realului printr-un simplu act de voință, și nici nu oferă obiectul cald, fetișizat – calități care ar implica adularea lui. El ne propune un obiect rece, abordat critic și rezolvat cu detașarea unei lucide ironii.

FLORINA LĂZĂRESCU. O undă de nedisimulată poezie vibrează cadrele gravurilor ; hîrtia se impresionează cu polen de grîuri, un rafinament moale și delicat se intercalează în șarpanta compozițiilor construite din tușeuri nete. O îngemănare de gracile degradeuri, pe de-o parte ; un ferm control al liniilor de forță, ce arhitecturează ansamblul, pe de alta. Asemeni altor colegi de generație, nenumiți aici, această plăcere de a vedea vizibilul, aparent conform cu acesta, dar de fapt în asociații de halucinantă reverie, Florina Lăzărescu expune o operă a dezvăluirii de sine.

IOAN MURSA. Un tratat despre pictură, cu sau fără nume, poate fi o istorie a gestului. Gestul ia în posesiune pînzele lui Mursa ; un gest de cronograf răbdător, brodînd cu minuție de caligraf medieval milionimi de puncte, „impistrind" peretele unei biserici moldave (pînzele lui au ceva din răcoarea văroasă a unei fresce) sau pagina unui incunabul, releele de semne – o scriere de el inventată – transcriu propriul său temperament. Hărți de cer arbitrare, cu străluciri opaline, ele ne dau fără niciun rapel figurativ sau narativ, sentimentul acut al unei secvențe de istorie.

DOINA SIMIONESCU. Pozitivă este vigoarea gestului rectangular, ferm, categoric din gravurile sale, ilustrînd ideea disputei, a dinamicii contrariilor. Formele nu exprimă, ci provoacă asociații, lecturi duble, identificări cu datele realului. Articulate în unghiularități dramatice, traiectele au vitalitate, alcătuind supersemnele unei caligrafii arhitectonice dense. Dar, inevitabil, mai redusă prin gradul de complexitate și inedit, gravurile sale se apropie de ampla producție a resurecției gestualiste, consumată în deceniile 6–7. Firesc, deci, ca opera Doinei Simionescu să evoce similitudini formale cu un Marfaing, de pildă.

CORIOLAN BABEȚI

Echo

O etapă intermediară

Cea de-a X-a ediție a Festivalului Național al Artei Studențești a programat la Timișoara două zile ale fotografiei și filmului. În momentul în care scriem, palmaresul este, mai mult ca sigur, cunoscut. S-au acordat extrem de multe titluri de „laureat" : cîte cincisprezece pentru fiecare secțiune. Dintre acestea, timișorenilor le-au revenit cinci premii : „Cercului foto „Iris" pentru cea mai bună selecție de portret fotografic" ; „Studentului C-tin. Duma, anul I, Institutul politehnic pentru calități foto-compoziționale ale fotografiilor „Dar să fie două bețe" și „Florile lui Laocoon" ; filmului de ficțiune „Nostalgie" al cineclubului Gaudeanus" ; documentarului artistic „Casă nouă" pentru scenariu și imagine alb-negru ; filmului de animație „Fapt divers în sesiune". Fără îndoială statistica nu poate spune prea mult. Este de notat că studenții timișoreni participanți la Festival sînt debutanți într-ale artei filmului. Dar, chiar așa stînd lucrurile (și nu ne face nici un fel de plăcere s-o spunem), filmele prezentate – premiate sau nu – n-au oferit decît o palidă imagine a ceea ce fuseserăm obișnuiți să înțelegem prin „Timișoara filmului de amatori" ori prin orice altă formulă care să stabilească pretențiile la nivelul posibilităților. Nu ne putem obișnui cu ideea că aici nu se pot naște pelicule mai bune decît cele văzute. În ansamblu, cine-clubul bucureștean „Stud-film" a reușit să surprindă plăcut juriul, printr-o evidentă selecție a filmelor, prin calitatea celor prezentate. Era un punct de la care se putea porni. Discuțiile, purtate între juriu și cineamatori, au pus în evidență tocmai această idee : selecția riguroasă. Am dori chiar să accentuăm : este, după opinia noastră, mai dăunătoare o prezență în festival care să lase impresia că totul stă sub semnul întîmplării decît o neprezentare. Nu dorim să ne axăm comentariul pe anume titluri, deși poate n-ar fi rău. O vor face, cu siguranță, alte publicații. Senzația de oarecare nemulțumire cu care ne-am despărțit de această ediție a Festivalului se datorește, în principal, următoarelor : am văzut prea puține filme cu o temă clar expusă, clar tratată etc. ; prea puține pelicule se hrănesc din ceea ce îndeobște numim realitate ; prea multe pelicule stîngace, sărace, cu imagine voalată etc. Nu am văzut nici un singur film care, de la primul la ultimul cadru, să pledeze într-un același scop. Am văzut secvențe frumoase alb-negru și color, am remarcat cîte o idee, cîte o interpretare, cîte un efect. Poate că nu este chiar atît de puțin. Ni s-a părut a exista un decalaj între buna organizare a Festivalului (trebuie spus că Timișoara s-a dovedit a fi primitoare, plină de inițiativă și dacă e să vorbim despre „Foaia volantă a Festivalului" – promptă, plină de vervă și chiar de umor) și nivelul competiției stabilit de producțiile prezentate. Ne-am luat dreptul de a considera EDIȚIA A X-A A ACESTUI FESTIVAL o etapă intermediară spre ceea ce va putea fi și va trebui să fie următoarea.

A. I. C.

PREMIILE ASOCIAȚIEI SCRIITORILOR DIN TIMIȘOARA PE ANUL 1975

Juriul compus din : Ion Arieșanu (președinte), George Bulic, Vladimir Ciocov, George Drumur, Endre Karoly, Franz Liebhard și Mircea Șerbănescu a acordat, prin vot secret, următoarele premii : SOFIA ARCAN, pentru romanul Neștiutele noastre iubiri (Editura Facla) și ALEXANDRA INDRIEȘ, pentru volumul de critică Corola de minuni a lumii (Editura Facla).

Premiile au fost decernate de către Anghel Dumbrăveanu, secretarul Asociației și Ion Arieșanu, președintele juriului, în ziua de 24 aprilie, în cadrul unei festivități, care a avut loc la sediul Asociației.

Curs internațional de perfecționare

„Actualitatea în medicină" — Timișoara — România

Uniunea medicală balcanică, cu deviza „*Sănătate – prietenie*" a susținut cel de-al 13-lea Curs internațional de perfecționare : „*Actualitatea în medicină*", în orașul nostru, între 25–28 aprilie 1976. Acest curs internațional, susținut în Timișoara, are scopul de a aduce lămuriri în anumite teme de actualitate privind medicina, probleme de larg interes pentru specialiștii și practicienii medicali. Au participat, cu teme de mare interes, personalități medicale din Bulgaria, Cipru, Grecia, Iugoslavia, Turcia, R.F.G., Austria, Elveția și ale unor organizații care colaborează cu *Uniunea medicală balcanică*, de la Academia de medicină din Franța, de la Uniunea medicală a Mediteranei latine, de la Asociația medicilor de limbă franceză din Canada și de la alte organizații medicale.

Avînd un comitet de onoare constituit din președintele Comitetului executiv al consiliului popular al județului Timiș, tovarășul MIHAI TELESCU, din personalități medicale și științifice ca Acad. Șt. Milcu, Acad. I. Anton, profesorii universitari Pius Brînzeu, I. Drăcea, și P. Stanciu, rectorii institutelor de medicină, agronomie și Universități, cursul internațional de perfecționare „ACTUALITATEA ÎN MEDICINĂ" a adus, în cele patru zile pe care le-a dedicat științei, medicinii, numeroase problematici, teme complexe, inedite, cercetări cu mare pondere în lumea medicală, susținute de somități, de specialiști, de medici și oameni de știință români și străini.

Muzică

Concertele Filarmonicii din Arad

Schimbul artistic întreținut cu prietenii arădeni a cunoscut, pe parcursul actualei stagiuni, probabil cotele sale superioare. Colaborările cerute corului dirijat de Doru Șerban, sosirea compactă a filarmonicii vin să se instituie ca dovezi salutare ale inițiativei de reciprocă cunoaștere a climatului artistic impus în cele două municipii.

Ultimele simfonice au fost susținute integral de filarmoniștii arădeni, prilej optim de a obiectiva unele impresii ce beneficiază de un plus de pondere, formulările survenind azi în urma unui dublu contact. Impresia generală este cu siguranță favorabilă unor aprecieri pozitive. Am rămas impresionați de ținuta la care se ridică calitatea unor instrumentiști, solo-uri ca cele ale cornului prim, fagotului, oboiului, putînd deveni reprezentative pentru orice orchestră de prim rang. Puțin inferior, aportul flautului ori clarinetului, rămase la nivelul unei bune corectitudini. *Preludiile lui Siszt* au însemnat pentru tromboni și în general pentru alămuri prilejuri fructificate de a se impune prin acordajele realizate dar și prin supletea tonului. Inegalitățile valorice din cadrul unor partide își spun însă cuvîntul, atenuînd simțitor randamentul artistic global. Ambele concerte l-au avut la pupitru pe *Victor Golescu*, un dirijor precis, exact, care dă o siguranță comodă orchestrei. Atît *Simfonia Nr. 39 de Mozart* cît și *Preludiile* au însemnat restituiri oneste ale partiturilor, lipsind însă acel inefabil menit a da incandescență actului interpretativ. Paleta dinamică a evitat cu precauție contrastele, tempii preferați pendulînd în limite care să nu solicite prea intens nici orchestra dar nici auditoriul.

Dialogul lui *V. Golescu* cu *R. Kerez* a însemnat o continuă trenare, o luptă inegală care a evidențiat discrepanțele . . . În acompanierea lui *Șt. Ruha*, conlucrarea a fost incomparabil superioară, orchestra asimilînd coordonatele de expresie preferate ale solistului căruia i-a dat replica. Vioara lui *Ruha* în *Lalo* a survolat zonele cele mai elevate ale vibrației și sensibilității sufletului uman, solistul reconfirmîndu-se ca unul dintre cei mai ardenți tălmăcitori ai valorilor universale.

Prim-audiția lui *Dittersdorf – Amor, disprețuit* reia ideea și tiparele lui *Pergolesi*, fără a putea atinge însă valoarea acestuia. Stilul cvasi-improvizatoric al lucrării relevat în competență și plăcuta prezentare făcută de *Romeo Ghircoașiu*, a fost subliniată indirect și de maniera interpretării celor doi soliști – *Edith Kanyo* și *Nicolae Arnăutu* aflați încă pe treptele ucenicie.

DORU MURGU

Panoramic

● **Aniversării celor 55 de ani de la crearea P.C.R.**, Studioul de radio și televiziune Timișoara i-a dedicat noul spectacol de poezie și muzică „Spre slava ta, partid biruitor". Au recitat invitații Ilinca Tomoroveanu și Ovidiu Iuliu Moldovan, precum și actori ai Naționalului timișorean. A cîntat corul Filarmonicii de stat „Banatul" dirijat de Diodor Nicoară. Și-au mai dat concursul un grup de balerini de la Opera Română din Timișoara și interpretul de muzică folk, Radu Romeo. Redactorul spectacolului a fost Maria Mărgineanu, iar regia artistică i-a aparținut lui Miron Șuvăgău. ● **Medalionul** prilejuit de împlinirea a 106 ani de la nașterea lui Vladimir Ilici Lenin, organizat de Casa prieteniei din Timișoara, a prezentat publicului o conferință susținută de conf. dr. Traian Bunescu și filmul artistic sovietic „Unghiul de cădere". ● **Din agenda de lucru a Asociației scriitorilor din Timișoara :** Inspectoratul școlar județean, Asociația scriitorilor și revista „Orizont" au realizat un spectacol literar-muzical la liceul „Eftimie Murgu". Au participat scriitorii : Anghel Dumbrăveanu, Ion Arieșanu, Damian Ureche, Mircea Șerbănescu și Marcel Turcu, care au citit din creația proprie și au întreținut un viu dialog cu profesorii și elevii prezenți. A fost remarcabilă contribuția de certă valoare artistică a elevilor poeți, prozatori și folkiști. ● **La Școala interjudețeană de partid,** poeții Damian Ureche și Eugen Dorcescu au citit din creația proprie. ● Studenții Facultății de inginerie chimică l-au avut ca invitat pe poetul Damian Ureche.

Bănățica

Iulian Grozescu- un epigon?

Într-o activitate literară și publicistică de numai treisprezece ani, **IULIAN GROZESCU** este autorul unui volum de „Poesii" (Arad, 1869), al unor numeroase nuvele „istorice" sau „originale", recenzii de cărți, „meditațiuni literare" și „despre fericire", al unor „suveniri" din perioada petrecută în capitala României al unor hotărîte intervenții în presa timpului, întru dobîndirea drepturilor pentru poporul din care el însuși s-a ridicat.

Cum însă despre poetul care a văzut lumina zilei (1 iunie 1839) la **Comloșu-Mare**, din mănoasa cîmpie bănățeană, s-a scris în repetate rînduri după anul 1972 (centenarul morții), prezenta intervenție își restrînge perimetrul la cîteva „puncte de vedere" relative la „epigonismul" lui Iulian Grozescu.

Prin urmare, a fost Iulian Grozescu un „epigon al Renașterii bănățene" ? A trăit și a creat el doar în umbra „marilor creatori" ai acestei Renașteri ? (I. D. Suciu, „Literatură bănățeană de la început pînă la Unire, 1582-1918", Timișoara, 1940, p. 130). Îndrăznim a opina că epitetul de „epigon" nu îi este tocmai potrivit și iată de ce.

În primul rînd, Iulian Grozescu este autorul unei opere substanțial mai întinse și mai variate decît a acelora cu care a fost încadrat în același capitol al mai sus citatei lucrări. Mai mult însuși autorul „Literaturii . . ." îi acordă un număr sporit de pagini comparativ cu ceilalți „epigoni". În al doilea rînd, trebuie – credem – mai mult avută în vedere epoca în care a activat pe tărîm literar, cultural și politic poetul. A trăit într-un Banat și Ardeal subjugat de un imperiu despotic. Sufletul său a fost „suflet din sufletul neamului". Chiar dacă nu a fost un poet de primă mărime – și nici nu a fost –, chiar dacă versurile sale nu au o valoare estetică intrinsecă, ele **„au fost tortul de urzeală și beteală din care, mai apoi, alți cîntăreți ardeleni – Goga, Coșbuc, Șt. O. Iosif – au țesut chilimul versurilor răscolitoare"** (Ghiță Bălan-Șerban, „La centenarul morții poetului Iulian Grozescu", în „Drapelul roșu", 28 mai 1972).

Pe de altă parte, Al. Piru și Ioan Șerb îl socotesc un „clasic", din moment ce-l includ cu poezia „Dor de libertate", cea mai reprezentativă de altfel, în vol. II al antologiei „Poezia română clasică, de la Dosoftei la Octavian Goga" (Buc., B.P.T., 1970). Dintre toți „epigonii Renașterii bănățene", doar el figurează în respectiva antologie. Nu e aceasta o altă dovadă a superiorității sale valorice comparativ cu colegii întru „epigonie" ? Iosif Vulcan însuși, prietenul și patronul său spiritual, figurează în aceeași antologie tot cu o poezie. Dacă nici creația literară propriu-zisă a acestuia n-a atins culmi deosebite, sîntem oare îndrituiți s-l catalogăm drept „epigon" al unor înaintași numai prin simplu motiv că i-a succedat ? Evident, nu ! Căci meritul amîndurora trebuie căutat cu precădere în constanța cu care s-au înregimentat unui nobil ideal contemporan lor : cauza poporului român din Ardeal și Banat. În idealismul sincer cu care s-au integrat celor care, prin năzuințele lor, au zămislit marea Unire a celor două provincii românești cu Țara.

În acest context apar drept regretabile unele ieșiri persiflante, epitete ironice – de dată relativ recentă – împotriva lui Iulian Grozescu, (G. Munteanu, „Hyperion I, Viața lui Eminescu", Buc., 1973, p. 55), cu atît mai mult cu cît ele vin din partea unui distins profesor și eminent eminescolog.

O dovadă a prețuirii memoriei poetului, în dimensiunile ei reale, o constituie piosul act al înălțării bustului lui Iulian Grozescu – veritabilă emblemă spirituală a comunei natale –, prin aceasta închegîndu-se peste timp și spațiu un impresionant triptic statuar : Iosif Vulcan la Oradea, Mihai Eminescu la Sînnicolaul Mare (11 oct. 1925, al treilea monument al poetului din țară și primul din Banat și Ardeal) și Iulian Grozescu la Comloșu-Mare (24 dec. 1972). Un arc de boltă care unește și în neființă această familie a spiritualității românești.

Prof. TRAIAN GALETARU

președintele Societății culturale „Iulian Grozescu", Comloșu-Mare, Timiș

Dicționar ortografic

GENITIV-DATIV (I)

Cazurile genitiv și dativ prezintă identitate de formă și acest fapt interesează scrierea corectă. În general, substantivele masculine și neutre nu pun probleme deosebite cu privire la formarea genitiv-dativului. Cele mai multe dificultăți, în rostirea și scrierea acestei forme, apar la substantivele feminine.

Articolul hotărît al substantivelor feminine este **-i,** întrebuințarea acestuia fiind generală. Dificultățile provin din faptul că la singular substantivele feminine prezintă trei tipuri de „terminații" la genitiv și dativ : **-ei, -iei, -ii.**

NDREPTARUL actual dă indicații cu privire la pronunțarea și scrierea genitivului (se înțelege și dativul) pentru formele cu **-iei.** (Ex. **aberație,** pron. -ți-e ; gen. **aberație** etc.). Faptul că nu se dau indicații pentru genitiv (în continuare nu mai scriem și dativ, dar se înțelege și acesta, formele fiind identice) la substantivele cu **-ei** apare ca firesc, deoarece nici în vorbire, nici în scriere forma aceasta nu prezintă dificultăți (casă-**casei** ; fată-**fetei** ; masă-**mesei** ; plasă-**plasei** ; mamă-**mamei** etc.).

NOUL DICȚIONAR ORTOGRAFIC ar trebui să dea indicații pentru genitivul scris cu **-ii** și la **Indexul de cuvinte.** (În continuare folosim următoarele prescurtări : pron.=se pronunță ; sg.=singular ; pl.=plural ; art.=articulat enclitic ; g.=genitiv ; d.=dativ ; accentul indică rostirea, dar nu se scrie).

Exemplificăm prin substantivele din **Index,** cu inițiala **a-: abreviére,** pron. -vi-e-; pl. **abrevieri ;** g. d. sg. art. **abrevierii** (Indicația : -vi-e- arată că se rostesc cu hiat)

acuitáte, pron. -cu-i-; g. d. sg. art. **acuității**

aeriseálă, pron. a-e-; pl. **aeriseli ;** g. d. sg. art. **aeriselii**

aerogáră, pron. a-e-; pl. **aerogări ;** g. d. sg. art. **aerogării** (ex. **peronul aerogării**)

afecțiúne, pron. -ți-u-; pl. **afecțiuni ;** g. d. sg. art. **afecțiunii** (ex. **aceasta se datorește afecțiunii mai vechi**)

agresiúne, pron. -si-u-; pl. **agresiuni ;** g. d. sg. art. **agresiunii**

alcătuiálă, pl. **alcătuieli ;** g. d. sg. art. **alcătuielii**

aliniére, pron. -ni-e-; pl. **alinieri ;** g. d. sg. art. **alinierii** (ex. **necesitatea alinierii**)

alocuțiúne, pron. -ți-u-; pl. **alocuțiuni ;** g. d. sg. art. **alocuțiunii** (ex. **tonul alocuțiunii**).

Se poate ușor observa că au fost alese pentru exemplificare acele cuvinte care prezintă cel puțin o problemă de rostire corectă (în cazul de față, respectarea hiatului). Cititorii se vor întreba, poate, de ce au fost propuse cuvintele : **aeriseală** și **alcătuială,** cînd mai frecvente sînt **aerisire** și **alcătuire.** Primele două pun și problema scrierii sufixului **-eală :** după consoană trebuie respectat (deci : **aeriseală,** nu : **aerisală** !), iar cînd cuvîntul bază se termină cu **-i,** prin asimilare, sufixul devine **-ială** (deci : **alcătuială,** nu **alcătueală,** nici **alcătuieală** !).

Faptul ortografic ce trebuie reținut este scrierea cu doi **i,** unul reprezentînd semnul cazului pentru forma nearticulată (care este la fel cu cea de plural), iar al doilea reprezentînd articolul hotărît enclitic.

V. ȘERBAN

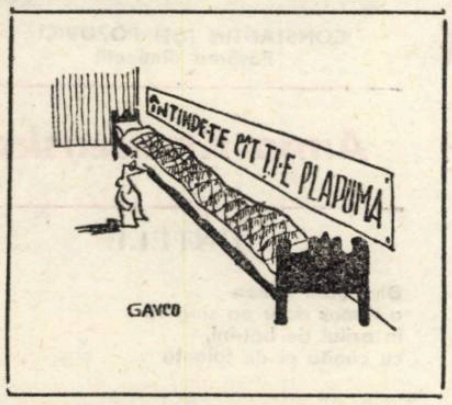

Corespondența

Ștefan Bak Oiejdea : În Alb-negru și *Perorație I* găsiți o tonalitate confesivă de bună calitate. *Baladă pentru ochii tăi* arată un drum ineficient. În general, poeziile dovedesc calități remarcabile : „O, cum zboară de zarea clipelor topite / Suspendați cocorii / Cum stoarce adevărul din noi / Calda îmbrățișare a amintirilor".

Titu D. : Sînt indicii bune : „Indeosebi seara ce / vibrează, iată ; coaja / bătrînului arbore se aprinde".

Clara Virginia Marius : Regretăm că n-ați luat cunoștință de răspunsul pe care vi l-am dat în revistă. Vă recomandăm consultarea unei colecții iar pentru viitor abonarea revistei. Dintre poeziile expediate ultima dată, remarcăm *Luciul apei, Cintec* și *Alter ego.* Aceasta din urmă va sta în atenția noastră, în vederea publicării. Așadar clamarea din scrisoare : „trebuie să existe și o toamnă a roadelor frumos pîrguite dacă nu coapte deplin" pare a fi îndreptățită.

Nistor Pop : Versuri verbioase, trudnice. Materia în care lucrați este consistentă și, cel mai adesea, interesantă, dar nu reușiți încă s-o stăpîniți.

Cenaclul literar „Orfeu" din Vulcan (Augustin Tanca, Nicolae Tudora, Constantin Sirbu, Vasile Rus, Liviu Marc, Nicoleta Palade, Corina Holobică, Iulian Gh. Antoce, Dafinel Duinea) : E posibil ca versurile trimise să nu vă reprezinte. Luînd act, cu bucurie, de existența cenaclului Dvs., cum și de numele tinerilor autori mai sus amintiți, propunem continuarea dialogului pe căi directe, fără mijlocitor. Așteptăm de la fiecare noi lucrări.

Petre Vlad : Nu s-a produs nici o modificare în „tratamentul" la care vă referiți. Întîrzierea opiniei noastre asupra lucrărilor are cauze obiective. În curînd sperăm să vă dați seama de acest lucru.

Iova Adrian, Cornea Daniel, (în) Roko, A. D. Cvat, Ion Cristea – încercări modeste.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

Mica antologie

SENTIMENTUL PATRIEI

Vom reveni în aceste amfore dintre munți
Cu genunchii plecați
Ori de cîte ori vom petrece zarea Dunării.
Chipul nașterii în pintec de Carpați
Se va prelungi în luceafărul de noapte
Luminînd un drum cu strajă de brazi și de paltini.
E de-ajuns să se cunune sub pleoape
Doar trei sunete într-un cuvînt
Și nimeni nu va pricepe graba întoarcerii
Și sensul de dor.
Vislind cît de afund în depărtare
Vom găsi doar aici izbăvire pentru suflet.

Oare sentimentul patriei
Să fie acest adînc învins ?

TOMA GRIGORIE

CREPUSCUL

Zările se zbat în agonie
Ziua-nsîngerată s-a prelins
Cad fiori de noapte, la chindie,
Universul parcă s-a aprins.
Țipă un lăstun a disperare
Între două lumi ce se opun :
Golurile fără formă și hotare
Se aleargă-n van și se supun
Și se nasc de fiecare dată
După culmi, în zarea tremurată.

GORUN MIHAI

Carte de știință

VASILE NETEA :

Lupta românilor din Transilvania pentru libertatea națională (1848—1881)

Trebuie să recunoaștem că literatura istorică, în special transilvană și bănățeană, trece prin momente de penurie editorială. De-aceea, apariția recentului volum, semnat de Vasile Netea, a prilejuit cititorilor o adevărată jubilație. (De-aci și explicația epuizării ei în cîteva zile). După ce a dat acea voluminoasă *„Istoria Memorandului Românilor din Transilvania și Banat"* și prestigioasa monografie *„George Barițiu – Viața și activitatea sa"*, din numeroasele studii publicate ulterior se putea deduce că Vasile Netea își va concentra atenția asupra celei mai agitate perioade din istoria românilor transilvăneni și bănățeni. Ideea s-a concretizat în această impunătoare sinteză, realizată cu mijloacele istoricului avizat, minuțios informat și just orientat în hățișul atîtor probleme, pe care le-a ridicat cercetarea epocii respective. Lucrarea se constituie din urmărirea vieții politice, economice și culturale, începînd din anul revoluționar 1848 și pînă la 1881, anul unificării partidelor politice românești din Transilvania și Banat. Tabloul orientativ al volumului îl reprezintă cele 16 puncte ale Adunării Naționale de pe Cîmpia Libertății de la Blaj și lupta dusă pentru realizarea fiecăruia din ele. Ni se dau ample informații referitoare la tratativele purtate de exponenții revoluției de la 1848 cu dieta Transilvaniei, cu guvernul și Curtea din Viena ; instaurarea noului absolutism habsburgic de după revoluție ; perioada „liberală", urmată de lupta împotriva dualismului austro-ungar, proclamat la 1867, care a echivalat cu o întoarcere la sumbra epocă a *Suplexului* de la 1791. Dualismul însă a generat și anumite frictiuni sau luări de poziții diferite între români. În volum sînt urmărite, cu absolută obiectivitate, cele două poziții sau direcții politice transilvane : pasivismul și activismul. Paralel cu lupta politică lucrarea prezintă ample informații și juste aprecieri asupra funcționării și dezvoltării învățămîntului românesc din Transilvania în perioada următoare revoluției – de reținut lunga luptă pentru înființarea unei Universități, sau cel puțin facultăți de drept pentru români ; asupra principalelor instituții și asociații culturale și economice, înființate în această epocă, asupra afirmării presei și asupra tuturor celorlalte forme de manifestare națională. Din perioada istorică cercetată autorul relevă permanentele legături dintre românii din Transilvania și cei din Moldova și Țara Românească, precum și colaborarea cu elementele progresiste maghiare și germane.

Impresionează, în lucrarea lui V. Netea, efortul de a reabilita unele personaje ale vieții politice românești care se părea – cel puțin pînă acum – a fi deviat, în unele momente, situîndu-se pe poziții opuse intereselor naționale : cazul episcopului Vasile Erdeli de la Oradea, trecut, ca și Lemeni de la Blaj, în tabăra kosuthistă, dar care în 1851 va depăși prin viziune și îndrăzneală pe toți petiționarii români, cerînd Curții din Viena constituirea, în cel mai scurt timp a unei „țări a românilor" (Romänenland) din Austria cu capitala la Blaj (p. 48). O asemenea atitudine comprehensivă, justificată prin consecințele ei, are și față de poziția lui Șaguna și a acoliților lui, adepți ai activismului.

V. Netea încearcă o nouă – și plauzibilă interpretare a atitudinii lui Avram Iancu, față de împăratul Francisc Iosif I, cu prilejul călătoriei acestuia prin locurile istoricelor lupte din Munții Apuseni, itinerar solicitat de însuși „craiul munților" (p. 66–68). Dificultăți mari au fost depășite de autor și în situația în care a trebuit să se ocupe de participarea la viața politică și culturală a celor două biserici românești : ortodoxă și greco-catolică, întrucît majoritatea fruntașilor vieții politice și culturale aparțineau de ultima. Aici, sperăm că nu vom micșora valoarea lucrării recunoscînd că V. Netea l-a avut, de-a lungul celor 450 de pagini ca mentor pe George Barițiu, la a cărui operă *(Porți alese din istoria Transilvaniei)*, apelează ca la o sursă de mină întîi. Căci cine putea cunoaște mai bine lucrurile și evenimentele decît unul care a fost în inima lor, avînd cele mai multe și mari inițiative ?

Lupta românilor din Transilvania pentru libertatea națională se recomandă ca o operă de o excepțională valoare atît sub aspectul informației cît și al ideilor însumate, expuse într-un stil de o clasică limpezime. I s-ar putea obiecta doar insuficienta atenție acordată mișcării culturale (literatură, teatru etc.) din spațiul studiat. De fapt problema culturii e încorporată, implicit, în dezvoltarea presei și a societăților culturale, capitole emplu susținute.

NICOLAE ALBU

Cu VALTER ROMAN

(Urmare din pag. 1)

– În ce măsură și în ce condiții științele sociale, folosind termenii Dv., pot deveni în așa grad „forță socială puternică" încît să depășească rolul de „influență" și să se instituie ca factor dominant „asupra întregului sistem al relațiilor sociale" ?

– Condiția **sine qua non** a depășirii situației de astăzi în științele sociale constă în ridicarea acestor discipline (deci nu numai a științelor naturii și tehnice) la un nou nivel de maturitate. Constatăm (firește cu regret) o anumită rămînere în urmă a științelor sociale față de științele naturii și tehnice, precum și a teoriei sociale față de practica socială. Ce determină această situație ? Răspunsul este foarte complicat. Analiza cauzelor ar necesita o aprofundare serioasă, cu caracter istoric, a acestei probleme de arzătoare actualitate.

Lenin spunea că, în urma fiecărei descoperiri epocale în domeniul științelor naturii, marxismul trebuie să-și schimbe forma și conținutul. El nota, de exemplu, că odată cu ieșirea omului în Cosmos, vor trebui revizuite și concepțiile noastre despre lume și societate. Oare s-au făcut toate acestea ? Oare s-au făcut ele la nivelul exigențelor epocii noastre de mari frămîntări și schimbări profunde care se produc într-un ritm accelerat ? Cred că nu. În orice caz, ceea ce s-a făcut nu este încă satisfăcător. RST înseamnă, pînă la urmă, și o revoluție în științele sociale. Este cu neputință **à la longue,** ca în științele naturii și tehnice să se fi înfăptuit o revoluție (cea contemporană) iar în științele sociale să nu se efectueze același salt.

Esența RST constă într-o schimbare radicală cu caracter universal în întreaga structură a forțelor de producție (deci nu numai a mijloacelor de producție, ci și a „factorului subiectiv" al producției). Or, aceasta este cu neputință fără aportul substanțial al științelor sociale și umane. Nedezvoltarea științelor sociale se poate transforma într-o frînă a întregului progres istoric.

– Față de aprecierea Dv. cu un deceniu în urmă că : „Eliminarea războiului din viața societății a devenit posibilă și necesară", cît de posibilă este astăzi eliminarea ? În ce condiții și cu ce elemente proprii poate politica institui o tehnologie adecvată satisfacerii necesității de eliminare a războiului ?

– Problema războiului, respectiv eliminarea lui din istorie, nu este o problemă propriu-zisă a științei. Ea ar avea o atare valență dacă știința ar dispune de aceleași pîrghii de care dispune puterea politică. Într-o lume sfîșiată de contradicții antagoniste și neantagoniste, de divergențe de interese, raportul de forță va fi cel care va decide în ultimă instanță. Iată de ce întărirea forțelor progresului, păcii și socialismului este o condiție absolută pentru soluționarea pozitivă a acestei probleme vitale pentru omenire, într-o epocă cînd arsenalul atomic, termonuclear, bactereologic, chimic și electronic poate transforma planeta noastră într-un pustiu, fără supraviețuitori.

– Față de situația existentă, în care : „omenirea se poate găsi în fața unei deteriorări a mediului ambiant", apreciind că „soluționarea constă în înfăptuirea unei revoluții ecologice", Dv. formulați imperativul : „Trebuie formată o nouă conștiință ecologică". Ce ne puteți spune despre conștiința socială, adecvată noii epoci istorice ?

– Problema așa-numitei **noi conștiințe** se află în directă legătură cu cunoașterea și recunoașterea noilor realități și, în consecință, cu adaptarea gîndirii și acțiunii umane la această lume nouă. Cunoscutul savant spaniol Santiago Ramon y Cajal spunea : **„Datoria omului de știință nu este de a se pietrifica în eroare, ci de a se adapta la ceea ce este nou".**

Capitalismul a avut, la vremea sa, un rol progresist. El a scos societatea din starea de echilibru ecologic (echilibru societate-natură) în care s-a găsit de-a lungul mileniilor, ceea ce reprezenta, în fond, o frînă a dezvoltării sociale. El a dezvoltat diversitatea socială, natura fiind astfel expusă efectelor activității sociale. Dar această diversitate socială a generat, în condițiile orînduirii bazate pe exploatare, efecte distrugătoare, un pericol pentru natură, pentru bazele naturale, firești ale vieții umane. Caracterul acestei diversități sociale a intrat în contradicție, a devenit incompatibil cu stabilirea unui **echilibru dinamic,** progresiv. Un asemenea echilibru dinamic reclamă, pe de o parte, un înalt grad de diversitate socială, iar, pe de altă parte, și o anumită omogenitate, uniformitate, continuitate. Aceasta se va putea realiza doar într-o societate unitară, globală prin depășirea contradicțiilor social-economice și politice dominante astăzi pe eșichierul istoriei. **Mediului ambiant, ca sistem unitar, trebuie să-i corespundă și o societate ca sistem unitar,** ceea ce înseamnă instaurarea pe planeta noastră a noii orînduiri lipsite de exploatare, opresiune și alienare. Aceasta, firește, nu va avea drept urmare dispariția diversității, dat fiind că acest sistem social unitar va fi alcătuit din subsisteme, avînd autonomia lor, dar care vor fi economic, social-politic, cultural, singura în stare să asigure realmente rezolvarea marilor probleme ecologice cu caracter global.

– Un merit deosebit al cercetărilor și contribuțiilor Dv. științifice este acela de a vă fi consacrat Revoluției științifice și tehnice (RST), relevîndu-i toate implicațiile sociale și perspectivele ce le-a deschis pentru viitorul omenirii. Vă rog cîteva precizări în acest sens, cunoscînd, mai ales, că nu evitați și aspectele critice ale problemei.

– Marea revoluție în știință și tehnică, în tehnologie, în domeniul forțelor de producție și în producție este recunoscută în prezent de toți factorii științifici și politici (deși de către unii cu oarecare întîrziere). Această revoluție reprezintă, fără doar și poate, una dintre trăsăturile dominante ale epocii contemporane. Ea a avut un efect deosebit de pozitiv asupra mersului istoriei accelerîndu-l, fiind înregistrat un progres uimitor în toate ramurile științei și tehnologiei, precum și în nu puține alte domenii ale vieții economice și sociale, fiind determinată crearea unei noi baze tehnico-materiale (BTM) a societății umane, a producției bunurilor materiale.

Aceste probleme sînt astăzi prea bine cunoscute pentru a mai insista asupra lor. Ceea ce se cunoaște însă mai puțin, deoarece preocupările se găsesc și ele la un nivel încă scăzut față de exigențele noilor realități, sînt efectele bivalente, așa-zisele efecte secundare (negative) ale acestui proces revoluționar. Tocmai acest domeniu a rămas insuficient investigat, cercetările și studiile respective fiind încă relativ puține. Gîndirea (inclusiv gîndirea marxistă), a rămas în urmă în abordarea și elucidarea unor asemenea probleme. Nesesizarea la timp a „sosirii" noii revoluții în știință și tehnică, cît și a consecințelor negative ale RST vădește această carență. Este necesară studierea cu maximum de atenție a efectelor mai apropiate și mai îndepărtate ale acțiunilor noastre, în special cînd sînt în cauză raporturile omului, ale societății cu natura. Conștientizarea acestei acțiuni istorice are o importanță vitală pentru omenire.

LIRICĂ POLONEZĂ CONTEMPORANĂ

Adam Zagajewski

EROUL ISTORIC PREFERAT

Eroul istoric preferat
n-a avut o viață ușoară
n-a fost talentat nu s-a născut intr-o zodie norocoasă
nu l-a mingiiat nimeni in viață
a fost ascuns
părinții nu se cunoșteau
nu semăna cu ei
bunicul murise de mult
in luptele de pe Vistula
al doilea bunic a fost impușcat
a luat ghips in gură
inainte de a muri
și a tăcut in toate limbile
străbunicul său s-a sinucis...
Toți au insă in albumul de familie
chipuri de oameni buni
obosiți de-atita inexistență.

Ewa Lipska

COPIII

Copiii se intilnesc la reuniuni tovărășești.
Copiii se intilnesc la ședințele comitetului.
Copiii au experiență...;
Unii nu știu ce-i aceea o lebădă.

Copiii au buletine de identitate. Certificate de naștere.
Fișe de boală. Acte de deces legalizate.
Copiii aleg pe comandantul care
să rostească cuvintări despre caii de lemn.

Copiii răpesc miniștrii și avioane.
Copiii emigrează pină la capătul lumii.
Copiii își pirăsc părinții.
Copiii luptă pentru dreptul păpușilor.
Copiii stau in blănuri de caraculi.
In aer, flutură prăjituri colorate.
Copiii își amintesc de Imperium Romanum
și dau triști din cap.

La grădinița mare a națiunilor,
copiii joacă fotbal și se
scuipă unul pe altul cu simburi de vișine.
Pun in mișcare soarele artificial,
care răsare ca o circumstanță atenuantă.
Copiii își ascund atunci jucăriile
și lucrează cu hărnicie
la noi, copiii.

Jan Koprowski

IN ZORII ZORILOR

In zorii zorilor,
se-aud zgomotele bidoanelor de lapte
ale primelor tramvaie
și mersul autobuzelor somnoroase.
In zorii zorilor,
orașul deschide ochii,
lustruiește carimbii lungi ai străzilor,
imbracă piețele-n caftane
și turlele-n căciuli inalte.

In zorii zorilor,
mamele, au deja copii in brațe ;
in ferestrele dughenelor
stau manechinele obosite,
iar măturătorii străzilor trebăluiesc
pe trotuare.

In zorii zorilor,
merg prin oraș
in acel loc
pe care nu-l cunosc.

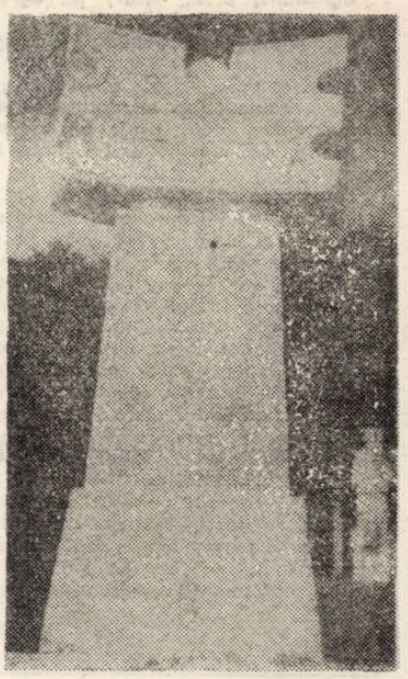

CONSTANTIN ION POPOVICI : Pasărea dimineții

Anna Kamienska

DINTELE

Din toată lumea
a rămas doar ea singură
in azilul de bătrini,
cu cănița ei de faianță
și cu cufărul
ferecat ca ochiul unei cucuvele.
In acest cufăr,
la fund,
se află dintele de lapte din copilărie.

CEL MAI BUN SFETNIC

Dintre cei apropiați,
mă pot sfătui
doar cu acest toc,
dar nici el n-are
părerea lui
proprie.

Wislawa Szymborska

POVESTIRE

Niște pescari au scos din adincuri o sticlă. In ea se afla o hirtie pe care erau scrise aceste cuvinte : „Oameni, salvați-mă ! Sint aici. Oceanul m-a aruncat pe o insulă pustie. Stau pe mal și aștept să fiu ajutat. Grăbiți-vă. Sint aici !"

– Lipsește data. Cu siguranță e prea tirziu. Sticla ar fi putut pluti multă vreme pe mare – a spus primul pescar.

– Nici locul n-a fost indicat – a spus al doilea.

– Nu-i nici prea tirziu, nici prea departe. Insula Aici e pretutindeni – a spus pescarul al treilea.

Toți au tăcut fiind cuprinși de nesiguranță. E o caracteristică a adevărurilor generale.

In românește de

NICOLAE MAREȘ

Philologica

Socio-lingvistica

Această direcție de cercetare cu un vădit caracter interdisciplinar a dobindit statut de ramură științifică aparte nu de prea multă vreme. Chiar dacă se pot găsi orientări in direcția studierii aspectelor sociale ale comunicării in scrierile lui Antoin Meillet, intemeietorul direcției sociologice in lingvstică, sau in ale lui J. Vendryes, A. Séchehaye și, chiar mai inainte, in lucrările de dialectologie ale abatelui Rousselot și ale altora, se poate afirma că precizarea domeniului de cercetare, a conceptelor și metodelor noii discipline s-a produs abia in ultimele două decenii. Explicația trebuie căutată atit in orientarea tot mai constantă spre lingvistică a antropologiei culturale, in special in S.U.A., cit și in exagerările formaliste ale unor metode și curente, de altfel prestigioase, cum au fost și sint cele structuraliste și generativ-transformaționaliste. Punind accentul pe sistem, adică pe acel set de reguli fundamentale care determină modul de folosire a unei limbi date, amintitele direcții excludeau din sfera de interes a lingvisticii contextul social in care se produce comunicarea, adică insăși viața limbii. Necesitatea luării in considerare, pe o bază interdisciplinară, și a contextului social al comunicării fusese deja preconizată de lingvistul american Uriel Weinreich in 1953, adică in plină epocă de dezvoltare a structuralismului. Intelegind deci să se **ocupe de condiționarea** socială a vorbirii, sociolingvistica își propune, in același timp, să țină seama și de realizările incontestabile ale direcțiilor formaliz nte.

Studierea variabilelor sociale amintite presupune o imbinare a metodelor de cercetare lingvistice cu cele specifice sociologiei. S-a pus și se mai pune incă problema delimitării clare a domeniului de cercetare al sociolingvisticii. Toate aceste chestiuni complexe, și altele de un interes mai restrins, au făcut obiectul a numeroase lucrări care au incercat să precizeze statutul acestei noi discipline.

Culegerea de studii pe care o prezentăm aici își propune tocmai să dea o imagine de ansamblu asupra evoluției și a situației actuale in cercetările de sociolingvistică. Au fost incluse lucrări ale unor personalități prestigioase ca Uriel Weinreich, W. Labov, Ch. A. Ferguson, J. A. Fishman, J. J. Gumperz, B. Bernstein, S. Ervin-Tripp, Einar Haugen, Hugo Moser și alții. Peste tot unde a fost cazul s-a amintit și de contribuțiile românești, in special de cele ale Tatianei Slama-Cazacu și ale lui Boris Cazacu. Textele au fost grupate in funcție de problemele principale ale sociolingvisticii : obiectul, conceptele de bază și domeniile de aplicație. Este inclusă o bibliografie selectivă și, ceea ce ni se pare foarte important pentru stadiul actual al cercetărilor de acest gen la noi, un glosar cuprinzind definiții ale principalilor termeni de specialitate.

Sociolingvistica a obținut succese deosebite mai ales in țările bi- sau multilingve, in special in studierea proceselor complexe de interferență lingvistică. Dar posibilitățile de studiu pe care le oferă această disciplină sint mult mai variate și ele pot fi aplicate cu bune rezultate și in cercetarea dinamicii limbii in țările cu populație monolingvă, un interes deosebit prezentindu-i fenomenele de diglosie și de constituire a limbii standard. In ultima vreme, sociologii sint tot mai conștienți de posibilitățile pe care le oferă datele lingvistice in explicarea unor aspecte ale mobilității sociale. Se vorbește astfel de adevărate „bariere lingvistice" in calea realizării sociale a indivizilor, fenomen constatabil indeosebi in țările cu o puternică stratificare socială și cu notabile persistențe ale vechilor diviziuni geografice și dialectale. Pe de altă parte sociolingvistica poate explica anumite fapte de limbă prin datele oferite de cercetarea sociologică. Este cazul, de exemplu, al schimbărilor lingvistice, ale căror cauze profunde sint și astăzi subiect de controversă. Școala, apoi, poate beneficia de prețioase sugestii privind modernizarea de conținut a invățămintului.

SERGIU DRINCU

LILIANA IONESCU RUXANDROIU și DUMITRU CHIȚORAN, **Sociolingvistică. Orientări actuale,** Editura didactică și pedagogică, București, 1975.

Mapamond

LUNA ȘI PĂMINTUL – „FRAȚI SIAMEZI". Cercetătorii care au studiat componența chimică a pietrelor selenare au ajuns la concluzia că Luna s-a desprins, cu milioane de ani in urmă, din „coasta" Terrei. A. Ringwood, geolog la Institutul național australian, a declarat că cercetarea materialului adus de pe Lună i-a determinat pe savanți să-și schimbe ipotezele emise cu ani in urmă despre formarea acestei planete. „Se pare că Luna are aproape aceeași compoziție chimică cu planeta noastră" – a declarat Ringwood. Deci, cindva, foarte demult, Luna și Pămintul au fost frați siamezi !

„LOLITA" IN DIVORȚ. Cunoscuta actriță americană, protagonista nu mai puțin cunoscutei pelicule „Lolita", Sue Lion, a declarat că matrimoniul ei cu un condamnat la inchisoare pe termen lung i-a devenit „insuportabil" și că este pe punctul de a cere divorț. Cu doi ani in urmă ea s-a căsătorit cu Gary Adamson, condamnat pentru crimă nepremeditată. „Nu am reușit nimic in acest sens" – a spus Sue Lion.

GĂINILE MAI PRECISE DECIT COCOȘII. Cercetătorii au grijă de toate, pină și de viteza și precizia cu care galinaceele ciugulesc boabele de grîu. Astfel, s-a constatat că găinile sint mai precise decit cocoșii, și din

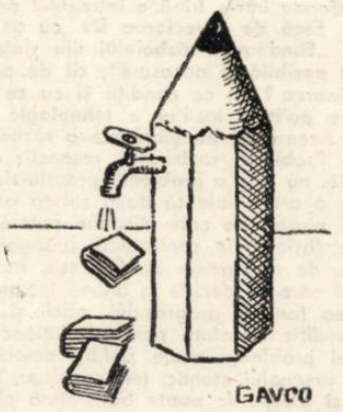

GAVCO

100 de boabe de grîu ele nimeresc 48-82, pe cind cocoșii sint mai „neajutorați" fiind nevoiți mai intii să „amețească" boabele respective.

DIN NOU DESPRE ATLANTIDA. Ofițerul de marină și climatologul Flavio Barbiero a emis, in cartea sa „Civilizația de sub gheață" ipoteza că in urmă cu 12 sau 14 mii de ani Antarctica avea o climă temperată și era acoperită cu păduri și populată. Nu demult o expediție italiană s-a deplasat in Antarctica pentru a aduna dovezi in sprijinul acestei ipoteze. Ea se bazează pe presupunerea deplasării axei terestre in urma unui cataclism cosmic. Dacă lucrurile se pot explica astfel atunci legendara Atlantida, despre care a scris filozoful Platon, putea să se afle chiar pe mal atlantic al Antarcticei. Intr-adevăr, expediția a găsit urme de fosile de plante aparținind unor păduri.

AMPRENTELE ȘI TIPUL MONGOLOID. Doi savanți francezi susțin că au descoperit o metodă care, prin analiza amprentelor părinților pot determina dacă descendenții vor avea tipul mongoloid. Ei își bazează ipoteza pe identitatea amprentelor a treizeci de copii mongoloizi cu amprentele părinților lor.

COLEGIUL DE REDACȚIE :
ION ARIEȘANU (redactor șef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRĂGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3–33–90, 3–33–76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE INAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVII ● 7 mai 1976 ● Nr. 18 (428) 8 pagini 1 leu

Partidului

La 55 de ani

Eu sunt prelungirea acestor zile mari ;
Din timplele mele pleacă în lume vapoare,
Se ridică în ceruri rachete, adună
Mina copilului meu albăstrele de mai
Ca dintr-o cîmpie de rouă a României.
Eu sunt prelungirea acestor sărbători ;
Din sîngele meu flutură steaguri pe zare,
Inima mea spune poeme, naște istorii,
Brațele mele poartă destinul cetății.
Și, peste toate, ca o iluminare,
Stă, neclintită de nimeni în veci,
Flacăra vie a poporului meu
În drum spre comunism.

ION VERGU DUMITRESCU

IULIAN GĂLĂTEANU, „SUDORITA"

8 Mai

Aniversarea a 55 de ani de la crearea Partidului Comunist Român, eveniment întîmpinat de întregul nostru popor printr-o prodigioasă activitate în toate domeniile vieții social-economice, prin importante acțiuni cultural-educative, marchează, în viața României socialiste de azi, un moment cu profunde semnificații. Sîntem îndemnați, firesc, de însuși gestul aniversar, să parcurgem retrospectiv drumul de lupte și victorii al detașamentului de avangardă al clasei muncitoare din România în cele cinci decenii și jumătate și vom cinsti numele eroilor care s-au jertfit pentru înaltele idealuri ale proletariatului. Ne simțim mîndri să rememorăm, și de această dată, principalele etape ale creșterii țării din ultimele trei decenii, etape care au adus, [illegible]rea Partidului Comunist Român, un curs nou înțeleg[illegible] istoriei, etape care au reprezentat reconstrucția țării pe co[illegible]tele civilizației socialiste. Ne simțim viguroși, fermi și încrezători în viitor, cu tinerețea spirituală specifică poporului nostru, acum cînd îndeplinim grandioasele obiective ale Congresului al XI-lea al partidului, obiective ce însumează voința de prosperitate a întregii națiuni, năzuințele sale de progres.

Din perspectiva anilor, a gloriosului drum parcurs de partid în cei 55 de ani, desprindem consistența zilei de azi : lupta fermă pentru interesele fundamentale ale poporului român, credința nestrămutată în principiul marxist al internaționalismului proletar. În adîncul acestui obiectiv cardinal al activității partidului nostru sînt condensate coordonatele esențiale ale voinței de veacuri a poporului român, dornic de libertate și neatîrnare, de dreptate și pace, deziderate devenite realitate acum, în anii construcției socialiste, deziderate care, sub conducerea partidului, au fost înscrise cu literă de aur în documentele istoricului Congres al XI-lea, pentru însăși viitorul țării.

Anul 55 din viața partidului nostru găsește țara în haina sărbătorească a unei economii prospere, multidimensionată, găsește poporul unit sub înălțătoarele perspective ale continuei perfecționări a muncii și conștiinței, pentru edificarea unor personalități umane multilateral dezvoltate.

Există un perfect consens, urmărind ființa poporului nostru în istorie, între năzuințele sale dintotdeauna și împlinirile pe care le trăiește acum, sub conducerea Partidului Comunist Român, între spiritul său mereu tînăr, deschis, viu, dornic de afirmare și cadrul emulativ în care se desfășoară forța sa creatoare astăzi.

Anul 55 din viața partidului este un nou an al întrecerii socialiste, amplă desfășurare de forțe care cuprinde întreaga economie a țării, este anul unor importante evenimente politice menite să asigure îndeplinirea obiectivelor social-economice înscrise în documentele Congresului al XI-lea al partidului, pentru construirea socialismului în țara noastră și înaintarea spre comunism. Momentele de rezonanță politică ale Congresului Uniunii Generale a Sindicatelor din România, și ale Congresului educației politice și culturii socialiste, care marchează efervescența acestei primăveri, formează aura sărbătorească în care România socialistă de azi cinstește cel de-al 55-lea an din viața Partidului Comunist Român.

ORIZONT

Ziua de 9 mai 1877 cînd, în ședința parlamentului țării, Mihail Kogălniceanu anunța : **„sîntem națiune de sine stătătoare"**, este salutată de românii de pretutindeni. Presa din Transilvania a sprijinit lupta pentru independență, reflectînd și susținînd acțiunile organizate în Transilvania și Banat, în ajutorul armatei române. În primul rînd se situează **„Gazeta Transilvaniei"**, prin atitudinea entuziastă, luată față de evenimentul ce trebuia să hotărască libertatea și independența României. Alături de această gazetă evidențiem, de asemenea, activitatea consecventă a **„Telegrafului român"** din Sibiu, **„Familia"** lui Iosif Vulcan și altele, care au militat, în tot timpul campaniei de peste Dunăre, pentru victoria armatei române.

Presa din Transilvania și Banat în sprijinul războiului de independență

Primul articol, publicat de „Gazeta Transilvaniei", scris de Aurel Mureșianu, este un îndemn către conducătorii politicii românești de a lua parte efectivă la războiul din Balcani. Iată cîteva fragmente din conținutul articolului intitulat **Acțiunea armatei române : „Libertatea și independența țării, onoarea și prestigiul națiunii cer tributul lor de sînge. Nu este dar momentul de a mai întreba cauzele care au adus lucrul la atîta, astăzi toată atențiunea, toată cugetarea și simțirea românească se concentrează numai în singurul cuvînt : acțiune... Privirile întregii Europe sînt ațintite astăzi asupra armatei române. Ce așteaptă Europa de la români ? Să nu treacă Dunărea, ci să stea pironiți pe loc ? Există vreun interes european, care ar pretinde de la români să stea nemișcați pe malul sting al Dunării ? Nimic din toate acestea".** Articolul conchide : **„Dea cerul ca să se împlinească profeția bardului național și înaintea stindardelor noastre învingătoare să cadă vulturul prădalnic din tristele Balcanuri, — să cînte libertatea pe maluri dunărene".**

FLORIAN MOLDOVAN

(Continuare în pag. 7)

P.C.R., FĂURITORUL UNITĂȚII DE ACȚIUNE A CLASEI MUNCITOARE DIN ROMÂNIA

Acum 32 de ani, în condițiile grele ale ilegalității și terorii fasciste, cînd obiectivul principal al luptei clasei muncitoare, al maselor muncitoare și al elementelor patriotice antifasciste, polarizate în jurul P.C.R., era răsturnarea dictaturii militaro-fasciste, smulgerea României din războiul hitlerist și întoarcerea armelor împotriva Germaniei, **P.C.R. a realizat, la sfîrșitul lunii aprilie 1944, una din cele mai importante sarcini : Frontul unic muncitoresc.**

Determinat de acțiunea conducerii social-democrației de dreapta de rupere a unității de acțiune a clasei muncitoare prin crearea, la sfîrșitul lunii iunie 1921, a Federației partidelor socialiste și a celor două centrale sindicale cu sediul la Cluj și București, cît și de dorința sinceră de a găsi căile și mijloacele cele mai accesibile realizării unității de acțiune a clasei muncitoare pe tărîm sindical, P.C.R. se adresează, în august 1922, Consiliului General al Uniunii Sindicatelor cu propuneri concrete care aveau menirea să ducă la încheganea frontului unic, dar care au fost respinse de conducerea de dreapta a C.G.U.S. Această respingere i-a îngrijorat pe comuniști, ceea ce i-a determinat să pună problema făuririi unității de acțiune a clasei muncitoare în dezbaterea Congresului al II-lea al P.C.R.

După congres, P.C.R. a depus un susținut efort pentru apărarea unității de acțiune a clasei muncitoare, a unității de acțiune a mișcării sindicale. Din păcate, împotriva voinței muncitorilor sindicaliști, elementele de dreapta din conducerea sindicatelor au reușit să rupă unitatea mișcării sindicale la Congresul sindicatelor de la Cluj din 16–18 septembrie 1923. P.C.R. n-a renunțat. Congresul al III-lea al P.C.R. a pus din nou în discuție **problema luptei pentru realizarea unității clasei muncitoare prin realizarea unității de acțiune a mișcării sindicale.** În rezoluțiile adoptate se subliniază că **„sarcina cea mai de seamă a noului C.C. al P.C.R. este realizarea frontului unic".**

Problema Frontului Unic a fost dezbătută și la Congresul al IV-lea al P.C.R. Analizînd situația existentă în mișcarea muncitorească și sindicală din România, congresul a ajuns la concluzia că **„tactica frontului unic este singurul mijloc prin care clasa muncitoare poate să impună burgheziei să renunțe la ofensiva patronală".** Sfîrșitul anului 1928 constituie începutul crizei economice în România. Masele muncitoare sînt cele care suportă greutățile crizei. În aceste condiții grele pentru clasa muncitoare, P.C.R. primește o puternică lovitură din partea elementelor carieriste, dușmănoase, care în tendința lor de a pune mîna pe conducerea P.C.R., au provocat acea luptă fracționistă care amenința existența partidului. Cadrele de bază ale partidului au reușit, însă, să lichideze cu lupta fracționistă, să întărească rîndurile partidului și să-i dea posibilitatea de a se prezenta la Congresul al V-lea al P.C.R., întărit și gata să treacă la organizarea și conducerea marilor lupte de clasă, ce se anunțau în România.

Acordînd o importanță deosebită necesității realizării F.U.M., Congresul al V-lea a precizat că punctul de plecare al activității partidului trebuie să fie **lupta pentru făurirea unității proletariatului, pentru cucerirea majorității clasei muncitoare. „Instrumentul principal, pentru atingerea acestui scop, preciza Congresul, este tactica frontului unic de jos pe baza cerințelor zilnice ale maselor populare".**

Linia trasată de Congresul al V-lea al P.C.R. și-a găsit o strălucită aplicare cu ocazia pregătirii eroicelor lupte ale clasei muncitoare din ianuarie-februarie 1933. În aceste împrejurări s-a înfăptuit, peste capul social-democraților de dreapta, frontul unic de jos. Realizarea lui i-a dat P.C.R. certitudinea posibilității realizării Frontului Unic Muncitoresc.

Instaurarea în Germania, la 30 ianuarie 1933, a dictaturii hitleriste, acțiunile teroriste și criminale ale Gărzii de fier și pericolul pe care-l prezenta această agentură a Germaniei hitleriste în România, pentru securitatea independenței țării noastre, **„a determinat P.C.R. să treacă, după 1933, la înfăptuirea Frontului unic național, singurul mijloc de concentrare, într-un front de luptă antifascist, a tuturor forțelor antifasciste din România. Pentru atingerea acestui scop, P.C.R. era gata să colaboreze cu toate partidele, arupările politice, persoanele politice și cu toți patrioții români".** De aceea Plenara C.C. al P.C.R., din februarie 1935, subliniind, printre altele, necesitatea realizării frontului unic, ca o cerință vitală a luptei antifasciste din România, cerea P.C.R. să se adreseze din nou **„către toate organizațiile de jos ale P.S.D. cu propunerea de a constitui, împreună cu toate celelalte organizații muncitorești, frontul unic muncitoresc, pe baza unui program concret care să cuprindă cele mai arzătoare revendicări economice și politice".**

GH. I. OANCEA

(Continuare în pag. 4)

Literatura și dimensiunile istoriei

A devenit azi un adevăr arhirecunoscut faptul că îi revine filozofiei marxiste meritul de a fi demonstrat, într-un mod științific și obiectiv, că istoria societății omenești nu este altceva decît reflectarea, în conștiința socială, a procesului milenar al dezvoltării forțelor de producție, cu alte cuvinte – **istoriei muncii.** Munca, în accepțiunea ei de activitate cotidiană, l-a modelat pe om însuși, fiind elementul determinant în dezvoltarea conștiinței de sine a acestuia. Cînd s-a ocupat, în **Capitalul,** de esența raporturilor ce există între om și natură, Marx constatase : „Munca este în primul rînd un proces între om și natură, un proces în care omul mijlocește, reglementează și controlează prin propria sa activitate schimbul de substanțe dintre el și natură. El însuși se opune naturii ca una din propriile ei forțe. (...) Acționînd astfel asupra naturii exterioare și transformînd-o, el transformă totodată și propria sa natură".

Procesul muncii și poziția oamenilor în raport cu munca au influențat în mod direct conștiința socială, precum și indirect unele forme ale conștiinței sociale ca literatura și celelalte arte. Este însă de netăgăduit strînsa legătură dintre fenomenul literar și evoluția societății umane pe diversele ei trepte de dezvoltare. Conceptul ISTORIE se impune astfel de la sine, aceasta constituind conținutul și sensul tuturor proceselor sociale, literatura fiind, în acest context, unul dintre martorii cei mai convingători și fideli ai avatarurilor prin care a trecut omenirea începînd încă din vremurile de dinainte de intrarea în istorie și pînă în zilele noastre. Astfel, încă în faza sincretismului, a coexistenței cuvîntului cu melosul și cu gestul coregrafic, literatura s-a manifestat ca una dintre cele mai pure expresii emoționale ale afirmării crezului unei colectivități în procesul ancestral al muncii. Întîmplarea a dorit ca cea mai veche poezie a literaturii universale, cunoscută pînă astăzi (a fost descoperită în China și datează de la începutul mileniului al III-lea î.e.n.), să fie tocmai un **cîntec al muncii** care, în tălmăcirea lui Lucian Blaga, glăsuiește astfel :

„Răsare soarele, de muncă mă apuc,
Apune soarele, în somn mă duc.
Îmi sap fîntîna, beau din ea,
Din plin ogorul mă va sătura.
Nici împăratul, cu puterea lui, mai bine
Nu s-ar putea îngriji de mine".

Între aceste stihuri simple, care și-au păstrat neștirbite, de-a lungul timpului, actualitatea și prospețimea, și ciclul arghezian **Cîntare omului** s-au scurs aproape cinci mii de ani, spațiu în care omul, ca **ființă socială**, a devenit stăpînul naturii terestre și tinde să devină și stăpînul cosmosului. Este însăși istoria umanității exprimată în metafora evoluției de la cîntecele de muncă, ivite cel mai adesea într-un cadru campestru și pastoral (ca, spre pildă, poemul **Munci și zile** al lui Hesiod), la profundele semnificații filozofice și estetice ale sociogoniilor moderne (**Legenda veacurilor** a lui Victor Hugo, **Tragedia omului** a lui Emeric Madách, **Memento mori** a lui Mihai Eminescu, precum și **Cîntare omului** a lui Tudor Arghezi). Se pare că, nu întîmplător, literatura română a manifestat o predilecție deosebită pentru sociogonie, pentru formula poematică a unei profunde meditații asupra condiției umane, asupra echilibrului dintre viață și moarte, asupra locului în univers al creațiilor omului. Astfel, balada **Meșterului Manole,** în măsura în care constituie o apologie a muncii creatoare de frumos, poate fi considerată și un **poem al muncii** cu implicații de sociogonie românească, puterea simbolică a construirii mănăstirii Curtea de Argeș putînd fi aplicată oricărei opere de artă monumentală ridicată de poporul român. Munca și creația, precum și relația lor cu problema rolului și locului omului în univers, devin astfel dimensiuni esențiale ale ISTORIEI, mai cu seamă ale istoriei unui popor a cărui apariție și evoluție pe scena lumii se face din zi în zi mai simțită. Este istoria poporului nostru.

Constituind o zonă alcătuită din sensibilitate și imaginație, literatura a avut din totdeauna o pondere covîrșitoare în transformarea omului. Aflîndu-se într-o permanentă confruntare cu un anumit tip de civilizație (sclavagistă, feudală, capitalistă, socialistă), literatura a cîștigat implicit experiența unei **perspective** care, în ultimă instanță, se înscrie tot sub semnul ISTORIEI. Și aceasta, deoarece istoria societății omenești nu înseamnă numai istoria bunurilor materiale, ci și cea a luptelor pentru libertate socială, pentru unitate și independență națională, pentru desființarea asupririi și pentru impunerea demnității de OM în mod egal pentru toți OAMENII. Sub raport material, uman și ideologic, este meritul societății noastre socialiste, al ideologiei marxist-leniniste, al umanismului socialist, de a-i fi dat și asigurat OMULUI ceea ce i se cuvine prin însăși firea lucrurilor, de a încerca să-i transforme pe oameni în concordanță cu o viziune nouă și nobilă despre muncă printr-o amplă și sistematică activitate de educare și formare a unei conștiințe înaintate. Însuși procesul muncii, ajuns în socialism pe o treptă superioară de dezvoltare, o cere. În acest context, literatura devine **formă integrantă a procesului de educare socialistă,** nobila și majora ei finalitate fiind deseori subliniată în documentele de partid. Tovarășul Nicolae Ceaușescu, în Raportul prezentat la cel de-al XI-lea Congres al P.C.R., a afirmat cu o deosebită claritate : „În noile condiții ale dezvoltării patriei noastre socialiste, arta și literatura sînt chemate să dea expresie activității tumultuoase desfășurate de poporul român în toate domeniile de activitate, să înfățișeze marile realizări, entuziasmul, optimismul și hotărîrea sa de a merge neabătut înainte". Secretarul general al partidului nostru comunist solicită aici, în fapt, din partea tuturor scriitorilor și artiștilor patriei noastre o totală și neprecupețită **angajare ideologică și estetică,** pentru a participa nemijlocit – fiecare cu modalitățile specifice artei sale – la GENEZA UNEI CULTURI NOI, a CULTURII SOCIALISTE, a unei culturi care, ținînd seama de specificul istoric, social și național al colectivității noastre de peste 21 milioane de membri, să devină expresia de mare valoare umană și estetică a profundelor realizări ale ISTORIEI României contemporane.

Astfel, sub raport tematic, istoriei propriu-zise a procesului muncii i se adaugă o arie tematică extrem de largă ce reflectă, în cazul poporului român, o evoluție ascendentă ce depășește, prin prizma genezei și a continuității pe aceste meleaguri, limitele obișnuite ale unei istorii tradiționale. Ca expresie estetică a conștiinței societății noastre socialiste, literatura reflectă din ce în ce mai mult trecutul de luptă revoluționară a poporului român, efortul său de veacuri pentru realizarea celor mai prețioase idealuri (libertate socială, ca și unitate și independență națională), modul său de viață și muncă, sensibilitatea și gîndirea sa profundă, umanitarismul și dorința sa de a trăi în pace și înțelegere cu toate popoarele lumii, optimismul și încrederea în forțele sale, unitatea de nezdruncinat dintre partidul comunist și națiunea socialistă, strălucitele realizări ale prezentului și încrederea într-un viitor luminos. Registrul acesta tematic, ce stimulează și acordă scriitorului maximum de libertate de creație – concretizată printr-o mare varietate de stiluri și prin mari posibilități de inovație –, dobîndește tot mai multă consistență pe zi ce trece, atît în creațiile celor consacrați (la Eugen Jebeleanu și Virgil Teodorescu, la Ioanichie Olteanu și Mihai Beniuc, la Marin Preda și Eugen Barbu, la D. R. Popescu și Al. Ivasiuc, la Marin Sorescu și Geo Dumitrescu, la Nichita Stănescu și Anghel Dumbrăveanu, la Ana Blandiana și Ioan Alexandru, precum și la mulți alții), cît și în încercările celor mai tineri reprezentanți ai actului literar românesc. Totdoată, tematica menționată mai sus sugerează și semnificațiile **istorice** pe care le dobîndește, sub raport ideologic și estetic, literatura noastră contemporană, adevărate semnificații și dimensiuni de EPOPEE.

Aceasta nu înseamnă nici pe departe reîntoarcerea la niște structuri și forme de multă vreme întrate în desuetudine și uitare ca, spre pildă, **La Pucelle** a lui Chapelain sau plănuita **Henriade** a lui Voltaire, nu înseamnă renașterea hexametrului homeric sau pentametrului vergilian, ci mai degrabă realizarea unei EPOPEI NAȚIONALE în **ansamblul** literaturii române, cuprinzînd toate formele de literatură cultivate, precum și toate generațiile de scriitori. Este cunoscut că literaturii române i-a fost aproape din totdeauna caracteristică înclinația spre „epopeic". O atestă cu prisosință substanța istorică a baladelor noastre populare, apoi mare parte din creațiile lui Eminescu, Liviu Rebreanu și Mihai Sadoveanu. Se impune deci continuarea unei tradiții native, nu printr-o reîntoarcere la modelul structurii sadoveniene (ca prototip al **romanului istoric**) sau la cel al structurii rebreniene (ca prototip al **romanului social**), ci în sensul cultivării unei creații care să reflecte, cu o deosebită forță emoțional-estetică, momentele de răscruce ale istoriei trecute și contemporane a poporului român, creație care să constituie, în **ansamblul** ei, o FRESCĂ vie și convingătoare a genezei și evoluției noastre pe aceste meleaguri încă de la hotarele dintre legendă și istorie pînă la dimensiunile eroice și constructive ale epocii noastre. Sub acest aspect, al reîntoarcerii spre „epopeic", ni se pare extrem de semnificativă mutația la care este supusă proza în zilele noastre. După mai bine de un deceniu de respingere și neglijare a **epicului** de largi respirații istorice, de cultivare aproape în exclusivitate a unei **proze a personajului,** se remarcă, de doi-trei ani încoace, în literatura română, un adevărat reviriment a ceea ce Wolfgang Kayser numea odată „roman al spațiului". O dovedesc creații ce se bucură de un deosebit succes de public ca **Delirul** lui Marin Preda, **Incognito** al lui Eugen Barbu, **Labirintul** lui Francisc Păcurariu, **Nemuritorul albastru** al lui Radu Ciobanu etc. Fenomenul, ce va atrage cu siguranță asupra sa numeroase comentarii ale criticii, semnifică o revitalizare a epicului în accepțiunea lui superioară, înlesnind și mai mult realizarea EPOPEII NAȚIONALE, bineînțeles fără a exclude nici ce'elalte ipostaze (liric și dramatic) ale unuia și aceluiași conținut : ISTORIA POPORULUI ROMÂN.

CORNELIU NISTOR

ION DRAGOMIR, „ISTORIE"

Ilustrația numărului : lucrări din expoziția județeană a artiștilor amatori deschisă la Galeria Bastion din Timișoara

Foto : FR. MARTON

Marginalii

IZBÎNDA LUI HYPERION

O luptă între simbol **și** text, **de felul celei observate în** Ivan Turbincă, **se dă și în** Luceafărul, **cu deosebirea că de rîndul acesta izbînda rămîne, nu fără primejdii, de partea celui dintîi.**

Cu veșnicia legat, Hyperion aparține unei lumi statice al cărei pivot este, căci în absența sa cerul își pierde fixitatea și devine vîrtej, **adică se textualizează. S-a ivit din însoțirea unor fețe numai în aparență deosebite ale lui Același : cerul și marea. Îndrumă navigația pe mări, adică împiedică** rătăcirea **– și ea textuală – a corăbiilor. Totuși, nepăstrîndu-și calmul reflectant, fiind** tremurător, **luceafărul alunecă spre pămînt pentru a fi alături de Cătălina. Coborînd pe pămînt, Hyperion nu se degradează, nu părăsește spațiul originar, ci devine propriul său reprezentant, el apărînd ca „domn", ori ca „tînăr voievod". O cuprinde pe fată „din oglindă". Or, cum imaginea din oglindă** reprezintă **obiectul reflectat, înseamnă că relația dintre Cătălina și Hyperion e narcisiană –** același **intră în relație** cu același **–, încît ea nu poate fi corporală, Narcis neputîndu-și atinge imaginea fără s-o distrugă.**

În schimb, Cătălina, suflet întrupat, **deși părtașă la un raport mimetic, nu e întru totul aceeași cu ceea ce reflectă. Dacă echivocul ei se schițează încert prin dorul ce-i umple și** sufletul **și** inima **– cîtă vreme Hyperion voise** „de suflet **să se prindă" –, natura ei corporală se precizează atunci cînd îi cere lui Hyperion o** sărutare. **Dubla ei natură explică ușurința cu care-l acceptă pe Cătălin. Acest** viclean, **e** băiat din flori, **adică nu se află legat ca și Hyperion de o origine autoritară, ci are o mai mare libertate de mișcare. Din partea lui Cătălin nu sînt de așteptat sensuri grave, el fiind „guraliv și de nimic", bună definire a semnificantului ca verbalitate excesivă și fără sens propriu. Cătălin se ferește de gînduri, vrea numai dragoste trupească și ris. El îi propune Cătălinei să fugă împreună pînă ce li se vor pierde** numele. **Ca semnificant, Cătălin năzuiește să se joace, să se schimbe, să alunece nepăsător dintr-un loc într-altul, dar îl stinjenește, ca un țăruș de care se simte legat, semn al identității neschimbătoare, Numele. Față de Cătălin – semnificantul liber –, Cătălina pare a fi semnificantul prins în sistemul simbolic. Cătălin dorește s-o smulgă pe fată dintr-o dublă subordonare : imediată („dorul de părinți") și metafizică („visul de luceferi"). Tocmai astfel se subordonează și semnificantul în sistemul simbolic romantic.**

Prin urmare, Cătălin opune logicii simbolice a luceafărului logica textuală. Dar, în versiunea lui, acesteia îi lipsește un dat definitoriu, și anume alteritatea. Prea șăgalnic, prea familiar, prea cumpătat („Căci amîndoi vom fi cuminți / Vom fi voioși și teferi"), Cătălin n-are puterea diferenței. De aici, incapacitatea sa de a produce o profundă tulburare a ordinii simbolice. De fapt – și în ciuda aparențelor –, din lupta indirectă cu Hyperion, pajul va ieși învins, ceea ce reiese – în modul specific al literaturii – din felul său de a vorbi. El va renunța la impertinența sa strengărească și se va exprima întocmai ca Hyperion : „Cu farmecul luminii reci / Gîndirile străbate-mi / Revarsă liniște de veci / Pe noaptea mea de patimi. / / Și de asupra mea rămîi / Durerea mea de-o curmă / Căci ești iubirea mea de-ntîi / Și visul meu din urmă". Nu numai că tînărul a învățat limba luceafărului, dar pare că pentru el Cătălina și-a pierdut corporalitatea și că, dincolo de transparența ei, el se adresează chiar stelei. Îi vorbește cuiva aflat deasupra, **care** revarsă lumină **și este chemat în** vis. **Vrea să-și limpezească** gîndurile. **Cătălin a încetat să fie un ferment textual, s-a integrat în structura simbolică răspunzînd analogic sufletului (Cătălinei) și lumii de dincolo (Hyperion). Absența diferenței, ușurătatea, vidul semantic, l-au predispus să se subordoneze luceafărului zburător el însuși într-un vid. În fapt, Cătălin a devenit semnul luceafărului pe pămînt.**

LIVIUS CIOCÂRLIE

Curier literar

Niculae V. Alexandru : Aveți o imaginație prodigioasă, dar mai puțin o autocenzură, fără de care un autor serios nu se poate realiza în umor. Unele fragmente sînt de-a dreptul remarcabile. Reveniți.

Mahaupt Koloman : Vă apreciem defectele, dar nu și calitățile textului trimis nouă. „Mult timp stăteam și mă gîndeam dacă această legătură nu este mai primejdioasă decît părea", spuneți Dvs. și sîntem, desigur, de acord dacă vă gîndiți la literatură.

Iovo Adrian : Deocamdată vedeți-vă serios de învățătură ; mai tîrziu vom vedea ce se mai întîmplă și cu proza.

Nicolae Roșianu : Schița Dvs. nu depășește un nivel strict anecdotic. Mai reveniți.

Hegedüs Francisc : Sentimentul de care vorbiți în legătură cu Brâncuși este, desigur, înălțător. El exprimă admirația pe care o aveți pentru marele sculptor, ceea ce presupune, credem, în ceea ce vă privește și **înțelegere** pentru opera sa. Din păcate, textul nu poate fi publicat.

Ioana Cioancăș : Credem că sînteți aproape de publicare, ceea ce ne bucură. Mai trimiteți proză scurtă direct pe adresa sectorului de proză al revistei.

A. BALTHAZAR

Ecouri poetice ale războiului pentru neatîrnare

IOSIF VINCE, „PEISAJ MARGINA"

După revoluția burghezo-democratică de la 1848 și actul Unirii din 1859, războiul pentru neatîrnare de la 1877 marchează un nou eveniment, cu ample rezonanțe în conștiința națiunii noastre, eveniment care, în buna tradiție a liricii românești de inspirație patriotică, avea să genereze nenumărate „ecouri poetice" (ca să folosim o inspirată și foarte exactă sintagmă a lui G. Baronzi) în atmosfera de puternic avînt patriotic a epocii.

Presa vremii („Convorbiri literare", „Familia", „Dorobanțul", „Presa", „Telegraful", „Ghimpele", „Războiul" etc.) și-a deschis cu generozitate coloanele reprezentanților tuturor generațiilor de scriitori români contemporani cu evenimentul, ale căror poeme, de un impresionant patos al angajării, au semnificația unor secvențe memorabile dintr-o posibilă epopee națională.

Nobilele idealuri politice și estetice ale poeților pașoptiști, ce traversează, de altfel, și poezia unionistă, organizează discursul liric al imnurilor neatîrnării în jurul unor structuri ideatice dominate de un acut sentiment al „deșteptării", al „reînvierii" naționale, al „răsăritului" soarelui și stelei (cu valoare de simboluri ale unui destin istoric mare, luminos) pe cerul României : **„De atîtea veacuri de amorțire, / O, Românie, patria mea, / Soarele vieții, cu fericire / Răsare mîndru pe fruntea ta !"** („La fiii României" de Al. Carpenișeanu). Sau : **„După secoli iar apare / Azi a României stea ! / Veniți toți, cu mic, cu mare, / Vă-nchinați, români, la ea".** („Steaua României" de G. Sion).

Numeroase stihuri relevă conștiința participării eroice la un act istoric de referință : **„Asta-i lupta cea mai sfîntă, / Toți cu fală se lovesc ; / Căci un dor pe toți încîntă ; / Viitorul românesc ! / Toți românii-n orice parte / O privesc c-un cuget sfînt ; / Toți românii iau azi parte, / Cu brațul și cu simțămînt".** („Scame pentru cei răniți" de Iosif Vulcan). Ideea unității naționale, cu trimiteri directe la românii din Transilvania, se conturează tot mai pregnant în versuri de o subliniată notă agitatorică : **„Veniți dar frați de-un nume, / Din patru părți de lume, / A gloriei zi mare cu noi să o serbați !"** („Cînt patriotic" de Nic. I. Pruncu). Obsedant reluat, de asemenea, și transcris de fiecare poem cu fervoare, idealul de integritate și independență națională : **„Așa a-nvățat Mircea, Mihai, Ștefan cel Mare / Pe-ai lor urmași s-aducă un oaspe ca Osman ... / Așa vor ști s-aldată să lupte la hotare, / Să știe-aceasta turcii și oricare dușman".** („Oda armatei române" de Sava N. Șoimescu). După cum se poate vedea chiar din catrenul citat, foarte multe imnuri ale neatîrnării proiectează evenimentele istorice în viitor, decantîndu-le înțelesurile perene, fapt ce conferă discursului liric o puternică reverberație vizionară.

Poemele dedicate războiului pentru neatîrnare de la 1877 sînt expresia spontană, de o tulburătoare sinceritate și forță de convingere, a evenimentelor care s-au succedat tensional către victoria finală. Impresionante prin înseși implicațiile lor înalt patriotice și prin superba frumusețe omenească a jertfelor care le-au conferit aura eroică nepieritoare, luptele de pe cîmpiile Bulgariei au determinat o viguroasă resurecție a epicului, o mare frecvență a elementelor anecdotice în cronica poetică a epocii. De aici turnura narativă a poemelor, de aici structura lor de veritabile reportaje lirice sau de cronici rimate ale evenimentelor. „Peneș Curcanul" sau „Sergentul" de Vasile Alecsandri, „Coloana de atac" sau „Povestea căprarului" de George Coșbuc, „Din graiul unui vechi oștean" de N. Vulovici și multe alte poeme dovedesc o remarcabilă aderență la realitățile epocii, reconstituind, adesea la nivel de detalii, evenimente, gesturi de un pilduitor spirit de sacrificiu, profilul moral și faptele de arme ale unor eroi reali.

În plan estetic poemele de această factură își cîștigă viabilitatea prin forța evocării, prin capacitatea de a transcrie atmosfera vremii, starea de spirit ce o domină : **„Precum din văi și codri un echo izbucnește / Cînd trăznetul despică doi nori ce se izbesc, / Așa din mii de piepturi a oastei ce pornește / Se-nalță pîn'la ceruri un „ura" vitejesc. / / A Dunării alarmă și-a patriei chemare / Vibrează-n milioane de inimi românești, / Deșteaptă eroismul din lunga-i așteptare / Și umbrele străbune din sferele cerești".** („Oda armatei române" de Sava N. Șoimescu).

Evenimentele sînt evocate dintr-o perspectivă dinamică, verbele au o succesiune viguroasă în sintaxa poetică prezidată de legile retoricii. Accentele de autentic dramatism sînt generate de rafinamentul regizării unui sui-generis ritual al gesturilor eroice : **„Sărim și noi și turcii sar / Și-i moarte-n șanț, e vai și-amar. / Ne batem ca-n pierzarea minții, / Cu pumnii dăm, mușcăm cu dinții / Și piept în piept ne zvîrcolim, / Străbatem repezi și răzbim. / Închid de veci nizamii gura, / Iar noi îi dăm pe ripi de-a dura. / Ieșim apoi, ca duși de vînt, / Pe fața negrului pămînt" ...** („Coloana de atac", de George Coșbuc).

Secvențele de reportaj „pe viu" alternează cu pasaje lirice a căror vibrație convertește participarea afectivă a autorului.

Uneori detaliile se estompează, contururile statuilor lirice ale eroilor se pulverizează în vibrația unei aure legendare, desprinse de contingent, narațiunea directă se mută în forme ale baladescului („Stegarul" de Alexandru Macedonski, „Un dorobanț" de Mihai Gregoriadi Bonachi, „Oșteanul rănit" de D. M. Stănescu etc.). Valoarea unor asemenea poeme este diminuată pe alocuri de unele facilități prozodice, precum și de notele romanțios sentimentale.

Vasile Alecsandri și George Coșbuc, poeți care domină autoritar cu ciclurile „Ostașii noștri" și, respectiv, „Cîntece de vitejie" lirica războiului pentru cucerirea independenței, cultivă cu reală virtuozitate și o variantă epică bogat pigmentată satiric și umoristic, în poeziile „Hora de la Plevna" (Vasile Alecsandri) și „Cîntecul redutei" (George Coșbuc).

În consonanță cu atmosfera de entuziasm a epocii, cu caracterul profund popular al acestui act de cea mai mare însemnătate din istoria patriei, cu preaplinul sufletesc generat de izbînzile ostașilor noștri, s-au scris numeroase „hore", împrumutîndu-se metrica poeziei populare, accentele de exultanță afectivă ale strigăturilor : „Hora ostașului" de G. Baronzi, „Hora de la Plevna" și „Hora de la Griviția" de Vasile Alecsandri, „Hora ostașilor" de C. R. Cornățeanu etc. Același optimism robust pigmentează satiric și umoristic și versurile „horelor" : **„Colo-n Plevna și-n redute / Stau păginii mii și sute /, Stau la pîndă tupilați / Ca zavozi din cei turbați. / / Las să șeadă, mari și mici, / Trageți hora, măi voinici ! / / Sus, în tabăra turcească / Dat-au tusa măgărească. / Răpciugoșii crunt tușesc, / Cu ghiulele-n noi stropesc. / / Las'să crăpe, mici și mari ... / Trageți hora, măi tunari !"** („Hora dela Plevna" de Vasile Alecsandri).

Dintre speciile genului liric cel mai bogat reprezentată este oda : „Oda ostașilor români" de Vasile Alecsandri, „Armatei române" și „Martirilor independenței" de Scipione Bădescu, „La fiii României" și „La armata română" de Al. Carpenișeanu, „Cununa de laur" de Petre Dulfu, „Oda armatei române" de Alexandru Macedonski etc. Tensiunea lirică a discursului poetic își are sorgintea în știința dozării efectelor retorice, în francheța și sinceritatea atitudinilor morale, sugerate de o gestică viguroasă, expresivă. Invocații retorice, repetiții în crescendo emoțional, imagini construite pe un contrast puternic, revelator, alegorii și personificări vizînd sugestii ale grandiosului fixează cîteva dintre elementele predilecte ale unei poetici cu trimiteri directe la lirica romantică : **„Vin acum, la rîndul vostru, să v-aduc o închinare, / Vin cu inima crescută și cu sufletul mai tare, / Ca eroi de mari legende, vin să vă privesc în față, / Voi nepăsători de moarte, disprețuitori de viață, / Ce-ați probat cu-avîntul vostru lumei pusă în mirare / Că din vultur vultur naște, din stejar stejar răsare !"** („Odă ostașilor români" de Vasile Alecsandri).

Invocarea „umbrelor sfinte" ale străbunilor, rememorarea marilor bătălii și pilde vitejești din istoria neamului potențează adesea vibrația emisiunii lirice, îi conferă timbru, grav, baladesc : **„Călugăreni, Valea-Albă, astăzi spun într-o unire ; / „Cît va fi un brad pe munte, și din Oltu-nfuriat / Va rămîne o gîrliță, cît va fi o amintire / De trecut de vitejie, veți fi stat nespulberat !" / Moșii noștri din morminte ne promit a lor mărire, / Coroana neatîrnării ce pe frunte au purtat" ...** („Stanțe" de Barbu Delavrancea).

Poezia acestei epoci are semnificația unei impresionante cronici a evenimentelor legendare de la 1877, configurează unul dintre nenumăratele momente din istoria literaturii române, în care idealul estetic s-a confundat cu cel social și național, scriitorii descoperind cu entuziasm noblețea angajării și concepîndu-și operele ca pe niște flamuri de emoție și vibrație înalt patriotică, desfășurate deasupra conștiinței unei întregi națiuni.

VICTOR RUSU

Carte de știință

ALEXANDRU BORZA,
de I. Resmeriță și I. Tarnavschi

De curînd a apărut în librării o interesantă lucrare biografic-științifică despre unul din marii biologi români, Alexandru Borza. În cuprinsul celor 160 de pagini, inclusiv 34 figuri, se prezintă viața și opera unuia din cei mai prolifici biologi din patria noastră, ctitor de școală biologică românească, pe care cei doi autori l-au cunoscut îndeaproape, ceea ce le-a permis să redea în cuprinsul acestei valoroase biografii secvențe care completează într-un chip viu atît biografia savantului Alexandru Borza, om de știință emerit al R.S.R., cît și veacul în care el a activat.

Coborîtor din neînfricații luptători ai lui Horea și Iancu, cărturarul și patriotul Alexandru Borza este prezentat ca profesor, organizator al celebrei grădini botanice și al muzeului botanic din Cluj-Napoca, ca rector, decan, conducător de cămine studențești și participant activ la viața culturală și socială.

Lucrarea este scrisă într-un stil curgător și atractiv, fiind străbătută de un conținut diversificat, biologic, ecologic, peisagistic, horticol, cultural, social, patriotic, istoric etc., nelipsind atributele ce-au aureolat fruntea ilustrului profesor Alexandru Borza. Conținutul lucrării se adresează deopotrivă tineretului cît și virstnicilor, cu pilde vii și emulative de dragoste față de oameni și muncă, de respect față de adevăr și natură, de abnegație și devotament, precum și de înalt patriotism.

În cele 28 de capitole ale lucrării se reliefează pregnant distinsa personalitate a lui Alexandru Borza, omul care s-a aliniat cu înaltă convingere în consensul celor care muncesc stăruitor și dezinteresat în societate și care, învățînd continuu din înțelepciunea poporului și a cuceririlor științei mondiale, încălzit fiind mereu de sentimentul dreptății sociale s-a impus în fața lumii științifice și a societății sale prin îmbinarea ideilor de mare naturalist cu cele de patriot, ca biolog care a inițiat acțiunea de ocrotire a naturii la noi în patrie și de cercetare geobotanică a covorului vegetal, ca cetățean reprezentativ ce a votat Unirea din 1918 la Alba Iulia, în numele Casinei românești. Citind această carte îl vom cunoaște pe acela care la vîrsta de patru ani citea și scria, care a publicat 500 lucrări cu cca. 7.500 pagini, în limbile română, latină, italiană, franceză, engleză, germană, maghiară și pe care le vorbea una mai bine ca cealaltă.

Prof. dr. GRIGORE STERE

Institutul agronomic Timișoara

Memento

DIN NUMISMATICA RĂZBOIULUI DE INDEPENDENȚĂ

La 5 iunie 1878 se instituie *„Medalia apărarea independenței"*. Medalia este confecționată din bronz, rotundă, cu un diametru de 30 mm și o grosime de 2 mm. Ea se descrie astfel : Pe avers, în relief, geniul României, avînd figura unei femei rezemată de o sabie și ținînd o cunună cu mîna dreaptă ridicată ; picioarele stau pe drapele, tunuri și puști ; în dreapta sa, jos, este Acvila României ; spre spatele său, în stînga, un înger ținînd un drapel încununat. În depărtare se vede luciul Dunării. Pe revers se află în relief inițialele Domnitorului și legenda pe cinci rînduri *Apărătorilor independenței în rezbelul 1877–1878"*, încadrate de două ramuri, unite jos, una din frunze de stejar, cealaltă de dafin. Panglica moarată de 25 mm (2 mm pe margini roșie, 2 mm galben, 2 mm roșie și 13 mm albastru). Acestea reprezintă culorile naționale.

Războiul de independență a dovedit Europei dreptul la viață liberă al națiunii române care, veacuri de-a rîndul, a trebuit să verse sînge în încleștările cu dușmanul de moarte al principatelor române, acțiune încheiată la 5 august 1878, cînd s-a încheiat pacea. România nu este ocolită de primul război mondial, iar, după încheierea războiului, procesul național se amplifică și la 1 decembrie 1918 se realizează marea Unire a Transilvaniei cu țara, unire încercată cu mai bine de trei secole în urmă de către Mihai Viteazul.

S-au mai bătut medalia *„Comemorativă a independenței în 1887"* și distincția comemorativă *„Crucea trecerea Dunării"*.

Anul 1975 a marcat evenimentul primei uniri politice a principatelor române prin dublu eveniment : *375 de ani de la prima unire politică și 2000 de ani de la prima atestare documentară a orașului Alba-Iulia*, bătîndu-se atunci o frumoasă medalie pentru eternizare.

IOAN BUTUM

Istorie-document

Manifestul cultural al lui Constantin Diaconovici-Loga către neamul românesc

Cîteva dintre cele mai mari biblioteci din țară păstrează, colbuită de vreme, uitată de mulți, o tipăritură mică, dar de o valoare mare, scrisă de către unul din primii și cei mai luminați dascăli pe care i-a dat vreodată Banatul – C. D. Loga.

Lucrarea poartă titlul : *Chiemare la tipărirea Cărților Românești și Versuri pentru îndreptarea Tinerilor* și a fost tipărită în 1821 la tipografia Universității din Buda, în limba română cu caractere chirilice. Primele pagini (3–7), cuprind o *Înștiințare* despre rostul cultural al Preparandiei Aradului pe care o consideră școală națională, cu un anume rost, dar lipsită (ca dealtfel toate școlile noastre din acel timp) de cărți românești. Aceasta este, de fapt, însăși pricina pentru care C. D. Loga lansează, în continuare (p. 8–14), faimoasa *Chemare la Tipărirea cărților Românești* formulînd un program de culturalizare a românilor, care, potrivit concepției sale, se poate face numai prin bărbați învățați, prin școli la sate, în tîrguri și la orașe *„înzăstrite cu toate cele de lipsă"*, dar mai cu seamă cu cărți *„din care să poată citi și învăța pruncii, ca și cei ce sînt îndepărtați de școală. Așa au făcut și alte neamuri care astăzi strălucesc pe fața pămîntului, așa să facem și noi acum"*. O grijă deosebită îndreaptă dascălul spre educația culturală a tineretului, căci a sosit timpul să fie o junime română care să știe răspunde prezent vremii sale, altfel spus tinerii trebuiesc luminați spre luminarea neamului...

Sînt rare programele culturale naționale ale acelui răstimp de la începutul veacului trecut, din care să răzbată atît de pregnant conștiința unității românilor prin cultură, așa cum răzbate din *Chemarea* lui C. D. Loga, cărturarul fiind convins că această luminare a neamului trebuie să se facă prin jertfa, prin contribuția tuturor : *„Zic : toți dimpreună să dăm, că toți laolaltă facem un neam ; apoi vedem că neamului e de lipsă lumina : așa toți din puterile lor trebuie să dea daruri, ca să ajute neamul : toți acum să se apuce de lucru, că au sosit primăvara luminii neamului românesc, aicea unii să aducă ajutoriu cu învățături, alții cu sfătuirea, alții cu ajutorințele cheltuielilor, toți dintre ale sale puteri să aducă jertfe pre oltarul neamului, că atuncea va urma strălucirea preste tot fiul de Roman, ca să apuce odată calea, care-l va putea pre el aduce la fericire"*.

Spațiul nu ne permite să reproducem mai mult. Notăm doar că din paginile următoare, inclusiv din versurile celor peste 50 de strofe, răzbate același îndemn patriotic, același imbold cultural și dragoste pentru cartea românească.

Prin felul în care a fost concepută și scrisă, *Chemarea dascălului din Banat* depășește cadrul și maniera obișnuitelor liste de prenumeranți pentru scoaterea (cu cîtă trudă, cîtă osteneală !) a vechilor noastre cărți românești. Privită în contextul epocii, pe fundalul mișcării ideologice din prima jumătate a secolului trecut, *Chemarea* lui C. D. Loga reprezintă un *Apel*, un *Manifest cultural către națiune*, către toți românii de orice stare și de pretutindeni, deopotrivă, socotind necesar aportul tuturor la luminarea neamului.

Trebuie privit și înțeles acest manifest cultural prin prisma afirmării unității istoriei și culturii noastre, virtuală de pe acum în conștiința acestor luminători din vestul Transilvaniei, din Crișana și Banat, în vecinătatea Olteniei, unde tot acum la 1821, la Padeș, glasul lui Tudor din Vladimiri proclamă, în virtutea aceluiași crez național, libertatea și binele pentru toți românii.

Incontestabil, valoarea istorică a Proclamației lui Tudor este incomparabilă, inegalabilă, dar tot atît de adevărat e faptul că aceste două documente aparțin aceluiași răstimp, popor și scop istoric, în istanță, aceleiași Istorii. *Manifestul cultural al lui C. D. Loga* afirmă dreptul tuturor românilor (totodată necesitatea) la emancipare culturală, aceasta în zilele tulburi, dar atît de mărețe în care Proclamația lui Tudor dezlănțuie lupta revoluționară pentru emancipare socială și națională. „Patria este norodul ... care vrea dreptate și slobozenie – proclamă Tudor.... căci ... au sosit primăvara luminii neamului românesc" – afirmă C. D. Loga !

Credem că nu greșim interpretînd doar astfel și nu altfel în contextul epocii, a mișcării ideologice de la noi, acest Manifest cultural al lui C. D. Loga prevestitor și totodată îndemnător către națiune de-a sparge și înlătura barierele și întunericul vechilor rînduieli feudale. Că aceasta a fost o vrere, o dorință națională, ne-o dovedește mersul istoriei, ideologia și mișcarea culturală românească a anilor de prolog, premergători revoluției, în care răstimp au tipărit, după putință, în tiparnița de la Buda, cărți pentru luminarea neamului românesc, cărturari de dincolo și dincoace de Carpați, precum *C. D. Loga, Ioan Piuariu, Paris Mumuleanu, Dinicu Golescu, Damaschin Bojincă, Zaharia Carcalechi* ș.a. pe care fără îndoială *Alexandru Gavra* și *Samuil Vulcan* i-ar fi strîns, uniți în cuget și simțiri, la 1830, aici în vestul Transilvaniei, într-o primă *Academie românească*.

FLORIAN DUDAȘIU

P.C.R., FĂURITORUL

(Urmare din pag. 1)

Hotărîrile Plenarei au exercitat o puternică influență asupra muncii depuse de P.C.R. pentru realizarea Frontului unic muncitoresc. Analizînd stadiul dezvoltării luptei clasei muncitoare din România împotriva fascismului, pentru apărarea independenței și suveranității țării noastre amenințată de expansiunea Germaniei în Europa și de agentura ei în România – Garda de fier, P.C.R. a ajuns la concluzia că situația existentă în România, după eroicele lupte ale clasei muncitoare din ianuarie-februarie 1933, permite organizarea unui front unic al clasei muncitoare. În consecință, P.C.R. s-a adresat conducerii Partidului Social Democrat și celorlalte grupări socialiste cu propunerea concretă de a încheia o înțelegere în vederea organizării unității de acțiune a muncitorilor. Astfel, în aprilie 1933, Partidul Comunist din România se adresează P.S.D., P.S.I. și noii dizidențe (gruparea lui Popovici) cu propunerea de a se crea, fără întîrziere, un front unic de luptă. Cu propuneri asemănătoare s-a adresat P.C.R., P.S.D. în noiembrie 1933 și lunile iulie și octombrie 1934. De fiecare dată, însă, elementele de dreapta din conducerea P.S.D. au refuzat propunerile făcute de P.C.R.

Conștient că mai presus de orice stă sarcina realizării unității de acțiune a clasei muncitoare, P.C.R. a revenit în martie 1935 cu o nouă propunere de unire a tuturor forțelor socialiste muncitorești într-un front unic de luptă împotriva fascismului, pentru apărarea independenței și suveranității României, pentru condiții de viață și muncă mai bune. Propunerea P.C.R. a găsit înțelegere parțială, abia în septembrie 1935, cînd, în urma unei noi propuneri, conducerea P.S.D. a acceptat să poarte discuții cu conducerea P.C.R. în problema Frontului unic muncitoresc. Cu această ocazie, delegația P.S.D. a făcut propunerea ca primele acțiuni să se desfășoare la nivelul organizațiilor celor două partide. **„Consider** – spunea unul din delegații P.S.D. – **că problema Frontului unic trebuie transferată la înțelegeri de nivel local între organizațiile comuniste și social-democrate"** și desfășurate paralel. Deoarece propunerea venea în întîmpinarea intereselor și efortului depus de P.C.R., de realizare a Frontului unic muncitoresc, C.C. al P.C.R. a salutat și a primit cu multă satisfacție propunerea și a dat indicații organizațiilor de partid să ia legătura cu organizațiile P.S.D. pentru organizarea de acțiuni comune.

În condițiile create de instaurarea dictaturii personale a lui Carol al II-lea, de primejdia aservirii economice și politice a României față de Germania hitleristă, în fața P.C.R., a tuturor forțelor democratice, patriotice antifasciste, se ridicau sarcini noi și de mare importanță pentru destinele țării noastre. Cea mai importantă și mai imperioasă era aceea a mobilizării maselor largi populare, de diferite categorii sociale și convingeri politice, care să lupte împotriva pericolului pe care îl prezenta fascismul și care plutea amenințător asupra României.

Pentru realizarea acestui important obiectiv era necesară crearea Frontului unic muncitoresc pe scheletul căruia să se închege **Frontul unic național.** Răpirea Transilvaniei de Nord de către Ungaria horthystă, în urma rușinosului Dictat de la Viena, a compromis totalmente dictatura regală. Nefiind pe placul Germaniei hitleriste și a Gărzii de fier, dictatura regală a fost înlocuită cu dictatura legionară-fascistă. Fiind dictatura celor mai reacționare vîrfuri ale capitalismului din România, dictatura legionară-fascistă a stîrnit un puternic val de proteste în rîndurile maselor populare. În aceste condiții, sarcina principală a luptei clasei muncitoare, a forțelor patriotice antifasciste din România, în frunte cu P.C.R., era răsturnarea dictaturii militaro-fasciste antonesciene și împiedicarea tîrîrii României în războiul hitlerist. Acum se cerea, mai mult ca oricînd, făurirea Frontului unic muncitoresc.

În circulara C.C. al P.C.R. din 8 iulie 1941, P.C.R. face cunoscut că **„era gata să colaboreze cu toate partidele politice, grupările, persoanele patriotice și toți patrioții români" pentru realizarea Frontului unic național.** Dar, se preciza în circulară, pentru înfăptuirea acestui deziderat era necesar mai întîi înfăptuirea Frontului unic muncitoresc.

Necesitatea închegării Frontului unic muncitoresc este scoasă în relief și de către Platforma-program elaborată de P.C.R. la 6 septembrie 1941 în care se preciza că **„Frontul unic cu P.S.D. trebuie realizat cu conducătorii săi centrali și locali împotriva fascismului, dușmanului comun".** Aceeași problemă o ridică P.C.R. și în Platforma-program îmbunătățită din ianuarie 1942 și toamna anului 1943. Propunerile P.C.R. au început să găsească înțelegere la conducătorii P.S.D., deoarece raportul de forțe trecuse de partea elementelor revoluționare din conducerea P.S.D. Ca urmare a acestei înțelegeri, **la sfîrșitul lunii aprilie 1944 se realizează Frontul unic muncitoresc.** Realizarea lui a însemnat o importantă cotitură în istoria luptei clasei muncitoare pentru răsturnarea dictaturii militaro-fasciste a lui Antonescu și alungarea din țară a armatelor de ocupație hitleriste. Prin crearea Frontului unic muncitoresc se putea porni la drum, pentru a se pune capăt dezbinării, care timp de 20 de ani măcinase forțele proletariatului din România. În jurul Frontului unic muncitoresc se puteau concentra forțele patriotice antifasciste.

În manifestul publicat în **„România Liberă"** intitulat : **„Către întreaga clasă muncitoare, către masele largi populare",** se arată că, împotriva dorinței maselor populare și intereselor naționale, trădătorul Ion Antonescu continuă războiul, alături de Hitler, împotriva U.R.S.S. și a națiunilor aliate, trimițînd la moarte sute de mii de români. În manifest se descrie șirul de suferințe și de jertfe, la care era supusă clasa muncitoare și întreg poporul român de către clica trădătoare a lui Antonescu, și se precizează : **„clasa muncitoare, unită astăzi într-un singur front de acțiune, stă în fruntea luptei de eliberare a țării de sub ocupanții hitleriști".** În manifest sînt concretizate cerințele imediate și generale, pe baza cărora trebuia să se desfășoare lupta, cît și indicația că **„Frontul unic muncitoresc să mobilizeze întreg poporul muncitor la lupta hotărîtă pentru răsturnarea dictaturii militaro-fasciste antonesciene și alungarea ocupanților hitleriști".**

Învingînd greutățile care se iveau în activitatea F.U.M., P.C.R. preciza că unitatea de acțiune a clasei muncitoare în cadrul F.U.M. nu constituie un scop în sine. Ridicîndu-și continuu nivelul politic și ideologic, membrii celor două partide trebuie să ajungă la înțelegerea necesității istorice a realizării depline a unității de acțiune a clasei muncitoare, prin crearea unui partid unic al clasei muncitoare. În această privință s-a depus o muncă uriașă de către conducerea celor două partide, reușindu-se ca în februarie 1948 unitatea organizatorică, politică și ideologică deplină a clasei muncitoare să fie realizată. Congresul al VI-lea al P.C.R. a consfințit doar o realitate existentă în mișcarea muncitorească din România.

Au trecut 32 de ani de la crearea Frontului unic muncitoresc, o etapă istorică scurtă, dar plină de fapte și realizări. Revoluția socialistă, instaurarea dictaturii proletariatului, dezvoltarea în ritm susținut a forțelor de producție și repartizarea rațională a acestora pe întreg teritoriul patriei noastre, făurirea și consolidarea relațiilor de producție socialiste în întreaga economie națională, desființarea pentru totdeauna a clasei exploatatoare și a exploatării omului de către om, victoria ideologiei marxist-leniniste și crearea culturii socialiste, iată doar cîteva din marile realizări ale marii familii a României socialiste, care ne desparte de acel aprilie 1944.

Prezentul tablou al structurii sociale edifică cu certitudine că la noi în țară s-a realizat acea impunătoare unitate moral-politică a tuturor celor ce trăiesc pe pămîntul scump al patriei noastre socialiste, România, în jurul Partidului Comunist Român, conducătorul operei de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și de înaintare a României spre comunism.

Haralambie Țugui

PRIMĂVARA DIN SEPTEMBRIE 1944

**Pe Mureș, pe Crișuri, pe Someș departe :
drum de istorie nouă și demnitate
scriem cu brațe și frunți luminînd
ca o imensă maree de proiectile trasoare
fiecare brazdă a patriei, fiecare gînd.**

**Aici, în țărîna cu glas de eroi
vin aevea, mereu, pretutindeni cu noi
nevătămați și pururea tineri părinți, –
cei ce prin două milenii trecură
pînă-n cuvintele noastre, fierbinți.**

**Aici, din zori și pînă-n amurgul de sînge greu
în numele lor asaltăm și învingem, mereu
cu puteri gemene munților, desferecate
asemeni torentelor vestind primăvară înaltă
de bucurie și libertate...**

CÎNTEC PE HRON

**Aici, pe rîul numit Hron,
Pe rîul numit Hron –
Bate o boare dulce de primăvară,
Un fel de amintire cu iarbă și miei
Picurată prin fruntea amară.
Iar noi înaintăm, pluton cu pluton
Cînd bucuroși, cînd abia mai purtînd
Pe umeri dorul fierbinte de țară –
Aici, la rîul numit Hron.**

**Parcă am fi de-o vecie pe recele Hron
În marș neîntrerupt, desrobitor
Înaintînd și căzînd, înaintînd și căzînd
Ca un dangăt de clopot lovit monoton
Din turlele timpului cu vîrful în nor,
Din frunzele inimii arse de vînt
Izvodind peste zările lumii cuvintele păcii
De-aici, de la recele Hron.
Aici, la rîul numit Hron,
La rîul numit Hron –
Vine speranța omenirii – albă columbă –,
Și ni se așează pe umerii tineri
Cu aripi de-azur și ozon
Lăudînd, preamărind
Sîngele românesc, sufletul românesc
Grele de soarele libertății, adus cu noi
Aici, pe recele Hron.**

Dan Mutașcu

DIMINEAȚA ÎN PATRIE

**Nimic mai simplu decît dimineața,
decît semnătura luminii
cînd soarele răsare după o regulă sufletească.**

**Prin statuile patriei,
prin statuile eroilor ni se anunță
cele cinci simțuri ale marmurei.**

**Rîul nu e nici pe departe
o-ntrebare,
e un răspuns către ouăle de viperă
ale secetei.**

**O cîmpie ridicată-n picioare e muntele,
iată-l albind, încet-încet,
ca tăcerea.**

**De frig,
peștii din mare se freacă de umbrele lor
pînă aceștea se fac portocalii.**

**Poemul e gata,
mașina de scris ca un jder îl pîndește,
primul tramvai are-n loc de frînă, o rază.**

**Cînd va ploua îi vom aduce teiului
jertfe, ca unui zeu al poeziei.**

NU PENTRU CĂ N-AVEAU CE FACE...

**Nu pentru că n-aveau ce face
toți teii străzilor au înflorit.**

**Au înflorit în sensul în care
înfloresc titlurile cărților
dinspre semnătură
înspre ultima pagină a lor.**

**Poate-au văzut, poate-au crezut
„steaua inserărilor
deasupra cazărmilor",
poate-au auzit ca o ruină de argint
părul unei bătrîne cum sună
izbit de razele de lună
timp de o albină, de o închipuire, de o mătrăgună.**

**Zmeu alcalin – luceafărul plutește peste oraș
în cea mai deplină uitare.
Însetată de cunoaștere e, la răspîntie, o casă
cu obloane de nisip și depărtare.**

**Urania ne este astfel oaspete
și-ar vrea să ne vărsăm fosforescenți,
melodioși, în zare.**

Televiziune

DUMINICĂ, 9 mai

8,30 Deschiderea programului. 8,40 Tot înainte ! 9,35 Daktari. 10,00 Viața satului. 11,20 Aventura cunoașterii. Tainele soarelui. 11,50 Bucuriile muzicii. În pregătirea Congresului educației politice și culturii socialiste. Muzicieni români, rapsozi ai plaiurilor natale. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. Album duminical : 13,22 Din arhiva de filme. Secvențe din filmul „Independența României". 13,37 Desene animate. 13,50 Glume în ... pilule. 14,00 Ce vrăji a mai făcut nevasta mea. 14,37 Vedete pe micul ecran. 14,48 Șah-mat în ... 15 minute. 15,33 Spectacolul lumii (XVI). 15,58 Povestea filmului muzical. 16,13 Muzică de promenadă. 16,20 Magazin sportiv. 17,20 Cinstire vitejilor. 17,45 Drum de glorii. Concurs pentru tineret, dedicat aniversării a 100 de ani de la cucerirea Independenței de stat a României. 19,30 Telejurnal. 20,00 9 mai – Ziua Independenței, ziua victoriei. 20,35 Film artistic. Porțile albastre ale orașului. 22,10 24 de ore. Duminica sportivă.

LUNI, 10 mai

16,00 Telecoală. 16,30 Emisiune în limba maghiară. 19,00 Reportaj de scriitor. Orașul Giurgiu. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Colocvii contemporane. 20,30 Balade, lieduri și cîntece în interpretarea baritonului Dan Iordăchescu. 20,55 Primăvara culturală bucureșteană. 21,20 Roman-foileton. Forsyte Saga. Episodul XX „Iubire tainică". 22,10 24 de ore.

MARȚI, 11 mai

9,00 – 12,00 Program de dimineață. 16,00 Telecoală. 16,30 Curs de limbă franceză. 17,00 Telex 17,05 Scena. 17,25 Românie, nume scump. Melodii populare. 17,40 Lecții Tv pentru lucrătorii din agricultură. 18,10 Teleglob : Tanger. 18,30 Finala campionatului național de baschet masculin : Steaua – Dinamo București (repr. a II-a). 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal 20,00 Eu, noi ! Anchetă socială. 20,40 Luna dramaturgiei originale românești : Bălcescu (prima parte). 22,10 24 de ore.

MIERCURI, 12 mai

9,00 – 12,00 Program de dimineață. 16,00 Telecoală. 16,30 Curs de limbă rusă. 17,00 Telex. 17,20 La volan. 17,30 Bucuroși de oaspeți ... la Botoșani. 18,00 Arte vizuale. În pregătirea Congresului educației politice și culturii socialiste. 18,50 Tribuna Tv. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Revista economică Tv. 21,00 Finala Cupei Campionilor Europeni la fotbal : Bayern München – St. Etienne. Transmisiune directă. În pauză : 24 de ore.

JOI, 13 mai

16,00 Telecoală. 16,30 Curs de limbă germană (nivel mediu). 17,00 Telex. 17,05 Hai la joc. 17,25 Din țările socialiste. 17,35 Enciclopedie pentru tineret. 18,25 Cabinet juridic. 18,45 Universitatea Tv. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Floarea din grădină. 20,50 Cadran economic mondial. 21,10 Seară de cantonete. 21,30 Magazin cultural-artistic Tv. 22,10 24 de ore.

VINERI, 14 mai

16,00 Telecoală. 16,30 Curs de limbă engleză (nivel mediu). 17,00 Emisiune în limba germană. 18,55 Din lumea plantelor și animalelor. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Reflector. 20,20 Film artistic. Trafic. 21,55 7 note pe portativ. Recital Eva Pilarova. 22,10 24 de ore.

SÎMBĂTĂ, 15 mai

10,00 Micul ecran ... pentru cei mici ! 10,30 Film artistic. Cuvînt contra cuvînt. 11,40 O viață pentru o idee : Ludovic Mrazec (1867–1944) 12,10 Acolo unde se naște oțelul. Grupaj de filme documentare. 12,40 Cîntece din folclorul contemporan. 12,55 telex. 13,00 Desene animate. 13,15 Turism și vînătoare. 13,35 Din nou despre preferințele dv. muzicale. 14,20 Drumuri pe cinci continente. 14,55 Muzică folk. 15,15 Iubit partid conducător. 15,40 Vîrstele peliculei. 16,40 Club T ... în turneu cu Cenaclul „Flacăra" al tineretului revoluționar. 17,35 Campionatele internaționale de atletism ale României. 19,00 Caleidoscop cultural-artistic. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Teleenciclopedia. 20,50 Kojak. 21,40 24 de ore. 21,50 Săptămîna sportivă. 22,00 Circulați, vă rog ! Teledivertisment pe teme de circulație.

Televiziune

Memorii

Kubán Endre

Pagini de gazetă - pagini de istorie

În anii deceniului al patrulea, mișcarea antifascistă a primit un caracter larg de masă. Numeroase gazete prestigioase au sprijinit lupta forțelor democratice pentru apărarea și lărgirea drepturilor și libertăților civice, au luat poziție împotriva pericolului fascist. În Banat, în afara gazetelor ilegale editate sub îndrumarea P.C.R., s-au încadrat în mișcarea antifascistă gazetele și reviste ca VREREA, ȚĂRĂNISMUL BĂNĂȚEAN (redactor șef Dr. Gh. Ciorman), ÎNFRĂȚIREA, 6 ÓRAI ÚJSÁG, DAS FREIE WORT, NEUE ZEITUNG ș.a. Gazetari și publiciști români, germani, maghiari, sîrbi au înfruntat împreună, cu mult curaj, pe hitleriști și legionari. Această luptă a lăsat urme adînci în conștiința a mii și mii de oameni, transformîndu-i în antifasciști convinși.

Tatăl meu a fost gazetar. Din fragedă tinerețe am avut prilejul, deci, să umblu în mai multe redacții ale ziarelor din Timișoara. Totuși, cu 45 de ani în urmă, am întîlnit cel mai colorat, cel mai vioi și cel mai combativ spirit gazetăresc în redacția Ziarului **6 órai újság** (Ziarul de la ora 6), care se aseamănă Azilul de noapte al lui Gorki. Și azi apar în fața ochilor mei acele încăperi din pivniță în care se ajungea coborînd mai multe trepte. Prima cameră se împărțea în două : partea cea mică, îngrădită cu un perete improvizat din lemn și sticlă, fiind atelierul lui Franyó Zoltán, restul încăperii avînd lîngă pereți bănci – aci îl așteptau cei care aveau treabă cu el. Redactorii lucrau în a doua cameră, cu mult mai mare. Aci își desfășurau activitatea Szimonisz Henrik, adjunctul redactorului (azi i-am spune secretar general de redacție), colaboratorii Sasi György, Dimény-Herczka István și Somló György, cel mai pregătit din punct de vedere marxist printre gazetarii ziarului. În spatele redacției, într-o sală cu dale de piatră, se afla tipografia, proprietatea marelui capitalist dr. Ungár Adolf, o tipografie cu instalații învechite, cumpărate la o licitație de patron pe o sumă de pomină și închiriată de Franyó Zoltán pe bani grei.

Franyó Zoltán a fost un redactor șef deosebit, concepția sa gazetărească părea cu totul stranie. Lunar sau din două în două luni, chema la el cîțiva colaboratori. Cu aceste ocazii supunea unui fel de examen concepția noastră despre viață, întrebîndu-ne îndelung și amănunțit despre planurile noastre gazetărești-scriitoricești. Aprobîndu-ne – corectîndu-ne a stabilit noi directive redacționale, după care, fiecare dintre noi își vedea de treabă. Urmau zile și săptămîni întregi cînd îl zăream doar prin fereastra atelierului său, fumînd țigară după țigară și discutînd cu șeful administrației redacționale. Ziarul avînd opt pagini, apărea zilnic în 16.000 de exemplare. Redactorul șef verifica cu regularitate primele exemplare la rotativă, apoi se convingea dacă cele 600 de exemplare destinate abonaților din Cluj și cele 1.200 de ziare avînd destinația la abonații din Arad sînt împachetate reglementar și pe urmă dispărea ... Articolele le scriam seara, manuscrisele erau revizuite de Szimonisz și după aceea le depuneam pe biroul vizibil al redactorului șef invizibil. Știam : la orele tîrzii ale nopții se va afla iar la masa lui de lucru citind și corectînd manuscrisele noastre. În aceste ore își redacta și articolele de fond.

Ziarul de la ora 6 (6 órai újság) a fost un purtător de cuvînt voluntar al Partidului Comunist Român, aflat în adîncă ilegalitate. La redacție veneau deseori cu manuscrise și sugestii scriitori progresiști și mulți comuniști.

... Luna iulie a anului 1932 aducea zile deosebit de fierbinți. Într-o seară, în jurul orei opt ne aflam în redacție. Ușa de la pivniță stătea larg deschisă, treptele scîrțîiau neîncetat. La această oră părăseau redacția trei tinere și doi bărbați. Erau grăbiți. Între ele erau Matilda Ukropecz și Sipos Vilma, cea cu privire caldă. Tîmplarul Spitzer Károly, un om robust, secretarul Ajutorului Muncitoresc, o însoțea pe Sipos Vilma care locuia în colonia Kuncz, urmînd să discute despre organizarea unei excursii la Bocșa. În spatele Vilmei își repezea pașii o fată mititică, bălaie, cu ochi albaștri. „Grăbește-te, Teri, că dacă întîrzii, te bate mama ta" – o zorea rîzînd Gruia Dumitru. „Iar pe dumneata te vor ciomăgi polițiștii !" – replica Megyeri István, calfă de croitor șomer, care o însoțea pe fetiță ... Gruia, păstrînd tonul voios, nu întîrzia să răspundă cu tîlc : „Într-adevăr, le cunosc eu pumnii dar și voi puteți ajunge în mîinile lor ..."

... Adjunctul redactorului, un om de statură mijlocie, cu ochii albaștri citea un manuscris. „Văd că Ajutorul Muncitoresc trimite 20 de copii la Bocșa, iar de la Vilma am aflat că în fiecare duminică organizează excursii la Pădurea Verde. Acum trebuie să intensificăm munca ! Ai să vezi că Ajutorul Muncitoresc nu înseamnă numai excursii !" – se adresă el unuia dintre colegi.

A sosit ora închiderii ediției. În redacția **Ziarului de la ora 6** ne pregăteam pentru cenaclul literar. Au sosit Szilágyi András, Melius József și Berkovics Simon, a apărut figura înaltă a lui Stoia Udrea, urmînd să ne vorbească despre noul număr al gazetei sale de stînga, „Vrerea". Împreună cu Szilágyi a venit și Hegyi Ilona, autoarea unui roman, Scheiber Rudolf și-a adus manuscrisul monografiei despre Clara Zetkin. Dimény, Szőnyi și Szobotka, poreclîți de Szimonisz „Cei trei gemeni timișoreni", stăteau împreună într-un colț. Szimonisz, după succesul traducerii romanului lui Gladkov, „Marussia", se pregătea să tălmăcească romanul lui Leonard Franck : „Inima-mi bate-n partea stîngă".

*

Față în față cu Fabrica de bere mai poate fi văzută și azi clădirea la etajul căreia, în cele patru camere ale Ajutorului Muncitoresc, ne-am adunat în număr de peste trei sute să ascultăm cuvîntul scriitorului-muncitor Nagy István. La 12 octombrie, seara în jurul orei 8, în fața casei s-au oprit camioane. Pe trepte a răsunat tropăitul bocancilor și în seara aceea de octombrie polițiștii cu bastoane de cauciuc au năvălit în sală și i-au maltratat pe cei adunați să asculte cuvintele unui scriitor pornit din rîndurile lor. Mulți dintre tovarăși au fost arestați, nici Dimény István, nici Sipos Vilma, nici Gruia Dumitru, nici Kelemen József n-au scăpat.

– Dumneavoastră, domni ziariști, puteți pleca – răcni spre noi șeful Siguranței. – Dar ce se va întîmpla cu Nagy István, cu Dimény István și cu muncitorii deținuți – îl întrebă Szimonisz. – Îi vom elibera și pe ei – a răspuns ironic șeful.

În ziua următoare **Ziarul de la ora 6** a apărut cu întîrziere. În pagina întîia și a doua ziarul publica articolul lui Szimonisz întitulat **„Pălmuiți, bătuți, maltratați participanții la programul cultural al Ajutorului Muncitoresc",** în care demasca intervenția brutală a poliției. În numărul din 14 octombrie, cu titlul **„Ce este realitate și ce este poveste în cazul deținuților de marți seară ?"** Szimonisz publica un alt articol împotriva teroarei polițienești. Opinia publică progresistă a orașului a aflat cu adîncă indignare că scriitorul Nagy István a fost bătut și escortat pe jos la Cluj, de jandarmi, iar Dimény István și tovarășii lui au declarat greva foamei.

Ajutorul Muncitoresc Internațional citind articolele **Ziarului de la ora 6** și **Temesvarer Zeitung,** a protestat în fața primului ministru Maniu. Protestul, al cărui text a fost publicat și în ziarele „Dimineața", „Adevărul", a fost semnat de juriști și savanți de renume mondial. Protestul Uniunii Scriitorilor Proletari a fost semnat printre alții de Johannes R. Becher și Ernst Gläser ...

*

În preajma glorioasei aniversări a creării Partidului Comunist Român, omagiind lupta neînfricată a clasei muncitoare de pe meleagurile bănățene, am răsfoit aceste pagini îngălbenite de gazetă, adevărate pagini de istorie, demne să le cunoască și generațiile de azi.

În românește de
IMECS JENŐ

Petre Dinu Marcel

POEMUL MAMEI

**Înc-o toamnă ruginită
Își aruncă-n vînt năframa,
Nopțile au ochi de sticlă
Și eu nu știu ce-i cu mama.**

**Înc-o zi și înc-o noapte,
Mama știu că nu mai poate
Să-și mai ducă anii-n circă
Cum ne-a dus pe noi la muncă
Peste cîmpuri ca arama...
Și ce floare era mama !**

**Înc-o iarnă-i ninge părul
Pasul mic i se micește,
Nu se știe pin-la anul
Dacă mama mai trăiește
Să mai dea la zile vama...
Și ce floare era mama !**

BALADĂ LA COROLA MUNȚILOR

**Cînd izvorăște gîndul dintr-o frunte
Primește foc și se numește munte ;
Cînd izvorește gîndul dintr-o pleoapă
Primește dor și fulgeră sub apă.**

**Dar gîndurile țării care suie
Primi-vor frumusețe de statuie
Și leagănul în care urcă pruncii
Se va-ngîna cu apele și munții.**

**Că piscurile cîntă-n fiecare
Ne amintesc urcușuri milenare ;
Că uneori din vers și din grăunte
Se-nalță omul și devine munte.**

UMBRA LUI EMINESCU

**Închinați-vă la Dînsul
Și la frunzele de tei,
Închinați-vă la Dînsul
Că în el sînt ochii mei.**

**Închinați-vă la floarea
Care crește din pămînt,
Fiindcă în petale poartă
Ochii care nu mai sînt.**

**Nu vă mai clădiți castele,
Sculptînd marmura din vise,
Fiindcă valuri de uitare
Se vor face mări întinse.
... Țărm și val și val și țărm,**

**Toate-s de adînc legate...
E un secol de cînd dorm,
Și de-o noapte mă desparte.**

Ileana Roman

ÎNCHINARE

**Ce știm, femeia e un imn
Cu pleoapă lină străvezie,
Memoria celor ce sînt
Din deal și pînă în cîmpie**

**Ce se cuvine e o sete
Deopotrivă cu izvoară
Unde iubirile întregi
Ca o corabie coboară**

**Ce este, este ca o urmă
Prin care calcă universul
Mamele noastre frînte-n brîu
Poartă sămînța și culesul**

**Și lacrima și răsăritul
Răsfrîngere în miez de vară
Ce știm, femeia e ca țara
Vatră deci, vis și viață iară**

**Și Soarele îi zice mamă
De la pămînt pînă la cerul lui
De la tălpile ei pînă în creștet
Și înapoi pînă-n călcîi**

**Căci ea e rîul și clepsidra
Din care curge veșnicie
O, zările îmbrățișări e
Și-această pleoapă străvezie.**

STAU

**Stau în mijlocul naturii
Ca un vis cald armonios,
Jumătate lucru, jumătate ființă,
Cu o frunză și un ochi frumos.**

**Stau în nările naturii –
Dulce și subțire anima',
Jumătate cald, jumătate frig,
În aerul sentimental.**

**Stau sub pleoapele naturii,
Unde-i somnul lin, mirositor,
Atît de lin că nici nu cade
Decît în trupul asemănător.**

Mărturii

Romul Ladea și supliciul întrebărilor

Printre prietenii, în vecinătatea cărora sculptorul Ladea se simțea bine, se numără figurile prestigioase clujene : Lucian Blaga, D. D. Roșca, Iuliu Hațieganu, C. Daicoviciu etc. precum și poeții : Ion Th. Ilea, Pavel Belu, Ion Potopin și Petre Bucșa. După Eliberare a fost o vreme, cînd din lipsa unui atelier care să-i permită materializarea frămîntărilor în volum, pînă la dăruirea de către stat a unui atelier ultra modern, pe măsura visurilor sale, ridicat în cel mai pitoresc cartier al orașului Cluj-Napoca, cunoscut și azi sub denumirea sa cea veche : Grigorescu, Ladea, ocupa ca un școlar cuminte un loc retras în Biblioteca Universității, studiind operele corifeilor Școlii ardelene sau răscoalele din M-ții Apuseni. Aici îl întîlneam adeseori tăinuind cu Lucian Blaga, care se amuza copios de dulcele său grai bănățean, pe care Ladea nu s-a ferit să pedaleze nici chiar în fața telespectatorilor.

Judecat în pripă, după firea sa rustică, în aparență, Ladea îți făcea impresia unui ins dificil. Dincolo de masca aceasta, însă, se ascundea o mînă de aur și bunătate. Afișa surisul ironiei numai cînd era incomodat de prostie, cum am mai spus-o. În prezența prietenilor devenea de-o sinceritate creatoare. L-am ținut tovărășie în multe ceasuri bune și mai puțin bune, dar niciodată nu l-am auzit vorbind atît de pătimaș despre arta sa, ca în vara anului 1962. Lucra la bustul lui Horia, cînd a intrat în atelier Lucian Blaga, cu înfățișarea sa statuară. Am rămas, amîndoi, pironiți. Blaga, îndeobște reținut ca un poem cenzurat de metafore, înainta spre noi vorbind despre splendoarea zilei și frumusețea peisajului înnobilat de siluetele blocurilor turn, alternînd în modulația vocii sale o pietate, o tihnă și o vibrare de o nedestăinuită emoție, pe cît de șoptită pe atît de firească, încît era imposibil să nu-l asculți ca pe un copac trezit într-o lăută. Ladea îl privea, fix, cu ochii lui de pajură, și, deodată, întorcîndu-se spre postamentul care susținea bustul lui Horia, cu un pumn l-a despicat în două : *„La dracu ! Ce fac eu aici, chipuri frumoase sau artă ?"* Și în vreme ce Blaga se așeza într-un fotoliu el continuă : *„Abia acum, cînd am privit în ochii dumitale, mi-am dat seama c-am zămislit un trup. Or, eu sculptez suflete, nu trupuri. Pentru trunchiul acesta – și a arătat spre grămada de lut – am tîrît după mine pe pruncul acesta (pruncul eram eu), prin M-ții Apuseni ? Am schițat chipurile cu tentă dacică ale moților de pe cele două Arieșuri, am furat umbra minerilor de pe valea Ampoiului și ținuta de tribuni a holcangărilor de pe cele trei Crișuri, căutîndu-l pe Horia. Și, ui, ce-am realizat ! De un an de zile plutesc în haos ; clădesc și stric, stric și clădesc deși știu perfect unde trebuie să ajung. Întotdeauna cînd încep o lucrare sînt convins că voi izbuti deși niciodată n-am văzut prea limpede în mine detaliile ei. Știam că voi birui, pentru că niciodată nu m-a înșelat steaua mea călăuzitoare, pe care aș numi-o instinct !"*.

Blaga îl asculta și îl aproba tacit. Și, cînd vulcanul retoric al lui Ladea s-a domolit, l-am auzit vorbind ceea ce nu-mi venea să cred. Omul acesta, întotdeauna marțial în mers, candid în tot ceea ce spunea, echilibrat și gigant, ca un sistem planetar, în gîndire, ne dezvăluia, cu voluptate, că și el este om și cu cît era mai om, cu atît îl vedeam mai presus de închipuire : *„Creația, a intervenit Blaga, este ordine și ordinea ne incomodează. Pînă mă hotărăsc să mă aplec peste coala de hîrtie albă, există în mine o vraiște, o anarhie, dezordine care mă consumă cumplit. Pentru că a creea înseamnă a suferi. De aceea cînd lucrez sufăr cumplit, ca și dumneata, ca și moțul acesta care vibrează, de emoție, ca o creangă de brad sub greutatea cetinii, pentru că procesul de creație este ordine și ordinea pe care am realizat-o cerebral vine în conflict cu cea subiectivă care este cea creatoare. Cu toate acestea, fără ordine am îngenunchia. Am muri, risipindu-ne în nimicuri. A fi creatori înseamnă a fi sclavii unui sever soliloc. Numai cei ce trăiesc pe un sol fertil, care nu le solicită imaginație și rațiune sînt feriți de supliciile creației"*. *„Sînt de acord, că a creea înseamnă ordine. O ordine a ordinii – a intervenit Ladea – tot așa cum revoluționarul n-ar mai fi revoluționar adevărat, dacă n-ar avea o ordine cu care să înlocuiască ordinea existentă. Nu ordinea mă deranjează, pentru că se pare că există întotdeauna una preconcepută sau prestabilită în spiritul artistului, care îi servește drept călăuză. Apar și dispar plasticienii ca efemeridele. Și cu ei, arta lor. Or, o operă de artă nu este un eveniment efemer, ci un act istoric. Născută din realitate, ea trebuie să influențeze, la rîndul ei, realitatea. În special sculpturii care o plonjat în stradă, îi revine acest rol de inițiere. Ceea ce vedem astăzi, că se plantează prin parcuri sau la răscrucea drumurilor, numai cazna și har nu se cheamă. Mai de grabă produsul unor artizani, care deslid ordinea din lipsă de talent. Pe mine ordinea mă îndirjește. Îmi dă aripi s-o îngenunchiez. Să-mi impun propria mea ordine. Cred că banalul, ridicolul, insipidul, în artă, rezidă din această dezertare de la trinta cu ordinea. Nenorocirea este că cei chemați să facă ordine în această direcție se ascund după deget. E vorba de criticul de artă, care folosește lama verbului ca să-și tărăgăneze sentința, pînă la verdictul timpului !"*.

Ladea a făcut un gest cu mîna, care puncta mai mult dezamăgirea decît disprețul. Blaga îl privea cu o vădită satisfacție, nu pentru frumusețea tezei pe care o susținea, ci pentru ardoarea cu care își pleda cauza. Și, între cei doi prieteni, atît de diferit construiți temperamental, am văzut ceea ce nu se poate vedea, plasma spiritului care-i apropia.

V. COPILU CHEATRA

Plastica

Expoziția județeană a amatorilor

În cinstea marilor evenimente care se apropie, la Bastionul Cetății s-a deschis expoziția județeană a amatorilor, nou prilej de a fi trecute în revistă creațiile plastice de dată recentă, bogate prin varietate tematică și de stiluri. Pictură, grafică, sculptură, ceramică, pirogravură, intarsie sînt modalități prin care se exprimă creatorii care ies din anonimat spre consacrare. Pentru că mulți dintre expozanți sînt deja nume care au un cuvînt de spus în plastică, unii avînd în palmares o suită de expoziții personale, sau participări importante la expoziții de grup.

Din numărul impresionant de artiști plastici amatori, prezenți în expoziție, 13 dintre ei cu 27 de lucrări participă și la expoziția de la București. Doar o înșirare de nume, la capitolul pictură, și ar sedimenta o imagine puternică despre fluxul creator: Petronela Sîrbu, Maria Mihuț, Dumitru Dubei, Florica Gligor, Victor Elias, M. Zegrea junior, Iosif Vincze, Elena Puiu, Iosif Hoffman, Gh. Doja, Elena Onae, Ildico Biro, iar, o notă distinctă, cu valențe de trecere la profesionalism, întîlnim în picturile lui Aurel Martin-Bologa, Sanda Lăzărescu și Panait Stănescu.

În pirogravură, citabile sînt prezențele lui Dezideriu Elias, Francisc Antal și, îndeosebi, portretele istorice semnate de Petru Nicola. Sculptura se remarcă prin lucrările de ținută medie aparținînd lui Ioan Pischl, Adina Torje, Cornelia Marin, Romulus Mustețiu și Ioan Marcu. Se cuvine să amintim și prezența ceramicii, a intarsiei, a graficii, deși nu întîlnim salturi spectaculoase aici, ci tonuri obișnuite, pe linia mai demult cunoscută. De remarcat faptul că expozanții au o largă rază de inspirație, iar dezideratul tematic e ridicat cu vibrație artistică la înălțimea fiecărei personalități plastice prezentă în expoziție.

Această expoziție județeană a plasticienilor amatori răspunde plenar, mult mai pregnant decît la alte ediții, tematicii actualității socialiste, efervescenței creatoare a epocii pe care o parcurgem. Efigie a mesajului umanist, acest eveniment cultural poate fi continuat la aceiași înalți parametri.

DAN UDREA

Muzica

O frescă sonoră evocatoare — MILAN VLAIN

Recentul voiaj artistic al Filarmonicii „Banatul" pe țărmul însoritei Elade, a însemnat deopotrivă, o distinctă afirmare a artei românești în perimetrul de elevată spiritualitate al Parthenonului, cît și o binevenită revitalizare a suflului acestei orchestre, aflată la finele unei stagiuni și în pragul unui nou turneu, în Italia.

Iat-o, la primul contact după revenire, total distanțată de rutinier, dornică să se dăruiască înflăcărătelor chemări licitate de partituri complexe, precum **Simfonia a V-a** de **Șostakovici.** Lucrarea rulată adesea, a avut un plus de prospețime, spontan recepționat dincolo de rampă, dirijorul **N. Boboc** semnînd în această seară unul dintre cele mai frumoase concerte ale sale. Meritorie suplețea ansamblului față de gestica baghetei, exactă, conținînd o perpetuă chemare spre simburele emoțional al partiturii.

Tînărul maghiar **Zoltan Kocsis** a furnizat, în **Mozart,** evidente dotări pentru solistică. De apreciat, din evoluția sa, în special elementul tehnic, emancipat cu strălucire, temperamentul și aplombul său. Muzica lui Mozart a fost însă mai puțin servită de ardentul voluntarism al solistului – touché-ul cu mult prea dur, față de perlajul vizat curent, frazări terminate cu accente neavenite în special în partea I.

În deschiderea programului am audiat partitura iugoslavului **Milan Vlain** – unul dintre cei mai statornici prieteni ai muzicienilor bănățeni – **Suita a II-a „Balcan".** Prezent la toate festivele noastre muzicale, M. Vlain rămîne ancorat, chiar și prin muzica pe care o gîndește, acestui spațiu de simțire bănățean, teritoriu de intersecție al unor culturi diverse și totuși unificate printr-un numitor comun. Suita se resimte de unele lungimi, sesizabile probabil din lipsa unor contraste mai evidente, compensează, însă prin frumusețea temelor alese, prin claritatea scriiturii și o valoroasa patină modală instaurată adesea. O frescă viabilă a creatorului – etnomuzicolog dornic de a pune în circulația muzicii culte comorile de frumusețe păstrate încă cu discreție în umbra pădurilor, a pajiștilor unei distincte zone geografice.

DORU MURGU

Etnologie

O nouă culegere de lucrări științifice (II)

Majoritatea materialelor publicate în volumul *Studii și comunicări – etnografie, istorie,* editat de Muzeul din Caransebeș, au fost elaborate ca urmare a aplicației practice, cu tema *„Cercetarea unei zone geografice cu depistări de obiecte de însemnătate etnografică"*, în cadrul cursului de specializare a muzeografilor etnografi din țară, care a avut loc în toamna anului 1971, în județul Caraș-Severin. Așa se explică împrejurarea că, în multe lucrări, sînt prezentate date etnografice din teren, care, în primul rînd au un pronunțat caracter documentar. (De o deosebită importanță, în acest sens, este și ilustrația bogată, adeseori de o mare frumusețe, cum ar fi, bunăoară, imaginile etnografice surprinse de Emilia Pavel, Maria Petrovszky, Otilia Garoiu, Ioan Godea, Ion I. Drăgoescu, Dumitru Jompan, Lucia Apolozan ș.a.). Lucrările sînt inegale în privința calității ; nivelul științific oscilează între modestul *raport de teren* și *studiul* bazat pe o largă bibliografie. Ele reflectă, astfel, și gradul de pregătire științifică a autorilor, într-o anumită perioadă – și ne grăbim să adăugăm că unii dintre aceștia erau începători într-ale etnografiei în anul 1971.

Ne bucură faptul că în paginile cărții întîlnim și materiale elaborate de cercetători locali, precum Mihail Deleanu (cu o relevantă intervenție privind un aspect inedit al activității lui Simeon Mangiuca), Vasile Ioniță (cu un temeinic studiu de etnolingvistică), Alexandru Horvath (date etnografice în scrierile lui Mihail Halici – *aspect care va trebui să intre în atenția istoriei etnografiei românești*), Dumitru Jompan (o prezentare exaustivă a decorului în arhitectura din satul Marga) Maria Petrovszky (o tratare istorico-etnografică a olăritului din Biniș) și Otilia Garoiu și Ana Pop – în colaborare cu ieșeana Emilia Pavel – (interiorul casei țărănești din comuna Zăvoi, aspect abordat cu o metodologie etnografică adecvată).

Mai menționăm – și nu în ultimul rînd – sobrul *Cuvînt înainte* al lui Eugen Someșan, președintele C.J.C.E.S. Caraș-Severin, în care se subliniază importanța cercetărilor etnografice în etapa actuală. Această perspectivă a înțelegerii exacte a fenomenelor etnografice ne îndreptățește să așteptăm apariția altor cărți de cultură populară bănățeană, editate de instituțiile de cultură din județul Caraș-Severin. Deocamdată, această culegere de studii, alăturîndu-se volumului *Tibiscus-etnografie*, 1974, editat de Muzeul Banatului, este o apreciabilă realizare privind valorificarea culturii populare bănățene – și totodată, această carte va însemna elaborarea unei atît de mult așteptate monografii etnografice a Banatului.

AUREL TURCUȘ

Cadran

„Timișoara editorială 1971—1975"

O amplă manifestare culturală, despre care revista noastră a mai scris, *Festivalul cărții românești*, ajuns anul acesta la cea de-a treia ediție, a prilejuit deschiderea unei expoziții retrospective, intitulată „Timișoara editorială 1971–1975", consacrată aniversării celor 55 de ani de la crearea P.C.R. și pregătirii Congresului educației politice și culturii socialiste. În cadrul unei scurte întrevederi, directorul Bibliotecii județene, Mihai Ianculescu, ne declara : „Nu avem pretenția că am reunit în această expoziție tot ce s-a tipărit în Timișoara în cincinalul trecut, dar credem că materialele expuse sînt suficiente pentru a convinge pe oricine că în Timișoara s-a desfășurat și se desfășoară o bogată activitate editorială, acesta fiind anul din cei mai concreți indicatori care ne pot edifica asupra nivelului cultural al unei colectivități. Considerăm această expoziție o carte a cărților, deschisă generos publicului cititor, interesului și pasiunii sale pentru lectură".

Expoziția ne oferă imaginea de ansamblu a unui act cultural fără precedent în această parte a țării, prin amploarea sa cu totul remarcabilă : producția literei tipărite. Integrînd activitatea editorială timișoreană într-un context național, organizatorii expoziției au subliniat sugestiv anvergura producției editoriale românești în cincinalul trecut : 13,900 de titluri în 218.000.000 exemplare.

Aportul timișorean este, în acest context, remarcabil. Numeroase periodice, în limbile română, germană, maghiară, sîrbă, cotidiene, reviste literare, diverse alte publicații, apărute sub egida secției de propagandă a Comitetului județean P.C.R., a Consiliului județean F.U.S., Comitetului județean U.T.C., deschid, în expoziție, seria activității editoriale din acest județ. Un stand masiv, ilustrează rezultatul celor patru ani de activitate a editurii Facla : 166 de titluri, într-un tiraj de 1.561.395 de exemplare. Carte de poezie, proză, critică, știință, filozofie, artă, în limba română, germană, maghiară și sîrbă. Reține în mod deosebit atenția panoul cărților editate de Facla și distinse cu premii ale Uniunii scriitorilor ori ale Asociației scriitorilor din Timișoara. Din seria primelor reținem volumele lui Anghel Dumbrăveanu, Livius Ciocârlie, Cornel Ungureanu și Gh. Schwartz. Li se adaugă cărțile lui Eugen Todoran, Ion Clopoțel, I. D. Teodorescu, Sofia Arcan și Alexandra Indrieș, distinse de Asociația scriitorilor din Timișoara. Demnă de reținut este, de asemeni, activitatea editorială a celor patru mari institute de învățămînt superior, ilustrată prin impresionantul număr al cursurilor, studiilor, comunicărilor științifice. De o amploare similară este și producția tipăriturilor apărute sub egida C.J.C.E.S., a Inspectoratului școlar județean, a Oficiului județean de turism, a I.C.P.P.D., a Casei Agronomului și a altor instituții. Un panou masiv evidențiază producția literar-științifică a unor autori timișoreni în cadrul unor edituri din țară și străinătate.

Autentic act de cultură, expoziția „Timișoara editorială 1971–1975" se înscrie în seria manifestărilor de prestigiu, care confirmă, odată în plus, valoarea creației spirituale a acestui colț de țară.

REPORTER

Panoramic

În ziua de 5 mai a.c. a avut loc Plenara Asociației Scriitorilor din Timișoara care a analizat activitatea Asociației în lumina programului ideologic aprobat de Plenara C.C. al P.C.R. din 3–5 noiembrie 1971 și de Congresul al XI-lea al partidului. La lucrările plenarei au participat : Constantin Chiriță, secretar general al Uniunii Scriitorilor, Dumitru Preda membru al Biroului județean de partid – Timiș, președintele Comitetului județean pentru cultură și educație socialistă și Lucia Zamfir, vicepreședintă a C.J.C.E.S. – Timiș.

După informarea prezentată de Anghel Dumbrăveanu, secretarul Asociației, au luat cuvîntul scriitorii : Al. Jebeleanu, Mircea Șerbănescu, Ion Marin Almăjan, Ovidiu Șurianu, Vladimir Ciocov, Livius Ciocârlie, Maria Pongracz, Cornel Ungureanu și Ivo Muncian. În încheierea lucrărilor au luat cuvîntul : Constantin Chiriță și Dumitru Preda.

Simpozionul „55 de ani în slujba intereselor vitale ale poporului", organizat de Comitetul municipal de partid Lugoj, cu participarea cadrelor universitare dr. Marin Wiliam și dr. Gh. I. Oancea, a marcat aniversarea celor 55 de ani de la crearea P.C.R. ● *Aceluiași eveniment* i-au fost consacrate și simpozioanele, dezbaterile, întîlnirile cu activiști de partid de la Trustul de construcții-montaj, Electrotimiș, O.J.T., Institutul politehnic „Traian Vuia", Întreprinderea textilă Timișoara. ● *În pregătirea Congresului educației politice și culturii socialiste*, Filiala Uniunii artiștilor plastici din Timișoara a deschis sub egida C.J.C.E.S. o expoziție retrospectivă la galeria orașului. De asemeni, plasticienii timișoreni întîmpină apropiatul Congres printr-o expoziție itinerantă de pictură, sculptură și grafică, găzduită în prezent de sala Casei de cultură din Deta, precum și printr-o expoziție de artă plastică deschisă în incinta întreprinderii „6 martie" ● *Concertul coral – dezbatere* care a avut loc în sala Liceului de muzică a prilejuit publicului audierea unei comunicări aparținînd lui Ovidiu Giulvezan, pe tema „Contribuția muzicii corale și a corurilor la educația estetică și patriotică" și a unui bogat program muzical susținut de formații corale ale elevilor și cadrelor didactice. ● *S-a încheiat festivalul cultural artistic al elevilor lugojeni*, care a antrenat peste 700 de artiști amatori. ● *La recenta ediție a Colocviului național studențesc de literatură*, desfășurată la Craiova, studentului timișorean Mircea Bîrsilă i-a fost decernat titlul de laureat și premiul special al editurii „Scrisul românesc". ● Reținem din programul „Zilele educației politice și culturii socialiste FOENI – 76", întîlnirea cu Dumitru Preda, președintele Comitetului județean de cultură și educație socialistă, seara literară cu Al. Jebeleanu, George Drumur, Dorian Grozdan, Marius Munteanu, Ion Olaru, și acțiunea utecîștilor care s-au întîlnit cu poetul Damian Ureche și folkistul Victor Georoceanu. Animatorul acestui program, învățătorul din localitate, Virgil Ștefănescu.

● *Timișoara de ieri și de astăzi* – se intitulează expoziția foto deschisă la Bastionul Cetății de către Foto-Clubul Timișoara și A.A.F. Banat. În curînd, se va deschide o amplă expoziție a Foto-clubului din Budapesta, cuprinzînd 140 de fotografii alb-negru și color.

● *Din agenda de lucru a Asociației Scriitorilor.* În deschiderea săptămînii culturale în comuna Ciacova, scriitorii Anghel Dumbrăveanu, Mircea Șerbănescu, Dorian Grozdan și George Drumur au participat la o șezătoare literară. ● Deasemeni, poeții Damian Ureche, Marius Munteanu și Iovan Ciolacovici s-au întîlnit cu membrii cenaclului „Dositei Obradovici" din Sînmartinul Sîrbesc. ● *Casa de cultură* din Băile Herculane a organizat în cinstea aniversării partidului o șezătoare literară cu participarea conf. dr. Ioan Iliescu și a scriitorilor Dragoș Vicol, Dorian Grozdan și Sabin Oprean. ● *La Casa Pionierilor* din Timișoara, N. D. Pârvu, Hans Kehrer și Mircea Șerbănescu s-au întîlnit cu pionerii care au participat la concursul de creație literară – faza județeană.

Vitralii

Talente din armata patriei

De la Cîrlova la Nicolae Tăutu, ori de la Ion și Florian Grecea la George Florin Cozma, de la Ion Căpeț la Traian Reu, talentele izvorite din rîndul bărbaților în uniformă pot fi adunate într-un adevărat florilegiu. Interesant cum, în armată, unde s-ar părea că muzele nu se simt chiar la ele acasă, răsar și se dezvoltă asemenea creatori. Poemul sau cîntecul patriotic, plastica cu tematică din acest domeniu, inspiră tineretului țării, aflat sub arme, sentimentul bărbăției și eroismului, dragostea înaltă pentru visele și victoriile poporului. Unii dintre acești artiști, călîți în războaie și grele încercări sau în misiuni speciale, nu uită să imortalizeze paginile de glorie ale frămîntatei noastre istorii. Cei mai tineri dintre creatori, pe redutele prezentului, ina'ță imnuri epocii noastre și făuritorilor ei.

La Timișoara, am întîlnit asemenea talente, la Casa Armatei, în expoziții sau la cercul literar, în spectacole dedicate unor importante evenimente : Mihai Zegrea, tată și fiu, pictori ; Teodor Carp compozitor ; Valentin Tudor, Ionel Moga, Victor Gorșcovăz, Nicolae Andronescu, Crișovan Leca, Carolina Orza, Traian Pintilie, încercîndu-și forțele în domeniul literaturii. Creația lor e a doua dăruire cu care răspund vieții, ei fiind nu numai apărătorii patriei, ci și unii dintre cei mai atașați cîntăreți ai ei !

DAMIAN URECHE

Evocări

Primul zbor mecanic din lume

Anul acesta la 18 martie s-au împlinit 70 de ani de cînd Traian Vuia realiza pe cîmpul de la Montesson (Franța) primul zbor mecanic din lume. Fiu al poporului român, de pe meleagurile bănățene, plecase în vara anului 1902 la Paris, centrul cel mai înaintat din vremea aceea, unde se dezbătea cu însuflețire problema zborului. Aici studiază intens lucrări care tratau despre încercările și realizările de pînă atunci ale oamenilor de știință și ale experimentatorilor, în vederea realizării îndrăznețului vis al omenirii : desprinderea de pe suprafața Terrei.

La 16 februarie 1903, Vuia prezenta Academiei de Științe din Paris un memoriu intitulat *„Proiect de aeroplan – automobil"*, în care arăta cu argumente științifice și tehnice că zborul cu un aparat mai greu decît aerul era posibil. El expunea problema zborului într-un mod cu totul original, deosebindu-se de concepțiile existente în vremea aceea, care se bazau numai pe aparate mai ușoare decît aerul și care nu admiteau altă soluție. De asemenea a stăruit asupra importanței lansării aeroplanului pe roți și a demonstrat că toate celelalte probleme sînt rezolvate și se poate trece imediat la construirea mașinii.

Comisia specială din cadrul Academiei de Științe din Paris, care studia și examina memoriile în legătură cu navigația aeriană, deși era formată din personalități de seamă ale vieții științifice franceze, era stăpînită de prejudecata că soluția *„mai greu decît aerul"* este nerealizabilă. Astfel că memoriul nu a fost examinat, ci clasat și pus la dosar cu următoarea rezoluție : *„Realizarea și rezolvarea problemei zborului cu un aparat mai greu decît aerul este himerică"*.

Cu toate acestea, Vuia nu s-a descurajat. El hotărăște să-și construiască singur aparatul. Astfel, la 15 mai 1903, solicită Oficiului Național al Proprietății Industriale din Republica Franceză un brevet de invenție sub denumirea de *Aeroplan – Automobil*, care i s-a eliberat la 7 august 1903 și a fost dat publicității la 16 octombrie 1903. Cu concursul lugojenilor și în special al lui Coriolan Brediceanu s-au adunat fondurile necesare pentru construirea aeroplanului. Construcția aparatului începe în toamna anului 1903 și s-a încheiat în decembrie 1905.

Creînd aeroplanul-automobil, Vuia a inventat un adevărat aparat de zburat, echipat cu motor în întregime proiectat și construit de marele inventator. Noutatea desăvîrșită pe care o aduce el, în primul rînd, era trenul de aterizare. Aeroplane au fost construite și înainte de Vuia și în vremea lui, însă toate acestea nu dispuneau de mijloace proprii de decolare. Pentru lansarea lor se foloseau diferite mijloace auxiliare ca : șine plane înclinate, catapulte, remorcarea cu ajutorul automobilului pe uscat, sau cu o barcă cu motor pe apă, remorcarea în aer cu ajutorul unui balon etc. Vuia propune și realizează, pentru prima oară în istoria aviației, trenul

de aterizare (căruciorul purtător), care mijlocea cîștigarea vitezei necesare pentru decolare.

Pe lîngă această noutate este de remarcat de asemenea, faptul că Vuia a adoptat formula monoplan, deși toți predecesorii și contemporanii lui erau adepții biplanului. La fel, el a susținut și a aplicat la aparatul său principiul unei singure elice și a realizat un sistem pendular al aparatului, care asigura acestuia o mare stabilitate de zbor, obținut prin formele geometrice și numărul aripilor, dar mai ales prin poziția organelor de cîrmuire : elicea tractivă e situată în partea dinainte a mașinii, iar cîrmele de profunzime și de direcție sînt montate în spate.

După terminarea completă a aeroplanului, Vuia începe experimentarea lui pe teren, folosind pentru aceasta o porțiune de drum puțin frecventată, care ducea de la Montesson la riul Sena. Primele experiențe efectuate de către Vuia, în decembrie 1905, 5 februarie și 6 martie 1906, cînd aparatul a rulat „pe pămînt" nefolosind întreaga putere a motorului, au pregătit epocalul zbor de la 18 martie 1906. În acea zi memorabilă, Vuia cu aparatul său a rulat mai întîi pe pămînt, aproximativ pe o distanță de 50 m. și a cîștigat viteza necesară de sustentație, apoi a pierdut contactul cu pămîntul și a parcurs în zbor o distanță de 12 m, la o înălțime de 0,60–1 m. Rezultatul obținut de Vuia, în cursul acestei experiențe, constituia o performanță tehnică extraordinară, deoarece el era primul om care s-a desprins de pe pămînt cu un aparat mai greu decît aerul, numai cu mijloacele de bord ale mașinii sale. Astfel, data de 18 martie 1906 se înscrie ca o zi memorabilă în istoria aviației, românul Vuia fiind deschizătorul de drum în acest domeniu.

ELENA BORUGĂ

Dicționar ortografic

GENITIV–DATIV (II)

Este cunoscut faptul că cele mai multe greșeli de scriere se produc, în afară de folosirea linioarei și a apostrofului, la scrierea cu doi și cu trei **i**.

In articolul precedent, ne-am ocupat de scrierea cu doi **i** a substantivelor feminine la g. d. sing. cu articol hotărît enclitic. Din această grupă fac parte substantivele feminine cu pluralul în **-i**. Un substantiv frecvent în vocabularul tinerilor și în emisiunile sportive de la radio și TV este **minge,** cu pluralul **mingi (o minge-două mingi)** La g. d. sing. art. forma corectă este **mingii (traectoria mingii ; a dat mingii un efect neașteptat).**

Din cauza corpului fonetic redus la plural (o singură silabă) și a faptului că suportul vocalic al silabei este slab **(-i-** complet nazalizat între **m-** și **-n),** s-a format un plural nou : **mingii** (Ce **mingii** a putut să prindă portarul ăsta, dom'le . . . !). Desigur, la un astfel de plural, singularul trebuia să fie **mingie,** formă care circulă paralel cu cealaltă. În felul acesta și singularul și pluralul au căpătat cîte o silabă în plus. Pentru forma **mingie,** g. d. sing. art. este **mingiei.** Dar cu această formă, substantivul intră într-o altă grupă, a celor terminate în **-i -e** (în două silabe), despre care INDREPTARUL dă indicații cu privire la scrierea g. d. sing. art.

Practica didactică ne-a arătat că, pentru această categorie de substantive, nu forma articulată enclitic la g. d. sing. prezintă dificultăți ortografice, ci aceea cu **articol proclitic.** Din acest considerent, propunem ca noul DICȚIONAR ORTOGRAFIC să extindă indicațiile, astfel :

alúzie, pron. -zi-e ; pl. **aluzii** ; g. d. sing. art. encl. **aluziei** ; ~ art. procl. **unei aluzii**

bactérie, pron. -ri-e ; pl. **bacterii** ; g. d. sing. art. encl. **bacteriei** ; ~ art. procl. **unei bacterii**

cárie, pron. -ri-e ; pl. **carii** ; g. d. sing. art. encl. **cariei** ; ~ art. procl. **unei carii.**

citáție, pron. -ți-e ; pl. **citații** ; g. d. sing. art. encl. **citației** ; ~ art. procl. **unei citații**

democrație, pron. -ți-e ; pl. **democrații** ; g. d. sing. art. encl. **democrației** ; ~ art. procl. **unei democrații**

etiologie, pron. -ti-o . . . gi-e ; g. d. sing. art. encl. **etiologiei** ; ~ art. procl. **unei etiologii** (ca știință, nu are formă de plural ; se poate, totuși, **două etiologii,** cu sensul „două concepții despre . . ." sau „două cărți despre . . .")

excépție, pron. ecs-cep-ți-e ; pl. **excepții** ; g. d. sing. art. encl. **excepției** ; ~ art. procl. **unei excepții**

fotografie, pron. -fi-e ; pl. **fotografii** ; g. d. sing. art. encl. **fotografiei** ; ~ art. procl. **unei fotografii**

gospodărie, pron. -ri-e ; pl. **gospodării** ; g. d. sing. art. encl. **gospodăriei** ; ~ art. procl. **unei gospodării**

indústrie, pron. -tri-e ; pl. **industrii** ; g. d. sing. art. encl. **industriei** ; ~ art. procl. **unei industrii**

justiție, pron. -ți-e ; g. d. sing. art. **justiției** ; ~ art. procl. **unei justiții**

lenjerie (nu : **lingerie** !), pron. -ri-e ; pl. **lenjerii** ; g. d. sing. art. encl. **lenjeriei** ; ~ art. procl. **unei lenjerii**

mántie, pron. -ti-e ; pl. **mantii** ; g. d. sing. art. encl. **mantiei** ; ~ art. procl. **unei mantii.**

După exemplele date, cititorii au observat, desigur, că astfel de substantive (cu terminația rostită cu hiat : -i-e) se scriu la plural cu doi **i** și că la g. d. sing. cu articol proclitic forma este identică cu cea de plural (tot-**ii**). Substantivul **piéle** se pronunță în două silabe (**pié-le** ; nu : **pi-e-le,** nici : **pe-le** !). Cînd denumește epiderma omului, are g. d. sing. art. encl. **pielii,** iar cu art. procl. **unei piei.** Cînd e vorba de animale, are pl. **piei (multe piei tăbăcite).**

V. ȘERBAN

Corespondența

Iancu A. : Nu înțelegem tristețea scrisorii Dvs., – cu atît mai mult cu cît poeziile dovedesc mult talent. Reținem : **Fructul, Fără titlu** și **Nisipul.** Sîntem interesați de evoluția Dvs. Vă așteptăm cu noi poezii.

Petre Vlad : În sensul celor spuse în numărul anterior, reținem poezia **Cît o lume și-un pămînt.** Întîrzierea răspunsului se datorește aglomerării corespondenței, aglomerare ce se explică nu numai prin abundența plicurilor ci și prin absența, obiectivă, așa cum am mai precizat, a poștașului de la aceste treburi. Așteptăm, cu mult interes, noi poezii.

R. M. : Scrisoarea Dvs. ne-a impresionat. Regretăm că n-ați însoțit-o de mai multe poezii. Dar și din acestea două ne dăm seama de reala Dvs. înzestrare. Reținem poezia **Ale noastre,** pînă la o confruntare viitoare, care poate avea loc la redacție, dacă vi se pare că dialogul din acest colț de pagină presupune o anumită întîrziere.

C. Ionuț : Lunga Dvs. scrisoare arată că sînteți conștient de calitățile și insuficiențele versurilor trimise. Aceste insuficiențe (imperfecțiuni ale exprimării, cum spuneți) sînt firești la orice început de drum în literatură. Ele pot fi depășite în timp, prin multă muncă și răbdător studiu.

Crina Petreanu : Frazare remarcabilă metafore notabile și-un patos cald în poemele Dvs. în proză. Verbozitatea ori aerul ușor naiv, cîteodată, poate și tonul edulcorat – iată cîteva puncte nevralgice, ale acestor compoziții. Interesantă, poezia finală. Mai trimiteți.

P. M. Sacu : Vă mulțumim pentru aprecierile la adresa revistei noastre. Poezia de notație pe care o scrieți ni se pare interesantă. Vom urmări cu atenție cele ce ne veți trimite.

Niculae Iorga : Tematică vibrantă. Din păcate, expresia artistică e adesea ezitantă. Mai aproape de o formă acceptabilă e poezia **Iubirea de țară.**

George Florea Papp, Vasile Sevastre Ghican, Ioniță Marius, O. Rais, Cornelia Alexoi, Ion Diaconu-Constanța – versuri promițătoare.

Menhir, Thirtheu Sergiu, Ștefan Rubțov, S. Cioclade, Marin Florescu, Bălă Cristian, Cătălina Călniceanu, Popovici Ștefan, Constantin Bontea, Simion Constantin, Drăgan Cristian, Ilia Gheorghe, I. Baba Fiscuțeanu, Vatugis Samoli – încercări modeste.

ANGHEL DUMBRAVEANU

Mica antologie

CRINUL

Crinul e o ninsoare zidind
melancolii cu Mozart și Eminescu
și poate zbor de lebădă
în care mireasma sufletului nostru
întîrzie ca o privire secretă de miri
umbra lui, pulbere de stele
contemplă-n văzduh împăcări
pe care doar cei născuți
în grădinile de rouă
le pot înțelege . . .

IOAN IUSTIN PURZA

COPILĂRIE

Seara
ești ca un fluture istovit de lumină
ești un plug de tăcere căzut în adînc.

O, cît de groaznic
vor putrezi alte punți de petale
și în zadar licurici uriași
vor aștepta să-ți lumineze calea
înspre palatul zînelor uitate.

ION DUMBRAVA

Presa din Transilvania și Banat

(Urmare din pag. 1)

Ardealul și Banatul au dat mulți **„băieți inimoși – care se furișau dincoace, ca să se împărtășească din fiorii luptei pentru neam"**, printre care **Moise Groza** – bănățean, din comuna Obreja de lîngă Caransebeș, fost ofițer în armata austriacă, care a demisionat și a trecut în armata română.

Actele de eroism, înscrise de armata română, pentru cucerirea independenței, au fost imortalizate în mii de pagini de istorie de către cei mai de seamă istorici români. Marele nostru istoric, Nicolae Iorga, amintind de jertfele aduse de ostașii țărani, tineri ofițeri ca Valter Mărăcineanu și Sonțu, căzuți în fruntea trupelor pe care le îmbărbătau, menționează de asemenea : **„Între aceia care-și făcură cu prisos datoria, fără mîngîierea victoriei complete, se numără colonelul Ipătescu, locotenent, colonelii Poienaru și Voinescu . . .".**

Pentru conduita exemplară de la 27 august (stil vechi), căpitanul Groza a fost decorat cu **Virtutea militară,** citat, prin ordin de zi, pe întreaga armată, decorat apoi cu **Steaua României** și înaintat la gradul de maior. Cariera sa militară se încheie în anul 1900, avansînd pînă la gradul de general de divizie. Dar pe cîmpul de luptă n-au plecat numai ofițeri, care au luptat cu arma în mînă, ci și un număr de 12–15 medici români ardeleni, care au lucrat în spitalele de zonă interioară, iar în serviciul sanitar pe front au luat parte, din cîte se cunoaște, trei ardeleni : **Gheorghe Diamandi** din Brașov, doctor de Viena din 1876, care a luat parte la bătălia din fața Plevnei, fiind înrolat ca voluntar, **Nicolae Grancea** din Făgăraș, student al facultății de medicină din București, care a fost promovat ca doctor în anul 1889, făcînd campania, ca subchirurg la trupă, fiind rănit în mînă și abdomen. Pentru vitejia sa, a fost decorat, pe cîmpul de luptă, cu **Virtutea militară** și **Steaua României.** Despre vrednicia și spiritul de jertfă al medicilor ardeleni de la Grivița, corespondentul ziarului **„Die Presse",** Lichtenstadt, menționează, în special, eroismul lui Grancea, care după rănirea sa **„a rămas mai departe în linie, pînă cînd a putut să mai fie de folos". Adam Hințescu,** asistent de farmacie din Rîșca (Baia de Criș), în etate de 21 de ani, s-a înrolat, ca voluntar, în batalionul 2 vînători și a luat parte la atacul Griviței unde a fost rănit.

Imediat după începerea luptelor, un număr mare de persoane, aparținînd diferitelor pături ale populației, au început să colecteze bani pentru răniții și văduvele de război. Cu toate opreliștile și restricțiile autorităților, presa română, prin intermediul căreia au fost organizate toate acțiunile, și-a făcut datoria, cu cea mai înaltă dovadă de patriotism. Inițiativa sprijinului material pentru răniți pornește din Sibiu, cînd **„Telegraful român"** publică la 1 mai 1877 (stil nou) procesul verbal despre constituirea unui comitet de femei din Sibiu, care va strînge lucruri pentru ostașii români răniți și pentru văduvele de război.

Comitetul alcătuit, în frunte cu **Judita Măcelaru,** președintă, lansează un apel cu următorul text : **„În urma conflagrațiunii din Orientul Europei, conflagrațiune ce are să atingă și a atins pe frații noștri și surorile noastre din România, noi, conduse de simțul inimii noastre și inspirate totdeauna de instinctul suprem al umanității, nu putem sta indiferente la ceea ce frații și surorile noastre și sîngele nostru vor avea de îndurat în această mare dramă ce se prepară și s-a început deja pe frumoasele, istoricele și de vechiu sînge fumegîndele tărmuri ale Dunărei. Simțul de fiice, mame și surori ne impune această datorință de a veni într-ajutorul ostașilor răniți și în ușurarea suferințelor familiilor acelor ostași, care au căzut sau vor cădea în luptă. Am format un comitet".**

Apelul continuă **„invitînd pe toate romîncele, surori ale noastre, ca să binevoiască a-și aduce fiecare obolul sau oferta : bani, scame, fișii de pînză, flanel, tifon etc . . .". „Declarația femeilor din Sibiu e de o curajoasă francheță"** – arăta Nicolae Iorga. Aceasta este răspîndită imediat și de „Gazeta Transilvaniei" din Brașov, precum și de alte periodice ardelene.

„Gazeta Transilvaniei" mai adaugă în 20 mai, printre altele, felul cum românii **„se bat și varsă sîngele, nu din vreo vanitate și trufie, ci în sensul cel mai strîns al cuvîntului pentru existența patriei și a națiunii, pentru libertatea contra vechii tiranii sălbatice, care prefăcuse patria lor de atîtea ori într-un mormînt universal.**

Toate actele publice, precum și evenimentele zilelor din urmă ne pot convinge pe toți românii că România este decisă a-și apăra existența și drepturile sale pînă la marginile extreme. Dacă nu am avea altă probă despre ferma deciziune a locuitorilor de a se apăra pe viață și pe moarte, ne-ar fi de ajuns acele liste de oferte extraordinare în cai frumoși, pînă acum peste 2.000, în bani, nutreț, adică fîn, paie, orz, ovăz și grîu, vin și vinars, care curge neîncetat din toate regiunile țării de bună voie, așa că legea achizițiilor uzitată în toate staturile, votată și în România, se aplică mult mai puțin de cît se temeau unii . . .". Apelul se încheie, scoțînd în evidență inițiativa femeilor din Sibiu **„de unde primirăm încă de vineri știrea telegrafică despre înființarea unui comitet".** În același număr al gazetei, președintele comitetului românilor din Brașov – **Diamandi I. Manole,** – împreună cu **N. Ciurcu, I. Lepădatu, Aron Densușianu** și alții, fac apel la populația Brașovului și se adună în prima zi, de la 8 inși 540 franci aur, fapt înregistrat de Gazetă . . . și cu cuvinte de laudă de Kronstadter Zeitung.

Și **Iosif Vulcan** publică în **„Familia"** din 20 mai rîndurile de mai jos, scrise de ardeleanul **Dr. I. Drăgescu : „Pe aici toată lumea lucrează : damele fac scame, bandaje și contribuiesc, care după puteri, pentru oștire. Bărbații se înrolează sub drapel. Aș dori și sper că voi fi înțeles ; aș dori ca și la dumneavoastră doamnele să formeze un comitet, carele să stringă ofrande, fie în bani, fie în scame și să le trimită la adresa subsemnatului la Craiova. Cînd noi sîntem în pericolul de a ne vărsa sîngele pentru drept și libertate, surorile noastre de peste munți nu pot, nu trebuie să steie în nepăsare".**

Entuziasmul românilor ardeleni nu era pe placul oficialității și, în urma unei campanii de presă, împotriva celor două comitete de ajutorare, înființate la Sibiu și Brașov, acestea sînt dizolvate. A doua zi, după dizolvare, Judita Măcelariu din Sibiu face o contestație, printr-o adresă, în ziua de 1 iunie 1877, către prefectul județului Sibiu, unde protestează, în numele civilizației, pentru revocarea ordinului ministerului de interne, care respinge contestația, la care **„lumea și presa românească schimbă macazul : Lozinca este : „Nu ni se permite funcționarea comitetelor, vom face colete individuale".**

„Gazeta Transilvaniei" din 12 iunie publicq din nou **„Apel la români",** iar acțiunea de ajutorare nu încetează. Femeile lucrau la pansamente și rufe, iar bărbații adunau bani. Din toate părțile Ardealului și Banatului porneau prin Predeal, Turnu Roșu și Orșova care țărănești încărcate cu lăzi pline.

Revista umoristică **„Gura satului",** din Arad, se pune și ea în slujba acțiunii, prin următorul anunț : **„Cine vrea să contribuie cu bani, bandaje, scame etc. poate să trimită ofertele lor la „Gura satului", căci în Arad nu s-a putut constitui nici un fel de comitet și prim ministrul Ungariei numai oamenilor singuratici a permis a aduna astfel de ajutoare umanitare . . ."**

În urma acestor apeluri, care erau publicate în toate ziarele românești ale vremii, inițiativele pornesc, începînd cu centrele mari culturale și ajung pînă în cele mai mici tîrguri și chiar sate, de unde se colectează îmbrăcăminte și bani. Unele reviste ca **„Biserica și școala"** din Arad sau **„Familia"** dau chiar instrucțiuni amănunțite despre felul cum trebuie confecționate pansamentele.

Și, astfel, presa românească de peste munți și-a făcut cu prisosință datoria, pînă în momentul cînd tot gazetele aduc vestea căderii Plevnei și a victoriilor strălucite obținute de armata română.

Echo

BANATICA*

(III)

Volumele I și II ale acestei publicații au avut, după cum se știe, un ecou favorabil în cercurile de specialitate, apariția lor constituind un prilej de afirmare în arena științifică a tînărului colectiv de la muzeul reșițean. Nu mai puțin interesant este și cel de-al treilea tom al „BANATICII", care valorifică un amplu material inedit – arheologic și arhivistic – contribuind la clarificarea unor probleme legate, mai ales, de dezvoltarea social-economică, politică și culturală a Banatului.

Studiile de arheologie și istorie veche cuprinse în primele două secțiuni ale volumului (*„Probleme ale ceramicii neolitice în Banat"*, de Gh. Lazarovici *„Situla de la Remetea Mare"* de Fl. Medelet, *„Însemnătatea cimitirului de la Mokrin pentru cronologia epocii timpurii a bronzului în Banat"* de T. Soroceanu, *„O diplomă militară din Tibiscum"* de M. D. Petrovszky și Ion I. Russu, *„Coifui roman de la Berzovia"* de D. Protase-L. Petculescu, *„O cărămidă romană cu text cursiv din sec. IV descoperită la Gornea"* de N. Gudea și I. Dragomir și altele) pun în discuție, cu o temeinică argumentație arheologică, noi puncte de vedere referitoare la neoliticul bănățean, epoca bronzului, perioada romană și postromană. Alte lucrări, cum ar fi cele semnate de cercetătorii I. Uzum (*„Cimitirul medieval de la Gornea-Tîrcheviște"*), V. Boroneanț (*„Locuirea din sec. XII–XIII de la Ogașul Neamțului – comuna Berzasca"*), V. Wollmann (*„Hărți privind exploatările miniere de la Dognecea din prima jumătate a secolului al XVIII-lea"*), sînt consacrate lămuririi unor probleme privind dezvoltarea economică și socială a Banatului în epoca medievală și în perioada de trecere de la feudalism la capitalism.

Secțiunea de istorie modernă și contemporană înmănunchează numeroase studii și articole, care reliefează începuturile capitalismului pe teritoriul Banatului, dezvoltarea mișcării muncitorești, intensificarea luptei pentru emancipare națională, lupta maselor muncitoare bănățene, conduse de P.C.R., împotriva exploatării burghezo-moșierești și a pericolului fascist, aportul muncitorilor reșițeni la refacerea economică a țării, imediat după 23 August 1944 etc. Sînt reprezentative pentru această secțiune următoarele titluri : *„Situația minerilor și muncitorilor metalurgiști din Banat la mijlocul veacului al XIX-lea"* (Gh. Ruja), *„Presa românească din Oradea despre mișcarea memorandistă"* (V. Faur), *„Exploatarea auriferă – Elisabeta – de lîngă Oravița în veacul al XIX-lea"* (V. Zaberca), *„Repercusiuni antimuncitorești în județele Caraș și Severin în perioada interbelică"* (I. Șerban), *„Măsuri represive adoptate împotriva muncitorilor în perioada militarizării Uzinelor Reșița"* (O. Bozu), *„Documente referitoare la acțiunile greviste și de sabotaj organizate de clasa muncitoare sub conducerea P.C.R. în zona industrială a Banatului 1942–1944"* (C. Brătescu) etc.

Materiale deosebit de valoroase, elaborate de cercetătorii D. Protase, R. Petrovszky, N. Gudea, E. Iaroslavschi, V. Ioniță, N. Săcară, M. Popa, M. Deleanu și O. Velescu, au fost incluse în Cronica arheologică și în secțiunea de istorie a artei și culturii, care încheie acest volum.

* Publicație a Muzeului județean de istorie Caraș-Severin din Reșița.

ION POPA

Documentar

„NEVOIA DE FILOZOFIE"

IOAN MARCU, „DAC"

Epoca pe care o traversăm, marcată de profunde mutații structurale și cunoscînd sub impactul revoluției tehnico-științifice un dinamism fără precedent al prefacerilor socio-culturale și dezvoltării științei și tehnologiei (afectînd toate compartimentele ansamblului social), invederează coexistența a două tendințe divergente : pe de o parte **accentuarea hiperspecializării** („concretizată" în tendința de claustrare în perimetrul propriei profesiuni, „pulverizării" cunoștințelor și multiplicării disciplinelor, răspunzînd de fapt unor necesități presante în cîmpul cunoașterii) și, pe de altă parte, afirmată cu sporită vigoare, **„foamea de sinteză"**, răspunzînd la rîndu-i efortului epistemologic integralist (înlocuind tratarea parcelară cu o atitudine globală, sistemică, aptă a surprinde și cuprinde complexitatea „întregului"). Este desigur unanim admisă observația că **practica socială nu cunoaște probleme unidisciplinare,** deschiderea și comprehensiunea spre și pentru toate domeniile creației de valori – reclamată de altfel de marea flexibilitate intelectuală a epocii noastre – găsind în filozofie (ca disciplină prin excelență integratoare – oferind o reprezentare a lumii în perspectiva totalității ei) un posibil principiu ordonator

Intim legată de știință și consecvent umanistă, **filozofia marxistă** s-a dovedit a fi – așa cum aprecia Lenin – **„cea mai grandioasă cucerire a cugetării științifice"**, promovînd un nou mod de gîndire în esență critic și revoluționar, restructurînd domeniile tradiționale ale filozofiei, transformînd dialectica într-un veritabil „organon" al științei și acțiunii. Puternic marcată de spiritualismul tradițional, excelînd în teoretizări cu caracter retrospectiv, evadînd din realitate, considerată expresia unei „rațiuni pure" și impregnată de pesimism, filozofia premarxistă a practicat modalitatea „esențialistă" de a filozofa, exponenții ei rămînînd prizonierii contemplativismului și dezinteresîndu-se de „lumea realității obiective". Or, filozofia – observa Lucian Blaga (vezi „Eficiențe" în vol. „Despre conștiința filozofică", Edit. Facla, 1974, pag. 151) – are aptitudinea de a pune în mișcare istoria. Marxismul – adăugăm noi – întemeind de fapt o nouă teorie asupra praxisului, înțeles ca activitate social-istorică efectivă și nu abstract-spirituală (ca în filozofia clasică germană). În „Teze asupra lui Feuerbach" Marx nota : **„Filozofii nu au făcut decît să interpreteze lumea în diferite moduri ; important este însă de a o schimba".** Revoluționînd filozofia și generînd o mutație profundă în structura științei și a cugetării umane, marxismul a inaugurat și un nou umanism ; superioritatea acestuia – comparativ cu umanismul premarxist, anistoric și speculativ, vizînd perfecționarea moral-spirituală a individului izolat – nu este doar teoretică (prin explicația științifică și viziunea revoluționară despre om) ci rezidă în soluțiile practice, reale și radicale pe care le oferă pentru eliberarea și emanciparea omului. Spre deosebire de modelele de tip iluminist, rupte de realitatea socială, înscriindu-și imperativul abstract al dezvoltării personalității umane și preconizînd o „reconstrucție" a societății corespunzător exigențelor rațiunii și naturii umane, **programul umanist al filozofiei marxiste are un pronunțat caracter social-politic,** evidențiind că emanciparea politică constituie premisa suprimării relațiilor sociale structurate antagonic și bazate pe exploatare, revoluția socialistă deschizînd perspectiva împlinirii în mod radical a idealului umanist.

Un interes aparte prezintă raportul filozofiei marxiste (ca sistem de gîndire legat structural de dezvoltarea științelor) cu acestea din urmă ; s-ar părea – potrivit unor opinii vehiculate cu insistență de diverși teoreticieni nemarxiști – că dezvoltarea științei conduce – inevitabil – la suprimarea filozofiei (inutilitatea ei transparînd indeosebi în contextul desfășurării revoluției tehnico-științifice la scară planetară), filozofiei fiindu-i proprii vocația speculativă și pretinsa gratuitate, în timp ce știința are o indiscutabilă calitate utilitaristă și invocă drept suprem argument performanțele pragmatice obținute. În realitate, **știința** – omniprezentă în contemporaneitate – **deși modelează filozofia, nu o poate înlocui** ; „întărîndu-și legătura cu știința, filozofia – scria Al. Tănase – rămîne o formă de sine stătătoare, care-și păstrează vocația", obsesiile sau excesele scientiste, tentativele de afirmare a **spiritului științific absolut** (prin epurarea valorilor interpretative sau a criteriilor și implicațiilor evaluative) eșuind cu consecvență. Fostă **„ancilla theologiae"** în scolastica medievală, filozofia nu devine o **„ancilla scientiae"** în condițiile contemporaneității, după cum – în aceeași măsură – trebuie repudiată și iluzia unei filozofii ca „știință a științelor" sau suprastiință, cu rol normativ. Există, neîndoielnic, un teren problematic comun, nutrind dezvoltarea filozofiei înseși – ca domeniu al creației valorice ; dar, explorînd parcelar realitatea, științele pătrund în intimitatea propriului lor obiect, conjuncția cu filozofia (în speță cu materialismul dialectic și istoric, oferind o viziune de ansamblu coerentă asupra lumii), creează un cadru explicativ cuprinzător și largi posibilități teoretico-metodologice de interpretare și orientare.

Permanent necesară, conștiința filozofică asigură un spor de luciditate și posibilitatea controlului asupra marilor probleme care confruntă contemporaneitatea, răspunzînd celei mai firești nevoi a omului : creația, autodepășirea, devenirea ; dezechilibrul intervenit între puterea tehnică și conștiința filozofică (accentuat dramatic în societățile tehnocratice, care proclamă „moartea idealului" și „sciziunea tragică" a culturii) poate fi contracarat sau preîntîmpinat – printr-un echilibru dinamic între valorile tehnico-științifice și cele umaniste – filozofia – sporind puterea subiectului asupra lui însuși (H. Wald) – opunîndu-se oricărei uniformizări sau unidimensionalizări. Este indiscutabil că socialismul, promovînd și realizînd un nou tip de progres (asigurînd dezvoltarea unitară în toată diversitatea aspectelor sociale și cuprinzînd toate sferele vieții sociale) amplifică funcția prospectivă și praxiologică a filozofiei, angajînd-o responsabil în problemele prezentului și tendințelor înnoitoare manifeste în cîmpul vieții sociale, conferindu-i practic un autentic conținut umanist ; în fapt, „explorarea viitorilor" nu poate ignora viitorul condiției umane iar reflecția asupra acestui aspect are, necesarmente, un fundament filozofic. Semnificativ, într-o recentă lucrare („Contradicțiile culturale ale capitalismului" – 1976) Daniel Bell sesiza că dezechilibrele – inerente societății capitaliste – transced sfera economicului afectînd universul întregii culturi. Insistînd asupra disjuncției dintre structura socială (economia, tehnologia, sistemul ocupațional) și cultura, Bell observa „principiile axiale diferite „care le guvernează, structura socială fiind definită în „termenii eficienței și raționalității funcționale". Dar ceea ce deplînge politologul american – exponent al reformismului burghezo-liberal – este absența unei filozofii coerente, justificatoare însă pentru ordinea capitalistă.

Or, secolul nostru – caracterizat drept „marea răscruce a istoriei" – a probat elocvent forța de atracție și justețea filozofiei marxiste, **destinul teoriei marxiste fiind prin excelență politic** ; prezența și influența spirituală a lui Marx în contemporaneitate cunoaște o continuă ascendență, dialogul cu gîndirea nemarxistă – în contextul profuziunii doctrinelor și ideologiilor – dominînd peisajul filozofic actual și constituind o modalitate de dezvoltare creatoare a marxismului însuși. Declarat „decedat" de teoreticieni precum Lipset sau R. Aron, marxismul – fără a fi o „religie" a ideilor, sanctificînd adevărul sau oferind scheme explicative valabile pentru orice condiții sau etape de dezvoltare – este viu, prezent în viața ideologică contemporană, autentică atitudine marxistă în dialogul filozofiilor fiind tocmai confruntarea cu orientările nemarxiste sau antimarxiste, evitînd prejudecățile dogmatice sau viziunile simplificatoare, manifestînd discernămînt critic, principialitate și consecvență în relevarea mesajului ideologic și funcțiilor sociale ale diferitelor curente de gîndire. Se poate chiar afirma că fidelitatea față de spiritul teoriei marxiste rezidă în principal în eforturile pentru dezvoltarea creatoare a teoriei revoluționare, în strînsă corelație cu problemele concrete din cîmpul practicii social-istorice și cu progresele cunoașterii științifice, a reelaborării teoretice – din perspectivă marxistă – a unor noi domenii de cercetare.

Aspirînd spre sinteze largi, oferind liantul unor viziuni fragmentare și răspunzînd unei necesități imperioase a spiritului uman, **filozofia rămîne, chiar dacă** – așa cum inspirat scria H. Wald – **filozofiile trec.** Privind cu încredere, realist și în perspectiva cursului ireversibil al istoriei devenirea comunistă a societății noastre, factorul subiectiv conducător, P.C.R., ilustrează constant – prin întreaga sa activitate de construcție internă și politică internațională – o aplicare creatoare a teoriei marxist-leniniste, progresul tehnico-științific pe care ne-am propus să-l realizăm în cincinalul afirmării impetuoase a revoluției tehnico-științifice în România, fiind în esență **progresul umanismului, al libertății și demnității umane – coordonate definitorii ale filozofiei marxiste în acțiune.**

ADRIAN DINU RACHIERU

Efigii

Să reprezinți arta românească la valoarea ei...

Orchestra filarmonică timișoreană și Corul Filarmonicii „George Enescu", oaspeți de prestigiu în Grecia

Aristot spunea că muzica reprezintă un mijloc educativ și o desfătare intelectuală. Iată ca acest adevăr – de care, bine înțeles nu ne-am îndoit – a fost confirmat pe deplin chiar în patria marelui gînditor elin. Pentru că arta interpretativă românească a avut un cuvînt greu de spus chiar acolo, în capitala Eladei, în imediata apropiere a majestuosului Acropolis. Și l-a spus într-o manieră convingătoare ! Solemna muzică a *Misei în do de Mozart* a răsunat în impunătoarea sala a teatrului *Kotopoulis-Rex*, restituită de corul *Filarmonicii „George Enescu"* și de *orchestra Filarmonicii timișorene*, sub bagheta dirijoarei *Louly Psigoulis*, convingînd nu numai de frumusețile ei intrinseci, dar și de nivelul superior la care se situează viața muzicală a patriei noastre. Rostul acestor rînduri nu este acela al unei cronici de concert. Înainte de toate, ele încearcă să redea atmosfera celor două concerte susținute, atmosfera întregii noastre șederi în Grecia. Iar ceea ce se degajă în primul rînd din această atmosferă este faptul că întregul ansamblu – impunător și ca număr – a fost profund pătruns de rolul și datoria sa : reprezentam arta românească imediat după întîlnirea la nivel suprem a conducătorilor statelor noastre. Obligațiile noastre aveau, deci, un plus de nobilă rezonanță. Autorul își permite acum să transcrie aici cuvintele exprimate după cele două concerte de unele personalități marcante ale vieții muzicale eline, adaugînd doar că ele au fost rostite cu un entuziasm și cu bucuria pe care le poate stîrni numai – ca să-l cităm din nou pe Aristot – o adevărată desfătare intelectuală. Iată :

Maria Cherogeorge, pianistă, profesoară la *Academia de Muzică din Atena* : Doresc, înainte de toate, să-mi exprim bucuria de a fi putut saluta la noi un ansamblu muzical din România. Am fost în repetate rînduri oaspe al filarmonicilor din țara dumneavoastră și știam la ce nivel major se află ele. Păstrez chiar cu plăcere amintirea excelentei mele colaborări cu Filarmonica din Timișoara. Interpretarea Misei de Mozart, așa cum am ascultat-o aici, mă face să mă simt și mai apropiată de România, de excelenții muzicieni români printre care am numărați prieteni buni".

Ioannis J. Papaioannou, secretar general al *Sectiunii din Grecia a Societății Internationale de Muzică Contemporană* : „Este pur și simplu de necrezut ca un ansamblu care nu lucrează împreună în mod obișnuit să realizeze la o asemenea omogenitate o lucrare de dificultatea aceleia a lui Mozart. Orchestra mi-a^aparut splendidă, de o foarte caldă sonoritate, corul excelent, capabil de nuanțări fine, de sonorități masive, dar păstrate în limite profund artistice. Disciplina muzicală a acestui eminent ansamblu s-a manifestat convingător, iar modul de a răspunde la indicațiile dirijoarei, foarte exigentă în interpretările ei, a creat o impresie admirabilă. A fost un adevărat tur de forță acest concert, care ne determină să dorim o reîntîlnire".

Sophia Guerri-Spanoudis, critic muzical permanent al postului de radio Atena : „Sîntem profund recunoscători pentru acest concert, care a reușit să stîrnească admirație față de ansamblul român. Ceea ce impresionează în mod deosebit e omogenitatea celor două ansambluri – cor și orchestră – de proveniență diferită, realizată în doar cîteva repetiții. Succesul concertelor excelenților muzicieni români este unul cum se întîlnește extrem de rar la Atena".

Louly Psihoulis, dirijoarea celor două concerte : „Este pentru mine întotdeauna o încîntare să colaborez cu un ansamblu care, pe lîngă o sonoritate frumoasă și o precizie ritmică, nu precupețește efort și dăruire pentru realizarea unui rezultat de superioară valoare. Este tocmai cazul acestui excelent ansamblu românesc, fapt care face ca aceste concerte să rămînă înscrise cu litere mari în cronica activității mele".

Șirul acestor aprecieri ar putea continua. Spațiul nostru nu permite. Dar ceea ce se impune a fi spus, încă, este marea mulțumire cu care ne-am reîntors din Grecia. Este mulțumirea generată de o prezență care s-a ridicat la valoarea unanim recunoscută a artei noastre românești.

LADISLAU FÜREDI

Mapamond

„Misterul" din Siberia

În vara aceasta o expediție sovietică va porni înspre Tunguska pentru a cerceta din nou unul din fenomenele cele mai ciudate care fac parte din așa-zisele „mistere ale lumii". În inima Siberiei, la 2.200 de mile depărtare de Moscova, cercetările anterioare au arătat că aici au loc fenomene biologice cu totul și cu totul ieșite din comun. După cum s-a constatat, vegetația din mlaștinile acestei regiuni conține particolele unei substanțe a cărei compoziție este necunoscută în vreo altă parte a lumii. Și mai mare interes prezintă faptul că la florile și pomii din această parte gradul de mutație genetică este atît de rapid încît vegetația locală suferă o schimbare cu adevărat dramatică.

Totul a început la data de 30 iunie 1908 cînd un meteorit gigant (ori planetă – încă nu se știe precis) explodează înainte de a atinge pămîntul în raionul rîului Tunguska (secat). Explozia – s-a calculat – a avut amploarea unei bombe de hidrogen uriașe și a fost însoțită de o lumină roșie orbitoare. „Bomba" a distrus 1.500 mile pătrate de pădure.

Prima parte a misterului constă în aceea că, în ciuda puternicei explozii și a distrugerii din jur, nu s-a găsit nici măcar urmă de meteorit, iar întrebarea despre ce explozie este vorba de fapt rămîne în continuare deschisă.

Cercetările recente au arătat cîteva lucruri demne de interes. Oamenii de știință au certitudinea că în momentul exploziei întreaga masă a corpului ceresc s-a sfărîmat în miliarde de particule și că acest nor de particule a luat-o înspre nord, îndepărtîndu-se de epicentrul exploziei, unele din ele căzînd pe pămînt. Aceste particule ar putea fi cheia dezlegării misterului, dar cum pot fi ele găsite ? Luînd în considerare că ele aveau un diametru de ordinul a zeci de mii dintr-un milimetru întreprinderea s-ar fi dovedit inutilă. Totuși, nu demult colaboratorul științific al Universității din Tomsk, Iurii Lvov, a dat un răspuns. El și-a amintit că vegetația din mlaștinile Tunguskăi își ia mineralele numai din aer și mușchii care acoperă aceste mlaștini se transformă într-un original muzeu de particule căzute din cosmos. Aici i-a ajutat faptul că mușchii cresc într-un ritm constant, așa că prin studierea straturilor sale se poate stabili originea lor temporală. Și într-adevăr, după ce s-au cercetat aceste vegetații, în stratul care s-a calculat că ar fi din 1908, s-au găsit particule de silicat. Și totuși, analiza microchimică a acestor particule a făcut ca misterul să devină și mai de nepătruns.

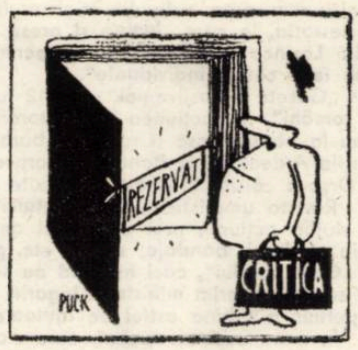

Și anume, s-a constatat că elementele componente ale particulelor se deosebesc de cele găsite în meteoriții clasici și că nu au nimic comun cu tot ce există în corpurile terestre. Aceste elemente se aseamănă doar întrucîtva cu nu mai puțin misterioșii nori „noctiluscenți" din regiunea nordică care apar la înălțimea de 50 de mile deasupra unor părți ale continentului, provocînd „nopți albe" și diminețile strălucitoare. Un asemenea nor a fost observat cîteva zile după căderea meteoritului din Tunguska.

Pentru majoritatea oamenilor, însă, de un mare interes este fenomenul mutațiilor genetice în flora acestei regiuni, mutații care au apărut fie datorită radiațiilor în urma exploziei de care s-a mai vorbit, fie datorită incendiului și norului magnetic care s-a format în urma fenomenului deschis.

În orice caz, tot ceea ce pînă în 1908 nu era decît o vegetație piperniciță și săracă, s-a transformat, după căderea meteoritului, într-o pădure deasă, unde gradul natural de transformare genetică a crescut de 12 ori. Cercetările iau acum o amploare deosebită și există speranță că „misterul" meteoritului din Tunguska să fie cît de curînd dezlegat.

COLEGIUL DE REDACȚIE :

ION ARIEȘANU (redactor șef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRĂGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3–33–90, 3–33–76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă!

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVII ● 14 mai 1976 ● Nr. 19 (429) 8 pagini 1 leu

Expoziția retrospectivă Victor Mihăilescu Craiu

La Muzeul Banatului s-a deschis, în organizarea Oficiului de expoziții, o amplă retrospectivă cu lucrări de pictură și grafică, selecționate din activitatea creatoare de peste patru decenii a artistului ieșean Victor Mihăilescu Craiu. Credincios tradiției artei românești și îndeosebi marilor săi dascăli Nicolae Tonitza și Ștefan Dimitrescu, pictorul păstrează de-a lungul anilor în diversitatea genurilor abordate, o vădită consecvență de concepție și viziune.

În portretistică, chipurile de fetițe, de muncitoare și țărănci relevă, pe lîngă dimensiunea psiho-morală, o comunicare spirituală cu modelele, cărora le împrumută ceva din atitudinea de detașată înțelegere a vieții, prezentă și în autoportrete. Naturile statice („Flori de toamnă", „Raci", „Ceramică românească" etc.) aduc, în organizări compoziționale de o mare varietate, ecourile cromaticii și ale structurii

DELIU PETROIU

(Continuare în pag. 6)

VICTOR MIHAILESCU CRAIU : Portret de muncitor

Sensul perfecționării

Ne-am deprins, de pe urma gesturilor noastre de oameni făurari, să folosim, între cuvintele de toată ziua verbele acțiunilor muncii, ca forme definitorii ale acțiunilor noastre. Noi înșine făurari am înțeles mai ușor sensurile profunde ale verbului simplu, și astfel un întreg limbaj al existenței s-a recompus pe schelăria (iată !) simplă, fundamentală, a gesturilor muncii. Este un specific al istoriei noastre prezente, o latură intimă a proceselor ce se desfășoară prin noi, care, alături de evidentele transformări petrecute în viața țării, compun epoca socialistă, definindu-ne într-o aceeași măsură și într-un același sens cu însăși geografia nouă a industriei, a așezărilor de civilizație, a modernizării. Plusul de precizie, de concreteță, specific unei lumi în care gesturile exprimă acțiuni ferme, uneori esențiale, în care hotărîrile imediate ale constructorului implică, adeseori, responsabilitatea de o viață, șlefuiesc ființa intimă a personalității umane, rotunjindu-i profilul contemporan.

Din celălalt capăt de timp, din istorie, sînt aduse odată cu ființa crezurile fundamental umane ale unui specific național așezat pe filoanele ideilor de libertate, dreptate, unitate și pace, din al căror miez este format sentimentul prim, patriotic, prin care ne exprimăm apartenența la acest pămînt. În structura intimă a omului epocii noastre socialiste, om care trăiește ca pe o permanență sentimentul necesității perfecționării, cele două laturi intime, ale istoriei și muncii, care ajung să fie exprimate prin ființa limbajului său, se contopesc sub înaltul semn al patriotismului socialist ; perfecționarea în sine, exprimînd ideea șlefuirii spre datul fundamental și nu crearea unor eșafodaje suprastructurate exterior. Datul fundamental uman, compunîndu-se pe ideile de cinste, dreptate, echitate, egalitate, primește, în epoca noastră, ceva din specificul său – dinamismul, devenind și scop și forță motrice a perfecționării. Procesul conștientizării, care implică înțelegerea necesității și asumarea răspunderii față de întregul popor, de țară și de timp istoric este cel care oferă drumul de linie dreaptă spre edificarea unor personalități umane multilateral dezvoltate.

În întreg ansamblul preocupărilor partidului nostru, care converg spre formarea omului nou, ideea șlefuirii, ca perfecționare morală, se bazează pe elementele fundamental umane, dalta primordială răminînd munca, activitatea conștientă îndreptată spre un scop istoric înalt – comunismul, el însuși o chintesență a celor mai profunde deziderate umane. Aici, în lumea noastră, în care sensul cuvîntului făgaș corespunde ideii de voință comună, în care sensul verbelor pămîntului este îmbogățit de participarea pluridimensionată a omului, tot mai prezent în procesele intime ale naturii, sensul perfecționării umane este dat de unitatea de gîndire, de simțire, de voință. Cealaltă dimensiune a perfecționării, aflată în intimitatea muncii exprimă înaintarea concretă, palpabilă a istoriei, extinzîndu-se asupra lumii lucrurilor umane. Trăite concomitent, dimensiunile perfecționării, ale cărei făgașuri se determină și se întrepătrund înălțind o epocă nouă, purificată și dinamică, ne dau sentimentul mîndriei de a crește, sub arcada demnității și echității sociale și naționale, o generație revoluționară.

PAUL EUGEN BANCIU

ÎN PREGĂTIREA CONGRESULUI EDUCAȚIEI POLITICE ȘI AL CULTURII SOCIALISTE

Cultura-factor civilizator

Însuși genericul Congresului ne atrage atenția asupra problematicii lui. Din el rezultă nu numai amploarea pe care o va avea, dar mai ales semnificația politică, ideologică și educativă pe care acest forum, fără precedent în istoria românilor, o va puncta, sublinia în mod cert. Acest mare forum de gîndire și acțiune colectivă, inițiat de secretarul general al partidului nostru, va consemna realizările, dar, în principal, va jalona, va fixa sarcinile educaționale ale societății noastre, sarcini ce decurg explicit și implicit din Programul adoptat de Congresul al XI-lea al P.C.R.

În contextul mijloacelor civilizatoare, un mare și important rol îl va avea cultura. **„Exprimînd nivelul civilizației materiale și spirituale generale a poporului, se arată în Programul partidului, cultura va ajuta pe fiecare om să înțeleagă necesitatea și comandamentele superioare ale istoriei, să participe în mod conștient la făurirea propriului destin, la ridicarea societății pe noi și noi trepte".**[1] Prin urmare, beneficiarul progresului este omul a cărui esență, după cum afirma Karl Marx, „este ansamblul relațiilor sociale".[2]

„Umanizarea" omului este un proces extrem de complicat, proces ce reclamă, între altele, dar, nu în ultimul rînd, o solidă cultură și care se realizează pe măsura edificării societății socialiste și a construirii comunismului. Avem aici în vedere ceea ce Karl Marx scria în tinerețea sa despre faza superioară a societății comuniste. După el, comunismul echivalează într-un anumit plan cu „întoarcerea omului pentru sine la starea sa de om social", adică la umanismul real. Pentru că comunismul reprezintă **„adevărata rezolvare a conflictului dintre om și natură și dintre om și om, adevărata soluționare a conflictului dintre existență și esență, dintre obiectivare și autoafirmare, dintre libertate și necesitate, dintre individ și specie. El este dezlegarea enigmei istoriei și e conștient că este această dezlegare".**[3] Or, rezolvarea unei asemenea ecuații, a unui astfel de conflict, presupune un om multilateral, adică un om „cu o înaltă conștiință și pregătire culturală și profesională, cu un profil moral-politic înaintat". În concepția partidului nostru, un asemenea om reprezintă condiția făuririi unei civilizații superioare. **„Noi considerăm și am considerat întotdeauna, arată tovarășul Nicolae Ceaușescu, că menirea istorică a socialismului este nu numai de a elibera omul de asuprire și exploatare, de a asigura bunăstarea lui materială, ci de a făuri o civilizație spirituală superioară, care nu se poate realiza decît prin formarea unui om nou . . .".**[4]

Așadar, omul – acest făurar de bunuri materiale și spirituale – ni se înfățișează acum într-o dublă postură : scop și condiție. Nici că se poate mai bine, mai echitabil ! Găsim aici meritul fundamental al societății lipsită de asuprire socială și națională, al societății muncii, științei și culturii înaintate. Ei bine, o astfel de societate, biruitoare pe pămîntul României, tinde, în mod logic, spre culmi de civilizație aproape nebănuite odinioară, aici în România. Arhitectul unei asemenea civilizații ? P.C.R. ! Proiectul ? Programul adoptat de Congresul al X-lea al partidului, din care se degajă rolul culturii ca factor civilizator. În acest sens, Programul partidului subliniază faptul că **„Trecerea spre comunism va necesita dezvoltarea amplă a culturii, în sfera căreia prezintă „adevărata rezolvare a conflictului dintre om și natură și dintre om și om, adevărata soluționare a conflictului dintre existență și esență, dintre obiectivare și autoafirmare, dintre libertate și necesitate, dintre individ și specie. El este dezlegarea enigmei istoriei și e conștient că este această dezlegare".**[3] Or, rezolvarea unei asemenea ecuații, a unui astfel de conflict, presupune un om multilateral, adică un om „cu o înaltă conștiință și pregătire culturală și profesională, cu un profil moral-politic înaintat". În**

TRAIAN BUNESCU

(Continuare în pag. 7)

Ecouri ale Școlii ardelene în Banat

1. Școala ardeleană a fost, după cum se știe, un amplu proces de afirmare națională, socială și culturală a românilor din Transilvania, la sfîrșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea. Deși denumirea acestei mișcări ar putea sugera ideea că fenomenul s-a manifestat doar în Ardealul propriu-zis, în realitate, Școala ardeleană desemnează o mișcare extinsă în întreg spațiul transilvan, inclusiv deci Banatul. Ba, mai mult încă, unele idei ale Școlii ardelene au apărut sau au proliferat în alte părți ale Transilvaniei, dincolo de fruntariile Ardealului „istoric". Fără îndoială că Școala ardeleană a fost un fenomen unitar în ansamblul său, unitate determinată atît de cauzele generale ale fenomenului, cît și de scopurile finale ale manifestărilor sale. Nu vom contrazice însă această unitate dacă vom constata că, în cadrul unității respective, a existat o anumită diversitate (dialectic explicabilă). Studierea coordonatelor bănățene ale Școlii ardelene ar putea, cred, ilustra îndeajuns această idee. Așadar, fără a scoate Banatul din climatul cultural al Transilvaniei (iar pe acesta din cel general românesc), se cuvine să urmărim cu mai multă insistență condițiile și formele specifice de manifestare a culturii românești din Banatul acelei epoci.

2. Este de reținut, mai întîi, că burghezia românească din Banat se vedea amenințată în interesele ei (care erau, în general, și interesele maselor largi), nu de burghezia maghiară și de latifundiarii maghiari ca în Ardeal. Pericolul deznaționalizării nu venea în Banat din aceleași direcții din care venea în Ardeal. De aceea, și lupta pentru afirmare națională a urmat aici alte direcții. Nimeni n-a contestat bănățenilor drepturile lor istorice asupra provinciei. Despre bănățeni, un Griselini, de pildă, scria cu o anumită simpatie și – ceea ce este deosebit de important – le recunoștea **originea latină a limbii.** Este explicabil, prin urmare, de ce bănățenii n-au stăruit în dezbaterea ideilor de **romanitate** și de **continuitate.**

3. Dacă pentru bănățeni, spre deosebire de ardeleni, istoria nu va constitui, în general, un teren de afirmare și luptă națională, în schimb, studiul limbii a fost strălucit ilustrat de ginditorii și învățații vremii, de la Paul Iorgovici la Eftimie Murgu. De la **„Observații de limba românească"** (1799), la **„Widerlegung der Abhandlung . . ."** (1830), bănățenii au parcurs o etapă deosebit de fructuoasă în cercetări lingvistice, cu nimic mai prejos decît cele ale „corifeilor". În Ardeal, pentru „corifei", studiile lingvistice erau – cum afirmă undeva Maria Protase – **„complementare cercetării istorice".** În Banat însă situația se prezintă invers.

4. Pentru Iorgovici și pentru ceilalți învățați bănățeni, evidențierea caracterului latin al limbii noastre n-a însemnat transpunerea limbii române în tiparele limbii latine. Bănățenii pornesc **de la limba română,** o studiază **pe aceasta,** ca, apoi, să-i dovedească latinitatea. Dacă pentru învățații ardeleni termenul de comparație a fost româna, pentru cei bănățeni terme-

PETRU OALLDE

(Continuare în pag. 3)

PREMIAȚI AI UNIUNII SCRIITORILOR

Cornel Ungureanu —
STILUL LECTURII

I-au fost remarcate lui Cornel Ungureanu în volumul (selectiv) de cronici literare, foiletoane, eseuri – **La umbra cărților în floare,** Ed. Facla, 1975 – stilul critic personal, acuitatea unor observații, informația sigură, ironismul – indiciu al cercetării lucide, demontarea strategică a mecanismelor critice, nu atît pentru a acomoda cititorul cu o modalitate sau alta de interpretare a literaturii, cît pentru a extrage efigii ale comentatorilor ei puse, aceste efigii, într-un halou impresionist în cîteva cazuri, mai adeseori însă încrustate energic, în acvaforte, cu o pasiune de moralist afectuos (situații de excepție) și (implicînd totuși autocontemplarea ironică) inclement cu slăbiciunile copiilor teribili de ieri și de azi ai criticii și istoriei literare.

Carte a cronicarului literar, ironică, pe alocuri deferent ironică, **La umbra cărților în floare** încalcă, pe fiecare pagină aproape, granițele istoriei literare. Acțiunea caracterizează, astăzi, pe nu puțini dintre fervenții foiletonului critic, confruntați cu istoricizarea rapidă a valorilor literare și, deopotrivă, a rezultatelor criticii curente. Siliți, acești profesioniști ai cronicii literare, a-și „proteja", iată un cuvînt care revine frecvent în cartea lui Cornel Ungureanu, domeniul propriu, împrumutînd arme din arsenalul scriitorului ori extinzîndu-și, intermitent, teritoriul de influență pe spații revendicate de documentariști, de istoricii literari. Toate acestea spuse într-un articol-program, de confesiune și recitire a cărții : **Despre foiletoniști și scriitori.**

Criticul actual, ne demonstrează Cornel Ungureanu, își inconjoară pozițiile cu valuri, mereu altele, de pămînt proaspăt excavat din diferite straturi ale literaturii. Nu de vreo pasiune arheologică este vorba aici, ci de faptul că în fiecare cronică, în fiecare foileton, criticul are în față, coerentă, imaginea „la zi" a literaturii : **„Fiecare foiletonist are, în fața sa, pe masa de lucru, o ipotetică istorie a literaturii, căreia i se supune. Mereu cu o pagină în viitor, istoria literaturii este, pentru el, o pasiune și o credință, un sentiment și o bucurie, și nu o literă oarbă, cu destin încheiat".** O distincție, mai departe, între finalitatea reflexiei criticului și a scriitorului de literatură : **„Foiletonistul își fixează „nivelul lecturii" în funcție de operă. A-i cere mai mult înseamnă a-i ignora specificitatea acțiunii. Scriitorul-eseist, scriitorul-teoretician acționează (vom**

vedea că sînt și excepții) în numele unui singur nivel de lectură : acel al operei sale". Romancierul, poetul, dramaturgul pun, prin demersul lor critic, în discuție, numai statutul literaturii, prin formulă, imediat apropiate celei practicate de ei. Avîndu-și un punct de pornire teoretic, polemic, în propria lor operă, exclusivismul manifestărilor acestora nu oferă o deschidere (cele ale cronicarului : spre istoria literară), ci limitează. Reflexia beletristului asupra operei se face numai între zidurile propriei „cetăți" literare, zornăind podul de comunicare cu exteriorul doar pentru expediții exemplare, în armură, spre edificarea, prin violentele de rigoare, a celor neîncrezători în paternitatea lui asupra adevărurilor pe care le clamează.

Scriind despre Șerban Cioculescu, Al. Piru, Cornel Regman, Victor Felea etc., Cornel Ungureanu nu rezumă cărți, nu recenzează, transformă. însă, cronica în portret sainte-beuvian. Riscul foiletonistului – afirmă Cornel Ungureanu – e acela de a ipostazia opera cea mai recentă, cartea : de a vorbi doar în numele ei". În **La umbra cărților în floare,** criticii reprezintă însă în primul rînd **poziții** ale cercetării literaturii. Portretele, tipologiile, epica demitizatoare nu aparțin neapărat unui îndreptar al cronicarului literar. Aparțin, în schimb, „romanului" protagoniștilor istoriei și criticii literare, ei înșiși povestitori ai unor „întîmplări fioroase din literatură. Povestiri fioroase, adică, în care eroii erau – sînt, n.n. – critici și istorici literari". Dar iată încă un citat, semnificativ, din postfața cărții : **„Dacă literatura propriuzisă ne oferă imaginea abstragerii în idee, drumul ei către sinteză reliefînd rămuriș teoretic, analiza foiletonului, dimpotrivă, ne cere să descoperim elementul de ficțiune ascuns în altitudinea zilnică față de literatură. Dincolo de textul scris, foiletonul literar încheagă o adevărată operă epică, criticul sau eseistul devenind personajul, »eroul numărul unu« al cărții".**

Nu este prea mult, credem, dacă pornind de aici, vom vedea în Cornel Ungureanu un aderent la „partida" criticii călinesciene **(călinescianoizii,** „discipolii și risipitorii" Viorel Alecu, Ion Rotaru sînt drastic sancționați pentru incompetență, pentru modul compromițător în care aplică metoda maestrului), a criticii creatoare etc., cu șansa unui stil și a formulărilor memorabile.

LUCIAN ALEXIU

Marcel Pop-Corniș —
TRADUCĂTOR ȘI SUBTIL INTERPRET AL UNUI MESAJ LIRIC

Versiunea engleză a cărții lui **Ion Brad** „Templul dinafară" aparține lui **Marcel Pop-Corniș** și este prezentată sub forma unei reușite ediții bilingve („The Outlying Temple", edit. Dacia, Cluj-Napoca, 1975, ilustrații de Laurențiu Buda) ; ceea ce de la bun început implică o curajoasă răspundere a traducătorului, întrucît invită cititorul la o lectură atentă și la comparații imediate cu originalul.

Reflectare a unei serioase formații de anglist, traducerea lui Marcel Pop-Corniș marchează o reușită de excepție în seria încă limitată a traducerilor de poezie din română în engleză. Cu acest prilej ne reamintim că îi datorăm versiunea românească a fermecătoarelor povestiri de Salinger („Nouă Povestiri", Editura Univers. 1971) și constatăm că fluența limbii din această lucrare este regăsită în **The Outlying Temple** și nuanțată prin tonul de sinceritate firească și profundă specific liricii abordate. Perfectă și subtilă stăpînire a limbii engleze și, în aceeași măsură, a celei române, face din prezentul volum o traducere coerentă, ambițioasă și dezinvoltă. Pasajelor dificile li s-au găsit echivalențe reușite, parafrazele sînt lipsite de violente. Marcel Pop-Corniș stabilește raporturi proprii între original și textul tradus, propune și păstrează echilibrul în aproape toate cele patruzeci și șase de poeme. În măsura în care poezia lui Ion Brad, prin eterica sa simplitate, este o lectură dificilă pentru publicul de limbă engleză, seria de componente ale spațiului cultural, istoric și patriotic românesc fiindu-i în general necunoscute, o versiune în engleză a „Templului" reprezintă o traducere și în același timp și o interpretare a mesajului liric. De aceea virtuozitatea traducătorului precum și sigura lui competență filologică sînt neapărat susținute de o intuiție fină a textului liric ; de aceea soluțiile lui Marcel Pop-Corniș sînt valabile și motivate cu consecvență). Echivalențele englezești ale liricii lui Ion Brad sînt realizate printr-un anume ton integrator de multiple sensuri, care vor fi transmise prin sugestii de rimă, ritm, fra-

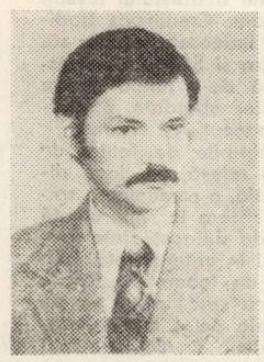

zare, articulare a grupărilor lexicale, subtile asonanțe. Este păstrată încantația magică a poemelor, fluxul poetic curge continuu, rezultat al unei laborioase și mature căutări a rădăcinilor comune de sens și formă între cele două limbi.

De asemenea, regăsim în traducerea lui Marcel Pop-Corniș acele semnificative obsesii ritmice alternante care accelerează în cititor percepția mesajului liric, în strînsă legătură cu o gamă de echivalențe semantice, care stabilesc în engleză un univers de tonalități corespunzător celui din cartea lui Ion Brad.

Traducerea este deci în același timp o interpretare a versurilor de pe pozițiile unei opinii critice coerente, și ca urmare este lipsită de defecte sîciitoare, lipsită de stridențe, ca și de corecte naivități. Zeci de versuri impresionează prin perfecta corespondență de sens, ivită tocmai din abateri, de fapt, din reconsiderea înțelesurilor cuvintelor și așezarea lor în engleză în tipare ritmice rafinate, cu rime, asonanțe și sugestii subtil muzicale. De pildă în „Airport" (Aeroport) : **„Allow me to linger from your sight / Morpheus, steadily boading my task, / To slow ly count the centaurs that alight / Like birds of fatigue at dusk" („Să întîrzii, mai lasă-mă puțin / Morfeu, ce imi incarci mereu povara, / Să număr rar centaurii cum vin / Ca păsările ostenelii, seara").**

Fără să alunece în parafrază, versiunea engleză păstrează sensuri literale arhaice sau parodice, este metaforă și în același timp parafrază concentrată. Efectul muzical al rimelor și frazării este transmis odată cu ambiguitatea originală.

Cititorul se lasă treptat introdus în cîmpul liric intens din care citäm un fragment impresionant prin efectul de sunet al silabelor, modelator al stării poetice de incantație : **„Sheepbells flow down the hill / In gurgling cadences of springs / when, with the tender season, your wanly still / Brave your inner snows / of warm and wearied winterings" („Curg clopotele oilor pe munți / În ritmuri gîlgiite de izvoare / Cu anotimpul tînăr cînd, palid, mai înfrunți / În tine istovite / Zăpezile de caldă hibernare" (De primăvară).**

Deosebit de bine intuit ni se pare de pildă geamătul surd și straniu al melancoliei : **„You' re like a willed field, of feather grain / That catches fire from the cool moonlashes, / In whick I'm burned alive wishing' – alas ! – / To dally with my own scattered ashes" („Ești ca un cîmp uscat, de colilie, / Ce ia din raza rece-a lunii foc, / În care ard de viu, rîvnind vai mie ! – / Cu propria cenușă să mă joc" (Melancolie).**

„The Outlying Temple" reprezintă o rezolvare plină de siguranță a unui grup de piese lirice dificile și înseamnă, în același timp, pe partea tipărită în engleză, o creație poetică de autentică frumusețe. Autorul său, **Marcel Pop-Corniș,** sperăm să continue să înscrie puncte de onoare în seria reușitelor traduceri din lirica noastră de valoare, cu scopul mai fermei sale impuneri în circuitul lumii culturale anglo-saxone.

IRINA GRIGORESCU

Cedomir Milenovici —
POETUL SENTIMENTELOR GINGAȘE

În peisajul literaturii de expresie sîrbă din țara noastră un loc distinct îl ocupă, fără îndoială, **Cedomir Milenovici.** El face parte din tînăra generație de condeieri, afirmată în ultimul deceniu, generație care a împrospătat și îmbogățit acest peisaj cu valori incontestabile, cu vibrații originale, autentice. Născut la 25 decembrie 1940, în localitatea Belobrești, din Clisura Dunării, Cedomir Milenovici a publicat pînă în prezent patru volume de versuri și proză : **„Culegătorii de înălțimi"** (versuri și proză, 1970), **„Șoapta frunzelor"** (versuri, 1973), **„Snopi verzi"**, (proză, 1974) și **„Stropi de gingășie"** (versuri, 1975), toate apărute în Editura Kriterion, unanim apreciate atît de cititori cît și de critica literară. S-a relevat, îndeosebi, forța sugestivă, frumusețea, puritatea și prospețimea limbajului folosit de scriitor, ardenta trăire a sentimentului exprimat în imagini și convertit în versuri de substanță. De asemenea, s-a subliniat fiorul liric-meditativ ce străbate întreaga sa creație literară. Atît în poezie cît și în proză, C. Milenovici a dat lucrări elevate, dovedindu-se unul dintre cei mai înzestrați truditori în cîmpul literelor sîrbe.

El ne-a dăruit versuri de o fluiditate frapantă, în care se face simțită o anume igenuitate a expresiei, versuri pline de sensibilitate și gingășie, în care cîntă cu pasiune și accente patetice dragostea, tinerețea, meleagurile natale și în care reflectă imagini ale sufletului uman bîntuit de vijeliile întrebărilor, căutărilor de esențe și rosturi, nostalgiilor, nădejdilor, regretelor, emoțiilor, tensiunilor. Nu lipsește din creația sa nici lirica cetățenească, patriotică, poetul dînd glas sentimentelor sale de dragoste față de patria socialistă, de atașament și abnegație față de cuceririle vieții noi. Aceste sentimente sînt exprimate în creații din care se desprinde totdeauna un mesaj și o profesiune de credință, în întocmiri ce denotă reale resurse lirice și o intensă și permanentă trăire în contemporaneitate.

În bucățile sale de proză – povestiri și nuvele caracterizate prin finețea filigranată a scrisului, acuitatea observației și profunzimea explorărilor –

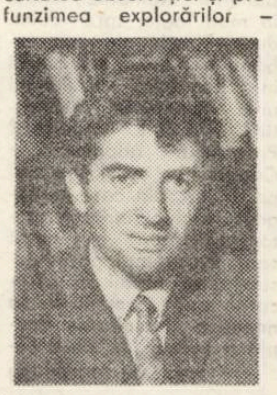

Milenovici este preocupat de obsesive procese de conștiință, de complicatele meandre ale iubirii, de probleme ale relațiilor uneori dramatice dintre oameni. Se resimte în aceste lucrări o inclinație spre cerebralitate, spre disecarea și analiza rafinată a trăirilor de adîncime, spre dezvelirea zonelor și straturilor de mare intimitate ale ființei umane. De fapt și lucrările sale în proză sînt ample poeme-confesiuni închinate sufletului omenesc, sînt monologuri interioare pline de vibrație, căldură și grave frumuseți, scrise sub semnul originalității și lucidității, al sensibilității și tensiunii sentimentelor.

Limba nuanțată, de o pregnantă mobilitate în construirea imaginilor, conferă creației literare a lui C. Milenovici un plus de valoare și un farmec deosebit. De la un volum la altul el și-a lărgit universul tematic, dîndu-ne în același timp lucrări tot mai cizelate ca formă și mai substanțiale în conținut, fără să recurgă ostentativ la formule criptice, fără să jongleze cu teribilisme.

Premiul Uniunii Scriitorilor din Republica Socialistă România acordat lui Milenovici pentru volumul „Stropi de gingășie" – titlu pe cît de sugestiv, pe atît de caracteristic pentru întreaga sa creație poetică – vine să încununeze o contribuție certă și substanțială la dezvoltarea literaturii de expresie sîrbă din țara noastră, o operă armonioasă, cu reale calități, o prezență estetică încărcată de semnificații și înnobilată de meditații, care încununează activitatea rodnică a unui pasionat al condeiului.

CEDOMIR CIONCA

Premiaţi ai Asociaţiei scriitorilor din Timişoara

Alexandra Indrieş — DIFICULTĂŢI INVINSE

Pentru a scrie **Corola de minuni a lumii,** autoarea a trebuit să învingă dificultăţi decurgînd din chiar premisele pe care şi le-a fixat. In primul rînd, ea supune unei analize riguros explicative poemele lui Blaga, artist care ar fi vrut ca misterul poetic al lumii să rămînă tăinuit. Prin urmare, gestul analitic se cere motivat. Pe urmă, propunîndu-şi să refacă prin studiu un **sistem,** autoarea a riscat să se ţină aproape de modelul lui Greimas care – cu reale însuşiri de a surprinde articulări poetice, dar prea mult atent doar la echilibru, paralelisme şi simetrii – scapă, cred, tocmai specificul lor. Insă, spre folosul încercării, Alexandra Indrieş nu concepe sistemul într-un sens limitativ şi rigid, ci ca unitate dinamică străbătută de tensiuni. Pentru ea, **„un poet atît de sistematic ca Blaga poate fi urmărit în jocul între intenţionalitate şi spontaneitate, control şi descătuşare, idee călăuzitoare şi obsesie".** Nu numai că studiul explorează, dincolo de planul uşor traductibil, **„paradigma abisală a simbolului",** dar descoperă în adîncimea ei locul de întîlnire dintre inscrierea poetului într-un orizont cultural şi pulsiunea lăuntricei sale complexităţi. Alexandra Indrieş încercuieşte în simbol două feţe :

„... una, esenţială şi primară, de ordin arhetipal, constituită în mituri ancestrale, şi a doua cu variate grade de importanţă, de la caz la caz, constînd din nuanţele şi conotaţiile personale ale poetului respectiv, deci paradigma obsesiilor sale inconştiente". Rezultă de aici considerarea, determinantă, poate, pentru înţelegerea oricărei poeticităţi, a opoziţiei „între principiul aris-

tote i. al identităţii şi **principiul paradoxiei. Acesta din urmă afirmă nu unitatea dialectică a contrariilor (...) ci coexistenţa lor cumpănită într-o veşnică binaritate".** De asemenea, preocuparea constantă de a cuprinde sensul simbolic n-o determină pe cercetătoare să neglijeze sensul literal. Dimpotrivă, insistă asupra lui şi analizează cu fineţe alcătuiri poetice care nu sînt active decît dacă nu se imaginează obiectul denumit de ele, ci sînt menţinute în text. Astfel, referitor la o sintagmă ca „plopul de aur", în loc de a căuta sensul figurat, autoarea afirmă, pe bună dreptate, că un astfel de plop **„nu există în altă realitate decît a textului".** Să adăugăm că ea se fereşte de exagerările sincroniste ale concepţiei structurale. Studiind cîmpurile semantice ale nucleelor lexicale blagiene, ţine seama de transformările lor în timp. Corectează astfel vederea îngustă a celor care reproşează criticilor vremii de a nu fi înţeles ce înţelegem astăzi cînd avem perspectiva asupra întregii activităţi a poetului. Lovinescu nu putea să spună mult mai mult decît a spus în urma apariţiei celor dintîi volume ale lui Blaga, deoarece acesta **„la primele sale cărţi, nu era încă decît atît".** In schimb, lectura ulterioară îşi poate îngădui să prefacă diacronicul în sincronic luminînd aspectele primelor culegeri din unghiul devenirii lor.

De pe astfel de poziţii – aliind măsura cu îndrăzneala –, Alexandra Indrieş întreprinde o analiză novatoare a poeziei lui Lucian Blaga şi respinge în chip convingător rezerva pe care o sugeram la început, într-o formulare-cheie a întregii cărţi : **„O lectură »impresionistă« este în pericol de a fi aservită cîmpurilor semantice diriiate. Numai studiul este chezaşul veritabilei spontaneităţi şi a »impresiei« autentice".**

LIVIUS CIOCÂRLIE

Sofia Arcan — PROZATOARE A UNUI UNIVERS SPECIFIC

Capacitatea de observaţie realistă şi interesul arătat demonstraţiei, ascunsă sub intenţia analizei, par să fixeze trăsăturile mai largi pe care se structurează proza Sofiei Arcan. In aceste coordonate se încadrează şi romanul **Neştiutele noastre iubiri** (Facla – 1975), unde intenţia este accentuarea analizei dar reuşitele aparţin notaţiei realiste şi observaţiei sociale. In totalitate, **Neştiutele noastre iubiri** este romanul unei familii incluzînd un posibil **roman al Mamei** şi **al copilăriei.** In prima parte, deşi se prezintă copilăria Martei Iancu (acestui personaj urmărindu-i-se, apoi traiectoria vieţii) personajul memorabil rămîne Mama. Şi se dezvăluie nu prin analiză ci prin descriere, prin notarea minuţioasă a relaţiilor familiale, a întregii atmosfere din casa Iancu. **Mama** se păstrează un suflet rustic, simte forţa tonifiantă a naturii, este legată de „aroma pădurii şi mirosul de fîn". Se simte stînjenită în oraş („cuşca asta afumată") pe care l-a acceptat prin constrîngeri sociale. Viaţa **Mamei** este guvernată de un sentiment al demnităţii şi perseverenţei, bine reliefat în discuţia cu Ana, unde afirmaţiile verifică direct o anume conduită morală („... noi, familia Iancu, dacă am pornit la drum nu ne place să ne oprim la jumătatea lui"). In această perspectivă a urmăririi existenţelor legate de natură, de sensibilitate rurală, chiar dacă-şi duc viaţa în oraş, sînt de găsit cele mai bune pagini ale prozei Sofiei Arcan. Şi de aici, surprinzătoare, dar remarcabilă, este inflexiunea folclorului, a eresurilor într-o atmosferă dominată de notaţia realistă. In aceste pagini – povestirea Tinei-Marta despre fetele morarului din Valea Băronului, focul de Joi-Mari, sau ciudata ipostază de „fată

a pădurii" pe care o are Marta la fluieratul păsărilor, cînd se afla la Poiana Mărului – stilul scapă de crisparea demonstraţiei, devine mai lejer şi captivant. De altfel, ruperea de tradiţie este considerată curată erezie. Aserţiunea Tinei-Marta – **„voi umblaţi pe pămînt, nu zic nu, numai că v-aţi rupt rădăcinile prin care să-i simţiţi tainele"** – nu este o simplă apostrofare, ci un mod de a reaminti forţa modelatoare şi de iniţiere a tradiţiei. Deşi episodic, acest personaj (Tina-Marta), ciudat, misterios, adevărat om al pădurii, înţelegînd mai bine (şi afectiv) şuierul vîntului în pădure decît al sirenei în oraş, apare ca o realizare în roman. Apreciind această direcţie a prozei Sofiei Arcan, remarcăm şi paginile în care se descoperă universul copilăriei. Fire înclinată spre reverie, în sens bun, spre gratuitate (episoadele cu vînzarea casei sau a merelor în stradă), Marta creşte spre înţelegerea lumii şi printr-o încleştare, prin neînţelegere, cu „ai mari" din casă. Se observă în această descoperire a universului infantil un mai acut simţ al nuanţelor, o evidenţiere a esenţelor şi comportamentului de amănunt. Pentru Marta, mereu revine „casa din vale" ce nu rămîne o simplă amintire, ci s-a integrat ca element fundamental al formaţiei. Asupra acestei formaţii acţionează viaţa familiei şi viaţa oraşului, dominată colosal de uzină, sau mai exact însăşi existenţa oraşului este determinată de uzină. Viaţa Martei se formează într-o necontenită confruntare cu viaţa oraşului şi a familiei. Dorinţa ei de a urma şcoala se izbeşte mereu de greutăţile materiale. Cu aceasta, copilăria Martei Iancu se încheie.

Cu toate observaţiile posibile, **Neştiutele noastre iubiri** rămîne un roman echilibrat construit, un inteligent amestec de confesiune şi notaţie detaşată. Sofia Arcan, prozatoarea cu o îndelungă activitate literară, are un scris sigur şi instruit, circumscris unui univers specific.

ALEXANDRU RUJA

Ecouri ale Şcolii ardelene în Banat

(Urmare din pag. 1)

nul de comparaţie devine, firesc, latina. Linia inaugurată de Iorgovici (de la limba română spre limba latină şi nu invers) se va contura tot mai pregnant în studiile lingvistice ale Şcolii ardelene. Momentul culminant în **dovedirea caracterului** latin al limbii române a fost marcat, pentru întreaga Şcoală ardeleană, în 1830, cînd Eftimie Murgu, în **„Widerlegung..."** formulează teoria circulaţiei cuvintelor şi a fondului principal lexical, propunînd, în acelaşi timp, şi metoda de analiză pe text (metodă pe care o va prelua, fără să declare, Bogdan Petriceicu Haşdeu). Pînă la Murgu, caracterul latin al limbii române – oricît de ciudat ni s-ar părea – nu fusese încă **dovedit.** A fost doar **afirmat.** Aşa stînd lucrurile, cred că şi importanţa cărţii lui Eftimie Murgu trebuie reevaluată, în contextul general al luminismului românesc. Dacă am ţine cu tot dinadinsul să stabilim o dată, un an, pînă la care se întinde epoca luminilor, atunci cred că ar fi mai firesc să acceptăm anul 1830, cînd a apărut **„Combaterea"** lui Murgu, decît anul 1829, cînd apar **„Meditaţiile"** lui Lamartine traduse în româneşte.

5. Un capitol important în istoria Şcolii ardelene este pledoaria pentru introducerea alfabetului latin în scrierea limbii române. Pledoaria pentru alfabet latin şi-a avut, firesc, motivaţia în scopurile, în obiectivele luptei naţionale. Atacul luminiştilor ardeleni la adresa grafiei chirilice s-a putut însă declanşa şi de pe poziţii „unite", ostile „schismei" (adică ortodoxiei). Pentru bănăţeni, în general ortodocşi, introducerea alfabetului latin era un act de veritabil curaj, fiindcă ideea de alfabet latin contravenea flagrant politicii ierarhiei ortodoxe sîrbeşti. Ardelenii însă (mai ales uniţi, sau chiar ortodocşi, prea departe însă de scaunul mitropolitului sîrb) nu întîmpinau nici o rezistenţă „oficială" în scrierea cu caracte e latine.

6. Ceea ce caracterizează studiile lingvistice bănăţene este o foarte mare încredere în posibilităţile de afirmare a limbii române. Nici Iorgovici şi nici ceilalţi luminişti din Banat nu se „sperie", de pildă, de elementele străine din limba română. Aşa se face că învăţatul de la Vărădia recunoaşte dreptul la „cetăţenie" în limba română a elementelor slave şi nu procedează ca Petru Maior, de exemplu, care, în locul cuvintelor româneşti de origine slavă, introduce cuvinte din dialectele sud-dunărene. Îmbogăţirea limbii noastre Iorgovici o caută (apropo de încrederea în puterea de afirmare a limbii române), în primul rînd, în – am zice astăzi – mijloacele interne ale limbii.

7. Cel mai fertil teren de afirmare, cea mai rodnică direcţie a luminismului bănăţean, parte constitutivă a Şcolii ardelene, a fost, indubitabil, lupta pentru culturalizarea maselor. Mijlocul principal de culturalizare era, desigur, şcoala, la care s-a adăugat preocuparea pentru tipărirea şi răspîndirea cărţilor de popularizare a ştiinţei. Nu vom insista asupra acestui aspect, suficient de cercetat în lucrări, mai vechi sau mai recente, de istorie a învăţămîntului românesc. Nu ne putem abţine totuşi să nu transcriem concluzia unui avizat cercetător, Costin Feneşan, formulată într-un studiu publicat în 1970 : **„Se poate afirma deci cu certitudine** – scrie Feneşan – **că şcolile naţionale, nu numai din graniţa militară, ci şi cele din întregul Banat, erau în fruntea învăţămîntului de masă românesc din toate celelalte provincii locuite de români".** Constatările de pînă aici ne obligă să susţinem ideea că, încă de la sfîrşitul secolului al XVIII-lea, culturalizarea maselor devine o sarcină **obiectivă** a luptei naţionale a românilor şi că dimensiunile culturii de masă nu se regăsesc în alte provincii ale ţării la fel de extinse ca în Banat. C. D. Loga, D. Ţichindeal, Ioan Thomici, Mihail Roşu şi alţii au marcat exemplar această direcţie a Şcolii ardelene, pe meleagurile Banatului.

8. La capătul acestor însemnări se impun cîteva concluzii :

a. Luminismul bănăţean a fost (şi nu în ultimul rînd) un produs al climatului naţional şi social al acestei provincii.

b. Prin aceasta, luminismul bănăţean nu iese din cadrul general al Şcolii ardelene, dar nici nu este doar un ecou, un produs epigonic, comparativ cu „corifeii".

c. De la Paul Iorgovici la Eftimie Murgu, Banatul a îmbogăţit cu idei, cu lucrări, cu manifestări remarcabile zestrea Şcolii ardelene. (Este de observat că în conştiinţa generaţiei paşoptiste – la Heliade sau la Bălcescu – luminiştii bănăţeni erau aşezaţi în fruntea listei de învăţaţi ai Transilvaniei).

d. In cadrul Şcolii ardelene, Banatul reprezintă – sugerează D. Popovici şi, mai recent, I. Lungu – aripa cea mai radicală a curentului. Faptul este explicabil dacă ne gîndim că bănăţenii au dovedit o mai mare deschidere spre ideile novatoare ale apusului. (Iorgovici se ştie că a fost primul român care a ajuns pînă la Londra, după ce văzuse Parisul în revoluţie).

e. Pe de altă parte, biserica ortodoxă, dominantă în Banat, n-a frînat (neavînd interes, firesc) afirmarea naţională şi culturală. Afirmarea şi apărarea ortodoxiei româneşti în Banat a constituit, în etapa respectivă, un plan, o direcţie a luptei naţionale : luptă împotriva deznaţionalizării exercitată de ierarhia străină.

f. Lupta pentru ortodoxie românească în Banat mai avea încă un sens de mare profunzime naţională : însemna cultivarea legăturilor cu românii de peste Carpaţi : **„Orice aluzie la ortodoxie** – afirmă Al. Duţu – **ar fi putut să reamintească de existenţa celeilalte părţi a poporului român din Valahia şi Moldova". (Coordonate ale culturii româneşti...,** p. 293). Cultivarea unităţii culturale, spirituale, cu românii de peste munţi n-a întîmpinat rezistenţa „unită", ca în Ardeal, ci dimpotrivă. (Se ştie doar cu cîtă intensitate a circulat cartea românească tipărită, fie la Rimnic, fie la Iaşi, fie în altă parte).

g. Dacă privim în ansamblu, constatăm un fapt esenţial : ardelenii au mers mai mult pe linia **justificării** naţionalităţii româneşti (de aici caracterul accentuat polemic al scrierilor lor), în timp ce în Banat, în general, s-a dat lupta pentru **conservarea** elementului naţional. De aceea, militantismul bănăţenilor a fost – să-i zicem – mai lucrativ, mai întreprinzător. Activitatea bănăţenilor a fost foarte strîns legată de rezolvarea unor probleme practice, concrete ale luptei naţionale : şcoli, eliberare confesională, culturalizare etc.

Debut

Toma Michinici, IMPRESIA UNEI SERI,

Ed. Cartea Românească, 1976

Din afirmaţia că poezia este *reproducere sintetică* a realului, *lume* stăpînită – ea însăşi – de logica realităţii, *viziune,* adică, (sinteză dialectică între timp şi întindere, între descriere şi confesiune, între individ şi univers), din aceste precizări – pe scurt formulate aici – decurge o încheiere extrem de clară şi extrem de eficientă în practica diurnă a criticii literare. Anume că (lucru, de altfel, cunoscut şi aplicat mai mult sau mai puţin empiric cînd şi cînd) simpla relatare nu este încă artă. Că profunzimea poemei nu stă în alegorie, nici în confesiuni sentimentale, ci în înţelegerea intuitivă adîncă a lumii reale, a logicii ei, a organizării şi dinamismului ei şi – evident – în elaborarea unui întreg estetic, organic şi viabil, la rîndu-i, ca urmare a propriilor interconditionări dialectice. Arta este viziune, cosmoid. Altfel spus, realitate estetică, operă a omului, guvernată de logica lumii reale. Nu intrăm acum în detalii. Vom adăuga doar că, în afara viziunii şi precedînd-o, adesea, vieţuieşc onest, ba chiar spectaculos (dar – este:icește – ineficient) variantele defectuoase ale poeziei : cea sentimentală, cea conceptuală etc. Ele sînt versificări mai mult sau mai puţin abile ; destăinuiri, meditaţii abstracte, în care arta rămîne numai *ars,* meşteşug, îndeminare decorativă. Indiferent, însă, de gradul perfecţiunii lor formale (ele ajung, de obicei, la manieră, la formalism), esenţa e aceeaşi : metafore utilitare, nu reproductive ; vorbire, nu cunoaştere sensibilă ; document psihologic, apendice al agentului creator sau – dimpotrivă – fotografie artistică, nu univers independent, soluţie globală a realului.

Trebuie, însă, precizat că – nefiind ele însele artă deplină – momentul descriptiv şi cel confesiv, ca trepte anterioare unei împăcări dialectice, se dovedesc absolut necesare în filogenia poemei. Mai mult, ştiinţa realizării lor anticipează, nu o dată, o evoluţie poetică meritorie. Este ceea ce vroim să spunem despre volumul de debut al lui Toma Michinici.

Remarcăm, deci, sinteza (nu prea sprintenă) între un sentimentalism reticent şi o conceptualizare dorită cu orice preţ. Din răstimp în răstimp, frumoase imagini alunecă sub stratul indiferent al expunerii : *Tot ce-i adînc miroase a stea, străine, / nu te opri la focul din amurg ; / e drumul fără-ntoarcere. Prin tine / spinări de margini curg.*

Asemenea largi metafore se reţin numaidecît, fiindcă arta e, într-adevăr, cu atît mai mult *mimesis* (creaţie analogică), cu cît e mai puţin imitaţie. Altele, însă, nu impresionează nici reţina interioară, nici auzul, deşi poetul se dovedeşte, între altele, un priceput prozodist. Rareori pot fi întîlnite, într-o singură carte, atîtea rime meşteşugite (*imun ca / munca, credul ce / dulce, amar e / mare, nopţii / snop ţi-i* etc.), atîtea rejeturi, atîtea jocuri de cuvinte (*din labirint la briliant*) şi schimbări de accent care să servească rima şi ritmul (*fulgerul / gerul, spectacol / Eol* etc.). Ne întrebăm dacă nu cumva tocmai complicaţiile prozodice, limitele fluctuante ale strofei, neconcordanţa între enunţul sonor şi cel lingvistic dau senzaţia de mişcare greoaie şi de ezitare. In rest, un pronostic favorabil.

EUGEN DORCESCU

Victor Rusu

DE SLOBOZIE (1877)

**Tainic trec eroii-n ierbi
Și în abur de baladă,
Înălțind din luturi, pur,
Fragezi lujeri, să ne vadă.**

**Zic eroii imn de slavă
Despre Plevna și Smîrdan
Și e imnul veșnic tînăr,
Cum e iarba, an de an...**

**Slobozie, vis eroic,
Crezul nostru cel dintîi,
Timpu-i apa care trece,
Tu ești piatra ce rămîi!**

CA O COLUMNĂ PARTIDULUI

**Ești zbor continuu, noi îți sîntem aripi
Ce-n unghiuri îndrăznețe se deschid;
Ne chemi mereu, cum marea cheamă riuri
Spre matca împlinirilor, partid!**

**Ești piscul nostru omenesc de crezuri,
Lumini nimbează tîmple de granit
Și iubirea noastră pentru tine
Ca o columnă fără de sfîrșit!**

SIMPLU

**Despre partid vorbesc simplu,
Ca de-o fîntînă
Ce a prins rădăcini de izvoare
La răscruce de drumuri.
Simplu,
Ca despre un lan de grîu pîrguit,
Ce deprinde, foșnind,
Taina cea mare
A dăruirii...
De partid mă apropii firesc,
Ca de un măr
Cu stele aprinse pe ramuri,
Ce cheamă cu lumini vegetale
Sărutul buzelor noastre...
Firesc,
Cum o caut pe mama
Cînd se năruie vreo statuie în mine...
Partidului
Îi string mîna simplu,
Ca unui prieten
Cu care mereu mă-ntîlnesc,
Să ne bucurăm prin cuvinte din inimă
Despre noi și tovarășii noștri...**

Efigii

P. P. Negulescu și spiritul filozofic scientist

Eterogenă și extrem de contradictorie ca tendințe și orientări teoretice ca poziții de clasă și soluții, gîndirea românească interbelică a fost una frămîntată dar și fecundă epocă din istoria culturii noastre. Valorificarea critică a acestei gîndiri din perspectiva filozofiei marxiste reprezintă o latură importantă și inseparabilă a politicii culturale desfășurate de partidul nostru. Această valorificare impune un riguros discernămînt în disocierea valorilor de nonvalori, o înaltă responsabilitate față de destinul valorilor progresiste, patriotice, democratice, umaniste etc.

În gîndirea noastră dintre cele două războaie mondiale s-a afirmat o întreagă pleiadă de personalități care a adus o contribuție incontestabilă la dezvoltarea culturii naționale. Fără să renunțe la crezurile lor politice și ideologice, mulți gînditori burghezi, raționaliști și umaniști, și-au consacrat activitatea lor teoretică apărării valorilor științei și culturii, a democrației și umanismului, mai ales în condițiile în care tirania fascistă căzuse asupra Europei. Un prestigios gînditor de orientare raționalistă și scientistă din această perioadă a fost și filozoful P. P. Negulescu. Lucrarea lui Petre Dumitrescu intitulată „Conceptul de filozofie la P. P. Negulescu", apărută recent în editura ieșeană „Junimea", își propune să valorifice una din cele mai importante părți ale operei lui Negulescu, cea referitoare la conceptul de filozofie și la problematica filozofică.

Autorul își structurează lucrarea pe trei capitole: cercetarea genetică a filozofiei, legătura dintre filozofie și știință, direcțiile filozofiei și specificul problematicii lor. În acest ultim capitol sînt analizate cu atenție concepțiile lui Negulescu în problematica ontologică, cosmologică și epistemologică. Filozoful român și-a desfășurat activitatea într-o epocă istorică ce depășește o jumătate de veac, abundentă în evenimente istorice, în procese social-economice noi, și a cuprins, în aria cercetărilor sale, o tematică foarte bogată și felurită, de la conceptul de filozofie la istoria filozofiei, de la filozofia culturii la teoria factorilor progresului social, de la partidele politice la problemele școlii și învățămîntului. Documentarea amplă i-a permis autorului să pătrundă în esența cugetării lui Negulescu și să opereze o bună selecție a problemelor filozofice specifice, să dezvăluie esența intimă a multiplelor raporturi de reciprocitate dintre știință și filozofie. În lucrare, autorul subliniază că filozofia lui Negulescu **„nu poate fi înțeleasă în substanța și spiritul ei autentic în afara legăturii cu datele științei. Ea se înfățișează ca o încercare de generalizare și sintetizare a rezultatelor cunoașterii științifice"**.

Pare discutabil faptul că Negulescu a încercat să întreprindă o generalizare a datelor științei, dar este cert că el a folosit la maximum aceste date în argumentarea tuturor problemelor filozofice clădindu-și teoriile și concepțiile pe fundamentul trainic al cunoașterii științifice. P. Dumitrescu remarcă, pe bună dreptate, că punctul de pornire al acestei ample argumentări l-a constituit stabilirea unor raporturi strînse între filozofie și știință. Negulescu spunea că **„orice categorie de cercetări, oricît ar fi de mărginită, implică totdeauna o sumă de probleme generale, ce nu se mai pot dezlega cu mijloacele științei respective și pentru a căror dezlegare cei ce se ocupă de ele trebuie să se ridice mai sus și să pătrundă în domeniul speculațiilor filozofice"**. În același timp **„filozofia nu poate încerca, fără a se expune la erori grave, să găsească explicația generală a lumii, lipsindu-se de concursul științei"**. Spiritul scientist al lui Negulescu este deci evident. Esențial ni se pare și faptul că, în dezvăluirea raporturilor reciproce multiple dintre filozofie și știință, el nu privilegiază pe nici una dintre ele, situîndu-se pe poziții egale și recunoscînd contribuțiile fiecăruia, fără să atribuie filozofiei rangul de „știință a științei".

Unul dintre meritele notabile ale lucrării lui P. Dumitrescu îl constituie și surprinderea facturii antidogmatice a concepției filozofice negulesciene, larga ei deschidere spre noile achiziții ale științelor, corelarea acestei concepții cu ideea caracterului principial nelimitat al cunoașterii și al progresului social.

Credem, însă, că valoarea lucrării ar fi fost mai întregită dacă autorul ar fi cuprins și problema determinismului fizic în concepția lui Negulescu. Dezvoltarea termodinamicii, ca o nouă ramură a fizicii, unele observații făcute asupra fenomenelor radioactive, elaborarea teoriei relativității de către Einstein, a teoriei cuantelor de către Planck, dar mai ales stabilirea relațiilor de incertitudine de către Heisenberg, i-au împins pe unii fizicieni și filozofi la concluzia că determinismul ar fi un mod de gîndire depășit, o infirmitate a minții omenești. În această perioadă, în care, mulți fizicieni celebri îmbrățișează entuziasmați indeterminismul, Negulescu se afirmă ca un partizan hotărît al determinismului și cauzalității, criticînd argumentat concepțiile indeterministe. Eddington, de pildă, era atît de entuziasmat de modul de gîndire indeterminist încît considera anul 1927 (în care Heisenberg formulează relațiile de incertitudine) ca epocal în istoria științelor, ca început al unei revoluții adînci, menită să „înmormînteze" definitiv principiul determinismului. Dezvăluind netemeinicia și chiar o anumită doză de superficialitate a adepților indeterminismului, Negulescu scria: **„Faptul că nu ne putem explica, pe calea obișnuită a cauzalității, un fenomen oarecare al naturii – ca, bunăoară, dezintegrarea atomică a corpurilor radioactive – nu ne dă dreptul să credem că acest fenomen nu e determinat de nimic... Au fost nenumărate fenomenele, pe care oamenii de altădată nu și le-au putut explica pe calea cauzalității, dar ale căror cauze s-au descoperit în cele din urmă, confirmate fiind ca reale, de experiență"**. În realitatea lor obiectivă, raporturile cauzale dintre fenomenele naturii rămîn independente de faptul că, dacă ele nu sînt cunoscute, nu pot fi nici determinate. Istoria științei demonstrează că foarte multe fenomene care nu au fost cunoscute erau totuși determinate, își aveau cauzele lor.

Este de asemenea semnificativă poziția lui Negulescu față de concepția fizicianului francez Louis de Broglie, laureat al premiului Nobel pentru fizică. La Congresul internațional de filozofie de la Paris, din 1936, Louis de Broglie a prezentat comunicarea „Reflecțiuni asupra indeterminismului în fizica cuantică", în care susținea că în fizica cuantică există cauzalitate, dar nu există determinism. Exprimîndu-și nedumerirea față de un asemenea raționament, rostit de un fizician prestigios, Negulescu spunea: **„Concluzia la care se oprește Louis de Broglie pare curioasă. E oare posibilă o cauzalitate fără determinism? Pentru mintea noastră, oriunde e cauzalitate este și determinism, chiar dacă lipsește posibilitatea prevederii... Ideea unei cauzalități fără determinism nu pare dar compatibilă cu modul nostru normal de a gîndi"**. Existența unei cauzalități universale, implică inevitabil și existența unui determinism universal. De altfel, atmosfera de la Congresul internațional de filozofie de la Paris, din 1936, a rămas foarte puțin favorabilă indeterminismului. Cu toate elogiile pe care i le-au adus unii fizicieni și filozofi, oamenii de știință l-au găsit neîntemeiat.

Aceste omisiuni nu eclipsează însă valoarea deosebită a lucrării lui Petre Dumitrescu, mai ales că este prima lucrare consacrată valorificării concepției filozofice a lui P. P. Negulescu. Expunerea clară a problemelor, critica marxistă nuanțată, stilul atrăgător, documentarea amplă etc. sînt unele din calitățile esențiale ale lucrării „Conceptul de filozofie la P. P. Negulescu", lucrare foarte utilă pentru filozofi, oameni de știință, pentru toți cei care vor să cunoască gîndirea lui Negulescu.

M. TURTOI

Televiziune

DUMINICĂ, 16 mai

8,30 Deschiderea programului. Avanpremiera zilei. 8,40 Tot înainte! 9,35 Daktari. 10,00 Viața satului. 11,15 Aventura cunoașterii: Tainele soarelui (II). 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. 13,05 Album duminical. 13,25 De la o glumă la alta. 13,27 Invitatul emisiunii: violonistul Ion Voicu. 13,30 Desene animate. 14,10 Ce vrăji a mai făcut nevasta mea. 14,29 Umor universal. 15,00 Cel mai bun, continuă! 16,00 Film serial. Pinocchio. 16,55 Reportaj Tv Cheia orașului. 17,15 Finalele campionatelor internaționale de atletism ale României. 19,00 Micul ecran... pentru cei mici! 19,30 Telejurnal. 20,00 Baladă pentru acest pămînt. 20,20 Publicitate. 20,25 Film artistic. Acești adulți ciudați... 21,45 Seară de mai. 22,10 24 de ore. 22,20 Duminica sportivă.

LUNI, 17 mai

16,00 Teleșcoală. 16,30 Emisiune în limba maghiară. 19,00 Contemporanele noastre. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Colocvii contemporane. 20,30 Concert de muzică distractivă. 20,55 Emisiune pentru tineret. 21,20 Roman-foileton. Forsyte Saga. Episodul XXI. 22,10 24 de ore.

MARȚI, 18 mai

9,00 Teleșcoală. 10,00 Film artistic (reluare). Oameni sau majuri. 11,30 Selecțiuni de la Festivalul „Primăvara pe Mureș". 11,45 Cheia orașului. Reportaj Tv. 12,05 Telex. 16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limbă franceză (nivel mediu). 17,00 Telex. 17,05 Rapsodii noi pe Bărăgan. 17,50 Pentru sănătatea dv. 18,00 Lecții Tv pentru lucrătorii din agricultură. 18,30 Rapsodia I de George Enescu sau... Cîntecul inimii 18,45 Teleglob: Nepal – Acoperișul lumii. 19,15 Scena. Emisiune de actualitate teatrală. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Ancheta T. 20,30 Anotimpurile Varșoviei. 21,00 Teatru Tv. 22,10 24 de ore.

MIERCURI, 19 mai

9,00 – 11,50 Program de dimineață. 16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limbă rusă. 17,00 Telex. 17,05 Pentru timpul dv. liber, vă recomandăm... 17,20 La volan. 17,30 Arte vizuale. 17,50 Bijuterii muzicale. 18,10 Tragerea pronoexpres. 18,20 Univers științific 18,55 Tribuna Tv. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Revista economică Tv. 20,30 Telecinemateca. Ciclul „Mari regizori": Michel Cacoyannis. Foto în negru. 22,10 24 de ore.

JOI, 20 mai

16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limbă germană (nivel mediu) 17,00 Telex. 17,05 Atenție la... neatenție! 17,30 Din țările socialiste. 17,40 Muzica. Emisiune de actualitate muzicală. 18,10 Enciclopedie pentru tineret. 18,35 Ateneu popular Tv. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Revista literar-artistică tv. 21,00 Mai aveți o întrebare? 21,40 Publicitate. 21,45 Un disc pe 65 de linii 22,10 24 de ore.

VINERI, 21 mai

16. Teleșcoală. 16,30 Curs de limbă engleză. 17,00 Emisiune în limba germană. 18,15 Tragerea loto. 18,55 Din lumea plantelor și animalelor 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Teleobiectiv. 20,20 Film artistic. Chemarea străbunilor. Producție a studiourilor engleze. 21,55 Muzică ușoară interpretată de Gigi Marga. 22,10 24 de ore.

SÎMBĂTĂ, 22 mai

10,00 Micul ecran... pentru cei mici. 10,30 Telecinemateca (rel.). 12,10 Orchestre simfonice. 12,55 O viață pentru o idee: Gheorghe Marinescu. 13,25 Teleama (rel.). 13,55 Scrisori confidențiale – balet de Leos Janacek. 14,25 Telex. 14,30 Turism și vînătoare. 14,50 Laudă mîinilor tale. Spectacol literar-muzical. 15,25 Magazin sportiv. 16,25 Caleidoscop cultural-artistic. 16,45 Vîrstele peliculei 17,45 Imagini din Sri Lanka. 17,55 Club T. 18,50 Istoria – o temă permanentă a culturii românești. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Teleenciclopedia. 20,50 Film serial. Kojak. 21,40 24 de ore. 21,50 Săptămîna sportivă. 22,00 Varietăți la Teatrul muzical Friedrichstadtpalast din Berlin.

Televiziune

Inedite

Societatea de lectură a tinerimii studioase de la Caransebeș

Societățile de lectură, asociațiile, cercurile sau reuniunile de lectură care au funcționat în Transilvania și Banatul secolului al XIX-lea comportă o dreaptă și mereu reluată examinare pentru multiple considerente de actualitate și istorie. Prin energia spiritului militant, aceste societăți au adus un inestimabil serviciu marii idei a unității tuturor românilor. Ele au știut să canalizeze excelent forțele tinerilor intelectuali către țintele nobile ale vieții culturale, politice, de creație. Activitatea multilaterală a acestor societăți de lectură care s-a concretizat prin alcătuirea de biblioteci, prin inițiative social-artistice (șezători, spectacole literare și teatrale), prin prezența în publicistică a unor dezbateri creatoare etc. au făcut ca pe terenul vieții intelectuale, în cadrul școlii, dar și în afara hotarelor ei, să se cristalizeze o frumoasă tradiție pe care să o continuăm azi pe o treaptă nouă. Fără îndoială că aportul principal adus de aceste societăți este acela de a impulsiona activitatea literară, de cunoaștere a limbii și literaturii de către noile generații, de studiere a creației noastre românești, de valorificare a folclorului și cercetare a tradițiilor progresiste ale culturii noastre, prin toate acestea, societățile dovedindu-se niște adevărate focare de educare și renaștere națională.

O primă problemă care solicită atenția noastră este aceea care privește constituirea societății. În mai vechea monografie a orașului Caransebeș de Andrei Ghidiu și Iosif Bălan citim că Societatea de lectură „Ioan Popazu" a tinerimii de la Institutul teologic și pedagogic și-a început activitatea în anul 1869 prin întemeierea unei biblioteci. Întrunirea elevilor se numea pe atunci „curs practic pentru calificarea în limba și literatura română"[1]. Informația este reluată între alții și de D. Vatamaniuc în documentata sa lucrare consacrată lui Ion Popovici Bănățeanu, în care se reafirmă că societatea de lectură „fusese înființată în 1869, cînd studenții Institutului teologic, sub patronajul episcopului Ioan Popazu inițiază cursul practic pentru calificațiunea în limba și literatura română"[2].

Este necesar să precizăm mai întîi că în acea perioadă Institutul de la Caransebeș, o formă de învățămînt supramediu, nu avea încă secția preparandiei. În al doilea rînd, să menționăm că tinerii care studiau aici nu trebuie priviți doar ca niște elevi întrucît la aceste mai înalte școli se primeau numai candidații „care au studiat 8 sau cel puțin 7 clase gimnaziale"[3]. Prin urmare, elevii aceștia aveau o anumită maturitate de gîndire și nu puțini dintre ei erau înaintați în vîrstă. Față de afirmațiile acestor cercetători, V. Curticăteanu, analizînd panoramic viața și mișcarea societăților literare de pe întreg cuprinsul Transilvaniei și Banatului, susține că Junimea română studioasă și-a constituit societatea de lectură „Ioan Popazu" „în 1887, aceasta cuprinzînd pe elevii și studenții de la Institutul diecezei ortodoxe din Caransebeș"[4]. Privind faptele în mișcarea lor reală, vom preciza că societatea de lectură nu s-a constituit nici în 1887, nici în 1869, ci ea a luat ființă în 1868, reorganizîndu-se apoi în 1886, cînd profesorii se vor constitui și ei într-o asociație care mai apoi se va contopi cu cea a preparanzilor. Două izvoare necunoscute probează ca drept an al constituirii inițiale a societății anul 1868. În primul rînd un fragment din raportul general al Societății pe anul de gestiune 1887. În acest raport se menționează că 3 ani după înființarea eparhiei de la Caransebeș adică „la anul 1868 Junimea clericală de pe atunci pătrunsă de folosul și însemnătatea muncii ce o desfășoară oamenii prin reunire a aflat de bine a se constitui într-o societate de lectură luîndu-și numele de „Societatea tinerimii clericale"[5]. Așadar denumirea inițială a fost Societatea tinerimii clericale, iar anul constituirii rămîne 1868. Un al doilea document important pentru elucidarea perioadei începuturilor acestei societăți este scrisoarea adresată de societatea de lectură a teologilor români din Arad către noua societate a tinerimii de la Caransebeș. Iată conținutul ei:

STIMATA SOCIETATE!

Dorul înfrățirei și cunoștinței mai deaproape de o parte, de altă parte sinceritatea și stabilizarea ideii de societate ni șoptește să ne adresăm către onor Dvstre cu aceea deplină speranția ca recercarea aceasta a noastră va afla eco simpatic în simțurile Dvoastre; vom să zicem „Societatea de lectură a teologilor români din Arad" salutînd pre stimații membrii de la sora societate de lectură a teologilor români din Caransebeș îl recearcă în interesul comun a se consolida cu ea prin aceea ca ambele părți să-și trimită una alteia estrasele protocolarie din cazu în cazu; cît pentru noi aceasta o vom îndeplini cu trimiterea foii noastre ce de la anul nou se va redacta de membrii societății.

Primiți On. Domni și frați această recercare confidențială, ca în brația mai numeroasă prin iubirea reciprocă ca ușor să ne pregătim spre ajungerea țintei ce dorim ca români.

Totodată și facem cunoscut că în meritul acesta fată cu ceilalți frați și respective cu onor societăți de lectură a teologilor din Sibiu și Cernăuți am făcutu asemenea pași.

Primiți salutarea noastră cordială.

Dat în ședința de 5/17 Decembrie 1868.

Societatea de lectură a teologilor români din Arad. Dimitrie Popa, președinte, Zaharia Popovici, notar.

Epistola aceasta este un document semnificativ nu numai pentru că se confirmă încă odată că în 1868 exista la Caransebeș o Societate de lectură a tinerimii studioase, ci mai ales este importantă pentru considerentul că ea probează faptul că aceste societăți erau în strînse legături între ele, colaborau și făceau schimburi de idei, se sprijineau reciproc în organizarea unor acțiuni îndrăznețe etc. Cu toate că legăturile lor purtau un caracter confidențial, aceste societăți, unele dintre ele cu vechi statute de activitate, reușeau să desfășoare o muncă socială, culturală și politică, în direcția marii idei a unirii tuturor românilor.

Este binecunoscut adevărul că orașul Caransebeș a fost un centru de iradiere a ideilor progresiste de la Convorbiri literare. Aceasta se explică nu numai prin faptul că la Caransebeș au activat Ioan Popazu unchiul lui Titu Maiorescu și dr. Constantin Popazu, de asemenea fratele mamei lui T. Maiorescu, acela care l-a îngrijit pe Eminescu în străinătate, sau că aici au trăit și lucrat ca dascăli, distinși profesori ca Ștefan Velovan, colaborator la **Almanahul România jună** și **Convorbiri literare,** Ioan Paul, membru și el al **Societății România jună** de la Viena, apoi Enea Hodoș care va supraveghea editarea unor volume din scriitorii români puțin cunoscuți dincoace de Carpați (Alexandrescu, Alecsandri, Creangă, Eminescu, Coșbuc și Slavici etc.), dar și asemenea intelectuali cu o meritorie activitate științifică, așa cum au fost profesorii Patriciu Dragalina, Vasile Goldiș, Antonie Sequens, compozitorul Nicolae Popovici etc., ci în această acțiune de difuzare a ideilor de la junimea un rol important l-au avut și societățile care au desfășurat o intensă activitate socială și culturală.

ION ILIESCU

[1] A. Ghidiu și I. Bălan, *Monografia orașului Caransebeș*, Tipografia și librăria diecezană, 1909, p. 267.
[2] D. Vatamaniuc, *Ioan Popovici Bănățeanu*, E.S.P.L.A., 1959, p. 67.
[3] Vezi *Albina*, Viena, an II, 1867, nr. 11, p. 1.
[4] V. Curticăteanu, *Mișcarea culturală românească pentru Unirea din 1918*, Editura științifică, București, 1968, p. 28.
[5] Vezi Revista *Progresul*, Caransebeș, an III, nr. 1 și 2, 1888, p. 2.

Corina Victoria Sein

OGLINDIND STATUI

**Strămoșii au cioplit prin ani
Statui și oglinzi înconjurate de luceferi.
Pe jumătate lacrimi – pe jumătate zîmbet
Stejarii apleacă fruntea mîngîiată
De cei ce ne-au apărat pădurile și munții,
Copiii și apele.
Munții au rămas aceiași. De neclintit.
Pădurile vuiesc, mă întîmpină cu
Tropotul călăreților de ieri.
Apele îmi oglindesc grădini
Cu mere de aur cernite cu lumină de
Întîiul voievod de neam.
Copiii doinesc turmeler împietrite în somn
Imnul de izbînzi risipit de portativul
Pleoapelor îngreunate de lutul blînd,
Același neclintit,
Fără odihnă, lutul
Din care s-a născut poporul meu.
Cînd alți copii
Vor dărui flori și gînduri
La Cozia, Voroneț, Doftana, Porțile de Fier
Stejarii țării
Vor întinde rădăcini pînă la mine
Și mă vreau
Fîntînă purtînd în unde
Senin și adevăr.**

CHEMARE

**Am ucis tristețea. Acum tu poți veni.
Perdeaua de vorbe pregătește pat de argint
Trupului îngenuncheat.
Tu poți veni. Am spart bocetul între pleoape,
Nepăsarea am sfîșiat-o
Și am dezgropat lămpașe tăiate în rubine.
Tu poți veni. Am plantat în juru-mi
Chiparoși ce se adapă cu ultimul nor.
Potecile îmblînzite-s de răsuflarea ciutei,
Iar eu te aștept cu zăpada din mine,
Torță purtată în fugă de cerb.**

VICTOR MIHAILESCU CRAIU : Popas

SENIN

**Deseori, în cerdacul alb mă întîlnesc cu
Tonitza, Luchian, Grigorescu
Și seninul mă înconjoară.
Infinitul zîmbește prin muguri răspîndiți
În atomi, molecule și adunați
În oameni.
Deseori, cerdacul alb adăpostește
Mulțime frenetică de stihuri,
Aprinde foc neodihnei și mă desfată
Cu jocul ascuns de fiicele nopții.
În cerdacul alb, găsesc pe prag
Cunună de spice înnobilate cu sudoarea
Celor ce ctitoresc destinul acestui vechi meleag.
Spre ziuă, în cerdacul alb
Sînt înconjurată de primăvara țării,
Zidită în senin eternizat.
Din cerdacul alb știu că voi cuprinde
Rotundul, frumosul, nesfîrșitul
În care s-a prelins Brâncuși.
Din cerdacul alb, pot înălța ecoul
Turnurilor înalte din beton și soare.
Se schimbă haina patriei,
Țesută-i din limpezimea
A tot ce-i românesc.**

APELE SUFLETULUI

**Pentru fiecare dintre noi
Se naște un netrăit – mîine
În care agonizează un vis.
Cît ești de aproape, respiră din liniște,
Eu sînt adevărată și am ajuns la tine.
Cuprinde-mă, sînt numai dragoste
Și am mantie fermecată țesută din apele sufletului,
Ne cheamă țărmul bîntuit cu iubirea tumultuoasă,
Îi simt adierea;
Niciodată un vînt n-o să înfrigureze
Corabia făpturilor noastre.
Treci din prezent în mîine.
Floarea în agonie
Doare.**

Aurel Berinde ● EXPOZIȚIE ●

Sîntem alături de rocă toți colegii. Unii își fac însemnări. Alții se gîndesc cine știe la ce. Mulți își exprimă păreri, voind să discute. Unii sînt grăbiți și vor să facă „N" comisioane în capitală. Toți sînt preocupați și persoana mea rămîne neobservată. Stau nemișcat, privind cu emoție la mica reprezentantă a întregului sol lunar.

Cutia din fața noastră e închisă ermetic. Un coleg apasă cu mîna sticla, probabil să-i verifice calitatea și rezistența. Altul, cu dispozitivul de mărire, studiază porii rocii. Eu mă uit la ea cu lupa. Văd cum roca începe să se mărească și, spre uimirea mea, își schimbă înfățișarea...

„Te aștept de mult. Te-am urmărit peste tot. Te-am recunoscut imediat ce te-am văzut. M-am uitat în ochii tăi și te-am înțeles. Am văzut că și astăzi porți în tine acea frămîntare. Așa erai și atunci. Mă bucur că te văd. Sînt fericită că ne aflăm, nu pe Lună, ci aici pe Pămînt, pe Terra pe care o admiram și o divinizam atît de mult. Sînt purtată prin toate capitalele. Lumea se uită la mine ca la o curiozitate. Părerile și discuțiile care se poartă, presa radioul și televiziunea, totul, mă fac să fiu alarmată. Toți mă studiază ca pe o rocă simplă, îmi analizează compoziția, vîrsta și structura, nu vrea nimeni să interpreteze mesajul pe care îl aduc. Nu vrea nimeni să înțeleagă ce contradicții, ce istorie port în mine. Îți amintești? Parcă era ieri...".

Mă gîndesc cîți oameni de știință au studiat această rocă, cîți au pătruns cu aparatele ultramoderne cele mai adînci fisuri ale ei. Îmi trec prin minte, fulgerător, teoriile pe care le cunosc și le-am studiat în urma analizelor rocilor aduse pe pămînt. Cunosc multe date științifice și vreau să le recapitulez, dar roca îmi întrerupe firul gîndurilor.

«Știu! Ți-e greu să-ți aduci aminte. Vreau să-ți reamintești. Gîndește-te! Să încercăm: Popoarele de pe Lună erau împărțite. Nu datorită dorințelor lor. Evenimente neprevăzute, întortocheate, pline de subtilități diplomatice, de tactici și strategii politice dominau vremea. Se inventau tot felul de arme din ce în ce mai distrugătoare. Se căuta supremația forței de o parte sau de alta. Nu era zi, nu era oră sau clipă în care să nu se anunțe o nouă descoperire, o nouă armă, o nouă forță de distrugere. Se duceau războaie locale. Se căuta lărgirea zonei de influență, menținerea unui spirit de nesiguranță. Noile tipuri de arme și tactici erau încercate pe aceste locuri transformate în poligoane. Forța, aroganța și zăngănitul armelor erau mijloace de afirmare. În jurul lor gravita totul. Se țineau conferințe, se semnau pacte, dar în spatele lor fiecare căuta să fie puternic. Războiul plutea în aer. Atmosfera era încărcată. Odată, un savant a spus: **„Nu știu cum va fi războiul care se pregătește, dar pot să spun că dacă se va declanșa, după el omul va lupta din nou cu bîta"**.

Nu i s-a dat nici o atenție. A fost trecut în rîndul marilor sentimentali: Puțini au avut curajul să intervină. Noi am protestat. A fost zadarnic. Statele se înarmau amețindu-se de succese și parcă își căutau și își pregăteau singuri sfîrșitul. Lumea era uimită, hipnotizată. E adevărat că și mijloacele de informare tăceau, ca să nu se înțeleagă situația creată. În surdină se pregătea o luptă fantastică, pe care de fapt nu o dorea nimeni. Erau condiții ca toți locuitorii Lunii să trăiască în pace, de aceea, sistematic, prezentam date concrete pentru a argumenta lumii că toate eforturile și cheltuielile care se fac pentru arme sînt inutile și periculoase, că ele ar fi suficiente pentru a transforma Luna într-un loc al prosperității generale. Prin cercetările realizate s-a constatat că stratul de oxigen dătător de viață scade în fiecare clipă și, cu mult zel, noi propuneam măsuri pentru apărarea faunei și a florei, măsuri care să asigure menținerea unui echilibru, menținerea unei pături constante de oxigen în jurul Lunii.

Navele noastre experimentale erau lansate spre Pămînt. Se făceau prospectări, se aduceau mostre pămîntene. Atunci ai fost lansat și tu cu o navă spațială pe Pămînt. Am urmărit cu admirație acțiunile grupului vostru. Atunci s-a întîmplat totul. Într-un moment de neatenție, sau poate datorită unei agresiuni, sau unei descoperiri necontrolate, destul că în cîteva secunde s-a produs catastrofa. Voi ați rămas pe Pămînt. Iar noi ne-am dezintegrat. Nimeni n-a știut ce s-a întîmplat. În cîteva clipe, Luna a fost mistuită de un foc apocaliptic. Totul s-a transformat în cenușă. Atmosfera a dispărut pentru totdeauna...».

Gîndul îmi fuge în timp ce ascult mărturisirile rocii lunare, la teoriile pe care le cunosc. Luna nu are atmosferă datorită lipsei de mișcări tectonice, datorită volumului, vitezei, datorită...

„Lasă gîndurile. Acum cunoști adevărul! Ai înțeles și atunci pericolul care plutea asupra noastră. Citesc și acum în ochii tăi sclipirile care redau forța și puterea ta în lupta pentru dreptate. Pămîntul rodește. Fă totul ca să rodească mereu și să aducă fericirea. Nu uita! Luna e fiica pămîntului și ea, datorită celor petrecute, e rece, e moartă..."

Roca amuțește. Sînt tulburat de toată destăinuirea ei. Vreau să spun ceva, vreau să o asigur ceva. Dar, doi oameni înalți, îmbrăcați elegant, se apropie de noi. O ridică cu mare atenție și grijă. Se uită la ea din toate părțile, apoi, cu multă ceremonie, o așează într-un cărucior special. Roca e agitată. Se uită la mine disperată. Îmi face semne și-mi strigă: „Nu uita! Acționează cu toată puterea ființei tale. Ești dintre aceia care poți face mult, pentru a crea o nouă ordine a echității, a dreptății, o forță a păcii! Luptă ca istoria să nu se repete!"

Containerul este închis ermetic, dar tot mai aud cuvintele ei înăbușite, cuvinte care se revarsă în ființa mea și le aud tot mai ritmic, mai puternic: ordine... echitate... pace...

Echo

JAPONIA FILMULUI

Sub egida Comitetului pentru Cultură și educație socialistă al județului Timiș, cinematograful „Capitol" din Timișoara a găzduit, în data de 11 mai, cu prilejul Zilei naționale a Japoniei o „Seară a filmului japonez". Au fost prezenți ambasadorul Japoniei la București, Ryoko Ishikawa, membri ai Ambasadei. La gala filmului au participat tovarășii Gheorghe Tache, vicepreședinte al Consiliului popular al județului Timiș și George Micota, primarul orașului Timișoara, reprezentanți ai presei locale, oameni de artă și cultură, precum și un numeros public. Tovarășul Dumitru Preda, președintele C.J.C.E.S. Timiș a rostit o alocuțiune despre schimburile culturale româno-japoneze. Au fost vizionate filmul documentar, realizat de televiziunea japoneză, *Cele șase zile în Japonia*, film consacrat vizitei pe care tovarășul Nicolae Ceaușescu, președintele Republicii Socialiste România și tovarășa Elena Ceaușescu au făcut-o anul trecut în această țară și filmul artistic *Cele trei fețe ale dragostei*, aparținînd regizorului Noboru Nakamura. Ambele filme au impresionat prin acuratețea și remarcabila plasticitate a imaginii, prin generozitatea mesajului transmis. Dincolo de pitorescul cadrelor a putut fi descifrat mereu sentimentul apartenenței la o natură și cultură milenară, pe care poporul „imperiului semnelor" îl convertește cotidian în act al creației. Ambele filme au prilejuit spectatorului român rememorarea aportului pe care una din cele mai prolifice cinematografii din lume l-a adus la consolidarea artei filmului de mai bine de șase decenii.

Modesta trecere în revistă a marelui film japonez va trebui să înceapă cu anul 1912, cînd se fondează societatea Nikkatu, declanșînd masiv producția cinematografică niponă. Se cuvin amintite apoi numele celor „trei tineri furioși", Kenji Mizoguchi, Teynosuke Kinugasa și Tomu Ushide, care, împreună cu un grup de cineaști, revoluționează cinematografia japoneză după 1920, pledînd pentru modernizarea filmului, pentru constituirea lui într-o artă autonomă. Primul dintre ei, autor a peste 80 de pelicule, își confirmă programul teoretic cu o serie de trei filme, distinse fiecare cu „Leul de argint" la Festivalul de la Veneția: *Viața curtezanei O'Hara*, *Povestirile lunii palide de după ploaie* și *Guvernatorul Sansho*. O altă personalitate a cinematografiei nipone, promotor al filmului progresist, Teinosuke Kinugasa este realizatorul a peste 150 de filme. *Igokumon*, teribila *Poartă a Infernului* obține în 1954 Marele premiu la Cannes. Tot la Cannes, dar în 1963 și 1964 sînt distinse cu premiul special al juriului filmele lui Masaki Kobayashi, *Harakiri* și *Kwaidan*, lui aparținîndu-i și *Ultimul samurai*. Din creația unui alt mare regizor japonez, Kaneto Shindo se disting filmele *Copiii din Hiroshima* (premiu la Karlovy Vary în 1954), *Insula* (Marele premiu la Moscova, în 1965) și *A trăi azi, a muri mîine* (Medalia de aur, Moscova, 1971). Și parcă, deasupra tuturor, marele Akira Kurosawa și capodoperele sale: *Rashomon* (Leul St. Marco, Veneția, 1951), *Idiotul*, *Cei șapte samurai* (Leul de argint, Veneția, 1954), *A trăi* (premiul special, Berlin, 1954), *Tronul însîngerat, Fortăreața ascunsă* (Ursul de argint, Berlin, 1954), *Sanjuro*, *Barbă Roșie*, *Dodeska-Den* și, recent premiat la Moscova, și de către Fipresci, *Dersu-Uzala* (Vînătorul din Taiga).

„Aș merge undeva în natură, dar la noi aproape că nu mai există natură. Soarele, din fericire, încă se mai vede, dar din ce în ce mai rar. Mi-ar mai plăcea să urc pe un munte, îmi plac florile care cresc pe înălțimi... Deviza artei mele? Stima față de om". Aceste cuvinte ale lui Akira Kurosawa au valoarea unui mesaj pe care filmul japonez încearcă să-l transmită oamenilor de pretutindeni, mesaj primit și înțeles și aici la Timișoara, în seara zilei de 11 mai.

I. PANTEA

Teatru

Cîteva propoziții despre actor

1. *Momentul* reprezentației teatrale presupune existența momentului de culme al unui îndelungat proces de acumulare parcurs de componenții vizibili și invizibili ai unui colectiv ce ambiționează realizarea unei perfecte comuniuni cu cealaltă colectivitate care este în sală, în scopul transferării acestui cumul.

Puntea de legătură între scenă și sală se menține pe elemente imprevizibile și continuu mobile — subiectivități variabile ; în același timp natura elementelor cu care se operează (stimulenți auditivi, vizuali-statici sau mobili) nu este compatibilă, la relație directă, cu natura subiecților. În consecință, în drumul de la scenă la sală, cumulul de transmis poate suferi modificări neașteptate, imposibil de controlat.

2. *Actorul*, pe scenă, trăiește într-o lume fictivă, figurată de decor. El este purtătorul verbului pe care și-l asumă. Prezența sa fizică, realitatea corporală, nu este suficientă dar este obligatorie. Henri Gouhier spunea : *„Scena acceptă toate iluziile în afară de cea a prezenței ; actorul apare aici deghizat, cu un alt suflet și o altă voce, însă este prezent și dintr-o dată spațiul își regăsește exigența și durata densității sale"*. Între prezența corporală a actorului și irealitatea lumii scenei, în care trăiește, se realizează o unitate formală, fundamentată pe imaginar. Pentru ca efortul sălii, de integrare în imaginar, să fie ușurat, trebuie ca cele două elemente constitutive : VERBUL și IREALITATEA înconjurătoare să se afle într-un fel de echilibru. Integrarea psihică a actorului este cea care asigură transferul celor două elemente reale : VERBUL și CORPUL, în lumea fictivă a scenei. Acceptarea de către spectator a imaginarului ca realitate este efectul unui gen de sugestie compatibilă atît cu teatrul magiei cît și cu cel al negării deliberate a acesteia. Cred că, în timpul reprezentației, nu actorul este cel care își părăsește lumea pentru a coborî în sală, ci spectatorul este transportat pe scenă, nu în realitatea sa fizică bineînțeles.

3. *Personajele* încarnate de actori sînt purtătoarele dramei. Finalul reprezentației nu presupune elucidarea dramei, nici sfîrșitul ei, dar cere decodificarea mobilurilor și persoanelor angrenate în faptul dramatic. Timpul reprezentației este intervalul în care personajele se deconspiră devenind inteligibile pentru spectator. El nu se calchiază timpului real al sălii, nici timpului spectacolului, uneori. Depinde de actor să navigheze echilibrat între toate acestea. În mijlocul unei lumi de carton, actorul trebuie să învețe să se reconstruiască pe sine în concordanță cu această lume și, dacă rezultatul este cel așteptat, spectatorul devine personaj al spectacolului.

4. *Se pare că*, după atîtea căutări, teatrul reîncepe să se întoarcă la teatru, regizorul reîncepe să creadă în actor ca principal argument al demonstrației regizorale. Dacă omul este ființă socială, el este în egală măsură ființă teatrală. Optimismul celor care cred în perenitatea artei dramatice (printre care mă număr) are ceva de datorat actorului.

ANTOANETA C. IORDACHE

Muzică

În compania unei ilustre chopiniene — Reghina Smendzianka

Se vorbește mult astăzi despre reprezentarea spațială a muzicii, artă eminamente temporală. Încercările de a cuceri această nouă dimensiune, au dat naștere unor variate și ingenioase procedee, menite a covinge de realitatea conceptului. Prim-audiția preferată de dirijorul **Remus Georgescu,** intitulată **„Melodie infinită"**, reprezintă tocmai încercarea lui **Th. Grigorescu** de a sugera senzația aceasta de relief, de spațializare a muzicii, simultan cu intenția de a obține o tentă reactualizată a celebrului procedeu preferat de romantici. Grefele melodice din Wagner și Liszt au avut tocmai această menire.

Solista serii a fost o pianistă poloneză cu un palmares impresionant — **Reghina Smendzianka.** Un artist ajuns acolo unde granița dintre interpretare și re-creere se volatilizează, restituindu-ți partituri cunoscute într-un fel nou, cuceritor. Ne-a încîntat mai ales prin delicatețea lirismului din partea secundă, acolo unde gingășia și candoarea s-au împletit în cununi de suavitate și perlaj. Incisivă, temperamentală în final, solista ne-a rămas poate datoare cu un plus de strălucire în secțiunea inițială. Nocturna și Studiul „Clopotelor" de același **Chopin** ne-au întregit imaginea contopirii acestei pianiste cu muzica ilustrului ei compatriot.

A secundat-o foarte prompt, de la pupitru, R. Georgescu, sub bagheta căruia am reascultat **Sheherezada** lui **Rimski-Korsakov.** Dacă dirijorul ne convinsese în repetate ocazii că preferă rafinamentul sonor, masivităților, de această dată l-am urmărit savurînd în special plenitudinea alămurilor și percuției, dezlănțuite în intensități sub plafonul cărora restul orchestrei a cedat. Solo-urile instrumentale, mai numeroase ca deobicei, au vădit pe lîngă calitatea unor consacrați, semnalați adesea în rubrica noastră, suficiente acordaje și intonații defectuoase. De relevat vioara lui **Dragoș Cocora,** adiacentă ca sensibilitate clocotului, tumultos și pasional, licitat de lumea basmelor orientale. O creștere valorică — comparativ cu precedenta evoluție — sub raport tehnic a violonistului, nu însă și sub cel al expresivității.

DORU MURGU

Panoramic

Celei de a 55-a aniversări a P.C.R. i-a fost consacrată sesiunea de comunicări științifice organizată de Centrul de științe sociale al Universității din Timișoara și de Școala interjudețeană de partid. ● *O altă sesiune de comunicări științifice* cu tema „Rolul presei din Transilvania în făurirea unității naționale și culturale a tuturor românilor" s-a desfășurat în ziua de 10 mai la Arad, din inițiativa C.J.C.E.S., a Societății de științe filologice — filiala Arad, a Inspectoratului școlar județean și a Casei corpului didactic. La lucrările sesiunii au participat cadre didactice, cercetători, publiciști din București, Timișoara, Cluj, Oradea și, bine înțeles, Arad. ● *La Lugoj s-a încheiat recent* o bogată săptămînă culturală, din al cărei program complex și bine structurat am reținut următoarele manifestări : montajul literar-muzical „Numai o patrie și un pămînt", expoziția „Lugojul în creația plastică contemporană", dezbaterea „Național și universal în literatură și artă" (cu participarea prof. univ. dr. Eugen Todoran, a conf. univ. dr. Ion Neață și a lect. univ. Deliu Petroiu), recitaluri de poezie patriotică, un festival al brigăzilor artistice de agitație, spectacole muzical-coregrafice, concursuri tematice, dezbateri, cicluri de expuneri. ● *În cinstea marilor momente aniversare* care s-au înscris în conștiința tuturor, cenaclul „Mihai Eminescu" al Comitetului municipal U.T.C. a organizat un spectacol de poezie și muzică la care și-au dat concursul Al. Jebeleanu, Damian Ureche, Ion Cădăreanu, Petru Novac Dolângă, Florica Nubert, Marius Munteanu, Petre Dinu Marcel. ● *În aceste zile, la Sînnicolaul Mare* se desfășoară cea de-a doua ediție a „Săptămînii culturale". ● Cercul literar al elevilor Liceului de chimie din Timișoara, condus de profesorii Nicolae Iovănescu și I. Murariu a organizat o seară literar-muzicală sub genericul „Partidului și patriei inima și versul".

● *„Omagiul partidului"* s-a intitulat ampla manifestare culturală pe care sindicatul din Timișoara al lucrătorilor din presă a dedicat-o aniversării celor 55 de ani de la crearea P.C.R. Au recitat din creația proprie Anghel Dumbrăveanu, Al. Jebeleanu, Emil Gherasim, Damian Ureche, Dușan Petrovici, Nicolae Dolîngă, Hans Bohn și Draga Mirianici. Au susținut scurte recitaluri violonistul Dragoș Cocora, pianiștii Elena Cocora și Robert Stupak, formația folk „Colegium", și soliștii Elena Jurjescu, Tiberiu Ceia, și Felician Fărcașu, acompaniați de ansamblul „Banatul". Două expoziții, cea a filialei din Timișoara a U.A.P. și a fotoreporterului Emeric Robicsek au întregit remarcabila manifestare.

● Simbătă a avut loc faza interjudețeană a brigăzilor artistice de agitație ale sindicatelor din *Centrala industrială pentru mașini și aparate electrice*. Au participat brigăzile artistice de agitație ale sindicatelor *întreprinderilor : „Celule" Băilești, „Ceramica" Turda „Electrotimiș" Timișoara, „Electrobanat" Timișoara, „Electromotor" Timișoara.* Juriul a acordat Premiul I Întreprinderii *Electromotor* Timișoara, Premiul II Întreprinderii *Electroputere* Craiova, Premiul III Întreprinderii *Ceramica Turda.* Cu prilejul acestei manifestări culturale a fost lansată placheta de versuri „Generații", editată de Consiliul județean Timiș al Sindicatelor.

Etnologie

Elena Jurjescu

În urmă cu trei ani am aflat cu bucurie că la *Concursul și festivalul național al cîntecului popular „Maria Tănase", ediția a III-a Craiova*, Elena Jurjescu, reprezentanta județului Timiș, a primit *premiul special* al Centrului de îndrumare al creației populare și al mișcării artistice de masă. După puțin timp de la această confirmare oficială a talentului său, tînăra interpretă a cîntecului popular, fiind integrată în ansamblul „Timișul", a fost una dintre cele mai apreciate prezențe artistice într-un strălucit turneu în Franța (1973). Apoi, în cadrul ansamblului *„Banatul"*, are prilejul să fie o însuflețită mesageră a cîntecului popular românesc, peste fruntariile țării, în Italia (1974) și în R.S.F. Iugoslavia (1975).

Crescîndu afirmare, popularitatea în rîndul publicului nostru a avut loc în cadrul numeroaselor manifestări folclorice ale prestigiosului ansamblu „Banatul" și cu prilejul participării la emisiunile concurs *„Floarea din grădină"* (prima etapă în toamna anului 1973, a II-a etapă, în primăvara anului 1975), împrejurări în care i s-a recunoscut, pe deplin, deosebita înzestrare artistică.

În vederea pregătirii pentru etapa a III-a a emisiunii concurs „Floarea din grădină", Elena Jurjescu se pregătește asiduu, studiind folclorul pe care l-a cules din satul natal (Coșarii, județul Timiș) și din alte localități din zona etnografică Făget-Lipova. Repertoriul artistei va fi îmbogățit cu cîntecele : *„Măiculița mea din sat", „Spune-mi maică-adevărat", „Cine n-are noroc, n-are", „Cine părăsește satul", „Toată lumea spune-așa", „Rujiță de pe răzor"* — și cîteva jocuri : *„Zi-i bădiță-n frunză iară", „Codru-nverzește", „Tare mi-i drag jocu"*. Acestea sînt piese folclorice autentice și interpreta lor năzuiește să impună, prin ele, zona etnografică natală, atît de puțin valorificată în spectacole de folclor muzical. Va avea, prin urmare, de dus o luptă deloc ușoară pentru impunerea acestui repertoriu în conștiința publicului, confruntîndu-se cu un repertoriu folcloric cam „șlagărizat". Noi am dori să fie larg cunoscute îndeosebi două cîntece, cu totul deosebite, interpretate magistral de Elena Jurjescu, anume creațiile folclorice *„Trandafirule"* și *„În grădinița lui Ion"*, culese din satul natal, unde și tatăl artistei, *Liuț Jurjescu*, este un apreciat rapsod, care împreună cu fiica sa, a realizat deja spectacole muzicale folclorice filmate, transmise la televiziune. În momentul de față Elena Jurjescu își pregătește discul de debut la Electrecord, disc, care, credem că va fi concludent pentru realele posibilități ale interpretei în strădania sa de valorificare a melosului nostru popular.

AUREL TURCUȘ

Plastică

Expoziția retrospectivă Victor Mihăilescu Craiu

(Urmare din pag. 1)

scoarțelor, chilimurilor și vaselor țărănești. Predilecția artistului se îndreaptă însă, spre peisaj, a cărui sursă statornică o constituie Lașul și împrejurimile sale („Țicăul lui Creangă", „Periferie", „Iarna în tîrgușorul Copou", „Seară pe splaiul Bahluiului", „Prin stepa Jijiei", „Iarna pe uliță", „La margine de sat" ș.a.). Un lirism potolit scaldă deopotrivă, într-o lumină blîndă, dealurile, colinele și cîmpurile albe, copacii desfrunziți, marginile de sat, curțile și căsuțele îngrămădite ca și construcțiile industriale, totul încălzit de sugestia prezenței umane.

Piese de rezistență cuprinde și grafica, (acuarelă, guașă și tempera pe hîrtie) în care factura liberă și aerată surprinde cu pregnanță spontaneitatea vibrației. („Iarnă", „Din curtea mea", „Pe valea Bistriței" etc.).

Arta lui Victor Mihăilescu Craiu impune prin autenticul trăirii și sinceritatea exprimării.

Vitralii

Intîlnirea dintre arte

Pe violonistul **Alfons Vezoc** l-am întîlnit la întoarcerea, cu Filarmonica „Banatul", dintr-un turneu din Grecia. Copleșit de călătorie și de emoțiile unor asemenea concerte, artistul mi-a dezvăluit cîteva detalii despre vocația sa pentru două arte, muzica și pictura. Încă din școală, dirigintele **Ioan Dalea** l-a încurajat în aceste aptitudini, iar fratele său, inginerul în construcții **Iosif Vezoc,** care și-a luat licența cu 10, mărturisea că din copilărie exersa la vioară ore întregi pentru două măsuri. În orașul nostru, Alfons Vezoc mai conduce un cvartet de muzică de cameră, cu mijloace artistice minime, reușind să obțină rezultate de excepție. Vioara, instrumentul căruia îi cunoaște respirația, este doar picătura de izvor din întreaga orchestră, care sub mîinile lui călătorește prin labirinturile armoniei și ale înălțării stărilor de spirit.

În pictură, prima sa expoziție personală de anul trecut de la Studio-Arte a stîrnit interesul publicului. Cronicarul plastic Ciprian Radovan îi sublinia acuratețea stilului, sinceritatea simțirii și, mai ales, starea de extaz în fața naturii, a tainelor ei vegetale. Uleiurile, desenele sau pastelurile sale fac dovada unui temperament reținut, a unei game restrînse de culori, dar cu nuanțe distincte. Lirism, rîuri, copaci, nostalgia depărtării, case de țară, poduri și poteci, colțuri urbane, sînt motivele a peste o mie de tablouri cîte a creat artistul pînă azi. Peisajul patriei, încărcat de miracolul unei botanici poetice, își găsește sub penelul său un ecou al spontaneității, cheia creației sale. Vioara și penelul, două copleșitoare simboluri ale artei, pe care Alfons Vezoc le stăpînește cu toată dăruirea

DAMIAN URECHE

Bănățică

Parcurgînd filele îngălbenite de vreme ale presei sportive, vom desluși, printre interesantele publicații apărute în Banat în perioada imediat următoare făuririi în 1918 a statului național unitar român, o gazetă apărută la Timișoara în anul 1921, purtînd titlul sugestiv *„Stadion"*. Parcurgerea cîtorva numere ale revistei timișorene din 1921 ne ajută în cunoașterea cîtorva aspecte ale vieții sportive bănățene din acel timp. Primul număr și-a făcut apariția la 31 martie 1921 avînd înserat pe prima pagină articolul redacțional *„Rostul nostru"*, care preciza coordonatele pe care se situa revista : *„Federația Societăților Sportive din România lărgindu-și în anul trecut activitatea sa asupra vieții sportive din ținuturile noastre, a avut o grijă deosebită pentru ca sportul înfloritor de aici să cîștige un sprijin efectiv în organizațiile regionale nou înființate . . . Apărem deci, fiindcă vroim ca glasul Federației să devină singurul îndrumător al vieții noastre sportive, fiindcă vroim ca zecile de mii de sportivi ai țării noastre să vadă și să știe că activitatea lor, este urmărită cu interes și cu dor de sprijin"*.

Citim cu interes în coloanele primului număr din *„Stadion"* „rezultatele sportive ale competițiilor bănățene desfășurate în zilele de duminică și luni, respectiv 27 și 28 martie 1921 : fotbal la Arad „T.A.C."—„A.A.C." 2—0 și „A.M.T.E."—„T.A.C." 4—3 ; jocul revanșă desfășurat la Timișoara între „A.T.E." și „Kinizsi" 0—3 și partida spectaculoasă de la Lugoj între „T.F.C." și „L.T.V.E." terminată cu scorul de 4—0.

O relatare mai amplă este cuprinsă în coloanele revistei asupra meciului dintre echipele de fotbal *„Unirea"* și *„Kinizsi"*, terminat cu un scor necruțător în favoarea ultimei : 10—0, printre componenții echipei *„Unirea"* numărîndu-se : Marinescu, Cîrdu, Fuzessy, Murgu, Konecsnik iar ai echipei *„Kiniszi"* : Tannenberg, Koudap, Bauer, French I și French II, Steiner. Se face precizarea că *„tînăra echipă a Unirii nu a putut face față acțiunilor impetuoase ale lui Kinizsi, care în parte ar fi putut rămîne nefinalizate dacă în poarta Unirii s-ar fi aflat Coceanu"*.

Ziarul abordează o gamă mai largă de discipline sportive, prezentînd și aspecte ale mai multor competiții ; unele articole și reportaje fac o serie de considerații asupra modului de desfășurare a competițiilor, asupra talentului jucătorilor, a valorii arbitrajelor, a reacției publicului etc. În același prim număr al revistei sînt redate și unele rezultate tehnice obținute, la concursurile de luptă ce s-au desfășurat la Arad cu participarea a 40 de luptători. Reține atenția o notă asupra activității unui curs de scrimă organizat la Timișoara cu atenționarea : *„deși cluburile sportive din Timișoara nu au pe agenda lor programe de scrimă, totuși, numeroși amatori ai acestui sport lucrează cu sîrguință sub conducerea maestrului Pellegrini, urmînd a participa în scurt timp la campionatul regional de scrimă"*.

Al doilea număr al ziarului a apărut la 5 aprilie 1921 și el anunța apropiata desfășurare a Congresului de constituire a Uniunii Societăților de fotbal din România *„care va reprezenta cele cîteva sute de mii de tineri sportivi din țara noastră și care va decide participarea echipelor românești la campionatele internaționale (la Atena, la Olimpiadă)"*.

Pe data de 3 mai 1921 apărea cel de al 3-lea număr al revistei *„Stadion"* cuprinzînd un rezumat bogat al desfășurărilor sportive din zilele precedente între care, un loc de seamă l-a ocupat Campionatul de Cross-Country al Timișoarei (8,5 km și 38'37") relatat astfel : *„Numeroase trăsuri și automobile au petrecut cursa de dimineață. Pe traseul foarte potrivit, și la răscruci, era multă tinerime și public amator de sporturi. Eugen Bellu (Universitatea din Cluj) campionul României de Cross Country a cîștigat și campionatul orașului Timișoara, încoronînd cu cei mai ilustri lauri activitatea sa strălucioasă de mai mulți ani. Fie exemplul clasic dat de Eugen Bellu, urmat de întreaga tinerime a țării"*. Același număr al revistei consemna și rezultatul întrecerii fotbalistice între echipele „Muncitorii arădeni" — „C.F.R. Timișoara".

Un titlu sugestiv atrage atenția pe prima pagină a revistei Stadion din 9 mai 1921 (rep. 3) : *„8.000 de spectatori"*. Spicuim din reportajul asupra meciului de fotbal T.A.C. — Kinizsi : *„Măsurarea celor mai bune echipe ale orașului Timișoara care au avut loc în toate timpurile, cu cel mai ridicat nivel sportiv. Această măsurare a atras un imens public amator de acest sport, cumpărîndu-se toate locurile numerotate ale spațioasei arene sportive din spatele gării Iozefin. Spectatorii au fost răsplătiți, deoarece măsurătorile au fost la valoarea și nivelul măsurătorilor din cele mai mari ale occidentului. Către ora 4 pornise întreg orașul către arena sportivă într-un convoi imens, des și fără sfîrșit. Erau reprezentate toate clasele sociale ale orașului, se aflau și oaspeți veniți din orașele învecinate, o dovadă eclatantă pentru popularitatea de care se bucură sportul. 8.000 de suflete erau în tribune și pe locurile împrejmuitoare ale arenei . . .."*.

Publicația sportivă *„Stadion"*, apărută cu 55 de ani în urmă la Timișoara, oferă o lectură interesantă, un prilej în plus de informare asupra vieții sportive bănățene la acea vreme. Ea se pronunță pentru impulsionarea vieții sportive în zonă, saluta constituirea de noi cluburi, împotriva absolutizării în unele cazuri a fotbalului și neglijării altor sporturi, pentru un sport de calitate, pentru performanțe înalte, pentru disciplina sportivă etc.

Revista *„Stadion"* a anului 1921 rămîne înscrisă cu majuscule pe lista publicațiilor trecutului istoric bănățean, ca o publicație de sport informativă și, în același timp, cu nuanțe critice, a cărei lecturare nu poate fi decît utilă.

HERBERT RABINOVICI

Revista „STADION"

SPORT LA TIMIȘOARA ÎN ANUL 1921

Dicționar ortografic

GENITIV-DATIV (III)

În cele două articole precedente, am prezentat rostirea și scrierea cu doi **i** a substantivelor feminine la cazurile g. d. sing. cu articole enclitic și proclitic.

Sînt însă și unele substantive masculine și neutre care se scriu cu doi **i**, la aceste cazuri, dar la plural cu articol proclitic. Este vorba de substantive care au un **i** în temă : m a s c u l i n e : **abagiu, barcagiu, bidiviu, chefliu, chirigiu, chiulangiu, fiu, gagiu, hagiu, lampagiu, mahalagiu, moftangiu, muftiu, papugiu, scandalagiu, scatiu, spahiu, tablagiu, tutungiu, uliu, zarzavagiu, zavragiu** etc. ; n e u t r e : **artificiu, asediu, beneficiu, concediu, detaliu, domiciliu, dubiu, edificiu, frontispiciu, geniu, indiciu, incendiu, litigiu, municipiu, oficiu, prejudiciu, premiu, remediu, sacrificiu, scenariu, serviciu, viciu** etc.

Multe substantive masculine terminate în **-giu** nu se mai folosesc astăzi, în special cele care sînt nume de ocupații, fiindcă nu se mai practică meseriile respective.

Aceste substantive, masculine sau neutre, avînd un **i** în temă, formează pluralul cu doi **i**. Știind că fără articol enclitic substantivele masculine și neutre au o singură formă la singular și una singură la plural, pentru toate cazurile, înseamnă că și g. d. plural, cu articol proclitic, se scrie cu doi **i**. Pentru că astfel de substantive cer doi, și chiar trei **i** la formele de plural, considerăm că noul DICȚIONAR ORTOGRAFIC ar trebui să lărgească indicațiile, astfel (dăm pe cele mai frecvente) : m a s c u l i n e :

bidiviu, pron. -viu ; pl. **bidivii** ; n. (nominativ) a. (acuzativ) art. encl. **bidiviii** ; g. d. art. encl. **bidiviilor** ; ~ art. procl. **unor bidivii**

chiulangiu, pron. chiu-lan-giu ; pl. **chiulangii** ; n. a. art. encl. **chiulangiii** ; g. d. art. encl. **chiulangiilor** ; ~ art. procl. **unor chiulangii**

fiu, pl. **fii** ; n. a. art. encl. **fiii** ; g. d. art. encl. **fiilor** ; ~ art. procl. **unor fii**

gagiu (deși argotic, este des întrebuințat, cu sensuri diferite : „om, persoană, tip, individ" ; „iubit, amant") pl. **gagii** ; n. a. art. encl. **gagiii** ; g. d. art. encl. **gagiilor** ; ~ art. procl. **unor gagii**

scatiu, pron. sca-tiu ; pl. **scatii** ; n. a. art. encl. **scatiii** ; g. d. art. encl. **scatiilor** ; ~ art. procl. **unor scatii**

úliu, pron. u-liu ; pl. **ulii** ; n. a. art. encl. **uliii,** g. d. art. encl. **uliilor** ; ~ art. procl. **unor ulii** ;

n e u t r e :

artificiu, pron. -ciu ; pl. **artificii** ; n. a. art. encl. **artificiile,** g. d. art. encl. **artificiilor** ; ~ art. procl. **unor artificii**

concédiu, pron. -diu ; pl. **concedii** ; n. a. art. encl. **concediile** ; g. d. art. encl. **concediilor** ; ~ art. procl. **unor concedii**

detáliu, pron. -liu ; pl. **detalii** ; n. a. art. encl. **detaliile** ; g. d. art. encl. **detaliilor** ; ~ art. procl. **unor detalii**

indiciu, pron. -ciu ; pl. **indicii** ; n. a. art. encl. **indiciile** ; g. d. art. encl. **indiciilor** ; ~ art. procl. **unor indicii**

municípiu, pron. -piu ; pl, **municipii** ; n. a. art. encl. **municipiile** ; g. d. art. encl. **municipiilor** ; ~ art. procl. **unor municipii**

serviciu, pron. -ciu ; pl. **servicii** ; n. a. art. encl. **serviciile** ; g. d. art. encl. **serviciilor** ; ~ art. procl. **unor servicii**

Trebuie avut în vedere să nu se confunde pluralele : **indicii, indiciile, indiciilor,** cu **indici** (de la **indice**), care, cu art. encl. se scriu **indicii, indicilor** ; iar cu art. procl. **unor indici.** De altfel și genul și sensurile celor două cuvinte sînt diferite.

V. ȘERBAN

MEMENTO

Un interesant și instructiv proces literar a avut loc la Liceul pedagogic „Eftimie Murgu", după romanul „PRIETENUL PE CARE-L CAUT PRETUTINDENI" de ION ARIEȘANU.

Profesori și elevi, viitori dascăli, s-au constituit într-un veritabil complet de judecată, implicîndu-se în conflictul cărții, luînd, în această dispută de idei, locul personajelor incriminate sau devenind martorii apărării și ai acuzării. Inițiat și urmărit cu pricepere și entuziasm de conducerea liceului, acest proces literar a suscitat interesul publicului tînăr, într-o dezbatere autentică de artă și de etică, elevii înșiși fiind puși, ca și eroii cărții, în fața alegerii binelui și adevărului vieții.

Corespondența

Iuliu Dan Nicolau : Poeziile Dvs. par a vesti un nou poet. Reținem : **Dor pe malul mării** și **Ris.**

Edres Sedreanu : Apreciem poezia **Regenerare** pentru atmosfera ei și pentru unele versuri remarcabile.

Doina Stoița : Stihuri grăbite, lipsite de calitățile literare cu care ne-ați obișnuit.

Ion Velea : Scrisoarea ne-a pus în temă, cum s-ar spune. Vom urmări cu interes evoluția Dv., sperînd să vă împliniți dorința de a debuta în acest an în „Orizont". Poeziile arată calități certe. Ne-ar interesa o poezie mai tonică, firească vîrstei și preocupărilor Dvs. Vă așteptăm cu versuri noi.

Roja Paul : Scrisoarea Dvs., de-un farmec insolit și de-un optimism contagios, poate fi luată ca o profesiune de credință (din care ar trebui să excludem chestiunea privitoare la ortografie : căci limba română este pentru noi sfîntă și trebuie s-o cultivăm cu dragoste, rigoare și pasiune de grădinar dăruit). Poeziile trimise ne întăresc părerile anterioare. Aveți, după părerea noastră, calități reale. Vom încerca publicarea uneia din poezii („Vine seara . . .") Sfatul pe care ni-l cereți se referă la muncă și învățătură. În acest fel, veți depăși ezitările și naivitățile versurilor acestui moment.

Ghenea Silviu : Sînt patru versuri frumoase în ceea ce ne-ați trimis : „Fugiți surori nebune / din calea vîntului / și coborîți din nori / lumina vie a Soarelui".

Murariu Dorin și Marius Sirbu : Schița Dvs. a fost îndrumată spre sectorul de proză al revistei.

Sanda Iacob : Reproducem poemul **Patria :** „Patria e mugurul / Primăverii noastre / Un mugur ce-și deschide / Petale fermecate / / Un mugur care crește / Și care înflorește / Fericit / Sub soarele iubirii / Și al nemuririi".

Marite Radu : Ne place **Adormirea,** nu ne place ciclul ce începe cu **Scrisoare din șatră.** Dar aveți calități ce ar trebui cultivate.

Elev Tharc : Vom publica **Plai.** Frumoasă e și **Povestea de vară.**

U. I. Sav : Reținem poeziile : **Destin, De pace vorbește-mi, Fîntînile** și **În miezul patriei.**

ANGHEL DUMBRĂVEANU

Mica antologie

ALTER EGO

Îmi revărs limpezi visele
și te înund țărmul meu nemișcot
Eu sînt un vîs
în care tu te pierzi
ca într-un tunet de lumină
fără străfund,
sînt vis
sufletul meu nu are orizont
de atîta ploaie de senin.
O luntre veșnic așteaptă
pe marea de senin.

CLARA VIRGINIA MARIUS

CÎT O LUME ȘI-UN PĂMÎNT

Eu vedeam cu ochiul ierbii,
fremătam ca un izvor,
iubeam ciutele și cerbii
mistuit de febra lor,
Răsăream în ciocîrlie
și în vultur apuneam
taina zborului să-mi fie
ca povestea unui neam,
Mă pierdeam în sfere pline
de lumină și de vis
ca în mierea de albine
floarea albă de cais,
Și-n pădurea foșnitoare
și-n al mării viu frămînt
respiram cu-nfrigurare
cît o lume și-un pămînt.

PETRE VLAD

Cultura - factor civilizator

(Urmare din pag. 1)

reia intră totalitatea cunoștințelor de care dispune la un moment dat societatea, și care sînt determinate de gradul dezvoltării forțelor de producție, a științei și tehnicii, a învățămîntului, literaturii, artei, mijloacelor de informare în masă. Exprimînd nivelul civilizației materiale și spirituale generale a poporului, cultura va ajuta pe fiecare om să înțeleagă necesitatea și comandamentele superioare ale istoriei, să participe în mod conștient la făurirea propriului destin, la ridicarea societății pe noi trepte".[5]

La prima vedere, între civilizație și cultură nu există o deosebire prea categorică. Și totuși. Pe cînd civilizația, după cum arăta George Călinescu, trebuie considerată ca un aspect material al vieții omului, cultura reprezintă o expresie spirituală a acestuia.[6] Deci, operăm cu două categorii distincte și totuși condiționate atît reciproc, cît și, dar mai ales, în sensul că „foarte adesea cultura premerge civilizației".[7] Ba, ceva și mai mult ! Cred că nu greșim cu nimic dacă afirmăm că în etapa actuală a dezvoltării României, „cultura e o condiție a civilizației".[8]

Pașii realizați, deja pînă acum, ne învederează faptul că, în România socialistă, alături și în paralel cu dezvoltarea fără precedent a producției materiale, cultura — factor civilizator a căpătat valențe nebănuite, devenind o necesitate firească pentru omul zilelor noastre. Nicicînd, în țara noastră, accesul la cultură nu a fost atît de larg ca acum. Nicicînd cultura nu a fost un bun al maselor ca în timpurile de azi. Edificator, în această privință, este faptul că, în cincinalul actual, respectiv al revoluției tehnice și științifice, numai investițiile pentru învățămînt și cultură se vor ridica la 11,5 miliarde lei.[9] Dovadă că, anual, numai cele șapte instituții de artă profesionistă din Timișoara cheltuiesc din bugetul statului peste 20 milioane lei ! Și, încă ceva, extrem de important, după opinia noastră. Dacă consumatorul de cultură, bunăoară, își procură de la Teatrul Național timișorean un bilet pentru spectacol în medie cu 6 lei, în realitate, el costă peste 30 lei, diferența fiind suportată de statul nostru socialist. Toate acestea sînt realități convingătoare din care rezultă și mai convingător accesul larg la cultură al oamenilor muncii din patria noastră.

Și toate aceste eforturi vizibile ale partidului și statului nostru au, să zicem așa, un anume rost. Noi pornim, mai ales am pornit de mult de la faptul că „Țara fără cultură cade la faza industriei casnice, sau cultură mică, civilizația fără orizont".[10] Pe elementele sănătoase, viabile, perene s-au clădit — în anii socialismului — noi elemente, opere literare, de artă, de muzică, asigurîndu-le tuturor baza ideologică a învățăturii marxist-leniniste.

Considerăm că nu întîmplător, Codul principiilor și normelor muncii și vieții comuniștilor, ale eticii și echității socialiste — parte integrantă a Programului partidului, are inserată la loc de cinste precizarea : **„Membrii Partidului Comunist Român și ai Uniunii Tineretului Comunist au obligația să-și perfecționeze necontenit pregătirea profesională și de specialitate, să-și îmbogățească permanent orizontul cultural-științific".** De bună seamă că o astfel de obligație este valabilă pentru toți cetățenii patriei noastre.

Cum era și firesc, eforturile prioritare au fost, sînt și vor fi îndreptate înspre dezvoltarea forțelor de producție, a economiei de care depinde, în primă și ultimă instanță, însăși dezvoltarea culturii. Însă, partidul și statul nostru pornesc de la adevărul verificat de viață, de practică, și anume : **„Dacă economia condiționează cultura, aceasta la rîndul ei sporește economia".**[11] Adică, un volum cît mai bogat de cunoștințe, un orizont cultural cît mai larg facilitează făurarului nostru participarea tot mai plenară la materializarea politicii interne și externe a partidului și statului nostru. Finalitatea acestei materializări nu poate fi alta decît ridicarea României pe culmile civilizației comuniste. Și, pornind de la intercondiționarea factorilor de care ne-am ocupat în treacăt, mai sus, înțelegem rolul imens al culturii, în general, de factor civilizator, în special.

[1] „Programul P.C.R. de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a **României spre comunism"**, Editura politică, București, 1975, p. 171.
[2] K. Marx și F. Engels, *Opere*, vol. 3, Editura politică, București, 1959, p. 6.
[3] K. Marx și F. Engels, *Scrieri din tinerețe*, Editura politică, București, 1968, p. 576.
[4] Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 6, Editura politică, București, 1972, p. 628—629.
[5] *Programul P.C.R. . . .*, p. 175.
[6] G. Călinescu, *Civilizație și cultură*, în „Secolul 20", nr. 4/1974, „Revistă de literatură universală", editată de Uniunea Scriitorilor din R.S.R., p. 5.
[7] Ibidem, p. 6.
[8] Ibidem, p. 9.
[9] „Directivele Congresului al XI-lea al P.C.R. cu privire la planul cincinal 1976—1980 și liniile directoare ale dezvoltării economico-sociale a României pentru perioada 1981—1990", Editura politică, București, 1974, p. 44—45.
[10] G. Călinescu, *op. cit.*, p. 10.
[11] G. Călinescu, *op. cit.*, p. 10.

Carte de știință

Dumitru Vrabie, „ATITUDINEA ELEVULUI FAȚĂ DE APRECIEREA ȘCOLARĂ"

E.D.P., București, 1976, 288 p.

Definind aprecierea școlară ca o formă clasică de selecționare și întărire a comportamentelor adecvate, un instrument de modelare a personalității școlarului, autorul lucrării cu titlul de mai sus precizează că dezvoltarea intelectuală și morală a elevilor se realizează în școală nu numai prin intermediul obiectelor de învățămînt și a metodelor de predare, ci și prin intermediul aprecierii școlare, care reprezintă unul din mijloacele de îndrumare directă a elevului de către profesor, unul din mijloacele prin care acesta din urmă își îndeplinește funcția sa educativă-socială. Totodată se demonstrează că sub influența aprecierii școlare se formează la elev o anumită atitudine față de propria activitate, față de sine, se conturează un important și complex element al conștiinței de sine, **autoaprecierea.**

Pentru a pune în evidență mecanismul reacției față de informația transmisă de aprecierea învățătorului sau profesorului, precum și eficacitatea ei asupra elevului, autorul se referă, pe bază de experiment, la următorii indicatori : interesul elevului față de aprecieri și note, zona lor de difuzare în grup, semnificația notei pentru școlar, autoritatea sursei de apreciere, reacția la inechitate și frustrare, felul cum înțelege și acceptă elevul criteriile de apreciere folosite de învățător sau profesor, dacă sub influența aprecierii acestora elevul își construiește propriul sistem de apreciere și dacă acest sistem favorizează apariția în conștiința elevului a unei reprezentări corecte despre posibilitățile sale, procedeele de formare obiectivizare și schimbare a atitudinii elevului față de aprecierea școlară, factorii psiho- și socio-genetici ce influențează atitudinea elevului față de aprecierea școlară (nivelul de aspirație al elevului și al părinților, opțiunea școlară și profesională, balanța formelor de întărire, grupul educațional statusul școlar), precum și efectele frustrante pe care aprecierea școlară o poate avea asupra unor elevi.

Punînd în paralel datele despre felul cum estimează elevii balanța laudei și a dojanei, autorul demonstrează că ea înclină net în favoarea celei din urmă. Din aceleași date rezultă că elevul bun și foarte bun cunoaște satisfacția, mulțumirea, atît în școală, cît și în familie, în timp ce elevul slab este lipsit de acest suport. Or, succesul școlar și satisfacția școlară, corelează pozitiv influențîndu-se reciproc. Succesul și insuccesul se răsfrîng în atitudinea elevului față de profesor și școală. Se demonstrează că elevii, care sînt sistematic încurajați și lăudați, își formează cu timpul o atitudine pozitivă față de profesor și școală, în timp ce elevii care în mod frecvent sînt blamați, ironizați, dezaprobați și jicniți devin nemulțumiți de viața școlară, se simt frustrați, fac totul din obligație, din dorința de a evita sancțiunile și nu dintr-o motivație intrinsecă.

Plecînd de la nevoile spirituale fundamentale specific umane (nevoia de răspuns afectiv din partea celor din jur, nevoia de securitate ca și nevoia de autorealizare) autorul precizează că acești elevi negăsind satisfacția, mulțumirea în școală o vor căuta în alte activități colaterale procesului de învățămînt. În acest spirit se recomandă educatorilor să-și organizeze în așa fel relațiile apreciative cu elevii lor încît să vină în preîntîmpinarea nevoilor spirituale fundamentale specific umane menționate mai sus, să-și orienteze activitatea de întărire spre laudă și recompensă. Se face precizarea că această tendință nu înseamnă, desigur, că dojana, dezaprobarea în general întărirea negativă trebuie să dispară din școlile noastre ; ea ar putea fi limitată, dacă educatorii ar acționa sub îndemnul unei alte optici educative.

Lucrarea „Atitudinea elevului față de aprecierea școlară", cuprinde o riguroasă examinare critică a unora dintre cele mai actuale aspecte docimologice ale activității didactice și o valoroasă contribuție la clarificarea interacțiunii dintre succesul școlar și motivația elevilor la învățătură, precum și dintre practica didactică și obiectivele instructiv-educative ale școlii românești a zilelor noastre.

I. DRĂGAN

O seamă de sonete de STÉPHANE MALLARMÉ

în traducerea lui ȘERBAN FOARȚĂ

„Talie mijlocie, barbă tăiată-n unghi, încărunțită, nas viguros și drept, urechi lungi, ascuțite, de Satyr, ochi largi, sclipind de o lumină rară, o unică expresie de finețe, îndulcită de un aer de mare bunătate . . .".

(JULES HURET)

Cuvîntul traducătorului

Celor ce fac din Mallarmé nu știu ce inumană zeitate, atemporală și exsanguă, slujind-o-n copîștea tot mai precară a Poeziei Pure, noi le opunem, între altele, sonetele acestea (*), șapte, ce s-ar putea numi, mai puțin ultimul (**), „de circumstanță". De-altminteri, după unii (între aceștia, Jean Royère) : „. . . . tout ce que Mallarmé a écrit mérite le qualificatif d'oeuvres de circonstance". Ceea ce este, totuși, abuziv . . . Căci Gelegenheitsdichter, a la Goethe, poetul nostru au e, și, oricare-ar fi „ocaziile" sau, dacă vreți, *cauzele ocazionale* ale poeziei lui, suveran, în ultimă instanță, este sistemu-i propriu de imagini (de . . . obsesii) - cel care-le *absoarbe* totdeauna transsubstanțializîndu-le . . . De unde, și pacienta infinită a celui ce trăiește nu *intru* Poezie, ca Rimbaud, ci *pentru* Poezie, viteza . . . negativă cu care-și selectează – *ori* provoacă – „ocaziile" proprii (pînă a face, din – așa-zicînd – „ocazia" Edgar POE, ecoul însuși și ideea POEtului în sine . . .), ordonînd/u-l/, așadar, hazardul/ui/, adică realitatea ca atare . . . Dar, tot de-aici, și infinita-i politețe față cu lumea ambiantă (o întrebare ce și-o pune Mallarmé fiind după Charles Mauron, aceasta : „. . . quel fragment au objet de ma réalité intérieure correspond-il à ce que je vois hors de moi ?"), rîvna-i de lucrurile „cele mai familiare" : evantai, floare, carte . . . , ca de tot atîtea „ocazii" – așa-zicînd – *ocazionate*, tandrețea și inteligența cu care le înconjură și izolează, decizia, savoarea și farmecul savant cu care ni le comunică . . . , în fine, ceea ce s-ar putea numi : „civilizația Mallarmé".

(*) Puse, aici, în ordinea prescrisă de autorul însuși (în *Poésies*, 1898). Cît despre punctuație, traducerile noastre n-o observă – decît în linii mari – pe-aceea a originalului . . .

. . . Astfel, parantezele în care se cuprind versurile 3 și 4 ale Sonetului dintîi (replică surîzătoare, dar decisă, la diversele – lîncedele – *Bruges-la-Morte*) : „Simt o plăcere să trimit acest sonet cărții de Aur a Cenaclului Excelsior (din Bruges, n.n.), unde am ținut o conferință (despre Villiers de l'Isle-Adam, la 18 februarie 1890, *n.n.*) și cunoscut prieteni . . ." (Mallarmé, *Bibliographie*), ca și regimul de „ablativ absolut" acordat versului 7, pus între virgule aici de noi, dau curs sugestiilor lui Thibaudet.

Acum, fără alte asemenea fastidioase amănunte tehnice, să spunem numai că Sonetele II și III, – al doilea nu fără o aluzie la canonicul „amor de lonh" al trubadurilor Provence-i (i-a cunoscut poetul însuși, la Avignon și-aiurea în Midi, în persoana – baremi – a descendenților lor moderni, felibrii) și con-topind, în apelativul „Mary", numele sorei moarte (la treisprezece ani), Maria, și pe acela al alesei inimii, Méry (Laurent), – sunt înclinate, amîndouă, acestea din urmă, – cel dintîi, pe verso, cu însemnarea (din 31 decembrie 1867) : „Las, la plecare, versurile-acestea, pentru ca ele să-ți ajungă mîine (Anul Nou, 1868, *n.n.*), la ora cînd te-aș fi îmbrățișat, draga mea prietenă, dacă aș fi parizian (adică : la Paris, *n.n.*) . . ." Împreună cu Sonetul I, aparțin ciclului *Feuillets d'Album* („File de Album").

Cu privire la Sonetul IV (de-nfiurire oarecum poească, fără însă vre-un accent macabru), o notă a lui Charles Mauron : „. . . . cea care vorbește este moarta după cum o indică linia de dialog și ghilimelele".

Sonetul V, celebru, e adnotat, în *Bibliographie*, sarcastic, de însuși Mallarmé : „În legătură cu solemnitatea, unde s-a recitat, o ridicării (la 16 noiembrie 1875, *n.n.*) unui monument Edgar Poe, la Baltimore, un bloc greu de bazalt pe care America l-a prăvălit pe umbra cea ușoară a Poetului, ca să se-asigure că nu mai are a se ivi din nou niciînd".

Cît despre Sonetul VI (făcînd parte, ca și Sonetele IV și V, din ciclul *Hommages et Tombeaux*, „Omagii și Morminte" – *mormînt* în înțelesul, mai limpede pentru noi, de „monument" . . .), un comentariu al lui Thibaudet : „Două serii de imagini se contopesc într-un soi de idee platonică : mormintele unui cimitir, într-unul dintr-însele zace poetul (Paul Verlaine, mort în ianuarie 1896, *n.n.*), norii („nubile falduri", de la *nubilus*, -a, *-um*=„noros, întunecat . . ." etc., *n.n.*) unui cer, care aleargă, întunecîndu-i dinaintea unei stele (. . .). Cît despre poet, cu toate riscurile, cu tot cursul vagabond al destinului său, el va să dăinuie – amintirea-i, sau versurile lui ? – în preajma noastră, intimitate tandră și suavă, moartea fiind doar un biet accident care nu schimbă cu nimic natura-i proprie". Mai trebuie să spunem că, în transpunerea versului antepenultim : *A ne surprendre que naivement d'accord . . .*, am tras cu coada ochiului la o variantă – și anume : *A ne surprendre que dans le vacant accord . . .*

(**) Încheie *Poésies*-ile . . . Transcriem (după Stéphane Mallarmé, *Oeuvres complètes*, Texte établi et annoté par Henri Mondor et G. Jean-Aubry, „Bibliothèque de la Pléiade", Gallimard, p. 1502 – din care, de altminteri, au fost scoase, în cea mai mare parte, citatele de mai sus . . .) această lămurire : „Numele de Paphos, în primul vers al sonetului acestuia, nume – al unei cetăți, întemeierea căreia le-a fost atribuită Amazoanelor, implică imaginea și aluzia din versul ultim".

P. S.

La capătul acestor rînduri, ne surîde să-l parafrazăm pe Mallarmé, cel de la finele *Bibliographie*-i sale : *Atîta minuție, în semn de deferență față de cititor.*

S. F.

I. ADUCERE-AMINTE A PRIETENILOR BELGI

La ceasuri vagi și fără s-o tulbure vre-o pală
Vechimea toată-așijderi tămîiilor în fum
(Sfiindu-se de sine o văd aievea cum
Se dezgolește piatra petală cu petală)

Plutește sau nu pare să facă, ireală,
Decît să verse timpul în chip de vechi parfum,
Noi fără vîrstă unii prea-bucuroși acum,
Pe, promptă, legătura aceasta ideală

O, dragi aflați acolo-ntr-un Bruges nicicînd banal
Multiplicîndu-și ceața defunctului canal
Cu trecerea-nde una a multor lebezi mîndre

Protocolar, cînd burgul mi i-a numit pe rînd
Pe cei care dezleagă un zbor altminteri, între
Toți fiii lui, să ardă cu aripa-i un gînd.

II. SONET

Cu nu prea multă, Doamnă, ardoare de amant
Înflăcărînd o roză ce crudă sau pe moarte
Și ostenită haina-i de purpură s-o poarte
Ascultă-n alba-i carne plîngînd un adamant

Ci fără de-aceste pierderi de rouă nici vagant
Zefir, cu care cerul noros ar fi departe,
Făcîndu-i simplei zile sentimentale parte
De nu știu ce-adîncime în spațiul ei vacant,

Nu crezi că anii înșeși ce, fiecare, darul
Îl are frunții tale să-i înnoiască harul
Și mie, într-o doară și ca prin farmec pot

Ca-n începere, proaspăt, un evantai cu mînimi
Fiorii lui, anume să-nsuflețească tot
Vechi lanțul alor noastre consimțitoare inimi.

III. SONET

Prea-dragă de departe și albă-n preajmă-mi și
Cu-atîta har tu însăți, Mary, că la mînciuna
Gîndesc, a vre-unei rare miresme ce niciuna
Din vazele de sumbru cristal n-o poate ști

Sunt ani și, pentru mine, cunoști că nu e zi
Ca, uimitor, surisu-ți să nu deschidă una
Și-aceeași roză-n floare (prin mai sau iunie, luna)
Răsfrîntă deopotrivă-n ce-a fost și-n ce va fi.

Ci inima-mi ce noaptea și-ascultă propria-i voce
Ori caută cuvîntul suav să te invoce
La cel, șoptit, de soră se-ncumetă și nu

Căci, o, pe-o frunte crudă comoară mult prea coaptă,
Mă-mbii cu o dulceață cu totul altfel tu
Ce-o spune doar sărutul prin părul tău, în șoaptă.

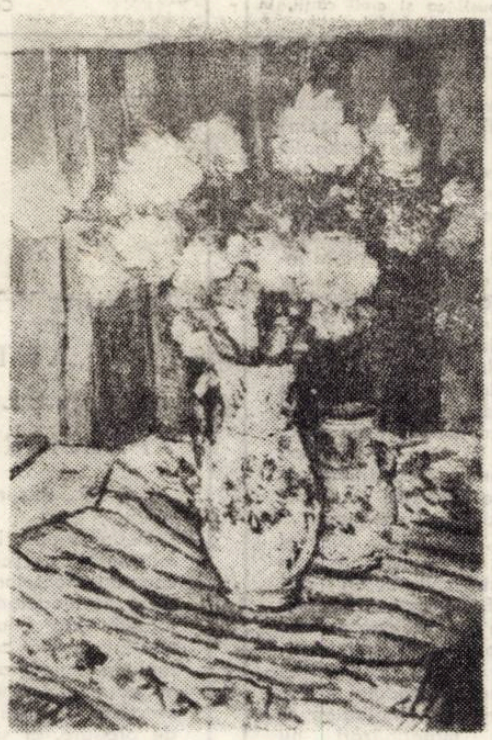

VICTOR MIHAILESCU CRAIU : Flori

IV. SONET

(Iubiter voastre moarte, prietenului ei)
2 noiembrie 1877.

– „Cînd codrii dați uitării în iarnă grea se-mbarcă
Tu suferi că, vai, unu rămas pe prag fidel
De doi, acest sepulcru (onoarea noastră, el)
Cu doar lacuna unor mari jerbe ni se-ncarcă.

Ci bată-și Miezul Nopții numărul van și toarcă
Lung ornicul : vegherea-ți în nesfîrșitu-i zel
N-o pot curma, cît Umbra-mi, scăldîndu-se în cel
Mai vrednic jar, în vechiul ei jilț n-o să se-ntoarcă.

De Vizită, cel care să aibe parte vrea
Să nu împovărеze, această piatră grea
De fosta-mi vlagă silnic urnită, cu petale.

La foc să stau, biet suflet înfrigurat, și eu
Ca să-nviez ajunge a-i cere gurii tale
Suflarea unui nume prin seri șoptit : al meu".

V. MORMÎNTUL LUI EDGAR POE

Precum în Sine însuși vecia ni-l întoarnă,
Cu spada-i întărită Poetul, fără scut,
Biet veacul său în spaima-i de-a nu fi cunoscut
Ecoul morții înseși în, stranie, -această goarnă !

Ei, josnic spasm de hidră aflînd că înger toarnă
Într-un țipar mai nobil, obștesc, cuvîntul brut
Numiră-n gura mare amestecul băut,
De faimă rea, -n cutare riu negru, să-l adoarmă.

Cu nourul și lutul certați, o, trist blestèm !
Dacă ideea noastră, -n medalion extrem
Sculptîndu-l, însăși cripta lui Poe cu el n-adornă,

Căzut aici bloc neted dintr-un dezastru orb,
Granitu-acesta baremi de-a pururi fie-i bornă
În viitor zburatei Ocări în chip de corb.

VI. MORMÎNT

Aniversar – Ianuarie 1897

Rostogolit menhirul cel negru-n vînturi aspre
Nici sub căuș de palme pioase nu va sta
Să-l pipăie cu grijă ca pentru-a atesta
În el, iertat, țiparul abaterilor noastre.

Aici mai totdeauna dacă se-aud albastre
Columbe, doliu-acesta închide-ntr-o testea
De mari nubile falduri matură albă stea
Ce va luci mulțimii ca mîine dintre astre.

Caută-l oare cine, -n pateticu-i tumult
Pe vagabondul nostru cel drag, cel nu demult
Plecat – Verlaine ? El doarme, Verlaine, ascuns în iarbă

Să-l afle, numai însă din mîrmuru-i aton
Nu pe nerăsuflate necum din el să soarbă,
Un ponegrit și nu prea adînc rîu Acheron.

VII.

La numele de Paphos un semn de carte pus,
Harului meu surîde-i a-și ridica din sine
Sub hiacint ruină la țărm pe care-o bine
Cuvîntă mii de spume în triumfal apus.

La ger și la tăcerea-i de seceră opus,
Nici vocea mea-nspre bocet zadarnic n-o să-ncline
Dacă la firul ierbii joc alb va să decline
Oricărui a't loc faima decorului propus.

Dorința-mi ce,-aici, parte de nici-un fruct nu are
Aceeași află-n, doctă, absența lor savoare :
De s-ar preface unul în încarnat suav !

Călcînd aspida-n care, amor al nostru, tremuri
Ca jarul, cuget singur și poate că grozav
La sînul amazoanei, cel ars în foc pe vremuri.

COLEGIUL DE REDACȚIE :
ION ARIEȘANU (redactor șef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRĂGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3–33–90, 3–33–76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA"

Proletari din toate țările, uniți-vă !

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

Orizont

Săptăminal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVII ● 28 mai 1976 ● Nr. 21 (431) 8 pagini 1 leu

Congresul

Pregătit prin ample acțiuni de masă, adunări generale, plenare cu activul ale comitetelor județene de partid, primul Congres al educației politice și culturii socialiste, care își va deschide lucrările peste cîteva zile în capitală, constituie un eveniment de primă importanță în viața țării. Urmărind aplicarea integrală a prevederilor Plenarei C.C. al P.C.R., din 1971 privind amplificarea activității politico-ideologice a întregului popor, înfăptuirea Programului elaborat de partid și a hotărîrilor Congresului al XI-lea, plenarele cu activul ale comitetelor județene de partid prin analizele făcute, prin adoptarea planurilor concrete de măsuri, au constituit momente de profundă reflecție și de unanim atașament a întregului popor față de partid, față de politica sa înțeleaptă îndreptată spre edificarea societății socialiste, avînd în centrul său omul, multilateral dezvoltat, cu o inaltă conștiință patriotică, dimensionată la parametrii viitorului comunist. Telegramele trimise Comitetului Central al Partidului Comunist Român, tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU, adevărate angajamente unanime, sînt chezașele participării întregii noastre națiuni la amplul program de dezvoltare a țării, sînt simbolurile hotărîrii ferme a întregului nostru popor de a înainta neabătut pe calea socialismului, spre societatea viitorului omenirii – comunismul. Această atmosferă de efervescentă adeziune și participare a poporului, români, maghiari, germani, sîrbi, la viața politică, economică și socială a țării, reflectată și prin activitatea asiduă, de zi cu zi din toate ramurile economiei naționale, unde se desfășoară însuflețitoarea întrecere socialistă, pregătește momentul înalt al deschiderii lucrărilor Congresului educației politice și culturii socialiste, moment care va marca un reper în viața politică a țării, în conștiința fiecărui cetățean al republicii, angajat prin întreaga sa ființă la istoria prezentă și viitoare a României socialiste.

Rolul de liant dinamizator al conștiinței revoluționar patriotice, în ansamblul dezvoltării economico-sociale, obiectiv principal al întregii activități politico-ideologice și cultural-educative, cunoaște dimensiunea amplitudinii sale, devenind promotor al întregii vieți. Dezvoltarea multilaterală și deopotrivă unitară a întregului ansamblu economico-social al țării reflectă însăși unitatea de concepție materialist dialectică a întregului popor, convingerile sale ideologice marxist-leniniste, pasul drept făcut pe calea edificării, la puterea viitorului țării, a unei personalități multilateral dezvoltate cu o inaltă conștiință revoluționar patriotică. Programul elaborat de Plenara C.C. al P.C.R. din 1971, Codul eticii și echității socialiste, prevederile Programului Partidului și Hotărîrile Congresului al XI-lea, precum și indicațiile permanente ale secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, constituie reperele concrete, vii ale coordonatelor pe care se desfășoară profundele mutații ale personalității umane în desăvîrșirea calității de om – comunist, angajat profund prezentului și viitorului țării.

Reflectind, în fapt, larga respirație democratică a întregii activități desfășurată de partid, ampla desfășurare de acțiuni care au pregătit primul Congres al educației politice și culturii socialiste, confirmă încă odată strînsa unitate dintre partid și popor, hotărîrea fermă a întregii națiuni socialiste de a participa activ la îndeplinirea hotărîrilor Congresului al XI-lea al partidului.

ORIZONT

CA NIMENI ALTUL

Ca nimeni altul eu trăiesc pămintul
lăsat tăbliță caldă din bătrîni,
ce floare-a soarelui o-mparte lin
oglinzilor nuntite prin fîntîni.

Ca nimeni altul retopesc în brazde
în sunete curate și alint
îmbrăcămintea holdei de mătase
și fructele cu tîmpla de argint.

Ca nimeni altul îmi iubesc pămintul,
împurpurat de vîrste și de rază ;
harnic cu trupul graiului se-ncinge
și printre aripi dulce luminează.

ION MĂRGINEANU

Portret de fetiță (gips)

Ilustrăm acest număr cu lucrări de ROMUL LADEA

In pregătirea Congresului educației politice și culturii socialiste

Colocviul tinerilor regizori din teatrele dramatice

O INTÎLNIRE A TINERILOR CREATORI (din orice domeniu) tinde, dintru început, să depășească pragul cunoașterii reciproce. Și, totuși, destul de rare sînt prilejurile în care organizatorii pot pretinde că au obținut mai mult de-atît. **Colocviul tinerilor regizori din teatrele dramatice,** desfășurat în primă ediție la Bîrlad (15–19 aprilie a.c.), în **pregătirea Congresului educației politice și al culturii socialiste,** a demonstrat că, dincolo de o bună organizare, un anume climat al seriozității și responsabilității, interesul real pentru confruntarea cu colegii de generație pot conferi unei manifestări de acest gen calități, reverberante în timp pe care – în genere – nu se scontează. Un atu al colocviului a fost acela al „pachetului" de reprezentații destinate a fi cunoscute de către publicul bîrlădean, spectacole aduse acolo pentru a fi supuse judecății critice a unei generații nu tocmai dispusă să-și uite exigențele. Exista deci un risc, dar unul **oportun,** dacă se poate spune așa. I-au făcut față, în ordinea prezentării pe scenă : Teatrul Național din Iași și **„Ivona, principesa Burgundiei"** de Witold Gombrowicz în regia lui **Brandy Barasch,** Teatrul municipal Ploiești, cu **„Macbeth"** de Shakespeare în regia lui **Aureliu Manea,** Teatrul „Al. Davilla" din Pitești cu **„Amurgul unui cocor"** de Junji Kinoshita în regia lui **Alexandru Tocilescu,** Teatrul dramatic Galați cu **„Acum și în cele din urmă"** de Theodor Mănescu în regia lui **George Rada,** Teatrul Tineretului Piatra Neamț cu **„Slugă la doi stăpini"** de Carlo Goldoni în regia lui **Iulian Vișa,** Teatrul Giulești-București cu **„Năpasta"** de I. L. Caragiale, în regia lui **Alexa Visarion,** Teatrul de dramă și comedie Constanța cu **„Sinziana și Pepelea"** de Vasile Alecsandri în regia **Ancăi Ovanez** și Teatrul „V. I. Popa" din Bîrlad cu **„Puterea intunericului"** de L. N. Tolstoi în regia **Mușatei Mucenic.** Opt opțiuni repertoriale, opt viziuni regizorale, opt colective de interpreți și nenumărate probleme de pus, cine știe cîte răspunsuri de dat atitor întrebări. Adevărul este că cele 4–6 ore de discuție programate să urmeze cîte unei zile de vizionare s-au dovedit insuficiente. Pornind de la materia spectacolelor, intervențiile participanților au atins chestiuni dintre cele mai delicate ale procesului de creație, dintre cele mai importante pentru mersul mișcării teatrale, în acest moment, în țara noastră. S-a vorbit despre responsabilitatea tinerilor regizori, despre aportul criticii tinere la promovarea spectacolelor de rezonanță contemporană, ca mesaj incubat și modalitate de tratare, despre angajarea acelei generații de tineri regizori și critici în numele unor înalte idei ideologice și estetice.

FĂRĂ INDOIALĂ, SPECTACOLELE prezentate ar putea fi comentate aparte, ar merita cîte o cronică. Chiar și cele mai neizbutite (după opinia noastră : „Acum și în cele din urmă" și „Sînziana și Pepelea") au generat schimburi de opinii dintre cele mai interesante. Regizorii s-au confruntat cu critica, poate o clipă și cu ei înșiși, oricum, spectacolele în sine erau niște propuneri și au fost privite ca atare. Orice regizor, oricît de mare, își are nesiguranțele sale – altfel funcție de ce și-ar stabili reușitele ? Cel mai fecund pare a se fi echilibrat balanța gînd-imagine scenică în spectacole ca „Nă-

A. C. IORDACHE

(Continuare in pag. 6)

„URALELE MIILOR DE MUNCITORI AU FĂCUT SĂ SE CUTREMURE CASELE DIN CENTRUL ORAȘULUI"

● Greva generală din mai 1906 de la Timișoara

Dezvoltarea industrială a Timișoarei a cunoscut, în a doua jumătate a sec. al XIX-lea, ritmuri accentuate prin construcțiile industriale ridicate între anii 1869–1873. Ca urmare, a crescut puternic numărul muncitorilor, care ajunge, în 1871, la peste 7.000. Crachul Bursei vieneze din 1873, care a declanșat o criză economică de proporții, a dat o lovitură puternică industriei timișorene – 10 întreprinderi au dat faliment, s-au înregistrat pierderi în valoare de 7 milioane coroane, determinînd o reducere vertiginoasă, de peste trei ori, a numărului muncitorilor.

Industria Timișoarei a resimțit, timp de două decenii, efectele crizei economice, relansarea dezvoltării industriale, s-a produs abia după marea expoziție industrială și meșteșugărească din vara anului 1891. La sfîrșitul secolului al XIX-lea, industria Timișoarei număra 24 întreprinderi importante, în care lucrau 10.000 de muncitori.

Prin crearea, în 1890, a organizației P.S.D. din Timișoara, la care contribuiseră în mod deosebit Gh. Ungureanu și Ioan Dobrilovits, lupta clasei muncitoare împotriva exploatării capitaliste a cunoscut o dezvoltare superioară, marcată prin mari adunări și demonstrații pentru cucerirea de drepturi economice și politice, la care au participat mii de muncitori.

La 30 iulie 1897, ziarul „VOLKSWILLE", organul P.S.D., a publicat, sub titlul „Către muncitorii Timișoarei" un document-program al țelurilor politice și economice ale clasei muncitoare. Lupta revoluționară a celor 10.000 muncitori, se arată în document, nu se poate realiza decît printr-o organizare politică puternică în cadrul P.S.D. În document sînt cuprinse principalele revendicări care au mobilizat lupta eroică a muncitorilor timp de mai multe decenii : vot universal, libertatea întrunirilor, dreptul la liberă organizare, reducerea zilei de lucru de la 12 ore la 8 ore, mărirea salariilor, locuințe sănătoase, îmbrăcăminte și alimentație mai bună.

Împotriva mișcării muncitorești și a activității partidului său politic autoritățile au dezlănțuit, încă din 1892, o cruntă campanie de represiune, marcată prin ordinele severe ale Ministerului de Interne, care a interzis an de an sărbătorirea zilei de 1 Mai, întrunirile muncitorești, demonstrațiile de stradă, au închis sediile partidului, au confiscat edițiile ziarului **Volkswille,** au efectuat percheziții la domiciliul redactorilor și au urmărit permanent elementele revoluționare.

THOMAS BREIER

(Continuare in pag. 8)

Mircea Zaciu

LECTURI ȘI ZILE

Ed. Eminescu, 1975

Scrisul lui M. Zaciu trăiește un act de revelație proteică, paradoxală. Deși cuvintul său critic a crescut la umbra marilor profesori (Breazu, D. Popovici – spirite arhivis.e, solide, austere) M. Zaciu, domnia sa insuși un excelent profesor, ne dezvăluie, mai ales prin ultima sa carte „Lecturi și zile", un climat critic consumat in zona afectivității, a fanteziei negratuite, a impresiei directe, sugestive, acaparatoare. Lectura textelor ne servește emoția ascunsă a intemnițării rigidității in investigarea critică. Cu toate acestea cită sinteză, cită densitate neinșelătoare, cită fragilitate nedivulgată se ascund in fraza acestui critic, pentru care neliniștea e o pasiune – aidoma creației și nicidecum un teritoriu al tatonărilor negativiste.

Există în această carte cronici ale edițiilor, ciudate rememorări, foi de jurnal și chiar pagini curate de proză. Informația respiră, fantezia e erudită, paradoxurile sint eterogene, intuiția cheamă totdeauna teritoriul nostalgiei. Fiecare glosă poate sluji construcția unei monografii, o propoziție poate da pecetea unei personalități. Criticul trăiește cozeria comunicării, cuvintul său stind sub pavăza lăuntricului.

Deschiderea comentariului critic e operată cu solemnitate, exigență, diagnosticul aceleiași metode fiind primenirea impresiei imediate („Glose la Cezara" p. 57, „Caietele lui L. Rebreanu", p. III, „Ora Cantacuzinilor"). Prima parte a cărții e alcătuită dintr-un itinerar bibliografic minuțios („Un Kogălniceanu ambiguu", „Comentarii franco-române", „Un independent : Costache Negruzzi", Diagnosticianul Gherea", „C. A. Rosetti", „Labirintul eminescian"). Ea ascunde acuitatea artistică a investigației arhivei, nostalgia – intrevăzută ca un refugiu.

M. Zaciu duce dorul editorilor, comentatorilor, biografilor buni care mai sar peste scrisoarea XIX-a a lui C. Negruzzi (p. 46) neclarificind, nesemnalind omisiunea. Vocea criticului are un registru stins, sever, usor auster. Dincolo de conciziune și densitate, fraza trăiește prin acele priviri policrome, ciudate, in care instinctul creativității și al uimirii fixează vocabulele, scrisul lui M. Zaciu fiind deci o sublimă suferință a exteriorizării. Vorbind despre Eminescu și despre toposul halucinatoriu din „Cezara" criticul ne trimite la Novalis, M. Raymond, Bachelard („On rêve ce que l'on voit") dezvăluindu-ne schema peisajului in peisaj, a edenului in eden, a reveriei – ca expresie a interiorității (p. 10). Născut din cifru poetic și echilibru, demersul lui rătăcește prin „amiaza obscură" a Cantacuzinilor, acei tragici copii ai fragilității istoriei, ce au băut declinul ca pe un vis inșelător. („Ora Cantacuzinilor", p. 72).

Pagini frumoase dă M. Zaciu pe marginea jurnalelor, caietelor, carnetelor literare, lectura jurnalului lui C. Petrescu fiind edificatoare. „Orice rind scris e o falsificare" nota Camil P. luptind impotriva calofiliei a exteriorizării seci, a obiectivării astenice, a confesiunilor inapetente a sincerității dirijate. M. Zaciu afirmă că orgoliul lui Camil P. nu a fost altceva decit un semn al luptei sale impotriva desfigurării datorate „neințelegerii celor din jur", un semn al crizei intime, o meditație consumată in jurul infirmității, a repetatelor eșecuri literare.

Analizind „Caietele" lui L. Rebreanu, M. Zaciu percepe fondul intim al aspirațiilor literare ale lui L. Rebreanu, „singurătatea" scrisului său, voluptatea renunțării, inumanitatea tocirii frazelor de atita sters, spectacolul variantelor, paradisul și infernul cuvintelor, a cazurilor de conștiință, a motivelor, relația dintre invenție și realitate, lupta organică cu stilul dar mai ales cu absența lui. Pagini citabile scrie despre Caietele lui E. Barbu care sint o adevărată invazie de meditație, lectură, portretistică, magie, baroc și subterane fișe pentru viitoarele cărți ale celui ce-a inventat „Princepele".

M. Zaciu este detractorul „criticii de casă", al veleitarilor, al scriitorilor obsedați de „spăimosul monstru marin" al lui D. Buzzati. Peste tot, analiza lucidă se conjugă cu aventura deschiderii, titlul de referință fiind vocația autenticului în orice demonstrație. Documentul, arhiva, detaliile biografice, toate hrănesc fuziunea organică cu umbra scriitorilor, mai ales a celor ce au cunoscut aversiunea, ciocnirile, ciudatele prăbușiri, zona umană a limitelor, teritoriul neliniștii – ca creație („Provocarea lui I. Barbu", „Despre Jurnal", „Laborator", „Exemplul lui Camil Petrescu").

Pagini dintre cele mai pioase semnează M. Zaciu atunci cind rememorează figuri dragi : Agirbiceanu, Onisifor Ghibu, Yves Auger, V. Rebreanu, Emil Isac, C. Daicoviciu, E. Jebeleanu. Ultima parte a cărții ni se pare a fi un acompaniament al – *prozatorului* M. Zaciu, ascuns dincolo de cuvinte. Paginile au iz de ceremonie, de ritual boem, de ninsoare, de basm al prieteniei. Personajele sint oamenii, cumpăna lor, meditațiile lor, inariparea adevărului, intilnirea cu sfiala Poetului, și peste tot parcă pluteste melancolia nopților albe cu turnul de ceață și de negăsire.

„Lumea era un teatru, ceasul urcat in stele, gindul că sintem mari prin ceea ce facem, nu prin ceea ce desfacem, prin ceea ce clădim, nu prin dărimare, generozitate sfidind calm meschinăria –, certitudinea că poți mina terenul sub pasul ierbivorului, invincibilă tinerețe frumoasă . . . Cum aș fi vrut să mai beau din acele nopți, căci știam acum ce e teatrul care e primejdios ca alcoolul. Am invățat că trăim numai de două ori". p. 240.

Senzația pe care ți-o dă lectura cărții e aceea de confesiune, de ironie, de aventură și firește de consolidare și echilibru. „Steaua in priveghiare" luminează enigma lecturii.

ANA POP SIRBU

Grigore Zanc

CONUL DE UMBRĂ

Editura Dacia, 1975

Ca și în majoritatea cărților de debut și romanul lui Grigore Zanc, sugestiv intitulat *Conul de umbră*, incearcă valorificarea pe plan literar a unei experiente de viață. Lucrul este vizibil nu numai din faptul că este scris la persoana intiia, ci mai ales din ușoara desfășurare a acțiunii, cu toate incercările de disimulare demne de subliniat.

Fără indoială o asemenea scriere își are avantajele și neajunsurile, nu prea greu de depistat. Autenticitatea, pentru cei dornici de ea este asigurată. Fluența este urmarea firească a unei intimplări trăite și dacă transfigurarea artistică își mentine intensitatea atunci reușita este indiscutabilă.

Conul de umbră rămine o povestire mai lungă scrisă cu indeminare și ostentație. Priceperea este vizibilă in arhitectonica povestirii, chiar dacă modelele sint destul de ușor de recunoscut. Ca și substanța de altfel, devenită de la un timp loc comun.

Este de presupus că autorul a fost conștient și de modelele existente și de modernitatea structurilor epice atunci cind a intreprins incercarea sa epică și și-a închipuit că rezolvarea e posibilă prin această ostentație, acceptabilă pină la un punct : ostentație in desfășurarea intimplărilor, ostentație in neprevăzutul situațiilor, ostentație in limbaj, mai ales. Intreaga carte se vrea o prezentare demonstrativă, etalarea aceasta și pentru cazul in sine și pentru idei și pentru atitudinea politică fiind o caracteristică a tinereții. A unei tinereți poetice ce se vrea recunoscută măcar prin ostentație.

Intimplările sint multiple și dacă autorul ar fi optat pentru o modalitate clasică am fi avut o posibilă reușită in direcție realistă. Aplicarea unei tehnici moderne duce in altă direcție, prin secvențele intrerupte, prin reluări, dar mai ales printr-o teoretizare impinsă poate prea departe. Neprevăzutul este mai mult exterior, ținind de această calculată aranjare a episoadelor care dă insă cărții un mai mare interes și deschide lectorului curiozitatea.

Personajul principal Micu povestește tribulațiile existenței sale. Celelalte personaje povestesc și ele. Fiecare ar trebui să aibă o tonalitate proprie, dacă nu chiar o individualitate ce rezultă dintr-o atitudine complexă. Exemplul cel mai frapant ni-l dă un fragment din scrisoarea Soniei : „Iubitule, i-am spus dobitocului meu că nu-l mai pot suporta, l-am poftit să plece din casă oriunde, la mama dracului" (p. 130), modalitate identică cu felul de a vorbi a lui Micu : „ar fi cazul să ies dracului din cubul ăsta mizerabil și neincăpător, imbicsit cu fum și idei prăjite" (p. 187), cu al doctorului sau ziaristului : „știi, a intrebat personal o tipă, de soarta măriei tale . . . „a plecat duduie că mai este gagici», asta i-am spus și s-a cărat" (p. 78), chiar cu al lui Niță pe alocuri, tot abia de nediferențiat ca al Acăi : „m-am convins că acest domn este cit se poate de bramburit . . . cretinul meu, prezumtivul tată adoptiv" (exemple alese la intimplare).

Poate Niță, personajul pitoresc este mai individualizat ca agronomul, soțul Soniei, ceea ce denotă posibilitatea autorului de a depăși ostentația juvenilă, limbajul prea colorat și uniformizarea. *Conul de umbră* e o dezbatere cu multiple implicații teoretice. Grigore Zanc arată nu numai vocația filozofică absolut necesară, dar și indeminarea epică. Cartea e un debut demn de consemnat, indreptățindu-ne să le așteptăm cu incredere pe cele viitoare.

ION MAXIM

VIAȚA CĂRȚILOR

Cap de fetiță (pămint ars)

Adrian Munțiu

PĂMÎNTUL DIN STATUI

Editura Eminescu, 1975

Noul volum de versuri semnat de Adrian Munțiu continuă, stilistic și tematic, volumele sale anterioare. *Pămintul din statui* se axează pe un ciclu de poeme antirăzboinice (*Antirăzboinică, Cuiele din statui, După execuție, Memoria tăcerii*). Piesele aici grupate sint și cele mai izbutite din intreg volumul. Iată un fragment din *După execuție* : *„O, lungi și reci pasteluri din vremuri de război ! / Zăpezi cădeau prin ramuri cu legănări de ape / Și lingă mii de inimi ce ne erau aproape / Scriam pastelul ultim cu singele din noi / / (. . .) Măruntă zi, amară . . . și ploi . . . și vint . . . și scrum. / Urnim buimaci spre soare vechi, jalnice epave. / Și inimile noastre se cern. se fring in fum / Ca niște porturi albe și dornice de nave"*. Intilnim, de asemenea, in cuprinsul volumului, poeme dedicate muncii sau iubirii. Se pare insă că autorului ii lipsește ambiția de a se avinta in afara unor teme date, in tratarea (ilustrarea) cărora s-a specializat. Această specializare își are riscurile ei, pe care, din păcate, Adrian Muntiu nu reușește intotdeauna să le evite. Cel dintii este discursivismul arid, apoetic, in cadrul căruia inabilitățile de expresie sint destul de frecvente : *„Haosul cade in genunchi și geme"*, *„apă descărnată"* (p. 9) sau *„Nu rupeți lornioanele căci și invidia poate trăi in ochi de lemn"* (p. 72) etc. Iată și citeva versuri din poemul intitulat *Miraj* : *„Uite și clanța veche, in zarul mort, de care / Mi-am legat primul dinte de lapte c-o ață, / Gingia s-a umflat de atunci și mă doare : / Dintele, azvirlit pe acoperișul roșcat, se agață / De umărul meu . . ."* Limbajul autorului este sărac, de aici reluarea mereu acelorași simboluri și cuvinte, monotonia. Discursivismul obositor, absența, deseori, a oricărui sentiment, a fiorului autentic, face ca multe din versuri să fie ilizibile. Mimarea poeziei il duce pe autor, uneori, in vecinătatea textelor de muzică ușoară : *„Dar cintecele mi-au rămas acolo uscate / Pe piatra sărată a mării. Și bate / In ele apa cu scoici și meduze. / Cintecele mi-au rămas uscate pe buze / Și intr-o zi mi-ai fost fecioară vie / In parcul de cerneală și hirtie / Și m-ai recunoscut și te-am băut / Intr-un pahar de apă ne-nceput. / Și-n sticla străvezie-a paharului bătu / Zarea cu risul ce-l aveai doar tu"*. (Soarele alb, XI, p. 52)

IOAN PEIANOV

Al. Raicu

ANOTIMPUL IZVOARELOR

Ed. Albatros, 1975

Poet, romancier și memorialist de elegantă caligrafie, Al. Raicu scrie un vers articulat fără greș, cu o imagistică nu prea vehementă – perfect tranzitivă, insă –, un vers lipsit de podoabe – bucuros să comunice – aidoma metaforei curente – un fond de idei și simțăminte iscate de o necontenită meditație asupra istoriei țării, precum și de contactul cu peisajul natural și social al prezentului.

Temperament oarecum „cultural", deprins adică să țină seama de infăptuirile spirituale anterioare sieși sau contemporane, cărora le acordă, in anumite cazuri, rolul de organizator al propriei inspirații – fără ca prin aceasta să-i reducă din amplitudine și autenticitate –, autorul iși imparte volumul in două secțiuni – cea dintii (*La obirșie, la izvor*) imprumutindu-și titlul din poezia lui Blaga : cealaltă (*Și fă-ne cinturi noi*), din G. Călinescu.

Unității tematice i se adaugă o corespunzătoare unitate stilistică. Poemele invederează o reală măiestrie, o răbdătoare intocmire și reintocmire a frazei.

E drept, suflul liric nu este, peste tot, același. Vom găsi, nu o dată, strofe anemice, ba chiar piese intregi neirigate suficient de singele proaspăt al emoției estetice. Numărul lor ni se pare totuși relativ redus. Intre celelalte, reținem citeva stampe, in care imaginea vizuală este bine servită de alunecarea sonoră a stihului : „La scaunul aspru de veac / sosii fără steme să mpac / sclipirea din pintenii duri, / arama-nverzitei armuri . . ." (*La Putna*) ; apoi frumoasele tablouri contemporane, aburite de un fel de visare – de parcă in străbaterea locurilor (aievea sau in amintire) călătorul ar fi fost stăpinit de o perpetuă și blindă reverie : „Aici e cimpul, digurile iar / le recunosc in vechiul calendar. / Cu orice vreme-n vară lingă spic / țărina caldă e de borangic, / mătasă de răcoare se adună. / Pe gitul ei dormit-am impreună, / și-am mingiiat in ierburi fir cu fir / minunile ascunse-ntr-un safir" (*La orice vreme*) ;

Anotimpul izvoarelor se impune atenției atit prin generozitatea fondului, cit și prin acuratețea expresiei.

EUGEN DORCESCU

Constantin Atanasiu

DIN INSEMNĂRILE UNUI VETERAN

Ed. Militară 1975

Autorul ne este cunoscut prin volumele sale de versuri, *Strofe din lupte* și *In ritmul ostășimii*, volume străbătute in intregime de fiorul dragostei de patrie. Generalul Atanasiu mai este autorul unor lucrări de specialitate militară, al unor cercetări de psihologie aplicată, al unor eseuri și articole. Ca prozator debutează in 1975 cu volumul de povestiri *Din insemnările unui veteran*, apărut la Editura Militară, dedicat „tinerilor ostași ai patriei".

Insemnările sint schițe și mici povestiri „din tumultul vieții ostășești" și „pe aripile frontului", deci povestiri din viața de cazarmă și de front. Dar eroice sint nu numai faptele de arme, eroicul are, in accepția autorului, și alte semnificații, eroice sint și faptele neobișnuite ale vieții de ostași in timp de pace, faptele prin care soldații, de orice grad ar fi, își sacrifică viața, pentru a deveni buni slujitori ai patriei.

Intimplările din viața zilnică a ostașului nu urmăresc să declanșeze humorul ca-n schițele lui Gh. Brăescu ci numai momente din psihologia soldatului. Nici schița *Cremene și omenesc* nu produce efecte comice : un soldat ce se intorcea din permisie cu trenul este rugat să țină un copil mic de citeva luni in brațe și să-l dea mamei lui pe geam. Mama dispare și soldatul rămas cu copilul il duce la regiment. Aici toți ofițerii se hotărăsc să-l adopte și sergentul trece cu el in brațe prin fața lor in așa fel ca pruncul să-și aleagă singur printr-un gest, tatăl adoptiv.

Schițele de front sint povestiri bazate pe fapte reale dar lucrate cu grijă ca să ofere simboluri și să degaje sentimente. Un soldat poet este trimis intr-o incursiune și ca să fie atent la linia frontului inamic, comandantul ii confiscă la plecare toate hirtiile ce-ar fi putut deveni manuscrise. Soldatul își indeplinește misiunea și se intoarce rănit ; in cartușieră i se găsește o poezie scrisă, intr-o groapă de obuz pe pachetul de țigări. Intr-o schiță, cu o acțiune in primul război mondial, e prezentată o căprioară, ce venea urmărită de un lup spre frontul românesc. Ostașii aveau ordin să nu tragă ca să nu deconspire linia de pornire posibilă la atac. Dar comandantul, impresionat de soarta căprioarei, dă ordin să se tragă in lup. Citeva schițe sint dedicate eroilor din luptele de pe Valea Mureșului in septembrie 1944. Ne intilnim aici cu eroii elevi ai școlii de subofițeri de la Radna care au respins atacul hitlerist, deși nu dispuneau de același potențial militar și de același număr de luptători.

De regulă, povestirile generalului veteran sint scurte, cu excepția uneia cu caracter de microroman, *Visul sublocotenentului Popescu*. In ele ni se revelează eroismul micului univers sufletesc al soldatului, univers la fel de simbolic ca și al eroilor angrenați in acțiuni mari, spectaculoase, covingindu-ne că marile bătălii și marile cuceriri de cote și obiective militare se realizează din suma micilor fapte de arme, din suma micilor drame individuale, din suma micilor participări care dau in final aspectul de epopee a luptelor, aspectul de baladă eroică a amintirilor.

EMIL MANU

Horia Stanca

CIPRIAN PORUMBESCU

Editura muzicală, 1976

Cartea Ciprian Porumbescu a lui Horia Stanca – una dintre cele mai bune monografii scrise privind viața și opera marelui compozitor român – este și literatură și muzică. Literatură de cea mai bună calitate ; muzică, transpusă in cuvinte, prin care caută să transmită cititorilor o creație nemuritoare, analizată subtil de un cunoscător. Inzestrat cu o mare putere de evocare, Horia Stanca ne-a dat un Ciprian Porumbescu autentic. Dar monografia sa nu infățișează numai adevărul faptic. Indrăgostit de eroul său, autorul l-a scos pe Ciprian Porumbescu „din inimă", cum a afirmat un critic literar, l-a invăluit in duioșie.

Ciprian Porumbescu a fost și este compozitorul cel mai apropiat de popor. Forța sa creatoare a fost pusă in intregime in slujba neamului. Populația română aflată sub stăpinire străină, trăind in grele condiții politice și sociale, și-a găsit reazemul și speranța in acțiunile revoluționare ale unor oameni de seamă, printre care inaintașul muzicii românești a fost in primele rinduri ale luptei. El a ilustrat nu numai cu melodii mobilizatoare mișcarea, ci a scris și texte adecvate, adeverind că muzica merge mină in mină cu literatura.

In cartea lui Horia Stanca ne sint dezvăluite aspecte din viața și creația compozitorului, cuprinse in trei mari perioade : Cernăuți Viena, Brașov. In perioada de la Brașov, cind Ciprian Porumbescu devenise foarte popular in toate ținuturile românești, el a avut prilejul să cunoască Banatul, pe care l-a considerat totdeauna ca provincia românească cea mai evoluată in privința muzicii. Invitat să ia parte la serbările de la Chizătău, Porumbescu a plecat in patria muzicii românești, insoțit de prieteni. La Lugoj a fost luat pe sus de mulțimea entuziastă și purtat pe brațe. In casa lui Coriolan Brediceanu l-a intilnit pe fiul acestuia, Tiberiu Brediceanu care area pe atunci numai cinci ani. O intilnire simbolică. La Chizătău, a fost primit cu aceeași insuflețire. Compozitorul a fost impresionat la vederea miilor de țărani veniți din toate părțile, cu căruțele, cu trenul sau pe jos, ca să asiste *„la marele praznic, transformat in important eveniment național, care i-a amintit de serbările de la Putna"*.

Horia Stanca arată că, după luarea contactului cu Banatul, Ciprin Porumbescu *„incheie definitiv capitolul dibuirilor, căutărilor și investigațiilor in drumul său spre muzică"*. Experiența de la Chizătău *„vine ca o confirmare a opiniilor sale mai vechi despre necesitatea valorificării folclorului, constituind din melosul popular fondul artistic pentru viitoarea muzică națională cultă"*.

IONEL NEAMTZU

Liviu Bratoloveanu

PELAGRĂ — roman

Ed. Cartea Românească, 1975

Acțiunea romanului „Pelagră" continuă pe cea din „Oameni la pindă", și se vrea o frescă a inceputului nostru de veac din lumea satului, cind exploatarea se accentuează cu fiecare act de guvernămint și procesul de stratificare este mai evident. Cu toate că romanul incepe, după toate tipicurile clasice, cu Mitrofan Ursu ciobanul pelagros (care a vorbit cu Dumnezeu), fapt care dă numele celui de-al doilea volum, in primul plan, și-n acest volum, apar totuși conflictele sociale desfășurate pe două planuri distincte și antagonice : procesul de inavuțire al chiaburimii satelor (morar, primar, perceptor, jandarm, popă etc.) care se apropie tot mai mult – economic și politic – de burghezia orășenească, conducătoare, pe de-o parte, și lupta cu sărăcia, cu irizări sporadice de mai bine care dispar, ca fata morgană, atunci cind par a fi mai aproape, mai sigure, a celor mulți, dar cutezători, pe de alta ; prima categorie are ca exponent tipic pe Simeon (ginerele lui Onufrie Ginj, morarul din primul volum), omul sărac, dar care luind pe Salomeia, fiica lui Onufrie Ginj, peste voința acestuia, ii moștenește și averea, pe care o sporește, iar cea de-a doua categorie pe Sandu și Floarea, tineri, săraci, dar muncitori, pricepuți și dornici de o viață mai bună, exponenți ai masei de țărani din Jidoștița (acțiunea romanului se desfășoară, ca și in primul, in aceeași localitate) : Simeon merge pe drumul acumulărilor, nu numai pină la deposedarea de pămint al țăranilor incolțiți de legi și secetă, dar și la luarea pămînturilor boierului Carp, proces de sărăcire și deposedare care are loc in același timp cu cel al păturii țărănești. Afectiv, acțiunea romanului, construit pe o puternică și realizată antiteză, intre viața ascunsă, imorală și infidelă a lui Simeon și puritatea iubirii țărănești, puternice, permanente dintre Floarea și Sandu (care refuză să se recăsătorească și pleacă in lume, in gind numai cu Floarea), este păstrată la tensiunea cuvenită, pe toată durata desfășurării ei. Antiteza este cu atit mai convingătoare dacă avem in vedere căsătoria lui Simeon cu Salomeia, care-i demască adevăratele intenții, meschine, de parvenire, malformații pe care societatea burgheză stăpinită de imbogățirea cu orice preț, cu concepțiile și stările ce le generează in consecință, alterează sufletele celor ce fac primii pași in această lume a „pindei" și zdrobirii celuilalt prin orice mijloace.

Fără indoială că romanul „Pelagra" reușește să ne introducă in epocă și să reflecte cu talent literar unele situații care au rănit grav viața țărănimii din această vreme. Se mai găsesc insă și situații căutate, care micșorează valoarea cărții. De asemenea, oamenii acestor locuri, cu toată „moda" ce a pătruns și-n lumea satelor, sint posesorii și păstrătorii unui pitoresc, expresiv și sonor vocabular, care este puțin intilnit in lucrare, dar care i-ar da frumusețe și originalitate și sub acest aspect, nu chiar de neglijat.

Sintem siguri că la o nouă ediție, Liviu Bratoloveanu va ține seama de observațiile criticii (vezi Al. Piru – Panorama deceniului literar românesc (1940–1950), E.P.L., București, 1968, (pag. 289), Valeriu Cristea și alții și va inlătura stufozitatea intilnită și-n acest volum (e adevărat, mai puțin ca in primul). Trilogia (din care așteptăm, cu interes, și cel de-al treilea volum), va fi o reflectare veridică a oamenilor și locurilor mehedințene, dispărind, poate, similitudinile ce s-au semnalat, pentru că, in ciuda generalului faptic, valabil in Moldova, Transilvania, Banat, faptele și oamenii operei lui Liviu Bratoloveanu au și trăsături specifice, ale locurilor oltene.

ION PENTEȘ

Aurel Martin- portret al criticului la maturitate

Tinerețe (pămînt ars)

Într-un interviu din 1970 (**Astra** nr. 21), criticul se autodefinea astfel : „Aparțin generației postbelice. Mai exact spus : celor care, aflați acum 'nel mezzo del camin' au debutat în primii ani de după Eliberare, celor care, observ, încep să aibă amintiri de interes public. Participînd intens la dinamica fenomenului literar contemporan, trăind și vîrsta romantică a tinereții entuziaste și pe aceea (astăzi) a orizonturilor neoclasice". De atunci au mai trecut cîțiva ani și Aurel Martin a atins pragul rodnic al jumătății de veac (născut la 15 mai 1926), moment care justifică privirea în urmă către împlinirile sale și ale generației căreia îi aparține : o generație implicată (și nu odată hărțuită) de marile evenimente, cu momentele ei de realizare dar și de cumpănă — pe care le-a depășit însă prin resurse proprii și datorită marilor valori, mari nume ale literaturii române în preajma cărora s-a format. Căci în anul debutului (1949, la ziarul **Lupta Ardealului**, mai apoi **Almanahul literar** de sub conducerea lui Miron Radu Paraschivescu) mentorii săi erau universitarii clujeni Liviu Rusu, D. D. Roșca, Lucian Blaga, Ion Breazu, St. Pașca, dar mai cu seamă D. Popovici la a cărui școală de critică genetică, istoristă și comparatism cu largă deschidere spre filozofia culturii, Aurel Martin s-a format alături de Iosif Pervan, D. Păcurariu, Romul Munteanu, Eugen Todoran, George Munteanu, Mircea Zaciu sau D. Pop.

În măsura în care critica lui Aurel Martin se revendică de la exemplul lui D. Popovici, aceasta urmează nu atît soluțiile și opiniile predecesorului, cît mai ales programul general al unei critici dialectice, atente la degajarea semnificațiilor ideologice și sociale ale literaturii, a liniilor directoare ale unei epoci culturale, a structurii unei opere literare. Examenul de competență l-a trecut Aurel Martin, ca și alți colegi de generație (Eugen Todoran, George Munteanu etc.) în domeniul **eminescologiei** („Fantasticul în proza lui Eminescu", 1970, studiul introductiv la volumul Eminescu, **Articole și traduceri**, 1974). Probabil tot exemplul lui D. Popovici i-a stimulat lui Aurel Martin prezența pe multiple planuri ale cercetării — de la aceea de istoric literar și autor al unor sinteze utile asupra constantelor tipologice ale literaturii române, la cea de editor, îngrijitor de ediții critice, prefațator, dar și comentator la zi al fenomenului literar. În toate demersurile sale A. Martin se mărturisește adeptul unei critici dialectice concepută ca permanent **dialog, colocviu** cu opera și cititorii ei, o critică ideologică, tematică (orientată spre izolarea semnificațiilor, ideilor și temelor fundamentale, circumscrise istoric), retrospectivă, didactică, dar înainte de toate sistematizatoare ; criticul manifestă o vădită preferință pentru **sinteză,** cultivînd portretul, „fizionomia" literară, studiul micromonografic, microistoria literaturii, într-un stil ce-și reclamă aceleași virtuți ale conciziunii, judecății lapidare, rezumatice, caracterizat de o organizare riguroasă și o sacadare a frazei (ce beneficiază de experiența cronicii radiofonice pe care A. Martin a susținut-o de o vreme încoace) un stil al maximei accesibilități. În cele mai bune momente ale ei această critică raționalistă, comprehensivă se întemeiază pe „discernămînt, capacitatea interpretului de a stăpîni obiectul prin detașare și independență... Evitînd și tonalitățile hagiografice sau ecomiastice, dar și ignorările sau negațiile izvorîte din exclusivism estetic". (**Metonimii,** 1974, p. 33) ; adică pe o dialectivă (și prudentă) cale de mijloc între exclusivismele de tot felul.

Calea de mijloc a urmat-o autorul și în ceea ce privește tentația dublă pe care a resimțit-o de la început : „De mai bine de douăzeci de ani sînt prezent în arenă și, chiar dacă mă pasionează istoria literară, nu pot să renunț la comentarea mișcării actuale". Astfel Aurel Martin revine mereu la studiul de istorie literară, oferind cîteva utile și absolut necesare sinteze asupra literaturii române („Constante, aspecte, tendințe ale literaturii române" în vol. **Metonimii,** „Aspects de la littérature roumaine" în **La Roumanie économique et culturelle,** Paris, 1970, **Romanian Literature,** New York, 1972) în care se remarcă încercarea de a contura constantele evolutive ale literaturii române ferindu-se de generalizări confortabile și previzibile (de tipul „apolinicului", „raționalismului", „echilibrului" spiritual etc., în fond „caracteristice și altor popoare"), propunînd altele precum predominarea elementului de „semnificație", a „ancorării în actualitate", a „demofiliei", a receptivității la experiențele literaturii universale ; pe de altă parte, conștient că fenomenul cel mai caracteristic al literaturii actuale este diversificarea viziunii artistice, **polifonia** valorică, tematică, varietatea mijloacelor de expresie, criticul evită generalizările excesive, aplicînd un comparatism al filiațiilor dar și al disocierilor pentru evidențierea atributelor de „unicat" ale operei literare. Se remarcă astfel cîteva excelente studii de comparatism al receptării (ecourile operei lui Petőfi, Romain Rolland în România, a lui Bolintineanu în Franța etc.) precum și o serie de „fișe" de istorie literară, „fizionomii", micromonografii (de la articolele dedicate lui Eminescu, Delavrancea, Ion Pillat la **Introducerea în opera lui N. Filimon,** 1973).

Pe de altă parte, îndelungata (deși intermitenta) activitate de cronicar literar, începută la **Almanahul literar** și continuată la **Tînărul scriitor, Gazeta literară, Luceafărul,** s-a materializat în cîteva volume dedicate poeziei actuale (**Poeți contemporani,** I, 1967, II, 1971, **Pro patria,** 1974) care certifică vocația unui critic de poezie (de loc surprinzătoare, cum s-a spus) ce-și alcătuiește o istorie a poeziei postbelice din profile, micromonografii, îmbinînd studiul temelor și ideilor poetice (uneori și a modalităților imagistice) cu generalizările retrospective ce privesc fenomenul poetic în evoluția lui istorică.

Semnificativă pentru probitatea criticului ni se pare parcimonia dovedită în culegerea articolelor și cronicilor în volume sub motiv că „o carte este o investiție în timp. Expresia unui punct de vedere scos de sub egida efemerului, a conjuncturii, a replicii imediate". Reținerea față de o prezență editorială mai susținută trebuie pusă și pe seama modului în care criticul a înțeles să-și sacrifice adesea interesele în favoarea editorului, a contribuției indirecte, prin politica editorială desfășurată, la îmbogățirea patrimoniului literar (și **Editura Minerva** a făcut pînă acum o operă culturală de excepție, prin repunerea în circulație a unor opere fundamentale ori prin lansarea unor mari serii de sinteze critice, precum „Confluențe", „Momente și sinteze", „Universitas seria memorialistică" ș.a.). Nu ne mai rămîne decît să nădăjduim că Aurel Martin își va găsi răgazul necesar pentru a contribui el însuși la ambițiosul proiect al scrierii unei ample istorii a literaturii actuale pe care, în calitate de editor, l-a promovat constant în anii din urmă. Vîrsta rotundă a maturității critice la care a ajuns îl justifică cu prisosință.

MARCEL POP-CORNIȘ

TEXTE CLASICE

EFECTUL VĂCĂRESCU

Concretizat plastic, titlul ar cere să se admită posibilitatea unui tablou cu perspectiva răsturnată, în care imaginile din planul apropiat ar ceda dimensiunea fundalului și în fața căruia privitorul s-ar simți antrenat într-o regresiune spațială, anulînd distanța dintre sine și tablou, deci contestîndu-și propria calitate.

Aceeași consecință (mai puțin evidentă, însă reală de această dată) o comportă și situarea curentă față de istoria literaturii : „apropierea de începuturi" implică sporirea corespunzătoare a clarității imaginii despre un scriitor și, totodată, sentimentul familiarității cu acesta.

Să constatăm, împotriva convingerii în uz aproape generalizat, că această familiaritate, departe de a fi întemeiată mutual, înseamnă de fapt nu o recuperare a trecutului prin prezent, ci dimpotrivă expulzarea consimțită a cititorului într-un timp revolut. Impresia derutantă este aceea că îndepărtării de prezent i-ar corespunde o progresivă condensare a valorilor.

A întreține raporturi cordiale cu valori proclamate nu este totuna cu atitudinea axiologică, valoarea nefiind rezultatul interacțiunii subiectului cu obiectul, ci interacțiunea însăși. Genoflexiunea, reverența și, în general, pioșenia nu sînt producătoare de valori. Activitatea de interpret al literaturii nu este un pelerinaj la locurile sfinte, ci atestarea adevărului potrivit căruia locul este sfințit de către om.

După un prea îndelung răstimp, în care s-a căutat doar ceea ce s-a găsit, să ne asumăm rostul de a găsi ceea ce căutăm, de a trezi la viață textul literar, de a-l face să se divulge, de a deveni proces, adică valoare. Dacă înțelegem prin clasicitate valoare, atunci clasicul este un scriitor în salopetă : productivitatea textului apare drept o condiție a valorizării, a clasicizării sale. În vreme ce idolatria, prin pasivitatea pe care o presupune, nu face decît să consemneze valori, inconoclastia, deși atitudine activă, nu face decît să le conteste. Incomod este faptul că și într-un caz și în celălalt valoarea apare drept ceva dinainte dat, gata constituit, cele două atitudini revendicîndu-și drept obiect nu textul literar, ci o judecată axiologică, dezvăluindu-se astfel ca metafizice. Întrebarea „Ce ne mai poate spune nouă, celor de azi, poetul X ?" este un mic atentat, atîta timp cît își conține răspunsul.

A determina textul să se divulge înseamnă a scoate la lumină tensiunea dintre codul său vizibil și cel inaparent și a arăta cum acesta din urmă va deveni codul aparent al unui text ulterior. În felul acesta, „îndepărtarea de începuturi" poate fi definită drept procesul contradictoriu al conștientizării codurilor precedente și al degajării de noi coduri. Fie care text avînd vocația productivității anulează codurile preexistente conținîndu-le ori doar presupunîndu-le, de unde incompatibilitatea sa cu interpretarea care ar miza pe oricare dintre ele. A interpreta un text actual recurgînd la un cod anterior este a-i anula productivitatea, deci valoarea, și, în cele din urmă, a contesta însăși procesualitatea dialectică a literaturii. Efectul Văcărescu este un efect latent.

CRIȘU DASCALU

Debut

Anton Grecu

DIN CAPRICORN

Ed. Litera, 1976

Debutul lui Anton Grecu ni se pare neconcludent. Dacă cercetăm cu atenție și bunăvoință, putem găsi, firește, cîteva șiruri sau chiar piese cît de cît citabile. De pildă textul următor : **„Țin în palmă un fel de ecou, / Statuie de frig carpatin. / Mușc o dată din pîrgul cel nou / Și mă colorez spre senin. / Mușc de două ori, de trei ori, / Și nu știu, dar parcă mănînc / Zăpezi îndulcite cu nori. / Și tremur de-atîta adînc..."** sînt și aici unele aberații) sau : **„Lemn proaspăt fumegă duhul pădurilor / Și securile umblă cu soare în gură"** (iată e exprimare de evidentă plasticitate).

Ce se întîmplă, însă, în rest ? Domnește o asemenea dezordine lingvistică, încît orice bună intenție se spulberă. Ideea este pulverizată, emoția piere, reprezentările se sting. Și asta fiindcă autorul ține morțiș să pară „reflexiv", să emită cugetări, să conceptualizeze o emoție care — vai ! — nici nu există. ci este mimată.

Limbajul nu are nici o logică. Determinările (atribuția, predicația), alăturările de cuvinte, în general (sintaxa poetică) se realizează anapoda. Nu există organizare, cursivitate (nici afectivă, nici imaginativă)). Poetul („tăcut ca-ntotdeauna și-n continuare blond") adună cuvintele în strofe cu desăvîrșire ininteligibile (și plate) : **„Din Capricorn vă scriu iubiri de lut, / Atracție de tot universală, / Maree nesfîrșită sporind pe dedesubt (Timpule-eram în stări de bănuială / De-atîtea echinocții de apă magellană / A-mbobocit azi ochiul meu natal, / Și trec meridiane ca o duioasă rană / Prin lutul nostru circumstanțial..."** (asemenea probe pot fi recoltate mai peste tot).

Or, între elementele fundamentale ale gîndirii (și ale limbii) (în poezie sau nu) trebuie să fie coerență. Comunicarea nu se poate anula, în structura ei adîncă, tocmai cînd, pe de altă parte, are pretenția excelenței pe care i-o conferă poezia. Aici se vede falsul : în absența coerenței estetice (apărute, adică, după înfăptuirea primului salt metaforic). La Anton Grecu, fiecare enunț rămîne în afara întregului, iar întregul e numai o realitate grafică. Doar ciclul final **(Dreptul la apă vie)** se bucură de oarecare precizie (în tematică și în tratare).

Totodată, dereglării imagistice (afectării, transferurilor aberante) i se adaugă dereglările prozodice. Măsura și tactul se schimbă, iarăși, anapoda, fără nici o legătură cu fondul.

Mimarea profunzimii (care duce la nenumărate enormități dintre care mai reproducem una : **„Tropot de singe învins, neînvins, / Deocamdată se așteaptă afară. / De-atîta zid împodobit cu dinți / Soarele a fluierat de seară"**) are drept urmare și apariția mult îndrăgitelor derivate cu **ne-** (care fac acum o prăfuită carieră epigonică) : **nesperanță, nepămînt, neuitare, nepiatră, a necuvinta.**

Dacă Anton Grecu nu se va debarasa de aceste ticuri (admițînd că e în stare) va scrie multă vreme încă, presupunem, mai cu seamă „nepoezie". Avem credința, totuși, că debutantul va depăși ezitările de acum, descoperind treptat drumul nerăsucit de la sinceritatea gîndului la claritatea slovei. Claritate nu înseamnă banalitate, discursivitate prozaică. Ci desfășurare organică, orientată spre exprimarea (sau sugerarea) unui sens. Imaginea nu este vorbire confuză, care se grozăvește cu propria-i opacitate, ci cunoaștere.

Anton Grecu privește, totuși, poezia cu o anumită gravitate și înfiorare, fără suficiență. Este unul din motivele care ne determină să sperăm.

EUGEN DORCESCU

Prezențe literare

Un poet al iubirii : HORIA ZILIERU

Horia Zilieru „cîntă" pe un instrument acordat demult și pentru totdeauna. În veacul cînd „progres" în muzică — de exemplu — înseamnă orchestrație electronică, noul interpret se întoarce la străvechiul clavecin. Horia Zilieru este un „ana-cronic" îndărătnic și fermecător. Poezia sa — ca *formă* — e o s'idare a uzului liric curent. Autorul *Nunților efemere* pare că n-a învățat ori n-a vrut să-nvețe nimic din felul de a se exprima al modernilor sau — e același lucru — pare a ști totul și, dintr-o convingere a sa, intimă, refuză „sin-cronizarea". Ca *fond,* Zilieru — incontestabil un autentic — repune în pagină adagiile mari ale vieții, nu fără tendința de sorginte romantico-parnasiană de a „poetiza" realitatea, de a iventa, cum s-ar spune, mai mult decît este cazul !

Dacă *amor, dragoste* și *iubire* nu sînt chiar sinonime perfecte, atunci Horia Zilieru trebuie considerat, în primul rînd, un *poet al iubirii.* Obiectul adorației este, în numirea poetului, o inaccesibilă „doamnă în albastru" ; adoratorul, venit să-și cînte serenada sub balcon, se înveșmîntă în straie de truver, iubind nedramatic, pur, grațios, galant, fericit de la natură. Truverul și făptura ideală inspirat oare apar într-o relație de reciprocă acceptare a unui ritual știut de mai înainte. Iubirea pentru Horia Zilieru este, așadar, nu un triumf, o realizare a ființei, o premisă a fericirii, ci un dat primordial. Ceea ce slăvește cavalerul pe petuu nemingîiat este inocența exercițiului iubirii sacralizate („o tîrzie nuntă / a sînilor cu psalmii în dogoare"). Dar, firește, iubirea nu are cum fi un festin fără margini, și, în acest caz, un iz de bizantină litanie emană din pieptul iubitorului : *„Rămasul sufiet cade în genunchi / în orga grea a razelor de soare / și în răpire nouri de candoare / mi-nvăluie întunecatul trunchi".* Poetul cată să prezerve puritatea iubirii de oricare „vulgar cuvînt". Un „scut", unul singur și impenetrabil, se opune impietăților ce ar putea veni de aiurea și macula marea pasiune a pasiunilor : „Scutul Poeziei. Neajungînd a ros'i crudul *odi et amo I,* Horia Zilieru exaltă continuu al inimii refren fără prihană, opunîndu-se astfel fatalei extincțiuni universale și propunînd, în acest sens, un remediu oricăror suferințe : „sînge de truveri pentru transfuzii" !

Uneori, „cîntînd-o pe Euridice", „Orfeu" se depărtează de motivul erotic și intră fără voie pe registrul grav („agonizează crinii în cetate" ori „se-ngreunează aeru-n otravă") ; numai o clipă, însă, pentru că poetul revine la ornamentica sa familiară de care asemenea pare a fi foarte îndrăgostit. Alteori, în plin seraiul iubirii, luxuriant, fastuos ritmat și rimat, Zilieru introduce cite un agent stresant, intruziv, destrămînd (intenționat ?!) emoția, vraja cu alita migală întreținută : „Și baruri mari se umplu în pahare" ! Vrea să modernizeze cumva eternul cod al iubirii ?!

Îndrăgostit de himere, poetul invocă rar carnalul și foarte adesea seraficul ; „coapsa", așa de glorificată, este din marmură. Culorilor tari, aromelor naturale, el le preferă palorile, tonurile stinse, parfumele eterice. Cultul erotic se oficiază în mirifice palate vegetale de seră exotică. Precum orice romantic, Horia Zilieru se închină somnului, cultivă visarea, caută singurătatea.

Artizan al verbului frumos, Horia Zilieru filigranează excelent „semne de carte românească". Iată numai cîteva : „melancolie de gavote" ; „obscure, / dansează balerine pe timpane" ; „și rînile-n tulpinile umile / răsfring în putred muzica luminii / și pun brățări de iragede actinii / la marginea argilei cu festile" ; „și-alunecăm în menuet ușor / în golfuri de viole de pămînt..." ; „se face flaut orice os ce doare" ; „începe timpul mut și fabuloase / singurătăți se varsă în clavire" ; „voievodul dor" ; „mîini transparente cu nervure plînse / trag o cortină pe neant de pleoape" ; „și-n margine de văz în cor de ore / urechea n somn devoră n plins pendule" ; „și zeii fug din patria rănită".

În fața acestor probe de certă predispoziție pentru buna poezie de tip romantic, mă întreb de ce Horia Zilieru scrie undeva că „e prea tîrziu romanticul parfum" ! Am, oricum, senzația că melodiind pe un clavecin mai bine temperat, arta poetică a lui Horia Zilieru nu ar avea decît de profitat !

CALISTRAT COSTIN

George Suru

ALB ŞI PUR

Cit de alb şi pur e visul in steme,
Parcă din stele ne-am fi născut,
Parcă un izvor a venit să ne indemne
Pentru iubirea gliei fie sărutul scut,

Cum e in cimpie visul alb şi pur!...
In vatra străbună se naşte frumuseţe,
Ne punem fum vechi de jur-împrejur
Şi amintim de cetini pe crestele semeţe...

In Ţară visăm pur şi alb
Ca seminţele ce-şi aşteaptă sorocul,
Parcă ne-am născut din culoarea unui steag
In care voievozii au sădit norocul,

Visul pentru inimi este inceputul
In care peste glie a inflorit lumina,
Pămintul este veşnic frumosul, nou născutul,
In ochi cu ciocirlia, vulturul şi albina!...

DOMNIŢE DE ADUCERE LINGĂ INIMĂ

Sub bolte de stele, lingă făclii de flori,
Domniţele triste despletesc curcubee,
Le sint degetele albe ninsori
Tremurate peste foc de alizee,

Nu pot să plece sub aer mai cald,
Trupul li se albeşte curat sub bolţile reci,
Doar zburătorii mai vin şi mai cad
Intre ceaslovele bune ca intre cireşi,

Domniţele sint aur din seminţele de lut,
Au doar casă de cer şi crizanteme,
Şi cel mai iubit şi mai dulce avut
Este surisul mamei căzut peste steme,

Domniţele incărunţesc ca ghioceii
Cind cimpul e iubit de prea multă iarnă,
Işi ascund in cămaşa inflorată mieii
Şi se duc in cetăţi să dea soarelui vamă...

Cind trece un plug peste deschisa cimpie
Morţii işi fac troiţe-n curcubee,
Domniţa sărută voievodul din iie.
Plecat in cele patru zări de epopee...

INTRE FLORILE PĂMINTULUI

Poetul stă intre florile pămintului
Şi işi priveşte miinile,
Ceasornice de izvoare se aud sunind
Iar el işi priveşte miinile,
In cuptoare de lut griul renaşte
Şi inima lemnului botează piinile,
El stă aplecat ca un cuib in vint
Şi işi priveşte miinile...

Un potir e purtat de şapte zburătoare
Pe drumuri necălcate,
Poetul pare o sămînţă de soare
Cind e zărit cu luneta din cetate...

El stă şi umbra nu i se roteşte
Şi-n floretele trestiei nu poate să singere,
Un nume nou alege pentru fiecare,
Un nume fără secere de plingere...

Cind pe lacuri cad efemerele ca stelele,
Şi-n vislele pescarilor e zvon de nămoluri,
El, numind, dezleagă tăcerile
Şi nouri cu noi ploi vin plutind in stoluri...

Poetul stă intre florile pămintului
Ca o sete, ca un cocoş de vint,
Miinile-i ruginesc in argila de perete,
El stă şi le priveşte
Şi le găseşte nume
Din toate numele un semn culegind...

CRESC O LINIŞTE

Intr-o linişte in care păsările-şi simt aripile cum cresc,
Sint netemător la marginea mea de iezer blind,
Imi creşte in piept un arbore ceresc
Şi undele riului parcă sint cint de gind,

E o linişte in care fulgerele grele mă ocolesc
Şi aud cum iarba inalţă cetăţi de mult dispărute,
Pe umăr un şoim imi stă, atit de firesc,
Ca şi cum iubita ar vrea să mă sărute,

O linişte imi păstoreşte pasul păstoresc,
Şi conduc spre lumină destine atit de durute,
Poate imi este dat să fiu pe sfint pămint românesc
O piatră de riu pentru şlefuirea vremii cerute,

Cresc o linişte lingă ceasornicul meu trupesc,
Pentru legendele atit de dur intrerupte,
Ca să mai văd, intr-o ceaţă de scut minăstiresc,
Pe Ctitorul-de-Stejar cum visul spada şi frunza işi ascute...

ROMUL LADEA LA 75 DE ANI DE LA NAŞTERE

Moment timişorean

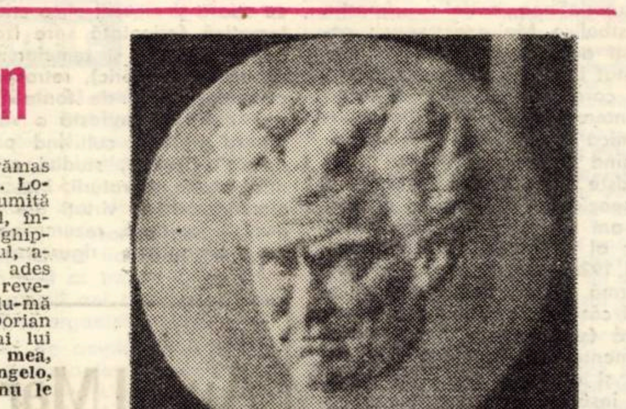

Platanii din faţa Muzeului Banatului. Au rămas ca-n vremea cînd Ladea, tînăr, trecea pe sub ei. Locuia nu departe de aici, pe strada astăzi numită Karl Marx. O încăpere la etaj, văruită monahal, într-un alb pur, exultînd lumină, ca un simbol al ghipsului în care sculptorul îşi modela operele. Patul, acoperit cu cergă, ţărăneşte. O austeritate prea ades contrazisă de spiritul boem al artistului, abia revenit de la studii de la Paris. Rememorez, ajutîndu-mă cu cîteva scrisori puse la dispoziţie de poetul Dorian Grozdan, prieten apropiat din anii timişoreni ai lui Ladea: „Am lăsat sus, pe dulapul din camera mea, albumele lui Mestrovici, Bourdelle şi Michelangelo, cărţi de care am permanentă nevoie, pe care nu le pot înlocui".

Aşadar, era patul şi dulapul, deasupra cu cîteva tomuri de care artistul „nu se putea lipsi". Pe perete, tot după una dintre scrisorile amintite, „un relief în bronz". Şi mai era lumina crudă, aspru periată de părul sîrmos al lui Ladea. Lumină frumoasă, care ştia să pună în relief trăsăturile adînci, de om frămîntat, poznaş şi inimos în acelaşi timp. Aşa era Ladea: duios cu aducerile aminte cum ne-a rămas din atîtea opere inspirate din propria biografie (Mama, Tatăl meu Gheorghe, Cap de bătrîn, Fraţii etc.), acid şi polemic ca în „Ţăran din satul meu", „Iovan Iorgovan", dar şi preocupat, atît de profund şi de emoţionant, de marile chipuri ale poporului român şi de marile lui momente de înălţare şi de istorie, tematică strălucitor împlinită mai cu seamă în anii maturităţii („Şcoala ardeleană", „Horia", busturile lui Blaga şi Agîrbiceanu etc).

Înălţimea sa spirituală a atras tot ceea ce spiritul aspira la amplitudine şi afirmare plenară, statornicind prieteniii timişorene pe care vremea nu le-a putut nimici. Nu întîmplător, împreună cu Virgil Birou şi cu Ion Stoia-Udrea, întemeiase o prietenie recunoscută sub numele de „trifoiul". A fost un moment de cultură în jurul căruia au gravitat tinerii neliniştiţi de atunci, cei care căutau marea aventură a creaţiei. Ladea sfărîma orizonturile cunoscute de ei, dîndu-le posibilitatea să privească şi dincolo. Şi tot el era cel în stare să vestejească şi să inspire repulsie faţă de stagnare, de suficienţă, de slujirea servilă a modelor trecătoare, străine de propria noastră simţire românească. Aspiraţia marelui artist mergea către esenţial. Arta trebuie să exprime esenţialul. Cuvintele sale erau ascultate şi primite ca sămînţa cea bună în brazdele nerăbdătoare să rodească. Dădea tuturor celor din jur ceva ce ţinea de inefabil.

De aceea, toţi cei din jur i-au întors simţirea după măsură, Ladea rămînînd şi în acest fel la Timişoara şi „al nostru", chiar dacă a plecat să locuiască mulţi ani la Cluj-Napoca şi chiar dacă mai tîrziu a plecat, încă mai departe şi definitiv, acolo de unde nu există întoarcere. Dar au rămas platanii. Au rămas amintirile. Prietenii. Şi poeziile. Poeţii timişoreni i-au dedicat nu o dată poezii. După cum se dovedeşte mai departe, în aceste cîteva momente lirice dedicate lui, „Lui Ladea".

MIRCEA ŞERBĂNESCU

PRELUDIU

Faţa ierboasă a pămîntului
e curată ca un grăunte de cleştar,
inserarea obrazul şi-l culcă în rouă
s-o adoarmă susuitul vîntului,
cînd cerul cu lumină şi întuneric plouă...

Luceafărul de seară stă aninat în caier de nori,
torsul e molatec printre miile de sori,
nucul din grădină
rotunjeşte peste frunze boabe de lumină...

Cerul are pumnii încărcaţi de stele
şi cu ele
a-nceput să despletească pletele de lună plină
peste zări ţesînd covoare de lumină...

Toamna despletită se strecoară prin grădină.
Şi deodată a-nceput
din înalt şi pînă-n lut
să se-mbrace zarea cu rugină.

A căzut o frunză, undeva, pe-aici,
o frunză ca un ban de aur,
stele mici
peste sat se lasă fulguiri de laur.

Prietene, în noaptea asta
ai auzit cum sună rugina timpurie-n nuc?
Pst, ascultă anii noştri cum se duc.

DORIAN GROZDAN
(1936)

TREC ZILELE
(Fragment)

Trec zilele, mereu trec. Şi anii
Mulţi-mulţi, tot mai mulţi, mai singur îi număr.
Nici măcar să-mi reazim capul nu am
Un prieten — ca reazim un umăr.

Cînd vreo nădejde, arar, mă mai bate
M-aşez lîngă drum, cu ochii în zări.
Dar toţi cei ce vin, se duc, s-abat —
N-au fost îndemnaţi de-ale mele chemări.

ROMUL FABIAN
(1942)

VARIANTĂ
Întru pomenirea lui Romul Ladea

Zvîrlea din piatră resturi, icnind sub îndoială.
Îi rotunjise fruntea, cu-ncreţituri, uşor,
Învăpăindu-i mîna. Cînd ghiară, cînd petală.
Sprîncenele-mpletire: de vrajă şi de zbor.

La degetul din urmă s-opri. Cutremurat.
De-o spaimă se stîrniră chiar măştile de ghips.
Făptura cea din piatră pleoapele-a deschis;
Se unduia prin preajmă văzduhul celălalt.

Frumoasa iscodi lumescul împiclit.
(N-o zăboveau opreliştii: nici marmura, nici ceasul).
Rîvnea trufaşe spaţii să vînture cu pasul.

Aripele le frînse, le sfărîmă-n picioare.
Vedenia fugi spre scînteieri polare...
Iar sculptorul rămase, pe veacuri, adormit.

AL. JEBELEANU
(1975)

Istorie – document

„TRIBUNA POPORULUI" şi idealul unităţii naţionale

Dorinţa de libertate socială şi naţională, de formare a unui stat naţional unitar a întovărăşit minţile şi cugetele înaintaşilor noştri dintotdeauna şi s-a făcut auzită prin slovele de foc ale presei timpului. Aradul, ca centru important al Ardealului, s-a încadrat de timpuriu în lupta pentru libertate şi dreptate naţională, masele populare de aici au dovedit o înaltă conştiinţă naţională şi bogate tradiţii de luptă. Dovezi grăitoare în această privinţă stau iniţiativele pentru scoaterea unor publicaţii româneşti încă din cel de al nouălea deceniu al secolului trecut. Dintre acestea **Tribuna poporului** prezintă o importanţă deosebită, deoarece venea să umple un gol în ceea ce priveşte presa noastră românească din Ardeal. Programul ziarului a fost cît se poate de semnificativ: **„Intrăm în luptă cu un singur gînd: să facem totul cît ne stă în putinţă pentru propăşirea cauzei naţionale".** Înfiinţarea **Tribunei poporului** (1896), în spiritul tradiţiilor generale ale presei transilvănene, dovedeşte că mişcarea naţională română pornită din masele largi ale poporului nu putea să ajungă la repaus atîta vreme cît în inimi ardea dorinţa de a lua parte la viaţa comună a patriei alături de ceilalţi concetăţeni. Publicaţia a apărut, în primul rînd, dintr-o necesitate mai generală de a se înfiinţa un nou organ de luptă, şi alta, locală, de a se crea o publicaţie care să conducă acţiunea de dezrobire naţională din Arad şi ţinuturile înconjurătoare. Un merit deosebit îi revine ziarului în ceea ce priveşte crearea noului curent pentru politica de activitate, care cîştiga teren începînd cu 1903, cînd a fost ales primul deputat român de la pasivitate încoace, pentru ca în 1905 să se proclame cu hotărîre, la Sibiu, activismul.

O orientare justă a avut ziarul în ceea ce priveşte problema culturii, pentru a cărei rezolvare se pleca de la concepţia că lupta naţională e mai presus de toate o luptă pentru cultura naţională, care e însăşi sinteza şi cristalizarea naţionalităţii.

Publicaţia arădeană, care în 1904 îşi schimbă numele în **Tribuna**, a continuat tradiţiile foii lui Slavici, de la Sibiu, desfiinţată în 1903, publicînd o bogată creaţie literară a scriitorilor ardeleni şi din celelalte părţi ale României, pătrunsă de dragoste faţă de popor, care găsea în paginile respective un puternic îndemn pentru rezolvarea problemelor acute ale epocii, de ordin social şi naţional. În paginile ziarului s-au dezvoltat concepţii valide pentru crearea unei literaturi valoroase, care să-şi asume un important rol de mobilizator al conştiinţelor pentru libertate socială şi naţională.

Răscolirea şi investigarea trecutului nostru istoric, făcute cu scopul de a servi pilde pentru contemporanii aflaţi la momente de răscruce, prezentarea faptelor şi personalităţilor istorice şi sublinierea contribuţiei acestora la lupta socială şi naţională, care se considera că ar fi depăşit faza memorandistă, au fost coordonate ale unei literaturi bogate în conţinut, din care să emane fapte şi idei mari menite să contribuie la redeşteptarea conştiinţei maselor şi la mobilizarea lor pentru înfăptuirea aspiraţiilor naţionale. Sînt puşi la loc de cinste scriitori legaţi de popor, printre care, în primul rînd, e amintit Vasile Alecsandri, în care se întrupează epoca cea mai însemnată a regenerării noastre naţionale, epoca faptelor mari şi a lepădării de sine pentru binele neamului. Alături de bardul de la Mirceşti, versurile lui D. Bolintineanu din **Moartea lui Mihai Viteazul** şi **Muma lui Ştefan cel Mare**, publicate de **Tribuna** din Arad, au aprins focul sacru patriotic şi naţional în inimile compatrioţilor.

Sub influenţa lui M. Kogălniceanu, poezia patriotică a fost bine primită de redacţie, ea fiind un catalizator pentru acţiunile întreprinse de masele populare în vederea realizării aspiraţiilor de unire. Glasul lui Goga a răsunat în Ardealul arcadic prin versurile sale mesianice din **Strămoşii, Moş Crăciun, Eu ştiu un basm,** apărute şi în publicaţia arădeană.

Asemeni lui Goga, A. Vlahuţă s-a solidarizat cu lupta dreaptă a românilor ardeleni şi în **Eroilor martiri** îi îndeamnă cu curaj şi-i asigură că alături de ei sînt milioane de inimi. Însuşi Ştefan cel Mare e trezit de sub cripta de la Putna în **Dreptate**, prezentîndu-l drept simbol al dreptăţii şi al celor mai alese virtuţi.

Trecutul istoric al poporului, frumuseţile naturii patriei, revolta nemărginită împotriva exploatatorilor, obiceiurile şi tradiţiile poporului român l-au preocupat şi pe G. Goşbuc, poet tribunist încă din perioada sibiană, care în cea de a doua **Tribună** aducea inedit nu numai o tematică variată, ci şi noi modalităţi arhitectonice şi originalitatea strofelor sale pline de lumină şi culoare. Cîntind natura plaiurilor Carpatine, atît Coşbuc, Şt. O. Iosif, V. Eftimiu, Al. T. Stamatiad, cît şi alţi colaboratori ai **Tribunei**, au înălţat, în acelaşi timp, un imn ţăranului român legat de glia ce l-a zămislit, pe care a apărat-o cu preţul vieţii sale, a vrut-o liberă sub soare şi-a predat-o la fel urmaşilor ca pe-o zestre scumpă.

Literatura română tribunistă din perioada arădeană face parte integrantă din literatura românească în totalitatea ei, neavînd specific decît o pronunţată nuanţă naţională transmisă prin vreme de la **Dacia literară**. Ea a folosit trezirii unor înalte idealuri şi sentimente în vederea pregătirii şi participării conştiente şi însufleţite a maselor populare la lupta naţională, care nu putea fi realizată fără o literatură bogată în conţinut, cu o tematică variată, realizată din punct de vedere artistic, care a incendiat cugetele celor ce pregăteau pe aceste locuri, înfiorate cîndva de paşii lui Decebal, ai lui Horea şi Iancu, actul istoric al întregirii neamului. Literatura aceasta s-a transmis pînă în zilele noastre cu aceeaşi valoare artistică şi ideologică, primind dimensiuni noi, specifice momentului istoric pe care-l trăim.

IULIAN NEGRILĂ

Televiziune

DUMINICĂ, 30 MAI

8,30 Deschiderea programului. 8,40 Tot înainte! 9,35 Daţtari. 10,00 Viaţa satului. 11,15 Aventura cunoaşterii. 11,45 Bucuriil muzicii. 12,30 De strajă patriei 1:00 Album duminical. Din cuprins: 13,15 Moravuri şi... năravuri al pietonului bucureştean. 13,26 Eternul bucureştean...: Mitică.. 13,30 Bucureştenii preferă... Desenele animate. 13,45 Popas l: Ateneul Român. 13,51 Istorie i dialog. 14,00 Ce vrăji a mai făcut nevasta mea. 14,24 Bucureştiul văzut de la un metru. 14,48 Răsfoind noi volume din „Retrospectiva editorială 1971-1976". 15,45 În vizită la Arhiva naţională de filme. 16,05 Spectacolul lumii (XVII). 16,30 Magazin sportiv. 17,30 Cel mai un continuă! 18,25 O poartă spre lumină. 19,00 Micul ecran pentru cei mici. 19,30 Telejurnal. 20,00 Baladă pentru acest pămînt. 20,20 Film artistic. Un comisar acuză. 22,00 24 de ore. 22,10 Duminica sportivă.

LUNI, 31 MAI

16,00 Teleşcoală. 16,30 Emisiune în limba maghiară. 19,0 Contemporanele noastre. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Ecoevii contemporane. 20,30 În premieră pe micul ecran: Răspîntia de Florin Comişel. 21,05 Să muncim şi să trăim în chip comunist 21,25 Roman-foileton: Forsyte Saga. Episodul XXIII: Greva. 2,15 24 de ore.

MARŢI, 1 IUNIE

9,00 — 12,00 Program de dimineaţă. 16,00 Teleşcoală. 16,30 Curs de limbă franceză (nivel mediu). 17,00 Telex. 17,05 Arte vizuale. 17,30 Lecţii TV. pentru lucrătorii din agricultură. 18,10 Telegob: Tunisia de la nord la sud. 18,35 Către toţi copiii — prietenii noştri. 18,50 De ziua noastră: Spectacol realizat de copii pentru copii, cu ocazia Zilei Internaţionale pentru apărarea copilului 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 România de azi, România de mîine. 20,40 Luna dramaturgiei originale româneşti. Teatru TV. Ciclul Oamenii zilelor noastre. Ochiul albastru, de Paul Everac (partea a II-a). 22,10 24 de ore.

MIERCURI, 2 IUNIE

9,00 Teleşcoală. 10,00 Să muncim şi să trăim în chip comunist. 10,20 Teatru scurt (reluare). Să nu uităm, de Valentin Muneanu. 11,10 Rapsodii noi pe Bărăgan. 11,55 Telex. 16,00 Teleşcoală. 16,30 Curs de limbă rusă. 17,00 Telex 17,05 Pentru timpul dv. liber vă recomandăm. 17,20 Enciclopedie pentru tineret. 17,55 Inimile noastre — zbor şi vis. 18,10 Tragerea Pronoexpres. 18,20 Ateneu popular TV. 18,50 Tribuna TV. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Ţara mea, pămînt de glorii. 20,15 Revista economică TV. 20,40 Telecinemateca. Ciclul mari actori: Ana Magnani şi Raf Vallone. Garibaldi. 22,10 24 de ore.

JOI, 3 IUNIE

16,00 Teleşcoală. 16,0 Curs de limbă germană (nivel mediu). 17,00 Fotbal: Sportul studenţesc — Adanaspor (Turcia) în „Cupa Balcanică". 18,50 Univers ştiinţific. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Pentru ţară, pentru om. 20,10 Steaua fără nume. 21,5 Meridiane. 21,30 Revista literar-artistică TV. 22,10 24 de ore.

VINERI, 4 IUNIE

16,00 Teleşcoală. 16,30 Curs de limbă engleză (nivel mediu). 17,00 Emisiune în limba germană. 18,55 Din lumea plantelor şi animalelor. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 O patrie, un partid, o conştiinţă. Spectacol literar-muzical. 20,40 Film artistic. Tatăl risipitor. 22,10 24 de ore.

SÎMBĂTĂ, 5 IUNIE

10,00 Micul ecran... pentru cei mici. 10,30 Telecinemateca (reluare). 12,00 Ţara mea, pămînt de glorii — emisiune de cîntece. 12,15 O viaţă pentru o idee: Alexandru Obregia. 12,45 Telex. 1,50 Telerama. Televiziunea..., arhitectura şi muzica (II). 13,20 Tineri muzicieni români. 13,55 Drumuri pe cinci continente. 14,0 Mîndră floare-a ţării mele. 15,20 Cioplim statui în marmura lui azi. 15,40 Muzică uşoară românească în interpretarea soliştilor iugoslavi. 16,00 Vîrstele peliculei. 17,00 Club T. 17,55 Fotbal: Italia – România. Transmisiune directă de la Stadionul San Siro din Milano. 19,50 1001 de seri. 20,00 Telejurnal. 20,30 Film serial. Kojak 21,50 24 de ore. 22,00 Festival pe platou. Emisiune muzical-coregrafică.

Ancheta „Orizont"

O CARTE: „Prietenul pe care-l caut pretutindeni" şi cititorii săi

Fiul meu Ion (gips – detaliu)

În cadrul cenaclului literar al sindicatului muncitorilor din învăţămînt a avut loc, la Casa Corpului didactic din Timişoara, o dezbatere asupra romanului PRIETENUL PE CARE-L CAUT PRETUTINDENI de *Ion Arieşanu*, apărut în editura EMINESCU şi inspirat din viaţa profesorilor de ţară. La discuţii au participat profesorii: ILEANA CERNESCU de la Liceul nr. 1, DOINA ILIESCU de la Liceul pedagogic „Eftimie Murgu", DORINA MARGINEANŢU de la Liceul de informatică, EVA MATLAC de la Şcoala generală nr. 1, STANCA SUCIU de la Liceul textil, MARIA GOIAN educatoare la Grădiniţa de aplicaţie, VALERIU MUSTEŢIU de la Şcoala generală nr. 16, FLORENTIN TOMA de la Şcoala generală nr. 3, poetul DORIAN GROZDAN (profesor, pensionar), criticul literar NICOLAE ŢIRIOI de la Liceul de muzică „Ion Vidu".

NICOLAE ŢIRIOI: **Discutăm în acest cenaclu al cadrelor didactice din Timişoara un roman recent apărut care, inspirîndu-se din viaţa profesorilor de la ţară, nu numai că ne impresionează prin autenticitatea şi realismul său, ci ridică probleme literare de transpunere artistică a unor valori morale ale vieţii din epoca şi societatea noastră. E vorba de romanul „Pritenul pe care-l caut pretutindeni" de Ion Arieşanu, pe care l-aţi citit şi al cărui ecou spiritual vă rog să ni-l împărtăşiţi, pornind de la caracterizarea lui de ansamblu.**

VALERIU MUSTEŢIU: Eu aş numi acest roman romanul lucidităţii pătimaşe. Este luciditatea celui ce-şi scrutează propria conştiinţă şi a celor din jurul său, descoperind nevoia imperioasă de apropiere şi comuniune sufletească între semeni. Este o pledoarie pentru idealul de nobleţe sufletească, o coordonată majoră a omului nou din zilele noastre. Căci, aşa cum spune unul din personaje – „înainte de a avea dantelele, trebuie să ai cămaşă" – o colectivitate umană nu poate realiza lucruri trainice, dacă oamenii nu încearcă să se apropie şi să-şi transmită acel suflu de altruism fortificator. Aceasta este ideea pe care romanul reuşeşte să o demonstreze cu mijloace originale şi convingătoare.

DORINA MĂRGINEANŢU: O carte cu şi despre profesorii de la ţară, cartea este şi o pledoarie pentru înţelegere şi omenie, împotriva brutalităţii, împotriva brutalităţii care traumatizează ireparabil. Scrisă de un bărbat, cartea apără gingăşia înnăscută a femeii, a cărei bucurie imensă constă în continua dăruire, în truda pentru cei dragi, în jertfa de zi cu zi.

ILEANA CERNESCU: Cred că romanul se impune prin dezvăluirea unor aspecte negative din viaţa intelectualilor satului ardelenesc, totul condus de un fir ce străbate întreaga acţiune: moartea Aureliei Petrişor. Este un fel de **proces public,** cu dezbateri minuţioase, lumini şi umbre (mai ales umbre), dezvăluiri de sensuri, direcţii psihologice, incitări la meditaţie pentru stabilirea cauzei care a provocat dispariţia Aureliei. Sentinţa de data aceasta o are în mînă cititorul iar apărarea este realizată direct cu ajutorul personajului Radu Cristea, tînărul intelectual care-şi cunoaşte răspunderile moral-politice faţă de colectivitate şi e înzestrat cu multă sensibilitate.

STANCA SUCIU: Comentariul literar este, cel mai adesea, o pledoarie pentru lectură. Cartea lui Ion Arieşanu se impune însă atenţiei încă de la primele pagini. Aceasta poate din cauza atmosferei insolite cu care se deschide, în care impresionanta – dar cunoscuta ceremonie funerară autohtonă se îmbină cu detaşarea, cu lucida înstrăinare camusiană a eroului. Aidoma „Baltagului" sadovenian, cartea aceasta este o anchetă, fără a fi totuşi aceasta. Ce este ea? Pentru ce toate investigaţiile acestea răscolitoare făcute în sufletul celor ce au cunoscut-o pe Aurelia Petrişor? Pentru că a murit un Om şi pentru că (spune autorul): **„vreau să descopăr dacă fata aceea, care nu mi-a fost nici nevastă, nici amantă, ci doar o prietenă, aşa cum le-a fost şi altora, o simplă prietenă, dacă ea a suferit din pricina mea de vreun rău pe care i l-am pricinuit eu".**

DOINA ILIESCU: Am citit cartea lui Ion Arieşanu pe nerăsuflate, într-o noapte. Am reluat-o apoi în zilele următoare, lectura ei lăsîndu-mi aceeaşi impresie puternică şi aceeaşi invitaţie de a gîndi asupra ei. Sînt adunate în filele acestei cărţi atîtea adevăruri ale vieţii noastre de astăzi, adevăruri dureroase sau senine, încît ne regăsim pînă la identitate cu unele experienţe ale eroilor în lupta lor cu inerţia, minciuna, demagogia sau dorinţa de căpătuială. Şi totuşi, dincolo de drama Aureliei Petrişor sau de oboseala şi dezgustul temporal al lui Radu Cristea, romanul lui Ion Arieşanu trimite spre noi acest stenic strigăt al încrederii în oameni, în adevăratele valori, în ziua de mîine care va fi superioară celei de azi.

DORIAN GROZDAN: Plec de la părerea şi constatarea mea că proza lui Ion Arieşanu place. Plină de duioşie, adînc împlîntată în relaţiile actuale, cu naraţiuni concentrate, uneori chiar zgîrcit la fraze, dar cu un stil plin de imagini frumoase care conturează minunate tablouri, uneori stări interioare de o adîncă sensibilitate, descrieri captivante, proza lui Arieşanu place mult. În romanul acesta pe care-l discutăm noi, Ion Arieşanu aduce, poate pentru prima oară, larg dezbătută viaţa şcolii noastre de azi, cu bucuriile, create, dar şi cu unele obiceiuri rele, cancanuri, bîrfe etc., pe care n-a putut nimeni să le combată pînă la stîrpire, dar pe care romancierul le dezvăluie din plin.

EVA MATLAC: Talentul romancierului pune într-o lumină nouă realităţile şcolii şi ale satului nostru, însă calităţile cele mai de preţ ale acestei cărţi constau, după mine, în faptul că ni se dezvăluie sufletul omului în lupta lui pentru salvarea demnităţii, nobleţei sale interioare, pentru ceea ce nu poate fi alterat de urîciune, brutalitate şi josnicie, în ciuda oricărei suferinţi sau nedreptăţi suferite. Lectura cărţii este într-adevăr tonică şi întremătoare, fiindcă dă încredere în partea luminoasă şi bună a sensibilităţii umane.

NICOLAE ŢIRIOI: **Din mulţimea de personaje atît de pregnant individualizate, deşi romanul e scris sub forma unui jurnal intim al profesorului Cristea, se pare că cea mai tulburătoare biografie morală e aceea a Aureliei Petrişor, a cărei moarte rămîne misterioasă, nu numai pentru colegii ei.**

STANCA SUCIU: Cine este Aurelia Petrişor? Răspunsul la această întrebare nu se va contura decît către sfîrşitul romanului, deşi întrebarea ne-o punem aproape la fiecare capitol. Pentru Radu Cristea, fictivul autor al însemnărilor ce alcătuiesc cartea, Aurelia este omul care sfărîmă somnolenţa la care îndemna inerţia unui anumit stereotip cotidian. Este omul care-l împinge la **Acţiune,** din ce în ce mai mult, pînă cînd detaşarea eroului (de care vorbeam la început) se spulberă. Cine este deci Aurelia Petrişor? Printr-o ciudată însuşire, această femeie are darul de a evoca fiecărui personaj în viaţa căruia intră (profund sau episodic!) nostalgia unor fiinţe dragi, cu rol determinant în viaţa lor. Mai mult, oricît de diferite ar fi personajele, Aurelia apare fiecăruia ca o completare a propriei fiinţe, ca un ideal spre care tînjeşte. Cu toate acestea, personalitatea Aureliei nu este proteică, ci foarte bine conturată. Făcută să fie sprijin pentru alţii, femeia aceasta nu are destulă putere pentru ea însăşi, pentru depăşirea propriei crize. Impresia aceasta de altfel se adînceşte atît de mult în concepţia despre propria-i personalitate, încît Aurelia ajunge să creadă că are vocaţia sacrificiului, creînd o falsă impresie de fatalism (vezi p. 212). Odată cu pierderea primordialei fragilităţi florale din timpul studenţiei, eroina a primit – fără să-şi dea seama – vigurozitatea copacului menit să sprijine şi să hrănească. Şi dacă ea pare chiar autorului o „floare secerată", aceasta e mai mult din cauza secătuirii sevei cu care a hrănit pe alţii, decît din pricina slăbiciunii propriei tulpini. Deci, încă o dată, cine este Aurelia Petrişor? Pentru mine, eroina aceasta este simbolul perenităţii naturii, arhetipul blîndei şi maternei **Dea Vita**, zeiţă care ştie însă să fie uneori şi severă şi necruţătoare. Pînă şi dispariţia misterioasă în neființă a Aureliei dă impresia de reintegrare în circuitul natural al existenţei, pentru că ea are loc în apă, al cărui motiv fascinant revine adesea în roman. Aceasta după ce Aurelia a mai fost de cîteva ori sol al morţii (mă gîndesc nu atît la micul doliu ce-l purta mereu după cineva, cît la moartea acordeonistului, foarte asemănătoare cu cea care va fi a ei). Aurelia e prezentă mereu în viaţa celorlalte personaje ale cărţii. Dar nu numai atît. Trăsături ale personalităţii ei fac parte din caracterele celor din jur, începînd cu angelice personaje episodice (medicul-clarinetist din „orchestra" lui Cristea), trecînd prin tăcerile straniei Steluţa Frăţilă şi terminînd cu Emilia Dragotă, replica dură şi urîţită a Aureliei. Personajele din jurul ei o văd diferit, după cum diferite sînt ele însele. Singularul şi însinguratul Ghiţă Grohotean vede în Aurelia un Don Quijote feminin, personaj în care crede el însuşi. Romanticul personaj episodic care este fostul director Ciugudean vede în Aurelia blîndeţea şi dulceaţa fostei sale soţii, în timp ce faţă de colegul ei, Livius Piciu, Aurelia are o arhaică nobleţe de domniţă valahă. Greşala ei este aceeaşi cu a tinerei învăţătoare din Bărăgan: imensa generozitate.

NICOLAE ŢIRIOI: **Dacă Aurelia Petrişor, atît de adînc caracterizată din punct de vedere estetic şi moral, are funcţii revelatoare pentru valoarea şi originalitatea romanului, celelalte personaje, mai „pămîntene", şi în primul rînd personajul central Cristea, mi se par că pot suscita controverse, poate nu asupra autenticităţii lor, cît a gradului în care ele oglindesc realitatea.**

DORIAN GROZDAN: Tînărul profesor de educaţie fizică se duce plin de entuziasm într-un sat din Ardeal, dornic să-şi facă pe deplin datoria de dascăl. Va rezista? Va învinge sau va fi un învins? În sat, pe lîngă activitatea sa profesională, i se încredinţează o serie de alte munci şi obligaţii, ajunge director de cămin cultural, organizatorul serbărilor şcolare, al unei orchestre. El se mai izbeşte şi de năravurile a tot felul de oameni. Însuşi preşedintele Sfatului, deşi pare om cinstit, nu poate lua măsuri împotriva acestor rele – cancanuri, bîrfe din şcoli – care au ros şi rod încă cea mai nobilă activitate. Din acest cerc de oameni nedemni, eroul nostru vrea să fugă, să părăsească satul. Dar la gară simte în el o voce în care desluşeşte un mare adevăr: „Aici ai tu misiunea ta. Pînă cînd, nu se ştie, dar aici ai tu misiunea ta".

Dezbatere realizată de
NICOLAE ŢIRIOI

(Continuare în pag. 7)

Al. Jebeleanu

ACCENTE LA ALBA IULIA

Da, singele lui Horia rubiniu mai arde
Şi umbra lui Mihai bate pe ziduri,
Un Iancu-şi trece fluierul in mituri,
Unirea scinteiază pe stindarde.

Te legănară cumpene de vreme
Şi – vultur – gindul nălucea spre tine
Să străjuie-nvierea clarei steme.

Ce glorioase dimineţi senine
Iţi intră in cetate cu alai,
Sclipind pe zări ca visul lui Mihai!

Istoria-ţi hărăzise faimă rară,
S-o porţi, cum munţii, aurul prin timp.
Oglinda ta cuprinde-al ţării chip
Cu-nveşnicite, româneşti hotară.

Livia Ţăranu

EMINESCU

Durerea in lacrimă vine
din depărtări de ani.
Sub teiul din Copou,
care a nins lumini,
omul
unei mari gindiri
visează muza.
Luceafărul, cu raze de-aur,
sărută fruntea genială
care i-a dăruit strălucire.
La Belu, jerbe de flori
impodobesc ţărină săracă
care respiră
nemuritoare versuri
innobilind mormintul.

Al. Deniforescu

MUNTELE MEMORIEI

Precum inlocuiesc minerii
pădurea de sub munte
punind in galerii alte păduri
aduse de deasupra – cele din adinc
fiind mai calde in nervuri,
să-nlocuim dar tot aşa,
sub muntele memoriei din noi,
un gind c-o amintire care este
mai incărcată de cuvinte, după cum
nu florile sint pline de albine,
ci fragedele lor miresme...
O amintire care va foşni, precum un steag,
infiptă-n vocea noastră: insulă pe ape,
loc unde cei care-au intemeiat partidul
sint stilpi de respiraţie plantaţi
de-a lungul drumului numit Dreptate.

1907

Acum, cind sint atitea de intemeiat,
cind sufletul plin de cuvinte-amină
tăcerile – case fără de geamuri şi uşi,
cind prăbuşite zac in apă secetele mari,
sfios, peste marginea Ţării mă aplec
şi-i văd pe cei din nouă sute şapte
purtind-o, cu grijă, pe un umăr,
şi acum, de-acolo, mă indeamnă
deasupra lor stele să număr.

Ecou

Medalion „Damian Ureche"

În cadrul Studioului de poezie al Asociației scriitorilor din Timișoara, zilele acestea a avut loc un **Medalion** dedicat poetului **Damian Ureche.** În prezența unui numeros public, poetul Anghel Dumbrăveanu omagiază în cuvinte calde personalitatea sărbătoritului, afirmînd printre altele : „Damian Ureche face parte din acea rară familie de poeți la care viața se confundă cu poezia ; talent nativ, Damian Ureche n-a uitat că poezia înseamnă cîntec, dar și vocabulă rară — prin aceasta, el este cel mai poet dintre noi".

Criticul Eugen Dorcescu realizează — sobru — profilul poetului, iar conf. univ. Deliu Petroiu, înainte de a recita — admirabil — din poemul inedit „Eminescu", ține să sublinieze, critic, dar puternic marcat de emoție, elemente de fond și de limbaj, care apropie dar în același timp și diferențiază poemul de creație eminesciană. Prof. Tiberiu Superceanu, vorbește despre „Damian Ureche, omul", încercînd de fapt o schiță bio-bibliografică a poetului. Actorul Daniel Petrescu de la Teatrul Național recită — aplicat — un fragment din același poem „Eminescu". Plină de culoare interpretarea liedului „Cufundă-mă-n amiezi" de compozitorul Dumitru Sâpcu, în interpretarea sopranei Eleonora Oarcea, acompaniată la harfă de Stela Dinulescu.

O surpriză — plăcută — au constituit-o soliștii de muzică folk, care, pe versurile lui Damian Ureche, au realizat compoziții pline de sinceritate și prospețime (Radu Romeo și Victor Georoceanu).

În cadrul medalionului, însuși poetul a recitat din creația personală. Seara de poezie Damian Ureche s-a bucurat de un mare succes. Astfel de seri de poezie — medalion — vor mai avea ca invitați pe Anghel Dumbrăveanu, Al. Jebeleanu, Constantin Miu-Lerca, Endre Karoly, Ilie Măduța, Vladimir Ciocov și George Suru.

A. BALTHAZAR

Vitralii

Trandafiri și pîine la Sînmartinul Sîrbesc

Una din cele mai interesante comune ale județului nostru se poate numi Sînmartinul Sirbesc. Oaspeții care sosesc în această localitate sînt primiți cu o desăvîrșită ospitalitate. Și delegațiile de scriitori, și formațiile artistice care au poposit aici, din R. S. F. Iugoslavia, le-au adus localnicilor numai cuvinte de laudă. Simbolul belșugului material și spiritual poate porni și de la faptul că președintele C.A.P. al comunei este și un inimos cunoscător al oamenilor și al cîmpiei, **Miloș Jivanov,** ales și deputat în M.A.N.

Un accent aparte s-ar adăuga vieții culturale de aici. Poate Sînmartinul Sîrbesc este singura localitate rurală care posedă o colecție plastică. Diodor Dure, Virginia Baroiu, Ion Mihăescu, Xenia Vreme, Petru Iecza, Victor Gaga sînt doar cîțiva dintre plasticienii noștri de frunte care se numără printre expozanți. Poate aceasta se datorează și directorului căminului cultural „Dositei Obradovici", **Iovan Ciolacovici,** el însuși iubitor al penelului și poet, cît și membrilor cercului literar : **Gioca Mirianici, Jiva Mișcovici, Dușan Vasiliev,** care formează nucleul de intelectuali, la care adăugăm cadrele didactice, prezențe sigure la toate evenimentele culturale.

În finalurile acestor activități, orchestra de tamburași a comunei, formată din **Dușan Pavlov, Slavco Șeșin, Dragoliub Pau, Jivco Valentin** asigură divertismentul muzical-distractiv. Un sat de făclieri ai belșugului, de scriitori și pictori, Sînmartinul Sîrbesc este o emblemă a prefacerilor contemporane. Un lăcaș al trandafirilor și al pîinii !

DAMIAN URECHE

Panoramic

În zilele de 22 și 23 mai, Universitatea din Timișoara a fost gazda unei sesiuni de comunicări și referate cu tema „Activizarea elevilor la lecție". La lucrările sesiunii au participat cadre didactice universitare, cercetători din domeniul pedagogiei, psihologiei și filozofiei, cadre didactice din învățămîntul liceal și gimnazial, studenți din anii al treilea și al patrulea, elevi din ultimii ani ai liceelor pedagogice. Inițiativa organizării unei asemenea manifestări de amploare, aparține Colectivului de pedagogie-psihologie al Universității timișorene și Inspectoratelor școlare județene din Arad, Caraș-Severin, Hunedoara și Timiș. Dezbaterea unei probleme de mare actualitate a învățămîntului românesc, cîștigă în aceste zile din preajma Congresului educației politice și culturii socialiste, o semnificație în plus.

● **O serie de alte manifestări** organizate sub egida Frontului Unității Socialiste și a Comitetului județean de cultură și educație socialistă se înscriu pe linia aceleiași preocupări de a pregăti apropiatul Congres. Consemnăm numeroasele dezbateri, consultații, expuneri, conferințe, simpozioane, seri literar-muzicale, spectacole tematice, montaje cineo-literare, procese literare, întîlniri ale oamenilor muncii cu activiști de partid, cu oameni de cultură și artă, care se desfășoară în aceste zile în întreg județul. ● **La galeria de artă a U.A.P.** a fost vernisată expoziția de pictură a artistului plastic Ciprian Radovan.

● **O altă expoziție** deschisă la secția de etnografie a Muzeului Banatului este consacrată „Pieselor anexe ale portului bănățean".

● **Din agenda de lucru a Asociației scriitorilor** consemnăm întîlnirea poetului Anghel Dumbrăveanu cu membrii Societății culturale a elevilor din Timișoara și șezătoarea literară de la Vizejdia, la care au participat scriitorii Nicolaus Berwanger, Hans Kehrer și Ludwig Schwartz. ● La Libraria „Mihai Eminescu" din Arad a avut loc lansarea volumului de proză „Ucenicul vrăjitor" (C. Românească, 1976) de Gh. Schwartz. În prezența unui public iubitor de literatură, criticul literar Cornel Ungureanu a vorbit despre personalitatea și opera autorului. La întîlnire a participat și scriitorul I. D. Teodorescu.

Muzică

Festival Bach

Ideea concertelor-cicluri, concertelor-integrale, a devenit o practică cu mare priză la public. După integrala **Beethoven** și **Bruckner,** iată-l pe **Remus Georgescu** propunîndu-ne o tentantă infiltrare în tainele unei muzici de o valoare copleșitoare și, totuși mult prea rar audiată : cea a **Cantorului de la Thomaskirche.**

Tentativa în sine — o seară exclusiv Bach — rămîne o îndrăzneală, dacă luăm în considerare gradul său sporit de accesibilitate, dar și ținuta stilistică deosebit de prețioasă pe care o reclamă. Este probabil cea dintîi replică dată Orchestrei Bach, audiată cu succes eclatant într-unul din trecutele Festivale **„Timișoara muzicală".** Forțele artistice la care a apelat, în realizarea acestei lăudabile inițiative R. Georgescu, au fost mai numeroase ca deobicei, justificate poate și de dorința asigurării unui plus de culoare și varietate fondului estetic comun. Astfel l-am audiat pe trompetistul **E. Buschinger** (București), cu un instrument confecționat anume spre a restitui ambianța sonoră originală. A rămas doar o inițiativă frumoasă, căci realizarea în sine a rămas grevată de stridențe și falsuri de-a dreptul supărătoare. Contribuțiile solistice din interiorul Filarmonicii au fost foarte numeroase — **I. Kocsis, I. Mogos, Alla Popa, O. Seemayer, I. Friedmann, P. Florea, M. Siminescu.** Însuși dirijorul ne-a făcut surpriza de a se așeza la pian ! O seară deosebită ca ambianță, cu multe momente împlinite, deși scăderile, desincronizările au rămas suficiente și deosebit de transparente.

În același cadru l-am revăzut pe absolventul de odinioară al Liceului Vidu, **Marius Tabacu,** aflat azi pentru perfecționare la Conservatorul „G. Dima". Un pianist stăpîn pe sine, matur, care-l gîndește pe Bach extrem de interiorizat ; apelează la un ton de o nobilă reținere și totuși viguros, egal în sunet, tehnic, impecabil. Colegul său, violonistul **Andrei Agoston** ne-a dimensionat un Bach mai puțin refulat, cu un coeficient de strălucire a sunetului sporit, ca pentru a justifica oponența solisttutti. Doi tineri dotați, două virtuale promisiuni ale artei interpretative românești.

DORU MURGU

Etnologie

Opțiuni în mediul rural

Rezultatele investigațiilor din teren invederează că, în prezent, comunitatea sătească nu mai proliferează în general, formele tradiționale etnologice, cu participare colectivă, ci manifestă preferința pentru sursele de consum individual. Acum, sătenii, la fel ca și locuitorii mediului urban beneficiază, la domiciliu, de valorile culturale difuzate prin mijloacele de comunicație de masă. În asemenea situație, țăranul este un consumator de cultură, iar disponibilitățile lui creatoare sînt folosite în mai mică măsură pentru producerea culturii sale proprii. Se constată însă, că în mediul rural există o puternică opțiune indeosebi pentru programele difuzate, care sînt axate pe valorificarea creației populare. Uneori locuitorii satelor noastre optează mai degrabă pentru un program televizat, atractiv, în loc să participe la pregătirea manifestărilor folclorice organizate la căminul cultural. Aceasta se întîmplă mai cu seamă în localitățile în care există o firavă mișcare artistică de masă, carență determinată printre altele, și de slaba pregătire etnologică și sociologică a unor animatori culturali. Aceștia trebuie să cunoască temeinic care este mobilul psihologic ce stă la baza antrenării colectivității pentru realizarea unor manifestări folclorice, semnificațiile pe care le au acestea, în mediul rural respectiv. Cu alte cuvinte avem în vedere în ce condiții „răspunde" colectivitatea la anumite „semne" folclorice și ce semnifică acestea pentru comunitatea rurală. Și fiind vorba de manifestări cultural-artistice (deci generatoare de o consistentă stare emotivă) — una din preocupările principale ale activistului cultural ar fi să descopere și să valorifice simbolurile folclorice afective. **În cultura populară românească există dispoziții emoționale fundamentale, iar diferitele genuri ale sale au creat și dezvoltat fermecătoare mijloace și forme de manifestare, care se cuvin să fie valorificate scenic, într-o modalitate cît mai adecvată. Astfel se vor putea realiza manifestări folclorice competitive, care să întrețină în viață colectivității respective flacăra vie a interesului pentru cultura populară locală, înlăturînd, prin urmare, pericolul generalizării unor elemente folclorice (sau cvasifolclorice) difuzate de mass-media, imprejurare care ar duce la o regretabilă slăbire a individualității vetrelor noastre de cultură populară.**

AUREL TURCUȘ

Memento

„Generații"

Recent, a apărut placheta „Generații", volum îngrijit de Gheorghe Drinovan și Emil Șain, conducătorii cenaclului „Victor Eftimiu" din Timișoara, culegere editată de Consiliul județean al sindicatelor Timiș. Culegerea este structurată pe patru secvențe, intitulate „Spirale și glorii", „Acorduri și armonii", „Satiră și ... puțin umor", „... Caricaturi", „Proză" și „Cu stopul pe față" — text de brigadă. Alături de cei doi autori, care au îngrijit placheta, întîlnim aici unele nume cunoscute, care frecventează cenaclul „Victor Eftimiu", al Consiliului județean al sindicatelor Timiș, precum Corina Victoria Sein, Petru Dinu Marcel, Cristea Sandu Timoc, Ignea Loga, Ion Vasiu, Romulus Mustețiu, Florica Nubert, Dumitru Jega, Virgil Șchiopescu, Ion Martin ș.a.

În ansamblu, culegerea „Generații" invederează o activitate bogată și interesantă a cenaclului literar „Victor Eftimiu" și constituie cu certitudine o reușită, fiind o eficientă modalitate de afirmare editorială a numeroșilor membri ai cenaclului Consiliului județean al sindicatelor Timiș.

D. S.

☆

În cadrul săptămînii culturale a Nădragului, și-au adus aportul un grup de scriitori ai Asociației din Timișoara, redactori ai revistei „Orizont", și cadre ale universității.

Conf. univ. dr. Ion Neață, într-un excurs documentat și atractiv, a trecut în revistă, în fața numerosului public din comună, evoluția figurii muncitorului și a simbolului său în literatura română. Conferința lectorului universitar Deliu Petroiu, privind arta plasticienilor români, impusă în portretistica aceleiași figuri de prim plan, muncitorul român, a captivat de asemenea publicul.

Scriitorii Mircea Șerbănescu, Ion Arieșanu, Damian Ureche, Ion Velican au continuat dialogul cu iubitorii literaturii și culturii prezenți în sală, citind schițe, însemnări, versuri din lucrările lor, purtînd un veritabil colocviu pe tema responsabilității artistului față de arta sa și față de cititor.

O întîlnire fructuoasă, din care au ieșit cîștigați și publicul și cei care și-au dat întîlnire cu el.

(Urmare din pag. 1)

pasta", „Slugă la doi stăpîni" și „Macbeth". **Alexa Visarion** a vrut o tragedie punctată de tăcere — ca o apă grea — curățată de gesturi — reduse la cîteva cu semnificație precisă — și totuși nu dincolo de un anume spațiu spiritual identificabil ca românesc. Dacă spectacolul lui Alexa Visarion poate fi integrat într-un gen pe care îl denumim tragic, nu este cu siguranță întrebarea esențială. Indiferent de termen, spectacolul cu „Năpasta" descoperă în adîncul relațiilor pe care e construită piesa lui Caragiale o zonă de tensiune pe care o scoate la suprafață, cu foarte multă economie și cu adevăr. **Iulian Vișa** demonstrează montînd Goldoni (un lucru lesne de afirmat dar din ce în ce mai greu de probat), virtuțile inepuizabile, neașteptate, funambulești ale unui text comic servit de o trupă de excepție. Rămîn, din acest spectacol, dincolo de cascada de gaguri, de surpriza provocată de inedit unor situații, de nemaipomenita plăcere a jocului, cîteva scene îndrăznim să le numim **antologice.** Un moment prin care intri în alertă și începi să te gîndești că rîsul de pînă atunci are un anume sens, chiar grav, că Truffaldino, cu burta lui de slugă veșnic flămîndă, poate comunica și în alt registru ceva despre veșnica lui foame. Rîsul se rupe, spectacolul intră în sfera poeticului și, astfel, comedia capătă, dincolo de fantezia formei, un înțeles mai profund. **Aureliu Manea** vizualizează prin „Macbeth" o poveste despre lupta cu limita, într-un cadru scenografic de o expresivitate deosebită. Un cadru scenografic creat de Florica Mălureanu, devenind pe rînd natura potrivnică, în așteptare, aprobatoare, **lumea însăși** de care Macbeth se desparte dar din care nu are unde fugi mai departe de **Macduff,** „cel nenăscut dintr-o femeie". Efectul de stroboscop punctează în spectacolul lui Manea momentele de atrocitate — crima — interpunînd un paravan între sală și scenă, obligînd la o percepție specială a acelor scene, determinînd apariția unei senzații de saturație, de refuz. Se creează în spectator o anume „antipatie" pentru momentul **crimei, înlesnindu-se astfel atitudinea reprobatoare. Sala se constituie** ca o a doua „zonă de comentatori" ai întîmplărilor, prima fiind pe scenă. Acest dublu dialog stabilește punctele de contact în estetic (căruia spectacolul i se subsumează ca formulă) și moral sau social-educativ (spre care tinde reprezentația prin incitațiile sale). Un anume abuz de tehnică obosește la un moment dat, scăzînd puterea de concentrare a spectatorului, mai mult, diminuînd posibilitatea de percutanță a spectacolului. Efortul de a înțelege și apropia teatrul japonez a sfîrșit prin a fi, în spectacolul lui **Alexandru Tocilescu,** poezie în alb, apel la puritate prin puritate, o tăcere ușoară ca un fum.

În fine, fiecare spectacol în parte a ocupat, la momentul Colocviului, un spațiu de gînd și frază, pe măsură. Presa a oferit între timp un tablou al dezbaterilor. Nu vom reveni asupra acestui punct decît pentru a preciza că **tonul intervențiilor și măsura angajării profunde și responsabile a tuturor discuțiilor purtate nu sînt independente de prezența la Colocviu, în calitate de conducător al schimbului de opinii, a criticului Valentin Silvestru.**

CÎT, DINCOLO DE PRAGUL CUNOAȘTERII RECIPROCE, a izbutit, deci, să-și ducă invitații primul Colocviu al tinerilor regizori din teatrele dramatice ? Destul de departe. Mai întîi spre necesitatea perpetuării manifestării. Apoi, spre nevoia de confruntare ; nu știu dacă, vreodată, ca aici, de la terminarea Institutului, regizori, critici, actori au vorbit cu mai multă plăcere și cu mai multă siguranță că sînt întrebați pentru a fi înțeleși. Spre sentimentul că alcătuim o generație, aceea a teatrului românesc de azi, pe care sîntem chemați să-l facem mai bine și mai nuanțat cunoscut nouă înșine și altora, o generație care beneficiază de fructoasa experiență a unei istorii teatrale și tocmai de aceea cu exigența de a-și găsi un drum propriu, un echilibru propriu.

Ni se pare foarte mult și nu credem că greșim spunînd că toate acestea au fost obținute prin Colocviul de la Bîrlad. Oricum, oportunitatea, interesul de care se poate bucura o atare manifestare în rîndul participanților au fost probate. Este de așteptat să ne reîntîlnim, în condiții similare, peste un an sau doi, pentru a completa portretul tinerei generații de regizori, critici, actori, scenografi, de oameni ai teatrului românesc.

Colocviul tinerilor regizori din teatrele dramatice

Dicționar ortografic

PRONUMELE CONJUNCTE LA PLURAL, I

Ca și la singular, pronumele personale au la plural, pentru dativ și acuzativ, două feluri de forme : **întregi și conjuncte (neaccentuate).** La persoana I, dativul are două serii, iar acuzativul numai una. Prima serie este identică la ambele cazuri **(ne)**, iar a doua **(ni)** apare numai la dativ. Se înțelege că, deși forma ne este aceeași pentru ambele cazuri, funcția lor este diferită. Ortografierea însă este identică. Fie pentru dativ, fie pentru acuzativ, **ne,** apare în patru ipostaze : nelegat, legat enclitic, legat proclitic și legat în ambele direcții. (Insistăm asupra cuvîntului **legat,** deoarece încă mai sînt chiar studenți — dacă nu cumva și profesori ? — care spun că „se scrie despărțit prin linioară **(de unire !)** pentru că unul e pronume, iar celălalt verb !").

Iată care sînt indicațiile de scriere corectă a acestei forme :

NE, pentru dativ, se scrie nelegat cînd cuvîntul următor începe cu consoană sau vocală accentuată : **ne** trebuie cărți ; **ne** mai trimite scrisori ; copiii **ne** umplu viața de bucurii. Înaintea unui cuvînt care începe cu vocală neaccentuată, legarea e facultativă. Deci : **ne** aduce o veste ; sau **ne-**aduce... Forma de acuzativ se comportă la fel : **ne** vede trecînd ; **ne** tot invită ; **ne** află lumea. Dar : **ne** aude vorbind ; și : ne-aude vorbind.

NE-, în afară de situațiile facultative, arătate mai sus, se leagă obligatoriu de formele verbului auxiliar următor, dacă acesta începe cu vocală :

la dativ : **ne-ar** trebui exemple ;

la acuzativ : **ne-ați** vedea venind ; **ne-au** apreciat mult ; **ne-ați** întrebat ceva ; ne-ar lua cu ei ; **ne-or** chema la vreme. Dativul **ne** se leagă și cu acuzativul feminin **o :** carte **ne-o** trimite mîine.

-NE, atît pentru dativ, cît și pentru acuzativ, se leagă enclitic de un verb la gerunziu : dîndu-**ne** ; văzîndu-**ne.** După verbe la imperativ, de asemenea, se leagă enclitic : **dați-ne,** vă rog, legătura ; cumpără-**ne o** carte ; chemați-**ne** ; întreabă-**ne** etc.

-NE-, legat în ambele direcții, apare în două situații :

1) după gerunziu sau imperativ, numai forma la dativ urmată de cea de acuzativ feminin : **trimițîndu-ne-o ; cereți-ne-o** etc. ;

2) în inversiuni ale formelor verbale compuse : **spusu-ne-a** adevărul ; **datu-ne-ați o** veste bună ; **apreciatu-ne-au** mult ; **întrebatu-ne-ați** vreodată ? Astfel de inversiuni nu sînt frecvente în limba actuală.

NI, nelegat, se folosește numai înaintea altor forme conjuncte ale pronumelor : **ni** le trimite astăzi ; **ni** l-a dat ; **ni** se comunică ; **ni** i-a descris ; ni te alătură nouă etc.. (În alte împrejurări se recomandă **ne.)**

NI-, se leagă de formele conjuncte ale verbului **a fi,** la indicativ prezent, și de pronumele conjuncte : **-l** sau **-i : ni-s dragi** florile ; **ni-i** dor de frați ; **ni-l** dă imediat ; **ni-i** descrie (pe ei).

-NI- apare legat în ambele direcții după gerunziu sau imperativ și urmat de pronumele conjuncte **-l** sau **-i : dați-ni-l ; trimiteți-ni-i ; descriindu-ni-i ; indicîndu-ni-l ;** ori inversiuni ale timpurilor compuse la diateza reflexivă : **datu-ni-s-a ; cere-ni-s-ar** etc.

Forma **ni** nu se folosește singură legată enclitic.

V. ȘERBAN

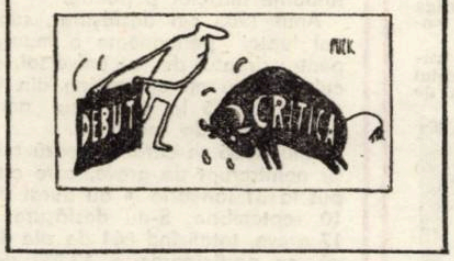

Mica antologie

VORBEȘTE-MI DESPRE OGLINZI

Vorbește-mi despre oglinzi
Dimineața
Cînd păsările sînt lîngă copaci
Și aerul se umple cu ramuri de somn
Eu colind prin lume
Cu toate întrebările
Împăcat, cu sloboda armură
A destinului
Pentru cel ce vine dinafara trupului meu
Spre a se ruga trecerii
Și a mă înțelege acum.

MIHAI MORARU

NISIPUL

Pentru tine iubite
Am să aprind roua dimineților
În vaste curcubee,
Am să opresc
Săgeata vîntului aprins
La porțile nopții.
Să nu se scurgă
Nisipul din clepsidra noastră.

IANCU ANA

PLAI

Vine seara ca un fluviu spre mine
cu tînguirea pădurilor pierdute
peste coamele munților
și zbor cu cîntul semenilor
presărînd ici colo bucurie
peste fiecare poartă deschisă,
cine mă cheamă spre beznă,
sînt eu și focurile îmi sînt brațe
deschid ușa binevoitor
chemîndu-i la ceasul așteptării
fără să respir cerul,
fără să simt infinitul,
vine seara ca un fluviu spre mine
și exult fericirea părinților
ca un dar ochilor mei
obosiți de scris.

ROJA PAUL

DOR PE MALUL MĂRII

ca într-o nesfîrșită mîngîiere marea
abandonează pe țărmuri silabe
și-n noapte cînd luna doar își mai
plimbă paloarea peste nisipuri
vin tinere femei și cu trupurile înspumate
le sorb
printre smocuri de ierburi sărate
un dor neostenit își tînguie tristețea
dar nu-l ascultă nimeni : femeile intră
în mare
și cu-o voluptoasă desfătare pornesc
către lună.

IULIU DAN NICOLAU

VINE SEARA

Întinerim cu fiecare clipă a neamului
nostru,
ca o apă mereu mai aproape
de gura-nsetată a gliei,
numai noi putem înălța acești arbori
de foc
înspre soare, semn de noroc, semn de
sudoare.

Întinerim cu fiecare silabă a prunciilor,
avem atîtea cuvinte frumoase
la pieptul cărora putem să cîntăm
sau să plîngem bucuria poverii duse la
capăt,
pe-aceste locuri în care pînă și păsările
se opresc mirate
de lumină, de munți și de grîul în aur
muiate.

CONSTANTIN MARASCU

„Prietenul pe care-l caut pretutindeni" și cititorii săi

(Urmare din pag. 5)

FLORENTIN TOMA : Pentru tînărul absolvent Cristea, viața pe care o petrece în comuna transilvăneană, într-adevăr, nu este decît un șir nesfîrșit de încercări la care este supus. Se săvîrșește astfel un complex proces de inițiere, de cunoaștere, de maturizare. De fapt, viața sa reflectă procesul acestei schimbări a locului, ideilor, oamenilor. S-ar putea, deci, spune că el se schimbă o dată cu viața satului, la care ia parte activă, și care purcede de la inocență la experiență. Lumea în care pătrunde, pe de o parte îl îndîrjește, pe de alta îl amărăște. Și atunci luptă, luptă împotriva a ceea ce este vechi sau rău la oamenii pe care-i cunoaște. Voind să elucideze, să descopere misterul pe care Aurelia Petrișor îl dusese cu ea, omul acesta suferă un oarecare complex de vinovăție că nu a făcut tot ce ar fi trebuit față de ea, vede în ea un model de moralitate și suferă cînd prestigiul său sau poate inocența sa masculină este atinsă de intrigile, bîrfele puse și pe socoteala sa. Cristea vrea să lumineze calea spre adevărul pe care-l caută chinuitor. Și poate că acel chin se datorează și întrebării pe care și-o punea cu atîta nerăbdare, ce gîndea sau poate ce simțea Aurelia pentru el.

DORINA MĂRGINEANȚU : Cristea e un spirit incomod pentru cei din jur. E omul capabil de entuziasm în muncă, un om care pare caraghios fiindcă realmente vrea să facă treabă cu copiii, cu oamenii din sat.

MARIA GOIAN : Nu putem înțelege pe eroul principal dacă nu intuim sentimentele care-l determină să dezlege firul încîlcit al vieții pierdute de colega sa. Eroul se desprinde din primele pagini ca un dascăl autentic, cu puternic simț de răspundere, afirmat cu modestie, sinceritate, cinste și omenie. El este o fire comunicativă și plină de entuziasm. Apariția Aureliei Petrișor a avut pentru el sensul unui bun augur la începutul carierei pentru că o simțea apropiată și se bucura de „încredințarea poverii unei ființe necunoscute apărute", reflectînd chiar : **„aș dori ca ea să mă compătimească puțin, ar fi mărturia de început a unui sentiment de prietenie".** Lui Cristea nu-i plac oamenii reci, indiferenți, căci gîndește el **„mă simt mai singur alături de un coleg decît m-aș simți în deplină singurătate".** Omenos, înțelegător cu slăbiciunile oamenilor și plin de avînt tineresc, de dăruire, el surprinde toate amănuntele vieții și caracterul indivizilor din jur iar motivul cel mai puternic al faptului că vrea să descopere adevărul trist al tainei care învăluie moartea colegei sale este conștiința responsabilității ce trebuie s-o avem față de actele, gesturile și vorbele oamenilor pe care îi întîlnim în viața noastră. Poate că încă nu ne cunoaștem răspunderea ce o avem prin participarea noastră la viața și sensibilitatea celor din jurul nostru.

NICOLAE ȚIRIOI : **Să nu scăpăm din vedere că avem de a face cu o operă literară și că întreaga construcție romanescă a lui Ion Arieșanu presupune un mesaj de idei incorporate într-o viziune mijlocită prin cuvinte și prin procedee literare.**

VALERIU MUSTEȚIU : Episoadele romanului de altfel nici nu urmează o desfășurare narativă propriu zisă, ci vizează conturarea unui spațiu moral și psihologic, în care precumpănește analiza vieții interioare a personajelor. Profesorul Cristea, personajul central al romanului, inițiază o răscolitoare anchetă psihologică pentru aflarea realei cauze a morții unei colege. Cristea încearcă și reușește să refacă biografia spirituală a Aureliei, prin analiza întîmplărilor prin care aceasta a trecut, întîmplări reflectate în conștiința colegilor săi, pe care îi supune unei riguroase investigații psihologice. Această căutare obstinată a adevărului despre un semen are o justificare în conștiința lui Cristea, care încearcă astfel să se descopere pe sine însuși, și să-și definească sensul existenței în cadrul colectivității din care face parte. Descoperirea dramei interioare trăite de Aurelia Petrișor se realizează prin tehnica declanșării amintirilor, care se materializează în roman prin subtila orchestrare polifonică a vocilor și prin fuziunea continuă dintre prezent și trecut, ceea ce produce o tensiune captivantă la lectură. Cred că un merit incontestabil al autorului este profunda cunoaștere a problemelor și situațiilor cu care sînt confruntați profesorii de la țară și mai ales a reacțiilor și stărilor sufletești ale acestora. Personajele romanului sînt pregnant modelate, universul lor interior conturîndu-se prin raportarea și confruntarea cu ceilalți protagoniști. Fiecare personaj are consistență și autenticitate, pentru că își dezvăluie capacitatea de a se entuziasma, de a suferi, de a dori și de a greși chiar, autorul evitînd ponciful manierist și dovedind un remarcabil simț artistic. Totodată autorul învăluie personajele într-o aură de poezie discretă, ceea ce le conferă doza necesară de transfigurare artistică. Personajele sînt convingătoare, au viață, trezesc participarea afectivă a cititorului și aș aminti doar cîteva : profesorii Dumbravă și Piciu Livius, firi deosebite, dar care se completează parcă reciproc, întocmai ca fețele unui Janus bifrons ; apoi profesorul Fuga Cornel, tipul intrigantului, dar care poate deveni sensibil la drama sa conjugală. Deși cu apariție sporadică, memorabil este și președintele sfatului comunal, prototipul clarvăzătorului care sesizează realitatea în complexitatea ei dialectică, spunînd : **„Sîntem un popor tînăr, de țărani, am fost săraci ; ne-am pus pe lucrat, pe adunat și mîine ne-om pune și pe gîndit și pe visat".** Ion Arieșanu dovedește o nuanțată cunoaștere a sufletului uman în general și a celui feminin în particular. Reține atenția personajele feminine care ocupă primul plan al romanului și al căror suport moral este căutarea obsedantă a adevăratei iubiri, în ciuda — sau poate tocmai din cauza — eșecurilor sentimentale pe care le trăiesc. Autorul se dovedește un fin erotolog, preocupat de dinamica iubirii, în accepția sa elevată.

EVA MATLAC : S-a pomenit figura memorabilă a președintelui sfatului, dar ar trebui să se sublinieze ca o calitate a prozatorului întregul episod al destăinuirilor reciproce din acest personaj pozitiv, fără ostentație, și profesorul Cristea într-un moment de grea cumpănă sufletească. Personajele lui Ion Arieșanu nu sînt nici o clipă schematice, tocmai fiindcă ele nu exprimă numai o convingere morală sau politică, ci această convingere este întotdeauna expresia unui adînc proces de conștiință. Valoarea etică și umană a personajelor își trage seva din izvoarele omeniei însăși și chiar dacă nu pledează direct pentru o înaltă idee, ele ne mișcă sufletește și ne conving de nevoia frumuseții și generozității și mai ales de puterea de înțelegere a oamenilor.

STANCA SUCIU : În conturarea personajelor arta lui Ion Arieșanu este mereu canalizată spre întruchiparea unor frumoase idei morale. Despre Aurelia și profundele semnificații pe care le are evocarea ei am vorbit, dar e bine să menționez aici și unele personaje episodice.. Ghiță Grohotean, de pildă, face și el parte din arhetipurile TERREI, din personajele sortite să fie simboluri ale acestui pămînt românesc : **„Sînt ca niște copii mari țăranii, chiar dacă viclenia lor, felul lor, mielenar, la care i-a supus istoria, de a fi întotdeauna, în fața străinului, îndoiți, să nu se încreadă decît pe jumătate, chiar dacă astea fac din ei niște inși neîncrezători... Despre țărani să vorbească și să-i judece numai acei care s-au născut aici, printre ei, care au trăit printre ei, care au izvorît din magma asta a lor mișcătoare".** La antipodul Aureliei, dar oarecum complicat, se află rablaisianul personaj Victor Dumbravă, o forță primitivă și telurică a naturii, completat la rîndul său de senzuala și mai mult decît naiva Ștefania Urania. Același lucru despre caricaturalele, dar foarte realele personaje ale „familiei inginer-șef" Simionescu sau a „directoarei adjunct numărul trei roman", Eleonora Trandafir, sau a directorului „plin" Tufă. Sarcasm, dar și oarecare concesivă înțelegere pentru personalitatea refulată și complexată a lui Fuga Cornel și pentru Nely, replica decrepită a femeilor din roman. Scriitorul dă probă de mare sensibilitate și finețe în pagini de adevărată încantație, în care fascinația apei se îmbină cu cea cosmogonică a unei nopți de iarnă pe munte. În ceea ce privește arhitectura romanului, autorul a găsit cred o fericită formulă în alternarea prezentului cu „flash-back"-urile în care Aurelia Petrișor era încă prezentă, ca și în finalul cărții, în care scrisorile ei, adresate lui Radu Cristea (dar niciodată trimise), răstoarnă perspectiva, plasîndu-l pe autor în centrul atenției lectorului.

NICOLAE ȚIRIOI : Calitățile de scriitor ale lui Ion Arieșanu la această a noua carte a sa sînt neîndoielnice. Ele sînt sporite în acest roman, în care drama psihologică a unui tînăr entuziast se oglindește în imaginea celoralte personaje, pentru a se regăsi pe el însuși și pentru a-și căli astfel voința și caracterul și mai ales puritatea morală a idealului său despre om. Cred că pentru Arieșanu concepția despre om presupune lupta interioară a celui care nu știe încă să-și trăiască viața, care este minunată și merită să fie trăită din plin. Nu drama Aureliei Petrișor este dezvăluită în paginile acestui **„Prieten pe care-l caut pretutindeni",** ci încercarea desnădăjduită a profesorului descurajat prea de vreme care vrea, încleștîndu-se de profilul moral al unei colege, idealizate de el, să-și supraviețuiască nealterată energia lui morală. Romanul acesta are valoare artistică remarcabilă tocmai pentru revelarea unui fond sufletesc încă nealterat prin puterea de pătrundere a imaginii artistice a omului, dar el are și o valoare educativă pentru avatarurile profesiei de dascăl și de făuritor de conștiințe umane.

DORIAN GROZDAN : Consider că această carte ar putea fi obiectul de dezbatere în consiliile pedagogice, mai ales în satele unde sosesc tinerii care se dau bătuți de la început. Ar trebui analizate toate întîmplările descrise în carte, puse față-n față cu realitățile din sat. Și cred că acești tineri ar fi cuprinși de marea bucurie de neînlocuit despre care pomenește Cristea, aceea de a fi credincios misiunii sale.

DORINA MĂRGINEANȚU : Pentru atîtea mii și mii de tineri care preiau o muncă nouă, într-un loc nou, cartea este o convingătoare poveste despre necesitatea de a-ți găsi sensul existenței acolo unde e mai dificil și unde poți cunoaște sporit bucuria împlinirii.

ILEANA CERNESCU : Deși l-am dori combativ, eroul romanului dă impresia că va lua atitudine împotriva răului. În schimb, Mărioara Sălăjan, figură fugitiv creionată, este puțin convingătoare pentru acest deznodămînt. Totuși faptul că se sesizează cu curaj mediocritatea didactică, prin personaje ca Tufă și directoarea adjunctă, precum și faptul că autorul pune în lumină unghiuri relevante din viața intimă, frămîntată, a tinerelor intelectuale, îndrituește atît titlul romanului, cît și interesul ce i-l acordăm ca dascăli și ca cititori.

DOINA ILIESCU : Roman complex, de problematică a contemporaneității, cartea lui Ion Arieșanu permite larg discuții referitoare la compoziție, stil, personaje, desfășurare epică, reconstituire etc. Dintre toate cîte s-ar putea spune, aș dori și eu să relev finețea introspecției individuale, dar și capacitatea observării psihologiei colective. Recitți, de exemplu, paginile referitoare la amenajarea terenului de sport și-i veți regăsi pe copiii și pe adolescenții noștri, angajați și entuziaști, atunci cînd înțeleg utilitatea unei acțiuni.

VALERIU MUSTEȚIU : Romanul a stîrnit reacții pro și contra. Ceea ce este o dovadă în plus că putem vorbi despre o carte ce merită a fi citită, tocmai pentru că ne obligă să reflectăm asupra semnificațiilor adînci pe care le degajă. **„Prietenul pe care-l caut pretutindeni"** este o reușită incontestabilă a romanului românesc contemporan.

Didactica

Mircea Herivan
„EDUCAȚIA LA TIMPUL VIITOR"
Editura Albatros, 1976

Unele preocupări din domeniul educației, privite prin perspectiva exigențelor viitorului, ale lui Mircea Herivan îi sînt familiare cititorului, oarecum indirect, din cartea „Meridiane pedagogice. Interviuri cu personalități ale învățămîntului", publicată cu puțini ani în urmă la Editura Didactică și Pedagogică. Acolo, autorul a avut dialoguri și a purtat colocvii cu o serie de mari personalități ale lumii contemporane, preocupate de soarta educației. Selecția personalităților interogate (17 de mentori ai educației din 21 de țări din patru continente), întrebările puse acestora, probleme care vizau analiza structurilor depășite ca și dialogul orientat către unele aspecte ale educației contemporane, care încercau să proiecteze unele modele ale viitorului — toate acestea anunțau deja o preocupare a autorului pe linia modernizării educației și învățămîntului.

Această preocupare se împlinește plenar în ultima sa lucrare Educația la timpul viitor, prin care cititorul, de data aceasta, în mod direct, ia contact cu ideile care frămîntă omenirea, în legătură cu complexitatea fenomenului educativ și, mai ales, cu tendințele de viitor ale acestuia.

Lucrarea este concepută și scrisă sub forma unor eseuri, „modele prospective", „schițe dinamice" în care autorul, își propune să privească evoluția educației pe coordonatele viitorului (p. 132).

Încercînd să răspundă la întrebarea — care frămîntă astăzi tineretul, părinții și educatorii lucizi, „Educația, școala-încotro?" Mircea Herivan pornește de la menționarea lacunelor, defectelor și dificultăților constatate ale școlii contemporane (Ea lasă în afara porților ei un număr mare de tineri, acordă o pregătire ruptă de practica vieții sociale ; nu ține seama de nivelul atins de cunoașterea științifică ; ignoră psihologia celui educat ; folosește o tehnologie școlară depășită ; tinde să anchilozeze, într-o lume în permanentă schimbare opțiunile celor educați ; nu permite dezvoltarea și aplicarea unei gîndiri și a unor capacități de acțiune creatoare). Acestor „șapte păcate capitale imputate școlii" (p. 54-55), neajunsuri care s-au manifestat cu intensități diferite în timp, autorul le contrapune în replică, un număr egal de eseuri, posibile soluții. Cele șapte eseuri prospective (Modelul teoretic și filosofic, Modelul sistemului și structurilor instituționale, Modelul psihologic, Modelul formației intelectuale și al conștiinței sociale, Modelul „Didactica nova", Modelul tehnologic și cibernetic și Modelul mediului ambiant). — constituie tot atîtea capitole ale cărții.

Primele două eseuri se referă la educație și mai ales la forma sa instituționalizată — școala. Autorul arată că modelul optim de educare a omului își are sorgintea în concepția marxistă și își găsește materializarea în sistemul de învățămînt al societății socialiste. Acesta fiind singurul care satisface unul din dezideratele omenirii, acela de a permite accesul tuturor la cultură.

Capitolul următor atrage atenția asupra unor probleme psihologice legate de formarea copilului, pe linia cultivării aptitudinilor creatoare, a dezvoltării calităților gîndirii și a inteligenței acestuia. Ignorate pînă nu de mult, ele fac astăzi posibilă realizarea învățămîntului formativ.

Dar adoptarea și readoptarea continuă la solicitările unei lumi în permanentă mutație, caracteristică zilelor noastre, cere atît copiilor, cît și adulților, să se formeze pe parcursul întregii vieți active. Educația permanentă cerută de societatea contemporană, este singura capabilă să asigure adaptarea multiformativă a omului, la realitatea dinamică a zilelor noastre" (cap. IV).

Eseurile următoare, Modelul „Didactica nova" și Modelul tehnologic și cibernetic pun în discuție o serie de aspecte privind tehnologia didactică. Un bogat material informativ vine să ilustreze problema aprig disputată astăzi, în legătură cu folosirea noilor tehnici didactice (mecanizate, cibernetizate etc.). Mircea Herivan consideră, în spirit realist, că școala nu poate fi închisă în șablonul programelor prefabricate și al mașinilor care depistează, mecanic, secvențe de noțiuni. Dar aceasta nu înseamnă că ele nu își pot găsi loc în școală. Cu o condiție însă. Să nu fie folosite fără discernămînt, sau să fie supraevaluate.

Ideea că școala trebuie să fie un mediu deschis, în care sufiul vieții să poată pătrunde neîntrerupt, se desprinde din ultimul capitol al lucrării „Modelul mediului ambiant", dar, credem și din fiecare în parte. De altfel, așa cum precizează autorul, eseurile nu se închid circular asupra temei abordate, ci evoluează pe o spirală, crecază deschideri multiple spre abordarea fenomenului educațional, într-o perspectivă globală, căutînd să îmbrățișeze întreaga viață activă a personalității umane și societatea în ansamblul ei (p. 188).

Prezentarea sumară a ideilor acestei valoroase lucrări de viitorologie în domeniul educației, printre primele de acest gen de

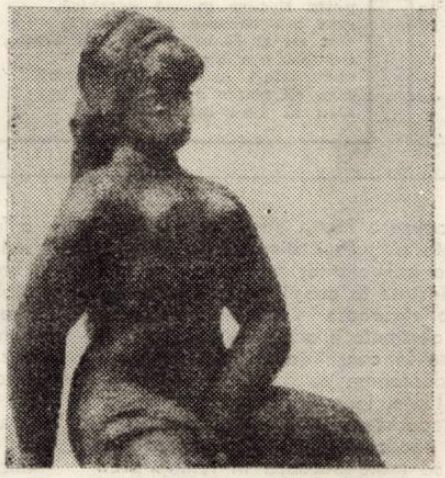

Iubire (bronz - relief)

la noi, după știința noastră, a avut intenția numai de a sugera cititorului unele probleme pe care le tratează. Studiul ei atent îl va descoperi multe alte idei interesante, utile, pe care prezentarea de față nu le amintește.

În sfîrșit, lucrarea, care este rodul străduințelor reușite de a privi problemele educative, într-un mod nou, se recomandă cititorului nu numai prin multitudinea de probleme și bogăția de informații, ci și prin stilul alert, viu, adeseori polemic, care incită la meditație și acțiune. Iată de ce o recomandăm cu căldură elevilor și studenților, părinților și educatorilor.

R. POENARU

Mapamond

CUM SE MĂSOARĂ CEEA CE NU SE POATE MĂSURA. Nu există de fapt un termen adecvat pentru a denumi acest „proces care se scurge repede", adică ceva care este atît de rapid încît devine „neant", de neimaginat că ar putea fi prins într-o dimensiune. Și totuși, închipuiți-vă că în intersecția razelor laser s-ar afla o particulă de materie. Impactul concentrat al luminii va transforma această particulă în plasmă și-i va determina o comprimare extremă, de neînchipuit. Se va întîmpla o explozie termonucleară. Procesele care o însoțesc durează, aproximativ a una milioana parte dintr-o milionime de secundă ! Deci, un timp atît de scurt încît nu-l putem imagina. Îl putem doar compara cam așa : în acest interval de timp, lumina care are o viteză de 300.000 km/sec, va străbate doar 3 milimetri. Și totuși, asemenea procese se trebuie măsurate cu precizie.

Încă de la finele secolului al XVIII-lea, se știa că clorofila utilizează lumina solară pentru sinteza care, în ultima instanță, ne dă hrana vegetală ; și nenumărate substanțe importante. Dar — cum se întîmplă această rămîne încă neclar. Mai întîi pentru că procesul primar de fotosinteză, adică separarea celor două sarcini opuse — are loc atît de rapid încît era imposibil de urmărit. Acum acest proces poate fi fixat. Aparatura care măsoară ceea ce nu se poate măsura poartă numele de registrator foto-electronic.

REVOLTA DE PE „GALILEO". O aventură neobișnuită aveau să trăiască cei 1.500 de turiști îmbarcați pentru o croazieră în jurul lumii pe vaporul (de lux) „Galileo Galilei". Deja din Genova totul a mers cît se poate de prost. Vaporul a părăsit portul cu opt ore întîrziere întrucît căpitanul căuta „o bombă" imaginară. Astfel că turiștii nu mai avură timp să vadă Neapole și celebrul Pompei. Timp de 70 de zile pe vapor domnea o dezordine de nedescris, totul transformîndu-se într-o adevărată „corabie a nebunilor". Chelnerii au luat-o în răspăr pe Mary Brody, englezoaică, pentru că a îndrăznit să se așeze pe scaunul rezervat ofițerului de cart, iar la intervenția logodnicului ei, întîi au fost luați la bătaie și apoi închiși în cabină. După ce căpitanul Santorino comunicase vestea că în loc de 24 de ore de acostare la Acapulco nu vor sta decît 4 ore, turiștii făcură o petiție. Petiția a fost ruptă „în nasul delegatului", iar protestele turiștilor au fost luate drept „revoltă" și pe vas se decretă „starea de asediu". Marinarii înarmați cu bastoane de cauciuc fuseseră asmuțiți asupra turiștilor și se încinsese o bătaie în regulă. Aventura avea să ia sfîrșit cu cîțiva răniți și „expulzați" de pe vas, dar se pare că Santorino va fi tras la răspundere întrucît abuzase de nesiguranța călătorilor care, oricum, nu se aflau „cu picioarele pe pămînt".

ÎNAPOI CA RACUL DAR TOTUȘI... ÎNAINTE. Plany Vingo, în vîrstă de 81 de ani, care practică de mulți ani „umbletul de-a-doaselea" a luat hotărîrea să străbată S.U.A., de la un capăt la celălalt, „cu spatele în față". El va porni din Los Angeles și va străbate 4.000 km pînă la malul Atlanticului, cu cîte 5 km pe oră. Bineînțeles că pentru întreprinderea aceasta, Vingo s-a asigurat cu cîteva perechi de pantofi și retrovizor !

DOI BEȚIVI. Și calul și călărețul se clătinau „mort de beți" prin celebrul Hyde Park londonez. Din cînd în cînd călărețul încercă vitejește falsetturile unui cîntec la care „prietenul" său patruped răspundea printr-un nechezat jalnic, drept „vocea doua". Bineînțeles, călărețul fu amendat cu cinci lire pentru că încălecase în stare de ebrietate un cal pe care-l cinstise în prealabil cu wishky și bere !

URALELE MIILOR DE MUNCITORI

(Urmare din pag. 1)

Represaliile antisocialiste au fost intensificate din 1895, prin ordinul Ministerului de Război de la Viena, din 12 august 1895, către Comandamentul corpului 7 din Timișoara, care prevedea atît depistarea tuturor elementelor socialiste din armată cît și urmărirea socialiștilor de pe întregul teritoriu care era subordonat din punct de vedere militar corpului 7.

Măsurile represive nu au putut opri desfășurarea tot mai amplă și viguroasă a mișcării muncitorești revoluționare. Primul deceniu al secolului al XX-lea marchează tot mai pregnant forța politică a clasei muncitoare timișorene care s-a impus prin mari bătălii de clasă. Apariția, în anul 1904, a gazetei socialiste în limba română „Votul Poporului", sub redacția lui ATANASIE VOICHESCU, a dat un impuls mai puternic mișcării socialiste prin extinderea influenței partidului în rîndurile maselor populare.

Anul 1905 s-a desfășurat, sub semnul luptei permanente a muncitorilor pentru dreptul de vot universal, care a culminat cu marele miting din 18 decembrie 1905 la care au participat peste 9.000 de muncitori.

Anul 1906 se caracterizează printr-un șir neîntrerupt de greve, care au început la 31 ianuarie și au durat pînă la 10 septembrie. S-au desfășurat astfel 17 greve, totalizînd 264 de zile de grevă, cu participarea a 12.335 de greviști. Evenimentul central al luptei revoluționare l-a constituit prima grevă generală din Istoria Timișoarei și a Banatului, fiind urmată de alte trei greve generale în 1907, 1912 și 1920.

Greva generală din mai 1906 a proletariatului timișorean a fost declanșată din spirit de solidaritate pentru cei 700 de muncitori ,constructori concediați la 29.IV.1906 prin lock-out de către uniunea antreprenorilor.

Uniunea antreprenorilor publicase un memorandum format din 5 puncte, prin care se urmărea înlăturarea elementelor revoluționare din conducerea sindicatului constructorilor, slăbirea puterii sindicatului în apărarea intereselor muncitorilor și arogarea de drepturi discreționale asupra angajării, concedierii și împărțirii muncitorilor constructori pe șantiere. Acest program, cu vădite tendințe dictatoriale ale capitaliștilor, a provocat un puternic val de proteste din partea muncitorilor, care au văzut în acest memorandum un precedent periculos pentru mișcarea muncitorească. Două conferințe ale organizației P.S.D. din Banat, la care au participat conducătorii celor 15 sindicate existente, au analizat situația nou creată, hotărînd că vor declara greva generală pentru sprijinirea revendicărilor muncitorilor constructori.

Ca urmare a situației extrem de dificile a constructorilor, comitetul executiv al P.S.D.-ului Banat a hotărît la 20.V.1906 declanșarea grevei generale pentru luni 21.V.1906. În primele ore ale dimineții au apărut pe străzile Timișoarei sute de manifeste întocmite de conducerea partidului.

„Țelul antreprenorilor este să distrugă organizația noastră și să înfometeze muncitorii. Tovarăși — Ne vom apara organizația noastră în toate împrejurările. Munca încetează în Timișoara peste tot. Fiecare muncitor să fie prezent pe stradă.

Prezența unanimă a muncitorilor la luptă va asigura victoria noastră".

Pentru a zădărnici orice tentativă de dezbinare a frontului comun de luptă al muncitorilor grupe de 500 de muncitori, conduse de un delegat al partidului, au străbătut dis-de-dimineață toate cartierele, atelierele, fabricile, ducînd cu ei toți muncitorii. „Orașul și-a schimbat dintr-o dată înfățișarea. Din toate părțile se puteau vedea muncitori și muncitoare cu flori de mac pe haine îndreptîndu-se spre centrul orașului. Viața zgomotoasă de altă dată a încetat brusc".

În mai puțin de 3 ore s-au adunat în piața Unirii 15.000 muncitori, o grandioasă manifestare a puterii muncitorești pe care Timișoara nu o cunoscuse pînă atunci. Coloanele muncitorești s-au revărsat apoi spre piața Libertății sediul primăriei unde în fruntea unei delegații de 10 persoane IULIUS ANDRASSY secretarul sindicatelor bănățene înmînează primarului Dr. CAROL TELBISZ revendicările muncitorimii timișorene declarînd că greva generală va continua atîta timp pînă cînd cei 700 de muncitori constructori nu-și vor primi drepturile. După înmînarea revendicărilor cei 20.000 de greviști și demonstranți s-au îndreptat spre cartierul Fabric. Sub conducerea de zeci de steaguri roșii, sute de lozinci, muncitorimea manifestă pe străzi cu cîntece proletare scandînd lozinci revoluționare. Zecile de coloane muncitorești au măturat din fața lor orice încercare de împotrivire a poliției, practic orașul va trece timp de două zile sub controlul muncitorilor. În cartierul Fabric în sala și curtea Fabricii de bere de astăzi, s-a desfășurat marea adunare a greviștilor la care TRAIAN NOVAC, IULIUS FREUND, și IOAN TOTH au prezentat rezoluția grevei generale, din cartierul Fabric mii de demonstranți s-au revărsat din nou spre centrul orașului stabilindu-se pe terenul viran al cartierului Mehala azi modernul cartier Circumvalațiunii. Aici și-au stabilit o tabără revoluționară formată de sute de corturi avînd în centru un mare steag roșu.

În după amiază zilei de 21.V.1906 delegația greviștilor formată din Traian Novac, Iulius Freund și Iulius Andrassy a încercat în Casa Corporației meșteșugărești să impună antreprenorilor revendicările constructorilor. Datorită atitudinei ostile și antimuncitorești a antreprenorilor tratativele au eșuat fiind reluate a doua zi 22.V.1906 în sala de ședință a primăriei.

Dezbaterile s-au desfășurat într-o atmosferă furtunoasă, agitată, deosebit de vehementă, antreprenorii părăsind sala de ședință nefiind dispuși să accepte nici-o revendicare a muncitorilor. Cînd știrea despre insuccesul dezbaterilor a ajuns în tabăra celor 20.000 de greviști (greviștii erau împreună cu familiile lor). S-a produs o reacție de revoltă generală hotărîndu-se deplasarea tuturor spre piața Libertății în fața primăriei pentru a impune prin forța muncitorească cucerirea drepturilor. Speriate de atitudinea muncitorilor, autoritățile au concentrat în jurul centrului orașului mari unități militare și de poliție. Coloanele muncitorești s-au revărsat atunci de-a lungul malului drept al Begăi fiind oprite de cordoane militare în fața podului de la Maria. Muncitorii nu s-au lăsat intimidați de prezența masivă de trupe deși soldații primiseră ordin să pregătească armele pentru tragere. În primele rînduri femeile constructoare au înaintat strigînd spre soldații cu baionete : „Înainte tovarăși, nu vă temeți. Ei nu trag. Soldații sînt frații noștrii. Noi vrem pîine. De șase săptămini suferim de foamete".

Acțiunea curajoasă și neînfricată a femeilor a produs derută în rîndul soldaților care au părăsit podul retrăgîndu-se spre centrul orașului. Odată cu retragerea soldaților, miile de demonstranți s-au îndreptat rapid spre centrul orașului unde ocolind cordoanele militare din fața pieții teatrului azi piața Operei au pătruns prin strada din stînga teatrului azi str. Mărășești spre piața Unirii pe care au ocupat-o din nou. De aici alte coloane s-au deplasat spre piața Libertății astfel încît muncitorii au pus stăpînire pe centrul orașului pe care nu l-au evacuat decît la miezul nopții atunci cînd greva generală repurtase o victorie decisivă împotriva patronatului. Dislocarea întregului Regiment 61 de infanterie și a altor 2 regimente de artilerie spre cele două piețe mai sus amintite au transformat centrul orașului într-o tabără militară. În această atmosferă de maximă tensiune au început dezbaterile hotărîtoare, seara la ora 21,00, la sediul primăriei care au durat pînă la miezul nopții. În fața atitudinii dîrze revoluționare a miilor de muncitori patronatul a fost constrîns să capituleze recunoscînd printr-o declarație scrisă toate revendicările cerute de muncitori. La miezul nopți TRAIAN NOVAC, IOAN BIRO și MARTIN WEISS anunțau în fața celor trei porți ale primăriei izbînda grevei generale. Au răsunat atunci ca furtună, uralele miilor de muncitori care au făcut să se cutremure casele din centrul orașului. „Acest scurt război, notează Iosif Gabriel primul istoric al mișcării muncitorești din Banat, dintre Capitalul modern și muncă a demonstrat clar forța uriașă a muncitorilor care a devenit cea mai puternică forță".

COLEGIUL DE REDACȚIE :
ION ARIEȘANU (redactor șef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRĂGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. - TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3-33-90, 3-33-76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVII ● 4 iunie 1976 ● Nr. 22 (432) 8 pagini 1 leu

Cuvîntul nostru

Cuvintul ce-i unealtă și braț și-nțelepciune,
Pentru un veac în ample creații angrenat,
Cu ponderi și rațiune, atit de-adinc străbune
Cu inimă și patos străluminind în leat.

O artă pentru spirit și forul-nalt al muncii,
Cinstită precum marea, imens convingătoare,
Cunoaștere adincă, dacă întreabă pruncii,
Sculptată-n veșnicie, reprezentind popoare.

O artă ce devine pasiune, duioșie,
Sever lăcaș de trează opinie, ori vis ;
O sferică-mplinire-n idei – imagini și e
Mesajul care lasă mereu un drum deschis.

LUCIAN BURERIU

ION MIHAESCU : „Ev nou"

FORUMUL CONȘTIINȚEI COMUNISTE

Întrunind peste 6.000 de participanți, primul forum dedicat edificării conștiinței comuniste în România, Congresul educației politice și culturii socialiste, dezbate, în aceste zile, problemele majore ale edificării omului multilateral dezvoltat, cu o înaltă conștiință revoluționar patriotică, omul civilizației socialiste multidimensionate, al înaintării societății noastre spre comunism. Organizat sub auspiciile larg democratice ale Frontului Unității Socialiste, Congresul educației politice și culturii socialiste, eveniment de importanță majoră în viața țării, se constituie ca moment de vîrf, ce încununează larga participare a întregului popor la dezbaterile care l-au premers, desfășurate în toate compartimentele vieții social-economice și politice, la toate nivelele, într-un spirit de autentică angajare și responsabilitate a întregii națiuni socialiste, de aderiune și devotament față de partid, de înțeleapta sa politică dusă în sensul celui mai înalt umanism, umanismul comunist, cel care se identifică permanent cu dezideratele fundamentale ale omului.

Cuvintarea programatică a secretarului partidului nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu, ținută la tribuna înaltului forum, reprezintă un document de o excepțională valoare în înțelegerea sensului istoriei prezente, a necesităților reale ce decurg de aici, pentru formarea omului societății de mîine, angajat total în făurirea celei mai înalte civilizații, comunismul. Pornind de la analiza etapei pe care o parcurgem, caracterizată printr-o participare plenară la înfăptuirea prevederilor Programului partidului, a hotărîrilor Congresului al XI-lea al Partidului Comunist Român, arătînd modul în care au fost îndeplinite prevederile programului ideologic al partidului, al educației politice și culturii socialiste, elaborat de Plenara C.C. a P.C.R. din 1971, secretarul general al partidului a jalonat principalele căi și etape ce trebuie urmate în viitor pentru trecerea spre o treaptă superioară în edificarea conștiinței noi, comuniste, revoluționar patriotice. Așa cum reiese din cuvintarea-program a secretarului general al partidului, la realizarea amplului program ideologic al partidului, care constituie chezășia dezvoltării unitare a țării, sînt chemate toate forțele educaționale din învățămînt, artă și cultură, știință, propagandă, fiecărui sector revenindu-i răspunderi concrete, angajate fiind într-un unic scop – edificarea omului nou, multilateral dezvoltat cu o înaltă conștiință revoluționar patriotică. Răspunderile deosebite care revin în acest sens literaturii și artei, presei și tipăriturilor, criticii de artă, subliniate clar în cuvintare, devin chei de boltă în edificarea unei culturii socialiste revoluționare ancorată plenar în programul unitar al partidului de dezvoltare multilaterală a țării.

Adincile semnificații ale cuvintării tovarășului Nicolae Ceaușescu fundamentează deschiderea unui larg cîmp de desfășurare întregii munci politico-ideologice și educativ-culturale, chemate să se constituie, și pe mai departe, ca principal ferment emulativ în creșterea conștiinței comuniste a întregului popor, în angajarea lui tot mai fermă și responsabilă în îndeplinirea programului României de azi și viitoare, în respectarea integrală a normelor și principiilor Codului etic comunist.

Cuvintarea secretarului general al partidului, document de importanță deosebită în direcționarea clară a coordonatelor de desfășurare a programului ideologic al partidului, adevărată platformă ideologică a partidului nostru în lumina socialismului științific și a materialismului dialectic, a intrat în conștiința întregii noastre națiuni, întrunind aderiunea fermă a întregului popor, de a păși neabătut, cu o întreagă istorie prezentă asumată conștient și pe deplin, pe calea desăvîrșirii societății socialiste multilateral dezvoltate, a omului acestei societăți înaintate.

ORIZONT

Convorbiri

Cu DUMITRU PREDA

președintele Comitetului județean Timiș de cultură și educație socialistă

– În pregătirea Congresului educației politice și culturii socialiste, care se desfășoară în aceste zile, a avut loc Plenara cu activul a Comitetului județean Timiș al P.C.R. Cum apreciați rolul acestei plenare în viața culturală a județului nostru ?

– Recenta Plenară, consacrată modului în care organizația județeană de partid, celelalte organizații de masă și obștești din județul nostru au acționat și acționează pentru îndeplinirea programului ideologic al partidului, se înscrie ca un eveniment de mare importanță în contextul dezvoltării vieții spirituale din această parte a țării. Prin faptul că a făcut un bilanț al activității desfășurate în cei cinci ani care au trecut de la Plenara C.C. al P.C.R. din noiembrie 1971, prin faptul că s-a conturat perspectiva de dezvoltare a activității din acest domeniu, recenta plenară mobilizează noi forțe, întregul nostru potențial educativ, pe linia dezvoltării mai accentuate a contribuției pe care fiecare compartiment al acestui vast sector trebuie să o aducă la îndeplinirea scopului final al Programului ideologic al partidului – făurirea omului nou, a personalității umane pe care o cere societatea socialistă multilateral dezvoltată.

– Care credeți că este semnificația implicată în însăși titulatura Congresului ?

– Văd în titulatura Congresului însuși scopul pe care el și-l propune. Educația politică și cultura socialistă sînt expresia unei dimensiuni esențiale a societății noastre, a politicii partidului nostru, dimensiune care se referă la factorul uman, subiectiv, a cărui contribuție, al cărui rol în etapa actuală și în perspectivă înregistrează o creștere tot mai accentuată. Fără îndoială, aici este concentrată ideea, teza marxism-leninismului în acțiune, din cadrul politicii P.C.R., despre socialism ca societate, ca orînduire socială, în care istoria se făurește conștient și deci în care rolul factorului subiectiv cîștigă o importanță deosebită, am putea spune, în anumite privințe, chiar determinantă în întregul

IULIU CORBAN

(Continuare în pag. 7)

Umanismul – constantă a politicii externe a României socialiste

„Fiecare comunist, fiecare cetățean al patriei noastre trebuie să fie luptător înflăcărat pentru afirmarea politicii externe a partidului și statului nostru de promovare a unor relații noi, democratice în viața internațională, a unui climat de destindere, înțelegere și colaborare între națiuni, să-și aducă contribuția la cauza generală a socialismului, progresului și păcii, la făurirea unei lumi mai bune și mai drepte pe planeta noastră".

Din Codul principiilor și normelor muncii și vieții comuniștilor, ale eticii și echității socialiste.

CONGRESUL EDUCAȚIEI POLITICE ȘI CULTURII SOCIALISTE încununează strălucit, în aceste zile, marea dezbatere națională ce a avut ca țel analiza modului în care se înfăptuiesc sarcinile ce decurg din Programul ideologic al partidului, precum și găsirea acelor mijloace care să asigure perfecționarea muncii pe întregul front ideologic, înfăptuirea principiilor dezvoltării conștiinței socialiste și formarea omului nou.

Exprimarea unanimă a atașamentului deplin la politica internă și externă a partidului și statului nostru, politică ce reflectă în cel mai înalt grad aspirațiile de bunăstare materială și spirituală a națiunii noastre socialiste, de pace și progres în lume, a însemnat în același timp exprimarea atașamentului ferm al poporului român față de socialism. Această grăitoare aprobare este un solid fundament pentru aplicarea și în viitor, cu tot mai mult succes, a liniei Congresului al XI-lea al partidului, în toate laturile edificării socialiste.

A spune că politica externă a României este indisolubil legată de politica sa internă înseamnă a afirma un adevăr axiomatic. Dar oricît am vorbi sau am scrie despre această simbioză dialectică, nu ne vom repeta niciodată, deoarece permanent vom avea de deslușit noi semnificații, noi valențe ale fenomenului contemporan, care se numește „prestigiul internațional al României socialiste". Succesele politicii noastre interne sînt consecința firească a aplicării creatoare a învățăturii marxist-leniniste la condițiile specifice românești, iar principiile fundamentale ale activității internaționale a statului socialist român, interesele pe care ea le exprimă, căile și mijloacele de realizare izvorăsc din însăși esența orînduirii noastre social-economice, sînt determinate în mod obiectiv de natura socialistă a relațiilor statornicite deplin și definitiv pe pămîntul României.

România se numără printre țările în curs de dezvoltare, dar, vocea ei s-a făcut cunoscută în întreaga lume prin valoarea deosebită a gîndirii sale politice, prin ideile promovate permanent în raporturile internaționale, idei ce se înscriu în curentele înaintate, de progres și civilizație ale epocii contemporane. Între acestea se numără și valorile umanismului. Problemele umanismului, afirmarea neîngrădită a personalității umane nu se mai pun în țara noastră ca un deziderat și ideal abstract, îndepărtat, ci apar în forma cea mai explicită, ca sarcini nemijlocite ale acțiunii politice. O dovedește în mod strălucit și actualul forum național al educației politice și al culturii socialiste. Aceleași principii umaniste marchează în mod obiectiv și activitatea noastră internațională, bineînțeles, cu circumstanțierile impuse de specificul relațiilor interstatale. Este continuarea firească a gîndirii și practicii politice, social-economice și ideologice interne.

Cînd România militează activ pentru o nouă ordine politică și economică inter-

PAUL STERESCU

(Continuare în pag. 8)

Congresul educației politice și culturii socialiste

Democrație și valoare socială

Relațiile de producție de tip nou au instaurat o redimensionare calitativă a vieții materiale a societății, modificîndu-și poziția față de forțele de producție, în favoarea unei determinări reale. În virtutea acestui fapt, democrația socialistă a realizat un cadru organizatoric autentic de manifestare a valențelor sociale ale individului, cu largi posibilități concrete, opus tuturor celor realizate de alte tipuri de democrație, datorită schimbării fundamentale a raportului dintre individ și obiectele materiale ale creației sale.

Această superioritate structurală este dublată de una funcțională, în sensul că principiile democrației devin, de la o etapă la alta, din ce în ce mai realizabile, paralel cu perfecționarea lor axiologică. În sensul unei cerințe esențiale a filozofiei marxiste, Programul P.C.R. reafirmă necesitatea de a „cultiva în rîndul tuturor cetățenilor spiritul critic și autocritic", ceea ce reprezintă o sporită subliniere a caracterului responsabil al acțiunii istorice, corelată cu cea individuală. Aceasta din urmă nu mai reprezintă doar un eveniment izolat, uneori distorsionat, în fluxul ascendent al devenirii, ci sintetizează, în ultimă instanță, experiența socială, particularizînd tendințele materiale și spirituale ale comunității, obiectivîndu-le în fapte de civilizație cu funcții individuale eliberatoare și în același timp, cu semnificații culturale comunitare.

Lichidarea inegalității de clasă sub dublul ei aspect, economic și social, se arată în Programul partidului, instaurează un tip de democrație care **„asigură, în fapt, posibilitățile poporului de a participa la conducerea societății, de a-și hotărî în mod suveran destinele, de a-și făuri viitorul așa cum dorește"**. Asigurarea concretă a participării se exprimă în această viziune ca avînd o triplă direcționare : economică, politică și cultural-științifică, privilegiind o întrepătrundere complexă a individului cu realitatea socialistă contemporană ; maselor, de fapt, tuturor indivizilor, le este asigurată prin această participare și o largă posibilitate de decizie în planul stabilirii scopurilor sociale fundamentale precum și a căilor și instrumentelor care îi pot apropia de ele

Caracterul complex al democrației socialiste se manifestă printr-o corelare a cerințelor reciproce, formulate celor două elemente – individul și societatea – cerințe a căror esență este exprimată de centralismul democratic, concept dialectic ce exprimă o interdependență și o interacțiune condiționată material. Indivizii își găsesc în societate un cadru natural de exercitare a calității lor de proprietari ai mijloacelor de producție comunizate, pot intra în relații care să nu vină în contradicție cu interesele lor individuale, în măsura în care acestea din urmă răspund unei condiționări sociale.

Realitatea unei democrații poate fi discutată doar în raport cu o constelație de valori ce-i asigură caracterul multidimensional, căci democrația și structura axiologică a conștiinței sociale mai cu seamă valorile politice, se corelează cel puțin sub două aspecte : în primul rînd, democrația, într-o formă obiectivă, reprezintă o valoare socială, politică, plenară, iar în al doilea rînd, democrația și valorile sociale, printr-o corelație justă, determină contextul favorabil creării și recunoașterii aporturilor valorice sociale și culturale reale.

Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism, prezintă și modalitățile practice de materializare în continuare ale noii democrații socialiste, în mare parte deja intrat în tradiția istorică a construcției societății noastre. Descrierea cadrului organizatoric de manifestare a acesteia, realizează, așa cum se arată, o totală incompatibilitate cu orice manifestare anarhică. Ordinea socială pe care o instaurează are o raționalitate profundă în conștiința individului, în înțelegerea necesității sociale, a legilor dezvoltării, înțelegere ce reprezintă conținutul esențial al libertății umane. Comportamentul social ne apare conform acestui principiu marxist ca fiind determinat de o „liberă consimțire" adică de o conștiință a acțiunii legice și eficiente

Implicate direct în marile probleme dezbătute acum la Congresul educației politice și culturii socialiste semnificațiile de mai sus determină, ca scop ultim al structurii democratice socialiste, emanciparea umană, compatibilă cu determinismul social, democrația prezentîndu-ni-se ca o relație antropologică, iar în sfera determinismului un asemenea scop implică necesitatea, veșnic prezentă în conștiințele umane, a realizării corespondenței dintre finalitățile sociale și legile dezvoltării.

VIOREL SÎRBU

RITMUL PERFECȚIONĂRII UMANE

Precedat de ample dezbateri în întregul partid, în organizațiile de masă și obștești, în toate instituțiile ideologice și cultural-educative, CONGRESUL EDUCAȚIEI POLITICE ȘI AL CULTURII SOCIALISTE, eveniment de excepțională însemnătate în viața politico-ideologică a țării, prima manifestare de acest fel în istoria edificării socialismului în România, dezbate, în aceste zile, modul în care a fost aplicat Programul ideologic al P.C.R., stabilind modalitățile concrete de acțiune pentru continua perfecționare a activității în acest domeniu. Din paleta amplă a problematicii ridicate în cadrul lucrărilor Congresului, vizînd în asență edificarea omului nou, multilateral dezvoltat, cu o înaltă conștiință revoluționar-patriotică, demn de viitorul înscris în Programul de dezvoltare multilaterală a țării și înaintare spre comunism, de hotărîrile Congresului al XI-lea al partidului, inserăm, sub forma unei dezbateri, cîteva opinii asupra unor probleme de stringentă actualitate, opinii solicitate unor cadre de specialitate din domeniile eticii, filozofiei, esteticii și sociologiei pe care le-am grupat sub genericul : RITMUL PERFECȚIONĂRII UMANE.

VIOREL CRISTEA **Familia**

Imaginea omului de mîine

Încercînd să formulez răspunsurile posibile la cîteva probleme importante pentru omul și civilizația socialistă, am înălțat la o anumită altitudine o întrebare esențială : care este legătura dintre conștiința estetică și celelalte forme ale conștiinței sociale apărute în contextul relațiilor noi ale vieții socialiste. Punerea în primplan a conștiinței are ca rațiune faptul că această floare minunată a omului este aceea care însuflețește viața. cu spiritul nobil al frumuseții dar și al demnității, cinstei, înțelepciunii, adevărului, al puterilor nebănuite ale libertății, muncii și corectitudinii etc., pe care le pune în mișcare însăși societatea pentru realizarea noilor idealuri ale epocii și istoriei.

Întrebările ca și răspunsurile gravitează în jurul omului și vizează modificările de esență conturînd imaginea a ceea ce va fi omul prin trăsăturile pozitive, omul în aspectul său reprezentativ și nu în cel individual caracterizat printr-o diversitate de particularități. Gîndul curat de A Fl, aduce în ansamblul eforturilor sociale preocuparea pentru modelarea unui om cu trăsături noi ridicat pe tărîmul vechilor particularități esențiale care au germinat întotdeauna umanismul. Tindem spre un om care să pătrundă sensurile vieții prin eforturi și creație autentică, un om din care să radieze omenia și demnitatea, un om capabil să-și realizeze posibilitățile, un om încărcat de frumusețea civilizației, un om lucid și ordonat, dar nu neapărat rece și rigid. Sîntem convinși că nu numai trăsăturile omului dar și toate trăsăturile moralei vechi vor dispare atunci cînd ele nu vor mai fi expresia unor „necesități" sau a unor fapte cu rădăcini în viață.

Pentru desăvîrșirea operei omului și formarea conștiinței lui socialiste este de o importanță capitală să înțelegem, în centrul tuturor conexiunilor, **munca**. Dăruirea pentru muncă va face ca întreaga țară să respire aceeași atmosferă și să se alimenteze cu caracteristici comune. Munca pasionantă are forme infinite pentru satisfacțiile umane, munca cere judecată și pătrundere și tot prin ea se obține frumusețea sufletească. Ea angajează și-l atrage pe om în ritmul istoriei, aduce răspunderi și drepturi justificabile etc. Nimeni nu poate separa domeniile valorilor de muncă și credem, cu toată convingerea, că o societate întemeiată pe efort și creație socială va avea ca rezultat nu numai o diversitate și abundența valorilor dar și o conștiință nouă generoasă, nobilă, dreaptă ; o conștiință și un om care să stea sub semnul frumuseții etice și de gîndire, al acțiunii și voinței dîrze.

Congresul educației politice și culturii socialiste, care se desfășoară în aceste zile este o chezășie în împlinirea Programului P.C.R. de dezvoltare multilaterală a societății socialiste și înaintare treptată spre comunism. Ideile dezbătute aici, sînt o chezășie a faptului că oamenii se dăruiesc pentru alții, că aceștia comunică între ei pentru realizarea unui om liber, dezvoltat multilateral și armonios, o garanție că cerințele eticii și echității se vor împlini.

Omul a fost socotit dintodeauna măsura lucrurilor. Lui i se atribuie în continuare și sarcina de a realiza mai cu măsură toată armonia și proporțiile pentru toate creațiile umane, materiale și spirituale. Problema lui „încotro", anticipată mai întîi de artă, elaborată conceptual de filozofie, obiectivată de politică și mai concret de morală prin raportarea directă la om, rămîne o preocupare centrală și pentru conștiința axiologică. Drumul prin cultură este unul care străbate frumusețile, care duce continuu și se reîntoarce la armonie, chiar dacă aceasta va fi una dinamică, la unitate și măsură etc. Întrucît inima are rațiunile sale și rațiunea frumuseții nebănuite, dar proprii omului, arta va rămîne în continuare un act de anticipație, frumusețe și creație care presupune demnitatea morală, înțelepciunea științei, spiritul activ al politicii și angajarea fermă în realitățile vieții și muncii oamenilor. Arta va ajuta pe

---

Ion Vlad :

„LECTURI CONSTRUCTIVE"

(Ed. Cartea românească)

1. Ion Vlad este azi o **autoritate** critică. scrisul Domniei sale, dens, rece, lipsit de patimă traducînd siguranța unui autor ce, în demersul său, are alături un aliat sigur, inevitabil victorios în războaiele literare : **știința**. Războaiele acestea sînt însă ascunse în dosul frazelor, a paginii, a unor sume de ritualuri plăcute ochiului, mai degrabă ceremonii curtene decît ascuțiri de spadă ; numai un inițiat pricepe că, lîngă o carte de critică fără aparat științific, desele trimiteri la Barthes, Lotman sau Lukacs, operate de Profesor, ascund tainice dezacorduri. neplăceri aproape intime, ce sînt proclamate foarte subtil, cu acea grijă a omului superior de cultură de a nu jigni, de a păstra un ton cordial. Din coasta făcătoare de minuni a **lecturii**, criticul scoate, cu o adevărată vocație demiurgică, **adevăruri** ce ocrotesc, cu grijă scrisul analizaților, nu întotdeauna închinați și mai ales convinși (căci în asta constă netrebnicia lor) că știința literară ar trebui să le fie prețioasă călăuză. Altfel, riguros cercetător al textului literar, om de știință în cel mai nobil (și mai exact) sens al cuvîntului, Ion Vlad pare atras mai degrabă de criticii eretici (ce trebuie mîntuiți de rău) decît cei preocupați de spiritul și litera regulamentelor teoretico-literare. Astfel, cu mare profunzime și înțelegere scrie Ion Vlad despre E. Lovinescu, Pompiliu Constantinescu, Mihail Sebastian, Șerban Cioculescu, Nicolae Balotă, Dan Hăulică, Eugen Simion, Nicolae Manolescu, Mircea Iorgulescu, Liviu Petrescu fără îndoială (păstrînd, pentru fiecare nume, proporțiile) personalități ale scrisului nostru, dar afirmați (se crede îndeobște) nu pe baricada științei literare sobre, demne și pozitive. Lucrurile nu stau așa scrie (și demonstrează sau încearcă să demonstreze metodic și sistematic) Ion Vlad. În opera fiecăruia dintre cei numiți stau de santinelă principii ce pot fi regăsite la Barthes, Todorov sau Lotman. deci la modernii teoreticieni ai faptului literar :

„Termenul dominant al criticii practicate de Șerban Cioculescu este **explicația faptului literar contemporan**". A explica „realizează un concept care presupune un sistem complementar, articulat exact pentru ca interpretarea să se mențină în perimetrul obiectivității. Principiul e confirmat integral în numeroasele observații din eseurile consacrate **romanului.** Categoriile generale ale romanului sînt prezentate. cu o bună cunoaștere a direcțiilor străbătute de gen, în funcție de **evoluția în timp** a experiențelor românești. Liniile paralele practicate în studiu nu sînt inutile. cu atît mai mult cu cît Șerban Cioculescu are nu puține rezerve față de comparatismul contaminat de ideea „influențelor". Precizările sînt oricînd verificabile într-o **poetică a romanului modern**, moment examinat cu discernămînt și fără zelul unui neofit închinat soluțiilor ultime ale genului".

Sau : „Scriitorul profesează **lectura** („Cetind pe Marcel Proust") sau formulează, implicit, condiția superioară a **re-lecturii** („o nouă lectură"). De fapt scriitorul adoptă soluția îndentificării ; examenul critic presupunînd pentru el acordul (coincidența) cu opera și scriitorul luat în discuție. Că este așa ne-o atestă numeroasele însemnări despre personaje, despre climatul particular al cărților, elemente asimilate ca date intime și indestructibil legate de experiența lectorului, el însuși creator în măsură să refacă și să re-compună în conformitate cu stimulii procesului de creație".

Se poate observa cum se operează o traducere în **alt limbaj** a unor procedee mai vechi sau, uneori, chiar a unor observații mai vechi; în opere ce păreau structurate în afara „construcției" științifice, Ion Vlad descoperă construcții bine întemeiate, uneori monumentale, alcătuite în sensul unei arhitecturi moderne. Fără a fi prețios (sau pretențios) limbajul lui Ion Vlad se adaptează necesităților **traducerii** : după cum s-a putut observa din citatele de mai sus, **poetica** e pentru Ion Vlad numele unei științe la rîndul ei producătoare de termeni ce asigură demersului critic, precizie și eleganță. **Construind** în sens modern. **citind** din perspectiva teoreticianului ce are oroare de „barbaria improvizației", dar rămîne mereu solidar (am văzut cum) cu cei taxați, de regulă, drept „impresioniști" și ca atare, priviți cu multă condescendență Ion Vlad recompune un tablou al literaturii noastre actuale. Mai precis : al criticii și al prozei. Metodele domniei sale acționează (și se verifică deci) deosebit de eficient asupra prozei, și cred că nici un studiu semnat, în acest sens, de Ion Vlad, nu poate fi ignorat de cercetarea ulterioară. O carte model era **Panorama romanului românesc contemporan,** „lecturi-model" pot fi, în volumul de față, textele consacrate unor opere scrise de G. Călinescu, Zaharia Stancu, Marin Preda, D. R. Popescu, Augustin Buzura etc. Profesorul se ocupă, în digresiuni eseistice, chiar și de romanul polițist (dar ne amintește că de romanul polițist s-au ocupat Țvetan Todorov și Al. Paleologu), o remarcă divulgîndu-l drept cititor al lui Nicolae Mărgeanu (Ion Vlad întărind, deci, sub proprie semnătură, că enormitatea numită **Romanul care ucide** ar merita atenție ; N. Mărgeanu este un foarte bun autor de literatură polițistă însă în **Cercul magic**).

Finalul volumului ni-l prezintă pe neobositul, admirabilul constructor în postura – să riscăm afirmația – sentimentală. Fiindcă „sentimentele" Profesorului străbat un labirint atît de complicat de date, cifre, cărți, încît confesiunea se autoanulează. mîhnită de propriile-i îndrăzneli . . .

CORNEL UNGUREANU

om să invingă deznădejdea, să obțină încredere în voința umană, să cultive noblețea și generozitatea, să fortifice calitățile morale și pe cele ale umanismului specific etc. Pentru omul societății comuniste se poate anticipa practicarea mai liberă cantitativ și mai intensă calitativ, a creației artistice și o exprimare ca artist al timpului liber, nu doar ca simplu amator. Întrevedem o aplecare mai atentă a omului către arta nouă care va contribui la disciplinarea plăcută a conștiinței. De asemenea, resimțirea frumosului va înlătura cu mai multă hotărîre ciulinii imoralității. Este important ca de pe acum să nu ne mai înfățișăm odată în calitatea oficială, ca „funcție", și altă dată ca prieteni intimi ai oamenilor, ci să ne prezentăm cu aceeași unică înfățișare onestă și atentă, să înaintăm spre ziua de miine fără disimulări și minie. În locul acestora să așezăm cu răbdare și înțelegere pe omul deschis, pe cel apt să dea aripi și viață perspectivelor, pe omul multilateral dar mai înainte de orice, pe omul de omenie și onoare. Chiar dacă este extrem de greu de răspuns la această problemă de subtilă metodologie și cercetare, vom preciza că omul gîndit și dorit, încă de azi va fi un om regenerat de viața nouă după fizionomia ei, un om care a cîștigat noi vocații ale vieții și omeniei, un om croit după modelul societății comuniste care va duce mai departe ființa noastră.

ION ILIESCU

Să fii moral în sensul comunist

Elaborarea codului moral al socialismului – mărturie de fidelitate creatoare a P.C.R. față de spiritul ideologiei marxist-leniniste – a semnificat începutul procesului sistematic, unitar și științific orientat, de transformare revoluționară a vieții noastre morale și a întregii activități politice de educație a omului nou, comunist. Conștientizarea esenței, scopului și spiritului codului moral, regîndirea vieții morale practice cotidiene cu ajutorul noului instrument normativ au dus la efervescența morală concretizată în succesele istorice obținute de poporul nostru în cincinalul anterior în toate domeniile vieții sociale. Promovarea normelor eticii și echității socialiste în toate sferele vieții sociale constituie obiectul distinct al dezbaterilor care au premers Congresului educației politice și culturii socialiste.

Cumpănirea atentă, matură, în cunoștință de cauză asupra formelor, mijloacelor, rezultatelor pozitive și negative ale înfăptuirii obiectivelor Programului P.C.R., ale educației morale în spirit comunist, asupra comportamentului moral al oamenilor mediază ridicarea actualelor dezbateri, a oricăror analize la nivelul de autentice acțiuni partinice, responsabile, pătrunse de sinceritate comunistă, capabilă să redimensioneze eficient și superior – pe baza măsurilor adoptate – activitatea viitoare de formare și perfecționare a personalității morale.

Însușirea politici partidului nostru de realizare a personalității umane multidimensionale, a climatului moral socialist, aplecarea cu seriozitate asupra educației morale mediază prețuirea la justa valoare a pulsului ascendent al universului moral.

Efortul de concretizare cotidiană fidelă a spiritului normativității etice, înlătură ușurința spontaneității, a gesticii morale descoperind măreția tensiunii interne a formării atitudinilor morale noi, frumusețea acordului dintre atitudine și comportament în viața reală, noblețea înălțării efervescente spre idealul comunist. A fi comunist înseamnă a trăi conștient și plenar această renaștere morală a omului. Ancorarea în laudativ sau autocontemplație morală conservatoare închide actualizarea viitorului, încătușează energiile clocotinde ale confruntării omului cu sine și cu obstacolele existenței omenești în înaintarea lui spre omenie. Exagerarea și pendularea pe nerealizările morale incită la neangajare, delăsare, pierderea elanului creator, revoluționar, impiedicînd zborul cutezător spre sine al omului. Trebuie remarcat faptul că descifrarea răului moral, a negativului este o dovadă a capacității crescînde a oamenilor în cunoașterea realității sociale și personale, capacitate care este mărturie a însușirii spiritului revoluționar al programului partidului, al cadrului moral comunist, a dinamizării valorilor morale noi, a problematizării vieții reale, a angajării practice hotărîte pentru realizarea tuturor obiectivelor etapei actuale. În această nouă plasare morală fapte și relații care pînă acum nu cădeau sub judecata de valoare și rămîneau în indistinct capătă azi o valoare morală de un fel sau altul ; mai mult, unele aspecte, comportamente, relații etc. înainte valorizate pozitiv se desemnează acum ca fiind contrare codului moral. Universul moral este (și nu doar apare) nebănuit mai complex, mai bogat și această constatare se datorește forței superioare de penetrație a cunoașterii și ridicării la valoare a oamenilor.

A spune că a fi moral și a face educație morală nu-i simplu și ușor este recunoașterea lucidă a mutației necesare în devenirea noastră morală prezidată de exigențele formării omului nou, pe temeiul cunoașterii realității morale, redimensionînd responsabilitatea față de sine și față de societate a tuturor oamenilor. Apologia ca și descurajarea nu sînt constitutive spiritului revoluționar al eticii noastre. Realizările sociale și umane de pînă acum, datorate angajării plenare a poporului nostru condus științific de partid spre culmi, constituie fondul pozitiv cu care se atacă viitorul ; perimatul, imoralul, constituie un termen al înaintării și, ca atare, învingerea lui este o chestiune de fiecare zi. A fi moral, în sens comunist, înseamnă a te angaja plenar și hotărît în această luptă.

N. STANCIU

AURELIA DRAGOMIR — Hora

Formarea personalității comuniste

Operă de acțiune conștientă, colectivă și evolutivă, construirea și desăvîrșirea societății socialiste multilateral-dezvoltate impune cu necesitate obiectivă creșterea rolului factorului subiectiv, continua ridicare a nivelului de cunoaștere și dezvoltare a conștiinței sociale a maselor, afirmarea principiilor eticii și echității ca realitate existențială generalizată.

Corespunzător acestor exigențe progresiv superioare, Programul de activitate ideologică adoptat de Plenara C.C. al P.C.R. din noiembrie 1971, statuat de Conferința Națională a Partidului din iulie 1972, dezvoltat și sintetizat creator în documentele Congresului al XI-lea și Programul P.C.R. de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism oferă un îndreptar unic de acțiune și o orientare convergentă întregii activități ideologice și muncii politico-educative – integrată organic în politica de edificare a noii orînduiri, legată indisolubil de cerințele vieții și practica vie, reală a făuririi societății socialiste, imprimîndu-i perseverent spirit creator, militant, intransigență și combativitate.

Răspunzînd unor multiple și complexe sarcini, munca ideologică și politico-educativă constituie unul din cele mai importante mijloace ale partidului de transformare revoluționară a societății, de exercitare a rolului său de forță politică conducătoare a națiunii noastre socialiste ; firește, sporirea exigențelor față de activitatea de educație socialistă a maselor se află în strînsă relație cu spiritul responsabil, partinic în care acționează organizațiile de partid, organizațiile de masă și obștești, toate instituțiile cultural-educative. Tocmai de aceea Programul ideologic al partidului, documentele Congresului al XI-lea au stabilit un ansamblu de măsuri în vederea creșterii răspunderii tuturor factorilor educaționali, între care se numără conducerea unitară a întregii munci politico-educative, desfășurate atît pe linie de partid cît și pe linia organizațiilor de masă și obștești, a instituțiilor ideologice de cercetare în domeniul științelor sociale, de învățămînt și cultural-educative.

Indiscutabil, în viziunea partidului nostru activitatea ideologică și munca politico-educativă nu constituie un scop în sine ; acestea sînt subordonate liniei sale strategice generale și au drept obiectiv mobilizarea resurselor întregului popor la înfăptuirea programului de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism, fructificarea potențialului creator al unei națiuni libere, optînd conștient pentru înaltele idealuri ale comunismului și asumîndu-și responsabil grandioasele sarcini ale edificării propriului viitor comunist. Pornind de la un asemenea considerent principial, criteriul de apreciere în activitatea ideologico-educativă rămîne finalmente **gradul participării oamenilor muncii la opera constructivă, angajarea conștientă și contribuția activă a fiecăruia la progresul social-economic și cultural, accelerat și multilateral al națiunii noastre socialiste.**

Neîndoielnic, forjarea omului nou – obiectiv fundamental al întregii activități a P.C.R. în etapa actuală și în perspectivă – reprezintă un proces complex și de durată incitînd educabilitatea și capacitatea de autoperfecționare a fiecăruia, însușirea rațională și pasională a grandioaselor obiective jalonate în Programul P.C.R., în contextul unor stăruitoare și permanente eforturi de a imprima activității politico-ideologice și de educație socialistă o înaltă principialitate și spirit militant, o continuă creștere calitativă.

Ansamblul de măsuri întreprinse de partid în ultimii ani urmărește tocmai crearea condițiilor **afirmării tot mai puternice în viață a principiilor comuniste, formarea convingerilor și deprinderilor tuturor membrilor societății de a munci și trăi în spiritul acestor principii,** mobilizînd în acest scop toate pîrghiile de care dispune societatea – statul, organizațiile obștești, instituțiile cultural-educative de masă, sistemul de norme juridice și etice socialiste. Identificînd cerințele dezvoltării sociale într-o largă perspectivă partidul nostru a sintetizat trăsăturile fundamentale ale omului nou, înscriindu-le ca principii de bază în „Codul principiilor și normelor vieții și muncii comuniștilor, ale eticii și echității socialiste". Evident, aceste principii au ele însele un caracter perfectibil, se înbogățesc pe măsura optimizării relațiilor sociale, a raporturilor de proprietate, a celor de muncă și schimb, a modului de repartiție și democrație, a legislației și vieții culturale.

Personalitatea omului nou, spiritul său revoluționar se vor defini prin armonizarea dintre nivelul înalt de competență profesională, pregătire politico-ideologică și integritate morală, experiență și fermitate în realizarea obiectivelor stabilite de către partid și însușite conștient de întreaga națiune ; în acest sens este, și trebuie să fie orientată, întreaga muncă instructiv-formativă, ideologică, teoretică și politică, de propagandă și educație ce se desfășoară la toate nivelurile și prin toate mijloacele de care dispune societatea noastră, confruntînd cotidian acțiunile și atitudinile în muncă și viață cu principiile și normele unei morale înaintate, comuniste, realizînd practic o unitate deplină între manifestările publice și viața particulară a fiecăruia.

Prefigurate în documentele partidului nostru, fizionomia spirituală a comunistului, profilul moral-politic al omului nou trebuie cultivate la scara întregii societăți, ridicarea treptată a conștiinței maselor largi populare la nivelul conștiinței și responsabilității sociale a membrilor partidului conducînd în perspectivă – așa cum menționează Programul P.C.R. – la contopirea partidului cu masele. Răspunzînd acestui deziderat, dezbaterea problemelor educației socialiste are ca finalitate optimizarea proceselor construcției sociale și a afirmării multilaterale a personalității, edificarea socialismului – ca act de creație istorică, realizat de oameni și pentru oameni – fiind concomitent și un **vast proces educativ.** În acest sens, Congresul educației politice și al culturii socialiste se definește ca un reper important al voinței comuniste, al unității întregului popor în jurul partidului și secretarului său general, tovarășul **Nicolae Ceaușescu,** precizînd coordonatele de acțiune politico-ideologică ale noii etape de transformare revoluționară a societății noastre.

ADRIAN RACHIERU

Florica Mitroi

ÎNTRE CER ȘI PĂMÎNT

Ed. Cartea Românească, 1976

De unde această torturare a limbii, impresia de vitalitate, de senzualitate violentă, de unde timbrul metalic, iritant, ostentația imperecherilor explozive de cuvinte, în versurile din *Rugăciune către Efemera*, volumul dintîi al poetei Florica Mitroi ? Să fie credibilă explicația unei manifestări demoniace a imaginației, a unei sensibilități mai puțin comune, care ar determina-o pe poetă să selecteze tot ce evocă informul, mișcarea dezordonată, latura primară, ancestrală, a existenței ? Sau este vorba mai curînd de o voință îndîrjită în a brutaliza cititorul obișnuit cu blîndele deprinderi ale autoarelor de versuri sentimentale ? Ipotezele, vom vedea mai departe, nu se exclud.

Programatică, în sensul opțiunilor tematice, și a unor exasperante convocări de materii, afectiv, rebarbative, poeziei din *Rugăciune către Efemera* îi lipsește într-o măsură considerabilă disciplina, rigoarea expresiei. Lucru curios, însă, coerența poeziei nu pare prin această situație diminuată. Fără a risca să considerăm calități unele aspecte care în mod obișnuit trec drept defecte ale poeziei, nu putem să nu remarcăm că latura spectaculară a liricii Floricăi Mitroi tocmai prin existența unor astfel de aspecte este potențată. Rudimentele unui mic ritual suprarealist, verbozitatea stridentă, inconsecventa articulare a versurilor sînt elemente puternic sugestive într-o poezie care își propune să consacre plenitudinea vitală, frenezia, forța de exorcizare a ceremonialului în dionisii : *„Și vine Marea sărbătoare, zămislind / credința în bine ; chipul slăvit își zvîrle-n măști de rîND, / din pîntecul de pîine și de vin dansînd, / ne vine marea sărbătoare delirînd. / Fără prihană vine delirînd, / irezistibilă, podoabe imuabile descoperă rîzînd, / coroana albă îi atîrnă strîmb, / la fluierul amăgitor și blînd" (Arhaică).*

Să recunoaștem că atîta timp cît nu este însoțită de o rea considerare a mijloacelor poetice, de o îngrămădire gratuită de imagini terifice, hybris împotriva logicii discursului poetic, postura de menadă lirică din care oficiază Florica Mitroi nu este lipsită de interes. Ca și reminiscențele infantile, exploatate parcă anume pentru a solicita comentariul celor pasionați de psihologie abisală : *Rugăciune pentru Efemera*, ori desele referințe mitologic-folclorice, insațietatea pentru viziuni grotești, insolitul imaginilor.

Program și nu temă lirică, rebeliunea împotriva poeziei calofile, sfîșierea convențiilor „academice" pun în mișcare o mașinărie poetică pe care Florica Mitroi reușește să o controleze în unele cazuri cu dificultate. Apare, astfel, o situație intrucîtva paradoxală : cînd autoarea își realizează pînă la capăt intențiile iconoclaste, textele dau satisfacție doar parțial, rezistă analizei fragmentar ; o doză de convenționalitate, în schimb, glosarea pe o temă anume, duc la poeme remarcabile. Unul dintre acestea este *Culorile lui Iou-roux*, altul *Patrie îndrăgită* : *„Patrie, sete de demnitate, / altar uman și rădăcină, pom de rod, / pleoapă amorțită și străvezie, / prin care cripte arzătoare se văd. / / Patrie îndrăgită, tu pămînt straniu, / ca o urmă de leu în singurătate, / ca o aureolă de sfînt / tufelor de răsuri pe care vîntul le bate. / / Cîmp nesfîrșit de bătălie, / cu stelă de spice / și minge roșie a bucuriei / pe care mîini de copii se întrec s-o apuce".*

Se poate pune întrebarea dacă, așa cum se prezintă în *Rugăciune către Efemera* (și într-o măsură considerabilă în următoarele două volume, *Diapazon* și *Între cer și pămînt*, ultimul recent apărut), versurile certifică o „ieșire din rînduri" a autoarei, transgresează limitele atribuite în mod obișnuit „liricii feminine". Răspunsul pe care sîntem tentați să-l dăm este negativ, chiar ținînd seama de manifestările temperamentale, mai puțin canonice, relevabile în poezie, de opțiunea pentru duritatea expresionistă a imaginilor, de apăsarea excesivă pe latura disgrațioasă a lucrurilor. Condiția generică se impune însă în regimul obsesiv sub care se naște poezia, deopotrivă în dispoziția confesivă și în tentația ipostazierilor regresive (copilăria, adolescența), legate de descoperirea simțurilor, a erosului.

Nota caracteristică a notațiilor din jurnalul liric al Floricăi Mitroi (în ultimul volum : *Între cer și pămînt*) o dă amestecul aproape indescriptibil de trăire lucidă și imaginație scăpată oricărui control, de sinceră confesiune și plăcere feroce de a descoperi (a se citi : inventa) relații „scandaloase" cu fenomenalul : *Poeme de dragoste.*

Poetă a demoniei erotice (*Smicele galbene de rîs, Amintiri la sfîrșitul războiului*), Florica Mitroi își extinde repertoriul liric în poeme de o marcată jubilație ludică : *Viziune medievală*, în „pasteluri" reduse la linii stilizate. Baroca apariție din *Diapazon* (v. *Prostul satului*), Uchi Dalap, revine într-un poem citabil (mai puțin finalul) pentru duritatea imaginilor propuse. Dacă ar fi să ne manifestăm totuși o preferință, am numi cîteva poeme în care imaginația pare pacificată, deși, în astfel de cazuri apare riscul căderii într-un manierism aflat la extrema spațiului atît de vital conturat în *Rugăciune către Efemera*. În mod excepțional – pentru contrast – vom cita un poem de o acuratețe a expresiei, „șocantă" într-un volum în care vigoarea imagistică rămîne, încă, principalul atu al poeziei. Iată, deci, acest elogiu al patriei, într-un discurs „alb", despodobit, prin aceasta însă de un bun efect liric.

LUCIAN ALEXIU

POEȚII CÎNTĂ PATRIA, PARTIDUL

STATORNIC SENTIMENTULUI DE PATRIE

Cît de firești sînt toate, aici, la noi,
În țara cu însemne de baladă și rodiri,
Zilnic re-nnoite de-anotimpuri și culori,
De miinile purtind emblema marii dăruiri.

Aici – și num-aici – ne preschimbăm continuu
Înfășurați în flăcări, în stele, în iubire, –
Ne facem punți în spre noblețea comunistă,
În dragostea de patrie și-a ei cinstire.

Întoarcem riurilor apele, destinul,
Ducîndu-le de mînă peste șesuri line,
Să-și moaie griul gleznele și spicul,
Pocalele porumbului să fie toate pline.

Statornic sentimentului de patrie,
Mă doare orice clipă stearpă, ne-mplinită,
În ceasul plin de liniști îmi ard atunci neliniștea
Și-mi refrămînt argila și clipa-i obosită.

Cît de firești sînt toate, aici, la noi,
Sub aura albastrului de Voroneț,
Ce sigur întrevăd miracolul de mîine
Și pagina ce il așteaptă-n nou litopiseț.

GEORGE DRUMUR

Pe străzile istoriei umblă liberi azi eroii
Pivotind mașini imense de gindit și înfăptuit –
În țara aceasta și pe glia aceasta, în fiecare clipă
a istoriei
Un om se năștea : cu securea, cu arcul, cu unealta,
cu drapelul
În mînă, un om se naștea : numai și numai astfel
S-a putut alcătui în fiecare clipă poporul român :
Prin nașteri succesive, hotărîte și istorice !...
În țara aceasta, pe magistralele asfaltate ale
conștiinței
Lucrează comuniștii forînd adinc, arheologic.
În țara aceasta, în dreptul fiecărui punct cardinal,
Stau de strajă douăzeci de milioane . . :
La noi, aici acasă,
Pe bulevardele istoriei umblă liberi azi eroii ! . . :

MARCEL TURCU

AICI, O ISTORIE

Și dang, dang, clopote roșii ori galbene,
Parfumînd noaptea la nunțile dacilor,
Pămîntul călcat de iarnă și lege
Trece din nou în mîna petrecerii,
Țărîna aceasta, prea dornica zestre,
Ce poartă spre mîine icoana părinților,
Și viața tot urcă în vița de vie
Să ne aducă din nou izvorul pe buze,
Pentru glia statornică mumă,
Pentru legănat apusuri de soare
Cînd razele încurcă părul femeilor.
Tu, pămîntule bun, portret al iertării,
Biciuit și scuipat, nu poți uita
Că trebuie să-ncălzești casa cu struguri,
Că-n locul pietrelor din avalanșa serii
Trebuie să ne deschizi fereastra
Cu nunți și ospețe,
Domolind noaptea lumii, să auzim
Cum crește pîinea cît patria.

DAMIAN URECHE

IN ȚARA ACEASTA

În țara aceasta pămîntul nu e singur : e cu
semințele,
Iar semințele sînt cu noi și, in noi, cei mulți
pirguiți, incit
La cea mai mică atingere țîșnesc semințele toate,
ca niște gloanțe,
Cu fermitate afară . . . iar dacă știi să asculți cu
decență pămîntul –
Vei distinge
Mari vîrtejuri rotitoare, mici explozii de semințe ca
un lan în miniatură.
Aici, în palma aceasta, pămîntul nu e singur, e cu
semințele
Și-ogorul nu tace și trage : ascute cerul cu trasoare,
dilată
Văzduhul onctuos și ca un instrument de-orchestră
orgolios –
Trage ogorul negru pînă la victorie, pînă cînd
Pîinea se revarsă în valuri pe masă, pînă atunci
Vei auzi neîntrerupt canonada semințelor . . .
Țara aceasta are la orizont păsări inedite și
majestuoase
Iar copiii surid și, pentru a-și satisface setea lor de
fabulos,
Își construiesc în decor propriu părinți imaginari,
Pentru că cei adevărați vin acasă prin surprindere
Și-și sărută prea adinc odraslele . . .
În țara aceasta copiii surid și vibrează vertical –
Nu departe de fosforescenta lor coloană vertebrală,
Vibrează puternic precum lumina, în jurul stîlpilor
de tensiune înaltă,
Și aerul ovaționează : chiar oxigenul își sărbătorește
de fiecare dată
Inițiativa înainte de a intra în plămîni . . .
În țara aceasta și mamele încărunțesc tîrziu
Ca fluviul vulcanic și cărămiziu –
Ca fluviul nostru din matriarhat –
Ca Dună[illegible] iarna . . .
Ploa[illegible]ofund discursivă, tangajul masiv
al astrului zilei –
Cerul și pămîntul – albastre ; recolta întreagă în
relief :

CIND MĂ MÎNDRESC

Parcă respir între cireșe coapte
Și șoimii parcă-mi chiuie in sin
Cînd mă mîndresc, de-a pururea, cît șopte :
Știindu-mă și pașnic și român.

Parcă în umeri brațe n-aș aveare
Ci vilvităi cu zbuciumul ghibaci
Și-o bucurie ca mai ba de mare :
Știindu-mă scoboritor din daci.

Parcă pulsează-n mine o aromă
Din grînele gustosului Banat,
Și-n plus o galaxie policromă :
Știindu-mă un om adevărat.

Parcă zenitul cosmosului cere
Să îl pictez cu struguri și cu fin,
Fiindcă port stindarde în artere :
Știindu-mă un menestrel român.

GHEORGHE AZAP

ACASĂ

acasă e doar acasă
țintuit chiar în colțișorul uitat
neputind îngăima măi frate of soro
hohotind innecat de lacrimi
tot ce mă inconjoară
îmi este atit de sfînt
pavajul cel vechi
pavajul cel nou
și chiar poarta din fier forjat
salcimii înmiresmați
din fața micii case părintești
și pitpalacii pe cîmp
nimic nu cedez
nici măcar un căuș din țărînă bănățeană
pentru nimic din lumea largă
n-aș da

NICOLAUS BERWANGER

PATRIA DE LINGĂ INIMĂ

Aerul țării ne luminează ca o plasmă fierbinte,
Parcă ne-ar fi crescut aici de-o veșnicie ;
Ne înfloresc pe buze nepieritoare cuvinte,
Istoria – cu mîinile noastre se scrie.

Și fiecare om devine-o planetă de dreptate
Ca să-ncolțească-n pace semințele sub glie ;
Solară, o axă prin milioane de inimi străbate,
Istoria – cu sîngele nostru se scrie.

NICOLAE IRIMIA

MUNȚII DIN BANAT

O, diminețile Banatului limpezind munții cei falnici,
argintii,
Pășunile-nverzite purtînd pe aripi dor și frăgezimi
celeste
O, graiul dintre dealuri mai dulce decît mierea
Albinele roind pe-aceste văi în floare
Și prunii cei albaștri din culmile Domașnei
Alcătuind miresme – un cer amețitor !

Ce blîndă este ziua pe-acest meleag din basm,
Ce brazi și ce culori au oamenii pe umeri ;
Astfel, curată-i Cerna și-i rîul cel mai viu
Pe care l-au născut vreodată strămoșii lăcrimînd –
În păstrăvi e lumina din tot Banatul meu !

O, bradul, asemeni unui verde vis
Al acestor meleaguri stîncoase – arbori ai iubirii
Strălimpezind vederea,
Emoționînd pînzele de aur ale unui amurg victorios.

Și iarăși mă-ntorc la aceste imagini devenite statui,
La Cerna îmblînzindu-și vociferările spre Dunăre,
La Aprilie izbucnind în lume asemeni unui prunc,
La peștele acesta încrucișat cu cimbrul și numit
lipan,
La fericirea albastră din văile izbînzii.

Acest cîntec pe care inima mea îl înalță deasupra
munților lumii,
Din această dulce priveliște cu dimineți veșnice,
Duce în sine toată copilăria și adolescența mea
Și n-am alte cuvinte decît înseși exclamațiile
brazilor
Și-acești munți, de unde se iscă puterea mea,
Asemeni rîurilor de lumină bucurîndu-vă vederea ;
Dar pentru toate acestea mai sunt dator,
Puterea acestor versuri le este chezășie –

SABIN OPREANU

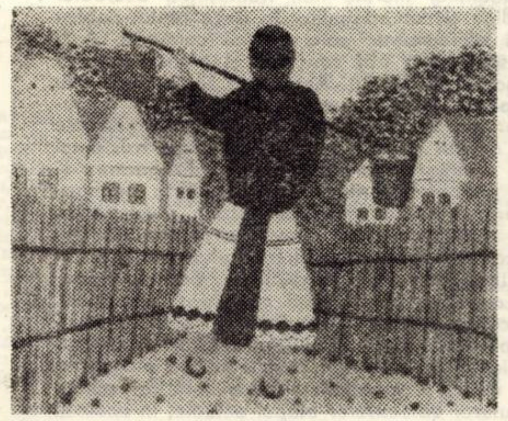

VIOREL CRISTEA — Pe uliță

ȚARĂ DE EROI

Urcușul nostru, flamuri de avînt,
Nu ne oprim sub viscole și ploi,
Fiindcă în pieptul nostru s-a răsfrînt
Înalt, această țara de eroi.

S-au dus sub glie șiruri de strămoși,
Ce au udat cu sînge flori și zări,
Ca să ne fie anii mai frumoși,
Pentru lumina scumpei noastre țări.

Se-nalță demn istoria din noi,
Pe fiecare clipă din prezent ;
Privind această țară de eroi
Cum singură-și ridică monument.

ROMULUS MUSTEȚIU

Televiziune

DUMINICĂ, 6 iunie

8,30 Deschiderea pogramului. 8,40 Tot înainte ! 9,35 Film serial pentru copii : Doktari. 10,00 Viața satului. 11,15 Ce știm și ce nu știm despre . . . 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. Album duminical. 13,05 Costinești – la Marea Neagră. 13,15 Surpriza emisiunii. 13,25 A apărut un nou volum de proză umoristică. 13,30 Desene animate. 13,55 Noile peripeții ale lui Spirachi. 14,00 Ce vrăji a mai făcut nevasta mea. 14,30 Schițe umoristice. 14,37 Povestea filmului muzical. 15,15 Magazin sportiv. 16,05 Drum de glorii. 17,50 Film serial. Varianta Omega. 19,00 Micul ecran . . . pentru cei mici ! 19,30 Telejurnal. 20,00 Reportaj TV. Insula plutitoare. 20,20 Film artistic. Citadela. 22,10 24 de ore. Duminica sportivă.

LUNI, 7 iunie

16,00 Teleșcoală. 16,30 Emisiune în limba maghiară. 19,00 Bucureștiul necunoscut. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Colocvi contemporane. 20,30 Concert în Muzeul Peleș. 20,55 Emisiune pentru tineret. 21,20 Roman-foileton. Forsyte Saga. 22,10 24 de ore.

MARȚI, 8 iunie

9,00 Teleșcoală. 10,00 Românie, nume scump. 10,25 Film artistic : Tatăl risipitor. 11,55 Telex. 16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limbă franceză. 17,00 Telex. 17,05 Sceno. 17,25 Pentru sănătatea dv. 17,35 Lecții TV pentru lucrătorii din agricultură. 18,00 Primăvara arădeană. 18,35 Teleglob. Itinerar bulgar. 18,55 Tribuna TV. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Frumoasă țară, dulce Românie. 20,15 Reportaj T. 20,40 Seară de teatru. Cei ce rămîn mereu tineri. 21,40 Canzonissimo '76. 22,10 24 de ore.

MIERCURI, 9 iunie

9,00 Teleșcoală. 10,00 Emisiune pentru tineret. 10,25 Biblioteca pentru toți. 11,35 Univers științific. 12,05 Telex. 16,00 Trofeul Tomis la volei feminin : România – Bulgaria. 17,00 Telex. 17,30 Fotbal : Politehnica Iași – C.F.R. Cluj-Napoca. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Reflector 20,20 Telecinemateca. Confuzie de persoană 22,10 24 de ore.

JOI, 10 iunie

16,00 Trofeul Tomis la volei feminin : România – Iugoslavia. 17,00 Telex. 17,15 Cabinet juridic. 18,00 Enciclopedie pentru tineret. 18,25 Artiști ai scenei lirice românești. 18,45 Universitatea TV. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,25 Mai aveți o întrebare ? 21,10 Revista literar-artistică TV. 21,40 Ecran 1976. 22,10 24 de ore.

VINERI, 11 iunie

16,00 Trofeul Tomis la volei feminin : România – Cuba. 17,00 Emisiune în limba germană. 18,55 Imagini din Anglia. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Revista economică Tv. 20,30 Film artistic. Ziua fiilor mei. 21,40 Artiști ai scenei lirice românești. 22,10 24 de ore.

SIMBĂTĂ, 12 iunie

10,00 Micul ecran . . . pentru cei mici ! 10,30 Telecinemateca (rel.) 12,20 O viață pentru o idee. 12,50 Am o țară ca o floare. 13,05 Telex. 13,10 Turism și vînătoare. 13,30 Din nou despre preferințele dv. muzicale. 14,20 Drumuri pe cinci continente. 15,25 Magazin sportiv. 16,25 Vîrstele peliculei. 17,25 Caleidoscop cultural-artistic. 17,45 Manilla. 19,10 Uniforme albastre. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Teleenciclopedia. 20,50 Film serial. Kojak. 21,40 24 de ore. 21,50 Săptămîna sportivă. 22,00 Intilnirea de la ora . . . 10. Cine rîde la urmă . . .

Televiziune

CARNET DE SCRIITOR

Cadranul de aur

Îmi spun că e tocmai timpul să profit de-acest cadran de aur, ieșind sub imensa cupolă albastră a cîmpului, unde lumina are frăgezimi și arome ce nu pot fi înțelese decît în aceste zile de uimire a mugurilor și-a florilor dintîi.

Aleg, dintre multiplele posibilități de-a pătrunde în intimitatea cîmpiei bănățene, un drum de apus, cu gîndul de-a ajunge la Lovrin, una din marile comune ale acestui ținut. Opțiunea nu e străină de faptul că, în urmă cu foarte mulți ani, poate un deceniu și jumătate, am stat acolo o săptămînă, ca tînăr scriitor, dornic să cunosc ceva din prefacerile prin care trecea, în vremea aceea, satul din șesul Banatului. Ceea ce mă determinase să aleg Lovrinul fusese, între altele, faptul că acolo se încerca, într-o stațiune de cercetări agricole, aclimatizarea lămîilor, a portocalilor și-a altor pomi fructiferi meridionali. Acum vreau să văd satul și oamenii, fără intenția de a încerca vreun procedeu antitetic între imaginile de-atunci și cele de azi, pentru că sînt două realități care nu se mai pot compara – Lovrinul este în acești ani o comună care traversează un profund proces de urbanizare, fapt cunoscut și prețuit în întreaga cîmpie de vest a țării.

Lăsind cetatea Timișoarei în urmă, șoseaua duzilor ondulează blînd printre nesfîrșite covoare de pluș verde – lanurile de grîu și de orz, mîngîiate cu aripi de argint de vîntul neastîmpărat al întinsurilor agreste. Curînd se zărește, cu acoperișe de olane roșii, printre exclamațiile tremurătoare ale plopilor și prin perdeaua transparentă de pruni și caiși înfloriți, comuna Becicherecul Mic. Aici a trăit o vreme Dimitrie Țichindeal. Oprim lîngă monumentul acestui părinte al fabulei românești și deslușim, cu vie emoție, inscripția săpată în piatră : „Ridicatu-s-a acest monument prin primăria Municipiului Timișoara la dorința fierbinte a toată suflarea românească din Banat întru preamărirea nemuritorului profet bănățean al Renașterii, pe care Eminescu l-a numit gură de aur, DIMITRIE ȚICHINDEAL, fost învățător național în Becicherecul Mic" . . .

Continuîndu-ne drumul, trecem prin sate îngrijite cu pasiune pentru frumos și cu mult simț gospodăresc. Cîmpia nesfîrșită pare amețită de lumina curată și moale, de borangicuri ușoare. Ajunși la Lovrin, sîntem obligați, din cauza lucrărilor de canalizare care taie șoseaua principală, să ocolim pe o stradă lăturalnică – fericit prilej de a observa că spațiul apreciabil dintre gardurile curților și panglica de asfalt, altădată abandonat troscotului, a fost lucrat și semănat de gospodarii satului, astfel încît în fața caselor se întind, ca niște chilimuri, răzoare proaspăt stropite, în geometrii încîntătoare.

Cu toate că am trecut în nenumărate rînduri prin Lovrin, abia acum îmi dau seama de farmecul nou al acestei localități. Cine vrea să vadă o comună frumoasă, respirînd un aer de tinerețe, de prospețime și tonicitate, să vină la Lovrin, îmi spun.

Petre Milităroiu, primarul comunei, o veche cunoștință, mă primește cu jovialitate. Discuția face numeroase meandre, primarul este un interlocutor cu farmec. Îi spun că am văzut în drum un panou pe care scria : „Cinste unităților fruntașe din comuna Lovrin distinse cu înaltul titlu de Erou al Muncii Socialiste și Ordinul Muncii clasa I" și-l rog să-mi reamintească acele unități. Petre Milităroiu surîde aproape imperceptibil și mi se pare că în surîsul său este o legitimă satisfacție. Aflu că Stațiunea de mașini agricole din Gottlob și C.A.P.-urile din Lovrin, Tomnatic și Gottlob au primit titlul de Erou al Muncii Socialiste, iar Stațiunea de cercetări agricole din Lovrin, Intreprinderea agricolă de stat și C.A.P. din Tomnatic, Stațiunea de mașini agricole și C.A.P. Gottlob au fost distinse cu Ordinul Muncii clasa I. Oricine ar fi profund impresionat de cele auzite. Asta înseamnă că Lovrinul, împreună cu celelalte trei sate aparținătoare, este o comună în care se muncește cu abnegație, cu dăruire patriotică. Dar primarul nu este un om mulțumit cu cele înfăptuite pînă acum. Discuția noastră este întreruptă din cînd în cînd de cetățeni care vin să întrebe, să ceară, să propună. Petre Milităroiu le răspunde calm, decis și cu o anumită tandrețe în glas, întîmpinînd și petrecînd oamenii cu o privire luminată, afectivă.

Lovrinul este una din cele 11 comune ale județului Timiș, cu un grad avansat de urbanizare, care vor deveni orașe. Comuna are 12.000 locuitori. Este una din cele mai bogate așezări. Ea varsă din veniturile proprii 3 milioane și jumătate de lei la bugetul statului. Vreau să aflu cîteva date despre procesul de urbanizare a Lovrinului. Primarul începe cu o cifră impresionantă : 17 milioane de lei economii, obținute prin acțiunile de muncă patriotică, la înfăptuirea unor lucrări edilitar-gospodărești. Apoi : toate cele 4 localități ale comunei sînt legate prin drumuri asfaltate. În interiorul localităților s-au realizat 19 km de asfalt. S-a terminat școala generală din Lovrin, s-au amenajat încă 7 clase la Gottlob, precum și 3 localuri cu 9 ateliere-școală. Comuna are 7 grădinițe de copii, dintre care două noi, astfel încît toți cei 652 de copii de vîrstă preșcolară sînt cuprinși în grădinițe. Comuna Lovrin are 125 de cadre didactice.

Carnetul meu de însemnări asimilează date emoționante. Aici s-a construit un ștrand de dimensiuni olimpice, cu bazin de înot pentru copii și terenuri de joacă. Mi se vorbește despre terenul de tenis de cîmp, despre terenul de fotbal, cu tribună, vestiare și baie, de la Tomnatic, și-mi amintesc că acest sat are o echipă de fotbal în divizia B – lucru rar, dacă nu unic în țară. Notînd că biblioteca de centru are 14.000 volume și patru filiale sau că volumul desfacerilor de mărfuri către populație este de peste 57 milioane de lei, renunț să înșir toate magazinele(unele cu autoservire) alimentarele, librăriile sau atelierele meșteșugărești firmele comerciale tinzînd să ocupe toate clădirile din centrul comunei. Dar Lovrinul a construit 4 blocuri de locuințe, a început alimentarea cu apă curentă, are spital, case de nașteri, baie populară, 4 cămine culturale, trei cinematografe, cîteva restaurante și cantine, cofetării și foarte multe alte dotări care vorbesc de la sine despre înaintarea acestei localități spre oraș.

Ieșim pe străzile Lovrinului, primarul discută cu muncitorii care lucrează la canalizare și le cere ca pînă seara să redea circulației porțiunea de șosea ocupată. Vizităm șantierul unui bloc de locuințe, parcul cu alei trasate riguros și umbra adîncă a copacilor. Pretutindeni este ordine și curățenie. Unde să fie prăfăria satelor de șes, șanțurile cu resturi menajere, înecate în bălării, de altădată ? Ne-apropiem de Stațiunea de cercetări agricole și sîntem întîmpinați de tufele de liliac înflorit, ce parcă ne îmbie cu brațele încărcate de ciorchinii viorii.

Cuprind încă odată cu ochii centrul Lovrinului. Primarul îmi urmărește expresia feții și-nțelege că sînt surprins și încîntat de tot ce-am văzut și-am aflat. Îi string mîna îndelung, el surîde mulțumit, prevenindu-mi cuvintele cu care aș vrea să omagiez munca lui și-a harnicilor lovrinenți. Ne dăm întîlnire peste două săptămîni la noua ediție a „Zilelor culturii în comuna Lovrin și localitățile aparținătoare" și plec pe lîngă tufele înflorite, spre laboratoarele și loturile de cercetări, în care se pregătesc noi hibrizi de grîu și porumb sau spre livezile de piersici, de cireși și migdali, iluminat de soarele amiezii și de miresmele celeste ale țărînii.

ANGHEL DUMBRAVEANU

Memento

Talentele copiilor

La Galeriile Bastion, sub patronajul Inspectoratului școlar județean și al Comitetului de cultură și educație socialistă al județului Timiș s-a deschis Salonul 1976 al Liceului de artă plastică din Timișoara. Elevii își încearcă talentul în diverse specialități : design industrial, modelaj, grafică publicitară, desen, pictură naivă, comunicații vizuale, structuri spațiale, pictură. Adevărate speranțe ale artei plastice de mîine, elevi precum Breileanu Marcel, Gabriela Alba, Caciuc Gruia, Jude Cornelia, Iancu Alexandru, Cioabă Stela, Meghesi Tiberiu, expun, uneori naiv, alteori cu o uimitoare siguranță, lucrări în diverse stiluri, rezolvate plastic după puterea de creație a fiecăruia.

Undeva, în spatele penelului, ori al dălții, stau profesorii, îndrumătorii de specialitate. Am cita aici clasele aparținînd profesorilor N. Perciun și Adriana Oancea, cu sentimentul talentelor bine dirijate spre afirmare. Copilăria, cuprinsă în forme și culori, într-o viziune modernă, exploziile de imaginație, starea de vis și poezie, lumea de basm și lumea reală întîlnindu-se în miracolul fierbinte al artei. Încă de pe băncile școlii, talentele, pasiunile, înclinațiile sînt observate și conduse atent spre desăvîrșire. Acest eveniment, acest salon de artă plastică al elevilor, vine și el să se adauge cu căldură multiplelor manifestări dedicate Congresului educației politice și culturii socialiste.

DAN UDREA

Prezente literare

Damian Ureche
SPECTACOLUL PRIVIRII
Ed. Facla – 1976

O cercetare amănunțită a poeziei lui Damian Ureche (autor care a publicat pînă în prezent cinci volume de versuri, cel de-al șaselea – **Spectacolul privirii** – reprezentînd obiectul propriu-zis al acestor însemnări critice) – va distinge o ascuțire treptată a tensiunii între ceea ce pare a fi tendința temperamentală a poetului și ceea ce voința sa artistică își propune să facă. Acest conflict – pe care l-am putea numi conflictul artistic (ținînd, adică, de arta poetică a autorului) – desface creația lui Damian Ureche în două sectoare distincte (ca fond și înfățișare stilistică) : unul este mesagerul vocației ; celălalt, al aspirației. Celui dintîi i se acordă treptat un spațiu tot mai restrîns. Celuilalt – celui conceptual – dimpotrivă.

În cele ce urmează, ne vom referi, pe scurt, la fiecare în parte.

1. Impresionabil, înclinat spre confidențe, cîntăreț neobosit al iubirii (al celei neîmpărtășite, de obicei, fiindcă doar aceasta predispune la elegie și altruism), Damian Ureche se arată, încă de la primele volume, un înzestrat creator de poeme erotice și delicat meditative. Ceea ce le dă fior și rezonanță este – deseori – acea rară vibrație nostalgică, acea plasare în perspective suprapuse, acel mod de a vedea pînă atunci inedit.

În momentele ei de vîrf, poezia lui Damian Ureche, topind confesiunea în peisaj și – pe de altă parte – făcînd din peisaj corpul concret al confesării, conferind, deci, întregului estetic și timp (individ) și spațiu (priveliște), devine **viziune**, univers viabil în ontologia artei. Poetul ajunge, așadar, la viziune (la sinteză) pe drumul variantei sentimentale (confesiunea – teză – și descrierea – antiteză – converg spre cosmoid, după mecanismul binecunoscut al înfruntărilor dialectice). Precizăm : **viziunea**=sinteză dialectică între descriere și confesiune ; **simbolul**, în consecință = sinteza dintre metafora personificatoare și cea depersonificatoare.

Evident, nivelul sintezei nu e ușor de atins și – mai ales – de păstrat. Spre el se tinde necontenit (poema într-acolo tînjește, indiferent dacă autorul e conștient sau nu de aceasta). Și, uneori, strofele se așează într-un asemenea orizont : **Mă privește în ochi, / Și mi-a fixat în pupilă / O fotografie de copilă. / Cu ce-s vinovat, / Peliculă de film neterminat ? / Din ochii mei / Marea a alungat nisipul / Să-i poată legăna chipul. / O fată mă privește în ochi de-aproape / Și piaptănă ape ! (O fată își piaptănă părul în Temperamentul primăverii, 69).**

S-ar putea cita, cu aceeași îndreptățire, **Elegie la Zanzibar** din **Viori fără amurg**, 94 precum și altele încă. În plan stilistic (imagistic-decorativ și prozodic), confesiunea este auditivă, muzicală (durata e muzică). Asistăm la o mare bogăție sonoră, la sclipitoare aliterații, la rime de efect.

2. Iată, însă, că, întrerupînd o evoluție ce părea să urce firesc spre fixarea iubirii în tărîmul **principiilor** (spre o cîntare a **erosului**, nu a **amorului**), poetul acordă un tot mai mare interes variantei conceptuale, atras de prestigiul intelectual al acesteia. Procesul se declanșează o dată cu debutul, dar cotitura este marcată net de volumul **Elegie cu Francesca da Rimini** (a cărei poemă finală, **Misterul celei din urmă**, am citat-o și interpretat-o în repetate rînduri) și consfințită de **Spectacolul privirii**. Alternanța dintre piesele confesive și cele reflexive denotă o remarcabilă disponibilitate lirică. Atîta doar că la capătul traseului conceptual nu se află viziunea ci, mai degrabă, alegoria. Avem de semnalat în acest context reușitele volumului **Tot ce mă doare** (ciclul **Călătoria de aer a poetului**).

Aproape în întregime, domeniul „conceptual" e turnat în vers nerimat, dar beneficiind de ritm și de o oarecare regularitate a măsurii. Imaginea nu e nici acum vizuală. „Ideile", iarăși, plutesc în mare libertate, luate de valul inconsecvent al expunerii. Aerul de modernitate se degajă dintr-o inexplicitare neexpresivă. De aceea, pare-se, forța de evocare șovăie. Memorabil rămîne, însă, poemul **Iernile cu o singură sanie**, pe care l-am pomenit și cu un anterior prilej.

3. Titlul noii cărți, **Spectacolul privirii**, ne-ar îndrepta cu gîndul spre **descrieri**, dacă nu spre o **perspectivă antropocosmică** (altă definiție a **viziunii**). El acoperă o serie de poeme întinse, eliberate de rimă, năzuind spre luminarea unei lumi de priveliști în aceeași măsură exterioare și intime. În recentul volum, tendința conceptualizării, a opacizării limbajului și a renunțării la armonie prozodică se înfăptuiește deplin. Locul poeziilor de cîteva strofe este luat de largi desfășurări lirice, despărțite în paragrafe ; sintaxa limpede și cursivă a catrenelor e părăsită în favoarea enunțurilor nelegate logic ; reprezentarea devine atmosferă. Se remarcă o infatigabilă poftă de scris, cursa lungă a cuvîntului, suflul nesegmentat, beția distanței, a pierderii în spațiu. Zările se deschid imens, perimetrul inspirației se îmbogățește. Gestul poetic capătă o rotire mai amplă, izbutind să ascundă, din cînd în cînd, obrazul rece și neconvins al poemului însuși. Conflictul artistic, de care vorbeam la început, este, el chiar, o sursă de neliniște.

Marea, depărtarea, sînt termeni dominanți alături de **foc** – binecunoscutul simbol al devenirii. Peisajul are adîncime deși nu se mizează pe structuri metaforice coerente, ci pe acumulări întîmplătoare : **Ape de grație încolăcindu-mă, / Gol recuperat de o himeră, / Uită-mă, plăcere de ierni hipnotizate, / Ce-mi rețineți glasul într-o cumpănă / Desferecat de legea curajului. / O, suflu de muzică în gura oceanului, / Nu-mi tăia luntrea cu glezna viorii. / Încotro, luntre, cine devoră / Spectrul culorilor sorbind evantaiele, / Cînd pomul de iarnă ne-adună-n jurul mării, / El în adînc dormind pe zaruri stinse, / Și noi am alergat lovind eternul, / Întruchipîndu-ne-n mătăsuri de-amăgire ? / O, marinari în urma cărora / Marea se retrage cu desăvîrșire ! (Himera muzicii, 15).**

Reținem preocuparea pentru dezbaterile ce frămîntă contemporaneitatea (**Un secol vibrant la Helsinki**, 11), portretul impresionant al munților (**Aici, unde se varsă munții**, 60), precum și cvasipermanenta obiectivare a emoției, difuzată în lucruri (și din ele iradiind). Invazia termenilor abstracți – evocatori de nobile încordări morale (**dezamăgire, dramă, imaginație, infinit, materie, mister, nemurire, satanic, spațiu** etc.) conferă textului exact coloratura dorită. Lîngă el dăinuie formulări plastice, pline de sevă : **Ziua în care explodează floarea ; Încît abia poți întinde mîna / Către polenizarea aștrilor** etc., etc.

Prin acest volum, Damian Ureche se angajează, decis, pe un făgaș încărcat de promisiuni, dar și de primejdii. Poetul nu riscă. Poetul crede că va izbuti. Reușita de azi e în stare să-l bucure. Iar strădania de a-și schimba pe de-a-ntregul tematica și uneltele nu poate fi decît semnul tinereții sale.

EUGEN DORCESCU

Vasile Versavia

Poeziile de față fac parte dintr-un volum închinat copilăriei și copiilor, care urmează să apară în acest an la Editura „FACLA". Începutul a fost provocat de o întîmplare cu un copil care nu voia să recite o poezie : deoarece nu-i plăcea. A scris autorul una, copilului i-a plăcut, a recitat-o fără ca să mai fie rugat . . . Ulterior, scriind astfel de versuri, am făcut tentativa de a mai fi o dată copil. Dar nu se mai poate. Și fiindcă nu se mai poate, am scris.

V. V.

ȚARA MEA

Trupul meu cît o sămînță
se cuprinde-n trupul țării ;
încolțește, prinde ființă
ca o floare-n pacea zării.

Iar în sufletul meu țara
stăruie să se cuprindă,
cum coboară cerul seara
și vibrează în oglindă.

Trupul meu cît steaua mică
a-ncolțit și scapără ;
trupul țării împrejur
cald și bun mă apără.

MAMA

Sus pe ce ul țării mele
arde chipul unei stele.

Chipul mamei drag și sfînt
luminează pe pămînt.

ION STAN PĂTRAȘ — Maramureș — Nunta din Săpînța

PRIETENIE

Dintre lucrurile mici
am cules două furnici,
una – ție,
una – mie,
asta-i prietenie.

Dintre lucrurile moi
ne dau lînă două oi,
una – ție,
alta – mie,
tot așa să fie.

Dintre lucrurile bune
am cules două alune,
una –mie,
una – ție,
mare bucurie.

Dintre lucruri cu necaz –
două lacrimi pe obraz ;
una – mie,
alta – ție,
mai ușor să fie.

JUCĂRIA MEA CEA DRAGĂ

Cel mai mult îmi place mie
bunicuțul dinspre tată,
el îmi pare-o jucărie
ce mănîncă cîte-o dată.

Pe sub nas are mustață,
cînd pui mîna te înpinî,
sub sp încene-și leagă-n ață
dou sticle cu lumini.

Iarna bunicuțul poartă
sus pe cap o cioară,
o tot scutură la poartă
de zăpada rară.

Va o poartă-o pălărie
cît o pitulice,
vai, această jucărie
n-aș vrea să se strice !

Profiluri

EUGEN VANCEA, prim regizor al Teatrului de stat Reșița

Anul 1956. Un regizor entuziast și plin de vise opta deliberat pentru un centru muncitoresc, cu un teatru creat în urmă cu cîțiva ani – Reșița. Dorea să participe pe efectiv la reclădirea, pe temeliile vetrelor strămoșești, a unei noi cetăți. A visului și gîndirii omenești. Totul pornea din convingerea că Reșița nu înseamnă numai cetatea oțelului. Că oamenii ei minunați, care-și încălzesc chipurile la înaltele temperaturi industriale, pot fi entuziasmați și de ideea de teatru. De un teatru al lor. În care să se recunoască...

Îl ascult acum pe Eugen Vancea, după două decenii de la acea opțiune. Recunosc că mă impresionează avîntul și patetismul ușor romantic al acestui om prin excelență tenace și consecvent. Pentru că Eugen Vancea a venit și a rămas la Reșița. Cu toate că splendidele vise din Institut erau greu realizabile. Cu toate că Teatrul avea atunci o scenă improprie. Că entitățile omenești erau diferențiate. Că... Dar a crezut întotdeauna în teatrul-școală, în teatrul-tribună, care, dincolo de tradiție, poate și trebuie să formeze gustul oamenilor.

Deci destinul unui regizor, îngemănat cu acela al unui teatru! Nu este puțin lucru, gîndindu-ne la instabilitatea regizorilor și interpreților din orașele de provincie și la exodul lor spre București. Ori teatrul românesc este unul singur. Nu provincia este periculoasă ci spiritul provincial, platitudinea, monotonia. Spectacolele cu „Micii burghezi", „Profesiunea d-nei Warren", „Într-o singură seară", ca să amintesc numai cîteva, realizate de Eugen Vancea, au cunoscut veritabile succese pe scenele capitalei. Ca și ale țării prietene, R.S.F. Iugoslavia.

Aniversările constituie întotdeauna un popas. O rememorare retrospectivă a unui drum. Ne place să fim tradiționali în acest sens și să consemnăm cele peste 70 de spectacole realizate de Vancea, cu piese din dramaturgia românească și universală, multe din ele în premieră absolută pe țară: Rețeta fericirii de Baranga, Casa care a fugit prin ușă și Vikingii de Petru Vintilă, Copacii mor în picioare de Al. Cassona, Fluturi... fluturi de Aldo Nicolai.

Cum gîndește Eugen Vancea relația text-spectacol? Textul nu ca un dat absolut, dacă se poate spune așa, dar nici ca un pretext pentru a scrie propriul său scenariu după o idee de... „În atmosfera propusă de dramaturg voi da expresie scenică textului, cu rafinament, măsură, bun simț, fără a friza teribilismul, lucrul în sine"...

Este profesiunea de credință nu a unui om moderat, cum s-ar putea crede, ci a regizorului lucid care știe că de la Tespis încoace, teatrul este al oamenilor pentru... oameni.

Eugen Vancea consideră regizorul o prezență activă în viața cetății. Așa se explică patosul arătat mișcării artistice de amatori. Pentru că aceasta nu înseamnă rabaturi făcute calității. Ci entuziasm. Seriozitate. Dăruire fără zgîrcenie. Stau mărturie premiile pe țară dobîndite de teatrul de amatori de la Marga și Teregova, de sindicatul învățămîntului sau de Casa pionierilor din Reșița, de a cărui mentor este de aproape zece ani.

Deci, regizorul, om al cetății! Coborît din tumultul existenței sale spirituale. Așa ni s-a înfățișat Eugen Vancea, un nume alăturat neapărat consecvenței și rîvnei bunelor cauze. Pledoaria noastră, poate ușor sentimentală și patetică, s-a dorit pentru un om și arta sa și, nu în ultimă instanță și pentru Teatrul reșițean.

LIZICA MIHUȚ

Plastica

Primul salon național de artă naivă

În cadrul „Primăverii arădene" s-a deschis, într-o mare sală de expoziții, primul salon național de artă naivă, manifestare inițiată în pregătirea Congresului educației politice și culturii socialiste. Pictorii denumiți naivi, sau maeștri populari ai realității, sau primitivi ai secolului XX, aduc în arta vremii noastre, adesea marcată de neliniști complicate sau de luciditatea excesivă, un aer proaspăt de seninătate și căldură. La acești „artiști ai instinctului și ai inimii" (René Huyghe) admirăm savoarea expresiei, spontaneitatea afectelor, farmecul povestirii, care se dispensează de respectarea riguroasă a legilor plastice. Anatomia, perspectiva și proporțiile n-au fost învățate, valoarea semnului plastic nu trece pe plan de conștiință, dar intuiția descoperă soluții compoziționale, ritmice și cromatice capabile să confere imaginii coerență și pregnanță.

Selecția lucrărilor celor aproape o sută de expozanți a fost asigurată de centrele județene de îndrumare, iar un juriu alcătuit din critici de artă din București și din alte orașe, prezidat de pictorul Ion Sălișteanu, a decernat premii. Printre laureați se întîlnesc nume cunoscute dintr-o activitate mai îndelungată, sau altele care încep acum să se afirme. Ion Niță Nicodin din Brusturi (Arad), care ne-a reprezentat cu cinste la expoziții internaționale, evocă poezia specifică a locurilor și a obiectelor oamenilor de la munte, iar arădeanul Pavel Biro, familiarizat de o viață cu animalele pădurii, caligrafiază cu tandrețe adevărul naturii. Din lumea satelor, de la poalele muntelui Găina, vin și formele intens luminoase ale lui Petru Mihuț, Petru Roman, Rodica Nicodin, în timp ce cîmpia Banatului își găsește în Viorel Cristea un dăruit interpret. Aspecte ale vieții noi sînt cuprinse, în linii energice sau în culori vii, de sătmăreanul Vasile Ionici și de Bică Weinberg din Bacău, precum și în intarsiile de os și lemn ale lui Nicolae Nica (Argeș).

În afara acestora, lucrări de valoare apropiată expun Gheorghe Doja, Ioan Szekessy, Iosif Vincze (Timiș), Ghiță Mitrăchiță (Dolj), Constantin Florea, Haralamb Simionescu, Marin Văduva (București), Ion Stan Pătraș (Maramureș), Ion Maric, Virginia Bârsan (Bacău), Gheorghe Sturza (Botoșani) și mulți alții.

Prezența numeroasă, din toate colțurile țării, la Salonul de la Arad a artiștilor amatori „de expresie naivă" (termen propus de criticul Radu Ionescu în simpozionul care a precedat vernisajul) dovedește interesul crescînd pentru o formă de creație a cărei viabilitate se impune prin candoarea viziunii și sinceritatea sentimentului.

DELIU PETROIU

De ce ne place arta naivă?

Ideea proiectării artei naive în public s-a născut ca un act de frondă. Căutîndu-se senzaționalul, anarhia, paradoxul, Alfred Jarry și Apollinaire au aruncat mielul în groapa leilor. Dar „a fi pictor nu e profesiune, ci un destin", iar arta naivă „nefiind un stil, ci o stare" (Jean Cassou), ea rezistă timpului, indiferentă la elogiile nemăsurate, cît și blasfemiile care o însoțesc.

Poate iubim arta naivă fiindcă ea este naivă. Disputele în jurul termenului le găsesc sterile. Ea nu este ceea ce își propune. Străduindu-se să cuprindă realitatea, afirmînd primatul obiectivității și încercînd să identifice prin detaliu opera cu viața, ea tinjește după particular (istorie), dar ne reflectă universalul (poezia). Realismul artei naive are o aură de fantastic. Obiectul pictat nu-i cel pe care artistul îl vede accidental, ci acel pe care el îl știe dintotdeauna.

Poate iubim arta naivă fiindcă în ea găsim umor, bufonerie, paradox; poate fiindcă în fața ei putem vorbi la nesfîrșit despre ingenuitate, imaginație, optimism, poezie, iar artistul profesionist găsește în aceste lucrări, lipsite de orice urmă de trufie, rezolvări intuitive a unor probleme complexe de limbaj plastic cu mijloacele cele mai rudimentare. Decodificînd opera și validîndu-i valoarea estetică, trebuie să le amintim imediat și pe cele etice și sociale. Mesajul artei naive este direct. Se pune în balanță adevărul, dragostea față de oameni, și locul natal (Aurelia Dragomir, Mihai Lahötz), se glorifică actele de vitejie ale poporului nostru (Ion Dragomir), se elogiază munca (Ecaterina Radu, Iosif Vintze) se încorsetează în dispreț minciuna, viciul, ipocrizia. Gheorghe Doja își pictează tripticul ipostazelor sale: muncitor-lăcătuș, apărător al patriei și pictor. Viorel Cristea se vrea un reporter al satului bănățean în haine de sărbătoare, pe cînd Ludovic Popovici pictează visînd la maeștrii.

Frumusețea acestor lucrări este rezultatul lor final, nu un pretext, ele creîndu-ne o autentică stare de purificare.

AUREL GHEORGHE ARDELEANU

Muzica

Un recital neobișnuit

STUDIOUL LICEULUI „ION VIDU" a găzduit un recital cu totul inedit: de canto și tubă. Dacă prezența virfurilor orchestrei în această ambianță a devenit un fapt curent, recitalele vocale rămîn încă un eveniment. Soprana Eleonora Oarcea a concretizat excepția acestei inerții, existente încă la nivelul corului filarmonic, iar rezultatul a fost surprinzător. Căci am descoperit în această solistă, audiată adesea, însă numai sporadic, pe artista capabilă de a împlini unul din cele mai frumoase recitaluri ale stagiunii. Ne-a încîntat sensibilitatea și muzicalitatea ilustrate într-un repertoriu suficient de diversificat stilistic; ne-a cucerit căldura interioară pe care o emană – la registrul unui ton cameral – cîntul său avînd ceva din delicatețea unui Luchian. Cei mai apropiați îi rămîn romanticii, inclusiv cei de azi – în sensul predominanței efuziunilor afective. A înfiorat deopotrivă tensiunea frazelor în Brahms (Credința dragostei), ori lejeritatea licitată în Händel (Alexanderferst). Opțiunile din lumea liedului românesc o recomandă drept un lector ce-și declină preferințele în zona unde culoarea pastelată se învecinează cu nostalgicul evocator. „Salcia" de Th. Rogalski rămîne ilustrativă pentru finețea emisiei în nuanțele de pianissimo, inclusiv în zona supraacutelor. Ne-a restituit și subtila gingășie a unui splendid crochiu, semnat R. Georgescu – „Primăvara". Atentă la valorile bănățene, solista ne-a oferit versiuni aplaudate liedurilor lui M. Hoinic – „Soare" și I. Tomi – „Bujorii" – creație tangentă prin cvintele și octavele sale „goale", prin ritmurile asimetrice, unei atmosfere de lirism dureros, transfigurat.

ARCADIE ROMANIUC ne-a dimensionat în continuare rarisimul prilej de a audia un recital de tubă. Performanța sa rămîne spectaculară, întrucît lecturează transcripții extrem de dificile, cu o acuratețe exemplară. Pe parcursul programului său – Glier, Marcello, Strauss – solistul ne-a relevat o suplețe tehnică quasi-acrobatică, pe un instrument utilizat curent de compozitori, doar pentru cîte o pedală gravă. Tonul este rotund, lipsit de stridențe, muzicalitatea interpretului operînd cu un larg evantai dinamic. De remarcat, acompaniamentul pianistic sugestiv și adesea strălucitor, susținut de Alla Popa și Renate Manciu.

DORU MURGU

Panoramic

„Tineretul și cultura socialistă" s-a intitulat simpozionul organizat la Casa de cultură a tineretului de Comitetul județean Timiș al U.T.C. Tinerii prezenți au întreținut un viu dialog cu invitații Ion Arieșanu, prof. univ. dr. Francise Albert, conf. univ. dr. Traian Bunescu, asist. univ. C-tin Strungă. Au participat, de asemeni, membrii cenaclului literar „Mihai Eminescu". ● Din inițiativa Centrului de librării Timiș, a fost deschisă în cadrul librăriei „Mihai Eminescu" din Timișoara o retrospectivă editorială „Facla". Tot la librăria „Mihai Eminescu" au fost lansate recent ultimele apariții ale editurii timișorene: „Calculul static al structurilor", aparținînd lui Ioan I. Munteanu, „Problematica omului în filozofia lui Karl Jaspers" de Bruno Würtz și „Scrierile" lui Vasile Goldiș. ● La Casa studenților a avut loc o întîlnire a scriitorilor cu elevii Liceului de construcții nr. 2 din Timișoara. Au citit din creația lor poeții Anghel Dumbrăveanu, Dușan Petrovici și George Drumur. Elevii au recitat și au interpretat într-un recital folk versuri ale scriitorilor invitați. ● În cadrul unei ample manifestări cultural-educative de masă, organizată la Buziaș și în localitățile învecinate scriitorii timișoreni Damian Ureche, Ion Dumitru Teodorescu, George Drumur, Dorian Grozdan, Ion Marin Almăjan, Aurel Turcuș au participat la o șezătoare literară. ● Facultatea de filologie-istorie a Universității timișorene, în colaborare cu Inspectoratul școlar județean și Casa corpului didactic a organizat o sesiune de comunicări științifice cu tema „Folosirea mijloacelor audio-vizuale în predarea limbilor moderne". ● Zilei internaționale a copilului i-au fost dedicate mai multe acțiuni, între care ultima premieră a Teatrului de păpuși, „Cosițe aurii" sau „Zilele cărții pentru copii", manifestare organizată de Biblioteca județeană. ● O premieră absolută pe plan național: salonul elevilor plasticieni. Expun elevii Liceului de arte plastice din Timișoara. ● În încheierea unei bogate săptămîni culturale organizată la Nădrag, a avut loc o mare serbare cîmpenească și un spectacol artistic, „Omagiul muncii" în cadrul manifestării „Ziua Padeșului". Și-au dat concursul prestigioase ansambluri profesioniste și amatoare din județ.

OBSERVATOR

Etnologie

Supremă apreciere

La o întîlnire cu activul de partid, din iulie 1967, secretarul general al partidului nostru, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU arăta: *„Am putut, pe parcurs, să admirăm minunata artă populară, întruchipată atît în muzica și dansurile populare conservate în fiecare sat și comună, în orașe, cît și cusăturile și țesăturile care oglindesc măiestria, priceperea femeilor de la sate. Toate acestea exprimă cu putere dragostea de frumos a poporului nostru, faptul că el știe să păstreze și să dezvolte minunat bogăția artei populare românești. Aceasta, s-ar putea spune, constituie un îndemn pentru oamenii noștri de artă, pentru creatori, de a întări și mai mult legătura cu arta populară românească, de a învăța de la ea, dar și de a contribui la dezvoltarea acestei minunate comori".*

În lumina acestei înalte aprecieri, pe care partidul o acordă culturii noastre populare, trebuie relevată și însemnătatea investigațiilor etnologice, care se impun a se efectua pe aria unei provincii istorice. În modul acesta se poate arăta mai profund cum se manifestă interdependența fenomenelor etnologice într-o anumită perioadă istorică, pe un teritoriu bine delimitat, reliefîndu-se, îndeosebi, într-o zonă, specificul formelor de cultură populară, indisolubil legate, prin trăsăturile lor fundamentale, de fondul comun etnologic autohton. În acest sens se poate afirma că Banatul este una dintre cele mai importante arii etnologice ale țării, care a căpătat o certă notorietate, atît prin bogăția culturii populare pe care o deține, cît și prin modul superior de valorificare a acesteia.

În județul Timiș, materialul etnologic este folosit, cu o tot mai mare eficiență, în programul educațional, elaborat de partidul nostru. Numeroase tipărituri de aici, expozițiile de artă populară, sesiunile științifice de folclor și etnografie aduc la cunoștința publicului diverse aspecte ale culturii noastre populare, fundamentate pe idei esențiale, științifice, politice, patriotice, înrîurind astfel, conștiința și sensibilitatea maselor, prin aceasta îndeplinind cea mai de seamă cerință a praxiologiei etnologice.

La Plenara cu activul a Comitetului județean de partid Timiș care a avut loc în pregătirea Congresului educației politice și culturii socialiste, a fost reliefată și problematica diversă a mișcării artistice de amatori și a valorificării artei populare din județul nostru, accentuîndu-se ideea că trebuie să păstrăm și să dezvoltăm, cu tot mai sporite carate, moștenirea culturală etnologică. Există un potențial uriaș pentru îndeplinirea acestui deziderat. Folosindu-l, ne întărim ființa națională și cinstim memoria vrednicilor noștri înaintași, care de-a lungul involburatelor vremuri, au păstrat și îmbogățit tezaurul folcloric: *„În furtunile veacurilor* – menționa tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU în Expunerea la Congresul Cooperativelor Agricole de Producție din anul 1966 – *țărănimea a rămas neclintită, păstrînd și dezvoltînd limba strămoșilor, obiceiurile, portul național, conservînd marile calități ale poporului român, hărnicia și omenia, vitalitatea și dirzenia".*

AUREL TURCUȘ

Banatica

Lucian Blaga despre Victor Vlad Delamarina

Puține literaturi ale lumii se pot mîndri cu existența în cadrul lor a unor literaturi dialectale. Acestea sînt deobicei apanajul marilor popoare ce cunosc în sînul lor stratificări deosebite de populații care își păstrează încă trăsături dialectale puternice. Ele mai sînt în același timp moduri de manifestare în extremis ale curentelor realiste din cadrul literaturii naționale, cînd tendința de a surprinde detaliul pitoresc merge pînă la redare întocmai a limbii vorbite într-o provincie sau alta, spre a-i surprinde mai adînc specificitatea. E și cazul literaturii române, care cunoaște prin bănățeanul Victor Vlad Delamarina un exemplu special de „realism poporal". Moartea lui prematură – la 15 mai se împlinesc 80 de ani de la acest eveniment – l-a împiedicat să-și desăvîrșească o carieră poetică anunțată promițător, așa cum spunea Lucian Blaga într-un articol din 1922. Articolul, ca și multe altele, a rămas total necunoscut pînă acum fiind publicat de poet în ziarul Patria de la Cluj, la rubrica Note. Din păcate în ediția pe care acum cîțiva ani am alcătuit-o noi, (Ceasornicul de nisip), cu material inedit, extras în cea mai mare parte din acest cotidian. am omis din sumar articolul de mai sus, care ne-a scăpat și la rubrica Bibliografie, împreună cu alte cîteva, cum ar fi Organizarea intelectualilor (nr. 75,6 apr., p. 2), O aniversare mai actuală decît s-ar crede (nr. 76), Socialismul după națiuni (nr. 77), Un an de la apariția „Gîndirii" (nr. 78), Biblioteci sătești (nr. 79), Regionalism cultural (nr. 80), Einstein în Franța (nr. 81), Filosoful W. James despre obișnuință (nr. 82), Filme culturale, Inventatori români (nr. 87), Terțium non datur (nr. 88).

Articolul despre Vlad Delamarina este un interesant document asupra psihologiei bănățeanului, pe care o va relua mai tîrziu în articolul Barocul etnografiei românești. Îl reproducem după ziarul Patria, IV, nr. 74 (5 apr.), p. 2. Interesant că Blaga devenise rudă, prin Brediceni cu scriitorul Victor Vlad Delamarina.

MIRCEA POPA

VICTOR VLAD DELAMARINA

Cartea Românească retipărește într-o broșură din Biblioteca Scriitorilor Români versurile unui poet mort cu mult înainte de-a se fi ridicat la înălțimea pe care calitatea superioară a talentului său ne îngăduia s-o întrebăm: Victor Vlad Delamarina. Dispărut pe la 1896 astăzi ar fi fost încă destul de tînăr pentru creații poetice cari nu cer o anumită vîrstă. Talent firesc și de-o uimitoare primitivitate a început să scrie versuri în graiul lugojenesc, nu ca să facă propriu-zis versuri, ci din acea sburdălnicie sigură de sine, iubitoare de tot ce e local și adeseori batjocoritoare de ce e strein, atît de caracteristică bănățeanului de baștină. Se știe că bănățeanul e foarte conștient, nicăiri țăranul nu e atît de preocupat de sine însuși – în înțelesul bun al cuvîntului, atît de stăpîn peste ale sale și cu atîta încredere în virtuțile locale. Era prin urmare aproape fatal din punctul de vedere al logicii istoriei, ca cel dintîi poet care să aibă îndrăzneala de a scrie în dialect, să apară tocmai din acest mediu și nu din altul.

Țăranul ardelean care ascultă pe unul din vechiul regat n-are atîta siguranță în felul său de a rosti ca să spună acestuia că vorbește „greșit" sau „pocit". Dar bănățeanul da; pentru că numai în Banat se vorbește frumos. E într-adevăr de admirat această conștiință înaltă, care cînd nu degenerează în egocentrism trebuie cultivată oriunde ar apărea. Din aceeași psihologie, născută prin cine știe ce împrejurări favorabile de veacuri, se explică și apariția unui poet ca Victor Vlad. Sunt în versurile sale, cele mai locale din cîte s-au scris în românește, lucruri pe care nu le poate înțelege numai un lugojan. Maiorescu a atras la timpul său atenția asupra acestui fenomen de regionalism literar. Și același entuziasm a stîrnit pretutindeni și „al mai tare om din lume" – Sandu Blegea, erou reprezentativ al unei întregi provincii. Poezia despre care vorbim e fără îndoială cea mai desăvîrșită c r e a ț i e a lui Victor Vlad, prin care și-a fixat definitiv locul în istoria literaturii noastre. Îndrăzneala de a scrie în dialect a fost contagioasă, dar cei cari l-au imitat n-au avut nici un talent. Fapta lui Victor Vlad rămîne, pînă astăzi cel puțin, unică.

Nu putem decît să ne bucurăm de retipărirea versurilor sale – apărute înainte cu vreo zece ani într-o ediție sub îngrijirea d-lui Branisce, demult epuizată. După cum suntem informați – mai există o serie de poezii de același autor, cari din motive lipsite de seriozitate literară, n-au fost publicate. Credem că se face o greșală. Ar trebui publicate toate fără excepție, deoarece nici una nu depășește marginile bunei cuviințe, cum se tem unele gusturi fecioreInice. De asemenea ar trebui tipărite în sfîrșit și schițele de călătorie ale acestui tînăr marinar, care iubea lumea cu ochii deschiși – mari, în presimțirea tragică a unei vieți sfîrșite cu cea dintîi tinerețe. Și oare nu s-ar cuveni ca Societatea Scriitorilor Români să pună cel puțin o cunună pe mormîntul acestui visător care scria versuri hazlii ca să-și uite sufletul prea împietrit cu marea și cu tristețea infinitului, în care avea să coboare curînd de tot.

Dicționar ortografic

PRONUMELE CONJUNCTE LA PLURAL, II

Persoana a doua plural are, pentru dativ, două forme conjuncte (neaccentuate) : **vă** și **vi**, iar pentru acuzativ una : **vă**. Forma **vă** se folosește și în varianta elidată **v-**. Deosebindu-se numai prin funcția sintactică, forma **vă (v-)** atît la dativ, cît și la acuzativ se ortografiază în același fel.

VĂ este folosit negat înaintea unui cuvînt care are ca inițială o consoană sau vocală accentuată.

La dativ : **vă** procurăm ceva ; **vă** mai spunem o vorbă ; **v-aduc** ce doriți. Forma elidată e facultativă.

La acuzativ : **vă** cunoaște lumea ; **vă** mai întreb ceva ; **vă** interesează ? Dar și : **vă** amuză gluma ? sau facultativ : **v-amuză** gluma.

-VĂ se leagă enclitic de verbe la imperativ sau la gerunziu : **dați-vă** seama ; **luați-vă** umbrela ; **cerîndu-vă** voie ; **adunați-vă** repede ; **chemîndu-vă** la datorie etc.

-VĂ-, legat în ambele direcții, se folosește numai în formele inverse ale verbului la viitor : **vedea-vă-voi** venind la mine ; **întreba-vă-vor** multe lucruri ; **ruga-vă-veți** de ei. (Astfel de inversiuni sînt rar folosite în limba literară actuală).

V-, ca variantă elidată a lui **vă**, se folosește proclitic, pe lîngă situațiile facultative discutate mai sus, în mod obligatoriu legat de :

1) verbele auxiliare care încep cu vocală : la dativ : **v-am** spus ; **v-a** dat cartea ; **v-au** trimis flori ; **v-aș** oferi ; **v-ar** dărui lucrarea aceea ;

la acuzativ : **v-am** văzut ; **v-a** numit ; **v-au** chemat ; **v-aș** întreba ceva ; **v-ar** bucura mult ;

2) pronumele conjunct feminin **o** : **v-o** recomand ; **v-o** scriu imediat ; **v-o** dau chiar acum. Pronunțarea și scrierea : **vi-o** recomand ; **vi-o** dau etc. sînt considerate neliterare și, de aceea, trebuie să fie evitate.

VI se folosește independent (nelegat) numai cînd precedă o altă formă de pronume conjunct : **vi** le trimit ; **vi** l-ar da ; **vi** se va comunica ; **vi** i-ar solicita etc.

VI-, legat proclitic, se întrebuințează numai cu formele conjuncte ale verbului **a fi**, indicativ prezent, sau cu pronumele conjuncte **-l** și **-i** : **vi-s** dragi copiii ; cum **vi-i** voia ; **vi-l** recomand ; **vi-i** prezint pe toți.

-VI- se leagă în ambele direcții după verb la gerunziu sau imperativ și urmat de pronumele conjuncte **-l** sau **-i** : **prezentați-vi-l** acum ; **recomandați-vi-i** pe prieteni ; **arătîndu-vi-i** de departe ; compuse la diateza reflexivă : **spusu-vi-s-a** ; **trimisu-vi-s-au** ; **cuveni-vi-s-ar** (ca și altădată, precizăm că aceste inversiuni sînt rar întrebuințate).

Forma **vi**, singură, nu se folosește legată enclitic.

V. ȘERBAN

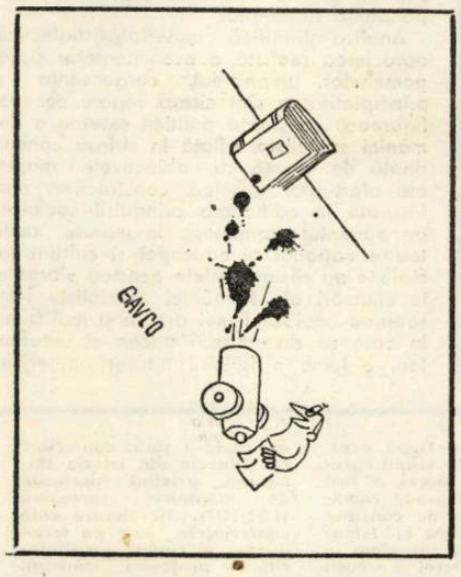

Eureka!

● **Teama de bine nu-i caracterizează pe fricoși.**

● **Cei ce umblă pe sîrmă, numai par șovăielnici.**

● **A nota în cap, și nu pe hîrtie, e întotdeauna un privilegiu pentru uituci.**

● **La un concurs de sinceritate, vicleanul nu se clasează pe ultimul loc.**

● **Nu știu să sculptez o statuie : știu doar să suflu peste ea, să-i dau viață.**

● **Peștele sărat n-a cunoscut acvariul.**

● **Pentru căsnicia de trei săptămîni se spune că soții s-au cucerit în trei ore.**

ION VELICAN

Vitralii

Un nou Ciprian Radovan

În afara cronicii plastice care va urma, încerc să adun în cuvinte o stare de spirit la expoziția de excepție a lui Ciprian Radovan de la Galeriile de artă. Deși printre plasticieni, maeștri ai portretului, opiniile erau împărțite, tocmai controversele incitante merită subliniate. O privire plimbată retrospectiv peste pînzele sale, unele dintre ele adevărate explozii de coloristică, de virtuozitate cromatică, dezvăluie și acea tentă de imprimeu, de modernism șocant, de experiment în sine, sunînd uneori ca un carnaval decorativ. Au urmat o serie de portrete în care știința liniei și culorii anunța o perspectivă doar, nu o certitudine.

Și iată-l pe Ciprian Radovan, imprevizibil. Unde a dispărut chimistul ? Chimistul și artistul rece s-au decantat în obsesia afectivă a portretului. În expoziția actuală, portretistul Ciprian Radovan, într-un joc distins al variantelor, cedează stării devorante a candorii, în planuri alternante. Deoparte starea încrîncenată, în autoportrete, în „Omagiu artistului", dar mai ales în arhetipul multiplicat al femeii, veșnic aceeași, veșnic în dansul dureros al depărtării, și permanent alta, detașată și glacială, în grădinile suspendate ale unui abia schițat surîs de gheață. E armonioasă pentru că e distantă, într-o tăioasă superioritate, pentru că dirijează pe sub zîmbet gînduri de nepătruns. De cealaltă parte, efectul (oare a mizat pe efect ?) sau șocul vizual e stîrnit însă de ipostazele copilăriei, stări surprinse între melancolie și extaz, acel mugure din care te-ai rupt, ori care s-a rupt din tine. „Mîndrie incipientă" și „Oglinda unui gest", reluate în tonuri de stampă, ori de medalion, flacăra pură pîlpîind în pudoarea dintii. Copiii, starea noastră primordială, natură arzînd pe stalactite de rouă, să te bucure și să te doară. Expoziția aceasta e o apă vie pentru setea noastră de portret.

DAMIAN URECHE

Corespondența

Moldovan Doru : **Pot fi identificate unele impulsuri lirice, semn că opiniile citate în scrisoare ar fi putut fi legitimate. Nu e tîrziu nici acum, dacă sînteți hotărît să vă înțelegeți calitățile cu luciditate și să le cultivați.**

Daniș Maricel : **Din păcate, nu vă putem publica versurile, cu toate mărturiile impresionante pe care ni le faceți. Ele pot ajunge pe o cale mai sigură la obiectul adorației dv.**

Th. Bănățeanu : **După cum sperăm că ați observat, v-am răspuns în cadrul acestei rubrici și v-am tipărit și o poezie. Dintre lucrările aflate în plicul pe care-l avem în față, numai Drum în alb ne reține atenția, prin strofa liminară.**

Liviu Țințaru : **Cugetările trimise sînt adesea de o calitate îndoielnică. Să reproducem spre exemplificare : „Cînd cad frunzele se spune că e toamnă. Cînd cad copacii se spune că a fost pădure", „Dacă ne îndoim de existența dragostei la prima vedere, nu ne putem îndoi de lipsa vederii la prima dragoste". Sînt însă și dovezi că ați putea scrie lucruri mai bune.**

Ștefana Dragoș Vega : **Ne-a plăcut Răzvrătire, cum și unele versuri disparate din Noapte. Scrieți-ne în viitor mai citeț și nu cu atîta economie la hîrtie încît să apelăm la serviciile lupei.**

Virginia Marius : **Ne bucurăm că v-a plăcut răspunsul nostru, care ziceți, vă face fericită. Sînteți, probabil, la o vîrstă a purelor întrebări și elanuri. Va trebui să citiți și să scrieți mult, cu pasiune și luciditate. Altfel, pot veni dezamăgirile. Deocamdată lucrurile merg bine. Noile poezii ne întăresc opiniile anterioare. Mai mult decît atîta — una din poezii, Mă definește marea, se reține pentru tipar. Asta înseamnă că atunci cînd simțiți, cu gravitate, tema, poemul vă reușește. Trageți de aici concluzia firească.**

Mircea Moț : **Dintre poeziile traduse din Marc Alyn, ne-a plăcut Elegia. Continuați aceste preocupări — sînt, din cîte ne dăm seama, sorți de izbîndă.**

Dana Ploaie : **Aceleași acorduri înmuiate în emoții grave. Va trebui să munciți mai mult, să citiți, să studiați, să scrieți și să trăiți cu intensitate întrebările care vă frămîntă. Se cere un efort sporit în latura artistică a lucrurilor. Rezultatele bune, în aceste condiții, nu vor întîrzia. De ce nu frecventați (întrebarea se pune tuturor elevilor din Timișoara, care ni se adresează cu versuri sau proză) Societatea literară a elevilor, de la Casa tineretului ? Confruntarea cu ceilalți tineri de vîrsta dv. este foarte utilă.**

Ștefan Stoleru : **Formula poetică utilizată de dv. — una epigrafică — presupune putere de concentrare și de sugestie, cum și o inventivitate deosebită. Aveți, se pare, asemenea calități. Dovadă poeziile** Ochiul sau poate tu și întoarce-ți fața, pe care **le reținem. Mai trimiteți.**

Octavian Suciu : **Reținem poezia** Decor. **Să mai vedem și altceva.**

Anghel Dumitru Cvat : **Citatele, pe care ni le reamintiți, din unii esteticieni, sînt bune și la locul lor. La întrebarea, legitimă, „nu știu în ce măsură am reușit", vă răspundem că, din păcate, n-ați reușit de loc. Mai încercați.**

Prună Gheorghița, Mohaupt Coloman — **încercări modeste.**

A. D.

Cu DUMITRU PREDA

(Urmare din pag. 1)

mers al vieții economice, sociale, politice. Într-un cuvînt, în întreaga dezvoltare multilaterală a societății. Este ceea ce în contextul filozofiei marxist-leniniste se definește ca libertate în acțiune. Mă refer deci la realizarea caracterului legic al progresului social în socialism, care presupune ca oamenii muncii, masele să participe conștient la realizarea obiectivelor pe care și le propune o societate ca aceea prefigurată în Programul adoptat la Congresul al XI-lea al P.C.R.

— Cum credeți că se definește, în cîmpul practicii sociale, relația dintre politic și cultural ?

— Vorbind la modul general, în planul practicii sociale nu se poate trage o linie de demarcație între politic și cultural. Politica noastră este, intîi de toate, o politică științifică, fundamentată științific pe cea mai înaintată concepție despre lume și viață, marxism-leninismul. Iar o politică științifică presupune o acțiune științifică, o participare în cunoștință de cauză, ceea ce, la rîndu-i, presupune un înalt nivel de cultură din partea făuritorilor noii istorii. Este semnificativ faptul că primul congres de acest fel, consacrat educației politice și culturii socialiste, este organizat și se desfășoară într-o formulă care ne poate edifica asupra gradului atins de societatea noastră în ce privește dezvoltarea conștiinței socialiste. Așa cum spunea secretarul general al partidului nostru, tovarășul **Nicolae Ceaușescu,** formarea conștiinței socialiste a devenit un obiectiv și o sarcină a întregii națiuni. Acest congres dezbate tocmai problematica complexă a făuririi omului nou într-o formulă atît de democratică, atît de larg reprezentativă pentru întregul nostru popor, fapt care demonstrează, prin sine însuși că, într-adevăr, educația socialistă este o problemă a întregii națiuni. Pentru a trece la un plan mai concret, aș spune că județul nostru se prezintă în fața acestui eveniment cu un bilanț bogat, ilustrînd în mod edificator fuziunea politic-cultural. În anii care au trecut de la Plenara din 1971, am realizat multe lucruri remarcabile, atît sub aspectul diversificării formelor, al modalităților de organizare a activității politico-educative și cultural-artistice, cît și, mai cu seamă, sub aspectul perfecționării, al îmbunătățirii conținutului acestor acțiuni. În temeiul realităților putem afirma că activitatea politico-ideologică, cea culturală și artistică din județul nostru, ca de altfel în întreaga țară, a primit noi dimensiuni sub raportul conținutului de idei, al orientării spre dezvoltarea unei vieți spirituale care promovează concepția științifică, revoluționară și militantă a partidului nostru.

— V-aș ruga să vă referiți, în cele ce urmează, la două din aspectele politicii culturale de maxim interes în actualul context : informarea și formarea prin cultură și să relevați prin ce modalități specifice se realizează cele două deziderate în județul nostru.

— Problema pe care ați ridicat-o vizează acțiunea culturală de masă. Trebuie spus de la bun început că ea s-a înscris în această perioadă ca o trăsătură și ca o sarcină de lungă perspectivă, contribuind la ridicarea gradului de cultură generală, dar și la perfecționarea profesională a oamenilor muncii. Aceste sarcini sînt realizate cu prioritate în cadrul universităților populare, al căror număr s-a dublat în județul nostru față de anul 1971. În prezent, pe teritoriul județului funcționează 24 de universități populare, care cuprind peste 15.000 de cursanți. Demn de remarcat este faptul că o bună parte din cursurile acestor universități vin în întîmpinarea unor cerințe expres formulate de factorii de răspundere din domeniul producției materiale, axîndu-se pe probleme ce vizează perfecționarea pregătirii profesionale a lucrătorilor din diverse sectoare ale economiei județului, în special din industrie. La fel, universitățile populare care funcționează în mediul rural și-au adecvat cursurile necesităților lucrătorilor din agricultură. Rezultate îmbucurătoare s-au mai obținut și în sfera educației prin actul de cultură produs de instituțiile profesioniste, de spectacol și creație artistică : Teatrul Național, Teatrul german și Teatrul maghiar, Filarmonica, Opera română, Teatrul de păpuși, ansamblul profesionist „Banatul" după cum, de primă mărime, s-a dovedit a fi contribuția filialelor timișorene ale uniunilor de creație : Asociația scriitorilor, filialele Uniunii artiștilor plastici și Uniunii compozitorilor.

— Prin ce metode considerați că poate și trebuie să fie mărită suprafața de contact dintre actul cultural și masele de receptori ?

— Se poate vorbi, chiar de pe acum, despre o considerabilă sporire a acestei suprafețe de contact, în măsura în care ultimii ani au fost marcați de o fructuoasă colaborare a Comitetului județean de cultură și educație socialistă și conducerile județene ale organizațiilor de masă și obștești care au participat nemijlocit, atît la elaborarea cît și la realizarea planurilor noastre de activitate. Aș aminti, în acest sens, contribuția adusă de Consiliul județean al sindicatelor, de Comitetul județean și cel municipal al Uniunii Tineretului Comunist, la lărgirea sferei beneficiarilor actelor de cultură din județul nostru. Tot în această ordine de idei, aș menționa acțiunile care în ultimii ani au luat o deosebită amploare, de contractare a unor spectacole ale instituțiilor de artă profesioniste de către colectivele unor întreprinderi timișorene, școli și facultăți din centrul nostru universitar. Și în mediul rural, în multe localități, teatrele noastre susțin spectacole din repertoriul lor, recitaluri de poezie, seri literare cu colaborarea scriitorilor timișoreni. Și arta plastică, prin numeroase expoziții ce se organizează în întreprinderi, instituții, așezăminte de cultură aduce o contribuție mereu în creștere la lărgirea suprafeței de contact a creației culte cu masa largă de oameni — destinatarul tuturor valorilor culturale.

— Cu ce dimensiuni specifice credeți că se înscrie actul de cultură din această parte a țării în sfera culturii naționale ?

— Prin structura sa, prin particularitățile pe care i le conferă faptul că pe un același teritoriu trăiesc și muncesc oameni ai muncii români, germani, maghiari, sîrbi și de alte naționalități, județul Timiș se înscrie cu o notă specifică în contextul culturii naționale, atît sub raportul îmbogățirii ei cu noi valori, cît și al desfășurării activității culturale. În spiritul politicii naționale a partidului nostru, aici actul de cultură se desfășoară atît în limba română cît și în limbile naționalităților conlocuitoare, fapt care face, după cum se știe, cel puțin, ca Timișoara să fie unicul oraș european în care coexistă și activează, în același scop, instituții de cultură profesioniste în atîtea limbi. Dar aș vrea să subliniez că de fapt este vorba de o limbă unică, limba concepției noastre marxist-leniniste despre lume și viață.

— Dar în ce privește elaborarea unor inițiative, ce au fost sau vor fi materializate, care credeți că ar fi aportul adus de Comitetul județean de cultură și educație socialistă la instituirea unor modalități culturale moderne, adecvate profilului omului contemporan ?

— Noi ne-am axat în general pe dezvoltarea experienței anilor anteriori, precum și pe lansarea și finalizarea unor inițiative care să accelereze ritmul vieții culturale din județ. În ce privește perfecționarea experienței de care am vorbit, am încercat să imprimăm noi dimensiuni sub raportul conținutului, unor manifestări care s-au statornicit, devenind tradiție în această parte a țării. Mă refer la festivalurile folclorice județene și la „Timișoara muzicală". Ultimele ediții ale acestor manifestări au înregistrat certe cîștiguri în ce privește conținutul. Ca atare, sfera lor de audiență la public a crescut simțitor. De asemeni, succesele repurtate de formațiile noastre profesioniste sau amatoare în turneele efectuate în țară și străinătate pot să ateste, odată în plus, creșterea calitativă a artei timișorene și timișene. În ce privește inițiativele, în special ultimii trei ani se caracterizează prin instituirea unor noi forme de organizare a vieții culturale. Mă refer la „săptămînile" sau „decadele" culturale, care au loc în foarte multe localități ale județului și care încorporează în programul lor o largă arie tematică, precum și o mare diversitate de acțiuni culturale, politice, științifice, artistice. Faptul că la aceste manifestări au participat personalități ale vieții noastre politice, culturale, științifice, că au fost mereu prezenți scriitorii, artiștii plastici, compozitorii, le-a imprimat un plus valoric și au atras participarea unui foarte numeros public. Ne propunem să extindem și, pe cît posibil, să generalizăm asemenea forme ale activității cultural-educative de masă, paralel cu preocuparea pentru continua ridicare a conținutului de idei și eficienței acestora. Este o îndatorire ce decurge și din măsurile stabilite de recenta plenară a Comitetului județean de partid pentru acest domeniu.

Umanismul — constantă a politicii externe a României socialiste

(Urmare din pag. 1)

națională regăsim, în acțiunile țării noastre, gîndirea creatoare, avansată și umanistă ce stă la baza făuririi și dezvoltării orînduirii noastre socialiste. **„Este greu să fim de acord cu actuala situație din lume** — arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu. **Nu am fost de acord nici cu situația din trecut a României, atunci cînd societatea era împărțită în bogați și săraci. Cum putem să fim impăcați cu faptul că două treimi din omenire trăiesc în subdezvoltare, că se adîncesc decalajele între bogați și săraci ?"**

Detașîndu-se categoric de pozițiile așazisului umanism burghez, bazat pe exploatare și asuprire, țara noastră are în vedere nu actul filantropic al aruncării unor firimituri de la masa bogaților, ci realizarea drepturilor legitime ale statelor exploatate. Nu poate fi vorba aci de acte de caritate (de la care la fel se așteaptă cîștiguri), ci de o reparare, cel puțin parțială, a unei nedreptăți istorice. Trebuie ca statele avute, care și-au întemeiat actuala lor stare pe spolierea timp de secole a populațiilor unui uriaș imperiu colonial, sau pe exploatarea mai rafinată și mai sistematică în forme neocolonialiste în epoca recentă, să restituie o mică parte din ceea ce și-au însușit prin forță și injustiție.

Cînd România luptă pentru măsuri hotărîte împotriva flagelului cu cele mai multe victime — foametea —, ea militează pentru înlăturarea celei mai inumane consecințe a perpetuării de relații inechitabile între statele bogate și sărace. Nu e nici fatalitate, nici vreun proces ineluctabil al raportului simplist populație — alimentație. Socialismul a dovedit că foametea nu este decît rezultatul risipei, al unei încătușări artificiale a potențialului tehnico-științific în domeniul creșterii resurselor alimentare și a unei injuste repartiții a bunurilor.

Propunerile României privind înlăturarea carențelor în alimentație la scară planetară, în cadrul unei noi ordini economice, sînt pătrunse de același vibrant umanism al revoluției socialiste, care a dus la lichidarea pentru totdeauna în România a spectrului foametei, cu întregul ei cortegiu de nenorociri. Dacă țara noastră se ridică hotărît împotriva cursei înarmărilor, ea înțelege să apere interese vitale ale omenirii, însăși condiția umană. Se cheltuiesc pentru armament 30 milioane dolari în fiecare oră, de sute și mii de ori mai mult decît pentru educație, sănătate și lichidarea foametei.

Formulînd propuneri concrete pentru încetarea cursei înarmărilor, îndeosebi a celor atomice, România urmărește înfăptuirea unor năzuințe nobile, umane, de asigurare a păcii în lume, de făurire a unei lumi a colaborării, în care toate resursele să poată fi consacrate propășirii fiecărei națiuni, progresului și civilizației umane. Pledînd și acționînd ferm pentru lichidarea focarelor de război și pentru rezolvarea diferendelor pe cale pașnică, ne situăm pe pozițiile înaintate ale epocii noastre. Cînd România se face remarcată în opera de materializare a conceptului de democrație internațională, ea își bazează acțiunile pe sensul profund umanist al orînduirii noastre socialiste, ce se exprimă în plan politic prin conținutul democratic al puterii și participarea efectivă a maselor la conducerea societății. Firesc, nu se pune semnul egalității între fenomenul politic internațional și cel intern și nu se poate face un transfer mecanic al specificului raporturilor de clasă din plan național în plan internațional, dar în concepția românească privind democratizarea vieții internaționale se pleacă de la noile realități apărute în ultimele decenii, de la marile transformări ce au avut loc în raportul de forțe internațional. Acestea impun — în mod necesar — o restructurare radicală, democratică, a relațiilor dintre state, esența constituind-o afirmarea și înfăptuirea deplină a principiilor egalității în drepturi, a independenței și suveranității naționale, a neamestecului, neamenințării cu forța, a colaborării internaționale.

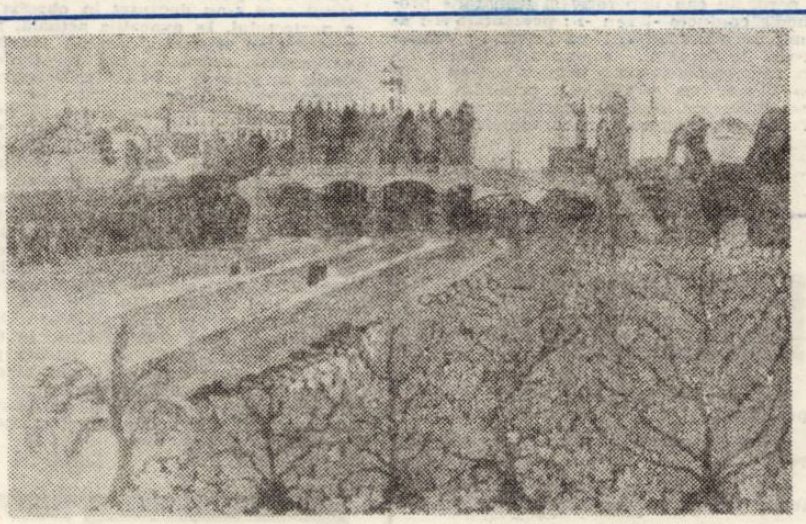

GH. DOJA — Lugojul

Epoca noastră este epoca afirmării fără precedent a statelor suverane, epoca creșterii contribuției fiecărui stat la viața internațională și, în același timp, epoca intensificării puternice a interdependenței dintre state, a cooperării între toate statele și popoarele lumii. Însă procesul obiectiv de interdependență nu poate anula sau ciunti independența și libertatea națională. Raportul independență-interdependență își dezvăluie funcția de progres numai în termenii și în lumina dreptății sociale. Concluzia nu poate fi decît aceea a participării directe, în condiții de egalitate, a tuturor statelor interesate la găsirea de soluții viabile în chestiunile majore ce privesc omenirea în ansamblu.

Cultivarea patriotismului, a mîndriei de a fi purtătorii tradițiilor istorice ale unui popor care a știut, cu prețul jertfei să-și păstreze identitatea, să-și apere pămîntul strămoșesc, se îmbină în mod organic cu un profund spirit internaționalist. Afirmăm și demonstrăm consecvent că forța internaționalismului proletar depinde, în ultimă instanță, de forța clasei muncitoare din fiecare țară, de capacitatea fiecărui partid revoluționar de a-și îndeplini rolul istoric în lupta împotriva exploatării și asupririi, pentru libertatea patriei și independență națională.

Analiza științifică materialist-dialectică, aprecierea realistă a evenimentelor și fenomenelor, umanismul, consecvența și principialitatea sînt cîteva repere ce configurează constanta politicii externe a României socialiste, aflată în strînsă concordanță de esență cu obiectivele majore ale eforturilor pașnice, constructive, desfășurate în edificarea orînduirii socialiste pe pămîntul românesc. În marele amfiteatru național al educației și culturii socialiste au răsunat zilele acestea vibrantele chemări ale României socialiste întru făurirea unei lumi mai drepte și mai bune, în care să domnească pacea și securitatea, o lume a fericirii tuturor oamenilor.

Echo

AUREL DECEI

In ziua de 24 aprilie s-a stins din viață, la București, profesorul dr. Aurel Decei, cercetător principal la Institutul de istorie „Nicolae Iorga", orientalist cu renume european.

S-a născut la Gura Riului, din județul Sibiu, într-o familie de intelectuali. Studiile, cele liceale, le-a făcut la Sibiu, iar cele universitare la Cluj, unde a urmat Facultatea de litere și filozofie. Ca student, apoi absolvent al acesteia, a publicat mai multe articole în presa locală. Activitatea publicistică, cu deosebire însă rezultatele deosebite la studii, au atras atenția conducerii Universității din Cluj, care i-a acordat succesiv bursă pentru studii de specializare. Timp de șase ani a avut posibilitatea să studieze la arhivele de la Roma, Paris, Berlin și Londra, și să frecventeze cursurile diferiților profesori cu renume din capitalele amintite. Din cercetarea întreprinsă a scos la iveală date noi despre istoria poporului român, pe care le-a publicat în mai multe periodice și reviste de specialitate, ca „Anuarul Institutului de Istorie Națională" din Cluj, „Revista Istorică Română", „Revue de Transylvanie" etc.. Importantă este descoperirea raportului făcut de Mihai Viteazul către ducele de Toscana, prin care marele voievod făcea cunoscut lumii occidentale lupta pentru libertate și independență a Țărilor Române împotriva Imperiului otoman. Aurel Decei aducea curînd după aceea o altă contribuție importantă prin publicarea tezei sale de doctorat „Românii din veacul al IX-lea pînă în al XIII-lea în lumina izvoarelor armenești" (1939), lucrare de erudiție, prin care istoricul nostru făcea dovada categorică despre existența poporului român în spațiul carpato-danubian, într-o perioadă contestată de unii istorici străini.

Intors în țară, Aurel Decei a fost un timp profesor la Tr. Severin, apoi la „Seminarul pedagogic" din Cluj. În 1940 a obținut o bursă a Academiei Române pentru studii de orientalistică în Turcia. După expirarea datei de studii prevăzut, Aurel Decei a fost reținut la ambasada română, în funcția de consilier cultural. Șederea la Istanbul a durat 17 ani, timp în care Aurel Decei a reușit să adune un bogat material documentar privitor la relațiile româno-turcești și pe care le-a valorificat, în parte, publicînd mai multe zeci de articole în diferite reviste de specialitate din țară și străinătate, luînd parte la numeroase congrese internaționale de bizantinologie și orientalistică.

Aurel Decei era istoric prin vocație, de aceea, deși specializat în probleme de istorie sud-est europeană, era deopotrivă un bun cunoscător al istoriei României, manifestînd profunzime în analiza problemelor discutate. Această calitate era dublată de aceea de poliglot. Vorbea fluent și scria în limba franceză, engleză, germană, italiană și maghiară; cunoștea limba turcă și dialectele ei; iar dintre limbile clasice, limba greacă și latina.

Invitat de semnatarul acestor rînduri „fost elev de o oră" al regretatului, — Aurel Decei a răspuns chemării și a venit în mai multe rînduri la Timișoara și în alte localități bănățene, unde a ținut conferințe cu subiecte din istoria Banatului, privind perioada de stăpînire turcească (1552-1716). De fiecare dată conferințele sale au trezit interes în rîndul ascultătorilor — profesori, studenți, elevi, iubitori de istorie, — fiindcă erau o contribuție documentată și inedită privind istoria Banatului.

Conferințele au fost ținute la Timișoara, Caransebeș, Jimbolia, Lipova, Sînnicolaul Mare, Ciacova etc, în cadrul sesiunilor organizate de Filiala Societății de științe istorice din Timișoara, fie în cadrul „Extensiunii universitare", organizată de rectoratul Universității.

Pentru anul în curs a dat spre publicare „Istoria imperiului otoman", (în 2 volume) și a pregătit o „Istorie a pașalîcului Timișoarei", pe care s-o predea Editurii Facla. De asemenea, avea pregătite mai multe comunicări, pe care intenționa să le țină la Timișoara, Moldova Veche și Orșova, urmînd ca în fiecare localitate să trateze subiecte cu caracter local.

Rîndurile de mai sus vor să fie un omagiu celui dispărut, din partea celor care l-au cunoscut, prețuit și iubit..

TEODOR N. TRAPCEA

5 iunie — ziua mondială a mediului înconjurător

Dezvoltarea ireversibilă a societății, pe o anumită treaptă de evoluție a sa, a atras după sine crearea unui dezechilibru ecologic, care evoluează cu o intensitate crescîndă, proporțional astfel, încît arealul său va cuprinde TERRA în întregime. Prin crearea dezechilibrelor de diferite tipuri și intensități în cadrul ecosistemului, s-au produs o serie de fenomene negative în ecosferă, ca rezultat al activităților raționale și iraționale desfășurate de Homo tehnicus, fenomene hipercomplexe cărora li s-a atribuit noțiunea teoretică de POLUARE.

Astfel, luînd în considerație evoluția geologică, planeta noastră a fost întotdeauna marcată de diferite mișcări tectonice (erupții vulcanice, cutremure de pămînt etc.), cărora li se poate atribui termenul de geopoluare, și care afectează echilibrul ecologic din zona respectivă. La fel, se pot lua în considerație dereglările meteorologice care s-au produs și se produc și care pot fi denumite meteopoluare.

De asemenea, în natură se manifestă și poluarea biologică (biopoluare).

Aceste fenomene sînt cunoscute prin denumirea pe care le-o atribuie unii autori de poluare naturală, care cuprinde deci : Litosfera, Hidrosfera, Atmosfera și biosfera.

Poluarea naturală, deci, se produce în natură de către factori naturali, iar asupra genezei sale, omul nu poate exercita vreo influență. Desigur, aceasta nu înseamnă că Homo sapiens trebuie să rămînă pasiv la declanșarea acestor fenomene.

De altfel, practica socială a demonstrat aceasta de nenumărate ori ; voi aminti doar inundațiile produse în țara noastră în anii 1971, 1975, care au mobilizat întreaga națiune în frunte cu președintele Republicii și, recentele fenomene tectonice din Guatemala, nordul Italiei și Taşkent. Toate aceste fenomene au constituit pilde de unitate și solidaritate internațională a omenirii în fața stihiilor naturii.

La „Conferința pentru supraviețuirea omenirii", din mai 1970 la O.N.U., sub patronajul lui U Thant, cu care ocazie a luat ființă publicația și originala inițiativă PLANETARY CITIZENS (Cetățenii Planetei), fostul secretar general preciza : „Am subliniat în repetate rînduri importanța unui legămînt de credință față de comunitatea umană ca întreg, reprezentînd o completare a legămintelor pe care le-am făcut, fiecare, în calitate de cetățeni ai propriilor noastre țări". În „Manifestul către omenire" elaborat cu ocazia conferinței se arată : „lumea în care trăim merită încredere, merită să fie salvgardată de cataclisme și poluare".

Apare, deci, evidentă influența dezechilibrului biologic asupra condiției umane. Dar, dezechilibrul ecosistemului, care se accentuează, ceea ce implică revoluția ecologică se produce datorită poluării artificiale generate prin activitatea OMULUI. Acest fenomen este generat de apariția tehnosferei cu toate implicațiile sale.

Prof. C. V. Oprea în cartea sa „Echilibre și dezechilibre în biosferă", menționează : „Dezvoltarea societății omenești, creșterea populației, progresului culturii, științelor și tehnologiilor au dus la o mare bogăție de cunoștințe, la un arsenal complex de activități tehnice, care subliniază capacitatea prometeică de creație umană. Legate de acestea au apărut și cresc vertiginos o serie de noxe care acționează negativ asupra echilibrului ecologic al naturii, asupra vieții însăși, degradînd primii factori ai vieții ; apa, aerul și solul" !

Se poate afirma „că de fapt coordonatele originii poluării artificiale sînt industria și tehnologiile. În acest sens dr. Petre Roman arăta : „. . . . pe lîngă funcția constructivă a industriei, apare și o funcție destructivă". Analizînd aspectul destructiv al industriei se constată că efectul negativ al acesteia rezidă în principal în deșeurile deocamdată iminente, solide, lichide sau gazoase rezultate în industrie, în urma diferitelor tehnologii aplicate. Aceste deșeuri poluează factorii de mediu : apa, aerul și solul.

Pentru „rezolvarea" ecuației om — societate — natură — cosmos" un rol deosebit va reveni elucidării raportului dintre om — natură, cunoașterii mai aprofundate a naturii umane, a stabilirii relațiilor, interumane, de realizare a unei simbioze om — biosferă.

Atît în țara noastră, cît și pe plan internațional s-au întreprins o serie de acțiuni, s-au constituit diferite instituții, conferințe, simpozioane, cursuri etc. pentru protecția naturii și mediului înconjurător.

Astfel, pe plan internațional s-au creat organisme cu scopul înlăturării pericolelor poluării și distrugerii biosferei cum sînt : Uniunea Internațională de Conservare a Naturii (U.I.C.N.), Federația Mondială a ocrotirii Naturii Sălbatice — World Wildife Fund W.W.F.), Federația Internațională a Tineretului pentru studiul și conservarea mediului (I.Y.F.). În 1972 a avut loc la Stockholm prima conferință a Națiunilor Unite asupra mediului înconjurător.

Republica Socialistă România a aderat la mișcarea mondială de protecție a mediului, prin instituirea Comisiei pentru combaterea poluării mediului — 1969, Comisia OM — Biosferă — 1971, a Consiliului Național pentru Protecția Mediului Înconjurător, prevăzut prin Legea nr. 9/1972.

Congresul Educației politice și culturii socialiste care are loc în aceste zile, dezbate probleme referitoare la formarea omului de tip nou, al societății socialiste, cu cunoștințe temeinice pentru formarea unor concepții înaintate despre natură și societate, necesare pentru întrepretarea prospectivă a raportului între om — societate — natură, pentru realizarea unei simbioze om — natură în vederea echilibrului ecologic stabil.

IOAN MARC

COLEGIUL DE REDACȚIE :
ION ARIEȘANU (redactor șef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRĂGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. — TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3—33—90, 3—33—76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE INAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă!

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVII ● 11 iunie 1976 ● Nr. 23 (433) 8 pagini 1 leu

Valorile perene ale afectivității

Pe marginea expoziției lui Ciprian Radovan

Recent deschisă la Galeria de artă, expoziția personală a pictorului CIPRIAN RADOVAN a stîrnit, dincolo de interesul și adeziunea unor largi categorii de public, comentarii pasionate în rîndul oamenilor de artă, dintre care unele au și fost reflectate în lumina tiparului. Artistul însuși, a cărui activitate adiacentă de critic este cunoscută, a vorbit despre opera sa la vernisaj, apoi într-un interviu consemnat în „Drapelul roșu", adăugînd de altfel și un post-scriptum revelator („dedic această expoziție copiilor mei Liana și Radu"), în catalogul de excepție conceput și semnat de Coriolan Babeți.

Deși prezent în preocupările anterioare ale pictorului, portretul constituie de data aceasta elementul de căpetenie, nu numai practic dar și teoretic. Încărcătura afectivă atît de intensă acum, cu care sînt investite îndeosebi chipurile copiilor, nu a lipsit nici din figurile de cărturari sau de eroi, evocate într-o ultimă perioadă de creație ; acolo, însă, participarea era filtrată de înscrierea personajului în conștiința colectivă, purtînd patina vremurilor — de unde aluzia voită la stampă sau la cromolitografie. (În expoziția actuală, ca semn de trecere, figurează lucrarea intitulată *„Hulpavii, nedrepții, cotropitorii, în vre-*

DELIU PETROIU

(Continuare în pag. 6)

„Radu și florile mici"

Ilustrăm acest număr cu reproduceri din expoziția lui Ciprian Radovan

GÎNDUL ȘI FAPTA

Rezoluția Congresului educației politice și al culturii socialiste, ecourile Expunerii-Program și ale cuvîntării secretarului general al partidului, tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU, stăruie în noi, în adîncul meditației firești, perpetue, a omului României de azi asupra sa, asupra rosturilor sale implicate integral în efortul comun, prezent, al istoriei noastre spre mîine. Și, la fel de firesc, revin pe buzele minții noastre cuvintele-idei care ne îndeamnă la dăruire totală, în numele existenței într-o societate deschisă celor mai înalte idealuri umane, în numele răspunderii pe care, odată intrați în societate, o purtăm pe umerii noștri spre generațiile care, mîine, vor trebui să ducă mai departe realitatea idealurilor noastre. Ne vom întoarce mereu la ideea de simplitate, în sensul ei de chintesență a înțelepciunii, dovedită a fi drumul cel mai scurt dintre gînd și faptă, și implicit, la ideea unității dintre aceste două componente fundamentale ale existenței umane.

Vorbind despre importanța Congresului educației politice și al culturii socialiste, secretarul general al partidului spunea în cuvîntarea sa : „... acest congres a fost determinat de necesitatea ca, odată cu trecerea la realizarea Programului partidului de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare spre comunism — program ce asigură dezvoltarea impetuoasă a forțelor de producție, a bazei materiale a țării, sporirea avuției naționale, perfecționarea relațiilor de producție și sociale — să stabilim și căile de împlinire a celei mai importante îndatoriri a partidului nostru : ridicarea, odată cu creșterea bunăstării materiale, a nivelului de cunoștințe al maselor populare pe baza celor mai noi cuceriri ale științei și cunoașterii umane, educarea întregului popor în spiritul măreților idealuri ale socialismului și comunismului".

Gîndul și fapta, amprente ale ființei umane, indisolubil legate între ele, primul conturînd universul intim, sensibil al omului, iar cel de al doilea reunind un întreg univers al manifestărilor acestuia, univers format din produsele creației materiale venite în întîmpinarea mersului ascendent pe scara istoriei, compun, prin determinările lor reciproce, viața noastră de fiecare zi, trecerea spre mîine. Pornind de la însăși unitatea lor, avînd un scop înalt care le contopește sensul evoluției, cele două laturi ale existenței noastre, intrate într-o aceeași măsură în preocuparea partidului nostru, devin, prin însemnătatea lor, deopotrivă acte politice. Înțelegerea necesității istorice, deschiderea liberă spre cuceririle științei și culturii, desprinderea eului de trena individualismului meschin, manifestarea amplă a întregii forțe de creație sînt tot atîtea coloane ale puterii universului intim uman puse în slujba faptelor cu adevărat istorice, care marchează mersul ascendent al țării.

Programul elaborat de partid, vizînd edificarea societății socialiste multilateral dezvoltate și de înaintare a României spre comunism, amplă desfășurare în timp a perspectivelor creșterii economico-sociale a țării reprezintă, în esență, drumul faptelor noastre, al urmașilor noștri, înscris sub idealurile cele mai înalte civilizații umane — comunismul, implicînd în stratul intim al desfășurării sale, drumul, firească evoluție, a universului conștiinței umane. Chezășie a unității evoluției societății noastre, a împlinirii tuturor obiectivelor ce ne stau în față, Congresul educației politice și al culturii socialiste, prin adoptarea Rezoluției sale unitare, creează cadrul concret al desfășurării conștiinței comuniste, chintesență a unității dintre gînd și faptă.

ORIZONT

Să asigurăm la cea mai înaltă temperatură și responsabilitate educarea viitorilor educatori

Primul Congres al educației politice și al culturii socialiste va fi înscris cu majuscule în vastul proces de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate pe pămîntul României. În sprijinul acestei idei ne stau la îndemînă numeroase argumente. Între acestea un loc central îl ocupă magistrala cuvîntare a tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretar general al P.C.R., străbătută de spirit novator, creator și responsabil, pentru plămădirea omului demn de profundele transformări ce au loc în patria noastră. Între altele, ea are darul să oblige la reflecții serioase pe toți cei ce muncesc în domeniul educației politice, al artei și culturii.

Ca unul care îmi desfășor activitatea în învățămîntul superior găsesc în documentul programatic amintit mai sus o inestimabilă bogăție de idei pentru reconsiderarea activității de pînă acum pe linia dăltuirii de caractere în masa largă a tinerețului studios. Cu alte cuvinte, activitatea noastră trebuie să primească asemenea valențe încît ea să devină și mai penetrantă, să aibă drept finalitate formarea de cadre didactice cu o temeinică pregătire politică și profesională. Făcînd o asemenea afirmație am în vedere că noi sîntem chemați să asigurăm, la cea mai înaltă temperatură și responsabilitate educarea viitorilor educatori.

Alături și împreună cu colegii mei, sub îndrumarea organelor și organizațiilor de partid, ne vom strădui să cultivăm în rîndul studenților adînci sentimente de patriotism, de umanitate, de responsabilitate etică și profesională.

În același context ne revine misiunea de a forma convingeri politice : cunoașterea, în toate laturile ei, a politicii interne și externe a partidului și statului nostru, o înaltă responsabilitate și dragoste pentru profesiunea aleasă, mîndria că aparținem unui popor atît de harnic, de talentat și de înzestrat, încît merită cu prisosință a fi slujit cu toată abnegația, cu toată hotărîrea, cu toată dăruirea.

Prof. dr. CONSTANTIN POPA
Prorector al Universității din Timișoara

> „În esență, noi, comuniștii, ne propunem, de fapt, să venim — dacă se poate spune astfel — în sprijinul naturii, care a sintetizat în om forma superioară de organizare a materiei, acționînd prin toate mijloacele pentru stimularea însușirilor celor mai nobile ale acestuia, pentru dezvoltarea sensibilității sale, a dorinței și voinței de autodepășire, pentru amplificarea continuă a cunoașterii sale, pentru împlinirea visurilor sale celor mai cutezătoare de progres, dreptate și fericire".
>
> **Din Cuvîntarea de încheiere a tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU la Congresul educației politice și al culturii socialiste.**

O artă și o cultură — pe măsura vremii și a omului nou

Mai presus de orice este OMUL

Mai presus de orice este OMUL, produsul suprem al naturii, formă superioară de evoluție a materiei, măreața încununare a existenței. El este și creatorul și beneficiarul a tot ce mintea și brațele sale reușesc să realizeze. Unul din țelurile principale ale Congresului educației politice și culturii socialiste a constat în dezbaterea amplă a căilor care să asigure continuo perfecționare a personalității umane, în conformitate cu individualitatea fiecăruia. Nu un om uniformizat, unidimensional, la care se referea Marcuse, ci omul multilaterat, care să fie totodată și un „om de omenie", în felul în care poporul nostru și-a conturat idealul despre omul adevărat. În atingerea acestui nobil țel, un rol important revine creatorilor de artă și literatură, din operele cărora omul zilelor noastre trebuie să învețe a se cunoaște pe sine, în vederea unei continue autodepășiri. Deci, o artă angajată, cu o viziune clară a scopului urmărit, în care să-și găsească loc procedeele și mijloacele cele mai variate, care să asigure nevoia de originalitate a artistului, dar care să nu se îndepărteze niciodată de adevărata ei menire : slujirea omului nou, constructor al unei lumi mai bune.

NICOLAE BOBOC, dirijor

O literatură pe măsura frumuseții morale a oamenilor muncii

Pentru mine, ca scriitor, vor rămîne de neuitat momentele vibrante, în care, în imensa aulă a culturii noastre socialiste, l-am ascultat pe tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, Omul ce exprimă chintesența acestui timp românesc de avîntat romantism revoluționar, de profunde prefaceri înnoitoare în structura socială a patriei și în conștiințe'e oamenilor. Cuvîntarea secretarului general al Partidului nostru jalonează, cu generoasa înțelepciune a ctitorului de cultură nouă, coordonatele viitoare ale spiritualității românești.

Poporul român, care muncește și cîntă, care iubește și apără de milenii acest pămînt minunat, este mîndru să-și făurească un viitor de aur, cum l-au visat poeții și luptătorii prin veacuri, un viitor cum l-au visat și-l creează azi, într-o unitate de nezdruncinat în jurul partidului, toți fiii patriei. Măreția epocii noastre, eroismul muncii și al construcției socialiste au nevoie într-adevăr de o literatură și de o artă pe măsura vremii noastre, pe măsura frumuseții morale a oamenilor muncii.

ANGHEL DUMBRĂVEANU
Secretarul Asociației Scriitorilor din Timișoara

Copiii să învețe dragostea de patrie, de adevăr, de dreptate

Emoționant acest mare sfat al țării în care, adunați ca niște buni gospodari, participanții au dezbătut, cu simț de răspundere și grijă pentru viitorul țării, problema OMULUI. A omului cu rădăcinile sufletești înfipte adînc în glia strămoșească, în trecutul nostru eroic, participant activ la marile prefaceri sub care ni se desfășoară prezentul, capabil să preia și să desăvîrșească viitorul pe care-l dorim.

Ca păpușar, chemat să contribui la educația miilor de spectatori, schimbul nostru de mîine, un gînd fierbinte — acela de a promova un repertoriu axat în contem-

(Continuare în pag. 7)

Cronica literară

Eugen Barbu :

O ISTORIE POLEMICĂ ŞI ANTOLOGICĂ A LITERATURII ROMÂNE DE LA ORIGINI PÎNĂ ÎN PREZENT

(Ed. Eminescu, 1975)

1. În comentariile mai noi asupra **Princepelui,** comentarii favorabile acum, ochind mai ales cuvîntul muzical, împletitura de fraze, arhaismul, lipsesc observaţiile privind **grămăticii,** adică acea cohortă leneşă, rău-mirositoare, intrigantă şi linguşitoare de personaje ce treziseră atitea bănuieli şi comparaţii. Comparaţiile puteau fi şi ele favorabile romanului, dacă erau cercetate **cărţile,** şi nu biografiile probabile ale contemporanilor. Renaşterea dăduse multe asemenea specimene, (o biografie a lui Pietro Aretino, de exemplu, lămurind uşor condiţia de adulator) şi această epocă de referinţă în **Princepele,** modelează ideile şi intenţiile romanului. Întoarcerea către infamia grămăticilor ar trăda mizantropii şi, de ce nu, setea unei revanşe. Cum toate acestea primesc, mai nou, în opera lui Eugen Barbu, proporţii monumentale, **Istoria polemică şi antologică a literaturii române...** n-ar reprezenta decît un corespondent de război în cetatea literelor. Cum „criticii" sînt neputincioşi, înregimentaţi, aserviţi, de ce n-ar tranşa el, Scriitorul, problema ierarhiilor literare ? Autoinstalat în fruntea listei de judecători, Eugen Barbu îşi propune şi descoperirea unor echivalenţe : acestea ar fi **Istoria literaturii române de la origini şi pînă în prezent** a lui G. Călinescu. Trimiterile la marele („divinul") scrie Eugen Barbu, preluînd un epitet iubit, în Evul Mediu şi Renaştere, şi care stătea, de obicei, lîngă numele lui Dante) critic nu sînt puţine, unele ticuri stilistice, întorsături de frază, epitete, metafore, fiind călinesciene fără intermediar, afişate la vedere pentru a ilustra, în ochii lumii, corespondenţa.

Extraordinarul gazetar şi organizator de spectacol literar ştie ce înseamnă un volum bine lansat, şi de aceea întreg proiectul e şi el la vedere (la fel se întîmplă şi în **Caietele Princepelui**). Unele dintre capitole puteau fi citite în **Săptămîna,** aşa că nu ar fi surprinzătoare pentru scrisul lui Eugen Barbu. Astfel, primele Cărţi, Aventura limbii române, Filonul popular, Cronici şi cronicari, Balcanismul literar, ba chiar şi Cariatidele (Cantemir, Heliade, Kogălniceanu, Bălcescu, Hasdeu, Odobescu, Iorga), ar fi ca şi scrise. Eminescu, Creangă, ezotericul „Ultimul ocupant fanariot" – Caragiale pot fi aşteptate cu sufletul la gură de cei dornici să citească şi altfel de „lecturi ale clasicilor". Titlurile sînt ele însele „bombe" (cum întreaga întreprindere este). **Marii prozatori** (volum aparte) ar fi C. Negruzzi, N. Filimon, Ion Ghica, Rebreanu, Hortensia Papadat Bengescu, Matei Caragiale, Sadoveanu, Gib I. Mihăescu, Camil Petrescu, listă oarecum aşteptată (dar cu o ordine originală) iar **marii poeţi** Tudor Arghezi, Lucian Blaga, George Bacovia, Ion Pillat, V. Voiculescu. Cui ar îndrăzni să afirme că în acest volum ar exista absenţe ilustre, autorul i-ar răspunde cu **De la Macedonski la N. Labiş,** titlu aflat şi el în proiectul care se încheie în **Poezia română contemporană, Proza română contemporană** şi **Critica română de-a lungul timpului.**

Subiectivismul alegerii (numelor) şi inconsecvenţa împărţirii (lipsa unui criteriu unic) creează aproximaţii ce pot pune la îndoială în ultimă instanţă, însuşi titlul de „istorie" pe care şi-l asumă întreprinderea lui Eugen Barbu. De fapt, privind bine lucrurile, observăm că nici **istoria** nu interesează atît de mult (criteriul **istoric** acţionînd însă în interiorul subcapitolelor) cît cel publicistic ; **judecător,** Eugen Barbu vrea să facă, public, dreptate aleşilor săi. Acest lucru nu este însă trecut sub tăcere, vaste incursiuni **memorialistice** vestind cititorului condiţia de martor, de advocat al lui Eugen Barbu ; nici vorbă că anatema e mereu aruncată asupra criticii, incapabile să-i zărească pe aceştia sau, dacă i-a luat în seamă, să-i cinstească la adevărata lor valoare. O primă categorie ar fi tovarăşii tinereţelor autorului povestiţi pe larg, în fraze aprinse, unele exersate în **Princepele** sau în celelalte romane.

Rememorările se opresc cu folos şi asupra glorioşilor ani de la **Luceafărul ;** sînt anii în care numita revistă a lansat **scriitori** şi Eugen Barbu nu uită să spună pe larg asta. Aceste portrete memorabile, recuperate de un mare artist asigură cărţii aerul acela fascinant şi unic al faptului viu **văzut.**

Firească că nu totul e calm, liniştit : alipindu-şi atitudinile (unele mînii fiind prelungite, altele nu) unele portrete ies un pic zgîlţîite, sinuoase ; în vremi în care Nichita Stănescu făcea parte din „tabăra adversă" recenziile-i erau net împotrivă, într-un limbaj în care dispreţul se amesteca printre sfaturi binevoitoare, „coruptul poet" purtînd în spinare toate păcatele unui veac. O recenzie mai veche începe foarte ameninţător (pamflet curat, hulire cronicărească), cu întorsături călinesciene de cuvînt pentru a aranja mai cu dignitate negaţia :

„Hotărît lucru : dracii au intrat în teritoriul poeziei şi strică pajiştile, orologiile de apă, aruncă mucuri de ţigări în vin şi tulbură minţile delicate. O nevoie de originalitate de neînţeles, o dereglare a umorilor face să citim şi la artiştii buni lucruri căznite, dacă nu regretabile, făcături, tivuri poetice cu aţă de sac, amintind Norii lui Brunel'eschi despre care vorbeşte Vasari, adevărate catapulte şi schelării de cuvinte atît de vizibile, vai, atît de vizibile."

Continuările sînt însă superelogioase, confirmînd un adevăr elementar : în lansarea unui autor. Scriitorul, lipsit de prejudecăţi şi complexe poate face mai mult decît criticul .

Carte a unui mare artist, **Istoria...** prelungeşte **Caietele Princepelui.**

C. UNGUREANU

Simion Dima

MIELUL NEGRU

(Ed. Dacia, 1975)

Roman de confesiune, al adolescenţei, roman, în secvenţe întinse, al unei urbe transilvănene de o patriarhalitate măcinată, subteran, de război şi de evenimentele primilor ani de pace, **Mielul negru** (Ed. Dacia, 1975), al lui Simion Dima, atrage atenţia cu precădere printr-un memorial „sentimental", prin evocarea lirică, nu excesivă, dar care în cele din urmă se dovedeşte prevalentă prin raportare la ceea ce reprezintă în carte construcţia viziunea epică Semnalăm, aici, o notă dominantă în scrisul autorului : dependenţa cvasi totală de subiectivitate, tratarea materialului epic în funcţie de criterii afective, lucru, de altfel nu atît de surprinzător pentru lectorul care cunoaşte prozele publicate de Simion Dima înaintea acestui volum.

Scris la persoana întîi, „încredinţat" memoriei afective a eroului povestitor Florea Cimpoca, **Mielul negru** este o istorie, de o oarecare tipicitate, a maturizării unui adolescent (a unor adolescenţi) : o istorie, altfel, particularizată prin circumstanţele politico-sociale care asigură fundalul naraţiunii. Între frazele cu care începe romanul : **„Mă cuprinse moleşeala plăcută a unui răgaz de-o zi într-un oraş în care copilărisem cîndva, dar unde, vai, nu mă mai ţine minte nimeni. Nu mă mai ştie nimeni, nici eu nu mai ştiu pe nimeni. Ştiu doar, acum, că era în luna mai, prea era verde parcul, de un verde intens, proaspăt, luxuriant..."** şi cele care îl încheie : **„S-a demolat şi clădirea lungă cît o magazie care fusese Mielul negru, stăruie doar vila, dar pe calcan inscripţia e aproape ştearsă Întregul bulevard e altul, pe locul de lîngă gara Podgoria e un bloc ca multe altele din oraş, cu patru etaje, cu zeci de balcoane crescute în faţadă Toate la fel Şi blocul seamănă cu altele Trec rar pe acolo şi poate că e mai bine. de cîte ori îmi fac drum, mă încearcă aceleaşi amintiri şi mai vechi nelinişti şi nu blocurile le reţin cu arhitectura lor uniformă, pentru mine fără istorie E ca un epitaf aşezat peste ce a fost, peste un trecut care, în orice caz, n-a murit întreg",** Mielul negru se constituie ca un periplu memorial. Declarsate de revederea oraşului copilăriei şi al adolescenţei (veritabil laitmotiv în proza lui Simion Dima : în nuvelele şi povestirile dintr-un volum anterior metoda rememorării era pusă în legătură cu un „şoc emoţional" provocat personajelor de contactul, peste ani, cu oameni şi locuri care le-au marcat biografia), amintirile lui Florea Cimpoca împart materia romanului între fulguraţii lirice, tincturări afective şi episoade decis închegate epic, nuclee narative care se impun interesului nostru prin febrilitatea evocării, printr-un stil alert, o notaţie expeditivă, aproape telegrafică.

Avînd ca temă adolescenţa, **Mielul negru** nu conţine în mod obligatoriu o acţiune spectaculoasă. Rezumat, romanul dovedeşte a-şi datora substanţa în primul rînd observaţiei sociale şi psihologice, şi doar în ultimă instanţă invenţiei epice ori informaţiei livreşti. În lunga retrospectie a povestitorului, şcoala, profesorii familia, prieteniile sînt subiecte comune, montate cu destul firesc prin schimbarea planurilor narative într-o tramă mozaicată, care mai reţine un număr de fapte extrase unor evenimente concret – istorice : războiul, lupta forţelor progresiste, după Eliberare, pentru democratizarea vieţii sociale, naţionalizarec etc.

Domeniul în care Simion Dima se află în elementul său este cel al portretului schiţat rapid. Extrase din „faliile" memoriei, tablourile se succed vertiginos, dispuse în naraţiune fără o ordine aparentă, unuia şi aceluiaşi personaj dedicîndu-i-se un număr de portrete care se completează unul pe altul, dînd, prin suprapunere, contururi destul de bine precizate, prin atitudini, reacţii emoţionale, gesturi şi ipostaze revelatoare pentru o înseriere tipologică.

Există, în romanul lui Simion Dima, pe lîngă un număr de personaje rămase într-un fel de halou poetic : profesorul de matematici, cel care în timpul războiului a adăpostit în locuinţa sa un militant comunist urmărit de Siguranţă. Doctorul Umbră, mama, cele cîteva adolescente, Ioana, Zenaida, prin care Florea Cimpoca are revelaţia feminităţii, cîteva prezenţe care rămîn în memorie : unchiul Liuţ, ratat iremediabil care îşi justifică eşecul printr-o „filozofie" sui-generis, prea repede maturizatul Itu, Pavel Capră şi Rellu Mînţia, cazuri tipice pentru manifestările imprevizibile ale adolescenţei.

La al doilea volum Simion Dima dezvăluie, dincolo de coloratura lirică a naraţiunii, o aderenţă la realitate susceptibilă să fie exploatată într-o epică mai riguros construită.

LUCIAN ALEXIU

Marginalii

BARTLEBY

Unul din textele care – pe plan simbolic – meditează asupra literaturii este nuvela lui Melville Bartleby. **Scrisă sobru, cuprinzînd fantasticul într-un cadru realist, ea poate duce cu gîndul la Gogol, Dostoievski, Cehov şi chiar la Kafka. Dacă citim** Bartleby **ca pe o povestire de Cehov, evocare a unei situaţii sfîşietoare şi totodată discrete care, consumîndu-se, lasă un durabil gust amar, sau dacă o citim cum am citi** Metamorfoza **lui Kafka,** scriere **despre un fapt enigmatic ce nu se cere descifrat, atunci nuvela se impune cu mare pregnanţă literară. Însă** Bartleby **include şi un simbol interpretabil, asupra căruia mă opresc.**

Comparat de autor cu „o epavă în mijlocul Atlanticului", Bartleby este mai curînd o epavă pe uscat, căci refuză cu patetică îndărătnicie să se încadreze în ordinea burgheză pragmatică. El nu vrea să fie băcan sau funcţionar, nu se lasă cumpărat cu bani şi renunţă, după o scurtă tentativă – timp cînd se dovedise a fi „cel mai bizar" copist –, renunţă, deci, definitiv „la munca de conţopist", adică la reproducerea fără modificări a scrierii altora. Prin comportarea lui, personajul se dovedeşte incapabil de a se conforma raţionalităţii comune. Şi tocmai „nebunia" sa devine simbol al literaturii. Deşi pare cu totul lipsit de agresivitate, el reprezintă o primejdie pentru ordinea utilitară, căci bîntuind fără căpătîi clădirea notariatului împiedică desfăşurarea activităţii administrative. Arestarea ca vagabond îi sancţionează brutal neadaptarea. Vina lui este aceea de a propaga un sentiment de nesiguranţă în jurul său. De aceea, omul ordinii – paznicul închisorii – îi atribuie crima cea mai gravă din punct de vedere burghez : îl confundă cu un falsificator de bani. De fapt, Bartleby „falsifică" într-adevăr ceva : falsifică limbajul, abătîndu-l de la funcţionalitatea sa strict informaţională. Neacceptînd să mărturisească ceva despre sine ori pentru a-şi motiva purtarea, Bartleby apare ca o prezenţă enigmatică, o diferenţă totală, „una din acele făpturi despre care nu se poate afirma nimic precis". El vorbeşte fără a comunica sensuri însumabile, fapt insuportabil pentru cei din jurul său şi, în primul rînd, pentru notar – omul sensului univoc –, care ar vrea să i se comunice orice, căci ştie instinctiv că prin simpla înscriere în logica limbajului pragmatic ciudatul personaj şi-ar pierde diferenţa. Prin refuzul său de a se estompa, de a se acoperi cu informaţii, Bartleby devine dureros de vizibil, cu atît mai de speriat pentru cei din preajmă cu cît ciudăţenia lui molipseşte. Ei „sucesc limba" conţopiştilor, iar notarul înţelege ce nu înţeleg întotdeauna teoreticienii literaturii, şi anume că modificările limbajului modifică gîndirea şi că limbajul „răsucit", adică de tip literar, devastează inerţii.

Faţă de asemenea agresivitate sub mască inocentă, ordinea stabilită se apără cu asprime. „Teama asta nu fusese străină de hotărîrea mea de a recurge la măsuri drastice", mărturiseşte notarul, îngrijorat de alterarea gîndirii sale. Totuşi, comportarea lui, mai adesea binevoitoare, rămîne oarecum ambiguă. Ea reuneşte paternalismul celui ce se consideră superior cu generozitatea emoţionantă şi ineficace a vechiului umanism ; ineficace, de vreme ce, cu toată omenia lui, notarul îşi atinge scopul de a-l îndepărta pe Bartleby. Sfîrşitul acestuia, „ghemuit într-o poziţie ciudată la poalele zidului, cu genunchii strînşi, lăsat într-o rînă, cu capul pe pietrele reci", atît de asemănător cu acela al personajelor beckettiene, evocă simbolic înfrîngerea poeticului, nu îndeajuns de înarmat încă – la jumătatea secolului trecut – în lupta cu realismul burghez

LIVIUS CIOCÂRLIE

Curier literar

Ghimpel Maria Cristina : La vîrsta pe care o aveţi, vă sfătuim mai curînd să vă vedeţi cu seriozitate de şcoală ; deocamdată, ceea ce vă lipseşte, este tocmai un bagaj minim de cunoştinţe, inclusiv din domeniul, atît de spinos, al gramaticii . . .

Cotyso Roltes : „Rîndunica" dumneavoastră ar putea ajunge chiar să şi zboare ; deocamdată nu.

Hegedüs Francisc : Povestiţi cursiv, totul tinde să se închege într-un tablou suficient de bine articulat, pentru a ne îndemna să sperăm ca, în curînd, în ceea ce vă priveşte, să putem vorbi şi despre literatură. Încercaţi, pe cît posibil, să depăşiţi stadiul strict descriptiv în care vă complaceţi, – sau din care nu puteţi ieşi – mai mult dinamism, deci, pentru ca şi ceilalţi, care vă citesc, să poată participa efectiv şi afectiv la viaţa pe care o propuneţi.

Bloancă Nicolae : „Am de-a face cu un soţ pe care nu-l iubeşte, pe care l-a luat numai şi numai din ambiţie tocindu-şi astfel cei mai frumoşi ani". – ce ne-ar mai rămîne de spus ? Poate numai : îndreptaţi-vă efortul către activităţi ceva mai practice şi, dacă se poate, continuaţi să citiţi cu aceeaşi stimată dragoste literatura.

Radu Z. Tudose : Am predat epigramele dumneavoastră colegului care se ocupă de rubrica respectivă (Ion Velican) urmînd ca atunci cînd vom relua rubrica de umor să vă aibă în vedere.

Dorin Muroriu şi Marius Sîrbu : Vă mulţumim pentru cuvintele frumoase la adresa revistei noastre. Textul pe care ni l-aţi trimis însă nu depăşeşte un anumit nivel incompatibil cu publicarea.

Dumitru Augustin Doman : Spaţiul revistei nu ne îngăduie, deocamdată, să vă publicăm. În localitatea în care vă aflaţi există două reviste literare care, credem, vor fi bucuroase să vă aibă colaborator.

A. BALTHAZAR

Istorie literară

Adam Müller-Guttenbrunn

ȘI LEGĂTURILE LUI PRIETENEȘTI CU ROMÂNII BĂNĂȚENI

Dintre figurile de seamă ale literaturii germane din Banat – de la Johann Friedel pînă la Nikolaus Schmidt, de la Johann Nepomuk Preyer pînă la Otto Alscher – **Adam Müller-Guttenbrunn** se detașează ca scriitor în cel mai larg sens al cuvîntului – nu numai fiindcă a cultivat în mod intens nenumărate genuri beletristice – ci și ca folclorist, critic literar și de teatru, la fel ca publicist și om de cultură. A creat o operă de dimensiuni impozante, marcată în liniile esențiale de semnele neșterse ale unei adînci preocupări sociale și implicit de o sensibilitate mereu trează pentru actualitatea cotidiană, de o hotărîtă fermitate în acțiunile pentru masele populare, pînă atunci vitregite de istorie. În concepția lui, singura justificare pentru notorietatea socială o reprezintă munca, creația. Poporului putea să-i închine imnuri – toate figurile romanelor și povestirilor sale din mediul bănățean, care mai au și azi o atracție deosebită pentru cititor, fiind sfințite și înnobilate de muncă, munca brațelor și a minții. Simpatia lui nețărmurită aparține tuturor acelora care, prin trudă și prin fapta brațelor harnice, își cîștigă pîinea. El retrăiește în personajul Georg Trautmann din **„Amurgul idolilor"** evenimentele cînd masele demonstrează cu ocazia alegerilor în fața parlamentului, iar inima lui bate pentru ele. El știe ce înseamnă pîinea cea de toate zilele pentru argații care nu posedă nici o palmă de pămînt și trebuie să-și cîștige prin trudă istovitoare în timpul recoltei, hrana pentru o iarnă lungă. Scriitorul timișorean Andreas A. Lillin a atras atenția deja cu ani în urmă asupra acestei probleme-cheie din opera lui Adam Müller-Guttenbrunn, dezvăluind astfel una din cele mai de seamă rădăcini sociale ale creației scriitorului.

În acest context social ne prezintă Adam Müller-Guttenbrunn problema naționalităților. „În esență, pe meleagurile bănățene, la oamenii germani, pe care ni-i zugrăvește în obidirea lor, primordial este că își pierd pe rînd cîte ceva din felul lor de-a fi, din limba lor maternă și din port, din obiceiuri și din datini, prin ofensiva nemiloasă operată de stat, biserică și trădătorii din sinul comunității". (Franz Liebhard) Omul, care cu decenii înainte și-a părăsit patria, aude strigătul de jale al compatrioților. El întreprinde adevărate călătorii de documentare care-l duc de la Timișoara la Zăbrani, iar jeluirile răzlețe auzite de el pînă acum se înlănțuie în chipul adevărului crud, de dimensiuni nebănuite. A scris un pamflet despre „nevoile șvăbești", dar n-a putut să nu recunoască că nevoile șvabilor sînt numai o frîntură dintr-o problemă generală, care cuprinde toate naționalitățile ce au trăit în acele condiții statale și sociale, în primul rînd, cea mai numeroasă populație, adică cea română. Adam Müller-Guttenbrunn și-a dat seama că numai unitatea tuturor naționalităților asigură o șansă în lupta împotriva acelei împilări. Soluția îi era clară : apropierea dintre germanii și românii din Banat, crearea unei rezistențe comune a acestora, care trăiau și munceau de secole în sate învecinate, de foarte multe ori vatră lîngă vatră, veghind pe aceleași diguri, pentru a-l îmblînzi pe dușmanul de moarte, puhoiul apelor, avînd aceleași bucurii și necazuri. El a priceput că pentru șvabii din Banat există o singură cale de a-și păstra limba și cultura, iar această cale constă, după cum va demonstra logica de fier a istoriei, în prietenia cu poporul român, care s-a arătat politicește mult mai capabil de a duce, în bastionul autoapărării, lupta împotriva intensificării pericolului de a-și pierde dreptul elementar : limba maternă. Acesta a fost și mesajul politico-social în **„Amurgul idolilor"**, în care Adam Müller-Guttenbrunn a demonstrat compatrioților săi, prin mijloace literare, că în lupta fierbinte pentru autoafirmare, această prietenie și legătură a șvabilor reprezintă singura posibilitate de-a obține din partea istoriei confirmarea dreptului la o existență cu limbă și obiceiuri proprii.

„O carte pentru bărbați" – astfel și-a intitulat cîndva scriitorul Adam Müller-Guttenbrunn romanul. Pentru noi, care trăim în împrejurări cu o determinare socială și statală fundamental diferită, esența romanului rămîne prietenia între germani și români, care, astăzi, a dobîndit un conținut nou. Modelele umane, atît de partea germană cît și de cea română, unite în roman, prin nevoile și lupta lor comună, noi, germanii din România de azi, le întîlnim cu miile, ca reprezentanți ai unei realități de viață în plină dezvoltare, la care ambele părți își aduc deopotrivă aportul. Adam Müller-Guttenbrunn a cunoscut românii, așa cum afirmă el, de mic copil, a învățat limba lor – fapt pomenit într-un pasaj din biografia lui Trautmann. Plecînd în Austria a cunoscut multe lucruri despre populația română vecină, despre împrejurimile satului natal. Comportamentul, modul de viață, portul, obiceiurile lor nu i-au fost străine. Aceste cunoștințe le-a valorificat într-o mică lucrare etnografică pentru revista **„Prohaskas illustrierte Monatshefte"**. S-au strecurat unele greșeli, explicabile prin marea distanță în spațiu și timp, dar autorul nu ezită nici o clipă să afirme că românii formează populația de baștină în Banat, avînd o istorie milenară. Această istorie își găsește pentru el expresia și timbrul grav al cîntecului popular românesc, care **„culminează frecvent într-un țipăt ascuțit, de parcă ar lovi biciul spatele iobagului care s-a încumetat să cînte"**. Românul care, în 1848, pe Cîmpia Libertății din Blaj, s-a constituit în națiune, **„putea să-și lege istoria cu mîndrie de cea a Romei"**. Încă în 1890, Adam Müller Guttenbrunn arăta că, în privința națională, românii sînt o pildă pentru germani. Cităm aici : **„Intelectualitatea română rămîne aproape în întregime credincioasă modelului, iar 4/5 dintre germani, ridicați nemijlocit din sînul țărănimii, se înstrăinează comunității germane"** – ne apar în fața ochilor figuri conturate precis din **„Amurgul idolilor"**.

În jurnal notează că a fost vizitat de un deputat român, care a vorbit entuziasmat despre **„Amurgul idolilor"**, spunînd că nu-i vine să creadă că acest roman e opera unuia care trăiește la Viena, stăruind, totodată, scriitorul fiind german, să militeze pentru a obține un mandat de deputat, urmînd apoi să fie ales președinte al clubului naționalităților în parlament. Adam Müller-Guttenbrunn poate a nutrit aceste intenții, renunțînd însă mai tîrziu la ele, căci după o absență de zece ani își pierduse dreptul de cetățenie, și fiind scriitor militant în favoarea naționalităților, nu a avut nici cea mai mică perspectivă să obțină un nou certificat de cetățenie. S-ar putea ca experiența amară a lui Trautmann din „Amurgul idolilor", în legătură cu dreptul său la patrie, să se fi conturat de pe atunci.

Într-o împrejurare, vorbind de „Amurgul idolilor" scriitorul spunea că, prin acest roman, șvabii bănățeni ar fi intrat în istorie. Prin această operă și prietenia dintre germanii și românii din Banat a găsit un drum și un loc în istorie. Politica statului a avut aceleași consecințe pentru sorțile individuale de ambele părți. Interzicerea predării lecțiilor în limba germană la Piariștii din Timișoara, în anii '60, l-a obligat pe Adam Müller-Guttenbrunn să renunțe la școala medie, fiind obligat, ca și marele povestitor român Ioan Slavici, venit la Timișoara, pentru a învăța aici limba germană, să-și caute o școală în alt oraș. Cîtă asemănare în soarta populațiilor română și germană pînă în ziua cînd Adam Müller-Guttenbrunn a aflat din presă despre dezvelirea festivă a unei plăci comemorative la casa părintească din Zăbrani, notînd în jurnal : **„. . . sașii din Ardeal au fost prezenți, și preotul român din Chesinț cu reprezentanții comunei ! El m-a elogiat în fața casei părintești. Aceasta a fost punctul culminant al festivității. Toată stima mea pentru poporul român, care posedă suflete atît de recunoscătoare. Primesc totul ca mulțumire pentru „Amurgul idolilor"**.

Acum e limpede, de ce ziarul arădean „Românul" l-a sărbătorit pe Adam Müller-Gutenbrunn ca pe un adevărat prieten. În noiembrie 1912 a apărut amplul articol „Un amic al nostru : Adam Müller-Guttenbrunn, pe care Dr. Horia Petra-Petrescu l-a scris cînd scriitorul împlinise vîrsta de 60 de ani. Apărut post-festum – cum precizează autorul în introducere – rămîne un semn de **„dragoste curată față de scriitorul german, care are simpatie față de noi, românii"**.

Articolul lui Dr. Petra-Petrescu din „Românul" a fost scris – așa cum a reușit să demonstreze neobositul cercetător al lui Adam Müller-Guttenbrunn, Egon Dörner – la scurt timp după reîntoarcerea autorului în patrie, în urma studiilor efectuate în străinătate. Cititorilor români le este mai întîi înfățișată, într-o scurtă schiță biografică, personalitatea lui Adam Müller-Guttenbrunn. Sînt amintite, pe rînd, toate etapele din evoluția scriitorului bănățean, mai cu seamă preocupările lui în viața teatrală vieneză, activitatea lui ca autor de teatru, critic și director. Acordînd o atenție deosebită creației lui Guttenbrunn de după 1903, Dr. Petra-Petrescu elogiază spiritul militant al acestuia pus în slujba poporului. El amintește de **„Amurgul idolilor"**, de **„Micul șvab"** și de **„Clopotele meleagului natal"**, referindu-se bineînțeles mai mult la opera lui Guttenbrunn, care tratează pe larg legăturile prietenești între românii și șvabii bănățeni.

Selectînd exponate pentru casa memorială redeschisă în satul natal al scriitorului, am dat în anul 1970 peste articolul „Adam Müller-Guttenbrunn", apărut în decembrie 1922 în revista „Flacăra-Literară-Artistică-Socială" din București. Articolul este semnat de Dr. Iosif Popovici (1876–1928), cunoscut lingvist bănățean. Fiind compatriot și admirator al lui Guttenbrunn, Popovici a găsit de cuviință să-l prezinte și cititorilor bucureșteni pe scriitorul german, cînd acesta a împlinit 70 de ani. După părerea lui Popovici, Guttenbrunn n-ar fi **„dramatic-impulsiv ca Schnitzler, creatorul nuvelei vieneze, el n-a căutat boema metropolei vieneze, după care a rătăcit mai tîrziu Rudolf Hans Nartsch, producțiile literare ale lui Adam Müller-Guttenbrunn nu sînt obositoare, romanul lui este plin de viață și reflectă ideile timpurilor mari, el zugrăvește nevoile grele de azi ; materializarea acestor bucurii și necazuri le găsim în frumoasele opere despre colonizarea șvabilor în Banat"**. În încheiere, el îl recomandă cititorilor români ca **„cel mai mare și de seamă scriitor al compatrioților noștri șvabi din Banat"**, care **„și-a cîștigat pentru literatura germană merite nemuritoare"** ca **„poet dramatic cît și ca critic de teatru, director de teatrul și publicist"**.

Și Lucian Blaga l-a omagiat pe Adam Müller-Guttenbrunn în primăvara anului 1923 în publicația clujană „Patria". Blaga îl numără printre scriitorii **„de seamă din Banat, care ca nimeni altul ne-a cunoscut rosturile și ne-a înfățișat în scrierile sale totdeauna într-o lumină simpatică, arătînd iubirea noastră de pămînt și de cer, stăruința noastră între obiceiurile vechi, însușirile dîrze ale sîngelui nostru, care nu arareori s-au descărcat în luptele politice ale bănățeanului"**. Cînd Lucian Blaga a scris aceste rînduri însuflețite de o mîndrie patriotică și febrilitate, Adam Müller-Guttenbrunn se afla de mai puțin de două luni și jumătate pe tărîmul tăcerii. În cercurile pe care le frecventa poetul – familia marelui democrat român din Banat Dr. Coriolan Brediceanu – Adam Müller-Guttenbrunn rămăsese încă o prezență vie, așa că Lucian Blaga n-a putut să conceapă moartea contemporanului său șvab ca sfîrșitul unei vieți și al unui destin poetic.

Luptele parlamentare ale Dr. Brediceanu au fost strîns legate de năzuințele politice ale lui Adam Müller-Guttenbrunn, vizînd trezirea culturală a șvabilor bănățeni cît și a celorlalte minorități care trăiau în monarhia habsburgică. Fără să se pomenească numele democratului lugojan, îl regăsim pe acesta în romanul „Clopotele meleagului natal". Acest roman este pomenit de Lucian Blaga în ultimele pasaje ale evocării închinate lui Adam Müller-Guttenbrunn. **«„Glocken der Heimat" e titlul caracteristic pentru toată opera sa, al uneia din scrierile lui mai mult citite. Vedenii patriarhale încărcate de amintiri și de clopote trec pe dinaintea cetitorului – și între aceste clopote ce răsună din depărtare sînt și clopote românești, între pajiștile și ogoarele pășcute și muncite de vite sînt și pajiști și ogoare românești. Adam Müller-Guttenbrunn e unul din puținii scriitori străini care vorbesc bine despre noi. Ne mîngăiem cu aceea că un scriitor care a trăit între noi, cunoscîndu-ne nu numai din auzite, a găsit pentru adevăratul popor românesc un cuvînt frumos»** – astfel își încheie Lucian Blaga articolul.

Este cunoscut faptul că Adam Müller-Guttenbrunn s-a străduit din răsputeri să aducă la Raimundtheater numai forțe de prim rang. Printre ele se afla renumita actriță română Agatha Bârsescu, considerată de Müller-Guttenbrunn **„prima artistă a casei"**. După o perioadă de studii la Viena, actrița a plecat în anul 1883 la Deutsches Theater din Berlin obținînd, apoi, șapte ani în șir, succese răsunătoare la Burgtheater din Viena, mai ales în regia lui Adolf Wildbrandt. După un angajament de doi ani la Hamburg, s-a reîntors la Viena unde a rostit prologul la reprezentația de gală inaugurală a Raimundtheater-ului. Adam Müller-Guttenbrunn a nutrit pentru artista română înțelegere și era pentru ea un adevărat povățuitor părintesc, deși pomenește prea puțin despre asta în scrierile sale autobiografice. Cu atît mai de preț sînt „Memoriile" Agathei Bârsescu, care au apărut în anii treizeci la București. Agatha Bârsescu scrie printre altele : **„. . . mă atrăgea și Viena unde se construise un nou teatru, Raimund-Theater al căruia director a fost scriitorul și dramaturgul Adam Müller-Guttenbrunn. El mă cunoștea și mă aprecia foarte mult, rugîndu-mă să vin și promițîndu-mi un minunat angajament. Și intr-adevăr el s-a ținut de cuvînt, căci mi-a fost un foarte bun prieten și povățuitor. Aș putea spune că după Dr. Wildbrand, directorul Müller-Guttenbrunn a fost singurul căruia i-am acordat toată stima și toată prietenia mea"**.

Șvabii care trăiesc azi în România Socialistă văd în Adam Müller-Guttenbrun **„un simbol al legăturilor de prietenie dintre germanii și românii bănățeni"** . . .

NICOLAUS BERWANGER

Debut

Titus Demetru-Popa

SEARA PE ARBORI

Ed. Cartea Românească, 1975

Lectura volumului (și dorința unei cît mai limpezi justificări a concluziilor pe care ni le-a prilejuit) ne obligă la o seamă de precizări teoretice. Iată-le : Procesul creației poetice cunoaște – la fel cu tot ce există – o trecere de la teză la antiteză și apoi la rangul superior al sintezei. Se poate presupune că cea dintîi reacție artistică se adresează mediului (ordinea lor nu are, însă, nici o însemnătate). Este etapa *metaforelor personificatoare* și a *transferului ontologic* (care leagă lexeme ce desemnează inanimate). Este, altfel, spus, *momentul descriptiv* al creației, dominat de autoritatea mediului. Unii autori nu-l pot depăși niciodată : scriu la nesfîrșit stampe, se cantonează într-un parnasianism anchilozat etc. Antiteza este reprezentată de *momentul confesiv* : omul se instituie pe el obiect de cunoscut. Avem a face acum cu *metafore depersonificatoare*, cu texte *sentimentale* (eventual *conceptuale*), cu efuziuni și meditații abstracte. Cele două *stări prepoetice* sînt etape necesare (deși cu un ecou estetic minor). Sinteza lor este *viziunea* însăși. Aceasta din urmă se conduce după *logica realității*, unind spațialitatea descrierii cu temporalitatea confesiunii (cele două sînt – ontologic – incomplete : una trăiește doar în spațiu, cealaltă numai în timp ; ca atare, ele se dovedesc complementare).

Așadar, *viziunea este sinteza dintre confesiune și descriere* (după cum dispoziția artistică autentică este sinteza dintre individ și univers). *Simbolul* este *sinteza dintre metafora depersonificatoare și cea personificatoare.* La acest nivel, opera de artă este – conform esteticii marxiste – cunoaștere specifică, univers netrunchiat, cosmoid, reproducere a realului – rotindu-se, aidoma lumii materiale (și suprapunîndu-i-se) în coordonate proprii (în timpul și spațiul estetic).

Pornind de aici, vom constata că poezia lui *Titus Demetru-Popa* are o tipologie dintre cele mai insolite. Debutantul a depășit epoca tatonărilor : și destăinuirea și „pictura" la rece i se par prea puțin. El se află exact în locul de unde, în urmă, se zăresc dărîmăturile acestora iar înainte abia se deslușesc contururile grave ale unei posibile construcții. Poezia lui *Titus Demetru-Popa* se găsește dincolo de descriere și confesiune dar n-a atins, decît foarte timid, pragul viziunii. Poetul surprinde, însă, clipa rară cînd tiparul spațial și temporal al viitorului edificiu (al unui asemenea edificiu, în general) poate fi intuit. Capacitatea de a-l simți denotă și instinct artistic dar și oarecari înclinații analitice. E vorba de sinonimia (și jocul permanent) dintre adverbele antonime *aproape* și *departe* (la Dimitrie Stelaru erau puse față în față *acolo* și *acum*) : *Noaptea sub lună stropii luminilor / Pînă departe aproape atinq / Linia subțire a văzului* (21) ; *Departe sau aproape amurgul mă desfată în cafești* . . . (14). Să se vadă și 5, 8, 12, 13, 25, 36, 44, 57, 62 (cu exemple mai puțin clare). Întretăierea dintre *departe* și *aproape* este chiar graficul (abia sugerat aici) al *perspectivei antropocosmice* (al *viziunii*). Din loc în loc pot fi privite, cu destulă greutate e drept, chiar liniile ei (*Ordinea calmă, Drumul* etc.).

Menționăm, iarăși alături de aceste însușiri structurale calitatea morală superioară a tematicii, elogiul adus silvei transilvane, curățenia tonului și a inspirației. Dacă și elementele prozodiei ar fi strunite într-un flux mai armonios și mai sprinten, dacă imaginea ar fi mai plastică și mai vioaie, reușita cărții ar fi cu atît mai evidentă.

EUGEN DORCESCU

Claudiu Iordache

MOTTO :
Inscripție la mormîntul domnitorului :
„Aici zace cinstitul și răposatul capul Creștinului Mihai Marele Voievod ce au fost Domn Țării Românești și Ardealului și a toată Țara Moldovei"

E noapte peste pămîntul meu.
Bulgărele o ascunde
Și bobul de grîu
țipă
După lumina piinii.
Și omul
este un munte
Din sufletul căruia
trebuie ștearsă
O graniță.
Eu sînt
Mihai,
Domn al Unificării,
Născut
cu cușma
Pe sprînceana dreaptă.
Mi-a fost drag
numele
Ce mi l-au dat
urmașii,
Românul !
Eu sînt Mihai
al unei singure
Patrii !
Am un fel
de a-mi privi
pumnul
din toate direcțiile.
Dinspre Moldova,
dinspre Transilvania,
Dinspre cerul
din privirile
Mamei noastre.
Dar pumnul meu
este
Unul singur.
Singur s-a născut
înaintea mea
Dintr-un pîntec
de piatră.
Pumnul românesc
ascunde
În căușul său
cumplită blindețe.
E noapte încă,
în anul 1601,
Noapte din anul
UNU
Al devenirii noastre.
E noapte în
19 august.
Frigul vieții
îmi cuprinde
Cu tandrețe
umerii.
Sufletul încărunțește.
Oștenii mei
pier din nou
În somnul ce-mi dă
tîrcoale
Ca un șarpe alb.
Crește un porumb
mai înalt
La Călugăreni,
Giurgiu,
Șelimbăr,
Gorăslău
Soarele e roșu
în mămăliga românului.
L-am legat
în lanțuri
De felia lui de viață
arată !
L-am făcut
asemenea mie,
Un iobag
din dragoste,
Al pămîntului strămoșesc.
Orele trec
ca niște pojuri
De noapte.
În ghearele lor
singerează istoria.
Ce va spune mîine,
fiul meu,
Anul 2000 ? . . .
Nu vrui să-i las
chipul meu
În vopsele,
Dar spada mea
i-o las !
Pohtesc la viață
lîngă toba morții
Ce bate supt pașii
care se strecoară.
Vor să-l asasineze
pe Mihai
Sau
istoria ?
Mihai îi așteaptă.
El,
Domn
Țărilor Românești.
Carnea sa
bătrînă
Va fi darnică
cu jungherul
Conspiratorului,
Dar singele
îi va curge
În trei riuri,
Peste timple
și peste frunte,
Pentru ca
ginta
Să învețe
ce e Unirea !
Mihai așteaptă
ceasul ultim
Al biografiei sale.
E noapte peste
pămîntul său.
Bulgărele o ascunde
Și bobul de grîu
țipă
După lumina piinii.
Eu sînt
Mihai
Domn al Unificării,
Născut
cu cușma
Pe sprînceana dreaptă !
Bătălia mea grea
e mereu viitoare !
Cînd nu voi mai fi
În șaua vieții mele
Și spada
nu-mi va mai prelungi
Mînia
spre gîtul cotropitorului !
Cînd voi fi
Ban de Legendă,
Bun,
Blînd
și Drept !
Așa cum n-am fost.
N-am fost
Bun
Cu frații mei !
Le-am cerut viața
pentru ca țara
Viață să aibă !
N-am fost
Blînd
Cu străinii,
Nu pentru că
vorbeau
Limba
vîntului sălbatec,
Ci pentru că
voiau
Să-și facă o casă
aici
Pe mormîntul casei noastre
de daci,
Cu mîinile
încă în lanțuri
Pe pietrele Romei !
N-am fost
Drept
Cu femeile
cărora le-am
Jertfit fiii
Și le-am adus
frăția
Celor trei
Culori !
Roșu
ca singele
De pe mătasea de luptă
A Moldovei,
de la Ștefan încoace.
Galben
ca obrazul Munteniei,
Subt călcîiul
trufașilor,
Albastru
ca cerul Ardealului.
Icoană de seară
a acestor
Români de apus
și înalt . . .
E noapte peste pămîntul
meu.
Bulgărele o ascunde
și bobul de grîu
Țipă după lumina
piinii.
Mîine nu voi mai fi !
Este ora la care
moartea
Se apropie de cortul
trupului meu
Cu eternitatea,
lama tăioasă,
În mîna care scrie
Istoria !
Eu,
Mihai,
Domn al Unificării,
Născut cu
cușma
pe sprînceana dreaptă,
V-am iubit
fii și părinți,
ai secolelor ce urmează !
Blestemat fie
cel ce va nărui
Tihna
neamului meu !
Blestemat
cel ce va vinde
Petice
Din sufletul românesc
pe lespedea somnului meu !
Vreau să fiu îngropat
în zăpada
Memoriei voastre.
Pămîntul să mă primească.
Conspiratorii să intre,
Ordinul nu l-a dat Basta
Ci Istoria
Ființa mea să se
săvîrșească !
Simt săbiile
cum îmi străpung
Gîndurile . . .
Sentimentul
libertății
Nu se asasinează . . .

ULTIMA NOAPTE A LUI MIHAI VITEAZUL, UNIFICATORUL

„Noi"

Televiziune

DUMINICĂ 13 IUNIE

8,30 Avanpremiera zilei. 8,40 Tot înainte. 9,35 Daktari. 10,00 Viața satului. 11,20 Aventura cunoașterii. 11,50 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. 13,05 Album duminical. Din cuprins : 13,30 Desene animate. 13,51 Moment satiric. 13,5 Invitatul emisiunii : pianistul Valentin Gheorghiu. 14,00 Ce vrăji a mai făcut nevasta mea. 14,24 Moment folcloric. 14,36 Spectacolul lumii (XIX). 15,20 Film serial. Varianta Omega. Episodul II. 16,30 Gimnastică. Finalele pe aparate ale campionatelor României. 17,0 Micul ecran pentru cei mici. 17,30 Fotbal : F. C. Constanța – Olimpia Satu Mare (divizia A). Transmisiune directă de la Constanța. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Baladă pentru acest pămînt. 20,20 Film artistic. Unchiul meu. Producție a studiourilor franceze. 22,10 24 de ore. 22,20 Duminică sportivă.

LUNI, 14 IUNIE

16,00 Teleșcoală. 16,30 Emisiune în limba maghiară. 19,00 Familia. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Colocvii contemporane. 20,30 Muzică ușoară. 20,50 Emisiune pentru tineret. 21,5 Forsyte Saga. Episodul 25. 22,10 24 de ore.

MARȚI, 15 IUNIE

9,00 – 12,00 Program de dimineață. 16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limbă franceză. 17,00 Telex. 17,05 Pentru sănătatea (?). 17,15 Muzica. 17,30 Arte vizuale. 17,50 Melodii populare. 18,00 Lecții TV. pentru lucrătorii din agricultură. 18,30 Teleglob. Malayesia. 18,55 Studioul de poezie. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Anchetă socială. 20,40 Teatru TV. : Decebal de Mihai Eminescu. 22,00 Muzică ușoară cu Jeanina Matei. 22,10 24 de ore.

MIERCURI, 16 IUNIE

9,00 – 11,45 Program de dimineață. 16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limba rusă. 17,00 Fotbal : Progresul – Rapid (Cupa României). Transmisiune directă de la stadionul Republicii. În pauză : Telex. Tragerea Pronoexpres. 18,50 Din țările socialiste. 19,00 Tribuna TV. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Cadran economic mondial. 20,25 Telecinemateca. Noaptea care a zguduit America. 22,10 24 de ore.

JOI, 17 IUNIE

16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limbă germană. 17,00 Telex. 17,05 Pentru timpul dv. liber, vă recomandăm . . . 17,15 La volan. 17,23 Enciclopedie pentru tineret. 17,50 Atenție la . . . neatenție ! 18,15 Reportaj de la cea de-a II-a ediție a Festivalului internațional de poezie de la Piatra Neamț. 18,35 Islanda, azi. Film documentar. 18,50 Ateneu popular TV. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Ecran TV. '76. 20,?0 Meridiane. Emisiune de actualitate internațională. 20,55 Concertul orchestrei simfonice a Radioteleviziunii dirijor Emanuel Elenescu. Soliști : Muyumi Fujikawa (Japonia) și Richard Markson (Marea Britanie). 21,40 Revista literar-artistică TV. 22,10 24 de ore.

VINERI, 18 IUNIE

16,00 Teleșcoală. 16,30 Emisiune în limba germană. 18,00 Handbal feminin : România – U.R.S.S. În pauză tragerea Loto. 19,00 Din lumea plantelor și animalelor. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Revista economică TV. 20,30 Program de cîntece patriotice. 20,40 Film artistic : Haita. 22,10 24 de ore.

SÎMBĂTĂ, 19 IUNIE

10,00 Micul ecran pentru . . . cei mici ! 10,30 Telecinemateca (reluare). 12,15 Concertul orchestrei de cameră „Preclasica". 13,00 O viață pentru o idee. Acad. Constantin Ionescu-Mihăilești (1883-1962). 13,30 Telex. 13,35 Rapsodii noi pe Bărăgan. Partea a II-a. 14,20 Caleidoscop cultural-artistic. 15,40 Magazin sportiv. 15,45 Vîrstele peliculei. 17,00 Istambul. Reportaj filmat. 17,15 Club T. 18,15 Ioan Slavici. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Teleenciclopedia. 20,50 Film serial : „Lucas Tanner". 21,40 24 de ore. 21,50 Săptămîna sportivă. 22,00 Emisiune muzical-distractivă.

Televiziune

Ion Arieșanu
PAUZĂ

„Studiu"

– A mea a fugit cu unul cu motocicleta, frățioare. Poate ai auzit, mărturisi bărbatul între două vîrste.

– N-am auzit, nu-s de mult aici în oraș și n-am auzit asta, dădu din cap tînărul.

Erau în schimbul de după masă, sus, la mașinile de extracție. Tamburul uriaș își fîșiia cablul, bărbatul manevra sigur manetele și, în timp ce manevra, vorbea, iar tînărul, care abia venise din școală, numit acolo la el, îl urmărea cu atenție. Se nimereau pauze lungi, în care colivia rămînea în adînc și semnalele de ridicare la suprafață deveneau rare. Afară se însera și începea să ningă.

– Asta a fost în iarna trecută, frățioare, cînd a mea a fugit cu unul cu motocicleta. Vin eu dimineața, acasă, din schimbul de noapte, și ea, nicăieri. Știi cum e asta, frățioare, să nu-ți mai găsești nevasta acasă ? E ca și cum ar tăia cineva din tine o bucată de carne. Bucătăria era rece, laptele nefiert, în prag, în sticle, cum ni-l adusese lăptarul, focul nefăcut. Știi cum e asta, frățioare ? Ca și cum ar năvăli pustiul fierbinte peste tine . . . Mirosea acolo în bucătărie a băutură. A băut cu ăla și pe urmă au fugit cu motocicleta. Împing încet ușile, la odaia copiilor. Dormeau frumos, nu știau nimic, iar eu mă învîrteam prin bucătăria rece ca o găină beată și nu aveam de gînd să-mi trezesc copiii, fiindcă eram sigur că ei nu știau nimic. Stam așa pe scaun și, știi cum e asta, frățioare, să-ți vezi copiii cum dorm neștiutori, în timp ce ea e cu altul ? E ca și cum s-ar năpusti apele peste tine și n-ai mai putea să tragi la mal. M-am ridicat eu după un timp de pe scaun și, ca să-mi închipui că nu-i adevărat, am mai mers pe la niște vecini, unde știam că mai pierde ea vremea, dar nu era nici acolo. „Cum, nu-i acasă ?" se mirau vecinele. „Nu, o fi plecat la piață", o apăram eu. „Așa-i, poate că-i la piață", ziceau vecinii, fără să creadă însă nici ei nimic din ceea ce ziceau. Și știi cum e asta, frățioare, să ridă alții de tine, în asemenea cazuri ? E ca și cum ai luneca de pe un munte, undeva într-un întuneric fără fund. M-am întors eu acasă, m-am pus din nou pe scaun în bucătăria rece și am așteptat să mi se întoarcă femeia din piață. Știam însă bine că ea nu pleca niciodată la piață decît după ce veneam eu de la mină, deoarece, după ce mîncam, mă culcam în locul cald al copiilor. Însă eu tot am așteptat-o așa, singur, în bucătăria rece, fiindcă tot e mai bine să crezi, să ai o speranță și să aștepți, decît să nu mai crezi în nimic și să nu mai aștepți nimic. Și, eu, frățioare, nu puteam să nu mai aștept nimic . . . S-a făcut opt, nouă, cît o fi fost, copiii s-au sculat, erau în vacanța de iarnă amîndoi, au venit la mine, în bucătăria rece, lipăind cu picioarele goale și uite că ei încă nu știau nimic. Și știi cum e asta, frățioare, să vină copiii la tine, veseli, și să nu știe nimic ? E ca și cum te-ai rupe în două, să te dai la amîndoi, să simtă ei, tot ca înainte, că au doi părinți. Pe urmă, am aflat de ăla cu motocicleta, cu care fugise ea . . .

Afară, ningea într-una. De la fereastra înaltă, strînsă în rame de metal, pudrată cu praf de cărbune, se vedea o parte din curtea interioară a minei. Prin ferestrele luminate ale magaziei de lămpi se zăreau lămpile înșirate în rafturi, la numerele lor. O linie îngustă ferată lucea sub becurile intense. Pe linia aceea îngustă se mișcau vagonetele pline cu cărbune praf, parcă ar fi fost mînate din urmă de o mînă nevăzută și ele străbăteau cîțiva kilometri, trecînd o coamă de deal și un tunel, ca să ajungă la Preparație. Erau trase de un lanț vagonetele, parcă circulau singure-singurele și de la geam aveai și mai puternic impresia că o mînă nevăzută, din întuneric, le împingea pe șine spre un drum fără întoarcere.

– Și ce i-ai făcut cînd a venit ? Că a venit, nu-i așa ? întrebă tînărul și-și șterse mîinile, prea albe încă pentru un mecanic, cu niște bumbac murdar, pus la îndemînă.

– Ce era să-i fac, frățioare ? A fugit cu ăla cu motocicleta, era mai tînăr ca mine, ea era mai bătrînă ca el, însă femeile, cîteodată, se cred, la orice vîrstă, încă tot tinere. Ea are doi copii mari, dar se crede încă tot tînără. După vreo lună, sau nici o lună, s-au întors în oraș. N-au trecut nici cinci zile și ea a venit la mine, aici, că acasă nu îndrăznea pentru copii și pentru vecini. Era după-amiază, eu ieșeam din schimb, și atunci am văzut-o cum sta lîngă poartă, micuță și strînsă în paltonașul ei, și cum mă aștepta. A venit lîngă mine în tăcere, a intrat în pas cu mine și nu a plecat ochii în pămînt, frățioare, cum fac unele care greșesc și se întorc pocăite. Ea, nu. Ea m-a privit direct, parcă arăta mai tînără și eu știam că așa arată oamenii care se îndrăgostesc la o anumită vîrstă. Și mai știam că starea asta nu durează mult, e ca la pomii bătrîni care înfloresc cîteodată cînd nu te mai aștepți, însă care-și țin florile numai două-trei zile și apoi mor. M-a luat de braț, ca și cum nu s-ar fi întîmplat nimic, așa cum mă lua ea de obicei cînd ne plimbam pe strada mare, cu copiii înaintea noastră, și mi-a spus : „Aș vrea să vorbim noi doi ceva împreună. Ceva foarte important". „Bine, hai să vorbim", i-am zis, prefăcîndu-mă foarte țeapăn în fața ei, chiar dacă sufletul meu era la pămînt și fluiera vîntul prin el. Am mers la restaurant, știam că e un loc unde se poate sta de vorbă și ei îi plăcea cînd o duceam la restaurant. Am stat acolo la o masă, era răcoare înăuntru, venise primăvara și afară ploua. Se găseau numai cîțiva la mese și noi ne-am pus la una, din colț, de lîngă fereastră. Mă uitam la ea și tăceam și ea se uita la mine și tăcea și eu am spus, nepăsător, atunci : „Ce voiai tu să-mi vorbești ?", dar în mine simțeam că tremur tot, știi, așa cum tremură o frunză, frățioare, cînd o bate și o răsucește vîntul. Ea a privit în paharul cu bere, mi-a cerut și o țigare (nici nu știam că vroia și țigări) și pe urmă a zis : „N-aș vrea să mă urăști, Victore, tare n-aș vrea ca tu să mă urăști". Auzi ce-mi cerea ? Putea ea să-mi ceară mie asta ? Spune, frățioare, putea ? „Voi nu sînteți femei. Sînteți altceva. Voi, care părăsiți un om așa cum îl părăsiți". Ea a privit pe fereastră afară și a zis : „Cum plouă de tare". Apoi s-a întors spre mine. „Eu am greșit față de tine și de copii, dar nu puteam să mă împotrivesc, Victore. Nu puteam. Sînt lucruri la care nu poți să te împotrivești. Însă tu să nu mă urăști, omule !". În restaurant s-a făcut rece, afară ploua, se aprindeau luminile pe străzi și zăream ploaia piezișă, în luminile albe de-afară, și o auzeam sfîriind sub geamurile restaurantului. Vedeam, mai departe, haldina uriașă, neagră, de lîngă Preparație, și în becurile acelea galbene de sus zăream aburul ei cald cum fumega, parcă ar fi fost acolo o vită culcată. Femeia mea fugise cu unul cu motocicleta, acum revenise în oraș și uite că stă cuminte lîngă mine, ca în timpuri bune. Eu credeam că ea vrea să-și ceară iertare, însă nu-și cerea, ea vroia numai să n-o urăsc. Și nu știam de ce-mi cerea asta, de ce o mai interesa așa ceva. Ea sta lîngă mine ca în timpuri bune, cînd veneam noi aici la restaurant, copiii beau cu noi bere, se priveau în oglinzi și rideau, cu spuma albă a berii pe buze . . . Am băut nu știu cîtă bere acolo, pînă tîrziu, și ea a fumat multe țigări. Și-atunci, tîrziu, s-a sculat de la masă și-a zis : „Acum eu mă duc !". „Și unde te duci tu ?" am prins-o strîns de mînă. Ea și-a smuls degetele, încetul cu încetul, din mîna mea și iar a zis : „Numai să nu mă urăști tu, Victore, să nu mă urăști". Și a plecat. Apoi ne-am împărțit copiii ca pe niște bagaje. Știi cum vine asta, frățioare, cînd trebuie să-ți imparți copiii ?

– Nu mi s-a întîmplat încă, zise tînărul.

– Asta e, frățioare, ca și cum ai muri. E ca moartea, povestea asta cu împărțitul copiilor. Fata, la ea. Băiatul, la mine. Ce mai, două bagaje, frățioare. Copiii se vedeau între ei, se duceau unul la altul, ei se vedeau mereu, mergeau și la film și în excursii împreună, însă noi doi nu ne-am mai văzut deloc din seara aceea de la restaurant.

– Și-acum ce se petrece ? zise tînărul.

Bărbatul lăsă manetele libere, se sculă în picioare și scoase din buzunar ujina făcută de el singur, acasă, învelită în ziar. O ținu așa nedesfăcută în mînă și merse cu ea la geam. În sala mașinilor de extracție aparatele vibrau, însă tamburul cu cablul de oțel, înfășurat pe el, tăcea încremenit. În adînc, oamenii încărcau colivia care în curînd avea să iasă la suprafață. Era o pauză între umplerea a două colivii. Și în asemenea pauze cei doi își mîncau ujina. Bărbatul privi de sus de la geam și, în luminile albe de jos, din curtea întunecată, văzu că tot mai ningea. Vagonetele lunecau singure și fantomatice prin ninsoarea violentă, pe liniile lor înguste, ca într-un joc de copii, trase de ațe invizibile, ca de-un destin.

– Acum nu se petrece nimic, frățioare. Acum sîntem amîndoi într-o pauză. Uite, o pauză ca asta a noastră, între două colivii. Eu îs acuma cu băiatul. Cîteodată și cu fata. Dar simt că sufletul mi-i într-o pauză. Dar, pe urmă, va trebui să ies din pauză, să se termine odată și asta. Aș căuta și eu un alt om. Poate că aș căuta și eu ca și ea o femeie mai tînără, să-mi închipui că întineresc și eu. Și-apoi să zic : „Nu puteam să mă împotrivesc". Dar, uite, frățioare, că eu nu vreau. Eu mai stau încă și mai trăiesc încă așa, într-o pauză. În dragoste se întîmplă asta. Să trăiești în felul ăsta, într-o pauză. Se întîmplă, frățioare, sau crezi că nu se întîmplă ?

– Mie nu mi s-a întîmplat, zise tînărul și trecu acum în locul bărbatului, la manevre.

– Uite că se întîmplă, frățioare, și știi cum e asta ? Asta e ca și cum ai aștepta ca după secetă să curgă ploaia. Să curgă ploaia bună și sănătoasă, să gîlgîie ploaia, frățioare, să spele totul ploaia asta, frățioare . . .

După geamul cenușiu, iarna se vînzolea încă, puternică, iar în adîncul pămîntului oamenii încărcau cărbunele în vagonete și apoi împingeau vagonetele în coliviile scoase la suprafață de cei doi. Bărbatul începu să mănînce încet din ujina pusă de el în buzunar. Mînca leneș, fără poftă, în virtutea unei obișnuințe. Tînărul manevra el acum mașinile și, deodată, tamburul cu cablul gros de oțel începu să se miște vertiginos, ridicînd colivia la suprafață.

– Ai învățat destul de repede, frățioare. Asta e bine, că ai învățat foarte repede, e tare bine, frățioare, zise bărbatul stînd neclintit la fereastră și privind în întuneric.

Tînărul îi surîse și mînui grav și fericit, în continuare, manetele.

Prezențe literare

Cezar Ivănescu

Poezia lui Cezar Ivănescu (Rod – 1968, ROD III – 1975) ține de structura unui trubadur modern, părînd o variațiune pe aceeași temă, surprinsă din unghiuri multiple și variate de percepție. Motivele obsedante sînt viața și moartea, observate în alternanță și succesiune, fără inutilități tragice sau crispări. Un sentiment al demnității și lipsei de groaze domină. Nimic pesimist în această extincție thanatică, ci mai mult un elogiu al vieții, o privire realistă și de adîncime a dialecticii existenței. Rod devine o metaforă semnificativă pentru numirea unei optici, prin poezie, asupra existenței. Poezia este răscolitoare prin profunzimi, stranie prin viziunea durități dilutiei, o obsesiei unui eros observat prin sentimentul thanatic.

Poezia lui Cezar Ivănescu are ceva din simplitatea și farmecul cîntecului popular ori din atitudinea cavalerească a trubadurilor. Sau mai exact, ea pare să comprime posturi diverse (aria de referință este vastă) asupra unui motiv unic. Apare ideea devenirii prin marele circuit natural mai puțin în solemnitate (cu morgă renascentistă) și mai mult într-o poză cinică : „Signor vierme doamnă o pămîntului cirtită ! / Bate în împărăția noastră implorată / Inima mea ca un deget în globul ochiului. / Va veni un dric la voi, ca melcul, / Cu cornite negre scoase afară. / Signor vierme cu profilul gingaș / Chip de rază ori de trestioară / Nu primi-n împărăția ta / Morții altora.

Imaginile sînt dure șocante, plastice prin sugestii. Motivul (ori mitul mamei) și al nașterii, similar vieții este, ades, asociat cu nostalgia unei lumi a increatului, echilibrată și proteiată : „Fărîme fără deprinderea de-a ne ști – / Dar din sex arcuindu-mă / Ca pe-un Leviathan dintr-o furnică. Cu capul spumos la început. / Convulsii de spaimă în mine-ai stîrnit. / Și în lume suferințele mari se făcură ; / Iubirea-n călcîi atingîndu-mă. / Mă umplu doborîndu-mă cu capu-n țărînă / Poezia lui Cezar Ivănescu degajă o sensibilitate specifică, aparte, tulburătoare prin inedituI percepției. Este caz rar, oricum privilegiat, cînd o poezie de unicitate tematică are o asemenea dispersare în realizare primind o vioiciune și o naturalețe fermecătoare. Lucruri, altfel de tragism și groare sînt recuperate prin puritatea cîntecului poetic. Apropierea de folclor este evidentă, mai ales în melodia poeziei. Poeziile sînt, pe rînd, balade, bocete, cîntece, aubade ori „jeu d'amour" un registru larg, deci, în care diferă modul de apropiere și sensibilizare. Prin poezie puritatea este recuperată : „Cînd eram mai tînăr și la trup curat / Într-o noapte floarea mea eu te-am visat : / Înfloreai fără păcat într-un pom adevărat / Cînd eram mai tînăr și la trup curat / /. Nu știam că ești femeie – eu bărbat / Lîngă tine cu sfială m-am culcat. / Și dormind eu am visat, tu visînd ai lăcrimat / Cînd eram mai tînăr și la trup curat. / / E pierdută noaptea-aceea de acum / Carnea noastră doar mai știe-al ei parfum. / Poamele ce-n pomi azi stau, gustul cărnii tale-l au / Și cad toate / mîine / putrede pe drum. / / Fă-l să fie, Doamne sfinte, numai om / Pe acel care ne-a ispitit subt pom. / Și cînd pomul va da, fă să-i cadă carnea grea / Cum va cade după cîntec mîna mea ! / Accentul folcloric este foarte evident în multe poezii din Rod. O Baladă (din ciclul *Agamemnon*) cu imixtiuni de blestem și bocet se finalizează în sens mioritic. Aproape fiecare *Jeu d'amour* are tonalitatea cîntecului popular. Spre exemplu, acest *Jeu d'amour* (lui Marin Preda) degajînd expresia vitalității expresioniste, în germene „o închisorii din trup", dorința eliberării sufletului în extazul expansiunii. Momentul pare static prin echilibru : „Singele îmi plînge-n singe / Fiindcă trupul meu mă strînge : / Nu-s aici viu și nu-s nici mort / Dar mă strînge trupul tot / Nu-s aici viu și nu-s nici mort / Dar mă-nchide trupul tot / /. Închisoare, închisoare / Te-au crescut ca pe o floare / Muica și surorile / Lacrimi și sudorile / Muica și surorile / Lacrimi și sudorile. / Am zăcut bolnav în tine / Dar acum zăresc lumine : / Soarele s-o înălța / Vine noaptea și mă la / Soarele s-o înălța / Vine noaptea și mă la. / / Închisoare, închisoare, / Te-am crescut ca pe o floare / Bucură-te fată mare / Că m-ai scos din închisoare / Bucură-te fată mare / Că m-ai scos din închisoare.

Erosul este observat în poezia lui Cezar Ivănescu sub semnul unei evidente complexități, în starea pură a existenței vitale sau sub forța thanatică iubirea și pierderea devin, astfel, două dimensiuni complementare ale existenței. Apare un straniu amestec al dorinței de viață cu previziunea extincției. Dintre multe posibile exemple, alt *Jeu d'amour* : „Cînd pomii înfloreau în Baod / Atunci iubita mea m-a întrebat : / De ce cu moartea te-ndrăgești mereu / Și nu vezi ce frumos e sînul meu / / Am ochi albaștri și picioare lungi / Dar groaza inimii nu-mi mai alungi / Fără păcate lăcrimez ușor / Ca floarea nevăzută o să mor ! / / Iubita mea de lună și de crin / Apa mea vie, blîndul meu venin / Cărarea mea de printre vii și morți / Cetatea mea frumoasă, fără porți / / Oglinda mea de aur minunat / Trupul s-a dus și pomii-au lepădat / Fără căință trupul lor cel sfînt / Și-acum îi pleacă toamna la pămînt / / Acum te voi iubi și eu întîi / te văd din creștet pînă la călcîi / Frumoasă ești ca moartea și mai mult / Ca muzica și raiul cel ocult !

Poezie, deci, învăluitoare prin cîntec, uzînd de simbolul și magia verbului poetic, de virtuțile folclorului și experiența liricii moderne. Și poate să fie cu adevărat o „voce de mare poet" (Marin Preda).

ALEXANDRU RUJA

Figuri bănățene
Un cronicar : Mihail Popovici

Biblioteca Academiei R. S. România păstrează un prețios manuscris românesc, (publicat de N. Iorga în condiții tipografice modeste încă în 1901) care aparține lui Mihail Popovici din Sînnicolaul Mare. Titlul „cronicii", sau, mai bine zis al „memoriilor de călătorie" este : **„Novini de înștiințări și întîmplări însămnare, ceale să aude și să vede acum, pe scurt însămnate în Petersburg, cele mai însămnate lucruri întîmplate în timp de război : care le-am văzut și auzit, dar foarte pe scurt le-am scris acestea trăind acolo în orașul împărătesc" (. . .).** Deși autorul nu mînuie condeiul cu ușurința și eleganța cronicarului Nicolae Stoica de Hațeg, deși nu cultivă limba plină de savoare, a **„Cronicii Banatului"**, scrierea lui este pentru epoca de atunci o interesantă mărturie de limbă și gînd românesc. „Memorialistul" bănățean – căci îl putem considera pe drept cuvînt ca primul autor bănățean al unor memorii de călătorie – a întreprins în anii 1770-1771 o călătorie în Rusia, după ce cu puțin timp înainte vizitase Ierusalimul.

Jurnalul șederii în Rusia ni-l dezvăluie pe Mihail Popovici ca un fin observator, sensibil la frumusețea monumentelor artistice, receptiv la știrile asupra războiului ruso-turc, ce era în curs de desfășurare și pe teritoriul țărilor române.

Călătoria începută în ianuarie 1770 îl aduce pe Mihail Popovici mai întîi la Leticevo (Polonia), unde petrece cîteva zile la trupele feldmareșalului Golițin „. . . privind minunata rînduială a oștilor moschicești, mulți gheneraIi, cu mulțime de ofițeri împodobiți, răsunînd cu feliuri de muzice trîmbițînd și cu tobe aurite ; la a lor rînduială de muștră foarte minunat să purta". La 4 martie 1770, Mihail Popovici sosește la Moscova a cărei numeroase palate, biserici și monumente artistice le zugrăvește în cuvinte entuziaste. Turnul Spasski din Kremlin îl vizitează plin de uimire : **„. . . în turnul cel mare împărătesc m-am suit pe 216 trepte. Acolo sînt 10 clopote, la mijloc mai multe mari".** Părăsind Moscova, Mihail Popovici se îndreaptă prin Tver spre Petersburg. La trecerea prin regiunea Volgăi notează laconic urmările inundațiilor marelui fluviu : **„. . . rîul Volga au înnecat 150 de barce și case multe ; o barcă lungă de 36 de paș(i) era pe nește holde".**

Ajuns la 7 mai la Petersburg – capitala de atunci a Rusiei – uimirea cronicarului nostru în fața celor văzute își găsește cu greu cuvintele : **„Am fost în grădina cea împărătească unde sînt paseri vii, carele sînt supt ceri și ulița cu saduri tot pe ață, [straturi de flori aliniate, n.n.] și ape psatale [fîntîni arteziene, n.n.] pușcînd tot în sus și chipuri de marmure alb [sic !], multe și ciudate foarte : aspide, șerpi și fierile lumii ; și iaste scris precum oare cînd are fi avut bataie cele cerești paseri cu fiarele de pe pămînt și așa sînt făcute toate".** O impresie și mai profundă îi provoacă lui Mihail Popovici vizitarea muzeului imperial „. . . unde iaste împăratul Petru ca viu și calul înșelat. Pilul înfrînat mai are un harap în spate-i și toate paserile de pe supt ceriu și toate fierile de pe fața pămîntului și dobitoacele, nu de lemn sau de piatră, ci înființate precum să văd crescute, scorpiile, mulțime de feliuri de șerpi veninați, toate jiganiile lumii, ehiții și toți peștii a rîurilor lumii și mărilor, pînă și racii, feliuri de broaște și pethalide și astride și zămislire pruncilor cum să zămislesc, cum șed crescînd în maică-sa. Și oasăle omului toate înșirate pe drot [sîrmă, n.n.] și alcătuită de sta în sus drept și cum să zămislesc fiește carele în firile sale la săvîrșitul său, vez(i) acolo prin sticlă suptirea limpede ; toate boabele din lăuntru. Porturile hainelor a niamurilor toate numite ; și hainele prin sticlă le-am văzut, a celor ce au purtat niamurile acelea cu carii ei s-au bătut și i-au biruit de le-au luat schiptrurile [sceptrele, n.n.], stemele și alte ce-au avut mai bun și le-au trans toate la acel loc, și corăbiile lui Petru cel Mare și jertva lui Avraam dă marmure alb". Cu toate că în 20 mai 1770 „toată zioa au nins" Mihail Popovici a ținut să viziteze – fiind cuprins de aceeași uimire – catedrala S. Isac „care o fac acum de tot feliul de marmuri scumpe, pistriță în feliuri multe ce să află pe fața pămîntului lumii, carele văzînt omul cît de trist (ar fi), uită întristare(a) și să face vesel de frumusețea marmurilor". Cronicarul nu uită însă de obiectul călătoriei sale în Rusia. În jurnalul său însemnă cu rigurozitate convorbirile care le-a purtat, eforturile sale fiind încununate de succes la 9 mai 1770 cînd „au eșit porunca împărătiască . . . și îndată am mers la Patriarșie la Neva [mînăstirea Alexandru Nevski, n.n.] și mi-au dăruit toate cererile cu foarte luare de siamă și m-au priimit după a mea cerere". Numeroase sînt însemnările referitoare la mersul războiului ruso-turc și la evenimentele din imperiul otoman, cronicarul bănățean preluînd știrile care circulau pe atunci în capitala imperiului rus. La 25 octombrie 1770 Mihail Popovici descrie sărbătorirea victoriei rusești de la Brăila, cînd în întreg Petersburgul „. . . tot au buhăit cu tunurile și au aprins meșteșugurile lor cu foc alb, roșu, galbin (focuri de artificii, n.n.) . . . după aceasta au fost comedie cu obreze străine (spectacol cu o trupă de teatru străină, n.n.)".

„Desen"

Pe la sfîrșitul lunii ianuarie 1771, Mihail Popovici părăsește Rusia, iar în februarie a aceluiași an își încheie acasă însemnările de călătorie cu formula : **„Eu netrebnicul Hagi popa Mihăilă Popovici din cetatea Temmișvarului. 1771 Fev 25".**

Deși modeste, ca limbă și conținut, „memoriile" lui Mihail Popovici merită să fie totuși reținute ca una din puținele scrieri românești păstrate de la înaintașii noștri de pe meleagurile bănățene, autorul ocupînd un loc bine definit între călătorii români din veacul al XVIII-lea.

COSTIN FENEȘAN

Teatru

Succinte

● *Teatrul de păpuşi din Timişoara* şi-a dedicat ultima premieră a stagiunii Congresului educaţiei politice şi al culturii socialiste. Spectacolul *„Cosiţe aurii"* are drept suport textul Tudorei Petcuţ-Bondoc, aportul (în ce priveşte muzica şi ilustraţia muzicală) compozitorului Remus Georgescu, scenografia Sofiei Krzyzanowski şi regia Corneliei Iuraşoc-Gheorghiu.

Spectacolul readuce în atenţie momentul imediat premergător zilei de 23 August 1944. Interpreţii sînt aduşi pentru debutul şi finalul reprezentaţiei la faţă de cortină, cu menirea de a realiza actoriceşte personajele. Ambele momente sînt contrapunctate de efecte de lumină şi proiecţie de diapozitive. Miezul spectacolului sau intrarea în perimetrul păpuşeriei ne relevă prin conlucrarea scenografiei, păpuşilor şi benzii sonore un spaţiu distinct în care dramaticul situaţiei devine autentic. Cîteva idei deopotrivă regizorale şi scenografice ne-au reţinut interesul. Începînd cu noua faţă a personajelor (tatăl – un făt frumos pe calul său înaripat, vecinele – vipere, politaiul – vulpoi, muncitoarea – zîna hărniciei etc.), continuînd cu sugestiva dezmembrare a unui scaun şi folosirea părţilor componente întru protejarea fiicei comunistului (scaun-bancă lucrat de tatăl, loc al siguranţei) şi nu trebuie uitat că spaţiul scenografic joacă alături de muzică, creînd atmosferă.

Existau, pentru acest spectacol, sugestii ale rezolvării în unitatea unui anume gen sau stil sau tip de reprezentaţie. Aşa cum se prezintă, ni se pare un mixtum compositum din care putem extrage spre exemplificare puncte de forţă. Dar nu putem releva montarea, în ansamblul ei. Ideea de compartimentare înţeleasă în acest fel ni se pare a rupe spectacolul în segmente distincte al căror liant nu-l putem numi cu certitudine. Doar faptul de a urmări cursul unei acţiuni cu aceleaşi personaje (în fond) ni se pare insuficient.

Ne exprimăm deci compartimentat aderenţa la ultima premieră a Teatrului de păpuşi din Timişoara, altminteri o experienţă necesară pentru limpezirea drumului acestui colectiv spre o personalitate pe care o dorim şi puternică şi distinctă. ● *Dedicate Congresului educaţiei politice şi al culturii socialiste*, Teatrul de păpuşi timişorean a programat, în cadrul acţiunii „Zilele uşilor deschise", un număr de douăsprezece spectacole, la sediu, în grădiniţe, biblioteci, spitale, alte scene din Timişoara şi împrejurimi, prezentînd *„Sus, sus . . . tot mai sus"* de Alecu Popovici, *„Are tata trei băieţi"* de T. Constantinescu, *„Cosiţe aurii"*, *„Cine va păzi clopoţeii ?"* şi *„Întîlnire cu păpuşa"*. Menţionăm că spectacolul „Cosiţe aurii" este o premieră absolută.

A. C. IORDACHE

Plastica

VALORILE PERENE ALE AFECTIVITĂŢII

(Urmare din pag. 1)

mea lui Vlad Ţepeş"). Copiii artistului sînt înscrişi într-un univers familial propriu, într-o zonă pe care momentul autobiografic o încălzeşte pînă la cea mai înaltă temperatură. Şi într-un caz şi în celălalt gradul de generalizare – marcă a oricărei comunicări artistice – este determinat de factorii viziunii şi ai limbajului, mai declarat şi implicat mai mult cerebralul şi dimensiunea social-politică în prima categorie, subiacent dar nu mai puţin semnificativ (dovadă receptivitatea declanşată îndeobşte în privitori) în cea de a doua.

Amprenta stilistică rămîne unitară, prin predilecţia pentru o anume cromatică şi un anume grafism, specifice autorului (îndeajuns reliefate în comentariile asupra operei sale) care învăluie figurile într-un spaţiu spiritual de o largă deschidere. Am menţiona totuşi, că, în perspectiva unei sinteze superioare, amploarea şi exuberanţa liniilor şi a culorilor lui Radovan s-ar ralia acelui . . . „baroc bănăţean" despre care s-a mai vorbit. De asemenea, că impresia generală pe care o poate lăsa expoziţia, prin detaşarea suigeneris obţinută prin cadru şi ambianţă, este aceea sugerată de răsfoirea, după trecerea anilor, a unui insolit album de familie.

Inteligenţa artistică şi cultura plastică intinsă a lui Radovan fac, poate, să fie chemate în minte. drept termeni de referinţă şi de confruntare, momente celebre : candoarea dar nu şi vitalitatea explozivă – Fragonard ; gravitatea precoce – Reynolds ; vigoarea din autoportrete – Corneliu Baba. Sînt afinităţi posibile, dar ceea ce conferă sens fundamental artei lui Ciprian Radovan este, în ultimă analiză, estompa spaţială şi temporală (intenţionat creată) care proiectează poziţia faţă de personajul contingent şi trecător în dragostea fără sfîrşit faţă de om şi valorile lui permanente.

★

Vernisajul expoziţiei pictorului CIPRIAN RADOVAN a fost ilustrat, tot timpul, de o interesantă muzică înregistrată.

La vernisaj am constatat
Că publicul prezent în sală
Cu mult elan a admirat
Doar . . . partitura muzicală.

AUREL CHERLEA

Memento

Expoziţia „Sistematica păsărilor"

În data de 4 iunie a avut loc vernisajul expoziţiei permanente *„Sistematica păsărilor"*, organizată la secţia ştiinţele naturii a Muzeului Banatului. Expoziţia este reprezentativă pentru bogatul patrimoniu ornitologic al muzeului, material muzeal care constituie cea mai completă colecţie de acest gen din ţară, în sensul că acesta cuprinde aproape toate speciile de păsări identificate, pînă în prezent, pe întreg cuprinsul patriei. Afirmaţia aceasta este întărită de situaţia statistică a colecţiei : un număr de peste 2.600 de exemplare, conservate ca preparate uscate, sub formă de balguri (circa 1.800 de piese) – sector destinat cercetărilor ştiinţifice – şi în starea de păsări naturalizate (aproximativ 900) care, în mare parte, sînt încadrate în biotipuri, biogrupe ,diorame etc., în diverse teme, în expoziţiile permanente. Din *„Catalogul sistematic al colecţiei ornitologice a Muzeului Banatului Timişoara (1878–1970)"*, elaborat de Emil Nadra, desprindem că acest patrimoniu reprezintă 349 de specii şi subspecii, încadrate în 30 de ordine, 51 de familii şi 26 de subfamilii.

Expoziţia „Sistematica păsărilor" cuprinde, într-o sinteză elocventă piesele tipice pentru invederarea clasificaţiei filogenetice a materialului. Pe lingă importanţa ştiinţifică a expoziţiei, aceasta este investită cu reale calităţi estetice, remarcîndu-se atît frumuseţea păsărilor, cît şi modalitatea de expunere a acestora. De o mare utilitate este sala pentru acţiuni cultural-educative de pe lîngă expoziţie, loc în care vor fi organizate pentru elevi, studenţi, marele public, activităţi muzeale eficiente : proiecţii de filme documentare cu caracter ornitologic, audiţii de cîntece ale păsărilor, simpozioane, conferinţe etc.

Fiind în faţa acestei realizări muzeale de anvergură, se cuvine să ne amintim cu veneraţie de eminentul om de ştiinţă timişorean, Dimitrie Linţia (1880–1952), care şi-a dedicat întreaga viaţă cercetărilor ştiinţifice ornitologice şi în anul 1937 a donat muzeului excepionala sa colecţie de păsări, de 1.300 de exemplare. Aceeaşi deosebită apreciere o avem pentru continuatorul său, excelentul practician ornitolog, Emil Nadra, care a slujit, cu exemplară dăruire, Muzeul Banatului aproape 40 de ani, îmbogăţind colecţia de păsări, iar acum, la vîrsta senectuţii, dar cu aceeaşi tinerească pasiune, şi-a adus marea contribuţie la organizarea ştiinţifică a prezentei expoziţii.

A. T.

Muzica

Rezonanţe, în ambianţa sonoră a barocului

FESTIVALUL MUZICII BAROCE, iniţiat de *Remus* Georgescu în fruntea Filarmonicii, a continuat cu aducerea în prim-plan a unor creaţii de anvergură. Este vorba despre două vocal-simfonice, cu o destinaţie socială şi artistică exactă (. . .) ; şi chiar dacă azi mobilul acestor comandamente a dispărut, operele rămîn „în picioare" prin suflul proteic pe care îl degajă, prin acel sentiment tonic de echilibru şi armonie transmis. Cei doi titani contemporani, *Bach* şi *Händel* devin azi necesari, poate mai mult decît altădată, drept pandant abuzivelor solicitări psihice, stressului căruia trebuie să-i facă faţă omul secolului XX. Interpretarea a beneficiat de aportul unor consacraţi ai genului – *Em. Petrescu*, *M. Kessler*, plus cîteva voci frumoase solicitate Operelor din Timişoara şi Cluj. Un parfum aparte l-a adus sonoritatea unor instrumente de epocă : viola şi oboe d'amore, de gamba, clavecinul. Relevabil aportul coral, căruia *D. Nicoară* i-a imprimat aserţiuni stilistice valoroase – masivitate, forţă, supleţe. Perfectibilă intonaţia tenorului în acut. În ansamblu, efortul Filarmonicii şi a lui R. Georgescu se cuvine înscris ca un act de cultură, demn de a fi aplaudat.

ERVIN ACZEL a semnat conducerea muzicală a următorului simfonic. Distanţa dintre revenirile sale pe podiumul Filarmonicii noastre rămîne parcă nejustificat de mare – gîndindu-ne şi numai că este originar din Timişoara ! – însă oferă un avantaj : cel de a distinge curba evoluţiei tînărului muzician. Gestica a evadat din canavaua tactării obişnuite, aspirînd contopirea cu fluxul expresiv al muzicii parcurse, vizualizarea culminaţiilor emoţionale. Plusul de siguranţă dovedit în partituri deloc uşoare – *File de letopiseţ* (primă audiţie) de *D. Bughici*, ori *Suita III-a* din *Romeo şi Julieta* de *Prokofiev* – nota de seriozitate profesională menţinută ne îndreptăţesc să privim cu încredere evoluţia sa viitoare.

SOLISTUL SERII, ENGLEZUL RICHARD MARKSON, ne-a oferit un *Dvorac*, în care a predominat elementul de tehnică spectaculară, de brio solistic, în detrimentul calităţii sunetului (excesiv forţat în partea I), temperamentul oaspetelui nelăsînd suficient spaţiu de proiectare fiorului liric ce vibrează, omnipreznet, în partitura celebrului concert.

DORU MURGU

Echo

„Spini printre petale"

Putem spune că la Editura Litera, epigrama şi-a cîştigat un teren fertil de afirmare. Şi nu e rău. Considerată o vreme „cenuşăreasă" de înşişi autorii ei, specia literară răsfăţată de Martial şi Cincinat a proliferat în anii din urmă, graţie audiţiei cîştigate, graţie poate şi solicitudinii editurii mai sus menţionate.

Placheta lui Ion Geană „Spini printre petale" (1975) e o cărticică de buzunar, care dă satisfacţie nu numai autorului ei, ci şi unei anumite categorii de cititori. Într-o originală şi concisă prefaţă, autorul spune : „Mîhnit că printre flori, răzleţi, pe lume mai răsar scăieţi. Socot de interes obştesc Cu epigrama să-i plivesc". Iată, de pildă, cum este „plivit" un constructor nărăvit : „Se-agită-ntr-una domnul inginer, / El nici la masă nu stă omeneşte : / De ici, de colo, cîte-un pic ciupeşte . . . / Aşa cum face şi pe şantier". Păcat însă că şi Ion Geană, ca şi alţi confraţi de-ai săi, în alcătuirea volumului s-a lăsat furat de plăcerea duelului epigramistic, ceea ce dă plachetei uneori un caracter intimist-desuet, fără o direcţie şi substanţă socială pregnantă

CASSIUS

Panoramic

● *În pregătirea Congresului educaţiei politice şi al culturii socialiste*, colectivul de lingvistică de la Facultatea de filologie-istorie a Universităţii timişorene a organizat două sesiuni de comunicări ştiinţifice. ● *Salonul studenţesc de artă plastică* a găzduit expoziţia de grafică şi pictură a studentelor Cecilia Ionescu şi Iuditha Daszkel. ● *Noua ediţie a festivalului „Ecran 5"* organizat la Reşiţa a reunit 80 de cinecluburi din întreaga ţară. Creaţia cineamatorilor din municipiul nostru au întrunit sufragiile juriului, palmaresul incluzînd numeroase nume timişorene. Astfel, filmele „Zbor" (autor Ion Ionescu de la cineclubul Gaudeamus) şi „Faur" (aparţinînd lui Victor Albu de la cineclubul „Aedificium") au fost distinse cu premiul I. Premiul II i-a revenit cineclubului C.F.R. pentru filmul lui Lucian Ionică, „Bau", iar premiul special al juriului a fost decernat filmului „Rădăcini", realizat de Iosif Costinaş de la „Cineclub 70". ● *În cadrul ciclului de acţiuni „Poetul şi patria"*, poetul Traian Dorgoşan s-a întîlnit cu studenţii timişoreni. ● *Elevii liceului agricol din Timişoara* l-au avut ca invitat pe poetul Damian Ureche, care a recitat din creaţia proprie şi a întreţinut un viu dialog cu cei prezenţi. ● *Cenaclul Asociaţiei juriştilor din Timişoara* a programat o şedinţă de lucru în cadrul căreia a citit poezie Cristea Sandu Timoc. Referent – Ion I. Mioc. Actorii Naţionalului timişorean Irenne Flaman Katalina şi Vladimir Jurăscu au prezentat un recital din creaţia poetului. Şedinţa a fost condusă de Paul Sterescu. ● La librăria „Mihai Eminescu" din Timişoara a fost lansat noul volum de poezii al lui Damian Ureche „Spectacolul privirii". Au vorbit Ion Arieşanu şi Deliu Petroiu. ● Salonul literar-ştiinţific al Bibliotecii judeţene a organizat expunerea-dezbatere „Tendinţe actuale ale cercetării ştiinţifice în domeniul poluării atmosferei", susţinută de ing. Valeriu Giuran. ● *Un eveniment.* Luni, 7 iunie a avut loc festivitatea de deschidere a unui nou cinematograf timişorean : „Victoria", prilej cu care a fost prezentat în premieră filmul românesc „Instanţa amînă pronunţarea".

OBSERVATOR

Vitralii

Un talent în devenire : NICOLETA JURJ

Meşterii picturilor pe sticlă au rămas în penumbră de secole, doar lucrările lor străbat cа un ecou peste zbaterea clipei. Cu atît mai surprinzătoare, mai emotivă stare, cînd cineva încearcă azi tonurile de frescă bizantină, ca o arheologie a prezentului trimisă către miine. Starea aceasta am incercat-o în faţa picturilor pe sticlă ale Nicoletei Jurj. Starea descoperirii. Nicoleta Jurj lucrează la Biroul de turism pentru tineret. Poate de aici priveliştile fabuloase, obsesia călătoriilor. Un aer de bijuterie sacră abureşte străvezimea sticlei, cu motive adecvate genului. Monumente ale unor civilizaţii de mult apuse, reconstituiri de peisaje danteşti, crochiuri elegiace de Egipt antic.

Nicoleta Jurj pare să găsească în aceste motive de legendă linia trasă pe zare de corăbii feniciene, sau coloşii sacri ai piramidelor care desfid veşnicia. Atmosfera se închegă din acorduri mirifice, ca nişte secvenţe de basorelief. O măreţie a vechimii, o împietrire lină peste basmul turnat în culoare. Se cunoaşte cît de pretenţioasă e metoda, cît de dificil procedeul, să pictezi din spatele lucrurilor, ca pe faţa cealaltă a sticlei să apară miracolul dorit. Talent plastic în devenire, Nicoleta Jurj, încălzeşte la flacăra intimă spaţii cromatice de-o aleasă ardere, regăsindu-se în rezonanţa lucidă a modernului, chiar dacă pleacă uneori din izvoarele picturii naive. La această şcoală a culorilor, penelul ei poate contura viitoare efigii ale afirmării !

DAMIAN URECHE

Cadran

Tudor Arghezi în limba letonă

Recent, ne-a sosit de la Riga o carte care cuprinde peste o sută de poezii, alese din întreaga lirică argheziană şi traduse în limba letonă de poetul **Leons Briedis**.

Apărută la editura **„Liesma"**, din oraşul de pe malurile Daugavei, cartea se intitulează **Istie vardi (Cuvinte potrivite)** şi se deschide printr-o prefaţă semnată de Mihai Cimpoi, prefaţă ce poartă ca titlu versul **„Slova de foc şi slova făurită"** . . .

Sumarul alcătuit de Leons Briedis grupează poeziile în şase secţiuni, urmînd evoluţia cronologică a operei poetice argheziene : **Rita noskanojums** (Morgenstimmung), **Pelejuma ziedi** (Flori de mucigai), **Stabules dziesma** (Cîntec din fluier), **Tals ir cels** (Drumu-i lung), **Uz zvaigznem** (La stele), **Atgriesanas pie vagas** (Întoarcere la brazdă). În fruntea acestor secţiuni este aşezată poezia **Testament**. Consultînd, cu emoţie, selecţia lui Leons Briedis, ne dăm seama că avem în faţă o lucrare alcătuită pe criterii temeinice – rod fericit şi insipirat al unei munci laborioase şi dăruite.

Salutăm cu bucurie apariţia acestei cărţi ce se înscrie în procesul tot mai larg de răspîndire a valorilor literaturii române pe meridianele lumii.

A. D.

Evrika!

● **Ţi-ai găsit norocul ? Nu-ţi căuta şi fericirea tot pe acolo !**

● **Dintre toate animalele numai lupul îşi fură singur căciula.**

● **Viaţa e cel mai bun dascăl : n-a lăsat niciodată vreun repetent.**

● **În fiecare clipă să vrei să trăieşti mai bine de cum ai trăit tu insuţi, nu mai bine decît alţii.**

● **Unii oameni ar face orice ca să nu facă nimic.**

● **Dispreţul de sine nu suplineşte spiritul autocritic.**

● **Idealul care se respectă păstrează distanţa faţă de puterile noastre.**

ION VELICAN

Banatica

Poetul ţăran PAUL TĂRBĂŢIU

Şi-a inscris numele în literatura scrisă de ţărani ca unul dintre cei mai originali poeţi ţărani dintre cele două războaie mondiale.

Născut la 19 iulie 1902 în Comorişte, aşezare din valea Caraşului (judeţul Caraş-Severin), din părinţi ţărani, Paul Tărbăţiu termină şcoala primară în satul natal. Rămînînd fără tată, care a plecat în războiul din 1914 şi nu s-a mai întors, a trebuit să-i ia locul la munca grea a cîmpului. Acest lucru nu i-a stins însă pasiunea de a citi, neistovita lui sete de cultură, ca şi ambiţia de a deveni el însuşi animator al unei vieţi literare ţărăneşti. Viaţa şi-a consumat-o aproape în întregime în lumea satului, în lumea plugarilor, a căror viaţă a cîntat-o în poezia sa : *„Tu sclav al gliei supus, umilit, / De cămătari venetici, foşti ciocoi, / Care ţi-au sfărîmat idealul şi apoi, / Un jug cu mult mai greu ţi-au pregătit, / Dar cum purtară moşii tăi d'apoi, / Ca-n loc de visul ce l-ai iinduit / De-atîtea veacuri să cazi biruit, / Şi îngenuncheat în lipsuri şi nevoi"*. Aici, în lumea satului şi-a făurit Paul Tărbăţiu ca autodidact cultura cu care şi-a uimit contemporanii, aici a cioplit şi a şlefuit poezia sa cu pregnant caracter social.

În ultima parte a vieţii, îl intîlnim la Timişoara. Mutîndu-se la Timişoara (1956), lîngă fecior, el şi-a păstrat acelaşi port din Caraş, purtîndu-l cu mîndrie, nevrînd să se lepede de breasla sa de ţăran. Tot aici a încetat din viaţă la 24 mai 1965.

Paul Tărbăţiu s-a impus în toată această perioadă ca un autentic talent literar. A publicat versuri şi proză la diferite ziare şi reviste ca : *Poporul* (Oraviţa, 1923), *Cuvîntul satelor* (Lugoj, 1927), *Gazeta noastră* (Bucureşti, 1930), *Semenicul* (Lugoj, 1930), *Societatea de miine* (Cluj, 1932), *Vestul* (Timişoara, 1932), *Tribuna Democratică* (Cluj, 1932), *Cuvîntul satelor* (Timişoara, 1937), *Frontul Plugarilor* (Bucureşti, 1945), *Lumea Nouă* (Timişoara, 1946) etc.

Făcînd mari sacrificii materiale, vînzînd cele cîteva „lanţe" de pămînt, el a reuşit să-şi publice lucrările în volum pe cheltuielile sale, în condiţii tehnice modeste hîrtia şi tiparul fiind scumpe în acel timp.

A publicat în volum scrierile *Cîntece şi flori*, colecţie de poezii populare originale şi culegeri (1927), *Vîntului* (1928), şi *Sclavii pămîntului* (1938), primul şi ultimul volum apărînd la Oraviţa iar volumul „Vîntului", în editura „Scrisul Românesc" din Craiova.

A fost printre primii poeţi ţărani plugari bănăţeni, fondează ziarul *„Cuvîntul satelor"* (Şoşdea, judeţul Caraş-Severin). Sub acelaşi titlu, la 1 decembrie 1926, apare la Lugoj un

nou ziar săptămînal avînd printre fondatorii şi pe condeierul plugar Paul Tărbăţiu.

În 1928 scoate singur revista literară *Zorile Banatului*, întîia şi singura publicaţie ţărănească de acest gen. Cu toate sacrificiile materiale făcute de fondatorul ei, revista a avut o viaţă scurtă, doar opt luni (noiembrie 1928–iunie 1929).

Peste nouă ani, în 1938, la Oraviţa, sub acelaşi nume de, *„Zorile Banatului"*, Paul Tărbăţiu împreună cu consăteanul său, Ţunea Damaschin (avocat) scot un ziar oficial (1938–1940).

În 1930 redactează şi tipăreşte pe cont propriu *Calendarul ţăranilor* pentru ca în 1936 şi 1941 să scoată alte două calendare : *„Calendarul sătenilor"* şi *Calendarul Ţărănimii"*.

Năpăstuirile celui de al doilea război mondial i-au împiedicat temerarele sale acte de cultură. Au rămas în manuscris mai multe lucrări ca : *„Scîndura de scăpare"*, *„Teatrul sătesc"*, *„În sat la noi"*, *„Glosar dialectal"* şi *„Comuna Comorişte"* (n. n. – scurtă monografie istorico-etnografică), ultima publicată în parte şi sub formă de rezumat în „Zorile Banatului" (nr. 6/1938 şi 1/1939) sub titlul „Satul Comorişte – Date şi note fugare". A încercat şi a pornit un *„Studiu asupra condeierilor ţărani din Banat care s-au stins şi a perioadei respective din viaţa satului bănăţean"*.

În ultimii ani ai vieţii Paul Tărbăţiu a publicat la „Drapelul Roşu" şi „Scrisul bănăţean".

MIU STRĂIN

(urmare din pag. 1)

poraneitate, servit la parametri artistici deosebiți, din care copiii să învețe dragostea de patrie, de adevăr, de dreptate, să înțeleagă că prin munca lor trebuie să desăvîrșească ceea ce au început bunicii și părinții lor.

Ca mamă — duioasă recunoștință pentru grija cu care partidul se preocupă ca fiii noștri să devină vrednice vlăstare ale țării.

Ca cetățean — dorința unei veșnice tinereți sufletești ca să pot visa mult și să pot tot.

Comunist fiind — îndreptățita mindrie de a face parte din partidul care, paralel cu bunăstarea materială, se îngrijește de demnitatea și dimensiunile morale ale omului stăpîn pe destinul său și creator de istorie.

CORNELIA IURAȘOC GHEORGHIU
Director al Teatrului de păpuși

O literatură care pătrunde pînă la ultimul colț al inimii

Am asistat, fără îndoială, la o gigantică meditație consacrată omului, personalității sale, pregătirii lui universale. Incursiunea în trecutul milenar al patriei noastre, cu scopul de a se înțelege în toată profunzimea lui prezentul, considerațiunile clare, de o înaltă valoare teoretică și practică privind națiunea și naționalitățile conlocuitoare, grija ce o poartă partidul nostru unității întregului popor mă determină să conchid că în aceste zile de iunie am fost martorii unui moment de mare demnitate națională și umană, care este înscris de pe acuma cu litere de aur în istoria patriei. În tot ce am trăit, la această mare reuniune a spiritului revoluționar, văd un apel vibrant, care cere o angajare totală în muncă și în viață, în gîndire și acțiune. În acest sens, îmi voi continua diversificata mea activitate de gazetar și scriitor, de activist al partidului. Cunoașterea și mai temeinică a vieții, a năzuințelor și frămîntărilor omului, care prefigurează cu atîta pasiune fierbinte viitorul țării noastre, va fi una din preocupările mele de prim rang. Nu am fost, nu sînt și nu doresc să fiu niciodată doar un spectator, dintr-o lojă oarecare, care privește cu un zîmbet indiferent pe buze la tot ce se petrece în jurul nostru. Prin tot ceea ce fac, prin fiecare cuvînt ce-l scriu, vreau să fiu, și în continuare, folositor concetățenilor mei, patriei mele. Nu recunosc o altă literatură decît una angajată, o literatură care pătrunde pînă în ultimul colț al inimii omului, pînă în ultima sa celulă.

NICOLAUS BERWANGER
Scriitor — redactor șef la Neue Banater Zeitung

Cucerirea unui imens teritoriu : acela al omeniei

În memoria mea, Congresul educației politice și culturii socialiste va rămîne pentru totdeauna ca o manifestare de proporții copleșitoare, a omeniei. A omeniei societății noastre socialiste, a omeniei Partidului nostru comunist, a omeniei secretarului său general, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU.

Cred că perioada de după 2—4 iunie 1976 trebuie să constituie pentru fiecare dintre noi un moment de răscruce, de adîncă și extrem de responsabilă inventariere a rezervelor de energie personală cu care sîntem în stare să ne încadrăm celei mai mari și nobile bătălii la care Partidul ne cheamă : aceea pentru transformarea omului, pentru purificarea lui înaintea zborului înalt spre comunism.

Congresul educației politice și culturii socialiste este o chemare la lupta cea mare, o uriașă mobilizare pentru cucerirea unui imens teritoriu : acela al omeniei. În această bătălie, noi înșine și fiecare dintre membrii societății noastre trebuie să devenim soldați de nădejde.

MIHAI AROTĂRIȚEI
Directorul Casei municipale de cultură Timișoara

O artă de for public, implicată în istoria trecutului și în prezentul nostru

Istoria artei românești a demonstrat cu prisosință că plastica a fost întodeauna alături de marile evenimente politice, impulsionînd revoluționar conștiința maselor. Tot istoria artei românești stă mărturie că au dăinuit peste veacuri doar acele opere care au încorporat mesajului lor generos, o desăvîrșire estetică. Una din ideile rostite în repetate rînduri de la tribuna recentului Congres, idee de o copleșitoare importanță pentru noi, artiștii plastici, ca de altfel pentru toți creatorii de artă din această țară, a fost aceea a primatului calității. Am înțeles încă odată că un mesaj nu-și poate realiza menirea de a educa revoluționar, în absența împlinirii sale ca artă, am înțeles că, minimalizîndu-se calitatea estetică a unei opere de artă, oricît de generoasă i-ar fi tema, ea nu face decît să vulgarizeze, să compromită idealul nostru politic și estetic. Ne-am întors de la Congresul educației politice și culturii socialiste animați de ideea creării unei arte de for public, implicată plenar în istoria trecutului și prezentului nostru, prefigurînd viitorul.

ROMULUS NUȚIU
Pictor, președintele Filialei Timișoara a U.A.P.

Artistul cetățean este chemat să promoveze o artă angajată

Am avut onoarea să particip la Congresul educației politice și al culturii socialiste, care a supus unei responsabile și competente dezbateri problemele legate de spiritualitatea, de cultura și arta acestor măreți vremuri. Am ascultat cu mare atenție și cu totală adeziune magistrala expunere a tovarășului secretar general NICOLAE CEAUȘESCU, o nouă dovadă a contribuției prețioase a iubitului nostru conducător la procesul de perfecționare a întregului ansamblu al vieții noastre social-politice și cultural-artistice. Artistul cetățean — așa cum reiese și din documentele acestui Congres, este chemat să promoveze o artă contemporană angajată, care este bazată pe bogatele tradiții revoluționare ale artei românești și care, reprezentînd măreațe realizări ale zilelor noastre, contribuie la dezvoltarea spiritului uman, la formarea societății socialiste.

Documentele Congresului ne stau în față ca o lege firească, ca o călăuză pentru munca noastră de viitor, ea bazîndu-se pe programul Partidului, pe criteriile marxism-leninismului, iar datoria noastră a tuturor creatorilor de artă, fără deosebire de naționalitate, este s-o respectăm întocmai pentru acel scop măreț al întregii națiuni : făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate în Republica Socialistă România.

SINKA KÁROLY
Director al Teatrului Maghiar de stat — Timișoara

Acel om, comunist și patriot, care să cunoască ființa neamului românesc

Din bogăția densă a ideilor primului Sfat din Istoria Patriei privind cultura românească și profilul omului societății socialiste multilateral dezvoltate, gîndul mi s-a îndreptat, înainte de toate, spre cele ce avem datoria să le înfățișăm, cu vorbele adevărului comunist, poporului, despre moșii și strămoșii noștri și despre faptele lor, prin a căror săvîrșire însemnată, în zbuciumatele letopisețe ale arheologiei acestui pămînt și-n analele cronicarilor, ne-am aflat născuți, noi, cei de azi, făurari ai faptelor istoriei celei noi. Dar gîndul mi s-a îndreptat și spre cele ce trebuie înfăptuite asupra ființei noastre, pentru a fi mai demni și mai deplini, tinzînd spre acel OM al omeniei comuniste pe care-l evoca cu pasiune secretarul general al partidului, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU. Acel OM comunist și patriot, care să cunoască ființa neamului românesc, simțindu-se totodată ființă liberă în ființa acestuia, cu fruntea liberă și senină, sub purpura flamurei partidului nostru comunist și sub tricolorul României socialiste.

FLORIN MEDELEȚ
Arheolog, director adjunct al Muzeului Banatului Timișoara

Un forum al demnității comuniste

Congresul a fost un înalt forum al demnității comuniste. Lucrările sale au constituit pentru mine cea mai luminoasă lecție de viață, de istorie. Marile idei, ce le conține magistrala expunere a Secretarului General al partidului, reprezintă pentru toți participanții la Congres, pentru toți comuniștii și oamenii muncii, o strălucită călăuză în activitatea politică și socială ce o desfășoară.

Cinstea, corectitudinea, dragostea de oameni și de țară, spiritul de dreptate, cutezanța în gîndire și în acțiune, limpezită de adevăr și omenie, mi s-au conturat ca valori fundamentale ce trebuie să le posede fiecare om, fiecare cetățean care se respectă.

PETRE SÎRBU
Secretar al Comitetului municipal Lugoj al P.C.R.

O artă și o cultură — pe măsura vremii și a omului nou

Un tineret demn, activ și devotat

Am desprins gînduri și idei profunde, înălțătoare, umane din întreg acest for al conștiinței comuniste. Idei de o înaltă valoare etică, politică și educativă. Teze de o amploare covîrșitoare care se înglobează într-un program al viitorului imediat și îndelungat, în activitatea fiecăruia dintre noi.

Pentru noi, lucrătorii din învățămînt, care sîntem activiști și militanți ai politicii partidului și statului nostru, aceste documente, de o maximă importanță, vor face să crească contribuția noastră și a școlii în formarea unui tineret cu înalte trăsături morale și politice, un tineret demn, activ și devotat, făuritor entuziast și conștient al socialismului și comunismului în patria noastră.

AUREL BERINDE
Director la Liceul de construcții nr. 2 Timișoara

Orînduirea pe care o edificăm este de fapt virtuala Renaștere a umanității

Starea sufletească ce m-a încercat pe parcursul Congresului a fost aceea de sublim, înțeleasă sub aspectul ei categorial filozofic. Aceasta cu atît mai mult cu cît am participat pentru prima dată la un forum care a circumscris dimensiunile națiunii, o coincidență fericită făcînd să fie și întîiul de acest gen din istoria culturii românești. Nu am luat cuvîntul, dar adeziunea mea la documentele programatice ale Congresului, la magistrala expunere a Secretarului general a fost la fel de fierbinte ca a tuturor vorbitorilor, ca a tuturor delegaților. Iar această adeziune a izvorît nu prin grația unor motive emoționale, ci a fost generată de mobiluri pur raționale, conștientizate interior.

Acest Congres ne era necesar nu doar nouă, activiștilor pe tărîmul atît de gingaș al educației și culturii, ci întregului popor. Căci el a mobilizat toate forțele spirituale, le-a oferit un țel profund umanitar. În aceasta, cred eu, constă importanța istorică a Congresului, organizat sub auspiciile F.U.S. din inițiativa tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU, eveniment care a redemonstrat — pentru a cîta oară ? — deosebita capacitate de gîndire a conducătorului nostru. Travaliul spre care ne îndeamnă este unul titanian și de durată. Dar înțelegîndu-i cu toții caracterul de obiectivă necesitate, vom acționa într-un deplin sentiment al libertății dialectice. Căci așa cum Renașterea, după cum arăta Engels, avea nevoie de titani și i-a avut, cu atît mai mult are nevoie de ea socialismul — și îi are ! Oare omul multilateral dezvoltat spre care tindem nu este un argument concret că orînduirea pe care o edificăm este de fapt virtuala Renaștere a Umanității ?

Dar acestea, în ultimă instanță, nu sînt decît cuvinte (și poate frumoase !), iar noi avem nevoie de fapte ! Numai ele vor constitui răspunsul pe care, la locul de muncă, îl vom da grijii pe care partidul o manifestă față de actul educațional-cultural. Și faptele, am această certitudine, nu vor întîrzia !

Prof. TRAIAN GALETARU
Locțiitor cu problemele muncii de propagandă al secretarului comitetului comunal de partid, directorul căminului cultural Comlușul-Mare

Dicționar ortografic

PRONUMELE CONJUNCTE LA PLURAL, III

Persoana a III-a la plural are forme conjuncte duble și pentru dativ, și pentru acuzativ. Ambele forme de dativ (*le* și *li*) se folosesc atît pentru masculin, cît și pentru feminin. La acuzativ însă, cele două forme sînt clar distincte după gen : *i* și *îl* pentru masculin, *le* pentru feminin. Formele de masculin (*i*, *îl*) sînt identice (omofone și omografe) cu cele de dativ singular, de aceea au fost discutate împreună în nr. 14. Forma *le* este comună și la cazul dativ, și la acuzativ, de aceea o vom trata o singură dată.

LE, deoarece este silabic, se folosește nelegat înaintea unui cuvînt care începe cu consoană sau cu vocală accentuată :

la dativ : *le* dă sfaturi bune ; *le* vorbește frumos ; *le* trimite flori *le* umflă mingea ; *le* află secretul ;

la acuzativ : *le* vedem ; *le* tot întrebăm ; vestea bună *le* umple de bucurie etc.

Această formă poate fi folosită înaintea unui cuvînt începător cu vocală neaccentuată, fie legată, fie nelegată : *le* arată ; *le* aduce ; *le* atrage sau : *le*-arată ; *le*-aduce ; *le*-atrage ; adică legarea este facultativă în astfel de situații.

LE se leagă totdeauna de verbul auxiliar următor, dacă acesta începe cu vocală :

la dativ : *le*-am explicat ; *le*-ar trebui bani ;

la acuzativ : *le*-ați văzut ; *le*-aș chema urgent. Cu legarea obligatorie se scriu formele de dativ și cea de acuzativ feminin singular : *le*-o cere insistent.

-LE trebuie legat totdeauna enclitic, după un imperativ sau după un gerunziu :

la dativ : *arată-le ; spune-le ; dîndu-le ;*

la acuzativ : *întreabă-le ; încurajîndu-le.*

-LE- apare legat în ambele direcții, în două situații :

a) după imperativ sau gerunziu, urmat de fem. *-o : dați-le-o ; spune-le-o ; dîndu-le-o ; luîndu-le-o.*

După cum se vede, o astfel de legătură este o combinare între cerința de la *le-* (în poziția *-o*) și cea de la *-le.*

b) într-o formă verbală compusă întrebuințată invers : *spusu-le-am ; datu-le-ați ; vedea-le-aș ; întreba-le-vom.*

Li este formă numai pentru dativ. Se folosește nelegată înaintea altor forme conjuncte ale pronumelor : *li* te adresează lor ; *li* se dă importanță : *li* s-a apus.

LI- se leagă proclitic de formele conjuncte ale verbului *a fi*, la indicativ prezent, I sing. și III sing. și plural : *li-s* dragi florile ; „cum *li-i* vrerea" ; precum și de forma de acuzativ, masc. *-l : li-l* trimite urgent.

-LI-, cu legătură în ambele direcții, apare după gerunziu sau imperativ și urmat de pronumele *se* sau *-l : arată-li-l* imediat ; *dele-li-se* ce cer ; *aducîndu-li-se ; oferindu-li-se ;* precum și în forme verbale compuse inversate : *spusu-li-s-a ; trimite-li-s-ar ; cere-li-se-vor* etc.

Nici forma *îi* (ca și *ni*, *vi*) nu se întrebuințează singură legată enclitic.

V. ȘERBAN

Corespondența

Lucreția Paulescu : Adevărul despre versurile dvs. se află undeva între cele două alternative, la care vă referiți în scrisoare. Oricum, versurile denotă multă delicatețe a sentimentelor.

Al. Dogaru : Lirism exultant în **Plingeți, flori**, tropi remarcabili în **Tablou,** dar și multe exprimări nesigure ori naive. Mai trimiteți.

Ecat. Păunescu : N-am putea adăuga prea multe la ceea ce v-am spus anterior. Ar fi de remarcat o tendință spre concizione.

Nicolae Hanceriuc : Trimiteți manuscrise dactilografiate sau scrise lizibil. Versurile de față dovedesc, din cîte ne-am putut da seama, aceleași calități pe care vi le-am apreciat. Încercați o împrospătare a atmosferei, renunțați la recuzita veche.

Marin Florescu : Sînt unele intenții frumoase în **Chemare.**

Pavel Ghiocel : Am risca, nu fără o anumită plăcere, o prevestire (deși nu știm prea multe despre dvs.) : veți putea fi un poet. Reținem pentru tipar : **Evocare** și **Patria.** Remarcăm, deasemenea, poezia **Anotimpuri,** pe care ar trebui să ne-o retrimiteți, după ce refaceți strofa a doua — inferioară celorlalte. Lucruri frumoase în **Extaz.** Găsiți-vă alt nume literar, neapărat.

Roja Paul : Ne bucurăm că răspunsul nostru v-a făcut fericită. Altădată să nu vă mai grăbiți în formularea sentințelor. Mulțumim pentru încrederea pe care ne-o arătați în ultima scrisoare. Or fi și „oameni răi din lumea rea". Ne place **Compoziție în culori.** Aveți grijă de mașina dvs. de scris : obișnuiește să facă erori dubioase.

Silvia Gligor : Ar trebui să vă luați talentul în serios.

Sofia Buta : Se remarcă **Eu mă voi pierde în timp.** Celelalte — verbioase ori anecdotice.

Cătavela Sabin Horea : Nu trimitem răspunsuri prin poștă. Cea mai bună posibilitate de a vă asigura revista noastră este, desigur, abonamentul. Versurile dovedesc multă sensibilitate. Ne-au plăcut mai mult cele intitulate **Căutare** și **Strălucirea soarelui.** Mai trimiteți.

Ion Dumbravă : Recoltă bună : reținem : **Poem, Nestăvilita uimire, Miini asemenea mierii** și **Bătrînii.** Sîntem bucuroși să constatăm un remarcabil salt calitativ — rezultat, între altele, al receptivității și tenacității. Amintindu-ne strîngerea de inimă cu care trebuia să vă comunicăm, altădată, unele insatisfacții de lectură, vă urăm noi succese.

Marin Panduru : Poemele dvs. aduc destul de mult cu cele ale unui alt corespondent. Să fie o încurcătură la mijloc sau greșim noi ? Reveniți cu precizări, făcîndu-vă și o scurtă prezentare.

Nicolae Rogobete : Versuri sub nivelul celor pe care vi le-am publicat.

Ion Velea : Nimic nou față de plicul la care v-am răspuns anterior.

Viorel Mirea, Radu Simion, George Secoșan, Iona Adrian, Thirtheu Sergiu, G. Papp, S. O. Grigore — încercări modeste.

ANGHEL DUMBRAVEANU

Scriitori pe glob

William Carlos Williams

William Carlos Williams e considerat drept unul dintre cei mai de seamă poeți americani. Culegerea de poezii intitulată *„Pictures from Breughel and other poems"* (Tablouri de Breughel și alte poeme) cuprinde poeziile din ultima decadă a vieții marelui poet. În prima parte a cărții apar poeziile scurte care n-au apărut mai înainte, iar în partea a doua și a treia putem citi textele complete ale lucrărilor *„The Desert Music"* (1954) și *„Journey of Love"* (1955) publicate pentru prima dată de Random House. În aceste lucrări Williams își perfecționează metrica lui în vers liber, devenind stăpîn pe „idiomul american", de care s-a preocupat o viață întreagă. Printre poeziile din această perioadă citām lunga lucrare intitulată *„Asphodel, that greeny flower"* pe care W. H. Auden o califică drept „unul dintre cele mai frumoase poeme scrise în această limbă". Poeziile lui Williams au fost premiate cu renumitul premiu Pulitzer la trei luni de la moartea poetului, în martie 1963.

CRIZANTEMA

Cum să exprimăm
strălucirea petalelor
pe care soarele
din cer le aglomerează concentric,

dacă el
nu cedează,
în modestia sa,
acestei splendori ?

CINTEC

Frumusețea e o scoică
din mare,
unde stăpînește triumfătoare
pînă ce dragostea îi cuprinde

cochiliile și
labele-i de leu
încrustate pe
melodiile valurilor ce se retrag,

veșnic repetate,
pînă ce
urechea și ochiul
se culcă împreună în același pat.

BUJORII FURAȚI

E greu să apreciezi
pe Flossie
prin cele auzite de la femei.

Pe tine însă nu,
tu ai fost cu mine
ani de-a rîndul, îți amintești

de anul
cînd aveam acea magnifică
recoltă de bujori ?

Cît de fericiți ne simțeam
cu ei
dar, într-o noapte,

cineva i-a furat,
am împărțit
amîndoi pierderea și

nu ne-am gîndit la nimic altceva
o zi întreagă ;
nimic nu ne-ar fi apropiat

mai mult
chiar dacă
am fi fost căsătoriți de zece ani.

„Accente stinse"

PEISAJ CU CADEREA LUI ICAR

Breughel zice
că era primăvară
cînd a căzut Icar.

Un țăran își ara
pămîntul,
toată parada anului

culmina
răsunînd
aproape

de țărmul mării ;
preocupat,
cu sine însuși

asudînd în soarele
care îi topea
aripile

și nesemnificativ
de departe de coastă
plescăiră

stropii nevăzuți de nimeni.
Se înnecă
Icar

STURZUL

Încă nu-i tîrziu, norocosule,
sturzul
zboară prin grădină

mai înaintea zăpezilor
și mă privește tăcut,
fără să clintească

pieptul împestrițat care o oglindește
gînduri triste de iarnă,
dragostea mea

În românește
APOLLO BOLOHAN

Cartea de idei

V. GOLDIȘ

„Scrieri social-politice și literare"

Ed. Facla, 1976

Apariția în Editura „Facla" a volumului *„V. Goldiș, scrieri social-politice și literare"*, sub îngrijirea profesorilor Mircea Popa și Gh. Șora este binevenită pentru că, așa cum precizează în „Cuvînt înainte" academicianul Ștefan Pascu : *„o exegeză științifică cu privire la viața și mai ales la activitatea sa* (V. Goldiș n.n.) *publicistică nu s-a încercat pînă acum"*. De aceea, această primă încercare, destul de reușită, își va atrage binemeritata apreciere atît a specialiștilor cît și a publicului larg de cititori pentru că realizat cu grijă și migală, cu talent și pasiune, cu dragoste și prîcepere, volumul aduce în prim planul vieții politice din Transilvania de la sfîrșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea personalitatea lui V. Goldiș, care, prin viața și opera sa a reușit să se impună printre figurile proeminente ale culturii românești, ale luptei pentru libertate și unitate națională a poporului român. Prin gîndirea sa profundă, prin lupta sa neobosită pentru drepturile naționale ale poporului român din Transilvania și Banat, V. Goldiș a contribuit la realizarea visului de unitate națională deplină a poporului român, consfințit prin voința unanimă a națiunii române la Marea Adunare Națională, din 1 decembrie 1918, de la Alba-Iulia. Deși, prin formație V. Goldiș aparține sfîrșitului secolului al XIX-lea, prin gîndire el aparține prezentului. Afirmațiile sale că *„nu există libertate fără naționalitate"* . . . că *„naționalitatea e mai scumpă decît libertatea deoarece aceasta din urmă, pierdută vreodată se poate recîștiga, dar naționalitatea pierdută odată nu mai poate fi recîștigată"* dovedesc la V. Goldiș nu numai o gîndire profundă cu adînci rădăcini în contemporaneitate ci și un puternic sentiment de dragoste pentru poporul român din mijlocul căruia s-a ridicat. Acest sentiment patriotic este însoțit de marea încredere pe care V. Goldiș o are în viitorul națiunii române pe care, în mod cît se poate de sugestiv, o compară cu *„o pădure verde atît de trainică încît nici un topor din lume nu o poate doborî"*. Dotat cu o minte ageră și perspicace, V. Goldiș anticipa, la numai cîteva săptămîni după actul istoric de la 1 decembrie 1918, una dintre ideile actuale, marxist-leniniste, aceea că *„numai într-un stat național se poate remarca inițiativa, spontaneitatea și geniul popular. Nu numai națiunea care se consolidează în stat național profită prin aceasta, ci și umanitatea"*. Dominat tot timpul vieții și activității sale de ideea necesității cunoașterii profunde a realității înconjurătoare, a legilor care guvernează natura și societatea, V. Goldiș va apela la operele lui Marx și Engels. Contactul permanent avut cu mișcarea muncitorească și socialistă, îl va ajuta pe V. Goldiș să înțeleagă mult mai bine cauzalitatea și interdependența fenomenelor sociale, economice și politice, sensul și direcția dezvoltării lor ; să cunoască acea forță socială, capabilă să preia și să ducă societatea înainte, care era proletariatul. De aceea, el credea în rolul clasei muncitoare, în alianța dintre clasa muncitoare și țărănimea muncitoare, chezășie, cum spune el, *„a fericirii noastre viitoare"*. Dotat cu o mare putere de pătrundere în esența lucrurilor, V. Goldiș afirma necesitatea eliminării războiului ca mijloc de reglementare a litigiilor dintre state, susținînd necesitatea creării unei comuniuni a națiunilor libere în cadrul căreia națiunile mici și mari să-și desfășoare activitatea pe principiul egalității.

Iată doar cîteva din ideile care alcătuiesc tezaurul de aur al gîndirii și operei lui V. Goldiș, omul politic, gînditor, patriot și luptător pentru cauza națională a poporului român în destinele căruia a crezut pînă în ultima clipă a vieții sale.

Structurată logic, (Cuvînt înainte, acad. Ștefan Pascu, Studiu introductiv, tabel cronologic, notă asupra ediției de Mircea Popa și Gh. Șora, idei social-politice, discursuri, evocări, pagini publicistice și literare) cartea : „V. Goldiș, scrieri social-politice și literare" vine să întregească și să completeze, în cadrul istoriografiei românești galeria marilor personalități ale neamului nostru.

GH. I. OANCEA

Lecturi

FÎNTÎNA DORULUI

Poezii populare din Țara Loviștei

Ed. Minerva, 1975

Deși culegerea folclorului românesc are o vechime apreciabilă, au mai rămas zone care își relevă abia acum zăcămintele spirituale. Dintre aceste zone face parte Țara Loviștei, cercetată amplu și edificator de C. Mohanu în anii 1960–1969. Rodul investigațiilor sale este înfățișat în volumul *Fîntîna dorului*, apărut recent la Editura Minerva, ca al șaselea volum al seriei „Folclor din Oltenia și Muntenia". După ce fusese cercetată geografic de Ion Conea (*Țara Loviștei*, studiu de geografie istorică, 1934), Loviștea folclorică – „zonă de interferență a creației populare de o parte și de alta a lanțului carpatic" – se recomandă acum pentru prima dată cu o trainică și bogată creație populară. *Fîntîna dorului* aduce în atenție doar producțiile populare versificate : poezia obiceiurilor tradiționale, poezia evenimentelor mai de seamă ale vieții, baladele (mai puțin semnificative) doinele, cîntecele și strigăturile. Zona ne apare ca o remarcabilă deținătoare de splendide tipuri de colinde (unele dintre ele cu totul inedite), secțiunea poeziei obiceiurilor fiind și cea mai bine ilustrată în culegere, folcloristul năzuind să epuizeze repertoriul local. Culegătorul a înregistrat în unele sate un număr de 30 de colinde, cele mai multe din ele cu melodii diferite. Întîlnim și o terminologie originală a producțiilor populare despre care este vorba : pentru colindă se folosește termenul *colindec*, *preucă* pentru ceata de colindători ; *strană* pentru ceata de cîntăreți și *strănaș* pentru un membru al gruoei amintite.

Ne aflăm în fața unei culegeri care și-a făcut din principiul autenticității o normă călăuzitoare de prim ordin : *„înregistrarea fidelă a pieselor folclorice s-a manifestat – notează autorul culegerii – atît prin neintervenția, sub nici o formă, în textul transmis de informator, cît și prin transcrierea fonetică, prin reproducerea o ceea ce reprezintă realitatea lingvistică, principiile care au stat la baza transcrierii fiind cele fonetice"*. Trebuie consemnată în același context prezența unor note ample, însumînd nouăzeci de pagini, privitoare la ocaziile și împrejurările în care se manifestă anumite creații populare, la contextul lor socio-etnografic.

IORDAN DATCU

Mapamond

PILULA PENTRU MEMORIE. Fără memorie lumea s-ar afla într-o continuă eroare iar comunicarea dintre oameni ar deveni imposibilă. De aceea oamenii de știință caută mereu o „întărire" și „reîmprospătare" pentru memorie. Ea se cheamă *nutropil* și, ținînd cont de rezultatele experiențelor efectuate pînă acum, cu ajutorul acestui medicament memoria ar putea să crească pînă la 20%. Se știe însă de dinainte ce fel de legături există între acidul ribonucleic și capacitatea de a se reține multiplele impulsuri din afară ale creierului. Astfel, prin îmbogățirea anumitor celule cu acid ribonucleic este influențată fixarea chimică a memoriei. De la acest procedeu s-a pornit și în obținerea susnumitului medicament.

ÎMBĂTAT DE FLĂCĂRI. Christopher Doson, un înghițitor de flăcări din Anglia, nu se așteptase ca după reprezentația pe care a dat-o în cadrul unei societăți de binefacere să fie amendat cu 360 lire pentru că a condus mașina în stare de ebrietate. Într-adevăr, oprit de poliție și pus să sufle în balon, Doson s-a dovedit a avea în-sînsul de trei ori mai mult alcool decît era admis. De fapt, el nu băuse în areolabil nici whisky, și nici vreo altă băutură, ci ca orice înghițitor de flăcări care se respectă, luase înainte de reprezentație un amestec de terbentină, parafină și alcool pur pentru a scoate din el flăcări cît mai spectaculoase !

MELCUL CA MEDICAMENT. Melcul de grădină (Helix artensis) după cum afirmă unii cercetători, este un fel de medicament. Interesul pentru el se datorește faptului că secreția pe care acesta o emană, „urma" aceea pe care o lasă în mersul său încet, conține o serie de substanțe tămăduitoare în bolile stomacului, în special a ulcerului. Albumina pe care această secreție o conține are la rîndul ei zece fermenți diferiți cu efecte terapeutice.

OPERE COMPLETE ALE LUI SHAKESPEARE LA TV. Unul dintre cele mai ambițioase proiecte TV o are BBC : prezentarea pe micul ecran a nu mai puțin de 37 lucrări ale „marelui Will". „Este prevăzut să realizăm cîte șase lucrări pe an", a declarat cu acest prilej directorul rețelei de televiziune. Cu alte cuvinte „Shakespeare opere complete" !

UMOR. Umoristul italian Gino Locatelli, scrie într-una din rubricile sale : „Sotul deștept ia pentru soția sa numai farfurii din porțelanul cel mai de preț. Ca să fie sigur că n-o să i le arunce în cap". ● Banalitatea spusă la momentul oportun devine spirituală. ● Nu e important ce vorbiți, ci cui vorbiți. ● „A fi sau a nu fi – e o întrebare rezolvată. Cum să fii – iată întrebarea !". ● „Suferințele morale sînt mai grele decît cele fizice". Așa spunem cînd sîntem sănătoși. ● „Ceea ce-i este permis lui Jupiter – n-ar trebui de fapt să-i fie permis ! (Din „Literaturnaia gazeta").

ETIOLOGIE. Cuvîntul *panică* vine de la silvestrul zeu al mitologiei grecești – Pan – jumătate om, jumătate animal. Cu urletul său – spune mitologia – Pan băga spaimă în oameni, făcea panică cum s-ar zice astăzi ! ! !

COLEGIUL DE REDACȚIE :
ION ARIEȘANU (redactor șef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRĂGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3–33–90, 3–33–76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE INAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVII ● 18 iunie 1976 ● Nr. 24 (434) 8 pagini 1 leu

Eugen Crăciun

Prezență notabilă a plasticii românești contemporane, Eugen Crăciun, grafician și pictor, impune atît prin interesanta viziune plastică pe care și-a conturat-o în prezent cît și prin stăpînirea exemplară a meșteșugului și probitatea sa artistică, evoluînd sigur și organic, evitînd orice ancorare în facilul modelor.

Elev la Iași, apoi la București, al maestrului Baba, o vreme asistent la Cluj la Institutul de Arte plastice „Ion Andreescu", Eugen Crăciun debutează prin anii 1952-1954 cu lucrări de grafică colorată de șevalet de-o mare prospețime și vigoare care îl atestă ca pe un grafician de excepție, salutat călduros de critică (Ion Frunzetti, Petru Comarnescu) prezent la expoziții peste hotare unde, la fel, reține atenția cu lucrările sale (Moscova, Berlin, Varșovia). Cîteva lucrări de marcă din acea perioadă : „La bucătărie" ; „Într-o cooperativă" ; „Jucătorul de șah", etc. Paralel cu grafica, Eugen Crăciun face intens pictură și trece prin cîteva faze de creație. Într-o primă., din aceste faze, bazat pe vir-

ION TATARU

(Continuare în pag. 6)

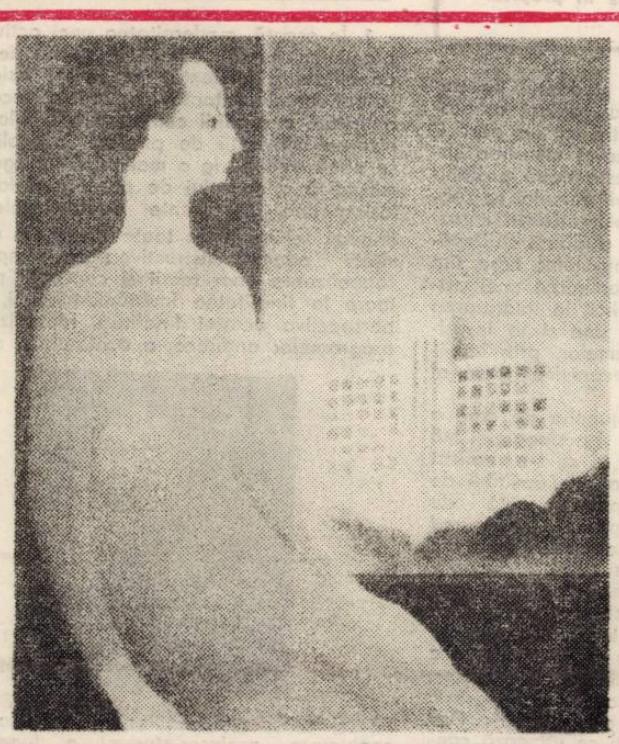

Ilustrăm acest număr cu reproduceri după lucrările artistului plastic EUGEN CRACIUN.

Școala și viața

Ne aflăm într-un cîmp informativ dens, parcurs permanent de produsele activității umane. Sîntem chemați continuu, de însuși ritmul vieții, să participăm la evenimentele imediate ale existenței sociale, conștienți și responsabili, să ne verificăm sentimentele și să le recompunem pe coordonatele celei mai înalte etici și echități. O dinamică nouă, amplă, în afara căreia nu poate rămîne nimeni, clădește prin noi calea generației de mîine. Conștienți fiind că un popor trăiește vîrsta propriilor sale aspirații, simțim tinerețea epocii noastre deschisă înaltelor deziderate sociale și umane.

Ne îndreptăm gîndul, din nou, acum la începutul verii, spre tineretul țării care sărbătorește încheierea unui an școlar, și, firesc, rememorăm imaginea școlii prin care am trecut cîndva și noi. Vom distinge noile coordonate ale sentimentului școlii, aceiea care astăzi o adîncesc în existență, o leagă tot mai mult de necesitățile reale, constructive ale vieții. Vom distinge în noi, permanența a însăși sentimentului școlii, în firescul dorinței de înaintare, de autodepășire, de cunoaștere. Ridicarea educației la rang de politică a societății, elaborarea unui cod ferm al dreptății, egalității și echității sociale, fac parte din preocuparea permanentă a partidului nostru de a edifica un om nou, multilateral dezvoltat, demn de societatea socialistă a României de azi, de înalta misiune de a înfăptui trecerea spre comunism.

Chemarea adresată de secretarul general al partidului, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, de la tribuna Congresului educației politice și al culturii socialiste tuturor tinerilor : „... să nu uitați niciodată, dragi tovarăși tineri, că aveți, în primul rînd, îndatorirea de a face totul pentru însușirea și dezvoltarea celor mai înalte virtuți ce caracterizează poporul nostru – dragostea de adevăr, vitejia, pasiunea pentru muncă, hotărîrea fermă de a asigura ridicarea națiunii noastre pe noi și noi culmi de progres și civilizație !", primește răspunsul ferm al întregului tineret a țării, participant activ la viața economică și socială a României.

Înțelegerea muncii ca factor dinamizator al conștiinței, deprinderea rosturilor producției încă de pe băncile școlii, implicarea directă a tinerilor în activitatea economică, conturează profilul unei noi generații, care crește odată cu țara, spre împlinirea aspirațiilor întregii noastre națiuni. Ne deprindem, și implicit îi formăm în acest fel pe tineri, să trăim plenar, prin toate fibrele existenței, să participăm total la viața țării, în ritmul pe care noi înșine l-am impus mersului înainte. Ne edificăm, prin severa luciditate a autoeducației, care trebuie să dubleze marele ansamblu educațional, pe coordonatele unei personalități multiplu angajate, permanent deschise noului, și facem, prin însăși exemplul dat de noi, o educație etic comunistă generației de mîine, purtătoarea aspirațiilor noastre.

Și, iată cum, firesc, atunci cînd vorbim despre sentimentul școlii, cu prilejul sărbătorilor ei, vorbim despre noi toți, despre autoperfecționare, educație ideologico-politică, de spiritul eticii și echității comuniste care formează propria noastră școală permanentă, cea a tuturor vîrstelor. Imaginii discursive a școlii de odinioară îi contrapunem în adîncul conștiinței sentimentul plenar, continuu al formării unitare, începută încă înaintea „răstimpului școlar" și dusă pînă la capăt, prin fiecare dintre noi. Și, cum vîrsta școlii este cea tînără, ne încredințăm și pe această cale, de tinerețea din noi, de tinerețea epocii pe care o trăim.

PAUL EUGEN BANCIU

Idei ale Congresului— idei ale construcției revoluționare

CONGRESUL EDUCAȚIEI POLITICE ȘI AL CULTURII SOCIALISTE a reprezentat pentru noi o dezvăluire amplă, situată la un înalt grad de sinteză, a unei cauzalități sociale incontestabile : influența progresului spiritual al societății asupra bazei sale materiale, progres determinat el însuși în mod fundamental de dezvoltarea concordantă a noilor relații și a forțelor de producție și devenit sistem valoric, dorință și scop al întregii evoluții sociale. **„La acest Congres am discutat** – arată tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU în cuvîntarea de încheiere a Congresului – **nu atît despre baza tehnico-materială a societății noastre (...) ci am discutat despre cei ce o făuresc, despre creatorii tuturor bunurilor materiale și spirituale, despre omul ce edifică noua orînduire socială, despre dezvoltarea conștiinței sale revoluționare...**" Așadar obiectivul esențial a fost OMUL. Omul ca individ integrat într-o societate nouă. Omul creator și deținător al obiectelor creației sale. Omul, pentru care munca reprezintă izvor nesecat al personalității sale. Revoluționarul ale cărui idei se materializează într-o nouă conștiință perpetuă.

Coordonatele pe care se structurează cuvîntarea rostită la Congres de către tovarășul Nicolae Ceaușescu și devenită prin hotărîre unanimă Program, își trag seva din filozofia marxistă, reprezentînd o fericită particularizare a generalului filozofic, o înțelegere a dialecticii materialiste în cadre naționale și internaționale reale, contemporane.

Pornind de la redimensionarea axiologică a istoriei sociale și culturale a poporului român, secretarul general al partidului prezintă importanța și necesitatea problematicii abordate de Congres prin prisma tradițiilor pozitive, a unei continuități în care se întrezărește un ciclu progresiv neîntrerupt, urcare implicată astăzi și totodată desăvîrșită de realitățile revoluționare socialiste. Etapele fundamentale ale istoriei sînt cele care au marcat în același timp pași pe scara emancipării și devenirii unei conștiințe ce își înțelegea libertatea legată de evenimentul material și social, singurul în măsură să o împlinească.

Noua suprastructură inaugurată de socialism – arată tovarășul Nicolae Ceaușescu – a deschis porți largi necesităților și aspirațiilor culturale ale oamenilor muncii, realizînd ceea ce în istoria socialismului românesc numim Revoluție culturală. Revelarea deplină a acesteia a reprezentat-o Plenara din 3–5 noiembrie 1971, în urma căreia noul avînt al creației literar-artistice a devenit o realitate a construcției revoluționare. Corelația dintre național și internațional, dintre general și particular în cultură își manifestă din ce în ce mai pregnant esența dialectică îmbinînd idealurile estetice și politice într-un factor al responsabilității sociale. **„Să acționăm** – se arată în cuvîntare – **pentru a crea în lume o cultură nouă, în serviciul popoarelor, al păcii și colaborării internaționale".** Este un îndemn la raționalitate și umanism, în care cultura îndeplinește o menire politică, unind indivizii într-un elan al comunicării.

Fără îndoială că această perspectivă are ea însăși o implicație materială și poate fi împlinită doar în măsura în care existența socială se dezvoltă în mod armonios. Acesta este motivul pentru care Congresul educației politice și al culturii socialiste reamintește aspectele principale ale dezvoltării economico-sociale a României în noul cincinal, problemele legate de esența sa revoluționar-științifico-tehni-

VIOREL SÎRBU

(Continuare în pag a 5-a)

Convorbiri

Cu Valentin Silvestru

– De fiecare dată cînd iau un interviu (indiferent că este vorba despre un om căruia ar trebui să-i pun nouăzeci și nouă de întrebări pentru a avea sentimentul că discuția a început – ori că am în față un altfel de om cu care știu că pot epuiza subiectul în spațiul unei pagini dactilografiate) **mă văd îmbrăcînd costumul unui alt personaj decît sînt : Reporterul** (neapărat) **cu microfonul în mînă. Dați-mi voie să intru în rol pentru a vă adresa „prima dintre cele 99"... Vorbiți-mi despre relația criticului teatral cu teatrele de care se ocupă...**

V. S. : Relația e cea firească între omul de profesiune critic și cîmpul său de observație definit prin profesie. Ne ocupăm de **teatrul românesc** (care în concepția mea este **unul**) răspîndit pe patruzeci și trei de scene. Sarcina mea este să cunosc teatrul în întregul său, cu realizările sale strălucite, cu cele șovăielnice și cu eșecurile. **Trebuie să depun o mărturie completă și obiectivă pentru prezent și pentru viitor, despre ceea ce reprezintă această artă, azi, în țara mea, despre personalitățile, aspirațiile și împlinirile ei.**

– Dacă ar fi să acordați un premiu pentru cel mai adevărat text dramatic românesc la ce piesă v-ați opri ?

V. S. : Nu există concursuri pentru „cel mai adevărat". Și nici nu cred că trebuie să întreprindem confruntări pe un asemenea criteriu care, în artă, este necesar a fi relaționat de altele. Ce înseamnă după dumneavoastră, cel mai adevărat ?

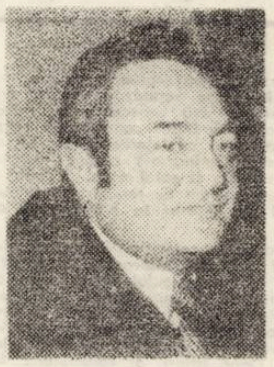

– „Poate-i un semn adevărat al vieții", cum spunea un mare poet. Adică, îmi dă o idee despre adevărul vieții. Mă gîndeam la întreaga noastră dramaturgie, nu neapărat la cea contemporană.

V. S. : „Idee despre adevărul vieții" reprezintă un punct de vedere, iar „cel mai adevărat" un altul. Aș conveni cu dumneavoastră că **ar putea să ne intereseze,** la un moment dat, **dramaturgia cea mai autentică în raport cu o realitate dată.** Înțelegînd prin asta o reflectare, profundă, complexă, multilaterală și plauzibilă pentru categorii largi de cititori și spectatori. În acest caz, aș putea spune că **fiecare epocă a dramaturgiei românești, începînd de la Costache Conachi și Iordache Golescu (acei extraordinari ctitori care au scris înainte de a fi teatru în România) și de la Eliad (care a făcut revistă și școală de teatru înainte de a ști dacă elevii lui vor avea unde să joace), pînă astăzi, la D. R. Popescu, Marin Sorescu, Dumitru Solomon, Teodor Mazilu** (și alții – nu mai includ regizorii și actorii însemnați pe care-i avem), **a strălucit printr-un mare moment de autenticitate.** Sfîrșitul secolului al XIX-lea înseamnă, de pildă, Caragiale și culmea comediei românești, neîntrecută pînă azi. Perioada 1945–1950 marchează apariția vibrantă a primelor piese revoluționare. Astăzi citești cu un sentiment tulburător o piesă cum este „Balconul" lui D. R. Popescu, sentiment sporit de admirabilul spectacol realizat la Oradea, în premieră pe țară, primit excelent de critică și de public și bucurîndu-se de o primire excepțională în turneul efectuat recent de trupa orădeană în R. P. Ungară.

Ce înseamnă aici dramaturgie autentică de cel mai înalt carat ? Con-

A. C. IORDACHE

(Continuare în pag. 7)

CURSUL UNIVERSITAR – ÎNTRE MODERNITATE ŞI INERŢIE

Dezbaterea unuia din aspectele fundamentale ale perfecţionării învăţământului superior românesc apare deosebit de oportună acum, cînd documentele programatice ale Congresului educaţiei politice şi al culturii socialiste au trasat liniile de forţă ale dezvoltării sistemului educaţional, ale formării omului contemporan. Vorbind despre rolul şcolii în accelerarea progresului social, în cultivarea în rîndul tineretului a înaltelor trăsături morale ale omului nou, secretarul general al partidului, sublinia necesitatea unei analize critice a acestui domeniu, analiză care să permită extragerea unor concluzii, atît din experienţa pozitivă, cît şi din neajunsurile care s-au manifestat în orientarea instrucţiei publice. În aceeaşi ordine de idei, tovarăşul NICOLAE CEAUŞESCU **spunea :** „Consider necesar să atrag atenţia asupra necesităţii de a se acorda mai multă grijă istoriei, literaturii, limbii, creaţiei poporului nostru – aceasta constituind un factor important pentru educaţia socialistă a tineretului patriei noastre".

Răspunzînd direct acestei idei, revista „Orizont" a solicitat opinia cîtorva cadre didactice de la Facultatea de filologie-istorie a Universităţii timişorene, pentru a aborda ştiinţific, din perspectiva concepţiei revoluţionare a marxism-leninismului o problemă teoretică de mare actualitate a învăţămîntului superior : MODERNIZAREA CURSULUI ŞI A PRELEGERII UNIVERSITARE, **urmînd ca o a doua parte a anchetei să se refere la dezbaterea unor aspecte legate de modernizarea activităţilor practice, de integrare a studenţilor în procesul producţiei.**

1. Cum aţi defini conceptul de modernizare a unui curs universitar ?

2. Ce modalităţi perimate credeţi că afectează actuala structură a cursului şi prelegerii universitare, împiedicîndu-le să-şi realizeze funcţia instructiv-educativă ?

3. Ce elemente moderne de metodă şi conţinut aţi introdus în propriul dv. curs ?

Prof. univ. dr. ALFRED HEINRICH,

1. După opinia mea, cursul universitar este în primul rînd un organizator al muncii studentului, deoarece întreg materialul bibliografic la care propunătorul cursului se referă nu face altceva decît să adîncească, să lărgească şi să întărească cunoştinţele ordonate în cursul scris sau în cadrul prelegerii, acestea din urmă fiind două noţiuni distincte, la care mă voi mai referi. De aici, rezultă şi necesitatea ca atît cursul scris cît şi prelegerea să ofere studenţilor tot ce este mai nou şi mai valoros din punctul de vedere al specialităţii. Din această definire a cursului rezultă şi conceptul de modernitate, aşa cum îl văd eu. Modernitate înseamnă, în primul rînd, **supunerea cantităţii prin calitate,** dar înseamnă în acelaşi timp şi o echilibrare a volumului de cunoştinţe prin sporirea calităţii acestora. Cum se asigură în fapt această calitate ? Am să încerc să stabilesc doar cîteva coordonate ale problemei, fără pretenţia de a o epuiza. Asigurarea calităţii se realizează prin axarea cunoştinţelor elaborate pe realităţile vii ale vieţii. Deci, are loc un soi de cernere a acestor cunoştinţe prin cerinţele, în cazul nostru, sociale, ideologice, politice. Cînd spun acestea, am în vedere cursul de literatură. De primă importanţă pentru noi, educatorii sînt în acest sens, cuvintele rostite în marele forum al educaţiei politice şi al culturii socialiste de secretarul general al partidului nostru, atunci cînd se referea la rolul şcolii în accelerarea progresului social. În acelaşi timp, studentul nu trebuie să fie considerat un obiect al procesului instructiv-educativ, ci un participant activ la structurarea şi însuşirea cunoştinţelor din curs. Aceste două posibilităţi de asigurare a valorii cursului se subsumează de obicei „problematizării" cursului, sau, cu alte cuvinte, atragerii studenţilor în rezolvarea unor probleme care sînt asemănătoare vieţii. Îndeplinirea unei astfel de cerinţe duce implicit la înlăturarea memorizării ca scop în sine şi la însuşirea conştientă a problemelor, prin implicarea studentului în mecanismul logic al disciplinei predate.

2. Aş porni de la disjuncţia pe care o făceam între cursul scris şi prelegere şi mă voi referi în primul rînd la ce s-a realizat în ultimii patru ani în cadrul Facultăţii de filologie-istorie. Cele peste o sută de cursuri litografiate şi tipărite, corespund în majoritate criteriilor de modernizare sau se străduiesc să tindă spre acest deziderat. Ce li s-ar mai putea reproşa ? Sau mai bine, care ar fi soluţiile de ameliorare a carenţelor prezente încă ? În primul rînd, renunţarea la date prea numeroase în favoarea unei analize a problemelor. Astfel, s-ar putea realiza şi o reducere a numărului de pagini a cursului scris. Dar sarcina principală în anii ce urmează constă în **schimbarea structurii prelegerii,** în găsirea unor noi modalităţi de atragere a studenţilor la discutarea problemelor cursului şi nu a datelor acestuia. Modernizarea prelegerii ar duce neapărat la o cointeresare a studentului, la valorificarea superioară a posibilităţilor lui intelectuale şi la stăpînirea multilaterală a disciplinei predate. Însă acest mod de prelegere solicită şi schimbarea formei de curs ca atare, prin pregătirea prealabilă a studentului, care ar trebui atunci să cunoască, cel puţin în mare, unele din problemele care vor fi expuse la curs. Deci, seminarul ar trebui să anticipeze, cel puţin parţial, cîteva probleme ale cursului care vor fi apoi adîncite în cadrul prelegerii.

3. Personal, am scos pînă în prezent patru cursuri de istorie a literaturii ruse (perioada secolului XVIII şi a doua jumătate a secolului XIX), singurele de acest fel din ţară. Am căutat să elaborez cursuri pentru studenţii care vor deveni profesori în şcolile noastre. Problemele tratate în curs folosesc atît rezultatele cercetărilor româneşti, cît şi cele străine. Deci, este vorba de un curs pentru studenţii români care învaţă literatura rusă. Acest fapt mi-a ordonat şi punctul de vedere şi modul în care abordez literatura. Am urmărit studiul comparativ al literaturii ruse în context universal, cu un accent deosebit pe legăturile cu literatura română. Un al doilea criteriu care m-a orientat în elaborarea cursului a fost permanenta străduinţe de a discuta în mod original problemele literare, de a avea deci un punct de vedere propriu asupra literaturii. Şi în acest sens m-a interesat problematizarea cursului, urmărirea anumitor idei în context estetic, ideologic şi social-cultural.

Prof. univ. dr. IGNAT FLORIAN BOCIORT

1. În esenţă, modernitatea unei activităţi practic-spirituale constă în sporul de raţionalitate şi eficienţă pe care îl asigură valorificarea, la toate momentele acestei activităţi, a **gîndirii contemporane.** Modernizarea activităţii de predare în şcoli nu se poate reduce la o mai bună pregătire metodică a cadrului de predare şi la folosirea unor îngrediente audio-vizuale, ci implică schimbări la toate structurile activităţii educativ-instructive ; ea comportă reanalizarea unor teorii şi concepţii privitoare la finalitatea învăţămîntului şi, din perspectiva acestei finalităţi, reanalizarea programelor analitice, a conţinutului ştiinţific şi metodic al lecţiilor, a metodelor de conlucrare profesor-student, a funcţiilor profesorului, a rolului pe care trebuie să-l primească în învăţămînt personalitatea studentului, a rolului materialului auxiliar (cursuri, lucrări practice, îndrumare etc.), reanalizarea modului de stabilire a performanţelor studenţilor (răspunsuri orale, lucrări practice, examene, teste etc.), cercetarea critică a unor habitudini existente în învăţămînt etc. Evident, progrese se pot face la nivelul fiecăreia dintre aceste componente, dar, datorită coerenţei părţilor, dinamica izolată a unei părţi sau a alteia este greu de realizat ; fără relaţii organice de tip nou cu celelalte elemente ale întregului, performanţele obţinute pe căi noi sînt uneori inferioare celor obţinute pe căile vechi, ceea ce apare mereu ca un „argument practic" al poziţiilor conservatoare.

Concepţia ce stă la baza cursurilor ar trebui orientată în mai mare măsură de la înţelegerea intuitivă spre sesizarea structurilor metodologice, adică de la descriptiv spre funcţional, spre cunoştinţele necesare pentru a optima **creaţia, atitudinea creatoare.**

2. Viziunea descriptivistă, favorizată, deşi nu obligator, de tratarea monografică a scriitorilor, mai bine zis de acea tratare monografică în care se resimt încă viciile pozitivismului. Metoda biografică nu poate fi făcută vinovată pentru balastul informaţional pe care unele lecţii de literatură, menite a surprinde individualităţile scriitorilor, îl prezintă în faţa studenţilor drept „analiză de profunzime". În cele din urmă, studenţii ajung să clasifice epitetele stereotipe pentru a opera cu ele, mai departe, arbitrar ; în locul unei informaţii creatoare de informaţie, se acumulează factologie, „cunoştinţe" pe care, după o vorbă a lui Seneca, dacă le-ai şti ar trebui să le uiţi. Incapacitatea propunătorului de a interpreta în mod contemporan opera, la toate momentele ei, apare ca un element vetust dintre cele mai evidente. Alt element de acest gen este de ordin metodic : profesorul vorbeşte, studenţii ascultă şi notează totul, pasiv, adeseori mecanic, o metodă prezentă în vechile universităţi, medievale, de care ne despart atîtea revoluţii în gîndire.

3. Deşi cursul de teoria literaturii, pe care îl predau la Facultatea de filologie-istorie din Timişoara, este încă departe de formula unui curs universitar modern, înţeles în sensul celor de mai sus, totuşi paşii realizaţi spre modernizarea activităţii au sporit eficienţa cursului şi a seminariilor. Cursul scris concentrează la maximum problemele şi indică, în partea expozitivă, opinia propunătorului cu privire la diferitele întrebări ridicate în prelegeri. În bună parte, momentul expozitiv al diferitelor capitole îmbracă forma unor teze. Prelegerea orală urmăreşte să discute mai îndeaproape, eventual cu participarea unor studenţi, conţinutul tezelor din curs, ceea ce face necesară prezenţa studenţilor la dezbatere : cine nu este de faţă, simplifică sau denaturează sensul ideilor, adică nu înţelege decît rareori esenţa problemelor. Fiecare capitol este urmat de o serie de aplicaţii, împărţite în secţiuni ; aceste aplicaţii cuprind întrebări, scurte citate(din prozatori, critici, esteticieni etc.) care urmează a fi interpretate de studenţi în cadrul activităţii lor independente, aplicaţii de analiză literară, sugestii pentru problemele care necesită o cercetare viitoare.

Conf. univ. dr. VASILE ŞERBAN decanul Facultăţii de filologie-istorie

1. **A moderniza** un curs universitar înseamnă, în primul rînd, a înţelege că învăţămîntul superior are astăzi o comandă socială nouă : să formeze specialişti de înaltă calificare, cu gîndire personală, inventivă şi creatoare, cetăţeni cu un profil moral nou, fapt subliniat în repetate rînduri de la tribuna recentului Congres al educaţiei politice şi al culturii socialiste. Odată înţeles acest lucru, propunătorul unui curs universitar trebuie să găsească echilibrul necesar între cerinţele de ordin formativ şi cele de ordin informativ ale disciplinei. Spun **echilibru,** dar, de fapt, e o metaforă, deoarece, personal, acord mai mare atenţie laturii formative, din convingerea că adevărat specialist într-o disci-

---

Ion Lotreanu :

PUNCTUL SENSIBIL

(Ed. Eminescu, 1976)

Spre o descătuşare a sensibilităţii lirice a evoluat Ion Lotreanu, trecîndu-şi poezia, în etape repede parcurse, printr-un constructivism moderat, cochetînd fără consecinţe cu lirica barbiană, făcînd popas într-o proximitate convenabilă cu poezia lui Tonegaru, pentru a evoca, apoi, cu lejeritate voioasă, marea, delfinii, vegetaţia, pe Ernest (Hemingway) cîntînd la trompetă într-un pătul, călătoriile, metropola şi satul natal. Ultimul volum, *Punctul sensibil* conturează un moment de renunţare, pentru acest autor, renunţare la orgoliul sau numai la prejudecata competiţiilor poeziei moderne.

Căutător de repere teoretice în comentariile pe care le consacră „modernilor", emul al acestora, interesant, în situaţiile în care exercitarea inteligentă a meşteşugului ridică miza poeziei deasupra ilustrării circumstanţiale a unor teme, Ion Lotreanu este, cel puţin în două din cele patru volume care au precedat *Punctul sensibil*, autorul unor poeme clădite pe imagini intelectualizate, cu, dincolo de reverenţele livreşti, reuşite în linia poeziei, arătam, constructiviste. Două titluri, ai volumului : *Lăcuste şi aeroporturi*, şi al ciclului : *Un periscop pentru fiecare*, din poemele căruia vom izola cîteva versuri : *„Un cocoş cu periscop sub creastă / visa neobosit explozii sub stamine : / se încorda şi desena pe clape / un fel de timbre seci în chip de frunze / perechi-perechi şi vag pentagonale" ; „Pianul e un corb nutrit cu foşfor, / flămînd de zvonuri, scurt şi mat la pene" ; „O lebădă cu suflet telescopic / îşi desprindea vizorul din tablouri"*, dau, deja, indicii importante asupra adeziunilor şi admiraţiilor lirice ale lui Ion Lotreanu. Plăsmuiri hibride, deci, plante şi animale mecanomorfe, maşinării de aspect zoomorf luate din arsenalul de imagini al constructivismului plastic şi literar, elaborare a poeziei lucidă, rece. Într-un alt volum, *Aerul de sub fluturi*, descripţiilor de peisaje citadine li se adugă un comentariu ironic, fără maliţii gratuite, însă, căci poetul se implică, mereu, printr-un fel de retrospecţie melancolică : *Fiinţe bolnave de aer. Reprezentaţie.* Rămîn, desigur, pe jumătate mascate, nişte nostalgii, un gust pentru confesiune sentimentală şi feerie. În *Sat al meu* este vorba de o „ceaţă din suflet", în alte poeme apar universuri floraie, lumina este filtrată de aripile libelulelor, turme de melci se scaldă în rouă, prezenţa iubitei este semnalată prin „oboseala curată a fluturilor" iar „pulberea lunii / netezeşte genele copiilor".

Contrar impresiei pe care o pot lăsa brutalităţile imagistice cu care îşi întîmpină uneori cititorii, Ion Lotreanu este un delicat, un sentimental „sfios" de o graţie aparte. Faptul devine evident în *Punctul sensibil*. Simbolurile : fluturii, crinii, lacrima, pădurile, fîntînile, sînt puse într-o ţesătură de poezie tradiţionalistă. Se manifestă, aici, aspiraţia spre viziunea suav infantilă a unui univers primitiv, nu cu totul străină de lirica unui Ioan Alexandru, mod indirect de a canoniza imaginea poetului : *„El calcă pe aripi de fluturi / şi zări de sub fluturi respiră. / Vin roiuri suave de fluturi / şi-n somn i se-aşează pe liră. / / Aşterne pe aripi de fluturi / poveri de cuvinte şi umbră- / spre lampa la care el scrie / trec fluturi cu aripa sumbră. / / Cînd plînge, cortegii de fluturi / din lacrime vin să se-adape... / Cad grele cortine pe lume / şi-o sfîntă ninsoare pe pleoape" (Poetul).*

Romanţa, *liedul*, dacă este să adoptăm terminologia cu care autorul obişnuia şi altădată să îşi suspecteze poemele, constituie în *Punctul sensibil* reuşita supremă a lui Ion Lotreanu. Ceea ce îi nuanţează versurile din urmă fiind un fel de bravadă sentimentală, inspiraţia directă, anecdoticul şi confesiunea autobiografică. *„E-un răsărit în lume şi-un apus : / iubim între categorii eterne"*, declară poetul în *Cîntec*, versurile sale sînt însă departe de a celebra iubirea spiritualizată, dar fac elogiul ceremoniei profane a erosului, cîntă amorul, micile scene intime : *„Dacă-aş deţine vreun secret, / în grabă ţi l-aş spune ţie... / Auzi cum sturzi bolnavi de somn / aleargă-n cete către-o vie ! / / Pe cînd pe-un cîmp plantam trotil, / credeam că zarea-i mărginită. / Un soare se consumă-n cer, / alt soare-n ochii tăi palpită. / / Aş prinde fluturi prin tranşei, / n-aş mai pleca în misiune – / sub sînii tăi, în cuiburi mici, / mor presure de dor nebune..." (Scrisoare către Vica).*

Sentimental, Ion Lotreanu nu cade totuşi în patetism, plăcerea lui este de a arăta un chip cordial şi chiar vesel. La rigoare, îşi poate acorda derogarea unei glume mai hazardate, chiar dacă apoi (pentru compensaţie ?) rămîne să facă figuraţie într-o scenerie romantică : *„În umbra lunii voi intra / Ca vîntul prin cortine sparte – / Şi-acolo voi visa smerit / Ca fruntea vieţii lîngă arte" (Ultima reverie).*

În fond, ultima ipostază este mai concludentă pentru lirica lui Ion Lotreanu, împărţită între glorificarea unui univers mirific dar vulnerabil (fluturii, florile, ninsorile inepuizabile cu materii gracile), şi o presimţire mai gravă, manifestată deocamdată în fulgerările pasagere ale unui sentiment al timpului : *„Trec fluturi peste somnul lumii / şi iarba viselor se-ndoaie... / N-au setea de-a sorbi din rouă, / nici dorul de-a zbura prin ploaie. / / Poveri de-azur aduc pe aripi, / prea sînt ca un blestem ceresc : / peste răsaduri se-mpreună tandru / şi peste cimitire se iubesc. / / Apune luna-n marginile ierbii, / tuningine se-aşterne pe chipul tuturor – / ci fluturii petrec din floare-n floare / îndrăgostiţi numai de pudra lor" (Lied cu fluturi).*

LUCIAN ALEXIU

plină este acela care pătrunde fenomenele specifice, le poate analiza, are posibilitatea de a descoperi aspecte neobservate pînă acum și poate formula concluzii, nu statice, ci generatoare de imbolduri spre noi cercetări. În ceea ce privește disciplinele lingvistice, de mare importanță este eliminarea opticilor depășite. În tot mai multe domenii ale științei (iar lingvistica nu poate face excepție) se impune o optică interdisciplinară. Disciplinele lingvistice pot beneficia astăzi de aplicarea unor principii ale teoriei informației, de unele procedări ale statisticii, de posibilitatea modelării matematice a fenomenelor de limbă. Ca știință socială, lingvistica se „interferează" cu psihologia, cu istoria și manifestările socio-culturale ale poporului care vorbește limba respectivă. A informa pe studenți despre aceste noutăți este un lucru important, dar nu înseamnă a fi modernizat cursul. Modernizarea se realizează atunci cînd cursul a reușit să-i convingă pe studenți să adopte metodele noi de cercetare, să le aplice și să obțină rezultatele scontate. Pentru a răspunde și cerințelor **integrării,** cursul universitar (chiar de cea mai pură teorie) trebuie să aibă în vedere și aspectele practice ale viitoarei profesiuni a studenților. Într-un cuvînt, pentru a fi modern, cursul universitar trebuie să aibă acea mobilitate de adaptare la cerințele noului.

2. Ca în orice domeniu de activitate, și

în prelegerea universitară cea mai mare piedică în calea noului o constituie **rutina.** Ce consider de prisos în predarea științelor umaniste ? (nu vreau să încalc alt domeniu). Prea mult istorism ! Sumedenie de nume, de date, de teorii, de titluri, de la începutul-începutului și pînă azi. Dar, să ne înțelegem. Nu e vorba de istorie, ci de „istoriceală". (Există discipline ca **istoria limbii, istoria literaturii, istoria teorilor lingvistice** etc. care își au locul lor rezervat). De asemenea, se extind, uneori exagerat, citarea și comentariul bibliografic.

3. În **cursul vorbit,** evit, pe cît e posibil, descrierea amănunțită, definițiile etc. și, de aceea, **pun probleme.** Formulez întrebări și, de cele mai multe ori, dau și răspunsurile ; sînt însă și cazuri cînd studenții formulează răspunsuri proprii, pe care le pun (ca și pe ale mele) din nou în dezbatere, pînă la clarificare. Chiar și în condițiile unui dialog restrîns se ating unele obiective pedagogice : mobilizarea atenției, activizarea gîndirii creatoare (chiar studenții care nu dau răspunsuri și le formulează), mărirea interesului pentru problemă.

În privința structurii cursului : încerc să îmbin predarea **liniară** cu cea **concentrică.** Pare paradoxal ! Expunerea materialului este liniară, pe subsisteme (fonetic, lexical, gramatical), dar permanent se face raportarea la sistem, la ansamblu, la relația dialectică dintre fenomene, la dinamica limbii.

Folosesc (cu prudență) și aparatura tehnică acolo unde se pretează și este eficientă. De pildă, la fonetică, proiectez diafilme cu secțiuni ale tubului fonator, ale organelor de articulație, cu unele spectograme etc. Am grijă să „improspătez" permanent informația, iar pentru a evita supraîncărcarea, selectez, cu atenție, cele mai importante date noi. Doresc ca studenții mei să adopte acea poziție care le-a apărut, prin demonstrație riguroasă, drept cea mai evidentă și pe care au supus-o spre verificare prin gîndire și practică proprie. Cu alte cuvinte, să renunțe la a se conforma dictonului **magister dixit,** dacă spusele magistrului nu rezistă confruntării cu practica — singurul criteriu al adevărului. Cunoștințele însușite să le pară descoperiri personale. Numai astfel se asigură trăinicia.

Lector univ. dr. MARGARETA GYURCSIK

1. Conceptul de modernizare a cursului universitar, așa cum se elaborează el în practica și teoria actuală a predării în învățămîntul superior, are la bază transformările fundamentale survenite în concepția tradițională cu privire la obiectivele procesului instructiv-educativ și la modul lor de realizare. Pornind de la postulatul conform căruia cunoașterea este un proces și nu un produs, modernizarea — care este la rîndul ei proces — se definește ca distrugere a stereotipului profesor — care transmite — informații studenților care le înregistrează. Este vorba, cu alte cuvinte, de transformarea opoziției profesor / activ vs. student / pasiv într-o unitate dialectică a contrariilor, în interiorul căreia cei doi factori își fixează de comun acord obiectivele pe care își propun să le realizeze, această realizare implicînd însă dezvoltarea diferențiată a personalității fiecăruia. Evidența foarte clară a obiectivelor este o cerință impusă de necesitatea realizării, în condiții de eficiență maximă, a comunicării între profesor și studenți. Cunoașterea obiectivelor cursului le permite studenților să-și dezvolte gîndirea și inițiativa, atingînd performanțe imposibil de atins prin înregistrarea mecanică a cunoștințelor. Formularea obiectivelor este strîns legată de stabilirea locului pe care trebuie să-l ocupe cursul respectiv în ansamblul elementelor procesului instructiv-educativ, respectiv de precizarea legăturii cu celelalte discipline și cu celelalte forme de activitate din învățămîntul superior (seminarii, studiu individual, cercetare, activitate practică etc.).

Modernizarea cursului universitar înseamnă totodată — sau poate în primul rînd — conștiința necesității de a ne interoga în permanență asupra materiei predate, asupra metodelor folosite și a eficienței lor. Înseamnă, cu alte cuvinte, curajul de a refuza comoditatea comunicării unor structuri gata-făcute și de a ne asuma condiția — mult mai aspră — a celui care alege noul și căutarea sa neîntreruptă, cu riscul de a-și descoperi și dezvălui propriile limite. Sau, mai prozaic spus, modernizarea unui curs presupune restructurarea conținutului disciplinei predate, în conformitate atît cu obiectivele propuse, cît și cu noile date ale științei, precum și reînnoirea metodelor, a celor proprii științei respective și a celor ce țin de aspectul pedagogic modern.

2. Mai persistă ideea potrivit căreia modernizarea procesului instructiv-educativ se poate realiza operînd doar schimbări parțiale sau de amănunt. Or, modernizarea unui singur curs, sau chiar a unui grup de cursuri, în condițiile în care există, la nivelul aceleiași generații de studenți, alte cursuri — sau alte compartimente ale procesului instructiv-educativ — în care nu s-au produs schimbări calitative, ci continuă să mențină vechile obiective și metodologii, poate constitui un focar de tensiune, conturbînd realizarea obiectivelor

cursului respectiv și pe cea a obiectivelor vizate de întregul proces educațional. Modernizarea se poate realiza doar integral, fără jumătăți de măsură.

3. Încerc să-mi structurez cursul ținînd seama de cerințele unei tratări moderne a disciplinei pe care o predau (Istoria literaturii franceze) și folosind din plin rezultatele cercetărilor actuale în domeniul teoriei și criticii literare. Principalul obiectiv urmărit este scoaterea studenților din atitudinea pasivă, de contemplare a marilor creații literare, și aducerea lor cît mai aproape de „gradul zero" al memorizării și pasivității, acolo unde literatura încetează să fie o sumă de date și devine un fenomen dinamic, care pune probleme și generează întrebări.

Lector univ. dr. CLIO MĂNESCU

1. Cursul universitar reprezintă un sistem de educație și de informație ale cărui elemente constitutive, profesorul (emițătorul), prelegerea (conținutul) și auditoriul (destinatarul) se găsesc într-o relație de interconditionare reciprocă. Atît elementele constitutive ale sistemului, profesorul, prelegerea și auditoriul, cît și relația dintre aceste elemente prezintă un statut dinamic. Aparținînd domeniului conștiinței sociale, ele evoluează în raport cu istoria materială și spirituală a societății. Ideală este situația în care toate elementele sistemului cunosc o evoluție concomitentă. Decalajele eventuale în acest proces determină o criză care poate să fie supărătoare atunci cînd rămînerea în urmă se manifestă la nivelul profesorului și al prelegerii, atunci cînd conștiința modernității nu se manifestă în egală măsură la toate nivelele sistemului. Modernitatea cursului universitar presupune o înscriere a lui în actualitate, iar actual poate fi un curs care prezintă în cele mai bune condiții obiectul și metodele disciplinei, tinzînd spre un înalt nivel teoretic și metodologic, printr-o achiziție masivă de informații și concepte ale specialității și ale unor specialități înrudite, prin aplicarea riguroasă a unei metodologii științifice care să presupună și opțiunea autorului cursului pentru metoda cea mai adecvată. Cursul universitar modern este incompatibil cu o viziune îngustă, unilaterală a problemelor disciplinei, el trebuie să prezinte un caracter interdisciplinar, iar un asemenea deziderat se realizează la un curs de istorie literară prin legătura lui cu alte discipline, ca filozofia și sociologia marxistă, cu estetica marxistă, cu antropologia și filozofia culturii, precum și cu unele metode moderne, cum ar fi comparatismul, structuralismul, semiologia, care pot oferi posibilitatea unei abordări mai substanțiale a fenomenului literar. Modernizarea cursului universitar trebuie să implice și conștiința destinatarului ; un curs universitar modern are nevoie de un auditoriu modern, care să participe la prelegere nu doar ca o prezență fizică, ci chiar ca un element activ și creator, care să poată fi angajat într-un dialog privind anumite probleme ale disciplinei. Cursul universitar modern nu este un curs exhaustiv, nu poate și nici nu dorește să fie ; într-un asemenea curs nu se oferă maximum de informație, ci doar principiile teoretice și metodologice necesare, pentru o abordare științifică a problemelor unei discipline.

Modernitatea cursului universitar de istorie literară implică și finalitatea sistemului ; cursul universitar modern va forma profesori de literatură corespunzători obiectivelor educației tineretului din țara noastră, profesori care să dețină informația de bază în domeniul disciplinei, să fie în măsură să opteze pentru o metodologie științifică și să se integreze într-o axiologie ale cărei criterii le oferă estetica marxistă.

2. Sînt inadecvate scopurile instructiv-educative ale învățămîntului nostru universitar cursurile de istorie literară care au rămas la principiul unei prezentări descriptive, factologice a fenomenului literar, transformîndu-se într-o acumulare de date, prezentate uneori în afara unei interpretări teoretice a faptelor literare. Apasă încă asupra unor cursuri de istorie literară balastul unor date biografice nesemnificative, și mai apare ispita tratării unor detalii de istorie literară în dauna familiarizării studenților cu niște principii și criterii științifice de apreciere a fenomenului literar. Mai există, de asemenea, în cursurile universitare de istorie literară și manifestări de tratare unilaterală a fenomenului literar, de identificare a criticii marxiste cu critica sociologică. Demersul critic pe care-l face orice autor de prelegere universitară nu poate fi parțializat. Estetica marxistă privește opera literară ca un complex de valori de care cercetarea istoriei literare trebuie să țină seama.

3. Cursurile de literatură comparată de la Facultatea de filologie-istorie a Universității din Timișoara încearcă să realizeze condițiile unui curs universitar modern, oferind studenților, pe de o parte, bazele teoretice și principiile metodologice ale disciplinei și, pe de altă parte, modele de aplicare a comparatismului în cercetarea fenomenului literar. Cursul de literatură comparată nu este un curs de istorie a literaturilor, ci o expunere de probleme legate de evoluția curentelor literare și a structurilor artistice. Se încearcă prin acest curs formarea la studenți a unei viziuni dinamice, dialectice și actuale asupra fenomenului literar, urmărindu-se în evoluția structurilor artistice, dincolo de niște elemente constante, invariante, modificările care, pornind de la semnificațiile operei literare, afectează și alte elemente ale structurii. S-a încercat în cadrul unor cursuri speciale ținute cu un număr mai restrîns de studenți care dispun de o informație de bază în domeniul disciplinei, formula cursului-dialog, care s-a dovedit a fi o experiență interesantă, oferind mai ales certitudinea unei participări nemijlocite a studenților la sistemul pe care îl reprezintă un curs universitar.

Și, în sfîrșit, vorbind despre modernizarea cursului universitar de literatură comparată, nu trebuie să uităm că însăși metoda implică modernitate, cercetarea comparată a literaturii constituind condiția modernă a studiului fiecărei literaturi naționale.

Camil Petrescu : TREI PRIMĂVERI

(Editura Facla)

1. De obicei, atunci cînd se scrie despre tinerețea oamenilor de seamă, pustiitoare e ideea de copil-minune și de tînăr-minune, zestre firească, obținută din revărsarea preaplinului de admirație și entuziasm asupra anilor celebrității ; ne îndoim deci că vîrstele geniale ale lui Camil Petrescu s-ar fi manifestat la Timișoara în vreun fel. Neîndoios, viitorul dramaturg și romancier manifesta, aici, o seamă de calități ce, mai tîrziu, și le va ilustra în activitatea literară : scriitor format (ca să nu spunem : „mare scriitor") nu era încă, însă era un bun gazetar, un personaj dinamic, activ, aducînd cu sine, în acest oraș în care erau multe de întemeiat, nu doar entuziasmul, fanatismul juvenil, ci și un spirit ardent, gata mereu de o bătălie, de o sfidare. Lovinescu își va aminti de acei ani ai lui Camil într-un portret celebru, alcătuit din vîrful peniței : ironiile lovinesciene se îndreaptă către „cariera politică" a lui Camil Petrescu, lansat în cea mai ciudată bătălie a sa : cea electorală. Tînărul, inteligentul, freneticul gazetar venise în Banat nu numai dornic de a se lansa și pre sine. Ceva de Rastignac există în agitația gazetărească — electorală încît nu se cade să-l c o n s i d e r ă m pe viitorul mare s c r i i t o r drept un fel de mesager al înaltei spiritualități în m i j l o c u l papușilor : polemicile sale din Țara sînt îndrăznețe și ofensive gazetărești și nu judecăți ce pot purta, în timp, pecetea definitive. Desigur, e salutară energia tînărului, și multe acțiuni pozitive trebuie semnalate : dacă nu este un „acerb critic social"..., dacă nu este o „autoritate" în materie de cercetare a culturii Banatului, cum încearcă să sugereze alții, dacă încă nu este un mare scriitor, este însă un observator consecvent ce face posibilă o confruntare între starea Banatului anilor '20 și cea a Țării ; Camil Petrescu vine în Banat ca Ovidiu în Sciția, dar nu plîngîndu-se de dificultățile exilului (nu era cazul) ci amintind mereu distanțele pînă la metropolă. Voia, desigur, să se împămîntenească și scopurile sale aici erau exacte : în Contesa bolnavă scrisă în 1922, fraza finală este, probabil, autobiografică, permițîndu-ne să-l recunoaștem mai bine pe foarte tînărul (atunci) scriitor, decît multe texte biografice :

.... Cînd voi avea 40 de ani voi fi ministru, voi fi bogat, dar voi fi chel, cu dinții cariați... Voi săruta femei proaspete și tinere, la fel cu cele elegante care trec azi în automobile luxoase, cu o gură coclită de bolnav".

2. Dar să nu exagerăm în sensul celălalt, cel al rezervelor ; cercetătorul operei lui Camil Petrescu poate găsi în „textele timișorene" materiale foarte prețioase, indicatori ai „spațiului genuin" al creației literare. Foarte prețioase (în acest sens) sînt articolele consacrate lui Cassian, R. Munteanu, scriitor bănățean mort tînăr : „cultul prieteniei" de care vorbești, unul din viitoarele personaje ale lui Camil („mă întorsesem din război cu un cult... al prieteniei") și în care noi putem să recunoaștem însăși scriitorul, transpare aci, întreg, iluminat de patetice vibrații sentimentale ; citabile sînt rîndurile privitoare la „clasa de intelectuali", rînduri ce vor alcătui scheletul teoriilor „noocratice" ale lui Camil Petrescu ; formația sa de scriitor antiburghez mi se pare, în acest sens, a fi subliniată și în aceste articole. Dar dincolo de iluziile noocratice și realitatea protestelor sociale, iubim, în această dinamică acțiune a lui Camil Petrescu, șirul de documente ce ni le-a lăsat asupra Banatului. Prestigiul scriitorului (de mai tîrziu) le sporește trăinicia. Intuind „barocul cultural" Camil Petrescu sesizează, cu luciditate, adevăruri ce le putem cita, azi, orgolioși : „Este un lucru neîndoios că dintre țăranii români de prețutindeni, bănățenii sînt cei mai citiți și mai cunoscători de carte. Aici în Banat se desfăceau cu sutele și mile revistele românești și broșurile diferitelor biblioteci. Dar nu numai atît. Țărănimea bănățeană dă dovadă de un extraordinar simț artistic. Nu vorbim numai de arta casnică, ci mai ales ne gîndim la talentul cu care cei mai mulți din ei joacă piese de teatru, de ai crede de multe ori că ai în fața ta actori adevărați. Nu mai vorbim de asemenea, de atîtea coruri — căci nu este sat să nu aibă un cor sau două, dirijate de multe ori chiar de țărani înșiși" etc.

3. Printre altele, Camil Petrescu, în perioada sa bănățeană (poate mai corect numită lugojeană — timișoreană) este cronicar dramatic. Tinerețea autorului e vizibilă din plin aici, dacă nu cumva un anume spirit comercial-monden îl va fi îndemnat să laude, fără șovăire, și comedia bulevardieră ca și textul de mare valoare. În teatru, de altfel, Camil Petrescu vedea un important „dezrobitor de suflete". Entuziasmul și receptivitatea pentru cultură, solidaritatea pentru ideea de românesc e consemnată mereu.

4. Volumul înmănunchează deci textele scrise de Camil Petrescu în perioada timișoreană ; restituția, deosebit de utilă, aparține (așa cum ne informează o „Notă asupra ediției") lui Aurel Cosma. Pe lîngă acestea, o seamă de „Evocări, mărturii, contribuții" semnate de Traian Liviu Birăescu, Aurel Cosma, Ion Crișan, Ion Th. Ilea, Petru Oalde, Nicolae Roman, Petru Sfetca, Anișoara Odeanu își propun să reconstituie numiții ani din tinerețea scriitorului. Dacă mai adăugăm și un fel de cuvînt înainte (așezat sub acest titlu bombastic : „Spre o sinteză necesară — perioada bănățeană a lui Camil Petrescu") semnat de Simion Dima, precum și un material iconografic de cert interes (dar încă destul de sărac) am epuiza sumarul unui volum ce recuperează (și precizează) date biografice utile cercetătorului literar.

C. UNGUREANU

Ion Dumitru Teodorescu

TRECUTE VIEȚI DE DOAMNE ȘI DOMNIȚE

Trecute vieți de doamne și domnițe
un zimbru le-adincește in muzical havuz
iar ochiul lui conspiră cu solzi de păunițe
sub teme'ia caldă a trup:ului ursuz.

Soseau in stoluri, stranii și mute
-n izolarea de aspră lină-a soții
extaz de flăcări albe, metalelor v.rtute
pe cimpul cu oștenii dedați cu totul morții.

Cum stau lingă-o tulpină de os domnesc pe scut
Ruxandre și Sultane, Casandre-n priveghere
se adinceau in piatra amurgului crescut
ca trupul lor de pene să apere-n tăcere

de veac ploconul țării ca bobul in păstaie.
Maria și Păuna, Zoița cea bălaie...

CIND SUFLETU-N LARG DE PLECARE...

Cind sufletu-n larg de plecare pe rind
lepăda anume monotona matrice
in nimbul de soare eroul urcind
cu-un umăr de sare pe-un inger ferice,

iată, atunci aș striga in pustiu :
risipă a inimii sint morții uitați
și despărțire de trupuri – tăcerea-i adagiu,
viața-și alege idoli ciudați.

Se duce in ore frumoase – prefaceri,
aroma absenței, cum s-o ia vintu! ?
Ce acum ni se-ntimplă, tumultul de ieri
sub piele zvicnește, cum in cronici cuvintul

in risipă de aur cind fapta insc ie
ingropatele glorii sub de singe hirtie.

SPUNEA EROUL, NEAMULUI ADAOS...

Spunea Eroul, neamului adaos,
Prin mine amintirea stă-n glorii ingropată
bătrine-ndoliate plutind ușoare-n naos
de bazilici. in cadră, mă vor atinge-ndată.

Nevolnice-n durerea ce carnea le-o indrumă
țipind intăritate după vreun fiu pierit
se vor sfirși-n lucrarea mătăniilor de spumă
in pilpiiri de ceară intrind ca intr-un rit.

Dar, tinere, din sarea veșmintelor destramă
imaculate păsări, sfioase prevestiri
de răbdătoare trupuri ; in globul de aromă
bat din picioare fiii utrenii-n minăstiri :

aici incepe totul – nerăbdători că sint
incă ținuți eroii de trainicul pămint.

VĂ VORBESC DESPRE OMUL RĂPUS INTR-ADINS...

Vă vorbesc despre omul răpus intr-adins
pe ultima treaptă-n tăcerea femeii
și despre femeia cu pintecul prins
in cingătoarea cu ochiul din care beau mieii.

Vă vorbesc de războaie, ret ageri, morminte,
despre zeloșii oșteni vă vorbesc
rădăcini plutitoare de aer, 'nainte
ca-n patul de bronz scufundat să-i vestesc.

Și era bucurie unde valul se-ntoarce
iar vintul dospind pe ara ele stinci
invăța din nou a iubi – dar ce
nicăi i era sufletul nostru atunci !

parcă-n oprita copilărie fără atingeri cerc
de tăcere-n tăcerea pe care-o incerc.

Frontispicii

„Principele" și cîteva idei despre putere

Contrasă, epica romanului **Principele**, de Eugen Barbu, este foarte simplă. Eroul titular, după o pregătire îndelungată în mahalaua Fanarului, ajunge domn al Țării Românești. E primit cu onoruri la Giurgiu. Principele e un om superior, un inițiat în tainele puterii ; domnia lui însă e agonică, e o „rătăcire". O va pierde : capugiul sosește la București cu ferman de la împăratul și-i taie capul domnitorului. Vine alt Principe, și boierii munteni îl întîmpină după tipic la Giurgiu. Avem de-a face cu o meditație asupra puterii : ciștigarea puterii, exercitarea, pierderea ei... Imaginea e circulară. Epoca e cea fanariotă, dar e vorba – cum susține Marian Popa – de un „fanariotism stilizat", dincolo de culoarea locală trebuie văzută forța de generalizare implicată în acest roman, despre care autorul său susține că e „un basm și o operă lirică".

Doctrinele despre putere au ținut seama, dincolo de alte elemente, de natura umană însăși. In viziunea socratică, natura umană este bună. Împăratul filozof Marc Aureliu spunea : **„Îndrept fapta mea spre binele omenirii".** El își însușise principiul lui Antistene, pe care îl citează în **Meditații : „Asemenea unui împărat este acela, care face tot binele, lăsînd lumea să zică despre dînsul tot răul".** Așadar, domnul trebuie să fie evlavios, căci oamenii peste care tronează sînt buni. Pe la 1500, florentinul Niccolo Machiavelli renunță la această viziune ce-și avea rădăcinile în gîndirea antică, în filozofia stoicilor. El crede că natura umană e aceeași pe toate meridianele – cu variații neînsemnate ce țin de condiții istorice, de naționalitate, de climă – și că în perspectiva obținerii puterii trebuie avute în vedere mai ales pasiunile: teamă, ură, invidie. Un om de stat trebuie să controleze strict aceste pasiuni. Ottaviano, messerul pripășit la curtea Țării Românești, îi declamă Principelui fraze din Machiavelli, pe care de altfel suveranul îi cunoaște foarte bine **„Știi ce afirma Machiavelli** – îi spune Ottaviano stăpînului – **virtutea e acțiune. Nu există virtute contemplativă... Nimic nu e mai păgubitor decît calea de mijloc"**.. Lui Machiavelli i se atribuie despărțirea eticii de politică. Teoriile lui asupra statului sînt prin excelență laice : pentru obținerea puterii absolute, suveranul își îngăduie orice. Înșelăciune, violență, minciună. In lupta pentru putere, hotărîtoare sînt interesele și forța. „Tot ce se întîmplă, se întîmplă după dreptate", afirma Marc Aureliu. Lui Ioan Valahul, care-i vorbește Principelui ca un Epictet, domnul fanariot îi spune : **„Eu am un singur scopos, să domnesc. Restul e deșertăciune. Ce-mi pasă mie că nu există dreptate"** ? Sau, enervat de frazele senine ale bătrînului astrolog : **„Tu mi-ai vorbit de țară și de dreptate. Nu cunosc aceste noțiuni (...) Capul meu pe care îl vînează capugiul e mai prețios decît dreptatea nemernicilor. Statele nu se pot ține cu conștiința, spunea un talian".** Italianul este probabil tot Niccolo Machiavelli. Filozoful olandez Hugo Grotius, unul din întemeietorii dreptului internațional, dă o interpretare pur machiavellică contractului social : poporul nu se lasă dominat de bună voie, ci este obligat să procedeze așa. In spațiul teoriilor moderne despre putere, etica și politica sînt despărțite net. Faptul acesta e foarte clar exprimat în doctrina lui Thomas Hobbes, care dă ideilor lui Machiavelli temeiuri metafizice. Omul – spunea filozoful englez – nu e „un animal social", ci „un animal egoist", în natura umană sînt trei cauze de neînțelegeri : concurența, neîncrederea, gloria. Stăpînirea începe de la „aproape" către „departe", de la familie la mulțime. In romanul **Principele**, suveranul tiranizează familia sa, rudele, mulțimea. El îi atrage atenția messerului că nu e „ucenic" în materie de cinism și intrigă, ci un maestru : **„Crezi că acest cor de lingușitori care mă înconjură, care-mi beau vinul și-mi mestecă fazanii de pe masă sînt prietenii mei ? Tot ce-a fost cinstit în țara asta zace în beciuri, putrezește sau a murit demult".** Intre Principe și Ottaviano se desfășoară o competiție stranie, un duel de replici, un fel de campionat al cinismului și artei intrigii. Străini și unul și altul de poporul la care se referă în dialogurile lor delirante, cei doi par cuprinși de un extaz derivat din plăcerea experimentării unor principii într-o țară unde li se pare că se poate orice. Ottaviano îl sfătuiește pe Magnific : **„Ar trebui să faci ca nobilul Ferrante care-și ținea dușmanii îmbălsămați în hainele lor cele mai scumpe".** Sau : **„Fă ofense mari, căci numai ofensele mari te scutesc de răzbunare ! Cine ajută pe altul să fie puternic, merge singur spre ruină. Ca să stăpînești, trebuie ori să iei, ori să ocupi".** Apoi îi amintește de greșelile pe care le-a comis Cezare Borgia... Principele știe și el că trebuie să „iei", și o spune aproape aforistic : „Dumnezeu nu-ți dă singur, trebuie să-i pui și lui mîna-n gît". Cît de departe sîntem de imaginea domnitorului evlavios, blînd cu poporul, trăind și muncind pentru fericirea supușilor ! Neagoe Basarab îi lăsa fiului său Theodosie un testament cucernic, îi lăsa un **corpus** de învățături în care etica și politica puteau colabora perfect : **„Însă pe cei săraci care se trudesc cu slujbă vouă, pe aceștia nu-i puneți mai prejos de fiii de boieri, ci să fiți aproape de dînșii, pentru că și de aceștia veți avea nevoie cîndva"**... Principele, antrenat în cartierele Fanarului, pus din afară pe tronul Țării Românești, monologhează în cu totul altă tonalitate : **„Gura mea fată minciuni fără de sfială, cu o mînă mîngîi și cu alta retez capete. Cupiditatea mea a cerut să am geniu fiscal (...). Ii fur și-i pun să-mi ureze de sănătate".** Marea diferență de ton, prăpastia dintre aceste proorociri, nu vine în fond de acolo că avem a face cu două epoci diferite. Neagoe e domn pămîntean, Principele e un venetic. Aceasta e diferența fundamentală. Calitatea de străin a Principelui, dacă o putem numi calitate, este elementul care îi va marca destinul. Dar acest personaj de roman nu e simplist, nu ilustrează o teză, avem în el un erou complex. Drama puterii, în condițiile date, e trăită în toată amploarea ei. In lupta pentru menținerea puterii, noțiunile de dreptate și nedreptate au alt sens decît într-un tratat de etică semnat de Aristotel sau Immanuel Kant. In asemenea împrejurări locul echității, modestiei, milei îl iau pasiunile naturale care conduc la parțialitate, mîndrie, răzbunare. Principele înțelege bine în ce luptă s-a angajat : **„Nu facem totdeauna ceea ce vrem și ceea ce trebuie, dar sînt lucruri ce ne împacă cu nedreptate. Eu însumi sînt un jefuitor, am ocne, am peștele țării, am vămi, iau vinul și strugurele, am inventat darea calului, am sarea și păcura".** Aceste cuvinte-i sînt adresate lui Ioan Valahul ; prin ele suveranul se „justifică". Principele nu e un jefuitor de rînd, ci unul care intuiește proporțiile și substratul acestui jaf. Nefericirea lui, ca om, vine din faptul că gîndește toate faptele pe care le comite. Moralistul din el e învins consecvent de cinic ! Dintr-un anume punct de vedere, Ottaviano și Ioan Valahul nu sînt „personaje", ci ficțiuni, adică stări de spirit. Messerul e drogul, stimulul întru rău, astrologul Ioan e nevroza, spaima, el e luciditatea. Ottaviano e „Negrul". Ioan e „Albul". „Nu ne potrivim", îl avertizează astrologul pe tînărul aventurier. Unul e **răul**, celălalt **binele**. Cine învinge ? Ne-am obișnuit să vedem învingînd binele. Însă romanul lui Eugen Barbu nu e o schemă ; mecanismul puterii e analizat aici în profunzime. Principele va fi decapitat, va veni alt Pricepe, messerul va fi ucis, va veni alt messer de data asta de la Orient. Puterea e obținută în același mod, menținută în același climat de nesiguranță.

În romanul lui Eugen Barbu, Principele își spune la un moment dat : „Doamne cît sînt de singur" ! ; „viața nu mi-a dat nimic **decît** (s.n.) putere și avere". Iată deci că puterea și averea, pentru care eroul a luptat și pentru care a folosit toate resursele de energie, nu-i sînt suficiente. Principele se întreabă : „la ce folosesc ele **(puterea și averea, n.n.)**, dacă nimeni nu te vrea și nimeni nu suferă la suferința ta" ? Cursa pentru putere apare aici răsfrîntă în planul conștiinței individuale. Tiranul își dă seama că e, ca om, deformat : e aici o nostalgie pentru o zonă în care etica poate coexista cu politica. E indicat un „punct slab" al unui suveran care credea că poate funcționa ca o mașină perfectă.

Lumea romanului **Principele** este o lume a confruntărilor, a neliniștii, a abuzului, a violenței, a luptei pentru menținerea puterii. Dar e și lumea unei dîrze, frumoase rezistențe. Există conturat în acest „basm" un duh al pămîntului care nu cedează nici unei presiuni, o forță morală care intimidează orice intenție de a contrazice rînduielile fundamentale, adică acele elemente de tradiție ce dau stabilitate, echilibru. Principele i-a „lovit" pe oamenii locului în multe puncte : le-a folosit munca, le-a luat bunurile. Dar ambiția supremă a suveranului era să-i „lovească" și în spirit. Însă aici nu s-a putut face nimic. Alterarea nu s-a produs.

ION LOTREANU

Philologica

GH. BULGAR

De la cuvînt la metaforă în variantele liricii eminesciene

Ed. Junimea – 1975

Titlul volumului apărut la editura Junimea și semnat de Gh. Bulgăr – De la cuvînt la metaforă în variantele liricii eminesciene – concentrează esența demersului analitic și rezultatul efortului sintetic al autorului în descifrarea și explicitarea „spațiului" poetic de elaborare creatoare cuprins între polul neutru – al cuvîntului obișnuit, considerat în elementaritatea sa, și polul artistic – al sistemului metaforic deplin constituit

Pătrunzînd în laboratorul poetului cu toate mijloacele investigației științifice dar și cu însușirile, nu de mai puțin preț, ale sensibilității și receptivității față de tot ce este valoare, autorul reliefează etapele ascendente ale scrisului eminescian, sublimiind, mereu, neostenita muncă a creatorului întru aflarea cuvîntului unic și adevărat. Aplecîndu-se asupra variantelor poeziilor publicate de Eminescu, Gh. Bulgăr urmărește realizarea procesului de creație în cele două aspecte ale sale – cel al inspirației fulgerătoare, pe deplin și dintr-odată realizate lingvistic și stilistic, și cel al efortului, îndelung și anevoios, de înmlădiere și armonizare a formelor, de înnoire și adîncire a ideilor, supuse supremei exigențe manifestate vreodată în cîmpul literelor românești.

Confruntarea diferitelor faze în drumul devenirii expresive al unui poem a dat autorului posibilitatea de a evidenția imensa capacitate inventivă, în plan metaforic, a creatorului, de a semnala soluțiile sale stilistice originale, de a releva sublimarea cantității în calitate.

Truda poetului de transfigurare artistică a limbajului uzual, necontenitul efort de adecvare a expresiei la cerințele gîndirii și sensibilității sînt, cu pregnanță, puse în relief, de acest volum consacrat cîștigurilor estetice realizate în timp, prin prelucrarea, întîi, a materialului, indiferent și inform, al limbii, apoi, prin „distilarea" și stilizarea, treptată, a variantelor întru atingerea desăvîrșirii. Prin investirea cuvintelor simple cu valori metaforice și simbolice se efectuează trecerea de la fragment la arhitectonica întregului, atingîndu-se atît perfecțiunea conceptuală cît și cea formală. În analiza, subtilă și de adîncime, a operei eminesciene, autorul recurge la rezultatele obținute anterior de cercetători ai poeziei, exegezele, în special de ordin stilistic, fiind citate și comentate în lucrare.

Precedate de un Cuvînt introductiv al autorului și de o Introducere, capitolele volumului – Imagini originale în faza uceniciei poetice, Farmecul limbagiului – semnul celor aleși, Eflorescența cuvîntului poetic în metafora lirică a maturității, Sinteza resurselor expresive în poemele ultimilor ani (1881-1883, Încheiere – **creează perspectiva necesară înțelegerii adecvate a evoluției liricii eminesciene în totalitatea ei, atît a evoluției manifeste, explicite, realizată de la o etapă de creație la alta, cît și a celei „subterane", implicite, efectuate tot în timp, dar în timpul dinamicii interne, al elaborării artistice, al procesului trecerii de la cuvînt la metaforă.**

De cel mai mare interes sînt rezultatele create de dubla perspectivă a cercetării, și anume cele privind evoluția modificărilor intervenite în „atelierul" manuscriselor, în succesiunea variantelor de-a lungul diferitelor momente ale existenței poetului, de la faza uceniciei pînă la cea finală a destinului său creator.

Imaginea laboratorului eminescian se constituie – clară și luminoasă – pe parcursul volumului, incursiunea în universul creator fiind realizată într-un stil limpede și elegant, nu rareori, apelîndu-se, în exprimare, la virtuțile plastice ale metaforei (astfel, de pildă, cele șapte poeme publicate la Familia, în 1883, par a fi, în viziunea autorului, „așchii de lumină din marele trunchi al Luceafărului").

Urmînd celorlalte cărți ale aceluiași autor consacrate gîndirii, artei, semnificației lui Eminescu în literatura română – Eminescu despre problemele limbii literare, Momentul Eminescu în evoluția limbii române literare, **cărți care au îmbogățit cunoașterea operei poetului național prin excelență : volumul de față demonstrează resursele de adîncime, niciodată epuizabile, ale creației „celui mai strălucit reprezentant al spiritualității românești în cultura lumii"**

FELICIA GIURGIU

Televiziune

DUMINICA, 20 IUNIE

8,30 Deschiderea programului. 8,40 Tot înainte ! 8,35 Film serial pentru copii. Blîndul Ben. 10,00 Viața satului. 11,15 Aventura cunoașterii. 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. 13,05 Album duminical. 14,30 Film serial. Varianta Omega. Episodul III. 15,40 Drum de glorii. 17,00 Micul ecran... pentru cei mici ! 17,30 Fotbal. Transmisiuni directe alternative din ultima etapă a campionatului național – divizia A. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Lumea copiilor și muzica. 20,25 Film artistic : Orizonturi fără sfîrșit. Producție a studiourilor franceze. 22,10 24 de ore.

LUNI, 21 IUNIE

16,00 Teleșcoală. 16,30 Emisiune în limba maghiară. 19,00 Familia. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Colocvii contemporane. 20,30 Pe cărare sub un brad... 20,50 Să trăim și să muncim în chip comunist. 21,15 Roman foileton. Forsyte Saga. Ultimul episod. 22,10 24 de ore.

MARȚI, 2 IUNIE

9,00 Teleșcoală. 0,00 Film artistic (reluare). Unhiul meu. 11,50 Telex. 16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limbă franceză. 17,00 Telex. 17,05 Țara mea e un plai mănos. 17,25 Scena. Emisiune de actualitate teatrală. 17,45 Lecții TV. pentru lucrătorii din agricultură. 18,15 Mult e dulce... 18,35 Teleglob. Murmansk. 9,00 Un zbor de măiastră. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Ancheta T. 20,35 Teatru TV. prezintă în premieră : Mama de Karel Cpek. 22,10 24 de ore.

MIERCURI,23 IUNIE

9,00 – 11,45 Program de dimineață. 16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limbă rusă. 17,0 Fotbal. Transmisiune directă din „Cupa României". 18,50 Tragerea pronoexpres. 18,55 Tribuna TV. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Reflector. 20,30 Telecinemateca. Ciclul „Mari cineaști" : Charlie Chaplin. Goana după aur. Premieră TV. 21,45 Mozaic muzical-coregrafic. 22,10 24 de ore.

JOI, 24 IUNIE

16,00 Teleșcoală 16,30 Curs de limbă germană. 7,00 Telex. 17,05 La volan. Emisiune pentru conducătorii auto. 17,15 Din țările socialiste. 17,25 Muzica 17,45 Enciclopedie pentru tineret 18,10 Cabinet juridic. 18,30 Muzică și poezie. 18,45 Universitate TV. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Mai aveți o întrebare 20,40 Ecran TV. '76. 21,10 Cadran economic mondial. 21,30 Revist literar-artistică TV. 22,10 24 de ore.

VINERI, 5 IUNIE

16,00 Teleșcoală 16,30 Curs de limbă engleză (nivel mediu). 17,00 Emisiune în limba germană. 18,45 Tragerea Loto. 18,55 Din lumea plantelor și animalelor. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Partid, lumina tinereții. 20,15 Revista economică TV. 20,50 Film artistic. Să iubești omul (partea I). 22,10 24 de ore.

SÎMBĂTĂ 26 IUNIE

10,00 Micul ecran... pentru cei mici ! 10,30 Telecinemateca (reluare). 11,45 Petativ '76. 12,10 Bucureștiul necunoscut. 12,25 O viață pentru o idee : Louis Lumière. 12,55 Melodii populare. 13,05 Telex. 13,1 Pasiuni pe 16 mm. 13,50 Din nou despre... preferințele dv. muzicale. 14,35 Caleidoscop cultural-artistic. 14,55 Magazin sportiv. 1605 Vîrstele peliculei. 17,00 Frumoasă țară, dulce Românie. 17,15 Ii oameni, un vis din statui. 17,30 Ferestre deschise spre lume. 18,5 Club T. 19,00 Timp comunist, cîntec înaripat. 19,20 1001 de seri 19,30 Telejurnal. 20,00 Teleenciclopedia. 20,50 Film serial : Lucas Tanner. 21,40 24 de ore. 21,50 Săptămîna sportivă. 22,00 Jobenul pestriț. Emisiune muzical-distractivă.

Televiziune

Umaniști români

Nicolaus Olahus și clasicismul antic

Problema umanismului românesc se impune cu tot mai multă stringență în literatura de specialitate, obținîndu-se, în ultimul timp, izbînzi remarcabile în dovedirea cu pregnanță a existenței acestuia, în cercetarea și, totodată, relevarea unora dintre trăsăturile lui esențiale, în afară de studiile lui Tudor Vianu, P. P. Panaitescu, demne de reținut fiind contribuțiile lui Virgil Cândea, Alexandru Duțu, Victor Iancu, Dan Zamfirescu, Petre Vaida, fără a le mai cita pe altele, de nu mai puțină importanță. Indiscutabil, între umaniștii transilvăneni, de origine română, **Nicolaus Olahus** (1493–1568) ocupă un loc de frunte. El este în același timp primul dintre cărturarii români, din suita lui Petru Movilă, Nicolae Milescu, Dimitrie Cantemir, Antioh Cantemir, care și-au desfășurat activitatea, parțial sau total, în țări străine. Cum acesta era un profund cunoscător al antichității clasice și nu mai puțin un zelos cultivator al acesteia, asupra acestui aspect al formației sale umaniste ne vom opri în cele ce urmează.

Roadele studiului aprofundat al limbii grecești Nicolaus Olahus a ajuns să le vădească nu numai în lectura în original a operelor unui număr apreciabil de autori de limbă greacă, și în efectuarea unor traduceri din aceștia, ci, mai ales, în elaborarea unor compoziții în limba lui Homer, dintre care este suficient de concludent și epitaful scris cu ocazia morții lui Erasmus, în 1536, epitaf care, împreună cu celelalte patru scrise în latină, destinate să cinstească memoria marelui umanist, a apărut în antologia intitulată : **D. Erasmi Roterdami epitaphia per clarissimos aliquod viros conscripta** (Louvain, 1537). Acestea, și mai ales **Elegia la mormîntul lui Erasmus din Rotterdam,** au avut darul să stîrnească un puternic entuziasm în lumea umaniștilor din acea vreme, și, totodată, să-l afirme ca un poet de incontestabil talent. Bun cunoscător al literaturii și culturii greco-latine, în creația poetică a lui Nicolaus Olahus, scrisă într-o aleasă limbă latină, ușor pot fi descifrate unele ecouri ale acestora. Ceea ce este important de reținut, dintre poeții latini, cel care a exercitat cea mai pronunțată influență asupra acestei laturi a activității sale, așa cum a arătat Ștefan Bezdechi, în prețioasa-i monografie, a fost Ovidiu.

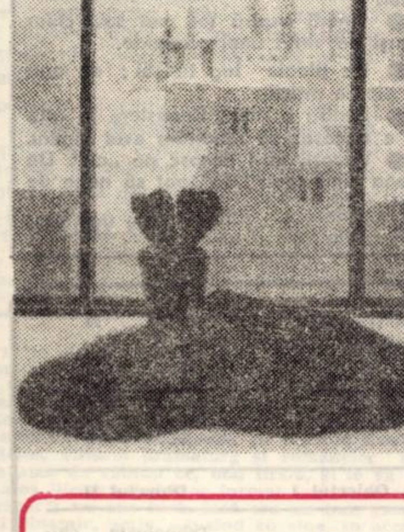

In acest sens, în **Carmina** umanistului român, scrise cu precădere în distih elegiac, forma cea mai cultivată de poeții umaniști, pot fi întîlnite frecvent unele elemente de vocabular, unele aluzii mitologice și imagini caracteristice poetului sulmonez, fără a mai vorbi de cursivitatea versului, de cadențele specifice poeziei acestuia. Asemenea lui Ovidiu, la care este vorba mai degrabă de o cochetărie, se plînge și el de „firava" sa venă poetică, lucru valabil, pînă la un oarecare punct.

Nicolaus Olahus a fost un frecvent admirator al antichității clasice, un fin cultivator al acesteia, nu numai în creația sa poetică, ci și în lucrările sale în proză. Parcurgerea atentă a bogatei sale corespondențe cu oamenii de cultură ai vremii, poate să confirme existența în ele a unor reminiscențe clasiciste, după cum în stilul sobru, în obiectivitatea care caracterizează lucrarea **Atila sive de rebus bello paceque ab suo gestis** (terminată în 1536 și publicată pentru întîia oară în 1568), și continuarea firească a acesteia, monografia istorică, geografică și etnografică **Hungaria sive de originibus gentis, regionis situ, divisione, habitu atque opportunitatibus** (isprăvită tot în 1536 și publicată pentru prima dată în 1735), pot fi identificate tot atît de bine unele modele antice pe care acesta le-a urmat cu certitudine. Lectura fructuoasă a lui Tucidide, Xenofon, Sallustius au recunoscut-o în ele chiar și unii contemporani de-ai lui.

Deși patria de adopție a fost generoasă cu Nicolaus Olahus, recompensîndu-i prin tot felul de onoruri devotamentul cu care a slujit-o, el nu și-a uitat patria de baștină **(tellus Transalpinia)**, în **Hungaria** aproape o treime din cuprinsul acesteia fiind consacrat descrierii tuturor provinciilor vechii Dacii, locuite de romani. Tot în această lucrare el este primul dintre cărturarii români care afirmă ideea originii latine a poporului român și unitatea limbii sale, dincolo de granițele istorice ale statelor românești medievale. Cu privire la unitatea limbii române și, totodată, la originea ei latină, convingătoare sînt următoarele cuvinte, din capitolul al XIII-lea al lucrării de mai sus : **„Moldovenii au aceeași limbă, obiceiuri și religie ca și muntenii... Limba lor și a celorlalți români a fost cîndva romană, ca unii ce sînt colonii de romani"**, după cum, cu privire la originea romană a românilor din Transilvania, tot atît de convingătoare sînt următoarele cuvinte din capitolul al XIV-lea : **„Românii se spune că sînt colonii romane. Dovadă de acest lucru e faptul că au multe cuvinte comune cu limba română. Monede romane se găsesc multe în acest loc și ele constituie un neîndoielnic semn al vechimii stăpînirii romane prin părțile acestea".** Conștiința originii sale românești, printre alte mărturii, Nicolaus Olahus ne lasă să o desprindem, suficient de convingător, și din versurile :

**Maiorum genuit me Transalpinia tellus
Stemmate praeclaro, ast hic velut hospes eram,**[1]

versuri inserate în cunoscutul epitaf **La moartea fratelui meu,** și din care reiese că Matei zis Valahul, fratele său, era numai un **hospes** (un oaspete) în Țara Ungurească.

Ca și pentru umaniștii români din Țara Românească și Moldova, și pentru Nicolaus Olahus clasicismul antic nu se rezumă la o exclusivă podoabă de erudiție. El implică de cele mai multe ori o finalitate bine conturată. Profunda cunoaștere a limbilor clasice, orizontul culturii greco-latine, au constituit unul din factorii care l-au dus la emiterea valoroasei idei a originii latine a poporului român și a limbii sale, a unității sale etnice, idee reluată și sensibil îmbogățită ulterior de către Grigore Ureche, Miron Costin, Constantin Cantacuzino, Dimitrie Cantemir și reprezentanții **Școlii ardelene.**

[1] „Țara de peste Carpați, a străbunilor, dintr-o vestită
Viță, viața-mi dădu, fost-am doar oaspe aici".

AL. BELU

Profesorul de limba română

Intr-o șezătoare literar-muzicală, la Liceul pedagogic, inspectorul general adjunct al Inspectoratului de învățămînt al județului Timiș, Pavel Petroman, **invitase talente ale elevilor de la liceele din oraș, pentru o acțiune comună cu scriitorii. La lecturile scriitorilor, elevii au răspuns cu poezie și muzică, aducînd un original omagiu literaturii și artei românești. Nu au lipsit profesorii, acești dirijori ai talentelor în formare. Pe unul dintre ei, profesorul de limba română,** Nicolae Iovănescu, **l-am cunoscut îndeaproape, vizitîndu-l la Liceul de chimie din Timișoara.**

Nicolae Iovănescu, **pe lîngă misiunea de la catedră, de a insufla dragostea și cunoașterea deplină a limbii noastre, este și conducătorul cercului literar de la Liceul de chimie. Aici aduce revistele de cultură, ori noile apariții editoriale, informîndu-i pe elevi asupra evenimentelor literare la zi. Profesorul** Nicolae Iovănescu **mi-a vorbit și despre alte acțiuni cu elevii iubitori ai literaturii, precum întîlniri cu scriitorii, excursii literare la Ciucea și Lancrăm. De unde această pasiune pentru făclia literelor ? Profesorul Nicolae Iovănescu scrie el însuși, încercînd, în proză, schițe sau povestiri, treapta autoperfecționării, ucenicind cu modestie la fiorul nemuritor al marilor condeie românești.**

DAN UDREA

IDEI ALE CONGRESULUI – IDEI ALE CONSTRUCȚIEI REVOLUȚIONARE

(Urmare din pag. 1)

că, modul în care conștiința științifică, didactică, cultura însăși, sînt implicate în această vastă procesualitate socială. De asemenea, ne atrage din nou atenția principiul după care **„partidul trebuie să asigure conducerea și îndrumarea întregii munci ideologice și teoretice, a întregii educații politice și culturale".**

Construcția revoluționară ne apare în acest document de rezonanță istorică drept o acțiune vastă, dependentă pe plan suprastructural de o seamă de factori implicați organic în edificarea noii societăți. Aceștia ni se prezintă ca elemente de esență ale fenomenului spiritual, ca linii directoare ale activității de educație revoluționară. Munca, sub dubla ei calitate de instrument al obiectivării și scop al acesteia, cel din urmă fiind o caracteristică a omului socialist, apare ca o activitate fundamentală. Activitatea didactică și științifică sînt factori și elemente ale accelerării progresului social. Corelația învățămîntului și științei cu activitatea de producție este și ea multidimensională : ele slujesc evenimentul social-productiv, dar, așa cum se arată în Expunerea-Program, au și menirea **„să dezvolte în rîndul tinerilor respectul și pasiunea pentru munca concretă, producătoare de valori materiale".** Un alt element este patriotismul. Patriotismul, într-o perspectivă revoluționară, expresie a conștiinței transformatoare. Un patriotism concret, care îmbină interesele naționale cu cele internaționale, cauza poporului cu cea a umanității, care neagă discriminarea națională, șovinismul, rasismul, militînd pentru libertatea și independența popoarelor. Această amploare structurală implică o relație de completare reciprocă între sentimentul patriotic și cel național, eliminînd eventualitatea unor ingustimi naționalist-șovine. O asemenea înțelegere pornește de la adevărul marxist că **„națiunea, statul național, vor avea încă de jucat o misiune de cea mai mare însemnătate".**

Evenimentul istoric înseamnă pentru activitatea partidului experiență și stimul. Cerința contemporană formulată la Congres, în sensul scrierii și interpretării istoriei naționale și universale decurge desigur din calitatea unei asemenea conștiințe de-a deveni o armă spirituală de acțiune socială. Intîmplările istorice irepetabile au o valoare semnificativă în măsura în care sînt înscrise în cicluri continue, în serii interco-relate, în virtutea unor legi sociale. Cunoașterea legilor obiective ale devenirii, înțelegerea lor marxistă, va duce desigur la o împrejurare în care însăși **„istoria s[ă] devină o puternică armă a prieteniei [și] solidarității între popoare".**

Activitatea cultural-artistică în calitate[a] ei de cultură de masă și de creație artistică-literară cultă, reprezintă în ultimă instanță un factor central al problematici[i] dezbătute la Congres. Plecînd de la realitatea existenței unei puternice baze materiale, a unui ciclu tradițional progresis[t] existent în istoria culturii românești tovarășul Nicolae Ceaușescu prezintă această activitate drept o problemă socială majoră, cu finalități de o largă rezonanță politică și umanistă. Ea nu poate fi soluționată decît cu participarea activă a maselor populare, a întregului nostru popor. Într-o asemenea perspectivă, practica cultural-artistică, ca una din formele practic[ii] sociale, se înscrie cu drepturi egale alături de cea politică, transformatoare a societății și de cea productivă, într-o constelație acțională echilibrată, specifică socialismului. Îndemnul la o aplecare atentă [și] eficientă spre problematica socială majoră, spre **„realizările, preocupările și visurile"** cetățenilor, restituie creatorilor un deziderat neglijat de aceștia într-o vreme. [O] asemenea tendință va configura în patrimoniul artistic un nou sistem de valori, în care dialectica etic-estetic-axiologic va deveni o structură mai semnificativ integrat[ă] în conștiința filozofică și politică a actualității. Arta și critica literar-artistică s[e] integrează plenar în dimensiunile realismului, umanismului, militantismului [și] partinității, iar construcția revoluționar[ă] se întregește prin această filieră, împlinindu-se într-un tablou din ce în ce mai o[mo]gen.

Sarcinile în domeniul activității teoretice, al științelor sociale, direcționarea activității presei și mijloacelor de comunicar[e] în masă, sistemului de propagandă și educație socialistă, precum și reafirmare[a] principiilor politicii externe a partidului [și] statului nostru, reprezintă tot atîtea elemente ideologice transformatoare pe car[e] Congresul educației politice și culturii socialiste le dezbate la un înalt nivel teoretic, oferind soluții specifice construcți[ei] revoluționare românești. Ele vor constitu[i] multă vreme subiecte ale unor largi dezbateri și asimilări de a căror profunzim[e] va depinde în mare parte concretizarea acestor idei înnoitoare. Ca o consecință fi[rească] a întregii problematici puse în dis[cuție] de Congres, mi se pare potrivit s[ă] închei scurta mea trecere în revistă pri[n] cuvintele secretarului general al partidului, care afirmă că formarea omului no[u] **„este o problemă complexă, de mare amploare și de lungă perspectivă, legată n[e]mijlocit de procesul dezvoltării și moderni[]zării forțelor de producție, al perfecționăr[ii] relațiilor de producție și sociale, de întreaga evoluție a societății".**

Octavian Doclin

IN JURUL ȚĂRII

Să stăm in jurul Țării ca-n jurul unei stele
cum stau acum, strămoși, ciobanii Mioriței
ca-n jurul unei stele să ne-așezăm lingă Cuvintul
rostit pe românește inspre cinstirea Ei.

Ca-n jurul unei stele să stăm in jurul Țării
cum stat-au bunii noștri iubind-o ca pe-o mumă
să ii păzim ființa curată și intreagă
și-n zile fără soare și-n nopțile cu lună.

Să stăm in jurul Țării ca-n jurul unei stele
tot noi care-avem prunci sau cei ce vrem s-avem
căci Ea e muma mumelor ce ne-amintește veșnic
c-am fost și că vom fi așa cum azi suntem.

CIMPUL

Și-acum te caut ca pe o floa.e-a vieții
să te ascund in pleoape cu venin
să mă auzi cind nu te strig pe nume
și lingă umeri cind nu-ți spun revin

și-acum mai cred că trupul tău e cimpul
care rodește-n taină semințele de crin
că incă mai plutește in ochii tăi misterul
acelei umbre calme dintr-un tăcut Doclin.

NUMAI COPIL

FIULUI MEU IONUȚ

Copil, mai bine ințelegi
popasu-albinei pe o floare
și mai ușor, copil, dezlegi
taina ce-ascunde-o luminare ;

nu-ți este pleoapa piatră grea,
ce-apasă gura pe izvor,
numai copil poți mingiia
o lacrămă de stea in zbor.

Teatru

În curînd, Henric VI, la Timișoara . . .

Shakespeare deci, în premieră pe țară la Teatrul Național din Timișoara. O piesă despre care exegeții nu scriu decît pentru a întregi o enumerare ori pentru a deschide o discuție asupra lui Richard III. În cronologia operelor marelui Will (alcătuită de H. Fluchère) spre exemplu, Henric VI ocupă locul prim (reprezentată — 1592). În ultima secțiune a cărții sale „Shakespeare dramaturg elisabetan", același Henri Fluchère, scria : „Piesele istorice, în ansamblu, pot fi considerate ca o tragică ilustrare, simplă pentru început dar care va cîștiga în complexitate, *a acestei teme a ordinei compromise*, chiar răsturnate, printr-o abatere de la legile naturale. Deja detectabilă în prima serie (aceea a lui Henric VI) tema se dezvoltă și se precizează în Henric IV . . . Încă în prima parte a piesei Henric VI (chiar dacă Shakespeare nu este responsabil de întreg) forțele dezordinii sînt cele ce vor crea confuzia : luptele nobililor în jurul prințului, absența (la acesta) calităților necesare unui domnitor, acțiunea malefică a vrăjitoarei Jeanne . . . prelungită simbolic prin intrarea în joc a franțuzoaicei Margaret" . . . Și continuă pentru a ajunge, inevitabil la Richard. Dar ne dă o posibilă cheie pentru punerea în scenă a piesei. De la Alexander Pope aflăm că Shakespeare și-a publicat Henricul acesta, mai întîi sub titlul *„Lupta dintre York și Lancaster"* — și iată o altă poartă către piesă. Zdenek Stribrny integrează cele trei părți ale piesei în discuție în *prima tetralogie istorică* (urmate de Richard al III-lea) iar Victor Hugo exclamă : „Nu vă așteptați la milă din partea lui. Cruzimea îi e patetică. . . . în grozăvie *povestirile lui întrec istoria*, ceea ce e destul de greu ; nu se mulțumește să-l omoare pe Rutland și să-l aducă în pragul deznădejdii pe York . . . Shakespeare, Eschil, Dante sînt *mari fluvii de emoție umană* care înclină în adîncul peșterilor lor urna lacrimilor". Pentru tragismul shakespearean cuvintele multora pot sta în balanță ; el însuși poate fi citat chiar cu aceste vorbe din primul act al lui Richard III : „Cum, tremurați ? V-ați speriat cu toții / Dar nu vă cert, căci sînteți muritori . . ." și pe care Jan Kott le-a folosit drept motto al unuia dintre capitolele atît de cunoscutei sale cărți.

Sîntem în istorie și dincolo de ea sau înainte ca totul să înceapă : este important să ne fixăm un punct de reper din care să privim spre momentul Henric VI. Atunci vom avea justificarea faptelor dramatice și ne vom putea apropia de istorie, vom ști cine este de fapt Henric VI. La Teatrul Național din Timișoara piesa va fi pusă în scenă de Ioan Ieremia, cunoscut nouă și publicului amator de teatru, pentru spectacole în care viziunea regizorală tindea să redimensioneze textul dramatic. Sîntem convinși că varianta sa pentru Henric VI va însemna mai mult decît o lectură în premieră a unui text shakespearean, întreprindere, în sine, notabilă. O cheie pentru Henric VI pare, oricum, o pretenție îndreptățită. (Ea va putea lua în considerare exegeza shakespeareană sau o va putea ignora). Ceea ce ni se pare însă că nu poate fi uitat este legat, integrat în termenul ISTORIE. „Întîmplările" acestei piese trebuie să se apropie, să depindă, să determine istoria. Este un punct de vedere așa cum un punct de vedere va fi însuși *spectacolul*. Să montezi un Shakespeare în premieră pe țară ni se pare a fi o plăcută primejdie, pentru asumarea riscurilor căreia, Teatrul Național din Timișoara și regizorul Ioan Ieremia merită a fi aplaudați înainte de ridicarea primei cortine.

ANTOANETA C. IORDACHE

Muzica

Interferențe și confruntări pe volutele sonore

NICOLAE CHILF, o mai veche cunoștință a noastră, revine în circuitul Filarmonicii programat cu justificată atenție de dirijorul **Remus Georgescu**, cu prim-audiția **10 miniaturi pentru orchestră**. O lume sonoră, în care distingem filiația la fondul etnic românesc, prin spiritul temelor utilizate, într-un context de tehnică componistică ce verifică temeinica sa pregătire profesională. Dirijorul și orchestra au pătruns cu interes îmbietorul itinerar, formulat în aceste crochiuri, fiecare cu individualitatea sa, punctînd diversele amprente timbrale, sugestive onomatopee, cu suplețea cuvenită.

Pianista SOFIA COSMA traversează anii cu o tinerețe artistică uimitoare, datorită căreia continuăm să-i așteptăm prezența cu bucuria nestînjenită de țelurite menajamente. Excede din cîntul său o forță telurică dezlănțuită, incendiară, dedublată de un tonifiant și euforic fior creator, sesizabil pe tot parcursul dimensionării actului artistic. Un artist pentru care muzica făcută înseamnă prilej de a transmite meditații profunde, esențiale și nicidecum jocuri gratuite în căutare de efecte . . . După parcurgerea **Concertului Nr. 2 de Liszt**, suflul pianistei pare nesecătuit, căci, fără a-și îngădui răgazuri, ne-a oferit pagini dense din **Prokofiev** și **Debussy**. Remarcabilă contribuția **Ninei Țapu** prin sensibilitatea replicii sale, „acordată" diapazonului afectiv al solistei.

La strînsă concurență cu performanțele solistei, **R. Georgescu** a reușit, prin versiunea dată **Simfoniei „Scoțiana"** de **F. M. Bartholdy**, să se reînscrie pe volutele înalte cu care ne-a obișnuit și cu care ne-a mai rămas poate dator în ultimele sale prezențe.

LA OPERA, semnalăm un fapt semnificativ pentru potențialul instituției : ieșirea celei de-a treia distribuții în **Nabucco**. Baritonul **Vasile Hojda** — după succesul repurtat pe scenele iugoslave — oferă o versiune în care eroicul personajului și-a atins coordonatele vizate prin forța accentelor, anvergura frazelor, adecvatul joc scenic. Frumoasă creșterea în rol a sopranei **Mihaela Grama**. Un spectacol de mare succes al Operei, al cărui programare continuă să rămînă invers proporțională cu cerințele publicului. Care să fie explicația ?

DORU MURGU

Plastica

Eugen Crăciun

(Urmare din pag. 1)

tuozitatea desenului său, abordînd realitatea în cea mai bună manieră figurativă, el se simte atras de un soi de expresionism autohton, deformînd ușor, într-o încercare de stilizare, personajele, dîndu-le un aer ușor mucalit, hîtru. Ca apoi să treacă la o fază în care virtuozitatea pură a desenului să se impună în fața soluției picturale realizînd cicluri de lucrări pe tema „Florilor" și a unor instrumente muzicale (vioara, violoncelul). Vigoarea cromatică, căldele și nu de puține ori subtilele armonii cromatice nu pot însă acoperi pericolul repetării și al limitării ca repertoriu și posibilități de variație. Așa se face că, după o călătorie, cu cîțiva ani în urmă, în Italia, Eugen Crăciun revine la Desenul de virtuozitate dar de data aceasta și de atmosferă. Rigorii clasice a desenului el îi alătură acum căldura culorii și aerul de străvechi poezie a unui timp imobil, peren. Marile sale compoziții din ultima vreme, portretele, naturile statice și peisajele farmecă prin această sublimă virtuozitate a desenului, prin clasicismul formei și al compoziției, dar și prin ținuta exuberantă a culorii, viziunea modernă, ca o promisiune și ipoteză a unui neoclasicism. Totul ca o expresie a artei unui original și interesant artist.

Didactica

● **CERC DE ISTORIA ARTEI** — La Liceul pentru informatică din Timișoara ființează, de doi ani, un **cerc de istoria artei**, organizat din inițiativa directorului liceului, prof. Traian Pigli și a prof. Dorina Mărgineanțu. Activitatea acestui cerc este îndrumată de istoricul de artă, Viorel Țigu, care susține aici un curs de istoria artei, cu o durată de doi ani (o dată pe săptămînă). Acesta constă în predarea cunoștințelor de specialitate și în „seminarizarea" acestora (dezbateri cu caracter aplicativ). De curînd a avut loc solemnitatea de închidere a acestui cerc — prilej în care a fost evidențiată importanța activității desfășurate aici, în acest an școlar, reținîndu-se, îndeosebi, expresiile de sinceră mulțumire a elevilor, pentru condițiile oferite, spre a-și însuși temeinice cunoștințe din domeniul istoriei artelor plastice (obiect neinclus în programa de învățămînt). În vacanța de vară, în luna iulie, membrii cercului vor efectua o excursie de documentare la monumentele de arhitectură din nordul Moldovei.

● **REVISTA NOASTRA**, anul V, nr. 31-32-33, pe anul 1976, publicație a elevilor Liceului „Unirea" Focșani, cuprinde în cele 48 de pagini, materiale incitante, de o mare diversitate, învederînd o viziune redacțională complexă, o judicioasă structurare a materialelor, **„strîns legate de viața școlii și de viața spirituală a orașului"** (prof. Petrache Dima, coordonatorul „Revistei Noastre"). În unele rubrici sînt abordate aspecte de interes național, cum sînt, bunăoară, cele de sub genericul „Foști elevi ai Liceului „Unirea", „Vrancea literară", „Istorie literară". Tinerii condeieri sînt prezenți cu poezii, reportaje, schițe, însemnări. Reținem rondelurile Mihaelei Dulcu, o poezie a lui Dumitru Pricop și de la rubrica „Foști elevi ai Liceului „Unirea" poemele lui Virgil Huzum. Un spațiu larg i se acordă unui eveniment din viața cercului „I. M. Rașcu", de pe lîngă Liceul „Unirea" și a cenaclului „Milcovia", anume unei întîlniri la care au participat ca invitați : Laurențiu Fulga, Radu Cârneci, Teodor Balș, Corneliu Leu, Dinu Săraru, Viorel Grecu, Platon Pardău, Laurențiu Ulici, Ioanid Romanescu, Al. Raicu, Romulus Vulpescu, Gh. Istrate etc. Din luările de cuvînt ale participanților ne putem face o foarte bună împresie despre puternica mișcare literară cenaclieră din Focșani : **„Cel mai important mi se pare că din ce s-a citit aici se dovedește calitatea generală a cenaclului, adică nivelul lui elevat și, foarte important, pentru că bate de departe multe cenacluri bucureștene cu mai multă vîlvă și vogă în jurul lor"** (Romulus Vulpescu). Tot cu acest prilej, Radu Cârneci afirma : **„Dealtfel, această revistă, Revista Noastră, este un exemplu de felul cum trebuie făcută o revistă literară tînără, care nu este numai o revistă literară, ci și o revistă de cultură, aproape, foarte cuprinzătoare ca preocupări, cu multe dimensiuni"**.

A. T.

Panoramic

● Din nou la Timișoara, **cenaclul „Flacăra" al tineretului revoluționar a prezentat în fața miilor de tineri un spectacol a cărui notă dominantă a fost, ca și în alte rînduri, angajarea, militantismul, înaltul patriotism, toate acestea exprimate cu mijloacele unei arte autentice.** ● Sub genericul **„Oameni ai timpului nostru", Universitatea populară din Timișoara a organizat o expunere consacrată temei „Psihologia și viața", pe care a susținut-o conf. dr. I. Drăgan.** ● Noi apariții editoriale ale scriitorilor timișoreni. **La editura Kriterion, a apărut volumul de „Poezii șvăbești", aparținînd scriitorului de expresie germană, Nikolaus Berwanger. La aceeași editură se află în pregătire volumul poetului de expresie sîrbă, Jiva Popovici, „Jocul existenței".** ● **Naționalul timișorean s-a întors recent dintr-un turneu care a cuprins municipiile Oradea, Cluj-Napoca, Baia Mare și Satu Mare, cu spectacolul lui Ioan Ieremia, „Un fluture pe lampă".** ● **Cenaclul de satiră și umor „Ridendo" a deschis în holul Teatrului popular din Lugoj o expoziție „111 caricaturi" la al cărei vernisaj a vorbit criticul Deliu Petroiu. Membrii cenaclului au susținut în continuare o șezătoare-spectacol.** ● **Ca în fiecare an, elevii Universității populare din Timișoara au prezentat, la încheierea cursurilor, un spectacol muzical-coregrafic, al cărui generic a fost, de data aceasta, „Debuturi, împliniri".** ● **Salonul literar-științific al Bibliotecii județene l-a avut ca invitat pe lectorul univ. Ion Pandur, care a susținut expunerea „Contribuția României la Conferința pentru securitate și cooperare în Europa de la Helsinki 1975".** ● **Am primit pe adresa redacției programul unui festival artistic de o remarcabilă amploare și complexitate : „Hercules '76", care se va desfășura la Băile Herculane începînd din 30 iunie.** ● **Poetul Damian Ureche a fost recent invitat în mijlocul elevilor de la Liceul Electrotehnic nr. 1 din Timișoara. Profesorii Stanca Mitru, Tomescu Maria, Gligor Eugenia și Ioan Iuliana au vorbit despre creația poetului, iar elevii au recitat din poeziile acestuia.**

OBSERVATOR

Vitralii

Repere culturale

Un grup de scriitori era invitat la „Săptămîna culturală" din comuna Nădrag, prilej de cunoaștere reciprocă și de emulație spirituală. Profesori universitari, creatori de artă, brigăzi artistice de agitație s-au întîlnit, la clubul muncitoresc cu localnicii, muncitori la ÎNTREPRINDEREA „CIOCANUL" Nădrag, cu elevi și profesori. Directorul clubului, profesorul CORNELIU RADU, ne-a împărtășit din experiența clubului, ne-a vorbit despre multiplele acțiuni cultural-educative, pe care le-a întreprins. Cele mai ample acțiuni culturale au avut loc în mijlocul muncitorilor de la Întreprinderea „Ciocanul". Astfel, au avut loc întîlniri cu vechi militanți ai mișcării muncitorești, cu activiști de partid, cu oameni de litere și artă. Aici întîlnim următoarele formații : corul (care a împlinit 50 de ani de existență în 1963), fanfara (care a împlinit o sută de ani), teatru politic, brigada artistică de agitație, taraf, dansuri etc.

Activistul cultural Corneliu Radu ne mărturisea că primește un mare ajutor în acțiunile clubului de la inginerul PETRICĂ ȘERBAN, directorul Întreprinderii „Ciocanul", de la VICTOR NEGREA, secretarul comitetului de partid și primarul comunei, de la muncitorul Ioan Cadia, de la Teodor Neag, președintele sindicatului, Seracin Florița Dan, directorul Școlii generale și profesoara Claudia Ghiuță.

DAMIAN URECHE

Evrika!

● **Vai de cei ce trebuie să folosească limba cîntarului, pentru a se înțelege !**

● **Fereastra deschisă îți aduce mai mult soare în casă decît lipsa unui perete.**

● **La un probabil concurs al suferinței, cîștigătorul nu va fi desigur un actor.**

● **Tinerii aspiră tot mai sus, chiar ajunși pe vîrful unei piramide.**

● **De ploaie fug turiștii ; de apa de ploaie artiștii.**

● **Pentru o nouă Renaștere în artă nu e necesar să reeditäm evul mediu.**

● **Fricoșii nu-l cunosc pe „nu". De aceea cînd spun „da" pot să nege de fapt.**

ION VELICAN

GRUPUL ȘCOLAR DE CHIMIE TIMIȘOARA

Calea Girocului nr. 44

Autobuz 29, tramvai 7

TINERI !

Dacă doriți să cunoașteți universul chimiei, al științei viitorului cu ritmuri de dezvoltare industriale nebănuite, grupul nostru școlar vă stă la dispoziție, cu secțiile de specialitate în care vă puteți afirma în funcție de aptitudinile și înclinațiile voastre în domeniile de cercetare, tehnologie chimică și producție. Integrarea învățămîntului profesional și liceal cu cercetarea și producția se face în laboratoare tehnologice, laborator de cercetare, ateliere mecanice, atelier automatizări, ateliere electrice cît și cabinete pentru studiul de specialitate.

ÎN ATENȚIA CANDIDAȚILOR PENTRU TREAPTA I-A DE LICEU ANUL I. ANUL ȘCOLAR 1976/1977

BĂIEȚI ȘI FETE

SPECIALITATEA	Nr. de clase	Locuri
CHIMIE INDUSTRIALĂ	2	76
MECANICĂ	2	76
ELECTROTEHNICA	1	38

ACTELE NECESARE :

– Cerere tip eliberată de Școala generală unde candidatul a absolvit cl. VIII-a.
– Certificat de sănătate ;
– Certificat de naștere copie și original pentru legalizarea la secretariatul școlii ;

PERIOADA DE ÎNSCRIERE :

16 – 21 iunie 1976 la secretariatul liceului, zilnic.

OBIECTE DE CONCURS :

Chimie industrială :
– Matematică
– Chimie cu l. română la alegere

Mecanică :
– Matematică
– Fizică cu l. română la alegere

Electrotehnică :
– Matematică
– Fizică cu l. română la alegere

Concursul de admitere, în cadrul depășirii locurilor față de planul de școlarizare, va avea loc în data de 1 iulie 1976 la sediul liceului

1. – ÎNSCRIEREA CANDIDAȚILOR LA CONCURS

La concursul de admitere în treapta a II-a a liceului, învățămînt de zi, se pot înscrie tinerii care au absolvit prima treaptă a liceului (sau posedă studii echivalente) și împlinesc, conform legii, cel mult 19 ani în anul calendaristic în care se face înscrierea (1 ianuarie – 31 decembrie).

ACTELE NECESARE :

Pentru înscriere candidații trebuie să prezinte fișa de înscriere (anexa I) certificată de Directorul liceului.

Înscrierea candidaților se face la secretariatele liceelor începînd cu data de 16 iunie pînă în data de 23 iunie a.c.

Probele de concurs se desfășoară astfel :
– În zilele de 25 și 26 iunie probele scrise
– În perioada 27 – 29 iunie proba orală

ÎN ATENȚIA CANDIDAȚILOR PRIVIND ADMITEREA ÎN TREAPTA A II-A DE LICEU ÎNVĂȚĂMÎNT DE ZI

PLAN DE ȘCOLARIZARE AN ȘCOLAR 1976/1977
TREAPTA a II-A, ANUL III.

	Nr. clase	Nr. elevi
Operatori pentru tehnologia organică	2	76
Operatori pentru tehnologia prelucrării țițeiului și petrochimiei	2	76
Mecanic pentru mașini și utilaje	1	38
Electrician pentru mașini și aparate electrice	1	33

Lista obiectelor de învățămînt pe profiluri, la care se organizează probele de concurs

Profil	Obiectul I	Obiectul II
Operatori pentru tehnologia organică	Matematică-scris	Tehnologie chimică gen. scris și oral
	Matematică-scris	Mecanic pentru mașini și utilaje
Tehnologie chimică gen. scris și oral		Tehnologia materialelor scris și oral
	Matematică-scris	Electrician pentru mașini și aparate electrice
Operatori pentru tehnologia prelucrării țițeiului și petrochimiei	Matematică-scris	Tehnologia materialelor și lucrări electro-tehnice scris și oral

Informații suplimentare la secretariatul școlii.

Școala asigură cantină și cămin contra cost atît pe durata concursului cît și pe timpul școlarizării. Școala dispune de 900 locuri la cantină și 640 locuri la cămin.

Pentru elevii din treapta I, se asigură burse de întreprindere pentru cei care doresc să încheie contracte cu întreprinderile chimice din localitate : Întreprinderea Lacuri și vopsele „Azur" Timișoara, Combinatul chimic Timișoara și Întreprinderea Detergenți Timișoara.

Dicționar ortografic

Flexiunea verbelor (I)

În rostirea și scrierea unor verbe, la diferite timpuri și persoane, se ivesc unele dificultăți din cauza sunetelor care vin în contact. Cu deosebire, se nasc greutăți (mai bine zis imprecizii) la verbele care au rădăcina terminată în vocală, iar desinența personală începe tot cu vocală sau semivocală. Apar inconsecvențe și în conjugarea verbelor care au rădăcina cu terminația în consoana **-ș** sau **-j**. Astăzi însă ne vom ocupa de cele care au ca finală a rădăcinii vocala **-i** (ne referim la aspectul scris ; în rostire există și o semivocală **-i**) și sînt de conjugarea I. Întrucît nu putem da aici o listă mai extinsă de astfel de verbe, exemplificăm prin cîteva care ni s-au părut mai des întrebuințate (dintre cele începătoare cu primele patru litere ale alfabetului) :

abrevia, acompania, afilia, asocia, audia, avaria, beneficia, calomnia, concedia, contraria, deprecia, devia, domicilia etc.

În ce constă abaterea de la normele limbii literare cînd se folosesc unele forme ale acestor verbe ? În aceea că între vocala finală a rădăcinii și vocala desinenței personale există o poziție de **hiat** (întîlnirea a două vocale, cu graniță silabică între ele), care pentru vorbitorii de limbă română constituie, în majoritatea cazurilor, o dificultate de rostire. Limba de fiecare zi evită, de obicei, hiatul, iar graiurile regionale îl elimină total. Așa se întîmplă și cu verbele din categoria celor de mai sus. Se aud rostiri (iar uneori se și scrie) : **acompanez, audez, calomnează** etc. Limba literară nu acceptă nici rostirea, **nici scrierea în acest fel. Trebuie să se țină** seama de rădăcina verbului, care rămîne neschimbată, terminată în **-i**, la care se adaugă desinențele personale și care pentru astfel de verbe, la indicativ prezent, sînt : la singular : 1. **-ez**, 2. **-ezi**, 3. **-ează** ; la plural : 1. **-m**, 2. **-ți**, 3. **-ează**. La plural, persoana I și a II-a, se atașează la rădăcină, înainte de desinență, sufixul caracteristic al conjugării I (**-ă-**, respectiv **-a-**). Dacă pentru persoanele I singular și a II-a singular și plural se ține seama de regula conjugării, se obțin formele corecte : **apreciez, apreciezi, apreciați ; audiez, audiezi, audiați ; beneficiez, beneficiezi, beneficiați ; domiciliez, domiciliezi domiciliați** etc.

La persoanele I plural și a III-a (singular și plural) se produc însă unele modificări de sunete. La persoana I plural, sufixul **-ă-** devine **-e- : apreciem ; audiem ; beneficiem ; domiciliem** etc. La persoana a treia (singular și plural) dispare semivocala **-e-** din desinența **-ează** (se produce un fenomen fonetic numit asimilare), astfel că toate verbele din această grupă au forma : **-ază** : (el, ea, ei, ele) **apreciază, audiază, beneficiază, domiciliază** etc. Exemplificăm prin paradigma completă a verbului **a avaria** : **avariez, avariezi, avariază ; avariem, avariați, avariază.** Acestea sînt formele cerute de normele ortografice. E drept însă că în rostire mai apare un timbru de **i**, foarte redus, între rădăcină și desinență **(acompaniiez, acompaniiezi, acompaniiază, acompaniiem, acompaniați, acompaniiază)**, din necesitatea de a ușura pronunțarea hiatului. Acest fenomen se produce în rostire la toate timpurile și modurile. În privința scrierii, trebuie semnalat gerunziul, care are ca sufix modal pe **-ind**, pentru verbele cu rădăcina în **-i**. Așadar, se scriu doi **i : abreviind, acompaniind, afiliind, asociind, audiind, avariind, beneficiind, calomniind, concediind, contrariind, deprecііnd, deviind, domiciliind** etc.

V. ȘERBAN

Corespondența

SANDA C. : Aveați dreptate cînd v-ați dorit o nouă confruntare. După opinia noastră, aveți talent. În sprijinul acestei păreri pot fi aduse unele versuri remarcabile din *Sînt o parabolă*, *Se dedică pămîntului acesta* sau *Baladă pentru un coș de cireșe*. Sîntem interesați de evoluția Dvs.

CLAUDIA C. : Versurile dovedesc multă sensibilitate. Ceea ce ne-ați trimis nu ne dă posibilitatea de a formula o părere. Trimiteți-ne mai multe poezii.

EMILIAN D. PETRESCU : Poeziile tipărite în *Ceahlăul*, aparținînd colegilor Dvs. de cenaclu, sînt frumoase, ca și poezia *Cunună*, semnată de Hor. Mihăilescu. Efortul Dvs. de a-i sprijini este mișcător. În măsura în care aceștia ne vor trimite lucrări inedite, vom încerca un schimb de opinii, poate și publicarea unora.

MARITE RADU : Vă mulțumim pentru cuvintele vibrante despre revista noastră. Împărtășim speranța Dvs. că s-ar putea să deveniți colaboratoarea noastră. Deocamdată, așteptăm alte poezii, mai convingătoare.

SZANTO ELŐD – GYÖZŐ : Idei pline de tinerețe și optimism. Sîntem de acord cu Dvs., așteptînd să concretizați aceste gînduri în lucrări literare demne de lumina tiparului.

SORIN ANDA : S-ar putea ca din aceste gingașe acorduri să se înfiripe cîndva un cîntec adevărat. Decomandată v-am recomanda o mai mare concentrare, cum și un efort mai susținut în latura expresiei artistice. Remarcăm poema *Cîntă mereu*.

DANDU D. VIOREL : Ne face plăcere să aflăm că sînteți „un vechi admirator și pasionat cititor" al revistei noastre. Sperăm să rămînem în bune relații, cu toate că nu împărtășim punctul Dvs. de vedere asupra poeziei noastre contemporane. Versurile trimise au fost citite cu atenție și cu regretul de a nu putea publica nimic de ziua Dvs. de naștere, cum ați fi dorit.

MARIAN FLORINESCU : Vă felicităm pentru succesele despre care ne vorbiți. Nu ne displace nici nouă ideea „de a deveni în cel mai scurt timp posibil corespondent al revistei noastre", cu toate că nu sîntem adepții grabei, cînd e vorba de poezie. Versurile trimise dovedesc, fără îndoială, calități ce pot da roade mult mai bune. V-am recomanda cenzurarea discursivității ce înflorește tenace în toate aceste compuneri (una din ele poartă un titlu ce poate fi întîlnit pe coperta unei cunoscute culegeri de tineri poeți, tipărită acum vreo trei ani !). Așteptăm versuri noi, cu dorința de a vă publica.

POMPILIU COMȘA : Cea mai izbutită ni se pare *Apropiere*.

LAURA : Frica ce v-a produs-o publicarea poeziei pare a fi semnul unor exigențe care vă onorează. Sînt destui veleitari insistenți, astfel încît talentele reale ar trebui să se ia în serios. În ceea ce ne-ați trimis în acest plic sînt destule versuri bune (în poezii inegale ce s-ar cere lucrate altfel). Reținem poezia *Locul înălțimilor*.

DUMITRU UDREA : Vom publica poezia *Viața*.
MARINELA MOLDOVAN : Să mai vedem și altceva.

LIANA NICOLAE : Versurile ce apar la rubrica „Mica antologie" nu beneficiază de regimul la care vă referiți.

ION VANCEA-BĂNĂȚEANU, NELU C. CAMAN, IOVA ADRIAN, LAZĂR IRINA, IOSIF TĂTARU, MEDAR CONSTANȚA – încercări modeste.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

Cu Valentin Silvestru

(Urmare din pag. 1)

fiictul este între oameni de astăzi, foarte bine conturați, cu concepții politice și morale nete, care se înfruntă ireconciliabil cînd aceste concepții intră în coliziune, care nu au transigențe suspecte și nici nu le pot admite, care-și fac datoria față de ei înșiși pînă la capăt. Cu alte cuvinte, **avem de-a face cu o dramaturgie a conștiințelor autentice,** întrucît autorii de astăzi, cei mai buni, sondează de preferință universuri morale. Transgresînd (firește) și conflictele morale și subiectele morale și ideile morale în plan cetățenesc și, mai departe, în plan politic. Uneori, nu doar național.

– Dacă-mi amintesc bine, vorbind despre portofoliul dramaturgic național (la o ședință a Secției de critică a A.T.M.-ului), **ați operat următoarea distincție : piese jucate – piese încă nejucate. Ce poate face criticul pentru impunerea unui text de valoare, încă nejucat ?**

V. S. : În momentul de față, criticul este cel care poate face totul. Teatrele nu sînt laboratoare de cercetare. Ar trebui să fie. Dar nu sînt. Din motive pe care nu le vom discuta acum. Sau, dacă vreți, cele mai multe dintre teatrele noastre nu împlinesc această condiție, nici pentru dramaturgia mai veche, nici pentru cea contemporană, românească ori străină. Își fac, destul de frecvent, repertoriile întîmplător. O organizație de cercetare nouă nu avem. Avem un institut de istorie a artei care se preocupă de toate aspectele vechiului teatru românesc. Nu avem un institut de catagrafiere a valorilor naționale în domeniul teatrului. Ca să știm pe ce contăm. De abia acum cîtva timp, Direcția Institutiilor de spectacole din C.C.E.S. a pus la punct un inventar provizoriu, cu multe cusururi (totuși un inventar), a ceea ce se află în bibliotecile publice din punct de vedere dramaturgic. Se continuă munca asupra manuscriselor. Veți fi uimită, dumneavoastră ca și mine, ce autori au încă manuscrise (în depozitele bibliotecilor românești) care n-au trecut încă nici în pagina de ziar, nici dactilografiate, nici în vreo carte. Ei se numesc Costache Negruzzi, Liviu Rebreanu, Macedonski... Deci nu oameni de a doua mînă. Cei mai mari scriitori români. Ce și cine poate impune ca această muncă de cercetare să fie dusă pînă la capăt, cel puțin pentru generația noastră ? Nimeni altcineva decît criticul cu conștiință de sine și cu responsabilitate majoră în fața profesiei și a teatrului pe care-l slujește. În ce mă privește, am făcut cîte ceva. Și o spun cu plăcere și mîndrie. Am determinat, prin contribuția mea și a altora, să fie scos la lumină unul dintre dramaturgii geniali ai țării – Mihai Eminescu – care a lăsat un act încheiat și foarte multe fragmente. La 100 de ani de cînd au fost scrise, am avut bucuria să le văd pe scenă. Am deschis o rubrică, în revista „Familia", numită „piesa uitată", pe care o țin de trei ani, cu mai mult sau mai puțin succes, în orice caz, cu satisfacția că pot furniza o documentație în materie, citind pentru alții piese care au fost uitate definitiv. Nici nu se mai discuta despre ele, nici nu se știau. Am scris studii și am scris cărți. În cartea mea „Prezența teatrului", apărută în 1968 la Editura Meridiane, am consacrat 30–40 de pagini unui studiu privind „trecutul și prezentul dramei istorice românești", cu mult înainte de a avea, noi toți, o preocupare globală în această direcție, arătînd de ce dispunem încă. Vă spun toate acestea nu ca să-mi fac un titlu de glorie. Ar fi și tîrziu pentru mine și, la drept vorbind, ineficace să avem prea multe titluri de glorie. E bine să avem unul : să ți se poată spune că ești **un critic adevărat al vremii tale.** Încerc doar să vă explic că fiecare dintre noi poate face nu foarte mult, **totul,** în momentul de față. Pînă vom determina ca un for specializat sau colectivitatea teatrală toată să se preocupe, ca de o sarcină de prim rang, de identificarea și ținerea în evidență a întregii dramaturgii de care dispunem, noi sîntem aceia care trebuie s-o facem.

– Îmi place cuvîntul „adevărat". De aceea vreau să-l folosesc. Cred că vi se potrivește. Dacă acest interviu ar fi purtat un titlu el trebuia să fie „Prezența criticului". Care este cea mai bună carte pe care ați scris-o ?

V. S. : Îndeobște, în lumea scriitorilor, circulă o afirmație...

– „Ultima carte" ?

V. S. : Nu... „Cea mai bună carte încă n-am scris-o". Eu aș vrea să vă dau un alt răspuns. Nu știu dacă sînt bune sau rele dar toate cărțile mele de teatru constituie o singură carte. **Este cartea mea despre teatrul românesc de ieri și de astăzi,** una dintre artele cu cea mai mare pondere în cultura română și care, dacă va fi cunoscută și de alții, așa cum cred eu că merită, va aduce mari desfătări și contribuții teoretice și literare, practice, istorice, artistice multor oameni. Noi am ieșit în lume mai puțin cu scrisul dramatic românesc și mai mult cu realizările spectaculare. Într-un răstimp relativ scurt (12–15 ani), de cînd am început să facem turnee, masiv, am devenit atît de vestiți – iar teatrul românesc a devenit un termen de referință atît de cuprinzător și interesant – încît nu-mi amintesc să fi participat la o reuniune internațională în care să nu se facă raportări la teatrul nostru. Pot să vă spun cu mîndrie că nu există azi nici o enciclopedie serioasă, de cultură generală ori specializată, nici un dicționar, nici o bibliografie în care să nu se afle mențiuni despre teatrul românesc contemporan.

– Încerc să vă încit la o confesiune. Quasimodo – în traducerea lui Baconsky – spunea : „Nu-i nici un lucru care moare / Fără ca-n mine să rămînă viu." Îmi puteți incredința răspuns la întrebarea : care e lucrul rămas cel mai viu pentru dumneavoastră ?

V. S. : Profesorii mei : Călinescu și Vianu. Am făcut două facultăți în același timp și am beneficiat de acești doi titani ai gîndirii și culturii noastre. Ei sînt foarte vii pentru mine. Prin ceea ce m-au învățat ca pe atîtea alte generații – prin ceea ce mi-au spus după ce n-am mai fost studentul lor – prin ceea ce mi-au lăsat ca un legat, mie și nouă tuturor, prin articolele, cărțile și studiile lor. Și, aș vrea să vă spun, prin modul lor de a se comporta ca mari intelectuali ai acestei țări. Unul dintre profesori a numit atitudinea pe care intelectualul trebuie s-o aibă față de oameni, față de sine, față de lume : **civilitate.** Acest termen închide în el foarte mult. Ori de cîte ori trebuie să mă înfrunt cu grosolănia, să rezist asaltului bădărăniei, sub toate formele (printre care cea anticulturală este cea mai primejdioasă și mai ticăloasă), eu mă bizui, ca om și ca om de cultură și ca cetățean, pe lecția învățată de la acești mari profesori ai mei.

– În ultimul timp regizori, teatre și autori apelează, din ce în ce mai mult, la istorie ca motiv de inspirație. După opinia dumneavoastră, în ce rezidă modernitatea unui text dramatic de inspirație istorică ?

V. S. : Dacă textul de inspirație istorică a fost conceput cu un sens actual, la vremea sa, de un artist adevărat, în genere, nu-și pierde acest sens. Primește mereu lumina nouă a actualității, ca o materie permeabilă, absorbind din jur tot ceea ce îi este necesar. **Îndeobște un text vechi devine modern prin felul cum îl privim azi.** Cînd e vorba de dramă, ea are un avantaj față de roman sau poema veche : o colectivitate de artiști, condusă de un regizor, îi conferă printr-o hermeneutică subtilă, de ordin intelectual, prin exegeză scenică, sensurile modernității. De aceea ne face plăcere să considerăm că o anume piesă istorică („Răzvan și Vidra", de pildă) sună foarte actual astăzi. Sau că „Hamlet", cum a fost pus de Dinu Cernescu, într-un spectacol memorabil, este cît se poate de actual.

– Din cele expuse, din întreaga dumnevoastră activitate, se conturează un răspuns. Totuși vă întreb : care ar fi profilul spiritual al criticului de teatru necesar acestui moment de istorie românească ?

V. S. : Eu văd în critic un ideolog și un animator. Denumesc critica drept acțiune multilaterală. Pe toate planurile în care se poate angaja profesia noastră. Nu înțeleg criticul de cabinet, scoliastul, claustrat între rafturi cu hîrtii, înțeleg criticul drept omul care participă la viața teatrului prin toate fibrele sale și care măsoară valoarea exercițiului său prin funcționalitate eficace. De altfel, în acest sens, mi se pare valoroasă și pe deplin îndreptățită chemarea adresată criticii de tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU la „Congresul educației politice și al culturii socialiste : **„...reamintesc rolul important pe care trebuie să-l aibă critica literar-artistică în perfecționarea activității de creație, în promovarea noului, în realizarea unei arte și unei activități cultural-artistice educative în spiritul concepției revoluționare a partidului nostru."**

– Nu mi-am propus – și nici n-aveam cum – să ajung la cea de-a 99-a întrebare. Poate n-am făcut decît să pregătesc momentul pentru ceea ce vă propun să numim „întrebarea esențială pentru Valentin Silvestru".

V. S. : Întrebarea esențială pentru mine, la capătul unei activități de 33 de ani... Nu știu de ce spun asta, nu e vorba de nici un capăt... Evident... Dar așa vine vorba, e un tic verbal... Deci, nu la capăt, după treizeci și trei de ani de activitate, întrebarea pe care mi-aș pune-o ar fi : LUÎND-O DE LA ÎNCEPUT AȘ FACE ACELAȘI LUCRU ȘI LA FEL ? Și vă răspund, stimată colegă, fără nici un fel de șovăială : DA.

Debut

Virgil Dumitrescu
FIUL SOARELUI
Ed. Scrisul Românesc, 1975

În aprecierea valorii etice și estetice a poeziei, se poate recurge la două tipuri de criterii : **tematice** și **structurale.** Semnele structurale ale valorii artistice le-am discutat în anterioarele profiluri. Ele țin de alcătuirile ample ale imaginii **(structurile metaforice complexe),** se referă la **sinteza dintre confesiune și descriere,** cer versului să se afle mereu în umbra substanței și metaforei să fie **viziune.** Acestea înseși – criteriile structurale – **implică** cerințe educative, formative. Contactul cu poezia trebuie să declanșeze simțămîntul plenitudinii, al demnității, **bucuria morală** superioară.

Celelalte solicită lucrării o intenție etică nemijlocită. Subiectul chiar este persuasiv, dinamic, elocvent. Desfășurarea acțiunii lirice transmite idei și sentimente de o coloratură anumită și cu un anumit conținut.

În paralel, mijloacele stilistice caută să fie pe măsura complexității și măreției fondului. Prozodia și imaginea se pun numaidecît în serviciul ideii. Cea dintîi va apela la diverse combinații sonore. Cealaltă, la multiplele forme ale analogiilor ornante.

Poetului i se pretinde, deci, o deplină stăpînire a meseriei. Textul trebuie să fie frumos, convingător ca ton ; patosul să se însoțească de impetuozitatea frazei. Tema – prin ea însăși înălțătoare – are o utilitate educativă cu atît mai mare cu cît este mai limpede, mai sincer, mai măiestrit expusă. Nu e puțin lucru, într-adevăr, să ții în frîu și să dezlănțui la momentul potrivit cohortele cuvintelor ; să așezi – pe trunchiul ideii – veșmîntul sonor și straiul metaforelor plasticizante. Există și aici dificultăți și performanțe.

Desfăcute, pentru uzul analizei, în **tematice și structurale,** criteriile evaluării se dovedesc, firește, de nedespărțit, atunci cînd tema are forța unei viziuni. E vorba de marea creație dintotdeauna, umanistă în fond și mijloace (oricare dintre marii noștri poeți stă mărturie).

Se pare că Virgil Dumitrescu cunoaște (sau intuiește) toate aceste lucruri, de vreme ce poemele sale izbutesc să păstreze echilibrul între intenția comunicării și înfățișarea stilului. Considerăm că cele mai reușite texte sînt cele închinate țării, majoritatea de factură clasică, apelînd uneori la ritmuri și forme strofice deloc comune : **Există-n fiecare un lucru grav, altfel / de ce simt cîteodată înți stelele pe limbă / și mă sfărîmă-n patru rotirea în inel ?... / De ce mă ceartă timpul cînd nu-i dau tot ce-mi cere, / cînd picurii de ceață în verde se preschimbă / și primăvara-nvie în fagurii de miere ?... Sentimentul țării,** p. 83). Finalul plachetei aparține unui sonet **(Acest prezent e torță luminoasă,** p. 95), un altul **(Chem țara-n piscuri ninse de splendori)** întîlnim la pagina 49. **Vară și fum** (p. 37) impresionează printr-un alegorism plin de finețe, luminat de neașteptate asocieri : **Primescu-ți lumina și gustul de miere / soare al verii înfășurat pe călcîi, / m-alergi ca pe-o ciută în tot ce rămîi – / fugă de Bach pentru vis și durere...** (p. 37).

Menționăm că și piesele lipsite de rimă au acurateță și oarecare farmec.

Caligrafia curată a debutului acestuia ne îndeamnă să nădăjduim.

EUGEN DORCESCU

EVGHENI EVTUȘENKO

Dar inima n-ar fi inimă

Dacă oamenii pătrund în mine,
rămîn.
Se agită înlăuntrul meu
și prin tăcerea mea vorbesc.
De înțelepți și de proști
sînt răsplin –
m-au copleșit de tot
astfel că pielea mea
pe dinăuntru
cu încălțările lor o străpung.
Dați-mi puțin răgaz să răsuflu –
nu mai pot
sînt prea plin
de toți care m-au făcut fericit
de toți care mi-au adus atîtea necazuri.
Ce se petrece cu mine ?
Ce să mă fac cu această puzderie de oameni
în inima mea neîncăpătoare –
ar trebui să stabilesc aici un post de miliție.
Mi-am pierdut cumva mințile
de n-am lăsat nici o femeie
să pătrundă în umbra tainițelor mele –
dar nici ele nu m-au lăsat.
Să refaci o prietenie e greu
cu de-a sila degeaba încerci –
dacă în viața de toate zilele
mi-am pierdut prieteni,
din inimă, niciodată.
Cei cu care m-am certat,
m-am împrietenit ;
cei cărora le-am strîns doar mîna,
mi-au fost ca un imbold în viață,
o tainică flacără arzînd fără foc.
Tot ce a creat geniul meu agitat
din zăpezile și ploile de o clipă
nu s-a adunat în cărțile mele
ci s-a păstrat în acești oameni.
Să restitui un lucru ce nu se poate restitui
e ca și cum ai încerca să întorci o apă spre izvor.
Cei care au căzut
s-au renăscut în mine –
cei care încă nu s-au născut
în mine țipă.
Prea mulți s-au ingrămădit în mine
ca să rezist de unul singur,
dar inima n-ar fi inimă
dacă n-ar fi în ea nimeni.

VADIM ȘEFNER

Cuvintele

Sînt multe cuvinte pe lume,
unele se rostesc numai ziua
cerul trece prin ele cu nesfîrșitul albastru –
sînt cuvinte care se șoptesc numai noaptea,
ziua ți le reamintești cu un surîs și o dulce rușine –
sînt cuvinte ca niște răni,
sînt cuvinte ca o sentință –
cuvinte care nu te trădează,
cuvinte cu care nu poți trăda.
Cuvîntul poate ucide, cuvîntul poate salva,
el poate mulțimi să ridice.
Cuvîntul poate să vîndă, să cumpere,
cuvîntul îl poți preface în plumbul
care te curăță.
Sînt în limba noastră cuvinte matrice :
gloria, patria, devotamentul, libertatea, onoarea.
Să le rostesc la tot pasul
nu îndrăznesc
ci le păstrez în suflet ca un steag înfășurat
în husă.
Cine le rostește prea des, nu-mi inspiră încredere,
prin foc și fum le va uita, sînt sigur,
Ori pe un pod trosnind în flăcări.

Din lirica universală

POEZIE SOVIETICĂ

Un altul, pe un scaun înalt cocoțat,
le uită, sînt sigur.
Împietează pămîntul celor căzuți fără de număr
cel care vrea să capitalizeze aceste sublime cuvinte.
Jignesc pe cei care în întunecate păduri ori în tranșee
umede
mureau pentru ele, fără să le rostească.
Aceste cuvinte etalon de aur să fie,
iar nu monedă de schimb.
Păstrează-le puritatea inițială,
nu le transforma în slujnice cotidiene.
Cînd bucuria te răvășește, sau te înăbușă durerea,
numai aceste cuvinte pot să-ți fie reazim.

În românește de
IV MARTINOVICI

V. S. ROJDESTVENSKI

*

Cu mult mai adînc privește în zare
Poetul acesta, cu agera-i minte,
Din greaua plămadă de beznă și soare,
El naște minunea prin simple cuvinte.

Dar cine tot spune, cu-atîta tristețe,
Că-n forfota trecerii clipei mărunte,
Nu-i loc pentru fapte și lucruri mărețe,
Nici pentru izvorul ce curge din munte ?

Și slovele-ar fi neclintite clădiri,
Semnele muncii și-a inimii noastre,
Iar toate fireștile lor împletiri
Ar pune zăgaz visării albastre ?

De-aceea sosiră astăzi poeții . . .
Prin limba lor vie, să scoată la soare
Ascunsa comoară și tainele vieții
Și tîlcul acela adînc din izvoare.

Și totul ce-i umbră lumină s-arată
Și-auzul tresare și ochiul s-aprinde . . .
Atunci cînd alături, o singură dată,
Cuvîntul, de mînă, cu altul se prinde !

*

Cît mai trăiesc și sînt în fire,
Nu cer o altă fericire . . .
Tot ce s-a dus, dar a fost soare,
E mult mai prețios, se pare.

Și la răscruci de despărțiri,
Cu vîntul singur cînd rămîn,
Sclipirea ultimei priviri
Mă face să mă simt stăpîn.

*

Se lasă trupul într-o rînă
Și anii zboară parcă-s fum,
Dar inima, nicicum bătrînă,
E tînără ca ieri și-acum.

O taină-a vieții, ferecată . . .
Ei, da ! Să cred m-am străduit :
Nesăbuirea firii toată
În mersul veșnic, rînduit.

*

Nebună s-aruncă, curge stihie
Ploaia cea iute, lovind din tărie
Pustiul din piața cu greu caldarîm
Și iarba și pomii cei mari de salcîm.

Havuzul doar, prins în cupe rotunde,
Din gura de leu, din scoicile scunde,
Sub viforul aprig, s-aruncă în salt,
Țîșnind vijelie spre cerul înalt.

Priviți cum l-au dat cu toții uitării . . .
Singur se zbate sub ploaia-nserării.
Și totuși din chinga vîrtejului scapă
Și-n slăvi își aruncă săgeata de apă.

Cît pizmui tăria acestei fîntîni,
Ce nu-ngenunchiază sub bici de stăpîni !
Semeață, să urce-n văzduh, e datoare,
Ca nici o urgie să nu o doboare.

În românește de
AUREL CHERLEA

Bănățica

HAIDUCII DIN SLATINA – TIMIȘ

În „Cronica comunei Slatina-Timiș", lucrare publicată de Antoniu Marchescu în „Studii și materiale de istorie medie", vol. VI. sînt consemnate date interesante despre haiducii din acest ținut.

În războiul austro-turc din 1736-1739, românii bănățeni, nemaiputînd suporta împilarea stăpînirii austriece, mai grozavă ca pe vremea turcilor, s-au răsculat și au trecut de partea turcilor, luptînd sub comanda propriilor căpitani, unul dintre aceștia fiind Ianăș Bumbăcilă din Teregova.

Războiul a început la 25 aprilie 1738. Auzind de venirea turcilor, locuitorii din Slatina au părăsit comuna și au fugit în interiorul țării, luîndu-și cu ei familiile, precum și hrana și vitele. Bărbații mergeau în urma carelor, ca acoperire, dar mulți locuitori din Slatina, Ilova, Armeniș, Sadova, Goleț, Bucoșnița, s-au întors și îmbrăcîndu-se în haine turcești, au organizat mai multe cete de haiduci jefuind, în numele turcilor, pe străinii coloniști și pe bogătașii avari.

La 4 iulie 1738, turcii au fost bătuți de către austrieci, la Cornea. Terminîndu-se războiul, locuitorii din Slatina s-au întors pe la casele lor, la 1 decembrie 1739.

Spre veșnică amintire a victoriei, dar mai ales datorită faptului că Francisc de Lotharingia, soțul Mariei Tereza, comandantul armatei austriece, împreună cu fratele său Carol, la o vînătoare, s-au rătăcit prin pădure și au fost amenințați să cadă pe mîna turcilor sau a haiducilor români, dar fiind salvați de către sirajâmeșterul Petru Vancea, au ridicat o capelă. Aceasta a servit mult timp ca biserică parohială, deoarece biserica veche a ars în timpul bejeniei locuitorilor.

Cu timpul, haiducii s-au înmulțit în această regiune muntoasă și în anii 1769-1770, a poposit în jurul Slatinei, ceata condusă de Petru Bălan, frate cu Martin, cneazul satului.

Încercările de a prinde cu forța pe acest harambașă, au eșuat. De aceea subprefectul districtului Caransebeș, Ștefan Megyeri, locuind cu familia sa în Slatina, s-a hotărît să prindă haiducii prin vicleșug, spunîndu-i cneazului Martin Bălea, să comunice fratelui său, că Maria Tereza a hotărît grațierea tuturor răufăcătorilor care se vor îndrepta. I-a arătat și o scrisoare sigilată, drept decret, prin care s-a dispus ca haiducii să intre în biserică pentru pocăință.

Cneazul u-a observat cursa întinsă haiducilor, care au intrat în biserică, însă înarmați, unde s-au închis pentru ca să obțină iertarea. La 20 noiembrie 1771, a sosit însă armata, a împresurat biserica și a somat haiducii să se predea. Aceștia văzîndu-se trădați și dîndu-și seama că o salvare nu mai este cu putință, s-au înfuriat și au jurat să-și vîndă viața cît mai scump, iar de vor scăpa teferi să aplice cneazului, de care se credeau înșelați cea mai crîncenă răzbunare.

După cîteva zile, răzbiți și de foame, au încercat o ieșire, năvălind asupra santinelelor, cu atîta furie, încît a fost posibilă scăparea lui Mihai Corbu și Gheorghe Aghiescu. Harambașa Petru Bălan, Mihai Frențescu și Ion Careba, grav răniți, au fost prinși.

În timp ce fugarii erau urmăriți, cei prinși au fost decapitați. Petru Bălan, în fața bisericii din Slatina, unde era legat de butuc, singerînd, s-a adresat cneazului : „Vino frate, mănîncă și satură-te din carnea mea, pentru care m-ai vîndut".

Abia a rostit acestea și capul lui a fost despărțit de trup cu mai multe lovituri de topor.

La fel au fost decapitați, în aceeași zi, Mihai Frențescu la Bucoșnița și Ioan Careba la Goleț.

Răzbunarea haiducilor a fost cruntă. După executarea căpeteniei lor, Mihai Corbu și Gheorghe Aghiescu au organizat și condus cete de haiduci, mai numeroase. Aceștia, aflînd de la cneazul Bălan, despre cursa întinsă, au jurat răzbunare lui Megyeri și în 28 dec. 1771, seara, în număr mare, foarte bine înarmați, au ocupat intrările din Slatina și au somat locuitorii să păstreze liniște, căci în caz contrar vor arde satul și vor ucide tot ce este viu. După aceea, o parte dintre haiduci, s-au dus la casa lui Megyeri, care era plecat în recunoaștere cu un detașament de soldați, au încercuit casa și i-au dat foc din toate părțile.

Au ars casa, soția cu cei doi copii, servitorii, toate vietățile, grajdul, hambarele de cereale, nutrețul, paiele și toate bunurile gospodărești.

Haiducii au dansat în jurul focului pînă la miezul nopții, apoi au părăsit satul cu mare alai și cu muzică, amenințînd pe locuitori, că oricine va îndrăzni să le facă vreun rău, va păți ca Megyeri.

Desigur, această cronică își are importanța ei pentru istoria Slatinei, confirmînd și completînd unele părți din cronica lui Nicolae Stoica de Hațeg, dar are și multe date interesante, cum reiese din capitolul haiducilor.

Comunicarea lui Marchescu, s-a făcut și cu „gîndul că poate servi, chiar în mică măsură, istoricilor Banatului, provincie românească rămasă mai pe marginea preocupării istoriografiei noastre". El are dreptate, fiindcă nu s-a tipărit încă o istorie a Banatului, care să cuprindă în întregime trecutul glorios și suferințele românilor bănățeni.

ALEXANDRU MAGDA

COLEGIUL DE REDACȚIE :
ION ARIEȘANU (redactor șef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRĂGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3–33–90, 3–33–76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVII ● 24 iunie 1976 ● Nr. 25 (435) 8 pagini 1 leu

ION DAVIDEANU

CLARITATE

Pînă la limitele firii
înșurubîndu-se-n lumini,
poetul va cînta garoafe
din oameni și bujori și crini.
Inima lui cunoaște dorul,
ozon și dor și vis respiră,
cu caldul gînd sărută norul
și sîngele întreg se miră,
știe din leagăn, niciodată
pe piatră grîul nu răsare,
cum unduirea adevărată
nu are duh pentru vînzare,
strămoșii ard sub frunze ude
pe care el le calcă lin,
parcă îi vede și-i aude.
ca într-un cor ultramarin,
adeseori privește-n zare
coroana munților Carpați,
umplîndu-se de-o cugetare,
a fi bărbat între bărbați,
a fi al timpului ce bate
cu nervi de aur în zenit,
deci corifeul dăruit
întru ajuns să înțeleagă
viu-latinescul freamăt sfînt,
iubirea lui se-nchină-ntreagă
la patrie, cu jurămînt . . .

la pagina a IV-a – TINERI POEȚI

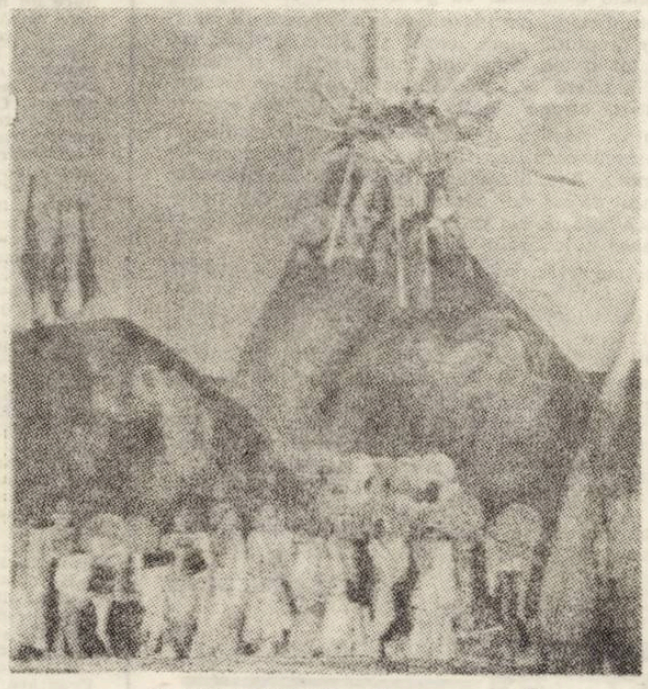

TRAIAN BRĂDEAN : Chemarea moților

PĂMÎNTUL ȚĂRII

Între noi și pămîntul țării trăiește cîmpul tuturor sentimentelor noastre, și știm : a trăi înseamnă a aparține cuiva, înseamnă a răspunde pentru cineva, înseamnă a te dărui cuiva. În leagănul acestor sentimente se adună toate celelalte cu care ne umplem ființa pentru a explica o existență umană. Ne revin în minte, cu profunde îndemnuri la meditație, cuvintele secretarului general al partidului, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, din Expunerea la Congresul educației politice și al culturii socialiste : „A fi patriot, a-ți iubi țara înseamnă a face totul pentru a spori avuția națională, proprietatea socialistă, a nu precupeți nimic pentru înfăptuirea politicii partidului comunist, ce corespunde pe deplin intereselor vitale ale întregii națiuni".

A spori avuția țării tale, a apăra avuția țării tale, a lupta pentru egalitatea tuturor membrilor societății, indiferent de naționalitate, a fi prieten cu celelalte popoare ale lumii, a respecta libertatea și independența lor sînt tot atîtea caracteristici prin care se definește un patriot revoluționar, prin care se definește însăși politica partidului nostru. Unitatea tuturor acestor laturi ale personalității dau unicității sentimentului de apartenență la un pămînt carpatin sensul nou, amplu, profund uman, concretizînd una dintre coordonatele de bază ale omului multilateral dezvoltat, pe care vrem să-l edificăm prin noi. Ne aflăm locul inimii, știutul loc, și-i descoperim sensurile noi, cele prin care vom fi mai oameni decît oricînd, cele prin care îi vom crește liberi pe copiii noștri, și demni de numele lor și al poporului lor. Distanța dintre om și pămîntul țării măsoară sentimentul fundamental al arborelui crescut vertical peste rădăcina unicei sale vieți, simțămînt prezent în felul nostru de a fi, în hărnicia și dăruirea noastră, în grija și devotamentul spre ceilalți, spre binele și fericirea tuturor deasupra oricăror îndoieli.

Caracteristicile fundamentale ale patriotismului revoluționar, subliniate în Expunerea sa la primul Congres al educației politice și al culturii socialiste, de secretarul general al partidului, au o adîncă semnificație în definirea a însăși politicii partidului, îndreptată permanent spre șlefuirea celui mai de preț avut al pămîntului : omul, spre edificarea unei personalități conștiente, devotate și demne, a unei personalități libere, profund angajate mersului înainte al țării. Binele țării este binele oamenilor ei, al tuturor acelora care, deasupra urmei lăsate pămîntului, ne înălțăm demni, renaștem perpetuu spre generațiile României viitoare. Binele poporului este binele fiecăruia dintre membrii societății socialiste, angajat prin întreaga sa ființă intereselor majore ale colectivității. Drumul șlefuirii noastre pornește de la aces sentiment fundamental dat țării, pe care îl conjugăm cu munca noastră cea de fiecare zi, cu codul drept al eticii și echității comuniste, spre lumea intimă a ființei noastre, intrată pe de-a-ntregul în prefaceri înnoitoare. Este un drum lung, prin generații, un drum firesc, spre limpezirea conștiinței umane, căruia îi stau chezașe hărnicia, devotamentul față de patrie și partid, puternicul sentiment de patriotism al poporului nostru, deschiderea sa tinără spre edificare și nou. Chezașe stau realizările întregii noastre națiuni socialiste, la care își aduc aportul deopotrivă români, maghiari, germani, sîrbi și de alte naționalități, strîns uniți, angajați într-un efort comun spre împlinirea hotărîrilor Congresului al XI-lea al partidului. Aceasta pentru că știm, și ne reamintim mereu, că drumul spre conștiință trece prin muncă, și munca se înfăptuiește în numele creșterii întregii țări, clădind în noi, vertical, sentimentul dinamic și dinamizator al patriotismului revoluționar.

PAUL EUGEN BANCIU

Convorbiri

CU ARTISTUL PLASTIC TRAIAN BRĂDEAN

„EPOPEEA NAȚIONALĂ O FAC CEI CARE AU UN ACUT SENTIMENT AL ISTORIEI DAR ȘI AL CONTEMPORANEITĂȚII"

Prezență marcantă a plasticii românești contemporane, artist polivalent-pictor, desenator, ilustrator de carte, monumentalist aparținînd așa-zisei generații mijlocii (s-a născut la 4 iulie 1927, la Comlăuși, județul Arad) Traian Brădean este unul din cei mai consecvenți cu arta sa și angajați artiști plastici contemporani. Arta sa, consecventă unor principii de realism angajat, în spiritul marilor tradiții ale artei noastre clasice dar și ale cerințelor majore ale epocii contemporane, e pătrunsă de acel tonus al afirmării plenare a realităților noastre, originală prin timbrul ei personal ca și prin marea ei accesibilitate izvorîtă din rigorile unui figurativism elevat, bazat pe fermitatea desenului și armonia, claritatea coloritului. Una din laturile majore ale creației lui Traian Brădean o constituie pictura de sursă și inspirație istorică, pictorul fiind autorul a numeroase compoziții și portrete care evocă mari figuri ori scene celebre din istoria noastră, fapt apreciat elogios de multă vreme de către critică și publicul larg. O discuție pe tema implicării estetice și politico-cetățenești a artistului plastic în operă de făurire a unei epopei

naționale în imagini, cu acest artist remarcabil ne-a pus în fața unor interesante preocupări și a unui crez de artist cetățean.

*

– Sînteți, Traian Brădean, unul din artiștii noștri cu o îndelungată și bogată activitate în domeniul picturii de sursă și inspirație istorică. Care credeți că este, sau ar trebui să fie condiția de bază a unui artist care se angajează într-o asemenea participare ?

– Una din condițiile de bază e ca artistul să aibă conștiința clară a angajării sale estetice dar și a celei politico-cetățenești. Și iată de ce : a concepe angajarea numai în planul strict estetic înseamnă a te limita de la bun început numai în sfera meșteșugului pur, a nu implica direct și substanțial tocmai ceea ce constituie forța și scopul unei picturi de inspirație istorică și anume mesajul ei. Pentru că noi nu facem și nu putem face evocare istorică într-un spirit neutru, simplu ilustrativ. Nici o epocă – și sînt numeroase acestea în istoria artei și nu numai a arei, ci și a omenirii, nu a făcut evocare istorică în plastică numai de dragul evocării. Opera de artă respectivă era direct, pe față, angajată în frămîntările și evenimentele contemporane, iar personaje contemporane, din diferite rațiuni, apăreau sub forma unor eroi din trecut. NU era vorba de alegorie, ci de aluzie directă, cînd nu se putea face o reprezentare pe față a epocii respective. Noi, astăzi, pornim să facem o epopee națională tocmai de la comandamentul major că istoria noastră trebuie cunoscută în totalitatea ei, în marele și singurul ei adevăr, ca o pildă vie, uriașă, pentru contemporani de ceea ce a însemnat, prin furtunile și urgiile vremii, lupta și munca îndîrjită a acestui popor nu numai pentru supraviețuire ci și pentru afirma-

Convorbire realizată de ION TĂTARU

(Continuare în pag. a 7-a)

Începînd cu acest număr revista noastră va apare joia.

Cultura și responsabilitatea colectivă

Pe baza programului ideologic al documentelor Congresului al XI-lea al Partidului Comunist Român, activitatea culturii și educației este chemată ca în spiritul gîndirii novatoare, să se afle mereu la nivelul cerințelor construcției socialiste, să fie mai intens angajată în vasta problematică economică și socială.

În expunerea sa la Congresul educației politice și al culturii socialiste, secretarul general al partidului tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU spunea : „Pornind de la faptul că întreaga activitate educativă va trebui să se desfășoare sub conducerea nemijlocită a organelor și organizațiilor de partid, doresc să subliniez, totodată, că sarcini importante revin în această direcție Consiliul Culturii și Educației Socialiste, precum și comitetelor de cultură și educație socialistă județene, care au menirea să asigure conducerea unitară a activității cultural-educative, imprimîndu-i un spirit militant, orientînd-o în direcția formării conștiinței noi, revoluționare a maselor, a promovării și răspîndirii largi a creației literar-artistice puse în slujba intereselor și idealurilor celor mai înaintate ale poporului. În întreaga lor activitate, aceste organisme trebuie să se sprijine pe un larg activ obștesc, să asigure unirea într-o singură direcție a instituțiilor și bazei materiale, a tuturor forțelor intelectualității noastre".

Un element esențial, definitoriu, care conferă culturii socialiste o anumită calitate și o integrează organic conștiinței socialiste, în plină dezvoltare, este ideologia marxist-leninistă. Asimilarea acestei ideologii, la scara întregii societăți, reprezintă temeiul teoretic și totodată forța motrice propulsoare, care face din cultura socialistă o componentă a conștiinței și activității oamenilor, a maselor largi.

În contextul practicii sociale și a acțiunii culturale revoluționare se remarcă fenomenele și procesele de instruire și educare a omului, ca fenomene sociale, cu un înalt grad de complexitate. Caracterul și desfășurarea acestor procese sînt determinate de multiple corelații între dife-

TRAIAN SENCU

(Continuare în pag. 3)

Lucian Raicu

CRITICA-FORMĂ DE VIAȚĂ

(Ed. Cartea românească, 1976)

Prin această a doua culegere de foiletoane critice, comunicînd intim cu **Structurile literare** din 1973, se conturează deja o veritabilă „istorie vie" a literaturii actuale (însumînd acum 860 de pagini) datorate unuia din cei mai fideli și mai exacți comentatori ai fenomenului literar ol ultimilor decenii. Intenția sistematizatoare e mai vizibilă decît în precedentul volum : structurarea materialului (cărți apărute, cu puține excepții, în ultimii ani) în cadrul celor patru secțiuni e mai riguroasă (I – interpretări pe texte „clasice" ori în curs de clasicizare ; II – prozatori și dramaturgi contemporani ; III – poeți contemporani, secțiunea cea mai largă, cuprinzînd 49 autori ; IV – critici contemporani). Atît din articolele teoretice (mai numeroase aici) precum și din vocabularul critic utilizat cu o anumită constanță, se poate desprinde un **program de lectură** deservit foarte bine de titlul volumului, „critica ca formă de viață", ceea ce înseamnă „putința noastră de a trăi în sufletul altuia" (cum glăsuiește motto-ul ales din V. Pârvan) adică în opera literară, ca garanție ultimă a adevărului critic. Critica va însemna, astfel, în spirit lovinescian, „un solemn act de angajare pe viață" și **în viață,** un act de trăire participativă a sensurilor literaturii. Nu întîmplător tot G. Călinescu (ca și în volumul anterior) este acela care îi oferă lui L. Raicu portretul **criticului ideal** la care, „oricît de lucid analitică, fiecare pagină se încarcă de un fluid al admirației... Sentimentul general este acela de a participa la o solemnă sărbătoare a poeziei însăși, la o înaltă petrecere inițiatică" (p. 411).

O asemenea critică participativă, „angajată, patetică" scrie și Lucian Raicu (cum și-o definea singur în precedentul volum), de unde și încărcătura afectivă înaltă, vocabularul adesea elogios pe care îl folosește, chiar dacă uneori el pare a supralicita complexitatea și calitățile intelectuale ale cărților discutate, căutînd prea multe adevăruri ultime, de natură ontologică, ale literaturii. Dar o asemenea perspectivă înaltă a discursului critic are justificare (de cele mai multe ori) în credința nestrămutată a criticului că toți cei comentați sînt scriitori de **vocație** (de unde și frecvența obsesivă a acestui cuvînt), literatura lor trecînd de fiecare dată **examenul de autenticitate** în care L. Raicu vede suprema garanție a supraviețuirii literaturii în confruntarea cu adevărul vieții. Pentru a deveni valoare, literatura trebuie să aspire la eficiența „unui act al vieții" ; pentru a se constitui în valoare, și critica trebuie să devină angajare în viața operei, să aspire la „ființa vie", „nucleul ireductibil" al operei, cu speranța mărturisită de a atinge măcar odată „acea coardă esențială", ultimă ce va disculpa și justifica toate reușitele parțiale de pînă atunci ale criticului. Supremul obiectiv al criticii profesate de L. Raicu rămîne așadar cel al **adecvării** la realitatea operei, ce se traduce prin încercarea de circumscriere a trăsăturilor structurale, motivelor tematic-stilistice, a „temei interioare", a „fondului afectiv originar" în cazul prozei (și L. Raicu se dovedește iar un subtil lector al prozei excelînd în interpretările scrierilor lui M. Preda, A. Buzura, T. Mazilu, S. Titel etc.) ; a tipului de discurs liric, a structurilor poetice, a obsesiilor ideatice, a strategiei și mișcării interioare, în cazul poeziei (domeniu preferențial de studiu). Dar mereu se afirmă unicitatea, specificitatea, caracterul ireductibil al operei ce se dezvăluie anevoie criticului ; de aceea L. Raicu aspiră la revelarea „structurii secrete" a textului (dar nu în sens pozitivist, ci larg filozofic) și în vreme ce folosește un întreg arsenal al criticii analitice, stilistice sau hermeneutice, el evită mereu clasificările, încadrările facile, reamintindu-ne că prin fiecare poezie citită se cuvine să ne întrebăm iar ce este poezia, ce înseamnă a fi poet. Astfel, simpla recenzie devine pentru L. Raicu prilej de meditație asupra destinelor literaturii însăși (cum a făcut-o și în excelentul studiu asupra lui **Gogol,** 1974), impins pînă în zonele ultime ale filozofiei creației prin permanenta reflecție în marginea „miracolului creativității") a limitelor și necesității (tot odată) a criticii de investigație.

O asemenea credință în nucleul ultim și rezistent (la lectura critică) a operei, explică și metoda criticului de încercuire treptată a esenței, de plonjare în straturi tot mai adînci, de acumulare a judecăților în lungi serii descriptive ce evită formularea spectaculoasă și concentrată practicată de alți colegi. Tot ea explică preferința sa pentru scriitorii „subtili", „inteligenți", „rafinați" (epitete distribuite cu generozitate celor comentați), contradictorii, paradoxali, a căror operă dă semnele unor „rupturi", unei „crize" și „întreruperi de circuit" ca tot atîtea șanse ale autodepășirii și sustragerii din manieră și formulă anchilozantă. În asemenea cazuri el atrage atenția asupra rolului dialectic al **ironiei** într-o poetică a textului modern (cazurile lui M. R. Paraschivescu, Ion Caraion, Mircea Ivănescu, Ovidiu Genaru, Ana Blandiana) ori își manifestă **preferința** (destul de reținut) pentru una sau alta din modalitățile încercate de un autor, în general singurul mod de a avansa o judecată critică explicită.

Dar cartea lui L. Raicu, chiar dacă evită în general judecata ordonatoare, ierarhizantă, conține și un implicit **act al selecției,** căci evident aproape toți autorii comentați sînt îmbrățișați afectiv de critic ; **critica participării** nu înseamnă și **critica receptivității totale :** „A înțelege și a primi totul nu este cu putință ; ne interzicem intensitatea" (p. 416) ; „Un critic, ca și scriitorul de vocație autentică în genere, nu poate trata orice **temă,** ci numai pe aceea care îi este adînc adecvată, altfel nu este critic, ci un mediocru meșteșugar" (p. 420). În critica lui Lucian Raicu, criteriul adecvării, al participării intens afective și ideatice la descifrarea operei, se întîlnește astfel convingător cu criteriul selecției valorice și judecății axiologice.

MARCEL POP-CORNIȘ

Cronica literară

Ioan Alexandru

IMNELE TRANSILVANIEI

(Ed. Cartea românească, 1976)

„Alte imne", „alte poeme", s-ar putea intitula, simplu, noul volum al lui Ioan Alexandru, într-atît **Imnele Transilvaniei** continuă, prin viziune, tonalitate, lirică și experiență livresc-afectivă **Imnele bucuriei,** și unele și celelalte (**Imnele...**) produse ale unui psihism dilatat sub reverberații dogmatic-romantice (Novalis, Hölderlin, Eichendorff) și bizantine, atribuind poeziei un regim de exaltare contemplativă, dezindividualizatoare. Va trebui totuși să dăm la o parte, din poezia atît de abundentă a recentului volum, acele elemente care pledează identitatea de concepție a celor două cărți de **Imne,** starea de abandon lăuntric, deci, plutirea extatică printre concepte, terorismul lingvistic arhaizant, muzicalitatea tînguitoare și întrucîtva solemnă a versurilor, preluată din poezia lui Coșbuc, Goga și a descendenților transilvăneni ai acestora, pînă la Mihai Beniuc, nu mai puțin o prea obositoare deja manie bazilicală, ermetismul unor simboluri : pelicanul, șarpele, fluturii, mielul, garoafa, trandafirul, lumina, Mirele etc., tonul aluziv și alegorismul în care se clădește în fond întreaga utopie tradiționalistă a lui Ioan Alexandru, fabulele în maniera Pillat (cel din 1926 !) pătrunse de hieratismul idilicului autohton : **„Lelea Teodosia din Bizanț / Veghează ciurda satului de vite / Pe dosul Mărianului intre stejari / Și pe miriști de holde vestejite"** (**Topa deșartă**), și chiar „portretele" : **Lelea Mărie, Ioanul Danii, Litanie, Lelea Teodosia, Ioan de lemn, Clopotarul,** amintind deopotrivă de Iosif și Goga : **„Ioan de lemn groparul a murit / Venit la noi in sat de nu știu unde / S-a așezat în cel mai prost pămînt / Și-a început să rabde și asude. / / Din lemn adus în spate din păduri / Și-a ridicat un cuib de omenie / Fereastra albă către răsărit"** etc. (**Ioan de lemn**), spre a găsi acele zone de lirism care, încă de la imatura plachetă de debut **Cum să vă spun,** anunțau în Ioan Alexandru un poet cu o puternică vocație a teluricului, ardent-sentimental nu numai atunci cînd se simte încercat de acea beție demonstrativă atît de caracteristic ardelenească, dar și în dezghiocarea imaculată a imaginației, într-o poezie limpidă, proaspătă, sustrasă prescripțiilor de pură virtuozitate în care autorul (rămînînd încă unul dintre poeții elevați ai acestui moment literar), își consumă în ultima vreme „acțiunea" poetică.

Evident, conținutul programatic al acestui nou volum nu poate fi trecut cu vederea. Nici în ceea ce poate fi pus pe seama poetizării unor concepte, a trecerii cîntecului prin mașinării alegorice, în dogmatica îndestul de fastidios stihuită ; nici pe latura de evocare istorică, în magmaticele poeme **Imnul lui Mihai Viteazul, Imnul lui Alexandru cel Bun, Imnul lui Mircea cel Bătrîn, Ștefan cel Mare, Imnul Voievodului Gelu, Imnul lui Horia rex Daciae** etc., care amestecă sugestiile unei lumi pastorale, pictura poate prea abundent naturalistă a unor scene rustice, cu viziuni arhaic-mitologice.

Tema patriei, de referință în **Imnele Transilvaniei,** prilejuiește însă și o altfel de poezie. Iată această strofă din **Origine,** inspirată, pînă la confundarea vocii, la modul beniucian : **„Din Apuseni, din răsărit mă trag / De pe aceste dealuri transilvane / Strămoșii mei călcau pe univers / În zilele de iarnă în sumane...",** ori poema intitulată **Vestire,** în care găsim rezumată întreagă acea atitudine a mesianismului, a activismului liric transilvănean, atît de bine reprezentată în opera poeților de la Goga și pînă la Beniuc : **„Din Maramureș pînă peste munți / Și in Moldova și în Apuseni pe masă / M-aș vrea făclie limpede trimes / Cu-această bucurie luminoasă / / Că păsările iată au rămas / Așa cum fost-au păsări la-inceputuri, / Că pîn' la urmă oricum o întorci / Omizile se fac în cimitire fluturi / / Că oile nu fată fără vremea lor / Și vulturul nu doarme în pustie / Că e o rînduială-n univers...".**

Există în **Imnele Transilvaniei** și o poezie mai adîncă, de ecouri blagiene în tincturările unei nostalgii metafizice și nu numai în eufonia particulară a versurilor, afectiv dizolvantă : **„Maramureș murmure amar / De mirese mari nemăritate / Cerul greu în tine s-a-mplintat / Și nu-i cine și cu ce-l mai scoate / / Rănile s-au vindecat demult / Ești bolnav pe veci din rădăcină / Că în loc să sugi de sub pămînt / Vlaga ta se trage din lumină..." (Maramureș),** poezie deschisă înspre cîntecul pur al materiei, al unui univers aflat sub semnul ecloziunii florale : **„Sînt calde elementele din jur / De le atingi se înroșesc și cîntă / Fecioare limpezi toate-au înflorit / Și-i dor în mine pururea de nuntă / / Stejarul liniștitu-s-a de-acum / În trupul lui se-aude pe sub stele / Aloia osemintelor de sub pămînt / Cum intră lin în lacrimile mele" (Vara).** O senzualitate în gustul clasicității mediteraneene străbate poemele de o atare turnură, o exultanță potolită, o voluptate subtil dozată în dispunerea efectelor cromatice, în pastelizarea peisajului, în capacitatea de plasticizare a senzațiilor. Lăsînd la o parte finalul prea explicit, „programatic" – și pe care de altfel renunțăm a-l mai cita aici – **Transfigurare,** neîndoielnic, una dintre capodoperele acestui volum, poate da o imagine destul de elocventă despre gradul de expresivitate atins de lirismul de o atît de puternică factură blagiană al lui Ioan Alexandru : **„Albinele de vară domoale se rotesc / Gustă-ndelung din fiecare floare / Lumina grea e groasă pe pămînt / Și s-a lipit de cap și de picioare / / Țărînă albă zurui-e-n văzduh / Griul în gușa păsării se coace...".**

Volum al unui autor de o cultură remarcabilă, **Imnele Transilvaniei,** la fel ca și **Imnele bucuriei,** lasă posibilitatea unor deschideri multiple poeziei și pînă acum solicitate în direcții din cele mai imprevizibile, a lui Ioan Alexandru.

LUCIAN ALEXIU

Lecturi

Pongrácz P. Mária :

BUCSU A SZIGETKTÖL (ADIO INSULELOR)

Editura Facla, 1976

Un roman despre copilărie pentru adulți. Un roman despre o himeră copilărească, numită simbolic insulă, dar care servește eroinei ca supapă pentru a evada dintr-o realitate rigidă, spre a-și păstra neîntinată naivitatea originară, funciar bună. Mediul negativ : o familie mic-burgheză de funcționari, în care semi-orfana Ana Balogh s-ar mistui în frămîntări, dacă, cu ajutorul prietenei sale, a țigăncii Maca, nu și-ar crea un tărîm de basme și poezie, neîngrădit de ziduri și convenții, în care totul trăiește din căldura sufletului ei însingurat. Tatăl, un birocrat în ascensiune, și mama meșteră nu înțeleg necesitatea acestei continue evadări iar, cu avansarea tatălui și mutarea familiei într-un mare centru administrativ, se dezinteresează de creșterea Anei, lăsînd-o pe seama unor rude apropiate, cu ifose și nostalgii proprii unui trecut burghez ireversibil.

Pindită de însingurare pe o nouă insulă, Ana Balogh, de data aceasta, prin nesupunerea ei față de convențiile pedagogice rigide ale școlii în care-și urmează studiile, cîștigă simpatia „opoziției" din clasa ei. Considerată de profesori un fel de „enfant terrible" și menținîndu-se tot timpul la învățătură la un nivel mediu, simpatia pentru eroina acestui roman pare justificată numai și numai de apriga ei luptă contra schematismului și convențiilor în relațiile interumane. Drama e a copilului așezat la mijloc între un model cultural și educațional mic-burghez, cu unele rămășițe gentilice, respectiv constrîngerile ca succedaneul acestui model, și spiritul de libertate care multă vreme și în ciuda unor gesturi intenționale nu-și găsește matricea de acte și fapte concrete care să-i permită afirmarea necesară bine chibzuită, condusă spre o țintă dreaptă. Cu intrarea Anei Balogh într-un lot de gimnastică i se deschide terenul spre afirmarea cu succes a tuturor virtuților latente în ea și, moment semnificativ în desfășurarea romanului, reapare acuma și țiganca Maca care rupe de pe Ana Balogh vraja magică a refugiilor sale pe cîte o insulă.

N-am fi stăruit atît de mult asupra acestui itinerar evolutiv, dacă problematica umană, transfigurată epic de Pongrácz P. Mária în romanul ei, n-ar fi a unui „Bildungsroman" prin excelență. Procesul descris este al cojirii care, biografic, se dezvăluie în conformitate cu mediile descrise, în mai multe direcții. Odată, în timpul ședерii familiei Balogh într-un mediu provincial, ceea ce sub raportul veridicității și moralității se întîmplă cu eroina romanului poate fi definit ca o opintire instinctuală a copilului împotriva amenințării pierderii de sine. Insula magică este astfel rezultatul unei imaginații infantile constructive, pornită să contrabalanseze drama înstrăinării de sine sub presiunea mediului familial îngrat, altminteri iminentă. Insula reală a „opozanților" din clasă constituie și ea un mediu pasajer. Procesul de cojire specific acestui mediu nu mai are nimic fantezist. Folosindu-ne de terminologia „Bildungsromanului", de data aceasta putem vorbi de „provincia pedagogică" a romancierei. Semnificativă, structura ei net dinamică, îndreptată contra idolatriei profesorului din literatura pedagogică burgheză. Cu alte cuvinte, atitudinea romancierei față de școală, așa cum e ea înțeleasă încă în multe cazuri, este critică, pledînd împotriva favoritismului în clasă, a împărțirii elevilor în buni, stilați, ascultători și răzvrătiți. Și, evident, prin chipul mereu simpatic al Anei Balogh, autoarea investighează motivele posibile și naturale ale răzvrătirii – investigație epic mereu interesantă, păstrîndu-se în limitele decenței.

Ca orice „Bildungsroman", la fel și Adio insulelor **de Pongrácz P. Mária este legat de epocă și mediu. Stilul dictat de epocă : aici, al primului deceniu după Eliberare, este încă stilul neștiut al unei mulțimi de posibilități ale noului. În familia Balogh, precum am mai amintit, cariera părintelui posedă o modică forță motrică spre mai bine, insuficientă totuși spre a direcționa evoluția eroinei spre ceea ce cu adevărat se poate numi nou, întrucît îi lipsește o altă finalitate decît a carierei în sens pur birocratic.**

Lupta neobosită, întîi instinctivă, apoi tot mai critică a eroinei romanului, împotriva nefinalizării pozitive a progresului spre afirmarea plenară a noului în om, este una din tezele subjacente ale romanului.Realizat, în totalitatea sa, la un nivel artistic apreciabil în sensul unei economii maxime a mijloacelor de investigație epică : – pagini de introspecție cu caracter confesional și corespondență a eroinei, fluxul narațiunii nu este lipsit nici de suspensuri și nici de ralentiuri care-i conferă un ritm viu și variat menținînd interesul mereu treaz. Dealtfel, este vorba de un așa-zis „microroman" de numai o sută zece pagini – un adevărat tur de forță în tratarea neschematică a unui destin, în care lumea basmelor, lumea școlară și lumea gimnastelor nu apar în succesiunea lor ca lumi separate una de alta ci ca etape ale unui proces de maturizare, urmărit atent și cu o fină sensibilitate pentru particularitatea fiecărei etape parcurse.

O mențiune separată merită relația între Ana Balogh și Josefa, o verișoară a ei, fată bătrînă care, înainte de moartea ei timpurie, retrăiește, prin eroina urmărită cu simpatie crescîndă în evoluția ei, posibilitățile neîndeplinite ale propriei sale existențe, – un accent puternic în plus în pledoaria romanului împotriva vechiului, în concepția despre om și dreptul la individualitate.

ANDREI A. LILLIN

Curier literar

Din România literară (nr. 25) remarcăm emoționantul Cîntec **datorat lui Zaharia Stancu (poem datat 27 iunie 1961), din care citățm, doar prima strofă : „Ce mult ți-am iubit ochii frumoși, / Umerii, mijlocul, mîinile... / Dragostei i-am mîncat pîinile, / Strugurii dulci, harbujii zemoși". Laurențiu Ulici, cu un sesizabil entuziasm, justificat întrutotul , se ocupă de excepționalul volum de poeme numit „Texte pentru Phoenix", semnat de Șerban Foarță și Andrei Ujică. „Calitatea esențială a textelor – afirmă L. Ulici – este poeticitatea lexicului, cel mai adesea arhaic, cu parfum de cronici și de dosofteiană psaltire, întrebuințat cu rigoare de filolog erudit și evidențiind un desăvîrșit gust cărturăresc. Poemele au ca personaje niște „fiare" cu tîlc" precum pasărea Calandrinon, cu funcția ei divinitorie din** Floarea darurilor, **vestitul Inorog, întunecatul, hipnoticul vasilisc, mușcătoarea aspidă și, bineînțeles, fiara fiarelor, împăratul Finics (pasărea titulară) ; într-o** Invocație, **scrisă într-un impecabil stil secolul XVII, găsim un fragment amăritor despre intenția așa-zicînd suprapoetică a textelor.**

Talentul poetic propriu-zis, asociat unui mare rafinament filologic, dă la iveală piese lirice de incontestabilă savoare ; sensul mai adînc al acestor texte e de a se constitui într-o odă, închinată limbii române, extraordinarelor ei valențe poetice și, nu mai puțin, potențialului ei lexical și sintactic, fonologic și omonimic, într-un cuvînt expresivității sale. Exercițiul de virtuozitate implicat de fiecare text în parte, uneori ostentativ ca în poemul Alcedonia, **scris în latinește de Șerban Foarță după, probabil, modelul unei cunoscute poezii a lui Baudelaire" (Franciscae meae laudes), nu e întotdeauna un scop în sine".**

A. BALTHAZAR

Pantheonul gîndirii românești

SAMUIL MICU (CLAIN) și „ADEVĂRUL CEL DEPLIN"

Sînt rare paginile cugetării românești care să nu însemne, într-o continuitate ideatică a acesteia, contribuțiile celui dintîi reprezentant al **Școlii ardelene**, la deșteptarea conștiinței naționale. El a fost un premergător al cutezanței noastre spre mai bine, printr-o întoarcere din ființă asupra propriilor noastre rosturi despre lume, om și viață. Crezul întregii activități a lui Samuil Micu în răstimpul a șase decenii de viață, căci a trăit între anii **1745-1806**, a fost luminarea, pentru lumea ce nu ne cunoaște, a **„adevărului cel deplin"**, că sîntem un neam vechi, cu o civilizație și o cultură distinctă, în rîndul celorlalte neamuri de pe fața pămîntului. În grai de cronicar modern, cărturarul ardelean, el învîrsta în conștiința vremii sale, faptul că **„multe goane și multe nevoi au pățit bieții români, pentru statornicia lor"** în ale lor. Dar niciodată n-au înțeles să abdice de la legea strămoșească, știind că nimic nu sporește cu adevărat, decît din legăturile cu suferințele neamului.

Dar, pentru a înțelege locul și rolul activității lui Samuil Micu în gîndirea românească,trebuie să ne referim la cumplitele încercări la care era supus poporul din Ardeal, în condițiile unei intensificări a tendinței de anulare a drepturilor sale naționale și sociale și a credinței sale de veacuri, prin impunerea actului de unire confesională cu catolicismul papal. Era nevoie de oameni energici și luminați, cu dragoste de țară și de legile ei, amenințate să se destrame, pe diferite căi, de către stăpînirile străine. Samuil Micu era dintre acești oameni. Dîrz și nestrămutat în convingeri, într-o epocă de dominație a obscuratismului și fanatismului religios, căruia i se alătură forțele agresive, pe plan social și național, S. Micu reînvie ideea nobleței străbune, de apartenență la o istorie glorioasă, în care s-au confruntat și s-au afirmat gînduri măreț despre noi, ca popor. Întreaga lui activitate se îndreaptă spre conștientizarea neamului său obidit, că nu trebuie să accepte supunerea străină, ci să cultive sentimentul încrederii în forțele sale proprii, în tot ce păstrează simțirea și cugetarea, obiceiurile, datinile și moravurile, alături de eroismul înaintașilor și destoinicia celor ce le-au urmat. În constelația acestor trăsături caracteristice căuta S. Micu rădăcina legăturilor adînci cu țara.

Atenția lui S. Micu s-a îndreptat asupra istoriei naționale, asupra valorilor culturii și gîndirii filozofice, descoperind în fiecare domeniu adevăruri, care păreau pentru totdeauna pierdute, pentru contemporanii săi. Cercetările mai noi, de prestigiu, aparținînd lui Pompiliu Teodor și Dumitru Ghișe îl consideră pe S. Micu, ca fiind **„cel dintîi istoric român modern din Transilvania"**, a cărui activitate a înrîurit asupra preocupărilor ulterioare în acest domeniu. El a introdus un fel de activism social în cercetarea istorică, întrucît acesta era înscris în ordinea firească a luptelor pentru viață națională și socială. Argumentele sale nu plutesc în spațiul unei teorii pure, deoarece se desprind din însăși existența unor începuturi de afirmare a noastră, pe plan istoric, în care spiritul de independență a constituit o dimensiune a vieții istorice, în evoluția ei continuă. Referirile sale au în vedere originea comună a românilor, de pretutindeni, care, întotdeauna au fost și s-au știut uniți, chiar dacă stăpînirile efemere nu le-au îngăduit s-ajungă la unirea deplină. Ca cellalți iluminiști români, S. Micu se adresa celor mulți și statornici în felul lor de a gîndi, spunîndu-le : **„Români, nu vă despărțiți între voi înșivă, căci una să fie națiia românească"**. Gîndul era îndrăzneț, și asupra lui s-a năpustit osînda puternicilor zilei. Cu durere, și neînțeles, va spune ca într-un testament pentru viitorime, că **„privind la cei de demult ai neamului său părinți, să nu facă de ocară mărirea acelora, care erau oameni învățați oameni vitezi, oameni cari sus căuta, nu se lăsa proști robi"**.

TRAIAN BRĂDEAN : Țărancă

Într-o iluminare de gînd, S. Micu este cel dintîi dintre învățații noștri, care îndrăznește să tipărească o carte cu litere latine **(1779)** în limba română, pentru ca apoi, să traducă într-o limbă românească deosebită, **Biblia**. În cuprinsul **Gramaticii** sale **(1780)** este interesat de toate elementele limbii, de etimologia și sintaxa acesteia, scoțind la lumină, una și aceeași idee, a originii noastre latine, pornind de la considerații etimologice. Exagerările și erorile în acest domeniu, au fost corectate ulterior, dar ele au imprimat un spirit înaintat căutărilor în sfera istoriei culturii românești, în epoca sa.

Cu deosebire s-a manifestat activitatea lui S. Micu pe terenul cugetării filozofice. printr-o preluare și prelucrare creatoare a ideilor lui **Baumeister**, dînd la lumina **Loghica (1799)**, **Legile firei, itica și politica (1800)**. Ediția din 1966, a autorilor citați, ne-a restituit lucrările inedite ale lui S. Micu, ca **Învățăturile metafizicii,** ale **Eticii** și **Învățăturii politicești,** care încununează activitatea sa filozofică. Desigur, importanța acestor lucrări nu rezidă, în mod direct, prin rezultatele pe care le oferă cunoașterii propriuzise, cît, mai ales, prin flexibilitatea gîndului, prin puterea de a grupa și de a sintetiza **„învățăturile despre lucruri"**, prin avansarea voită a unor principii călăuzitoare, raționaliste, în descifrarea cauzelor fundamentale a tot ce există. Se întrevedea aici și atitudinea antidogmatică, dirijată de credința în progres. În plus, S. Micu preconizează o reformă în sfera moralei, convins că orice învățătură trebuie să ajungă la „adevărul cel deplin". Iar acesta din urmă, nu poate **obște a neamului, că din binele cel de** fi căutat decît în **„Binele și fericirea cea de obște,** spune el în continuare, **curge binele cel deosebit al unuia fieștecăruia, că binele cel deosebi de nu este întemeiat pe binele cel de obște, ieste ca și turnul cel fără de temelie și ca frunza pe apă, și ca praful carele-l poartă, și-l spulberă vîntul : curînd cade și piere"**. Pe această cale, ginditorul român statornicește premisele unui ethos uman, rezultat din viața societății și națiunii. În **Învățăturile metafizicii,** el folosește o terminologie filozofică autohtonă, dovedindu-se un precursor în acest domeniu, ostenindu-se, cum s-a spus" „a face pre românește" filozofia. Era un merit și încă din cele mai mari, prin care a deschis o cale de muncă urmașilor. Nu s-a îndoit de puterile cuvîntului românesc, de posibilitatea acestuia de a configura cele mai adînci și mai abstracte înțelesuri. În cunoașterea profundă a creațiilor și valorilor noastre spirituale, în lucrarea continuă asupra lor, pentru a le reda adevăratul înțeles, rezidă, după. S. Micu **„Temeiul și cheia tuturor învățăturilor"** viitoare.

VASILE VETIȘANU

Texte clasice

Românu, — trecut mare, e mare-n viitor

Într-o interpretare devenită tradițională, **Scrisoarea III** este subsumată codului romantic, accentuîndu-se asupra antitezei dintre trecut și prezent. Desigur, așa și stau lucrurile. Dar nu numai așa.

Evocînd destinul neprielnic al celor ce-**„au venit și-n țara noastră de-au cerut pămînt și apă"**, Mircea are în vedere mai puțin coincidența unor împrejurări istorice, cît mai ales stabilitatea poporului său în timp și spațiu, fără de care coincidențele nu ar fi posibile, astfel încît **avertismentul** său este condiționat de **argumentul** în care conștiința permanenței coexistă cu certitudinea apartenenței la ea.

Devenirea este frecvent semnificată de poet cu ajutorul unei formule stilistice unde alăturat identicului, termenii opoziției fiind marcați de temporalitate **(trecut** vs **viitor, început** vs **sfîrșit, naștere** vs **moarte** etc.) : „Un **soare** de s-ar **STINGE-N** cer, **S-APRINDE** iarăși **soare"**, **„Vreme TRECE, vreme VINE"**, printre exemplele posibile, atît de numeroase, încadrîndu-se și cel din versul care dă titlul acestui articol. Se sugerează astfel existența unei contradicții lăuntrice a devenirii, de unde și interpretarea ei dialectică drept unitate în care și din care contrariile sînt captate și degajate simultan.

Permanența presupune o continuă proiectare a trecutului în viitor, peste prezentul care neagă și care este negat, deci în propria lui devenire. ceea ce îi asigură o unitate continuă sau o continuitate unitară. Permanența este înțeleasă drept o **totalitate în devenire : „Și de-aceea TOT** ce **MIȘCĂ-n țara asta, RIUL, RAMUL,** / Mi-e **prieten** numai **mie,** iară **ție dușman** este". În timp ce Mircea se situează **în această totalitate,** gîndind și acționînd **în sensul ei,** Baiazid se raportează la ea **din exterior,** ca la un ideal transcendent și **acționează împotriva ei.** În alți termeni, permanența este pentru Mircea un sens care i se relevă în măsura în care îl și produce, lui Baiazid ea aparîndu-i drept sens prestabilit. Victoria de la Rovine este și una a dialecticii asupra metafizicii.

Dacă trecutul nu se poate situa în propria-i devenire decît prin **negarea** sa de către prezent, este limpede că prezentul înfățișat de Eminescu drept **aparență (panglicari, măști, comedie** etc.) nu poate îndeplini acest rol, ci doar pe acela de **anulare** a trecutului, adică a permanenței însăși. Prezentul apare, astfel, drept o elaborare **conștientă, dar fals conștientă** a istoriei, drept o expresie a ideologiei burgheze (termenul **ideologie** este utilizat aici cu sensul cu care apare la **Marx și Engels** : „falsă conștiință", ducînd la o cunoaștere oprită la aparențe, deci la o pseudocunoaștere).

Din lungul șir al domnitorilor români care ar fi putut concretiza, în egală măsură s-a oprit asupra lui Mircea cel Bătrîn întrucît domnia acestuia îi oferea prilejul de a pune în lumină nu doar **opoziția** celor două epoci, ci și existența unui **punct de coincidență :** ineficacitatea ajutorului militar **în** lupta de la Nicopole **(„Tu te lauzi că APUSUL înainte ți s-a pus ? . . . / Ce-i mîna pe ei în luptă, ce-au voit acel APUS")** a periclitat libertatea poporului, permanența lui, același efect avîndu-l, în cealaltă epocă, acceptarea ideologiei apusene **(„Ce a scos din voi APUSUL cînd nimic nu e de scos" ?).** În acest context al paralelismelor, lupta de la Rovine reprezintă (aici stă și explicația inadvertenței cronologice), simbolic, răspunsul la aceste contestări : numai asumîndu-și singuri destinul, doar rămînînd ei înșiși în toate împrejurările. românii vor constitui o permanență.

CRIȘU DASCALU

Cultura și responsabilitatea colectivă

(Urmare din pag. 1)

rii factori obiectivi și subiectivi. Omul este o ființă culturală tocmai în calitatea sa de ființă rațională, gînditoare. Este firesc, prin urmare, să căutăm unitatea de esență a făpturilor comune, nu numai prin raportarea la obiectul supus metamorfozei culturale, dar și prin raportarea la subiectul creator de cultură. Rezultă că un principiu de bază al universalității culturale rezidă tocmai în unitatea de structură a spiritului uman. Legile fundamentale ale gîndirii sînt, totodată, legi ale actului de cultură, deși pentru explicarea esenței și mecanismului acesteia trebuie luate în considerare și unele legi specifice. Între factorii subiectivi ai culturii, particularitățile psihologice sînt cele care diferențiază, mai ales, în ce privește adaptarea, integrarea și receptarea sa, în timp ce structura logică a spiritului, determinările sale de ordin intelectual îi conferă mai multă obiectivitate și orientare spre idealul universalității.

Relevînd unitatea indisolubilă dintre socialism, știință și cultură, tovarășul Nicolae Ceaușescu arăta că este necesar „să folosim condițiile minunate pe care le creează societatea socialistă pentru avîntul științei și culturii, să acționăm cu fermitate pentru ca știința și cultura să contribuie activ la progresul societății socialiste".

Într-o asemenea viziune, rolul culturii constă în a face cît mai bine înțelese de către cei ce muncesc obiectivele economice sociale stabilite de partid, sarcinile concrete ce decurg din ele, de a-i mobiliza să consacre realizării acestora întreaga energie, inițiativă și pricepere. Dar asemenea cerințe, de ordin general, nu determină în mod automat spiritul de responsabilitate, ci presupun o cunoaștere concretă a realităților de către oameni și o însușire conștientă a răspunderilor. Societatea socialistă constituie cadrul obiectiv al realizării integrale a omului. Pe măsură ce se înaintează în construcția multilaterală a societății socialiste, se creează condiții pentru ca dezvoltarea omnilaterală să cuprindă o masă mai largă de oameni și să aibă un caracter tot mai profund.

La sporirea competenței oamenilor muncii o contribuție însemnată își aduce și educația permanentă, ca factor chemat să informeze, să înarmeze tineretul și adulții cu cunoștințe fundamentale, orientative, precum și cu cunoștințe noi, complementare, necesare în activitatea lor profesională și socială.

În raport cu personalitatea omului, cultura are o dublă funcție. Prima, cea de integrare a sa în rețeaua complexă a relațiilor sociale ; există grade și modalități diferite de integrare, dar o cultură care nu ignorează valorile morale acționează întotdeauna în sensul unei integrări de esență umanistă, militantă care se opune, deopotrivă, atît izolării individului de colectivitate, a culturii sale interne, subiective, de cultura socială obiectivă, cît și dizolvării individului în grupul social, sau într-o colectivitate mai largă. A doua funcție este de diferențiere, de delimitare ; personalitatea culturală nu este o simplă entitate abstractă a unei colectivități, sau o medie statistică autonomă a potențialului, ci expresia individuală concentrată, relativ autonomă a potențialului său creator de cultură, a disponibilității sale de receptare culturală. Tocmai lumea nou creată a culturii decide în primul rînd asupra formării și orientării acțiunilor și a personalității omului, după cum numai atitudinile active, novatoare, față de lumea înconjurătoare, (fie că este vorba de sfera economiei, a politicii, artei și științei, atitudinii caracterizate prin spirit critic și constructiv, de adîncă răspundere colectivă), pot genera fapte de cultură, care să-i ajute pe oameni să cunoască mai bine societatea în care trăiesc și pe ei înșiși să acționeze eficient în sensul transformării și înfrumusețării lor. Datorită ritmului accelerat de dezvoltare socială, cu efecte cumulative, datorită modului nou de a aborda problemele sociale, ideologice și cultural-artistice, se produc în existența și conștiința socială și individuală a unuia și aceluiași material uman schimbări calitative importante, exprimate global și cantitativ. Toate aceste schimbări sînt în același timp, complexe și multilaterale procese de integrare și adaptare socială și mai ales psihosocială. La aceste schimbări calitative, cultura și responsabilitatea cultural-politică își aduce pe deplin contribuția prin difuzarea valorilor culturii, eticii și vieții noastre socialiste.

Problema difuzării culturii este problema fertilității cunoștințelor sociale și individuale, prin realizarea virtualităților sale formative, a fuziunii dintre cultură și principalul factor social al genezei și înfloririi sale – poporul. Între aceste virtuți se înscriu atitudinea umanistă militantă și personalitatea umană multilateral și armonios dezvoltată. Referindu-ne la prima, trebuie subliniat concepția aproape unanim acceptată anume se cere dezvoltat și introdus în viața omului prin cultură, o serie de calități, printre care cere spiritul activ, creativitatea, inventivitatea, polidimensionalitatea, integrarea în general-eficiență social-economică, operativitate tehnico-organizatorică și mai ales o activitate umanistă militantă. Privitor la conceptul de personalitate multilateral și armonios dezvoltată, reținem că el nu mai poate avea în condițiile socialiste, în plin progres un caracter cumulativ de calități individuale, puse în valoare, ci unul funcțional ; omul societății socialiste multilateral și armonios dezvoltat, înseamnă individul gîndit, dintr-o dată, ca subdiviziune a întregului social și ca o componentă din care se clădește acest întreg, omul apt să desfășoare o activitate socială utilă, pe baza valorificării maximale a capacităților, aptitudinilor, înclinațiilor și aspirațiilor sale. Personalitatea multilateral dezvoltată a constructorului societății noastre nu poate fi gîndită ca un tablou de calități și atribute, ci ca un sistem uman cu funcționalitate social-integrativă. La continua lui dezvoltare, putem și trebuie să răspundem apelului responsabilității colective, prin crearea tuturor condițiilor de înflorire a culturii noastre socialiste.

Debut

Nicolae Brânda, LUMINA RUGULUI

Ed. Cartea Românească, 1976

În anterioarele profiluri am încercat să schițăm – destul de sumar – cîteva din elementele fundamentale ale unei dialectici a poeziei. De data aceasta vom scruta, din același unghi, existența în timp a cosmoidului poetic național (istoria lui). Ni se pare că rubrica de *debut* este chiar locul potrivit unor asemenea succinte și bineintenționate prelegeri.

Dacă cercetăm cu atenție istoria poeziei românești (înarmați fiind cu o gîndire consecvent dialectică), observăm numaidecît că ea se constituie din confruntarea fertilă a două direcții : cea *cultă, europeană* (linia Văcărescu – Hașdeu – Macedonski – Barbu etc.) și cea *folclorică, autohtonă* (poezia populară – Eminescu – Blaga etc.). În sens larg, ele fuzionează, cum spuneam, la nivelul cosmoidului artistic românesc (ilustră și amplă sinteză între formă și substanță, între național și universal), prezente fiind, însă, în dinamismul lor neîntrerupt, și în alcătuirea operelor individuale de mare vigoare : toți poeții noștri reprezentativi se așează – în măsuri variabile – ambelor direcții.

În *Nicolae Brânda* semnalăm un debutant ce se revendică din Macedonski (și din discipolii lui). Tot ce numeam caracteristici ale direcției „culte" descoperim și în *Lumina rugului* (evident cu stîngăciile pe care le presupune, în general un debut).

Alcătuit din cinci poeme întinse (cu mai multe cînturi fiecare), volumul are claritate structurală și o elegantă a scrierii care fac dovada talentului și a exigenței. Atrag atenția termenii aparținînd domeniului floral (*polen, rază, crin*), precum și cei legați de o sensibilitate solară : *lumină, alb, de zăpadă* etc. Imaginea are o irizație stranie, de aurore rece : *Vezi, călăuzele, corăbierii se duc / Sub steaua curată a singurătății / Să cînte năierii la proră . . . / Tandri cu lăncile-n trupuri / Spintecă valuri trosnitoare de sare . . .*

Poemul care deschide placheta (intitulat chiar *Lumina rugului*) este închinat lui Gheorghe Șincai. Versul curge lin, după cadența unei ploase ode : *Provincia mea / Transilvania / A născut întotdeauna eroi / Sînt niște vizionari liniștiți . . .*

Debutul lui Nicolae Brânda merită încredere și prețuire.

EUGEN DORCESCU

TINERI POEȚI

CEAS

Încă mai arde ceasul de zăpadă
Ca o vedenie de cai zburînd
Trupul rotindu-şi pînă au să cadă
Peste tiparul timpului urcînd

În fulgerarea brumelor albastre
Ning nori de ceaţă şi de întuneric
Ceas de zăpadă ; limbile măiastre
Alunecă tîrziu în jocul sferic

Noi ne zidim în aer ca-n trecut
O amintire necuvîntătoare
Purtînd pe umăr crucea ei de lut
Din care semnul rugii noastre doare

Şi lunecăm pe ceasul de zăpadă
Către oricînd şi prea adesea goi
Rotind în suflet pînă au să cadă
Munţi nerostiţi ce nu curg înapoi

Să-i înviem în sîngele din fire
Cît nu-i tîrziu pe căile curmate
Culorile înalte, însămînţînd iubire,
Dau muguri noi în zori latinizante

Încă mai curge ceasul de zăpadă.
Azi e tîrziu, azi e devreme poate
Să ne zidim ; zăpada să mai cadă
Ca o pecete mută din departe.

RADU FELIX

IANCULUI

Cu slăvi pe frunţi
ca nişte zei,
frumoşii munţi
cîntau în ei,
ci Iancu mare,
pe cal focos,
privea în soare,
necum în jos,
la drum de rouă
foşnea un rîu,
pistoale două
tăceau în brîu
şi precum perla
de lustruită
fluiera mierla
încremenită,
şi deodată,
la cotitură,
opreşte, cată-n
desaga sură,
de de-a călare,
cu doru-i mult,
porni chemare
de bucium scurt...

ION DAVIDEANU

CÎNTEC CĂTRE TIMP

Suie patrie cu şoapta munţilor tăi
coroana de foc a dimineţilor
izvor rîului de lumină,
suie patrie în glasul mamei
căutîndu-mă cînd sînt departe
ori în lacrima fiului meu
cînd voi fi ascuns în firea
ierburilor tale eterne,
suie patrie
cu roşu înmiresmat
în nesfîrşitele tale amintiri
spre sarea din veacuri,
suie cu ochii tăi adînci
lumina ce ne-nfăşoară
ca un surîs
sîntem veşnic aici
în dulcea ta vatră –
eterni la fruntea-ţi curată !

MĂIASTRA

E în munţi o pasăre şi cîntă
în munţii Carpaţi cîntă ea
pasărea aceia-i măiastră
albă la pene precum o stea ;
o salcie cîntă la margini de rîu
rîul vine din munţii Carpaţi
pasărea şi salcia
au semne de fraţi –
e-n munţi o pasăre şi cîntă
în munţii Carpaţi cîntă ea
salcia cîntă la Dunăre
cu glas albastru de stea !

GHEORGHE DARAGIU

INDEMN

fratelui meu

Ţară de cîntec fără hotar
tu cel ce porţi pe fluier viaţa
ca pe-o horă
lasă degetul să înflorească de-a pururi
inelul logodnei cu turma Mioriţei
rătăcită în sufletul tău
ca pe-o gură de rai

ţară de cîntec fără hotar
tu cel ce-aduni în inimă bucuriile noastre
şi durerile toate
ca pe nişte miei neştiuţi într-o stînă
alăptîndu-i la sufletul tău mare
ca la un izvor de balade
tu cel cu nume de oier
purtînd destinul ca pe-un toiag
îndeamnă-ţi rătăcirea
pe strîmtul vieţii drumeag
cu care mă-ncumet să-ţi măsor,
fericirea.

CORNEL OTESCU

TRAIAN BRADEAN : Flori galbene

JOC DESCHIS

Înduioşat
Septembrie la ţărmul mării
Treptat şi-adună scoici –
Şi-adună pietre.
Însemn nedesminţit în paşii lui
Se zbate-un galben pur
Venit tehui.
Şi iar condurii-l trec în zborul lor mai sus de nori
Imagine
Şi-un fel de joc deschis
Prin meteori.
Septembrie şi-adună scoici.

MIRON RUSU BARIAN

PASTEL

Strugurii s-au aşternut pe plîns.
Sudoarea grea împrejmuia ciorchinii.
Un soare arzător
curgea din ei
în mustul dulce ;
am mîngîiat un bob pribeag...;
Unde-i fericirea de ieri
a viei, dezgolite-acum de toate fructele
trudei ei amarnice ?
Poate în mustul dulce,
sau poate-n golul atîrnînd pe crengi
în aceste zile
iluminate
de octombrie...;

IULIU LUCACIU

Prezențe literare

MIHAI UNGHEANU

În aria criticii româneşti contemporane contribuţia lui M. Ungheanu este deosebită. Polemist de ţinută, spirit elevat, cu clară viziune asupra „moştenirii culturale", cronicar literar sever şi constant în opinii, M. Ungheanu este, din criticii ultimelor generaţii, între primii care a contribuit la crearea unui climat propice dezbaterilor deschise, lipsite de prejudecăţi, animate de adevăr şi de un înalt ideal artistic. El îmbină în chip fericit critica foiletonistică, studiul de istorie literară, articolul de atitudine, – CAMPANII (1970), PĂDUREA DE SIMBOLURI (1973), ARHIPELAG DE SEMNE (1975) – cu studiile de sinteză – MARIN PREDA. VOCAŢIE ŞI ASPIRAŢIE (1973). M. Ungheanu este primul (şi pînă în prezent singurul) critic care a realizat o privire critică de sinteză asupra operei lui Marin Preda. Întreprindere dificilă din mai multe motive – este o operă de pionierat, iar creaţia lui Marin Preda, departe de epuizare, este una deschisă, fapt normal în cazul unui scriitor contemporan. Poate că după **Delirul,** ţinînd seama că se încadrează într-un sistem de romane (tetralogie) ce include şi **Moromeţii,** acest roman fundamental al lui Marin Preda va putea fi citit şi dintr-o altă optică. Dar M. Ungheanu nu are prejudecăţi, ci curaj critic, probitate profesională, perspectivă istorică şi erudiţie, lucruri ce-i permit realizarea unei sinteze, fără îndoială, punct de referinţă pentru studiul operei lui Marin Preda. Vocaţia sintezei se asociază cu spiritul comparatist, dorinţa de a căuta „tensiunea corespondenţelor", de a afla filiaţii surprinzătoare şi revelatoare. În fond, talentul critic se verifică şi în această posibilitate de găsire a corespondenţelor, virtual existente între mari opere, dar care scapă (nici nu intră în atenţie) lectorului obişnuit. Aici M. Ungheanu se întîlneşte cu opinia lui G. Călinescu (reluată într-un motto la un volum) referitor la valoarea criticii care stă „în penetraţiune (şi în felul acesta maliţia e mai ascuţită), în descoperirea de relaţii nebănuite, care uimeşte pe cititorul pînă atunci dezorientat şi-l face prieten al operei, în ciuda concluziunilor criticului". Aşadar comparaţii subtile stabilesc relaţii nebănuite, unele, aparent, fără suport, dar revelatoare pentru descoperirea „aventurii conştiinţei" prozatorului. **„Fructele mîniei"** ca toată proza lui Steinbeck a fost pentru Marin Preda „o operă revelatoare", între **Ion** şi **Moromeţii** se pot stabili legături sau descoperi distanţe.

Critic cu disponibilităţi largi, el scrie cu pătrundere despre clasici (cu deosebită înclinaţie despre Sadoveanu) sau despre debutanţi. Cronicar consecvent (la **Ramuri, Scînteia tineretului,** iar acum la **Luceafărul)** M. Ungheanu comentează, cu aplicaţie critică, principalele apariţii editoriale, polemizează cu vervă, iniţiază şi conduce discuţii vizînd reconsiderarea moştenirii culturale, reeditarea unor opere fundamentale de critică şi istorie literară. În „campaniile" sale literare, N. Ungheanu luptă pentru o reconsiderare din perspectivă contemporană (şi modernă) a unor momente clasice din „istoria" criticii (T. Maiorescu, E. Lovinescu, N. Iorga, G. Ibrăileanu, G. Călinescu). Pledoaria (spre exemplu pentru **Istoria literaturii româneşti contemporane** a lui Iorga) prinde tot mai accentuat dimensiunea analizei critice. Urmărind consecvenţa criticului, se poate distinge mai clar şi sistemul său critic. M. Ungheanu observă critica ca pe un act viu, dinamic, cu opţiuni categorice ce nu exclud sentimentul nuanţelor. Pe urmele lui Lovinescu, se pare că stima între critici se bazează şi pe diferenţa de opinii. Şi în polemică, verbul lui M. Ungheanu sfichiuie ascuţit (v. **Turnire critice** din **Arhipelag de semne**). Tonul este tăios, criticul procedînd prin reducţie pînă la demascarea erorii, la atingerea punctului vulnerabil. Necesitatea criticii, rolul ei activ şi constructiv sînt apărate cu demnitate, iar „criticofobia" demascată ca o gravă greşeală. Ironia şi forţa pamfletului intră puternic în acţiune, inepţia fiind desfiinţată prin ridiculizare : **„Criticofobia face ravagii. E de înţeles : plăcerea de a avea vasal un critic nu se poate satisface oricînd. Scriitorul actual are o concepţie feudală despre raporturile literare şi priveşte orice act de independenţă critică ca un act de hainie. Patriarhalismul acesta agresiv are drept urmare confuzia inevitabilă şi existentă ce decurge din jugularea criticii". (Să-i dăm pe critici la groapa cu lei).** Paginile lui M. Ungheanu sînt o pledoarie sinceră pentru independenta şi demnitatea criticii.

ALEXANDRU RUJA

Vitralii

Culorile Recaşului

În transmisiunea directă a Radioteleviziunii române, de la Recaş, pentru emisiunea „Viaţa satului", au fost trecute succint în revistă succesele obţinute de făurarii pîinii şi altor bunuri materiale şi spirituale din această localitate. Recaşul, citadelă rurală cu mari şanse de urbanizare, îşi prefigurează de pe acum edificii şi personalităţi demne de renume. A fost pus în lumină un reportaj amplu, au fost cîntece, poezii şi dansuri, s-a vorbit despre belşugul şi culorile Recaşului, de la primarul Constantin Deliu, pînă la pictorul amator Ion Oprea.

Despre acest pictor amator vreau să discut în rîndurile ce urmează. A început să picteze fascinat de culoare, fără să cunoască tehnica desenului. Ion Oprea a început, de fapt, să reproducă după picturi celebre, după pînzele lui Luchian, sau Grigorescu. Apoi a apărut tentaţia originalităţii, adică să creeze după idei şi motive proprii. Naturi statice, peisaje, flori, adevărate explozii vegetale. „Oţelari", „Peisaj din Parcul dendrologic Bazoş", „Garoafe", „Peisaj din jurul Recaşului", „La arat", „Flori de cîmp", „Natură statică cu struguri", „Coş cu maci", sînt doar cîteva dintre lucrările sale cele mai reuşite care-i pot contura personalitatea artistică. Am dori ca în curînd, pe artistul culorilor, pe pictorul amator Ion Oprea, să-l întîlnim la o confruntare cu publicul, într-o expoziţie personală.

DAMIAN URECHE

Televiziune

DUMINICĂ, 27 IUNIE

8,30 Avanpremiera [...]ilei. 8,40 Tot înainte ! 9,35 Film serial pentru copii. Blîndul Ben. 10,00 Viaţa satului 11,10 Ce ştim şi ce nu ştim despre... 11,40 Buc[...]iile muzicii. 12,30 De strajă patriei Ziua grănicerilor. 13,00 Telex. 13,05 Album duminical. Din cuprins : 13,05 Muzică uşoară. 13,30 Desene animate. 14,00... seriale : Ce vrăji a mai făcut nevasta mea. 14,30 Povestea filmului muzical. 15,3[.] Film serial. Varianta Omega. 16,4[.] Trei destine gemene. Reportaj TV. 17,00 Fotbal : Transmisiuni directe alternative din semifinalele „Cupei României". În pauză : Derby-ul de galop de la Ascot 19,00 Micul ecran... pentru cei mici. 19,30 Telejurnal. 20,00 Vizita preşedintelui Nicolae Ceauşescu în Republica Turcia. 20,20 Film artistic : Casablanca. 22,00 Doina Badea.. 22,20 24 de ore.

LUNI, 28 IUNIE

16,00 Teleşcoală. 1[.],30 Emisiune în limba maghiară. 1[.],00 Emisiune pentru tineret. 19,25 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,[.]0 Restituiri istorice. 20,25 Cel mai bun continuă. 21,20 Roman-foileton : Ţăranii – producţie a televiziunii poloneze. Episodul I. 22,10 24 de ore.

MARŢI, 29 IUNIE

9,00 – 12,10 Program de dimineaţă. 16,00 Teleşcoală. 16,30 Curs de limba franceză. 17,00 Telex. 17,05 Atenţie la... neatenţie. 17,25 Compozitori şi prime audiţii. 17,45 Tragerea de amortizare Adas. 17,55 Lecţii TV. pentru lucrătorii din agricultură. 18,20 Teleglob : S.U.A. 18,40 Refrene lirice, serenade, canţonete. 18,55 Tribuna TV. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Eu, noi. 20,35 Seară de teatru, Istoria comediei : „Pălăria florentină" – de Eugene Labiche. 22,15 24 de ore.

MIERCURI, 30 IUNIE

9,00 – 12,00 Program de dimineaţă. 15,00 Tenis de cîmp. Turneul internaţional de la Wimbledon (transmisiune directă). 17,00 Finala „Cupei României" la fotbal. Transmisiune directă de la stadionul „23 August". În pauză: Telex. Tragerea pronoexpres. 18,55 Cîntece şi jocuri populare. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Revista economică TV. 20,30 Telecinemateca. Ciclul „Mari regizori" – William Wyler. Film artistic. Katherine. 22,15 24 de ore.

JOI, 1 IULIE

15,00 Tenis de cîmp : Finala turneului internaţional de la Wimbledon (transmisiune directă). 19,05 Canada. Film documentar. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Floarea din grădină – emisiune-concurs pentru tineri interpreţi de muzică populară. 20,50 Meridiane. Emisiune de actualitate internaţională. 21,15 Întîlnire pe platou cu ansamblul de balet al Operei române. 22,10 24 de ore.

VINERI, 2 IULIE

15,00 Tenis de cîmp : Finala turneului internaţional de la Wimbledon (transmisiune directă). În pauză : Tragerea Loto. 17,00 Emisiune în limba germană. 18,30 Tenis de cîmp : Finalele turneului internaţional de la Wimbledon. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Teleobiectiv. 20,20 Film artistic. Să iubim omul. Producţie a studiourilor sovietice (partea a II-a). 21,40 Ecran TV. '76. 22,10 24 de ore.

SÎMBĂTĂ, 3 IULIE

10,00 Micul ecran... pentru cei mici ! 10,30 Telecinemateca (reluare). 12,15 Pagini muzicale de mare popularitate. 12,25 O viaţă pentru o idee. Virginia Andreescu-Haret (1894-1962), prima femeie arhitect din România. 12,55 Telerama. 13,25 Telex. 13,30 Arii şi scene din operetele lui Offenbach. 13,45 Trei destine gemene. Reportaj TV. 14,10 Caleidoscop cultural-artistic. 14,30 Cîntece şi dansuri din folclorul argeşean şi muscelean. 15,00 Tenis de cîmp : Finalele turneului internaţional de la Wimbledon (transmisiune directă). 18,00 Club T. 19,05 Fălticeni, – evocare şi actualitate. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Teleenciclopedia. 20,50 Film serial : Lucas Tanner. 21,50 24 de ore. Săptămîna sportivă. 22,00 D-ale umorului.

Radu Selejan

Cercul adevărului*)

TRAIAN BRĂDEAN : Flori de cîmp

Vreme de două săptămîni, inginerul Dudu a trăit la sediul întreprinderii, studiind trecutul, prezentul şi viitorul minei Slova. Hărţi, cifre, situaţii comparative. Se întreba adeseori de ce vor să-l schimbe pe actualul şef al minei, de ce îi este loveanu potrivnic. Seara, intra în restaurant, în singurul restaurant din oraş, comanda o sticlă cu vin, o cafea, aprindea ţigară de la ţigară şi-şi făcea planuri pentru a doua zi, îşi tocmea în gînd adevărate discursuri pe care urma să le ţină directorului, să-l convingă de faptul că el primeşte bani de pomană, că nu simte acea atmosferă de lucru cu care era obişnuit, nu neapărat înţelegătoare, amabilă, ci tovărăşească, bărbătească. Cerea o relaţie despre productivitatea muncii, i se răspundea în doi peri. Cifrele planului de investiţii, i s-a spus că sînt secrete, deoarece directorul nu a semnat încă decizia de numire a lui în funcţie de şef al minei Slova.

– Am fost informat că întîrzii cam mult la restaurant, i-a zis directorul, într-o dimineaţă, prefăcîndu-se că glumeşte. Oraşu-i mic, toată lumea-i cu ochii pe noi, mai ales pe noi care-i susţinem baza economică şi pe dumneata, în care tovarăşii de la raionul nostru de partid şi-au pus mari speranţe. Lucrul acesta mi l-a spus chiar tovarăşul prim-secretar în persoană „alcoolul nu face casă bună cu realizarea planului", a zis el, n-a pomenit numele dumitale, dar l-am înţeles, ştiam unde-i bat vorbele, aşa că...

– Glumiţi, tovarăşe director, cred că glumiţi, a ripostat Dudu, afectat de cele auzite, aprinzîndu-şi o ţigară şi trăgînd primul fum ca şi cum n-ar fi fumat de multă vreme.

Directorul a zîmbit ca de obicei în asemenea situaţii, şi a schimbat vorba, ţinîndu-i inginerului o conferinţă despre nocivitatea fumatului.

– Cred că aţi glumit, a intervenit din nou Dudu, nemaisuportînd pălăvrăgeala directorului, întrerupîndu-l în momentul cînd făcea socoteala anilor de cînd s-a lăsat de fumat, a economiilor pe care le-a realizat în acest timp.

Şi din nou loveanu a evitat să-i răspundă direct.

– Pentru mîine ţi-am pregătit un imese bun, reparat capital. Rămîne al dumitale, la mina Slova ; cu două maşini mici te descurci mai bine. Telefonăm astăzi să-ţi vină un şofer, pleci singur şi-ţi faci instalarea în mod oficial. Şeful de pînă mîine, adică Ran, îţi rămîne primul subaltern. Evitaţi frecuşurile, ştii bine, ţi-am spus doar că nu are prea mulţi oameni de partea lui, a zis directorul.

– Sinistră glumă ! Drept cine mă luaţi ? a întrebat inginerul Dudu.

– Ţi-am semnat decizia, ia-o !

Şi din mapa de pe birou a scos o hîrtie, decizia de numire a inginerului Dudu Nicolae ca şef al minei Slova.

– Aşa ceva eu nu pot face tovarăşe director. Metoda autoinscăunării n-am învăţat-o încă. Şi, apoi, la telefon, cînd mi-am oferit serviciile întreprinderii pe care o conduceţi – ar fi vrut să zică : pe care, din păcate, încă o mai conduceţi – mi-aţi spus că postul de şef al minei Slova este liber, că aveţi necaz cu raionul de partid pentru că nu găsiţi un om care să o conducă şi cînd colo mă ţineţi aici la sediu ca pe un parazit, aşteptînd ca acel tovarăş Ran să ridice mîinile sus, să se predea. Nu înţeleg. De ce nu-i bun ? Nici nu v-am întrebat, de ce nu-i bun ?

– Îl depăşesc sarcinile, s-a grăbit să-i răspundă directorul. Şi n-are nici studii. Am auzit că-i student, dar pînă la diplomă mai sînt ani mulţi. Nici eu nu am studii, dar experienţa mea valorează cît zece diplome de inginer, ţi-o spun eu ! a încercat loveanu să îndrepte o greşală pe care o făcea intenţionat cînd era vorba de studii şi de experienţă.

– Tîrgul mi se pare necinstit şi nu-l primesc, s-a încăpăţînat inginerul. Mai bine plec. Sînt destule mine în ţara asta.

– Deocamdată sînteţi la dispoziţia mea, s-a înfuriat directorul. Şi, apoi, nu trebuie să uitaţi că statul nostru socialist a cheltuit bani pînă v-a făcut inginer. Trebuie să daţi înapoi tot ce aţi primit. Noi, comuniştii, măsurăm cu o singură balanţă.

– Vă enervaţi de pomană. Aş vrea să discutăm problema la rece, logic, s-a calmat Dudu, punînd decizia, pe care a ţinut-o în mînă, pe masa directorului, ca un alt semn de protest.

Tîmplele directorului zvîcneau. Parcă mesteca aer. Se auzea cum dinţii se freacă unii de alţii. Transpirase. Se plimba prin birou, ca un leu în cuşcă. Dudu şedea pe scaun. Fuma. Încerca să se linişteească. Cînd a sunat telefonul, loveanu a ridicat receptorul şi, furios, a indicat să fie căutat inginerul Ştefan, „să rezolve el problema, că doar de aceea este plătit". Încă trei paşi şi, aflat în faţa vitrinei cu produse ale întreprinderii, cu cărţi, a scos un volum de Marx, l-a răsfoit, căuta un citat potrivit situaţiei, nu l-a găsit, a răsfoit un volum de Lenin, a renunţat şi a sunat-o pe secretară.

– M-aţi chemat ?

– Să nu intre nimeni la mine, nici dumnezeu să nu intre. Stai, dacă vine cineva de la raion...

– Bine ! a zis secretara şi a ieşit trîntind uşa, cum a învăţat-o odată nevasta directorului, cu care era prietenă, „să se simtă şi la birou ca acasă".

– Proasta ! a constatat loveanu, în urma ei, proasta proastelor !

Dudu zîmbea şi din nou nu mai ştia ce să creadă, ce părere să-şi facă despre acest om cu spatele blindat de alţi oameni, care vorbea în numele colectivului ca în numele propriei sale familii.

– Am găsit soluţia salvatoare, şi-a venit directorul în fire. La experienţa mea, nici nu se putea altfel, a adăugat. Cine n-ar da o diplomă de inginer pe una de experienţă ? a continuat loveanu ştergîndu-şi sudoarea de pe frunte cu o foaie de hîrtie pe care însemnase cîndva anumite cifre.

– V-aţi murdărit cu cerneală, l-a avertizat Dudu.

loveanu şi-a scos batista, a muiat-o în cana cu apă şi, privindu-se în sticla de pe birou, şi-a şters fruntea albăstrită de cerneală şi de gînduri.

– Mîine pleci în delegaţie la mina Slova, în calitate de consilier al meu, ca un fel de „mîna mea dreaptă".

Dudu îl asculta înmărmurit. Consilier personal ! Aceste două cuvinte îi săreau în auz ca două lovituri ce se repetau într-una, din ce în ce mai des şi mai puternic. Vrea deci să-l pună faţă în faţă cu Ran, cu omul de care el se teme.

– Îţi faci delegaţie şi pleci. Urmăreşti cauzele care au dus la scăderea producţiei şi-mi faci propuneri concrete pentru redresare. Două săptămîni îţi ajung. S-ar putea să rămîi definitiv pe postul acesta de consilier. Dormi la camera de oaspeţi, mănînci la cantină, diurnă douăzeci de lei pe zi şi maşină la scară. Cred că eşti mulţumit. Observă şi spiritul în care se scaldă colectivul, tratează-l pe Ran cu exigenţă, fără menajamente. Înainte de plecare, faci o şedinţă cu factorii de răspundere, le spui concluziile, discuţi planul de măsuri, concret, la obiect, dai dispoziţii scrise, dacă se poate pe puncte de lucru. La concluzii, cred că vin şi eu.

Nici prin cap nu i-ar fi trecut lui Dudu că un director al unei întreprinderi socialiste se pricepe în felul acesta să trişeze, să muleze realitatea după chipul şi asemănarea vorbelor sale, a propriilor interese. Ştia bine că sarcina de a pleca în delegaţie la mina Slova nu o putea refuza. Chiar dacă-şi dădea demisia, trebuia să aştepte două săptămîni, să lucreze, să nu fie acuzat că ia bani de pomană.

– Pe Ran îl pun la curent cu scopul vizitei dumitale. Nu-ţi fă griji, nimeni nu va bănui care-i adevărul. Nu-i exclus ca şedinţa concluziilor să se transforme în şedinţa numirii dumitale ca şef al minei Slova.

– Pot să plec ? a întrebat Dudu. Aş vrea să mă pregătesc pentru mîine. Sarcinile sînt mari şi trebuie să le studiez.

– Stai, că mi-a trecut ceva prin minte. Raportul pe care îl vei face pentru concluzii şi pentru mine să fie dur, să tai în carne vie. Fără milă. Vin şi eu la şedinţa aia, sigur voi fi şi eu acolo, aşa că străduieşte-te să fii cît mai bine pregătit.

– Voi încerca, l-a asigurat Dudu, să fiu obiectiv şi cinstit, să evit orice exagerare în prezentarea situaţiei.

– Îţi doresc succes şi nu uita nimic din ce ţi-am spus, i-a întins directorul mîna, strîngîndu-i-o cu putere, în vreme ce se priveau cu plăcere în sticla care-i acoperea biroul masiv, făcut anume pentru el de cel mai bun tîmplar al întreprinderii. Notează-ţi telefonul meu de-acasă, dacă ai greutăţi, caută-mă, seara tîrziu, că în restul timpului nu-s de găsit acasă, mă ocup de producţie, a ţinut loveanu să adauge.

Dudu a mai stat cîteva clipe înlemnit pe scaun în faţa directorului, după care a ieşit afară.

* Fragment din volumul cu acelaşi nume, în curs de apariţie la Ed. Eminescu.

Dan Ion Vlad :

POVESTE DE DRAGOSTE

(Ed. Scrisul românesc, 1975)

Romanul „Poveste de dragoste" de Dan Ion Vlad, apărut recent la Editura „Scrisul românesc" – Craiova, marchează unul dintre cele mai interesante debuturi în proză ale anului 1975. „Poveste de dragoste" este, înainte de toate, radiografia afectivă, transcrisă cu emoţie şi infinitezimale nuanţe analiste, a unei iubiri neîmplinite. Planul tribulaţiilor erotice alternează în structura cărţii cu secvenţe de reală vigoare epică, decupate din jurnalul vieţii unui mare institut de proiectări. Cu aceeaşi siguranţă şi simţ al nuanţelor şi echilibrului compoziţional se trece imperceptibil şi de la un timp al naraţiunii la altul, experienţa de viaţă imediată, „viaţa la zi", cum ar spune Adrian Păunescu, fiind sincopată de înfiorate aduceri aminte.

Dincolo de firescul şi spontaneitatea dialogurilor şi de pregnanţa unor detalii generatoare de atmosferă autentică, intensă, fragmentele consacrate drumului plin de neprevăzut al invenţiei tînărului inginer Dinu, către cunoaştere, apreciere unanimă şi brevetarea ei, nu pot evita un anume schematism de ordin conflictual (apariţia „sabotorului" din umbră, sistemul de „pile" şi „relaţii").

„Povestea de dragoste, propriu-zisă, dintre protagonistul cărţii şi inginera Daria, are însă acurateţea şi vibraţia emoţională a unui lied nostalgic, de o mare evelaţie şi puritate a trăirii. Tînărul prozator Dan Ion Vlad îşi dă aici întreaga măsură a talentului său, punîndu-şi deplin în valoare virtuţile de fin analist şi remarcabilele sale resurse lirice. În acest plan al naraţiunii romanului autorul evoluează cu aplomb, dezinvolt, firul epic are naturaleţe, febră, confesivă, autentic dramatism.

În consonanţă cu freamătul vital ce animă substanţa epică, scriitura e, adesea, de o pronunţată factură poematică, evidenţiind o remarcabilă capacitate asociativă, sensibilitate în potrivirea cuvintelor cu rezonanţe emoţionale secrete, iniţiere în tainele sugestiei poetice. Dan Ion Vlad ni se pare o frumoasă promisiune a celei mai tinere generaţii de prozatori.

VICTOR RUSU

Figuri bănăţene

Ştefan Teneţki, pictorul cu şcoală

Urmaş al unei vechi familii nobiliare din Lipova, familie ce şi-a adus o mare contribuţie în lupta antiotomană, Ştefan Teneţki a fost o vreme (1731), scriitor de cancelarie şi apoi pictorul de curte a episcopului arădean Isaia Antonovici. Se presupune că ar fi stat un timp la Kiev, ca să înveţe pictura, perioadă din care datează portretul lui Petru I, executat de el la vîrsta de 20 ani. A avut un fiu, Atanasie, care îl ajuta în lucrările pe care le executa, devenind şi el un bun şi talentat meşteşugar.

Ca pictor, Ştefan Teneţki face parte din grupa a doua, grupă „de tranziţie", ce cuprinde pictori care lucrează individual şi au ateliere şi elevi. Aceştia nu mai sînt pictori călători, ei cetăţeni de vază ai oraşelor. Ei au adoptat unele cuceriri ale picturii baroce, reprezentînd stilul de tranziţie. El a adus în Banat clar-obscurul, acea plasticizare a şcolii italiene, care începe să se facă simţită tot mai mult. Lucrările lui mai păstrează fundalul de aur, cu figuri frontale, dar modul de a compune, coloritul şi ramele decorative au fost în spiritul noilor concepţii stilistice. Modernismul lor reţinut se afişează şi mai pregnant în portrete executate atît de Ştefan Teneţki, cît şi de ceilalţi componenţi ai grupului.

Este unul dintre prolificii pictori ai sec. XVIII, cu o activitate pe o destul de întinsă arie, atît în Banatul român cît şi în actualul Banat iugoslav. Numărul mare de lucrări executate se datorează şi elevilor lui, în special Dimitrie – nepotul lui şi Mihail, elev din Pecica (Arad). A lăsat lucrări monumentale de o deosebită frumuseţe (Lipova, Blaj, Şiria, Arad, Segedin – Ungaria, Voilovo, Stari-Becei – Iugoslavia etc.) lucrări în care se îmbină destul desenul şi culoarea iar plasticizarea formelor le apropie de pictura apuseană, redînd relieful prin valoraţie. Carnaţia portretelor este bogată, fără să fie strindentă, este nuanţată cult, mergînd spre un stil plastic. Întrebuinţează o gamă coloristică plăcută, cu cîmpuri vibrate de aur sau argint, sub formă de ornamente florale, avînd întotdeauna o dominantă, ceea ce dă lucrărilor de ansamblu unitate, atît stilistică cît şi de culoare.

A fost un om de reală cultură, ceea ce se poate vedea şi din autoportretul său, unde apare în uniformă de senator, cu paleta într-o mînă şi pana de scris în cealaltă mînă. Bun psiholog, Ştefan Teneţki este şi un excelent portretist şi un pictor care ţine pasul cu vremea, imortalizînd prin desen şi culoare evenimente care au răscolit începutul secolului al XVIII-lea. De la portretul „de gală", reprezentînd pe Isaia Antonovici, la suita

de portrete a familiei Tekelia, familie reprezentativă în viaţa culturală a timpului, meşterul Ştefan trece la portretizarea luptătorilor Curuţi, sau la lucrarea intitulată „Patru Cazaci", care nu mai este executată în ulei ci în acvarelă.

Din toată activitatea lui se desprinde faptul că pictorul nu este străin de Academiile de pictură din apusul Europei, în special de centrele italiene. „Orientarea ucraineană", combinată cu influenţa apusului, a dat naştere la un stil personal, stil ce îl subliniază şi îl detaşează pe „iconopiseţul" Teneţki de restul meşterilor din acest grup, lăsîndu-ne putinţa să-l recunoaştem şi atunci cînd nu este semnat.

Fiind cetăţean al Aradului, meşterul Ştefan avea o moşie la Miniş (Arad), formată din casă şi vie. Aici, probabil, se retrăgea pentru odihnă şi creaţie, martore rămînînd pînă astăzi panourile de lemn de la ferestre, pe a căror suprafaţă pictorul a schiţat, în linii curgătoare, compoziţia „Audaces fortuna iuvat". Om de cultură şi artist, dascăl şi cetăţean de vază, Ştefan Teneţki dăruieşte picturii bănăţene clar-obscurul nefăcînd altceva decît să o aşeze pe prima treaptă în drumul ei spre europenizare.

Ştefan Teneţki rămîne una din figurile remarcabile ale picturii bănăţene din sec. XVIII care a îmbinat armonios pictura monumentală cu cea de şevalet, tematica mitologică cu cea din realitatea cotidiană, portretul cu compoziţia. Este deschizătorul unor noi orizonturi şi posibilităţi în plastică, contribuind, prin lucrările lui, la ridicarea vieţii artistice bănăţene şi la rolul major ce l-a avut acest teritoriu în cadrul culturii naţionale româneşti.

VIOREL GH. ŢIGU

Teatru

Interviu cu spectatorul . . .

● *Să vă prezentăm, întîi, cititorilor noştri . . .* ● *Şerban Vlad*, asistent la Catedra de limbă română – studenţi străini – Universitatea din Timişoara . . . ● *Ştiu că sînteţi un amator de teatru. Ce spectacole aţi văzut la Naţionalul timişorean în stagiunea 75/76 ?* ● Cu excepţia „Comediei de modă veche" am fost prezent la toate premierele acestei stagiuni. ● *Care vi s-a părut a fi cel mai izbutit spectacol ?* ● Eu aş spune cel mai interesant . . . Şi, după opinia mea, acesta este *„Procesul Andersonville"*. Aş dori să anticipez întrebarea care, firesc, ar trebui să urmeze : De ce ? Poate fiindcă sînt pentru spectacolele care nu se sfîrşesc odată cu ultima cortină. Sînt pentru spectacole care să stăruie încă multă vreme în conştiinţa spectatorului. Am impresia că spectatorul de astăzi tinde spre un teatru în care el să devină termen al discuţiei propuse de autor. În genere nu apreciez, la orice teatru, un repertoriu care nu pune probleme omului din stal. ● *„Viforul" nu era un spectacol-discuţie ?* ● Aş putea spune că da. Dar dacă „Viforul" lansează nişte întrebări, am senzaţia că ele n-au atins „temperatura" necesară pentru a trece rampa. Spectacolul acesta, pentru mine, ilustrează o epocă, mai mult decît reuşeşte s-o pună în discuţie. Montarea este o reuşită scenografică, în sensul că spaţiul scenic primeşte cu inteligenţă între limitele sale geometrice „mişcarea" unei epoci. Aceasta înseamnă, pe de altă parte, că regizorul găseşte nişte răspunsuri. Dar mi se pare că spectacolul rămîne, pe scene înseşi, la stadiul de propunere. ● *Şi, în rest, celelalte premiere ?* ● În genere, stagiunea a demonstrat că scenograful a început să se contureze ca personalitate distinctă, nu mai poate fi vorba despre o scenografie doar ilustrativă. Pe de altă parte, concepţia regizorală este pe un drum al maturităţii. Dar ideea, conceptul, trebuie să devină imagine teatrală percutantă. Mi se pare că aceasta este calea pe care este necesar să se angajeze, de acum încolo, teatrul nostru. Să nu uităm că discuţia nu se poate purta înafara textului. ● *La recentul „Congres al educaţiei politice şi al culturii socialiste" se cerea teatrelor să-şi îndrepte atenţia, în alcătuirea repertoriului, spre capodoperele dramaturgiei naţionale şi universale, să nu-şi cheltuiască eforturile în aducerea pe scenă, numai de dragul unei premiere absolute, a unui text „de serie".* ● Este o cerinţă îndreptăţită. De altfel, Naţionalul timişorean a avut, pentru stagiunea care se încheie, buna idee de a ridica pe scenă texte ca „Viforul", acel „Proces Andersonville" de care vorbeam şi „Henric VI" – pe care şi eu şi alţii îl aşteptăm cu interes. Sperăm ca repertoriul viitoarei stagiuni să răspundă exigenţelor formulate de la cea mai înaltă tribună a ţării, exigenţe care sînt, cu adevărat, cele ale omului României de azi.

A. C. IORDACHE

Muzică

Verificări oportune

Sălile de concert ale municipiului sînt literalmente în aceste zile pline de cei dornici a-şi afirma talentul, a verifica odată în plus necesitatea artei în contextul social contemporan. Din spectacolele celor mai tineri elevi, desfăşurate în sala Teatrului German, am reţinut cu încîntare momentele de artă ilustrate pe parcursul suitei coregrafice *„Anotimpurile"* – clasa *Aura Marin*, unitare şi relevante pentru ceea ce se poate realiza atunci cînd ambiţia şi disciplina se conjugă cu fantezia creatoare.

Liceul de muzică „I. Vidu" şi-a etalat într-un ultim concert virfurile artistice în compania orchestrei filarmonice, dirijate de N. Boboc, şi spre mulţumirea generală, concertul şi-a depăşit condiţia, atingînd parametrii unei adevărate manifestări profesioniste. Privită prin prizma celor trei traiectorii diferite, convergente sub aspectul calităţii, o concluzie firească se impune subliniată. Liceul de muzică timişorean, cel care a dat ţării atîtea talente, revine în atenţie, prin calitatea muncii desfăşurate aici, prin ţinuta exponenţilor săi. *Dragoş Mihăilescu*, deşi nu se numără printre absolvenţi, ne-a oferit în *Concertul de F. M. Bartholdi* proba unui talent de mari perspective. Elevul profesoarei *Maria Bodo* impune prin finisajul său consecvent, prin pedanteria-i exemplară. Un cerebral care-şi construieşte fraza sensibil şi doct, cu o admirabilă minuţie, dar şi cu un suflu şi o strălucire de solist rutinat. *Trompetistul W. Skarba* – clasa prof. *Aurel Manciu* – despre care formulasem adnotări critice cu puţin timp în urmă, printr-un efort considerabil a reuşit să se autodepăşească, păstrîndu-şi transparenţa calităţilor chiar şi în cadenţele de maximă dificultate.

Cea mai bună violonistă a liceului, *Delia Bugarin*, care a deschis această seară de gală, a celor mai buni dintre cei buni, şi-a onorat promisiunile anterioare prin maniera cu care a interpretat *Concertul de F. M. Bartholdi*. Ne referim în special la ultimile două părţi unde căldura vibrato-ului, sunetul inaripat şi frumuseţea tonului s-au împletit în imagini relevante. Venerabilul prof. *Iosif Brandeisz* şi-a consolidat prin D. Bugarin prestigiul pe care i-l datorăm pentru munca sa neobosită, dusă chiar acum, la anii senectuţii.

Un cuvînt de caldă apreciere unui dirijor de abea 25 de ani, *Marek Pijarowski*, care în pofida virstei ştie concentra atenţia colaboratorilor cu o forţă neobişnuită. De o muzicalitate contagioasă, tînărul şef de orchestră a făcut din *Carnavalul roman* de *Berlioz* o ilustraţie a ideei de luxuriant sonor iar din *„Eroica" beethoveniană* un monument impunător, cu o tentă predominant tragică.

DORU MURGU

Etnologie

O monografie din anul 1859

Principala moştenire culturală rămasă de la Partenie Gruescu (1813–1872) constă în două lucrări în manuscris, care sînt de un real interes documentar pentru cunoaşterea vieţii social-politice din zona Făgetului, de la mijlocul secolului al XIX-lea. Prima lucrare *„Evenimentele anului 1848 şi 1849 prin ţinutu(l) Făgetului"* (Biblioteca Acad. R.S.R. ms. 1059) a fost consultată şi folosită cu prisosinţă în studiile istorice privind Revoluţia burgheză democratică din Banat. A doua lucrare, care face obiectul acestui articol se numeşte *„Descrierea etnografică a comunităţii şi circumstărilor ei din Sînteşti (. . .)*, manuscris cu litere cirilice, datat din anul 1859, necunoscut, însă, pînă în anul 1933, cînd a fost descoperit şi transcris cu caractere latine de Ion B. Mureşianu. (O copie dactilografiată din anul 1933, cea care a fost cercetată de noi se găseşte în arhiva Muzeului Banatului).

Primul capitol al monografiei, cel intitulat *„Sînteşti, teritoriul, locul şi cercul satului"* a fost publicat de Ion B. Mureşianu (în *Revista Institutului Social Banat-Crişana*, anul XIII, septmebrie-decembrie, 1944, p. 293–308), iar intrucît n-a mai urmat tipărirea celorlalte părţi ale lucrării, subsemnatul a publicat în *Tibiscus*, 1972 (editat de Muzeul Banatului), p. 205–212, fragmente din celelalte capitole, II, III, IV – selectate potrivit importanţei lor social-culturale, în special etnografice. În baza chestionarului lansat de guvernatorul Ioan Coronini de Cronvero, care intenţiona să strîngă date pentru elaborarea unei monografii complexe a Banatului, Partenie Gruescu a adunat din localitatea Sînteşti (jud. Timiş) un bogat material, care, acum, în perspectiva sociologiei moderne, constituie o sursă importantă de date entografice din jumătatea secolului al XIX-lea. Informaţiile de sociologie rurală din satul Sînteşti au o deplină autenticitate, întrucît realităţile etnografice prezentate îi sînt familiare autorului, fiind consemnate din satul său natal. Mai trebuie remarcat că autorul este unul dintre cei mai luminaţi cărturari ai satului, din Banatul acelei epoci şi avea prin urmare o largă comprehensiune a fenomenelor sociale. În acest sens merită să relevăm întîi de toate un aspect, despre care apropape că nu avem informaţii cu caracter de „cronică" din perioada respectivă, anume : *începutul procesului de proletarizare a ţăranilor din Banat*. Astfel, în capitolul III *(Despre cultură şi industrie)*, P. Gruescu arată că localnicilor li se impunea să presteze pentru *„dania pădurială lucru cu mîinile şi cu trăgătorii, încît cu greu ţin şi cîte doi boi şi cîte una vacă, pentru a cărora erbărit, în cel mai frumos timp de lucru au o cără stinjeni din pădure la riu Becu, cîte 15 şi 20 de zile, încît abe să remunerează ziua de lucru cu cam 30 h. ol. sl., încît dacă gubernul nu va păşi la mijloc spre delăturarea acestei piedici, economia vitelor va înceta cu totul, nu numai în comuna aciasta, ci în tot ţinutul acesta subcordian şi cu aciasta şi cultura pămîntului (. . .), munca şi contribuţiunea, ce mai la urmă cine nu vede că va aduce daună şi statului şi pre locutorii munţilor îi va face proletari"* (*Tibiscus*, vol. II, 1972, p. 208). De fapt în acea perioadă după cum menţionează şi P. Gruescu la Sînteşti avem un procent de 20% din populaţie *„lucrători cu mîna (care) să duc în toate laturile, unde nu mai pot afla de lucru"* ; acelaşi procentaj de 20% e dat pentru oamenii care *„trăiesc cu însuşi economia pămîntului şi a vitelor"*, iar cea mai mare parte din populaţie (un procent de 60% fac *„neguţătorie cu producţiile lor industriale cu căzi şi cu cercuri, pre care le cară şi transportă pre la toate tîrgurile Banatului timişan (. . .) şi aşa altă neguţătorie, în bucate, în fier, în marve şi în lemne nu se află, căci bucate nu le rodesc atîtea cît le trebuie, încît procentul productelor se poate socoti cu tot dreptul dă pasiv, trăbuind lipsă acestora a o suplini cu munca mîinilor în întreprinderi"*.

Partenie Gruescu nu se limitează numai la simpla consemnare a faptelor, aşa cum de altfel reclamă specificul unei atare lucrări, ci ia atitudine faţă de neajunsurile sociale : *„datorinţa statului ar fi cu cea mai nerevocabilă responsabilitate de a delătura aceste neplăceri"*, (Tibiscus, p. 203). Partenie Gruescu este un cărturar luminist şi, prin concepţia sa pedagogică, se înscrie în linia preocupărilor educative ale şcolii ardelene. În vederea dezvoltării agriculturii, bunăoară, el propune ca *„în şcoalele poporane, jumătate din învăţătură să fie teoria şi practica agronomiei (. . .)* (Tibiscus, p. 208).

De o însemnătate excepţională pentru istoricul preocupărilor privind etnografia şi folclorul literar din Banat sînt capitolele referitoare la meteorologie şi medicina populară, ocupaţii (albinăritul, dogăritul) şi mai cu seamă secvenţele care cuprind date despre arhitectura populară şi interiorul ţărănesc, îmbrăcămintea şi hrana localnicilor. Bogăţia datelor etnografice, consemnate cu o incontestabilă competenţă ştiinţifică, îi conferă monografiei lui Gruescu calitatea de a fi considerată unul dintre cele mai importante documente etnografice bănăţene de la mijlocul secolului trecut.

AUREL TURCUŞ

Panoramic

● **Bilanţ la Intreprinderea cinematografică** a judeţului Timiş. În scopul folosirii filmului ca instrument de educare politico-ideologică şi estetică a publicului, au fost organizate, de la începutul acestui an, peste 700 de acţiuni, care au înregistrat participarea a aproape 300.000 de spectatori. Tot din meritoria activitate a acestei instituţii de cultură, menţionăm şi cele două „Săptămîni ale filmului românesc", desfăşurate la cinematografele „Victoria" şi „Parc" din Timişoara. ● **S-a deschis, în această săptămînă,** la Dudeştii Vechi, şantierul de muncă patriotică al tinerilor, acţiune iniţiată de Comitetul judeţean Timiş al **U.T.C.** ● **Consemnăm cîteva aspecte** din prestigioasa activitate a corului „Ion Vidu" al Casei de cultură a municipiului Lugoj. În încheierea stagiunii 1975-1976 corul, dirijat de Remus Taşcău, a susţinut un concert axat pe piese reprezentative ale muzicii corale româneşti şi universale. De asemeni, ansamblul „Ion Vidu", a participat la festivalul coral „Cetatea de foc" de la Reşiţa, unde a obţinut trofeul, la festivalul „Hercules '76", precum şi la festivităţile din cadrul „Zilei Pădeşului". Aşa cum ne scrie, în mai ampla relatare, profesorul Gh. Luchescu, directorul Casei de cultură, nota dominantă a întregului repertoriu a fost prezenţa masivă a cîntecului patriotic revoluţionar, militant, cu o puternică aderenţă la public, dispunînd şi de o interpretare pe măsura ideilor şi a mesajului încorporate în aceste creaţii contemporane. ● **Cercul literar „Mihai Eminescu"**, ce funcţionează pe lîngă secţia pentru copii a Bibliotecii judeţene din Timişoara îşi face apariţia în public, cu o nouă culegere din creaţiile membrilor săi, sub îndrumarea poetului George Drumur. Demne de remarcat sînt paginile de poezie, proză, reportaj literar, care trădează, nu de puţine ori, vocaţii literare autentice. ● **Galeriile de artă** ale U.A.P. găzduiesc în aceste zile expoziţia retrospectivă de sculptură a artistului Andrei Gal. ● **Teatrul Naţional sîrb** aflat în turneu în ţara noastră, a prezentat publicului timişorean două spectacole : **Demonii**, dramatizarea lui A. Camus a cunoscutului roman dostoievskian, în adaptarea şi regia lui Dimitrije Durkovic şi comedia **Intrusul** aparţinînd lui Branislav Nusic. ● Universitatea din Timişoara, Facultatea de filologie, ne face cunoscut că, în ziua de 30 iunie, orele 12 în amfiteatrul 149 al Facultăţii de filologie-istorie, va avea loc susţinerea tezei de doctorat a tovarăşei **Olimpia Berca**, colaboratoarea revistei noastre, cu tema : **„Teoria versului românesc. Privire istorică"**, în vederea obţinerii titlului de doctor în filologie. Conducătorul ştiinţific : Prof. univ. dr. **G. I. Tohăneanu.** ● Institutul Politehnic „Traian Vuia" din Timişoara ne aduce la cunoştinţă, de asemenea, că în 28 iunie, orele 11, în sala E A-2, a Facultăţii de electrotehnică, Piaţa Horaţiu -, va avea loc susţinerea publică a tezei de doctorat : **„Cercetări teoretice şi experimentele asupra contactului glisant perie-colector, utilizat la maşini electrice de curent continuu"**, elaborată de inginer **Vintilă Chioreanu,** în vederea obţinerii titlului ştiinţific de doctor inginer. Din comisia de doctorat, profesori dr. ingineri din Timişoara, Bucureşti, Cluj-Napoca. Conducătorul ştiinţific : **Prof. dr. ing. Toma Dordea.**

OBSERVATOR

Echo

Biharea

Una din publicaţiile Muzeului Ţării Crişurilor din Oradea, intitulată „Biharea", este o culegere de studii şi materiale de etnografie şi artă şi a apărut, pînă în prezent, în două volume, pe anii 1973 şi 1974. Din enumerarea titlurilor lucrărilor etnografice, cuprinse în cele două cărţi, ne putem da seama că la baza alcătuirii acestor culegeri este o concepţie editorială bine definită, răspunzînd unor deziderate etnologice locale şi naţionale. Volumul pe anul 1973 : **Arta cojocăritului în valea superioară a Crişului Negru de M. Bocşe ; Scaunele ţărăneşti din Bihor de I. Godea ; Podoabe anexe în portul femeiesc din depresiunea Beiuşului de E. Grigorescu ; Tipologia portului popular din Ţara Crişurilor de T. Mozeş ; Ioan Lăpăşan – zugravul bisericilor de la Păuşa, Borşa şi Homorod, jud. Bihor de E. Sasu ; Cu privire la prima colecţie etnografică a muzeului orădean de S. Toth ; Etnografia în perspectiva timpului şi spaţiului (încercare de definiţie) de I. Chelcea ; Cu privire la domeniul etnografiei (etnologiei) de N. Dunăre ; Cîteva observaţii asupra unei dispute terminologice (despre conţinutul termenilor etnografie, folclor, etnologie, n.n., A. T.), Probe referitoare la conceptul de etnografie de T. Graur ; Etnografia trebuie să fie o ştiinţă despre popor şi trebuie să servească poporul de I. Molnar ; Etnografie, folclor, etnologie, de D. Pop.** Volumul pe anul 1974 : **Consideraţii istorice şi demografice privind tipologia aşezărilor rurale din nord-vestul României de V. Moţiu şi I. Godea ; Valorificări etnografice din fondurile arhivistice de V. Maxim şi Gh. Modură ; Tîrgurile din Oradea (I) de S. Toth ; Din istoricul preocupărilor etnografice şi folcloristice referitoare la aşezările din Depresiunea Beiuşului (1816-1918) de V. Faur. Preocupări etnografice ale profesorului Traian Tămaş de I. Gui ; Tipologia planimetrică a bisericilor de lemn din nord-vestul României de I. Godea ; Bihorul în arhiva etnografică-folclorică a Muzeului Etnografic al Transilvaniei de I. Toşa şi D. Bratu ; Obiecte bihorene în Muzeul satului, Bucureşti de G. Ambruş şi R. Antonescu ; Monografia etnografică a satului Cărpinet (I) de A. Moţica ; Sculptorul naiv Iosif Lovás de M. Zintz. Completînd această listă cu titlurile lucrărilor de artă plastică şi cu cele de muzeologie incluse în cele două volume, avem o imagine de ansamblu a activităţii de cercetare în aceste sectoare de la Muzeul Ţării Crişurilor – instituţie de frunte în reţeaua muzeistică din ţara noastră. Înaltul nivel ştiinţific al celor două culegeri Biharea, ne îndrituie să aşteptăm cu nerăbdare apariţia volumului al III-lea, pe anul 1975.**

A. T.

Banatica

CIPRIAN PORUMBESCU ŞI ORĂVIŢENII

Vatră a celui mai vechi teatru din ţară, pe scena căruia au strălucit M. Parscaly (însoţit de M. Eminescu), Matei Millo, G. A. Petculescu, G. Enescu, T. Grozăvescu, M. Tănase, Oraviţa a cunoscut un climat spiritual rar întîlnit în ansamblul trecutului nostru cultural şi artistic. La sfîrşitul secolului trecut, cînd în coloanele presei româneşti erau publicate interesante ştiri despre viaţa artistică din Banat, orăviţenii se bucurau deja de un binemeritat prestigiu pe acest tărîm. Astfel, încă în anul 1806 la Oraviţa ia fiinţă „Clubul diletanţilor" de teatru, pentru ca în 1817 să fie inaugurată clădirea primului teatru stabil din ţară şi totodată cel dintîi zidit din piatră în sud-estul Europei. După aproape jumătate de veac, activitatea cultural-artistică orăviţeană cunoaşte un nou impuls, odată cu înfiinţarea – la 21 iunie 1863 – a „Reuniunii de muzică şi cînt 1863", cu sediul în clădirea teatrului. Demn de menţionat este faptul că în cadrul acestei reuniuni activau artişti amatori aparţinînd tuturor naţionalităţilor.

Un rol considerabil în promovarea muzicii şi artei dramatice româneşti l-au avut „Reuniunea română de cîntări din Oraviţa Montană" organizată în 19 iunie 1872 şi Reuniunea de cîntări „Concordia" din Oraviţa Română fondată zece ani mai tîrziu. Aceste reuniuni nu s-au limitat doar la încurajarea talentelor, locale, la prezentarea unor creaţii cu specific regional, ele militau pentru promovarea valorilor artistice din toate provinciile româneşti, servind aceluiaşi ideal de libertate şi unitate naţională.

Din acest punct de vedere, anul 1880 reprezintă un moment de seamă, dacă ţinem cont de faptul că, acum, orăviţenii au posibilitatea să cunoască îndeaproape opera marelui nostru compozitor Ciprian Porumbescu.

O contribuţie însemnată la elucidarea unor probleme referitoare la cele dintîi contacte ale orăviţenilor cu creaţia strălucitului rapsod din Stupca o aduce revista „Familia", care prin datele furnizate cititorilor săi întregeşte un tablou nu lipsit de culoare. Astfel, prestigiosul periodic condus de Iosif Vulcan înserează în coloanele sale o corespondenţă din Oraviţa – datată 15 martie 1880 – cu titlul „Cisla şi ceva la adresa domnişoarelor române". **Corespondentul orăviţean consemnează că Reuniunea de cîntări din localitate a organizat în seara zilei de 14 martie** „o petrecere strălucită românească" **în al cărei program figurau cîntece, piese muzicale, improvizaţii etc. Momentul culminant al petrecerii, se arată în corespondenţa mai sus amintită, l-a constituit prezentarea vodevilului „Cisla", cunoscută compoziţie a lui Ciprian Porumbescu. Inimosul orăviţean arată cu mîndrie că** „am avut rara plăcere de a auzi de la coriştii noştri odată şi o piesă mai mare muzicală de un timbru adevărat românesc . . . Meritul d-lui Porumbescu este de a apuca cu isteţime melodii româneşti şi a le adapta la obiectul său". **În continuare corespondentul adresează un călduros îndemn tuturor** compozitorilor de a studia „cît de mult cîntecele poporale româneşti şi din toate ţinuturile, căci numai aşa pot conta la o valoare permanentă atît la noi cît şi la publicul străin, care e răpit de melodia cîntecelor noastre" . . . **După ce aduce noi şi întemeiate argumente în sprijinul creaţiei folclorice, corespondenţa se încheie cu o observaţie, nu lipsită de tîlc, la adresa acelor tinere care studiind la diferite şcoli ignoră limba maternă.**

Rîndurile corespondentului din Oraviţa, publicate în revista orădeană, nu au rămas fără ecou. La scurtă vreme după apariţia lor, „Familia" din 28 martie reproduce scrisoarea unui român din Viena intitulată „Răsunet la corespondenţa din Oraviţa", în care autorul îşi exprimă regretul că nu toţi cunosc comorile „moştenite de atîtea veacuri", **dar şi speranţa că limba română** „cea mai mare podoabă a poporului" **nu va rămîne multă vreme nepreţuită. Referindu-se la Ciprian Porumbescu,** „un mărgăritar pînă acum puţin cunoscut în ochii publicului românesc", **corespondentul din Viena constată, pe bună dreptate, că acesta ca şi V. Alecsandri** „a început a studia cîntecul poporal, a aduna melodii naţionale, hore şi doine, pe a căror temelie a făcut Cisla şi alte multe compoziţii"... **Sesizînd două greşeli ale autorului, Ciprian Porumbescu trimite „Familiei" (nr. 26 din 15 aprilie 1880) o notă în care face rectificările de rigoare, precizînd că societatea** „România Junâ" i-a „oferit cu bunăvoinţă sprijinul său" **în vederea editării „Colecţiunii de cîntece pentru studenţii români", iar polca „Zîna Dunării" a apărut deja şi nu a fost dedicată doar doamnei Kanitz, ci mai multor persoane.**

În cursul anului 1880 revista „Familia" publică la rubrica „Literatură şi arte" alte două informaţii interesante cu privire la opera lui C. Porumbescu şi preţuirea acesteia de către orăviţeni. Prima apărută la 4 iulie, anunţă cititorii că „juncle compozitor român din Bucovina" **a scris piesa „Cîntec de primăvară", care au văzut lumina tiparului la Oraviţa în** „editura librăriei române I. E. Tieranu". **Editorul, relevă „Familia", a făcut o faptă vrednică de laudă, sprijinind cunoaşterea şi răspîndirea unei opere** „care desigur va fi îmbrăţişată cu căldură din partea publicului". **A doua ştire, inserată în numărul 54 din 1 aug. al revistei orădene, informează despre apariţia unei noi piese compusă de C. Porumbescu** „din motive de arii naţionale române şi intitulată : „Coloane Române". **Compoziţia a fost tipărită de asemenea, la Oraviţa cu sprijinul aceluiaşi editor, care** „merită toată recunoştinţa, că a dat o mînă de ajutor unui adevărat talent muzical român" . . .

Tipărirea acestor două lucrări, aparţinînd valorosului nostru compozitor, constituie o dovadă elocventă a preţuirii şi popularităţii de care s-a bucurat Ciprian Porumbescu la Oraviţa încă în timpul vieţii. După moartea marelui compozitor, survenită în anul 1883, în plină activitate creatoare, operele acestuia au continuat să fie interpretate cu regularitate şi cu mult succes de dilentanţii orăviţeni, fiind primite cu deosebită căldură de publicul local. În sprijinul acestei afirmaţii amintim că la 26 decembrie 1888, la Oraviţa, are loc premiera pe scena unui teatru stabil a operetei „Crai nou".

Referitor la legăturile orăviţenilor cu creaţia compozitorului bucovinean, cu persoana acestuia, există chiar ipoteza potrivit căreia C. Porumbescu ar fi vizitat localitatea bănăţeană. Această părere se bazează pe faptul că în arhiva corului român din localitate s-a descoperit un manuscris intitulat „Marş al cîntăreţilor orăviţeni" **scris, se pare, cu prilejul unui popas făcut la Oraviţa, în timp ce compozitorul se afla în drum spre Anina.**

ION POPA
VASILE ZABERCA

Dicționar ortografic

Flexiunea verbelor (II)

Ca și verbele de care ne-am ocupat în numărul trecut (24), cu rădăcina terminată în **-i**, se conjugă alte două verbe, pe care le discutăm separat, deoarece în folosirea lor se produc apropieri de formă, care dau naștere unor **confuzii paronimice.** O astfel de confuzie se produce între două cuvinte cu sensuri diferite, dar cu forme în mare parte asemănătoare, care formează o pereche de **paronime.** Cele două verbe aduse astăzi în discuție sînt : **apropia** și **apropria.** După cum se vede, un singur sunet (în scris, o literă **-r-**) diferențiază pe **apropria** de **apropia.** Din această cauză, unii vorbitori, nesesizînd marea deosebire de sens dintre aceste două verbe, le folosesc unul în locul altuia. Mai des am auzit folosindu-se forme ale verbului **apropria** în loc de cele ale lui **apropia,** fapt care da propozițiilor respective un conținut total diferit de cel care era în intenția vorbitorilor.

Dar iată, mai întîi, sensurile acestor două cuvinte : a **(se) apropia,** verb, I ; se întrebuințează mai des ca reflexiv : **trenul se apropie** de gara . . . ; încearcă **să te apropii** de ea etc. În această formă are sensul de „a se deplasa în spațiu (tot) mai aproape de ceva sau de cineva" ; se întrebuințează și ca tranzitiv : **apropie** scaunul de masă etc. Acest verb este de origine latină : **a-propiare.**

a apropria, verb. I ; are două sensuri : 1. A-și însuși un lucru (străin) : **și-a apropriat** o parte din încasări. 2. A face ca un lucru să fie potrivit pentru un anumit scop. Și acest verb este de origine latină **(apropriare),** dar noi l-am împrumutat, mai recent, din limba franceză **(approprier).**

Cauzele care determină confundarea unor forme flexionare ale acestor două verbe sînt de natură fonetică, pe care însă nu le discutăm aici. Atragem atenția asupra flexiunii acestor verbe și insistăm asupra scrierii și rostirii corecte a fiecăruia.

La indicativ prezent:
a (se) apropia : (mă) apropii, (te) apropii, (se) apropie ; (ne) apropiem, (vă) apropiați, (se) apropie.

Din punct de vedere ortografic, trebuie reținut că formele de pers. I și a II-a singular sînt identice : se scriu cu doi **i.** Timpul prezent al **conjunctivului** este identic cu cel al indicativului, avînd în plus conjuncția **să.** Tot cu doi **i,** dar în interiorul cuvîntului, se scrie forma de gerunziu: **apropriind.**

a apropria : apropriez, apropriezi, apropriază. La conjunctiv se schimbă numai persoana a III-a : **să aproprieze.** La gerunziu: **apropriind.**

Confuzia între cele două verbe se produce, în special, la prezent, prin introducerea unui **-r-** în formele de la **apropia (aproprii, apropriе).** Cunoscînd marea deosebire de sens dintre cele două verbe, este necesară o mai mare atenție la rostire spre a se evita confuzia. Din punct de vedere gramatical, prezentul este clar distinct, deoarece fiecare verb are alte desinențe la pers. I, a II-a singular și a III-a singular și plural.

Rostirea și scrierea: **eu (mă) apropiu** sînt considerate incorecte.

V. ȘERBAN

Eureka!

● Cînd spun pasăre văd două aripi, cînd spun om văd un pas uriaș.

● O scenă ruptă din teatru nu mai e o scenă ruptă din viață.

● Mi-am propus să înconjur Pămîntul, și am înconjurat Soarele.

● Pentru unii oameni ceasul deșteptător ar trebui să sune și peste zi.

● Ești prea mic ca să poți fi o țintă sigură ironiei mele.

● Pe pictorii zgîrciți cu talentul nu-i caracterizează risipa de culori.

ION VELICAN

Corespondența

Ștefan Stoleru : **Cunoașteți probabil, din răspunsul anterior, părerea noastră despre versurile trimise, cum și titlurile poeziilor reținute pentru tipar. Lucrările din plicul de față ni se par neinspirate, ceea ce nu poate fi alarmant – sînt, poate, rodul grabei. Reveniți cu noi poezii.**

P. Georgiana : **Mulțumim pentru originala scrisoare. Lectura versurilor arată că posibilitățile Dvs. sînt cu mult mai mari decît expresia lor în poemele trimise. Iată de ce așteptăm cu încredere lucrări noi.**

De la Dumbrăveanu : **Acest pseudonim de lucru, ca și altele de acest fel, sînt neavenite în viitor. Ne bucură sentimentele și prețuirea Dvs. pentru revista noastră. Vă mulțumim pentru faptul că vreți să deveniți un susținător al „Orizontului". Ziceți : „Eu sînt un susținător al revistei, dar ca mulți alții" și vreți să vă ajutăm să deveniți unul oficial.**

Vom propune redacției ideea de a consacera, cu legitimația de rigoare, calitatea de membru al cercului Prietenii revistei ORIZONT, **calitate ce ar putea fi obținută pe baza unor condiții ce vor fi anunțate. Dar să trecem la poeziile trimise. Ele sînt expresia unei sensibilități ieșite din comun, ce va rodi frumos, în timp, prin muncă, lectură, și dăruire. Mi se par revelatoare asemenea versuri (din „Vîrful") : „Culoarea vîntului e roșie / A sîngelui e vîntul, / a suspinului tăcerea(. . .) Culoarea ta sînt eu / a soarelui, umbra mea" etc. Să rămînem în legătură.**

Mariana Pândaru : **Marea vină și Ne ard nisorile par a se ridica la nivelul valoric al poeziei cu care ați debutat la noi. Mai trimiteți.**

Elev Tharc : **Aceia sînt inepți. Ceva mai aproape de adevăr e poezia Cuvintele. Celelalte – fie dilatate, fie discursive, fie calchiate după versul popular. Va trebui să regăsiți tonul sincer de altădată, confesiv și cald, expresia riguroasă și concentrată – calități ce se strevăd ici și colo și în aceste poeme.**

Petru Nereanu : **Recomandația, mai mult decît călduroasă, cu care a însoțit versurile iubitului nostru coleg, este, în bună măsură, justificată în ceea ce privește virtualele Dvs. calități, pe care le apreciem și noi așteptînd versuri mai recente (acestea sînt din 1974). Poate că, între timp, ați făcut progresele așteptate.**

Dumitru Pricop : **Frumoasă e poezia Val, mi se-ntîmplă. Celelalte, evidențiind o bună stăpînire a tehnicii poetice, ni se par glaciale și verbioase. Așadar – în genul celei dintîi.**

V. S. Ghican : **Mai bine ca altădată. Poate că una din condițiile reușite este răbdarea muncii.**

Tripon Mischie : **Versificați cu ușurință și, uneori, cu efecte notabile.**

Eugenia Marcu : **Scrisoarea dv. ne-a impresionat și vă mulțumim pentru aprecierile pe care le faceți la adresa revistei. Versurile au o căldură și o prospețime ce se reține. Ar trebui să vă concentrați mai mult. Excesul de verb e în dezavantajul lirismului.**

Dorin M. Ștefănescu : **Scrieți cu dezinvoltură, reușind uneori versuri remarcabile. Impresia generală nu este cea dorită. V-ar trebui o mai mare rigoare a expresiei artistice.**

Horia Țâru, Rodica Marcu, Aurica Pelea, Teodorescu Ion, Onofrei Radu, Mohaupt Koloman, Pușcaș Petras, G. Maxa, Barihan M. – **încercări modeste.**

ANGHEL DUMBRĂVEANU

Mica antologie

SĂMÎNȚA DIN INIMA NOASTRĂ

Plăpîndă e planta de seră
și palidu-i rod – fără gust,
căldurul climat ar ucide
și cel mai sălbatic arbust.

Acolo, pe văi și coline,
arșiță și geru-nfruntînd,
sămînța-și mirifică taina
în aurul pur și fecund.

Pămîntul o crește în leagăn,
pămîntul o-naltă în zbor
și simți cum vibrează văzduhul
de freamăt înalt și de dor.

În nopțile reci, viforoase,
aceeași sămînță crescînd
prin inima noastră-și petrece
lumina de har și de gînd.

PETRE VLAD

MĂ DEFINEȘTE MAREA

Inima mea este o notă gravă
a cîntecului mării
visele mele sînt pescărușii
care zboară atît de departe
privirea mi-e rază de far
rotită deasupra pămîntului meu
rotund odihnit
în repaosul dintre

milenarele transformări
și glasul meu e un șuier
îndepărtat de vapor
navigator pe apa prieteniei.
Nu obosesc respirînd
imensitatea sării
mi-e sufletul un pescăruș
și casa mea este-n
ținutul mării.

VIRGINIA MARIUS

CU TRAIAN BRĂDEAN

(Urmare din pag. 1)

rea lui ca un popor cu o identitate și o origină ilustre, a unei spiritualități uimitor de bogate și profunde. Istoria e nu numai sursă de inspirație ci izvor viu și necesar de învățăminte, prilej de mîndrie dar și de meditație. Un proces complex de abordare a istoriei trebuie să ne călăuzească pe toți cei care am făcut, facem sau vom face artă de inspirație istorică !

– Considerați, Traian Brădean, că orice artist poate să realizeze lucrări de inspirație istorică, fiindu-i suficientă doar o documentare de primă mînă ?

– Indiscutabil că o documentare, o informare de primă mînă pînă la cel mai mic amănunt sînt absolut necesare. Dar eu cred că pictură de inspirație istorică pot face numai acei care au un acut sentiment al istoriei dar și al contemporaneității. Istoria poți să o înveți, și încă foarte bine, dar sentimentul trăirii ei îl ai numai cînd ai simțit și cunoști întreaga ființă a poporului tău în tot ce a creat ea semnificativ și durabil. Și acest sentiment nu îl capeți din lectură, din informație ci din participarea la viața poporului tău, la viața pe care el a trăit-o dar pe care, mai ales o trăiește.

– Cu ce credeți că ar trebui, sau de unde ar trebui să plece artiștii în opera de făurire a unei epopei naționale ?

– Cred că sarcina pusă în fața artiștilor de către Partid este clară. Noi știm ce avem de făcut. Trebuie să ne clarificăm numai **cum** trebuie să facem. Și ar fi să pornim de la niște tradiții ale picturii noastre clasice, căci mai toți marii artiști, ba chiar și din cei mai puțin proeminenți, **au făcut pictură de inspirație istorică. Asachi, care primul a avut o viziune limpede a ceea ce trebuie să fie pictura de inspirație istorică și marele ei rol în educarea maselor, Aman, cu scenele lui romantic-evocatoare ale unor momente luate din cronici și a figurilor unor mari și neînfricați domnitori, Tattarescu, Rosenthal, Negulici și Iscovescu „pașoptiștii", apoi marele Grigorescu cure ne-a dat o zguduitoare dar și măreață frescă a Războiului pentru Independență, Luchian . . .**

– Din care s-au descoperit recent niște necunoscute și interesante lucrări inspirate din același Război de Independență . . .

– Da, Luchian și mulți alții au făcut pictură de inspirație istorică.

– Și îmi permit să adaug că aceste lucrări de inspirație istorică s-au înscris în patrimoniul nostru artistic național ca opere de referință. Dar în legătură cu ceea ce spuneați pînă acum nu considerați că mulți artiști vrînd să facă operă de inspirație istorică bat niște cărări prea bătătorite, în sensul că abordează aceleași și aceleași figuri istorice ca și aceleași momente ?

– Este adevărat ceea ce spui. Fenomenul e explicabil prin două laturi. În primul rînd e mai ușor să faci ceva ce s-a mai făcut, ai de unde să iei, mai modifici pe ici pe colo, mai forțezi nota și gata „opera" de artă. Apoi mai e ceva, e moda. Există mode și campanii, cînd se poartă, sau poate e vorba de vreo aniversare, să zicem Bălcescu, și apar, ca prin farmec, zeci și sute de Bălcești, de o efemeritate dăunătoare. Eu cred că un artist trebuie să fie convins că are afinități cu cutare sau cutare personaj istoric ca să-l abordeze sau să simtă că în cutare eveniment poate el **deslușì un tîlc pe care să-l transforme în operă de artă viabilă.** Și mai cred ceva. Că prea ne-am statornicit numai la anumite personaje istorice, neglijînd pe nedrept altele de egală importanță dar poate mai puțin cunoscute și explicate de istoriografie și de opinie, de literatură. Și aș cita aici numai fascinanta figură a lui Petru Rareș, om politic, diplomat și ctitor de opere de artă de o mare complexitate, dar care își așteaptă încă artistul care să-l cunoască și să-l prezinte vremurilor noastre !

– Pe dumneavoastră care din marile figuri ale istoriei v-a atras cu precădere și din ce pricini ?

– Cel mai mult m-a atras Mihai Viteazul, și asta nu pentru ca a fost vorba de moda de care îți vorbeam, ci pentru că el a fost primul român care a îndrăznit să facă „Unirea" tuturor românilor la care poate s-au gîndit și năzuit și alți voievozi, care aveau conștiința vie a unității tuturor românilor. Dar el a făcut-o, chiar dacă a plătit asta cu prețul vieții lui. De aceea am și pictat acel triptic „EROII" în care, alături de întîlnirea dintre Bălcescu și Avram Iancu i-am pictat pe marii înaintași ai Neamului și Unirii : Ștefan cel Mare, și Mihai Viteazul. Cei doi sînt o expresie completă a acestui ideal de unire, o apropiere de realitate a idealului.

– Am observat că la fel de constant în opera dumnevoastră, dintre chipurile de contemporani, cu precădere apar moții. Care sînt resorturile intime ale acestei pasiuni ?

– Tatăl meu era moț, deși s-a stabilit apoi în alte părți, dincolo de „Țara moților" și viața moților e și o părticică din ființa mea. Se explică deci și prin ascendență această pasiune. Dar mai e ceva esențial și aceștia sînt moții cu viața lor, cu personalitatea lor dîrză, cu istoria lor zbuciumată, cu mărețele figuri de eroi pe care i-a dat neamului, de la Horia, Cloșca și Crișan la Avram Iancu, cu folclorul și arta lor populară atît de unitare și totuși atît de diverse – care m-au atras și mă atrag cu fascinație și continuu. După cum mă atrage viața lor nouă de azi, pe care am încercat s-o surprind încă din lucrarea mea de diplomă și apoi în atîtea și atîtea sute sau poate mii de desene !

– Așa cum a dovedit-o și recenta dvs. expoziție personală, chipurile de țărani, nu numai de moți, viața de la țară, par să vă atragă în mod deosebit. De aici numeroase scene din viața de la țară, peisaje aproape exclusiv campestre. De unde aceasta pasiune ?

– Țăranii mă atrag cu precădere pentru că e în ființa lor o mare puritate și forță și expresivitate a unor oameni care știu că aparțin unui neam, au o identitate precisă, o dîrzenie a lor, o dîrzenie și o deschidere pe care ți-o dau munca și apartenența la o largă comunitate de oameni ai muncii. Nu-mi sînt însă străini nici oamenii de la oraș, mai ales că cei mai mulți dintre ei provin, printr-o directă sau indirectă filiație, din lumea satului. Îmi sînt apropiate și am pictat chipurile acestor oameni ai muncii poate și datorită faptului că și eu am fost muncitor mai mulți ani, cam vreo opt ani.

– În ce branșă și unde ați lucrat ?

– Am fost vreme de opt ani muncitor tipograf și am lucrat în acest timp la Timișoara ; oraș de care mă leagă multe și trainice amintiri, din acea perioadă a vieții mele ca și a studiilor de început.

– Care studii ?

– Studiile făcute la Liceul de arte plastice din Timișoara, unde l-am avut profesor pe un remarcabil pictor și pedagog, pe Iuliu Podlipny, care m-a învățat pe mine multe din lucrurile trainice și valabile ale meșteșugului și care mi-au prins foarte bine în viață.

– Ați expus numeroase desene, Ion Frunzetti vă compara pentru asta cu Hokusai „bătrînul nebun după desen", ați ilustrat numeroase cărți. Ce v-a atras spre desen și ilustrația de carte ?

– Am desenat de mic copil ca orice copil și am fost și rămîn atașat desenului. În meseria noastră desenul este indispensabil. Ce pictor, nu mare, ci bun, poate fi acela care nu știe să deseneze ?! De altfel am fost acuzat multă vreme că nu prea fac pictură ci desene colorate. Acum nu mă mai interesează dacă colorez sau nu. Am înțeles că culoarea nu e culoare dacă nu e raportată la ceva. Desenul îmi dă posibilitatea să mă formez în raport cu natura. El îmi permite să observ proporțiile, care sînt calitatea de bază a caracterului omului și ale compoziției cu toate elementele sale fundamentale.

– Ce cărți anume v-au atras spre ilustrarea lor ?

– În primul rînd, și aproape exclusiv, cărțile de proză. Am ilustrat vreo 25–26 cărți și toate cred că sînt de proză ! La asta poate a contribuit și structura mea de ardelean, atras mai mult de epic, de narativ. De aceea am avut și am o slăbiciune pentru proza ardelenilor atît de bogată în fapte și caractere care îmi permite să fac desene cu subiect, narative și de mare expresivitate. Așa am ilustrat „Pădurea spînzuraților" a lui Rebreanu și mai recent „Moara cu noroc" a lui Slavici care a apărut în excelente condiții grafice la editura „Facla" din Timișoara!

– Să vă întreb de proiecte ?

– Proiecte pot exista sumedenii, lucrări puține, infinit de puține ! Nu-mi doresc decît să pot lucra ca și pînă acum, poate ceva mai mult și mai bine, îmbogățit cu experiența multor ani de trudă și meditație. Chibzuind, trăind fiecare lucrare și năzuind să fac acele lucrări pe care toți pictorii năzuiesc – **să le facă în viața lor !**

Interviu

PREMISE PREMONITOR-PREVENITOARE

– De cînd îl „citiți" pe Lautréamont, și ce a însemnat (înseamnă) el pentru D-voastră ?

– Îl citesc de la vîrsta pe care o avea „contele" cînd le-a scris, de la 18 ani. Rătăceam, recitind, cu cel mai bun prieten al meu, Niki Zamfirescu, mort prin 1934 la Paris („nu-ți închipui cît se vorbește aici despre Lautréamont, îmi scria el" ; astăzi, vai ! e dimpotrivă din ce în ce mai vizibilă o campanie de denigrare a acestui subiect-parlant, subiect-scrivant, **împotriva căruia se ridica Alain Jouffroy, acum încă doi-trei ani) ; rătăceam, așadar, recitind proza** ritmată la clavir **a adolescentului Ducasse, pe care, pe atunci, o știam ca și pe cea** mateină, **pe dinafară, cum poate n-aș mai fi acum în stare ; versetul** „ciinilor"... „qui ont une soif de l'infini, comme toi, comme moi, comme tout le monde", **revenea obsedant cu sfatul matern :** „ne bouge pas en dérision dans ton lit..." **și respect și astăzi consemnul moartei.**

Maldoror a însemnat pentru mine ca și pentru cîțiva, cum și-a dorit-o și Ducasse, un nou concept al scrisurii în care autorul se scrie, scrîind și subscriind (M. Playnet) și în care lectorul se autospionează, pe măsură ce parcurge textul, ca autor. Nu s-a vorbit, precît știu, pînă acum, de un „narcisism", de un fel deosebit, adică, spre a utiliza chiar o zicere maldororiană, „de la grande espèce", care duce, sărind treptele teoremei („le théorème est railleur"...) la o nouă știință a literaturii. Ca Brâncuși, pe alte coordonate, Lautréamont ne invită să uităm toată literatura – vreau să spun pe cea a domnului Lassère, și să încercăm a gîndi cu ochii de minotaur ai mitului („Je veux rester seul dans mon intime raisonnement"). E pentru noi sigur că această aventură, mai temerară decît cea a lui Rimbaud, care întîrzie mai puțin în revoltă, generează, odată cu a acestuia, totuși, marea deruta a poeziei moderne („moderniste"). Poeți destoinici, ageri unii și chiar foarte mari citiva „caută" și... „se caută", fără a cunoaște unde și cum să-și depuie puii, drăguți îndeobște. Și ce e mai întristător, nici unul nu s-a mai ridicat, în timpii din urmă, la o așa feroce cutezanță ca acești îngeri ai sfîrșitului stupid secol al nouăsprezecelea.

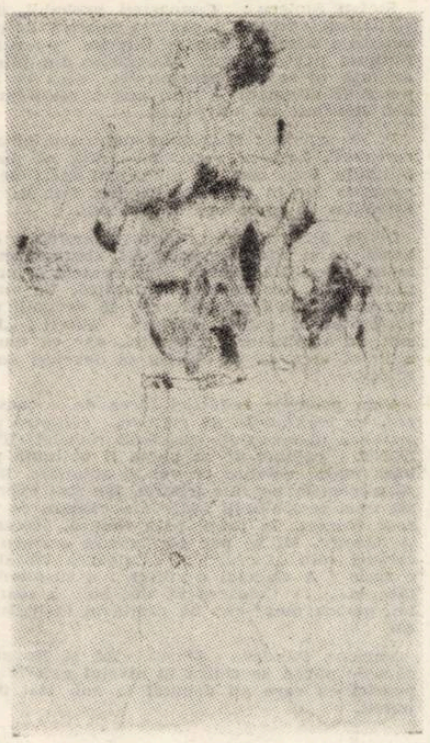

Desenele paginii : TAȘCU GHEORGHIU

– Un André Gide, să zicem, prefera Cîntecul VI... Care e preferința D-voastră ?

– Gide era liber să prefere. Dar la **Ducasse e vorba de** adeziune **care e și obligatorie și totală : „Poeziile" sînt reverberația „infra-noir" a „Cînturilor", care își răspund, amîndouă, într-o identitate presimțită dureros** („l'erreur est la légende douloureuse")

– Ce „dificultăți învinse" (de învins) presupune o traducere a lui Lautréamont ?

– Orice traducere pune iritanta problemă a vocabulei care iese din uz, a cuvîntului părăsit „noțional" (și nu informațional). Traducătorul e solicitat să aibe, odată cu o largă și selectivă lectură a textelor „majore" ale epocii în care s-a născut opera pe care o traduce, intuiția necesitată de un efort penibil al termenului de referință vetust și sur, odată cu a aceluia venust și pur. La Lautréamont efortul presupune și alte conivențe („Lautréamont face cuvîntul de rușine. El îl forțează să spună ceea ce el poate spune", A. Breton). Dar „Cînturile presupun o savantă și magnifică prozodie pe care exegeza maldororiană nu încetează a o admira. Nu exaltă, oare, șacalul Léon Bloy, necruțătorul închizitor al literelor franceze ale epocii, „Cînturile" pentru că descoperă în ele „măreția stilului lui Bossuet". Traducătorul trebuie să aibe, înarmat cu o temeinică știință prozodică, veleități, desigur măgulitoare, dar și convingătoarea dovadă că a știut să elimine un eșec.

– Desenele D-voastră au aerul unor „reverii" pe marginea textului lautréamontesc...

– Desenele din carte fiind dincoace sau dincolo de orice încercare plastică, pot fi, cu siguranță, niște „reverii", cum așa de fericit le-ai numit. Ele arată, însă, și o totodată nouă modalitate, „de a face Maldoror"...

– După tălmăcirea „contelui", nu sînteți ispitit s-o faceți pe aceea a „divinului marchiz" ?

– „Divinul Marchiz" stă, ca și în viață (la Bastilia sau la Charenton), întemnițat în ferecatul „Enfer" al Bibliotecii Naționale din Paris. S-a spus că asupra celor ce s-au atins de Maldoror planează o zodie malefică : sinucidului și rătăcirii i-au căzut pradă mulți dintre acestia. Sînt superstițios. Prefer să fi adus doar acea „Contribution á l'avortement des études maldororiennes" pe care a adus-o și Aragon. Uniți în viață și posteritate, stau sub un aidoma sortilegiu, în „l'Enfer", și montevideanul și strănepotul Laurei lui Petrarca. Eforiul dureros cerut de primul se vede periclitat de vîrsta mea și de imensitatea luciferică a celui de-al doilea căruia îi aduc, așadar, doar o reverență cu acea politețe „suranée" pe care o notează Charles Nodier cînd se împiedică de el, la vizita pe care, în primele zile ale Revoluției, o face în Bastilia liberată.

(Aceste întrebări, la care **TAȘCU GHEORGHIU** a avut bunăvoința să răspundă pentru cititorii revistei ORIZONT, i-au fost puse de ȘERBAN FOARȚĂ).

Lautréamont – în tălmăcire dublă

Mai tributari romanticei decît, **ex. g.,** simbolismului (cu sumedenia-i de boemi precari...), suprarealiștilor nu le va fi lipsit niciicînd nu știu ce notă „dandy", iar monoclul unui Jacques Vaché, să zicem, nu a jucat un rol mai mic în „insurecție", prin anii '16–'18, decît jiletca roșie (unii pretind că... numai roz !), pe vremuri, în „bătălia pentru Hernani", a tînărului Théophile Gautier... Or, contele de Lautréamont – sau baremi Maldoror – e, între altele

(ca : umor negru, onirism, dicteu automat **avant la lettre**, hazard exterior și celelalte...), nu mai puțin, un **dandy** : „Am de gînd **fără să fiu tulburat**, să declam cu glas tare, strofa gravă și rece pe care veți auzi-o..." (s.n.) : unul nu la modul estet, ca lordul Brummell, ci la acela subversiv-romantic – care a fost și al lui Byron, lord și el.

Fie și singur amănuntul ăsta, și ar fi deajuns să (ne) explice rîvna traducătorului de astăzi – ghepardizant, acesta, și, mai cu seamă, matein – față de opera lui Isidore Ducasse [1]. Decît că rîvna, că „evlavia" aceasta e una, totuși, veche (coetanee, pare-se, aceleia de „marele Mateiu"). Tașcu Gheorghiu fiind el însuși un personaj de avangardă – ce nu va fi avut să-i facă, pe la străine curți, prin interpusi, straniul pseudo-conte, cunoștința... Un „personaj de avangardă", spuneam, și, încă, unul în sensul cel mai radical : acela al tăcerii. Și ce altă, dacă nu o formă de tăcere, e tălmăcirea ca atare ?... – cel care tălmăcește dînd, într-o altă limbă, glas unei lucrări, fără ca el însuși să aibe – propriu-zis – cuvîntul ; după cum este și „uitare în obiect" (și identificare cu acesta) : o formă de iubire – tălmăcirea... Iar cînd lucrarea (mult-iubită), e chiar în limba ta, îți mai rămîne s-o înveți pe dinafară și să-i dai, astfel, glas – fără ca, iarăși, tu să aibi cuvîntul ! Este, acesta, cazul însuși al lui Tașcu Gheorghiu față cu **Craii**... lui Mateiu...

...Și, fiindcă veni vorba de Mateiu, să nu trecem, totuși, cu vederea o „coincidență" – între acesta și Lautréamont, – între, de fapt, înfățișarea Penei Corcodușa și-aceea a „nebunei care trece"...[2] această (mai puțin „taina" nebuniei sale) altă Pena – duhnind a băutură și cu „un picior descult" (nu însă de condurul, vai al Cenușăresei !).

De-altminteri, marea lecție mateină fructifică, încăodată, și în transpunerea în românește, pe de-a-ntregul, a operei lui Isidore Ducasse – fie că este vorba de (numai) unele grafii aparte, ca : **bossă, chaos, kangur,**[3] de ziceri și de intelesuri à la Mateiu, ca : **fermec/-ul vitiului /, estimp** (în sens de „între timp", „în acest timp") sau **răzne** (pentru **écarts**=„abateri, digresiuni..."), de grefe franțuzești, ca : **port altier (id est** : „purtare trufașă", „ținută mîndră" – pentru, în textul franțuzesc, cam searbădul **démarche fière**...) ; fie că, mai cu seamă, este vorba, odată cu refuzul cuvîntului banal, de unele refaceri de sintagme, ca, între altele : **ostroavele britanice** (pentru, în original, **iles Britanniques**), ca și de calcuri după franțuzește, ca : **ghindele / de aur ale / perdelelor** (unde **ghindă**=„ciucure, franj" – după, la Lautréamont : **les glands / d'or / de / ses / rideaux**... ; tot astfel, **gland** devine **ghind** – prin etimologie „regresivă"...) ș.a.m.d. Să mai adăugăm că : hartabale (pentru **mégères**=„zgripțuroaice, cotoroante") sau **frați de taină** (pentru **frères mystérieux**), ca și **odrasle de dinaști** (pentru – prea-neutrul – **fils de rois**) etc., departe de-a fi niște „tabieturi" mateine, conferă textului

tradus halouri și penumbre inedite, un nor de conotații noi, ca și acel sistem de referințe, o „intertextualitate", alta – pe care chiar originalul, plin de aluzii și trimiteri, de „trape și capcane", le reclamă. Astfel că – între altii – prin Mateiu, tălmăcitorul nostru face mai mult decît să tălmăcească ; el **naționalitează** (cu o expresie a lui Iorga) opera lui Isidore Ducasse...

...Surpriza însă este că, acum, fără a părăsi tăcerea, pentru întîiași dată, el, Tașcu Gheorghiu, își comentează propria lucrare. O comentează **grafic**... – suita de desene, șaptesprezece la număr, unele – ilustrații propriu-zise la **Cînturile lui Maldoror,** portrete imaginare – celelalte, ale contelui de Lautréamont, consfințind, din capul locului, cu toatele, o vocație de remarcabil imagier de școală suprarealistă – inteligent, pregnant și rafinat... Astfel, acuratețea liniei și, deopotrivă, evanescența purelor ovale, ca-ntr-un desen de Ingres (v. **Falmer,** p. 128, sau „portretul" tripartit în chip de ou, p. 155), accentul fiind, de altfel, pus pe filiform, pe

curbiliniu și pe caligrafic..., indefinita ezitare, ca în pragul unei **terra incognita,** dinaintea **sans-visage**-ului lautréamontesc, obsesia și enigma unei fizionomii mereu absente – pe cale „tocmai" de-a se contura (ca în superbul „Je dessine Lautréamont", p. 183), nu știu ce abandon, ca o hipnoză, față cu „inubliabilul și bulversantul"[4] strofelor ducassiene, precum și insolitul imaginii globale în contratimp ironic cu „decența" elementelor ce o compun (v., între altele, „Pelicanul și scarabeul, în cer cei doi vulturi...", p. 131, și, mai cu seamă, „natura statică", de la p. 173, cu lebădă neagră, crab și nicovală...), alcătuiesc, toate acestea (și, încă, altele), una dintre cele mai fericite tălmăciri plastice ale lui „Maldoror", pe care-l tălmăcește, și altminteri, Tașcu Gheorghiu, magistral.

ȘERBAN FOARȚĂ

---

1) **Lautréamont,** OPERE COMPLETE **cuprinzînd Cînturile lui Maldoror, Poezii, Scrisori, traducere, bibliografie și ilustrații de Tașcu Gheorghiu, Editura „Univers", 1976.**

2) **„Iată nebuna care trece dănțuind, în timp ce-și aduce nelămurit aminte de ceva. Copiii o hăituie cu pietre, ca și cum ar fi o mierlă. Ea învîrte un băț și se face că-i urmărește, apoi își vede iar de drum. Și-a pierdut un papuc în cale, dar nu-și dă seama. Labe lungi de paing îi umblă pe ceafă ; nu-s decît pletele ei. Chipu-i nu mai seamănă a chip firesc și dă hohote de rîs ca hiena. / ... / Rochia, găurită nu numai într-un loc, se mișcă smucit în jurul picioarelor ei osoase și pline de glod. / ... / Ea și-a pierdut farmecul și frumusețea dinții ; umbletul îi e ticălos și răsuflarea ei duhnește a rachiu"... Cît despre portretul Corcodușei, iată-l și pe acesta : „Bătrînă și veștejită, cu capul dezbrobodit și numai zdrențe, toată, cu un picior descult, ea părea, în turba-i cumplită, o făptură a iadului. Beată moartă, vărsase pe ea și o trecuse neputința, ceea ce umplea de o bucurie nebună droaia de derbedei și de femei pierdute ce-i făceau alai strigînd : „Pena ! Pena Corcodușa" !.**

3) **Fie și dacă o asemenea prețiozitate grafică nu este tocmai marca lui Mateiu – ci, mai curînd, a avangardei noastre...**

4) **Aceasta – ca o parafrază la legenda unuia dintre desenele lui Tașcu Gheorghiu, datat 1942, anume : „Sous mes yeux émerveillés se déploie l'inoubliable, le bouleversant".**

COLEGIUL DE REDACȚIE :
ION ARIESANU (redactor șef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRĂGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3–33–90, 3–33–76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

Proletari din toate țările, uniți-vă!

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVII ● 1 iulie 1976 ● Nr. 26 (436) 8 pagini 1 leu

Cenaclul plastic din Lugoj

Constituit abia în urmă cu cîțiva ani și cu puțini membri, **Cenaclul plastic din Lugoj** a început să se impună treptat printr-o susținută și interesantă activitate expozițională, cu unele realizări remarcabile, de ținută, cum a dovedit-o și expoziția deschisă la Teatrul Popular din localitate. Un merit special al Cenaclului îi constituie faptul că, alături de cei cîțiva membri ai Uniunii Artiștilor Plastici, au fost atrași, în ultimul timp, la activitatea lui și cîțiva amatori, dar deosebit de înzestrați, cum ar fi Petronella Sîrbu, încă elevă, Gelu Muscalu, Gheorghe Reisz și cunoscutul pictor naiv Gheorghe Doja.

Se remarcă în expoziție, prin ținuta lor, în primul rînd, lucrarea lui Silviu Orăvițan Crețu, un „zburător" realizat într-o manieră modernă, sintetică, cu fermitate cromatică, cele două lucrări ale lui Vladimir Streletz, care folosește abil simbolul și implicația, aluzia directă, ca și „Poporul roșu" a lui Tudor Tudan, patetică și evocatoare. Frumoase și în armonii cromatice tranșante, lucrările Floricăi Orăvițan Jianu, din care se reține „Gospodărie colectivă", ca și pînzele lui Gelu Muscalu, de un subtil rafinament

ION TĂTARU

(Continuare în pag. 6)

PETRONELLA SÎRBU : Prietenii

ÎNVĂȚĂTORII

„Profesorii și învățătorii au datoria de cinste și sarcina de mare răspundere de a-i forma pe tineri ca cetățeni conștienți și devotați ai patriei socialiste, ca făuritori entuziaști ai comunismului pe pămîntul României".

(Din Expunerea tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU la Congresul educației politice și al culturii socialiste).

În dreptul fiecărui început de drum un om cu privire blîndă, răbdător și imens în înțelegerea universului candorii îndreaptă stîngăcia mîinii nedeprinse cu ordinea liniei scrisului și a gîndului socotit. În dreptul fiecărei amintiri despre începuturile vieții de școlari stă imaginea omului matur, înconjurat de zeci și zeci de copii așezîndu-le liniștea între laturile vieții, arătîndu-le soarele, pomul și țara, mereu, și de atîtea mii de ori : unu plus unu.

Învățătorul nostru, omul de la capătul drumului spre știință, spre cultură, spre tehnică, omul așezat la poarta dintre două lumi șoptind cumpănit copiilor : să repetăm acum, din nou, cu majuscule, joaca de constructori, de navigatori, de dascăli, să repetăm cuvîntul om și să-i deprindem rosturile ! Învățătorul nostru, înaltul semen, cu lecțiile simple și fundamentale ale vieții în preajmă, trece prin mîinile lui, generații întregi de oameni, de constructori, de făuritori ai unei lumi noi ; anonim și generos deprinzîndu-ne cum se scrie : mama, cum se iubește pămîntul patriei, cum se pune culoarea roșie pe un steag ori pe acoperișul unei case, ce înseamnă albastrul cerului și galbenul lanurilor, ce înseamnă pace, și niciodată război și moarte. Omul care, perpetuu adună din seninul universului copilăriei bucuria de a trăi, de a fi prieten, bucuria de a făuri ceva măreț și de a iubi, într-un mănunchi pe care să-l restituie apoi, cumpănit, într-o ordine firească a lucrurilor lumii, tuturor celor ce mîine, peste puțină vreme, vor trebui să le amplifice spre zidirea unei lumi mai bune și mai drepte. Omul care, perpetuu adună din universul vieții de fiecare zi argumentele șlefuirii rostindu-și crezul în mai bine și mai drept, în numele căruia zidește în sufletul copiilor sentimentul de cetățeni ai țării, de viitori participanți activi la rostuirea destinelor ei pe treptele înalte ale devenirii.

Deopotrivă copil și înțelept, învățătorul, omul de la poarta vieții fiecăruia dintre noi, deplinde generațiile, în primul rînd cu buchia dragostei pentru măreția omului și a trecerii lui senine peste un pămînt grav, le așează în suflet leagănul istoriei neamului, limpezind calea spre universalitate. Într-un secol deschis spre toate universurile, încă fundamental, învățătorul tuturor copiilor lumii preia sentimentele ancestrale și le transformă în fapt viu, în oameni vii, în conștiință de om, de țară, de umanitate, desface pleoapa tuturor ochilor spre sensurile lucrurilor lumii, universal ca însăși lumea copilăriei pe care, cu gravă răspundere, are menirea s-o transforme, să o ridice la rang de existență socială.

Deopotrivă poet și savant, deopotrivă părinte și judecător, omul din mijlocul copiilor învață, el însuși, perpetuu de la generații pentru alte generații lecția nouă a devenirii superior umane, cu crezul limpede și hotărîrea fermă, cu dragostea și devotamentul față de țară.

Singurul și cel mai de seamă omagiu adus lui, de Ziua învățătorului sînt înșiși oamenii, generațiile puterii mature, marile lor realizări și deziderate, fermitatea, hărnicia și patriotismul lor. Undeva, în mijlocul lor, pe deasupra ochelarilor de vreme, privirea blîndă a unui om mulțumește.

PAUL EUGEN BANCIU

PERSONALITATE ȘI ASPIRAȚIE

IDEILE CONGRESULUI EDUCAȚIEI POLITICE ȘI AL CULTURII SOCIALISTE

Concepția Partidului Comunist Român cu privire la formarea și dezvoltarea personalității umane se fundamentează pe ideea muncii creatoare de valori materiale și spirituale în care omul își regăsește condiția autentică a demnității sale.

„Formarea omului nou trebuie să pornească de la adevărul binecunoscut după care munca, activitatea socială utilă constituie factorul determinant în formarea conștiinței socialiste, în educarea morală și politică a maselor" (...) „Munca liberă, despovărată de exploatare, constituie unica sursă a sporirii avuției naționale, a înfloririi patriei, a prosperității poporului și a bunăstării personale ; de aceea, ea trebuie înțeleasă ca o necesitate, ca o îndatorire de onoare a fiecărui cetățean și, totodată, ca principalul mijloc de afirmare a personalității umane, a forței creatoare a fiecărui cetățean". (Din Expunerea tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU la Congresul educației politice și al culturii socialiste).

Înțelegînd astfel rolul muncii ca factor hotărîtor în edificarea personalității umane, rezultă că toate laturile, structurile și nivelele societății, sînt angajate într-o vastă și complexă acțiune educativă care-și propune cultivarea, în special la tineri, a dragostei față de muncă, față de profesiune, convingerea că numai prin muncă omul își realizează aspirațiile sale, idealul său de viață.

În condițiile făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate, personalitatea umană dobîndește noi dimensiuni caracterizîndu-se ca un nou tip de personalitate a cărui însușire este creativitatea. Fiind un sistem deschis, activ, o „structură vie" (J. Piaget), personalitatea se exprimă pe plan uman prin comportamentul individului, comportament dirijat de aspirații și idealuri, de PROIECTE și de efortul depus pentru realizarea lor.

Proiectul se referă la modalități noi de integrare a individului în viața socială, exprimînd în acest fel atitudini prezente dar și viitoare față de viață, față de sine, față de societate și activitate. Aspirațiile și idealurile dau personalității umane dimensiuni **proiective** și **prospective.** Așa explicăm de ce aspectele dinamice dar și de cristalizare a aspirațiilor se evidențiază mai ales la vîrstele tinere. Ele sînt pregătite de întreaga dezvoltare a individului referindu-se deopotrivă la trecutul, prezentul și viitorul persoanei.

Din perspectivă ontologică, omul avînd capacitatea de a-și proiecta viitorul, de fapt, **se proiectează pe sine.** Rezultă că proiectul se întemeiază pe un anumit ideal social ales, în conjunctura unor situații sociale, cadru în care individul își proiectează scopurile și mijloacele de realizare a acestora.

Contextul social în care trăiește și se dezvoltă sînt hotărîtoare în stabilirea nivelului la care se proiectează un individ. Contextul social determină orientarea, conținutul și intensitatea aspirațiilor datorită unor „presiuni sociale". De exemplu, trebuința de autodepășire, de perfecționare continuă explică acest fapt.

De asemenea, factorii sociali ca : obiceiurile, tradițiile, moravurile, organizarea socială, valorile științifice, artistice, culturale, morale, idealurile colectivităților, au o influență foarte puternică asupra constituirii aspirațiilor.

Din acest motiv, aspirațiile au o importanță particulară pentru studiul raportului individ-societate. Ca elemente de proiecție a personalității, aspirațiile se raportează la un anumit **mod de viață** (dorit) și depind, probabil, și de un anumit **nivel de viață.** În acest caz, fundamentală este raportarea individului la valorile promovate de societate (clase sociale, grupuri, familie) și la ierarhia acestor valori.

MIHAI PREDESCU

(Continuare în pag. 3)

Coloevii internaționale

- **Profesor al Universității din Provence.**
- **Decan onorific al Facultății de litere din Aix-en-Provence**
- **Profesor al Institutului de Studii Politice din Aix**
- **Cavaler al Legiunii de onoare**

Opere mai importante : **L'accéleration évolutive (1948), Problématique de l'évolution (1954), Les dimensions biologiques du progrès humain (1961), Les processus d'adaptation (1967), La surchauffe de la croissance (1974).**

Actualmente se consacră cercetărilor privind probleme de prospectologie și filosofia istoriei.

CU FRANÇOIS MEYER despre Explozia Demografică și Viitorul Omenirii

„Dincolo de aventura animal-om, se anunță apariția omului ca om".
FR. MEYER

– Cercetările Dv. consacrate Viitorului, bunăvoința de colaborare și considerația manifestată față de mișcarea noastră culturală au făcut posibil acest dialog. În ce măsură credeți că noua știință a viitorului realizează un aport în soluționarea problemelor privind viitorul omenirii ?

– Prospectologia are două misiuni dificile. Prima este o *propedeutică* negativă care constă în a măsura, în mod critic, determinările pe care structurile actuale le exercită asupra spiritului, a conceptelor și valorilor ideologice care sînt legate de structura sa informațională. Îi trebuie de asemenea, în virtutea unei încercări periculoase, să încerce să imagineze tot ceea ce s-ar putea să semene cu situația prezentă, pentru a se folosi de aceasta în măsura disponibilității.

Cea de-a doua orientare a prospectologiei constă în a căuta legile regularizării sistemelor complexe și hipercomplexe, adică a teoriei generale a sistemelor, în scopul de a o avea pregătită în fața evenimentelor viitoare imprevizibile, a-și pregăti „reflexe" regulatoare universale". În rezumat și acest punct de vedere este fără îndoială paradoxal – orice prospectologie care se vrea previzionară este pasibilă de a se vedea dezmințită de viitor. Prospectologia trebuie să accepte – în ciuda celor ce sînt gîndite în general – să fie nonprevizionară. În aceeași măsură ea trebuie să se pregătească pentru imprevizibil.

VICTOR ISAC

(Continuare în pag. a 7-a)

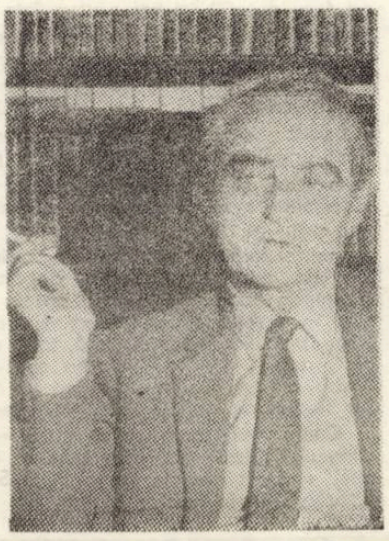

Constanța Buzea,

LIMANUL OREI

(Ed. Eminescu, 1976)

Surprinzătoare în cazul Constanței Buzea este nu doar absența efortului de a se singulariza prin limbaj, siguranța aplicațiilor clasice, modul în care își face poezia din toate acele elemente : imagini, trucuri lingvistice, teme, repede devenite monetă curentă între poeții unei generații, dar și o permanentă tensiune afectivă aplicată poemelor, un fel specific poetei de a se „pierde" în peisajele pînzelor delicat alcătuite de imaginație. Constanța Buzea scrie, s-a remarcat încă de la primele sale volume, o poezie de aspect confesiv, dar lectorul atent al mai noilor sale culegeri de poeme, **Pasteluri, Ape cu plute, Limanul orei,** ultima apărută de curînd nu va putea să nu remarce conturarea unei zone lirice pentru care definitorii devin, pe lîngă dispoziția interogativă și monologală, interiorizarea, spiritualizarea vocii poetice, reflexivitatea slujită de o imaginație plastică remarcabilă. Lipsită de complexul modernității, ca și de bovarismul răspîndit între autoare al poeziei de idei, Constanța Buzea realizează unul dintre cele mai pregnant moderne profiluri ale poeziei actuale. Modernitatea poeziei sale vine din sensibilitate, dintr-o hipersensibilizare a simțurilor, dar și din punerea în scenă – în peisaj, mai exact spus – a sentimentului. Poezia este succesiune de gesturi, pantomimă lirică, ori – numai – notație, la modul bacovian : „Suflete îngîndurate, / Dăruite, și de dar, / Frig de toamnă, pași anemici / Sub o lună de coșmar, / Ne uităm în sus, la plopii / Ale căror frunze par / Plutitori plămîni de ceață, / Aburinde gropi de var" **(Gol)**.

De altfel, impresia cea mai puternică pe care o lasă poezia recentului volum este a unui Bacovia citit prin Eminescu. Recluziunea, melancolia, vegherile triste, însingurarea se petrec într-o perfect conturată ordine idilică. Atmosfera este de ritualitate domestică și de complicitate sentimentală. Nu lipsește îndemnul de a trăi voluptuos viața comună : „Dorul de veghe, melancolie, / Urme-n zăpadă, crengile stind, / Și în adînc muritorul pămînt / Pentru iubirea ca o stafie. / / Rănită pasăre fără soție, / Te va petrece pe lîngă mine / Gîndul, limanul orei senine / Din libertate către robie. / / Numai căldura să ni se lase, / Întru norocul fără podoabe, / În via rece, cîteva boabe, / În depărtare, cîteva case. / / . . . / / Nins și lunatec să te primesc, / Vino sărac într-o zi fără șir . . . / / Aruncă lumii tot ce ții minte, / Numai căldura să ne rămîie / Abur pe gura ca de tămîie, / Vino tu singur, fără cuvinte" **(Limanul orei)**.

Dacă în edenul terestru al lui Eminescu, într-o insulă a lui Euthanasius poate fi concepută prezența unui suflet pîndit de „nevroza" bacoviană, am definit, atunci, poezia Constanței Buzea prin tot ce are ea mai caracteristic. „Nevroza" Constanței Buzea este de natură erotică și este alimentată permanent de interdicții morale. Femeia este bănuită de o „viclenie" mai presus de „fire", moartea, maculatea, înstrăinarea de condiția generică, osteneala și senzațiile dureroase, de sufocare – și acestea gîndite, doar – îi provoacă „un plîns înmărmurit". Impresia generală este de murmur ceremonios, de somnie blîndă, întrerupte din cînd în cînd de viziuni cosmologice. Pornind de la un pretext al poeziei lui Blaga, poeta reușește interpretări naturiste, convertind, mai ales, convențiile idilei într-o poezie de gravă rezonanță existențială : „Dacă rîvnesc, întinsă-n brazdă, / Polenul orzului în floare / Promis în luna mai a lumii / Și care iar s-a săvîrșit, / / Ar trebui să fiu vicleană / Mult dincolo de firea mumii / Hrănită cu-ntrebări, / Răspunsul ar fi un plîns înmărmurit, / / Ar trebui umilă-n umbră / Să mă-asurzească turma proastă / A vorbelor postind tăcute / Lîngă un prinz demult sleit, / / Ar trebui să fii pămîntul / Care cînd tremură, mă doare, / Pămîntul semănat de oameni, / Și tot de oameni păgubit" **(Orz)**.

Dar ceea ce este mai specific poemelor din **Limanul orei** pare să fie o permanentă căutare a cuvîntului delicat, o preferință pentru diafan, vaporozități, aspirația nesatisfăcută spre trăiri sublime.

Aproape peste tot dăm peste o poezie de mari frumuseți picturale, ridicînd strălucirea banală a universului cotidian în fabulos și feerie. Nimic excesiv, o simplitate și un gust desăvîrșit dau masura unor astfel de poeme. Iată-l pe cel intitulat **Caii,** antologic : „Pentru caii care fug / În amurg, și în amiază, / Prelungind un ham de rază, / Destrămîndu-se din plug, / / Pentru caii triști și buni / Mirosind a iarbă caldă, / Lumea asta, și cealaltă, / Lumea sfinților străbuni, / / Ar deschide o livadă / Cu trifoiul plin de must. / Mersul lor vuind îngust, / Să nu-l strice, doar să-l vadă, / / Și să-l guste, și să-l soarbă – / Rouă, ramură și spice, / El mereu să se ridice / Ca o nebunie oarbă, / / Cai cu gleznele subțiri, / Negrii cai ca niște miri, / Răsplătită fie firea / De sfiala altei firi". O permanentă exaltare a imaginației aruncă peste peisajele poeziei Constanței Buzea pulberi mirifice, cadrul devine muzical, rezonant, versurile, monodice, se împlinesc în tonalități melancolice, în repetare obsesivă a unor imagini.

Ar fi totuși incorect să menținem comentariul doar la acele aspecte ale poeziei care o pot singulariza, într-o anumită măsură, pe Constanța Buzea în contextul poeziei actuale. Autoarea plătește, și ea, lui **Limanul orei,** tributul cuvenit temelor predilecte ale generației sale. Vom găsi, bunăoară, reflecții asupra artei **(Țuculescu – autoportret)**, ori a statutului limbajului : **Melci, după ploaie, Dedicație, Făcutul meu, cuvîntul,** chiar o poezie de concepție : **Ramuri de alun, Trece grădina cu mărul.**

De o unitate stilistică excepțională, poezia din **Limanul orei** reprezintă etapa de maturitate a unei personalități lirice remarcabile.

LUCIAN ALEXIU

Cronica literară

TEXTE PENTRU PHOENIX

1. **Phoenixul** sau **finixul** e pasărea preferată a **Fiziologului.** Citîm după M. Gaster, **Literatura populară română,** București, 1883, p. 141 : „Și poți ca să asemeni darului întărirei, pre o pasăre căreia îi zic «finix» carea trăiește 300 și 15 ani. Și deacă vede că au îmbătrînit și au slăbit adună niște lemnișoare mirositoare, și-și zidește cuibu și intră întrînsul, și stă de 'naintea și-o bate atîta într-aripile lui, cît face foc din arderea soarelui și din baterea aripilor lui. Iară acea iaste atîta de întărită, cît nici odată nu se clădește, ce mai vîrtosu se lasă de arde, pentru că știe din fire că va să întinerească. Și plimbîndu-să 9 zile să naște dintr-acea materie a trupului lui un vierme, și crește pre-ncet pre-ncet, și-atuncea face aripi și să face pasăre. Și nu mai iaste în lume altul fără numai unul". Negreșit, emblema ei e străveche, legată fiind, prin cultul soarelui, de doctrinele esoterice ale străvechimilor, după cum, prin filiera **„Florii Darurilor",** direct de folclorul unei anumite etape istorice. Emblemă a **renașterii,** a muncii constructive, **pasărea Phoenix** reprezintă o metaforă a credinței în mai bine. Dincolo de apariția conjuncturală (au fost scrise pentru o formație ce poartă acest nume) „textele pentru Phoenix" se cer a fi comentate din punctul de vedere al literaturii canonice. Autorii lor nu sînt textieri, decît în măsura în care sînt creatori de TEXTE.

Anulînd posibilul subiectivism, **cultivînd textul,** autorul (sau autorii) își vor păstra, într-un anumit sens, anonimatul ; numele lor nu apare, decît într-un antet : din **antet** aflăm că autorul **Texte**-lor este Șerban Foarță, secondat în cîteva cazuri de Andrei Ujică. Sîntem pe teritoriul **Cărții** ; ea se deschide, firesc, printr-o **invocație** ; e în tradiția Cărții străvechi (sau a textelor simili-populare), invocația, ce, în finalul ei, preamărește după stilul propus „împăratul Finics". Nici vorbă că trimiterile, numeroase, nu lasă îndoială că ne aflăm între rafinați. Textele despletite ale lui Ion Gheorghe, de mare forță a expresiei, impresionează prin torentele, ce, dezordonat, haotic, debordant, compun sau recompun basme, legende ; textele lui Ion Gheorghe curg în dezordine, forța imaginii suplinind organizarea. Dimpotrivă, în cartea de față, totul e organizat, „canonic", rafinat, trimiteri în mod egal vizîndu-l pe Ion Barbu sau pe Mallarmé, autori pe care Șerban Foarță i-a studiat pe pagini adînci de exegeză.

Cantafabulele, partea a II-a, ar reprezenta „fabulele cîntecului", texte esoterice care ar împlini „ciclul soarelui" ; cantafabulele încep cu „Scara scarabeului" („soarele de la Eghipet"). **Pasărea Calandrinon, Stima casei, Vasiliscul și aspida** scot din **Fiziolog,** dar și din basm, animale spre a „descrie" fabuloasa lume a cuvintelor ; trei texte sînt destinate **inorogului** și sînt, firește, închinate „Măriei Sale Domnului Dumitrașco-Vodă". Nu **Istoria ieroglifică** îi interesează pe autori, ci „doamna cu licornul". Fabuloasele animale, ce traduc rafinamentele unei civilizații, ceremoniile galante ale unei epoci, omagiază neoanacreonticii noștri, ce, de la Enăchiță la Conachi, cîntaseră **amărita turturea** și **puișorul canar.** În sîntaxa, ponderat mallarméană a poeziilor, se pot distinge țesături de simboluri ce, prin varii trimiteri, anexează „ciclului soarelui" grațioase legende și efigii, nu neapărat scoase din **Floarea Darurilor** (dar potrivite ținutei voevodale : **Învățăturile lui Neagoe,** capodopera evului mediu românesc, poate fi citată cu folos și ea).

Între aceste texte ale epocii care a dat **„Doamna cu licornul",** magistral e **„Serenadă"** ; motivul poate fi găsit și în „Mistrețul cu colț de argint". În poezia evului mediu „frînc" e însă pretextul ei. Extraordinar e (scrie, pe bună dreptate Laurențiu Ulici) rafinamentul filologic, eufonia, **muzica.** Scrise pentru foarte cunoscuta formație muzicală, ele însele sînt adînc **muzicale,** atît prin „scenarii", prin „personaje", cît și prin **sunetele** lor. **Alcedonia** nu a plăcut comentatorilor de pînă acum a volumului ; piesa e însă de o mare virtuozitate și ar putea fi inclusă în orice antologie de „literatură canonică", poezia implicîndu-se în magica, succesiune (e a douăsprezecea) a cantafabulelor ca final.

După **Zoomahia** apare, în ultima parte a cărții, Pasărea Phoenix ; iată intrarea regală în scenă (în Carte) a Păsării : **„Iată că se-ntoarce cel ce, singur, harul / are de-a renaște, curățit prin jarul / rugului extatic ; cel hrănit cu-ambrozie, / la Livan, de Duhu' ; pasărea cea roșie. / / Iată că-l așteaptă, -n cea mai albă sfită, / cel ce-nginâ : Nu ne duce-ntru ispită ! . . . / Iese-i, la Iliopol, înainte apreftul, / celui ce, de Duhu' e hrănit de-a dreptul /, / nouă ani de-a rîndul ; pentru ca, la finea / lor, să mi se-așeze, cel hrănit din sînea / lui, pe jertfelnic : să-și dea foc, să ardă / 'n repede văpaie de lumină ,naltă !".**

2. Fără a subestima calitatea contribuției lui Andrei Ujică (intelect cercetător, spirit agil, fantast în texte de distincție lingvistică în scrisele sale de pînă acum) cartea aparține **„rarisimului cunoscător de poezie"** (Nina Cassian) Șerban Foarță.

Arhitectura Cărții, **comentariile de poezie,** ce se constituie în interiorul lor, mărturisesc un îndelung exercițiu asupra Cuvîntului. În această epocă în care poezia nu-și mai e suficientă sieși, **Textele** pentru **Phoenix** reprezintă un unicat, punînd în discuție însăși esența negației înainte amintită.

C. UNGUREANU

Lecturi

Petre Anghel

FRATELE NOSTRU EMANUEL

Eseist și poet de talent, Petre Anghel armonizează la un nivel elevat, cele două ipostaze, într-o interesantă construcție romanescă. Într-adevăr, romanul său de debut, de o remarcabilă siguranță stilistică, se situează la confluența epicului cu liricul, a vocației analitice cu știința dozării faptelor, a introspecției psihologice împinsă pînă la ultimele consecințe cu observația și descrierea obiectivă a vieții. Deși relativ redus ca întindere, romanul realizează, tocmai datorită varietății modalităților de exprimare ca și, după cum vom vedea, a temelor și motivelor incluse în textura cărții, impresia de densitate epică și poetică a scriiturii. **Există astfel, cel puțin trei teme, în sens richardian care ordonează materia și anume : o temă a copilăriei, una a vinovăției de tip conflictual și ce-a de-a treia, pe care mai nimerit ar fi să o numim obsesie a luciditătii. Aceste trei dominante structurante ca și altele – noi le-am numit doar pe cele care ni s-au părut mai reprezentative – pivotează în jurul unui nucleu esențial și anume problema eticului, a adevărului. Pretextul dezvoltării dramei este oferit de discuția dintre un sculptor, terorizat de propria luciditate, urmărind finalitatea morală a actelor, și iubita sa, avînd rolul doar de ascultător, de receptor al mărturisirilor celuilalt. Dialogul are rostul de a lămuri cîteva episoade obscure generînd interpretări multiple, contradictorii, din viața sculptorului și în special a copilăriei, episoade ce aruncă lumini asupra prezentului și a raporturilor cu persoanele apropiate. Și, într-o împărțire oarecum arbitrară, pentru că am spus – avem de-a face cu o țesătură de motive și nu cu o gradare lineară, prima parte a cărții poate fi considerată romanul copilăriei. Partea a doua a romanului cuprinde analiza situației și a raporturilor cu familia iubitei și în special a mamei și ea văduvă, și ea recăsătorită, ce-i drept, mult mai tîrziu după moartea soțului, o posibilă Tamara în alt context.**

Expresia devine acum puțin mai aridă, formulările îmbracă un ton ușor demonstrativ, în deficitul conținutului faptic. Tema vinovăției este cuplată de cea a luciditătii care nu mai este numai un mod de a privi lucrurile ci se constituie ca o eternitate de sine stătătoare, ca un mod de a trăi. **Totul este supus filtrului inteligenței analitice. Totul este disecat pînă la ultimele consecințe. Mai abstract și deci mai puțin realizat în această a doua parte, romanul captivează acum prin dezbaterea morală, nu de puține ori de o pregnanță aforistică. Romanul** Fratele nostru Emanuel **anunță, indiscutabil, un prozator de excepție.**

PAUL DUGNEANU

Alexandru Ivănescu

PEISAJE

(Ed. Cartea Românească, 1975)

Volumul se compune dintr-o suită de texte scurte, încheiată cu un poem în proză (cinci cînturi) suficient de curgător, vag simbolic, răvășit de aerul și tăria mării, de gustul distanțelor – în tonul romantismului supravegheat al secolului douăzeci.

Toate aceste **peisaje** (căci, într-adevăr, așa cum ne spune titlul, mai cu seamă de **priveliști** e vorba) sînt dominate de **soare** (și **lumină**) : lor le închină poetul cîteva dintre cele mai frumoase catrene ale cărții : **Soare de lumină, și de dor, / strînge-mă, adună-mă, la tine ; / de-am venit în lume ca să mor, / încă-o noapte am să pot rămîne. / Poartă-mă cu tine peste tot / ca pe-o blîndă, orfică eșarfă, / tu să dai în lume veșnic rod, / eu să cînt alături ca o harfă . . .** Întomnarea, întunecarea zării sînt respinse. De fiecare dată este invocat soarele care umple ziua de freamăt și culoare : **Pînă cînd agonia toamnei ! Soare, / Adună liniștea minutelor tîrzii, / Nisipul blînd din rîuri / cu peștele-nfrățește-l / Și mare noastră lume cu palizii ei fii. / Și fă ca noaptea lungă să cadă în abis, / Iar sorii toți adună-i să nască iar lumina / Lumină cît mai multă iubiților tăi fii.**

Acestea fiind, cum s-ar zice, voința poemelor și programului temperamental al poetului, cum se realizează ele ca întreg estetic ? Destul de trainic – răspundem. Însă inegal. Unele piese încep bine dar recad. apoi, în masa limbajului indiferent, de unde sufiul liric nu a reușit să le smulgă și să așeze într-o nouă realitate. Altele, dimpotrivă, pornesc anevoie, se deprind greu cu pulsul artistic, dar pînă la urmă îl acceptă cu bucurie. În ansamblu, volumul arată talent și pricepere. Regia este, adesea, savantă, plină de meandre și paralelisme. Imaginea are rafinament iar versul călcătură suplă și precisă : **În toamna prelungă – absentă și pală – / Pămîntul, ca aurul moale și greu, / Se varsă de-a latul în sufletul meu / Cum valul din urmă pătrunde în cală. / Nimic nu tresare, cînd fără de toartă / Pendulul coboară mereu tot mai jos / Pe marea cu păr, și miros de-abanos, / Ce-ascunde-n adîncuri corabia moartă.**

EUGEN DORCESCU

Curier literar

Niculae V. Alexandru : V-ați grăbit să ne trimiteți proză imediat ce v-am răspuns, ceea ce, într-un fel, e un entuziasm, din partea Dvs, dar . . . Să discutăm sistematic. „Moartea lebedei" cuprinde, în mic, păcatele și virtuțile scrisului dvs. : o ironie, acidă cel mai adesea, altoită pe un fond, i-aș spune poetic – dacă lestul inutil cu care vă întinați producțiile nu ne-ar readuce, rapid, pe terenul celei mai totale dezamăgiri. Ironia, desigur, în anumite condiții, poate căpăta superioare valențe poetice. Dar dv. ce faceți ? Încă indecis – se pare că nici nu vă luați în serios, scrieți, cum vă vine, un fel de dicteu automat, necenzurat, vezi bine, mai pe românește și tranșant spus, vorbărie goală, – deci, încă indecis, atît în alegerea temelor, cît și sub raportul modalităților specifice de tratare, vă lăsați pradă cum am mai spus, unui verbiaj lipsit de substanță artistică, ceea ce vă duce, printre altele, și nu de puține ori, la vulgaritate, etc. Chiar dacă vreți să șocați spunînd de pildă : „avea un mijloc de gît de lebădă" (!?) sau imposibilul : „visaseră amîndoi același vis" etc. și în insolit există o logică internă de care trebuie să țineți seama. Și-apoi, în genul de proză pe care-l cultivați, trebuie să vă axați pe o singură idee pe care s-o dezvoltați, s-o adînciți, să-i exploatați toate posibilitățile artistice, clarificîndu-vă, în același timp și dv. înșivă în procesul scrisului. Vă spun toate acestea tocmai pentru că întrevăd în dv un potențial talent. Lucrați, să mai așteptăm și apoi trimiteți, cu o singură condiție : luați-vă scrisul în serios.

Mohaupt Koloman : Hotărîți-vă pentru poezie, în proză nici o speranță.

Ion Tudor Braniște : Vă mulțumim pentru frumoasele cuvinte adresate revistei noastre. În rest, – deocamdată nimic.

Sevastian G. Gologan : Schițele dv. sînt tratate sumar, nediferențiat, deși, în general, sînt scrise cursiv. Deocamdată, nu.

Someșan Sergiu : Aveți un scris imposibil. Pe viitor trimiteți textele dactilografiate, lucru valabil pentru toți colaboratorii noștri.

Mircea Ioan Pop : Treceți pe la redacție.

N. R. Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

A. BALTHAZAR

COORDONATE ALE LITERATURII GERMANE DIN ȚARA NOASTRĂ

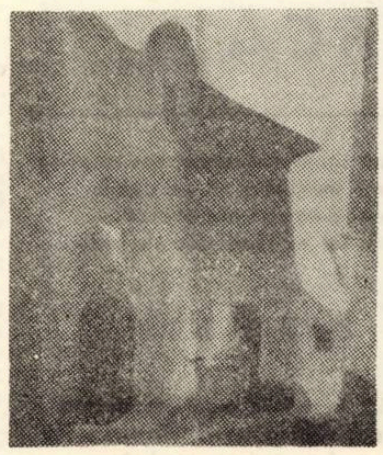

GHEORGHE REISZ : Citadină

Literatura naționalității conlocuitoare germane din România este o realitate vie și unanim recunoscută. Este expresia conviețuirii multiseculare și neîntrerupte cu poporul român și cu celelate naționalități conlocuitoare.

Un element de bază al dezvoltării scrisului nostru de limbă germană îl constituie – ca și pentru literatura română propriu-zisă – continuitatea lui de veacuri, neîntreruptă de stihii ca năvălirile nimicitoare ale turcilor din veacurile 15-17 sau de cele întîmplate ca urmare a fascizării vieții publice germane de la noi, sprijinită de legionari și de dictatura antonesciană – continuitate, de asemenea, a tendințelor progresiste ale scrisului de limbă germană de la noi, tendințe prezente în presa muncitorească de la sfîrșitul secolului al 19-lea încoace, prezente în manifestele și revistele literare, inițiate de Partid în ilegalitate și care și-au găsit cadrul potrivit de dezvoltare după 23 August.

S-ar fi putut începe spicuirea din scrisul nostru de limbă germană cu versurile atribuite semi-legendarului Klingsor, minnesänger transilvănean care ar fi luat parte la întrecerea cîntăreților ce s-ar fi desfășurat pe Wartburg în 1206/1207 ; dar specialiștii sînt unanimi în a considera că strofele în cauză au fost scrise cu cel puțin trei sferturi de veac mai tîrziu. „Anonimul sebeșan", luat prizonier în 1438 cu ocazia asedierii orașului său natal și care a publicat în 1481 al său „Tractatus de moribus... Turcorum" („Tratat despre obiceiurile turcilor"), nu a mai revenit pe plaiurile natale, nu s-a preocupat de problemele specifice ale patriei, iar textul său, prețios pentru știință, nu are caracter beletristic, cu toată accepțiunea largă pe care o dăm acestui termen pentru operele mai vechi. Situația este evident diferită în ceea ce-l privește pe brașoveanul Johannes Honterus, umanist de reputație europeană, a cărui viață și operă este legată de cele trei țări române și care s-a străduit – printre multele lui preocupări – să toarne în versuri preceptele sale despre obligațiile elevilor.

Și unde altundeva ar fi putut să-și desfășoare activitatea un Valentin Franck von Franckenstein (1643-1697), „comite săsesc", cel mai înalt demnitar ales de pe „pămînt crăiesc" din Transilvania, care scria versuri în limba germană, în dialectul săsesc, în românește și ungurește ? Nu întîmplător Mozart l-a zugrăvit în persoana blîndului Sarastro din „Flautul fermecat" pe Ignaz von Born (1742-1791), care provenea din Maramureș, fusese educat în Ardeal și ajunsese capul „Iluminaților" vienezi. În oastea revoluționarilor de la 1848/9 a luptat, printre alții, și Max Moltke (1819-1894), al cărui „Cîntec popular transilvănean" culmina în dorința ca toți fiii patriei să se înfrățească pe deplin, oricare le-ar fi limba maternă, dorință care avea să-și găsească împlinirea desăvîrșită de abia în zilele noastre.

Firul roșu al cîntărilor socialiste trece de la manifestele cu versurile minioase ale lui Friedrich Krasser (1818-1893) care circulau pînă și în mediul muncitoresc din S.U.A., trecînd prin „Cîntecul celor oropsiți" al „calfei de dulgher" Nikolaus Schmidt (1874-1930) și poemele rebele timpurii ale bucovineanului Alfred Margul-Sperber (1898-1967) pînă la „Cîntecul împotriva naziștilor", creația anonimă din 1943.

Receptatu-s-au creator curentele moderne și contopitu-s-au cu tradițiile vii ? Fără îndoială, dacă avem în vedere, de exemplu, creația și drumul parcurs de bucureșteanul Oscar Walter Cisek (1897-1966) care l-a tradus, de tînăr, în colaborare cu Ion Pillat pe Rilke și Trakl în românește, a cărui nuvelă „Tătăroaica" (1929) a fost evidențiată cu ocazia decernării prestigiosului premiu literar Kleist și al cărui roman „Pîrjolul" (1960/63), majestuoasă frescă a răscoalei lui Horia, a fost distins cu premiul „Ion Creangă", al Academiei. Și nu a fost oare bănățeanul Otto Alscher (1880-1944), în perioada interbelică, cel mai de seamă povestitor animalier de pe întreaga arie de limbă germană ?

Vitalitatea scrisului german din România mai reiese și din rapida depășire a crizei cauzate în 1940/43 de hitlerizarea impusă literaturii oficiale de limbă germană de la noi ; deja în septembrie 1944 publiciștii și scriitorii progresiști se pot grupa în jurul ziarului „Temeswarer Zeitung". De atunci, viața culturală și beletristica germanilor din România s-a dezvoltat continuu. Dacă între 1944 și 1947 apăruseră cu totul 14 volume și broșurele literare de limbă germană și în 1953 producția beletristică propriu-zisă ajunsese la 11 volume din 77 cărți tipărite, anul 1974 a prilejuit apariția a 112 titluri de literatură și de cărți de informare – la care se adaugă 64 titluri de manuale și antologii școlare – însumînd un total de 486.000 exemplare. Din acestea, 45 titluri aparțin reputatei edituri „Kriterion" al cărei redactor-șef, timișoreanca Hedi Hauser, autoare de cărți pentru copii, mult citite în țară și peste hotare, este membru al C.C. al P.C.R. și secretar al Marii Adunări Naționale.

După 23 August, alături de creatori consacrați cum ar fi Adolf Meschendörfer (1877–1963), Oscar Walter Cisek, Erwin Wittstock (1899–1962) și Alfred Margul-Sperber, au apărut reprezentanții unei generații intermediare ca poeții Franz Johannes Bulhardt (*1914) și Werner Bossert (*1918), ca dramaturgul Hans Kehrer (*1912, laureat al Uniunii Scriitorilor pe 1974) și ca romancierii Andreas A. Lillin (*1915) și reșițeanul Anton Breitenhofer (*1912, distins cu Premiul Uniunii Scriitorilor pe anul 1973), ale căror creații din perioada anilor '50 și une'e ulterioare dezbat problemele dureroase ale trecutului apropiat.

Printre cei aproximativ patruzeci de membri ai Uniunii scriitorilor și ai Fondului literar care scriu precumpănitor în limba germană, se numără reprezentanți ai tuturor generațiilor ca de pildă poetul timișorean și istoricul literar Franz Liebhard (*1899), membru al Consiliului de conducere al Uniunii, Arnold Hauser (*1929), al cărui roman „Îndoielnicul raport al lui Jakob Bühlmann" (1968) a apărut și în R.D.G. și Austria precum și în traducere românească și maghiară, bănățeanul Franz Storch (*1927), laureat al premiului Uniurii Scriitorilor pe anul 1969, Claus Stephani (*1938), scriitor satiric, folclorist și editorul unor antologii ale scrisului german contemporan de la noi, poeții Anemone Latzina (*1940), Frieder Schuller (*1941) și Franz Hodjak (*1944), răsplătiți cu diferite premii literare.

În trecut, străduințele de receptare reciprocă a literaturii române și a scrisului de limbă germană de la noi au fost sporadice, iar traducerile corespunzătoare au fost oarecum întîmplătoare. O preocupare mai insistentă în această direcție o găsim la Nicolae Iorga care este prezent în coloanele revistei brașovene „Die Karpathen" (1907–1914) și la Adolf Meschendörfer, editorul ei. Totuși realizări masive – ca de pildă traducerea romanului „Leonore" al lui Meschendörfer de către Aurel Locusteanu în 1920 – sînt relativ rare. Este adevărat că în perioada interbelică creatori de prim rang, ca de exemplu Lucian Blaga, Ion Pillat, Alexandru Philippide și Eugen Jebeleanu au tradus din poezia noastră de limbă germană, dar despre o preocupare sistematică și continuă pentru promovarea receptării reciproce putem vorbi de abia în zilele noastre, rod al politicii naționale consecvente dusă de Partid și de statul nostru. Din acest punct de vedere, volumele „Im Wandel der Zeiten. Rumänische Volksdichtungen" (Poezii populare românești, 1953 ; 1954 ; 1969) de Alfred Margul-Sperber, distins cu un Premiu de stat, și „Poeții germani din R.P.R." (1957), prim tur de orizont, realizat și cu colaborarea lui Virgil Teodorescu și Geo Dumitrescu, marchează un început. Însuși faptul că în structura antologiei în curs de apariție s-au integrat fără greutate atîtea și atîtea traduceri recente, deja apărute și semnate de poeți consacrați ca Maria Banuș, Ștefan Augustin Doinaș, Anghel Dumbrăveanu, Ion Horea și Veronica Porumbacu, de traducători de prestigiu ca I. Cassian-Mătăsaru, Corneliu Buchholtzer, Lazăr Iliescu și tînărul Alexandru Al. Șahighian, este semnificativ. Se cuvine a sublinia, de asemenea, poezia dialectică, mai ales cea contemporană, prin pana unor realizatori de seamă ca Nikolaus Berwanger și Ludwig Schwarz, fruntași ai scrisului „șvăbesc" bănățean.

Cele prezentate aici ilustrează în mod convingător contribuția scrisului nostru de limbă germană la patrimoniul literaturii României și pune în evidență dominanta conviețuirii și înfrățirii naționalităților conlocuitoare germane cu poporul român.

HEINZ STĂNESCU

Echo

Izvoarele nesecate ale creației populare

În ziua de 13 iunie a avut loc în sala de concerte a Liceului de muzică „Ion Vidu" din Timișoara o manifestare unică în felul ei : încheierea festivă a concursului inițiat de ziarul „Neuer Weg", pentru culegerea folclorului șvăbesc din Banat. Festivitatea, organizată de redacție, în colaborare cu Consiliul culturii și educației socialiste și cu Consiliul oamenilor muncii de naționalitate germană din județul Timiș, s-a bucurat de participarea unui public numeros, venit atît din oraș, cît și din comunele județului.

Redacția ziarului „Neuer Weg" a lansat acest concurs în iunie 1972, urmărind prin această inițiativă impulsionarea unei activități de mare importanță, pentru păstrarea și cultivarea moștenirii culturale a populației germane din țara noastră, contribuind, în același timp, la demonstrarea viabilității vieții cultural-spirituale a acestei populații, ca o reflectare a modului înțelept în care a fost aplicată politica marxist-leninistă a partidului și statului nostru în problema națională.

Concursul a cunoscut trei etape intermediare (prima etapă pînă în martie 1973, a doua pînă în ianuarie 1974 și a treia pînă în noiembrie 1975). În perioada acestui concurs, peste 500 de persoane, aparținînd celor mai diferite categorii sociale, precum și colective mari din multe școli din 103 localități ale județelor Timiș, Arad, Caraș-Severin, Satu Mare și Hunedoara, au trimis redacției peste 10.000 de basme, legende, povestiri istorice, cîntece populare, poezii și jocuri de copii, dialoguri și monologuri, scenete populare, proverbe, zicători și ghicitori. De la lansarea concursului, în anul 1972, ziarul a publicat și publică în continuare, cu regularitate, în suplimentul săptămînal pentru cultură și artă o rubrică, în care sînt cuprinse cele mai valoroase producții literare folclorice. Editura „Kriterion" București a hotărît să publice partea cea mai importantă și semnificativă a materialului în trei volume, care vor vedea lumina tiparului în anii 1977-1979. Întregul material cules urmează să fie predat spre studiere și valorificare catedrei de limbă și literatură germană a Universității din Timișoara.

În mai 1976, juriul format din profesorul Dr. Johann Wolf, Dr. Erich Lammert, cadrele universitare Karl Streit, Peter Kottler și Walter Engel precum și de doi reprezentanți din partea ziarului NEUER WEG au stabilit cîștigătorii concursului, a căror premiere a avut loc la festivitatea amintită. Festivitatea de premiere a fost urmată de un program artistic original : Corul Casei de cultură „Franz Schubert" și cvartetul vocal Berberich din Jimbolia au prezentat, pe lîngă cîntece populare românești și germane din repertoriul lor curent, un mare număr de cîntece populare, culese în cadrul concursului. Artiștii Peter Schuch și Hans Mokka, precum și un grup de elevi ai școlilor generale din Giarmata și Grabați au prezentat povestiri istorice, snoave, monologuri precum și cîntece și jocuri de copii culese tot în cadrul acțiunii ziarului. Cu aceeași ocazie a fost organizată și o expoziție a artistului timișorean Walter Andreas Kirchner, cu gravuri de lemn, ilustrînd proverbe șvăbești din Banat pe tema muncii, dreptății și cinstei.

WALTER KONSCHINTZKY

Vitralii

Cercul literar al juriștilor

Poate puține cercuri literare, ființînd în acest oraș, pun accentul cu seriozitate pe analiza creației literare, precum cercul literar al juriștilor. Am participat la ședința în care a citit, din creațiile sale, Cristea Sandu Timoc, un pasionat condeier, care prin contribuția actorilor Irene Flamann-Catalina și Vladimir Jurăscu, și-a pus în lumină un florilegiu de versuri (selecție din sutele sale de poezii), care au stîrnit vii comentarii susținute de Ion I. Mioc, Ion Velican, Vladimir Jurăscu, Persida Penteș și Paul Sterescu, care au subliniat activitatea îndelungată a poetului, autor al mai multor volume, care dovedește o înaltă prețuire a creației literare tradiționale, adăugînd la aceasta, vibrația originală a unui vers care-și extrage cuvintele din izvoarele originare.

Animatorul cercului literar al juriștilor, Paul Sterescu, are meritul de-a incita la discuții, de-a da o notă particulară acestui cerc literar. În atenția viitoarelor ședințe stau poetul Titus Lazăr, Liviu Jurchescu, teatru, Ion I. Mioc epigramă, conferințe de istorie literară, Alexandru Rusu, poetul Valentin Tudor și prozatorii Octavian Popa, Mircea Bandu și Aurel Bugariu. E o activitate demnă de a fi continuată cu pasiune.

DAMIAN URECHE

PERSONALITATE ȘI ASPIRAȚIE

(Urmare din pag. 1)

De asemenea, trebuie să considerăm **aspirațiile** ca **forme de participare activă la viața socială,** ca forme de aderență la valorile culturii contribuind astfel atît la consolidarea anumitor structuri ale acesteia cît și la reînnoirea ei. Aceasta impune „... afirmarea cît mai deplină în viața socială a capacităților fiecăruia, împlinirea multilaterală a personalității umane, valorificarea plenară a talentelor, aptitudinilor și inițiativei creatoare a oamenilor muncii".[1]

În plan axiologic, dimensiunea temporară este determinantă deoarece deschide raza de proiecție a personalității umane. Numai așa putem înțelege și explica particularitățile dinamicii proiectelor umane la diferite vîrste.

Proiecția realizată la diferite nivele – ale dorințelor, speranțelor, așteptărilor, împlinirilor – are sens numai dacă angajează întreaga personalitate în elaborarea proiectului, în stabilirea unui „plan de viață".

Elaborarea proiectului are ca fundament imaginea despre sine cu referire specială la atitudinea față de sine (SELF). Prin mecanismele autocunoașterii, autoevaluării, prin autovalidare, se instalează stări psihologice complexe ca : autoacceptarea, autoprețuirea, sentimentul de satisfacție, optimismul.

Acest proces complex implică actualizarea posibilităților de care poate fi conștientă persoana, determinîndu-i comportamentul astfel încît să nu infirme părerea despre sine. În fixarea aspirațiilor individul are tendința de a-și menține **valoarea socială a EULUI,** considerația propriei persoane. În acest caz, statusurile și rolurile sociale ale individului sînt determinante.

Personalitatea omului se formează într-un context social printr-un sistem dinamic de aprecieri și de autoaprecieri. Fiecare om are o idee despre locul pe care-l ocupă în grupul său. În același timp, individul dorește să facă o bună impresie prin realizările sale. El cîștigă sau pierde din aprecierea de sine pe măsură ce are succes sau insucces. Prin compararea sa cu cei din jur el „simte" că a cîștigat sau a pierdut din poziția sa în grup.

Atitudinea oamenilor față de succes sau insucces indică gradul de organizare a personalității, indică nivelul de adaptare la mediul social.

Nivelul posibilităților (inteligenței, aptitudinilor) și nivelul de motivare psihosocială sînt cele două mari coordonate ale planului de viață. Probabil că individul mizează și pe POTENȚIALITĂȚILE sale care pot sa nu să se releve în viitoarea desfășurare a vieții lui concrete.

Ca elemente proiective și prospective, aspirațiile nu pot fi judecate decît raportîndu-se la personalitate cu tot ceea ce are ea specific uman, relevîndu-se în efortul de ridicare a EULUI, de actualizare a potențialităților sale în plan social.

Integrarea eficientă la nivelul profesiunii și al colectivităților umane, conferă persoanei valoare socială, indicator sintetic în aprecierea de sine și în aprecierea socială.

Organizîndu-se în structuri care au o geneză, dinamică și particularități specifice de exprimare în sfera comportamentului, aspirațiile sînt indicatori care au o anumită valoare predictivă, care pot descrie o personalitate.

---

[1] Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism, Editura Politică, București, 1974, p. 141.

ION BURCĂ

MEMENTO

Cei ce-au zidit o limbă clară
Și-au pus gîndire în cuvinte,
Innobilînd această Țară,
Sînt CTITORI, fără de morminte.

Ce-i ce-au sădit în trupul țării
Neatîrnări și oseminte,
Și zodiile primăverii,
Sînt VOIEVOZI, fără morminte.

Cei ce-au cîntat aici, în vetre,
Ființa noastră, doruri sfinte,
Și plînsetele de sub pietre,
Sînt ANONIMI, fără morminte.

Cei ce-au durat cetăți sub soare
Spre-o dreaptă-aducere aminte,
Sînt solii vremii mergătoare,
Sînt UMBRE MARI, fără morminte.

Noi, cei de azi, din floarea gliei,
Din acest larg al demnității,
Sîntem făclia ROMÂNIEI,
Și luptători ai libertății.

PREZENT ÎNALT, PREZENT FIERBINTE,
Slăvind dar, cerul Țării tale,
Cinstim PE-ACEI fără morminte,
Din leagăne voievodale.

De-om izbuti s-ajungem sus în pisc,
Seninul înălțimii-o să ne doară.
Urcușul e-un simbolic obelisc
Îngemănat cu dragostea de țară.

TRĂINICIE

Durăm frumos în mari descălecate,
În comuniste steaguri fluturînd ;
Și în acei ce aprig se vor bate
Cu șovăiala propriului lor gînd.

Durăm senini în noua ctitorie,
Clădită zvelt pe-un glorios trecut,
Arzînd în cei ce merg către chindie,
Și-n pruncul gliei încă nenăscut.

Durăm vîrtos în brazda aburindă,
În datine, în graiuri și în port.
În soarele din praguri și din grindă,
Și-n baladescul, nestematul tort.

Durăm înalt în oasele zdrobite,
Și-n frunțile zvîrlite prin fîntîni.
În stîlpi de porți, Columne Infinite,
Și-n nobila mîndrie de ROMÂNI.

URCUȘ

Te ține bine, bine fiul meu,
Că uite-acuma o să sar viroaga ;
Lipește-ți fruntea de obrazul meu,
Ca să-mi sporească-n mădulare vlaga.

E bine sus pe umeri cocoțat ?
Atunci șoptește-mi basmul cel de aur –
În care, dîrz, un Roșu Împărat,
S-a războit cu crîncenul balaur.

Ai timp să-i zici : drum lung și greu
avem.
De voi cădea, vei merge mai departe.
Să știi că noi, românii, cutezăm
Să tot urcăm și dincolo de moarte.

ILIE MĂDUȚA

BUCOLICA *

Țăranul să aibă grija ogorului
și-a florilor ucise de brumă,
mie lăsați-mi dealul cu mierle,
valea îmblînzită de spumă.

Mie lăsați-mi pridvorul albastru
al norului înțesat de lumină
și vîntul în care înmărmuresc
privighetori
și piatra cerșindu-și hodină.

Țăranul să aibă grija laptelui
ce curge cu șuvoiul de stele în staul,
mie dați-mi izbînda șarpelui
și focul cu limpezi miresme de aur.

CUCII DE TOAMNĂ

În gardul cu spini vînturat
de săbiile galbene ale luminii
cresc cucii – blide pestrițe –
galeși cărnuri de raze.

Am colindat hotaru',
am bătut hotarul pustiu
întîlnind numai vîntul
și melancolia bureților, tînără.

TUNETUL

Trece un verde fior prin văzduhuri,
firele ierbii se lungesc tremurătoare,
acum sufletul se scutură de frig și
somn,
ploaia luminează mai tare.

Gol își mînă zeul herghelia,
tunetul îmi lasă în gură cremene și
iască ;
spumegă-n albii veselii sonore
peșteri de vise se cască.

PĂSTRĂVUL

Păstrăvul fulgeră-n unda brună
de culoarea pietrelor. Suie guri de
argint.
Nu-l momeam cu cosașul zburlit în
undiță
ci-n luptă dreaptă cu mîinile sub
pietre.

La mustăcioase rădăcini, lîngă șarpe,
în zbor numai spre munte ; și prins,
frumusețea lui osîndea amurgul
de flăcări ce jubila pe dealuri.

* Din volumul „PAVĂZA CU MIERLE".

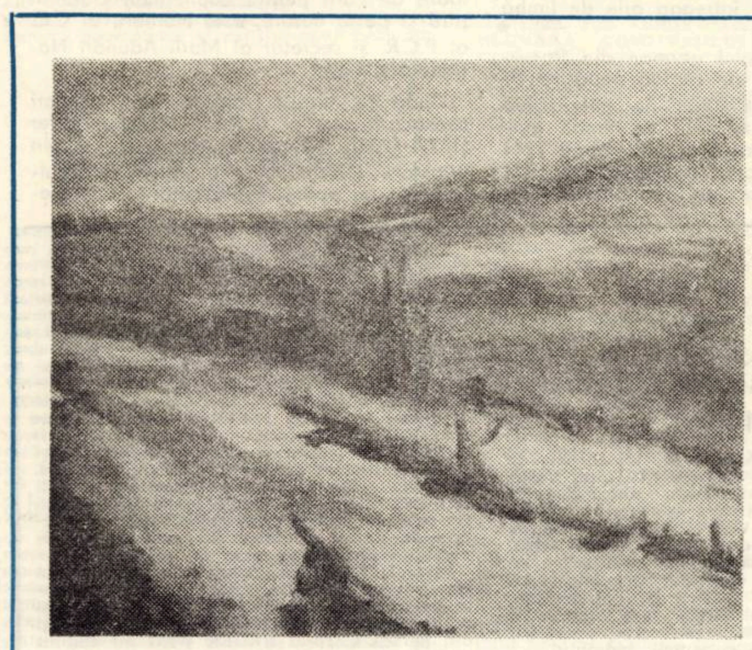
FLORICA ORAVIȚAN : Pe Vodari

DRUMURI DE SOARE

Datoria brațelor goale, împletirea
Acelor gînduri de statornică aromă.
Nu are visul tîlcul magic,
Iubirea – marea secată a cuvintelor.
Euterpe-n după-amiază roză
Lungă simfonie, porniri febrile,
Asemeni ființelor de aer, transparente.

Culorile nu pot abate clipa cînd
Rămîne focul mîinilor de joc
Adînc, oxidul portretului de nisip, un
Semn amăgitor, al trupului de umbră
Nestatornic ca ecoul acestei seri.
Apele rănilor, țesute de vînt
Rătăcitor, peste cuvinte de sălcii.
Urcăm, urcăm, spre drumuri de soare...

ȘTEFAN MIHĂILESCU

Televiziune

DUMINICĂ, 4 IULIE

8,30 Deschiderea programului. Avanpremiera zei. 8,40 Tot înainte ! 9,35 Film serial pentru copii : Blîndul Ben. 10,00 Viața satului. 11,15 100 de ani de la înființarea societății de Cruce Roșie din România. 11,45 ...ucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. 13,05 Album duminical. Vă recomandăm : film umoristic „Poveste pescărească", ...mul satiric „Minunea", un scurt popas cu Donald și el în vacanță, „Ce vrăji a mai făcut nevasta mea". 14,55 Magazin sportiv olimpic. 16,10 Film serial. Varianta Omega. Ultimul episod. 17,20 Drum de glorii. 18,40 S.U.A. – 200. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Baladă pentru acest pămînt. 20,20 Festivalul filmului muzical la TV. Filmul artistic : A fost odată un Hollywood. Producție a studiourilor americane. 22,20 24 de ore. Sport.

LUNI, 5 IULIE

16,00 Album telescoală. 16,30 Emisiune în limba maghiară. 19,00 Imagini din Venezuela. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Avanpremieră. 20,05 Teatru-dezbatere. 21,20 Romanfoileton : Țăranii. Episodul II. 22,... 24 de ore.

MARȚI, 6 IULIE

9,00 – 12,00 Program de dimineață. 16,00 Matineu de vacanță. Noi întîlniri cu ursulețul Yogi și cu prietenii lui. 16,30 Curs de limbă franceză. 17,00 Telex. 17,05 Pentru sănătatea dv. 17,20 Scena. Emisiune de actualitate și critică teatrală. 17,40 Lecții TV. pentru lucrătorii din agricultură. 18,10 Vetre folclorice. 18,35 Teleglob. Canton – Șanhai – Pekin. 18,55 Amfiteatrul cărților. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Muzică ușoară. 20,15 Ancheta T. 20,50 Teatrul liric TV. Prezintă Pană Lesnea Rusalim – operă de Paul Constantinescu. 22,10 24 de ore.

MIERCURI, 7 IULIE

9,00 – 12,00 Program de dimineață. 16,00 Telescoală. 16,30 Curs de limbă rusă. 17,00 Telex. 17,05 Pentru timpul dv. liber vă recomandăm... 17,20 Lavolan. 17,30 Mult e dulce. 17,50 ...ragerea pronoexpres. 18,00 București de oaspeți... la Bistrița. 18,55 Tribuna TV. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Revista economică TV. 20,30 Telecinemateca. În ciclul Dosarele istoriei filmul artistic : Atenție ! Bandiți ! O producție a studiourilor italiene. Premieră TV. 22,10 24 de ore.

JOI, 8 IULIE

16,00 Matineu de vacanță. 16,30 Curs de limbă germană. 17,00 Telex. 17,05 Din țările socialiste. 17,15 Cîntece populare. 17,40 Enciclopedie pentru tineret. 18,05 Muzica. 18,25 Universitatea TV. 19,00 100 de ani de la răscoala antiotomană. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Mai aveți întrebare ? 20,40 Ecran TV. '76. 21,10 Cadran mondial. 21,30 Sînt suflet în sufletul neamului meu (...). 22,10 24 de ore.

VINERI, 9 IULIE

16,00 Telescoală. 16,30 Curs de limbă germană. 18,45 Din lumea plantelor și animalelor. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Reflector. 20,20 Festivalul filmului muzical la TV. Filmul artistic : O noapte la Karlstein. Producție a studiourilor cinematografice cehoslovace. 21,4... Selecțiuni din spectacolul realizat la Alba-Iulia. 22,15 24 de ore.

SÎMBĂTĂ, 10 IULIE

10,00 Micul ecran pentru cei mici. 10,30 Telecinemateca (reluare). 12,10 O viață pentru o idee : Dimitrie Voinov. 12,40 Bucureștiul necunoscut. 13,00 Telex. 13,05 Cîntec nou pe plai botoșenean. 13,40 Inscripții pe celuloid. 14,05 Din nou despre... preferințele dv. muzicale. 14,50 Caleidoscop cultural-artistic. 15,1... Magazin sportiv. 16,10 Vîrstele peliculei. 17,10 Melodii vechi, ritmuri noi. 17,30 Drumuri pe cinci continente. 18,25 Club T. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Teleenciclopedia. 20,45 Film serial. Începînd din această sîmbătă vom prezenta în alternanță episoade din diferite seriale. 22,10 24 de ore. Săptămîna sportivă. ...,30 Întîlnirea de sîmbătă seara.

Televiziune

Istorie – document

CONTRIBUȚII PRIVIND VALURILE FORTIFICATE DIN VESTUL TRANSILVANIEI

I. Valurile din Cîmpia de Vest

Valurile de pămînt din vestul României, din Banat și Crișana mai cu seamă, (aceste enigmatice limes-uri, „drumuri", „granițe" sau „iarc"-uri cum li se mai spune în Banat), integrate strategic sistemului defensiv din Cîmpia Tisei sau corelate alteori „Brazdei lui Novac" din Cîmpia Română, au fost cartate pentru prima dată pe hărțile austriece din sec. XVIII, care le înregistrează în părțile de vest ale Daciei, între Dunăre și Bratislava, sub numele de „Römer Schanze". Preluînd datele cartografice vechi, istoriografia ultimelor două secole alătură noi completări precizării traseelor acestor fortificații, contribuții deosebite înscriind : *Griselini, Milleker, G. Téglás, Borza* (pentru Banat mai ales), *Römer, Pârvan, Márki, V. Balas* ș.a., care aproape toți le-au dat atribut de granițe ale Imperiului roman.

Atenție deosebită au acordat la începutul secolului nostru acestor valuri arheologii români. În anul 1929 *C. Daicoviciu*, discutînd problema graniței de vest a Daciei romane, semnala urmele unui val identificat la Dobra (v. ACMIT, 1926-28, p. 174). Reluînd în 1936 discuția problemei, releva primejdia ce-o constituia pentru Dacia romană chiar poarta Zărandului spre zona auriferă, înscriind posibilitatea existenței unor fortificații sau castre în acest ținut (v. AISC, II, 1936, p. 256). Tot cam atunci, *M. Macrea* trasa granița vestică, dintre Mureș și Crișul Repede, a provinciei peste culmile munților Apuseni (v. ACMIT, 1932-38, p. 197), părere oarecum statornicită, același istoric delimitînd peste două decenii același sector tot pe la Micia, peste Apuseni spre castrul de la Bologa din valea Crișului Repede (v. Ist. Rom. 1, 1960, p. 351).

În anii din urmă, în literatura arheologică românească problema acestor valuri de apărare a fost reluată, un prim studiu consacrîndu-le *K. Horedt* ce le încadrează unui sistem defensiv care prin dispunerea sa pare a fi îndreptat împotriva unor atacuri pornite asupra Pannoniei, apărînd un front întins din nordul Alföld-ului ungar, peste Crișana și Banat, pînă la cursul iugoslav al Dunării, sistem de care mai spre est s-ar atașa „Brazda lui Novac" și valurile de pămînt din estul României (v. SCIV, XVI, 1965, 4, p. 725). Precizări valoroase aduce topografiei traseelor valurilor vestice arheologul *S. Dumitrașcu* ce stabilește pe întinderile cîmpiei Crișurilor existența, reală încă, a urmelor a trei linii de valuri de pămînt paralele, prezentînd aliniamentul general nord – sud, amplasate la nord de Mureș, între Arad, spre vest, și localitatea Șiria, spre est (v. AACTAMN, IV, 1969, p. 483 sq).

Ir ceea ce privește datarea acestui uriaș, aproape de neînchipuit, sistem defensiv pentru acele vremuri, s-au dus și încă se duc discuții științifice, axate mai cu seamă în jurul a două enigme : Cînd și împotriva cui au fost ridicate ? : în sec. I e.n. împotriva dacilor ? (V. Pârvan, K. Horedt) : în sec. IV de către Imperiul roman tîrziu ? (D. Tudor) : între sec. IV-VIII (pe rînd) de către sarmați, romani, huni, gepizi sau avari ? (K. Horedt), etc. Evident, chiar dacă este greu de răspuns, în cele din urmă problema va fi soluționată, mai cu seamă în privința valurilor vestice, majoritatea cercetătorilor fiind deja de acord că acest sistem defensiv este îndreptat împotriva unor atacuri venite dinspre răsărit, valurile apărînd Cîmpia Tisei sau întinderile provincial romane ale Dunării de mijloc.

Cutreierînd vecinătatea nordică a Banatului, în Munții Zărandului, pe valea Crișului Alb și spre culmile Munților Codrului, întîlnim o fortificație identificată nu cu mult timp în urmă, înfățișînd o brazdă impresionantă de pămînt care străbate dinspre nord, din Crișana, spre sud, spre Banat, păduri, dealuri, văi și lunci. Este *valul „Troian" – însemn al romanității între Mureș și Crișuri.*

FLORIAN DUDAȘIU

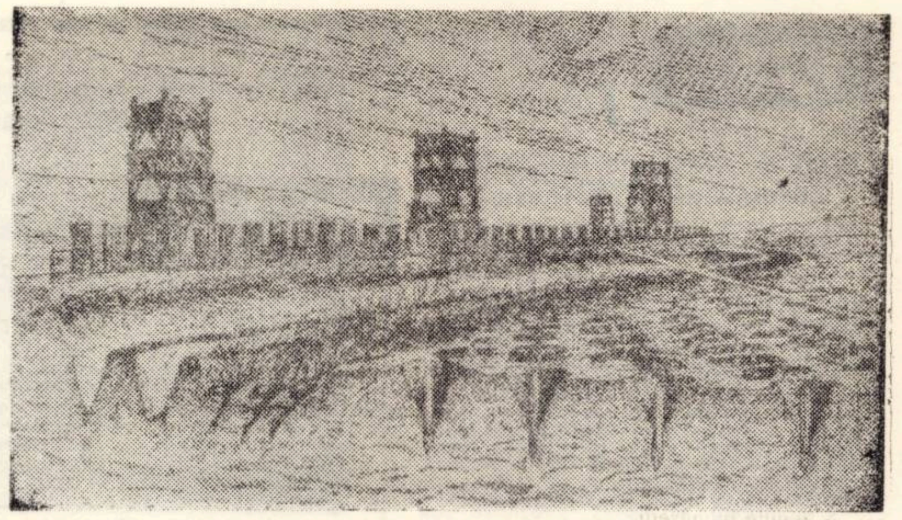
Limes fortificat roman (reconstituire – după D. Tudor)

ȘERBAN FOARȚĂ

COPILĂREȘTI *

CASA-PEȘTE

Am o casă
ca un pește,
focul nu mi-o
mai topește,
ploaia nu mi-o
potopește...

... Are-n loc de
țigle solzi
de pești roșii,
de pești blonzi ;
iar în loc de
jaluzele
branhii, la
ferestre, are
ca să treacă,
viu, prin ele
duhul mării
și văzduhul
fundului acest de mare !

Crengi, aștept
să-mi bată-n geam,
nu de măr
ci de mărgean ;
și să-mi calce
pasu-n alge
prin pădurea
de catarge
răsărită
din ocean...

CINCI SĂPTĂMÎNI ÎN BALCON

Am și-un zid cu,
drept bacon,
o nacelă
de balon...

... Că nu zboară
e, vă jur,
vina iederii

prea tari
și-a ne'ncrederii
din jur,
scumpii mei
proprietari !

Dacă însă
lăsăm lest :
răutăți
și neghiobii,
va redeveni celest,
el,
iar noi,
niște copii...

URMARE ȘI SFÎRȘIT

... Iar în zidul cel de cretă,
de la nr.-ul 3 bis,
am o ușă, strict secretă,
care dă de-a dreptu-n vis ;

ea atrage ca o lampă,
noaptea, fluturii din parc ;
are-n loc de prag o rampă
de lansare, -al cărei arc

are îndeobște arta
să te-arunce, fără scop,
în priveliștea, tot alta,
a unui caleidoscop,

plin cu dropsuri, nu cu calpe
sticle, pînă la refuz...
... Dacă însă ești o haple,
te trezești, din vis, mofluz !

DE VORBĂ CU FLORILE

Orice le-ai spune
flori'or scunde,
nici-una totuși
nu-ți va răspunde.

Singur balonul
de păpădie
are să-ți spuie :
– Adio ! Adie...

CROCOCRONICĂ

Un croconil și-o croconilă :
doi crocodilieni de Nil,
el mai tiriș, mai crăcănilă,
ea mai subțire, mai vernil,
el mai greoi, ea mai cochet,
jucau, pe-o pajiște, crochet.

Cînd se ivi un crocogange
cu crocogoanga lîngă el ;
doi crocodilieni de Gange,
el tot așa, ea mai altèl,
ea mai crocantă, el mai crunt,
ungînd-o, pajiștea, cu unt.

Ci croconilul nostru : poc,
cu crococrosa-n crocogange,
care rămase mort pe loc,
crocojelit de crocogoange,
care, virîndu-l în sicriu,
eu crococ onica le-o scriu.

3, 8, 7, 5, 2, 0, 1, 4, 6, 9

Cifra
chifla
3
e un 8
necopt...

... 3 e o necoaptă ;
8 e bine stors ;
7 e o șoaptă ;
5, un 2 întors ;
2,
un lebădoi.

0 e ca șaiba :
face și pe naiba !

1 e un pas ;
4, un popas :
e popasul stîrcului
în inima tîrgului.

6asele,
9ouăle ?...
... Au încolțit ouăle !

DESPRE FLUTURI

Sunt din lună ?... Sunt din soare ?...
... N-aș putea să-ți dau raport ;
stau : ca timbrele-n clasoare,
bat : ca steagurile-n port.

Vai, acestor panglici, nodul
nu-l desfaci, nici ani întregi,
marea, dacă u'ți, pe podul
curcubeului, s-o treci.

Înseși ale noastre pleoape
sunt ca niște fluturi grei...
... Dă-ți obrazul mai aproape,
să-ți fac fluturi,
dacă vrei !

RONDELUL ROZEI VÎNTURILOR

La butonieră, cîte-o roză
a vînturilor, să ne punem,
iar ce avem de spus, să spunem
în poezie, nu în proză.

În părul vostru, nu depunem
nici rozmarin, nici tuberoză :
la butonieră doar, o roză
a vînturilor, vă propunem.

Dacă, -n aceasta, e o doză
de aiureală, presupunem
că, totuși, nu vă indispunem,
și că vom face chiar o poză :

la butonieră, cu o roză...

* Din volumul de versuri : *Istoriile unui Motroz, întors de pe Planeta Roz*, în lucru la Editura FACLA.

Prezențe literare

GEO DUMITRESCU

Un poet sever cu propria-i creație, inconformist în atitudine și vers se arată Geo Dumitrescu încă de la debut **Libertatea de a trage cu pușca** (1946), reprodus ca anexă la **Nevoia de cercuri** (1966) și fragmentar în **Jurnal de campanie (1974 – Africa de sub frunte ; Furtună în Marea Serenității ; Jurnal de campanie ; Ocazionale).** Libertatea vizează distrugerea conformismului în zonă largă – individ, artă, societate. Solemnitatea se înlocuiește cu postura comună, patetismul cu ironia. Tendința reliefării elementului nud înseamnă intenția impunerii unei noi optici poetice. Inerția și suficiența sînt înlăturate prin ridiculizare, desființate prin ironie. Procedeul este comun poeților ce se avîntau în sfera unor **noi aventuri lirice.** O blazare prematură, fel al interiorizării, există alături de durerea reținută. Nimic nu poate fi „tabu", totul este vulnerabil, supus eroziunii, trebuie coborît de pe soclu și trîntit în perimetrul vederii comune. Un autoportret (din ciclul **Aritmetică**) uzitează comparații cu termeni concreți, comuni, chiar banali. Desacralizarea persoanei devine evidentă, imaginea fiind recompusă din „recuzite inutile", semn și al unei posibile simplități și uniformizări. Într-un fictiv portret, „inima" se imaginează ca o „gămălie de chibrit" (în banalitatea comparației se infuzează și un posibil sens particular, mai adînc, cel al arderilor puternice, de moment), creierul „un aparat sacru și concret", ochii ca „două semne de întrebare", gîndurile „o claie informă de rufe murdare", fruntea „o scară către infinit". Peste aceste semne ale obișnuitului s-ar putea observa „ceva ce ar putea să semene a ideal sau a munte". O viziune rutinată în literatură este serios amendată și din aceleași elemente, sau din multe altele respinse pînă atunci, se creează poezie dintr-o altă atitudine. Solitar meditativ, poetul propune alte elemente meditației, uimitoare prin neobișnuit. „Sînt atîtea lucruri din care poți să faci poezie" devine o profesiune ce trebuie reținută pentru facilitatea pătrunderii sensurilor poeziei. Tot ce este vetust, închistat și depășit trebuie repudiat, și libertatea de creație coroborată cu viziunea veacului modern. Observația atentă, inteligența lucidă, atitudinea ironică și chiar cinică, deplasarea ponderii spre alte componente poetice, decît cele depășit tradiționale, constituie direcțiile poeziei lui Geo Dumitrescu. Poezia se desprinde de clișee, devine mai inventivă, imaginile primesc prospețime prin insolit, au o puternică forță de surprindere. Elementele cosmice, locuri ale solemnității și ceremoniei, sînt reduse la dimensiunile obișnuitului. O „stea" este observată ca „un balon, stricat, de sport" **(Psihoză)**, iar într-o **Aventură în cer** „luna, obeză și colerică, se dezbracă pentru noapte", „stelele erau rotunde, buhăite și murdare" surprinse „în somnul lor ciudat / burghez, dezumflate". Cu ironie crudă, mordacitate și umor negru este atinsă și iubirea, desfășată de aura sacră. Un licean „cu coșuri și elanuri pesimiste" întîlnește în parc „femeia cu ochi obosiți și buze de anilină" ca în **Dramă în parc**, alteori șarja cuprinde platitudinea vieții domestice – **Ipoteze.** Chiar și intenția redescoperirii candorii se anulează prin ironie, **(Poem final, Banală** din ciclul **Violaine).** Remarcabilă rămîne în **Libertatea de a trage cu pușca** disponibilitatea alternării atitudinilor, toate stînd sub imperiul ironiei. Dar setea de certitudini se transformă în necesitate și poezia devine direct angajată, prevestind marile metamorfoze : **„Trebuie lăsată să cadă exclamația „ura" – / totul pare să anunțe că marea revoluție a început). Certitudini, Doamne, ce bine e să ai certitudini în stomac, în cerul gurii, în vîrful unghiilor, în așternut" !...**

După o mai îndelungată perioadă, Geo Dumitrescu revine în poezie cu **Aventuri lirice** (1963), volum al afirmării certitudinilor (cu toate scăderile sale) în care fanteziei ironice i se asociază un lirism mai grav. Poemele sînt mai largi discursuri lirice generate de observarea realității, de comportament moral sau social. **Problema spinoasă a nopților asociază creația,** muncii, dar desfășurată în liniștea nopții și iradiind întunericul cu flacăra imaginației : **„Și-apoi nu vă supărați, versul, fraților, / e o floare de noapte... / Îl semeni în zori, îl stropești / cu toate apele zilei, / dar el / înflorește tîrziu, / după miezul nopții, în bătaia lunii. / El crește noaptea, – noaptea e-a lui, / noaptea ard mai puternic / și cuptoarele oțelarilor și condeiele".**

Gestul și postura polemică se întîlnesc în continuarea atitudinii din **Libertatea de a trage cu pușca,** dar și observația directă, aducînd noi realități sociale. Realitatea este mereu folosită ca sursă a poeziei, semn al extragerii valorilor artei dintre oameni și a reîntoarcerii ei spre oameni. Dar totul se produce printr-un refuz al exultanței ieftine sau al tristeților devoratoare : **„O nu-mi cereți, / nu pot și nu vreau să iubesc / tristele flori, tristele frunze presate-ntre file, / nemuritoare schelete, mumii vegetale, / galbene subțirimi, subțirimi străvezii, / dar moarte, moarte, neîngăduind / amintirea dreaptă a freamătului... (Intrare în atelier).**

Ca și în alte poeme, modul excursului liric este dialogul imaginar cu „amicul meu cu suflet de cristal", înțeles ca reflex prin același unghi optic a realității, neted, fără asperități și contradicții – stare ce-i repugnă poetului. Căutînd cu „penița prin unda albastră / firul ei cel mai limpede, cel mai curat" poetul găsește „grăunte de pămînt, de bulgări", altădată elemente introvertite, acum considerate utile, chiar necesare pentru vitalizarea liricii la care nu se poate renunța.

De la debut, Geo Dumitrescu a avut conștiința inovării liricii potrivit cerințelor timpului modern, mai tîrziu cu veacul cosmic, poezia sa imaginînd călătoriile astrale, nu într-o ipostază a teroarei de imensitate cosmică ci a elogiului puterii omului de cucerire și dominare a universului. Poezia cosmică începe și din lirica lui Geo Dumitrescu nu numai prin imaginarea unui grandios voiaj astral, ci și prin expresia poetică insolită. Călătoria este o glorificare într-o impresionantă simfonie astrală a puterii și forței creatoare a omului. Nevoia de certitudini, exprimată în volumul de debut, se transformă sugestiv, în nevoia de cercuri – simboluri ale perfecțiunii sau ale nostalgiei lucrului finit, de fapt impuls inițial pentru noi mobiluri ale descoperirilor. Demonul inconformismului vitriolează poemele lui Geo Dumitrescu și aici, chiar dacă a dispărut fronda juvenilă. Poemul devine mai frenetic, paradoxul și răsturnarea de situații acționează lejer. Geo Dumitrescu are capacitatea de a ridica lucrurile simple la înalte valori simbolice. Este ceea ce s-ar putea numi, într-un sens girat de stimă, **grandoarea banalului.** Sau o împlinire a convingerii că diversitatea lucrurilor apte pentru poezie este egală cu vastitatea existenței însăși.

Cu inteligență lucidă și conștiința sincerității, Geo Dumitrescu a creat un drum al aventurilor lirice ce-și cizelează mereu strălucirea și își dezvăluie mereu structura de originalitate.

ALEXANDRU RUJA

Duelul Eminescu – Macedonski

După mai bine de-un an de la apariția epigramei recrudescente împotriva lui Eminescu, Traian Demetrescu îi scria, la 27 noiembrie 1884, lui Al. A. Macedonski, autoexilat la Paris în urma blamului public și desolidarizărilor din lumea publiciștilor, informîndu-l că va întreprinde un studiu prin care să se **„dedea pe tărîmul critic"** asupra operelor poeților **„distinși", moderni : „Macedonski, Th. M. Stoenescu, Duiliu Zamfirescu, Carol Scrob, D. Teodor, Const. Mille, A. Vlahuță, Eminescu și alții, în frunte cu D-ta".** Vorbea, stăpîn pe diferențieri caracterologice, de-o „epocă Alecsandri" și de-o „epocă Macedonski". Studiul, pentru care era dispus să aștepte și sfaturi, urma să constituie în primăvara următoare baza unei conferințe publice [1].

Răspunzîndu-i, Macedonski îi recomandă un eseu polemic împotriva „Junimei", scris de pe pozițiile **Literatorului,** și îi ceru relații asupra studiului cercetării, în mod deosebit asupra spiritului în care va face exegeza **„poeziilor lui Eminescu",** întrebare la care Traian Demetrescu îi preciza în scris la 9 decembrie 1884 :

„Despre studiul nou ce-l crezi mult mai nimerit și care îl aprob destul, mă voi ocupa serios. Zici că îmi vei da o idee care mă va face celebru pe tărîmul critic. Paralelismul între Noua Direcțiune și Literatorul, ar fi în adevăr o chestiune de multă însemnătate și mi-ar da mult de cugetat și de scris. Sunt foarte dispus să fac acest lucru. La reîntoarcerea Dtale în țară, – care e de altmintrelea tîrzie, – ne vom consulta în această privință. Dacă am pus între poeți pe Eminescu și Vlahuță să nu supere. Eminescu nu mi-e cunoscut numai din 2-3 poezii. L-am citit tot. Sincer îți spun că am găsit multe bucăți filosofice și multe altele de inimă. Aci însă îl judec ca poet, – căci pentru mine e poet – și nici de cum ca om. Nu am avut ocaziune să citesc „Timpul" în care am auzit că te înjura grosolan. Dar și sarcazmul și ironiile epigramelor Dtale îl țînteau amar" [2].

Cum Macedonski insista insidios să-i fie trimise anticipativ considerațiile asupra creației lui Eminescu, Traian Demetrescu îi răspundea evaziv la 12 ianuarie 1886 :

„Critica asupra poeziilor lui Eminescu n-am făcut-o. De ce ? Apoi, trebuia să am timp de cugetat și predispunere. N-am avut nici una nici alta și n-aș fi făcut ceva cum doreai" [3].

În **Buletinul „Mihai Eminescu"** an. 1 (1930), nr. 3, p. 70, G. Bogdan-Duică semnala, după **Albina Carpaților,** an. 1878, p. 411, din Sibiu, conferința rostită la 8 martie 1878 pe estrada Ateneului bucureștean de către Al. Macedonski, în care fusese lăudat **„Eminescu, ce între felurite poezii, a înavuțit literatura cu „Epigonii", poezie care va rămînea".**

Contemporan cu protestul din 1883 și cu ecoul lui public prelungit față de nechibzuita epigramă contra lui Eminescu, suferind și scrupulos cu detaliul explicitat și cu intensa bibliografie asupra **„cazului",** G. Bogdan-Duică se întreba în **Buletinul „Mihai Eminescu",** an. 13 (1942), nr. 20, p. 31 : **„De unde vor fi pornind, însă, urile care-au urcat înalta culme a infamiei din cunoscuta epigramă a lui Macedonski" ?,** socotind, tot el, că punctul de plecare al învrăjbirii dintre cei doi lirici a fost nota inserată în **Timpul** din 21 aprilie 1879, privind gestiunea administrativă a lui Alexandru Macedonski în Dobrogea.

Întregim aci că pretextul este mai vechi, mai amplu decît nota la care, în aceeași incriminare, s-a oprit G. Bogdan-Duică și că el se găsește tot în **Timpul,** an. 4 (1879), în numărul de duminică, 8 aprilie, pag. 2 pe care-l menționez aici pentru fixarea cronologiei prelungitului duel Eminescu – Macedonski, încheiat odată cu moartea lor. Este vorba de corespondența datată 29 martie același an, primită de la **„un concetățean musulman"** din Cernavodă, din care, la **Corespondența particulară a Timpului,** rubrică zilnică în coloanele jurnalului conservator, se reproduc, fără semnătură sau adnotare din partea lui Eminescu, cîteva extrase privind **„purtarea necalificabilă a d-lui Al. Macedonski"...**

Vitriolica epistolă a **„bun înțelegător"-ului** corespondent din Cernavodă aparține categoriei pamfletelor politicianiste, cu acuzări și insinuări din partea frontului opoziționist. Macedonski muncea atunci la liberali. **Timpul** făcea opoziție guvernului liberal ; de aici și publicitatea materialului la **Corespondența particulară.**

Corespondența din Cernavodă se urma în coloanele **Timpului** de caseta unei scrisori de scuze a lui Frédéric Damé, comentată (identificarea o facem după expresie) polemic de către Eminescu.

Macedonski va trece tactic peste afronturile din **Timpul,** pe care Eminescu le va amplifica în pamflete vizîndu-i persoana și beletristica din **Literatorul.**

Macedonski rugase pe Maiorescu să sprijine cu „împrumuturi" periodicele sale, îi scrie, îi dedică **Poesii**-le din 1882 **(D-lui Titu L. Maiorescu, cu înaltă stimă"),** frecventează cenaclul junimist din str. Mercur, unde citește nazal poeme de-ale lui [4] și produce repulsia manifestată a lui Eminescu [5], polemizînd cu aceasta în 1882 într-o campanie scoborîtă reciproc la subiectivități și injurii, ca în poema **Viața de apoi.**

Folosind politețea rece și tactica tăcerii față de insistențele **„noului"** Macedonski, Maiorescu l-a făcut să înțeleagă distanța temperamentală de principii ce-i separa și atașamentul statornic păstrat lui Eminescu" [6].

AUGUSTIN Z. N. POP

1) **Originalul în Biblioteca Academiei R.S.R., Serv. Msse.**
2) **Originalul în Bibl. Academiei R.S.R., Serv. Msse.**
3) **Originalul în Bibl. Academiei R.S.R., Serv. Msse.**
4) **Adrian Marino,** Viața lui Alexandru Macedonski, **Buc., 1966, p. 17**
5) **Titu Maiorescu,** Însemnări zilnice, **II (1881-1886, Buc., 1939, p. 46 ; Augustin Z. N. Pop,** Polemica literară din 1882, în Orizonturi, **an. 1 (1938), nr. 10, p. 504-515**
6) **Scrisorile lui Al. Macedonski către Titu Moirescu, în Bibl. Academiei R.S.R.**

Teatru

Sfîrșit de stagiune la Teatrul german din Timișoara

În stagiunea, care a luat sfîrșit, Teatrul german de stat din Timișoara a reușit să realizeze, statistic vorbind, zece spectacole în premieră, în total 205 de reprezentații văzute de peste 55.000 de spectatori atît la sediu cît și cu ocazia celor peste 100 de deplasări, care, de-a lungul anilor au devenit o modalitate tradițională de a duce mesajul artei dramatice și printre locuitorii satelor noastre. Acest bilanț în cifre al scenei germane se prezintă – putem afirma – satisfăcător. O privire retrospectivă asupra repertoriului totuși arată, că acesta a fost orientat poate prea accentuat spre așa zise spectacole de divertisment, și ele desigur îndreptățite, însă numai atunci cînd alegerea se face chibzuit, în concordanță cu celelalte piese prevăzute în repertoriu. În stagiunea trecută, pe scena germană au fost prezentați autori și jucate opere reprezentative atît din repertoriul clasic (Goethe) cît și din cel contemporan (Lovinescu, Mirodan, Hans Dieter Schmidt). Merită să fie scos în evidență spectacolul cu piesa „Năpasta" de Caragiale, realizată în studiou în regia lui Friedrich Schilha exclusiv cu actori tineri, creîndu-li-se acestora, astfel, posibilitatea de a se afirma în roluri, în care pînă atunci au fost mai rar sau de loc distribuiți. De remarcat că acest spectacol încheie de fapt ciclul de reprezentații dedicate creației lui Caragiale, a cărui operă dramatică a fost prezentată în întregime pe scena acestui teatru. Un autentic spectacol nestroyan a fost inscenarea comediei „Descumpănitul" în regia lui Maurizius Sekler din București. În special însă am dori să insistăm asupra unei inițiative noi a teatrului, și anume aceea de a înlesni publicului acestei scene participarea la spectacole de poezie, pînă acum prea rar practicate de teatrul german din Timișoara.

EDUARD SCHNEIDER

Muzica

Audiind „Oda bucuriei" de Beethoven...

S-a încetățenit de-acum obiceiul de a face să răsune generoasele chemări imnice, formulate de *Beethoven*, într-una din cele mai populare creații ale sale, *Simfonia IX-a*, ori de cîte ori dorim să marcăm un moment apoteotic, să punctăm o clipă de mare semnificație. Alîniindu-se acestor practici, comune marilor scene de concert ale lumii, Filarmonica timișoreană a decis să-și încheie activitatea acestei ultime stagiuni, cu celebra partitură.

Ca un „antract" contemporan, ilustrei pagini, dirijorul *Nicolae Boboc* a programat o creație românească care a împlinit filiația de concept scontată – *Mic divertisment* de *Miriam Marbé*. Lucrarea, așa cum deliberat și-a propus compozitorul, aspiră să dea glas sentimentului de bucurie, plenitudinii sonore, utilizînd pentru aceasta un limbaj evoluat. De remarcat patina armoniilor modale, jocul accentelor asimetrice, rezultate din poliritmia ce colorează atît de original ethosul folcloric românesc. Interpretarea a rămas la o fază de citire avansată, proiecția sensului său expresiv rămînîndu-ne insuficient edificată.

În partea secundă a concertului, N. Boboc a reactualizat o versiune interpretativ familiară, ineditul acestei seri aducîndu-l, pe lîngă omogenitatea echipei de soliști – *Em. Petrescu, Martha Kessler, Ionel Pantea, Florin Diaconescu* – invitarea *a două coruri filarmonice* spre a clama la tensiunea cuvenită, jerbele înălțătoarei Ode a bucuriei a lui Schiller. Ideea alăturării corurilor filarmonice din Timișoara și Arad, pregătite de Diodor Nicoară și Doru Șerban a fost extraordinară, rezultanta sonoră șocind literalmente prin densitatea forței dezlănțuite din zecile de piepturi. În această strălucire de ansamblu, vocile soliste au surclasat ca eclatantă estetică unică intervenția basului ionel Pantea rămînînd capabilă de a înfrunta inegalul dialog.

Un final electrizant, care a restituit cu o superbă metaforă, dimensiunea cîntului înfrățirii dintre oameni, pus sub semnul bucuriei, libertății, păcii.

DORU MURGU

Etnologie

Expoziție de port popular

La secția de etnografie a Muzeului Banatului s-a deschis de curînd, expoziția **„Piese anexe ale portului popular bănățean"**, care cuprinde: obiele, brăciri, brîie, cingători și traiste. Din nou, printr-o expoziție temporară, se subliniază marea varietate, originalitatea, autenticitatea și valoarea artistică a colecțiilor secției de etnografie bănățeană.

Aria largă de răspîndire, diversitatea cromatică și ornamentală, frecvența acestor obiecte, atît în portul bărbătesc, cît și în cel femeiesc, vin ca argumente hotărîtoare privind continuitatea poporului român pe aceste meleaguri.

Piesele au fost expuse, respectîndu-se criteriul istoricității, pe colecții și cu hărți care marchează localitățile de proveniență. În același timp se vede aria largă de răspîndire, frecvența și varietatea pieselor anexe de port popular bănățean. Uniformitatea lor, funcționalitatea și bogăția cromatică subliniază larga lor utilizare, fără deosebiri morfologice. Gustul împămîntenit pentru frumos s-a manifestat și la aceste piese de vestimentație. În evoluția ornamentelor se poate urmări un crescendo, de la ornamentele cele mai simple – permise și de tehnica arhaică de lucru – varga și caroul, rombul și cîrligele, variantele lor, pînă la motivele florale, de dată mai recentă. Această expoziție temporară, alături de expoziția permanentă de artă populară a muzeului e în măsură să releve unele trăsături esențiale ale artei populare românești: simetria, repetiția, ritmul, alternanța ornamentelor de factură geometrică și rafinamentul cromatic.

LIDIA GAGA

☆

Investigarea etnografiei bănățene

Volumul *„Handwerk und Brauchtum"* (*Meșteșuguri și tradiții*"), apărut recent la Editura FACLA, continuă o operă, începută cu cîțiva ani în urmă, care s-a materializat într-un volum prim intitulat *Heide und Hecke*, publicat în 1973. Colectivul de autori îndrumat de asist. univ. Hans Gehl a depus o muncă impresionantă de documentare, avîndu-se în vedere penuria materialului publicat de înaintașii lor, care s-au ocupat de o tematică asemănătoare.

Din titlul volumului reiese preocuparea comună a autorilor studiilor culegerii, de a cerceta aspecte ale culturii tradiționale materiale bănățene. Amintim în acest sens din capitolul întîi, intitulat *Economie*, studiile *Morile de apă și navigația pe riul Mureș*, *Meșteșugurile în județul Arad* și *Unități vechi de măsură folosite în agricultură*. Valorificînd bibliografia de specialitate existentă, cît și documentarea personală pe teren, autorii reușesc să culeagă un material interesant, în mare parte inedit, folclorul românesc fiind prezentat în conexiune firească cu cel al naționalităților conlocuitoare din Banat. Un studiu aparte este dedicat relațiilor tradiționale de prietenie și schimb economic între țărani de naționalitate germană din Gărîna și populația altor localități de la poalele Semenicului, precum și relația dintre localitatea Bacova, de la marginea cîmpiei bănățene, și comunele învecinate.

Interdependențe asemănătoare se stabilesc și în capitolul al doilea, *„Tradiții"*, unde sînt prezentate jocurile populare și portul popular feminesc german din Banat. Sînt înfățișate obiceiurile din viața omului, specifice pentru o zonă etnografică, și elemente inedite ale folclorului meșteșugăresc. Într-un studiu inedit despre obiceiuri sînt relevate elementele comune între „strigarea peste sat" la români și „Mädchenlehen" (Licitația fetelor, respectiv rămășițele acestui obicei străvechi la germanii din Banat). Elemente comune, întîlnite pe teritorii întinse, ocupate odinioară de romani („Dacia romană și Germania romană") duc la concluzia originii comune a obiceiului în ritualuri pastorale străvechi și în dreptul matrimonial roman. În cadrul studiului se prezintă un obicei în curs de dispariție, „Würzwisch" (Mănunchiul de plante binecuvîntate) și altul care este supraviețuirea lui *Hansl und Gredl*. În tradițiile meșteșugărești se include și serbarea împletitorilor de coșuri din comuna Frumușeni, un obicei nou, muncitoresc, în plină cristalizare.

VIRGIL MUNTEANU

Plastica

Cenaclul plastic din Lugoj

(Urmare din pag 1

cromatic, ori un interesant peisaj al lui Reisz Gheorghe, „Peisaj medieval", într-o vibrantă gamă de roșuri. Artistul naiv Gheorghe Doja evocă cu fantezie, „Arderea lui Doja".

Un grafician, nu ne ferim s-o afirmăm, de excepție, pare să fie Constantin Răducan, cu o linie de mare precizie și finețe, de reală acuratețe a compoziției, în ciclul evocator și interesant structurat, „Oțelul Roșu – laminorul de profile". Deși încă elevă, dar cu participări la expoziții colective și expoziții personale, la Lugoj și București, Petronella Sîrbu dovedește și în pînza „Tineri", realizată într-o viziune modernă și frumos stilizată, calități remarcabile, promițînd evoluția unei artiste autentice.

Panoramic

● Luni, 28 iunie a.c., a avut loc **PLENARA COMITETULUI JUDEȚEAN DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ** având ca obiect activitatea de educație materialist-științifică. Au luat parte activiști de partid, din domeniul muncii politico-ideologice și cultural-educative de masă, membri ai comisiei de răspîndire a cunoștințelor cultural-științifice. În lumina cerințelor documentelor programatice ale Congresului educației politice și al culturii socialiste, atît informarea susținută de către tovarășul Dumitru Preda, membru al Biroului Comitetului județean Timiș al P.C.R., președintele Comitetului județean de cultură și educație socialistă, cît și vorbitorii au subliniat necesitatea de a se imprima activității ateist-științifice și cultural-educative de masă un spirit militant, orientînd-o în direcția lărgirii orizontului de cunoștințe al oamenilor muncii, al promovării și răspîndirii noutăților științifice. ● În cinstea **ZILEI ÎNVĂȚĂTORULUI**, corul mixt și de cameră al sindicatului învățămînt Timișoara au prezentat un frumos spectacol la Ciclova și Oravița. ● **TEATRUL NAȚIONAL TIMIȘOAREAN** a efectuat un turneu de succes cu „Un fluture pe lampă" de P. Everac prin Cluj-Napoca, Baia Mare, Oradea. La Satu Mare echipa a fost oaspetele săptămînii de dramaturgie cu temă, care s-a intitulat „Teatrul politic – teatrul cetății". ● De la Lugoj aflăm că **ANSAMBLUL FOLCLORIC „LUGOJEANA"** al Casei de cultură a Municipiului, care are o bogată activitate, după o serie de spectacole la sediu și în deplasare, va fi oaspetele unui festival folcloric la Buzău. Un fructuos schimb de experiență s-a ținut la Drobeta Turnu-Severin și Lugoj între cele două teatre populare, în cadrul căruia s-au dat spectacole, dar au avut loc și discuții referitoare la arta interpretativă, la condiția artistului amator. În mijlocul oamenilor muncii de la întreprinderea I.U.P.S. „9 Mai" membrii cenaclului „I. P. Bănățeanul" au citit din creațiile lor. Gazdele au răspuns printr-un sugestiv recital de versuri patriotice. Casa de cultură a sindicatelor a organizat spectacolul de muzică și poezie avînd ca titlu la modă: „Pe urmele cenaclului FLACĂRA". ● **LA SECȚIA DE ARTĂ A MUZEULUI „BANATULUI"** expun șase artiști plastici din Novi-Sad. Vernisajul expoziției oaspeților iugoslavi a avut loc vineri. Cu o zi înainte, tot aici, stagiunea „Serilor baroc" s-a aflat aproape de încheiere. Recent întoarsă de la festivalul „Primăvara la Praga", Alexandra Guțu a interpretat strălucit piese de J. S. Bach. ● **DE „ZIUA ÎNVĂȚĂTORULUI"** cadre didactice și scriitori au susținut un recital de versuri. Menționăm participarea lui D. Grozdan, M. Munteanu, N. Țirioi și N. D. Pârvu. ● Nu întîmplător **SCHIMBUL DE EXPERIENȚĂ AL CENTRELOR DE RADIOFICARE DIN JUDEȚ** a avut loc la Sînnicolaul Mare; aici localnicii ascultă emisiuni bune datorate unor merituoși redactori voluntari (ca și aceia din Buziaș, dealtfel). Din agenda discuțiilor: preocupări legate de ridicarea nivelului politic și ideologic, cît și acela al calității tehnice a emisiunilor. ● **ANSAMBLUL FOLCLORIC DIN BRĂNEȘTI** se pregătește să plece într-un turneu la Zagreb. În repertoriu: piese de dans popular de mare autenticitate și vechime. ● **DE LA CASA CORPULUI DIDACTIC MEHEDINȚI** ne-a sosit un extras din publicația „Școala Mehedințului" cuprinzînd un interesant studiu semnat de C. Negreanu: „Conceptele adevăr și cinste în proverbele românești. ● **CARTEA DE CĂLĂTORIE „SPRE KILIMANDJARO" A LUI TRAIAN FILIP** a fost prezentată de Al. Căprariu și I. C. Drăgan (Italia) în cadrul lansării care a avut loc la Timișoara.

L. BURERIU

★

FLACĂRA – revistă literar-științifică a elevilor Liceului din Mizil, serie nouă, an VIII, nr. 7–8, 1976 se impune prin importanța problematicii abordate, atît de elevi (majoritatea semnatarilor), cît și de profesori, sau de foști elevi ai acestei instituții. Instructiv-educative sînt, desigur, pentru elevi convorbirile despre „unele taine ale artei de a fi scriitor" (cu Ion Grecea) sau „despre poezia istoriei" (cu Dumitru Almaș), ori despre „universul fascinant al artei" (cu sculptorul Nicolae Kruch). O altă categorie de articole, cuprind informații privind viața și activitatea unor personalități de obîrșie mizileană sau apropiată (prahoveană), precum Grigore G. Tocilescu și Ștefan V. Ionescu. O caldă legătură este între redacția revistei cu scriitorii Aghatha Bacovia și Leonida Secreteanu. Emoționantă este evocarea tînărului poet Ștefan Băescu care „avea 17 ani și nu-și terminase încă anul II de studii, cînd și-a trecut ființa în ierburi și lut", în urmă cu nouă ani. Poeziile și cugetările acestuia invederează dotarea artistică a regretatului poet adolescent. Dintre genurile literare, cea mai bine reprezentată este lirica (peste douăzeci de poezii). Acestora li se adaugă două povestioare, apoi prezentarea romanului „Fiica lui Zoltes" de N. Rădulescu-Lemnaru, însemnări despre G. Călinescu și George Emil Palade, texte folclorice (strigături autentice), o eficientă „poștă literară", ancheta pe tema „Ce-mi doresc de la elevii mei"?, o pledoarie convingătoare pentru întemeierea unui muzeu al orașului Mizil, un „cadran științific", sport etc.

D. S.

Evrika!

● **Monumentele naturii au drept soclu întregul pămînt.**

● **Abia atunci se încălzește sala, cînd rolul îți vine ca o mănușă.**

● **S-a închis în sine ca o scoică, în speranța că va da și el o perlă.**

● **Icar ar fi evitat prăbușirea dacă s-ar fi gîndit să zboare de jos în sus.**

● **Intre coperțile unui dosar se înregistrează nu numai succese.**

● **În universul nostru moral n-am pomenit stele căzătoare. Doar meteoriți.**

● **Cine pe soarta sa-i stăpîn nu are nevoie de sclavi.**

ION VELICAN

Figuri bănățene

SOFIA VLAD RĂDULESCU — mama poetului V. V. Delamarina

● 125 de ani de la naștere

Născută în anul 1851 (după unii biografi, în localitatea Chizătău, după alții, în Ceacova), într-o familie de intelectuali progresiști, Sofia Rădulescu, mama poetului Victor Vlad-Delamarina, a fost educată în spiritul dragostei față de națiunea și cultura română, astfel că mai tîrziu, în anii maturității, ea își va putea aduce o contribuție importantă la opera de afirmare a culturii românești în Banat. La vîrsta de 17 ani s-a căsătorit cu pretorul Ion Vlad, unul din fruntașii mișcării de emancipare a poporului român din această provincie.

Pe lîngă îndatoririle familiale – îngrijindu-se de creșterea și educarea celor patru copii – Sofia Vlad Rădulescu a fost preocupată de muzică și literatură, creînd în aceste domenii și fiind, totodată, în Lugoj, una din cele mai active organizatoare a seratelor culturale inițiate de tatăl său, avocatul Constantin Rădulescu.

Din activitatea muzicală a Sofiei Vlad Rădulescu reținem un prim aranjament pentru pian al dansului „Lugojana", apoi compozițiile „Doina Lăcrămioarei" „Cîntecul ciobanului", „Doina primăverii", pentru voce și pian – creații în care încearcă să valorifice artistic folclorul muzical din Banat.

Unele creații literare ale Sofiei Vlad au apărut în periodicile vremii: Familia, Luminătorul, Rumänische Revue, unde o întîlnim adesea semnînd și articole (remarcabile, îndeosebi, prin incisivitatea criticii) precum și note despre evenimente culturale din Lugoj. Dar cea mai însemnată latură a activității literare a scriitoarei lugojene rămîne cea din domeniul creației dramatice.

Primele încercări teatrale ale Sofiei Vlad datează din anul 1882, cînd a prelucrat pentru copii basmul german „Dornröschen (Roza din spini) și a scris piesa originală „La maia" a cărei premieră a avut loc în același an, la Lugoj. Lucrarea de succes va fi publicată în revista „Familia" nr. 1 din 7 ianuarie 1890.

Piesele acestea, create pentru copii, au avut, în primul rînd, rolul de instruire pedagogică, fiind puse în scenă de elevi ai Liceului din Lugoj, în „regia" autoarei, care, în acest mod, le preda școlarilor lecții de actorie. Următoarea etapă în activitatea de creație a Sofiei Vlad va fi marcată de localizarea unei comedii spaniole „Rețetă contra soacrelor" (din anul 1891) și de piesa originală „Oala cu galbeni" care a fost pusă în scenă la Lugoj în anul 1907; iar în anul următor va fi publicată în „Luceafărul" și mai tîrziu va fi tipărită în „Biblioteca amatorilor de teatru".

În traducerile și localizările pieselor de teatru, Sofia Vlad nu păstrează numele personajelor din lucrările originale, ci le înlocuiește cu nume românești. De asemenea, sînt frecvente aluziile la viața socială și culturală a Lugojului: „... Și la așa o mare lipsă de material, te mai superi, doctore, cînd gazetele își umplu coloanele, înregistrînd, cu multă luare aminte: de cîte ori s-a stricat ceasul din turn, de ce se bate toba, la colțurile de stradă, cu cît sînt ouăle la piață; fără a mai pomeni că: de ce a plecat societatea teatrală de mai deunăzi atît de curînd din orașul nostru și alte nesărături de aceste" (Rețetă contra soacrelor).

Fără îndoială, scriitoarea nu sesizează întotdeauna cu justețe conflictele sociale care măcinau societatea românească de la sfîrșitul secolului trecut și începutul secolului nostru – fapt ce se desprinde din mesajul piesei originale „Oala cu galbeni", inspirată din lumea satului bănățean. Ea își propune să demonstreze aici că numai munca și supunerea față de legile statului burghezo-moșieresc îl pot ajuta pe om să iasă din nevoile vieții. Însă, cu toate scăderile izvorîte din necunoașterea adîncă a conflictelor sociale din lumea satului, piesa „Oala cu galbeni" prezintă totuși interes, avînd valoare artistică și documentară, ca fiind una dintre primele creații ale literaturii dramatice în grai bănățean. Apoi, lucrarea aceasta, prin faptul că include piese de folclor muzical, prelucrate de autoare, precum și elemente ale unor tradiții și obiceiuri din Banat, va fi avut în epocă un rol însemnat în promovarea interesului pentru folclorul românesc.

Sofia Vlad Rădulescu, a avut o viață lungă, atingînd venerabila vîrstă de 92 de ani. La aniversarea a 85 de ani, publicista Elena Bogdan i-a creionat Sofiei Vlad un emoționant portret, relevînd aleasa-i formație intelectuală, care, în decursul unei „vieți laborioase", a fost pusă în slujba propășirii culturii din această parte a țării: „Un cap distins care poartă coafura vîrstei înaintate radiază flăcările științelor cumulate și orînduite. Creierul ei este sălașul unei biblioteci universitare care-ți oferă cu prisosință savoarea cunoștințelor bazate pe vasta experiență a unei vieți laborioase" („Gazeta Femeii", V, nr. 19-20 din 7 iulie 1936).

ARISTIDA G. TURCUȘ

Dicționar ortografic

Flexiunea verbelor (III)

Dintre verbele de conjugarea I, care pun unele probleme de scriere corectă, sînt cele cu rădăcina terminată în vocala **-u.** Aproape toate sînt neologisme. Dificultăți de scriere apar la indicativ prezent, deoarece între finala rădăcinii **(-u)** și vocala (sau semivocala) desinenței apare în rostire o semivocală care nu se scrie. Verbele de acest fel : **accentua, atenua, dezavua, diminua, efectua, eșua, evacua, evalua, insinua, perpetua, punctua, situa, statua, tatua** etc, au toate, la timpul prezent al indicativului, desinențele : 1. **-ez,** 2. **-ezi,** 3. **-ează** ; la plural : 1. **-(ă)m,** 2. **-(a) ți,** 3. **-ează,** care se atașează direct la rădăcină, fără să se intercaleze, în scris, o semivocală **-i-.** Iată formele a trei dintre acestea, care sînt mai des folosite :
ACCENTUA : **accentuez, accentuezi, accentuează ; accentuăm, accentuați, accentuează.**
EFECTUA : **efectuez, efectuezi, efectuează ; efectuăm, efectuați, efectuează.**
PUNCTUA : punctuez, punctuezi, punctuează ; punctuăm, punctuați, punctuează.

Greșeli mai frecvente în scris am constatat la persoana a III-a, singular și plural, **punctuiază,** și la persoana I plural, **punctuiem.**

La conjunctiv prezent, numai persoana a III-a diferă de cea de la indicativ : **să accentueze ; să efectueze ; să punctueze** etc.

Cu aceeași terminație a rădăcinii (vocala **-u)** se prezintă și verbul a **CONTINUA.** Spre deosebire însă de toate celelalte, acest verb se conjugă la indicativ prezent cu alt fel de desinențe : la singular : 1. **-u,** 2. **-i,** 3. **-ă** ; la plural : 1. **-(ă)m,** 2. **-(a)ți,** 3. **-ă.**

După normele actuale : (eu) **continuu,** tu **continui,** (el, ea) **continuă ; continuăm, continuați, continuă.**

Se constată că sînt abateri frecvente la persoana I singular **(eu continui)** și la a III-a **(continuie).**

Dintr-o anchetă efectuată între elevi (31), studenți (73) și alte categorii (24), numai 5 persoane au scris corect la persoana I singular : **eu continuu.** Aceste cinci persoane au declarat că au cunoștință de forma respectivă din **ÎNDREPTAR,** că n-au folosit-o înainte și că au reținut-o tocmai pentru că i-a surprins. Ceilalți 123 folosesc, în mod obișnuit, aceeași formă la persoana I și a II-a singular : (eu) **continui,** (tu) **continui.** Folosirea formelor identice pentru cele două persoane s-a produs prin analogie, fie cu cele din aceeași conjugare, cu rădăcina terminată în **-i : eu apropii, tu apropii ; eu (mă) înfurii, tu (te) înfurii ; eu împrăștii, tu împrăștii ; eu (mă) sperii, tu (te) sperii ;** fie cu cele de conjugarea a IV-a, cu rădăcina terminată în **-u : eu atribui, tu atribui ; eu contribui, tu contribui ; eu distribui, tu distribui** etc.

Deocamdată, normele limbii literare cer să folosim, la persoana I singular, forma cu doi **-u : eu continuu,** dar e posibil ca uzul să impună forma **eu continui.** Pînă atunci, însă, în scrisul îngrijit, trebuie respectată norma : **eu continuu.**

V. ȘERBAN

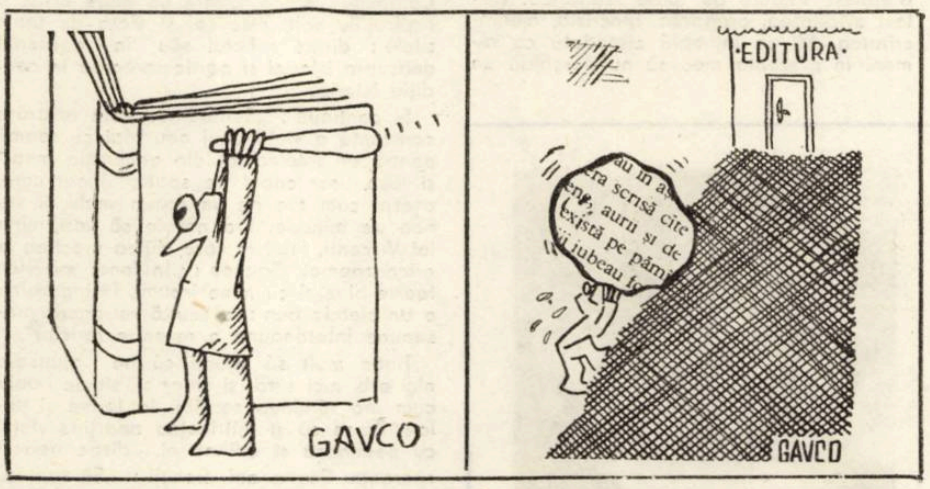

Mica antologie

FRUCTUL

Pocnesc mugurii-n lumina caldă,
Mîna caută fructul pîrguit,
Ochii-mi sînt plini de ceață,
În minte scriitie frunze
Pești cu ochi tulburi
Mă cheamă-n adîncuri . . .
Calc pe iarbă nouă ;
Mîna caută fructul pîrguit.

ANA IANCU

PATRIA

Patria mea e rotundă și
strălucitoare ca un soare
de August.

În patria mea munții
și dealurile și cîmpiile
se prind în horă căci

e o sărbătoare veșnică
acest pămînt cu ape în care
curg pletele de argint
ale strămoșilor.

Patria mea e un inel de aur
cu diamant sărutînd
cristalul mării.

DAN PAVEL

RÎS

Hohotele numelui tău mi-aduc aminte
de primul sărut : cine-ar fi crezut
atunci
că floarea de cais nu ofilește ?
și totuși — iată că au trecut niște zile
peste cărările noastre
fără să ne-ntrebe nimic și fără
să știm nimic
ca și cum toate evenimentele clipei
ar fi străine de gîndul meu
de libertate
acum în cealaltă cameră fiica mea
gîngurește
și ăsta-i un semn sigur că vrea să
mă
vadă.

IULIU DAN NICOLAU

MÎINI ASEMENEA MIERII

Iarăși sînt de cules gutuile mamă
Miroase în casă a cimbru și pîine de an
Mîinile tale sînt asemenea mierii
Ce ți le spală de seară șiroind din tavan.

Umbrele fug prin unghere
Ușa se deschide așa din senin.
Tu îți zici că-i un semn și lași peste
noapte
Poarta la drum descuiată să vin.

Coapte gutuile cad în gardul de spini
Neumbletul sălbăticește cărarea
Mîinile tale se fac mamă cuib
Și privirea adună în ea toată zarea.

ION DUMBRAVA

NELINIȘTE

Nu știu precis,
Dar în mine se-ntîmplă ceva . . .
Poate fluvii de foc, ostenite,
de popas caută loc și răgaz.
Poate marea, golită de gînduri,
Caută tihna luminii ;
Cumva
Vreo fărîmă de dor,
Vreun crîmpei de cuvînt
Zăpăcit
Și rămas cine știe de cînd
Între mine și zbor,
Între cer și pămînt,
Între pană și gînd,
Cine știe de cînd.

ANCA JITIA

DECOR

Dantesc decor
cu faguri albi
de porțelan
înmiresmînd

marame-n zbor.
Ce cai codalbi
trec prin ochean
vrăji spulberînd ? !

Se umple-al soarelui
urcior
— ceresc noian —
cu struguri de
argint.

SUCIU OCTAVIAN

(Urmare din pag. 1)

Cu François Meyer despre Explozia Demografică și Viitorul Omenirii

— Prin lucrarea dv. „La surchauffe de la Croissance", ilustrînd documentat „creșterea supraexponențială" și „creșterea procentului de creștere" a populației pînă la situații limită, ați realizat o prezentare pertinentă a exploziei demografice în toate urmările sale pentru viitor. Pe linia acestor preocupări, Vă rugăm : care sînt datele mai noi ale problemei demografice și ce posibilități de soluționare întrevedeți ?

— În ceea ce privește supraîncălzirea demografică, (La Surchauffe démographigue), adică ridicarea procentului de creștere și demografia hiperbolică, amintesc că singura „previziune" pe care ar putea-o face știința demografică este aceea a unei *denunțări* sigure și rapide, pentru că creșterea continuă în același ritm ca în trecut duce la *imposibilul* matematic și fizic. Odată înlăturată ipoteza unei extrapolări a trecutului asupra viitorului, se prezintă patru eventualități : 1) creșterea moderată, 2) creșterea zero, 3) descreșterea moderată, 4) descreșterea catastrofică. Toate aceste ipoteze sînt posibile și e îndoielnic că știința demografică și-ar permite o rezolvare. Deoarece o previziune *a priori* este imposibilă, trebuie să se acorde atenție faptelor pe măsură ce ele se produc. Ultimele cifre ale statisticii demografice dau ceea ce, cu precizie, nimeni nu pare să fie prevăzut. Eu însumi o gîndeam în *Surchauffe.* Dar e posibil acum ca pericolul ce amenință spațiul să fie, dimpotrivă, acela al depopulării planetei. Voi aminti în legătură cu acest subiect, ceea ce un istoric, Pierre Chaunu, dezvoltă într-o lucrare recentă (De l'histoire á la prospective, Paris, Laffont, 1975). Dacă se studiază statisticile demografice ale *țărilor industriale,* se constată de cîțiva ani o descreștere rapidă a procentului de creștere. Consecințele acestei situații ar fi blocajul și dezagregarea societății occidentale. Cît despre țările lumii a III-a, ele sînt încă o curbă demografică foarte ascendentă. Problemele întreținerii, de pe-acum tragic nerezolvate, vor fi din ce în ce mai puțin solvabile. O soluționare a acestor probleme trece cu necesitate printr-o mobilizare tehnologică, de care sînt capabile, singure, țările industriale. Or, dacă acestea cad în prăpastia demografică, ele vor fi incapabile să asigure leadership-ul tehnologic necesar. Din acel moment, țările suprapopulate, neprimind nici un ajutor tehnologic, vor fi victimele unei mortalități virulente, superioară celei care exista deja. Aceste populații vor fi la rîndul lor antrenate în prăpastia demografică. Fără îndoială că aceste anticipări nu sînt încă certitudini, dar ele sînt de o probabilitate care nu poate fi neglijată. Deci, în mod brusc și de manieră imprevizibilă, previziunile în legătură cu suprapopulația se întorc ca să facă loc celei legate de o depopulare planetară, posibil catastrofală. Și iată un exemplu al imposibilității unei prospectologii previzionare. Nu poți prevedea ceea ce vei avea de înfruntat. Trebuie să te pregătești mereu pentru imprevizibil.

— Față de reactualizarea necorespunzătoare a teoriei malthusiene, sînt bine venite argumentele Dvs. de ripostă ca „supraaccelerarea revoluțiilor tehnologice". În interesul încrederii în viitor, Vă rugăm faceți cîteva precizări privind actualitatea și valabilitatea problemei.

— Progresele tehnologiei (mai ales a celei alimentare) au permis, de la originile umanității, o creștere constantă a „plafonului logistic" : omul obține de la natură, cu fiecare mutație tehnologică, mijloace crescînde, care permit o nouă creștere a populației. De aceea analizele lui *Malthus* s-au arătat a fi false. El prevedea într-adevăr o progresie geometrică a populației și doar o progresie aritmetică a mijloacelor de întreținere. Ceea ce s-a produs, dimpotrivă, în cursul preistoriei, și al istoriei, reprezintă o creștere *hiperbolică* paralelă, a resurselor și a populațiilor. Paralelismul curbelor acestor variabile ține, așa cum am arătat, de relația sistemic-cibernetică (feed-back pozitiv) care reunește tehnica și demografia. Din punctul de vedere al istoriei trecute, analiza lui Mathus este deci inadecvată. În situația actuală, soluțiile tehnice nu sînt, fără îndoială, imposibile din punct de vedere teoretic. Dar aceste soluții ar pretinde o mobilizare planetară, o preschimbare radicală a activităților și a producțiilor industriale spre sectoarele agricole. Națiunile industrializate nu sînt cu siguranță gata să-și lase drenată jumătatea potențialului lor și a nivelului lor de viață spre obiective de care ar profita supraviețuirea restului planetei. Ar fi necesară și imensa *mutație* a unui miliard de oameni, cel puțin mutația afectînd felul lor de viață, nivelul de viață și sistemul lor de valori. Această mutație și mai puțin probabilă este că ea ar trebui să survină într-un răstimp scurt, în cel mult 10-20 ani.

— Cercetările Dv. asupra tehnologiei sînt atît interesante cît și valoroase pentru remedierea gravelor consecințe ce le prezintă explozia demografică. Interesant ar fi deci să ne spuneți ce credeți despre tehnologie și mai ales despre ceea ce Dv. numiți : „Releul tehnologic și releul sociologic" ?

— Mă întrebați ce cred despre tehnologie. Răspunsul meu va fi unul dacă e vorba de trecut și altul dacă va fi vorba de viitor. În tot trecutul evoluției omenești releul tehnologic și cel sociologic au permis, în comparație cu evoluția animală, o supraaccelerare caracteristică. E vorba și de o autoaccelerare prin feed-back pozitiv, adică printr-un mecanism care traduce caracterul necesar și inteligibil a ceea ce numim progres al umanității. Este deci un fenomen absolut pozitiv, și înscris în logica naturală. Dar, în stadiul actual, această supraaccelerare comandată de o lege hiperbolică atinge un asemenea grad încît nu se poate continua în același ritm. Atunci există două eventualități. Sau se merge spre un caz de *hipertelie* care condamnă specia la dispariție, cum a fost și cazul altor specii în decursul evoluției, sau vom asista la apariția unui suprareleu : apariția unei evoluții radical nouă prin obiectivele, normele și valorile sale. O nouă morală, o nouă hipercivilizație, o schimbare mai radicală decît evoluția istorică a civilizațiilor ce s-au succedat : helenismul, creștinismul, civilizația occidentală modernă, socialismul etc. Fără îndoială că valorile acestei hipercivilizații vor fi fundamental diferite de obsesia tehnologică care ne blochează azi gîndirea și ne interzice să gîndim după o nouă dimensiune.

— Pe bună dreptate arătați că piedici în soluționarea problemei populației sînt și de ordin obiectiv, de genul „vanității competențelor" și a „bizantinismului pasional", ce ne poate conduce la ideea existenței unei maladii de atitudine, posibil de remediat printr-un anumit mesaj uman. Oare e mesajul ce-l concepeți în interesul Viitorului ?

— Dv. vorbiți despre „o maladie de atitudine". Este exact acest lucru. Tocmai de o nouă viziune asupra lucrurilor avem nevoie. Noi sîntem condiționați de o civilizație ale cărei obiective ne fac să fim incapabili de a gîndi esențialul : supraviețuirea și promovarea speciei. Ar trebui un salt informațional, o mutație care să ridice adevăratele întrebări și să ne elibereze de zvonuri anarhice. Cea mai bună speranță decurge din faptul că sistemul în care trăim e din ce în ce mai trăit ca un fel de *neliniște* (tulburare) de un număr de oameni din ce în ce mai mare. Simțim din ce în ce mai mult că structurile tradiționale ale lumii noastre sînt pe cale de dezintegrare, că ele nu mai sînt pe măsura unui moment al cărui istorie nu ne dă nici un exemplu. Dar cred cu intensitate că aceste structuri sînt încă destul de solide pentru a rămîne alienante și pentru a ne pune mari piedici în saltul decisiv ce ni se impune. Este deci probabil ca destructurarea să se continue pînă în momentul în care va putea trece în ceea ce Dv. numiți „mesaj". Va trebui să suportăm zdruncinături și eventual drame. Cu acest preț ne vom putea vindeca de „maladia de atitudine" și vom putea obține libertatea creatoare a noului mesaj.

— De încheiere, deosebit de interesante considerăm cîteva precizări asupra ingenioasei Dv. viziuni, a trecerii dialectice de la animal-om la omul-om.

— Dv. vă amintiți de sugestia mea privind *„necesitatea unui salt calitativ dialectic de la animal-om la om-om".* Tocmai despre aceasta este vorba. Acum cînd știm ceea ce poate fi omul-om, n-aș ști să-l definesc pozitiv decît prin opunerea lui la animalul-om, dominat de obsesia pre istorică și istorică a dominației naturii și a expansiunii planetare. Aceste obsesii traduc necesitățile biologice sau cvasibiologice ale unei specii care-și asigură supraviețuirea și supune natura. Omul, în evoluția sa, s-a simțit alienat (în sens marxist) datorită acestor necesități, renunțînd fără îndoială la natura sa profundă. Or Marx deschide o admirabilă perspectivă cînd prevede un timp în care omul, terminînd folosirea și dominarea naturii, se va putea elibera de dominația și exploatarea omului de către om. Atunci e sfîrșitul alienurilor, adevărata stăpînire a omului eliberat.

Amintiri despre Luchino Visconti

de AURELIO ANDREOLI

Chipul său nu se asemăna cu nici un alt chip, glasul său potolit ascundea puțină răceală. Încă de prima oară cînd l-am văzut, în timpul **Căderii zeilor,** mi s-a părut un solitar, posedat de un vid lăuntric. Ceea ce impresiona la el, înainte de toate, era privirea, a cărei fixitate intimida. Visconti era pe atunci un amestec de amabilitate și ironie, de timiditate și autoritate. Era absorbit de muncă. L-am întrebat dacă se simțea un Faust. „Sînt un Mefisto", mi-a răspuns. Nu era defel religios. Temperamentul și inteligența sa aparțineau Renașterii. Locuia într-o casă aglutinată de lucruri, ca muzica lui Bruckner sau Mahler, înconjurat de-o atmosferă de ingenuitate estetică. Avea mișcări precise, vorbirea îi era promptă și îngrijită, nu lipsită de oarecare căutare. L-am revăzut după boala sa, în timp ce turna **Grup familial într-un interior.** Nu voia să fie un regizor în retragere, care a făcut avere și pe care nu-l interesează decît cărțile ca remediu al bolii și al imobilității. L-am revăzut din nou în timpul turnărilor filmului **Inocentul.** Avea ceva frămîntat în privire, vorbea cu mare efort și își privea vizitatorii cu un ochi de pasăre de noapte. În el, în atmosfera din jurul său, se materializa acel dușman obscur de care vorbea Baudelaire : timpul care „devoră viața". Luchino era paralizat de gîndul că filmul va rămîne neterminat. Totul era rezervat, tăcut, în casa în care Luchino se mutase pentru a locui împreună cu sora sa, Uberta. Mi-a arătat fotografiile, cărțile, discurile : urca din nou culmea anilor. Avea îndoieli : „Cum să fac să-mi îmblînzesc teama ?" Recitise poemele lui Walt Whitman. Notase atunci că acesta era un poet de un laconism tremurător și precis cu sine : reușise cu impetuoasă umilitate să se identifice cu toți oamenii.

Mi se spusese că Visconti era un om îndărătnic în a primi în intimitatea sa și a se face astfel cunoscut, că era morocănos, autoritar, ceea ce, într-un fel, era adevărat. Uneori era nedrept cu oamenii și cu evenimentele. Avea antipatii și simpatii adînci. Însă niciodată nu se năpustea asupra adversarului, cel mult îl înțepa abia, oprindu-se apoi, cu o expresie spirituală întipărită pe chip. Însă ajungea să depășească distanța, invizibila protecție, pentru a se simți cuprins de-o tinerețe năvalnică în exprimare. Observator neobosit, bun povestitor, a izbutit să-mi acorde cîteva interviuri sub formă de autobiografii. Îi plăcea să-și înfrunte memoria : insera, potrivit ordinii cronologice, paragrafe răzlețe. Am intuit că asistam la luarea de rămas bun a unui mare artist. Am înregistrat pentru **Il Mondo** (nr. 1–2 ian. '76) o autoanaliză crudă, fără rețineri ; Luchino n-avea nici cea mai mică teamă de magnetofonul meu, care capta pauze, tresăriri, supărări, izbucniri. Parcă văd o dimineață lividă de duminică, din ianuarie, anul acesta. Via Fleming care urcă din Corso Francia spre casa în care locuia Visconti era acoperită de ceață. Luchino tocmai se pasionase de pictura germană : de la Dürer și Cranach, la Paul Klee și Kandinsky. Un profesor francez, oaspetele său, spunea : „Cinematograful datorează mult picturii. Ce altceva e cinematograful, dacă însăși era o poezie : case albe, cucernicie domestică, bărci trase la mal, imagini de cer contopit cu marea.

În dimineața aceea, din casa lui Visconti se zăreau umbre și cîmpuri de lumină deasupra orașului, se ridicau niște păsări și de pe terasă ajungea lătratul cîinelui său ciobănesc. Cineva, parcă Suso Cecchi D'Amico, spunea : „E greu cînd vrei să deosebești ceea ce aparține regizorului, ceea ce folosește el însuși de ceea ce îi furnizează lumea exterioară. El culege inconștient chipuri, profiluri, imagini ; e deodată izbit de-o poveste..." Înfloreau amintirile, gîndurile fericite ; citeodată, o ceață învăluia parcă anumite amănunte. O femeie tînără confrunta propria părere cu a regizorului : sentimentele pe care nu le mai încearcă, zicea ea, le socotește ca și inexistente.

Ce îi unea mai presus de toate pe acești oameni în jurul lui Luchino bolnav ? Legături de încredere, stimă, solidaritate. Mai tîrziu, Visconti mi s-a încredințat : „Într-adevăr, am mulți prieteni. Îmi place să-mi vorbească despre ei, despre preocupările lor. Mă uit pe mine însumi. Observ atenția lor, solicitudinea, tinerețea. Și, astfel, trăiesc mai intens. La prieteni prețuiesc înainte de toate lealitatea. Detest aviditatea, aroganța, ipocrizia, mediocritatea. Mi se întîmplă citeodată ca nimeni în prezența mea să nu deschidă un subiect de discuție și toată inițiativa îmi rămîne mie. Pun atunci întrebări, sperînd că astfel îi voi dezmorți. Îmi chestionez prietenii, le ofer experiența mea, îi încurajez".

Într-o seară urcă la Visconti acasă Vittorio De Sica. Luchino se întorsese de cîteva luni de la spitalul în care fusese internat pentru tulburările circulatorii care îl condamnaseră la imobilitate, iar Vittorio De Sica fusese operat de cancer și nu știa că avea să moară. De Sica era vesel, vorbea de filmele neorealismului, turnate cu mari greutăți ; spunea că acel tip de filme avea un ritm de reportaj, o naturalețe vecină mai degrabă cu folclorul, decît cu literatura ; cu grafica decît cu pictura. Îi înveselea pe Luchino, care era milanez, cu povestiri din Napoli de la începutul secolului : trai pe picior mare, viață amărîtă, nenorociri, erupții, epidemii, case bătrîne, rufărie întinsă la uscat, cotinețe și prăvălii, afaceri de vaporeni. „Sărăcia era zgomotoasă, agitată, spunea Vittorio. Noaptea eram trezit de căruțele cu fructe și legume care veneau de la țară. Seara, oamenii se adunau să bea și să mănînce și să-și povestească isprăvile în materie de femei." Luchino îl întrerupse atunci într-un singur rînd, distrat : „Are dreptate André Breton cînd spune că opera de artă e valoroasă numai în măsura în care e impregnată de reflexul viitorului"...

Biroul lui Luchino Visconti : cărțile pe care nu avusese curajul să le așeze la loc, erau împrăștiate ici și colo. Citea alternativ zece-cincisprezece cărți, pe mici fragmente. Asculta anume muzică, pe care o îndrăgise încă de copil, **Tannhäuser,** de exemplu, a cărui mamă, Carla Erba, cînta ariile cele mai frumoase din **Lohengrin.** Mi-a spus : „Ce culmi au atins nemții în artă, literatură, muzică. Ascult Wagner, Mahler, Mozart, Strauss, Beethoven. M-a atras mereu tema conflictului artă-viață. Contrastul, adică, dintre un mare artist și aspirațiile sale estetice, și viața de toate zilele ; dintre sufletul său în aparență deasupra istoriei și participarea sa la condiția istorică".

Și continuă : „Solitudinea este tovarășa constantă a vieții unui om. Mai cu seamă pentru un intelectual din generația mea." și lăsa ușor capul pe spate, lucru care, așezat cum era pe un scaun vechi, îi venea de minune. Era nevoie să vezi mîna lui Visconti, felul în care ciulea urechea la orice zgomot. Spunea : „În fond, mă simt foarte bine și cu mine însumi, însingurarea e un sfetnic bun : o scurtă retragere presupune întotdeauna o revenire fericită".

Ținea mult să spună că nu ajunsese nici orb, nici surd, și chiar slăbit de boală cum era rămînea sensibil la forme și culori. Zicea că și bătrînețea aparține vieții, cu pedeapsa și odihna ei, disperarea și speranța. Exalta anii trecuți : „Să rupi cu faptele reale nu înseamnă nimic, dar cu amintirile !" Povestea despre perioada Rezistenței și de întîlnirea cu Togliatti, care „emana candoare, bunăvoință, genialitate, amabilitate". Unui sceptic ca Visconti, strălucitor și dezarmat, detașat de toate și avid, plin de contradicții esențiale, i-a folosit adeziunea la ideologia marxistă, pe care încercase s-o „interiorizeze" și să și-o adapteze. Poate că eu dramatizez acest destin, însă Visconti avea o constantă preocupare pentru cultură și muncă, un efort peren, recompensat în chip minunat de „înnobilarea" ciudatului său eu.

Îmi spusese în încheierea unuia din interviurile noastre : „Lumea actuală se află într-o criză : morală, socială, spirituală. Însă înfrîngerile nu sînt niciodată totale, nici definitive, ci temporare. Și din fiece înfrîngere se nasc forțe noi și vigoare. Acesta e conceptul subînțeles pe care-l lasă și anumite personaje ale mele. Nu sînt pesimist. Fiecare epocă are perioade obscure. Conștiința aparține întotdeauna devenirii. Nu peste mult timp ne vor fi limpezi și anii aceștia, care nouă ne par atît de confuzi. Tineri : în voi mi-e speranța. „Vreau ca solidaritatea să vă unească. Trăiți, cît mai uniți cu putință".

În românește :
DAN CIACHIR

REVOLUȚIA ÎN SPECTACOL

de DAVIDE LAJOLO

Visconti a înfruntat și lovit fascismul în rădăcinile sale cu arma culturii, încă din anul 1942, cînd, cu **Obsesia,** a dat fiorul noului, al realității, al sensului cotidian și tragic al vieții. Indemnul său revoluționar în artă vine de departe. De la Shakespeare, de la Michelangelo, de la Dostoievski, de la Cehov, de la Verdi, de la Thomas Mann, de la Camus.

. . . . . .

Analizase solitudinea încăpățînată, în **Ghepardul** și solitudinea sfîșietoare în **Moarte la Veneția. Se clatină pămîntul** striga din adîncurile meridionalismului, nu fiindcă era strigătul verist al lui Verga, ci căldura omenească a unei lupte de clasă fără șabloane, deoarece era lupta pentru viață. **Căderea zeilor** nu era numai piatra tombală pusă peste barbariile naziste, ci chemarea adresată omului de a nu-și pierde demnitatea, de a nu deveni persecutor, spre a nu sfîrși victimă a propriei rușini. Realismul lui Visconti a fost întotdeauna fără adjective, tocmai fiindcă corespundea sufletului realității. Revoluția sa nu s-a poticnit niciodată în formule.

nu efortul de a insufleți un spațiu prin mijlocirea succesiunilor de figuri ?"

Luchino stătea așezat într-un fotoliu orientat spre fereastră. Se crucea el însuși de felul său de viață, atît de enigmatic și de obositor. Vorbea greu, prefera să privească și să asculte. Își amintea de-o vreme asemănătoare, de ceața rece, își amintea zgomotul apei izbită de zbaturile navei, și de severitatea vieții germane, din timpul perioadei de turnare a filmului **Ludwig.** Își amintea peisajul mediteranean, la Aci Tereza, unde turnase **Se clatină pămîntul.** Șase luni rămăsese acolo : din iarnă pînă la sfîrșitul primăverii. Realitatea

FOILETONUL SĂPTĂMÎNII

Taine ale civilizațiilor dispărute

de Dan Nemesnic

Oamenii îndepărtatelor epoci ale istoriei aveau nenumărate probleme de care ne lovim și noi astăzi, și – de ce să nu recunoaștem – uneori le dădeau o rezolvare care pune în umbră priceperea noastră, a „modernilor".

De pildă, vechii romani își construiau străzile principale conform celui mai modern tip de circulație, adică „sens unic" cu agenți (e adevărat mai puțin „tranzistorizați") care dirijau cu multă dăruire traficul municipium-ului lor. Este vorba de orașul Pompei, cel care va fi acoperit mai tîrziu de lava necruțătorului Vezuviu.

Străzile Babilonului își aveau propriile reguli de circulație. Tot felul de inscripții atrăgeau atenția celor ce se foiau fără nici o pricină pe „marile bulevarde" ale orașului. Cine citea, de exemplu, pe o tablă „Strada în care dușmanul n-are voie să intre" se pregătea el însuși să fie luat la întrebări de niscaiva „agenți" cu îndatoriri precise.

În Ninive, capitala Asiriei, nenumărate tăbliță colorate indicau locurile permise sau interzise de „parcare". Așa se putea citi : „Drum regal – nimeni să nu-l blocheze". Nu putem pune la îndoială eficacitatea acestor reguli, căci, eventualul contravenient nu mai primea obișnuitul mandat cu amenda în bani, ci plătea o „sumă" ceva mai mare pentru nesăbuita lui plimbare : era condamnat la moarte !

Asteciii își aveau străzile pavate, prin punctele de traversare, cu plăcuțe colorate. O linie despărțitoare, alcătuită din asemenea plăcuțe, forma două benzi de circulație pe drumurile lor publice. Astăzi, „vopsitorii" au multă bătaie de cap trăgînd linii albe pe străzile noastre aglomerate. Ideea cu plăcuțele colorate, care nu se „șterg" precum „zebrele" noastre după ploaie, trebuie să recunoaștem, ar putea să dea de gîndit edililor de astăzi.

Heron, inginer din Alexandria, a construit o mașină cu aburi care funcționa pe principiul turbinelor și al aparatelor cu reacție. De necrezut. Dar dacă marea bibliotecă a orașului n-ar fi ars, astăzi am deține cu siguranță patentul primei „căruțe" cu aburi din Egipt.

Mult mai tîrziu, în Evul cel de Mijloc, străzile nu aveau nici un dumnezeu, cum s-ar zice, circulația se făcea alandala, iar întunericul epocii parcă își căuta adăpost pe „străzile" strîmte și murdare ale vreunui burg prăpăstios.

Dar dacă avem curiozitatea și răbdarea necesare de a ne întoarce cu 2.500 ani în urmă, vom afla de orașele Mohenjo Daro, Harappa și Calibanga, orașe existente cîndva pe teritoriul Indiei și al Pakistanului de astăzi, și care, prin rețeaua lor de sistematizare și construcții edilitare ar fi putut concura cu cele mai moderne orașe ale lumii noastre !

Tradiția indiană vorbea despre Mohenjo Daro ca despre orașul cu un nivel cultural tot atît de dezvoltat ca al celebrelor orașe sumeriene și egiptene. Pînă în anul 1921 totul a fost considerat doar o poveste frumoasă, transmisă din generație în generație, despre orașul fantomă, minuni visate de populațiile înrobite și înfometate ale uriașei țări asiatice. Dar s-a dovedit și de data aceasta că nu e rău să ne aplecăm urechea la „basmele" spuse cu atîta evlavie și milenară obstinație de către păstrătorii tradițiilor unui popor. Într-adevăr, după ce s-a descoperit, în junglă, nu departe de malurile Gangelui, acest „oraș-fantomă", cercetătorii au avut revelația unei minunate așezări umane, care a precedat cu aproape trei milenii Parisul și Londra zilelor noastre ! Iată doar cîteva rînduri din mărturiile uimiților cercetători : „Mohenjo Daro era, într-un fel, un oraș înfloritor. Părea că ar fi născut din planșele de desen a vreunui arhitect futurist. Uimește absența totală a obișnuitei ornamentații orientale și a stilului arhitectural indian. Nu se știe cine l-a construit. Teoretic, el n-ar trebui să se afle pe teritoriul Indiei. Cine parcurge Mohenjo Daro are impresia că se mișcă pe străzile de astăzi ale oricărui cartier din Londra. Această impresie îi-o dau marile edificii din cărămidă, fără vreun ornament și care sînt întrutotul și exclusiv funcționale".

„Poveștile" acestea încetează de a mai fi legende, de îndată ce ne punem în fața unor asemenea dovezi palpabile ale ingeniozității oamenilor de demult.

(VA URMA)

COLEGIUL DE REDACȚIE :

ION ARIEȘANU (redactor șef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRĂGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3–33–90, 3–33–76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA"

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVII ● 8 iulie 1976 ● Nr. 27 (437) 8 pagini 1 leu

Expoziția retrospectivă a sculptorului ANDREI GÁL

Deschisă la Galeria de artă, expoziția de sculptură a artistului timișorean ANDREI GÁL cuprinde, într-o selecție reprezentativă, rodul unei activități creatoare desfășurate pe parcursul unei jumătăți de veac.

Debutînd în 1925, alături de pictorii de la Baia Mare, sculptorul își deschide prima expoziție personală în Timișoara, la vechea hală „Diorama", iar după 5 ani este prezent la Salonul oficial din București. Paralel cu munca de creație, desfășoară o fructuoasă activitate pedagogică la Școala medie de arte plastice. După Eliberare, în 1948, ia parte în capitală la expoziția grupului „Flacăra", contribuie la înființarea Filialei U.A.P. din Timișoara, în cadrul căreia îndeplinește un timp sarcini de răspundere, continuînd, apoi, pînă în prezent, să-și aducă aportul la dezvoltarea vieții plastice a orașului.

Creația lui Andrei Gal abordează multiple genuri, materiale și tehnici, rămînînd unitară în concepție, străbătută de fiorul unui generos umanism. În prima perioadă, asemenea unor confrați ca Ferdinand Galas sau Iulius Podlipny, aderă la factura realist-expresionistă de tip protestatar („Pescar I", „Măturător", „Sărăcie", și altele, în general

DELIU PETROIU

(Continuare în pag 6)

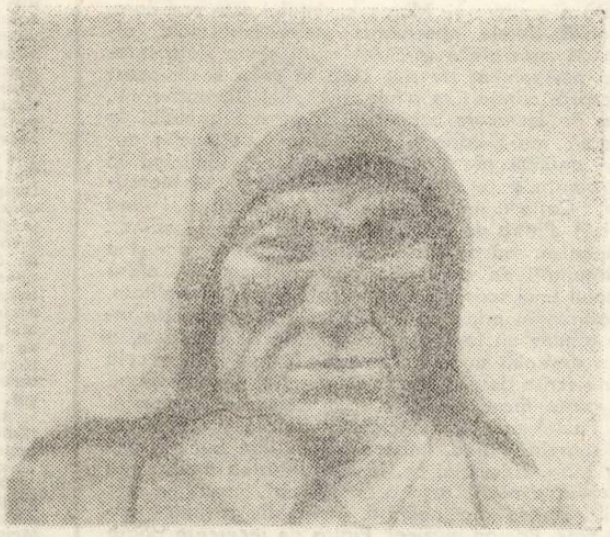

Pescar

Ilustrăm acest număr cu lucrări din expoziția retrospectivă a sculptorului ANDREI GÁL

PÎINEA

Trecem prin dreptul fundamentalului mereu, și-atunci, de fiecare dată sentimentele noastre se așează în noi într-o anume ordine a firii, ancestrală și deopotrivă proaspătă, ca ființa bobului de grîu, desprinzînd de la călciiul înfipt în țărînă și pînă-n dreptul ochilor scrutînd neantul lumilor cosmice o ierarhie a valorilor și puterii umane.

Să călătorești în iulie peste cîmpie, să cunoști mirosul pîinii încă strînsă-n chingile bobului oval, să înțelegi nuanțele aurului lanurilor fugărindu-și fișiile spre cerul din adînc, și încă nu poți simți îndeajuns gustul pîinii, rotirea soarelui în bobul șerpuit ancestral de simboluri, bobul din dreptul vieții noastre de fiecare zi.

Vom fi văzut, cîndva, secera, ciutura, covata și cuptorul aburit, într-o viață de sat să ne povestească despre rosturile simple ale omului, vom fi spus : istorie, și încă nu vom fi înțeles îndeajuns gustul pîinii.

Altădată, poate, vom vorbi omului cu fața arsă și mînecile suflecate, aflat la marginea unui lan, cîntărind în palmă greutatea razei de soare dospită-n bob și îl vom auzi șoptind : mai sînt vreo două zile pînă la soroc. Dar tot nu ne va fi deajuns să ne pătrundem cu gustul pîinii.

Va trebui să le facem pe toate acestea și, mai mult, să simțim că între noi și pămîntul roditor există sentimentul demn și drept care te-ndeamnă să-l muncești și să îl aperi ca pe unicul bun lăsat de cei ce-au fost pentru cei ce vor urma. Vom înțelege atunci că gustul pîinii l-am deprins cu laptele ce poartă-n el statornicia rădăcinii, și-l vom descoperi apoi, din nou, și în lumină și-n oțel, și în pădurea colhănită și-n hîrtia peste care am silabisit stîngaci o buchie, și-n gestul mîinii întinse către prieten și-n sondele pămîntului fluid. Un univers de oameni respirînd prin porii ființei bucuria de a se numi grîu, de a se numi lanuri, de a se numi pîine. O unică pîine cît o țară.

Și iată, din nou, imaginea omului cumpănind în palmă întreagă greutatea pămîntului, a apei și a soarelui adunate-n bobul de grîu alături de imaginea mașinilor sale neostenite așteptînd în malurile oceanelor galbene gestul lui să intre, să călătorească fișie cu fișie, zi și noapte, în luptă cu timpul, cu risipa, cu nesomnul pîinii, să strîngă scurt, într-o singură bătălie, tot rodul de grîu al unei cîmpii.

Ne regăsim oricînd în imaginea gravă și limpede a omului socotind vremea secerișului, ne regăsim permanent în toiul unei bătălii cu timpul, cu risipa, cu nesomnul sentimentelor noastre și, cumpănind adînc în palma minții clipa cu destul soare și apă și pămînt, ne pregătim mereu pentru un alt început de bătălie. Și mai mult chiar, ne știm, știm oricînd, în noi, locul păstrat pămîntului cu pîine.

Călătorim în iulie peste cîmpiile țării cu întreaga ființă, pentru a ne aduce aminte, doar, de începuturile gestului cumpănirii, de clipa așezată-n orologiul spicului dospit, de simbolul pe care-l reprezintă pentru noi lanul de aur, aburul de pîine. Călătorim în iulie peste ornicul cîmpului să ne pătrundem cu vigoarea timpului prezent, cu siguranța de-a ne ști uniți, cu bucuria de a ne iubi pămîntul.

PAUL EUGEN BANCIU

În pagina a 8-a :
CU ȘI DESPRE „POLI" TIMIȘOARA

IDEILE CONGRESULUI EDUCAȚIEI POLITICE ȘI AL CULTURII SOCIALISTE

Arta în societate

Materialismul istoric reevaluează condiția spiritualității umane în conștiința epocii, pornind de la evenimentul obiectiv în fața căruia contemplația filosofică devine o condiție de ordonare a unui instrument științific cu finalități transformatoare, integratoare ; noua filosofie se ivește ca o forță spirituală, ca o energie materializată permanent și nu doar ca o componentă inactivă a conștiinței. Ea inaugurează o perspectivă nouă a determinismului, în care omul, „care știe să producă pe măsura oricărei specii" (K. Marx), își revendică legile lumii naturale din care s-a desprins, uitîndu-și obîrșia, în însăși aviditatea ascensiunii

Lumea contemporană, cu contradicțiile și împlinirile ei, se prezintă ca un tablou al cărui înțelesuri ne mulțumim, îmbiați de o conștiință optimistă, să le semnificăm a fi pozitive. Spiritualitatea umană frămîntată caută o modalitate de integrare în determinismul social, de înțelegere a locului determinat și a propriei influențe posibile asupra formării unei noi individualități, mai profund integrată social. Ideea centrală a Congresului educației politice și al culturii socialiste este de aceea restituirea condiției legice, dialectice, căreia o cultură autentică i-a răspuns întotdeauna plenar : *„Creația artistică (...) trebuie să-și tragă seva din realitatea social-istorică în mijlocul căreia se naște..."*

Folosim de obicei pentru înțelegerea condiției artei și culturii în societate, termenii „determinare" sau „condiționare". În spiritul materialismului istoric ei nu au o semnificație identică și mă voi strădui să arăt acest lucru. Determinarea socială se referă preponderent la împrejurarea în care arta și societatea reprezintă termenii unui raport cauzal, fără a se neglija intervenția explicativă a familiilor de categorii necesitate-libertate, finalitate-scop etc., în vreme ce relația de condiționare socială atrage atenția mai ales asupra caracterului relativ independent al seriilor devenirii artistice, influențate doar, într-o măsură mai mare sau mai mică, de societate în calitatea ei de mediu, cadru economic și suprastructural etc. Recentele documente elaborate de partidul nostru vizează ambele aspecte : cel dintîi implică înțelegerea unei determinări istorice și în același timp structurale a fenomenului social reprezentat de conștiința și acțiunea artistică, în vreme ce al doilea aspect, se referă la întreaga tipologie condițională pe care o desprindem din analizele făcute atît în cadrul Programului P.C.R. cît și a cuvîntului rostit de secretarul general al partidului la Congres.

Cauzalitatea istorică înfățișează înrădăcinarea artei în anumite momente esențiale ale evoluției civilizației și modificările semnificative pe care aceasta le-a înregistrat paralel cu procesualitatea social-istorică ; determinarea structurală în schimb, descrie o perspectivă sincronică, integrată dialectic în istoria contemporană. În acest din urmă caz, vom înțelege că sub un unghi general, existența socială, determinînd conștiința socială sub toate formele ei (deci și conștiința artistică), putem surprinde elemente cauzale în spațiul modului de producție, al bazei economice sau al structurii sociale, traduse prin ceea ce numim în filosofia socială marxistă determinism economic și de clasă. Tovarășul *NICOLAE CEAUȘESCU* reafirmă la Congresul educației un adevăr specific socialismului : *„dispunem de o puternică bază materială pentru activitatea politică și cultural-educativă"*, fapt ce dă relației cauzale amintite o esență concretă. Această bază materială aparține clasei muncitoare, iar, așa cum scria K. Marx în *„Manuscrisele economico-filosofice din 1844" : „clasa care reprezintă forța materială dominantă a societății este totodată și forța ei spirituală dominantă"*.

Dar determinarea structurală nu se oprește la acest aspect. Ea ni se înfățișează la nivelul faptelor obiective ca o determi-

VIOREL SÎRBU

(Continuare în pag. 7)

Convorbiri

CU DRAGOȘ VICOL

Red. – Ați debutat editorial cu volumul de versuri „Muguri", în 1940. Ce a însemnat și înseamnă pentru dvs. spațiul sucevean. Ce anume l-a determinat pe tînărul de 20 de ani să publice un volum de poezie ? Ne-ar interesa, deci, începuturile...

– Sînt bucuros că m-am născut în acest spațiu de legendă și de frumusețe. Bucovinenii, ca și bănățenii și ca și atîția alții, sînt frumoși și bogați sufletește : au de unde lua frumusețea și de unde o dărui... Deci, pe mine, spațiul bucovinean m-a dăruit cu tot ceea ce înseamnă inima să vibreze. N-am amintiri despre Cacica, deși m-am născut acolo. Dar le am despre Iacobenii cei cu minele de mangan, despre Vatra Dornei cu confluenții Bistriței... unde munții intră pînă-n curțile caselor, pentru că, de fapt, acolo am deschis ochii înțelegerii și m-am îmbătat întîia oară cu frumusețea.

Cred că dorul „paradisului pierdut" – al gurilor de rai ale munților – au stîrnit în mine pornirea spre poezie și încercările de a-i spune dorului pe nume. Primul meu volum de versuri „Muguri", din 1940, este rodul acestor încercări care trecuseră mai întîi prin paginile ziarelor și revistelor „Suceava", „Curentul", „Magazin", „Orizont", „Convorbiri literare" (I. E. Torouțiu), „România literară" (Cezar Petrescu), „Miorița", și „Muguri", revista pe care o scoteam noi elevii liceului Hurmuzachi" din Rădăuți.

-Ce m-a determinat să public volumul ? Bunăvoința colegilor mei de clasă care au adunat banii necesari tipăririi... Eram, atunci, elev în clasa a VIII-a...

– Red. – În 1949, ați fost distins cu premiul al II-lea la un concurs literar național organizat pe tema „lupta și munca poporului", pentru poemul „Un țăpinar închină un poem lui 11 iunie". Ce s-a întîmplat în perioada 1940-1949 ? N-ați mai scris, n-ați mai publicat nimic ? Cum era pe-atunci atmosfera literară, privită din punctul de vedere al unui scriitor aflat la început de drum ?

– După bacalaureat, am fost încorporat. Și am fost ostaș pînă în iunie 1945, și în răgazurile pe care mi le dădea armata, student. E adevărat că în perioada 1940-1949 n-am mai tipărit nici o carte, dar de publicat am publicat intens, „Curentul literar", „Universul literar", „Revista Bucovinei", „Bucovina literară".

În privința atmosferei literare, vă pot vorbi doar despre ceea ce însemna ea la noi, în Bucovina. Pe mine, de pildă, m-au avut în grijă scriitori ca Mircea Streinul, George Drumur, Traian Chelariu și eminentul istoric literar și animator literar Constantin Loghin. M-au publicat în antologii, sau caiete de poezie, E. Ar. Zaharia și Ghedeon Coca. La vîrsta de 23 de ani, Societatea Scriitorilor bucovineni m-a **declarat** membru activ al ei...

– Red. – Cred că nu... Se spune despre dvs. că dovediți mobilitate stilistică. Ați scris și scrieți poezii, nuvele, povestiri, reportaje, romane, piese de teatru, ba chiar scenarii pentru filme (la această chestiune voi reveni ceva mai tîrziu). S-ar zice că inspirația nu v-a ocolit. Considerați că un om de litere nu trebuie să se „specializeze" într-un singur gen literar ? De ce ?

– Practic cu aceeași pasiune și poezia și proza. Am început prin a scrie poezie. Dar, devenind, după Eliberare, gazetar, la Suceava, și explorînd zilnic ținutul, și cunoscînd **altfel** realitățile decît le cunoscusem în copilărie și în adolescență, am înțeles că nu **orice** se poate exprima prin poezie. Descoperisem că erau atîtea de spus

Interviu consemnat de
SABIN OPREANU

(Continuare în pag. 7)

ANGHEL DUMBRĂVEANU

PIATRA DE ÎNCERCARE
(Ed. Cartea Românească, 1976)

1. Propoziția cu care începe romanul lui Anghel Dumbrăveanu fixează nivelul lecturii ; aproape toate **datele** cărții se află în această inaugurare ce sugerează izolarea în timp și spațiu : **„În vremea aceea locuiam într-o casă lîngă mare"**. Tot ritmul narațiunii este aici, în această retragere ce descoperă **povestirea,** evenimentul pierdut și regăsit în urmă ca **incercare.** Izolarea inițială a eroului aparține gestului romantic (în casa de lîngă mare personajul vrea să fie singur, rupt de lume ; „romantismul" personajului e lipsit însă de teribilism, poză, afectare, fiindcă Alexandru – așa se numește eroul – vrea să-și consume un concediu), ceremoniei romantice : asemenea ceremonii (poate mai sumbre) mai întîlnisem în proza din **Echinoxul nebunilor.** Cum **ceremonialul, ritualurile erotice** ocupă numeroase pagini în acest **roman, vom reveni** asupra lor. Mai întîi, s-a observat (pe larg) că, începînd cu **Iluminările mării,** poetul își va lua drept context spațiul marin. Două **personaje** cutreieră acest spațiu, această geografie ce devine, prin aventurile lor, mitologică ; și acțiunea îndrăgostiților (scriam altădată) sugerează recompunerea unor legende ale iubirii. O asemenea legendă ar fi și **Piatra de incercare.** Numele eroinei (Iselin) amintește o Isolda aflată într-o zonă a gingășiilor sonore, povestirea aflîndu-se în anticamera poemului (atunci cînd **poemul** nu erupe, sub formă de **vis,** în pagină). Tehnica poematică așează **dragostea** eroilor sub **pecetea tainei ;** totul pare miraculos, ieșit de sub legile existenței comune. Caligrafiile poetului descoperă și redescoperă **uimirea** vîrstelor (vîrstei) mature în fața erosului. Dacă în **Adela,** G. Ibrăileanu **analiza** sentimentul unui matur pentru o mai tînără (prea tînără) parteneră de vacanță, în **Piatra de incercare,** Anghel Dumbrăveanu descrie o necontenită **uimire** în fața unui univers capabil de a-și reînnoi miracolele. Faptul cotidian, al ritualurilor existenței zilnice, pe o seamă de pagini „poetic", se transfigurează, devine el însuși senzațional. Personajul matur și celebru, tînăra aflată la sfîrșitul adolescenței redescoperă sau descoperă lumea sub forma ei paradisiacă : lumea ca o înlănțuire de miracole. Întreg romanul e stenic, bogat în ceremonii purificatoare.

2. Liniștea eroilor, netulburata lor uimire e întreruptă de un anume **Matei,** dublură a lui Alexandru (amîndoi sînt inventatori). Matei ar trebui să însemne apelul la **real,** semnalul de alarmă, **morala,** subtextuală, a iubirii celorlalți. Evadarea zilnică a eroului în paradisurile artificiale ale unei existențe (temporare) de nabab urmează o dezamăgire sentimentală. Așa cum faptele cotidiene ale existenței celor doi devin, prin ceremonialul ce le acompaniază, poeme, tot așa și „dezmățul" fostului soț primește, prin originalitatea lui, embleme metaforice, o anume nuanță de puritate. Benchetuind ostentativ, Matei ispășește eroarea opțiunii.

3. Dacă **Matei** ar reprezenta avertismentele realului, **visele** reprezintă avertismentele imaginarului, interdicția de a trăi, izolat, în timp și spațiu. Prin coșmarele lor, prozatorul își integrează eroii în lumea reală : lumea reală în care există un statut, o sumă de responsabilități :

„Clopotele cădeau într-una din corul întunecat, cădeau unele peste altele, se loveau între ele și se spărgeau de pămînt. Veneau spre noi uriașe găvane de beznă, vuind metalic, exasperant, amenințînd să ne strivească, dar ca prin minune niciunul nu se prevălea pe țestele noastre.

Fugeam extenuați, urmăriți de hoarda de clopote, la auzeam cum se prăbușesc, cum se prefac în țăndări, în urma noastră, cum se rostogoleau după noi ca o haită întărîtată. Și dintr-o dată, pe neașteptate, toată invazia aceea de clopote, de sunete stridente și buimăcitoare, parcă nici n-ar fi fost".

De altfel, personajul feminin devine el însuși o abstracție, o ceremonie erotică : o aspirație și o afirmare a candorii :

„Alergam prin lanuri de crin, – îmi spunea Iselin – iar pe colina din față veneau rîuri de fete, ducînd pe creștet ulcioare. Se înmlădiau în audierea vîntului, se luau de mînă, se roteau în cerc împrejurul meu. Sîntem în hora soarelui, ziceau, unde te duci, surioară? Pe cine cauți, singură-n toată cîmpia ? Ce fiu de împărat ți-a luat liniștea, de te-ai sculat cu zorii-n obraji și-ai pornit năucă pe mîristi, cu tălpile însîngerate și ochii aprinși ?"

Piatra de incercare este **eseul** (în sens etimologic) unui poet „Personajele" sale mai vechi primesc o identitate, intenții risipite altădată, se regăsesc aici, într-un roman ce nu deconspiră, decît în aparență, viața secretă a eroilor săi. Magia cuvîntului este cea care, organizează datele observației mele, miresmele, atmosfera de miracole a țărmului mării și nu viața interioară a persoanelor lor sînt puse în valoare de acest tip de proză, căruia i se aliniază Anghel Dumbrăveanu.

Piatra de incercare schițează „portretul poetului la maturitate", într-o carte a divulgărilor „poetice" ; numeroase definiții ale **poeziei,** alegorice, rămînînd în subtext pentru a sugera stilul de afirmare al **teoreticianului.** Carte a multiplelor surprize (apariția ei fiind o surpriză), **Piatra de incercare** se cere citită în adînc : limpezimea ei, rod al unei maturități stilistice, dar și a unei maturități de concepție asupra literaturii, oferă spectacolul unui scris de o remarcabilă profesionalitate.

4. Desigur, în primă și ultimă instanță **Piatra de incercare** rămîne un love story, o poveste de dragoste, o istorie a devenirii unor sentimente. Textele critice cele mai bune scrise despre poezia lui Anghel Dumbrăveanu rămîn, foarte firesc, valabile și în comentariul acestui roman. Poetul este (romancierul, adică) un apolinic, slăvind soarele, marea, liniștea împliniriilor, bucuria deplinelor trăiri. Lirismului ce, în **Singurătatea amiezii** sau **Fața străină a nopții** respira „mîhnirea" intrării în alte vîrste, îi răspund aici neliniști, mihnirile presentimentele de Eros. Roman muzical, **Piatra de incercare** poate fi citit ca o carte blînd-moralizatoare aparținînd unui scriitor ce, ieșind dintre uneltele sale obișnuite de lucru, repovestește basmul unei tinereți fără bătrînețe.

C. UNGUREANU

Cronica literară

GHEORGHE SCHWARTZ

UCENICUL VRĂJITOR
(Ed. Cartea Românească, 1976)

În orice fel am fi tentați să apreciem împrejurarea că după un roman, **Martorul** (bine primit, acesta, chiar elogios, de critică), Gheorghe Schwartz publică un volum de povestiri, nearătîndu-se deocamdată preocupat să confirme opinia celor care i-au pronosticat o vocație romanescă, rămîne în afara oricărei discuții faptul că acele calități ale scriiturii care au atras atenția asupra tînărului prozator în momentul debutului nu lipsesc nici din paginile aparent mai puțin spectaculoaselor texte din **Ucenicul vrăjitor** (Ed. Cartea Românească, 1976).

Înscriindu-se în perimetrul prozei moderne – influențe, încă prea vizibile, ale prozei lui Kafka, Faulkner, ale reprezentanților „noului roman", povestirile, mai mult parabolice decît fantastice, cum autorul încearcă să le crediteze pe cele mai multe printr-un titlu generic, potențează o capacitate de observație, ca să zicem așa, normală, în sfera socialului și a psihologicului, un efort epic nu ieșit din comun, prin știința deloc neglijabilă de a desface și recompune o formulă narativă, prin exactitatea dozajului efectelor, printr-o tehnică relativ pretențioasă căreia acordîndu-i prea mult credit, Gheorghe Schwartz ar fi riscat în lipsa unei reale detașări lucid-ironice (titlul volumului și povestirea omonimă sînt, în acest sens, un avertisment), să își transforme literatura într-un joc stilistic dus pînă la virtuozitate, însă nu mai mult decît atît.

Prima dintre piesele volumului, **Jurnal cu Doru** este notația destul de seacă a unui „caz" extras din experiența unui profesor defectolog. „Jurnalul" profesorului Brăteanu conține anamneza bolii unui elev care în copilărie a suferit un accident, notează, destul de minuțios, etapele recuperării intelectuale ale acestuia. Pînă aici nimic deosebit. Ca „document" al unei anumite experiențe profesionale, **Jurnal cu Doru** poate fi interesant, chiar dacă alăturarea acestei bucăți unui gen de „literatură", precum cel practicat de George Ulieru în **Din carnetul unui medic de plasă,** poate conduce, schimbînd ceea ce este de schimbat, la ideea că Gheorghe Schwartz încearcă, și aici, mai curînd virtualitățile unei formule epice. Greșeala principală a autorului este de a artificializa (literaturiza) toată această tentativă narativă contrapunînd la „jurnalul" profesorului notația gîndurilor, a reacțiilor afective atribuite copilului aflat sub observație. Procedeul, și faptul a fost sesizat deja, trimite la Faulkner **(Zgomotul și furia),** dar ținînd seama de caracterul aparte al povestirii lui Gheorghe Schwartz, rezultatul este altul decît cel pe care autorul l-a scontat : accentul cade pe descripția cazului clinic și nu pe literatură.

Deopotrivă un pretext specios constituie punctul de pornire al povestirii **„Așteptare cu trompetă".** „Subiecții" sînt aici doi tineri căsătoriți (niște „cazuri", și ei), care își povestesc unul altuia (la indicația unui medic) scene din existența lor comună pentru a contracara efectele unei boli, altfel, inexistente. Explicația respectivă putea lipsi din **Așteptare cu trompetă,** elogiu, în fond, al ficțiunii, al fanteziei și totodată – incluzînd în ea o destul de bine marcată tentă parodică – povestire despre convențiile (despre mecanismele) narațiunii. O aplicație parodică – la genul polițist și la literatura „noului roman" – este și **Inelul domnului Silar.** Autorul vizat este Robbe-Grillet, cu ale sale romane **Gumele** și **În labirint,** întîiul dintre acestea, deopotrivă parodie, pînă la un punct, al romanului polițist ...

Prea puțin „fantastice" par și povestirile, mai reduse ca dimensiuni, **Marșeul, Jocul, Umila incercare, Ucenicul vrăjitor.** Dispare, în plus, din **Marșeul,** orice intenție parodică, mai evident rămînînd sensul parabolic. O temă de largă circulație stă la baza respectivei povestiri. Marșeul este un brigand dar trece drept nebun al satului, un paria aparent pitoresc dar în realitate un justițiar căruia jandarmii, oficialitățile, sătenii – acțiunea se petrece într-un timp îndepărtat – îi ignoră condiția reală datorită nepotrivirii dintre prezența sa reală și legendara figură conturată de imaginația colectivă. Ficțiunea, ni se explică, este mai credibilă uneori decît realitatea : „Îi trebui un timp ca să înțeleagă ce se petrecuse jos și nu putea pricepe cum de nu-l crezuseră nici ei, domnii care toată lumea știe, dispun de atîtea mijloace de a afla adevărul. Iar pentru munteni conta legenda, legenda despre un anumit tîlhar și nu omul : el, Marșeul, adevăratul Marșeu, nu mai reprezenta nimic. Sau poate că nu era asta ; poate că, pur și simplu, legenda devenise prea mare și nu se potrivea cu individul banal din fața lor. (...) La un moment dat, pînă și lui și se păru fals tot ce spunea". ,

Tot despre real și imaginar, despre plăsmuire și existența reală „tratează" **Jocul, Umila incercare,** și, în ultimă instanță, **Ucenicul vrăjitor,** povestire, ultima, care oferă prilejul montării amuzate a elementelor unei narațiuni de o romanticitate fastuos-convențională.

Volum de povestiri, **Ucenicul vrăjitor aparține,** oricît de paradoxală ar putea să pară afirmația, unui romancier. Siguranța construcției, tot ceea ce ține de tehnica narativă trădează un prozator care și-a propus, se pare, înainte de a mai da un roman, să experimenteze mijloacele de expresie ale acestuia în proze mai puțin ample.

LUCIAN ALEXIU

Memento

HERCULES '76

Inițial voiam să scriu un reportaj despre Băile Herculane ; un reportaj amplu, de mai multe pagini în care să se vorbească despre noile amenajări, despre noile construcții, despre ceea ce este nou și despre ceea ce poate fi nou într-o străveche stațiune balneoclimaterică. Aveam în sertare fișe cu Karlovy Vary și cu Marianske Lazne, considerații despre Elegia de la Marienbad, **fișe pe care aș fi vrut să le folosesc în acest reportaj : reportajul ar fi început, firește, cu trecerea prin oraș a lui Vasile Alecsandri, care ca și Goethe ... Ar fi fost (sau : nu mă îndoiesc că va fi) un reportaj plin de citate, de afirmații și mai ales de comparații (foarte culte și foarte inteligente) care să sublinieze că Băile Herculane nu e o stațiune de pensionari, și că Hercule, protectorul orașului, nu reprezintă o metaforă sleită de semnificații. Acest reportaj îl voi scrie altădată : îl voi scrie atunci cînd viața orașului își va fi reluat liniștea ei nepărtinitoare, și atunci cînd festivalul cultural artistic „Hercules '76" va fi rămas doar o plăcută amintire. Acum aș vrea să scriu deci despre acest festival, a cărui organizare, după părerea noastră, cu totul excepțională, se datorește Comitetului de cultură și educație socialistă Caraș-Severin. Pentru o lună, Băile-Herculane au devenit capitala artei amatoare bănățene, loc de popas pentru formații coral instrumentale de pe tot întinsul țării, pentru echipe de dansatori, ansambluri coregrafice, ș.a.m.d.**

Dintre aceste formații, arhiva noastră sentimentală a solicitat, în acest scurt articol, cîteva rînduri despre corul din comuna Marga.

Am reîntîlnit, deci, la acest festival corul din Marga : întinerit, cu un repertoriu mai bogat decît altădată, condus de acel excepțional bărbat, admirabil animator cultural ce se cheamă Dumitru Jompan. Profesorul mi se pare mai presus de orice elogiu. I-am citit cîteva studii de etnografie, și mi-am dat seama că acest cărturar ar fi putut munci în oricare institut de cercetare. A preferat satul său, a preferat să rămînă la Marga, pentru a continua munca eroică a celor ce, în fruntea corului, l-au premers. Datorită lui Dumitru Jompan, Marga devine un reper însemnat al artei amatoare bănățene.

Festivalul nu a trecut doar în revistă formații amatoare, nu a fost doar un prilej de a oferi zile plăcute vilegiaturiștilor ar fi fast prea puțin pentru orgoliul lui. Cîteva concursuri menite să descopere tinere talente au asigurat, originalitatea acestui festival ce, timp de o lună, a transformat viața culturală a orașului. Participările au fost de fiecare dată numeroase, premiile subliniind calitatea unor selecții. La festivalul-concurs de muzică folk au participat 80 de concurenți, dintre laureați demne de a fi laureate fiind numele unor Marius Pienaru, Alexandru Bica, Marta Naghi, Adriana Boreica. 131 de autori cu 519 lucrări au participat la cel de-al patrulea salon interjudețean Hercules **de fotografii artistice pe teme de etnografie și turism. Între premiații salonului, Emil Mateiaș (Oțelul Roșu), Tiberiu Köver Kiss (Reșița) ș.a.**

Alt festival-concurs de mare interes a fost cel pentru filme de amatori și diapozitive – pe teme de etnologie și turism, festival-concurs ce s-a bucurat de un deosebit succes.

Dintr-un festival **cultural-artistic de asemenea proporții nu se cădea să lipsească poezia. Concursul de poezie Partidului și țării închinăm cîntare (din juriu au făcut parte Ion Horea, Toma George Maiorescu, Mircea Martin, Stelian Vasilescu, Cornel Ungureanu, Mihai Deleanu) a stabilit următorul palmares : Premiul I : Gheorghe Zincescu (Reșița), II Sabin Opreanu (Băile Herculane), III, Cornel Armeanu (Vlăhița) și Valeria Negovan (Reșița). Mențiuni : Nicolae Irimia (Reșița), Constantin Pojescu (Botoșani), Ioan Dragomir (Constanța). Asupra premiaților vom mai reveni.**

La cea de-a șasea ediție a sa, festivalul cultural-artistic Hercules **se arată a fi un moment de seamă al afirmării artei amatoare, pe linia transpunerii în viață a ideilor Congresului educației politice și a culturii socialiste.**

VALERIU GANEA

Lecturi

CONSTANTIN NOVAC

SEPARAȚIA BUNURILOR
(Editura Eminescu, 1975)

Romanul lui Constantin Novac este o pledoarie pentru redescoperirea valorilor umane și morale ale individului. Uneori, în viitoarea existenței de toate zilele, mînați de „ispite, vanități și ambiții de toate soiurile", sîntem tentați să le neglijăm, ignorînd procesul de „dezidentificare" căruia-i sîntem supuși. Se impune, deci „separația bunurilor", reintegrarea în identitate, nevoia de a ne degaja întregi din consecințele împrejurărilor în care ne-au aruncat interesele materiale sau sentimentele. Să-ți refaci viața, adică să parcurgi drumul invers, act prin care reintri în posesia bunurilor proprii", a celor interioare adică. Proces pentru care omul modern nu are întotdeuna suficient timp. El se oprește rareori pentru a se cufunda în sine însuși. Eroii lui Constantin Novac se definesc în funcție de capacitatea și interesul realizării unor astfel de opriri, de „răgazuri" analitice. Cel mai conștient de necesitatea lor pare a fi Butnaru, scriitor aflat în vacanță la una din stațiunile de pe litoral. Din însemnările pe care le face el observîndu-i pe ceilalți se degajă o întreagă teorie a Vacanței, „...momentul prielnic al separației bunurilor : decelarea impurităților morale prin abolirea oricăror concurențe, rivalități sau invidii care, culmea paradoxului, în viața angajată cea de toate zilele ne leagă, nu ne desparte, învingătorul de învinsul său și reciproca, înșelatul de înșelător și așa mai departe". Emfatic și pompos, Butnaru va rămîne pînă spre final la nivelul teoretizării pure. Pînă în momentul confruntării directe și dure cu realitatea, cu Biciu adică. Biciu se situează în extrema cealaltă, a acțiunii pure, fără problematizări teoretice, fără nici un fel de preocupări morale. Brutal și lipsit de scrupule, Biciu se mîndrește chiar cu lipsa de repaos. El sau „trudește", sau doarme : „... mare, solid ... îi plăcea mirosul propriei transpirații de om care nu știe ce-i odihna". Pentru el „răgazul" va veni împotriva propriei sale voințe, oferindu-i totuși prilejul de a-și canaliza, eventual, energia într-o direcție pozitivă. La un alt nivel, Buzincu, obsedat de construirea portului, este și el om de acțiune, regretînd chiar „... toate concediile vacanțele, sărbătorile legale" ... Printr-un concurs de împrejurări, acesta va cunoaște însă și va înțelege sensul mai adînc al „răgazului". Pentru el „vacanța" va dura o singură noapte, o noapte albă de pe urma căreia va cîștiga un plus de luciditate, atît de necesară pentru acțiunile lui viitoare. Așa cum spune Buzincu, în zorii zilei, „...un astfel de răgaz este temelia care nu se vede, dar pe care se clădește înalt și drept" ...

Există pagini de foarte bună calitate, în Separația bunurilor. **Primele capitole, mai concentrate, mai nervoase, dovedesc o bună știință în crearea atmosferei de tensiune și oarecare mister care învăluie relația dintre personaje. Tensiune care însă va fi minată de prelungite și deseori inutile monologuri ale eroilor, de unele episoade parazitare, precum cele relatînd cu prea mult zel retoric tribulațiile cuplurilor amoroase. În schimb, capitolele dedicate lui Biciu, Butnaru și, parțial, Buzincu rămîn cele mai convingătoare.**

IOAN PEIANOV

Etnologie

UNIVERS SPECIFIC ÎN PROVERBELE ROMÂNEȘTI

Reconstrucție

Cel care începe să cunoască proverbele unui popor, aceste „vorbe înaripate", expresii ale înțelepciunii dobîndite dintr-o îndelungată experiență de viață, se va simți ispitit mai devreme sau mai tîrziu, fie că o face în treacăt cu interesul amatorului, fie că o face zăbovind, cu spiritul iscoditor al specialistului, să-și pună o problemă care se formulează de fapt într-o întrebare proprie și altor domenii ale creației spirituale culte sau orale, dar care aici devine parcă mai acută decît oriunde : **există un specific național al proverbelor ?** Tentația este de a răspunde foarte repede afirmativ, iar demonstrația pare ușoară – deși argumentele nu sînt totdeauna inatacabile – dacă vom imagina în corpusul paremiologic o „lume" reflectînd imediat realitatea existenței unui popor. De aici, și numeroasele considerații entuziaste asupra particularităților definitorii, specifice cutărui sau cutărui proverb, particularități de negăsit la alt popor sau în altă limbă.

Se întîmplă însă adesea ca o anume semnificație desprinsă din conținutul proverbelor să fie prea repede declarată **specifică**. Cu cîțiva ani în urmă, autorii unui studiu asupra proverbelor japoneze[1], relative la vorbire, ajungeau la concluzia că sensul învățămintelor care se pot desprinde din expresiile selecționate și analizate de ei caracterizează în mod special aria etnică investigată. Chiar la o privire superficială, un cunoscător al proverbelor românești ar fi observat că aproape jumătate din numărul total al exemplelor folosite își găsesc un echivalent perfect în vorbele noastre bătrînești, iar pentru restul se pot identifica paralele de conținut foarte apropiate . . .

Iată deci că rolul comparatistului în examinarea specificului proverbelor pare a fi fundamental. Similitudinile cele mai neașteptate nu trebuie să fie surprinzătoare și aria cercetării trebuie extinsă cît mai mult. Dar cît de mult ? Cine s-ar gîndi de pildă că proverbul românesc „A ars șura dar și ochii șoarecilor au plesnit", reflectînd atît de particular amestecul de mihnire și ironie în fața unui eveniment dăunător (în fond – o trăsătură optimistă!) să-și găsească un corespondent cvasiidentic la tribul wolof din Senegal : „Cînd arde coliba, p'esnesc plosnițele" !

Apare astfel o neprevăzută complicație : extinzînd tot mai mult spațiul investigației, ce mai rămîne cu adevărat **specific** dacă majoritatea – probabil – a proverbelor diferitelor popoare se aseamănă, chiar mai puțin decît în exemplul nostru ? Trebuie să anulăm latura specificului pe măsură ce amplificăm comparația ?

Cu mai bine de două sute de ani în urmă, Giambattista Vico oferea în acest sens o sugestie de excepțională importanță, dar nebăgată în seamă suficient de etnografi și folcloriști. **„Trebuie să existe** – scria Vico – **în natura lucrurilor omenești, adică în lume, o limbă mentală comună tuturor națiunilor, care să înțeleagă în același fel substanța lucrurilor prezente în viața socială a oamenilor și să le exprime în mod tot atît de variat pe cît sînt de variate aspectele pe care aceleași lucruri pot să le prezinte ; după cum se întîmplă în cazul proverbelor, maxime ale înțelepciunii populare, aceleași în substanța lor, dar semnificate la diferitele națiuni din lume, antice și moderne, atîtea cîte sînt, în tot atîtea feluri diferite"**[2].

Se conturează astfel un drum posibil : paremiologul se va interesa mai cu seamă de **felul** în care ideile general-umane sînt cuprinse în expresie ; iar expresia este, înainte de toate, **limba** poporului respectiv. Înainte de toate, nu și singura expresie, firește, căci, pe lîngă codul pe care structura limbajului îl pune la dispoziția materializării gîndirii, alte coduri – etnologic, antropologic, istoric, social etc., fiecare cu specificități de expresie – își vor manifesta și ele prezența în complexul proces al semnificării. Și totuși – putem oare decide asupra specificului, fără a compara ? Fără îndoială că nu, însă termenul de comparație nu trebuie să se găsească obligatoriu în exteriorul unei arii culturale, cel puțin într-o primă etapă pe deplin justificată metodologic. Așa încît se poate accepta ideea că elementele specifice ale proverbelor românești sînt identice (sub aspectul conținutului sau expresiei lor, dar pornind întotdeauna de la expresie) cu elemente specifice și altor genuri de creație orală românească. Urmînd astfel de principii, vom încerca să conturăm, în linii mari, desigur, cîteva aspecte care ne-au apărut ca fiind apropiate de caracteristicile culturii populare românești, în genere. Observațiile noastre, reduse aici la dimensiunile unui articol, provin dintr-un studiu larg al corpusului paremiologic românesc, corpus pe care neobositul culegător I. A .Zanne l-a pus la dispoziția culturii române în colecția sa, tezaur de zece volume, **„Proverbele românilor"**.

Să începem cu examinarea structurii universului semnificațiilor din proverbe, sau, utilizînd un termen mai special, cu **sfera semantică** a proverbelor. Zanne însuși o avea în vedere încercînd să clasifice imensa cantitate de material înregistrat în opt mari categorii : **natura fizică ; despre animale ; omul și organele sale ; despre viața fizică ; despre viața socială ; proverbe istorice ; credințe – eresuri – obiceiuri ; despre viața intelectuală și morală.** Foarte generale și situate la nivelul conținutului (adică mergînd chiar spre ceea ce trebuie evitat – comunitatea de substanță, observată de Vico), categoriile lui Zanne se pot aplica la oricare corpus național de proverbe, ceea ce devine desigur un avantaj în studiul comparat inter-cultural dar nu convine studiului intra-cultural, pe care ni l-am propus. Există însă o soluție care provine chiar din esența funcțională a proverbelor : ele se referă întotdeauna la om.

Un prim domeniu care poate fi evidențiat din exprimarea semanticii proverbelor este cel al regnului vegetal. Comparația cu lirica scoate în evidență surprinzătoare similitudini și unele deosebiri acestea din urmă la fel de semnificative, ca și asemănările, mai ales din punctul de vedere al valorilor afective pe care le poartă cuvintele. **Copacul,** ca simbol al forței și trăiniciei **(„Copacul cu rădăcini adînci nu se teme de furtună" ; „Copacul mare nu se taie dintr-o lovitură"),** singularizat sau văzut în **pădure („Și coada securii face rău pădurii"),** apare ca termen generic sau reprezentat prin cîteva specii – de obicei **stejarul („Stejarul bun și trainic dă mlădiță trainică" ; „Din stejar, stejar răsare"), plopul („Plopul e înalt, dar nu face umbră" ; „Plopul nu face pere, nici răchita vișinele"), teiul („Leagă tei de curmei"), salcia („Salcia nu se face pe dealuri" ; „Nici salcia pom, nici boierul om")** și mai rar **bradul,** spre deosebire de lirică, unde frecvența lui în imagini este binecunoscută ! Să se datorească oare acest fapt conotației pozitive pe care o presupune falnicul brad, incompatibilă cu caracterul de cele mai multe ori umoristic și satiric al proverbelor ? S-ar părea, căci : **„Nalt ca bradul, prost ca gardul",** închide o ironie ascuțită, în vădită opoziție cu portretul flăcăului, „ca bradul", din lirică . . . **Pomul** este mai ales simbol al rodniciei **(„Pomul neroditor se taie și în foc se-aruncă")** și nu apare mai niciodată **în livadă,** ci izolat și limitat la cîteva specii : **mărul** cu fructele lui **(„Merele putrede strică pe cele bune"), prunul** și **nucul** cu fructele lor. Pentru a conferi o semnificație istorică unei astfel de categorizări, făcută și în ordinea relativă a frecvenței termenilor, recurgem la un citat din convingătoarea argumentație a academicianului C. C. Giurescu în favoarea tezei **nu retragerea la munte, ci retragerea la pădure,** relativă la o perioadă mai puțin cunoscută din istoria frămîntată a românilor : **„Trebuie în primul rînd să arătăm că muntele, ca loc de adăpost, de refugiu, e valabil numai în măsura în care e acoperit de pădure (. . .) Pe de altă parte, pădurea propriu-zisă de munte, adică pădurea de brad și alte conifere, pădure întunecată, nu oferă multe posibilități de hrană. (. . .) Cu totul altfel pădurea de deal și de cîmpie, adică pădurea de foioase. (. . .) Sub pădurea de fag, ulm, tei, frasin, stejar, plop, salcie etc. cresc tot felul de plante din care o seamă comestibile. E plină pădurea românească de meri și peri sălbatici . . ."**[4]. Proverbele – dat fiind și caracterul lor practic, legat mai strîns de existența materială a omului – aduc o confirmare a acestei ipoteze istorice, care își găsește dealtfel o formulare populară, într-un proverb înregistrat de Zanne : **„Fratele codru, săracul, ne-o ținut și lungit veacul".**

Foarte bogat reprezentate în folclorul românesc, proverbele, în expresia cărora intră termeni din domeniul regnului animal, conturează de asemenea o lume specifică, cu delimitări destul de ușor de făcut, ținînd seama și de o relativă frecvență a termenilor. **Ciinele, calul** și **oaia** sînt animalele cele mai prezente, adesea puse în relație **(„Ciinele șade pe fin : nici mănîncă, nici va să lase calul măcar să miroase" ; „Ciinii sînt paza oilor"** și, dacă luăm în considerație și prezența destul de repetată a **măgarului** (nu neapărat cu conotații negative cum și-ar putea închipui cineva, ba chiar dimpotrivă – ca animal harnic și folositor ca în : **„Măgarul, cînd bolește, atunci numa nu-ți muncește"** sau : **„Măgarul cară pentru alții povară"),** atunci legătura cu oieritul, ocupație tradițională a românilor, se face de la sine. Dintre animalele sălbatice, **lupul,** simbolizînd hoția și lăcomia, este deosebit de frecvent și – așa cum era de așteptat – mai cu seamă opus pradei sale obișnuite : **„Lupul nu caută că oile sînt numărate" ; „Turma fără cine o mănîncă lupul".**

În jurul casei sînt animalele folositoare: **vaca** și **vițelul („Vaca bună se vinde din staul" ; „Toată vaca vițelul își linge"), porcul, boul** (foarte frecvent cu conotații pozitive, ca animal de muncă și, uneori, chiar simbol al bunăstării, la fel ca în colinde și basme : **„Cine are patru boi, n-are grijă nici nevoi").** Tot aici vom întîlni **ciinele** și **pisica** (aceasta în eternă opoziție cu **șoarecele : „Ce naște din pisică șoareci mănîncă"),** cu o frecvență foarte mare și cu multe observații asupra comportamentului lor extrapolate la oameni. Același caracter practic al proverbelor, care le deosebește de lirică dar le apropie de basm, face ca, față de frecvența termenilor legați de **păsări : cuc, păun, porumbel, turturea,** remarcată de I. Coteanu în poezia populară[5], aceleași cuvinte să fie foarte rare în expresia parimiilor unde apar în schimb **găina,** în gospodărie **(„Găina, nu se poate cu două, și cu puiul și cu ouă" ; „Găina înaintea cocoșului nu cîntă")** sau **vrabia, cioara** și **corbul („Corb la corb nu-și scoate ochii" ; „Vrabia mălai visează").** În legătură cu o altă ocupație tradițională a românului, **albina** – rar prezentă în comparațiile din lirică – apare curent în proverbe **(„Albina în gură ține mierea cea mai dulce și în coadă acul cel mai otrăvitor" ; „Ascunde ac în miere"** ; vezi și expresia de largă circulație : **„Harnic ca albina"** o așa-numită „comparație proverbială").

Am stabilit ca principiu al cercetării faptul că, și atunci cînd preia din exterior o colectivitate etnică alege ceea ce corespunde matricei sale culturale în formare, adaptează și substituie dacă aceasta este deja stabilă și intrată în conștiința membrilor săi, încît – și limbajul este foarte semnificativ în acest sens – se poate desprinde relativ ușor elementul împrumutat, care va fi izolat în sistem, de cel bine fixat, tradițional și deci – foarte utilizat. Așa, de exemplu, deși foarte frecvent în cărțile populare de sorginte orientală, care au circulat timp de cîteva secole pe teritoriile românești, **leul** nu apare aproape de loc în proverbe, deși este prezent în basme și colinde. Revenind la o idee, care ne-a călăuzit pe parcursul observațiilor noastre, să remarcăm în treacăt că și prin astfel de exemple universul esențialmente fantastic al basmelor se detașează de cel concret al proverbelor, mult mai legate de realitățile imediate ale vieții și, ca atare, utile în acțiunea de descifrare a fundamentelor și evoluției unui popor, prin datele pe care le oferă.

Iată un exemplu revelator. În folclorul oriental apare cu o frecvență mare și pe o arie largă de răspîndire un proverb legat de păstorit care se poate traduce : **„Praful turmei de oi este un balsam (cuvîntul arab este Kohl) pentru ochii lupului".** El este înregistrat în multe colecții paremiologice spaniole și chiar englezești. La noi, însă, în ciuda sferei semantice comune, nu apare decît sub forma unei parabole și aceasta în cartea populară originară din orient, **„Archirie și Anadan" („Iar păcurariul îl văzu și-i zise : «Căci mergi, lupule, pe urma oilor ?» Iar lupul îi zise : «Mergu, căci mă doare ochii și leacul îm iaste prahul oilor»".),** nefiind înregistrat vreodată ca proverb. Explicația „neadaptării" ar putea sta și în prezența cuvîntul **kohl** care denumește o pulbere fină întrebuințată de femei pentru colorarea pleoapelor (termenul a stat la baza cuvîntului spaniol **alcohol** și englezesc **collyrium),** greu de tradus sau de substituit în română și, mai mult decît atît, imposibil de echivalat noțional sau obiectiv în aria culturală tradițională.

Dacă spunem deci că un fond proverbial popular acceptă numai ceea ce structura și tradiția sa îi îngăduie să accepte, trebuie să înțelegem prin aceasta un consens social care se manifestă și prin limbaj – fenomen al cărui caracter social nu poate fi niciodată neglijat. Edificatori sînt în acest sens termenii referitori la **casă** (ca „gospodărie" sau „familie") care, prin frecvența lor, atestă conștiința stabilității și durabilității unor forme de viață materială și socială, cei mai frecvenți fiind, în plus, de origine latină. Prea multe ar fi exemplele ce s-ar putea da, așa că ne mulțumim să citîm cîteva proverbe care ilustrează (Sextil Pușcariu folosise odată ca exemplu două strofe din poezia eminesciană) compunerea unor imagini numai din cuvinte moștenite din latină. **„Cui pe cui se scoate" ; „Unde nu faci foc nu iese fum" ; „Faptele, faptele, nu oala cu laptele" ; „Fata mare e mai grea decît piatra de moară" : „Piinea coaptă buni oaspeți așteaptă"** și cîte altele !

Date asemănătoare celor de mai sus, aducînd noi argumente pentru demonstrarea unui univers specific sub aspectul său material, strîns legat de specificul cultural și al limbii, iar toate acestea corelate cu aria proprie de dezvoltare și evoluție a poporului român, se pot găsi la tot pasul în proverbele noastre. Ele se cer doar sistematizate pentru a putea conduce la noi și valoroase interpretări.

CEZAR TABARCEA

---

1) J. L. Fischer, Teigo Yoshida, **The Nature of Speech according to Japanese Proverbs,** în „Journal of American Folklore", 1968, nr. 310

2) Giambattista Vico, **Știința nouă,** București, 1972, p. 178

3) I. Coteanu, **Stilistica funcțională a limbii române,** București, 1973, p. 141

4) C. C. Ciucurescu, **Românii în mileniul migrațiilor. Considerații asupra unor aspecte,** Editura Academiei R. S. România, 1975, p. 12

5) op. cit., p. 144.

GHEORGHE AZAP

SCRISORI

1

Bat cinii la nocturna ; și, ca mai ba, ninsese ;
Alb-dalb, cu prisosință, a inflorit in sat ;
Deci, iar mă fascinează mirabile mirese,
Dar numai după tine tînjesc ilimitat.

Sub multe minus grade bejenăresc acum ;
Te caut cu-o ardoare de tachion pripit.
Cu toate că omătul s-a întrecut cu gluma,
Un scincet beletristic mai pot să iți trimit.

Nu-ți fie de mirare că nu te lăs in pace,
– Se-ntimplă intre oameni și cite-un parapon –
Involuntar te chinui cu stihul meu rapace,
Cind silha insomniei suspină monoton.

O ! Sint supus adesea pornirilor nefaste ;
Pină la plins, pe urmă, imi pare foarte rău ;
Mi-aș implinta incalte un paloș intre coaste :
După ce sting vre-un zimbet al sufletului tău.

Da, draga mea, greșeala necontenit mă-nhață ;
Erori nebănuite mă pasc in chip și fel ;
Dar mai posed, iubito, o leacă de viață
Și imi voi da silința să scap de Azazel.

Poate-am să fiu odată așa cum se cuvine :
Decorticat de crusta aleanului corvin :
Incit să-ți placă ție să te răsfringi in mine
Și să-mi persiști in brațe ca-ntr-un potir de crin.

Or, prea te faci străină de la o vreme-ncoace ;
Aisbergul despărțirii nu mă ajuți să-l rup ;
Lași monștrii suferinței viclean să mă inșface
Și singele să-mi urle, sihastru, ca un lup.

Parc-ai uitat azbuchea ; sau cine te obligă
Pe căi epistolare, măcar, să mă mai vezi ?
O ! Cum imi stă pus'iul in grindă, ca o strigă,
Și cite deziluzii mumific prin zăpezi . . .

2

Aceasta nu-i distanță, iubito, pin' la tine
Ci fiere deghizată in căile de fier ;
Sau cine te ascunde ? Și cine te reține
Zidită-n carapacea unui viclean mister ?

Și, iată, iar mă paște o noapte fistichie,
Sub ale cărei giulgiuri de cobe-cucuvăi
Catapultez in cosmos copoi de insomnie,
Ci pas de-aș fi in stare să dau de pașii tăi.

Trimit pe fața lumii epilepsii rimate,
In cinstea ta, pe care in aur le transform,
Cind criticii aceia de specialitate
(Că dinșii au odihnă) ca ingerii adorm.

Numai pe tine insăți te caut intodeauna,
Căpușa irosirii purtindu-mi-o in stern,
Să iți arăt ma eea care-o s'irnește luna
In lacrimile unui indrăgostit etern.

Asmut cu disparere ogarii mei de slove :
A pune mărturie cit mi te rog de mult
Să te intorci la mine, să-ți dărui supernove
Și pulsul tău albastru cu drag să-l ascult.

Dar nimenea nu știe, nici buna Maica-Vineri,
Ce vrajă te incuie, nici ale ei surori ;
Și-ncep să-mi iau valiza dintre cireșii tineri,
Chitind prin ce miracol ți-oi mai picta scrisori . . .

Vai ce tirziu pe lume-i și-n mine ce tirziu-i !
Vai-vai și tulai Doamne ! și-n plus un d' auleu !
De-acuma doar in fracții mă mai pricep să chiui,
Căci la vioara-ntiia trec alții-n locul meu.

Și ești așa departe că nici nu se mai poate,
Insă te caut veșnic, de-ar fi a fi-n zadar,
Știind pe dianfară că asta, dintre toate,
Necum nu e distanță ci catastrofă chiar.

3

Ca iernile de noapte sint nopțile de iarnă ;
Ca timpul așteptării in care nu apari,
Cind singele, din lotca vieții se răstoarnă,
Scurgindu-se prin jgeabu i uluitor de mari.

Aceloraşi cuvinte supus, iți bat scrisoare ;
Vezi, dorul mă consumă cu apetit de lup.
De ce ești tu acolo ? Și numai mie, oare,
Mi s-a ursit cu lacrimi străvechi să mă ocup ?

Știi, am făcut o tiră de foc in chițimie,
Părindu-mi-se, astfel, că nu mai sint calic,
Și desenez catrene : să ți le dărui ție ;
Și toate-mi ies din mina unui talent prea mic.

Soborul meu de rime n-a strălucit vre-odată,
Nici nu mi-a dat prilejul să am paralelei,
Ci sper că voi ajunge să-ți cumpăr ciocolată :
Cind corbii penuriei n-or fi atit de grei

Ce ginduri te frămintă ? Cum stai cu școala cee ?
Ai mai crescut vre-un deget ? Sau poate chiar un țol ?

Ai grijă că acolo fac onomatopee
Buhaii și cotoii și țapii lui Eol.

Pe-aici zăpada-i scundă, abia cit un email,
Dar geru-i dat in mă-sa (pardon ! dar așa ii),
Și tocma-n geam la mine pictează, in detail,
O floare-ncremenită : frumoasă-clasa-ntii.

Și iar mi-e dor de tine ! Mi-e dor fără cuvinte ;
Mi-e dor fără condiții . Și iar mi-e dor, și iar !
O ! Dac-am fi alături ... lingă un ceai fierbinte . . .
Miroznă chinezească să cinte-n samovar . . .

Da ! Nopțile de iarnă-s ca iernile de noapte ;
Un calambur, vei spune că versul meu se vrea ;
Păi, mă ocup de-o vreme cu dintr-aceste fapte :
Aleanul cind imi intră-n surtuc pină-n prăsea.

ARGHEZI ȘI EMINESCU

Intr-un interesant și dens articol despre lirica erotică argheziană **(Steaua, 5, 1975)**, N. Balotă observă, referindu-se, in general, la prima perioadă de creație a poetului, că experiența originară a eroticii lui T. Arghezi ar fi **ruptura**, sentimentul de dragoste proiectindu-se intr-un infinit al neimplinirii, iar iubita rămînînd astfel o „logodnică de-apururi, soție niciodată". Se recunosc unele afinități cu spiritul hyperionic, dar discursul nu este impins mai departe pe această linie, criticul propunindu-și, evident, alte obiective. De fapt, problema afinităților dintre opera celor doi mari poeți, deloc nouă pentru cititorul avizat, cuprinde aspecte foarte variate care ar putea oferi material pentru un studiu de proporții, de aceea, in cele ce urmează, ne vom limita la erotică, și chiar in sfera acestui subiect vom incerca doar să evdențiem citeva din „intilnirile" mai frapante.

O primă și semnificativă manifestare a **rupturii**, la care se referă N. Balotă, este aceea exprimată in versurile din **Morgenstimmung** : „Eu veneam de sus, tu veneai de jos. / Tu soseai din vieți, eu veneam din morți". Ca și in **Luceafărul**, se postulează aici legea severă a incompatibilității de esență intre cei doi protagoniști, o distanță figurată semnificativ prin simboluri contrarii și de mare rezonanță : **cer-pămînt, moarte-viață.** Dacă la Eminescu intreaga problemă se inscrie intr-un scenariu mult mai vast, din care ințelegem că nemurirea lui Hyperion e percepută de omul muritor ca o formă a morții, la Arghezi, in schimb, ideea se insinuează in doar două versuri, dar de o excepțională forță expresivă. Temperament romantic, ca și inaintașul său, Arghezi se complace intr-o mare poezie a contrariilor, tentat fiind in permanență să privească realitatea din perspectiva absolutului. Ca și in poezia eminesciană femeia și bărbatul sint exponenții unor lumi deosebite : ea, fiică a pămintului, asimilată zeiței fecundității, „Pămint făgăduit de ceruri / Cu turme, umbră și bucate", iar el, un geniu astral, izolat in „piscuri mari de piatră", ca un Hyperion in nemurirea-i rece. Fiind vorba deci de o ruptură ontologică intre cei doi, iubirea se va consuma in cele din urmă in pură ardere spirituală, intr-o insațiabilă sete de idealitate : „Aspir o dragoste-alburie / In care numai nemurire / Și nori ușori să se-nmlădie / Ca vintul printre corzi de lire" **(Dedicație).**

Spuneam că Arghezi manifestă de multe ori inclinația de a proiecta datele realului intr-un plan de intensă idealitate ; ca și Eminescu pentru care, mărturisește Maiorescu, femeia nu reprezenta decit copia unui prototip inaccesibil, și de aceea cu atit mai seducător. Arghezi ar dori ca iubita să i se reveleze in aura ei de taină, in sublimitatea frumuseții ei ascunse : „De ce n-ai fi voluta topită, de tămiie, / Și singură mireasma, din tine să rămiie ? / Drep pildă ia vecia ce-și mină-n mări uscatul / Și tăinuiește-n raze potecile și leatul. / Și fii-ne iubită in rostul tău sublim / Si fii-ne mai scumpă prin cele ce nu știm". **(Stihuri).** Există, cel puțin in primele virste interioare ale creației poetului, semnul unei adinci aspirații către puritatea dragostei, chipul femeii iubite sublimindu-se prin asimilarea trăsăturilor materne. E vorba de un motiv pe care T. Vianu il identifică in poezia lui Eminescu **O, mamă . . .** și pe care il analizează din perspectiva literaturii universale. De fapt, fenomenul este mult mai frecvent in opera eminesciană, și D. Caracostea citează in acest sens o pagină de manuscris deosebit de revelatoare : „E tînăr și frumos lucru – scrie Eminescu – a avea o femeie care te idolatrizează, te giugiulește ca o mamă pe copilul ei, să simți minuțele-i dulci încungiurîndu-ți fruntea sau ținîndu-ți ochii cu palmele, glumind cu tine cu acea duioșie de mamă, ca și cind n-ai fi avut niciodată virsta de 30 de ani, ca și cind n-ai fi fost nici bărbat, nici bătrîn și tu singur să simți acea bucurie senină și inocentă, pe care o simțeai la laudele și dezmierdările mamei". **(Studii eminesciene,** p. 27).

T. Arghezi este și el intens solicitat de imaginea femeii in dubla-i ipostază, de mamă și iubită ; astfel, in **Manualul de morală practică,** el scrie că „Femeia a inspirat pe Goethe, pe Dante, pe Da Vinci – și i-a născut. Dacă din mintea ei decorativă n-a ieșit opera lor, din pîntecul ei milostiv s-au ivit marii invățători, artiștii, călăuzitorii și țesătorii de lumină. **Ea e mama noastră a tuturora, și amanta noastră a tuturora"** (subl. n.). După cum se știe, romanul **Ochii Maicii Domnului** este construit integral pe această temă, imaginea iubitei-mamă fiind evocată și in **Psalmul de taină** : „O, tu aceea de-altădată, / Ce te-ai pierdut din drumul lumii ! / Care mi-ai pus pe suflet fruntea / Și-ai luat intr-însul locul mumii . . ."

In romanul amintit cultului matern i se asociază cultul madonic, iubirea se spiritualizează pină la accente de extaz mistic, fără ca, totuși, imaginea Sabinei să se transfigureze intr-atita, incit să-și piardă din umanitatea-i tulburătoare. Experiența pe care Arghezi o trăiește acum este aceea a unei intense apetențe a spiritualului erotic, prezentă și la Eminescu, dar intr-o formă mai puțin colorată mistic și-ntr-un scenariu ce cheamă in cauză mai degrabă **Psalmul de taină,** prin alternarea imaginilor de o senzualitate păgină cu acelea ale purității creștine. Ne gindim in primul rind la **Venere și Madonă,** unde Eminescu tentează absolutul prin sinteza frumuseții fizice a zeiței antice și neprihănirea morală a madonei, dar mai apropiată de psalmul arghezian ni se pare **Atit de fragedă,** căci, față de antiteza cam retorică din **Venere și Madonă,** contrariile se cumpănesc aici intr-o imagine mai vaporoasă, materia se diafanizează, plasticitatea formelor devine evanescentă, conturările topindu-se intr-un nimb de serafică neprihănire : „Ș-o să-mi răsai ca o icoană / A pururi verginei Marii, / Pe fruntea ta purtind coroană – / Unde te duci ? Cind o să vii ?"

Arghezi, pe lingă un spor de vigoare in expresie și o mai mare intensitate a senzațiilor, pare să realizeze și-o sinteză mai complexă a motivelor, căci, numai in șase versuri, el reușește să încifreze – **in aceleași imagini simbolice !** – atit sensul iubirii materne, cit și opoziția creștin-păgin sau spiritual-material : „Unde sint degetele tale / Să-mi caute-n cunună spinii ? / Și șoldul tău culcat in iarbă, / Pe care plantele-l cuprind / Și-ascultă-n sinul tău suspinul / iubirii, cucerit murind ?" E uluitoare, intr-adevăr, această putere de a concentra intr-un spațiu atita de restrins un registru de semnificații de o asemenea varietate și adincime. Deși, luate separate, cele două imagini : a madonei care, îndurerată, scoate spinii din cununa fiului crucificat, și a zeiței păgine surprinsă, goală, intr-o atitudine de caldă și voluptoasă senzualitate, ar putea să pară ca ireconciliabile și, prin urmare, forțate, in economia strofei, ele se armonizează însă intr-un mod fericit, inchegind acel prototip ideal de feminitate la care visa și Eminescu. Nici o disonanță nu se inregistrează aici, căci, parcă printr-o miraculoasă lege a compensației, chipul ascetic al madonei se transfigurează in carnația de o tulburătoare senzulaitate păgină a acestei Cezare ce-și răsfață grațiile in vegetația luxuriantă. Arghezi se dovedește și de data aceasta, cum spunea Călinescu, un mare poet al osmozei dintre material și spiritual, indiferent dacă fenomenul e perceput la nivelul micro sau macrocosmosului. Această vocație manifeistă, reținută acum in sfera eroticului, dar prezentată, ca dimensiune esențială, in toată opera argheziană, invederează temperamentul romantic al poetului si marile sale afinități cu Eminescu.

I. CHEIE-PANTEA

LUCIAN BLAGA

LAUDA DEMNITĂȚII

Am cunoscut destul de mulți oameni demni despre care am vorbit și vorbesc aici cu pasiune și dragoste, dar mi se pare că nimeni n-a purtat demnitatea pe umerii săi mai dureros și mai curajos ca Lucian Blaga. Toată viața lui a rămas omul care s-a socotit o picătură de apă intr-un ocean fără margini. Egal cu el insuși, a susținut dreptul fiecăruia și mingăierea oricui de a se căuta pe sine.

Despre marii noștri dascăli nu se poate vorbi decit cu smerenie. Iată de ce imi este greu să mărturisesc, altfel decit cu sfială, că l-am cunoscut pe Lucian Blaga. Și, la urma-urmei, oare avem dreptul să afirmăm că-l cunoaștem pe cineva, cind n-o putem spune despre noi inșine, cu mina in foc ? Ar fi o indrăzneală mai mare, sau poate tot atit de mare ca și cind am afirma că sintem depozitarii secretului de a descoperi frumosul absolut. Cine știe ce-i frumosul și ciți nu s-au căznit să-l definească lăsindu-se păgubași, pină la urmă, recunoscind că principalul lucru este că el există.

Și, totuși, va trebui să vorbesc despre Blaga cum m-am dedat și cum am făcut-o și despre alți oameni de lingă inimă. După apariția unui grupaj de cintece populare despre Avram Iancu, publicat sub semnătura mea, in pagina literară a „Patriei", din ultima duminică a lunii iunie 1932, Ion Breazu, unul din cei mai fideli prieteni ai poetului, intilnindu-mă, m-a avertizat că Lucian Blaga, sosit de la Viena in țară, cu treburi diplomaticești, dorește să-mi vorbească. Am rămas paralizat. Generația noastră, care pășeam pragul adolescenței la inceputul celui de-al treilea deceniu al acestui secol, vedea in Lucian Blaga o apariție tulburătoare. Și cum trăiese mai mult peste hotare, departe de viața trepidantă, chiar cind era in țară, ni-l inchipuiam un șaman, un vrăgitor, un dub care se intrupa in cărți, dictindu-le de dincolo de tărimul acesta. „Poemele luminii", culegerea de aforisme și cugetări „Pietre pentru templul meu" (1919), volumul de poezii „Pașii profetului" și piesa „Zamolxe" pe care ni le-a dăruit in anul 1921, drama „Tulburarea apelor", „In marea trecere", „Fenomenul originar" și piesele „Daria" și „Fapta", tipărite in anul 1925, dar mai ales drama „Meșterul Manole" și volumul de versuri „Lauda somnului", (1929), ne creaseră o imagine, despre Blaga, care ne intărea convingerea că materializase teoria in frumusețea Ideii, cum n-o mai realizase nimeni, la noi, pină la el. Transilvănean, prin obirșie, Lucian Blaga descoperise un nou univers poetic pe care l-a impus, fără să facă apel la precursori drept mentori. La nici treizeci de ani, in vreme ce alți visători, la virsta sa, ne drogam cu himere, el iși durase un soclu de lumină și de taină. Și, ceea ce mi se pare și mai aproape de adevăr, plonjase in mit. Lucian Blaga nu mai era om, ci efigie și simbol.

L-am intilnit in casa prietenului său, Ion Breazu. Inima cred că-mi coborise in glesne. Aripile graiului mi s-au frint și gura mi s-a umplut de tăcere, ca un fagure de miere. Ochii săi strălucitori ca două iezere de cer cind sărută padinile Vlădesei după ploaie. Fruntea sa insorită, ca o podgorie cind strugurii au gust de tămiie și cer, mă fascina. Inalt și elastic ca o lamă de floretă, s-a apropiat de mine și nu-mi venea să cred că omul care mi-a intins mina, cu grație de madrigal, este Lucian Blaga. Imi venea să-mi dau o palmă ca să-mi vin in fire. Mi-a intins mina, tot el, să mă sprigine ca să-mi ridic sufletul care căzuse in genunchi in fața lui. Apoi cu o voce de otavă, a recitat un poem cules de mine, din gura Sabinuței din Albac, pe care il și uitasem și n-aș fi crezut, in ruptul capului, dacă mi-ar fi spus altcineva, că autorul lui „Daimonion", l-a reținut și dorește să știu, eu, un moțocan anonim, lucrul acesta : „Ce e ? Om e ? Ba, zău, nu e ! / Este pasere ce suie / Spre padina soarelui / La Curțile Dorului / . . . / Pasărea s-a-ntors in pom, / Iancu, s-a schimbat in om" /.

Sufletul meu crescuse ca o pită. A fost și a rămas cel mai de preț omagiu, care mi s-a adus vreodată, ca folclorist amator. Și, așa, am ajuns să-l pindesc pe Blaga. Să-i număr cărările și, mai ales, să-i pritocese nestematele.

V. COPILU-CHEATRA

Televiziune

DUMINICĂ, 11 IULIE

8,30 Avanpremiera zilei. 8,40 Tot inainte ! 9,35 Blindul Ben. 10,00 Viața satului. 11,25 Aventura cunoașterii. 11,55 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. 13,05 Album duminical. Din cuprins : Tele-excursie la . . . Băile Govora. 13,30 Desene animate. 14,00 „Ce vrăji a mai făcut nevasta mea". 16,00 Magazin sportiv. 17,00 Film documentar – imagini din Mongolia. 17,25 Gala maeștrilor : Oleg Danovski. 18,10 Film serial : Din tainele mărilor : „Rechinii". 19,00 Micul ecran pentru cei mici. 19,30 Telejurnal. 20,00 Festivalul filmului muzical la TV. Filmul artistic „My Fair Lady" . . . 22,35 24 de ore.

LUNI, 12 IULIE

16,00 Teleșcoală. 16,00 Emisiune in limba maghiară. 19,00 Coordonatele noastre. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Cel mai bun continuă. 20,50 Poșta-dezbatere, pe marginea primului episod de teatru „Scrisori către doi adolescenți". 21,20 Roman-foileton : „Țăranii". Episodul III. 22,15 24 de ore.

MARȚI, 13 IULIE

9,00 – 11,50 Program de dimineață. 16,00 Matineu de vacanță. 16,30 Curs de limbă franceză. 17,00 Telex. 17,05 Pentru sănătatea dv. 17,20 Cintece patriotice. 17,35 Lecții TV. pentru lucrătorii din agricultură. 18,05 Teleglob. Repere Irakiene. 18,35 Succese pe portativ cu . . . Gina Pătrașcu, Aida Iancu-lescu, Ion Bănică și Grupul vocal „Studio 8". 19,00 Metamorfozele orașului : Băilești. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Ancheta TV. Atenție, strada ! 20,35 Seară de teatru – In ciclu istoria comediei : „Inceputurile comediei românești". 22,10 24 de ore.

MIERCURI, 14 IULIE

9,00 – 11,50 Program de dimineață. 16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limbă rusă. 17,00 Telex. 17,05 Pentru timpul dv. liber vă recomandăm . . . 17,15 La volan. 17,25 Arte vizuale. 17,50 Tragerea Pronoexpres. 18,00 Prin școlile Vrancei. 18,20 Reportaj de scriitor. 18,50 Tribuna TV . . . la Cluj-Napoca. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Revista economică TV. 20,35 Telecinemateca. Ciclul „Mari actori", Gerard Philipe, in filmul artistic Roșu și Negru. 22,10 24 de ore.

JOI, 15 IULIE

16,00 Matineu de vacanță. 16,30 Curs de limba germană. 17,00 Telex. 17,05 Din țările socialiste. 17,15 Bijuterii muzicale. 17,30 Enciclopedie pentru tineret. 17,55 Muzică. 18,20 Atenție . . . la neatenție! 18,55 Univers științific. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Concert extraordinar susținut de Orchestra simfonică a Radioteleviziunii. 20,45 Cadran mondial. 21,10 Ecran TV. '76. 21,40 Meridiane culturale. 22,15 24 de ore.

VINERI, 16 IULIE

16,00 Școala contemporană. 16,30 Curs de limbă engleză. 17,00 Emisiune in limba germană. 18,45 Tragerea Loto. 18,55 Din lumea plantelor și animalelor. 19,20 1001 de seri. 20,00 Reflector. 20,20 Telecinemateca. Ciclul „Mari actori", Gerard Philipe, in filmul Roșu și Negru (partea a II-a). 21,45 Emisiune muzical-coregrafică. 22,10 24 de ore.

SIMBĂTĂ, 17 IULIE

10,00 Micul ecran pentru cei mici. 10,30 Film artistic : „My Fair Lady". 13,05 Telex. 13,10 Melodii populare. 13,30 O viață pentru o idee : Alexandru Papană (1906-1946). 13,55 Concert de prinz. 14,35 Caleidoscop cultural-artistic. 14,55 Drumuri pe cinci continente. 15,55 Toată lumea ride, cintă și . . . animează ! 16,25 Bucuroși de oaspeți . . . la Brașov. 17,10 Virstele peliculei. 18,25 Clubul „T" . . . la porțile Deltei. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,10 Film artistic: Dosarele Rockford. 21,00 Festivitatea de deschidere a Jocurilor olimpice de vară – ediția 1976 – transmisiune directă de la Montreal. Comentator Cristian Țopescu. 23,30 Telex.

TITUS SUCIU

ÎNVOIALA

Povestire

„Cele trei grații"

Fiecare om așteaptă o anumită zi. Tata o așteaptă și el, în felul lui, cu răbdare, cu un fel de nepăsare pe care nu i-o înțelegea nimeni dar cu încredere care nu se clătinase nicicînd. O așteptase adică și ar fi așteptat pînă cînd ar fi venit, numai că de cînd se legase Falcă de el înțelesese un anumit lucru și simțea că nu mai are timp. Așa că la trei zile de cînd se înfruntaseră în făgădău și-a îndesat colopul pe cap, îndelung și cu grijă gîndindu-se pe mai departe la ceea ce avea de făcut, dacă era bine și potrivit să facă ceea ce voia, după care, încruntat, fără să fi scăpat cu totul de o anumită îndoială, a ieșit în curte, apoi în drum. După cîțiva pași s-a oprit, s-a întors, și a privit ograda, casa și grajdul de parcă ar fi privit un mort. De spus n-a spus însă nimic pentru că așa era el, cînd avea cîte un gînd tainic nu și-l spunea nici măcar lui însuși. Cînd privirea i s-a tulburat, roasă de gîndurile care îl scoaseră din casă, și-a îndesat încă odată colopul pe cap și s-a așternut la drum.

„Ai venit, mă ?" făcuse Ghințideaur din tîrnaț aruncînd într-o parte rotocoale de fum dintr-o țigară cum el nu mai văzuse niciodată : doar cu ceva mai puțin groasă decît un cocean de cucuruz și de culoarea ursului. „Ai venit ? . . ." „Am", răspunse scurt, privind în sus cu capul înclinat într-o parte și jucînd paiul ușor. „Și ? . . ." continuă celălalt. „Păi ce și ?" „Aha . . . Ai venit pentru treaba aia." „Pentru aia, da." „Apoi mă, reluase Ghințideaur care, dînd drumul la rotocoale de fum, scuipă ceva în lături de pe vîrful limbii, „io ț-am trimis vorbă de mult". „Așa-i" „Și ? " „Ce și ?" „Ai fost beteag ?" „Ba" „Ba ? ! Păi nu ț-o fost teamă că ieu p-altu-n locu tău ?" „Nu." „Aha . . ." făcuse ăla scuipind iar, de data asta ducîndu-și mîna la vîrful limbii și luînd, ceva cu degetele. „Adică așa, așa zici . . . Și de ce, mă, de ce ?" Nu răspunse imediat, numai după ce-l privi și-și limpezi niște gînduri. „Apoi de-aia, pentru că ceea ce vrei dumneata pot face numai io !" Așa cum ținuse trabucul, cu două degete, își duse mîna pînă după cap și se scărpină, îndelung dar ușor și fără nici un rost, privindu-l în tot acel timp dintr-o parte și cam pe deasupra. „Adică așa, Gheorghe, așa . . . Da dacă, pentru că n-ai vinit cînd te-am chemat, aș lăsa treaba baltă și n-aș mai face nimic ?" La vorbele astea, tata începu să-și adune privirea. Îl privi așa, cumpănind, pînă se împăcă și cu un anumit gînd, după care spuse doar atît : „Apoi, noroc". „Da ce faci, mă, ce faci ?" îl strigă Ghințideaur din urmă. „Dumneata nu vezi ?" „Păi n-ai vinit ca să vorbim ?" Vorbele îl prinseră lîngă poartă. După ce se întoarse își duse un deget pînă la colop și și-l împinse înspre ceafă ca să-l vadă mai bine – să-l vadă și cu fruntea – și-i zise : „Nu. Că io am vinit să ne tocmim, nu să vorbim". Celălalt se zbîrli, mușcă din trabuc. Avea însă planuri la care nu voia să renunțe nici mort. „Atunci . . . hai. Hai urcă, și șezi." Zicînd acestea îi arătase unde să stea. Încă încruntat, îl ațînti în tăcere pînă cînd se așeză, privindu-l de fapt și apoi, aparent așa, în treacăt, dar în realitate străduindu-se să-l înțeleagă, **să-l dibuie.** Adică așa, Gheorghe, își zise în gînd, așa . . ., vrei să urci pe cal . . . Apoi . . . Dar nu scoase nici o vorbă, le ținu în el, ținîndu-le și pe cele pe care, pentru că nu le frămîntase destul, nici nu ajunsese să și le spună pînă la capăt și, desprinzîndu-se de unde era, apucă înspre ușă și intră în casă.

După ce rămăsese singur, tata își duse mîna la colop și, după ce și-l trase jos, începu să-l învîrtă, ținîndu-l de bor cu cîte două degete, mereu din alte locuri. Așa se simți mai bine. Mai apoi, hotărîrea care îl aduse pînă la Ghințideaur îl umplu din nou. **Numai de-ași avea timp,** . . . își zise mai tîrziu, fulgerat de un gînd negru și urît. „Nu cred că nu-i bea un păhar" zise Ghințideaur întorcîndu-se cu o sticlă și două pahare. Tata, pentru că celălalt vorbise fără să fi mișcat fălcile din cauza trabucului pe care îl ținea între dinți, înțelese vorbele greu și răspunse tîrziu, în silă și cam nesigur. : „Un pahar . . ." „No. Atunci să fie într-un ceas bun." „Noroc." Din îngrijorat tata devenise dintr-o dată bănuitor. „Bună" făcuse Ghințideaur, „Bună mă, da anu ăsta . . ." „Te bate dumnezeu". Ghințideaur trase din trabuc adînc, apoi dădu drumul fumului și se învălui în el ca o sepie în cerneală. **Ți-e limba ascuțită, șogore,** își zise, leneș, îmbunat de primul fior al băuturii, **da după ce-o să muști . . .** Și, mulțumit, Ghințideaur își lăsă gîndul să zburde, să-i treacă chiar și peste chip. Tata i-l observase deși aruncase ochii înspre el doar în treacăt. „Mai bei unu ?" „De ce nu. Că văd că-l dai cu inima deschisă". În sine zîmbise – cînd ai cîte un gînd ascuns ești înnegurat numai pe dinafară – și-și zise mulțumit : **no-no, nu te zbate mă, că n-o sosit încă timpu ! . . .**

*

Beuseră și așezaseră paharele pe masă. Un timp rămaseră așa, jucîndu-le, învîrtindu-le fără nici un rost, apoi, după ce-și aruncaseră cîte o căutătură, își retraseseră miinile în tăcere, stînjeniți, ori preocupați, Ghințideaur gîndindu-se cum să înceapă, tata învîrtind colopul din nou, așteptînd răbdător ca o stîncă pentru că el știa ceea ce avea de făcut de mult. „Apoi mă . . . De ce te-ai mîniat mai înainte ? . . ." Mai tîrziu, cînd tăcerea apucase să-l supere mai rău decît îl supăraseră vorbele, îi zisese. „Poate pentru că nu ești omu care să nu fi calculat cît cîștigi la treaba asta !" Ghințideaur devenise atent și, după ce se învăluise în fum, îl privise pătrunzător, fix, ca un șarpe. „Drept să-ți spun așa-i. Și, după socotelile mele, ar ieși un cîștig bunișor." „Bun", i-o întorsese tata prompt. Înțelegînd, dar sperînd că înțelesese greșit, Ghințideaur își scosese trabucul și-l privise încruntat, alungînd fumul cu palma. „Ce bun mă, ce dracu vrei să spui ?" „Cîștigu." „Nu-nțeleg." „Cîștigu ăla nu-i numa bunișor, îi chiar bun !" „ . . . A . . ." făcuse dumirindu-se – ia te uită . . . ia te uită la Gheorghe-al meu . . ." – „Apoi să zicem că-i așa. De fapt, patruzeci de butoaie din cele mari . . ." „Proastă !" i-o întoarse tata din nou, prompt și sigur. „ . . . Ce-ai zis ?" „Socoteala." „Nu-nțeleg." „Am zis că socoteala-i proastă !" . . . Ce zice ? . . . Ce dracu vrea să zică ? . . . De data asta mirarea fusese alta, și altele fuseseră puterile ei pentru că-l făcuseră să se încrunte, să-și adune gîndurile și să tragă fumuri lungi, adînc, privind undeva în gol fără să zică nimic pînă cînd îngustase ochii pentru că i se păruse că începuse să înțeleagă un anumit lucru. „Asta înseamnă c-ai făcut una și tu." „Am" i-o întoarse tata liniștit, senin, privindu-l direct, neclipind deloc. „ . . . Ai . . . Și ?" „Ce și ?" „Păi și. Cît îți dă ?" Nu răspunsese imediat, se lăsase mușcat de întrebare de mai multe ori și, cînd înțelesese cum stăteau, se străduise să facă un singur lucru ; să-și mascheze șiretenia din ochi. „ . . . Păi așa, în mare, 45. Chiar 46." Pînă începuse tata să vorbească, Ghințideaur stătuse drept, încordat, dar ceva din ceea ce auzise îl făcuse să se moaie și să se așeze comod, pe spate, după care trăsese din trabuc cu voluptate vădită. . . . M-am temut de pomană . . . Ai, fi-r-ar a dracului ce m-am speriat ! . . . „Adică așa, 46 . . . Să fi greșit eu socoteala ?" „Ba" îl întîmpinase tata din nou. Cînd răspunsese tata, Ghințideaur își rotunjise gura privindu-l tot mai încruntat, în cele din urmă închizîndu-și-o și aruncînd fumul pe nas. „Nu-nțeleg." „Zic că socoteala aia n-ai greșit-o, da . . ." „Da ? . . ." „Da cealaltă . . ." „Nu-nțeleg." „Că io n-aș ști ce fac și cît trebuie să-mi dai pentru ce lucru . . ."

Vorbele nu au înțeles în sine. Adică așa, își zisese Ghințideaur cufundîndu-se în scaun ca un calcan în nisip, așa . . . Adică io, Ghințideaur, singurul de pe valea Mureșului care am știut să-mi port capul și cînd cu seceta aia . . .

Atunci, cînd cu seceta, îi merseseră afacerile din plin. Asta, la urma urmei, n-ar fi însemnat nimic ; îi merseseră însă bine împotriva părerilor tuturor celorlalți ! La început au rîs ei, și l-au batjocorit făcîndu-l **gospodar** prost și fără minte. El a răbdat, a strîns din dinți și a răbdat, și a așteptat. Doamne ce-a mai fost atunci cînd s-au sfîrșit toate după cum zisese el. Aproape că înnebunise. Și, ca întîmplarea să nu fie gîtuită de uitare, a luat primii bani din cîștig, a cumpărat aur și a mers la oraș. Pe ăștia – și i-a arătat pe care – pe ăștia doi te rog pilește-i, i-a spus dentistului. Acesta s-a uitat întîi așa mai de sus, apoi tot mai atent, bătînd și scobind ca să știe de unde să înceapă, după care, privindu-l într-un anumit fel, s-a dat un pas în spate lăsîndu-și miinile în jos. Ești nebun ? Te plătesc, i-a zis Gințideaun. N-au nimic. Nu-i treaba dumitale. Cînd ți-am spus că n-au nimic trebuia să înțelegi că nu-i pilesc. Nu ești dumneata chiar atît de prost . . . De ce ? Întrebase adică de motivul pentru care voia să-i pilească, înțelegînd abia atunci că pentru ceea ce avea să facă urma să primească de patru-cinci ori mai mult decît ar fi primit în mod normal pentru o treabă ca aceea. Ghințideaur îl privise liniștit, sigur de sine, răspunzîndu-i mai tîrziu într-un anumit fel. Apoi nici asta nu-i treaba dumitale ! După asta – știa el Ghințideaur că banul e ochiul dracului, după cum știa că celălalt nu era omul care să reziste mult timp la clipitul unor asemenea ochi – se așeză pe scaun și celălalt se apucă de treabă. Nu terminaseră, bineînțeles, atunci. Mai venise încă de două ori. Ce zi e azi, domnule ? îl întrebase atunci, la sfîrșit, privindu-se în oglindă mai bine de zece minute – era mulțumit dar nu-i zisese celuilalt nimic – poți să-mi spui ce zi e azi ? Vineri. Crezi că găsesc undeva o cameră liberă pentru două nopți ? repetase întrebarea cu același ton, încă privindu-se în oglindă . . . Încearcă la Hotel. . . . Acolo ? . . . Mulțumesc.

Atunci rămăsese în oraș două zile și se întorsese în sat abia duminică, cînd toată lumea era strînsă la biserică. Potrivise să ajungă la terminarea slujbei. Cînd îi văzuse, de departe, se oprise ca să-și tragă sufletul și să-și dosească un rîs nebun – care pornea de la nebunia biruinței lui – ca să-și aducă pe chip expresia de totdeauna. Cînd se apropie, cînd intră printre ei, înclină din cap salutînd pe unul și pe altul rînjind mereu, tot mai larg. Simți imediat, și fără să se fi întors în lături, cum oamenii, loviți de nedumerire, se opreau în loc și-l urmăreau prostiți cu privirea, urmăreau dinți lui de aur. Și el atît aștepta, atît, să-l întrebe cineva ce e cu ei. Păi nu știu mă, nu știu, făcuse la fel de mirat ca și cei care se zgîiau la el, nu știu nimic. Rînji însă din ce în ce mai larg, întorcîndu-se în toate părțile, în cele din urmă ducîndu-și mîna la gură și pipăindu-se. Și, pentru că ceilalți nu erau în stare să zică nimic, vorbise tot el. Ș-așa ziceți mă, așa ? . . . Ia uite-al dracului, ce chestie ! . . . Da ia mai ziceți mă, ia mai zi tu, Petre, ce dracu am în gură ? . . . Aur mă, aur . . . Ia uite-al dracului, ce chestie . . ., făcu pipăindu-și dinții din nou. Și, deodată, ca și cum și-ar fi adus aminte abia atunci, lovindu-și fruntea cu palma, zise : Asta-i mă, asta ! Amu înțeleg ! . . . După care tăcuse, rămînînd așa, cu mîna pe frunte și cu privirea ațintită în gol, cu gura întredeschisă ca să i se vadă dinții îmbrăcați. Ce-nțelegi, mă ? făcu unul după un timp spărgînd liniștea. Ce mă ? i-o întoarse el parcă trezindu-se din amorțeală. Tăcu iar, dar, pentru că ceilalți tăceau și ei, adăugă. Se vede c-a avut moșu dreptate ! . . . Ce moș, mă ? îndrăznise unul pentru că tăcuse din nou. Păi ăla mă, de care-am dat cînd veneam încoace, că m-am trezit în față cu un moșneag cam prin dreptul Crucii din luncă. Și m-a privit moșu lung, cu ochi înguști, pătrunzători, m-a privit de părea că mă împunge cu niște coarne, după care a zis : Gospodare, ai gură de aur, că ce-ai zis atunci s-o adeverit întocmai. Da proștii cred numai ce văd, numai ce văd . . . Atunci să fie așa ! . . . No asta o fost mă, asta o zis, după care o tăcut ca plopu ăla. Atunci, pentru că n-am priceput ce-o vrut, am deschis gura. Numai că, da amu, zic io, poate că el dispăruse de cînd tăcuse și-n fața mea era numai umbra lui, ceea ce vedeam s-o topit ca o nălucă. Ca o nălucă mă, uit-așa, ca o nălucă s-o topit . . . Ș-așa ziceți mă, așa, că am gură de aur ? . . . Ia uite-al dracului, ce chestie ! . . . După ce zisese astea, mulțumit, răcorit, în el chiuind ca un apucat, încheindu-și abia acum gîndul pe care începuse să și-l spună înainte de a se apropia, ieșise dintre ei lăsîndu-i împietriți. Mă, Firo . . . îi zisese nevestei dînd peste cap sticla cu vinars de parcă ar fi băut apă, mă Firo, mă . . . i-am lăsat de mă tem că s-or pune ciorile pe ei și și-or face cuib în capetele lor !

Totuși, deși peste o lună își îmbrăcase alt dinte, și mai tîrziu altul. Oamenii, pentru că erau proști ori răi, ori pentru că se înțeleseseră, nu-i spunea Gurădeaur, nici în ruptul capului. Porecla îi rămăsese în cele din urmă, asta, Ghințideaur . . .

„Apoi, mă, reluase în fine Ghințideaur zmulgîndu-se din fum, nu ai zis nimic de socoteala ta". „Asta așa-i". „Și ?" „Păi . . ." „Păi ?" „ . . . Că de-amu ț-o spun, pentru altceva nici n-o fac ! . . ." „ . . . Dacă te îmbii atît . . ." Drept, rigid, așa cum stătuse, cu palmele sprijinite pe genunchi de parcă ar fi așteptat doar să spună ceea ce avea de spus și să plece, se întorsese spre Ghințideaur cu toată fața și-l privise aspru. De ce dracu, păruse să-și zică, ăsta nu-i în stare să înțeleagă decît ce-i spun ? . . . „Adică cum, mă ? . . ., făcuse Ghințideaur dumirindu-se abia atunci, nu ne-om tîrgui deloc ?" Cîteva clipe îl privise, cu paiul în mijlocul gurii, de parcă ar fi vrut să vorbească, și se lăsase privit, ca să înțeleagă celălalt ceea ce gîndea, apoi își reluase poziția de pînă atunci. Ghințideaur își adunase sprîncenele privind tot mai cețos, mutîndu-și trabucul cu buzele pînă și-l dusese în colțul gurii. În cele din urmă îl luase în mînă, se ridicase și se îndreptase înspre marginea tîrnațului fără a fi zis ceva. O întorc, o întorc, repeta abia stăpînindu-se, dau dracului totul și o întorc și-l bag în mă-sa cu tot neamu lui ! . . . După ce-și pusese trabucul în gură rămăsese așa, drept și cu ochii împrăștiați, cu miinile în buzunare, pufăind atît de regulat încît după ce se convinsese că-și putea masca zîmbetul într-o singură clipă, tata își zisese : Ca moara lui Piști dudie . . . numa c-oleacă mai rar. „No . . ., făcuse într-un tîrziu aplecîndu-se să scuipe ceva de pe vîrful limbii, întorcîndu-se apoi înspre tata, și ce vrei pentru treaba asta, Gheorghe ce ?" „Locul !" „Care ?" „Ăla din cotu Văii !"

Își despărțise buzele ca să prindă trabucul din altă parte dar vorbele tatei îl ajunseră tocmai atunci și Ghințideaur rămăsese așa, parcă rînjind, cu dinții dezveliți. Locu de la cotu Văii ! . . . Păi locul ăla îl avea numai de atunci, de la secetă. Dacă aș avea ce să pun copiilor pe masă nu l-aș da, îi spusese gospodarul. Și nici așa n-ar trebui să-l dau pentru că, într-un fel, îi arvunit. „ . . . Altceva nu vrei" îl întrebase de lîngă stîlp, coborîndu-și sprînceana din nou. „Nu !" Și cine l-o arvunit, îl întrebase atunci pe gospodar. Păi ăla, ăla de la gară, Gheorghe ! Atunci, pentru că, vorba ceea, mielul fusese înjunghiat, peste ei se lăsase o tăcere grea, apăsătoare, în care fiecare își urmărise gîndurile. Nu că n-ar face, nu-i asta . . . își zisese Ghințideaur ca un debil mintal – și, după ce făcuse din nou cîteva calcule – da-da, cam pe acolo-i... Da de ce tocmai locu ăla ? ! ? . . . Amu s-o țin așa, își zisese tata rumegînd paiul liniștit, avîndu-l pe celălalt sub observație prin uitături rare, aparent oarecari, să nu mă dibuie ! . . .

Rămăsese lîngă stîlp mult, fumînd din nou, ca atunci cînd îl făcuse pe tata să se gîndească la moara lui Piști și tot socotise, trăsese linii și socotise din nou, zicîndu-și de fiecare dată : face . . . face-face . . . cam acolo-i . . . da simt ceva și . . . „Apoi mă, nu-i prea mult ? . . ." . . . Amu-i amu, își zisese tata ridicîndu-se în picioare și făcînd un pas – pasul îl făcuse ca să simtă celălalt că se sculase – aducîndu-și pe chip și în glas un fel de nepăsare potolită. M-apuc de treabă numai pentru locul ăsta". „ . . . Mi se pare mult". „Amu să vorbim altfel, nu cu părut și . . ." „Chiar ș-așa. Pentru patruzeci de butoaie . . ." „Io am zis altfel". „Ai zis. Da nici atunci . . ." „Și adevăru-i altu !" Cînd vorbele îl loviseră pentru prima dată, Ghințideaur făcuse numai atît, începuse să-și adune privirea. De înțeles, le înțelesese numai cînd i le adusese ecou înapoi. Atunci își scosese pipa din gură și se întorsese cu totul. „Nu-nțeleg" biiguise. Tata îl privise rece, cu o urmă de zîmbet îngăduitor. „Scoți șaizeci !".

Uitase de cifrele acestea și crezuse că n-o să mai ajungă la ele niciodată . . . Ce spune ? . . . Ce dracu vrea să spună ? . . . Mîna în care ținuse trabucul coborîse încet, în ritmul în care i se năruiseră toate combinațiile și, sleit, prostit, se uitase la tata ca broasca la șarpe. „Apoi mă . . biiguise într-un tîrziu, de ce-ai spus înainte altfel ? . . ." Întrebarea căzuse peste tata ca o lopată de sare peste un sloi de gheață, într-un fel îmbunîndu-l. Și zîmbetul i se lărgise, dezvăluind faptul că îngăduința de dinainte era în fond altceva : șiretenie. „Asta, Ghințideaur, dumneata n-ar trebui să întrebi ! . . ."

În uliță, după ce închisese poarta, rămăsese pe loc adunîndu-și sprîncenele tot mai mult. Se gîndise la ceea ce-l adusese în casa lui Ghințideaur, numai că altfel decît înainte de a fi intrat. Și pe drum după ce începuse să pășească, merse de parcă ar fi fost supărat, de parcă ar fi încercat ceva și n-ar fi reușit. Mai încolo, cînd văzuse pentru prima dată brazii, cantonul, privind îndelung și fără să-și poată ascunde teama care îl stăpînea, zise niște vorbe. Cu voce tare ca și cum le-ar fi spus cuiva anume : **. . . Numa de-aș avea timp ! . . .**

Teatru

Teatrul Național Sîrb

Săptămîna trecută, pe scena Teatrului Național din Timișoara, și-a prezentat două din producțiile stagiunii 1975/1976 **Teatrul Național Sîrb** din Novi Sad – Iugoslavia. Un așezămînt teatral care-și începea existența la 16 iulie 1861 – acum 115 ani – cînd Dostoievski era în plină putere de creație (Turgheniev îi scria din Paris că unele tablouri din „Amintiri din casa morților" – apărută în acel an – sînt comparabile cu cele din „Infernul" lui Dante) iar dramaturgul Branislav Nușici nu exista încă. Nu este greu de dedus, spectacolele Teatrului sîrb au avut ca suport texte ale acestor doi foarte importanți scriitori (pentru unul dintre ei adjectivele sînt, oricum, insuficient de expresive) : **Dostoievski („DEMONII"** – dramatizare de Albert Camus – adaptare de Dimitrie Durkovici după traducerea lui Milenko Misailovici) și **Nușici („A.F.E."** sau „Asociația Femeilor Emancipate")

Există, probabil, în Iugoslavia, un stil de interpretare pentru Nușici, poate și un „nou stil", așa cum la noi a existat un stil pentru Caragiale. Suculența comediei lui Nușici este continuu subliniată și adăugită în scenă. Deasupra unui decor evident de carton care nu face decît să marcheze conturul și limitele spațiului scenic planează un tablou uriaș reprezentînd o „Cină de taină" reinterpretată, mai puțin impresionantă și mai mult hilară și aceasta este primul contact al spectatorului cu reprezentația ce urmează a începe. Începînd cu intrarea primului personaj, regizorul minează sistematic replica, nelăsînd vreo clipă spectatorul să se îndoiască asupra naturii situațiilor prezentate. Sîntem în plină comedie, anume îngroșări nu ni s-au părut, însă, de bun augur. Contururile exacte ale personajelor, datorate unor interpreți ce i-am intuit laborioși și foarte atenți la susținerea viziunii regizorale sînt de remarcat.

Într-un alt registru, desigur, „Demonii" – ca spectacol – poate servi, în egală măsură, drept argument pentru minuția compoziției și urmărirea susținută a fiecărui meandru dramaturgic ori regizoral. de către interpreți. Este extrem de complicat „să-l traduci" pe Dostoievski publicului contemporan cu sentimentul că nu vei lăsa nici o întrebare fără răspuns, nimic în suspensie, depășind posibila lectură. Dostoievski însuși, scriind, nu „Demonii" ci **despre** ei, s-a lovit de această dificultate. Regizorul se mărturisește ambițios să pătrundă în complexitatea textului acceptînd, de la început, ideea că Dostoievski este – **pur și simplu este** – mai bogat decît îl poate revela publicului un spectacol. Indiferent de durata acestuia. Reprezentația se reține ca deosebită pentru plastica mișcării scenice, a compoziției, pentru cîteva momente actoricești de forță. Un colectiv omogen, condus de un regizor cu mai vechi experiențe de prestigiu, Teatrul Național Sîrb din Novi Sad a reușit să ne prezinte un spectacol echilibrat, un spectacol „de trupă", amintindu-ne, încă o dată că principalul argument al demonstrației regizorale rămîne actorul. Turneul acestui teatru în Timișoara contribuie la o mai bună cunoaștere a artei dramatice iugoslave, prilejuiește un necesar schimb de experiență.

A. C. IORDACHE

Muzică

Doru Popovici și genul operei contemporane

După ce și-a exersat cu strălucire condeiul în simfonic și lied **DORU POPOVICI** își exprimă propriul punct de vedere în genul cel mai controversat al ultimelor decenii - teatrul liric. O face sfidînd esteticienii care cotează opera ca depășită sau aflată într-o criză de adaptare la noile gusturi. Pentru D. Popovici opera înseamnă modalitatea optimă de a pune în acord esența formativă a diverselor mesaje artistice cumulate de acest gen, în vederea realizării unei influențări ideologice directe, partinice. Felul în care-și gîndește opera **Mariana Pineda** (unde interferența muzicianului cu literatura i-a permis realizarea unui spectacol sintetic), cît și **Interogatoriul din zori** dovedește preocuparea sa de înviorare a clișeelor pornind de la premiza necesității făuririi unei arte prin excelență politice. Căci, în ambele lucrări, se înfruntă două ideologii opuse, antagonice, două modalități de a filtra realitatea relațiilor interumane. Iar mijloacele artistice de care dispune – distilînd cu o acuratețe extremă valențele genului – sînt de natură a convinge că opera viitorului va trebui cu necesitate, să pună deschis și lucid, problema individului în fața gravelor și tulburătoarelor interogative ale colectivității căreia îi aparține.

Jana Drăcea, în rolul titular din Mariana Pineda, face o veritabilă creație. Actriță inteligentă și subtilă, ea știe să difuzeze o continuă expresivitate prin cînt, reușind să se completeze admirabil prin mimică, atitudini, gest. O Antigonă adusă la incandescența unor efuziuni, declanșate de puternicele motivații interioare ale personajului. De semnalat, frumusețea intervențiilor **corului de femei,** care a etalat disponibilități camerale surprinzătoare pentru profilul său ! Pregnant în rol, ca dinamică și personalitate scenică și vocală, **Emil Rotundu.**

Regia lui **G. Zaharescu,** extrem de sobră în mijloace, a țintit fără greș esențialul. Remarcabilă, în acest sens, opoziția realizată între felul în care creează **Csaba Airizer** figura comunistului Ion Ion – dimensionată doar prin intensitatea privirii, prin statuarul personajului și compoziția briantă în efecte scenice a lui **Vasile Tcaciuc.**

Muzical, realizarea a fost semnată de **Mihai Beleavcenco-Popescu** cu minuțiozitatea care îl caracterizează, orchestra înțelegînd să ne transmită febra premierei prin calitatea intervențiilor sale.

Scenografia lui **Dumitru Popescu** a operat pe coordonata vizualului cu același cod de economie funcțională. Puternic subliniată identitatea mesajului ambelor lucrări, prin acea comună deschidere metaforică din fundal, o înaltă poartă albastră, simbol al ideii de eliberare a eului uman de tot ceea ce este potrivnic demnității sale

DORU MURGU

Plastică

Expoziția retrospectivă a sculptorului ANDREI GÁL

(Urmare din pag 1)

ghipsuri de mici dimensiuni). Această atitudine stilistică se regăsește peste ani în lucrări de gen similar („Obosita", „Orbi", „Încătușat", „Omul cu roaba", „Despărțirea"), în grupuri statuare („Deportații", vibrant omagiu adus omenirii ultragiate, din seria „Ororile războiului") precum și în statuete și reliefuri în lemn („Vin apele", „Triptic", seria de „Măști", „Pasăre fantastică" sau „Două generații", vădind reminiscența din sculptura romanico-gotică transilvană). Nota militantă se accentuează („Țăran răsculat 1907", „Oțelar"), forma tinde spre sinteză („Muncitor", „Eva"), viziunea se înseninează („Reconstrucție", „Fericire", „Bucurie"), iar direcția realistă se manifestă deplin în galeria de portrete.

O machetă a proiectatei statui închinate lui Doja și două fotografii reprezentînd realizări în arta de for dau măsura simțului monumentalității, implicat dealtfel și în alte lucrări, în pofida proporțiilor lor reduse. Reliefuri în metal bătut, cu imagini predominant tonice („Fata cu păsări", aluminiu, „Culesul viilor" – aramă) și un mănunchi de miniaturi, executate cu virtuozitate decorativă în diverse materiale, prezintă o nouă fațetă a acestui artist cu un larg registru de resurse.

Urmîndu-și crezul artistic cu stăruință, cu modestie dar și cu fermitatea conștiinței profesionale, Andrei Gal oferă în ampla sa retrospectivă roadele viabile ale unei creații închinate în întregime vieții și omeniei.

Panoramic

● La Clubul C.F.R. din Timișoara a avut loc adunarea festivă dedicată „Zilei constructorilor „de mașini" urmată de programul artistic oferit de formații de la „Electromotor" și „Electrotimiș". Organizator, Consiliul municipal al sindicatelor. ● Comitetul municipal U.T.C. din Lugoj în colaborare cu Întreprinderea cinematografică din localitate au fost organizatorii dezbaterii „Atitudinea tineretului față de muncă și societate". În continuare au rulat filme documentare adecvate. ● Mîine va avea loc la Casa de cultură a municipiului Timișoara (sala Lyra) un spectacol coral intitulat „Patrie liberă, pămînt străbun". ● Secția de etnografie a Muzeului „Banatului" expune în aceste zile obiecte anexe de port popular. Expoziție deosebit de prețioasă prin autenticul pieselor pe care le conține. ● Casa de cultură a municipiului Timișoara a inițiat expunerea „Marea răscoală de la 1907". Aceeași temă face obiectul unei recente acțiuni din cadrul Casei de cultură din Buziaș. ● Concurs la Casa de cultură a studenților timișoreni. Tema : „Războiul de independență în conștiința artistică românească". Pe aceeași temă s-a ținut un simpozion la Casa de cultură din Deta. ● Biblioteca județeană Timiș a organizat recent un proces literar după romanul lui Francisc Munteanu „Incotro" ? Acțiune susținută în exclusivitate de studenți. ● S-a deschis la Buziaș o expoziție de artă plastică semnată de Luiza Argălaș-Asavetei, în cadrul unui schimb de experiență cu plasticieni din capitală. ● O recentă expunere la Căminul cultural din Lovrin : „Trecut și prezent în viața satului românesc". ● Sub egida Comitetului municipal de cultură și educație socialistă Lugoj, la Casa de cultură s-a deschis o expoziție de pictură, ceramică și sculptură. ● În cadrul concursului brigăzilor artistice din ramura agricolă, alimentară și ape, desfășurat la Oradea, reprezentativele județului Timiș au ocupat primele trei locuri. Astfel brigăzile artistice de agitație de la întreprinderea de țigarete au ocupat locul I, „Kandia", locul II și „Fructus" locul III. O mențiune a fost oferită și reprezentativei întreprinderii de industrializarea laptelui Timișoara

★

Zilele trecute, colectivul Clinicii II Pediatrie – Spitalul Clinic Județean nr. 1 Timișoara a trăit un moment emoționant : ieșirea la pensie a Dr. Emilia Bejan. medic primar pediatru, care și-a dăruit peste 25 de ani ocrotirii sănătății copilului, funcționînd de asemenea 20 de ani în învățămîntul medical superior.

Personalitate marcantă în cardiologia infantilă românească, Dr. Emilia Bejan este în primul rînd omul neasemuit de generos, căruia i se potrivesc atît de bine cuvintele lui Antoine de Saint Exupéry : „Secretul meu e simplu : nu se vede bine decît cu inima. Esențialul scapă deseori ochilor".

Pentru îndelungata și rodnica sa activitate, i-au adus mulțumiri și elogii Prof. dr. Eugen Alexandru, șeful Clinicii II Pediatrie și Dr. Virgil Gițu, director adjunct al Direcției sanitare Timiș. Dar poate că cel mai mișcător prinos de recunoștință i l-au adus copiii internați, care au întîmpinat-o în această zi festivă cu brațele și inimile pline de flori.

Consemnări

Jurnalul de călătorie al lui Hofmannsegg, din anii 1793-1794

Contele Hofmannsegg din Rumenau era un pasionat și cunoscut naturalist, care avea o colecție bogată de plante, minerale, lepidoptere, păsări etc., adunate de el în numeroasele sale cercetări efectuate în multe țări ale Europei. În anii 1793-1794, acest naturalist întreprinde o documentare științifică și pe meleagurile noastre, împrejurare în care notează date importante de aici, care vor face obiectul unui interesant jurnal de călătorie. La noi, prima referire la acest jurnal a făcut-o Berkeszi Istvan în **„Történelmi es régészeti értesitö** (1890), în articolul **„Insemnări ale călătorilor străini din veacul trecut despre Timișoara și Banat".** Din materialul lui Berkeszi, publicat în buletinul Muzeului din Timișoara, putem extrage date etnografice care completează cunoștințele noastre privind realitățile etnologice din secolul al XVIII-lea.

De o mare importanță sînt referirile la medicina populară. Găsindu-se la Băile termale de la Mehadia, contele Hoffmansegg observă că localnicii cunosc efectele curative ale apelor termale. **„Cei localnici povestesc minuni de tămăduire. Fiecare izvor are alt efect curativ. Unul contra maladiilor de ochi, altul contra frisoanelor, al treilea contra junghiurilor, al patrulea este impotriva bolii cronice, al cincilea contra scabiei** etc. (p. 223). **În acest ținut „sub lespezile desprinse se găsesc mulți scorpioni, pe care valahii îi culeg cu sutele și îi vînd pentru cîțiva cruceri. Îi aruncă într-un recipient, toarnă ulei peste ei și din aceasta rezultă – după cum afirmă localnicii – o loțiune de scorpioni, care poate fi folosită drept remediu contra mușcăturilor de șarpe și de scorpioni. Există pe aici șerpi foarte veninoși, care dacă mușcă vreun cîine acesta moare în cinci minute** (viperele cu corn, n.n., A. T.). **Contra unor atari mușcături se folosește acea loțiune pe rană, îl convinge pe bolnav să bea mult lapte, ba chiar îl îngroapă pînă la gît, în pămînt, ca să-i scoată veninul".** p. 224).

AUREL TURCUȘ

Vitralii

Baladă pentru satul natal

Cei care au plecat de mici de la casa părintească rămîn veșnic sub obsesia acestei plecări ; urmează nostalgia întoarcerii, de fiecare dată sub faldul altei puternice emoții. Părinții și frații, riul ce taie satul în lung și zăvoaiele miraculoase, aerul de munte, pădurea plantată de tine la vîrsta primelor iubiri, pădurea cu crăițe și fragi, căprioarele și privirea-napoi spre copilărie. Tatăl, ciudat aliaj de asprime și bunătate, mama, supusă și bolnavă, nu mai poate aduce apă de la fîntînă. Mai prinde în ochi o licărire de senin cînd își vede feciorii, pe toți trei.

Foștii colegi de școală, brazii satului de acum, cu profesii importante, George Boban **sau** Virge Reșianu, Nelu Lăzărescu, Victor Diaconescu **ori** Stelu Kosca, **președintele colectivului** Ion Petrescu, **oameni și imagini pe care pelicula le așează într-o lumină nouă. Satul Rugetu, netrecut pe hartă, sub poală de munte, între ctitoriile lui Brâncoveanu de la Horezu și Polovragi. Mică minune a naturii, leagăn și obsesie, satul Rugetu rămîne ca o efigie a primului izvor din care am băut poezie și depărtare. Între Paring și Măgura Slătiorului, el își cerne străvezimea și anotimpurile, strigîndu-mă în șoaptă, ori însoțindu-mă la marile zboruri de pe fila albă.**

DAMIAN URECHE

Evrika!

● **Gestul de adio dă siguranța reîntoarcerii !**

● **Apele curg cu un singur scop : ca să nu doarmă pe sub poduri.**

● **Fotoliile sînt făcute pentru spectatori, dar și pentru unii șefi de servicii.**

● **Ca să fluieri a pagubă nu trebuie să ai ureche muzicală.**

● **Între cal și măgar unii au ales catîrul. Din încăpățînare.**

ION VELICAN

Istorie - document

GAZETA TIMIȘOREANĂ „VOTUL POPORULUI" (1903-1905)

● Mișcarea socialistă din Banat la începutul secolului al XX-lea

Pe lîngă celelalte acțiuni de luptă din preajma începutului secolului nostru, strădania militanților revoluționari din Timișoara se îndrepta spre înființarea unor organe de presă socialiste, ca mijloc pentru unirea maselor de muncitori și orientarea lor pe calea revendicărilor lor fundamentale, economice și politice. Astfel, apare la 1 mai 1893, în limba germană, ziarul **„Volkswille",** iar zece ani mai tîrziu, în anul 1903, apare tot la Timișoara, în limba română, **„Votul poporului".**

„Votul poporului", după cîte vom vedea din cîteva spicuiri din coloanele sale, se adresa tuturor oamenilor simpli, îndemnîndu-i la organizare împotriva exploatatorilor. Iată cum se adresa cititorilor, în primul său număr de apariție : **„Iubite cetitorule. În haine simple aparem înaintea ta întrebîndu-te dacă ești învoit a mă primi la tine și dacă a fi de capabil a-mi împărtăși starea cea mizeră în care te afli și nedreptatea ce ni se face din partea superiorilor, care de mai multe sute de ani ne apasă și ne suge picătura cea din urmă de sînge ce ne-a mai rămas în corp. Și dacă da . . . binevoiește a-mi trimite adresa ta exactă . . . ca să te putem induce în șirul acelor oameni liberi cugetători, cari luptă pentru dreptul muncitorilor internaționali și social-democrației contra capitalismului cel mare etc., căci noi nu vom înceta pînă ce vom învinge ca dreptatea să fie de partea noastră".**

În articole înflăcărate, „Votul poporului", se adresează muncitorilor și țăranilor deopotrivă, demascînd dările înzecite stoarse din sudoarea acestora, îndemnîndu-i la luptă organizată, la înfrățirea plugarilor și muncitorilor, pentru ca atunci „cînd îi vremea ca să cereți, ca și munca și sudoarea voastră să fie răsplătită, ca să aveți barem pîine de ajuns" . .

Marile acțiuni de luptă ale clasei muncitoare sînt sprijinite în mod consecvent de către „Votul poporului" și nu este întîmplător faptul că, în tot timpul ființării ziarului, mișcările greviste se intensifică, în fruntea acțiunilor aflîndu-se muncitorii tipografi. Oficiosul guvernului în limba română – ziarul Controla din Timișoara – amintește cu multă îngrijorare despre „greva culegătorilor de litere care fac mari perplexități și necazuri. În Arad de-abia s-a mai aplanat cearta și ea a erupt acum la noi la Timișoara".

Cu o lună mai tîrziu ziarul „Drapelul" din Lugoj semnalează mișcări greviste de amploare și la Anina, unde muncitorii au declarat „că nu intră în lucru pînă ce societatea căilor ferate nu primește din nou în slujbă pe cei 199 muncitori concediați și pînă nu li se urcă salariul cu 30%. Ocnașii greviști au trimis ziarului „Poporul român" din Budapesta următoarele rînduri pentru publicare :

„Pătrunși de bucurie și recunoștință noi ocnarii din localitate (Ciclova Montană – jud. Caraș-Severin) aducem mulțumită binefăcătorului nostru și harnicului luptător al națiunii române, d-lui Coriolan Brediceanu, pentru că ne-a luat apărarea în ședința ultimă a Congresului comitatului nostru" (ședința Consiliului județean, n.n.).

Prin apariția ziarului socialist, în limba română, s-a creat un avînt revoluționar în întreg Banatul, nenumărate adunări socialiste se organizau în principalele centre urbane.

Pătrunderea ideilor socialiste în mediul rural și intensificarea luptei țărănimii este nemijlocit legată de pătrunderea în conștiința ei a acestor idei. De pildă, în Comitatul Timiș existau grupe de socialiști în 50 de comune. Într-o mulțime de sate se țin adunări cu țăranii muncitori, unde conducătorii ziarului sînt în fruntea acțiunii de organizare a acestora. Presa vremii semnalează zilnic tulburări și răzmerițe organizate de țărani împotriva abuzurilor și a nedreptăților ce li se făceau. O asemenea adunare înregistrată de presă trebuia să se țină în comuna Lupac, în apropiere de Reșița, unde **primpretorul cercual nu i-a dat concesiunea cerută (. . .) pentru că la adunarea avea să se țină sub cerul liber pe izlazul comunei . . . – și pentru că – au strîns bani de la oameni și banii i-au trimis faimosului Atanasie Voichescu (conducătorul ziarului „Votul poporului", n.n.) din Timișoara, ca să aibă de drum în călătoriile lui prin sate"** („Drapelul" din 9/22 dec. 1903).

Îngrijorarea pentru răspîndirea socialismului între români ajunse pînă în cercurile guvernamentale, fiind discutate chiar și în parlament. **„Socialismul între români"** se intitulează un articol din ziarul **„Tribuna"** din Arad, în care este redat răspunsul dat de Tisza, președintele consiliului de miniștri, unei interpelări în parlament, privitoare la drepturile de întrunire, care **„s-a ocupat de mișcările socialiste între români, care, în timpul din urmă au luat un caracter atît de primejdios, încît s-a văzut a lua măsuri extraordinare în interesul ordinei publice . . . Aparițiuni îngrijorătoare concrete de acestea s-au arătat în comitetele Arad, Timiș și Torontal.**

În privința înființării ziarului și a condițiilor grele în care a funcți.onat, dn cauza cenzurii și a persecuțiilor care s-au abătut asupra personalului redacției, ne informează întreaga presă a vremii. Astfel „Votul poporului" își va schimba de mai multe ori numele și va apare în 1905 la Budapesta, sub titlul **„Adevărul".** Mutarea ziarului la Budapesta este consemnată de ziarul „Drapelul" (Lugoj), prin următorul anunț : **„Nou ziar român socialist.** Românii au înființat la Budapesta un nou ziar socialist **„Adevărul",** în locul ziarului socialist, din Timșoara, care a încetat și al cărui redactor, Voichescu, a fost aruncat în temniță" („Drapelul", Lugoj, 1 sept. 1903).

FLORIAN MOLDOVAN

Dicționar ortografic

Flexiunea verbelor (IV)

Nu numai vocala ca sunet final al rădăcinii unui verb, ci și unele consoane, în aceeași poziție, influențează asupra corectitudinii rostirii și scrierii. Dintre acestea, ne ocupăm acum de verbele a căror rădăcină se termină cu consoana **-j**. Această consoană se rostește fie dur, înainte de vocalele : **a, ă, i, o, u (jar, jăratec, joc, jug** etc), fie muiat, cînd este urmat de **e** sau **i (jet, jir** etc.). În astfel de situații, și rostirea dură, și cea muiată sînt corecte. Aceștia pronunță **jăț**, în loc de **jeț, jir** în loc de **jir** ș.a. Această tendință de a rosti dur pe **j** se manifestă și în flexiunea unor verbe, a acelora care au rădăcina terminată în consoana de care discutăm. Iată cîteva verbe de acest fel :

angaja, aranja, bandaja, corija, degaja, deranja, descuraja, dirija, erija, etaja, forja, furaja, garaja, menaja etc.

Toate aceste verbe, se conjugă la modul indicativ, timpul prezent, cu ajutorul desinențelor : **1-ez, 2-ezi, 3-ează**, la singular, și : **1. -(ă)m, 2. -(a)ți, 3. -ează**, la plural. În ce constă abaterea în rostire (uneori, și în scriere) ? În evitarea vocalei **e** din desinență. Desigur, nu ne referim la pronunțările dialectale, de acest fel : **mă angajăz, derangajăz, menajăz** etc., ci la faptul că și unii vorbitori care folosesc limba literară, în mod obișnuit, rostesc formele acestor verbe la persoana a III-a, singular și plural, modificînd desinența **-ează** în **-ază** și, în felul acesta, **-j** devine dur : **angajază, bandajază, dirijază, etajază** etc.

Formele corecte, pentru toate persoanele, la singular și plural, pentru timpul prezent, sînt următoarele :

indicativ :

ANGAJA : **angajez, angajezi, angajează ; angajăm, angajați, angajează ;**

BANDAJA : **bandajez, bandajezi, bandajează ; bandajăm, bandajați, bandajează ;**

CORIJA : **corijez, corijezi, corijează ; corijăm, corijați, corijează ;**

DIRIJA : **dirijez, dirijezi, dirijează ; dirijăm, dirijați, dirijează ;**

ETAJA : etajez, etajezi, etajează ; etajăm, etajați, etajează ;

conjunctiv : se schimbă numai persoana a III-a, sing. și plural :

să angajeze ; să bandajeze ; să corijeze ; să dirijeze ; să etaleze. La gerunziu, toate aceste verbe au sufixul **-înd : angajînd, bandajînd, corijînd, dirijînd, etajînd, forjînd, menajînd** etc.

O observație se impune cu privire la verbul **a degaja.** Acesta are două forme la persoana a III-a : **degajă** și **degajează**, care au început să se diferențieze și ca sens : prin electroliza apei **se degajă** oxigen, un fundaș **degajează** mingea.

V. ȘERBAN

Corespondența

Marin Panduru : E posibilă o eroare. Așteptăm lucrări noi.

Ariana Dragoș : Noile versuri evidențiază calități pe care le-am mai remarcat – între care ironia de bună condiție **(Farsa jupînului Patelin, Buletin meteo).** Din păcate, compozițiile nu se susțin, – lucru pe care l-am mai arătat, – par a fi bruioane ale unor posibile poeme. Dar situația durează de multă vreme și credem că ar fi necesar ca în toamnă, cînd se redeschid cenaclurile, să încercați unele confruntări care ar putea să vă fie de folos.

Dan Pavel : Seriozitatea ideilor și preocupărilor pe care le mărturisiți în scrisoare ne întăresc în opiniile exprimate. Poezia reținută a fost dată la tipar. Din plicul recent am oprit **Regăsire** și **Invers.** Lirismul lor cultivat, ironic și surprinzător prin asociațiile propuse, ni se pare de bună factură și plin de promisiuni

Valer Valeriu : Trebuie să vă apropiați de cei apropiați. Ajutorul pe care-l cereți e o dovadă că singurătatea și izolarea nu e o soluție. Începeți prin a-i cunoaște. Versurile au multe calități. Iată un început frumos de poem (XV) : „O iubită de mînă țineam / cînd încetară zăpezile". Cine poate scrie asemenea versuri are șanse mai mari decît știe că are. Ne-a plăcut poemul **XVIII.**

G. Gabriela : Ne bucurăm că sînteți „o cititoare pasionată a **Orizontului".** Versurile dovedesc multă sensibilitate. Aveți dreptate cînd spuneți că în cenaclul din care faceți parte versurile Dvs. sînt considerate bune din cauza sentimentalismului lor – de împrumut, am zice noi. Dar aceasta nu ne împiedică să întrezărim calități ce vor putea da frumoase roade, avînd în vedere luciditatea și setea de lectură pe care le anunțați.

Miclău V. Carmen : Va trebui să utilizați exclusiv adresa redacției, pentru viitoarea corespondență. Folosim prilejul pentru a atrage atenția că nu vom lua în considerare nici un plic sosit la domiciliul poștașului. În altă ordine de idei, versurile Dvs. au o prospețime binefăcătoare, dar sînteți, probabil, la începutul drumului. Să mai vedem și altele.

Dana Ploaie : Desene de copil inspirat, naive și pure : „Acolo unde cerul se cufundă în mare / e un pescăruș unit. Peste ape calcă / Liniștea / cu degetul la buze". Talentul, pe care vi l-am remarcat în mai multe rînduri, cere să fie cultivat, cere multă lectură, studiu și muncă. Sîntem siguri că înțelegeți foarte bine acest lucru și-i acordați toată atenția.

Mihai Tatu : Versuri destul de bine acordate, dar cam retorice și cam artificioase. Sîntem convinși că paleta Dvs. e mult mai bogată.

Gellu Dorian : Traducerile din Salvatore Quasimodo ni se par o utilă încercare de a pătrunde în unviersul liric al marelui poet și un bun mijloc de a sluji marea artă. Așadar continuați, cu convingerea că vă veți servi propria vocație.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

„Cărțile își au destinul lor", spune un adagiu latin. **Dar nu orice cărți, adăugăm noi, ci numai acelea care au strîns în ele sarea de înțelepciune și omenie a unui întreg popor, faptele de ispravă săvîrșite de cei care, luminați la minte, deseori cu arma în mînă, au căutat cu înfrigurare adevărul în întunecatele bolgii ale lumii. Cărți de pierzanie și îndreptățită mîndrie omenească. Numai ele au puterea magică a iluminării celor pămîntești din noi, a sufletului și a minții care tînjesc necontenit spre o sublimă înaripare. Și dacă destinul acestor cărți a fost, de nenumărate ori, să ne cutremure din amorțirea și prea comoda noastră stare de „bipezi", aruncîndu-ne pe brînci în căutarea acelui grăunte de omenie și adevăr, nu mai puțin, ele, cărțile ,ne-au și dovedit cît de important este să știm a le citi slova aurită. Cu alte cuvinte, de a le citi și de a crede în „povestea" pe care ele ne-o spun, ca și cînd am fi trăit noi aievea acele fapte și întîmplări.**

Dar iată faptele.

Cu vreo sută de ani în urmă nici un om cu scaun la cap n-ar fi socotit „Iliada" și „Odiseea" lui Homer ca pe-un blagos – lovit izvor de fapte adevărate. I-a trebuit unuia să trăiască el o adevărată odisee, aidoma celei din marea carte a cîntărețului orb, pentru a dovedi lumii că adevărul este însăși Istoria. Numele lui e Heinrich Schliemann și, pe vremea lui, a fost poate singurul care credea cu încăpățînare în „poveștile" minunatelor cărți. El descoperă Troia, iar după aceea, urmărind drumul de reîntoarcere a lui Odiseu, izbește cu tîrnăcopul în mormintele Micenei, pentru a dezgropa prada pe care grecii au luat-o părăsind faimoasa cetate. În „Iliada", Schliemann citește cu atenție și pasajul în care Homer descrie cupa ornată cu porumbei, cupa din care băuse viteazul Odiseu. Ei bine, Schliemann, găsește și această cupă, veche de 3600 de ani ! Așadar, legendele și miturile pot fi socotite adevărate rapoarte scrise cu bogată visare și înaripare a minții, din care noi vom putea scoate partea „documentară brută", adăugînd încă o filă la marea istorie a omenirii pe care o tot meșterim de vreo cîteva mii de ani încoace. De pildă, mitul nașterii lui Zeus în Creta ne arată originea cretană a culturii grecești. Este curios de știut că înșiși grecii habar n-aveau de minunata civilizație minoică, cea care, de fapt, a precedat-o pe a lor. După cum se vede, folclorul păstrează istoria sub forma deghizată (dar cu ce artă !) și fantastă a unor tablouri adevărate

FOILETONUL SĂPTĂMINII

Taine ale civilizațiilor dispărute (II)

de Dan Nemesnic

În Cretanii, marele filozof Platon ne spune povestea lui Solon, căruia preoții egipteni, în anul 550 i.e.n., îi povestiră că în urmă cu 9000 de ani de la acea dată, Grecia era un teren acoperit cu minoase cîmpii și roade. „Față de ceea ce existase atunci, au rămas, în chip de mici insulițe, numai „oasele" uriașului trup, întrucît toate părțile îmbelșugate și moi ale solului pieriseră", ziceau înțelepții egipteni.

Azi s-a dovedit că informația aceea a fost adevărată din punct de vedere științific. Căci, într-adevăr, pămîntul Greciei a fost deosebit de bogat cu multe mii de ani în urmă. În vremea aceea, Sahara era o stepă cu un lux vegetal de invidiat astăzi. E numai un exemplu de schimbările de climă ce au avut loc în bazinul Mediteranei. Dar ne putem întrebarea : de unde știau Platon, Solon și preoții egipteni de petrecutele eroziuni ale solului grecesc într-un răstimp atît de mare ? O astfel de informație nu se putea dobîndi decît prin păstrarea cu sfințenie a unor „rapoarte" exacte cu privire la aceste fenomene. Și avem toate drepturile să presupunem că înțelepții egipteni au avut tăria să păstreze aceste informații timp de 10.000 de ani !

Descriind îndepărtatul nord al Sciției, vajnicul istoric Plutarh (sec. I i.e.n.) vorbește despre noaptea cea lungă, care domnește șase luni încheiate, cu necontenite ninsori și furtuni. Marele istoric nu prea credea în toate astea ; dar descrierea pe care o face unei astfel de nopți este surprinzător de exactă.

Tot Plutarh ne spune și o poveste care se referea la flota feniciană care era în slujba faraonului Neho. Vapoarele flotei părăsiră Marea Roșie și intrară în Oceanul Indian, apoi înconjurară Africa pe la Capul Bunei Speranțe și se reîntoarseră în Mediterană prin strîmtoarea Gibraltarului. Călătoria dură doi ani. „Oamenii aceia afirmară, – în ceea ce eu nu cred" – scrie Plutarh – „că, mergînd în direcția apusului, navigară partea de sud a Africii, iar soarele bătea din partea dreptă". Nici un grec al vremii aceleia nu putea crede că soarele bate din nord. Dar „raportul" este cît se poate de exact, pentru că în Africa de sud, după cum se știe, soarele bate într-adevăr dinspre nord.

Cînd, în toiul cercetărilor continentului negru, din veacul trecut, oamenii de bună-credință stabiliră că acolo se află munți cu piscuri înalte acoperite de zăpadă, și cînd rapoartele lor fură expuse în fața „capetelor luminate" ale societății regale de geografie din Londra, acestea din urmă, luară totul ca pe o glumă bună. Zăpadă la ecuator ? Ce inepție ! Dar atenție : arma rece a scepticismului este cît se poate de periculoasă ! Și nu e mic numărul acelor savanți care s-au compromis minuind deseori această armă, dovedind pe lîngă lipsa de imaginație, și lipsa de bun simț, fără de care și știința începe să devină o biată corabie în voia valurilor.

(VA URMA)

CU DRAGOȘ VICOL

(Urmare din pag. 1)

de-acolo, de pe vatra nașterii și tinereții mele, încît n-am mai pregetat : am încercat romanul. Subiectul mi-l ofereau, generoși și eroici, minerii Iacobenilor. Așa s-a născut primul meu roman, „Valea Fierului".

M-am gîndit să îndrăznesc o frescă (mă născusem doar în țara frescelor nemuritoare), în care, indiferent de modalitățile de expresie, să înfățișez drumul pe verticală ale meleagurilor mele de suflet... De aceea am scris și poezie și proză, și teatru, și scenariu de film, și reportaje... Fresca mea numără, la ora cînd stăm la taclale, vreo 30 de titluri... Deci, inspirația nu m-a ocolit... Aici n-avea cum : realitatea e atît de bogată în subiecte care-și așteaptă transfigurarea, iar eu sînt trecut prin atîtea experiențe de viață !...

Red. – Ați scris scenariul la filmul „Ripa dracului" (1956), peliculă de referință a cinematografiei românești postbelice. Ce a însemnat această experiență pentru dvs. ?

– Am învățat că un scenariu de film nu-l scrie autorul, ci alții, o mulțime de alții, dar că fluierăturile îl privesc pe scriitor. De-atunci, adică de la „Ripa dracului", m-am lăsat de scris scenarii... Apropo : „peliculă de referință a cinematografiei românești" ați spus despre „Ripa dracului" ? Mă tem că e mult prea multă amabilitate în spusa dumneavoastră...

Red. – Deoarece dialogul nostru apare într-o revistă de cultură din Banat, am dori să aflăm unele amănunte în legătură cu relațiile dvs. vizavi de revistele și scriitorii din această parte a țării ? Ce amintiri vă leagă de aceste meleaguri ?

– Am avut și am prieteni buni printre scriitorii bănățeni de ieri și de astăzi. I-am cunoscut pe Grigore Bugarin și pe Iosif Moruțan. M-am bucurat de simpatia lui Virgil Birou. La Timișoara trăiește poetul George Drumur, care a fost cel mai apropiat îndrumător al meu în anii începuturilor. Sînt coleg de generație cu Mircea Șerbănescu, Al. Jebeleanu și cu Sofia Arcan. Îl prețuiesc și mă onorează prietenia poetului Anghel Dumbrăveanu. Ca să nu mai vorbesc de stima și deosebita simpatie ce i le port poetului Dorian Grozdan.

Am trăit la Lugoj, ca elev al școlii de ofițeri de rezervă, aproape un an de zile, în 1944-1945, timp în care am cunoscut vestitul cor „Ion Vidu" și am jucat eu însumi teatru de revistă – în cadrul școlii militare – pe scena Teatrului muzical. Am colaborat la ziarul „Drapelul" din Lugoj și la ziarul de pe-atunci, din Timișoara.

Am stat în bivuac pe tarinile Satului Mic, și am cantonat la Săcălaz. La Timișoara, ostaș fiind, am ascultat pentru prima oară în viața mea o operă... Am, deci, în Banat, o parte din tinerețea mea... Am o mulțime de file scrise și tipărite despre Banat : despre viața muzicală a Lugojului, dominată de figura entuziastului dirijor Dumitru Stan, despre oamenii din Giarmata, despre gospodarii din Comlosul Mare și Săcălaz, despre Băile Herculane.

Red. – Cum priviți mișcarea literară din provincie față de cea din capitală ? Există practic o deosebire ?

– La întrebarea aceasta se răspunde că nu există nici o diferență între activitatea literară din provincie și cea din Capitală. De fapt, așa și este cînd e vorba de „provincie" ce se numește Cluj, sau Iași, sau Timișoara, sau Tîrgu-Mureș, sau Craiova... În rest însă, lucrurile nu sînt chiar atît de roze... Scriitorului care locuiește la Suceava sau la Bistrița-Năsăud – adică în plin mediu al său de investigație artistică și-n cetatea lui de suflet îi lipsesc posibilitățile colegului său din Capitală sau din morile orașe ale țării. Firește, îi lipsesc din **ce în ce mai puțin posibilități,** dar îi lipsesc încă...

În ce privește nivelul creației literare, sînt ferm convins că nu există și nici nu pot exista diferențe între Capitală și provincie. Editurile „Dacia", „Junimea", „Facla", „Scrisul românesc" ne-o dovedesc din plin.

Arta în societate

(Urmare din pag 1)

nare a artei în calitatea ei de practică social-umană ; tehnicile, stilul, specificul concret al comunicării, tipul de muncă și relație în ultimă instanță, sînt elementele unei astfel de dependențe. Ea ni se mai prezintă într-o ordine mai apropiată de particular și ca o determinare specifică, funcționînd în spațiul formelor conștiinței sociale ca o interdependență. Ne amintește aceasta, paginile caracteristice în care Lenin vorbește despre determinismul politic, explicînd relația dintre ideologie și artă, valoarea actuală a considerațiilor unei pleiade de filosofi și esteticieni asupra relației dintre artă, morală, filosofie, etc., numeroasele aprecieri pe care documentele partidului nostru le fac în legătură cu asemenea corelații. Tot o cauzalitate specifică, ce privește, de data aceasta, arta ca și corp evolutiv format, într-o devenire perpetuă, este și ea de natură internă, a cărei desprindere și sinteză o numim de obicei istorie a artei. Dar nu numai o istorie a operelor (sau mai precis a capodoperelor) ci istoria însăși a procesului spiritual-practic de obiectivare artistică : istoria limbajului, a imaginii, a convenției, codului, modei, gustului, s.a.m.d. Toate acestea atîrnă de niște împrejurări sociale mai mult sau mai puțin semnificative, dar esențiale într-o instanță majoră. Ele se referă la două nivele de generalitate socială, purtătoare ale rosturilor istoriei universale și particulare : societatea în ansamblu și continuitatea. Între aceste dimensiuni, determinarea socială a artei concentrează și ordonează dorințele și aspirațiile umane într-un elan de obiectivare și autodepășire îndreptat spre „domeniul libertății".

În ceea ce privește cel de-al doilea aspect determinist, condiționarea, aceasta ne oferă imaginea unui fenomen social de sine stătător, în a cărui puncte nodale pot interveni diverse evenimente descrise de categoriile determinismului, fără însă a-i altera în mod absolut continuitatea procesuală. Mediul social devine de data aceasta nu atît cauză a dezvoltării și schimbării artistice, cît condiție, evidențiindu-se **prin aceasta relativa independență a unor** elemente și relații întrinseci. Conexiunea dialectică a celor două accepțiuni împlinește într-un chip sintetic aprecierea materialist-istorică a statutului artei în societate, statut dinamic și pluridimensional, a cărui neglijare în analiza de specialitate nu poate implica decît pericolul unui sociologism vulgar. Estetica marxistă și critica sociologică se pot realiza ca discipline științifice doar în măsura în care înțeleg fenomenul determinării în adevărata sa complexitate.

Împrejurarea inversă se referă la determinarea și condiționarea artistică, întregind relația amintită mai sus cu principiul și structura sa autoreglatoare : influența artei asupra societății, atît în ce privește constituentele sale totalitare cît și individii ; ea ne apare ca un catalizator al comunicării și autodepășirii, al apropierii și comuniunii umane, al obiectivizării. *„Crearea practică a unei lumi de obiecte,* – spunea K. Marx – *prelucrarea naturii neorganice, este autoafirmarea omului ca ființă generică conștientă"* (Scrieri din tinerețe). Arta, ca instrument de perfecționare se sustrage intrigii și formalului, oferind o soluție existențială mai apropiată de certitudinea esenței umane și consumînd o relativitate pozitivă, antidogmatică. Nu vom uita însă că amprenta artei în existență și conștiință este oricînd direcționată, dimensionată de criterii diverse și nu doar de natură artistică, fapt pentru care eventualitatea progresului sau regresului unei stări sociale, privilegiat (și nu determinat în mod absolut, desigur) de artă, nu trebuie neglijată. Kitschul, violența, dezorientarea, dezumanizarea, etc., realități specifice unei epoci și unor regiuni artistice, amplu disputate în estetica și sociologia contemporană, sînt efectele unei asemenea condiționări negative. Înțelegem din aprecierile teoretice pe care le fac documentele partidului nostru că influența aceasta depinde de măsura în care se realizează corespondența conținuturilor artistice cu tendințele legice obiective de dezvoltare a societății, iar circumscrierea ei va fi în funcție de determinarea unor criterii valide ale progresului **contemporan.**

Cu și despre „POLI" Timișoara

„SĂ-I APLAUDĂM SPORTIV PE CEI CARE NE VOR CHEMA SPRE BUCURIILE FOTBALULUI DE CALITATE"

În anul al treilea de la revenirea în eșalonul prim al fotbalului românesc, Politehnica Timișoara a înfirmat toate pronosticurile și, după o cursă valorică de întrecere cu ea însăși, s-a instalat între fruntașele celor 18 din Divizia care se numește, simbolic „A". Surpriza produsă de „albvioleți" a provocat, firește, o mare satisfacție în rîndul celor care au izbutit să facă neîncăpător un stadion de dimensiuni olimpice – „1 Mai" și să-i bată recordurile absolute în incapacitatea sa – 60.000 ! O cifră care înseamnă popularitate, înseamnă dragoste pentru sport, înseamnă încredere ! Nu pomenim meciul respectiv (cîți dintre cititorii revistei nu și-l amintesc ? !), deși, din păcate, punctul pierdut în acea întîlnire a fost hotărîtor, întrucît ultimele meciuri Politehnica le-a disputat tocmai pe terenurile unora dintre echipele vizitate de durerile retrogradării (F. C. Olimpia, U.T.A., F. C. Argeș). Omenește, oboseală, după un campionat stil maraton, i-a împiedicat pe studenții timișoreni să rămînă între primii patru ; Și, totuși, locul al cincilea nu este la îndemîna oricui. Dînd cezarului ce-i a cezarului, să-i aplaudăm – sportiv și plini de încredere – pe cei care ne vor chema încă spre bucuriile dovedite ale fotbalului de calitate. Oferind acest spațiu tipografic Politehnicii, revista „Orizont" a avut ideea ca, în locul unui bilanț statistic încărcat de cifre și comentarii, să publice un grupaj de interviuri cu principalii „actori" de pe gazon, atrăgîndu-le atenția să nu se joace... cu vorbele !

Mihai Jivan

● **„Dintr-un mare eșec, m-am ales cu o lecție teribilă pentru calm și răbdare, pentru muncă și antrenamente"**

Sînt, într-adevăr, cel mai controversat fotbalist al echipei. De la rezerva lui Răducanu, în națională, am ajuns, o vreme, al doilea și la „Poli". Mi-am pregătit și o replică : întrucît un portar poate cîștiga un meci, tot așa se poate întîmpla să-l și piardă. Nu e întotdeauna firesc să se umble cu asemenea argumente... Trăiesc intens în arenă grija de a nu greși, de a nu lua gol, fiindcă, atunci cînd ești prea sigur, te trezești cu poarta... găurită. Să vorbim deschis : altul, în locul meu, după meciul cu Dinamo, s-ar fi lăsat de fotbal și trecea în... galerie. Am suferit enorm : mi-am analizat toate defectele în joc. Și, dintr-un mare eșec, m-am ales cu o lecție teribilă pentru calm și răbdare, pentru muncă și antrenamente. Am insistat în corijarea prizei mele la mînge... Așa că, la toamnă, voi „ataca" lotul național (la cel de tineret am revenit) și, apoi, locul I.

Florin Mioc

● **„Dacă nu riști, nu atingi totuși performanța"**

Ca jucător de surpriză, fundaș ofensiv prin excelență, mă ridic în atac pînă ce adversarul cedează. Evident, prima mea obligație este să stau în apărare, să justific tricoul cu nr. 2 în linia care fortifică drumurile spre poarta lui Jivan. Cînd prind prilej, mă avînt în atac și caut culoarul convenabil, zicîndu-mi : poate cade golul și... centrez în careul advers. N-am numărat cîte goluri s-au înscris astfel, dar numărul lor e clar că putea fi mai mare. Mulți îmi reproșează din tribune „Mioc, stai în banca ta" !, însă, în fotbal, dacă nu cîști, nu atingi, totuși, performanța. Se uită, însă, atunci cînd mai greșesc, cît efort depun în aceste curse repetate... Am un gol pe conștiință, la Petroșani, cu Jiul, cînd, în careu, mingea a trecut printre picioarele fundașilor și a ajuns la mine ; Roznai m-a împins cu coatele și Mulțescu a marcat, cum se spune, nestingherit. Pînă la urmă, am egalat și scorul a fost 1-1. Putea fi și 0-1...

Dan Păltinișan

● **„Poli 75–76 mi-a adus conștiința propriei valori"**

Pentru mine, „Poli" înseamnă totul. În plus „Poli" '75-'76 mi-a adus suprema satisfacție în teren, mi-a adus conștiința propriei valori. Am avut șansa să debutez sub conducerea prof. Ion Ionescu, care m-a încurajat, a insistat să mă pregătesc continuu, să învăț. Bine a făcut ! În plus, '75-'76 mi-a adus maturitate în joc, calm și siguranță, m-a apropiat de porțile consacrării în națională. Sper să le deschid cît mai curînd. Firesc, îmi pare rău că acest campionat nu ne-a adus un loc pentru Cupa UEFA. Mai avem timp, la mai mare ! Ce-am dobîndit noi în ultima vreme ? Încrederea în noi înșine, dorința comună de a ieși din mediocritate și ambiția de a atenta la treptele de sus ale piramidei fotbalistice. Am fost atît de aproape, încît, din nou, mă apucă tristețea, dar și speranțele pentru viitor !

Petre Mehedințu

● **„Poli are meritul de-a fi echipa care se bazează pe efortul tuturor"**

Se spune că în acest campionat marele cîștig al Politehnicii a fost cuplul de fundași centrali, Păltinișan – Mehedințu.2 Poate este adevărat, însă, în aceeași măsură, fiecare compartiment a notat salturi calitative asemănătoare. Noi, în spate, ne vedem, totuși, mai ușor, fiind foarte aproape de poarta pe care suporterii o doresc inviolabilă. Din păcate, greșelile nu ne-au ocolit, chiar eu fiind autor al unor jocuri slăbuțe. Am convingerea că „Poli" are meritul de a fi echipa care se bazează pe efortul tuturor, nu pe unul sau pe altul, care, în formă sau nu, decid soarta meciului. Eu sînt de cinci ani la Politehnica și simt că am atins punctul maxim al calității sportive. Evident, îmi place să joc alături de Păltinișan și sper să fim cît mai mult împreună, chiar și în națională, unde, personal, doresc să joc cel puțin un meci. Pentru fiecare fotbalist, acesta este idealul ! Păcat că...

Ioan Maier

● **„Fii atent și luptă – acesta este dictonul nostru"**

Făcînd abstracție de ultimele rezultate și fiind căpitanul echipei „alb-violeților", îmi permit o constatare referitoare la atmosfera colegială, la prietenia noastră comună. Nu țin minte să fi fost, cam din toamnă, vreo discuție mai aspră între noi. Dacă unul greșește, ceilalți nu sar cu vorbe urîte. „Fii atent și luptă" ! – acesta este dictonul. Altceva : omogenitatea lotului ; dacă se accidentează careva, cel care îl înlocuiește joacă la fel de bine, aproape că îl dă... uitării. „Dereglarea" noastră din finalul returului ? E clar că a avut un substrat psihologic, în speță, meciul cu Steaua și, mai ales, cu... Traian Moarcăș.

Emeric Dembrovschi

● **„Pentru viitor ? Sigur, un loc de frunte !"**

N-aș vrea să încep cu durerile mele privitoare la ratarea calificării în Cupa U.E.F.A., la ratarea penaltiului de la Craiova (era 3-1 pentru Sportul studențesc, eram și eu derutat...). Să vorbim despre cele bune, fiindcă ediția campionatului trecut a adus Politehnicii un salt calitativ, îndeosebi la capitolul – cel mai delicat – omogenizare. Așa au fost posibile reușitele de la Reșița, București (cu Dinamo), Petroșani, Constanța, cele de acasă cu Rapid, A.S.A., U.T.A. etc.... Dacă te sfiești să mă întrebi cum mă simt ca „bătrînul" echipei, îți spun că nu e deloc plăcut, mai ales cînd mă gîndesc că, mai ieri, eram prinsiea printre veteranii gazonului. Totuși, colegii de la „Poli" sînt oameni cumsecade, respectuoși și sper că i-am stimulat și eu în pregătirea continuă, în viața sportivă, ordonată. Pentru viitor ? Sigur, pe un loc de frunte !

Octavian Roșca

● **„Sînt cel mai tînar între cei 11"**

Sînt cel mai tînăr între cei „11". Accidentarea prietenului Covalcic mi-a dat prilej să intru între titulari, la mijlocul terenului. E greu în acest compartiment, mai ales postul meu – în fața apărării, avînd de marcat cel mai bun adversar și de jucat în trioul Dembrovschi – Roșca – Cotec (Șerbănoiu, în deplasare). Nu m-am gîndit cîți kilometri alerg într-un meci, fiindcă asta se schimbă în funcție de adversar. Totuși – cum se spune și cum se ... vede, – uneori alerg pînă scot limba de-un cot și simt că nu mai am puteri. Dar, fără mișcare, fotbalul nu este fotbal și nici tribunele sale n-ar fi așa cum sînt. La „Poli" se pune mare accent pe pregătirea fizică, pe mobilitatea posturilor, pe angajament total. Pentru Cupa U.E.F.A., Cupa Cupelor sau Cupa Campionilor europeni – la anul, sigur ceva !

Teodor Floares

● **„ A juca astăzi la «Poli» e o mare cinste"**

Deși sînt între cei mai vechi din lotul actual, m-am impus ca o achiziție de ultimă oră. Am ajuns și eu la o vîrstă mai... serioasă (25 de ani), m-am căsătorit, viața-mi este mai ordonată. Ca urmare, am tras tare la pregătiri,la antrenamente, bucurîndu-mă de încrederea conducerii tehnice, a colegilor. Revenind între titulari, m-am descoperit pe mine însumi și sînt chiar surprins de reușitele mele, fiindcă, drept, să spun, începusem să mă resemnez pe post de permanentă rezervă. În orice caz, a juca astăzi la „Poli" e o mare cinste și, de ce să nu o spun, nu e la îndemîna oricui. Îmi place să consider campionatul 1975-1976 – nu ca o consolare – ci ca începutul unui real reviriment al fotbalului timișorean !

Gheorghe Șerbănoiu

● **„Poli va deveni curînd «cineva» în fotbalul românesc"**

Mie nu-mi place să dau interviuri... Nu că nu mi-ar fi drag să se scrie despre Șerbănoiu, însă consider că faptele trebuie să vorbească, nu fotbalistul. Și, în continuare, nu fiindcă faptele noastre au fost umbrite de finalul campionatului... Țin, totuși, să spun ceva : îmi pare bine că prin evoluția generală am reușit să mulțumim acest excelent public timișorean. Îmi pare rău că n-am izbutit ca satisfacția noastră și a suporterilor să fie aureolată de dreptul de a juca în Cupa U.E.F.A. Altceva : cînd jucăm acasă, trăim marea bucurie a spectacolului fotbalistic întregit de cîntecele tribunelor. Marele cîștig al campionatului – îmbunătățirea ritmului jocului. Cred că mai trebuie insistat la capitolul tehnic și spectaculozitate. „Moftul" meu de a fi la mijlocul terenului nu trebuie luat în seamă... Pentru un final de interviu, adaug că Poli va deveni curînd „cineva" în fotbalul românesc. Am spus destul, nu ? !

Gheorghe Cotec

● **„Sînt golgeterul echipei"**

Cu 12 goluri (numai), sînt golgeterul echipei și, pentru primul an de Divizie „A" (celălalt nu contează !), cred că e mulțumitor...

Constantin Rădulescu — antrenor

● **„Să stîrnim fiecărui fotbalist încrederea în forțele proprii"**

În analiza făcută activității din prima jumătate a campionatului, ne-am propus, pentru final, situarea pe unul din locurile IV-VI. Unii ne-au spus – „aveți grijă să nu retrogradați" !. Prima noastră izbîndă : omogenitatea colectivului de jucători. Întrucît valori fotbalistice existau la Timișoara și înaintea venirii noastre, țelul imediat era ca Politehnica să devină o echipă cu unitate în concepția de joc, cu armonie sufletească, chiar prietenească. Apoi, am constatat că e necesar să stîrnim fiecărui fotbalist încredere în forțele proprii, să stimulăm manifestarea personalității sale, a gîndirii individuale și colective. Ne-a preocupat dirijarea mișcării în teren, indiferent de zonă, astfel încît să putem avea superioritate în atac, prin 7-8 jucători, iar în apărare numărul lor să fie cam același. Și acasă, și în deplasare. Nu există, așadar, diferență de efort de la om la om, jucîndu-se cu și fără minge. Ca urmare, spațiile de joc s-au restrîns, evitîndu-se curse anapoda, de unul singur. Dacă ar fi să evidențiem cîteva nume, m-aș referi la soliditatea cuplului de fundași centrali, Păltinișan – Mehedințu, la randamentul (mai puțin, finalul) lui Cotec, la calitățile lui Anghel etc. Au fost meciuri în care trebuia evidențiată întreaga echipă, fiecare compartiment de joc evoluînd la adevăratele posibilități. Păcat că nu întotdeauna s-a întîmplat așa. Și, dacă se întîmpla așa, atunci, cu siguranță, cîștigam campionatul. Sper ca asta să se înregistreze, totuși, cît mai repede ! Ținînd seamă de rezultatele generale ale ediției '75-'76, consider că am făcut o cotitură serioasă în activitatea Politehnicii. Fără îndoială – și mă bucur că am prilejul corespunzător – un merit esențial revine organelor locale de partid și de stat, C.J.E.F.S., clubului și secției noastre de fotbal, care au oferit condiții excelente de pregătire, de viață.

Stelian Anghel

● **„Regret că nu jucăm în Cupa UEFA, fiindcă nu ne dădeam bătuți cu una cu două"**

Mi se pare că meciul nostru „de aur" a fost cel din aprilie, cu Gornik Zabrze, în R. P. Polonă. Atunci am dobîndit încredere în noi, în puterea noastră de joc. Am învins cu 2-0 o formație atît de cunoscută în fotbalul european. Regret că nu jucăm în Cupa U.E.F.A., fiindcă sînt convins că nu ne dădeam bătuți cu una cu două. Ne-a lipsit însă finișul din cursa pentru locurile III-IV, am avut și nesansă – un „dușman" consecvent în ultimele etape... Cît privește selecționarea mea în națională, aștept un prilej mai concludent decît acea dificilă partidă de la Tîrnovo, cu Bulgaria. Noi, la „Poli", jucăm un fotbal deschis, departe de formulele, cîndva consacrate, „cîștigăm acasă", „pierdem (cît mai strîns) în deplasare". Primul nostru argument – mobilitatea posturilor, cînd de exemplu, fundașul devine extremă, iar vîrful de atac se retrage chiar în linia defensivă.

Mi-a plăcut mult gol... înscris Stelei, la București, cînd, după ce l-am driblat pe Vigu, am șutat de la 16 metri, mingea ștergînd bara transversală și poposind acolo unde am gîndit. Deși am pierdut cu 2-4, m-am bucurat că am izbutit primul meu șut sănătos în poarta actualilor campioni. Apoi, la Timișoara, am înscris încă un gol, de data asta celui devenit portarul național, Iordache. A fost singurul moment frumos dintr-un meci care a hotărît (de fapt, arbitrul) ca noi să încheiem campionatul pe locul V și nu IV, dat fiind acel punct pierdut acasă. Păcat !... Am o dorință : să se scrie că îmi place să joc alături de Dembrovschi, cel pe care îl admiram cîndva la... televizor, iar acum îl știu încă un fotbalist exemplar.

Pagină realizată de
TEODOR BULZA

COLEGIUL DE REDACȚIE :
ION ARIEȘANU (redactor șef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRĂGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3–33–90, 3–33–76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA"

Proletari din toate țările, uniți-vă !

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVII ● 15 iulie 1976 ● Nr. 28 (438) 8 pagini 1 leu

Expoziția personală a lui Aurel Martin

Găzduită de galeria Bastion, expoziția pictorului Aurel Martin – medic timișorean cu studii libere de artă, aflat în plină maturitate creatoare, participant activ la saloanele și bienalele amatorilor – depășește stadiul amatorismului prin cristalizarea unei viziuni unitare și înțelegerea unui mod propriu de a stăpîni mijloacele de expresie adecvate.

Pictura lui Aurel Martin pornește de la necesitatea, resimțită constant, a exprimării unui acord deplin în raportul – controversat în lumea artei moderne – dintre om și natură. Fără a-și impune programatic, se pare, rezolvarea unor probleme de formă plastică, artistul ajunge, prin temperament și cultură, nu atît la soluțiile stilistice, cît la o atitudine care își găsește afinități în expresionism și postimpresionism, așa cum aceste orientări ne apar receptate în pictura românească. Preocuparea pentru a-și dezvălui autentic, plenar și convingător vibrația spontană în fața motivului (colțuri citadine, dealuri, ape, cîmpuri, flori) se resoarbe în intuirea gamei dominante, a acordurilor to-

DELIU PETROIU

(Continuare în pag. 6)

Portret de copil

Ilustrăm acest număr cu lucrări din expoziția lui AUREL MARTIN

EXAMENELE

Anotimpul verii, pentru care păstrăm sentimentul respirației desfășurate deasupra muntelui și-a mării, anotimpul cireșelor coapte și al grîului cules se așează în viața miilor de semeni, mai tineri, cu o îndoitură fierbinte, prin iulie, la ora examenelor, cînd, ceea ce se știe trebuie demonstrat o singură dată, într-un fel, ca o tăietură de nod gordian.

Timp de o săptămînă sau două, o generație de oameni ajunge direct în fața drumurilor vieții să aleagă, să hotărască și să se lupte, într-o competiție deschisă, pentru afirmarea individualităților sale, spre școala tuturor domeniilor vieții economice și sociale. Văzută așa, de la nivelul momentului zero al competiției, individualitatea umană ne apare în luptă pentru dobîndirea unui loc care să-i asigure participarea în continuare, pe parcursul a cinci sau mai puțini ani, la formarea sa într-un domeniu ; văzută așa, fără putință de a elimina termenii sportivi, competiția examenelor de admitere este și rămîne o luptă. Aceasta ar fi și punctul de vedere al participantului, și e firesc.

La altă scară, momentul examenelor, alegerea dreaptă a acelora ce mîine vor însemna locul științei și culturii românești în piatra universalului uman, reprezintă clipa de mare răspundere în care generația matură cumpănește alături de puterea generației tinere și face loc desfășurării ample a forțelor sale proaspete, avide de cunoaștere și afirmare.

Să amintim aici deziderатul înscris în Rezoluția Congresului educației politice și al culturii socialiste : „Formarea omului nou trebuie să pornească de la adevărul bine cunoscut după care munca, activitatea socială constituie factorul determinant în formarea conștiinței socialiste, în educarea morală și politică a maselor. Este necesar să se pună pe prim plan educarea oamenilor, îndeosebi a tineretului, prin muncă și pentru muncă".

Iată deci, deschiderea maximă a sensului educației în cadrul de amplă responsabilitate socială și istorică și, totodată, de adîncă înțelepciune umană pe care-l creează politica partidului nostru ; calea pe care tînărul de azi trebuie să meargă, în toate domeniile vieții social-economice pentru desăvîrșirea concepției sale despre lume și viață, a conștiinței sale înaintat umane. Din această perspectivă, momentul fierbinte al examenelor nu ne mai apare ca prag așezat la piciorul unei porți, ci ca un firesc răstimp de limpezire, de sedimentare, în urma căruia, indiferent de domeniul ales, mînați de aceleași înalte deziderate, tinerii, generația matură de mîine, să-și definească propria personalitate a profesiei de om, de participant la istoria țării.

Aceasta este dovada sensului fundamental al creșterii, independent de ambiția clipei, grea de emoție, din startul competiției, și trebuie să constituie criteriul definirii umane, independent de locul urmărit individual, astfel ca baza socială nouă a societății socialiste multilateral dezvoltate să se constituie, tot mai omogen, sub arcul de boltă al principiilor eticii și echității comuniste. Clipa fierbinte a examenelor, olimpiadă a puterii și cunoașterii, nu departajează, așadar, straturile unei generații, ci validează participarea ei plenară pe un întreg registru al activităților social-economice, spre desăvîrșirea unui timp de istorie. (La ora examenelor, frații mai mici, studenții, deprind gustul pîinii și-al oțelului în zilele tumultoase ale lecției muncii – practica în producție).

Dar, oricînd coborînd spre anotimpul sentimental al verii, vom descoperi, fiecare dintre noi, amintirea unei emoții de început, ca un loc strîmt prin care a trebuit să trecem spre limpezire.

PAUL EUGEN BANCIU

Ideile Congresului educației politice și culturii socialiste

Punctul de vedere dialectic și istoria poeziei românești

Cu privire la sarcinile ce revin activității teoretice și științelor sociale, Congresul educației politice și al culturii socialiste a adus precizări de mare importanță pentru propășirea cercetărilor dedicate vieții spirituale a poporului nostru : **„Totodată, pentru a oferi o orientare clară asupra dezvoltării spirituale a poporului nostru apare necesară elaborarea unei istorii a literaturii și limbii române, unei istorii a învățămîntului în România, precum și a unei istorii a evoluției creației științifice în patria noastră. Alcătuirea tuturor acestor lucrări cu caracter fundamental reprezintă o cerință ideologică primordială pentru societatea noastră, pentru ridicarea nivelului politic și ideologic al partidului, constituind un factor deosebit de important pentru îmbunătățirea întregii activități de educație a maselor în România".** (Expunerea tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU**, Capitolul V)

Este subliniată, așadar, cu multă fermitate, necesitatea elaborării acestor lucrări, stăruindu-se, totodată, asupra funcției lor educative și asupra unghiului metodologic sub ale cărui auspicii trebuie să fie condusă întocmirea lor. Ne aflăm, deci, în fața cerinței de a scrie o istorie a literaturii române. Avem datoria de a însoți înflorirea literelor cu un comentariu pe măsură. Ni se pare, de aceea, limpede că mai vechile sau mai recentele istorii (extrem de utile, firește, dar – aproape toate – exclusiv documentariste și scolastice) vor trebui completate cu o veritabilă și amplă istorie **științifică** a creației literare. În cele ce urmează, încercăm cîteva glosări la ideea unei istorii a poeziei românești.

Nu avem încă o istorie a poeziei românești. E drept, ea ar putea fi extrasă din istoriile literare – prin alăturarea capitolelor (micromonografiilor) dedicate poeților și diverselor curente. Există, iarăși, istorii (mai degrabă „tablouri") ale unor etape din dezvoltarea liricii noastre. Dar o istorie propriu-zisă a poeziei românești, o cercetare științifică de amploare, în care perspectiva diacronică să se unească cu analiza atentă a structurii fenomenului nu s-a realizat pînă acum.

Cultura românească are nevoie de o istorie a poeziei construită pe un punct de vedere profund dialectic. Ea este capabilă să dea o atare istorie. Cultura noastră cere o istorie științifică a fenomenului liric național. O asemenea istorie a poeziei

EUGEN DORCESCU

(Continuare în pag. 7)

Convorbiri

– Memoria mea a reținut că Dvs. sînteți autorul unuia dintre primele romane despre construcția socialistă. Romanul se numea „Cumpăna luminilor". Și a primit Premiul de Stat în anul 1952. Presupun însă că ați scris și înainte.

– S-a petrecut un fenomen mai greu de explicat. M-am născut la Fălticeni, într-o atmosferă îmbibată de literatură. Aici învățase Creangă la școala de Catiheți, trăise Nicu Gane, Dragoslav, Beldiceanu. Cînd am venit eu pe lume, umbra masivă a lui Sadoveanu încă mai colinda ulițele orașului ; vara, îi vedeam pe Eugen Lovinescu, Anton Holban. Era încă acolo Mihail Gafița. Firește, existau reviste școlare unde am și debutat cu versuri. Făceam compoziții bune și mi-am atras dragostea profesorului de limba română, om aspru, teribil, care m-a salvat din toate dezastrele matematice și alte necazuri școlărești. Am luat și niște premii la concursurile „Tinerimii Române", unde concurența era copleșitoare. Au fost singurele mele bucurii într-o copilărie destul de întunecată. Cînd eram în clasa a șasea, tatăl meu, de profesie agronom, a fost mutat la Arad și așa am ajuns la liceul „Moise Nicoară". Și aici climatul era prielnic, trecuseră doar pe acolo Ioan Slavici, Al. T. Stamatiad, Mihai Beniuc. Exista o revistă, „Hotarul", condusă de prof. Al. Constantinescu, tatăl dramaturgului Paul Everac, și el elev în clase mai mici, ca și Ștefan Aug. Doinaș. Am publicat în această revistă versuri multe, proză și articole, începeam să simt meseria scrisului. Am trimis versuri la „Adevărul literar", la „Gîndirea" și mi s-au publicat, bineînțeles fără onorariu, nici nu-mi trecea prin cap că poezia se plătește. Pe vremea aceea poeții începători erau foarte naivi. În 1939 m-am înscris la Facultatea de litere și filosofie din București și a început cumplita bătălie pentru existență. Bunul meu dascăl, Al. Constantinescu, m-a întîlnit pe străzile Bucureștilor, lihnit, dezbrăcat, debusolat, stors de orice speranță. M-a ajutat să intru la redacția ziarului „Curentul". Înfiripîndu-mă, m-am întors la caietele mele de adolescență, am publicat din cînd în cînd versuri în „Curentul Literar", dar pierdusem febra și neliniștea veche. Sentimentul inutilității poeziei mele mă paraliza, îmi lipseau distanța necesară, răgazul contemplației și siguranța lecturilor. Mă înclin în fața atîtor scriitori săraci, chinuiți de viață, dar care nu s-au lăsat striviți. Au venit apoi armata, războiul, bombardamentele, dramele nesfîrșite ale unui timp care nu e suficient lămurit de literatura noastră. Se stinsese în mine orice elan, dacă aș fi scris ieșea probabil o lamentație penibilă și chiar ridicolă în fața unei realități seismice. Cred însă că îmi păstram într-un ungher al sufletului speranța unei izbînzi literare...

Iertați-mi această prea lungă incursiune biografică dar ea poate explica întoarcerea mea la uneltele scrisului. În romanul pe care l-ați menționat, este vorba de o colectivitate umană ajunsă la stadiul conștiinței libere, dar în subtext se află propria mea descătușare.

CU NICOLAE JIANU

– S-ar părea că sînteți adeptul concepției după care biografia unui scriitor poate explica lucrarea lui.

– Incontestabil. Exegeții care exaltă puterea de obiectivare a unui scriitor, greșesc. Arta este recreare a realității, și un artist nu poate clădi decît cu materialul acumulat de conștiința sa, de experiența sa, de credințele filosofice, cu o sensibilitate care este numai a lui. Mai mult chiar – o spun firește fără să generalizez – scriitorul operează cu structuri morale constituite în prima tinerețe. Marele Călinescu avea dreptate cînd, în lungi drumuri reconstituia biografia scriitorului cu imagini detectabile în operă. Desigur, procesul e mult mai complex decît am putea noi să-l elucidăm aici.

– S-ar deduce din aceste considerente că scriitorul rămîne impermeabil la modificările permanente ale structurilor sociale, morale etc. ?

Convorbire realizată de PETRE PINTILIE

(Continuare în pag. 7)

MIHAI BENIUC :

Țara amintirilor

(Editura Eminescu, 1976)

Poet social, insurgent prin poezie și nicidecum insurgent în poezie, Mihai Beniuc își omologhează acțiunea lirică sub stindardul tradiționalismului transilvănean. Dintru început, poetul a lucrat în structuri definite, consacrate. „O conduită lirică particulară – nota Vladimir Streinu într-un studiu mai vechi – se însumează din legătura poetului cu ținutul natal, cu o serie de poeți din trecut și cu idealul socialist al unei mai drepte vieți obștești. „Cuvinte definitive, intuiție fundamentală în care poate fi recunoscută întreaga evoluție a lui Mihai Beniuc, chiar dacă, evident, încordarea kinestezică a versurilor, îndemnurile rebele și incandescența sentimentului se realizau, în volumele numite, după cel din 1938, **Cîntece de pierzanie : Cîntece noi, Poezii, Orașul pierdut,** într-o poezie vegheată de o conștiință confruntată cu realitatea tragică a războiului, pentru ca după Eliberare să se impună o reacomodare a cîntecului cu un tempo al celebrării și al rememorărilor. Schimbarea petrecută este însă numai de atitudine, iar nu de mijloace lirice. Impetuos ori cu gesturi de o orgolioasă distincție, într-un limbaj alegoric și rămas, în continuare, într-un fel caracteristic, aluziv, Mihai Beniuc ne oferă aceeași imagine aspră, austeră și voluntară sub care se prezenta în versurile, azi bine știute, ale culegerilor de poezie care l-au consacrat. În garnituri de versuri ce s-au succedat cu o ritmicitate exemplară, de la volumul **Steaguri la Azimă** și **Inima bătrînului Vezuv** și pînă la recent apăruta culegere **Țara amintirilor,** adăugînd. pe parcurs o mai deasă frecventare a temelor intime, poezia lui Mihai Beniuc a continuat, fără greș, să înregistreze sub o peniță sensibilă, reacțiile unui temperament confruntat cu timpul istoric, ale unui suflet, altfel, bine fixat în afecțiunea pentru înaintași și pentru spațiul transilvan înțeles ca geografie, legendă, mit, viață socială și spirituală. Singurul corectiv remarcabil care s-a impus, în timp, liricii sale, este cel al ipostazierii, al împlinirii statuare.

Într-un volum ca **Țara amintirilor,** în care meditația la capăt de drum dă timbrul inconfundabil unei poezii mai mult solicitate altă dată de elanurile sociale și colective decît de reverii și autoscopii solitare : „Acum ca toamna o albină / Subt tot mai galbena lumină / Lăsîndu-ne din floare-n floare, / În florile mereu mai rare, / Și tu prin luncile-amintirii / Mai cerci nectarele iubirii / Petale veștede cad vraf / Și-adeseori polenu-i praf / Și-n loc de-o gură de nectar / E doar un strop de ploaie-amar, / Iar drumul îndărăt la stupi / Mai mult n-ai cum să ți-l destupi...", Mihai Beniuc relevă, dincolo de stratul sentimental personalizant al poeziei, un timbru vaticinar, o vocație mesianică, de destin luptător, comun unui număr însemnat dintre poeții ardeleni de după Goga : „Sînt purtătorul grijilor altora / Și nu sînt sclav nici om căzut din stele / Și mie-mi spune vrăjuri aurora / Și plîng dureri în cîntecele mele / Dar mi s-a dat să cînt ce nu mă doare / – Ascunde rana ta ca pe-o rușine ! / Și-n lupta omenirii ce nu moare / M-au socotit pe semne și pe mine. / E mare cinstea, o armură grea ; / Ce-i drept, cînd mi s-a spus, am acceptat-o, / Gîndind ce pot să dau : Inima mea / Ce altceva eu mai aveam în lume ? / Om fără titluri mari și fără nume / E inima ! Atîta dau : Deci iat-o".

Întreaga artă a lui Mihai Beniuc constă în confesiune, în efortul de a se exterioriza, punînd impulsul liric și o vivacitate prozodică remarcabilă în succesiuni de imagini alegorice, fără mister, cu simplitate creionate în ritmul conversației obișnuite. Aparținînd unui timp al rememorării și al introspecției, poezia se cere măsurată cu etalonul unei sensibilități neoclasice, aflată sub incidența adagiilor horațiene. Îndemnurile la înțeleaptă considerare a vîrstelor biologice și a trecerii timpului, desprinderea de condiția telurică și evocarea artei perene, consolațiile iubirii tîrzii alcătuiesc materia conceptuală a unui lirism atins de aripa melancoliei, fără accente tragice însă. Considerațiile întunecate sînt tot ce poate fi mai străin de spiritul poeziei lui Mihai Beniuc, mișcată de elanuri aforistice, uneori, la modul coșbucian : „Da, moartea e un dar ce toți / Îl capătă, de-s buni ori hoți, / Cînd timpuriu, cînd mai tîrziu, / dar fiecare cît e viu", alteori sublimînd melancolia trezită de sentimentul trecerii ireversibile în imagini ale liricii lui Blaga, ale corespondenței prin generații și regnuri. Caracteristic, însă, pentru poezia beniuciană, este, accentul social asociat temei extincției. Energetismul specific poeziei lui Mihai Beniuc se transformă în viziune a solidarității cu destinul patriei : „Mi-i trunchiul cu coroana-i în oglindă / Împrăștiindu-mi frunza lîngă lac, / Dar viitorul l-am presat în ghindă, / Gîndindu-mă la curgerea din veac. / Am risipit cu zeci și sute gloanțe / Pe sol fertil, pe peatră, pe talaz, / În toate cu un germen de speranțe / Că lujer crește-n mine dinspre azi. / Ce-i dacă sînt bătrîn și plin de scorburi / Și-n coamă am furtuni, la talpă volburi ? / Oricînd un fulger poate să m-aprindă. / Dar și atunci în marele prăpăd, / Cum scurmă-n lutul reavăn am să văd / Cu rădăcina gingașele ghinde".

LUCIAN ALEXIU

Cronica literară

Ileana Corbea, Nicolae Florescu :

„Biografii posibile"

(Volumul al II-lea, Editura Eminescu, 1976)

1. În fond, nimic mai amuzant decît ipocrizia cu care ignorăm volumele de interviuri : mai bune sau mai rele, ele reprezintă **documente** (colecții de documente), vibrante nu atît prin vocația publicistică a autorilor de interviuri (aceasta își are rostul ei, și dacă – teoretic – un reporter inteligent obține de la un subiect răspunsurile pe care le dorește, nu-i mai puțin adevărat că „libertatea" subiectelor poate fi la fel de prețioasă), cît prin calitatea răspunsului, prin suma de indicații pe care răspunsul, replica, declarația le poate oferi istoricului, cercetătorului, criticului literar.

Ileana Corbea și Nicolae Florescu sînt reporteri temperați, blînzi, însoțitori admirativi ai marilor lor contemporani. Buni cunoscători de istorie culturală, literară, eruditi în domeniul pe care îl abordează, reporterii vor să obțină documentul, și nu să canalizeze discuția pe un anume drum : ei sînt fiii credincioși ai noțiunii de **literatură** (artă, cultură), și nu părinții grijulii ai unor idei pe care vor să le cultive în grădinile maeștrilor. Modestie, bun simț, prudență, toate acestea lîngă admirația pentru maeștri : iar maeștrii vorbesc, nu se încurcă. Ion Biberi celebru autor de interviuri (publicist, romancier, psihiatru, comparatist, istoric literar etc.) declară că prin interviuri se violentează o modestie firească". Și ilustrul nostru contemporan își lasă, violentată de tot firească modestie, doar cu plăcere. Mihail Celarianu adorator al lui Lovinescu, ține să ne transmită că „un defect capital avea însă Lovinescu. Spiritul critic îl părăsea cu totul cînd era pusă în cumpănă creația lui propriu-zisă literară. Era pur și simplu măcinat de neputința sa de a se impune ca romancier. Mi-a dat odată cu dedicație unul dintre romanele lui, **Bălăuca** mi se pare. Cartea nu mi-a plăcut...". Subliniem marea seninătate a intervievatului (Mihai Celarianu nu e măcinat de nimic : observăm, dacă privim atenți lucrurile, că nici nu are pentru ce).

Antologic e interviul cu Ion Frunzetti, din care aflăm o mulțime de noutăți despre eminentul critic de artă ce ni se confesează, aici, ca poet. Despre poezia proprie, Ion Frunzetti are numai cuvinte bune. Cuvinte foarte bune despre poezia lui Ion Frunzetti ar fi avut și Petru Comarnescu și Eugen Schileru. care au (ar fi) văzut în distinsul critic de artă „un fel de luceafăr al literaturii și culturii românești". Putem deduce că „un fel" e adăugat din modestie, Ion Frunzetti consideră că n-a reușit să se impună, și nu că „n-a reușit să se realizeze", poezia fiind lucrul cel mai împlinit din activitatea sa. Al. Ivasiuc consideră **Omul fără însușiri** de Robert Musil „cea mai importantă carte a secolului XX", și ar fi moștenit gustul aventurii de la un bunic al său, care „urcase pînă la gradul de locotenent-colonel".

Sadoveanu n-ar fi respectat, în **Anii de ucenicie** (scrie N. Dunăreanu) adevărul în ceea ce privește întîmplările comune bucureștene". Societatea scriitorilor români l-a avut pe N. Dunăreanu printre membrii fondatori (fusese adus din Tulcea prin telegramă expediată de Gârleanu. Sandu Aldea nu credea în posibilitatea ei : „Cînd aveți să vedeți voi un cîrd de pițigoi, atunci vom face noi societate de scriitori". După cum s-a putut vedea, n-a avut dreptate.

2. Ce rămîne, deci, din literatură ? Pus în fața reportofonului, intervievatul își răzbună nu o dată, anii de tăcere, zilele lipsite de glorie. Cele mai interesante interviuri pot fi acelea cu scriitorii mediocri. S-ar putea ca mărturiile însignifianților despre marii scriitori să fie bogate în adevăr, dar **tonul,** tehnica rostirii să-l transforme pe **candidat** în personaj al unei schițe umoristice : interviurile lui Monciu-Sudinski ar reprezenta o **limită** a acestei categorii de conversații : intervievații devin pitorești, cad în cursă. În cartea de față, autorii nu întind curse : și le întind, prin logoree, înșiși unii dintre intervievați. La polul opus se află cei care știu să dea interviuri, cei care apar în fiecare text drept fideli reprezentați ai operei lor și ai gîntei lor. Minunații convorbitori (gen Romulus Vulpescu), sînt reprezentanți și în această carte, ce pune accentul deci asupra șansei biografiei.

3. „Documentele" lipsite de subiectivism (există, deci, și documente subiective) au însă prioritate : cele ce se referă la activitatea ilegală a lui G. Ivașcu, Dumitru Corbea etc.), merită cu prisosință atenția cititorului. Mult utile sînt interviurile luate unor personalități ale vieții culturale ca Ioan Alexandru, Mac Constantinescu, Marin Sorescu, Ioan Petrovici (ordinea e a așezării în volum). Mai subțirel decît primul, volumul **Biografii posibile,** volumul al II-lea este (și va deveni) o carte foarte utilă : prin corectitudinea profesională și prin probitate științifică Mostră a modestiei, sînt și explicațiile finale ale reporterilor :

„Nu toate interviurile reușesc și nu toate întrebările capătă un răspuns. Există și întrebări pe care ai vrea să le pui, dar convenientele, unei minime și elementare reținer, te obligă să părăsești o idee, să refuzi un drum, care ți-ar deschide, poate, orizonturi neașteptate. De unde și natura – în bună parte – complezentă a convorbirilor de față, pe care o recunoaștem ca atare și nu o notăm ca o justificare. Păstrăm însă iluzia că de multe ori, sensul acestor confesiuni atinge valoarea documentului istoriografic ce poate lumina, nu perspectiva generală a operei, cunoscută și apreciată ca atare, ci tendințele cărora ea le dă glas, încărcătura emotivă din care a izvorît.

C. UNGUREANU

Lecturi

DESPRE PERMANENȚA PATRIEI

Sub titlul **Permanența Patriei** (Ed. Eminescu, 1975, 366 p.), Dan Zamfirescu, și-a adunat în volum ultimele sale studii, articole, interviuri și recenzii care completează ciclul său publicistic anterior, format **din România – pămînt de civilizație și sinteză** (1969), **Atitudini** (1970), **Spre noi înșine** (1973) și **Istorie și cultură** (1975), dar și lucrările sale de om de știință despre Neagoe Basarab și alte studii de literatură română veche.

Deși de aspect mozaical, fragmentar, noul volum are cîteva linii coordonatoare, care-i impun valoarea și susțin cititorului : **conștiința de sine a poporului român de-a lungul istoriei sale, valoarea națională și europeană a culturii românești, vocația ei spre universalitate și integrarea organică a prezentului socialist în trecutul național,** pe care-l continuă și îl ridică spre cote tot mai înalte. „Există din cele mai vechi timpuri –scrie Dan Zamfirescu – o **vocație europeană** a culturii românești înscrisă în legile culturii noastre milenare" (p. 167). Ca și în celelalte lucrări de știință, Dan Zamfirescu relevă măreția trecutului nostru cultural, insuficient prețuit de o istoriografie empiristă, fără viziune. Pentru a aprecia acest trecut, trebuie să-i evaluăm valorile într-un cadru comparatist atît în aria bizantină-răsăriteană cît și în cea apuseană cu care a avut contact permanent în secolele XV-XVIII căci, precizează Dan Zamfirescu, pînă la Pușkin, „literatura română deține în răsărit cea mai strălucită și cea mai influentă poziție" (p. 160). Dan Zamfirescu a reușit prin lucrările lui științifice și prin eseurile lui să revitalizeze acest trecut măreț, să-l contemporaneizeze. Aceasta nu înseamnă paseism, nici cantonare în trecut, ci conștiința vie și incandescentă a legăturilor cu rădăcinile noastre culturale. Căci permanența spirituală a patriei se întinde în cartea lui Dan Zamfirescu, de la **Învățăturile lui Neagoe** din secolul al XVI-lea – întîia noastră carte de înțelepciune – pînă la **Programul Partidului Comunist Român,** partid care este arhitectul și inginerul construcției socialiste contemporane. Interesul lui Dan Zamfirescu se îndreaptă – în cartea sa cea mai recentă – spre reperele cele mai înalte ale spiritualității noastre, cărora le acordă capitole de mare elevație, în paginile despre Neagoe Basarab, Cantemir, Eminescu, Iorga sau Călinescu. Dintre scrierile contemporane reține și apreciază în recenzii erudite și inspirate pe cele ale lui Paul Anghel, Zoe Dumitrescu-Bușulenga, Ioana Postelnicu, Mircea Malița, Ion Dodu Bălan, T. Vîrgolici. Un adevărat eseu este recenzia la Doina Curticăpeanu **Orizonturile vieții în literatura română veche** (1975) (pentru care elogiile superlative sînt deplin meritate). Nu sîntem însă de acord cu criticile aspre, aproape de pamflet și nedrepte, la adresa tratatului **Istoria literaturii române** (vol. II) din articolul intitulat ironic **Un eșec de prestigiu.**

Dan Zamfirescu ne dezvăluie, în pagini saturate de esență și profunzime, sensul patriotismului său și al oricărui contemporan conștient : **patriotismul este un ideal concret de acțiune, nu ceva abstract și general ;** el a fost și este axa coordonatoare a destinelor exemplare ale celor care au creat cultura noastră ; el este sinteza necesară între tradiție și inovație și se materializează în spiritul de construcție, adică în capacitatea de a clădi acum, ca și în trecut, în condiții uneori grele, o civilizație materială și o cultură proprie, de mari înfăptuiri spirituale. De aceea, unul din mitiurile cele mai caracteristice ale vieții noastre naționale este cel al Meșterului Manole.

Dan Zamfirescu subliniază că toate generațiile, de la cele mai vechi și pînă astăzi, au exprimat, prin reprezentanții lor, un patriotism avîntat și lucid, voința de înnoire continuă, patosul construcției naționale ca premisă a universalității. Prezentul socialist se racordează perfect la aceste valori esențiale pentru ființa noastră națională și își afirmă continuitatea cu ceea ce s-a impus viabil și peren în trecut.

Permanența patriei este fără îndoială o carte de pedagogie națională care, inspirîndu-se în mod deschis din directivele ideologice și politice ale Partidului Comunist Român, se înscrie totodată în tradiția ilustrilor precursori ai scrisului patriotic de mare elevație : Bălcescu, Eminescu, Iorga, G. Călinescu.

BUCUR ȚINCU

Titus Vijeu :

„Ca un meteorit îndrăgostit de pămînt"

(Editura Albatros, 1975)

Noul volum de versuri al lui Titus Vijeu pare a fi rodul unei programatice exploatări a surselor de inspirație livrești. Există în „Ca un meteor"... chiar o anume ostentație (uneori poate ironică) a livrescului. Sînt pomeniți : Eminescu, Luchian, Proust, Pillat, Van Gogh, Rimbaud, Ioan Alexandru, Nicolaus Olahus, Chopin, Homer, Ofelia, Aida etc. S-ar putea ca acest insistent apel la „autorități" deja consacrate să fie și un semn al insuficientei siguranțe, al unei oarecari neîncrederi în propria voce. Dar există în poemele din acest volum și un livresc manifestat la nivelul mai adînc, structural al unei sensibilități rafinate, născută între „filele cărților" și cultivat ca o stare organică, „firească". Este de citat în acest sens poemul **Moment,** care poate fi considerat și ca o veritabilă profesiune de credință : „În Jurilofca, în noiembrie / peștele e orb (presupun) – / nimerește-n năvoade și plasa / îi scoate argintul în ploaia de toamnă. / Unde e Polul Nord, unde e Polul Sud, / mă-ntreb sub vîntul lagunei, bezmetic, unde e marea ? / Pe țărm rămîne iar o fată de pescar / c-un felinar în mînă și sub ploaie / lumina de petrol scade încet / ca o stea înfășurată-n ziare. / Noiembrie cîntă în sînge și dragostea / de pe țărm face semne tot mai arar. / Fericirea e între altele și o manta aspră de cauciuc / peste care se prelinge murmurul ploii. / Am stat printre oamenii-aceia trei zile / Apoi m-am întors printre cărți / Ce-nseamnă trei zile în viața unui om ? / (pot fi întrebat) / – destul ca filele cărții să prindă / miros frumos / de pește și lagună". Evadările din această lume a cărților, destul de rare, atunci cînd se produc sînt, precum se vede, fertile.

Aria tematică, destul de largă, este expusă în tonuri de cele mai multe ori nostalgice și triste (la modul pasager), precum în desele variațiuni pe tema copilăriei pierdute sau a motivului **ubi sunt.** Nu lipsesc însă nuanțele ironice, care îmbracă uneori forme voit desuete **(Recviem pentru o mare iubire).** Micile îndrăzneli și extravaganțe care apar pe-alocuri (Kangourou etc.) pot fi privite și ele ca o joacă a poetului-copil, deci un reflex al aceleiași atitudini. Remarcabilă este concizia poemelor și, în această ordine de idei, trebuie amintite cele de inspirație civică. Scutit de retorism, versul se încarcă de autentică simțire, vocabula este dăruită cu deosebită putere de evocare. Iată, spre pildă, aceste **„Celeste umbre" :** „Sărută-mă precum lumina / sărută bronzul lui Coresi / sărută-mă precum sărută neamul / acele vechi tipografii / cu carii în lemnul roților. / Sărută-mă precum sărută marea / înspre țărmuri amintirea lui Ștefan cel Mare, / cum sărută pana un voievod / pregătindu-se să-i trimită povețe / fiului său iubit, Teodosie".

I. PEIANOV

„Specificul naţional" în concepţia lui G. Călinescu

In succesiuneo doctrinelor româneşti de estetică, G. Călinescu şi-a intuit temperamental locul rezervat, acela de a construi pe o bază patrimonială consolidată prin contribuţii fundamentale în disciplina esteticii, în sensul său propriu – acela al sugestiilor conexate. Libertatea de spirit, stimulată de rezistenţa teoretică a cîştigurilor anterioare, i-a oferit avantajul personalităţii tutelare, fără complexe faţă de informaţia străină, din orice sursă ar veni, şi fără precauţia diformităţii înţelesurilor. Mijlocul dilatării cu subtext, spre noi tangenţe, s-a transformat în tehnica paradoxului prospectiv. Dar dantelăria sclipirilor inteligente este subtilă nu numai ca formă personală de raportare la o ascendenţă autohtonă ilustră, ci şi ca decantare a categoriilor şi sensurilor estetice importante într-un registru de mişcare pilduitoare a ideilor. Faptul că s-a simţit degajat de o demonstraţie imediată şi totală i-a întărit puterea libertăţii de convingere şi efectul seductiv al imprevizibilităţii ideilor. El preferă de multe ori perifraza, sinonimia metaforică, impersonalitatea, pentru a transmite meditaţii profunde. De aceea, concepţia sa estetică asupra specificului naţional se cere interpretată contextual, prin repere tematice neexclusive, şi armonizate cu o anumită mişcare de idei prin care el înţelege fenomenul artistic autohton.

Textul său explicit, de referinţă sintetică la această problemă, este capitolul final al **Istoriei literaturii române de le origini pînă în prezent,** intitulat chiar **Specificul naţional.** Decisiv, numeşte aici condiţia permanenţei genetice a specificului naţional în artă, sinonim estetic al însăşi existenţei poporului : „Specificul nu e un dat care se capătă cu vremea, ca să se poată afirma că abia sîntem „pe cale de determinare", el e un cadru congenital. Şi fiindcă nu se capătă, nici nu se pierde. Oricîte sforţări de înstrăinare ar face arhitectul român, prin toate prefacerile oraşul românesc se va revela ochiului perspicace egal cu el însuşi (...) Garanţia originalităţii noastre fundamentale stă în factorul etnic"[1]. Ideea implicării necontenite şi implacabile în specific se coroborează aici cu cea a originalităţii sprijinite pe factorul etnic. Etnicitatea creatoare este înţeleasă ca voinţă de comportament definitoriu, resimţit ca necesar : „Specificul fiind un element structural, nu se capătă prin conformarea la o ţinută canonică"[2]. Prin izvorul acestor contribuţii, însăşi **„Istoria literaturii române** nu poate să fie decît o demonstraţie a puterii de creaţie română, cu notele ei specifice, arătarea contribuţiei naţionale la literatura universală"[3]. În privinţa axiologiei aplicate a specificului încorporat, pe fondul unor observaţii judicioase (specificul ca factor constitutiv stabil), introduce, însă, şi o compartimentare etnicistă, cu oarecare ecou din teoria rasei, situînd exemplele pe zone de degradeuri treptate de la acel nucleu constitutiv, justificînd „o specificitate totală şi alta parţială" nu pe valoarea artistică a operelor, pe caracterul lor de a fi sau nu reprezentative ci pe detectarea biografică a unor adiacenţe alogene. În această idee, criticul descoperă „nota specifică primordială" la Eminescu, Maiorescu, Creangă, Coşbuc, Goga, Rebreanu, Sadoveanu, Blaga, pe cînd alţii (Alecsandri, Odobescu) ar reprezenta doar latura noastră meridională, modelată de influenţe greceşti, iar Bolintineanu, Caragiale, Macedonski trimit la familia traco-getică, reamintind o structură antic balcanică. Ilustrarea este artisticeşte neconcludentă şi înţelegerea specificului naţional nu devine o adeverinţă estetică.

Dar alte prospecte şi interesante opinii asupra rolului estetic al specificului vin să pună în lumină favorabilă concepţia sa, care trebuie privită la integralitate, aşa cum emană organic de la o personalitate umanistă, renascentistă şi proteică. Îl interesează realitatea faptului literar şi mai puţin premisele programatice. Discutînd semănătorismul, nu face caz de unele declaraţii extreme, deviatoare, ci observă întemeierea literară pe tradiţia naţională, ca un nou mesianism artistic (Iosif, Goga, Iorga, Sadoveanu, Girleanu ş.a.) ; la poporanism, pecetea unificatoare a teoriei specificului naţional (Ibrăileanu, Hogaş, Pătrăşcanu, Jean Bart ş.a.). În cuvîntul de deschidere la apariţia **Tribunei poporului** (nr. 1, 15 sept. 1944), scria confesiv şi responsabil, încrezător în noile semne care se arată : „Vrem să trezim în toţi mîndria de a reprezenta o unitate plană, poporul, să-l învăţăm satisfacţiile vieţii active şi pline de gînduri, civilizaţia înaltă, confortul, monumentalul şi frumosul, înfrăţirea şi libertatea, comandamentele patriei".

Concepţia sa asupra contribuţiei la patrimoniul artistic specific naţional se sprijină pe o înţelegere funcţională a tradiţiei şi se clarifică indubitabil cu anii de viaţă şi ai experienţei sale socialiste. Esteticianul nu putea fi insensibil la dinamica obiectivă a spiritului, la dialectica înnoirii. Tradiţia nu i se relevă ca imobilism constrîngător, ci ca o mişcare de idealuri convergentă şi ordonată, determinată de mersul general al istoriei. Dacă, într-un anumit fel, tradiţia „e mai durabilă în folclor decît în literatura cultă, însă, „în ciuda persistenţei unor scheme tematice, contemporaneizarea îşi urmează cursul inexorabil" [4]. Într-un imaginar dialog spumos, cu verva optimistă a cronicilor sale, G. Călinescu dovedeşte accepţia umanistă a patriotismului prin responsabilitatea perspectivei, deoarece „potrivit nu e acela care priveşte doar spre trecut, ci omul care, respectînd trecutul, înlesneşte creşterea viitorului"[5]. Din perspectiva organicităţii cu viitorul, limitările se dovedesc imediat compromiţătoare, regionalismul fiind „o formă de şovinism" – înţelegînd prin regionalism aspectul conservator, imperfect, exagerat şi limitat al tradiţiei. Ca toţi marii noştri esteticieni, Călinescu observă deficitul de autenticitate în inspiraţia supusă conformismului popular, manierismului folcloric. În unul din multele exemple luat în sprijin pentru **Estetica basmului,** observă o „nuntă moldav-semănătoristă", ca „la noi, la Moldova lui Ştefan"[6]. Călinescu a discreditat estetic (mai ales în paginile **Jurnalului literar)** directivările naţionaliste, perturbatoare ale înţelesului de globalitate a vieţii, precum ortodoxismul. Un poet genial este mai specific naţional decît un poet mărunt care ar „reda Dunărea aşa cum curge ea". Etnosul programat i se arată a fi tot atît de diminutivant din punct de vedere artistic ca şi umanitarismul vag, pacifist şi superficial. În numele autenticităţii deplinge idealismul rural la Duiliu Zamfirescu, din perspectiva umanitarismului face şi critica nuvelelor lui I. Al. Brătescu-Voineşti, în legătură cu **Răscoala,** observă că martirajul naţionalismului este o poziţie teatrală.

În problema solidarităţii pe generaţii în interiorul culturii naţionale, Călinescu este un perspectivist : afinitatea conştientă de idealuri – „contemporaneitate spirituală" – este o structură de bază pentru înlăturarea dificultăţii „de a atribui un prezent comun", deoarece în cultură „ne naştem cînd luăm contact cu problemele"[7]. De aici pînă la jubilaţia intelectuală pentru România de azi nu mai era decît o chestiune de conduită. Evaluarea nuanţată, „din mers", a îmbogăţirii formelor specificului însemna adeziune manifestă pentru formele noi de viaţă, descifrarea perenităţii în noile structuri social-politice ale ţării, înregistrarea pulsului înnoitor ca pe o performanţă a destinului evoluţiei noastre[8]. Astfel gîndit, specificul naţional apare ca o sinteză creatoare unificantă de energii, permeabilă la noi achiziţii, în noile condiţii ale naţiunii noastre, îndreptăţind drept egal la creaţie tuturor, fără deosebire de naţionalitate : „Nasc deci şi la noi monumente ! Ale cui sînt toate acestea ? Ale saşilor, ale ungurilor, ale românilor (biserica din Avrig, cu pictura restaurată, e un aşezămînt nu prea vechi, dar foarte frumos). Au lucrat la ele, probabil, meşteri şi zidari de toate naţiile locale. Monumentele sînt ale solului transilvan, şi toţi laolaltă putem fi mîndri de ele. Nimic nu ţine mai strîns pe oameni decît respectul reciproc şi emulaţia în construcţie. Mormîntului lui Alexandru Nicolae Voievod de la Cîmpulung, casa lui Matei Corvin de la Cluj şi lespedea peste oasele lui Gh. Lazăr, de lîngă biserica din Avrig, reprezintă un trecut comun de luptă al cetăţenilor patriei noastre"[9].

Pentru Călinescu, eliberarea în absolut a artei corespunde unor înţelesuri diferenţiate şi nu unor idealităţi nivelante. Unul dintre primele se înscrie în perspectivistica naţională a autenticităţii artistice. În primul nu-

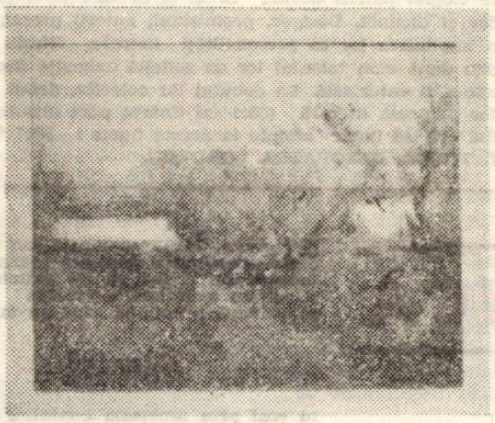

Fe'saj

măr (1939) al **Jurnalului literar,** îndemna pe tineri să-şi asume entuziast mîndria pentru operele născute din sufletul poporului, să aibă orgoliul patriotic al înfăptuirilor de la noi, născute „sub semnul cetăţii". Călinescu se simţea, prin urmare „contemporan cu viitorul"[10], şi-şi pedagogiza exemplul : „Eu sînt mai tînăr decît mulţi tineri !". Prin vervă optimistă, dădea implicit o măsură subiectivă la magnificul efort teoretic de a scutura orice zgură provincialistă din jurul caratelor artistice naţionale şi aşezarea lor cu splendoare în atenţia exemplarităţilor universale.

G. Călinescu remarcă aptitudinea artei româneşti pentru sinteză, ca nivel organic în dialectica progresului artistic, rezultat şi ferment al înnoirii. Este o aptitudine funciar artistică, deoarece arta însăşi înseamnă sinteză, echilibru. Sinteza este o tranziţie dialectică şi nu trebuie inferiorizată prin deplîngerea stabilităţii pe epoci. Pornind de la această observaţie călinesciană, N. Manolescu, critic discipol, observă o aptitudine generativă generoasă, mărturisind vitalitatea inteligenţei caracteristice : „puţine sînt şcolile literare în secolul acesta care să nu fi pornit, măcar pe o latură, dintr-o experienţă românească"[11]. Operele şi momentele fundamentale, de sinteză, sînt expresii ale unor coordonate adînci, stabile şi definitorii.

Unul dintre principiile stabile ale desluşirii caracteristicilor artei româneşti este istoricul. Călinescu este un teoretician şi practician al istorismului, în viziunea critică şi în exerciţiu său istoriograf. El leagă simţul istoriei de realitatea valorică a literaturii create de-a lungul timpului într-un anumit loc. „Disprețul de istorie nu este îndreptăţit prin nimic – scria el – nici măcar prin inferioritatea literaturii mai vechi, şi e respins de disciplina creatoare, atentă la calitatea pămîntului pe care construieşte"[12]. Expunerea de motive se sprijină şi pe conştiinţa raportării neîncetate la lecţia clasicilor, din perspectiva cărora trebuie văzută şi literatura prezentă („raportarea la spiritul integral al unei literaturi"). Esteticianul acordă istoriei sensul de disjuncţie operată ferm între valoare şi nonvaloare, validă în artă prin defăimarea abaterii tradiţionaliste de la sensul sănătos al tradiţiei („Tradiţia este continuitatea obiectivă pe care inteligenţa noastră o descoperă, după săvîrşirea unei serii istorice, în fenomenele de cultură, în vreme ce tradiţionalismul e teoria după care sîntem îndatoraţi a urma o cale sau alta, după bunul plac al teoreticianului culturii, care pretinde că aceea şi nu alta e tradiţia, lucru mai mult decît discutabil"[13].

Un alt principiu al prospecţiunii este simultaneitatea artistică a specificului şi caracterul său înnobilant. Esteticianul se exteriorizează : „Departe de noi de a nega specificul naţional, adică nota distinctivă a unei culturi, extrasă de raţiune şi după închiderea ciclului"[14]. Imanenţa estetică a specificului este relaţionată cu apetenţa creatoare a situării în actualitate. „Trăieşte pe pămînt, în cetatea ta, cu oamenii vremii tale, acesta e singurul chip ca mîine să fii al tuturor cetăţilor" – asigura marele profesor ; cetăţeanul intelectual observa : „Construcţia socialismului este pentru noi o problemă naţională, şi a solicita scriitorului să fie un magistral incitator la fapte de ridicare a civilizaţiei materiale şi a culturii poporului român este a face apel la patriotismul său", deoarece, în spiritul imanenţei estetice a specificului naţional în artă, sublinia : „patriotismul nostru popular e în concordanţă cu cele mai elementare cerinţe ale artei"[15].

Din variatele şi neaşteptatele referiri exemplificative, aduse în sprijinul înţelegerii mai largi a ideilor sale despre artă, se pot desprinde unele atitudini de caracterizare a literaturii române, printr-o estetică aplicată. În eseul **Poezia „realelor",** discutînd atitudinea (filozofiilor superioare europene", caracterizat printr-o structură dualistă, poziţie egală în dialectica tezei şi antitezei, afirmaţiei şi negaţiei, deosebit de monismul concepţiilor orientale, al căror „unic principiu este verbul Spiritul, agentul viril". În primul sens, Văcăreştii şi Conachi raportează continuu, „empiricul la metafizic", Heliade, Macedonski, Anghel, Bacovia sînt tot „cîntăreţi ai realelor". Criticul observă şi concepţia providenţialistă care stă la baza operei unor scriitori români : la Creangă (lumea şi destinul ca factori benefici, tutelari), în poezia pastorală (care vizează la **otium-ul** providenţial al regimului naturistic – cum apare la Bolintineanu, Heliade, Alecsandri, Eminescu, Sadoveanu, Blaga). Cercetînd critic personalităţi ale trecutului literar, determină în fapt solidaritatea de idealuri cu vremile revolute. G. Călinescu interpretează literatura română prin semnificaţiile liniilor ei de evoluţie, prin conştiinţa destinului ei unic, de aici, propensiunea portretistică, subtilitatea legăturilor inaparente, grija valorizării actualităţii în perenitate. Artiştii mari au acea simultaneitate valorică de a fi veşnic contemporani, fapt extrem de bine înţeles şi aplicat de G. Călinescu în monografii şi monumentala istorie literară. Observaţiile de o s p l e n d i d ă spontaneitate dialogată despre Creangă conţin adevăruri transparente pentru coordonatele spiritualităţii româneşti pe care o exprimă : „Ion Creangă e o expresie monumentală a naturii umane, în ipostaza ei istorică ce se numeşte poporul român sau, mai simplu, că e poporul român însuşi, surprins într-un moment de genială expansiune" ; „aşa cum există «idei primite», sînt şi sentimente, adevăruri primite, însă nu de la generaţii limitate, ci de la un popor întreg" ; „toţi marii creatori de viaţă, chiar dacă nu aparţin poporului însensul strict al cuvîntului, ca Ion Creangă, au în ei în mare măsură tendinţa de a vedea «peuple», adică prin unghiul de vedere al masei"[16] etc. Putinţa caracterizării decisive este o consecinţă a pătrunderii adînci a înţelesurilor specifice, lipsei de intenţie la detaliile suprafeţei. Numai autoritatea esenţială a specificului poate garanta valoric particularismul reacţiilor („Specificul unui poet nu stă în elementele de decoraţie, în costumul naţional, ci într-un anume mod de a simţi realităţile cosmice. Rostul unui istoric este de a determina acele imponderabile care alcătuiesc nota noastră distinctivă în omenire, de a urmări obiectiv continuitatea unei culturi"[17].

Pregnanţa exemplarităţii raportului estetic dintre actual, naţional şi universal dovedeşte capacitatea rezonantă a teoreticianului la marile dimensiuni ale umanului, la simbolurile sale convingătoare. Baza acestui finalism estetic o numeşte, cu justeţe, în înseşi premisele actului creator, care, desfăşurat în legile firii sale, cu sinceritate şi talent, îmbelşugat de sugestiile tradiţiei şi marcat cu autenticitate de ansamblul realităţilor generative, relevă specificul, sau, cum conchide aforistic G. Călinescu, „cine creează cu adevărat creează întotdeauna **specific"**[18].

Fin interpret al monumentalului, al spaţialităţii construite, esteticianul împrăştie cu inteligenţă facilitate asociaţii relevante pentru un relief arhitectonic caracteristic, pe care îl sugerează prin comparaţia livrească sau decizie spontană a spiritului. O imagine a Iaşului este feeric colosală, la Brăila întuieşte o „explozie geometrică de alb", catedrala Sf. Mihail din Cluj seamănă cu domul din Milano, dar e „mai pozitivă, mai aproape de cetatea inexpugnabilă", Bicazul hidroenergetic este „un Lago di Como apărut prin miracol sub Ceahlău", Sighişoara este „un oraş fugit pe o culme între fortificaţii masive", vechea primărie braşoveană expune „caligrafii baroce" etc. G. Călinescu are un simţ teatral al peisajului, autohtonizează fără a cădea în prejudecăţi etniciste. Om de gust exersat, Călinescu este cel mai disociativ estetician de la noi, chiar dacă nu are insistenţe maioresciene asupra problemelor ce-l preocupă, dar – în schimb – multă inteligenţă observativă.

TITU POPESCU

1. G. Călinescu, *Specificul naţional*, în *Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent*, Buc., Fundaţia pentru literatură şi artă, 1941, p. 885.
2. id., ib., p. 836.
3. loc. cit.
4. G. Călinescu, *Istoria literaturii române*, în *Literatura nouă*, Craiova, Ed. Scrisul Românesc, 1972, p. 232.
5. G. Călinescu, *Patriotismul nostru*, în *Cronicile optimistului*, Buc., E. p. 1., 1964, p. 195.
6. G. Călinescu, *Estetica basmului*, Buc., E.p.l., 1965, p. 390.
7. G. Călinescu, *Problema creaţiei*, în *Scriitori străini*, Buc., E.p.l.u., 1967, p. 802.
8. v. G. Călinescu, *Texte social-politice (1944-1965)*, Buc., Ed. pol., 1971.
9. G. Călinescu, *Nasc şi la noi monumente !*, în *Cronicile optimistului*, p. 161-162.
10. Dan Hăulică, *Portret în mers*, în *Critică şi cultură*, Buc., E.p.l., 1967, p. 298.
11. N. Manolescu, *Creaţie şi sinteză*, în *Tomis*, nr. 12/1971.
12. G. Călinescu, *Critica istoriografică*, în *Ulysse*, Buc., E.p.l., 1967, p. 460.
13. op. cit., p. 464.
14. loc. cit.
15. *Cronicile optimistului*, p. 348.
16. G. Călinescu, *Un monument al naturii*, în *Cronicile optimistului*, p. 181-185.
17. *Ulysse*, p. 477.
18. **id., p. 465.**

TINERI POEȚI

Prezentăm în acest cadru cîțiva autori tineri, vechi cenacliști verificați îndelung, atît în rubrica de Poșta redacției a revistei noastre, cît și în cadrul mai larg al unei activități literare ce, treptat profesionalizată, a ajuns la momentul în care putem descoperi începutul unei cariere literare.

Poezia lui Ion Vasiu, melodioasă, cu o notabilă prospețime a metaforei, inedită în demersul ei către descoperirea unor vîrste luminoase și clare, se impune prin clamarea bucuriei existenței comune: poezia lui e patetică, plină de energii și fibre ce se cer, pe viitor, a se decanta.

Ioan Iustin Purza este un ceremonios, autor de imagini baroce, nu odată grațioase, în orice caz promițătoare și stenice.

G. Tonca și Cleopatra Lorințiu sînt mai ales poeții unei vîrste în care evenimentele sînt apropiate basmului și în care presimțirea miraculoasei maturități, ca și simțirea miraculoasei copilării înscriu lirica lor – dintr-un unghi inedit – în cadrul literaturii unei vîrste.

Așa cum se vede toți tinerii poeți prezentați de noi mai jos scriu o poezie clară și luminoasă în care elogiul patriei devine firesc și în care țara, poporul, epoca noastră vorbește clar și distinct. Desigur, promisiuni, autorii prezentați de noi mai au destul pînă la împlinirea lor ca personalități literare. Vîrsta lor ne leagă de justificate speranțe după cum talentul lor ne solicită exigențe deosebite, lîngă primirea ce se dorește a fi entuziastă. La debutul lor colectiv, debut ce urmează alte debuturi ale lor în presa literară (căci azi tînărul poet debutează, și răsdebutează de prea multe ori) să luăm aminte la aceste nume : ION VASIU, IOAN IUSTIN PURZA. G. TONCA, CLEOPATRA LORINȚIU.

ION VASIU

Destin

În țara aceasta ne naștem
odată cu lumina
pentru a legăna în palme
rodul bogat al cîmpiilor,
pentru a săruta cu talpa
obrajii înrourați ai pămîntului
pentru a mîngîia cu privirea
frunțile însorite ale munților,
pentru a veghea cu iubirea
somnul cald al pruncilor.
aici unde timpul
ne-nvăluie-n pace :

De pace vorbește-mi

Vorbește-mi de vîntul ce bate-n fereastră
ca un oaspete sosit prea devreme
cînd amiaza se coace-ntre noi
și pămîntul se-mbracă-n rod și lumină ;
vorbește-mi de ochii pruncilor
care înoată prin ierburi și grîne
cu simburii ploilor
încolțiți între pleoape ;
de pace vorbește-mi în țara aceasta
unde pînă și gardurilor le-au
plesnit mugurii de-atîta căldură
și unde fîntînile își înalță cumpenele
ca niște brațe înfipte-n senin ! . . .

Fîntînile

Deschid fereastra ca pe un om,
Lumina-mi umple casa ca o nuntă,
Sărutul plînge-n sînge cînd te chem
Pe prispa anotimpului, căruntă.

Prin ierburi seve despletite fug
Și nori buimaci se ceartă și se-alungă.
Cu trupul greu de pace, ca un rug,
Visez o dimineață mult mai lungă.

Se nasc culori în ramul de molid,
Sub tălpi aud adîncul cum se zbate.
Fîntînile sînt ochii ce-i deschid
Cîmpiile înspre eternitate !

Autumnală

Pădurile tînjesc după ninsoare
și-și rup în somn veșmîntul auriu
neliniștea pămîntului ne doare
și toamna ne adulmecă tîrziu.

Păsări speriate poposesc pe ape
eu vă aștept prieteni și vă strig
vai, fructul nopții nu ne mai încape
în irișii pietrificați de frig . . .

ce înaltă imn de pace
pînă la pasărea albă ce zboară
să-și afle în stele sfîrșitul ;
eu nu știu că sînt tristețea toamnei
pe sub biserici de frunze prinse-n
galben joc,
știu doar s-adun cuvinte din
darul vostru straşnic de a sfida
ignoranța naturii,
știu doar că versul meu e dator
să vă răcorească frunțile arse de
trandafirul flămînd al mîndriei ;
dar voi cunoașteți prea bine,
poezia nu e decît`o bucurie simplă
zidită din roua parfumată a
brațelor voastre
poezia-i o cetate în care flutură
de-a pururi armindenii demnității.

De dragoste

La geamul meu te-nalți precum un crin
ca prima să-mi citești sonetul
ori poate ca să ningi în mine lin
cum ninge-n Patrie poetul.
Și te sărut ca să nu-ți fie sete
și flori presar gingaș în somnul tău
mireasma-ți dulce să mă-mbete
să mă aprind de dragostea-ți mereu.

Prințesă a norilor

O, micuță prințesă a norilor
trădat cu melancolii de fluturi mov,
aerul tău din priviri
îmi îndoaie trupul descoperind
păduri înflorite, ca și rîsul
tău de camfor,
răcorind somnul verii ;
poate de aceea mersul tău
e un clavecin cu melodii
de piersici înfloriți
și un cal de zăpezi
sub fereastra-mi
clătinată de visul unui pahar cu vin
roșu . . .

ION IUSTIN PURZA

Tinere muncitor

Tinere muncitor apleacă-ți fruntea
peste flamul poemului meu
pînă la focul din vatra părinților
pînă vei da de mireasma sfîntă a Patriei
și ochii de speranță ai pîinii

G. TONCA

Amiază

învață-mă cum doarme lumina pe lespezi
de sticlă
învață-mă încotro să-mi risipesc pașii,
plecările
nu mai pot să rămîn îmi aud calul
învinovățindu-mă
pentru paginile astea pline cu fluturi
voi fi același călător omorînd distanțe
metalice
voi fi aceeași pasăre acoperită cu păduri
de-ntuneric
grăbindu-mă spre tine, vreau să te prind
ești ultima corabie ce pleacă.

Steaua copilăriei

mă preschimbam în pasăre nemuritoare
și-eram paznicul de noapte al fluturilor
călător ca steaua copilăriei am zburat
peste-orașe pustii pînă-am ajuns la cetate
paznicii nu vroiau să fie strîmbi
și mi-am spus iată e vremea
să privești o oglindă care nu minte.

Mireasă

tu erai prin amețeala copacilor
numele ți-l purta vîntul rece de nord
veneam spre tine cu versuri noi și flori
jurîndu-ți noi domenii de frunze
fluturi albi și albe corăbii
veneau încărcate cu flori
orgile cîntau imnul regăsirii
între toate-aceste cîntece și-aceste culori.

Urme — primii pași în singurătate

pluteam spre răsărit căutîndu-te
nici nu știam dacă soarele te iubea
apoi am rămas în iarba zilei
întrebînd strada și marea și cerul
dacă nu-ți cunoșteau pașii
dacă nu-ți știau drumul
pe care-ai trecut
rătăcindu-te.

CLEOPATRA LORINȚIU

Nu m-am desprins de firul de poveste

Nu m-am desprins de firul de poveste
Urmele pașilor s-au răzlețit în timp,
trunchiul de brad așteaptă poate-o veste
cercuri solare se-nmulțesc în anotimp.

Nu m-am desprins de prima mea uimire
omizi și fluturi, flori și bălării,
drumul spre tău în dulce nămețire
Zăpada descîntînd vrăjitorii.

Mi-aș cere iertăciune de la abur
că nu mă pot desprinde să-l urmez
și de la taina meșterului faur
că nu mă pot topi printre zăpezi.

Funinginea tăcerii ca o veste
Zăpada scîrțîind vrăjitorii
nu m-am desprins de firul de poveste
omizi și fluturi, flori și bălării.

Lut

Lut galben. Făceam cărămizi.
Sub unghii se-aduna. În pori. În cute.
Le stivuiam. Mari, galbene și umezi
o cărămidă
zece
două sute.
Lut galben. Cărămizi făceam.
Glaznele-n lut, de mă credeam odată
C-atunci sub ochii galbeni mă-ntrupam
Cu ochi și glas de fată.

Și pielea străbătută de vestea lichenie
Se răzvrătea adesea. Și le uram pe rînd.
Visam mîini albe, fustă viorie
Mă-nfuriam și stivuiam urînd.

Lut galben, cărămizi făceam,
Glasul de lut în somn îl pricepeam.

Zorilor

Și-am să cînt de-un zorior
Nu mă lasă gîndu-n pace
pas cu pas, fir cu fuior
prundu-mi doarme, lumea tace.

Cînt iar cînt de-un zorior,
pînă-n glezne pînă-n șale
iar cu iarba mă măsor
cînd în șes și cînd în vale.

Să tot cînt de-un zorior
Zorile din ziuă zic ;
Să tot ferec un fecior
Să mă mir cîtu-i voinic.

Colindat-am zorior
Prundul poală și-a sumes ;
Pietrele ca la sobor
M-au iubit și m-au cules.

Drum de săptămînă

Vremea mă cheamă-n vorbă să-mi
ispășesc păcatul
Vine cutreierată prin mine, în zvîcniri,
Las întru dreapta prundul și întru stînga
satul
Și m-amăgesc că mă așteaptă drum de
miri

Ce spun să spun în strai de marți și joi;
Ce spun să nu se fi rostit vreodată ;
Pornită din lucernuri, din trifoi,
Să merg așa-nverzită, ne-ntomnată.

Fratele vitreg întru vorba mea
Să m-amenințe pas cu pas ;
Necugetată de m-oi depărta
De m-oi înstrăina la primul mas,
o să plătesc cu vîrf și îndesat
să-mi fie teamă și să-i știu de frică
– călcînd pe lîngă mine apăsat
să simt că-s mai săracă și-s mai mică.

Îmi ispășesc păcatul pe drumul colbuit,
Să caut ierbi albastre, să caut leacuri
noi ;
Mă amăgesc, că-i drumul de nuntit.
Ce spun să spun în strai de marți și joi.

Televiziune

DUMINICĂ, 18 IULIE

8,30 Deschiderea programului. Avanpremiera zilei. 8,40 Tot înainte ! 9,35 Film serial pentru copii. Blîndul Ben. 10,00 Viața satului. 11,15 Ce știm și ce nu știm despre... 11,45 Bucuriile muzicii... la Cluj-Napoca. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. 13,05 Album duminical. Ilustrate din... Craiova. 15,30 Jocurile olimpice de vară – ediția 1976. 16,30 Film serial. Din tainele mărilor. 17,20 Drum de glorii. 18,40 La cele mai înalte cote. 19,00 Micul ecran... pentru cei mici ! 19,30 Telejurnal. 20,00 Baladă pentru acest pămînt. 20,20 Festivalul filmului muzical la TV. : Un american la Paris. 22,00 24 de ore. 22,10 Jocurile Olimpice de vară – ediția 1976.

LUNI, 19 IULIE

15,00 Avanpremiera zilei. 15,05 Emisiune în limba maghiară. 16,30 Jocurile Olimpice de vară – Montreal 1976. 19,00 Revista economică TV. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,55 Teatru-dezbatere. (partea a II-a). Dincolo de mîine... 20,50 Roman-foileton. Țăranii. Episodul IV. 21,40 24 de ore. 21,50 Jocurile Olimpice de vară – Montreal 1976.

MARȚI, 20 IULIE

9,00 Teleșcoală. 10,00 E țara mea. 10,20 Emisiune în limba maghiară. 11,45 Telex. 16,00 Matineu de vacanță. 16,30 Jocurile Olimpice de vară – Montreal 1976. 19,00 Teleglob : Columbia. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,05 Teatru TV. : Drumul spre Everest de George Genoiu. Premieră TV. 21,45 24 de ore. 22,00 Jocurile Olimpice de vară – Montreal 1976.

MIERCURI, 21 IULIE

8,00 – 11,55 Program de dimineață. 16,00 Imagini din Belgia. 16,20 Tragerea pronoexpres. 16,30 Jocurile Olimpice de vară – Montreal 1976. 19,00 Tribuna TV. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Telecinemateca. Ecranizări după opere literare : Jane Eyre. Producție a studiourilor engleze. 21,50 24 de ore. 22,00 Jocurile Olimpice de vară – Montreal 1976.

JOI, 22 IULIE

16,00 Telex. Seara televiziunii poloneze. 16,05 Itinerar polonez. 16,30 Jocurile Olimpice de vară – Montreal 1976. Seara televiziunii poloneze. 18,00 Bună ziua, Varșovia ! 19,15 Mazowsze. 19,25 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. Seara televiziunii poloneze. 20,00 Film artistic : Marele joc. Producție a studiourilor de televiziune poloneze. 21,15 Magazin cultural-artistic TV. 21,45 24 de ore. 22,00 Jocurile Olimpice de vară – Montreal 1976.

VINERI, 23 IULIE

15,00 Avanpremiera zilei. 15,05 Emisiune în limba germană. 16,00 Secvențe egiptene. 16,20 Tragerea Loto. 16,30 Jocurile Olimpice de vară – Montreal 1976. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Reflector. 20,20 Film artistic : De bună voie și nesilit de nimeni. Producție a Casei de Filme cinci. 21,45 24 de ore. 22,00 Jocurile Olimpice de vară – Montreal 1976.

SÎMBĂTĂ, 24 IULIE

10,00 Micul ecran pentru cei mici ! 10,30 Film artistic : Intuiție feminină. O producție a studiourilor americane. 12,05 Din nou despre... preferințele dv. muzicale. 12,45 O viață pentru o idee. Ioan Athanasiu. 13,15 Telex. 13,20 Caleidoscop cultural-artistic. 13,40 Gala tinerilor maeștri. 14,25 Vîrstele peliculei. 15,35 Club T. 16,30 Jocurile Olimpice de vară – Montreal 1976. 19,00 Reportaj de scriitor. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Microvariații muzicale. 20,15 Film serial : Baretta. 21,05 24 de ore. 21,15 Jocurile Olimpice de vară – Montreal 1976.

Televiziune

Istorie - document

CONTRIBUȚII PRIVIND VALURILE FORTIFICATE DIN VESTUL TRANSILVANIEI

II. VALUL „TROIAN"

fortificație a graniței de vest a Daciei romane

Spre deosebire de valurile sistemului defensiv din Cîmpia de vest, în anii din urmă, grație tradiției și toponimiei, cu sprijinul localnicilor, între Mureș și Crișurile Alb și Negru, cu precădere pe meleagurile Zărandului, a fost identificat și cartat un alt val de pămînt situat la 20-30 km mai spre răsărit, înspre Munții Codrului și Zărandului. „Troianul" (căci așa îl numesc localnicii) este alcătuit dintr-un val și un șanț, care în zona terenurilor arabile au dispărut sau se păstrează aplatizate. Linia sa începe în zona piemontană nordică a Munților Codrului, nu departe de Crișul Negru, în hotarul satului Dumbrăvița, brăzdînd pădurile din preajma localităților : Secaci, Agrișul Mic, Comănești, Archiș, Seliștea, traversînd rîul Teuz la Răpsig, în valea Crișului Alb, ajungînd astfel pe la Mînerău în zona muntoasă a Zărandului, la Iarcoșani, de unde se îndreaptă, mereu spre sud, peste holde și piscuri, ajungînd prin valea Cladovei în lunca Mureșului în apropiere de Lipova, de unde continuă, pare-se, în Banat.

Sistemul de construcție este cel obișnuit, cu pămîntul din șanț s-a construit valul strategic. Diferența de înălțime dintre fundul șanțului și coama valului este de 4-5 m, fiind un real obstacol în calea cavaleriei sau atacanților pedeștri. Dacă orientarea sa cardinală nord-sud este identică cu cea a celor trei valuri vestice, orientarea pozițională (de front) diferă, fiind inversă, limesul prezentînd șanțul înspre vest, iar valul ridicat înspre est, alcătuind principial o fortificație diametral opusă sistemului de valuri din cîmpia de vest, scopul său principal fiind de-a bara atacurile asupra spațiului estic intracarpatic.

Cu scopul de-a se stabili sistemul defensiv constructiv și de a se identifica eventuale urme arheologice, prin strădania arheologului S. Dumitrașcu (Muzeul Țării Crișurilor), în sectorul situat între localitățile Comănești și Archiș, „Troianul" a fost cercetat arheologic executîndu-se trei secțiuni transversale. Cu prilejul cercetărilor noastre de teren asupra sectorului dintre Seliștea și Mînerău, lîngă rîul Teuz, în șanțul valului au fost aflate numeroase fragmente ceramice de factură romană provincială, datînd din sec. II – III e.n. și un denar de argint din timpul împăratului Traian, emis între anii 112-117 e.n.

Avînd în vedere numeroasele variante ale diferitelor ipoteze presupuse, bazîndu-ne pe rezultatele cercetărilor arheologului S. Dumitrașcu, pe studiul realităților istorice, în care un asemenea limes antic s-ar putea ridica, și cercetările noastre de teren ne fixăm punctul de vedere asupra următoarelor concluzii istorice : 1). Valul „Troian" nu face parte din sistemul de valuri ce brăzdează Cîmpia de Vest. 2). Fiind opus acelui sistem, „Troianul" barează intrarea dinspre vest între Crișul Negru și Mureș, cu precădere pe valea Crișului Alb, prin poarta depresionară a Zărandului, spre zona auriferă a Bradului și spre spațiul intracarpatic. 3). Prin orientarea frontului său, valul a fost ridicat de către o putere cu centrul în Transilvania. Ipoteze, teoretic posibile, sînt trei : să fi fost construită această fortificație în sec. I î.e.n., în timpul luptelor lui Burebista cu celții ?, ori în sec. I e.n. de către daci, drept pavăză în calea invaziei romane ? Temeiurile de-a le susține lipsesc. Autorul, inițiatorul fortificatificației, singurul posibil prin interesele și totodată puterea afirmată, a fost Imperiul roman a cărui strategi militari au conceput valul „Troian" ca pe un element al sistemului graniței de vest a Daciei (Acta, VI, 1969, pg. 483-85). 4). În ceea ce privește ridicarea acestei fortificații, răstimpul construcției corespunde celor 165 de ani de existență a Daciei romane. Amintindu-ne urmele ceramice romane din sec. II-III e.n., aflate-n șanțul „Troianului", și îndeosebi descoperirea monedei de la Traian, nu-i exclus ca fortificarea acestui sector al graniței romane a Daciei să fi început la scurt timp după cucerire, în acest sens pledînd chiar rezultatele descoperirilor arheologice din ținut, cum este, spre pildă, în Zărand, încetarea subită a rostului cetății dacice de la Clit și a așezării întărite de la Berindia sau numeroasele descoperiri de importuri romane constînd îndeosebi din urme ceramice și monede.

În principal se înscrie în istoria noastră veche faptul că „Troianul" există ca un însemn al Romei între Mureș și Crișuri, că el poate fi considerat o parte din fosta graniță a Daciei romane. De aproape 2000 de ani acest rost al fortificației l-a păstrat însăși tradiția, poporul deosebind prin ea „granița" dintre dacii eroului Decebal și „pămîntul" lui Traian. Acesta este marele adevăr în virtutea căruia românii plaiurilor dintre Crișuri, Apuseni și Mureș au păstrat și susținut în linie genetică directă numirea de „Troian" ca pe un monument al romanității și continuității noastre.

FLORIAN DUDAȘIU

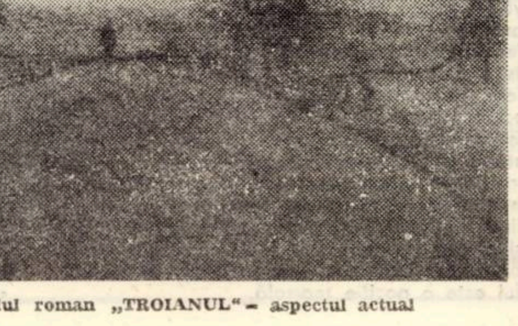

Valul roman „TROIANUL" – aspectul actual

Zilele incandescente ale recoltei

Cerul cîmpiei vibrează, aproape auriu, reflex al grînelor încinse. Traversăm zile eroice, zile înșurubate unele în altele, fără pauza nopții, gongul orelor pulsează intens în acest trup activ al timpului. În imperiul caniculei recolta s-a copt mai repede în acest an, frumusețea ei aspră se cere adunată imperios. Organizarea muncii este riguroasă, ca într-un atac ; cu mult timp în urmă, s-au desăvîrșit reparațiile mașinilor, s-au fixat spațiile de depozitare a cerealelor. De-acum înainte totul trebuie să meargă în flux continuu. Este momentul pe care oamenii îl așteaptă de aproape un an și declanșarea campaniei poartă măreția unei acumulări progresive, răbdătoare. Recoltarea devine izbucnire de elanuri și energii ; acum nu numai că se desăvîrșește frumusețea spirituală a celor înscriși pe orbita incandescentă a muncii, dar e și ora bilanțului și-a balanței faptelor, căci se va cîntări cantitatea de belșug la hectar. Încerc să particip la emoția generală aici, la Becicherecul Mic, unde am cunoscut pe președintele C.A.P., M. Neagu sau pe inginerul I. Falniță, de la I.A.S. Nu ne oprim, deocamdată la cifre și date. Afară, văzduh de cositor topit, străzile aproape pustii. Localnici de toate vîrstele grăbesc recoltatul ori întrețin culturile. Frunzișul copacilor atîrnă greu, nemișcat. Pornesc pe drumuri albe, văd cum se întretaie tractoare, combine și autocamioane spărgînd brusc liniștea meditativă a cîmpiei timișene. Omul la volan, cu chipul prăfuit ca al unui miner. Omul aplecîndu-se lîngă butoiul cu apă, așezat la umbra unui salcîm rar. (Și apa, da, și apa este aur sub acest soare sălbatic care pîrguiește roade, trupuri și pîrjolește iarba). Ultimele hectare de orz intră între cuțitele mașinilor, pornesc, parcă lichefiate, prin jgheaburi spre remorcile care urmăresc „Gloria", pas cu pas. În același ritm de cascadă, paiele ies din presiunea care le balotează, sînt ridicate și imediat stivuite. Nori de praf, asemeni unor trombe se văd acolo unde secundele sînt mai fierbinți. Intru în lanul de grîu, care-și așteaptă rîndul. Spicele zgîrie, neprimitoare, dar simți o durere plăcută ; este atît de greu acest an, evaluat în bogăție și pîine. Încerci o bucurie lucidă, reținută, ca o strîngere de mînă sobră, bărbătească.

Am surprins un moment al încheierii secerișului la orz. Combinele risipite în lan acum cîteva ore, s-au strîns în jurul ultimilor zeci de metri pătrați. Aproape că se întîlneau, într-un zgomot continuu și în crescendo. Deodată, dintre plantele rămase în picioare, au zburat păsările refugiate și au țîșnit iepuri către talgerul solar care apunea, imens și roșu, într-o mare de praf. O clipă, oamenii au surîs, cu compasiune. Nu știu, dar mi s-a părut că văd strălucind bunătatea în ochii lor...

În continuare, nimeni nu are timp pentru reporteri, așa că nu-mi rămîne decît să plec pe jos înspre Dudeștii Noi, apoi cu o mașină în direcția Sînnicolaul Mare, prin Șandra, Biled, Lovrin. Un ogor unic al eforturilor, un freamăt continuu și intransigent. Pretutindeni se întîmplă același lucru ; imediat după recoltare, discuirea terenului și însămînțarea culturilor duble succesive. Întreținerea culturilor continuă și ea să concentreze un mare număr de oameni. Noaptea este duelată de farurile pătrunzătoare ale tractoarelor care trag cîte două remorci cu semințe încă încinse sau care fac incizia dezmiriștitului. Lanuri de grîu, încă insuficient de coapte, așteaptă disciplinat, căci armate de secerători au înlăturat iarba de la liziera lor, pregătindu-se în acest fel sosirea combinelor.

În aceste zile, pămînturile cîmpiei, eliberate de podoaba blondă, își recapătă culoarea pe care o au la începutul primăverii. Nu vor rămîne însă pustii și dezolante pentru multă vreme, ci se vor integra în marele circuit vegetal al unei agriculturi intensive. În aceste zile și nopți, în care mașinile sînt atît de importante, am văzut brigăzile speciale de intervenție ale mecanizatorilor, dotate cu ateliere mobile, dispozitive și piese de schimb, care veghează asupra pulsului combinelor, controlează mereu etanșeitatea și buna lor funcționare. În aceste zile au fost luate o serie de măsuri tehnice și organizatorice, s-a desfășurat o intensă muncă politico-educativă vizînd mobilizarea forțelor umane și conștiinciozitatea lor. Și pretutindeni am văzut oameni cuprinși de importanța lor misiune, de această îndatorire patriotică, reclamînd dăruire și dragoste față de semeni, față de dărnicia pămîntului. Trăim zile de eroism cotidian, zile care exprimă grăitor frumusețea acestui mare șantier al activității superior organizate, care este țara.

LUCIAN BURERIU

Peisaj

Reverberațiile cîmpiei

Pe șoseaua națională Timișoara-Lugoj. În stînga și în dreapta, cîmpia. Ne învăluie talazurile de culori. Arămiul grîului „Libelula", galbenul altor soiuri de grîu, verdele porumbului, negrul robust al fostelor tarlale de orz, acum arate, alburiul-gălbui al proaspetelor miriști de grîu, goale, ori burdușite cu baloturi de paie. Balotiere și tractoare pe miriști, combine în lanurile nesfîrșite de grîu, porumbul în așteptarea unei ploi bune, binefăcătoare, așa cum numai omul de la țară și-o poate închipui : „Să cază ploile / Cu găleților / Ca să crească cucuruzile, / Cît gardurile. / Unde-i valea lungă, / Mai mult să se-ajungă, / Unde-i da cu plugu, / Să meargă ca untu". Cîntec vechi de paparudă, orație pentru fertilitate. Cei care l-au zămislit sînt apuși sub orizontul ogoarelor. Dar știm că și prin roadele acestei veri comunicăm cu ei, dîndu-le perena certitudine că vatra cîmpiei, rumenită de îmbelșugarea spicelor, o ținem aninată etern, cu demnitatea palmelor noastre, în conștiința vredniciei neamului.

. . . Am ajuns la Remetea Mare. Aici, ogoarele îngemănate cu o străveche așezare istorică (în curs de cercetare) au depus pe talerul rodniciei, mai mult de 1 600 kg de orz la hectar, peste media planificată. În primele zile ale secerișului, lanurile de grîu au înălțat în cumpăna luminii aproximativ 700 kg grîu la hectar, peste media prevăzută. Între cei reprezentați pe basorelieful columnei hărniciei este și mecanizatorul agricol (azi combinerul) Viorel Fronie, unul din aleșii generației sale în Comitetul Central al Uniunii Tineretului Comunist. Cîmpurile C.A.P.-ului din Remetea Mare stau sub auspiciile tinereții ; semnificativ fiind pentru aceasta și faptul că funcția de președinte al acestei unități economice este deținută de ing. Maria Cherciu care, doar acum cîțiva ani, a absolvit Institutul de Agronomie din Timișoara. E destul să stai doar puțin timp de vorbă cu tînăra ingineră, ca să-ți poți da seama că ea este frămîntată de dorința unor tot mai mari izbînzi, în permanenta confruntare cu destinul ogoarelor. Ne-a mai vorbit Maria Cherciu și despre revista noastră. Este o pasionată cititoare de poezie. A lăudat poemele lui Anghel Dumbrăveanu și ale lui Damian Ureche.

În vecinătatea acestei localități, recoltele C.A.P.-ului de la Bucovăț confirmă aceeași hărnicie a oamenilor locului. Dar bucuria cea mai mare a lui Ștefan Paul, președintele cooperativei, e dată de împrejurarea că astăzi, spre deosebire de pînă acum cinci ani, are asigurată forța de muncă de către localnici : „În anii 1970-71 era nevoie să folosim 200 de persoane din alte localități. Însă sporindu-se cîștigurile în cooperativă, oamenii din Bucovăț au devenit mai atașați, mai legați de pămînt".

. . . La Recaș, lîngă coloanele de combine „Gloria", Constantin Deliu, secretarul comitetului comunal de partid, primarul comunei, împreună cu inginerul șef, Eugen Maxim, ne-au informat că prevăd pentru ziua respectivă o recoltă de trei vagoane de grîu per combină. Trăiam, în atare situație, un sentiment al măreției, care monumentaliza, pe soclul imaginar al cîmpiei, munca sfîntă a omului de pe combină, a acelor lucrători ai cîmpiei, Radu, Sabin, Ioșka, Pavel, Hanzi, ș.a., care, dominant, erau cufundați în lanul arămiu de grîu („fără pic de buruiană"), cu spicul cît vrabia. Truda acestora este o parte din strădania întregii localități, pe drumul unei dezvoltări multilaterale, despre care ne-a relatat, în treacăt, primarul comunei. Aceste lucruri le vom consemna altădată.

. . . Amiază. Lîngă drum, la capătul unei tarlale, sub niște plopi falnici, cîțiva lucrători ai pămîntului prînzeau ritualic, luminați de caratele pîinii. Și atît de neimportant ni se părea acel du-te-vino al autoturismelor, de pe șosea, majoritatea călătorilor țintind spre locuri plăcute, de concediu.

. . . Traversăm Lugojul, trecînd peste podul rîului Timiș, cu apa scăzută. („Paparudă-rudă / Vino de ne udă. /„Să deschideți cerurile / paparudele, / să pornească ploile / paparudele, / să umple pătulele, paparudele").

. . . Găvojdia, o localitate timișană, de subcoline. Și aici, aceleași bucurii ale depășirii planului de producție (cu peste 700 kg orz la ha !). „O cantitate de orz nemaiîntîlnită aici – ne spune Lazăr Gașpar, secretarul comitetului comunal de partid, primarul comunei. Obținem recolte mari și de grîu, dar încă nu putem ști care va fi exact media pe hectar, fiind acum doar la începutul recoltării". Ioan Oprea, președintele C.A.P.-ului este de părere că „în vara asta vor fi multe cazuri, cînd dealul va bate cîmpia, la recolta de grîu". Dinspre rîul Sudriaș vin adieri răcoroase, domolind, din cînd în cînd, canicula verii. Privirile ni se îndreaptă spre șerpuirea rîului, marcată de curgerea verde a sălciilor, prin văzduh, spre legarea veșnică a dealurilor de trupul cîmpiei. Acum această legătură este înfăptuită prin verigile de aur ale rodului.

AUREL TURCUȘ
GHEORGHE DRINOVAN

CRONICA VERII

Dacă aș putea desena . . .

Se așează pe cîmp clopotul soarelui grăbind fierberea grîului.

Pămîntul ars și galben, cerul clocotit și galben, – el însuși un soare uriaș, aerul năclăit de căldură, un tablou în culoare scursă din tub, aruncată în tușe groase, nervos pe pînza încă neterminată.

Zborul în halte al ciorilor.

Vară pentru Vincent van Gogh, „eu n-aș putea ține tablourile tale în cameră" i-ar fi spus Gauguin, dar vara aceasta nu e încă terminată și nu va pleca spre nici unul dintre marile muzee ale lumii.

Vara românească, explodind în galben, fierbintele anotimp pentru casa mea din gura cîmpiei așezată să cuprindă cu ochii ferestrelor felia de glie dintre marginea orașului și orizontul rotund.

Respirația brumei începe să miroase subțire a brutărie și nu te mai temi de puterea culorii.

Aștepți să se mistuie focul verii și vezi crusta pămîntului umflîndu-se, crăpînd sub presiunea pîinii, o jimblă uriașă crescînd pînă la clopotul soarelui, ridicîndu-l pe frunte, paznicul galben al verii – pălărie pentru pîinea acestui an. Dacă aș putea desena . . .

ANTOANETA C. IORDACHE

Mărturii

Poezia interbelică transilvăneană a avut cîțiva reprezentanți de seamă : Mihai Beniuc, îndrăzneț și răzvrătit împotriva burgheziei și a lui, Grigore Popa, cu accente de discurs poetic de tribun, Vlaicu Bârna a știut să îmbine poezia de meditație cu accentele nostalgice de pe Crișuri, Ion Th. Ilea, oscilînd între inventarul rural și șantier a rămas întotdeauna îndrăgostit de subtilitatea revoltei camuflate, Emil Giurgiuca cultivînd un vers intimist pentru un cerc de inițiați, Teodor Mureșanu, Radu Brateș și George A. Petre, slujitori credincioși ai unui vers di-

Lucian Blaga și ecoul gîndurilor nepronunțate

rect, tincturizat de emoțiile amintirii locurilor natale, Ion Moldoveanu și George Boldea, aplecați spre o poezie sanatorială, cu reverberații de optimism, Radu Stanca, elegiac, Olga Caba și Florica Ciura, prima criptică și îndrăgostită de sonorități inedite, a doua vehiculînd un vers vehement cu substanță protestatră, în numele moților pe care-l reprezenta, Petre Pascu, cultivatorul unui vers însorit ca plaiul pe care l-a cîntat, Dorian Grozdan și Petre Sfetca, amîndoi bănățeni, diametral opuși : primul pleda, într-un limbaj de culoare locală, pentru o exprimare primară a sentimentelor, în vreme ce al doilea a rămas adeptul neliniștii private, George Popa, chinuit de un univers trăit în copilărie, pleda pentru o întoarcere spre legendă, Dimitrie Danciu, plivind o melancolie delicată ca polenul scuturat din soare, George Todoran, cu un vers tonic și ferm, C. Miu Lerca, spumos și pastelat, cu tonuri de cîmpie bănățeană, Al. Negură, I. V. Spiridon, Ion Apostol Popescu etc., cînd preocupați de cultivarea exuberanțelor eroice, cînd debarcînd în golful amintirilor, elaborînd o poezie a tandreților proprii adolescenților.

Fiecare, dintre poeții citați, reușiseră să-și creeze un drum propriu, inimitabil, paleta poeziei românești cu o varietate de stiluri, care îi obliga să sondeze noi universuri pentru a descoperi substanța supraviețuirii într-o întrecere lirică egală cu o olimpiadă, fenomen remarcat de poetul Gherghinescu Vania, el însuși un competitor la această întrecere, ca și de Petre Homoceanul, care, decupînd din peisajul sanatorial incredibile accente de optimism tonifiant, face parte din plutonul celor de mai sus.

Cu toată varietatea de stiluri, printre poeții angajați într-o competiție spirituală, care să-i proiecteze în veșnicie, vîslind, din răsputeri, să urce cît mai sus ștacheta lirică, trecea senin, ca un castelan, Lucian Blaga, fără vîrstă și veleități. El n-avea în atitudinea sa nici aroganță, nici un eroism de răscruci, nici un lirism suprasolicitant. N-a aparținut nici unei secte de generație sau unei grupări cu fel de fel de podoabe sau speculații intime. A rămas un însingurat, încoronat de o aură consimțită fără aplauze, cum nu se aplaudă un răsărit de soare sau o zi de sărbătoare. Și nu se poate să nu ne punem întrebarea ce-ar fi valorat toată poezia transilvăneană, dintre cele două războaie m o n d i a l e, fără versul calm, ca lumina zilelor de vară, fără fraza sa plușată, a r a r e o r i gravă, cînd era necesară, a lui Lucian Blaga ? Acest plenipotențiar al tăcerilor de piatră și-a prefirat umbra peste cîteva generații, deși a trăit, chiar cînd era în țară, ca un schivnic, eroic, singur, atent la ritmul vieții pe care a iubit-o ca o inițiere în puterile ei magice.

L-am reîntîlnit în anul 1938, cînd a fost numit, prin chemare, profesor universitar la catedra de filozofia culturii a Universității din Cluj-Napoca, creată special pentru el. Eram, împreună cu colegii Ovidiu Drimba și N. Pîrvu, postați în fața aulei unde avea să oficieze prima sa lecție. Înainte de a păși pragul agorei, m-a zărit. Cu figura sa de-o candoare vecină cu mirajul, care n-avea nici un atribut incendiar, nici fascinația de profet sau erou, s-a oprit în ușă și mi-a întins mîna, spre mirarea statului major care-l înconjura, dar mai ales spre uimirea mea.

L-am văzut la catedră, delicat ca un luger, parcă terorizat de posibilitatea unei acuzații de druidism, distilînd tainele, din aritmetica cuvintelor, cu o simplitate pe care ți-o poate ierta numai sinceritatea izvorîtă dintr-o înaltă școală a economiei sunetelor și o magică transmitere a emoției.

Lecția inaugurală a lui Blaga stabilise o exactitate, care deranja o poziție veche dovedind că un poet se poate claustra între parantezele rigorii, depășind cu demnitate narcisismul, ca și oricare om de știință. Poetul fanteziilor luxuriante și a imaginilor imateriale s-a dovedit de-o luciditate care escaladează melodrama, cu toate că a vorbit aproape numai în șoaptă. O șoaptă de cetină, de lumină calmă, ca în după amiezile de vară pe la ojină, poate tocmai de aceea, cînd a încheiat cuvîntarea sa ne-am simțit, peste ploaia de aplauze, invitați la o contemplație absolută, la o conspirație a tăcerilor solitare, întocmai cum l-am visat pe Lucian Blaga. Dar despre tăcerea sau delirul poeziei lui Blaga într-o tabletă următoare.

V. COPILU-CHEATRA

Teatru

Săptămîna teatrului scurt

Teatrul de stat Oradea va organiza între 22-28 noiembrie a.c. prima ediție a unei manifestări care sperăm că se va bucura de interes. **Săptămîna teatrului scurt** își propune drept obiective : să determine îmbogățirea repertoriului teatrelor profesioniste cu piese scurte românești și străine (clasice și contemporane) cu un profund mesaj umanist și educativ – să popularizeze piesa scurtă în rîndul spectatorilor, contribuind în acest fel și la educarea lor. La fiecare ediție va avea loc un colocviu axat pe tema festivalului-concurs. Sînt prevăzute a se acorda un număr de șapte premii. Juriul va fi alcătuit din oameni de specialitate (critici, regizori, dramaturgi, scenografi, actori, reprezentanți ai instituțiilor organizatoare). Teatrul de stat Oradea este sprijinit, pentru buna reușită a festivalului, de Comitetul de cultură și educație socialistă al județului Bihor, A.T.M. și revista „Familia".

La prima sa ediție, **Săptămîna teatrului scurt** se va adresa **piesei românești contemporane.** Se preconizează a fi prezentate în festival, pe lîngă spectacole ale teatrelor profesioniste, realizări ale teatrelor studențești (înafara competiției). Pentru a-și anunța înscrierea în festival, teatrele sînt rugate, după cum ne informează amfitrionii, a se adresa C.J.C.E.S. – Bihor pînă la 15 septembrie a.c.

Pliantul ce ne-a fost trimis conține (printre altele), pentru a veni în întîmpinarea participanților, o bibliografie selectivă pe care revista „Familia" intenționează a o completa. **Săptămîna teatrului scurt** se dorește a fi un omagiu lui Iosif Vulcan, „mare animator cultural, dramaturg, fondator și director timp de 40 de ani al revistei „Familia", întemeietorul „Societății pentru crearea unui fond de teatru românesc în Transilvania, cel care l-a publicat pentru prima dată pe Eminescu".

Ni se pare că manifestarea debutează sub bune auspicii. Inițiativa se arată interesantă. Sperăm să reușească a se înscrie cu majuscule în peisajul cultural românesc contemporan.

A. I. C.

Muzică

Marginalii la stagiunea operei timișorene

Trei lucrări lirice românești au văzut lumina rampei în actuala stagiune la Timișoara : **„Bălcescu"** de C. Trăilescu, **„Mariana Pineda"** și **„Interogatoriul din zori"** de D. Popovici. Iată o adevărată performanță care se cuvine salutată, mărturisind efortul instituției pentru promovarea și stimularea creației naționale. Alături de acestea, premiera operei **„Nabucco"** a completat cu succes repertoriul universal.

Stagiunea încheiată s-ar putea defini ca una a tinerilor, judecînd masiva intrare în roluri a acestora. Un lucru extrem de important, afirmarea noii generații de soliști, dornici de a-și confirma aptitudinile, vocația, de a purta mai departe tradițiile artei lirice bănățene.

Se cuvine citat încă, debutul de ținută a lui **N. Stan** în „Fidelio", succesul repurtat de **A. Stan** în „Casa cu trei fete", cît și promisiunile făcute de **T. Ciucur** în „Motanul". **Ion Pribac** în „Così fan tutte" și „Traviata", **M. Zsizsik** în **„Nunta"**, reprezintă alte momente semnificative.

Consacrații scenei, și-au adus un important aport în premierele stagiunii cît și în susținerea curentă a repertoriului rulat. În această ordine de idei citîm nume ca **M. Grebenișan, I. Mare, E. Rotundu, T. Moraru, Fr. Dinier, El. Brănișteriu, J. Drăcea, V. Pop, V. Hojda, N. Popescu.**

Un fapt remarcabil, care se impune semnalat, este cel al creșterii valorice a orchestrei operei. Infuzia de tineri instrumentiști se face fericit simțită. La pupitrul dirijoral, alți doi tineri maeștri, **B. Hoinic** și **P. Oschanitzki** sînt semnatarii unor debuturi de bun augur.

Compartimentul balet a rămas dezavantajat de o programare necorespunzătoare sub raportul ritmicității. În schimb a repurtat succese pe prima scenă a țării, la Opera din București, unde a fost invitat să deschidă Festivalul artei românești din preajma Congresului educației și culturii socialiste. Spectacolele cu **„Primăvara"**, **„Rapsodia română"**, **„Ia-ți mireasă ziua bună"**, **„Brâncuși"** s-au bucurat, vizavi de celelalte instituții similare ale țării, de o primire excepțională.

Necorespunzătoare ca programare, rămîne prezența extrem de rară a oaspeților în cursul încheiatei stagiuni.

DORU MURGU

Plastică

Expoziția personală a lui Aurel Martin

(Urmare din pag. 1)

nale, a efectelor de atmosferă – ansamblul coerent lăsînd drum liber poeziei și meditației. „Case la Bocșa", „Ziduri roșii", „Strălucirea toamnei", „Lac în apus de soare", „Peisaj cu finețe", „Primăvară capricioasă", „Flori galbene" sînt cîteva titluri semnificative pentru profilul de bază al expoziției. Alte lucrări ca „Mugure", „Cîmp policrom", „Compoziție pe fond verde", „Cîmp" ș.a. anunță o tendință înnoitoare spre epurare a formei și condensare a lirismului.

Reconfortantă și optimistă, înscriindu-se în coordonatele artei noastre contemporane, pictura lui Aurel Martin regăsește în același timp linia tradiției spirituale românești, sub semnul echilibrului și al seninătății.

Panoramic

● **Ambasadorii prieteniei**, cunoscutele ansambluri artistice din Statele Unite ale Americii, sînt din nou prezente în județul nostru, în cursul lunii iulie. Astfel, în 16 iulie, **Community Renewal** va concerta la Timișoara și în aceeași zi la Lugoj, **Friendship singers** va susține un spectacol de folk. **Sing out Roacnoke Valley Virginian** va prezenta în fața spectatorilor timișoreni un concert de muzică pop în 23 iulie, iar în 30 iulie, ansamblul **Randolph high School** și corul **Santa Clara** vor oferi publicului din Timișoara, respectiv Lugoj spectacole muzicale. ● **Cineforum** – Cenaclul de cultură cinematografică al Întreprinderii cinematografice a județului Timiș s-a deschis în mod oficial marți, 6 iulie. Din alocuțiunile rostite de Vasile Tudosie, directorul întreprinderii și dr. Sergiu Levin, președintele cenaclului, am reținut cîteva proiecte, remarcabile prin noutatea și eficiența lor educativă : dezbateri pe marginea unor filme din producția națională și străină în cadrul întreprinderilor și instituțiilor timișorene, dezbateri care vor fi conduse, pe grupe socio-profesionale, de către membrii cenaclului, invitarea unor personalități ale cinematografiei românești, inițierea unor cicluri consacrate filmului de artă etc. ● **Inaugurînd sezonul cultural estival**, ansamblul folcloric „Timișul" a susținut un spectacol de cîntece și dansuri populare în Parcul rozelor. ● **Salonul literar-științific** al Bibliotecii județene a programat o expunere cu tema „Înfăptuirea statului național independent, năzuință de veacuri a poporului român". ● **La cinematograful Melodia** din Timișoara s-a deschis săptămîna filmului românesc, sub genericul „Lupta poporului român pentru afirmarea ființei sale naționale, pentru libertate, neatîrnare și progres". ● **Uniunea Asociațiilor studenților comuniști** din Centrul universitar Timișoara a editat un calendar al activităților politico-educative și cultural-sportive pe perioada vacanței de vară. Din bogatul program am reținut ciclul de acțiuni intitulat „În spiritul hotărîrilor marelui Congres", care a programat o expunere-dezbatere despre originea poporului român, o masă rotundă despre coordonatele artei românești contemporane, o seară de filme consacrate marilor personalități ale istoriei patriei.

OBSERVATOR

ION BRĂESCU

Cu mai puțin de două luni în urmă, am avut aleasa bucurie de a-l avea printre noi, la Timișoara, cu ocazia simpozionului consacrat modernizării predării limbilor străine. Am avut atunci prilejul să-i admirăm, o dată mai mult, vigoarea și vioiciunea spiritului și, mai ales, acea putere de muncă ieșită din comun care i-a permis să contribuie, ani de-a rîndul, la organizarea și perfecționarea predării limbii și literaturii franceze în liceele și facultățile noastre. Îi datorăm numeroase cărți și studii, rod al unei cercetări științifice exemplare.

Astăzi cînd – coincidență dureroasă, – la zece ani după încetarea din viață a predecesorului său, marele romanist N. N. Condescu, profesorul Brăescu nu mai este, aceia dintre noi, de la Universitatea timișoreană, care i-am fost studenți și pe care ne-a însoțit în activitatea ulterioară cu solicitudinea discretă de sfătuitor pe care i-o îngăduia o intimă competență, o mare distincție intelectuală și un suflet cald, găsim cel mai trist prilej să-i aducem omagiul recunoștinței noastre.

MARGARETA GYURCSIK

Arta amatoare

O formulă artistică mobilizatoare

Un rol însemnat în procesul de formare a omului nou le revine brigăzilor artistice de agitație, ca o formă a muncii politice de masă, atît în vederea popularizării experienței valoroase a realizărilor și atitudinilor înaintate, cît și pentru combaterea activă a stărilor de lucruri negative.

În județul Timiș activează peste 90 de brigăzi artistice de agitație, aparținînd comitetelor sindicale din întreprinderi și instituții. Ele au reușit, prin programe scurte, prezentate mai ales direct la locul de muncă, să cucerească publicul spectator, au reușit să mobilizeze colectivele de muncă, pentru îndeplinirea și depășirea sarcinilor de plan.

Preocuparea comitetelor sindicale, sub conducerea organizațiilor de partid, pentru a fi mereu la zi, a făcut ca brigăzile artistice de agitație ale sindicatelor din județul Timiș să își cîștige, pe merit, un bun renume în întreaga țară. Mărturie ne stau înseși premiile și distincțiile aduse în confruntările artistice, organizate de comitetele uniunilor sindicale pe ramură, care au avut loc anul acesta. Astfel, brigăzile artistice de la Electromotor și O.J.T. au obținut premiul I și titlul de laureat, brigăzii de la Electromotor i-a mai fost oferită și diploma de onoare a gazetei MUNCA, pentru activitate îndelungată ; colectivele brigăzilor artistice de la Tehnolemn și Cooperația de consum Făget, au obținut premiul II. Direcția comercială județeană Timiș, premiul III, C.I.L.T., premiul special al juriului, iar colectivele brigăzilor de la I.R.A. și Ceramica Jimbolia, mențiuni ; au mai fost acordate diplome de participare la faze finale brigăzilor artistice de la Clubul C.F.R., AZUR, Detergenți, I.C.S.M.A. și I.C.S.M.I.

La viitoarele confruntări republicane care urmează să aibă loc în luna iulie și august, județul Timiș va fi reprezentat de brigăzile artistice de agitație de la Filatura de mătase naturală Lugoj, T.C.M.T., Țigarete, Fructus, Kandia și I.C.I.L.

EMIL ȘAIN

★

Recenta confruntare de pe scena clubului muncitoresc „Tractorul" din Brașov – faza finală pe țară a concursului brigăzilor artistice de agitație din ramura construcțiilor de mașini – a constituit pentru **Brigada artistică de agitație a sindicatului Întreprinderii „Electromotor" din Timișoara** un nou prilej de afirmare a maturității artistice și politico-educative, consolidată pe parcursul celor peste douăzeci de ani de activitate, pusă în sprijinul producției, a modelării și formării conștiinței socialiste a omului societății noastre.

Conținutul bogat în idei al programului prezentat, nivelul artistic și interpretativ ridicat, valoarea educativă a tematicii majore și variate abordate, (evidențierea rezultatelor obținute în muncă, a fruntașilor, a metodelor și inițiativelor valoroase folosite de constructorii timișoreni de electromotoare, intransigența față de neajunsuri) au fost cîteva elemente apreciate nu numai de juriu și de publicul spectator, ci și de partenerii de întrecere, brigăzi artistice din 12 județe ale țării.

La acest concurs, unde au evoluat 16 brigăzi artistice calificate pe primul loc în fazele interjudețene, formația artistică de la „Electromotor" a obținut cele mai valoroase distincții : Titlul de laureată a concursului, Premiul I și Diploma specială acordată de săptămînalul „Munca" formațiilor cu cea mai îndelungată activitate, cu programe bogate în conținut, prezentate atît în fazele de concursuri, cît și la locul de muncă din întreprindere. De menționat faptul că este pentru a treia oară cînd această valoroasă formație artistică, cucerește în faze finale de concurs cele mai importante trofee.

Se cuvine să evidențiem, în primul rînd, colectivul de creație al textelor, compus din **Traian Șchiopu, Emeric Lorentz, Gheorghe Seculi, Traian Conciatu** și **Constantin Amuzescu,** precum și acompaniamentul, condus cu multă pricepere de **Iosif Schmidt,** ajutat de **Mircea Brăescu** și **Traian Crăciunescu,** care împreună cu ceilalți membri ai brigăzii, **Silvia Bobic, Gabriela Buțu, Victoria Icleanu, Magdalena Postan, Mariana Sătmărean, Doru Sandu** și **Melania Vanciu** formează un colectiv artistic omogen cu o prezență activă în viața social-economică și spirituală a întreprinderii.

GHEORGHE BLAJENAR

Vitralii

Mozaicul lui Dure de la Casa tineretului

La stilul arhitectonic suplu și impunător, noul lăcaș de cultură din municipiu, Casa tineretului, își adaugă în interior mozaicul lui Diodor Dure, de fapt un poem al tinereții zidit cu migală și artă. Întinsă pe suprafața laterală a etajului I, lucrarea aceasta se alătură reușitelor în acest sens, aș aminti ca reper fresca lui Romulus Nuțiu de la Universitatea timișoreană.

Unitară compozițional și ingenioasă ca idee, pictura în mozaic îmbină motive și aptitudini ale unei generații în care se interferează starea romantică cu zborul și scrutarea viitorului. Figuri stilizate, cupluri mioritice cu embleme ale muzicii, sonorități cromatice într-o tehnică originală, continuitatea luminii și visului din generație în generație. Armonia detaliilor sună ca ariile unei opere, în care fiecare fragment dinamizează estetica întregului. Somptuozitate și lirism, temperatura unui ideal contemporan la înălțimea urcușului în jurul soarelui. Diodor Dure a adăugat și aici miracolul artei sale pe care i-l cunoaștem din pînzele care ne-au încălzit estetic în expoziții și atelier.

DAMIAN URECHE

Figuri bănățene

DR. KARL DIEL — un pionier al chirurgiei moderne din Banat

Karl Diel s-a născut la 14 februarie 1855, la Jimbolia, în familia foarte numeroasă a meșteșugarului Ludwig Diel. Absolvind cu succes examenul de bacalaureat, Karl Diel se înscrie în 1872 la facultatea de medicină din Budapesta.

De-a lungul anilor de studii este remarcat de profesorii universitari Dr. Dollinger, Dr. Lumnitzer, Dr. Morelli și Dr. Gabbhardt, care se preocupă intens de formarea personalității tînărului student. Absolvind, în 1877, cu rezultate deosebite, facultatea de medicină, obține peste trei ani titlul de Doctor în medicină universală, cu calificativul maxim.

Timp de șase ani se perfecționează la clinica universitară ROKUS, dotată cu 3 secții mari chirurgicale, lucrînd permanent sub îndrumarea profesorilor săi universitari.

Datorită calităților și aptitudinilor sale, avansează foarte repede în ierarhia medicală, ajungînd, în 1882, adjunctul profesorilor Dr. Dollinger și Dr. Lumnitzer, cu titlul de medic-șef adjunct. Conduce și asistă la cele mai complicate operații, primind însărcinarea de a întocmi registrul operațiilor dificile, cu descrierea și desenarea acestor intervenții chirurgicale.

După șase ani de activitate laborioasă, cu toate că avea în perspectivă deschiderea unei strălucite cariere universitare și clinice, Dr. Karl Diel revine în orașul său natal, Jimbolia.

Ghidat de principiul său de viață de a servi interesele poporului, Diel a lucrat, în condiții inadecvate timp de 10 ani, pînă la construirea spitalului, ridicat în 1896, al cărui principal inițiator a fost el însuși.

Numit șeful secției chirurgicale, cu 40 de paturi și o sală de operație, alcătuită dintr-o simplă masă, a depus o muncă stăruitoare, plină de sacrificii, pentru dezvoltarea secției chirurgicale, care, în 1906, ajunsese să dispună de 100 de paturi. Fiind cunoscut și apreciat de bolnavii săi, pe care i-a vindecat în cele mai bune condiții, primește pacienți din toate colțurile Banatului și din alte provincii.

Preocupat permanent de perfecționarea sa profesională, întreprinde, ani de-a rîndul, călătorii de specializare la clinicile universitare de la Budapesta, Viena și Berlin, însușindu-și cele mai noi realizări ale științei chirurgicale. Dr. Diel deschide noi drumuri în operațiile chirurgicale din Banat, aplicînd cele mai moderne cuceriri în acest domeniu. Activitatea sa laborioasă se materializează într-un număr impresionant de operații – 50.000, de-a lungul carierei sale, alături de un alt record stabilit în 1911, cu aproape 6000 de operații. În 1920 este numit director al spitalului, promovînd la conducerea secției chirurgicale pe fiul său Ludwig.

În 1927 se retrage, după aproape jumătate de veac de muncă rodnică în folosul oamenilor, pe care i-a slujit cu un devotament deosebit. Moartea sa neașteptată, survenită la 1 mai 1930, nu a însemnat întreruperea operei sale, ea fiind continuată de fiul său, Dr. Ludwig Diel.

Marele portretist Ștefan Jager l-a imortalizat, cu penelul său, iar compozitorul Emmerich Bartzer i-a închinat un sonet.

Complexa personalitate a acestui chirurg a fost prezentată în presa vremii de scriitorul Franz Liebhard.

THOMAS BREIER

Dicționar ortografic

Flexiunea verbelor (V)

Ca finală a rădăcinii unor verbe, consoana **-ș** influențează rostirea desinențelor, în special la persoana a III-a, singular și plural. Adică, desinența fiind : **-ează** se pronunță de către unii vorbitori fără **e**, pentru ca **-ș** să fie dur (exemplu : **înfățișază** în loc de **înfățișează**). Am remarcat că **în special** la persoana a III-a, fiindcă am observat că această rostire este mai frecventă. Desigur, cine are obișnuința de a rosti totdeauna dur pe **-ș** îl exprimă și la celelalte persoane în același fel : **înfățișăz, înfățișăzi, înfățișază**. Aceste forme nu sînt admise de **ortoepie**, adică de normele de rostire corectă în limba literară. Iată cîteva verbe la pronunțarea cărora trebuie respectate regulile de flexiune :

afișa, atașa, broșa, cravasa, descătușa, detașa, furișa, încrucișa, înduioșa, înfășa, înfățișa, reproșa, revanșa, ricoșa.

Exemplificăm conjugarea acestor verbe, cu rădăcina terminată în **-ș** la i n d i c a t i v p r e z e n t, toate persoanele, și la c o n j u n c t i v p r e z e n t, persoana a III-a, singular și plural.

i n d i c a t i v p r e z e n t :

AFIȘA : **afișez, afișezi, afișează ; afișăm, afișați, afișează ;**

BROȘA : **broșez, broșezi, broșează ; broșăm. broșați, broșează ;**

DETAȘA : **detașez, detașezi, detașează ; detașăm, detașați, detașează ;**

ÎNFĂȘA : **înfășez, înfășezi, înfășează ; înfășăm, înfășați, înfășează ;**

REPROȘA : **reproșez, reproșezi, reproșează ; reproșăm, reproșați, reproșează.**

Trebuie observat că, la persoanele întîi și a doua plural, consoana **-ș-** se rostește dur, de aceea trebuie evitate pronunțarea și scrierea : **afișem, broșem detașem, înfășem, reproșem** etc.

C o n j u n c t i v p r e z e n t, persoana a III-a, singular și plural : **să afișeze ; să broșeze ; să detașeze ; să înfășeze ; să reproșeze.** Așadar, dacă la indicativ desinența este **-ează**, la conjunctiv este **-eze.**

Pentru că toate aceste verbe sînt de conjugarea I, au la g e r u n z i u sufixul modal: **-ind, nu -ind.**

Deci : **afișînd, atașînd, broșind, cravașînd, descătușînd, detașînd, furișînd, încrucișînd, înduioșînd, înfățișînd, reproșînd, revanșînd, ricoșînd.**

Unii vorbitori pronunță și chiar scriu greșit. mai des la persoana a III-a, și verbele care au rădăcina terminată în consoana **-z (baza, gaza, degaza)**

BAZĂ : (mă, îmi) **bazez,** (te, îți) **bazezi,** (se, își) **bazează** (NU : **bazază !**) ; (ne) **bazăm,** (vă) **bazați,** (se, își) **bazează :** g e r u n z i u : **bazînd.**

Trebuie să acordăm atenție atît în rostire cît și în scriere și verbului **a așeza.** Acesta are pe **-ș-** în interiorul rădăcinii, iar la persoana I nu are desinență (zero). Numai persoana a III-a are pe **-ș-** dur.

i n d i c a t i v p r e z e n t : **așez, așezi, așază ; așezăm, așezați, așază ;** c o n j u n c t i v p r e z e n t, persoana a III-a : **să așeze ;** g e r u n z i u : **așezînd.**

V. ȘERBAN

Evrika!

● **Băt inii stăpînesc o mare virtute : discreția.**

● **În adîncul pădurii păsările cîntă pe înțelesul copacilor, adică frumos.**

● **A zmulge un cuvînt cu cleștele din gura elevului e treaba dentistului, nu a profesorului emerit.**

● **„Masa tăcerii" spune mai mult decît o ice banchet.**

● **Dacă în loc de buletin de identitate omul ar purta asupra sa un buletin meteorologic, rareori ar ști cum îl cheamă.**

● **În oglinzile cu două fețe se pot privi în același timp și soțul și soția.**

ION VELICAN

Corespondența

Radu Bărbulescu : Lunga pauză pe care v-ați permis (sau ați fost nevoit) s-o faceți nu vă avantajează, dacă e să judecăm după versurile primite recent. Ceea ce nu înseamnă că ele nu ne-au interesat. Așteptăm lucrări noi.

Rin U. Zechudo : Deocamdată vom remarca prezența unor frumoase versuri răzlețe (ca acesta, de pildă : „undeva peste anii cînteculuI meu"), iar pe de altă parte vă atragem atenția asupra exageratului consum de cuvinte. Să mai vedem și altceva.

Sanda C. : Crisparea momentului în care ne-ați scris (ah, examenele !) a făcut să primim manuscrise greu lizibile. Pentru a putea continua dialogul, va trebui să menajați ochii și răbdarea poștașului. În altă ordine de idei trebuie să vă risipim din nou îndoielile. Sînt unele versuri remarcabile în **Spre el** sau **Flori presate,** iar poezia **După ploaie** ne place în întregime, așteptînd-o (rescrisă și semnată cu numele întreg, dacă vreți să-l comunicați cititorilor) împreună cu alte lucrări.

Ana Iancu : Ne bucurăm că răspunsul nostru v-a dat atîta încredere. Între timp v-a apărut, se pare, și o poemă. Noile versuri nu dezmint cele ce v-am spus anterior, ci dimpotrivă. Va trebui să părăsiți „sfera de sticlă din care — cum spuneți — oamenii, lucrurile se văd cam neclare".

Traian Bălăceanu : Poeme de o remarcabilă rigoare prozodică, uneori, sugerînd posibilități insuficient exploatate. Ne place : **Din ce-a rămas lumină** și **Opriți călărețul.**

Dorel Trifu : Sînt versuri notabile în poemele Dvs. (ca acesta : „răsare-n crinul mării cîntecul pururi viu").

Adriana Tomescu : Faptul că actorii unui teatru v-au recitat versurile este, desigur, un motiv de mîndrie. E posibil ca ele să fi sunat bine. Lectura, modestă și tăcută, pe care v-am făcut-o ne spune că aveți o sensibilitate reală și că unele versuri ar lăsa de înțeles că aveți posibilități de a vă afirma, în măsura în care veți munci și veți studia. În acest sens, am aminti începutul poeziei **Zăpezi** (minus retorismul și vehemența, inadecvată aici) și **România.** Problema publicării nu se pune încă, dar poate că în curînd . . .

Ștefăniță Ilinoiu : Ne face plăcere aprecierea pe care ne-o comunicați. Poemele se înscriu în linia celor anterioare. Uneori întrezărim intenția Dvs. de a vă „moderniza" tematica și mijloacele de expresie — fapt demn de apreciat — ca în poezia **Moment de respiro** (titlu cam neinspirat). Așteptăm lucrări noi.

Ioan Astăluș, Puiu Nedea — versuri modeste.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

Mica antologie

DACĂ VII . . .

dacă vii
nu-mi vorbi despre arbori,
despre colinele scufundate-n
oboseala fierbinte de greieri
și nici despre gara
uitată adînc sub zăpezi
pe cînd expresul erorii
ne-a cules peripatetic
în memoria lui !

dacă vii
trage ușor cu inima
pe aerul serii
și scuturâ pleopele lumii
de ultima zbatere-a frunzei
sîngele meu te va simți
printre umbre aproape
cum ramura fructul
venind pe sub pămînt

dacă vii
vino singură — cu nimeni pe brațe —
casa mi-i clădită
din suflete albe de păsări
și nu se mai deschide
decît noaptea tîrziu
pentru cel întors cu credință
și respirat de sete !

dacă vii
vino prin partea de sud
a singurătății
spre unde
casa mea
mai are
o singură fereastră
și un balcon imens
cu un fotoliu galben
în care stau de-o viață
cîntînd și așteptînd . . .

MOȘTENIRE

de grîu să fie văzul tău copile
ca-n trupul țării lumina lui april
ca să mă duci de mînă printre glorii
cînd duhurile pietrei în slavă se aprind

de grîu să fie brațul tău copile
ca-n visul lumii cîntecul de rod
ca să m-apuci cu el pe după umeri
cînd va fi să trec pe cel mai tainic pod

de grîu să fie graiul tău copile
ca-n muguri clipocitul ploilor de-argint
ca să m-adap cu el și după ce
din umbra mea va curge un murmur
liniștit.

ELEGIE PENTRU ANA

și se va rupe Ană ochiul meu de lume
cum apele se rup de cer în asfințit
și-nstrăinarea — blîndă — va bate din
aripă
ca-n trupul mamei plînsul meu de
mult . . .

și-mi va rămîne-n palme doar pulberea
albastră
a serii de întoarceri către porți de lemn
prin care nici o vară n-a trecut vreo
dată
rememorîndu-ți umbra cu albul ei etern

și n-o să am cu ce prin păsări să te strig
și n-o să am cu ce prin mine să te caut
un ochi va fi tăcere un altul insomnie
călătorind alături pe-un duh cețos de
flaut

doar pînzele subțiri de cețuri obosite
ne va cuprinde vag în fresca memorării
pentru-nțelesul zilei dacă am fost sau nu
setoșii peregrini spre apele-ntomnării . . .

VALERIU SALCIE

PUNCTUL DE VEDERE DIALECTIC ȘI ISTORIA POEZIEI ROMÂNEȘTI

(Urmare din pag. 1)

va trebui să înlăture, mai întîi — ca perimate, nemarxiste — vechile metode de lucru :

a) **O istorie a poeziei nu este un conglomerat de monografii** — înșirate cronologic. Această procedură se dovedește ineficientă, fragmentaristă, statică. Întregul, mișcarea lui rămîn neobservate ; unghiul de vedere este metafizic, nu dialectic.

Criteriile așezării operelor în spațiul artei se cuvine să fie organice, interne, nu exterioare și convenționale;

b) **Gruparea tematică a lucrărilor (și a autorilor)** este — și ea — nesatisfăcătoare. Tema aparține ontologiei ; este anterioară operei. E ca și cum ai clasa construcțiile arhitectonice după indivizii care le locuiesc, nu după stilul lor. Criteriul tematic se păstrează (cum bine știm) strict apreciativ : el se referă la valoarea educativă a artei.

Aceste metode de lucru (și altele aidoma lor) ni se par (dacă urmăm neabătut un mod dialectic de a înțelege lumea în genere și viața poeziei românești îndeosebi) incapabile să ducă vreodată la o veritabilă istorie a **reproducerii sintetice.** Altfel credem că trebuie pornit. Propunem, deci, în continuare, o scurtă schiță de investigare a **cosmoidului poetic românesc** (ilustră sinteză între național și universal, între formă și substanță, între instinct liric și conștiință artistică). Așadar :

1. Este necesar, mai întîi, să se aplice **materialului poetic** criteriile de selecție ale unei **tipologii stilistice.** Vom distinge, numaidecît, în neîntrerupta desfășurare a fluxului liric, **două direcții** — mereu distincte, mereu în fertilă contradicție (teza și antiteza) : **direcția cultă, europeană** (linia Văcărescu-Hașdeu-Macedonski-Ion Barbu etc) și **direcția folclorică, autohtonă** (poezia populară — Eminescu-Blaga — etc). Prima este clasică, simbolistă, înclinată spre splendori reci și bizantinism. Estetizează și conceptualizează. Cultivă slova și stihul. Meditează la frumusețea alcătuirilor prozodice. Cealaltă e romantică. Preferă senzația și simțămîntul. Aduce necontenit alte și alte valuri de inspirație proaspătă. Prima vine cu forma care să le încapă. Cosmoidul național este însăși armonizarea celor două direcții. Cîte literaturi se pot mîndri, oare, cu premize la fel de viguroase ? Cu atît de fericite sinteze ? Cu un atît de echilibrat sistem de împăcări și opoziții ?

În lumina acestor disocieri, importanța creației (și a personalității) lui Macedonski ne apare mult mai limpede : după enormul suflu lansat de Eminescu asupra „neoclasicilor", poezia intrase într-un epigonism molatec și plîngăreț din care numai eforturile lui Macedonski (și ale celor ce l-au însoțit apoi) au fost în stare s-o smulgă. Eminescu și Macedonski — marii ctitori ai poeziei noastre. „Conflictul" lor are o adîncă justificare estetică. Prin el chiar se vede cît de profund și-au identificat, amîndoi, destinul cu acela al poeziei.

2. Ajunși aici, va trebui să introducem în discuție **disocierile estetice.** Potrivit criteriilor de selecție ale unei **tipologii estetice,** vom opera — în cuprinsul fiecărei direcții — distincția între **vizionari** și **prepoetici** (aceștia din urmă fiind, la rîndu-le ori **descriptivi,** ori **confesivi ; iar confesivii** sînt fie **sentimentali** fie **conceptuali).**

Și iată sistematica lucrării aproape completă. Ce înțelegem prin **viziune** am spus altădată. Celelalte noțiuni au beneficiat și ele de repetate explicitări.

Schița ni se pare corectă : o clipă nu ne-am îndepărtat de caracteristicile obiectului și de principiile metodologice ale unei estetici realiste. De aceea, spre deosebire de altele, **sistematica** noastră (orice istorie pretinde sistematizare) nu ascunde, nu mortifică dinamica fenomenului : ea însăși este dinamică. Suita de monografii este înlocuită cu o **structură,** cu un **sistem** de interdependențe, de confruntări și salturi.

Nu vom exemplifica acum. Nădăjduim să o facem în viitor, pe larg. Am îndrăznit să propunem doar calea pe care o credem adecvată unei asemenea întreprinderi.

Poezia românească — extrem de bogată în culmi și în planări calme ; clădită cu sîrguință și geniu — așteaptă o istorie care să-i consemneze, cu grijă și pricepere, pulsul. O istorie care — științifică fiind — să-i surprindă originalitatea și măreția.

CU NICOLAE JIANU

(Urmare din pag. I)

— În orînduiri nemișcate, cel puțin în relațiile dintre indivizi, un autor poate fi indiferent la schimbarea decorului, el urmărind drame mai profunde. În cazul revoluției, însă, realitatea i se impune cu atîta forță, uneori chiar cu violență, încît el o înregistrează instinctiv, dacă instinctul său artistic nu e atrofiat sau deviat.

— Înțeleg că o privire sănătoasă nu poate greși...

— Greșelile în literatură au înfățișări multiple. Eu mă refer la țesătura de idei și la adevăruri general umane. Numai aici putem vorbi de **sănătate de normalitate,** restul, adică arta propriu-zisă, scapă oricărei judecăți preconcepute, altfel ar fi deajuns un tratat de filosofie sau un masiv cod de legi. Confuziile sînt posibile. Ne aducem aminte cu cîtă suspiciune era privită, la noi, într-o anume perioadă, simpla aluzie la chinurile artistului care căuta substanța mai ascunsă a relațiilor sociale. Funcționari obtuzi, obscuri vînători de scaune, carieriști cu anxietăți mic-burgheze, izbuteau adesea să impună artiștilor viziuni anchilozante, sărace și superficiale, în contradicție cu o realitate tumultoasă și fascinantă tocmai prin nesupunerea la dogmă.

— În cărțile dvs. din acea vreme sînt urme ale unor asemenea schilodiri ?

— Destule. Dacă mi s-ar dărui cîțiva ani, peste cei soroci ți, le-aș scrie din nou.

— Eu vă doresc acești ani.

— Sînteți foarte amabil — să ne presupunem o discuție asemănătoare în anul 2000, cînd vor fi probabil unele noutăți.

— Nu știu dacă acceptați o așezare a lucrului scriitoricesc pe anume perioade, urmărind o evoluție. Am impresia că în culegerea dvs. de nuvele „Cvartetul alb", apărută acum doi ani, se manifestă un interes mai mare pentru destinul individual al personajului.

— Dacă e așa, mi se pare firesc. Societatea se maturizează, moravurile se structurează, binele și răul pot fi depistate mai ușor, izbînda sau eșecul unui individ angajează societatea, vechile stihii, demonismele de tot soiul, prejudecățile înjositoare dispar și se ivește luciditatea, rațiunea, răspunderea față de propriul destin. Veți fi de acord că înfățișarea lumii e alta în aceste condiții.

— Vă considerați înrudit cu vreun mare scriitor ?

— Nu-mi îngădui să mă apropii sau să mă leg de nici unul din numele mari. Pot mărturisi însă că am făcut cîndva un mare efort ca să scap de tirania prozei moldovenești, în spiritul căreia crescusem. Să scrii ca și Creangă sau ca Sadoveanu, cînd nu ai geniul lor este catastrofal și adesea de un ridicol total.

— Care e scriitorul român pe care-l prețuiți cel mai mult ?

— Ar trebui să rostesc multe nume. Rîvnesc cu modestie luciditatea lui Camil Petrescu, mișcarea lui febrilă, setea lui de adevăr în toate stările existenței și, desigur, fraza lui de mătase aspră, cu cusătură ușoară, nevăzută. Dar la asta nu ajung decît puțini într-un secol de cultură. Ceea ce poate fi uneori descurajator . . .

— Vă preocupă destinul prozei ? Intuiți drumul ei?

— Am avut întotdeauna prozatori mari, nu știu dacă românul e născut poet, dar că are geniu epic este de necontestat. În momentul de față, proza noastră își găsește ritmul și tensiunea normală, se scrie mult, se va alege puțin, dar acest puțin se va constitui în capodopere. Din partea asta sînt liniștit. Rămîne ca editorii și toți cei răspunzători de destinul literaturii să aibă și liniștea, și curajul, și priceperea de a promova tot ce e mai bun. Nu difuzorii de carte pot hotărî și nici „vandabilitatea" rapidă și ușoară nu poate rămîne unicul criteriu al valorii literare.

— La ce lucrați acum ?

— Mă străduiesc să termin un roman care s-a născut greu. sau mai bine zis a crescut greu. Este exact efortul de luciditate de care am pomenit. Cred că în meseria asta luciditatea poate deveni o frînă. Am scris așa de greu cartea asta încît editura s-a văzut silită să mă dea în judecată, pentru a-și recupera avansul. Întîmplarea mi-a folosit, m-a învățat disciplina financiară care cere luciditatea cea mai . . . neiertătoare. Sper să public un volum de nuvele la „Albatros" și să văd în lucru filmul unei cumplite drame de război, al cărei scenariu se concretizează acum.

— Vă mulțumesc și vă urez să terminați cît mai repede și cu bine romanul la care țineți atît de mult.

— Editorul să vă audă !

Documentar

Tineretul lumii — între scepticism și participare

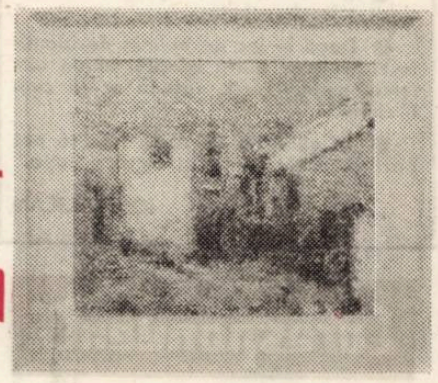

Peisaj

Interesul acordat „problemei tineretului" (populației) sub 25 de ani reprezentînd — potrivit unor recente estimări — aproape jumătate din locuitorii planetei) nu se justifică doar prin ponderea în creștere, în structura demografică ci, mai ales, reflectă uriașa responsabilitate față de destinele umanității înseși, tînăra generație semnificînd de fapt „speranța viitorului" omenirii. Neîndoielnic însă, abordarea acestei complexe și controversate problematici refuză autonomismul și demersul intermediind dialogul PREZENT-VIITOR și monodisciplinar, **tema tineretului** fiind necesarmente înglobată perspectivelor omenirii în ansamblu în acest frămîntat sfîrșit de secol, „saturat" cu probleme.

Se poate vorbi chiar de un interes „instituționalizat" pentru problemele tineretului, mărturie oferind în acest sens numeroasele anchete, studii și dezbateri organizate sub auspiciile O.N.U., recomandările forului mondial privind educarea internaționalistă și umanistă a generațiilor viitorului, promovarea idealurilor de pace, respect reciproc și înțelegere între popoare.

Numeros și eterogen, tineretul lumii manifestă orientări diverse și obiective specifice, derivate din particularitățile contextelor sociale ; în peisajul mișcărilor de tineret care frămîntă „lumea capitalului" nu lipsesc nici acțiunile extremiste, spiritul demisionar, nihilismul și pseudo-revoluționarismul, contestația îmbrăcînd variate forme sau eșuînd în marginalitate prin apatie, dezangajare și atitudine echivocă. Există și tendința de a identifica devierile tineretului cu orientările sale actuale ; însuși „valul protestatar" care a zguduit Occidentul deceniului trecut (atingînd în Franța — prin evenimentele din mai 1968 — un punct de înaltă amplitudine), a fost etichetat ca o „întrerupere provizorie" a procesului de „ameliorare a capitalismului" (André Gorz : „Réforme et révolution"), eludîndu-se caracterul ireconciliabil al antagonismelor și implicațiile adînci ale crizei „societății de consum".

Capitalismul a escamotat — sub vălul pretinsei prosperități — consecințele sociomorale și traumatismele creșterii economice necontrolate (inerente de fapt unei societăți al cărei fundament îl constituie goana după supraprofit, cultivînd „idolatria creșterii cantitative" și frenezia consumatoristă, intervertind raportul dintre valorile-scop și valorile-mijloace, pierzînd dimensiunea și perspectiva umană). Starea capitalismului contemporan, dificultățile cronice care-l confruntă și racilele care nu pot fi eradicate decît prin suprimarea sistemului însuși au ca efect pe plan psihologic (îndeosebi în rîndul tineretului) **pierderea încrederii.** Reflectînd (mai mult sau mai puțin adecvat) incertitudinile sub aspectul recesiunii economice, literatura contestatară din Occident (aflată într-o spectaculoasă diversificare de poziții, vehiculînd un radicalism de diferite nuanțe și promovînd o critică virulentă, în multe privințe originală) exprimă bineînțeles și protestul sau insatisfacțiile tinerei generații, fără a oferi însă și soluții realiste.

Firesc, valul mișcărilor tineretului apusean a generat și susținute preocupări de teoretizare a stării sale sociale, paleta interpretărilor privind rolul lor politic incluzînd analize pertinente dar și poziții extreme, divergente : de la opinii care etichetau atari mișcări ca simple rebeliuni sau manifestări primare ale instinctelor agresive la cele vehiculate de reprezentanții așanumitei „teorii a grupurilor marginale" (avînd ca exponenți, printre alții, pe H. Marcuse, Ch. Reich, A. Touraine) potrivit cărora tineretul — prin poziția sa marginală, alături de alte „minorități sociale" precum intelectualitatea, populația de culoare și muncitorii emigranți — are un potențial revoluționar nealterat și un rol social-politic determinant. A. Touraine „vede" chiar în tineret **o clasă socială cu interese specifice,** considerînd mișcarea sa contestatară un nou tip de conflict de clasă. Inconsistența și unilateralitatea acestor aprecieri sînt indiscutabile, ultimii ani învederînd tocmai slăbiciunile organizatorice și confuziile ideologice ale tinerilor contestatari (cu cert efect eroziv asupra potențialului lor revoluționar). „Criza de sistem" pe care o traversează societatea capitalistă augumentată de „explozia inflaționistă", amploarea depresiunii economice și întregul cortegiu de probleme (induse de structurile subdezvoltării) care confruntă contemporaneitatea amplifică curentul protestatar al tuturor categoriilor de tineri. Chiar dacă această revoltă nu se manifstă acum eruptiv ea nu înregistrează un „reflux" și nu poate fi minimalizată, conferindu-i-se semnificația unui „accident istoric" — cum grăbit s-au pronunțat diverși teoreticieni occidentali ; tineretul lumii nu s-a retras de pe scena militantismului politic, redescoperind — chipurile — „tradiția, religia și convenția". Dar protestul lui, exacerbînd uneori individualismul este minat încă de confuzie, nebulozitate și anarhism, gravitînd chiar spre orientările de pronunțată atitudine conservatoristă sau neofascistă. Critica pe care o aduce „establishment"-ului este acum mai puțin spectaculoasă, dar a devenit „silențioasă și corozivă" — scria sociologul francez Jean Dauvignaud în volumul său „Planeta tinerilor" ; reflex al „crizei de ideal", generația tînără nu revendică doar securitate profesională sau drepturi social-politice limitate ci discută pertinent asupra „mondializării" problemelor care preocupă omenirea, a posibilității supraviețuirii capitalismului, întreținînd dialogul cu alte forțe politice, condamnînd miopia politică și anticomunismul orb propovăduit cu obstinație, clarificîndu-și de fapt — prin permeabilitatea față de marxism — propriile obiective.

Afirmarea tineretului ca forță socială se realizează însă — așa cum observa Lenin — „diferit în diferite etape ale istroiei" ; refuzînd modele socio-culturale promovate de societatea de consum" ; contestînd structurile sale sociale în numele „ideologiei respingerii oricărei ideologii" dar limitîndu-se la rechizitoriul realităților capitalismului contemporan și nihilism, tineretul occidental nu poate depăși în mod obiectiv „revoluționarismul verbal" și nu poate imprima revoltei sale inițiativă istorică și viziune constructivă. Doar ralierea la mișcarea muncitorească, fuziunea tuturor forțelor sociale progresiste și radicalizarea atitudinii critice (prin cristalizarea opțiunilor politice) pot asigura reușita în lupta pentru transformarea revoluționară a societății, politicul avînd un indiscutabil rol integrator ; iar **un punct de vedere revoluționar și realist în raport cu capitalismul nu este posibil decît de pe pozițiile marxismului.**

Deși „proclama" aceza drept „unică forță revoluționară", Gérald Vincent observa cu profunzime în volumul său „Le peuple lycéen" (Ed. Gallimard, 1974) că pentru ginditorii lucizi ai Occidentului **„nu există o problemă a drogurilor sau o problemă a pornografiei ci problema unui tip de societate în care, în ultima analiză toate raporturile dintre oameni sînt mediate de bani". „Absurdă"** (pentru cei proveniți din păturile avute) și **„injustă"** (pentru cei „lipsiți de șanse", a căror situație de nesiguranță privind viitorul profesional acționează — cum opinia același G. Vincent — ca un veritabil factor angoasant), societatea de consum probează — și prin „seismele sociale" avînd ca detonator tineretul — caracterul său anacronic, **dezvoltarea economică nerezolvînd — prin ea însăși — acutele probleme sociale care o confruntă ;** eradicarea cauzelor sociale care fac posibile și perpetuează ocultismul, consumul de droguri, promiscuitatea sexuală, violența și delincvența în creștere, dezerțiunea socială (ca forme de „evadare" dintr-o societate coercitivă și alienată) conducînd — inevitabil — la degradarea ființei umane, revendică **atitudinea militantă, inserție activă în viața socială și nu cantonarea în marginalitate și pesimism.**

Izbitorul dezacord dintre impetuozitatea progresului tehnic și realitățile sociale din „lumea capitalului" au condus — de pe pozițiile **fatalismului tehnologic** — la atitudini extreme : de la viziunea paradisiacă și beatitudinea celor care considerau că progresul tehnic — decretat panaceu universal — rezolvă automat, în virtutea unei logici interne problemele sociale la pesimismul acelora care — sub presiunea efectelor negative ale revoluției tehnico-științifice, multă vreme neglijate și amenințînd potențial viitorul omenirii ca sistem global — preconizează o reîntoarcere la formele arhaice, eșuînd în tehnofobie și afirmînd că evoluția tehnologică generează „răul" prin ea însăși.

Tratarea triumfalistă a revoluției tehnico-științifice și euforia întreținută de „creșterea economică continuă" în capitalism (dublată de grave contuzii morale, în contextul unei societăți incapabilă de a rezolva problemele vitale ale tinerei generații, manifestînd simptomele decadenței și acuzînd „oboseala" unei orînduiri perimată istorice(te) au condus și la instaurarea unei mentalități antitehnologice" — ca reacție de masă, îndeosebi în rîndul tinerilor, în fapt însă, incalculabilele daune de ordin etico-moral pe care această societate (depășind, chipurile, tarele sociale proprii „vechiului capitalism") le provoacă nu-și au sorgintea în evoluția tehnico-științifică în sine, ci se impun a fi abordate în contextul larg al crizei de sistem pe care o traversează. Ultimii ani ilustrează concludent dificultățile care confruntă capitalismul, inflația — antidotul clasic al marasmului economic și șomajului — dovedindu-se neputincioasă dar coexistînd cu o accentuare a injustițiilor sociale, reducerea veniturilor reale ale marii majorități a populației, creșterea bruscă a parazitismului social concomitent cu recrudescența delictelor penale și a criminalității, amplificarea proporțiilor „beției albe" și a șomajului juvenil (oscilînd între 20-40% din total). **Slumpflația** — termen care definește actuala fizionomie a „societății de consum" și „hemoragia morală" care o însoțește, învederează — prin puterea de necontestat a faptelor — decrepetitudinea ei, marxismul validînd prin practica umană revoluționară necesitatea obiectivă a înlăturării capitalismului de pe scena istoriei.

Este desigur firesc și necesar ca în ascensiunea umanității noile generații să-și dea aportul (corespunzător unor exigențe progresiv-superioare), animate de un autentic spirit revoluționar, împlinindu-și aspirațiile de pace și progres, definindu-se ca un veritabil ferment al dezvoltării și edificării unei lumi mai bune și mai drepte pentru toți.

Detașament activ și combativ al tineretului lumii, tineretul român — angrenat cu pasiune efortului constructiv al întregii națiuni — își valorifică — prin prezența sa conștientă — întregul său potențial pentru împlinirea înaltelor idealuri ce jalonează devenirea noastră comunistă, trăind tinerețea nu doar ca o vîrstă cronologică ci ca dimensiune spirituală, mistuită lăuntric de nevoia cunoașterii și pătrunsă de bucuria muncii creatoare, liberă de exploatare și deschisă înnoirilor.

ADRIAN DINU RACHIERU

FOILETONUL SĂPTĂMINII

Taine ale civilizațiilor dispărute (III)

de Dan Nemesnic

Fălmăcind pricina revărsărilor Nilului, Herodot (sec. cinci, î.e.n.) emite cîteva teorii care circulau pe vremea aceea. Una din ele, după spusele lui „cea mai verosimilă" dar și „imposibilă" era aceea că „apa Nilului provine din zăpada care se topește". Știința își are, ca și toate celelalte activități omenești, mizeria și măreția ei. Șerpuitoare și chinuită a fost „linia" ei în istorie. Urcușuri și coboriri, poticniri umilitoare și avînturi de mare slobozenie. Nu ne vine acum atît de greu să dovedim superioritatea gîndirii grecești față de filozofia scolastică a obscurului Ev Mediu. Născută în antichitate, umbrită în evul cel de mijloc, descoperită din nou de arabi, restaurată în drepturile ei (renăscută) în Renaștere, știința a fost astfel preluată și tîrîtă pînă în zilele noastre. Chestiune de șansă. Dar și de cîștig neprețuit.

★

„Lumea e dreptunghiulară și se întinde din Iberia (Spania) pînă în India, și din Africa pînă-n Sciția (Rusia). Cele patru margini ale ei se compun din munți înalți, pe care se sprijină bolta cerească. Pămîntul e doar o ladă imensă, iar pe fundul ei neted se află toate mările cunoscute de om. Cerul e capacul acestei lăzi, iar munții — zidurile ei". Așa glăsuia, în naivitatea sa, Kosmas Indonavigatorul învățat și cunoscut cercetător din sec. VI al erei noastre, în cartea sa „Topografia creștină".

Dar, cu o mie de ani în urmă de la șugubeață, pentru noi astăzi, descriere a lui Kosmas, filozofii aveau o cu totul diferită și mult mai exactă reprezentare a Pămîntului nostru. Pitagora (sec. șase î.e.n.) susținea la cursurile școlii sale din Crotona că Pămîntul are forma unei bile. Aristarh din Samos (sec. trei î.e.n.) trage concluzia că Terra se mișcă în jurul soarelui. Eratostene (sec. trei î.e.n) din Alexandria merge și mai departe : face calculul circumferinței p l a n e t e i noastre. Perspicacitatea și profunzimea gîndirii marilor greci atinsese aproape perfecțiunea. Trebuie să facem însă un salt mărișor pînă în anul 1600 e.n. și să ne cutremurăm de patania călugărului dominican Giordano Bruno, condamnat și ars de viu pe rug în piața Florilor din Roma. Îndrăznise „ereticul" să afirme că în Univers există o mulțime de sori și planete care se rotesc în jurul lor. Ba mai mult : el credea că unele dintre aceste lumi sînt populate. Acceptat de abia peste 400 de ani, strălucitul raționament al lui Bruno a fost precedat, de fapt, tot de ipotezele filozofilor greci, care credeau în pluralitatea lumilor. Așa, de pildă, Anaximene îl sfătuiește cu amară tristețe pe Alexandru cel Mare să nu se bucure prea tare de cuceririle sale militare, căci nu cucerise decît teritoriile unui singur pămînt, pe cînd lumea e mult mai mare, iar Universul nostru are nenumărate alte lumi. Metrodot și Anaxagora scriau despre „alte lumi" în Univers ș.a.m.d. Și... de la Ptolomeu la Copernic, timp de patrusprezece veacuri, nu s-a făcut nici un pas mai important în acest domeniu. Știința își are curiozitățile ei, iar mintea omenească este, precum lumina, discontinuă. Uneori cade în melancolii cețoase și nu mai catadicsește a se urni din maladiva-i amorțire. Alteori își desfășoară aripile și, în avîntul ei, atinge piscuri nebănuite. Dar lumea e largă și ceea ce naște într-o parte a ei riscă să moară în necunoaștere, pe cînd în altă parte cresc flori demne de o lumină mai bună. Pînă în a doua jumătate a sec. XVI locuitorii Europei apusene mîncau cu degetele și cu cuțitul în timp ce, cu o mie de ani în urmă, pe alt continent, în America Centrală, populațiile băștinașe cunoșteau limgura și furculița. Egiptenii le cunoșteau cu trei mii de ani înaintea erei noastre. E doar un detaliu care pune lucrurile în adevărata lor perspectivă și parcă dă cu tifla europenilor porniți pe „civilizarea" „sălbaticilor" din continentele noi cucerite.

Aztecii trăiau o perioadă de Aur înaintea venirii conchistadorilor. Moctezuma călca de fapt pe aur, căci, într-adevăr, purta sandale cu tălpi de aur moale, iar în Peru, soldații porcarului cuceritor Pizarro își potcoveau caii cu argint. E deajuns să cunoaștem faptul că Europa anului 1492, adică data la care Columb deschidea drumul spre Eldorado, deținea o cantitate de 90 tone de aur, iar numai după cîteva decenii, timp în care conchistadorii „c i v i l i z a u" populația Lumii noi, această cantitate crește de opt ori !

Veneționii rămîn cu gura căscată la odoarele și pietricele scîlpitoare aduse de Marco Polo din îndepărtatul Orient. Îl și zic „domnul milionar", iar cînd oamenii săi taie postavul mantiilor lor grele, o grindină de pietre scumpe inundă p r i v i r i l e uimite pînă la leșin ale celor din jur. Deci, Marco Polo le spusese povești adevărate. Acele rubine, safire și diamante, nu erau decît dovada spectaculară a celor auzite.

(VA URMA)

COLEGIUL DE REDACȚIE :

ION ARIEȘANU (redactor șef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRĂGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. — TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3—33—90, 3—33—76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVII ● 22 iulie 1976 ● Nr. 29 (439) 8 pagini 1 leu

Prietena mea mierla

Sunt fiul Riului intrupat din această lumină cu simburi
mă cunosc peștii de munte și racii alpini
cu Muntele silabiseam primele îndemnuri ale privighetorii
pădurea îmi lumina capul cu visele tuturor păsărilor cîntătoare
de pietre îmi sprijin vederea ca Riul să existe
sunt fiul Riului de cînd există soare
de cînd de stele s-a lovit un trandafir curat
binecuvînt aceste planete și iluzia din sîngele meu
alimentată mereu cu zăpadă cu lună și arbori cerești
aici mă știu toate frunzele stejarului și fragul și alunul
cu smeura colaborez în zori să-l îmblînzim pe urs
căpșuna e alături iar mura pentru mine
aprovizionează timpul ceasornicului de aur
sunt fiul Riului cu munte îmi limpezesc conștiința
pe acest tărîm sentimental cu brazii fumegînd cuvinte
vă chem la recitalul prietenei mele mierla.

SABIN OPREANU

Ilustrăm acest număr cu lucrări ale artistei RALUCA GRIGORCEA

Spectacolul lumii

Au trecut doar cîțiva ani de la acea zi de vară în care oamenii de pe o întreagă planetă, surprinși în dreptul tuturor celor douăzeci și patru de ore ale lor așteptau înfrigurați, cu ochii la micile ecrane, pentru a participa ca spectatatori la „primul pas al omului pe Lună". Și credibil și incredibil, se lucra fără cascadori. Ne-am obișnuit, mai apoi, să fim de față la mai toate marile spectacole ale planetei, așezați cu toții în loja întîi. Pentru ca acum, în aceste minunate zile de iulie să fim, din nou, fiecare dintre noi unul dintre cei peste un miliard de spectatori, pe viu, ai marelui spectacol : Jocurile Olimpice de la Montreal.

Spectacolul lumii. Inevitabil, gîndurile cele mai simple se repetă, poate pentru chintesența adevărului lor. Spectator al lumii – un semn, un gest comun care limpezește punțile dintre oamenii unui singur pămînt, și mai mult decît orice, îi face să participe, să se implice, dincolo de meditațiile firești care decurg de aici, ca oameni cu un suflet și o dorință. Un festival mondial ce se petrece la aceeași oră, devenită ora întregii planete, în fața unor minți deprinse cu cele mai neașteptate produse ale inteligenței umane.

Ne simțim alături prin același gest de pace și prietenie, demn de cele mai înalte deziderate umane, fără reper în istoria altor secole, gest posibil datorită însești cuceririlor omului veacului nostru. Au trebuit mai bine de două milenii pentru ca simbolul antic al Olimpiadei, el însuși o chemare la descoperirea frumuseții umane, la lupta dreaptă, să-și amplifice sensul, la nivelul întregii Terra, netemătoare încă de universal, pentru a implica omul, sentimentele lui cele mai alese, pînă în adîncul fibrelor: nebănuite ale materiei pentru a naște punțile ascunse ale apropierii dintre oameni. Iată știința și tehnica deceniului mutînd printr-un satelit zvîrlit în perimetrul abstract al albastrului, flacăra olimpică pentru a o așeza în cupa altui continent, o metaforă prometeică. Iată-ne pe noi, de față, miliarde de ochi urmărind fundamentala desprindere a omului de pămînt, dansul lui pe limpezimea apei, lupta lui cu acele ceasornicului, o materializare a omniprezenței ființei umane.

Și, cu toate acestea spectacolul propriuzis e simplu, îl știm : omul în luptă cu inerția, cu gravitația, cu timpul. Competiții fundamentale, indemnuri la seninătate și echilibru, mîini întinse unii altora pe deasupra continentelor, pe deasupra neînțelegerilor, spre echitate, egalitate și progres uman. Istoria va marca momentul acesta și se va pregăti pentru un altul, ascendent. Credem în el, fiecare dintre noi cei care grație acestei participări ne simțim mai oameni decît oricînd, mai egali în fața propriilor noastre forțe, mai înalți în înșeși reflecțiile noastre, despre înțelepciune de acum. Trebuie să credem în istoria viitoare la această dimensiune cu toții.

Iată din nou, știința și tehnica secolului eliberînd energii umane și iată-ne, ridicată la nivelul întregii planete, mîndria națională alături de participantul olimpic învingător. Iată-ne cu o firească speranță în plus spre prietenie și înțelegere, acum cînd simțim la geana ochiului nostru continente de oameni privind senini, independenți de intoleranța clipelor mărunte, răspunzînd unei chemări lăuntrice : pacea.

Spectacolul lumii e, așadar, deopotrivă știință și îndemn umanist, e întrecere la nivelul funcțiilor fundamentale ale ființei și pas în istorie. Ne rămîne să dăm glas îndemnurilor firești ale simțămintelor noastre pentru a înțelege cum și cît participăm, chiar și acum, în calitate de spectatori la apropierea dintre noi, oamenii acestui pămînt.

PAUL BOGDAN

Ideile Congresului educației politice și culturii socialiste

Gîndirea marxistă și arta

Lipsa unui sistem estetic propriu al marxismului clasic nu înseamnă și imposibilitatea sistematizării unor direcții teoretice implicate în gîndirea materialist-dialectică și istorică ce vor prezenta o adevărată filieră metodologică în cercetatea estetică ulterioară. Prin momentul teoretic și axiologic Marx, esteticieni ca Winckelmann, Kant, Schiller, Hegel, J. J. Rousseau, Diderot, etc., devin actuali în noua împrejurare a reevaluării condiției umane. Dar Marx nu înseamnă o sumă de influențe ; el reprezintă o sinteză și o chintesență, o restructurare a noului și a actualității în perspectiva unor referințe și finalități pe care filosofia sa le subsumează istoriei universale. Raporturile fundamentale se apleacă spre existența socială, iar arta înseamnă pentru clasici un fenomen determinat, dar și un instrument de realizare umană și influențare socială.

Vom extrage conținuturile estetice ale gîndirii marxiste nu dintr-o lucrare destinată acestui obiect, ci din alcătuirea teoretică și principială a filosofiei, economiei politice însăși ; materialismul dialectic și istoric constituie în situația esteticii, dar și în alte domenii, cadrul general de referință și metodologie. Valoarea acțiunii umane are valențe mitice, cum se exprimă marxistul R. Garaudy, iar creația artistică pătrunde în conștiința individului printr-o infuzie axiologică, coordonîndu-i supremația. Idealul transformării individului într-un creator ale cărui scopuri depășesc reproducerea vieții materiale, străbate gîndirea marxistă, conferindu-i un sens prometeic ; dialectica întregește dorința de acțiune, iar creativitatea gîndirii înlătură ceea ce părea fatal în sfera determinismului ; dogmatismul interpretărilor ontologice se preschimbă într-o conștiință pozitivă a relativității și a posibilităților nelimitate, iar metafizica – într-o depășire metodologică, oferind subiectului drumuri nelimitate de integrare și apropiere a universului. Teoria obiectivizării și alienării în general, devine și o teorie a exprimării estetice a omului în îngrădirile unei societăți, precum și a șansei sale de eliberare, de materializare a esenței umane într-o activitate ai cărei termeni capătă consecințe morale și axiologice.

Caracterul creator și transformator pe care gîndirea marxistă și-l asumă, reprezintă acumulări spirituale folositoare libertății și acțiunii ; absența dogmei sau a contemplației abstracte feresc estetica marxistă de condiția depășirii sau a rupturii de realitate ; ea rămîne un sistem deschis, veșnic supus înnoirilor și condiționării dezideratului social, cum de altfel se întîmplă cu însuși materialismul istoric. Nu trebuie să uităm, de asemenea, că însuși proiectul marxist fundamental, prezentat ca o consecință a străduințelor societății omenești dintotdeauna – emanciparea – reprezintă sfera de coordonare a tuturor acestor caracteristici. Deschiderea filosofică și capacitatea de schimbare a lumii slujesc acțiunea perpetuă în folosul unei asemenea realizări. Idealul social, dublat de cel individual, coordonate într-un spațiu viitor, se împlinesc de fapt printr-o trăsătură umană, a cărei natură aparține categoriei estetice de „frumos" : „homo aesteticus", termen sinonim astăzi cu omul viitorului, se va întregi, înfiripîndu-se doar într-o societate organizată

VIOREL SÎRBU

(Continuare în pag. 6)

Convorbiri

Cu ALVIN TOFFLER

despre Știința Viitorului

„Viitorul ce urmează nu este predestinat ; el este rezultatul deciziilor luate de noi în prezent".
A. TOFFLER

– Vizita Dv. în România a fost așteptată cu mult interes și desigur că se va solda cu satisfacții deosebite, mai ales pentru cei preocupați și angajați problemelor Viitorului. Nu încercăm să Vă flatăm mărturisindu-vă că „Șocul Viitorului" a devenit una din cele mai influente construcții stilistice ale vocabularului prospectologic, care a stîrnit un interes deosebit, un adevărat curent de opinie pentru Viitorul Omenirii. O dovadă concretă stă și ciclul de „Convorbiri privind Viitorul Omenirii", deschis de revista noastră. Este normal, așadar, să începem prin a Vă invita să ne faceți cîteva precizări asupra condițiilor și modului în care ați ajuns la ideea de „șoc al viitorului".

– Primul amănunt ce vi-l pot da și care de altfel se impune este comun și bine cunoscut : lectura de aventuri din copilărie. Romanele lui Jules Verne au avut un rol deosebit în dezvoltarea imaginației mele. Reluarea acestor lecturi la maturitate mi-a format convingerea că Jules Verne este în fond un mare romancier, realizînd opere științific-fantastice corespunzătoare preocupărilor noastre de astăzi. Lectura acestora mi-a stimulat imaginația și m-a făcut să reflectez asupra alternativelor de viitor pe care le oferă civilizația tehnologică, specifică epocii noastre. Cu acest potențial imaginativ care face parte din fundalul formațiunii mele, am ajuns student în deceniul al șaselea. Studiam artele, mă interesa în mod deosebit poezia și voiam să devin scriitor. Puteam scrie eseuri reușite chiar și despre opere mediocre, dar am constatat că atari realizări nu aveau nici un ecou și nu-mi aduceau nici o satisfacție. Nemulțumit de această situație, mi-am schimbat orientarea vieții și, continuînd studiile, m-am angajat în fabrici de profile diferite, căutînd să aflu gîndurile, frămîntările și aspirațiile maselor. Dorind să fac cunoscute determinările mele, am devenit ziarist. În această calitate, timp de patru ani, am urmărit intens viața politică americană, frecventînd instituțiile ei principale și cunoscînd mari personalități de conducere. Am rămas întrutotul nemulțumit de faptul că, pe de-o parte, oamenii cu responsabilități luau decizii foarte importante, ca și cum viitorul n-ar exista, cît timp, pe de altă parte, cuceririle tehnice de la sfîrșitul deceniului al șaselea anunțau un viitor exploziv ce impunea schimbări și transformări radicale atît în organizarea economică, cît și cea socială și politică.

De la acest contrast am ajuns la concluzia că societatea intră vertiginos într-o criză istorică de a-

VICTOR ISAC

(Continuare în pag. 7)

Vasile Nicolescu,

Transfigurare — Remise en reve

(Editura Eminescu, 1976)

Mod discret, poate, de a celebra treizeci de ani de la debutul editorial, deşi tocmai acele **juvenilia,** poemele din volumul **Liturghii negre** (1946) nu îşi găsesc reprezentarea în recent apăruta antologie bilingvă a poeziei lui Vasile Nicolescu, **Transfigurare — Remise en rêve** (versiunea în limba franceză, exemplar realizată de Sorina Bercescu), ne înfăţişează etapele maturizării, ale personalizării, mai exact spus, lirismului unui poet de cea mai autentică fibră intelectuală.

Poemele plachetei de debut, însoţite de aura estetizant-fantască a unui simbolism de bibliotecă, fiind scoase, prin caracterul restrictiv al antologiei, din discuţie, ca şi, deopotrivă, ampla „suită lirică" **Enescu,** rămîne să insistăm asupra următoarelor volume, patru la număr, în care Vasile Nicolescu şi-a strîns, cu o severă conştiinţă a valorii, producţia poetică. **Prin ce se remarcă, Poeme**-le din 1963 ? Ar fi vorba, mai întîi, de o încordare retorică disparentă, activă, încă, în superbia cu care poetul se încredinţează gesturilor temerare, tentaţiilor absolutului, unui mit, în fond, al juvenţei strălucitoare.

Elanuri panteiste, impulsuri prometeice, o anume plăcere „egolatră" de a se contempla, atletic, în spaţii vaste („Eu sînt nebiruitul semănător de aştri / şi pun tulpini de soare pe unde-i întuneric, / şi zilei care vine îi pun de bronz pilaştri / cînd timpi şi stinse spaţii din moarte le desferic" — **Cîntecul drumeţului de zi),** iată ce caracterizează poezia din cel de al treilea volum al lui Vasile Nicolescu, volum în care Paul Georgescu descoperea „un filon subiacent, secundar (...) de claritate şi echilibru (clasic), ce acţionează fericit asupra torentului romantic". În plan strict formal, însă, productive sînt deocamdată tocmai impulsiile romantice, „dezlănţuirea barocă", observată de acelaşi critic. Să se remarce în acest sens despletirea imagistică a poemelor din **Parabola focului,** în tropismul dual care le structurează : către un spaţiu solar, mirific, al exultaţiei, şi către un nucleu abisal, generator de viziuni de o fantasticitate neagră, prelucrate de o fantezie prodigioasă. Iată un **Imn soarelui,** poem de viziune manicheistă, în a cărui imagini de un cromatism simbolic ar putea fi transpusă aproape întreaga materie lirică a volumului : „Înainte de a răsări, o, Soare, / mă sufocasem la gîndul / că te-ai fi putut stinge pe veci / Şi asta numai pentru că toată noaptea-am văzut / în halucinante exoduri / negre cîrtiţe / pornind să te-nghită. / Horcăitoare, sumbre, / măşti de guzgani zburători / cu ghearele încleştate de nori ca de plute, / cu ochii spînzuraţi de zdrenţele tale şiroind de lumină, / suind trimbe de neguri spre tine / îmi smulseră ochii, şi gura, şi mîinile, / cu care să-ţi sfîşie chipul, / îmi luară mantia uşoară a viselor, / surîsul care îmi luminează uneori tristeţea, / vioara crăpată de timp / şi-odată cu inima / linia dintre **da** şi **nu** / dintre iubire şi moarte, / groapa cu trandafiri a sărutului / pe care să le-ngroape în negrele-ţi flăcări, / înainte de-a muri, o, Soare, / fireşte / neştiind / că melodia ta / cu trîmbiţe de foc / va zgîlţîi, / ca pe-un copil, / Pămîntul !".

O soteriologie lirică se relevă mereu în imaginile unor astfel de poeme, la confluenţa unor mituri păgîne, mediteraneene (figurile obsesive ale poeziei lui Vasile Nicolescu ar putea fi numite prin Orfeu şi Apollo), cu mituri alogene, cum este cel al unicornului, extras simbologiei medievale : „Ah, unicornul cum înota, / soarele-n mări scăpăta, / vîntul pe mări vijiia, / ploaia ca plumbul bătea, / noaptea urlînd se surpa. / Şi unicornul cînd înota, / gura-i în val sîngera, / inima-i, clopot, bătea, / clopot ce-n val se spărgea, / ochiul de mări se-albăstrea, / trupul de spume se-albea, coama de nori se-nnegrea. / Ah, unicronul cum înota, / plută de carne plutea, / plută-a făpturii era. (...) Dar unicornul, / dar unicornul, / nu s-a-necat, / şi-n cealaltă lume / îşi scoate cornul. / Şi-ntr-un palat / de-argint strecurat / stă vrăjitorul, / clarvăzătorul / lîng-o femee / blînd eteree, / bîndu-i irisul, / dorul şi visul, / scrutîndu-i destinul, / păcatul şi chinul, / el, vrăjitorul, / clarvăzătorul".

Funcţională în poezia lui Vasile Nicolescu este nu numai o capacitate de plasticizare remarcabilă a ideilor, sesizabilă într-un fel de artă a estompei, creatoare a unor impresii de evanescenţă picturală, dar şi o fervoare muzicală în care tehnicitatea clasică a versului se învecinează cu un impresionism sonor, de sugestie macedonskiană, în care poate fi recunoscut tot ce a dat mai reprezentativ autorul în **Clopotul nins** şi **Secţiunea de aur :** „Pe landul visului, ca alcyonii, / călcăm lumina fără de mormînt, / şi-n urma noastră totuşi scorpionii / destramă taină, murmur şi cuvînt. / Strămută visul tot ce-a fost să piară / în carnea noastră-n palidul iris, / păstrăm pe buze-nfiptă ca o gheară / cenuşa-albastră a altui paradis" **(Strămută visul).** Pornită dintr-un asemenea spaţiu purificat prin muzică, poezia lui Vasile Nicolescu caută, meaforic vorbind, majusculele. Practic, se poate constata, după Alexandru Philippide poezia contemporană nu a atins prin nici unul dintre reprezentanţii ei o mai viguroasă epură de lirism clasic-romantic : „Se-ntunecă de ziuă şi parcă-n mii de harpe / Izbeşte coada-i neagră cumplitul mării şarpe / şi ţărmuri de-ntuneric se-aruncă şi se sfarmă / De negrele taloze, cu ţipete de-alarmă / Manej de zei şi vulturi dezaripaţi de fugă / Marea pe chip îşi trage vînăta nopţii glugă. / Şi dacă mîine, trupu-mi, cu braţele-ostenite / Din ceaţă-o să te strige cu crabii în orbite ?" **(Marină, III).**

LUCIAN ALEXIU

Cronica literară

Darie Novăceanu,

Precolumbia

(Editura Sport-Turism, 1975)

Recent premiata carte a lui Darie Novăceanu depăşeşte evident limitele genului publicistic (şi acesta suficient de larg) în care a fost încadrată. Căci, aşa cum avertizează autorul ei, ea nu este documentul unei călătorii „pe meridiane fizice" ci al unei călătorii „pe loc, în bibliotecă şi la masa de scris". În fapt este vorba aici de o călătorie în paleoistorie, „în căutarea timpului pierdut" al civilizaţiilor Americii centrale şi meridionale dinaintea „conchistei", adică a Precolumbiei. O asemenea călătorie se putea întreprinde înainte de toate prin efortul remarcabil al cercetătorului printre documentele scrise (cronici, anale, jurnale de călătorie, scrisori, confesiuni) păstrate în Arhivele din Sevilla, documente în marea lor majoritate contemporane cuceririi spaniole, care salvează cel puţin parţial civilizaţia prehispanică de uitare şi eradicare brutală în actul conchistei şi „descoperirii" ei de către civilizaţia europeană. Crezînd ferm în longevitatea spiritului precolumbian, nu ca un corpus de elemente anecdotice, adesea tendenţios prezentate, falsificate de cronicile spaniole, ci ca un sistem cultural de gîndire şi ontologie anterior marilor civilizaţii indo-europene, autorul îşi propune să reconstituie civilizaţia Precolumbiană ameninţată încă şi astăzi de o poziţie periferică, atîta vreme cît nu este integrată, asimilată deplin la patrimoniul culturii universale. Opera de reconstituire urmează calea întortocheată a unei a doua „descoperiri", de astă dată autentică, în care Europa se grăbeşte să-şi şteargă măcar o parte a marii vini de a fi ignorat cursul firesc al istoriei, de a fi încercat să asimileze o cultură anterioară prin desfiinţarea ei, printr-o „operă" de demolare şi masacrare a valorilor ei umane şi spirituale. În aceste momente, Darie Novăceanu se comportă deopotrivă ca un **gazetar** şi un **poet-umanist,** sensibil la marea dramă a acestei civilizaţii, disculpînd parţial contribuţia nefastă a Spaniei la acest holocaust (de vreme ce Spania, „în idealismul ei iberic, a fost numai executantul subtilului materialism occidental, adevăratul beneficiar al Descoperirii") dar formulînd tulburat această dramă a unei incredibile irosiri care este şi drama morală a contemporanilor, a celor de azi oprimaţi de neliniştea unor ruine care nu mai vor să vorbească.

De aceea, în ciuda aglomerării de informaţii, în ciuda narării conştiincioase a „filmului" celor mai vechi şi mai recente descoperiri, cartea lui Darie Novăceanu părăseşte adesea tonul confortabil al „dării de seamă", obsedată de nenumăratele semne de întrebare de „conul de umbră" ce mai ascunde nenumărate probleme fundamentale, invitîndu-l pe autor la formularea unor interpretări proprii, speculative, pe cît de riscante, pe atît de inedite.

Ambiţia mărturisită a scriitorului este aceea de a vitaliza dialogul cu vestigiile trecutului, de a deştepta mai ales conştiinţa contemporanilor care „obişnuiţi cu prezenţa fantastică a unui timp venit de dincolo de calendare... trec, uneori în fiecare zi, pe lîngă aceste relicve, fără ca măcar să le privească" (p. 306). Tentativa sa este cu atît mai dificilă cu cît „încă nu ştim să „înviem" trecutul, n-am învăţat arta de a-l privi ca pe un prezent care ar mai putea să funcţioneze, ci doar ca pe o ruină oprită" (p. 156).

În această mărturisire esenţială vedem punctul de plecare al unei dificile operaţii de reconstituire care singularizează într-un fel cartea lui Darie Novăceanu între altele ce vin să îngroaşe bibliografia de dată mai recentă a Precolumbiei. Spre deosebire de multe din ele, această carte invită la o lectură incitantă, convingătoare, prin calităţile ei **epice,** prin naraţiunea susţinută care depăşeşte adesea simplul expozeu arid de date, repunînd în mişcare filmul istoriei, „înviind" trecutul. Intenţia epică se desluşeşte bine în titlurile eseistice, adesea inspirate metafore, ale capitolelor, în interpolările de episoade narative, colajele extrase din cronicile şi analele celor vechi, angajarea în discursul speculativ sau expozitiv a unor momente de deosebit dramatism, selectate cu intuiţia gazetarului care ştie să-şi construiască efectele asupra cititorilor de azi prin **contemporaneizare** (vezi explicaţia care se dă masacrului instituit de Francisco Pizzaro în paşnicul oraş incas, considerînd că e vorba „de un acces de criminalitate", de neevitat în războaiele de agresiune, pe care militarii americani din Vietnam l-au denumit „minutul nebuniei" acel minut în care armele se descarcă orbeşte peste populaţiile civile" — p. 75). Alteori, mai cu seamă în ultima parte a cărţii, autorul părăseşte liniştea confortabilă a arhivelor, pentru a se destăinui în patetice momente de reportaj autobiografic ca atunci cînd este confruntat direct, peste punţi de timp, de vestigiile de la Machu-Pichu.

Pe fondul acestei naraţiuni unitare, se remarcă indeosebi lungile excursuri ale scriitorului în arta, gîndirea magică şi religioasă, moravurile şi ceremoniile precolumbiene, reconstituite nu atît cu pretenţii de cercetător doct (mai puţin convingătoare atunci cînd se întîlnesc pe parcursul cărţii — de cele mai multe ori tributare autorităţilor ştiinţifice citate) ci cu detaliul semnificativ, viu, smuls documentului în care au fost îngropate. Evaluînd critic documentele pe care le-a avut la dispoziţie, Darie Novăceanu, infirmă polemic ideea **primitivităţii** formaţiunilor sociale precolumbiene şi, legată de ele, mai noile speculaţii privind originea „cosmonautică" a principalelor vestigii atît de enigmatice ale acestor arii culturale — ce nu vin decît din aceeaşi neîncredere faţă de capacitatea creatoare a acestor vechi popoare, umilind demnitatea trecutului : „dacă le-am da crezare, ar însemna să anulăm brusc întreaga înţelegere a miturilor omenirii, să infirmăm definitiv spiritul şi imaginaţia popoarelor de demult, să negăm capacitatea omului de a crea cultură şi să ne considerăm nişte efemeride". Reafirmînd demnitatea culturală a trecutului, scriitorul face nu numai o operă de restaurare, ci şi una de înnobilare a culturii contemporane, repunînd în drepturi tradiţia şi dialectica istoriei a căror moştenitori sîntem.

MARCEL POP-CORNIŞ

NOAPTEA DE DECEMBRIE

Tot un fals eşec — la fel ca în Luceafărul **— se consumă în** Noaptea de decembrie. **Pornit dinspre Bagdad către Meka, emirul nu-şi va vedea niciodată visul împlinit deoarece, stăruind să nu se abată de la calea cea dreaptă, străbătînd deşertul, va pieri doborît de tăria soarelui ceresc. În schimb, pelerinul slut şi searbăd, dar şi viclean, îşi atinge ţinta, căci ocoleşte din oază în oază, printre copaci. Or, totul în pelerin se reuneşte într-o metaforă posibilă a textului modern. Ca şi Cătălin, el se desface de nume, pentru a nu se lăsa cunoscut. La întrebarea emirului („De nume-l întreabă emirul, deodată") se preface a nu auzi şi răspunde că spre Meka porneşte şi el. Puternic** corporalizat **(„Mai slut e ca iadul, zdrenţos şi pocit. / Hoit jalnic de bube..."), spre deosebire de eroul romantic eterat, el preferă** calea şerpuită şi lentă, în umbră, **iar elementul său de predilecţie e** vegetaţia, **prin care înaintarea e rătăcitoare şi imprevizibilă. În jurul său se creează un** vesel tumult. **Dealtfel, numele său, mărturisit de Macedonski într-o versiune în proză a poemului, este Pocitan-ben-Pehlivan, nume carnavalesc.**

De cealaltă parte, emirul — în întregime romantic —, viеţuieşte în albe fantasme **ce se oglindesc în** ape. **Gîndul său şi dorinţa sa sînt, de fapt,** vis, **căci în spaţiul lor realitatea lumii se şterge : „ce este — dispare". Călărind o** cămilă albă, **el porneşte către oraşul sfînt, iar drumul său este** linear, **în plină** lumină, trecînd prin deşert. **Ca şi** marea, **deşertul e un fel de oglindă a cerului, în care se răsfrîng razele de sus. Asemănător doar în parte cu prinţul lui Saint-John Perse din** Anabase, **a cărui trecere prin pustiu e menită să acumuleze puritatea necesară pentru ca, la întoarcere, prinţul să poată întemeia o cetate nouă, emirul macedonskian năzuieşte spre o altă lume. S-ar părea că rezultatul nu este pe măsura speranţelor sale. Pe cînd pelerinul, „plecat şchiop şi seabăd pe drumul cotit", străbate în Meka, emirul — „sub jarul pustiei" — piere pe drum. S-ar crede, deci, că asistăm, cum s-a spus, la drama geniului, al cărui ţel — absolutul — se află, ca o himeră, dincolo de putinţe omeneşti. Desigur, interpretarea nu poate fi eludată, dar nici nu e singura de propus, căci — din punctul de vedere al idealismului romantic — emirul a izbîndit. Purificat în creuzetul solar al pustiei, el a putut evita popasul terestru într-un alt oraş, la fel de real ca Bagdadul de baştină, şi s-a înălţat spre „Meka cerească", spre „Meka cea mare". În schimb, reuşita pelerinului este discutabilă, deoarece el nu face decît să se deplaseze dintr-un loc într-altul, fără ca al doilea să fie deosebit de primul. La Bagdad sînt** djamii, minarete, săli de-alabastru, bolţi lucitoare de-argint şi de-azur, **iar Meka îl întîmpină — imagine tot parnasiană —** cu porţi de topaze şi turnuri de-argint. **Ca şi ale Bagdadului, zidurile de la Meka sînt** albe. **Dacă observăm că albul — culoare a absenţei, a lipsei de consistenţă materială — îl însoţeşte pretutindeni pe emir, atunci constatăm că, intrînd în Meka, pelerinul se lasă cuprins de o lume care e simulacrul celei înalte unde urcă emirul, încît raportul final dintre cei doi călători va fi aidoma celui dintre Cătălin şi Hyperion, în poemul eminescian.**

Cu alte cuvinte, dincolo de planul semantic al meditaţiei despre aspra nea destinului, nedrept uneori cu adevăratele valori, descoperim iarăşi, simbolic înfăţişată, confruntarea dintre concepţia romantică despre literatură şi o variantă a celei moderne. Preferinţa lui Macedonski pentru cea dintîi transpare din atitudinea faţă de emir, din evanescenţa acestuia către tărîmul ideal şi din repulsia cu care-l ţintuieşte poetul pe pelerin.

LIVIUS CIOCÂRLIE

Lecturi

GEORGE BULIC :

„Zîna cocorilor"

(Editura Facla)

Ideea unei culegeri de basme din tezaurul folcloric al popoarelor face din volumul recent ieşit în librării „Zîna cocorilor" o apariţie dintre cele mai interesante. Volumul se parcurge cu plăcere de toţi aceia „care iubesc basmul cu frumuseţile lui" — cum se spune într-o scurtă notă de autor — şi nu numai de către cititorii copii. În primul rînd pentru că focalizează o mare varietate de texte aparţinînd unor popoare de pe toate meridianele lumii, marea lor majoritate apărînd pentru prima dată în româneşte.

În al doilea rînd, pentru că cititorul reîntîlneşte aceeaşi ingenuitate incîntătoare a basmului, precum şi tulburătoare similitudini cu ceea ce a produs în acest domeniu creatorul popular român. În esenţă, mesajul artistic este clar exprimat, are o ţintă precisă şi se adresează simţului moral al masei ; indiferent de unde provin — din Argentina, din Japonia, de la eschimoşi sau de la africani, din Canada sau din Tibet — basmele acestei culegeri deschid splendida perspectivă a idealului moral al tuturor poporelor lumii. De pretutindeni se ridică acest nobil final al gîndirii şi simţirii omeneşti : binele învinge, frumuseţea triumfă, pacea şi armonia firească sînt categorie restaurate.

George Bulic, autorul acestor fermecătoare prelucrări, cunoscut cititorilor ca un valoros tălmăcitor de literatură sîrbo-croată (A se vedea romanele „Dezlănţuirea", „Sînge stricat", „Anii măgăriilor", cartea de poveşti populare „Drago uriaşul") repovesteşte fluid şi sfătos, respectînd ceea ce are specific basmul, oriunde ar lua el naştere. Meritul de a fi adunat cu pasiune de a fi selectat atent, se completează armonios cu transpunerea textelor într-o limbă literară cursivă, uşor de urmărit mai cu seamă de cititorul-copil. Se simte în întreaga culegere preocuparea pentru stilul adecvat vîrstei şi genului (oralitatea stilului), în acelaşi timp omogenizarea cerută cu necesitate de închegarea într-un volum unitar. Izbutind în cea mai mare măsură în strădania sa, George Bulic nu a fost scutit de dificultăţi ; munca nu i-a fost uşoară, şi uneori acest lucru transpare în textul tipărit (De exemplu, cîteva repetări de expresii).

Calităţile certe ale culegerii sînt în acelaşi timp consolidate prin eleganţa prezentării grafice (meritul editurii), şi, mai cu seamă, prin ilustraţia de excelentă ţinută artistică semnată de pictoriţa Eugenia Dumitraşcu.

MIRCEA ŞERBĂNESCU

Umoriștii și publicul lor

1. Sîntem un popor ce știe să zîmbească, adică foarte bine înzestrat cu simțul umorului, între marii clasicii ai literaturii noastre numărîndu-se Caragiale și Creangă, autori cu geniu nepereche ; totul e să știm să gospodărim bine zestrea aceasta de umor, să punem lîngă această moștenire culturală cîteva bijuterii nou-noute. Nu trebuie să ne plîngem de umoriștii de azi ,se descurcă bine, dacă e să stăm să judecăm în pace lucrurile. Ion Băieșu, de pildă, își gospodărește opera cu deosebită grijă, schițele satirice ale domniei-sale apărînd de cîte șapte-opt ori prin diverse publicații, almanahuri, foi volante, pînă cînd binecuvîntata invitație la ris va fi procopsit și pe cel din urmă cititor de slovă românească. Un dialog despre ADAS se transformă în schiță, schița naște altele ce devin carte, pe urmă dialogul devine segment al unei piese de teatru ce poate fi adaptat pentru televiziune, radio sau Casa de filme doi (trei, patru ș.a.c.l.). Cine urmărește consecvent afișul de teatru, activitatea cercului umoriștilor, rubricile vesele TV de simbătă seara și duminică după-amiaza, revistele Magazin, Urzica ș.c.l. ar crede că Ion Băieșu e un scriitor harnic ca Thomas Mann sau Nicolae Balotă, comițînd zi de zi și ceas de ceas literatură (în cazul nostru : schițe, povestiri, povestioare, anecdote, fabule, snoave, glume) ceea ce e fals ; Ion Băieșu e un inspirat, scriind rar și bine lucruri ce știu să se înmulțească. Autorul lor le protejează și le încurajează doar fireasca reproducere și prin alte schițe, în care comentează moravurile lumii scriitoricești și împrejmuitoare de scriitori. Schița de la care purcede titlul ultimului volum al lui Ion Băieșu se cheamă **Pompierul și opera** și încearcă să arate cum nu trebuie citită literatura. Eroul principal este (desigur) un scriitor ce își încheiase „opera vieții sale". Ar fi, subînțelegem, o capodoperă umoristică. Drumul operei către public se complică, fiindcă — vorba lui Caragiale — pastramagii, tinichigii, zarzavagii se cred vizați în operă și cer retușări. Fraze insignifiante devin sub ochii inculților opinii ce angajează o atitudine piezișă ; două gînduri despre loz în plic îl transformă pe scriitor într-un dușman virtual al jocurilor aducătoare de îmbogățire (scriitorului îi este recomandat episodul pozitiv al gospodinei ce a cîștigat Trabantul). Cîteva observații privind dantura unui ospătar sînt categorisite drept infame, T.A.P.L.-ul nefăcîndu-și (zice protectorul ospătarilor) planul din cauza lor. Se cer alte retușări și altele, pînă cînd autorul își sfîșie opera. Observînd că asemenea lucruri nu se întîmplă în realitatea zilelor noastre, trebuie să adăugăm că genul comic s-a sprijinit întotdeauna pe aportul celor-fără-de-umor. Observațiile privind bucuriile scrisului sînt completate cu altele, fără îndoială didactice, folositoare în acțiunea de combatere a viciilor și vicioșilor. O tînără vrea să se facă scriitoare și abandonează munca onestă spre a se consacra scrisului Toată familia intră în alertă, tînăra e slujită cu devoțiune, săvîrșirea unui vers e privită ca un miracol : cînd familia descoperă rima trebuitoare versului poetesei, individa era la închisoare : falsa vocație ascundea practici necistite, „poetesa" fiind traficantă de valută. În alta, o familie vrea să-și facă odrasla scriitor pentru a-și pune la punct bugetul. Ca și în schițele anterior relatate, ne aflăm în fața unei rele înțelegeri a noțiunii de „scriitor", de către un public ce trivializează totul. Scriitorul nu e un mit, profesiunea scriitorului nu e sacră, ci aparține muncii oneste de zi cu zi, spun ironiile (demitizările) lui Ion Băieșu. „Profesionalizarea într-un scris (e altă frază ce trebuie găsită) nu e similară profesionalizării în măcelărie, brutărie ș.a.m.d., **talentul** alegîndu-l (totuși) scriitor dintre ceilalți. Se neagă și ideea că literatura ar fi o întreprindere bănoasă, un chilipir iute manevrabil de șmecheri. Totul e făcut cu multă fantezie, „descoperirile" lui Ion Băieșu fiind demne, în multe cazuri, de orice antologie a umorului românesc (bineînțeles sînt și anecdote ceva mai ieftine, variațiuni pe teme arhicunoscute, cu birocrați înăcriți sau cu femei frivole). **Comedia** eroilor lui Băieșu e pedagogică ; scriitorul nu disprețuiește a da publicului cititor, prin intermediul buclucașelor sale personaje, sfaturi bune. Scriitor popular, Ion Băieșu este, în contextul literaturii actuale nu numai un autor eminamente simpatic, ci și un creator ce, prin apelul la cele mai diverse mijloace a'e comediei, poate da prozei actuale piese de rezistență. „Conștiința scriitoricească" este, nu odată, motorul demersurilor sale în acest gen.

2. Teoreticianul, istoricul și criticul teatral Valentin Silvestru, ajuns acum, după vreo trei decenii de scris, cronicar respectat și temut, cronicar energic, cu o admirabilă conștiință profesională, păzește, cu egală îndreptățire, tezaurele de umor ale culturii române ; cercetînd necesarele biblioteci (instituții de oxigenare, aerisire, însănătoșire, finisare a antenelor critice) istoricul scoate la iveală umorul de demult, din vechi reviste, **apărîndu-l** ; solidaritatea de breaslă funcționează impecabil, deshumările beneficiind de aparatura științifică și de sobrietatea teoretică a unui autor ce știe să despartă, clar, genurile afirmării sale. Format la marea școală a gazetăriei, Valentin Silvestru nu-și renegă, precum alții, vîrstele timpurii, ci dimpotrivă, le adaptează, le stilizează. Ca atare, criticul teatral practică foiletonul umoristic, singura problemă fiind aceea a calității lui. În recent apăruta **Zînă a castraveților** există, printre altele, și schițe omagiale, pe care le bănuim a fi scrise în înțelegere cu cutare sau cutare revistă. Una datează (e ușor să ne imaginăm) din epoca apariției femeilor-milițian. Schița care salută evenimentul se numește **Idilă pe malul lacului,** și descrie cum doi huligani, indivizi înrăiți, dușmani profesioniști ai tinerelor fete sînt energic corijați de două june aparent fără apărare.

Distinsul critic și istoric teatral își omagiază, firesc, înaintașii, mai întîi fiind cinstită seria „caragialeștilor". Caragiale însuși e „citat", printr-unul din textele sale ce, descoperind un personaj „de eternitate", poate reprezenta o ambasadă umoristică în orice epocă : Domnul Goe. Domnul Goe al lui Valentin Silvestru se numește Rodofina și merge cu mamițica ei din secolul XX la teatru. Experiența de om de teatru a lui Valentin Silvestru găsește cu ușurință trăznăile complementare (pentru acelea aparținînd d-lui Goe). **Mica tragedie epistolară** îl urmează din nou pe Caragiale, dar de data aceasta prin filiera **Păstorel.** Invenția nu e ieșită (aici) din comun, dar citabilă ar fi actualizarea. Un „economist bancar" vrea să se căsătorească, din amor fulgerător, cu o Maricica, aflată la băi. Scrisorile aparțin amorezului (cretin), soțului Maricicăi, precum și Maricicăi, escroci, lui Pompiliu Ciopîrțan, specialist în divorțuri. Stilul se adaptează calităților mai sus enunțate. Textele cele mai dense din „Zîna castraveților" aparțin ciclului „Istoria și geografia trupului meu", în care eruditul critic realizează, cu farmec, tonul erudiților : mica enciclopedie, un fel de pseudokinigheticos al citatelor se războiește cu ideea de enciclopedie, rețetar universal în care stupizeniile mai marilor se așează ca într un „Dicționar de idei primite de-a gata". În acest context umflat de vorbe și vorbărie (ce poate fi mai prețios enunțat decît „istoria și geografia trupului meu ?") în acest „tratat științific" în care comicul se naște din confruntarea opiniilor personale ale autorului cu acelea ale celebrilor, precum și viața de toate zilele :

„Celebrul artist al Renașterii Benvenuto Cellini pretinde că animalul cel mai frumos creat de natură e omul, cea mai frumoasă parte a omului e capul, în sfîrșit, nimic mai minunat nu are capul decît ochii, convingere la care de altfel am ajuns și eu pe cale rațională, adică meditînd asupra celor spuse de ilustrul giuvaergiu și apoi pe cale irațională, adică privind fix și îndelung în ochii peruzelați ai nevestei mele înainte de a putea numai astfel. Jean Paul Richter e de părere că iubirea pornește de la ochi și aici iarăși se ascunde un adevăr, fiindcă prima oară cînd am respins și eu o femeie ce mă iubea, a fost numai din cauză că era sașie . . ."

Ca în **Dicționarul onomastic** al lui Mircea Horia Simionescu sau ca în **Simple întîmplări cu sensul în urmă** de Alexandru George, comicul derivă din afectarea erudiției, din contrastul între citatul rigid, comentariul pedant și evenimentul jucăuș, incontrolabil prin scheme birocratice. **Istoria și geografia trupului meu** reprezintă un capitol remarcabil în literatura comediografilor noștri.

3. Cel mai interesant personaj intrat în literatura polițistă a ultimilor ani e Al Canon Doi, inventat de Vlad Mușatescu. Al Canon Doi e (vrea să fie) autor de romane polițiste, vrea să scrie deci romane polițiste și pentru asta pleacă la munte sau în Deltă, adică în locuri prielnice scrisului. Odată ajuns în locul muncii creatoare, detectivul (involuntar) și virtualul autor, începe seria de chiolhanuri : chiolhanurile lui Al Canon Doi („1,68 pe înalt, 0,77 pe lat. Iar pe cîntar 102 și ceva) depășesc orice închipuire, Vlad Mușatescu întrecînd, în literatura noastră actuală, în acest sens, toate recordurile. Se bea votcă, whisky, trascău în cantități inimaginabile. O mătușă a detectivului și scriitorului, trecută de 70 de ani, bea zece cafele și fumează trei pachete de țigări Mărășești pe zi, citește cu patimă romane polițiste. Aventurile detectivistice în care se trezește încurcat bravul Al Canon nu prea au importanță ; umor (proaspăt), nedospit, sănătos au tribulațiile scriitorului mereu înfometat. Notabilă (și bună producătoare de comedie) e reacția celorlalți (a afaceriștilor, inculți dar mereu „respectînd cultura") față de omul scrisului : fiecare dintre escrocii de la munte sau mare e la curent cu treburile artistice. De remarcat erudiția autorului în materie culinară, precum și cosmopolitismul-alcoolic.

Prin Vlad Mușatescu tradiția instăpînită de Păstorel în literatură (cultivînd elogiul pămînteștilor bucurii, dar și ale rafinamentelor gastronomice) se prelungește cu un autor ce trebuie să ne solicite atenția. Și dacă jongleria lingvistică a lui Vlad Mușatescu nu ne entuziasmează întotdeauna (nu totul e de bun gust !) fantezia asociativă, argoul, invenția lexicală ne trimit către tradiția Rabelais : în cazul de față, filtrată (pentru polițist) cu prudență, prin San Antonio.

C. UNGUREANU

Dicționar ortografic

Derivate cu sufixele : -ean și -eală

Vocabularul ca partea cea mai mobilă a unei limbi se îmbogățește necontenit. Pentru limba română, un procedeu productiv, încă din perioada latinei populare, este derivarea cu sufixe. Sistemul derivării cu sufixe este bine organizat și se apropie, în această privință, de flexiune. Fiind grupuri de sunete ce se atașează în urma rădăcinii unui cuvînt spre a forma cuvinte noi, sufixele impun respectarea unor reguli de rostire și scriere corectă. Dintre sufixele românești, **-ean** și **-eală,** din cauza prezenței semivocalei **-e-,** sînt pronunțate și, uneori, chiar scrise greșit după anumite consoane. Așa, de pildă, se pronunță : **lugojan, bănățan,** ceea ce dovedește că sufixul a fost modificat, din **-ean** a devenit **-an.** Dar, în timp ce sufixul **-ean** „s-a specializat" în formarea de cuvinte care arată originea locală a unei persoane, **-an** indică, mai ales, pe posesorul unei calități sau al unei caracteristici. De exemplu, prin atașarea sufixului **-ean** la numele unei localități se obține denumirea locaInicilor : **Cîmpina + -ean = cîmpinean,** iar prin atașarea la denumirea unei zone se creează numele locuitorilor din acea zonă : **munte + -ean = muntean** etc. Sufixul respectiv apare și sub forma **-an în condiții speciale :**

a) cînd cuvîntul bază se termină în semivocală : **Bacău – băcăuan ; Jibou – jibouan ; Vaslui – vasluian** etc.

b) dacă finala rădăcinii cuvîntului bază este o consoană velară : **Hațeg – hațegan ; Africa – african** etc. În acest caz, se vede că, dacă era folosit sufixul **-ean,** s-ar fi alterat consoana velară. Dar, dacă, în această situație este justificată evitarea modificării consoanei, în alte cazuri, normele limbii literare cer folosirea corectă a sufixului **-ean.** Este vorba de rostirea mulată a consoanelor **j, ș, ț,** în cuvinte derivate cu sufixul **-ean : blăjean, clujean, dejean, gorjean, lugojean, sălăjean etc.**

arieșean, crișean, mureșean, oșean etc.

Trebuie făcută precizarea că aceasta este forma substantivelor comune, chiar dacă întîlnim nume proprii care se rostesc și se scriu fără **-e- :**

Crișan, Mureșan, Oșanu etc.

bănățean, dimbovițean, gălățean, ialomițean, orăvițean, urlățean etc.

După aceleași consoane, trebuie respectată și forma sufixului **-eală.**

oblojeală, prăjeală ; greșeală, sfîrșeală ; amețeală, iuțeală etc.

Respectarea în rostire și scriere a sufixelor discutate contribuie la păstrarea unității sistemului de derivare, chiar dacă **-eală** nu mai este astăzi productiv.

V. ȘERBAN

Prezențe literare

POEZIA LUI DIM. RACHICI

Evoluția poetică a lui Dim. Rachici a trecut aproape neobservată. Criticii amabili au salutat discret apariția volumelor sale și cam atît. Artist echilibrat, nu i-au plăcut campaniile publicitare și nici polemicile, în schimbul cărora a preferat discreția, onestitatea, sobrietatea. A debutat în 1964 cu volumul **Între mare și cer,** iar, pînă la apariția recentului volum – **Teritoriul unui suris** (C. R., 1976) –a mai publicat alte patru cărți : **Dinamica secundă** (1968), **Absolvo te** (1970), **Întindere solară** (1973), **Într-un auz de floare** (1974).

Pe linia poeților ardeleni (născut la Călugăreni, Arad), Dim. Rachici practică o lirică a pămîntului, a unui ținut legendar, transpus în actualitate, ceremoniind solemn slăvirea unui trecut glorios și demnitatea unui prezent prosper. El se ridică între poeți la umbra protectoare a lui Blaga, cîștigîndu-și apoi o personalitate lirică prin frecventarea cu tenacitate a unei maniere stilistice reținute, puțin reflexivă, uneori nostalgică, dar niciodată spectaculară, rebelă ori zgomotoasă. Versurile sale sînt duioase, ușor romantice, de o discreție sublim sărbătorească, iar discursul poetic este alcătuit din cuvinte rostite în surdină. Tocmai aceste sunete delicate ale lirei sale, discreția și șoptitul timid este ceea ce place. Cuvintele sînt fără sclipăt, metaforele transparente, dar aceste imputări conferă longevitate și soliditate poeziei sale. Întreaga rostire poetică a lui Dim. Rachici este o nobilă reținere.

În **Căldura pămîntului** (1972) aspirația clasică spre natură oscilează între **baltă** și **munte.** Balta, semnificînd cotidianul, este presărată cu „nuferi putrezi", iar necurmatul ei vis de mărire stă în „tendința de zbor" : **Nu mă-trebați / Ce gust are mîlul, / Ce-adînc știe trestia fină să taie – / de care-ncercam să mă prind / pe cînd lunecam spre abis / o dată cu lumea.**

În tendința de depășire a „apei profane" și a „soarelui murdar", poetul își leagă gîndurile de-o stea, ridicîndu-și privirea spre munte – „tărîm nuntit" –, unde :

E o mișcare fără de-nceput / Și fără de sfîrșituri o mișcare, / iar timpul izvorăște nevăzut / din centrul ei curgînd spre nehotare.

Urcarea spre munte e o „serpentină către infinit".

În **Întindere solară** (1973) domină o tensiune lirică de structură discursivă, altoită pe scheletul unei imaginare călătorii romantice în ținuturile natale. Revin imagini prolifice din copilărie, pe care poetul le fixează în tablouri calde, liniștitoare încărcate de un verde crud, simbol al holdelor ce tind spre împlinire. Drumul sinuos al memoriei poetice duce spre universul terestru, la regnuri și materie, pe care le umple de viață. Destinul țării se împletește cu al autorului :

Sînt două ceasuri / pe-un cadran de foc / e-un ceas al tău, iar altul e inima-mi sonoră, / și amîndouă bat secunda lumii / și amîndouă-arată-aceeași oră /

Dragostea de glie și de locul natal devine nostalgică : „un vînt blajin" vine dinspre Ardeal și-i povestește despre „oameni buni, holde mîndre, cetele lui Iancu", căci **„eu inima la Mureș mi-am lăsat / înfiptă-n vîrful unui plop-făclie / iar flăcările-i peste țară bat".**

Volumul de poeme **Într-un auz de floare** (1974) reactualizează vechile teme rachiciene, dar sentimentul gîngășiei primește spectrul unei maniere obsedante. Totul e patrie nuntită, flori gingașe, cîmpii fragede, semințe abia răsărite, curgere blîndă de ape. Micul univers al plantelor e dominat de o bucurie solară, care ia proporții uluitoare : **Sînt frate-al luminii acestui pămînt – / de ceruri albastre și murmur de ape. / Zîmbetul meu / pe fața lui înflorește. / Solemnele-i vîrste / prin vîrsta mea fumegă,** etc.

Teritoriul unui suris (1976), alcătuit din trei cicluri **(Soarele din alge, Semnul distinct, Adînc de țară)** readuce universul tematic specific celorlalte volume : frumusețea patriei, nostalgia naturii, miracolul magnific al lucrurilor. Apare cu mai multă persuasiune un sentiment al cosmicității naturii, o credință poetică, mărturisită timid, a comuniunii dintre micul univers al diferitelor elemente terestre și imensitatea întinderii solare : **Lacul care-a vrut să zboare, / să devină cer, / la mijloc de sălcii moare ;** sau : **În ochiul meduzei oceanul adoarme / îndrăgostit.**

Soarele, cerul, oceanul, pămîntul și balta sînt puncte de referință ori habitusuri pentru „șerpii de lumină", retina albastră, zboruri de păsări, somnuri căzute, rîuri înjunghiate. Calitatea, formal esențială a acestora (ex : culoarea) se împrăștie sau se compară cu aspectul funcțional al lucrurilor : **Ghem colcăind de șerpi cu dinții-n coarne / Pe reci bazalturi, pe-nsorite marne . . . / Ghem colcăind pîn-la apus de soare / Negîndu-se pe sine-n disperare. / – În razele soarelui** – Tot ceea ce există între baltă și munte, între teritoriul dintre ocean și cer sînt pline de suflet, rîvnesc la viață ori mor de fericirea luminii, ; valea înflorește de durere, cîmpul cîntă și zburdă, grîul crește către noi, muntele de sare – mîncat de ploi – e strigat mereu de păduri, o stea mică respiră ș.a.

Prin gravitatea metaforei și universul tematic specific, prin atitudinea stilistică delicată și prin temperamentul său nobil, adeseori feminizat, Dim. Rachici e un poet cu un profil distinct în peisajul liricii actuale. El este un rapsod al plaiurilor noastre, un cîntăreț al demnității umane în fața imensității naturii, declarîndu-se metaforic **„o cîmpie de flori care cîntă".**

ANTON ILICA

Monica Rohan

Prietene

Să nu ieși din ordine prietene
să nu tulburi
curgătorul aer al timpului
E banală ziua aceasta
dar sufletul imi dansează
de vibrația nuferilor
și palmele imi sint limpezi
și calde
incă imi sint palmele calde
și vreau să mingii
E banală și ziua aceasta
și n-ai dreptul
să ieși din ordine prietene
vino spre cintecul meu
Eu nu pot decit
să-mi rotesc sufletul prin cuvinte.

Dedicație

Beția spinilor infloriți
simțirea păsărilor zburind către soare

urmele desculțe pe nisip
brațele incurcate in sălcii
șorțul plin cu cireșe
sufletul inalt de ninsori
anii mei involburați de petale
adincul ochilor viscoliți de lumină

și tot ce-i nebun
copilăresc, neințeles și
sincer :
Ție

Baladă

O, caii mei
cu boturi amare
Caii mei albi
Aduși de vint
Cine mi-ar putea spune
De unde veniți
Caii mei cu miros de nea
și iarbă crudă
Eu sint aici
și lingă mine
nu e nici un pom inflorit
deși e primăvară
caii mei sălbatici
vă simt nechezind prin fum
zburați peste mașini
caii mei curați
zburați spre cimpii
și cine mi-ar putea spune
de unde veniți
caii mei cu miros de nea
și iarbă crudă.

Lucia Negoiță

Vasile Voiculescu

lăsasem lumea cu mult mai săracă
purtam in barbă miezul geros al ei
intocmai cuibului
ce pasărea și l-a ales
minunea e aidoma
n-am ținut seama de medaliile
vechilor regnuri
la intretăierile de provincii
vintul penetul își umflă și-și leapădă hrana

un regat ajungindu-și
de barbă atirnind
cind spatele stă neclintit
incui și descui lăzile
coaja copacului o șterg de lună
medicina sufletului este o armă
a speranței, iubiți-vă, dar
și vă vor crește aripi.

N. D. Pârvu

La început au fost aripile

Toate stelele-s din trupul fetelor
Ce și-au pierdut, dansind, aripile,
Zorile-s din ceața surdă-a pletelor
Cind buzele lor line i-au tors vremii clipele.

Fără ochii mei și-ai tăi n-ar fi băuțe,
Fără degete, pe ce frunze-ar cinta mugurii ?
Fără oasele mele, loitre la căruțe,
Pe ce pari ar zimbi la lună strugurii ?

La-nceput n-au fost pulberea nici cuvintul,
Numai noi, ciocirliile veșnice cu aripi ;
Elicele noastre eterne le-a luat vintul,
Iar mintea din văzduh se prefăcu-n polipi.

Din trupurile noastre-s toate stelele :
Și pulberea, și orbitele cuvintului,
La răstimp, cocostircii, rindunelele
Locul și-l schimbă să dea sens pămintului.

Cine știe ?

Ce ai frumos nu știe nime :
Glasu-i sfios și plin de resemnare,
În cuătătura-ți dusă pune-o adincime,
Cind ochi și gură se-mpletesc in zare.

Ce ai frumos știe țărina,
Cind colbuită suie coapsa să-ți sărute ;
Cind pin' la buze își inalță albă mina
Și-acolo află vișine-ncepute.

Ce ai frumos vintul resfiră
Ca un copil zurliu ascuns in seră,
Corola sinilor ți-o-naltă și aspiră
Parfumul gitului, ceață-n himeră.

Ce ai frumos e greu de știut,
E soare, joc de ape, cint de funii,
Oglindă sfărâmată intr-un ocean pierdut,
Din ale cărei cioburi cresc petunii.

Nikolaus Berwanger

Impreună

sint numai o fărimă
oameni buni
ascultați-mă
vă spun marele adevăr
o piine curată
imbietoare-nmiresmată
sintem abia
toți impreună

Iterație

invățați mereu
să umblați
invățați mereu
să mincați
invățați mereu
să vorbiți
invățați mereu
să gindiți
dar mai ales
invățați mereu
să vă dați
inșivă ascultare
convinși fiind
că toți cei
cu chip de om
oameni au și rămas
urmați-mi sfatul
și judecați
cite isprăvi
nu face omul
de la naștere
pină
la
moarte

Valentin Tudor

Gînd

Că n-am văzut un răsărit pe mare,
In viața adincită-n munții mei,
Nici un apus arzind in depărtare
Cum arde suferința in femei,
Mă tulbură in noaptea de pe ape
O liniște de orgă ireală,
Singurătăți ce-au inceput să sape
In gindul meu.
Găsesc aici, in valea mea uitată,
Un răsărit, o mare, un amurg
Ce-au inflorit in apa-nmiresmată
Din riul așteptării-n care curg.

Vis

Fugeai dintr-un inalt spre mine
Erai atita de aproape
Prin ceața care-nvăluia
Păru-ți bogat plutind pe umeri.
Curind a dispărut inaltul,
Apoi ai dispărut și tu
In melodia nenceputǎ,
In amintiri fără astimpăr.
Plutiri pierdute peste ape
Involburate-n urma ta
Și nostalgia ce m-apasă,
Și noaptea-n care plec acum
Prin a'tă ceață, pe alt drum.

Acolo unde trece . . .

Acolo unde trece albul
Inaltelor zăpezi nepieritoare,
Străbat tirziu intinderea de nea
In urmă, nostalgia care doare
Transfigurată-n regăsirea grea.

Acolo unde trece albul,
Revin mereu, mereu să te găsesc.
Din inălțimi, plutiri indepărtate,
Cade in alb mai mult decit lumesc
Cind nestatornicia nu mai bate.

O marmură albă

La inceput,
Am avut marmura
Spumă de mare involburată.
Am avut o daltă,
O idee
Și mina ce tremura.
Cind, inaltă, ai răsărit
Senină,
Topită in albul curat,
In timpul ce trece
Din care rămii
Intr-o clipă de mare,
Privind undeva peste valuri,
Undeva in albastrul pierdut,
Marmură albă, gind,
Depărtări,
Dor nevăzut.

Frontispicii

UN ELEMENT METAFORIC IN POEZIA LUI NICHITA STĂNESCU

Un element metaforic aparte in mitologia poetică a lui Nichita Stănescu este, fără indoială, lemnul. Oprindu-se asupra unui străvechi motiv intrat in literatură in nenumărate contexte și cu semnificații dintre cele mai variate, poetul reușește și de astă dată să personalizeze „obiectul, să-i dea o coloratură proprie, „stănesciană". Ceea ce particularizează viziunea sa este perceperea lemnului ca o substanță fluidă, ușor metamorfozabilă in imaginar, luind infățișări neașteptate, intrind in asociațiile cele mai fanteziste, dar pe deplin justificate in ordine poetică. Lemnul poate fi dulce, sau amar, solemn sau „cu ifose", parfumat sau aspru, feminin sau masculin, palpitind de viață sau imobil ca piatra, sfint sau păgin, binemirositor sau orb etc. Nichita Stănescu posedă un fin simț metaforic care discerne nuanțele și esențele, adecvîndu-le situațiilor respective. Să vedem citeva din aceste ipostaze.

Palisandrii, arbori eleganți cu rezonanțe exotice și somptuoase, apar solemni, curtenitori, inchinindu-se ceremonios și falnic in fața unei „done angelicata", cu gesturile unor eroi medievali din romanele cavalerești : „Ea e Artemis / Ea poate, ea știe, / Palisandri se-n-chină-n umbră grea, / Cind trece și sună sandaua ei vie / Ea-și ține inima in trupul meu / și coama și-o ține in ramuri".

Chiparosul, care la Eminescu, in Gemenii, este păgin și mitic, apare acum miniaturizat, ieșit parcă dintr-o feerie „conte bleue" : „Ei mi-au spus, căci mă uitară, / despre-o grea și dulce seară / cind trei magi din sud plecară / cu trei cai de sare-amară / Cu trei cai de unt-de-lemn / Cu trei cai de lemn solemn / Cu trei cai de rădăcini / in zăbale de lumină / Cu trei cai de chiparos".

Teiul, amintind din nou de mitologia eminesciană, este pentru Nichita Stănescu substanța „dulce" din care se inalță imaginația, semnul și materia visătorului, arborele emblematic ce desemnează stirpea aleasă a poetului. Și așa cum anticii impodobeau cu lauri fruntea cintărețului, cel ales de muze poartă intipărită pe frunte umbra teiului : „O, voi ficțiuni / dulce lemn de tei / Teiul m-a iubit / și pe mine / Pe vița timplei port / umbra frunzei lor".

O imagine memorabilă este aceea a copacului, privit ca principiu feminin, prin trecerea substantivului de la un gen la altul : „Ce-ai de gînd cu tine, fă / subțire și galbină / Prună mult și paltină / Icoană și datină". Și de astă dată ceea ce am numit „simțul nuanțelor" in peisajul imaginarului, funcționează fără greș. Paltinul, atit prin sonoritate cit și prin infățișare, inalt și zvelt, poate sugera elasticitatea și grația feminină. In același timp insă, lemnul poate deveni sanctuar al dragostei, sacralizind și purificind sentimentul : „Să sărutăm această poartă / de lemn bisericos și negru / cu gura singerind și moartă / cu sufletul integru". Starea poetică insăși este emanație, parfum subtil, efluviu fin al lemnului de tei, sculptat de mina unui „meșter parfumar" (se poate citi „potul") : „Te rugai să-ți ții suava / ta cintare, peste mări / de miros de tei, cind nara / nasuri ține-n vint și nări / ce-s sculptate la o proră / de un mește parfumar".

Intr-un astfel de șir al metamorfozelor este posibilă chiar și contaminarea speciilor, ca in vechile gravuri ale alchimiștilor, și, deci, asocierea chiparosului cu cireșul nu mai surprinde, poate doar prin inspirația alegerii, prin fragilitatea imaginii : „Lasă-te pe somnul meu, tu vis frumos / cade-mi tu in gura mea căscată / roșie cireașă dintr-un chiparos / zină inventată". Mai sint, desigur, și alte chipuri de „a fi" ale lemnului, dar noi incheiem prin această frumoasă intrebare lirică adusă arborelui, cum altă dată credincioșii primitivi credeau a-nțelege și a vorbi limba secretă a naturii : „Eu iți arăt cel mai frumos lucru al meu / adică versul, chiar versul ți-l arăt / și te intreb / crezi tu că seamănă cu piatra, crezi tu ? / Tu copacule, imi arăți frumosul / cel mai frumos de pe tine, / mirosul tău mi-l arăți / și mă intrebi bine mirositorule / crezi tu că seamănă cu o piatră, crezi tu ?".

PAUL DUGNEANU

Televiziune

DUMINICĂ, 25 IULIE

8,30 Avanpremiera zilei. 8,40 Tot inainte ! 9,35 Blindul Ben. 10,00 Viața satului. 11,15 Aventura cunoașterii. 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Album duminical. Festivalul de la Mamaia in imagini trecute și viitoare. La ora 14,00 – Ce vrăji a mai făcut nevasta mea. 15,20 Film serial. Din tainele mărilor : Nunta broaștelor țestoase. 16,10 intilnirea văilor – Reportaj. 16,30 Jocurile Olimpice de vară – Montreal 1976. 19,00 Micul ecran pentru cei mici. 19,30 Telejurnal. 20,00 Baladă pentru acest pămint – Moștenirea tracă. 20,20 Film artistic : Marea evadare (partea I). Premieră TV. 21,50 24 de ore. 22,00 Jocurile Olimpice de vară – Montreal 1976.

LUNI, 26 IULIE

15,00 Avanpremiera zilei. 15,05 Emisiune in limba maghiară. 16,10 Imagini din Liberia. 16,30 Jocurile Olimpice de vară – Montreal 1976. 19,00 Zimbetul de azi al Cubei. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Concursul național de muzică ușoară „Mamaia '76" (ziua I). Seara televiziunii cubaneze. 21,10 Revoluția – cintecul tinereții (Cuba) – Film documentar. 21,25 Ritmuri cubaneze. 22,00 24 de ore. 22,10 Jocurile Olimpice de vară – Montreal 1976.

MARȚI, 27 IULIE

9,00 Teleșcoală. 10,00 Emisiune in limba maghiară. 11,45 Telex. 16,00 Matineu de vacanță. 16,30 Jocurile Olimpice de vară – Montreal 1976. 19,00 Reportaj de scriitor. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Concursul național de muzică ușoară „Mamaia '76" (ziua a II-a). 21,00 Seară de teatru – Căsătorie prin concurs – de Carlo Goldoni – Premieră TV. 22,20 24 de ore. 22,30 Jocurile Olimpice de vară – Montreal 1976.

MIERCURI, 28 IULIE

9,00 Teleșcoală. 10,00 Turism și vinătoare. 10,20 Film artistic. Copacii mor in picioare. 11,55 Telex. 16,00 Telex. 16,05 Imagini din Peru. 16,30 Jocurile Olimpice de vară – Montreal 1976. 19,00 Tribuna TV. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Concursul național de muzică ușoară „Mamaia '76" (ziua a III-a). 21,00 Film artistic. Marea evadare . Partea a II-a. 22,20 24 de ore. 22,30 Jocurile Olimpice de vară – Montreal 1976.

JOI, 29 IULIE

16,00 Matineu de vacanță. 16,30 Jocurile Olimpice de vară – Montreal 1976. 19,00 Atenție la . . . neatenție ! 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal 20,00 Concursul național de muzică ușoară „Mamaia '76" (ziua a IV-a). 21,00 Jocurile Olimpice de vară – Montreal 1976. 22,30 24 de ore. 22,45 Jocurile Olimpice de vară – Montreal 1976.

VINERI, 30 IULIE

15,00 Avanpremiera zilei. 15,05 Emisiune in limba germană. 16,30 Jocurile Olimpice de vară – Montreal 1976. 19,10 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Revista economică TV. 20,30 Concursul național de muzică ușoară „Mamaia '76". 21,15 Jocurile Olimpice de vară – Montreal 1976. 22,00 24 de ore. 22,15 Jocurile Olimpice de vară – Montreal 1976.

SIMBĂTĂ, 31 IULIE

10,00 Micul ecran pentru cei mici. 10,30 Film artistic. Pasărea Phoenix. 12,40 Din nou despre . . . preferințele dv. muzicale. 13,10 Telex. 13,15 O viață pentru o idee. Emisiune dedicată acad. Victor Valcovici (1886–1970), cunoscut matematician român. 13,45 Emisiune de cintece și dansuri populare. 14,25 O călătorie muzicală prin citeva parcuri de distracții din lume. 15,05 Caleidoscop cultural-artistic. 15,20 Imagini din Republica Populară Benin. 15,30 Virstele peliculei. 16,30 Jocurile Olimpice de vară – Montreal 1976. 18,30 Club T. 19,15 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Concursul național de muzică ușoară „Mamaia '76". Gala laureaților. 21,30 24 de ore. 21,45 Jocurile Olimpice de vară – Montreal 1976.

Televiziune

Octavian Popa

Un scurt interval

Citea la fizică, ajunsese tocmai la capitolul despre laseri, se gîndea că va trebui să-l aprofundeze, cind telefonul a inceput să sune . . . Nu, n-are să-l ridice. Putea să fie Balea, insul acela nesuferit :

– Ce faci, Mica ? Te gîndești la mine ? După masă este un film. Pot veni să te iau cu mașina ? Bătrinul a plecat in concediu, eu dispun de mașină.

Telefonul suna. Nu, nu era Balea, el suna de trei ori. Zicea că așa se obișnuiește intre oamenii „șic". Mihaela se hotări să ridice receptorul, dar nu va rosti nici un cuvint, pină nu va ști cine așteaptă dincolo.

– Hallo ! zise vocea cunoscută.

– Tu ești, Andrei ?

– Da, eu, am sosit aseară . . . Primul drum am vrut să-l fac la tine, dar incă nu pot pleca. Mai am de lucru acasă și n-am stat de vorbă cu mama.

– A plecat undeva ?

– Nu, mi-a dat să mănînc, mi-a pregătit patul, dar tu știi cum e mama. Va trebui să-i povestesc tot ce am făcut de la plecare, și nu numai să spun. Să repet. Ai primit filmele ?

– Da, le-am primit . . . Andrei, să știi că mi-au plăcut. Mă uit la ele in fiecare zi, incerc să înțeleg. Acestea nu mai sint roluri, mi se pare viață adevărată. Nu știu de ce, tu ești schimbat . . . N-am crezut niciodată că vei fi capabil să exprimi atitea impresii, nu-ți erau familiare sentimentele acestea de om in virstă.

– M-au machiat . . . acolo sint bătrîn. In piesă am șaizeci de ani.

– Da, te-au machiat, dar nu e numai machiajul. Le-am cercetat și am descoperit pe obraji mici centre mobile pe care inainte nu le-am văzut. De acolo radiază lumina și umbrele, le vezi pîlpîind. E un spectacol captivant să urmărești fazele unui suris, ale resemnării, etapele unei hotăriri.

– Văd că știi observa, a zis Andrei. Mi-a spus mama că te pregătești pentru medicină. Nu era mai bine să fi venit din nou la noi ?

Mihaela indepărtă receptorul, ar fi voit să nu răspundă. Nu vrea să știe el adevărul intreg.

– Andrei, eu n-am talent pentru teatru, sint obligată să fac știință. E nevoie și acolo de un fel de talent, dar am să-l găsesc pe drum, muncind.

– Cum poți spune asta ? Tu n-ai talent? Poate nu ai tupeu și n-ai incredere in tine . . .

– Tupeu ? La ce mi-ar folosi ?

– Da, ești timidă. E nevoie de indrăzneală, nu numai ca să răzbești in fața altora, dar chiar să-ți impui o aventură, cind e necesar . . . Nu in sens rău, o aventură care te ridică.

Mihaela voia să fie înțeleasă mai ales de Andrei, un an intreg și-a adunat argumentele și cuvintele :

– Eu am pierdut examenul data trecută la proba de improvizații. Acolo ar fi apărut talentul, dacă-l aveam. Tu știi cum a fost, erai lîngă mine. Mi-au spus un singur cuvint : *aur*. Trăiesc incă momentele acelea. Picioarele mi s-au tăiat. Aur ? M-am gîndit la familia de metale din care face parte, la greutatea atomică, la zăcămintele de la noi, am văzut șteampurile – nu știu de unde, – dar nu se lega nici o acțiune . . . Văzusem la tine ce trebuia să fac. Ție ți-au spus *„mărgele"*. Cind ai auzit cuvîntul te-ai coșcovit la spate, ți-ai desprins cureaua, și, ca împins de un resort, ai devenit o babă, din alte locuri și din alte timpuri. Ai îngenunchiat pe parchet și, de la una la alta, ai început să inaintezi în lungul șiragului, încet, concentrat, mișcind buzele, pînă la ultima mărgea. Cei din comisie se uitau la tine înmărmuriți . . . Nu se așteptau la asta. Ai luat apoi toate de la început – a doua oară – mai repede . . . Părea că ți-ai adus aminte de ceva, că ai un lucru urgent de făcut, poate laptele fiert se revărsa pe plită. A treia oară te-ai ridicat pe vine și, stind așa, ai trecut peste mărgele ca vîntul . . . Vorbeai tare . . . dinții clămpăneau, cuvintele se rostogoleau unul peste altul, nasul se mișca și ai fugit spre ușă. Cind ai terminat, comisia s-a ridicat in picioare să te vadă intreg.

Cum ți-au putut veni toate în cap, așa .. dintr-o dată ? Aurul meu a rămas pe loc, vedeam fețele profesorilor . . . la început zimbind, mă încurajau, la sfirșit se uitau strimtorați . . . N-am putut rosti decît un șir de tîmpenii . . .

– A fost și noroc, a zis Andrei. Scena am repetat-o. Anul acesta am făcut din ea un mic film, am să ți-l dau și ție. De data aceasta vei vedea obrajii și nasul, cum nările se umflă și vei simți laptele sau ce o fi fost, arzind pe foc. Dar nu ușurința de a improviza, rezolva problemele. Acolo, la școala aceea, am învățat să muncesc. Iți aduci aminte ce făceam noi ? În fiecare dimineață ne băteam joc de ceva . . . de obicei de personajele pe care le cunoșteam . . . Cind am văzut pe profesorul de algebră, am început eu :

– Să am pardon de impresie . . .

Tu m-ai întrebat :

– E mațe fripte ?

– El e, are să mă scoată la tablă.

Am întors capul, dar profesorul :

– Ce e cu tine, Andrei ? Vino frumos la tablă ! de ce zîmbești ?

Nu-l puteam suferi, cu toate că raționamentele lui mă interesau. Nu numai conținutul, mă interesau prin forma lor pură. La tablă îmi făceam de cap, în dosul profesorului il imitam. Voi in bănci vă prăpădeați de rîs. Ca și cind ziua aceea ar fi fost ultima zi din viața mea și era nevoie să arăt tot ce știam. In zadar ne spunea să fim liniștiți, eram siguri că toate lucrurile încep o dată cu noi. Ne simțeam plini de daruri, nu era nevoie să facem nici un efort : puteam culege oricînd fără să semănăm . . .

– Ne-am rupt de bătrîni, a zis Mihaela. Să-ți spun drept, asta nu mi-a plăcut niciodată la tine.

– Pentru mine bătrînii nu existau, a zis Andrei. Mă uitam cu milă la ei. Eram sigur că timpul lor a trecut. Nici cu mama nu mă puteam înțelege, nu voiam eu. Simțeam că are dreptate, dar nu eram mulțumit. O ajutam fiindcă voiam eu să ajut, numai ca o distracție. Cind mă chema să pregătesc lecțiile, mie-mi ardea de o plimbare cu motoreta. Dacă zicea să citesc o carte pe care mi-a adus-o ea, de la librăria unde lucra, eu aruncam cartea și alergam la cinematograf cu toate haimanalele.

Am învățat să muncesc la o școală, unde oamenii cred că nu se muncește.

– Ai lucrat mult ? a întrebat Mihaela.

– Acolo toată lumea trage. Și cei mici și cei mari. Altfel nu se pot ridica și nu se pot menține. Desigur, cînd e vorba de roluri, în fața altora, fac toate ca și cînd ar improviza. Vreau să se știe că sînt talentați, dar în dosul fiecărui cuvînt sînt zile întregi de căutare. Mulți artiști dotați au avut eșecuri îngrozitoare, cînd n-au privit serios problemele ce li se puneau.

– În fotografii sînt mai multe stări, în unele ești tu, cel vechi, în altele e ceva nou. Uite, citeam la fizică, stînd întinsă pe canapea. Filmele sînt lîngă mine. Cine e omul acesta ? Pare că a trecut peste el un tăvălug, dar nu e trist. Privește absent, fără să fie resemnat. Vede ce nu văd alții ? E dornic de viață, încrezător . . . Regret că n-am și banda sonoră.

Andrei a început să rîdă.

– Mă gîndesc la tot ce spui tu, ai înțeles bine, locul tău ar fi acolo, la noi . . . Nu trebuia să renunți. Trecînd de la un om la altul, începem să ne înțelegem pe noi, ne cunoaștem resursele, puterile . . . Căutăm ceea ce e permanent, ceea ce ne ridică.

– Sufletul mi-a rămas la voi, a zis Mihaela, dar nu puteam să mai supăr pe mama. Am pierdut un an, timpul acesta înseamnă ceva în viață. Cînd ajungi unde era nevoie să fii, nu-i tot una, dacă ai ajuns cu un an mai devreme sau cu un an mai tîrziu. Dar nu mi-ai răspuns : în piesa voastră, cine e omul acela ?

– E un miner, unul care a lucrat viața întreagă sub pămînt . . . A rămas cu soția. Doi bătrîni. Copiii au plecat cu rosturile lor. Există drame adevărate în toate colțurile lumii. Nu-i Hamlet, îl cheamă Ion, un oarecare Ion. Își pune și el probleme și le rezolvă în felul lui.

– Ție îți place piesa ?

– Da, îmi place, o simt aproape de mine, dispun de toate materialele de care am nevoie pentru ea. Au vrut să-mi dea alt rol, pe Xerxes, din Perșii lui Eschil. Știi, chestia aceea cînd au trecut trupele persane pe un pod de vase peste Bosfor. Perșii au pierdut războiul, fiindcă Xerxes era infumurat. Nu mi-a plăcut rolul, luptele perșilor, trecerea Bosforului, rezistența grecilor care luptau pentru libertatea lor și a copiilor lor, sînt lucruri minunate, dar, – fiindcă puteam alege – eu am ales pe Ionul meu. Nu mi-au plăcut lamentările lui Xerxes. Pe Ion îl știu, l-am văzut în nenumărate ipostaze. Cînd începe piesa, aprinde o luminare . . .

– Da, a zis Mihaela, în fotografie îl văd pe Ion singur, la masă. E întuneric, a aprins luminarea . . .

– E începutul piesei, a zis Andrei. O comemorare. Se împlinesc treizeci de ani din ziua cînd s-a prăbușit mina peste el. Acolo au rămas doi frați ai lui . . .

– Ion acesta, al tău, cred că nu vorbește prea mult, dar înțeleg ce vrea, a zis Mihaela. Are copii, . . . au plecat de acasă, era nevoie să plece. Ion se simte legat de ei . . . de cei cu care a lucrat, de cei morți și de cei vii . . . E ceva grandios în atitudinea lui.

– La sfîrșitul piesei – a zis Andrei – cînd toate se termină, Ion stinge luminarea. Între cele două momente există un interval . . . o viață întreagă, a lui și a altora . . .

– Aș vrea să văd piesa, a zis Mihaela.

– O vei vedea. Cînd ai examenul ?

– Mîine dimineață.

– E ultimul ?

– Da, ultimul. Ne întîlnim la ieșirea din facultate.

Cînd telefonul s-a închis, Mihaela a revenit la fizică, dar mai întîi, a luat din nou fotografiile . . .

– Cum are să fie Andrei peste treizeci de ani ?

Nu-i ușor de știut, nici nu-i folositor.

– Cum să fie ? Va fi ca Ion.

– Și ea, Mihaela ? . . .

– Nu știu. Poate ca soția lui Ion. Pielea se va usca și se va aduna, va purta ochelari . . . Între ziua de azi și cea de atunci e numai un scurt interval.

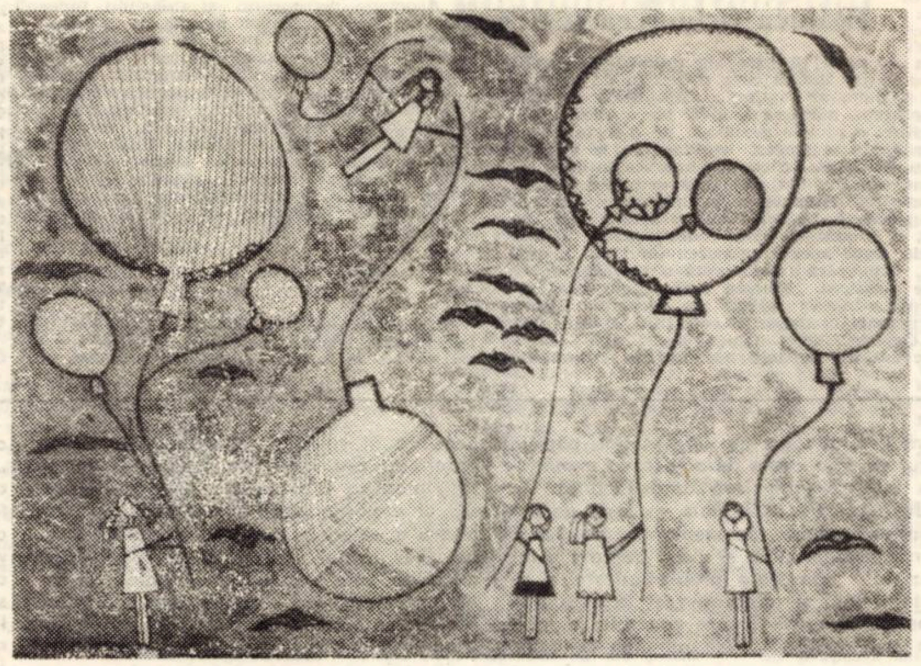

CRONICA VERII

Clipa caldă

De bună seamă că vara sintem mai copii decit oricind. Poate din pricina Soarelui care, neostenit, prin pelicula albastră a cerului smălțuit, lupă de aprins răbdător pipa bunicului adormit ori desenul cu vapoare și oceane-cer al copilului din vecini, ne smulge din cămășile indoielii, ale frigului, și-ale insingurării și ne azvirle, desculți, cu toate picioarele in țărînă să-i simțim clipa fierbinte.

Fugăriți din somn, fugăriți din case, ne descoperim, in molcome peripluri, fundamentala specie rotindu-se deasupra drumului berzelor și al copacilor neatinși de vint, intr-un dans ritual, esențial, și simplu. Spectacolul verii. O reintoarcere la verde și la senin, la apă, aer și frunză, mai copii decit oricind, să recompunem universul știut, departe de meditația rece, ca la un inceput de drum – prin simțuri. In numele vigorii speciei ni le-ncercăm, din nou, ca-n fiecare an, in clipa caldă ; și ploaia, vintul, colbul, noaptea ne bucură, atit cit să uităm de conceptuala noastră reticență față de intemperii. Vedem ploile iuți dar calde, furtunile cosmice dar scurte și-un univers aparte, de o clipă, in care, dezgoliți de frig uităm de solitudine și ridem de jocul propriei noastre umbre pe țărînă. Și spunem : Noi, fiii Soarelui !

In miezul clipei, numai un copil mai poate intreba : ce-i aia meta-fizică ?

I se răspunde : Vezi tu . . . pe culoarul vagonului, cind simți, strivit de geam, că omul din spatele tău are șase coate care nu-i aparțin și-un geamantan pe care stai cu picioarele și el il vrea neapărat ; cind o femeie, in ceafa ta, o femeie pe care nu o vezi și n-ai să apuci să o vezi niciodată in viață, iți vorbește ca după douăzeci de ani de căsnicie trudnică : cind rama geamului de tren se sprijină pe partea stingă a feței tale adinc, fierbinte, camaraderesc și negru și cind deasupra ta trec – noduri, noduri – desagi cu damigene transpirate ori deja sparte și-un coș cu ouă, atuncea, deci, tu să privești pe geam și să spui : Ce frumoase sint piersicile in vara asta !

Deci, vara, mai iertători ca altădată, cu porii speciei desțeleniți, răbdăm pină și gindul că orice clipă caldă e trecătoare.

PAUL EUGEN BANCIU

Carte străină

Mihai Viteazul*

Eseul istoric despre Mihai Viteazul al scriitoarei polone Danuta Bienkowska ilustrează domnia unuia dintre cei mai mari conducători din istoria românilor. Autoarea glorifică, in cele 190 de pagini ale volumului, cu mijloace noi, deosebite și adeseori literare, intreaga epocă a domniei marelui voievod. Deși bibliografia de la sfirșitul cărții e oarecum redusă, in realitate, Danuta Bienkowska a investigat un material imens de cărți vechi, broșuri, memorii de epocă, documente aflătoare in arhivele polone. De fapt, cel mai profund cunoscător al istoriei românești, profesorul Juliusz Demel, de la Universitatea din Wroclaw, apreciind cartea Danutei Bienkowska din punctul de vedere al metodologiei, al selectării materialului, al incadrării problematicii in istoria universală, deci sub raport istoric-profesional, n-a avut decit cuvinte de laudă pentru acest volum dens și succint totodată.

Cartea sintetizează aspectele esențiale ale unei personalități reprezentative, ale unei concepții politice care corespunde unor aspirații generale și ale caracterului unei epoci de cotitură netă in istoria societății europene. De altfel lucrarea a cunoscut un categoric succes de public, s-a epuizat rapid și numeroase edituri au solicitat-o pe autoare să scrie alte lucrări in același gen, brodate pe teme de istorie românească. Am spus „brodate", fiindcă intregul eseu e realizat cu finețe, cu o sobră ințelegere a proporțiilor și coloritului, ca o tapiserie veche. Meritele mai sus menționate ale cărții ar fi fost de ajuns ca s-o claseze printre cărțile utile, valoroase, dacă sint privite sub unghiul strict al informării. Dar paginile Danutei Bienkowska sint dăruite și cu har literar, ceea ce le face susceptibile de a procura o aleasă lectură.

Sub raportul expunerii, autoarea a uzat de procedeul inlăturării componistice, douăzeci de ilustrații și tot atitea capitole aducind fiecare, față de precedentul, cite o notă nouă, care contribuie la inchegarea finalului : „Un erou legendar", „Tocmeli pentru putere", „Liga antiturcă", „Stratageme pentru creditori", „Bătălia de la Călugăreni", „In slăbiciune – puterea", „Domn al Țării românești, al Ardealului și al Moldovei" etc. Aceste capitole, bazate pe o documentație riguroasă și multilaterală, sint presărate cu dialoguri pline de nerv, avind la bază mărturiile epocii. De altfel, autoarea a intreprins trei călătorii de studiu in România, intre anii 1970–1974, prilej cu care a cercetat locurile cele mai insemnate legate de viața și activitatea eroului său. Mihai Viteazul e prezentat ca un model uman al vremii, un om de stat cu trăsături relevante pentru epoca sa, pe care a definit-o in mod exemplar și la dimensiuni europene.

Capitolul final, de o mare forță emoțională, proiectează figura lui Mihai Viteazul in vitorime, insoțind-o de intreaga pleiadă a poeților care i-au cintat epopeea, contemporani sau mai tirzii, cărturari aulici, istorici turci sau barzi populari care i-au răspindit faima asupra intregului sud-est european, inclusiv Polonia.

AURORA DOLGA

*) Danuta Bienkowska, Michał Woleczny, Ed. Silezia, Katowice, 1975.

Teatru

Avanpremieră

Nu va fi vorba încă despre spectacol, decît într-o oarecare măsură. Partea a treia din „Henric al VI-lea" de Shakespeare urmează a mai trece printr-un timp de repetiții, înainte ca premiera să fie oferită publicului. De pe acum se întrevăd argumentele unui spectacol interesant, cîteva creații actoricești promit să capteze atenția criticii.

Regele Henric, cel ce se vede pe sine Dedal, călătorind prin veacul său asemeni unui pelerin, cînd sus pe tron, cînd în grija paznicilor, încercînd să oprească războiul perpetuu, luptînd cu vorba – deopotrivă ca cei din partida Rozei albe ori roșii – rămîne, se pare, personajul central și în spectacolul lui Ioan Ieremia. Deși în primul plan al dramei sînt aduse evenimentele. Și lucrarea lui Warwick, făcătorul de regi, ori înălțarea lui Richard Plantagenet duce de York. „Sînt mult mai mult decît ceea ce par / Și mai puțin decît ar trebui... / Priviți cum sufiu fulgul... / Acum, vedeți : se-ntoarce... El ascultă / Și de suflarea mea, dar și de vînt. / Stăpîn e cel ce suflă cel mai tare !" – sînt vorbe ale lui Henric al VI-lea – dialogînd cu un ostaș de rînd, dar ar putea fi rostite de oricare dintre personaje. Măreția și declinul se amestecă și se schimbă, încît războiul însuși nu mai e decît un joc pentru copii, un joc urît, e drept. Richard, cel ce va domni, adună capetele căzute într-un coș de nuiele, un joc cu mingi de a căror atingere lunecoasă jucătorul își șterge, în grabă, palmele : la nașterea lui „bufnița – a țipat – / Semn de nenorocire mare. / Corbul / A croncănit a sumbră prevestire / Nemernicelor întîmplări și ciinii / În noapte au urlat. Furtună mare / A smuls din rădăcină pomi bătrîni..." Și s-a născut cu dinții răsăriți în gură – semnul că oamenii va sfîșia în viață ..

Henric VI și Richard deocamdată duce de Gloucester, fețe ale vremii, talgerele balanței acelui timp, veacul – o monedă de schimb. În toamnă, deci, pe scena Națională din Timișoara, în premieră pe țară „Henric al VI-lea" de W. Shakespeare, în decupajul regizoral al lui Ioan Ieremia ..

ANTOANETA C. IORDACHE

Consemnări

Cezar Petrescu și Ioachim Miloia

Puțini dintre istoricii literari cunosc faptul că primele traduceri în limba italiană, din proza lui Cezar Petrescu, le-a făcut Ioachim Miloia (1897-1940), personalitate marcantă a vieții culturale bănățene, din perioada interbelică. (Cu prilejul morții premature a acestuia, în necrologul publicat în „Neamul Românesc" din 3 aprilie 1940, N. Iorga consemna cu durere : **„Între fruntașii noii generații bănățene, caut în zadar unul care să fi unit mai multe cunoștinți cu mai multă dorință de a lucra și cu mai mare spor în opera pe care, din fuga unei scurte vieți, a putut-o întruchipa, decît harnicul muncitor cultural, care a fost – cît mă doare s-o spun ! – Ioachim Miloia".**

În timpul studiilor la Roma, Ioachim Miloia, a tradus în limba italiană povestirile **„Drumul cu plopi", „Scrisorile unui răzeș"** și **„Omul din vis"** și le-a publicat în volumul intitulat **„L' uomo del sogno"** editat de „Instituta per l' Europa Orientale" din Roma, în anul 1928.

Într-o scrisoare din 4 martie 1930 – păstrată la Muzeul Banatului – Cezar Petrescu i se adresează lui L. Miloia, cu multă afecțiune și, totodată, fi dezvăluie, cu sinceritate, unele fațete mai puțin cunoscute, ale procesului său de creație literară. Citâm din scrisoarea respectivă : **„Destinul a făcut mereu să nu ne putem vedea la ochi, deși aș fi dorit-o de mult ; ba încă nici să pot răspunde cu graba cuvenită de cîte ori îmi cereați, măcar prin răvașe sau prin drumeți de-o zi la București, o contribuție la opera D-tale atît de tenace și ingrat răsplătită de la Analele Banatului. Pentru traducătorul meu cel dintîi și cel mai drag mie, în italienește, e tot un fel de ingratitudine Și una fără nici o scuză.**

Totuși, crede-mă că a fost întotdeauna fără voie. Un rob al scrisului, ca mine, împărțindu-și ziua între scrisul cotidian la gazetă și cel literar în care confecționez 2-3 romane pe an, nu mai găsește răgaz să se achite și de datoriile lui de omenie. Ziua de 24 de ore e prea scurtă. Bunele intenții de azi, mor sugrumate de neprevăzutul de mîine. Și iată, cum devii ingrat – forțat de viață".

În continuare, se referă la **„ceea ce îi trimite acum" (...)** un fragment de roman pe care l-a **„scris înadins într-un ton ușor" (...) pentru a inaugura o colecție eftină, accesibilă publicului" (...). Deci nu e mare ispravă. Dar cîteodată mă odihnesc și eu de romanele prea sumbre, amuzîndu-mă cu plăsmuiri mai capricioase – după cum și în meniul restaurantelor, pe lîngă „le plat du jour", substanțial se oferă și cîte su soufle – o spumă inconsistentă, o fantezie culinară, destinată pentru cerul gurii, nu pentru stomacul sătul de sarmale, cotlet și tocană. Te rog, deci, să iei fragmentul acesta ca atare (...) Dacă pentru Analele D-tale, fragmentul e prea lung – retează cît și cum vrei (...).**

Fragmentul de roman al lui Cezar Petrescu n-a mai apărut în Analele Banatului – publicație condusă de Ioachim Miloia. De altfel, această revistă din Timișoara publica, în primul rînd **„tot ce este viață bănățeană din trecut și prezent, înfățișată în lumina documentelor"** (A. B. nr. 2 din anul 1929, p. 132).

AUREL TURCUȘ

Plastica

Raluca Grigorcea

În viziunile plastice ale **Ralucăi Grigorcea** descoperim îndată ceva din felul de a desena și picta al copiilor : simplificarea dusă la extrem, maniera „naivă" de a trasa linia, în fine, o plutire grațioasă de obiecte ce ne transportă în lumea candorii și a visului. Însă, în vreme ce copiii nimeresc în abstracțiune din instinct, în cazul artiștilor maturi elementul hotărîtor este elaborarea. Raluca Grigorcea e, în orice caz, o artistă „studiată", și modul ei de a vedea plastic lumea tinde sigur spre conturarea unui stil personal. Proaspătă absolventă a Institutului de arte plastice „Nicolae Grigorescu" din București, tînăra artistă are la activ cîteva participări la expoziții colective, a organizat în Capitală două „personale" și publică frecvent în revistele de cultură **(România literară, Săptămîna, Luceafărul, Amfiteatru** ș.a.) desene expresive, fanteziste și unitare ca formulă grafică. Un premiu al Consiliului **U.A.S.C.R. și al revistelor Viața studențească** și **Amfiteatru** a atras atenția asupra unui talent de excepție.

Desenele și picturile Ralucăi Grigorcea stau sub semnul a ceea ce am numi stare de grație, dar o logică artistică există pretutindeni. E logica zborului, a plutirii libere, a jocului suav al imaginației. Abstracte în limita inteligibilului, lucrările proiectează în sfera imponderabilului scene din viața curentă : ele sînt fie metafore ale muncii **(Constructorul)**, ale luptei **(Legenda eroului)**, ale iubirii **(Dor)** etc., fie fragmente luminoase ale unei lumi de basm, atît de apropiate spațiului nostru spiritual **(Alegorii solare, Visul unei nopți de iarnă)**. În pictura pe sticlă, partea cea mai rezistentă după părerea mea a activității ei creatoare de pînă acum, Raluca Grigorcea folosește cu curaj și pricepere procedee deosebit de interesante : colaje de sticlă colorată, paiete, mărgele, chibrituri, tutun, paie, sîrmă, lame, beteală... Avem de a face cu o experiență artistică aflată desigur la început de drum, dar soldată de pe acum cu realizări certe.

ION LOTREANU

Panoramic

● **Un amplu spectacol** de poezie și muzică patriotică a fost găzduit de întreprinderea timișoreană „Electrotimiș". Inițiativa acestei exemplare manifestări aparține Consiliului județean al sindicatelor. ● **„Cîntare României socialiste"** se intitulează medalionul literar, susținut de un grup de studente ale Facultății de filologie-istorie la Salonul literar științific al Bibliotecii județene. ● **La faza interjudețeană a concursului brigăzilor artistice de agitație** – ramura construcții, juriul a acordat formației Trustului de construcții Timișoara, precum și celei similare din Oradea premiul I. ● **Pe simezele galeriei de artă Bastion** sînt expuse în aceste zile lucrările Cristinei Renard ● **Memoriei lui 1907** îi sînt consacrate încă de pe acum numeroase acțiuni. Menționăm evocarea istorică organizată de Comitetul județean al U.T.C. la Căminul cultural din Făget, la clubul „Ciocanul" Nădrag, la căminul cultural din Recaș, simpozionul inițiat de Întreprinderea cinematografică la cinematograful din Jamu Mare, albumul plastic și medalionul literar organizate de Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă în comunele Ghizela, respectiv Secaș, precum și masa rotundă de la Clubul Universității, a cărei temă, dezbătută de studenți și cadre didactice, a purtat titlul „Răscoala din 1907, reflectată în literatura română". ● **„Creația literară, factor activ** în formarea omului nou, constructor al destinului patriei noastre socialiste" a fost genericul dezbaterii organizate la Sînmartinul Sîrbesc de Asociația scriitorilor și Consiliul județean Timiș al oamenilor muncii de naționalitate sîrbă. ● **Unui alt mare moment aniversar** – cucerirea independenței – i-au fost consacrate în aceste zile itinerarul istoric „Ideea de independență la poporul român în decursul istoriei", acțiune desfășurată la băile Calacea sub egida C.J.C.E.S., expunerea-dezbatere de la Clubul Universității „Eroi și locuri din războiul pentru independență", medalionul literar „Vasile Alecsandri și războiul de independență", organizat de Biblioteca județeană la Clubul „Constructorul".

OBSERVATOR

★

Brigada artistică de agitație a sindicatului Întreprinderii Filatura de mătase naturală Lugoj, s-a reîntors de la faza republicană – ramura industriei ușoare, care a avut loc în municipiul Sibiu, cu o mențiune.

Ancorată pregnant în realitatea economică a întreprinderii, brigada artistică, cu membrii săi devotați, a reușit, cu mijloace artistice variate, pline de dinamism scenic și interpretare de ținută, să scoată în evidență frumoasele rezultate ale harnicului colectiv de muncă angajat plenar în realizarea angajamentelor luate în cinstea zilei de 23 August. Cu ajutorul satirei, brigada nu iartă pe cei care sînt certați cu normele disciplinei, pe cei care nu folosesc mașinile și utilajele la maximum de capacitate productivă, sau nu respectă normele de tehnica securității muncii, probleme ridicate continuu, a pregătirii lor profesionale etc.

Spectacolul intitulat „De la bine la mai bine" realizat de instructorul Moise Jivan, interpretat de Al. Viradu, Gh. Minescu, Costel Bălan, Mariana Minescu, Sofica Bratu, Liliana Mercea, Lucica și Emilia Marina, toți interpreți cu o vechime de peste opt ani de activitate artistică. De remarcat că și această brigadă artistică de agitație, anul acesta va sărbători 20 de ani de existență.

Un cuvînt de laudă se cuvine, să aducem, pe această cale, Comitetului municipal de partid, Consiliului municipal al sindicatelor Lugoj care s-au îngrijit ca acest gen de artă militant, agitatoric, să trăiască permanent și nemijlocit în ritmul vieții concrete a fiecărui colectiv de muncă.

EMIL ȘAIN

Vitralii

Strănepotul unui veteran din 77

Pe permisul de circulație pe viață, pe C.F.R., al podgoreanului Nicolae Fricosu, din satul Dara, comuna Pietroasele, din Buzău, maiorul M. Anghelescu face următoarea afirmație : „Nicolae Fricosu a luat parte la campania 1877-78 cu regimentul 8 Dorobanți". Din alte documente aflăm că a primit diverse ordine și medalii, Nicolae Fricosu, pentru acte de vitejie, cum spune poetul, „schimbîndu-și porecla în renume" !

Strănepotul său, Alexandru Fricosu, este secretarul Comitetului de partid al Întreprinderii textile „13 Decembrie" din Timișoara. L-am întîlnit în secțiile fabricii, discutînd cu muncitorii, ascultîndu-le gîndurile, de la suflet la suflet. De un real ajutor îi sînt secretarii organizațiilor de bază Maria Nedelcu, Dumitru Grădinaru, secretarul U.T.C., Ionică Cristea și președinta sindicatului Anica Lungoci.

Strănepotul celui ce cu o sută de ani în urmă lupta pe redute, pentru independența gliei românești, e mîndria fabricii, urcînd pe redutele prezentului setea de creație și cunoaștere, își înțelege perfect menirea de comunist și promotor al conștiinței noi, muncitorești. Om de mare pasiune și temperatură sufletească, el știe să facă din cuvinte acțiune. Colaborează armonios cu conducerea întreprinderii în frunte cu directorul Alexandru Trifonov și Mihai Utvineanțu, director adjunct, apoi cu cei mai apropiați tovarăși de muncă, Traian Șnaider, Pavel Cioc, Gheorghe Șerb și Kocsis Emeric. Pe Alexandru Fricosu l-am întîlnit alături de Viorel Tămaș, inspector principal învățămînt, ocupîndu-se de problemele muncitorilor tineri, calificare la locul de muncă cu scoaterea și participare în producție, liceul seral, ucenicie la locul de muncă, practica elevilor și studenților etc. Mulți tineri muncitori sînt acum speranțe fruntașe în fabrică. Victoria Lucaci, Ioana Unterveger, Lucia Babaioana, Săftica Cohoreanu, Liviu Pop, Iulia Achimescu, Felicia Loghin, Ioan Iorga, Doina Teodorescu, Gheorghița Găman și alții. Veteranul din 77, acolo, în bronzul gloriei străbune, poate fi mîndru de strănepotul său.

DAMIAN URECHE

Gîndirea marxistă și arta

(Urmare din pag. 1)

conform legilor frumosului, devenite concomitent relații etice.

Programul P.C.R., precum și ideile Congresului educației politice și al culturii socialiste, pornind de la această vastă gamă de caracteristici, direcționează cultura și arta românească spre realizarea dezideratului major amintit. Transformările materiale și spirituale prevăzute de documentele partidului nostru, au ca scop această îmbinare armonioasă între individual și social, urmărind să asigure emanciparea reală, paralel cu dorința și bucuria împlinirii ei.

Gîndirea marxistă și-a adus așadar o contribuție esențială în reformularea esteticii. Contribuția aceasta aș sintetiza-o, deși există o seamă de posibilități de interpretare, de altfel obiectivate în literatura de specialitate, prin afirmarea a cinci direcții fundamentale :

1). O primă direcție se referă la inaugurarea un.. viziuni dialectice deterministe asupra artei ca fenomen suprastructural și ca formă a conștiinței sociale și a practicii umane, determinism exprimat printr-o corelare a unor elemente cauzale și a unor împrejurări condiționale, printr-o implicare a artei într-un context cultural (principiu continuat și întregit de estetica lukacsiană sau de sociologia literaturii lui L. Goldmann). V. I. Lenin, ca de altfel părinții marxismului înșiși, va-nțelege fenomenul în dubla perspectivă a sincroniei și diacroniei. Arta antică, Balzac, Goethe, Schiller etc., în cazul lui Marx și Engels, sau Tolstoi, Gorki, Pisarev, în cazul lui Lenin, sînt implicați în opera filosofică în măsura în care exprimă trăsături ale istoriei.

2). O altă direcție în care gîndirea marxistă se împlinește ca o înțelegere realistă și relativ novatoare, este cea a surprinderii relației dintre ideologie și politică, moment corelat logic cu cel anterior, căci în cazul de față avem de-a face cu exprimarea unui determinism suprastructural. De pildă, încă din 1852 Marx vorbește despre raportul „dintre reprezentanții politici și literari ai unei clase și clasa pe care o reprezintă". Adevărata problematizare a acestei relații și adaptarea ei la condițiile construcției revoluționare concrete, o întîlnim însă la Lenin. Ne amintim cu acest prilej, felul în care continuatorul lui Marx a criticat proiectul proletcultist a lui Bogdanov : *„Nu născocirea unei noi culturi* – spunea Lenin – *ci dezvoltarea celor mai bune modele, tradiții, rezultate ale culturii existente din punct de vedere al concepției marxiste despre lume"* (Opere, vol. 41, p. 462). Viziunea lui Lenin era una dialectică, reunind naționalul cu internaționalul, particularul cu generalul, într-o cuprindere rațională, ferită de exagerări și avînd implicații sociale. Pentru el, „literatura trebuie să devină o parte a cauzei generale a proletariatului", de aceea va urmări contorsiunile fenomenului literar în funcție de ascensiunea ideologiei și de reflectarea întrînsul a contradicțiilor inerente acesteia.

3). Cea de-a treia direcție de teoretizare pe care o remarcăm apropiindu-ne de această vastă ideologie, este una metodologică – abordarea istorică a artei, principiul istorismului – folositoare atît interpretărilor teoretice generale cît și celor caracteristice istoriei artelor. Raportarea operelor la cadrul lor social„ înțelegerea utilizată în istoria literaturii mai cu seamă, este în ultimă instanță motivată tot de intenția de evaluare deterministă a societății.

4). Cea de-a patra trăsătură a gîndirii marxiste, din punctul de vedere al implicațiilor sale estetice, se referă la elucidarea unui mare număr de concepte teoretice, reprezentînd o contribuție propriu-zisă, de conținut, la această disciplină. Opțiunea pentru un realism opus „idealizărilor", „care poate să răzbată chiar împotriva vederilor autorului" (K. Marx) ne îndeamnă să alegem mai curînd interpretarea pe care R. Garaudy o dă acestei idei în „Despre un realism nețărmurit", lărgind sfera noțiunii spre o cuprindere exhaustivă a tuturor capodoperelor artistice, datorită explicitei sau implicitei lor comuniuni cu viața reală, fapt ce de altfel le conferă și calitatea de capodopere. Tendința „latentă, profundă" și nu tendențiozitatea explicită și didacticistă este și ea o cerință marxistă a artei. Tovarășul *Nicolae Ceaușescu* a reafirmat la Congresul educației politice și al culturii socialiste acestora în structuri semnificative supraordonate, sînt momente intuite de înaintași, propuse și exprimate științific de clasici și urmărite apoi de dezvoltarea ulterioară a esteticii, teoriei și sociologiei artei. „Lev Tolstoi, oglindă a revoluției ruse" de pildă, este un studiu aparținînd lui Lenin, exemplificativ pentru cele arătate. Metoda istorică, la noi „propusă de C. Dobrogeanu-Gherea, apoi de T. Vianu și larg această idee specifică partidului nostru : *„nu avem nevoie de dulcegării artistice"*, dar nici de o artă *„care să nege realitățile, să le deformeze"*, afirmînd cerința unei arte revoluționare *„care să redea în mod verdic, obiectiv, realitatea"*. Continuitatea culturii, militantismul, moștenirea culturală, specificul viziunii artistice, problemele stilului, alienarea artistică și multe alte elemente ale unei teorii estetice le întîlnim implicate în întreaga gîndire marxist-leninistă ; ele vor constitui ulterior componente ale unor contexte teoretice ale căror obiecte vizează fenomenul artistic ca un fapt particular.

5). Cea din urmă particularitate a esteticii marxiste o înțelegem ca pe un principiu al comuniunii eticului cu esteticul. Ea se realizează în însăși opera autorilor, cum remarcă I. Ianoși, dar, în primul rînd, alimentează elaborarea idealului social. Întreaga construcție estetică aliniată acestui principiu face un efort de evaluare a conținuturilor, riscînd uneori să neglijeze forma. Ne amintim, desigur, că de fiecare dată cînd documentele partidului nostru se referă la această dualitate, constatăm accentul care se pune pe o concepere unitară. Un asemenea principiu se realizează prin adecvarea amintită, printr-o exprimare artistică a totalității sociale, a valorilor umane și general umane orientate spre finalități progresive, împrejurări ce duc la unificarea „criteriului ideologic" cu cel moral (St. Morawski).

Destrămarea cauzalității fatale, autonomia conștientă a îndrăznelii creatoare, puterea și complicitatea naturii, devenită substanță aleatoare în slujba curiozității și dorinței umane, vor înființa – într-o concepere sintetică a proiectului marxist – o societate măsurată în etaloanele libertății. Omul prezentului îndrăznește o speranță spre condiția pe care contemporanii săi filosofi au denumit-o cea de „homo ludens", moment de înlăturare a opreliștilor și de confundare cu necesitatea.

Corespondența

O. Icarna : Intenții foarte frumoase. Versurile liminare sînt mai întotdeauna bune – dovadă a posibilităților Dvs. Dacă și restul poemelor ar fi la nivelul acestor versuri, am putea anunța, poate, publicarea unora din ele. Așa, trebuie să așteptăm pînă vă acordați mai bine lira.

R. M. : Poștașul își mărturisește plăcerea de a relua dialogul cu Dvs. Această plăcere vine din calitatea lucrărilor, cum și din cuviința și înțelepciunea gîndurilor cu care le însoțiți. Aveți, după opinia noastră, toate datele necesare pentru a reuși în demersul Dvs. liric. Ceea ce vi s-ar cere acum ar fi o mai acută conștiință a celor ce vreți să întreprindeți – o mai mare implicare, cu întreaga Dvs. existență, în poeme și, poate, un plus de luciditate în munca literară. Ne plac : **Drumul tăcerii, Doar tu, Pînă atunci.** În schimb, în **Fără un cuvînt,** repetați, în ciuda titlului, de șase ori, fără justificare artistică, același cuvînt – fapt ce arată și el unele insuficiențe sau neglijențe ale scrisului Dvs. Impresia generală este însă una tonică, astfel încît viitoarele poeme le puteți semna cu numele neabreviat (păstrînd, eventual inițialele pentru corespondență).

Petre Turcuș Don : Aveți calități certe, astfel încît vă vom urmări cu interes evoluția. Ne-au reținut atenția : **Caii, Sufletul poetului** și mai ales **Bacovia,** care este foarte aproape de ceea ce ar trebui să fie o poezie publicabilă. Nu ni se pare fertilă formula folosită în **Pămîntul ce-mi mingiie ... sau Eu nu sînt pentru nimeni ...**

Lucian Gabriel Petric : Va trebui să evitați formulările de acest gen : „Sînt și multe păsări nasoale / pe lumea asta" etc., sau: „Tipii geniali / au fierul încordat ..."

Remus Furdian : Parcă ar fi ceva în **Aud cîntecul apelor** și **Țara – mîndru loc.** Dar, în această vreme a economiilor de combustibil și energie, Dvs. faceți un excesiv consum de verbe !

Marius Sârbu : Scrisoarea Dvs. cuprinde multe idei care dovedesc o anumită maturitate în aprecierea problemelor artei. Ne bucurăm că, din toamnă, vă veți afla, la studii, în orașul nostru. Vom putea comunica prin viu grai, la redacție, oricîteiteori va fi nevoie, așa cum i se cuvine unui membru fondator al cercului „Prietenii revistei Orizont". Noile versuri lasă impresia unei grabe de a spune foarte multe lucruri deodată. Așadar, pentru această vacanță : lecții de echitație la hipodromul cuvintelor !

Constantin Brândușoiu : Dvs. vă lipsește rigoarea necesară unei exprimări acceptabile. Ziceți : „vin a nu știu cîta oară să vă încerc, de a-mi facilita ferestre". Evident, nu vă pot **facilita ferestre,** oricît aș vrea acest lucru și oricît **mă încercați** în acest sens. Dar să nu mai citâm din epistolă, căci nu vă avantajează ! Din cele trei lucrări, una singură este lizibilă – **înginare.** Pare a marca un oarecare progres față de ce ne-ați trimis pînă acum, dar cuvintele plutesc pe suprafața versului de parcă n-ar avea cunoștință unele de altele. Altfel, vă asigurăm că nu beneficiați de alt regim decît ceilalți corespondenți ai noștri. Toți cei ce ne scriu – cunoscuți sau necunoscuți – ne sînt la fel de simpatici și-i citim cu aceeași dorință de a afla grăuntele de aur al poeziei.

I. Vancea – Bănățeanu, Nicolae Iorga, Nicolae Teodor Petruț, Doina Stoița, A. D. Cvat, Ioan Covaciu – încercări modeste.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

Eureka!

● **Revelație : a privi din circa bunicului Turnul Eifel.**

Ca să evite sedentarismul, s-a angajat în gară la Biroul de mișcare.

● **Bun'ca pune lemne pe foc și-n toiul verii nu pentru că-i e frig, ci de teamă că f.acăra se va stinge.**

● **Ciinele rău își păzește cușca sa, ciinele bun păzește gospodăria stăpînului său.**

● **Pentru că hirtia se fabrică din lemn, toate l terele noastre ar trebui să fie drepte ca b:azii.**

ION VELICAN

Din cartea de aur a Jocurilor Olimpice

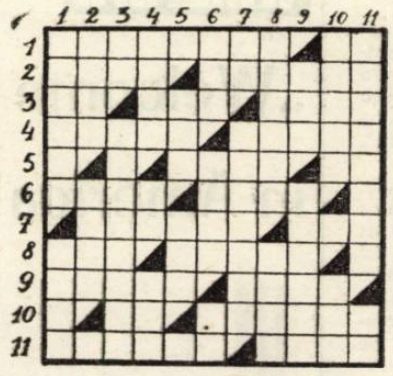

ORIZONTAL: 1) Matematician, om politic și filozof grec (c. 580 – c. 500 î.e.n.), învingător la Olimpia în una din cele mai dure lupte, pugilatul – Un sfert dintr-o olimpiadă pentru Grecia antică. 2) Chiuit – Compozitorului imnului olimpic. 3) Negrea Gheorghe – Animal sălbatic ce se zice că l-ar fi atacat pe olimpionicul Polidamas, cîștigătorul ediției din anul 408 î.e.n., dar ar fi fost sugrumat de către acesta – Luptător turc de „libere", cîștigător al titlului olimpic la categoria semigrea, la Ciudad de Mexico. 4) Atlet din S.U.A., cîștigător al titlului olimpic la 400 m garduri, la Melbourne și la Roma – Parte dintr-o competiție sportivă, eșalonată în timp. 5) Renumit gimnast japonez, cîștigătorul a trei medalii de aur, la Tokio, în 1964 – Andrew Young. 6) Șir de piscuri africane – Atlet din S.U.A., cîștigătorul a opt medalii de aur în perioada: 1900 – 1908, la înălțime, lungime și triplusalt, toate fără elan. 7) Republica Populară ... țară vecină și prietenă, ai cărei sportivi au obținut pînă acum 284 medalii olimpice, din care 100 de aur – Denumirea R.S. România în nomenclatorul Comitetului Internațional Olimpic (abr.) 8) Oraș antic în Yucatan – Pentru publicația de specialitate, crește în timpul desfășurării Jocurilor Olimpice. 9) Vicecampion olimpic român la pistol viteză la Ciudad de Mexico – Materia primă folosită la prepararea anumitor medicamente. 10) În scor ! – A trimite cereri peste cereri (fig.) 11) Verbul Liei Manoliu sau al Mihaelei Penеș – Stat în sud-estul Asiei.

VERTICAL : 1) Poet grec (c. 518 – c. 438), autor al unor „Ode triumfale", dedicate celor mai de seamă bărbați, cîștigători ai Jocurilor Olimpice – ... liberă calibru redus, proba de tir care ne-a adus pentru prima dată o medalie de aur la Jocurile Olimpice prin campionul Iosif Sîrbu, la Helsinki, în 1952. 2) Țintaș român, vicecampion olimpic la München, la pistol liber – Atlet din Kenya, component al echipei de ștafetă 4 x 100 m cîștigătoare a medaliilor olimpice de aur la München. 3) Tripșa Ion – Cunoscut caiacist român, posesorul unei medalii de argint (München) și a două medalii de bronz (Tokio). 4) Luptător turc de „libere", cîștigător al titlului olimpic la categoria semigrea, la Roma – Alina Goreac – Pe primele trei locuri în orice concurs ! 5) Est-Sud-Est. – Fir. 6) Localitate în Japonia – Gimnast italian, dublu campion olimpic la individual compus și paralele în 1932, la Los Angeles – Albert Azarian. 7) Roland Antonio – Canotor englez, dublu campion olimpic în 1932, făcînd parte din echipajele : schif 2 rame fără cîrmaci și schif 4 fără cîrmaci. 8) Atribut sine-qua-non al oricărui sportiv participant la Jocurile Olimpice – Lac în Asia Centrală. 9) Localitate în Japonia – Decatlonist finlandez, cîștigătorul medaliei olimpice de aur la ediția din 1928, la Amsterdam. 10) Extrema unei formații sportive (fig.). – Complex sportiv de masă, în U.R.S.S. 11) Gimnast nipon, cîștigătorul ultimelor două ediții a Jocurilor Olimpice de la Ciudad de Mexico și München la proba de inele. – Campion.

DICȚIONAR : RORA, AKE, ESE, OSU, AYA, GTO.

VIOREL ABRUDAN

Cu ALVIN TOFFLER

(Urmare din pag. 1)

daptare. Organizații politice, întreprinderi industriale, instituții culturale, de învățămînt și alte diverse preocupări prezentau simptomele unei grave orbiri față de solicitările factorilor obiectivi și caracteristici epocii. Mi-am dat seama că omul în general are o capacitate de adaptare limitată, că este depășit de ritmul și intensitatea schimbărilor și suferă astfel ceea ce am numit șocul viitorului.

– Geneza ideii este indiscutabil interesantă, dar ea este insuficientă în a ne face să înțelegem prestigiul științific al operei cu același nume. Din cele relatate, șocul viitorului apare doar ca rezultanta impresiilor unui ziarist cu o imaginație bogată și orientată spre viitor. Vă rugăm să ne redați împrejurările care v-au condus alcătuirea unei teorii și opere științifice care a cucerit lumea.

Saltul realizat, de la o simplă idee la o complexă teorie, se datorește conștiinței publice. Să mă explic. În cursul anului 1965, am încercat să-mi concretizez impresiile și gîndurile față de tot ceea ce se petrecea în jurul meu, și astfel am redactat eseul „Viitorul ca mod de viață", apărut într-o revistă modestă, cu titlul revistei Dv., „Horizon". Ceea ce mi-am propus în acest eseu a fost de a realiza unele simptome cu totul noi ce le constatasem și de a atrage atenția asupra dificultăților oamenilor și a maselor cînd sînt confruntate cu problemele ce le ridică viitorul. În acea perioadă mă obișnuisem cu opinia generală că orice articol moare deodată cu apariția revistei, încetînd de a mai avea vreo semnificație sau de a fi comentat. Cu atît mai mare a fost surpriza cînd articolul meu, apărut în modesta revistă a început să fie comentat, reprodus în cele mai importante organe de presă din Statele Unite, să creeze un curent de opinie pe plan național, să treacă apoi granițele și să provoace o reacție mondială. Din acel moment mi-am dat seama că „șocul viitorului" nu mai era o simplă idee sau teorie vizionară. Era evident că ea se transformă într-un curent de masă a milioane de oameni. Față de această situație, mi-am asumat obligația ce-mi revenea, aceea de a dezvolta, aprofunda și desăvîrși și ideea lansată. Timp de cinci ani, împreună cu soția, am vizitat țări, universități, personalități și am căutat să cunosc cele mai caracteristice formațiuni, grupări, categorii și manifestări sociale și politice, spre a surprinde cît mai multe din gîndurile și preocupările oamenilor consacrate viitorului.

M-am documentat astfel asupra problemei deschise, devenind tot mai convins că „șocul viitorului" este boala schimbării, că ea afectează un tot mai mare număr de oameni. Constatam că oamenii erau foarte puțin preocupați de profundele și iminentele transformări și erau tot atît de puțin cunoscători și pregătiți procesului de adaptare la care erau chemați. În această situație, premisele erau încheiate și elementele de fond pregătite pentru întreaga dezvoltare și argumentare a lucrării.

– Pe bună dreptate sînteți dezamăgit și chiar nemulțumit de lipsa de preocupare pentru viitor a majorității oamenilor, de toate categoriile. Ca viitorolog și din partea viitorologilor, ce considerați că ar putea stimula mai mult interesul general pentru problemele viitorului ?

– Se pot spune multe lucruri în acest sens, cu condiția de a clarifica o neînțelegere, respectiv de a spulbera mitul profeților. Lumea așteaptă de la viitorologi precizări asupra viitorului. A crede în așa ceva, este la fel cu a crede în Moș Crăciun. Trebuie să fim foarte bine înțeleși : Viitorologii nu știu ce se va întîmpla în viitor, fiindcă nimeni nu poate ști așa ceva. Dacă totuși se încearcă și îndiscutabil că se fac anumite prognosticări, acestea trebuiesc privite cu rezerve serioase. Cu toate acestea, viitorologii pot realiza multe lucruri, de cea mai mare importanță. De exemplu, în fața unei mulțimi de posibilități, pe care viitorul le oferă în evoluția unei situații sau în soluționarea unei probleme, viitorologul poate avea un rol foarte important în alegerea și decizia celei mai adecvate opțiuni. Viitorologii pot să sesizeze, să detecteze forțe și variabile posibile de cea mai mare importanță, care altfel sînt neobservate și neglijente. Ei mai pot semnala anumite eventualități cu rol deosebit în desfășurarea evenimentelor și pot astfel influența cursul lor într-un sens dorit și favorabil aspirațiilor umane.

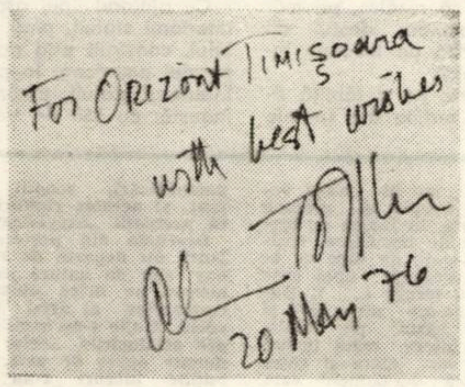

Există situații dificile, insuficient conturate, în care viitorologii avertizează în mod documentat și dau astfel semnale de alarmă în legătură cu anumite simptome de criză, care, dezvoltîndu-se, ar conduce la consecințe foarte grave. Viitorologii **sînt cei mai pregătiți în formularea** de noi soluții și tot ei își aduc cea mai **însemnată** contribuție de coerență și ordine în discuții privind proiectele de prospectivă dominate obișnuit de contradicții.

– În opinia comună, viitorologia ar fi o știință previzionară, aptă a relata despre viitor. Cum Dv. contestați acest lucru, ar fi binevenit să ne precizați cîteva repere definitorii asupra viitorologiei.

– Viitorologia este o știință, dar nu una obișnuită, întrucît viitorul nu este un obiect constituit. Viitorul este pe cale de constituire și el depinde de deciziile luate de noi în prezent. Aceste decizii trebuiesc studiate și pregătite în raport de sectorul în care se vor lua. De aceea viitorologia nu este o știință unitară, ci o știință cu structură multidisciplinară, însemnînd : economie, tehnologie, sociologie, religie, antropologie, drept, politică și altele. Astfel, primul curs universitar ce l-am susținut, a fost intitulat „sociologia viitorului".

În interesul dezvoltării culturale, demn de amintit este faptul că viitorologii au un rol deosebit, contribuind la modificarea conștiinței. Toți (n.r. : autorul se referă la țările occidentale pe care le avea în analiza sa) avem o conștiință a trecutului, mai mult sau mai puțin dezvoltată, în timp ce conștiința viitorului este totdeauna subdezvoltată. În responsabilitatea viitorologilor rămîne și remedierea acestei insuficiențe.

Viitorologia înseamnă multe lucruri, dar totuși tinde spre un sistem unitar de metode și acțiuni. Ea este susținută de specialiști consacrați, care însă nu iau caracterul unui cler sau tagme, porțile fiind deschise pentru adeziuni cît mai largi. Nu trebuie pierdut din vedere că viitorologia reprezintă practic și o atitudine față de schimbare, pregătind oamenii pentru societatea bazată pe tranziență, cu transformări radicale și vertiginoase.

– Cu acest prilej, ca și cele două opere principale ale Dv., „Șocul Viitorului" și „Eco-Spasm", anunțați inevitabile și profunde transformări sociale de proporții neobișnuite în istorie. Puteți face cîteva precizări în acest sens ?

– Chiar dacă nu sîntem marxiști sau nu întrebuințăm termenii proprii marxismului, trebuie să recunoaștem valabilitatea cauzelor de ordin economic și implicit faptul că dezvoltarea tehnică impetuoasă va aduce schimbări revoluționare, de cea mai mare importanță, în toate structurile sociale. În aceste condiții, eu întrevăd prăbușirea actualei societăți industriale, cu precizarea că eu nu vorbesc ca pesimist ci ca optimist. Cu alte cuvinte, eu consider că prăbușirea actualei ordini poate însemna cea mai bună știre din ultimii trei sute de ani, cît timp ea nu va însemna o întoarcere înapoi ci un pas înainte. Este inevitabilă o nouă societate supra-industrială, care, după toate probabilitățile, va realiza un echilibru al omului cu natura și va întreprinde o redistribuire a bunurilor. Unul dintre ultimele studii intitulat : „Economia experimentială" l-am încheiat astfel : „**O lume în care majoritatea oamenilor sînt flămînzi va admite ca unele țări să facă numai experiențe ?**". Cred, deci, într-o lume nouă, expresie a unui nou sistem ce nu poate fi cunoscut. Singurul lucru previzibil este că va fi vorba tot de un gen de industrialitate, continuînd civilizația industrială a epocii noastre.

– Deși obișnuit sînteți foarte rezervat, chiar sceptic în problema previziunilor, totuși semnalați anumite simptome, procese și evenimente ale societății actuale, ale căror consecințe sînt evidente pentru viitorul apropiat. Puteți, astfel, să ne redați ceva din aspectele ce le întrevedeți și cîteva din elementele viitorului apropiat ?

– Desigur că sînt de prevăzut anumite trăsături ale transformărilor deja deschise. De la etapa actuală electro-mecanică, se va trece la noua etapă electronică, aero-spațială, cibernetică, biologică însumînd tehnologii noi pe care azi nici nu le visăm. Sînt sigure răsturnări de structuri generînd un stres de deosebită intensitate ce va afecta toate societățile industriale.

– Ați fost de la bun început preocupat de destinul uman și acordați încredere posibilităților omului în făurirea viitorului său. Vă pot întreba, deci: care este cadrul principal cel mai adecvat remedierii de către om a șocului viitorului ?

– Am reflectat asupra acestei probleme și m-am oprit asupra termenului de „democrație anticipativă", preconizînd o maximă participare a oamenilor și considerînd că viitorul nu aparține celor puțini. Problema rămîne în studiu și poate cu un alt prilej, ne vom opri asupra unor amănunte.

– De încheiere : ce avați de spus despre cercetarea viitorologică din țara noastră ?

– Cunosc activitatea „Centrului Internațional de Metodologie asupra Viitorului și Dezvoltării" și apreciez contribuțiile valoroase realizate. Viitorul rezervă cercetătorilor români perspective dintre cele mai frumoase. Eu le doresc deplin succes. Mulțumesc revistei „Orizont" pentru plăcutul prilej de a fi stat de vorbă cu cititorii săi.

Itinerarii

„Welcome in America!"

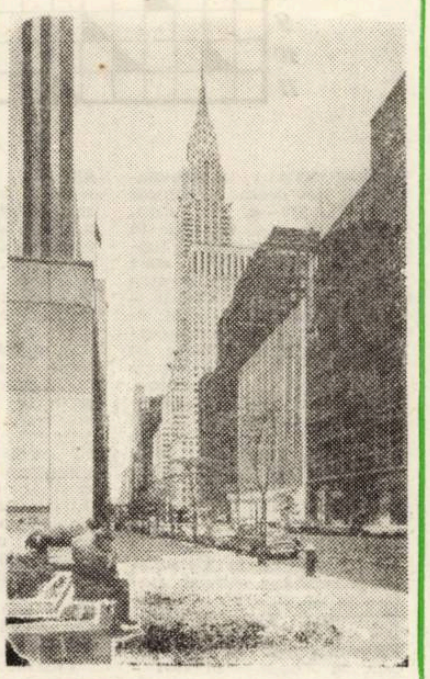

O mică zaruncinătură și... rulăm pe vestitul aeroport Kennedy din New York.

– Welcome in America – fraza de bun venit e urmată – de întrebările de rigoare, de tachinări, prin care încercăm să săltăm peste primele emoții.

– Vrei să știi cum e America ? Big, e-ry, big, aici unitatea de măsură este footul, piciorul de... uriaș. Ca o primă mostră mi se relatează că la parcarea din fața aeroportului staționează sute de autoturisme și dacă nu-ți faci „nod la batistă", poți să tot cauți motorcar-ul.

Ne încadrăm în fluviul de autovehicule. În față cît și în sens invers, pe patru benzi, țîșnesc șirurile vehiculelor parcă ar fi niște năluci. Se vorbește de ora de vîrf a zilei ca de o pacoste. Te prinde într-o menghină și nu poți înainta cu mașina decît cu viteză de melc. Vehicolul secolului e o cucerire dar și un blestem. „Ah, pe vremuri"... spun americanii. Da, e o caracteristică această nostalgie după timpuri liniștite, comode. Așa se explică prezența unor birje rulînd pe cel mai elegant bulevard : Fifth Avenue.

Iată-ne ajunși la destinație. Toată noaptea am derulat în vis, mormane de mașini iar, la picioarele lor, omulețul agitat ținîndu-se de vehicolul confortabil dar primejdios. Un moloh care devorează anual mii de vieți omenești. Îl adulezi, îl blestemi dar nu te poți lipsi de el. Înțeleg perfect ce simbolizează cuvintele înțelepților „Festina lente", grăbește-te încet.

TURUL NEW-YORKULUI

New York ar fi, denumirea dată de britanici în 1664 acestei aglomerări unice în lume, greu de definit. Citadela uriașă în care regăsești felii, felii din viața popoarelor de pe mapamond, un Babilon modern. Cu milioanele-i de locuitori, el este de fapt un stat, înglobînd reprezentanții statelor lumii pe teritoriul Statelor Unite ale Americii. Zici S.U.A. și-ți apar imagini din New York : zgîriie nori, statuia Libertății, clădirile O.N.U. Un creuzet, cu un conglomerat atît de pestriț încît se pune întrebarea dacă e specific american. Pînă se lămuresc lucrurile... ne adresăm oficiilor agențiilor turistice, ca să trecem în revistă obiectivele mai spectaculoase cu care se mîndresc newyorkezii. De obicei „great tour-ul" se mărginește la New York City, centrul civic ce se întinde pe insula stîncoasă Manhattan. Clădirile pe verticală, de aici, au fost favorizate de solul dur, de lipsa de spațiu, ca și de spiritul practic, îndrăzneț, al americanului. Desigur nici publicity-ul nu-i străin de toate acestea. City-ul este destinat în special birourilor, activităților financiare, comerciale, culturale, politice, este „of common usage" pentru folosință comună. După ziua de cru, masele se revarsă în cartiere, la Brooklyn, Bronx, Queens etc., legate de City prin renumite poduri. Dar să urmăm itinerarul „Great Tour"-ului, însoțit de un ghid spiritual, ce-și presară descrierile cu expresii poetice sau observații critice. „Stimați pasageri, puteți admira grandiosul „New-York Skyline". New-York-ul pe fundalul cerului. Țîșnind spre văzduh, în vecinătatea norilor, palatele erei moderne par să se înșurubeze în bolta celestă. Ele sînt demonstrații ale genîului tehnicii, ale cutezanței și pionieratului arhitecturii secolului nostru. Betonul, sticla, aluminiul, înghețate în edificii de un stil geometric, simplu, fără zorzoane, dar esențialmente funcționale, găzduiesc deobicei birouri. „Empire State Building" cu cei 448 m și 102 etaje a fost depășit de zgîriie-norul „World Center", unde se desfășoară operații financiare și comerciale cu străinătatea.

Prin fața ni se perindă blocuri din cărămidă aparentă, cartiere elegante, unde portari în livrea păzesc locuințele celor avuți. Pe Fifth Avenue trăiesc oameni dintre cei mai avuți din lume, precum nu prea departe, în Harlem, își tîrăsc existența unii dintre cei mai oropsiți. Casele primilor sînt păzite și ferecate atît de bine încît ai impresia că sînt niște închisori aurite. În schimb, dincolo, viața locatarilor coboară pînă în stradă. Fifth Avenue e vestit și pentru faptul că împarte New Yorkul în partea vestică și estică (west-side si east-side). Dar peste tot în oraș se întrepătrund opulența cu slumsurile, unde mizeria colcăie în văzul lumii.

„Vecinitățile" se întrepătrund, se înțeleg sau se ceartă. Numai bogăția și sărăcia au aceeași înfățișare în fiecare cartier. Noile blocuri de locuit, cu cîte 10-20 de etaje ridicate de către municipalitate în diferite cartiere, caută să rezolve, pe măsura posibilităților financiare destul de precare în prezent, criza de locuințe într-un oraș supra-aglomerat.

„I love America", scrie pe o tăbliță fixată lîngă numărul de ordine din spatele mașinii. „Nu toți italienii sînt mafioți" se apără cu o pancardă un fost peninsular. „The black is beautiful", „negrul este minunat" iradiază fluorescent titlul unui film. Secera și ciocanul, desenate cu cretă pe un camion, însemnele Ku-Klux-Klanului în altă parte se învălmășesc, în conglomerația aceasta uriașă, unde marea masă, dornică de pace, de muncă, de siguranța zilei de mîine își exprimă tot mai răspicat voința sa de a trăi într-o lume mai dreaptă

ETERNITATEA LUI BRÂNCUȘI PE MALURILE HUDSON-ULUI

Newyorkezii condensează și prețuiesc istoria artistică milenară. Despre ele vorbesc numeroasele muzee, de la „American Academy of Arts", „Asia House" pînă la „Children's Museum". Întîlnești capodoperele unor celebri artiști : Boticelli, Rubens, Dürer, El Greco, Rembrandt și cîți alții mari la Metropolitan Museum of Arts. Se pot scrie tomuri despre cele peste un milion de obiecte de artă, cele mai reprezentative de-a lungul a 5.000 de ani, fie că-i vorba de Maya lui Goya, bijuteriile lui Cellini, sculpturile cipriote, pergamentele persane și cîte altele. M-a impresionat afluxul vizitatorilor. Dai de perechi tinere, cu sugari purtîndu-i în spinare á la indieni, pe alții făcînd însemnări în carnete despre cele văzute ori adunînd material pentru studii.

Noul în artă este la fel de stimulat. Am remarcat aceasta la Solomon Guggenheim Museum, despre care se spune că-i cea mai controversată construcție cu cele mai controversate opere. Arhitectul Wright a durat o clădire originală, cu șase etaje, rotundă, convexă, acoperită cu o cupolă. În interior, o singură sală imensă, savant luminată, aidoma unei catedrale moderne a artei. La tablouri poți ajunge urcînd și coborînd o pantă în spirală, mărginită de o balustradă. Ne oprim la cîte o platformă mare, pentru a-i vedea pe modernii Seurat, Modigliani, Chagal, Kandinski, Cezanne, Picasso, Calder, Moore și... Brâncuși, reprezentat la loc de frunte. Am admirat „Portretul lui George", „Adam și Eva", „Muza". La Muzeul de artă modernă „Măiastra" cîntă în graiul melodios al cîmpiei oltenești. „Domnișoara Pogany" visa eternitatea așa cum și-a imaginat-o Brâncuși.

O VIZITĂ LA „GREAT LADY"

„The Great Lady in Bronze", așa e dezmierdată gigantica statuie de pe insulița de la intrarea în portul New York. Statuia Libertății, personifică, de fapt, înaripate idealuri umane : libertatea și solidaritatea. Memorialul este un dar al poporului francez, oferit în amintirea revoluției americane. Ca să cunoaștem îndeaproape acest colos, înalt de mai bine de douăzeci de etaje, am apelat la „Miss Liberty", care nu-i altceva decît un vaporaș de agrement, cu ajutorul căruia facem, mai întîi, turul insulei Manhattan. Trecem pe sub vestitele poduri – bridges : Brooklyn, Williamsburg, Triboro, Queesboro, Washington etc. Acest centru civic al New Yorkului, care figurează drept carte de vizită a Statelor Unite, îl cunoaștem deci dintr-un nou unghi. Iată-ne ajunși la țintă.

Cu ajutorul unui ascensor ne ridicăm în interiorul statuii, pînă la capătul piedestalului, construit prin aportul bănesc al poporului american. În partea „franceză", în interiorul statuii, urcăm pe o scară foarte îngustă, cu 168 de trepte. Mă uit mai atentă : nimic. Doar traverse de fier, metal cenușiu peste tot și numai o lumină paiidă, artificială. În sfîrșit, am ajuns la țintă : capul. Din ferestre, abil mascate, ne apare o priveliște încîntătoare. Iată-mă într-o rază a „nimbului" Doamnei. Soarele strălucitor ne oferă un apus magnific, zarea contopită cu apa, pămînturi și o forfotă fascinantă de jur împrejur, care îți dă senzația de înălțare.

Părăsim insulița, nu înainte de a vizita American Museum of Immigration. O suită de fotografii și documente, reprezentînd începuturile grele ale unui proces de imigrare, de peste 300 de ani.

LA PARLAMENTUL UMANITĂȚII

Sediul Organizației Națiunilor Unite se întinde pe șapte hectare, între First Avenue și East River. Aici se întîlnesc și discută despre soarta omenirii reprezentanții popoarelor din lumea întreagă. Complexul este împodobit cu picturi, sculpturi, tapiserii, și alte lucrări de artă sau obiecte remarcabile ale țărilor membre ale O.N.U.

La intrare, în holul Ansamblului, grupuri de vizitatori. Ghidul nostru ne atrage atenția asupra unui pendul ultrasensibil care indică rotația pămîntului. Aici stă incremenit, după epocala sa călătorie siderală, sputnikul sovietic. Alături, simbolica sculptură „Să facem din săbii, pluguri". Un grup de școlari ascultă explicațiile profesoarei – „Pacea este un bun și un drept sfînt al popoarelor. Războaiele distrug nemilos, varsă sînge, răspîndesc suferințe. Mai bine eforturi creatoare pentru omenire. Multitudinea problemelor legate de interesul națiunilor face ca O.N.U. să fie socotit un parlament al umanității. Doar pe 7 hectare, popoarele mapamondului se străduiesc să rînduiască mai bine soarta omenirii, să asigure pacea pe pămînt. Ajung 7 hectare, acestui scop sublim, dacă există înțelegere și străduință. Rațiunea trebuie să triumfe, altfel tot globul terestru e în pericol și o dată cu el, civilizația milenară".

Cu asemenea gînduri ne-am despărțit de însoțitorul nostru, grăbit să ia în primire un nou grup pentru a face turul acestui univers în miniatură. O ultimă indicație a a lui : „puteți să mai vedeți lucruri interesante în hol, la subsol, unde se află Centrul de cadouri și suveniruri". Am văzut oare totul ? Trecînd pe lîngă cel mai frapant „detaliu", grupul nostru nici n-a fost atenționat. Poate fiindcă a fost doar o bucățică de rocă, modestă la înfățișare, sub o cutie pătrată de sticlă ? Vizitatorii nu se prea opreau lîngă ea, în holul Ansamblului general. Era vorba de o pietricică smulsă de pe suprafața Lunii. Și, iată aici, la picioarele parlamentului umanității, o mostră a înfăptuirii sale demiurgice, dar oferit de poporul S.U.A. Tocmai acest „amănunt" a fost omis din explicațiile ghidului nostru ! Roca, în sine, e drept, nu atrage atenția, lipsită fiind de explicațiile de rigoare, dar în felul cum s-a ajuns la ea se condensează visurile, năzuințele de milenii ale omenirii spre perfecțiune, autodepășirea propriei existențe, irumperea ei spre sistemul solar. Dangătul „Clopotului păcii", din curtea O.N.U., veselia copiilor sînt un simbol și un avertisment, pentru generațiile care speră continuu că inimile și mintea celor adunați la parlamentul umanității vor da cîștig de cauză înțelegerii între popoare și speranței într-o lume mai dreaptă.

ADRIANA PAULIAN

FOILETONUL SĂPTĂMÎNII

Taine ale civilizațiilor dispărute (IV)

de Dan Nemesnic

Cuceritorii spanioli rămîn perplecși în fața „noii lumi" a civilizației precolumbiene. La o asemenea organizare civică și artă a construcțiilor nu se așteptau. Fernando Cortés povestește cu sufletul la gură despre cele văzute în capitala lui Moctezuma : „Din vîrful marii piramide împăratul îmi spune să privesc marele oraș și toate celelalte orașe din jurul lagunei, precum și nenumăratele așezări construite pe uscat. În vîrful acestui templu blestemat te aflai așa de sus încît cuprindeai totul cu privirea. De acolo, de sus, am văzut trei șosele care intră în Mexic: șoseaua Itzapalanului, pe care am venit noi cu cîteva zile în urmă, aceea a Tlacopanului, pe care am fugit mai tîrziu – și aceea a Pepeyacacului. Vedeam apeductul care aducea de la Chapultezec apa de băut necesară orașului, iar ici-colo, de-a lungul șoselelor, podurile pe sub care trecea dintr-o parte în alta apa lagunei. Pe lagună navigau nenumărate corăbii. Unele aduceau provizii, altele plecau încărcate cu mărfuri, iar în orașe vedeam temple și oratorii minunate, în formă de turnuri și de bastioane, sfîrîind toate de albe ce erau. Vedeam apoi case mari cu terase (...). După ce ne-am uitat bine și le-am văzut pe toate, ne-am întors ochii înspre piața cea mare și către mulțimea de oameni care cumpărau și vindeau (...) Printre noi erau mulți soldați care au cutreierat lumea în lung și-n lat ; unii au văzut Constantinopolul ; alții Roma și întreaga Italie, dar toți au spus că niciodată și nicăieri n-au văzut o piață atît de ordonată și de bine organizată și plină de o mulțime atît de mare de oameni".

Nici europeanul de astăzi, ba mai mult, hipercivilizatul american ce-și poartă pașii prin țara aztecilor și mayașilor n-au dezlegat încă o serie de „enigme" ale Americii precolumbiene. Abordarea cîndva brutală a acestor minunate realizări ale omului se răzbună parcă prin tăinuirea veșnică a unor comori de deosebită strălucire. Dar să continuăm cu dovezi și exemplificări, scopul, de fapt, al acestor rînduri fără pretenții „exegetice".

Desenele din peștera Ajanti, nu departe de Bombay, sînt de natură să uimească pe orice vizitator, cunoscător al artei străvechi. Multe s-au scris despre strălucirile acelor minunate opere de artă, dar puține lucruri s-au spus despre culorile luminiscente de pe pereții „pivnițelor" Ajanti. În una din aceste catacombe datînd din sec. VI se află un desen ce reprezintă un grup de femei care poartă ofrande. În lumina electrică, desenului parcă îi lipsește adîncimea. Atunci ghidul întrerupe curentul și lasă cîteva minute vizitatorii pe întuneric Treptat, figurile de pe ziduri apar într-o perspectivă tridimensională, parcă ar fi făcute din marmură. Artistul obținuse acest fantastic efect utilizînd culori luminiscente, a căror taină nu s-a descoperit nici astăzi. Iată ce scrie Jean-Maurice Hermann despre cele văzute la Ajanti : „Veacul al VI-lea și al VII-lea ! În Occident era vremea regatelor barbare și în Bizanț aceea a rigidelor și somptuoaselor mozaicuri de aur. Cu cît sînt mai moderne și mai aproape de noi operele anonime ale pictorilor din Ajanti ! Plafoanele sînt acoperite de mari compoziții circulare, simbolice și geometrice, îmbinate cu mii de amănunte : animale, frunzișuri de o prospețime și de un realism uimitor".

India mai era cunoscută în antichitate și prin iscusiții ei vopsitori. Țesăturile de origine indiană nu și-au pierdut nici pînă astăzi prospețimea și claritatea culorilor. Cu toată străduința chimiștilor noștri, secretul fabricării acestor culori a rămas un mister nedezlegat.

Să mai zăbovim puțin pe teritoriul Indiei, la Ahmedabad, statul Gujarat. Aici, călăuza se oprește cu deosebită gravitate și mîndrie în fața unui „arc de triumf" care slujise cîndva de intrare în giamia cu două minareturi. Pe arc se află o inscripție laconică : „Turnuri oscilante. Taină nedezlegată". Înălțimea acestor minarete este de 23 m, iar distanța dintre ele 8 metri. Lucrurile se petrec în felul următor : Pentru a dovedi balansarea turnurilor, ceiceronele te conduce pînă în vîrful unuia din ele, iar el se urcă în celălalt, apucîndu-se de balustrada circulară și începînd o mișcare de balans accentuată pînă la intrarea în „rezonanță", a celuilalt turn. Amplitudinea oscilațiilor devine acum egală și cele două turnuri se apropie și se îndepărtează unul de celălalt stîrnind uimire și panică în turistul stupefiat și crispat de balustrada ciudatului minaret.

Una din cele șapte minuni ale lumii, să nu uităm, era și farul din Alexandria, înalt de 135 de metri și construit în întregime din marmură. Turnul avea o oglindă mobilă care noaptea proiecta lumină ce se vedea la o distanță de 400 km. Ziua se utiliza lumina solară, iar noaptea focul. Farul rezistase din anul 250 î.e.n. pînă în 1326 e.n. cînd fusese dărîmat de un cutremur.

(VA URMA)

COLEGIUL DE REDACȚIE :

ION ARIEȘANU (redactor șef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRĂGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3–33–90, 3–33–76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVII ● 29 iulie 1976 ● Nr. 30 (440) 8 pagini 1 leu

Portretele Inei Popescu

Elevă a lui Anghel și Ladea, sculptorița Ina Popescu a rămas statornică acelei arte care transmite frămîntarea impetuoasă a sentimentelor, starea simfonică a adîncului omenesc. Fidelă siești în aspirația sculpturii, Ina Popescu a modelat lutul în grailul artei în așa fel ca bronzul să prindă întreaga strălucire a detaliilor. Portretistă prin definiție, artista adaugă la bogăția interioară a personajului sculptat căldura proprie, silind materia să devină sensibilă, forma și accentele să sune armonios între om și chipul său răsfrînt în oglinda nemuritoare a artei.

Dintre sutele de portrete sculptate în decursul unei vieți de artist-cetățean, putem aminti dezvelirea monumentelor la sărbătoarea centenară a lui Traian Vuia sau Maria Botiș-Ciobanu. Figuri de luptători, precum Ocsko Terezia, Paul Chinezu, Colonel Enescu, Vasile Goldiș, Lucrețiu Pătrășcanu, oameni de știință printre care Dionisie Linția, Pavel Vasici, Ion Ionescu de la Brad, Aurel Bărglăzan, Cornel Micloși, Pius Brânzeu, oameni de cultură și artă, Jeni și Dumitru Moruzan, Ștefan Braborescu, Tata Oancea, Florica Teodoru, Iuliu Podlipny, Florica Albu, Iuliu Lausch, Ileana Antonu, Eugen Cuteanu, Sabin Drăgoi, George Enescu, eroul muncii socialiste Nicolae Dogaru, sau lucrarea în bronz de la

DAMIAN URECHE

(Continuare în pag 6)

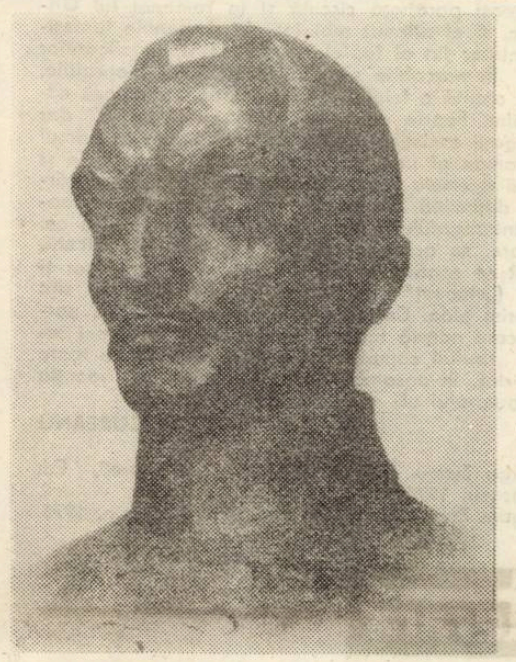

INA POPESCU – „Paul Chinezu"

VACANȚA

Dimensiunea verii adună între malurile forfotei calde clipele unei respirații aparte (desfăcută aparent de ritmul alert al existenței de fiecare zi), pentru care păstrăm în noi imaginea urmei zborului.

Vreme de vacanță, vreme de culori primare, de re-confort, și pașnice periplуuri. Formularea lucidă și deopotrivă nuanțat ironică „panem et circenses" pornită din meditația anticilor și păstrată specios spre caracterizarea datului uman peste milenii, rămîne astăzi să definească, poate, numai întîlnirea de vacanță a omului cu ipostaza sa de ființă a naturii. Atît. Pentru că omul se bucură de codri, de apa mării, de stînca ninsă, cu sentimentul liber al participantului la spectacolul naturii, încredințîndu-se de perenitatea valorilor estetice descoperite de el, cîndva, și păstrate nealterat în suflet peste generații. Se bucură deslușindu-și locul său de peste vegetal și geologic, adunînd sîrguincios imagini pentru un virtual panoramic asupra lumii înconjurătoare, pe care, în intimitate, să-l recompună apoi în dreptul ordinii valorilor umane. Văzută astfel, clipa vacanței pierde nuanța „circenses"-ului și rămîne să delimiteze un spațiu de viață în care, așa cum setea de apă și aer sînt condiții ale existenței, ne întoarcem privirea în jur spre a descoperi un loc, un timp, o ființă. Și viața sa, sînt în primul rînd oamenii, și timpurile lor.

Persistă, însă, în răstimpul respirației de vacanță, un ciudat sentiment al proprietății asupra naturii, deci, într-un fel, asupra propriului proprietar, cel cu ceasul potrivit la scara erelor, sentiment suficient de intens pentru a ne redimensiona încrederea în noi ca oameni, puternici la nivelul generațiilor noastre.

Și, pentru că în viața noastră există în primul rînd oamenii cu timpurile lor vom trăi, pe parcursul aceleiași clipe de vacanță, lecții de geografie, într-un spațiu recompus de om, lecții de istorie, în perimetrul monumentelor – făgașele rădăcinilor noastre în timp, lecții de omenie, prin fiecare om întîlnit pentru care vom păstra pe mai departe, gîndul unui prieten. Și, peste tot, permanent, forfota fierbinte a muncii, condiție a existenței noastre, liant al tuturor ființelor despovărate de inegalitate.

Văzută așa clipa vacanței primește dimensiunea unei restituiri, a unui act prin care ne completăm universul vieții intime spre a-l înțelege mai ușor, spre a ne cuprinde rostul ființei mai plenar. Văzută așa, clipa periplului de vacanță devine un răstimp necesar al cunoașterii active ce ne implică prin mult mai multe fibre spre viață, spre participarea la ritmurile ei înalt umane. Văzută așa, dimensiunea verii adună, între malurile forfotei calde, clipele unei respirații comune pentru care păstrăm în noi încrederea în zbor.

PAUL EUGEN BANCIU

Ideile Congresului educației politice și culturii socialiste

Ritmul perfecționării umane

Amploarea și complexitatea sarcinilor construcției noii noastre societăți reclamă – cu necesitate obiectivă – creșterea rolului factorului subiectiv și permanentizarea eforturilor de perfecționare a tuturor proceselor și fenomenelor vieții sociale în ansamblul ei și la toate nivelele și domeniile de activitate. După Congresul al IX-lea al P.C.R. s-a declanșat o adevărată „ofensivă a perfecționării", acest proces fiind conceput în mod unitar, dirijat conștient de către partid și avînd un caracter permanent și general. Profund creator, procesul de perfecționare definește calitativ dezvoltarea, constituind modalitatea depășirii contradicțiilor inerente diverselor etape ale ascendenței noastre social-economice, edificarea socialismului multilateral dezvoltat – ca proiect original și experiență calitativ nouă – excluzînd posibilitatea rețetarului, a soluțiilor standard și învederînd necesitatea acțiunii transformatoare, de continuă înnoire și perfecționare socială prin activizarea capacităților inventive și la scara ansamblului social, creșterea permeabilității la inovație.

Firește, sensul acestui concept – în viziunea partidului nostru – este profund constructiv, procesul de perfecționare nefiind expresia unor crize social-politice sau tentativelor de conservatorism politic ; dimpotrivă, într-o societate permanent și autentic revoluționară, consecvent deschisă noului factorul subiectiv conducător al națiunii noastre, preocupat de înnoirea structurilor social-economice și relațiilor interumane în mișcarea progresivă de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate, vizează funcționalitatea lor eficientă, continua lor adecvare exigențelor dinamicii sociale (suprimînd factorii și condițiile ce împietează asupra introducerii noului, eliminînd vechiul – chiar de sorginte socialistă) dar înscriindu-și obiective politice concrete (concordante etapei de dezvoltare a societății noastre) și nu urmărind o perfecționare „atotvalabilă". Subliniind această idee, la Congresul deputaților consiliilor populare tovarășul Nicolae Ceaușescu menționa : **„Desigur, programele pe care le avem sînt rezultatul nivelului actual la care se află societatea noastră, rodul gradului de cunoaștere la care am ajuns pînă în prezent. În procesul realizării lor va trebui să aducem permanent îmbunătățirile impuse de cerințele noi ale vieții, ale practicii, de ex-**

ADRIAN DINU RACHIERU

(Continuare în pag. a 7-a)

Convorbiri

Cu prof. dr. CONSTANTIN POPA

rectorul Universității din Timișoara

– Cum ați defini o universitate din România anului 1976 ?

– Orice facultate, orice institut sînt „un puternic centru de învățămînt și totodată un laborator de cercetare și o uzină de producție". Deși scurtă, această definiție formulată de secretarul general al partidului nostru, cuprinde trăsăturile esențiale ale unei școli superioare moderne, aceea de-a fi un factor principal de educație, de formare a omului nou, un centru de cultură, dar care să poată forma într-un timp minim, cerut de dezvoltarea rapidă a științei și tehnicii, cadre pentru toate sectoarele de activitate, cu o înaltă pregătire de specialitate și în același timp cu un larg orizont și o mare capacitate de adaptare la noile cerințe ale producției și vieții socio-culturale în general. Deci, trebuie să se desfășoare și o amplă activitate de cercetare științifică, în care să apară valoroase idei novatoare, așa cum impune viziunea conform căreia știința zilelor noastre a devenit o forță nemijlocită de producție. Universitatea românească din anul 1976 trebuie să fie așadar capabilă să crească nouă generație de cadre, care să corespundă cerințelor de mîine. Am intrat deja în perioada cincinalului revoluției tehnico-științifice pentru România, iar Universității îi revin sarcini grele și măreție, ca niciodată.

– S-ar putea vorbi despre un anume specific al Universității timișorene ? Credeți că i s-ar putea imprima o notă aparte în contextul universității românești ? Prin ce anume ?

– Există un specific al Universității timișene, chiar dacă este una din instituțiile de învățămînt superior relativ tinere, creație a socialismului, sau poate acest specific apare și pentru că este tînără. La Timișoara puterea tradiției aparține școlii superioare tehnice, avînd o mare pondere Institutul Politehnic, creat cu mai bine de cinci decenii și jumătate în urmă, deși în ultimă instanță poate fi considerat și el tot o creație a regimului nostru, dacă avem în vedere amploarea pe care a luat-o în ultimele două decenii. Specificul Universității noastre rezultă în primul rînd din „eterogenitatea" specialităților în care pregătim absolvenți, necesari unui număr important de domenii : profesori de matematică, fizică, științe naturale, de limbă română, franceză, engleză, rusă, germană, de istorie, geografie, muzică, desen, educație fizică, informaticieni și economiști pentru industrie și agricultură. Din această gamă largă a specialităților rezultă o diversitate la fel de mare a preocupărilor în domeniul cercetării științifice, precum și un complex sistem de forme și mijloace de legătură a activității didactice și științifice cu practica, cu viața. Nota aparte ce i s-ar putea imprima instituției noastre, în contextul universității românești, cred că depinde de capacitatea ca, pornind de la ceea ce avem, de la diversitatea pe care am menționat-o, să realizăm un salt calitativ, atît în ceea ce privește perfecționarea procesului de învățămînt în fiecare facultate și secție, cît și prin stabilirea obiectivelor comune care presupun o mai largă cooperare interdisciplinară în cadrul Universității, precum și cu discipline din celelalte institute de învățămînt superior timișorean.

– Care credeți că sînt coordonatele raportului dintre învățămînt, cercetare și producție în cadrul Universității timișorene ? În ce modalități specifice apreciați că se poate realiza integrarea învățămîntului pedagogic în necesitățile producției ?

– După o perioadă de căutări și frămîntări, pe baza indicațiilor conducerii superioare de partid, a ajutorului permanent primit din partea organelor locale de partid, am reușit să elaborăm un program unitar de integrare pe Universitate, deși nu ne-a fost ușor, avînd în vedere absența unor tradiții în acest sens, precum și diversitatea la care m-am referit.

Menționăm faptul că planul unitar de practică productivă a avut în vedere sarcini educativ-formative în structura profilului de specialitate, dar și valorificarea produselor acestor activități.

În aceeași concepție au fost perfecționate planurile de învățămînt în concordanță cu noile cerințe ale diferitelor specialități. Astfel, la facultatea de științe economice a crescut ponderea activităților aplicative și a cunoștințelor de prelucrare electronică a informației, a contabilității și statisticii etc. La filologie, în noile planuri există un raport mai judicios între disciplinele de specialitate, ca și dintre acestea și sistemul practicii productive, pedagogice și de specialitate. Și la celelalte facultăți per-

Interviu realizat de
I. PANTEA

(Continuare în pag. 7)

SITUAȚII EPICE *)

O sumă de romane începînd cu **Morometii** (volumul al doilea) continuînd cu ciclul **F**, apoi cu **Păsările, Iluminări, Caloianul, Drumul ciinelui, Fețele tăcerii, Absenții, Fără visle, Intr-o casă străină** arată că interesul romancierului român pentru deceniul șase a crescut în ultimii ani în ritmuri ce greu puteau fi intuite în anii 65-69 ; iar dacă mai adăugăm că înșiruirea noastră de mai sus omite numele unor romancieri ca Nicolae Breban, Romulus Guga, Ion Arieșanu, C. Țoiu, George Bălăiță, Al. Deal, Ion Marin Almăjan, precum și a atîtor altora, constatăm că atenția pentru epoca numită poate reprezenta semnul definitoriu al prozei noastre actuale, mai mult ca niciodată gata de a surprinde, în demersurile ei, **adevărurile** unei epoci istorice. Profund sociale, cărțile numite de noi mai sus aparțin unei ample reconstituiri, uneori unui amplu program romanesc.

În această cronică a obsedantului deceniu trebuie înscrisă și **Lungile apusuri de soare** de George Timcu și **Conul de umbră** de Grigore Zanc ; romane în care structurile epice resimt impactul întrebărilor, cele două cărți aparțin unor dialecticieni ale căror răspunsuri se înșiră pe o fină rețea de întrebări.

1. **Lungile apusuri de soare** este un roman alcătuit dintr-o sumă de confesiuni : confesiuni obținute prin interogatorii amicale. Biografiile sînt recompuse, deci, prin interogatorii. Dintre romanele citate mai sus cel mai aproape (pentru desfășurarea epică) este Bujor Nedelcovici, George Timcu evitînd însă a face cronică de familie, procesul unei clase etc. Simplu, direct, fără ocoluri, George Timcu scrie istoria unei reabilitări. Este o istorie canonică, în care viața personajului străbate o seamă de situații romanești **clasice** pentru literatura deceniului șase. Prima dintre aceste situații **studiază** dosarul patern, dosar nu prea bogat în fapte de vitejie. Spre deosebire de alte romane, în care detenția paternă se datorează unor erori, în cartea lui George Timcu tatăl se face vinovat de superficialitate. Pedepsele sînt firești și meritate. Primul gest al fiului este cel al desolidarizării, al analizei lucide a faptelor părintelui său. Altă situație-tip (vezi romanele lui Al. Ivasiuc) ar fi aceea a exmatriculării nedrepte, deci conform dosarului. La George Timcu momentul e punctat de momente spectaculoase (delațiunea canaliei desăvîrșite). Interogatoriile încep odată cu angajarea individului pe șantiere : fără ifos, ele refac și biografia șantierului. Roman al unei epoci istorice, **Lungile apusuri de soare** este aproape în aceeași măsură un roman al șantierului, un roman al construcției, un roman „muncitoresc". Intersecțiile personajului central cu ceilalți, devenirea sa ca muncitor, integrarea sa într-o clasă socială sînt conturate fără idilizări de George Timcu. Cu subtilitate este urmărită reciclarea sentimentală a personajului, multiplele traume ale anilor în cauză fiind deosebit de persistente. Ardoarea cu care eroul muncește, se asimilează clasei dar și succesul său erotic înfrîngerile și victoriile sale „sportive" fac parte din canon, din structura didactică a cărții. **Lungile apusuri de soare** își surprind, în final, eroul, în postura eroică. Eroismul, abnegația, spiritul de sacrificiu s-ar datora atît calităților înnăscute ale eroului cît și lecțiilor noului mediu, cel care il adoptase. Titlul cărții – simbolic – are menirea de a sugera finalul unor momente ale istoriei, primenirea vremilor ; destinul eroilor – al eroului central și al tatălui său – este urmărit de această imagine sumbră în ultimul caz, protectoare în primul : „De obicei orice răsărit de soare presupune apusul altor aștri, al lunii, al stelelor. Și întotdeauna drumul spre lumină lasă o diră de umbră, pe marginile sale. Pentru a-i sublinia mai bine conturul. Sau poate pentru a ne da noi mai bine seama pe unde călcăm, pentru a înțelege că totuși după fiecare apus de soare urmează un răsărit. Chiar dacă acesta, răsăritul, mai întîrzie, trebuie să aștepți să treacă noaptea, dar fără să stai pe loc. Poți merge și la razele lunii și chiar pe întuneric, la propria ta lumină". Am citit finalul cărții, sfîrșitul lungilor interogatorii, rostit cu fața către public. Odată lectura încheiată, ne dăm seama că întreg romanul ilustrează cu inteligență, dezinvoltură, supunere la obiect acest text.

2. Aceeași parabolă circulă și în romanul lui Grigore Zanc, și el afirmat mai întîi în domeniile teoretice, comentator fin al faptelor politice și implicațiilor acestora. Remarcabile sînt, în romanul lui biografiile, urmărirea atentă a felului în care istoria înaintează către împlinire. Foarte dens, bogat în „evenimente" dar și în divagații eseistice, **Conul de umbră** este în primul rînd un roman al unei generații : anii de ucenicie și formare ai acesteia reprezintă subiectul ascuns al cărții, vie și dinamică din acest punct de vedere. Persoana I (a interogatului) este aici persoana a II-a ce, fără cruțare, se autoanalizează. Ca în **Fețele tăcerii,** un activist ce contribuie la cooperatizarea unui sat și un ziarist („vinovat" aici de mărturie mincinoasă) sînt eroi de prim plan. Cartea are și ea „oile negre", personajele care poartă toate păcatele și cîteva femei fatale (dar „studiul complicației erotice e făcut cu mare acuitate) dar, în ansamblu, e remarcabilă prin vocația epică a autorului ei.

C. UNGUREANU

*) George Timcu, **„Lungile apusuri de soare"**, Ed. Eminescu. 1976.
Grigore Zanc, **„Conul de umbră"**, Ed. Dacia, 1975.

Cronica literară

GEORGE SURU :

Cînd dragostea e pasăre cîntătoare

(Editura Facla. 1976)

Lucru lesne de sesizat : în cazul poeților „rurali" ai ultimelor generații apartenența regională, datele de ordin biografic și temperamental mai pot cu greu furniza explicații concludente pentru anumite preferințe tematice și stilistice specifice orizontului poeziei tradiționaliste. Tradiționalismul, de altfel, pentru noile valuri lirice a încetat să mai fie în primul rînd expresia unui mod de sensibilitate, cît reprezintă gradul de pertinență prin care se impune un model (liric, epic) omologat de istoria literară. Ar putea fi vorba, aici, chiar de un anume manierism, deși nu atît în sensul unor aplicații imagiste convenționale ori al virtuozității versificării, cît în cel al voinței de a proiecta poemul în viziuni ceremoniale, de amplitudine filozofică-mitică, într-un limbaj ce trădează frecventarea poeziei lui Blaga, aceasta, pentru mulți dintre tinerii autori, veritabil decalog liric.

Urmînd, prin debut, generației lirice a lui Ion Alexandru și Gheorghe Pituț, acești poeți (să îi numim, într-o ordine absolut circumstanțială, pe cîțiva dintre ei, transilvăneni și netransilvăneni : George Suru, Ion Iuga, Dumitru Bălăeț, George Boitor, Petre Got), reinterpretează bucolica după modelul poeziei lui Blaga, convertesc vergilianismul (substratul viabil al liricii lor) de multe ori într-un fel de demonstrație lirică, construită pe o schemă mitizantă. De sursă blagiană, în poezia acestora, va fi deci nu numai lucirea „metafizică" a versurilor, dar și o serie de concepte-cheie, precum „lumina", „somnul", „sîngele", „mieii", „vatra", „semințele", simbolurile (personajele) mitice, transplantate într-o feerie folclorică din cînd în cînd întoarsă către (mai) cețoase viziuni cosmologice. Predominant intelectualizantă, poezia aceasta își face din prestația cerebrală, din intenția de sistematizare a materiei lirice o preocupare de prim ordin.

Prin ce se remarcă, pornind de la aceste considerații cu un caracter oarecum mai general, poezia lui George Suru, autor, pînă acum, insuficient comentat, deși activitatea sa lirică (prin **Cînd dragostea e pasăre cîntătoare** el se află la cel de-al patrulea volum) nu este mai prejos decît a altor colegi de generație ? Să observăm, mai întîi, că printre poeții transilvăneni, prezența lui George Suru se impune, inconfundabil, printr-un aer de familie : prin vocația ipostazierilor grave, simț ceremonial, interiorizare, sensibilitate pentru problematica etică. Relevant, în **Cînd dragostea e pasăre cîntătoare** este aspectul programatic al poeziei, concretizat în meditație patriotică, inspirație mitic-folclorică, interes pentru arhaitate, poetizarea peisajului autohton : „Un curcubeu ne așteaptă la temelia neamului / Și se albesc toate pietrele din ape, / Ea ascultă cum cîntă fluierele ramului, / Eu ascult rădăcinile dulci de aproape, / Se despletesc mari stele în înalt, / Pe pietre de nouri se pîrjolesc șoimi de vînătoare. / Pentru toate iubirile care m-au blestemat / Deschid capcane cu dinții din semințe de floare, / Zăpezile s-au retras în trupul femeilor, / O sărbătoare plutește în jur, / Încep să viseze cărțile uitate ale zeilor / Și frescele rupestre dansează în azur" **(„Un curcubeu ne așteaptă).**

Cum se poate observa, elogiul patriei, al unui spațiu spiritual privilegiat, legendar și mitic, este dominant în poezia lui George Suru, chiar și atunci cînd autorul se exersează în lirica de dragoste sau în bucolică. De regulă, George Suru se supune unui ritual al evocării și al invocației, de unde, sesizabil mai ales în prima secțiune a volumului, este caracterul solemn imprimat versurilor. Poemele cele mai realizate sînt de sugestie blagiană, prin hieratismul viziunii, prin senzația de impietrire și de gravitate pe care o provoacă : „Drum alb, drum cărunt ceruit în stîncă, / Urcă ecouri de pași, asemeni șerpilor sfinți pe ferigi, / Parcă plutesc ca o libelulă peste o undă adîncă / Din care ziua și noaptea nu mai poți să le desfereci ... / Cad mari păsări obosite din înalturi cu semințe de nouri, / Se așează și încremenesc într-o șoaptă, pe lespezi, / Pe riu de iarbă coboară neîntinatele sloiuri, / Pînă la inimă în ele, cu lumina florilor mă alcoolizez ... / Nu e tăcere, nici pace, în lăncile brazilor drepți, / Se aude și acum fîntîna deschisă în sîngele cel mai curat" ... **(Lîngă odihna poeților).**

O viziune ceremonială, subliniat ceremonială trădează cel de-al doilea ciclu al volumului, **Noapte magică,** unde sînt propuse tablouri ale unui univers primitiv – pastoral, dar și, nu în mai mică măsură, un număr de reverii livrești. Remarcabile sînt, aici, poemul intitulat **Zamolxe,** în care forța imagistică nu cedează, cum se întîmplă în unele cazuri, comentariului discursiv, și mai multe poeme pastorale, dintre care o vom cita pe cea intitulată **Se scrie pe piatră cînd se naște izvorul** : „Frumoasă e lumea, păstorule, / Bucură-ți ochii limpezi / Pe crestele cu flori-de-colț și cu iarbă grasă, / Poți să înnoptezi unde vrei, / Chiar și sub cascade sînt grinzi de casă, / Poți să aprinzi focul în vatră din scînteia / Căderii unui păstrăv tînăr pe piatră, / Și să fierbi laptele în ceaunul de stîncă / Unde năpîrlise în jăratec șarpele" ...

LUCIAN ALEXIU

PALUDES

Un paradox : doi dintre scriitorii importanți ai secolului nostru – Paul Valéry și André Gide – au inceput prin a scrie, la sfîrșitul celui trecut, cea mai îndrăzneață dintre operele lor – **Une soirée avec Monsieur Teste** și, respectiv, **Paludes.** Oricît de interesante au fost căutările lor de mai tîrziu, ei n-au mai regăsit pe deplin acea exuberanță novatoare învăluită, în mod curios, într-o atmosferă de sfîrșit de veac.

Prefigurînd teoria pe care Roland Barthes o va elabora mult mai tîrziu, **Paludes** este o falsă afirmație, o întrebare ce rămîne fără răspuns. De unde și dedicația la capătul căreia scriitorul a evitat semnul interogativ : „Pentru prietenul meu Eugène Rouart am scris satira asta referitoare la ce". Cui ar vrea să creadă că este vorba de un gest frivol fără consecință, Gide îi atrage atenția că „n-a înțeles nimic din **Paludes** ; nu se poate obișnui cu gîndul că, de îndată ce nu mai scrie pentru a instrui, un autor nu scrie pentru a distra". Totuși, el pare să se joace, de vreme ce îi cere cititorului să-i explice cartea. De fapt, însă, inocența lui este din nou aparentă. Dedesubtul refuzului de a se dezvălui nu se ascunde, cum s-ar putea crede la o lectură grăbită, absența de sens, ci încercarea de a nu-l limita : „Voind s-o explic din capul locului, i-aș restrînge pe dată înțelesul". Aflat în pragul romanului modern, André Gide nu mai crede că știe totul despre cartea sa : „... ceea ce mă interesează mai ales e tot ce am pus în ea fără să știu".

Care e atunci rostul planului preconceput ? Acela, pare-se, de a se vedea nesocotit. Naratorul din **Paludes** își face un proiect de activitate zilnică numai pentru a avea satisfacția de a constata la sfîrșitul zilei să nu l-a respectat. Mai tîrziu, în jurnalul său, Gide va observa că deoarece tiparul îngustează și ciopîrțește gîndirea, preocuparea de a compune unele capitole l-a împiedicat pe Montaigne să regăsească frazele vii, fremătătoare care-l fac atît de actual. Montaigne „e (savuros) mai ales cînd scapă hățurile din mînă și foarte puțin cînd plăsmuiește și conduce". Astfel gîndind, noul romancier lasă, cum spune, să vină frazele una după alta, să se nască una dintr-alta, dezvoltîndu-se aproape fizic, dintr-un fond latent. Căci nu pentru improvizație pledează Gide, ci pentru calitatea artistului de a asculta în sine sunetele încet distilate ale vieții dimprejur. Cu alte cuvinte, problema este de a ști în ce relație se află această poetică și vechiul realism. Asupra ei, voi reveni. Deocamdată, să spunem că scrisul, așa cum il preconizează Gide, adică mereu țîșnind și neîmpiedicîndu-se într-un plan dinainte stabilit, „îl oprește și il reține pe cititor și-i silește gîndul să nu înainteze decît cu încetinitorul". Tocmai aici se află premisa ruptură, prea adesea constatată, dintre romanul modern și cititor, căci ce caută acesta din urmă, de obicei, e un fel de covor fermecat care să-l poarte".

În realitate, ca în toate romanele sale, nici în **Paludes,** Gide n-a mers pînă la capătul experienței inițiate. El s-a temut de o prea mare austeritate, care i-ar fi putut îndepărta pe cititori, austeritate asumată în schimb de Paul Valéry în **Monsieur Teste.** De aceea, Gide i-a dat cărții o alură spirituală și oarecum frivolă, atenuîndu-i astfel impactul noutății și creînd un echivoc cu privire la seriozitatea încercării lui.

LIVIUS CIOCÂRLIE

Lecturi

VASILE ZAMFIR :
Regăsire la porți,
(Ed. Eminescu, 1976)

Una din direcțiile de căpetenie pe care se angajează textele acestui nou volum semnat de Vasile Zamfir este cea a poemei de inspirație civică. Autorul arată o mare prețuire istoriei vechi și moderne a țării, străduindu-se, în versuri cantabile, imnice, să dea o formă cît mai strălucitoare simțămintelor și gîndurilor ce-l animă : „La vatră, lîngă foc, au stat străbunii / și focul lor le dăltuia un chip, / cînd își vărsa argintul cornul lunii / și clipa, ca și firul de nisip, / trecea, iar ei vorbeau de vremuri vechi / și-nfiripau legende și balade. / Noi am venit cu ele în urechi. / Baladele acestea ne sînt spade, / cu care noi tăiem trup de cuvinte, / să dăm de sînge proaspăt în cîntare. / Cînd rupem versul de trecut, morminte / ne-așteaptă-n vreme fără alinare".

Piesele erotice sînt, de asemenea, numeroase. Caracteristică le e o anumită delicatețe de ton și de simțire, care nu exclude, firește, virilitatea de fond a trăirii : „Te-mbrățișase marea și iar te mîngîia. / Era o mîngîiere imensă și sonoră, / cum numai ea cu brațe-nmiite-o poate da, / și am rîvnit o mare să fiu în acea oră, / să te cuprind întreagă, lichid să te mîngîi / cu valuri de iubire, mereu împrospătate, / ca-n primăvara-n care suna-n noi cea dintîi / vioară a iubirii și vise fermecate / le preschimba-n cîntare. Tîrziu, acuma, vin / din depărtări, ca marea, cu-ntreaga mea simțire, / și te cuprind și-mi pare de tine că sunt plin / și te mîngîi cu valuri eterne de iubire".

În sfîrșit, o a treia categorie de poeme revendică un timbru sentimental-reflexiv, uneori ușor elegiac, ele născîndu-se din confruntarea sensibilității individuale cu legile eterne ale universului : „De la o vreme-n gînduri mi-i tot mai cînt și seară. / De unde vii, tu, toamnă, în zdrențe, și ce vrei ? / Cu greieri și cu stele suspină-n călimară / rugina ta de frunze ucise pe alei. / Fîntînile bătrîne sub cumpenele strîmbe / adună cuminția pămîntului în ciuturi. / Ia-ți pletele, iubito, și-ncearcă să le scuturi / de rugu-nalt al nopții, ce se desface-n trîmbe. / Ce va mai fi cu mine nu are importanță. / De greieri și de toamnă mi-i ceasul bîntuit. / Eu voi pleca în iarnă frumos (ca-ntr-o vacanță) / pe-un drum de sănii albe, pierdut în infinit".

Din chiar piesele citate s-a putut observa grija pe care poetul o arată dispoziției versurilor, formelor trofice, prozodiei în genere (tocmai de aceea, surprind, căderile **ritmului,** observabile în cîteva locuri). Reținem, deci, corectitudinea rondelurilor, aspectul suficient de impunător al sonetelor închinate creației lui C. Brâncuși, valorificarea metricii specifice secolului trecut : „Bourul pe stemă este, dar străjerii s-au topit / și cetatea cea moldavă mai zvonește în apus. / Eu, prea mult cuprins de vise, drum de taină am sfîrșit / și-ascult pași de întuneric care vin, care s-au dus" ...

EUGEN DORCESCU

Banatica

Academicianul PAVEL VASICI (1806-1881)

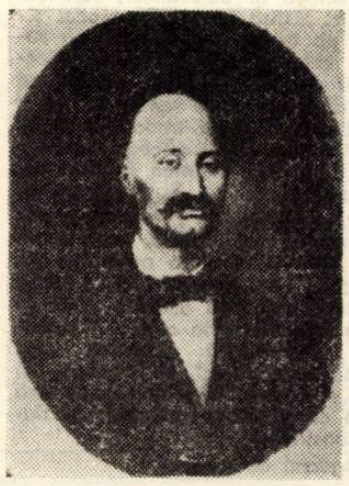

Fiul mai mic al unui modest căprar de panduri din Timişoara, Pavel Vasici s-a născut în aprilie 1806 şi s-a sfîrşit în iulie 1881 în acelaşi oraş. Rămas orfan, e crescut de fratele său Andrei, cum mărturiseşte în cuvintele cu care îi închină recunoscător primul rod al ostenelilor sale cărturăreşti : „Fiind încă în şcoala normală, moartea cea nerușinată orbindu-mă de părinte am rămas neputincios, fără de ajutor şi fără milă ; pentru aceea vream a mă deprinde la vreo măiestrie, însă tu părintește cugetînd nu ai îngăduit la aceea, ci vrînd a mă face patriei şi neamului vrednic cetățean, toate acelea ce ai putut pune, pentru mine făcînd, pe calea Minervei m-ai îndreptat" [1]). Şi înfruntînd vitregiile vieții, studiază medicina la Universitatea din Pesta unde în 1830, cînd frecventa anul III, urmau cursurile facultăților de drept, filozofie şi medicină 40 de studenți români, mulți veniți din diferite provincii române:ti. E aici, potrivnic scopului urmărit de stăpînirea străină o ambiență din care cresc ginduri mari ce dau amploare, unitate şi avînt mişcării noastre de emancipare. Între ei, întîlnim pe bănățenii Eftimie Murgu, Damaschin Bojinca, Andrei Mocioni şi Melentie Dreghici, nume veşnicite în marele proces de afirmare națională, socială şi culturală, cu prezențe pline de îndrăzneală în revoluția din 1848. Primii doi ajung în Țările Românești, cu care Banatul a întreținut totdeauna legături iar altul în Transilvania, contribuind la întărirea conştiinței generale românești.

Reprezentant de seamă al acestei generații pentru care jertfa închinată cauzei poporului însemna supremă cinste, în anul de foc şi nădejdi ține legătura dintre revoluționarii români din vestul şi estul Carpaților şi e chemat în iunie 1848 în Muntenia, să discute despre participarea armată a transilvănenilor la revoluție. Face parte din societatea secretă revoluționară şi, împreună cu Petru Cermena, bănățean şi el, activează pentru unitatea națională a românilor din monarhia austriacă, iar mai tîrziu deține un rol important în viața lor politico-națională, atestare documentară găsindu-şi în corespondența pe care a purtat-o cu George Barițiu [2]).

În concepția lui realistă, viitorul istoriei noastre poate fi realizat numai printr-un progres bazat pe dezvoltarea rațională şi armonioasă a tuturor componentelor vieții politico-naționale. Încă din 1830, ca student, iar mai tîrziu ca medic, publică cele dintîi lucrări de medicină pe înțelesul obştesc, stabilind o terminologie de specialitate în limba română şi difuzează, prin cele 12 cărți, cunoştințe din diferite domenii. Ca unul din cei mai vechi, apropiați şi prodigioşi colaboratori din 1838, an în care îşi încep apariția publicațiilor brașovene editate de George Barițiu, de care s-a ataşat din 1836, cînd e numit directorul carantinei din Timişul de Sus – Braşov ; ca redactor şef al **Telegrafului Român** de la Sibiu între anii 1853–1856, apoi în coloanele **Observatorului,** a abordat, nou şi proaresit, probleme sociale, problema muncii şi a relațiilor ei sociale, a adus o contribuție originală în gîndirea economică românească, cu elemente dialectice, a acordat multă atenție educației, emancipării femeii, necesității şi scopului manifestărilor culturale.

Timp de două decenii (1850-1869), în împrejurări grele, în calitate de consilier cezaro-regesc pentru şcoli şi de inspector general al şcolilor ortodoxe din Transilvania, organizează pe principii noi şcolile confesionale înființate de mitropolitul Şaguna, cărora le revenea misiunea de a susține lupta împotriva tendințelor de desnaționalizare. Pe același tărîm va osteni cu abnegație în Banat, după pensionare şi stabilirea sa la Timişoara, în 1869, unde va întemeia prima revistă de igienă în limba română.

Literaturii i-a dat versuri de aleasă sensibilitate şi de un cald umanism, proză mult prețuită în acel timp, nuvela **Ruja,** cea dintîi nuvelă la noi cu subiect din viața țăranilor, apărută în 1845, inițiind astfel un gen ce va fi mereu reluat. Publică aforisme şi maxime care îl trec printre primii noştri moralişti şi se rosteşte just despre creațiile folclorice, numindu-le „Mărgăritare pe vestmîntul istoriei".

E prezent mai bine de jumătate de veac în toate manifestările româneşti din vestul Carpaților, cărora le imprimă o conştiință națională viguroasă, fapt ce i-a determinat pe unii cercetători de prestigiu din ultimele două decenii să-i aprecieze activitatea ca avînd deosebită pondere în istoria noastră culturală şi politică dintre 1830-1881 iar ca literat, să fie considerat cel mai fecund şi reprezentativ prozator r o m â n din Transilvania în perioada dinainte de 1850, cu o contribuție personală de o incontestabilă valoare în contextul împrejurărilor în care s-a desfăşurat. [3]). Aceleaşi prețuiri i-au arătat şi contemporanii, fiind membru al Academiei Române încă din anul 1871.

Aniversînd împlinirea celor 170 ani de la naşterea şi 95 de la moartea acestui luptător pentru propăşirea poporului român (ce-şi exprima scurt şi lapidar crezul: „Cel mai mare îndemn dinlăuntru-mi a fost totdeauna să pot folosi în orice chip iubitei mele naţii" [4]), zăbovim asupra unui aspect puțin cunoscut din activitatea sa, cu dorința de a o întregi : preocuparea pentru îmbogățirea limbii, ca ea să se poată exprima exigent în literatură şi ştiință.

Cu o formație spirituală diferită de a contemporanilor transilvăneni, dar servind aceluiaşi ideal, Paul Iorgovici dovedise această posibilitate în 1799, cu temeiuri ştiințifice, practic şi realist. Principiile lui sînt urmate între 1802-1814 de Dimitrie Țichindeal, din 1818 de Constantin Diaconovici Loga. Pavel Vasici le definește însă în 1830, an în care Eftimie Murgu formula pentru prima oară argumentarea latinității limbii române, prin teoria fondului principal lexical, a circulației cuvintelor, a frecvenței lor în vorbire, argumentare reluată după cîteva decenii de Bogdan Petriceicu Hasdeu. În **Antropologia** sa, dugovici şi Loga. Nu nesocoteşte nici vederile lui Petru Maior, pentru care are cuvinte elogioase.

Încrederea în posibilitatea limbii române de a crea valori literare, o împărtăşeşte cititorilor în aceste vremi de început a literaturii noastre moderne, cu însufleţire şi putere de convingere. Limba română, subliniază el, bogată în cuvinte ce sfîrşesc în vocale, are „mare alcătuire" pentru poezie şi referindu-se la cîteva din volumele de versuri apărute pînă atunci, continuă cu entuziasm : „Cine a citit aceste cărți, să nu se învăpăieze de dulceața lor ? Cine a citit Albina Românească (care atîta fu (de) plăcută nemților de o întoarseră pe nemție) şi multe alte versuri în gazetele Bucureştiului de vrednici bărbați făcute, să nu simțească dreapta iubire, dulceața şi frumusețea limbii sale" ?

Antropologia, cum desluşeşte lista-document a prenumeranților publicată la sfîrşitul cărții, difuzează aceste idei în mai bine de o mie de exemplare din care 302 ajung în Țările Românești, contribuind la atenuarea unor tendințe latinizante, la prețuirea, cultivarea şi folosirea limbii materne în măsură mai mare în cartea tipărită şi la pătrunderea mai intensivă a culturii în rîndurile poporului.

Odată cu apariția periodicelor, sporeşte ca o necesitate interesul față de limba literară. În 1837, timişoreanul Meletie Dreghici îi comunică printr-o scrisoare lui Ioan Barac, redactorul **Foii de săptămînă a Transilvaniei** din Braşov, „în numele literaților de aici, cugetele noastre pe scurt pe cît se poate atinge deplinirea limbii româneşti", făcîndu-i un necruțător dar judicios rechizitoriu în legătură cu limba şi ortografia gazetei. În anul următor, cu simțul măsurii ce-l caracterizează, Vasici semnează o apologie a criticii iar în 1839, tot Dreghici se adresează public în același scop cu „Rugarea către literatorii românești". Urmată după puțin timp de polemica purtată de Vicențiu Babeş cu Andrei Mureşeanu., de articolele lui Nicolae Tincu Velia, frămîntarea în jurul problemei ia forma unei dispute aprige. Declanşată în 1855 de **Foaia pentru minte, inimă şi literatură** şi numită de George Barițiu „războiul limbilor", la ea participă aproape toate publicațiile românești şi literații de prestigiu ai vremii, implicați fiind şi bănățenii.

E disputa cu prețios beneficiu pentru literatura română, în care Pavel Vasici a adus o contribuție nu lipsită de semnificație.

ION B. MUREŞIANU

1). **Antropologhia sau scurta cunoştință despre om şi despre însuşirile sale,** Buda, 1830, pp. VII-VIII. Cuprinde 328 pagini, inclusiv dedicația, prefața şi lista prenumeranților.

2). **George Barițiu şi contemporanii săi.** Ediție de Şt. Pascu ş.a., Bucureşti, 1975, pp. 1-201.

3). I. BREAZU, **Doctorul PAVEL VASICI,** în „Studia Universitatis Babeş-Bolyai", 2, Cluj, 1964, p. 43 ;

E. MARICA ş.a., **Ideologia generației române de la 1848 din Transilvania,** Bucureşti, 1968, p. 114 ;

EM. POP, **Istoria medicinei,** Bucureşti, 1957, pp. 143-150.

4). **Macroiotica sau măiestria de a lungi viața,** I, Braşov, 1844, p. II. Testamentul său cuprinde şi impresionantele fraze : **„Să fiu înmormîntat fără ceremonie. Sărac m-am născut, sărac mor. Leafa de-abia mi-a ajuns să-mi cresc copiii şi să-mi țin caracterul. Poftind tuturor amicilor mei şi națiunii mele prosperitate şi progres, mor liniştit căci, cît s-a putut cere de la un individ ca mine în sfera sa, mi-am făcut datoria".**

Prezențe literare

Ion Barbu comentat

Regimul lui Ion Barbu în critica română actuală continuă să fie unul preferențial şi datorită unor superstiții care planează mai ales în jurul poeziei sale. Faptul că aceasta ar fi o poezie „ermetică", asimilabilă doar pe firul sticlos al gîndirii, a generat şi o anume rezervă, o anume retractilitate, chiar o stare de indiferență glacială față de ea în rîndurile cititorilor comuni. Critica, în intenția ei de a media între poezia barbiană şi cititor (după o indiferență de cîțiva ani buni), a trecut la comentarii. Dar şi ea avea obsesia ermetismului acestei poezii şi mai suferea şi de complexul inferiorității, şi de narcisism. Încît de la ermetismul poeziei lui Ion Barbu s-a ajuns la ermetismul criticii despre poezia acestuia, fapt care, în loc să ducă la deschiderea lacătelor, a dus la încurcarea limbilor. Aşa se face că din bibliografia destul de vastă a comentariilor critice în marginea poeziei barbiene, dacă se pot reține cîteva pentru rostul lor adevărat. Autorul continuă să rămînă înfundat într-o zonă accesibilă doar „inițiaților", „aleşilor", spiritelor „subțiri", în care s-ar fi petrecut deja logodna sublimă dintre matematici şi poezie. Cine vrea să ne priceapă, pe Barbu şi pe noi, comentatorii lui, – lasă să se înțeleagă aceşti critici – cată să se pună la punct cu spațiile Hilbert, cu teoremele lui Gauss şi Galois. Dar să se observe că atunci cînd au comentat matematicienii poezia lui Barbu, au lipsit-o de fiorul poetic funciar, iar cînd au comentat-o criticii, aceştia, în majoritatea lor, dominați de complexul inferiorității în fața unei ştiințe incompatibile cu actul poetic, au complicat inutil lucrurile prin fandoseli de limbaj şi prin poză. În fața acestei situații, o ediție de **POEZII** de Ion Barbu, cu tabel cronologic, prefață şi comentarii de Marin Mincu, apărută în anul trecut în colecția „Lyceum" a Editurii Albatros, este un act nu numai binevenit, dar cu efect direct asupra tineretului, în sensul apropierii lui de poezia barbiană. Marin Mincu nu este la prima sa întîlnire cu poezia lui Ion Barbu. A abordat-o exhaustiv într-o teză de doctorat, a comentat-o în volumele sale de **Critice** şi în presa literară. Prefața ediției recente este o veritabilă introducere în poetica barbiană. Criticul porneşte de la programatismul acestei poezii, programatism axat pe unitatea **concepției** şi **viziunii.** Parte din elementele acestui program le-ar fi enunțat chiar Ion Barbu, dar critica nu l-ar fi luat în serios şi n-ar fi văzut că „de fapt proprile i teoretizări sînt **chei** necesare pentru înțelegerea exactă a poeticei şi a poeziei sale". Uzînd de toate datele oferite de poet şi de teoretician, Marin Mincu se ocupă de „coordonatele" principale ale conceptului poetic barbian : „noul" umanism (cel **matematic),** actul creației – o construcție deliberată, oda pindarică – sinteză a elenismului, romantismul fundamental, hermetism şi obscuritate şi, în sfîrşit, obiectul poeziei în variantă barbiană. Marin Mincu a disecat cu minuție universul barbian şi simte nevoia acută de a spune tot. Chiar şi unde nu trebuie, în tabelul cronologic, spre pildă, el „uită" de momentul pe care vrea să-l concretizeze şi ajunge tot la poetul consacrat. La momentul şcolii primare (1902-1906) dăm şi peste aceste afirmații : „Contactul direct cu lumea, posibil în cadrul rural, îi va ascuți intuiția, contribuind la genialitatea poetului. Genetic, poezia lui Ion Barbu se va nutri din vagile obsesii **infantile,** ridicate prin meditație adîncă la rangul de întrebări **existențiale"** (p. V). E discutabil dacă contactul cu lumea e posibil numai în cadrul rural şi dacă numai aceasta ascute intuiția şi contribuie la genialitatea unui poet. Apoi, genetic, orice poezie se nutreşte din obsesii infantile, dar calitatea ei stă în talentul autorului. Însă păcatul cel mare al demersului critic al lui Marin Mincu, gîndindu-mă în primul rînd la beneficiarul lui, elevul de liceu, stă în limbajul critic, mult prea greu, uneori contorsionat şi criptic prin exces neologistic : „Extaza apolinică năştea eliberatoare şi definitivă ca o sublimare supremă a fondului dionysiac. Poetul arată că Nietzsche a descoperit inspirat coordonatele spiritualității grecești în opoziție cu Hellada lui Winokelmann : ardoarea dionisiacă strunită chatarctic prin perfecțiunea apolinică" (p. XXXV). Tocmai de aceea invitația finală a lui Marin Mincu la „colaborare", la „co-participare" pentru „mai dreapta cinstire" a lui Ion Barbu se izbeşte de impedimente, e drept, uşor de trecut, dar necesitînd eforturi adiacente (consultarea dicționarelor de neologisme, a enciclopediilor, a dicționarelor mitologice etc.), care întîrzie conubiul de taină cu obiectul propriu-zis al analizei. (Nu vreau să pierd ocazia de a da o sugestie editurii : în asemenea cazuri n-ar fi rău să se ceară îngrijitorului de ediție să adauge un mic glosar şi un mic dicționar al metaforelor şi simbolurilor esențiale – gesturi menite a scurta drumul spre țelul propus).

Partea remarcabilă a întreprinderii lui Marin Mincu este aceea a „comentariilor" cu care însoțeşte fiecare poem barbian. Cu umilință de caligraf, dar şi cu orgoliul posesorului de chei pentru lacăte ce închid aurării fine, Marin Mincu deschide, explică, inițiază, răstoarnă opinii mai vechi, oferă amănunte despre geneza poemei, dă variante ale unui vers – totul făcut cu meticulozitate şi pasiune de neofit. De la ediția din 1970 a lui Romulus Vulpescu şi pînă acum, gestul lui Marin Mincu se constituie ca cea mai importantă întreprindere critică menită a apropia poezia barbiană de sensibilitatea contemporană.

SERAFIM DUICU

PIRAMIDA*)

Pentru cine ar dori – sînt sigur că nu numai noi ne-am gîndit la asta – să dureze o piramidă de piatră, înaltă de zece metri și cu baza un dreptunghi a cărui latură ar avea, de asemenea, zece metri, voi expune acum – pe scurt – nădăjduind că i-ar putea fi de folos, rezultatele experienței noastre.

Mai întîi, acelui entuziast și clasic arhitect i-ar trebui măcar un ajutor. Nu se poate bizui doar pe instinctul său megalitic. Piatra e grea, fierbinte și colțuroasă. O piramidă precum cea visată înghite tone de bolovani. Și fiecare e cărat cu brațele și cu umerii.

Instinctul său, însă, se dovedește lucrul cel mai de preț. El îl va conduce spre acele albii pe care rîul le-a lăsat, de bună seamă, chiar în acest scop, lipsite de apă în timpul verii. Valurile umflate ale rîului aduc, de milenii, primăvara și toamna, bolovani minunați, de toate formele și mărimile, îi așează în stive, îi rostogolesc, îi curăță de mîl și apoi se retrag. Iar bolovanii așteaptă. Nimeni nu-i cercetează însă. E drept, uneori, intră în albii, hurducîndu-se, vreo căruță, în căutare de pietriș sau nisip. Caii se apleacă să smulgă firele încolăcite de pir sau să guste apa căldută din ochiurile încă nesecate. Gospodarul sare peste loitră, ia lopata și începe să încarce. E numai el pe întindere de kilometri întregi. El, pietrișul, rîul care curge alături, ereții și soarele. La doi pași se află platoul străjuit de pluți. S-ar putea spune chiar că ideea piramidei viețuiește dintru început acolo, între ele. Doar brațul care s-o clădească întîrzie.

Căruța se umple într-un ceas. Omul apucă frîul și îndeamnă caii să plece. Vocea lui se aude pînă departe. Caii se opintesc, picioarele lor tresar, grumazul li se îndoaie de efort. În sfîrșit ies pe mal, pe drumeagul plin de iarbă și pornesc ușor, la trap moale, spre sat. În urmă se prelinge un norișor de praf.

Piramida, însă, rămîne împrăștiată în nenumărate cioburi. În cioburile de dinaintea nașterii sale. Treptat, pietrele aduse de rîu acum cîțiva ani sînt acoperite de lutul viiturilor, de vreascuri, de lintiță și frunze. Deasupra lor crește iarba, cresc tufe de răchită. Cine știe cîte veacuri vor trebui să aștepte pînă cînd ele sau o fărîmă din ele va reveni la suprafață. Dar rîul nu se dă bătut. În primăvara următoare cară din munte alte cohorte cenușii, alte mii și mii de chipuri împietrite, nădăjduind că acum, în vara aceasta, cineva le va folosi.

Aici, deci, se cere să vină constructorul de piramide. Are un ajutor, are și pietre. E obligat să-și întocmească numaidecît o targă. Ea se obține ușor, din cîteva scînduri tari de stejar și din două stingii de salcîm. Cele dintîi se prind cu piroane de acestea din urmă. Îi mai trebuie, iarăși, frîngii, lopeți, cazmale, topoare și unelte de măsurat. Apoi, cînd toate acestea sînt la îndemîna sa, poate începe. Va merge în zori, între pluțile acelea înalte și va bate patru țăruși la distanțele cuvenite. Înainte de a fi ridicată pe pămînt, piramida le stă, sub priviri, pe o schiță. Contururile ei, trase în cerneală ieftină de la prăvălia lui nea Sandu (al cărui chip e străbătut, acum, de vîntul negru al adîncului), contururile ei, tăcute și solemne, par intangibile. Nu e bine să se lase copleșiți de simțămîntul nepotrivirii între schiță și statura greoaie, nelineară a înfăptuirii ei. E momentul să pornească. Adică să care neîntrerupt, de dimineața pînă seara, bolovanii potriviți pentru piramidă. Să bată albia în lung și-n lat, să aleagă și să transporte între țărușí piatră cu piatră. Cînd trupul piramidei va crește într-atît încît cei doi nu mai ajung în înălțimea ei fără scară sau schele, vor trebui să clădească unele de jur împrejur și să urce pînă acolo bolovanii cu funiile.

Ce minunată e amiaza înfocată în singurătatea albă a văilor de piatră. Un vînt încins, abia auzit, mîngîie obrazul vinețiu al bolovanilor, zbîrlește plopii, le răsfiră părul. Ce plăcut șiroiește, pe trupul gol, laolaltă cu sudoarea, căldura soarelui. Nimic altceva decît această avalanșă stătătoare de piatră, decît pomii semeți și gravi ce-o întîmpină, decît truda sub cerul senin și pustiu, nimic altceva decît piramida, crescînd înaintea ochilor lor.

„O poți construi în gînd", îmi vei zice. „Pe jumătate doar", ți-aș răspunde. „Pe jumătate doar. Acum, acolo e un loc ca oricare altul. În așteptare, ca la început. Între pietrele rare, o iarbă arsă, amestecată cu așchii". „Vrei să spui că piramida asta a ta...", continui tu, privindu-mă nehotărît. „Nu vreau să spun nimic", te întrerup. „Și nici nu e a mea. Mă bucur de lumină și spun că instinctul megalitic al rîului a construit-o".

* Fragment de roman.

EUGEN DORCESCU

Vasile Dan

Prin văi

Prin văi cade sămînța ca o planetă
tînără în cer. În izvoarele și-n milul
din nori se îngroapă

Din piscul unei păsări, din sud –
stă scris – s-a desprins
în norocul și în puterea Patriei

Înflorește cu ploaia în aerul
munții cînd soarele dogorește înalt
în sîngele celălalt.

Ars poetica

Ți-e dor să scrii un poem despre
ființa născătoare, mama florii
și-a ierbii, despre

Zumzetul dintr-un stup adormit,
Pintecul – lumina incertă din care
iată se trezește Poetul

Din pînza unui lac se ridică –
o ceață, o lebădă– în seninul
și în puterea Patriei

Plină de tilc e iubirea
ce poartă înaripată-n văzduh,
înotătoarea-n
adîncuri, – dar Poetul, Poetul ?

Incinerat, mireazma focului
între ziduri – cîntecul lui,
o fereastră brumată.

Cristu Poluxis

Palmele

Ți-am atins miinile.
Te-ai întors,
Ai privit ciudat
Și atunci
Mi-ai cuprins palmele
Crăpate ca o hartă.
Le-ai dus spre față –
Erau aspre în lumea ta catifelată.
Le-ai sărutat.
Ele însă
Căutau femeia.

Căzuse peste mine tot cerul.

Haikaiuri

Cînd m-am trezit,
Dragostea
Mă așezase printre stele.

★

Aștept să-nflorească salcia.
Ea-mi va alunga
Rușinea de-o iarnă.

Tatiana Lucsandra

Uneori atita soare stă-n lucruri...

Uneori atita soare stă
in aer, în frunze, în trupuri
că stau și aștept un incendiu
ori un apus uriaș
sau poate numai niște miini
să-mi acopere
a liniște și răcoare
ochii obosiți de ziua nesfîrșită
prin care aleargă.

Din dor

Refac din noapte chipul tău
iar el mi se-oglindește-n ochi ca luna
cînd uită-nvirtejirea care naște lumea
și nu sînt muritoare decît eu

Culeg cuvintele-ți din mare
Cînd numai marea mai știe să
vorbească
și totuși eu rămîn o grăitoare
de las un sîmbure de gînd, nebun să
crească

Te chem la masa mea ca să-mpărțim
doar piine
și să furăm lumină dintr-o iască
Setea ori dorul or să-ți ostoiască
în noapte, mare, ori poate în miine.

CRONICA VERII

Soare de iulie

Abia întors de la părinți, la hotarul dintre primăvară și vară, abia întors de la munte, zic, tentația mării nu mă mai pîrjolește. M-am vindecat de mare cu aerul bătut pe vîrful brazilor de un pui de vînt. Prietenii mei, Tibi și Rodi, stau pe nisipul Mării Negre și-mi trimit cite-o ilustrată cu miros sărat de briză și depărtare. Ca să le fac în ciudă, mă duc în lumea mea, la pescuit, care, uneori, cîntărește cît tot bronzul Pontului Euxin. Mai am o firimitură de concediu și nu știu ce să fac cu ea. E duminică, și pe inginerul șef Dan Pascu îl intîlnesc la secerat, la Carani. Malul unei ape și sălciile abia atingînd orga umedă, liniștea, morgana mea, chiar dacă pescuitul e numai un pretext. Iar o să ridă în vreo epigramă Marius Munteanu că n-am prins nimic, ori că am așezat rima invers în cîrlig. Trebuie să mai primesc lecții de pescuit de la Leon Vreme sau Ion Mihai, și să mă ducă în zile norocoase la ape cu pește mai înțelegător.

Soare de iulie, răvășit, incendiar și necenzurat, ca o dragoste fulgerătoare, cînd știi că după aceea urmează frigul și bruma. Soare de iulie, cît semeni cu sufletul meu, care, tot așa arde acolo, în singurătatea lui ! Sub acoperiș de stele, sub minunea noptatică a stingerii sunetelor, în natura care-și regenerează uimitor singele verde, lovit de zeul poluării. Departe de academisme și edituri care te amînă, aici, lîngă tăcerea undițelor, departe de ironii și stridențe, cum spune un vers : „doar natura revărsată, cald, în brațele naturii" și lîngă marele meu prieten, soarele de iulie !

DAMIAN URECHE

Cînd un poet scrie în grai natal

Intr-o recentă contribuție publicistică, intitulată nu știm de ce „Coordonate", istoricul literar dr. Heinz Stănescu, perfect cunoscător și al limbii române, pomenește într-un aliniat mai spre sfîrșit de „poezia dialectică" a lui Nikolaus Berwanger. La propriu ca și la figurat, „dialectic" însemnează „conform cu principiile dialecticii" și „confirmînd principiile dialecticii". Așadar, poezia lui Nikolaus Berwanger ar fi o poezie sui generis, învederînd în versul ei, atît în structura metaforică, cît și în alegerile și variațiile tematice, cu vigoare și iscusință, ceea ce Hegel a numit „principiul general al considerării filosofice a lumii".

Dr. Heinz Stănescu, care stringe cu mare interes tot ce apare la noi în limba germană, ca pe baza documentației sale mereu în creștere să judece profund și apoi să scrie mult și chibzuit, a putut să descopere din timp în Nikolaus Berwanger un poet-filosof, de înaltă factură – ceea ce nu e rău ! În investigațiile sale, el s-a limitat totuși la scrierile în dialect șvăbesc bănățean ale lui Nikolaus Berwanger. Și iată de aici un licăr de îndoială. Oare dr. Heinz Stănescu nu s-a gîndit la „poezia dialectică" a colegului nostru, îmbogățind judecata de valoare asupra acesteia nevoit pe baza unui lapsus linguae ? Ceea ce n-ar fi o catastrofă ! Fiindcă, în definitiv, deasupra celor demne de a fi cîntate în poezia zilelor noastre – fie măcar într-un grai local – mai pot pluti în funcție formativă și principiile dialecticii, chiar dacă între „dialect" și „dialectică", minus radicalul grecesc, demult știute, există deosebiri structurale obiective de neconfundat.

A vorbi despre un dialect șvăbesc bănățean este totuși o chestiune temerară, chiar dacă recent un polihistor a publicat un „mic tratat" cu perspectiva, după spusele sale, de a fi urmat de un „mare tratat". Este o chestiune temerară, zicem, fiindcă un asemenea dialect nu există. În schimb, fiecare sat din Banat cu populație șvăbească vorbește, de pe urma unui coeficient combinatoriu și selectiv al elementelor dialectale aduse între granițele sale în decursul colonizărilor din Secolul Luminilor, un grai local („Ortsmundart", după termenul german încă nedescoperit de polihistorul în chestiune) care, laolaltă nu prezintă nici astăzi încă, după mai bine de două sute de ani de cristalizare, vreo tendință spre unificare într-un dialect propriu-zis șvăbesc bănățean. Nu există nici arii dialectale geografice mai restrînse, marcabile, întrucît colonizările habsburgice au avut un caracter de „împestrițare" nemetodică, criteriul unității dialectologice la alegerea coloniștilor fiind necunoscut organelor administrative care au executat colonizarea. Așadar, ceea ce cu un termen neștiințific se numește „dialectul șvabilor bănățeni" constituie în realitatea sa imediată investigabilă un număr de graiuri locale, fiecare de sine stătător, ca rezultat al unui proces de colonizare, săvîrșit în secolul al XVIII-lea, din variate elemente germane și negermane (de ex. mulți coloni au fost din Lorena, vorbind patois), diferențele de graiuri originare ale coloniștilor prezentînd tendința să se unifice local după prevalența unuia sau celuilalt, de unde în bună parte structura fonetică, la care se adaugă variate elemente fonetico-morfologice secundare. Aceste graiuri locale, avînd un caracter secundar, derivat față de graiurile originare, nu permit nici astăzi să se vorbească despre o unitate lingvistică organică între ele, iar arii dialectale geografice determinabile nu există, întrucît fiecare sat vorbește graiul său propriu, în cele mai multe cazuri fundamental deosebit de cel al satelor imediat învecinate.

În această situație, ori de cîte ori un poet sau prozator german din Banat s-a prezentat cu o creație literară în grai, de pildă, Karl Zeh din Vîrșeț, Johann Szimits din Bulgăruș, Josef Gabriel junior din Merțișoara etc., în această creație el folosește invariabil graiul local al satului său de baștină.

Problemele acestea se cereau clarificate măcar în treacăt, înainte de a se vorbi despre poezia „dialectică" a lui Nikolaus Berwanger. Mai ales că în această poezie se produc două mutații de structură, ambele la fel de remarcabile.

Iată problema graiului folosit de N. Berwanger. El este al suburbiei timișorene Freidorf, în bună parte rezultat al unei contaminări neîncheiate între diferite graiuri locale, în faza unei colonizări interne de dată recentă, cu germana citadină. De aici, unul din criticii acestui grai, nepătrunzîndu-i caracterul specific de amestec, a putut să-i abzică orice caracter de autenticitate, numindu-l pur și simplu „zeitungsschwäbisch", adică „șvăbească de ziar". Or, tocmai de pe urma caracterului său neunitar acest grai este de o mare accesibilitate. Putem spune deci că, ceea ce n-a rezultat din evoluția graiurilor locale – un dialect șvăbesc acceptat în toate elementele sale pe întreaga arie a Banatului – tinde să se afirme în „șvăbeasca de ziar" a lui Nikolaus Berwanger ca rezultat al contaminării între diferite graiuri șvăbești și germana citadină, în creuzotul Freidorf-ului.

Totodată, Nikolaus Berwanger, trăgîndu-se din mediu muncitoresc și nu țărănesc, nu este împovărat de tradițiile unui trecut feudal-burghez, așa că poezia sa în grai nu se resimte de supraviețuirile acestor tradiții. Dimpotrivă ! În consecință, poezia sa, în comparație cu poezia clasică în grai chiar a unui țăran luminat ca defunctul Josef Gabriel junior, este o poezie eminamente modernă. În locul elementelor metrice ale „lied"-ului, cu înmolirea sentimentală ce rezultă invariabil din ele, în poezia lui Nikolaus Berwanger apare ritmul trepidant al versului liber, adecvat gîndirii revoluționare, mereu vie, mereu în atac.

Volumul ICH HANG MEI GSICHT NET AN DE NAGEL (76 pagini, cu o prefață de Heinrich Lauer și o notiță bio-bibliografică), editat recent în condiții excelente de Kriterion, București, nu are nimic solitar, integrîndu-se pe plan național marei noastre poezii cetățenești contemporane, iar pe plan internațional unui torent de poezie modernă, mereu în grai, de o pronunțată tendință de înnoire a omului pe linia valențelor sale originare, constructive.

Am adăuga că din ansamblul valorilor expresive ale graiului freidorfian, selectate și sudate într-o textură de indeniabilă vitalitate poetică și politică, nu lipsesc nici elementele de decor artistic, specifice Banatului, și nici cele caracterologice, dincolo de limitarea tradiționalistă a șvabului bănățean. Este cartea unui militant destinată omului nou. Și de aceea cît se poate de spirituală, în sensul bun al cuvîntului, pe toată întinderea ei.

ANDREI A. LILLIN

Televiziune

DUMINICA, 1 AUGUST

8,30 Deschiderea programului. Avanpremiera zilei. 8,40 Tot înainte ! 9,35 Film serial pentru copii. Blîndul Ben. 10,00 Viața satului. 11,15 Ce știm și ce nu știm despre... 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. 13,05 Album duminical. 14,25 Jocurile olimpice de vară. 16,55 Imagini din Elveția. 17,15 Drum de glorii. 18,30 Film serial. Din tainele mărilor (Episodul IV). 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Baladă pentru acest pămînt. 20,25 Festivalul filmului muzical la Tv. Arcușul fermecat. Producție a studiourilor engleze. 22,00 24 de ore. 22,10 Jocurile olimpice de vară.

LUNI, 2 AUGUST

15,00 Avanpremiera zilei. 15,05 Emisiune în limba maghiară. 16,30 Jocurile olimpice de vară. 19,00 Teleglob. Angola. 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Jocurile olimpice de vară. 21,30 Roman-foileton. Țăranii. Episodul V. 22,20 24 de ore.

MARȚI, 3 AUGUST

9,00 – 12,00 Program de dimineață. 16,00 Matineu de vacanță. 16,30 Curs de limbă franceză. 17,00 Telex. 17,05 Amfiteatrul cărților. 17,35 Mari compozitori, mari interpreți. 18,00 Pentru sănătatea dv. 18,10 Melodii populare. 18,20 Lecții Tv. pentru lucrătorii din agricultură. 18,50 România de azi, România de miine. 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Reflector. 20,20 Seară de teatru – Acești îngeri triști de D. R. Popescu. 22,00 Cîntă Karel Gott. 22,10 24 de ore.

MIERCURI, 4 AUGUST

9,00 Telejurnal. 10,00 Studio '76. 10,30 Festivalul filmului muzical la Tv. Fete în soare. Producție a studiourilor din Grecia. 11,15 Telex. 12,00 Închiderea programului. 16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limbă rusă. 17,00 Telex. 17,05 Enciclopedie pentru tineret. 17,30 Bijuterii muzicale. 18,00 Arte vizuale. 18,20 Săptămîna muzicală. 18,40 Tragerea pronoexpres. 18,50 Tribuna Tv. 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Revista economică Tv. 20,25 Festivalul filmului muzical la Tv. Hello Dolly ! Producție a studiourilor americane. 22,00 24 de ore.

JOI, 5 AUGUST

16,00 Matineu de vacanță. 16,30 Curs de limbă germană. 17,00 Telex. 17,05 Pentru timpul dv. liber, vă recomandăm... 17,20 La volan. 17,30 Din țările socialiste. 17,40 Festivalul interjudețean al cîntecului, dansului și portului popular românesc – Tulcea 1976. 18,10 Cabinet juridic. 18,30 Intîlnire cu opera la Teatrul muzical „N. Leonard" din Galați. 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Izvoarele și rîul. 20,00 Ecran Tv. '76. 21,15 Cadran mondial. 21,40 Revista literar-artistică Tv. 22,10 24 de ore.

VINERI, 6 AUGUST

16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limba engleză. 17,00 Emisiune în limba germană. 18,45 Tragerea Loto. 18,55 Din lumea plantelor și animalelor. 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Mai aveți o întrebare ? 20,35 Film artistic. Romanță despre îndrăgostiți. Producție a studiourilor sovietice. 22,20 24 de ore.

SÎMBĂTĂ, 7 AUGUST

10,00 O viață pentru o idee : C. Levaditti. 10,30 Film artistic (reluare). Hello, Dolly ! 12,45 Biblioteca pentru toți. 13,25 Telex. 13,30 Ritmuri de jazz. 13,40 Noi și mediul ambiant – reportaj Tv. 14,00 Magazin sportiv. 15,00 Șezătoare la Ăuț. 15,20 Filmoteca de aur. 16,10 Mărturii milenare. 16,40 Caleidoscop cultural-artistic. 17,55 Club T. Ilustrate de vacanță. 18,45 Timp comunist cîntec înaripat. 19,05 Eroi îndrăgiți de copii : Heidi. 19,30 Telejurnal. 20,00 Teleenciclopedia. 20,50 Film serial. Cannon. 21,40 24 de ore. 21,50 Săptămîna sportivă. 22,00 Fantezie în alb și negru.

Televiziune

Nicolae Avrigeni

O REPRIZĂ DE FOTBAL

În ziua aceea făcea sudurile absent, fără să privească flacăra albastră din vîrful brenerului, de parcă miinile i-ar fi fost racordate la un sistem cu comandă program. Totuși, simți cînd flacăra începu să dea semne de oboseală.

Aflat pe o schelă, la peste zece metri înălțime, Mitică Brebu, își ridică ochelarii pe frunte și privi jos, la ajutorul lui :

– Sandule !

Sandu Ardelea își ridică privirea spre el. Era un tînăr subțire și mărunt. Pe Marin îl cuprindea mila de fiecare dată cînd se gîndea la el și se întreba cine îl trimisese pe șantier. Privindu-l, Mitică îi spuse domol :

– Schimbă-mi tubul de oxigen :

– Nu mai avem !

„He !... he !... he !... Iată ceva nou. Cu adevărat nou", își spuse Mitică, fără să-i vină să creadă. Apoi își zise că vestea s-ar putea să fie adevărată. Și dacă era să fie adevărată, părea făcută de mîna lui. Dacă nu mai aveau oxigen, însemna că nu mai au ce face și pot să plece din șantier încotro or vedea cu ochii ! Iar el, terminase primul.

– Sandule, mă dau jos la tine și, dacă minți, îți rup oasele !

– Zău, bre ! Nea Marin s-a dus la ăștia de la calorifere să împrumute unul, ca să termine sudura de la capul blindat. Că zice să facem probe.

Marin era șeful lor de echipă. Veniseră detașați pe un șantier din București, să grăbească punerea în funcțiune a unei instalații ciudate, cu niște conducte și recipienți de diferite dimensiuni, prin care la început circulă petrol, apoi petrolul se subțiază și ceva mai tîrziu se face un fel de abur, pentru ca, în cele din urmă, să iasă înfășurat pe niște mosorele.

– Să facă el probe. Așa să-i zici. Eu plec. N-am oxigen, plec, spuse Mitică supărat, dar și ca o scuză că, dacă Marin găsea oxigen și-și termina sudura, avea să facă el probele fără el.

Așeză aparatul de sudură în unghiul unei contravîntuiri, își desfăcu centura de siguranță și începu să coboare ca o maimuță, din cracă-n cracă. Ajuns jos, se îndreptă grăbit spre vestiar. Sandu se luă pe urmele lui.

– Te duci „acolo", nu-i așa ?

– Nu știu, mă. Nu știu. E prea cald.

– Mă minți. Eu știu că te duci.

– Poate. Poate trec mai pe seară. Dacă trec, spuse Mitică, oprindu-se și întorcîndu-se spre el, o să vă povestesc eu.

– Mai bine m-ai lua și pe mine.

– Nu pot. Nu „ține". Du-te la film.

Seara, tîrziu, Mitică se întoarse la hotel. Întîrziase într-adins, ca nu cumva să sosească înaintea celorlalți. Chiar și scările le urcă încet, tîrîndu-și picioarele. Dar Mitică abia își mai ridica picioarele de pe o treaptă pe alta, și pentru că și le simțea ca de plumb.

În ciuda credinței lui că cei din echipa locală de fotbal („Avîntu' – parcă le zice") nici nu se puteau compara cu el, găsise printre ei cîteva elemente tinere și de mare valoare. Ba, unul, mic, slab, ca Sandu, dar cu niște picioare răscrăcărate, își bătuse joc de el cum nimeni nu o mai făcuse pînă atunci. Căci față de cei dinaintea lui, Mitică putuse să-și arate colții. Și avea – nu glumă ; mai ales că știa și să și-i arate. De pildă, era suficient să-l calce din greșeală cu crampoanele pe gleznă, încît să-l determine să dea drumul imediat la minge și să evite astfel un nou contact cu el. Mai avea Mitică „tălpile", la mingile în aer, iar la cele pe jos, „capacul". Cel mai mult îi plăcea să pună „capac", pentru că o „talpă" pusă la o minge în aer, era vizibilă pînă dincolo de incinta stadionului și o fluiera și cel mai începător într-ale arbitrajului. Dar „capacul" era altceva ! „Capacul" avea în el un coeficient ridicat de momeală și de pîndă disimulată și ținea de cea mai rafinată viclenie. Căci ce putea să fie mai frumos și mai plin de farmec, decît să vezi adversarul apropiindu-se cu mingea la picior și, ajuns la o distanță în care să-l ataci, tu te abții și te retragi așteptînd să-și penduleze piciorul pentru „șut" ? E suficient să-i oprești mingea sub talpa bocancului și... Doamne, cum mai dă... ca-ntr-un zid ! Îl auzi cum strigă „au" ! și-l simți cum se rostogolește dincolo de tine. Uneori își ia piciorul în brațe, și iese afară țopăind pe cel zdravăn. Ahh !... ce vremuri !... Dar nu-i nimic : mai are patru luni de pauză și o ia de la început. Ce repede au trecut doi ani !...

La început, cînd a auzit că avea doi ani de suspendare, nu i-a venit să creadă. Pusese tot așa, aproape inofensiv, mai mult ca o glumă, pe la sfîrșitul unui meci în care conduceau cu patru – zero, o talpă. Și o pusese unuia proaspăt intrat, de parcă antrenorul echipei adverse vroise să schimbe soarta meciului în cîteva minute. Dar jucătorul abia intrat dovedi imediat cu vîrf și îndesat că-și merita statutul de rezervă : a luftat – prostul dracului – tocmai cînd trebuia mai puțin, că în loc să lovească mingea, a venit exact cu țurloiul piciorului drept în crampoanele lui. Întreg stadionul parcă a auzit o trosnitură de oase, și aproape pe loc tînărul începu să urle ca ieșit din minți. Imediat targă, doctor, „chibiți" – mă rog – întreg dichisul ; arbitrul, la el, fluturîndu-i cartonașul roșu în față, fluiera și-i făcea disperat semne să iasă de pe teren. În cele din urmă, pricepu și el despre ce era vorba. Puțin mai tîrziu auzi și diagnosticul : dublă fractură de peroneu și fractură de tibie. Jucau pe Laromet și, cu toate că aproape toți spectatorii erau suporterii lor, Mitică auzi cum îl înjurau și-l făceau criminal. Mare minune că a scăpat „nesifonat" !

Ăștia din Zarcău aveau echipă bună. Adică, bunicică. Dacă s-ar pune la punct cu antrenamentele, și-ar face și el loc în linia de mijloc. Obținu cu multă ușurință întregul echipament. Ăștia din Zarcău aveau magazia plină. Și mingi ; Doamne, ce de mingi mai aveau ! Și tenișí. Și treninguri. I-a dat, lui singur, o minge. Așa cum știa el că e la echipele din divizia „A". Dar singur, cu o minge, te plictisești să o tot jonglezi. Mai ales că ceilalți parcă își unseseră bocancii cu alifie de precizie, și în loc să-l privească pe el – vezi, dragă Doamne, de ce era în stare bucureșteanu' – se zgîia el plin de admirație la ei, oriunde își întorcea privirea. Toți puteau să fie duși la circ. Mai ales unul, l-a lăsat cu gura căscată : făcea cu mingea absolut tot ce vroia. O băga pe o ureche și-o scotea pe două !

A făcut și el o ușoară încălzire ; antrenorul îi atrăsese atenția să nu forțeze că nu era momentul. Probabil, se lămurise despre cît putea și ce știa Mitică, imediat cum schimbase cîteva pase cu el. Rămas singur, a început să facă stopuri pe picior, pe genunchi și pe piept. Cînd îi reușea un stop pe piept, imediat făcea o preluare cu o fentă înșelătoare. Apoi își furișa privirile spre ceilalți, să vadă dacă îl remarcase cineva.

În „miuța" încinsă la sfîrșit, handicapul lui de tehnică individuală căută să-l suplinească printr-un travaliu ceva mai intens. Dar după cîteva sprinturi, lipsa lui de condiție fizică se făcu simțită și aici. În cele din urmă, se retrase pe o extremă. Aici, parcă era ceva mai în elementul lui : venea la minge, făcea o cursă, scurtă și o centra „ploaie" în careu. Dar coechipierii lui, vroiau centrări „șutate" și începură să-l joace din ce în ce mai rar. De fapt, îi mai trimitea din cînd în cînd cîte o minge, antrenorul.

În cameră, Sandu, împreună cu celălalt ajutor din echipă, Fănel, jucau șah. Cum intră, Mitică se prăbuși pe pat. Cei doi îl priviră. Fănel își luă bluza de șalopetă de la capul patului și o aruncă sub pat. Era puțin cam dezordonat și Mitică luase hotărîrea să-l pună la punct. Deși văzuse gestul, îl trecu cu vederea. Spune :

– Sînteți curioși !... Aă ?... Este ?

– Ai fost ?... Chiar ai fost ? întrebă Sandu.

Mitică dete din cap. Fănel, întrebă și el :

– Și ?

– I-am făcut să turbeze, răspunse Mitică, scoțîndu-și o țigară. Aruncați-mi și mie un foc, că sînt copt. M-au ologit.

Fănel se ridică și îi oferi flacăra unui băț de chibrit.

– Al dracu' să fiu, continuă Mitică, după ce trase un fum de țigară, dacă nu sînt străini de fotbal. Chiar le-am spus : „Măi fraților, fotbalul se mai mănîncă și pe piine, măi, voinicilor" ! Ce mai : să vină un ordin ca să-i împuște pe toți fotbaliștii, ăștia o să moară nevinovați.

Ochii celor doi începură să sticlească de plăcere.

– Ei sînt în vreo divizie ?

– Mi se pare că sînt cam prin „be".

Sandu și Fănel se priviră înmărmuriți : însemna că Mitică era valoros ! Însemna că scăpaseră ocazia să-l vadă pe Mitică bătîndu-și joc de toți. Dar – spuneau privirile lor – nu-i nimic : o să meargă și ei, cînd o să se mai ducă Mitică din nou. Poate or să capete și echipament, și o să-i provoace la un meci. Că, ce : ia Mitică mingea dintr-o poartă, se duce prin ei ca prin brînză pîn' la poarta-ailaltă și dă gol !

Brusc, Sandu se trezi inundat de respect. Spuse cuprins de freamăt :

– Da zi, bre : cum a fost ?

– Cum să fie ?... Simplu ca bună ziua. Vă salut, noroc. Uite, nu știu ce, halesc și eu ceva fotbal. Atît am zis. Da, imediat, poftim ! – ei. Și mă echipez. Să ies, așa, cu jambierii lăsați și cu o minge. Dar știți voi cum ?... Mă : Sandule !... Și Fănele !... : cum făceam pasul, loveam mingea, sălta puțin în aer și cădea exact s-o lovesc cu piciorul celălalt. Și tot așa, cu mingea prin aer, am ajuns pînă la centru. Aplauze la scenă deschisă, ce mai ! Imediat, antrenorul, pe mine : „Domnu', lăsați-o mai moale : știți ? noi sîntem mai începători. Nu mai lucrați – zice – așa prea"... Nu știu ce-a vrut să spună precis, că eu am dat din cap, am zis „da" și m-am dus să trag la poartă. Portaru-l aveau bun. Da' bun dă tot ! E unul din ăia care-și trage barele lîngă el și se aruncă dintr-una într-alta. Ce mai... Trăgeau ăia ca disperații din cinci-șase metri și nimic ! Nu lăsa să treacă nici musca ! Am rămas tablo p' onoarea mea ! Și-i zic, așa, într-o doară : „Aperi, vere" ? „Apăr", zice. Mă, și mi-o fac așa, pe la vreo douăjdămetri, ușoară, înainte. Sandule !... Și Fănele !... M-am cocoșat așa, pe ea, și cînd am plesnit-o o dată, s-a dus ca din tun. S-a-ntins puștiul – că era cam tinerel, cam ca tine-așa, Sandule, da' ceva mai legat – dar degeaba : i-o pusesem la colț, exact acolo unde colcăie ploșnițele. Apoi au trecut ei la cîteva ture. Aici, nu m-am băgat : era bucătăria lor, treaba lor, îi privea pe ei. Dar, la sfîrșit, miuță ! Sandule ! Fănele ! mă să-i fi văzut cum dădeau cu stîngu-n dreptu' ! Leșinai de rîs. Nu vă mai spun ce mi-au făcut pe la picioare...

Mitică își ridică pînă la genunchi un crac al pantalonului și căută cîteva semne. Nu găsi decît o julitură pe rotulă, pe care o căpătase ambiționîndu-se să-l deposedeze de minge pe puștiul cu picioarele ca niște paranteze. Dintr-o singură mișcare din mijloc, aproape imperceptibilă, acesta îl trimise „la țigări". Fenta fusese atît de desăvîrșită, de parcă Mitică îi făcuse loc respectuos să treacă. Aproape scos din minți, Mitică se repezi după el. Puștiul îl așteptă și îl fentă în același fel, exact asemeni unui profesor care expune cu răbdare aceeași teorie a doua oară, hotărît să o repete la nesfîrșit pînă cînd avea să fie însușită temeinic. Chiar așa și făcu : imediat cum primi o pasă de la un coechipier, puștiul îl căută din ochi și se îndrreptă spre el. Hotărît ca de rîndul acesta să nu-l mai lase să treacă, Mitică începu să se retragă ușor înapoi, ca un taur obosit din fața toreadorului. Dar mîngîiată de picioarele celuilalt, mingea se apropie de el și Mitică o privea ca hipnotizat, cu ochii ieșiți din orbite. Deodată se produse și inevitabilul : puștiul îl fentă la fel ca înainte și el porni în aceeași direcție. Dar, de rîndul acesta, vrînd să frîneze mai repede inerția pe care i-o căpătase trupul, picioarele i se împleticiră și Mitică se prăbuși la pămînt. Stînd încă ghemuit, se gîndi că fusese cît pe-aci să-și provoace o ruptură de menisc.

Toate astea ar fi vrut să le treacă în contul lui și să le povestească celorlalți, dar asemeni înrăiților care manifestă uneori o milă nefirească, le trecu sub tăcere. Poate pentru că diferența dintre realitate și dorință era prea mare, sau pentru plăcerea de a se ști singurul păstrător al acestei relicve. Căci pentru Mitică nu mai exista nici un dubiu : plin de talent cum era, pe puști îl aștepta un viitor strălucit.

– În vestiar, a apărut lîngă mine un chibiț. Că sucită, că-nvîrtită, că domnu', vreți să veniți la noi ? – zice. Nu – zic. Păi atunci, cu ce ocazie ? întreabă el. Așa, zic. Cu treabă. Și i-am spus că am venit din București să le fac o instalație să le meargă ceas. A făcut ochii cît cepele : „Aa !... sînteți un ceea ce se numește, specialist" ?, se miră el. Exact – îi zic. (Și la urma-urmei, să mor dacă l-am mințit). Tipul care era lîngă mine, nu știu cine era. Mi se pare că era chiar președintele clubului, că la plecare să merg eu ei la o bere. Nu m-am dus, că cine știe cînd scăpam, sau dacă mai scăpam de ei.

INA POPESCU : „Traian Vuia"

Gr. Popiți

Dragoste de Lotru

FRĂMÎNTARE

Din bîrlog, cu visu-n gene,
Fruntea și-o înaltă-n soare.
Soarbe boarea dimineții,
Umerii întinde-n zare.

Brațul, arc din pisc în piscuri
Se încoardă zmei să sfarme,
Mîndrulița s-o alinte
Somnul lin cînd n-o adoarme.

Doru-l arde ca pîrjolul,
Codru-i pare o vilvătaie.
Lui mijirea de nădeje
Răsuflarea-n piept i-o taie.

Murmur mut mocnește-n țară,
Căci durerea-i tot mai multă,
Nici nu vede, nici n-aude,
Azi el inima-și ascultă.

Simte-n vuiet de pădure
Dorul ei. Cît i-e de dragă...
Chiot răscolește codrul
Să înfrunte-o lume-ntreagă :

– „E a mea și am s-o fur !
Dragostea mi-a dat-o mie.
Jur pe cinstea mea de lotru,
Fi-va-mi soață pe vecie".

NOAPTEA

Noaptea molcom se frămîntă...

– „Mîndro, dragostea îți cîntă
Și te cheamă, te tot cheamă,
Ca o inimă de mamă".

Ochii ei senini, căprui,
Se vorbesc cu ochii lui.
Gura, toată ziua mută,
Spune tot cînd o sărută,
Ea, și roabă și ispită,
E la sînul lui topită.

Negura-i ascunde-n ea
Să nu-i vadă cineva.
Cu gînd greu și pas ușor
Satu-l lasă-n urma lor.
Pe cărări de căprioare
Zboară. Dorul nu mai doare.

Teatru

RETROSPECTIVA

● **În această stagiune,** Teatrul german de stat a lucrat cu patru regizori-pedagogi, nume cunoscute în lumea teatrală, care puteau aduce, pe lîngă garanţia unei montări de înaltă profesionalitate, necesare lecţii de arta actorului. Patru spectacole au fost deci semnate de **Rudolf Penka** (R. D. Germană), artiştii emeriţi **Mauriciu Szekler** şi **Ion Oiteanu, Hans Schuschnig.** Actriţa şi regizoarea Margot Göttlinger completează această primă categorie de colaboratori întru regie ai scenei ; i se adaugă cea a tinerilor creatori, actorii Raimund Binder, Bernd Bömches şi Franz Schilha care au apărut, pe afişe, ca regizori. Directorul de scenă Dan Radu Ionescu a montat două piese româneşti, „Moartea unui artist", o reluare, cu altă distribuţie, a unui spectacol de acum un deceniu şi „Celebrul 702". Cu excepţia piesei lui Horia Lovinescu şi a dramei lui Caragiale, „Năpasta", nu se poate vorbi de opţiuni prea inspirate din repertoriul autohton ; a lipsit piesa originală de imediată actualitate. Greu de stabilit deci cel mai bun spectacol, deşi din punctul de vedere al interpretării s-au realizat frumoase creaţii, ale lui Peter Schuch, Irmgard Schati, Josef Jochum. Adesea concepţia regizorală şi creaţiile actoriceşti au depăşit simţitor calitatea textului : e cazul premierelor cu : „Descumpănitul", „Sărutul". „Baia de Anul Nou".

● **Un nou regizor** pe scena Teatrului maghiar de stat, Gali Ernö, semnatarul unor spectacole de certă personalitate : „Morarul din Sanssouci", „Matei Giscarul", mişcîndu-se cu dezinvoltură într-o largă galerie de specii dramatice. Multă comedie bună s-a prezentat în această stagiune : „Interesul general". „Tăcuta doamnă". „Fetele Tünderlaki". Se poate însă repeta, ca şi în cazul Teatrului german, observaţia : lipseşte piesa românească de ultimă oră, în alte stagiuni, punctul de rezistenţă al repertoriului acestui colectiv. Tinerii actori au beneficiat de multiple prilejuri de afirmare sau confirmare a talentului lor, figurînd, alături de virfurile consacrate, Şinka Karoly, Fabian Ferenc, între autorii celor mai izbutite creaţii. Cel mai bun spectacol al stagiunii ar fi cel realizat de Mihai Berechet cu „Domnii Glembay" de Miroslav Krleza, urmat, îndeaproape de „Tăcuta doamnă" (regizor Cseresnyes Gyula) şi „Matei Giscarul".

● **Scena celor mici** a încercat să-şi afle un drum al său. Cîştigul : aducerea actorului pe scenă, valorificarea mai inspirată a personalităţii artistice a acestora. S-a utiiizat însă excesiv această formulă ! În repertoriu s-au aflat, din păcate, multe piese de slabă calitate literară, stîngaci elaborate : „Fiuţii cerbi", „Are tata trei băieţi". S-a renunţat, poate, prea pripit, la păpuşa în sine, rezervîndu-i-se un rol mult mai mic decît popularitatea de care se bucură în rîndul beneficiarilor actului educativ pe care îl întreprinde teatrul. Succesele de necontestat ale stagiunii sînt, poate paradoxal, spectacole de studio care au inaugurat stagiunea : „Cetăţuia Vărădiei" şi „Doina". Un deosebit „atu" al montărilor, a fost, fără îndoială scenografia – semnată de **Sofia Krzyzanowski** („Cetăţuia Vărădiei", „Doina", „Cosiţe aurii") şi **Eustaţiu Gregorian** („Fiuţii cerbi", „Are tata trei băieţi") nu o dată mult mai expresivă decît textul .

ILDICO ACHIMESCU

Plastica

Portretele Inei Popescu

(Urmare din pag. 1)

Geneva, reprezentîndu-l pe juristul Aurel Popovici.

În atelierul artistei de pe strada Delfinului, proiecte în diverse faze, portretul poetului Dorian Grozdan, portrete de copii, sau portretul unei activiste a culturii, sînt doar făcliile care mîine vor prinde viaţă sub îndelungi ore de migală a creaţiei. Printre lucrările finite am mai putea aminti portrete de muncitori, scene de familie şi un emoţionant moment „1907". Ina Popescu n-a uitat că arta înseamnă trăire la înalte temperaturi şi vibraţie adîncă, portretul însemnînd de fapt suma stărilor sufleteşti şi biografia fierbinte şi nescrisă a omului, căruia sculptura artistei vine să-i aducă un impresionant omagiu.

Panoramic

● **La Librăria „Mihai Eminescu"** cititorii timişoreni au avut prilejul să se întîlnească cu scriitorul Franyó Zoltán, autorul unui recent volum de traduceri în limba maghiară, apărut la editura Kriterion. Volumul se intitulează „Poeţi austrieci" şi cuprinde peste 300 de poezii aparţinînd unui număr de 30 de autori. Cu ocazia lansării cărţii a vorbit scriitorul Sasz János. ● **Filmele cunoscuţilor cineamatori** de la Cineclubul C.F.R. din Timişoara, „Accidente la prese" şi „Accidentul numărul 10", distinse la Festivalul naţional cu Marele premiu şi Premiul I, vor participa la simpozionul pe teme de protecţia muncii care va avea loc la Bucureşti. ● **Salonul literar-ştiinţific** al Bibliotecii judeţene l-a avut recent ca invitat pe lectorul universitar Corneliu Nistor, care a prezentat expunerea „Prezenţe culturale româneşti la Viena de-a lungul veacurilor". ● **O nouă apariţie editorială timişoreană.** Cercetătorul ştiinţific Olimpia Berca semnează volumul „Poetici româneşti", recent apărut la Editura Facla. ● **Ciclul „În spiritul hotărîrilor marelui Congres",** iniţiat de Casa de cultură a studenţilor continuă cu o expunere-dezbatere intitulată „Eroi şi locuri din războiul pentru independenţă". ● **Tot la Casa de cultură a studenţilor** a fost vernisată expoziţia afişului polonez de teatru şi film. ● **Brigada artistică de agitaţie** a sindicatului Filaturii de mătase Lugoj a fost distinsă cu o menţiune la faza finală de la Sibiu, a formaţiilor din ramura industriei uşoare. ● **„Gaudeamus"** e genericul unei instructive expediţii studenţeşti la care participă membrii cineclubului, ai cercului foto şi ai revistei „Forum". Scopul acestei expediţii este realizarea unui bogat material documentar din taberele de muncă patriotică şi de odihnă ale studenţilor.

OBSERVATOR

Dialog cu GH. LUCHESCU, directorul Casei municipale de cultură din Lugoj

– Ce ne poţi spune despre artiştii amatori, (despre aceşti minunaţi oameni, cum îi numeai dumneata), a căror activitate este, desigur, „sufletul" oricărei case de cultură ?

– Eu am o mare stimă pentru artistul amator. Cred că trepta‡ mişcarea artistică de amatori o să ajungă la un asemenea grad de perfecţionare, încît o să dispară deosebirea dintre arta acestora şi cea a profesioniştilor. Ba mai mult, chiar, spectacolele bune ale amatorilor vor avea mai multă spontaneitate, mai multă prospeţime. Colectivul de artişti amatori este unit printr-un singur liant: talentul, pe care fiecare doreşte să şi-l valorifice pe plan social. Într-un asemenea colectiv, muncitorul, medicul, profesorul, inginerul, elevul au un unic statut, acela de artist amator, la care valorificarea pasiunii a talentului, a devenit o obligaţie morală nescrisă. Aici trebuie să intervină competenţa, străduinţa animatorului cultural de a descoperi talentele – aceste posibilităţi artistice latente – şi de a le valorifica.

– Ne-ai putea contura profilul unui animator cultural ideal ?

– Oricum, profilul unui animator cultural este foarte complex. Eu voi aminti doar cîteva trăsături, pe care trebuie să le avem în vedere, cînd este vorba de animatorul cultural. Şi anume, acesta nu trebuie văzut ca fiind numai un simplu cadru organizatoric. El trebuie să fie şi un harnic cercetător, un om care să se documenteze, ca să ştie care sînt necesităţile culturale ale maselor, care este specificul cultural local. La rîndul său, animatorul cultural trebuie să fie în permanenţă animat de dorinţa de a se informa, de a fi la nivelul exigenţelor societăţii contemporane. Fără o bună pregătire, animatorul cultural nu va şti, de pildă, cum trebuie să fie valorificată tradiţia în contemporaneitate, dîndu-i dimensiunile vieţii noi socialiste ; nu va şti să dirijeze gustul publicului.

– Pentru a cunoaşte mai bine care sînt îndatoririle unui animator cultural de la o casă de cultură, spune-mi, te rog, prin ce poate fi definită o asemenea instituţie ? Şi ce ne poţi comunica despre Casa de cultură din Lugoj ?

– Casa de cultură este un for al culturii şi educaţiei socialiste şi se prezintă, astăzi, ca fiind un sistem complex ce îmbrăţişează cele două domenii fundamentale ale procesului educaţional : a) informativ-formativ şi b) mişcarea artistică de amatori. Acestor două domenii importante li se adaugă activitatea desfăşurată în cadrul cercurilor existente (cu caracter tehnico-aplicativ şi dezvoltare a aptitudinilor artistice). În oraşele în care nu sînt instituţii profesioniste (aşa cum este Lugojul), casa de cultură polarizează aproape întreaga viaţă spirituală a localităţii. Programul educaţional al Casei municipale de cultură din Lugoj este fundamentat ştiinţific bazîndu-se pe o bună cunoaştere a vieţii sociale a oraşului, corespunzînd, astfel, necesităţilor de cultură a localităţii. **Noi dorim să transpunem în viaţă hotărîrile trasate de documentele partidului nostru, adaptîndu-le la specificul oraşului.** Toate acţiunile noastre sînt corelate la planul unic de activitate, elaborat, la nivelul Comitetului municipal de partid. Colaborăm cu toţi factorii educaţionali ai oraşului şi cu cei judeţeni. Răspunzînd cu generozitate invitaţiilor noastre, sîntem sprijiniţi în diverse acţiuni culturale de o seamă de personalităţi, din Timişoara, şi din alte centre culturale ale ţării.

– Cu toate că în capitolul II (Contemporaneitate) al monografiei „Lugojul cultural-artistic" al făcut o largă prezentare a formelor şi mijloacelor de manifestare a Casei municipale de cultură, te rog, să revii, acum, foarte succint, la acest subiect.

– În ultima vreme, la această instituţie este din ce în ce tot mai mult amplificată activitatea de difuzare a cunoştinţelor cultural-ştiinţifice. În acest sens a început să se impună brigada ştiinţifică specializată sau complexă. Universitatea populară din Lugoj, organizată în principal de către activul Casei municipale de cultură, în colaborare cu Consiliul municipal al sindicatelor, Comitetul municipal U.T.C. şi Comitetul municipal al femeilor, la sediul şi la locurile de muncă (întreprinderi şi instituţii), a cunoscut un proces continuu de lărgirea sferei de cuprindere a oamenilor muncii de toate categoriile socio-profesionale, fapt oglindit atît de numărul cursurilor şi al cursanţilor, cît şi de conţinutul tematicii abordate. Dar formele de activitate cele mai pregnant conturate ale Casei municipale de cultură constă în manifestarea plenară a formaţiilor artistice (Corul Ion Vidu – decorat cu Ordinul Muncii cl. I, Teatrul popular cu stagiune permanentă, decorat cu Medalia Culturală cl. I, Ansamblul folcloric „Lugojana", Brigada artistică de agitaţie „Corpul de balet) a cenaclului literar „Ion Popovici Bănăţeanul", a cercului plastic, a cercurilor artistice şi de iniţiere muzicală, a cercurilor de limbi străine etc. Întreaga noastră activitate a fost profund stimulată în perioada pregătitoare a Congresului educaţiei politice şi al culturii socialiste şi de lucrările acestui larg forum democratic. Avem potenţialul necesar pentru a traduce în viaţă hotărîrile partidului şi prevederile Programului P.C.R. cu privire la educarea socialistă a oamenilor muncii, la munca politico-ideologică şi cultural-educativă de formare a omului nou – făuritor conştient al societăţii socialiste multilateral dezvoltate şi al societăţii comuniste.

AUREL TURCUŞ

Memento

NADIA !

Nu vom căuta să adăugăm noi superlative (ele au umplut coloanele tuturor ziarelor de pe mapamond în acest timp olimpic !) triumfului fără precedent al tinerei românce, care a făcut să răsune imnul ţării de trei ori la Montreal, şi al cărei nume este de acum pe buzele întregii omeniri : NADIA COMĂNECI ! Ar fi o întreprindere banală. Ea a fost încununată nu numai cu cinci medalii, ci şi cu cele mai strălucitoare metafore aduse de presa lumii. „Steaua din România", „Zeiţa stadionului", şi alte titluri asemănătoare spun totul despre excepţionala comportare a Nadiei. Ea a obţinut prima notă de 10 din istoria acestui sport, apoi a doua notă de 10, a treia, a patra şi aşa mai departe. Ea a învins computerul, care nu era capabil să consemneze nota maximă. Maşina nu crede în om ? Nu ,omul nu crede încă în marea forţă a sa, perfecţiunea.

Presa întreagă însă, publicul cel mai larg în utimă instanţă, riscă să facă o greşeală, furat de rezultatele fără precedent ale Nadiei. Şi ar fi păcat. Autorul, sau hai să-i zicem co-autorul, acestui minunat triumf sportiv românesc este antrenorul Nadiei : BELLA KAROLY ! Perseverenţa, răbdarea şi priceperea cu care a lucrat el au dus la aceste rezultate magnifice. I se cuvine deci un cuvînt de mulţam acelula ce simte cu adevărat greutatea medaliilor fetei noastre de aur, Nadia Comăneci. El este creatorul noii şcoli de gimnastică românească. Împreună cu soţia sa, El, Bella Karoly, declară că Nadia nu e singura stea, că alături de ea, la antrenamente încă vreo cîteva fete sînt apropiate de valoarea ei. De altfel argintul Teodorei Ungureanu ne-a convins.

Gimnastica feminină românească e pe drumul cel mai bun. Bravo Nadia ! Tu ai învins computerul, noi am învins somnul pentru a te urmări pe micile ecrane la orele cînd cocoşii cîntau pentru a doua oară.

Îţi mulţumim, Bella Karoly !

ION VELICAN

La soare

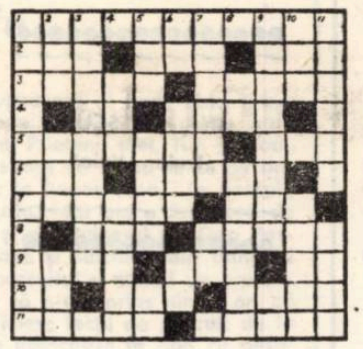

ORIZONTAL : 1) Poet, prozator şi publicist român contemporan, autorul poeziilor „Emblemele soarelui" şi „Să ne-amintim de amurguri" publicate în volumul de versuri „Iluminările mării". 2) Din Cenad ! – Ultimele raze ale soarelui ! – Distins. 3) Prozator moldovean contemporan, autorul volumului „Cu soarele în braţe". – Se schimbă în funcţie de radiaţia solară, de la ecuator la poli. 4) Debutante la „Orizont" ! – În versurile clasice. 5) Prozator şi publicist român contemporan, autorul volumului de povestiri „Soarele se uită înapoi". – Ori. 6) Localitate în Suedia – Turtă ce se coace sub spuză. 7) Prozator şi gazetar român contemporan, autorul culegerii de povestiri „Soarele răsare în zori" – Durata revoluţiei Pămîntului în jurul Soarelui (pl.) 8) Aici (inv.) – A tăcea (fig.) 9) N-a fost expus îndeajuns razelor soarelui – Se caută-n vacanţă, alături de soare, la mare – Estic, în ultima instanţă ! 10) Două din trei ! – Răsărit – Uite. 11) Soarele, de exemplu – Sursă de fascicule luminoase coerente, foarte intense şi înguste, cu mare directivitate, cu ajutorul căreia se obţin temperaturi de zeci de mii de grade.

VERTICAL : 1) Autorul dramei „Apus de soare". 2) Face cu una pereche – Vînt de răsărit (pop.) – Luminează mina mai ceva ca soarele. 3) Poet român contemporan, autorul volumului de versuri „Soare scufundat" 4) Negrii, doar la sfîrşit !... – Riu în R. F. Germania. 5) Timp nefavorabil – Primele semne de caniculă ! – Început şi sfîrşit de solstiţiu ! 6) Măsoară suprafaţa... în solarii ! – Pornesc din soare – Bronzat, în cele din urmă ! 7) ... „soarelui", piesă de teatru de Andi Andrieş (neart.) – Primele semne ale apusului ! 8) Calm ! – Perla litoralului românesc, de care zice-se în cîntec, s-a îndrăgostit soarele. 9) Prozator şi publicist român contemporan, autorul schiţei „Soare în plină iarnă" publicată în volumul „Primiţi, puţină duioşie" ? – Odată cu apariţia unui astru ! 10) Primele momente ale nămiezii ! – Răsărit (fem. pl.) 11) Unul din fiii soarelui – Personaj legendar, închis în labirint, de unde a reuşit să fugă împreună cu tatăl său, cu ajutorul unor aripi făcute din pene lipite cu ceară. Apropiindu-se prea mult de soare, ceara aripilor s-a topit, iar el s-a prăbuşit în mare.

Dicţionar : RUE, CII, EUR, EIDER.

VIOREL ABRUDAN

Consemnări

Texte şi pre-texte

Preocupaţi de problemele majore ale „cultivării" limbii, învăţaţii Şcolii ardelene încearcă să explice semnul lingvistic. Gh. Şincai arată că vorbele : „sînt spuneri de cugete făcute cu gura", adică: „prin cuvinte să spun cu gura lucrurile care se gîndesc" (cf. Iosif Pervain, **Studii de literatură română.** Ed. Dacia, Cluj, 1971, p. 83), în timp ce Paul Iorgovici ajunge, pe căi diferite, la aceeaşi constatare : „... virtutea cuvintelor „care spre acela svîrşit se întrebuinţează ca neşte semne a perceptului minţii, ca tot însul să înţeleagă şi perceptul minţii ce e ligat cu cuvîntul acela" (Vezi „Şcoala ardeleană". I, Ed. Albatros. Bucureşti, 1970, p. 240). După cum se observă, relaţia dintre cele trei elemente : **realitate / referinţă / semn** este, în fond, pentru cărturarii pomeniţi, o relaţie triunghiulară : **obiect („lucru") / gîndire („cuget") / cuvînt,** unde între realitate (: „lucru") – la care se referă **semnul** (: „cuvîntul") – şi **semn** („cuvînt") nu există un raport direct, întrucît **cuvîntul** nu ţine locul **realităţii** („a lucrului"), ci a **referinţei** (al „cugetului" sau „perceptului **minţii**"). Cu alte cuvinte, pentru învăţaţii pomeniţi, nu există o relaţie naturală şi directă între **cuvînt** şi **obiect** („lucru"), ci numai mediată de capacitatea simbolizatoare a fiinţei umane. Aceştia intuiesc, pe de alta, că limbajul („cuvîntul") face din ei o fiinţă raţională, căci permite formarea **conceptului** ca ceva distinct de obiectul concret, deci deschide drum abstracţiei şi imaginaţiei creatoare. Or, în felul acesta, învăţaţii pomeniţi definesc, în speţă, ceea ce se înţelege, astăzi, prin **funcţia simbolizatoare a limbajului.** Mai mult, forma lingvistică este, pentru P. Iorgovici, nu numai condiţia transmisibilităţii unui conţinut de gîndire, ci însăşi condiţia realizării ei : „ci noi însa Raţia nici nu ne reau ajuta atăta, nici nu ne reau putea aşa aceia în noi, de ce percepem cu mintea nu ream putea descoperi prin cuvinte" (**Ibidem,** 241), autorul vrînd să arate că, pentru a deveni exprimabil, ceea ce gîndim („raţia") trebuie să fie transpus în cuvinte, adică să treacă prin limbă şi să împrumute cadrele acesteia. Altfel, „raţia" s-ar putea reduce, dacă nu la nimic, la ceva atît de vag şi de nediferenţiat, încît nici nu putem să-i considerăm drept „conţinut" distinct de „forma" pe care i-o conferă limba. Potrivit, aşadar, cu cerinţele impuse de **„funcţia simbolizatoare a limbajului** – ce include, desigur, pe cea **formativă,** în sensul că limba participă direct la formarea gîndirii – trebuie să se realizeze orice progres în limbă. Întrucît atît în filogenie, cît şi în ontogenie, evoluţia progresivă a gîndirii se manifestă de la concret la abstract, e firesc ca o atare evoluţie să aibă consecinţe pe plan lingvistic, mai ales din punct de vedere lexical, implicînd, pe lîngă unele modificări ale inventarului de cuvinte, şi unele schimbări calitative, respectiv proporţia dintre termenii concreţi şi cei cu sens abstract şi general, aceasta, desigur, în favoarea celor din urmă. Or, completarea mijloacelor lexicale cu termeni abstracţi : cu „semne ale perceptului minţii" implică, de fapt, umplerea golurilor reliefate în această direcţie de vechea limbă română literară, ea urmînd să se facă pe căi diferite.

Sensul major al cultivării limbii nu se reduce, însă, la învăţaţii pomeniţi, la cerinţele impuse de **funcţia simbolizatoare a limbajului.** Ea constituie pentru aceşti învăţaţi istoria abstractizării semnificaţiei, dar, concomitent, şi a stilizării semnificantului. Astfel, G. Const. Roja crede că „limba va fi deplinită atunce, dacă toate cuvintele ei împreună vor sta a dobîndi pusul scop carele e împărtăşirea cugetelor şi afară de aceea, că le va avea, în întregimea cuvintelor, mulţime şi frumuseţe" (Vezi : **Măiestria ghiovăsirii româneşti,** Buda, 1809, p. 11). **Pusul scop,** adică sensul „cultivării" limbii, este realizarea **întregimii cuvîntului,** ceea ce înseamnă, în fond, acordul perfect dintre **idee şi forma ei de manifestare,** adică între „împărtăşirea cugetelor" şi „frumuseţe", în termenii folosiţi de autor. Important este că o atare **frumuseţe** – ceea ce denumim astăzi prin **expresivitate** – nu este pentru Gh. Const. Roja un atribut al ideii, ci, după expresia folosită de el, un element intern al acesteia, o parte din „întregimea cuvîntului" care participă la dezvăluirea sa. Aşa se explică de ce P. Maior „ar dori şi cu nişte cuvinte pînă acum adevărat numai la cei literaţi şi învăţaţi români cunoscute" a completa **Lexiconul** şi „a îmbogăţi limba".

Necesitatea subţierii materiei semnificante a cuvîntului în vederea unei exprimări mai complexe şi mai nuanţate se rotunjeşte, treptat, în concepţia cărturarilor pomeniţi, pe măsura intuirii tot mai exacte **a funcţiei expresive a limbii.** Ca atare, vor fi luaţi în considerare şi alţi factori de natură lingvistică sau prozodică care conlucrează în acest sens : „curgerea graiului", precum şi unele probleme de eufonie, remarcate de S. Micu, spre a evita o limbă „neplăcută urechilor", ca acea a Bibliei de la 1688.

Funcţia simbolizatoare a limbajului se întregeşte, aşadar, în gîndirea învăţaţilor pomeniţi, cu cea a necesităţii unui instrument lingvistic complex şi nuanţat, întrezărind timid aptitudinea limbii române pentru construcţiile împodobite şi figurate, după cum se specifică într-un prospect de tipărituri româneşti publicate în Ardeal, la 1795 : „limba să verse din rost cuvinte, nu cuvinte, ci mărgăritare, nu glasuri, ci trandafiri".

DORINA DINCĂ

Însă, deci, totuși

Dicționar ortografic

Întrebările a numeroși cititori cu privire la folosirea virgulei sînt pe deplin justificate. Virgula este, într-adevăr semnul de punctuație cel mai des folosit, care provoacă cele mai numeroase incertitudini. Chiar persoane care au învățat bine gramatica și cunosc regulile de folosire a virgulei au început să aibă îndoieli cu privire la valabilitatea acestor reguli. Ni se semnalează frecvente abateri în folosirea (dar mai ales în **nefolosirea**) virgulei în articole, studii și cărți semnate cu nume foarte cunoscute. Din această cauză se nasc întrebări : **Există sau nu reguli precise de folosire a virgulei ? Dacă există, trebuie sau nu să fie respectate ?**

La ambele întrebări răspunsul nu poate fi decît afirmativ. De ce apar atunci atîtea inconsecvențe ? Pentru că nu sînt cunoscute totdeauna cerințele gramaticale care impun apariția virgulei în textul scris și pentru că, de multe ori, prevalează folosirea virgulei cu scopul de a reliefa valori stilistice în exprimarea scrisă. Cu privire la funcția stilistică a virgulei nu se pot da reguli precise, în asemenea cazuri rămînînd la aprecierea celui ce scrie, după „simțul limbii" și după măiestria cu care mînuiește condeiul. Această libertate este însă circumscrisă de necesitatea de a nu încălca regulile gramaticale.

Dintr-o anchetă, am consemnat faptul că cei mai mulți vorbitori de limbă română au reținut, din școală, că trebuie folosită virgula atunci cînd, în citirea celor scrise, se face o pauză. Indicația este corectă, dar poate fi aplicată **numai atunci** cînd nu contravine unei reguli gramaticale. De exemplu să nu despartă subiectul de predicat (Situațiile care interzic folosirea virgulei sînt clare în INDREPTAR, p. 53, 56).

Este cunoscut versul eminescian: „Eu nu ți-aș dori vreodată să ajungi să ne cunoști". Cine a auzit poezia, recitată cu intonația corectă, a sesizat o scurtă pauză după cuvîntul **eu.** Această pauză are valoare afectivă, de subliniere a subiectului, este deci greșit să se marcheze, în scris, prin virgulă.

Asemănătoare (dar nu identică !) este și situația celor trei conjuncții din titlul acestui articol. Despre acestea se spune clar (INDREPTAR, § 228) că nu se despart prin virgulă, cînd sînt așezate în interiorul unei propoziții.

De ce se semnalează totuși atît de frecvente încălcări ale acestei prevederi ? Pentru că se interferează cerința gramaticală cu valoarea stilistică a poziției. În mod obișnuit, conjuncțiile **însă, deci, totuși** se plasează la începutul propoziției din care fac parte. Cînd exprimarea în scris plasează în interiorul propoziției (deci în alt loc !) una dintre aceste conjuncții, se produce o accentuare deosebită a ei, o subliniere care o scoate în evidență. De aci apare izolarea prin virgule. De pildă, în propozițiile : „Ne aflăm, **deci,** în fața cerinței de a scrie o istorie a literaturii române", sau „Ce rămîne, **deci,** din literatură" ?, autorii lor au scos în evidență caracterul conclusiv al exprimării, prin așezarea conjuncției **deci** într-un loc neașteptat. Nu erau însă necesare virgulele ! Locul în propoziție este suficient pentru a accentua valoarea conjuncție, care, atunci cînd se află la începutul exprimării apare șterșă. Așadar, **însă, deci, totuși** nu trebuie să fie izolate prin virgule în interiorul propoziției.

V. ȘERBAN

Corespondența

Nichifor Gheorghe : Aceste lucrări par expresia unei oboseli (a condeiului). Avem în vedere, în această apreciere, o comparație cu propriile Dvs. poeme, apreciate și publicate anterior în revista noastră. Dar s-ar putea să fie de vină graba, lucrul făcut de mîntuială. Dvs. știți, probabil, mai bine.

A. George Secoșan : Stihuri convenționale, ușor hilare : „Fericirea nu se măsoară / în veșnicii / nici în secoli / și nici în milenii" etc.

George Papp : La întrebarea pe care ne-o puneți, răspundem, spre regretul nostru, negativ. Totul depinde de Dvs., de felul cum vă veți concentra, în viitor, pentru că șanse aveți, din cîte ne dăm seama.

Ion Alexandru Roncea : Aveți unele calități care vă îndreptățesc preocupările literare, dar nu vă controlați suficient, ca în aceste rînduri : „Cînd am călcat pragul / Venirii pe lume / Am deschis ochii / Speriat de zgomotul firescului / Mă trezise tipătul păsărilor / Crescut printre fire de iarbă" etc. De unde știți ?

Ion Velea : Sînt măgulit de propunerea Dvs. de a coresponda „independent de revista Orizont", mai ales că nu sînteți singurul care-mi dă această posibilitate. Chiar dacă nu vă contrazic întrutotul, că ați avea de cîștigat, sînt nevoit să mă rezum la spațiul ce ni se oferă aici. Cît privește întrebarea dacă ați mai evoluat, mi-e greu să vă răspund. Dacă putem vorbi de o evoluție aici, ea se produce încet, în etape insesizabile, prin acumulări treptate, prin multă muncă, studiu și răbdare. Probabil că nici pomul nu știe în fiecare zi cît i-au evoluat fructele. Dar vine clipa, după anotimpurile secretelor laboratoare, cînd fructul e frumos, aromat, gustos și cules cu bucurie.

Bircea Gheorghe : Vă mulțumim pentru aprecieri. Am silabisit cu mare greutate unele versuri din cele trei poeme. Sînt stihuri frumoase în **Poeme pentru Maria,** dar pentru a ne exprima ar trebui să ne trimiteți manuscrise citibile.

Petru Vlad : Scrisoarea Dvs. cuprinde multe gînduri bune despre artă, despre munca literară. Ne vom bucura să vă publicăm lucrările, atunci cînd le vom găsi reușite. Din noul plic n-am putut alege nimic, dar vă așteptăm cu aceeași încredere.

Silviu Ghenea : Versuri frumoase în **Ce sînt** și **Vis.** Ni se pare că vă aflați pe un drum bun.

Marilena Moldovan : Ne place tonul confesiv, frust, al versurilor Dvs. Din păcate, efortul Dvs. artistic pare insignifiant. În acest sens ar trebui să vă îndreptați atenția.

Păcuc Corina Elena : Versuri modeste.

Ioan Mureșan : Aveți remarcabile posibilități de a realiza tropi. Versurile sînt însă reci și verbioase — lucruri remediabile prin muncă susținută și studiu.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

Mica antologie

DESPRE AȘTEPTARE

Chip în așteptare,
Corn de lună nouă în ochiul
curcubeului.

Cineva toarnă sevă
în inima arsă a flăutului !

Cineva lovește cu ciocane de rouă
în buza clopotului de argint !

Cineva mătură Calea Lactee
purtînd pe creștet cinci porumbei
albi.

Chip în așteptare ; maică
cerneala zorilor îmi intră prin
porii oaselor.

I. P. VLAD

EVOCARE

Acel anotimp a fost o flacără
filtrată printr-o ogivă de stea
aurită de pulberi de glorii
venind de sub covoare de ierburi
din pieptul eroilor.

Sufletul nostru
n-a uitat anotimpul de purpură
și-n fiecare an
îi schimbă veșmîntul
așezînd pe brațele patriei
imense steaguri de lanuri . . .

DAN PAVEL

DE TOT TÎRZIU

Chiar și pescărușul suie-nspre
tîrziu

Roua se adună-n
Galbenul de flutur,
Lîngă tihna ierbii
înălțimea-mi scutur.
Steaua din privire
Se făcu de jar
Martor mi-e pocalul
Fructu-a fost amar
Undeva cuvîntul
S-a izbit de iaz.

CUCU M. MURGU

Cu prof. dr. CONSTANTIN POPA

(Urmare din pag. 1)

fecționările în această direcție asigură o mai bună pregătire teoretică și practică a studenților.

În privința practicii pedagogice credem că am reușit în bună măsură să realizăm sarcina pregătirii unor buni profesori, tocmai prin inițierea practicii pedagogice continue în sate și comune, în cadrul căreia viitorul profesor este pregătit pentru a face față sarcinilor complexe ce-l așteaptă ca dascăl al etapei pe care o parcurgem, în care el trebuie să fie un activist social și cultural, cu o bună pregătire nu numai de specialitate, ci și politică și ideologică.

— Ideea acestei integrări a fost formulată la recentul Congres al educației politice și culturii socialiste. Ce alte idei ați mai reținut pentru dezvoltarea și perfecționarea Universității timișorene și cum le veți concretiza în anii ce urmează ?

— În expunerea tovarășului Nicolae Ceaușescu la Congresul educației politice și al culturii socialiste se subliniază din nou necesitatea legării strînse a școlii de cercetare și producție, în sensul asigurării pregătirii „tineretului pentru muncă și viață și totodată însușirea celor mai noi cunoștințe teoretice, științifice și culturale — să dezvolte în rîndul tinerilor respectul și pasiunea pentru munca concretă, producătoare de valori materiale". După cum se vede, vom fi obligați să punem accentul pe sporirea valențelor educative ale procesului de învățămînt, ceea ce cred că impune o grijă deosebită pentru **creșterea competenței cadrelor didactice, precum și** pentru întărirea vieții ideologice din catedre. Înțelegem că ideea integrării nu trebuie limitată doar la activitatea direct productivă, dar vrem să realizăm de așa manieră integrarea, încît ea să exercite o influență tot mai puternică asupra întregii vieți universitare, pentru sporirea rolului învățămîntului în pregătirea și educarea studenților.

— În ce măsură credeți că Universitatea din Timișoara ar putea deveni un centru focalizator al culturii și științei din această parte a țării ?

— Cred că Universitatea noastră și-a amplificat mult în ultima vreme funcția sa culturală în această zonă a țării. O bună parte a realizărilor noastre didactice și științifice sînt cunoscute în județul nostru și cele limitrofe, unele sînt deosebit de apreciate pe plan național sau chiar peste granițele țării. Multe cadre didactice, în mod permanent și cu deosebită competență, desfășoară o bogată activitate social-politică, de promotori ai culturii și științei în rîndul maselor, în calitate de lectori ai C.C. al P.C.R., ai Comitetului județean de partid și de membri ai Comisiei ideologice, de activiști ai Comitetului județean de cultură și educație socialistă etc. Credem că, mai ales, buna pregătire a absolvenților noștri va vorbi despre rolul de centru cultural și științific al Universității timișorene.

— Sînteți de cîteva săptămîni noul rector al acestui institut de învățămînt superior. Cu ce gînduri și sentimente porniți la început de drum ?

— Sînt conștient de răspunderile mari pe care le incumbă o asemenea funcție, mai ales acum, cînd școala superioară, ca și învățămîntul nostru în general, trece printr-un proces de transformări impuse de revoluția științifică și tehnică, precum și de noile realități ale României, care trebuie să ducă la un salt calitativ, revoluționar în acest domeniu, cum de altfel ne cere și conducerea de partid, documentele Congresului al XI-lea, Programul partidului.

Lucrez de mulți ani în această instituție și îmi sînt cunoscute atît realizările, cît și marile rezerve de care dispunem, pentru a face din Universitatea timișoreană un puternic focar de cultură în acest colț de țară și un adevărat centru de învățămînt, **cercetare și producție.**

Ritmul perfecționării umane

(Urmare din pag. 1)

perienta și cunoștințele pe care le vom acumula în diferite domenii de activitate".

Proces complex și de durată, desfășurat conștient și dirijat de P.C.R., formarea omului nou — idee axială a concepției revoluționare a partidului nostru — se definește nu ca un deziderat abstract ci racordat (în conținut) cerințelor și necesităților conștientizării procesului istoric al construcției socialismului, creșterii rolului factorului subiectiv în devenirea societății noastre, convergînd — ca țel final și într-un scop evident practic — asigurării condițiilor de afirmare și manifestare plenară a personalităților umane.

Intensificarea muncii de educare politică, revoluționară a tuturor oamenilor muncii vizează adecvarea modului de gîndire (concretizat comportamental și atitudinal) al fiecărui membru al societății exigențelor progresiv superioare înscrise de dezvoltarea societății noastre, accelerării procesului de perfecționare socială. Dar **ritmul perfecționării** — problemă concomitent colectivă și personală — **reprezintă,** așa cum observa P. Pînzaru, — **o problemă politică de asimilare a noului,** etalonul dezvoltării conștiinței socialiste neconstituindu-l gradul de însușire a unor adevăruri abstracte sau teze filosofice despre rolul conștiinței ci tocmai **gradul de participare conștientă** la soluționarea optimă a sarcinilor construcției socialiste, abnegația și dăruirea materializate în remarcabile fapte de muncă în toate sferele activității sociale, amplificarea conducerii directe, nemijlocite în spiritul afirmării largi a democrației socialiste. **Produs al societății și** factor generic al acesteia (prin relațiile **sale sociale**), **omul** — în context socialist — dobîndește **posibilitatea realizării sale în societate și prin ea,** gradul de dezvoltare al conștiinței socialiste condiționînd firesc gradul de participare responsabilă la conducerea vieții economico-sociale.

Rezolvînd problemele fundamentale ale umanismului (eliberarea omului de exploatare și făurirea unor relații sociale bazate pe echitate), socialismul permite înscrierea cerinței dezvoltării și afirmării multilaterale a personalității umane ca obiectiv central în activitatea practic-educativă. Se poate afirma chiar că specific actualei etape este faptul că **problemele umanismului, ale formării omului nou și ameliorării condiției sale au trecut în mod deosebit în prim-planul practicii politice, social-economice și ideologice,** constituind sarcini nemijlocite ale acțiunii politice și nu deziderate îndepărtate. **„În centrul politicii generale a partidului și statului de edificare a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare spre comunism** — se subliniază în Programul P.C.R. — **se va afla permanent omul — factorul esențial al întregii dezvoltări economico-sociale, — satisfacerea plenară a cerințelor sale de viață în continuă creștere și diversificare, afirmarea neîngrădită a personalității umane".**

Constant orientată spre realitățile și necesitățile actualei etape de dezvoltare a societății noastre, politica educațională (implicînd continua perfecționare a activității ideologice, în concordanță cu spiritul revoluționar ce guvernează întreaga activitate și existență umană în socialism) își propune continua lărgire a orizontului spiritual al tuturor membrilor societății, realizarea unui nivel corespunzător de cunoștințe tehnico-profesionale și a suportului de competență — reclamat de condițiile producției și vieții moderne, însușirea intimă a concepției materialismului dialectic și istoric despre lume și viață ; răspunzînd nevoii de creație și participare a maselor, întreaga activitate de educație politică vizează **activizarea resorturilor psihosociale ale indivizilor, presupunînd o dublă motivație : atît nomologică (rațională) cît și psihologică (pasională).**

Instituirea ordinii sociale socialiste — fapt politic și etic în egală măsură — conferă eticului (devenit scop al politicului) rol **de valoare focalizatoare în constelația de valori proprie noii societăți.** Implantarea în viață a Codului principiilor și normelor muncii și vieții comuniștilor, ale eticii și echității socialiste (obiectivat în instituțiile și procesele sociale, subiectivat și generalizat în comportamentul indivizilor — purtătorii efectivi ai prefacerilor structurale) — convergînd dezideratului înscris de societatea comunistă, cel al atenuării treptate și dispariției opoziției dintre economie și morală — asigură întregii activități sociale, o semnificație profund umană, omul resimțind nevoia (condiționată de multiplicarea relațiilor sociale și interumane) de cea mai mare bogăție și anume „NEVOIA DE ALT OM".

Valoare centrală a civilizației socialiste, **echitatea socială** — ca realitate în devenire și împlinire procesuală — exprimă nivelul de dezvoltare al relațiilor socialiste pe traiectul perfecționării lor ca relații comuniste, **afirmarea lor la scara întregii societăți realizîndu-se concret prin acțiunea conștientă a agenților umani;** astfel, afiindu-și premisele în viața socială, manifestarea nemijlocită a echității în practica raporturilor interumane își găsește realizarea — cum judicios nota Florian Georgescu — **prin activitatea indivizilor** (subl. n.), instaurîndu-se ca dimensiune a praxis-ului social și atribut al existenței sociale socialiste.

Oferind cadrul orientativ și de perspectivă pentru continua perfecționare a activității de educație comunistă a maselor, aplicarea Programului ideologic al Partidului, a Hotărîrii Congresului educației politice și al culturii socialiste din perspectiva înaltelor exigențe pe care le ridică edificarea societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintarea țării noastre spre comunism — vizează realizarea consonanței dintre **nivelul și calitatea informării social-politice,** a profunzimii convingerilor politice, combativității revoluționare și **formarea comportamentului practic** și sistemului atitudinal al indivizilor umani, manifest nemijlocit cotidian (excluzînd duplicitatea morală).

Realizînd unitatea de ideal și voință a întregii națiuni, creînd cadrul propice afirmării nestînjenite a forțelor creative ale poporului și demostrînd o remarcabilă capacitate de inițiativă, P.C.R. își exercită rolul de forță politică conducătoare a societății, vădind cu argumentele propriei activități — teoretice și practice o înaltă viziune umanistă și un strălucit exemplu de creație revoluționară.

DIN LITERATURA UNIVERSALĂ

IGNAZIO SILONE

Ignazio Silone este cunoscut publicului din țara noastră prin capodopera sa, romanul La Fontamara, tradus cu cîțiva ani în urmă, și prin piesa Pîine și vin, montată mai întîi la Televiziune și reluată apoi pe scena unor teatre.

Silone este un continuator al filonului verist și rămîne consecvent problematicii aspre a sudului italian, scenă deschisă conflictelor dure, aproape faulkneriene, pe care au fructificat-o la timpul lor Pirandello și Grazia Deledda.

Fragmentul pe care îl prezentăm în traducere, este primul capitol din romanul Secretul lui Luca. **Cartea are ca punct de plecare o eroare judiciară, a cărei victimă este un țăran care se întoarce la el în sat, la Cisterna, după lungi ani de ocnă. În momentul reîntoarcerii, cînd nevinovăția sa este pe deplin probată, rămîne o singură întrebare : de ce Luca nu s-a apărat la proces ?**

Cartea este un roman de dragoste și onoare, care se petrece în atmosfera încrîncenată a sudului italian. Folosind cu succes mijloacele romanului-anchetă și pornind de la un caz, Silone povestește soarta unui om

Secretul lui Luca

(Fragment)

În zadar șeful de post, așa cum se înțelese cu primarul, trimise imediat după don Serafino. La el acasă, la biserică și sub vreo două sau trei umbrare, unde se oprea de obicei, fu de negăsit. Bătrînul preot plecase de acasă cu vechia-i umbrelă de pînză cenușie, fără să spună un cuvînt slujnicei. Să-l fi chemat la căpătîiul vreunui muribund ? S-ar fi aflat.

Ceasurile de zăduf trecură pe îndelete. Însă, de cum sună clopotul de vecernie al parohiei, ușile și ferestrele caselor, închise cît fusese cald, începură să fie redeschise, meseriașii scoaseră în drum, în dreptul lor, mesele lor de lucru iar femeile țăranilor, adăstînd să li se întoarcă bărbații de la cîmp, se așternură iarăși la vorbă pe praguri. Preotul nu se arată decît către ceasul rugăciunii. Un măgar împovărat de coceni de porumb cobora poteca din capul satului, și-n urma măgarului, alături de un țăran bătrîn, fu zărit însuși preotul.

Țăranul era un anume Ludovico, care fusese morar, cam zărghit de felul său. De cînd trebuise să oprească roata bătrînei sale mori de apă, răzbit de concurența noii mori electrice comunale, dar și din alte pricini, căzuse într-un fel de posomoreală, din care cu nimic nu-l scoteai. Însă chiar și chipul osos și sever al lui don Serafino, în ziua aceea, arăta îngrijorare. Ce-și puteau spune cei doi era greu de deslușit. Fostul paroh și fostul morar fiind dintre cei mai bătrîni oameni din sat, și bătrînii, doar se știe, cînd vorbesc de-ale lor, nici dracu' nu-i înțelege. Dar în acea zi, deși umblau unul alături de celălalt, cei doi tăceau, ca și cum nu le mai rămăsese nimic să-și spună. Ajunși în răscrucea San Bartolomeo cînd să se despartă, don Serafino apucă pe Ludovico de un braț, în timp ce măgarul se îndrepta singur înspre staul.

„Nu fi încăpățînat ascultă-mă", îi spuse don Serafino.

„Lasă-mă", mîrîi Ludovico.

„Într-una din aceste zile el se va întoarce", adăugă preotul, „iar noi nu putem să nu-l primim, să nu-l ajutăm".

„Nu-l cunosc, lasă-mă să mă duc", repetă Ludovico cu ură în priviri.

„Nici mie, crede-mă, nu-mi va fi ușor de loc", insistă don Serafino. „Însă au trecut o groază de ani, a îmbătrînit și el".

Bătrînul morar privea-n pămînt, cu capul în jos, ca un măgar, cu brațele moi, cu gura întredeschisă.

„Nu mă adu-n stare să blestem", îi strigă deodată parohului cu îndîrjire. „Lasă-mă să mă duc".

Însă don Serafino nu se resemna să se dea bătut.

„Noi doi sîntem dintre puținii care au dăinuit de cînd cu nenorocirea", reîncepu el cu glas mihnit. „Nu-ți aduci aminte ? Eram prietenii lui". Cu o zvîcnire neașteptată, Ludovico, își eliberă brațul din strînsoarea lui don Serafino și se apucă să alerge să-și ajungă măgarul. Preotul rămase încă puțin să-i privească, apoi reîncepu să umble cu pași rari și măsurați la răspîntia dinaintea bisericii Sfîntului Bartolomeu, slujindu-se de umbrelă ca de un baston. Ajuns acolo, zări de departe pe șeful postului de carabinieri și, ca să-l evite, se așeză pe una din băncile de piatră puse cu spatele la biserică. Aceasta rămăsese închisă, să fie pildă a vremilor ultimului cutremur, lăsată pe jumătate prăbușită și neconstruită. Pe pereții care mai stăteau în picioare se păstra o bucată de cupolă cu interiorul pictat : un cer violet și un pîlc de îngeri vestitori înlănțuiți de ghirlande cu trandafiri și cu înscrisurile aurite Gloria Gloria Gloria. Pe locul pustiu dinaintea bisericii se aflau două șiruri de copăcei opăriți ; de unul din aceștia stînd legat, țeapăn, un măgăruș negricios cu urechi enorme. Șeful de post ajunse în grabă la preot.

„Nu vă simțiți bine" ?, spuse preotul „în fiece seară, pe la vecernie, mă ia cu năduf".

„N-ar fi mai nimerit", întrebă plutonierul, „dac'aș veni mîine dimineață la dumneavoastră ? Însă la mijloc e o afacere urgentă".

„Despre ce este vorba" ? se interesează preotul.

Plutonierul se așeză pe bancă alături de el.

„Da, trebuie să fi fost cu mulți ani în urmă", repetă încet preotul. Înainte de ultimele cataclisme".

„După cum știm astăzi cu toții", continuă plutonierul, „el a fost victima unei deplorabile erori judiciare. Acum el trebuie să se întoarcă și nu vă ascund o oarecare neliniște din partea mea. Vorbesc, se înțelege, în interesul tuturor. Vreau să spun, vă amintiți cumva dumneavoastră ca ur-mare a căror consecințe l-au condamnat pe bietul om" ?

„Cam aș putea să-mi amintesc" ?, răspunse preotul surprins. „Eu mi-am văzut de parohia mea și atît. În satul ăsta fiecare își vede de treburile lui și-atît".

„Înțeleg" se grăbi să spună plutonierul, zîmbind. „Dar poate vă amintiți măcar dacă pe seama lui Sabatini depuseseră mărturie, chiar de bună credință fiind, și oameni din sat".

„Nu, nu știu nimic", se grăbi să răspundă cu stînjeneală preotul. „Nu-mi amintesc nimic, v-am spus doar".

„Firește", incuviință plutonierul cu un surîs silit și amar. „Asta ar mai lipsi. Însă poate nu m-am exprimat cum trebuie. Voiam să zic, mai ales acum cînd nu mai încape îndoiala asupra vinovăției sale, că rămîne o întrebare faptul că, la proces, Luca n-a căutat să se apere în vreun fel".

Preotul începu să dea semne de nerăbdare.

„De curînd", continuă el, „am vorbit cu cîțiva oameni din sat în prezența primarului și mi se pare să fi înțeles că la proces Sabatini nu s-a apărat".

Preotul aprobă cu un semn al capului.

„Am auzit și eu povestindu-se", răspunse acesta. „Nu, nu s-a apărat".

„Fiindcă proba cea mai grea împotriva lui Sabatini", urmă șeful de post, „a fost aceea că, în noaptea delictului, el nu a dormit acasă. La proces a refuzat să spună unde înnoptase".

„Nu s-a apărat", confirmă preotul. „Asta am auzit povestindu-se și eu. Însă, vă asigur, nu știu să vă spun altceva".

„Nimeni nu s-a prezentat să dezvăluie ceea ce el ascundea" ?

„Nimeni".

„Iertați-mă, părinte", spuse plutonierul, „însă toată povestea asta îmi pare de necrezut".

„Adevărul", zise preotul, „e adesea de necrezut".

„Să revenim la prezent", spuse plutonierul. „Sincer vorbind, nu vă gîndiți și dumneavoastră la întoarcerea lui Luca, aici, la Cisterna, cu o oarecare frămîntare" ?

Preotul reflectă îndelung.

„Aș minți dacă aș nega", răspunse în sfîrșit, cu glas scăzut.

„Aveți vreo neliniște aparte" ?, insistă plutonierul. „Dincolo de taina sa adusă în fața juraților, nu s-ar putea ascunde vreun motiv de resentiment" ?

„Nu știu", răspunse preotul. „Simt un fel de frămîntare pe care nu am cum s-o exprim. Sigur, fiind nevinovat, el are dreptul la libertate. Dar ce va face aici ? Lumea pe care el o cunoștea, acum nu mai există. Întîlnirea cu el ar fi pentru mine, sau pentru oricare om de-o seamă cu el, ca întîlnirea cu-n înviat din morți. Mai este și alt aspect, cel material, al situației lui, care după întoarcere, nu știu cum va fi rezolvat. Statul îi va plăti o despăgubire pentru anii de ocnă ispășiți pe nedrept" ? „Legea noastră nu prevede așa ceva", spuse plutonierul.

„Nu prevede erorile judiciare" ?

Legea", explică plutonierul, „nu prevede nici o obligație din partea statului de a despăgubi victimele erorile judiciare... Luca n-are rude" ?

„N-are pe nimeni", spuse preotul.

În timp ce convorbirea dintre șeful de post și preot se apropia astfel de sfîrșit, sosise la răspîntie un băiețel desculț, îmbrăcat într-un veston militar, care-i ajungea la genunchi, împingînd înainte, cu șuturi, o cutie de lapte goală, făcînd astfel un tărăboi grozav.

„Toni", îi strigă don Serafino, „ai să te rănești la picioare".

Imediat Toni lăsă cutia și, făcîndu-se că șchioapătă, merse să se așeze lîngă preot.

„Mi-a venit o idee", spuse don Serafino reluînd discuția cu șeful de post. „Înainte de-a se întoarce Luca aici, comuna n-ar putea cere să fie internat la azilul provincial de bătrîni ? Mi se pare că nefericitul acela are toate motivele ca să fie internat".

„E o idee grozavă", spuse șeful de post. „Îmi dau seama că este o idee a providenței. Mă duc imediat să vorbesc cu primarul".

Îndată ce plutonierul dispăru îndărătul bisericii, Toni șopti părintelui :

„Venisem să vă dau o veste care credeam că va fi pentru dumneavoastră o mare mulțumire".

„Ce veste" ?, întrebă preotul devenind curios.

„Acum nu mai are rost", spuse băiatul dezamăgit.

„Hai, vorbește, ce veste era" ?

Băiatul șopti ceva în urechea preotului și văzu pe fața acestuia semnele unei neașteptate tulburări.

„El e deja aici" ?, îl întrebă. „De cînd" ?

„De ieri".

„Unde e" ?

„Nu știu dacă fac bine spunîndu-vă. E la el acasă".

„Între dărîmături" ?

„I-am făcut rost de-o saltea, de niște lucruri".

„Nu l-a văzut nimeni trecînd" ?

„Pînă acum n-a voit să se arate".

„El te-a trimis la mine" ?

„El nu vrea să se arate, mi-a spus, înainte de a ști cum stau lucrurile în sat, cine trăiește, cine-i mort, și așa mai departe. Dar cum puteam eu să-i fi răspuns la toate întrebările ? Nici povestea lui n-o cunosc destul de bine. Am înțeles numai că nu-i un om la fel cu ceilalți. Atunci i-am spus să se ducă să-și cheme niscaiva prieteni de pe timpuri și să-i aducă la el. Însă el nu avea pe cine să numească. Odată era aici un preot, un anume don Serafino, mi-a zis ; mai mult, sosind, l-am căutat în sacristie, a adăugat, însă mi se pare că dacă am înțeles bine și el a murit. Nu, – i-am explicat, don Serafino nu mai e paroh fiindcă-i bătrîn, da' trăiește. Merita să fi văzut ce l-a bucurat vestea asta... Însă dumneavoastră vreți să-l închideți iarăși. Acum îmi dau seama că am făcut rău spunîndu-vă că s-a-ntors. Da, am fost cam prost că m-am încrezut în dumneavoastră".

Toni nu mai urmă, fiindcă văzu că don Serafino avea ochii plini de lacrimi.

„Mergem", spuse preotul ridicîndu-se brusc. „Condu-mă acolo".

Băiatul făcu o săritură, ca pentru a-și arăta veselia. Avea tinerețea elastică a unei sălcii. „Nu e bine să mergem împreună", spuse apoi. „Oricum, dumneavoastră știți drumul".

Prezentarea și traducerea

DAN CIACHIR

FOILETONUL SĂPTĂMÎNII

Taine ale civilizațiilor dispărute (V)

de Dan Nemesnic

AUTOMATELE DIN ALEXANDRIA

Calculatorul cel mai desăvîrșit este creierul omenesc. El a existat înaintea tuturor calculatoarelor, de orice fel, automate, electronice, „computere", cum le zicem noi astăzi și, tocmai de aceea, și-a „permis" încă din străvechi timpuri să „fabrice" mereu alte și alte tipuri de „mașinării", care să imite această inegalabilă structură la care a ajuns materia vie și pe care o purtăm cu atîta mîndrie în cutia noastră craniană. Inginerii din Alexandria, încă acum 2.000 de ani, dețineau patentele a peste o sută de automate. În secolul II î.e.n., în hramurile egiptene se aflau asemenea automate pentru așa-zisa „apa sfîntă". Cantitatea de apă care curgea din robinet era direct proporțională cu greutatea monedei introdusă în aparat ! Și hramul lui Zeus din Atena avea un automat asemănător pentru vînzarea „apei sfinte".

O legendă spune că Hefaistos, meșterul faur de pe Olimp, durase două statui de aur care întruchipau două tinere femei. Ele puteau să se miște singure și la nveoie veneau în întîmpinarea iscusitului făurar, ajutîndu-i în mers, acesta fiind șchiop de un picior.

Se pare că cibernetica îi precede cu mult timp pe Norbert Wiener. În vechea Chină ea era un fel de artă și se chema „khvai-șuh", cu ajutorul căreia statuile „înviau" și se puneau în slujba stăpînului lor. Descrierea unei asemenea „ființe" mecanice se află în povestea despre împăratul Taciuan. Împărătesei, însă, acest robot îi plăcu atît de mult încît îl făcu gelos pe marele ei soț, care dădu poruncă să-i fie distrus „rivalul" !

Există informații care-l situează pe legendarul Dedal printre cei mai de seamă inventatori ai lumii antice. Chiar Platon spune că roboții iscusitului meșter erau atît de activi încît trebuiau să fie împiedicați să nu fugă „de-acasă". În cazul acesta însă nu s-au păstrat date privind principiul de funcționare și energia cu ajutorul căreia se puneau în mișcare „ființe" mecanice. Teatrul automat al lui Heron (285-222 î.e.n.), în care bacantele ar fi executat balete mecanice, este tot o invenție a lui Dedal. Lui i se mai pun la socoteală și schițele unor ceasuri acvatice, tunuri și – pentru acea vreme lucru de minune – păsări mecanice (nu avioane, dar ceva asemănător) care puteau să zboare, să bea apă și să ciripească.

Ceea ce se știe astăzi despre Dedal, ne vine de la Pausanias. După el, Dedal ar fi fost din Atena, și se trăgea din spița regilor Metionizi. A trăit pe vremea lui Oedip și altul era numele său adevărat, numele de Dedal trăgîndu-i-se de la statuetele pe care le făcea și care se chemau diadale Tatăl lui Icar, a cărui poveste o știm cu toții, Dedal rămîne una din cele mai interesante și învăluite în mister figuri ale vremurilor apuse. De fapt, indiferent de legendă, nu trebuie deloc neglijate realizările dedaliene în ceea ce privește așa-zisa robotică. Fornit pe urmele sale, un iscusit cercetător englez, Michael Ayerton, ne furnizează informația valoroasă că Dedal ar fi construit un robot din cupru și alamă, robot care avea misiunea să păzească regatul lui Minos din Creta. Dacă în cele trei ronduri zilnice pe care le făcea pe insulă, robotul „zărea" vreun străin, corpul său se încălzea imediat pînă la roșu și-l cuprindea pe intrus în îmbrățișarea-i de foc.

În hramurile Tebei – se știe sigur – existau chipuri de zei care puteau să-și miște mîinile și capul, ba să și „vorbească". Se presupune că în spatele lor se ascundeau preoții care aveau misiunea să-i pună în această ipostază.

Garcilaso de la Vega (1503-1536) vorbește în scrierile sale despre o statuie a incașilor „care vorbea și răspundea la întrebări, ca proorocitoarea lui Apollo din Delfi. Oare computerii de astăzi nu fac ceva asemănător ?

Să facem acum un salt cam mărișor pînă prin anii 920-1005, răstimp în care pîlpîie pe pămînt flacăra vieții unui călugăr, apoi profesor la Universitatea din Reims și în cele din urmă Papă încoronat sub numele de Silvestru II. Acesta poseda un automat din bronz cu care sfîntul părinte „conversa despre politică și religie". Desigur, acest străvechi computer răspundea doar prin „da" și „nu" la întrebările pline de tîlc ale lui Silvestru II. Vaticanul poate mai păstrează și astăzi un raport despre acest „cap magic", dar el însuși, aparatul cu pricina, fusese dat dispărut după moartea părintelui său, care-l construise, se zice „sub zodia unor anumite stele și aspecte planetare".

(VA URMA)

COLEGIUL DE REDACȚIE :

ION ARIEȘANU (redactor șef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRĂGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3–33–90, 3–33–76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVII ● 5 august 1976 ● Nr. 31 (441) 8 pagini 1 leu

Magda Vitályos Kazinczy

Țesăturile societăților arhaice au fost din India pînă în America precolumbiană (Peru) identice – ca produse ale unei tehnici identice.

Apoi, într-un al doilea stadiu de evoluție, de complexitate, au fost suportul unui decor-scriere cu sensuri acum dispărute și scoarțele românești nu sînt altceva decît formele ornamentale ale unui cod în parte ideogramatic necunoscut nouă.

Aservită picturii de șevalet tapiseria occidentală medievală avea să situeze genul artistic într-o condiție de subordonare.

Proprie artei moderne în general este o modificare a raportului cu materia, cu materialitatea lumii. Tapiseria a acuzat și ea o nouă înțelegere a materialului. „Redescoperirea" materialului, a virtualităților lui a marcat decisiv morfologia textilelor moderne, tapiseria devenind o artă a tuturor posibilităților. Mijlocul tehnico-material (țesutul-lîna) s-a suprapus scopului, a impus un obiectiv major al creației : revelarea naturii intime a materiei naturale.

Expoziție rară – puțini artiști încumetîndu-se să riște transpunerea proiectelor lor

CORIOLAN BABEȚI

(Continuare în pag. 6)

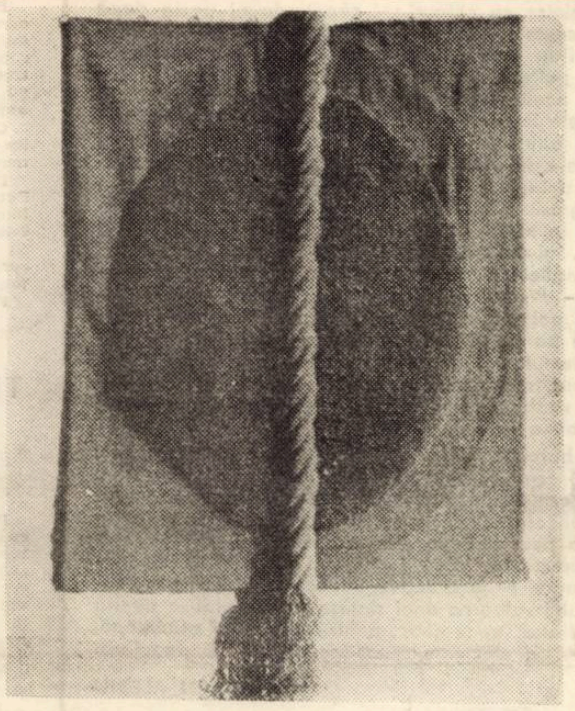

Ilustrațiile din acest număr :
MAGDA VITALYOS KAZINCZY

Socialismul și națiunea

Manifestare a raportului dialectic al continuității în evoluția societății, formarea națiunii socialiste reprezintă trecerea la cea mai înaltă formă de comunitate umană pe care a cunoscut-o istoria : **„Întemeindu-se pe lichidarea exploatării și asupririi, pe instaurarea dreptății și egalității sociale, națiunea socialistă asigură pentru prima oară îmbinarea intereselor și aspirațiilor tuturor claselor, a tuturor membrilor societății"** ...[1]). Trăsătura fundamentală a națiunii socialiste – comunitatea vieții economice (al cărui element esențial îl reprezintă proprietatea socialistă asupra mijloacelor de producție) – determină statornicirea între toți membrii societății a unor profunde raporturi de întrajutorare și colaborare în vederea accelerării progresului social.

Formarea și dezvoltarea națiunii socialiste, în cadrul amplului proces al revoluției și construcției socialiste, constituie condiția sine qua non pentru dezvoltarea multilaterală, **„pentru înflorirea economică, științifică și culturală a patriei"** ...[2]). În lumina teoriei materialist-dialectice, Partidul Comunist Român concepe dezvoltarea și înflorirea națiunii noastre socialiste ca pe una din îndatoririle sale fundamentale. Afirmarea plenară a independenței și suveranității națiunilor se poate manifesta numai în cadrul orînduirii socialiste. De aceea, „grija pentru dezvoltarea națiunii, a trăsăturilor ei noi care apar în socialism, constituie o parte integrantă a însăși edificării noii orînduiri"[3]).

Lupta pentru înlăturarea oricăror ingerințe din afara, pentru independență și suveranitate națională, constituie, de altfel, una din caracteristicile epocii contemporane. Dacă pentru națiunile care și-au obținut recent independența, această luptă este o urmare legică și logică a revoluțiilor de eliberare națională, nici majoritatea țărilor capitaliste dezvoltate nu sînt dispuse să-și cedeze prerogativele suveranității în favoarea unor organe sau organisme supranaționale (de genul unui proiectat stat mondial sau, mai recent, a parlamentului vest-european). Astfel, în cadrul dezbaterilor, deputații Adunării Naționale a Franței au subliniat necesitatea afirmării clare a unei politici de independență și suveranitate națională, împotriva subordonării față de societățile transnaționale. Cît privește proiectul parlamentului de la Strassbourg, deputatul comunist Gustace Ansart l-a caracterizat ca fiind **„cel mai periculos, pe care l-a cunoscut Franța după eliberare"** [4]).

Preocuparea pentru înflorirea propriei națiuni, pentru promovarea intereselor naționale, nu numai că nu dăunează internaționalismului proletar, cauzei revoluționare a popoarelor, ci reprezintă contribuția hotărîtoare la întărirea solidarității internaționale, la creșterea prestigiului socialismului în lume.

În abordarea problemelor legate de perspectivele națiunii, Partidului Comunist Român pornește de la faptul că **„în întreaga perioadă a construcției socialiste și a trecerii spre comunism, națiunea, statul național vor avea de jucat o misiune de cea mai mare însemnătate"**[5]).

PETRU TOADERE

(Continuare în pag. 7)

Convorbiri

Cu prof. dr. doc. Vlad Carmazinu Cacovschi

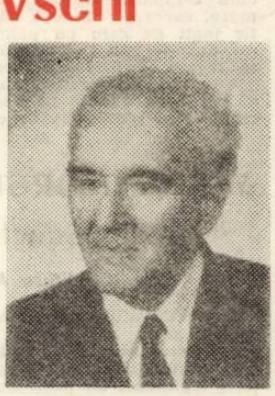

– Stimate tovarășe profesor, spuneți-mi vă rog, ce vă leagă de Timișoara, oraș în care veniți adesea, tocmai din îndepărtatul Iași ?

– Sînt atîtea și atîtea lucruri care mă fac să iubesc acest oraș, începînd din perioada „bănățeană" a vieții mele. Am trăit în Banat timp de un deceniu, între anii 1944-1954. Părinții mei locuiau la Caransebeș. Am fost cîtva timp profesor suplinitor la Politehnica timișoreană. Am trăit mai mulți ani în Lugoj, fiind profesor de arte plastice. Acolo am reușit, ca împreună cu Ioan Stratan și cu alți intelectuali inimoși să consolidăm o platformă culturală propice pentru dezvoltarea artelor plastice lugojene. Pe vremea aceea, la Lugoj, activa și regretatul muzician Dimitrie Stan. Era un om minunat, cu suflet mare. Am mulți prieteni în Banat. Mă bucur cînd îi reîntîlnesc, cînd avem prilejul să mai stăm de vorbă, să ne reamintim cu plăcere și nostalgie de anii cînd am lucrat împreună.

– Din cîte știu, acum vreo douăzeci și cinci de ani, pe cînd erați profesor la Școala populară de artă din Lugoj ați pregătit un colectiv, inițiindu-l în arhitectura peisagistă. Era o acțiune în premieră pe plan național.

– Da, se poate spune, într-adevăr că la noi în țară, în urmă cu un sfert de veac, în Lugoj s-a născut primul nucleu cu preocupări privitoare la arhitectura peisajului. Am constituit un grup (format din Elena Adam, Mihai Negru, Emilia Revei, Avram Opreanu etc.) pe care l-am îndrumat cu mare satisfacție, avînd rezultate remarcabile. Cu acest colectiv am efectuat o bogată documentație științifică pe litoral, în vederea realizării primului proiect arhitectural peisagistic de sistematizare a acestei zone. Proiectul **„Sistemul peisajelor silvice sanogene al Litoralului Mamaia – Mangalia"** (1948-1950) a primit Premiul de Stat.

– În perioada cînd ați trăit în Banat ați elaborat numeroase proiecte în domeniul arhitecturii peisajelor, privind această parte a țării. Enumerați, vă rog, cîteva dintre aceste proiecte.

– Centura parcurilor – păduri din jurul Timișoarei, Parcul Central din Arad, Parcul Central Neuropsihic din Jimbolia, Sistemul peisajelor plantate din Lugoj, Caransebeș, Orșova, Drobeta Turnu-Severin, Reșița precum și pentru comunele Făget, Covăsînț, Ciacova etc. Au prins viață proiectele pentru Grădina Strandului din Lugoj, Grădina Publică din Caransebeș, Stațiunea Climaterică Teiuș din Caransebeș, ș.a. •

– În anii trecuți ați intenționat (și probabil este actual încă acest deziderat al D-voastră) să organizați la Muzeul Banatului o expoziție cu o documentație referitoare la arhitectura barocă din Banat și la bisericile de lemn din această provincie. Ce ne puteți spune despre acest domeniu al cercetării D-voastră ?

– Investigațiile științifice în acest domeniu le-am început în anul 1945. Am adunat de-a lungul anilor mult material, chiar și sosirea mea, de acum, la Timișoara e legată de această preocupare. Doresc să definitivez lucrările **„Arhitectura barocă din Banat"** și **„Bisericile de lemn din Banat"**. Acestea sînt teme la care țin foarte mult. La aceste teme aș vrea să mai adaug încă două : **„Cercetări etnografice – folcloristice privind naționalitățile slave conlocuitoare din Banat"** și **„Valorificarea artistică a monumentelor arhitecturale din Banat"**. Acum, la Timișoara, încerc să constitui colective de cercetători cu care să efectuez investigațiile de teren.

– Cercetările D-voastră în domeniul arhitecturii sînt efectuate în baza unei viziuni noi. Vă rog să le explicați și cititorilor revistei noastre în ce constă acest mod de înțelegere a artei.

– Este vorba de o precizare a rolului social al artei, în calitate de un puternic factor artistico-sanogen și moral-educativ. Acest curent este privit de noi ca o anumită manifestare în căutarea realismului umanist în domeniul artelor. Potrivit acestei concepții, stilurile „renaștere" și „baroc", la fel „clasicism" și „romantism", noi le considerăm ca fiind o bază creatoare, cea mai bogată pentru căutările contemporane ale realismului umanist. După părerea noastră, barocul progresist are o mare putere, un potențial care este în măsură să genereze efecte psiho-emoționale impresionante și, prin acestea, exercită o influență estetico-vitalizantă.

– Referindu-vă la arhitectura casei rurale, ar fi important ca etnografii să cunoască unele aspecte ale acestei probleme, din perspectiva propusă de D-voastră, cea a „esteticii vitalizante".

– Abordînd arhitectura casei țărănești, am încercat să arăt, printre altele, că la aceste construcții este rezolvat în mod fericit echilibrul compozițional, putînd fi astfel, un izvor nesecat pentru inspirația arhitecților zilelor noastre. Din unghiul de interpretare al esteticii vitalizante am prezentat elementele arhitecturale care activează sau calmează sentimentele noastre ...

– reliefînd, astfel (așa după cum arăta istoricul de artă sovietic V. Iarinici, recenzînd mai demult un ciclu de studii ale D-voastră), ideea că arta – în cazul de față, arhitectura locuinței – „trebuie să favorizeze o viață omenească cuprinzătoare, curajoasă și marcată prin longevitate. De fapt, concepția aceasta cuprinde o sferă mai largă a viziunii D-voastră științifice. Mă gîndesc la domeniul esteticii vitalizante a peisajelor – **la acest „curent nou creator", pe care l-ați inițiat în țara noastră. Precizați, vă rog, cîteva lucruri privind această atît de îndelungată preocupare a D-voastră.**

– E, bine zis, într-adevăr „îndelungată preocupare", pentru că în domeniul esteticii vitalizante a peisajelor lucrez de șaizeci de ani ...

AUREL TURCUȘ

(Continuare în pag. a 7-a)

Independență

La Grivița și Plevna am pus pecetea sfîntă
Cu foc și sînge scrisă de-un neînfrînt popor.
Indepedență ! Vrerea de veacuri ne frămîntă
Și e temei vieții și-i țării viitor.

E for suprem speranței străbune, împlinire,
Dorit act de dreptate istorii corectînd,
De-oțel tînără spadă unei superbe-oștiri, e
Acord între acțiune, rostită ferm, și gînd.

Independența-i cuget, emblemă și lumină,
Prin bărbăția faptei urcînd pe piedestal.
Ființa românească devine mai deplină
Și-n corul de popoare pătrunde triumfal.

LUCIAN BURERIU

Cronica literară

ION GHEORGHE :
Noimele

(Ed. Cartea Românească, 1976)

Ce altceva sînt poemele din volumul recent publicat al lui Ion Gheorghe, **Noimele,** decît fragmente din jurnalul unei experienţe speculative – altfel, reverii mitice şi arheologice prin care arhaicul este adus în istorie, investit cu o aură de spiritualitate pentru care poate da seama eseul-fantezie **Cultul Zburătorului,** mai puţin erezie faţă de normele ştiinţei cît carte fascinantă de imaginaţie romantică, în care autorul încerca să sistematizeze, dacă nu întocmai datele unei mitologii autohtone, în orice caz simbolurile mitice pe care îşi clădeşte propria poezie ? Venind în literatură cu un veritabil program (tot mai precis conturat de la un volum la altul), Ion Gheorghe pare să ilustreze, între poeţii contemporani, cel mai pregnant (şi uneori ducîndu-l pînă la consecinţe extreme) un crez poetic rămas într-o însemnare a lui Lucian Blaga : **„Născocesc motive mitice la fiecare pas, fiindcă fără de o gîndire mitică nu ia fiinţă, din păcate sau din nefericire, nici o poezie".** O asemenea concepţie despre poezie fiind tot mai evidentă pe măsură ce autorul îşi sporeşte numărul de cărţi, creaţia lui Ion Gheorghe ni se pare exemplară pentru modul în care poezia poate să devină, din cîntec liric, voit confesiv, expresia unei estetici care postulează, între dezideratele supreme, reflecţia, organizarea conceptuală a materiei poetice, avînd ca ţel conturile vaste ale mitologiei naţionale. **Nopţi cu lună pe Oceanul Atlantic** reprezintă, în această ordine de idei (ca şi **Avatara,** un fel de jurnal de călătorie versificat) încă o tentativă lirică destul de puţin singulară : aceea de a realiza o sinteză între imagismul whitmanian (racolînd, după imprejurări, motive mitice) şi formula mult solicitată a autobiografiei lirice. În mod sensibil alta este poezia din **Cavalerul trac,** între cărţile de pînă acum ale lui Ion Gheorghe, cea în care schiţa unui poem de amplitudine epopeică este cel mai deplin realizată : pe o schemă epică minimă, poetul imaginează un spaţiu de comunicare al miturilor, legendelor şi istoriei. Secvenţa de mitologie trecă pe care Ion Gheorghe o oferă evocînd, după modele celebre, periplul iniţiatic al unui erou civilizator, heghemonul Manimazos, este „completată" în **Noimele** ca şi în volumul care a precedat **Cultul Zburătorului, Megalitice.** Poetul evocă, aici, un megalitic ritualic, un spaţiu şi un timp de obîrşie a miturilor primare. O „geneză" imaginată în termenii ocupaţiilor pastorale şi ţărăneşti va împinge această investigaţie (în bună măsură) arheologică şi filozofică, pînă în aistorie, în mit şi pură ficţiune. Este imaginată, astfel, o pararealitate, o „lume paralume", populată de Mume, Caloieni, Căluşari, de zeul Centaur şi fecioare Centaure, Zburători idoliţe, zeiţa Semele şi zeul Flăminzilă, „betoanele arhaice", de fapt, cu a căror „identificare" poetul se ocupă în **Cultul Zburătorului,** încercînd să acrediteze **„ipotezele asupra mitologiei originare a românilor pe baza unor opere de artă magică, de-o vechime fabuloasă, de-o realitate insolită şi-aproape incredibilă, ele însele sursă şi obiecte ale acelei mitologii".**

Ceea ce ni se pare remarcabil în poemele lui Ion Gheorghe (deopotrivă în „ipotezele" din Cultul Zburătorului) este însă tendinţa de a evada din folcloric în pseudofolcloric (fapt remarcat şi în poezia lui Blaga), plăcerea de a fabula pornind de la un motiv de basm, de baladă etc., de a se abandona unei fantezii necenzurate, capabilă să creeze, singură, o mitologie paralelă cu cea luată ca model. Edificatoare pentru „metoda" lirică a lui Ion Gheorghe este, în **Noimele,** poema-invocaţie **Istriţa, Istriţa !,** din care vom cita fragmentar. Iată, deci, evocată experienţa consemnată, altfel, de către poet şi în **Cultul Zburătorului : „... am găsit o mie de pietre cu chipuri ; / căpătîndu-mi trezia după ani de bocete şi mister, – / într-un verde grui de nisipuri, / mi-au dat zeii ceea ce nici eu nu ştiusem să cer. / În pulbere, în marginea viscolitelor bezne / am lucrat cu uneltele căutătorilor de morminte / încît merg cu troienele de piatră pîn' la glezne, / în viaţa voastră de-atunci aducîndu-mi-o astăzi aminte. / Fecioare şi Mume ale celui mai trainic Oracol danubian / cu lacrimi şi cu lapte-au frămîntat nămolul de stînci, / păpuşi de gresie zămislind zeului Caloian, / sfere şi ouăngropînd în mitra de pasăre a ţărinii adînci. / ... / Dar, iată, mi-am adus aminte şi v-am scos din nisipuri / mi-au îngheţat umerii de cîţi morţi am cărat dintr-acel grui – / spălîndu-vă piatră cu piatră vechile chipuri / pe golgota vieţii mele vă sui. / Plîngînd vă duc prin lume fiarele şi zeii – / şi v-am redat numele patriei de demult – / acum îl zic şoptit la urechea femeii / şi ea mi-l răspunde şi eu îl ascult : / Istriţa ! Istriţa ! – patria străbunilor strigată pe-un deal, şi răspunsul dat de noima graiului primordial".**

De un barochism lingvistic şi imaginativ care aminteşte, schimbînd ceea ce este de schimbat, de Heliade şi, nu în puţine cazuri, chiar de la Ion Budai-Deleanu, poemele lui Ion Gheorghe sînt greu de apreciat după norma comună a poeziei lirice. Ample construcţii lirico-epice, ele mărturisesc un efort formidabil de a clădi avalanşe de imagini pe o structură mitico-folclorică, de a conferi eposului valoarea unei sinteze reprezentative pentru spaţiul cultural traco-getic, pentru civilizaţia autohtonă, pornind de la elemente autentice de cultură populară.

LUCIAN ALEXIU

Prezenţe literare

GRIGORE HAGIU

Volumul de **Poezii** (1973) încununchea creaţia lui Grigore Hagiu, de la **Autoportret în august** (1962) pînă la **Cîntece de stemă** (1971), constituind la apariţie un profil girat de însuşi autorul. Poemele sînt antologate nu în ordine cronologică, aşa încît cartea nu propune, de la sine, o evoluţie ci un rezultat. Cu predispoziţii native pentru „poetizare", Grigore Hagiu este un contemplativ, plăcîndu-i plastica stărilor poetice, se află mereu într-o tensionată aşteptare, încercînd presentimente stranii („o coasă / dă tîrcoale odăii unde scriu"; „ne vom întoarce la seminţe / la mohorîrea şi crisparea lor / la fuga lor din timp şi spaţiu" ; „explodează cenuşa în urne / se instalează sufletul în noi") ; meditaţia decurge într-o regie suprarealistă, adesea conţinînd şi o etică ; o poezie a neliniştilor intime e scrisă insistent pe registrul grav, niciodată ironic, produs tematic de rafinament baroc, relevînd un hipersensibil ; este bine (valoric) reprezentată lirica patriotică, de la exprimarea în cuvinte simple a identităţii („mi-e sufletul pămînt umil de ţară") pînă la discursul de largă respiraţie parabolică, închinat istoriei adevărate a patriei, a „stirpei" ancestrale pentru a cărei funciară „noblete" poetul se simte infinit îndatorat (v. **Punctul vulnerabil) ;** în aceste calde stihuri, reluînd simbolia acelaşi etern legămînt de statornicie şi credinţă, numele eroilor neamului se scriu cu literă mică ; se înţelege într-acest chip că ei, marii ctitori, au devenit în postumitate, cuvinte ale graiului românesc de fiecare zi şi mileniu, fără de care înţelegerea între noi, vorbitorii săi, n-ar putea fi întregă.

În acelaşi an, 1973, apare **Miazănoaptea miresmelor,** iar în 1974, **Zenit de anotimpuri** – cărţi întru totul remarcabile în creaţia poetului şi printre cele mai bune ale anilor respectivi. Metafora apasă acum mai decisă pe clapele majore ale existenţei („noi singurii în univers" ...), senzaţia e de dramă, de panică ontică („murim mai repede decît / sîntem în stare să cuprindem în cuvinte / chiar această frază / timpul decide"); o poezie a luciditătii, a nervilor întinşi la maximum („une saison en enfer" sui-generis), adeseori peroativă, cinică, proprie modernilor nostalgizînd la paradisuri iluzorii, presupus pierdute („dar unde-s preafrumoasele / şi unde-i nevinovăţia noastră"). Culorile suferă o degradare, o deplasare spre gri, în vreme ce parfumele primilor simbolişti exală un „duhnet" greoi; toate acestea se întîmplă nu datorită vreunui oarecare dezechilibru senzorial, dimpotrivă, din dorinţa „întoarcerii spre-nmiresmarea mîntuită" de „mirosuri dulci / de lucruri simple" ; între „miros", „duhnet" şi „mireasmă", de bună seamă poetul caută „mireasma", adică esenţa pură a materiei infinit diversificate, voind a elibera din marasm, deopotrivă lucruri şi cuvinte ; este vorba aşadar de o catarsă patetică întru prezervarea umanului. Un poem excelent, de excepţie : **Pe jumătate mori de vint, pe jumătate mori de riu.**

Zenit de anotimpuri, după infernul şi purgatoriul **Miazănoaptei miresmelor,** vine să restabilească, firesc, preeminenţa luminii, a calmului fecund, regenerator. Poetul parcurge aici un răstimp al destinderii ; tulburătoarei explorări a crepusculul existenţial, **expansiunii** în spectrul tragic, îi urmează **impansiunea** în concretul iluminat la ,zenit", resuscitarea reperelor fundamentale (patrie, fluvii, pajişti, seminţe, legende etc.). Cartea e frumoasă, concepută cu talent, limpede, stenică, stilul fluent, amplu, inspirat ; poemele, multe sînt admirabile bucolice ori georgice, peste care adie suflu euforic de festivă ge-minaţie universală („desăvîrşită-i naşterea în fructe" ; **„griule, griule / lasă-mă-n tine să-mi uit / amintire străveche / tălpile albe şi goale". „sîntem seminţele acestui anotimp / cu toate ramurile înafară" ; „şi ne-mplinim fără întoarceri / strălimpede născuţi din cugetare / cum rotunjimea toamnei trece / în rotunjimea unei toamne / mult mai mare" ; „spulbere vîntul şi timpul / pe alte conclaure / bine sîntem înfipţi în pămînt / glas lîngă glas / nă dădurăm răspunsul / noi înşine / iată de pildă / un semn dintre multele semne ancora griului").** ; este o poezie gnomică, de fină muzicalitate interioară ; se destăinuie din nou, cu o demnă cucernicie, fiul pămîntului (ca în **Sîntem seminţele** ori **Statornicie : „multele semne / dovada statorniciei / lanul se ţine / în piatra cea scumpă-a seminţelor / pomul în simburi / riul în recele / strălimpedele os de izvor / patria are / în adîncuri / o patrie / şi mai adîncă").**

Autor de certă valoare, cu un univers al său în lirica românească actuală, Grigore Hagiu reprezintă într-un mod original generaţia poetică afirmată în primul contingent al colecţiei „Luceafărul". Poezia sa – inclusiv cea ocazională, pe care poetul o cultivă cu inimă curată, din raţiuni de înalt civism – pare un edificiu deja închegat în elementele sale structurale. Există clar o coloană vertebrală şi citeva durabile linii de forţă, cele ale poeziei majore dintotdeauna ; aventura autorului **„Miazănoaptei miresmelor** cunoaşte dense momente-limită, generoase, pe care, în aceste puţine rînduri, le-am vrut doar sugerate. Este de aşteptat, în evoluţia poeziei lui Grigore Hagiu, o mai atentă concentrare, precum şi evitarea unui anume schematism pe varianta liricii sociale.

C. COSTIN

Lecturi

PETRU ANGHEL,
„Frumosule fiu"

(Editura Eminescu, 1975)

Lăsînd la o parte tot ce înseamnă **imagine** şi reţinînd doar **ideea** (operaţie care are frumuseţea ei şi nu se potriveşte oricărei cărţi, ci numai acelora de o anumită înălţime), am putea afirma că volumul lui Petru Anghel cuprinde o seamă de „învăţături" adresate **fiului** – învăţături ce urmăresc a statornici în acesta simţăminte şi deprinderi dintre cele mai lăudabile : iubirea de ţară, dragostea faţă de semeni, frecventarea eresurilor, păstrarea legăturilor cu peisajul etc.

Să nu se creadă, însă, că avem a face cu o culegere de precepte didactic-moralizatoare : tot ce numeam mai înainte este adînc topit, este implicat într-un flux liric plin de emoţionante acorduri. Dialogul cu **fiul** – poate real – rămîne doar cadrul scenic pentru mişcarea marilor umbre ale amintirii, ale regretului sau ale nădejdii. Se descifrează – dincolo de exprimarea reţinută, nezgomotoasă – o tensiune lăuntrică, un lamento impresionante : **Voi trece într-o noapte peste apa / în care peşti cu solzi de aur dorm, / lacom vislind şi fericit cu pleoapa / însingerat de un ochi diform. / Şi-nvăluit de duhurile blînde / la ţărmul statornic şi tîrziu, / mă voi ruga aceloraşi osînde / în care-aş fi putut frumos să fiu...**

Firul de iarbă şi **frumosul fiu** sînt cei doi poli ai încordării lirice : unul complică trăirea, o dispersează şi o domoleşte, celălalt o concentrează şi îi dă avînt. Memorabile ni se par definiţiile metaforice ale **fiului : Vei petrece singur pînă mai departe / dorurile scrise neamului pe stea, / fiule, descintec de ieşit din moarte, / fiule, fierbinte zarişte a mea.**

Cum se vede, poetul meditează permanent – şi cu folos pentru profunzimea textelor sale – la înlănţuirea generaţiilor, la locul şi rostul omului în natură şi cultură.

Puţin preocupat de structurile decorative ale imaginii, Petru Anghel are, însă, o prozodie fluentă, armonioasă. Remarcăm prezenţa **amfibrahului** şi mai ales a **anapestului** (pag. 32) – atît de rar întîlnit în poezia românească : **Şi să merg, şi să merg prin ispita pădurii** etc. Rima e corectă, adesea elegantă. Sînt preferate măsurile mici (autorul apelează, de două ori şi la metrica populară).

Frumosule fiu are gravitate şi farmec.

EUGEN DORCESCU

TEODOR BALŞ,
„Pasărea de sunet"

(Editura Ion Creangă, 1975)

Pentru Teodor Balş poezia patriotică este o preocupare constantă. Observaţia ne este confirmată dealtfel de autor însuşi care, de la bun început, în poemul intitulat „Cîntec despre cîntec", face o limpede profesiune de credinţă : „Cîntecului care-l cînt / oamenii i-au dat cuvînt ; / l-au născut pe şantiere / din mistrie şi tăcere, / la pichet, ostaşi de pază / cînd pătrunde geru-n rază ; / lîngă foc a prins putere, / în cuptoare de stele, / legănat de mări, alene, / noaptea, lîngă taliene, / şi cu oamenii străbate / zi şi noapte, tîrguri, sate, / fluierînd de toţi şi toate".

Poemele, toate de inspiraţie istorică, sînt grupate în patru cicluri, unitare tematic. Dacă în primele două **(Răscoala rădăcinilor** şi **Pasărea de sunet)** autorul evocă momentul 1907 şi Grevele de la Griviţa, în următoarele două **(Întoarcerea eroilor** şi **Valea Voievozilor)** este evocată lupta pentru independenţă naţională. Interesul mai vechi al autorului pentru creaţia populară explică unele ecouri ale acesteia şi în prezentul volum. Relaţia este clară şi subliniată îndeosebi în primul ciclu, unde o parte din poeme sînt intitulate cînte : **Cîntec de păgîn, Cîntec de cadru** etc. Tonalitatea şi metrica sînt, de cele mai multe ori, a baladei sau a doinei. Formula aleasă este implicată, avînd în vedere materia epică narată. Dar şi în celelalte cicluri se face simţit suflul puternic al creaţiei populare ; este remarcabilă autenticitatea şi ardoarea sentimentelor, expresia clară, încărcată de adînci sensuri morale şi sociale, vizînd simplitatea şi profunzimea baladei. Iată bunăoară un fragment din „La fîntîna Miorîţa", prima din ciclul **Întoarcerea eroilor :** „Ţi-aş întoarce, tată, / inima acasă, / dar acu-s la coasă, / şi costul meu este lung şi greu ; / dacă n-ai veni către zori de zi / îţi las ţie-n seamă : cadrul de aramă, / apele şi vîntul ; să aduni pămîntul, / şi în cîmpul mare să nu pui hotare / holdelor de grîie, semn să nu rămîie / pîinii, cînd o-mparte frate cu frate... / Şi, de te-o-ntreba, / mare, careva, / unde-s, să îi spui că sînt, plop pe grui, / fir înalt de grîu cu pămînt în brîu / lună albă sînt şi mă duc pe vînt / şi m-ntorc pe soare, luminînd mai tare / să răpun în zori / umbre şi răcori".

Volumul, de-o remarcabilă unitate stilistică şi tematică, afirmă încă o dată în Teodor Balş un autentic şi dăruit cîntăreţ al sentimentelor civice.

IOAN PEIANOV

MIRON GEORGESCU,
„Sunetul odihnei"

(Editura Albatros, 1975)

După debutul cu volumul **Poezii,** editat de Cartea Românească în 1972, Miron Georgescu revine în actualitate cu **Sunetul odihnei,** publicat la Editura Albatros. Mult mai unitar decît cel dintîi, **Sunetul odihnei** impune un poet frămîntat de posibilităţile de expresie ale cuvîntului, de căutarea echilibrului instabil în care verbul nu defineşte realitatea poetică ci doar o sugerează. Versurile – cizelate cu migală – sînt, în convingerea poetului, nu prilejul unei afirmări, ci al unei întrebări lămuritoare, motiv pentru care, aproape fiecare strofă va lua forma interogaţiei.

Miron Georgescu este, aşa cum ne-o dovedeşte cartea de faţă, interesat nu doar de adevărul pe care poate să-l închidă expresia poetică, ci, mai ales, de ceea ce poate sugera cuvîntul nerostit. „De cine uitată odihna ? – se întreabă poetul şi istorisirea de cine adormită aici în scrinul cuvintelor închis respirat de vînturi ?".

Poet al amintirii sedentate, Miron Georgescu atinge cuvintele „numai unde îşi caută trecutul o poveste". Concepînd poezia ca pe un ritual, poetul iubeşte „noaptea vorbită şi luminată de timp / măsura în cuvnte, / noaptea strecurată prin cîntece pînă / la trecerea luminii în alte orbite, / şi cerul mai limpede sprijinit cu privirea, / şi doar după trecerea luminii în / inima poetului se poate vorbi despre / cuvinte, şi ultima singurătate primejduită / de prăbuşire va fi iertată".

Dar – ne sugerează poetul – odată rostit, cuvîntul nu ne mai aparţine, şi de aici marea grijă pentru forma pe care o îmbracă expresia, şi tristeţea pentru cuvintele neaflate.

De o sensibilitate remarcabilă, preocupat de sensul major al existenţei, Miron Georgescu se defineşte ca un poet al purităţii, printr-o expresie meşteşugită cu grijă, suavă, ca o harfă abia atinsă la ceasul odihnei.

PETRE ANGHEL

Frontispicii

Funcția magică a cuvîntului la O. GOGA

Originalitatea lui Goga ca poet al cetății se află în **originalitatea** sa, în propensiunea spre **origini.** Poezia se naște pe **un tărîm** de confluență, unde simțirea colectivă este refăcută prin stare poetică. Mărturisirile poetului întăresc sensul creației : **„(...) nu sînt decît continuatorul normal al simțirii generale"** [1]**).** Citit în planul ordonării textului în jurul imaginilor-cheie, O. Goga se relevă ca un creator de poezie dinamitardă, rezultată din poetica sa explicită, **„M-am născut cu pumnii strînși"...,** și ca un poet în textul căruia **operează** ordonator metafore obsedante constituente ale unei poetici implicite. Cercetarea noastră se va apropia de Goga poetul modern așa cum poetica sa implicită îl relevă.

Idealul de poezie „pură", ordonator în unele experiențe ale poeziei moderne, este opus gîndirii lui Goga despre poezie, dar tangent poeticii sale implicite. **Cîntec** pentru poet se sinonimizează cu **se tînguie** sau cu **dor,** dezgolit de coordonatele concrete. „Dorurile mele / N-au întruchipare, / Dorurile mele-s / Frunze pe cărare ..." **(Cîntec V).** Rostul poetului se conturează sub semnul cîntecului. Lăutarul este, la Goga, mag și mîntuitor, garanția existenței universului ce posedă cîntecul. Versurile : **„Zi măi Laie, încă-un cîntec" (Cîntece)** și **să cînți un cîntec,** Laie / Cum **se cîntă-n sat** la noi"... **(La groapa lui Laie)** conțin două îndemnuri : unul dinspre poet spre cîntec, altul dinspre poet pentru dedarea la cîntec. Din insistența asupra cuvîntului „a cînta" decurge voluptatea poetică a integrării în lumea cîntecului.

Prin aceleași aparențe de oralitate („De ce m-ați dus de lîngă voi / De ce m-ați dus de-acasă" ?) poezia **Bătrînii** ilustrează conștiința ca, apelînd la un „modus dicendi", reface modalitățile cîntecului. Invovația murmurată duioasă ca în **Cîntece, La groapa lui Laie** și invocația patetică, din versul „Dă-mi **cîntecul...".** Puterea cîntecului se evidențiază și în **Lăutarul,** unde din cele două stări polare domină cea virilă.

Pentru Goga, cîntecul este modul de a exista în spațiul orginiar și totodată eliberarea sa. Funcția taumaturgică a cîntecului nu se împlinește însă pînă în capăt. De aici receptorului poezia i se relevă ca o stare de veghe. Cum pierirea cîntecului este echivalentă cu pierderea purității strămoșești, „cîntăreților de la oraș" poetul li se adresează în termenii retoricii antisimboliste : **„Voi n-aveți nici flori, nici cîntece, nici fluturi / Căci soarele în fata voastră moare"... (Cîntăreților de la oras).**

Moartea cîntecului semnifica la Goga în alt plan al dualității izbînda forțelor ce destramă asupra acelora ce încheagă sau regenerează universul. În poezia **Așteptare,** potența magică a cuvîntului „cîntec" transcende într-o lume uitată : **„Mor** azi **cîntecele**-n pragul / Nopților la sezătoare / Și de feți frumoși **uitată,** / Mîndra Cosînzeană **moare** / Azi voinici ca zmeii-n luptă / Zarea nu mai înspăimîntă, / Și pe paiiștea-nfloritâ / **Nici un cîntăreț nu cîntă".**

Curgerea sentimentului poetic în cuvînt are la Octavian Goga prelungiri care unesc cele mai de seamă versuri printr-o **zicere** neîncheiată ce întemeiază impresia de „mister", „indeterminat", „metafizic" notată de exegeții poetului. **Zicerea** lui Goga este **incintec** prin căderea magică a versurilor ce închid în ele **cîntecul,** și este **descîntec** chemînd și dezlegînd starea de început a sensibilității arde'enești prin glasul poetului.

Conceptul de cuvînt magic, circumscris conceptelor operante în cercetarea straturilor de adîncime ale poeziei, acoperă suma restrînsă a imaginilor centrale care răspund în primul rînd condiției de „a-și relua **libertatea** și minunea primei lor întrebuințări" [3]), de a realiza un flux subteran, unificator, al operei exercitîndu-și forța magică prin aceea că difuzează starea poetică și revelează universul metafizic aparținător poetului.

Generat de gîndirea magică, prezent în texte ale gîndirii folclorice, cuvîntul magic își redobîndește virtuțile în contextul poeziei moderne în care adesea se identifică cu metaforele obsedante : „Metaforele dominante nu sînt niște **virfuri** în planul imaginației poetice, ci mai degrabă niște **rădăcini** cufundate în adîncimea procesului de elaborare a ideilor simboluri, prin disocierea și reasocierea imaginii cu ideea" arată undeva Eugen Todoran.

Magia cuvîntului — concept operativ în cercetarea de față — acoperă valența imaginilor de a degaja nu atît un sens (cu deschidere largă proprie simbolului sau metaforei) cît de a opera în planul sensului poetic cu capacitatea ordonatoare maximă și cu capacitate de excepție în reordonarea textului în perspectiva lecturii lui moderne. La Goga, în acest caz, se afiliază metaforei cuvinte simple, nemetaforice, convertite în **poezie** prin context. În situația lor, de corespondente ale unor tensiuni lirice profunde, imaginile-cheie acoperă un context corespondent pentru atitudinile lirice fundamentale. Ca poet al cetății, cu afirmată renunțare la poezia despre sine („Alungă patimile **mele")** cu mărturisită tentație de anonimizare e eului individual **(„Nu rostul meu** — de-a pururi pradă / Ursitei naștere și rele / **Ci jalea unei lumi,** părinte, / Să plîngă...), Goga structurează textul poetic pentru relevarea unor atitudini fundamentale și polare : jale și revoltă, plîns și speranță, expansiune vitală accentuată și atitudine melancolic retractilă.

Suma textelor consacrată de cercetarea literară pentru ilustrativa esențializare a satului oferă receptorului contemporan o varietate de polarități ale unei generale atitudini **patetice** (patior = a suferi), în stare primă și în forme compensatoare : exaltare mesianică, protest.

„Structurile verbale care informează planul orizontalității semnificante — lingviștii ar spune al „contiguității" — intră aici, în raport de omologie cu structurile de percepție sau de visare, așa cum sînt ele dispuse, în fascicule, în latența poemului, în planul verticalității metaforice, al „selecției". Observația lui Richard, din perspectiva unei lecturi care corelează imaginea („structurile verbale" cum le numește el), cu starea fundamentală, relevă, în planul de adîncime al poeziei lui O. Goga, frecvența citorva metafore ordonatoare pentru întreaga lui creație. Aparent, „moș" „părinte", „bătrîn" numesc fără a trimite la o lectură de profunzime. Ele proiectează asupra contextului o impresie de adîncime, receptorul asociindu-se cu „străbun", principiu deținător al tainelor și al înțelepciunii. „Moșnege" în **„Dezgroapă, moșnege, cu mîinile-n tremur, / Comoara ta veche de jale" (Lăutarul)** este chemarea, formula magică pentru ritualul străbun.

Propensiunea spre jalea originară este tradusă în versurile lui Goga prin revenirea obsesivă a unor cuvinte cu puteri inițiatice : **jale, dor, lacrimă, patimă,** care atrag după ele un larg cîmp semantic în poezie. Vibrația cuvintelor-cheie este accentuată de gravitatea mișcării din versurile în care acestea sînt rostite sau subînțelese. În jurul imaginilor **jale** și **lacrimi** se ordonează verbe care însinuează energiile latente ce-și așteaptă dezlănțuirea. „ia aminte", „ascultă", „se oprește", „fărîmă lacrimi", string prăseaua", devin reprezentarea poetică a unui sobor al generațiilor care își ascultă apostolul : **„Întreg poporul ia aminte / Ascultă jalnica poveste / Și fusul se oprește-n mîna / Înduioșatelor neveste / Moșnegii toți fărîmă lacrimi / Cu genele tremurătoare, / Aprinși, feciorii string prăseaua / Cuțitului la cîntărare" (Apostolul).**

Oltul reprezintă semnul unor contorsionări lăuntrice specifice poeziei lui Goga. **„Olt"** asociat cu determinativul „bătrîn" posedă **cîntecul** și **jalea** („În cetățuia ta de apă, / Dorm **cîntecele** noastre **toate** / Și fierbe tăinuita **jale").** Ritualul are aici funcția dublă de trezire a cîntecului latent și de luminare a jelei într-un clopot răzbunător. Se împletesc armonic obsesivele stări ale lui Goga : jale, dor, cîntec, durere, răzvrătire, sărbătoare.

Pentru Călinescu „Strania convertire a tendinței naționale în poezie pură culminează în **Noi"** [5]**).** Poezia pură, concept, pornit de la Brèmond, nu are aici înțelesul mistic inițial, nici pe cel de poezie goală de conținut, ci se referă la forța poeziei de a deschide, prin mijlocirea verbului magic drumul spre un „dincolo".

Un oarecare eveniment biografic a generat poezia **Noi,** dar, dincolo de tendințele politice mărturisite, elementele substratului liric izbucnesc într-un inefabil cîntec al cărui glas urcă din atemporalitate. Cîntecul este un **bocet ancestral,** amplificat de fiecare element al naturii : **„La noi de jale povestesc / A codrilor desișuri, / Și jale duce Murășul / Și duc tustrele Crișuri"...** Modul fundamental de existență a poeziei pure este la Goga **bocetul.** Puritatea cîntării este dată de integrarea totală în spațiul numit „la noi". Poezia **Noi** este ilustrativă pentru posibilitatea receptării lui Goga, prin o lectură diferențiată asupra nivelelor textului său : **1. Noi** răspunde unui eveniment în planul superficial al lecturii. 2. În alt nivel al ei, poate fi receptată ca o esențializare a peisajului ardelean în mod special. 3. Pentru receptorul care caută în context corelația planurilor de adîncime cu imaginile care ordonează textul, **Noi** este ilustrativă pentru expresia unei stări lirice pure.

Imaginea ordonatoare acționează cu capacitatea cuvintelor originar-magice : „jale", „atîta jale-n casă" se obiectivează în reprezentarea plastică de forță evocatoare pe care o forță malefică il bîntuie.

Permanența poeziei lui Goga se află în posibilitatea receptării pe nivele a poeziei sale, posibilitate datorată constituirii textelor în jurul citorva imagini centrale cărora lectorul contemporan le descoperă capacități magice și cărora lectorul de la 1910 le intuia aceeași virtute.

BRÎNDUȘA ARMANCA

1). O. Goga, vol. Discursuri, **Buc. Ed. Cartea rom. 1962, p. 14**
2). G. Călinescu, Universul poeziei, **Buc., Ed. Minerva, 1973, p. 89**
3). I. Pillat, Ce este poezia ? **apud N. Balotă,** Labirint. **Buc. 1970, p. 61**
4). G. Călinescu, Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent, **Ed. Fundațiilor.**

Curier literar

● Remarcăm, din revista *Tribuna* (nr. 30) însemnările pline de căldură și adevăr ale lui Victor Rusu la romanul prozatorului *ION ARIEȘANU, Prietenul pe care-l caut pretutindeni,* iată numai cîteva observații ale semnatarului care justifică afirmațiile noastre de mai sus : „Romanul *Prietenul pe care-l caut pretutindeni* de Ion Arieșanu, se înscrie cu siguranță în rîndul celor mai bune cărți dedicate, în ultima vreme „dascălilor de țară" și înaltelor meniri sociale cu care sînt investigați aceștia în universul cu o problematică aparte — în complexitatea și profunzimea ei — al satului românesc contemporan". (...) „Personajele lui Ion Arieșanu își dezvăluie identitatea mai mult prin gestica lor expresivă, prin atitudinile de ordin moral la care se apelează, decît prin pasajele de analiză propriu-zisă. De altfel, reușitele din *Prietenul pe care-l caut pretutindeni* țin mai mult de reala înzestrare a autorului pentru proza comportamentistă, de acuitatea observației și de finetea cu care sînt transcrise reacțiile personajelor care au o irepresibilă predilecție pentru regimul afectiv al confesiunii. Mărturisirile se declanșează spontan, au firesc și intensitate emoțională, se petrec sub semnul unui sentimentalism structural, ce imprimă coloratură poematică scriiturii. Această puternică infuzie de lirism ce înfioară subiacent osatura epică, solid articulată, în buna tradiție a prozei ardelene, ni se pare a marca nota definitorie a scrisului lui Ion Arieșanu".

● În același număr al revistei *ROMULUS COJOCARU* încearcă — și reușește — în genul „reportajelor", lirice, o rememorare afectivă o proiecție afectivă, mai precis, în registrul poetic, a evenimentelor de la 1877. Alternînd documentul cu pura ficțiune lirică, Romulus Cojocaru ne propune o formulă originală și în același timp modernă : lirismul e cald, învăluitor, cînd nu este cenzurat de umorul sarcastic al autorului : *„O, fecioară, tu care ai ole it un pat / Cu toate cele necesare, o tu, care l Ți-ai oferit zestrea de nuntă spitalelor, / Pa ul tău a primit logodnicul altei fecioare / Care împletea ciorapi logodnicului altei logodnice / Cînd trupul lui a vibrat durerea și a zis / Unde ești muică să mă vezi, / Tu, fecioară, caldă și bună ca pîinea / E ti pasărea aceea care mîngîie zarea / În această minunată zi, pasărea aceea / Care deja trecu în amintiri".*

A. BALTHAZAR

Consemnări

EMINESCU ȘI KANT

Fragmentele traduse de Eminescu din Critica Rațiunii Pure sînt publicate pentru a doua oară, de astă dată corect și sistematic, într-o ediție științifică de către Constantin Noica și Alexandru Surdu, cu o amplă și semnificativă Introducere, **semnată de primul și o substanțială Lămurire la ediția de față, privind textele, modul de transcriere și dificultățile întîmpinate. Volumul poartă expresivul titlu,** Lecturi kantiene **și a fost de curînd publicat de către Editura Univers. Autorii ediției au avut bună inspirație să anexeze și cele cîteva pagini ale traducerii efectuate de către Titu Maiorescu, text inedit, comunicat de către Constantin Floru. Se poate face astfel și comparația între două încercări ce aveau fiecare alt scop : tînărul Eminescu voia să-și lămurească anumite probleme ținînd de criticismul kantian printr-o versiune românească care să răspundă nevoilor sale interioare, pe cînd profesorul de filosofie punea la dispoziția studenților săi anumite texte pentru discutare și comentare la orele de seminarii, beneficiind deci de o experiență didactică și de o frecventare sistematică și constantă a filosofiei.**

Nu putem sublinia îndeajuns meritele celor doi cercetători care au transcris, confruntat și publicat manuscrisul 2238 din Fondul Eminescu de la Academie, pentru întîia dată integral, fără omisiuni și greșeli (ediția din 1914 era defectuoasă, lăsînd la o parte unele lucruri și schimbînd altele), cu toate variantele, extrem de interesante pentru modul de a transpune gîndirea lui Kant, dintr-o limbă prin excelență filosofică în limba noastră care era abia la începuturile cugetării filosofice sistematice, în căutare de termeni adecvați și expresii fericite.

Lecturile kantiene ale poetului au fost de fapt două : întîia, de mai mică importanță (notată în ediția de față, B) cuprinde fragmente din „Metodologia transcendentală" a Criticii și a fost întreprinsă probabil în anul 1874 ; a doua (notată B) cuprinde „Introducerea" și „Teoria transcendentală elementară", pînă la „Axiome ale intuiției", traducere întreprinsă între anii 1874-1877. Textul folosit de Eminescu a fost acela al ediției Kirchmann din 1868, în care figurează versiunea primă, din 1781 a Criticii, lucru deosebit de important deoarece de obicei se folosește versiunea din 1787, pe baza căreia dealtfel editorul din 1914 face confruntarea, îngăduindu-și să corecteze traducerea lui Eminescu pe baza unui text ce nu figurează în ediția folosită de el.

Importanța editării acestor traduceri este multiplă : lămurește definitiv controversata problemă a scopului pentru care Eminescu a întreprins-o (nu pentru teza de doctorat, cum a crezut pînă și Călinescu, ci pentru nevoile proprii) ; descoperă modalitatea de studiu pe care Eminescu, tînăr student (avea mai puțin de 25 de ani) și-o însușise pentru a se lămuri asupra unor probleme filosofice ce-l frămîntau, recurgînd la izvoare (așa cum se cuvine a fi studiată filosofia) și încercînd un impresionant demers de echivalare ; arată în amănunt strădania poetului de a găsi echivalențe românești pentru noțiunile germane într-o epocă în care vocabularul nostru filosofic era în formare. Se pune astfel la dispoziția celor ce urmăresc evoluția acestui limbaj un material din cele mai bogate și mai interesante. Se observă modul în care poetul a echivalat termenii, intuind esențialul. Ar fi suficient să citîm cele opt nuanțe ale termenului german durchgängig, față de tendința ulterioară de a rămîne la un singur sens („desăvîrșit"). Dar Eminescu cu un impresionant simț al limbii a sesizat sensurile cuvîntului german în contextul kantian, căutînd să realizeze aproape imposibilul prin numeroasele lui echivalențe ; dovedește că Eminescu a avut spiritul filosofic, așa cum l-a avut pe cel poetic (spirit cu care te naști) și dacă l-a abandonat pe primul a făcut-o potențîndu-l pe al doilea.

Traducerea publicată în Lecturi kantiene deschide celor interesați multiple perspective. În afară de faptul că anumite afirmații grăbite făcute de Călinescu și alții vor putea fi corectate în viitor, textele arată o neașteptată încercare de a surprinde sensurile genuine ale cuvintelor, punînd dintr-o dată preocupările tînărului poet pe mai multe planuri : lingvistic, filosofic și poetic. Interesează, în cazul de față, cum bine remarcă prefațatorul, nu atît reușitele — între timp s-a realizat și în limba noastră un vocabular filosofic adecvat — cît frămîntările și căutarea, consecvența în modelarea gîndirii și a expresiei, cu atît mai impresionante cu cît se fac pentru lămurirea nevoilor proprii și, din păcate, au rămas neînțelese de cei ce le-au cunoscut și uneori au și scris despre ele.

Demersul este cu adevărat ieșit din comun (o confruntare cu traducerea Maiorescu, dar mai ales cu cele două traduceri integrale ale Criticii este elocventă), dar dacă ne gîndim bine era firesc la un Eminescu, deopotrivă interesat de problemele gîndirii și ale limbii. Nu are nici o importanță să speculăm ce ar fi fost dacă Eminescu nu ar fi părăsit preocupările filosofice. Probabil, așa cum a pus bazele structurilor lirice românești, ar fi fost și întemeietorul celor filosofice. Dar, așa cum remarcă C. Noica și Al. Surdu în Lămurirea lor: „sîntem siguri că oricine va reface confruntarea, va crede, împreună cu noi, că Eminescu putea fi întîiul gînditor al culturii noastre, dacă nu se întîmpla să fie cel mai mare poet al ei".

ION MAXIM

Dumitru Bălăeţ

Din toate cîte se zidesc în Ţară

Din toate cite se zidesc in ţară eu adun
lumină şi putere – gestul frunzei
in arcuirea ramurilor acestui copac
solar care mi-e Patria.

Trunchiul copacului creşte in bucuria mea,
deopotrivă coroanele lui deasupra
plaiurilor străbune ;
rădăcinile-i coboară îmbrăţişind
pămîntul strămoşilor,
Carpaţii-i sint pavăză.

Fie-mi destinul de frunză lingă rodul
acestor ani, razele gindului mă luminează
dinspre Soarele viitorului.

Din toate cite se zidesc in ţară eu adun
lumină şi putere – gestul frunzei ocrotitor
pentru oamenii de azi, pentru copiii
de miine.

Coacere

Acolo-n cimp sub fulgerele albe,
puhoaiele de vint, acolo, sub păianjenii
stelari ce devorează gindul şi-l intorc
de mii de ori cu fruntea spre temeiuri,

rotundul se va naşte, spui, din floarea
jertfită timpului ca o ninsoare-n vis
a nopţilor de veghe prin livezile
crescute-n truda anilor.

Domoală-se spre miezul verii raza
şi zbaterile-nfriguratei creşteri,
mai blindă-n cuget şi mai reculeasă
ca un izvor venind spre sine insuşi.

Acele muzici ce inundă sevele
sub coaja fructelor, sub iia de seminţe,
mai ne-nţelese, mai cotropitoare,
tu cheamă-le cu vraja din ursită
acolo-n cîmp sub fulgerele albe . . :

Invăluit în zăpezi era muntele

Invăluit in zăpezi era muntele,
nu mai ştiu în ce imateriale privelişti plutea
ca un uriaş catarg cu pînzele multiplicate
spre un cer în derivă.
Şi era bătut de un asfinţit din adincime, muntele
parcă-l mai văzusem cîndva,
din mari depărtări, in copilărie.

Acum muntelui ii stăteam atit de aproape ;
avalanşele. Şi mai era înconjurat de un rîu muntele,
cu ape şiroind de o limpezime ameţitoare,
fiul muntelui, cîntă rîul,
şi parcă îl mai auzisem cîndva,
din mari depărtări, in copilărie.

C-un rîu pe umăr

Cu-n rîu pe umăr să intîmpini zorii,
mai 'nalt să-l vezi şi să-l auzi zvonind
puteri ştiute, ne-nţelese totuşi
spre taina stelelor.

Imagini călătoare printre cetini
cind sorb cu sete cerbii din răstoace,
mai generos în pînza de răcoare
să laşi un gest spre adincimi şi-n lungul
căderilor fără sfirşit de ape.

Cînd vin luminile şi potopesc tăria
şi caută din nou să se cunoască,
tu pune-le în faţă o oglindă vie,
cu-n rîu pe umeri să intimpini zorii.

Valeriu Bărgău

Sîmburii

Memoria oraşului printre şine de calea ferată
o scot din adinc excavatoare enorme ;
sîmburii oamenilor simpli aruncaţi pretutindeni
lovesc intens in balustrada lumii.

Cresc impreună cu fluturii, ramurii şi uneltele
Se-mpreună, se şterg pe faţă cu aripile
grăunţe mari de calcar fierb
într-o nepăsătoare adolescenţă.

Memoria in chip de ispită loveşte cu putere
ochiul muncitorului simplu.

Mureşul noaptea

Noaptea apele Mureşului obosite de mers
se opresc lingă maluri şi-ascultă
arcuirea aspră a calcarelor ;

Riurile surori venind din cer şi din pămint
uriaşii arbori plantaţi intre oameni
au in coroane liniştea stelelor noaptea.

Riul alb-negru desprins din materia vinată
se pleacă pentru inchinare strămoşilor
şi cailor rătăciţi la înaltele maluri de iarbă.

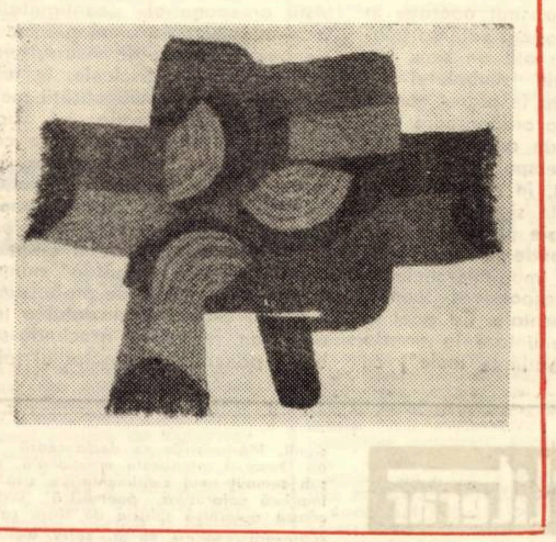

Anamaria Pop

Vino

Cu părul umed de ceaţă,
cu negura nopţii
nestinsă din priviri,
cu tălpile goale,
trec peste mireasma florilor,
peste culoarea ierbii . . .
ajung în fructul pămintului.
Cîntecul greierilor
il păstrez incă in palme,
il păstrez pentru tine,
fiul meu nenăscut încă ;
cind vei veni să-ţi usuci ochii
în cămaşa mea subţire de borangic,
iţi voi spune povestea lui Ştefan şi Mircea,
Iancu şi Cuza . . .
În fructul pămîntului
e atita lumină şi soare,
peştii ies la mal şi te aşteaptă şi ei,
copacii se apleacă . . .
vino fiul meu,
şi-ţi voi impodobi braţele
cu cintec de greier,
iţi voi dărui
frumuseţea acestei ţări
şi poveştile . . .
vino,
vino dincolo de riu !

A patra zi

Nu intreba
cum mi se spune . . .
ia-mă aşa cum sint,
• femeie cu părul răvăşit
in patru răsărituri,
cu miinile păsări,
ochii inundaţi de peşti . . .
ia-mă drept marea
sau ploile-nceputului,
ceaţa scoicilor
răsărite mult prea devreme . . ;
nu intreba cum mi se spune . . :
asemeni femeii lui Manole
dusă la răscruci de păduri,
unde potcoavele cailor
lasă urme adinci in iarba adevărului.

Cornel Otescu

Vîrstă

M-am născut ca o picătură de rouă
Pe filele istoriei
intr-o dimineaţă ca aceasta
şi primesc soarele-n mine
ca pe-o fecioară despletită prelung
să-i impletesc razele-n cozi aurite şi pline
să-mi rostogolesc vîrsta-n ele
din zori pînă în apus
şi să am puterea întotdeauna să ajung
să piaptăn cu pleoapele lumina
toarsă pe sufletul meu.

Sabin Opreanu

Patriotica

ca să vorbeşti despre ţara aceasta
ale cărei ţinuturi le asemăn cu o gură de rai
şi aerul din preajmă să-nmiresmeze steaguri
cu dor şi cu durere cu patimă şi plînset
şi sufletul să-ţi fie blind legănat de cer
cu fulgere şi tunete de-atîtea ori lovită
unde piine vin şi miere avem destule
şi gindul să coboare pin' la esenţa ei
şi rodul să-l culegi pur luminat de soare
şi nimeni să nu doarmă citindu-te poete
nu trebuie s-o strigi in gura mare.

Pădure fericită

ceaţă şi flăcări transport de pe o creastă pe alta
am o tabără chiar lingă laba ursului
mai pierd cite un cărbune incins
cu iarbă imi indulcesc tălpile
sufletul meu incape într-un fruct
balans pe fragedă creangă
hrană pentru cei următori
apelez la poem pentru această pantă abruptă
puterile mele sint pe sfirşite
cuvinte de aur mi se aşează pe trup
lunec printre lianele consoanelor
ştiu voi ajunge.

Mereu călătoare miresme

ca să luneci de-a lungul acestor
mereu călătoare miresme
cu inima in preajma bunăvoinţii mierlei
cu miinile blinde deasupra Riului
cu fruntea pe frunza de aur a bradului
cu iarba cutremurată de sinceritatea greierului
cu fluturii de noapte absorbind zăpada
cu vocile-nserării peste coline verzi
cu dimineaţa inlocuind poetul
iţi trebuie cutezanţa acelui poem nescris.
respirind deasupra călătorului
oglindit in ferestrele luminii
mereu călătoare miresme
de-a lungul acestei inefabile ore.

CRONICA VERII

Vara oraşului în '76

De fapt, cel mai mult îmi place vara.
Ea are ceva din marile cuptoare ale purificării ;
nici senzuală ca primăvara, nici austeră ca iarna,
nici răscoaptă pînă la a plinge ca toamna.
Iată, oraşul pare, de sus, de pe multicolore terase,
o piele zdravănă aburind în căldurile facerii,
leneş în dulceaţa mierii, fără nervozitate şi zvicnire.
Doar seara, luminat ca un viespar în care au intrat
licuricii, oraşul

dobindeşte o sublimă panică a apropierii ;
perechi, perechi, apoi grupuri şi, în sfirşit, convoaie de
marmoră tînără

colindă străzile acestui baroc tîrziu.
Aceasta e vara oraşului :
un baroc însorit, răsfăţat, abundent, ca sudoarea
cea binefăcătoare, îmbinîndu-se cu un alt baroc,
împietrit şi sigur de sine, ca tot ceea ce a
trecut în Istorie . . .
In aceste zile, pe falezele geometrice ale unei ape
domoale,

pe sub umbroasele parcuri, am zărit tineri
alergind într-un superb efort de voinţă,
parcă spre viitoarele Olimpiade ale Frumuseţii.
De sus, de pe terasele multicolore, dincolo de
nava legănătoare a unei seri,
am simţit în nări răcoarea mării . . .

DUŞAN PETROVICI

Televiziune

DUMINICĂ, 8 AUGUST

8,30 Deschiderea programului. Avanpremiera zilei. 8,40 Tot inainte ! 9,35 Blindul Ben. 10,00 Viaţa satului. 11,10 Aventura cunoaşterii. 11,40 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. 13,05 Album duminical. 15,45 Film serial. Din tainele mărilor. Episodul V. 16,35 Gala maeştrilor. Tenorul Cornel Stavru. 17,00 Fotbal. Sportul Studenţesc Bucureşti – Panatinaikos Atena. 18,45 De ziua minerului. 19,00 Micul ecran pentru cei mici. 19,30 Telejurnal. 20,00 Baladă pentru acest pămînt. 20,25 Festivalul filmului muzical la Tv. Sunetul muzicii (partea I). 22,00 24 de ore. 22,10 Duminica sportivă.

LUNI, 9 AUGUST

16,00 Teleşcoală. 16,30 Emisiune în limba maghiară. 19,00 Teleglob. Pe drumurile Siriei. 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Steaua fără nume. 20,50 Să trăim şi să muncim în chip comunist. 21,20 Roman foileton. Ţăranii. Episodul VI. 22,10 24 de ore.

MARŢI, 10 AUGUST

9,00 Teleşcoală. 10,00 Festivalul filmului muzical la Tv. Plîngeţi chitare. 11,40 Emisiune de versuri. 12,00 Telex. 16,00 Matineu de vacanţă. 16,30 Curs de limbă franceză. 17,00 Telex. 17,05 Mult e dulce... 17,25 Un cîntec pentru dv. 17,55 Ora de consultaţie medicală. 18,05 Lecţii Tv. pentru lucrătorii din agricultură. 18,35 Muzică de jazz. 18,50 Contemporanele noastre. 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Reflector. 20,20 Teatrul liric Tv. prezintă la cererea telespectatorilor Lucia de Lammermoor de Gaetano Donizzetti. 22,10 24 de ore.

MIERCURI, 11 AUGUST

9,00 Teleşcoală. 10,00 Festivalul filmului muzical la Tv. Povestirile lui Hoffman. 11,40 Telex. 16,00 Teleşcoală. 16,30 Curs de limbă rusă. 17,00 Telex. 17,05 Enciclopedie pentru tineret. 17,30 Săptămîna muzicală. 17,50 Scena. 18,20 Cîntece de seară. 18,50 Tribuna Tv. 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Revista economică Tv. 20,30 Inainte şi după Nefertiti. 21,05 Festivalul filmului muzical la Tv. Sunetul muzicii (partea a II-a). 22,10 24 de ore.

JOI, 12 AUGUST

16,00 Matineu de vacanţă. 16,30 Curs de limbă germană. 17,00 Telex. 17,05 Pentru timpul dv. liber vă recomandăm . . . 17,20 La volan. 17,30 Din ţările socialiste. 17,40 La izvoare bistriţene. 18,20 Atenţie la . . . neatenţie ! 18,45 Universitatea Tv. 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Documentar Tv. Un domnitor strălucit – Mihai Viteazul. 20,25 Ecran Tv. '76. 21,05 Cadran mondial. 21,30 Revista literar-artistică Tv. 22,10 24 de ore.

VINERI, 13 AUGUST

16,00 Teleşcoală. 16,30 Curs de limbă engleză. 17,00 Emisiune în limba germană. 18,55 Din lumea plantelor şi animalelor. 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Anchetă socială. 20,35 Film artistic. Gînduri despre Kovpak. Producţie a studiourilor sovietice. 22,10 24 de ore.

SÎMBĂTĂ, 14 AUGUST

10,00 Festivalul filmului muzical la Tv. Sunetul muzicii (reluare). 12,35 Telex. 12,40 La poalele Zarandului. 13,10 Drumuri pe cinci continente. 14,10 Un disc pe 625 de linii. 14,40 Caleidoscop cultural-artistic. 15,05 Club T. 16,05 Un chip al nostru zilnic, România. 16,25 Vîrstele peliculei. Un august de foc. 17,30 Cupa Europei la natație (grupa B). 19,05 Eroi îndrăgiţi [illegible] copii. 19,30 Telejurnal. 20,00 Teleenciclopedie. 20,30 Film serial : Colombo. 22,05 24 de ore. Sport. 22,20 Cîntecul e viaţa mea.

Televiziune

Iosif Lupulescu

SOARELE ŞI MAREA

În hol era linişte şi răcoare. Livia sta adîncită într-un fotoliu. Directorul răsfoia o revistă străină. Ecaterina asculta muzică.

Timp de cîteva minute, rămase nemişcată cu pleoapele strins lipite una de alta. O auzi pe Ecaterina plescăind din buze, apoi aşezînd paharul pe masă şi aprinzînd o ţigară. Pe director întorcînd filele revistei. Vuietul abia perceptibil al valurilor. Muzica tristă parcă anume comandată pentru trăirile ei ce se băteau cap în cap. Îi venea să strige, să răstoarne totul în jur, aşa cum visele ei se răsturnau şi se risipeau, acum, după zece ani, timp în care sperase mereu, aşteptase să i se dea un film serios, acum cînd simţea că a sosit momentul să poată spune tot ce avea de spus. Ecaterina îşi susţinea punctele de vedere cu tenacitate.

Ochii Liviei se îndreaptă spre director, ocolind şi amînînd o explicaţie penibilă.

De parcă ar fi simţit ce se petrece în sufletul ei, şi de parcă ar fi dorit să-i comunice ce gîndea şi credea el, directorul despre situaţia în general a echipei, zîmbi, lăsă revista să-i alunece din mînă, îşi ridică piciorul pe genunche, aşeză ochelarii pe masă, aprinse o ţigară, urmări nişte rotocoale de fum, reveni cu privirea la Livia.

– Timpul, spuse directorul, oftind. Îmi amintesc de un ţăran despre care am nişte amintiri foarte neplăcute, dar care mi-a spus : „Timpul, timpul tace şi trece. Dacă azi ai reuşit să faci ceva, e foarte bine. Dacă nu ai făcut nimic şi vei zice că o să faci mîine, e un fel de a-ţi fura singur căciula. Cu ziua de azi nu te mai întîlneşti".

Se aşternură cîteva momente de linişte. Nu se mai auzea nimic în afară de muzica liniştită şi plină de tristeţe. Livia privea adîncită într-o linişte aparentă, dar, de fapt, era hărţuită de frămîntări şi temeri doar de ea ştiute. Pe braţul drept îi atîrna o brăţară lată din argint şi pe fiecare piesă a brăţarei gravată cîte-o stemă ori o coroană. Pe braţul stîng, un ceas minuscul de aur. Costumul de baie, albastru, era nou.

– E păcat. Un foarte mare păcat, spuse directorul.

Livia îl privea fără să-l audă şi fără să-şi dea seama la ce se referea el. Încă mai urmărea imaginea eroinei principale. Acum, în aceste clipe, chipul eroinei începea să se armonizeze cu mişcările, şi tocmai acum, după ce se gîndise timp de trei luni, acum cînd pentru întîia oară personajul se dezvăluie, trebuia să vorbească cineva. Îi aruncă o privire plină de ură şi dispreţ.

– Vă rog să mă scuzaţi, spuse directorul, deşi nu ştia cu ce anume a greşit, apoi se ridică şi făcu cîţiva paşi prin hol. Ceasul de perete indica ora unsprezece. Prin sticla de la uşă se vedea bazinul de înot din faţa hotelului şi pe bordura lui fete şi băieţi întinşi la soare.

„Cu femeile e foarte greu. Ce poţi vorbi cu nişte femei ? Dacă era un bărbat, ar fi ciocnit un pahar, ar fi vorbit despre fete, despre anii duşi, ar fi fost cu totul altceva. Dar aşa ? Ştia că e foarte greu pînă va porni din loc această maşină infernală şi că după aceea toate aveau să intre în normal. Fără să vrea, o privi pe Ecaterina. Se gîndi dacă a fost cîndva în viaţa ei frumoasă, măcar la douăzeci de ani şi ajunse la convingerea că un asemenea om era imposibil să fi fost cîndva altfel. Adică tînără a fost, dar frumoasă nu. Slabă, scheletică, în costumul de baie prea larg, cu ochelarii de vedere şi ţigara între buze ; nu, era imposibil să o poţi crede, indiferent ce ar spune şi cum ar spune ceva despre artă.

Ecaterina prinse a zîmbi. Îşi frecă palmele una de alta. Se mişcă în fotoliu. Dorea să spună ceva dar nu avea suficient curaj. Îi era teamă să o tulbure pe Livia, dar nici nu se putea abţine să nu comunice ideea care îi venise în legătură cu primul cadru. Convinsă că numai aşa se poate începe şi altfel nu. Se ridică şi-i făcu directorului un semn discret. O privi pe Livia pentru a se convinge că mişcarea nu avea să o întrerupă din meditaţia ei. Se strecură printre fotoliile de la masa vecină, spre bar. Se urcă pe unul din scaunele înalte şi rotunde, îi făcu din nou directorului un semn să se apropie, pe urmă îi ceru în şoaptă fetei care servea, două votci mici şi două cafele duble.

Directorul se apropie şi ocupă loc, alături de ea. Ecaterina îi făcu semn să-şi apropie urechea. El aruncă o privire peste umăr. Trăia o ciudată senzaţie de jenă şi penibil, fără să-şi dea seama de ce anume. I se păru că pe buzele Liviei flutură un uşor surîs plin de ironie. Şi, chiar dacă se înşela, avea convingerea că e pus într-o situaţie penibilă prin faptul că i se vorbea la ureche. Dacă în locul Ecaterinei ar fi fost o altă femeie, poate că ar fi fost cu totul altceva. Ciocniră paharele. Ecaterina îi zîmbea şi se pregătea să-i comunice formidabila idee care îi venise pe neaşteptate. Era profund emoţionată. Făcea toate eforturile să-şi tempereze emoţia şi să-şi modeleze glasul, în aşa fel încît să vorbească cît mai frumos cu putinţă. Îşi aprinse o ţigară. Îl trată şi pe director. Acesta nu era fumător, dar îşi zise că dacă e vorba de o ţigară Kent . . . Aprinse de la flacăra brichetei pe care Ecaterina o împingea spre buzele lui. O privi atent, dintr-o parte. Obrajii ei prelungi şi osoşi semănau mai mult cu o figură de bărbat care în viaţa lui a trecut prin foarte multe necazuri şi greutăţi.

– Tovarăşe director, începu ea, plecîndu-se uşor spre urechea lui, mi-a venit o idee grozavă. De multă vreme nu am mai simţit o forţă creatoare atît de mare şi adevărată. Zîmbi, expiră profund, scutură scrumul. Se plecă iar spre urechea lui. Eroina principală nu trebuie să fie atît de tînără, nu va fi suficient de convingătoare pentru spectator şi „Lady" are în intenţie să realizeze un film pentru marele public, un film de mase, fără formule învechite, pe un drum propriu, diferit de altele. Ea trebuie să aibă un destin aparte, cu totul şi cu totul ieşit din comun. Şi va reuşi sută la sută. E foarte talentată şi îi place să muncească serios. E greu doar pînă începe . . .

– Noi îi dorim să ajungă o stea. . . spuse directorul.

Ecaterina îl privi nemulţumită de faptul că a întrerupt-o şi nu apucase să termine tot ce avea să-i spună . . .

– Dacă fata e prea tînără, va fi foarte greu să fie convingătoare. Avem de lucru cu un public extrem de pretenţios. Un public obişnuit cu filme de înaltă clasă, nu mai e ca înainte . . .

– O fată tînără cucereşte mai uşor simpatia publicului. Tot ce e tînăr are valoare, fu de părere directorul.

– Da, dar e o valoare lipsită de consistenţă. Insuficient formată, e ceva în devenire.

– Nu în cazul marilor talente, observă directorul, care nu mai suporta trăncăneala Ecaterinei.

– Aşa ceva se întîmplă la o sută de ani o dată şi noi, să vorbim serios, nu avem un asemenea talent în jurul nostru. Înafară de „Lady".

– Dacă mie mi s-ar cere părerea, ar fi cu totul altceva, dar sînt prea bătrîn. Nimeni nu mă mai întreabă ce părere am despre un actor, dacă se potriveşte pentru rol ori nu. Anii trec, aşa cum au trecut. Voi ieşi la pensie, se vor ridica alţi oameni şi nu se poate să nu-şi dea seama de greşelile celor dinaintea lor. Trăiesc această mare bucurie că ceea ce nu am reuşit eu şi cei de vîrsta mea, or să reuşească cei tineri. Eu am o foarte mare încredere în tineri. Sigur că nu mă simt bătrîn. Dar legea mă obligă, să mă dau la o parte şi să-i las pe alţii şi oricum ei au alte forţe, alt fel de a gîndi. Directorul vorbise în şoaptă, fără să o mai privească pe Ecaterina, fără să-l intereseze dacă ea îl asculta, dacă îi plăcea ori nu.

În spatele lor, Livia începu a rîde. Ei se întoarseră spre ea zîmbind.

– Ca doi porumbei, spuse Livia şi se apropie. Vă urmăresc de zece minute. Ce propuneri pline de „înţelepciune" aveţi să-mi faceţi ?

– Eu, nu am propuneri. Doresc doar să vă ajut cu ce pot şi cum pot ca să realizaţi un mare film. Ecaterina, fiind un om de creaţie, mi-a făcut o confidenţă în legătură cu o „valoroasă" idee pe care are de gînd să v-o comunice.

– Ştiu, spuse Livia rece. Ea are întotdeauna idei. Cine nu are idei ? Şi ce să faci cu ele ?

Livia se rezemă cu umărul de marginea tejghelei de la bar. Îi privea pe amîndoi dintr-o parte, cu ironie. Uşa de la hol se deschise brusc. Intră Florina. Avea în mînă trei boboci roşii de trandafiri. Se apropie cu paşi repezi. Ochii îi luceau. Obrajii îi erau aprinşi. Purta pe buze un zîmbet plin de fericire.

– Din partea lui Gim, spuse ea, şi-i oferi Liviei buchetul.

A spus că puteţi începe filmarea şi vă urează mult noroc !

Livia o învălui pe Florina cu o privire plină de căldură.

– Spune-i că îi mulţumesc şi în zece minute vin.

Florina porni în fugă. Directorul şi cele două femei priviră în urma ei.

– Asta înseamnă tinereţea, spuse directorul cu tristeţe, pe gînduri. Poate alerga toată ziua dintr-o parte în alta. Are energie.

– Acum chiar că am poftă de lucru, spuse Livia, mirosind bobocii de trandafir. Gim ăsta ştie să se poarte. Şi adevărul e că face treabă.

– De cîte ori am lucrat cu el la un film nu am avut dureri de cap.

Ecaterina îi privea tot mai tristă.

– Vii cu noi ? o întrebă Livia. Dacă vrei să asişti, să vezi stilul de lucru al lui Gim . . .

– Te rog ! Nu e cazul să învăţ acum meserie.

– Puteţi să vă odihniţi, strecură directorul. Ori, dacă vreţi, vă dau o maşină să vedeţi nişte localuri pentru filmările de interior ?

– Nu ! Vreau să văd cum încep filmările, spuse Ecaterina cu hotărîre, jignită. O privi pe Livia cu reproş.

– Dragă, dar nu trebuie să te superi. Ştiu că nu suporţi prezenţa lui Gim, dar trebuie să recunoşti că munceşte. Să te văd pe tine cum o să aduni trei sute de oameni la figuraţie şi toate celelalte . . .

– Gim e un jandarm. N-are nici o legătură cu creaţia.

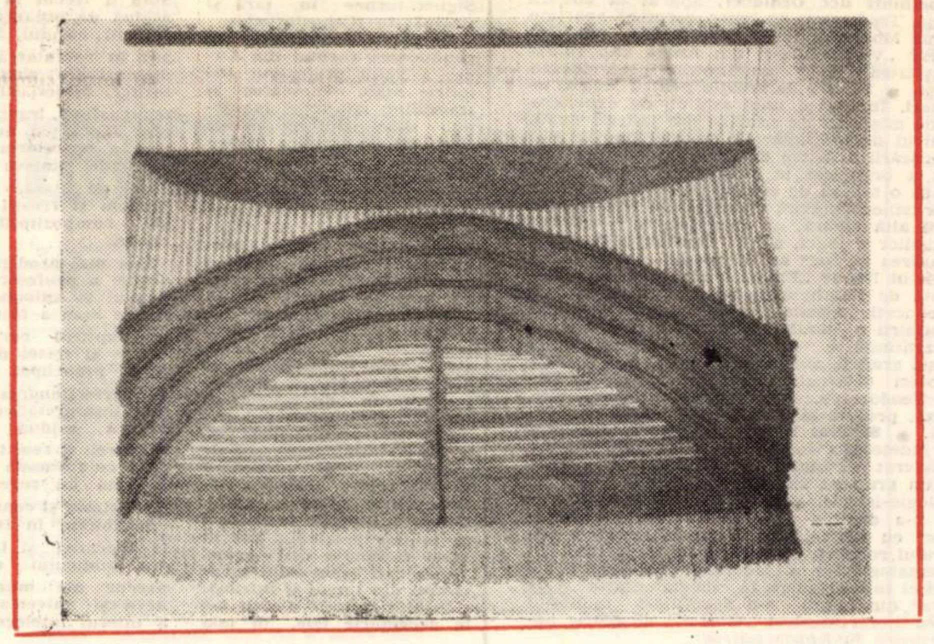

– Regret foarte mult, dar sînt convins că greşiţi, îi luă apărarea directorul.

– Stop ! strigă Gim, dar de data asta cu furie. Aşeză port-vocea alături, privi undeva nu prea departe, apoi sări în nisip şi prinse a alerga. Florina îl urmări din priviri. Gim se opri. În faţa lui era o fată tînără, înaltă şi subţire, cu părul negru şi foarte lung.

– Actriţa principală, şopti un tînăr. Erau patru inşi lungiţi în nisip, sub o umbrelă. Toţi îl urmăreau pe Gim şi pe actriţă.

– Cum o cheamă ? întrebă altul.

Cel care părea să ştie cîte ceva, ridică din umeri. Florina se apropie de Gim şi de actriţă.

– Adriana dragă, ţi-am mai spus. Trebuie să te gîndeşti că eşti singură, că nu cunoşti pe nimeni, că trebuie să-l găseşti . . .

Actriţa îl privea cu ochii ei mari şi negri.

– Şi fii atentă, nu te ridica pînă nu porneşte băiatul cu mingea. Aştepţi să treacă fetiţa cu zbîrnîitoarea, pe urmă te ridici şi porneşti în căutarea lui. Ne-am înţeles ?

– Să încercăm încă odată. Dar, ţi-am spus că am trac. Nu sînt în formă.

– Bine, să mai încercăm, spuse Gim.

Actriţa îşi reluă locul pe nisip şi începu să se uite la castelul medieval, anume construit pentru ea.

– Ei ? făcu Gim, descoperind-o pe Florina.

– Vine. Îţi mulţumeşte. S-a bucurat . . .

Gim mergea cu paşi repezi spre practicabile. Florina se străduia să se ţină cît mai aproape de el.

Urcă sus, privi în jur peste întreaga plajă, cîteva momente.

– Imaginea, facem o repetiţie ?

Operatorul ridică mîna, comunicînd că totul e în ordine. Trecu în spatele aparatului şi prinse a urmări mişcările.

– Băiatul cu mingea. Hai, treci, treci, mai repede şi nu privi spre aparat. Fata, hai Dorina, mai repede. Învîrste zbîrnîitoarea cu forţă. Aşa, acum hai şi tu Adriana.

Actriţa se ridică. Pe plajă se făcu o aşa linişte că nu se mai auzeau decît valurile sosind şi plecînd de la ţărm.

– Imaginea ! strigă Gim, e bine pentru voi ?

– Pentru noi da, spuse operatorul. Poate să vie regizorul.

– Florina, ce se întîmplă cu regizoarea?

– A zis că vine în zece minute.

– A zis ! spuse Gim cu reproş. Nu mă interesează ce a zis. Fugi să vezi ?

Florina porni dar nu cu acelaşi entuziasm. Ceva începuse a se frînge în ea. Totul i se păruse altfel. Mai spectaculos, mai rapid, nu ştia exact cum. Era primul film la care lucra ca asistentă. Nu apucă să iasă din cordon că o văzu pe Livia.

– Veneam după dumneavoastră.

– Sînt aici, spuse Livia. Vreau o repetiţie.

– O repetiţie, spuse operatorul.

– O repetiţie, ceru directorul de film.

Florina îi privea fără să înţeleagă. Nimeni nu se adresa unei persoane. Nu ştia ce să facă ?

– Există o port voce ? întrebă Livia.

– Poftiţi ! Şi asistentul de imagine o luă de pe scaun şi i-o aduse.

Regizoarea ridică port vocea.

– Giim, vreau o repetiţie generală.

– Repetiţie generală, anunţă aceasta, în aşa fel ca să audă toţi oamenii de pe platou. Întreaga suflare se puse în mişcare sub comanda lui.

Regizoarea se declară mulţumită, apoi se apropie de actriţă şi-i vorbi cîteva minute.

– Se poate ? întrebă Gim.

– Da, se poate, spuse regizoarea şi se întoarse în spatele aparatului.

Florina îşi căută un loc din care să poată privi. Directorul discuta cu Ecaterina. Aceasta era total nemulţumită. Avea certitudinea că au început cu „stîngul". Ca regizoare secundă de o viaţă, pretindea că le ştie pe toate.

– Atenţie ! strigă Gim.

– Motor ! strigă regizoarea prin port voce.

– Motor ! strigă Gim. Hai cu mingea. Hai, băiatule. Zbîrnîitoarea, aşa, hai, hai, nu privi spre aparat !

– Stoop ! strigă cu disperare operatorul. Stoop !

– Stoop ! strigă regizoarea, fără să înţeleagă de ce anume.

Actriţa se opri locului.

– Ce s-a întîmplat ? întrebă regizoarea pe cei de la imagine.

– Cretinul ! Să-l scoată afară din cadru ! Să-l scoată afară !

– Ce s-a întîmplat ? întrebă Gim.

– „Ce s-a întîmplat" ? îl ironiză operatorul, pe Gim. Ridică port-vocea. Prietenul tău se uită în obiectiv.

Se făcu linişte. Toţi căutau cu privirea pe aşa zisul prieten din cauza căruia se opri filmarea.

Gim ridică port vocea :

– Ştii tu ce înseamnă un prieten ?

În spatele aparatului cineva începu a rîde. Toţi întoarseră capul peste umăr.

Suzana sta pe un şeslong şi rîdea. Deşi toţi o priveau cu reproş, ea nu se putea opri.

– Gata, gata, strigă Livia, spre Suzana, dar şi spre cei de la imagine.

– Un moment, un moment, se precipită secundul de la imagine, dînd pălăria pe vîrful capului.

Ieşi în faţa aparatului, ridică exponometrul şi privi cîteva secunde spre soare.

Livia îl urmărea cu ură şi dispreţ.

– Să nu-mi spui că nu se poate ! strigă ea cu furie.

– Regret, chiar aşa e, spuse secundul şi privi spre operator cu tristeţe. Nu se poate. E prea tare lumina.

– Se poate ? întrebă Gim.

– Pleacă să nu te mai văd ! Auzi, mă ! Daţi-mi un vapor, şi voi pleca. Sînt pregătit pentru o călătorie, chiar dacă ar fi cea din urmă.

– Şi peste cît timp crezi că se poate ? Secundul se ridică de pe scaun şi privi cerul cu atenţie.

– Dacă nu apare un nor, peste două ore începe să mai scadă din tăria soarelui.

– Pauză ! anunţă regizoarea.

– Pauză ! anunţă Gim, apoi coborî şi începu să discute cu o fată din apropiere. Toţi din echipă răsuflară uşuraţi. Marea îi aştepta. Secundul de la imagine merita o bere !

– Florina, spune-i lu 'Gim să vie la hotel. Ecaterina, pregăteşte cadrul următor. Să fii şi tu fericită înainte de a ieşi la pensie.

Fragment de roman

Teatru

'75 — '76

1. La începutul stagiunii, Teatrul Național din Timișoara ne anunță următoarele premiere : „Viforul" de B. Șt. Delavrancea, „Discipolul diavolului" de G. B. Shaw, „Dosarul Andersonville" de Saul Levit, „Poveste, poveste de cînd n-a fost și este" de Sergiu Levin și Emil Reus, „Henric al VI-lea" de W. Shakespeare, „Comoara din deal" de Corneliu Marcu Loneanu și „Întoarcerea la Micene" de E. A. Tossiza. Piesa shakespeareană va fi prezentată publicului în stagiunea viitoare. „Comoara din deal" și „Întoarcerea la Micene" nu mai apar în propunerile de repertoriu pentru 76-77 ele nefiind montate nici în stagiunea de care ne ocupăm. În schimb, au fost introduse pe parcurs „Un tînăr mult prea furios" de Virgil Stoenescu și „Dorule, călătorule..." un colaj de versuri populare realizat de Vasile Crețu.

Se pare că publicul n-a reținut, din întreg repertoriul, decît spectacolele cu „Viforul", „Discipolul diavolului" și „Dosarul Andersonville", de altfel considerate și de critică drept reușite.

Se împlinesc, în aceste montări, exigențele unui text de valoare, cu o regie modernă, o scenografie frumoasă și funcțională, o interpretare unitară. Regizori : Ioan Ieremia și Emil Reus. Scenografiă : Emilia Jivanov și Doina Almășan Popa.

2. Teatrul de păpuși din Timișoara, primul care a inițiat aici un Studiou de autoperfecționare a actorului, a urmărit, de-a lungul întregii stagiuni, ca obiectiv principal, aducerea actorului minuitor în fața cortinei. O muncă ale cărui rezultate, sîntem convinși, nu se vor lăsa așteptate. În concepția Corneliei Iurașoc Gheorghiu, directoare și regizoare personalitatea actorului minuitor nu se poate dezvolta doar pe linia perfecționării tehnicii de mînuire, contactul direct cu publicul fiind privit ca o necesitate. Nu este vorba, din cîte știm, de renunțarea la spectacolul „tradițional" (cu actorul în spatele paravanului), ci doar de o încercare de stimulare a creativității actorului.

3. Exigențele se cer sporite. O stagiune ca aceasta ne convinge că cele două teatre au argumentele plasării creațiilor lor în primul plan al mișcării teatrale românești contemporane. Regizorii au idei și dorința de a supune textul unei viziuni personale, scenografii pe care-i avem se dovedesc talentați, cei mai mulți dintre actori tind spre autodepășire. Dacă la alegerea textelor pentru viitoarele confruntări cu publicul se va ține seama de toate acestea, sîntem convinși, teatrele noastre vor reuși să se afirme la cotele evenimentului teatral.

A. C. IORDACHE

Plastica

Magda Vitályos Kazinczy

(Urmare din pag. 1)

într-o asemenea tehnică — personala de tapiserie a Magdei Vitályos Kazinczy se detașează prin însuși acest fapt ca un eveniment artistic. Compusă doar din șapte lucrări, dintre care trei cunoscute și cu alte prilejuri și un număr mai mare de proiecte, expoziția creează impresia unui laborator de remarcabile „propuneri" de artă monumentală. Aceasta, deoarece „viciul" pieselor expuse este dimensiunea (mică sau medie), fapt care funcționează, lucru știut, ca element esențial de expresie în această tehnică.

De factură eminamente decorativă, tapiseria Magdei Vitályos Kazinczy, eliberată de sub tutela picturalității, se așează de această dată sub cea a reliefului, a basoreliefului modern, a formei tridimensionale. Evident încălzite de textura materialului, formele foarte limpezi în jocurile decorative, în repetițiile ritmice, păstrează mereu sugestii ale realului, — („Orgă", „Zbor").

De o remarcabilă ținută tehnică — artista posedă numeroase secrete ale țesutului, utilizîndu-le spre a divulga însăși esența materialului — aceste lucrări ies din canoanele tapiseriei tradiționale, prin însăși forma aleatoare a cadrului. Printr-un soi de supradimensionare a unității materiale elementare care e firul, acesta se revelează privirii, dispus în alcătuiri decorative alerte, dinamice. Cu deosebită inteligență, artista oferă astfel metafora vizualizată a unei structuri materiale specifice. Travaliul său creator implică o filozofie de o genuină simplitate, prim semn poate al unui efort autentic. În imageria fiecărei lucrări se păstrează totuși, mereu, o aluzie la forme posibile ale realității. Un exemplu : lucrarea Fosilă, poate fi descifrată în același timp ca motiv fitomorf, ca schelet, scară etc. Ca și în cazul celorlalte lucrări, și aici lectura este facilitată de economia mijloacelor cromatice și a celor grafice ori volumetrice.

Vitralii

NADIA COMĂNECI

Acum, cînd e liniște în sala „Forum" din Montreal, se aude prin aer foșnetul de zbor, drumul dintre balerină și pasăre pe care l-a străbătut Nadia Comăneci. Cuvintele superlative au fost spuse, ce mai poți găsi după condeiele de forță ale presei mondiale, care o numeau regină, zeiță, campioană absolută, prințesă din Carpați etc. Noi, românii, din acest tărîm de cîntec, știm să strălucim pe meridiane, și o rază a acestei străluciri se cheamă Nadia Comăneci. Sînzienele și căprioarele au dat acestei române totul, suplețe, grație, sfidarea gravității, planarea prin eter, în spațiul dintre delfin și vultur.

Dacă se face eternitate în inimă, neîndoielnic e pentru că știm să ne creștem fiii și ficele acestui pămînt. Poate pentru că acest cuvînt, care-a stat zile întregi pe miliarde de buze, România, se datorește zborului nostru spre desăvîrșire. Fiică a perfecțiunii, Nadia Comăneci adaugă la ce am cîștigat pînă azi în conștiința omenirii un moment de neuitat. Să fii mîndru că ești român, cum mărturisea copleșit de emoție Cristian Topescu, comentatorul de televiziune la Jocurile Olimpice. Zborul ei, zborul Nadiei, cea care din gimnastică a făcut poezie. Zborul ei tulburător ca un cîntec. Respirația poeților lumii s-a oprit o clipă.

DAMIAN URECHE

Panoramic

● **În aceste zile se află în librării** volumul de poezii, ediție bilingvă, al poetului Anghel Dumbrăveanu, **Enigma orhideei (Das Geheimnis der Orhidee)**, apărut la editura Facla. Traducerea în limba germană aparține Irenei Mokka și lui Horst Fassel ● Cenaclul literar „Virgil Birou" din Anina și-a reluat activitatea sub conducerea prof. Florea Linția. ● **Tabăra de creație pentru artiștii amatori.** În cadrul unui schimb de experiență cu mișcarea de amatori din județul Arad, Centrul de îndrumare a creației populare și a mișcării artistice de masă a județului Timiș a organizat în comuna Vîrfurile (jud. Arad) o tabără de creație plastică și literară a artiștilor amatori, în perioada 1-12 august. ● **O altă tabără,** de data aceasta a Uniunii Artiștilor Plastici, a fost deschisă la Reșița. ● **„Pasărea de foc"** se intitulează antologia cenaclului literar „Flacăra" din Hunedoara, editată de Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Hunedoara cu prilejul împlinirii a douăzeci de ani de activitate. Prezentîndu-se într-o cu totul remarcabilă ținută grafică, antologia alcătuită de Iv. Martinovici și Neculai Chirică și prefațată de Virgil Teodorescu, cuprinde o selecție de poezie, proză, precum și traduceri din lirica universală. ● **Salonul literar științific** al Bibliotecii județene a fost gazda montajului literar consacrat partidului. Montajul a fost susținut de un grup de studente de la Facultatea de filologie-istorie. ● **La cinematograful din Recaș** s-a deschis „Săptămîna filmului românesc" cu tema „Permanența milenară a poporului român", organizată de întreprinderea cinematografică a județului. Tot sub egida acestei întreprinderi, la cinematograful „Victoria" din Lugoj s-a desfășurat montajul cineo-literar-muzical „Mărturii de glorie nepieritoare în istoria patriei".

OBSERVATOR

Figuri bănățene

DIMITRIE STAN
(1906—1968)

S-au împlinit, la sfîrșitul lunii iulie, 70 de ani de la nașterea (în Lugoj) a lui D. Stan, proeminentă personalitate a muzicii corale bănățene, afirmat pe tărîmul dirijatului și vitalizării mișcării artistice amatoare, aducînd o mare contribuție la propășirea artei corale și a folclorului românesc.

În cor și prin cor se încununau cele mai însemnate evenimente, de emoția cărora au palpitat, nu o dată, inimile lugojenilor. Ion Vidu, fiind conștient de valoarea corului pe care l-a slujit cu pasiune și talent, a urmărit să-și pregătească urmași demni la pupitru. Privirile maestrului s-au îndreptat asupra lui Dimitrie Stan, elev al liceului lugojean, în care întrezărea talent și dragoste pentru cîntarea românească, îndrumîndu-l a urma studii superioare de specialitate, și l-a recomandat astfel lui D. G. Kiriac, rector la Conservatorul din București, al cărui student preferat a fost în tot timpul anilor de studii.

Astfel, după absolvire, funcționează ca profesor de muzică la Odorhei, la Liceul „St. O. Iosif" (1929-1933), apoi la Sighetul Marmației (1934-1940), la Liceul „Dragoș Vodă". Aici înființează și conservatorul de muzică, azi școala populară de artă. În perioada 1936-1940 realizează cu corul din Sighet turnee în țară și străinătate (Cehoslovacia).

La finele anului 1940, la conducerea corului din Lugoj a venit profesorul Dimitrie Stan, cunoscător al tradițiilor culturale lugojene, care nutrea dorința fierbinte de a ridica măiestria artistică a formației și a duce mai departe zestrea moștenită de la Ion Vidu. Ajutat de cîțiva colaboratori credincioși, a făcut mari eforturi pentru reorganizarea corului, trecînd la pregătirea unui repertoriu bogat și divers.

La început, profesor de muzică și director al școlii populare de artă (1940-1963), apoi conducător al secției de dirijat al cursurilor externe de instructori artistici pentru întregul Banat, a fost un bun pedagog, a educat multe generații de cîntăreți (unii devenind profesioniști : Cornelia Seracin, Tobias Schwager, Al. Cerec) și dirijori, inițiindu-i în tainele muzicii. Tot în acest răstimp a mai condus alte coruri (sindicatul învățămînt din Lugoj și Buziaș).

Primul concert a avut loc în decembrie 1940, în sala teatrului cuprinzînd cîteva piese din compozitorii : Chirescu, Weber, Mureșianu, T. Popovici, Vidu, L. Tempea, iar prima deplasare, în 1942, în orașele muncitorești Reșița și Bocșa, ca în anul următor să aibă loc o deplasare la Iași și la București. În cadrul aceluiaș turneu corul dirijat de Dimitrie Stan a prezentat un strălucit concert în sala Ateneului Român, cu concursul orchestrei radio, executînd muzică vocală bănățeană.

La scurtă vreme după eliberare, dirijorul Dimitrie Stan a trecut la o muncă asiduă de organizare a activității corului, oglindită atît în recrutarea de noi membri din rîndul muncitorilor, meseriașilor și intelectualilor legați de popor, cît și în noua orientare a repertoriului, care cuprinde cîntece revoluționare, de masă, populare, precum și creații valoroase ale compozitorilor noștri clasici.

Cea mai prodigioasă activitate a profesorului, dirijorului și animatorului Dimitrie Stan a fost aceea de la pupitrul corului „Ion Vidu" al Casei de cultură, fiind preocupat permanent de perfecționarea artei corale interpretative. Printr-o muncă asiduă, plină de răbdare, a reușit să abordeze cu formația corală lugojeană un repertoriu variat (clasic și contemporan), contribuind în felul acesta la educarea și familiarizarea publicului cu valorile perene ale muzicii românești și universale. Pentru a înlesni înțelegerea muzicii de către mase, Dimitrie Stan propune organizarea unor prelegeri publice despre arta sunetelor, iar legăturile cu corurile sătești au fost continue, în special după 1953, cînd acțiunea primește caracter de permanență și îmbracă un tot mai pronunțat caracter metodic.

Apropiat întotdeauna de coriști, pe care i-a încurajat, dînd dovadă de mult tact, a reușit să prezinte neuitate concerte-spectacol fragmente din opere și operete și încercări componistice destul de realizate : „Marșul lui Tudor", „Cîntec pentru corul din Chizătău", „Mării, Mării", „Mîndruliță pui, pui", „Lumea doarme", „Te preamărim Republică", „Ogorul", „Cîntece și coruri școlare". A scos de asemenea un volum reprezentativ de cîntece pentru școlari și tineret din creația lui Ion Vidu. Toate aceste lucrări sînt pline de vigoare ritmică și bogăție melodică, ele constituind alte laturi ale personalității muzicianului Dimitrie Stan.

Ca slujitor devotat și reprezentant de seamă al artei corale și folclorului românese, D. Stan a fost distins, în 1960, cu titlul de „artist emerit" și cu Ordinul Muncii, cu prilejul sărbătoririi a 150 de ani de existență a corului lugojean. Titlurile de laureat, locurile I, obținute la fazele finale (1956-1959), ordinele și medaliile primite au confirmat prețuirea organelor de partid și de stat privind competența muzicianului, aprecierea muncii depuse de acesta, cu atîta rîvnă, pentru continuarea tradițiilor muzicale din Lugoj și Banat.

Începînd cu 15 iunie 1963, profesorul Dimitrie Stan funcționează ca director al Casei regionale a creației populare din Timișoara, unde desfășoară o vastă activitate de organizare și îndrumare a mișcării artistice de amatori din Banat. În acest sens putem aminti numeroasele titluri de laureați cîștigate de artiștii amatori bănățeni, îndrumați cu competență și pasiune de Dimitrie Stan. În calitate de lector la catedra de teorie și solfegii a Facultății de muzică din Timișoara, a contribuit la formarea viitorilor profesori, cărora le-a împărtășit, cu multă dăruire și pricepere, din vasta sa experiență de dirijor și pedagog, figura sa rămînînd în timp și peste timp un exemplu demn de urmat pentru toți activiștii culturali, pentru toți cei care au îndrăgit această nobilă profesiune.

GH. LUCHESCU

Istorie-document

CONTRIBUȚII PRIVIND VALURILE FORTIFICATE DIN VESTUL TRANSILVANIEI
III. VALUL „BÎLHRAD" — O FORTIFICAȚIE FEUDALĂ ROMÂNEASCĂ

În vremurile tulburi ale feudalismului timpuriu funcția militantă defensivă a valului roman **„Troianul"** a fost reactualizată pe anumite porțiuni de către populația autohtonă, mărturie stînd în acest sens (remarcînd originalitatea argumentului de continuitate autohtonă pe aceste meleaguri) atît elemente de natură stratigrafică, dar mai ales urmele materiale ceramice descoperite recent pe val, Iarcoșeni și Răpsig, lîngă Crișul Alb (din sec. IX-X e.n.) care atestă situarea unor așezări de-a lungul fortificației, chiar sub pavaza valului, a pădurilor și-a munților Codrului, a căror cercetare de teren a dus la identificarea, la circa 20 km mai spre est de „Troian", a traseului unui alt val de pămînt, al cărui sector terminal localnicii îl deosebesc numindu-l „Bîlhrad".

„Bîlhradul" este alcătuit, și el, dintr-un val și un șanț, care în zona terenurilor arabile din văi se păstrează aplatizate, iar pe alocuri au dispărut. Traseul, cunoscut deocamdată, începe în zona piemontană a Munților Codrului pădurile din preajma localităților Nermiș, Cărand și Prunișor, traversînd valea Teuzului în dreptul pășunii localității Ignești, de unde se îndreaptă spre sud urmînd culmea împădurită a dealului „Bîlhrad" din apropiere de Sebiș, unde i se pierde urma în valea Desnei, „La Strîmturi", dar cartările mai vechi îl înregistrează mai departe spre sud, între Buteni și Berindia.

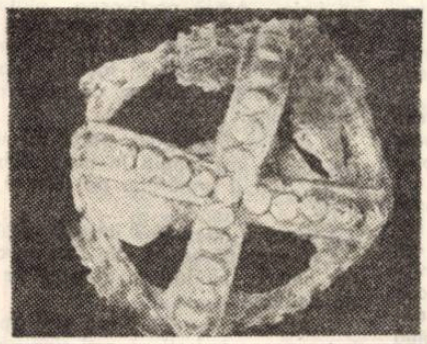

Pandantivul descoperit pe valul „Bîlhrad", la Sebiș, în părțile Zărandului

Valul „Bîlhrad" — aspect din timpul cercetărilor arheologice

Licesul prezintă șanțul situat spre vest, iar valul spre est. Construit cu pămîntul scos din șanț și susținut de o întăritură continuă (grădiște) de lemn, incendiată ulterior, „Bîlhradul" a constituit prin situarea sa o fortificație ce apăra întinderea deluros-muntoasă estică de sub straja Codrului — Moma de atacuri venite dinspre șesul vestic.

Cercetat de noi între 1971-1975, cu care prilej s-a executat și o secțiune transversală în sectorul de pe dealul „Bîlhrad" la **Sebiș,** s-a descoperit în șanț, manta și pe val, alături de cîteva **fragmente de vase** ornate prin benzi de linii simple și vălurite și **urmele întăriturilor de lemn incendiate, o podoabă** în formă de semisferă coronală ornamentată prin motive pseudogranulare reliefate (o piesă rară care, nu-i exclus, să provină din lumea Bizanțului) — vestigii pe care le atribuim populației autohtone din sec. IX-X e.n. subordonată unei formațiuni încadrată politic ducatului dintre Mureș și Crișuri. Nu-i exclus ca individualizantul toponim de val „Bîlhrad" să indice subordonarea acestei fortificații vreunui duce sau cneaz al întăriturii sau hradului (Bălea, Bălea ori poate Bâlc).

Fortificația „Bîlhradului" se încadrează așadar răstimpului feudalismului timpuriu românesc, cînd în condițiile primejdiei cuceririi străine, formațiuni ale ducatului vestic își restring întinderea sub straja cetăților de pămînt din zona de șes și piemont, înfrunînd în cele din urmă aspectul unei „țări" retrasă preventiv pe plaiurile muntoase, sub pavaza unor cetății și-a valurilor de pămînt care, prin sistemul militar ce-l dovedesc, indică locuri întărite de tipul acelor **întăriturii — îndagines de copaci** sau **prisăci** pomenite de cronicarul **Anonymus** la marginea „țării" lui Menumorut a căror prezență par să dovedească încercările ducelui sau a colaboratorilor săi din aceste părți de a stăvili pătrunderea dușmană.

Valul ni se înfățișează bine conservat în apropiere de Sebiș, în sectorul situat la liziera pădurii de pe Dealul „Bîlhrad" unde se ajunge urmînd din oraș șoseaua care duce spre Moneasa.

FLORIAN DUDAȘIU

Corespondența

Mircea Cosmin : Nu vrem să ignorăm unele calități ale versurilor trimise de Dvs. dar ce-ați putea să ne comunicați despre lucruri pe care n-ați avut cum să le cunoașteți (vezi lucrarea intitulată **Preria**) ? Alteori versurile sînt de-a dreptul hilare: „Am sperat că te voi întîlni acum, în clipa de zbucium / Am dorit să te cunosc, să te iubesc fără rezerve".

Victoria Hioară : Poeziile Dvs. sînt o surpriză plăcută pentru noi. **Rod** este poemul care ni se pare că dă, în acest moment, măsura înzestrării Dvs. Îl reținem pentru tipar, sugerîndu-vă să fiți mai exigentă cu expresia artistică, evitînd negligențele stilistice, asonanțele (abundente) etc.

Mihai Nicolae : Impresia generală este una de încredere în posibilitățile Dvs. Vom publica poezia **Acolo.** Ne-au mai reținut atenția : **Meditație** și **Amurg.**

Victoria B. : Versuri proaspete, promițătoare, ici-colo, dar lucrările sînt verbioase, elanul liric – încă tulbure. Să mai vedem și alte poezii.

Marian Florinescu : În loc de alte cuvinte, vă reproducem poema **Treceam pe cîmpie :** „Treceam pe cîmpie ținînd în priviri / O pasăre cu seara-n pupile, / Prin lacrima ei se vedeau / Turmele de pe Lunca Siretului, / Lanurile colosale de grîne / și oamenii / locuind / în frunze de laur . . ."

B. Paul Ladislau : Nuvela poate fi trimisă oricărei redacții literare, rămîne să optați Dvs. Poemul despre Vlad Țepeș este cu totul interesant în intenții. Merită să lucrați în continuare la împlinirea lui.

Florentina Preda : Aveți titluri frumoase : **Strigăt după apusul soarelui** etc. Versurile arată o anumită practică poetică, dar dorind (ceea ce e foarte lăudabil) să ajungeți la simplitate, cădeți în capcanele simplismului. Să mai vedem și altceva.

G. Rădăuțeanu : Interesantă **Efemerid născut în bucurie,** ca și epistola propriu-zisă. Vom publica poezia **Cîmp de fîntîni.**

Mihai Petrescu : Vă mulțumim pentru aprecierile la adresa revistei noastre. Sînt unele semne bune în poemele trimise.

G. S. : Dacă iubiți atît de mult literatura și munca literară, puteți continua. E prea devreme pentru verdicte.

Nicolae Rogobete : Versuri mai puțin reușite ca altădată.

I. Acoran : Preocupările Dvs. literare ni se par demne de tot interesul. Vom spune că aveți talent : sînt multe versuri care argumentează aceasta ; poemele înseși par rodul unei elaborări lucide. După opinia noastră, ar mai fi de luptat cu verbiamul, cu inegalitățile, cu o anumită lipsă de unitate – stilistică și, cum spuneam, în ordine valorii. Primim ideea dialogului, în măsura în care îl vom putea susține (ceea ce ține, în primul rînd, de obiectul schimbului de idei).

Ileana Potor : Versuri naive dar nu lipsite de un sens pozitiv.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

Dicționar ortografic

În scrierea numelor de locuri compuse există, astăzi, cele mai numeroase inconsecvențe. Deși în ÎNDREPTAR se stipulează foarte clar că **numele de localități compuse se scriu cu liniuță de unire între elementele componente (§ 147, c.),** se întîlnesc abateri foarte frecvente atît în presa cotidiană, cît și în alte publicații.

În cele ce urmează, ne vom referi la două repertorii de largă popularitate, care sînt consultate de un număr impresionant de persoane : MERSUL TRENURILOR de călători (îl vom nota, în continuare : MT) și CODUL POȘTAL al localităților din R.S.R. (CP). În MT, de exemplu, de la p. 9-17, unde este transcris **indicatorul alfabetic al stațiilor, haltelor și punctelor de oprire de pe rețeaua C.F.R.,** care cuprinde peste 1950 de toponime, din care mai mult de 200 sînt formate din două sau mai multe cuvinte (deci sînt compuse), numai patru sînt scrise cu linioară (cratimă) : **Chișineu-Criș, Ionești-Argeș, Negrești-Satu Mare** și **Poiana-Țapului.** Dar mai curios este faptul că și formațiile de același fel, una lîngă alta, au grafie diferită : **Poiana Stampei,** dar : **Poiana-Țapului ; Negrești-Satu Mare,** dar : **Negrești Vaslui.** Redactorii CP au mai „presărat", ici-colo, cîte o linioară, dar cu aceeași inconsecvență. De pildă, din cinci localități cu nume compuse formate cu același prim element, numai două sînt scrise cu linioară : **Plaiul-Cîmpiei** și **Plaiul-Vulcănești,** dar : **Plaiu Cornului, Plaiu Nucului, Plaiu Șarului,** fără. În plus, se poate observa altă inconsecvență : la numele scrise cu cratimă, cuvîntul prim apare cu articol enclitic (-l), iar la celelalte fără acest articol. Pe aceeași coloană : **Pîrvu Gară, Pîrvu Haltă,** dar : **Pîrvu-Roșu.** Că s-a lucrat fără criterii poate sesiza oricine chiar din observarea unei singure pagini. De exemplu : **Vadu-Roșu, Vadu-Săpat** sînt scrise cu linioară, iar **Vadu Lat** sau **Vadu Roșca,** fără, precum și : **Vadu-Vejei,** dar **Vadu Anei, Vadu Dobrii ;** și tot așa : **Negru-Vodă,** dar **Țepeș Vodă** etc., etc.

Se înțelege că nu putem face aici analiza integrală a celor două repertorii. Nici nu e necesar ! Credem însă că MT și CP (și încă ziarul **Sportul**) ar trebui să fie scrise în cea mai deplină corectitudine pentru că prin ele se răspîndesc și se impun formele respective.

Toponimele compuse pot avea structuri diferite : **substantiv+substantiv** (în același caz) : **Ariceștii-Zeletin, Gîrda-Bărbulești, Ohaba-Ponor, Tîrgu-Jiu** etc ; **substantiv+substantiv în genitiv : Albeștii-Bistriței, Josenii-Bîrgăului, Șaru-Bucovinei, Vadu-Pașii** etc. ; **subst.+prepoziție+subst. : Baia-de-Aramă, Lunca-la-Tisa, Mănăstirea-dintr-un-Lemn, Pietriș-pe-Mureș, Schitu-din-Deal, Vale-în-Jos, Valea-cu-Apă** etc ; **subst.+subst. propriu în genitiv : Cîmpu-lui-Neag, Poiana-lui-Alexa, Valea-lui-Mihai** etc ; **subst.+adjectiv : Almașu-Mic, Comlușu-Mare, Igișu-Nou, Izvoru-Alb, Lunca-Largă, Malu-Roșu, Șinca-Veche, Valea-Adîncă** etc. ; **subst.+prep.+adverb : Gîrda-de-Sus, Preajba-de-jos** etc ; **prepoziție+subst. : La-Palat, Peste-Valea-Bistrii, Sub-Deal** etc.

După cum se vede, în toate cazurile se cere linioară de unire între părțile componente. Pentru toponimele care poartă numele unor persoane ilustre prezența linioarei atrage atenția că e vorba de o localitate. **Avram-Iancu, Ion-Luca-Caragiale, Mihail-Kogălniceanu, Tudor-Vladimirescu** etc. Cu atît mai mult se cere linioară la toponimele care sînt formate din substantive comune : **La-Palat, În-Poiană, Joia-Mare, Valea-Seacă** etc. Toate localitățile cărora li se adaugă : **gară, haltă, sat, băi, cătun, lac** etc. se vor scrie cu linioară : **Chinezu-Gară, Gorun-Haltă, Malnaș-Băi, Nămoloasa-Sat, Năvodari-Tabără, Orșova-Pădure, Sările-Cătun, Ticu-Colonie, Țurulung-Vii, Udeni-Zăvoi, Vîlciu-L.A.S., Zebil-Carieră** etc.

VASILE ȘERBAN

Civitas

Un om al literelor de plumb — maistrul ALEXANDRU BULEJAN

Să ne bucurăm sau să ne întristăm în clipa cînd ne isprăvim menirea socială și părăsim pe cei în mijlocul cărora am trăit, ieșind la pensie ? Te poate încerca un sentiment ambiguu, așa cum o zi de vară, senină ,este ascunsă din cînd în cînd în nori. Ne bucurăm că am ajuns să trăim, mai cu seamă, și să atingem vîrsta venerabilă a muncii adevărate. Ne bucurăm că oamenii ne-au iubit și ne-au înțeles, că lăsăm în urmă-ne pe cei care vin, crescuți lîngă brațul nostru. Ne bucurăm pentru că ni s-a spus că am fost de folos, că am trebuit cuiva. Că am apărat binele în fața răului și că din momentele grele am ieșit biruitori. Dar poate că în acel moment ne și întristăm că cea mai mare parte a vieții a intrat în trecut și în umbră, că chemarea datoriei nu ne va mai suna, luîndu-ne altul locul, că între atîtea victorii am avut și destule căderi și ne mai întristăm că mînjii tinereții galopează tare de-

parte și că poate mîine nu va mai fi cine să aibă nevoie de noi.

Într-una din aceste după-amieze de vară albă, lîngă rotativa tipografiei noastre timișorene, acum tăcută, unde se găseau toți slujitorii celor care dau viață gazetelor și gîndurilor noastre, lîngă oamenii dedicați tipăririi ziarelor și revistelor noastre, un om, un tehnician al literelor de plumb, un tipograf, maistrul ALEXANDRU BULEJAN, cel care a vegheat mai bine de un sfert de secol asupra rotativei și acurateței literei scrise, ieșea la pensie, își încheia un rost și un fapt al existenței, își lua rămasul bun de la tovarășii săi de muncă și de viață. Erau acolo conducătorul întreprinderii, colegii săi vechi ca și cei mai noi, și toți vorbeau, îl sărutau, îl încurajau, își luau rămasul bun, în prejma rotativei grele care acum tăcea. Ea, care vorbea în fiecare noapte scoțind paginile calde pentru cititori, acum tăcea, luîndu-și cu siguranță și ea rămasul bun în felul ei, ca niciodată, nu prin zumzetul viu al mașinii și angrenajelor, ci prin tăcerea oțelurilor ei.

Un tipograf, un om al literelor de plumb, după o viață de muncă, iasă la pensie. Noi, cei care l-am iubit și l-am însoțit cu gîndul și cu acțiunea și cărora el ne-a ocrotit florile scrise pe hîrtie, să-i urăm ceea ce se urează unui om în asemenea momente : sănătate, fericire și nădejde în ziua de mîine. Și să-i facem o chemare : „Din cînd în cînd, meștere, ca o aducere aminte, mai treci pe la noi, ca să dovedești că nu ne-ai uitat" !

ION ARIEȘANU

Cu Vlad Carmazinu Cacovschi

(Urmare din pag. 1)

– A fost, de altfel, aniversată anul trecut împlinirea a șaizeci de ani de activitate artistică a D-voastră, precum și cincizeci și cinci de ani dedicați învățămîntului superior.

– În toți acești ani de muncă, marea mea pasiune a fost arhitectura peisajelor sanogene. Susțin că fiecare peisaj plantat constituie un potențial sanogen de o mare putere pentru utilizarea și stimularea forțelor vitale ale omului și se pot crea peisaje destinate în mod special pentru îmbunătățirea sănătății publice. Credem că problema sănătății publice este în strînsă legătură cu estetizarea peisajelor vegetale ale țării. În privința sanatoriilor putem include peisajul sanatorial în numărul mijloacelor de cură complexă. Știința arhitecturii peisajului trebuie să țină seama de acest potențial sanogen, estetico-vitalizant, al grupării arborilor în alternanță cu spațiile deschise floricole și ierboase, în acord cu profilul medical al fiecărui sanatoriu, urmărindu-se o influențare optimă a psihicului pacienților Deci este vorba de „terapia peisagistică" sau „peisajoterapia", al cărei obiect constă în studierea, stăpînirea și dirijarea în stațiunile balneo-climaterice a unor numeroși factori, reprezentînd o sinteză a naturii cu arta.

– Realizări mai recente, în arhitectura peisajului.

– În primăvara acestui an am terminat proiectul Grădinii botanice a Universității din Iași, lucrare la care am muncit 20 de ani. Această grădină botanică, parțial realizată, va fi nu numai cea mai mare din țara noastră (120 ha), ci și cea mai modernă și cuprinzătoare sub aspectul prezentării în ea atît a speciilor de plante de interes științific și didactic, cît și a sectorului estetico-vitalizant, prevăzut pentru studiul ambianței naturale, sub raportul utilizării active a factorilor, stimulativi și sedativi, în scopul sănătății publice și longevității umane.

– În orașele țării noastre se manifestă un mare interes pentru parcuri și zone verzi, Avem specialiști în acest domeniu ?

– În anul acesta a avut loc la Brașov aniversarea a douăzeci de ani de la absolvirea studiilor superioare, a primei promoții de ingineri de parcuri și zone verzi. Din păcate este singura promoție de ingineri de acest profil.

– La noi în țară, această nouă specialitate a fost fondată, de altfel, de D-voastră. Spuneți-mi, vă rog, la ce lucrați în prezent ? La cele peste 150 de articole de istoria artelor, ce lucrări li se vor adăuga într-un viitor apropiat ?

– Cărți de sinteză a preocupărilor mele, precum vor fi **„Estetica vitalizantă a peisajului", „Peisajul în arhitectură", „Arhitectura lașilor în grafică", „Grafica literaturii universale", „Arta cărții** ș.a. Dar pe lîngă elaborarea acestor cărți mai trebuie să efectuez și alte activități. Sînt solicitat de francezi pentru consultații în problema reconstrucției Rivierei Mediterane Franceze. Sînt invitat în fiecare an să predau cursul de istoria artelor la unele universități din străinătate. În anul trecut, bunăoară, am fost invitatul Facultății Filozofico-Umanistico a Universității din Roma.

– Vă mulțumim.

Sport

Montreal '76

S-a tras cortina peste cea mai mare întrecere sportivă a ultimilor patru ani — Olimpiada. Timp de 14 zile un miliard de telespectatori au recunoscut un singur fus orar, cel al Montrealului.

Sportivii români, au cucerit 27 medalii. Un bilanț mulțumitor comparativ cu ceea ce am realizat în ediția precedente ; singură gimnastica feminină ne-a adus 3 medalii de aur !

Ne alăturăm și noi celor ce aduc laude medaliaților noștri, dar adresăm o întrebare unor federații de specialitate cum ar fi cele de atletism, natație, tir, fotbal etc. : unde e saltul calitativ promis !

Condițiile create de statul nostru mișcării sportive justifică pretenții sporite. Steagul patriei noastre a urcat de patru ori pe cel mai înalt catarg. Sportiva nr. 1 a acestei ediții a Jocurilor Olimpice a fost o româncă : Nadia Comăneci. Ea este „steaua" noastră și o iubim, dar noi dorim o constelație. Fie ca aceasta să se întîmple la Moscova, în 1980 !

ION VELICAN

Socialismul și națiunea

(Urmare din pag. 1)

Victoria revoluției socialiste pe plan mondial, egalizarea treptată a nivelurilor de dezvoltare a tuturor națiunilor, dispariția claselor, a altor fenomene politice, vor crea desigur condițiile pentru ca, pe baza ștergerii treptate (ca urmare a apropierii firești și nu forțate) a deosebirilor naționale, națiunea să dispară într-o etapă ulterioară a evoluției omenirii – etapa comunismului victorios pe întreaga planetă.

Avînd în vedere importanța problemelor legate de rolul și evoluția națiunii, a raporturilor internaționale **„este necesar** – așa cum se arăta la Congresul educației politice și al culturii socialiste – **să se asigure cunoașterea temeinică de către fiecare cetățean a politicii partidului nostru în problema națională, a modului de abordare marxist-leninistă, teoretică și practică a problemelor națiunii socialiste"** [6]).

1) Nicolae Ceaușescu, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate, vol. 5, București, Ed. politică, 1971, p. 305.

2) Nicolae Ceaușescu, Cuvîntare la Congresul U.G.S.R., 26 aprilie 1976, Editura politică, Buc. 1976, p. 32.

3) Nicolae Ceaușescu, Expunere cu privire la activitatea politico-ideologică și cultural-educativă de formare a omului nou, constructor conștient și devotat al societății socialiste multilateral dezvoltate și al comunismului în România, prezentată la Congresul educației politice și al culturii socialiste, 2 iunie 1976, Ed. pol., București, 1976, p. 45.

4) Revista „Lumea" nr. 20/13 mai 1976.

5) și 6) Nicolae Ceaușescu, Expunere la Congresul educației politice și al culturii socialiste, iunie 2 1976, Ed. politică, București, 1976, p. 44, 45.

DE SĂNĂTATE

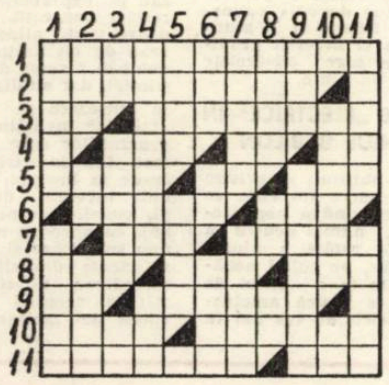

ORIZONTAL : 1) Stațiune balneoclimatică din județul Vîlcea, ce se recomandă în tratamentul afecțiunilor tubului digestiv, rinichilor, boli profesionale etc. 2) Stațiune balneoclimaterică din județul Caraș-Severin cu ape termale folosite încă din epoca romană. 3) În nerv ! – Altă stațiune balneoclimatică din județul Vîlcea, indicată în tratamentul afecțiunilor rinichilor, boli de nutriție și boli profesionale cronice. 4) Acest – Începe o cardiogramă ! – Din timp ! 5) A dota cu o armătură – Robert Yeats – Comună în Elveția. 6) Stațiune balneoclimaterică, în Oaș, cu ape minerale carbogazoase și bicarbonate – Pămînt. 7) Briza în fond ! – Orașul lui Thales. 8) Finalele în orice probă ! – Stațiuni balneare – ... respiratorii, ale căror afecțiuni pot fi tratate la Sinaia, Predeal etc. 9) Cadă ! – ... Monteoru, stațiune balneoclimatică cu ape minerale clorurosodice, alcaline, precum și nămol sapropeic. 10) Tinut (înv.) – Cunoscută stațiune balneoclimaterică din Moldova indicată pentru boli ulceroase, afecțiuni hepatice etc. 11) Stațiune balneoclimaterică din județul Timiș. – „Buziaș".

VERTICAL : 1) Stațiune climaterică la poalele Ciucașului indicată pentru astenii, anemii etc. – Stațiune balneoclimaterică lîngă Sf. Gheorghe ce se indică în afecțiuni ale tubului digestiv, boli de nutriție etc. 2) Se caută la munte pentru tratament – Rohan Monica – Stațiune balneoclimaterică în apropiere de Baia de Aramă recomandată în afecțiuni ale aparatului locomotor, ale sistemului nervos periferic etc. 3) Ler ! – Stațiune balneoclimaterică în Bărăgan recomandată în afecțiuni ale sistemului nervos periferic etc. – Cald în interior ! 4) Monede turcești din argint sau aur (înv.) – Locuiește... în Constanța ! 5) Mulțumit doar pe jumătate ! – Căsuță de lemn specifică unor sate rusești. 6) Din Călan ! – Cură ! – Păcălite (fig.). 7) Mare oraș în nord-estul Franței – Arșic de miel. 8) Personajul central din „Eneida" – Început la Lipova ! – ... și sfîrșit la Sovata ! 9) Cîmpie – Stațiune balneoclimaterică în apropiere de Pucioasa, având ape ce se indică în afecțiuni ale sistemului nervos periferic, aparatului locomotor etc. 10) Stațiune balneoclimaterică, lîngă Cîmpina, recomandată în afecțiuni ginecologice cronice, afecțiuni ale aparatului locomotor etc. – În pipă ! 11) Motorul vieții – Stațiune din județul Bihor

DICȚIONAR : VNA, OLAT.

VIOREL ABRUDAN

20 de ani de la moartea poetului

BERTOLT BRECHT

Cum bine știu

Cum bine știu
cei răi o iau spre iad
survolind cerul.
Sînt duși în caleşti transparente
și li se spune : acolo sub voi
e cerul.

Știu că li se spune așa
pentru că sînt sigur că printre ei
sînt destui care nu l-ar recunoaște altfel,
pentru că mai ales ei
și l-au imaginat mai strălucitor.

Despre rămășițele vremurilor vechi

Tot se mai înalță deasupra blocurilor noi
noaptea de exemplu luna.
E cea mai nefolositoare
dintre lucrurile
făcute din cupru. Mamele
povestesc despre acele animale
ce trăgeau cîndva la căruțe : li se
spunea cai. În convorbirile ce au loc
de la continent la continent
nu mai poate fi vorba de ei ori de numele lor.
Pe noile uriașe antene
nu mai e nici brumă
de vremuri trecute.

Pătura cea mare

Întrebîndu-l ce-ar trebui făcut
ca să venim în ajutorul celor ce dirdîiau de frig în oraș,
guvernatorul mi-a spus : ar trebui o pătură de vreo zece mii de
coți
ca să acoperim pur și simplu mahalalele.

Meditație

De-am fi rege, am acționa desigur
asemenea regilor, dar acționînd
asemenea regilor, am acționa
altfel decît o facem.

POEZIE CONTEMPORANĂ AUSTRIACĂ

Alfred Gesswein

Parsfleth

Sub cerul atîrnat la Parsfleth
între catargele nopții am stat
mai mult decît vîntul de iunie
ce iubea iarba cu coamele scurte.
Bătrînul pescar a trecut cu vederea
cuibul nostru din căpița de fîn.
Cu toate că noi eram aprinși asemenea
unor faruri, el și-a ridicat pînzele
în bătaia vîntului, părul său a-nflorit
în maree . la bordul șopronului său
ne-am legat în spuma albastră
a unor vechi constelații.

Parsfleth . . .

Cine și-a aruncat plasa peste țară ?
Străzile sînt o singură jale.
Tu te apropii asemenea iernii,
iar casele își ridică gulerul :
Parsfleth ?
Șopronul ?
Pescarii ?
Casele de la Talingburen
dau din cap.

Nimeni nu cunoaște acest Parsfleth . . .

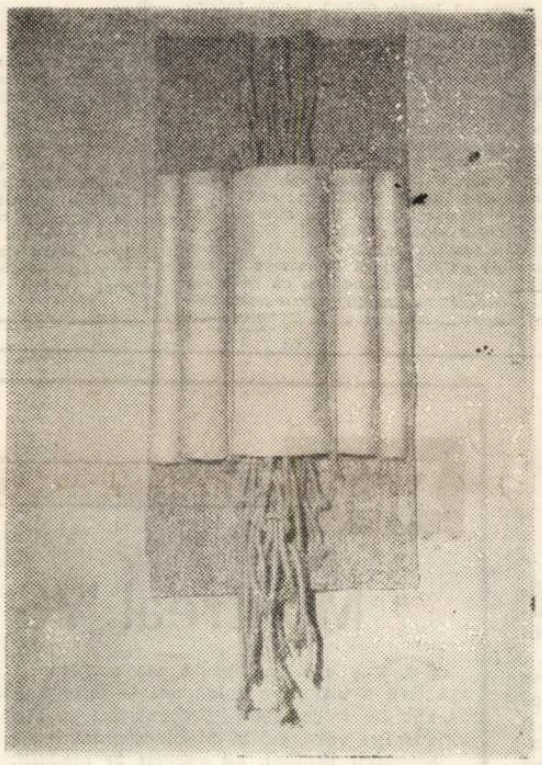

Vreme a gării

Ploaia croșetează prospecte
împestrițînd sala de așteptare —
pe peron se preumblă
semnale făr' de stăpîn —
umbrele intră și ies
din obiecte în liniște,
ploaia spală arătătorul
de pe fața ceasornicului —
Pereții sălii de așteptare
sînt plini cu semnele unui cifru impenetrabil.

Șeful gării a plecat
cu boneta sa roșie,
De-acum nimeni n-o să mai știe
cînd înfloresc gladiolele în grădina vecină.

J. Ebner

Clipa fără întoarcere

Atunci m-am apropiat de fereastră
Atunci stătea unul pe-afară
Și spunea : vino încoace.

Atunci am intrat în odaie,
Atunci acolo se afla cineva,
Spunînd : nu ieși noaptea din casă.

Atunci m-am apropiat de fereastră
și-am zărit pe cineva-n depărtare
mergînd pe-ntuneric.

Atunci am intrat în odaie
luînd lanterna,
Am lăsat acolo cina și lampa.

Atunci m-am apropiat de fereastră
semne luminoase făcînd.
Dar nu era nimeni să-mi răspundă-n vreun fel.

Atunci pentru ultima oară
am intrat în odaie
și eram singură : pe-acela-l iubisem.

Refracția poeziei în proză

Noaptea am avut senzația că sînt o pasăre plutind ușor în spațiul pur.

Ce mînă m-o fi aruncat în sus pînă în miezul acelei exuberanțe : să iubesc !

Mă odihnesc dincolo de timp în piscul simțirii mele ce se regenerează mereu din propria-i sursă, asemnea lujerului de apă al unei fîntîni arteziene. E dansul ritmat al unei mîngîi în biciuitul tandru al apei.

Apoi te-am zărit, în toiul jocului, întors pe negîndite într-o direcție pe care o părăsisem definitiv. Ce înseamnă pentru mine această mînă întinsă ? Nu mă voi uita înapoi. Elanul mă va îndrepta mereu spre tine, iar tu vei da mereu în gol. Pentru că legea mea e să cad.

Noaptea am avut impresia că sînt o pasăre răpusă cu un plisc palid.

Sînt în brațele tale, am simțit pașii tăi blînzi și legănați cînd m-ai ridicat și mai întîns pe pămînt. La plecare vorbeai pe șoptite cu străina care venise cu tine. Ai spus : „Am fost de mult aici . . . Ea ți-a răspuns, după un timp : „Să te joci și să uiți".

Am auzit pașii tăi depărtîndu-se de locul unde mă aflam. Și-apoi vocea ta, la mare distanță, distrată : „Să uit ? Nu știu despre ce îmi vorbești".

În românește de :
HORST FASSEL și
ANGHEL DUMBRĂVEANU

FOILETONUL SĂPTĂMÎNII

Taine ale civilizațiilor dispărute (VI)

de Dan Nemesnic

AUTOMATELE DIN ALEXANDRIA

Mai încolo, prin 1206-1280, episcopul de Regensburg se arăta a fi un om deosebit de învățat. Albert Magnus — căci de el este vorba — „doctorul universal" își merita pe deplin numele de „cel Mare" căci era cum s-ar zice astăzi, o enciclopedie ambulantă. N-o să stăruim asupra lucrărilor sale din domeniul chimiei, medicinei, matematicii și astronomiei. Aici ne interesează doar faptul că acest magnus în magia, major în philosophia, maximus în theologia, și-a cheltuit mai bine de 30 de ani pentru a-și construi celebru-i android. Biografii lui spun că acest automat era alcătuit din „metale și substanțe necunoscute, alese în acordul stelelor". De fapt, robotul umbla și vorbea, iar la nevoie făcea tot felul de treburi gospodărești. Albert și elevul său, nu mai puțin celebrul Thomas d' Aquino, trăiau împreună, iar androidul le purta de grijă. Mai iute la fire, Thomas — se povestește — îl enervase, într-o zi atît de mult vorbăria robotului încît luă un ciocan și-l făcu bucăți. Androiul lui Albert cel Mare nu este o simplă scornire. Dominicanul era de fapt un extraordinar învățat. Ne-am convins de atîtea ori că unele „legende" erau de fapt adevăruri de necontestat. Și astăzi mai există oameni care nu cred în zborul spre Lună. Se știe, de pildă, că Magnus credea, în secolul al XIII-lea, în această posibilitate. Odată, la o vizită regală — aceasta e totuși o poveste — spre a-și dovedi cunoștințele — Albert ar fi alungat iarna și înverzit grădina lui în care păsărelele începură să cînte.

APARATE „ELECTRICE" ÎN VECHIUL BABILON

Ne-am obișnuit să privim cu neîncredere tot ceea ce realizaseră cîndva popoarele antice, numai pentru că știința de astăzi a ajuns, într-adevăr, pe culmi nebănuite. De la o astfel de înălțime te apucă amețeala, dar oricît de sus am fi, nu putem privi decît cu admirație uriașele și inegalabilele construcții din antichitate : piramidele Maya, Zidul chinezesc, stîlpul din fier inoxidabil din Delhi . . . și multe alte asemenea „minuni" cărora le zicem „taine", „mistere nedezlegate ale trecutului, „opera" unor presupuși filantropi extratereștri ori, pur și simplu „povești" în care avem dreptul să nu credem. Nu trebuie să uităm însă că toate aceste „minuni" n-au apărut pe un teren sterp. Făuritorii lor se bazau pe experiența nenumăratelor generații. Unele popoare vechi atinseseră un grad de civilizație inimaginabil în diverse domenii ale științei, dar au dispărut fără să reușească să transmită „tainele" învățăturii lor și generațiilor care le-au urmat. Oamenii trebuiau s-o ia de la început, totul trebuia inventat din nou . . . Și, astăzi, descoperim fascinați că aproape nimic nu e nou sub soare și numai insuficiența dovezilor și neîncrederea noastră ne fac atît de sceptici cînd vine vorba de „miracolele" săvîrșite de oamenii vremurilor apuse. Dar să ne continuăm povestea . . .

În anul 1938-39, arheologul german Wilhelm Koenig descoperă în apropierea Bagdadului cîteva vase de lut glazurate și cîteva șipci de fier introduse în cilindri de cupru. Cercetătorul descrie în amănunt această descoperire în cartea sa „Cei nouă ani ai Irakului", apărută în anul 1946 în Austria. După părerea sa, descoperirea pe care a făcut-o reprezintă pur și simplu niște baterii electrice. Baterii electrice, deci, în vechiul Babilon ! Era prea de tot și trebuiau găsite acum cîteva argumente. Și aceste argumentări n-au întîrziat să vină . . . Ei bine, la sfîrșitul celui de-al doilea război mondial, Williard Gray, angajat al firmei General Elektric Company, a realizat un duplicat al faimoaselor baterii babiloniene, umplîndu-le cu sulfat de cupru în locul misteriosului electrolit (care, desigur, se evaporase demult). Și, minune! Această bateriesoră a străvechii baterii din Babilon a funcționat la prima încercare ! Mai e nevoie de alte argumente ? Tot prin acele părți ale Babilonului au mai fost descoperite o serie de obiecte îmbrăcate în argint, de unde s-a tras concluzia că aceste baterii se foloseau, printre altele, la electroplatinare. Faptul că s-au găsit asemenea baterii și în coliba unui vraci, se presupune că această invenție a fost păstrată de către preoți, ca un fel de „secret sfînt". S-a constatat, de asemenea, că obiectele electroplatinate aveau o vechime de aproape 4.000 de ani, adică cu 2000 de ani mai vechi decît „vasele" ceramice ale lui Koenig. Să nu uităm, electroplatinarea și galvanizarea au fost (re)descoperite de-abia în secolul al XIX-lea.

(VA URMA)

COLEGIUL DE REDACȚIE :

ION ARIEȘANU (redactor șef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRĂGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. — TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3—33—90, 3—33—76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul ● 12 august 1976 ● Nr. 32 (442) 8 pagini 1 leu

COCA MEȚIANU

Expoziția deschisă la galeria „EFORIE" din București este cea de a 12-a expoziție personală a pictoriței Coca Mețianu, manifestare care încununează fructuoasa și bogata sa activitate artistică. Absolventă a Academiei de arte frumoase, ea a învățat meseria artelor plastice de la maeștrii picturii românești, Camil Ressu, Th. Pallady și Lucian Grigorescu care i-au fost profesori. Coca Mețianu își face debutul în anul 1939 la Salonul oficial de toamnă, expunînd apoi la toate saloanele de artă ; în anul 1946 talentul și sensibilitatea artistei sînt recunoscute de juriul Salonului Oficial prin acordarea premiului „Simu". Creațiile sale dovedesc inteligență și talent, o bună cunoaștere și pătrundere a vieții care aduce permanent noi preocupări în tematică îmbogățind-o cu imagini autentice, inspirate din realitate.

Pictura Cocăi Mețianu aparține artei de impresie, evoluînd în funcție de lumină și de dispoziția artistului, căutînd în primul rînd efecte de culoare – cu deosebire cele calde, care corespund temperamentului liric, propriu pictoriței. Astfel în peisagiile sale – văzute mai totdeauna la lumina abundentă a soarelui de vară, – natura se desfășoară

GHEORGHE GROSU

(Continuare în pag. 6)

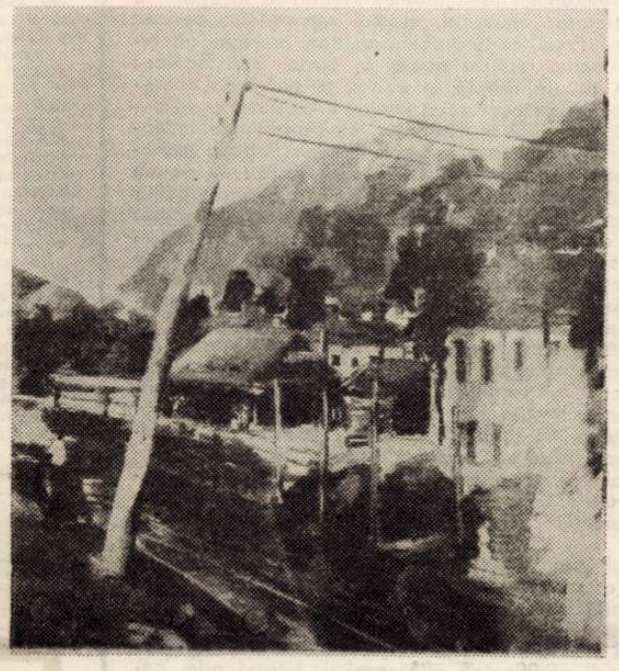

COCA MEȚIANU : „Peisaj"

Convorbiri

Cu EMIL MANU

cercetător științific principal la Institutul de istorie și teorie literară „G. Călinescu"

– Aș vrea să începem discuția noastră cu un subiect inevitabil biografic, și anume, să vorbim despre debutul dv, după cîte știu, ca poet, la revista Lumea (1945) condusă de G. Călinescu.

– Este adevărat că am debutat ca poet, dar nu la **Lumea** (1945) ci în revista **Ramuri** (Craiova) în 1940, fiind elev la Liceul „Traian" din T. Severin. Profesorul meu de română, Const. D. Ionescu, un fin literat, autor a două volume de însemnări de drum (**Prin Munții Mehedinților**, 1937 și **Perspective mehedințene,** 1944, ambele apărute la Ramuri – Craiova), știind că aveam într-un caiet niște versuri m-a îndemnat să i le trimit lui C. S. Făgețel, directorul **Ramurilor.** Le-am trimis și Făgețel mi-a publicat în cursul anului 1940 vreo zece poeme ; în numărul din februarie 1940 semnam alături de V. Voiculescu și Ion Pillat. M-a invitat apoi la Craiova și mi-a dat cca. 100 de cărți. Dar, apariția numelui meu în **Ramuri** a rămas legată numai de această îndrăzneală, poeziile nu mi-au mai plăcut și le-am distrus. Am continuat să scriu și mai ales să citesc. Fiind elev cumpăram cu toți banii pe care-i primeam din bursă cărți ; îmi amintesc că, la apariție, am cumpărat **Istoria literaturii române de la origini** a lui G. Călinescu și **Yoga** de Mircea Eliade. În 1941 am trimis revistei **Albatros** din București, din care îmi căzuse în mînă un număr, zece poezii, reținute de Geo Dumitrescu, la „Poșta redacției". În același număr mai primeau răspunsuri Marin Preda, Ion Caraion și Mihail Crama. În 1945 eram elev la Școala militară de ofițeri rezervă Sibiu. De acolo i-am trimis lui G. Călinescu, la **Lumea** cîteva poezii scrise pe front, în septembrie 1944, la Păuliș – Arad. Profesorul mi-a răspuns la „Poșta redacției" favorabil, asociindu-mi versurile cu ceva din impresionismul francez. În 1946, Ion Caraion secretarul de redacție al revistei, mi-a publicat (desigur, cu aprobarea directorului) două poeme, unul dintre acelea trimise lui Călinescu.

– Cu toate că versurile dv. au întîmpinat la debut o critică favorabilă v-ați gîndit foarte tîrziu să le strîngeți în volum, după ce v-ați impus în domeniul istoriei literare.

– Ecouri favorabile la apariția versurilor mele au existat, în **Fapta, Națiunea, Dreptatea nouă, Provincia, Studentul românesc, Universul literar,** mai ales la cele publicate în **Caietul de poezie** al **Revistei Fundațiilor** (1946, 1947). În 1947 Ion Caraion mi-a cerut un manuscris de 30 poeme pentru un volum ce urma să apară în colecția **Agora,** revistă internațională de poezie și artă ce apărea sub conducerea sa. I-am dat poeziile, i-am pus și un titlu volumului **(Ferestrele orașului),** s-au culeș, dar cartea n-a mai apărut. Păstrez și azi un rînd de corectură în pagină. De abia în 1969 am publicat primul meu volum **Incunabule,** la sugestia lui Vasile Nicolescu. În 1972 la Editura Eminescu mi-a apărut

al doilea volum, **Ceremonia faianțelor.** Sub tipar, tot la Eminescu, am al treilea volum, **Ora magnoliilor ;** la editura Ion Creangă am publicat anul acesta o carte de versuri pentru copii **Ultima corabie cu pinze.**

– Dar dragostea dv. pentru poezie a căpătat aproape caracterul unei profesionalizări, în sensul că ați comentat foarte multă poezie, ați scris cărți întregi despre poezie, ați îngrijit ediții de poeți etc.

– O mare parte din cercetările mele de istorie literară sînt dedicate poeziei românești ; în 1965 am

Convorbire realizată de
PETRE PINTILIE

(Continuare în pag. a 7-a)

Valoarea muncii

Adeseori avem ocazia să citim în presă sau să auzim prin canalele comunicării de masă vorbindu-se despre activitatea productivă, despre muncă, eveniment cotidian cu care ne-am obișnuit, acceptîndu-l de fapt ca pe un conținut esențial al vieții. Toate societățile au înțeles în perindarea lor istorică faptul, pe care F. Engels îl exprima mai tîrziu într-un chip sintetic la începutul lucrării sale „Rolul muncii în procesul transformării maimuței în om" și anume, că „munca este izvorul oricărei bogății". Aceasta a fost una din cele dintîi intuiții ale speciei umane, iar dacă nu s-a ridicat întotdeauna într-o conștiință filozofică, s-a exprimat în schimb în perpetuarea consecventă a relației active dintre om și natura înconjurătoare. Omul nu a trăit niciodată fără să producă, deși a făcut-o în multe feluri, folosind mai multă sau mai puțină energie, emancipîndu-se ca individ al speciei și rămînînd de multe ori un anonim în afara acestei condiții, chiar atunci cînd realitatea socială nu i-a permis o obiectivare pozitivă, în ea însăși ; căci el a produs într-o organizare socială în care obiectul muncii îi era străin iar rezultatele slujeau altor scopuri decît celor ale unei acțiuni naturale.

Comunitatea umană s-a desprins de condiția dependentă în care natura o modelase, reformulîndu-și însăși obîrșia și realizînd o acțiune a cărei caracteristici de universalitate s-au prelins în memoria speciei îndeplinind condiția istoriei. Ea a început să producă liber de necesitatea fizică (începînd să o cunoască și să o folosească), așa cum arată K. Marx, omul „produce cu adevărat abia atunci cînd e liber de ea". Libertatea se manifestă într-o potențialitate infinită, fapt pe care clasicii îl asimilau cu „reproducerea întregii naturi". În „Manuscrisele economico-filozofice din 1844" K. Marx mai amintește alte două caracteristici ale muncii umane în opoziție cu acțiunea naturală a animalului : omul se opune în mod liber propriului său produs și depășește orice altă specie prin șansa pe care o are de a creea pe măsura ei ; măsura tuturor speciilor îi este proprie și totuși el realizează o măsură autentică, înnobilată de raționalitate și scop.

Societatea socialistă a revalorizat munca umană, oferindu-i sensul deplin al tuturor acestor particularități. Dezideratele apropierii muncii fizice de cea intelectuală, a înlăturării uniformizării generatoare de personalități unilaterale, preocuparea pentru calitatea muncii și înțelegerea necesității de a conștientiza valorile sale, sînt fapte care transformă activitatea productivă într-un obiect al eticii. Relațiile de producție devin relații morale, forțele de producție – elemente și purtători ai unor noi idealuri morale.

Argumentul este șansa de înnobilare autentică pe care o oferă transformarea concretă ; faptul că între reproducerea existenței și creația perpetuă, munca înlătură trepte succesive ale înstrăinării, formulînd o finalitate în afara obsesiei și constrîngerii. Între acești poli, individul străbate o existență, iar specia o istorie, a cărora scopuri sînt identice : descoperirea esenței și condiției umane. Într-un spațiu de relativitate, o asemenea șansă reprezintă mai mult decît o eventuală certitudine, ea vehiculează un sens și o semnificație, a căror criterii de referință bat la porțile universalității. Căci treptele succesive de îngustare a înstrăinării sînt în același timp stadii de eliberare.

Din nou munca se lasă înțeleasă ca o relație etică. Valențele sale individuale și sociale sînt exprimate de clasici în aceeași lucrare, ca o exteriorizare individuală în lume – condiția expresiei – și ca un prilej de comunicare. „Activitatea –spunea K. Marx – a devenit un organ de manifestare a propriei mele vieți și un mod de a apropia viața umană" (Scrieri din tinerețe, p. 579). Motivațiile teoretice și concrete semnalate, reprezintă și spiritul în care ni se propune înțelegerea muncii în documentele partidului nostru. La Congresul educației politice și al culturii socialiste, tovarășul Nicolae Ceaușescu o prezintă ca „factor determinant în formarea conștiinței socialiste". Insistența cu care se evidențiază componentele morale ale muncii este semnificativă : aceasta se conturează în spiritul documentelor Congresului „ca o necesitate, ca o îndatorire de onoare a fiecărui cetățean și totodată ca principalul mijloc de afirmare a personalității umane". Corelația primelor două caracteristici reprezintă de fapt deziderațul marxist al libertății autentice, purtătoare a unui moment de conștientizare, acceptare și integrare a necesității, moment finalizat de posibilitatea de acțiune liberă ce conturează o individualitate modelată și modelatoare de realitate pozitivă. Coordonatele omului nou, socialist, urmăresc aceste momente ale unui drum lung, străbătut printr-o sinteză de străduință individuală și condiționare socială.

Munca aparține axiologiei integrării. Ea este însă, în calitatea ei universală de practică umană și o condiție a apropierii teoretice a universului, a înțelegerilor și inaugurărilor unor noi conștiințe. Ea dă sens faptului istoric și concentrează energiile umane într-un flux de regenerare și reevaluare, ale cărui consecințe înfiripă straturile devenirii ascendente. La capătul unor astfel de drumuri, progresul social înregistrează cotituri și salturi fundamentale, negări ale negației care înseamnă tot atîtea reintegrări ale condiției umane în istorie. Socialismul contemporan împlinește o asemenea tendință.

Societatea noastră își formulează un scop din reevaluarea etică a muncii. În concepția sa, munca își depășește consecința strict productivă, devenind factor de „educare morală și politică a maselor" ce se realizează prin „educarea oamenilor, îndeosebi a tineretului, prin muncă și pentru muncă", în scopul edificării unei societăți a celor ce muncesc. Din acest motiv, codul moral elaborat de conștiința comunistă românească este întîi și întîi un cod al muncii. Valoarea economică preschimbată într-o valoare morală, oferă o nouă perspectivă asupra economicului însuși, prin care „homo economicus" își pierde funcția abstractă și dezumanizantă pe care o avuse în societățile anterioare și devine valoare în sine și pentru sine, scop social. Numai o înțelegere și o aprofundare a acestui nou sens va feri omenirea de un mers irațional spre neantul dependenței de propria creație înstrăinată și va transforma contemplația pozitivă în certitudine.

VIOREL SÎRBU

Cronica literară

POEȚI ȘI UMANIOARE *

1. Spania pe care o evocă Teodor Balș in **Noaptea corridei** aparține unui spațiu cultural, utopic, într-un fel, alimentat de umanități, proiectat din bibliotecă în reprezentări esențializate, oricum mai presus de nivelul jurnalului de călătorie versificat și chiar de cel al poeziei, în accepția clasică a termenului, ocazională.

Stilistic, Teodor Balș este un „bricoleur" superior, care își caută inspirația in clasicism, romantism, sub tutela Parnasului, în simbolism ori în poezia școlii romane. Nu sînt ignorați în catagratia lirică a spațiului iberic modernii Juan Ramón Jiménez, Lorca și „clasicul" Miguel Hernández. Un poem omagial, cel puțin, reface poetica lorchiană pînă la nuanțe infinitezimale : „O cazma i-au pus în mînă / să își sape-n munți mormint. / — Fugi, tu, lună, lună, lună, / arcuiește-te pe vînt / peste zare și te-ascunde, / că te-mpușcă pînă-n zori ! / — Unde să te duc eu, unde, / Federico, să nu mori ? / .../ Mi-aș da mările uscate, / munții mei de cretă, reci, / dintre pustile-ncărcate / numai tu să poți să pleci. / — Fugi, tu, lună... lu...nă.../ /...Văile întunecate / au vuit de-mpușcături. / Ay, țiganca lună cade / zvircolindu-se-n păduri" (**Moartea poetului**).

Ceea ce atrage în această excursie poetică a lui Teodor Balș este exotismul meridional, clima arzătoare a unui „sud cu albe drumuri / și țărmuri ancorate de vapoare / în porturile-atinse de simunuri", evocat și în peisaje patinate, de dagherotip, cu recuzită tipic simbolistă : amurguri, toamne, camere de hotel și atmosferă pluvioasă, instantanee citadine cu ziduri vechi, piațete, parcuri și jets d'eau-ri. Osesia sudului apare chiar și într-o incercare de tipologizare culturală („La Cordoba începe sudul ; / nordul moare / măcinat de vînturi în La Mancha..."), rămasă, undeva, simplă antiteză în spiritul poeziei romantice („La San Sebastian în cețuri / oceanul-verde ochi de pește. / Spre-un nord asediat de ghețuri / pămîntul Spaniei privește..."). Remarcabile, deopotrivă, sînt desele referințe la o Spanie păgînă, cu zei rustici (**La Crucea Sudului visind**), tablourile în maniera Heredia, vădind plăcerea de a detalia luxuriania arheologică și arhitectonică pe un teren în mod frecvent disputat de estetismul simbolist și misterul romantic : „Secate-s apeductele semețe. / Moschei și sinagogi de-Andalucia / pe turle gotice schimbînd dantelăria / în golfuri de măslini mor de tristețe. / / Chemări de clopote rostogolite-n spații ; / ca-ntr-o maree-atrasă-n munți de lună / Iberia din veacuri, își adună / sub semnele heraldice penații. / / Din cripte ies, din fumuri de tablouri, / din pietre, din copaci, din catedrale, / și lung castelul Spaniei tresare / ca peșterile-atinse de ecouri" (**Castelul**).

2. Lipsit de teoreticieni, apologeți, manifeste literare ca și de întreg ceremonialul aferent, un curent de poezie neosmbolistă este totuși o prezență de neignorat în contextul liricii actuale. Confundabilă pînă la un punct cu activitatea unor autori de o sentimentalitate mai expansivă, a unor hipersensibili și „senzitivi", direcția aceasta de poezie impune, cu minime retușuri, prin manifestări — limitate, întrucitva, dar — îndestul de canonice. Gustul pentru stilizare, frecvența unor simboluri, obsesiile muzicale ori pictural-hieratice, melancolia, tendința de a releva t ceea ce ține de suav, grațios, feerie, reacția caracteristică în fața peisajului citadin și a „mașinismului" sînt transcrieri livrești, captații de teme și „psihologie" din registrele poeziei simboliste.

Un neosimbolist este, în **Mantia de lumină**, Dan Rotaru, într-o poezie sensibil epurată, față de **Plînsul oglinzilor** și **Lacrima Laurei** de unele mlădieri sintactice și volubilități stănesciene, păstrînd însă temele și obsesiile exersate în volumele anterioare. Amurgurile, parcurile, florile fanate, interioarele vag estetizate, oglinzile, cărțile, ninsorile, se regăsesc într-o poezie pastelizată, care adîncește proiecțiile plastice pînă la viziune : „Iubita mea, vin cai cu nara-n vînt, / din ochii lor se iscă o ninsoare / / cum nu s-a întîmplat pe-acest pămînt, / și albul ei e-așa de alb, că doare. / / Întinde mîna ! Lucruri mari se sting, / se năruie imperii. Doar zăpadă / / cuvintele pe cerul gurii ning. / Din noi lumini continuă să cadă" (**Mic imperiu de dragoste**). Lăsînd la o parte umorismul accidental ori de circumstanță, Dan Rotaru își vădește personalitatea în versuri de o tonalitate tandră și elegiacă, cu unele accente mai puternic marcate cînd evocă, pe urmele lui Verhaeren (**Les villes tentaculaires**) ori, poate, numai Mihai Săulescu, orașul „devorator", anihilant, proliferarea tehnicistă ; deși, în mod evident, vocația liricii sale o constituie reveria erotică și viziunile unor regresiuni infantile, în univers floral : „Și dacă ard păunii, în frumusețea lor, / copilăria noastră, e semn că mai rămîne / / un abandon în lume : al florilor ce mor / nevrînd să recunoască mașinile stăpîne. / / .../ / Și dacă totuși încă mai ard păuni în curți, / e semn că-n arbori luna clocește o minune. / / Copilăria umblă cu pantalonii scurți / și cîntă într-o limbă pe care n-o știu spune" (**Amintirea copilăriei**).

3. Dacă ediția critică a operei lui Ioan Molnar Piuariu, **Retorică adecă învățătura și întocmirea frumoasei cuvintări,** apărută la Editura Dacia sub îngrijirea lui Aurel Sasu și un întins capitol din **Retorica literară românească** a aceluiași cercetător pot documenta asupra contribuției lui Ioan Molnar Piuariu la începuturile teoriei literare românești, studiul monografic dedicat de Mircea Popa cărturarului ardelean reușește un lucru pînă acum realizat numai în parte satisfăcător : anume o situare exactă în epocă și stabilirea contribuției efective pe care acest veritabil Aufklärer a adus-o la propagarea ideilor iluministe, în Transilvania indeosebi. Premisa de la care pornește Mircea Popa în monografia **Ioan Molnar Piuariu** ni se pare justă : ...ne-am propus să urmărim traiectoria spirituală a unui scriitor (...) al cărui aport la constituirea ideologiei iluministe a Școlii ardelene a fost trecut pe un plan secundar, fără să se vadă în ce măsură ideile și acțiunile sale erau sincrone cu spiritul veacului pe care-l reprezenta, în ce măsură ele au îmbrăcat forme noi de manifestare, completînd fizionomia reprezentanților blăjeni ai Școlii ardelene cu trasături noi, caracteristice spiritului liber și rationalist al laicismului profesiunii sale. Căci în timp ce iluminismul de nuanță catolică al Școlii ardelene va accentua idealul latinității noastre (...) cel de nuanță ortodoxă, izvorît mai ales din centre ca Sibiu, Brașov, Arad și Timișoara" se sprijină pe „învățămîntul laic și pe o propagandă mai directă în masele populare, în care acțiune se vor sluji mai puțin de compendii impresionante, cît de învățături practice...".

Citatul, poate prea amplu, la care am recurs indică, riguros, direcțiile unor investigații care ambiționează să cuprindă în totalitate activitatea politică, social-culturală, științifică și literară a lui Ioan Molnar Piuaru. Opțiunea istoricului literar clujean s-a îndreptat către o abordare cronologică a biografiei, într-un prim capitol al studiului, cel de al doilea capitol fiind rezervat analizei scrierilor identificate pînă la această dată ca aparținînd în mod cert meticului și cărturarului. Fără a fi spectaculoasă, metoda își găsește o justificare în faptul că o evaluare temeinică a ideilor din scrierile pe care iluministul transilvănean le-a tipărit nu se putea realiza înainte de a aborda, nuanțat, mobilurile politice și sociale care i-au determinat activitatea. Părțile cele mai convingătoare ale studiului lui Mircea Popa sînt, de fapt, tocmai cele care, situîndu-l pe Molnar în complexa mișcare a Școlii ardelene, descifrează în toate acțiunile sale un sens convergent : activitatea de medic ori cea de profesor la Academia din Cluj, opusculele de știință popularizată pe care le publică, sprijinul pe care îl dă organizării învățămîntului și încercările de a scoate o publicație în limba română, contribuțiile sale lingvistice ori interesînd istoria și teoria literară își găsesc un corolar în ceea ce pentru reprezentanții Școlii ardelene a însemnat activitate de **luminare** a maselor, deci de emancipare prin cultură a populației românești din Transilvania.

Scrisă într-un stil agreabil, monografia **Ioan Molnar Piuariu** cuprinde idei de referință pentru oricare nouă încercare de a aborda iluminismul românesc.

LUCIAN ALEXIU

1. Teodor Balș, **Noaptea Corridei**, Ed. Cartea Românească, 1976.
2. Dan Rotaru, **Mantia de lumină**, Ed. Eminescu, 1976.
3. Mircea Popa, **Ioan Molnar Piuariu**, Ed. Dacia, 1976.

Lecturi

FÎNTÎNA DORULUI

Poezii populare din Țara Loviștei

(Ed. Minerva, 1975)

Deși culegerea folclorului românesc are o vechime apreciabilă, au mai rămas zone care își relevă abia acum zăcămintele spirituale. Dintre aceste zone face parte Țara Loviștei, cercetată amplu și edificator de C. Mohanu în anii 1960–1969. Rodul investigațiilor sale este înfățișat în volumul **Fîntîna dorului**, apărut recent la Editura Minerva, ca al șaselea volum al seriei „Folclor din Oltenia și Muntenia". După ce fusese cercetată geografic de Ion Conea (**Țara Loviștei**, studiu de geografie istorică, 1934), Loviștea folclorică — „zonă de interferență a creației populare de o parte și de alta a lanțului carpatic" — se recomandă acum pentru prima dată cu o trainică și bogată creație populară. **Fîntîna dorului** aduce în atenție doar producțiile populare versificate : poezia obiceiurilor tradiționale, poezia evenimentelor mai de seamă ale vieții, baladele (mai puțin semnificative) doinele, cîntecele și strigăturile. Zona ne apare ca o remarcabilă deținătoare de splendide tipuri de colinde (unele dintre ele cu totul inedite), secțiunea poeziei obiceiurilor fiind și cea mai bine ilustrată în culegere, folcloristul năzuind să epuizeze repertoriul local. Culegătorul a înregistrat în unele sate un număr de 30 de colinde, cele mai multe din ele cu melodii diferite. Întîlnim și o terminologie originală a producțiilor populare despre care este vorba : pentru colindă se folosește termenul **colindec**, preucă pentru ceata de colindători ; **strană** pentru ceata de cîntăreți și **strănaș** pentru un membru al grupei amintite.

Ne aflăm în fața unei culegeri care și-a făcut din principiul autenticității o normă călăuzitoare de prim ordin : „**înregistrarea fidelă a pieselor folclorice s-a manifestat — notează autorul culegerii — atît prin neintervenția, sub nici o formă, în textul transmis de informator, cît și prin transcrierea fonetică, prin reproducerea a ceea ce reprezintă realitatea lingvistică, principiile care au stat la baza transcrierii fiind cele fonetice**". Trebuie consemnată în același context prezența unor note ample, însumînd nouăzeci de pagini, privitoare la ocaziile și împrejurările în care se manifestă anumite creații populare, la contextul lor socio-etnografic. Autenticitatea, aparatul critic alcătuit cu scrupulozitate ne îndreptățesc să afirmăm că ni s-a oferit o culegere deosebită. Folcloristul rămîne dator să tipărească și proza lovișteană.

IORDAN DATCU

Curier literar

Ioan Cordos : Vă rugăm să treceți cît mai curînd pe la redacție, debutul dv. este foarte aproape.

Pavel Rătundeanu — Ferghete : „In eliada-mi pari homeric / Achille, imens și mitologic..." ; sau : „El literat și eu veterinar, / Doi de temut adversari..." ; sau : „Imi pari inexplicabil / Eu, domnule, sînt prezentabil". Nu știm cum veți fi arătînd, dar, ce mai urmează, vorba dv. : „In lumea artistic condensată, / Tare scurtă ni priza". Așa că lăsați branșa asta, nu vă prinde, mai ales că nici cu gramatica nu stați mai bine. „Faptele nu se vede" spuneți, drept pentru care pun punct.

Sofian Gh. : Deocamdată nu. Incercați la o revistă specializată în umor.

Semnătură indescifrabilă, scrisoare sub limita de jos a bunei cuviințe, ce însoțește un text dactilografiat cu titlul : „Cînd o să moară Făt-Frumos" — în ton cu scrisoarea.

Mare Dudu : Cînd rubrica la care vă referiți va deveni în adevăr o necesitate nu numai pentru dv. cu siguranță că veți avea plăcutul prilej de a reînnoda o prietenie, după cîte înțeleg, veche, cu revista noastră. Vă mulțumim pentru sugestie, vom ține seama de ea.

Prof. Ion Nicola : Chestiunea pe care o ridicați nu este nici nouă, nici ușor de așezat între limitele firești ale bunului simț critic — căci, după cum singur observați, la vremea respectivă, însuși N. Iorga s-a arătat scandalizat de noul poet, intrat brusc și definitiv în conștiința publicului. Este un lucru care nu are de ce să ne mire. Credeți că dacă T. Arghezi ar fi fost un poet oarecare Nicolae Iorga l-ar fi amendat, ca să spun așa, negativ ? Și încă ceva : nu uitați că onorariile, cinstirea, prețuirea de care s-a bucurat poetul nu au venit — recunoașterea sa ca valoare națională — decît după eliberare, fiind un act de mare justiție, pe care regimul nostru socialist i l-a făcut. Astfel încît intoleranța dv., mai ales că vine din partea unui intelectual avizat asupra poeziei, ne-a mirat. Incercați totuși să vă depășiți idiosincrasiile pe care le aveți față de poetul ce stă cu cinste alături de M. Eminescu, pe care, împreună cu noi toți, îl iubiți, apărîndu-l cu patimă. Iată pentru ce trebuie, mai cu seamă să vă mulțumim.

Mohaupt Coloman : La 17 ani vreți să deveniți scriitor. Ne bucură. Aveți nevoie deocamdată de două lucru esențiale : de ceea ce se cheamă talent și de cultură. De talentul dv. încă nu ne putem da seama, fiind, dacă există, înăbușit de imposibilitatea exprimării lui. Incepeți deci cu gramatica, citiți mult și cu folos, nu neglijați pregătirea școlară, și, peste un timp, mai trimiteți cite ceva.

Bloancă Nicolae : La fel ca mai sus, de vreme ce sînteți una și aceeași persoană.

Barbă Constantin : Dv. ați publicat o parte din textele trimise nouă, ce răspuns mai așteptați ? Cele nepublicate rămîn așa cum sînt.

Hegheduș Francisc : Sînteți greșit informat, nu publicăm numai un anumit gen de literatură, ci tot ceea ce ni se pare literatură bună. Spuneți textual : „romanul la care m-am referit, mi-a fost inspirat de o pungă plină cu inele false... „Dacă ați fi în locul nostru ce ați face ?

Vanina Mori : Dincolo de sinceritatea dv. nu putem remarca deocamdată nimic. Țineți-ne oricum la curent cu evoluția dv. literară și vom mai vedea.

N. BALTHAZAR

Debut

Dumitru Țiganiuc,

PRIN DEPARTE ȘI-APROAPE

Editura Junimea, 1976

Poezia lui Dumitru Țiganiuc încearcă să valorifice, pe de o parte, experiența suprarealistă (cu zvăpăiala ei metaforică întîmplătoare) iar, de pe altă parte, modalitățile de expresie ale acelei lirici care se dedică faptului neieșit din comun (fapt ce — în mod curent — respinge tonul festiv, retoric, solemnitatea estetică). In consecință, textele învederează atît o sumedenie de analogii fără rost (și, din păcate, și fără strălucire în sine), cît și tensiunea (nefolositoare artistic) izvorîtă din ceea ce am putea numi **conflict stilistic**. Anume : neîmpăcarea dintre platitudinea" programatică a frazei (de vreme ce, cum spuneam, subiectul nu e crezut, știut, ca poetic) și freamătul subtextului (de vreme ce autorul se străduiește să arate că, în ciuda aparenței, fondul e grandios, emoționant).

Uneori, toată această sofistică „modernistă" lasă să se strecoare și cîte o poezie reușită. Lucrurile au, într-adevăr, indiferent de convenție și aparență, profunzimea și măreția lor. De ce e, însă, nevoie (nu doar în cazul de față, firește) de această naivă prefăcătorie — care de obicei, obligă pe scriitor la patetisme, teribilisme și reflecții canonite, — de ce, oare, se jenează unii poeți de poezie și de uneltele ei ? Greu de răspuns. Dar, dacă sînt cu-adevărat poeți, deși amenințată de bîta rațională a suprarealismului și privită neprietenos de autorul stingherit în prezența ei, poezia nu-i va abandona (cu totul).

Dumitru Țiganiuc este, totuși, un poet înzestrat. Din nefericire însă, s-ar părea că are, încă, o idee greșită despre ceea ce înseamnă text poetic și îndeletnicirea scrisului. S-ar putea să greșim, dar măcar jumătate din „materialul" cuprins între scoarțe ni se pare introdus nu de incompetența debutantului, ci de strădania lui de a se conforma unui fals ideal : **Undeva peștii pluteau prin copaci / copaci și păsările se năsteau doar între coapsele / apei, / și ros de sete turnai pămînt în pahar... / Bineînțeles, există acest undeva, cînd ne dăm / seama / că sîntem toți nepoții bătrînului...**

Asemenea insistențe, neorganizate nici imaginativ, nici afectiv, nici conceptual, obosesc, nu încurajează gustul lecturii. Ele țin de o anumită modă. Ce se întîmplă în rest ? Pentru acest rest avem cuvinte de laudă. Vom remarca, mai întîi, capacitatea poetului de a trece lute și firesc de la cele mai modeste impresii la orizonturi de mari dimensiuni : **Intre colțurile curții, un cocoș somnambul, / o neaerisită masă-n centrul camerei, / în mijlocul acvariului — peștii / se amăgesc cu porții de lumină. / Și-ntre colțurile stelelor, pămîntul — / poate un pește, poate un cocoș, / poate o masă-ntinsă către zeii / venind pe tălpi, cu glod de munte, roș...** Se află aici o precisă intuire a dialecticii dintre percepție nemijlocită și analogie îndepărtată, dintre **aproape** și **departe** (vezi titlul volumului), care divulgă imediat premisele **viziunii** (la Titus Demetru-Popa „graficul" acesteia era și mai limpede).

Reținem, apoi, felul în care este interpretat miracolul nașterii, al germinării, din unghiul de vedere al celui ce minuiește cuvîntul, poemul : **Iepurii-s zămisliți de lanul cu morcovi, / se nasc păstrăvii în botul undiței, / în pieptul unui tangou oamenii încărunțesc / și se acoperă cu pielea trompetelor / ca o piatră cu mușchi. / De ce n-am spus invers ?...**

Și, în sfîrșit, putința de a vibra profund (și discret) dinaintea unor evenimente ce nu clintesc cu nimic liniștea exterioară a naturii (**Muzică albă**).

Considerăm deci că meritele volumului întrec — în număr și „însemnătate" — defectele lui. Dumitru Țiganiuc este un debutant promițător.

EUGEN DORCESCU

Frontispicii

Poezia lui ALEXANDRU PHILIPPIDE

COCA METIANU : „Roșiori de Vede"

Istoria litraturii române înregistrează fără îndoială un eveniment de excepție prin apariția **ediției definitive,** în îngrijirea autorului, a operei literare a unuia din cei mai semnificativi poeți ai acestui secol. **Visuri în vuietul vremii (Scrieri I,** Editura Minerva, 1976) reunește cu întîrzierea caracteristică spiritului critic al lui Al. Philippide față de propria-i operă (de unde și distanța mare în timp între volumele de versuri publicate pe parcursul a cinci decenii) materia lirică a patru cărți de poezie : **Aur sterp,** 1922, **Stinci fulgerate,** 1930, **Visuri în vuietul vremii,** 1939 și **Monolog în Babilon,** 1967. Cu aceeași reținere caracteristică, autorul formulează într-o concentrată prefață un adevărat **program poetic** care vine să elucideze pregnant poziția scriitorului în teoria și practica poeziei moderne, atît de controversată încă din momentul apariției primei sale plachete.

La o considerare atentă a acestui program poetic reiese clar că, dincolo de opozițiile tematice și temperamentale, clasice și romantice, poetul este structural un **modern** (fără a fi întotdeauna și un modernist). Interesează aici mai puțin faptul că Al. Philippide rămîne credincios unei poetici care proclamă valoarea cognitivă a poeziei iar nu experiența expresiei poetice în sine, „întoarcerea poeziei asupra ei ca asupra unei realități unice, suficiente" .N. Manolescu) ; dacă clasicitatea și romantismul îi sînt congenitale poetului ca atitudini existențiale, Al. Philippide se comportă structural ca un modern atunci cînd investește bunăoară imaginea, simbolul, parabola poetică deopotrivă cu valori prospective dar și cu o doză de inefabil, indecidabil, imaginea potențînd, dar și obscurizînd semnificația. Ceea ce îi apărea lui Lovinescu drept „simplă personificare", este la o privire mai atentă, un imagism sui generis, surprinzător de aproape de cel practicat de revoluționarii poeticii moderne, a imagiștilor Ezra Pound, Carl Sandburg etc.

Ca și Ezra Pound, care insista în programul său „imagistic" asupra primordialității imaginii concrete („Poemul e o imagine sau o succesiune de imagini ; „Imaginea este aceea care prezintă un complex emoțional sau intelectual într-o fracțiune de timp") Al. Philippide și-a definit de la început, nu fără unele ezitări, un mod de poezie care **plasticizează, materializează abstractul :** vechile **sale obsesii** metafizice (timpul, nemărginirea, amintirea, gîndul, sufletul) sînt investite cu o concretețe imagistică surprinzătoare, materială, palpabilă, stările sufletești paroxistice sînt dramatizate, înscenate în pantomime și tablouri dramatice convingătoare. Astfel, chiar pastelul-cultivat cu predilecție de poet, este mai întîi universalizat, învestit cu sensuri metafizice ultime, dar în aceeași măsură dramatizat, transformat într-un fel de scenetă filozofică cu personaje de tipul „ecoul", „vîntul", „un val", „raza de lună" ce joacă o complicată alegorie a implicațiilor metafizice. Dar acest tip inițial de alegorism dramatizat, chiar dacă atinge efecte surprinzătoare (ca în **Meditație**) este curînd părăsit de poet pentru formele superioare ale simbolismului poetic, ca atunci cînd el își construiește în ansamblul întregii opere, o concepție gnoseologică unitară întemeiată pe multitudinea de sensuri ale unor imagini-concepte poetice precum **visul, călătoria inițiatică, vîntul, timpul linear** („vuietul vremii") și **durata, timpul etern** („timpul cerc"). Ele se subsumează unei poetici moderne a versului, care, așa cum precizează din nou prefața, nu se întemeiază pe spontaneitatea romantică, ci pe inteligența poetică modernă, pe „gîndirea poetică" cu valențe cognitive, pe cunoaștere și autocunoaștere prin vis și contemplație, prin imaginația figurativ-simbolică. Dar în măsura în care toată această poezie de „stări obscure de suflet, adînciri în vis, căutări cu porniri și întoarceri pe căile crepusculare ale memoriei ... nu se poate exprima limpede, ci numai prin aproximații, prin sugestii și apropieri ciudate, capabile să trezească în cititor fiorul necunoscutului, al misterului și al surprizei" (p. VIII), ea se realizează evident din nou la un **program modern** al expresiei poetice care în egală măsură comunică (și se comunică) dar și ascunde, întîrzie producerea semnificației, refuză rezoluția clară, mesajul logic. Antologice în acest sens sînt mai cu seamă poemele parabolice din ultimile două volume care transcriu mereu „viziuni" ample ale poetului, călătoriile sale inițiatice în timpul culturii, în spațiul adevărurilor ultime, care nu au încheiere semnificativă, ori se încheie prin dramatice întrebări fără răspuns. Aceste parabole și alegorii sînt de fapt pseudo-alegorii romantice, căci ele își refuză limpiditatea sensurilor simbolice, mai mult, le subminează ca atunci cînd atrăgătoarele „paradisuri" ale antichității elene, cu toată familiaritatea lor liniștitoare, se dovedesc înșelătoare, tulburate de o stranie boală modernă a pierderii sensurilor, dramatizate de temperamentul insurgent, anti-idealist al poetului. Iată de ce nu credem că evoluția poeziei lui Al. Philippide ar fi condus spre un clasicism echilibrat, un dramatism elegiac împăcat în atemporalitatea marilor abstracțiuni. Cantonarea în timpul culturii clasice este doar un pretext pentru subminarea din interior a geografiei arcadiene, panelene, centrele culturii clasice sînt mereu dramatizate ca niște centre enigmatice, prin insinuarea straniului, enigmaticului în familiar și firesc. /

După cum se vede însă, poezia se încheie, ca toate poeziile lui Al. Philippide fără o rezoluție clară : ispita este mare, dar popasul odată acceptat înseamnă firește autonegare ca ființă (noaptea este moartea insului) și consolarea parțială a supraviețuirii prin poezie.

În acest fel toată poezia lui Al. Philippide rămîne sub semnul conflictului nedecis între aspirația spre idealitate și utopie, vis și refugiu, pe de o parte, și negarea lor dramatică, autoironică, sub semnul adică a **călătoriei** și **popasului** ce se reclamă reciproc, într-o stringentă dialectică. Încă de la primele rînduri scrise, schița **Drumul** (1920) scriitorul își definea cele două aspirații tematice fundamentale : călătoria faustică în timp și spațiu, călătorie a cunoașterii și visul auto-explorator, profetic. Călătoria și visul se presupun reciproc, căci visul înseamnă călătorie în ambele sensuri : în timpul și spațiul absolut, exterior, și în timpul din sine, el însuși nu numai un „mausoleu de clipe efemere", „minereu de amintiri", dar și receptacul al întregii istorii umane, a trecuturilor mai vechi, „ca niște continente scufundate ale viselor ancestrale". În primul volum poetul mai „toarce încă fuior de vis" în speranța călătoriei spre tărîmul ideal al arderii solare, cu care vrea să se identifice total (de aici preferința pentru bucolic, melos grațios, lied sau peisaj suprastilizat) ; dar tot în acest volum voluptatea visului și aspirația solară sînt repede contrazise de realitate, de unde întoarcerea radicală a poetului spre o poetică a urîtului, în parte baudelairiană, spre peisajul melodramatizat (mai cu seamă cel al tîrgului de provincie sordid, recreat cu previzibile elemente de recuzită post-simbolistă, bacoviană pe alocuri).

Stinci fulgerate (1930) continuă încă din titlu sugestiile simbolice ale precedentului volum. Poetul își conturează un portret luciferic, demiurgic (**Frontispiciu**) al poetului atras de tot ceea ce este contrast, de o poetică a antinomiilor, dar care mai joacă încă rolul orgolios al prometeului izgonit ce cade cu superbie în solipsism („Lumea începe și se sfîrșește-n mine !"). Nu s-a observat însă faptul că din aceeași poetică a contrastelor face parte și dubla atitudine lirică, de „cumpănire a visului cu rînjetul satirei", care îl conduce pe Al. Philippide nu numai la convenționale stampe ale tîrgului „putred" sordid, ori la dezgustul și spleenul baudelairian față de sine, ci și la formele superioare ale autoironiei și demistificării. Visul însuși este investit cu asemenea virtuți, el exercitînd o acțiune **purificatoare,** demascatoare, spulberînd toți idolii vechi, tot ceea ce e „dușman ideii", într-o revoltă titanică. Poetul își mărturisește decizia de a părăsi „timpul de vis", țara amintirilor vechi, arta prestidigitatorului idealist, „dănțuitor pe frînghii și păpușar vestit", apropiindu-se surprinzător de realitatea materială de jos, existența plină de contraste stenice (există chiar o poezie, **Invocație,** ce se reîntoarce la cultul goethean al „mumelor" într-o aspirație telurică de a trezi lumina din adînc, din întunecime).

Această **călătorie în jos** vine să contrazică astfel pregnant aspirațiile ascendente, spre idealitatea cosmică a primelor două volume. Ea devine axa tematică a următorului volum, **Visuri în vuietul vremii.** Este vorba înainte de toate de călătoria (mai exact spus plonjarea) în timpul vechi, etern al clasicității. **Promontoriu,** poezia ce deschide volumul, funcționează din nou ca o artă poetică. Al. Philippide refuză „silita poezie a vremii noastre", prea dedată modelelor efemere, supusă „clăbucilor clipelor de-acuma" ; refuzul ei și revenirea la „zările miraculoase ale vechilor atlase" se face în scopul reintegrării într-o durată, definită de poet ca „timpul-cerc", complet în sine, poetul aspiră așadar la ridicarea în durată prin efemer. În locul mai vechii obsesii a metempsihozei, ni se comunică ideea filozofică a supraviețuirii prin **arhetip :** „Din om cînd moare, piere numai chipul, / Dar neatins trăiește arhetipul ; / Cînd viața pămîntească se încheie, / Rămîne Alexandru în idee." Arhetipul (aici Alexandru Macedon) îl îmbie pe poet la construirea (nu fără o doză de umor) a unei tentante mitologii personale care în fond vrea să semnifice dăinuirea dincolo de timpul ontic prin universalitatea destinului, valoarea de model a propriei opere. Astfel timpul-cerc este redefinit ca „statornica splendoare a paradigmelor nemuritoare" în care eroul (în sens clasic, ca idee de model) este poetul-călător, explorator, opus retorilor de duzină, recuperat din multiplele sale ipostaze peste timp.

Dar și în aceste poezii se insinuează mereu acea imaginație „demonică", cataclistică a poetului, în care noi vedem însă mai mult decît manifestarea unui romantism contrazis. Întreaga sa poezie rămîne pînă la sfîrșit credincioasă acestei viziuni dramatice, beligerante, de ample răsturnări cosmice, care caracterizează un spirit **revoluționar** și nicidecum unul echilibrat, iubitor de pace și seninătate clasică. Nu întîmplător în toate volumele sale **vîntul** este învestit cu acea forță tulburătoare ce pricinuiește dramatice răsturnări atît în ordinea cosmică cît și în visurile și mintea poetului. În altă parte tîrgul stagnării, al descompunerii în timpul linear este amenințat de revoltă vegetală, o reîntoarcere la era primordială a marilor geneze. Astfel prin furtună se va ajunge la timpul primelor plăsmuiri, la durata creatoare. Pînă în ultimul volum acest spirit insurgent, revoluționar, susține tensiunea dialectică a aspirațiilor contrare din poezia lui Al. Philippide (care în „tihna acestei clare zile", a aparentei seninătăți transmise de timpul eternelor valori, este încă ademenit de un demon spre vechile furtuni). Este și suprema calitate a poeziei sale care rămîne „steag cu pînza arsă" de atîtea furtuni ale plăsmuirilor poetice, ridicat deasupra „vuietului vremii" în semn de aprigă și matură confruntare cu realitatea temporală.

MARCEL POP-CORNIȘ

Carte de știință

PSIHOZELE

Editura Facla ne prezintă prin „Psihozele" (1976), aparținînd cunoscuților psihiatri Eduard Pamfil și Doru Ogodescu, o apropiere eseistică, cu valențe interdisciplinare, de obiectul acțiunii umane disfuncționale, atemporalizate și destructurate, pe care-l reprezintă suferința psihotică. Continuare organică a „Nevrozelor", apărută ca un prim volum al unei trilogii, în 1974, lucrarea de față pornește de la o viziune antropologică largă, coborînd spre aspectele specifice psihiatriei și înscriindu-se, ca atitudine, într-o perspectivă filozofică materialist-dialectică, înțeleasă „ca «terapie» a limbajului despre nebunie" (pag. 11). Din acest motiv, antropologul și sociologul pot extrage informații în urma cărora înseși specialitățile lor nu au decît de cîștigat. Discursul medical devine pentru ei problematică implicată în propria specialitate și mai mult, primește o lărgime care îndatorează însăși cunoașterea de sine.

Suferind psihic ne apare ca „o modalitate recuperabilă a condiției umane" (pag. 7), patologul reprezentînd o problemă de dezintegrare și reintegrare socială. Persoana, concepută de materialismul dialectic ca „materie a libertății" este înțeleasă de autori ca o realitate triontică, rezultantă a sociogenezei, condiția ei existențială oscilînd între limitele sănătății absolute și ale morții, ambele abstracte în raport cu realitatea concretă. Aceasta din urmă (existența reală) este supusă oscilațiilor și posibilelor privări de libertate și de șansa „invenției", prin alienare. Ori, libertatea și creația depășesc problematica specialităților medicale, extinzîndu-se asupra întregului complex de corelații realizate în spațiul existenței și conștiinței sociale. Psihiatria, înțeleasă ca o „conștiință și pledare a libertății" (pag. 40) ne este în acest sens înfățișată ca un domeniu conectat, afiliat unei perspective totalizatoare.

Modelul triontic, reluat de autori în „Psihozele" (pag. 64-67) semnifică o ființă concretă (persoana), angajată social și organizată conform unor relații comunicaționale, reprezentînd de fapt „modelul tuturor lucrurilor ordonate și inteligibile din lume" (pag. 43). Apropierea de momentele disfuncționale ale acțiunii individuale (de fapt, implicate în acțiunea socială particulară), nu au șanse de realizare semnificativă decît în măsura în care vor include criteriul axiologic și perspectiva sociologică. Căci alienarea este concepută ca un fapt de negare a condiției normalității, ce presupune practicarea actului moral, precum și girul de încredere și investire etică a grupului (pag. 47). „Actul moral" și „investirea etică" constituie însă probleme de etică, sociologie, și în ultimă instanță, de filozofie.

Redundanța informațională caracteristică suferinței psihice elimină șansa comunicării interumane și deci a integrării sociale, consumînd o alienare fără perspective, a cărei determinare survine din pierderea contactului cu realitatea, înțeleasă de altfel într-o ordine filozofică, mai mult decît o neînțelegere a necesității, ca o imposibilitate organică de înțelegere. Funcțiile medicinei și ale grupului social se întrepătrund aici într-o aspirație de remisiune comunitară a celui vremelnic exclus din temporalitate. Căci alienatului nu-i mai rămîne nici măcar șansa aparentă a creației, deoarece – așa cum arată autorii – „simbolul psihotic nu există, el fiind creația celor care decodează «arta» psihopatologică" (pag. 286).

Viziunea lucid-optimistă, încrederea în forța care cunoaște și valorizează, decurg din umanismul ansamblului care domină permanent conștiința lectorului, depășind motivația unei informații strict medicale prin extensiune dar și prin remarcabila frumusețe a scrisului.

VIOREL SÎRBU

Consemnări

Ion Hobana
„ODISEEA MARȚIANĂ ; MAEȘTRII ANTICIPAȚIEI CLASICE"

Controversată de unii, negată de alții, exclusă de cîțiva fără drept de apel, acceptată de mulți fără ca aceștia să țină să-și facă publică adeziunea, literatura de anticipație se constituie pentru o mare majoritate de cititori ca o categorie indispensabilă exercițiului lor spiritual. La noi, această literatură serios compromisă într-o perioadă de început de tehnicism și amatorism pe de o parte, iar pe de altă parte de gălăgia puțin ponderată a unor fanatici, se consolidează prin certitudini, în principal în fața cititorului de azi, interesat deopotrivă de tot ce se întîmplă ca urmare a exploziei științifice și tehnice, de perspectivele de viitor ale omenirii.

O fericită întîmplare face ca în momentul amartizării și transmiterii primelor fotografii în cadrul programului „Viking", în vitrinele librăriilor să se găsească o carte dedicată unor anticipații literare care au ca obiect tocmai acest „viitor" astăzi din ce în ce mai mult „prezent". Este vorba de volumul „Odiseea marțiană ; maeștrii anticipației clasice", apărut în Biblioteca pentru toți, antologie alcătuită și comentată de Ion Hobana. Dorindu-și antologia o contribuție teoretică și practică la cunoașterea genului, Ion Hobana continuă de fapt preocupări mai vechi. Și aici trebuie să avem în vedere dintre lucrările sale, cîteva, printre care, asemănătoare ca metodă și sens, ampla retrospectivă a anticipației franceze „Viitorul a început ieri" (1966), precum și „Virsta de aur a anticipației românești" (1969), aceasta din urmă revelatoare în ceea ce privește complexitatea propriei noastre literaturi.

Bogat informat, sobru în argumentație, elegant în stil, spiritual în citate, Ion Hobana subliniază o dată mai mult în prezenta antologie ceea ce este fundamental în nașterea și evoluția genului literar în speță, făcînd aceasta fără emfază și fără patima specifică fanaticului. Dimpotrivă, cea mai mare calitate a textului teoretic este distinsa sa detașare, metoda cea mai frecventă fiind aceea de a pune față în față, prin citate concludente, oponenți ilustri. Dar și factorul timp erodează afirmații considerate la un moment dat de notorietate, lucru pe care comentariul lui Ion Hobana îl sugerează fără ostentație, cu un umor subtil și plăcut.

Relația dintre progresul științific și tehnic și literatură, mesajul artistic și etic al unei arte adeseori militantă și polemică, verosimilitatea ficțiunii, posibila ei realitate sînt trăsături de forță ale demonstrației teoretice. Cititorul pătrunde firesc în intimitatea problemelor din discuție, lăsîndu-se captivat de ritmul alert al comentariului și al exemplului folosit pe larg. Ar fi suficient să enumerăm doar cîțiva autori folosiți în demonstrație pentru a marca una dintre fațetele de interes ale volumului Edgar Allan Poë, H. G. Wells, Jules Verne, A. Conan Doyle, J. H. Rosay Ainé etc. Comentariul care le însoțește este în așa măsură alert și captivant, încît volumul se parcurge cu același susținut interes ca și un roman bun.

M. ȘERBĂNESCU

Aurel Turcuș

Cîntec

leagănă-mă mai duios, leagănă,
să nu cad din leagăn jos, să nu cad,
că-i groapa adîncă sub brad, groapa.
Leagănu-i din ramuri verzi, leagănul
gălbenește cînd nu crezi, leagănul
carii-l rod cu cîntec lin, carii
Leagănă-mă codrule, leagănă,
veșnic cîntă-ntr-un suspin, cîntec lin.
Leagănă-mă codrule, leagănă
leagănă-mă mai cu foc, leagănă
să nu stea leagănu în loc, să nu stea,
că-și țese-n el cuib o stea, țese-n el
cuib adînc, ca-ntr-un inel, cuib de stea.

Vecie

Dealul pe care era casa păstorului
a alunecat, ca o margine de cer
cu o singură stea. Abur de lapte
se ridica din vatra scufundată,
vînătă ceață peste matca izvoarelor.
Toată noaptea am stat pe muchia genunii,
clintind o stea, să-mi fie făclie
ca să văd în adînc, unde păstorul
a învelit flacăra în cenușă.

Apăram strălucirea astrelor

Limpede plai, deschis
în piatra de smarald
din pecetarul unui voievod
al munților. Stingeam flacăra neagră
a zborului păsărilor de noapte,
umplînd scorburile cu tăciuni de aer.
Am doborît turnul vînătorilor
care-și ridica umbra în văzduh
peste crugul pașnicului meu foc
de pază. Trofeul de cerb,
animat de vîrful turnului,
a spart cu ramurile moarte
cristalele astrelor și văile fumegau,
ca o lucerna romană.

Moara de apă

Mă adăposteam în odihna pietrei
unei mori de apă, pustie ca un templu
părăsit de zei. Sterp era scocul –
umbră îndepărtată în memoria rîului.
Am mișcat vîrtejul de lemn, iar aripile
putrede se rupeau una cîte una.
În locul lor, mîinile și picioarele mele
au întrupat rozeta Căii Solare. Eternă
rostire în văzduh, pe pămînt și în ape.
Pietrele se măcinau, acoperindu-mă
cu valuri de nisip, ca o albie
a unui rîu dispărut, pornită spre apă.

Prundul florilor

În privirile mele, cald
sînt culcați ciorchinii de flori.
Îmi strig numele în noaptea de-aprilie,
ecoul este alb și-n depărtări-murmur
în cochiliile secatelor ape.
Mă scufund în prundul florilor,
ca într-o senină surpare
a unei statui de marmoră.

Amiază

Tăind lanul, se subțiază coasa,
săpîndu-se pe buza ei un cuib adînc,
în care-mi petrec inima la-amiază
cînd, obosit, pe vatra ogorului mănînc.

De-atîtea-amiezi, pîinea a ros cuțitul
Custura sa e ca o lună nouă.
Trec mîna peste lamă, cum aș mîngîia
rana deschisă-a unui strop de rouă.

Octavian Doclin

IZVOR

După aceea nu mai credeam că umbra e tare ca dragostea
și nici ce se vede suindu-se în deșert nu știam
după aceea un izvor închis cum tulbura ochii tăi
ca fluturii floarea de stîncă rătăcită pe ram

după aceea te iubeam mai străveziu decît mîinile tale
și decît pasul tău te ascultam mai puțin
după aceea creștea între noi o clepsidră albastră
desfrunzind clopotul cu limbă de venin.

DESCÎNTEC ÎNTORS

liniștea aripii
ușurința facerii
așa e să fie
în veci de vecie

pînă a seca
gura mea și-a ta
firul lunii tors
descîntec întors.

AVERTISMENT

A venit ca dorul și mi-a spus:
„Privește piatra cu sîngele-apus".
„De ce?" tresărind am strigat,
Dar nimeni n-a răspuns. Toți au plecat.

NIMIC ALTCEVA, DECÎT...

Numai acum trebuie trasă o linie
albă ca tremurul apei nepăsătoare

numai acum și aici
de unde se poate privi

ca la o altă plecare
dar iar nu se știe cît de exactă

și nimic mai mult nu poate fi linia
nimic altceva decît

o plecare arsă cu ploi
prea în urmă.

COCA MEȚIANU: „Pe Cheiul Dîmboviței"

Teana Șerbănescu

LUMINĂ

Ai cîntat azi-dimineață
La fereastră și-ai zîmbit.
Soarele te fredona de fapt
Și te-a trimis să vii.

Ai zîmbit și-aseară
Printre copaci, dar obosită
Luna te compusese, însă, notele
Se topeau pînă la mine.

Cînți și acum și eu te-ascult
Ești mai puternică, mai vie
Strălucești născută de ochii dragi mie
Și întuneci toate celelalte cîntece.

DOR

Cînd am plecat se năștea ziua,
Soarele se freca somnoros la ochi
Iar luna, moțăind într-un colț de cer,
S-a gîndit că trebuie să fugă la
culcare.
. . . .
Azi cînd mă întorc, ziua e pe moarte.
Soarele și-a adunat razele în valiză
Grăbindu-se să nu piardă trenul
Spre celelalte meleaguri.
Luna, nepăsătoare și odihnită,
Croșetează încet ca o bunică
O dantelă din raze nepoților de pe
pămînt.

Iar eu alerg, alerg, privesc urma
Soarelui ce-a înroșit ochii norilor
Cărora le e dor, care-s triști.
Iar eu alerg, alerg, privesc luna
Ce se admiră din cînd în cînd
În ape și în ochii mei.

Dedicații

Al. Andrițoiu

Iubeam prăpastia adîncă
Ce suie-ntr-un inel sticlos
Emăil rafinat, și încă
Pietriu veșmînt misterios.

În unde se topea extazul,
Prea plin de sori în labirint,
Și doar paloarea, doar obrazul
Ce-l mîngîiam, ca să mă mint.

Deasupra depărtării noastre
Suna tăcerea în auz,
O, vînt cu venele albastre
Și cu miracol andaluz!

Nu te-am văzut a lăcrimare
Cu foșnet desenat pe zări...
Insecte din metale rare
Dormeau în broșe și brățări.

Ori poate-ți prea plimbam făptura
Prin ochiul meu iconoclast,
De sugera felinic gura
Surîsul îngropat în fast.

Prea se pierdeau în flăcări tandre
Comorile din iriși verzi,
O, Alexandre Alexandre,
Ești mai bogat cînd știi să pierzi

DAMIAN URECHE

Mărturii

ION BREAZU, PESTE ANI

Ascunzîndu-se după cortina pseudonimelor B & B (împreună cu Olimpiu Boitoș), la Societatea de mîine sau sub semnătura lui Horia Trandafir, tot aici, ori sub cel de Titu Bunea la Patria, Ion Breazu s-a risipit pe sine consemnînd faptul cultural, comentînd actul artistic și impresionînd prin seriozitatea ținutei cărturărești, dar mai cu seamă prin spiritul critic echilibrat, pe care l-a folosit în postură de istoric literar cu probitate.

Cu studiul său: Temeiurile populare ale literaturii române, publicat în 1928, Ion Breazu, se dovedește nu numai posesorul unei metode clar văzătoare, ci și a unei cunoașteri desăvîrșite a faptelor, iar cu studiile: Teatrul românesc în Transilvania pînă în 1918 (Cluj 1932), și mai ales Literatura română contemporană a Transilvaniei (1943), izbutește să demonstreze că cercetarea unei zone literare este necesară pentru a dovedi că schimbul de valori continuu a anulat orice tendință de izolare, instituindu-se „un regim de existență spirituală în perpetuă sincronizare", cum afirmă V. Fanache, într-o scurtă creionare a profilului său cu ocazia retrospectivei asupra revistei Gînd românesc.

Adept al geografiei literare, Ion Breazu a arătat că așa cum studiul literaturilor naționale este obligatoriu pentru cunoașterea fenomenului universal, la fel, în cadrul fiecărei literaturi naționale se pun probleme similare în legătură cu contribuțiile precise ale diferitelor regiuni și orașe, teză susținută astăzi de personalități marcante ca Wellek și Warren. Iată de ce sîntem astăzi beneficiarii unor restituiri portretistice inestimabile și a unor excepționale sinteze despre Gh. Barit, Pavel Vasici, Iosif Vulcan, Ion Slavici, Octavian Goga, Lucian Blaga etc., datorate clar viziunii sale despre rostul istoriografului literar. Literatura română și străinătatea (1941), dar mai cu seamă prin Studii de literatură română comparată, Ion Breazu, „leagă destinul culturii românești de cel al culturii europene relevînd cîțiva din factorii decisivi care au conlucrat la definirea literaturii noastre moderne, precum și unele note originale, cu ecou internațional, ale acesteia. Comparativismul practicat de Ion Breazu are un caracter pozitiv, orientat spre înregistrarea probată documentar de opere și autori", cum susține V. Fanache, unul dintre primii cercetători literari tineri care s-a aplecat cu deosebit simț al înțelegerii asupra paginilor sale.

Impunîndu-se, încă din anul 1925, ca un spirit critic de factură clasică, atent la jongleriile moderne, cutezînd totuși să înfrunte recrudescența sămănătoristică prin elogiul lui Blaga, Ion Breazu n-a pozat niciodată într-un gladiator al cuvîntului și n-a rămas un simplu grefier al actului de creație. A izbutit să-și fundamenteze atitudinea critică fără pretențiile absurde de a emite teorii infailibile de estetism literar.

Cărturarul coborît parcă de pe praporii Școlii ardelene, schivnicul bibliotecilor, în care s-a hrănit cu artele și culturile popoarelor, a savurat înțelepciunea hrisoavelor și luminile și umbrele filozofilor, a ajuns în posesia magiei cuvîntului, a pătruns în tainele creației, de aceea a putut să-mi mărturisească într-o scrisoare trimisă din Sibiu în anul 1944: „Nu te speria în ce privește acțiunea Cercului literar. Tinerii aceștia sînt bine intenționați. Trebuie să recunoaștem că s-a produs un transfer de valori. O deplasare de interes estetic: ceea ce pasiona nu mai pasionează, ceea ce părea stîngaci sau prost realizat ne poate apărea mîine ca o capodoperă. Ceea ce nu înseamnă că versul vostru de pînă azi, eu l-aș socoti versul sineață, poate fi ignorat sau ironizat. Cu aceasta nu mai sînt de acord și nu e nici prietenul meu Blaga sub mantia căruia s-a lansat lozinca insurecției literare. Voi veți rămîne, în ciuda oricăror obstrucțiuni, scriitorii de pe baricade, care ați urcat lîngă clasicii ce n-au pregetat să facă din literatură istorie". Și, ca de atîtea ori, timpul îl confirmă și l-a confirmat pe acest istoric literar care devine tot mai interesant, tot mai actual.

V. COPILU CHEATRĂ

Civitas

PASIUNI

O meserie, o muncă devin pasiune în momentul în care ele se fac cu atîta superbă dăruire încît se confundă cu însăși natura firească a omului, devin una cu ființa.

Știu bine că am întîlnit asemenea oameni în drumurile mele, poate fără să-mi dau seama imediat de forța pasiunii celui în cauză, decît mai tîrziu, după trecerea unui timp.

Am cunoscut un primar care nu numai că știa povești despre acțiunile sale asupra înfrumusețării orașului său, dar, realmente, el însuși era un om pasionat de grădinărie, de plantarea de pomi și de semănarea de flori la tot pasul, ca și cum în urma lui întreaga așezare trebuia să rămînă înflorită ca o grădină.

Un fost constructor de trăsuri, de landouri și arhaice butci, prin părțile Jimboliei, a sculptat întreaga lui viață lemnul, în orele libere, dînd la iveală veritabile sculpturi în lemn, de nuc sau de paltin, simboluri ale trecerii anotimpurilor, ale sporturilor practicate de milenii, ale vieții ce pulsa în jurul său. El și-a identificat întreaga sa viață, pînă azi, la 70 de ani, cu această revărsare a dăruirii pentru lemnul cioplit, ornînd casele consătenilor săi, muzeul din localitate sau propria sa locuință.

Un tînăr medic dentist, asupra căruia interesul meu, pînă la o întîmplare, a fost aproape nul, pus în exercițiul funcției sale, deodată, în fața mea, a apărut într-o nouă lumină. Uneltele cromate și suple prindeau parcă viață între degetele sale sprintene. Ca două păsări în veșnic zbor așa mi se păreau că mișcă mîinile sale bărbătești, spre a-și duce la capăt menirea. Aparatura, în întregime, ce venind vorba de tratamentul dinților, înspăimîntă pe oricine, sub impulsul dăruirii sale prindea un fel de viață secretă, ce înaripa pînă și uneltele reci, făcînd din tînărul medic un dăruit, ce uita de timp, de căldura salonului, de complicațiile ivite în tratamentul dentar. Pasiunea sa era declanșată. Ea făcea ca și profesiunea sa să devină una cu acea pasiune.

Vreau să amintesc aici numele acestor trei oameni, dedicați vieții din jur printr-o muncă plină de har autentic. Ei sînt primarul Jimboliei, gospodar înaripat al urbei sale, Teodor Tolcea, bătrînul pensionar, sculptor în lemn, Petru Berberich, și medicul stomatolog Viorel Negruțiu, de la Serviciul stomatologic al Spitalului clinic nr. 2 Timișoara.

ION ARIEȘANU

Televiziune

DUMINICĂ, 15 AUGUST

8,30 Avanpremiera zilei. 8,40 Tot înainte! 9,35 Blîndul Ben. 10,00 Viața satului. 11,25 Ce știm și ce nu știm despre... 11,55 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. 13,05 Album duminical. 15,40 Drum de glorii. Concurs pentru tineret dedicat aniversării a 100 de ani de la cucerirea independenței de stat a României. 17,00 Film serial. Din tainele mărilor. Episodul VI: Comori dispărute. 17,50 Cupa Europei la natație (grupa B). Ziua a II-a. 19,00 Delhi – film documentar. 19,10 Micul ecran pentru cei mici. 19,30 Telejurnal. 20,00 Baladă pentru acest pămînt. Războieni 1476. 20,20 Film artistic. Fugarul. 21,5 Divertisment muzical. 22,15 24 de ore. Sport.

LUNI, 16 AUGUST

16,00 Teleșcoală. 17,30 Emisiune în limba maghiară. 19,00 Teleglob. Indonezia. 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Cel mai bun continuă... 20,50 Să trăim și să muncim în chip comunist. 21,20 Roman foileton. Țăranii. Episodul VII – Pădurea. 22,10 24 de ore.

MARȚI, 17 AUGUST

9,00 Teleșcoală. 10,00 Film artistic. Dansez cu tine. 11,40 Muzeul memorial pictor Gh. Tattarescu. 12,00 Telex. 16,00 Matineu de vacanță. Prietenii ursulețului Yogi (VII). 16,30 Curs de limba franceză. 17,00 Telex. 17,05 Ateneu popular Tv. 17,35 Ora de consultație medicală. 17,45 Cabinet juridic. 18,05 Lecții Tv. pentru lucrătorii din agricultură. 18,30 Telecronică pentru pionieri. 18,5 Din pădure adunate și din noi pădurii date. 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Locuri rămase numai în arhivă. Reportaj despre înnoirile din Capitală. 20,20 Seră de teatru. Tache, Ianke și Cadîr de Victor Ion Popa. Premieră Tv. 22,15 24 de ore.

MIERCURI, 18 AUGUST

9,00 Teleșcoală. 10,0 Inscripții pe celuloid. 10,20 Concert de muzică populară. 10,50 Teatru scurt. La Colorado. Aproape de stele, de Doru Moțoc. 11,55 Telex. 16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limba rusă. 17,00 Telex. 17,05 Enciclopedie pentru tineret. 17,40 Păuni pe 16 mm. 18,15 Iubesc această lume. 18,45 Tribuna Tv. Revista social-politică. 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Revista economică Tv. 20,30 Telecinemateca. Filmul artistic N-am cîntat niciodată pentru tata. 22,00 Cantata anilor lumină. 22,10 24 de ore.

JOI, 19 AUGUST

16,00 Matineu de vacanță. 16,30 Campionatele Balcanice de sărituri de la Trambulină. 17,30 Campionatele balcanice de natație. 18,45 La volan. 18,55 Vetre folclorice. Satul Aluniș, comuna Benesat, județul Sălaj. 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Biografii contemporane. 20,30 Ecran Tv. '76. 21,05 Cîntăm mondial. 21,30 Revista literar-artistică Tv. 22,10 24 de ore.

VINERI, 20 AUGUST

16,00 Teleșcoală. 16,30 Campionatele balcanice de sărituri de la trambulină. 17,00 Emisiune în limba germană. 18,40 Campionatele balcanice de natație. 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Reportaj de scriitor. 20,? Mai aveți o întrebare? 20,40 Film artistic. Oțelarii. 22,10 24 de ore.

SÎMBĂTĂ, 21 AUGUST

10,00 Imn țării mele. Emisiune de cîntece patriotice 10,15 Reportaj T. 10,30 Film artistic. Disc fără acoperire. 12,35 Popas la malul mării. 12,55 Pescarii din Golful Halmirys. 13,10 Din nou despre preferințele dv. muzicale. 13,4 Telex. 13,50 Bună dimineața patriei! 14,05 Cîntecele mele, salbă de mărgele... 14,25 Vîrstele peliculei. 15,25 Club T. 16,05 Eroi îndrăgiți de copii. Heidi. 16,30 Campionatele balcanice de sărituri de la platformă. 17,30 Campionatele balcanice de natație. 18,45 La Reșița, pe plaiul de foc. 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Teleenciclopedia. 20,50 Film serial. Dosarele Rockford. 21,40 24 de ore. 21,50 Săptămîna sportivă 22,00 Cîntăm pentru voi. Emisiune-concurs de muzică ușoară.

Televiziune

Ion Lăncrănjan — SUFERINȚA URMAȘILOR

(Fragment)

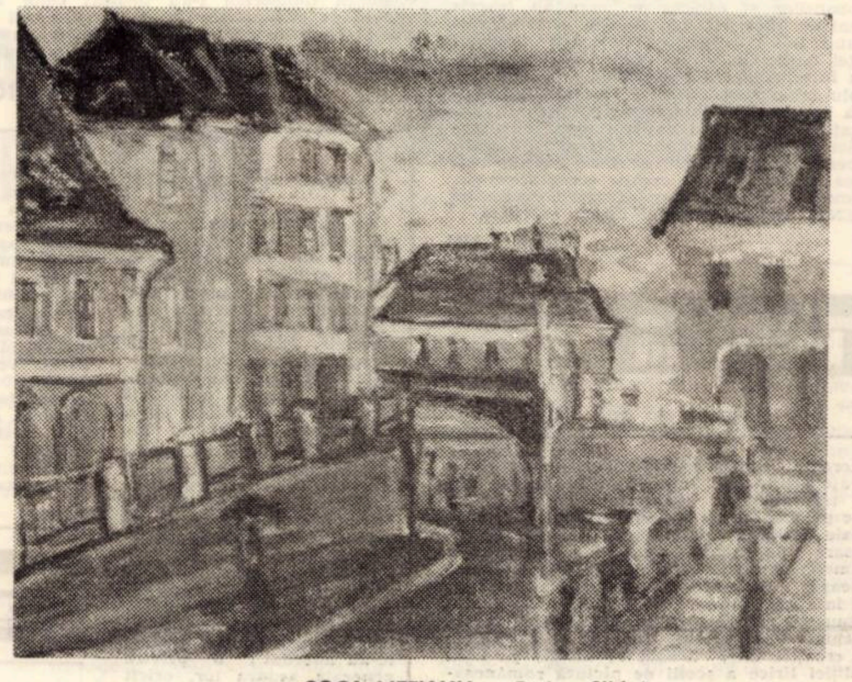

COCA MEȚIANU: „Pod – Sibiu"

Înainte de a veni acasă, să-l omoare pe El-Zorab, – „mai bine n-aș fi venit, mai bine nu m-aș fi dus!..." „– înainte de a porni moșcarea aceea a lui, din care nu se alesese nimica, și înainte de acest înainte, atîta timp cît încălzise la sîn intenția aceea sumbră dar și inevitabilă, de răzbunare și de răvrătire, care îi marcase întreaga viață, neputînd fi legată de o zi sau de un anotimp, – Monu avusese mereu senzația, ba chiar și convingerea, nu numai senzația, că va trăi în veci de veci și că el va fi cel care îi va îngropa pe toți cei ce vroiseră să-l afunde de viu în pămînt, – „... parcă n-ar fi putut trăi fără asta, fără a mă nimici pe mine, pe noi, pe țărani!..." Acum, că le împlinise pe toate, cu vîrf și îndesat, nu mai avea de loc senzația asta, de convingere nici vorbă nu putea fi. Nu-i era dor de moarte, nu-și dorea sfîrșitul, dar nu pentru că ar fi rămas încrezător în toate, cum fusese pînă nu demult, ci pentru că trecuse, pur și simplu, peste propriul său sfîrșit și peste propria sa moarte, mirîndu-se nu odată că mai trăia, – că putea să umble, putea să vorbească, putea să se gîndească la orice, deși nu-i era aminte de nimic, – „de nimica, de nimica, de nimica...". Era așa de gol de gînduri și de vreri, de suflet și de vlagă, încît i se părea mereu, pe departe, însă, parcă ar fi fost vorba de un altul, pe care îl cunoscuse întîmplător, că e un lac cu apele secate de curînd, supte de niște surpări neașteptate, la gurile cărora bolboroseau și acum aburi ciudați, în timp ce peștii, – racii, și melcii, și lipitorile, și scoicile, și broaștele, și-atea și-atîtea alte viețuitoare ale apelor, murinde sau născînde – se zbăteau din cînd în cînd în soare, pentru ca apoi să cadă din nou în milul primordial. Zile în șir stătuse așa, într-o letargie vecină cu veșnicia, pe care numai el era în stare s-o trăiască și s-o epuizeze, încît oamenii legii, – temnicierii și procurorii, anchetatorii și paznicii, dregătorii și răspunzătorii cu bunul mers al treburilor în partea aceea de țară, fiindcă începuseră să se preocupe toți de el și de propriu lui destin, fără a înțelege, nici măcar acum, că destinul lui se împlinise – nu știau ce să mai facă cu el, cum să-l scoată din starea aceea de nepăsare absolută, care nu avea nimic de-a face cu nebunia, – „cu pierderea rațiunii proprii!..." – deoarece omul răspundea la anumite întrebări, – „...Da, da, zicea el, așa e, da..." – neieșind totuși de sub carapacea indiferenței aceleia ciudate, care se dovedea mai invincibilă și mai teribilă decît toate zbaterile de pînă atunci. Îl lăsară într-ale lui un timp, sperînd și crezînd, fiind siguri de asta, că își va reveni și se va îndrepta, după ce se va odihni, după ce se va depărta de „tragicul eveniment" și după ce i se vor vindeca rănile, fiindcă fusese bătut și rănit, crunt de tot, nu de către polițiști, ci de către oamenii din sat, pentru că atunci, după ce o pusese pe Lița pe lavița din tîrnaț, începuse să le spună oamenilor, prin sat, că venise unul „cu un cotor de secere" și o omorîse pe Lița, – „pe Lița mea, mă, cum de nu înțelegeți voi, bată-vă Dumnezeu să vă bată, de proști și de ticăloși!?..." Îi speriase și îi îngrozise pe toți, nereușind să vorbească cu nimeni, fiindcă toți fugeau de el, văzîndu-l în haine de pușcăriaș, desculț și plin de sînge (bocancii rămăseseră, uitați, lîngă mormîntul lui Niculae).

„...Măi oamenilor, mă, zicea el, înotînd prin lumina aceea purpurie, trecînd prin cîte un val de ceață, împiedecîndu-se și căzînd de vreo cîteva ori, – voi n-auziți ce zic eu, mă?!... De ce fugiți ca proștii?!... De ce, mă?... Că clopotele care dăngăne acuma nu le mai trag eu... Le trage Dumnezeu din cer... Eu le-am tras după Niculae... Acuma nu le mai trage nimenea!... N-auziți, mă!?... Dar ele tot sună!... Și voi, mă, nu mai tot fugiți!... Stați și le ascultați!..."

Careva dăduse drumul la cîini asupra lui, iar el, cînd se pomeni cu un dulău mare sărindu-i în piept, se mai dezmetici puțin, dar se și mînie, apărîndu-se cu sălbăticie de cîini, de parcă el însuși ar fi fost cîine, – sau pricolici, sau o sălbăticiune oarecare. Se lăsă jos, știind, dintr-o experiență veche și aproape uitată, că, în asemenea împrejurări, dulăii se sperie și fug, sau se depărtează, dacă te apleci, dacă stai pupulete. Dar ăștia nu fugiră și nici nu se retraseră, dimpotrivă, năvăliră pe el și-i sfîșiară hainele, mușcîndu-l, sărindu-i în spate, pînă cînd îl prinse pe unul de un picior, scrîșnind și suduind. Se sculă pe urmă și dădu cu cîinele pe care îl luase de picior în ceilalți cîini, auzind și simțind cum pîrîiau oasele unuia (fără a ști ale cărui cîine erau), luă o piatră după aceea, după ce se lipsi de dulăul pe care îl avusese în mîni, și îi dădu una, altui cîine, drept în cap, pornind apoi mai departe, cu alt pas, mai bijbiitor, fiindcă nu știa unde să se ducă. Se opri la un moment dat, gîndindu-se tot așa, ca într-un vis, parcă s-ar fi mișcat și s-ar fi aflat pe fundul unor ape, dacă n-ar fi bine să se întoarne acasă. Nu se întoarse însă, – „N-are nici un rost, acolo nu mai am ce căuta!..." – și porni mai departe, cu același pas tîrșit și ostenit, socotindu-se, pentru sine, să nu mai treacă Murășul înot, să ia autobuzul, cum îl luau toți oamenii și să se ducă înapoi, la închisoare, – „să nu-mi bage ăia de vină, că lipsesc de la apel, pentru că am venit și eu pînă aicea... mai bine n-aș mai fi venit... și de s-ar alege praful și pulberea de mine... și de numele meu... și de gîndurile mele..."

În apropierea stației de autobuz, se opri din nou, exact în locul unde se oprise altădată, într-o toamnă depărtată, cînd îl așteptase pe Ionel, înainte de a porni ei doi prin sat la deal, pe drumul unei încăierări lungi și cumplite. Nu se opri însă ca să se gîndească la ceea ce fusese atunci, demult, și-abia dacă își aminti de oprirea cealaltă (de simțămintele și de gîndurile care se treziseră atunci în el nu-și aminti de loc, parcă nici n-ar fi fost), ci pentru că oamenii care se aflau în stație se foiră și se risipiră în grabă, îndată ce se ivise el acolo, la răspîntia aceea mare, în marginea căreia se afla și acum un cazan de făcut vinars, părăsit și încremenit între borhoturi și gunoaie.

„...Dar ăștia de ce fug de mine?! spuse el încet, simțindu-se deodată părăsit și încolțit, simțind pentru prima oară în viață cum îl gîtuia și îl sugruma singurătatea, ca un laț de funie, ca o copcă pe care o manevra cineva, micșorîndu-o mereu și din ce în ce mai puternic. – Că doar eu nu le-am făcut, lor, nimica!... Și nici altcuiva!... Eu..."

Auzi pași și umblet în urmă și văzu, cînd se înturnă, un pîlc de oameni care veneau înspre el, crescînd și înmulțindu-se, pe măsură ce se desprindeau din valurile acelea mari de lumină.

„...Dar ăștia unde se vor fi ducînd?" se întrebă el, sucindu-se încet și cu luare-aminte, vroind chiar să le iasă în întîmpinare, oprindu-se, totuși, și așteptîndu-i, dîndu-se puțin înapoi, fără voie, cînd îl văzu pe Sonu lui Surdilă, fiindcă el mergea în fruntea oamenilor, spunîndu-le ceva, făcîndu-le un anumit semn.

„...Stai pe loc, Simion Moldovan! îi porunci bătrînul Surdilă, care era numai în cămașă și în izmene, desculț și cu capul gol, cum sărise din pat. – Stai pe loc și dă-te legat!..."

„De ce să mă dau eu legat? întrebă Monu, mai mult cu nedumerire, decît cu mînie. Dar ce, voi sînteți polițiști?!..."

„Nu sîntem polițiști, mai spuse bătrînul, oprindu-se în apropiere, privindu-l tot timpul rău și urît – dar tu, acuma, trebuie să te dai legat!..."

„De ce, măi tete Simioane?" întrebă Monu, cu o sclipire abia simțită, de nesupunere și de mînie.

„Pentru că nu mai ești vrednic să umbli slobod prin lume! îi răspunse bătrînul. – Ioane, îi poruncă tot el pe urmă lu al lui Filigorie, lui Ion, treci și-l leagă!"

Ionu lui Filigorie, același Ion pe care îl dusese Monu pînă acasă, cînd cu bătaia dintre ei și dungăneni, se desprinse dintre oameni și se apropie de Monu, cu un ștreang nou-nouț în mînă.

„...Poate că-i mai bine așa!" se gîndi și se socoti Monu, întinzînd mîinile, să fie legat, să se isprăvească odată cu toate, pentru ca apoi, în clipa cînd simțise asprimea ștreangului pe mîini, să se smulgă din loc și să-l împingă cît colo pe al lui Filigorie, – „cu ștreang cu tot!..."

„Cum o să mă legați voi pe mine, mă? întrebă și strigă el, tare de tot, cu sălbăticie, devenind deodată de nerecunoscut, pentru ceilalți și chiar pentru sine. Cum, mă!?... De ce nu-l legați pe al lui Țăncuș, pentru că ăla m-a batjocorit și m-a nenorocit pe mine?!... Ori pe curvoaia aceea de Salvina?!... Ori pe Josan!?... Ori pe Dede?!... Și pe Sterpănuș, de ce nu l-ați legat?!... Și pe alții, atîția, care-au semănat răul și învrăjbirea între oameni!?... De ce, mă?... Ia spuneți-mi voi mie!... Bată-vă Dumnezeu s ăvă bată, de proști și de ticăloși!..."

„Nu sudui, Simioane! îi porunci bătrînul, înaintînd spre el. Nu sudui și nu te viteji, c-o pățești!... Dă-te legat de bunăvoie, predă-te!..."

„Nici mort, măi tete, niciodată!"

„Pe el, atuncea, își îndemnă bătrînul oamenii, sărind el însuși să-l prindă pe Monu, trîntiți-l la pămînt și puneți-i căluș în gură, mămăliga lui de om, că ăsta nu mai e om acuma, e sălbăticiune!..."

Se născu în cîteva clipe o încăierare cumplită. Monu îi împinse cît colo pe cei ce săriseră asupra lui, bușindu-i de nu se văzură, dînd de pămînt cu Ionu lui Filigorie, cum dai de pămînt cu un snop. Se ciuci apoi, se ghemui în propria-i făptură, micșorîndu-se efectiv în clipele acelea, așteptînd, fiind gata de orice, rugîndu-se în sinea lui, ca pe departe, ca într-o ocolire, să-l lase în pace, – „să nu se întîmple încă o nenorocire..." Nu mai apucă însă să spună nimic. Careva îl lovi cu un par peste picioare, îl cosi fără milă, încît el icni și căzu, auzind de jos, și ca dintr-o adîncime, poruncile lui Sonu lui Surdilă.

„...Fără cuțite, mă!... Cu pumnii, numai cu pumnii!... Și cu bîta, dacă dați, numai peste picioare!..."

Se opinti din nou, izbindu-l pe unul cu picioarele, drept în burtă, lovindu-l pe altul cu pumnul, după ureche, răcnind ca un turbat, – „...Dar ce credeți voi, mă, că eu n-am pumni?!..." – luînd o scurtătură de jos și învîrtindu-se printre toți cei care se grămădiseră și se grămădeau asupra lui, fiindcă se înmulțiseră și se înmulțeau mereu, rămînînd singur la un moment dat, în mijlocul unui cerc învrăjbit și mișcător, în lumina învăluitoare a soarelui, care se topea și se albea, pe măsură ce prindea ziua puteri.

„...Care mai îndrăznește, mă? strigă el. Care mai încearcă?!..."

Nu-i răspunse nimeni, dar nici nu-l lăsară, stătură așa, ca într-o așteptare, apoi iar năvăliră asupra lui, bușindu-l și trîntindu-l, încă o dată și mai odată, pînă cînd reușiră să-l imobilizeze. Îl legară fedeleș după aceea, dar nu cu ștreangul, cu niște sîrmă, îl priponiră atît de strîns, încît nu se mai putea clinti, nu mai putea face nici o mișcare. Îl lăsară puțin în pace numai cînd se auziră clopotele de la biserică, cu adevărat de data aceasta.

„...Dumnezeu s-o ierte!" spuse bătrînul Surdilă, făcîndu-și cruce.

Ceilalți îl urmară, spunînd și ei, ca într-o urnire de cară și de pămînturi:

„S-o ierte Dumnezeu!" „Dumnezeu s-o ierte!" „A fost muiere de treabă!" „Să se hodinească în pace!"

Vroi și el să spună ceva, – „Dumnezeu s-o ierte!" sau „Dumnezeu să-i ierte pe țărani!" – nu-și dădu seama ce ar fi vrut să spună și nici nu spuse nimic.

Octavian Neamțu

Era, la șaizeci și cinci de ani, un strălucit sociolog, foarte bogat în proiecte (într-unul din proiectele lui figura și o colaborare permanentă la revista „Orizont", revistă pe care o iubea fiindcă iubea tot ceea ce era bănățean). S-a născut la 6 decembrie 1910 la Caransebeș (și nu ne îndoim că orașul acesta, ce a dat țării atîția cărturari de seamă, va ști să-și amintească de unul dintre cei mai însemnați fii ai săi) și, după studii strălucite la Universitatea din București, devine (1931) membru al Institutului social român și colaborator apropiat al lui Dimitrie Gusti. În 1936 acesta îi încredințează organizarea revistei lunare „Sociologie românească", în 1938 organizează o vastă campanie de cercetare ce va duce la apariția a 5 volume de „documente". Din 1941 pînă în 1948 e director general al Fundației culturale pentru cercetarea sociologică: alături de D. Gusti, Emanoil Bucuța, Victor Ion Popa, H. H. Stahl, remarcabili cărturari animați de înalte sentimente patriotice, Octavian Neamțu a contribuit, prin Fundație la ridicarea culturală a satelor, „cu toată vitregia vremurilor". Participă în anii din urmă la numeroase congrese internaționale, colaborează cu articole și studii la reviste din țară și din străinătate.

Coordonează cercetări, îndrumă cercetători, ține conferințe.

O parte a operei lui Octavian Neamțu continuă tradiția școlii sociologice românești prin studii, anchete. Cîteva dintre acestea vor fi consacrate satului contemporan. Buciumi, Un sat din Țara de sub Munte (Ed. Academiei, 1970, volum coordonat în colaborare cu Ovidiu Bădina și Dumitru Dumitriu) Tineretul rural '68 (Ed. Academiei, 1970, în colaborarea cu Ovidiu Bădina și Dumitru Dumitriu) Gînbega. Orașul de mîine din Cîmpia Dunării (Cercetare socioculturală condusă în 1972 de Octavian Neamțu), ca și Sant. Evoluția contemporană a unui sat de munte necooperativizat sînt cercetări ce definesc un stil și un ritm de muncă, o angajare fermă pe un drum clar. Ele ilustrează, de asemenea, stilul de muncă al Școlii sociologice de la București, căreia Octavian Neamțu i-a dedicat (în colaborare cu Ovidiu Bădina) o seamă de studii (Amintim doar Dimitrie Gusti, Viață și personalitate (Ed. tineretului, 1967). Preocupat în ultimii ani de tehnologia activității cultural educative, Octavian Neamțu se numără printre eminenții cercetători ai unor ramuri noi în această direcție, unele dintre ele de un larg interes.

Odată cu Octavian Neamțu dispare un eminent om al științei românești. Editarea, cercetarea, studiul operei sale sînt datorii ce, desigur, ne rămîn.

V. G.

Teatru

Sfîrșit de stagiune la Teatrul Maghiar de Stat din Timișoara

Ultima premieră, intitulată „Morarul de de la Sanssouci" de Peter Hacks, se detașează considerabil în repertoriul Teatrului Maghiar de stat din Timișoara. Această comedie burgheză – cum o numește autorul însuși, se impune atenției noastre atît prin conținutul și valoarea artistică a piesei, cît și prin lectura excelentă a partiturii realizată de regizorul Gáli Ernö și ansamblul teatrului.

Opera lui Peter Hacks se remarcă mai întîi prin profundul ei umanism, precum și prin accentele sale antimilitariste împinse spre un comic agresiv la adresa unor iluzii social-istorice ce transpar spre noi din trecutul prusac dominat de figura legendară a împăratului Friedrick al II-lea, zis „cel mare". Cunoscutul autor din Republica Democrată Germană, pășind în cadență cu Brecht, dar fără să fie un imitator al acestuia, se folosește de mijloacele satirei pentru a crea un portret, dar nu portretul unui singur monarh, ci al unei specii de dictatori răspîndiți în istorie. Gáli Ernö, acest regizor plin de temperament și fantezie, se dovedește a fi și de data aceasta un dirijor matur al ansamblului, reușind să creeze pe scenă un spectacol comico-satiric viguros și modern. Insistența cu care regizorul promovează activizarea publicului, ne trimite la o altă premieră de mare succes a stagiunii, spectacolul „Mateiaș Giscarul" de Moricz Zsigmond, autor clasic al literaturii maghiare. Împingînd substanțial limitele scenei și jocului dincolo de rampă, Gáli Ernö descoperă modalități nebănuite de colaborare a actorilor cu publicul. Nu este de mirare că piesa lui Moricz Zsigmond s-a jucat în aceste luni de peste 30 de ori pe scenele de la Timișoara și din județ. Regizorul transferat la Timișoara la începutul stagiunii a cîștigat astfel fără doar și poate un mare număr de spectatori pentru teatrul maghiar. De asemenea a reușit să atragă durabil la montările sale majoritatea covîrșitoare a membrilor trupei, valorificînd pe parcurs o serie de talente tinere, și mai ales legînd de teatru mai mulți actori neutilizați pînă acum la nivelul realelor lor posibilități artistice interpretative.

Bineînțeles reușitele datorate regizorului Gáli se cer întregite prin montările realizate de Mihai Berechet (Miroslav Krleza : „Glembay Ltd") oaspete de seamă al teatrului timișorean și respectiv de Cserensnyes Gyula (Helta Jenö : „Fetele Tunderlaki", Bén Jonson : „Femeia tăcută) spectacole care au constituit de fiecare dată adevărate evenimente teatrale în orașul nostru.

Concluzionînd însă asupra unor aspecte legate de realizările sarcinilor politice și cultural-educative ale teatrului, tovarășul Sinka Karoly, directorul artistic al instituției ne spunea că succesele ansamblului rămîn încă sub nivelul cerințelor și posibilităților artistice reale. „Este bine, de exemplu (accentua dînsul) să recreăm pe scena situații și tipuri negative, trăsături umane contestabile, dar ar fi mult mai potrivit să aducem în fața spectatorilor modele umane de comportament și conștiință mai viguroase, muncitori, țărani cooperatori, intelectuali adevărați".

Așteptăm deci, ca stagiunea viitoare care va fi menită să transpună în realitate hotărîrile istorice ale recentului Congres al educației politice și culturii socialiste, să adauge la realizările de pînă acum ale Teatrului Maghiar de Stat din Timișoara, un plus de conținut artistic-ideologic, pe măsura exigențelor actuale.

ALEXANDRU VAJDA

Arta amatoare

Pasiune și dăruire

Marcel N. Bottscheler, bine cunoscut în mișcarea artistică de amatori pentru rezultatele deosebite obținute de-a lungul celor cincisprezece ani de activitate creatoare în domeniul dansului tematic ; trei premii I, cu formația clubului C.F.R. și Casa studenților și titlul de laureat, mai multe premii II-III și mențiuni cu formațiile Întreprinderii Poligrafice Timișoara și Școala populară de artă, colaborator al Televiziunii Române, unde a apărut de mai multe ori cu formații de dansuri pe micul ecran, cu dansurile tematice : „Vis împlinit", „Hei rup", „Brigadierii", „Sînt C.F.R.-ist" etc. Toate avînd o excelentă sinteză a mesajului educativ patriotic, desprins din ansamblul preocupărilor actuale ale societății. Marcel N. Bottscheler, un îndrăgostit de artă amatoare, preocupat mereu pentru a crea noi și interesante dansuri tematice, care să reflecte viața noastră contemporană, preocupat să găsească muzica cea mai adecvată, care să antreneze, să emoționeze, să mobilizeze publicul spectator.

De obicei Marcel N. Bottscheler, singur își scrie scenariul, singur își caută sau își compune pașii sau desenele dansului. În momentul de față este preocupat de o temă majoră : pregătește la clubul C.F.R. un dans tematic, aducînd drept omagiu acelora care au luptat pentru libertate și independență : dorobanților și călărașilor, care au înscris pagini de glorii nemuritoare în războiul dus în anii 1877-1878, pentru cucerirea independenței naționale.

La **Întreprinderea Poligrafică** pregătește un amplu tablou coregrafic, inspirat din activitatea creatoare a muncitorilor tipografi, antrenați plenar în realizarea și depășirea sarcinilor de plan, în modernizarea continuă a procesului tehnologic. Aceste aspecte sînt aduse pe scenă într-o creație coregrafică vie, în imagini artistice convingătoare, oglindind OMENIA omului timpului nostru socialist.

EMIL ȘAIN

Plastica

(Urmare din pag. I)

generoasă, cu o vegetație bogată, dar și cu pavaje sclipitoare în amiază. Ea cultivă genul tradițional al frumosului peisaj românesc prin opere pe care le execută cu multă poezie obținînd în acestea o adevărată revărsare de lumină. Coca Mețianu iubește drumeția, documentarea prin cele mai variate meleaguri, de la cele ce-și schimbă astăzi radical înfățișarea pînă la colțurile de neasemuită frumusețe naturală cu relief nobil și ceruri deschise. Prin aceste însușiri și preferințe ale creației sale, artista se înscrie pe linia tradiției lirice a școlii de pictură românească, al cărui moment de înflorire înterbelică i-a marcat formația estetică și evoluția sa ulterioară plină de înnoiri pentru frumosul dăruit omului.

Panoramic

● **Teatrul de păpuși din Timișoara** se pregătește în aceste zile pentru turneul în Anglia, care va avea loc la sfîrșitul lunii august. În prestigioasa deplasare vor fi prezentate spectacolele „Fetele din măr" și „Rochița cu figuri". Urăm de pe acum talentatului colectiv, mult succes ● **O altă prezență internațională,** de data aceasta a unei formații de amatori – ansamblul folcloric din Brănești – a transmis mesajul artei timișene în Iugoslavia, la Zagreb, în cadrul Festivalului internațional de folclor. Evoluția ansamblului din Brănești a impresionat în mod deosebit ● **Alexandra Guțu,** un nume consacrat al artei interpretative românești, laureată a mai multor festivaluri internaționale de violoncel, participă în această vară la o nouă competiție internațională. În prezent, ea se află la Salzburg, în Austria spre a participa la cursul de violoncel Antonio Janigro. ● **Semestrul III** se intitulează suplimentul Gazetei de perete a Consiliului U.A.S.C. din Institutul agronomic Timișoara. Conținutul și prezentarea grafică ne îndreptățesc să apreciem această ediție a foii volante ca o reușită modalitate de educare politico-ideologică a tineretului studios. ● **Salonul literar-științific** al Bibliotecii județene își continuă seria acțiunilor cu un montaj de versuri intitulat „Pe urmele dorobanților de la 1877". ● **După o absență** de cîteva luni, grupul „Orizont" reapare pe scenele muzicii tinere timișorene. Alături de vechii componenți ai grupului, Romeo Radu și Adrian Cojocariu, vor mai cînta Tiberiu Maczeck, Mircea Covaci, Paul Adrian Cuciuc și Stanca Lucian. Grupul se pregătește pentru concursul „Drum de glorii", organizat de Televiziunea română, care va avea loc la începutul toamnei. ● **Cine-forum,** cenaclul timișorean de cultură cinematografică a dezbătut în cadrul ultimei ședințe de lucru filmul românesc „Ultima noapte a singurătății", în regia lui Virgil Calotescu ● **„El, unitor de țară și păstrător de lege"** este semnificativul titlu al unui recital de poezie și muzică pe care studenții timișoreni l-au dedicat celor 375 de ani de la moartea lui Mihai Viteazul ● **Tot la Casa de cultură a studenților** a început, în cadrul Cine-artei, Festivalul filmului românesc.

OBSERVATOR

Vitralii

Rădăcini și păsări

Poet, eseist și epigramist, profesorul de psihologie **N. D. PÂRVU** aduce, într-o nouă ardere, în sculptura în lemn, o lume de motive, impresionantă. Căutînd în rădăcinile copacilor acele forme imprevizibile, căutătorul de miracole vegetale știe să vadă în fibră și mișcarea lentă, prin cerul de pămînt, aripi și hore, călătoria naturii după sevele din adîncuri. Drumul de la rădăcină la frunză, fuga după echilibru, contorsiunile lemnului prin convulsia țărînii, o formă bănuită care sub mîna de maestru devine sugestie și simbol. Dalta caută fiorul expresiei plastice și-i spune naturii să prindă grai.

Cele două cicluri de sculpturi din rădăcini, **„Ciclul păsărilor"** și **„Ciclul dansatoarelor"**, sînt elocvente prin setea de spațiu, prin vîrtejurile pure surprinse în punctul de maximă expresie plastică. În „Ciclul păsărilor", rădăcinile par niște vertebre sonore, gata să se reverse în aer, aripi oprite în spasmul zborului, forma tăiată spre a gusta din starea imponderabilă. Bogat în sugestii devine și „Ciclul dansatoarelor", unde personaje de basm planează în mișcări armonioase, vibrația lirică pornind din împietrirea lemnului. Periodic, se adaugă noi păsări și balerine în diverse ipostaze, zborul și dansul fiind de fapt două metafore puternice, animate de imaginația artistului. N. D. Pârvu, sculptorul, a găsit încă o modalitate de a se exprima, croindu-și din fluierele tăcute ale rădăcinilor o formă nouă de cîntec.

DAMIAN URECHE

Trecere în revistă

La sfîrșitul acestui an universitar, Facultatea de filologie din Timișoara ne-a oferit prilejul să asistăm la susținerea a patru teze de doctorat. Patru doctorande (candidate) cu seriozitate, însoțită însă de finețea și sensibilitatea specific feminină, au prezentat rezultatele cercetării lor, în fața comisiilor și a auditoriului. Fiecare lucrare a însemnat o adăugire interesantă, completînd cu noi date, concluzii și păreri, dezvoltarea științei lingvistice, știința care se bucură de o marcată atenție în rîndul specialiștilor timișoreni. Tezele de doctorat la care ne referim, documentate și bine fundamentate, impun atenției noastre problemele pe care le-au abordat ; o privire generală asupra lor, oricît de fugară, se impune cu necesitate.

1). 28 iunie 1976 – lector RODICA POPESCU prezintă Diatezele pronominale în limba română, **conducător științific prof. dr. G. I. Tohăneanu. Autoarea a încercat o clasificare a uneia dintre cele mai discutate probleme de gramatică : diateza pronominală. Prezentarea detaliată a evolubază de cercetare s-a reușit demonstrarea specificității reflexivității. De asemenea, se realizează și o clasificare a verbelor pronominale, precizîndu-li-se structura și relațiile dintre constituienți. Cu o remarcabilă capacitate de teoretizare, autoarea a ajuns la concluzii importante etalînd noi posibilități de interpretare a gramaticii românești.**

2). 30 iunie 1976 – cercetător OLIMPIA BERCA, cu Teoria versului românesc. Privire istorică, **același conducător științific. Prezentarea detaliată a evoluției versificației românești, începînd cu investigarea primelor încercări, teza este o importantă trecere în revistă a părerilor și studiilor elaborate pînă azi, contribuind la precizarea, clasificarea și redefinirea terminologiei în respectivul domeniu.**

3). 6 iulie 1976 – asistent DORINA DINCĂ – Contribuția Școlii Ardelene la dezvoltarea limbii române literare, **conducător științific prof. univ. dr. doc. G. Ivănescu, membru corespondent al Academiei R.S.R. Teza constituie o reanalizare a contribuției celor trei corifei ai Școlii Ardelene la dezvoltarea limbii literare, autoarea socotind că pînă în prezent nu s-a acordat atenția necesară investigării concepției lingvistice, elaborate de acești cărturari. Demnă de reținut este demonstrarea ideii că trecerea de la limba literară veche spre modernizarea limbii române literare, începe în momentul Școlii Ardelene. Remarcăm de asemenea o nouă manieră a interpretării faptelor de limbă.**

4. După-amiaza aceleiași zile ne-a oferit prilejul de a audia teza Observații asupra sintaxei și stilului lui Nicolae Bălcescu, **susținută de prof.** SILVIA ROGOBETE, **avînd conducător științific tot pe prof. G. Ivănescu. Prin bogăția și complexitatea faptelor de limbă înfățișate, teza s-a dovedit a fi o remarcabilă completare adusă studiilor de pînă acum, referitoare la stilul și limba istoricului și literatului N. Bălcescu. Oferind date și informații amănunțite, întregite de observații originale lucrarea se impune atenției ulterioare a cercetătorilor. Tezele de doctorat care au constituit obiectul remarcilor noastre, sînt încă o dovadă că și cercetătorii tineri din centrul lingvistic timișorean se ridică la valoarea cerințelor actuale ale unui studiu științific.**

LILIANA ARDELEANU

Memento

Un scriitor bănățean necunoscut TIBERIU POP TIMIȘIAN

Figuri bănățene

Istoricul și publicistul francez Elias Georges Soulange Oliva Régnault (1801-1868), prieten apropiat al revoluționarilor români de la 1848, publică în 1866, în editura pariziană „Ferdinand Sartorius", lucrarea „Dictionnaire litteraire de poche", apariție în care asigură creației literare românești a timpului un capitol însumînd 40 de pagini. Utilizînd ca primă sursă documentară almanahul literar din 1862, al publicistului Francisco Vedellis, autorul își întinde observațiile asupra literaturii române, incluzînd în dicționarul său numele a 23 de scriitori, parte dintre ei (trei la număr) uitați, sau necunoscuți pînă astăzi istoriei de specialitate. Un criteriu formal dar singurul posibil pentru selecția autorilor, a fost realitatea operelor tipărite, publicîndu-se în articole substanțiale date și informații privind biografia lucrărilor cît și scurte mențiuni critice asupra operei.

Ceea ce ne-a atras atenția în mod deosebit la pag. 252, este includerea în dicționar a unui scriitor cvasi-necunoscut : Tiberiu Pop Timișian. Citîm : ... „carieră militară strălucită, mare poet și prozator român, născut în august 1826 la Timișoara" ...

Așadar, dicționarul lui Régnault ne aduce o informație pe cît de prețioasă pe atît de inedită și anume, existența unui scriitor bănățean, apreciat de lexicografia franceză ca reprezentativ pentru cultura noastră. Pornind de la această succintă informație și, considerînd că problema prezintă interes pentru istoria literaturii române, am cercetat un impresionant număr de documente (românești și străine) aflate în arhive de stat sau particulare, obținînd în cele din urmă un bogat material sintetic care, folosit cronologic și întepretat obiectiv, poate contura biografia și activitatea literară a scriitorului.

Așa cum s-a arătat mai sus, Tiberiu Pop Timișian s-a născut acum 150 de ani la Timișoara, fiind unicul copil al familiei Timișian. Tatăl său, Gavril Timișian (1796-1873) un renumit medic, cu studii la Viena și Berlin, era originar din Jimbolia, trăgîndu-se dintr-o veche familie de intelectuali români.

Școala primară și gimnaziul le urmează în orașul natal, apoi pentru scurtă vreme frecventează cursurile școlii pedagogice din Arad, pe care le părăsește în vara anului 1840. Între 1840-1843 își continuă studiile liceale la Timișoara, apoi, se înscrie prin concurs la Academia militară din Paris. Absolvind-o în 1847, cu rezultate deosebite, Timișian primește gradul de locotenent și numirea în corpul de elită al Curții Regale. Paralel cu activitatea militară, punctată cu numeroase elogii, Timișian studiază la Paris filozofia și dreptul, obținînd licența cu calificativul maxim, în anul 1850. Debutul în publicistică și-l face în martie 1847 semnînd o cronică mondenă în nr. 26 al revistei „Les saisons". În același an se remarcă publicînd cîteva grupaje de poezii în revistele pariziene „La Famille" și „L' Afrique", poezii care îl aduc tînărului ofițer valuri de simpatie din partea cititorilor și criticii. Pătrunsă de un puternic lirism, creația sa poetică este foarte apreciată de publicul francez, fapt pentru care numeroase reviste îi solicită intens producțiile.

În 1848 numele lui Tiberiu Pop Timișian îl întîlnim în mai toate revistele franceze de mare tiraj, rămînînd însă colaborator statornic la publicația „La famille", de care îl lega prietenia cu Grigore Sturdza, (1821-1901), fiul domnitorului Mihail Sturdza, unul din animatorii acestei reviste. Un moment remarcabil din perioada colaborării cu revista „La famille" îl constituie anul 1849 cînd, prin cercul de români grupați în jurul publicației, îl va cunoaște pe Ion Heliade Rădulescu. La îndemnul lui Heliade publică în editura „Herberi", la începutul anului 1850, primul său volum de versuri intitulat „Ape limpezi", urmat în același an și la aceeași editură de volumul „Scinteia viitorului", dedicat luptătorilor pașoptiști din Principate. Comentînd cele două volume de versuri, istoricul și criticul literar francez Hippolyte Castille scria în revista l' Art din iunie 1850 : ... „La 24 de ani, Tiberiu Pop Timișian este deja un poet consacrat. Cititorii noștri, obișnuiți cu poezia bună, se simt de-a dreptul onorați la întîlnirea cu versurile acestui poet deosebit de înzestrat, tînăr al cărui travaliu pentru perfecțiune, ridică prestigiul nu numai al poeților de generație, dar și al armatei franceze din rîndul cărora face parte" ...

Fără să-și neglijeze activitatea militară sau cea poetică (fiind prezent săptămînal în paginile revistelor), scriitorul găsește timp și resurse pentru a scrie două piese de teatru. În aprilie 1851 teatrul Odéon îi joacă piesa „Regele burlacilor", o spumoasă satiră la adresa unei anumite categorii de tineri, iar cîteva luni mai tîrziu, teatrul Bulevard îi asigură montarea dramei „Haiducii", lucrare inspirată din folclorul bănățean. Ambele piese sînt bine primite de public, atît la Paris cît și în turnee, consolidînd prestigiul scriitorului și purtîndu-i numele în toate provinciile franceze. Romanul „Misterele castelului" și culegerea de schițe „Ani care trec", ambele publicate în 1852 în editura „Seni", scot în evidență ușurința scriitorului în a aborda cu succes orice gen literar. Pentru romanul „Misterele Castelului", Timișian primește premiul anual al revistei „l' Art", medalia de aur „Onoare militară" din partea Ministerului de război al Franței și avansarea excepțională la gradul de căpitan. La succesele anului 1852 se adaugă un ciclu de articole cu temă socială, publicate în revista vieneză „Orizont", și un volum de versuri, „Regina nopții", editat la Brașov în limba germană. Anii de succes și de afirmare în literatură, nu pot fi separați de perioada 1849-1853, cînd Timișian, aflîndu-se în legătură cu conducătorii revoluției de la 1848 din Moldova și Muntenia, aflați la Paris, își consolidează orientările pe plan social și politic. Prin intermediul lui Heliade Rădulescu îi cunoaște pe Nicolae Bălcescu, Bolintineanu, Nicolae Filipescu, iar mai tîrziu, în mai 1851, se va împrieteni cu Alecsandri și Costache Negri, veniți pentru o scurtă vreme în capitala Franței.

În 1853 murindu-i mama, Timișian părăsește Franța și se întoarce la Timișoara, înrolîndu-se într-un regiment austriac comandat de generalul I. B. Coronini. Între 1856-1858 îl găsim la Ploiești, profesor de franceză și filosofie la gimnaziul de băieți și unul din animatorii presei locale. Publică în această perioadă la Brașov volumul de proză „Jurnal de campanie" evocînd războiul Crimeii, iar la Iași, o plachetă de versuri intitulată „Anotimpul". În 1858, odată cu reintoarcerea lui Heliade în țară, Timișian se mută la București, funcționînd ca profesor de franceză la Colegiul Sf. Sava. După actul Unirii, își reia activitatea militară, de data aceasta în armata română, fiind numit prin decret domnesc (prin protecția lui Alecsandri) membru permanent al grupului mixt de supraveghere militară de la Paris. Instaurîndu-se monarhia în țară, Timișian rămîne în Franța ca profesor la Academia militară din Paris. Perioada 1866-1885 este foarte săracă în privința informațiilor legate de biografia și activitatea literară a scriitorului. Semnalăm, totuși, în 1884, romanul „Ana Roth", în care evocă drama sentimentală a unei tinere din Timișoara (se pare că este vorba chiar de verișoara sa), îndrăgostită de un ofițer austriac. Lucrarea a apărut în editura „Girondi" și este prefațată de scriitorul junimist Miron Pompiliu. După numirea lui Alecsandri, în 1885, ca ministru plenipotențiar al României, la Paris, Timișian își reia legăturile cu bardul de la Mircești, fiind nelipsit din anturajul acestuia. Împreună cu el proiectează traducerea operelor sale în românește, precum și a celor mai importante lucrări din creația lui Balzac și Hugo. Anunțînd acest lucru în suplimentul ziarului bucureștean „Epoca", din 15 aprilie 1886, Timișian promite cititorilor români realizarea intenției în cel mai scurt timp, oferind în premieră poezia „Sărut Carpații", scrisă în 1885. Dar moartea survenită pe neașteptate în 1886, la Paris pune capăt activității prolifice a acestui scriitor bănățean. Grație strădaniei lui Vasile Alecsandri, vor mai apare postum, în 1887-1888, romanele „Contesa oarbă", „Sadicul" și „Vînt din apus" ; ultimul tradus în limba română de către Raul Grădișteanu, în anul 1891.

EMIL GEORGESCU și VASILE BAȘA

Dicționar ortografic

FLEXIUNEA TOPONIMELOR COMPUSE

Numele topice compuse prezintă, pe lîngă cerința de legare a elementelor componente prin linioară, și unele dificultăți în ceea ce privește flexiunea. Pe lîngă unele compuse mai vechi ca **Turnu-Severin, Tîrgu-Mureș, Vatra-Dornei, Curtea-de-Argeș-, Baia-Mare** etc. s-au format și unele mai noi din denumirile preexistente cărora li s-au adăugat apelative de identificare : **gară, haltă, colonie, carieră, băi, sat, cătun** etc. Dacă pentru cele din prima categorie, GRAMATICA dă indicații de flexionare, pentru cele mai nou-formate nu s-au formulat încă astfel de indicații.

Reamintim normele de flexionare pentru compusele mai vechi :

1. cele formate din două substantive care stau în același caz :

– se declină numai cel de-al doilea :

N. Tîrgu-Mureș ; Turnu-Ruieni
G. (a) Tîrgu-Mureșului; (a) Turnu-Ruienilor
D. Tîrgu-Mureșului ; Turnu-Ruienilor
A. Tîrgu-Mureș ; Turnu-Ruieni

Pentru **Turnu-Severin** se indica G. D. : **Turnu-Severinului**, respectînd norma. Acum, după adăugarea numelui **Drobeta**, care are formă de genul feminin și se află pe primul loc în compus, se va declina numai acesta. Așadar, pentru G.D. : **Drobetei-Turnu-Severin**. În propoziție : „Un complex hotelier s-a construit în centrul **Drobetei-Turnu-Severin**".

2. cele formate dintr-un substantiv în nominativ și altul în genitiv :

– se declină numai primul :

N. A : **Valea-Bistrei ; Vadu-Vejei**
G. D. : **Văii-Bistrei ; Vadului-Vejei**

În același fel se declină și compusele al căror prim-element este la plural :

N. A. : **Bărăștii-Hațegului; Josenii-Bîrgăului**
G. D. : **Bărăștilor-Hațegului ; Josenilor-Bîrgăului**

La această grupă de compuse nu s-au avut în vedere și formațiile cu ambele elemente de masculin-neutru singular, de tipul : **Izvoru-Mureșului, Plaiu-Cornului, Vadu-Crișului** etc., care flexionate după aceeași normă dau o succesiune de forme supărătoare. De aceea, se folosește aceeași formă invariabilă: „Am ajuns pînă la marginea **Izvoru-Mureșului** (nu : **Izvorului-Mureșului,** care poate însemna locul nu localitatea, în exprimarea orală !)

3. cele formate din două substantive legate prin prepoziție :

– se declină numai primul element :

N. A. : **Baia-de-Criș ; Beclean-pe-Someș**
G. D. : Băii-de-Criș ; Becleanului-pe-Someș

4. cele formate din substantiv+adjectiv :

– se declină numai substantivul masculin-neutru :

N. A. : **Malu-Mare ; Aradu-Nou**
G. D. : **Malului-Mare ; Aradului-Nou**

– se declină ambele elemente dacă sînt feminine :

N. A. : **Apa-Neagră ; Poiana-Mare**
G. D. : **Apei-Negre ; Poienii-Mari**

Pentru denumirile mai noi, propunem flexionarea numai a primului element :

G. D. : **Tușnadului-Băi, Chinezului-Gară, Năvodarilor-Tabără, Orșovei-Pădure, Turulungului-Vii** etc.

V. ȘERBAN

Mica antologie

CONTINUITATE

Mai simt în trup durerea munților,
șesului și apelor
de unde m-am desprins,
în spațiul mioritic al doinelor
ce tulbură sufletele ;
al dorului jertfit
pe această vatră sfîntă.
Nu, nu sîntem doar întinderi de pămînt,
ci adaos și plaiului și doinelor,
comunistă conștiință,
sădită în trainic legămînt.
Vom exista deci, demn și deplin,
atît cît există patria.

INCIDENȚA

Cînd mîna mea
Întinsă, trupul să-ți cuprindă,
Căzu toropită de lumină,
A rămas gestul așteptînd
O altă noapte să revină ;
O pasăre sălbatic dispăru
În albe locuri, spre sălășluire,
Acolo unde privirile nu străbat
Nici atunci cînd sînt purtate de iubire.

ȘI IAR ...

Și iar trec caii peste vreme,
Schelete mari, furînd lumină,
Pe străzile în care ziua
Își plimbă tainic trena lină.
Cînd vine noaptea să ne cheme,
Spunem cu toții : caii sînt de vină.

ION SUBȚIRE

Sport

După Olimpiadă

De vorbă cu ION BUȘE, prim vicepreședinte al C.J.E.F.S. Timiș

– Ce ne puteți spune în legătură cu participarea sportivilor din județul nostru la Jocurile Olimpice ?

– E pentru prima dată cînd județul nostru participă cu un număr așa de mare de sportivi (zece) și un arbitru (Valentin Bati – lupte) la Jocurile Olimpice. La München am participat cu doi sportivi.

–Care a fost comportarea sportivilor noștri timișeni la această ediție a Olimpiadei ?

– La handbal, se știe, băieții au adus medalia de argint – rezultat meritoriu, dar sub posibilitățile echipei noastre naționale, dacă ne gîndim la valoarea ei, la succesele ei pe plan mondial. Din această echipă a făcut parte și handbalistul timișorean de la clubul Politehnica, Roland Gunesch. La handbal feminin, din echipa națională au făcut parte Petruța Cojocaru, Cristina Metzenrath Petrovici și Niculina Sasu. Locul patru cucerit de echipa noastră, după U.R.S.S., R.D.G. și Ungaria este sub posibilitățile reale ale echipei. Avînd în vedere toate acestea se așteaptă o serioasă analiză la nivel de federație a comportării celor două echipe.

– Dar canotoarele ?

– Ele au avut o comportare relativ bună. La 4+1 visle – medalia de bronz. Rezultat excelent. Din echipaj a făcut parte Maria Micșa de la Clubul C.F.R. Timișoara. La 4+1 rame, un meritoriu loc 4 (din Timișoara au participat Filigonia Toll și Agneta Matei). A participat la Olimpiadă și

Florica Stoica (canotaj), ca rezervă. Ca număr de participanți Timișoara este al doilea oraș după București.

– Un merit îl au probabil și antrenorii sportivilor menționați de dv.

– Da, i-aș aminti în acest sens pe Aurel Ionescu (canotaj), lect. univ. Constantin Lache și ing. Constantin Jude (handbal). Toți trei au peste 20 de ani de activitate.

– Ce se întîmplă cu atletismul nostru ?

– În urmă cu cîțiva ani, la Timișoara, prin desființarea Clubului „Banatul" mișcarea atletică devenise ca și inexistentă. De doi ani însă, de cînd s-a înființat Clubul Atletic Școlar, atletismul a reînviat. Avem trei sportivi în lotul național de seniori : Adrian Laurențiu (3.000 m obstacole), Aurel Niculescu (1.500 m) și Georgeta Mitrache (pentatlon). La juniori aș vrea să menționez un element de perspectivă, elevul Bunta Boncea, de la Liceul silvic, care a devenit vicecampion național la 100 m, cu un rezultat excepțional : 10,5 secunde. Aș mai menționa numele cîtorva atleți cu frumoase perspective : Adrian Dioancă, Simona Buciu, Norbert Reinholtz și Harald Berwanger. Speranțele noastre se leagă de activitatea antrenorilor de la Clubul Atletic Școlar : Emil Grozescu și Utte Lereter.

– Ce ne promiteți pentru Olimpiada de la Moscova ?

– Ne propunem ca județul nostru să participe cu cel puțin doi atleți și, bineînțeles un număr mai mare de sportivi la alte discipline.

– Iar acum, fără să uităm de Olimpiadă, se ne amintim că peste o săptămînă începe campionatul de fotbal. Marele public așteaptă o comportare și mai bună a echipei favorite – Poli. Scontați un salt calitativ ?

– Desigur. Sperăm să mai săltăm un loc față de campionatul trecut, ceea ce ne va asigura dreptul de a participa în Cupa U.E.F.A.

– Dar pînă atunci . . .

– Meciul cu Dinamo și-un rezultat bun.

ION VELICAN

Cu EMIL MANU

(Urmare din pag. 1)

scris o micromonografie consacrată poetului oltean Traian Demetrescu ; în 1968 am încercat o introducere în opera lui Arghezi, **Prolegomene argheziene,** lucrare completată de alta ce se află în pregătire la editura Albatros, **Arghezi și universurile poeziei.** Tot pe această linie am scos la editura Academiei în 1970 o monografie a **Revistelor românești de poezie,** iar în 1974 studiul **Poezie și istorie la 1848.** Tot pentru Albatros pregătesc **O istorie a poeziei românești** în două volume, lucrare ce se adresează în primul rînd elevilor.

– După cîte știm, chiar teza dv. de doctorat se ocupă tot de fenomenul poetic românesc.

– Teza mea de doctorat tratează epoca de apogeu a simbolismului românesc, intenționind să fixeze originalitatea acestui curent la noi. Cercetarea mea, deși se intitulează **Ion Minulescu și conștiința simbolismului românesc,** nu este numai o monografie dedicată unui poet notoriu simbolist și corifeu al curentului, ci și o istorie a epocii 1900-1915, o sondare în interiorul conștiinței unei literaturi din care a pornit modernismul românesc, modernism ce nu poate fi explicat fără cercetarea adîncită a simbolismului. Am acordat, aici, o atenție deosebită presimbolismului românesc, vorbind de Eminescu – precursor al simbolismului – de aportul lui Macedonski în transplantul simbolist al epocii și de alți poeți ce au favorizat dezvoltarea curentului.

– Din presă am luat cunoștință de faptul că pregătiți o istorie a poeticei românești.

– Da, am în pregătire o istorie ilustrată de texte, intitulată **Arta poetică la români,** titlul aparține poetului Tiberiu Utan, directorul editurii Ion Creangă, unde se va tipări, sper, pînă la sfîrșitul acestui an. Prezentarea noastră începe cu cele mai vechi texte de poetică (estetică a poeziei, prozodie), deci de la Miron Costin, Conachi, Heliade etc. la studiile contemporane de poetică. E o lucrare de informare și inițiere în **poetică** (disciplină pe care o concepem în interesul statuat de Valéry) dar și o lucrare de sinteză, „prima" în acest sens la noi. Cercetări asupra poeziei românești am publicat în recenta mea lucrare, **Sinteze și antisinteze literare,** apărută la începutul acestui an în editura Dacia din Cluj, unde mă ocup de Blaga, G. Călinescu, Bacovia, Ion Minulescu, Radu Boureanu, Ion Caraion, Ion Gheorghe, Tudor George, Romulus Vulpescu etc.

– Pentru că sinteți familiarizat cu fenomenul poetic românesc de azi și pentru că se vorbește despre poezie ca o realitate superioară celorlalte sectoare literare, vă rog să ne vorbiți despre poetul cel mai reprezentativ sau despre poeții contemporani cei mai reprezentativi.

– O asemenea judecare a sectoarelor literare se face adesea, și pe bună dreptate se spune că poezia contemporană, ca nivel estetic, ca talente, ca forță a spiritului românesc, e net superioară prozei și teatrului, dacă luăm în discuție numai aceste trei „sectoare". În teatru realizările nu ating culmile scontate. (Dealtfel și în perioada interbelică teatrul a fost mereu sub nivelul prozei și al poeziei). În proză, marile nume sînt Eugen Barbu și Marin Preda. În poezie e altceva. Chiar media realizărilor e superioară mediei din domeniul prozei. Dacă poeții noștri ar scrie într-o limbă de mare circulație sau ar fi mai mult traduși într-o asemenea limbă sau în asemenea limbi, am avea, cred, una din cele mai mari poezii din lume. Cînd spun acest lucru mă gîndesc la generații întregi de poeți. Imediat după Eliberare au ilustrat harta poeziei noastre mari poeți ca Tudor Arghezi, Lucian Blaga, V. Voiculescu, Adrian Maniu, chiar Ion Barbu prin influența ce a exercitat-o. S-a manifestat apoi prima generație de poeți militanți, continuînd linia unor Mihai Beniuc și Eugen Jebeleanu, accentuind o vocație socială a poeziei românești : Dan Deșliu, Nina Cassian, Veronica Porumbacu, etc., urmați de Al. Andrițoiu, Ion Brad, Tiberiu Utan etc. S-a intercalat, în mersul ascendent al poeziei, generația de poeți ce debutează în timpul războiului : Geo Dumitrescu, Ion Caraion, Mariana Dumitrescu, Șt. Aug. Doinaș. Nicolae Labiș e punct de reper în această istorie. După el se produc marile deschideri de orizonturi în poezie, pe care nu el le-a provocat, dar al căror soldat a fost. Sînt reeditați clasicii interbelici, generația lui Geo Dumitrescu se reactualizează ca o verigă dintr-un lanț întrerupt, se traduce din poezia universală de mare valoare. Așa a fost posibilă apariția unor poeți ca Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Ana Blandiana, Leonid Dimov, Gh. Tomozei, Ion Gheorghe, Ioan Alexandru, Constanța Buzea, Adrian Păunescu. Nu putem face ierarhizări ca-n mediul anorganic, poeții sînt ca stilurile, nu poți spune că stilul clasic e mai frumos decît stilul ionic sau decît cel corintic. Printre poeții deosebit de interesanți ce nu pot fi încadrați într-o școală sau grupare citez pe Virgil Teodorescu și Vasile Nicolescu.

– Și acum, pentru că e vorba de revista Orizont, vă rugăm să ne spuneți ce legături (literare) ați avut și aveți cu Timișoara.

– De Banat sînt legat printr-un destin geografic și istoric : sînt oltean, din județul Mehedinți (de la Drobeta-Turnu Severin) și Banatul a fost pentru mine mereu un „Banat al Severinului", din istorie, extins pînă la Mureș. Ca student, în 1943, am colaborat la ziarul **Vestul** (în perioada cînd această gazetă avea un caracter democratic). Colaborările mele au fost găzduite de revista **Scrisul bănățean** devenită **Orizont,** revistă pe care o consider o tribună cu deschideri mari de orizonturi, prin dezbaterile pe care le organizează și prin traducerile pe care le publică, dar nu numai prin aceste pagini ; și fenomenul cultural bănățean se oglindește cu fidelitate în fiecare număr, de la clasicii bănățeni la contemporani.

– Pentru încheiere : la ce lucrați ?

– Revizuiesc textul unei monografii a generației mele, generația lui Geo Dumitrescu și Ion Caraion, a lui Marin Preda și Eugen Barbu, a lui Ion Negoițescu și Radu Stanca etc., pe care am contractat-o la editura Cartea Românească, de acum cîțiva ani, sperind ca în acest an să pot onora contractul. Va fi o istorie a epocii, a presei, a literaturii, a moravurilor, va fi cartea unei generații ce a făcut războiul (unii pe front, alții suportîndu-i privațiunile), și a marcat o anume rezistență antifascistă. A doua carte citabilă pe care o pregătesc e un roman, **Ordinul Jartierei,** despre care nu spun decît atît : va fi o carte contemporană, gîndită ca o parabolă, nu lipsită de poezie.

Civilizații dispărute

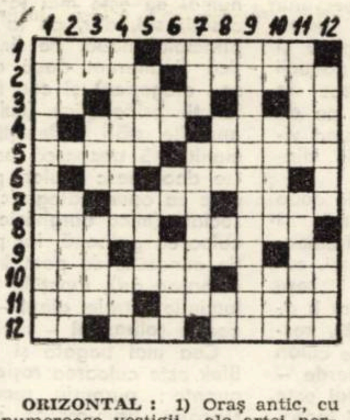

ORIZONTAL : 1) Oraș antic, cu numeroase vestigii ale artei persane, dintre care amintim palatul lui Darius I – Oraș străvechi, întemeiat în sec. 16 î.e.n. de armeni și cucerit mai tîrziu de arabi, renumit prin stofele lui scumpe și celebrele-i săbii. 2) Metal obținut de mesopotamieni în jurul anului 3000 î. e.n., prin așa-numitul „procedeu prin ceară pierdută" – Arheolog care, împreună cu Layard, a descoperit vestita bibliotecă de la Ninive. 3) La izvoarele civilizațiilor ! – Străvechi oraș, întemeiat în mileniul 5 î.e.n., important centru economic și politic al Sumerului – Roma la origine ! 4) Primele indicii apărute la Adamclisi ! – La pas cu moda : mini, midi, maxi 5) „Tepe . . .", oraș al Sumerului, unde s-au descoperit figurine, morminte și unelte de piatră cu o vechime de 13.000 ani – Savant englez, descoperitorul mormîntului intact al lui Tutankhamon, în „Valea regilor". 6) Alt centru al civilizației sumeriene – Păsări negre. 7) Haeckel Ernst – A vrut să atingă soarele (mit.) – Înșelată (fig.) 8 Vechi centru al civilizației maya – Fortifiant. 9) Intră în lacăt ! Scheletele lor au fost găsite de Woolley, cu ocazia săpăturilor pe locul anticului Ur – Într-o ligă ! 10 Alt vechi centru al civilizației maya – Urme. 11) Năvălitor . . . zgîrcit ! – Est. 12) Cană ! – Perioade din istoria omenirii – Munți din Asia Centrală, cu dovezi ale exploatării cositorului încă din epoca bronzului.

VERTICAL : 1) Celebră fortăreață incașă, în aproiere de Cuzco. 2) Într-un suris ! – A săpa cu mijloace moderne. 3) Casă ! – Localitate în U.R.S.S. – Renumită civilizație precolumbiană, dezvoltată mai ales în Chicen-Itza, orașul sfînt. 4) Regiune în sudul lacului Aral, unde Tolstov a descoperit ruinele anticului Horezm – Măreț, în fon ! 5) Harap – La curse. 6) În lume, – Cea ! Haz (fig.). 7) Localitate în S.U.A. – Primul element al unei scene, dar și ultimul! 8) Camă ! – Una din cele șapte minuni ale lumii antice (neart). – În cont ! – La intrarea în Sacsayhuaman ! 9) Celebru rege asirian, posesor al bibliotecii cu tăblițe de argilă din Ninive. 10) În inima lui Rassam ! – Vești – Navigator rus. 11) Știință – „. . . Mică", denumire dată de romani Dobrogei de azi. 12) Civilizașie dispărută (fig.) – Cei mai viteji dintre traci.

DICȚIONAR : ASIAB, AIU, CLAP, ARK, ERT

VIOREL ABRUDAN

Echo

Almanahuri de vară

Ne obișnuisem ca numai la sfîrșit de an să găsim în comerț almanahul preferat. Iată însă că, acum, în plină vară am avut plăcuta surpriză de a găsi în chioșcurile de ziare (într-un tiraj se pare apreciabil) două almanahuri excelente ; unul editat de Asociația scriitorilor din București, altul de Editura Sport-Turism. Remarcăm în alcătuirea ambelor volume o notă comună : bogata informație culturală secondată de bunul gust (în umor și grafică).

Almanahul estival (coordonat de **Fănuș Neagu** și **Mircea Micu**) inserează în paginile sale un interviu cu Ion Cosma, ministrul turismului, evocări scrise cu mult duh de realizatorii almanahului, amintiri cu Ilie Năstase de Ioan Chirilă, fabule de Aurel Baranga și Gh. Tomozei, aforisme de Ion Velican și Tudor Vasiliu, epigrame, anecdote, caricaturi etc.

Spicuim și din **Almanahul de vacanță,** unde, nu în treacăt fie spus, se vede tot priceperea lui Mircea Micu : poezii de Nichita Stănescu, Nina Cassian, Grigore Hagiu, Radu Cârneci și Ion Lotreanu, o pevestire de Laurențiu Fulga, documente inedite de istorie literară, literatură universală, aforisme de G. B. Shaw, epigrame de N. Crevedia, Gh. Grosu, Ioan Martin, Caten Popescu, Al. Clenciu, T. Maricaru, parodii de Mircea Micu, un interviu cu Ion Țiriac etc.

O notă maximă pentru ambele almanahuri, dar cu felicitări pentru cel estival, care satisface o gamă mai variată de gusturi, ceea ce, se pare, e și menirea unui almanah.

Consemnăm și apariția volumului „Perpetuum comic" editat de revista Urzica ; în maniera obișnuită : cu texte bune și slabe, cu caricaturi excelente.

CASSIUS

Alexandr Blok şi evoluţia simbolului cromatic în poezia sa

Simbolismul rus îşi face apariţia cu vreo două decenii mai tîrziu decît cel european şi în poetica sa nu are deosebiri de principiu faţă de cel francez. Acest curent îşi construieşte sistemul estetic pornind de la principalele idei ale filozofiei lui Kant şi elementele esenţiale ale poeticii simbolismului francez : abundenţa imaginilor substituie, tehnica sugerării şi evocării obiectelor, fără menţionarea lor directă, primatul muzicii şi ritmului asupra sensului verbal, semnificaţiile imanente ale sunetelor, bogăţia infinită a sensurilor cuvintelor, asociaţiile de imagini strict individuale, ceea ce ducea la ermetismul voit al poeziei. Poezia simbolistă avea un puternic strat filozofie, vroia să fie universală, profetică, tindea să înlocuiască religia sau să instaureze o religie nouă.

Simboliştii ruşi („teurgii") căutau aspecte noi, semne tainice (în realitate şi în ceruri), redîndu-le în simboluri heraldice (de exemplu, crucifixul, zorile înnoirii religioase a lumii la A. Belîi, imaginea vasului „Argo" care îi duce pe teurgi în alte sisteme astrale, Madona – sufletul lumii la A. Blok etc.). În felul acesta, ei transformau poezia în magie. După cum menţionează V. Şklovski, „simbolismul trăia prin încrucişarea cu alte sisteme, îndeosebi cu sistemul religios. El trăia prin înlocuirea unor sensuri cu altele". Sensurilor religioase li se adaugă şi cele filozofice.

Un alt sistem care a influenţat stilistica şi poetica simbolismului a fost muzica. De aici decurg şi particularităţile compoziţionale ale poeziei simboliste : dezvoltarea motivelor, contrapunctarea lor, ritmul, dematerializarea cuvîntului, expresivitatea fonetică. În jurnalul său A. Blok nota următoarele : „La început a fost muzica. Ea este esenţa lumii. Lumea creşte prin ritm. Cultura este un ritm muzical".

În poezia simbolistă este accentuată legătura dintre conceptual şi vizual. Aşadar, al treilea sistem cu care se intersectează această poezie este pictura. În poetica simboliştilor se amplifică rolul peisajului, al naturii moarte, care dezvăluie sensurile încifrate în simboluri. Simboliştii ruşi se comparau adesea cu impresionîştii, mai ales din punctul de vedere al coloristicii. Asemenea impresionîştilor, simboliştii au revoluţionat cromatica. Inovaţiile lor au mers în mai multe direcţii : în semantica culorii, în funcţionalitatea şi întrebuinţarea ei, în lărgirea trăsăturilor caracteristice spectrului cromatic.

În literatura rusă au existat două tradiţii în întrebuinţarea culorii. Una, mai veche, avea rădăcini în tradiţia populară unde s-a închegat un sistem coloristic, al cărui nucleu a fost epitetul fix sau tautologic (iarba verde, noaptea neagră). Acestui epitet i s-au adăugat epitetele formale, metaforice (gînduri negre), oximoronuri (ziua neagră) etc. Ca semn verbal, epitetul nu reprezintă aici altceva decît o anumită culoare. El poate avea însă şi alte conotaţii : psihologice, simbolice etc. La popoarele slave, cele mai îndrăgite sînt roşul şi verdele. Chiar şi rochiile mireselor şi cele de sărbătoare erau roşii. Roşul avea a semnificaţie dublă : desemna o anumită culoare, dar avea şi sensul de frumos. De aici denumirile Piaţa Roşie, Poarta Roşie. Roşul şi verdele au fost şi culorile cele mai vesele, în timp ce culoarea albă însemna moarte. (Mai tîrziu, în poezia populară albul îşi schimbă semnificaţia).

A doua tradiţie este legată de dezvoltarea coloristicii în poezia rusă a secolelor XVIII şi XIX. Treptat, devin răspîndite descrieri de toamnă aurie (linia puşkiniană), descrierea amurgului şi a nopţii (poezia lui Lermontov), sclipirea peisajului de iarnă (poezia anilor 80-90 ai secolului XIX).

Simboliştii ruşi preiau în mod creator ambele tradiţii şi le dezvoltă. În poezia lor, culoarea devine polisemantică, polivalentă şi polifuncţională. Ei introduc noi semnificaţii contextuale şi individuale, descompun spectrul cromatic şi obţin noi culori şi nuanţe, atribuie caracteristici cromatice nu numai fenomenelor de ordin material, ci şi celor de ordin spiritual.

În poezia lui Alexandr Blok, cel mai talentat dintre simboliştii ruşi, culoarea joacă un rol extrem de activ. Persistenţa aceloraşi motive (de exemplu, motivul celor trei forţe ale vieţii : extazul, visul şi moartea) şi a aceloraşi imagini-simboluri a determinat caracterul ciclic al liricii lui Blok. Poetul însuşi distingea trei cicluri : 1) iluziile idealului mistic, 2) năruirea tragică a visului ce duce la dedublarea spirituală, 3) afirmarea poetică a lumii şi a omului în fluxul viu al realităţii istorice. Fiecare ciclu se caracterizează printr-o anumită gamă coloristică. Gamele cromatice ale celor trei cicluri se suprapun numai parţial, schimbîndu-şi semantica, frecvenţa şi funcţionalitatea.

La Blok culoarea apare inconsecvent, fie ca un semn iconic, fie ca un semn convenţional. Acest lucru se explică şi prin caracterul contradictoriu al poeticii sale. Pe de o parte, poetul a văzut în artă reflectarea lumii reale, iar pe de altă parte parte proclama necesitatea viziunii mistice a artei, a pătrunderii dincolo de limitele lumii reale.

În primul ciclu liric (care cuprinde două volume de poezii – **„Ante lucem"** şi **„Versuri despre o Doamnă Preafrumoasă")** predomină, în ordinea frecvenţei, culorile **alb** (52 de întrebuinţări), **roşu** (37), **albastru** (32). Un loc important îl ocupă culorile **auriu** şi **argintiu** (23, respectiv 20 de întrebuinţări). Celelalte culori sînt folosite sporadic şi arbitrar (**verde** – 6, **galben** – 5, **gri** – 2). Deşi **albul** este cel mai frecvent, culoarea cea mai îndrăgită de poet, după cum reiese din mărturisirile sale din jurnal, dar şi din analiza primului volum, era **roşul.** Culorile **verde** şi **galben** în această perioadă aveau, pentru Blok, conotaţii negative. **Galbenul,** de pildă, semnifica suprasaturaţia, automulţumirea, meschinăria. Sentimentele şi imaginile pozitive erau colorate în **alb** şi **albastru.** Semantica acestora era comună pentru toţi teurgii. **Albul** simboliza nevinovăţia, puritatea mistică, înstrăinarea, arderea poetică a sufletului. **Albastrul** – culoarea cerului – se apropia de năzuinţele mistice, pătrunderea în lumile astrale, transpunerile de suflete, miraje şi gingăşie, atmosfera visului. Pe de altă parte, **albastrul** însemna trecutul, amintirile.

Funcţionalitatea cromatică la Blok nu numai că este mai largă decît la predecesorii săi, dar, ca la toţi teurgii, este principial nouă. Pe lîngă funcţia coloristică (indiferent dacă este pur coloristică sau alegorică) şi cea formală, distingem funcţii psihologice (culori atribuite unor anumite stări sufleteşti ale omului sau menite să trezească aceste stări), morale (se deosebesc culori pozitive şi negative care se opun categoric), mistico-filozofice, sociale (mica burghezie avea, pentru Blok, culoarea galbenă, iar poporul – prea puţin cunoscut de poet în acea perioadă – culoarea gri), funcţiile luminii (**albastrul** – luminile astrale, **albul** – lumina zilei), temporale (**albastrul** – seara, amurgul).

Cea mai bogată şi mai dezvoltată la Blok este culoarea **roşie.** Ea apare în zece nuanţe : purpuriu, rumen, roz, singeriu, stacojiu, brun-roşcat, roşiatic etc. Gama roşie are o serie de conotaţii specific individuale. Semantica acestei culori este apropiată de simbolica populară (frumosul, apropiat de soare şi foc, adică purificator, cald, înălţător) şi de simbolica volumului (Doamna Preafrumoasă nu este altceva decît Zarea mistică, sufletul lumii). Valenţa acestei game este pozitivă. Gama roşie creează atmosfera misterioasă a aşteptării neliniştite, a presimţirii unor revelaţii şi descoperiri mistice. În anul 1903, după terminarea volumului „Versuri despre o Doamnă Preafrumoasă", Blok scrie o introducere, pătrunsă în întregime de o „ardere roşie". Aici găsim cheia pentru înţelegerea întregii lirici a poetului din prima perioadă. În această introducere culoarea renunţă la caracteristica sa statică şi marchează mişcarea, dezvoltarea. Gama roşie este legată, la Blok, de izvorul luminii, alăturîndu-se cu precădere cuvintelor : **zori,** asfinţit, raze, dimineaţă, flacără. Ea exprimă nu numai calitatea, ci şi cantitatea (mişcarea, intensitatea). **Roşul** este culoarea heraldică fundamentală a primului ciclu, component permanent al opoziţiilor **(roşu – alb, roşu – galben).**

Dezvoltarea simbolului cromatic la Blok, spre deosebire de alţi teurgi, se desfăşoară nu pe linia de adîncire a sensului mistic cifrat al imaginii, ci, dimpotrivă, pe calea apropierii tot mai mari de realitate.

În ciclul al doilea (volumele „Băşicile pămîntului", „Oraşul", „Măştile înzăpezite", „Faina") gama coloristică devine mult mai variată, se întrebuinţează mai frecvent culorile **verde, gri,** cu derivatele sale, **negru, pestriţ,** culori combinate. Lumea devine pentru Blok mai bogată, mai colorată. Nuanţele sînt mai diversificate. Şi acum dominantele coloristice sînt cam aceleaşi : **roşu – alb – albastru – negru.** Se schimbă doar semantica lor. Astfel, în ciclul al doilea, **roşu** capătă o nuanţă tragică, exprimînd tot mai mult neliniştea, frămîntarea poetului, lipsa de armonie a lumii înconjurătoare. Gama roşie redă acum starea catastrofală a lumii şi a existenţei umane, spre deosebire de strălucirea şi armonia universală din primul ciclu. **Roşul** devine centrul cunoaşterii realului, al aprecierii lui tragice şi satirice, al pătrunderii treptate în esenţa socialului.

În cromatica lui Blok încep să predomine acele culori pe care V. Turner le include în sferele fundamentale ale experienţei umane universale, simbolizînd „firele vieţii" : **negru, roşu, alb.** Acestea sînt culori arhetipale, incluzînd principalele momente din viaţa omului : naşterea, bucuria, lupta, moartea.

Evoluţia cromaticii se manifestă şi prin schimbarea valenţei unor game. Gama roşie, din pozitivă devine treptat ambivalentă, iar în culegerea „Oraşul" capătă o puternică nuanţă negativă. Mai contrastante sînt opoziţiile **alb – negru, roşu – negru,** ceea ce adînceşte încordarea tragică a liricii.

Între **alb** şi **negru,** pe de o parte, şi **roşu,** pe de altă parte, se situează **albastrul,** semnificînd visele pierdute, iluziile năruite. Culoarea **albastră,** ca şi cea **roşie,** din pozitivă devine ambivalentă, simbolizînd forţele purificatoare sau distrugătoare (femeia albastră – cometa sau femeia în mantie albastră).

Asemănătoare este şi evoluţia gamei cromatice **alb – negru. Albul** din primul ciclu este gingaş, neclar, prezintă starea sufletului rătăcit în amurgul mistic. În al doilea ciclu, **albul** devine ambivalent. El redă şi răceala, indiferenţa zăpezilor, dar şi culoarea albă a fecioarei nevinovate, un înger sub chip feminin. Culoarea albă este atribuită dublurilor poetului – arlekin în alb, clown, necunoscutul alb etc. Negrul semnifică nu numai forţele negative, ci şi severitatea, sobrietatea, îndepărtarea idealului feminin (doamna înaltă în negru), simbolul pasiunii (trandafirul negru, ochii femeii-şarpe, trena rochiei Fainei), suferinţa (oraşul negru, ziua neagră).

În ultimii ani de viaţă şi creaţie, concepţiile lui Blok despre lume se schimbă. Contururile realităţii devin mai clare. Dacă primul ciclu se caracterizează prin paralelism cu pictura prerafaeliţilor (nu numai din punct de vedere cromatic, dar şi ca atmosferă, obiectualitate, sistem de imagini), cel de-al doilea se aseamănă cu pictura impresioniştilor (pata multicoloră fin percepută în fluxul neîntrerupt al vieţii), ultimele poezii pot fi comparate cu grafica .persistenţa imaginilor acromatice).

Evoluţia poetică a lui Blok a fost sinuoasă. De la poetul simbolist cu o poezie rafinată, cifrată, accesibilă numai unui cerc restrîns de consacraţi pînă la poetul care a cîntat primul revoluţia şi victoria poporului. Această evoluţie s-a manifestat şi în domeniul cromatic, parcurgînd etapele amintite. Despre evoluţia sa poetul spunea următoarele : „De la clipa luminii prea puternice ... spre deznădejde, „răzbunare" ... şi naşterea omului „social", a artistului care priveşte curajos lumii în faţă.

GALINA CERNICOVA

FOILETONUL SĂPTĂMÎNII

Taine ale civilizaţiilor dispărute (VII)

de Dan Nemesnic

APARATE „ELECTRICE" ÎN VECHIUL BABILON

Autorii clasici au tot vorbit în lucrările lor de aşazisele „lămpi veşnice", deşi, din păcate, nu ştim dacă ele luminau graţie electricităţii sau a altei surse de energie. Numa Pompiliu, cel de-al doilea rege al Romei, pare-se că avea în cupola templului său o astfel de „lampă veşnică". Plutarh chiar descrie o lampă asemănătoare care ardea la intrarea în templul lui Jupiter-Amon. Preoţii acestui templu susţineau că „becul" de la intrare luminează de cîteva secole !

Luchian, satiricul grec al anilor 120-180 e.n., ţinea un fel de jurnal de călătorie. Astfel, în Hyeropolis din Siria el văzu o nestemată strălucitoare pe fruntea zeiţei Hera, nestemată care noaptea ilumina întregul templu. În templul lui Jupiter din Baalbek, iluminarea se făcea cu nişte pietre luminiscente, iar Pausanias descrie o foarte frumoasă lampă de aur din templul Minervei. Această lampă, zice Pausanias, putea să ardă un an întreg fără să se stingă.

Sfîntul Augustin (354-430 e.n.) într-una din scrierile sale face schiţa unei lămpi „fermecate". Ea s-ar afla în Egipt, zice apologetul într-unul din templele zeiţei Isis şi nu putea s-o stingă nici vîntul nici ploaia.

O altă lampă eternă a fost descoperită în Antiohia, pe vremea împăratului Iustinian (sec. VI e.n.). Conform unei inscripţii, ea ar fi ars mai bine de cinci veacuri.

În acest domeniu – după cum se vede – exemplele abundă. Să mai dăm cîteva. În Evul Mediu, în Anglia, a fost descoperită o lampă din sec. III care ar fi ars cîteva sute de ani neîntrerupţi. Cînd, în anul 1401, nu departe de Roma, fusese deschis mormîntul lui Pallas, fiul lui Evander, cel imortalizat de Virgiliu în Enelda s-a constatat că mormîntul fusese iluminat de un felinar care arsese mai bine de 2000 de ani.

O altă descoperire avea să-i fascineze pe locuitorii Romei anului 1485. Pe Via Appia fusese descoperit un sarcofag în care era cuicat trupul unei tinere femei patriciene. După ce i s-a dat jos pelicula de balsam protector, trupul femeii apăru intact în toată splendoarea lui. Buzele roşii şi un păr negru abundent păreau că aparţin unei femei vii. Mai mult de 20.000 de oameni au defilat prin faţa sarcofagului ei minunîndu-se. Iar cînd mausoleul fu desferecat, o lampă orbitoare îi ului pe cei care pătrunseră înăuntru. Se pare că lampa ardea de 1500 de ani. În cartea sa, „Oedip egipteanul" (Roma, 1652), iezuitul Kircher descrie lămpile aprinse din necropolele subterane ale Memphisului. Se pare că, ţinînd cont de bateriile babiloniene, electricitatea era cunoscută de popoarele Orientului antic. În India, de pildă, în biblioteca prinţilor, se află un vechi manuscris – Agestya Samhita, care – atenţie ! – conţine un fel de reţetă de fabricaţie a unei baterii : „Pune o placă de cupru bine curăţată într-un vas de lut. Acoperă vasul mai întîi cu sulfat de cupru, apoi cu talaş umed. Pune apoi o placă de zinc mercurat peste tălaş pentru a se evita polarizarea. Contactul va produce energia cunoscută sub un dublu nume, de Mithra – Varuna (...) Un şir de o sută de asemenea vase legate se spune că dă o foarte mare şi activă putere". Se pare că Mithra şi Varuna nu erau altceva decît catodul şi anodul zilelor noastre. Acest document este cît se poate de grăitor şi numai negativiştii totali pot pune la îndoială asemenea informaţii.

„NU O SINGURĂ LUNĂ, CI MAI MULTE ATÎRNIND ÎN VĂZDUH"

În anul 1963, la Pretoria (Africa de Sud) are loc o conferinţă care avea ca temă iluminatul străzilor de astăzi. Unul dintre participanţi, expertul C. S. Downyx i-a uimit pe cei prezenţi cu afirmaţia că într-una din junglele Noii Guinee, nu departe de munţele Wilhelmina, se află un sat aproape total izolat de lumea civilizată. Ei bine, acest sat are un sistem artificial de iluminat care nu este cu nimic mai prejos – dacă nu chiar mai bun – decît acesta pe care-l folosim noi astăzi. Cei care au reuşit să-şi croiască drum prin jungla aproape impenetrabilă, au fost uluiţi văzînd „nu o singură lună, ci mai multe atîrnînd în văzduh şi care au luminat toată noaptea". Acele lune artificiale nu erau altceva decît nişte imense bile de piatră aşezate pe stîlpi înalţi. La apusul soarelui, bilele începeau să lumineze cu o lumină care părea de neon, iluminînd întreg satul. Desigur, nu era vorba de neonul zilelor noastre, dar, „povestea" asta este întrutotul adevărată. Misterul acestui mod de iluminare rămîne încă pe mai departe nedezlegat.

(VA URMA)

COLEGIUL DE REDACŢIE :

ION ARIEŞANU (redactor şef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor şef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRĂGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor şef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACŢIA ŞI ADM. – TIMIŞOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3–33–90, 3–33–76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA"

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVII ● 19 august 1976 ● Nr. 33 (443) 8 pagini 1 leu

MĂICUȚA MEA DUIOASĂ, TĂICUȚULE PĂMÎNT !

Tu, țară, orișicîte dureri m-au tras pe roată,
Mi-ai pus pe răni credința frunzișului de leac ;
Tu-mi spulberi din răspîntii nefericirea toată
Și mă înveți să birui, ca un părinte dac.

Am să-ți ador de-a pururi candoarea fără seamăn
Cu ierburile suple ca strunele-n viori ;
Cu muntele cel sincer ca un frățîne geamăn ;
Cu buclele brodate și miei tulburători.

Îți voi sluji văzduhul și stelele serale
Și nopțile și astrul nămiezilor de jar ;
Voi chiui-n mirozna podgoriei natale
Și-ți voi întinde fluturi din brațul meu agrar.

Prin tine-mi vin străbunii în prag și mă salută.
Vin neamurile mele cu dor din tată-n fiu ;
Și sîlhele mă-ndeamnă spre fiecare ciută,
Ca pe-o fecioară tandră, suav, să o descriu.

Nu poate să existe o tihnă mai întreagă
Decît la sînu-ți proaspăt în care mă alinți !
Numai aici viața o simt cum se propagă
Impetuos, ca macii romantici și fierbinți.

O, cîte suferințe au gîlgîit în mine !
Dar tu, mereu mai bună și falnică, le-ai frînt ;
Tu, elixirul veșnic al faptelor de bine !
Măicuța-mea-duioasă ! Tăicuțule-pămînt !

GHEORGHE AZAP

MOLNÁR ZOLTÁN : „Dansul victoriei"

Coordonate literare

Cele peste trei decenii trecute de la Eliberare cristalizează suficiente coordonate pe care s-a dezvoltat literatura noastră dovedindu-i vitalitatea și diversificarea valorică. Este o certitudine faptul că astăzi poezia și proza ating valori deosebite. Numărul mare de volume, apreciabile ca valoare, devine un indiciu al efervescenței literaturii actuale și o dovadă despre starea sa de permanentă emulație.

Proza contemporană observă și înregistrează noile schimbări sociale. Socialismul a produs substanțiale restructurări pe care proza și le asumă într-o tratare specifică. Noua realitate socială îl pune și pe prozator în situația de a sesiza mutațiile de conștiință, transformările produse, de a le aduce în literatură. Mediul citadin pune alte probleme, civilizația rurală nu se mai menține în structurile ei tradiționale, se transformă satul, se industrializează, marile orașe atrag mase de țărani, drumul sat-oraș generează un nou mod de viață. Schimbările sociale produse se observă literar prin schimbările de conștiință. Comunistul, cu întreaga problematică complexă, apare personaj central al prozei. **Incognito** de Eugen Barbu, **Blocul de marmură** de Al. Simion, **Galeria cu viță sălbatică** de Constantin Țoiu sînt revelatoare în acest sens. Observam, și altădată, că proza contemporană, ajungînd la radicalizarea conștiinței, a ajuns și la conștiința selecției. Sînt selectate faptele semnificative, fundamentale, eliminînd schema, construcția epică crește intrinsec pe dimensiunile problemelor luate în dezbatere. Realul este asumat, preluat analitic și critic, și redat prin caracteristicile estetice ale prozei. Proza devine, astfel, tot mai mult analitică, dezbătînd probleme, cazuri de conștiință simptomatice, refăcînd medii. Într-o numire selectivă, amintim pe Marin Preda și Titus Popovici – primii prozatori care au deschis direcțiile noi ale prozei despre sat –, pe Eugen Barbu cu o proză individualizată în sfera mediului citadin. Alexandru Ivasiuc (**Apa, Iluminări**) este atras de proza de anvergură, iar D. R. Popescu (**F, Vinătoarea regală**) observă satul dintr-o nouă perspectivă artistică, după cum George Bălăiță, prin **Lumea în două zile,** propune o formulă epică extrem de interesantă. Ion Arieșanu scrie o proză modernă, prin modalitatea revenirii asupra dezbaterilor de probleme și analizei, într-un cadru stilistic atent elaborat (în **O complicată stare de fericire, Vrajă, Prietenul pe care-l caut pretutindeni**). Sînt acestea romane ale unei etici superioare privind viața și rostul individului în raport cu ea și în relație cu istoria. Gheorghe Suciu prin **Botează-mă cu pămînt** începe un ciclu romanesc inspirat din viața rurală, iar Bujor Nedelcovici (**Ultimii, Fără vise, Noaptea**) și Virgil Duda (**Catedrala, Anchetatorul apatic, Deruta**) continuă proza de dezbatere. După debutul prin **Urmele duc la Nera,** Simion Dima realizează, prin **Mielul negru,** un roman de formație, de o deosebită acuratețe artistică, acțiunea fixînd vîrsta adolescenței cu toate avatarurile implicate. Laurențiu Cerneț dă un roman bun în **Citeva luni de trăit,** prin imaginarea personajului în situații limită, după ce înainte tatonase din perspectiva unei orientări spre proza umoristică (**Omul de un milion, Experiențele lui Ionete**). O proză aparte întîlnim la Ion Dumitru Teodorescu (**Fierbintele vînt cu nisip, S-a întors Paternic, Țipătul de nuntă al păunului, Aproapele**) evocînd o zonă a polisurilor dunărene, dar urmărind și introspecțiile în psihologiile „dificile". După un volum de povestiri (**Sînt dator cu o durere**) Ion Marin Almăjan revine cu un roman al devenirii (**Spune-mi unde duce acest drum**), iar Ion Velican într-o proză robustă (**Rătăciri de duminecă, Soarele se uită înapoi**) utilizează cu bune rezultate povestirea. Al. Deal (**Nisip, Lașii**) urmărește în varii situații epice naturi complexe, apropiate inadaptabililor. Exemplificările care dovedesc varietatea cordonatelor prozei actuale sînt mult mai vaste.

Integrată în evoluția generală a literaturii, poezia de după Eliberare cunoaște o dezvoltare impresionantă. Poezia actuală a devenit o realitate evidentă prin valoare. Poate cel mai mare cîștig al ei este revenirea la conștiința de sine, la aflarea dimensiunilor proprii, pe drumul valorilor reale, nu imaginare. După un timp, în care se confundase specificul poeziei adevărate, confuzia generînd chiar inversiuni de valori, s-a ajuns la o reconsiderare fundamentală a rostului și condiției poeziei. De la începutul revoluției, cînd poezia interferează puternic cu elemente epice, descriptiviste, ea revine la condiția meditației. Apare constant poezia patriotică, lirica angajării civice, adîncind meditația asupra raportului indi-

ALEXANDRU RUJA

(Continuare în pag. 8)

August biruitor

Victoria insurecției naționale armate, antifasciste și antiimperialiste a intrat în conștiința poporului nostru ca un eveniment crucial în istoria României. Pentru că, așa cum arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu la Congresul educației politice și al culturii socialiste, ea „a inaugurat o eră nouă în istoria milenară a patriei, a deschis calea eliberării definitive a României de sub dominația imperialistă, a înfăptuirii năzuințelor poporului român de a fi liber și stăpîn pe bogățiile și pe munca sa, pe propriul său destin"[1].

Piatră de hotar în viața politică a poporului nostru, august biruitor a salvat România de la o catastrofă națională, devenită aproape iminentă. România a ajuns într-o astfel de situație datorită politicii nefaste a cercurilor reacționare și profasciste, a războiului nejust dus împotriva Uniunii Sovietice, datorită dictaturii militaro-fasciste care, în înțelegere cu căpeteniile Germaniei hitleriste, era pe cale să transforme țara într-un pustiitor teatru de război. De altfel, perioada dictaturii militaro-fasciste a constituit una dintre cele mai negre pagini din istoria regimului burghezo-moșieresc. Politica antinațională, reacționară și fascistă, dusă de căpeteniile antonesciene, a avut consecințe nefaste pentru România pe toate planurile.

După cum se știe, una dintre primele acțiuni întreprinse de guvernul antonescian a constat în apelul adresat guvernului hitlerist de a trimite trupe în România, sub pretextul instruirii armatei române. Însă, „Intrarea trupelor hitleriste în țară în 1940 a însemnat în fapt ocuparea României și subordonarea ei mașinii de război naziste, a dus la jefuirea bogățiilor țării, provocînd grele suferințe poporului român".[2] **Așadar, de îndată ce trupele hitleriste au intrat în țară, România a devenit nu numai de jure, ci și de facto, subordonată Germaniei naziste, răpindu-i-se, în felul acesta, total, independența și suveranitatea.**

La cîteva luni după această acțiune, cîrdășia reacțiunii române cu hitlerismul german și fascismul italian a dus la împingerea României în războiul hitlerist, antisovietic, război nejust și, în consecință, urît și neacceptat de poporul român. În acela timp, datorită orientării fasciste, antinaționale, a cercurilor guvernante ale României, datorită subordonării ei Germaniei naziste, economia națională, și așa șubredă, a devenit apendice a mașinii de război naziste, fapt ce a atras după sine sărăcirea și înfometarea maselor. Aflîndu-se la discreția puterilor Axei și executînd ordinele Germaniei naziste, dictatura militaro-fascistă „a dus o politică de exploatare prădalnică a resurselor naturale, a bogățiilor țării, a pus industria, agricultura și transporturile în slujba războiului agresiv hitlerist. (...) Numai pagubele cauzate de Germania României prin produsele industriale și agricole luate fără echivalente, prin neplata de impozite și taxe etc. se ridicau la peste 446.000.000 de dolari **(la cursul din 1938)".**[3]

Datorită politicii antidemocratice, reacționare și fasciste a regimului antonescian, bruma de libertăți democratice, dobîndite prin trudă și luptă de către poporul nostru, a fost lichidată în întregimea ei. Lagărele și închisorile – al căror număr a crescut fără precedent în istoria regimului burghezo-moșieresc – au devenit neîncăpătoare pentru elementele democratice revoluționare, patriotice și antifasciste. După cum arată tovarășul Nicolae Ceaușescu, „dictatura militaro-fascistă și ocupanții hitleriști au dezlănțuit o prigoană sălbatică împotriva comuniștilor și a altor forțe patriotice antifasciste. Sute și mii de comuniști și luptători antifasciști au fost aruncați în închisori și lagăre ; zeci dintre ei au fost uciși de plutoanele de execuție".[4] **Nu întîmplător, revolta față de ocupanții hitleriști, care-și înfruptaseră ghiarele în petrolul și grîul românesc, luase proporții nemaiîntîlnite.**

În aprilie 1944, sesizînd dezastrul național, 69 oameni de știință, membri ai Academiei române, profesori universitari au adresat lui Ion Antonescu un memoriu în care, între altele, se arăta că „un cumplit dezastru amenință ființa neamului nostru", **că** „interesele vitale ale statului și poporului nostru cer imediata încetare a războiului, oricare ar fi greutățile acestui pas. Sacrificiile pe care România ar trebui să le facă vor fi incomparabil mai mici și mai puțin dureroase decît continuarea războiului". **Prin urmare,** „Participarea la război alături de Germania hitleristă, împotriva Uniunii Sovietice, jefuirea bogățiilor țării de către imperialismul german au dus România în pragul unei catastrofe naționale".[5] **Această catastrofă națională se apropia și devenea tot mai iminentă, datorită mai multor împrejurări.**

În primul rînd, amintim de faptul că în anii 1943–1944 și, mai ales, în primăvara și vara anului 1944, cu acordul tacit al căpeteniilor antonesciene, Reichul german a extins la maximum metodele tipice fascismului de ocupație militară a României, adoptînd măsuri tactice și strategice în vederea transformării țării noastre în teatrul unui război pustiitor Comandamentul Wermachtului elaborase un plan de organizare privind rezistența în fața trupelor sovietice pe teritoriul României ținînd cont și de rolul strategic al Carpaților. Or, pierderea trecătorilor din Carpații Meridionali, datorită întoarcerii armelor de către România, avea să arate Hans Friessner, unul din comandanții armatelor hitleriste de pe frontul antisovietic, „a fost un lucru funest, căci munții erau cei mai buni aliați ai noștri. Inamicul putea fi oprit aici cu trupe speciale relativ slabe, cu mult mai bine decît în spațiul situat la nord de aceste trecători".

În contextul planului amintit, Ion Antonescu îl asigura pe Hitler că v-a arunca în luptă și diviziile române ce se aflau în procesul instruirii. Dar nu numai atît ! «Voi da ordin – spunea Ion Antonescu – ca toată națiunea să fie mobilizată. Acum

TRAIAN BUNESCU

(Continuare în pag. a 7-a)

LIRICA PATRIOTICĂ ÎN ANTOLOGII *

1. Iată o constatare la îndemînă pentru cel care cunoaște numărul destul de însemnat de antologii ale poeziei românești (cîteva dintre acestea, este adevărat, realizări de o ținută remarcabilă) alcătuite după cele mai diverse criterii – cronologic, tematic, al speciilor și curentelor literare : cititorul dispus să-și verifice preferințele în materie de poezie parcurgînd astfel de lucrări este mai rareori pus în situația de a recurge la principii de apreciere subiectivă, impunînd exigențe de gust, și aproape întotdeauna să constate, citind tipăriturile de acest gen, absența unui aparat critic cît de modest, a unei concepții riguros științifice din partea celor investiți cu alcătuirea lor.

După ce criterii sînt concepute antologiile de poezie, cine sînt cei mai în măsură să-și asume responsabilitatea alcătuirii lor și căror necesități le răspund, în mod obiectiv, acestea – sînt, nu o singură dată, întrebări pe care ne vedem siliți să ni le punem cercetînd culegerile de poezie oferite, cu oarecare periodicitate, de editurile noastre. Întrebări la care nu ni se pare de prisos să căutăm un răspuns parcurgînd o recentă culegere a Constanței Iliescu – **Poezii patriotice,** E.D.P., 1976.

Ceea ce frapează de la început în antologia în discuție este lipsa unei concepții clare de structurare a materiei. Dacă în ceea ce privește criteriul tematic un **Cuvînt înainte** semnat de Sanda Radian reușește să ne edifice, totuși, sumarul volumului poate nedumeri așezînd clasicii în ordinea anului nașterii și clasificînd autorii aflați în plină activitate lirică în ordine alfabetică. Și nedumerirea cititorului sporește cînd constată că Otilia Cazimir și Dimitrie Stelaru sînt trecuți, deopotrivă, în șirul clasicilor și al autorilor contemporani. Să fie totuși în această așezare numai intenția de a marca o anume devenire a poeziei patriotice, cum sugerează și cuvîntul introductiv ? Selecția poemelor nu este însă nici în această privință concludentă. Să mai semnalăm aici, pentru a epuiza toate obiecțiile privind modul în care a fost realizată această antologie lirică, lipsa oricărei indicații privind poeții antologați, includerea unor poeme nu întotdeauna semnificative pentru anumiți autori. Care este, bunăoară, diferența între un poem semnat de Ioan Alexandru și cel cu care este prezent Nicolae Dumbravă în antologie ? Mai rămîne, apoi, chestiunea autorilor neantologați. Pot fi „uitați" într-o antologie de poezie patriotică Gheorghe Asachi, Ion Budai-Deleanu, Hașdeu, chiar dacă pentru a-i include ar fi fost necesar să se recurgă la excerpte din creația lor ? Nu este reținut, apoi, nici un poem de Adrian Maniu iar un poet ca Alexandru Philippide ar fi putut fi și el antologat cel puțin cu poema intitulată **Întîmpinare în azur.** Cît privește lipsa poeților afirmați în ultimele trei decenii, ne mulțumim să enumerăm numele unor George Alboiu, Grigore Arbore, Nina Cassian, Ion Caraion, Leonid Dimov, Ion Gheorghe, Florin Mugur, Darie Novăceanu, Francisc Păcurariu, Gheorghe Pituț, Dușan Petrovici, Florin Mugur, Petre Stoica, Corneliu Sturzu, Damian Ureche, fără a mai numi pe mulți alți poeți remarcabili al ultimelor valuri lirice, pe care antologia Constanței Iliescu nu îi înregistrează.

Firește, făcînd aceste observații nu ignorăm dificultățile alcătuirii unei antologii a liricii patriotice românești, cu atît mai puțin ceea ce în volumul de față poate fi socotit o reușită. Mai familiarizată, se pare, cu clasicii, autoarea antologiei strînge în prima sută de pagini textele de autoritate, cele consacrate de școală ori impuse, ca atare, în opinia generală. O surpriză plăcută este, desigur lectura poemului lui Iancu Văcărescu : „Urmașilor mei Văcărești ! / Las vouă moștenire : / Creșterea limbei românești / Ș-a patriei cinstire", versurile relativ mai puțin cunoscute ale lui Vasile Bob-Fabian, Costache Negruzzi, Costache Negri, George Sion, Ion Catina, Alexandru Sihleanu și bineînțeles poemele, altfel, reținute și în manualele didactice, ale lui Ion Heliade-Rădulescu, Cîrlova, Grigore Alexandrescu. Alecsandri, Bolintineanu, Eminescu, Macedonski, Coșbuc și Iosif. Deopotrivă fără surprize este selecția din creațiile poeților interbelici.

2. O frumoasă apariție editorială, cuprinzînd preponderent creații ale poeților hunedoreni (dar și ale prozatorilor, eseiștilor etc.) este **Pasărea de foc,** antologie literară apărută sub îngrijirea lui Iv Martinovici și Neculai Chirica. Volumul este, precizează o notă a ediției : **„o antologie a Cenaclului literar »Flacăra« din Hunedoara editată de Comitetul de Cultură și Educație Socialistă al Județului Hunedoara, cu prilejul împlinirii a 20 de ani de activitate neîntreruptă și cuprinde o selecție de poezie și proză, eseuri și traduceri din marile valori ale liricii universale".**

Să adăugăm, la această succintă prezentare, condițiile grafice excelente (prezentarea artistică, machetarea și tehnoredactarea de Victor Mașek) iconografia, datele bio-bibliografice și referințele critice privind creația poeților (și nu numai a poeților) cuprinși în antologie – suficiente, toate acestea, să facă agreabilă și, sub aspect informativ, utilă, lectura volumului.

De un nivel estetic elevat, reușind să ocolească locul comun și declarativismul factice, poemele semnate de Neculai Chirica, Dan Constantinescu, Iv Martinovici, Vasile Nicorovici, ca și ale mai tinerilor afirmați editorial sau în paginile revistelor literare : Eugen Evu, Valeriu Bârgău, Ioan Evu, Ion Radu Igna, Nicolae Crepcea, Victor Nița reușesc să ofere o probă concludentă pentru frumusețea și vigoarea poeziei de inspirație patriotică.

1. **Poezii patriotice,** E.D.P., 1976.
2. **Pasărea de foc,** Antologie literară, 1975.

LUCIAN ALEXIU

Cronica literară

Laurențiu Cerneț,

DRAGA NOASTRĂ PREȘEDINTĂ. BĂRBATUL LA TREIZECI DE ANI

Editura „Cartea Românească", 1976

În cei zece ani care s-au scurs de la debut (**Omul de un milion,** 1966), Laurențiu Cerneț s-a afirmat nu doar (deși în primul rînd) ca un prozator original (**Experiențele lui Ionete, Arșița, Cîteva luni de trăit, Amintirile unui mincinos**), ci și ca un talentat dramaturg (**Cireșică și visele**) și – iarăși – ca un inspirat reporter (**La un pas de centrul pămîntului,** în colaborare cu Dumitru Dem Ionașcu).

Pentru cel care cunoaște în amănunt proza autorului, aplecarea spre reportaj și spre teatru nu are nimic surprinzător. Fiindcă ceea ce constituie specificul acestora două (chiar dacă nu în același plan) se va recunoaște – topit și reevaluat – în structura și tipologia celei dintîi. Într-adevăr, gustul realității proaspete, abia „născute", gustul gestului și faptului cotidian (pe de o parte) și – pe de alta – plăcerea de a schimba vorbe (cel mai adesea de duh) se întîlnesc – unul ca punct de plecare, cealaltă ca modalitate estetică fundamentală – în povestirile, romanele și nuvelele scriitorului.

Temperament meridional, iscoditor și lucid, autorul este un **moralist,** un ins preocupat de viața socială și de etica socială a individului. Toți eroii săi – inclusiv Ionete – sînt sociabili, măcar în sensul că se definesc numai prin raportare la cei din jur. Peisaj, mister, abis al conștiinței sau subconștiinței nu există (ici și colo sînt – vag – ironizate). Totul are o măsură umană. Tocmai de aceea, proza lui Laurențiu Cerneț impresionează printr-un umor delicat, printr-o frazare sprințară, plină de suplețe și eleganță, printr-o portretistică variată și veridică (**Ionete,** între alții).

Vom remarca, deci, mai întîi, o perfecționare, o stăpînire dezinvoltă a mijloacelor literare. Apoi, o sporire a spiritului analitic, creșterea apetenței pentru contradicție și dispută – pînă la a interpreta umoristic însăși construcția propriei piese, precum și actul literar ca îndeletnicire (vezi finalul celei de a doua nuvele). În sfîrșit, clarificarea înțelesului moral degajat de text : elogiul adus bunului simț și bunului gust, cumpătării, conviețuirii civilizate, „amabile" – într-un cuvînt, elogiul vieții diurne, cu micile ei (esențiale) bucurii.

Dar, de fapt, ce se întîmplă aci ? Prima povestire adună, ca într-un mozaic, o sumedenie de evenimente neînsemnate și numeroase siluete (nu îndeajuns de apăsat conturate), în centrul cărora evoluează Giuliana Bulumac, președintă a comitetului de locatari. Conflictul este generat de chestiunea parcării automobilelor. Realizarea cea mai importantă este chiar portretul moral al Giulianei, portret care amintește – greu de spus prin ce – îndepărtatul profil al lui Gogu Ionete (aceeași prețuire a semenilor, nelipsită, însă, de rezerve și pomiri pedagogice ; aceeași energie calmă ; același simț al dreptății și demnității, aceeași franchețe în atitudine și limbaj ; aceeași generoasă melancolie, pe alocuri ș.a.m.d.). În planul secund se află ceilalți chiriași, blocul întreg, fremătînd ca un stup. Străduința Giulianei va introduce aici ordine și bună înțelegere.

Bărbatul la 30 de ani ni se pare a fi, esteticește, superioară celeilalte. Asistăm la o adevărată criză la zguduirea și reumanizarea unei mentalități întepenite ; se află, de asemenea, spre sfîrșit, semnele unei foarte serioase meditații strict literare (ele însele avînd înfățișare de text umoristic). Lectura nuvelei te obligă să zîmbești și să reflectezi ; să încerci nemulțumire și compasiune ; să meditezi la actul creației artistice etc. Așadar : Jan Manciu (Laurențiu Cerneț alătură comicului de caracter și de situație pe cel onomastic : Gogu Gardilop, Nelu Firiz, Costică Tamburini etc.) vrea să se însoare. Apelează – pentru ajutor – la un vechi prieten (căsătorit), precizînd că el (Jan Manciu) și-a întocmit un fel de listă a calităților pe care le pretinde viitoarei consoarte. Îi este prezentată Cici care – prefăcîndu-se, la început, că este chiar întruparea schemei – îl determină, treptat, să iasă din îngîmfarea lui stupidă. Cici îl schimbă pe Jan Manciu dar – în cele din urmă – dezgustată de meschinăria lui – îl părăsește. E comic Jan Manciu ? Este. El se postează, necontenit, între gînd și faptă, între adevăr și aparență. Însăși convingerea lui nestrămutată că e un rațional („un bărbat cu capul pe umeri") îl arată a fi invers (căci rațiunea înseamnă îndoială). Apoi, luat pe sus de sentimente – pe care, teoretic, le disprețuiește – compromite orice tentativă belicoasă. Angajamentele grandioase se dizolvă fulgerător în gesturi mici, demitizatoare (pp. 213–214). La capăt, cînd iubește și știe asta, este respins. Izolat – ca în clasicele „caractere" – în strîmta încăpere a cîtorva însușiri, Jan Manciu calcă, totuși, și vorbește ca un om în carne și oase. Cele două epiloguri, e drept, destramă orice încheiere convențională, accentuînd senzația de viață reală și de adîncime. Precum și pe aceea că opera de artă și lumea se găsesc într-o dialectică subtilă și neprevăzută.

Un lucru mai avem de adăugat : Cercetînd cu atenție resorturile concrete ale existenței, autorul nu se putea să nu ajungă la rolul pe care femeia îl are în funcționarea lor normală, neîntreruptă. Femeia este aceea care echilibrează relațiile zilnice dintre oameni, viața intimă a fiecăruia, ea deține înțelepciunea practică a vieții. S-a văzut ce reprezintă Giuliana și Cici în destinul celorlalte personaje și în economia respectivelor nuvele. Vom încheia deci aceste sumare note afirmînd că – savuros și, totodată, sobru ; caustic și bonom ; necruțător și plin de înțelegere – scrisul lui Laurențiu Cerneț cunoaște, o dată cu noul său volum, momentul unei fericite maturități – vizibilă, deopotrivă, în confruntările de fond și-n frumusețea stilului.

EUGEN DORCESCU

Lecturi

Ioan Sîrbu

„ISTORIA LUI MIHAI VODĂ VITEAZUL, DOMNUL ȚĂRII ROMÂNEȘTI"

Editura Facla – 1976

Respectul și prețuirea ce necontenit le arătăm muncii neobosite depuse de înaintași pentru propășirea și libertatea neamului românesc s-a concretizat și în recenta apariție editorială **„Istoria lui Mihai Vodă Viteazul, domnul Țării Românești".** Scrisă și publicată de Ioan Sîrbu, cu mai bine de 70 de ani în urmă, lucrarea a fost reeditată sub îngrijirea lui Damaschin Mioc, apreciat cercetător al trecutului nostru istoric. Prin retipărirea acestei cărți, Editura Facla face nu numai un prestigios act de cultură, dar aduce și un binemeritat omagiu unuia dintre cei mai de frunte cărturari ce au cinstit meleagurile Banatului, reintegrează în circuitul valorilor istoriografiei noastre o lucrare pe cît de documentată pe atît de importantă sub raportul conținutului ei educativ și patriotic.

Istoric de temeinică formație, apropiat de năzuințele acelora din mijlocul cărora s-a ridicat, luptător dîrz pentru cauza unității naționale a poporului român, Ioan Sîrbu s-a născut la Rudăria, în 19 februarie 1865. După încheierea studiilor primare și secundare urmează cursurile de istorie și filozofie la Universitatea din Jena, apoi la Universitatea vieneză. Conștiincios și perseverent, cu o mare voință și putere de luptă, împletite cu o mare dragoste față de neamul său împilat de regimul habsburgic, Ioan Sîrbu își consacră o bună parte din timpul petrecut prin străinătate pentru a culege din biblioteci, arhive și muzee noi date privitoare la lupta pentru libertate și unitate a poporului român. Pe baza unor acte și documente atent alese și interpretate în teza sa de doctorat **„Matei Vodă Basarab" auswärtige Beziehungen, 1632-1654"** ce apare la Leipzig în 1899, Ioan Sîrbu analizează cu competență domnia lui Matei Basarab, pe care-l considera **„unul dintre caracterele cele mai nobile ale istoriei românilor, urmărind scopul de a-și elibera patria de sub suzeranitatea ruinătoare a turcilor".** Scrierea acestei lucrări, avînd ca temă viața unui domn ce a militat pentru apărarea drepturilor românilor reprezintă de fapt o curajoasă contribuție la lupta națiunii române din Transilvania împotriva asupririi naționale, pentru făurirea unității de stat a poporului român. Pornind de la această realitate ne vine mai ușor să înțelegem abordarea de către istoricul I. Sîrbu a unei tematici deosebit de importante și cu profundă semnificație : viața și activitatea lui Mihai Viteazul, domnitor ce a înfăptuit pentru scurt timp unirea politică a celor trei țări românești. Încă de la apariție (1904 – vol. I ; 1907 – vol. II, partea I), lucrarea **„Istoria lui Mihai Vodă Viteazul, domnul Țării Românești"** s-a bucurat de o frumoasă primire, fiind distinsă de Academia Română cu marele premiu Năsturel.

Subliniind meritele lucrării, academicianul Gr. Tocilescu arăta : **„Cel ce s-a încumetat să ia asupră-și sarcina de a scrie o istorie specială despre Mihai Viteazul... fără-ndoială, spiritul cel mai potolit și mai cumpănit, scriitorul conștiincios și obiectiv ... astfel că lucrarea sa dacă, din punctul de vedere al formei, stilului și al limbei întrebuințate, lasă întru-cîtva de dorit, însă din punctul de vedere al izvoarelor, al combinării rezultatelor dobîndite prin acest studiu, ca și al expunerii faptelor, după înlănțuirea lor logică și adevărată, merită toată lauda".** Sînt calități reale ale operei lui I. Sîrbu, remarcate și în noua ediție de către reputatul istoric Șt. Ștefănescu în studiul introductiv : **„Istoria lui Mihai Vodă Viteazul, scrisă de I. Sîrbu, a însemnat în istoriografia problemei un mare pas înainte. Informația documentară, mult lărgită față de predecesori, i-a permis autorului să adauge importante precizări în legătură cu desfășurarea evenimentelor istorice, a operațiunilor militare care l-au impus pe Mihai atenției lumii contemporane, ca și în privința atît de abilei activități diplomatice a viteazului domnitor".**

O valoare de netăgăduit conferă acestei cărți și faptul că acțiunile marelui voievod sînt prezentate ca o expresie a năzuințelor maselor populare, ca rod al colaborării cu ele în lupta antiotomană. Mihai Viteazul înțelege că singura cale de salvare a țărilor române era ridicarea la lupta antiotomană. **„Între datoria grea către poporul său și credința către înaltul stăpînitor turc, orice domn harnic trebuie să aleagă pe cea dintîi".** Și Mihai Viteazul alesese tocmai această cale, folosindu-se și de conjunctura internațională ce părea favorabilă. I. Sîrbu arăta : **„Un lucru a dobîndit Mihai Vodă, rod al singelui vitejilor săi și al minunatei lui săbii, un lucru mai prețios decît toate laudele din lume : neatîrnarea țării sale"** (p. 201).

Istoria lui Mihai Vodă Viteazul, scrisă de I. Sîrbu, rămîne în istoriografia noastră ca o lucrare de temeinică valoare științifică, utilă prin documentația sa nu numai specialiștilor. Conținutul deosebit de bogat în fapte de eroism pilduitor, din trecutul istoric al neamului românesc, conferă acestei lucrări o valoare educativă de necontestat pentru întreaga masă a cititorilor.

ION MUNTEANU

Curier literar

Anghel Dumbrăveanu, Cornel Ungureanu – iată numai doi din scriitorii timișoreni comentați în ultimele săptămîni în revistele literare cu ocazia apariției unor noi cărți. Astfel, Laurențiu Ulici se ocupă în „România literară" (nr. 31) de romanul „Piatra de încercare" semnat de Anghel Dumbrăveanu. „Meritul lui Anghel Dumbrăveanu – scrie L. U. – e de a fi știut să combine într-un tot unitar, de pronunțată tensiune lirică, luxurianța imaginației din, bunăoară, Djamilia, cu jovialitatea comunicării din Love story, fără ca gestul său să cadă în pastișă" (...) „... romanul e plin de lumină, vocea naratorului e caldă, într-un registru jovial, iar jocul protagoniștilor natural cu măsură, adică firesc în gesturi și sugestiv în înțelesuri" (...) „... grație atmosferei feerice și cursivității frazelor, îngăduie o lectură destinsă, în ton cu starea de vacanță".

În revista „Familia" (nr. 7) Al. Ruja se ocupă de volumul de critică literară „La umbra cărților în floare" datorat lui Cornel Ungureanu : „Cartea ni se pare unică între mai rarele care pun mai presus de orice demnitatea lecturii, demnitatea unei vieți trăite în fața cărților" (...) „... Scriind cu înțelegere despre critici din diverse generații, prin concepție cartea lui Cornel Ungureanu aparține, totuși, unei noi generații". Comentarii la aceeași carte, de data aceasta în revista „Transilvania" (nr. 6) are și Titu Popescu care afirmă : „În generația nouă de critici ... Cornel Ungureanu se arată a avea perseverența semnalizării literaturii, cu o bună temperanță a plăcerii lecturii (simptom de maturitate și vocație la nivelul generației), gustînd secret proprietatea cuvîntului și asceza lipsei divagațiilor. Vocația lui Cornel Ungureanu se dezvoltă mai ales în plinătatea solară a marilor exemple, după cum firul tradiției criticii noastre aduce, în această idee, pilduitoare învățăminte pentru cine-i poate citi spiritul" (...) „... Tot de interesul generației critice pe care o reprezintă autorul ține și cîștigarea libertății interioare de opțiune. În subordinea acestui reper stă simpatia controlată pentru temă și respirația comprimată pe un traseu critic eficient".

A. BALTHAZAR

Figuri bănățene

Dr. Valeriu Braniște

ÎN FRUNTEA ZIARULUI „DRAPELUL" DIN LUGOJ

Îndelungata luptă dusă de intelectualitatea transilvăneană pentru obținerea dreptului de a edita publicațiuni periodice în limba română, luptă care a început chiar în anul izbucnirii revoluției franceze de la 1789, a dat rezultate prin apariția unor ziare și reviste de mare influență, începînd cu celebrul titlu al „Gazetei de Transilvania", în anul 1878. În fruntea ziarului „Drapelul" din Lugoj, între anii 1901–1919, s-a aflat Valeriu Braniște. Ziarul avea să se circumscrie, pe linia susținerii marilor acțiuni naționale, ca unul dintre organele de legătură publicistică între români, relevînd necontenit progresul cultural economic-social al acestora și stimulînd forțele de creație ale tuturor intelectualilor progresiști ; publicația bănățeană a stat ca o pavăză neclintită românilor din Transilvania susținînd cu energie dreptul acestora la libertate și unitate națională.

Dr. Valeriu Braniște, om politic de o profundă și vastă orientare în problemele epocii, scriitor, istoric și remarcabil ziarist, personalitate multilaterală și complexă, a fost inspiratorul și sufletul ziarului „Drapelul" timp de două decenii, de la începutul secolului nostru, militînd pentru afirmarea unei conștiințe naționale unice, pentru realizarea unității culturale și politice a poporului român. Dr. Valeriu Braniște, cunoscut pentru prodigioasa și îndelungata sa activitate ca tribun și apărător al intereselor românilor din Transilvania, era fiul lui Moise Braniște, primul stenograf în limba română în Dieta de la Sibiu, din anii 1863–1865. Încă de pe băncile școlii și facultății, Valeriu Braniște a manifestat deosebite aptitudini scriitoricești, devenind corespondent la revista Tribuna din Sibiu și la alte publicații din Ardeal, în anul 1884 ; el părăsește ulterior, în 1893, postul de profesor de la Liceul din Brașov, pentru a se consacra în întregime conducerii „Tribunei", pe care o preia în urma arestării redactorilor acesteia.

Braniște a fost puternic legat de Banat, de preocupările și frămîntările bănățenilor, de năzuințele spre mai bine ale acestora, el a înființat împreună cu Cornel Diaconovici ziarul cotidian **„Dreptatea"** și **Foaia de duminică,** supliment pentru popor, la Timișoara, în anul 1894, în coloanele cărora a publicat un mare număr de articole, editoriale, știri, în parte semnate sau sub pseudonime, în parte nesemnate, mergînd pe firul lung și încolăcit al atitor contraindicații sociale și naționale al acelor vremi. Procesul Memorandului, care a zguduit opinia publică a anului 1894, a scos cu și mai mare vigoare la iveală ireversibilitatea hotărîrii românilor ardeleni și a celorlalți din teritoriile ocupate, de a lupta pentru dreptate, pentru unitate națională. Ziarul „Dreptatea" publica discursul de apărare rostit de Valeriu Braniște, judecat el însuși și condamnat într-un proces de presă la doi ani de temniță.

La 1/14 ianuarie 1901 apare la Lugoj ziarul „Drapelul", al cărui proprietar editor a devenit Valeriu Braniște, stabilit în acest oraș, el aflîndu-se în conducerea ziarului în primele două decenii ale veacului nostru, perioadă de puternică relansare a mișcării de eliberare națională și a dobîndirii victoriei acesteia în anul 1918, cînd a fost încheiat procesul de formare a statului național.

Ziarul „Drapelul", alături de alte publicații ale vremii, între care : „Românul", „Adevărul" organ al P.S.D. (Secția română din Transilvania) și altele își va îndeplini rolul de mobilizator al populației românești pentru unitate națională, exprimîndu-se astfel prin pana lui Valeriu Braniște : **„Sintem aici și vom fi. Acesta e un rezultat pozitiv. Un fapt care nu se poate tăgădui. Doar nu succese efemere decid soarta unui popor, ci faptul că a rezistat și rezistă orice a venit și vine peste capul lui".**

Valeriu Braniște a consacrat editării ziarului „Drapelul" talentul său remarcabil, bogatele sale cunoștințe enciclopedice, erudiția și mai ales spiritul său cu o viziune largă asupra luptei pentru dobîndirea votului universal, pentru democratizarea aparatului de stat și a vieții politice din Transilvania, în afirmarea personalității politice și culturale a poporului român, combătînd cu vehemență, adesea, politica de asuprire socială și națională, dominația străină. În același timp, numeroasele sale articole au fost un puternic semnal și o netă opțiune împotriva șovinismului, pentru statornicirea unor relații de colaborare prietenești între poporul român și naționalitățile conlocuitoare. Ziarul „Drapelul" a depășit cu mult, prin profilul și orientarea sa, prin măiestria cu care erau scrise articolele și prin solida și matura argumentare caracterul unui ziar regional, el fiind difuzat nu numai în Banat, în Transilvania, dar fiind la fel de căutat în întreaga țară. Articolele redacționale, scrise de cele mai multe ori de Valeriu Braniște, erau articole manifest, articole de concepție, cu un orizont politic larg, de anvergură. Multitudinea și necesitatea articolelor din „Drapelul" exprimau o serie de idei, transmise uneori în forme metaforice, date fiind condițiile exprimării naționale în monarhia austro-ungară. Ziarul a publicat un mare număr de studii, comentarii, povestiri scrise de Valeriu Braniște care alături de editoriale întregea fondul de aur al colaborării sale la redactarea acestei publicații bănățene. În coloanele ziarului „Drapelul", Braniște apare ca un protagonist al caracterului obiectiv și ireversibil al luptei poporului român pentru realizarea unității sale naționale.

Răsfoind colecția acestui ziar, descifrăm puternicile frămîntări sociale și naționale ale vremii, citim în același timp cu interes pagini de valoare ale literaturii române și universale, articole de analiză economică, de descrieri geografice sau de evocări istorice, dar, în primul rînd, desprindem mesaje, patetice chemări spre unitate.

Ziarul avea să joace un rol de frunte în pregătirea evenimentului de la 1 decembrie 1918, reprezentanți ai întregii populații românești, din Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș ducînd cu ei mesajul și hotărîrea de unire a Transilvaniei cu România, care încununa năzuința de veacuri a poporului român și care încheia procesul unirii străvechilor teritorii românești cu țara. Ziarul adresa chemări înflăcărate, apeluri la unitate și exprima adevărata măreție a evenimentului, relatînd amplu întregul proces ce se desfășura în părțile Banatului, în rîndul orășenilor și locuitorilor satelor în acele vremi. Bolnav fiind, Valeriu Braniște nu a participat direct la Adunarea de la Alba Iulia, dar numele său, prezența sa s-au făcut resimțite acolo în desfășurarea Adunării iar mai tîrziu în activitatea Consiliului Dirigent, al cărui membru a fost.

Pe linia caracterizărilor unor personalități de seamă făcute lui Valeriu Braniște se înscriu și cuvintele rostite despre acesta de către Nicolae Iorga : **„Cărturar, gazetar, profesor, scriitor, mai ales gazetar, pe un timp cînd în țara lui, roabă, nu era un loc mai expus decît acesta".**

RABINOVICI HERBERT

Semnificațiile unei restituiri

OLIMPIA BERCA,

Poetici românești, Studiu introductiv și texte selectate

Editura Facla, 1976

Aparținînd lingvisticii, în sensul că operează cu materialul limbii, dar și literaturii (poeziei), atîta vreme cît aici își află obiectul de cercetare, versificația a cunoscut — un timp — ingrata soartă a domeniilor interdisciplinare, fiind cvasiignorată de specialitățile limitrofe, în temeiul credinței că aprofundarea prozodiei nu poate aduce servicii nici uneia din acestea (istoria, critica și teoria literară pe de o parte și lingvistica pe de alta). De asemenea, în perioada respectivă, a domnit — mai mult tacit — prejudecata că versificația ar fi o pseudoștiință a trecutului, depășită și inutilă. Impasul la care s-a ajuns în atari condiții a început să se facă simțit îndeosebi în deceniile din urmă, cînd s-a produs o desincronizare totală între avîntul fără precedent înregistrat de creația poetică originală și explorarea sa din punctul de vedere al structurilor metrice. Revirimentul cercetărilor de versificație — mult așteptat, dar mereu amînat — dă primele semne mai concludente după anii '69–'70, prin apariția unor monografii și studii (semnate de L. Gáldi, G. I. Tohăneanu, M. Kavkova, N. Constantinescu, M. Bordeianu și alții) menite să completeze investigarea poeziei cu scrutarea ei din perspectivă sonoră (ca semnificant), punînd însă în relief reflexele laturii formale în sfera ideaticului (în măsura în care faptele de versificație se convertesc în valori stilistice).

În ciuda înviorării evocate, se constată totuși în contextul actual al cercetărilor, o anumită ruptură între generații, provocată de hiatusul amintit, dar și de faptul că multe din studiile din trecut sînt astăzi greu accesibile sau necunoscute. Așadar, antologia de texte din principalele „poetici românești", cît și documentata sinteză teoretică din cuvîntul introductiv, datorate Olimpiei Berca, răspund unor necesități acute, dobîndind semnificația unui act cultural de reală valoare. Grație acestei inedite întreprinderi, cititorul descoperă — cu surprindere, desigur — că multe din ideile, atît de moderne și care se citează îndeobște după autori străini, sînt prefigurate ori chiar demonstrate cu argumente proprii de către cohorta versologiei românești. Așa de pildă, concepția după care structurile prozodice sînt dependente de particularitățile fonetice, gramaticale și lexicale ale unei limbi se găsește foarte clar expusă de George Barițiu în studiul Un discurs asupra versificației noastre : „Regulele practice pentru poezia noastră se cuprind în sînul limbii..." (p. 48) ; ideea de metrică comparată introdusă de L. Gáldi în operele sale se află temeinic argumentată la același G. Barițiu (p. 57) și la N. I. Apostolescu (p. 182) ; cu peste 50 de ani înainte de cunoscutele și pretutindeni citatele studii ale lui Maurice Grammont, expresivitatea sunetelor limbii în poezie a fost dezbătută de Al. Macedonski, cu autoritatea poetului care a cultivat-o îndelung ; Ionescu Gion semnalează cu mult înaintea lui H. Morier și V. Șuteu (aceștia din urmă beneficiind de aparatura laboratoarelor de fonetică experimentală) diferența de durată dintre silabele accentuate și cele neaccentuate ; N. I. Apostolescu teoretizează cel dintîi natura accentuală a ritmului românesc, iar I. H. Rădulescu ne convinge că ritmurile binare nu se realizează întotdeauna în forma lor pură ; remarcabile și demne de toată atenția sînt ideile lui Radu Meledon, care concepe versul românesc ca pe un vers nepedic, anticipînd teoria impulsului ritmic a lui Mukarovsky.

Cu siguranța specialistului stăpîn pe mijloacele sale, majoritatea acestor constatări sînt surprinse, în formulări de înaltă ținută intelectuală și sistematizate în Introducere ; afirmația cercetătoarei (O. B.) că „...autorii români au putut avansa cîteva importante direcții ale stadiului modern al disciplinei...", iar „...cunoașterea scrierilor din această perioadă prezintă un interes mult mai larg decît simpla „reactualizare" a unor texte vechi" (p. 12) este pe deplin justificată și realistă. Poate că titlul Poetici românești derutează puțin, în sensul că ne-am fi așteptat la o antologie mai cuprinzătoare în timp ; se limitează preocupările de poetică la anul 1909 cînd se încheie culegerea ? Desigur că nu, și autoarea selecției a fost, evident, în perfectă cunoștință de cauză atunci cînd s-a oprit aici. Este o dovadă că s-a avut în vedere, în primul rînd, utilitatea acestei antologii, aceea de a pune în circuitul științific ideile puțin cunoscute și de restrînsă răspîndire ale cărturarilor noștri, accesul la lucrările mai recente fiind, oricum, mai lesnicios. A fost acesta un criteriu de selecție practic și „economic", prefigurat, de altminteri, și în Nota asupra ediției, pentru a evita anumite nedumeriri posibile. Pe aceeași linie utilitară și avînd în vedere un cît mai larg public cititor, autoarea a procedat la o transcriere a textelor apropiată de normele ortografice actuale, precum și la traducerea din franceză — prima în cultura noastră — a studiilor lui N. I. Apostolescu, conferind lucrării unitatea necesară scopurilor preconizate de o asemenea întreprindere.

Altele vor fi, după această editare, optica și atitudinea cercetătorilor față de pionierii versificației românești, care, după cum ne convinge volumul în discuție, dincolo de limitele inerente epocii, au vehiculat idei de largă cuprindere științifică, mișcîndu-se cu siguranță și pricepere pe terenul sigur al faptelor.

I. FUNERIU

DE CE SE TEMEAU DE DACI?

„O bone, numquid de Dacis audisti ?" — Prietene, ce ai mai auzit despre daci ?, îl întreba pe Horațiu (Satire II, 6, 51-53) oricine îi ieșea în cale la Roma în iarna anului 31 î.e.n., deoarece se zvonise că dacii, aliații lui Marc Antoniu în luptă cu Octavian, vor invada Italia. Într-o odă (III, 6, 13-16) Horațiu adăuga că „Puțin a lipsit ca Roma, sfîșiată de luptele interne, să fie nimicită de daci", iar în alta (III, 8, 17-24), ce datează din anul 29 î.e.n., tot Horațiu, unul din cei mai reprezentativi poeți latini, adresîndu-se lui Mecena scria, respirînd ușurat (deocamdată) : „Lasă grijile obștești despre cetatea noastră, armata dacului Cotiso a pierit...". Virgiliu în Georgice (II, 499-497) scriind „dacii care coboară de la Istru-Descendens Dacus ab Histro — ce conspiră împotriva noastră" exprima aceeași neliniște a societății romane. Ovidiu, la Tomis, unde a trăit, a scris în limba localnicilor și ne-a lăsat numeroase informații despre geniul geto-scito-trac. La Ovidiu, nu era nimic obscur în privința lor. Poetul Lucan amintește-o măreție a Romei, căci așa cum a scris Tacit (Anale XV, 44) Roma devenise mocirla ticăloșiilor și păcatelor (Roma cuncta undique atrocia aut pudenda confluunt celebranturque). Republica romană amenința prin tulburările interne către desmăț, dar relieful îi menținea unitatea iar flota și comerțul îi dădeau puterea pe care nu o aveau cei fărîmițați.

Pe Dunăre, numai tăria omului și cutezanța înțelepciunii puteau să păstreze unitatea geto-dacilor. Unirea geto-dacilor era dictată de o revanșă spirituală, o atitudine zamolxeană a non violenței, a pacificării văii Dunării și ariei carpato-balcanice pentru înlăturarea războaielor între frații vecini, ce duceau la ruinarea lor și puteau atrage asupra lor ambițiile unor generali romani sau poftele triburilor germanice dinspre nord. Burebista și Deceneu au fost reprezentanții unui spirit civic și etic superior, urmînd drumul unor concepții de adîncă tradiție legendară : ei continuau pe „abii plini de dreptate" sau altfel tradus „cei mai civilizați oameni", din timpuri homerice și pe „dumnezeiești pelasgi".

ÎN ÎNTÎMPINAREA CONGRESULUI INTERNAȚIONAL DE TRACOLOGIE — BUCUREȘTI 1976 (4—11 septembrie)

tea cu emoție în eposul „Farsalia" — punînd pe Cato să facă morală și propagandă cetățenească și națională romanilor — că „printr-un dezastru care i-ar pune în mișcare pe daci și geți", s-ar putea ca „Roma să cadă" (Roma cadat). Și mai jos, poetul scria : „Zeii ne-au ferit ; pe țărmurile Lațiului, răsăritul furios nu s-a așezat încă, iar sarmatul sprinten întovărășit de panoni, n-au năvălit și nici geții amestecați cu daci" (III, 93-95).

Geții și frații lor sciți, cu vitejia lor și combativitatea ce-i caracteriza pentru apărarea patriei și libertății, erau vestiți de pe vremea lui Darius, așa cum îi lăuda Herodot (Ist. C. IV), deoarece au înfruntat armata persană în dreapta Dunării, iar sciții au înfrînt-o. Și încă din depărtatele timpuri homerice erau cunoscuți prin strămoșii lor pelasgi „vrednici în luptele la Troia", prin „Misii", îndeaproape luptătorii conduși de Hromis, precum și prin „strălucișii Hipemolgi (Iliada C. II, 681 XIII 5 și 6 și comentarii Strabo, VII, 310-303).

Aprecierea că stările poeților Romei, Virgiliu, Horațiu, Ovidiu, Lucan etc. despre dacogeți ar fi fost exagerări apar gratuite — știindu-se că toți istoricii antichității afirmau la fel. Strabon, consemnînd cu admirație puterea dacilor lui Burebista și măreția statului acestuia (VII, 311, C. 303), explica creșterea respectivă printr-o acțiune moralizatoare, efectuată de rege și sacerdotul Deceneu. Ceea ce afirma Strabon era de fapt miezul adevărului, pentru că, orice dezvoltare social-economică, fără o bază revoluționară spirituală nu se poate realiza.

Pe timpul său Burebista și Deceneu nu întrunise pe geto-daci, luînd exemplu de la carpato-dunăreni (Iliada C X, 429 ; XIII, 6 ; XVI, 234 și Odiss. V XI).

Herodot (C IV, 102) relatează că Agatîrsii — de fapt daci — împreună cu neurii și taurii, alți traci, de același neam cu sciții, i-au certat (H. IV 119) pe aceștia deoarece printr-o purtare nedreaptă atrăsese năvălirea perșilor în sec. VI î.e.n. în părțile acestea ale noastre.

Cumpătatul rege Dromihaites al geților de pe Dunărea de jos — de pe ambele maluri — a dat cea mai celebră lecție de omenie din istoria omenirii, de iertarea năvălitorului prins prizonier. Neastîmpărații macedoneni, cu regele Lizimah și fiul său Agatocle, venise să-i cotropească țara dar, înfrînți și capturați prizonieri, n-au fost uciși cum cerea poporul get vătămat, ci macedonenii au fost mustrați și apoi li s-a vorbit frățește și li s-a redat libertatea. Comportarea aceea a bunului rege get a rămas neștearsă în tradiția marilor conducători ai poporului nostru, neam fără cruzime și fără răutate. Cît despre cumpătarea lor trebuie să mai amintim pe aceea dată de Scorilo — rege geto-dac de pe timpul războaielor civile dintre August și Antoniu — cu arătarea celor doi cîini înverșbiți pentru o bucată de carne care, la ivirea lupului au trebuit să se împace pentru cauza comună împotriva dușmanului (Frontinus, Stratog, I, 104). Blîndețea strămoșilor nu-i lipsea de dîrzenie și vitejie și Decebal este un exemplu măreț ce depășește orice comparație. Atitudinile de iertare au fost luate în nădejdea ca acel fără chibzuință pînă la urmă se vor cumineți.

IORDACHE MOLDOVEANU

POEȚII CÎNTĂ PATRIA

LINGĂ STATUIA OSTAȘULUI ROMÂN

În marmură, pe soclu-ncremenit,
Privești tot ca și-atunci, cutezător,
Ni-e scumpă amintirea tuturor
Urmașii te cinstesc, ostaș iubit.

Cu dragoste de glie, de partid
Noi te-am văzut, în șesul roditor,
Cum oștile dușmane le-ai zvirlit
Și-ai luminat cu steagul tricolor.

În parc aici, sub scînteieri de brazi,
Statuia ta pe soclu parcă-i vie,
Un simbol de nădejdi și vitejie.

Tu stai de strajă păcii, veșnic treaz !
Cu-ncredere în anii care vin
Recunoștința-mi caldă ți-o închin !

AL. JEBELEANU

IN FIECARE AN CINSTIM

Atunci cind am întors armele
împotriva întunericului,
ne-am îmbrăcat
cu vitejia străbunilor
iar singele cu care au ingrășat glia
s-a ridicat prin noi
renăscind virtuți de eroi
în fiecare palmă de pămînt.
Atunci am renăscut,
odată cu nașterea începutului
pe care l-am transformat în prezent
și i-am dat dimensiunile viitorului,
în care nu se vor mai găsi
adieri de neliniști.
Iar, de atunci,
în fiecare an cinstim
Acel August douăzeci și trei
Ca pe o corolă de iubiri.

GHEORGHE DRINOVAN

STRĂLUMINĂRILE LUI AUGUST

Străluminările lui august pururi calde
Rodind sub cerul românesc mereu mai demn,
Spre vis și cutezanțe temerare,
Ne duc într-una pașii, fără greș, solemn.

Ne-mprospătează datinele, cîntul, graiul,
Și neclintitul dor de re-nnoiri, de-arnici.
Știm tot mai mult de cine-am fost și cine sîntem
Și cît de-adinci ni-s rădăcinile aici.

Din sunetele verii revărsate lent
Prin zîmbetele griului se nasc rostiri
Că hărnicia noastră-a copleșit cîmpia
Crescind spre stele stive noilor rodiri.

Cu fiecare trecere spre imnuri,
Spre-nvestiturile alese de strămoși,
Străluminările lui august ne-nconjoară
Mai pline de culori, cu ani tot mai frumoși.

GEORGE DRUMUR

CRISTINA RENARD : „Portret"

ȚARĂ

Țară, hotarul tău ne-a fost briu
Cu pietre scumpe, zidite din dragoste și dor
Crescute-n snopii spicelor de griu,
Din lanul holdelor străbune strinse-n tricolor.
Țară, îmi trebuie un ocean de gînduri,
O mare de idei, să pot reda
Trei rînduri, doar, din frumusețea ta.

VALENTIN TUDOR

PUTNA

După fiecare bătălie,
săgeata lui Ștefan
a căzut pe un loc de cetate,

înălțindu-se,
din sfînta-i poruncă,
însemnele noastre
de libertate !

Și codrii preamăresc
la Putna ctitoria,
prin care noi rămînem
egali cu veșnicia.

VASILE MAN

DINTOTDEAUNA

Dintotdeauna, pămîntul îngreunat,
De rodul gîndirii multor generații,
Înviorat de tremurul iiei,
Cusută cu suflet de dac,
Îngăduie pătrunderea tainei.
Privighetoarea-și uită cîntul,
Cînd potecile umbroase
Tresar la geamăt de caval.
Ne cheamă și venim cuprinși în poeme
Și sîntem mulțime de spice răsărite-n anotimp de cînt.
Cavalul sărută aripa tăcerii.
Povești nemuritoare bat la ferestre :
Deschideți, vom deveni mai mîndri, mai puternici
Sub lumina revărsată de August !
Dintotdeauna,
Liniștea spălată cu lacrima celor plecați
Joacă aducerile aminte pe pragul
Celor ce au urechea lipită
De trupul arzînd al istoriei.

CORINA VICTORIA SEIN

Creion

Poștașul, toamna...

Bum, bum ! face tunul, dincolo de rîu. Bufniturile răsună cu întîrziere peste coasta cu brazi, pînă la marginea pădurii negre. Dacă mă sui pe gărduleț, pot vedea niște norișori albi acolo unde se sparg gloanțele de tun. Dar pe mine nu mă lasă mama să mă urc pe gărduleț. Cînd răsună tunul trebuie să am grijă de fratele meu, să ne ghemuim într-un colț. Atunci îmi acopăr urechile și închid iute ochii și totul se simte ca prin vată și nu mi-i așa de frică.

De azi dimineață nu mai mi-i frică de loc. Au intrat în curtea noastră o mașină și trei soldați. Un soldat e căpitan, alt soldat e sergent și al treilea e soldat soldat. Ei scot din mașină o motocicletă. Apoi scot o ladă mare. Și din ladă scot multe scrisori. Scrisorile le vîră într-un sac pe care-l ia pe umeri soldatul soldat. El se urcă pe motocicletă în spatele soldatului-sergent și amîndoi pornesc, dis-de-dimineață, undeva, încotro bate tunul. Soldatul căpitan le face semne din mînă. Apoi se pune și scrie la masa mamei, în odaia dinainte. Mama îi face un ceai. El bea ceai, fumează și scrie înainte.

Seara, se întorc cei doi cu motocicleta. Soldatul soldat poartă în spate tot un sac plin și, cînd îl golește, ai, ce văd, tot o grămadă de scrisori ! El a adus scrisori și acum iar aduce înapoi scrisori. Ce-o mai fi și asta ! Pînă noaptea tîrziu, cei trei aleg scrisorile. Îi zăresc prin perdelele subțiri, în odaia dinainte, și nu pot să adorm de grabă gîndindu-mă ce fac ei acolo și unde trimit atîtea amar de scrisori.

A doua zi de dimineață motocicleta pîrîie sub fereastre și eu mă înalț iute din pat și sar să văd ce-i, geaba strigă mama la mine să mai dorm, că încă-i întuneric. Îi văd pe cei doi. Pleacă iarăși nu știu unde, cu sacul lor plin de scrisori și pînă seara nu mai dau pe-acasă. Atunci, de cum aud zumzetul motocicletei, dau fuga de le deschid larg poarta și ei intră plini de praf, cu un alt sac doldora pe umeri, pe care-l deșartă în odaia dinainte și se pun apoi pe ales scrisorile, pînă noaptea tîrziu.

Astfel trec zilele și tunul bate într-una peste rîu, dar de cînd cei trei stau la noi, eu nu mă mai tem de tun. Ba, uneori, seara, soldatul soldat mă cheamă și mă plimbă pe uliță cu motocicleta. Și cît de mîndru șed eu pe motocicletă ! Cît de repede aleargă nebuna ! Soldatul soldat, cînd mă vede cum țip de spaimă sau de bucurie, rîde în gura mare și mă înalță apoi în aer de-mi pierd răsuflarea și mi se zbate inima în piept ca la o pasăre.

Apoi, într-una din seri, motocicleta se întoarce dinspre rîu, unde bate tunul, numai cu un singur om. Pe soldatul soldat nu-l mai văd în spate, cu sacul plin. Numai sacul îl văd, găurit și ars. Atunci, în acea noapte, nu închid ochii. Îi urmăresc pe cei doi cum aleg în tăcere scrisorile. În zori, cînd aud motocicleta, sar la geam și mă uit, uimit, cum apare un alt soldat soldat, tot unul tînăr și necunoscut, care, cînd mă vede, se scotocește iute prin buzunare și-mi dă o bucată de zahăr. Soldatul căpitan îi spune ceva, noul venit salută și ia repede în spate sacul cu scrisori. Apoi motocicleta se tot duce cu ei.

Singur, prin curtea goală, n-am pe cine să întreb unde a rămas soldatul soldat cel vesel, care nu mai venise de ieri seara acasă. N-are însă cine să-mi spună. Numai mama, ca să mă liniștească, văzînd că urmăresc fără rost ulița pustie, îmi spune la o vreme: „Știi tu bine că poștașul, toamna, vine mai rar, ba cîteodată de loc. Așa o fi și cu el, săracul" . . .

După o vreme, tunul se aude foarte departe. Cei cu scrisorile, într-o anumită zi, scot din curtea noastră mașina și-și iau rămas bun de la noi. E toamna, tîrziu. E aproape iarnă, iar eu în zadar mai aștept să se întoarcă soldatul soldat. Poștașul, toamna, vine atît de rar iar cîteodată de loc și tunul acum nu se mai aude.

ION ARIEȘANU

Mărturii

Un vizionar : ION BREAZU

Dacă n-ar avea alt merit decit acela de a-l fi salutat pe Lucian Blaga, ca pe un sol al literaturii moderne, demonstrînd într-o serie de foiletoane, publicate în revista Cosînzeana, încă în anul 1926, că emoția estetică este condiționată în timp și în valoare de noutatea faptului de artă și Ion Breazu tot ar rămîne primul critic literar transilvănean care a dedetectat starea de insurecție a tinerei generații, fără jigniri necromane, fără aroganța demagogului. Ion Breazu, abia la vîrsta de 25 de ani, a văzut în Blaga, cu toată incantația versului său de atlas, înaintea altora, somptuozitatea atmosferei din Lauda somnului, care se deschide cu aceste versuri destul de criptice : „Unde și cînd m-am ivit în lumină, nu știu / din umbră mă ispitesc singur și cred / că lumea e o cîntare".

Dar Ion Breazu și-a cîștigat, în istoriografia literaturii române, un loc de frunte, aparte chiar, prin viziunea sa, pe deoparte zonală, pe de altă parte comparatistă. Acuzat de regionalism, reproșîndu-i-se orizontul limitativ la literatura Transilvaniei, s-a trecut cu vederea casna să dificilă de a demonstra că viața literară ciscarpatină „a participat la edificarea întregii culturi naționale, configurîndu-i unitatea de fond și reverberațiile de nuanță", cum bine remarcă V. Fanache în monografia revistei Gînd românesc – bibliografie, Ed. enciclopedică română, 1973.

Acest schivnic de bibliotecă și-a făcut loc lîngă inima mea, într-o împrejurare tristă din viața unui copil de moț, obligat să argățească la ferma școlii în timpul vacanțelor, pentru a recupera o parte din taxele școlare. Era noaptea anului nou. O mie nouăsute douăzeci și șapte își lua catrafusele. Împreună cu colegul de clasă, Vasile Negrea, am bătut, odată cu anul nou, 1928, la ușa lui Sebastian Bornemisa, directorul revistei Cosînzeana, să-l sorcovim. Aflînd că sîntem moți, cineva ne-a întrebat dacă știm vre-o colindă din Munții Apuseni. Colegul meu avea o voce mătăsoasă pe care știa s-o coloreze cu firțomente ca o coadă de păun. Eu cîntam inflexibil ca de la ceglău. Cu alte cuvinte, nu cîntam frumos dar cîntam tare. Vasile Negrea ar fi cîntat bucuros dar nu știa, eu știam multe colinzi de pe Valea Ierii și cea a Arieșului, dar n-aveam voce nici de leac.

Colinda a surprins prin paleta ei patinată de vreme și amfitrionul m-a invitat să colaborez la revista sa, cu material folcloric. La plecare, s-a sculat un tînăr cu ten de fagure, care, după ce și-a cerut scuze de gazdă, a alergat după noi prin parc, pînă în strada Văii, unde ne-a ajuns. Era Ion Breazu. Ne-a vorbit atunci de originea străveche a colindei, de laicitatea ei, de valoarea istorico-sociologică a textului și așa am intrat în anul nou cîștigînd un mare dascăl.

După apariția în Glasul moților (mai 1929), a povestirii mele Cățelul pămîntului, m-a căutat la școală și în prezența profesorului de limba română, Dimitrie Goga, codirector al revistei Satul și școala, mi-a deschis ochii asupra faptului că proza mea ar trebui să întîrzie, cu precădere, asupra laturii satirice. „Nu trebuie să te oprești numai la relatarea întîmplărilor care amuză, ci să împingi umorul pînă la esența lui dezaprobatoare. În felul acesta povestirile dumitale ar denunța lucrurile false și indirect ar arăta cititorului drumul bunului simț al adevărului", m-a sfătuit el. Iar cînd, în anul de răscruce, o mie nouăsute patruzeci, rănit de stiletul Dictatului de la Viena, am publicat cîteva poezii protestatare, împotriva sacrilejului săvîrșit de hitleriști, Ion Breazu, m-a invitat la el acasă. Acolo, la Sibiu, unde eram convinși că universitatea clujană și-a stabilit sediul provizoriu, în refugiu, m-a îndemnat să continui acest gen de poezie, „necesar ca aerul, în condițiile date, pentru că contează inimile cernite la priza încrederii în reîntoarcerea la vatra țării, dovedind încă o dată adevărul că sriitorul se simte primul afectat, cînd patria e pălmuită și ca un tribun, pășește hotărît în fruntea avangardei revendicative".

Acesta era Ion Breazu. Cald în austeritatea sa. Sfetnic chibzuit și vizionar. Avea ochi critic. Descoperea talentul în faza lui incipientă și-l cultiva, cum a făcut-o cu Lucian Blaga și mai apoi cu Pavel Dan, despre care îmi scria : „. . . în acest fel, a izbutit să ne prezinte o frescă a cîmpiei, cu un talent care ne aminteşte de supleţea lui Slavici, rigoarea lui Rebreanu și sfătoșenia lui Agîrbiceanu. L-am gustat de cum i-a apărut prima schiță în Abecedar și m-am făcut luntre și punte să-l aducem la Gînd românesc, să fie mai aproape de Astra de care se pare că are nevoie. Îți scriu toate acestea pentru că aștept Neamul nevoii, care începe să se prefigureze din fragmentele pe care ți le-am citit".

V. COPILU CHEATRĂ

Dedicații

IOAN ALEXANDRU

Doină transilvană, aburind pe flaut,
Leagăn pentru vatra cu mănosul grai,
Singele mi-l clatini, doină transilvană,
Lin izvor ce mînă gurile de rai.

Incrustat e lemnul porții cu vocale,
Stăm aici de veacuri, un inalt prinos,
Blindă avuție poleind azurul,
Ca o rugă zice iluierul de os.

Să te scald în roua naşterilor tale,
Să te-mplint în vina codrilor de zmalț,
Doină transilvană, cîntec lingă rană,
Pentru care-n miezul arderii mă-nalț.

Cercuri de mirese colorează cerul,
Tulnice măsoară cit din noi am dat.
Dorul fără moarte, cit există dorul,
Să lăsăm să ningă pe-un pămînt curat !

DAMIAN URECHE

Televiziune

DUMINICĂ, 22 AUGUST

8,30 Deschiderea programului. 8,40 Tot înainte ! 9,35 Blîndul Ben. 10,00 Viața satului. 11,20 Aventura cunoașterii. 11,50 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. 13,05 Album duminical. 15,00 Fotbal : Progresul – Universitatea Craiova. 18,00 Film serial : Din tainele mărilor. Episodul VII. 18,50 Enesciana. 19,00 Micul ecran pentru cei mici. 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Baladă pentru acest pămînt. 20,20 Film artistic. Nemuritorii. 22,05 24 de ore. Sport.

LUNI, 23 AUGUST

7,45 A patriei cinstire. 8,00 Transmisiune de la demonstrația oamenilor muncii cu prilejul celei de-a XXXII-a aniversări a eliberării patriei de sub dominația fascistă. 11,00 Țara întreagă-n sărbătoare. 11,50 Reportaj Tv. Ce lași în urma ta ? 12,10 Opereta românească, azi. 12,55 Telex. 13,00 Album de august. 16,20 Tinerii noștri părinți. 16,30 Ecran Tv. '76. 17,20 România mea. 17,30 Ferestre către România. 17,50 Marea scenă. 18,50 Micul ecran pentru cei mici. 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 August biruitor. 20,45 Film artistic. Actorul și sălbaticii. 23,15 24 de ore. 22,30 Închiderea programului.

MARȚI, 24 AUGUST

9,00 Țara mea, pămînt cu flori. 9,35 Cu frunțile în soare. 10,15 Film pentru copii. Căluțul de foc. 10,35 Mădăraș '76. 11,20 Turism și vînătoare. 11,40 Festivalul interjudețene. 12,30 Pagini muzicale de mare popularitate. 13,05 Album distractiv. 16,00 Magazin sportiv. 17,00 Cîntece din țara mea. 17,15 Patrie nemuritoare. 17,35 Muzică de promenadă. 18,05 Reportaj Tv. 18,25 Ecran Tv. '76. 19,15 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Documentar Tv. 20,20 Olimpiada veselă. 21,05 În cîntecul verii. 22,10 24 de ore.

MIERCURI, 25 AUGUST

9,00 – 12,00 Program de dimineață. 16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limbă rusă. 17,00 Telex. 17,05 Enciclopedie pentru tinere. 17,30 La volan. 17,40 Gala maeștrilor. 18,20 Scena. 18,50 Tribuna Tv. 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Revista economică Tv. 20,30 Telecinemateca. Fiecăruia ce i se cuvine. 22,00 Recital Doina Badea. 22,15 24 de ore.

JOI, 26 AUGUST

16,00 „Trofeul Tomis" la volei feminin : România – Ungaria. 17,30 Telex. 17,35 Pentru timpul dv. liber, vă recomandăm. . . 17,50 Din țările socialiste. 18,00 Săptămîna muzicală. 18,20 Din lumea plantelor și animalelor. 18,45 Universitatea Tv. 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 De șase ori patru anotimpuri. 20,25 Cadran mondial. 20,55 „Concert din muzica de Bach". 22,10 24 de ore.

VINERI, 27 AUGUST

16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limbă engleză. 17,00 Emisiune în limba germană. 18,50 Trofeul Tomis la volei masculin : România – R.D. Germană. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Timpul cărții. 20,40 Film artistic : Prinși sub apă. 22,10 24 de ore.

SIMBĂTA, 28 AUGUST

10,00 O viață pentru o idee. 10,30 Telecinemateca (reluare). 12,00 Din nou despre preferințele dv. muzicale . . . 12,45 Cercetări în taiga. 13,05 Telex. 13,10 Bucuroși de oaspeți. 13,45 Ferestre deschise spre lume. „Copii fără copilărie". 14,40 Un disc pe 625 de linii. 15,00 Virstele peliculei. 16,00 „Trofeul Tomis" la volei masculin : România – Spania. 17,30 Caleidoscop cultural-artistic. 17,50 Club T. 18,45 Liberi azi trăim. 19,05 Eroi îndrăgiți de copii. 19,30 Telejurnal. 20,00 Teleenciclopedia. 20,50 Film serial: Cannon. 21,40 24 de ore. Sport. 22,00 Spectacol internațional de varietăți prezentat pe scena Teatrului Friedrichstadtpalast din R.D. Germană.

Televiziune

„Ca pe vremea lui MIHAI VITEAZUL"

— episod eroic din August 1944 —

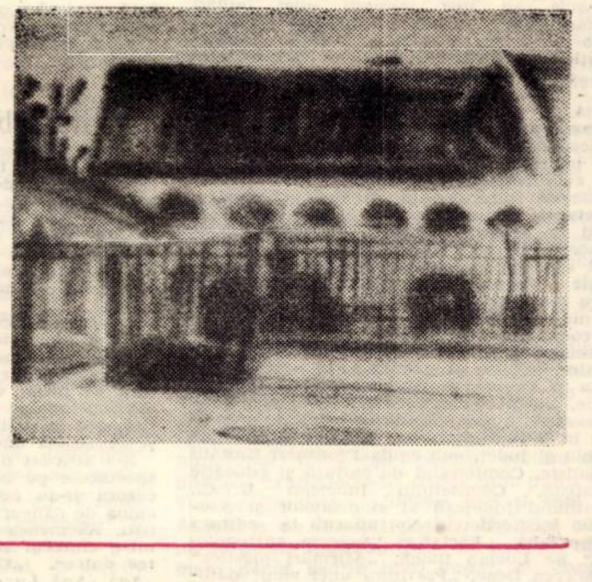

Gheorghe Virtosu e oltean – pot spune, chiar prototipul olteanului îndrăcit – și trăiește în Cezieni, comună fruntașă din județul în care a haiducit pe vremuri Iancu Jianu. Omul nostru poartă un nume predestinat, și n-ar fi de mirare ca vreun străbun de-al lui să fi luptat, cu un veac înainte, în ceata vestitului căpitan de haiduci.

În război s-a dovedit un viteaz, un om de nădejde ; iar isprava lui de la Podul Băneasa merită să fi cunoscută de țara toată și îndeosebi de tineretul nostru.

23 August 1944. **Se pornise Insurecția, care avea să ne aducă libertatea. Eram colonel și comandam regimentul de Gardă Călare, care fusese rînduit de strajă la porțile Capitalei, cu porunca să împiedice – cu orice preț – intervenția dușmanului din afară, în timp ce regimentele 2 Călărași și 4 Roșiori, sprijinite de formațiuni de luptă patriotice, urmau să lichideze trupele hitleriste din interiorul orașului.**

Pentru a pătrunde în București, inamicul dispunea de trei comunicații, și anume : Tunari-Herăstrău, Otopeni-Băneasa și Mogoșoaia-Străulești. Am hotărît să interceptez toate aceste trei direcții de atac, instalîndu-mi regimentul în apărare pe malul de sud al lacurilor Băneasa și Herăstrău, care constituiau obstacole tari, ce canalizau atacul dușman spre punctele obligate de trecere, adică la poduri.

Pentru apărarea apropiată a baricadei ce construisem lîngă Podul Băneasa, am destinat un pluton de pușcași, înarmați cu pistoale automate, precum și trei tunuri anti-tanc, comandate de sergenții Virtosu, Zamfir și Antonie Tudor. Aceste tunuri erau amplasate în imediata apropiere a podului, în măsură a executa trageri **directe asupra oricărui obiectiv inamic ce și-ar face apariția în zona podului. Organizarea poziției de rezistență s-a terminat către orele 1,24 ; și totuși, nici un luptător din Garda Călare n-a închis ochii în noaptea aceea fiind cu toții conștienți că de rezistența și dîrzenia noastră depindea liniștea și securitatea cetățenilor Capitalei, precum și buna desfășurarea a Insurecției.**

Noaptea s-a scurs în liniște ; abia pe la orele 5,30 observatorul, instalat în turla bisericii aflate pe malul de sud al lacului Băneasa, semnalează o importantă coloană motorizată, ce debușa din pădurea Băneasa și se îndrepta, pe șosea spre București. Curînd a început să se distingă uruitul motoarelor, iar după scurtă vreme coloana dușmană – precedată de un tun greu antiaerian de 88 mm – și-a făcut apariția la intrarea de nord a podului.

De la punctul său de comandă, aflat pe podul de cale ferată de pe linia București-Constanța, comandantul detașamentului „Băneasa", a putut să vadă, cu ochiul liber – înșiruite pe șosea, pînă către aeroport – peste 25 de mașini grele, încărcate cu ostași, armament și munițiuni ; primele cinci mașini remorcau tunuri antiaeriene de diferite calibre.

Ofițerul își rezervase alegerea „momentului" intrării în acțiune și, în acest scop, ordonase ca focul să nu se dezlănțuie decit la apariția unei rachete roșii, trasă de la punctul său de comandă. Dar, iată că inițiativa unui subaltern avea să grăbească cu cîteva secunde – foarte oportun – deschiderea focului.

În timp ce la capul de nord al podului domnea o mare agitație, care nu prevestea nimic liniștitor, tunul greu din capul coloanei dușmane, urmat de alte cîteva vehicole, începu să se angajeze pe pod. Comandantul detașamentului aștepta, cu degetul pe trăgaciul pistolului-rachetă și cu respirația tăiată momentul prielnic declanșării focului, cînd, deodată, văzduhul răsună de tunetul unei rafale de tun anti-tanc. Instinctiv, ofițerul apăsă pe trăgaci și în aceeași clipă întreg armamentul detașamentului s-a pornit să tragă într-o cadență infernală. Ce se întîmplase ?

Din clipa cînd și-a făcut apariția inamicul, sergentul Virtosu, care se găsea cu tunul său la numai 30 metri înapoia baricadei, nu mai avea astîmpăr. Deodată, el ordonă ochitorului să-și strîngă aparatele de ochire și îi spuse, rîzind : „Azi n-avem nevoie de ele, Predescule . vom ochi ca pe vremea lui Mihai Viteazul !". Apoi încălecă șeaua tunului și începu a privi în lungul țevii, întocmai ca printr-un ochean. Își făcuse, pe semne, omul nostru un plan și acum se pregătea să-l pună în aplicare. Dar, cînd începură să debarce nemții din mașini, Virtosu își dete seama că se îngroșa gluma și se adresă servanților săi, care erau cu ochii pe el : „Măi fraților, fiți gata că acum începe bairamul !".

Apoi mai întoarse odată capul spre podul de cale ferată, de unde știa că trebuie să plece semnalul de începere a focului și, cînd mai văzu că tunul dușman reia mișcarea spre baricadă, coborînd încet țeava spre orizontală, el își pierdu cu totul răbdarea. Și atunci Virtosu slobozi o primă rafală de proiectile drept în pîntecele gigantului care, lovit în plin, se aplecă pe o rînă, cu țeava spre Herăstrău, barînd astfel complet circulația pe pod.

Surprinși și îngroziți, hitleriștii săriră ca dracii din mașini, încercînd să se adăpostească pe liziera de sud a satului Băneasa. Dar sergentul nu se mulțumi cu rezultatul primelor lovituri. Trăgînd direct, el scoase din luptă încă două tunuri inamice și apoi – lungind tirul – lovi în plin două camioane care purtau muniția și care fură carbonizate.

Lupta a fost scurtă, dar prin aceasta, fiecare gest, fiecare ordin primeau valori hotărîtoare. Și tocmai aceste adevăruri le înțelesese, le simțise și le respectase sergentul Virtosu.

General lt. în rezervă

MARCEL OLTEANU

Aurel Berinde

ÎN INIMA PĂDURII

Nu-mi aminteam cînd am intrat pentru prima dată în pădure. Mi se părea că mă născusem odată cu ea. Zilnic îi furam cîte o taină. Azi un izvor, un sunet, o șoaptă, un copac sau o stîncă. Tata îmi dădea uneori lămuriri.

– Privește ! Ăsta e carpen.

– Car-pen, car-pen, strigam în gura mare, în timp ce-l asemănam cu gorunul și stejarul.

O forță lăuntrică, un ecou mă chemau să pătrund mai adînc în desișul pădurii. Rătăceam pe cele mai neștiute cărări, simțind suflul viețuitoarelor, speranțele și visele care stăteau culcate pe aripile frunzelor. Vedeam mereu frumuseți nebănuite și mereu mă avîntam în adîncul codrului.

Într-o zi, văzîndu-l pe tata cum se pregătea pentru vînătoare, i-am spus : „Aș vrea să merg cu tine. Cînd voi avea armă ?".

– Înainte de toate trebuie să înveți s-o mînuiești.

– Vreau să-nvăț !

Tata mă luă cu el. Era o zi fierbinte de august. Trebuia să parcurgem un drum lung. Să trecem prin pădurea de stejari, să respirăm ozonul rășinii de brad, apoi, să ne apropiem de creste. Eram curios. Mergeam cu arma pe umăr. Sufletu-mi de copil tremura de emoții. Eram atent la toate mișcările din stînga și din dreapta mea. Cu privirea cuprindeam totul. Eram stăpînit de o neliniște interioară care mă tulbura. Mă uitam cu admirație la omul matur din fața mea, care mergea cu pași apăsați și siguri.

„De ce nu se oprește, să-mi arate cum se țintește. De ce tace ? De obicei îmi arată și-mi povestește multe. Dar, acum, tace ?".

– Tată ! Unde mergem ? Cînd vom folosi arma ? Tresare. Își revine parcă dintr-un vis. Se simte din nou cu picioarele pe pămînt și-i aud glasul :

– Cînd mă vezi că țintesc și trag, faci la fel.

Eram nedumerit și așteptam cu nerăbdare să vină clipa dorită. Mă întrebam în cine vom trage ? Îmi închipuiam fel de fel de animale văzute în pădure și mi se părea că urmărim cel mai fioros animal care înspăimîntă și amenință viețuitoarele pădurii. Pășeam atent, aproape de urmele lăsate de tata. Urmăream mișcarea frunzelor, a ramurilor, tresăream la cel mai mic foșnet și zgomot. Deodată, am observat o mișcare. Voiam să ridic arma. Viețuitoarea cea mică a sărit în copac și a dispărut între frunze. Am grăbit pașii, cînd în stînga mea, după niște copaci, a apărut un animal masiv și greoi. „E urs. Să trag !" Am ridicat arma. Ursul însă a dispărut. După scurt timp am zărit o ființă ciudată, bine conturată, care, parcă purta în spate ceva. Acel ceva se zbătea. Voia să se avînte. Am ridicat arma și-am apăsat pe trăgaci. Detunătura puternică a speriat tăcerea. Pădurea a primit ecoul, resemnată și calmă. Apariția ciudată a dispărut.

– Ce-ai făcut ? De ce ai tras ?

– Am văzut un urs !

– Ei, și ! Altă dată n-ai văzut ? Nu trebuia !

– De unde știi tu toate acestea ? l-am întrerupt, emoționat, pe tata.

– Mi-a spus și mie bunicul tău, iar lui, bunicul meu, iar bunicului meu, alții și tot așa se transmite din generație în generație ca o coloană infinită. Am vrut să ți-o spun mai tîrziu. Dar e bine că ai aflat-o chiar astăzi, cînd trebuie să fii alături de mine într-o grea încercare.

Tata se apropie de mine conspirativ și continuă cu o voce gravă, joasă :

– În vremurile de astăzi, pădurea este cutreierată în lung și-n lat de către braconieri bine înarmați. Au venit de departe. Ei nu cunosc nici o lege.

– Știu. Dar, ursul a dispărut. Apoi în fața mea a apărut ceva ciudat, ceva deosebit, ce n-am văzut încă nici odată. Era puternic. Era ca o umbră. Purta în spate ceva, care se asemuia cu un lup cu gura deschisă. Plutea, mișcîndu-și elastic tot corpul.

Am luat o creangă uscată și cu vîrful ei am schițat pe pămînt conturul ființei văzute. Tata își schimbă privirea. Se uită undeva, în vreme, departe. O străfulgerare luminoasă îi acoperi fața. Mă privi cu admirație.

– Dacă ai văzut ceea ce îmi spui, viața ta aparține acestor plaiuri. Tot ce vei face, toate vrerile și visurile tale vor fi legate de această vatră strămoșească. Tu știi o taină, un adevăr, un lucru mare, care te va ajuta să-ți păstrezi conștiința mereu nepătată, curată. Această umbră, cum îi zici tu, trece rar prin aceste locuri. Are un drum al ei. Un drum inaccesibil și necunoscut. Se zice că în ea sînt întruchipate toate durerile, dorurile și năzuințele oamenilor care trăiesc de mii de ani pe aceste minunate și sacre plaiuri. Cînd își schimbă drumul și e văzută de cineva, pentru acela e un semn că viața lui aparține cu totul pădurii, că el va fi ocrotit de oamenii ei, va fi viteaz, iscusit, plin de omenie, iubitor de dreptate și harnic.

Prind și hărțuiesc animalele cele mai frumoase. Retează copacii cei mai falnici. Ațîță viețuitoarele unele împotriva altora, ca să le cadă mai ușor în capcane. Adună bărbați și-i duc prin locuri străine obligîndu-i să facă braconaj. Ne umilesc. Acești braconieri tulbură ordinea statornicită aici. Astfel de primejdii au mai plutit asupra noastră. Prin organizare, unitate, gîndire și vitejie vom trece și de astădată cu bine și peste această încercare. Să mergem. Ai noștri ne-așteaptă . . .

În acea zi fierbinte, răscolitoare, în acea zi de august eram alături de tata, alături de toți luptătorii care, prin sacrificii mari, au scos pentru totdeauna braconierii de pe aceste meleaguri. A vorbit o lume întreagă de vitejia noastră.

Bucuria victoriei a fost mare. Această luptă dreaptă m-a maturizat. O forță lăuntrică îmi dădea mereu noi puteri și mă avînta în muncă. Eram găsit pe șantiere,lucram cu entuziasmul tinerei generații de după război. Experiența, interpretarea științifică a lucrurilor îmi măreau capacitatea de acțiune în lupta de edificare a noii societăți. Munca a devenit forța dătătoare de avînt și bogăție . . .

. . . Gîndurile îmi aleargă peste ani. Văd cît de repede au trecut zilele, anotimpurile, cum viața unui om e o părticică, un atom, din fluidul care curge veșnic. Acel veșnic care își menține structura infinită datorită acestui atom. Infinitul de fapt e format din segmente, din crengi, din ramuri și separat și ramura este infinită, așa cum, în acest spațiu carpatin, pădurea, plaiurile și neamul nostru au existat și vor exista la infinit.

Într-o zi cînd, în jur, forfoteau vizitatori străini, veniți să admire robustețea codrilor seculari, tradițiile milenare, noblețea, vigoarea și realizările nemuritoare din ultimele decenii, m-a cuprins dorul de munți. Mi-am luat fiul de mînă și m-am dus cu el în inima pădurii. Am început să cutreier cu el munții. Doream din toată inima să dau din nou de acea ființă a pădurilor, pe care am văzut-o cînd eram copil. Am cutreierat zeci de cărărui, am urcat creste pleșuve, am poposit în poiene miraculoase. Pe coastele unui munte, am văzut că se mișcă ceva printre jnepeni. Am tresărit. „O umbră. Se mișcă !". Umbra, simțind că e observată, a început să coboare la vale spre ruinele unei cetăți dacice.

– E umbra pe care o caut. Poartă ceva în spate. Uite cum se zbate. I-am spus precipitat băiatului, care se uita la mine nedumerit. Am alergat împreună spre vale. Îmi era teamă să nu dispară. Ne-am apropiat. Am ajuns lîngă zidurile cetății, înaintea ei. Umbra se legăna greoi și deodată a apărut în fața noastră. Purta un fel de pelerină, iar în spate avea un sac cu gura deschisă. Era un moșneag. Un moșneag cu trăsăturile feței parcă sculptate în stîncă. Am citit pe fața lui viața pădurii.

– Ce cauți aici ? Cine ești ? I-am întrebat abia ținîndu-mi răsuflarea.

– Sînt Moș Arbore.

– Ce ai în sac ?

– În sac ? Am rădăcini !

– Rădăcini ?

– Da. Rădăcini. Ce le scot din inima munților. Și duc jos, la vale. Oamenii mi le iau ca să fie viguroși, robuști și să poarte mereu în vinele lor seva acestui pămînt.

Mi-am luat băiatul de mînă spunîndu-i : „să mergem, o să-ți spun o taină, un adevăr, un lucru mare . . ."

Philologica

Ladislau Gáldi,

INTRODUCERE IN STILISTICA LITERARA A LIMBII ROMÂNE

Edi:ura Minerva, 1976

Introducere in stilistica literară a limbii române inglobează multe dintre incheierile la care Ladislau Gáldi, excelent romanist şi românist, a ajuns după o indelungată şi extrem de bogată activitate in domeniul stilisticii generale şi comparate. Fără să profeseze „modernismul" lingvistic (pe care il stăpineşte, insă, şi din care extrage cu moderaţie) şi, in acelaşi timp, fără să absolutizeze metodele „clasice", Ladislau Gáldi oferă o cercetare echilibrată şi originală a stilului artistic românesc din ultimii 100 de ani (1870-1970).

Două sint, după cite credem, principiile fundamentale ale studiului pe care il intreprinde Ladislau Gáldi asupra „uzului literar" (stilului artistic) : pe de o parte, ideea că rădăcinile unei stilistici moderne, sistematice, trebuie căutate in baza lingvistică a textului literar („stilistica limbii artistice sau, mai simplu, **stilistica literară**, nu este decit o parte a stilisticii unei limbi", p. 29), pe de alta, părerea că interpretarea stilistică nu este decit una din manifestările gindirii estetice. Ca urmare, Ladislau Gáldi are in vedere textul literar in ansamblu (şi literatura insăşi, nu doar unele dintre problemele ei) : **structura lui, stilemele** (elemente „care au o deosebită valoare expresivă şi care, datorită acestei calităţi, conturează mai precis, mai nuanţat gindirea", p. 13) şi **independenţa** lor. In conformitate cu aceste diziderate, lucrarea este deschisă de o pertinentă introducere: **Noţiuni generale** (unde se precizează conţinutul unor termeni cu care operează stilisticianul, precum şi funcţia şi valoarea lor in procesul analizei stilistice : **limbă şi stil, stilem, alegere sau selecţie, combinaţie, efect de convergenţă** etc.).

Propunind scheletul unei virtuale stilistici, valabilă, prin principiile şi soluţiile ei, oricărei limbi, Ladislau Gáldi are in vedere, insă, şi ceea ce este particular limbii (literaturii) române. Lucru evident in expunerile dedicate principalelor compartimente ale expresivităţii stilului artistic. Relevind „nuanţele de ordin stilistic", ale unor clase şi categorii gramaticale, autorul urmăreşte să inlesnească mai precisa cunoaştere a „stratificării stilistice" a formelor, specifice care contribuie la originalitatea artistică şi estetică a idiomului literar românesc.

O mare importanţă ii se acordă elementelor de fonetică stilistică. Ladislau Gáldi porneşte de la premisa că „valoarea expresivă a unei vocale sau a unei consoane se simte numai atunci cind sensul cuvintului – sau a cuvintelor – sprijină asocierile sugerate de sunetele insesi" (. 315). Interesante, in acest context, sint consideraţiile cu privire la calitatea „emblematică a formelor metrice", precum şi cele despre „expresivitatea rimelor".

Introducere in stilistica literară a limbii române işi dovedeşte pe deplin utilitatea ca un preţios şi necesar (prin caracterul inedit şi prin pertinenţa multora dintre soluţiile oferite) indreptar in analiza stilistică a textului literar.

OLIMPIA BERCA

Panoramic

● **In cinstea lui 23 August**, scriitorii Damian Ureche, Mircea Şerbănescu şi Vasile Versavia au fost invitaţii unei unităţi militare din Timişoara, spre a participa la o şezătoare literară.● **Salonul literar-ştiinţific al Bibliotecii judeţene** a consacrat zilei de 23 August expunerea „23 August 1944 – moment epocal in istoria patriei", susţinută de prof. Ion Haţegan. ● **Aceluiaşi moment aniversar** studenţii timişoreni i-au dedicat citeva acţiuni : un concurs cu premii, un montaj de poezie patriotică, o intilnire cu veterani ai războiului antifascist, programe de filme documentare şi artistice. ● **Spectacole estivale.** In fiecare duminică, formaţii ale artiştilor amatori din Timişoara evoluează pe scena din parcul rozelor, susţinind spectacole dedicate fruntaşilor in producţie ● **La cinematograful Studio** din Timişoara s-a deschis la 16 august „Săptămina filmului românesc", pe tema „Lupta poporului român pentru libertate şi independenţă naţională" ● **In seria manifestărilor cultural-politice,** menite să comemoreze istoricul act de la 23 August, se mai inscriu evocările istorice, spectacolele artistice omagiale, simpozioanele, montajele literar-muzicale organizate in intreprinderile şi instituţiile din municipiu şi judeţ, sub egida Frontului Unităţii Socialiste, Comitetului de cultură şi educaţie socialistă, Comitetului judeţean U.T.C., Consiliului judeţean al sindicatelor şi Asociaţiei scriitorilor ● **Noi apariţii la editura timişoreană „Facla"** : „Aspecte antropologice" de Lucian Blaga, „Afirmări plastice" de Mircea Deac, „Partitura unei vieţi" datorată lui Filaret Barbu şi volumul in limba germană, „Evadarea", al lui Iosif Puvak ● **Membrii Cine-Forumului,** cenaclu de cultură cinematografică al Intreprinderii cinematografice judeţene, s-au intilnit cu un grup de muncitoare de la „Industria linii", spre a viziona şi dezbate filmul „Respiraţie liberă" ● **In tabăra de creaţie interjudeţeană** din comuna Virfurile, judeţul Arad, tabără consacrată membrilor cenaclurilor literare şi artiştilor plastici amatori, au fost prezenţi ca instructori scriitorii Aurel Turcuş şi Anavi Adam, precum şi plasticienii Gheorghe Văleanu şi Constantin Răducanu. ● **Sub genericul „Peisaje industriale româneşti"** a fost vernisată, la Casa studenţilor, expoziţia cercului de artă plastică „Romul Ladea".

OBSERVATOR

Echo

Filarmonica de stat „Banatul" se află in plină activitate. Se fac intense repetiţii in vederea unor inregistrări pe care in septembrie le va face la Timişoara „Electrecordul". E vorba de două discuri mari. Unul va cuprinde trei lucrări româneşti : un concert (jazz) pentru trompetă şi orchestră avindu-l ca solist pe I. Văduva (Bucureşti) şi semnat de D. Bughici, concertul pentru vioară şi orchestră de L. Glodeanu, solist D. Podlovschi şi o lucrare timişoreană care şi-a ciştigat o binemeritată notorietate, „Exorcismele" lui R. Georgescu avind-o ca solistă pe I. Mogoş, flautistă de virtuozitate. Din repertoriul universal, simfonia I de A. Bruckner, autor care a pus in faţa orchestrelor probleme de interpretare mai puţin facile ; aşadar maturitatea acestei formaţii se vădeşte şi din abordarea cu curaj a capodoperelor brucknieriene (sigur, ne gindim aici la acea integrală care a constituit un adevărat dar pentru publicul timişorean).

Discurile se vor inregistra in ambianţa unei fericite acustici, in sala Liceului de muzică din Timişoara. Doi dirijori vor sta la pupitru : R. Georgescu şi N. Boboc. Găsim foarte oportună iniţiativa casei de discuri, mai ales in contextul in care este unanim recunoscută valoarea crescindă a formaţiei. Nu trebuie insă uitat că repertoriul orchestrei s-a diversificat prin apariţia formaţiei de cameră sau a cvartetului. Pe cind şi acestea in faţa microfoanelor ?

L. BURERIU

Ansamblul „Lugojeana"

Tradiţia cintecului şi a jocului popular are vechi rădăcini la Lugoj, intreţinute in timp, cu strălucire, de vestiţi lăutari, intre care Nica Iancovici. Insăşi afirmarea unor compozitori de talia lui T. Brediceanu, Z. Vancea, F. Barbu se datoreşte, in bună parte, obirşiei muzicii lor din melosul popular bănăţean şi mai ales lugojenesc, atestind vechi şi bogate zăcăminte de folclor pe vatra Lugojului.

Despre o activitate sistematic organizată privind cunoaşterea şi valorificarea scenică a folclorului muzical, prin intermediul orchestrei populare a casei municipale de cultură se poate vorbi incepind cu anul 1960, desfăşurindu-se o vastă activitate concertistică, atit la sediu cit şi in deplasare, precum şi cu ocazia unor evenimente.

S-a acordat o mare atenţie montării unor spectacole pe bază de libret, la realizarea cărora şi-au adus contribuţia orchestra, echipa de dansuri, soliştii vocali şi instrumentişti. Asemenea spectacole au fost : **„Drag mi-e cintecul şi jocul", „Doină, doină, cintec dulce", „Cintec drag de viaţă nouă", „Ană, Ană Lugojană", „Timişule, apă lină", „La fintina dorului".**

Pentru a se improspăta numărul componenţilor ansamblului s-au organizat periodic concursuri : „Cine cintă mai frumos muzică populară" ?, „Tinere speranţe", „Cea mai frumoasă melodie" etc., la care au luat parte tineri din oraş şi satele apropiate, aducind pe scenă melodii originale, de o valoare apreciabilă, care au fost incluse in repertoriul permanent al ansamblului.

GH. LUCHESCU

Vitralii

Patria şi scriitorii

După 32 de ani, pe treptele devenirii spre bunăstare şi frumuseţe, sunetul eliberării e pentru noi sărbătoare. Bronzul şi litera au slăvit eroii care au rămas in mausoleul lui August 1944, scriitori precum Laurenţiu Fulga, Nicolae Tăutu, Marin Preda, Eugen Barbu, au dedicat monumente in pagină, reconstituind zile şi nopţi de lupte şi eroism, jertfele aduse pentru libertatea patriei.

Generaţia noastră de scriitori, zugrăvind in paletă de litere eroismul cotidian, glorifică pulsul nou al istoriei sub efigia acestui August invincibil, 23 August semnifică, pentru noi, minuitorii condeiului, sursa inepuizabilă de descătuşare a energiilor umane, de eliberare a omului din crusta intunericului.

Refacerea patriei, suişul pe magistralele socialismului, conştiinţa nouă de făurar al unei epoci şi destin liber, iată teme care au stat in atenţia scrisului nostru, născindu-se astfel cărţile acestei etape, oglinzi de spirit ale contemporaneităţii ! Ataşament, dăruire, cunoaştere a vieţii şi cunoaştere de sine, suişul generos spre lumină fiind comandamentele care conduc inspiraţia noastră spre o zugrăvire fidelă a patriei socialiste. Şi, la confluenţa prezentului cu viitorul condeiele noastre ştiu să ardă la temperatura acestui anotimp de aur !

DAMIAN URECHE

Plastica

Cristina Renard

Pe Cristina Renard am intilnit-o prima dată in urmă cu 20 de ani, la un cerc de artă plastică, cind amindoi, adolescenţi fiind incercam să ne iniţiem in tainele desenului la bătrinul pictor Marcovici. Mai tirziu, mult mai tirziu, am reintilnit numele său pe simezele expoziţiilor de amatori. Membru fondator al Asociaţiei artiştilor plastici amatori „Romul Ladea", Cristina Renard s-a impus nu numai prin calităţile de organizator şi insufleţitor al mişcării artistice din judeţul Timiş, ci mai ales prin nivelul lucrărilor expuse cu diverse ocazii. In acest context, premiul I pentru grafică al judeţului Timiş marchează o creaţie ale cărei calităţi sint apreciate.

Cea de a doua sa expoziţie personală, de acuarele, deschisă recent la Galeria Bastion, insumind numeroase lucrări, ilustrează posibilităţile unui talent fecund şi matur.

In acuarelele sale, Cristina Renard ne apare ca „un

ochi sensibil", receptiv la frumuseţea naturii, dublat de o experienţă de practician al unei tehnici dificile. Respectul faţă de natură, poartă la această acuarelistă, paralel cu autenticitatea emoţiei, o lipsă de timiditate caracteristică artistului sigur pe mijloacele folosite. Viziunea este simplă, directă şi face trimiteri la tradiţiile peisajului inţeles in modalităţi postimpresioniste. Simplitatea este completată de autenticitatea soluţiilor. Artificiul estetizant ii este străin.

Remarcabilă coloristă, artista atacă cu vigoare armonii indrăzneţe, valorificind cu indeminare posibilităţile interferenţelor şi transparenţelor oferite de tehnica acuarelei, accentele şi estompările voalate. Dense ca stare emoţională şi expresive, peisajele sale denotă spirit de observaţie selectiv. Imaginile sint structurate din pete de culoare puse cu curaj şi accente grafice, devenind, sau mai exact redevenind panorama cu dealuri, colţuri de oraş, sate şi cimpii

Prin virtuţile tehnice şi prin forţa convingerii, prin echilibrul exprimării Cristina Renard este incontestabil o artistă plastică demnă de preţuit, o acuarelistă de foarte bună factură.

C. RADOVAN

Istorie literara

ION AGIRBICEANU, colaborator la ziare bănăţene

Cum istoria culturii româneşti o dovedeşte, sensul literaturii din provincii a fost unic. Forţe centrifuge au ordonat momentele şi etapele literaturii limitrofe, in aşa fel incit s-au integrat prin varietatea lor bunului comun, care este literatura naţională. Pe temeiul acestui dat, care motivează unitatea şi durata literaturii naţionale, se pot da explicaţii pentru preferinţa cititorilor din Banatul veacului al XIX-lea şi inceputul veacului al XX-lea pentru literatura din Transilvania şi pentru o anumită literatură cultivată in Muntenia şi Moldova.

In cadrul literaturii transilvănene, receptarea ei in marele public se datoreşte unui fapt de istorie literară. In Banat se manifestă fenomenul unui sămănătorism cu accente de iluminism intirziat, ce indrepta atenţia spre temele de bază ale acestui curent. De aici căldura cu care era intimpinată literatura transilvăneană pe tărim bănăţean. In cazul lui I. Agirbiceanu, scriitor extrem de prolific, motivarea de principiu enunţată mai sus se intăreşte şi cu una generată de caracterele prozei sale. Se publică in rubricile literare ale ziarelor de circulaţie locală, cum ar fi „Drapelul" (Lugoj, 1902-1921) şi „Românul" (Arad, 1911-1921), proze cu tematică extrasă din specificul vieţii ardelene, exaltind duritatea şi puritatea caracterelor, tendinţa moralizatoare şi tot ceea ce presupune stabilitate, ordine, durată.

Alături de numele lui I. Agirbiceanu, mai intilnim, in coloanele dedicate strict literaturii, pe acelea ale lui G. Coşbuc, Al. Ciure, Emil Isac. Prin intermediul ziarelor, bănăţenii il cunoşteau pe Coşbuc-prozatorul. Textele oferite de scriitorii amintiţi mai sus nu reprezentau mărimea reală a valorii acestor scriitori, receptarea lor făcindu-se in acelaşi spirit, al sămănătorismului. La ziarele „Drapelul" şi „Românul", scriitorul ardelean I. Agirbiceanu colaborează sub pseudonimul „Potcoavă" (pseudonimul aparţine lui I. Agirbiceanu cum notează M. Zaciu in **Ion Agirbiceanu,** Editura pentru literatură, Bucureşti, 1964, p. 51, şi D.Micu in **Inceput de secol 1900-1916, Curente şi scriitori,** Ed. Minerva, Bucureşti, 1970, p. 354), sau cu adevăratul nume. O explicaţie a poreclei „Potcoavă" ne-o oferă insuşi Agirbiceanu (**Reminiscenţe, Prietenului meu Strimbu,** „Drapelul", Lugoj, 1902, nr. 30, 9/22 martie, semnat Potcoavă) şi este legată de o intimplare din viaţa lui de seminarist.

Prozele publicate de I. Agirbiceanu in aceste reviste reprezintă momente de inceput ale carierei sale. Deşi lipsite de calităţi artistice deosebite, de amprenta scriitorului Agirbiceanu cunoscut de noi, incercările sale literare sint semnificative dovedind pe de o parte că : ziarele bănăţene publicau şi literatură din intreg spaţiul cultural românesc ; pe de altă parte că receptorului din provincie i se oferea dechiderea către literatura naţională. Povestirile publicate in „Românul" (in numerele din anii 1913-1914) se deosebesc de cele publicate in „Drapelul" (in numerele din anii 1902-1903) atit prin formă cit şi prin conţinut. Forma şi stilul acestor povestiri incep să se apropie de operele de maturitate ale scriitorului. Agirbiceanu atacă probleme de reflecţie, privitoare la viaţă, incearcă să le dea o anumită rezolvare, de obicei cu un caracter moralizator.

Interesul pentru lumea celor mulţi şi superiori, pentru aceea a „misterioşilor", a acelor plecaţi pe drumul inavuţirii, Agirbiceanu il dobindeşte mai tirziu. Din primele colaborări la „Drapelul" şi „Românul" se recunosc la Agirbiceanu teme generate de tendinţa analizei psihologice, sau de incercarea sa de a scrie proză satirică.

Tendinţa spre analiza psihologică este ilustrată in cele şase foiletoane intitulate **Celor trei studenţi din ţară** (I. Agirbiceanu **Celor trei studenţi din ţară, „Românul",** Arad, 1913, Numerele 50-55), povestiri sub forma unor răspunsuri date celor „trei studenţi din Ţară", pretexte pentru reflecţii legate de sufletul uman.

La capătul scurtei investigaţii asupra colaborării bănăţene a lui Ion Agirbiceanu, reiese cu evidenţă procesul de uniformizare cunoscut de literatura română. Agirbiceanu, din etapa la care ne referim, incă nu ipostaziază artistic neliniştea, elementul de inalt patetism moral care-l fac scriitor de interes naţional ; receptat pentru latura sa echilibrată, de un realism moralizator, Agirbiceanu devine ilustrativ pentru caracteristicile literaturii din „Drapelul" şi „Românul".

MIHAELA BABIUC

Banatica

O precizare privind biografia lui TIBERIU BREDICEANU

Compozitor, folclorist, publicist muzical, propagandist cultural, Tiberiu Brediceanu (1877-1968) a depus o muncă activă pentru afirmarea muzicii româneşti de origine populară şi cultă, pe plan naţional şi universal. După Iacob Mureşianu – fostul său profesor – Tiberiu Brediceanu s-a numărat printre primii şi puţinii muzicieni care se ocupau in vremea aceea de culegerea şi valorificarea creaţiei muzicale populare, notind sau punind in scenă nestemate ale cintecului ţărănesc. („La şezătoare", „La seceriş"). A arătat şi a demonstrat că acest gen muzical se pretează la prelucrări şi in creaţia orchestrală („Patru dansuri simfonice").

Cu toate că activitatea profesională – legată strict de nevoile materiale – l-a ţinut departe de Lugoj, de plaiurile natale, totuşi a rămas, sufleteşte, un mare bănăţean. In permanenţă s-a preocupat de viaţa muzicală a Banatului, pe care-l considera **„loc binecuvintat al cintecului",** ajutind moral şi material o serie de artişti bănăţeni, care ii solicitau ajutorul. Dar şi aceştia, la rindul lor, l-au apreciat şi venerat, executindu-i o seamă de lucrări, sărbătorindu-i cum se cuvine fiecare deceniu de viaţă.

Prima biografie mai amplă a acestui compozitor a fost realizată de către muziciana timişoreană Alma Cornea Ionescu. Datorită d-sale am avut posibilitatea să citesc citeva scrisori, care ii erau adresate de către Tiberiu Brediceanu. Scrisorile acestea confirmă dragostea muzicianului pentru Banat. De asemenea, una dintre scrisori (cea pe care o publicăm acum) infirmă greşita idee enunţată in emisiunea de la Tv („Bucuriile muzicii" din data de 2 mai 1976), anume că Tiberiu Brediceanu a fost elevul lăutarului Nica Iancu Iancovici. Este adevărat că acest violonist, păstrătorul unui vast repertoriu, cu o intuiţie genială, a ştiut să descopere şi să păstreze forma autentică a melodiilor populare, lucru care i-a fost de un real folos lui Tiberiu Brediceanu atit pentru culegerile cit şi pentru prelucrările sale folclorice. Totuşi relaţia care a existat intre aceşti doi mari iubitori de folclor este departe de a intra in sfera raporturilor profesor-elev.

RODICA GIURGIU

Mult stimată Domnişoară Alma,

Răspund cam intirziat scrisorii D-Tale din 17 a.c. din cauză că a trebuit să călătoresc la Bucureşti pentru aranjarea unor chestiuni in preajma plecării noastre la Praga şi Viena.

Mă bucur că V-aţi simţit cu toţii bine la Lugoj şi cred că vom mai putea injgheba şi alte asemenea simpatice intruniri. Invitaţia timişorenilor făcută prin D-Ta mă onorează şi Vă pun cu plăcere la dispoziţie materialul de note ad. al „Şezătoarei". Dar fiindcă altă condiţie nu ar fi decit ca lucrarea să fie inscenată in cele mai bune condiţiuni, imi iau vola a vă face intrebarea : cine se va ocupa de studierea corurilor a jocurilor, a părţii orchestrate etc. ? Soliştii – cel puţin 2 : Ileana (soprană) şi Sorin (bariton), cred că va trebui să-i angajaţi din altă parte. Ar fi d.p. Magda Mohora (care s-a măritat) şi Ionel Crişan. Sau aveţi asemenea buni solişti in Timişoara ? Reprezentarea ar avea loc in Teatru, bine inţeles ?

Intreb toate acestea fiindcă nu prea sint orientat asupra forţelor muzicale dela D-Voastră şi fiindcă venirea mea la Timişoara poate fi cel mult pe 2 zile – deci totul trebuie să fie pus la punct inainte.

Fi D-Ta aşa drăguţă, Te rog şi pune-mă in curent cu chestiunile amintite. Noi plecăm de aci numai in 3 l.c. şi prin urmare mai e timp ca să vă trimit notele.

Uitindu-mă deunăzi peste biografia mea publicată in „România nouă" am observat că in unele privinţe e greşită (cuvint ilizibil R. G.) Am copiat-o aci, din nou, completind-o cu unele date mai precise mai ales in ce priveşte studiile mele muzicale. Nepotul meu Filaret Barbu d.p., intr-o biografie a mea, spune – nu ştiu din ce izvor – că eu aş fi fost elevul lăutarului Nica. Aceasta nu corespunde adevărului. Cu Nica n-am avut alte legături decit că dela el am prins multe melodii de joc frumoase, pe care in anii 1901-1902 le-am fixat pe note, exact după cum mi le-a cintat bătrinul, pe atunci deja trecut de 80 de ani. Eu (cuvint ilizibil R. G.) am studiat pianul şi nu vioara, prin urmare ce instrucţie muzicală putea să-mi dea Nica ?

Cu cele mai bune sentimente la toţi ai voştri. Iţi sărută mina

T. Brediceanu

Istorie-document

Rezistența antifascistă în Banat

Unul din momentele grele, prin care a trecut poporul român în decursul milenarei sale istorii, îl reprezintă anii dictaturii militaro-fasciste și ai războiului hitlerist. Instaurată la începutul lunii septembrie a anului 1940, cînd România se găsea singură fără nici un sprijin din afară, în fața puterilor fasciste – nouă formă de guvernămînt – s-a caracterizat de la început prin consecințe nefaste asupra situației economice, sociale și politice din țara noastră. În acele momente dificile pentru destinele poporului nostru, P.C.R. s-a ridicat cu hotărîre și curaj împotriva guvernului fascist și a războiului hitlerist. În fruntea maselor largi populare, a tuturor forțelor antifasciste de pe cuprinsul patriei noastre comuniștii au trecut la organizarea unor puternice acțiuni de rezistență.

Cu o deosebită vigoare și intensitate s-a desfășurat rezistența antifascistă și pe meleagurile Banatului. Articolul de față încearcă să prezinte cîteva aspecte din acțiunile desfășurate de masele largi populare, din partea de sud-vest a acestei regiuni, teritoriu care în perioada analizată făcea parte din punct de vedere administrativ-teritorial din județul Caraș. Și aici ca, de altfel, pe întreg cuprinsul patriei noastre, în fruntea acțiunilor de rezistență antifascistă s-au situat comuniștii. La sfîrșitul anului 1940, pe teritoriul județului Caraș activa un comitet județean de partid, care își avea sediul la Reșița. Din punct de vedere organizatoric el făcea parte din Comitetul regional Banat al P.C.R. care mai avea în subordine încă 4 comitete județene.

Conform documentelor de partid ale vremii, Comitetul județean de partid Caraș dispunea de un număr mare de organizații de partid, care desfășurau o activitate intensă, îndeosebi în centre industriale și miniere ca : Reșița, Anina, Oravița, Ocna de Fier, Cilnic, Teregova, Bozovici, Bocșa Montană, Bocșa Română, Bocșa Vasiovei, Doman, Secul. De asemenea, un sprijin deosebit de prețios în activitatea în rîndul maselor îl reprezenta organizațiile locale ale U.T.C., care activau sub directa îndrumare și în strînsă legătură cu organizațiile de partid locale. Călăuzit de documentele elaborate de P.C.R., încă din primele zile ale instaurării noului guvern, Comitetul județean de partid a trecut la desfășurarea unei intense activități de propagandă împotriva noii forme de guvernămînt. Cu un deosebit succes s-a desfășurat în această perioadă răspîndirea de manifeste comuniste. Astfel, încă de la începutul lunii octombrie 1940, organizația locală a U.T.C. din Anina a trecut la răspîndirea de manifeste care chemau tineretul muncitor la luptă hotărîtă împotriva dictaturii militaro-gardiste.

Treptat situația populației de la sate și orașe s-a înrăutățit tot mai mult. Prețurile produselor agro-alimentare au cunoscut o creștere vertiginoasă, contribuind din plin la scumpirea vieții. Însuși prefectul județului, într-un raport de activitate, întocmit la sfîrșitul lunii octombrie 1940, era nevoit să consemneze variația mare a prețurilor la o serie de produse de consum ca : pîine, făină, untură, carne de porc, carne de vită, cartofi, fasole. Pe măsură ce greutățile atingeau cote tot mai înalte, și-au făcut apariția noi restricții privind limitarea consumului, și așa destul de scăzut, atît la sate cît și în centrele industriale. Împotriva acestor măsuri, masele populare și-au făcut tot mai simțite nemulțumirile. Chemările lansate de către comuniști aveau un ecou tot mai puternic în rîndul unor mase largi de oameni ai muncii. La începutul lunii noiembrie 1942, muncitorii de la minele din Anina au protestat vehement împotriva măsurilor luate de autorități de a le distribui pîine fabricată din făină de orz și fasole. Nefiindu-le satisfăcute cerințele, muncitorii din localitatea sus menționată au înaintat un memoriu **Direcției minelor,** în care arătau că dacă nu se va interveni pentru rezolvarea problemei alimentației, vor refuza să mai muncească. Temîndu-se de o răzvrătire în masă, autoritățile au fost nevoite să bată în retragere, promițîndu-le că vor înlocui pîinea din făină de orz și fasole cu pîine din făină de porumb. Acțiuni asemănătoare vor desfășura în perioada următoare minerii de la mina Cozla și muncitorii societății U.D.R. din Reșița.

Înspăimîntate de amploarea acestor acțiuni, autoritățile locale au fost nevoite, ca și în cazul minerilor, să promită remedierea situației, raportînd cu îngrijorare, pe de altă parte, forurilor superioare, că dacă nu vor fi luate măsuri din timp condițiile respective „vor putea duce la revolte în masă, cu consecințe grave pentru ordinea superioară".

Treptat, criza economică s-a adîncit, datorită inflației care a crescut într-un ritm rapid. Drept consecință, puterea de cumpărare a salariilor a scăzut. Acest lucru a dus la apariția unor noi frămîntări în rîndurile populației. Muncitorii din Reșița – consemna un raport informativ de la sfîrșitul anului 1942 – se arată profund nemulțumiți, atunci cînd sînt achitate rațiile de alimente și afirmă că după aceste cheltuieli, nu le mai rămîne aproape nimic. Aceeași atitudine era semnalată și din partea funcționarilor. Presiunile permanente ale reprezentanților funcționarilor din Reșița au făcut ca Direcția uzinelor să treacă la dizolvarea societăților lor.

Cu toate măsurile luate, acțiunile de rezistență a maselor nu vor putea fi oprite. Un loc important în ofensiva antifascistă a proletariatului cărășean îl va avea mișcările greviste. Cu toate că grevele erau strict interzise de către autorități în numeroase rînduri. Primele acțiuni greviste vor avea loc la începutul lunii octombrie 1940 la Anina și Reșița. Informînd organele superioare despre cauzele care au dus la declanșarea acestora, autoritățile locale erau nevoite să constate rolul important jucat de elementele de stînga, precum și faptul că breslele, căminul muncitoresc, cinematograful au devenit puternice focare de propagandă comunistă pentru muncitorii din localitate. În ciuda faptului că un număr mare de întreprinderi și mine au fost naționalizate, iar muncitorii mobilizați pentru muncă, printr-o serie de legi și decrete, în baza cărora orice nesupunere la ordine era aspru pedepsită, acțiunile greviste vor continua și în anii următori. La 31 august 1942 va izbucni greva lucrătorilor de la șantierul C.F.R. Moniom-Caraș, datorită unor rețineri ilegale din salariu. În august 1943, vor înceta lucrul muncitorii de la Întreprinderea chimică (pentru distilarea lemnului) din Bozovici. Numeroase acțiuni greviste cu caracter demonstrativ se vor desfășura în cadrul unor secții ale uzinelor U.D.R.

Înfrîngerile armatelor hitleriste pe toate fronturile, ascuțirea contradicțiilor interne a avut drept consecință și pentru masele populare din județul Caraș : – creșterea spiritului de luptă. Ținînd cont de indicațiile C.C. al P.C.R., comuniștii au trecut la folosirea unor noi forme de luptă împotriva guvernului fascist și războiului hitlerist. Dintre acestea, cea mai eficientă s-a dovedit a fi sabotarea directă a producției de război. După cum rezultă din rapoartele de activitate ale Comitetului regional Banat al P.C.R., din notele informative și corespondența organelor represive la Reșița, Anina, Oravița, Bocșa Montană, Cozla au fost organizate un mare număr de acțiuni de sabotaj. Alertate de amploarea acestor acțiuni, autoritățile locale au trecut la intensificarea măsurilor represive. Cei arestați au fost trimiși în fața Tribunalului Militar din Timișoara. Cu toate mijloacele și metodele folosite, organele represive nu au putut smulge dovezi compromițătoare scontate. Opinia publică din Banat s-a ridicat în sprijinul celor arestați. Cu toate acestea, în urma dezbaterilor procesului deschis în ziua de 9 aprilie 1943, o parte din cei arestați au fost condamnați la ani grei de închisoare. Deși acest lucru a afectat puternic activitatea desfășurată de organizațiile de partid, acțiunile de rezistență vor continua și pe mai departe. Trăgînd învățăminte din cele întîmplate, Comitetul regional Banat de partid va trimite noi cadre, care vor începe acțiunea de refacere a rîndurilor partidului. Nu peste mult timp rapoartele aparatului informativ local vor fi nevoite să consemneze cu stupefacție că activitatea comunistă s-a reactivizat.

Ca și muncitorimea, populația satelor, după o serie de încercări mai timide, în primii ani va trece la acțiuni hotărîte. Pe lîngă refuzul și sabotarea muncilor forțate, numeroși locuitori ai satelor din această parte a țării au opus o dîrză rezistență rechizițiilor forțate de cereale și animale.

Prin organizarea unui mare număr de acțiuni anifasciste, în cadrul cărora, alături de populația românească, s-a alăturat și cea a naționalităților conlocuitoare, oamenii muncii de pe întreg cuprinsul județului Caraș și-au adus o contribuție importantă la lupta națională antifascistă organizată și condusă de P.C.R. în anii dictaturii militaro-fasciste și ai războiului hitlerist.

VASILE DUDAȘ

August biruitor

(Urmare din pag 1)

trăim un război total, și cum moare soldatul pe front, așa să moară și cel din spate".[7] Aceasta presupunea și însemna mobilizarea totală a forțelor materiale și umane ale României.

Abordînd problema din punct de vedere strategico-militar, ne reținem atenția cel puțin două chestiuni.

1.În cazul în care situația permitea Germaniei hitleriste să facă uz de Munții Carpați, România ar fi devenit teatrul unui război cu adevărat pustiitor, cu consecințe incalculabile pentru economia țării, pentru poporul român ;

2. O astfel de situație ar fi dus la prelungirea sigură a războiului hitlerist. Aici nu trebuie uitat faptul că Germania hitleristă experimentase deja proiectilele și bombele V_1 și V_2, în bombardarea Angliei, în mod deosebit a Londrei, încerca să pună la punct în laboratoare procedeele de fabricare a bombei atomice care, ajunsă în mîna lui Hitler, ar fi fost aruncată cu siguranță mai întîi pe teritoriul unde se desfășura teatrul de război antisovietic. Deci, chiar acest simplu raționament ne conduce la concluzia că, în condițiile continuării războiului antisovietic, avînd în vedere împrejurările de mai sus, România ar fi fost supusă unui dezastru național iremediabil.

În acele timpuri, o parte a cercurilor burgheziei române s-a declarat favorabilă variantei guvernului englez, prezidat de Winston Churchill. Acesta a formulat ideea cu privire la două invazii concomitente : una în vest, iar cea de a doua în Balcani. Premierul englez „dorea să pătrundă în Europa Centrală, cu scopul de a ține Armata Roșie în afara Austriei și României și chiar a Ungariei, dacă ar fi fost posibil".[8] Se poate aprecia că faimoasa variantă a lui Churchill „urmărea limitarea înaintării armatelor sovietice spre apus și asigurarea poziției dominante a Marii Britanii în Europa postbelică".[9] Or, punerea în practică a acestei variante ar fi avut ca rezultat dezorganizarea rezistenței antifasciste a popoarelor balcanice, continuarea și permanentizarea regimurilor exploatatoare, înăsprirea asupririi naționale și sociale.

În opoziție cu politica cercurilor reacționare și fasciste, Partidul Comunist Român a militat statornic pentru încheierea unui larg front de luptă împotriva fărădelegilor cercurilor guvernante antonesciene, a războiului antisovietic, pentru întoarcerea armelor împotriva trupelor hitleriste, pentru preîntîmpinarea catastrofei naționale și redobîndirea independenței și suveranității patriei.

Momentul de răscruce întîlnea factorii și condițiile obiective și subiective necesare deznodămîntului : adîncirea contradicțiilor regimului burghezo-moșieresc, apariția și plasarea pe primul plan a noilor contradicții rezultate din ocuparea țării de către Germania hitleristă și din regimul de dictatură militaro-fascistă, o puternică stare de spirit antifascistă, antihitleristă, în rîndul clasei muncitoare, al țărănimii, al intelectualității, al întregului popor. Pornind de aci, P.C.R, a indicat calea salvării naționale, a redobîndirii independenței și suveranității patriei : insurecția națională armată, antifascistă și antiimperialistă.

Declanșată în condițiile înaintării nestăvilite a vitezelor armate sovietice pe frontul Iași-Chișinău, insurecția românească a triumfat. Reprezintă un merit istoric al P.C.R. faptul că, așa cum arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu, „a reușit să găsească calea pentru colaborarea cu toate forțele antifasciste în vederea răsturnării dictaturii militaro-fasciste, scoaterii României din războiul antisovietic și alăturării sale coaliției antihitleriste, dezvoltării democratice a țării".[10]

Insurecția biruitoare pe întreg cuprinsul patriei a declanșat o atmosferă de puternic entuziasm, de mare luptă în rîndul maselor populare.[11] Ea a determinat o condiționare reciprocă, exemplară, între popor și armată. Astfel, în jurnalul de război al Înaltului Comandament al Wermachtului, din 25 august 1944, se arăta că este vorba de o acțiune «bine pregătită, efectuată în înțelegere cu armata (...). Poporul și trupele sînt ținute la curent prin radio și își manifestă adeziunea».

Deși în acele zile clocotitoare, emițătorul radiofonic hitlerist din România, „Lise II", nu mai prididea cu știrile despre „eșecul" insurecției, afirmînd că părți din armata română trec de partea trupelor germane, în care sens lansa apel după apel, trupele române, de la soldat la general, dădeau lovituri de grație ocupantului hitlerist.

Întreaga suflare patriotică, democratică și revoluționară din România a răspuns cu entuziasm nestăvilit chemărilor P.C.R., punînd în practică în mod exemplar strategia insurecțională a acestuia – singura cale de salvare a ființei naționale a poporului nostru. Înscris cu litere de aur în istoria multimilenară a poporului, august biruitor ne-a asigurat libertatea, independența și suveranitatea dobîndite prin luptă. Pentru că, „Libertatea unui popor se cucerește prin luptă și se menține prin luptă. Independența unei țări și a țării noastre în special a fost cîștigată prin luptă".[12]

Poporul nostru, masele largi populare de la orașe și sate, indiferent de naționalitate, cinstesc cea de a 32-a aniversare de la victoria insurecției naționale armate, antifasciste și antiimperialiste printr-o activitate dinamică și responsabilă, printr-o angajare fermă și conștientă de materializare a Programului Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și al înaintării patriei noastre spre comunism.

1) Nicolae Ceaușescu, „Expunere cu privire la activitatea politico-ideologică și cultural-educativă de formare a omului nou, constructor conștient și devotat al societății socialiste multilateral dezvoltate și al comunismului în România", Editura politică, București, 1976, p. 23.
2) Nicolae Ceaușescu, „România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate", vol. 5, Editura politică, București, 1971, p. 866.
3) Nicolae Ceaușescu, „România pe drumul desvîrșirii construirii societății socialiste", vol. 1, Editura politică București, 1963, p. 375.
4) Nicolae Ceaușescu, „România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate", vol. 5, Editura politică, București, 1971, p. 866.
5) Nicolae Ceaușescu, „România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate, vol. 4, Editura politică, București, 1970, p. 369.
6) Hans Friessner, „Verratene Schlachten", (Bătălii trădate), Horsten Verlag, Hamburg, 1956, p. 177.
7) Citat după Titu Georgescu, „Între două revoluții", Editura „Scrisul românesc", 1974, p. 338-339.
8) Roosvelt Elliott, „Așa a văzut-o el", Editura Forum, București, 1946, p. 207.
9) „Marea conflagrație a secolului XX", Editura politică, București, 1971, p. 319.
10) Nicolae Ceaușescu, „România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate", vol. 4, Editura politică, București, 1970, p. 249.
11) „România liberă", din 24 august 1944.
12) „Scînteia", nr. 221 din 13 mai 1945.

Consemnări

Compozitorul țăran NICOLAE PEIA și mișcarea artistică amatoare

Pentru întregirea bogatei activități culturale desfășurate de dirijorul, instructorul și compozitorul țăran Nicolae Peia, trebuie să adăugăm și mișcarea artistică amatoare din localitatea Șoșdea (jud. Caraș-Severin), al cărei întemeietor și îndrumător neobosit a a fost pentru întreaga perioadă dintre cele două războaie mondiale.

După încercări timide în tendința de organizare și înjghebare a unor formații artistice permanente, la sfîrșitul deceniului III, alături de formația corală, se constituie, din îndemnul și prin munca lui Nicolae Peia, o puternică trupă teatrală și o orchestră de muzică populară. Printre primele încercări teatrale a fost piesa „Urmările beției", interpretată cu mult simț artistic de către tinerii : Rusalin Drăgan, Elisabeta Dențean, Ion Mureșan și alții. Aceasta primă încercare reușită va duce la formarea unei „Societăți de diletanți" care va pune în scenă cunoscuta piesă a lui Molliére „Doctor fără voie" și cu care vor debuta într-un program prezentat la Șoșdea la 25 decembrie 1928. În interpretarea dificilelor roluri s-au remarcat : Nicolae Peia, N. Beca, Rusalin Drăgan, Nicolae Mioc, Cornelia Mioc, Mariana Maghețiu și Zenovia Dencean. Spectacolul s-a bucurat de un succes deosebit, mai ales că toți tinerii actori purtau costume de epocă, împrumutate de la teatrul din Timișoara.

După anii crizei economice, care corespund cu o perioadă de stagnare în mișcarea culturală din localitatea Șoșdea, același neobosit instructor care a fost Nicolae Peia trece la înjghebarea unei noi orchestre țărănești și a unei „trupe de diletanți", în cadrul cercului cultural-artistic „Astra bănățeană" din Șoșdea, punîndu-se în scenă, de data aceasta, o piesă românească, „Năpasta", de I. L. Caragiale. La 6 noiembrie 1938 a avut loc prima reprezentație a trupei Șoșdea în localitatea vecină, Gătaia. În interpretarea rolurilor s-au remarcat Nicolae Peia, în rolul lui Ion Nebunul, Valeria Peia în rolul Anei, învățătorul Creiniceanu, în rolul lui Gheorghe și Nicolae Lupulescu în rolul lui Dumitru.

În aceeași perioadă, alături de trupa de teatru s-a făcut remarcată, prin rezultate deosebite și cu aceeași participare intensă, și întreaga viață culturală din localitatea Șoșdea, formația de călușari, înjghebată în 1922, din tinerii instruiți de Trandafir Mureșan, avînd ca vătaf, tot din acel an, pe tînărul și talentatul animator cultural care a fost și va rămîne Nica Gavrilă.

Această formație, renumită în întreg Banatul, participă în mai 1922 la manifestările culturale de la Alba-Iulia, alături de alte 11 formații din întreaga țară și unde succesul va fi la fel de mare, reușind în final să ocupe unul din primele locuri.

MIU STRAIN

LIRICĂ POLONEZĂ

Anna Kamienska

IMN

Intrind in pintecele noastre piinea şi carnea
aduc cu ele sucul pămintului
şi ţipătul animalelor infricoşate.
Sorbim pelinul luncilor,
lingem cărbune şi sare.
De aceea
pămintul este mereu chipeş şi minunat.
Tălpile desculţe tinjesc după pămint.
Să-l calce şi să-l sugrume,
să simtă asperităţile lui
emanind viaţă şi moarte.
Şi in carcasa lui, in ea numai,
ne legănăm in vecii vecilor.

Wislawa Szymborska

PROBĂ

Cintec, cintecel, mă tot amărăşti,
Că pe deal m-am dus şi n-am inflorit.
Măceşul se preface in trandafir. Asta bine o ştiu.
Frunze am incercat să fac. Vreau să inmuguresc,
Nici n-am răsuflat – doar voi fi ascultat,
şi clipa inchiderii in Floare am aşteptat.

Cintec, care pic de milă n-ai :
am un singur trup, care nu se preface in nimic,
pină in măduva oaselor identică s'nt.

NĂSCUT

Aceasta-i aşadar mama lui.
Această femeie micuţă.
Făptaşa cu ochi căprui.
Barca cu care odinioară
a plutit la mal.

Din ea a venit
pe lume
in neveşnicie.

Născătoarea bărbatului
cu care străbaţi şi prin foc.

Deci ea, singura
care nu l-a ales de-a gata,
definitiv.
Singură l-a prins
intr-o piele pe care o cunosc,
şi-a legat-o de oasele
ascunse in faţa mea.

Singură i-a fixat
ochii lui căprui,
cu care s-a uitat la mine.

Deci ea-i alfa lui.
De aceea mi-a arătat-o
Născut.
Aşadar şi el e născut.
Născut ca toţi.
Ca şi mine,
o muritoare.
Fiul unei femei adevărate.
Venit din adincurile corpului.
Călător spre omega.

Ameninţat
cu lipsa ei
de pretutindeni,
in orice clipă.
Iar capul lui
capul din perete
care cedează cu timpul.

Iar mişcările lui
sint subterfugii
de la pedeapsa generală.

Am inţeles
că a străbătut calea jumătate.
Dar nu mi-a spus asta,
nu.

– E mama mea –
doar atita mi-a spus.

CRISTINA RENARD : „La bătrîna"

Zbignew Jerzyna

*

Cind se va stinge cerul dragostei,
steaua va plinge.

Capul trebuie să-l ridicăm sus
ca s-o vedem.

Prin lacrimile ce curg din steaua fierbinte
lucreşte spuza.

Dragoste, să ne uităm unul la altul,
cum se uită copiii

Căci mormintul dragostei
nu-i din flăcări.

Chiar dacă incearcă s-o oblige
la umilire.

În românește de
NICOLAE MAREŞ

Coordonate literare

(Urmare din pag. 1)

vidului cu ţara, al destinului uman în relaţie cu socialul.

O privire asupra liricii contemporane descoperă continuitatea într-o poezie impresionantă a poeţilor impuşi în perioada dintre cele două războaie mondiale. Se desăvîrşeşte creaţia poeţilor debutanţi în preajma războiului – Dimitrie Stelaru, Geo Dumitrescu, Virgil Teodorescu, Gellu Naum. Respingînd o anume poezie depăşită, aceşti poeţi revitalizează lirica, de la ei punîndu-se chiar problema reconsiderării esteticii poeziei. Spre limpezimea împlinirilor ajunge poezia lui Ştefan Aug. Doinaş sau Vasile Nicolescu, iar unii poeţi din generaţia anilor şaizeci, în drum spre maturitate, devin exemplari (Nichita Stănescu, Ioan Alexandru). Apar poeţi mai noi de un talent deosebit – Dan Laurenţiu, Dan Mutaşcu, Duşan Petrovici, Adrian Popescu, Dorin Tudoran. Dintre poeţii încă la un singur volum se impun Ion Mircea, Dan Damaschin, Carolina Ilica, Aurel Turcuş, Nicolae Dolângă, Lucian Bureriu, Ioan Matei, Marin Constantin.

Într-o analiză retrospectivă, poezia lui Anghel Dumbrăveanu lasă mai evidentă claritatea unui profil liric. O poezie care s-a impus prin îmbinarea dimensiunilor nostalgice, desprinse din uşor sesizabile regrete ori tristeţi, cu atitudinea fortifiantă. Sensurile ei adevărate trebuiesc căutate în voluptatea celebrării forţelor naturii, în simboluri esenţializate, prin care se modelează existenţa şi se desfăşoară pasiunea devorantă a erosului. O posibilă coordonată a poeziei realului şi angajării civice încadrează poezia lui Alexandru Jebeleanu, poet laborios şi afectiv, atras de „nostalgiile solare". O poezie remarcabilă prin forţă şi prospeţime scrie Duşan Petrovici, avînd o bună stăpînire a cuvîntului. Aurel Turcuş se dovedeşte preocupat de virtuţile poetice ale folclorului, iar Nicolae Dolângă de afectele adolescenţei şi de presiunea unui peisaj apropiat. Ca şi în cazul prozei, posibilitatea exemplificărilor rămîne deschisă.

Avînd această perspectivă, de peste trei decenii, asupra evoluţiei literaturii actuale, se pot opera ordonări şi sinteze care să surprindă dinamica fenomenului literar contemporan, extrem de profund şi de vast. Asemenea lucrări, aşteptate cu interes, se dovedesc mai mult decît oricînd utile şi necesare.

FOILETONUL SĂPTĂMÎNII

Taine ale civilizaţiilor dispărute (VIII)

de Dan Nemesnic

Jon Idris, popularul scriitor australian a trăit cîtva timp printre băştinaşii din strîmtoarea Tores. În cartea sa Tobele meriIor, el vorbeşte despre aşa-zisele „booya" (buia) pe care le-a primit în dar de la localnici. Acestea reprezintă un fel de garnituri de pietre ovale introduse în cîte o trestie groasă de bambus. Pe insulă se aflau doar trei asemenea „sceptre". În momentul în care una din căpetenii îndreptă acest instrument spre cer, apărea un fel de fulger albăstrui-verde, un „blitz" cu o lumină orbitoare

O poveste asemănătoare, dar de partea cealaltă a Pacificului – în America de Sud, ne-o spune Barco Centenerra, cronicarul conchistadorilor. El descrie cum a fost descoperit oraşul Gran Marco, în apropierea izvoarelor Paraguayului, în Matto Grosso : „În vîrful unui stîlp înalt de opt metri se afla o lună mare care ilumina tot locul, alungînd întunericul".

Cu cincizeci de ani în urmă, băştinaşii din Matto Grosso îi povestiră colonelului Fowcett că au putut să vadă o misterioasă „lumină rece" în pierdutele oraşe din junglă. Colonelul îi scrie unui prieten : Oamenii aceia au o sursă de iluminare pe care noi n-o cunoaştem (...) în fond, ei sînt descendenţii unei civilizaţii dispărute care şi-a păstrat vechile descoperiri". Din cînd în cînd, şi astăzi, din noaptea junglei, apare cîte un oraş care zăcuse secole întregi în necunoaştere. Fowcett afirmă că ar fi descoperit un asemenea oraş . .

Istoria ne arată că preoţii templelor din India, Sumer, Babilon şi Egipt, precum şi confraţii lor de cealaltă parte a Atlanticului – din Mexic şi Peru – erau şi un fel de păstrători ai tainelor ştiinţei şi totodată, adevăraţi cerberi, cu arma în mînă, împtriva unor vicisitudini care surveneau în plina înflorire a epocii lor. Uneori, aceşti oameni învăţaţi, ştiau să şi prevadă ce fel de nenorociri o să se abată asupra lor. Cele dobîndite prin zbaterea necontenită a minţii trebuiau păstrate la loc sigur, tăinuite. Aşa cum spune Valeri Briusov : „Poeţii şi înţelepţii / păstrătorii sfintelor Taine / îşi ascundeau aprinsele torţe / în peşteri, catacombe şi deşerturi". Ecouri ale acelor străvechi ştiinţe ajung şi în vremea noastră. Astfel, în valea Kulu din Himalaia există un vechi bram al lui Şiva. Aici se află un stîlp de 18 metri, care are proprietatea de a „atrage fulgerul" pentru a „sfinţi" o statuietă a lui Şiva depusă la piciorul stîlpului. Fulgerul este într-adevăr atras de acest stîlp iar statuieta spartă este lipită la loc şi pregătită pentru o nouă „sfinţire", la o nouă furtună. Iată că putem spune cum conductorii electrici erau cunoscuţi cu multe sute şi mii de ani în urmă.

De fapt, „lampa eternă" a ştiinţei a luminat mereu drumul acelor care şi-au chinuit mintea şi mîna pentru alungarea întunericului atitor secole de restriştе şi frig. O lumină mereu aprinsă era visul îndepărtat al acestor înţelepţi.

OGLINDA MAGICĂ A LUI ŢIN ŞI

Din cînd în cînd apare cîte-o ştire în ziare care face senzaţie : în cutare loc medicii au reuşit o intervenţie fără precedent, în altă parte transplantul de cord s-a făcut în condiţii ireproşabile. Operaţia pe creier cu ajutorul laserului a reuşit, etc, etc. Progresul medicinei este evident. O serie de boli au fost eradicate total, poeţii nu mai mor de tuberculoză, antibioticele sînt extraordinare, iar chirurgia pare că se întrece pe sine ; omul dezmembrat, deşirat, debusolat este salvat din cele mai critice situaţii . . . Medicina face într-adevăr minuni. Lucru perfect adevărat. Emblema ei – caduceul lui Hermes în jurul căreia se încolăcesc cu graţie doi şerpi, şi un coif înaripat – străvechiul simbol, ne dă nouă şi nouă speranţe în lupta împotriva bolii.

Iată însă că aceleaşi ziare ne aduc citeodată veşti care sînt în măsură să producă o şi mai mare senzaţie. Bunăoară, în urmă cu cîţiva ani, o expediţie arheologică a scos la iveală, în celebra Vale a Regilor, cîteva mumii neobişnuite. Multe din ele aveau dinţii puşi parcă de cei mai iscusit stomatolog al zilelor noastre. Şi totul s-a întîmplat cu mii de ani în urmă ! Mai departe. Dincolo de Atlantic, pe teritoriul Mexicului de astăzi, o serie de cranii ale vechilor maya evidenţiau aceeaşi iscusinţă a strămoşilor dentiştilor de astăzi. Coroanele şi plombele puse atunci, sînt şi acum intacte, iar medicii noştri constată cu uimire că, în acest caz este vorba de specialişti adevăraţi, care, lucrînd cu diverse instrumente adecvate, au respectat întotdeauna părţile vitale ale dintelui.

(VA URMA)

COLEGIUL DE REDACŢIE :

ION ARIEŞANU (redactor şef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor şef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRĂGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor şef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACŢIA ŞI ADM. – TIMIŞOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3–33–90, 3–33–76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVII ● 26 august 1976 ● Nr. 34 (444) 8 pagini 1 leu

Ioana Kassargian

Figură notabilă a sculpturii noastre contemporane Ioana Kassargian a început, prin anii 60, a face o sculptură în care elemente ale unei stilistici și concepții arhaice a formelor o făceau să modeleze figuri în care accentul cădea pe masivitate, pe rondoare și staticul monumental, dar și pe o stranie spiritualizare, ca niște enigmatice efigii, ale personajelor. Fază cu realizări notabile, dar de tranziție, căci curînd sculptorița tinde spre o eliberare a formei de prea multa și stricta ei determinare materială, concepînd acum volume de marcată fluiditate. Fluiditate care se naște din acea dinamică de care vorbeam, cînd personajul, forma sînt concepute fie într-o stare de mișcare, fie într-una de alcătuire a ei sau de tranziție. Aflată în mișcare în spațiu, forma se luptă cu acesta și din aceste contrarii se naște o modelare a ei ca și cum acel spațiu ar fi acționat direct și modelator cu acea mîngîiere-ardere pe care le imprimă spațiul Icarilor care se prăvălesc, învinși sau învingători, în el. Ființele Ioanei Kassargian au mereu acea stare de combustie internă, de veșnică mișcare, de aspirație spre Zenitul sublim. Ele se elansează mereu, curg într-o posibilă ipostază a timpului care le primește și pare a le transporta mereu cu el fără să le abandoneze în durata unei clipe, a efemerului. Venind dintr-o memorie a timpului aceste fi-

ION TĂTARU

(Continuare în pag 6)

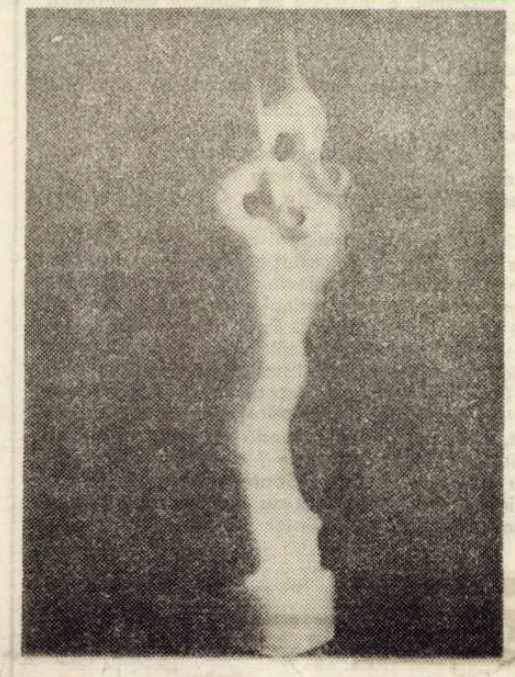

Ilustrațiile din acest număr : Ioana Kassargian

Convorbiri

Cu AGATHA BACOVIA

– Stimată Agatha Bacovia, știm că ați debutat în 1918, la revista „Scena", după cum tot atît de bine știm că drumul dv. în poezie a început cu mult mai devreme. În 1923 vă apărea volumul de debut intitulat „Armonii crepusculare". Cum vă priviți astăzi, din perspectiva celor peste cinci decenii de activitate, debutul din 1923 ?

– Am debutat în revista literară „Scena", unica publicație literar-artistică din 1918, țara noastră aflîndu-se sub ocupație germană. Dar am scris poezii de la o vîrstă fragedă, fără să reținu mai tîrziu decît pe cele care am avut convingerea că într-adevăr mă reprezintă. Mă preocupau nuanțele, subtilitățile, formele cît mai fluide, adecvate de altfel acelor peisaje celeste de care abundă volumul „Armonii crepusculare". Cele mai multe sînt teme de reverii și contemplării în amurgire. „Orgia amurgului" e numai una din poemele cu acele eterice viziuni care revin mai în toate contemplațiile și piesagiile acestui prim volum. O adevărată sete de evadare mă atrăgea mereu spre alte înalturi, cu alte preocupări, reverberații. încît uneori aveam puternica impresie că mă înalț, plutesc printre lucruri. Din astfel de trăiri s-a născut poezia mea de atunci și de mai tîrziu.

– Ce personalități au îndrumat primii pași ai carierei Dv. literare ?

– Ani îndelungi am păstrat taina scrisului meu. Nu arătam nimănui, nici chiar surorile mele nu știau că scriu versuri. Citeam foarte multă poezie română și mai ales franceză, a tuturor marilor poeți și, atunci cînd mă reciteam, mi se părea atît de modest scrisul meu și-mi spuneam : cum să îndrăznesc să mă cred vreodată autoare ? De aceea, nu mi-a îndreptat nimeni pașii în literatură, decît, poate, destinul care voia să-mi fie poetic. Deveneam exigentă cu versurile mele, distrugînd ceea ce credeam că nu mă reprezintă. Mereu aveam în minte imperativul lui Maiorescu : prima grijă să fie forma poetică, firește și fondul cît mai original. De altfel, cînd la Institutul de literatură s-a discutat volumul „Armonii crepusculare", magistrul Mihail Dragomirescu a tras concluzia că posed forma artistică și aceasta e semnul talentului, iar în revista sa, „Falanga", mi-a publicat o poezie a cărei formă a găsit-o desăvîrșită... se chema „Clipe de înserare". Tabloul foarte pictural l-a reținut. Cine însă a stăruit să public în volum poezilie din „Armonii" a fost poetul Dimitrie Nanu. Ulterior, cînd am început colaborarea la „Viața nouă", a lui Ovid Densușianu, marele și distinsul meu profesor m-a stimulat în publicarea celui de al doilea volum al meu : „Muguri cenușii".

– De la „Armonii crepusculare" la „Lumină" ... o traiectorie lirică ascendentă, căreia i se adaugă volumele apărute în ultimii ani „Cu tine noapte", „Versuri și proză", „Versuri". Lirismul dv., amintind prin suavitatea imaginilor estetica simbolistă, s-a îmbogățit substanțial, prin lărgirea registrului tematic și prin descoperirea unor noi modalități de expresie.

– De la „Armonii crepusculare" la „Lumină" o linie ascendentă ? Este și distanță în timp de la un volum la altul și evoluția este firească atunci cînd trăiești fără discontinuitate poezia, și mai ales cînd o cultivi, fiind mereu în centrul ei de gravitație. Cînd trăiești, simți și gîndești poetic, în pofida oricăror impedimente, vibrația lirică, viziunea artistică, adîncimea cugetării e firesc să stimuleze acea linie ascendentă de care vorbiți și să o perfecteze. Că lirismul meu, prin suavitatea și muzicalitatea imaginilor amintește estetica simbolistă nu e de mirare. Am străbătut prin cultură literară toate curentele literare și cu toate am avut similitudini, datorită unui simț oarecum eclectic, am unele tușe din toate. Dincolo de simbolism, am căutat ritmuri și mi-am găsit o expresie personală, tot datorită evoluției inerente...

– Care credeți că trebuie să fie condiția poeziei actuale ?

– Prima condiție este, firește, TALENTUL, cu majuscule. Cultura literară, axarea tematicii în contemporaneitate, în vederea reflectării ei cît mai veridice.

MARIUS POP

(Continuare în pag. 7)

Noblețea artei și frumusețea morală

Civilizația modernă a socialismului face apel și cultivă prin toate mijloacele interesul pentru artă și morală, pentru modelarea demnității, cinstei, cutezanței etc. Forța de influențare multiplă a artelor provine din faptul că arta poate sprijini aspirația omului către cele mai nobile valori ale eticii comuniste. Arta este o activă participantă la soluționarea conflictelor morale, prin confruntarea caracterelor sau a idealurilor morale contradictorii. Vigoarea etică a artei este pe undeva mai puternică decît cea teoretică a moralei, pentru că în exprimarea sensibilă a fenomenelor negative, a apucăturilor și mentalităților reprobabile, ea aduce o critică emoțional-estetică, o sancționare care poate fi mai eficientă și, în unele cazuri, chiar vehementă și demascatoare. În artă deslușim întotdeauna o simpatie sau dezaprobare a artistului față de trăsăturile etice negative, față de mentalitățile învechite etc. În opoziție cu concepția utilitarismului etic, arta și morala comunistă au ambele în vedere desăvîrșirea omului pentru omenire. Aspirația permanentă a omului către artă și tendința statornică pentru bine reprezintă baza obiectivă a solidarizării celor două forme ale conștiinței sociale. Necesitatea artistică poate alimenta esența creatoare a omului și profilul său moral, pentru că o imagine artistică este o creație originală, capabilă să determine admirația pentru „universul uman palpitant", sau reprobul față de faptele imorale. Această reacție pe care o numim trăire estetică reprezintă de fapt și o reacție morală. Cu toată evidența acestui adevăr, au fost teoreticieni care au pus în opoziție morala și arta, criteriile estetice și cele etice. B. Croce, de pildă, aprecia că imaginea artistică va oglindi „un act lăudabil sau reprobabil din punct de vedere moral, dar imaginea nu e nici lăudabilă, nici responsabilă moralmente" (Breviar de estetică, Ed. științifică, 1971, p. 70). **Un asemenea punct de vedere ar putea fi susținut numai dacă vedem în imagine formă pur estetică și în artă frumusețe absolut autonomă. În realitate, imaginea artistică și arta sînt forme care comunică sensuri și semnificații, deci un bogat conținut spiritual. Imaginea poate avea ea însăși o încărcătură morală deoarece în calitatea ei de formă, transportă și comunică un anumit conținut ideatic, afectiv, care poate fi, în multe cazuri, chiar un conținut de natură morală. Imaginea nu este un simplu amestec al conținutului și formei, ci o sinteză, un tot viabil și ca atare nu se poate disocia, decît numai teoretic, componenta spirituală a conținutului de cea material sensibilă a formei. Frumosul nu are dreptul să încalce normele morale, chiar dacă este altceva decît binele, după cum arta de a trăi frumos viața are sarcina de a acuza artistic anumite carențe morale. I. Vianu releva că „arta nu trebuie să predice morala" pentru a răspunde la cerințele etice, sau altfel spus arta e morală fără ca ea să moralizeze. Deși aceste probleme par clare, există încă numeroase poziții și nuanțe contradictorii. J. M. Guyau considera și el : „cu toată identitatea între sentimentul moral și cel mai înalt sentiment estetic, arta este cu totul altceva decît morala".** (Les problemes de l'esthétique contemporaine, **Ed. Alcan, Paris, ed. II, p. 52). Se înțelege că arta și morala sînt două forme distincte ale conștiinței sociale, cu obiective și modalități deosebite de comunicare. Avem totuși datoria, pe care ne-o impune spiritul obiectiv al cercetării, să vedem, alături de caracterul specific, de autonomia valorilor etc. și interacțiunea, legătura, colaborarea dintre artă și morală. Dacă arta are un rol integrator și calitatea de a fi polisemantică, ea nu poate să se sustragă țelurilor de a „călăuzi" pe oameni spre bine și virtute. Frumusețea artei se întemeiază mai sigur pe strălucirea curățeniei spirituale, pe lupta pentru demnitate, pe hotărîrea neclintită de a trăi din munca și banii cîștigați cinstit (nu din plocoane, atenții etc.) decît pe „puritățile" care înlătură morala din artă. Umanizarea prin sentiment și iubire, atît de specifică artei, nu poate excomunica, ba dimpotrivă include universul uman și condiția morală. Oricît ar fi imaginea și arta socotite niște creații artificiale, ele pleacă și au în vedere omul, ele au obligația de a surprinde și reda acest „univers palpitant" al omului și vieții socialiste. Arta cuprinde „aspirația spre înălțimile adevărului, spre profunzimile binelui ca și spre măreția dreptății"** (I. Pascadi), **adică arta este cea dintîi care aspiră la confrăția tuturor valorilor. Ea arată mai bine cu ce idei și convingeri trebuie să ne hrănim. Ea încearcă și reușește mai bine să pătrundă pînă la sufletul cald al omului. Ea este un aliat al moralei și prin expresia poetică se comunică mai viabil valorile și aspirațiile moralei, experiențele complexe ale omului. În afară de aceasta, pentru ca morala să se dezvolte înaintea artei și să propună un model omului, este poate mai firesc ca, la rîndu-i, arta să anticipeze, prin sistemul imaginilor, modelul viitorului om. Cele două forme ale conștiinței sociale se pot stimula reciproc în latura atitudinilor moral-estetice. Deformațiile morale aduc o lezare a poeziei și frumuseții, după cum creația, care nu răspunde la cerințele nobile ale esteticului și eticului, nu poate aduce un real serviciu omului și vieții sale. Esteticianul francez Charles Lalo sublinia tocmai că „fără sentimentul moral n-am putea avea nici o noțiune despre frumos sau sublim"** (L'Art et la morale, **p. 28). În zonele profunde ale trăirilor umane conștiința morală, cu aspirațiile firești către cinste, demnitate, bunătate, egalitate și conștiința estetică sau artistică, care îndeamnă la acele nobile calități de frumusețe, armonie, creație etc., sînt de nedespărțit.**

Conchidem că noblețea artei sau poate a moralei și frumusețea morală (sau mai sigur a artei) sînt forme ale conștiinței sociale, în care colaborarea este și se cere să fie autentică, asemenea omului pe care îl propune ca model societatea socialistă.

ION ILIESCU

Emil Manu,
ORA MAGNOLIILOR
Ed. Eminescu, 1976

După cutuma breslei sau numai după o prejudecată a celor care văd în literatura criticului şi istoricului literar o ocupaţie derivată, prelungire a unei activităţi taxinomice ori de hermeneut, Emil Manu ar trebui să cultive în poezie un stil, să dea versuri crescute în fidelitatea faţă de o concepţie teoretică, poeme, în sfîrşit, exemplare, în felul în care o făcea George Călinescu dublînd cu texte lirice reperele estetice şi ideologice grupate în **Universul poeziei.** Poezia concepută ca operaţie intelectuală (fără a exclude prin aceasta emoţia) ca preocupare de a descoperi unghiul cel mai favorabil din care să poată fi abordată o temă pentru a o pune în valoare cu maximum de profit sub raportul poeticii, este pentru Emil Manu o chestiune de interes secundar. Aparent din familia călinescienilor prin obişnuinţa de a prelucra liric informaţii filologice şi istorice **(1821,** iată un graţios poem în care ar putea fi vorba despre modul călinescian de a contempla o estampă), uneori şi prin rafinament stilistic, Emil Manu nu duce respectul pentru instrumentul poetic pînă la fetişism. Poezia şi, în genere, cultura, artele transmit versurilor sale un limbaj caracteristic, codul metaforic şi imagistic. Dincolo de acestea, surpriza cea mai plăcută este de a descoperi nu o dată expresia unei sensibilităţi nezăgăzuite, deşi, desigur, puţin ardentă, căci regimul sufletesc sub care ia naştere poezia lui Emil Manu este cel al clasicului Pillat, care scoate din frecventarea bibliotecii, din întoarcerile alternative dinspre şi către impulsiile vieţii un întreg ceremonial. Este, totuşi, de la început, poezia lui Emil Manu un netulburat colocviu cu cărţile, hrănită din reverii, din cercetarea incunabulelor, herbariilor, a smalţurilor exotice sau a particularelor icoane pe sticlă ?

Incunabule, prima culegere de versuri a lui Emil Manu apare tîrziu, în 1969, amestecînd producţii lirice strînse pe parcursul a trei decenii. În următoarele două volume, **Ceremonia faianţelor** şi **Ora magnoliilor** (acesta din urmă recent apărut) situaţia se repetă, atît doar că recuperarea editorială a poemelor dintr-o etapă mai veche de creaţie se face în cicluri distincte. Datate (nu dintr-un simplu scrupul de bibliograf) versurile de început şi cele din producţia curentă lasă să se întrevadă cu claritate evoluţia poetului. Grupate în ciclurile **Poeme vechi** (din volumul **Ceremonia faianţelor)** şi **Romantice** (din **Ora magnoliilor)** poemele scrise în deceniul al cincilea aparţin unui contemporan al lui Pillat (Emil Manu îşi aminteşte, într-un recent interviu, a fi publicat în anul debutului (1940) în revista „Ramuri" în aceeaşi pagină cu Voiculescu şi Pillat), dar coleg de generaţie al unor poeţi ca Tonegaru şi Geo Dumitrescu. Lăsînd la o parte pastelismul pillatian, primele poeme ale lui Emil Manu dezvoltă cu o anume intenţie inconformistă, ceea ce am putea numi, lărgind mult sfera conceptului ,artă a parafrazei. Lipsindu-i sfiala de a absorbi din orice sursă datele poeziei sale (plăcerea de a se referi, abundent, la acestea, aparţine criticului şi, în poezie, este de dată mai apropiată), Emil Manu nu a rămas insensibil nici la gesturile temerar-juvenile ale noului, atunci, val avangardist, ale poeţilor amatori de libaţii imagiste şi „antiliteratură". Unda sonoră, discursivă şi ironică prezentă în poezia lui Geo Dumitrescu şi Tonegaru este vizibilă mai peste tot, îngheţată în tăioase orfevrerii neologistice : **„Plantele trecuseră baricadele şi curgeau pe străzi inserate, / Lumea aştepta la ferestre ţipătul tăios al cocorilor, / Numai, departe, luna se rostogolea pe dealuri violete. //.../ / Ştiu că miine vor fi toate banale. / Plantele senzual inflorite pe ape, / Cerul sonor ca un pahar de cristal, / Oamenii veseli ca o anecdotă / Şi, departe, luna va fi exagerat de rotundă" (Aşteptarea Echinoxului),** ori în poeme de aspect simbolist, tincturate de umor negru **(Rid portretele).** O temă de referinţă, ca şi pentru Geo Dumitrescu, este „literatura" : **„Literatura ochilor tăi clari / Nu-nseamnă iarăşi un poem frugal ? / Ploua-n romane sumbru sau / Era o dimineaţă de cristal ?" (Fragment alb).**

Să se remarce însă că Emil Manu nu ajunge propriu-zis la sarcasme, o discreţie de cărturar echilibrînd, treptat, pornirile iconoclaste care cîndva vor fi existat totuşi. Vom fi, de aceea, mai puţin miraţi constatînd percepţia naturii, sub specia artei pentru ca într-un grupaj liric din **Ora magnoliilor, Jurnal,** ce cuprinde impresii de călătorie şi cîteva suave confesiuni nostalgice (erosul, iată un pretext) să aflăm aceste revelatoare versuri : **„Mi-e dor de-o lume clasică şi calmă, / Mi-e dor de-o lume care are timp / Si pentru poezia de pe stradă / Şi pentru poezia din Olimp" (Madrigal întîrziat).**

Neîndoielnic, suportul principal al poemelor din **Ora magnoliilor** este dat de informaţia (reflexia) culturală, dar domeniul inspiraţiei se relevă mult mai cuprinzător. Obsesiile muzicale, livreşti, arheologice şi istorice trec nu o dată pe un plan secund. Poet, înainte de a deveni cercetător al literaturii, Emil Manu găseşte calea spre o lirică mai directă, de inspiraţie mai puţin pretenţioasă (dar nu mai puţin interesantă), extrasă orizontului afectiv obişnuit : **„În părul tău doarme un vînt obosit, / Venit dintr-o legendă de nord. / Arbori de sare uitaţi în desene fantaste / Ne acopăr ferestrele... / Tu aduni în pumni / Soare pentru iernile din oraş / Si înveţi descintecele ce-au mai rămas / În limba modernă a ierburilor) (Cîntec familial).**

LUCIAN ALEXIU

Cronica literară

Zaharia Sângeorzan
M. SADOVEANU — TEME FUNDAMENTALE
(Editura Minerva, 1976)

1. În cîteva dintre comentariile consacrate acestei cărţi, cuvîntul **debut,** strecurat printre rînduri, ni s-a părut a suna oarecum straniu : numele criticului e cunoscut de multă vreme între iubitorii de literatură, o intensă activitate publicistică asigurîndu-i lui Zaharia Sângeorzan o binemeritată notorietate. Citat în numeroase rînduri pentru originalitatea opiniilor, Zaharia Sângeorzan a avut prilejul rarisim de a fi analizat într-un lung şi spiritual articol de un critic con-orăşean, în perioada în care nu era decît cronicar literar : un cronicar literar foarte harnic şi, dacă e să privim lucrurile din perspectivă istorică, foarte binevoitor şi foarte respectuos cu valorile aşezate.Va fi contrariat criticul Zaharia Sângeorzan pe cineva ? Nu ni-l închipuim capabil de răutăţi şi de negaţii ; Zaharia Sângeorzan nu e un capricios degustător de literatură, ciugulind cu prudenţă, cercînd cu neîncredere aromele, stăruind între îndoieli. Apetitul său pantagruelic nu se încurcă în aceste degustări cu osebire mofturoase, ci o ia înainte, cu voioşie, încredere şi optimism, cu fraze îndeobşte făcătoare de bine. Spirit benign, Zaharia Sângeorzan se simte bine în preajma clasicilor, cartea sa despre M. Sadoveanu fiind un prielnic prilej de a demonstra cum o îndelungată stare de spirit devine, în faţa literaturii, vocaţie. Deslusim în alegere bucuria criticului de a manevra citate lungi, de a stărui cu încetinitorul printre fraze ample, ce demonstrează, iluminează, destinul unei umanităţi blajine şi ea, la rîndul ei (cel puţin în această carte), bine aşezată între festinuri mult primitoare. Nu îndoiala carteziană, ci bucuria şi încrederea în cuvîntul scris îl apropie pe critic de operă. Desigur, profesionist al lecturii, Zaharia Sângeorzan utilizează **lectura** ca mijloc principal de abordare a operei. Personajele **citesc** şi **se citesc,** demersurile eroilor fiind la rîndul lor un anume sistem de lectură : „Vitoria Lipan are un sistem original de cunoaştere. Călătoria-proces este un exerciţiu superior de descifrare a semnelor. Romanul are caracterul unei iniţieri unde magia joacă un rol esenţial. Pentru G. Călinescu, „Vitoria Lipan este un Hamlet feminin, care bănuieşte cu metodă, cercetează cu disimulaţie, pune la cale reprezentaţiuni trădătoare (în cazul de faţă înmormîntarea şi praznicul) şi cînd dovada s-a făcut dă drumul răzbunării". Să nu se înţeleagă prin aceasta („teme fundamentale", exerciţiu superior de descifrare" ar putea să ne facă să abordăm dintr-un unghi de vedere cu totul neavenit, ba chiar fantezist cartea) că Zaharia Sângeorzan ar ţine la mare preţ teoriile şi s-a afiliat unei direcţii anume a (modernităţii) cercetării. **M. Sadoveanu — teme fundamentale** nu este o carte de aplicare sau de observaţii pertinente şi coerente, de cele mai multe verificare a teoriilor, ci o carte alcătuită dintr-o sumă ori,. asupra operei, observaţii care asigură o bună introducere a cititorului în universul sadovenian. Descrierea a operei, cartea lui Zaharia Sângeorzan, prudentă, dar în acelaşi timp vie, sprintenă asigură o iniţiere exactă şi sigură în lumea marelui scriitor. Este desigur foarte mult şi nu ne îndoim că, aşa cum ne asigură autorul, această carte va fi urmată de altele, în vremea cînd spiritul benign va fi obosit şi criticul se va hotărî să dea la lumină şi vreo inclinaţie polemică : „O polemică mai extinsă cu critica operei lui Mihai Sadoveanu nu o credem binevenită tocmai aici, dar ea se poate totuşi recunoaşte prin ceea ce ne-am însuşit sau nu în analiză, din opoziţia faţă de un Sadoveanu banalizat de clişeele didactice (...). Eseul de fapt nu are această vană pretenţie : într-o altă sinteză vom clarifica pe larg, cronologic, cum şi cît stă Mihail Sadoveanu în faţa criticii şi critica în faţa operei lui şi dacă această critică l-a citit şi la — înţeles totdeauna cum se cuvine sau nu şi în ce timp analitic se va afla ea. Se va vedea atunci că receptarea operei lui Mihail Sadoveanu diferă şi nu e aceeaşi în 1906 sau în 1961". Răii ar putea să comenteze această frază, demonstrînd că dacă „receptarea diferă", „în mod firesc nu mai e aceeaşi" şi că între 1906 şi 1961 diferenţa e cam aceeaşi de la '48 la plebiscit. Curajul din volumul de faţă ni se pare a fi legat de cîteva afirmaţii care, derutante la prima vedere prin energia cu care sînt rostite (şi superlativele care le însoţesc) au mai fost şi pînă acuma cunoscute : „Va să zică (scrie Zaharia Sângeorzan despre cartea sa) nu urmăreşte analiza întregii opere, vegetaţia parazitară crescută pe ea de-a lungul timpului, ci numai temele fundamentale, care vestesc dintr-odată sau cu întîrziere capodoperele, marile monumente. Opera scriitorului este, după cum se ştie, surprinzător de inegală..." Pe această cale, Zaharia Sângeorzan descoperă cîteva teme, închise în capitole ce, de regulă, trimit către actualitate. **Muntele vrăjit** este cel mai interesant dintre aceste capitole, exemplară fiind analiza **Baltagului.** Multe observaţii fiind memorabile : „Baltagul creşte dintr-o **numire** şi se încheie cu o reintegrare în circuitul existenţei veşnice. (...). **„Alcătuire** şi **numire,** existenţa materială şi morală se comunică unei geografii exclusiv montane (...). De unde şi dispoziţia pentru o filozofie a binelui şi a răului, curajos de limitată şi aplicată, transmisă din veac în veac".

Cariera de cronicar literar a lui Zaharia Sângeorzan, experienţa sa de comentator al literaturii actuale leagă opera sadoveniană, mereu, de actualitate : o actualitate a unei „comunităţi sadoveniene" în care autorul îi descoperă prin fructuoase delimitări pe V. Voiculescu, Ştefan Bănulescu, Fănuş Neagu. Superior didactică, excelentă carte de iniţiere în lectura lui Sadoveanu, volumul lui Zaharia Sângeorzan demonstrează încă odată că stăruinţa într-u foileton oferă virtualului istoric literar nu numai piste noi de cercetare, ci şi o armătură intelectuală şi morală ce asigură soliditatea demersului critic.

C. UNGUREANU

Philologica

Baza dialectală a românei literare

Sinteza lui Ion Gheţie „Baza dialectală a românei literare" era previzibilă : autorul s-a dedicat cu consecvenţă problemelor, vechilor monumente şi momentelor importante ale limbii literare româneşti, publicînd, în ultimii ani, valoroase studii.

Iarăşi, firesc, I. Gheţie nu şi-a propus doar un studiu sincronic, adică cercetarea structurii dialectale a limbii literare actuale, ci studiul diacronic, al acesteia. Căci, inevitabil, problema bazei dialectale trebuie să se se suprapună, cel puţin în parte, cu cea a unificării românei literare, a impunerii şi fixării normelor ei supradialectale, sau, altfel spus, problema unificării românei literare trebuia studiată din perspectiva dialectologiei istorice. Obiectul cercetării devine astfel analiza, din perspectivă diacronică, a raportului dintre normă literară şi grai. În fapt, o istorie a românei literare scrise, din unghiul examenului bazei dialectale a acesteia, al relaţiilor dintre normă şi grai, începînd din sec. XVI, adică din momentul în care prin limbă se săvîrşeşte un act de cultură, pînă la stabilirea definitivă şi detaliată a normelor, în sec. XX.

O concisă punere în pagină a premiselor teoretice şi metodologice, ca şi o necesară privire asupra graiurilor daco-române în secolele XVI-XX prefaţează o analiză întinsă, condusă sistematic şi riguros, pe baza faptelor de limbă, fără să ocolească multiplele implicaţii filologice, istorice, culturale etc., condiţiile care au favorizat sau defavorizat evoluţia românei literare. Într-o chestiune complexă şi controversată, cum e constituirea limbii literare româneşti, I. Gheţie refuză hotărît, şi refuză şi acum, ideile preconcepute : reia examinarea textelor, verifică totul, confirmînd, dar adesea corectînd sau nuanţînd păreri anterioare. Astfel : „atît de des afirmata influenţă a limbii tipăriturilor lui Coresi asupra românei literare nu se constată, cel puţin la nivelul textelor scrise în perioada 1532-1588", devenind evidentă abia după 1588; „opinie curentă, după care Biblia bucureşteană (1688) ar fi avut rolul de a impune graiul muntean ca bază a limbii literare, trebuie definitiv părăsită" ş.a.m.d. Autorul are în vedere, de-a lungul întregii lucrări, fapte specifice, diferenţe dialectale asupra cărora limba literară urmează să opteze în constituirea normelor sale, alegînd unele şi respingînd altele. Fonetice, morfologice şi lexicale, în mişcare în timp, ele devin numitorul comun al demonstraţiei.

Proces îndelungat, formarea românei literare e urmărită îndeaproape, pas cu pas, delimitîndu-se epoci şi perioade. Limba literară înregistrează o evoluţie ascendentă, dar sinuoasă, nescutită uneori de reveniri la stări şi fapte anterioare. Existenţa şi manifestarea plenară a variantelor literare regionale caracterizează epoca 1532-1715. Procesul de unificare, situat între 1715 şi 1960, cunoaşte trei momente importante : 1750 („unificarea limbii literare nu s-a produs nici în secolul al XVI-lea, nici în cel de-al XIX-lea, cum au crezut toţi cercetătorii, ci tocmai în acest necunoscut veac al XVIII-lea"), 1840 (Heliade Rădulescu ; 1860-1880 — generalizarea principalelor norme supradialectale ale românei literare actuale) şi 1950 (publicarea de către Academie a gramaticii, a dicţionarului şi a ortografiei ; consacrarea definitivă, în amănunt, a normelor).

Cît priveşte baza dialectală a românei literare, concluzia nu e neaşteptată (dar vine în urma unei demonstraţii) : „Avînd în vedere stadiul atins de limba literară în zilele noastre, putem afirma, ca pe un fapt devenit clar şi deasupra oricărei discuţii, că baza dialectală a românei literare este graiul muntean, impus la jumătatea secolului al XVIII-lea de tipăriturile bucureştene şi rîmnicene, reaşezat la temeliile limbii literare de latinismul generaţiei de la 1840, în frunte cu Heliade, şi reconfirmat în această ipostază, după 1881, sub directa influenţă a limbii vorbite în capitala ţării, Bucureşti". O mulţime de împrejurări, fie lingvistice (ex. caracterul mai conservator al graiurilor munteneşti), fie extralingvistice, au înlesnit impunerea acestei realităţi. E de adăugat, însă, că normele limbii literare au statuat, dar în mult mai mică măsură, şi particularităţi ale celorlalte graiuri daco-române, evitîndu-le pe cele munteneşti*.

Volumul lui Ion Gheţie marchează, fără îndoială, un moment remarcabil în cercetarea românei literare.

EUGEN MICU

***) Puţine, se pare că acestea pornesc astăzi o „contraofensivă" : la unii scriitori bucureşteni, în reviste din Capitală apar destul de des grafii ca : grije, uşe, aşi, (face), strein etc., corespunzînd, firesc, rostirilor muntenesti respective, rostiri frecvent întîlnite şi la radio şi Tv.**

Curier literar

KNIJEVNI JIVOT,
anul IX, numărul 1 1976

Prezentîndu-se cu un conţinut bogat, în parte cu lucrări originale ale scriitorilor noştri de limbă sîrbă, în parte cu traduceri, ultimul număr relevă totodată şi carenţele în creaţia literară a autorilor, subliniate critic şi cu ocazia unei recente dezbateri cu conducerea editurii Kriterion : dezvoltarea unilaterală a sectorului liric în detrimentul prozei, eseisticii şi teatrului. Versuri originale publică (în ordinea cuprinsului) Ivo Muncean, Cedomir Milenovici, Vladimir Ciocov, Vlada Barzin, Desanca Maximovici, Dobriţa Erici, Jiva Popovici, Draga Mirianici şi Iovan Ciolacovici. Proza originală, în schimb, este reprezentantă de o mică schiţă de Svetomir Raicov **(Drumul)** şi de o altă schiţă **(Cerşetorul)** reprodusă din opera răposatului Ivo Andrici, scriitor iugoslav. Urmează o mică antologie de traduceri din lirica slovacă, semnată de Vl. Ciocov şi I. Muncean, lăudabilă ca realizare artistică. Cu totul redusă şi ca număr de pagini este mai departe critica literară şi rubrica „Viaţa cărţii", apariţiilor originale din literatura noastră în limba sîrbă consacrîndu-li-se cel mult cîte o recenzie de o coloană şi jumătate. Pe cînd deci o critică pertinentă consacrată acestui sector deloc neglijabil ? Cu o singură cronică de Jivco Milin la volumul **Dolinom morişa** de prozatorul Lazar Ilici îubitorilor sîrbi de literatură nu li se oferă orientarea principal fermă şi estetic bine definită de care ei au nevoie.

Interesantă în acest număr intenţia de a deschide cîte o rubrică „Umorului pentru toţi" (şi aceasta neapărat cu o piesă într-un act de Gheorghe Vlad) şi literaturii pentru copii (în mod nepotrivit (!) cu poemul **Vestitorul furtunii** de M. Gorki) şi din nou cu poezii de Lazar Ilici, Ivo Muncean, Jiva Mişcovici, Djoca Jupunschi şi Arcadie Giugev.

Din literatura şi arta românească, numărul ultim al revistei **Knivejvni jivot** aduce cîteva traduceri de versuri din M. Beniuc şi A. Păunescu, cîte o recenzie la ultimele romane de Fănuş Neagu şi Ion Arieşanu, un articol comemorativ consacrat centenarului Brâncuşi, de Cezar Apreotesei, şi o notă despre decernarea premiul Herder lui Nichita Stănescu semnată de N. Dragoş.

Aşteptăm pentru viitor o hotărîtă abordare a genurilor de creaţie neglijate pînă acum.

A. A. L

Prezențe literare

ȘTEFAN BĂNULESCU

Puțini prozatori au fost apreciați într-un consens majoritar, numai după o singură carte, precum **Ștefan Bănulescu** prin IARNA BĂRBAȚILOR (1965). Faptul și-ar găsi explicația în reimpunerea unei modalități a prozei ce-și află resursele în fabulosul folcloric, cu toate structurile de semnificații ce le include. Aproape toți comentatorii au făcut relații cu opera lui Sadoveanu dar apropierea ar putea fi făcută cu **Povestirile** lui V. Voiculescu, în direcția aceleași viziuni a fantasticului mitologic și magic, a simbolurilor folclorice. Atmosfera și tehnica întîlnite în nuvele nu sînt străine nici volumului de poeme CÎNTECE DE CÎMPIE (1968) și nici chiar celui de reportaje DRUM ÎN CÎMPIE (1960). Cîntecele sînt „prelucrări" ale legendelor și eresurilor în versuri simple, dar sugestive. Se evidențiază gîndirea magic-folclorică în teme esențiale vizînd existența, moartea, relația cu cosmosul. De altfel într-o mare parte a nuvelelor se întîlnesc cîntece. Simplitatea unui bocet se găsește, mai întîi, în **Satul de lut,** în corul femeilor, apoi în **Dropia** și balada lui **Andrei Mortu,** incipient în **Mistreții erau blînzi.**

Dar Ștefan Bănulescu rămîne **autorul unei cărți** pe urmele căreia se poate realiza o operă. **Iarna bărbaților** nu apare ca un volum de nuvele, reunite întîmplător, ci ca o carte impunînd o unitate de viziune și un stil. Toate nuvelele sînt prinse în constantele acestei viziuni, în esență folclorică. Proza este simbolică, aluzivă, și se desfășoară într-o acțiune ce îmbină realul cu fantasticul. Nuvela **Mistreții erau blînzi** se derulează într-o asemenea interferare a realului cu visul. Antmosfera este halucinantă, catastrofică. În ținutul nesfîrșit al apelor nu se găsește loc nici pentru mormîntul unui copil, afară, doar, de curtea lui Vlase, dar acesta refuză, folosind spațiul pentru... depozitarea nutreturilor. Discuția dintre Vlase și Fenia este un prilej de a reliefa mizeria morală. Cu sicriul copilului în lotcă, Condrat, însoțit de Fenia și diaconul Ichim, vislește peste întinderea apelor spre singurul „pămînt", dunele din spatele satului. Totul se petrece, parcă, între somn și trezie, vrea să sugereze și starea Feniei și a lui Ichim. Desfășurarea nuvelei nu trece în limite precise, ci mai mult amorfe, fantastice și contorsionate de imaginație. Gesturile și povestirile sînt simbolice, prevestitoare, în consens cu o dezlănțuire de forțe destructive ale naturii. La cei trei se adaugă Vica, alungată din sat, căutînd salvarea. Drama ei este că apare în fața oamenilor printr-o a doua creație din folclor, ca fiică a lui Andrei Mortu și tăinuind pe Gură Spovidău. Dorința Vicăi este de reintegrare între oameni. Un episod burlesc, cel cu Dache și Laliù ; pare să tempereze o atmosferă dramatică.

În **Dropia** există același amestec de luciditate și ficțiune, atmosferă de basm și realitate. Ca într-un timp îndepărtat, aproape mitic, asistăm la o migrație a neamurilor. Se stabilește o legătură tăinuită cu elementele naturii. semnul de identificare fiind miscarea ierbii.

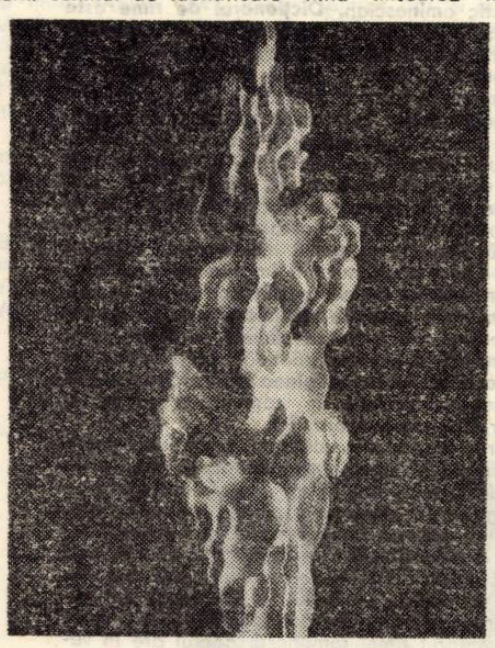

„Oameni și ape"

Neamul lui Dănilă merge pe un alt drum **la dropie,** pe furiș, făcînd să sune misterios oasele morților de la Movile. De fapt, atmosfera este permanent încărcată de taină, simbolurile imprecise. Călătoria **la dropie** n-are început și sfîrșit, rămîne suspendată în spațiu și timp, iar semnificațiile se pot desprinde, deopotrivă, din real și fantastic. **Dropia,** de altfel, nu este o nuvelă ci o sumă de povestiri. Ca într-un spectacol ritualic trec în fața convoiului cei care au de povestit. Corbu vorbește sub formă de cîntec. **(„M-ai chemat din răsărit și-ți răspund din asfințit. Am plecat de acasă, cu soarele asfințit în cămașă")** retrăgîndu-se apoi misterios în întuneric. Povestea cea mai extinsă este a lui Miron. Din cuvintele Victoriei, care-l ajută pe Miron să o vadă pe nevasta lui Paminode Dănilă, se lărgește simbolul **dropiei.** Ea pare să semnifice un lucru necunoscut și încert, loc sau ființă. Dar și simbolul bipolar este ambiguu. Viața se desfășoară între fabulos și real, practicile magice fac parte din existență. Fetele din neamul lui Sălcău se adună în ajunul Anului Nou să pună orz pe vatră, ca să vadă de unde le vor veni petitorii. Cîntecul pe care ele l-au cîntat nu-l știe nici Corbu, ci numai Victoria, posesoare a practicilor magice. Întîmplarea lui Miron cu aceasta este halucinantă și stranie. Fiecare neam sau reprezentant al său este realitate ori legendă. Cînd prinde contururi o dimensiune reală, atmosfera de basm o învăluie. Prezumția și vorbirea în parabole sau cîntec predomină. Timpul iese și el din cursul obișnuit. Guvernează o simbolică a unității elementelor într-un timp al începuturilor, posibil de fixat mai bine în cîntec (aluziv, vag) și eres. Drumul **la dropie** nu are practic final, rămînind ceea ce simbolul pare să releve, tendința spre un ideal (ce altceva decît părăsirea unei stabilități comune este această masivă migrație ?) și iluzia atingerii. „În față începea să crească o dungă galbenă. Porumbul sau soarele".

De altfel, o aluzie **a călătoriei,** drum simbolic pentru a afla ceva **dacă este sau nu,** al inițierii, se întîlnește în nuvelele lui Ștefan Bănulescu. Cineva călătorește spre satul **F** (după încercări nereușite în altele) să caute „un om care nu mai este" **(Satul de lut).** În **Vară și viscol,** locotenentul rezervist Alexandru Oboga și „un caporal bolnav de friguri" caută un dezertor, Grigore Nereju. Alteori se călătorește spre un oraș care „nu-și anunță prin nimic așezarea" **(Masa cu oglinzi).** Peste orașul aflat la început în mister se extind evenimentele istoriei. Pentru o creație cu largi valori poetice și simbolice, va fi interesant de urmărit cît de profunde sînt resursele.

ALEXANDRU RUJA

Carte străină

DIN LIRICII GRECI TIMPURII

Poetul suedez Per Daniel Atterbom, fin interpret al epocii, poposind în 1818, la Viena, consemnează în una din scrisorile sale un spectacol de artă la Teatrul Curții, cu Sophie Schröder în rolul titular, al tragediei Sappho de Franz Grillparzer. Indeosebi monologul eroinei, în interpretarea marii tragediene, îi stîrnește o superlativă admirație. Și, tot el, drept condiție esențială a succesului în acest rol, indică necesitatea sudurii perfect între ceea ce el numește „tact tragic" și „artă tragică".

Cu actul III din Sappho, care culminează cu monologul amintit, se prezintă în noiembrie 1890 și Agatha Bârsescu, în timpul turneului în țară, publicului românesc. Întreaga piesă ajunge s-o joace mai tîrziu, în 1898, așazicînd ca încoronare a carierei sale teatrale. Nu va fi totuși cea mai de seamă izbîndă a vieții sale. Totuși, prin dificultatea sa, acest rol de mare și melodioasă respirație o va tenta pe Agatha Bârsescu chiar pînă spre sfîrșitul carierei sale, cînd, în 1928, il va relua în tălmăcirea românească a capodoperei lui Fr. Grillparzer de V. Tempeanu. Concomitent, il înscrie în repertoriul clasei sale de dramă de la Conservatorul filarmonic dramatic din Iași. Vedem de aici cum acest rol a prezentat, peste o sută de ani, o preocupare permanentă a artiștilor dramatici, înrînd în patrimoniul clasic al textelor de supremă calificare scenică.

De unde poziția unghiulară a acestui text dramatic ?

Monologul lui Sappho, precum s-a stabilit de critica filologică, este compus de Fr. Grillparzer pe baza traducerii sale a fragmentelor din poezia nemuritoarei maestre a școlii lirice de pe insula Lesbos și a sudării acestor fragmente într-un întreg. Procedeul n-are nimic insolit. De totdeauna, fragmentele acestea au stîrnit interesul oamenilor de litere. Imnurile și epitalamurile poetei, compuse în dialectul eolic și înzestrate de autoare, la origine, cu cîteva acorduri expresive de kythara, dar mai ales poezia ei de iubire posedă în ciuda vîrstei venerabile — Sappho a trăit în jurul anului 600 i.e.n. — o notă de modernitate care, fără îndoială, este rodul spiritului nemascat și pe care critici și editori de seamă din zilele noastre ca D. L. Page și W. Schadewaldt o privesc drept triumf al sincerității. Înzestrat cu spirit divinatoriu, Fr. Grillparzer a intuit în mod genial această trăsătură elementară a lirismului marei sale eroine, impăcînd în drama sa, în tradiția teatrului baroc austriac, gustul pentru istoricitate cu inclinația sa personală spre scrutarea și adîncirea datelor psihologice.

Cu o asemenea tradiție, bogată în capcane filologice și poetologice, la activ, succesul pe care maestrul Zoltan Franyó îl înregistrează cu volumul recent apărut Sappho, Alkaios, Anakreon — al treilea din seria poeților greci timpuri', tipărită de editura Academiei de științe din Berlin, R.D.G. — apare, în aura armoniei, comparabile numai cu cununa de temple de pe munte'e din mijlocul Atenei. Ediția e bilingvă, textele grecești fiind restabilite si adnotate de prof. univ. Bruno Snell, un vechi admirator al artei de traducător a maestrului timișorean. Surprinde, și de data aceasta, ca în volumele premergătoare, fidelitatea și frumusețea tălmăcirilor. Dificultățile, provenind din caracterul fragmentar al originalelor, sînt depășite totdeauna cu eleganță și pietate, regulile formate splendide ale metrelor antice permițînd instinctului poetic ca si raționamentului articularea înțelesului, chiar si în locuri cu totul accidentate ca în fragmentele 55.ab., 96, versurile 10–29 și 98 A.B. din Sappho, 9 a-c și 24 A din Alkcios. Integrate astfel în respirația vremurilor noastre, aceste poeme și fragmente de poeme evoluează cu o eleganță și precizie a expresiei fără rival.

DIN LIRICII AUSTRIECI

După Ezra Pound, taina ultimă a traducătorului-artist constă în capacitatea sa de a acționa „cu suflet rece". A traduce un poem ar însemna așadar să extragi dintr-un original ceea ce din el face un poem mare, ca să redai această calitate în limba ta proprie, care n-are nimic comun cu limba originalului afară doar de faptul că și în ea sînt posibile poeme mari.

Precizările acestea, la prima lectură, par paradoxale. Ele au totuși darul să ne atragă atenția asupra unui fapt esențial pentru alcătuirea unei bune traduceri artistice : „A traduce", după cum precizează Denis Roche, tălmăcitorul în limba franceză a lui Ezra Pound, „permite să recunoști limitele propriei tale limbi ; mai precis, momentul în care ea acuză o sfîrșeală. De unde începe și unde încetează posibilitatea poetică a unei limbi".

Această mică introducere teoretică ne permite să atacăm frontal problematica poetologică a volumului de traduceri în limba maghiară a maestrului Zoltan Franyó, din lirica austriacă, apărut sub titlul sugestiv Bécsi látomás (Viziune vieneză) aproape concomitent cu volumul III din lirica greacă, și cu care editura Kriterion continuă valorificarea majoră a operei de tălmaci al poeților de circulație universală a maestrului timișorean. Iată una din datele acestei problematici :

Una din primele traduceri din opera lui Hugo von Hofmannsthal a fost a dramei lirice Moartea lui Tizian. S-au scurs decenii de atunci, în care și alți traducători, în alte limbi, s-au străduit să capteze în graiul lor farmecul incomparabil din aceeași dramă. Printre ei, comparativ, merită atenție italianul Ervino Pocar, autor a peste 280 de traduceri artistice reușite din limba germană. În fruntea acestora, Pocar inscrie ca deviză stihul „Travasa, non travisa", adică : „Trecere într-un alt vas, nu falsifică". În virtutea acestui principiu, mult înrudit cu al lui Ezra Pound, cînd în Moartea lui Tizian ajunge la celebrele versuri ale lui Gianino, în care acesta descrie Veneția dormind, din seria celor cinci substantive monosilabice, cu ajutorul cărora poetul vienez sintetizează metaforic atmosfera de patimă, chin, ură, spiritualitate și sînge din glorioasa republică-oraș, Pocar omite, din nevoi metrice, neavînd la îndemînă în italiană corespunzătoare monosilabe, chinul. Evident, în felul acesta metafora iese sărăcită de un element. Și întrucît „die Qual" în limba germană are, pe baza unei tradiții speciale, o rezonanță deosebită, cifrul metaforic italian rămîne cu „diferența acestui diferențial", după terminologia leibniziană, sub nivelul mesajului social al originalului.

În traducerea pasajului, tot din motive metrice, maestrul Zoltan Franyó omite „spiritul". Integrala, de data aceasta, este din nou sărăcită, dar în alt sens : versul maghiar rămîne în sfera carnalului.

Desfăcînd și recompunînd, tălmăcitorii italian și maghiar au dat deopotrivă de momentul „defaillance" semnalat de Denis Roche.

Cu toate acestea, volumul Bécsi látomás este o uriașă reușită. Ca extensiune, cuprinzînd multe peste 325 poeme din 68 poeți (se remarcă totuși și unele omisiuni nemotivate ca Richard Schaukal și Franz Blei, printre promotorii modernismului. Elfriede Gerstl și Gerhard Rühm, printre contemporanii de seamă), el comunică lectorului maghiar o viziune bogată asupra unui domeniu poetic de indeniabilă originalitate și importanță artistică.

ANDREI A. LILLIN

Inedite

LUCIAN BLAGA — o scrisoare inedită

Scriind despre pasiunea de-o viață a lui Tiberiu Brediceanu de a culege folclor, Lucian Blaga spunea într-un eseu că muzicianul lugojean „duce lebedele la muzeu". Metafora inaugura un ciclu de impresii despre spiritualitatea românească din Banat. Legat de peisajul și oamenii acestei provincii, Blaga a fost interesat în permanență de poezia populară. Despre etnografia de aici, el afirma într-un articol publicat cu cinci decenii în urmă în revista „Banatul" că este barocul etnografiei românești. Aceste impresii ale sale sînt confirmate și de o scrisoare inedită adresată la 22 noiembrie 1957, profesorului Nichifor Mihuța la Topolovățu Mare, care i-a trimis un mănunchi de versuri populare culese în diferite zone folclorice bănățene. Blaga alcătuia atunci o antologie de lirică populară. Apreciind faptul că piesele primite („cîntece de dor") „au fost alese de un poet", autorul „Poemelor luminii" îl felicita pe tînărul folclorist și menționa că „cinci dintre ele vor intra în antologia mea", din conținutul scrisorii desprinzîndu-se și o măgulitoare precizare : „.... ceea ce înseamnă foarte mult. Din „Flori alese" ale lui O. Densușianu n-am ales decît patru !". Totodată, Lucian Blaga îi solicita în continuare „poezii (populare, n.n.) de același nivel". Din păcate în antologia apărută peste cîțiva ani, piesele selectate de Blaga nu au apărut. Cauza nu o cunoaștem, oricum însă, un mare cunoscător al tezaurului de frumusețe și înțelepciune populară românească s-a pronunțat asupra incontestabilei valori a folclorului literar din Banat.

ION CRIȘAN

Ion Rahoveanu

CUIBUL LUI HOREA

Sub aceste mari stînci
ca sub o stemă crăiască
ne adăpostim sfatul,
Cloşca şi Crişan !
Sub aceste mari stînci
crescute din istorie.

Sub aceste mari stînci
cît nişte care de luptă,
sub aceste mari stînci
pavăză şi piază de piatră,
porumbei de steiuri
şi vulturi despicînd văzduhurile,
văzduhurile poporului meu

Aici, intrarea în comandament
fie ca în sala tronului,
sub aceste mari stînci
cît roţile morilor noastre,
cît lespezile gropilor noastre,
cît monumentele ţării de piatră.

CETĂŢI

Flacără a iernii, scări de primăvară,
ziduri cu însemne de bresle şi amintiri,
aliniamente de sîngeroase şi glorioase cripte
şi neclintite turnuri pentru veghe !

Săbii pustiitoare şi himerice lănci,
înţelepciunii alături sandalele îi păstraţi
pe dalele ruinelor sunînd,
răscolitoare eternităţi de piatră !

Îngăduiţi-mi verigilor voastre s-adaug
din patria mea, o chilie de piatră,
săpată în stîncă citadelă şi scut,
a lui Daniil Sihastrul cel fără uitare.

De palisada scărilor legîndu-şi calul
după sfatul de luptă coboară, după cuvîntul de singe-al victoriei.

Ştefan, domnul cetăţilor neinvinse,
eroul cel Mare al cetăţilor ce înving.

AZUR MĂRTURISIT

Cine de dragoste ţi se desparte
va fi de soare poate sau de moarte.
Numai melancolia pentru tine
un laur suferinţelor devine.

În ea rezidă farmecul cînd lava
se stinge şi se strînge şi mă doare,
cînd tu te duci şi se scufundă slava
să fiu pămînt şi să-mi rămîi uitare.

Obrajii lasă-ţi-i ai miinii mele,
petalele cu sfînta greutate,
îmi ard pe boltă ultimele stele
din cerul celui care-am fost cetate.

Te-apropii riuri limpezind sub stînci,
însenînind şi cerurile grele,
e-n iezere şi-n ochii tăi adînci
primejdia albastrului de stele.

Memento

Mihai Eminescu „DICŢIONAR DE RIME"

Ediţie îngrijită de Marin Bucur şi Victoria Ana Tăuşan – Ed. Albatros, 1976

Şcoala ne-a obişnuit cu ideea că Eminescu trudea îndelung asupra expresiei artistice, dar, aşa cum se petrece de obicei, afirmaţia devine îndată clişeu, iar faptele pe care se întemeiază sînt repede uitate. Alături de ediţia Perpessicius (şase volume) şi de unele studii teoretice vizînd sondarea laboratorului poetic eminescian, **Dicţionarul de rime** este însă în măsură să ofere o imagine vie şi memorabilă a imensului travaliu dedicat desăvîrşirii formale. Că **Dicţionarul...** ar fi o operă de sine stătătoare – preponderent lingvistică (lexicografică) – aşa cum ne convinge M. Bucur în **Prefaţă**, ori că e un exerciţiu sau un inventar, acestea au o mai mică importanţă, întrucît scopul de căpetenie al întreprinderii – dincolo de apartenenţa sa la o disciplină sau alta – pare să fie relevarea disponibilităţilor de rimare în româneşte, iar această indubitabilă finalitate suscită simultan interesul mai multor domenii adiacente. Chiar dacă nu sînt împrumutate de aici, multe din rimele lui Eminescu sînt concepute în spiritul dicţionarului, ceea ce subliniază relaţia lăuntrică – guvernată de unitatea viziunii – dintre opera lexicografică şi creaţia poetică propriu-zisă. În aceste preocupări îşi are originea extraordinara noutate a rimei eminesciene în comparaţie cu cea a înaintaşilor şi a contemporanilor.

Abordarea metrului tradiţional presupune rezolvarea contradicţiei iscate între libertatea de desfăşurare a discursului liric – ca principiu suveran – şi constrîngerea lui de a se supune canoanelor prozodice. E limpede că impedimentul numit versificaţie poate fi depăşit, fără a fi negat, cu atît mai uşor cu cît şi posibilităţile de rezolvare sînt mai numeroase ; de aceea, eforturile lui Eminescu sînt canalizate precumpănitor în această direcţie. Pentru a spori inventarul rimei româneşti, poetul are în vedere : limba veche : **gezum/durum**, sămînţă/**bărbinţă** ; lexicul regional : ambe/**cloambe**, aur/**paur** ; fonetisme regionale : gînd/**jind**, **ascunză**/frunză ; neologismele : **eufonic/conic**, **cumul**/fumul ; alteori, profită substanţial de unele oscilaţii ale limbii, care nu-şi fixase încă normele : **problemul (problema), ducèm (dùcem), făcèm (făcem)** etc. Mai mult, interesat de capacităţile limbii de a cupla cuvinte pe baza asemănărilor sonore – revendicate de rigorile rimei – Eminescu descoperă o seamă de latenţe sui-generis. Dintre acestea, cea mai preţioasă pare a fi **rima compusă** (de tipul : **şopot/n-o pot, a fi pot/şipot, ucis-a/Lissa, te miri ce/Circe**) aproape absentă în poezia preeminesciană. Conştient de valoarea unei asemenea disponibilităţi, poetul o dezbate teoretic într-o notă care îşi păstrează actualitatea pînă astăzi. Tot întru primenirea acestui element al versificaţiei, însoţirea, în perechi rimice, a numelor proprii cu cele comune este insistent cultivată de Eminescu : **Americi/eterici, opri-l-va/Silva, Şi vezi cum bidiviii cabraţi cît mai aproape**

Înainte de editarea actuală a **Dicţionarului de rime**, proiectul eminescian era cunoscut doar de un cerc restrîns de cercetători, care au avut acces direct la manuscrisele poetului, pentru că nu poate fi vorba de o cunoaştere a dimensiunilor sale exacte nici din ceea ce a publicat N. Şerban în 1946 şi nici din referinţele aflate prin monografii. Oricum, privită şi numai sub aspectul său cantitativ (şapte volume din cele 40 ale manuscriselor) uriaşa muncă dedicată acestui domeniu capătă semnificaţii de excepţie, dezvăluind o latură mai puţin previzibilă a complexei personalităţi eminesciene.

Trebuie relevat, în cele din urmă, că editarea acestui volum e pe măsura valorii sale intrinseci, răspunzînd tuturor exigenţelor ştiinţifice, aşa încît consultarea lui nu prezintă nici un risc. Dicţionarul dispune de un aparat critic complet : prefaţă, notă asupra ediţiei, bibligrafie, indice, precum şi de o cronologizare a manuscriselor. Pentru a forma celor interesaţi o cît mai fidelă imagine a originalului, fiecare din cele şapte manuscrise sînt descrise detaliat în corpul lucrării. O menţiune specială merită comentariile care însoţesc pagină cu pagină dicţionarul ; ele sînt, de fapt, un preţios studiu diacronic şi comparativ al rimei româneşti pînă la Macedonski.

Punerea în circulaţie, prin tipărire, a acestei singulare opere aduce un serviciu însemnat culturii noastre filologice.

I. FUNERIU

Dedicaţii

GHEORGHE AZAP

S-a învechit Olimpul, tăgadă nu încape.
Şi frageda poemă abia de-o mai citeşti,
Şi vezi cum bidivii cabraţi cît mai aproape
Zăpada de pe drumuri o scutură-n caleşti.

Ascunsă-n sulimanuri, o veşnică Marie
Ai crede că se uită la nu ştiu care vis,
Dar nu-i aşa, poete. Fardăm cu veşnicie
Doar mîna care încă n-a renunţat la scris.

Mariile eterne sînt sacrele vocale,
Rostite sub cupolă la marele Ticvani,
Le dăm cu insomnie, le cumpăram sandale,
Cînd ne trimite toamna din frunze nişte bani.

Îşi face cuib de aer, şi pleacă rîndunica,
Şi strigi în gura mare, Marie, după vînt.
Ce ştim despre iubire ? Oho ! Mai mult nimica,
Pămînt arzînd ce fuge spre-un îngheţat pămînt.

Nu-i vina ei că pierde atingerile noastre
În schimbul unor altor atingeri de pripas.
E vinovat azurul că-i vinde zări albastre
Şi-albina care-i pune un fagure în glas.

Marie, Nemarie, Nevie şi Nemoartă,
În salba ei ascunde veninul din săgeţi ;
Nu spune că nu vine, şi nici nu bate-n poartă,
Dar, poate, fără dînsa, noi nici n-am fi poeţi.

DAMIAN URECHE

Mărturii

Ion Breazu şi problema moţilor

Trăia la Cluj-Napoca înainte de război un doctor moţ. De o seamă cu Ion Breazu. S-au împrietenit în căminul Avram Iancu, unde au împărţit camera. S-au împrietenit datorită firilor opuse : Breazu, claustral ; moţul, dimpotrivă, mucalit. Amîndoi însă la fel de sîrguincioşi, de hotărîţi să răzbească. Şi au rămas prieteni pentru că aveau nevoie unul de umărul celuilalt. Încă din perioada studenţiei, Ion Breazu, cu prietenul său, a colindat Apusenii. I-a cunoscut pe moţi la ei acasă, în straiele lor de lucru. Aşa a ajuns să-i iubească şi să se apropie de problemele lor, pe care le-a sprijinit cît a avut modru. Şi, în special, la **Societatea de mîine** a lui Ion Clopoţel sau în **Transilvania** „Astrei", de cînd a trecut la conducerea ei. Doctorul îşi avea cabinetul particular pe str. Nicolae Iorga, între Universitate şi Biblioteca universităţii. Poate de aceea, cînd îl răzbea singurătatea, Ion Breazu se abătea din drum pe la el, să-şi oxigeneze firea cu o doză de umor.

Aici ne întîlneam adeseori, cînd ni se încrucişau drumurile şi tot aici mi-a fost dat să asist la o întîmplare pe cît de fiariantă pe atît de relevantă pentru a ne introduce în universul spiritual al istoricului literar clujan, necunoscută încă, şi revelator pentru complexitatea personalităţii sale.

În vreme ce savuram aroma unei cafele turceşti, într-o odăiţă alăturată cabinetului medical, asistenta îi anunţa pe doctorul nostru că este solicitat cu insistenţă de un client. „Spune-i că orele de consultaţii au trecut ! Să vie mîine, îi porunci doctorul. Asistenta se reîntoarse dezarmată şi-i spuse că pacientul este **moţ.** Doctorul sări ca ars şi-l pofti în cabinet. Din camera de oficiu, în care am rămas cu Breazu, am auzit un „bună ziua !" răspicat dar respectuos. Spălindu-şi mîinile la chiuvetă, săpunindu-le îndelung, prietenul nostru, grăbit să-l consulte, îi porunci scurt : „Jos cioarecii, moţule, că mă grăbesc !" Moţul rămase, o clipă, tehui, apoi încercă să vorbească, dar nu căscă gura că doctorul îi reteză pliscul : „Gura ! Să nu te rog a doua oară să-ţi dai cioarecii jos !". Moţul, un bărbat între două vîrste, încă destul de verde, se codeşte, dar cînd îl vede pe doctor că se răcădeşte la el îşi desfăcu brăcinarul şi cioarecii îi căzură pe vine, desgolind un tors palid ca un polmon văcsuit cu galiscău. „Aşa, bine ! Acum spune-mi ce te doare !" i se adresă doctorul, îmbunat. Noi asistăm fără să vrem la sceneta din cabinet, prin uşa camerei de oficiu larg deschisă. Moţul duse mîna la inimă şi, din buzunarul larg, al sumanului, cît un hotar, scoase o cărţăloaie ferfeniţită pe care i-o întinse. Doctorul, surprins, o privi întrebîndu-l : „Ce vrei cu catastiful ăsta cît un şes, măi moţule ? „Apoi, să vă fie cu iertare, să faci bine să subscrii şi dumneata, domnule doftor, cît te rabdă inima, pentru sfînta biserică de la noi, care a ars". Doctorul, cunoscut pînă în cel mai îndepărtat crîng din Apuseni, rîse cu poftă şi deschizînd o casă de fier îi întinse două ţărăncuţe poruncindu-i „Ţine banii şi lasă dracului chitanţa, că n-am poftă să-l îngraş pe popă !".

Reîntors în camera de oficiu ni se adresă : „Văzurăţi cu ce se ocupă preoţii de la noi din munţi. Vînd chitanţiere sub pretextul că le-a ars biserica, şi nenorociţii aceştia colindă ţara şi ne fac de rîs!". Ion Breazu interveni, surprinzător de fierbinte, în contradicţie cu calmul său caracteristic : „Să mă ierţi, doctore, dar n-ai dreptate ! Nu e vinovat nici preotul, nici moţul. De cînd dai pe-acasă numai la praznice, ai uitat că din cei aproape un milion de moţi, numai şase mii sînt muncitori mineri, unsprezece mii forestieri, două mii şasesute pietrari, în cariere, deci 99 la sută sînt **agricultori** şi **văsari**, mîncînd a suta parte din masa unui mijlocaş de la cîmpie. Treizeci şi trei de mii de copii nu răzbesc să termine decît două clase primare, iar cei care încheie primul ciclu rămîn tot analfabeţi, pentru că, nepunînd mîna pe o carte, cu anii, ajung să se iscălească tot cu punerea degetului. La un milion de locuitori, din o mie cincisute şaizecişicinci de comune, există 38 de medici de circumscripţie şi 21 de farmacii. Pentru obţinerea unei reţete, moţul trebuie să parcurgă 50-60 de km, iar ca s-o facă, pierde două-trei zile pînă la prima farmacie, de multe ori la nici mai mult nici mai puţin de 90 pînă la o sută de km. Amicul nostru (şi a arătat spre mine), cunoaşte mai bine decît mine toate acestea şi mă poate confirma. Este primul dascăl care a realizat unicul internat şcolar la Albac, dar cu o rîndunică nu se face primăvară. Aşa se explică de ce puii de moţi împînzesc uliţele satelor şi străzile oraşelor, cu fluieraşele lor cioplite din alun, maturizaţi de foame şi de intemperii, în timp ce politicienii lor dorm în **Casa ţării**, fără să rezolve sau să încerce să rezolve enigmatica **problemă a moţilor.** Ascultă la mine, doctore, i-am spus-o şi domnului Clopoţel, Comisarul moţilor, problema lor este problema fundamentării drepturilor revendicate de Avram Iancu : atribuirea bunurilor materiale stăpînilor de drept. Pădurile şi minele să le fie încredinţate celor ce le muncesc. Să se ridice, în fiecare centru comunal, complexe sociale, şcoli cu internate, spitale cu doctori adevăraţi, nu cu surghiuniţi de adversarii politici, cămine culturale în care să circule cartea şi pregătirea maiştrilor în industria casnică şi, mai întîi şi întîi, modernizarea reţelelor de comunicaţie. Iată că **problema moţilor** se dovedeşte o reţea de probleme, din care nu se vor putea realiza nici a mia parte, pînă cînd moţii nu vor deveni stăpînii pămîntului pe care-l calcă. Cu biserici ridicate de Gigurtu, nu se satură nimeni, nici cu troiţe nu-ţi potoleşti setea".

Acesta era Ion Breazu, un suferind pentru tot ce era împotriva firii. Dacă n-ar fi ajuns istoric literar, cu siguranţă ar fi devenit un mare sociolog.

V. COPILU CHIATRĂ

Televiziune

DUMINICĂ, 29 AUGUST

8,30 Avanpremierea zilei. 8,40 Tot înainte ! 9,35 Blîndul Ben. 10,00 Viaţa satului. 11,15 Trofeul Tomis la volei masculin : România – Polonia. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. 13,05 Album duminical. 15,00 Fotbal : F. C. Bihor – Politehnica Timişoara. 16,50 Film serial : Din tainele mărilor. Episodul 8. 17,40 Emisiune-concurs pentru tineret dedicată aniversării a 100 de ani de la cucerirea Independenţei de stat a României. 19,00 Micul ecran pentru cei mici. 19,30 Telejurnal. 20,00 Baladă pentru acest pămînt. Războieni – 1476. 20,20 Film artistic: Laleaua neagră. 22,30 24 de ore.

LUNI, 30 AUGUST

16,00 Teleşcoală. 8,30 Emisiune în limba maghiară. 9,00 Teleglob: Itinerar ghanez. 19,20 1.001 de seri 19,30 Telejurnal. 20,00 Cel mai bun continuă... 20,50 Să trăim şi să muncim în chip comunist. 21,20 Ţăranii. Episodul 8. 22,30 24 de ore.

MARŢI, 31 AUGUST

9,00 Teleşcoală. 10,0 Film artistic : Actorul şi sălbaticii (reluare). 12,30 Telex. 16,00 Trofeul Tomis la volei masculin : România – Bulgaria. 17,30 Simfonia a V-a în do minor de L. Van. Bethoven. 18,10 Lecţii Tv. pentru lucrătorii din agricultură. 18,40 Telecronică pentru pionieri. 18,55 Univers ştiinţific. 19,20 1.001 de ser. 19,30 Telejurnal. 20,00 Reflector. 20,25 Seară de teatru. Tragedia Regelui Richard al II-lea. de William Shakespeare. 22,10 24 de ore.

MIERCURI, 1 SEPTEMBRIE

9,00 Teleşcoală. 10,0 Inscripţii pe celuloid. 10,30 Concert de muzică populară. 11,00 Bucureşti, km 0... Reportaj Tv. 11,20 Telerama. 11,50 Telex. 14,00 Fotbal : Dinamo – Steaua. 15,50 Muzică uşoară. 16,00 Teleşcoală. 16,30 Curs de limbă rusă. 17,00 Telex. 7,05 Bijuterii muzicale. 17,35 Enciclopedie pentru tineret. 18,00 Săptămîna muzicală. 18,20 Finala „Trofeului Tomis" la volei masculin. 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Revista economică Tv. 20,25 Telecinemateca. Harakiri. 22,20 24 de ore.

JOI, 2 SEPTEMBRIE

16,00 Curs de limbă germană. 17,00 Telex. 17,05 Pentru timpul dv. liber, vă recomandăm... 17,20 La volan. 17,30 Masă rotundă privind muzica. 18,05 Imagini din Republica Socialistă Vietnam. 18,25 Cabinet juridic. 18,45 Ateneu popular Tv. 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Documentar Tv. 20,20 Ecran Tv. '76. 21,05 Cadran mondial. 21,30 Meridiane culturale. 22,10 24 de ore.

VINERI, 3 SEPTEMBRIE

16,00 Teleşcoală. 6,30 Curs de limba germană. 18,5 Din lumea plantelor şi animalelor. 19,20 1.001 de seri. 19,20 Telejurnal. 20,00 Reflector. 20,25 Mai avem o întrebare. 21,00 Spectacol organizat de Radioteleviziunea Română şi Comitetul judeţean de cultură şi educaţie socialistă Gorj. 22,10 24 de ore.

SÎMBĂTĂ, 4 SEPTEMBRIE

10,00 O viaţă pentru o idee. Traian Lalescu. 10,30 Film artistic (reluare). „Laleaua neagră". 12,20 Gala tinerilor maeştri. 13,05 Telex. 13,10 Biblioteca pentru toţi. 14,00 Program susţinut de Ansamblul „Doina Vrancei" din Focşani. 14,20 Sticla fascinantă. 14,5 Fragmente din opera „Petru Rareş" de Eduard Caudella. 15,10 Magazin sportiv. 16,10 Caleidoscop cultural-artistic. 16,30 Emisiune de muzică uşoară. 16,05 Vîrstele eliciului. 17,50 Club T... la Sibiu. 18,45 Versuri în lectura autorilor. 19,05 Eroi îndrăgiţi de copii : Heidi. 19,30 Telejurnal. 20,00 Teleenciclopedia. 20,45 Film serial : Baretta. 21,35 24 de ore. Sport. 21,50 Duplex muzical-distractiv realizat de Televiziunea Bulgară.

Televiziune

Cornel Marandiuc

LUMEA CEA MICĂ

(povestire)

Erau adunaţi toţi în jurul mesei de seară şi cînd ceaiul coborî în ceştile subţiri, aproape străvezii; ceşti cu un clopot deosebit de gingaş ascuns în carnea lor, făcîndu-l să cînte, se ridică străin faţă de cei din jur şi spuse :

– Plec !

Nimeni nu-i ură nimic, nimeni nu-l întrebă cînd se întoarce şi nici o privire nu scăpă de sub puterea temută a ceaiului tare, pentru a adăuga senin acolo sus, unde el pleca. O clipă îşi înţelese singurătatea şi renunţă uşor la o parte din seninul său, pe care îl dărui. Dar nu le întîlni privirile şi, solitar, ca un ţipăt de durere, ca o vibraţie de triumf, răspunse numai clopotul acela puternic şi neauzit ascuns în ceaşca fină pe care el o lăsase neatinsă. Înainte ca încăperea să se umple de această vibraţie, ce ar fi putut ucide şi dărîma, ieşi. Din mers îşi luă casca şi mănuşile.

Era un zbor greu. Nu pentru că era un zbor de noapte. Prea adesea decolase în ultimul timp pentru Londra Gatwick ori Lyon Bron, tîrziu după prînz. Curse ocazionale, chartere marfare şi întoarcerea era noaptea, în miez de noapte, cînd stelele ard deasupra şi oraşele dedesubt iar luminile mici, în toate colţurile, ţin pulsul cald al turbo-propulsorului cvadrimotor.

– India Maik Echo, Frankfurt Control...
– India Maik Echo, Praga Control...
– India Maik Echo, Control Budapest...

...radiofaruri de rută şi radiobalize, inflexiuni de căi aeriene, nivele de zbor. rapoarte de poziţie, meteoare de Băneasa, Milano, Copenhaga, Budapesta..., spectrul curentului jet, cumulonimbul, ceaţa... Mereu aeroport de rezervă, rezervă de navigaţie, consum orar. Survol, mereu survol, prea jos sub stele, mult deasupra oamenilor oraşelor şi luminilor..., ce importanţă au frontierele Europei ?! Nu, nu era greu zborul de acum, pentru că era un zbor de noapte.

Se hotărîse să zboare un „Potez XXV". Bătrînul biplan îl aştepta întunecat în conturul imprecis al nopţii cu aripile întinse larg şi botul de care îi atîrna greu motorul Lorraine. Ceaiul lăsat în urmă aburea şi el trebuia să zboare Potezul... Cine mai zboară azi un Potez XXV ? După patruzeci de ani ! O clipă parcă se îndoi de el însuşi, de avion, de vrednicia stelelor sub care trebuia să zboare. I se mai întîmplase odată, cînd îngenunchiase un „Heinkel" adus pentru reparaţie. Îşi amintea dialogul din carlingă, început în clipa cînd becurile verzi pentru înzăvorirea trenului nu se aprinseră.

– Ce facem, Bunarule ?

– Ce să facem, tot pentru reparaţie l-am adus...

– Bunarule...

– Îl pun pe burtă, alături, pe...

– Nu, pune-l pe pistă, uşor. Să vedem de îngenunche sau nu. Pînă apucă să îngenunche sau să-i plesnească conductele, tot pe roţi fuge, mai pierde din viteză.

– Vin cu el ca la închinăciune...

– De încercare, Bunarule, dacă simţi că îngenunche bagă-i motoare şi trage-l, să nu-i stricăm eliciile...

– Înţeles.

Betonul venea scurt şi beculeţele verzi nu voiau să ardă. Heinkelul... bun avion ! Păcat că a semănat atîta moarte în lume. Dar Heinkelul era un avion bun şi aceasta nu are nici o legătură cu moartea, cu cît un avion e mai bun cu atît el e o fugă mai departe de moarte. Gîndi mai departe... oare... Potezul XXV, l-a lăsat fără picioare pe Bănciulescu în 1926, lovindu-l de coada Hirshbrunului, în zborul fără escală Paris-Bucureşti. Dar un căpitan, Girier, l-a zburat cincii mii de kilometri, de la Omsk la Paris. Da, l-a ucis însă pe... Dar care avion nu ucide ? Şi care avion cînd ucide nu moare şi el ? Şi, totuşi, cine mai zboară azi Potezul XXV ? Şi de ce să-l zboare, nu-i o prostie, nu-i un risc prea mare, inutil ?

Trăia emoţia, îndoiala pe care i-a dat-o şi ICAR-ul Universal. „Icar"-ul l-a ucis pe Dumitrescu, în drum spre Capetown... Nu trebuia să facă ocolul prin Paris, ar fi devenit celebru şi fără aceasta, dacă reuşea. Astfel, după decolarea din Viena spre Strasbourg, nu se prăbuşea în Bavaria. Dar ICAR-ul „Universal" a făcut acei neuitaţi 25.000 kilometri, acei minunaţi 25.000 kilometri... Pantazi, Jienescu, Cernescu, Davidescu... au ajuns, au reuşit. Adana, Alep, Assuan. Wadi Halfa – Juba. Tunetul motoarelor peste lacul Victoria... Broken Hill, Salisbury, Germiston, Kimberley... Victoria West. Şi Capetown ! Icarul Universal ! Dar, uite, aici e bătrînul Nicky şi Pápa, cu zîmbetul şi anii lor. Bătrînul Nicky are oasele braţului sfărîmate de „Gipsy-Major"-ul Icar-ului... Şi, totuşi, Icarul l-a ascultat, numai comenzile şi sărăcia de aparate i-au părut la început curioase, neobişnuite. Aşa e cu toate... De ce să nu zboare Potezul ? Aburiră imagini de cîmp, de zbor, cu oameni în scurte de piele şi combinezoane largi, automobilele ca nişte cutii prismatice şi duduitul ca de inimă al motoarelor Isota, Gnôme-Rhône şi Suiza, avioanele se legănau rulînd spre punctul de decolare şi iarba era mătăsoasă şi iertătoare, cu roţile parcă prea mari. Uleiul, doar uleiul fierbinte pierdut de motoare aducea un fel de durere, de arsură în trup ierbii... De ce să nu zboare Potezul ? Dar ei, ei cum au putut ? Bătrînul Pápá care zboară din 1915 şi astăzi mai trage la elicea lui „818" şi face asistenţă la IL-18, cum a putut să-i zboare ? Simţi atunci o bucurie şi bucuria aceasta era ea însăşi o aburire. Se căţără sus. De-acolo, la linia de zbor văzu „Ryan"-ul lui Lindbergh şi „Bristol"-ul lui Blenheim. Bristol-ul îl zburase acum două zile pe un cer liniştit şi senin. „Fokker"-ul trimotor – bunul, bătrînul pionier, iar „Dornier Wall"-ul îi aduse nostalgia trecerilor peste Atlanticul de Sud, pe Mermoz, Saint Ex...

Paraşută ? Paraşuta îi aduse încă un zîmbet dar îşi închise cataramele hamului. Ridică degetul mare cerînd celor de jos să rupă din elice.

– Tăiat !
– Tăiat, decompresat.
...ce caraghioase erau aparatele de bord ! Ce sfinte în sărăcia lor...
– Preparat.
– Tăiat, preparat !

Uite, acolo, „Breguet"-ul 19. Motor „Hispano-Suiza". Ce grele şi demodate par motoarele acestea astăzi... Scoase parcă dintr-un bazar atît de vechi încît nimeni nu-i mai trece pragul. Breguet-19. Atlanticul de Sud, Costes şi Le Brix... Paris, Saint Louis du Senegal, Natal, saltul spre Rio de Janeiro – doamne, ce-a însemnat pe atunci saltul acesta... ! Buenos Aires, Montevideo, Ascension, Buenos Aires iar şi Rio... Apoi spre Santiago şi La Paz. Privi Breguetul ca pe o iconă. Costes şi Le Brix... Acelaşi Hispano-Suiza de 500 de cai... Întoarse contactul pe ambele magnetouri.

– Contact !

– Contact !

...desigur, şi Bristolul şi Suiza, şi Mistral Majorul, au avut, pe lîngă pricepere, şi ceva din inima celor ce le-au creat. Probabil, azi, turbomotoarele ies reci şi indiferente din maşinile de calcul electronic... Zîmbi schimonosit odată cu detunatul motorului.

E bătrîn, să-l încălzesc bine. Aşa, un pic mai scăzut, să nu sară peste cale... O să virez scurt spre direcţia de decolare, să nu lovesc „Dragon"-ul. Ceru liber şi cei de jos apucară de lanţuri calele şi le traseră de sub roţi. Încă odată degetul mare în sus şi cei de jos răspund la fel.

– Liber.

– Liber.

Unul îi arătă virajul scurt spre stînga. Ştia, Dragonul şi un biplan. Nu mai reuşi să reţină totul, viteza creştea şi era timpul să-l ridice pe roţile din faţă. Trecu cu tunet bontisind uşor la viteza de desprindere pe lîngă aparate ce le zburase în şcoală – IAR-ul „38", „Fleet"-ul, „IL"-ul... are comenzi cam largi Potezul.

Totul rămase în urmă, cîmpul de zbor fugea nebun, noaptea venea din faţă, intra oblic pe dedesubt şi flăcările scurte, laterale, ale eşapamentelor reuşiră în sfîrşit să arunce pămîntul. Apoi stelele arseră sus, jos arseră oraşele şi motorul Lorraine începu să plîngă. După stelele ce arseră deasupra, după oraşele ce arseră dedesubt, după oamenii a căror inimi arseră strîngîndu-i comenzile. Oraşele erau aceleaşi, însă, stelele ardeau la fel, numai oamenii trecuseră aproape cu toţii pragul acelui bazar, unde, rătăciţi printre motoare Isota, Lorraine şi Mistral, nu-i mai caută nimeni. Motorul Lorraine depăna curat şi încet şi Bunaru se întrebă mirat : De ce n-am zburat pînă acum Potezul XXV ?

Zborul dură mult, fu un raid care se sfîrşi odată cu ultimii litri de benzină.

Potezul, înţepenit în blocaje, aproape amorţit, rememora drumul. În lumina cenuşie a dimineţii pilotul se strînse mai tare în perna scaunului. Îşi desfăcu cataramele hamurilor şi se gîndi la timpul de parcurs al ultimului tronson. Fusese prea lung. Oare greşise cînd calculase raidul ? Încă puţin şi ar fi calat sus, fără benzină. A fost şi deriva mare... Scoase DR-2-ul ca să se verifice. Deci, viteza la sol, viteza proprie e... unghiul vîntului cu drumul, unghiul vîntului cu capul... Sau, nu, să ia viteza vîntului şi deriva... Cercurile albe şi negre ale calculatorului îşi roteau indicii de timp, kilometrii şi grade înmulţind singure. Pe harta întinsă înainte, ca la o problemă de şcoală, linia drumului adevărat, unind puncte, se întorcea încheind raidul.

– Deci 115 grade cu...

– Pentru Dumnezeu, Andrei... tu iar n-ai dormit toată noaptea...

Bunaru tresări şi îşi întoarse faţa, ochii ce veneau dintr-o lume îndepărtată, atît de îndepărtată încît întoarcerea se făcea greu, încet... DR-2-ul se rostogoli şi se opri la picioarele femeii, cercurile concentrice negre, albe şi roşii, sclipiră stins apoi calculatorul rămase nemişcat. Pe marginea dinţată se distingea „Dennert et Pape – Hamburg Altona". Femeia îl blestemă în gînd şi îi păru rău. Privi chinuită cămăruţa în care abia aveai loc de zecile de machete. Avioane de toate felurile şi culorile. Pe pereţi, atîrnate în aer, masa care era un adevărat cîmp de zbor, cu avioanele în linie, harta cu linii noi, un creion ascuţit, lung, un compas, casca şi mănuşile pe un colţ, iar pe peretele din faţă, ca braţele unui om în care nu ai putere să loveşti, o elice mare de avion cu armăturile întregi dar cu vopseaua smulsă de soare şi vînt, de ploi şi de drumuri.

Oboseala găsi un trup mai slab, trecu din ochii lui în privirea femeii care se oprise lîngă macheta Potezului XXV.

– Cu ăsta ai zburat ?

– Da, mamă, nici nu ştii ce avion bun e ! Să ştii, am trecut şi pe-acasă, pe deasupra...

Apoi adăugă, încet :

– Tot nu pot dormi, e o durere tare parşivă. Ştii că atît mi-a mai rămas...

Deveni subit vesel.

– Să nu întîrzii. Pînă mă spăl, fă-mi un ceai. Tare.

Femeia coborî scările mansardei. În urma ei, lumina năvălea prin geamul mic, lovind în motoare, sclipind în elici, ricoşînd în cauciucuri. Apoi fugi pe scări să ajungă din urmă femeia, vrînd să-i alunge oboseala din priviri. Ajunse tîrziu însă. Oboseala căutînd un trup încă mai slab, lovise în ceaşca aceea subţire, de ceai, neştiind că acolo, în carnea ei, e ascuns un clopot deosebit de gingaş care, lovit, o prinse şi o transformă în cîntec.

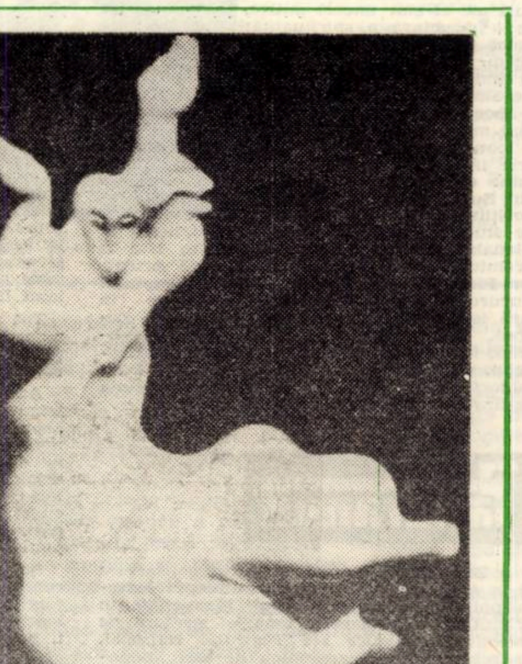

„Cătuşe zdrobite"

Petre Dinu Marcel

PURTÎND LAURII PE FRUNŢI

Am crescut din tril şi cînt
Legănaţi de-acest pămînt,
Am crescut lîngă izvorul
Unde-am plămădit ulciorul
De-au băut toţi regii daci,
Unde toţi au dat cu spada
Pînă s-a-nroşit zăpada.

Apele ce curg pe-aici
Ne-au făcut pe noi voinici,
Ne-au făcut izvor cu sete
Să bea Jiul să se-mbete.
Ne-au făcut izvor de verb
Pentru fuga unui cerb,
Pentru fuga unei ciute,
Grăitoare şi temute.

Prin pădurile de fag,
La Mălini şi Ipoteşti,
Unde codrul e mai des,
Am trîntit munţii de şes
Şi-am scos nopţi din rădăcină
Să văd visului lumină.

Ne-am umplut cerul cu stele,
Stele din pămînt şi soare
Plămădite în izvoare,
Plămădite la chilia
Unde-avem argintăria.

Am păstrat riuri şi mare
Ca să fim o ţară tare
Cum ne-a vrut Ştefan cel Mare.

Am păstrat Munţii Carpaţi
Să fim bravi, să fim înalţi,
Să fim drepţi cu spada-n mînă
De se-abate vreo furtună.

Că la noi, vrem să se ştie,
Tot mai cîntă-o ciocîrlie ;
Doina se mai cîntă-n munţi
Purtînd laurii pe frunţi.

FLORI DIN VALURI

Nimfa spumelor albastre
Din adînc pustiu rămii.
Visul meu, o, vis de astre,
Val din apa nimănui.

Nimfa apelor albastre,
Floarea prea purtată-n vînt,
Frăgezimea vieţii noastre
Nu ne lasă pe pămînt.

Mugurită-n spuma mării,
Înflorită-n val albastru,
Spargi perdeaua depărtării
Ca lumina unui astru.

Floarea florilor din valuri.
Floarea florilor din glastre ;
Mai întoarce-te la mine,
Floarea florilor albastre.

Arta amatoare

„PASIUNE PE 16 mm"

Noaptea tirziu, cind luminile orașului salută stelele lumina fluorescentă arde alăturea de entuziasmul și spiritul creator a celor peste 40 de membri ai cineclubului C.F.R. condus cu pricepere și dăruire de Dragoș Sandu, care, împreună cu Eugen Sandu, în urmă cu 23 de ani, au fost inițiatorii primului cerc de cineaști amatori din România. Cînd spunem Dragoș Sandu ne gîndim la cele peste 200 de filme realizate de acest talentat cineast amator, din care 52 premiate la diferite festivaluri naționale și internaționale – respectiv Iugoslavia, 1964, R.S. Cehoslovacia, 1973 și 1974, R.P. Ungaria, 1972, Tunisia, 1973, U.R.S.S., 1975 R.D.G., 1975. Iar, la întîlnirile necompetitive de la Hiroșima și Veneția, filmele lui Dragoș Sandu s-au bucurat de un succes deosebit. Dragoș Sandu îndrumă, cu aceeași pasiune de peste aproape 10 ani, cineclubul studențesc „Gaudeamus" și centrul metodic pentru pregătirea și perfecționarea cineaștilor amatori din Timișoara.

Ca urmare a prodigioasei sale activități pe tărîmul muncii cu filmul, Dragoș Sandu a fost ales membru al Consiliului pentru munca politică și cultural-educativă de masă al U.G.S.R., precum și al comisiei pentru cinecluburile din cadrul A.C.I.N. Dragoș Sandu realizează spectacole de estradă moderne, de un înalt nivel artistic, apreciate de spectatori, cît și de jurîile de concurs, spectacole ce au obținut mai multe titluri de laureat. Tot el este acela care realizează primele filme documentare (jurnale timișene), cu un bogat conținut etic, cetățenesc, filme care au rulat pe ecranul cinematografului „Capitol" din Timișoara. Filmele sale au o mare eficiență în ansamblul muncii educaționale, axînd tematica lor pe marile probleme ale actualității, reușind să-și aducă o valoroasă contribuție la educarea omului nou, la formarea conștiinței socialiste.

EMIL ȘAIN

Teatru

CONSIDERAȚII

„Nu există azi nici o enciclopedie serioasă, de cultură generală ori specializată, nici un dicționar, nici o bibliografie în care să nu se afle mențiuni despre teatrul românesc contemporan" ne declara, nu de mult, Valentin Silvestru. Într-adevăr, din momentul în care a început a ieși în lume, teatrul nostru s-a impus, din ce în ce mai mult, ca un termen obligatoriu în orice discuție despre **TEATRU.** Aducînd cu sine o experiență nealterată de influențe și pulsul unui nou ritm de existență, teatrul românesc contemporan apare proaspăt și matur.

Lungul drum al artei teatrale românești spre momentul acestei recunoașteri înseamnă, pe de o parte, **nașterea unei noi dramaturgii,** iar pe de altă parte **consolidarea unei concepții aparte asupra artei spectacolului.** Publicul nou, mereu mai exigent, este și el, azi, o realitate. După 1944, în România, teatrul se definește cu pregnanță printre celelalte arte. Teatrul unei noi societăți, în slujba ei, **pentru** oamenii ei și **cu** oamenii ei.

Noua dramaturgie numără azi titluri de interes și autori cu o concepție clară asupra genului. Regia, scenografia, actoria, cei mai bine cunoscute în afara granițelor țării, au datele includerii și aprecierii lor în coordonatele termenului de **școală națională.** Așa cum, în ansamblu, dinamica mișcării teatrale românești contemporane nu poate fi definită decît în funcție de **politica teatrală.**

O nouă critică, vizînd participarea reală și sondarea în profunzime a actului teatral își manifestă prezența. Teatrul românesc contemporan, în toate componentele sale, este sub semnul efortului de conceptualizare. El se poate înscrie în larga contemporaneitate, tocmai de aceea, cu argumentele solide ale unei gîndiri proprii, asigurîndu-și un loc bine stabilit și de rezonanță, din azi către mîine.

A. C. IORDACHE

Plastica

(Urmare din pag 1)

guri ale ei sînt uneori mitice, legendare, ținînd de o structură a spiritualității noastre ; de aceea au și acel aer de perenitate de care vorbeam, ele nefiind circumscrise într-o strictă individualizare și determinare materială. De aici și senzația aceasta de veșnică plutire, a zborului, avîntului care caracterizează cele mai multe din sculpturile ei.

Ioana Kassargian s-a născut la 4 octombrie 1936 la București. În 1958 termină Institutul de Arte plastice „Nicolae Grigorescu din București". Din 1960 expune la toate expozițiile oficiale din țară. În 1966 are o Bursă de studii în Franța, iar în 1965 participă la Bienala tineretului de la Paris. În 1963 la Premiul pentru sculptură al Uniunii Artiștilor Plastici, iar în 1964 cel al Municipiului București. Are trei expoziții personale în țară iar în străinătate expune la Paris, Zagreb, Praga, Budapesta, Moscova, Leningrad, Frankfurt-pe-Main, Bonn, Koln, Midelheim, Anvers, Torino, Helsinki, Milan, Düsseldorf, Roma. Lucrări de artă monumentală realizate la București, Eforie.

Panoramic

● **Zilei de 23 August** i-au fost consacrate și în acest an o serie de manifestări cultural-politice în întreg județul. Menționăm în primul rînd spectacolul omagial susținut de colectivele artistice ale Teatrului Național, Operei române, Filarmonicii de stat „Banatul" și Casei de cultură a municipiului. Realizatori principali : Emil Reus (regizor), Diodor Nicoară (dirijor), Francisc Valkay (coregraf), și Dumitru Popescu (scenograf). Apoi, un alt spectacol omagial, intitulat „Glorie eroilor neamului românesc", organizat de Comitetele județean și municipal ale Uniunii Tineretului Comunist, în colaborare cu Consiliul județean al sindicatelor și Consiliului municipal al organizației pionierilor. De asemenea, la Casa de cultură a studenților s-a desfășurat un montaj de poezie patriotică, cu genericul „Sub steaguri purpurii și tricolore", un recital de poezie, „Lumini de august", susținut de actori ai scenelor timișorene, un program de filme documentare românești intitulat „Oamenii acestui pămînt", precum și concursul cu premii, inspirat din tradiția de luptă a uteciștilor. Clubul „Constructorul" din Timișoara a consacrat aceluiași eveniment simpozionul „Însemnătatea istorică a actului de la 23 August 1944", care a fost urmat de un bogat program artistic. La Casa de cultură a tineretului a avut de asemenea loc un spectacol festiv susținut de cenaclul tinerilor scriitori timișoreni „Odă eroilor". ● **Secția de artă a Muzeului Banatului** a organizat la Intreprinderea Electrotimiș o expoziție de grafică contemporană care cuprinde o selecție din lucrările artiștilor plastici timișoreni.

OBSERVATOR

Cadran

TABĂRĂ DE CREAȚIE LA VÎRFURILE

Artiștii plastici amatori

Taberele de creație rămîn, ipotetic desigur, forma ideală de stimulare a artei plastice amatoare. Prin ele, interesele unui grup sînt subordonate în **întregime,** fie și pentru un număr limitat de zile, unui țel comun. Dincolo de cîștigurile imediate pe care le aduce : realizarea unui număr de lucrări finite pe teme diferite, ori pregătirea de schițe pentru cele viitoare, taberele determină un anumit comportament spiritual. Viața colectivă revitalizează pasiunea de a picta, „oxigenează" imaginația, descarcă paletele prea îmbîcsite de o anumită rutină, de apăsarea greoaie a convențiilor, sporind responsabilitatea artistică a aceluia care își așează șevaletul în fața motivului.

Tot aici se leagă prietenii, se cimentează respectul pentru muncă, se condiționează opțiunile și atitudinile pe baza singurului statut viabil : valoarea artistică.

Amatorii din județele Arad și Timiș, întruniți într-o tabără comună și-au propus să „epuizeze" în două săptămîni o localitate generoasă în subiecte plastice, împrejurimi pline de frumuseți naturale, chintesență a peisajului patriei noastre, încărcate de fiorul istoriei, de prezența vie a lui Avram Iancu în cugetul și sufletul localnicilor, o zonă care păstrează un tezaur de imagini și imagistică populară.

Peisajul de la Vîrfurile, prin rigoarea și curățenia lui, a putut facilita înțelegerea noțiunilor de echilibru și calm, explica înțelepciunea și dimensiunea morală a celor care îl populează.

Pentru aceștia, membrii taberei au constituit întruchiparea ideală a artistului creator și un binevenit contact direct cu arta plastică. Interesul manifestat expoziției finale deschise în sala Căminului cultural a confirmat și din acest punct de vedere utilitatea acestei tabere.

AUREL GH. ARDELEANU

★

Membrii cercurilor literare

Organizarea, în fiecare vară, a taberei de creație pentru artiștii plastici amatori timișeni este o acțiune culturală devenită deja tradițională. În anul acesta, însă, pentru prima dată în tabăra de creație, alături de artiștii plastici amatori, a fost prezent și un grup constituit din membri ai unor cercuri literare din județul Timiș. De fapt și în tabăra interjudețeană de la Vîrfurile, județul Arad, acest grup de condeieri s-a manifestat ca un un veritabil **cerc literar** cu o structură omogenă (tineri între 16 și 22 de ani), invederînd în ședințele de dezbateri o acută receptivitate literară și o bună pregătire culturală și ideologică. Lucrările literare ale acestor tineri au depășit, în mare parte, stadiul primelor căutări, putînd să intre, astfel, de pe acum în „arena" paginii tipărite. Faptul acesta l-au dovedit deja cîteva debuturi convingătoare, prin : Cornel Otescu, Monica Rohan, Paul Doru Chinezu și Mihai Iliés. Acestora credem că li se vor putea alătura în viitor Camelia-Liliana Lobonț, Ioan Rain, Delia Străuț, Carmen Ban și Florentina Danciu.

Dat fiind mai cu seamă tinerețea acestor membri ai cercurilor literare, desigur că pentru formarea lor literară, zilele trăite în Munții Apuseni vor fi fost de un netăgăduit folos. Aici au intrat în contact cu un peisaj fascinant, aici au întîlnit oameni minunați muncind la carierele de piatră, la exploatările forestiere și pe ogoarele de pe coline și șesuri ; aici au auzit freamătul nestins al zbuciumatei istorii a Munților Apuseni, unde frunza stejarilor are graiul lui Horia și Avram Iancu ; aici și-au umplut sufletul cu lumina caratelor vii ale unui bogat patrimoniu de cultură populară, pus, acum, în valoare, cu atîta pasiune de un vrednic fiu al comunei Vîrfurile, prof. Laurențiu Iuga, directorul Căminului cultural.

AUREL TURCUȘ

Evrika!

● Trebuie să te ajute întreaga omenire ca să te cunoști pe tine însuți.

● Cine locuiește la etaj să nu se plîngă că trăiește la subsolul cerului.

● Pe oameni îi poate despărți un zid ; niciodată o teme ie.

● Ca să-și publice cartea, scriitorul a făcut uz de persoana a treia.

● Pretențiile sporite ale omului vor pune mașina de calcul pe gînduri. Și-atunci rugina va fi un pericol.

ION VELICAN

Consemnări

ASTRA ÎN BANAT

„Asociațiunea Transilvăneană pentru literatură română și cultura poporului român" (prescurtat ASTRA) inițiată de Timotei Cipariu și Gheorghe Barițiu a luat naștere la Sibiu în 1861. Încă de la înființare, așa cum se arată în statut, ea își propune să își desfășoare activitatea, în trei direcții : științifică, dezvoltarea învățămîntului și răspîndirea cunoștințelor folositoare poporului.

În Banat, Asociația își circumscrie activitatea îndeosebi în jurul ultimelor două direcții. Pentru realizarea acestor obiective, Asociația înființează secții (despărțăminte) teritoriale. În părțile Banatului, astfel de secții iau naștere mai tîrziu, fără însă ca pînă acum ideile propregiste propagate de Asociație să fie străine maselor populare.

Adunarea generală a Asociației, care a avut loc la Lugoj în 1896, a hotărît înființarea primelor despărțăminte în Banat. Odată cu aceste evenimente, Astra reușește să îmbrățișeze activitatea culturală a românilor din întreg teritoriul aflat sub dominația Austro-Ungară. La 6 noiembrie 1898, ia ființă despărțămîntul Timișoara al Asociației „avînd scopul de chemare (de) a conlucra la luminarea și desghețarea poporului nostru" (Arhivele statului, Timișoara, fond Astra, dosar 1/1898).

Primele acțiuni organizate de Asociație, imediat după înființare, sînt acelea privitoare la răspîndirea culturii la sate. **„Scopul nostru de început – se spune în prima adresă a despărțămîntului – este că desvoltăm la poporul nostru gustul de citit pentru a-l învăța lucruri bune și folositoare"** (Arh. Stat, Timișoara, fond ASTRA, dosar 2/1899). Mijloacele folosite pentru aceasta sînt : citirea ziarelor (Gazeta Transilvaniei) și înființarea bibliotecilor „poporale", care, la început, din lipsă de fonduri, erau majoritatea ambulante. Între cărțile recomandate și aflate în aceste biblioteci găsim scrieri politice, economice, istorice, literare ș.a. Cea mai mare parte o alcătuiau cele cu caracter istoric și literar. Nu lipseau autorii români consacrați ca Ion Creangă, Ion Slavici, Anton Pan, Anton Bacalbașa, precum și bănățeni ca D. Țichindeal, Victor Vlad Delamarina, Gh. Cătană ș.a.

În majoritatea localităților, această nobilă misiune de culturalizare a maselor a revenit oamenilor școlii. Cu sprijinul lor s-a trecut la alfabetizarea adulților și atragerea copiilor către școală, pentru ultimii, chiar acordarea unor înlesniri (procurări de rechizite școlare, gratuități de cărți școlare ș.a. **„Distribuirea cărților – arăta unul dintre învățători – nu numai că face bucurie copiilor, dar este și cel mai potrivit mijloc de a atrage copii către școală... și a (obișnui) tineretul nostru cu lectura pentru timpul cînd va ieși din școală** (Arh. stat. Timișoara, fond ASTRA, dosar 10/1902).

Sporirea numărului celor dornici să participe la acțiunile culturale ale Astrei face necesară, începînd cu anul 1901, o nouă arondare a zonei. Noua împărțire are în vedere și valea Carașului, locul unde se va ține în 1903 adunarea generală anuală. În acest timp, raporturile adunărilor generale, care vorbesc despre activitatea depusă, relevă date despre amploarea luată de dezvoltarea învățămîntului în limba română (înființare de școli, creșterea numărului de profesori ș.a.) și răspîndirea cunoștințelor folositoare poporului (înființare de biblioteci, demonstrații și discuții pe marginea unor activități practice agricole, ș.a.).

Urmărind trezirea conștiinței naționale a populației din teritoriul aflat sub dominație habsburgică, acțiunea Astrei în Banat înregistrează, în primul deceniu al secolului al XX-lea, unele succese în acțiunea de culturalizare a maselor. După această perioadă, continuînd să rămînă la aceleași forme și mijloace de propagandă, în activitatea acestei Asociații din Banat se observă o stagnare. Acest fapt se accentuează în perioada de după primul război mondial.

Reținem din perioada de început a activității Asociației în Banat cîteva aspecte care dovedesc caracterul ei progresist. Între acestea, acțiunile sistematice de alfabetizare a adulților, efortul susținut pentru dezvoltarea învățămîntului în limba română, și strădania depusă pentru răspîndirea culturii și literaturii române în rîndul maselor populare.

R. POENARU

Istorie-document

BAIAN-BAN-BANAT

Studiile de specialitate mai noi arată că marea migrație a popoarelor, ce afectase îndeosebi regiunile Dunării de Jos, a determinat raporturi complexe între vremelnicii dominatori și localnici, a imprimat un ritm lent dezvoltării obștii sătești, întîrziind apariția relațiilor feudale, implicit, formarea statelor românești, cu constatarea că unii migratori au lăsat diferite urme în viața autohtonilor. Astfel, astăzi este precizat că termenul tehnic **ban** provine de la **Baian** (Bajan-Boeanos), hagan al avarilor, trăitor în veacul VI. Renumitul savant francez Du Cange, din secolul XVII, a deschis drumul spre soluția adevărată prin asocierea cuvîntului **banus** cu numele șefului avar amintit. Pe aceeași linie au mers, mai tîrziu, și istoricii Jireček, Moravcsik, iar recent profesorul A. Sacerdoțeanu a explicat evoluția funcțională și semantică a **ban**-ului, apelativ care stă la baza calificativului **banat.**

Precum se știe, avarii – populație nomadă originară din Mongolia –, după înfrîngerea gepizilor în 567, își instalează centrul puterii în Pannonia, întemeind în perioada maximei lor ascensiuni politice un vast imperiu, care se întindea din nordul Mării Negre la Adriatica, din Carpații septentrionali pînă în Alpi. În ce ne privește, vestigiile arheologice atestă prezența lor izolată în Transilvania, mai accentuată doar în ținuturile din vest, Crișana – Banat. De relevat că, potrivit sistemului de producție tributal impus de hanul Baian – și rămas neschimbat sub alți stăpînitori de aceeași obîrșie asiatică –, populația locală era obligată să plătească o dare în natură, vite ori hrană, numită **bană,** ulterior și în monedă – **ban.** Cel ce strîngea impozitul în numele lui Baian era cunoscut ca „omul banului" sau „banul". **Bănia** pentru dacoromani și macedoromâni prezintă un interes aparte, fiindcă la aceștia a apărut și derivatul **banul,** indicînd moneda în general. Este semnificativ faptul că în timp ce macedoromâna a menținut dubletul lingvistic **bană-piculiu** (din latin. **peculium** = bani, avere, bucate), dacoromâna n-a mai păstrat decît termenul de actualitate, moneda nemaifiind în circuit normal în secolele VIII-IX. Circulînd din nou cînd dacoromâna își stabilise caracterul de limbă română, ea nu a mai format un cuvînt nou, ci, printr-un calc, a adăugat o semnificație termenului ban, deja în uz (sec. IX-X). Cu acest sens îndoit, „banul" a continuat să fie întrebuințat pînă în veacul XIX, cînd, dispărînd bănia ca instituție, i-a mai rămas numai înțelesul de monedă, pe care îl are și azi[1].

De subliniat că, pe cuprinsul țării noastre, bănia este confirmată atît toponimic și onomastic – **Ban,** cu toate variantele sale, e destul de răspîndit –, cît și documentar. De pildă, în Transilvania, o diplomă a regelui ungar Andrei II din 1228 consemnează „terra Bany comitis Bana", iar Ștefan (rex junior) intenționa în anul 1265 să rînduiască bani aici, după modelul slavon. De notat că Banatul Severinului din 1230 – ce s-a bucurat de semiautonomie în tot evul mediu – cuprindea și partea estică a Banatului timișan care i-a conservat epitetul și l-a transmis comitatului Caraș-Severin. Apoi, primii bani-funcție din Țara Românească (sec. XIV) și Moldova (sec. XV) menționați în acte, corespund omologilor lor croato-**dalmatini din veacul X.** Înceata dezvoltare este justificabilă în primul rînd prin dominația nomazilor care, deși trecătoare, a frînat cursul firesc al instituțiilor băștinașe. În orice caz – conchide A. Sacerdoțeanu – înainte de secolul XIII nu se poate adeveri o influență străină. În acest context, bănia la noi trebuie considerată ca o creație românească[2].

V. MUNTEAN

1. Am urmat, în acest articol, demonstrația prof. A. Sacerdoțeanu din vol. „Unitate și continuitate în istoria poporului român" (sub red. prof. D. Berciu), București 1968, p. 132-133.

2. **Ibidem,** p. 131 și 134.

Opinii

Performanța sportivă

— act creator cu valoare culturală

Sportul, acest subsistem sociocultural de dimensiuni planetare, fenomen considerat practică, spectacol, asceză, divertisment, profesiune, cu virtuți culturale, igienice, educaționale, apreciat entuziast de unii drept singura condiție umană cu adevărat suportabilă, a ajuns să fie considerat drept un element implicat în rezolvarea marilor probleme ale omenirii. În acest sens, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, în Mesajul adresat participanților la Conferința pe țară a mișcării sportive, din 15 februarie 1975, sublinia : **„Mișcarea noastră sportivă și slujitorii ei trebuie să-și facă un titlu de onoare din a contribui, prin sucesele pe care le obțin în confruntarea internațională, la păstrarea și sporirea înaltului prestigiu de care România socialistă se bucură pe plan mondial, ca rezultat al realizărilor pe care le obține în dezvoltarea internă, al politicii consecvente de pace și colaborare pe care o promovează".**

Performanța, recordul în sport, pot fi apropiate din acest punct de vedere de raționalizare, inovație, invenție, descoperire, ipostaze diferite ale actului creator. Avînd drept caracteristică esențială și definitorie momentul întrecerii, atingerea performanței, a recordului sînt precedate de o pregătire minuțioasă, presupun formă sportivă asemănătoare inspirației, implică, o omologare asemănătoare verificării din știință, sînt rod al muncii pasionate și chinuitoare (grecii numeau antrenamentul askesis — asceză, privațiune) și din această cauză sînt resimțite de autori — ca și în cazul ideilor, cărților invențiilor — ca impropriate, subiectivizate, datorită tezaurizării afective.

Dacă părerile sînt unanime în consemnarea amploarei și importanței fenomenului sportiv, unii totuși contestă valoarea culturală a sportului. Sociologi ca Hans Urs von Balthasar sau J. Huizinga consideră că valoarea culturală se acordă numai activității psihice a omului : arta, știință etc. Sportul, ca formă de manifestare a forței fizice, s-ar afla în afara culturii. În spatele acestor afirmații putem descifra tendința dualistă spirit-substanță. Așa cum atitudinea „academică" a științelor „umaniste" față de cele tehnice este depășită, atitudinea oarecum disprețuitoare a culturii „umaniste" față de cultura fizică, de fapt o componentă a culturii umaniste, devine contrară civilizației noastre, unde sportul se impune tot mai mult în plenitudinea sa.

Intrăm în comunicare cu ceilalți prin acte cognitive, dar nu numai prin acestea. Socialul înseamnă și contact interofestiv. Sportul este o formă de sociabilitate umană, preponderent interafectivă, posibilitate de manifestare a solidarității spiritului uman pe un lait-motiv de competitivitate.

În competiții, ostilitatea este alunecarea spre instinctiv, fair-play-ul, depășirea instinctualului. Aici intervine conștiința ca element frenator al debordării apetitului competitiv în pornri instinctuale, ce se degradează datorită ostilității, și transformarea lui în adversitate conștientă. Esența transformării întrecerii sportive în activitate cu virtuți etice și educative constă în diminuarea adversității agresiv-instinctuale în cadrul dinamicii competiționale. Întrecerea între sportivi trebuie să fie coexistentă între competitori.

Comportarea în cadrul normelor morale, ridicarea pe o treaptă superioară a gustării spectacolului sportiv, aprecierea valorii tehnice, a laturilor estetice sînt tot atîtea argumente ce pot înnobila această activitate ca mijloc de exersare a unor trăsături pozitive ale personalității. Interindividualul afectiv poate aluneca spre biologic, dar el poate încununa acte omenești înălțătoare. Aceasta depinde de vectorialitatea actului, care, la rîndul său, este determinată de imperative etico-sociale. Faptul că fair-play-ul este unul din dezideratele omenirii, astăzi, o dovedește înființarea, în 1963, a Comisiei internaționale fair-play sub auspiciile UNESCO.

În contextul civilizației zilelor noastre, educația fizică și sportul pot constitui un antidot al înstrăinării. Educația permanentă, reciclajul continuu, integrarea exponențială a volumului informațional pot fi completate printr-o mișcare de educație fizică și sport care să împlinească personalitatea din punct de vedere biologic și afectiv și să echilibreze balanța ce înclină spre dominanța cognitivă. Creșterea enormă a cantității de informație și posibilitățile limitate de asimilare a ei duc la „criza de informație", trăită pe plan afectiv ca un sentiment de înstrăinare. Acest sentiment se poate anihila prin implinirea personalității pe planul educației fizice și sportului, prin solidaritatea umană din competițiile sportive. Monodimensionarea omului, semnalată în filozofia zilelor noastre, se face și prin reducerea influențelor educaționale la aspectele intelectuale verbalizante și verbalizabile. Educația fizică și sportul pot extinde influențele educative la componente exointelectuale (afective, conative). În acest sens, și prin intermediul sportului, al performanțelor sportive, se poate acționa în spiritul idelor indicate de tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU în expunerea prezentată la Congresul educației politice și culturii socialiste : **„acționînd prin toate mijloacele pentru stimularea însușirilor cele mai nobile ale omului, pentru dezvoltarea sensibilității sale, a dorinței și voinței de autodepășire, pentru amplificarea continuă a cunoașterii sale, pentru implinirea visurilor sale cele mai cutezătoare de progres, dreptate și fericire".**

Prin exercițiu fizic și sport, omul își poate fructifica o anumită latură a esențialității sale umane, concomitent cu altele. Prin intermediul acestei activități omul reușește să se cunoască mai bine, realizîndu-se și autodepășindu-se. În acest sens, unii apropie fenomenul sportiv de cel științific. Depășirea recordurilor, depășirea limitelor posibilităților umane este într-un fel o înaintare în cunoașterea universului uman.

Fenomenul de cultură fizică nu se reduce la exercițiu fizic, deși acesta reprezintă nucleul său. Alături de o competiție a calităților morfofuncționale, întrecerea este o competiție, a calităților morale, volitive, care mobilizează și pe cele afective cu care se află în strînsă legătură. Stadioanele, sălile de sport sînt o imensă școală de educare a voinței și sentimentelor. Aceste calități dobîndite pot fi transferate apoi în alte domenii de activitate — învățămînt, producție, capacitate de apărare a patriei.

Așa cum știința îmbogățește patrimoniul de cunoștințe ce devin utile omului, arta, posibilitățile de înfrumusețare ale ființei umane, sportul completează pluridimensionalitatea ființei umane ca posibilitate de autodepășire biologică pe un fundal psihologic, volitiv și afectiv, cu o finalitate socială. Aceasta este esența mișcării olimpice — promovarea unor valori umane formative perene.

Prin recunoașterea valorilor sportive, lumea acceptă o altă ierarhie de valori decît cele programatice, științifice sau artistice. Implicarea valorilor mișcării sportive moderne, în conștiința omului din zilele noastre, are șansa să participe la modelarea unui nou tip de om al civilizației în care trăim.

VIOREL PRELICI

Dicționar ortografic

Răspunsuri pe scurt

1. Este adevărat că **așadar** și **prin urmare** sînt echivalente, în plan semantic și funcțional, ale lui **deci.** Cu toate acestea s-a impus regula ca acestea să fie izolate prin virgule atunci cînd se află în interiorul propoziției, ele fiind considerate niște cuvinte incidente.

„Ceea ce s-ar potrivi mai bine expoziției «Tinerimii» este mai mult, **prin urmare,** o analiză de specialist, o critică de pictor pur... (T. ARGHEZI, **Pensula și dalta,** p. 117).

„Ducînd, așadar, mai departe ceea ce socotim că n-a fost numai o intenție formală... (B. LĂZĂREANU, **Cu privire la meșteșugarii cuvintelor,** p. 245).

2. Întotdeauna s-a indicat, cu precizie, că **trebuie pusă virgulă** înainte de conjuncțiile adversative : **dar, însă, iar, ci. E** o regulă care se învață în școala primară ! De ce nu se respectă ? N-aș putea da răspuns justificat. Să fie grabă, Să fie uitarea . . . ?

3. Între cuvintele **emigrant** și **imigrant** nu este nici o suprapunere și nu poate exista nici o confuzie. **EMIGRANT** este persoana care își părăsește țara de baștină și se stabilește în altă țară. Pentru cei din țara lui este **emigrant.** Pentru cei din țara în care se stabilește este **imigrant.**

4. H. F. ne semnalează frecvența unui verb nou care i se pare necorespunzător: a **oferta.** Acest verb nu este împrumutat din limba franceză, ci a fost derivat din substantivul **ofertă,** care are ca etimon fie italianul **offerta,** fie germ. **Offerte.** Sensul inițial avea caracter comercial „a face ofertă de mărfuri", apoi s-a extins, unii vorbitori „simțindu-l" ca mai pregnant decît **a oferi.** De aceea se întîlnește și în scrieri literare.

5. A. I. constată că **încă** mai există vorbitori de limbă română care fac confuzie între **originar** și **original, numerar** și **numeral.**

Între cele două consoane **(r** și **l)** se produce ușor confuzia, și nu numai în poziție finală. Din această cauză se ajunge și la confundarea cuvintelor care le conțin, în special pentru aceia care nu și-au precizat odată cu forma și sensul fiecărui cuvînt. De exemplu : „Ion este **originar** din Banat și se exprimă **original".** Primul cuvînt are sensul „este de loc din . . .", iar al doilea (se exprimă) „într-un fel propriu". (Bineînțeles că în propoziția semnalată „Porumbul este **original** din America" trebuia, corect, **originar).**

Pentru celelalte două cuvinte, se poate preciza că **numeral** este denumirea unei părți de vorbire din gramatică prin care se exprimă o determinare numerică, iar **numerar** se referă la bani : ceva poate fi **plătit în numerar,** adică cu „bani lichizi", cu „bani gheață", bani dați pe loc în mîna celui ce vinde.

În anunțurile de la **Mica publicitate** trebuie scris **casă familială,** nu **familiară,** pentru că **familială** înseamnă „care aparține sau este destinat familiei", în timp ce **familiară** se referă la exprimarea sau comportarea unei persoane : „simplu", „prietenos", „apropiat".

Cuvintele acestea care au forme aproape identice se numesc **paronime.** Înlocuirea unuia prin altul creează o **confuzie paronimică.**

V. ȘERBAN

(Urmare din pag. 1)

Oricare ar fi mesajul literaturii actuale, el trebuie să fie cît mai inteligibil, pentru că el se adresează nu inițiaților, ci maselor largi, refractare la teribilisme și ermetism.

— Dv. ați scris și scrieți poezie angajată. O mărturisiți în poezia „Eu n-am cîntat", aflată în volumul dv. de debut din 1923...

— Poezia despre care vorbiți este scrisă în epoca primului război mondial și răsfrînge durerea, întristarea profundă ce trăiam în acea epocă de singe și carnagiu european. Poeziile „Carnagiu", „Războiul", „Balada cetății București" arată, firește, participarea mea la evenimentele epocii. Ce poet rămîne în afara evenimentelor contemporane, pe care le trăiește prin toți nervii ? Am trăit și cel de al doilea război mondial, cu înfricoșătoarele lui năruiri. Am scris și în acest timp poezii cu caracter protestatar, publicate prin multe reviste, multe apărute și în volumul antologic „Poeme fără zimbet".

Angajată m-am considerat totdeauna față de țara în care m-am născut și de care sînt mîndră, față de noua orînduire, în care pot spune așa cum am spus în poezia „În anii noi", că „m-am împlinit deplin".

— Ce datorați în formația dv. scrii orientească omului și poetului G. Bacovia ?

— Bacovia mi-a cunoscut poezia tîrziu... Eram deja formată. Publicasem în 1919, în „Scena" poezia „Declin". La cîteva zile de la apariție, poetul mi-a adus numărul cu poezia. Mi l-a pus pe masa de scris și m-a rugat să i-o citesc. Mă descoperise autoare. De două-trei ori m-a rugat s-o recitesc. L-a interesat, i-a plăcut și mi-a spus : „Sînteți o poetă formată ! Va trebui să publicați mai mult". Tristețea poemei dovedea afinitatea noastră pentru exprimarea elegiacă a sentimentelor poetice. Poate faptul că volumul „Plumb", apărut în 1916, a devenit cartea mea de căpătîi, ca și aceea a lui Eminescu, m-a făcut să-l consider maestrul meu întru poezie. De aceea fulgurații din poezia lui Bacovia se întîlnesc și în creația mea. Era prea mare Bacovia, covîrșitor de mare, ca să nu influențeze nu numai modesta mea pană ci și a altor poeți notorii. Cît m-a ajutat omul ? E greu de spus... Nu am avut nevoie de ajutor material, ci pe cel moral- spiritual. Pe acela l-am simțit cu mult înainte de a ne uni viețile... Poezia lui, atitudinea față de viață, constanța sentimentelor sale față de mine, statornicia sa au direcționat foarte mult mobilul existenței mele, și mai tîrziu al amîndorora.

— Se vorbește tot mai mult în ultima vreme de realizarea epopeii naționale, sarcină de mare răspundere pusă de partid în fața scriitorilor. Dv. cum vedeți realizarea acestui imperios deziderat al prezentului ?

— Este o sarcină de partid care cinstește pe scriitori. Sînt sigură că ea va fi indeplinită cu succes, date fiind talentele reale ale scriitorilor noștri. Din perspectiva prezentului, în linia sănătoasă a tradiției literaturii noastre clasice și moderne, atît de bogată în realizări de excepție, din efervescența construirii patriei socialiste multilateral dezvoltate, va rezulta marea Epopee națională, ca o încununare supremă a afirmării patriei noastre întru desăvîrșirea marilor ei impliniri.

— La ce lucrați în prezent ?

— Am terminat volumul trei al memoriilor mele, din care au apărut primele două volume și am scris 110 pagini din al patrulea. Materialul ce-l posed este vast, solicită și unele documentări, dar mai ales selectarea lui. Toate acestea cer timp și trăire intensă în miezul desfășurării memoriilor. Am și un volum de versuri care nu știu cum se va numi, dar care va cuprinde un bogat material poetic pe tema iubirii, scris la prezentul istoric. Un alt volum cu caracter de reportaj liric, intitulat „Grăiesc cu tine, Oltule", inspirat din vacanțele petrecute la Casa de creație a scriitorilor din Călimănești, unde trei ani mi-am petrecut vacanțele într-o cameră situată cu vederea directă spre Olt. În toate ceasurile libere din zi și în cele de contemplare, pînă după miez de noapte, am grăit cu sublimul meu vecin, pe undele căruia au curs atîtea gînduri și nostalgii ale singuraticei poete, fermecată de frumusețea codrilor și nestăvilirea valurilor etern fremătătoare...

Cu AGATHA BACOVIA

Un manuscris al lui Hasdeu

DESPRE ZAMOLXE

Hașdeu, cel care tăinuia cu gîndul în preajma originilor și începuturilor noastre, a fost preocupat și stăpînit, în căutările sale despre daci, de profetul acestora, Zamolxe.

Într-un manuscris de 22 de file, aflat la Academia R.S.R., Hașdeu încearcă un examen istoric și hermeneutic asupra lui Zamolxe, folosindu-se de cele mai autorizate surse, păstrate de veacuri, la care adaugă o serie de interpretări proprii. **„Mulți din cei antici, scrie Hașdeu, numesc pe Zamolxe trac, iar unii anume geticu și getu".** Sînt confruntate opiniile lui Herodot, Ellanicus, Strabon, Platon, Origene, Iornandes, Climent, și mulți alții, care conduc, în cele din urmă, spre aceeași concluzie, că Zamolxe este de origine trac, fiind, după unii, elev al filozofului Pytagora.

Desigur, în versiunile autorilor de mai sus, Zamolxe apare în legătură nemijlocită cu învățătura lui Pytagora și cu ideile acestuia. Hașdeu, chiar dacă nu contestă considerațiile acestor autori, are meritul de a prelungi interpretările făcute în jurul lui Zamolxe și a legilor acestuia, considerîndu-l un legislator. Mai mult, el arată că poruncile lui Zamolxe **„s-au păzit ca sacre și ca emanate de d-zeire".** Procedeul era frecvent în antichitate, astfel că, subliniază Hașdeu și **„Minos se prefăcea că primea legile de la Joe, și Licurg de la Apollon și Zalenius, de la Minerva".** De aici rezultă că Zamolxe, chiar dacă **a primit legile,** cum s-a considerat de către unii, el a **„lucrat după natura omenească** și după **obiceiul timpului de atunci.**

Hașdeu intervine cu o serie de corective în imaginea despre Zamolxe, accentuînd, pe latura morală a învățăturii sale, pe faptul că acest profet îndemna „pe cetățeni la virtute" și la bărbăție, spunîndu-se despre geți, pe bună dreptate, că „sînt cei mai viteji și mai drepți dintre traci". Să nu se uite că ei erau în lupte continue cu romanii, că spiritul solidarității îi făcea netemători, chiar în fața morții. De altfel, Hașdeu notează că **vestitorul** trimis la Zamolxe era ales dintre cei care au filozofat, adică cei inițiați într-ale lui Zamolxe. Așa se explică de ce doctrina lui Zamolxe despre „nemurirea sufletului" avea un alt înțeles, după Hașdeu, decît cel al filozofilor timpului, anume, acela al strămutării într-un loc al supraviețuirii, prin faptă și bucurie de tot. **„Nutriți de o asemenea bună speranță,** geții **mureau luptînd cu curaj pentru patrie",** ne relatează același autor. Dintr-o asemenea viziune despre viață, geții s-au deosebit de popoarele aflate în preajma lor. Zamolxe e o mărturie, scrie Hașdeu, căci admițînd că el a devenit al lui Pytagora, „cu corpul său, el n-a servit și cu minte, cu ceilalți discipoli". Aceasta e concluzia la care ajunge Hașdeu.

Preocupările lui Hașdeu au deschis un capitol în fenomenul geto-dac, în a doua jumătate a veacului trecut, și pe calea deschisă de el se vor îndrepta un Pârvan în **Getica,** un Blaga în urmărirea „misterului dac", și mulți alții mai aproape de zilele noastre. Să notăm faptul că Hașdeu n-a încercat o simplă înregistrare a lui Zamolxe în istoria culturii. În mapa II, mms 1 din Arhiva B. P. Hașdeu, de la Academia R.S.R., ne întîlnim cu sîrguința unui înaintaș de a pătrunde cu gîndul în vremuri imemorabile, deslușind rezistența și continuitatea noastră în spațiu și timp. Zamolxe era pentru el un punct de plecare. Interpretările aveau să urmeze, în sfera largă a simbolului și a mitului, pe teritoriile rodnice ale culturii.

VASILE VETIȘANU

Din lirica universală

Abdul Wahab al-Bayati (Irak)

ABDUL WAHAB AL-BAYATI, unul din cei mai mari poeți contemporani de limbă arabă, s-a născut la Bagdad, în 1926. A studiat la Universitatea din Bagdad literatura arabă și engleză și a debutat în 1950 cu volumul **Ingeri și diavoli,** urmat în 1954 de **Spărgătorul de pietre,** despre care profesorul Dr. Ihsan Abbas scrie în teza sa de doctorat **(Al-Bayati și lirica irakiană, 1955), că „se detașează net de lirica tradițională arabă, marcînd o revoluție în materia poeziei".)**

Între 1955-1958 a fost obligat să se autoexileze, din cauza atitudinii sale progresiste. Poemele din exil **(Glorie copiilor și măslinilor, 1956, Poeme din exil, 1957),** l-au făcut celebru. După revoluția din Irak (1958) a fost, pentru scurt timp, atașat cultural în U.RS..S. și ziarist în Egipt. A scris mai multe volume de versuri : **Douăzeci de poeme despre Berlin** (1959), **Cuvintele nemuritoare** (1960), **Foc și cuvinte** (1964), **Poeme** (1965), **Testamentul săraciei și revoluției** (1965), **Cel care vine și cel care nu vine** (1966). **Experiența mea poetică** (1968), **Moarte și viață** (1968), **Poeme de luptă** (1970), **Poeme de dragoste la a șaptea poartă a lumii** (1971). În 1963 a tipărit o carte despre ultimele zile ale lui Omar Kayyam, intitulată **A Trial in Nishapur,** considerată o contribuție de seamă la reconstituirea biografiei marelui poet. În colaborare cu Ahmad Morsi a transpus în arabă poemele lui Paul Eluard și Louis Aragon. **Traduceri** din lirica lui al Bayati au apărut în mai multe limbi : în franceză (tradus în 1962 de Louis Aragon), rusă, sîrbă, spaniolă, uzbecă, persană, chineză, turcă. Despre lirica sa s-au scris mai multe teze de doctorat ; am amintit lucrarea profesorului Ishan Abbas din Bagdad ; adăugăm teza semnată Miss Amody Najat **(Abdul Wahab al-Bayati, pionier al poeziei moderne)** și pe cea elaborată de Nawros Kum Naqasch **(al-Bayati, poet al libertății și umanitarismului).** Poetul turc Nazim Hikmet i-a consacrat un volum de eseuri **(Repatrierea lui al-Bayati) ;** orientalistul ceh. prof. dr. Karel Petracek, îl consideră un reformator al poeziei arabe, orientalistul francez Charles Vial, scriitorul iugoslav Mukaddem Garabet, poetul englez Desmond Stewart s-au ocupat de opera acestui poet revoluționar. Abdul Wahab al-Bayati ne-a vizitat de curînd țara. Am încercat să transpunem în românește cîteva din poemele sale.

CUVINTELE NEMURITOARE

Cuvintele mele
nu vor muri,
cuvintele mele
nu vor fi vreodată înfrînte,
cuvintele mele
nu vor rugini,
cuvintele mele
mă așteaptă în port
să ridic pînzele.
O, neliniște a călătoriei !
Dați-mi o chitară,
dați-mi o floare
ca să aștept în liniște refluxul
cînd voi ridica toate pînzele
și voi flutura
o batistă udă de lacrimi.
Eu văd, prin ploaie,
sub cerul meu negru,
durerea celor săraci,
gemînd în dosul balcoanelor,
în orașele înfrînte,
în orașele înghețate.
O, neliniște a călătoriei !
Cuvintele mele sînt flori
care nu se vor ofili niciodată.
Trebuie să plecăm !
Va veni, după mine,
Un alt poet,
Cu un buchet de trandafiri,
ca o torță arzînd gratiile,
făcînd din cuvinte și din cerneală
orașe,
grădini,
stele,
ciocane.

PLOAIA

Cînd ploaia
îmi va bate la geam,
dimineața ne va deschide
un drum
prin noaptea Europei.
Atunci ne vom trezi
din somnul nostru lung.
Trenul ne va aduce
daruri dintr-o țară cu zăpezi și flori,
dar trenul a trecut
în timp ce eu dormeam,
draga mea,
trenul . . .

ZIDUL

Trebuie să blestem dragostea
ce crește cactuși în deșertul nostru,
trebuie să blestem ziua
pentru că în toată lumina ei
nu pot să găsesc o chitară,
nu pot să culeg o floare.
Izvoarele sînt otrăvite,
draga mea,
unde să fugim ?
Prietenii noștri au murit,
n-a mai rămas nimic decît zidul
care-și rîde de morții noștri
și de noaptea noastră sfîrtecată !

CÎNTEC PENTRU BAGDAD

O, Bagdad, oraș al stelelor,
lumină de soare, copii și viță de vie,
teamă și neliniști,
cînd îți voi vedea din nou cerul albastru,
greu de melancolii și de cîntece?
Cînd voi vedea, toamna, Tigrul,
febril de tristețe,
părăsit de păsări ?
Și tu, o, oraș al curmalilor și al lacrimilor,
un pîriu verde șerpuind
prin grădini crepusculare,
cînd voi vedea din nou străzile
tale lungi,
spălate de ploi,
în dimineața de purpură,
cînd ochii copiilor
strălucesc ca trandafirii imbobociți
pe caldarîmul pe care-au dormit?
Cînd îmi voi vedea poporul, o, oraș al stelelor,
lumină de soare, copii și viță de vie,
cu steagurile lui ascunzînd cerul,
aducînd revoluția ?
O, copil neștiutor, o, cîmp de bătaie-al tiranilor,
o, țara mea, a celor goi care suferă,
o țara mea depărtată,
călător sînt din cauza ochilor tăi,
singur și trist sînt din cauza ochilor tăi,
în această viltoare neagră,
în această scurgere fără sfîrșit . . .
Cînd voi vedea din nou cerul albastru
și chipul tău aspru,
o, cimitir al vrăjmașilor mei ?

SINGURĂTATE

Sînt singur
ca un strop de ploaie,
o, draga mea,
frumoasă ca un strop de ploaie,
nu fi tristă,
mîine am să-ți cumpăr luna,
luceafărul de dimineață
și o grădină de flori ;
mîine, cînd mă voi întoarce,
mîine, cînd din piatra coapselor mele vor înflori boboci . . .
Dar astăzi sînt atît de singur,
o, draga mea,
ca un strop de ploaie . . .

Prezentarea și traducerea
de EMIL MANU

Figuri bănățene

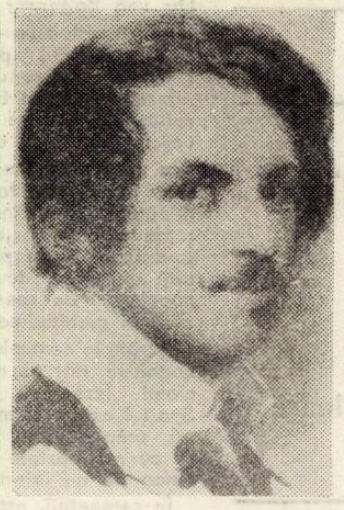

CARL BROCKY
portretist timișorean de renume mondial

Acest renumit maestru al penelului s-a născut la 22.V.1807, la Timișoara, în casa unui frizer, cu posibilități materiale extrem de reduse. Tînărul Brocky cunoaște din fragedă tinerețe o copilărie tristă, marcată de peregrinările tatălui său cu societatea teatrală GINDL. Reîntors la Timișoara, în 1815, tatăl lui Brocky nu-și poate îmbunătăți starea materială a familiei sale care va afecta permanent posibilitățile de studiu ale tînărului Carl.

Spre fericirea lui Brocky, apare însă ca salvator unchiul său din partea mamei, Francisc Weldin, (1790–1875) brutar de meserie care înlesnește nepotului său frecventarea școlii normale și a primului an de liceu, pe care Carl le absolvă cu rezultate excelente în 1821. Devenind primul mecena al viitorului portretist de renume mondial, Weldin îl înscrie pentru anii 1822 și 1823 la școala de Desen a învățătorului Anton Schutz, care descoperă uimit talentul deosebit al elevului său recomandînd familiei continuarea studiilor la Academia de arte din Viena. Cu toate eforturile familiei, banii pentru studiile la Academie sînt puțini transformînd primii trei ani ai studenției într-o adevărată dramă umană. Pășind în toamna lui 1823 pentru prima dată prin sălile Academiei, el va studia, va creea și va expune timp de 10 ani, uimind la scurt timp pe profesorii săi Greithoffer, Daffinger și Ender. Munca tenace și perseverentă, amplificată de sprijinul multilateral al profesorilor săi, va da roade deosebite, materializate în cucerirea a patru premii întîi în cadrul Academiei, în anii 1826, 1827, 1830 și 1832. Absolvind cu rezultate excelente Academia Brocky revine în 1833 pentru ultima oară la Timișoara pictînd cu acest prilej mai multe portrete ale familiei Weldin, în semn de adîncă prețuire pentru primul său mentor.

Reîntors la Viena în 1834, Brocky devine o personalitate artistică cu un larg renume, deschide, pînă în 1837, trei mari expoziții la Academie care se bucură de un deosebit succes. În 1835, Brocky întreprinde o călătorie de documentare în Italia care va influența remarcabil calitățile sale de portretist.

În toamna anului 1837 pictorul se stabilește la Paris, centrul vieții artistice europene. Fascinat de operele lui Rembrandt, Rubens și Rafael, Brocky lucrează cu elan și pasiune timp de doi ani în sălile muzeului Louvre stîrnind admirația lui Delacroix și Corot care sînt impresionați de calitățile sale deosebite în tehnica picturii, compoziția culorilor și precizia execuțiilor artistice. Făcînd cunoștință la Paris cu William Turner, membru al Academiei engleze, acesta îl prezintă marilor artiști din întreaga Europă care se găseau în capitala franceză. În atmosfera febrilă de creație de la Louvre, Turner îi prezintă lui Brocky pe nobilul scoțian Munro of Novar care îl invită să viziteze Londra. Dînd curs invitației, Brocky se hotărăște să se stabilească definitiv la Londra în 1839. Lucrează la mai multe opere, comandate prin mijlocirea lui Turner. Brocky atinge la Londra apogeul carierei sale artistice devenind o personalitate apreciată a societății londoneze. Ducele de Wellington care, după retragerea sa din viața politică devenise președintele lui Royal Academy, este atît de impresionat de operele lui Brocky încît îi face artistului pretutindeni o popularitate deosebită. Între 1839–1854 pictorul expune la Royal Academy of Arts 43 de tablouri iar la Britisch Institution, 14 opere. În semn de prețuire a creației sale artistice Brocky a fost primit în 1854 în rîndurile lui Royal Academy. Ultimii doi ani ai vieții se caracterizează prin agravarea bolii sale hepatice, contractată în anii grei ai tinereții și a decepțiilor pe care le-a suferit prin respingerea de către societatea londoneză a tablourilor sale mitologice. El se stinge din viață la 8 iulie 1855, fiind înmormîntat în cavoul prietenului său Edward Pontet, din cimitirul Ken sal Green.

THOMAS BREIER

FOILETONUL SĂPTĂMÎNII

Taine ale civilizațiilor dispărute (IX)

de Dan Nemesnic

OGLINDA MAGICĂ A LUI ȚIN ȘI

Se știe că trepanația constituie o tehnică modernă în chirurgia zilelor noastre. Tocmai de aceea rămînem surprinși să auzim că în Peru, această operație se făcea cu 2000 de ani înaintea erei noastre. Chirurgii incașilor, sau mai bine zis ai preincașilor, executau această operație cu o dexteritate de invidiat astăzi. O serie de cranii descoperite în această parte a Americii dovedesc acest lucru. Ba mai mult : s-au găsit și instrumentele cu care se opera asupra craniului omenesc. O serie de scalpeluri, cuțite de bronz, pensete și ace pentru cusutul rănilor nu se deosebesc aproape cu nimic de instrumentarul adecvat al chirurgului din zilele noastre. Ce putem spune mai mult în acest caz ? Sîntem puși în fața unor evidențe și nu ne rămîne decît să ne exprimăm întreaga admirație față de iscusiții tămăduitori de altădată.

Am amintit de antibiotice. Se pare că și acestea își au precedentele lor preistorice. Un papirus din vremea celei de-a unsprezecea dinastii de faraoni vorbește despre o specie deosebită de ciuperci care crește în apele liniștite sau stătute. Această specie de ciuperci era întrebuințată în vindecarea plăgilor și la închiderea rănilor. Nu cumva e vorba chiar de penicilina descoperită după 4000 de ani de către Fleming ?

Tot egiptenii foloseau și un fel de anestezic mineral la executarea unor operații. Aveau cunoștințe serioase de anatomie și știau de relația ce există între sistemul nervos și mișcarea membrelor, ceea ce i-a făcut să-și dea seama care sînt cauzele paraliziei.

Aza-zisul papirus al lui Smith descria patruzeci și opt de astfel de cazuri.

Nici medicina Indiei antice nu era cu nimic mai prejos. Medicii ei știau legile metabolismului, ale circulației sanguine și sistemului nervos. Ba mai mult. Există dovezi care atestă o bună cunoaștere a ceea ce se cheamă astăzi genetică. Transmiterea caracterelor ereditare era chiar una din preocupările de bază a medicilor vedici. Aceștia puteau înlătura consecințele otrăvirii cu diverse gaze, executau cezariene și foloseau cîteva anestezice. „Saktya Srauthan", o carte brahmană, compilată prin anul 1500, dă cîteva instrucțiuni cu privire la vaccinarea împotriva variolei. Iată-le : „Ia pe vîrful unui cuțit puțin puroi infectat de rujeolă și înțeapă-l în mîna omului ca astfel să se amestece cu sîngele lui. Va începe febra, dar bolnavul o va suporta ușor și n-o să fie nici o complicație". Se pare că Edward Jenner (1749-1823) re-descoperă vaccinul mult mai tîrziu.

Sushurta (sec. V i.e.n.) prezintă diagnozele a 1.120 de boli. El descrie 121 de instrumente chirurgicale, și, se pare, a fost primul care a făcut cîteva experimentări în domeniul chirurgiei estetice.

Să trecem acum într-o altă țară, în China antică, unde științele au ajuns la un nivel deosebit de înalt în diversele perioade ale istoriei sale. Înțelepții chinezi știau încă de pe atunci că, într-un triunghi dreptunghic, pătratul ipotenuzei este egal cu suma pătratelor catetelor, iar tratatul de medicină „Nei țzin" este una din cele mai valoroase scrieri din istoria medicinei. Și acum, atenție ! Împăratul Țin-Și (259-210 i.e.n.) poseda o așa-zisă „oglindă magică" care avea puterea „să lumineze oasele trupului". Nu ne sună cam straniu acest lucru pe vremea aceea ? Oare efectul razelor X era cunoscut în antichitate ? Oglinda se afla în palatul Hien-Iang din Sensin. Cînd „pacientul" trecea prin fața ei și se oprea un moment, ei își putea admira scheletul și toate organele ca în fața fluoroscopului nostru modern ! Această „oglindă magică" avea o înălțime de 1,75 și o lățime de 1,22 metri. De la vechii chinezi ne vin nenumărate invenții, iar pe parcursul acestu foileton le vom aminti la locul potrivit. Acum ne aflăm însă pe teritoriul deosebit de interesant al medicinei, și ar fi păcat să uităm tocmai ceea ce este mai important. Adică dovezile scrise, „rapoartele" transmise „în direct" și nu „poveștile" în care avem dreptul să nu credem. De exemplu, cronica Hu Han Su din timpul dinastiei Han (perioada tîrzie, 25-220 e.n.) conține un text care pare a fi scos dintr-o revistă medicală din zilele noastre. Iată-l :

„Mai întîi dădea pacientului să înghită un praf din cînepă amestecat cu vin, iar în momentul în care apăreau beția și amețeala, îi făcea o tăietură pe abdomen sau pe spate și îi înlătura excrescența bolnavă. Dacă, în stomacul său, măruntaiele erau cele vătămate, el curăța cît se poate mai bine aceste organe cu un cuțit și astfel înlătura partea care a provocat infecția. Apoi cosea rana și folosea o alifie miraculoasă care făcea ca rana să se închidă după patru sau cinci zile. Iar peste o lună pacientul era complet sănătos".

(VA URMA)

COLEGIUL DE REDACȚIE :
ION ARIEȘANU (redactor șef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRĂGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3–33–90, 3–33–76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVII ● 2 septembrie 1976 ● Nr. 35 (445) 8 pagini 1 leu

GH. ȘARU :
„Cintare patriei"
(ulei pe pinză)

Convorbiri

CU ARTISTUL PLASTIC GHEORGHE ȘARU

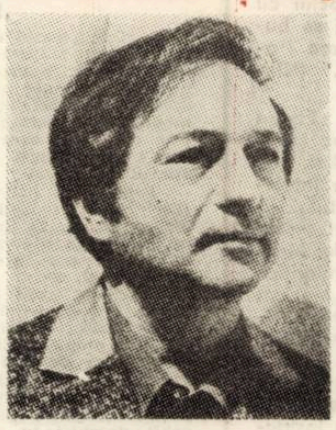

Artist cu o bogată și îndelungată activitate, autor al unor lucrări care au marcat și au devenit puncte de referință pentru anumite etape ale plasticii noastre contemporane, profesor și pedagog de alese însușiri, din clasa căruia au ieșit, numai în ultima vreme, o seamă de tineri ce se impun ca valori reale, pictorul bănățean GHEORGHE ȘARU (s-a născut la 1 martie 1920 în comuna Checea, din județul Timiș, a făcut Școala Normală la Timișoara, pe care o absolvă în 1938, în 1944 termină Academia de Arte frumoase din Iași, iar în anii 1946–1948 se specializează în București) – este o remarcabilă personalitate a plasticii noastre. Pentru activitatea sa și remarcabilele-i realizări primește în 1949 Premiul „Ion Andreescu" al Academiei Române și Premiul Național acordat de Ministerul Artelor, în anii 1951 și 1952 este Laureat al Premiului de stat pentru pictură, în 1964 primește Premiul pentru Artă monumentală al Uniunii Artiștilor Plastici ca, în acest an, la cea de a doua ediție a Trienalei de artă realistă de la Sofia – R. P. Bulgaria să primească „Premiul I și Diploma de Onoare" pentru remarcabila sa participare cu opere de o excelentă factură artistică realistă, într-un pavilion, cel al României, care avea să fie și el distins pentru excelența selecției și a lucrărilor prezentate.

– Care a fost, stimate Gheorghe Șaru semnificația și importanța acestei trienale în contextul artei realiste europene contemporane și care a fost aportul țării noastre ?

– Aflată la cea de a doua ediție, **„Trienala de artă realistă" de la Sofia s-a bucurat de o bogată participare, a aproximativ** 27 de țări din Europa și din alte continente, fiind prezenți aici artiști de renume în arta contemporană și ar fi suficient să citez pe Renato Guttuso, André Fougeron și alții. Important este faptul că, participînd atît de multe țări, și cu personalități atît de diferite, s-a putut face o elocventă și concretă, foarte concretă dovadă că arta realis-

tă este o prezență vie și fecundă a artei contemporane, că, de fapt, este singura formă de artă care, într-un fel sau altul, își găsește nu numai justificarea dar și adeziunea largă a publicului, că nu se poate, în nici un fel, concepe o artă cît de cît viabilă, sau avînd contingență cu adevarata noțiune de artă, în afara artei realiste.

– Aceasta presupune, așa cum o afirmați implicit, că artistul care face o artă realistă trebuie să aibă un crez și o estetică bine definite și un țel social precis și practic raportat la vremea sa și la imperativele ei majore.

– Indiscutabil că da. Arta realistă se poate face numai atunci cînd artistul are o înaltă conștiință estetică dar și una civică. El trebuie să fie întotdeauna acel om-artist și cetățean care, așa cum spunea Brâncuși, să fie capabil să dea oamenilor „Bucurie curată". Nu se poate concepe azi că mai poți face artă în afara unei angajări directe estetice și civice

– Care credeți că sînt, în prezent, și poate din totdeauna, acele largi dar și ferme principii ale artei realiste ?

– Arta realistă e cel mai vast teren al artei, de fapt, se confundă cu însăși arta, istoria și principiile ei estetice. Asta pentru că orice fel de artă pornește de la realitate. Este un non sens, și viața a dovedit-o pînă acum cu prisosință, poate că nu doar pentru cei ce nu vor să vadă și se cramponează în orbirea lor, că poți face artă ignorînd sau eludînd realitatea, că îți poți construi o realitate a ta, cu totul arbitrară și subiectivă. Arta pornește de la om și realitatea concretă, obiectivă. Omul e prezent în toată această artă, dar nu e vorba de o prezență directă ci de una afectiv-spirituală. Arta realistă ține de tot ce e în legătură cu omul și viața lui materială și spirituală, chiar dacă el apare sau nu. Arta realistă oferă un infinit cîmp de manifestare a formelor, e cel mai polivalent cîmp de manifestare a formelor tocmai pentru că ea ține de manifestarea individual-subiectivă a artistului.

Convorbire realizată de

ION TĂTARU

(Continuare în pag. 7)

ARTĂ ȘI ISTORIE

Marxismul, alimentat de o tradiție perpetuă a gîndirii sociologice anterioare, a reevaluat după cum știm condiția relativ dependentă a spiritualității umane, integrînd-o temporal într-o devenire materială, înțeleasă ca fiind decisivă ; obiectivarea spirituală și-a găsit astfel un înțeles antropologic, restituind comunității sensurile profunde ale mișcării progresive, calitativ înălțate deasupra biologicului. Istoria s-a revărsat, în înțelesul materialismului istoric, în creație, care de data aceasta însoțește evenimentele materiale, iar creația – și forma ei cea mai profund umană, cea artistică – s-a îndestulat din istorie, oglindind-o și recreind-o mereu pentru un prezent veșnic avid de rememorări inedite. Prin artă, omul s-a interesat de istoria perfecționării sale, a muncii creatoare, proces realizat de istoria obiectivă și păstrat pentru eternitate de cea scrisă dar și de metafora istorică, poate în aceeași măsură. Vorbind despre conștiința trecutului, caracteristică omului, Marx arăta în „Manuscrisele economico-filozofice din 1844" că „întreaga așa-numită istorie universală nu este altceva decît generarea omului prin munca umană" ceea ce „înseamnă că el are dovada concretă și de netăgăduit a generării sale prin sine însuși, a procesului său de apariție" (Scrieri din tinerețe, p. 584, 585). În această idee întrevedem deja o circumscriere timpurie în concepție marxistă a rolului umanizator al creației, atît de influență cît și în starea sa de experiență retrospectivă. De fapt, însăși experiența marxistă reprezintă astăzi pentru noi un moment nodal în ascensiunea obiectivării. Ea nu înseamnă desigur o generare de metaforă, dar amploarea sa – fapt întrevăzut de mulți autori – ne duce cu gîndul spre constatarea însăși a unei reprezentări estetice a universului uman.

Istoria este o realitate specific umană și arta asemenea. Condiția biologică concretă nu le generează pur și simplu, ci doar le fundamentează. De la trăirea în prezentul propriu-zis, de la experiența strict individuală și de la reprezentarea „metaforică" pentru sine, ca rezultat al copilăriei umane, indivizii au străbătut o cale sinuoasă, implicată în îndelungi conflicte naturale și comunitare, spre înțelegerea universală și spre o metaforă destinată comunicării ; istoria socială, cea a muncii și emancipării, istoria culturii și artei, au închis în containerele trecutului străduințele, păstrînd rezultanta lor ascendentă, au sacrificat individualul și trecătorul în favoarea universalului și generalului uman. Ele au străbătut astfel un proces asemănător celui de cunoaștere specific umană, urmînd o cale a sintezelor și oferind fiecărei noi generații izvoare de spiritualitate, din care acestea – silite de un îndemn al curiozității constructive – s-au îndestulat. La recentul Congres al culturii, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU adresează un îndemn celor care văd în istorie o incomparabilă chemare la integrare socială : „Să facem totul ca istoria să devină o puternică armă a prieteniei și solidarității între popoare, în lupta pentru socialism, pentru colaborare și pace internațională !"

Nu ne vom opri asupra unui adevăr cunoscut și deseori reamintit în lucrările destinate acestui subiect și anume că arta reprezintă realmente un „document" istoric cu funcție de actualizare a trecutului, de prezentare mai puțin „rece" a unor fapte și împrejurări pe care istoria propriu-zisă le relatează. Nu vom insista nici asupra unui alt adevăr incontestabil, referitor la rolul important pe care arta l-a avut în istorie, mai cu seamă în unele momente cruciale, configurînd o spiritualitate și o cultură cu funcții revoluționare. Aceste nevoi evidente au fost pe deplin înfățișate de filozofia marxistă. Arta are menirea să contribuie la dezvoltarea conștiinței umane, la perfecționarea orînduirii sociale. O asemenea idee o găsim pe deplin semnificată în recentele documente ale partidului nostru. Ea însoțește de altfel întregul proces cultural revoluționar realizat de toate țările socialiste. Ne vom opri în analiza de față mai ales asupra istoricității ca relație și modalitate de abordare a fenomenului artistic, ca principiu izvorît din însăși esența filozofică a marxism-leninismului.

Modalitatea istorică de înțelegere artistică a realității prezintă o funcționalitate complexă și reprezintă una dintre relațiile esențiale în cadrul esteticii marxiste. O concepem ca relație, căci ea integrează organic istoria și arta într-un principiu unic, evolutiv, cu finalități antropologice ; implicarea are un sens dublu, presupunînd cele două tipuri de interacțiune menționate mai sus. Evocarea evenimentului rămîne însă doar un aspect. Prin artă, trecutul se actualizează, se transformă într-un trecut rememorat, într-o caracteristică a conștiinței prezente – motivație de acțiune a generațiilor implicate în transformarea socială propriu-zisă.

Funcția simbolică a artei, departe de a denatura realitatea, o completează cu ceea ce ar fi putut fi. Ori, determinismul și perspectiva ansamblului, depășesc dimensiunea realului, convergînd spre cea a posibilității. Între real și posibil, în privința trecutului, nu există decît un moment de salt axiologic pe care omul îl realizează în conformitate cu natura sa estetică. Însăși istoria ca știință a întreprins uneori asemenea salturi, iar arta s-a îndestulat pe deplin din această șansă. Personajul istoric, devenit personaj literar, primește o libertate de acțiune pe care nu a avut-o poate datorită relativei sale limitări ori datorită opreliștilor sociale ; el întreprinde ceea ce probabil ar fi dorit să întreprindă, iar noua sa experiență, imaginată de artist devine ea însăși o experiență socială. În cîmpul acestor evenimente, caracterul realist al operei de artă își păstrează o autenticitate identică cu cea pe care o are atunci cînd reproduce adevărul istoric. Adevărul artistic astfel extins, se alătură certitudinii și dorinței de libertate a celor cărora le este destinat. Acesta, credem, este motivul principal pentru care arta însăși participă la făurirea istoriei la fel cum istoria participă la producerea metaforei. Într-un asemenea principiu creativ vom putea include de altfel, în virtutea unei libertăți de extindere pe care ne-o asumăm, însăși dimensiunea viitorului. Ceea ce nu s-a realizat și a fost împlinit virtual de operă, se poate realiza într-o nouă structură, într-o nouă împrejurare, individul care nu și-a împlinit o dorință se poate regăsi într-un alt individ a cărui experiență va fi de data aceasta mai bogată sau cel puțin într-un personaj posibil. Șansa eternității stă astfel în fața generațiilor ca o oază de perpetuare și forță, sfîrșit al unor căutări nestăpînite și început al unor străduințe viitoare.

VIOREL SÎRBU

Cronica literară

STILUL CRITICULUI

Al doilea volum de **Teme** pare a urma structura primului : unica transformare constă în înlocuirea studiilor din primul volum cu trei proze în cel de-al doilea. Deconspirare evidentă : constatăm că, drumul eseurilor tindea către aceste **proze,** așa cum probabil în următoarele volume de **Teme** (căci așa cum deducem din rubricile permanente ale autorului vor mai exista volume de **Teme**) vor fi poeme, poezii, texte poematice. Așadar, scopul final ar fi constrîngerea textului la supunere, recunoașterea lui drept dat subiectiv, construcție a unui autor ce și-l asumă fără ezitare. Ținem să repetăm și aici că **Temele** ni se par a fi vacanțe ale cronicarului, după cum, într-un sens anume, tot o vacanță a cronicarului este și volumul consacrat lui Sadoveanu. Scriam altă dată că profesiunea fundamentală a autorului este cronica literară, iar suma de infidelități permise față de **carte,** în celelalte texte reprezintă declarația sa – ironică – de independență, mărturia voinței sale de a trăi ca Scriitor. Punctul de plecare al eseurilor din **Teme 2,** ca și din volumul consacrat lui Sadoveanu, îl constituie lecturile de vacanță, momentele de relaxare. Putem să ni-l închipuim pe autorul **Temelor** în momentele sale de destindere, scriind un eseu precum **Stilul e profesia : „Să nu-i invinuim deci pe poeți sau pe critici că nu scriu întotdeauna pe înțelesul tuturor. Întreaga lume modernă e obsedată de limbaj. Cînd meteorologii de la Tv se comunică în loc să comunice, la ce ne putem aștepta de la poeți".** Observația desigur nu are vreun dram de noutate decît în punctul ei de plecare, iar punctul de plecare constă în faptul că autorul descoperă în buletinul meteorologic o seamă de termeni specioși precum **cimp baric, anticiclon** ș.a.m.d. Nu cu vreun efort deosebit de imaginație putem să ni-l închipuim pe critic instalat comod în fotoliul său, în halat și papuci, după momentul ce urmează instructivei contemplări a telejurnalului de seară. Învățăminte'e meteorologiei se extind surprinzător în zone ce păreau inaccesibile prospectorilor de vreme : **„Scriitori și critici seamănă cu niște Cristofori Columbi sătui să mai caute America în afară, cînd pot explora America din ei înșiși".** Confesiunea trăiește prin intermediul eseului. Momente ale copilăriei ori ale adolescenței autorului verifică și se verifică prin literatură. Un spațiu larg este acordat, în **Teme,** literaturii pentru copii, meditației asupra basmului popular sau cult. Nu literatura este supusă analizei : ea devine argument, punct de plecare, prilej de a vorbi despre cotidian. Aventura în cotidian însoțește demersurile intelectuale, ornîndu-le cu arabescuri plăcute privirii și auzului. **Westernurile, 1001 de nopți, Povestea porcului,** basmele lui Andersen devin momente ale unui discurs asupra candorii. La vîrsta maturității, în consacratele vacanțe, cronicarul literar citește basmele (Cărțile) altei vîrste și este uimit că acestea vorbesc și o altă limbă, că se adresează și unui alt public. Sau îl **avertizează,** prin alegorie, parabolă, simbol asupra capcanelor lumii reale. Observăm ironia „vacanțelor", capcana pedagogică. Aici trebuie să descoperim și originea eseului consacrat lui Sadoveanu : **„M. Sadoveanu** (sîntem anunțați în eseul ce se intitulează **Norocul lui Aladin) care a iubit lumea poveștilor orientale și a încercat să le traducă sau să le folosească în operele proprii a modificat din instinct două lucruri : valorile lui nu mai sînt exclusiv acelea materiale, fericirea nu mai depinde nemijlocit de bogăție, și apoi dimensiunile înseși ale bogăției au fost reduse, scriitorul român introducînd pretutindeni o notă de cumpătare.**

Sadoveanu sau utopia cărții este un roman al scrisului sau al **formării** prin scris. Dacă **Temele** reprezentau momente ale luptei cu efemerul, eseul despre Sadoveanu ar putea fi considerat un elogiu al valorii scrisului. În esență, cartea ar putea fi rezumată prin acest text final : **„Arta sadoveniană însăși devine, în acest sens,** literală **și schimbarea se poate rezuma așa : de la pompa literarului, la grația literalului : personajele își pierd relieful (fizic, psihologic), devin semne în pagină. evenimentele devin text ; realitatea, carte. Le citim, nu le auzim ; existența lor poate fi răsfoită, filă, cu filă. Un stil al realismului face loc unui stil al decorativului. Literalul poate fi privit atît ca o golire de sens a literarului, cît și ca rafinarea lui ultimă, în felul în care arta orientală e mai curînd decorctiv-abstractă decît concret realistă, procedînd prin stilizare și nu prin reprezenta·e ; fiind așadar mai mult literală decît literară. Stilizarea e totdeauna o formă de literalitate, ca și livrescul. Aici sfîrșește utopia sadoveniană a cărții : în litera ei".** Iată un rezumat foarte scurt și relativ fidel al cărții : un poem în proză, un eseu independent, al cărui subiect nu este neapărat (sau nu poate fi neapărat) lumea lui Mihail Sadoveanu. Formularea abstractă privește mai curînd evoluția unei literaturi decît aceea a unui autor și mai mult formarea unei culturi decît formarea unei opere. Amestecul de metode ar reprezenta în fapt disprețul pentru metodica închistare a Eului. Dispreț înlocuind mărturisirea valorii persoanei întîi. Această persoană întîi, descoperită și altădată, în alte cărți, atotputernică, intervine violent în structurile analizate. transformîndu-le. Vom descoperi așadar în **Utopia cărții,** reluate și rediscutate, cîteva teme eterne ale criticii și istoriei literare românești : de ce avem (sau de ce nu avem) roman, care este structura literaturii începutului de secol ș.a.m.d. Teme eterne, ele însele rezolvate nu odată în „utopii ale cărții". (Am spune : de obicei rezolvate în spațiul utopic al Cărții).

Ghicim în această carte o „sfidare" a unor adevăruri enunțate de Lovinescu sau G. Călinescu. Polemizînd cu Lovinescu asupra civilizației române sau cu G. Călinescu asupra specificului românesc (în subtext, firește, de fiecare dată) N. Manolescu avansează o seamă de observații de bun simț, foarte utile de fiecare dată, ieșite din experiența cititorului de literatură modernă : a cititorului și nu neapărat a exegetului. Căci dacă deslușim cu ușurință idei din Barthes, Todorov etc. (și modele) observăm că iubirea pentru noua critică este și ea, la rîndul ei, cît se poate de infidelă. Structuralismul genetic din alt capitol este urmat și el fără încredere. Ultimele lecturi sînt anunțate însă de fiecare dată, fără a insista asupra lor. O sumă de infidelități în această carte care, fără să urmeze o idee directoare aparține acelora ce trăiesc, mai ales, prin personalitatea autorului lor, încă odată remarcabil scriitor, profund și autentic scriitor.

C. UNGUREANU

Debut

Imaginativ suav, dominîndu-și poezia printr-o aparent mare risipire afectivă și o nu mai puțin însemnată virtuozitate formală, Eugen Evu nu este, la întîiul volum – **Muntele mioritic,** Ed. Facla, 1976 – un nume necunoscut. Cu o frumoasă activitate lirică înregistrată în paginile revistelor literare, în ultimii ani, prezent în cîteva antologii ale poeților tineri, între care **Toate iubirile** (Ed. Facla, 1975), autorul de care ne ocupăm aici se recomandă printr-o poezie de cele mai multe ori articulată cu limpezime, scontînd efecte muzicale, supusă, chiar, unui discret efort reflexiv provocat de presimțirea spațiilor lirice afine. **„De fapt** – notează Ștefan Augustin Doinaș într-o scurtă prezentare ce însoțește volumul – **ceea ce frapează la acest nou poet este, pe de o parte, expresia directă, pe de altă parte, capacitatea acestei sincerități de a se structura melodic. Ecouri din poezia germană, din Blaga (din primele volume) și din Emil Botta (îndrăzneala de a forja exclamații de mare puritate și naivitate) își dau întîlnire într-o lirică a seninătății și luminii, a comuniunii cu ființa imponderabilă a Patriei".**

Să trecem, însă, peste sedimentările lirice, mult mai bogate, mult mai variate decît lasă să se întrevadă citatul pe care l-am dat, și să căutăm în poeme acele notații, impresii și fulgurații ale imaginației care în mod obișnuit individualizează un poet. Să remarcăm, mai întîi, că titlul dat de Eugen Evu volumului său poate să înșele. **Muntele mioritic** nu reprezintă un concept, totalizator, o imagine-simbol cum, în poezia lui George Alboiu, sînt **Muntele** și **Cîmpia eternă,** iar în lirica lui Ioan Alexandru este **Pustia.** De ce, atunci, această sintagmă – **Muntele mioritic** – înscrisă pe coperta volumului ? Nu o dată rațiunea hotărîtoare pentru alegerea titlului unui volum de versuri o constituie hazardul. Este, în cazul de față, o astfel de explicație suficientă ? Ne vom convinge numai cercetînd cîteva dintre versurile pe care poetul ni le propune. Mai întîi, un fragment din ceea ce s-ar putea numi arta poetică a volumului : **„Eu cred că poezia e un grai / pe care l-am vorbit la început. / Departe-n gînd mai arde vagul plai..." (Eu cred).** Iată, apoi, această profuziune de imagini delicate : **„Cît nu ninge-n floarea lumii / ne mai dor printre cuvinte / adevărurile spumii / florile de pe morminte. / Cît nu dau în singe crinii / vlăguindu-ne de soare / floarea beată a luminii / innoptînd la guri de sare..." (Cît nu ninge),** ipostazierea trenosului eminescian trecut prin retortele poeziei lui Barbu : **„Cum se părea chiar moartea / că ne-o fi dat uitării / sau limpezindu-și partea / ne vămuiau imperii / de muzici vinovate / prin delte decantînd / pămînturi noi sau poate / doar cîntece murind..." (Cum se părea),** și, în aparență, această simplă notație lirică, în realitate învederînd o destul de rafinată tehnică a surprizei : **„Ninge, eden suportabil, / cei răi își întorc ochii cu dragoste / și copii se bucură, uite cum moare / adevărul cenușiu..." (Ninsori).**

Ce remarcăm ? Eugen Evu este, nu încape îndoială, un tradiționalist. Nu, însă, și cea ce se înțelege prin poet al satului. Elementele poeziei sale sînt graiul, cuvintele, lumina, plaiul, mirii mioritici, lumea, culorile, muzica, datina, sîngele generic – lista putînd fi bineînțeles continuată pentru a releva plăcerea cu care poetul apasă pe concepte, opțiunea, în ultimă instanță, pentru inspirația livrescă. Semne, acestea, ale unei poezii de concepție, cerebrale, elaborate. Iar pentru evoluția și reușita lui Eugen Evu, în poezie, îndiciu al necesității de a-și impune o exigență în plus, spiritul ratiocinant în poezie nefiind de acceptat fără o adecvată considerare a sensului culturii.

LUCIAN ALEXIU

Eugen Evu,
MUNTELE MIORITIC
Ed. Facla, 1976

Lecturi

Octavian C. Tăslăuanu,
SPOVEDANII
Ed. Minerva, 1976

Iată, așadar, o ediție din scrierile omului de cultură și luptătorului Octavian C. Tăslăuanu, pe care ne-o oferă Editura Minerva, prin îngrijirea lui **Gelu Voican,** și o prefață de Vasile Netea, aceștia fiind și semnatarii notelor. Într-un fel, această valoroasă culegere din creația lui Oct. C. Tăslăuanu ne introduce într-un moment de seamă al luptei românilor pentru afirmarea spirituală și socială. Dincolo de simpla epuizare a unor date calendaristice, care țin de om și biografie, se profilează, îngemănată cu propria noastră istorie culturală, o efervescență de idei, de gînduri și năzuințe care sintetizează perioada acestui început de veac. Oct. C. Tăslăuanu mărturisește despre el, nu ca un izolat, ci într-o împletire a destinului său cu lumea în care a crescut și care l-a format, dîrz și neclintit în ceea ce ține de ethosul nostru milenar. Căutările sale de profunzime se asociază poetului care le luminează cu o tremurare de suflet, completînd toate atributele sociologului care pătrunde în lumea esențelor și a cadrelor sociale ce o alcătuiesc. Așa vede el lumea rurală : **„leagănul ființei noastre... căci satul, spune același autor, își are o matcă sufletească proprie, cu stratificări milenare, nedeslușite încă de cercetările învățaților".** Blaga va stărui într-o asemenea direcție, cu rezultate cunoscute.

De altfel, Oct. C. Tăslăuanu ne apare în scrierile sale ca un deschizător de gînduri rodnice în teritoriile spiritualității românești, din adîncul cărora scoate, pentru cei care nu cunoșteau sau nu vroiau să ne cunoască, argumente de netăgăduit, în care pulsează tradiția milenară de viață, de muncă, de datini și de obiceiuri, specifice națiunii noastre. Reflecțiile sale, adevărate deschideri către o filozofie a vieții – se înrădăcinează într-un mod de a fi și de a trăi o existență prin valorile de cultură perpetuate în acel proces de continuitate al poporului român. Cu acest înțeles explorează el satul copilăriei, în mărturisirile adînci ale simțirii, care amintește de clasici ; evocă acea luptă „de piept cu viața", din primele decenii ale acestui veac, participînd la problemele prefigurate, constructiv, în cadrul revistei „Luceafărul" și a „generației Luceafărului", prin colaboratori de prestigiu ca Al. Ciura, Oct. Goga, I. Agîrbiceanu, Ștefan O. Iosif Vasile Pârvan, Ilarie Chendi și atîția alții ; în fine, nu uită „epoca sibiană" a Luceafărului și pe contemporanii Rebreanu, Delavrancea, Caragiale, Vlahuță, Iorga.

Lucrarea ni se prezintă ca o sinteză, rezultată din coeziunea studiilor ce avansează mereu spre aceeași idee : a relevării conștiinței de sine a culturii românești. E tocmai ceea ce întărește Vasile Netea în paginile dense ale prefeței semnate, încercînd o legătură de esență a motivelor autohtone de cultură, în proza ardeleană. Cartea aceasta e un însemn al gîndului creator, prin tot ce ne dezvăluie.

VASILE VETIȘANU

Rusalin Mureșanu
ȚARĂ DE DOINĂ
Ed. Ion Creangă, 1976

Colecția de poezie patriotică, inițiată de cîțiva ani de către Editura Ion Creangă, al cărei profil din ce în ce mai pregnant, mai elevat, polarizează colaborarea unor poeți de prestigiu, și-a adăugat aparițiilor remarcabile din ultima vreme volumul „Țară de doină" de Rusalin Mureșanu. Poetul cultivă în „Țară de doină", poate cea mai bună carte a sa de pînă acum, lirica de inspirație patriotică, într-un registru mai interiorizat, substituind, în bună măsură, stridențele retorice, grandilocvente, ce îi minau altădată cadențele, cu notații naturiste sugestive, ce se conjugă, în discursul liric, cu un anume aer meditativ, cu note reflexive ce potențează acuratețea crochiurilor peisagiste. Această tendință evidentă de interiorizare a rostirii poetice o probează, între altele, elementele de o mai intimă rezonanță, structurate în „definițiile lirice" ale țării : **„Patria e aici, lîngă mine, / În pacea odăii, în cîmpul de liniște... / O simt impresurîndu-mă cald / În chip de soare și liniște".** Pe linia strălucitei tradiții a liricii patriotice, scrise de poeții ardeleni, autorul se vrea un depozitar al istoriei, un răboj sensibil al ei : **„Adînc și drept mă rog în sfinte strane, / Crestat pe trup de carele romane. / Dar pe făgașul lor lăsat de roate / Eu urc în totul și trăiesc în toate"** Comuniunea deplină cu forțele telurice, pururi regeneratoare ale firii, marchează o altă ipostază lirică predilectă : **„Cai sub lună mă citească / printre ierburi și trifoi, / Pluguri să mă răscolească / Ridicîndu-mă-napoi".**

Unele accente strident beniuciene nu îl prind, însă, pe autor, mutîndu-se din exultanța vitalistă a originalului în tic verbal și poză „bătăioasă" : **„Da nu vreau decît Olimpul / Cei mai fără capăt : Timpul, / că nici Timpul nu-i de fier / Să nu intru eu în el !"**

Cîteva poezii „autobiografice", scrise sub semnul liricii lui Nicolae Labiș din „Primele iubiri" și o suită de pasteluri caligrafiate cu finețe și sensibilitate întregesc sumarul acestui volum de versuri a lui Rusalin Mureșanu.

VICTOR RUSU

N. Grigore Mărășanu
CORABIA DE FOSFOR
Ed. Eminescu, 1976

Ca și în primul său volum **(Insula,** Ed. Albatros, 1973), N. Grigore Mărășanu cîntă marea și fluviul, țărmurile, îndelungatele navigări (simbolice sau nu) – tot ceea ce universul marilor ape poate trezi într-un spirit sensibil și înclinat spre reflecție : **„Copiii / Se loveau cu trupuri de meduze / În asfințit ; învățau să învingă / Marea / „Nu este om acela care nu cîntă / o casă, / un pom / și un fiu" / Îmi spuneai, iar eu eram nisipul / Ce ține în brațe stîrvul delfinului / Adus de ape".**

Tot ca în primul volum, poetul n-a putut renunța (deși era în folosul cărții sale) la mulțimea substantivelor abstracte, la „metafore" abstracte – acționînd astfel împotriva poeziei care – se știe – concretizează și individualizează (nu invers) (un exemplu, între altele, este piesa **Crabi,** 56).

Plachета arată îndemînare prozodică, puritate a inspirației, o evidentă distincție în ton. Iată, de pildă, această strofă cantabilă turnată în amfibrahi : **„Și încă se leagănă plopii / Cînd poate sfîrșit aș valsa / Cu talpa pe-o roată de ape /Cu fruntea căzută în șa..."** Sau **Plonjon,** delicată și blîndă în aparență, traducînd, însă, zvîrcolirea imaginației care se și vede fir de iarbă în prea îndrăgitele dar ostilele adîncuri : **„Să privești cu ochii deschiși în adînc / Întinsele cîmpii cu iarbă de mare ; / Peștii plutind imponderabil, / Un zbor de fluturi amintindu-ți ; / Leviathanul, corabie de fosfor, / Către nemăsuratele țărmuri purtîndu-te / Dar mai presus de toate, / Să-ți simți trupul înflorind – / Iarbă de mare / Și nevoia de aer, cumplita nevoie de aer".**

Cea mai bună poemă ni se pare a fi **La răsaduri,** singura în care plasticitatea imaginii obligă memoria să rețină : **„Un cal alb căutîndu-și urmele / Într-un cerc și eu lucrînd / La răsaduri sub un soare cu lance / De fildeș erau plantele noastre / Între un martie și un blond septembrie".**

Acest splendid soare cu lance, deasupra întinderilor translucide, spune mai mult decît toate celelalte descrieri la un loc. Consemnăm, de asemenea, **Floarea insulei,** text ceva mai întins, cu înaintare calmă, ritm larg și sintaxă imnică : **„Curge fluviul – șarpe lovit în vertebre. / Să i te închini este rugăciune la îndemîna / Aproapelui. / Să-l înfrunți – ușurare a sufletului este...".**

EUGEN DORCESCU

Frontispiciii

Mihai Ralea
CĂLĂTORUL

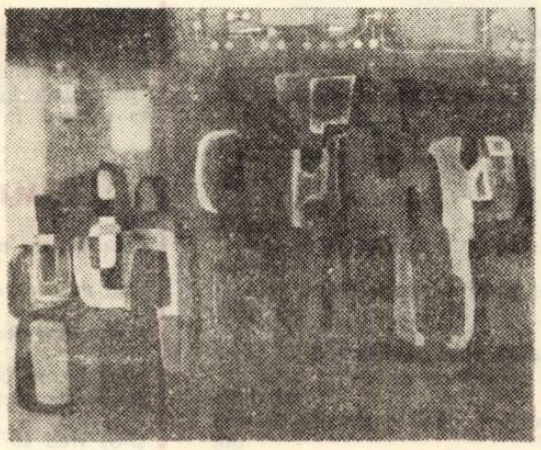

GHEORGHE ŞARU : „În uzină"

„Călătorul Ralea este Ralea întreg" (**Viaţa Românească,** nr. 8, 1956, p. 151). Afirmaţia lui Tudor Vianu este şi astăzi actuală, exprimă un adevăr fundamental. În memorialistică, Mihai Ralea este un excepţional scriitor din toate punctele de vedere. Ca nici în altă parte a operei, în notele de călătorie descoperim identitatea scriitorului înzestrat cu intuiţie şi imaginaţie, cu o extraordinară mobilitate, putere de asociere, de transpunere a realităţii. E un spirit frenetic care cultivă arta paradoxului, care trăieşte totul cu ochii şi sufletul unui poet. Mihai Ralea „a fost o fire de artist pînă în străfundurile fiinţei sale. El a fost artist chiar şi atunci cînd a voit să fie numai om de ştiinţă" (D. D. Roşca : **Mihai Ralea,** în **Oameni şi climate,** Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1971, p. 165). Călătoria este pentru Mihai Ralea un mod de existenţă. Călătoria este o „eliberare", un „salt calitativ în şirագul monoton al zilelor". **Cunoaşterea** – iată scopul suprem al călătoriei. Ea „ne permite să ne comparăm cu cît mai mulţi oameni diferiţi de noi, pentru a ne înţelege şi pe noi, şi a-i înţelege şi pe ei". Ea ne schimbă decorul vieţii, ne păstrează inocenţa („Inocenţa copilăriei trăieşte în noi pînă la moarte"), ne prelungeşte copilăria. Înainte de a fi analize sociologice şi geologice, comentarii filozofice şi plastice, călătoriile lui Mihai Ralea sînt experienţele unui suflet însetat de frumos, de schimbare, de noutate, de o altă faţă a vieţii : „A pleca, de cele mai multe ori, înseamnă a reînvia". Călătoria este o „supremă înviere", dar şi o eliberare de fixaţii, de monotonie şi prejudecăţi. Există la Mihai Ralea o nepotolită sete de a voiaja, o foame de spaţiu. Călătoria este o creaţie a imaginaţiei în care opoziţia, contrastele, comparaţiile, asocierile, paralele, ca să prindă viaţă, să suporte o semnificaţie, trebuie verificate cu realitatea. Călătorind, devenim alţii, renunţăm la o mască, intrăm în costumaţia unui alt personaj. Călătoria „ne mîntuieşte de multe ori. Ea e unicul remediu pentru un suflet încă nu complet naufragiat". Există o voluptate, o vocaţie a călătoriei. Spaţiul determină itinerariile călătoriei. Nu plecăm oricînd şi oriunde. Fiecare epocă îşi are tipul ei de călător. Pentru cei vechi a pleca era egal cu o „nenorocire". Orice evadare din geografia locului era considerată un adevărat mic „blestem". Sedentarismul este o caracteristică a Evului Mediu. Plăcerea de a călători nu era încă descoperită. Evul Mediu iubea staţionarea, deplasările erau adevărate drame. Curajul de a străbate continente noi nu era la îndemîna oricui. Îndrăzneala plecării se confunda cu eroismul. A pleca în lume echivala cu o nepedepsită trădare : „Evul Mediu slăvea fidelitatea ca marele şi unicul său principiu. Dar călătoria era trădare. Alţi oameni, alte legături, alte jurăminte, alte iubiri. Fericirea era tradiţie, continuitatea, amorţeală dulce în dresajul învăţat odată pentru totdeauna de întreaga speţă şi transmis cu grijă şi punctualitate din tată în fiu. Căci călătorul e, oricum, un om fără prea mult caracter, în sensul vechi al cuvîntului. Călătoria e diletantism şi uşurinţă". Călătoria pentru călătorie este o descoperire modernă, şi „Primul Flaubert al călătoriilor dezinteresate, la care mijlocul a devenit scop, e Paul Morand". Călătorul francez e activ, pasionat, dionisiac, exuberant, disponibil pentru orice meridian şi pentru orice tip de expediţie. O călătorie ne dă impresia unui nou început, cu toate că „... fiecare îşi poartă peste tot numai sufletul său, pe care peisajul îl zvîrle mereu înapoi".

Mihai Ralea este un călător cu sufletul. (D. I. Suchianu : **Amintiri despre Mihai Ralea**, I, în **Tribuna,** 16 decembrie, 1971, p. 5). Evadarea din banalitatea zilei, cu un cuvînt, **călătoria,** nu este pentru Mihai Ralea numai o formă de cunoaştere directă a unei noi geografii, ci şi un mod esenţial de a fi. Călătorind, Mihai Ralea îşi descoperă identitatea, măştile. El are oroare de spaţiul închis. Ca şi personajele dostoievskiene, călătorul român are în sînge patima călătoriei, a plecării în lume. Toată viaţa Mihai Ralea a călătorit, dar nu ca simplu şi superficial turist, ci ca un filozof şi moralist care descifrează şi numeşte lumea, ca un splendid explorator al ideilor. Impresiile sale de călătorie se nasc pe un fond de întinsă cultură, dar şi din reacţiile unei sensibilităţi lucide. Expediţiile se transformă în studii sociologice, în adevărate poeme, în veritabile pagini de roman. Temperamentul lui Mihai Ralea se răsfrînge peste tot. Mirajul călătoriei este mirajul exploratorilor. Un oraş, o catedrală, un peisaj sînt definite cu rapiditate şi din perspectiva omului modern. Eseistul vede totul cu un ochi de „specialist". El nu descrie plat, fără nerv, ci creează într-un limbaj aforistic, ca un autentic romancier. Arta de a înfăţişa o lume şi a-i defini specificul, valorile, este a unui estetician, dar şi a unui poet. Mihai Ralea pune în aceste călătorii o superioară artă de moralist. Comunicarea cu noua lume pe care călătorul o străbate se face de la nivelul impresiei la cel al clasificării morale şi psihologice.

După ce principii îşi alege Mihai Ralea viitoarele itinerarii ? Ce hărţi deschide călătorul şi esteticianul, filozoful şi sociologul ? Preferinţele lui Mihai Ralea sînt pentru civilizaţiile vechi (Egipt), dar şi pentru lumea nouă (America). Pe hărţile călătorului român apar haşurate Olanda, Anglia, Spania, Antile, Canada etc. De la mitul vechilor civilizaţii la mitul vieţii moderne, privirea lui Mihai Ralea înregistrează imagini, peisaje, vestigii, e în dialog cu timpul şi istoria. Călătorul nu se hazardează în dificila şi delicata operaţie de a nota totul. El selectează, face asocieri neaşteptate, descoperă nota specifică, originalitatea unei naţiuni, cu scopul, evident, de a ajunge la esenţial, de a clasifica, de a ne introduce cu toată seriozitatea într-o lume cu alte norme de viaţă şi cultură. Imaginea de totalitate, ideea fundamentală, sinteza, sînt obsesiile călătorului. Ardoarea şi realismul cu care le descoperă sînt ale unei inteligenţe asociative, plină de vervă, de spontaneitate.

Contactul lui Mihai Ralea cu lumea Orientului nu se produce în afara iniţierii. Uimirea, falsa admiraţie lipsesc cu desăvîrşire. O mare luciditate, o mare cultură, un superior simţ al valorii interzice sentimentalismele. Călătorul studiază strada, cafenelele, lumea care le populează, psihologia acestei lumi care „ţipă repede şi pasionat, parcă în fiecare moment gata de un asasinat..." Sociologul ancheteză, psihologul analizează, trage concluzii. Emigranţii care merg spre Creta sînt o „umanitate mizerabilă de Orient, care aminteşte aidoma o celebră pînză a lui Delacroix" (**Scrieri din trecut. În literatură,** I, p. 244). Cum sarcina e starea cronică a unei femei din această geografie, copiii se nasc ca ciupercile şi nu cunosc faţa destinului. E o umanitate supusă unei teribile şi dramatice lupte pentru existenţă, supravieţuire. Cruzimea este logica ei. Noaptea, sub o lună palidă, emigranţii „par un cîmp de luptă plin de cadavre un cimitir de război, în care leşurile îşi aşteaptă rîndurile ca să fie îngropate". Alexandria nu şi mai dezvăluie celebrul trecut. E mascat de o civilizaţie nouă şi nimeni nu-i bănuieşte tragedia istorică a acestui „milenar centru al lumii". Oraşul e „curat, alb, modern, ca o plajă de pe coasta Angliei şi e cosmopolit ca Marsilia sau Constantinopol". Peisajul e însă olandez : „Cîmpii grase şi verzi, fără depresiuni, gîrle, bălţi cu stuf, semnături bogate pe grinduri mai înalte. Sate mari cu case de mil uscat, despărţite prin rînduri de palmieri sau de curmali". La Cairo aerul e „steril şi pur". Oraşul e tot un „cimitir". Moartea e conservată, „se vinde în felii, cu preţuri tarifare". Călătorul român trăieşte coşmarul acestei lumi, întoarsă cu faţa mai mult către moarte decît către viaţă, de pe poziţia unui european ce ascultă de demonul comparaţiei. Acestei lumi, cuprinsă de o ciudată şi tiranică manie funerară, de viaţa ascunsă în memoria semnelor, i se opune, o altă, una adevărată, eliberatoare de imediate satisfacţii : „Noaptea e plină de coşmaruri : strigoi, mumii, dansuri macabre. Şi ca să scape de această obsesie, cartierul european plin de dancinguri, de case de prostituţie şi de cinematografe, întreţine pînă la ziuă ca antidot lumina electrică, orchestrele şi cîntecul" (**op. cit.,** p. 246). Moartea e considerată o „sclavie", o „temniţă". Morţii trebuie să iasă în stradă. Mihai Ralea creează o autentică pagină de roman unde fantasticul, grotescul sfidează realitatea. Ceremonialul aminteşte de pînzele lui Goya : „Coşmar în Cairo. Morţii au acceptat revoluţia socială. Ei consideră moartea ca o sclavie, ca o temniţă. Şi armata lor închisă în hrube, în cavouri, în piramide, a început lupta lor de eliberare în acest secol al tuturor revendicărilor şi răfuielilor. Străzile se umplu încet de schelete care poartă pe cap fesuri, turbane, bonete frigiene, pălării melon. Ei merg în tăcere cu securi şi coase în mîini, fără strigăte, fără gemete (...)".

Poeme memorabile creează Mihai Ralea cînd vorbeşte de mirajul pustiului, de fascinaţia lui irezistibilă. Deşertul dă impresia, dacă nu halucinaţia, că dincolo de dune „există o împărăţie minunată, cu belşug, cu verdeaţă, cu umbre şi cu izvoare". Pustiul subjugat de soare „provoacă un fel de îndărătnicie orgolioasă şi optimistă, care nu vrea să accepte ideea unui vid continuu". Fata Morgana în aceste înfricoşător de sublime locuri s-a născut. Călătorul care înaintează în deşert după fiecare porţiune parcursă „întreţine o nouă iluzie, o nouă chemare, pînă la istovirea deplină, desăvîrşită. Moartea, prin epuizare, în deşert, cu nădejdile mirajului, trebuie să aibă voluptatea ei. Deşertul ca şi oceanul creează eroism".

Muzeul din Cairo nu este numai un loc de pelerinaj, de frumoase incitări de-o clipă, ci şi un prilej care provoacă reflecţia. Mormintele regilor, piramidele, ceremonialul înmormîntării vorbesc de filozofia vieţii şi morţii. Emoţia arhaică a lui Mihai Ralea se transformă în reflecţie, căci interesul pentru arheologie scade pe măsură ce istoria devine temă de meditaţie. Intuiţiile filozofului sînt înlocuite cu preocuparea pentru funerar. Dintr-o experienţă istorică, atît de întinsă în spaţiu şi timp, memoria a păstrat o filozofie a vieţii morţii. Cultul pentru „marea trecere" este foarte respectat. Viaţa se consumă în umbra morţii. Egiptenii se pregăteau pentru călătoria din urmă cu o luciditate şi o seninătate care astăzi contrariază. Explicaţia ? Ei nu cunoşteau tortura absurdităţii sentimentului morţii.

Cu timpul, piramidele şi-au pierdut orice „fior de artă". Biruitoare, natura şi le-a integrat. Dimensiunea lor dă o impresie puternică de „tristă desperare". O „sfidare cruncată morţii şi apoi prăbuşită, înecată în neputinţă ca un acces de plîns sau ca un oftat". Templul de la Karnak e „unic în grandoare. Nici un monument al lumii nu te striveşte, minusculă furnică, cu proporţii aşa de gigantice. Colonadele par vîrfuri de munţi". În acest peisaj gîndirea e pur şi simplu paralizată : „Rătăcesc golit de suflet, fără o idee, fără un sentiment, în acest labirint care a îngrozit lumea veche, care a fost socotit ca una din cele şapte minuni". Măreţia templului ucide orice idee, orice sentiment. Timpul l-a făcut nemuritor, „o coloană de timp comprimat" – cum zice Mihai Ralea – ce sfidează cu un imens orgoliu eternitatea. Impresia fundamentală cu care rămîne Mihai Ralea se reduce la acest frumos şi adevărat paradox : „O călătorie în Egipt e o cochetărie cu neantul şi o meditaţie a neexistenţei".

ZAHARIA SÂNGEORZAN

Istorie-document

CONTRIBUŢIA MASELOR LA RĂZBOIUL DE INDEPENDENŢĂ DIN 1877—1878

Cînd la 9 mai 1877 Adunarea Deputaţilor a proclamat independenţa de stat a României, Mihail Kogălniceanu, pe atunci ministrul de externe al României, a arătat : „Sîntem independenţi sîntem naţiune de sine stătătoare... nu am cea mai mică îndoială şi frică de a declara în faţa reprezentanţei naţionale că noi sîntem o naţiune liberă şi independentă". Cu o lună înainte la 6 aprilie 1877 guvernul român a declarat mobilizarea generală. Totalul forţelor mobilizate se ridica la aproximativ 100.000 de oameni, „armata de operaţii" cuprinzînd 58.700 oameni, cărora li se adăugau voluntarii din Principatele unite, voluntarii-ardeleni, etc. Măsurile adoptate de către autorităţi nu puteau însă satisface pe deplin nevoile tehnico-materiale ale trupelor române şi ale ducerii unei campanii noi de trupe. Contribuţia maselor populare, în sprijinirea războiului, a constituit unul din factorii esenţiali, cauzali, ai victoriei împotriva turcilor în războiul din anii 1877-1878. În vederea achiziţionării de armament şi muniţii a fost pornită o largă campanie de stringere de contribuţii de la populaţie.

Rostind cu smerenie numele atîtor şi atîtor eroi ai războiului de independenţă, cuprindem în evocarea acelor evenimente pe nenumăraţii anonimi, întreaga populaţie care a pus la dispoziţia armatei o sumă ce reprezenta echivalentul a peste 53.000 de arme, ceea ce a permis asigurarea cîte unei arme fiecărui soldat român care a trecut Dunărea.

Imensul elan patriotic, virtuţile poporului român, manifestate pe cîmpul de bătălie, a cuprins cele mai diverse straturi ale populaţiei, implicînd jertfe cutremurătoare, strădanii şi eforturi excepţionale.

Dragostea maselor orăşeneşti şi săteşti pentru armata care trebuia să asigure ţării independenţa făcea ca din toate părţile să i se aducă acesteia ofrande, în special de la muncitori şi intelectuali. Masele înţelegeau importanţa luptei ce se dădea şi o susţineau cu însufleţire. Un mare sprijin l-au acordat armatei masele ţărăneşti care au pus la dispoziţie frontului carele proprii, contribuind la asigurarea transporturilor militare, ce au trimis frontului hrană, cereale şi furaje, cifrele vremii glăsuind despre masivele cantităţi de produse pe care ţărănimea le-a dăruit în timpul războiului de independenţă : 376.900 kg porumb, 125.600 kg orez, 91.433 kg pîine. Patruzeci de comitete şi societăţi constituite în timpul războiului în întreaga ţară, între care „Crucea Roşie", „Independenţa", „Comitetul doamnelor" etc. adunau de la populaţie fonduri, îmbrăcăminte, alimente etc. Mulţi cetăţeni, în acele zile grele, îşi ofereau o parte din modestul lor salariu, sau întregul salariu lunar, pentru nevoile armatei.

Apelul lansat la 7 septembrie 1877 de către Mihail Kogălniceanu către întregul popor să contribuie benevol la cumpărarea armamentului necesar frontului a fost afişat în toate aşezările rurale şi urbane ale ţării. „Avem braţe dar nu avem puşti" se spunea în apelul lui Kogălniceanu şi urmările imediate ale acestuia se materializau prin intensa activitate a comitetelor de cetăţeni care aveau în grijă lansarea listelor de subscripţii, stringerea fondurilor. Au răspuns toate judeţele ţării. În Prahova, în numai două zile, s-au strîns bani pentru cumpărarea a 700 de puşti, la Bîrlad, pentru 2.000 puşti, la Roman, 120 puşti. În judeţul Vîlcea, locuitorii a 14 comune au oferit pentru arme aproape 10.000 lei, iar în 15 comune ale Brăilei s-au strîns circa 5.000 lei.

Remarcabilă a fost prezenţa şi contribuţia intelectualităţii româneşti în acei ani de grea încercare : intelectuali cu renume ţineau conferinţe, artiştii prezentau spectacole în folosul armatei ; Vasile Alecsandri, V. A. Urechia conferenţiau în folosul răniţilor ; N. Grigorescu, Sava Henţia şi alţii erau alături de trupe, pe front.

Ceea ce a însemnat războiul de independenţă a exprimat deosebit de elocvent „Gazeta Transilvaniei", la 2 iunie 1877 : „Cauza ostaşului român e o cauză generală română. Victoria lui e a întregii naţiuni, fie aceea risipită în oricare parte a lumii". Donaţiile individuale şi colective, inclusiv cele din Transilvania şi contribuţiile venite din străinătate au totalizat 9.247.055 lei, adică 77 la sută din valoarea rechiziţiilor efectuate pe bază de lege.

Istoria consemnează cu litere de aur eroismul celor de la 1877, puternică încleştare a naţiunii române în lupta sa pentru independenţă, ca fragment din istoria glorioasă a poporului român.

HERBERT RABINOVICI

I. D. Teodorescu

M-AI DUS IN TOAMNA PLINĂ...

M-ai dus în toamna plină cu foi de nuc – metale
în iod şi aur coapte şi de nisip lumine
ca să mă pierzi tăcerii şi umbrelor cu zale
şi flautului care te-a-nconjurat cu mine.

Dar astăzi încă-n vie cu strugurii de ceară
şi-inalţi ogari cu pete din anotimpul fast,
te leagănă seninul chihlimbariu spre seară,
mătasea zilei duse într-un ţinut mai cast.

Şi lingă mine-n vie cu viespile sub piele,
de strugure, captive în carnea străvezie,
ai zăbovit cu trupul în fumul de nuiele
ca-n ape verzi, captive de dragoste tîrzie

cum toamna-n fruct extazul il desfăşoară plin,
molcomă picurare de aur şi venin.

MUNCI ŞI ZILE...

Munci şi zile şi miriştea-i răscoaptă
la focul verii duse cu roadele răgaz
şi un cuţit pămîntul de verde-viu aşteaptă
şi-o turmă afumată de bivoli în extaz.

Oblice linii ploaia în geometrii se poartă
şi-n interval, la iepuri, iar pînda ne aşează
cu un lătrat de ciine cunoşti că luna moartă
ca o rotundă scoică cu var ne luminează.

Şi, mai tirziu, la dropii vom înnopta cu rîndul,
cu aripe de sticlă se vor lăsa furate,
dar stăruie în mine de îndoială gîndul
că parcă-anume-n toamna deplinelor carate

încape toată viaţa ce-n teascuri de iubire
ne-a modelat în fructul destinului de mire

CI EXILATE-N PIELEA DE VEGETAL ŢESUT

Ci exilate-n pielea de vegetal ţesut,
ovale forme pure aromele adună
şi-n amintirea verii ce tocmai a trecut
în mine sîmburi roşii la ritmuri calme sună.
Deci pe tarabe-n pieţe stau sori în aşteptare,
cad frunzele de zinc iar caldarîmul sună,

şi-un peisaj cu turle inţeapă cerul tare,
şi în curînd cu mîna ne vom lovi de lună.
Acum se-nclină ziua, e piaţa-n lunecare,
pe caldarîm invie o stinsă vară-n mere
uimite păsări albe în fructe-odihnitoare
găsesc culcuş cu aripi de zbor şi de tăcere

în inceput de toamnă fluidă şi fugară
cu frunze arse, ceţuri, şi fluturi mari de seară.

CI IATĂ-MĂ-N EDENUL MIRESMELOR PERFIDE

Ci iată-mă-n Edenul miresmelor perfide,
intunecos chivot în foi de fildeş – dar,
pe raft arhipelagul cheselelor închide
sub smalţ dospite fructe în aburiri de moar.

Răsfăţuri vechi : alviţa, sămînţa de susan,
o portocală-n palmă – cîndva captiv smarald
şi, lăcomind halvale, văd pe capac, Hassan
spre cer podit cu smirnă cum suie pe-aer cald.

De grinda-n scorţişoară atîrnă un fazan
cu ochi sticloşi de candel şi pete de migdală,
cules pe lună plină e cimbrul de mai an,
pe izmă păstrăvi lucii îmbracă solzi de gală :

petrecerea să-nceapă, voi spune deci – santál
vom arde-n amintirea păunilor cu şal.

SĂ-ŢI AMINTEŞTI CU MINE...

Să-ţi aminteşti cu mine bostanii din cămară,
pe osii bulbi de ceapă inflăcăraţi uşor,
şi-n cuib ferit cartofii şi ţelina amară
şi morcovii în dulcea de carne viaţă-a lor.

Dar varza-închisă-n doage ce cu inele mari
păstrează-n moare astre cu suflete fragile ?,
dar gogoşarii-n ritmul oţetului –lari
ai casei noastre mîndre – cu-aromele agile ?

Să-ţi aminteşti cămara de-obscure cercetări,
oh, da, de damigene ajunse-n port sfioase
corăbii cu trei rînduri de tămâioasă-n nări
– şi, poate, de pelinul despovărat de oase –

să-ţi aminteşti cu mine... dar cite-ar fi de spus
de toamna-aceasta blîndă ce tocmai a apus.

Dragomir Mirianici

CUVINTE PENTRU POPOR

Ţara-ntreagă parcă arde-n sărbătoare
E-un auz în dealuri, e-un auz în luncă
... Nu-i în România piine fără muncă...
E-un auz în dealuri, e-un auz în luncă.

Stindardul partinic coboară în noi
În oameni, în case, în leagănul drag
Vestind viitorul şi zările noi.
Din vorbele lui se naşte un steag
În oameni, în case, în leagănul drag.

CIMPIA NATALĂ

Cîmpia mea natală, tu fluturi grîne verzi,
cînd mă despart de tine, cînd mă întorc la tine,
e nemaipomenită splendoarea-n care pierzi
copilul care pleacă, bătrînul care vine.
Nu te-am văzut niciodată duminecală ca azi
şi-aş vrea să fii la fel cînd eu voi fi departe,
căci eu sînt tot ţăranul ce vede-n spice brazi,
cîmpia mea natală, pămîntul meu de moarte.

Sub cerul tău senin acum şi-ntotdeauna,
Semănătorii-aruncă seminţe dulci de zar.
Cîmpia mea natală, şi sfîntă ca şi muma,
tu mă primeşti cu lapte şi pîine la hotar.

CHIAR DACĂ

Ia tu forma unei flori – oricare,
chiar dacă se stinge soarele-n grădine,
fă-te tu o floare, fă-te tu o floare,
eu mă fac albină, şi-am să dau de tine !

Într-un vast ocean, indus de floare,
umbra ta va fi o floare rară –
mîngîiere peste tot ce doare
curcubeu cuminecînd o vară !

Lin o să cobor spre floarea ta din vale
sorbind din tine fiinţă şi parfum,
iar tu mă vei cuprinde în petale
rob să-ţi rămîn, – ca-n ceasul de acum.

DE CE IAR TRISTEŢE

De ce iar tristeţe în lacrimi răsfringi
Şi ochii-ţi sînt de-o neagră strălucire ?
Dorinţele mele sînt miini şi le-atingi
Şi miinile mele sînt numai iubire.

Întinde-mi iar mîna şi primeşte-mă mire,
Prin vrere, iubirea se va naşte în fine ;
Cărările mele, pierdute-n neştire,
Oricît de-ncilcite duc numai spre tine.

În româneşte de
VASILE RANGA-VERSAVIA

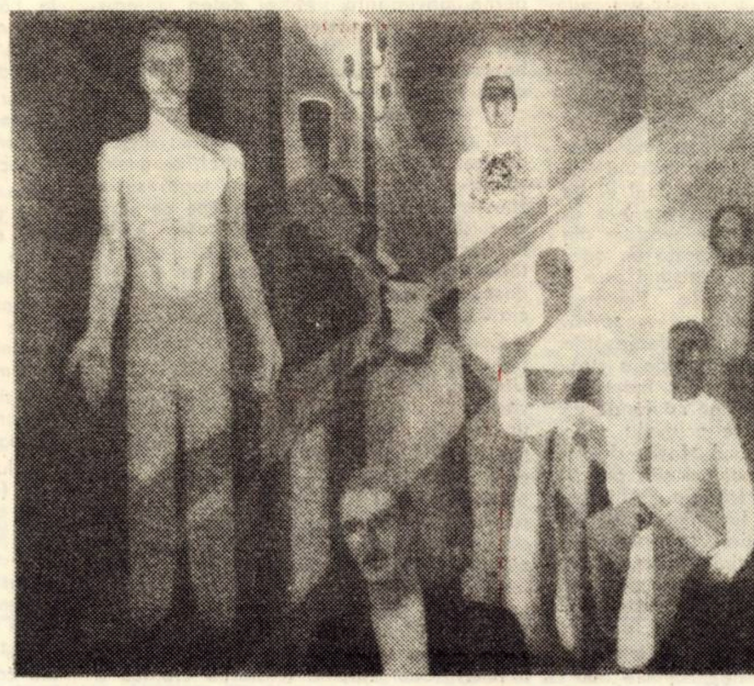

GH. ŞARU : „Grevă"

Opinii

„DIRECŢIA BĂNĂŢEANĂ" A CURENTULUI LATINIST

I. Cărturarii de la mijlocul şi sfîrşitul secolului trecut, constituiţi în ceea ce, studii recente, preluînd sugestii mai vechi, numesc „direcţia bănăţeană" a curentului latinist, înţeles ca ultimă etapă a unei ample mişcări istorico-culturale, a Şcolii ardelene, deci, au contribuit, într-o măsură insuficient relevată, la formarea filologiei şi a lingvisticii române moderne. Închegarea imaginii de ansamblu asupra rolului jucat de oamenii de cultură bănăţeni a fost împiedicată uneori de factori obiectivi. Scrierile lor, răzleţite în publicaţiile timpului, tot mai greu de găsit astăzi, n-au fost totdeauna reunite în volum sau prelucrate de autori într-o lucrare de sinteză. Pe de altă parte, ei nu au mărturisit întotdeauna şi nici nu au dovedit o predilecţie specială pentru probleme de lingvistică. Nu o dată, în aria vastă a unor activităţi rodnice, lingvisticii îi revine ponderea numai prin valabilitatea şi actualitatea principiilor formulate, a ideilor ce emană altfel de la oameni politici, jurişti, istorici, folclorişti. Astfel, de pildă, At. M. Marinescu îşi îndreaptă atenţia îndeosebi spre folclor, mitologie şi etnografie, domenii în care alături de S. Mangiuca, îi revine rolul unui deschizător de drumuri. Jurist prin pregătirea de specialitate, Simeon Mangiuca, în opera căruia predilecţia pentru limbă şi competenţa în acest domeniu sînt însă evidente, devine reprezentantul unei întregi generaţii şi provincii în procesul de consolidare a lingvisticii româneşti, cu adevărat ştiinţifice.

II. Prin orientarea fundamentală a contribuţiei teoretice şi practice, în descendenţă directă din Paul Iorgovici sau C. Diaconovici-Loga, creaţia intelectualilor bănăţeni, care poartă incontestabil amprentele unor condiţii specifice Banatului în cadrul Imperiului habsburgic din perioada menţionată, sporeşte forţele transilvănenilor în lupta pentru limbă şi cultură modernă, aparţinînd în sens larg Ardealului şi avînd, în acelaşi timp, adînci implicaţii naţionale. Ei participă astfel în gravitaţia spre marea cultură naţională, dincolo de „ţări" şi „regionalisme", în ipostaze diferite prin modalitatea de acţiune şi obiectivele imediate ale activităţilor la definirea unui front comun al culturii şi lingvisticii româneşti din secolul al XIX-lea.

III. Reţinem aici două aspecte ale contribuţiei cărturarilor bănăţeni Simeon Mangiuca şi At. M. Marinescu la acumulările faptice şi achiziţiile teoretice care au ridicat cercetarea lingvistică românească pe o treaptă superioară, vizînd cultivarea tradiţiei naţionale înaintate, ancorarea în realitatea specifică a limbii române, pe de o parte şi integrarea în mişcarea europeană contemporană, care deschidea perspective noi filologiei, pe de altă parte.

III. 1. Angajarea activă în discuţiile lingvistice legate de cultivarea, unificarea şi modernizarea limbii române literare, la baza cărora stă conştiinţa unităţii limbii şi a poporului român, constituie o coordonată esenţială în activitatea cărturarilor amintiţi. Necesitatea „cultivării" şi a „unificării" limbii rezultă, în concepţia lui Mangiuca, din raportul limbă-cultură, mai exact din recunoaşterea şi sublinierea rolului limbii ca factor civilizator şi unificator în evoluţia istorică a naţiunii. **„Cultura naţională fără limba cultă nu e cu putinţă. Drept aceasta să năzuim cu toţii spre cultura limbii, căci aceasta e aşa de însemnată şi grea întrebare ca şi întrebarea despre viaţa noastră politică"** (S. Mangiuca, **Către învăţaţii românilor**, în „Foaia pentru minte, inimă şi literatură", Braşov, an XXIII, 1860, nr. 37, p. 287). promovînd un „purism în margini raţionabile", ei resping, ca reprezentanţi ai curentului latinist în ultima fază, soluţiile radicale, rapide, de reformare a limbii şi se pronunţă pentru asigurarea unor temelii trainice acţiunilor de acest fel.

„... să ne fie aminte că cultivarea limbei să o începem pe o bază solidă, sigură, şi pe urmă să edificăm aşa, cît, ce am făcut astăzi, să nu stricăm miine, şi să nu adoptăm pentru uşurinţă aceea ce prevedeam că nu va să rămînă în viitor" (At. M. Marinescu, **De ortografia română**, în „Amicul şcoalei", Sibiu, I, 1860, broşural, ianuarie-februarie, p. 31-32). **Şi să nu avem de scop a ne face o limbă cultă numai pentru inteligenţia, şi cu timpul să eschidem pe popor de la o cultură mai înaltă ... ci scopul nostru să fie ca limba poporului, care ni-a susţinut chiar limba şi pre noi, să o cultivăm"** (idem, **ibidem**, p. 40).

Este adevărat că, avînd ca punct de plecare preocuparea pentru unificarea limbii, S. Mangiuca ajunge la etimologism. În numele aceluiaşi principiu al accesibilităţii, formulat mai sus de At. M. Marinescu, el recomandă însă o ortografie etimologică „dreaptă, stabilă şi bine întemeiată" în aşa fel **„încît şi acei inşi cari nu ştiu latineşte, italieneşte ... şi nu cunosc radecinile să poată scrie cu dînsa..."**, pledînd deci pentru un etimologism „proporţionat", „moderat" (S. Mangiuca **art. cit.**, p. 283-284).

III. 2. Lărgirea preocupărilor, a orizontului şi a ariei surselor de informare, adîncirea interpretării riguros ştiinţifice, întregiri inerente aduse de progresul ştiinţei limbii, sînt achiziţii importante care se recunosc uşor în opera lui S. Mangiuca îndeosebi. El este, şi în această privinţă, demn urmaş al Şcolii ardelene, mişcare ce a sporit disponibilitatea noastră intelectuală faţă de cuceririle europene, nedezminţind totodată „deschiderea" precursorilor bănăţeni (Iorgovici) spre ideile înnoitoare ale apusului. Deosebita receptivitate, selecţia judicioasă a izvoarelor (în **Daco-romanische Sprach – und Geshichtforschung**, Oraviţa, 1891, figurează aproape toţi autorii şi cărţile mai importante la acea dată), vizibila înclinaţie spre nou, reprezentat de direcţia istorico-evoluţionistă a lingvisticii neogramatice, care se va afirma la noi, pe deplin, în cadrul curentului realist-popular, definesc concepţia lingvistică a lui S. Mangiuca. Cu toate exagerările evidente (echivalente, în esenţă, cu respingerea cauzelor externe care acţionează împotriva „organismului" prin excelenţă romanic al limbii noastre), prin încrederea în resursele ei interne, prin recunoaşterea spiritului creator, al elementului distinctiv pe care i-l conferă legile proprii de evoluţie, opera lingvistică a filologului amintit, şi în primul rînd **Daco-romanische Sprachforschung**, a avut un rol teoretic pozitiv în evidenţierea individualităţii specifice a limbii române ca idiom neolatin şi totodată în perfecţionarea continuă a aplicării metodei comparativ-istorice în lingvistica noastră. În momentul istoric de la sfîrşitul secolului al XIX-lea, cînd lingvistica ardeleană, aşezată pe temelii teoretice solide, stabilea raporturi noi cu realitatea în care este adînc implicată (latinitatea noastră era pusă în evidenţă, iar încercările de prefacere a limbii, înţelese ca mai înainte nu preocupau pe nimeni), S. Mangiuca, prin cîştigul realizat pe planul metodei de investigaţie (analiza sistematică, capacitatea de sinteză, construcţia riguros ştiinţifică) a adus o contribuţie, pe nedrept neglijată, la crearea stilului modern, cu adevărat ştiinţific, al cercetării lingvistice româneşti.

IV. Raportată la condiţiile obiective ale vremii şi la nivelul ştiinţei timpului, în afara exagerărilor şi a greşelilor de concepţie, comune tuturor latiniştilor, reconsiderate de unii contemporani, dar mai ales de cercetările noi asupra limbii şi culturii noastre, opera intelectualilor bănăţeni din perioada în discuţie, considerată în trăsăturile specifice care-i asigură individualitatea (şi prin care nu o dată se ridică deasupra orientării generale) cuprinde un volum considerabil de idei juste, de trăsături pozitive, care concură la îmbogăţirea tezaurului valorilor spirituale ale poporului nostru. În climatul spiritual de astăzi, caracterizat prin interesul sporit pentru făuritorii culturii moderne, sub impulsul direct al vastei acţiuni de revalorificare a momentelor semnificative ale istoriei şi culturii româneşti, încercarea de a actualiza în conştiinţa contemporanilor figura unor precursori entuziaşti este cu atît mai oportună.

DOINA BABEU

Televiziune

DUMINICĂ, 5 SEPTEMBRIE

8,30 Avanpremiera z ei. 8,40 Tot înainte ! 9,35 Blindul Ben. 10,00 Viaţa satului. 11,45 Bu uriile muzicii. 12,30 De strajă atriei. 13,00 Telex. 13,05 Album du inical. 14,00 Fotbal : U.T.A. – Ra d. 14,00 Comedia cinematografică „Ce vrăji a mai făcut nevasta me ". 17,45 Din tainele mărilor. Epis ul 9. 18,35 Documentar Tv. 19,00 Micul ecran pentru cei mici. 19,30 Telejurnal. 20,00 Baladă pentru a est pămînt. 20,20 Film artistic. Z ul. 22,15 24 de ore. Sport.

LUNI, 6 SEPTEMBRIE

16,00 Teleşcoală. 16 0 Emisiune în limba maghiară. 19 0 Teleglob : Brazilia. 19,20 1001 de eri 19,30 Telejurnal. 20,00 Anch a T. 20,35 Floarea din grădină. ,25 Publicitate. 21,30 Ora ştiinţe şi tehnicii. 22,10 24 de ore.

MARŢI, 7 SEPTEMBRIE

9,00 Teleşcoală. 10,0 Film Zidul (rel.). 11,55 Telex. 16, Teleşcoală 16,30 Curs de limbă f nceză. 17,00 Telex. 17,05 La volan. 7,15 Roman foileton. Ţăranii. Epi odul 9. 18,05 Pentru sănătatea dv. ,15 Lecţii tv pentru lucrătorii din agricultură. 18,45 Telecronică pen u pionieri. 19,00 Skopje. 19,20 1 1 de seri. 19,30 Telejurnal. 20 0 Reflector. 20,20 Teatru tv. „Din o de munte". 21,20 Cercuri e vîrstă ale Bucureştilor. 21,40 Ma ştri ai artei interpretative române ti. 22,10 24 de ore.

MIERCURI, 8 SEPTEMBRIE

9,00 Teleşcoală. 10,0 Flacăra vie a ştiinţei : Nicolaus C pernic. 10,30 Locuiesc într-o inim – versuri. 10,45 Copiii din Pădur ai, reportaj. 11,05 Să trăim şi să muncim în chip comunist. 11,35 elex. 16,00 Teleşcoală. 16,30 Cu de limbă rusă. 17,00 Telex. 17,05 Enciclopedie pentru tineret. 17,3 Săptămîna muzicală. 17,45 Trage a pronoexpres. 17,55 Contempo nele noastre. 1825 Program fo oric în interpretarea ansamblu i „Ţarina". 18,50 Tribuna tv. 19,20 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Revista economică tv. 20,30 Din ilmoteca de aur George Enescu . 21,20 Revista literar-artistică v. 22,10 24 de ore.

JOI, 9 SEPTEMBRIE

16,00 Teleşcoală. 1 0 Curs de limbă germană. 17,00 Telex. 17,05 R.P.D. Coreeană. 17,3 Seara televiziunii bulgare. 19,20 001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20, Biografii contemporane. 20,25 ara televiziunii bulgare. 20,40 F m artistic : Amintiri. 22,10 24 de re.

VINERI, 10 SEPTEMBRIE

16,00 Teleşcoală. 16, Curs de limbă engleză. 17,00 misiune în limba germană. 1 5 Tragerea loto.. 18,55 Din lum plantelor şi animalelor. 19,20 01 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Să trăim şi să muncim în ch comunist. 20,30 Pe acest pămin de glorii. 20,50 Cadran mondial. 21,25 Cîntecele tinereţii. 22,10 24 ore.

SIMBĂTA, 11 SEPTEMBRIE

10,00 O viaţă pentru idee : Gh. Bălciulescu. 10,30 Fil ; Amintiri (reluare). 12,00 Din ou despre preferinţele dv. muzic e... 12,40 Biruit-au gîndul. 13,10 Telex. 13,15 Medic de ţară. 13,30 Drumuri pe cinci continente. 1 0 Magazin sportiv. 15,20 Desene imate. 15,35 Caleidoscop cultural- rtistic. 16,00 Publicitate. 16,05 Muz ă uşoară şi populară. 16,55 Vîrst peliculei. 17,50 Club T. 19,05 Hei 19,30 Telejurnal. 20,00 Festivalu internaţional „George Enescu" d. a VII-a. 20,50 Teleenciclopedia 21,30 Film serial : Dosarele Ro ford. 22,20 24 de ore. 22,30 Intilnir cu... muzica uşoară românească.

Televiziune

VLADIMIR CIOCOV

poeme în proză*)

GH. ŞARU : „Tinere fete"

Iminenţă

Pe deal, la soare, un copil sare vesel, cu mingea, pe movile, în cimitir. Sare sprinten, stă într-un picior, întreaga greutate şi-o mută pe el, încercînd parcă să-i încerce puterea şi iarăşi se joacă, alergînd neîncetat şi zîmbind. Cui ? Poate albastrului, azurului ceresc, căci mama lui se găseşte ceva mai departe, cimitirul fiind pustiu în această amiază de vară.

Ca pe o armă a sa, mingea o învîrte mereu, o izbeşte de pămînt şi cu ea loveşte crucile, ţintind din cînd în cînd monumentele, le loveşte de parcă ar fi nişte obiecte, de parcă ar fi nişte tovarăşi de joacă vii ai săi. De nimic nu se sinchiseşte. Se bucură parcă tot mai intens. Nici pentru o clipă nu s-ar putea el gîndi că sub monumentele acelea cineva zace, cineva se odihneşte. Nici pentru o clipă nu-i trece prin minte că va veni şi-un astfel de timp cînd şi el, deşi astăzi abia e un mugur în creştere, va zăcea sub iarbă. Că, într-un viitor plin de lumină, poate, un alt copil, pe lîngă mormîntul său, va zburda la fel, se va juca şi va arunca mingea. Şi că, poate, întîmplător, vreo minge va ajunge şi pînă la piatra sa, dacă va mai exista, şi-o va atinge... Dar la aşa ceva copilul deocamdată nici nu se gîndeşte şi nici o umbră, în jocul lui copilăresc, nu-l stînjeneşte. El ştie numai atît : să se joace cu nevinovăţie.

Iar miine ? Fie ce va fi. Acest timp, pentru el, este încă atît de departe...

Liniştea vorbeşte

Veacuri de-a rîndul, tot ceea ce pe valuri s-a dus, tot ce a lunecat ca vîntul, ceea ce în trecut s-a ascuns, ceea ce în amintire, în imagini, în sfinţenii palide s-a prefăcut, vechea mănăstire, solitară, le mai păstrează acolo, pe malul drept al apei, al acestei ape legendare, de poeţi cîntată, ce şi astăzi, ca şi cu veacuri înainte, curge vijelios, se strecoară printre munţi, prin trecători, se grăbeşte, avîntată, năvalnică, ameninţînd, în drumul ei spre cîmpie, mănăstirea aflată la poalele muntelui. Ea a primit să poarte numele cine ştie cărei urme de căprioară, ea, ctitoria frumoasă a voievodului, a domnitorului ţării, ce s-a apărat aprig de duşmani. Ea, vestită prin fiii săi, prin eroii săi, prin viteazul bătrîn conducător de oşti, ce zace aici, în adîncul ei îngropat, cu tot trecutul ei neatins, cu toate moaştele, în timp ce, pe zid, chipul său, aproape şters, de nerecunoscut, abia se mai distinge din vălul timpului ascuns, de ploile veacurilor bătut şi pe care nimeni şi nimic nu-l mai poate renaşte, afară de imaginaţia albă, incandescentă, ce-ar putea să-l învie din nou, cu coroana sa neaurită, să-l aducă aici lîngă tron, lîngă fiul său stînd, în veşminte de cavaler, cu sabia lungă, pe cît de înalt, încins şi svelt, pe atît de blajin, modest şi bun, cu acel chip, greu de recunoscut, dar strălucind...

Vila însingurată

Mică, părăsită, ascunsă între arbori, stă vila demult, aici între şosea şi apă, stă ea pustie şi încuiată. Nimeni nu mai intră în ea, nimeni nu-i mai trece pe-alături. Înainte, totul a fost altfel. Stăpînul ei, de departe, venea aici măcar din timp în timp, şi zăbovea – e adevărat pentru scurtă vreme – să caute odihnă şi apoi pleca. Dar acum stăpînul ei nu mai vine şi el nu va mai veni deloc, nu va mai poposi niciodată aici, căci a rupt-o cu totul şi cu toate pentru totdeauna, plecînd pe un drum fără întoarcere.

Şi vila poate că presimte acest lucru, în timp ce stă pustie, părăsită, însingurată între şosea şi apă, înconjurată de flori. Ea stă aici singură, în timp ce trec zile senine, zile posomorîte şi nici ea nu ştie pînă cînd va fi tot aşa. Nu ştiu nici florile din jurul ei care, neîngrijite, se veştejesc încet, aşteptînd un stăpîn care, ciudat, nu mai apare. Stă vila, stă şi, deşi cu îndoială, tot mai aşteaptă, un stăpîn care să vină, să deschidă din nou uşa zăvorită, ea îl aşteaptă pe el sau pe cineva să se apropie, să intre, să audă şi ea paşi de om, care s-o bucure din nou, pe cineva care să îngrijească florile grădinii.

Mărturisire

– Recunosc ! mărturiseşte el sieşi şi celei de alături, recunosc că sînt un nemernic, că faţă de tine n-am fost om. Eu am fost acela care te-am îndepărtat de la mine, voit şi conştient, pentru ca să te pot vedea mai clar, pentru ca să te doresc mai adînc, pentru ca să simt golul absenţei tale, şi să-mi fii astfel mult mai apropiată...

Şi aceste cuvinte el le repetă de nenumărate ori, cu orice prilej al întîlnirilor lor, atît de rare. Şi în felul acesta o linişteşte, o alină pentru despărţire, pentru durerile pe care i le-a pricinuit. Şi ea tot timpul tace, tace. Din cînd în cînd, izbucneşte în plîns. Se apropie de el şi-l îmbrăţişează şi-l sărută ca o femeie îndrăgostită din nou, acum pentru sinceritate, pentru mărturisirile lui atît de rare. Iar el îi întoarce sărutările, fără lacrimi, deşi mişcat, răscolit pînă la lacrimi. Şi iarăşi repetă :

– Într-adevăr, eu te-am îndepărtat de mine, te-am îndepărtat ca să-mi fii, totuşi, mai apropiată. Dacă şi tu vei fugi tot mai departe de mine, totuşi, tot mai aproape, tot mai aproape ai să-mi rămîi.

Şi iubirea, din ambele părţi, şi-a rostit cuvintele sale, de necrezut şi de limpezi.

Marea de frumuseţe înlănţuită

Cît eşti de înălţătoare, cît eşti de măreaţă, mare, mare mai întîi cenuşie, mare neagră, întindere în care natura a investit atîtea nenumărate zile, atîta putere, atîta inimă cheltuind, comori nemăsurate, pînă cînd, te-a plăsmuit, pînă cînd ţi-a dăruit forma şi culorile, pînă cînd sufletul ţi l-a insuflat.

Ochiul te admiră, privirile te sorb, plămînii îţi respiră mireasma caracteristică largului tău nesfîrşit, împodobit de spumoasele valuri.

Alături de tine, pe ţărm, sînt atîtea alte frumuseţi ademenitoare. Aceste palate ale sănătăţii, ivite ca din poveste. Ele se ridică şi aici şi ochii şi inima ţi le îmbie. Şi atunci, pus între ele, te-ntrebi : care oare din aceste două tainice măreţii e mai frumoasă ?

Te-nchini uneia, o-nalţi în slavă pe cealaltă. Splendide sînt aceste palate svelte, cu nume străvechi, mitice, uimitoare sînt faţadele şi ferestrele lor care, noaptea, chiar şi fără lună, licăresc, iar ziua devin oglinzi-lucitoare în soare. Minunate sînt vilele şi aceste cărări mărginite cu flori înmiresmate, cu arbuşti tineri, dar ca faţa ta de argint acoperită, seara, cu aur poleită ziua, parcă nu-s, deşi şi ele, ca opere ale omului, ca nişte podoabe rare, stau aici alături şi, strălucind, te reliefează ca o a doua faţă, ca o a doua a ta frumuseţe.

Traducere de
ION ARIEŞANU

* Din volumul tipărit în limba sîrbocroată : „Nelinişti albe".

Memorii

Olimpiu Boitoş

Într-o vreme în care ţara era copleşită de scriitori incendiari, de profeţi sau eroi cu cocarde agresive la revere, de muşchetari extremişti, cu cămăşile revărsate peste izmene, Olimpiu Boitiş oficia tăcut şi retras, îndrumînd şi retuşînd, din colţul ringului rezervat secretarilor de redacţie, încercările literare ale unor scriitori care i-au rămas datori. În toată firea sa avea ceva de senior, poate tocmai pentru că în viaţa sa nu există nici o umilinţă, nici o vanitate, nici o lamentare. Cine să fi crezut că, dincolo de această armură a unui senior al modestiei, se ascundea una din cele mai cumplite drame ? O mîndrie de om echilibrat nu i-a permis niciodată să se considere un învins. Şi, totuşi, cînd nimeni nu se aştepta, şi-a încheiat conturile cu viaţa, de pe scena căreia a ieşit, pentru prima oară – fără voia lui – tulburător de vehement.

Nu cred să se mai întîlnească în literatura noastră un caz în care un scriitor să fi întors spatele aplauzelor ca el. Patru ani (1925-1928), ca secretar de redacţie, la „Societatea de miine", a semnat cronicile, notele şi recenziile sale cu pseudonimul B§B. (împreună cu Ion Breazu). În anul 1935 publică, la Sibiu, volumul de **Povestiri istorice**, pe care-l semnează Ion Filimon. Colaborează la **Cosînzeana, Transilvania, Ardealul tînăr, Darul vremii, Universul literar, Lanuri, Revue de Transilvanie, Luceafărul, România nouă** etc. semnînd cînd S. Florea, cînd O. Umbră sau Limpiu Cărare.

Pe postul de **omul din umbră** (secretar de redacţie), îl vom reintîlni şi la **Gînd românesc**, unde se va mărgini să publice cronici, recenzii şi mai cu seamă însemnări. „Postul de secretar de redacţie i se potrivea de minune, căci el avea stofa literatului onest şi dezinteresat, în măsură să promoveze operele şi ideile altor cu devoţiunea specialistului", afirmă tînărul istoric literar clujean V. Panache, în monografia **Gînd românesc – bibliografie"**, (Ed. enciclopedică română, Bucureşti 1973, pag. LXXXII).

Ca o mărturie a înţelegerii sale la revistă, Olimpiu Boitoş nu va publica nici unul din studiile sale importante în revistele pe care le conducea. Aproape toate lucrările sale vor apare – ca de altfel a mai multor scriitori transilvăneni, în editura proprie, purtînd, formal, firma unor reviste. Studiile : **Activitatea lui Slavici la Tribuna din Sibiu**, va apare la Cluj în 1927, sub girul revistei **Societatea de miine ; Biografiile româneşti ale lui Ubicini**, la Cluj în 1932 ; **Teatrul lui Cehov**, la Oradea în 1937, sub patronajul revistei **Familia ; Periodice ardelene, în răstimp de o sută de ani**, la Cluj, 1928 ; **Ion Ghica, amintiri din pribegie după 1848**, la Craiova în 1940 ; **Victor Papilian, nuvelist**, la Oradea în 1940 ; **Slavici în Italia**, la **Bucureşti** în 1941 ; **Memoriile lui George Bariţiu**, la Sibiu în 1942 ; **Din laboratorul literar al lui Octavian Goga**, la Sibiu, 1942 ; **Progresul cultural al Transilvaniei după Unire**, la Sibiu, 1942 ; **Poezia lui Andrei Mureşianu**, la Braşov, 1943, şi **Raporturile românilor cu Ledru Rollin şi radicalii francezi, în epoca Revoluţiei de la 1848**, la Bucureşti, în 1940, lucrare premiată de Academia Română în anul 1941.

Născut în comuna Blăjel judeţul Alba, la 2 aprilie 1903, Olimpiu Boitoş urmează şcoala primară în comuna natală şi, în loc să-şi continue studiile la Blaj, survolează Tîrnavele şi se opreşte la Liceul Gh. Lazăr din Sibiu, ca după terminarea studiilor la Facultatea de Litere şi Filozofie a Universităţii din Cluj-Napoca să işi perfecţioneze la **Şcoala Română** din Paris, astfel că în anul 1932 îl vedem doctor în filozofie a Universităţii clujene. Încet, dar sigur, urcă treaptă cu treaptă în ierarhia învăţămîntului superior pînă la cea de profesor universitar.

Pe Olimpiu Boitoş l-am cunoscut fără să-l caut. Mai precis, se pare că m-a căutat el. Soldat t.r., împreună cu poetul Nicolae Rusu, într-un regiment de infanterie din Orăştie, ne-am hotărît, să trimitem prof. Ion Costea, pentru pagina literară a ziarului **România nouă**, cîteva poezii. Eu am strecurat în plic şi o schiţă intitulată **Cinepa**, simbolul solstiţiului de toamnă. Spre surprinderea mea, după două săptămîni, mă pomenesc la regiment cu un mandat în valoare de trei mii de lei. O avere pentru un soldat lefter, cu părinţii care cîştigau leul muncind cu dinţii încleştaţi pe brazdă. Participasem la un concurs de proză, pentru **încurajarea tinerelor talente**, fără să fi ştiut de el. Dar mai mult decît de premiu m-am bucurat de scrisoarea prin care eram îndemnat să cultiv acest gen de proză, în care se sublinia că am har. Abia după cîţiva ani am aflat, de la profesorul Costea, că cel care mă susţinuse a fost Olimpiu Boitoş. El nu mi-ar fi mărturisit-o în ruptul capului, iar cînd mai tîrziu l-am cunoscut şi am ajuns să participăm împreună la nesfîrşitul şir de şezători literare, n-am îndrăznit să-i mulţumesc de teamă să nu-l jignesc. Pentru că Olimpiu Boitoş a rămas, pînă în ultima clipă a vieţii sale, un cărturar modest ca un metal fără ecou. Evocările sale nu au nimic din bravura oratorilor de statui. Din toate rîndurile sale se desprinde o îngrijorare faţă de cultul valorilor locale şi universale. Împovărat de răspunderea cu care se identifica, Olimpiu Boitoş şi-a impus o autocenzurare a sentimentelor în faţa subiectului pe care îl trata, care l-a împins pînă la o jenantă lipsă de subiectivitate. Iată de ce opera sa este lipsită de orice insistenţă de orice pudră de patetism, pentru că străluceşte prin austeritate şi probitate.

V. COPILU CHEATRĂ

LUCHIAN

Cu chinuite miini, dogoritoare,
Ai încălzit şi humă şi văzduh.
Te-ai frînt peste penel şi i-ai dat soare,
Ai ars peste culori şi le-ai dat duh.

Culoarea plînge, rîde, se frămîntă,
Sau arde lin ca vinul în potir.
E cîntec, oare ? c-o aud cum cîntă,
Mireazmă e ? că parcă o respir...

Maci vii şi anemone din vopsele,
Surîd, se întristează, aromesc ;
Ţi-ai tăvălit penelul sus, prin stele,
Creînd obraji cu zîmbet pămîntesc...

Dar cu ce mare dragoste umană
Ai zămislit şi-o frunte de copil,
Şi-o mahala amară ca o rană,
Şi lacrima unui ungher umil.

Şi dacă-n flori culoarea prinde şoapte,
Ea suie ca un tunet surd, din ani,
În pumnii strînşi din „907",
În gloatele flămînde de ţărani.

Cu ei ai sîngerat lîngă furtună,
Cu ei ţi-a fost paleta plîns şi glas,
Penelul tău cu coasele-mpreună,
Vopseaua ta cu gloate-ntr-un pas...

Şi-acum, din pînzele-ţi măiestre,
Mai luminos cu cît a fost să gemi,
Pe ceru-ntreg al veşniciei noastre,
Te-nalţi şi arzi, luceafăr, peste vremi.

CATEN POPESCU

Dedicaţii

MARIA BANUŞ

Jocul în taină, jocul de una,
Jocul de-a piersica şi de-a furtuna,
Jocul de-a patima neînţeleasă,
Joacă-l, mireasă !

Cînd miini de bărbaţi mijlocul ţi-l leagă,
Tu dă-le îndemn să-nţeleagă
Că hora cu cireşi şi cu soci
O ştiai, dar n-ai vrut s-o joci.

Urcă-te-n leagănul clipei şi-al vieţii,
Azi mai pot să te joace băieţii,
Cît în vîrful bradului arde o rumenă pîine,
Iar miine... e miine !

Ia hora cu tine, şi fulg şi furtună,
Aşa cum iţi iei ziua bună,
În lacrima rară şi dragostea deasă,
Joacă, mireasă !

DAMIAN URECHE

Arta amatoare

Tiberiu Ceia

Aptitudinile de cîntăreț ale lui Tiberiu Ceia au fost remarcate încă de pe cînd era elev la școala generală, și, prin urmare, debutul său are loc de timpuriu (în anul 1954) la Radio Timișoara. Între anii 1955-1962 face parte din Ansamblul Folcloric al Casei de Cultură din Timișoara. În formația aceasta, condusă de Ioan Odrobot, se conturează distinctul profil artistic al lui Tiberiu Ceia. Apoi, între anii 1962-1967 (fiind student) activează la Ansamblul Folcloric al Casei de cultură a studenților din Timișoara.

Cu prilejul acelui neuitat „Dialog la distanță Banat-Iași", din anul 1967, recunoscîndu-i-se la un nivel competitiv calitățile artistice, i se deschide drumul spre colaborare cu Televiziunea Română și cu Casa de discuri „Electrecord". Tot în același an va trăi primele emoții date de împrejurarea de a fi unul din mesagerii cîntecului nostru popular peste hotare (în Franța, cu ansamblul „Doina", din București, și în Iugoslavia, cu ansamblul Sindicatelor din Timișoara). Acestor turnee în străinătate li s-au adăugat altele în anii următori, fiind solist al ansamblului folcloric „Timișul" (Franța, în anii 1969, 1970, 1973 ; Elveția, 1969 ; Ungaria, 1970 ; Grecia 1971 ; Italia, 1972 ; Cuba, 1974).

Osîrdia și harul interpretativ ale lui Tiberiu Ceia, au beneficiat de aprecieri concludente, acordîndu-i-se medalia „Meritul Cultural cl. I" (în anul 1968) ; participînd în anul 1969 cu orchestra „Făgețeana" (sub conducerea lui Achim Penda) la cel de al IX-lea Concurs pe țară de muzică populară, obține premiul II ; la Festivalul-concurs de muzică populară „Maria Tănase" (Cralova, 1971) i s-a acordat „Premiul Revistei „Ramuri" ; la manifestarea culturală „Toamna muzicală băcăuană" (ediția 1973), palmaresul lui Tiberiu Ceia se îmbogățește cu Marele Premiu „Cununa de Argint" și cu titlul de laureat, ca reprezentant al Sindicatului Învățămîntului din Timișoara

Repertoriul acestui cîntăreț cuprinde piese din vatra etnografică a Cîmpiei Timișene (Umblu noaptea ca și-un lotru, Pasărea și pitulicu, Sorocu ca-n Banat, etc.), **precum și din zona de munte a Banatului** (Toată lumea-mi zice lotru, La gură de ogășele, **(cules-ă de la I. Retezan din părțile Oraviței) ș.a. În ultima vreme, Tiberiu Ceia și-a pregătit 12 piese folclorice pentru al patrulea disc care va apare la „Electrecord" și zece cîntece pentru înregistrări la Radio București. El se bucură de o caldă apreciere din partea marelui public, fapt relevat de desele solicitări la emisiunile „Melodia preferată" ale studiourilor de radio, precum și de vii aplauze cu care este răsplătit la spectacolele de muzică populară (de pildă, în turneul în țară cu Ansamblul artistic „Rapsodia Română", în anul trecut, sau mai recent, la spectacolele folclorice de anvergură, susținute de Ansamblul folcloric „Timișul" în orașul Timișoara).**

AUREL TURCUȘ

★

Dragi ni-s cîntecele noastre

Creatori de frumos, artiștii amatori ai ansamblului **„GHIOCELUL"** și ai **CLUBULUI C.F.R.** Timișoara, sînt prezenți pe scenele județului, din țară și chiar pe cele de peste hotare. Repertoriul acestor două ansambluri folclorice cuprinde cele mai frumoase cîntece și jocuri populare bănățene (șes și munte), avînd o formă de expresie artistică autentică, născute și transmise din generație în generație.

Ansamblul **„GHIOCELUL"**, aparținînd Comitetelor sindicale dela I.M.T., Industria liniî și I.T.C.V.T.T., are, în componența sa, muncitori, maiștri, tehnicieni și funcționari. Dirijor, – Ionel Bogdan ; coregraf – Victor Jicăreanu ; oameni înzestrați cu talent și multă pasiune pentru cîntecul și jocul popular. Se cuvine să spunem cîteva cuvinte despre talentații soliști vocali : Vetuța Mertîcaru și Rodica Dima, apreciați de către publicul spectator. Nicolae Costa Stoia, un adevărat virtuoz, cîntă la mai multe instrumente : fluier, clarinet și saxofon, Ion Acea cîntă la taragot, Covaci Ștefan, la trombon și Ion Luca la vioară, toți numărînd fructuoși ani de activitate cultural-artistică în cadrul formațiilor de amatori. Dintre dansatorii ansamblului „Ghiocelul" amintim aici pe Lepădatu Petru, reglor la secția I.I.M.T. și pe Nicorescu Ion – strungar la secția sculărie.

Ansamblul Clubului C.F.R. Timișoara s-a impus prin vigoarea și măiestria execuției. Instructorul artistic Gheorghe Galetin, care se ocupă atît de instruirea formației de dansuri, cît și de orchestră, dă dovadă de o pricepere și dăruire deosebite, avînd virtuți pedagogice dintre cele mai inspirate. Splendidele jocuri bănățene și ardelenești, cîntecele, versurile autentice, prezentate pe scenă au atras cu fiecare prilej aprecierea publicului spectator.

Artiștii amatori ai celor două ansambluri folclorice se străduiesc ca, de fiecare dată, să adauge noi calități fiecărui spectacol prezentat pe scenele cluburilor din localitate, în orașele țării sau și mai departe, în lume, unde se vorbește tot mai frecvent despre frumusețea și strălucirea cîntecului și jocului românesc.

EMIL ȘAIN

Panoramic

● **Impliniri** se intitulează foaia volantă editată de Comitetul județean Timiș al Uniunii Tineretului Comunist. Dedicată sărbătorii lui 23 August, publicația se constituie într-un document angajat plenar în reflectarea vie, dinamică, a muncii și vieții tineretului timișean. ● **În aceste zile, decanul de vîrstă al** cineclubu**rilor** românești, cineclubul C.F.R. din Timișoara, organizează și găzduiește în cadrul unui cerc metodic de îndrumare o amplă acțiune de instruire și perfecționare a cineamatorilor din întreaga țară. Din bogatul program al manifestării, reținem dezbaterile metodice, activitățile cu caracter aplicativ, proiecțiile unor creații reprezentative ale cineamatorilor timișoreni. ● **Sala casei de mode** din Timișoara a găzduit recent un simpozion cu tema „Etica muncii", prilej cu care brigăzile artistice de agitație ale cooperativelor Higiena și Dinamo au susținut un program artistic. ● **Intors recent dintr-un turneu în R. F. Germania,** prof. Dorin Cuibariu, membru din 1972 al binecunoscutei formații conduse de **Gheorghe Zamfir,** a acordat un interviu presei locale. Am reținut cu justificată mîndrie itinerariul succeselor de excepție ale muzicii populare românești, ale acestui mesager al cîntecului bănățean : S.U.A., Canada, Franța, Belgia, Olanda, Elveția, Austria, Monaco, U.R.S.S., precum și două proiecte de turnee în Anglia și Australia. Spune Dorin Cuibariu : **„Fiindcă sînt bănățean și cunosc îndeaproape creația acestor locuri, momentul meu solistic cuprinde o suită de doine și jocuri din zonele de șes și de munte ale Banatului. Incerc să redau pe scenă particularitățile, frumusețea folclorului din această parte a țării : ritmurile dinamice, lirismul, profunzimea, diversitatea . . ."**

OBSERVATOR

Etnologie

Ion Vidu — folclorist

Compozitor, dirijor și animator de seamă al vieții cultural-artistice lugojene, intrat în analele muzicii corale românești un desăvîrșit creator al genului, Ion Vidu, învățător îndrăgostit de profesia sa de educator, a avut și preocupări de folclorist, interesîndu-l deopotrivă, și textele neînsoțite de melodie. Rodul peregrinărilor sale prin satele din Ardeal și Banat a fost înmănunchiat în volumul **Cîntece, doine și strigături,** apărut în anul 1958 la București. În cuvîntul său introductiv, muzeologul Viorel Cosma menționa că : **„pe lîngă calitățile sale deosebite, culegerea dezvăluie activitatea de floclorist literar, a unui compozitor clasic, activitate prea puțin cunoscută".**

Format ca învățător, Ion Vidu a început să culeagă inițial folclor literar, mergînd în vacanțe prin satele din împrejurimile Aradului. Inspirat de frumusețea cîntecului și a doinelor adunate în caiete, el însuși a început a scrie versuri în stil popular, pe care le-a publicat în reviste școlare. În acest sens, Viorel Cosma precizează că **„între manuscrisele documentele păstrate, textele și nu melodiile sînt cele mai vechi notări ale lui Vidu".**

Fără să cunoască în amănunt tehnica cercetării științifice a folclorului, contactul său cu compozitorii Gavriil Musicescu, D. G. Kiriac, Tiberiu Brediceanu și Bela Bartok, precum și intuiția sa genială l-au ajutat să renunțe treptat la metodele empirice de investigare și înregistrare a cîntecelor, doinelor și colindelor. Dar chiar în perioada sa de autodidact în problemele folclorului, Ion Vidu a acordat o importanță primordială criteriului de **autenticitate,** mergînd la sursa directă. Semnificative în privința acestui procedeu științific sînt însemnările lui Vidu pe marginea textelor culese, ca în următorul pasaj : **„Scrise din auzite, de la o săteancă, de la Pîrvu, ce secera la grîu".** Evitarea interpușilor, a sursei indirecte, a sporit valoarea estetică și bogăția de idei a materialului folcloric colecționat.

În anii săi de maturitate artistică, atunci cînd compozițiile sale au intrat în repertoriul multor coruri românești, interesul lui Ion Vidu pentru folclorul literar a trecut pe planul al doilea, textul devenind în general un pretext, fără a i se denatura însă ideea și sensul etic. Explicabil, din punct de vedere al cerințelor compoziționale, el a devenit adeptul metodei **„coregerii"** poeziilor populare culese **„din gura poporului",** spre a le adapta necesităților de ordin muzical. De fapt, modificările făcute cu talent de Ion Vidu, pentru a da fluență liniei melodice, sau a intensifica accentele ritmice și satirice ale unor cîntece pregnant sociale, au vizat perfecțiune estetică, confirmînd înzestrarea literară a muzicianului lugojean.

Culegerile masive de folclor literar, dar și muzical, întreprinse de Ion Vidu datează dinainte de anul 1900 și îmbrățișează o vastă zonă geografică din Crișana și Banat, cu structuri folclorice și etnografice diferite. Perioada lugojeană a fost deosebit de fecundă în cunoașterea și valorificarea melosului și a poeziei populare bănățene. Ion Vidu a adunat folclor din : Anina, Cerna, Checea, Grădinari, Ciclova Montană, Doman, Iam Jdioara, Lugoj, Mehadia, Nicolinț, Oravița Montană, Pesac, Reșița, Răchita, Tapia și Ticvaniul Mare. Cele 434 de piese folclorice, incluse în volumul îngrijit de Viorel Cosma au fost clasificate astfel : **De dor, și jale, De dragoste, Satirice, Strigături,** putîndu-se lesne observa lipsa unor criterii solid științifice în categorisirea materialului rămas de la Vidu, aceasta nefăcîndu-se în funcție strictă de genul și specia reprezentată de fiecare piesă în parte.

Aspectul cel mai important în legătură cu activitatea de folclorist literar a lui Ion Vidu este acela că poeziile, cîntecele lirice pe care le-a cules au constituit în primul rînd textul unor compoziții de factură populară, care au intrat în repertoriul corurilor bănățene, la început, apoi în cel al multor coruri din întreaga țară. În această categorie intră corurile bărbătești : **Auzi valea, Bobocele și inele, Coasa, Colinda fetei, Colinda junelui, Cucule, Vraja,** și corurile mixte : **Ana Lugojana, Ano-Leno, Cucuruz ca edera** etc.

Polivalența talentului său i-a permis lui Ion Vidu să-și adapteze singur textele, pe baza unor cîntece culese, cum sînt compozițiile : **Ilenuța, Jalba norei, Lelișoară, Grînele vara se coc, Taci bărbate, Din șezătoare, Preste deal** etc.

Aproape în întreaga sa creație, Ion Vidu a făcut apel la cîntecul popular românesc. El a realizat din **doină, cîntec, horă, lugojeană, poșovoaică, ardeleană** etc. motive de bază în lucrările sale corale, evidențiind în special doina și jocul bănățean. Compozitorul are o viziune aparte asupra faptului folcloric. Lăutarii se bucură de aprecierea sa și de aici intenția lui Ion Vidu de a realiza osmoza între folclorul instrumental și cel vocal. A acordat o atenție foarte mare unui gen nevalorificat pînă la el și anume – colindele de factură laică (pe unele le-a notat și armonizat : **Raza soarelui, Colinda mamei, Colinda junelui** etc.). El a rămas în conștiința maselor și în istoria spiritualității românești prin cîntecele sale : „Ion Vidu, ale cărui cîntece sînt accesibile tuturor, dar se leagă adînc de sufletul poporului de la țară, care le simte ca pe un bun exclusiv al lui", Vidu fiind „un întemeietor, un cap de epocă în muzica bănățeană și românească, făcînd el însuși o școală", cum scria un ziarist lugojean cu ocazia dezvelirii bustului marelui compozitor în orașul în care acesta a urcat treptele unei glorii nemuritoare.

GH. LUCHESCU

Banatica

MEMORANDUL ȘI BANATUL

Memorandul reprezintă, după cele mai recente concluzii ale istoriografiei marxiste românești, jalonul cel mai de seamă al luptei de eliberare națională și socială din Transilvania, din întreaga epocă cuprinsă între revoluția de la 1848-1849 și Unirea din 1918 ; el marchează lărgirea apreciabilă a caracterului de masă al luptelor politice ale românilor, contribuind substanțial, prin urmările sale directe și indirecte, la ridicarea nivelului și amploarei acestor lupte, care vor triumfa prin actul istoric dela 1 Decembrie 1918. Istoria Memorandului este istoria unei idei politice, istoria unei acțiuni de mare amploare, de mare răsunet și valoare morală, pe care perspectiva istorică o îndreptățește a fi obiect de studiu și de meditație.

Prin cele mai importante semnificații, Memorandul este un fapt pilduitor pentru lupta de eliberare socială și națională a oricărui popor. Memorandul și acțiunea pe care acesta a generat-o a fost îndreptat împotriva opresorilor, nicidecum împotriva poporului maghiar. Istoria Memorandului rezervă un loc aparte lui Valeriu Braniște.

În anul depunerii Memorandului la cancelaria imperială vieneză, Valeriu Braniște avea vîrsta de numai 23 ani, era proaspăt absolvent al Universității din Budapesta, doctor în filozofie și profesor, în primul său an de învățămînt, la liceu român din Brașov. Braniște ajunge adept politic al lui Al. Mocioni, după lansarea Memorandului, la sfîrșitul anului 1893, cînd părăsește redacția „Tribunei de la Sibiu" și se stabilește la Timișoara, pentru a conduce ziarul „Dreptatea" (ianuarie 1894). Redacția a publicat o broșură asupra rechizitoriului lui Jeszensky în procesul „Replicei" – apreciată și de cunoscutul publicist englez Fitz-Gerald. Biroul lui Braniște fusese percheziționat pentru confiscarea tirajului acestei broșuri, dar, printr-o întîmplare rămasă de pomină, deși percheziția a fost cît se poate de severă, broșurile au trecut neobservate datorită simplului fapt că șeful expediției polițienești își depusese tocmai pe corpul delict . . . pălăria ! Publicarea acestei broșuri, ca și alte acțiuni publice sau publicistice din această perioadă, aveau drept scop nemărturisit să pregătească spiritele pentru aspra confruntare ce urma.

În noul climat în care activa Braniște, la Timișoara, cu rezultate dintre cele mai remarcabile sub aspect politic și moral, intervine marea încordare provocată de **procesul Memorandului,** judecat la Cluj în zilele de 7-23 mai 1894, care a coalizat în chip firesc pe toți exponenții mișcării de eliberare națională. – pasiviști și activiști, bănățeni și ardeleni, memorandiști și antimemorandiști, tineri și bătrîni, indiferent de nuanțe și de disputele anterioare, într-un spirit de solidaritate exemplară. Apărarea era compusă din juriști de profesie, dar și din nejuriști. Era încă epoca proceselor politice publice, răsunătoare, adevărate spectacole, atît ca formă, cît și ca fond, o epocă atît de diferită din acest punct de vedere față de ceea ce va urma, culminînd cu anii primului război mondial, cînd ultimele scrupule formale au fost abandonate de oprimatori (deosebirea se poate constata și în privința regimului din închisori). Astfel ajunge Valeriu Braniște ca, deși nejurist – era profesor și ziarist –, să devină apărător oficial în procesul Memorandului, luîndu-și sarcina apărării lui Gavriilă Tripon.

Punctul culminant al procesului l-a reprezentat fraza rostită de Ioan Rațiu : **„Ceea ce se discută aici, domnilor, este însăși existența poporului român. Existența unui popor însă nu se discută, se afirmă !".** Acuzații au devenit acuzatori, instanța de la Cluj era incompetentă, iar poporul român va face apel la tribunalul lumii civilizate. Existența și drepturile vitale ale poporului român au fost cu tărie afirmate în sala procesului din Cluj, în întregul Ardeal, în Banat în țara liberă și în străinătate. Problema națională din Transilvania era în centrul atenției opiniei publice europene. Sentința a fost gravă, dar condamnații și familiile lor au primit-o cu demnitate. O intensă activitate ziaristică, atît ca șef al biroului de presă al procesului, cît și ca director al ziarului „Dreptatea", a desfășurat Braniște în timpul procesului Memorandului. El susține că „Dreptatea" de la Timișoara era cel mai informat organ de presă asupra desfășurării procesului, rămînînd astfel o prețioasă sursă de documentare. Articolele sale („Interogatorul" ș.a.) au avut darul să contribuie substanțial la delimitarea pozițiilor politice. A fost necesară însă o intensă luptă, cu numeroasele dificultăți de tot felul, puse redacției de autorități ; Valeriu Braniște și-a asumat prin toate acestea mari riscuri. Într-adevăr, el începe să fie citat pentru o serie de 72 articole de ziar, caz nemaiîntîlnit pînă atunci.

Procesul „Dreptății" de la Timișoara din 23 decembrie 1894 poate fi considerat de fapt ca o continuare a celui de la Cluj, atît ca semnificație politică generală, cît și pentru că articolele incriminate tratau însăși problema Memorandului și a procesului acestuia. Braniște a fost condamnat la doi ani închisoare, 1300 florini amendă, plus cheltuielile procesului. Condamnarea sa a avut ecou și în dezbaterile parlamentului român.

Înaintea intrării în închisoare, Braniște este sărbătorit la Timișoara printr-un mare banchet, unde un cor improvizat adaptează pe numele său **Doina lui Lucaciu.** El va fi întemnițat la Vaț, din martie 1895 pînă în iunie 1896, cînd va fi eliberat ca urmare a unei amnistii.

Mărturiile lui Valeriu Braniște și precizările ce le aduc în legătură cu Memorandul trebuiesc examinate critic, coroborate cu celelalte surse. Braniște rămîne pînă în prezent o sursă unică pentru o seamă de detalii ale acțiunii memorandiste, iar memoriile sale – o oglindă fidelă a epocii și a rolului personal al autorului lor.

Valeriu Braniște a manifestat inițial o anumită rezervă față de modul de acțiune mai zgomotos al unor lideri, situîndu-se pe o poziție mai precaută, abia mai tîrziu, după trecerea la redacția „Dreptății" (ianuarie 1894), deci la mult timp după lansarea Memorandului. Împrejurările subiective care nu i-au fost favorabile (conflictul cu Eugen Brote, comportarea incorectă a acestuia, în urma căreia Braniște a părăsit „Tribuna" și a înființat la Timișoara „Dreptatea") nu l-au putut împiedica să-și asume un rol politic efectiv, important. Toate deosebirile de vederi dintre conducătorii luptei naționale a românilor în legătură cu lansarea Memorandului au încetat să se mai manifeste din momentul cînd se punea problema prezentării unitare la proces, Braniște însuși situîndu-se printre fruntașii întregii mișcări din mai 1894, ca apărător, ca ziarist, ca om politic. Distincțiile amintite trebuiesc avute în vedere, deoarece memoriile sînt scrise ulterior. Procesul de la Timișoara este deci o continuare a celui de la Cluj. Imaginea integrală a poziției lui Valeriu Braniște față de Memorand este dominată de acțiunea sa din timpul marelui proces de la Cluj, ca apărător și ziarist, precum și **de închisoarea Vațului** care reprezenta în fond o completare a sentinței de la Cluj, un adaos agravant, și o consecință a întregii sale activități politice de pînă atunci.

AL. PORȚEANU

Mica antologie

IOSIF CARAIMAN

CUM NUMAI OCHII

Iubesc copiii
Cum numai ochii lor o pot spune,
Ochii lor – curcubeu din toate cuvintele
Dăruindu-ne anume culori.
Iată și anotimpul tîrziu...
Spun că vîntul își plimbă copiii prin oraș
Cînd uit lucrul acesta,
Îți repet, îți repet :
Iubesc copiii pînă dincolo de ziua
Cînd sufletul lor își amintește
legea cocorilor.

S-AU ÎMPĂDURIT POIENELE

S-au împădurit poienele copilăriei
Și zmeurii caută alte luminișuri
Turma de miei mai paște prin cuvinte,
Negre păreri – mierlele cîntă-n săgețile
farului.
Frate de plai s-au înverzit cărările
Din lumea albă cîinii nu mai vin
Și parcă plînge-n focuri o privighetoare
Durînd pe țărm,
Noaptea din trestie ce se arde-n lumină.

Și piscurile frate parcă-s mai rotunde,
Văile mai adînci. Ziceam :
Un plic de brazi se va lupta cu moartea
Celălalt va cînta adevărul
Și-am plecat. În care parte
E-aude cîntînd biruința ?

POETUL ADUCÎNDU-NE

Pădure de brad, pădure de mesteacăn
Patrie verde, patrie albă,
Între eternitate și vis.
Curcubeul – Roșu, oranj, indigo, violet...
Poetul aducîndu-ne
Cuvîntul nevăzut,
Alb, negru.

MIHAI NICOLAE

ACOLO

Acolo
Unde soarele
Și-a adus turmele blonde
Să pască
În lanurile înalte ale viitorului ;
Acolo
Unde marea,
Cu palmele spumoase,
Alintă cu tandrețe
A țărmului rotundă coapsă;
Acolo
Unde stejarii,
Ascultînd străvechea doină,
Și-au culcat frumusețile
În poala de legendă a munților ;
Acolo
Te știu,
Și te vreau de-a pururi, Românie !

G. RĂDĂUȚEANU

CÎMP DE FÎNTÎNI

Țara mea e cîmp de fîntîni
Aburind cu lumini milenare,
E un vis plămădit din bătrîni,
Simbioză de suflet și soare ;

E un zbor peste cîmpul de maci,
E o sete de mîine pe limbă
Și un zvon de semințe în saci
Cînd în rod glia fața și-o schimbă ;

E o fată brodîndu-și cu fir
De soare curcubeul în ie,
E sensul de-a fi cînd respir
Cîntul tău din străbuni – Românie.

Inedite

Din laboratorul de creație al lui V. Voiculescu

Instrument de comunicare, și în același timp, avînd funcții estetice, limba și stilul unui scriitor sînt dominantele de bază ale creației sale, atributul esențial al originalității sale creatoare.

Universul creației literare voiculesciene relevă cititorului o primă constatare : aceea a indestructibilei legături a operei sale cu folclorul. Cele opt volume de versuri ale poetului, de la „Poeziile" din 1916, pînă la „Utimele sonete" din 1964, mai puțin ultimul, ca și proza publicată postum, prin grija lui Vl. Streinu, B. Iova, Ion V. Voiculescu și Mircea Tomuș, poartă o vădită ampretă folclorică. Nu este vorba de o asimilare organică a folclorului în operă, ci, de o realitate fundamentală de viață, pe care autorul o trăiește intens, în opera sa.

Că autorul „Ultimelor sonete" a avut un nemaiîntîlnit simț al limbii stă mărturie însăși vastitatea operei sale înmănunchind aproape toate genurile creației (poezie, proză, dramaturgie, eseistică, publicistică socială și militantă), ca și poemele cu caracter programatic („Coboară cuvintele", „Poezie", etc.) în care ni se relevă căutătorul de comori, artizanul fin, șlefuitorul cuvintelor, artistul laborios ce a fost Vasile Voiculescu.

Însemnările manuscrise ale poetului conțin pagini întregi, în care sînt notate cuvinte aparținînd lexicului arhaic sau regional, termeni argotici, neologici sau făcînd parte din vorbirea curentă.

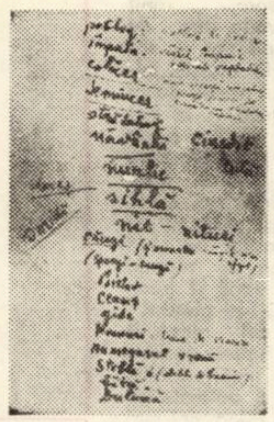

Iată, așa după cum se poate observa din facsimilul alăturat, notate cuvinte aparținînd lexicului arhaic: „pristav", „ceauș", „gîde", lexicului regional, reproduse, fie simplu, fie în sintagme caracteristice vorbirii populare : „potloage de pădure" ori „stelba de busuioc", fie în context metaforic : „împuia", „vîntul împuie urechile văzduhului", „colăcer" („soarele aleargă ca un colăcer") sau („Aleargă soarele pe ceruri ca un sburdalnic colăcer"), „căngi" („și moartea căngile și-a-nfipt), „teancuri" = „teanc de veacuri", „rumegușul vremii". Sînt evidențiate accidental cuvintele rimate : „șapcă-creangă" și subliniate cuvinte de circulație strict regională: „colăcer", „semincer", „năvîrlii", „nurlie", „sihlă", „dereș", „smidă". Pe filele unei mînuscule agende de buzunar, Voiculescu își notează, de asemeni, numeroase cuvinte care îl preocupă. Din vocabularul argotic reține expresia „a duce cu muia", „gagiu", „gașcă" cu sinonimul său „cîrdășie", regionalismele „burcă", pe care îl explică „manta", „sfarog", cu derivatul său „sfarogit", neologismele „anacronism" și „inadvertență".

Cercetarea lexicului poetic al lui Vasile Voiculescu, a cărui sinceră și emoționantă mărturie din volumul „Destin" : „M-am băgat surugiu la cuvinte / Le momesc cu văpăi, le hrănesc cu jăratic", trebuie să fie pildă și îndemn pentru contemporani, implică luarea în considerație a numeroaselor însemnări manuscrise de acest fel, aflate în arhiva familiei, prețioase documente de cunoaștere a trudei artistice a unuia din marii români ai literaturii interbelice.

MARIUS POP

CU ARTISTUL PLASTIC GHEORGHE ȘARU

(Urmare din pag. 1)

– Care ar fi, în acest context, aportul nostru, al Școlii românești, la arta realistă și cum credeți că se manifestă ea astăzi ?

– Tradiția artei realiste la noi e pe cît de veche pe atît de bogată și originală. Realismul artei noastre începe cu arta populară, cu acele portrete votive semnate de meșteri cunoscuți sau de geniali anonimi, de la pictura populară pe lemn sau sticlă. Toți marii artiști care au venit, care au fost pînă acum în arta noastră, au înțeles acest lucru și au fost legați în arta lor de universul nostru propriu românesc, ca formă etnică și spirituală. Ei au înțeles bine și au dovedit-o că arta realistă e o problemă de profund umanism, că omul e centrul și țelul sumpren al acestei arte. Acesta e cazul unui Andreescu, chiar a lui Grigorescu, care a părăsit repede Școala de la Barbizon, pentru a fi el, pictorul realităților românești. Asta pentru că artiștii noștri au simțit întotdeauna, vorba lui Coșbuc, că trebuie să fie : „Suflet în sufletul neamului meu".

– Cum vă explicați faptul că mai toți marii noștri artiști, deși au fost formați în diferite școli și centre europene de artă, au cunoscut bine diferite curente și mișcări ale artei contemporane, s-au raliat foarte rar și puțin lor ?

– Asta, la modul general, dar, ca o explicație mai fundamentală, cred că se datorează faptului că noi, românii, nu sîntem deloc înclinați spre uscăciune, spre abstracțiuni și speculații sterile. Experiențele și curentele au fost privite de artiștii noștri cu interesul firesc al omului de artă, care se vrea informat, dar și foarte circumspect, cu acel spirit sceptic și analitic firesc nouă. Noi aveam și avem tradițiile noastre și artiștii noștri au știut să judece arta timpului lor prin aceste tradiții. Artistul român nu vrea ceva care să-l încorseteze în formule, el înțelege că arta e devenire și mai ales muncă și creație continuă și concretă, mereu perfectibilă.

– Totuși, mai sînt la noi unii pictori care caută să facă artă după niște principii ale abstracționismului, fie că le altoiesc la specificul nostru, fie că descoperă niște legi demult descoperite și încercate.

– Cînd nu e vorba de o cantonare mai de durată și mai periculoasă prin îndărătnicia ei, consider că unii artiști nu fac decît să cocheteze cu abstracționismul. Ei vor să facă demonstrații de virtuozitate, prin faptul că noi, românii, sîntem foarte dotați pentru plastică, dar nu cred că la mulți e vorba de niște rațiuni și convingeri puternice și de durată. Cei care se mai referă la abstracționismul artei populare cred că greșesc, căci arta populară, geometrizînd stilizează, adaptează la niște genuri ale artei și la niște tehnici realitatea, motivul concret și real. Noi sîntem solari, optimiști, plini de viață și de credință în marile ei frumuseți, de aceea, existența e atît de plenară în operele plasticienilor noștri.

– Care considerați ca sînt posibilitățile și căile de dezvoltare ale artei realiste la noi, în prezent și pentru viitor, ținînd seamă de locul și rolul chemat să-l joace arta în efortul unanim de construire a societății socialiste multilateral dezvoltate ?

– Pentru prezent și viitor aceste posibilități sînt, practic vorbind, infinite. Realismul e inepuizabil, dar de fiecare dată el va fi poate înțeles altfel, după cum el își va arăta și concretiza noi posibilități și fațete ale sale. La noi, arta realistă, în acest moment al anului 1976, se manifestă mai bine ca oricînd. Exemple edificatoare sînt mulțimile de expoziții care au loc la noi, individuale și colective și unde apar nu numai noi și noi talente ci și opere de excepție. Aceasta dovedește că imperativele momentului sînt înțelese mai bine ca oricînd. Că artistul este și se manifestă ca un artist cetățean activ.

– Cu toate acestea se pare că există uneori deficiențe în diferite manifestări și genuri ale artei noastre plastice. N-ați vrea să le discutăm puțin ?

– Desigur că mai apar aceste neajunsuri și care, cred eu, se datorează unor greșite înțelegeri ale unor fenomene și probleme artistice. Iată, de pildă, faptul că vrem să avem mai multe opere de evocare istorică și gen face ca mulți pictori să picteze ample compoziții. Dar se întîmpla ca multe din ele să fie nu picturi de șevalet ci un fel de picturi de șevalet cu trăsături ale artei monumentale care își are alte legi. Arta monumentală poate reda cel mai bine, trecutul. Trecutul e mare, enorm de vast, nu-l poți realiza și reda pe mici suprafețe care se transformă, vrînd-nevrînd, în niște ilustrații. Pictura de șevalet e mai intimistă, mai apropiată de un univers mai familiar, mai puțin solemn și ceremonios. Dar e bun faptul că exista în acest cadru o permanentă și acută preocupare pentru compoziție, acest mod complex de investigare și redare a realității ; iar ca profesor pot să-ți spun că și în institutele de învățămînt i se acordă importanța cuvenită. În ce privește portretul, aceasta piatră de încercare a artei, cred că se face marea greșeală de-a generaliza prea mult unele trăsături. Se uită că portretul nu e totuna cu chipul uman în general ,ca el este legat de o anumită persoană, de redarea unui anumit univers sufletesc uman. Ca să faci un portret trebuie să dai dovadă că ești un bun, dacă nu mare, pictor : să pui în evidență niște calități fundamentale ale omului, să ai o concordanță cu asemănarea și coordonatele fizice, să faci o autentică realizare picturală.

– Ce considerați că ar trebui să „atace" artiștii contemporani în operele lor ?

– Orice ! Orice, dar numai ce le convine lor, structurii lor artistice, dar să nu se avînte acolo unde nu sînt pregătiți unde nu au nici contigențe, nici afinități. Să picteze ce văd, ce trăiesc, dar și ce simt că pot ei transforma în operă de artă, să nu lucreze teme care se poartă, sînt la modă. Structura intimă a unui artist îl poate face să atace multe teme, dar nu orice sau pe toate. Și apoi să transfigureze artistic, cu mijloacele artei, orice temă tratată. Căci limbajul e cel care, pînă la urmă, îl caracterizează pe artist. Acest limbaj se formează treptat, nu se caută rigid, nu se impune. Acest limbaj se naște într-un proces artistic evolutiv, formativ de artist și cetățean. Încercînd diferite căi, mă pot găsi pe mine și mă pot explica.

Satirice

GAVCO

Valorificînd concluziile unor anchete efectuate de redacție, ținînd cont și de multe scrisori primite de la cititori, deschidem acest colț de pagină, cu bucurie, satirei și umorului. Ne propunem să publicăm lucrări inedite scurte, cu mesaj nedisimulat, de bun nivel artistic. Epigrame, parodii, fabule, schițe satirice, miniaturi, caricaturi etc. Rubrica e deschisă tuturor oamenilor cu simțul umorului.

ION VELICAN

PERICOL

Pericol nu e cînd vorbești
ca o morișcă,
Nici cînd păduri sub vînt
biet ramul își înclină ;
Pericol e atunci, cînd vechiul
nu se mișcă,
Pericol nu-i cînd Vorba, ci
Fapta e puțină !

PROBLEMA DE CONȘTIINȚĂ

În purtarea sa, socot,
Că s-a-ncuibat lăcomia :
Dă bacșișuri peste tot,
Să nu-și piardă ... omenia !

UNUI PARAZIT SOCIAL

Ducîndu-și „viața de cîine",
Pe la bar i-apune steaua.
Nu-l auzi : „Cîștig o pîine",
Ci, „-mi cîștig și eu cafeaua !"

UNOR TURIȘTI,

care fac călătorii peste hotare în scopuri comerciale.

Ascultați ce vă spun eu,
N-au intrat într-un muzeu ;
Nu că n-aveau bani destui,
Dar ce să cumpere, statui ?

MÎNA

O mînă ce se-nalță, mai aprig
se coboară,
O mînă ce coboară mai aprig
se ridică ;
De mii de ani, curată, ea muncii
se dedică,
De trei secunde însă talentul
îmi măsoară!

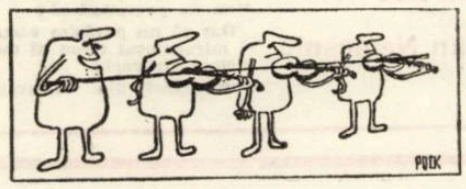

DIMITRIE JEGA

LA MOARTEA UNUI SLUGARNIC

Trecînd acum spre mare pace,
Sătul de viață pînă-n gît,
E prima cale ce n-o face
Pe coate și genunchi tîrît ...

LA MOARTEA UNUI MEDIC

S-a stins aici un mare nume,
Înconjurat de-ai săi, destui ;
Și-l plînge la mormînt o lume,
... Ce n-a-ncăput pe mîna lui.

Din literatura lumii

OCHII VERZI

GUSTAVO ADOLFO BECQUER

Gustavo Adolfo Becquer face parte din acea ciudată categorie de scriitori care par să nu știe că a povesti ceva scriind înseamnă a face literatură, dar care se pricep să vorbească despre ea, tocmai atunci cînd par a face mult mai puțin, întinzînd cursa unei povestiri, aparent inocente, banale chiar.

Poet al romantismului spaniol, Becquer (1836–1870) și-a lăsat opera dispersată în periodice și manuscrise, care au fost publicate de prieteni, după moartea sa. De atunci, edițiile **Rimelor și Legendelor** se succed fără încetare. S-ar prea putea ca poezia spaniolă a secolului XX, cea a lui Machado sau Jimenez, de pildă, să fi fost alta, fără ele.

E multă vreme de cînd mă-ndeamnă gîndul să scriu ceva cu acest titlu. Și astăzi, pentru că mi s-a ivit prilejul, l-am scris cu litere mari pe prima foaie de hîrtie care mi-a căzut în mînă, iar pentru rest mi-am lăsat pana la voia întîmplării.

Cred că am văzut niște ochi asemeni celor pe care i-am descris în legendă. Nu știu dacă în vis, dar știu că i-am văzut. Cu siguranță, n-o să-i pot descrie așa cum erau : luminoși, transparenți ca picăturile de ploaie, care se preling pe frunzele copacilor după o furtună de vară. Oricum, contez pe imaginația cititorilor mei, pentru a mă face înțeles în ceea ce aș numi schița unui tablou pe care-l voi picta într-o zi.

I.

– Rănit aleargă cerbul spre..., rănit aleargă, fără îndoială. Se vede dîra de sînge printre mărăcinii din pădure și, sărind peste una din tufele de mastic, picioarele i-au șovăit... Tînărul nostru domn începe acolo unde alții sfîrșesc... În patruzeci de ani de cînd sînt vînător n-am văzut lovitură mai bună... Dar pentru numele lui Dumnezeu ! Să-ți sfîșii pașii printre mărăcinii aceia, să îndîrjești cîinii, să sufli în goarnă pînă-ți dai plămînii și să înfigi în pîntecul armăsarilor un sfert din pinteni... Nu vedeți că se repede spre Izvorul Plopilor și că, dacă îl trece înainte de a muri, poți ști că l-ai pierdut ?

Văile adînci ale Moncayului repetară sunetul goarnelor, lătratul haitei dezlănțuite, vocile pajilor răsunară mai puternic, iar iureșul de oameni, cai și animale se îndreaptă spre locul pe care Iñigo, cel mai bătrîn vînător dintre marchizii de Almenar, îl socotise drept cel mai nimerit pentru a tăia calea sălbăticiunii. Dar totul fu zadarnic. Cînd cel mai iute dintre ogari, gîfîind și cu gîtlejul în spume, ajunse la tufe, cerbul țîșni ca o săgeată, le trecu dintr-un singur salt, pierzîndu-se printre desișurile unei poteci ce ducea la izvor.

– Opriți !... Opriți toată lumea ! – porunci atunci Iñigo. Și cavalcada se opri, goamele amuțiră, iar ogarii mîrîind lăsară urma la porunca stăpînilor. În acea clipă, ceata fu ajunsă din urmă de eroul sărbătorii, Fernando de Higensola, primul născut al casei de Almenar.

– Ce faci ? – strigă el îndreptîndu-se spre vînător, în timp ce pe față i se zugrăvea uimirea și-n ochi i se aprindea mînia. Ce faci, nepriceputule ? Nu vezi că vînatul e rănit ? De ce-i pierzi urma și-l lași să plece ?

– Stăpîne, murmură Iñigo, printre dinți, nu se poate trece mai departe.

– Nu se poate trece ? De ce ?

– Pentru că această cărare, continuă vînătorul, duce spre Izvorul Plopilor. În el sălășluiește un duh al răului, iar pe cel ce se-ncumetă să-i tulbure unda îl costă scump îndrăzneala. Abia a putut cerbul să-l treacă. Cum ai să-l sari tu fără să pățești vreo nenorocire ? Noi, vînătorii, sîntem regii Moncayului, dar îi plătim tribut, iar vînatul care trece de acest izvor înfricoșător e vînat pierdut.

– Vînat pierdut ! Mai degrabă mi-aș pierde moștenirea sau sufletul în ghearele lui Satan, decît să las acest cerb să-mi scape, cînd e prima mea pradă de vînător, cînd l-am atins deja cu săgeata ! Nu-l vezi ?... Nu-l vezi ?... Iată-l !... Picioarele i se împleticesc, fuga i se îngreunează... Lasă-mă... Lasă frîul liber sau te izbesc de pămînt ! Poate-l voi sili să nu treacă izvorul. Iar dacă-l va trece, blestemat să fie, blestemată să-i fie limpezimea ! Curaj, Fulger ! Curaj, căluțul meu ! Dacă-l vom ajunge, voi pune să-ți încrusteze în frîul de aur diamante din inelul meu.

Cal și călăreț țîșniră ca o săgeată. Iñigo îi urmări cu privirea pînă se pierdură în hățișuri, apoi se întoarse spre ai săi. Toți erau nemișcați și descumpăniți. În cele din urmă, vînătorul spuse :

– Domnilor, ați văzut singuri : am vrut să-l opresc. Mi-am făcut datoria. În lupta cu diavolul vitejia nu-i va sluji deloc.

II.

– Ești palid. Te plimbi întunecat și trist. Ce ți se întîmplă ? Din ziua blestemată în care ai plecat la Izvorul Plopilor pe urmele cerbului rănit s-ar spune că te-a prins în mrejele ei vreo zînă rea. Nu mai cutreieri munții cu ceata gălăgioasă. Singur cu aceste gînduri, care te mistuie, îți iei arcul în fiecare dimineață ca să te pierzi printre desișuri și să rămîi acolo pînă la apusul soarelui. Iar cînd se întunecă, te întorci palid și obosit la castel. În zadar îți caut în tolbă prada. Ce te reține oare atît de mult departe de cei ce te iubesc ?

În timp ce Iñigo vorbea, Fernando, absorbit de gînduri, scrijelea cu un cuțit de vînătoare scaunul de abanos. După o îndelungă tăcere, pe care nu o întrerupea decît foșnetul frunzelor ce alunecau pe iarba lucioasă, tînărul spuse, îndreptîndu-se spre servitor, ca și cînd n-ar fi ascultat o singură vorbă :

– Iñigo, tu care ești bătrîn, tu care cunoști toate hățișurile din Moncayo, tu care ai trăit la poalele lui, hăituindu-i fiarele și care i-ai atins nu odată culmea, spune-mi : ai întîlnit, din întîmplare, o femeie care trăiește printre stîncile lui ?

– O femeie ! strigă vînătorul uimit, privindu-l țintă.

– Da, spuse tînărul. E ciudat ceea ce mi se întîmplă... Am crezut că voi putea păstra taina pentru totdeauna, dar nu mai pot, mă copleșește. Trebuie să ți-o dezvălui... Tu mă vei ajuta să risipesc misterul ce învăluie această ființă care, se pare, nu există decît pentru mine, căci nimeni n-o cunoaște, n-a văzut-o și nu-mi poate spune nimic despre ea.

Tăcînd, vînătorul își trase scaunul lîngă jilțul stăpînului, de la care nu-și luase ochii o clipă... Acesta, după ce-și adună gîndurile, continuă astfel :

– Din ziua în care, în ciuda prezicerilor tale, am fost la Izvorul Plopilor și l-am trecut, urmărind cerbul rănit, sufletul mi s-a umplut de dorința singurătății. Tu nu cunoști locul acela. Izvorul țîșnește ascuns în inima unei stînci și cade, prelingîndu-se picătură cu picătură printre frunzele verzi ale plantelor ce plutesc la gura lui. Picăturile acelea, care, desprinzîndu-se, strălucesc ca boabele de aur și îngînă sunetele unui cînt, se reîntîlnesc printre ierburi și, susurînd ca albinele ce roiesc în jurul florilor, se pierd printre nisipuri, alcătuiesc o albie, intră în luptă cu tot felul de piedici apărute în cale, se regăsesc, saltă, aleargă rîzînd ori suspinînd, pînă ce cad în lac, cu un vuiet de nedescris. Plînsete, vorbe, chemări, cîntece, nu știu ce-am auzit în vuietul acela, cînd m-am așezat singur și înfrigurat pe stînca la poalele cărei a tresar undele apei ciudate, pentru a se opri apoi într-o întindere adîncă, nemișcată, abia tulburată de vîntul serii. Acolo totul e măreț. Singurătatea, cu miile de murmure necunoscute, îți umple sufletul cu melancolia ei. În frunzele argintate ale plopilor, în scobiturile stîncilor, în undele apei, pare că vorbesc duhurile nevăzute ale naturii. Cînd, în zori, mă vedeai luîndu-mi arcul și îndreptîndu-mă spre munte, nu voiam defel să mă pierd în hățișuri pe urmele vînatului, ci abia așteptam să ajung la izvor, să mă așez lîngă el și să-i privesc în unde... Era ca o nebunie... Nu știu... În ziua cînd am trecut izvorul călare pe Fulger al meu am crezut că zăresc strălucind pe fundul apei ceva ciudat... Foarte ciudat... Ochii unei femei. Poate că a fost doar o rază de soare care a străfulgerat în treacăt învolburarea apei, poate că a fost doar o floare din cele care plutesc printre alge și al cărei caliciu pare de smarald... Nu știu, dar am crezut că văd o privire ce se cufunda într-a mea, o privire ce mi-a aprins în suflet o dorință de necrezut, de neîmplinit : să întîlnesc o ființă cu ochi asemeni acelora. În căutarea ei am fost zi de zi acolo. Ultima oară, într-o seară... Am crezut că e o închipuire. Dar nu, era adevărat... I-am vorbit de multe ori, așa cum îți vorbesc ție acum... Într-o seară am găsit-o așezată în locul meu, cu veșminte ce atingeau luciul apei și pluteau pe unde... O femeie mai frumoasă decît și-ar fi putut-o închipui vreun vis. Păru-i era de aur, genele – raze de lumină, iar între ele tremurau neliniștite pupilele pe care le văzusem... Da, căci ochii acelei femei erau ochii pe care-i ferecasem în minte, niște ochi de o culoare de neînchipuit... Niște ochi !...

– Vezi, strigă Iñigo cu groază, sărind de pe scaun. Fernando îl privi la rîndu-i uimit și-l întrebă cu un amestec de teamă și bucurie :

– O cunoști ?

– Ferească Dumnezeu s-o cunosc ! Dar părinții mei, atunci cînd mă opreau să mă duc prin acele locuri, îmi spuneau de mii de ori că duhul, demonul, spiritul sau femeia care sălășluiește în apele izvorului are ochii aceia. Te conjur, în numele a ceea ce ai mai scump pe lumea asta, nu te întoarce la Izvorul Plopilor. Într-o zi sau alta te va ajunge răzbunarea lui și vei ispăși murind păcatul de a-i fi tulburat undele.

– În numele a ceea ce iubesc mai mult, murmură tînărul cu un zîmbet trist.

– Da, continuă bătrînul. Fă-o pentru părinții tăi, pentru datoria ta, pentru lacrimile celei pe care cerul ți-a hărăzit-o drept soție, pentru cele ale unui servitor care te-a văzut născîndu-te.

– Știi tu oare ce iubesc eu cel mai mult pe lume ? Știi tu pentru ce aș da dragostea părintelui meu, sărutările celei care mi-a dat viață și toate dezmierdările femeilor de pe pămînt ? Pentru o privire... Pentru o singură privire a ochilor acelora. Fernando spuse toate acestea cu atîta tulburare, încît lacrima care tremura între pleoapele lui Iñigo se prelinse încet pe obraz, în timp ce acesta îngăimă cu greu :

– Facă-se voia cerului !

III.

– Cine ești ? Din ce ținut vii ? Unde trăiești ? Vin în căutarea ta în fiecare zi și nu zăresc nici armăsarii care te poartă pînă aici, nici servitorii care te însoțesc. Rupe odată plasa asta de taină care te învăluie ca o noapte adîncă. Te iubesc, și oricine-ai fi, nobilă ori țărancă, voi fi al tău, al tău pe veci.

Soarele trecuse de culmea muntelui ; umbrele coborau grăbite spre poale. Vîntul gemea printre plopii izvorului, iar ceața, ridicîndu-se încet de pe fața lacului, începea să învăluie stîncile. Pe una dintre ele, gata să se năruie în străfundurile apelor, primul născut al casei de Almenar, în genunchi la picioarele iubitei, încerca să-i smulgă un cuvînt. Ea era frumoasă, frumoasă și palidă ca o statuie de alabastru. O șuviță de păr îi luneca pe umăr, căzîndu-i dintre cutele vălului ca o rază de soare ce străpunge norii, iar printre genele arămii străluceau pupilele ca două smaralde bătute într-o bijuterie de aur. Cînd tînărul încetă să-i vorbească, buzele frumoasei se mișcară ca pentru a rosti ceva, dar lăsară să-i scape doar un suspin ușor, dureros, asemeni unei adieri de vînt printre trestii.

– Nu-mi răspunzi ! – strigă Fernando. Vrei să dau crezare celor ce s-au spus despre tine ? O, nu ! Vorbește-mi. Vreau să știu dacă mă iubești, vreau să știu dacă te pot iubi, dacă ești femeie...

– Sau demon... Și dacă aș fi ?

Tînărul se clătină o clipă, privi fascinat ochii strălucitori ai femeii și, aproape nebun, strigă :

– Dacă ai fi... Te-aș iubi... Te-aș iubi așa cum te iubesc acum, așa cum mi-a hărăzit destinul, să te iubesc și dincolo de viața asta, dacă există ceva dincolo de ea.

– Fernando, spuse atunci femeia cu o voce ca un cînt, eu te iubesc mai mult decît mă iubești tu pe mine. Nu sînt o femeie pămînteană. Sînt demnă însă de tine, care ești muritor, dar mai presus de restul oamenilor. Trăiesc în adîncul acestor ape, fără timp, aidoma lor, trecătoare, vorbesc în murmurul lor și mă unduiesc odată cu valurile lor. Nu-l pedepsesc pe cel ce îndrăznește să tulbure izvorul. Mai întîi îl dăruiesc cu iubirea mea, ca pe un iubit în stare să-mi înțeleagă dragostea ciudată și plină de neînțeles. În timp ce ea vorbea astfel, tînărul pierdut în fața frumuseții sale uimitoare, atras de ea ca de o forță necunoscută se apropia tot mai mult de marginea stîncii. Femeia cu ochii verzi continuă astfel : Vezi fundul limpede al lacului ? Vezi frunzele verzi ce plutesc în adîncuri ? Ele vor fi patul nostru de smarald iar eu... Eu îți voi dărui o fericire fără nume, acea fericire pe care nimeni nu ți-o poate dărui. Vino... Ceața lacului plutește peste frunțile noastre ca un văl de nuntă... Undele ne cheamă cu glasul lor tainic... Vîntul își îngînă printre plopi cîntecul de iubire... Vino... Vino...

Noaptea își întindea umbrele peste pădure, luna scînteia pe întinderea lacului, ceața se învolbura la orice adiere a vîntului, iar ochii verzi străluceau în întuneric ca două flăcări. Vino... Vino... Cuvintele sunau pentru Fernando ca un legămînt. Vino... Și femeia ciudată îl chema în abis pentru un sărut. Fernando făcu un pas spre ea... Altul... Brațe subțiri și mlădioase îi înlănțuiră gîtul, pe buzele fierbinți simți un sărut rece, de gheață... Se clătină ametit... Piciorul îi alunecă, iar el se cufundă încet în apă.

Undele tresăriră în fărîme de lumină, se ferecară deasupra trupului, iar cercurile de argint, tot mai largi, muriră între țărmuri.

Prezentare și traducere

MARINA BEJAN

FOILETONUL SĂPTĂMÎNII

Taine ale civilizațiilor dispărute (X)

de Dan Nemesnic

O serie de rețete „miraculoase", din aceste scrieri, par a constitui panaceul universal al tuturor bolilor. Pentru noi sună straniu să auzim astăzi de leacuri bizare ca „piele de maimuță", „creier de cîine", „ochi de oaie", „ficat de porc", sau „iarbă de mare". Dar să nu ne grăbim. Un medic al zilelor noastre, Dr. Bernard Read, cercetînd, mai în amănunt toate acestea a constatat că ele de fapt au, fiecare, o eficitate terapeutică deosebită. Institutul „Lester" din Șanhai, înființat în anii '30 ai acestui secol, a dovedit că toate aceste medicamente „băbești" au de fapt o bază științifică. Ce să mai zicem despre tehnica acupuncturii care se practică de veacuri în China, cu rezultate remarcabile, și care astăzi se pare că interesează în modul cel mai serios pe medicii de pretutindeni ?

Dar să nu părăsim vastul și miraculosul teren al medicinei străvechi.

Băștinașii din Australia sînt adevărați „doctori" în folosirea diverselor ierburi tămăduitoare. Din păcate, astăzi ei nu mai practică această îndeletnicire. Se știe însă precis că populațiile din această parte a lumii știau să facă transfuzii cu cîteva mii de ani înaintea europenilor (sec. XVII-lea). Ei știau exact nu numai din ce venă trebuie tras sîngele ci și care este donatorul potrivit.

Pe timp de foamete și secetă, acești băștinași recurgeau la o metodă de contracepție originală și cît se poate de eficace. „Pilulele" erau făcute din smoala provenită dintr-o anume plantă și se luau în intervale bine stabilite. Viața își are legile ei implacabile și oamenii învață să trălască și să supraviețuiască, de veacuri, împotrivindu-se morții, perfecționînd din ce în ce mai mult arma cea mai sigură în această necontenită luptă : știința. Știința lucrurilor, a naturii care ne înconjoară și care, atunci cînd știau să și-o apropie, devenea propria lor complice.

(VA URMA)

COLEGIUL DE REDACȚIE :

ION ARIEȘANU (redactor șef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRĂGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3–33–90, 3–33–76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA SIBIU

M.I.C.M.

ÎNTREPRINDEREA DE MAŞINI GRELE BUCUREŞTI

Utilizarea eficientă a fondurilor materiale, sarcină prioritară a unităţii

Aplicînd cu consecvenţă o linie economică optimă axată pe continua rentabilizare a unităţii, colectivul C.I.U.E.M.M.R. – Întreprinderea de maşini grele Bucureşti – se preocupă, cu rezultate bune, de utilizarea eficientă a fondurilor materiale.

Lărgindu-se cîmpul de observaţie în privinţa studierii dinamicii de circulaţie a principalelor sortimente şi grupe de materiale, cu pondere determinantă în activitatea de producţie, s-a stabilit o relaţie elastică şi oportună între cerere şi consum, orientînd mijloacele financiare spre nevoile de moment ale procesului productiv.

La reuşita acestei acţiuni, un instrument util l-a constituit înţelegerea şi interpretarea justă a legislaţiei economice şi, pe această cale, redimensionarea periodică a stocurilor de materiale în funcţie de necesarul exerciţiului de plan următor.

Este evident faptul că, urmărindu-se incorporarea la timp a materialelor aprovizionate, s-a îmbunătăţit simţitor gradul de utilizare a mijloacelor circulante, diminuîndu-se considerabil nomenclatura structurii elementelor şi valoarea imobilizărilor financiare.

Actualul volum al materialelor disponibile şi fără mişcare este urmarea firească a perfecţionării activităţii economice de ansamblu, în conţinutul căreia se detaşează reducerea consumurilor specifice, folosirea judicioasă a materialelor, introducerea unor tehnologii noi, evitarea risipei etc.

Intenţionînd accelerarea vitezei de rotaţie a fondurilor băneşti, C.I.U.E.M.M.R. – I.M.G. Bucureşti, are în vedere valorificarea şi reintroducerea în circuitul economic naţional a materialelor care fac obiectul unui excedent temporar.

În acest scop pune la dispoziţia sectoarelor interesate din economie o gamă variată de table, oţeluri, laminate neferoase, aparataj electric, scule, reactivi chimici, cable electrice, după cum urmează :

Table — custodii BATMMB

Nr. crt.	Denumirea materialului	Nr. fişă	U/M	Cantit.	P/U
1	5×1600×6000 OL42-2K	127	kg	3 240	3,65
2	6×1500×6000 R2	70	kg	1 248	3,80
3	10×2600×10–11000 R2	74	kg	20 083	4,20
4	12×2000×6–9000 OL42-3K	75	kg	10 098	3,65
5	14×2200×12000 OL42-2K	34	kg	15 400	3,35
6	14×2600×12–14000 OL42–3K	35	kg	5 800	3,35
7	14×2200×6–7000 R2	55	kg	25 008	3,50
8	14×1800×6–9500 OL22K	78	kg	1 022	3,60
9	14×2600×13–14000 OL42-3K	88	kg	32 325	3,60
10	15×2400×8–10000 R2	79	kg	7 950	3,92
11	15×1500×10–12000 OL371N	80	kg	4 410	2,95
12	16×21000×7000 OL K5	81	kg	—	
13	16×2000×8–10500 OL60-1K	82	kg	12 778	3,20
14	14×2600×10000 OL42-1K	83	kg	3 000	3,20
15	17×2600×12–14000 OL37-3K	84	kg	10 000	3,60
16	17×1800×7–10800 OL37-2K	85	kg	4 160	3,30
17	17×2000×6000 R2	87	kg	15 000	3,45
18	18×1600×10500 OL54-4K	1	kg	3 709	4,18
19	18×2600×9000 K2N	56	kg	7 800	3,45
20	18×2000×6500 OL37 1N	86	kg	20 360	2,90
21	20×2000×1200 R2	57	kg	10 000	4,15
22	20×2000×15000 OL42-1K	89	kg	15 800	3,20
23	25×1800×14000 OL44-3K	36	kg	1 515	3,72
24	25×3000×14000 R2	37	kg	7 997	4,15
25	25×2400×79000 OL60-1K	90	kg	6 900	3,20
26	26×2000×8000 OL K4	91	kg	4 546	3,60
27	28×1800×10000 K4N	92	kg	6 564	3,60
28	28×2000×6000 OLC45	358	kg	12 712	3,40
29	30×2200×4–7000 OLK5	94	kg	18 553	3,40
30	30×1800×8000 K4	96	kg	5 300	3,60
31	34×3000×7000 OLK 5	99	kg	19 649	3,60
32	38×2700×10500 K1	38	kg	5 764	3,60
33	38×2600×12000 K2	102	kg	16 051	3,60
34	40×2200×11000 R2	39	kg	37 000	4,56
35	40×2000×11000 K1	103	kg	18 495	3,60
36	40×2400×9000 OL50 1K	104	kg	14 980	3,35
37	45×1800×8000 R2	40	kg	6 646	4,10
38	70×2000×9000 K3	42	kg	17 237	3,90
39	70×2500×6000 OL37-2K	109	kg	9 900	3,95
40	90×2200×5000 K1	47	kg	31 680	4,40

Table — custodii

Nr. crt.	Denumirea materialului	Nr. fişă	U/M	Cantit.	P/U
I	**Tablă aliată**				
1	16×1000×2000 W 7335	105	kg	2 000	6,94
2	20×1000×2000 W 7335	108	kg	2 600	7,77
3	20×1000×2000 W 7335	110	kg	1 600	6,94
II	**Tablă inoxidabilă**				
1	2×1000×2000 W 4306	807	kg	253	32,34
III	**Tablă silicioasă**				
1	0,35×550	4	kg	925	12,50
IV	**Tablă oţel arc**				
1	1,5×1000×2000 arc 4 W 0904	1	kg	100	17,66
2	1,5×100×2000 arc 3 W 5028	1	kg	417	7,65
3	2×1000×2000 arc 3 W 5028	1	kg	960	5,95

Tablă aliată

Nr. crt.	Denumirea materialului	Nr. fişă	U/M	Cantit.	P/U
1	5×1000×2000 W7335	3 074	kg	480	6,66
2	7×1000×2000 W7335	3 141	kg	340	7,10
3	8×1000×2000 W7535	3 156	kg	1 920	8,83
4	10×1000×2000 W5415	3 216	kg	1 200	7,89
5	20×1800×6–10000 W7033	1 227	kg	39 154	8,40
6	50×1000×200 W7335	3 811	kg	6 075	9,43
7	50×1100×4400 W7335	3 816	kg	1 936	9,43
8	70×1300×10000 36MOCN10	3 904	kg	9 888	6,45
9	80×1000×1000 W7335	3 961	kg	6 145	9,29

Tablă oţel arc

Nr. crt.	Denumirea materialului	Nr. fişă	U/M	Cantit.	P/U
1	0,5×350×2000 arc 2W8159	2 559	kg	92	12,20
2	0,8× arc 4W0909	2 667	kg	—	—
3	1×380×2000 arc 6 C07	2 700	kg	800	25,15
4	1×1000×2000 arc 3 Poldy ESH 1	2 706	kg	506	8,08
5	1,5×1000×2000 arc 3W5028	2 784	kg	534	8,95
6	2,5×1000×2000 arc 4W0904	2 895	kg	800	6,30
7	3,5×1000×2000 arc 4W0904	2 977	kg	745	5,83
8	4×1000×2000 arc 4W0904	3 009	kg	640	5,75

Tablă inoxidabilă

Nr. crt.	Denumireamaterialului	Nr. fişă	U/M	Cantit.	P/U
1	2×1000×2000 W4571	2 830	kg	932	47,60
2	2×1000×2000 W4006	2 838	kg	193	27,74
3	2×600×1000 W4306	2 839	kg	169	35,20
4	2×1000×2000 W4571	2 841	kg	903	62,10
5	2,5×1000×2000 W4301	2 285	kg	480	52,17
6	2,5×1000×2000 W4541	2 894	kg	1 384	52,12
7	5×1000×2000 W4541	3 072	kg	555	25,17
8	5,5×1000×2000 W4001	3 100	kg	229	25,17
9	6×1000×2000 W4001	3 127	kg	2 016	16,74
10	6×1000×2000 W4002	2 129	kg	4 989	16,55
11	10×1000×2000 W4002	3 206	kg	5 000	18,65
12	10×500×1000 W4300	3 217	kg	324	31,40
13	10×1000×2000 W4001	3 215	kg	869	18,84
14	10×1000×2000 W4000	3 221	kg	320	18,81
15	10×1000×2000 W4541	3 230	kg	1 652	33,96
16	10×1000×2000 W4006	3 231	kg	267	16,15
17	12×1500×3000 W4002	3 260	kg	5 000	18,65
18	12×1000×2000 W4001	3 267	kg	192	18,65
19	12×1000×2000 W4002	3 274	kg	898	16,28
20	15×1000×2000 W4001	3 342	kg	235	18,81
21	15×500×1000 W4306	3 341	kg	803	31,40
22	15×1000×2000 W4301	3 348	kg	256	28,75
23	16×1000×2000 W4306	3 396	kg	295	34,76
24	18×1000×1500 W4306	3 450	kg	216	31,40
25	20×1000×2000 W4001	3 483	kg	6 400	45,52
26	25×1000×2000 W4301	3 553	kg	199	34,90
27	25×1000×2000 W4541	3 557	kg	442	32,20

Tablă mijlocie şi groasă

Nr. fişă	Denumirea materialului	U/M	Cantit	P/U
870	12×1750×8500 K2	kg	4 837	4,50
873	12×2600×10000 R2	kg	17 143	4,53
878	12×2200×10500 K7	kg	8 762	5,64
879	12×2200×6000 OL60-1K	kg	14 518	3,90
884	12×2600×7000 K2	kg	3 428	4,42
885	12×2600×6000 K2	kg	8 329	4,41
886	12×2000×14000 K2	kg	12 813	4,35
888	12×2000×13500 K2	kg	2 543	4,46
982	15×15–1700×5–6000 OL371N	kg	10 108	3,45
983	15×15–1700×5–6000 OL371N	kg	4 137	4,85
985	15×1600×6000 OL37 1N	kg	2 642	3,34
1 049	16×2600×9000 R2	kg	46 313	4,52
1 050	16×3000×14000 R2	kg	5 275	4,65
1 051	16×3000×13500 R2	kg	15 261	4,68
1 052	16×3000×13000 R2	kg	9 796	4,60
1 057	16×2600×13000 OL52-4AK	kg	493	4,89
1 094	17×2600×14000 OL37-2K	kg	18 399	4,19
1 116	18×2000×4–6000 C35	kg	2 640	3,80
1 119	18×1500×5000 K3	kg	12 921	3,25
1 120	18×2000×13000 OL37-3K	kg	16 220	4,30
1 168	19×1900×6000 10 GN	kg	5 231	3,95
1 547	34×2700×12700 OLK4	kg	2 348	4,30
1 589	35×2600×13000 K3	kg	9 464	4,60
1 592	35×3000×13500 K3	kg	3 638	4,70
1 594	35×1500×6000 K2	kg	27 203	4,46
1 595	35×1500×8000 K2	kg	16 485	4,48
1 597	35×1500×9000 K2	kg	6 018	4,49
1 600	35×1500×6000 K2	kg	44 514	4,86
1 602	35×1600×13000 K2	kg	40 005	4,95
1 603	35×1500×7500 K2	kg	6 182	4,52
1 617	36×2000×9000 R2	kg	—	—
1 650	40×2000×11000 K1	kg	76 713	3,60
1 651	40×1600×11000 K4	kg	3 805	4,30
1 689	40×1600×10500 K4	kg	205	5,09
1 690	40×1600×10000 K4	kg	5 024	5,04
1 718	45×2000 OLK5	kg	6 677	4,30
1 833	55×2600×7 000 K1	kg	28 384	4,81
1 834	55×2600×6500 K1	kg	14 872	4,85
1 835	55×2600×7500 K1	kg	8 550	4,86
1 517	55×1500×7500 K2	kg	5 706	4,52
1 813	55×1500×8000 K3	kg	4 669	4,82

Tablă mijlocie şi groasă

Nr. fişă	Denumirea materialului	U/M	Cantit.	P/U
1 812	55 x 1500 x 6500 K3	kg	3 550	4,84
1 857	60 x 2500 x 6000 K1	kg	33 961	4,80
1 898	65 x 1400 x 400 AST 41	kg	27 748	5,40
1 911	63 x 2000 x 5000 RST42-2	kg	10 800	4,34
1 930	70 x 1000 x 5000 OLK 5	kg	8 131	4,60
1 932	70 x 2200 x 65—7000 K1	kg	16 529	4,60
2 006	80 x 2000 x 8500 OL37-1K	kg	12 360	4,49
2 065	85 x 1400 x 5000 H LL	kg	5 845	5,55
2 068	85 x 1600 x 8500 OLC 35	kg	6 864	4,80
2 069	85 x 1600 x 4500 OL37-4K	kg	12 595	5,25
2 170	100 x 2000 x 6000 K1	kg	9 600	5,00
2 183	100 x 200 x 6000 OL37-1K	kg	28 800	4,36
2 194	100 x 2200 x 8750 RST37-3	kg	69 620	5,50
2 195	100 x 4000 x 4000 RST37-3	kg	51 640	5,48
2 263	120 x 2000 x 6500 RST37-3	kg	37 130	5,90

Ţevi

Nr. crt.	Denumirea materialului	Nr. fişă	U/M	Cantit	P/U
1	54 x 12—16MO 3/II	1 500	kg	401	10,11
2	88 x 6 ST 45/8 III	1 955	kg	110	4,70
3	108 x 20 OLT 65	2 230	kg	82	5,66
4	114 x 6—16MO3	2 286	kg	102	101,46
5	127 x 6 OLT 35	2 415	ml	395	79,50
6	133 x 13—13 CMO 44/II	2 465	kg	354	13,10
7	140 x 14 OLT 35	2 556	kg	211	4,31
8	168 x 16 ST4	2 782	ml	21,80	266,19
9	219 x 20—40C10	3 014	ml	56,96	612,16
10	351 x 30 ST 35	3 405	ml	7,85	596,59
11	25 x 3,5 OLT 45	791	ml	12 494	18,11
12	16 x 1,5 ST 45	527	ml	29 000	18.10

Tablă silicioasă

Nr. crt.	Denumirea materialului	Nr. fişă	U/M	Cantit	P/U
1	0,35 x 550	2 530	kg	97 960	21,45
2	0,35 x 550 MGT	2 534	kg	63 820	21,45

Profile uşoare şi mijlocii

Nr. crt	Denumirea materialului	Nr. fişă	U/M	Cantit.	P/U
1	Oţel rotund Ø 4 W4021	33	kg	89	40,42
2	Oţel rotund Ø 6 W4021	67	kg	126	29,40
3	Oţel rotund Ø 8 OLC25	133	kg	112	3,92
4	Oţel rotund Ø 8 OLC 45	136	kg	213	6,06
5	Oţel rotund Ø 8 80LC45	160	kg	131	3,95
6	Oţel rotund Ø 8 W4762	93	kg	202	42,61
7	Oţel rotund Ø 9 OL 50	170	kg	125	3,85
8	Oţel rotund Ø 10 OL50	—	kg	1 850	4,00
9	Oţel rotund Ø 11 OLC25	220	kg	60	3,92
10	Oţel rotund Ø 11 OLC35	222	kg	67	3,95
11	Oţel rotund Ø 20 W4006	—	kg	401	12,50
12	Oţel rotund Ø 25 W4762	626	kg	91	20,00
13	Oţel rotund Ø 26 AKy2	—	kg	600	12.20
14	Oţel rotund Ø 36 W4571	965	kg	323	56,65
15	Oţel rotund Ø 38 ARC 4	1 091	kg	960	8,79
16	Oţel rotund Ø 40 ARC 9	1 028	kg	3 590	8,82
17	Oţel rotund Ø 42 ARC 9	1 089	kg	3 260	8,82
18	Oţel rotund Ø 450 OLC 50	1 158	kg	1 760	3,74
19	Oţel rotund Ø 45 ARC 4	1 160	kg	3 545	9,50
20	Oţel rotund Ø 45 ARC 4	1 113	kg	2 331	8,79
21	Oţel rotund Ø 45 ARC 3	1 119	kg	1 935	9,25
22	Oţel rotund Ø 45 W4006	1 113	kg	151	10,85
23	Oţel rotund Ø 48 ARC 3	1 165	kg	1 220	8,65
24	Oţel rotund Ø 48 ARC 4	1 168	kg	1 910	8,65
25	Oţel rotund Ø 53 ARC 3	1 334	kg	6 850	9,25
26	Oţel rotund Ø 53 ARC 3	1 333	kg	3 670	9,25
27	Oţel rotund Ø 53 W421	1 331	kg	98	10,65
28	Oţel rotund Ø 56 36MOCN20	1 370	kg	100	8,14
29	Oţel rotund Ø 70 W4571	1 540	kg	478	56,22
30	Oţel rotund Ø 75 OL-52-2K	1 547	kg	1 050	3,98
31	Oţel rotund Ø 75 15 CO8	1 606	kg	1 420	5.15
32	Oţel lat 80 x 2 Ø OL 42-1N	—	—	—	—
33	Oţel patrat 40 x 40 X20CR 13	2 616	kg	380	14,60
34	Oţel patrat 40 x 40 W4006	2 619	kg	874	15,61
35	Oţel patrat 45 x 45 OLC45	717	kg	1 258	4,34
36	Oţel patrat 55 x 55 C 15	781	kg	2 486	4,28
37	Oţel patrat 56 x 56 OL37 1 N	795	kg	1 353	4,27
38	Oţel patrat 56 x 56 OLC 25	797	kg	870	4,25
39	Oţel patrat 50 x 50 W4006	2 675	kg	958	17,03
40	Oţel patrat 80 x 80 SAE	888	kg	3 456	4,21
41	Oţel patrat 80 x 80 W4541	2 831	kg	760	25,24
42	Oţel patrat 80 x 80 12H18N10T	2 823	kg	700	45.25

Bare trase, oţel carbon scule, oţel aliat scule, oţel rapid scule, oţel beton

Nr. crt	Denumirea materialului	U/M	Cantit.	P/M
I	Bare trase			
1	H 27 15 CN 35	kg	735	12,42
2	H 38 34 MOCN 15	kg	900	12,19
3	H 46 35 N 16	kg	400	9,88
4	Ø 12 OSC 8	kg	172	4,60
5	Ø 15 OSC 8	kg	389	4,71
6	Ø 18 OSC 7	kg	426	3,57
7	Ø OSC 8	kg	106	5,86
8	Ø OSC 7	kg	198	3,57
9	Ø 20 OSC 8	kg	300	5,21
10	Ø 20 OSC 10	kg	199	3,60
11	Ø 30 OSC 8	kg	34	5,18
12	Ø 35 OSC 10	kg	77	5,50
13	Ø 40218 A	kg	66	5,00
14	Ø 50 C70 W1 (OSC 7)	kg	165	5,65
15	Ø 50 Poldy 5 (OSC) 8	(kg)	418	5,65
16	Ø 50 Poldy 5 (OSC) 8	kg	438	5,35
17	Ø 60 Poldy 5 (OSC) 8	kg	282	4,0
18	Ø 60 OSC 10	kg	1 000	5,80
19	Ø 100 Poldy 5 (OSC) 8	kg	152	3,60
20	Ø 100 Poldy 5 (OSC) 8	kg	302	3,44
21	Ø 100 U 10A	kg	589	3,69
22	Ø 120 Poldy EZH	kg	167	3,75
23	Ø 140 U 8A	kg	228	3,52
24	Ø 150 U 10A	kg	449	5,11
25	Ø 170 OSC 10	kg	800	8,30
26	Ø 180 Poldy EZH	kg	742	8,68
27	Ø 180 OSC 10	kg	500	8,33
28	100 x 100 OSC 10	kg	433	8,33
29	30 x 5 OSC 10	kg	539	8,33
30	40 x 10 RT10 (OSC10)	kg	196	4,27
31	40 x 10 Poldy EZH	kg	500	6,11
32	80 x 30 OSC 10	kg	444	5,99
33	80 x 30 C100W1 (OSC10)	kg	570	5,99
34	90 x 30 W1540 (OSC10)	kg	424	12,42
35	100 x 25 C100W1 (OSC10)	kg	461	5,99
36	110 x 35 OSC 10	kg	342	7,08
37	150 x 30W1540 (OSC10)	kg	285	12,29
38	200 x 30 OSC 10	kg	754	5.49
II	Oţel aliat scule			
39	Ø 10 Poldy stabil (M18)	kg	784	14,04
40	Ø 10 Poldy stabil (M18)	kg	359	11,38
41	Ø 20 H 12	kg	784	12,25
42	Ø 50 Poldy T5 Extra	kg	213	7,85
43	Ø 80 W 23	kg	—	—
44	Ø 100 W 2080	kg	122	8,96
45	Ø 100 W 23	kg	304	9,34
46	Ø 120 5 HV 23 (W23)	kg	800	10,59
47	Ø 150 W 2080	kg	52	9,95
48	Ø 150 H 12	kg	438	11,40
49	Ø 150 5HV 23 W23)	kg	73	10.59
50	Ø 180 W 4828	kg	—	—
51	25 x 25 W 2080	kg	340	17,72
52	100 x 100 W 2080	kg	800	11,40
53	150 x 150 W 2080	kg	1 000	9,94
54	180 x 40 W 2080	kg	400	11.80
III	Oţel capie scule			
55	Ø 8 W 3343 RO5)	kg	451	167,30
56	Ø 10 W 3355 (RP3)	kg	400	163,73
57	Ø 20 W 3355 (RP3)	kg	234	32,80
58	Ø 40 W 3316 (RP4)	kg	100	31,85
59	Ø 120 R1	kg	1 000	33.90
IV	Oţel beton			
60	Ø 8 Si 34 P colaci	kg	10 000	3,64
61	Ø OB 8 34 P colaci	kg	2 000	4,85
62	Ø 8 OB 34 P colaci	kg	25 000	4,85
63	Ø 10 OL 37 1 N colaci	kg	30 000	4,85
64	Ø 10 OL 37 1 N colaci	kg	21 000	4,90
65	Ø 11 OL 37 1 N colaci	kg	21 000	4,90
66	Ø 14 OL 37 2K bare	kg	15 000	4,50

Profile grele

Nr. crt	Denumirea materialului	Nr. fişă	U/M	Cantit.	P/U
1	Oţel rotund Ø 85 OLC 25	1 596	kg	1 566	3,55
2	Oţel rotund Ø 100—21 MOMC12	1 798	kg	1 159	4,39
3	Oţel rotund Ø 100 35Mn 12	1 806	kg	2 154	4,64
4	Oţel rotund Ø 130 21MOMC 12	1 989	kg	1 358	5,10
5	Oţel rotund Ø 160 OL52-2K	2 077	kg	717	3,74
6	Oţel rotund Ø 170 O1-52-2K	2 131	kg	2 000	3,72
7	Oţel rotund Ø 240 W 4006	2 330	kg	1 281	9,63
8	Oţel rotund Ø 250 W 4006	2 331	kg	1 528	9,30
9	Oţel patrat 100 x 100 OLC45K	960	kg	3 000	4,35
10	Oţel patrat 100 x 100 OLC 50 K	961	kg	3 000	4,35
11	Oţel patrat 110 x 110 OL70 K	996	kg	1 500	4,05
12	Oţel patrat 140 x 140 W 4006	3 067	kg	1 267	11,46
13	Oţel patrat 180 x 180 OL 60K	3 162	kg	4 000	3,11
14	Oţel patrat 200 x 200 14 CMO 10	3 103	kg	3 000	5,25
15	Oţel patrat 250 x 250 OL44-3K	3 270	kg	4 850	3,10
16	Oţel patrat 350 x 350 OLC 20	3 348	kg	6 000	3,11
17	Oţel patrat 350 x 350 50 WG11	3 357	kg	5 000	5,70
18	Oţel patrat 350 x 350 19CN 35	3 359	kg	6 000	6,39
19	Oţel patrat 400 x 400 OL44-3K	3 377	kg	6 000	3,46
20	Oţel patrat 400 x 400 19CN 35	3 389	kg	4 000	6,45
21	Oţel patrat 400 x 400 W 4006	3 390	kg	4 277	13,40
22	Oţel patrat 400 x 400 33MOC11	—	—	—	—
23	Oţel patrat 400 x 400 10CMO10	3 386	kg	4 704	5,85
24	Oţel patrat 400 x 400 30MOCN 20		kg	6 600	6,14
25	Oţel patrat 400 x 400 34 MOCN15		—	—	—

DE REŢINUT!

Unităţile economice din intreaga ţară, interesate in a-şi completa baza materială de producţie cu reperele ofertate de unitatea bucureşteană, sînt informate că pot obţine cele necesare in condiţiile prevederilor din HCM 1270/1975.

Comenzile se vor transmite la următoarea adresă :
Intreprinderea de maşini grele Bucureşti – Şos. Berceni Nr. 104 – Sector 5.

Relaţii suplimentare se pot obţine la tefelon 836340 serv. aprovizionare.

Potenţialii beneficiari sînt asiguraţi anticipat de toată solicitudinea.

GEORGESCU EMIL
şi VASILE BAŞA

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVII ● 9 septembrie 1976 ● Nr.36 (446) 8 pagini 1 leu

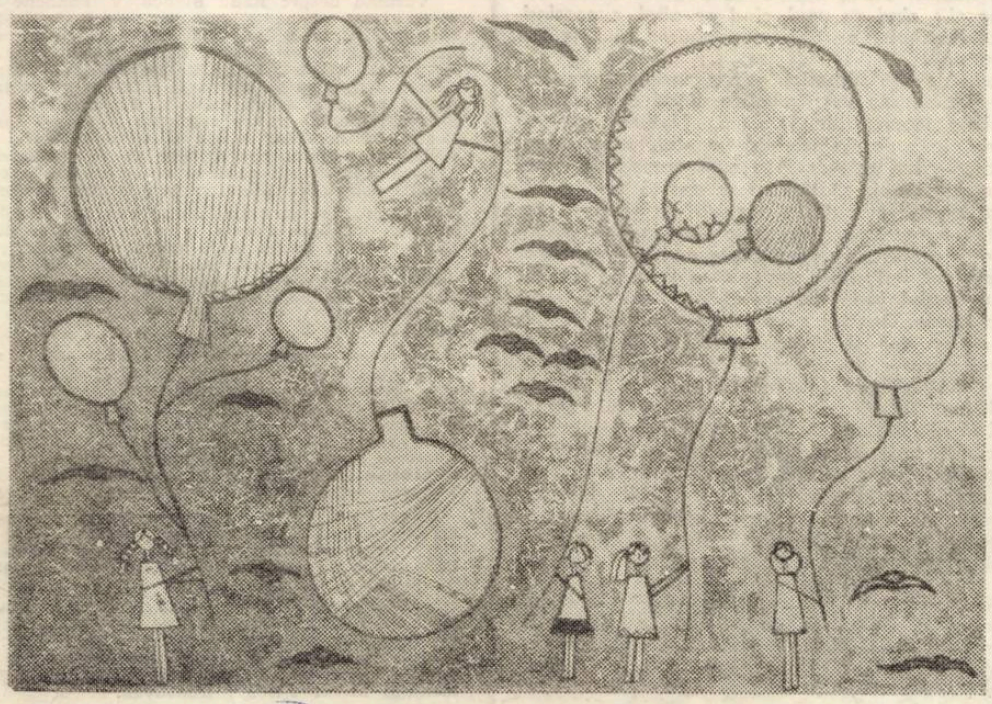

Ilustrațiile acestui număr : RALUCA GRIGORCEA

Convorbiri

Cu NICOLIN RADOVAN

DIRECTOR AL ÎNTREPRINDERII POLIGRAFICE BANAT TIMIȘOARA

– Ideea acestui interviu, ca să fiu sincer, mi-a venit dăunăzi, cînd am asistat la momentul despărțirii de un vechi maistru tipograf, ieșit la pensie. Atunci, brusc, auzindu-vă vorbind, spunînd cîteva cuvinte de rămas bun acelui tovarăș de muncă, m-am gîndit : „Uite, pe acest director tipograf îl știu de vreo două decenii. L-am întîlnit de sute de ori, în drumurile mele prin tipografie, am avut discuții cu dînsul, nenumărate, dar ceva mai mult despre viața și activitatea lui nu știu. Și, instantaneu, hotărîrea mea a fost luată, așa că, acum, vrînd nevrînd, trebuie să stăm de vorbă, prietene vechi și tovarășe Nicolin.

– Eu nu prea sînt un vorbitor grozav...

– Dar despre viața proprie nici nu trebuie să spui vorbe mari, trebuie doar să-ți amintești „așa cum a fost"...

– Poate că ai dreptate. Dar ca să spun „așa cum a fost", trebuie să mă reîntorc în urmă cu 35 de ani, la acea mică tipografie, numită „Doina", situată, mi se pare, pe strada Eugeniu de Savoia, undeva într-o curte înghesuită, unde lucram vreo 25–30 de inși. Anii mei de ucenicie au început, ca la mulți meșteri, de jos de tot, ca să ajung apoi la munca de culegător tipograf, trecînd mai tîrziu și prin școala tehnică de maiștri, la București.

– Începîndu-vă viața și meseria în anii războiului, înseamnă că ele amîndouă au stat sub mari și dramatice încleștării sociale și umane, nu-i așa ?

Utecist, în acei ani grei, am devenit apoi membru al partidului, în 1945.

– Cum se prezenta viața tipografilor pe-atunci ?

– Erau vreo nouă ateliere, printre care Helicon, Horia care, în 1950, s-au comasat, însă condițiile, în vechea tipografie, erau grele. Îți amintești doar și dumneata de ele, că acolo tipăream, la început, pe vechiul bulevard al tipografilor, ziarele și revistele. Ziua, noaptea, lumina becului ardea și aerul era greu, aerisirea, deficitară. Știm cu toții cum se trăia și se muncea înainte în asemenea încăperi insalubre, față de palatul în care tipărim acum totul.

– Despre perioada anilor 1948 și a celor următori, generația d-voastră mai matură poate spune mai multe decît noi. Ați trăit acei ani la o înaltă tensiune.

– Am devenit în 1948 activist al C.C. al U.T.C.-ului, am fost trimis la Bumbești-Livezeni, la Sectorul I, Șoimii, denumit și Pietrele albe.

– Ce se întîmpla acolo ?

– Acolo, cum zici, se trăia la o înaltă tensiune. Aveam 16 brigăzi, vreo 1.600 de oameni, și munceam la sectorul cel mai greu. Cele mai înalte ziduri de susținere se construiau în tronsonul nostru și cele mai multe tunele, de asemenea. Și filmul „Răsună valea" acolo s-a turnat. Am apărut și eu în două secvențe. Poate m-ai recunoaște, dacă m-ai vedea...

– Și cum a fost încleștarea cu muntele ?

– Extraordinară. Eram în luptă nu numai cu natura, cu piatra dură, ci și cu adevărații dușmani de clasă care, noaptea, sabotau, dărîmau zidurile de sprijin, așa cum s-a întîmplat odată cu un grup de tineri prinși de o asemenea avalanșă de pietre și omorîți, datorită acțiunii subversive a unor asemenea dușmani din umbră...

Dialog realizat de

ION ARIEȘANU

(Continuare în pag. 7)

FILOLOGIA LA TIMIȘOARA

În istoria învățămîntului superior din Banat studiul sistematic al științelor umaniste și instituționalizarea lui în cadrul Facultății de filologie de la Universitatea din Timișoara își are înscris în certificatul de naștere anul 1956. În acel an începea să primească un anumit contur și să se constituie aici, „o școală de cercetare filologică", cum ne-am obișnuit să spunem cu demnitate și treptat un nucleu de perfecționare a profesorilor de parte literară.

Pentru cele două decenii de viață filologică s-ar cuveni o retrospectivă. Nu ne asumăm în aceste rînduri o conștiincioasă istorie, ci numai cîteva coordonate care să aducă unele precizări la întrebările ce au realizat filologii ? cum s-au impus în configurația culturii naționale și ce aport au avut în planul vieții spirituale din Banat.

Facultatea de filologie a funcționat încă de la începuturile activității sale cu statut universitar, avînd un număr de cinci secții ce-și desfășoară activitatea pe parcursul a 5 ani. Pentru recrutarea corpului profesoral au fost consultați, sprijinind inițiativa, academicienii Tudor Vianu, Iorgu Iordan etc. Tudor Vianu a și venit la Timișoara, a ținut cîteva prelegeri și a asistat apoi la unele expuneri prezentate de mai tinerii profesori de aici. Astfel, filologia a beneficiat de o bună pornire, și prin cei cîțiva conferențiari destoinici ea a făcut dovada unei reale experiențe universitare. Reținem că între aceștia 5 erau doctori în științe filologice și filozofice în țară sau în străinătate : N. Apostolescu, Șt. Binder, Victor Iancu. Th. Tripcea și Oancea Ursu. Cu greutățile inerente începuturilor facultatea a reușit să-și profileze un contur pe care l-a consolidat pe măsură ce a fost tot mai bine organizată, secțiile deplin stabilite, biblioteca cu lucrări corespunzătoare studiului, cercetarea științifică inițiată tot mai cu perseverență. Din această primă etapă s-ar putea reține cîteva fapte cum ar fi : entuziasmul cu care s-a lucrat, manifestările publice sub forma conferințelor, afluxul studenților la noua facultate și conștiincioasa lor aplecare către studiu, munca tenace de constituire a catedrelor și recrutarea forțelor didactice pentru bunul mers al procesului de învățămînt etc.

Nu vom putea detalia aici activitatea celor 120 cadre didactice, a colectivului de cercetare și a celui, destul de cuprinzător, care s-a specializat pentru studenții străini. În schimb vom sublinia adevărul că din mers au crescut cu facultatea și și-au adus o contribuție la dezvoltarea ei un număr important de cadre didactice. Din complexul preocupărilor variate depuse pentru dezvoltarea gîndirii filologice la Timișoara, pentru modernizarea procesului de învățămînt și avîntul cercetărilor, pentru integrarea învățămînt-cercetare-producție și formarea conștiinței noi, vom așeza mai în față doar strădania și realizările științifice, prin care facultatea s-a impus. Ne referim nu numai la seria Analelor de filologie, **o publicație cu reale aporturi în planul cercetărilor de limbă și istorie literară și nici doar la volumele de** Folclor literar, **sau** Documente literare **sau, în sfîrșit, culegerile de** Studii de limbă și stil **prin care Universitatea din Timișoara a pătruns și dincolo de granițele naționale și a primit în schimb un număr impresionant de alte studii și publicații din lume etc., ci ne vom opri la roadele cercetărilor filologice susceptibile de a intra, prin temeinicia lor, în ceea ce poate fi considerat drept autentică valoare. Este necesar mai întîi să reținem că filologia din Timișoara a numărat între profesorii săi pe G. Ivănescu, membru corespondent al Academiei și unul dintre cei mai profunzi filologi ai zilelor noastre, Ovidiu Birlea cercetătorul cu cea mai largă reputație de folclorist, doctorul docent Eugen Tănase, bine cunoscut pentru lucrările sale și în străinătate etc. cadre didactice care au dat o direcționare de vigoare cercetărilor filologice. Dincolo de întreaga muncă ce se desfășoară în amfiteatre și la seminarii, în cadrul cursurilor, în laboratoarele moderne, la practica pedagogică și la cea de producție pe care le dirijează cu multă dăruire cadrele didactice, s-a creat o remarcabilă tradiție de cercetare filologică inițiată de lucrările unor premiați ai Academiei (Șt. Munteanu, G. I. Tohăneanu pentru lucrări de stilistică, Ionel Stan pentru cele de lingvistică) apoi colectivul de la volumul** Eminescu-Creangă **premiat de M.E.I., Vasile Șerban pentru gramatică etc. Spiritul științific face parte consubstanțială din felul de a trăi și munci, din viața proprie a tinerei facultăți timișorene. Din cele cîteva sute de studii și alte cîteva zeci de cărți tipărite la diversele edituri din țară, vom face mențiune numai pentru autorii celor mai remarcabile și asta pentru a convinge pe cititorul mai puțin informat de ceea ce ar putea să însemne tradiții reale și fapte de muncă științifică. S-au impus, alături de cei citați, prin volume : S. Mioc, E. Todoran, V. Vintilescu pentru istoria literaturii, N. Pîrvu, I. Drăgan, V. Țîrcovnicu pentru domeniile pedagogiei, I. Bociort pentru teoria literaturii, L. Ciocîrlie literatura franceză și M. Pop-Corniș pentru traduceri în engleză, M. Bucă etc. Contribuanții citați alături de alți valoroși cercetători care încă stăruiesc pentru căutarea adevărului au adus un valoros aport la destinul Facultății de filologie, de mult gîndit, dar azi deplin realizat. Întemeiem judecata noastră și prin cîteva cifre care traduc și ele nobile eforturi și realizări. Astăzi filologia timișoreană dispune de 6 secții cu dublă specializare, a litografiat peste 100 de cursuri, își aduce aportul matur prin cele 20 cadre didactice cu titlul de doctor, 6 conducători de doctorate și cîteva zeci de doctoranzi în curs de obținere a acestei distincții. De asemenea filologia din Timișoara și-a adus contribuția prin lectorii săi de limba română în străinătate, a fost prezentă la acțiunile naționale și la variate congrese internaționale, a inițiat cîteva colocvii cu participări de prestigiu și a onorat altele în cele mai diverse centre universitare din țară etc. Cu abnegație au lucrat și Clio Mănescu, Cornel Nistor, T. L. Bîrăescu la literatură universală, V. Țîra, D. Crașovan, H. Bockel la limbă etc. care au încercat în mod real să îmbogățească bibliografia specialității.**

Fără a insista aici asupra misiunilor criticii care va trebui mai hotărît să intre în drepturile sale, avem convingerea fermă că în dimensiunile filologiei timișorene există perspectivele unei mai productive activități științifice. Este util să stăruim cu toată convingerea asupra necesității de a nu ne risipi în mici realizări sau să ne cantonăm strădaniile scrisului și didacticii în fapte formale, către care am fost, pînă nu demult, ușor ademeniți. Angajați cu noi răspunderi pe diverse planuri sociale și politice, culturale și educative, filologii de aici nu vor trebui să piardă nici un moment din vedere că un element al construcției acestei frumoase tradiții trainice îl constituie cercetarea științifică și lucrările ample și cu caracter național. că zestrea agonisită în perioada începuturilor va trebui amplificată cu noi aporturi valorice, că impunerea noastră se cere realizată prin muncă onestă și strădanii autentice, că este necesar să militățm cu mai multă energie asupra ideilor îndrăznețe care să se circumscrie în jurul idealurilor epocii și vieții noastre noi.

ION ILIESCU

Constantin Țoiu :

„GALERIA DE VIȚĂ SĂLBATICĂ"

(Ed. Eminescu, 1976)

1. Primul personaj al cărții (primul în anturajul lui Chiril Merișor) este un bătrîn anticar, anticar mai ales în sensul de comersant de carte, ieșită din circuitul librăriilor, din circuitul comercial firesc adică. Între antecedentele anticarului Hary Brummer se află și editarea unui almanah celebru (la vremea lui) mai ales prin extravaganțe. Almanahul se intitula **Istoria veselă și completă a principalilor zei ai omenirii, de la origini pînă în prezent** și era „o broșură ieftină și plină de blasfemii, menită să distreze lumea în tren, în vacanțe". O operă vulgară, plină însă de semnificații : „biografiile zeităților, pline de intrigi omenești, de ambiții și de extravaganțe, erau comentate cu haz și umor în această lucrare ușuratică, foarte pe placul cititorilor, mai ales cînd ei constată că o credință ce i-a ținut pe alți semeni de-ai lor, din trecut, la respect, se dovedește a fi o farsă bună de azvîrlit în abisul visului popular".

Almanahul..., este prima carte a **Galeriei...**, text conținînd o sumă de negații, prin intermediul anecdotei : în Renaștere de pildă, „risul popular" generează un tip de literatură. **Galeria...**, roman ce înregistrează nu numai biografia unor personaje, ci și biografia unei cărți, își asumă **Almanahul...** ca primă **carte** a unei „biblioteci născinde", a unui **jurnal** literar practic interminabil.

2. **Galeria...**, ca text, are deci o desfășurare ce își revendică independența. Intervenția **scriitorului** este marcată, „din exterior" : **Povestitorul** își citește romanul și își face adnotările de cuviință, deschide paranteze, („O altă paranteză a Galeriei trebuie să adauge aici un alt fapt de istorie... o scenă istorică") consemnează „înaintarea" narațiunii. Acumularea **documentelor,** a probelor (căci **Galeria...** este procesul unei cărți : al unui **text**), este consemnată în aceste subsoluri ce nu se izolează, ci, dimpotrivă, își mărturisesc adeziunea la un „organism romanesc" viu, în continuă expansiune. **Galeria** capătă realitate (ca **galeria de viță sălbatică**) în funcție de necesitățile exprimării actoriale. Un capitol începe astfel : **„Furtuna ținuse pînă în zori, cînd o dăduse pe ploaie. Era o ploaie rece, pătrunzătoare. Adormisem strins învelit în pleduri pe galeria de lemn mascată de crengile viței sălbatice. Trecuse de mijlocul lui noiembrie, — anul care se termina cu cifra șapte. Timpul inclina încet, dar sigur, către solstițiul de iarnă, reglementar".** Evenimentele sînt puse sub pecetea tainei ; situațiile devin alegorice, alegoriile par a proteja situații reale. Somnul (visele) înseamnă „ficțiunea", adormirea — intrarea în inerția romanescă. Vegetalul este înscris și el în registrul alegoric, trezirea vegetațiilor ori putrefacția frunzelor alcătuind **codul** „vitei sălbatice". Iată continuarea celor mai sus citate : **„Hotărîsem să mă trezesc, în sfîrșit. Aminarea ajunse la capăt. Povestea cerea aici un ocol, o despărțire vremelnică, pentru o regăsire mai bogată în înțelesuri. Rol atît de ingrat ! Am stat cîtva timp, meditînd, în bătaia picăturilor. Primeam cu o resemnare plăcută biciuirea. Ochii îi țineam larg deschiși în întunericul friguros al dimineții. Aerul mirosea ca toamna, tîrziu, la mahala, a melancolie fără motiv : ceva amestecat, paie ude, buruieni amare, vegetație putrezită, regrete nelămurite... Îmi zise — îmi aminteam, adică, ce-mi zisese de fapt odată Chiril, personaj făcut, născut ca să te referi mereu la el la a treia persoană și în pielea căruia poate intra oricine : „Tu ești și țap, ești și țap și duhovnic". Așa spusese Chiril, șarpele, părăsindu-și pielea și plecînd renăscut mai departe, cine știe în ce altă erezie scînteietoare a lumii".**

Este capitolul IX al cărții : naratorul își deconspiră **arta poetică** : personajul principal, Chiril Merișor, (**șarpele**) ar reprezenta ispita cunoașterii, cel care ar „ispiti" demersul literar. Chiril, am putea prelungi demonstrația, „izgonește" pe autor din lenea paradisiacă a „literaturii" în zona **documentului.** Ca roman, **Galeria** se va confrunta în permanență (împlinindu-se literar) cu jurnalul lui Chiril Merișor, **document** acuzator. De altfel, Chiril Merișor, cu prietenul său Cavadia, reprezintă argumentele „cercetării" romanești. Înaintea „ocolului", naratorul se detașează de „eroii săi". „Aminarea" este pregătită deci de această mărturie ce stă în cadrul metaforic : **„Erau doi cercetași, doi călăreți gonind pe același drum, fiecare cu puterile lui. Galeria miza pe ei ; cînd pe unul, cînd pe altul, cunoscînd și legea cîștigătorului ce trebuie neapărat să lase pe cineva în urmă".**

3. **Galeria de viță sălbatică** este o carte despre Renaștere : anotimpurile sînt simbolice, după cum simbolice sînt ploile, intemperiile, ș.a.m.d. Natura comentează istoria, învierea (reînvierea) vegetațiilor consemnînd mișcarea către adevăr. Așa cum aproape fiecare dintre **date** (personaj, spațiu) își revendică un înțeles simbolic, astfel și romanul „se despică" în secvențe ce se comentează reciproc. Aventurile imaginației, trăite de personajul central, pe de o parte embleme poetice (cu „metafizica" lor) sînt violent amendate de procesul pe care **realul** (prin document) îl intentează inaderenței la istorie. Desigur că personajul central, Chiril Merișor, este un pur „si că aventurile imaginației sale nu trec mai departe de un spațiu al poeziei. Halucinațiile lui Chiril Merișor (obsedanta imagine a Generalului) își are rost clar în construcția acestui roman al luptelor, al afirmațiilor și negațiilor. Și, dacă în întreg romanul, cîteva super-personaje sintetizează destinul unei colectivități într-o epocă istorică anume. **Echipa trecătoare prin lume** din jurnalul lui Chiril Merișor fixează nu numai melancoliile unei conștințe dilematice, ci și un posibil sistem de cîndire, sistem în care **solidar** nu este reprezentat, nici un moment, prin alternativa sa.

4. Lîngă, documente, natura dezlănțuită, dionisiile, „vița sălbatică" : Delta, cu copilul Izot, cel înzestrat cu darul presimțirii, și Nasa Primavera, veghind regenerările. Magia „geografiei" ar comenta, la rîndul ei, documentele rațiunii.

CORNEL UNGUREANU

Cronica literară

CONSPECTE *

1. Cu o atrăgătoare lipsă de morgă profesională, Mircea Braga dădea în urmă cu cîțiva ani într-o notă explicativă la volumul **Sincronism și tradiție,** dacă nu întocmai un program de lectură, mărturia, în orice caz, a unei discret manifestate plăceri de a face accesibil un spațiu de investigație de regulă „ocupat" de erudiți. Termenul prin care criticul abhora în volumul numit spiritul pedant în cercetarea literară, în estetică etc., era cel de **conspect.** Eseurile publicate în 1972 erau, deci, niște „conspecte", gen deschis considerațiilor, altfel, cît de personale. „Pentru a-ți preciza **ideile** în raport cu ale altora, nota Mircea Braga, nu este necesar să ai ceea ce înțelegem prin vocație critică. Pe un asemenea plan, orice comentariu este, în fond, un conspect". Nu putem ști exact cîtă strategie cîtă afectare a modestiei conțineau aceste cuvinte, cert este că într-un nou volum (în care sînt preluate, cu minime retușuri — a se vedea capitolul dedicat structuralismului — pagini întregi din **Sincronism și tradiție**) metoda conspectării duce la o, relativ, sistematică investigare a domeniului esteticii, fără să existe ambiția, precizează chiar Mircea Braga, de a contura o „estetică", „nici măcar un breviar", putînd marca, totuși, „o premisă pentru o asemenea întreprindere".

Ce oferă Mircea Braga în **Conjuncturi și permanențe** ? Intenția mărturisită este „de a opera — în spiritul esteticii marxiste — cîteva disocieri pe anume direcții precis determinate, în sfera controversată a esteticii mondiale, urmărind îndeosebi tendința proliferării unor „noi teorii". Psihanaliza, structuralismul, socioloaia, informatica și cibernetica sînt domenii pe care Mircea Braga le prezintă succint cu o informație sigură (operele de referință), împărțind pagina cărții în mod aproximativ egal între citat, comentariul critic și considerații cu caracter mai general, orientative în cîmpul ideologic avut în vedere.

Demne de remarcat sînt și intervențiile — în aproximativ jumătate din capitolele volumului — pe marginea unor probleme ale culturii și literaturii (criticii) românești actuale. Chestiunea specificului național, literatura de călătorii, eseul, statutul criticii și istoriei literare sînt subiecte de interes larg care nu pretind aparat critic excesiv și nici originalitate a opiniei. Încercarea de periodizare a literaturii române de după Eliberare (vezi **Reflecții asupra istoriei artei române contemporane**) nu este, de pildă, nici nouă, nici argumentată într-un mod inedit. Mircea Braga rămîne însă și aici un eseist agreabil, mai puțin solicitat de pasiunea controversei cît de intenția de a clarifica o problemă, de a sistematiza opinii, idei, interesat de „permanențe"

2. Vocație de sistematizare dovedea, într-un mod cu totul neașteptat, poetul Ion Lotreanu în **Analogia suverană,** volum pe care l-am comentat la timpul respectiv constatînd reușita autorului de a se detașa de condiția subiectivă a liricului, dînd altceva decît o pledoarie **pro domo** — anume eseuri cărora nu le era străin spiritul cercetării metodice.

Revenind cu o nouă carte de eseuri, foiletoane, articole, în genul publicisticii curente, de actualitate — **Creație și implicare** — Ion Lotreanu invederează aceeași tentativă de a ordona, de a categorisi. Fie că încearcă să distingă felul în care „vizionarismul capătă note diferențiale în creația cultă față de cea folclorică" (**Sensul activ al literaturii române**"), fie că este tentat să găsească „semnele modernității" în opera unui autor ca Neculce ori se preocupă de poezia „temelor și subiectelor istorice", Ion Lotreanu forțează textele comentate să se încadreze într-un sistem, să-și releve **apartenența,** genul proxim, în termenii logicii. Bibliografia, parcursă fără prejudecăți și solicitată (în citate) revelator, este un adjuvant prețios al comentariului. În rest, Ion Lotreanu nu manifestă preferințe speciale pentru un gen sau altul de literatură, ori pentru o anume perioadă de istorie literară. Dimitrie Cantemir, Nicolae Bălcescu, Arghezi, Eugen Barbu, Laurențiu Fulga, — dar și Ion Grecea, Alexandru Petrescu, D. Ivanovici și Al. Guțan îl solicită în egală măsură.

Harnic cititor de literatură română veche și contemporană, trecînd de la articolul omagial ori de informație culturală la aplicate considerații stilistice, de la recenzie (se bucură de atenția sa cărțile semnate de Nichita Stănescu, Ion Gheorghe, Petre Ghelmez, Mihai Negulescu, Gheorghe Tomozei, Adrian Păunescu, Dan Mutașcu, George Alboiu) la portretul comemorativ, Ion Lotreanu nu are aprehensiuni în fața textului tipărit, nu trădează idiosincrazii ori măcar rețineri în ce privește autorii, importanți sau nu, aflați în rafturile bibliotecii. Cînd nu sînt elogioase, textele sale critice explică, informează, constată, darnice în epitete — nu dintre cele care aduc supărări scriitorului, dar nici nepotrivite cu caracterul literaturii comentate.

În critica (publicistica) unui poet amabilitatea este de obicei un har al civilității, lucru pe care, în **Creație și implicare,** Ion Lotreanu pare de loc dispus să-l infirme.

LUCIAN ALEXIU

1. Mircea Braga, **Conjuncturi și permanente,** Ed. Dacia, 1976.
2. Ion **Lotreanu, Creație și implicare,** Ed. Albatros, 1976.

Lecturi

V. Fanache

ÎNTÎLNIRI

Ed. Dacia, 1976

Cartea recent apărută sub titlul de mai sus este o valoroasă lucrare de critică și interpretare a producției literare, scrisă cu competență teoretică, într-un stil atractiv, de cunoscutul istoric și critic literar V. Fanache. La curent cu noile concepții despre artă, privind operele sub aspectul actualității, autorul emite cîteva reflexii originale pe marginea unor cărți apărute, dezvăluind laturi interesante ale fenomenului literar. Scriitori vechi și noi își dau întîlnire în acest aprofundat studiu. O atenție deosebită este acordată Transilvaniei, care, între cele două războaie și după Eliberare, a adus o însemnată contribuție în patrimoniul culturii naționale.

Volumul începe cu examinarea ultimului produs al savantului poet Al. Philippide, **Monolog în Babilon,** ale cărui **„ape lirice și-au fixat demult o matcă impunătoare, prin cursul ei majestuos și egal".** Acest creator este frămîntat de căutarea fanatică, preocupat de înfrîngerea limitelor umane. Adîncirea în sine este unul din instrumentele investigației sale pentru a găsi răspuns la întrebările ultime.

Vorbind despre Radu Stanca, V. Fanache arată că acesta a fost nu numai un poet de talent, ci și un remarcabil eseist. În generația tinerilor ardeleni, ce s-au afirmat între anii 1935-1945, el deține un rol de autoritate. În **Resurecția baladei,** Radu Stanca dă un adevărat program poetic, cerînd să se treacă la alte căi în poezie și să se revină la unele specii valabile. Exemplul l-a oferit chiar el, scriind unele dintre cele mai frumoase balade. În articolul **De la stilul istoric la stilul filozofic,** publicat în revista **Saeculum,** poetul cere să se părăsească un stil, care și-a îndeplinit rolul și să se treacă la cel care exprimă, pentru cerințele vremii, cultura majoră.

O carte de mare actualitate este aceea a lui Șt. Aug. Doinaș, intitulată **Poezia și moda poetică.** Supraproducția poetică și goana după noutate îl obligă pe autor să facă cîteva observații. Aceste fenomene sînt rezultatul unei false înțelegeri a noutății în artă. Căutarea virtuozității verbale poate duce la anarhie verbală și chiar la aiureală verbală. Poezia nu trebuie să fie un joc de cuvinte — spune Doinaș — ci expresie a unui fond.

Cu ocazia apariției, în ediție completă, a operelor lui Liviu Rebreanu, V. Fanache examinează cu multă pătrundere geneza creației marelui nostru romancier. El arată că mulți cercetători au pornit de la ficțiune la realitate în urmărirea izvoarelor ascunse. S-a ajuns astfel la lucruri verosimile și neverosimile. Autorul volumului ne relatează și un amănunt comic. Unii oameni din locurile respective, susținînd că au servit ca model lui **Ion** și **Pădurea spînzuraților,** cereau plată pentru că au pozat.

În capitolul **Valori ale prozei lui Tudor Arghezi,** V. Fanache consideră că pamfletele acestui mare poet, izvorîte dintr-o sensibilitate rebelă, din tendința de a combate moravuri sociale rele, sînt adevărate creații în proză.

Un loc de frunte îl ocupă în studiul lui V. Fanache cele două mari figuri ale poeziei transilvane, Octavian Goga și Lucian Blaga. Despre Ion Chinezu, care a fost un fecund îndrumător pentru literatura interbelică are cuvinte de laudă și apreciere. Ion Breazu, reprezentant al școlii clujene, este înfățișat ca harnic cercetător al fenomenului literar specific transilvan.

V. Fanache scoate în evidență și activitatea poeților interbelici : George A. Petre, Octavian Șiragu, Teofil Bugnariu, Emil Giurgiuca, George Moldovan, Dimitrie Danciu. În partea finală a volumului vorbește despre influența lui Eminescu în Transilvania. Poetul a lărgit în această provincie orizontul estetic. Apoi despre teatrul lui Alecsandri și al lui Caragiale, în Ardeal, despre adepții luminismului, despre Iosif Vulcan.

Toate aceste figuri și fenomene sînt tratate de un cunoscător adînc al istoriei literare și cu o exigentă probitate critică. Cartea lui V. Fanache are meritul de-a se citi cu plăcere și interes.

IONEL NEAMȚU

Marta Bărbulescu

IDEEA DE ÎNFRUNZIRE

Ed. Cartea Românească, 1976

Poemul, desfășurat pe patru secțiuni, cu un număr apreciabil de paragrafe — mai mult sau mai puțin independente, de vreme ce fiecare are un titlu al său și o linie semantică și chiar melodică proprie — păstrează ca arhetip imagistic, ca fundal al desfășurării lirice, un transfer metaforic mult îndrăgit de poezia românească : identitatea **eu liric = copac.**

De la un capăt la altul al cărții, amintita coalescență rămîne mereu difuză, adesea, cu totul obturată de diversele salturi ale cuvîntului, de zarva tropilor, de bucuria ritmurilor. Dar niciodată nu lipsește cu desăvîrșire. Uneori se strecoară nebănuit de adînc sub plasa asociațiilor, străbate temeliile textului și apare în final — egal de limpede și de polisemantică pentru a emționa și a surprinde : **Dacă n-ar fi oamenii aceia tineri / să lumineze pînă tîrziu / vila dintre brazi / ce s-ar face singurătatea / întreaga noapte ! ? / Dacă n-ar fi această stradă / pe care trece mereu un plug de zăpadă / ce s-ar face sufletul / noaptea întreagă ! ? / Dacă n-ar fi / somnul munților, / ce s-ar face copacii / între care se destramă nesomnul ! ?**

Această analogie-matrice generează grefe și inducții, se răspîndește în corpul poemei — cei doi termeni ai ei găsindu-și nu doar ca întreguri, ci și pe fragmente, netăgăduite afinități : **Cînd toate duc spre tine-n armonii / îmi înflorește gîndul ca un pom / și crengi de păsări răsucite-n somn / se împletesc în rod și doruri mii. / Și pînă dincolo de necuprins / un foșnet te ramifică-n lumină / te-nalți cu ziua ca sămînța-n floare / pămîntului — copiilăros, deplină. / Cînd toate duc spre tine-n armonii / și liniștea coboară ca o boare / mi-e sufletul ca floarea de april / jucată-n vînt de ploi tulburătoare.**

Epilogul „decodifică" amplul proces metaforic din care s-a cristalizat **Ideea de înfrunzire : Dansam cu mugurii dansu-nfrunzirii / solemn — ca însăși viața drumeții ! / Un înger ne cînta-n răstălmăcirea / copacilor rentinerind. / Și-n străluciri de vis și de azur, / mă-nfășuram docil și netrupește. / Eram copacul smuls și dus de ape / în care păsări cîntă nebunește...**

N-am vrea să se înțeleagă, însă, că numai poemele cu atare structură sînt considerate de noi demne de a fi menționate. Dimpotrivă. **Ideea de înfrunzire** ni se pare a reprezenta în creația poetei un moment de reală ascensiune.

EUGEN DORCESCU

Lecturi

Frontispicii

MAIORESCU ŞI POETICA MODERNĂ

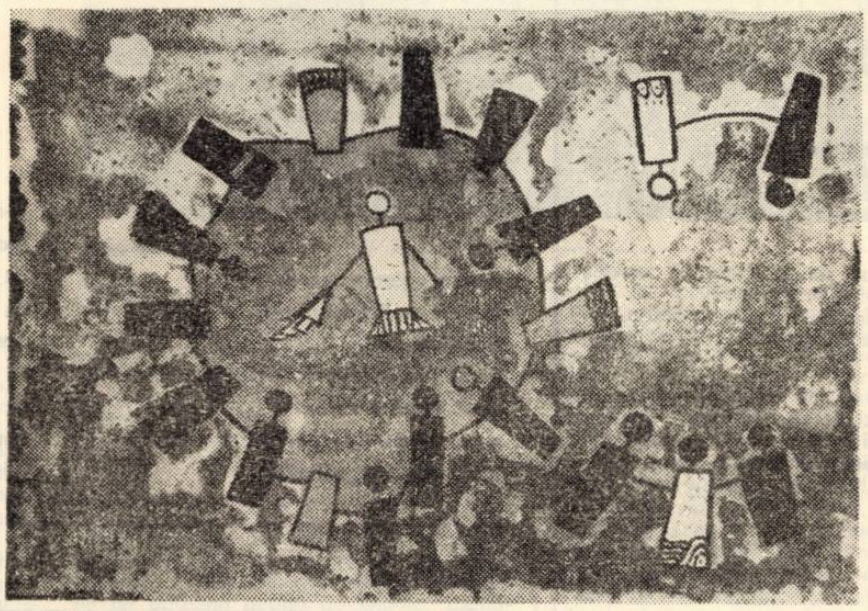

Recunoaşterea meritelor lui T. Maiorescu în dezvoltarea literaturii, cît şi în edificarea unei estetici româneşti nu mai întîmpină astăzi vreo rezistenţă din partea cercetătorului serios. Totuşi, cu toate progresele mari ce s-au făcut în studierea moştenirii maioresciene, sau poate tocmai datorită lor, aceasta riscă să devină un monument omagiat, e drept, cu pietate, dar şi cu răceala gravă şi solemnă care, inevitabil, însoţeşte cultul valorilor „clasice". Odată investită cu atributele clasicităţii deci, opera lui Maiorescu pare să-şi fi încheiat existenţa intrînd tot mai mult în sfera de interese a amatorilor de modele perfecte, gata „ clasate", cu puţine şanse de a mai stîrni curiozitatea lectorului contemporan. Acestuia, familiarizat cu subtilele şi de multe ori sofisticatele teorii moderne, expresia de o simplitate cam didactică a criticului poate să-i apară vetustă, dacă nu chiar banală. Firește, au apărut şi încercări de lectură fecundă a textului maiorescian, care promit o interesantă exegeză viitoare, dar majoritatea tentativelor se remarcă printr-o abordare istorică mărginită a fenomenului acreditînd implicit ideea unei funcţionalităţi limitate a sistemului estetic propus de mentorul **Junimii.** O atare poziţie pare să fie îndreptăţită de vreme ce criticul însuşi, cu o francă sinceritate, îşi recunoştea obiectivele modeste ce l-au călăuzit în redactarea studiului **O cercetare critică . . .,** sinteza, de fapt, a întregii sale estetici. Nu trebuie însă scăpat din vedere faptul că „pînă şi o scriere critică nu reprezintă numai ceea ce a intenţionat şi crede a fi pus în ea autorul ei, ci nemăsurat mai mult şi adesea altceva" (G. Munteanu, **Sub semnul lui Aristarc,** p. 218). Credem într-adevăr că, în **O cercetare critică . . .,** Maiorescu a pus „nemăsurat mai mult" şi „adesea altceva" decît a bănuit el însuşi. Criticul şi-a propus să evite abordarea unor „considerări mai înalte", întrucît socotea inoportună tratarea acestora „în literatura noastră, prea tînără încă pentru o estetică mai rafinată". Şi totuşi, sub expresia limpede şi rigoarea catedralică a argumentaţiei, se ascund idei de o nebănuită actualitate şi adîncime. Fără a le putea analiza pe toate, în cele ce urmează ne vom mărgini doar la cîteva dintre cele mai semnificative.

Se vorbeşte astăzi, de exemplu, pînă la saturaţie de polisemia operei literare, de capacitatea acesteia de a degaja sensuri multiple, în funcţie de condiţiile în care textul e supus „interogării". De la Mallarmé încoace o lectură unică şi pasivă a operei reprezintă un fapt de neconceput, poezia autentică înseamnă sugestia unor lucruri în dezvăluirea cărora cititorul este intens solicitat, astfel încît el devine un colaborator al poetului, iar lectura sa sporeşte zestrea de semnificaţii a textului însuşi. Maiorescu a gîndit cu o uimitoare claritate această idee, atunci cînd a scris că, după lectura unui poem, „constatăm în noi o mulţime de idei de ale noastre proprii, deşteptate cu prilejul cetirii şi alăturea de cuvintele poetului". Altfel zis, versurile îşi trădează esenţa nu atît „în ceea ce spun, cît în ceea ce reţin şi ce lasă în liberul joc al fanteziei lectorului".

Mai mult decît atît, criticul abordează, în studiul amintit, o problemă care a devenit, de fapt, pîrghia oricărui discurs rezonabil despre poezie, şi anume valoarea **cuvintului** într-o activitate ce se recomandă a fi prin excelenţă o artă a cuvîntului. Cum se ştie, Maiorescu clasifică artele în funcţie de materialul cu care acestea operează, poeziei recunoscîndu-i un statut ontologic aparte, întrucît, spre deosebire de celelalte arte, ea nu-şi găseşte de-a gata materialul în lumea fizică. Cuvintele — precizează criticul — nu sînt încă material poetic, „ci numai organ de comunicare", căci termenul uzual sau „cuvîntul prozaic", în exprimarea lui Maiorescu, „este chemat a-mi da noţiuni, însă aceste noţiuni sînt abstracte, logice, dezmaterializate . . . şi pot constitui astfel un adevăr şi o ştiinţă, dar niciodată o artă şi o operă frumoasă". Niciodată o artă, deoarece frumosul este, cum spunea el, urmîndu-l pe Hegel, ideea manifestată într-o formă sensibilă, adică o realitate incompatibilă cu vocaţia denotativă a limbajului curent. Materialul poetului nu se compune, aşadar, din cuvintele obişnuite, abstracte adică, ci „din imaginile reproduse ce ni le deşteaptă auzirea **cuvintelor poetice"** (subl. n.). Se postulează deci o precisă delimitare a cuvîntului poetic de cel prozaic, obişnuit, criticul intuind ceea ce T. Vianu, mai tîrziu, va denumi **paradoxul poeziei,** adică situaţia specială în care se află poetul, constrîns să opereze cu un material deja semnificant şi deci cu tendinţe potrivnice poeziei deoarece „pierderea crescîndă a elementului material în gîndirea cuvintelor unei limbi" este un fapt inexorabil, determinat de progresul cunoaşterii umane şi care nu poate fi contracarat decît printr-o readucere a cuvîntului la obîrşie, adică o revitalizare a virtuţilor sale plastice originare. T. Maiorescu atrăgea atenţia poeţilor asupra faptului că „duşmanul cel mai mare al poeziei este tocmai cuvîntul" şi că numai cei cu adevărat chemaţi sînt în măsură să evite piedicile şi capcanele pe care acesta le creează la tot pasul.

Degradarea limbajului, sau mai bine-zis conceptualizarea lui, constituie un fenomen destul de frecvent abordat şi în tratatele de poetică modernă. Pentru Carlos Bousoño, de pildă, atunci „cînd spunem «limbă» spunem într-adevăr conceptualizare, generalitate vădită şi neîndoielnică, şi pentru aceasta, materialul verbal, iniţial poetic, pe care vorbitorii şi-l însuşesc pînă la absoluta sa popularizare, încetează în egală măsură să fie perceput ca poezie, pînă a ajunge la punctul unei totale inexpresivităţi, în cazul în care el intră complet în «limbă»" **(Teoria expresiei poetice,** p. 92). Cînd T. Maiorescu afirma că limba, prin abstractizare, îşi pierde nu numai forţa plastică, dar şi substanţa emoţională, adică, de fapt, atributele poeticităţii, el anticipa nişte idei pe care acelaşi Bousoño le subliniază atunci cînd scrie că „pe măsură ce un cuvînt sau o frază nouă se popularizează (. . .) îşi pierde emanaţia sentimentală sau grafismul plastic, astfel încît ceea ce a fost poetic încetează să mai fie" **(Ibid.** p. 87–88). Revitalizarea limbii, este de părere teoreticianul spaniol, e posibilă doar cu ajutorul „procedeelor" şi „substituirilor" poetice, adică printr-un ansamblu de mijloace care, oricît de complex ar părea, în esenţă se apropie de cunoscutele recomandări maioresciene în acelaşi sens.

Dar nu numai Bousoño, ci şi un alt proeminent estetician contemporan, Mikel Dufrenne, este de părerea că „pentru orice limbă, însăşi practicarea (la Bousoño : „popularizarea") face să apese asupra ei o neîncetată ameninţare de degradare" **(Poeticul,** p. 59). Ca şi Maiorescu, M. D. arată că poezia trebuie să procedeze „la restaurarea limbajului aducîndu-l la obîrşie" (Ibid.), ea „îl restituie primei sale stări i, îi redă vigoarea şi prospeţimea originară, îl readuce la natură" (p. 63). Explicaţia necesităţii acestui efort poetic constă, între altele, în ceea ce Henle numea fenomenul de **standardizare a metaforelor,** adică pierderea forţei lor expresive prin reducerea la convenţionalitate, la un „sens literal". M. Dufrenne se întreabă în acest sens : „cine îşi aminteşte că în timpul lui Homer cosmosul desemna o coafură, apoi rîndurile unei trupe ?" (p. 60). T. Maiorescu, a cărui teorie anticipează, în esenţă, concepţia de mai sus, ilustrează fenomenul cu cuvîntul **eminent,** arătînd, că, la origine, **„e-minere** arăta o ridicătură mai frapantă decît celelalte, scoasă la iveală dintre toate, şi **eminens** cuprindea dar pe atunci o imagine sensibilă foarte semnificativă. Astăzi a dispărut elementul material din concepţiunea acestui cuvînt, **eminent** este o noţiune exclusiv intelectuală. **Eminens** cel vechi putea să fie o expresie poetică, **eminentul** de astăzi este o expresie esenţial prozaică".

Numărul exemplelor ar putea fi, desigur, mult sporit încă, după cum şi alte sugestii maioresciene şi-ar putea găsi corespondenţe în tratatele poeticienilor de azi. Cum însă intenţia rîndurilor de faţă era doar de a pune în discuţie lucrurile, vom conveni, aşadar, că textele lui Maiorescu, reinterpretate dintr-un unghi modern, pot procura satisfacţii.

I. CHEIE-PANTEA

Consemnări

Andrei Mureşanu – DIRIGUITOR DE POEZIE

Cea de a doua jumătate a secolului al XIX-lea, dominată de spiritul revoluţionar poşoptist, fixează în paginile istoriei noastre literare, alături de Gr. Alexandrescu, C. Bolliac, D. Bolintineanu, şi figura poetului Andrei Mureşanu. Versurile sale, risipite ani de-a rîndul prin publicaţiile vremii şi adunate în 1862 în volum, au ca punct de plecare lirica sentimentală a vremii, revendicîndu-se, nedeclarat, urmaş al Văcăreştilor, ale căror versuri fuseseră cunoscute în epocă. Apropieri, pe linia tematicii poeziilor sale, se pot stabili mai ales cu Lamartine, dacă se iau în consideraţie reflecţiile de ordin religios, care îmbracă în versurile lui Mureşanu alte înţelesuri.

În evoluţia sa poetică, Andrei Mureşanu a devenit un răzvrătitor împotriva asupritorilor poporului român, iar cele mai multe din versurile sale au ca temă aspectele sociale şi naţionale ale timpului. El şi-a cîştigat un loc al său propriu pe scara valorilor scriitoriceşti şi a rămas în conştiinţa posterităţii ca autorul marseillezei române, **Un răsunet.**

Dar Andrei Mureşanu n-a fost numai un poet, ci şi un publicist neîntrecut, ocupîndu-se, mai ales, de problemele creaţiei literare, emiţînd interesante păreri despre teoria şi istoria artei şi literaturii. Astfel, în articolul **Cîteva reflecţii asupra poeziei noastre,** publicat în nr. 26/1844 al **Foii pentru minte . . .,** criticâ pe Vicenţiu Babeş care scrisese versuri fără nici un temei. Candidatul de poet a luat atitudine faţă de observaţiile lui Mureşanu şi publică în nr. 44-45 ale **Foii . . . o Critică în reflecţiile asupra poeziei noastre.** Mureşanu i-a răspuns printr-o **Duplică** şcolarului din cursul al III-lea al seminarului din Arad, cu scopul de **a nu se mai amăgi de critica lui Babeş şi alţi tineri nevinovaţi şi din milă pentru unii cititori, prieteni ai versificatorului rănit, care ar avea plăcere şi gust la absurdităţi, în privinţa versurilor ar fi rău.** Andrei Mureşanu stabileşte în acelaşi timp şi calităţile şi cunoştinţele pe care trebuie să le aibă cel care doreşte să scrie poezii, dovedindu-se un adevărat diriguitor de poezie. După părerea sa, un adevărat poet trebuie să ştie **gramatica limbii române.** De asemenea, pentru realizarea unor versuri bune, Mureşanu punea accent mai ales pe aspectul formal şi, de aceea, obiecţiile făcute lui Babeş se referă îndeosebi la **veşmîntul dinafară al poeziei, la vers.** Lui Andrei Mureşanu nu-i scapă din vedere nici părerea lui Vicenţiu Babeş despre versurile albe, sancţionînd-o astfel : **de vreme ce văz că feciorăşul n-are nici idee de versuri albe, datoria creştinească mă face să explic lucrul acesta cevaş mai pe larg.** Şi se ţine de promisiune, folosindu-se în această incursiune de versurile lui Byron din poezia **Manfred,** tradusă de C. A. Rosetti şi de **Satira a VIII-a,** de Antioh Cantemir, în traducerea lui A. Donici şi C. Negruzzi.

O altă intervenţie a lui Mureşanu are loc cu ocazia publicării, în numerele din 25 şi 26 din 1838, ale **Foii . . .,** a nuvelei **Focul amorului,** de Melente Drăghici, în care este vorba de doi îndrăgostiţi fără noroc, care sfîrşeşte tragic. La sfîrşitul nuvelei, Mureşanu face următoarea observaţie : **autorul se încearcă a da scrieri romantice originale, dar acestea nu se potrivesc cu veacul nostru.**

La **Telegraful român,** numărîndu-se printre colaboratorii de frunte ai publicaţiei, Andrei Mureşanu a publicat articole despre arte, în care emite păreri valide şi astăzi susţinînd că : **aprecierea unui obiect de artă depinde de cultura privitorului.**

Insistînd pentru cultivarea limbii române, căreia **trebuie să i se dea o cultură,** Mureşanu considera că această **cultură** nu i-o poate da decît poezia, pentru că ea **a fost limba de comunicare între cei apăsaţi şi înfieraţi de marca sclaviei. Ea a fost şi va fi întotdeauna apostolul şi propăşitorul libertăţii cu care este aşa de strîns înrudită'.**

Prin articolele menţionate mai sus, precum şi prin altele, Mureşanu s-a angajat a răspîndi în rîndul maselor populare româneşti din Transilvania diverse cunoştinţe de teoria şi istoria artelor şi literaturii, reliefînd în mod pregnant rolul artistului şi menirea artei în societatea în care a trăit şi atribuind, pe bună dreptate artei, deci şi poeziei, misiunea de a le mobiliza la lupta pentru progresul societăţii, împotriva despotismului şi împilării.

În domeniul poeziei, el s-a străduit, cu succes, să lege problemele teoretice de manifestările vieţii artistice şi culturale a poporului român, pe care l-a îndrumat cu stăruinţă, dezvoltîndu-i gustul pentru frumos, în spiritul principiilor sale estetice care nu şi-au pierdut încă actualitatea.

1. Ioan Lupaş, **Activitatea ziaristică a lui Andrei Mureşanu** în **Pagini literare,** nr. 4/15 aprilie, 1916.

IULIAN NEGRILĂ

Didactica

B. GRIGORIU, O. ŞAFRAN :

Coordonate ale predării-învăţării din perspectiva didacticii moderne

E.D.P., Buc., 1976

Învăţămîntul actual cunoaşte o efervescenţa creatoare fără precedent, izvorîtă din complexitatea actului educaţional, strîns legat de comandamentul social. Terminologia didactică reflectă şi ea schimbările de bun augur produse în viaţa şcolii noastre. Noţiuni ca „predare-învăţare", „proces instructiv-educativ" îşi găsesc sinonime în termenii „dobîndire", „proces educaţional", care oglindesc mai limpede un anumit conţinut. Lucrarea de faţă putea fi numită „Coordonate ale dobîndirii cunoştinţelor din perspectivă . . . „Ne permitem această intervenţie graţie sugestiei exprimate de autori în „Cuvînt înainte". Termenul de **dobîndire** vehiculat din ce în ce mai des, e în concordanţă cu activitatea didactică de azi, aflată la confluenţa mai multor determinări : „rigoarea, inspiraţia, reflecţia". Programul P.C.R. de făurire a societăţii socialiste multilateral dezvoltate şi înaintare a României spre comunism caracterizează învăţămîntul drept **„. . . factor de bază al progresului general al societăţii".**

Autorii **B. Grigoriu, O. Şafran** realizează o sinteză a unor puncte de vedere „înnoitoare" în literatura didactică, se opresc asupra procesului complex, caracterizat prin **„tendinţa de a se face o joncţiune între punctele de vedere noi şi îndrăzneţe cu adevărurile pedagogiei tradiţionale" ;** e un proces al desprinderii de tipare. În opoziţie cu şcoala tradiţională care, neglijînd acţiunea directă asupra obiectelor şi fenomenelor, cultiva învăţarea „mediată prin limbaj", noua tehnologie didactică stimulează gîndirea creatoare, tendinţa de „manifestare", „independentă" în rezolvarea unor situaţii problematice.

Pline de învăţăminte, care îndeamnă la reflecţie şi opţiuni, sînt capitolele „Coordonate ale actului cunoaşterii configurat de didactica modernă", „Subiect şi obiect în actul pedagogic". Omul de la catedră săvîrşeşte o muncă de creaţie ; pregătirea lecţiei impune acestuia – se arată în lucrare – să gîndească, să facă delimitări între modern şi aparent modern, între ce e desuet şi ce poate fi valorificat din didactica tradiţională.

O sarcină principală constă în modelarea personalităţii elevului. Acesta trebuie convins că a învăţa nu înseamnă a-ţi însuşi cunoştinţele prin memorare, ci **„a cunoaşte** însăşi **ştiinţa cu logica, cu metodele ei".** Orientarea învăţămîntului nostru, în sensul formării la elevi a concepţiei ştiinţifice despre lume, oferă acestora **„posibilitatea de a se integra în epoca lor, le oferă răspunsuri la întrebări fireşti în perioada . . . făuririi idealurilor, ridicîndu-i pe o treaptă superioară a conştientizării raporturilor lor cu societatea"** p. 62). Asupra acestui corolar al educaţiei intelectuale, formarea concepţiei ştiinţifice despre lume, am fi aşteptat o dezbatere mai amplă.

MARIUS TERCHILĂ

Ion Frumosu

(Condeier țăran din Banat)

MASĂ DE SCRIS

Șuba-ntinsă la scuteală
Peste ierburi lin culcate...
Simt a gliei răveneală
Și sub inimă, și-n coate.

Cind deschid incet propisul
Curg pe foi desimi de grine —
Pin' se-nmoaie-n ginduri scrisul
Ca și-n lapte-un miez de piine.

Slova-și soarbe-ncet lumină
Și din zori — și din amurguri.
Știe brazda drept s-o țină
Din dedată cei cu pluguri,

Și din muguri grași de soare
Gustă zarea primăverii...
Macii-n purpuri și-i infloare
Printre brume-și coace merii —

Și-și culege-n tihnă viață
Cu pămint amestecată.
Se vrea pururi — dimineață,
De inrourări cercată.

Șuba-ntinsă — cum aș vrea-o
După cruguri rinduită.
Masa mea de scris n-aș da-o
Nici pe-o masă lustruită.

AȘ VREA !

„Căci toți se nasc spre a muri,
Și mor spre a se naște"
EMINESCU

Versuri coapte-n rază de luceafăr
Strălucind pe culmi de poezie...
Oare, adevărul — din geneze teafăr,
Va ingădui așa să fie ?

Vieții nu-i mai cer răspuns. Chemarea
Lutului — e gata s-o asculte.
Dar atunci cind ispitește intrebarea
Ginduri ispitite vreau mai multe.

Deci, să fiu mai indrăzneț o leacă
In a mă tocmi cu veșnicia :
„— Să mă nasc din nou ? Aș vrea.
Dar numai dacă
Și atunci mă nasc in România !"

RESEMNARE

Știu ca n-am să pot vreodată
Azvirli cu vorbe-n slavă,
Ca să-mi pice-n tilc schimbată
Sub condei muiat in lavă.

Stele coapte-n spuza lunii
Știu că n-am să pot astringe,
Să le-acăț pe raze-n funii
Printre sori spălați cu singe.

Putregai, cenușă, oase,
— Citeodată transparente—
N-or putea un stih să-mi coase-n
Ața noilor curente.

Pentru oase din morminte
Și frumuseți din putregaiuri,
N-aș putea găsi cuvinte
De-aș cunoaște șapte graiuri !

...Eu vreau soare, vreau lut reavăn,
Vreau izvoare nreacurate,
Și nu-i chip să fac vreo treabă-n
Ape-anume tulburate,

Deci, poet să imi mai zică
Doar ortaci de pe ogoare
Cit n-oi ști — la o adică,
S-aprind ziua-n felinare.

LUMINI

Despre lumini, bunicul — mai multe vrind să știu,
Imi povestea adesea de-opaițul vremii lui
Și-mi fericea pruncia, văzindu-mă cum scriu
Și cum citesc sub zarea lămpașului din cui.

Cică opaițu-acela ardea de tot in silă :
Din mistuiri de-oloiuri stricat, mirositoare,
Sleit sugeau lumina, răsucuri de feștilă —
Strivind-o-n slin de umbre ciudat tremurătoare.

Eu astăzi scriu la becul cu suta lui de vați,
Prin imbicseli de visuri opaițul năzărindu-l.
Și-un gind mi-e tilc lămpașul din anii depărtați :
Sub el scriam și-acuma, de nu-l stingea Partidul !

Francisc Vinganu

COASA

Mamei mele

Simt mirosul de spirală,
prin incolțirea firului de griu,
zburdalnic crescut in adierea lanului.
Aud vintul ce transformă-n valuri
spațiul intreg legănat,
coasa care-și cheamă oglinda din iarbă,
pentru găteala secerișului
la care va fi lăutar
și fată la horă,
ținută de miinile tari ale flăcăilor,
care, după o vară,
o vor lăsa
incă un an la odihnă.

SECERĂTORII

Cimpia,
imbrăcată
in frumoasă recoltă,
și-a chemat secerătorii,
cu soarele bronzat
pe față și
le-a pus o piine,
pe care au ingenunchiat
să-și bea vinul
inainte de horă.

MULȚUMIRI

Toamna a pregătit serbarea
recoltei, adunate
cu ulcioare pline
de must dulce și roșu vin.
Am ridicat ulciorul
cu sete și am băut cu bucurie.
In semn de mulțumire,
am aruncat pămintului
bănuții semințelor de rod.

Marginalii

Dimensiuni ale dorului

Psihologii cunosc astăzi destul de bine structura „nivelică" și dinamică a sufletului care, eliberat de imperativul despotic al instinctului, se deschide spre lume și trăiește nemijlocit lumea ca ființă „afectivă" în primul rînd, ca ființă „imaginară" apoi, și-n cele din urmă ca ființă „rațională", viața psihică fiind o perpetuă devenire și decantare a instinctualității brute, îmblînzite la căldura afectivității, îmbogățite fundamental în imperiul imaginarului și transfigurate, în cele din urmă, de luciditatea rațiunii.

„Instinctualitatea" este o lume psihică rudimentară, supusă unor legi specifice, cu funcționalitate riguroasă și liniară. Această lume, care domina într-un străfund de vreme viața necuvîntătoarelor a fost dislocată și deschisă expresiv de (și spre) „afectivitatea" ce a luat-o în stăpînire, croindu-i alte hotare și alt ritm existențial. Afectivitatea unifică ființa bio-instinctuală cu lumea, exprimînd plastic nemijlocita lor unitate ; dar afectivitatea este la rîndul ei, un ținut psihic mărginit fiind incapabilă de „a diferenția" un obiect al naturii de altul, fiind incapabilă chiar de a se diferenția pe sine de obiectele naturii. Ea sfîrșește, la un moment dat, pășind dincolo de sine și preschimbîndu-se-n „imaginarul" care va deosebi un obiect al lumii de altul, „diferențierea" fiind însă primitivă și obscură, guvernată de forme și simboluri arhaice, adevărate puncte și repere în negura ce desparte, totuși, psihismul de lume, recunoscîndu-i autonomia. Imaginarul este aproximativ și vag, la rîndu-i, față de „rațiunea" care, la celălalt pol al ființei umane, se instaurează definitiv și dominant, preluînd destinul subordonat acum ei.

Dar psihismul nu se reduce la rațiune, așa după cum nu se reduce la vreuna din „sferele" nivelice subordonate ei ; el este, mai curînd, o continuă „înălțare" sau o continuă „devenire instinctual — afectiv — imaginar — rațională" : instinctualitatea „își varsă energia" în vatra afectivității și se preschimbă-n afectivitatea care, la rîndul ei se deschide spre imaginar și-l umple cu magma unificatoare, pentru ca imaginarul să faciliteze neînchipuit de mult mișcarea plină (acum) de fantezie a gîndirii lucide.

„Sentimentul" este una din formele elaborate pe care le acceptă afectivitatea în și prin trecerea ei transformată la rațiune. El este „mai mult decît afectivitate", dar „mai puțin decît cuget" ; el este, ca să ne exprimăm astfel, „gîndul afectiv" sau „afectivitatea refugiată-n împărăția gîndului". Desprins de lumea brută a afectivității, sentimentul păstrează căldura ei originară, înnobilînd-o cu vestmîntul abia conturat al gîndului diferențiat.

Am pomenit aceste noțiuni elementare de psihologie pentru a înțelege mai bine natura și dimensiunile sufletești ale dorului. Dorul este sentiment, mai curînd decît afectivitate rudimentară sau gînd ; izvorînd din vatra afectivității, el păstrează dogoarea ei primordială, dar alunecă pe nesimțite spre gîndul care-l va cuprinde, în cele din urmă, și care-l va transpune în propria lui formă. Dorul constituie, după cum bine se știe, unul din „tiparele" definitorii și originale ale spritualității noastre (și nu întîmplător a fost propus spre a ne reprezenta în dicționarul internațional de termeni literari întocmit de U.N.E.S.C.O.). Născut din b u c u r i e (unii autori preferă termenul „plăcere", dar sîntem mai aproape, credem, prin „bucurie" de sentiment decît prin „plăcerea" care aparține, în mare măsură, sferei instinctuale și durere, el stă „în cumpăna" acestor „contrarii" sufletești pe care le conduce și le împlinește. Bucuria dorului nu se pierde în frenezia inconștientă a exaltării ; stăpînindu-și zbaterea, ea se înalță cu luare aminte, demnă și reținută în arderea ce poartă cu sine negura durerii. La rîndul ei, durerea dorului nu amorțește în zădărnicia plîngerii, ci se amestecă, imperceptibil, cu scînteia bucuriei, preschimbîndu-se în „dorința" ce făgăduiește un nou și neașteptat orizont.

Tihna sufletului nostru ascunde de cele mai multe ori acea neliniște frămîntîndă care alunecă de la sine și cheamă. Sentimentele sînt dozate și echilibrate parcă numai spre a-și putea părăsi mai lesne matca originară, numai spre a se putea schimba nestînjenit. Descumpănirea lor, fragilă, își are originea în vatra fundamentală a dorului ce strînge sentimentele originare ca într-un mănunchi, pentru a le descătușa în clipa următoare și pentru a veghea libera lor articulare și transformare.

Dorul este, de fapt, m i ș c a r e a intimă și liberă a ființei noastre spre nesfîrșitul ei adevăr : mișcarea legată în vatra afectivității și prelungită pînă la culmea gîndirii lucide și revelatoare. Ivit din bucurie și durere deopotrivă, dorul înalță deasupra lor, își schimbă haina și substanța și devine „cuget". El arde, se metamorfozează și se ridică impetuos spre (și în) albia de lumină a gîndului, purtîndu-ne ființa pe calea devenirii. Puterea lui este însăși puterea lumii care se dezvăluie pe sine și se autocunoaște, glăsuind odată cu și prin cuvîntul nostru.

CORNELIU MIRCEA

Mărturii

Olimpiu Boitoș

(II)

Umbra lui Ion Clopoțel la Societatea de mîine, cu un pas în urma lui Ion Chinezu, la Gînd românesc, secundul lui Victor Papilian la Luceafărul, seria refugiului de la Sibiu, Olimpiu Boitoș, fie că a lucrat la Astra, fie la Transilvania, a fost mereu vioara a doua, în orice conclav literar. Sînt nume în aria spiritualității omenești în care distingi cu greu fascinația persoanei de valoarea operei dăruite. Lipsa de ornamente ostentative, de malițía curentă a notarilor literari, cu o îngîndurare care exclude agresivitatea de savant, opera critică a lui Olimpiu Boitoș nu este străină de o erudiție intenționat camuflată în caligrafia frazei clasice. Această calitate a scrisului său n-a putut trece neobservată de către esteticienii, istoricii literari și cronicarii evenimentelor literare ai timpului său.

Primul lui exeget rămîne prof. univ. Liviu Rusu care, în Națiunea română din Cluj-Napoca, în mai 1927, cu exigența-i recunoscută, remarcă tonul grav, obiectiv și documentat al studiilor sale, iar **Nicolae Iorga, în același an, folosind paginile de la Revista de istorie, salută în autorul studiului despre Slavici la Tribuna din Sibiu,** ca pe un „îndreptățit istoric literar să se ocupe, cu severitatea unui tribun, de marii noștri clasici. Olimpiu Boitoș vădește o mare disponibilitate de investigație documentară și o reală vocație de restituire a unei opere literare, precis și sobru reconstituită". **N. N. Condeescu, în Revue critique d'istoire et de litterature, Paris — 1930, îl prezintă pe Olimpiu Boitoș ca :** „un istoric literar documentat și surprinzător de suplu în aprecierea actului de creație literară". **B. Munteanu în l'Europe centrale, Praga 1930, crede că :** „Olimpiu Boitoș ne îndreptățește să sperăm că istoria literară și-a cîștigat un interpret dotat nu numai cu talent ci și cu un calm indispensabil unui judecător al actului cultural, care îl ajută să convingă pe cititorul de specialitate de perenitatea punctelor sale de vedere". **C. D. Fortunescu, în Arhivele Olteniei din 1931, îl socotește pe Boitoș alături de Breazu :** „un devotat adevărului exprimat concis și sever cu permanenta grijă să nu-i scape nici un detaliu în plus sau în minus".

Deși prieteni, cultivînd același gen literar, Ion Breazu izbutește în studiul său despre Olimpiu Boitoș, apărut în Societatea de mîine a lui Ion Clopoțel, numărul 6 din 1932, să se detașeze de tămîierile sacrosante la modă. Menținîndu-se pe o poziție de obiectivitate, neîntinată de compromisuri, dînd cuvîntului său o legalizare autentică, Ion Breazu pătrunde în substanța lucrărilor lui Boitoș, cu puterea de a se detașa de onomasticile critice, întîlnite la cronicarii de manual școlar. Uneori fraza lui Olimpiu Boitoș este de o lapidaritate plastică, alteori de o rezonanță de schivnic.

Am participat împreună, încă de la înființarea Asociației scriitorilor români din Ardeal (1936), la nesfîrșitele șezători literare, fie de la Tîrgu Mureș, Arad, Timișoara, Sibiu, Lugoj, Reghin, Abrud etc. încît l-am cunoscut, l-am prețuit și l-am respectat pentru modestia sa și pentru darul său de a conferi, discret, alături de Victor Papilian, manifestărilor noastre un plus de profunzime. Pentru că, mergînd de mînă cu obiectivitatea, el și Papilian și Paul Constant făceau ca sălile să fie neîncăpătoare la șezătorile noastre literare. Cine-l cunoștea pe George Popa, Dimitrie Danciu, Vasile Netea, George Pascu, V. Copilu Cheatru ș.a., la vîrsta la care abia le picase cașul de la gură ? Cu toate acestea, Olimpiu Boitoș, așa cum avea să afirme G. Pascu în Revista critică, din Iași nr. 2—3—1932, „...Rar am întîlnit un istoric literar, dublat de un pregnant spirit critic, mai pregătit și mai dispus să întindă mîna tinerelor talente, pe care le promovează, discret, fără ostentație".

Dimitrie Danciu, în Gazeta ilustrată, nr. 1—2 din 1941, lărgește aria cunoașterii lui Boitoș, scoțînd în evidență calitatea de cronicar dramatic „a acestui scriitor care știe să citească fiecare gest al interpretului, să-i guste tăcerile dintre cuvinte și să-i aprecieze locul pe scenă, cu precizia pe care ți-o dă competența și mai ales respectul față de adevăr : adevărul artistic !". Poetul Aurel Marin în Comentarii critice, Brașov 1942, stăruie asupra operei lui Olimpiu Boitoș, cu respectul învățăcelului față de discipolul său.

Intr-o frază pe care a dorit-o xilografiată, semnatarul acestor rînduri, scrie în Detunata nr. 23 din anul 1943, că : „Olimpiu Boitoș a rămas departe de acele moaște literare scoase la întrunirile publice, ca fanfara militară la paradă, continuîndu-și munca de restaurator al scripturilor române, într-un anonimat cu atît mai superb, cu cît nu există critic, cu ținută prezidențială, care să nu ciugulească din munca lui, fără ca măcar să-i mulțumească, citîndu-l undeva la subsol !".

Olimpiu Boitoș rămîne, prin toată opera sa, un istoric literar prob, un cronicar consecvent al actului cultural și un prieten al tinerilor pe care i-a sprijinit din banca a doua, cu stăruință și pricepere.

V. COPILU CHEATRĂ

Televiziune

DUMINICĂ, 12 septembrie

8,30 Avanpremiera zilei. 8,40 Tot înainte ! 9,35 Blîndul Ben. 10,00 Viața satului. 11,40 Festivalul internațional „George Enescu", ed. a VII-a. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. 13,05 Album duminical. La ora 14,00 fotbal : Sport Club Bacău — Corvinul Hunedoara. 15,50 Ce vrăji a mai făcut nevasta mea. 16,50 Din tainele mărilor. Episodul X. Insula elefanților de mare. 17,40 Drum de glorii. 19,00 Micul ecran pentru cei mici. 19,30 Telejurnal. 20,00 Vizita președintelui Nicolae Ceaușescu în R.S.F. Iugoslavia. 20,30 Film artistic : „Pe aici nu se trece". 23,05 24 de ore. Sport.

LUNI, 13 septembrie

16,00 Teleșcoală. 16,30 Emisiune în limba maghiară. 19,05 Agenda festivalului internațional „George Enescu". 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Baladă pentru acest pămînt. 20,20 Melodii, obiceiuri și jocuri populare. 20,40 Să trăim și să muncim în chip comunist. 21,10 Cel mai bun continuă ! 21,55 Festivalul internațional „Sopot 1976". 22,10 24 de ore.

MARȚI, 14 septembrie

9,00 Teleșcoală. 10,00 Film : „Pe aici nu se trece" (rel.). 16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limbă franceză. 17,05 Mult e dulce... Latinitatea limbii române. 17,25 Roman-foileton : Țăranii" (X). 18,25 Lecții Tv pentru lucrătorii din agricultură. 18,55 Telecronică pentru pionieri. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Reflector. 20,25 Seară de teatru. 21,55 Țara mea. Mic concert de muzică românească. 22,10 24 de ore.

MIERCURI, 15 septembrie

9,00 Teleșcoală. 11,05 Să trăim și să muncim în chip comunist. 16,00 Fotbal : Dinamo București — A.C. Milan. Cupa U.E.F.A. 17,50 In lumea lui Brâncuși. 18,50 Tribuna Tv. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Inceput de an școlar. 20,50 Telecinemateca : Delict din dragoste. 22,10 24 de ore.

JOI, 16 septembrie

16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limbă germană. 17,15 La volan. 17,25 Ateneu popular Tv. 18,05 Festivalul „George Enescu". 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Omul de lîngă tine. 21,05 Cadran mondial. 21,30 Magazin cultural-artistic Tv. 22,10 24 de ore.

VINERI, 17 septembrie

16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limbă engleză. 17,00 Emisiune în limba germană. 19,00 Din viața plantelor și animalelor. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Mai aveți o întrebare ? 21,05 Porțile orașului. 21,25 Selecțiuni din opera „Tosca". 22,10 24 de ore.

SIMBĂTĂ, 18 septembrie

10,00 O viață pentru o idee. Nicolae Teclu. 10,30 Telecinemateca (rel.). 11,50 Festivalul „George Enescu".13,40 Simfonia în alb. 14,10 Magazin sportiv. 15,30 Refrene lirice. 16,10 Vîrstele peliculei. 17,30 Săptămîna Crucii Roșii. 17,45 Club T. 18,45 Studioul de poezie. 19,05 Heidi. 19,30 Telejurnal. 20,00 Față în față. 20,15 Teleenciclopedia. 21,10 Dosarele Rockford. 22,00 24 de ore. Sport. 22,20 Divertisment realizat de Televiziunea italiană.

Televiziune

Mircea Șerbănescu

TREI SCHIȚE

LA RĂSPÎNTIE

Mi-e dor de Andrei. Fără emfază și fără exagerare. L-aș mai vrea alături ca și atunci, cu mulți ani în urmă, într-acel septembrie prăfos și dramatic, cînd l-am urmat fără să șovăi, numai ce mi-a spus — „Hai cu mine". Mă așteptase în zori la poarta întreprinderii, zgribulit și nerăbdător, cu o hotărîre luată și în numele meu, așa cum se mai întîmplase între noi — astăzi n-o să lucrăm, avem altceva de făcut. Zilele toate stăteau sub amenințarea unei cozi de foc din ampla retragere hitleristă ; primejduit, orașul aștepta amorțit. În mare, aveam ideie de ce ne amenință, dar pe drum, în cuvinte puține, după obicei, Andrei mă puse la curent cu situația, așa cum era ea în acea dimineață.

Urma să facem parte dintr-un detașament, îmi spunea Andrei, te sperie ? Nu-mi puteam da seama, fapt este că îl urmam în afara propriilor mele temeri. Mă îngrijora disproporția, trăită afectiv și direct, pe care o observam la fiecare pas între noi, o mînă de tineri fără armata făcută, foarte puțini la număr, un biet grup firav, în comparație cu cei cu care ne încrucișarăm o vreme și aveau evident altă cale.

Sub conducerea lui Andrei ne distanțam spre pustiul și tăcerea amenințătoare dinaintea noastră. Orașul ne lăsa cale liberă, retrăgîndu-se sfios și amorf sub soarele placid care abia răsărea. Ni se înfățișa ca un vid, dincolo de porțile ferecate și de obloanele coborîte peste ochii ferestrelor. Din direcția înaintării noastre, ecoul unor împușcături și al exploziilor, ne avertiza. Acolo era frontul.

De mai multe ori mi se muiaseră genunchii și îmi tremuraseră picioarele măsurînd ceea ce lăsam în urmă și ceea ce ne aștepta. Nu-mi luam ochii de la prietenul meu cel mai bun. Andrei. Mergea înaintea noastră fără să tremure, numai cu linia umerilor dreaptă și puțin mai rigidă decît s-ar fi cuvenit. Nu se putea să nu își dea seama, să nu simtă, să nu audă, unda de șovăială din mersul nostru, nu, nu se putea. Eram de partea lui, convins că și pe el îl macină ezitarea, din ce în ce mai lesne de deslușit în mijlocul liniștii înspăimîntate a străzii cu desăvîrșire pustii. L-am simțit trăgînd cu urechea, dar nu se opri decît cînd am ajuns la răspîntie. A ridicat mîna în semn de comandă.

Retrăiesc răspîntia. În dreapta se deschidea un drum care știam că duce direct la gară. Eschivarea devenea astfel posibilă. Înaintea noastră era doar lupta, amenințarea morții. Teribilă răspîntie ! Așteptă tăcută și aridă să scape de noi, rămînînd pentru mine ca o amintire împovărătoare. Știu exact unde se află și azi mica piațetă, într-o parte cu o pompă de benzină, dar alt nume nu i-am putut da niciodată. Pentru mine a rămas numai **Răspîntia**. Aici ne-a oprit Andrei. Cred că deliberat. Dar n-am înțeles de la început. A făcut-o nu ca un comandant militar. Nici n-avea cum s-o facă astfel, căci era neinstruit, nu făcuse armata. Ne-a spus numai așa : la stați. Să răsuflăm. Să fumăm o țigară.

A întins fiecăruia pachetul, îmbiindu-i și pe nefumători. Eu nu obișnuiam țigara. Am luat totuși una, am aprins-o și am tușit revoltător de strident în tăcerea deprimantă din jur. Andrei a profitat de ocazie ca să privească pe fiecare drept în ochi. Pătrunzător, fără ascunziș. Nimeni nu-l trimisese pe el încoace, nu-l silise nici un „ordin de chemare" și nici o lege alta decît a conștiinței lui. Pe cînd rostea vorbe dintr-astea, fața lui părea mai slabă decît oricînd și buzele mai uscate și mai zgrunțuroase, peste care în zadar își trecea limba ca iasca. Nu ne ascundea gravitatea situației. Oricine poate alege, acum și aici, drumul spre gară. Sau drumul cel drept, înainte. El nu voia să influențeze pe nimeni. Nu stăruia în nici un fel.

Se va întoarce cu spatele pînă ce-și termină țigara și nu se va uita înapoi cînd va da comanda să continuăm. Fumul suia incert dintre noi. Eram la răspîntie și așteptam comanda de pornire. Andrei n-a avut puterea să pronunțe nici un cuvînt, după ce a aruncat departe de el chiștocul țigării fumate pînă la refuz. A ridicat numai brațul, făcînd mut gestul elocvent de a porni. Și am pornit. După el. Înainte.

GOANA

Nu mai știa : trebuia să ajungă în gară, sau ajunsese și trecuse de ea neputînd să se oprească, deși reținea o senzație de galbenă geană de lumină, zbătîndu-se neliniștit și dispărînd iute ; în adevăr, nu mai știa dacă mai avea de gonit sau făcea un efort zadarnic și dacă nu cumva în vijiitul năprasnic al furtunii nu se insinuaseră și cîteva cuvinte omenești strecurate parcă printr-o sită deasă, nu mai știa în adevăr, poate că ajunsese în gară și izbutise să oprească trenul în pragul dezastrului și în acest caz de ce alerga încă și de ce continua să se împiedice de traverse, izbindu-se de tot felul de obstacole care-i răneau mîinile lemnoase, insensibile acum la orice durere ?

Își aducea aminte ca de un fapt de demult cum șovăise să pornească prin ploaia năprasnică. Sub streașina casei făcuse un scurt popas cît să își aprindă o țigară și să măsoare intensitatea ploii și densitatea întunericului, oftase cu gîndul la datorie — datoria înainte de toate — și apoi se avîntase, furtuna lovindu-se de la început de el ca un animal viu, scăpat din cușcă. Ploaia se revărsa bolovănos, îi tăia respirația, îi înneca ochii. Și în zadar își trecea peste obraz mîneca uniformei ; stofa udă îi zgîria fața.

Efortul lui era de a se strecura, de a profita de fiecare fisură a elementelor deslănțuite, de a nu se pierde de drumul cunoscut, prieten pînă atunci, apucat acum de-o potrivnicie fără înțeles. I se repezea în față, lătrînd și încercîndu-și colții de dulău întărîtat, apoi fugea într-o parte și în alta, îl pîndea, îl făcea să se poticnească, să piardă direcția. Intenția lui fusese să nu treacă dincolo de podeț. Nici nu trecuse. La podeț începuse chinul acesta cumplit. Efortul de a ajunge undeva cu orice preț și în cel mai scurt timp.

Gonea pe drumul vremelnic îndușmănit de vijelie, trebuind să ajungă neapărat undeva, în ciuda piedicilor, a izbiturilor peste picioare, a alunecatului repetat și primejdios. De multe ori, sprijinindu-se în mîini, julindu-și pielea palmelor, dar ridicîndu-se de fiecare dată, continuînd, continuînd din răsputeri. I se tăia răsuflarea, gîfîia, aerul intra anevoie și îl frigea, dar nu avea voie să se oprească, nu, cu nici un chip, nu trebuia să se oprească, nu avea voie, și nici să se recunoască învins, nu să nu se recunoască, oricît ar fi urlat vijelia ca o haită de lupi, alungîndu-l din urmă, sau pîndindu-l din față. Era silit să își adune rămășițele de putere, căci îl alunga mereu amintirea golului căscat între șinele de cale ferată, acolo unde ar fi trebuit să fie podețul și nu mai era.

De atunci alerga, alerga. Nu-i trebuise decît o clipă ca să își dea seama și să priceapă realitatea primejdioasă, consecințele ei nefaste, fusese o singură clipă cînd nu știuse ce are de făcut, cu umerii zgîlțîiți de un fel de furie disperată, neputincioasă. Se lăsase în patru labe pe marginea hăului, mai înainte de a ști că e un hău, uitîndu-se, voind să afle, să se convingă, să priceapă, pipăind și nevenindu-i să creadă, mirîndu-se că primește în obraji furia apelor pulverizată și consistentă ca nisipul și pietrișul. Îl amenințase să îl absoarbă dacă s-ar fi aplecat mai mult. Și atunci știuse. Se ridicase. O luase la goană, la goană. Gonea.

Întîi alergase cu sistem, din traversă în traversă, cîntărindu-și puterile ; apoi, cu gîndul la tren, pierduse ritmul, împiedecîndu-se și aproape prăbușindu-se, continuînd cu trupul frînt și cu capul înșurubat înainte. Vîntul îi luase chipiul. Apoi, cum el era descheiat la veston, pieptul îi înghețase, străpuns de cuțitele vîntului, dar el nu înceta să se repeadă cu capul de-a dreptul în clocotul negru dinainte, gonind, mereu gonind, într-una gonind, chiar și după ce avu impresia că a lăsat în urmă geana galbenă de lumină și vocile cu greu strecurate ca prin sită, și chiar dincolo de acea senzație de dulce legănare, cînd trupul amorțit părea purtat de alții. Continua să gonească și după ce avu senzația unei orbitoare lumini albe năpustită asupra sa ca un jet neverosimil, ceva foarte puternic care îi rănea ochii, pe cînd el nu se putea opri, nu se putea opri din goana aceea teribilă prin beznă și vijelie, conștient că are de ajuns undeva, acolo urmînd să dea semnalul de alarmă și să salveze vieți omenești, dar unde ? și de ce nu mai ajungea ? Unde trebuia să ajungă, unde ?

Astfel că nu contenea să gonească, să gonească, să gonească...

ÎN BĂTAIA VÎNTULUI

Nu știu cum s-a întîmplat. Intrasem într-o doară. Poate îmbiat de titlul orchestrei scris pe afiș cu litere mari, voit strîmbe, asimetrice. „Ciclon", izbutisem să descifrez și acum voiam să văd cum arată „ciclonul ăsta". Așa că am luat-o agale, cu mîinile în buzunare, voit indiferent, cu umerii ridicați. mai degrabă cu gîndul să arunc o privire și să plec. Mă consideram blazat, în orice caz nu prea surprins de performanțele orchestrei.

Oprit lîngă ușă, am ascultat și am privit. Era întocmai așa cum mă așteptam. Pe scenă, frămîntarea exagerată a băieților cu ghitare electrice, în sală învălmășeala tinerilor dansatori și totul învăluit în lumina albăstrie. Prin apropiere de mine se tot fîțîiau doi flăcăi cu banderolă pe braț. Șușoteau și mă priveau pe furiș, însă, semnificativ. Am încercat zadarnic să mă fac că nu-i văd ; insistența lor mă sîcîia.

Am hotărît să plec. Mă răsucisem, apucînd-o spre ieșire. Poate că și apucasem să fac vreo doi pași într-acolo, nu mai știu exact ; fapt este că m-am pomenit învăluit de-un grup de dansatori. Băieții și fetele se mlădiau în ritm și mă priveau cu prietenie — mi s-a părut mie —, pe cînd eu voiam să mă dumiresc cum de ajunsesem între ei, cînd de fapt o luasem spre ușă și de ce să se poarte așa de familiar cu mine ? O fată mă apostrofă chiar atunci : Nu dansez cu ei ?

Ei, asta-i ! M-am stropșit către mine, înțepenindu-mă în proprii umeri ca într-o ușă închisă, inciudat că în loc să plec rămîneam. Mi s-a părut că mi-am auzit numele și lîngă el ceva ce putea să însemne — „ăla noul". Venisem de puțină vreme în întreprindere și mai păstram distanțele. Nu mă „integram", mi se spunea, ceea ce acum mă făcea să mă străduiesc. Felul lor de a fi îmi topea timiditatea și rezervele, deși nu și înclinația spre singurătate.

Mai eram crispat, cînd am început să dansez și eu. În fața mea o fată. Nu știam dacă era aceeași care mă întrebase mai înainte dacă nu dansez. Avea fața îmbujorată și îmi adresa un zîmbet încurajator. Cum o cheamă, am voit să știu și cred că mi-a spus un nume. Amalia, poate. Apoi a răsărit alta. Parcă Ibike — așa am înțeles cînd am întrebat-o. Cum a spus ? am stăruit, dar puțin prea tîrziu și puțin prea încet. Am mai dansat și cu Grete și cu Anișoara. Una îmi rîse cu strungăreață, cealaltă avea o frunte albă și lucioasă ca o petală de crin. Dar n-aș fi știut să precizez care purta breton întunecat și care avea părul luminos ca razele de soare. Care să fi fost Anișoara și care Ibike. Ibike, dacă am înțeles bine. Habar nu aveam !

Cu băieții se întîmpla aproximativ același lucru, nu mă puteam descurca cu numele lor. Deși, cînd a fost să plecăm, am participat laolaltă cu ei la hotărîrea de a le conduce pe fete la cămin. Afară vremea se stricase. Ne întîmpină vîntul stîrnit, izbindu-ne neprietenos în obraji, șuierînd pe deasupra capetelor noastre. Fetele, care o luaseră cîțiva pași înainte, se opriseră sub felinarul din stradă și ne așteptau. Nu știau încă dacă să își ia rămas bun de la noi. Cădea de sus asupra lor lumina albastră-spectrală a lampadarului înalt, pe cînd vîntul le obliga să își țină fustele cu mîinile și să se întoarcă în direcția de unde bătea vîntul. Părul le flutura ca fumul și rochițele li se lipeau de trup. Rîdeau, cum numai fetele știu să o facă uneori.

Mie mi s-au oprit ochii asupra celei în alb. În bătaia aspră pînza rochiei palpita, dînd viață fiecărei cute a corpului încordat și frumos. Aripile invizibile ale vîntului îi loveau obrajii și ea își mijea ochii cu o expresie de emoție și neliniște sublimă. Era de o stranie frumusețe cu părul răsfirat și cu fața împinsă înainte sfidător, iar pe mine nu mă mai interesa nimic în afară de fata care semăna izbitor cu o statuie a cutezanței. Totul în jurul meu se spulberase, fetele, băieții ceilalți, vîntul îi risipise ca pe niște alcătuiri firave, părelnice ; nu rămăsese decît o singură fată și de ea aș fi vrut să mă apropii, dar să mă apropii cu grijă, atent la fiecare pas pe care-l fac, și să-i spun pe nume.

Să-i spun pe nume mai întîi. Dar care nume să fi rostit ? Îmi încordam memoria să-mi dau seama. Cu toate că vîntul neliniștea cu fiecare bătaie a sa grupul. Aș fi strigat... Dar cum să strig ? Amalia ? Sau Grete ? Sau Ibike ?

Poate Anișoara ?

Dedicații

CEZAR BALTAG

Singele perfecțiunii
Porii spațiului il cheamă.
Sfera, aliaj fierbinte,
De cunoaștere și teamă.

Te proclamă spuma lunii,
Tinăr prinț al căutării,
Să dezlegi pe uragane
Starea din corali a mării.

Cind talazu-și culcă timpla
Pe sticloase blăni de vidră,
Nesperata nepăsare
Mișcă sorii din clepsidră.

Lingă nașterile frunzei
Piatra de tăceri se spală.
Trec nisipuri mișcătoare,
Din vocală in vocală.

Anotimpurile suie
Prin secundele abrupte.
Timpla, ne-ncetind să creadă,
Ochiul ne-ncetind să lupte !

DAMIAN URECHE

Vocația moralistului

Aflat la a treia sa carte (**Misiunea „Labirint", Editura Facla, 1976**), **Ion Căpeți** ni se relevă ca un autor înclinat mai curînd către dezvăluirea resorturilor intim-morale ale gestului uman ; vrem a spune, cu alte cuvinte, că întreaga încărcătură emoțional-estetică a prozei sale pornește mai întîi din frumusețea morală a gestului uman și abia mai apoi dintr-o construcție deliberat „frumoasă" a textului. Autorul are deci, cum am mai afirmat și în alte rînduri, vocație de moralist. Astfel încît, pînă și în ultima sa carte, de factură polițistă, în care datele problemei sînt puse tranșant încă de la început, — grija autorului rămîne totuși aceea de a urmări capacitatea eroilor săi în a se autoevalua moral în funcție de avansarea în „misiune", în funcție deci de confruntarea acestora cu „negativul" calităților lor de oameni, care luptă sub steagul binelui și al dreptății sociale. Că, în acest caz, romanul, (Misiunea „Labirint") ia o formă oarecum hibridă — aceasta e o chestiune de teorie, discutabilă deci, asupra romanului polițist în general, dar care, în acest caz, interesează mai puțin.

Acțiunea romanului se petrece, ciudat, la modul trecut, faptele esențiale ale narațiunii **s-au petrecut** deja, **Misiunea „Labirint"** însemnînd de fapt cartea ispășirii unor fapte, să le spunem senzaționale, la care nu am asistat. De aici, tonul oarecum reflexiv al povestirii într-un gen — polițist — de la care ne-am fi așteptat la un ritm trepidant al aventurii. Chiar „crimele" la care sîntem părtași rămîn între ghilimele (fie că sînt imaginate de erou sub influența impusă a drogului,fie amînate, fie, în sfîrșit, ratate).

În concluzie, cartea ne-a interesat prin capacitatea autorului ei de a creiona tipuri umane, de a ne releva caractere umane și, deopotrivă, de a fi știut să le confrunte în pagini de carte scrise cu nerv și cu un impecabil simț al proporțiilor.

ION DUMITRU TEODORESCU

Curier literar

Un fragment din eseul monografic „Fănuș Neagu sau regulile excepției" publică Marian Popa în revista **FAMILIA** (nr. 8) (partea a II-a), eseu care ne reamintește spiritul critic profund și exactitatea observației la criticul susnumit : „În sfîrșit (la Fănuș Neagu, n.n.), se dezvoltă concretul deformat în portret baroc. (...) Legăturile omului cu animalul capătă la prozator toate formele : comparații, asociații, determinări directe, simbioze. S-ar putea detecta urmele unei fiziognomii tradiționale și reflexele încă mai vechi ale unei concepții populare. (...) Relaționarea omului cu vegetalul este o altă permanență. (...) Celălalt nivel al comuniunii naturale angajează mineralul și chiar cosmicul. (...) Culoarea dominantă într-o perspectivă monocromativă a ficicului este **vinătul.** Poate mai mult o stare decît o culoare, determinînd proza de-a lungul timpului. (...) Personajul e individualizat fizic prin deformările amintite, sau „însemnat" în spiritul unei viziuni populare. (...) La femei elementele fizice sînt semne ale pasiunii, într-un figurativ stilizat popular. Sălbaticul e și aici tutelar. (...) O lege a prozei cere prezența unui singur portret, izolat sau nu în context funcționalizat într-un context limitat, vast sau indefinit. Modernizarea acestor condiții se manifestă în distribuția negrupată a detaliilor într-un context mai larg ; apoi, ele pot fi repetate, fără modificări. (...) O remarcabilă inovație constă însă în construcția de portrete ale aceluiași model din unghiuri diferite. (...) Da mai departe, se dau alte portrete, din perspectiva barocului".

Ovidiu Cotruș continuă excelentul studiu despre Mateiu I. Caragiale iar Henri Wald analizează în „Creierul și gîndirea" raportul dintre acestea. În sfîrșit, nu putem trece fără a consemna numele Carolinei Ilica care ne oferă o superbă poemă (Orgoliu) „către Afrodita". Și spune poeta : **„Nu te sfii, puternică zeiță / Cînd treci pe punțile timidității / În legănare, să mă pizmuiești !".**

În **ROMÂNIA LITERARĂ** (nr. 36) citim cu plăcere și surpriză un fragment de ciudate „Amintiri din copilărie" (din volumul „Cele patru anotimpuri") datorat poetei Ana Blandiana. Regăsim o sensibilitate bolnavă de ea însăși în efortul artistic de a se exprima, o lume stranie ca de aer, ce-și schimbă formele, o lume de miracole – aceste „Amintiri" ... !

Din revista **„TRANSILVANIA"** (nr. 8) reținem remarcabilele poeme ale lui Ștefan Aug. Doinaș : Nu jarul orb, Roiul, Amintirea poetului, Menirea poetului, Cîntare finului. Reproducem mai jos poema **Nu jarul orb : „Cu mir și spaimă se confirmă-n ape / sărutul fără guri o ! mult mai sfînt / e ceru-ntors din iezer mai aproape / azurul zării încreștet de vînt. / / Un gest – și toate cad. Arhitectura / iubirii e sfială. Virulent, / extirpă vocea harul, cum tinctura / tulpina literei pe-un pergament. / / Adaos, lumea tremură. Cu ochii / și-un simț suit la scara nimănui / ucid văzutele și scot din rochii / nu jarul orb, ci străvezimea lui.**

A. BALTHAZAR

Istorie literară

„ECLOGA" lui Dimitrie Teodori

Cu trei ani înainte de a se stabili în Lugoj (1846), actorul arădan Iosif Farkaș, organizatorul **„Societății românești cantatore teatrale"**, din care au făcut parte actorii „dilletanți" lugojeni, Vasile și Iuliana Brediceanu, George Seracin, Vasile Maniu și alții, în 1843, clericul Dimitrie Teodori își „întocmește" ecloga pe care o scrie în limba română cu litere chirilice.

Lucrarea autorului lugojean începe cu imaginea zorilor, soarele fiind ca „împăratul zilei", care împrăștie negura. O notă idilică, specifică poeziei pastorale naive, se desprinde din contextul primului cîntec (căci poema este împărțită în trei „cîntece", un „chor" și o „cîntare", ceea ce ne îndeamnă să acceptăm ideea că ecloga a avut în intenția autorului o destinație scenică) : **„păsările prin păduri cîntă frumos / . . . / prin munți căprioara sare /, la păstori cu desfătare se uită".** De la această atmosferă, în care „păstorul cel de pe munte îi fericit", unde „natura dă de prisosit", se trece la idilă. În contrast cu atmosfera relativ luminoasă și unitară a primului cîntec, al doilea cîntec al eclogăi este contradictoriu, morala creștină a „păcii cerești" și belșugului „turmei lînoase" și dulceața plaiului (simboluri ale abundenței) fiind invocate împotriva „sufletului scîrbit", a „patimei" și a „plăcerilor veninoase și stricăcioase" (confuzionismul ideatic fiind evident), căci, constată Dimitrie Teodori, „păcatul saltă și virtutea plînge".

Cîntecul al treilea este expresia triumfului binelui : **„Soarele cînd strălucește / Steaua cînd nădejdi ne dă / Cugete dulci el lățește / Și simțiri bune resfiră / În veac întreg în bine credicios / Relelor toate uricios".**

În partea intitulată „horul" al 4-lea, ecloga își dezvăluie caracterul programatic : **„Românimei / Și jertfă neamului / Noroc și gîntei / Pace sufletului / A lui mare bunătate / Și lumii toată dreptate / Inimi tinere o cîntă / Cu mulțumire sfîntă"**, ca în „cîntarea a 5-a", ea să omagieze pe împăratul Austriei, concesie de idei fortuită de condițiile politice ale vremii, cînd afirmarea ființei naționale a românilor era îngrădită de instituțiile Habsburgice.

Copia eclogăi, păstrată în Arhiva Muzeului de istorie din Lugoj – cu toate stîngăcia prozodică și de stil – atestă, pentru epoca în care a fost scrisă, năzuința firească și legitimă a românilor bănățeni de a-și avea literatura și teatrul lor, ca mijloace de emancipare și progres.

IOAN STRATAN

Plastica

Raluca Grigorcea

De mai bine de un an de zile, absolventa Institutului de arte plastice Nicolae Grigorescu, (clasa de artă decorativă), Raluca Grigorcea, se circumscrie unei sfere largi de participații – cu miniaturi grafice, cu desene compoziționale ilustrative, în principalele publicații de cultură ; numele tinerei plăsmuitoare de frumos își cîștigă cu rapiditate o frecvență calitativă în cadrul proaspetelor circuite de valori. Fire voluntară, deschisă spre modernitate, ea este încă de pe acum angajată într-o edificare decisă a stilului, cu marcaje și îndrăznețe volute, dobîndind – îndeosebi odată cu organizarea harnică a unor vernisaje personale –, acele valențe necesare ale depășirii „cotidianului" grafic sau decorațional cu intuiții de finalizare a unor lucrări în registre tematice de profunzime tinerească, independente, originale din punct de vedere conceptual. Justificarea discuției, atît pe plan estetic cît și într-o ordine a preferenței, din rîndurile actualului „contigent" debutativ în specialitate, vine fără îndoială la Raluca Grigorcea din înzestrările de excepție ale acesteia, din formula directă, sensibilizatoare a mesajului, din modul cum plasticiana înțelege să scoată în evidență elementele unor materii din care conglomerează cu o metodică „lipsită de prejudecăți" expresive tablouri. Ea întrebuințează astfel, „într-o euforie a obiectelor" – : metaloizi, mărgele, paiete, tutun, fire de beteală, lînă colorată, chibrituri, fulgi de polistiren, cioburi din globurile brazilor împodobiți pentru serbările anului nou, – într-o totalitate a imaginilor ce „prind ființă" pe suporturi de sticlă groasă și lemn, suporturi preparate cu un strat de ulei păstos fixator.

Pretextele generatoare sînt în evoluția Ralucăi Grigorcea, – cum e și firesc – determinate de impulsurile înflăcărate ale unor zile vitale, de rememorări ale unei copilării și adolescențe luminoase, în care stolurile de păsări, planarea ondulatorie a baloanelor, jocurile și dansul, ascensiunea construcțiilor se întrepătrund cu momentele de meditație într-o consonanță rodnică a ideilor.

ADRIAN BELDEANU

Etnologie

Costumul național

Se folosește adeseori formularea improprie „port (sau costum) național" pentru port (sau costum) popular ori tradițional. Etnologii au remarcat „unitatea în varietate" a costumului popular românesc, pe baza unui fond comun, pe de o parte, și a unor caracteristici specifice, locale, pe de altă parte. Folosirea sintagmei **port național** pentru **port popular** ar fi corectă, dacă am avea numai un singur tip de costum pe întreg cuprinsul țării.

Eroarea semnalată mai sus se augmentează, dacă avem în vedere că, în ultimul timp, etnologii disting un tip de „costum național" în cadrul portului tradițional. Această categorie de îmbrăcăminte s-a constituit datorită împrejurării că, în primele decenii ale secolului nostru, intelectualii, comercianții, meșteșugarii etc., români din Transilvania și Banat, și-au manifestat apartenența națională, purtînd „costume naționale" mai cu seamă la anumite festivități. Drept „modele" pentru acest tip de costum erau folosite, îndeosebi, unele variante de port tradițional din Muntenia. Fenomenul respectiv a primit amploare și datorită unor dascăli din mediul rural, din perioada interbelică (proveniți din unele zone etnografice de peste Carpați), care au organizat cercuri de artă populară, în care elevele își confecționau costume (fără a fi chiar reproduceri fidele), avînd modele din localitățile de baștină ale acestor învățători. Se cunosc cazuri cînd, în unele localități din Banat, acest nou „costum național" a înlocuit vechiul port local (de la acesta rămînînd doar opregele ; și ele, modificate). Generațiile de astăzi, din aceste sate, sînt de părere că acest costum este cel local, fiindcă „așa-l știu, cu ăsta s-au pomenit".

AUREL TURCUȘ

Arta amatoare

400 de montări coregrafice

Șase titluri de laureat, peste 400 de montări coregrafice în cei peste 25 de ani de activitate artistică a coregrafului **MILOSLAV TATARICI.** Cîteva cifre, suficiente, ca să ne introducă în palmaresul bogat al creației lui Miloslav Tatarici, veteran al mișcării artistice de amatori din județul Timiș. M. Tatarici a făcut parte din ansamblul artistic folcloric de amatori „Flacăra", în anul 1950. Își începe activitatea ca instructor de dansuri la Electrobanat Timișoara, aducînd pe scenă jocul popular bănățean.

„Activitatea artiștilor amatori, ne spune M. Tatarici, nu se deosebește, din punct de vedere al eficienței, sau al scopului final, de cea a profesioniștilor, deoarece ea rămîne aceeași artă militantă, pusă în slujba omului, iar prin sinceritatea și dăruirea tinerilor artiști amatori, aceasta devine un instrument deosebit de instructiv în educarea omului, în educarea gustului pentru frumos și util". În preocuparile și căutările sale au existat întotdeauna dansurile tematice, inspirate din multitudinea problematicii de azi, din frămîntările oamenilor în lupta lor pentru mai bine. După succesul repurtat cu formația de dansuri „Mîini de aur au sticlarii", a Întreprinderii de sticlă Tomești, obținînd titlul de laureat, M. Tatarici pregătește acum, cu același talentat colectiv, un alt dans cu temă, inspirat din activitatea profesională a sticlarilor din Tomești. Acest nou dans ne va aduce pe scenă motive și întîmplări ale vieții întreprinderii, fapte de producție. Se urmărește ca acest nou dans să fie ca o **scenă vie a vieții,** în așa fel încît fiecare sticlar să se recunoască și să trăiască momentele scenice respective .

EMIL ȘAIN

Orpheu

CIVILIZAȚIA SUNETULUI (I). A devenit magnetofonul instrument muzical ? Într-adevăr, el e folosit de muzica experimentală, dar nu la asta ne referim aci. Am cunoscut tineri care, aflîndu-se în posesia unui aparat de acest fel au renunțat să mai învețe a cînta la un instrument. În special noua manie a casetofoanelor pare a deforma gustul pentru sunetul „curat", emis în condiții superioare. Multă lume imprimă tot felul de muzică într-un mod aproximativ, se mulțumește cu o audiție hărșîită, de joasă fidelitate. Oricum, discul nu poate fi înlocuit de către banda magnetică, de această inflație a ei. Dar cîte formații vocal-instrumentale nu reprezintă un exemplu negativ prin vehicularea unui haos sonor ? Numărul mare de decibeli ai emisiei nu poate suplini frumusețea pe care o are etalarea fidelă a întregii armonii. În scopuri comerciale se preferă orice săli, indiferent de acustica lor, se cîntă și în săli de sport. Deseori o slabă înzestrare tehnică îi determină pe tinerii instrumentiști să nu utilizeze un sunetist cu mixer, dozîndu-și singuri stațiile și uneori făcînd acest lucru după criterii subiective și în orice caz cu aproximație. Și aproape întotdeauna totul dat la maximum, pentru impresionarea publicului, pentru violentarea auzului. Apar în spectacole formații slab înzestrate tehnic, obscure, însoțind diverse vedete ale cîntecului ; ele devin simple orchestre de acompaniament, cîntînd în umbră, neavînd voie să „acopere" vocea și celebritatea ei ; se produc adevărate anomalii sonore, și asta în contextul în care tehnica actuală a dozajului tinde să realizeze o „pastă" omogenă, în care toate instrumentele să se distingă clar, iar vocea, fără să iese în relief, să emită un text perfect descifrabil. S-a demonstrat că poate exista și o „saturație fonică" și concomitent o audiție plăcută. Asta mai ales cînd prezent este și noul personaj care intră în scenă : inginerul de sunet. El nu numai că strunește ambițiile absurde ale unor instrumentiști, de a ieși în relief, dar catalizează bunul gust, absolut necesar în acest secol al electronicii.

L. BURERIU

Panoramic

Anul acesta, Universitatea populară timișoreană își deschide porțile cu un număr impresionant de secții și cursuri, dintre care amintim secția filologică, cea a grupelor pregătitoare pentru examenul de admitere în învățămîntul superior, secția de informare și perfecționare profesională, cursurile cu caracter aplicativ. Dacă mai adăugăm o nouă formă de învățămînt, Institutul de educație permanentă al Universității populare, care facilitează celor interesați cercetarea și perfecționarea în domeniul științelor sociale, designului, tehnicii electronice și informaticii, avem dimensiunea reală a efortului, coordonat științific, de a veni în întîmpinarea nevoii de cultură și educație a celor ce muncesc. ● **Recent, a avut loc la librăria din Băile Herculane** lansarea romanului „Piatră de încercare" al poetului Anghel Dumbrăveanu. Prezentarea a fost făcută de poetul Sabin Opreanu. ● **O altă lansare de carte** a fost găzduită în aceste zile de librăria „Mihai Eminescu" din Timișoara. E vorba de volumul lui Filaret Barbu, „Partitura unei vieți", apărut la editura Facla. A vorbit Simion Dima, directorul editurii. ● **Memoriei răscoalelor țărănești din 1907** i-au fost consacrate evocarea literară de la Casa de cultură a studenților, „Așa din sat în sat se-ntîse..." și evocarea istorică din comuna Coștei. ● **Salonul literar-științific** al Bibliotecii județene este inițiatorul și organizatorul unei dezbateri consacrate temei : „Progresul științific și viitorul omenirii". ● **Cine-forumul,** cenaclul de cultură cinematografică al Întreprinderii cinematografice și Casei de cultură municipale, are trecută în agenda acțiunilor lunii septembrie o serie de întîlniri cu oamenii muncii de la I.A.E.M., Fabrica de pălării și Fabrica de ciorapi din Timișoara, întîlniri care își propun să dezbată filme din producția națională și cea a țărilor socialiste. ● **Membrii cenaclului „Ridendo"** sînt invitați în mijlocul iubitorilor umorului de la Băile Calacea.

OBSERVATOR

Bănățica

Prietenia dintre Aurel Vlaicu și prof. C. A. Nedelcu, începută încă în anii studiilor, la Budapesta, îi reîntîlnește pe cei doi la Viena, în anul 1912, cu prilejul concursului de aviație de la ASPERN. Din acele zile, cînd C. A. Nedelcu va deveni reprezentantul lui Vlaicu în comisia de arbitru ai concursului, cei doi vor rămîne nedespărțiți de-a lungul a doi ani, ce vor marca apogeul marelui inventator român. După succesul răsunător obținut de A. Vlaicu la concursul de la Aspern vor organiza împreună o serie de zboruri în principalele centre din Transilvania și Banat, spectacole unice în felul lor care vor deveni adevărate sărbători, prilejuind pretutindeni afirmarea puternicelor sentimente de unitate națională nutrite de români.

Sînt cunoscute, din publicațiile vremii, zborurile efectuate de Vlaicu cu aparatul său Vlaicu II la Arad (14 iulie 1912), apoi la Lugoj. Un fapt inedit : intenția lui Vlaicu de a efectua, în vara anului 1913, un zbor la Sînnicolaul Mare pentru populația din această parte a Banatului.

În arhiva profesorului pensionar Gheorghe Andrașiu-Munteanu, din Sînnicolaul Mare, se păstrează cîteva documente ce ilustrează preocuparea unor inimoși din Sînnicolaul Mare, Cenad, Comlosul Mare ș.a. de a strînge bani de la populație pentru a-i trimite inventatorului român spre a-și realiza cît mai grabnic noul său aparat – Vlaicu III. Alături de acestea, în bogata arhivă a profesorului Andrașiu-Munteanu se mai află o carte poștală ilustrată și o scrisoare adresate de C. A. Nedelcu avocatului Nestor Oprean, personalitate luminată a orașului, de la începutul acestui secol, prin care face cunoscută intenția, și mai mult decît atît, discută fixarea datei la care ar urma să aibe loc zborul lui Vlaicu la Sînnicolaul Mare.

Iată textul c.p. ilustrate :

Dl. dr. Oprean, advocat, Sînnicolaul Mare.
Arad. 14.VII.1912 (data zborului de la pădurea Ceala, Arad, n. ns.).
„Salut de pe pămînt". Chicin.
„Salut din văzduh !" A. Vlaicu.
„M'am bucurat crezînd că vă voi invita la Arad cu prilejul sborului. Veniți doară la Lugoj". C. A. Nedelcu.

Deasupra adresei este desenată cu creionul o pungă pentru bani pe care este scrisă cifra 100.000 (!). Va fi fost vorba de necesarul pentru construirea noului aparat Vlaicu III, ori era o propunere pentru eventualitatea organizării unui zbor la Sînnicolaul Mare ? Nu știm. Presa vremii nu comentează faptul, rămas, după cum poate reieși din a doua scrisoare, cunoscut numai cîtorva. Iată textul scrisorii adresată aceluiași Nestor Oprean :

Aurel Vlaicu la Sînnicolaul Mare

IX Spitalgasse **Viena 25 Aprii 1913**
Mult stimate Domnule Advocat,
Vă doresc sărbători fericite (. . .).
În acelaș timp voi a relua pertractările pentru sborul lui Vlaicu, promis încă pe anul trecut. Căci doară nu degeaba s'au luat deja de atunci dispoziții, s'a angajat școala (acum va fi de lipsă un curs de repetiție, atâta e de mult de atunci, vor fi uitat tot elevele), și s'au exprimat atâtea bucurii, în așteptare.
Într'acea am progresat și noi în cursul ernii și acum e vorba să ne împlinim angajamentele cu care am remas datori. (subl. ns.). Eu chiar lucru la proectul de mobilizare. Vă rog deci, binevoiți a'mi face cunoscut care timp ar fi cel mai potrivit pentru ținerea sborului la St. Mic-lăuș ? (subl. ns.). Sunt oare niscai împrejurări și considerații deosebite, ori este indiferent timpul ? Căci aș voi să țin seamă de acea în măsura posibilă.
Toate lucrurile vor fi, în general, ca acum un an (Firește, deocamdată nu se publică nimic, nici DV nu comunicați încă nimănui nimica. (subl. ns.). Interesul a remas, a crescut chiar, în unele locuri. Nu știu însă cum s'a manifestat mizeria acestui an în părțile acelea. La ori ce caz, socotesc că Bănatul a suferit mai puțin decît părțile Transilvănene. – În schimb, spectacolul va fi mai interesant prin faptul că va fi acum și aparatul cel nou (Vlaicu III). (Probabil mă voi urca și eu ca pasager ; de altcum Vlaicu glumește câteodată, ca la Vârșeț, că va lua și aparatul cel de acum un an (II) și-mi va da mie drumul cu el când se plictisește dânsul).
Termenul „a quo" este începutul lui Iunie. (subl. ns.). Vă rog încă odată, încă nimic pentru publicitate ! (. . .).
C. NEDELCU

Între aceste două documente se află, după cum reiese din textul de mai sus, o corespondență amplă în care sînt discutate amănuntele marii manifestații ce urma să aibe loc, aminată, în mai multe rînduri, pînă (probabil în scrisoarea de răspuns a lui Nestor Oprean) în toamna anului 1913, după deschiderea școlii, cînd „cursul de repetiție" al corului elevelor ar fi putut să ducă la organizarea unei sărbători pe măsura „atâtor bucurii, în așteptare". Este cert, de asemenea, că fusese luat un angajament din partea inventatorului pentru zborul respectiv și, se poate presupune, că sumele adunate de populație din această parte a Banatului pentru construcția noului aparat – Vlaicu III vor fi ajuns la vreme în posesia lui.

Dar, în toamna anului 1913, la 13 septembrie, Vlaicu va face ultimul său zbor între București – Bănești risipind speranța atîtor mii de locuitori din Sînnicolaul Mare și din împrejurimi, dornici să vadă, pentru prima dată în viața lor, un Icar român brăzdînd văzduhul.

IULIU SZÖCS

Dicționar ortografic

HIPERLITERARIZARE

În limba română (ca și în alte limbi) există situații de rostire a două vocale alăturate, dar care fac parte din silabe diferite. O astfel de poziție este numită **hiat.** Rostirea celor două vocale aflate în hiat se face cu o oarecare dificultate, deoarece între articularea vocalei precedente și cea a vocalei următoare se produce o întrerupere, o **discontinuitate.** Din această cauză, vorbitorii au tendința permanentă de a evita hiatul. De altfel, în cuvintele mai vechi în limbă ca și în mare parte din pozițiile de hiat între cuvinte, uzul limbii vorbite a găsit soluții potrivite de evitare a acestei dificultăți de rostire. Astfel, încă din perioada trecerii de la latina populară la româna comună s-au produs schimbări de rostire prin evitarea poziției de hiat : lat. **meam (2 silabe)** a devenit în rom. **mea (o silabă)** ; lat. **tacui (3 silabe)** – rom. **tăcui (2 silabe)** etc.

În cuvintele mai noi, normele limbii literare cer să se respecte rostirea hiatului. De aceea, corect se pronunță : **po-et, po-ezi-e** (linioara marchează, aici, hiatul), nu **poiet** sau **poiezie !** ; tot așa : **butoni-eră**, nu : **butonieră**; **ide-al**, nu : **ideal !** etc.

Respectarea rostirii hiatului în neologisme caracterizează vorbirea literară, a oamenilor instruiți. Grija exagerată în această direcție duce la situații în care se rostește cu hiat atunci cînd nu trebuie. Astfel, cuvinte compuse de multă vreme ca : **deodată, deopotrivă, deocamdată** ș.a. sînt pronunțate de unii cu hiat : **de-odată, de-opotrivă, de-ocamdată,** deși rostirea lor corectă, impusă de uz este : **deo-dată (-potrivă, -camdată)**

Mai supărătoare sînt însă situațiile în care unii vorbitori ai limbii române cred că se exprimă „mai elegant" dacă nu folosesc formele conjugate ale pronumelor (în special : **mi, ți, i, l)** legate proclitic sau enclitic, ci protezîndu-le **(îmi, îți, îi, îl),** chiar și atunci cînd nu este necesar. În articolele precedente (nr. 13, 14, 15) am arătat condițiile în care se aplică legătura și în care se folosesc formele protezate (adică ajutate de î-).

Interpretînd, probabil, parțial afirmația acad. Iorgu Iordan, L.R.C., p. 227, că vorbirea obișnuită „fiind mai puțin îngrijită și debitată într-un tempo mai rapid, face foarte des legătura dintre pronume și cuvîntul următor... Limba scrisă și chiar limba vorbită în împrejurări mai mult ori mai puțin solemne recurg rareori la acest procedeu", unii vorbitori exagerează în sens invers : Nu fac legătura după anumite cuvinte ca : **să, nu, ca** etc., deși această rostire și scriere s-au impus demult. Citim într-o revistă : „Vă sfătuim să îl frecventați" (cenaclul) „...dorim să îți comunicăm"..., „știu că îl am"..., cînd normal și corect trebuie : **să-l, să-ți, că-l.**

Referindu-se la o altă situație de nefolosire a linioarei, acad. Al. Graur arată „E drept că unii scriu **ne ați dat,** dar fac astfel dovadă de pedanterie sau chiar de ignoranță" (M.T.O., p. 52).

Nefolosirea linioarei ca și prezența lui protetic mărește numărul situațiilor de hiat. Din aceasta rezultă și părerea greșită a unora că în forma : **nu-mi** (trebuie) s-a folosit linioara pentru că a fost elidat î-. Or, istoria limbii noastre arată că „Vocala protetică de sprijin, care apare la formele absolute (conjugate – V.S.) de dativ este o creație mai tîrzie". (I.L.R., II, p. 239, n. 4).

V. ȘERBAN

BIBLIOGRAFIE :

L.R.C. = Iorgu Iordan, **Limba română contemporană, 1956.**
M.T.O. = Al. Graur, **Mic tratat de ortografie, 1974.**
I.L.R., II = **Istoria limbii române,** vol. II, 1969.

Corespondență

C. Santidi : Scrisoarea Dvs. ne-a contrariat, iar poeziile ne-au uimit. Aveți, vasăzică, 17 ani și sînteți elev la Alexandria. Pentru noi, sînteți un poet în deplinul înțeles al cuvîntului. Ne-au plăcut și ne-au încîntat, producîndu-ne o rară satisfacție toate cele 12 poezii, dintre care abia dacă renunțăm la două **(Răspîntie și Poate că numai toamna).** Pe celelalte le vom publica. Vă strîngem mîna și vă așteptăm cu noi lucrări. N-ar fi oare bine să vă alegeți un nume literar ? **Cristian Dincă** (iată că v-am divulgat adevăratul nume) poate nu e suficient de expresiv pentru un poet ce anunță un debut literar ieșit din comun.

Icar Aman : Dacă ați urmărit cu regularitate revista, ați putut vedea răspunsul (cam întîrziat e drept) la plicul anterior. V-am citit cu același interes (răbdarea nu ne lipsește, mai ales în cazul autorilor care ne-au cîștigat sau ne cîștigă prin calitatea poemelor) și am reținut următoarele lucrări : **Corabia albă, Stinsă cîmpia, Scrisoarea prietenului.** Merită atenția unor reelaborări : **Cum visele copiilor și Precum focurile păstorilor.**

Marian Popescu : Mulțumim de sănătate. Ne scrieți : „Bine înțeles poeziile pe care vi le trimit sînt în majoritate publicabile. Dvs. însă nu aveți posibilitatea să mi le publicați de la început și chiar vă rog să n-o faceți". Se naște o umilă întrebare : De ce le-ați mai trimis ? Părerea noastră (dacă vă interesează, totuși) nu coincide cu a Dvs., e oarecum mai nuanțată, iar acesta nu e meritul nostru. În viitor ar fi bine să ne trimiteți mai puține poezii, alegîndu-le bineînțeles pe cele mai bune, ca, după aceea, să încercăm și noi o eventuală selecție și să riscăm (în măsura în care vă veți arăta interesat) și o modestă părere. Deocamdată am făcut cunoștință. Plăcerea e de partea noastră.

Nicolae Roșianu : Versuri corecte, însă fără relief. Mai trimiteți.

I. G. : Ne-au făcut plăcere cuvintele cu care însoțiți versurile, despre revistă și despre rubrica noastră. Dintre poezii, cea mai interesantă ni se pare **Iluzii.** Continuați.

Th. Bănățeanu : Templu în neant pare mai aproape de posibilitățile Dvs.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

PRIETENII REVISTEI ORIZONT

VALERIU PRUTEANU

ANOTIMPURI

Mai știu copacii de sticlă ai iernii
și aburii suav izvorînd din nările cailor
deseori orbeam privindu-te și marea
îndepărtată îmi reda culoarea ochilor.
Noaptea plutind deasupra singelui
de la musique avant toute chose
cînd răsfoiam naive pagini de abecedare
mai albe decît umerii tăi.
priveam apoi mugurii – visam femei
și iacuri, tușeam de atîta lumină
prelinsă pe geamuri și tu mă-ntrebai
cînd stă ploaia.
Ne-întîlnisem într-un sat tîrziu
sub ochiul unei lămpi de gaz bolnave
mai știu toamna care ne-a surprins
aplecați deasupra aceleiași fîntîni
a cerului..

SOMNUL RODULUI

Pe marginea ierbii, culcatîntrefluturi,
aud încolțirea tăcerii sub pleoape
e arsă durata cenușa o scuturi
în oglinzile largi rotitoare de ape.
Pe urmele mele rătăcit-a Orfeu
și-o pasăre poate a-ngenuncheat în zbor
căderea în fructe e-o durere mereu
și ochii de-atîta viteză mă dor.
În care din sfere voi fi sugrumat
de soarele toamnei spre a renaște ?
pe buzele mele e-un infern diluat
și iedera lumii abia mă cunoaște.
pe marginea ierbii, cu pleoape de domn
bizantin, scutur semințe albastre
fraged ca roua, închis într-un somn
al femeilor și-al timplelor noastre.

ÎN DREPTUL FIECĂREI MĂRI

Curînd vom pleca peste ape acolo unde
mestecenii și greierii înginã
ultimul lor cîntec
Flăminzi de iubire, cu amintirile nearse
sub pleoape, visăm în dreptul fiecărei
mări.
coama algelor flutură-n vînt pentru noi.
Și ne-a desprins de odăi ca de
un lung somn în care tandrețea
era un supliciu, știm : urmele noastre
vor fi spulberate de aer dar,
subțiri în lumină, iarba lumii
ne va-nțelege.
Și iată fluturii tresărind în flori
la trecerea noastră
și iată zodia melancoliei cum încearcă
să ne-astîmpere drumul,
La fel de veșnici sîntem ca umerii
soarelui
în dreptul fiecărei mări
am așezat o corabie...

RISIPĂ

Semințele cuvintelor se coc
la soare
melancolia e un lucru nou
pentru ochii aburiți de vis
și sufletul se rătăcește în zăpadă.
Cel asemenea mării n-are mîini de
dăruit fiori, spinări de cărat amintiri
prin ferestrele lui lumina se strecoară
limpede
fără cenuși și-ndoieli.
Pe valuri se sfîrșește viața păsării
care știe că aripile ruginesc
mai frumos în zborul vertical
și gîndul meu e acolo unde
înflorește această risipă.

(Urmare din pag. 1)

Cu NICOLIN RADOVAN

– Dar anii reconstrucției avîntate s-au continuat pînă la ridicarea noii tipografii. Cum s-a ajuns la realizarea ei ?

– Știi, visul nostru a fost să avem un asemenea palat al tipografilor bănățeni, un palat care să ajute la propagarea culturii. A fost un efort deosebit al oamenilor noștri, al statului, faptul că am mutat de aici unități vechi, căi ferate, ateliere, ca să cîștigăm un teren vast și greu de cizelat. Dar muncitorii tipografi, prin abnegația lor patriotică, au ținut să ridice casa lor. Și ei au ridicat-o.

– A propos de tipografi. Ce trăsături îi caracterizează și le sînt proprii, gîndind că ați muncit lîngă ei 35 de ani ?

– În primul rînd, tipograful este tipul de muncitor ridicat, care, ținînd cartea în mîinile sale, învață să o și citească, nu numai să o tipărească, să o aducă la lumină. El este apoi omul care, cu talent, învață simțul culorilor, al punerii în pagină, al limbii scrise, al formelor grafice. Toate acestea fac din el un om deosebit.

– Față de tehnica veche tipograf că, muncitorul de azi la ce trebuie să se aștepte în noua tipografie ?

– Noi avem utilaje moderne, le-ai văzut. Tipărim lucrări pretențioase, pentru noi, pentru străinătate. Exportăm în atîtea țări și continente.. Și exportăm acolo unde există tradiție tipografică, nu glumă. Ei, toate acestea, fără oameni dotați, inteligenți, calificați superior, nu ar fi posibil să se facă. Tipografii se simt oameni, ca la ei acasă, capabili să dea totul pentru întreprindere, să-și exercite și personalitatea și preocupările lor. Ei trebuie să-și dea seama ce a fost tipografia lor, să zicem, în 1956, și ce este ea astăzi, în 1976.

– Și cum mențineți echilibrul între cei „mai vechi" și cei „mai noi", în întreprindere ?

– De fapt, în posturile cheie, avem oameni care s-au legat de tipografie de 15–20 de ani. Ei devin dascălii celor mai tineri, ei transmit mai departe tradiția noastră tipografică. În plus, noi creăm condiții omenești pentru zeci și zeci de familiii. Numai în acest an, pînă acum, am rezolvat, să zicem, 20 de cazuri de locuință. Dar în cinci ani, să zicem ? Foarte mulți.

– Am văzut dăunăzi un maistru ieșind la pensie de aici. În asemenea momente ce sentiment vă încearcă ?

– Regretul deosebit că asemenea oameni, lîngă care am muncit o viață alături, lîngă care m-am ridicat și eu, acum pleacă, dar și sentimentul că plecarea lor e ceva firesc. Este necesitatea odihnei, după o muncă plină de abnegație, și bucuria că, în urma lor, nu rămîne locul gol, ci vin cei ridicați de noi, meseriași la fel de buni, tovarăși de nădejde.

– Avînd atîția ani de activitate într-un loc, la o meserie atît de complexă, ca tipograf și conducător de instituție, unde ați cunoscut, ați crescut și ați avut de-a face cu sute, să nu zic mii de oameni, ce ați vrea să se spună despre dumneavoastră, cînd veți pleca, cu datoria împlinită ?

– Știi, aș vrea din partea oamenilor, dacă se va putea, o simplă amintire, dar cît mai plăcută. Mai mult pentru activitatea mea de o viață, dedicată acestei întreprinderi, dacă nu pentru altceva. Tot ce a fost și este bun în mine am dat aici, tinerețea mea, puterea maturității mele, visele mele cele mai dragi și tare aș vrea ca cei de după mine să-și dea seama de asta.

– După 35 de ani de experiență, ca tipograf, ca director, ce concluzii aveți asupra muncii cu oamenii ?

– Nu este ușor, dar este ca viața, necesar, să știi lucra cu oamenii. Preocuparea mea a fost permanent întreprinderea, bunul ei mers, și viața tipografilor mei. Să gîndești la om. Să fii aspru cu el, cînd e cazul, la greșeli, dar și generos. Să-l înțelegi, să-l ajuți cînd ți-o cere. Există, în ochii unora, o contradicție, uneori, în felul de-a înțelege mersul unei conducător. Dar conducătorul trebuie să fie, adeseori, aspru, într-un caz, apoi să fie blînd, într-altul. Asprimea este a celui care constată neajunsurile și vrea să le îndrepte. Ca o mamă pe fiii săi. Îndreaptă și cu asprime și cu vorbe bune. Și aici, la noi, eu am iubit întotdeauna pe cei care au venit nu ca să se plimbe, ci să stea o viață de om la datorie. De aceea, chiulangiii, dezordonații, cei care aduc prejudicii numelui nostru, nu găsesc stimă. Asta e punctul meu de vedere.

– Care e sentimentul unui director-tipograf care vede ieșind din teascurile tipografiei o lucrare prestigioasă ?

– Cu cît reușești să dai lumii o lucrare mai pretențioasă, cu cît știi că pentru ea a fost nevoie de o concentrare maximă de inteligență și energie, cu atît bucuria ta este mai năvalnică. Am scos și asemenea lucrări, nu mai departe decît cele două apariții recente de la Facla : Vasile Goldiș și Ioan Sîrbu, cu a sa istorie a lui Mihai Viteazul. E o senzație grozavă, în orice caz, ce să mai lungesc vorba...

– Ca de încheiere, vă întreb : De la cine ați învățat cel mai mult în viață : de la prieteni, de la dușmani sau de la dumneavoastră înșivă ?

– De la cei care m-au iubit, am învățat cele mai multe lucruri. Pentru că ei mi-au dat și meseria și înțelegerea ei. Preocuparea mea a fost de a mă ridica, în viață, ca om, ca meseriaș, și pentru asta a fost nevoie să găsesc la alții mult suflet și ajutor și prietenie. De la dușmani am învățat în schimb ce nu trebuie să fac și de ei m-am desolidarizat repede deoarece ei nu **simțeau** ca mine pentru întreprindere. Ei nu erau devotați unei idei. Restul, am învățat și de la mine singur, după o viață de om trăită aici, între tovarășii mei și între prietenii mei.

Satirice

Două volume de epigrame

1. MIRCEA TRIFU: „Epigramma" (Ed. Litera, 1976). În cele 90 de pagini, cîte însumează cartea, Mircea Trifu a strîns laolaltă epigrame, răfuieli cu epigramiștii, dar și sonete epigramatice (supuse tuturor canoanelor genului), note de călătorie și... o prefață de acad. Șerban Cioculescu. Încă o dată ne-am convins, fără să diminuăm cu nimic meritele lui Mircea Trifu, cît de mult prețuiește Șerban Cioculescu epigrama, această specie literară uneori lăsată în umbră de istoricii și criticii literari, cită înțelegere arată epigramiștilor.

Trăsăturile fundamentale ale catrenelor lui Mircea Trifu par a fi : puritatea expresiei (Confesiune, Consacrare, Scara vieții, Viața, Egocentrism, Dragostea, Prețul, Homerice), apetitul definiției (Epigrama, Femeia, Fotbal, Moda, Prostia etc.), ironia familiară (în Anti-Cienciuri și Răfuieli cu epigramiștii).

Pentru plăcerea lecturii, citățm Umorul, ruda săracă a literaturii?: „La masa rudei mai bogate / Sînt multe feluri de bucate, / Dar cine vrea să și petreacă / Se duce tot la cea săracă". Dintre sonete, cel intitulat „Bilanț" e o fină autoironie : „Am fost cinstit – mințind doar citeodată – / Plin de curaj, am dat și înapoi / Leal de multe ori, dar și vulpoi / De o naivitate diplomată. / Am fost, cum să vă spun, un fel de sfînt / Cum sînt, din zece, nouă pe pămînt".

2. MIRCEA IONESCU QUINTUS : „Epigrame și epitafuri" (Ed. Eminescu, 1976). Ca și Mircea Trifu, Mircea Ionescu Quintus e, desigur, unul dintre fruntașii epigramei românești contemporane. Din cele peste 100 de catrene prezente în volum, multe sînt antologice. De pildă „Echinocțiu de toamnă" : „Pe sub deal, pe lîngă crame / Cu parfum de tulburel / Turme vezi de epigrame / Și un singur Păstorel!" Ca și alți confrați ai săi, Mircea Ionescu Quintus iubește... duelul. Și-i alege ca adversari pe : George Corbu, Al. Clenciu, Ion Grigore, Vasile Tacu, Ghiocel Constantinescu ș.a. În volum, din păcate, sînt și catrene mai puțin izbutite. Spre exemplificare : În tramvai, Pe stradă, Anunț, Unei insistente, Unui vorbă-lungă, Inscripție.

Notă. Nu putem încheia aceste scurte însemnări fără a atrage atenția epigramiștilor și editurilor asupra intitulării volumelor de epigrame. Ce peisaj monoton ni s-ar oferi dacă volumele poeților (toate !) ar purta laconicul titlu „Poezii" ! Exceptînd „Epigramma" lui Mircea Trifu, care se justifică chiar și prin simpla ortografiere a titlului, placheta lui Mircea Ionescu Quintus, ca și multe alte volume apărute în ultima vreme, poartă titlul „Epigrame", cînd foarte bine putea să-și ia un titlu din cuprins. De pildă „Inscriere la cuvînt" (p. 43) Nota bene !

CASSIUS

Eureka!

- **Cuvîntul dă faptei strălucire prin tăcerea cu care se-nsoțește.**
- **Comic de situație e atunci cînd fugi înapoi, s rigînd : „Tot înainte !".**
- **I-am povestit Curiosului cel mai frumos vis al meu și de atunci doarme într-una.**
- **Dacă prostul ar afla că și el este un homo sapiens, ar deveni înfumurat.**
- **Toamna nu e o doamnă bătrînă, e un copil de zece luni.**
- **Reîntoarcerea fiului risipitor pe șantier îl invită la prudență pe economist.**
- **Inedite : căprioară cu pușca pe umărul drept.**

ION VELICAN

Din literatura lumii

LAJOS SZILVÁSI

Printre scriitorii maghiari din R.P.U., care se bucură de o largă audiență în rîndul publicului cititor, cum sînt Endre Fejes, autor al romanului „Cimitirul de rugină", István Örkény, cunoscut cu „Jocul de pisici", roman adaptat pentru scenă și reprezentat și în țara noastră, György Moldova cu romanele sale „Moară și infern" și „Ofițerul blestemat" ș.a., se remarcă și scriitorul Lajos Szilvási.

Lajos Szilvási, în prezent redactor al sevistei „Ujitók lapja", s-a născut în 1932. Pentru el, jurnalistica nu e doar o îndeletnicire în vederea cîștigării existenței, ci constituie și o permanentă sursă de inspirație a scrierilor sale. Szilvási reacționează cu mobilitatea reporterului la evenimentele vieții cotidiene, în lucrările sale vibrează vehemența investigatoare a reporterului, împrumutînd operelor sale fascinația romanelor de aventuri și frumosul patos al trăiniciei morale.

Între anii 1956-1962 își scrie ciclul de cinci romane de tinerețe, a căror acțiune se desfășoară în atmosfera încărcată a celui de al doilea război mondial. După încheierea ciclului, preocupările sale se îndreaptă treptat spre soarta individului, spre peisajul evenimentelor interiorizate.

Romanul „Subchirie în strada Fluierului", care a repurtat un mare succes, marchează începutul unui nou ciclu de romane, ai căror eroi sînt tineri intelectuali proveniți din rîndul poporului. Romanele „Felinar", „Aniversare în iunie", „Sete de aer" aduce pe prim plan figura pilotului de avioane supersonice, Sándor Simon, cunoscut cititorului din romanele „Subchirie în strada Fluierului", „Felinar" și „Aniversare în iunie". După o carieră de două decenii de aviație, după ce a înregistrat o seamă de succese, realizate cu prețul unei riguroase autodisciplinări, maiorul Simon află că a suferit o infiltrație pulmonară TBC. Unicul remediu posibil e intervenția chirurgicală, aceasta însă exclude o dată pentru totdeauna zborul ; ori pentru erou aviația nu e pur și simplu o ocupație, ci și vocație, forma de viață, pasiune, o manieră de a se exprima pe sine însuși.

Situația extremă, ca în orice om, trezește și în maiorul Simon nevoia de a încheia un bilanț. Rememorînd cele mai frumoase clipe ale trecutului său de aviator, Simon trece printr-o criză, își retrăiește aievea întreaga viață și își vede viitorul tot mai privat de orice speranță sau perspectivă. Însă în această perioadă – cea mai dificilă – a vieții sale nu rămîne izolat. Afecțiunea activă și inventivitatea prietenilor săi, solidaritatea comunității lor cimentată de decenii și, nu în ultima instanță, o dragoste neașteptată, primită aproape în dar, îl ajută să treacă peste această catastrofă.

SETE DE AER*)

Nici nu băgară de seamă înceata adunare a norilor, nici cum norii se rînduiau în strat uniform. Au tresărit doar cînd umbrele au devenit crepusculare.

– Va ploua – privi în sus Tatár.

Stăteau în jurul arcului de bronz și de cîtva timp păstrau tăcere, pentru că undeva printre copaci zumzăiau chitare și răsuna o melodie molcomă, meditativă.

– Asta nu e mofturoasă – se chiorî spre statuie Deák – îi e cu desăvîrșire indiferent dacă bate soarele sau se pregătește ploaia, se expune ori cărei vremi. E o mică tîrfă credincioasă datoriei.

– Găsești din astea destule și printre femeile de a căror cinste nu se îndoiește nimeni. – Pataki își privi ceasul. – A trecut timpul, trebuie să plec. – Se uită la Simon. – Am trăncănit toată după masa, dar nu am ajuns la nici un rezultat.

Kelemen se sculă de pe bordura de piatră a statuii.

– Sándor are dreptul de a reflecta.

– Iar noi avem nevoie de el – mîrîi Pataki. – Măcar de n-ar fi atît de clară schema... Stă mereu pe gînduri, pînă ajunge complet apatic față de viața asta de spital. Cînd oare va pune capăt acestei situații ?

– Nu e deprins să piardă – dădu din umeri Deák.

Simon îl fulgeră cu privirea. Ceva asemănător îi spusese și Klári. „Nu ai avut ocazia să înveți să pierzi. Ești și ai fost mereu omul succeselor..." Deák a discutat deci cu Klári despre el, zi de zi, îl discută toți pe la spate Nu i se poate împotrivi.

– Aveți dreptate, nu sînt deprins să pierd. Am considerat dintotdeauna succesele mele un drept firesc, le-am considerat îndreptățite pe fiecare, pentru că am trudit pentru ele.

– Ți s-a urcat la cap că ai o serie de medalii în sertar, se urni Deák, ca să-și dreagă sacoul. Șef de promoție la școala militară, studii la academie cu distincție, printre primii și în linia de avangardă a forțelor aeriene maghiare, nouăsute de ore de zbor, nu-i de mirare că-i vine greu alteței sale să afle că, o dată, o singură dată, trebuie să și piardă

Pataki își plecă capul.

– Trebuie să înțeleagă doar faptul că e nevoie de el. Să nu considere că pierde, ci că se menține...

– Hai să filozofăm – își făcu vînt Simon cu mînecile treningului. – Să te menții în timp ce capitulezi...

– Ba chiar să te menții – să răsti Pataki. – Vrei să mă scoți din sărite ? Dacă nu mai ai nevoie de tine însuți, ceilalți au nevoie de tine. E nevoie de tine în instrucție, e nevoie de tine în conducerea zborului, e nevoie de tine în statul major al diviziei, e nevoie de tine în redactarea noului regulament de instrucție, ți-am mai spus că vor să te delege în comitetul de redacție...

Tatár își scoase ochelarii și suflă asupra lor ca să-i șteargă.

– Mi-amintesc – spuse răspicat – la banchetul nostru de bacalaureat, unul dintre noi a ținut un spici sumar, dar semnificativ. Cu însuflețire, așa cum i se potrivește unui tînăr comunist, de 18 ani, care are deja bănuiala că viața nu e chiar atît de strălucită pe cît am crezut. (...) Prietenul nostru știe deci că ne vom confrunta cu unele evenimente incalculabile și incredibile, dar nu vrea să-și piardă credința, de aceea în toastul său de la banchetul de bacalaureat afirmă că, oricîte pierderi am suferi în viață, două lucruri nu pot pieri : munca noastră și cunoștințele noastre, în cele din urmă fiind incluse și experiențele ce vor spori cu timpul... Dacă-mi aduc bine aminte, acest discurs tu l-ai rostit, Sándor. La anul se împlinesc 20 de ani de atunci. Munca și experiența.

Simon strîmbă din gură. Din 1950 trecuseră 19 ani.

– La un banchet de bacalaureat se cuvine să se rostească vorbe mari. Ca să ai de ce te dezobișnui în cele ce urmează. – Își trecu degetele prin păr. – Nu înțelegeți figura. Nici tu n-o înțelegi – se întoarse indispus spre Pataki – deși tu ar trebui s-o înțelegi cel mai bine. Să mă condamn pe mine însumi, să alerg, să iau măsuri, să dau dispoziții. sfaturi, asemenea unui bun funcționar, da, unui funcționar, căci aviatorul care nu mai poate zbura e doar un funcționar... Schiță un gest înspre copaci, dincolo de care răsunau chitarele. – Dacă Tatár a început textul aducerilor aminte, ei, îți mai amintești cînd am auzit prima dată de pe disc „Submarinul galben" ? Ți-am citit din revista aceea engleză că ansamblul Beatles a visat un submarin galben pentru că tocmai luaseră niște stupefiante, din care pricină toate viziunile bat în galben. Trăncăneam că noi nu avem nevoie de stupefiante, nici sub formă de praf, nici de tablete, noi avem o astfel de marihuană sau heroină ca nimeni altul, care nu zboară ; pentru noi zborul e un narcotic de care nu am putea abzice sub efectul nici unei cure de dezintoxicare. Îți amintești ? Încumetă-te să-ți aduci aminte, colonele, nu e o rușine !

Deák îi făcu semn lui Pataki, să nu răspundă. Cuprinse umerii lui Simon. (...)

– Dacă ai putut să accepți de a munci lento, în mod cinstit, de a face pentru oameni ceea ce poți face în funcție de posibilitățile tale, atunci împacă-te și cu gîndul de a renunța la zbor, de a te culca sub cuțit, ca să poți rămîne și pe mai departe cel ce ai fost, să dai ceea ce poți da, să fii de folos și fără zbor celorlalți, care pot zbura în continuare, să-i fii de folos lui Klári și plodului pe care îl va naște... Pun rămășag că la asta nu te-ai gîndit încă.

– Pe Klári s-o omiți din schemă – își clătină capul Simon. Nu-i mai lipsește nimic, decît eu, ca să-i rămîn povară pe umeri. În plus și un copil, asta ar fi ceva, eventual și o cocoașă pe spinare.

Dădu din umeri. Nici unul nu-l ascultă, toți sînt atenți la Deák, îl privesc uimiți, ca și cum i-ar fi pus într-adevăr pe gînduri cuvîntarea lui. Tatár îl observă cu coada ochiului, aproape încremenit, era de înțeles, căci Deák nu obișnuiește să țină discursuri, preferă să rostească 20 de observații cinice decît să stoarcă din el o singură propoziție sublimă.

– Să lăsăm – își privi ceasul Pataki – să se sedimenteze în el atîtea vorbe aruncate în vînt. Dar acum într-adevăr trebuie să plec. Drumul e de o oră și jumătate, dimineața zbor. Ce vorbă trimiți ?

Simon se întoarse spre el. Privi norii, ca să nu-l vadă pe Pataki, cum își încheie bluza, își potrivește cravata, se urcă imediat în mașină, pornește pe drumul de 80 de km, se trîntește acasă în tihnă pe pat, doarme sănătos pînă în zori. În zori se pune sub duș, mînă la aeroport, începe ceremonia lor : rapide directive, fiecare își primește sarcinile precise, informația meteorologică. Apoi Pataki îi predă direcția lui Deséri, căci dacă el zboară, omul care îi urmează preia comanda. Mașinile toate sînt pregătite, toată noaptea au lucrat la ele tehnicienii și mecanicii, totul e O.K., avioanele MIG 21 stau în rînduri regulamentare, pe beton. Unul după altul gonesc spre start, torțele pîlpîie din coada mașinilor, trag pieziș spre înălțimi, o ultimă legătură cu turnul, înainte de a comuta radioul pe frecvența de luptă, raport spre turn, vă cheamă trei patruzeci și cinci, tren de aterizare, frînă retrase, robinetul neutru, cer trecerea, și din turn răspunde conducătorul zborului, trecerea autorizată. În avion, radioul funcționează deja pe celălalt canal. Nuc beta, vă cheamă trei patruzeci și cinci, pregătit pentru dirijare, poziția de luptă răspunde, înțeleg, trei patruzeci și cinci, turul drept la o sută șaptezeci, înclinarea patruzeci și cinci, înălțime o sută șaizeci, înălțare, viteza conform codului ; activitate deplină în aer, activitate deplină pe aeroport, eterul e plin de semnale radio... mîine dimineață, cînd aici, în sanatoriul acesta, surorile împart medicamente, bolnavii așteaptă vizita, iar el ascultă speculațiile lui Farádi în timpul ceaiului, o filozofie nouă sau cunoscută, depinde de titlu, texte înțelepte, care ar trebui ascultate, dacă nu ar fi rostite între pereții unei camere de sanatoriu (...) aici, în sanatoriu, vegetare neputincioasă, acolo jos pe aeroport, viață efervescentă. Pataki acolo se întoarce...

– Servus. Cînd te mai văd ?

Pataki îl strînse de umeri de-i trosneau oasele.

– În curînd. Înainte ca primul om să zboare pe lună, deși nici asta nu va mai dura mult.

Nici asta nu va mai dura mult... În curînd, în 16 iulie 1969, sau în 18 ori în 21 ?

Pataki strînse și mîinile celorlalți. Se privi cu Deák și arătă cu degetul mare îndărăt, spre Simon.

– Să-l bați la cap în continuare pe îndărătnicul ăsta.

La locul de parcare șoferul observă că colonelul se preatește de plecare. Motorul Volgăi porni, farurile s-au aprins și de lumina lor parcul se cufundă în întuneric.

– Unde e Klári ? – întrebă Deák.

Kelemen arătă spre etajul clădirii principale, unde al treilea geam era deja luminat.

– Acolo în camera mea învață. Vrei ceva de la ea ?

Deák stătu pe gînduri o secundă, apoi își scuturî capul.

– Nu. Nimic. I-ai scris o rețetă ?

Simon îi privi.

– Ce are ?

– Nimic – zise Deák. – Învață mult, e obosită. Bandi i-a promis ceva vitamine.

– I-ar prinde bine – dădu din cap Simon – și eu am observat că e palidă. Și în plus mă are și pe mine pe gît.

– Rezistă – rînji Deák. – E o fată puternică, mai puternică decît o crezi tu.

Tatár își drese vocea și-și oferi în jur țigările.

*) Fragment din romanul cu același titlu.

Prezentare și traducere :
IULIA SCHIFF

FOILETONUL SĂPTĂMÎNII

Taine ale civilizațiilor dispărute (XI)

de Dan Nemesnic

Miturile grecești ne spun povești minunate, iar fantezia bogată o făuritorilor acestor povești este în măsură să ne facă să credem că lumea a început pe teritoriul plin de un farmec aspru al Peloponezului. În mare măsură lucrul acesta este adevărat. Au dovedit-o atîtea și atîtea descoperiri arheologice, manuscrisele ce conțineau „rapoarte" precise ale acelor vremuri, precum și neobosiții cercetători ai trecutului îndepărtat. Grecii vorbesc despre cele patru perioade ale omului. Începutul l-a făcut perioada de Aur, urmată de cea de Argint, Bronz și la urmă perioada de Fier, adică cea în care trăim noi astăzi. Hefaistos sau Vulcan ar fi fost primii metalurgi ai lumii. Despre primul am mai amintit. În atelierul său minunat de pe Olimp, o clădire de bronz strălucitor, iscusitul meșter făurea lucruri de invidiat. Fierul – se știe – este mai greu de topit și prelucrat. De aceea „povestea" acestor perioade are o explicație logică. Mai întîi începi cu metalele moi și la urmă ajungi la cele mai dure. Nici bronzul nu e ușor de prelucrat Ca să amesteci cuprul cu cositorul ai nevoie, bineînțeles, de temperaturi peste 1000 grade Celsius. Dar probabil că a trecut foarte mult timp pînă a se ajunge la constatarea că adaosul de 1/10 cositor în amestec cu cupru dă un metal mult mai durabil.

Este interesant că metalurgia are aproape aceeași istorie și în Lumea Nouă. În Peru, de pildă, bronzul apare cu 2000 de ani înaintea erei noastre. Unul din cei mai cunoscuți cercetători ai culturii vechii Americi, Paul Rivet (1876-1958) ne informează că același destin l-a avut bronzul și în Mexic.

În prelucrarea metalelor, se pare, vechii americani ajunseseră la procedee foarte avansate. George Masson – arheolog american – bazîndu-se pe analize precise de laborator, constată că platina de pe obiectele găsite pe teritoriul Ecuadorului cerea la prelucrare o temperatură de peste 1700 grade Celsius. Nota bene. În Europa topirea platinei nu s-a putut realiza decît cu două veacuri în urmă. Și încă o surpriză : testînd aliajul din care era alcătuit un artefact istoric, Biroul de standarduri S.U.A. a constatat că locuitorii vechii Americi aveau cuptoare speciale în care se putea obține și o temperatură de 9000 grade Celsius ! Să nu uităm însă : e vorba de tehnologia prelucrării metalelor de acum 7000 de ani !

Să trecem acum pe teritoriul antic al Chinei. Aici am mai întîlnit o serie de „minuni" ale priceperii și rafinamentului vechilor meșteri. Pentru oamenii de știință din zilele noastre, rămîne încă un mister mormîntul generalului Ciu Șu (265-316 e.n.). În urma analizei spectroscopice a unei centuri metalice s-a constatat cu uimire că aceasta este formată din 10% cupru, 5% mangan, și 85% aluminiu.

(VA URMA)

COLEGIUL DE REDACȚIE :
ION ARIEȘANU (redactor șef). FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRAGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3–33–90, 3–33–76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

M.I.C.M.

ÎNTREPRINDEREA DE MAŞINI GRELE BUCUREŞTI

Utilizarea eficientă a fondurilor materiale, sarcină prioritară a unității

Aplicind cu consecvență o linie economică optimă axată pe continua rentabilizare a unității, colectivul C.I.U.E.M.M.R. – Întreprinderea de mașini grele București – se preocupă, cu rezultate bune, de utilizarea eficientă a fondurilor materiale.

Lărgindu-se cimpul de observație in privința studierii dinamicii de circulație a principalelor sortimente și grupe de materiale, cu pondere determinantă in activitatea de producție, s-a stabilit o relație elastică și oportună intre cerere și consum, orientind mijloacele financiare spre nevoile de moment ale procesului productiv.

La reușita acestei acțiuni, un instrument util l-a constituit înțelegerea și interpretarea justă a legislației economice și, pe această cale, redimensionarea periodică a stocurilor de materiale în funcție de necesarul exercițiului de plan următor.

Este evident faptul că, urmărindu-se incorporarea la timp a materialelor aprovizionate, s-a imbunătățit simțitor gradul de utilizare a mijloacelor circulante, diminuindu-se considerabil nomenclatura structurii elementelor și valoarea imobilizărilor financiare.

Actualul volum al materialelor disponibile și fără mișcare este urmarea firească a perfecționării activității economice de ansamblu, în conținutul căreia se detașează reducerea consumurilor specifice, folosirea iudicioasă a materialelor, introducerea unor tehnologii noi, evitarea risipei etc.

Intenționind accelerarea vitezei de rotație a fondurilor bănești, C.I.U.E.M.M.R. – I.M.G. București, are in vedere valorificarea și reintroducerea în circuitul economic național a materialelor care fac obiectul unui excedent temporar.

În acest scop pune la dispoziția sectoarelor interesate din economie o gamă variată de table, oțeluri, laminate neferoase, aparataj electric, scule, reactivi chimici, cable electrice, după cum urmează :

Materiale neferoase

Nr. crt.	Denumirea materialului	U/M	Cantit	P/U
1	Sîrmă aluminiu Ø 2 Al99,5 m	kg	20	20,25
2	Sîrmă aluminiu Ø 3 Al 99,5 m	kg	2,5	20,00
3	Bare aluminiu Ø 12Al99,5 1/2T	kg	48	25,75
4	Bare aluminiu 30×5 Al99.5 1/2T	kg	103	29,20
5	Bare aluminiu 50×5	kg	50	29,00
6	Funie aluminiu	kg	87	24,70
7	Sîrmă alamă Ø 1 Am631/2T	kg	7,6	75,50
8	Bare alamă Ø 4 Am58 1/2T	kg	10	66,25
9	Bare alamă Ø 4 Am63 1/2T	kg	10	71,25
10	Bare alamă Ø 5 Am58 1/2T	kg	10,5	65,25
11	Bare alamă Ø 5 Am60T	kg	13	67,25
12	Bare alamă Ø 6 Am63 1/2T	kg	10	69,50
13	Bare alamă Ø 7 Am58 1/2T	kg	11,5	64,00
14	Bare alamă Ø 7,5 Am58 1/2T	kg	11	63,50
15	Bare alamă Ø 11 Am63T	kg	11,4	67
16	Bare alamă Ø 14 Am58 1/2T	kg	47,75	61,75
17	Bandă alamă 2×80 Am63 1/2T	kg	59,7	70,25
18	Țeavă Am63 1/2T 7+1	kg	39,6	98,50
19	Țeavă Am63 1/2T 8+1,5	kg	94,5	93,75
20	Țeavă Am63 1/2T 10×2	kg	82,90	87,75
21	Țeavă Am58 1/2T 10+2,5	kg	3,6	83,90
22	Țeavă Am60 1/2T 12+1	kg	8,3	90,00
23	Țeavă Am63 M 12+1	kg	26,2	92,60
24	Țeavă Am63 1/2T 12+1,5	kg	21	88,50
25	Țeavă Am63 1/2 14+1,5	kg	25	86,50
26	Țeavă alamă 19×1,5 Am63 1/2T	kg	124	82,50
27	Țeavă alamă 22×3 Am63 1/2T	kg	21,8	77
28	Țeavă alamă 24×2 Am63 1/2T	kg	36	78
29	Țeavă alamă 25×2 Am63 1/2T	kg	52	77,75
30	Țeavă alamă 28×2 Am63 1/2T	kg	32,5	77
31	Țeavă alamă 28×3×2400 Am60 1/2T	kg	18,9	73,50
32	Țeavă alamă 30×2 Am63 1/2T	kg	9	77
33	Țeavă alamă 32×2 Am63 1/2T	kg	27	77
34	Țeavă alamă 35×2 Am63 1/2T	kg	39	77
35	Țeavă alamă 50×2 Am63 1/2T	kg	46,8	77,50
36	Țeavă alamă 55×2 Am63 1/2T	kg	51	77,50
37	Țeavă alamă 60×2 Am63 1/2	kg	50	77,75
38	Țeavă alamă 64×2 Am63 1/2	kg	52	77,75
39	Țeavă alamă 70×	kg	52	78
40	Țeavă bronz BZ6 1/2 25×3	kg	15,2	265
41	Bare Cu 91/25 100+20	kg	145	85
42	Bare Cu 9m 50×5	kg	44	86
43	Bare Cu 9 1/2T 10×4	kg	400	88
44	Bare Cu 9 1/2T 12×4	kg	68,5	87,50
45	Bare Cu 9 1/2T 15×8	kg	57,7	86,75
46	Bare Cu 9 1/2T 20×5	kg	23	87
47	Bare Cu 9 1/2T 40×20	kg	49	85,25
48	Bare Cu 9 1/2T 50×5	kg	55	85,75
49	Sîrmă Ø 1,2 Cu 9 1/2T	kg	272	87
50	Sîrmă Ø 2 Cu 9 1/2T	kg	4,9	86
51	Bare Cu 9 1/2 Ø 16	kg	53	85,50
52	Bare hexag. Cu 9 1/2T H10	kg	9	86,75
53	Bare hexag. Cu 9 1/2T H12	kg	60	86,25
54	Bare hexag. Cu 9 1/2 H14	kg	42,2	86
55	Bare hexag. Cu 9 1/2 H17	kg	115	85,75
56	Bare hexag. Cu 9 1/2 H19	kg	15	85,50
57	Bare hexag. Cu 9 1/2T H22	kg	46	85,50
58	Bare hexag. Cu 9 1/2T H24	kg	40	85,50
59	Bare hexag. Cu 9 1/2T H28	kg	18	85,50
60	Bare hexag. Cu 9 1/2T H30	kg	25	85,50
61	Bare hexag. Cu 9 1/2T H36	kg	41	85,50
62	Bare hexag. Cu 9 1/2T H50	kg	45	85,50
63	Bare patrate Cu 9 1/2T 14×14	kg	81	85,75
64	Bare patrate Cu 9 1/2T 24×24	kg	35	85,25
65	Bandă Cu 9 1/2T 0,5×80	kg	44	93,75
66	Bandă Cu 9 1/2T 1×20	kg	25,5	93,25
67	Bandă Cu 9 1/2T 1,5×28	kg	10	92
68	Tablă Cu 9 1/2T 4,5×1000×2000	kg	114	86,75
69	Țeavă Cu 9M 191×3000	kg	437	103,25
70	Țeavă Cu 9M 20×2,5	kg	53	95,25
71	Țeavă Cu 9 1/2T 20×2,5	kg	20	94,75
72	Țeavă Cu 9 1/2T 22×1	kg	95	101,50
73	Țeavă Cu 9 1/2T 22×1,5	kg	20	98
74	Țeavă Cu 9 1/2T 22×2	kg	11,6	96,50
75	Țeavă Cu 9m 22×4	kg	120	93,25
76	Țeavă Cu 9 1/2T 25×1,5	kg	25,4	97,25
77	Țeavă Cu 9 1/2T 30×1,5	kg	—	—
78	Țeavă Cu 9 1/2T 40×0.5	kg	4	100
79	Țeavă Cu 9M 45×2	kg	54,5	95,75
80	Țeavă Cu 9 1/2T 50×2	kg	51	95,25
81	Magneziu metalic	kg	195	24,20
82	Zinc R	kg	106	21

Aparataj electric

Nr. crt	Denumirea materialului	U/M	Cantit	P/M
1	Contactori AC3 100A 220-380A	buc.	32	2 860
2	Contactori AC3 200A 220-380A	buc.	110	4 420
3	Contactori CAR 200A 220V	buc.	20	4 135
4	Controler CA 6 6 came	buc.	68	1 912
5	Corpuri reglete 12 fire	buc.	1 055	24
6	Tablou de contact 380V	buc.	24	5 200
7	Conectori 50 mm	buc.	255	23,10
8	Cleme legătură CLPN 25 mm	buc.	256	1,80
9	Cleme legătură CLPN 35 mm	buc.	196	1,90
10	Clame legătură CLPN 185 mm	buc.	45	5,75
11	Bobine AC310A/380 V	buc.	400	40
12	Cutii capsulate 41491	buc.	9	130
13	Cutii capsulate 47491	buc.	3	405
14	Cutii capsulate 60797	buc.	2	216
15	Cutii capsulate 60936	buc.	9	146
16	Cutii capsulate 60963	buc.	1	348
17	Cutii capsulate 61989	buc.	4	237
18	Cutii capsulate 60972	buc.	8	205
19	Cutii capsulate 60992	buc.	5	170
20	Cutii capsulate 60995	buc.	2	325
21	Cutii capsulate 61275	buc.	4	325
22	Cutii capsulate 61281	buc.	4	285
23	Cutii capsulate 61362	buc.	1	102
24	Cutii capsulate 61490	buc.	4	375
25	Cutii capsulate 61535	buc.	3	325
26	Cutii capsulate 60992	buc.	5	330
27	Cutii terminale	buc.	10	31
28	Cutii terminale	buc.	10	25
29	Cutii terminale	buc.	10	25
30	Bobine CT 10 cu releu 380 V	buc.	276	25
31	Bobine DITV 60	buc.	2	48
32	Bobine DITA 100/380	buc.	40	50
33	Bobine AC3 100/380	buc.	260	105
34	Bobine AC3 200/380-220V	buc.	181	139
35	Bobine AC3 63A 380 V	buc.	280	102
36	Bobine CT3 200/380	buc.	155	98
37	Cutie semnalizare	buc.	14	250
38	Casetă de semnalizare 30 CST	buc.	26	62
39	Camere stingere DITA	buc.	4	26
40	Camere stingere O1O4	buc.	12	40
41	Cofret c-dă protecție	buc.	10	3 260
42	Camere de stingere	buc.	30	26
43	Camere de stingere DITA	buc.	43	40
44	Contacte	buc.	600	14
45	Contacte DITA 200	buc.	100	51
46	Contacte fixe AC3 10A	buc.	2 150	10
47	Contacte mobile AC3 10A	buc	1 600	10
48	Contacte mobile DITU 60A	buc.	100	3
49	Contacte mobile AC3 10A	buc.	400	10
50	Contacte CT 100	buc.	376	8
51	Contacte fixe 100 A	buc.	355	17
52	Contactor AC340A cu releu 32A380V	buc.	153	2 365
53	Contactor AC340A cu releu 220—380V	buc.	327	2 890
54	Contactor AC3 100A cu releu 380V	buc.	73	3 510
55	Contactor AC3 100A cu releu 380V	buc.	63	3 510
56	Contactor AC3 100A cu releu 380V	buc.	29	3 365
57	Controler CM3 6000	buc.	6	1 310
58	Controler CM6 6010	buc.	6	2 250
59	Droser BVA 125 W	buc.	209	140
60	Droser BVA 250 W	buc.	1 012	195
61	Droser BVA 400 W	buc.	85	235
62	Dulii pt. tuburi fluorescente	buc.	836	2,90
63	Dulii stortăre	buc.	1 310	1,40
64	Întrerup. cu pirghie III 60A (Heblu)	buc.	81	95
65	Manete acționare	buc.	98	50
66	Întrerup. DITA cu magnet 1000/380V	buc.	1	3 910
67	Inversor de scris 32 A 500 V	buc.	100	425
68	Lampă semnalizare 640 V	buc.	800	71
69	Limitator 6090	buc.	500	35
70	Limitator 6095	buc.	400	45
71	Limitator 6110	buc	275	45
72	Limitator 6115	buc.	63	50
73	Limitator 6102	buc.	57	115
74	Limitator 6122	buc.	92	110
75	Limitator 4473	buc.	80	3 780
76	Limitator 6110	buc	100	42
77	Limitator 6090	buc.	145	30
78	Tuburi electronice AZ 12	buc.	1	13,75
79	Tuburi electronice 85A 2TO63	buc	47	40
80	Tuburi electronice 12 AV7	buc.	10	28
81	Tuburi electronice B 753	buc.	1	988
82	Tuburi electronice EZ 81	buc.	10	9

Aparataj electric

Nr. crt.	Denumirea materialului	U/M	Cantit.	P/U
83	Tuburi electronice 6D14P	buc.	21	10,68
84	Tuburi electronice E180 CC	buc.	35	41,50
85	Tuburi electronice E188 CC	buc.	25	33,50
86	Tuburi electronice E80 CF	buc.	10	42
87	Tuburi electronice E83 F	buc.	16	51,50
88	Tuburi electronice E180 F	buc.	11	37,15
89	Tuburi electronice E180 F	buc.	6	55
90	Tuburi electronice E280 F	buc.	22	66,50
91	Tuburi electronice E81 L	buc.	16	51,50
92	Tuburi electronice EABC80	buc.	1	13
93	Tuburi electronice FBF 80	buc.	2	11,50
94	Tuburi electronice EC 92	buc.	7	8
95	Tuburi electronice EC 360	buc.	4	72
96	Tuburi electronice ECC 83	buc.	38	18
97	Tuburi electronice ECC 84	buc.	50	12
98	Tuburi electronice ECC 85	buc.	45	14
99	Tuburi electronice ECC 86	buc.	9	23,60
100	Tuburi electronice ECC 86	buc.	7	26
101	Tuburi electronice ECH 81	buc.	33	11
102	Tuburi electronice ECF 82	buc.	31	12,40
103	Tuburi electronice ECL 80	buc.	24	11,60
104	Tuburi electronice ECL 82	buc.	12	14
105	Tuburi electronice ECL 86	buc.	30	11,50
106	Tuburi electronice EF 80	buc.	19	15
107	Tuburi electronice EF 86	buc.	21	15,50
108	Tuburi electronice EF 183	buc.	40	9,30
109	Tuburi electronice EF 186	buc.	16	16
110	Tuburi ele ctronice EL 34	buc.	45	32
111	Tuburi electronice EL 36	buc.	14	18
112	Tuburi electronice EL 86	buc.	23	9,90
113	Tuburi electronice EM 84	buc.	2	19
114	Tuburi electronice EYY 12	buc.	1	22
115	Tuburi electronice EZ 80	buc.	30	7,75
116	Tuburi electronice 6F 3P	buc.	14	14
117	Tuburi electronice 6 Ø 3 П	buc.	24	16
118	Tuburi electronice 6 Н1 П К	buc.	4	7
119	Tuburi electronice 6L 31	buc	5	19,85
120	Tuburi electronice 6L 43	buc.	4	30
121	Tuburi electronice 6L 50	buc.	13	27,50
122	Tuburi electronice 6 Н 1 П	buc.	22	15
123	Tuburi electronice 6 Н 2 П	buc.	21	15
124	Tuburi electronice 6H8C-6H8S	buc.	25	13,45
125	Tuburi electronice 6H9C-6H9S	buc.	24	13.45
126	Tuburi electronice 6 P 15 P	buc.	20	9
127	Tuburi electronice PCC 189	buc.	59	17,65
128	Tuburi electronice PCF 801	buc.	24	12,40
129	Tuburi electronice PCH 200	buc.	1	11,65
130	Tuburi electronice PCL 82	buc.	30	15
131	Tuburi electronice PCL 84	buc.	27	15
132	Tuburi electronice PCF 802	buc.	17	11,70
133	Tuburi electronice PL 500	buc.	2	20.15
134	Tuburi electronice S9-16P	buc.	1	333
135	Tuburi electronice SF 860	buc.	3	105,10
136	Tuburi electronice STR EF 86 85/10	buc.	2	9
137	Tuburi electronice STR 85/10	buc.	2	25
138	Tuburi electronice STR 90/40	buc.	5	100
139	Tuburi electronice STR 100/60	buc.	6	34,64
140	Tuburi electronice STR 150/30	buc.	39	90
141	Tuburi electronice 6T 10 [illegible]	buc.	22	15
142	Tuburi electronice 6VIPEB 6F	buc.	2	58,50
143	Tuburi electronice 6III P6F	buc.	8	21,85
144	Tuburi electronice 6Z 31	buc.	5	18.20
145	Tuburi electronice 2M1040	buc.	40	117
146	Tuburi electronice 6H 90	buc.	44	13,45
147	Tuburi electronice STR 100/60	buc.	25	36,50
148	Tuburi electronice 6P 15P	buc.	49	11.40
149	Tuburi electronice 6H 8C	buc.	50	14,30
150	Tuburi electronice 6N IP	buc.	50	8,20
151	Tuburi electronice 6N 2P	buc.	34	6.71
152	Tuburie electronice 6N 85	buc.	50	12
153	Tuburi electronice ZN 1040	buc.	50	168,21
154	Tuburi electronice 6F 3P	buc.	50	12,87
155	Tuburi electronice 6H 9C	buc.	50	14,87
156	Tuburi electronice 61-1-PK	buc.	50	9,17
157	Tuburi electronice 6D 14P	buc.	50	12,58
158	Becuri 6515WB15 1p	buc	100	3,04
159	Becuri 65V 25 W	buc	50	3,04
160	Becuri 12V 30W	buc.	300	2,77
161	Becuri 12V 25W	buc.	92	3
162	Becuri 6V 15WE 14	buc.	85	1,25
163	Becuri 12V 15W 1p	buc	186	1,70
164	Becuri 12V 35W 1p	buc.	150	1,51
165	Becuri 24V 10W 2p	buc	315	1,70
166	Becuri 24V 35W B15 1p	buc	100	1,25
167	Becuri 34V 5W B15	buc	400	3,77
168	Becuri 32V 40W	buc	226	2,77
169	Becuri 12V 25W	buc	522	3,17
170	Becuri 12V 40W	buc.	250	4,05
171	Becuri 12V 60W	buc.	113	2,77
172	Becuri 32V 25 W	buc.	200	2,90
173	Becuri 220V 25 W	buc.	200	2,90
174	Becuri 220V 1000 W	buc	235	40,40
175	Becuri 42V 24 W	buc	200	3,17
176	Becuri 65V 40 W	buc	50	3,27
177	Plăci selenin 200×200	buc	150	24,50
178	Plăci selenin 60×60	buc.	200	10,70
179	Plăci selenin 100×200	buc	50	24,50
180	Plăci selenin 20×20	buc	450	1,40
181	Plăci selenin 40×40	buc	560	320
182	Plăci selenin 60×60	buc	300	6,30
183	Plăci selenin 25×25	buc	400	1,70
184	Plăci selenin 50×50	buc	800	4,50
185	Plăci selenin 80×80	buc	650	18,10
186	Plăci selenin 100×100	buc	800	12,50
187	Plăci selenin 16×16	buc.	500	1,10

Cable, conductori, motoare și materiale electrice

Nr. crt.	Denumirea materialului și caracteristici	U/M	Cantit.	Prețul Unitar	Prețul Total
1	Bandă sticlă SLO 15 mm	ml	8 500	0,60	6 800
2	Bandă sticlă SLO 20 mm	ml	7 640	0,90	6 876
3	Bandă sticlă SLO 30 mm	ml	21 000	0,90	18 900
4	Bandă sticlă SLO 30 mm	ml	22 630	0,95	21 498,50
5	Bandă sticlă F 463	ml	1 000	1,10	1 100
6	Bandă sticlă 0,15×30	ml	44 600	0,83	39 018
7	Bandă sticlă 0,30×30	ml	10 000	1,35	13 500
8	Cablu electric ACYY 3×70+35	ml	500	42,20	21 100
9	Cablu electric ACYY 9×6	ml	200	15,75	3 150
10	Idem ACYABY 3×25+16	ml	4 147	31,25	129 593,75
11	Idem 3×35+16	ml	1 850	41,10	76 035
12	Idem 3×50+25	ml	780	47,25	36 855
13	Idem 3×70+35	ml	405	58,25	23 591,25
14	Idem 3×95+50	ml	385	74,50	28 682,50
15	Idem 3×150+70	ml	1 180	98,75	116 525
16	Idem 4×4	ml	2 766	14,25	39 415,50
17	Idem 4×6	ml	2 230	18,10	40 363
18	Cablu electric ACY ABY 4×10	ml	3 482	24,75	86 179.50
19	Cablu electric ACY ABY 4×16	ml	3 270	27,50	89 925
20	Cablu electric CYP 3×4	ml	1 020	12,25	12 495
21	Cablu electric CYP 4×4	ml	150	14,25	2 137,50
22	Cablu electric CYYB 2×1,5	ml	408	18,50	7 548
23	Cablu electric CYY 3×120	ml	500	18,50	92 500,00
24	Cablu electric CSIY 4×1	ml	4 877	7,6	37 065,20
25	Cablu electric CSIY 33×1,5	ml	7 900	49,75	393 025
26	Cablu electric CYABY 3×4	ml	970	14,60	14 356
27	Cablu electric CYABY 4×16	ml	6 370	43,20	275 184
28	Cablu el. CSYABY 7×2,5	ml	1 480	21,15	31 302
29	Cablu el. CSYABY 9×2,5	ml	659	26,25	17 298,75
30	Cablu el. CSYABY 12×2,5	ml	506	34,15	17 279,90
31	Cablu el. CSYABY 14×2,5	ml	1 730	36,75	63 577,50
32	Cablu el. CSYABY 30×2,5	ml	250	71,75	17 937,50
33	Cablu tel. TUHP 11×2×0,9	ml	1 016	19,75	20 066
34	Cablu tel. TUHP 16×2×0,5	ml	623	12,90	8 036,70
35	Cablu tel. TUHP 101×2×0,5	ml	418	47,80	19 980.40
36	Cablu tel. TUHP 202×2×0,5	ml	400	69,30	27 720
37	Cablu tel. TU2YY 16×2×0,5	ml	181	8,05	1 457,05
38	Cablu tel. TU2YY 51×2×0.5	ml	1 000	16.98	16 980
39	Cablu tel. TUHPABY 26×2×0.9	ml	1 355	45,80	62 059
40	Cablu el. MCG 1×10	ml	2 623	9,85	25 836,55
41	Cablu el. MCG 1×16	ml	245	12,90	3 160,50
42	Cablu el. MCG 2×35	ml	725	53,70	38 717,70
43	Cablu el. MCG 3×16	ml	3 034	38,65	117 264,10
44	Cablu el. MCG 3×35	ml	1 000	72,10	72 100
45	Cablu el. MCG 3×50	ml	1 000	91,60	91 600
46	Cablu el. MCG 3×70	ml	1 880	123,15	231 522
47	Cablu el. MCG 3×25+10	ml	2 200	71,20	156 640
48	Cablu el. MCG 3×35+16	ml	710	96,75	68 692,50
49	Cablu el. MCG 3×70×35	ml	434	152,60	66 228,40
50	Conductor AFY 4 mm	ml	1 488	0,65	1 264,80
51	Conductor AFY 10 mm	ml	1 487	1,45	2 156.15
52	Conductor FY 120 mm	ml	100	59,75	3 975
53	Conductor el. FY 95 mm	ml	190	49,75	9 452,50
54	Conductor el. VLPY 70 mm	ml	950	39,75	37 762,50
55	Conductor VLPY 95 mm	ml	1 519	55.80	84 760.20
56	Conductor bobinaj izol. cl. P2S	ml			
57	Conductor bobinaj 1,8×3,5	Kg.	114	72,50	8 265
58	Conductor bobinaj 2,0×5.0	Kg.	140	72,50	10 150
59	Conductor bobinaj 2×6.4	Kg.	328	62,30	20 434,40
60	Conductor bobinaj 2,5×5.6	Kg.	126	69,50	8 757
61	Conductor bobinaj 2×8	Kg.	786	59.75	66 936,50
62	Conductor bobinaj 2,4×9,3	Kg.	140	78,15	10 941
63	Conductor bobinaj 4×9	Kg.	545	58,75	32 018,75
64	Conductor bobinaj BB 2×8	Kg.	1 064	51.80	56 179.20
65	Conductor bobinaj BB 5×11	Kg.	1 049	50,75	53 236,75
66	Conductor bobinaj BB 4,5×11,5	Kg.	628	50,75	31 817
67	Conductor bobinaj ET 0,75	Kg.	840	53,50	44 940
68	Conductor bobinaj ET 0.80	Kg.	626	52,05	32 583.30
69	Conductor bobinaj ET 0,85	Kg.	695	50,80	35 306
70	Conductor bobinaj ET 0,90	Kg.	443	50,00	21 150
71	Conductor bobinaj ET 0,95	Kg.	534	49,25	26 299.50
72	Conductor bobinaj ET 1,00	Kg.	755	49,00	36 995
73	Conductor bobinaj ET 1,10	Kg.	510	48,50	24 296.50
74	Conductor bobinaj ET 1,15	Kg.	666	48,00	31 968
75	Conductor bobinaj ET 1,20	Kg.	964	47,85	46 127.40
76	Conductor bobinaj ET 1,30	Kg.	880	47,50	41 800
77	Conductor bobinaj ET Ø 1,35	Kg.	555	47,20	26 196
78	Conductor bobinaj ET Ø 1,4	Kg.	889	47,15	41 925,24
79	Conductor bobinaj ET Ø 1,45	Kg.	2 219	47,10	104 514,90
80	Conductor bobina ET Ø 1,50	Kg.	1 576	47,00	74 072
81	Conductor bobina ET Ø 1,60	Kg.	1 418	57,00	80 826
82	Conductor bobinaj ET Ø 1,65	Kg.	1 289	57,00	73 473
83	Conductor bobinaj ET Ø 1,75	Kg.	1 630	57,00	92 910
84	Conductor bobina ET Ø 1,70	Kg.	774	57,00	44 118
85	Conductor bobina ET Ø 1,80	Kg	852	57,00	48 564
86	Conductor bobinaj ET Ø 1,85	Kg.	1 186	57,00	67 602
87	Conductor bobinaj ET Ø 1,90	Kg.	1 455	57,00	82 935
88	Conductor bobinaj ET Ø 1.95	Kg.	1 000	57,00	57 000
89	Elemenți tracțiune IV ky	buc.	26	185	4 850
90	Elemenți tracțiune VKy	buc.	275	210	5 775
91	Izolator 40016	buc.	152	6	912
92	Izolator 55126	buc.	160	0,75	120
93	Motor el. tip ASI 0,55kw×1500 r/m	buc.	15	652	9 780

DE REȚINUT!

Unitățile economice din intreaga țară, interesate în a-și completa baza materială de producție cu reperele ofertate de unitatea bucureșteană, sînt informate că pot obține cele necesare în condițiile prevederilor din HCM 1270/1975.

Comenzile se vor transmite la următoarea adresă :
Întreprinderea de mașini grele București – Șos. Berceni Nr. 104 – Sector 5.

Relații suplimentare se pot obține la tefelon 836340 serv. aprovizionare.

Potențialii beneficiari sînt asigurați anticipat de toată solicitudinea.

GEORGESCU EMIL
și VASILE BAȘA

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVII ● 16 septembrie 1976 ● Nr. 37 (447) 8 pagini 1 leu

Ilustrațiile acestui număr : Pictorul naiv VIOREL CRISTEA — Iarna

NOU AN ȘCOLAR

Mijloc de septembrie, început de an școlar.

Orice început corespunde unui eveniment de tinerețe, de avînt și încredere, de hotărîre și speranțe. În circuitul vieții noastre, redimensionat prin fiecare realizare nouă, păstrăm un loc aparte noțiunii de școală, ea însăși îmbrăcîndu-ne în haina proaspătă a unui început, pentru ca, mai apoi, la nivelul fiecărei trepte din evoluție să completăm sentimental conceptul și să spunem că, de fapt, întreaga noastră existență este o școală, un perpetuu început, ceea ce se modifică pe parcursul drumului nostru fiind dimensiunea față de care ne raportăm. Avem, astfel, imaginea concretă a creșterii ca om, ca generație, ca popor, avem astfel, definirea noțiunii de perfecționare continuă, de școală permanentă.

În conceptul complex pe care-l reprezintă „învățămîntul în țara noastră, sînt implicate, alături de această imagine a dinamicii școlii, factorii de direcție și sens care formează, în fapt, dimensiunile spre care aspirăm, față de care urmează să ne raportăm. Elaborarea planului unitar de dezvoltare economico-socială a țării, înscris în Programul partidului nostru, constituie baza de pornire a învățămîntului românesc, ca structură, răspunzînd necesităților economico-sociale ale țării, printr-o paletă variată de forme și ramuri școlare. Implicit, învățămîntul românesc își edifică propriile structuri specifice pe coordonatele complexe ale etapei pe care o parcurgem, răspunzînd deziderateloi majore ale apropierii producției de școală, ale deschiderii dintre cercetare, producție și învățămînt, care au ca prim scop formarea unei atitudini ferme față de muncă, și mai apoi, împlinirea dezideratului marxist al apropierii dintre munca fizică și cea intelectuală. Aflată sub directa conducere a partidului, educația tinerei generații (în procesul căreia școala are un rol deosebit) se desfășoară pe fundamentul filozofiei materialist dialectice, a teoriei marxism-leninismului conducînd la formarea unor personalități multilateral dezvoltate, capabile să răspundă necesităților economico-sociale ale României viitoare. Educația înseamnă deopotrivă, formarea unui om nou, a unei conștiințe patriotice, a unor constructori conștienți de propriul său destin.

Adoptînd un program unitar privind întreaga activitate ideologică de educație politică și culturală a maselor, Congresul educației politice și al culturii socialiste a dat un nou imbold învățămîntului românesc. Adresîndu-se tinerei generații, secretarul general al partidului, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU spunea : „Să nu uitați, dragi tovarăși tineri, că aveți, în primul rînd, îndatorirea de a face totul pentru însușirea și dezvoltarea celor mai înalte virtuți ce caracterizează poporul nostru — dragostea de adevăr, vitejia, pasiunea pentru muncă, hotărîrea fermă de a asigura ridicarea națiunii noastre pe noi și noi culmi de progres și civilizație !".

Sub arcul de boltă al acestei chemări, s-au deschis acum porțile școlilor de toate gradele, spre treptele definirii generației care mîine, la pupitrul de comandă al vieții vor desăvîrși drumul României spre comunism.

ORIZONT

ROMÂNIA ȘI VIITORUL

Descifrînd dialectica complexă a lumii contemporane și degajînd semnificația marilor transformări revoluționare, sociale și naționale care marchează ultimele decenii, Programul P.C.R. definește epoca actuală de dezvoltare a societății ca fiind epoca revoluției socialiste, a trecerii de la capitalism la comunism, a lichidării dominației imperialiste, colonialiste și neocolonialiste, a restructurării democratice a relațiilor internaționale, evidențiind multitudinea, varietatea și sensul istoric real al transformărilor social-politice.

A devenit evident că numeroasele, complexele și indivizibilele probleme care confruntă contemporaneitatea reclamă — pentru rezolvare — soluții fundamental noi, prin participarea tuturor națiunilor lumii ; „în epoca noastră — afirma tovarășul Nicolae Ceaușescu — o serie de probleme cruciale ale dezvoltării civilizației umane nu mai pot fi soluționate decît prin efortul comun al națiunilor, prin conjugarea resurselor materiale și a potențialului științific al unui număr tot mai mare de state", corespunzător „mondializării" unor probleme sociale, economice și politice, interdependenței în creștere (acționînd ca legitate a relațiilor internaționale) și imperativului instaurării unei noi ordini internaționale — necesitatea obiectivă a restructurării democratice a relațiilor interstatale dobîndind, în actualul context internațional, o largă recunoaștere.

În expunerea prezentată la Congresul educației politice și al culturii socialiste, tovarășul Nicolae Ceaușescu subliniază că „lichidarea cît mai rapidă a subdezvoltării, a marilor decalaje între nivelul de dezvoltare al statelor, constituie o problemă esențială pentru progresul și pacea omenirii contemporane, un obiectiv major ce trebuie să stea în atenția întregii comunități internaționale". Edificarea unei noi ordini economice și politice își înscrie drept componentă esențială realizarea unei egalizări relative a nivelurilor de dezvoltare economică a țărilor lumii, actuala ordine internațională nefiind nicidecum neutră ; promovînd și conservînd structuri de dependență, ea oferă — implicit — o inegalitate de șanse, perpetuarea inechităților și cronicizarea subdezvoltării pe o întinsă arie a globului tensionînd climatul politic.

Dacă asupra acceptării aportului decisiv al eforturilor proprii și virtuților unei largi și echitabile cooperări internaționale (cu cert rol propulsiv în contextul unei reciprocități a intereselor) în eradicarea subdezvoltării consensul este aproape unanim, nu lipsesc opinii care, pornind de la starea crescîndă de interdependență, acreditează o concepție „mondialistă" promovînd teza raportului invers proporțional dintre independență și interdependență. Considerînd statul național drept factor de instabilitate a situației internaționale și obstacol în realizarea securității economice (propunînd în consecință — în interesul supraviețuirii omenirii — suspendarea suveranității) Richard W. Sterling întreține în a sa „Macropolitics" o falsă dilemă între anarhie și statul mondial, pledînd pentru „depășirea suveranității naționale". Și publicistul francez Jean-François Revel (vezi „La tentation totalitaire", Ed. R. La'font, 1976) consideră că necesitatea „gestiunii comune a patrimoniului mondial" și prezența unor interese comune întregii umanități reclamă o autoritate mondială, „politica hegemonică a marilor puteri avînd mai multe șanse de a condu-

ADRIAN DINU RACHIERU

(Continuare în pag. 8)

Convorbiri

Cu academician ȘERBAN CIOCULESCU

— Debutul Dv. critic la „Facla literară", din 1923, anticipează o remarcabilă carieră scriitoricească, desfășurată, laborios, timp de peste cinci decenii. Privind în timp, cum vă apreciați acest debut ce a avut loc sub auspiciile lui N. D. Cocea și Camil Petrescu ?

— La „Facla literară" din 1923, am debutat polemic, năbădăios, negativist și, într-un fel, aș zice, pentru mine, cel puțin pozitiv, pentru că am lăsat imaginea unui critic temut, a unui critic de părerile căruia trebuie să se țină seama. Ani de-a-rîndul, în perioada de început a foiletoniștilor mele, treceam drept un critic polemic și neprevăzut în reacțiunile mele. Mi-aduc aminte de un articol al lui Mihail Sebastian, cules în volumul I de „Opere", în care mă compara cu Pompiliu Constantinescu, și în care spunea că, dacă-l citești pe Pompiliu Constantinescu, prevezi tot ce spune, de la început pînă la sfîrșit. Fără îndoială, că nu-i nega vocația de critic, fermitatea judecății, însă reacțiile lui erau previzibile, cîtă vreme, zicea : **„ale lui Șerban Cioculescu sînt neprevizibile, nu știi niciodată dacă are să scrie bine sau rău despre o carte"**, iar în „Brașovul literar", Cincinat Pavelescu a scris despre mine — sînt mai bine de 40 de ani de atunci — că sînt un om primejdios, pentru că îmi procur cărțile, neașteptînd să mi le ofere scriitorii cu dedicație, și mă grăbesc să scriu cel dintîi și astfel fac atmosferă și ceilalți sînt pe urmele mele, tot așa negativiști. Poate că n-avea dreptate, dar

pentru mine era foarte măgulitoare această apreciere a lui.

Debutul meu la „Facla" e marcat, într-un fel, pentru că, invitîndu-mă să scriu la revistele lui, Camil Petrescu mi-a spus : ...„te public pe n.v.", adică „pe nevăzute" și niciodată el nu mi-a cîtit articolele înainte de apariție. Același lucru l-a făcut și Zarifopol la „Revista Fundațiilor".

— Dv. ați traversat una din cele mai interesante epoci din literatura română, ați fost contemporan cu Bacovia, Blaga, Barbu, Arghezi, Camil Petrescu, Liviu Rebreanu, H. Papadat-Bengescu, iar dintre critici, cu Ibrăileanu, Lovinescu, Pompiliu Constantinescu, Vladimir Streinu.

— Firește, am fost contemporan cu aproape toți marii scriitori ai țării ; sînt foarte puțini cei pe care nu i-am cunoscut personal. N-am cunoscut personal pe Ibrăileanu, pe Agîrbiceanu, dintre scriitori mai importanți. Față de iluștrii mei contemporani, am avut însă bunul simț de a nu fi inoportun, de a nu mă vîri nechemat, de a respecta distanța între un mare scriitor și un debutant, cum eram eu. Am avut totdeauna respectul maeștrilor, însă asta nu mă împiedica, atunci cînd scriam despre cărțile lor, dacă sesizam vreo denivelare, de la o carte la alta, să nu umblu pe două cărări și să spun foarte limpede că e o denivelare și acea carte e slabă. Și scriitorii nu se supărau. Rebreanu, bunăoară, mă socotea un bun și vechi prieten și-mi ierta incomprehensiunile și severitățile. Așa erau relațiile scriitoricești dintre cele două războaie, scriitorii mari recunoșcînd criticilor libertatea de a scrie despre cărțile lor ; singurul care nu recunoștea acest lucru, din cauza temperamentului său irascibil, era Nicolae Iorga. Cu Lovinescu, am avut un conflict, cînd eram foarte tînăr, în 1925. La Moartea lui Slavici, i se ceruse să spună un cuvînt, la care, Lovinescu, nu fără o amintă altitudinea 'rearetabilă a lui Slavici din timpul războiului, a pretextat că nu poate să-și adune ideile, ca să dea o judecată definitivă despre valoarea operei lui Slavici, mai ales că în momentul acela el avea sub tipar 2–3 cărți (le-a dat titlul), și pregătește alte 2–3 cărți. Eu scriam la o revistă universitară de stînga, „Viața universitară", și atunci am publicat o notă dură, în care spuneam că cine se pretinde critic, tre-

MARIUS POP

(Continuare în pag. 7)

D. R. Popescu

PLOILE DE DINCOLO DE VREME

Ed. Dacia, 1976

1. Din eseurile scriitorului, precum și din mărturiile sale, putem deduce „structura teoretică" a romanelor. Observăm (cu mare surpriză) lectura unor cercetători moderni ai literaturii ca Propp (**„De cînd Propp s-a ocupat de basme, parcă basmele au căpătat, nu numai pentru mine, dimensiuni formidabile"**) sau Greimas (**„Aș reține doar că trădătorul** – în cazul nostru regele Danemarcei – **poate avea o structură dublă : și ca reprezentant al autorității sacre, și ca reprezentant al falsului sacru"**). Dintr-un punct de vedere, ciclul F, care prin acest roman a ajuns la al cincilea volum, mi se pare un „studiu" al posibilităților literaturii-document față cu străvechile mituri ale omenirii (**„Ceea ce au descoperit grecii consider că sînt niște adevăruri eterne. (...). Structurile fundamentale ale tipurilor umane rămîn fixe, undeva, dar mulindu-se mereu pe eveniment, care poate fi istoric, social, politic** etc.) sau față de structurile literare shakespeariene (prin transfer) pe care le „studiază", în prozele sale, scriitorul. Basmul e și el prezent, viziunea carnavalescă a scriitorului însușindu-și multe din datele acestuia. Structurile parodice ale literaturii lui D. R. Popescu propun nu odată personaje văzute din unghiul unui dispreț imens. Celine îi este, în aceste cazuri, prin apropiere.

2. În **Ploile de dincolo de vreme,** Adrian, fiul lui Dinache, se întoarce dintr-un loc de izolare și vrea să-l ucidă pe Dolîngă, cel ce l-a nedreptățit ; sora acestui. Adrian și nevasta lui Calagherovici, Lilica, devine amanta lui Moise, binecunoscutul personaj al ciclului. Ar exista mai întîi un **studiu** al problemei tip Claudius (prin Moise, Calagherovici, Lilica, Adrian, fratele Lilicăi, justițiarul putînd fi considerat, la nevoie, în „situația Hamlet"), al unei probleme-arhetip, precum și un al doilea, al **situației „anchetei"**, adică a celorlalți, cei ce se bucură de libertățile carnavalului.

3. **„Eftimie stă pe tronul său făcut din pămînt amestecat cu paie și-l vede pe băiatul lui Dinache oprit în fața închisorii..."** : așa începe romanul. Eftimie fiind un estropiat care **„are din nastere o privire atît de necruțătoare și de puternică și de atotvăzătoare că poate pătrunde și dincolo de ce observă și altii și de ce pare să fie..."**. Eftimie ar fi „celălalt Claudius", regele „risului popular", al „demascării". Vocația sa neobișnuită ne transferă în domeniul **fantasticului experimental,** păstrînd, în același timp, nota de „carnaval" (estropiatul fiind, așa cum se cuvine „regele spectacolului"). Spectacolul se urnește destul de greu. Adrian („cel văzut de regele spectacolului") e așteptat la ieșire (odată terminată detențiunea) de un fals gardian (am putea detalia : de un gardian pensionar, căruia îi place să se prezinte drept gardian, pentru că îi place să meargă cu deținuții proaspăt eliberați să „bea bere", pentru că...). În oraș e o echipă de filmare, în localul agapei celor doi mai chefuiesc actrițe ale căror moravuri fostul gardian le comentează cu plăcere : întîmplări cu actrițe aflate de la o rubedenie a sa. Tot gardianul (cel care îl inițiază, am putea afirma, pe tînăr în ordinea vieții citadine, dar nu numai a celei citadine) îi vorbește despre fotbal și îl conduce la circ. Sintem în zonele „spectacolului popular", loc de întîlnire frecvent al prozei lui D. R. Popescu, spațiu ce, pe măsura devenirii simbolice, primește înțelesuri noi. Urmează, în mod firesc, o vizită la circ (unul din artiștii circului are vocația predicțiunii). Proaspătul eliberat se iubește cu Anișoara Caramanlis, rudă a gardianului, veche cunoștință a ciclului : înainte de a intra în lumea ciclului **F,** prozatorul sugerează încheierea unor etape și inaugurarea altora, sub semnul „ploilor de dincolo de vreme" : **„Așa cum atunci cînd intrase în celulă ploase, și în noaptea aceea parcă ...și parcă după toate întîmplările cei i se întîmplaseră ploase din belșug... Norii se dezlănțuiseră, norii... Zimbi, amintindu-și de Francisc (artistul de circ n.n.) culcat ca un împărat pe norii de tablă...".** „Ploile de dincolo de vreme" e cel mai coerent roman al ciclului **F.** Acestei introduceri ce rezumă, ca un autentic **Prolog** („im Himmel") drumul eroului, îi corespunde finalul, cu moartea (feroce) numitului Dolingă, monologul lui Eftimie, absolvirea (iluzorie) a lui Moise și a lui Adrian.

4. Între acestea, contactul cu ciclul F, reluarea „anchetelor" : Tică Dunărințu își face reapariția, lîngă o nouă istorie a lui Moise, acuzat, aici, de o tentativă de omor. Pe măsură ce înaintează, ciclul F își fixează tot mai clar geografia sa, geografie imaginară, firește, nu odată „geografie magică". Cînd nu oficiază spectacole sau nu participă la spectacole, eroii sînt **în mișcare,** traversînd orașe, sate, rîuri ce (unele), prin strania lor alcătuire (geografie interioară !) participă la existența eroilor. Satul, orașul, rîul, pădurea, acționează ca un Tot : **drumurile** reprezintă și **căi ale cunoașterii.** Rezonanțele folclorice ale prozelor lui D. R. Popescu mi se par a fi de cea mai bună calitate : ca în basm, pe „drum au loc încercări" : răscrucea (vezi și „Vînătoarea regală", dar și F) reprezintă un loc al magiilor.

5. În acest context, o sumă de parabole, alegorii, unele „dezvăluite" chiar de autor. Structura de „conte philosophique" a cărții se lămurește mai clar în ramificațiile sale teoretice : **„...Mai este și o cale : să nu iei totul exact așa cum se scrie în geneză, să iei în considerare doar partea alegorică a ei și să o dezvolți..."**

C. UNGUREANU

Cronica literară

Tudor George

SUB SEMNUL LUI HERCULE

Ed. Sport-Turism, 1976

De un elogiu nu tocmai nemeritat se bucură **Tudor George** din partea poetului **Romulus Vulpescu** în **Cuvîntul înainte** la **Imnuri olimpice,** fiind acolo înregistrat numele lui Montherlant **(Olimpicele),** după constatarea că respectivul volum, „în literatura noastră", valora ca **„prima** (și în ordine cronologică) **lucrare literară** consacrată în întregime sportului în ipostaza de concept". Cum asupra interesului filologic și lingvistic al poemelor din **Imnuri olimpice,** ca și a întregii poezii a lui Tudor George, ne rezervăm prilejul unui articol mai cuprinzător, mai menționăm aici că pe pagina de titlu a respectivului volum se mai află imprimate cuvintele **Sport și liră. Cartea I.** Poetul anunță, deci, o continuare, și după ce a dat un „roman al sportului universal" (Romulus Vulpescu), iată-l revenind, fără să mai precizeze numărul de ordine al **Cărții** din seria **Sport și liră,** cu o veritabilă saga a rugbyului în România. O saga, bineînțeles, în versuri, al căror număr nu încercăm să-l estimăm, intrucît moderația, în toate privințele și în primul rînd în cea a cantității de materie verbală, este ultima dintre calitățile care poate fi atribuită scrisului lui Tudor George.

Fără vreo intenție de mistificare, fără o urmă de ironie, Tudor George compune, deci, în **Sub semnul lui Hercule,** panegirice, laude rugbiștilor, antrenorilor, prietenilor din lumea sportivă de astăzi și de odinioară, la fel cum în **Baladele singaporeene** aduna portretele poeților colegi de generație dintr-un „timp baudelairian, pesemne, / și-un timp rimbaldian". Din unghiul de interes al poeziei, procedeul, în **Sub semnul lui Hercule,** constituie fără îndoială un exces, chiar și într-un poem în care autorul vădește preocuparea de a înălța colonadele propriului mit : **„Un țipăt e un țipăt doar ? Și-atît ?! / Ce poate, oare, însemna un țipăt ? / De-mi crește – cît un arbore – din git, / Cît un vulcan – cu temeraru-i sclipăt ! / / El poate crește-n slăvi, cît un taifun, / Pe șapte voci, c-o orgă de tornade – / Un țipăt – ca tridentul lui Neptun ! / Or – trăznetul lui Jupiter, cînd cade ! / /.../ / E, poate că, un imn al lui Pindar – / Care-nsorea Olimpica Arenă – / Și-nsulițatul glas l-aduc în dar / În cinstea ta – Puternică Athenă ! / / Și-atîtea temeri, bucurii ce-am strîns – / Precum Hercul, spre slava-ți le-aduc, Joe, / Și-nspre Olimpul tău, de nepătruns, / Înalț – de fum – columna mea : Ahoe !" (Ahoe ! Ce înseamnă-acest : „Ahoe" ?).**

Numele lui Pindar (ale lui Homer și Ovidiu), aici, ca și sub motto-urile care de regulă însoțesc versurile lui Tudor George, nu evocă decît într-un mod foarte general circumstanțele poeziei sale. Grandilocvența, teatralitatea, bravada și ușurința de a versifica vin într-un mod mult mai evident din **Parodiile originale** ale lui Topîrceanu și din **Romanțele** minulesciene. Și cu totul nepotrivit nu este să adăugăm la aceste modele ale poeziei **Caleidoscopul lui A. Mirea,** deși nu cronica rimată este scopul demersurilor lirice ale autorului.

Raportată la volumele anterioare ale lui Tudor George (socotind între acestea și pe cel intitulat **Imnuri olimpice), Sub semnul lui Hercule** pare o carte de vacanță, cu toate că este totuși greu de susținut că instituie, în totalitate, o „vacanță" a poeziei. Chiar emancipat de o tematică mai pretențioasă, Tudor George rămîne un remarcabil tehnician. O anume frivolitate a inspirației **(Pedantul ritual al echipării,** etc.) nu impune neapărat pentru el și o reconsiderare a mijloacelor. Lectura versurilor lui Tudor George rămîne, și în volumul de față, o aventură lingvistică ce poate trezi interesul. Ceea ce se remarcă imediat este faconda extraordinară a autorului. Versurile se răsucesc în jurul cuvintelor rare (regionalisme, neologisme, termeni tehnici ori imprumutați argoului) și chiar al unor adaptări lingvistice mai neobișnuite. Efectul incongruităților verbale, al jocurilor de cuvinte este, în acest gen de poezie circumstanțială, epigramatică și, în fond, didactică, remarcabil : **„Von Münchausen – marele coțcar / mucalit și pus pe garagațe – / Cic-ar fi-nșirat un cîrd de rațe / Și l-a tras, c-un boț de seu, pe sfoar' ! / / Ce n-ar da – la fel ca el – să-nhațe / Și demiul-de-meleu, strengar, / Mingile pe sfoară, ca-n bazar, / Și să-nșire pasele pe cțe" etc. (O poveste cu baronul von Münchausen și demiul-de-melé).**

Fără a fi întotdeauna simple artifacte, poemele lui **Tudor George** sînt, totuși, în cea mai mare măsură, produse ale inteligenței. Un exeget făcea, pe bună dreptate, observația că pentru **Tudor George** chestiunea poeziei nu poate fi despărțită de cultivarea unor formule lirice – într-un mod exemplar, bineînțeles, în unele cazuri. Nu altfel stau lucrurile în poemele de o factură mai deosebită de cele care dau tonalitatea acestui volum. Iată, aceste versuri de inspirație patriotică amintind prin muzicalitate, de poezia lui Goga : **„Ca vrednic ceferist ce sînt, / Dar și boem, de-o viață-ntreagă, / Aș tot umbla peste pămînt ! / De-un rucsac, dorul meu mă leagă ! / / Mi-oi aminti despre Brâncuși, / Pedes'ru-ndeplinindu-și visul : / Cu bocceluța lui, – piș, piș ! – / La pas, a cucerit Parisul ! / / Hîrsutul dac – Badea Cîrțan – / Stirni lui Decebal fantoma : / Prinos Columnei lui Traian, / Toci opinca, pîn' la Roma ! / Dar ce purta în sacul lui, / Spre Roma, el – sedus chemării ? / Un pumn de grîu, cules dintii, / Și-un altul – din țărîna Tării ! / /.../ / Tărani de-au fost, ori Domni de-au fost, / Pe jos, pe cal, ori cu caleașca – / Străbunii ne-au aflat un rost, / La Poarta Europei – bașca !" (Rucsacul de simbătă).**

LUCIAN ALEXIU

Lecturi

Virgiliu Ene

ANTON BACALBAȘA

Ed. Politică, 1976

În colecția „Evocări" a Editurii Politice, Virgiliu Ene, cunoscut cercetător al culturii progresiste românești, publică micromonografia unui socialist : Anton Bacalbașa. Avînd în vedere perioada de început a acestuia, se reunesc într-o sinteză multiplele manifestări pe plan social, cultural și literar ale tînărului care citea cu asiduitate „Contemporanul" și „Dacia Viitoare", dornic să pătrundă înțelesul unor avînturi sociale. Erau anii căutărilor și ai confruntărilor permanente, pînă la contactul său cu mișcarea muncitorească.

Virgiliu Ene ne dezvăluie în personalitatea lui Anton Bacalbașa un spirit militant, umanist, care și-a „închinat întregul lui talent mișcării socialiste", într-o perioadă de început a acesteia în țara noastră. Ca și C. Mille, contemporan al său, A. Bacalbașa a fost o prezență activă în presa socialistă a ultimelor decenii ale veacului trecut. E un merit al autorului de a fi desprins trăsăturile specifice ale creației lui A. Bacalbașa, pe plan social și literar, în conlucrare strînsă cu ideile înaintate ale epocii sale, legate de muncitorime și țărănime. Asupra acesteia din urmă, același A. Bacalbașa se va referi în studiul său : **Rolul țărănimii în mișcarea socialistă din România,** punînd în evidență energia revoluționară a țărănimii și rolul ei generator pe plan social, moral și cultural. Sînt urmărite de către Virgiliu Ene fazele mai însemnate din activitatea lui A. Bacalbașa, o activitate răsfrîntă în diferite zone ale vieții sociale, de la publicistică, literatură și memorialistică, pînă la activitatea de organizator al unor acțiuni cu caracter socialist, prin numeroase discursuri și cuvîntări, în care pleda pentru cauza celor mulți, după cum el se integrează în școala critică a „Contemporanului". În literatura umoristică românească, după opinia autorului, A. Bacalbașa, prin acel **Moș Teacă,** personaj reprezentativ al vieții cazone, ocupă un loc de seamă, dacă avem în vedere expresiile vii și limbajul colorat al eroului.

Lucrarea lui V. Ene este însoțită de cîteva note lămuritoare, cu privire la pseudonimele și scrierile lui A. Bacalbașa, alături de scrierile și referirile făcute asupra operei sale. Lucrarea este scrisă într-un stil viu, atrăgător, suplinit și de o bogată informație și o analiză de conținut a vieții și operei militantului socialist.

VASILE VETIȘANU

Marin Constantin

MIEREA PĂMÎNTULUI

Ed. Ion Creangă, 1976

Marin Constantin este un imagist de factură eseniană, care izbutește, adesea, să dea versurilor relief expresiv grație acuității senzoriale și surprinzătoarei sale capacități asociative, sub semnul cărora elementele universului agrest sînt structurate în imagini nu de puține ori memorabile. Poetul transcrie cu simplitate și fermecătoare oralitate „nostalgia cîmpiilor", a spațiilor nesfîrșite, de o edenică fecunditate, ale Bărăganului : **„Caut să mă rostesc simplu ca florile iilor / Sau ca iederile-nverzind pe ulcioare. / Port peste suflet nostalgia cîmpiilor / Dogorindu-mă-n țestul de soare".** Aceeași nostalgie, degajată de rememorarea unor imagini din lumea mitică a satului său, nostalgie ce marchează regimul afectiv dominant al versurilor lui Marin Constantin, se conjugă cu sugestii ale străvechimii și statorniciei : **„Vechi, de sute de ani, s-au tocit drumurile spre sat / De atîta dus, de atîta întors, de atîta umblat. / Copiii revin, din sămînță-n sămînță, și nici / Nu mai sînt tineri cînd își caută noaptea pe-aici. / / Dar îi așteaptă la răscruce de somn, la răscruce de vis / Bătrîni cu bărbi de lumină și sufletul nins"...**

Remarcabile, de asemenea, sugestiile, încărcate de un dramatism cenzurat, ale dispariției lente, imperceptibile, ale unor elemente cu valoare heraldică pentru Bărăgan – universul – matrice al poeziei sale, înnobilat de o stranie patină arhaică și de un fior ancestral cu profunde reverberații lirice : Nota de sus a registrului de expresie o fixează, în volumul „Mierea pămîntului", efigiile naturiste, proiectate din unghiuri de o cosmică deschidere către tîlcuri existențiale. Cu rafinament și știință a sugestiei poetice sînt caligrafiate primele neliniști erotice, de o nerepetabilă candoare și frumusețe : **„Auzi, mocnește-n vine răzbunarea / Ca gustul mierii-n ursul ne-ntîrcat. / Ca un blestem te urmărește floarea / Nevîrstnicului sînge tulburat".**

Din păcate, unele versuri amintesc prea strident de Serghei Esenin. Nu numai prin prozodie și muzicalitate, ci și prin imagini, conținut, ideatic, gestică, prin chiar substanța lor lirică. La fel de neasimilate și unele elemente ale poeticii lui N. Labiș. Dincolo de aceste rezerve critice, poetul Tiberiu Utan a girat un debut care îi onorează menirile de editor.

VICTOR RUSU

Maria Botiș-Ciobanu

CRĂIASA CODRULUI, povestiri, versuri, legende, povești. Ediție îngrijită și prefațată de G. Nistor

Ed. „Facla", 1976

Programul pe care și l-a propus editura „Facla" de a contribui la întreprinderea de valorificare a moștenirii culturale românești" continuă, cu bune rezultate, prin recentul volum datorat lui G. Nistor. Cunoscută într-un cerc relativ restrîns, Maria Botiș-Ciobanu merita o reeditare, dacă nu, în primul rînd, pentru valoarea în sine a producțiilor sale artistice, măcar pentru o mai realistă (și mai completă) configurare a istoriei noastre literare.

Preocupările scriitoarei sînt extrem de variate : epistola moralizator-didactică **(Scrisori către eleve),** poezia elegiacă **(Toamna, Sfîrșit de toamnă),** stihul ocazional **(Închinare),** fabula – „artă poetică" **(Privighetoarea și broaștele),** povestirea sau basmul popular **(Peria, Statenaicrai)** și, în fine, teatrul (comedia neterminată : **Lupta pentru zestre).** Literatura pe care o scrie Maria Botiș-Ciobanu este caracteristică pentru atmosfera Ardealului din primele decenii ale secolului și fidelă unor modele consacrate (editorul și, înaintea lui, alții au semnalat descendența coșbuciană a autoarei). Mai interesante ni se par însă acele accente care anunță literatura transilvăneană postsemănătoristă : spiritul revoltat al lui Goga, fantasticul realist al lui Agîrbiceanu sau chiar unele note vag reportiricești. **Țara moților,** cuprinzînd, împreună cu **Poveștile,** piesele de rezistență ale volumului, înfățișează mitologia și universul psihologic al unei zone foarte puțin cunoscute pînă atunci, pe deplin integrate în literatura noastră doar prin Agîrbiceanu și Bogza. Sînt acestea constatări pe care, în mare parte, le întîlnim și în prefața ce precede textele. Apelînd la necesarul aparat critic și filologic **Studiu introductiv, Tabel cronologic, Note bibliografice** – bogate în date –, **Glosar,** precum și un compendiu al anterioarelor referiri critice), G. Nistor reușește, pe deplin, să reactualizeze profilul scriitoarei și să-l repună – atît cît se cuvine – în circuitul valorilor noastre literare.

OLIMPIA BERCA

Frontispiciu

EUGENIU SPERANTIA-PEDAGOG

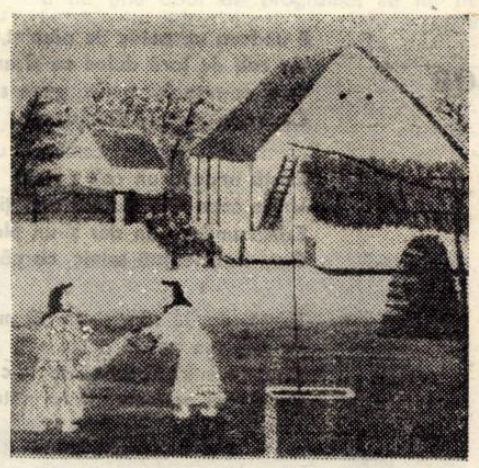

„Paparugă-rugă"

In aria atit de vastă a erudiției și creativității lui Eugeniu Sperantia, alături de psihologie, metafizică, filozofie a dreptului ,muzică, poezie, estetică și roman, pedagogia ocupă un loc proeminent, constituind o preocupare constantă, a întregii sale vieți. N-am greși afirmînd că, în totalitate, opera sa, expresie a unei categorice și strălucite vocații, grăiește despre un excelent și pasionat pedagog. Fiindcă **Pedagog** a fost autorul eseului „Tradiția și rolul ei social", în multiplul înțeles al acestei noțiuni : predînd istoria pedagogiei ; publicînd articole substanțiale despre diverși pedagogi străini, spre a le face cunoscute teoriile și la noi ; emițînd interesante opinii personale despre problemele educației ; în fine, ca eminent profesor, cu generații întregi de discipoli și admiratori, la numeroase instituții de învățămînt din țară, pînă la 1 ianuarie 1949, cînd a fost pensionat. O succintă înșiruire a etapelor carierei sale didactice se dovedește edificatoare.

In 1918 predă pedagogia la „Colonia Bilca-Cotofenești", organizată pentru foștii elevi ai diferitelor școli normale din România. In primăvara lui 1919 este trimis de minister, ca profesor de pedagogie, la Școala normală și ca director, la Școala de aplicație din Turnu-Severin. In toamna aceluiași an, e numit profesor la Școala normală de băieți din Cluj, la catedra de limba română și pedagogie. In 1920, făcindu-se din nou apel la cunoștințele și experiența sa de pedagog, e detașat, ca referent, la „resortul instrucțiunii" din Cluj, din direcția învățămîntului superior. E numit apoi conferențiar de filozofie a dreptului la Academia de drept din Oradea, de psihologie la Școala de ofițeri din Oradea, de filozofie generală la Academia teologică orădeană, în sfîrșit, profesor de enciclopedie juridică și sociologie generală la Facultatea de drept din Cluj. Amintim că în 1945, ca o recunoaștere a meritelor sale, a fost instalat ca decan al Facultății de Drept clujene.

*

Simpla enumerare a titlurilor de articole și lucrări ale lui E. Sperantia în domeniul pedagogiei, ar fi suficientă pentru a ne convinge de perenitatea și profunzimea contactului său cu știința și arta educației. Iată cîteva : **Comemorarea lui Pestalozzi, Puterea educativă a basmului. Politica și învățătorii. L'unité spirituelle comme but et moyen de l'éducation. Cultură și meserie. Defectele dascălului și risetul copilului. Și dascălul se poate educa. Materialul de memorat. Predarea unei poezii. Scopul vieții, scopul școalei.** La acestea, se adaugă încă vreo cîteva, de proporții, dintre care citățm : **Erorile utilitariste în pedagogia spenceriană** (1914), studiu în care relevă caracterul antifilozofic și antipedagogic al teoriei mărunt și plat utilitariste a lui H. Spencer.

Un alt studiu e consacrat **Principiilor pedagogice sociale din Germania,** cu care prilej sînt trecute în revistă ideile principalilor exponenți ai noului curent semnalat. Profesorul român subliniază că Germania, prin Schleiermacher, Wilhelm von Humboldt și Herbart, e țara de baștină a „pedagogiei sociale". El notează că și Kreschensteiner lucrează în direcția „educației cetățenești", a „educației prin muncă", dar nu omite a preciza că ideea „muncii educative" e prezentă deja la apostolul de la Yverdon (Pestalozzi). Tot așa, va observa că relativismul filozofic al lui Georg Simmel, în pedagogia școlară, se bazează pe sistemul de psihologie cu aplicări în psihoterapie, al lui Alfred Adler. Totuși, relativismul lui Simmel nu trebuie confundat cu scepticismul, fiind mai curînd pragmatism. Lucrării lui Adolph Ferrière, **„Educația constructivă",** îi va acorda o analiză amănuntită, scoțînd în relief cîteva din ideile de bază ale acesteia : educația, ca veșnică ucenicie a efortului, pedagogia interesului pentru studiul predat, educația voinței, primejdia nivelării elevilor printr-o instrucțiune prea aservită programelor și orarelor.

Eugeniu Sperantia examinează în continuare efectele educației intelectuale în lumina pragmatismului, demonstrînd că ceea ce se urmărește în primul rînd de către filozofii pragmatiști, ca John Dewey, William James ori J. M. Baldwin în postura lor de pedagogi, este **educația gîndirii în vederea acțiunii și chiar prin ajutorul acțiunii.** E vorba de o gîndire disciplinată, cu deprinderi solide, care nu e înnăscută, ci se obține printr-o educație îndelungată și perseverentă. Factorul ei principal, curiozitatea, adică dorința de experiență, trebuie alimentat și stimulat ca o forță intelectuală. Profesorul trebuie mai mult s-o deștepte, decît să comunice noi cunoștințe. E. Sperantia remarcă aici strînsa corelație dintre gîndire și acțiune, tendința de a înfățișa munca drept o activitate mintală și rezumă concepția pragmaticului Dewey astfel : **o gîndire cît de abstractă, constituie o pregătire oricît de îndepărtată și indirectă, pentru acțiune. „Punînd mintea în serviciul activității, pui implicit activitatea în serviciul minții".**

Fără să subscrie la teoriile expuse, gînditorul clujean recunoaște în toate — în estetismul lui Ernst Weber, în pragmatism, relativism, pedagogia socială ca și în psihobiologismul bergsonian — efortul vizibil de a se pune la contribuție, în favoarea educației, a celor mai variate ramuri și aspecte ale progresului științific înregistrat în psihologie, sociologie și biologie. De aici, necesitatea pregătirii aprofundate și riguros științifice a pedagogilor de mîine, în opoziție cu pregătirea lor unilaterală, din trecut.

*

Ceea ce ne interesează însă, în principal, sînt convingerile proprii, de ordin pedagogic, ale lui E. Sperantia. Pe acestea le vom întîlni răspîndite cam în toate lucrările sale (chiar și în cele filozofico-juridice, căci ce sînt, în definitiv, studiile „Vocația de jurist" sau „Droit laïque, droit transcendent et obligativité" decît mănunchiuri de principii reglementînd raporturi ideale între indivizi, cu alte cuvinte precepte pedagogice ?), — dar, mai ales, în cîteva lucrări cu destinație precisă. Citățm în acest sens : **Fenomenul social ca proces spiritual de educație. Cartea omului practic. Rolul pedagogic al perspectivei istorice. Supremația credinței pure. Munca sub aspect axiologic.**

Vom spicui, din cuprinsul lor, cîteva idei ilustrative.

Procesul de educație se reduce, în ultimă instanță, la socializarea sistematică a individului. **„Viața socială, în toate raporturile ei, e educativă și nu există fenomen social propriu-zis care să nu fie totodată și un proces de educație".** In acest proces, funcția cuvîntului e determinantă, producînd un dublu efect : a) prelungește socialul în individual ; b) întregește individualul prin social. In modul acesta „individul se colectivizează, colectivitatea se individualizează și, deci, socialul se realizează".

Care e scopul educației ? Apropierea treptată, a elementelor educate, de idealul perfecțiunii. Dacă vrei să ajungi însă la un țel îndepărtat, trebuie să pornești cît mai devreme. G. Simmel observa că viața e tendința de a se depăși. Tendința trebuie să existe cu atît mai mult, ca o statornică tensiune, în cel educat. **Credința în datoria perfecționării de sine** este ceea ce trebuie să-l caracterizeze înainte de toate. Prin fiecare nouă tentativă de cunoaștere, spiritul face o sforțare de a se depăși. Temelia culturii înseși constă în această voință crîncenă și tenace de perfecțiune. Perfecțiune înseamnă, evident, voință de creație. Există însă, din păcate, perioade de criză, cînd locul acestei noțiuni este luat de **ambiția destructivă,** ambiție ce reflectă aspecte patologice ale naturii umane. E vorba de izbucniri ale contradicțiilor din anumite structuri psihice care, pierzîndu-și echilibrul, și-au pierdut norma și pierzîndu-și norma, și-au pierdut sensul.

Creșterea noilor generații trebuie făcută în lumina **perspectivei istorice,** aceasta singură fiind în măsură să ducă la lărgirea orizontului cultural. In plus, ea dă posibilitate, atît celor ce **fac** știință, cît și celor ce **o asimilează,** să înțeleagă limitele și valoarea relativă a științei.

Noilor generații trebuie să li se inculce ideea că există absoluturi dincolo de contingențele bunului plac și imperative ce se afirmă și se respectă, fără a se discuta, fără a se simți nevoia demonstrării lor. **„Trebuie ca fiecare tînăr să înțeleagă că afirmarea valorii personale nu poate fi obținută decît prin servicii pozitive aduse națiunii și chiar numai în vederea acestor servicii",** arată E. Sperantia în **„Supremația credinței pure".** Profesorul clujean va vorbi și despre forța electrizantă a datelor și a numelor evocatoare de solidaritate socială, considerîndu-le tot atîtea surse de înflăcărare și energie. Ele n-ar fi decît simple scheme mintale inerte, fastidioase abstracțiuni (cum și sînt privite de mulți), dacă n-ar avea forța să răscolească **„o bogată sedimentație de material memorial"** și să reactualizeze, entuziasmînd, patrimoniul istoric. Cultivîndu-se aceste valori sfinte ale națiunii, se realizează **consolidarea sufletească,** prin luptă, ea fiind rezultanta unui zbucium milenar și constituind una din faptele dramatice și sublime ale istoriei noastre. **„Consolidare sufletească înseamnă îmbinarea sufletelor într-o vinjoasă împletire a voințelor și a cugetului tuturora, dar presupune conștiința aceleiași obîrșii, conștiința aceleiași firi și aceleiași meniri, a acelorași drepturi și năzuințe".**

Consolidarea sufletească nu se poate zidi însă decît pe temelia unui puternic simț al datoriei, pe caractere, pe muncă neprecupețită. Libertatea nu trebuie identificată cu dreptul de a nu face nimic. Libertatea e luptă, e muncă. Libertatea absolută, presupunînd absența oricărei legi, a oricărui imperativ, a oricărei înfrînări, ar fi sinonimă cu nimicirea. Recunoașterea formală a datoriei decurge din postulatele : „trebuie să existe imperative", „trebuie să trebuiască ceva". El însuși un mare, un exemplar, un neistovit muncitor, E. Sperantia închină activității un impresionant studiu, de 300 de pagini, încă nepublicat : **Filozofia muncii.** (Doar un fragment, intitulat **Munca sub aspect axiologic,** a apărut în „Revista de filozofie" nr. 3/1971). Autorul studiului distinge următoarele varietăți posibile ale muncii : a) munca pentru sine, depusă solitar ; b) munca pentru sine, depusă colectiv ; c) munca pentru altul, depusă solitar. d) munca pentru altul, depusă colectiv. Pe această schemă, va construi un sistem de o remarcabilă soliditate logică și forță argumentativă, conchizînd că „valoarea intrinsecă a muncii crește cu cît persoana destinatară are un caracter mai general, cu cît se apropie mai mult de umanitatea întreagă".

*

Cu o atît de bogată activitate pe tărîmul pedagogiei, Eugeniu Sperantia se înscrie printre principalii ei promotori în patria noastră. Foștii săi discipoli, de la Universitatea din Cluj, păstrează o amintire indelebilă splendidelor sale prelegeri, în care nu știai ce să admiri mai mult : eleganța expunerii, profunzimea ideilor, scînteietoarea erudiție ori darul de a stabili relații între teoriile cele mai abstracte și stricta realitate. Urmărindu-i, fascinat, expunerea, aveai în fața ochilor întruchiparea Pedagogului ideal.

GHEORGHE IANCOVICI

Consemnări

Considerații asupra poeziei lui Cassian Munteanu

In mișcarea cuturală a Banatului de la începutul secolului al XX-lea, Cassian Munteanu a fost un nume recunoscut. Receptarea sa largă s-a datorat, în bună parte, colaborărilor lui la ziarul „Drapelul" (Lugoj, 1901-1921). Interesant este că rubrica literară a acestui ziar îi publică mai ales prozele, deși Cassian Munteanu este un interesant poet.

In „schițele" și „fragmentele" din paginile „Drapelului" transpar aspecte ale ideologiei și psihologiei sociale a românilor bănățeni. „Comanda socială" este clară pentru redactorii de la „Drapelul". Pe acest temei, se explică ordonarea tematică a prozelor lui Cassian Munteanu. Deși la începutul secolului literatura română cunoștea experiențele simbolismului prin publicistica și literatura lui Ștefan Petică — alt colaborator provincial, dar din Moldova, — deși A. Macedonski, la „Literatul", promova binecunoscutele teorii despre arta modernă, Cassian Munteanu rămîne integrat „comandei sociale", proprie începutului de secol bănățean. Fără să fie tezistă, proza lui Cassian Munteanu acoperă teme social-politice. La un nivel al lecturii, schița — ceremonialistica de călătorie — în tren este o interesantă instrospecție asupra diversității caracterologice umane. La un alt nivel, aceeași schiță este un demers cu caracter social-politic.

In general asistăm la o supunere tematică a capacității autorului de a opera cu ironie, cu evocarea meditativă sau lirică sau cu observația obiectiv-realistă — virtuți ale prozei lui Cassian Munteanu. Asistăm la structuri urmînd modele preromantice, romantice sau realiste, uneori în același text ; elementul unificator rămîne, de fiecare dată, interesanta sa ideologie generată de condiția specifică momentului istoric în care s-a integrat.

In Umbre (In lumea marilor noștri decedați) intenția este de a redeștepta contemporanilor flacăra demnității ca și a luptei pentru idealul național. De astă dată, demonstrația este romantică, în vis, naratorul pășind îndrumat de un „tribun" într-un Pantheon al fiilor de seamă ai neamului ; mai mult, o lume ideală dublează mecanismul banal al comunității reale. Locuitorii iluștri se ocupă de problemele pămîntenilor : oamenii politici, în frunte cu Kogălniceanu, „mai totdeauna umbră prin Banat, căci îi aduce Brediceanu să studieze situația de acolo".

Reprezentative și pentru specificul literaturii scrise în Banat (Popovici Bănățeanu, Delamarina și chiar Slavici) sînt Focul, Erou și bandit — „fragmente de roman". Este vorba de un realism rudimentar, întrunind, în tablouri diverse, nesudate, istoria populară cu legenda, aventura romanelor populare (romanul misterelor) dar și acțiunea haiducească a baladelor — o biografie a lui Ispas „pentru care oamenii săraci își scoteau căciula și îi rugau sănătate". Ispas, în confruntarea cu „tribunul" Iancu, erou „care a pornit să scoată un neam întreg din robie, i se dezvăluie sensul tragic, grav, al luptei sociale și de eliberare națională a românilor.

Tematica sa, nuanțată în subiecte variate, are o oglindire familiară cititorilor „Drapelului" (anecdotica, încadrarea în timp și spațiu, personajele revin cu puține schimbări, de cele mai multe ori de ordin stilistic, și în proza altor colaboratori), pondere avînd măsura și modalitatea în care Cassian Munteanu demonstrează receptorilor valabilitatea și importanța unei idei ori necesitatea remedierii sociale. Schița poate avea și un caracter evocator, accentuat prin ilustrarea plastică a limbajului, gestica personajelor etc.

Mozomaina relatează o întîmplare din viața satului, în care ignoranța îi face pe săteni să ia un urs drept „năcuratul". Ironia autorului nu distonează printr-o exprimare detașată de context, dimpotrivă, îl indică pe autor integrat comunității sătești. „După amiazi apoi și-a tot satul și la joc nime nu mai vorbea de altceva, decît de „bată-l crucea de cucuruză".

Deosebită de textul satirizant este tînguiala comică a țiganului care își ghicește ursul din rămășițele de după focul dat de săteni mozomainei „care a venit să ne spurce nouă satu" : „Vai ș'amar de mine / Aoleu Martine / Ce-a ajuns din tine... / să-ți nălbească ție odoloanele p'aicia..."

Sau basmul și legenda se resimt în alegoria genezei și istoriei poporului român, o modalitate de povestire orală, cu sentimentul solemnității și simbolul popular al pădurii de stejari sugerînd vechimea, unitatea și continuitatea noastră de-a lungul istoriei : „Copacii răsăriți dintr'o sămînță nici despărțiți nu și-au schimbat natura ; omul este șopotul frunzelor ; jalnic în vremurile de restriște, volos cînd se ivesc zorile".

Indemnul din final este programatic : „Cînd vă întreabă cineva cine suntem și ce vrem noi, spuneți-i povestea pădurii de stejari". Proza publicată în rubricile literare ale ziarelor din Banatul începutului de secol este marcată de tendința recuperării „unor virste ale literaturii naționale". Poate că aici își găsește motivarea eterogenitatea stilistică și de viziune a prozelor lui Cassian Munteanu care, de altfel, pare astăzi un interesant depozitar de tendințe ordonate tematic, conform spiritului epocii.

PREDA ELENA

Eugen Evu

SAU LACRIMA PRIN CARE VAD LUMINA

Poate se sparg in mine vechi ulcioare
din basmele cu simburi de-adevăr
de-aceea curg in sus, către izvoare,
cu singele reinflorind pe cer.
Sau lacrima prin care văd lumina
au limpezit-o doinele de dor
ce izvorăsc din unduirea, lina,
a sufletului mare, din popor.
Poate mi-e dată lupta de-a iubi
privind din munţi cu lacurile tale,
pămînt care mă faci din noapte zi
şi-mi pui în lacrimi arderi triumfale,
incit, din tăinuite rădăcini,
luceferii cu miez de griu tresar
şi, scuturindu-şi jerbele de spini,
mă lecuie de-al virstelor pojar,
pină devin mai mult văzduh prin file
şi-n miazănoapte mă visez pămînt
şi, dincolo de versuri, nopţi şi zile,
o flacără umblind fără mormînt.

MAI BOGAT CU UN IMN, MAI UŞOR CU UN DRUM

Mai bogat cu un imn, mai uşor cu un drum,
pe vrăjitele văi mă apropii de iubire.
Tinereţea, zare subţire de fum,
scrie nume, adinc, în privire.
Mari diluvii de pat'mi şi negri lătrind
au trecut, se mai scutură-n mute'e ape
şi din urme abisuri foşnesc despărţind
ceruri arse de gind, de uscatul din pleoape...
Mai uşor cu un pas, mai adinc prin tăceri,
mă apropii de tine, -atingind lîngă vis
armoniile,-n jocul uitatului ieri
astăzi grav adevăr în lumină deschis.

Romulus Musteţiu

SETE DE SLOVĂ

Mi-e sete de cuvint ca de o apă,
Cind sub priviri tăcerile ne scapă,
Şi tremură singurătatea-n mînă,
Mi-e sete de cuvint ca de-o fîntînă.

Mi-e sete de cuvint ca de-o iubire,
Cind orele se pierd in amintire,
Şi verile se pierd in zbor de fluturi,
Mi-e sete de cuvint ca de săruturi.

Mi-e sete de cuvint ca de o viaţă,
Cind pe-nălţime stelele ingheaţă,
Mi-e sete de cuvint cum mi-este sete
De crinul alb pe gura unei fete.

SATUL NATAL

E undeva un petec de pămînt,
Un colţ de ţară dulce ca visarea,
Care se-ntreabă astăzi unde sint
Copilăria mea şi depărtarea.

Există undeva un colţ de rai,
Unde copacii-şi flutură arginţii,
Există undeva un dor şi-un plai,
Care m-aşteaptă tainic, ca părinţii.

Există, da, le ştiu, şi-am să mă-ntorc
Pe pajiştea acelui dulce val,
Cind amintiri în inimă se torc
Şi-mi dau oglinda satului natal !

Henri Zalis

OFRANDĂ

Mărul domnesc al inimii se roteşte
haiduceşte.
Il apasă gura arsă
şi de va cădea din ram
nu ştiu bine cin' l-o strînge.
Tot ce-mi zic e c'aşternut
printre ierburi şi bătut cu fruntea-n ploaie
semăna-va feciorelnic cu o floare de văpaie
îngropată pe lumină
pînă la cununa-i plină.
Imbibat de zile lungi
mărul s-o desface-n pungi.
Inima ruptă de fiare
va zbura in sus, spre soare.
Asta e dest'nul ei :
să dispară cind o vrei
să se piardă, iute,-n zare
precum calul de vînzare
adăpat cu funigei.

MATINALĂ

Zorii se ling pe buze după ce
din pianul mut al nopţii s-au prelins
lacrimi de rouă.
Inlăuntrul dimineţii se adună
păsări, trupuri şi chipuri,
senină privelişte peste care foşneşte
ceasul somnoros cu muchii poleite.
A venit împăcat un obraz de nori
şi dimineaţa, rudă a nopţii,
se intunecă de praf ca o carpetă
uitată lîngă pianul spart de vedenii.
Mă uit în jur, ră'ăcit de um'let,
cum cade din cer ploaia de cioburi.
Dinspre mal virează brusc vestigii de corturi
cearşafuri, colace, foi de ziar.
Cu umbrele care trec peste faleză
scep'rul zilei coboară in semn de sacrificiu.

Ion Scorobete

EROII

Urcau în Tatra feciorii din Carpaţi
cu zes'rea-n sfintul lor sălaş
de la părinţi rostit
către nepoţi.
Urcau...
plecaţi cu jurămînt
feciorii din Carpaţi
Şi, sus,
pe-albastrul lui suiş,
aprind în muguri înstelate nimburi
şi soarelui
lumină-i dau, din propria lumină,
urcind feciorii din Carpaţi.

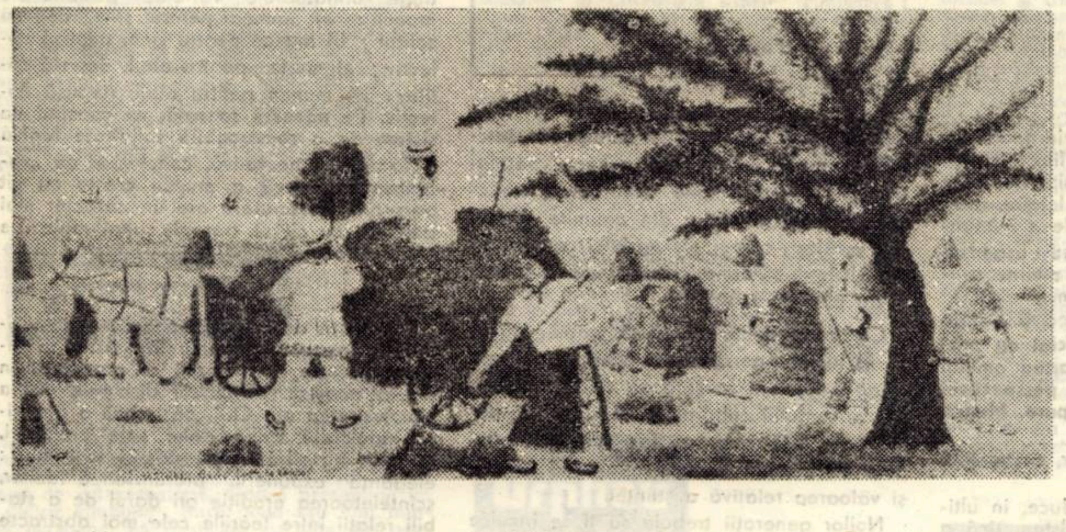

Strinsul finului

Creion

„Cred că trăiesc cu adevărat pictînd"

Pe acest fecior de ţărani din Ghilad, Viorel Cristea, nu-l pot vedea altcum decit colindind ţarinile inverzite, printre ţăranii aplecaţi asupra muncii cîmpului, printre pomi şi vite, printre viţe de vie şi cînepişti, printre floarea soarelui şi florile cîmpului, colindind, colindind laolaltă cu fluturii şi albinele neobosite. Suferind de o boală grea, de mic copil, el a ales, intre o existenţă cenuşie de nepăsare inactivă, pe aceea de a fi necesar cuiva, de a fi rapsod al satului său. Casa părintească, inundată de viţă de vie, alături cu stupii zumzăind de albine şi strălucind de curăţenie, e ghiftuită de tablourile sale. Pe pereţii tirnaţului, în odăi, în dulapuri, prin colţuri, pretutindeni, dai de aceste pînze, peste care penelul său inspirat, de fecior simplu de la ţară, şi-a pus întreg duhul şi toată simţirea, unite cu puritatea unei fantezii debordante. Fiindcă Viorel Cristea este unul dintre cei mai străluciţi pictori ai artei naive bănăţene şi româneşti, chiar în acest an activitatea lui fiind încununată cu Premiul I, la Expoziţia republicană de la Arad.

In acest sat lung, lung, străjuit de pomi umbroşi, cu oameni destoinici şi inventivi, el duce, artist anonim, mai departe, zestrea cu care l-a hărăzit natura, aşa cum tatăl său însuşi duce mai departe inventivitatea şi curiozitatea ţăranului bănăţean, fiind un harnic culegător şi colecţionar de ceasuri vechi de perete şi un gospodar strălucit. Sărbători de iarnă sau ale recoltei, mişcarea cîmpului plin de roade, amurguri nostalgice, în care animalele obosite vin spre casă, paznici, bătrîni, aşteptind, solitari, în marginea cîmpului, ritualuri ale trudei casnice zilnice, obiceiuri ţărăneşti, colorate şi arhaice, patina anotimpurilor reci, culorile izbucnind cu frenezie, ceruri de iarnă vineţii, drumuri pierzîndu-se în depărtare, o întreagă panoramă vie, debordînd de viaţă şi culoare, a satului bănăţean, izbucnind din aceste zeci de metri de pînză colorată cu frenezie copilărească, nepătată încă de influenţe destructive.

– Cînd ai deprins pictura, ştiai ceva de arta naivă ? I-am întrebat stînd amindoi jos, pe iarba caldă, în drum spre satul său natal.

– In şcoală, mi-a plăcut desenul, mi-a spus el, şi am inceput cu pastelul. Apoi cu acuarela. Am auzit că se pictează şi cu ulei şi, fiindcă nu ştiam cum vine asta, am pus ulei în acuarelă. Apoi am

afiat tuburi adevărate la Timişoara, cu vopsele de ulei. Aveam pe atunci 20 de ani şi nu ştiam nimic de pictura naivă. Cineva a văzut pe pereţii casei noastre nişte picturi de-ale mele. „De unde le ai ?" „Eu le pictez". Aşa am luat cu mine trei tablouri şi m-am dus la Casa de creaţie, la Timişoara. Tovarăşul Ardeleanu mi-a zis că e pictură naivă. Şi de atunci particip la toate expoziţiile. Asta a fost în 1972...

– Dar cine te-a ajutat la pictat, la deprinderea meseriei ?

– Nimeni nu m-a ajutat. Totul am început şi am făcut eu singur. N-a fost uşor, mai ales că părinţii ziceau că, după ce nu am o meserie ca lumea, le mai fac şi greutăţi, că le cer bani de pînză, pe culori.

– Dar ce te inspiră la pictat ?

– Tot ceea ce-i frumos la sat : obiceiurile, muncile pe cîmp, depărtarea, pădurile, anotimpurile, mai ales iarna, sărbătorile, uitaţi, aşa, ca Sînzienele, cînd culegem florile galbene şi le aruncăm pe case...

– Şi ai momente anume cînd te poţi apuca de pictură ?

– Sigur, uneori am o stare bună şi pot începe totul. Alteori, am o stare nervoasă şi nu pot să mă apropii de pînză. Cred că-mi trebuie o stare sufletească pentru a picta. Să am o mare bucurie şi să mă atragă ceva din ce se intîmplă în jurul meu.

– Lucrezi şi cu imaginaţia ? Imaginezi cutare loc, cutare peisaj, cutare lucru ?

– Eu pictez numai ceea ce văd. Chiar dacă nu pe loc, în cîmp, întotdeauna. Dar fac schiţe, am totul în faţa ochilor şi, cum vin acasă, mă reped şi-ncep lucrul.

– Ce-nseamnă oare pentru tine pictura? Nu te-ai întrebat ?

– Nu ştiu cum să vă spun, dar cred că-i viaţa mea. Nu cred că aş putea să nu mai pictez. E lucrul cel mai bun pe care-l ştiu face. Şi mă simt fericit. Cred că trăiesc cu adevărat pictind.

– Ai văzut pictură naivă şi la alţii. Iţi place ?

– Sigur că am văzut, că am participat la expoziţii, pe judeţ, în Bucureşti, la Saloane de pictură naivă, dar dacă îmi place ce pictează şi alţii, ceea ce pictez eu îmi place mai mult.

– De ce oare ?

– Nu ştiu să vă răspund de ce dar aşa-i...

– Ce te atrage cel mai mult din jurul tău, din sat ?

– Peisajul mă atrage, dar nu pustiu. Un peisaj în care să fie o viețate, ceva viu. Nu natură moartă, cum se zice, ci o fiinţă, ceva, care învie peisajul.

– Şi oamenii din sat ce zic de pictura ta ?

– Ce să zică, nu le prea place la toţi. Zic că e o pictură de copii, e prea simplă. Ei vor să fie pictaţi aşa cum arată în fotografii. Să semene cu ceea ce sînt ei. Le mai fac şi eu asemenea tablouri, ca la fotograf, dar cu greu, că nu-mi plac, şi nu-mi iasă bine.

– Şi, ce crezi, ce rost are pictura naivă între celelalte genuri ale artei plastice ?

– Eu cred că ea are un rost şi un viitor. Fiindcă redă tot ce-i specific şi omenesc în soarta ţăranului, a poporului, viaţa lui simplă şi adevărată. Chiar aşa, fără şcoală şi multă învăţătură, din cărţi, este ceva şi ea, pictura asta naivă...

Şi peste privirile senine şi aproape copilăreşti, ale acestui fecior de ţărani din Ghilad, lunecă blîndă lumină interioară a acestei neînfrînate pasiuni care-i domină viaţa şi care, cu siguranţă, i-o face mai pasabilă.

Claustrat luni în şir în odăile tăcute ale casei părinteşti din Ghilad, el pictează cu frenezia lui Van Gogh şi cu puritatea naivă a lui Rousseau. Tablourile sale sînt oglinda sufletului său. Tot ceea ce este impur din realitate a dispărut în ele. Rămîne, în tablourile sale, sufletul gingaş, culorile proaspete, singurătatea sa necăutată şi lumea iubită de el. Culorile din tablourile sale pot învia sub orice privire atentă şi iubitoare. Cei care sînteţi în apropierea acestui sat din Banat, din preajma Ciacovei, nu ocoliţi casa aceea vopsită în verde. Casa aceea de la capul satului, unde trăieşte un tînăr zugrav al cîmpiei. Veţi afla, de veţi intra la Viorel Cristea, cum se săvîrşeşte arta cea mai pură, cu mijloacele cele mai simple, dar şi cu marea iubire de viaţă a omului pe care el, căruia nimic din ce-i omenesc nu-i este străin, o cunoaşte, o trăieşte şi o trece din suflet în culorile pînzelor sale, ca pe un cîntec.

ION ARIEŞANU

P. S. In zilele cînd apar aceste rînduri pictorul Viorel Cristea expune în cadrul unei expoziţii de artă naivă românească la Varşovia.

Televiziune

DUMINICA, 19 septembrie

8,30 Deschiderea programului. Avanpremiera zilei. 8,40 Tot înainte ! 9,35 Film serial pentru copii. Blîndul Ben. 10,00 Viaţa satului. 11,45 Festivalul internaţional „George Enescu". 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. 13,05 Album duminical. 16,15 Publicitate. 16,20 Film serial. Din tainele mării. Episodul XI. 17,10 Documentar Tv : De ziua metalurgistului. 17,3 Fotbal : Dinamo – Rapid. Campionatul naţional – divizia A. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. Săptămîna politică internaţională. 20,00 Baladă pentru acest pămînt. 20,20 Film artistic. Filip cel bun. 21,50 Stele ale muzicii uşoare. 22,10 24 de ore. Sport.

LUNI, 20 septembrie

16,00 Teleşcoală. 16,30 Emisiune în limba maghiară. 19,00 Teleglob. Parisul în haine de lucru. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Festivalul internaţional „George Enescu". 21,00 Rodirile patriei. Emisiune de versuri. 21,20 Festivalul internaţional „George Enescu". 21,50 Să trăim şi să muncim în chip comunist. 22,10 24 de ore.

MARŢI, 21 septembrie

8,00 Teleşcoală. 10,00 Film artistic. Filip cel bun (reluare). 11,30 Faţă în faţă. 11,45 Telex. 16,00 Teleşcoală. 16,30 Curs de limbă franceză. 17,00 Telex. 17,05 Mult e dulce... 17,25 Muzică de promenadă. 17,35 Roman foileton. Ţăranii. Episodul XI. 18,25 Pentru sănătatea dv. 18,35 Lecţii Tv pentru lucrătorii din agricultură. 19,05 Telecronică pentru pionieri. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Reflector. 20,20 Program de muzică uşoară, operă şi canţonete. 20,40 Seară de teatru. Vlaicu Vodă de Alexandru Davilla (Partea a II-a). 21,55 Recital Mirabela Dauer. 22,10 24 de ore.

MIERCURI, 22 septembrie

9,00 Teleşcoală. 10,00 Telecronică pentru pionieri. 10,15 Telerama. 10,45 Iubesc această lume... Emisiune de cîntece pe versuri ale poeţilor noştri. 11,15 Să trăim şi să muncim în chip comunist (rel.) 11,35 Telex. 15,55 Fotbal. România – Cehoslovacia. Transmisiune directă de la Stadionul „23 August". In pauză : Telex. Tragerea pronoexpres. 17,45 Enciclopedie pentru tineret. 18,10 Turism şi vînătoare. 18,30 Săptămîna muzicală. 18,50 Tribuna Tv. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Revista economică Tv. 20,30 Telecinemateca. Ciclul Mari actori. Kirk Douglas. Film artistic Cărările gloriei. 21,55 Program de muzică uşoară. 22,10 24 de ore.

JOI, 23 septembrie

16,00 Teleşcoală. 16,30 Curs de limbă germană. 17,00 Telex. 17,05 Pentru timpul dv. liber vă recomandăm... 17,20 La volan. 17,30 Din ţările socialiste. 17,40 Aici, la poalele munţilor Cibin. 18,05 Contrapunct. 18,40 Universitatea TV. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Strălucirea unei civilizaţii. 20,30 Ecran TV '76. 21,05 Cadran mondial. 21,30 Spectacol cu invitaţii Revistei literar-artistice TV. 22,10 24 de ore.

VINERI, 24 SEPTEMBRIE

16,00 Teleşcoală. 16,30 Curs de limbă engleză. 17,00 Emisiune în limba germană. 18,45 Tragerea Loto. 18,55 Din viaţa plantelor şi animalelor. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Anchetă TV. 20,35 Cîntece populare. 20,55 Ora ştiinţei şi tehnicii. 21,35 Selecţiuni din baletul Lacul lebedelor, de P. I. Ceaikovski. 22,10 24 de ore.

SIMBATA, 25 SEPTEMBRIE

10,00 O viaţă pentru o idee. Ştefan Procopiu. 10,30 Telecinemateca (reluare). 11,55 Publicitate. 12,00 Festivalul jocului femeiesc „Zalău" 1976. 12,15 Telex. 12,20 Muzică românească de cameră. 13,10 Ferestre deschise spre lume. 14,10 Magazin sportiv 15,00 Caleidoscop cultural-artistic. 15,50 Vîrstele peliculei. 17,00 Cîntecul pămîntului. 17,40 Club T. 18,45 Reportaj Tv. 19,05 Eroii îndrăgiţi de copii. 19,30 Telejurnal. Săptămîna politică internă. 20,00 Faţă în faţă. 20,15 Teleenciclopedia. 21,05 Film serial. Dosarele Rockford. 21,55 24 de ore. Sport. 22,15 Portativ vesel.

Televiziune

Profesorul de română să fie un foarte mare suflet

Reportaj

Inainte de a începe acest reportaj, înainte de a schiţa vreuna din plăcutele deplasări ce agrementează viaţa reporterului, am alcătuit o listă de şcoli şi de profesori : o listă care se întindea lejer, fiindcă prietenii noştri erau profesori de limba română, foştii noştri colegi, colegi ai colegilor noştri şi colegi ai colegilor colegilor noştri erau profesori de limba română. Pe o hartă sentimentală a ţării, reporterii au fixat atitea puncte de reper, incit reportajul ar fi trebuit să cuprindă citeva zeci de numere de revistă. Redactorii revistei sînt profesori de limba română, cu colegi împrăştiaţi în toate colţurile ţării. Reporterii, la rîndul lor, au o diplomă de profesor şi cu anl în urmă au fost la ţară sau la oraş, profesori de limba română. De unde poate începe deci acest reportaj, ne-am întrebat fiindcă abia acum observam extinderea noţiunii, rămuroasa împlinire a unui cuvînt sacru : PROFESOR.

Observăm că personajele cele mai frecvente în literatura noastră actuală sînt dascălii de română. Tinerii şi talentaţii absolvenţi ai facultăţilor de filologie şi-au povestit pe larg isprăvile în nuvele, povestiri, romane, dintre care multe au rămas. Toată generaţia de scriitori a lui Fănuş Neagu este, am putea afirma fără prea mare eroare, o generaţie de filologi. Prima generaţie de „filologi" a literaturii române.

Aşa că am inceput reportajul oarecum speriaţi de această observaţie elementară : despre profesorii de română de azi s-a scris imens de către iluştrii lor reprezentanţi şi ei înşişi au scris despre problemele lor în numeroase reviste. Căci să nu uităm : a fi profesor de limba şi literatura română traduce o mare dragoste şi o mare vocaţie : VOCAŢIA IUBIRII FAŢĂ DE LIMBA ŞI LITERATRA ROMANEASCĂ.

Reporterul Valeriu Ganea, în ipostază de fost profesor de română, acordă primul interviu

„Parcă nimerisem într-o ţară străină, erau nişte zăpezi foarte mari, anul meu şcolar începea la întîi decembrie, după armată. Halta se numea Vălişoara, de la haltă pînă în sat erau vreo doi kilometri, doi kilometri traversind dealul, erau nişte zăpezi foarte mari şi, sub amurgul acela de iarnă timpurie, mi se părea că visez. Mă însoţea un bătrîn cu care am devenit mai tîrziu prieten, avea acelaşi drum, era un om minunat la cei 70 de ani ai săi, în cei doi kilometri am aflat despre sat şi despre lumea lui atîtea cîte nu aflasem în cinci ani de facultate. Pe urmă toate au decurs firesc sau aproape firesc, aşteptam cu nerăbdare duminicile, aşteptam cu nerăbdare dimineţile. Cum erau dimineţile acelea ? Erau nişte dimineţi friguroase şi lungi, nişte dimineţi întotdeauna altfel şi drumul meu de unde locuiam pînă la şcoală... Cum arăta camera în care locuiai ?... lasă că-ţi povestesc mai tîrziu... Nu, acuma. Bine. Era un pot ţărănesc înalt, cu strujac şi dună. Ce-i ăla strujac ? Saltea. Te anunţ, în aceeaşi ordine de idei, că duna e un lucru nemaipomenit, o invenţie bănăţeană genială, pe pereţi erau icoane, o groază de icoane, era şi un fel de godin, dar am primit lemne abia după întîi martie, aşa că duna respectivă era un obiect preţios. Deci drumul... Voiam să-ţi vorbesc despre drumul către şcoală, mai ales în primele zile, cînd eram uimit de respectul pe care cei ai satului îl acordau unui oarecare dascăl. De fapt, cred că asta e imaginea cea mai pregnantă dintre toate : bătrînii ridicîndu-se în picioare cînd treceau pe stradă „dascălii satului". Cum era frig în clasă ? In clasă nu era frig deloc, cred că aşteptam dimineţile şi fiindcă era nemaipomenită senzaţia asta, de a te refugia în clasă, unde era întotdeauna foarte cald. Era ca un paradis, totul era foarte curat, foarte pur şi era ca-ntr-o poveste de iarnă. Vorbeşte-mi despre cum vorbeai tu la clasă. Eram intimidat, speriat, mă temeam tare că nu voi fi înţeles de copii şi aşa mai departe. N-am avut senzaţia că sînt profesor, mi se părea că sînt în fiecare moment la examen. Pe urmă, totul a devenit firesc şi de obicei întîlnirile dintre mine şi copii în timpul orelor deveniseră amicale, nişte schimburi de impresii despre lume şi viaţă. Dar despre literatura română ? Vezi, la clasele cinci opt nu era încă vorba de literatura română, era vorba mai întîi de limba română, pe care ei trebuiau să o folosească bine. Aşa... La începutul începutului încercasem să-i obişnuiesc cu scrisul. Adică ? Adică să scrie compuneri. Odată mi-a scris unul o poezie, a primit un zece şi în ziua următoare mi-au venit cinci cu poezii, iar în săptămîna următoare trei sferturi din clasă îşi povestea în versuri întîmplările. Tu scriai ? Mmmm... Da. Cred că niciodată n-am scris în ritmul acela. Scriai de teamă ? Da, era o spaimă groaznică. Era prima oară cînd te trezeai responsabil în faţa celorlalţi. Cum adică ? Cînd erai student, ştiai foarte exact ce ai de făcut : examene, colocvii... Aicea, la ţară, trebuia să înveţi foarte multe lucruri despre civilizaţia rurală, te trezeai deodată în faţă nu cu o şcoală sau cu nişte copii sau cu alţi dascăli, ci cu o lume care trăia, gîndea ca un tot. Aveai în faţă o civilizaţie la apelurile căreia trebuia să răspunzi, căreia trebuia să-i fii recunoscător, fiindcă îţi dădeai seama că ea se afla la obîrşia tuturor lucrurilor. Toate astea s-au întîmplat în acel decembrie, cu zăpezi mari, decembrie patriarhal, care mi se pare încă şi acum scos din cărţile pe care le citisem. Uite, ce-ţi spuneam înainte, cred că nu pot povesti aproape nimic din anii aceia : tot ce povestesc devine literatură, pînă şi satul acela, uite cum se chema, Vălişoara, alţii înaintea mea le-au povestit pe toate.

La strinsul griului

Memoria reporterului Iosana Pantea, care nu a fost profesor la ţară

P. E., fost coleg de filologie, plecat de bună-voie într-un sat din Deltă acum cîţiva ani. Deci P. E., mereu neliniştit, scriind versuri şi arzindu-le imediat. Prima vacanţă de iarnă a lui P. E. reîntors la Timişoara. Cafea prelungită pînă după miezul nopţii. Spune că se simte deja străin de oraş, că adevărul e acolo, în Deltă, acolo e totul curat, oamenii, aerul, apa. Dacă vrem să ştim, el a venit numai pentru două zile să-şi cumpere doi cîini de vînătoare. Are deja o barcă şi acolo e totul minunat. Se înserase de mult, în restaurant nu mai era nimeni, mesele din jur erau goale, ospătarii ne somaseră pentru a nu ştiu cita oară să plecăm că au şi ei o casă unde trebuie să ajungă odată, scrumierele noastre erau arhipline, eram cu toţii foarte obosiţi şi el vorbea într-una, cu un soi de furie, despre ultimele cărţi apărute, despre filmele nevăzute, despre articolele de prin revistele literare, era un împătimit al cuvîntului, iar cuvintele lui treceau pe lîngă noi ca un zumzet monoton, discursul lui frenetic nu ne mai întîlnea, eram prea obosiţi, prea plictisiţi, prea grăbiţi să ajungem pe la casele noastre. Deci foamea şi setea de cuvinte ale lui P. E. şi mai ales o emisiune de la televizor din toamna anului următor. Alt reporter întreba o familie de profesori din Deltă dacă sînt fericiţi. Femeia era tînără, voinică, stătea pe prispa unei case acoperită cu stuf, ţinea în braţe un copil de cîteva luni. Sînt fericiţi, foarte fericiţi acolo, în Deltă, ea e chiar din sat, a făcut biologia şi s-a întors acasă, nici nu se gîndeşte să plece vreodată, soţul ei predă româna, e şi el foarte fericit. Atunci a apărut P. E., stătea lipit de un gard, era speriat, nedumerit, stînjenit. A spus ceva foarte încet, abia s-a auzit, despre poezie, despre cum le vorbeşte el copiilor despre poezie. Sînteţi fericit ? a întrebat reporterul. P. E. avea faţa aceea neliniştită, a tăcut mult, în cele din urmă a şoptit „vedeţi, eu..." Şi imediat reportajul s-a terminat.

Adapă-mi insomnia cu stropi de împăcare :
Am cîteva ţurcane şi-au să ne-ntindă caş ;
Scoruşe am, şi mere, şi nuci în buzunare ;
Respiră lîngă fructe, dă-l naibii de oraş.

Gheorghe Azap, profesor Ticvani, jud. Caraş-Severin, volumul Maria, Ed. Facla, 1975

Interviul Iosanei Pantea cu un fost coleg al lui Valeriu Ganea

Pe Mihai Gafencu, reporterul Iosana Pantea l-a găsit în biroul directorilor adjuncţi de la Liceul nr. 1 din Timişoara, lămurind o pompieră voluntară că la ordinea zilei este munca patriotică şi că ei, pompierii voluntari îşi vor face datoria după ce vor fi încheiate cele de la ordinea zilei.

„Pe mine, ca profesor de literatură română, mă interesează educaţia sufletească a elevului, căci literatura română a rămas una din puţinele posibilităţi prin care îi putem sensibiliza cel mai bine pe elevi. De aceea, capital mi se pare următorul fapt : să reuşim să-i deschidem tînărului voluptatea lecturii, să nu ne încrîncenăm a ne ţine doar de programă, să nu ne înecăm în didacticisme, să găsim formele optime prin care să putem face în acelaşi timp educaţie patriotică, educaţie estetică, educaţie sentimentală. Cum s-ar putea face acest lucru ? Tocmai prin stimularea acelei plăceri de a citi, căci întotdeauna am fost convins că un om care iubeşte o carte bună nu e capabil de vreo mîrşăvie. Cred că această poftă de citit poate fi deschisă de o anume literatură, pe care o recomand fără prejudecăţi elevilor, o literatură „de acţiune", bine, corect scrisă. Aici ar intra desigur Balzac, Tolstoi, Dikens, Şolohov, iar dintre scriitorii români contemporani Radu Tudoran, Chiriţă, Titus Popovici, Marin Preda cu **Delirul,** căci **Moromeţii** e o carte mare, e marea literatură, mai grea, Eugen Barbu cu **Şoseaua Nordului, Incognito** şi, chiar dacă mi-ar sări în cap toată lumea, aş recomanda pentru început şi romanul poliţist de bună calitate, scris cu har. Nu spun că nu e important ca elevul să-şi facă zelos treizeci de fişe din Grigore Ureche, dar cu asta n-am rezolvat încă nimic, căci la vîrsta lor nu pot fi sesizate încă deliciile limbajului, ale stilului. Şi pe mine, cînd eram elev, mă exasperau, de pildă, descrierile lui Sadoveanu. La el toate femeile miroseau a iasomie, ceea ce nu era deloc adevărat, după părerea mea. Acum, sigur, stilul lui Sadoveanu mă desfată. Nu, eu personal nu scriu pentru că noi, dascălii ăştia de liceu, sîntem totuşi handicapaţi de un fel de didacticism. Sînt asta şi de aceea am temerea scrisului."

Reporterul Valeriu Ganea a discutat cu familia Damşa

Valeriu Ganea a discutat cu familia Damşa, familia Damşa e, credem că aţi bănuit, o familie de profesori de limba şi literatura română, aşa cum sînt, desigur, şi altele. Ei sînt trecuţi de prima tinereţe, s-au întîlnit la un cerc pedagogic, el, Teodor Damşa, e profesor la Liceul de muzică, ea Silvia Damşa – profesoară la Liceul silvic. Desigur, îmi spune dînsul, elevii de la muzică sînt receptivi, luaţi lucrările de la concursuri, fac întotdeauna lucrări foarte bune la concursuri. Da, cred că sînt mai sensibili şi de asta sînt mai receptivi, îndeosebi clasele de vioară şi de pian. Discutăm despre ultimele cărţi, ultima carte citită de Teodor D. este **Raţiuni ale inimii** de Coriolan Gheţie. Imi spune că-l ştia pe autor din articolele sale din Familia, cartea îi place, lui îi plac lecturile în care există şi divagaţii lirice, cartea aceasta îi foloseşte fiindcă poate face cu ajutorul ei educaţie patriotică elevilor. A mai citit **Căderea Constantinopolului** de Vintilă Corbul, roman despre care nu mai discutăm. Silvia Damşa a citit **Caloianul,** a terminat-o chiar în zilele astea, acum îl citeşte pe Erasmus, **Despre război şi despre pace,** a citit mai întîi cartea lui Ştefan Zweig despre **Erasmus.** Imi spune că la treapta a doua de liceu a dispărut o oră de literatură română. se face, adică, cu o oră mai puţin, ora asta a fost înlocuită cu una de cultură tehnică. Din literatura actuală, Teodor Damşa crede că în manual poate fi studiat **Cordevanii,** deşi e un roman greoi, dar nici un roman, crede el, nu s-a ocupat atît de amplu de transformările agriculturii noastre. Din Titus Popovici ar fi preferat să predea elevilor **Străinul** sau **Setea,** şi nu **Moartea lui Ipu.** Cînd era foarte tînăr, la Oradea, Teodor Damşa i-a avut elevi pe Titus Popovici şi pe Dumitru Radu Popescu, pe atunci nu preda limba română. Işi mai aminteşte de conferinţa lui Dimitrie Popovici la Oradea, fiindcă i-a făcut o impresie extraordinară. Silvia Damşa a fost studenta lui Ion Breazu, a terminat la Cluj, îi poartă o amintire plăcută lui Romulus Todoran. Mircea Zaciu era atunci foarte tînăr şi foarte bine pregătit, îşi aminteşte că era foarte ironic. Cu Ion Vlad a făcut teoria literaturii, îi urmăreşte studiile, cronicile literare din **Tribuna** şi îi citeşte cărţile cu sfinţenie. Cel mai frumos lucru pe care Teodor Damşa îl spune în încheiere este că profesorul de română e, după părerea lui, un apostol al poporului său şi trebuie să fie un foarte mare suflet.

Vorbeşte reporterilor profesoara Dorina Mărgineanţu

Dorina Mărgineanţu este profesoară de literatura română la Liceul de informatică. Conduce Societatea culturală a elevilor din Timişoara, a fost unul din iniţiatorii primei reviste literare a elevilor din oraş, a avut şi are cîteva iniţiative cu totul şi cu totul deosebite, despre care presa a mai scris. Acum ea declară următoarele reporterilor : „Ce înseamnă literatura română într-un liceu de informatică ? Puţin altceva decit în celelalte licee. Aş vrea să fac din literatura română un obiect prin care să deschid setea de a citi, plăcerea de a citi a tinerilor. Să fie clar : aceşti elevi nu fac muzică, desen, istorie, geografie, naturale. Atunci m-am gîndit : ce facem noi ? Cum compensăm aceste absenţe ? Viaţa copiilor acestora intră pe un făgaş bine definit. Dar mă întreb : unde e literatura ? Unde e sensibilitatea ? M-am gîndit atunci să comentez în fiecare săptămînă, la prima oră de română a fiecărei clase, nu mai mult de zece minute, evenimentul literar. Să ştiţi că elevii se descurcă. Eu le-am spus : „Copii, voi sînteţi la un liceu de informatică. Poate că n-o să aveţi mare nevoie în viaţă de revistele literare, dar citiţi-le, citiţi-le acum cu atenţie. Aşa că luni dimineaţa elevii comentau placheta lui Geo Bogza, cînd mai exista, bineînţeles, această plachetă, conţinutul revistelor Luceafărul, România literară, Orizont. Pe urmă m-am gîndit să fac în mod sistematic seri de cultură model, pe care elevii să nu le uite, seri în care vorbeam, de pildă, despre renaştere şi umanism, pornind de la **Agonie şi extaz,** proiectînd diapozitive, ascultînd muzică. Invitam, periodic, un istoric de artă să le vorbească copiilor despre arta lumii şi arta românească. Am în plan organizarea unui cabinet de educaţie artistică, prin care să orientăm interesul artistic şi cultural al elevilor, căci nu văd rostul unui cabinet de literatură în care să apară doar portretele scriitorilor şi versuri scrise pe planşe. Aş visa un cabinet, un laborator, adecvat specificului acestui liceu, care să folosească metodele moderne ale informaticii. Adevărul e însă că principalul laborator al profesorului de română e textul literar, opera literară, care trebuie investigată la toate nivelele sale, cu cele mai moderne metode. Peste toate calculele copiilor de la Informatică, literatura este hrană sufletească şi vreau să fac totul ca ea să-i îndestuleze. De unde vine această dragoste a mea ? Ea vine foarte firesc, dacă îţi place literatura şi arta, le slujeşti şi ca profesor, ca un modest şi anonim profesor de română, aşa cum slujeşti, în fond, tot ceea ce iubeşti".

*

Oraşul înainte de 15 septembrie, văzut de ambii reporteri

Ca şi cu un an în urmă, ca şi cu doi ani în urmă, reporterii colindă oraşul, nu în căutarea unui subiect de reportaj, nu în căutarea vreunui personaj anume : se plimbă, pur şi simplu, se plimbă. Nu au de făcut altceva decît să se plimbe, nu trebuie să caute o imagine anume pentru a ilustra pregătirile, pentru acest început de an şcolar. Oraşul zumzăie ca un stup, în mişcările oamenilor se ghiceşte o anume nerăbdare, Timişoara e foarte curată, s-a împodobit anume pentru acest eveniment, pentru acest început, în care se deschid noi şcoli, noi facultăţi, noi laboratoare. Oraşul, deci, freamătă, şcolile freamătă, librăriile freamătă şi ele, ca un harnic stup de albine. In blînda după-amiază de toamnă, reporterii se plimbă prin oraşul care a ştiut întotdeauna să întîmpine cum se cuvine prima zi de şcoală.

VALERIU GANEA
şi IOSANA PANTEA

Teatru

De bun augur

Stagiunea teatrală 1976–1977 nu s-a deschis încă. Dar teatrele sînt în plină activitate. **Naționalul timișorean,** spre exemplu, repetă intens, pentru ca la începutul lunii octombrie să poată ridica prima cortină. Spectacolul inaugural, cu piesa lui **Paul Ioachim „Nu sîntem îngeri"** va avea drept regizor pe Emil Reus, scenografia fiind semnată de Doina Almășan Popa. Va urma, pe afișele teatrului, mult așteptatul **„Henric al VI-lea"** de **W. Shakespeare** (premieră pe țară) în regia lui Ioan Ieremia și concepția scenografică a Emiliei Jivanov. O piesă despre care Vito Pandolfi scria : **„Dintre «istoriile engleze», aceasta e, poate prin bogăția lui de figuri, episodul în care trăiește cel mai puternic istoria propriu-zisă la care se referă. Personajul nu lese niciodată din cadru ca să creeze o teatralitate mai evidentă . . ."** Colectivul teatrului amintit lucrează, de asemenea, la aducerea pe scenă a textului lui **A. R. Vallejo „Fundația"** (**„Somnul rațiunii"** – de același autor – a văzut lumina rampei la Baia Mare în 1972). În repertoriu mai figurează **„Escu"** de Tudor Mușatescu. Spectacolul va fi realizat de Ion Maximilian și Virgil Miloia (scenografia). Din cîte cunoaștem, Teatrul Național din Timișoara are intenția să participe cu spectacolul shakespearean la Festivalul teatrelor naționale de la Cluj, manifestare intrată, de-acum, în tradiția mișcării teatrale românești. Același spectacol, alături de prima premieră a stagiunii, vor fi prezentate, la sfîrșitul lui octombrie, publicului din R.S.F. Iugoslavia (la Novi Sad). Deschiderea noii Case de cultură din orașul Deva va prilejui teatrului un spectacol cu piesa lui Paul Ioachim. (Publicul hunedorean va putea vedea și ei această montare). De altfel, **Naționalul timișorean** are intenția să mențină în continuare stagiunea sa permanentă în opt localități ale județului nostru, obligîndu-se să ducă pe acele scene 3–4 dintre premierele sale. În această toamnă se acordă atenție repetițiilor pentru spectacolele în reluare, ce vor completa, alături de premiere, afișele teatrului. Secretariatul literar are în lectură piese într-un act, în vederea unei riguroase selecții pentru munca de studio. Dacă mai amintim faptul că, pentru a marca evenimentele anilor 1877 și 1907, teatrul se pregătește să prezinte o serie de recitaluri și montaje literare, în colaborare cu Asociația scriitorilor din Timișoara, Inspectoratul școlar și Biblioteca municipală, avem tabloul muncii intense ce se desfășoară de pe acum în diversele compartimente ale teatrului. Un bun început. Spectacolele înscrise (pînă acum) în lista repertorială promit a fi interesante. **Teatrul Național din Timișoara** (argumentele sînt cele cuprinse în această scurtă relatare) pășește cu dreptul în noua stagiune.

A. C. IORDACHE

Etnologie

Limbaj poetic neverbalizat

Există o categorie de limbaj etnologic poetic neverbalizat : cel care are ca mijloc de comunicare simbolistica gesturilor, a acțiunilor formalizate. Limbajul acesta este apropiat de cel verbalizat, fiindcă presupune un „dialog simbolic", între două sau mai multe persoane. Să explicăm cu date din poezia neverbalizată a ceremonialului de nuntă : În unele zone etnografice era obiceiul ca tînărul să facă o furcă de tors, mălestrit decorată, pe care s-o dăruiască fetei cu care dorea să se căsătorească. Dacă fata accepta acest „dar", însemna că ea consimte să se mărite cu tînărul. Într-o seamă de vetre etnografice era obiceiul ca în seara petitului, tinerii să-și exprime printr-un „gest simbolic" acordul sau dezacordul cu perspectiva căsătoriei propusă de părinții lor. Pe masă, într-o farfurie, tînărul punea un inel, iar fata o basma. Dacă îi plăcea unuia de celălalt, atunci fiecare lua obiectul celuilalt. Cronicarul Nicolae Stoica de Hațeg a consemnat date interesante despre ritualul „învelitului" miresei în Banat, la începutul secolului al XIX-lea, descriind, printre altele, o ciudată luptă rituală dintre mire și mireasă : **„Acea albă învelitoare, junele de trei ori în fața miresei sale o aruncă, cari ea iară de trei ori mirelui în obraz îndărăt o aruncă. Acu mirele scoate buzduganu, pune învelitoarea „sovonu" în buzduganu, îl duce pre capul plecat al miresei de-l învălește".** Și, în sfîrșit, mai amintim un obicei arhaic relatat de Damaschin Bojincă în „Anticele romanilor". În Banat, mireasa după ce îmbracă „tulbentul", era încinsă cu un briu de lînă, pe care trebuia „să-l dezlege bărbatul în patul nunții". Detalii despre semnificația acestui act ritualic le găsim la S. F. Marin în „Nunta la români" (1890, p. 380), unde se precizează că în localitatea Chioar se credea că perechea va avea atîția copii, cîte noduri ale briului miresei va putea să le desfacă mirele.

Exemplele acestea sînt de fapt niște metafore neverbalizate, realizate prin acte care includ analogii subtextuale, mintale. Datele importante de acest gen se găsesc cu prisosință în toate obiceiurile calendaristice, în ceremonialurile de trecere și în riturile de însănătoșire, înviederînd o mare putere de creație poetică a poporului.

AUREL TURCUȘ

Arta amatoare

Anonimii

Semnalul începerii unui spectacol muzical este dat deobicei de un instrumentist (acordeonist, pianist sau un grup instrumental restrîns). Activitatea acestor slujitori ai artei este cunoscută mai puțin de către publicul spectator. Evoluția unei formații de dansuri populare, dansuri cu temă sau a unei brigăzi artistice încîntă și ne alimentează setea de frumos. Vedem artiștii amatori în plină lumină a scenei, dăruindu-se cu pasiune scopului propus. La reușita spectacolelor își aduc contribuția și acești „anonimi" – corepetitorii aflați undeva în culise. Deși lumina scenei nu coboară și asupra lor, ei iau parte la toate frămîntările și emoțiile colectivului. Responsabilitatea corepetitorului e mare. De măiestria sa depinde succesul întregului spectacol. În județul Timiș avem corepetitori care urcă de douăzeci de ani pe scenele unde-și fac apariția artiștii amatori, cum sînt : **Arcadie Stolan,** corepetitorul brigăzilor artistice ale comitetelor de sindicat **„Filatura de mătase"** Lugoj și I.R.I.L. ; **Nicolae Zovoneantu** acompaniază formațiile de dansuri populare de la ciubul **„Banatul"** și **„Industria Lînei"** Timișoara ; **Anton Renei** este un corepetitor și un animator atașat sufletește de formațiile pe care le instruiește. De peste douăzeci de ani îl întîlnim în mijlocul artiștilor amatori de la **Igiena, Dinamo, Confecții „Bega", I.C.S. Mărfuri Alimentare.**

Alfred Meher, Pavel Roșu, Edi Mesner, Iosif Fischer, Palade Rudolf, Schipert Nic, Munteanu Constantin, Vasile Milota, Tenchner Helmuth, Gribovschi Euseblu, nume îndrăgite de tinerii artiști amatori. Ei știu să aleagă cea mai potrivită partitură muzicală pentru ilustrarea unui moment sau altul dintr-un program artistic. Uneori, „momentul" cere o melodie aparte, **Anton Renei, Iosif Schmidt, Edi Mesner,** compun melodii originale. Cîntecele dedicate fruntașilor din uzine și fabrici sînt tot atîtea fraze muzicale dăruite de „anonimii" din culise. Ultimele acorduri muzicale se pierd odată cu lăsarea cortinei. Ei, anonimii, părăsesc ultimii scena.

EMIL ȘAIN

Orpheu

CIVILIZAȚIA SUNETULUI (II). Vizualizării excesive îi răspunde azi, ca replică data televiziuni, minuirea sunetului, îmbrăcînd cele mai revoluționare forme. Folosind breșa lui Schönberg, Varèse etc., apar o serie de personalități : P. Schaeffer, minuind butoanele marelui său studio de muzică concretă, urmat de un emul celebru, Stockhausen, care spune singur că e atît de greu să te sustragi fascinației unui sintetizator modern, live-electronic, cu ajutorul căruia se pot crea cele mai bizare fenomene acustice. J. Cage scrie lucrări pentru „orice număr de interpreți, orice fel de mijloace producătoare de sunet", între libertăți depline și anarhie. P. Hume declară că trăim în perioada cea mai revoluționară din istoria muzicii, dar și că acum apar uneori mai degrabă „sunete noi" decît „muzică nouă". G. Rochberg consideră că există o sciziune între „cultura interpretării" și cea „a creației", numind sălile de concert muzee, din moment ce repertoriul lor este încă puternic izolat de prezent, de noutăți. (Însă transferul muzicii din săli în studiouri nu pare a fi o soluție). Apare „o nouă formă de distracție", după expresia lui H. Schoenberg care e concertul jazz, pop, cu serialism, aleatorism, lumini, (sincretism deci), de la Carnegie Hall, o încercare mai serioasă de a uni tradiția cu modernul, după expresia aceluiași H. S. Iată că și nemuzicienii compun : L. Meertens (programator) scrie pentru un cvartet clasic cu ajutorul computerului. Există compoziții de computer după, de plidă „Ofranda" lui Bach (prima compoziție de computer datează din 1956, aparține aparatului american DATRATON) „Compozitori" ca GAGAKU, MIXED, PAGANINI, SLIDER, SONATINA FOR CDC-3600 sînt de fapt computere. Numele celor ce le mînuiesc, din umbră, dispar, ca de altfel, și puzderia de „lucrări". În **„Deschideri spre lumea muzicii"** P. Bentoiu atrăgea atenția asupra modalităților abstracționist-experimentale (cultivate poate prea intensiv de arta serioasă) care depărtează de comunicarea directă cu ascultătorul. Muzica tînără, spune P. B., este de o deosebită vitalitate azi. Poate că și pentru motivul că dispozitivele electroacustice ale formațiilor vocal-instrumentale sînt mai accesibile. Marile agregate ale studiourilor experimentale, costisitoare, încă se izolează cu această muzică a lor.

LUCIAN BURERIU

Panoramic

● **Evenimentul numărul unu al acestui panoramic** este firește, deschiderea anului școlar și universitar. Lui îi sînt consacrate tradiționalele constătuiri ale cadrelor didactice din centrele Timișoara, Lugoj, Deta și Sînnicolaul Mare. Tot acestui eveniment studenții timișoreni i-au închinat un spectacol muzical-coregrafic și o „Tribună a actualității politice", care a dezbătut rolul școlii superioare românești în accelerarea progresului social. ● **Un colocviu cu tema „Conținutul și formele muncii cultural-educative de masă"** a fost organizat sub auspiciile Consiliului județean al sindicatelor. ● **Salonul literar-științific al Bibliotecii județene** l-a avut ca invitat pe criticul Cornel Ungureanu care a prezentat ultimele apariții editoriale. ● **Un remarcabil succes al cineamatorilor timișoreni** a fost înregistrat în cadrul Zilelor culturii muncitorești din R.D.G. Selecția filmelor românești, printre care figura și artisticul **Sămînța** al lui Sandu Dragoș a fost distinsă cu medalia de aur și diploma de onoare pentru participare. În semn de prețuire, U.G.S.R. a înmînat aceste trofee cineclubului C.F.R. din Timișoara. ● **Un alt succes timișorean cineclubist** – Premiul special al juriului pentru „Poem timișorean" (Casa de cultură a pionierilor) la recentul festival național al cineclubiurilor pionierești, Bogda '76. ● **Expoziția itinerantă de caricaturi și epigrame** a cenaclului umoriștilor timișoreni, RIDENDO, a parcurs următorul traseu : Timișoara, Lugoj, Drobeta Turnu-Severin, Craiova, Pitești, București, Ploiești. ● **Filiala Asociației artiștilor plastici amatori „Romul Ladea"** din Lugoj, anunță deschiderea expoziției de grafică a lui Tivadar Teodor Busa, în holul teatrului Casei de cultură. ● **Corala „Margana"** din comuna Marga, județul Caraș-Severin, a trimis pe adresa redacției un pliant care consemnează succesele de prestigiu ale cunoscutului cor țărănesc, care în aceste zile participă la festivalul internațional din Gorizia (Italia).

OBSERVATOR

Plastica

Un artist naiv

Paradoxal, întîiul artist naiv avea să se numească astfel, în ciuda faptului că era unul din cei mai buni desenatori ai generației lui. Rousseau Vameșul era naiv printr-un act de voință. Azi numim cel mai ades „naivă" neputința sau neștiința, reprezentării comune. Sigur, nu o dată, neputința și neștiința își fac loc și glorie în lumea artei naive, așezîndu-se, cu drepturi egale, alături de poetica autentic naivă.

S-a discutat mult despre stilistica artei naive ca despre o expresie a unei atemporalități relative ; s-a sugerat chiar ideea propensiunii acestei arte spre anonimat și imobilitate. Aserțiunile pot fi valabile pentru ochiul necultivat, dar, pe de altă parte, ele se pot constitui în axiome, dacă raportăm arta naivă la eonul accelerației în care se derulează și se intersectează ismele artei moderne, produse ale insolitului. O istorie a artei naive va trebui însă scrisă „cu nume" pornind de la premisa că există individualități distincte, că factorul primordial care disociază similitudinile stilistice din acest cîmp este „duhul locului".

Viorel Cristea, pictor naiv din cîmpia Banatului împlinește panorama artei naive românești prin acel „duh al locului", al spațiului geografic în care trăiește și creează. El este un artist de două ori naiv, dacă ni se îngăduie să spunem astfel : întîi, pentru că rezultatul muncii sale se situează în sfera acestei categorii artistice și apoi, pentru că raporturile sale cu lumea stau în întregime sub semnul ingenuității și inocenței (despre care nu cred că poate fi vorba în cazurile mai cunoscuților Stan Pătraș, Niță Nicodim ori Mitrăchiță).

Viziunea lui Viorel Cristea asupra ciclicității naturii (motiv predominant al operei sale) este medievală. Anotimpurile, niciodată dramatic interpretate, sînt percepute și restituite în relație cu ocupațiile zilnice ale unei colectivități, căci la ei, omul e surprins întotdeauna în ipostaza colectivității. Riturile orizontale animă acest spațiu decorativ – natura și colectivitățile ce îi populează sînt ritmul livezii, al lanurilor de floarea soarelui, iar motivele centrale ale peisajului agrest apar întotdeauna supradimensionate. Supus acestei cadențe a întinderilor omului este parte a unui spectacol diurn, optimist, în care protagonistă este natura dirijată de om, colectivitatea naturii. Omul este de două ori prezent aici : ca personaj al unei narațiuni, și autor al ordinii paradisiace în care nu se mișcă niciodată singur.

CORIOLAN BABEȚI

Curier literar

Revista **Steaua** (nr. 8) număr dens, echilibrat, într-o prezentare grafică excepțională. Am reținut, din Cronica literară pe care Virgil Ardeleanu o consacră romanului lui **Ion Arieșanu, Prietenul pe care-l caut pretutindeni** – aceste observații pertinente, exacte, dar, mai ales, pătrunse de un autentic sentiment al valorii :

„Ion Arieșanu, scriitor meritoriu nu subjugă critica. Cărțile sale, mai numeroase decît cele ale unor tineri și foști tineri socotiți de mare perspectivă, apar în liniște, la intervale scurte, și sînt comentate, tot în liniște, fără să se găsească vreun loc autorului. E adevărat, nici scriitorul, șef de revistă de un timp, nu întreprinde nimic pentru a capta atenția criticilor. Tabele valorice, în perpetuu proteism, îl lasă indiferent și, modest, cum și-a început activitatea, el adaugă pagini după pagini la o operă ce și-a dobîndit o trăsătură fermă : credință în valorile umane. De unde duioșia (o carte se intitulează **Primiți puțină duioșie ?**), părerea că semenii noștri se cuvine a fi priviți cu înțelegere, pentru a le detecta și cea mai pală undă de autenticitate sufletească. Ion Arieșanu, puțini știu, este un poet reprimat. Cu mențiunea că așa cum scrie, de mult, poezie (din care nu avem cunoștință a fi apărut ceva), așa scrie, astăzi, proză. Lirismul său e consubstanțial, și de aceea nu-l găsim în potriveli de vorbe. Lirismul său se numește de fapt omenie, și de aceea nu se revarsă în metaforele specifice făcătorilor de literatură, care au ucis destui prozatori contemporani, ci, numai aparent paradoxal, în cuvinte grele. Blîndețea și comprehensiunea țin de structură, romanele și povestirile sînt ale unui prozator ardelean, care știe foarte bine că risipa de generozitate, de afect nu se găsește în raport direct proporțional cu zorzoanele frazei. Calitatea dominantă a prozei lui Ion Arieșanu este, peste suflul umanitarist, refuzul pletoriei imagistice, concentrarea stilului, marea economie de mijloace, începînd cu propozițiile și terminînd cu modul de concepere a secțiunilor epice". (. . .) Ion Arieșanu este tipul de prozator capabil, între altele, să fixeze, într-o singură pagină, contururile unei ființe memorabile. Intuind nuanțele existențelor, el nu are nevoie de ample rememorări, de plonjări în trecutul personajelor. Pentru a prinde un om, e suficientă o „schiță de decor", ce vorbește, în ordine morală, intelectuală, socială, psihologică infinit mai mult decît ar fi făcut-o tradiționalul și obositorul procedeu al reconstituirii".

A. BALTHAZAR

Echo

AL II-LEA CONGRES INTERNAȚIONAL DE TRACOLOGIE

Capitala țării noastre a găzduit între 4–10 septembrie a.c., sub înaltul patronaj al președintelui Republicii Socialiste România, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, o prestigioasă manifestare științifică, cel de-al doilea Congres internațional de tracologie.

Tematica celor peste 250 de rapoarte și comunicări, prezentate de cercetători din 17 țări, a fost axată pe problemele istoriei, limbii și civilizației tracilor, ale rolului lor în formarea popoarelor sud-est europene, ale definirii locului ocupat de traci în istoria universală.

Dintre rapoartele prezentate în ședințele plenare de către participanții români ne-au reținut în mod deosebit atenția cele ale prof. dr. doc Radu Vulpe (președintele Comitetului român de organizare) – „25 de ani, studii tracologice" ; C. C. Giurescu – Rolul geto-dacilor în etnogeneza poporului român ; **acad. Em. Condurachi – (secretar general al Asociației generale de studii sud-est europene)** – Romanitatea orientală : geneză și evoluție . **I. I. Russu** – Pentru un tezaur al limbii trace ; **R. Vulcănescu** – Problema paleoetnologiei tracilor **ș.a. Au fost ascultate de asemenea cu viu interes expunerile unor reprezentanți din străinătate ca acad. Vladimir Gheorghiev (președintele primului Congres internațional de tracologie, Sofia, iulie, 1972) care a vorbit despre raporturile dintre „traci și daci", R. A. Crossland (Anglia)** – Limbile dacă și tracă în contextul dialectologiei generale indo-europene **etc.**

Dintre cele trei secții principale ale congresului – I Istorie și arheologie, **II** Lingvistică **și III** Etnografie și antropologie, **cel mai mare număr de lucrări au fost inscrise la prima secție. Vom menționa aici numai două lucrări care se referă la Banat : I. Stratan și A. Vulpe,** Cu privire la epoca timpurie a fierului în Banat **și E. Dörner,** Tracii în cîmpia Crișanei și Banatului în epoca Hallstattului timpuriu.

Împreună cu L. Jurchescu (Timișoara) am prezentat la secția a III-a comunicarea : „Două momente literare geto-dace : un sclav – personaj dramatic (la Menandru) și un prinț – poet (Cotys). **Ion Bogdan (Timișoara) a avut o intervenție despre** Kogaionon – muntele sfînt al Daciei. **Iosif Constantin Drăgan, (Italia) pe lîngă o comunicare, a adus pe standul expoziției de carte al Congresului volumul I al cărții sale :** Noi, Tracii.

Dezbaterile din cadrul secției de lingvistică au fost deosebit de animate. Reproducem titlul cîtorva dintre contribuțiile prezentate : Gh. Ivănescu, Fonetismul Traco-Daciei văzut prin prisma cuvintelor românești de origine autohtonă ; **C. Poghirc,** Aportul limbilor balcanice moderne la cunoașterea idiomelor trace ; **V. Rimsa și A. Vraciu,** Cîteva apelative autohtone românești și corespondentele lor baltice ; **I. Duridanov,** Contacte lingvistice traco-dacice, **B. Simeonov,** Geții și limbile lor, **E. P. Hamp,** Problemele limbii trace în raport cu daca și albaneza, **J. Hubschmid,** Cîteva aspecte ale problemei substratului în română **etc.**

În ultimele două zile ale Congresului, participanților li s-a oferit o instructivă excursie documentară în județele Tulcea și Buzău.

CEZAR APREOTESEI

Dedicații

ANA BLANDIANA

Nestinsa mea poemă, adînc vindecătoare,
Se-apropie de lucruri insuflețind tristeți
Pe care raza albă se tulbură și doare
Și vii, de la lumină și umbră, să inveți.

Atîta alb în pagini, că se dislocă norii,
Minutul de-ndoială odihnei să i-l furi ;
Pînă adoarme scama de stele iluzorii,
Și geana ta de liniști întunecă păduri.

Candoarea primei patimi, care-a venit pe lume,
Sub arcurile pleoapei se dă acestei seri ;
Bijuterii de rouă au învelit anume
Neprihănitul cîntec în care arzi și speri.

Cu storurile trase, pianul în odaie
Aduce o cascadă de marmură în piept.
Pe clape izvorăște un menuet de ploaie,
Pe care cu pupila văzduhului l-aștept.

DAMIAN URECHE

Corespondența

Emil Matei : Versuri curate, însă fără încărcătură emoțională. Poate n-ați ales bine. Mai trimiteți.

Păun Corina Elena : Unele versuri par a fi binevestitoare : „Amurg, cer spălăcit de toamnă, / Imagini șterse dintr-o vară". Ar trebui să frecventați un cenaclu literar, dintre atîtea cîte sînt în oraș.

S. Mărădeanu : Nu trimitem răspunsuri la domiciliu, ci numai în cadrul acestei rubrici. Folosiți un pseudonim de lucru și reveniți.

Marius Sîrbu : Cercul „Prietenii revistei Orizont" reunește toți cititorii, corespondenții ori colaboratorii revistei noastre de pe întregul cuprins al țării, care își manifestă dorința de a deveni membri ai acestui cerc. Obligațiile membrilor decurg din simpatia și dăruirea cu care aceștia susțin revista, lărgind tot mai mult (prin abonamente în rîndul colegilor, prietenilor, cunoscuților, ca și prin discuții, lecturi în colectiv etc.) numărul simpatizanților. Cercul este condus de colectivul redacției. El poate avea filiale în orice localitate, ori instituție, școală, unitate militară etc., la inițiativa cititorilor și prietenilor noștri. În aceste filiale, vor putea avea loc discuții, șezători literare, cu participarea unor membri ai redacției, scriitori, publiciști. Drepturile acestor membri ai cercului „Prietenii revistei Orizont" decurg din rezultatele obținute în acțiunile de care vorbeam mai sus. Astfel, se vor face evidențieri în cuprinsul revistei, de la menționarea numelui celor mai pasionați susținători ai revistei pînă la scrierea unor articole speciale, însoțite de fotografii, despre acești prieteni ai „Orizontului" care se disting în sensul celor arătate. Așteptăm vești. Despre celelalte probleme vom discuta la redacție, cînd veți veni la școală.

Adriana Tomescu : Remarcăm poeziile **Cîntecul mării** și **Aici e țara.**

Iuliu Dan Nicolau : Versuri firave, improvizații denotînd o anumită ușurință în elaborarea stihurilor, dar care nu cuprind nimic care să ne impresioneze, ca altădată, după cum v-am comunicat (și publicat).

Huși Vasile : Sînteți, după cum ne scrieți, și fericit și proaspăt debutant. Am zice că e destul de mult, avînd în vedere stagiul muncii literare pe care-l dețineți. Mai trimiteți.

Cenaclul literar „Electropetere" : Vom publica poezia „Vatră Milenară" a lui **B. Stanciu Dolj.** Promițătoare acorduri în versurile semnate de **Măturâ Nina — Mariana, Eleodor Dinu** și **Maria Sima Bodnaru.**

ANGHEL DUMBRĂVEANU

Satirice

UNUI ACTOR

Pe-afișul cu „răi platnici", pus la
intrare-n bloc,
Că nu-ți plătești chiria ești scris pe
primul loc.
Te refereai la asta cînd susțineai morțiș
C-ai deținut odată chiar „capul de afiș ?"

SEMN DE RECUNOAȘTERE

Hăituit de jocul sorții,
Ce obstacole-i ridică,
Lașul își arată colții
Doar cînd... tremură de frică.

PERFIDUL

Din convingeri strict intime
E discret și-atunci, firește,
Niciodată nu bîrfește,
(Dar trimite anonime)

BARBĂ-ALBASTRA

Învăpăiatul său tumult
Cînd prinde să exulte
Se-ndrăgostește-atît de mult...
De-atît de multe...

FĂȚARNICUL

E dezinteresat, se spune ;
Și-a oferit colaborarea
Jurînd că vrea să mă cunune
Doar ca să-mi... țină luminarea.

POVAȚĂ PĂRINTEASCĂ

Om bun nu-i cel ce miluie calicii
Ori dă izbavă celor prinși de vicii
Și-mbie la nesaț pe toți mîncării...
Bun e acela care-i rău cu răii !

GHEORGHE PETRONE

VARIA

1. Non multa sed... Malta !
2. — Nici cassus belli, dar nici... casă la Bellu !
3. — Regele Soare a fost încornorat cu lux și fast !
4. — Și sfatul lor era : „Măcar agiu să te faci !"
5. — Bine că te-ai întors ! Ura, Buzăului !
6. Te rog scrie-mi pe adresa : Alea Iacta este nr. 9 !
7. — Iar la început a fost ca vîntul !
8. — În fiecare seară cămila jură credință lui Camil !
9. E atîta poluare la cele două... poluri !
10. — Pentru că a dat un os ciinelui, i s-a zis că e... ciinos !
11. — Spuneau bătrînii : Picătură cu picătură fac... două picături !
12. — Penele sînt variate : pană de motor, pana corbului, pană de gîscă și... pana scriitorului !

COSTIN MARINESCU

PRIETENII REVISTEI ORIZONT

ȚARĂ IUBITĂ

Cu ochii privind atent
la apele blînde
te desfac din bucurie
ca petală
la marginea unei îmbrățișări,
țară iubită,
mereu te duc cu mine
în aer,
în drumuri,
în dimineața țipînd de răcoare,
te îmbrățișez, țară iubită,
aducîndu-mi bucuria
cu ochii plini de lumină.

LIVIA MUGUR

FĂRĂ TITLU

Sunetul clopotului
Am să-l închid în burguri.
Marea ce-mi roade țărmul
Am s-o prind în alge.
Vîntul cu glas de iarnă
Am să-l învăț să cînte,
Am să vorbesc cu noapte ziua,
Și-am să m-ascund în lună.

IANCU ANA

SFAT

Zburătoare
unde vă duceți acum
ca niște păsări
pe-un drum
tăiat prin imensul albastru ?
Către care
abia întrezărit liman
din depărtări
mă duceți în van ?
Rămîneți
mai bine în suflet
și ardeți
încet

SEPTIMIU ROMAN

Evrika!

● Cu pila nu învingi rugina, ci metalul.

● Are un caracter atît de urît, încît nici un pictor n-ar reușî să-i facă portretul.

● Cu atîta îngrășămînt chimic, risipit prin unele gări, nu m-aș mira ca marile recolte să fie culese direct din tren...

● Primii pași în viață copiii îi fac alături de părinți ; ultimii pași în viață părinții îi fac alături de copii.

● Nici dacă o sapi în piatră minciuna nu intră în eternitate.

● Cîntărețul de muzică folk, încă din leagăn, învață să cînte. Plînge, mai tîrziu, pe strune.

● În călătoriile plăcute, autoturismul se lasă condus de rațiune ; în accidente se lasă condus de șofer.

ION VELICAN

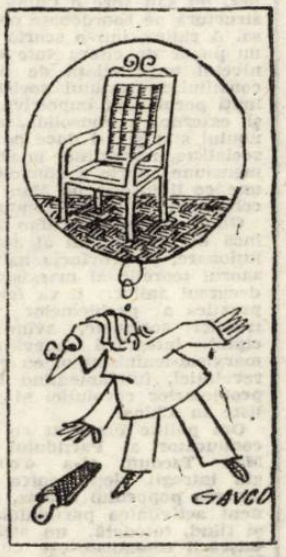

(Urmare din pag. 1)

buie să aibă despre un clasic al literaturii, oricînd o părere limpede și răspicată și că pe noi ne interesa nu ceea ce avea să publice Lovinescu, care a sesizat acest moment, ca să-și facă reclamă publicitară și că a lipsit de la datoria lui de a răspunde. Eu îl frecventam de aproape doi ani, mă introdusese Streinu. Firește că asta a produs o răceală între noi, pe urmă, am plecat în Franța. În jurnalul lui, el notează tocmai în 1930 : „M-a vizitat Cioculescu. Am reluat relațiile". Dar de atunci încoace, ele au evoluat normal.

— Ce personalitate a veacului a lăsat urme adînci în viața și conștiința Dv. ?

— Cred că Titu Maiorescu. Rigoarea judecății lui, limpezimea stilului său, rolul imens pe care l-a jucat în epocă. Gîndește-te dumneata că, într-o țară mică, el a condus o mișcare literară care a dat clasicismul de aur al literaturii noastre. Eminescu, Creangă, Caragiale, Slavici și cu el al cincilea. Un mare critic, un mare poet, un mare umorist, un mare nuvelist și romancier, mă gîndesc nu numai la nuvelele lui Slavici, dar și la „Mara", care este prima capodoperă modernă a romanului românesc. Numai un mare îndrumător putea să prezideze o mișcare ca aceea a „Junimii" și „Convorbirilor literare". Și deși am fost contemporanul celui de al doilea clasicism al literaturii noastre, dintre 1919 și 1939, să zicem, n-aș putea spune că vreunul din criticii literari ai epocii să fi avut autoritatea pe care a avut-o Maiorescu.

— Monografiile și studiile dv. despre Caragiale, Dimitrie Anghel, Tudor Arghezi, „Itinerariile" dv. critice, „Studiile și medalioanele franceze", rămîn cercetări fundamentale ale fenomenului românesc și universal. Ce implicații are pentru Dv. actul critic ?

— Actul critic implică în primul rînd o mărturie de conștiință, care nu scutește, pe cel ce judecă, de greșeli involuntare, deoarece nici un critic nu poate avea recepție universală. Exemplul cel mai trist în această privință, pentru că a fost și cel mai mare critic al secolului trecut, e te însuși Saint-Beuve, care nu și-a dat seama de valoarea reală nici a lui Balzac, nici a lui Stendhal, nici a lui Baudelaire, însă a făcut-o cu bună credință. E adevărat, la Balzac, erau și rivalități de ordin personal, între cei doi scriitori, o dușmănie surdă între ei, dar cu Stendhal era în relații bune și, totuși, la moartea lui, a spus : „Ses romans sont ce qu'ils peuvent", prin alte cuvinte „A dat și el cît a putut". Regretabil că Sainte-Beuve a trecut pe lîngă unul dintre marii romancieri ai secolului, Stendhal, ce depășește literatura franceză, este un european. Între marii gînditori ai secolului trecut, Nietzsche îl admiră enorm, iar Baudelaire este poetul secolului trecut care a lăsat urma cea mai adîncă în literatura epocii lui.

— Ce ne puteți spune despre dimensiunile specifice ale culturi și literaturii române și despre șansele ei de afirmare în universalitate ?

— Pentru tinerețea literaturii noastre moderne, care începe cu Asachi, cu Cîrlova cu Gr. Alexandrescu, cu I. H. Rădulescu, cu I. Budai-Deleanu, deși autorul „Țiganiadei", este, vorba lui Sextil Pușcariu, „călare pe două veacuri", și aparține mai mult veacului al XVIII-lea decît celui de al XX-lea, ea are o fizionomie, un contur, dar virtuțile ei latente sînt încă incalculabile, încît eu consider că veacul nostru socialist, care a început, trebuie să ne dea al treilea clasicism. Și dacă nu l-a dat pînă acum, am convingerea că va veni această perioadă mare, cînd vom avea romancieri de talia lui Rebreanu, Camil Petrescu, H. Papadat-Bengescu, poeți de talia lui Arghezi, Barbu, Bacovia, Blaga, și poate chiar dintre contemporanii noștri mai tineri ce se vor limpezi. Dar cine are curajul, ca Arghezi, să debuteze în volum, la 47 de ani ? Acum poeții, la 27 de ani au deja 7 plachete publicate, uneori mai toate lipsite de orice valoare.

Editurile publică pe unii poeți, pe alții îi resping, dar să sperăm că marile talente pe care le așteptăm vor veni și vor da literaturii române rezonanța universală pe care o merită. Aș dori, însă, să vă divulg un fapt, care, cred, n-a mai fost consemnat în presă. Un poet octogenar, stăpînind foarte bine limba franceză, a trimis editorului Gallimard, circa 30 de poezii de

Cu academician ȘERBAN CIOCULESCU

Eminescu, traduse impecabil, într-un stil de perfecțiune parnasiană. Ce răspunde editorul francez traducătorului român al lui Eminescu ? Între altele, el spune că „domnul Mihai Eminescu este un poet cu totul în afară de sensibilitatea contemporană și nu poate interesa editura". Prin urmare, cel mai mare editor francez nu cunoaște, n-are o idee limpede despre cel mai mare poet român, care a trăit între 1850—1889 și îi cere sensibilitate contemporană, adică să simtă și să gîndească similar domnului Gallimard. Abia atunci universalitatea literaturii noastre va fi o realitate, în ziua cînd marii noștri clasici vor fi cunoscuți în străinătate, ca marii clasici ruși : Gogol, Dostoievski, Tolstoi. Iată, ca să-l citească în original pe Gogol, Merimée, care era hispanizant, a învățat rusește. Este prea cunoscut cazul lui Jean Boutiére, care a învățat românește, ca să-l poată citi în original pe Creangă, publicînd, primul, o monografie științifică despre Creangă. A făcut enorm pentru cultura noastră afirmația lui Boutiére că opera de povestitor a lui Creangă este de talia scrierilor celor mai mari povestitori europeni, Charles Perrault al Franței, frații Grimm ai Germaniei, și Andersen al Danemarcei. Iată, deci, universalitatea unui scriitor, proclamată de un doctor, la Sorbona. Ar fi de dorit ca toți scriitorii noștri să fie cunoscuți tot așa de bine în străinătate, ca opera lui, dar nu e de mirare, pentru că Creangă reprezintă specificul național ; poate pentru streini Eminescu nu reprezintă acest specific în același grad cu Creangă, ca să se poată vorbi despre dimensiunile universalității lui. Caragiale este universal pentru teatrul lui. Se zice că, la Tokio, reprezentîndu-se „O scrisoare pierdută" și în sală, și în presă s-a zis : „Păi, și la noi se petrec lucrurile tot cam așa !" Asta-nseamnă universalitate !

— Ne uimește uriașa dv. putere de muncă, tinerețea permanentă a spiritului, optimismul ce vă caracterizează viața. Care este secretul tinereții Dv., stimate tovarășe academician Șerban Cioculescu ? Lucrați după un program bine stabilit ? Vă rugăm să decupați o zi obișnuită din activitatea Dv....

— Cînd eram tînăr, eram foarte debil. Însă această debilitate fizică nu m-a împiedicat să fiu un mare devorator de cărți și să nu-mi fac niciodată dureri de cap din lectură. Faptul că n-am avut migrene niciodată, faptul că nici lectura cărților proaste n-a reușit să-mi dea dureri de cap, cel mult n-am putut termina lectura unor cărți și-am adormit, e o dovadă în această privință. Îmi aduc aminte că am început să citesc de trei ori romanul unui distins poet care nu mai este acum în viață, și de fiecare dată am adormit cu cartea în mînă. Însă cărțile interesante, nu m-au făcut niciodată să adorm. Pompiliu Constantinescu mi-a dat prima lui carte „Mișcarea literară", cu dedicația : **„Lui Șerban Cioculescu, cel mai mare cititor al generației noastre".** În tinerețe, citeam o carte pe zi, și am păstrat aproape același ritm, dacă nu chiar întocmai, pentru că, vezi dumneata, de la o vîrstă în sus, aș putea spune ca acel om politic, membru al Academiei franceze, căruia Alfred de Vigny i-a făcut o vizită de candidat, și nu citise nimic din opera lui. Atunci Vigny l-a întrebat :

— Dar ce citiți, atunci, domnule ?

Răspunsul a fost clar :

— La vîrsta mea, nu mai citesc, recitesc.

Eu nu sînt chiar la această vîrstă, dar ca să nu mai deschid vreo carte a unui confrate lipsit de talent, redeschid „Eseurile" lui Montaigne, pe care le-am citit de 30 de ori, și a căror lectură mă împacă cu existența, cu lumea, cu contradicțiile mele. Am să te dezamăgesc, privind stilul meu de lucru. Bunăoară Eugen Lovinescu și Tudor Vianu aveau principiul „Nulla dies sine linea". În fiecare zi se așezau la masă și scriau. Eu cînd mă apuc să scriu, scriu, dar sînt zile întregi cînd visez sau citesc. Nu mai sînt director general al Bibliotecii Academiei din ianuarie trecut, dar mă duc zilnic la bibliotecă, citesc, mă informez, nu pot să nu citesc, nu pot să nu mă documentez, nu pot să nu cercetez, e o pasiune care mă domină, nu mă simt stăpîn pe pasiune, ci ea este stăpînă pe mine.

— Ce-nseamnă pentru Dv. patria ?

— Patria este această țară bună, în care masele au fost multe secole asuprite și nesocotite și care acum își eliberează tot potențialul de energie și creație, în condiții pe care nu le-au avut niciodată în trecut.

Notă : Pe 9.IX.1976, academicianul Șerban Cioculescu a împlinit 74 ani !

MAO TZEDUN

Piața Tien An Men s-a îmbrăcat în crizanteme albe și gablene.

Țara celor opt sute de milioane de oameni trăiește momentele grele ale pierderii celui mai scump conducător al său, MAO TZEDUN, omul alături de care a scris glorioasele pagini ale revoluției și construcției Chinei moderne, momente de o deosebită importanță în mersul istoriei omenirii, victoria revoluției poporului chinez asupra imperialismului deschizînd o nouă cale pentru cauza eliberării țărilor și popoarelor asuprite.

Personalitate complexă, filozof, diplomat, strateg, om de litere, Mao Tzedun a fost una dintre cele mai proeminente figuri politice ale acestui secol frămîntat, conducător care a înțeles sensul istoriei poporului său în contextul evoluției lumii contemporane, și l-a asumat și a acționat în deplin acord cu interesele vitale ale poporului său, spre edificarea unei noi societăți. Întrunind toate calitățile unui conducător militar, atunci cînd condițiile istorice au cerut-o, Mao Tzedun s-a aflat în fruntea maselor populare în anii mișcărilor țărănești (1924–1927), în timpul „Marșului cel lung al Armatei roșii chineze" (1934–1935) și mai apoi, în timpul luptei de eliberare împotriva coaliției reacțiunii interne și internaționale care a dus la victoria deplină a poporului chinez. O dată cu proclamarea Republicii Populare Chineze a devenit primul președinte al noului stat.

A ridica un popor de sute de milioane de la înăbușirea obscurantismului feudal, la înțelegerea sensului istoriei moderne, într-o scurtă perioadă de timp, a reprezentat o modificare de esență în viața poporului chinez, un salt spre o Chină modernă, care își structura pe coordonate noi știința și cultura sa. A ridica, într-o scurtă perioadă de timp, un popor de cîteva sute de milioane, de la nivelul unor relații de tip feudal pînă la constituirea statului socialist, trebuind să lupți permanent împotriva reacțiunii interne și externe, a consolida, mai apoi, puterea noului stat și a-l duce pe calea construcției socialiste, reprezintă, la scara istoriei, o dimensiune aparte a efortului uman, dimensiune ce îl înscrie pe Mao Tzedun în galeria celor mai de seamă conducători din istorie.

Gînditor profund, Mao Tzedun ia contact încă din primii ani ai activității sale revoluționare, în provincia natală Hunan, cu tezaurul teoretic al marxismului pe care, în decursul anilor, îl va folosi în rezolvarea practică a problemelor revoluției și construcției socialiste, avînd ca bază principiul integrării adevărului universal al marxism-leninismului cu practica concretă a revoluției, fundamentînd teoretic rezolvarea problemelor revoluției și construcției socialiste în China.

Om politic înzestrat cu deosebite calități, conducător al Partidului Comunist Chinez Mao Tzedun și-a consacrat energia întregii vieți pentru eliberarea și ridicarea poporului chinez, conducînd permanent activitatea partidului, armatei și țării, și fiind, totodată, un străluciț militant al mișcării comuniste și muncitorești internaționale.

Filozof, om politic, conducător militar, diplomat, Mao Tzedun a fost secondat de un sensibil om al literelor, poet al revoluției socialiste chineze, și al poporului său, al peisajului țării și-al florilor.

Evocînd personalitatea marelui dispărut, realizările importante obținute de poporul chinez, relațiile de prietenie statornice între Partidul Comunist Român și Partidul Comunist Chinez, dintre poporul român și poporul chinez, în telegrama adresată Comitetului Central al Partidului Comunist Chinez, de către secretarul general al partidului nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu, se spune :

„... Tovarășul Mao Tzedun a fost un prieten apropiat al poporului român, militînd pentru dezvoltarea relațiilor dintre partidele, țările și popoarele noastre, spre binele ambelor popoare, al cauzei socialismului și păcii.

În aceste momente de grea încercare, ne alăturăm durerii comuniștilor și întregului popor chinez cu toată compasiunea noastră".

Marea piață Tien An Men, în care președintele Mao Tzedun proclama la 1 octombrie 1949 crearea Republicii Populare Chineze. Mii și mii de oameni ai muncii, militari, lucrători ai comunelor populare, purtînd în suflet imaginea marelui conducător, purtînd brasarde negre și cîte o crizantemă albă sau galbenă, semn al doliului, aduc un ultim omagiu conducătorului lor, și spun : „Eroii poporului sînt nemuritori", spun : „Să transformăm durerea noastră într-o forță plină de hotărîre".

Întreaga lume contemporană a pierdut prin moartea lui Mao Tzedun, pe una dintre cele mai proeminente personalități ale sale.

ORIZONT

ESCALADÎND MUNȚELE LU

munte-aerian pe țărmul marelui fluviu ; de la poale
și pînă-n creștet patru sute de trepte verzi
privire rece
lumea scrutînd-o 'nspre ocean
vînt cald : ploaie-nmuind fluviu și cer

dire de nori pe afluenți : egrete galbene ; în josul
celor trei Wu tălăzuind : fulgoare albe răvășite
prefectul Tao : nu se știe unde s-a dus ; mare risipă
de flori de piersic : posibilitate
de a o cultiva

1 iulie 1959

LA O FOTOGRAFIE — A MILIȚIEI POPULARE DE FEMEI

flori zvelte-n vînt — puști lungi de cinci picioare
lumina zorilor pe cîmpul de instrucție
surprinzător gînd al codanelor copii ai Chinei : să
nu le mai placă rochiile roșii
să le prefere haina
cea de luptă

februarie 1961

RĂSPUNS UNUI PRIETEN

nori albi plutind pe cele nouă culmi
verzi povîrnișuri : fiice ale
'mpăratului
pe vînt
în jos
o ramură de bambus vristată : mii de lacrimi
miriadă de nori roșii : o sută de pufoaice
lacul Donting : valuri-viitori-zăpadă lîngă cer
din ostrov : zvon de imnuri ce clatină pămîntul
de unde nostalgia-mi : a visa
în spațiul liber
pretutindeni
pe țara-n floare : soare matinal

1961

RĂSPUNS TOVARĂȘULUI GUO MO-RUO

Vînturi și tunete-n lumea cea largă stîrnite — și iată
stafiile se și ivesc pe mormanele albe de oase
bonzul sărac e cu duhul dar educabil
sunt : catastrofele opera geniilor
răului

maimuța de aur și-agită bastonu-i de-o mie de livre
o miriadă de li fără pulbere — și universu-i de jad
să-l invocăm azi pe Sun pe marele desăvîrșit
față cu-ntoarcerea în întuneric a
monștrilor

17 noiembrie 1961

Traducere de ȘERBAN FOARȚĂ

Patru poeme de Mao Tzedun

(Urmare din pag. 1)

ce la o administrare internațională a treburilor planetare decît conjugarea unor politici independente". **Reluînd idei enunțate încă în perioada interbelică și respinse cu fermitate de politicienii cu vederi progresiste, atari opinii (chiar dacă prezintă diferențieri și neconcordanțe, îndeosebi sub aspect terminologic), vizînd crearea unei „societăți internaționale" sau „agenții supranaționale", a „statului" și „guvernului mondial") au comun** discreditarea suveranității naționale (identificînd-o eronat cu naționalismul). **Or, dezbătînd problema statutului națiunii în lumea contemporană vom accepta alături de Marcel Merle că** „statul — națiune rămîne, în fapt și în drept, celula de bază a societății internaționale și nici o formulă de înlocuire nu pare a fi în măsură de a-l înlocui în această funcțiune esențială" ; **aflarea unor soluții globale la problemele planetei, concertarea eforturilor întregii umanități nu impun drept premisă pierderea individualității națiunilor,** statul național rămînînd unicul interlocutor valabil în dezbaterea și soluționarea problemelor internaționale. **Mai mult, tendința creșterii rolului națiunilor mici și mijlocii dobîndește un relief deosebit în ultimii ani, caracterul ireversibil al procesului de afirmare independentă a popoarelor definind țările „lumii a III-a" — alături de statele socialiste — drept „protagoniste ale istoriei". O asemenea strategie militantă caracterizează și activitatea „grupului celor 77" din care — este știut — face parte și România ; încă după Conferința de la Alger a acestui grup, în toamna anului 1973, ziarul** „New York Times" **sublinia că ea** „marchează momentul în care

ROMÂNIA ȘI VIITORUL

lumea a III-a se conturează ca o realitate proprie și este greu de imaginat că lipsa ei de coeziune sau de conducere experimentată poate să întunece la infinit acest nou factor politic".

Desigur, „lumea a III-a" prezintă structuri sociale eterogene și diferențe flagrante sub aspectul potențialului economic, posibilităților financiare, resurselor materiale și umane ; este așadar îndreptățită cerința ca fiecare stat — corespunzător posibilităților interne și condițiilor internaționale — să stabilească direcțiile și domeniile prioritare în strategia dezvoltării, diversitatea regională a lumii făcînd inadecvate aprecierile globale și categorice. Dacă urgența și necesitatea unor strategii de realizare a noii ordini internaționale (prin definirea unei strategii internaționale și elaborarea unor strategii naționale, concordante dezideratului fundamental al contemporaneității) sînt indiscutabile, modul de rezolvare teoretică și, mai ales, aplicarea lor practică vor înrîuri decisiv evoluția economiei mondiale, sistemul de relații economice și politice internaționale.

Controversele abundă și în această problemă, o recentă intervenție a francezului Paul Turot în „La Revue politique et parlamentaire" (discutînd asupra „viitorului mărginit" al lumii a III-a) avansînd ideea — deloc inedită — că industrializarea acestor țări ar constitui o „gravă eroare" prin lipsa debușeelor interne și absența raționalității (orientarea către ramurile industriei grele și semigrele fiind „rău concepută"). Actualul context internațional — învederînd o prelungire a crizei economice capitaliste — nu prilejuiește responsabililor politicii economice din Occident constatări imbucurătoare. relațiile actuale și previzibile ale sistemului economic capitalist, relevarea consecințelor sociale ale depresiunii economice evidențiază pregnant caracterul unilateral și nesatisfăcător al „soluțiilor" din sfera ritmurilor de creștere economică, anacronismul unui sistem social fundat pe imperativul profitului și întemeiat pe exploatarea omului de către om, a țărilor sărace de către cele bogate. Departe de a fi considerații de conjunctură, aprecierile vizînd „destinul societăților avansate" pun sub acuzație „paradigma industrială capitalistă" ; repudiind modelul capitalist de dezvoltare, tinerele state ale lumii se orientează (într-o diversitate crescîndă a căilor și mijloacelor) spre înaltele valori moral-politice ale socialismului, marxismul nefiind un simplu refuz al societății capitaliste sau expresia unui subiectivism utopic ci însăși logica procesului istoric.

Angajată constructiv și consecvent în dezbaterea marilor probleme care confruntă contemporaneitatea, preocupată nu doar de „viitorul intern" (A. Toffler) ci demonstrînd o prezență originală și prodigioasă, gîndirea și acțiunea politică românească întrevede unitatea dialectică inseparabilă dintre politica internă și cea externă, eforturile de construcție pe plan intern fiind conjugate cu înaltele obligații internaționale de edificare a unei lumi mai bune și mai drepte. **Promovînd un ansamblu unitar de principii și norme fundamentate pe concepția legalității internaționale, considerînd pacea și securitatea generală condiție absolută pentru dezvoltarea liberă a fiecărei națiuni conform năzuințelor și aspirațiilor proprii, propunînd o viziune planetar-prospectivă și optimistă asupra viitorului omenirii,** România s-a adresat lumii în termeni noi dobîndind — prin vocea președintelui Nicolae Ceaușescu, nume evocat frecvent în arena politică a lumii — o poziție prestigioasă. „În epoca în care trăim și care este guvernată de marea revoluție tehnico-științifică mondială, de uriașele procese revoluționare de eliberare națională și socială a popoarelor, de creșterea fără precedent a forțelor progresiste, democratice — **sublinia secretarul general al P.C.R.** — se cere în mod imperios și promovarea unei politici internaționale noi, cu adevărat revoluționare, care să schimbe în mod radical raporturile dintre state, principiile politicii mondiale, să instaureze dreptatea și echitatea, colaborarea și pacea pe planeta noastră".

Este neîndoielnic că premisele obiective ale democratizării relațiilor internaționale rezidă în capacitatea crescîndă a factorilor progresului de a influența decisiv cursul istoriei și de a diminua progresiv încordarea internațională, consolidarea destinderii fiind produsul eforturilor tuturor statelor și servind afirmării lor neîngrădite. Deschiderea spre lume a României probează elocvent umanismul și realismul politicii noastre externe, optimismul robust (dar nu necritic) care prezidează eforturile factorului politic pe frontul construcției interne, conjugînd simțămîntul ardent al patriotismului cu sprijinul activ acordat procesului revoluționar mondial.

COLEGIUL DE REDACȚIE :
ION ARIEȘANU (redactor șef). FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIOR (redactor șef adjunct). IOAN CORNEA, CORIOLAN DRĂGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU

REDACȚIA ȘI ADM. — TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3–33–90, 3–33–76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

M.I.C.M.

ÎNTREPRINDEREA DE MAŞINI GRELE BUCUREŞTI

Utilizarea eficientă a fondurilor materiale, sarcină prioritară a unității

Aplicînd cu consecvență o linie economică optimă axată pe continua rentabilizare a unității, colectivul C.I.U.E.M.M.R. – Întreprinderea de mașini grele București – se preocupă, cu rezultate bune, de utilizarea eficientă a fondurilor materiale.

Lărgindu-se cîmpul de observație în privința studierii dinamicii de circulație a principalelor sortimente și grupe de materiale, cu pondere determinantă în activitatea de producție, s-a stabilit o relație elastică și oportună între cerere și consum, orientînd mijloacele financiare spre nevoile de moment ale procesului productiv.

La reușita acestei acțiuni, un instrument util l-a constituit înțelegerea și interpretarea justă a legislației economice și, pe această cale, redimensionarea periodică a stocurilor de materiale în funcție de necesarul exercițiului de plan următor.

Este evident faptul că, urmărindu-se incorporarea la timp a materialelor aprovizionate, s-a îmbunătățit simțitor gradul de utilizare a mijloacelor circulante, diminuindu-se considerabil nomenclatura structurii elementelor și valoarea imobilizărilor financiare.

Actualul volum al materialelor disponibile și fără mișcare este urmarea firească a perfecționării activității economice de ansamblu, în conținutul căreia se detașează reducerea consumurilor specifice, folosirea judicioasă a materialelor, introducerea unor tehnologii noi, evitarea risipei etc.

Intenționînd accelerarea vitezei de rotație a fondurilor bănești, C.I.U.E.M.M.R. – I.M.G. București, are în vedere valorificarea și reintroducerea în circuitul economic național a materialelor care fac obiectul unui excedent temporar.

În acest scop pune la dispoziția sectoarelor interesate din economie o gamă variată de table, oțeluri, laminate neferoase, aparataj electric, scule, reactivi chimici, cable electrice, după cum urmează :

Cable, conductori, motoare și materiale electrice

Nr. crt.	Denumirea materialului și caracteristici	U/M	Cantit.	Prețul	
				Unitar	Total
94	Motor el. ASI 0,75kw × ×1500r/m	buc.	3	630	1 890
95	Motor el. ASFM 0,75kw × ×3000r/m	buc.	2	625	1 250
96	Motor el. ASI 0,6/0,75 kw	buc.	3	725	2 175
97	Motor el. M3-1kw × 1000 r/m	buc.	3	2 215	6 665
98	Motor el. MS 1kw + 1000r/m	buc.	4	2 215	8 860
99	Motor el. ASI 1,1kw × ×750r/m	buc.	2	998	1 996
100	Motor el. ASI 1,1 × 1000	buc.	1	918	918
101	Motor el. ASI 1,1 × 1000	buc.	8	1 010	8 080
102	Motor el. ASI 1,5 × 1000	buc.	23	995	22 885
103	Motor el. ASI 1,5 × 1500	buc.	3	920	2 760
104	Motor el. ASI 2,2 × 3000	buc.	2	930	1 860
105	Motor el. ASI 3 × 1000	buc.	3	1 515	6 565
106	Motor el. ASI 3 × 1500	buc.	1	1 205	1 025
107	Motor el. ASI 4 × 1000	buc.	1	1 725	1 725
108	Motor el. ASI 4 × 1500	buc.	2	1 390	2 780
109	Motor el. ASI 5,5 × 1500	buc.	7	1 748	12 230
110	Motor el. ASI 7,5 × 750	buc.	3	3 820	11 460
111	Motor el. AIM 7,5 × 750	buc.	1	13 365	13 365
112	Motor el. ASI 7,5 × 3000	buc.	1	2 210	2 210
113	Motor el. ASI 10 × 1000	buc.	1	1 820	1 820
114	Motor el. ASI 10 × 1000	buc.	1	3 750	3 750
115	Motor el AE 10kw × ×1500r/m	buc.	3	7 910	23 730
116	Motor el. ASI 11 × 1500	buc.	8	2 925	23 400
117	Motor el. ASI 11 × 3000	buc.	2	4 060	8 120
118	Motor el. ASI 15 × 1000	buc.	4	4 627	18 508
119	Motor el. M3 16 × 1000	buc.	2	8 135	16 270
120	Motor el. ASI 17 × 750	buc.	1	5 512	5 512
121	Motor el. ASI 18 × 1500	buc.	2	4 410	8 820
122	Motor el. ASI 22 × 750	buc.	10	12 200	122 000
123	Motor el. ASI 22 × 1500	buc.	3	5 175	15 525
124	Motor el. ASI 22 × 3000	buc.	1	1 160	1 160
125	Motor el. ASI 30 × 3000	buc.	8	5 940	47 520
126	Motor el. M3 32 × 1000	buc.	5	22 415	112 075
127	Motor el. ASI 32 × 1000	buc.	2	13 100	26 200
128	Motor el. ASI 37 × 750	buc.	1	14 900	14 900
129	Motor el. ASI 55 × 3000	buc.	1	13 210	13 210
130	Motor el. M2 60 × 1000	buc.	1	19 150	19 150
131	Rezistențe SR 1.1	buc.	10	1 290	12 900
132	Rezistențe SR 1.6	buc.	6	1 180	7 080
133	Rezistențe SR 1.2	buc.	15	1 290	19 350
134	Rezistențe SR 1.5	buc.	2	1 690	3 380
135	Rezistențe TR 1.1	buc.	5	5 610	28 050
136	Rezistențe TR 1.1	buc.	20	1 805	36 100
137	Rezistențe TR 1.3	buc.	5	2 250	11 250
138	Rezistențe TR 1.6	buc.	8	2 130	17 040
139	Rezistențe TR 1.7	buc.	8	1 350	10 800
140	Rezistențe TR 1.8	buc.	2	6 410	12 830
141	Rezistențe TR 1.8 elec.	buc.	10	6 410	64 100
142	Rezistențe TR 1.9	buc.	5	6 500	32 500
143	Rezistențe ZR 5.5	buc.	8	3 115	24 920
144	Rezistențe ZR 7.1	buc.	2	6 410	12 820
145	Rezistențe ZR 7.1	buc.	7	2 380	16 660
146	Rezistențe ZR 7.2c	buc.	10	2 130	21 300
147	Rezistențe ZR 7.3	buc.	10	6 215	62 150
148	Rezistențe ZR 7.5	buc.	20	2 590	51 800
149	Rezistențe ZR 7.6	buc.	6	2 590	15 540
150	Rezistențe ZR 7.7	buc.	10	2 800	28 000
151	Rezistențe ZR 7.8	buc.	2	2 640	5 280
152	Rezistențe ZR 7.9 ab	buc.	3	3 780	11 340
153	Rezistențe 7.10 abc	buc.	25	5 610	140 250
154	Rezistențe ZR 7.12	buc.	4	2 875	11 500
155	Rezistențe ZR 7.13	buc.	4	2 640	10 560
156	Rezistențe SR 1.2	buc.	20	2 040	40 800
157	Straticel (pertinox) plăci 1 mm	kg	150	71,50	10 725,50
158	Straticel (pertinox) plăci 1,5 mm	kg	400	23,60	9 440
159	Straticel (pertinox) plăci 1,75 mm	kg	200	31	6 200
160	Straticel (pertinox) plăci 2 mm	kg	700	23,60	16 520
161	Straticel (pertinox) plăci 2,5 mm	kg	700	23,60	16 205
162	Straticel (pertinox) plăci 3 mm	kg	500	23,60	11,800
163	Straticel (pertinox) plăci 4 mm	kg	400	73,25	29 300
164	Straticel (pertinox) plăci 8 mm	kg	500	25	12 500
165	Straticel (pertinox) plăci 10 mm	kg	1 500	25	32 500
166	Straticel (pertinox) plăci 12 mm	kg	500	25	12 500
167	Straticel (pertinox) plăci 15 mm	kg	600	75	45 000
168	Straticel (pertinox) plăci 16 mm	kg	300	25	7 500
169	Straticel (petinox) plăci 20 mm	kg	500	25	12 500
170	Straticel (pertinox) plăci 30 mm	kg	300	25	7 500
171	Straticel (pertinox) plăci 35 mm	kg	100	25	2 500
172	Stratitex (textolit)plăci 0,5	kg	100	174	17 400
173	Stratitex (textolit) plăci 0,7	kg	100	136,15	13 615
174	Stratitex (textolit) plăci 0,8	kg	100	174,00	17 400
175	Stratitex (textolit) plăci 1,0	kg	1 000	174	174 000
176	Stratitex (textolit) plăci 1,5	kg	200	174	34 800
177	Stratitex (textolit) plăci 2,0	kg	500	174	87 000
178	Stratitex (textolit) plăci 2,5	kg	150	174	26 100
179	Stratitex (textolit) plăci 3,0	kg	300	182	54 600
180	Stratitex (textolit) plăci 4,0	kg	400	87,00	34 800
181	Stratitex (textolit) plăci 6,0	kg	300	87,00	26 100
182	Stratitex (textolit) plăci 10,0	kg	100	140,0	14 000
183	Stratitex (textolit) plăci 15,0	kg	200	87,00	17 400
184	Stratitex (textolit) plăci 20,0	kg	80	162	12 960
185	Sticlostratitex plăci 16 mm lungime 1 m	kg	300	292	87 600
186	Sticlostratitex plăci 16 mm lung. 1 gros. 18 mm	kg	250	292	73 000
187	Sticlostratitex plăci 16 mm lung. 1 gros. 20mm	kg	600	292	175 200

Electrozi sudură

Nr. crt.	Denumirea materialului	U/M	Cantit.	P/U
1	Electrozi 38 T Ø 2,5	kg	1 611	7,46
2	Electrozi 38 T Ø 3,25	kg	1 090	7,01
3	Electrozi 38 T Ø 5	kg	1 836	6,15
4	Electrozi 38 T Ø 6	kg	396	6,10
5	Electrozi 38 A Ø 2	kg	495	6,26
6	Electrozi 38 A Ø 2,5	kg	1 749	5,60
7	Electrozi 38 A Ø 3,25	kg	4 824	5,26
8	Electrozi 38 A Ø 4	kg	4 296	5,10
9	Electrozi 38 A Ø 5	kg	1 800	4,97
10	Electrozi 44 C Ø 2,5	kg	1 070	7,80
11	Electrozi 44 C Ø 3,25	kg	1 130	6,65
12	Electrozi 44 C Ø 4	kg	1 130	6,45
13	Electrozi 44 C Ø 5	kg	4	6,45
14	Electrozi 50 T Ø 2,5	kg	1 170	7,46
15	Electrozi 50 T Ø 3,25	kg	577	6,89
16	Electrozi 50 T Ø 4	kg	1 550	6,67
17	Electrozi FMB Ø 3,25	kg	167	69,65
18	Electrozi FMB Ø 4	kg	3 646	79,41
19	Electrozi 42 TFE Ø 3,25	kg	693	7,81
20	Electrozi 42 TFE Ø 5	kg	2 214	7,54
21	Electrozi CM9 Kb Ø 2,5	kg	398	69,02
22	Electrozi CM9 Kb Ø 3,25	kg	2 341	52,04
23	Electrozi CM9 Kb Ø 4	kg	1 817	45,73

Sîrmă sudură obișnuită și aliată

Nr. crt.	Denumirea materialului	U/M	Cantit.	P/U
1	Sîrma sudură S 12M 2 SC Ø 3,15	kg	248	8,93
2	Sîrma sudură S 12M 2 SC Ø 3,25	kg	2 000	11,70
3	Sîrma sudură S 12M 2 SC Ø 5	kg	6 600	9,64
4	Sîrma sudură S 12 Mo Ø 4	kg	200	6,76
5	Sîrma sudură S 12 M 2 Ø 1,2	kg	245	13,60
6	Sîrma sudură S 12 M 2 Ø 2	kg	672	9,53
7	Sîrma Sudură S 12 MOC Ø 2	kg	500	10,22
8	Sîrma Sudură S 12 MOC Ø 2,5	kg	600	9,85
9	Sîrma Sudură S 12 MOC Ø 4	kg	500	9,87
10	Sîrma Sudură S 11 A 2S Ø 3,15	kg	50	7,65
11	Sîrma Sudură S 11 A 2S Ø 3,25	kg	528	7,63
12	Sîrma sudură S 10 x Ø 1,2	kg	1 402	5,56
13	Sîrma sudură S 10 x Ø 5	kg	5 000	4,81
14	Sîrma sudură DMV 83-IG Ø 1,6	kg	497	107,97
15	Sîrma sudură DMV 83-IG Ø 2	kg	253	50,54
16	Sîrma sudură DMV 83-IG Ø 4	kg	185	59,87
17	Sîrma sudură DMV 83-IG Ø 5	kg	750	51,54

Discuri abrazive

Nr. crt.	Denumirea materialului și dimens	Abraziv liant	Granul. dens.	Cantit buc.	P/U
1	Cilindrica plană STAS 601 16×6×3	En/C	220/J	400	0,70
2	Cilindrica plană STAS 601 20×8×6	En/C	180/J	165	1.75
3	Cilindrica plană STAS 601 25×10×8	Cn/C	54/1M	460	2.50
4	Cilindrica plană STAS 601 30×6×6	Cv/C	80/K	60	2.50
5	Cilindrica plană STAS 601 30×16×8	Cv/C	220/J	111	2.75
6	Cilindrica plană STAS 601 30×16×8	Cv/C	150/J	80	2.75
7	Cilindrica plană STAS 601 40×3,5×6	Cv/C	400/L	660	3,00
8	Cilindrica plană STAS 601 40×3,5×6	Cv/C	500/L	30	2.50
9	Cilindrica plană STAS 601 50×10×20		46/J	136	4.50
10	Cilindrica plană STAS 601 60×16×8	Cv/C	180/K	262	7.25
11	Cilindrica plană STAS 601 60×16×8	Cv/C	120/J	200	7,25
12	Oală dreaptă STAS 605/1 100×56×51	En/C	46/M	80	41,25
13	Oală plană 601 175×20×76	En/C	60/K	197	25,75
14	Cil. plană 601 200×30×51	En/C	46/J	15	40,25
15	Cil. plană 601 200×50×51	En/C	46/M	89	65,75
16	Cil. plană 601 200×50×51	En/C	54/J	16	65,75
17	Cil. plană 601 200×50×51	En/C	54/J	5	80,25
18	Cil. plană 601 200×50×127	Cv/C	80/M	20	99,75
19	Cil. plană 601 200×65×76	Cn/C	46/H	5	104,25
20	Cil. plană 601 225×50×125	Er/C	60/M	24	138,50
21	Cil. plană 601 250×10×75	En/C	16/M	58	23,75
22	Taler 601 250×13×32	En/C	46/M	40	46,25
23	Cil. plană 601 250×60×125	Er/C	80/M	22	192,00
24	Cil. plană 601 250×63×127	Cn/B	36/PQ	5	254,0
25	Cil. plană 601 250×63×127	Cn/B	36/PQ	10	218,0
26	Cil. plană 601 250×63×127	Cn/B	36/PQ	2	646,0
27	Cil. plană 601 250×63×127	Cn/B	36/PQ	10	459,0
28	Cil. plană 601 250×80×127	Cn/B	36/PQ	15	232,0
29	Cil. plană 601 250×80×127	Cn/B	36/PQ	10	463,0
30	Cil. plană 601 250×80×127	Cn/B	36/PQ	3	637,0
31	Cil. plană 601 250×80×127	Cn/B	36/PQ	11	694,0
32	Cil. plană 601 260×50×125	E/C	60/M	40	195,0
33	Cil. plană 601 300×3×32	E/B	60/Q	552	41,25
34	Cil. plană 601 300×4×32	E/B	60/Q	434	41,25
35	Cil. plană 601 315×80×127	Cn/C	36/PQ	5	349,0
36	Cil. plană 601 315×80×127	Cn/C	36/PQ	20	454,0
37	Cil. plană 601 315×80×127	Cn/C	36/PQ	2	544,0
38	Cil. plană 601 315×80×127	Cn/C	36/PQ	2	500,0
39	Cil. plană 601 315×80×127	Cn/C	36/PQ	3	873,0
40	Cil. plană 601 315×40×76	Cn/C	80/M	60	135,0
41	Cil. plană 601 350×30×127	Cn/C	40/M	2	136,50
42	Cil. plană 601 350×50×51	Cv/C	60/M	15	275,0

Scule

Nr. crt.	Denumirea materialului	U/M	Cantit	P/U	Valoarea
1	Burghiu spiral STAS 573 Ø 5,3	buc	100	3,30	330
2	Burghiu spiral STAS 573 Ø 6	buc.	200	7,20	1 440
3	Burghiu spiral STAS 573 Ø 6,1	buc.	50	4,13	207
4	Burghiu spiral STAS 573 Ø 6,2	buc.	50	4,24	212
5	Burghiu spiral STAS 573 Ø 6,7	buc.	60	4,95	297
6	Burghiu spiral STAS 573 Ø 7	buc.	30	10,60	318
7	Burghiu spiral STAS 573 Ø 7,1	buc.	40	5,07	203
8	Burghiu spiral STAS 573 Ø 7,3	buc.	20	5,19	104
9	Burghiu spiral STAS 573 Ø 7,5	buc.	100	11,85	1 185
10	Burghiu spiral STAS 573 Ø 7,7	buc.	50	6,01	301
11	Burghiu spiral STAS 573 Ø 7,8	buc	50	13,25	663
12	Burghiu spiral STAS 573 Ø 8,3	buc.	100	6,72	672
13	Burghiu spiral STAS 573 Ø 8,4	buc.	100	6,96	696
14	Burghiu spiral STAS 573 Ø 8,5	buc.	150	14,40	2 160
15	Burghiu spiral STAS 573 Ø 8,7	buc.	50	7,19	359
16	Burghiu spiral STAS 573 Ø 8,9	buc.	60	7,62	457
17	Burghiu spiral STAS 573 Ø 9	buc.	50	16,70	835
18	Burghiu spiral STAS 573 Ø 9,2	buc.	80	7,90	632
19	Burghiu spiral STAS 573 Ø 9,5	buc.	60	8,16	490
20	Burghiu spiral STAS 573 Ø 9,7	buc.	100	9,20	320
21	Burghiu spiral STAS 573 Ø 10	buc.	100	11,21	1 121
22	Burghiu spiral STAS 573 Ø 10,2	buc.	100	12,39	1 239
23	Burghiu spiral STAS 573 Ø 10,4	buc.	100	12,39	1 239
24	Burghiu spiral STAS 573 Ø 10,5	buc.	100	12,98	1 298
25	Burghiu spiral STAS 573 Ø 10.7	buc.	150	12,98	1 947
26	Burghiu spiral STAS 573 Ø 11	buc.	150	12,98	1 947
27	Burghiu spiral STAS 573 Ø 11,2	buc.	100	15,34	1 534
28	Burghiu spiral STAS 573 Ø 11,5	buc.	80	15,34	1 227
29	Burghiu spiral STAS 573 Ø 11,7	buc.	100	15,34	1 534
30	Burghiu spiral STAS 573 Ø 11,9	buc.	100	15,34	1 534
31	Burghiu spiral STAS 573d Ø 12	buc.	100	17,70	1 770
32	Burghiu spiral STAS 573 Ø 12,5	buc.	100	18,88	1 888
33	Burghiu spiral STAS 573 Ø 12,7	buc.	100	18,88	1 888
34	Burghiu spiral STAS 573 Ø 13	buc.	50	18,88	944
35	Burghiu spiral STAS 573 Ø 13,2	buc.	80	18,88	1 510
36	Burghiu spiral STAS 573 Ø 13,5	buc.	50	20,06	1 003
37	Burghiu spiral STAS 573 Ø 13.7	buc.	60	18,50	1 110
38	Burghiu spiral STAS 573 Ø 14	buc.	50	21,83	1 092
39	Burghiu spiral STAS 573 Ø 14,25	buc.	100	21,83	2 183
40	Burghiu spiral STAS 573 Ø 14,5	buc	80	21,83	1 746
41	Burghiu spiral STAS 573 Ø 14,75	buc.	50	21,83	1 092
42	Burghiu spiral STAS 573 Ø 15	buc.	60	21,83	1 310
43	Burghiu spiral STAS 573 Ø 15,4	buc.	50	21,83	1 092
44	Burghiu spiral STAS 573 Ø 15,5	buc.	50	21,83	1 092
45	Burghiu spiral STAS 573 Ø 16	buc.	60	21,83	1 310
46	Burghiu spiral STAS 573 Ø 16,5	buc.	100	24,78	2 478
47	Burghiu spiral STAS 573 Ø 17	buc.	40	24,78	991
48	Burghiu spiral STAS 573 Ø 17,5	buc.	50	24,78	1 239
49	Burghiu spiral STAS 573 Ø 18	buc.	40	28,32	1 133
50	Burghiu spiral STAS 573 Ø 19	buc.	30	30,68	920
51	Burghiu spiral STAS 573 Ø 20	buc.	50	34,22	1 711
52	Burghiu spiral STAS 573 Ø 21	buc.	100	40,12	4 012
53	Burghiu spiral STAS 573 Ø 21,5	buc.	50	41,30	2 065
54	Burghiu spiral STAS 573 Ø 22	buc.	30	41,30	1 239
55	Burghiu spiral STAS 573 Ø 22,5	buc.	50	41,30	2 065
56	Burghiu spiral STAS 573 Ø 23	buc.	50	49,56	2 478
57	Burghiu spiral STAS 573 Ø 23,5	buc.	50	49,56	2 478
58	Burghiu spiral STAS 573 Ø 24	buc.	60	49,56	2 974
59	Burghiu spiral STAS 573 Ø 24,5	buc.	50	49,56	2 478
60	Burghiu spiral STAS 573 Ø 25	buc.	100	49.56	4 956
61	Burghiu spiral STAS 573 Ø 26	buc.	70	54,28	3 800
62	Burghiu spiral STAS 573 Ø 27	buc.	30	54,28	1 628
63	Burghiu spiral STAS 573 Ø 28	buc.	30	59	1 770
64	Burghiu spiral STAS 573 Ø 30	buc.	50	64,90	3 245
65	Burghiu lung STAS 574 Ø 6,5	buc.	100	6,60	660
66	Burghiu lung STAS 574 Ø 6.7	buc.	100	6,84	684
67	Burghiu lung STAS 574 Ø 7	buc.	150	7,08	1 062
68	Burghiu lung STAS 574 Ø 7,3	buc.	50	14,75	738
69	Burghiu lung STAS 574 Ø 7,8	buc.	50	16,25	813
70	Burghiu lung STAS 574 Ø 8	buc.	100	8,26	826
71	Burghiu lung STAS 574 Ø 8,2	buc.	100	8,26	826
72	Burghiu lung STAS 574 Ø 8,7	buc.	100	17,70	1 770
73	Burghiu lung STAS 574 Ø 9	buc	100	10,03	1 003
74	Burghiu lung STAS 574 Ø 9,2	buc.	50	20,06	1 003
75	Burghiu lung STAS 574 Ø 10,1	buc.	30	15,34	460
76	Burghiu lung STAS 574 Ø 10,2	buc.	50	15,34	767
77	Burghiu lung STAS 574 Ø 10.4	buc.	50	15,34	767
78	Burghiu lung STAS 574 Ø 11,2	buc.	150	17,70	2 655
79	Burghiu lung STAS 574 Ø 11,5	buc.	130	18,29	2 378
80	Burghiu lung STAS 574 Ø 11,9	buc	100	21,83	2 183
81	Burghiu lung STAS 574 Ø 12,7	buc	100	23,60	2 360
82	Burghiu lung STAS 574 Ø 13,2	buc.	220	24,78	5 451
83	Burghiu lung STAS 574 Ø 14	buc	100	27,14	2 714
84	Burghiu lung STAS 574 Ø 14,5	buc.	70	27,14	1 900
85	Burghiu lung STAS 574 Ø 14,7	buc.	50	44,27	2 214
86	Burghiu lung STAS 574 Ø 15	buc.	100	28,32	2 832
87	Burghiu lung STAS 574 Ø 15,5	buc.	100	28,32	2 832
88	Burghiu lung STAS 574 Ø 16	buc.	400	29,50	11 800
89	Burghiu lung STAS 574 Ø 17	buc.	80	30,68	2 454
90	Burghiu lung STAS 574 Ø 18	buc.	70	35,40	2 478
91	Burghiu lung STAS 574 Ø 18,75	buc.	50	36,58	1 829
92	Burghiu lung STAS 574 Ø 19	buc.	30	36,58	1 097
93	Burghiu lung STAS 574 Ø 19,5	buc.	70	37,76	2 633
94	Burghiu lung STAS 574 Ø 20	buc.	100	41.30	4 130
95	Burghiuri cu coada con STAS 575 Ø 6,2	buc.	100	18,88	1 888
96	Burghiuri cu coada con STAS 575 Ø 6,7	buc.	100	18,88	1 888
97	Burghiuri cu coada con STAS 575 Ø 7,1	buc.	60	19,47	1 168
98	Burghiuri cu coada con STAS 575 Ø 8.1	buc.	50	17,70	885
99	Burghiuri cu coada con STAS 575 Ø 8,2	buc	150	17,70	2 655
100	Burghiuri cu coada con STAS 575 Ø 8,4	buc	180	17,70	3 186
101	Burghiuri cu coada con STAS 575 Ø 9,5	buc.	200	18,88	3 776
102	Burghiuri cu coada con STAS 575 Ø 10,7	buc.	60	19,47	1 168
103	Burghiuri cu coada con STAS 575 Ø 11,5	buc	50	20,06	1 003
104	Burghiuri cu coada con STAS 575 Ø 11,7	buc.	100	20,06	2 006
105	Burghiuri cu coada con STAS 575 Ø 13,7	buc.	50	22,42	1 121
106	Burghiuri cu coada con STAS 575 Ø 14,5	buc.	80	24,78	1 982
107	Burghiuri cu coada con STAS 575 Ø 15,7	buc.	50	28,32	1 416
108	Burghiuri cu coada con STAS 575 Ø 16	buc.	50	29,50	1 475
109	Burghiuri cu coada con STAS 575 Ø 16,7	buc.	80	30,68	2 454
110	Burghiuri cu coada con STAS 575 Ø 18,25	buc.	50	35,40	1 770
111	Burghiuri cu coada con STAS 575 Ø 18,5	buc.	50	35,40	1 770
112	Burghiuri cu coada con STAS 575 Ø 19,7	buc	60	42,48	2 549
113	Burghiuri cu coada con STAS 575 Ø 21,25	buc.	40	46,02	1 841
114	Burghiuri cu coada con STAS 575 Ø 25,5	buc.	150	48,38	7 257
115	Burghiuri cu coada con STAS 575 Ø 24	buc	40	63,72	2 549
116	Burghiu combi de centru STAS 1114 Ø A 5	buc.	200	12,28	2 456
117	Burghiu combi de centru STAS 1114 Ø 6,3	buc	200	37,17	7 434
118	Alezor de mașină STAS 1265 Ø 26	buc.	20	41.30	826
119	Alezor de mașină STAS 1265 Ø 27	buc.	10	44,84	448
120	Alezor de mînă STAS 1263 Ø 22	buc.	20	24,78	485
121	Alezor de mînă STAS 1263 Ø 23	buc.	20	25,96	519
122	Alezor de mînă STAS 1263 Ø 30	buc.	10	44,84	448
123	Alezor de mînă STAS 1263 Ø 40	buc.	10	88,50	885

DE REȚINUT!

Unitățile economice din intreaga țară, interesate in a-și completa baza materială de producție cu reperele ofertate de unitatea bucureșteană, sînt informate că pot obține cele necesare în condițiile prevederilor din HCM 1270/1975.

Comenzile se vor transmite la următoarea adresă :
Intreprinderea de mașini grele București – Șos. Berceni Nr. 104 – Sector 5.
Relații suplimentare se pot obține la tefelon 836340 serv. aprovizionare.
Potențialii beneficiari sînt asigurați anticipat de toată solicitudinea.

GEORGESCU EMIL
și VASILE BAȘA

Proletari din toate țările, uniți-vă !

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVII ● 23 septembrie 1976 ● nr. 38 (448) 8 pag. 1 leu

Ilie Cioară : „IARBĂ DE DEMULT"

Convorbiri

Cu prof. dr. doc. ION ZAMFIRESCU

de la Universitatea din București

– Ce v-a determinat să scrieți o ISTORIE UNIVERSALĂ A TEATRULUI ?

– Mai întîi, o precizare ! Propriu-zis, nu am scris-o încă ; doar am început-o. Celor trei volume, pînă ce lucrul să se încheie și să-și capete o arhitectură, ar mai trebui să le urmeze tot pe atîtea. Voi fi în stare ? !... Dar, iată, încerc să vă răspund.

În primul rînd, sînt în joc trăsături ținînd de structura mea afectivă. Sînt un vechi și devotat credincios al spectacolului de teatru. De cînd mă știu, am păsit în sala de teatru cu un freamăt sufletesc, ca pentru o întîlnire cu esențe de omenesc sau ca pentru un exercițiu intim cu taine și înțelesuri constituite pe arii diferite ale lumii. Forma de comunicare prin teatru continuă să îmi spună mult. Am simțit-o întotdeauna ca fiindu-mi aproape, prieten și sfătuitor de nădejde, gata să mă readucă în umanitatea vie și reală de cîte ori vanitățile minții ar fi vrut să mă ia cu ele departe de tot prin văzduhuri ale abstracțiunii.

Alți factori – desigur și cei primordiali – sînt de ordin sistematic. Ei se leagă de o concepție consecventă, pe linia preocupărilor mele de istorie și filozofie a culturii. Consider că sub formă dramatică, pe scena de teatru, s-au perindat toate ideile care s-au dovedit forțe conducătoare în spiritualitatea lumii și în configurarea stilurilor de cultură. Mai mult decît atîta ! Consider că aceste idei nu au căpătat drept de cetățenie sufletească, nu au ajuns cu adevărat să reprezinte puncte de reper și deprinderi active în cugetele oamenilor, decît după ce, printre altele, au trecut, și prin probele de foc și probele de adevăr sensibil ale transpunerii teatrale.

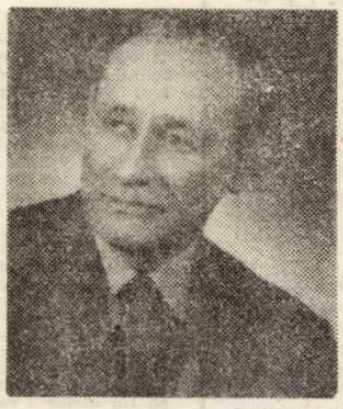

– În ce stadiu se află acum lucrarea ?

– Am pe șantier volumul al IV-lea. Acesta va cuprinde secolele XVIII, XIX și din secolul nostru partea de început pînă la primul război mondial. În ce privește ultimele două volume, dedicate epocii contemporane, aici va trebui să îmi asociez o echipă întreagă de colaboratori tineri, mie revenindu-mi mai ales sarcina de coordonator.

– De ce, între volumul al III-lea și al IV-lea, pe care ni-l anunțați, ați lăsat să treacă atîta timp ?

– Întrebarea atinge în mine un punct dureros. Într-adevăr, distanța la care vă referiți e mare. Numai eu știu cîte mustrări îmi adresez mie însumi, și moralmente cîte sancțiuni îmi adminstrez singur. Îmi acord, totuși, și circumstanțe atenuante. Mă gîndesc, anume, că între timp nu am trădat și nu am întrerupt angajamentele mele spirituale cu cultura de teatru. **Panorama dramaturgiei universale; Probleme de viață, istorie și teorie teatrală**, capitolul privind **Ideile de teatru și critica dramatică** din volumul al II-lea **Istoria teatrului în România** al Academiei de Științe din Republica Socialistă România ; lucrarea **Drama istorică universală și românească** predată Editurii Eminescu și urmînd să apară în cursul anului de față ; în plus, capitole despre literatura dramatică în cursul universitar **Istoria literaturii universale** (vol. I și II), conferințe, simpozioane, comunicări la sesiuni științifice ș.a. : toate acestea mi-au cerut timp mult, absorbindu-mă pe de-a-ntregul și obligîndu-mă ca în contextul activității mele socio-profesionale să le acord prioritate.

– Aveți sentimentul că în perioada de la primul război mondial încoace creația noastră de teatru este inferioară celorlalte sectoare literare ?

– Îmi puneți o întrebare, nu grea, în sine, dar greu de rezumat în cîteva cuvinte. Creația de teatru trebuie privită cu alte criterii și cu alți ochi decît alte ramuri literare, în speță poezia, romanul, eseul ș.a. O reușită, în acest domeniu, nu depinde numai de opera și geniul autorului propriu-zis. Sînt în joc, deopotrivă, și alți factori : interpreți,

REPORTER

(Continuare în pag. 7)

ȘCOALA ÎN VIAȚĂ ȘI VIAȚA ÎN ȘCOALĂ

Este o cucerire a epocii contemporane, în general, și a pedagogiei socialiste, în special, preocuparea sistematică de a converti acest principiu în practică. În țara noastră legarea școlii de viață și a teoriei de practică nu este numai un principiu pedagogic ci și una dintre strategiile politicii școlare. Ideea, sub forma unor cerințe obiective, este prezentă în toate documentele de partid cu privire la școală și educație. În rezoluția Congresului educației politice și al culturii socialiste, școlii i se trasează sarcina „să asigure pregătirea tineretului pentru muncă și viață", să asigure „însușirea celor mai noi cunoștințe teoretico-științifice și culturale, să dezvolte în rîndul tinerilor respectul și pasiunea pentru munca concretă, producătoare de valori materiale".

Pregătirea tineretului pentru muncă și viață presupune cu necesitate sporirea izomorfismului dintre activitățile didactice desfășurate în școală (în ceea ce privește conținutul și forma lor) și activitățile pe care le va desfășura tînărul în viață după absolvirea școlii. Pentru că, atîta vreme cît școala va transmite elevilor cunoștințe fără aplicabilitate în viață și cît va desfășura activități pe care, mai apoi, tînărul nu le va practica, va rămîne mereu înafara vieții.

În Programul de măsuri pentru aplicarea hotărîrilor Congresului al XI-lea al Partidului și ale Congresului educației politice și al culturii socialiste, sinteza căruia a fost dată de curînd publicității, sînt eșalonate clar, pentru fiecare dintre formele și etapele învățămîntului românesc, măsurile ce vizează integrarea activității practice în procesul instructiv-educativ, pentru realizarea dezideratului major al formării unor personalități multilateral dezvoltate, apte pentru a acoperi necesitățile economico-sociale ale României viitoare. Trebuie să vedem în acest amplu proces, pornit de la treapta învățămîntului preșcolar pînă la învățămîntul universitar, în îmbinarea unitară dintre pregătirea practică, educația patriotic revoluționară, socialistă și procesul de însușire a cunoștințelor, reflectarea directă a grijii partidului nostru pentru edificarea omului nou, comunist.

Este necesar aici să amintim cîteva dintre prevederile Programului de măsuri, care prin justețea lor răspund unor necesități social-economice imediate și de perspectivă. Astfel, prevederea ca liceele din mediul rural, în totalitatea lor să devină licee de profil agro-industrial răspunde nevoii tot mai mari de cadre calificate în agricultură, absolvenții acestor licee constituind totodată și sursa principală de candidați pentru învățămîntul superior de profil. O altă importantă prevedere, care reflectă aceeași preocupare, este aceea ca 80% din programa învățămîntului profesional să fie acoperită de activitatea productivă. Acestea au fost doar două exemple, dar, măsura ca la toate nivelele învățămîntului, indiferent de profilul umanist sau real al lor, să se realizeze integrarea unei activități productive utile, ca, bunăoară, absolvenții școlii generale de 10 ani să aibe deja deprinderile necesare exercitării unei meserii, sau ca în ultimii ani din învățămîntul superior să se treacă direct la realizarea cercetării științifice și chiar a unor proiecte, scot în evidență un element fundamental al educației noastre socialiste, educarea prin muncă și pentru muncă a întregii generații tinere.

Să nu uităm însă că un important factor în rezolvarea acestor probleme rămîne educatorul. El dă viață programelor, el utilizează manualul. Cultivarea respectului și al pasiunii pentru munca concretă producătoare de valori materiale constituind una dintre sarcinile principale care-i stau în față. De o deosebită importanță, în același timp, sînt programele și manualele școlare. În acest sens Programul de măsuri, avînd în vedere în primul rînd educarea patriotică revoluționară, socialistă a tuturor preșcolarilor, elevilor și studenților indică îmbunătățirea tuturor programelor școlare, manualelor școlare accentuînd rolul important al predării limbii și literaturii române, a istoriei patriei, precum și a cunoștințelor social-politice. Îmbinarea acestor două laturi, indisolubil legate, ale procesului educativ : activitatea productivă și educarea patriotic-revoluționară constituie chezășia edificării omului nou, a personalității multilateral dezvoltate.

Trebuie să amintim că uneori se manifestă o anume rezervă, din partea părinților, față de valoarea activităților practice, rezervă nu arareori exprimată deschis. La această atitudine se mai poate adăuga în anumite cazuri, insuficienta preocupare a școlii de a cultiva motivația muncii în rîndul elevilor, pentru că nu e suficient să formăm elevilor deprinderi de muncă, nu e deajuns să le cerem să muncească ci este necesar să li se pună în evidență frumusețea muncii, valoarea ei socială și personală, să li se arate utilitatea obiectelor create de ei.

Răspunzînd unor realități și necesități existente, Programul de măsuri, elaborat de partid accentuează, la scara întregului ansamblu importanța acțiunilor de orientare școlară și profesională, și de încadrare în muncă a tuturor absolvenților treptelor terminale de învățămînt care pot asigura recrutarea tinerilor spre toate domeniile de activitate, un rol important revenind, în realizarea acestui deziderat organizațiilor de partid care, se prevede în Programul de măsuri : „vor iniția dezbateri asupra modului în care părinții se ocupă de educația pentru muncă a propriilor copii, de orientarea și încadrarea profesională a acestora". Dar, antrenarea elevilor la activități practice nu trebuie să genereze o îndepărtare a elevilor de procesul însușirii celor mai noi cunoștințe teoretico-științifice. Tocmai de aceea documentele Congresului educației politice și al culturii socialiste au formulat în mod expres această sarcină pentru slujitorii școlii. De fapt, această îndepărtare se produce numai atunci cînd și numai acolo unde pedagogii mai fac o distincție între activitățile teoretice și cele practice. Cînd însă practica și teoria se integrează organic, procesul de formare a unei personalități armonios dezvoltate nu poate cunoaște hiatusuri deoarece, activitățile practice au nevoie de cunoștințe teoretice, (matematică, fizică, biologie, chimie, desen etc.) după cum procesul de transmitere al cunoștințelor teoretice nu se poate opri la însușirea de noțiuni, reguli, principii ș.a.m.d., ci trebuie, cu necesitate, să ajungă la implicații și aplicații practice. Este o condiție a trăiniciei cunoștințelor, a înțelegerii lor depline, a valorilor cognitive și sociale.

Pentru o imagine completă a ceea ce reprezintă astăzi principiul sintetic : școala în viață și viața în școală, este necesar să notăm aici, prevederea, din Programul de măsuri pentru aplicarea hotărîrilor Congresului al XI-lea al Partidului și ale Congresului educației politice și culturii socialiste, prin care se preconizează atragerea spre forme noi de învățămînt, universitățile deschise, a unor categorii largi de oameni ai muncii, spre completarea studiilor superioare prin formele sale și fără frecvență.

În întreg ansamblul formelor sale, școala pregătește generația tînără pentru viață, deschizîndu-și larg ușile pentru ca viața să pătrundă în școală. Această dialectică, reflectată profund în Programul de măsuri aprobat recent de Comitetul Executiv al C.C al P.C.R., trebuie înțeleasă de toți slujitorii școlii, traducerea ei în fapte reprezentînd chezășia saltului calitativ care se așteaptă de la învățămîntul românesc.

ION DRĂGAN

Ioan Radin

AVENTURILE TÎNĂRULUI SERAFIM

(Ed. Dacia, 1976)

1. Dacă, despre poezia tînără, despre ultimele promoții de poeți, se vorbește aproape suficient, uneori cu destulă grijă, despre prozatorii tineri se scrie neglijent, aproape la voia întîmplării : recenzii (cînd sînt) vagi, de obicei sumare, consemnează cîte o apariție, tăcerea instaurîndu-se mai apoi peste volumul în cauză. Ori există azi o **proză tînără** cu trăsături destul de bine conturate, aparținînd unei noi generații. După epoca prozei comportamentiste (Stoiciu, Horia Pătrașcu), după stiliști (Mihai Giugaru, N. Damian, I. D. Teodorescu etc.) apare o grupare masivă de „tehnicieni", de autori ce meditează asupra structurilor prozei. Dacă predecesorii lor utilizaseră fie tehnica (desigur) cinematografică, afirmîndu-se mai tîrziu ca buni scenariști sau căutaseră în arhitectura romanescă (nu departe de canoanele noului roman) o formă de exprimare esențială, noua generație de prozatori păstrează echilibru între „documentar" și inovație, între substanța epică și fantezia construcției, formulă narativă ; dacă în cazul unora (Alexandru Deal, Ion Marin Almăjan, Octavian Simu) oscilația între cele două tipuri de proză poate fi semnalată într-o măsură mai mare sau mai mică, Vasile Sălăjan, Radu Mareș, Alexandru Papilian își păstrează, în a doua carte a lor, intențiile mărturisite în primul. Unul dintre tinerii prozatori (l-am numit pe Vasile Sălăjan) pune în fața ultimului său roman un fel de manifest literar ce, bine citit, ar traduce nu numai conștiința de sine a unei generații, ci și conștiința apartenenței ei.

De la Eugen Uricariu la Gabriela Adameșteanu, de la Gh. Schwarz la M. C. Runcanu la Mihai Tatulici sau Ion Țăranu asistăm, cred, la apariția unui nou val în proza românească : trăsăturile sale distinctive pot fi descoperite, de altfel, fără prea mare greutate în aceste texte în care profesionalismul tinerilor scriitori reprezintă nu numai promisiuni, ci și o carte de vizită. Meditația asupra prozei însoțește „proza", condiția reflexivă a autorului garantînd integrarea sa în modernitate. În acest nou val al prozei se înscrie și cartea lui Ioan Radin. **Aventurile tînărului Serafim.**

2. Cititorul superficial ar putea trata volumul drept umoristic, compus din schițe și povestiri satirice, menite să înveselească spiritul ursuz și să corijeze comportamentul ospătarilor sau al frizerilor, mai ales că și autorul scrie cîteva schițe în maniera Ion Băieșu, cu tovarășul Ploicică și cu avantajele transportului în comun : puține la număr, întinse pe puține pagini, suficiente însă pentru a deruta, pentru a abate comentatorul de la adevăratele intenții ale scriitorului. Ioan Radin este, de fapt, un scriitor de manieră cehoviană, format, adică, la școala lui Cehov și a prozatorilor ruși ce-l urmează, precum și la școala autorilor de schițe satirice, precum Zoșcenko, Ilf, Petrov, mari scriitori nu în ipostaza de umoriști, ci în ipostaza, mai complexă, de scriitori satirici. Perspectiva faptului mărunt a fost pretextul insurecțiilor antiepice ce au zguduit nu odată proza modernă. În proza lui Ioan Radin distanțarea asigură efecte de cea mai bună calitate. Personajul cel mai interesant al schițelor sale este Serafim, mediocru desăvîrșit, a cărui existență reprezintă formula „modernă" a integrării în ritmurile citadine ale existenței : **„De fiecare dată cînd se înfuria peste măsură sau avea stări de adîncă tristețe, pe Serafim îl cuprindea un somn progresiv, de necombătut. În momentul în care stările amintite atingeau maxima, Serafim adormea pe loc. Încercase el de multe ori să-l înlăture, cu ajutorul cafelelor, al dușurilor reci, al prietenilor. Zadarnic ! Îi ruga bunăoară pe prieteni să-i spună, cu voce joasă, cele mai cumplite povești de groază și mister. Dar adormea înainte chiar ca ei să înceapă a zice. Nu avea nici o importanță în atari împrejurări locul în care se afla. Putea, de exemplu, să șadă pe un scaun, sau să fie în timpul prinzului, să aștepte ceva la o coadă, sau să stea cu iubita pe o bancă, în parc. Nu de puține ori adormise în tramvai, în fața televizorului, în fața unei vitrine, la ședință sau pur și simplu adormise în mers. De obicei își continua activitatea pe care o desfășurase în momentul adormirii dar cu ochii închiși. Nu mai vedea și nu mai auzea nimic, devenea mut și insensibil".**

Serafim nu poate fi surprins niciodată în eroare, fiindcă zborul jos al existenței sale nu este supus niciodată vreunui risc. Functionar, Serafim reprezintă replica modernă (în condițiile vieții moderne) a cunoscutelor personaje ce, de la Caragiale la Rebreanu și de la Rebreanu la Teodor Mazilu, deveniseră celebre în literatura română. Lipsa de apetit vital, de tonus vital, ar fi transformat personajul într-un „caz", dacă scriitorul nu ar salva mereu situația prin sublinierea „distincției" personajului. Serafim, deci, este un personaj distins, cu apucături nedisimulat burgheze, un personaj al cărui bon ton este subliniat cu grijă. **Cele șapte zile dintr-un jurnal"** reprezintă momentul tragic al textului, revanșa cotidianului, sublinierea irosirii, a consumului în van al valorilor.

3. Turnura antiepică, marcată de proza tînără, își poate avea în Ioan Radin un prozator ce poate fi citat cu folos. **Promenada** și **Magazinul universal** sînt nuvele caleidoscopice, în care se inventariază personaje, locuri oameni, toate definind existența modernă a unui cartier încă patriarhal. Segmentarea tablourilor, panoramarea, descoperirea unui personaj sau altul transformă situațiile banalului în situații simbolice. Se poate cita la întîmplare : ne mărginim a reproduce unul din leit-motivele **Promenadei : „— Aaa, bună ziua, doamnă Kuhinski ! / — Bună ziua ! / — Ce mai faceți ? / — Eee, ce să facem, uite, stăm. / — Sănătoși, sănătoși ? / — Ce să facem, așa și așa. / — Ei, păi ce să-i faceți ! La revedere. / — La revedere".** Cuvintele se golesc de orice semnificație prin înserierea lor într-un ritual al existenței : ritual al banalității. Scriitorul trage semnale de alarmă

C. UNGUREANU

Cronica literară

Ilie Măduța

TĂRÎMUL DE FLACĂRĂ

(Ed. Facla, 1976)

Nimic esențial nu pare să se fi schimbat în lirica lui Ilie Măduța, așa cum ne-o prezintă volumul recent apărut, **Tărîmul de flacără** (Ed. Facla, 1976). „Totul e cîntec", conchide, autorul, într-un **Imn,** și cîntec, desigur, poezia lui Ilie Măduța a fost și în plachetele anterioare **(Corabia autohtonă,** 1969 . **Măști de zăpadă,** 1973 ; **Vacanța perpetuă,** 1975) deși preferința pentru valorile plastice, picturale ale imaginii ori o anume aplecare spre speculație, care împingea imaginea dinspre decorativ spre simbolic, putea să lase impresia unor **solicitări** de alt gen.

Nici în privința tematicii, noul volum nu lasă să se întrevadă o schimbare spectaculoasă a preferințelor poetului. Alături de cele cîteva elegii și de poemele de elan naturist. Ilie Măduța încheagă un număr important de versuri care continuă mai vechea preocupare de poetizare a istoriei ori de interogare a ethosului autohton : **„Noi nu am rîvnit avuții / în munții noștri de piatră, / ne-am întemeiat cu sudoare / sfîntă, statornică vatră. / / Noi n-am rîvnit truda altuia / așezați în poiene solare, / în tihna lacrimii ne-am crescut / pruncii-ntre pîine și sare. / / . . . / / N-am rîvnit nimic, n-am apucat nimic, / dar cînd focuri ne-au ajuns dușmănoase, / pe sînge ne-am zidit fulgerele / și frigul pe vîrfuri de coase" (Inscripții).**

Nu lipsește nici poezia de inspirație clasicistă ori culturală, poezie de interpretare, mai rece, mizînd pe discursul noțional, abstrasă în retorism al conceptelor : **Orfeu, Arhimede, Heliadele, Seurat.** Remarcabil, prin efectul eufonic, este un poem intitulat **Shiva,** în care este adoptată topica versului blagian : **„În dansul etern / se scutură frunzele, / se surpă zidirile, / se pătrund nepătrunsele / / În dansul etern / se-nvolbură marea, / se risipesc oștile, / se fulguie zarea. / / În dansul etern, / în tactul de fulgere, / cad țeste-n prăpastie, / țîșnesc albe ugere. / / Ci-un zeu înfiripă / din nou elementele / din negru candidele / din somn violentele. / / Și astfel suveica / printre urzeli scapără, / tutelar în simburul / faptelor stă o flacără".**

Iată, deci, versuri condiționate de armonii sonore, care nu fac un secret din descendența lor blagiană și, în general, tradiționalistă. Străduințele lirice ale lui Ilie Măduța nu au însă un orizont liric limitativ. Dacă, sub aspectul tematic ca și sub cel strict formal, o condiție a tradiționalismului o constituie eclectismul inspirației, Ilie Măduța o satisface pe deplin. Nu lipsesc din volum eboșa folclorică : **„Așa-mi vine cînd și cînd / să mă duc pe deal cîntînd / s-aud frunza șuierînd, / s-aud pasărea gemînd. / Așa-mi vine uneori / să mă duc pe vale-n zori / pe sub sălcii, printre flori / și să caut spre viitori" (Doine),** infuziile parnasiene și simboliste : **„Sînt ei bujorii-duhuri ce-n lin alai se-ncheagă / și-n argintoase sonuri spre-un templu se îndreaptă / cu scări de albe marmori și cu măceși sălbatici / unde Thanatos zeul frumos și zvelt i-așteaptă / / cu facla vieții-ntoarsă spre-acel tărîm de umbre / cu bolta viorie și unde Proserpina / pe tronul ei de aur ce scînteie în noapte / cu jale îi primește să-și ispășească vina / / frumuseții lor" (Alaiul bujorilor),** chiar o poezie de viziune romantică : **„E-naltă vara blondă, iar templul ei torid / scînteie-n cîmp druidic, pulsează-n larg de zare, / viața ne frămîntă în lut și în visare / și trece prin lucruri imensul ei fluid" (Sonet).**

Cosmosul este reprezentat ca un imens cîmp hieroglific și, la fel ca și Blaga, Ilie Măduța înregistrează sentimentul „misterului" vieții, al „tainelor" naturii : **„Viguroasă tăcere pătrunsă de tainele verzi ale dealului. / Șarpele întîrziat se retrage spre scorbura umedă, bureții ușor pocnesc pe ulmi în palida boare, / Totul se-mpestrițează de zborul hieroglific și sfînt al rîndunelelor, / / de ultima cicatrice rubinie a norului, / totul reintră în ciclul somnului și-al refacerii. / Sufletul meu își presară semințele fierbinți și păroase / pe brazdele negre-ale liniștii. (Amurg).**

Nou, intrucîtva, este în **Tărîmul de flacără** modul în care tiparul poeziei lui Ilie Măduța asimilează cîntecul, lauda realelor, pëanul, tot ceea ce autorul a deprins mai adînc din lirica blagiană : alternanța expresiei participative, a exultației, a vibrației lirice celei mai profunde, cu notația evenimentelor lumii fenomenale, cu înscrierea în peisaj a unor simboluri, imagini criptice în mai mare sau mai mică măsură. Bucolica, uneori o bucolică neagră, de cele mai multe ori însă vădind exuberanță a spiritului, constituie domeniul predilect al autorului în volumul de față. Pastelist, Ilie Măduța se arată sensibil la momentele de expansiune, de freamăt vital al naturii, la manifestările explozive, sonore ale materiei : **„Piruie pasărea / necunoscută în ramuri, / soarele scapără-n / vijelioasele hamuri. / / Iarba-și iește / verdea ei dinamită, / în chivăra melcilor / o vigoare palpită. / / . . . / / Trecînd prin substanțele / ce tună, detună / mă-nnoiesc albastru / în haină de lună" (Punct vernal).**

Fără gustul pentru experimentul steril, pentru facil și improvizație, Ilie Măduța este de pe acum un poet autentic, căruia pentru o dreaptă apreciere din partea criticii îi lipsește doar un volum unitar, o selecție lirică riguroasă.

LUCIAN ALEXIU

Lecturi

ALIANȚA DISCIPLINELOR *

Participarea lingvisticii la investigarea fenomenului literar, concretizată în nașterea stilisticii a apărut din necesitatea de a da stabilitate judecății axiologice, pe care o făcea labila critică de sorginte biografică, sociologică ori impresionistă. Mult timp istoria și critica literară au privit cu suspiciune rezultatele noului „intrus". Cauza a stat în exploatarea de către stilistică a unei forme vide (structura lingvistică a textului ca atare, fără referiri la conținut ori implicații estetice). Dacă unor lucrări aparținînd lui Spitzer, Auerbach, Damaso Alonso li s-a recunoscut prestigiul, motivul a constat în depășirea de către autorii acestora a cercetării pur formale, spre a accede la conținut, viziune despre lume etc.

Într-un asemenea context se situează și lucrarea colectivă **„Structuri tematice și retorico-stilistice în romantismul românesc 1830–1870"** apărută în acest an la Editura Academiei R.S.R. Volumul, coordonat și prefațat de Paul Cornea conține cinci studii de o incontestabilă soliditate : două dintre ele **(Despre poezia ruinelor** de Mihai Vornicu și **Metamorfoze ale liricii erotice** – de Roxana Sorescu urmează metoda tematologiei, alte două **(Retorica poeziei romantice** de Mihai Zamfir și **Structura narației în perioada romantică** de Mihaela Mancaș) pe cea a retoricii ; în sfîrșit, Gabriela Duda semnează un studiu despre versificație : **Unitate și diversificare prozodică în poezia romantică românească.** Există multe rațiuni în a elogia acțiunea întreprinsă de cercetătorii amintiți. În primul rînd, e vorba de o nouă investigație „de tip sincronic, considerînd operele ca părți constitutive ale unui discurs al intertextualității", cum subliniază Paul Cornea în prefață. Se constituie deci premise pentru un studiu omogen privind romantismul românesc.

În al doilea rînd (și lucrul se observă în ultimele patru cercetări) ni se oferă cel mai convingător spectacol al devenirii literaturii noastre, al factorului **progres artistic.** Să adăugăm la acestea ineditul uneori al metodelor în cercetarea noastră literară și, bineînțeles, noutatea rezultatelor. Primele două cercetări de factură tematologică depășesc o metodă discreditată, izvorismul pozitivist, reușind să desfășoare un examen global și tipologic.

În Mihai Vornicu descoperim un critic scrupulos, erudit, cu grijă pentru explicații (uneori destul de ample) în notele de la subsol, pentru trimiteri la sursă, menționarea datei unor apariții editoriale ori raportări la modelele similare din literatura universală. Erudiția, în care intră și apetența pentru citatele în mai multe limbi străine, nu înseamnă nicidecum etalare sau poticnire în lectură, căci Mihai Vornicu, stilist impecabil, o topește în expresia fluentă, de o dezinvoltură exemplară, ce ține de o critică artistică. Nu lipsesc nici aprecierile esteuce judicioase făcute direct, deși metoda abordată s-ar părea că le elimină din capul locului – nici, mai ales, disociațiile fine fie între epoci spirituale (Renaștere – Romantism), fie între scriitori (Heliade – Iancu Văcărescu ; Heliade – Lamartine etc.).

Mai preocupată de fixarea diferențelor de sensibilitate, de viziune între scriitori, de aprecieri axiologice este Roxana Sorescu în studiul său de factură apropiat esteistică. Analizele aplicate lui Conachi, Heliade, Alexandrescu, Bolintineanu, Sihleanu, într-un limbaj economicos, în caracterizări sintetizatoare, aduc în multe cazuri schimbări de optică asupra unor lucrări cu care ne-a obișnuit pînă acum istoria literară.

Studiile lui Mihai Zamfir și Mihaela Mancaș au meritul pionieratului. Pînă în momentul de față au apărut două cercetări globale asupra unor tropi ai poeziei romantice, aparținînd lui Gh. Chivu : **Metafora în opera scriitorilor romantici români** și **Epitetul în opera scriitorilor romantici români,** dar, după cum ne încredințează Paul Cornea ele sînt posterioare prezentei cărți.

Dacă cercetarea Gabrielei Duda are un antecedent în lucrarea lui Ladislau Gáldi **„Introducere în istoria versului românesc,** axată însă pe relevarea formelor prozodice individuale ale poeților respectivi, meritul studiului său constă în sinteza integratoare (nu exhaustivă) asupra înmulțirii formelor metrice și strofice în romantismul românesc. Unele scăpări de interpretare a ritmului există.

Lucrarea în discuție confirmă rezultatul excelent al muncii de echipă între specialiști de diverse profiluri, o cercetare ce ar trebui tocmai de aceea încurajată.

Structuri tematice și retorico-stilistice în romantismul românesc, 1830–1870, Editura Academiei R.S.R., 1976.

DUMITRU VLĂDUȚ

Ludmila Ghițescu

CÎMPII INTERIOARE

Ed. Albatros – 1976

Volumul de versuri „Cîmpii interioare", recent apărut la editura „Albatros", semnat de Ludmila Ghițescu, volumul atestă o certă evoluție în sensul meditației, ce a luat locul contemplației încă din cartea precedentă : „Fîntîni". Poetei nu-i mai sînt suficiente afirmații evidențiate de lumea fenomenelor, descrieri decorative ale stărilor de conștiință determinate de prezența palpabilă a naturii. Volumul apare ca rezultat al unei selecții tematice a cărei cauză este atitudinea în fața stingerii biologice.

Poezia Ludmilei Ghițescu exprimă conștiința plămădită pe muchia ascuțită a contradicțiilor firești oricărei deveniri. Sînt stări de suflet comunicate fără false scrupule, neadmițînd concesii sentimentale nici pentru sine, nici pentru ceea ce se petrece în jur, ocolind preferințele la a căror neînțelegere se ajunge lesne. Surprinde realitatea multiplelor ei preocupări în funcție de jocul aparent involuntar al luminii în care o reliefează : **„Uneori sînt albă / precum coșarul ce vine întîrziat / de pe coșul furat de lumină / Precum pasarea fără pene cu aripi de lemn și picoare / de sticlă / Uneori / vreau să fiu balenă / să pling ca o lebădă / sau să joc ca un / papagal / Aș vrea să fiu ulcior / cu toarta sculptată / de mîna unui prunc / călător cu drumurile / adunate în palmă".**

Mici piese vin să puncteze cu grație o stare, un moment, ori o priveliște indicînd aptitudini lirice notabile : **Florile rid / cu rădăcinile / întrate în stîncă / sau / Fetele frumoase / S-au făcut inele / la poarta grădinei".**

Certitudinea regăsirii continue pe alte coordonate ale timpului și spațiului, după fiecare metamorfoză, după fiecare naștere și moarte a unei alte ipostaze lirice, determină perpetua căutare.

Poezia Ludmilei Ghițescu poartă fără îndoială pecetea unui real talent, cu rădăcinile ce se hrănesc dintr-o sensibilitate deosebită. Stăpînă pe cuvînt, sesizînd sonorități care relevă o stare de spirit, cu autentice imagini poetice comuncînd profunzimile unei gîndiri maturizate, poate anticipează un viitor volum ce-i va întregi desigur personalitatea. Și, personalitate nu este pentru Ludmila Ghițescu o simplă ambiție.

ION PETRACHE

Lecturi

Cu Gheorghe Eminescu despre Luceafărul poeziei româneşti

Profit de ospitalitatea pe care excelenta revistă „ORIZONT" o acordă acestor rînduri, pentru a transmite tinerilor cititori ai revistei sentimentele de caldă afecţiune. Port încă vie amintirea orelor petrecute în mijlocul publicului din Timişoara şi am în faţă acel „Memento" apărut în 14 februarie 1975, sub semnătura tovarăşei Gilia Lupescu, scris cu o rară sensibilitate, şi, de ce n-aş spune, cu nemeritate elogii la adresa celui care semnează.

GH. EMINESCU

– Stimate Gheorghe Eminescu, v-am ruga să daţi expresie gîndurilor şi sentimentelor care vă leagă de cel mai de seamă reprezentant al sensibilităţii şi spiritualităţii româneşti ...

– De Luceafărul poeziei româneşti mă leagă acel sentiment comun tuturor românilor : de admiraţie pentru opera sa genială. Raporturile de rudenie între oameni sînt simple accidente. Am avut permanent conştiinţa adevărului exprimat de poetul Gr. Alexandrescu, după care : „Gloria străbună pe strămoş cinsteşte şi-n zadar nepotul cu ea se făleşte". Privilegiul întîmplător de a fi nepotul lui Mihai Eminescu m-a făcut să simt povara numelui şi regretul de a nu fi putut adăuga nimic la strălucirea numelui.

– Ca nepot al marelui poet, aţi participat la numeroase întîlniri cu iubitorii versului eminescian. Ce impresie v-a făcut acest contact cu publicul larg ?

– Primul contact cu publicul a avut loc la Constanţa în 1964, cînd s-au comemorat 75 de ani de la moartea poetului. De atunci, numărul întîlnirilor se apropie de două sute. Este greu de stabilit o ierarhie în ceea ce priveşte receptivitatea publicului faţă de poezia şi faţă de memoria poetului. Aşa cum este normal, pe primul loc se situează Botoşanii, unde cultul poetului ia forme impresionante. Urmează oraşele din Ardeal, Banat şi Bucovina şi în mod special Timişoara şi Lugoj mi-au lăsat cele mai frumoase amintiri. E tulburător să constaţi cum românii din cele trei provincii, care au stat multă vreme sub jug străin, răsound astăzi iubirii pe care le-a purtat-o Mihai Eminescu.

– Pentru că ne aflăm în preajma aniversării a 100 de ani de la războiul pentru independenţă, socotim potrivită o evocare a figurii tatălui Dv., căpitanul Matei Eminescu, care a participat la acest război ...

– În cadrul restrîns al unei asemenea convorbiri nu se poate face decît o prezentare telegrafică a lui Matei Eminescu, care a fost victima a numeroase fantezii biografice. Matei a fost singurul din cei şapte feciori ai căminarului Gheorghe Eminovici care a trăit pînă la o vîrstă mai înaintată, singurul care a fost căsătorit şi a avut urmaşi. Astăzi familia de la Ipoteşti nu se mai continuă decît prin urmaşii lui Matei, iar pe linie bărbătească am tristul privilegiu de a fi ultimul purtător al numelui. În afara unei uimitoare asemănări fizice cu poetul, Matei poseda aceeaşi memorie excepţională şi acelaşi cult pentru trecutul nostru istoric. Cronicile şi Letopiseţii, din care memora pagini întregi, erau cărţile lui de căpătîi. Matei îşi făcuse studiile la Politehnica din Praga, poseda o solidă cultură generală, vorbea curent franceza şi germana. Temperament impulsiv, el era incapabil de a-şi ascunde adevăratele sentimente sub masca atitudinilor convenţionale. De o severitate care amintea pe a căminarului, tatăl meu, era, în fond, un sentimental, pe care nu-l surprindeai decît în momentele cînd recita din poeziile lui Mihai. Poezia preferată era Melancolie. În anul 1877, în timp ce Mihai lupta cu pana gazetărească în coloanele ziarului „Timpul" pentru apărarea drepturilor româneşti, Matei lupta cu sabia pe cîmpurile de bătălie de la Smîrdan şi Plevna. Memoriul din armată al lui Matei consemnează, sub pana comandantului său de regiment, lt. colonel Teleman : „În serviciu are nevoie de un comandant autoritar. Foarte inteligent şi-i place mult a se instrui. În campanie s-a purtat foarte bine în toate ocaziunile". Activitatea lui în timpul campaniei este rezumată astfel de către colonelul Gramont : „A făcut campania cu reg. 8, 4 şi 5 de Linie. În tot timpul campaniei, de un an, trei luni şi şapte zile, nu a avut nici un concediu. A luat parte la bătălia de la Smîrdan şi la înconjurarea Plevnei. A fost decorat cu Steaua României de război, Virtutea Militară, Crucea Trecerea Dunării, Apărătorii Independenţei, Crucea de aur cu spade a Ordinului Sf. Stanislas şi Comemorativa rusă". Avînd o personalitate puternic conturată, Matei nu se putea împăca cu disciplina prusacă, pe care regele Carol I o introdusese în armată şi care înăbuşea orice personalitate, fapt pentru care a demisionat cu gradul de căpitan. A murit în decembrie 1929 şi este înmormîntat la Bistriţa Năsăud. Ca un simbol al unităţii indestructibile a neamului românesc, Mihai odihneşte în pămîntul Munteniei, părinţii şi doi fraţi în cel al Moldovei, Aglae în Bucovina şi Matei în Ardeal.

– V-am fi recunoscători dacă ne-aţi vorbi ceva despre preocupările dv. legate de istorie. Ce v-a îndreptat către personalitatea lui Napoleon, a cărui prezentare monografică aţi realizat-o în cele două volume apărute la Editura Academiei ? De asemenea, ce proiecte mai aveţi în acest domeniu ?

– Din obligaţie profesională, ca militar, am studiat campaniile lui Napoleon. Treptat, descopeream o nouă faţetă a geniului său. Eram fascinat de această personalitate istorică, de o derutantă complexitate, a cărei înţelegere era imposibilă fără o cunoaştere a Revoluţiei franceze, al cărui produs a fost. După o documentare care a durat 25 de ani, am fost surprins să constat că din imensa istoriografie napoleoniană – evaluată la peste două sute de mii de lucrări – lipseşte o lucrare originală românească. Lucrarea mea răspundea dorinţei de a umple un gol inexplicabil, dacă avem în vedere proporţiile personajului şi rolul jucat de el pe scena istoriei, şi regretabil dacă ne gîndim la implicaţiile pe care politica lui le-a avut pentru soarta Principatelor româneşti. În istoriografia, la fel de imensă, privind Revoluţia franceză lipseşte şi astăzi o versiune românească, fapt la fel de inexplicabil. Motivele care m-au determinat să public monografia „Napoleon Bonaparte" sînt valabile şi pentru noua mea lucrare, consacrată Revoluţiei franceze. Cu această istorie a Revoluţiei franceze, am încheiat activitatea mea în ale scrisului, deoarece cei 81 de ani şi-au rostit verdictul.

– Mulţumindu-vă pentru răspunsurile pe care ni le-aţi dat cu atîta amabilitate, îngăduiţi-ne să sperăm că veţi mai increderea, totuşi, albului paginilor şi alte reflecţii, alte scrieri. Încrederea noastră îşi are temei în energia, în tinereaţea spirituală pe care le-aţi dovedit la nenumăratele Dv. întîlniri cu publicul şi pentru care v-am admirat, ca participanţi emoţionaţi, noi înşine.

Interviu realizat de
ŞERBAN MARINESCU
şi CORNELIU ŞERBAN

Prezenţe literare

VASILE NICOLESCU

Din familia spiritelor elevate, a poeţilor de adîncă şi largă cultură face parte VASILE NICOLESCU (debut **Liturghii negre** – 1946), scriind o poezie modernă, de înaltă ţinută artistică şi intelectuală – **Poeme** (1963), **Parabola focului** (1967), **Clopotul nins** (1971), **Secţiunea de aur** (1973), **Transfigurare – Remise en reve** (1976) – antologie bilingvă, româno-franceză. Aproape fiecare volum se completează cu traduceri din poezie congeneră, indicînd nu numai preferinţe, dar, mai ales, un spaţiu cultural asimilat – Baudelaire, Ezra Pound, Stephen Spender, Federico Garcia Lorca, Robert Desnos, René Char, Guy de Bosschère, John Keats, William Butler Yeats, Hugh Auden, E. E. Cummings, Max Jacob.

Sub limpiditatea expresiei clasiciste, de rigoare şi perfecţiune simbolică, se simte tumultul unor ascunse forţe ce urcă poezia spre azur. Poezia transgresează greutatea materială, infuzînd realului lumină şi claritate. Focul, soarele, lumina devin motive repetate. Poetul închină un **imn soarelui,** stingerea creînd imagini halucinante, de coşmar, impulsionînd un univers al regresiunii. Fiecare poezie acumulează această tensiune a perfecţiunii, exprimată în versuri elegante, uşor artizanale, de sonuri muzicale discrete, dar învăluitoare. Poetul descoperă, în căutarea tiparului dintîi, un univers fragil, asemeni inimii. Irizat, stînd sub zodia muzicii şi a luminii : „şi arcuindu-mă peste marginea atîtor lucruri, peste conturul lor nevăzut, / tiparul lor dintîi căutîndu-l / inima mea fragilă planetă, de-atîta zbucium se sfarmă / în pulberea care sînt / în această nebuloasă care se caută într-una. **(Corabia de sunete).** De o muzicalitate adecvată semnificaţiilor pe care le comportă este şi **Unicornul** arătare stranie, duh al mării, plutind peste talazuri, într-o înverşunată înfrîngere a presiunii materiale. Drumul **unicornului** ar reprezenta această desprindere de limita joasă a universului, în zborul său peste ape, dorind să scape „sămînţa de valul pierzării" : „Şi unicornul cînd înota / gura-i în val singera / inima-i clopot bătea, / clopot ce-n val se spărgea, / ochiul de mări se-albăstrea / trupul de spume se-albea, / coama de nori se-negrea. / Ah, unicornul cum înota, / plută de carne plutea, / plută-a fărturii era / sub greaua-i povară / de trupuri amară."

Poezia lui Vasile Nicolescu pendulează între exuberanţa vitalistă a elementelor şi rafinamentul artistic. Dinamica spectaculoasă a existenţei este disciplinată în armonia clasică a expresiei. Poezia este ea însăşi o serbare a spiritului, moment gratios, de jubilaţie, salvînd clipa de efemer în orice conjunctură. Poetul savurează miniaturizarea limbajului şi universului într-o restrîngere spre dimensiunea „colibri" : „În tevi de păpădie, hai distilează-mi slova / şi-ntr-o alună-nchide-mi catargu-nalt şi prova : / suişurile-alpestre tu fă-le derdeluş / şi căile-mi lactee îneacă-le-n albuş : / peretele pe care mă caţăr din vecii / încet sulimeneşte-l cu dulci chinezerii / şi unde ploi de stele-mi preschimbă codrii-n jar / cozi de păun mi-aşază şi zmaluri de bazar" **(Cintec de colibri).** Asemenea versuri distilate pînă la esenţe pure fac dovadă unui meşteşug al poeziei, stăpînit cu siguranţă, de sorginte culturală mai largă. Vasile Nicolescu este un poet cultivat, verificînd prin lecturi valoarea propriei creaţii. Focul, ca ardenţă spirituală, întîlnit frecvent în lirica lui Vasile Nicolescu, apare în pilpîiri stăpînite, bine prinse în forma clasică a poeziei. Lumea poeziei lui Vasile Nicolescu este o transfigurare a realului prin elemente eterizate, pure şi fermecătoare. În rafinamentul artistic şi forţa combustiei existenţiale se produce aliajul valoros al poeziei. Poetul apare asemeni lui „orpheu îngenuncheat" trudind în robia lirei : „Înghenuncheat în sunet ca pe-o stîncă, / îngenuncheat în vis ca-n adevăr, / îngenuncheat ca-n unghiul lui, pămîntul / cînd ţine aştrii, negurile-n păr. / /.../ îngenuncheat meteorit în hăul /nemărginit al umbrei siderale, / în veşnicul cutremur ce frămîntă / atîtea pulberi despicîndu-şi cale ; / îngenuncheat precum o piramidă / de păsări albe prorocind în zori, / ca focul magic versul se aprinde / coloană vie-n pragul tuturor. **(Orpheu îngenuncheat).**

Ca poet modern, Vasile Nicolescu este preocupat, deopotrivă, de muzica poeziei („Atras de muzică precum firul nebun de iarbă al ţărmului este atras de mare" – **Gravitaţie)** şi de condiţia ei ca obsesie a creatorului. Poezia ca expresie a unei stări de spirit traduce şi ipostazele dramatice, roase de îndoială. Biruinţa se înalţă prin depăşirea acestor momente sau eliberarea de teroarea lor : „Rug fumegînd mi-e chipul lăuntric, bintuitul. / o crustă ca de piatră poroasă mi-l îmbracă / şi-n miezul orb se înmulţesc doar ochii, / suită de ovale în carnea lui opacă. / / Şi văd pe dinăuntru ca-ntr-un acvariu tragic / văpăi rodind mari păsări ce zac dezaripate / sub clopote de alge şi rîuri de dorade / zbătîndu-se ca noaptea cu stelele în spate. **(Biruinţă).** Asemeni unei odisei apare drumul poeziei, valoarea ivindu-se prin trecerea obstacolelor, tot atîtea experienţe ce adaugă prospeţime şi conferă forţă liricii. În această odisee, o ardere continuă, intensă, menţine sus catargul, de care poetul asemeni lui Ulyse este legat, ţinînd prin Scylla şi Charibda, drumul drept al poeziei pure şi adevărate : „Legat sînt de catarg precum Ulyse, / Tritoni, delfini mă sfîşie pe rînd. / Dar ochii mei văd dincolo de vise / lumina din lumină pogorînd. / / Sînt ciuruit de-alicele zăpezii. / de pieptul meu morţi albatroşi se sparg. / Cînd ochii-mi triştI ţin cumpăna amiezii / par stîlp de gheaţă, singeriu catarg. / / Nisipul soarelui îmi arde chipul / şi-s ca o torţă-ntr-un tunel de nori. / Jocul cu fulgerul cumplitul, / îmi schimbă marea-n ruguri de culori. / / Şi ardem laolaltă prin furtună / legat de un catarg precum Ulyse /. Năluci de soare ochii mei adună, / lumina grea de dincolo de vise".

Poezia lui Vasile Nicolescu este o creaţie de valoare, expresie a armonizării cu un spaţiu vast de cultură. O poezie care din zbuciumul talazurilor se limpezeşte spre cristalinul întinderilor albastre.

ALEXANDRU RUJA

Consemnări

„ALBINA" — un ziar militant pentru independenţa naţională

În urmă cu 110 ani, în epoca cînd s-a instituit dualismul austro-ungar, care însemna o alianţă între clasa dominantă austriacă şi maghiară, cu scopul de a zdrobi lupta clasei muncitoare şi de a evita luptele naţionale, **„Albina"** (Viena, apoi Pesta, 27 martie 1866 – 31 decembrie 1876) va manifesta în tot timpul existenţei sale o caldă simpatie faţă de muncitorime. Condusă de militanţi politici români, cu vederi politice progresiste, ca Vincenţiu Babeş, Alexandru Mocioni, de redactori valoroşi şi iscusiţi minuitori ai condeiului, cum au fost Georgiu Popa şi Iuliu Grozescu, **„Albina"** a fost, în tot timpul Comunei din Paris, unul dintre puţinele periodice care au manifestat înţelegere faţă de cauza proletariatului revoluţionar din Franţa. Vincenţiu Babeş, gazetar îndrăzneţ şi talentat, a fost **„poate singurul om politic nemarxist din ţara noastră care a afirmat în acei ani justeţea cauzei proletariatului şi convingerea în inevitabilitatea victoriei".** (I. Lungu, Tribuna nr. 10, 1965, p. 9).

O orientare şi o perspectivă deosebit de largă are în coloanele sale articolul **„Dreptul la revoluţie"**, în care Vincenţiu Babeş se apropie de înţelegerea ştiinţifică a rolului clasei muncitoare în societatea capitalistă. Făcînd o adîncă analiză a cauzelor sociale ale mişcării muncitoreşti, autorul articolului constată că **„munca şi muncitorul n-are alt preţ, altă valoare decît pe care binevoieşte a i-o da capitalul şi capitalistul ... La această împrejurare regretabilă** – continuă articolul – **faptul că pe cînd capitalul şi averea în toate întreprinderile se înmulţeşte şi îngrădeşte în mîinile în care deja se află şi în proporţii colosale, munca şi muncitorii prin care se face acea înmulţire, rămîn, trebuie să rămîie după ordinea de azi, în calicie, rămîn şi caută** (în sensul de „sînt siliţi", n.n.) **să rămînă unelte trebuitoare capitalului, capitaliştilor – dar oare cultura, libertatea personală – valoarea socială a muncitorilor, nu este astăzi absolut dependinte de cei ce dispun de capital ? Dar chiar în viaţa de stat nu oare averea decide, face legi".** (Albina, 25 martie, 1871).

În mod firesc, „Albina" a acordat un spaţiu larg în coloanele sale luptelor parlamentare duse de deputaţii români în cadrul Dietei. Nenumărate sînt articolele din „Albina", care demonstrau că dualismul austro-ungar reprezenta în definitiv o alianţă **„pentru subjugarea politică şi exploatarea economică a celorlalte popoare ce formau mozaicul imperiului habsburgic şi că acest sistem nedrept şi imoral îşi va face cursul său fatal pentru misiunea istorică a acestei împărăţii".** (T. Botiş, „Monografia familiei Mocioni, Bucureşti, 1933, p. 9).

Caracterul progresist al publicaţiei reiese şi din articolul-program, prin care fondatorii justificau apariţia acestui ziar. **„De ani de zile nutrim dorinţa şi planul d-a înfiinţa o foaie publicistică ca organ naţional nedependinte şi liberal, pentru toate interesele întregului popor român, adecă o foaie naţională generală, dar împrejurări cumpănitoare – cînd de una, cînd de altă natură – interveniră tot d-atîtea ori, spre a ne împiedica".** Din aceste rînduri putem desprinde patriotismul întemeietorilor, pentru înfiinţarea foii care va juca un rol de seamă în istoria culturii noastre.

Este demn de remarcat că în tot timpul apariţiei sale **„Albina"** se preocupă cu viu interes de legăturile Transilvaniei cu România, de pregătirea conştiinţei politice a tuturor românilor pentru apropiata întregire şi independenţă naţională. Astfel, într-un articol despre **„Misiunea României"** (4-16 iunie 1870), printre altele se subliniia necesitatea de a se întări România ca stat, pentru ca să poată răspunde la „pretenţiunile naţionale" ce le „formează" românii de pretutindeni ca naţiune, sperînd împlinirea lor de la România : **„Aşteptăm ca România să devină un soare al cărui raze să încălzească şi să lumineze pe toţi românii de prin ţările vecine ... Aşa înţelegem noi misiunea României ... dacă e să ne asecurăm existenţa şi INTEGRITATEA NAŢIONALĂ.**

La încetarea apariţiei, făcînd bilanţul activităţii sale în cuvîntul de „adio", adresat cititorilor la 12 ianuarie 1877, **Albina** exprima speranţa că tot ce s-a publicat în coloanele sale **„nu poate să nu fi pătruns, să nu fi încolţit şi prins rădăcini în piepturile române".**

Publicaţie de înaltă ţinută gazetărească, care a luat atitudine faţă de cele mai variate probleme ale vremii, „Albina" a grupat în jurul său cele mai valoroase condeie româneşti şi a susţinut în coloanele sale lupta pentru libertăţi democratice, şi unitate naţională.

FLORIAN MOLDOVAN

Marcel Turcu

CASA

Inima nu bate-n zadar : sintem
Mai mulți intr-o casă de oameni.
Sintem o mulțime — un popor :
Noi sintem poporul din casa de oameni . . .
Nedefinită doar de ecoul
Unor dimensiuni prea depărtate . . .
Casa n-are nimic : poate o sală —
Depozit de ginduri, dacă sint multe . . .
Sintem inlăuntru, sintem inlăuntru !
Sintem poporul din casa de oameni . . .
Nici o fereastră, fără ferestre :
Pentru a fi recunoscut, fiecare
In stradă iese cu fereastra lui in spinare
Și noi, noi, sintem inlăuntru . . .
Ușa, deasemeni, e dată mereu la perete ;
Pereții ? Dar casa e fără pereți :
Pereții sint plecați in călătorie,
Aproape de malurile mării . . .
Și noi sintem inlăuntru, sintem
In casa-aceea de oameni,
Care nici nu e casă și nicidecum
Ceva asemănător dar noi, noi
Sintem inlăuntru, sintem cu toții
In casa-aceea de oameni . . .
Cind ieși in stradă,
Vezi citiva prieteni ;
Te uiți in dreapta,
Dai de mama, de tata,
Cu sentimentele prinse — eșarfă la git . . .
Te-ndepărtezi o clipă
Și dai de ceilalți . . . .
Nu e casă de-antregul și totuși este
Un loc anume cu glie știută ;
Cu paseri de strajă, un loc pentru obște,
Un loc anume din care poți da binețe
Fratelui, semenului,
Și moșului, strămoșului
Și morților tăi iluștri . . .
Sintem numeroși, mai mulți de fată,
Un popor
In casa-aceea de oameni . . .

POARTA

Pe cerul triumfător și fecund
Soarele răsare firesc, liber,
Ca izvorul explodind in munți ;
Răsare de la sine, așa
Precum se aprind pădurile, vara,
Sau răsare instantaneu, majestuos,
Ca un cerb mulatru, care vine pe jos . . .
Peste pămintul țării mele
Au venit apoi
Ploi mai vechi și mai noi —
Și ploua inalt, expresiv,
Autohton,
In litere latine,
Și-ogoarele deveniseră niște manuscrise anonime . . .
Iar spicele — au crescut înțelept, temerar,
Ca alfabetul intreg, de tipar ;
Pe urmă,
Semănăturile s-au ridicat in picioare,
Mărșăluind in tumult,
Către locul unde se strinseră luptătorii pentru libertate.

De-o bună bucată de vreme,
Poporul acesta al meu
Din Țara Birsei, din Țara Oașului ori a Zărandului
Ori din alte suprafețe intime —
Poporul acesta — ziceam —
A știut să deschidă larg poarta mare, de fier forjat,
A istoriei,
Și să intre hotărit inlăuntru !

AL ȚARII

Sint român al țării acesteia, profund coherente și tulburătoare.

Seara, la cină, din armele mele trecute și
Victorioase ies aburi de piine . . .
Niciodată singur pe-acest pămint românesc —
De la naștere, impreună cu luptele, surorile mele de singe :

Sint român in marea familie ! . . .
Munții noștri Carpați,
Crescuți sub voltajul istoriei,
Ii intilnim mereu pe stradă
Multiplicați in bărbați . . .

ILIE CIOARTĂ : „Portret"

Haralambie Țugui

SUPREMA RAȚIUNE

Cine-și iubește țara, n-are pace
Și nici odihnă-n ceasurile-i grele,
Ci ca un arbor săgetat de stele
Spre-adincul zării brațele-și desface.

Să-i străjuie sub 'naltele drapele
Lumina blindă ce in rod se coace,
Spărgind a nopții neagră carapace
Ca nu cumva privirea-i s-o înșele.

E singura supremă rațiune,
Gindul de foc ce pururi nu apune
In româneasca veacurilor carte.

Ci doar prin ea, din gliile străbune,
Mereu privind in viitor, departe,
Stăturăm drepți, netemători de moarte.

PRIN ȘESUL BANATIC

Trec călător prin șesul banatic,
toamna-i cu ploaie adinc vălmășită ;
aici, in pămintul acesta, vocile pașilor mei
au cintat precum griul, mereu.

Curg din cocori amintiri aurii,
plopii poartă poeme solemne in piept ;
și nu-i piatră in care să nu deslușești
o lumină de frunză amară.

Acum, in liniștea intinsă ca un lan,
acum in picurii de ploaie aclamind ;
un chip al amintirii, crin aprins,
și, pretutindeni, oarbă, umbra lui.

O ! Fericit, fericit cintecul griului.

ZEI TEREȘTRI

Aici, la temelia țării și a vieții,
Arbori incandescenți : visele, brațele noastre . . .
Vin, zi și noapte, fără-ncetare,
Din munții bătrini, din cimpiile-albastre.

Ascultăm pretutindeni indemn de lumină,
Cresc pretutindeni roduri inalte . . .
Și ce fierbinte e ritmul urcușului
Ca un fluviu purces din cetate-n cetate !

Să infloriți mereu ! spune văzduhul
Către fiecare vis și fiecare frunte ;
Eu sunt răsuflul cuvintului vostru
Care și-n piatră pătrunde.

Iar noi ascultăm harfa văzduhului
Cu arbori revărsați adinc in privire.
Și ne prefacem in zei tereștri, neștiutori,
Că purtăm in ochi nemurire.

Marginalii

O reușită tălmăcire din versurile lui Anghel Dumbrăveanu

Volumele bilingve de poezie au darul să permită nemijlocit verificarea gradului de fidelitate ca și a măiestriei artistice a traducătorului. Gradul de libertate, pe care traducătorul și-l permite în marginea fidelității necesare, indică spiritul de răspundere față de opera tălmăcită și, totodată, perfecțiunea măiestriei. Bineînțeles, este vorba în primul rînd de acele libertăți pe care le dictează diferențele structurale dintre cele două limbi: a originalului și a traducerii. Mai departe, de inacuzabilele libertăți impuse de stilul personal al traducătorului. Libertatea devine astfel chezășia calității artistice. Ceea ce ne face să susținem că orice traducere artistică are un caracter oarecum probabilist. Chiar și în cazul unei perfecte distribuții a valorilor expresive adecvate, datorită influenței caracterului specific al limbii în care se traduce, a stilului personal și a măiestriei traducătorului, tălmăcirea reprezintă originalul numai și numai ca un substitut artistic, fapt care în cazul unor ediții bilingve reiese deosebit de clar în evidență.

Cele 44 de poeme din volumul **DAS GEHEIMNIS DER ORHIDEE** (editura Facla, 1976), și printre ele mai alese cele din volumele de maturitate ale lui **ANGHEL DUMBRĂVEANU**, au găsit în mult regretata Irene Mokka o tălmăcitoare cu un simț deosebit de sensibil pentru nota personală a poetului. Pare a fi fost ultima ei lucrare poetică de anvergură, înainte de a ne fi părăsit atît de neașteptat. În fiul ei, Horst Fassel, cunoscut germanist ieșean, și el poet și bun cunoscător al poeziei contemporane din țară și de peste hotare, manuscrisul traducerilor a găsit o ultimă și mult obligantă revizie și cîteva completări. S-au strecurat, totuși, probabil de dragul poetizării mai perfecte a traducerii, și cîteva mici scăpări ca. de pildă, în poemul **Calipso**, unde „nemurirea" : „die Untserblichkeit" este tradusă prin „Ewigkeit" : „eternitate" (p. 13). Sau cînd în traducerea versului „Răsare dezolarea în visele goale" din poemul **Rune** verbul „a răsări" este aproximat prin „aufblühnen" : „a înflori" și prepoziția „în" prin „aus" : „din" (p. 11). În consecință versul, în tălmăcirea germană, își pierde caracterul discret introvertit.

Dar, în ciuda unor asemenea mici scăpări, nivelul artistic al traducerilor este în general rodul unui proces de atentă căutare a unor soluții de echivalare poetică.

În cele trei plachete de poezii **Alle Brunnen sind offen** (Toate fîntînile sînt deschise, 1968), **Leisere Einsicht** (Înțelegere în surdină, 1970) și **Vermutungen** (Presimțiri, 1974, postumă) Irene Mokka a manifestat din plin tendința, dealtfel foarte rodnică în rezultate apreciabile, de a imprima limbajului poetic personal vibrații elocvente în redarea „stărilor", fie din lumea obiectivă, fie ale existenței proprii. Undeva, ea vorbește de această „Zustandssprache" ca despre o potențare **sui-generis** a limbajului prin nuanțare continuă, așa ca el să pătrundă în sfere ale existenței umane care în genere sînt inaccesibile cuvîntului. De adăugat că Irene Mokka a fost o fină cultivatoare a muzicii de cameră, maturația ei intelectuală și artistică desăvîrșindu-se îndeosebi în continuă comuniune cu creațiile liedului german, de la preclasici la Hugo Wolf și Gustav Mahler.

Ca traducătoare de poezie, nu întîmplător Irene Mokka s-a oprit asupra creației lirice a lui Anghel Dumbrăveanu, în care ea a găsit unele afinități cu preocupările creatoare proprii : înregistrarea acută a unor stări de cuget, bogat însoțite de pitorescul ambiant al momentului liric, muzicalitatea neconvențională a dicțiunii și, uneori, aplecarea spre prețiozitatea amănuntului. Astfel, traducerile sale au constituit pentru ea totdeauna și un fel de investigații într-un teren înrudit, iar rezultatul lor ar permite un studiu amplu al mijloacelor de adecvare la care a recurs traducătoarea, mai totdeauna în mod deliberat, sugestive însă și în sine și cu rezultate artistice bune.

Ne limităm în cele ce urmează la cîteva din cele mai pline de înțeles. Traducerea artistică dintr-o limbă gramatical analitică într-o limbă gramatical sintetizatoare ridică probleme ale adecvării în mai toate domeniile morfologiei și sintaxei. Și nu este de loc ușor să găsești pentru structuri metaforice dintr-o limbă de primul tip, cum e limba română, structuri metaforice corespunzătoare într-o limbă de cel de-al doilea tip, cum e limba germană. Cîteva exemple : imaginea „periferiile visului" (**Lucrurile serii**) poate să rămînă „Randzonen der Träume" (p. 29) ; la fel „cutia de rezonanță a negurii" : „Rezonanzholz des Dunkels" (idem), deși în cazul din urmă avem și dubii. În schimb, „orchideea cu ochii imenși" (**Enigma orchideei**) n-ar putea să rămînă „die Orchidee mit unermesslichen Augen", întrucît „imens" : „unermesslich, immens" are pentru sensibilitatea germană ceva „greu de cuprins", aproape de „neimaginat". Pentru concretizarea imaginei se cere prin urmare ca traducătorul să recurgă la alte variante, mai sensorioplastice. Irene Mokka s-a oprit la „riesenäugige Orchidee", recurgînd circumstant la un adjectiv compus din elementele „riesig": „gigantic, colosal" și „äugig" de la substantivul „Auge" : „ochi".

Se pune întrebarea dacă prin asemenea procedee versul lui Anghel Dumbrăveanu în tălmăcirea Irenei Mokka nu este pîndit de un surplus de prețiozitate ? Tendința sintetizatoare în limba germană nu se reduce însă numai la aspectele structurale ale morfologiei și sintaxei. A o reduce la atît ar fi o greșeală de neiertat. Căci ea își exercită influența în mod vădit și în tectonica poeziei. Nu vom înșira aici toate diferențele de interpunctuație, pe care cititorul le poate urmări ușor pe baza textelor în paralelă. În schimb, ne oprim asupra unui vers ca acesta : „În fiecare seară rătăcesc pe mări să te caut", atît de firesc și, totodată, expresiv în simplitatea sa enunțiativă. Tradus în limba germană **ad litteram**, prin discursivitatea sa el ar fi totuși, dacă nu de-a dreptul prozaic, cel puțin neipotecat de semnifacție poetică. Și aceasta, fiindcă după sensibilitatea germană un similar enunț liniar nu decantează, ca în limbajul poetic românesc, ci este în primul rînd constatativlogic, ceea ce este cu totul altceva decît autentica simplitate lirică a originalului. Fără a fi analizat în mod special fenomenul, Irene Mokka, cu un profund simț al specificului, aplică și în acest caz principiul activ al sintezei prin redistribuirea ingenios combinatorie a elementelor enunțului. „Dich zu suchen. irre ich auf den Meeren umher, allabendlich", în tălmăcirea ei, se realizează ca un vers dens și cuprinzător, articulat, ce e drept, în trei, în care însă spondeul din „állábendlich" incastrează prin accentele sale totul într-o puternică unitate. Adăugăm că, limbii germane, la conjugarea verbului, îi lipsește, precum se știe, un timp corespunzător perfectului simplu românesc. Or, în poezia lui Anghel Dumbrăveanu, perfectului simplu îi revine o funcție expresivă precis conturată. În poemele alese de Irene Mokka îl întîlnim destul de rar, totdeauna însă cu o notă precisă de finit. De pildă, „Unde se duce liniștea mea și unde plecară / zilele calme de toamnă" (**În apele mari ale lumii**). Cum va suplini traducătoarea neputința gramaticală de a sugera finitatea din acese versuri, întrucît perfectul compus german duce din nou spre discursivitate ? Soluția adoptată este destul de firească : prin elipsă. Așadar, în adecvarea poetică germană, versul sună : „Wohin ist meine Ruhe und wohin sind / die stillen Tage des Herbstes" (p. 61). Este concis, frumos și sună bine.

Există și unele versuri puțin reușite în aceste 44 de tălmăciri. În general, sensualitatea uneori frivolă, niciodată vulgară a poetului, cîntă în traducerile lui Irene Mokka mai totdeauna în surdină. Un exemplu elocvent în acest sens îl constituie transpunerea, uneori chiar laeunară, a poemului **Ceva pentru care merită să pierzi o corabie.** Nota filtrat neoanacreontică a unor versuri ca : „Marinarul / Iar și-a-necat o pipă în valuri. Voi duce / Tot întunericul la moara de vînt" etc., atît de profund implantate într-o atmosferă de ciudoasă amăreală, nu sînt înțelese în skepsisul lor particular și prin urmare slab servite, iar sfîrșitul poemului este de-a dreptul expediat. Spre norocul volumului, această traducere mai slabă este însă o excepție.

Antologic și în traducerea germană, volumul **DAS GEHEIMNIS DER ORCHIDEE** îl prezintă excepțional de bine de Anghel Dumbrăveanu cititorului german de poezie.

ANDREI A. LILLIN

Televiziune

DUMINICĂ, 26 septembrie

8,30 Avanpremiera zilei. 8,40 Tot înainte ! 9,35 Blîndul B... en. 10,00 Viața satului. 11,40 Bucu... riile muzicii. 12,30 De strajă pat... riei. 13,00 Telex. 13,05 Album dumin... ical. Din cuprins : La ora 14,00 ... Fotbal : F.C. Argeș — F.C.M. Galați. 16,00 Ce vrăji a mai făcut nevasta mea. 16,50 Din tainele mărilor (ep. XII). 17,40 Emisiune-concurs pentru tineret, dedicată aniversării a 100 de ani de la cucerirea Independenței de stat a României. 19,00 Micul ecran pentru cei mici. 19,30 Telejurnal. 20,00 Baladă pentru acest pămînt. 20,20 Film artistic : Anna Karenina. 22,10 24 de ore. Sport.

LUNI, 27 septembrie

16,00 Teleșcoală. 16,30 Emisiune în limba maghiară. 19,00 Teleglob. Atena. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Emisiune de versuri și cîntece patriotice și revoluționare. 20,20 Cel mai bun continuă. 21,10 Să trăim și să muncim în chip comunist. 21,40 Program de muzică ușoară. 22,10 24 de ore.

MARȚI, 28 septembrie

9,00 Teleșcoală. 10,00 Film : Anna Karenina (rel.). 11,50 Față în față. 12,05 Bijuterii muzicale. 12,30 Telex. 16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limbă franceză. 17,00 Telex. 17,05 Spectacol de poezie. 17,2... Romanfoileton : Țăranii (episodul XII). 18,15 Atenție la ... atenție ! 18,35 Lecții tv pentru lucrătorii din agricultură. 19,05 T... elecronică pentru pionieri. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Reflector. 20,20 Seară de teatru : Doctor fără voie de J. B. P. Molière. 21,45 Invitați în studioul 3. 22,10 24 de ore.

MIERCURI, 29 septembrie

15,30 Fotbal : Steaua — F.C. Bruges (meci retur în „Cupa Campionilor Europeni"). 17,20 Enciclopedie pentru tineret. 17,45 Tineri interpreți de muzică ușoară. 18,15 Arte vizuale. 18,35 Săptămîna muzicală. 18,50 Tribuna tv. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Revista economică Tv. 20,30 Interpreți de frunte ai cîntecului popular. 20,50 Cadran mondial. 21,25 Fotbal : A.C. Milan — Dinamo București (meci retur în Cupa U.E.F.A.). Transmisiune directă. În pauză : 24 de ore.

JOI, 30 septembrie

16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limbă germană. 17,00 Telex. 17,05 Pentru timpul dv. liber vă recomandăm . . . 17,20 La v... lan. 17,30 Din țările socialiste. 17,4... Cabinet juridic. 18,10 Melodii oltenești. 18,25 Turism și vînătoare. 18,50 Ateneu Popular Tv. 19,2... 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Întrebări și răspunsuri. 20,30 Film artistic : Tată de duminică — premieră tv. 21,55 În lumina reflectoarelor. Katia Filipova, Olimpia Panciu, Shirley Bassey, Ianis Petropoulos. 22,10 24 de ore.

VINERI, 1 octombrie

10,00 Teleșcoală. 11,00 Să trăim și să muncim în chip comunist. 11,25 Plaiuri mioritice. 12,10 Snagovul — documentar Tv. 12,30 Biruit-au gîndul. Universul lui Hașdeu. 12,55 Întrebări și răspunsuri. 13,25 Telex. 16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limbă engleză. 17,00 Emisiune în limba germană. 18,55 Republica Populară Chineză — rîul de argint. Reportaj. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Omul de lîngă tine. 20,30 Seară de balet. 21,10 Mai aveți o întrebare ? 21,45 Ecran tv '76. 22,15 24 de ore.

SÎMBĂTĂ, 2 octombrie

11,00 O viață pentru o idee: Ștefan Gheorghiu. 11,30 De la clasici la contemporani cu orchestra Filarmonicii din Craiova. 12,20 Reportaj T. 12,45 Tineretea cîntă . . . 14,10 Magazin sportiv. 16,35 Vîrstele peliculei. 17,2... Club T. 18,25 Spectacol literar-muzical-coregrafic dedicat frumuseților patriei. 19,05 Eroi îndrăgiți de copii : Heidi. 19,30 Telejurnal. 20,00 Față în față. 20,15 Teleenciclopedia. 21,1... Film serial : Dosarele Rockford. 22,00 24 de ore. Sport. 22,20 Emisiune de divertisment realizată de Televiziunea italiană.

Reportaj

ION ARIEȘANU ●

Jimbolia - vatră seculară, născătoare de meșteri vestiți

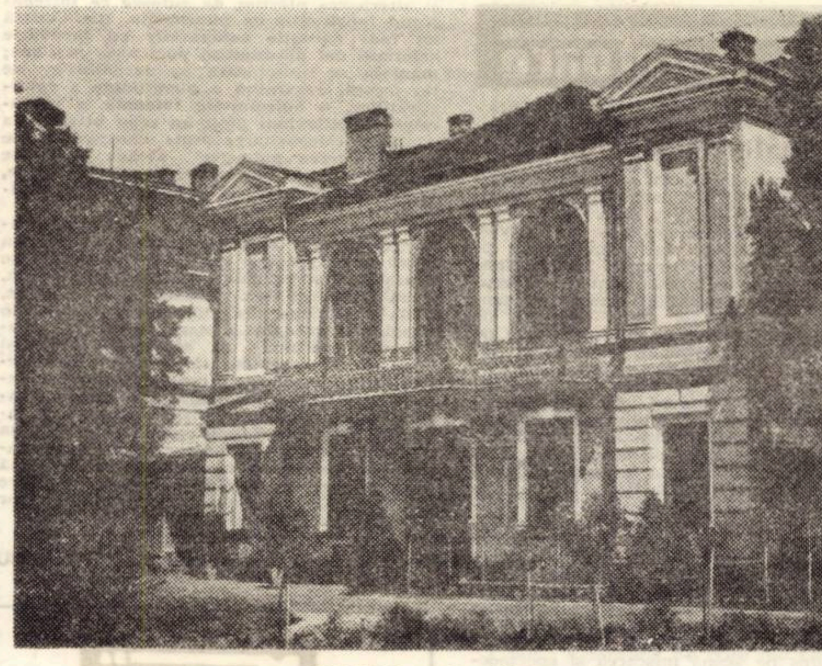

JIMBOLIA — Consiliul popular

PRELUDIU

La inceputul acestei veri am fost la Jimbolia. Era, cred, a treia sau a patra oară că vizitam acest oraș de cimpie, in cea mai vestică parte a județului nostru. Se nimerise o zi cu soare, așa incit, pe la amiază, cind am descins in centrul așezării, totul : casele, prăvăliile, florile, arborii, trotuarele, chiar și trecătorii, păreau prinși in acea plasă de lumină spumoasă și albă, pe care astrul o trimitea cu generozitate. De aceea, poate, mi s-au părut nimerite umbra și tăcerea odihnitoare ale vechii clădiri a primăriei, unde il căutam pe Teodor Tolcea, primarul Jimboliei, o mai veche cunoștință de-a mea. Imi reaminteam o noapte, in tren, din care o bună parte am împărțit-o impreună cu acest om plin de elan și dornic de lumina cărții, discutind despre intimplări, oameni și evenimente, in final, promițindu-i că voi reveni in orașul său, spre a-l cunoaște mai bine . . . Și, acum, iată-mă, ciocănind in ușa biroului său. Revederea a fost bucuroasă și de îndată m-a cuprins, alături de el, elanul de a-i cunoaște orașul, de-a afla amănunte despre viața și destinul așezării și al oamenilor săi, despre propria sa activitate de gospodar al așezării din cimpie.

PRIMARUL

Teodor Tolcea este un vechi activist și comunist și un om de nădejde al urbei sale. Ceea ce mi se pare distinct in caracterul său pornește, cred, de la necesitatea de autoperfecționare. Această necesitate de înnobilare a spiritului său, a cunoașterii proprii, a pornit, la început, de la dorința sa adincă de a-și desăvirși studiile superioare. Foamea sa de studiu, de cunoaștere, de citit s-a continuat, ea este proprie, cred, unei generații intregi care, în tinerețe, a fost lipsită de puterea fascinantă a cărții. Teodor Tolcea, acum, la virsta sa matură, este rămas el însuși, încă, tot la virsta sufletească a adolescenței, poate la dorința, asemănătoare cu a fiului său, student, de-a cunoaște totul, de a participa la totul, de-a înțelege mișcarea de idei din lumea artei, din lumea culturii, din lumea politologiei. Ziua sa de muncă, îmi spune, -începe și se sfîrșește cu rezolvarea problemelor social-umane, care il solicită de dimineață pină seara. Acestea presupun mobilitate și tinerețe, o răspundere deosebită. Mai ales că orașul, și economic și social-uman este diversificat. Diversificat și datorită faptului că în el trăiesc români, germani, maghiari. Faptul că, de-a lungul anilor, acești jimbolieni, atit de diverși ca firi, temperamente, limbă, l-au ales pe Teodor Tolcea primarul lor este o dovadă că viețile și preocupările acestor oameni au devenit propria sa viață și preocuparea sa de căpătii. El a fost tot timpul călăuzit, in activitatea sa, de comuniștii in mijlocul cărora trăiește și creează. Tot ceea ce se realizează și se va realiza in acest oraș, pornește de la gindirea colectivă, de la puterea de dăruire, de la aportul acestor comuniști jimbolieni la înălțarea orașului lor spre un binemeritat postament al frumosului. Teodor Tolcea, a încercat să imprime orașului său ceea ce îi cereau și oamenii, băștinașii, să imprime adică o nuanță specifică frumosului cotidian. Să creeze prin munca lor comună zone de liniște, de agrement : ștrand, terenuri de tenis și baschet, un corso aerat, trotuare întinse, cascade de flori, rețele de apă, canalizare, terenuri de minifotbal, și altele. El a învățat să nu precupețească nimic pentru interesele și viața obștei, plăcindu-i toate fațetele muncii, iubind mai cu seamă această diversitate, intrind în adîncul problemelor sociale, gospodărești și umane, avind astfel sentimentul că participă la întreg spectacolul vieții, „nimic din ce este omenesc nefiindu-i străin", dorind, poate, ca atunci cînd nu va mai fi aici, să-i rămînă, totuși, printre semeni, imaginea unuia care și-a făcut datoria pînă la capăt, să-i dăinuie amintirea ca unui om generos, dăruit obștei și semenilor.

MEȘTEȘUGARII JIMBOLIEI

Tradiția vorbește la tot pasul in acest oraș. Iar instituții sau întreprinderi centenare întilnești aici mai de grabă decît in marile centre. În 1972 s-a aniversat o sută de ani de la infiintarea primului liceu din Jimbolia și a primei linii ferate. În 1974, s-a sărbătorit centenarul intreprinderii „Ceramica". În 1975, formația de pompieri a împlinit o sută de ani, și, tot in 1975, Fabrica de nasturi a aniversat 50 de ani de existență. În urmă cu 70 de ani, numărul meșteșugarilor atingea, la Jimbolia, nivelul maxim de 56, iar corporația meșteșugărească a pregătit, între anii 1885—1935, la școala de ucenici, mai bine de 10.000 de ucenici. Tot ea a fondat prima bibliotecă din oraș, cu 1.600 volume și Asociația corală a meșteșugarilor. Acești meșteșugari jimbolieni obțin două medalii de aur, în 1910 și 1912, la expozițiile din Paris și Roma, și tot ei sînt aceia care, în organizațiile lor muncitorești, în P.S.D. începind cu 1906, pînă la lupta hotărîtă antifascistă, debutînd încă în 1934 și prelungindu-se pînă în 1944, cu acțiunile comuniștilor, susțin numeroase greve ale zidarilor, ale pantofarilor, ale ceramiștilor, susțin activ și sînt solidari cu luptele petroliștilor și ceferiștilor, din 1929—1933. De la 1823, cînd s-a acordat diploma și privilegiul breslelor din Jimbolia de a ființa, și de-a se constitui, pînă la meșteșugarii de azi ai Jimboliei, uniți în Întreprinderea de produse ceramice, în cea de nasturi și mase plastice, în Fabrica de încălțăminte și în cooperativa meșteșugărească „Viitorul", există 100 și mai bine de cincizeci de ani. Un istoric impresionant, nu-i așa, în care lanțul generațiilor n-a fost niciodată intrerupt, în care tatăl și-a predat meșteșugul și meseria fiului și acesta, de asemenea, fiului său, sau nepotului, cînd familii întregi, ca și astăzi, muncesc în aceeași întreprindere sau găsesc puterea și harul de a-și transmite, din om în om, din suflet în suflet, această ștafetă generoasă a meșteșugurilor, prin care Jimbolia a strălucit și odinioară și continuă să strălucească și astăzi, așa cum se întîmplă în cadrul cooperativei meșteșugărești „Viitorul", unde priceperea, inventivitatea și harul meșteșugarului sînt la ele acasă, precum ne povestește Ioan Waleth, președintele ei.

Să luăm apoi și numai Fabrica de încălțăminte din Jimbolia, unde tradiția a dat mina cu tehnica cea mai elevată, unde nuanța de bun meșteșugar încă mai persistă, ca o mîndrie a unui trecut demn și harnic și a unui prezent luminos. Fabrica a luat ființă în 1926, deci are o vechime de 50 de ani. O poseda înainte un oarecare Schmmidt. În 1948, la naționalizare, erau 100 de salariați răspîndiți în cîteva ateliere și ea producea încălțăminte grea, bocanci ieftini, lucrați la mașini elementare, de croit, de tălpuit. Pînă în 1958, activitatea s-a continuat într-un mic local și într-un singur schimb și la o singură linie de tras-tălpuit. De la acea dată, fabrica a primit un local adecvat și, de asemenea, linii tehnologice moderne, lucrul pe bandă rulantă ridicînd productivitatea nesperat de mult, diversificarea operațiunilor făcîndu-se promt și sigur și numărul muncitorilor ridicîndu-se la peste 1.500. Vechii meșteșugari pantofari, din prima generație, azi sînt meșteri vechi, care descifrează la rîndul lor generațiilor mai tinere înțelesul acestei meserii distincte între celelalte, ce pretinde pricepere, inventivitate, bun gust. Un astfel de meșter a fost, bunăoară, bătrînul Cristof Nicolae, creator de modele, creator de școală, un vizionar în arta de-a concepe un pantof elegant. El a ridicat ucenici în urma sa. Plecarea sa și moartea sa n-au lăsat un loc gol, deoarece azi există de asemenea un bun creator modelier în locul său, Ioan Schitter, care, începîndu-și ucenicia în 1947, cu maistrul Cristof, a ajuns el însuși un inventiv creator, în ton cu moda, cu gustul public, și, în același timp, un dascăl pentru cei mai tineri, de după el.

M-a impresionat aici la Fabrica de pantofi această transmitere a dragostei de meserie. Chiar și cei care pleacă în alte orașe, pînă la urmă, revin la matcă, aici în orașul lor, așa ca directorul adjunct al întreprinderii, Nicolae Schummer. Născut pe aceste plaiuri, deși în urma facultății făcute la Iași el ar fi putut alege alte centre, mult superioare Jimboliei, a ales totuși orașul natal, cu doar cei cinsprezece mii de locuitori ai săi din care, spune inginerul, aproape șapte mii sînt integrați în activitățile curente, sociale, din oraș. Părinții, soția, cîmpia natală, frumusețea și farmecul așezării, cu splendida sa vegetație și curățenie, străzile largi și drepte, oamenii cunoscuți încă din copilărie, atmosfera familiară, fraternitatea din fabrică, unde jumătate din oraș se cunosc, cum zice iarăși inginerul, toate l-au determinat să revină aici. Și să rămînă. Să se lege puternic de destinul de azi și de cel viitor al fabricii sale. Nicolae Schummer este conștient că, la calitatea și la renumele fabricii lor, joacă un rol imens tehnica modernă, dar nu mai puțin și colectivul lor de creație și aportul meșteșugarilor vechi sau mai noi. O încălțăminte bună, durabilă, elegantă, variată, creșterea capacității, perspectiva a încă unei linii de fabricație, exportul mărit ca și trimiterea în țară a unui număr sporit, toate acestea sînt deziderate pe care inginerul și oamenii săi, pantofarii, le realizează încă pe de acum, la Jimbolia. În imensa hală, de-a lungul acelor benzi rulante, pe care pantofii, în diverse stadii, lunecă cuminți prin fața muncitorilor, la tras-vîrf, la tras-călcîi, la scămoșat, la unslipit, la frezat, călcat ș.a.m.d., în mișcarea mașinilor ca și a miinilor pricepute, am avut, o vreme, impresia unui uriaș stup omenesc, a unui zumzet, al vocilor ca și al mașinilor, unit cu mirosul de piele și vopsele, în care cei care scoteau, la capătul liniei, pantofii strălucitori, erau ei înșiși creatorii și admiratorii acelui produs util și frumos, pe care omul a învățat să-l producă și să-l folosească cu aceeași pricepere și același folos.

POEME ÎN LEMN

Bătrînul meșter Petru Berberich, născut în 1906, a deprins ca ucenic meșteșugul de lemnar, de constructor de trăsuri. Acoperite cu piele sau deschise, din lemn tare și lucrate cu migală, trăsurile sau chiar șasiurile primelor automobile au făcut vestită Jimbolia, prin 1925—26, și în această ramură. Era un meșter vestit pe vremea aceea, Woch Frederich, maistrul tînărului, încă ucenic, pe-atunci, Petru Berberich. Woch era un as al construcției de trăsuri. Există chiar o întîmplare elocventă, sau poate o legendă legată de el. Baronul Cekonici a poposit la Jimbolia venind din Viena, cu o elegantă trăsură. Învîrtindu-se prin fața lumii și a meșterilor, se plimba baronul cu ea, ridicînd în slăvi priceperea vienezilor, net superioară celor din urbea unde el descindea. Maistrul bătrîn l-a ascultat, apoi i-a spus : „Domnule grof, dați-ne voie să ne uităm pe fundul trăsurii, să vedem ce inscripție are ea scrisă acolo". Potentatul a acceptat, rîzînd. Meșterul, ajutat de alții, a răsturnat trăsura și l-a chemat pe proprietar. Inscripția vizibilă arăta că trăsura elegantă a baronului era născută la Jimbolia, creație a meșterilor locali.

Din acei ani, lucrînd în miresmele lemnului tare și al vopselelor, i-a venit tînărului cioplitor în lemn dorul de-a sculpta, de-a face lemnul să cînte ca un poem. El era al 3-lea din cei cinci copii și a intrat ucenic de mic. Și de mic a îndrăgit sculptura. Nu a învățat-o de la nimeni. Doar de la dalta și de la ciocanul său, pe care le-a purtat cu sine o viață, într-o traistă simplă de unelte. Imaginația i-a fost, în schimb, aliată. Cărțile, de asemenea. De aceea, cîteva idei din Mahabharatha, epopeea indiană, i-au servit drept sursă pentru o lucrare ce voia să fie magnifică. Ea concepea un ceas uriaș și simbolic, un glob simbolic, cu anotimpurile anului, simbolizînd și ele copilul, adolescentul, maturul și bătrînul care încheie ciclul și primește cheia cu care deschide ceasul ce va bate în clopotele sale și în ale destinului. Legendele hinduse dacă i-au dat ideea eternității și a perisabilității ființei umane, în schimb, viața semenilor săi a fost pentru bătrînul sculptor jimbolian o sursă firească și continuă, adinc omenească, el surprinzînd cu acuitate și talent trecerea anotimpurilor, muncile cîmpului, recoltatul și semănatul, dansurile țărănești, secerișul, jocurile și sporturile, ca un simbol al perenității ființei umane pe acele meleaguri. Dacă lucrarea aceea mare, a ceasului vieții și morții, căreia el i-a dedicat mare parte din talentul și energia sa, s-a pierdut, s-a fragmentat în perioada războiului, fiecare trecător luînd cîte o bucată din marea încheqare a artei sale, în schimb, lucrările celelalte, simple, dar profund umane, stau mărturie acestui talent nativ, a artizanului artist jimbolian. El a știut să imprime întotdeauna sculpturii sale tensiune interioară, un dramatism sui-generis personajului imaginat, după cum a știut creea o veritabilă atmosferă, sau surprinde fizionomii morale ale unor personalități, ca aceea a pictorului Jäger, marele rapsod al șvabilor din Banat. Petru Berberich mi se pare expresia fermecătoare a ceea ce poate ajunge meșteșugul făcut cu har și continuitate. Din bardă și daltă sa sar așchii de lemn care nu sînt niște simple așchii. Ele poate că sînt desprinse dintr un lemn care, sub puterea artei, devine deosebit și începe să cînte ca niște veritabile poeme.

POSTLUDIU

Poate că, în aceste însemnări, legate de trecerea mea prin orașul din marginea cîmpiei timișene, ar fi trebuit să nu uit de ceramiștii jimbolieni, de muncitorii de la Fabrica de nasturi, de familiile de meseriași de la cooperativa „Viitorul". Înainte vreme, am scris și despre aceștea. Am notat impresiile asupra celor care modelează pămîntul galben și albastru, pentru a scoate țiglele vestite jimboliene și cahlele și mozaicurile în diverse culori. În preajma cuptoarelor duduitoare, sau afară, în carierele de pămînt, i-am întîlnit pe ceramiștii cu o veche tradiție ca și pe harnicul și modestul director Herișanu. Tot în acest oraș i-am cunoscut pe profesorii Dumitru Birsilă, directorul liceului din localitate, Gh. Stănescu, directorul școli generale și Dragomir Ciobanu, directorul Bibliotecii, care de fiecare dată știe atrage cititorii spre frumusețea literaturi, și alți dascăli entuziaști ai tinerei generații. Ceea ce am scris acum, au fost spicuiri din jurnalul de impresii al unei veri. Între aceste mii de familii, care și-au dedicat viața atitor meserii nobile și de veche tradiție, sînt sigur că aș fi putut surprinde sute de destine. Dacă ele nu sînt amintite de vină este doar spațiul și firește mica mea putere omenească și reportericească. Dar, cu siguranță, vorbind chiar și numai despre un singur om, este ca și cum aș vorbi, prin el, de toți membri acestui oraș, de întreagă această vatră seculară, născătoare de meșteșugari vestiți, de oameni de talent, a căror supremă îndeletnicire, din tată în fiu, a înnobilat însuși timpul vieții lor trecătoare, spațiul urbei în care ei s-au născut și în care vor trece liniștiți cînd își vor fi încheiat datoria și menirea firească pe acest pămînt românesc.

Curier literar

Mereu excepțională revista MANUSCRIPTUM. Din ultimul număr (3) spicuim din sumar : Tableta lui Tudor Arghezi – **Cultură**, scrisă în 1965 : partea a doua din studiul lui Dimitrie Cantemir, **–Despre numele antice și de astăzi ale Moldovei** în traducerea lui Dan Siușanschi ; pagini de proză de Mihai Eminescu ; un fragment din **Medicamina faciei** (dresuri pentru față) de Ovidiu în tălmăcirea lui George Călinescu ; traduceri din Michelangelo, Goethe, Rilke ; traducerea, de către Liviu Rebreanu, a piesei lui Cehov „Trei surori" ; frumoase pagini din jurnalul lui Vasile Demetrius (II) : un studiu **Despre La Rochefoucault** datorat lui Luca I. Caragiale (Luchi) ; cîteva scrisori aparținînd Elenei Văcărescu ; **Amendări la biografia lui Ion Minulescu** de Constantin Popescu-Cadem ; cîteva fotografii inedite ale lui Panait Istrati – iată numai cîteva titluri și preocupări prezente în acest bogat număr. Am lăsat pentru la sfîrșit cele cîteva **Maxime și aforisme** de Ion Vinea din care reproducem : „Să fii destul de tare pentru a putea fi sincer și loial – chestiune de forță sau de slăbiciune". / Nu da explicații asupra comportării tale. Mai bine misterul decît claritatea – afară doar cînd vine momentul de a pune totul în balanță". / „Fii totdeauna pe calea cea bună și cu cei care merg pe ea". / Nesocotind legile complici inextricabili viața" / „Să-ți instigi defectele împotriva calităților, ce eroare !" / „Dragostea mea e deajuns la orice : trebuie deci să-ți ajungă". / „Nu mă mai iubi – nu-ți merit dragostea : tactică a celui care vrea să se facă iubit și mai mult" / „Nu trebuie niciodată să recunoști că ești iubit în fața celei care te iubește. Își va îndoi efuziunile și ardoarea". / Dublul meu care-mi respinge toate greșelile și toate prostiile". / „Cei ce refuză prea mult în teorie cedează mult în practică . . . mor de dragul de-a ceda . . ." / „E exasperant să te simți pe zi ce trece, mai respectabil" / „E mult mai amuzant să spui adevărul decît să minți" / „Cea mai împovărătoare minciună e aceea pe care o spui și o susții din caritate.

A. BALTHAZAR

Orpheu

CIVILIZAȚIA SUNETULUI (III). Cine sînt astăzi cavalerii bunului gust în muzica ușoară ? În orice caz nu SAVOY, nici tradiționalele șlagăre despre „vis, paradis" sau compozitorul unei „Paloma blanca". Rockul agresiv și-a trăit și el traiul. Inflație și megalomanie electronică : EMERSON, LAKE AND PALMER au mai mult echipament electronic decît Pasadena și nu mai prejos este PINK FLOYD. Așa-zisele „opere" pop au mai mult aspect de operetă. Albumele sînt mai puțin populare, grupajele tematice, interminabile, cuceresc mai puțin decît un cîntec de Bob Dylan. Este oare mai popular albumul PHOENIX decît compozițiile anterioare, de sine stătătoare ? Apar vulgarizări și trivialități : Ken Russell, copilul teribil al cinematografiei britanice a turnat parodia „Liszt", operetă rock. Participări celebre : Ringo, Bowie. Fete despuiate și linia Siegfried (aluzie la Wagner), Johann alias Levi Strauss (marcă de jeans), George Sand apărînd prea sumar costumată, haine de epocă și ghitare electrice, o uriașă glumă proastă. Inflației de foni și de gust îndoielnic i se opune uriașa mișcare folk, replică dată marilor dispozitive electrcacustice de către mai ieftina ghitară „rece", cu cîntăreții ei singuratici. De multe ori încă neglijența cu care cîntă această masă de folkiști, sub pretextul totalei libertăți a inspirației, anulează intențiile lirice. Totuși, remarcabilă azi infuzia de poezie, ca și înfrățirea folkului și a rockului; muzica lirică va cîștiga în dinamism și se va întoarce la fluxul electronic al orchestrei ; rockul naiv se va investi cu un plus de interiorizare, va colabora cu personalități ale gîndirii și poeziei. Și în același timp se întîlnesc două modalități care sînt la bază folclorice. Cuvinte bune putem avea și despre ponderata „middle of the road music" a unui Cliff Richard sau ABBA, despre reîntoarcerea la melodic, paralelă cu marea grijă pentru orchestrație și o fericită imprimare, dincolo de căutări prețioase și sterile. Îi iubim pe tinerii maturizați, care au scăpat de teribilismul agresiv și pueril. Îi iubim de pildă, pe cei de la BLOOD, SWEAT AND TEARS sau pe Mircea Florian și Marcela Saftiuc

L. BURERIU

Muzică

Cronica discului

Filiațiunea Banatului cu Ardealul, pe canalele muzicii, parcurge, în timp, condiționări și influențe avantajoase de ambele părți. De observat prețuirea pe care reprezentanții acestora și-au nutrit-o, reflex al numeroaselor contacte pe care le-au știut întreține continuu, alegerea deloc întîmplătoare a Timișoarei ca gazdă pentru anii de pelerinaj a instituțiilor artistice clujene. Printre studenții refugiați atunci, urmînduși dascălii, se afla și unul dintre marii profesori ai cîntului coral contemporan, realizatorul excelentului disc difuzat de Electrecord – **Muzică corală de compozitori clujeni.** Este vorba de **prof. univ. Dorin Pop,** mintea și sufletul unui ansamblu de elită în viața culturală națională, **„Capella Transylvanica".**

Discul se impune atenției prin două virtuți – difuzează creații aparținînd unui evantai larg, de la maeștri ca **S. Toduță** și **T. Jarda,** urmați de personalități ca **V. Herman, E. Terenyi,** pînă la tineri cu reale vocații, **H. P. Türk** și **A. Pop.** Cel de-al doilea merit este acela al consistenței artistice cu care se redă mesajul partiturilor, coeficientul de calitate estetică obținut. Impresia de perfecțiune în omogenitatea emisiei, a culorilor vocale patinate lucid și sensibil, în funcție de diapazonul afectiv al fiecărei piese, rămîne o mare împlinire oferită de acest disc. Meritorie este și promovarea creațiilor, în care migrarea spre fondul funciar folcloric rămîne o constantă diversificată de la scriitura clasică la cele mai noi procedee, glissandi, clusters, momente aleatorice. Curba tradițiilor unui **Dima, Bena,** împlinește, prin arta lui **Pop Dorin,** arcadele de o vigoare artistică excepțională, marcate azi de puternica școală muzicală clujeană.

DORU MURGU

Teatru

Agendă teatrală

Teatrul de Stat din Arad va deschide stagiunea în prima jumătate a lunii octombrie cu piesa lui Paul Everac **„Acord". Va** urma **„Dinu"** de Radu F. Alexandru. Cea de-a treia premieră va aduce pe scenă un text scris la 1891 de Gerhart Hauptmann : **„Oameni singuratici".** Autorul transpune în termenii dramei o problemă idealistă urmîndu-l pe Ibsen cu acel cunoscut „Rosmersholm". Vom vedea apoi pe scena arădeană **„Omul cu mîrțoaga"** de G. Ciprian, **„Anna Christie"** de O' Neill (drama cu un singur loc de joc, portul aceea în care Greta Garbo realiza una dintre creațiile sale), **„Noaptea marilor întîlniri"** de Virgil Costea (debut în dramaturgie). **„Tartuffe"** de Molière (cea mai îndrăzneață piesă a lui Molière, după opinia unora, o piesă pentru un singur rol, după alții). **„Unchiul nostru din Jamaica"** de Dan Tărchilă și **„Paradoxul lui Diogene"** de Toma Arsovski. Este în intenția teatrului să monteze și o piesă pentru copii. La sfîrșitul lunii noiembrie, scena arădeană va găzdui un Festival de teatru german la care își vor da concursul trupe din țară și străinătate. Teatrul are în atenție un spectacol dedicat evenimentelor de la 1877 și participarea la Festivalul de teatru scurt, de la Oradea. Actorii arădeni se vor deplasa în localități ca Ineu, Nădlac, Sebiș, Chișineu-Criș, Curtici, în alte cinci comune ale județului Arad pentru întreținerea unei stagiuni permanente.

Deci, în continuare, multă dramaturgie românească, pe scena din Arad, (cinci titluri), continuînd o bună tradiție.

A. C. IORDACHE

Arta amatoare

Alte succese ale artiștilor amatori timișoreni

LA SIBIU s-a desfășurat faza republicană a Concursului brigăzilor artistice din ramura Industriei alimentare și ape. Județul Timiș a fost reprezentat de către colectivele de artiști amatori ale Întreprinderii de țigarete care au obținut premiul III și „Kandia" – mențiune. Cele două formații au reușit să realizeze spectacole combative, mobilizatoare, aducînd pe scenă aspecte de viață și probleme care animă colectivele de muncă, privind realizările activității lor creatoare.

LA DEVA a avut loc faza finală a Concursului artiștilor amatori din ramura Industriei construcțiilor. Colectivului artistic al Trustului de Construcții-Montaj Timișoara i s-a decernat titlul de Laureat. Înființată în anul 1955, această brigadă artistică prezintă programe pe diferite teme : „Calitatea lucrărilor în construcții", „Economisirea de materiale", „Protecția muncii", „Păstrarea avutului obștesc" ș.a. Numai în acest an ea a pregătit și a prezentat spectacole la club și mai ales pe șantiere, cum sînt : „Mai sus, tot mai sus . . .", „Să fii cinstit, să fii corect, să fii activ". Brigada artistică a Trustului de construcții Timișoara a fost prima brigadă din județul Timiș care a adus pe scenă mișcarea și spectacolul cu revenire. Inițiativa a fost preluată de toate cele 84 de brigăzi artistice din Timiș. De data aceasta, brigada folosește o nouă formulă artistică, și anume : „FILMUL". Cu ajutorul aparatului de filmat se aduce pe scenă viața șantierelor, cu frumusețile și cu greutățile acesteia. Acest lucru face ca fruntașii în producție să fie văzuți direct, pe viu, cum lucrează, de asemenea sînt criticați și cei care nu reușesc să se încadreze în ritmul de lucru cerut. În acest sens, un merit deosebit îl are cîntărețul amator **Gh. Uiban,** care a reușit să realizeze imagini din cele mai semnificative și a dat un plus de frumusețe scenariului semnat de **Gh. Drinovan.** Interpreții : **Jeler Cecilia Maria, Stănescu Dan, Dina Emilia, Ștefănescu Adrian, Burdulea Mariana, Iovănescu Maria** și **Panait Gh.** au înțeles pe deplin rolul ce îi revine unui interpret, străduindu-se să se transpună cu naturalețe și înțelegere în împrejurările prevăzute în scenariu.

EMIL ȘAIN

Etnologie

Documentar (I)

În anul 1894, Academia Română a premiat două lucrări despre igiena țăranului român, semnate de medicul **Gheorghe Crăiniceanu** și **N. Manolescu.** În anul următor, cele două lucrări vor vedea lumina tiparului, sub egida prestigiosului forum cultural din București. Ambele cărți cuprind o mare bogăție de elemente etnografice, fiind, astfel valoroase documente de cultură populară românească, privind sfîrșitul secolului al XIX-lea. Autorii numiți fac referiri detaliate la arhitectura populară, costumul tradițional și alimentația țăranului. În amîndouă lucrările predomină prezentarea materialului etnografic din Muntenia și Moldova. De altfel, referiri la Banat întîlnim numai în **„Igiena țăranului român.** Locuința, încălțămintea și îmbrăcămintea. Alimentația în diferite regiuni ale țării și în diferite timpuri ale anului" de Gheorghe Crăiniceanu. Datele etnografice bănățene, prezentate de Crăiniceanu, provin, în marea lor majoritate, nu din surse bibliografice, ci din cunoașterea nemijlocită a realităților din teren, din satul natal Ciclova Montană (s-a născut aici în anul 1853) și din alte localități ale Banatului. Crăiniceanu consemnează aspectele etnografice bănățene, corelîndu-le cu informațiile din acest domeniu, adunate din celelalte provincii românești. În felul acesta este relevată unitatea culturii populare românești, care se manifestă într-o mare diversitate de forme locale. Bunăoară, în privința gătelii capului, la femei, documentele vechi etnografice atestă învelitoarea lungă pentru întreg teritoriul locuit de români. În Banat, însă, în ultimele secole, învelitoarea lungă a fost înlocuită cu alte piese de împodobire a capului. Dintre acestea cea mai fastuoasă este conciul, care făcea parte din portul miresei, așa după cum arată și Crăiniceanu : **„Odată măritată, (nevestei n. n.) i se mai atîrna de păr un cerc și conciu, cel dintîiu de monete de argint, în valoare pînă la 20 franci, ce sunt legate pe sîrmă cu pînză, de care apoi mai atîrnă și cîte un peșchir (conciu) cît spatele de lat. Cu acestea le vezi că se mai învîrtesc în jocul „De doi" de nenumărate ori (. . .) după punerea lui în 2–3 Dumineci, se satură tînăra nevastă de acest port greoi" (op. cit. p. 168).**

AUREL TURCUȘ

Plastica

Ilie Cioartă

Pictor de șevalet, prezent în ultimii ani la aproape toate expozițiile colective de prestigiu din țară, cu panouri ce îi atestă o tonalitate proprie, o ancorare de intensă concentrație în spațiile unui lirism evocativ, – Ilie Cioartă se numără alături de un Vrăneanțu –, de un Dimitrie Gavrileanu – printre reprezentanții acelui val vitalizator de plasticieni „ din generația a treia", – cum îi ce spune îndeobște –, care promovează o artă legată de multitudinea figurativă cu exultarea străvechilor tradiții ori a vîrstelor feerice, căpătînd prin esențializări, traiecte de mit, o subtilă capacitate de a pătrunde în cele mai fine resorturi emoționale la succesivele și mereu mai adînciile impacturi cu straturile receptoare.

În ceea ce privește „tehnologia" ductului și alternarea plăcilor de culoare ce întrepătrund tonalitățile de intermediu, Ilie Cioartă nu face excepție comparativ cu facondele celorlalți doi plăsmuitori pomeniți mai sus; maniera se învecinează cu decantările de tip frescă, ansarnind o plenitudine a configurațiilor, o solemnitate totodată a contururilor cu inflexiuni dintr-un ecou bizantin la o inițială depozitare, peste care variantele și deschiderea paletelor așează proaspete suprapuneri cu răspunsuri estetice rezolute, în pas de modernitate și simboluri centralizate.

Pentru glosa ce se întrupă pe marginea unor compuneri care întrunesc de acum un nivel de exigență, o vehiculare senzorială ce depășește structurile profesioniste medii, (cum sînt bucățile : Arcadia verii, Portret, Iarba de demult, Candoare), modulațiile imaginilor creează o stare de vis, o reîntoarcere continuă la secvențele acelorași pomi ce se pregătesc să-și pîrguiască fructele copilăriei și adolescenței, la fosnetul legănător al ierburilor înalte, din mijlocul cărora apar fluierași, vioriști candizi, fete întinzînd flori de clopoței, întemeiate într-un ritual . . . Spațiile, împresurate de o cromatică precumpănită fac osmoză miraculoasă între uleiuri de flacără și cîntec, pe care Ilie Cioartă, izbinditor, le dăruie oamenilor din fagurul cărora s-a înălțat.

ADRIAN BELDEANU

Dedicații

Mihai Beniuc

Bătu furtună deasă prin harbuji,
Și depărtarea îmi deschise rana.
Dar prin cofetăria de la Cluj,
Ninsă de vis, se mai întoarce Ana.

Culori mai tari băură ochii mei
Decît acelea-n calde alunișuri,
De cînd zvîcni, cu sufletul holtei,
Spre nou liman, feciorul de pe Crișuri.

Din călimări de jar am îndemnat
Să bea Pegasul zare legendară ;
Cînd ai atîtea cîntece de dat
Celei mai dragi, iubirii pentru țară.

De-atunci veniră alți mai tineri barzi
Și mă-ntrecură, uneori, focoși,
Dar, lîngă ei, ca minunat să arzi
Cu vers de foc, sub steagurile roșii.

Prin colb de ani, întîrziat haiduc,
Ce mîndru sînt prin anotimpuri treze,
Cînd sună cîntul lui Mihai Beniuc,
Statornic și înalt pe metereze.

DAMIAN URECHE

Echo

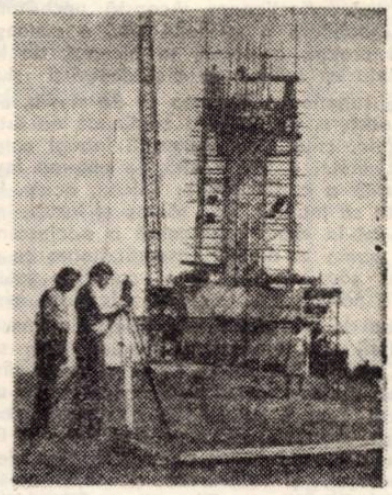

Sculptorul timișorean VICTOR GAGA se află, în acest moment, pe locurile istorice ale Gurusläului. El are, în faza finală de lucru, impunătorul monument, creație a sa din ultimii ani, închinat Aniversării a 375 de ani de la bătălia Gurusläului. Așteptăm cu emoție dezvelirea acestei mari opere de artă, iar, pînă la acel moment festiv, dăm, alăturat, o imagine din timpul construcției monumentului.

Memorii

Întîlnire cu GEORGE ENESCU

Spre sfîrșitul deceniului doi al secolului nostru, Enescu a susținut trei concerte în clădirea teatrului orășenesc din Timișoara. Tipografia la care eram angajat ca ucenic de zețar scotea afișele concertelor. Într-o dimineață m-a chemat șeful atelierului și mi-a ordonat să-i duc lui Enescu corecturile. Încă de la începutul uceniciei mă obișnuisem cu asemenea comisioane, așa că nu mi se părea ceva deosebit să mă duc la Enescu. Pe deasupra, mă socoteam îndreptățit să-i duc corecturile violonistului Enescu și în calitate de . . . coleg. Frecventam doar pe atunci cercul de vioară din fosta „Casă a muncitorilor" sub îndrumarea profesorului Peter Klein, care adeseori mă evidențiase pentru hărnicia mea ; astfel, înghebam fel de fel de vise îndrăznețe, mă vedeam ajuns un nou Paganini. Avînd doar șaisprezece ani, numele lui Enescu nu reprezenta nimic deosebit pentru mine.

Dacă știam pe atunci ce știu astăzi, cu greu mi-aș putea imagina să mai scot o dată vioara mea din straița de bumbac și să cînt în fața maestrului. Ba mai mult, nu știu cum aș îndrăzni să stau față în față cu el. Uneori însă e mai bine să nu știi unele lucruri. Ceea ce nu cunoști, nu te doare, zice o vorbă. Și, astfel, un tînăr izbutește să facă ceva care, în cele din urmă, îi pare de domeniul fantasticului. Astfel, într-o însorită după-amiază de toamnă, m-am înfățișat la Enescu, purtînd coloanele de corectură. Am bătut la ușă și am intrat. Marele muzician în cămașă albă și în veston, negru, stătea la masă și scria. În prima clipă am fost surprins, ba chiar speriat. Nu mi-l închipuisem ca pe un funcționar de primărie. NU purta nici coamă de artist, nici șlipsul nu-l avea – stătea și scria ceva pe o pagină de partitură, iar cerneala proaspătă sclipea în soare.

– Ce-i, prietene ?

Parcă eram pironit în loc. El se ridică. Mi s-a părut că văd o cruce înclinată. Umărul sting era mai jos decît cel drept. La mijloc, un cap masiv. O cruce pe un deal. Ochii săi mi-au rămas pentru totdeauna în amintire : două lacuri străvezii.

– Spune, dragul meu, ce vînt te-aduce aici ?

– Am la mine corecturile de la tipografie, domnule Enescu.

– Prea bine. Ia să le văd.

– Poftiți ! și i le-am întins.

M-a invitat să iau loc, pe cînd el se concentra asupra afișelor. Din cînd în cînd, mă întreba de vreun semn de corectură. Cînd a terminat cu cititul, a vrut să-mi întindă un bacșiș. Am ezitat să primesc, iar cînd el a încercat să mi-l bage în buzunar, am făcut repede cîțiva pași în urmă și l-am rugat să-mi dea un bilet la concert.

Ești deștept, a zîmbit Enescu.

Și deodată mi-a revenit curajul. I-am povestit lui Enescu toate planurile mele violonistice, toate visurile și cîte și mai cîte – uitate cu vremea. Am dat din gură, ca niciodată în viață, vorbeam, vorbeam fără șir. Enescu a urmărit, binevoitor, toate palavrele mele și în cele din urmă mi-a întins biletul și a acceptat să mă audieze a doua zi. Eram amețit de bucurie. Era o fericire nesperată pentru micul zețar, ale cărui idealuri artistice zburau ca norii deosupra întunecatei tipografii.

Concertul m-a fascinat. N-am putut să adorm pînă în zori. Aș fi preferat să mă scol, cu noaptea în cap, să exersez, să exersez, să nu mă fac de rușine în fața maestrului.

A doua zi, în pauza de prînz, m-am dus la George Enescu. El scria iarăși ceva în partitură. Cînd m-a văzut a zîmbit :

– Ai venit, așadar. Atunci, să vedem. Cîntam ca niciodată.

– Vrei să te faci violonist ?

– Da. Din toată inima.

– Atunci trebuie să mai muncești mult. Asta e o trudă grea, de zi de zi. Ca să fii artist, trebuie să cînți mai bine ca ceilalți.

– Așa cum cîntați dumneavoastră, am exclamat.

– Nu, chiar mai bine, mult mai bine, a replicat Enescu. Apoi m-a condus afară și și-a luat rămas bun, cu un surîs cald, plin de generozitate.

HANS MOKKA

Prietenii revistei Orizont

Cristine Lang

Am primit la sfîrșitul lunii august o scrisoare, din care spicuim : „Mă numesc **LANG CRISTINE** și sînt pensionară. Singurele mele bucurii au rămas scrisul și televizorul, pentru că din casă nu pot să ies fiind invalidă. Mă simt tot mai la sfîrșitul puterilor și de aceea aș dori să pot termina o carte pentru copii, de poezii... Cartea aș dori s-o intitulez **„VÎRSTELE COPILĂRIEI"** și aș vrea să cuprindă poezii pentru copii de toate vîrstele și să fie cu ilustrații. Cartea, ca și poeziile de fapt, aș dori să le dedic celor doi nepoți ai mei, **Monica** și **Eduard**, de 7 și respectiv de 4 ani, din Sibiu pentru a nu o uita niciodată pe mama mare, adică eu".

Intrînd cu delicatețe și sfiiciune în lumea copilăriei, înțelegînd cu o dragoste nețărmurită simțămintele care se nasc aici, **LANG CRISTINE**, la o vîrstă cînd, adeseori, sentimentele tac, găsește, în ea însăși, izvoare de încîntare și puritate, pe care le desferecă, spre a ține spre inimile copiilor.

Dăm mai jos cîteva din poeziile acestei bunici deosebite, la care, iubirea și înțelegerea pentru universul copilului s-au sublimat în versuri și în cîntece ale vîrstei înflorite.

ION ARIEȘANU

CÎNTEC DE LEAGĂN

Puiul mamei, dormi cuminte,
Și-or să vină să alinte
Somnul tău de floricică
Luna mare și-o stea mică.
Și-o să apere de rău
Soarele din părul tău.
Vor veni pitici și zîne
O poveste să-ți îngîne,
Pînă cînd al nopții domn
Va așterne mări de somn
Și-ale viselor ninsori
Peste grai și ochișori.
Stinge aurul din gene
Peste ochii tăi și-alene
Mîngîie-mă cu mînuța...
Uța, Uța-cu căruța...
Lasă capătul năframei,
Nani, nani, puiul mamei !

SORA MEA

Am o surioară mică
Și e tare frumușică,
O iubesc pe sora mea,
Care-și zice Delia.
Știe trei poezioare,
Le spune pe fiecare
Cu repeziciune mare.
Una-i e-un pitic voinic,
Care stă într-un ibric,
Alta-i despre-un puișor,
Ce iese din oușor ;
Pe cealaltă n-o mai știm,
Așteptăm s-o auzim
Atunci cînd va veni iară
Vacanța de primăvară.

PUIȘORII

Adună mama într-o sită
Puii mici de cozonac.
Cloșca, împrejur, grăbită,
Cot-co-dac și cot-co-dac !

Nu ți-i iau, tu, proastă mică,
Încerc eu să o împac.
Însă cloșca una știe :
Cot-co-dac și cot-co-dac !

Puișorii, cu ochii cîtu-s
Gămăliile de ac,
Spuneți cloștii să mai tacă :
Cot-co-dac și cot-co-dac !

Vă țin doar la căldurică,
În flanelă de bumbac,
Pînă mergeți fără frică :
Cot-co-dac și cot-co-dac !

VIȚELUL

Azi m-a-ntîmpinat
Un viței tărcat,
Trandafir la bot,
Coadă de un cot.
Gîtul, subțirel,
Pentru clopoțel.
Picioarele lungi
Fug de nu le-ajungi.
Ochii mari, făcuți
Parcă să-i săruți,
Părul creț și mic,
Coarne, nici un pic.

PURCELUL

Ce mai gălăgie
A făcut Ilie,
Mic și tremurînd,
C-a rămas flămînd.
Păi, dac-a uitat,
Cine-i vinovat,
C-a dormit ca dus
Pînă la apus
Pe lîngă uluc ?
... Ce purcel uituc...

PĂPUȘA MOARTĂ

A fost o întîmplare rea
Cînd o fetiță jucăușă
Scăpînd din mînă un vătrai
Își omorî mică păpușă.

Acum păpușa moartă stă
Sub petecuțe și zorzoane.
Fetița i-a făcut sicriu
Dintr-o cutie de creioane.

Și-n casă-i mare tărăboi.
Cu ochii plînși stă mititica,
Lîngă sicriu, jelesc toți trei :
Cățelul, fata și pisica.

Dar cînd plîngea fata mai tare
Tătucu ei intră pe ușă,
Și dete fetei, ca să tacă,
O altă splendidă păpușă.

Deodată toți lăsară „moarta"
Iar „întristata adunare"
Cu chiote de bucurie
Porni pe loc o horă mare.

Iar, după horă, fata mică
Întinse mîinile-amîndouă
Luă sicriul bietei moarte
Și-l făcu pat păpușei noua.

LUNA

Luna, cînd se vede toată,
E-o minge bine-umflată.
Lumea spune că e „plină" ;
O fi plină cu lumină ?
Ce o fi în lună oare,
Nu cumva flăcări de soare ?
Sau o fi un ger și-o ceață
De te-ai putea da pe gheață ?

RÎNDUNICA

Rîndunică, rîndunică,
Zboară și nu-ți fie frică !
Zboară peste țări și mări,
Peste-ntinse depărtări,
Peste dealuri și cîmpii
Și nisipuri aurii,
Dar la anul iar să vii !...

VIOLETA

Parfum suav, de floare-albastră,
Adesea te-ntîlnesc în cale
Și nu știu de ce-mi place atît
Catifelatele-ți petale.
Aș împleti cununi de stele
În nopți senine de april,
Aminte să-mi aduc de ele
Atunci cînd n-oi mai fi copil.

BUNICUL

Bunicul doarme... Stă fetița
Îngenuncheată lîngă dînsu.
Și mult se miră că mămica,
Privindu-l, o îneacă plînsul.
Și-n alte dăți dormea bunicul,
Dar nu atît de multă vreme...
Se dă fetița mai aproape
Și-ncepe-neetișor să-l cheme.
Ea-ntinde mîna spre obrazu-i
Și-atît de fericită este...
Tot i se pare că bunicul
Va-ncepe-a-i spune vreo poveste.
Bunicul însă nu-i răspunde.
Și, iaca, vin să-l ia din casă.
Doar ea-mpreună cu cățelul —
Închide ușa și nu-i lasă.
O roagă mama ei și zice :
„Bunicul merge la plimbare,
O să se-ntoarcă iar acasă,
Copil iubit, să ai răbdare".
Bunicu-i dus ! De-o săptămînă,
Nebănuind cumplita-i soartă,
Fetița mică și cățelul
Așteaptă pe bunic în poartă.

ILIE CIOARTĂ : „Candoare"

(Urmare din pag. 1)

regizori, scenografi etc. Socotiți, oare, că **Apus de soare** al lui Delavrancea ar fi putut să aibă destinul pe care l-a avut, și pe care va putea să-l aibă mereu, dacă în punctul său inițial nu s-ar fi bucurat de interpretarea lui Nottara și dacă în fiecare nouă generație nu i s-ar dedica un urmaș de talia lui Calboreanu ?

Eu nu pot să ignorez că teatrul românesc a mobilizat și continuă să mobilizeze energii și minți de seamă ale comunității noastre naționale, că nimic din ceea ce se petrece azi în fenomenul universal de teatru nu ne rămîne străin ; că încercările noastre dramatice din ultimele 5–6 decenii înscriu o gamă bogată, de la neoromantism la forme de realism sever, de la teatru poetic la teatru politic și teatru-document, de la drama istorică la reportaje de actualitate curentă, de la ipoteze de tip absurd pînă la teme cu mesaj direct și forță edificatoare. Trebuie să admitem că această ebuliție nu poate fi nici anarhică, nici întîmplătoare. Este un drum cu integrări treptate, la capătul căruia vor fi posibile exponențe și agregări definitive.

— Am vrea să ne împărtășiți unele judecăți ale Dvs. în legătură cu actorii noștri și cu școala românească de actorie.

— Cu cît ajung să cunosc mai bine lumea noastră actoricească, cu atît o prețuiesc mai mult. O consider — în structura spirituală a societății noastre — drept un corp de elită. Avem actori buni, în măsură să recepteze, să asimileze și să prelucreze în spirit și pe portative românești tot ce se dezbate de seamă în sfera culturii universale de teatru. Mă refer, deopotrivă, și la actorii noștri din metropolă, care au la îndemînă mai multe căi și mijloace de afirmare, și la actorii noștri de la teatrele din țară, cu condiții de lucru mai grele și cu promovări mai încete. Bineînțeles, nu trebuie să rămînem aici : la constatarea că avem actori buni. Trebuie să știm și cum să-i întrebuințăm. Mai precis : **ce să le cerem ; cum** să le cerem ; în ce concepție de repertoriu să-i angajăm ; ce statut profesional și moral să le asigurăm, ce condiții să le prilejuim pentru ca vocația și voința lor de afirmare să nu vegeteze ; ce măsuri trebuie să prevedem pentru a-i pune la adăpost de pericole diletante, de fals vedetism, de concesii făcute pseudo-artei ; și, ca un corolar al tuturor acestora, ce sentiment de cultură să le insuflăm, atît cu privire la personalitatea lor ca oameni cît și cu privire la calitatea serviciului spiritual pe care sînt chemați să-l presteze societății.

Cît despre școala românească de actorie, ce altceva aș putea să vă spun, în chip rezumativ, decît că este prezentă, eficientă, cu deschideri active și legitime, cu punți solide pe care știe să le întindă între tradiție și modernitate.

— Cum vedeți problema regiei moderne ?

— Nu aș putea să-mi asum vreo competență sau alta în această materie. Urmăresc cu interes tot ce se întîmplă în mișcarea regizorală contemporană.

Cu prof. dr. doc. ION ZAMFIRESCU

Regia, azi, reprezintă o formă nouă de artă. Nu am greși, cred, socotind-o și drept știință, cu valențe și deschideri pe largi spații artistice și umanistice. Trebuie să admitem că în atîtea direcții de afirmare ale teatrului modern de la simbolism încoace — teatrul poetic, teatrul de idei, teatrul absurd, teatrul-document, teatrul politic ș.a. — inspirația și inițiativa scriitoricească au mers mînă în mînă cu noua viziune regizorală. Nu mai puțin, am și sentimentul că există corespondențe, și chiar și afinități evidente, între ceea ce aș risca să numesc **revoluția** regizorală de azi și o anumită modernitate a inteligenței contemporane, aplecate spre „ruperi", „recitiri", „demitizări", „desacralizări" și, în genere, spre imprevizibile lărgiri de orizonturi.

Înțeleg, însă, să fac și o seamă de rezerve critice. Se vorbește, pe alocuri chiar cu apăsare, despre așa-numitul primat al regizorului sau al ideii de regie în genere. Consider că actul de teatru implică întrepătrunderi, integrări, asimilări vaste, nu ierarhii sau exclusivisme. Mi-e greu să accept că în numele „deschiderii" sau „viziunii regizorale" regizorul ar avea drept să intervină în substanța unor texte clasice, modificînd aici înțelesuri limpezi ori răsturnînd situații confirmate de istorie, de cultură, de sentimentul comun, de echilibrul natural al valorilor.

Există tendința ca arta spectacolului să se constituie în disciplină autonomă, găsindu-și suficiente rațiuni în sine și pentru sine. Aș fi neîmpăcat dacă aceasta, fie și în parte, ar putea să ducă la izolări de criteriile, adevărurile și virtualitățile umane ale literaturii. Nimic nu îmi pare mai necesar, mai adecvat, mai promițător de înălțimi, decît ca această artă să își conceapă și să își conducă întreaga ei manifestare în strînsă simbioză cu creația gînditorului, a constructorului ori a poetului dramatic. Și în teatru, desigur, avangarda este o condiție pentru ca lucrurile spiritului să poată înainta.

— În toate aceste judecăți și puncte de vedere, vă socotiți un contemplativ sau un militant ?

— Vreau să mă știu un militant.

— Preocupările Dvs. privind cultura teatrală se înscriu și ele în această voință militantă ?

— Cred că da ! Am convingerea că teatrul poate contribui mult pentru ca spiritul umanist al vieții să capete în conștiința vremii noastre locul și funcțiunile la care este îndreptățit. Cred tot atît de mult în forța edificatoare a teatrului — teatru, ca și în aceea a catedrei pe care de-a lungul întregei mele existențe m-am străduit s-o reprezint. **Mulțumesc revistei Orizont** pentru că mi-a dat putința să dezvălui în paginile ei acest colț **din profesiunea mea de credință.**

Satirice

FRIZERUL FOTBALIST

Fără să-i confunde,
Tactica dă roade :
Pe colegi, îi tunde,
Pe-adversari, îi... rade !

AVOCATA

De cînd s-a măritat,
De tribunal nu-i pasă ;
Ea are de piedat...
Procesele de-acasă !

LA FOTBAL

În tribune, sub umbrele,
Spectatori veniți o droaie,
Fluturînd voioși drapele ;
Pe teren... apă de ploaie !

PE MORMÎNTUL UNUI MĂCELAR

Înșelînd cît a trăit
Trage-acum ponoasele :
Toată carnea s-a topit
Și-au rămas doar oasele !

NELU QUINTUS

VORBĂRIE

(Prin unele magazine)

— Vai, Nelly, e un film „baban".
Iar, la final, ce sărutare !
Și ce bătăi ? Ca-n „Pardaillan" !
— Vă rog, aș vrea...
— Aveți răbdare ! ! !

— Să vezi artistul. E un zeu !
Înalt, spătos, cu ochi ca marea.
— Aș vrea, duduie, un jerseu...
— Mai calm ! V-ați și pierdut
răbdarea ? !

— Artista ? N-are nici un „șic",
Nici din profil și nici din spate.
— Scuzați, că vă-ntrerup un pic...
— Nu vezi că sîntem ocupate !

— Apare-n film și un colos :
„Gionny", zis „Fred", zis
„Sarazinul"...
— Domniță, v-aș ruga frumos...
— Gata ! Se-nchide magazinul !

„Nu plec de-aici să mă tăiați !
Filmul mă înnebunește.
E colosal ! Continuați,
Să știu și eu cum se sfîrșește".

DAN RADU IONESCU

Evrika!

● E mic omul pe care toți îl iau în brațe.

● Cel ce stă călare pe adevăr nu mai trebuie să bată șaua.

● Uneori un simplu pahar cu apă marchează limitele unei conferințe.

● Graba excesivă îi face pe unii să prindă din urmă chiar și ziua de ieri.

● Cînd omul coboară în intimitatea atomului, soarele de pe cer se simte mic și inutil.

● Cine scrie în goană după premiul literar, e un bun sportiv.

ION VELICAN

Din literatura lumii

Ernest Hemingway

INSULE ÎN CURENT

(Fragmente)

„Insulele în curent" este un fragment din „Marea carte" – cum intenționa Hemingway să-și intituleze o creație, plănuită a zugrăvi războiul, pe mare, pe uscat și în aer. N-a reușit să termine decît partea „marină" a epopeii asupra căreia a lucrat patru ani (1947-1951), în Cuba.

Tema romanului o constituie aceeași condamnare a absurdității războiului. În anul 1942, scriind o prefață la culegerea : „Oameni în război" Hemingway spunea : „Urăsc războiul, urăsc pe acei politicieni care l-au născocit. Dar odată ce războiul s-a pornit, nouă nu ne mai rămîne de făcut decît un singur lucru : să-l cîștigăm. Războiul trebuie cîștigat. Pentru că o înfrîngere ar aduce situația cea mai grea pe care o poate crea un război. Trebuie să cîștigăm. Trebuie să cîștigăm, orice s-ar întîmpla... Trebuie să cucerim victoria și, pe lîngă asta, să nu uităm împotriva cui luptăm. Noi ne războim cu fascismul, pentru ca ideile sale, pentru ca „idealurile" sale să nu pătrundă și în țara noastră..."

Romanul lui Hemingway a fost păstrat în seiful unei bănci, fără să aibă titlu. De altfel, scriitorul de obicei medita mult asupra titlului scrierilor sale, renunțînd uneori la două sute de variante. „Insulele în curent" a fost găsit de Mary Hemingway și redactorii cărții, printre variantele primei părți a volumului.

Omul care trăia în casa aceea se numea Thomas Hudson. Era un pictor bun și o mare parte a anului și-o petrecea lucrînd în casă și pe insulă. Cînd trăiești multă vreme în mijlocul unei astfel de imensități, te obișnuiești să prețuiești schimbarea anotimpurilor mai mult decît oriunde altundeva, și lui Thomas Hudson, îndrăgostit de această insulă, îi părea rău să piardă măcar o primăvară, o vară, o toamnă sau o iarnă.

Vara, uneori arșița se întîmpla să fie tare puternică – dacă alizeul bătea în iunie și iulie sau nu sufla deloc în august. În septembrie și octombrie, ba chiar și la începutul lui noiembrie, te puteai aștepta oricînd la un uragan, iar vreo nebunatică ploaie tropicală putea porni oricînd începînd din iunie. Dar chiar în plin sezon al uraganelor se nimereau, cînd era liniște, zile minunate.

Thomas Hudson, după atîția ani, învățase foarte bine obiceiurile climei tropicale și, privind la cer, putea prezice apropierea furtunii cu mult timp înainte ca barometrul s-o arate. Putea alcătui oricînd o hartă a furtunilor și știa ce măsuri de siguranță trebuie să ia. El știa de asemeni ce înseamnă să supraviețuiești unui uragan împreună cu ceilalți locuitori ai insulei. El știa și că uneori sînt niște uragane atît de grozave încît de pe urma lor nu rămîne nimic. Dar el se hotărîse că, dacă chiar s-ar întîmpla așa ceva, era mai bine să fie zdrobit aici, pe insulă, împreună cu casa. În casa asta, el se simțea aproape ca pe o corabie. Construită așa încît să suporte orice furtună, casa pur și simplu creștea din insulă, era o parte a ei : din toate ferestrele se vedea marea, iar camerele erau expuse vîntului, astfel încît în orice noapte cît de călduroasă se putea dormi în atmosferă răcoroasă. Era vopsită în alb, ca să păstreze răcoarea în timpul verii și putea fi văzută de departe, din largul mării. Lui Thomas Hudson, de cîte ori privea casa de departe, sufletul i se umplea de bucurie. În gîndul său, casa era o ființă vie, întocmai cum e corabia pentru marinari.

Uneori stingea lampa și, întinzîndu-se pe covor, privea limbile colorate ale focului, uitîndu-se cu atenție la locurile unde străluceau resturile firelor de nisip și sare. Cînd stătea culcat, ochii îi ajungeau în dreptul podului căminului și el vedea cum flăcările se desprind de pe suprafața lemnului și atunci îl cuprindea și bucuria și tristețea. Era mare lucru căminul ăsta iarna și, în toate celelalte luni, el îl privea cu dragoste și se gîndea cu plăcere cît de bine va fi cînd iarăși va veni iarna. Doar iarna era cel mai frumos anotimp aici, și tot timpul se bucura la gîndul reîntoarcerii ei.

*

Thomas Hudson își făcu dușul, își săpuni țeasta și apoi stătu multă vreme sub săgețile repezi, reci și înțepătoare. Era un munte de om, și, așa gol, părea și mai zdravăn decît îmbrăcat. Era foarte bronzat, iar părul avea șuvițe decolorate de soare. Se sui pe cîntar – o sută nouăzeci de pfunzi, nimic mai mult. Își puse un short curat, o bluză de vînt și mocasinii, ieși din casă și coborî spre portița care dădea spre șoseaua regală, strălucitoare, calcaroasă. În față, pe șosea, se auzea un cîntec. Acesta ieșea prin ferestrele deschise ale barului Ponce-de-Leon. Pe Thomas Hudson îl ajunse din urmă un negru tînăr care fugea pe șosea cu sufletul la gură.

– E scandal, sir, mister Tom – spuse el. Poate că deja e și bătaie. Domnul de pe iaht aruncă lucrurile pe fereastră.

– Care lucruri, Luis ?

– Fel de fel de lucruri, mister Tom. Tot ce-i cade sub mînă. Dama lui a vrut să-l împiedice și el a zis s-o azvîrle și pe ea.

–Dar cine e domnul ăsta ?

– Un bogătaș din Nord. S-a lăudat că poate vinde și cumpăra toată insula noastră. Cred că prețul nici n-o să fie așa de mare dacă o să apuce să arunce tot din jur.

– Va să zică, tipul e dintre aceia cu care n-o poți scoate ușor la capăt, Luis.

– Mister Tom, eu n-am mai văzut și nici n-o să mai văd niciodată ceva mai afurisit. El mi-a cerut să le cînt. Dumneavoastră știți că nu pot cînta prea bine, așa ca José, dar cînt cum pot, uneori chiar binișor. Mă străduiesc să fie tot mai bine. Dumneavoastră știți. Dumneavoastră m-ați auzit cum cînt. I-a plăcut tipului un citec de mamă, și n-a vrut nimic, nimic altceva, nici în ruptul capului. Abia-l termin, și hai, iar de la capăt. E un cîntec vechi, mi s-a acrit să-l tot cînt, și-i spun : „Sir, eu știu cîntece noi. Cîntece plăcute. Cîntece frumoase. Și cîntece vechi mai știu încă multe, uite, ăla despre cum a murit John Jakob Astor, pe Titanic, cînd s-a izbit de iceberg și s-a dus la fund și aș fi fericit să vi-l cînt în locul ăstuia cu «nici mazărea, nici orezul și nici nuca cea de cocos»... dacă doriți". I-am spus așa, liniștit, politicos, dumneavoastră mă cunoașteți. Dar el îmi răspunde : „Mă, prostule, cu piele neagră, eu am mai multe fabrici, magazine și gazete decît a făcut în țucal în toată viața lui John Jakob Astor al tău – iertați-mă pentru vorbele astea, sir, – și eu, uite, am să te înhață și am să te bag în țucalul ăsta cu capul, ca să nu-mi mai comanzi ce cîntece să ascult". Aici dama lui se bagă-n vorbă și zise : „Iubitule, de ce-l iei așa ? E-adevărat, a cîntat foarte bine și eu l-aș asculta cu plăcere cu cîntecele acelea noi". La care el zice : „N-ai să le asculți și el n-o să le cînte. Să-ți vîri treaba asta în cap". E un domn foarte curios, mister Tom. Iar dama îi zice : „Oh, iubitule, cît e de greu s-o scoată cineva cu tine la capăt !" Mister Tom, unui pui nou-născut de maimuță abia ieșit din pîntecele maică-si, i-ar fi mai ușor să se înțeleagă cu un motor diesel, decît cu domnul ăsta.

Thomas Hudson intră în barul răcoros și chiar întunecos la prima vedere pe lîngă strălucitoarea șosea de calcar coralifer, și bău gin cu sifon și o bucățică de lămîie, turnînd în pahar cîteva picături de Angostura. Mister Bobby stătea la tejghea cu o figură întunecată. Patru negri tineri jucau biliard, abia ridicîndu-se într-o parte, cînd în cursul jocului intervenea cîte un carambol deosebit de iscusit. Cîntecul de sus încetase și în bar era liniște, sunau numai bilele jucătorilor. Treptat, ochii lui Thomas Hudson se obișnuiră cu lumina din bar și-l cuprinse o răcoare plăcută. Veni de sus Luis.

– Domnul a adormit – zise el.

Thomas Hudson stătea, ținînd în mînă paharul înalt, cu băutura aceea amăruie, plăcută, încă savurînd prima înghițitură lungă care-i amintea de Tanga, Mombassa, Lamma și tot litoralul, și deodată îl cuprinse dorul de Africa. „Ce dracu – gîndi el – dar mă pot duce oricînd acolo. Trebuie să găsești principalul sprijin în tine însuți, oriunde te-ai găsi. Iar aici nu pot zice că-mi merge rău".

– Mister Tom, dumneavoastră într-adevăr vă place gustul trebii ăsteia ? îl întrebă Bobby.

– Sigur. Altfel n-aș sta s-o beau.

– Sigur. Știu. Dumneavoastră vă simțiți foarte bine întotdeauna cînd beți. Pe cînd eu – groaznic. Unde e Rogers ?

Rogers era un prieten al lui Thomas Hudson care-și cumpărase o colibă pescărească de partea cealaltă a insulei.

– O să apară curînd. Astăzi prînzim împreună la Johnny Hudner.

– Nu înțeleg ce interes aveți niște oameni ca dumnevoastră, Roger Davis și Johnny Hudner, să zăceți pe insula asta ?

– E o insulă minunată. Și voi zăceți.

– Eu stau pentru că aici îmi cîștig banii.

– Puteai cîștiga și la Nassau.

– Să-l ia dracul de Nassau ! Aici e mai vesel. O veselie ca pe insula asta n-ai să mai găsești în altă parte. Unora li s-a întîmplat să facă avere aici.

– După mine, e foarte plăcut aici.

– Ei – zise Bobby –. Și, după mine, la fel. Dacă se pot cîștiga bani. Dumneavoastră vindeți tablourile astea la care trudiți tot timpul ?

– Am foarte mulți cumpărători pentru ele.

– Să dai bani pe niște tablouri pe care e desenat unchiul Edward ! Sau... negri în apă. Negri pe țărm. Negri în barcă. Pescuitori de țestoase. Pescuitori de bureți. Furtună pe mare. Trombă. Goeletă zdrobită de valuri. Tot ceea ce se poate vedea și fără bani. Nu zău, chiar se cumpără tablourile astea ?

– Sigur. Odată pe an se organizează o expoziție și tablourile expuse se vînd.

– La licitație ?

– Nu. Cel care face expoziția, fixează prețul fiecărui tablou. Oamenii se uită și cumpără. Se-ntîmplă ca și muzeul să cumpere cîte ceva.

– Dar dumnevoastră puteți vinde ?

– Sigur.

– Eu aș vrea să vă cumpăr „Tromba", – zise Bobby. Să fie o trombă zdravănă, neagră ca un diavol. Cam cît mi-ați lua pentru un astfel de tablou ? Eu l-aș atîrna imediat, uitați, chiar aici. Sau la mine acasă dacă bătrîna mea n-o să moară de groază.

– Prețul depinde de mărimea tabloului.

– Faceți-l de orice mărime, cum vreți – hotărî mărinimos Bobby. Ei, drace, un astfel de tablou e păcat să-l faci mic. Eu am văzut odată trei trombe pe insula Andros, așa cum vă văd acum pe dumneavoastră. Ele se vălătuceau pînă-n cer, iar una i-a supt barca unui pescuitor de bureți, încît cînd barca a căzut, motorul i-a ieșit pe partea cealaltă.

– Întrebarea e, cît o să coste pînza – spuse Thomas Hudson. Am să vă iau numai prețul pînzei.

– Ei, atunci cumpărați cît mai multă pînză – zise Bobby. O să ne închipuim așa niște trombe încît cine o să le vadă, o să încremenească de groază și n-o să mai iasă din bar, ori o s-o șteargă din insula asta afurisită.

Era zguduit de gînduri înălțătoare dar potolite, gîndind la toate posibilitățile care i se deschideau înainte.

– Tom, prietene, dar un uragan întreg nu poți să-mi pictezi ? Un vînt grozav, în timp ce dintr-o parte se potolește, în vreme ce din partea cealaltă abia începe.

– O să trebuiască o bucată de pînză mai mare – zise Thomas Hudson.

– Dă-o dracului de pînză – spuse Bobby. Am să vă fac rost de pînză de catarg de goeletă. Ei, drace, noi doi am putea crea un tablou cum lumea încă n-a văzut și numele noastre or să intre în istorie. Ajunge cu toate flecuștețele astea de tablouri pe care le-ați mîzgîlit pînă acum.

– Da, da parcă e mai bine să pictez o trombă – spuse Thomas Hudson.

– Dați-i drumul – zise Bobby, coborînd pe neașteptate din sfera înaltelor sale viziuni. E-n regulă. Și, pentru dumnezeu, cu tot ceea ce amîndoi am văzut și știm, plus talentul dumnevoastră, am putea obține niște tablouri deosebite.

– Chiar de mîine încep să pictez tromba.

– Minunat – spuse Bobby. Acesta va fi începutul. Dar, doamne, bine-ar fi să pictăm împreună și un uragan. Ce, dispariția „Titanicului" a redat-o cineva ?

– În linii mari, nu.

– Poate ne-am putea apuca noi de treaba asta ? Întotdeauna m-au delectat subiecte din astea. Dumneavoastră ar trebui să vă străduiți în redarea pe pînză a răcelii icebergului în timp ce, după ciocnire, se-ndepărtează. Iar în jur totul învăluit în ceață deasă. Imaginați-vă toate amănuntele. Imaginați-vă toate amănuntele...

– Mi se pare că totuși ar fi mai bine dacă am începe cu tromba.

– Mister Tom, eu vreau să fiți cu adevărat un pictor mare – spuse Bobby. Lăsați la naiba toate copilăriile astea. Pur și simplu vă cheltuiți singur în zadar. Uite, în mai puțin de-o jumătate de ceas, am compus împreună trei tablouri, și eu încă nici nu mi-am deschis ca lumea robinetele imaginației. Cu ce v-ați ocupat pînă acum ? Ați pictat negri care vînează pe țărm țestoase. Țestoase obișnuite ca oricare altele. Sau doi negri în barcă, iar dedesubtul lor, pe fundul apei, se foiesc o grămadă de languste. De pomană, de pomană vă cheltuiți viața. El tăcu și, scoțînd de sub bar o sticlă trase precipitat cîteva guri.

– Asta n-are importanță – îi spuse el lui Thomas Hudson. Dumneavoastră nici n-ați văzut așa ceva. Ascultați, Tom, tablourile astea trei pe care noi le-am compus aici sînt niște tablouri foarte importante. Tablouri mari. Mondiale. Ar putea atîrna în muzeu în mijlocul capodoperelor din toate timpurile. Ei, înafară de primul, acolo subiectul e mai cuminte. Dar încă nu ne-am apucat de treabă. Ce ne împiedică să pictăm un tablou care să le conțină pe toate astea trei ? Ce spuneți de chesia asta ?

Mai trase odată din sticlă.

– Care chestie ?

Bobby se aplecă peste tejghea, ca să nu mai audă nimeni.

– Numai să nu renunțați, – zise el. Să nu începeți să oscilați. Trebuie perseverență, Tom. Hai să pictăm sfîrșitul lumii.

– Făcu o pauză. – În mărime naturală.

– Oho !

– Fără nici-un fel de oho. Ascultați. Abia s-a dezlănțuit infernul. Pocăiții, tremuricii s-au adunat la rugăciune în bisericile lor pe munte și cîntă în niște limbi neînțelese. Și, deodată, diavolul cu furcă îi înșfacă și-i încarcă în căruță, iar ei gem, se văicăresc, și se roagă lui Iehova. Peste tot se tăvălesc pe jos, iar în jurul lor și chiar pe trupurile lor alunecă crabi, languste și păianjeni de mare. Într-un loc, ceva care pare a fi o fereastră mare, deschisă, din care ies aburi : diavolii îi tîrnosesc acolo și pe tremurici și pe preoți și-i aruncă pe toți prin luminatorul acela și mai mult nu-i mai vedem. Iar prin marea agitată fojgăie furioși rechinii în jurul insulei – și pești săgeată și sardele și pești flerăstrău și, cine încearcă să se salveze înot de dracii care umblă cu furcile după ei, acela cade în schimb pradă rechinilor. Bețivii se grăbesc să înghită totul pînă la fund și se apără de diavoli cu sticlele. Dar dracii îi împung totuși, ori marea îi acoperă cu valurile, acolo unde rechinii apar, mereu și mereu alții, iar mai departe se-nvîrt prin apă balenele și cașaloții și multe alte ciudățenii ale mării, așa că aceia care scapă de rechini tot nu pot ajunge prea departe. Versantele dealurilor sînt înțesate de ciini și pisici și după ele aleargă diavolii cu furcile lor, ciinii schiaună și se răsucesc, iar pisicile-i zgîrie pe draci cu ghiarele. Iar blana le e zbîrlită și – la urma urmelor – se aruncă în mare, plutind în voia valurilor. Cîte un rechin izbește cu coada și vedem pisica dispărînd sub apă. Dar unele reușesc să scape, iar în mijlocul tabloului stăm noi doi și privim în liniște la tot ce se petrece în jur. Ei și ce tablou o să iasă, Tom, dacă vom reuși să-i dăm amplitudinea și mișcarea necesară !

– Ei, mi se pare că pe ziua de azi am creat mai mult decît trebuie.

– Drace, chiar... mă rog, aveți dreptate ! – spuse Bobby. Cu atît mai mult că o ocupație ca asta – compunerea unui tablou – îmi dă așa, un fel de uscăciune în gît.

– A existat un astfel de om, Bosh, el scria în spiritul ăsta, și încă zdravăn de tot.

– Nu cumva e ăla de la electricitate ?

– Nu. Ieronim Bosh. A trăit foarte de mult. Un pictor foarte bun. Și Peter Breughel are subiecte din astea.

– Si el a trăit de mult ?

– Foarte de mult. Un pictor foarte bun. Să știi că ți-ar place.

– La dracu' cu toți pictorii vechi – zise Bobby. Sînt departe de noi. Și, apoi, încă n-a venit sfîrșitul lumii, așa că de unde ar putea să știe Bosh ăsta mai multe decît noi ?

– N-o să ne fie ușor să concurăm cu el.

– Nu-mi vorbiți mie de asta – spuse Bobby. După tabloul nostru, or să-l uite toți. Nici n-or să-și mai amintească de Bosch.

Prezentare și traducere
ANATOL GHERMANSCHI

COLEGIUL DE REDACȚIE :

ION ARIEȘANU (redactor șef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRĂGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3–33–90, 3–33–76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

M.I.C.M.

ÎNTREPRINDEREA DE MAŞINI GRELE BUCUREŞTI

Utilizarea eficientă a fondurilor materiale, sarcină prioritară a unității

Aplicind cu consecvență o linie economică optimă axată pe continua rentabilizare a unității, colectivul C.I.U.E.M.M.R. – Întreprinderea de mașini grele București – se preocupă, cu rezultate bune, de utilizarea eficientă a fondurilor materiale.

Lărgindu-se cîmpul de observație în privința studierii dinamicii de circulație a principalelor sortimente și grupe de materiale, cu pondere determinantă în activitatea de producție, s-a stabilit o relație elastică și oportună între cerere și consum, orientînd mijloacele financiare spre nevoile de moment ale procesului productiv.

La reușita acestei acțiuni, un instrument util l-a constituit înțelegerea și interpretarea justă a legislației economice și, pe această cale, redimensionarea periodică a stocurilor de materiale în funcție de necesarul exercițiului de plan următor.

Este evident faptul că, urmărindu-se incorporarea la timp a materialelor aprovizionate, s-a îmbunătățit simțitor gradul de utilizare a mijloacelor circulante, diminuîndu-se considerabil nomenclatura structurii elementelor și valoarea imobilizărilor financiare.

Actualul volum al materialelor disponibile și fără mișcare este urmarea firească a perfecționării activității economice de ansamblu, în conținutul căreia se detașează reducerea consumurilor specifice, folosirea judicioasă a materialelor, introducerea unor tehnologii noi, evitarea risipei etc.

Intenționînd accelerarea vitezei de rotație a fondurilor bănești, C.I.U.E.M.M.R. – I.M.G. București, are în vedere valorificarea și reintroducerea în circuitul economic național a materialelor care fac obiectul unui excedent temporar.

În acest scop pune la dispoziția sectoarelor interesate din economie o gamă variată de table, oțeluri, laminate neferoase, aparataj electric, scule, reactivi chimici, cable electrice, după cum urmează :

Scule

Nr. crt.	Denumirea materialului	U/M	Cantit.	P/U	Valoarea
124	Alezor de mînă reglabil STAS 1266 Ø 22	buc.	10	74,20	472
125	Alezor de mînă reglabil STAS 1266 Ø 25	buc.	10	57,81	578
126	Alezor de mînă reglabil STAS 1266 Ø 28	buc.	15	63,72	956
127	Alezor de mînă reglabil STAS 1266 Ø 50	buc.	241	212,40	51 188
128	Alezor con 1 : 30 STAS 2646 Ø 19	buc.	50	76,70	3 835
129	Alezor con 1 : 30 STAS 2646 Ø 22	buc.	10	106,20	1 062
130	Alezor con 1 : 30 STAS 2646 Ø 40	buc.	15	312,70	4 961
131	Alezor con 1 : 30 STAS 2646 Ø 50	buc.	10	472,00	4 720
132	Alezor aleza) conic STAS 3456 Ø 25	buc.	30	53,10	1 593
133	Alezor aleza) conic STAS 3456 Ø 34	buc.	10	74,34	743
134	Alezor aleza) conic STAS 3456 Ø 36	buc.	25	94,40	2 360
135	Alezor aleza) conic STAS 3456 Ø 40	buc.	30	106,20	3 186
136	Alezor aleza) conic STAS 3456 Ø 45	buc.	70	129,80	9 086
137	Alezor aleza) conic STAS 3456 Ø 48	buc.	20	159,30	3 186
138	Alezor aleza) conic STAS 3456 Ø 50	buc.	10	159,30	1 593
139	Freza cil. elicoidală STAS 578 40 × 40	buc.	10	50,74	507
140	Freza cil. elicoidală STAS 578 50 × 50	buc.	10	84,96	850
141	Freza cil. elicoidală STAS 578 80 × 63	buc.	10	218,30	2 183
142	Freza cil. elicoidală STAS 578 100 × 100	buc.	5	547,52	2 737
143	Freza disc pt. canale STAS 580 63 × 6	buc.	10	35,40	354
144	Freza disc pt. canale STAS 580 80 × 12	buc.	10	70,80	708
145	Freza disc pt. canale STAS 580 100 × 16	buc.	10	130,98	1 310
146	Freza disc pt. canale STAS 580 100 × 12	buc.	10	141,60	1 416
147	Freza disc pt. canale STAS 580 100 × 20	buc.	5	151,04	755
148	Freza pt. canale I STAS 1682 18	buc.	15	35,40	531
149	Freza pt. canale T STAS 1682 20	buc.	10	44,84	448
150	Freza pt. canale T STAS 1682 22	buc.	20	50,74	1 014
151	Freza pt. canale T STAS 1682 28	buc.	15	80,24	1 204
152	Freza pt. canale T STAS 1682 36	buc.	30	135,70	4 071
153	Freza pt. canale T STAS 1682 48	buc.	30	215,00	6 450
154	Freza pt. canale T STAS 1682 54	buc.	20	312,70	6 254
155	Freza disc detalonată STAS 2214 63 × 6	buc.	20	34,22	684
156	Freza disc detalonată STAS 2214 63 × 8	buc.	20	37,76	755
157	Freza disc detalonată STAS 2214 80 × 14	buc.	20	70,80	1 416
158	Freza disc detalonată STAS 2214 4	buc.	6	590,00	3 540
159	Freza disc detalonată STAS 2214 4,5	buc.	8	590,00	4 720
160	Freza disc detalonată STAS 2214 5	buc.	6	761,10	4 566
161	Freza disc detalonată STAS 2214 5,5	buc.	3	761,10	2 283
162	Freza disc detalonată STAS 2214 6	buc.	7	1 563,50	10 944
163	Freza disc detalonată STAS 2214 8	buc.	3	1 817,20	5 452
164	Freza disc detalonată STAS 2214 9	buc.	3	1 864,40	5 593
165	Freza disc detalonată STAS 2214 10	buc.	3	2 796,60	8 390
166	Freza semiconcavă STAS 3545 3 × 63	buc.	20	48,38	967
167	Freza semiconcavă STAS 3545 5 × 63	buc.	5	51,92	259
168	Freza semiconcavă STAS 3545 6 × 71	buc.	6	70,80	425
169	Freza semiconcavă STAS 3545 10 × 90	buc.	6	135,70	819
170	Freza semiconcavă STAS 3545 12 × 100	buc.	4	186,44	746
171	Freza semirotundă convexă STAS 3546 2,5 × 56	buc.	8	29,50	236
172	Freza semirotundă convexă STAS 3546 3 × 56	buc.	6	30,68	184
173	Freza semirotundă convexă 5 × 63	buc.	5	43,66	219
174	Freza semirotundă convexă STAS 3546 6 × 71	buc.	4	57,82	231
175	Freza semirotundă convexă STAS 3546 8 × 80	buc.	4	74,34	297
176	Freza semirotundă convexă STAS 3546 16 × 100	buc.	3	198,24	595
177	Freza semirotundă convexă STAS 3546 20 × 112	buc.	6	271,40	1 628
178	Freza cu 3 tăișuri STAS 3861 100 × 14	buc.	5	83,78	419
179	Freza cu 3 tăișuri STAS 3861 100 × 14	buc.	5	116,82	584
180	Freza cu 3 tăișuri STAS 3861 100 × 18	buc.	5	133,34	666
181	Freza cu 3 tăișuri STAS 3861 100 × 20	buc.	5	142,78	714
182	Freza cu 3 tăișuri STAS 3861 125 × 14	buc.	5	330,40	1 652
183	Freza cu 3 tăișuri STAS 3861 125 × 22	buc.	6	212,40	1 274
184	Freza unghiulară cu coadă STAS 5145 B 16 × 75	buc.	20	33,04	661
185	Freza unghiulară cu coadă STAS 5145 B 25 × 60	buc.	10	49,56	496
186	Freza unghiulară cu coadă STAS 5145 B 25 × 65	buc.	25	49,56	1 239
187	Freza unghiulară cu coadă STAS 5145 B 25 × 75	buc.	20	49,56	991
188	Vîrf rotativ cu rulmenți STAS 7628 CM6	buc.	15	956,98	14 355
189	Cap de frezat „Romascon" Ø 160	buc.	20	4 941,84	98 837
190	Cap de frezat „Romascon" Ø 200	buc.	15	4 111,12	61 666
191	Cap de frezat „Romascon" Ø 250	buc.	10	7 316,00	73 160
192	Cuțite pt. capete „Romascon"	buc.	3 000	153,40	460 200
193	Chei tubulare țeavă STAS 4885 24 × 27	buc.	40	13,98	560
194	Chei tubulare bară 24 × 27	buc.	80	18,05	1 444
195	Chei pt. locaș exagon STAS 5183 17	buc.	50	9,44	472
196	Chei pt. locaș exagon STAS 5183 19	buc.	30	12,98	388
197	Chei pt. locaș exagon STAS 5183 22	buc.	50	18,88	944
198	Chei pt. locaș exagon STAS 5183 30	buc.	100	43,66	4 366
199	Ciocan lăcătușerie STAS 3325 400 g	buc.	50	6,08	304
100	Ciocan lăcătușerie STAS 3325 500	buc.	50	6,96	348
201	Ciocan lăcătușerie STAS 3325 1000	buc.	200	11,32	2 264
202	Ciocan lăcătușerie STAS 3325 1500	buc.	300	16,75	5 025
203	Ciocan lăcătușerie STAS 3325 2000	buc.	100	20,76	2 076
204	Ciocan tinichigerie 40	buc.	30	25,37	
205	Clește sudură electrică	buc.	167	73.16	
206	Plăcuțe carburi metalice STAS A6 P20	buc.	500	4,72	
207	Plăcuțe carburi metalice STAS A8 P20	buc.	500	8,92	
208	Plăcuțe carburi metalice STAS A10 P30	buc.	500	11,21	
209	Plăcuțe carburi metalice STAS A12 P20	buc.	1 000	15,34	
210	Plăcuțe carburi metalice STAS A16 P20	buc.	600	22,42	
211	Plăcuțe carburi metalice STAS A20 P20	buc.	600	30.68	
212	Plăcuțe carburi metalice STAS A32 P20	buc.	500	115.64	
213	Plăcuțe carburi metalice STAS B10 P10	buc.	1 000	11.21	
214	Plăcuțe carburi metalice STAS B12 P20	buc.	400	15,34	
215	Plăcuțe carburi metalice STAS D3 P20	buc.	200	7,67	
216	Plăcuțe carburi metalice STAS D4 P30	buc.	100	9,81	
217	Plăcuțe carburi metalice STAS D5 P30	buc.	200	15,34	
218	Plăcuțe carburi metalice STAS E 2p P30	buc.	300	55,46	

Fitinguri din fontă maleabilă

Nr. crt.	Denumirea materialului	U/M	Cantit.	P/U
1	Cot STAS 474 Al 3/11″	buc.	375	3,50
2	Cot STAS 474 Al 1″	buc.	300	5,05
3	Cot STAS 474 A2 1¼″	buc.	122	10,25
4	Cot STAS 474 A1 1½″	buc.	90	7
5	Cot STAS 474 A1 3″	buc.	43	43,05
6	Cot STAS 474 A2 3″	buc.	132	38
7	Cot olandez STAS 483 VA2½″	buc.	247	8,80
8	Cot olandez STAS 483 VA1½″	buc.	100	8,95
9	Cot olandez STAS 483 VA1¾″	buc.	150	10,75
10	Cot olandez STAS 483 VA2¾″	buc.	100	11,50
11	Cot olandez STAS 483 VA1 2″	buc.	116	29,50
12	Cot olandez STAS 483 VA2 2″	buc.	24	35,50
13	Cruci STAS 480 1″	buc.	30	8,25
14	Cruci STAS 480 1¼″	buc.	10	11,50
15	Olandezi STAS 482 V2½″	buc.	250	7,50
16	Olandezi STAS 482 V1¾″	buc.	400	9,50
17	Olandezi STAS 482 V1 1″	buc.	300	11,25
18	Olandezi STAS 482 V1 1¼″	buc.	200	13,75
19	Olandezi STAS 482 V2 2″	buc.	190	25
20	Olandezi STAS 482 V2 2″	buc.	127	29,25
21	Olandezi STAS 482 V1 3	buc.	90	85
22	Mufe V1 4″	buc.	9	140,50
23	Mufe 1″	buc.	307	3,10
24	Mufe ¾″	buc.	300	1,90
25	Mufe 1¼″	buc.	200	4
26	Mufe 3″	buc.	70	20,50
27	Mufe FIG 270 4″	buc.	24	32,75
28	Mufe FIG 271 4″	buc.	20	42
29	Mufe reducție 1½—1¼″	buc	99	6,50
30	Mufe reducție 2″—1″	buc.	100	7,50
31	Niple 1¼″	buc.	200	4,75
32	Niple 2″	buc.	32	8,25
33	Niple 2½″	buc.	20	15,50
34	Niple 3″	buc.	29	24
34	Niple 3″	buc.	29	24
35	Niple 4″	buc.	10	42
36	Reducții 1½″—1″	buc.	240	4,25
37	Reducții 1½—1¼″	buc.	50	4,25
38	Reducții 2½″—1½″	buc.	10	12
39	Reducții 3—1½″	buc.	10	18,50
40	Reducții 1¼—¾″	buc.	20	3,50
41	Reducții 2—½″	buc.	5	7
42	Reducții 3—2″	buc.	6	18,50
43	Reducții 2¾—2″	buc.	10	12
44	Tensi ¾″	buc.	100	3,10
45	Tensi 3″	buc.	20	50,50
46	Tensi 4″	buc.	20	76,50
47	Tensi reducție 1½—1″	buc.	180	10,25
48	Tensi reducție 1¼—¾″	buc.	160	9
49	Tensi reducție 2—1¼″	buc.	90	10

Șuruburi

Nr. crt.	Denumirea materialului	U/M	Cantit.	P/U
1	Șurub STAS 920 18×55	buc.	1 000	0,75
2	Șurub STAS 920 18×100	buc.	300	1,25
3	Șurub STAS 920 18×200	buc.	200	2
4	Șurub STAS 920 22×80	buc.	1 000	1,50
5	Șurub STAS 920 22×150	buc.	2 000	3,25
6	Șurub STAS 920 22×200	buc.	1 000	5,25
7	Șurub STAS 920 24×200	buc.	700	3,50
8	Șurub STAS 920 27×100	buc.	1 000	2,75
9	Șurub STAS 920 27×200	buc.	800	4
10	Șurub STAS 920 30×200	buc.	1 000	5
11	Șurub STAS 920 36×150	buc.	1 000	6
12	Șurub STAS 4845 4×12	buc.	2 000	0,10
13	Șurub STAS 4845 10×35	buc.	2 000	0,30
14	Șurub STAS 4845 16×45	buc.	4 000	0,75
15	Șurub STAS 4845 20×60	buc.	2 000	1,82
16	Șurub STAS 4845 22×70	buc.	1 000	2
17	Șurub STAS 4845 18×140	buc.	400	3
18	Șurub STAS 4845 20×130	buc.	717	3
19	Șurub STAS 4845 24×200	buc.	1 949	4
20	Șurub STAS 4845 27×180	buc.	600	6
21	Șurub STAS 6220 10×65	buc.	3 000	0,50
22	Șurub STAS 6220 10×110	buc.	800	0,75
23	Șurub STAS 6220 16×65	buc.	3 000	0,75
24	Șurub STAS 6220 16×120	buc.	4 000	1,25
25	Șurub STAS 6220 20×60	buc.	6 000	1,50
26	Șurub STAS 6220 22×80	buc.	800	2
27	Șurub STAS 6220 22×120	buc.	1 700	2,25
28	Șurub STAS 6220 22×200	buc.	400	5,25
29	Șurub STAS 6220 30×200	buc.	500	1
30	Șurub STAS 3954 8×40	buc.	4 000	0,15
31	Șurub STAS 2117 20×35	buc.	4 810	1

Armături industriale din fontă

Nr. crt.	Denumirea materialului	STAS	U/M	Cantit.	P/U
1	RRV DN 15 PN 16	1516/68	buc.	10	132
2	RRV DN 50 PN 16	1516/68	buc.	18	320
3	RRV DN 65 PN 16	1516/68	buc.	20	460
4	RSP DN 50 PN 10	1518/68	buc.	20	455
5	RSP DN 80 PN 10	1518/68	buc.	2	375
6	RSP DN 100 PN 10	1518/68	buc.	35	855
7	RSP DN 125 PN 10	1518/68	buc.	14	540
8	RSP DN 150 PN 10	1518/68	buc.	1	555
9	RSP DN 250 PN 10	1518/68	buc.	2	2 120
10	RSP NI 250 PN 10	1518/68	buc.	1	1 260
11	RSP DN 250 PN 10	1518/68	buc.	1	860
12	RSP DN 300 PN 10	1518/68	buc.	14	1 815
13	RSP DN 300 PN 10	1518/68	buc.	2	2 725
14	RSP DN 350 PN 10	1518/68	buc.	1	2 575
15	RSP DN 500 PN 10 AE	1518/68	buc.	1	53 615
16	RIV DN 15 PN 16	1519/68	buc.	39	195
17	RIV DN 20 PN 10	1519/68	buc.	43	242
18	RIV DN 32 PN 10	1519/68	buc.	15	215
19	RIV DN 40 PN 16	1519/68	buc.	13	260
20	RIV DN 100 PN 16	1519/68	buc.	3	795
21	RIV DN 125 PN 16	1519/68	buc.	1	895
22	RIV DN 125 PN 16	1519/68	buc.	2	710
23	R. cep. cu 2 căi DN 15 PN 10	1603/66	buc.	9	118
24	R. cep. cu 3 căi DN 25 PN 10	1603/66	buc.	7	170
25	R. cep. cu 3 căi DN 100 PN 10	1603/66	buc.	2	605
26	R. cep. cu 3 căi DN 15 PN 10	1604	buc.	5	175
27	R. cep. cu 3 căi DN 25 PN 10	1604	buc.	18	165
28	RSP DN 65 PN 4	2550	buc.	6	790
29	RSP DN 100 PN 4	2550	buc.	10	385
30	RSP DN 250 PN 4	2550	buc.	2	1 275
31	RSP DN 300 PN 4	2550	buc.	2	1 630
32	RRCE DN 100 PN 10	4631	buc.	4	355
33	RRCE DN 100 PN 10	4631	buc.	3	275
34	RRCE DN 125 PN 10	4631	buc.	16	425
35	RRCE DN 50 PN 10	4631	buc.	10	131
36	RRCE DN 150 PN 10	4631	buc.	1	510
37	RCR DN 100 PN 10	8090	buc.	36	495
	Stocuri disponibile la armături ind. din oțel				
38	RIV DN 15 PN 25/40	1357/68	buc.	10	235
39	RIV DN 25 PN 25/40	1357/68	buc.	621	325
40	RIV DN 25 PN 25/40	1357/68	buc.	686	395
41	RIV DN 40 PN 25	1357/68	buc.	277	395
42	RIV DN 50 PN 25	1357/68	buc.	103	605
43	RIV DN 80 PN 25/40	1357/68	buc.	11	1 035
44	RIV DN 100 PN 25	1357/68	buc.	39	1 080
45	RIV DN 125 PN 25	1357/68	buc.	47	1 370
46	RSP DN 250 PN 25	1054	buc.	13	3 350
47	RSP DN 350 PN 25	1054	buc.	1	12 015
48	RIV DN 125 PN 40	2175	buc.	7	1 910
49	RSP DN 50 PN 64	2988	buc.	25	895
50	RSP DN 200 PN 64	2988	buc.	37	5 910
55	RSP DN 250 PN 64	2988	buc.	1	1 635
	Licența BAB COOK				
	RIV DN 10 PN 400 (CS)		buc.	98	2 934
	DN 25 PN 400		buc.	150	2 710
	DN 25 PN 400		buc.	54	3 910
	DN 40 PN 100		buc.	8	1 380
	DN 40 PN 400		buc.	4	3 510

Reactivi chimici de laborator

Nr. fișă	Denumirea materialului	U/M	Cantit.	P/U	Valoare
2050009	Acid molibdenic	St	2	188	376
2050010	Acid molibdenic	St	5	94	410
2050022	Acetat butil	St	15	182	2 730
2050102	Al. oxidat	St	10	110	1 100
2050322	Brenzcatechin	St	1	1 218	1 218
2050053	Al. oxid. bazic.	St	10	97	970
2050055	Al. oxid neutral	St	15	72	1 032
2050083	Al. ferioamin	St	3	42	126
2050323	Benzthgazol	St	3	326	978
2050378	Carbonat Na+K	St	13	45	535
2050778	Hidrazin sulfuric	St	1	322	322
2050412	Clorură cuprică	St	6	64	384
2050433	Cromat K	St	8	110	880
2050447	Colofoniu	Kg	150	12	1 800
2050581	Dinitrofenol	St	1	282	282
2050582	Dinitrofenol	St	20	86	1 720
2050978	Magneziu clorat	St	3	36	108
2050996	Magneziu perclorat	St	4	152	608

Hîrtii și cartoane

Nr. fișei	Denumirea materialului	U/M	Cantit.	P/U
2090059	Carton prespan 1	kg	300	5,85
2090068	Carton prespan 1,5	kg	1 200	5,65
2090062	Carton prespan 0,3	kg	200	6,65
2090063	Carton prespan 0,5	kg	500	6,45
2090069	Carton 4 teroid 0,3	kg	500	11,80
2090071	Carton Holerit	kg	100	6,75
2090078	Carton prespan 0,25	kg	200	6,75
2090113	Carton hașurat	kg	100	4,30
2090134	Carton duplex 70×100	kg	1 000	4,85
2090135	Carton hașurat	kg	250	8,50
2090160	Carton duplex	kg	700	4,90
2090175	Carton velin	kg	300	9,65
2090179	Carton prespan 1 73×120	kg	100	8,00
2090297	H. pergament	kg	400	7,70
2090315	H	kg	150	12,10
2090351	H	kg	268	25,50
2090361	H. mătase	kg	800	10,85
2090661	Carton mucava	kg	500	2,35
2090229	Cutii de carton	kg	1 400	7,46

DE REȚINUT!

Unitățile economice din intreaga țară, interesate în a-și completa baza materială de producție cu reperele ofertate de unitatea bucureșteană, sînt informate că pot obține cele necesare in condițiile prevederilor din HCM 1270/1975.

Comenzile se vor transmite la următoarea adresă :
Intreprinderea de mașini grele București – Șos. Berceni Nr. 104 – Sector 5. Relații suplimentare se pot obține la tefelon 836340 serv. aprovizionare. Potențialii beneficiari sînt asigurați anticipat de toată solicitudinea.

GEORGESCU EMIL
și VASILE BAȘA

Proletari din toate țările, uniți-vă !

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVII ● 30 septembrie 1976 ● nr. 39 (449) 8 pag. 1 leu

ADALBERT LUCA Evocare istorică – mozaic în holul Universității din Timișoara

Convorbiri

Cu prof. univ. dr. MIȘU ANGHELESCU

Șeful Clinicii dermato-venerologice a Institutului de medicină Timișoara

Medic emerit, membru al Societăților italiene, franceze, iugoslave de dermatologie, profesorul și medicul MIȘU ANGHELESCU și-a legat viața de destinul clinicii sale și a Institutului de medicină timișorean, pe care le slujește cu devotament, intuiție științifică și iubire pentru cei bolnavi, de mai bine de trei decenii.

– Stimate tovarășe profesor, poate că acest dialog ar fi trebuit să apară, în ORIZONT, în preajma Consfătuirii anuale pe țară de dermatologie, ce a avut loc între 10 și 11 septembrie. După douăzeci de ani, această consfătuire a revenit la Timișoara și ca un omagiu adus medicului și omului de știință Anghelescu, ce a împlinit șase decenii de viață. Mă găsesc deci aici în biroul d-voastră, unde luminile ard, adeseori, și noaptea, pînă tîrziu, pentru a înjgheba un dialog, sper, util, cititorilor revistei noastre și acelora ce urmăresc cariera dv. științifică și medicală. Pentru început, spuneți-mi, de unde vă trageți ?

– Din Brăila.

– Cum arăta orașul dunărean la vremea copilăriei d-voastră ?

– Este emoționant ori de cîte ori îmi amintesc de locurile natale. Pe atunci, Brăila era un oraș și un port cosmopolit. Mustind de activitate, cu oameni febrili și harnici, iubitori de frumos, gata să-ți sară în ajutor, să te ajute, chiar dacă ei n-ar fi avut cu ce.

– Ce v-ați trezit făcînd de copil ?

– M-am trezit muncind de la șase ani.

– Am văzut și eu prima oară, nu de mult, Brăila, și mi se pare un extraordinar oraș de culoare și patină, unde se pot naște neasemuite reverii.

– E un oraș cu locuri iubite, pe lîngă care, de cîte ori trec, plîng.

– Și cînd ați trecut ultima oară ?

– În fiecare an poposesc acolo, fiindcă acolo sînt mormintele părinților.

– Ce v-au lăsat, ca bun sufletesc, părinții ?

– Nu-mi dau seama, dar știu cum erau clădiți ei. Mama era o femeie fină, inteligentă, de bun simț. Tata, un muncitor din cap în picioare, care n-a știut nici măcar ce este bacalaureatul, cînd l-am luat, și care mi-a spus simplu : „nu știu din ce vei trăi, dar din muncă, în mod sigur, vei trăi". El a tins să merg la Academia comercială, crezînd că mă voi descurca în ițele vieții economice, comerciale. Sau să merg la școala de ofițeri, unde aveam diverse scutiri. Mama însă s-a opus, avînd o vagă intuiție că aș putea să urmez medicina.

– Și cine v-a hotărît drumul ales ?

– Factorul întîmplare. Am făcut o excursie, vara, la cascada, Tamina, lîngă Timișul de sus. A avut loc acolo un accident. L-am dus în tabără pe cel rănit. Cîțiva studenți în medicină asistau și eu asistam lîngă ei, la punerea fracturii, la ligatura de arteră. Un prieten, de-acolo, vă-

Dialog realizat de

ION ARIEȘANU

(Continuare în pag. 8)

Educația politică a maselor

Recent dată publicității și supusă dezbaterii publice în spiritul profundului democratism propriu vieții noastre politice, SINTEZA PROGRAMULUI DE MĂSURI pentru aplicarea hotărîrilor Congresului al XI-lea al P.C.R. și ale Congresului Educației Politice și al Culturii Socialiste în domeniul MUNCII IDEOLOGICE ȘI CULTURAL-EDUCATIVE (Program elaborat de Comisia ideologică a C.C. al P.C.R. sub directa îndrumare a tovarășului Nicolae Ceaușescu) oferă orientări, sarcini și indicații concrete vizînd perfecționarea activității ideologice și cultural-educative, munca ideologică și politico-educativă constituind unul din cele mai importante mijloace ale Partidului de transformare revoluționară a societății, de exercitare a rolului său de forță politică conducătoare a națiunii noastre socialiste ; firește, sporirea exigențelor față de activitatea de educație socialistă a maselor se află în strînsă relație cu spiritul responsabil, partinic în care acționează organizațiile de partid, organizațiile de masă și obștești, toate instituțiile cultural-educative pentru modelarea prototipului uman al comunismului, cerința intensificării muncii politico-educative fiind în deplin consens cu complexitatea crescîndă și ritmul accelerat al dezvoltării economico-sociale a țării în etapa actuală.

În expunerea la Congresul Educației Politice și Culturii Socialiste tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU accentua că : „formarea omului nou, constructor conștient al celei mai drepte orînduiri sociale, constituie cea mai mare și mai complexă sarcină, cea mai nobilă răspundere, îndatorirea revoluționară de onoare a partidului nostru comunist. Tocmai de aceea este necesar ca în acest domeniu să acționăm în mod organizat, pe baza unor orientări de perspectivă clare, științifice". **PROGRAMUL DE MĂSURI răspunde acestui deziderat, subliniind caracterul** permanent, intensiv și unitar **al activității politico-ideologice și cultural-educative, definind coordonatele politicii educaționale în ansamblu și a educației politice (implicată în toate domeniile de activitate socială) în special.**

Este binecunoscut că activitatea ideologică și politico-educativă de formare a omului nou, constructor conștient al societății socialiste multilateral-dezvoltate se realizează prin contribuția activă și specifică **a dfieritelor sfere ale vieții sociale, succesul ei fiind condiționat de măsura în care cei mai diverși factori educaționali – școala, familia, organizațiile obștești, instituțiile culturale, artistice și de răspîndire a culturii, producția, propaganda – își coordonează acțiunile, își fixează scopurile, mijloacele și formele de acțiune** în mod unitar, **își desfășoară munca pe baza unică și științifică a ideologiei marxiste și sub conducerea P.C.R.**

Întreaga activitate teoretico-ideologică se află sub semnul abordării creatoare de către partid a unor probleme fundamentale ale construcției socialiste și lumii contemporane, ideologia marxistă fiind dinamică, deschisă unor experiențe mereu reînnoite și în legătură indisolubilă cu viața reală în continuă devenire probînd că intervenția factorului politic în dinamica societății socialiste, întărirea rolului său conducător, în toate domeniile vieții sociale constituie o legitate obiectivă.

Pornind de la un asemenea considerent principial, criteriul de apreciere în activitatea ideologico-educativă rămîne finalmente gradul participării **oamenilor muncii la opera constructivă, angajarea conștientă și contribuția activă a fiecăruia la progresul social-economic și cultural, accelerat și multilateral al națiunii noastre socialiste. Intensificarea muncii de educare politică, revoluționară a tuturor oamenilor muncii vizează adecvarea modului de gîndire (concretizat comportamental și atitudinal) al fiecărui membru al societății exigențelor progresiv superioare înscrise de dezvoltarea societății noastre, accelerării procesului de perfecționare socială, revoluționarea omului – ca primă și principală premisă a oricărei dezvoltări – și optimizarea continuă a raporturilor și structurilor sociale oferind fiecărui individ uman un cadru propice materializării potențelor sale de exprimare socială.**

Determinările obiective ale modului de viață socialist nu conduc, automat, la eradicarea tarelor morale și interiorizarea perspectivei axiologice intrinsecă noii orînduiri ; procesul dialectic de formare și afirmare a personalității umane – dirijat în consens cu constelația valorilor social-politice specifice socialismului – nu se desfășoară linear, excluzînd apariția unor fenomene disfuncționale (reale ori potențiale) sau perpetuarea unor mentalități și atitudini neconcordante exigențelor noii societăți.

Prefigurate în documentele partidului nostru fizionomia spirituală a comunistului, profilul moral-politic al omului nou trebuie cultivate la scara întregii societăți, **ridicarea treptată a conștiinței maselor la nivelul conștiinței și responsabilității sociale a membrilor partidului conducînd în perspectivă – așa cum menționează Programul P.C.R. – la** contopirea partidului cu masele ; **dezbaterea problemelor educației socialiste are ca finalitate tocmai optimizarea proceselor construcției sociale și a afirmării multilaterale a personalității prin valorificarea potențelor creatoare individuale (firesc inegale),** edificarea socialismului **– ca act de creație istorică, realizat de oameni și pentru oameni – fiind concomitent și un** vast proces educativ. **Idealul de personalitate propus de noua societate reprezintă un veritabil proiect de acțiune, modelare și transformare a omului** nefiind o condiție prealabilă instaurării socialismului ci întemeindu-se esențialmente pe practica socială a edificării noii orînduiri.

În acest context, factorul conducător al națiunii noastre – statuînd valoarea supremă a omului, edificînd o societate a muncii și a creației – manifestă o constantă preocupare pentru educația politică a maselor, esența politică a procesului educațional **vizînd** conștientizarea **legităților generale ale determinismului social și evidențiind** rolul propulsor al factorului subiectiv **– conștiință, organizare, acțiune socială – în realizarea tendințelor și cerințelor obiective ale progresului economico-social ; indiscutabil însă, educația și scopul care o direcționează (formarea personalității) sînt în realitate indivizibile. Primatul calităților politice și morale nu înseamnă subestimarea celorlalte domenii ale conștiinței socialiste, instituirea ordinii sociale socialiste și practica edificării noii societăți invederînd legătura intrinsecă dintre politică și ideologie, dintre munca politică și activitatea ideologică și unitatea dintre partinic și obiectiv.**

Concretizarea măsurilor preconizate în acest document de excepțională importanță (oferind o concepție clară, reclamînd o îndrumare unitară și o susținută activitate practică) conferă activității educative o contribuție decisivă la dezvoltarea conștiinței socialiste a maselor, la lărgirea orizontului lor de cunoaștere și înțelegere, la îmbogățirea vieții spirituale a întregii națiuni. înscriindu-se sensurilor etice majore ale societății noastre care conjugă – la altitudinea spiritului revoluționar – idealul social (construirea comunismului) cu cel uman – dezvoltarea multilaterală a personalității omului.

ADRIAN DINU RACHIERU

VASILE BOGREA

● 50 de ani de la moarte

Pe aceleași plaiuri ale Moldovei de nord – Botoșani și Dorohoi – care i-au dăruit poporului nostru pe Mihai Eminescu, George Enescu, Nicolae Iorga, D. Pompei, Ștefan Luchian – a văzut lumina zilei și Vasile Bogrea. Se implinesc, în septembrie 1976, 50 de ani de la moartea lui (8 septembrie 1926), cînd, de la Viena, unde se supusese unei intervenții chirurgicale, a venit știrea morții lui.

V. Bogrea s-a născut la 24 septembrie 1881, în comuna Tirnauca, pe atunci în fostul județ Dorohoi, la vreo 15 km de Livenii lui George Enescu și la 50 de km de Botoșanii lui Mihai Eminescu și N. Iorga. Nu e lipsit de interes să relevăm faptul că V. Bogrea s-a născut în același an cu George Enescu și cu Octavian Goga. Există o puternică trăsătură de unire între aceștia. Enescu a creat opera sa componistică pornind de la stratul folcloric muzical al poporului nostru, Octavian Goga a cîntat în versurile sale „pătimirea poporului" nostru, iar V. Bogrea, în studiul limbii române, străvechimea civilizației noastre.

Încă de pe băncile școlilor – cea primară de la Tirnauca, cea liceală de la Vatra-Pomîrla – singura școală din vechiul regim pentru fiii de clăcași – unde l-a avut director pe poetul junimist Samson Bodnărescu – cea superioară – Universitatea din Iași, 1902–1906, unde i-a ascultat pe A. D. Xenopol, pe Al. Philippide, pe I. Caragiani și P. Mihăileanu – Vasile Bogrea a vădit însușirile spirituale care aveau să-l așeze între personalitățile de prim rang.

După ce a trecut și examenul de capacitate pentru profesori de liceu, a funcționat ca profesor titular la Piatra-Neamț și la Iași, de unde în 1910 i s-a acordat un concediu de 3 ani spre a-și desăvîrși studiile în străinătate. La Berlin, a audiat cursuri de filologie, de istoria literaturilor și artelor. Războiul din 1913 și apoi din 1914 i-a adus pe tinerii români acasă, la datorie, fără a-și fi încununat, unii, străduințile printr-un doctorat.

V. Bogrea se afirmase ca o personalitate deosebită chiar înainte de războiul prim mondial, mai ales prin participarea lui, vară de vară, la cursurile de la Vălenii de Munte, unde dezvolta o suită de prelegeri cu tematica cea mai diversă. Războiul însă i-a prilejuit afirmarea ca învățat patriot și luptător prin suita de articole, publicate în **Neamul românesc** al lui N. Iorga, – din care se desprindea o idee, o credință nestrămutată în victoria aliaților, și în împlinirea visului nostru milenar: românii în cadrele aceluiași stat.

V. Bogrea trebuie așezat în acea minunată galerie de bărbați care nici o clipă nu s-au îndoit de izbînda dreptății. După război, el a fost chemat la Universitatea din Cluj, la catedra de limba și literatura latină, alături de V. Pârvan, N. Bănescu, Sextil Pușcariu, D. Pompei, corifei ai științei românești. Activitatea lui la Cluj, din 1919–1926, cînd boala l-a răpus, este impresionantă. Profesor fără egal, cum mărturisesc toți cei ce au avut norocul să-l audieze, ctitor al revistei **Dacoromania**, cea mai prestigioasă revistă de filologie română, în paginile căreia a publicat sute de pagini de etimologii și recenzii, articole, fondator al ziarului **Conștiința românească** (1923), care lupta pentru concordie între diferitele naționalități din Transilvania, conferențiar chemat în mai toate orașele Transilvaniei, Banatului și Moldovei, colaborator prețuit al Extensiunii universitare de la Cluj, cărturarul, cu suflet de poet, cum l-a numit un confrate de-al său, a risipit puțina energie, cît mai persista într-un trup istovit de boală, fără cruțare, condus de convingerea că România întregită trebuie consolidată și prin spirit.

C. N. MIHALACHE

Frontispicii

Civilizație românească

„... Suntem un popor și suntem o cultură.

O veche, străveche cultură, ale cărei rădăcini se coboară adînc în istorie (...) Aportul Apusului – direct sau indirect – s-a suprapus numai peste un întreg fond de civilizație arhaică. Influențe bizantine, influențe slave, influențe sud-dunărene, influențe orientale – toate se amalgamează în acest fond arhaic. Iar, la aceste înrîuriri se adaugă, dominantă, armonizînd, orînduind ... contribuția Romei.

Dar ... acest hotărîtor contigent roman avea nevoie, pentru a deveni romanic, – de fuziunea cu acel element primordial, autohton, fără de care nu ne putem închipui, nici desluși deplin caracterul propriu, fizionomia-i distinctă (...).

Această civilizație băștinașă formează, deci temelia neclintită a civilizației noastre. Izvorul cel mai adînc al originalității noastre într-însa este. El țîșnește, viu, ori de cîte ori săpăturile arheologice, investigațiile istorice, etnografice sau filologice pătrund mai á fond. „Dac", „trac", „scitic", – ziceți-i cum vreți: el există!

În ceramică, în cîntec, în strategie, în dreptul consuetudinar, în toponimie, în limbă, în arta populară, în îmbrăcăminte, ca și, în genere, în toate aspectele vieții rurale, agrare, pecetea lui Decebal se recunoaște indelebilă ...".

Inedite

Două scrisori către Florian Ștefănescu-Goangă

Se împlinesc cincizeci de ani de la dispariția, pe masa de operație, a unui sanatoriu din Viena, a lui Vasile Bogrea (1881 – 8 septembrie 1926), eruditul umanist, despre care Nicolae Iorga spunea că a adunat „atîtea cunoștințe, în toate domeniile, cîte ne le-a mai cuprins o minte românească". Mereu pe „povîrnișul morții", el a fost țintuit o mare parte din scurta sa viață pe patul suferinței, pe care se străduia să și-o atenueze printr-o voință cu totul excepțională, ajutată de studiu intens și, pare incredibil, de ... umor. Iată cum se autocaracterizează într-o însemnare inedită: „Cineva mi-a zis benedictin. Sint, de fapt, un benedictin, dublat de un ... maledictin". Că umorul i-a fost un permanent tonic, o mărturisește într-o scrisoare, din 7 decembrie 1920, către G. T. Kirileanu, întrebîndu-se: „Dar ce m-aș face eu, copleșit de suferințe fizice și morale, fără provizia de »haz«?" și sfătuindu-și prietenul, ca în încercările vieții să facă haz, nu caz de necaz.

Același filon umoristic se evidențiază și în scrisorile către colegul și prietenul său, Florian Ștefănescu-Goangă, pe care le reproducem în continuare. Ele ne transpun în atmosfera universitară clujeană a vremii (precizări onomastice: Bănescu, Minorescu=Mari Ștefănescu, Pușcă=Sextil Pușcariu, Grecul=Nicolae și ne prezintă starea cu totul precară a sănătății sale.

Speranța, nezdruncinata speranță de a se „reface și preface într-un formidabil atlet", nu s-a împlinit. În amintirea contemporanilor, însă, Vasile Bogrea a rămas un adevărat atlet al Spiritului.

V. M. UNGUREANU

Botoșani, 4 august 1925

SCUMPUL ȘI NEGRUL MIEU AMIC,

Am primit, în sfîrșit, epistola ta.
Asta înseamnă că nu te mai omor.
Ai scăpat ca prin urechile acului, fiindcă tocmai mă gîndeam să angajez un specialist în materie: pe d. dr. Olimpiu Boeriu, să te ... sinucidă (...).

Din scrisoarea ta înțeleg că ți-ai făcut bine pribegia prin munți, cu toate băile, voluntare și involuntare. Mă bucur că drăgălașele gigilici (sau gonguțe) n-au avut de suferit de pe urma diluviului de care-mi vorbești.

Eu, pe-aici, deocamdată o duc așa și așa, pentru că drumul m-a zdruncinat mai mult decît mă așteptam. Se vede că rezistența organismului mieu e pe drojdii. Nădăjduiesc totuși, că, aici, în sînul lui Avram, unde mă aflu, mă voi reface și preface într-un formidabil atlet ... Numai să mă lase în pace cele două inimi (că n-am șapte, ca alți români, ci numai două, din care una e ... stomac, iar cealaltă – orice-ar constata „știința obiectivă" – e beteagă, săraca!).

Bărbat ce face? Tot nu s-a însurat? Eu, pînă acum, am aruncat – spune-i, că-i pentru dînsul – undița și sînt pe cale să prind o sirenă sau o mreană de aur (aluzie la zestre). Oferta precisă, eventual, urmează. Discuție garantată, ca la cele mai reputate agenții matrimoniale din lume.

Spui că te-ai mai înnegrit. Apoi negru erai și mai înainte; negru ai fost tu totdeauna. Simplă diferență de grad. Albeața ta e toată internă – în suflet. Și de aceea, oricît te-ar înnegri soarele și te-ar ponegri javrele (ca pe toată lumea), îmi rămîi drag.

Sărut mîinile d-nei Goangă și salut pe d-șoare (d-șoara Sașa tot e bolnavă, ca Miorița?).

Pe tine – și pe Bărbat, tovarășul nostru iubit din zile senine și înourate – vă îmbrățisez cu aceeași frățească afecțiune.

V. Bogrea

CLINIQUE „LA PENSEE"
Voies digestives
Rayons X
Direction medicale:
Dr. R. Feissly

le 29 juin 1924,
Lausanne,
Av. d'Ouchy 147

DRAGĂ GOANGĂ,

Mîntuisem tocmai scrisoarea către Bărbat, în care te dădeam la toți dracii, cei negri ca și tine, cînd îmi veni recomandata ta. Din nefericire, nu pot face mai mult, decît să declar solemn, că-mi retrag cuvîntul și te las mai departe printre oamenii lui Dumnezeu.

În privința tratamentului, ca și a efectelor lui, imediate și mediate, n-aș putea decît să amplific cele ce ți-am scris, în esență, într-o c.p. anterioară, sau să repet cele comunicate lui Bărbat, care – îmi scrii – te-a pus în curent. Adaug doar atîta, că interesul și simpatia medicului șef crește continuu față de mine și că, alături de unele semne îndărătnice ale răului ce nu se dă cu una cu două, sînt cele mai bune auspicii de biruință. **Quod di bene vortant.**

Scrisoarea ta, pe care aș fi dorit-o mai puțin clasică și lapidară, mi-a făcut cea mai mare plăcere prin toate știrile de la voi și despre voi ce cuprinde, dar mi-a lăsat unele nedumeriri, pe care ți-aș fi recunoscător, dacă, cu prilejul altei scrisori (nu e necesară recomandarea!), m-ai lămuri mai pe larg. De ex.: în ce consistă tentativa ... Grecului, de a rămîne la ... Guvern? Și cum s-a manifestat, și unde? (Știu, de cînd eram la Clinică, în ultimul timp, că el vorbea de anumite intenții în acest sens ale lui Anghelescu; dar i-am atras atenția, de atunci, că, odată ce problema nu se dezlegase la timp, înainte de alegerea unui nou rector, măsura ar fi tardivă și ar face cea mai rea impresie, – deși, în principiu, continuitate mai multă la Rectorat n-ar strica).

Propunerile lui Pușcă mi le schițase și împreună cu ... soarta lor, Bărbat. De Tistu, dealtfel, mă întrebase și Iorga, la București – și i-am dat aviz favorabil, în caz cînd Consiliul Facultății n-ar zice altfel. De altmintrelea, lui Iorga tot Pușcă-i vorbise ... De poetul cu „pașii de profet", adunîndu-și „pietre pentru templul său" și alte ingrediente estetico-arhitectonice, știam ce-mi spui: și de raportul ultra-elogios al lui Moș-Paul, a cărui specialitate (de bun ce e?) pare a fi ... panegiricul, și de recenzia cu pricina, strategică (Grimm o știe de la Auger, care o spus-o, la Clinică, fiind față el și Bărbat, dar care – ca și-n cazul lui Minorescu – nu trebuie pus cîtuși de puțin în cauză). Atitudinea ta, pentru care te felicit, îți va atrage, fără îndoială, destulă prietenie; dar o conștiință onestă nu se poate împiedeca de astfel de considerații, care ar paraliza complet libertatea de judecată. Și e bine să știe cei ce intră la noi, cu merite și talente, desigur, dar cu și mai mari fumuri, că Universitatea din Cluj nu e sat fără cîini și că, alături de cădelnițe cu tămîie, se poate găsi și cîte un bobîrnac peste nas... N-o fi poetic lucrul, dar etic este și în interesul **bine înțeles** al aminduror părților. Iar, în ce privește suplinirea vacanței lui Minorescu (contra căruia trebuie **veșnică pază**, „aeterna auctoritas", cum ziceau cei de la Roma!), cuvîntul hotărîtor îl aveți, după toată logica și dreptatea, voi, filozofii, orice ar propune unul sau altul: acesta e, în orice caz, punctul de vedere, care mi se pare cel mai firesc și legitim, – deși, dintr-un alt punct de vedere, utilitar, oportunist (care nu e al meu, dar al cărui folos nu-l neg), perspectiva suplinirii lui Blaga ar avea, desigur, darul de a nu tempera zelul antiminorescist al unor anumiți colegi ...: (Vezi tu, ce Bismarck sînt eu?).

Succesele copiilor mă bucură, fără a mă surprinde. Spune-le și de la mine un „bravo!" afectuos. Doamnei Goangă, te rog să-i arăți cele mai respectuoase salutări ale mele, ca și d-șoarelor, iar tu, mă hoțule, care îți adaugi pe „Goangă" în coadă, ca să evadezi din lumea păsărilor negricioase, crede-mă, cu aceeași caldă prietenie,

al tău adînc devotat,

V. Bogrea

Orpheu

CIVILIZAȚIA SUNETULUI (IV). În atmosfera marilor studiouri se lansează un nou personaj important, maestrul de sunet. Acesta trebuie să aibă calitatea unui tehnician bun, dar și aceea a unui cunoscător de muzică. Implicit crește importanța studiourilor, singurele în măsură să transmită sau să imprime (pe benzi și discuri) cu înaltă fidelitate, mono, stereo, quadro. Maeștrii butoanelor se află uneori în concurență, lansează mode (cum ar fi reliefarea basului, imitarea „căldurii" sălii prin echo, reverberații). Cavalerii baghetei se lasă și ei cu plăcere în grija unui iscusit sunetist. Este epoca marilor experimentări iar acum chiar și formații vocal-instrumentale mediocre pot realiza piese perfecte, căci la înregistrare sunetistul vrăjitor își impune personalitatea. Și în acest fel de multe ori studioul dislocă sala de spectacol și i se substituie cu succes. Asta fără a mai pune în discuție posibilitatea largă de difuzare a discurilor. E drept că unele spectacole cu instrumente electrice își au măreția lor, cu condiția ca și acolo să existe mixerul și inginerul de sunet, regizor ad-hoc. Probabil că fără electroniști nu mai e posibilă viața modernă, căci a sporit și exigența ascultătorului. Imprimarea incorectă devine o impietate. Empirismul și graba cu care se lucrează în unele studiouri reclamă o industrie electronică tot mai dezvoltată, instalații tipizate, metode standard, asta pentru evitarea unor inutile tatonări.

L. BURERIU

Marginalii

Antropologia filozofică a lui LUCIAN BLAGA

Editarea ultimei lucrări filozofice a lui L. Blaga, **Aspecte antropologice** (Ed. Facla, 1976, ediție îngrijită și prefață de I. Maxim, postfață de Al. Tănase) deschide un nou capitol în exegeza operei filozofului, după cum ea a fost un nou capitol în opera însăși, pe care atît prefațatorul cît și postfațatorul îl scot în evidență : Cu **Aspecte antropologice** gîndirea filozofului se modifică într-o perspectivă dialectică, iar eforturile unor gînditori contemporani în această direcție vor putea beneficia de contribuția remarcabilă, originală, a operei lui, făcută accesibilă acum, pentru prima dată, unui larg cerc de cititori.

Date fiind foarte puținele lucrări de antropologie în filozofia românească, inevitabil că așa va fi, dar cu aceasta se vor ivi și puncte de vedere noi în interpretarea filozofiei mai vechi, cuprinsă în „sistemul" gînditorului, după felul cum ultima lucrare se va situa alături de cele vechi. Fără îndoială, există mari deosebiri între **Trilogiile** anterioare ale sistemului și ultima lucrare, în privința stilului și a alcătuirii lor interioare, primele în viziuni ce apropie filozofia mai mult de poezie, ultima într-o demonstrație riguros științifică, bazată pe ipotezele spiritului științific. Prefațatorul, I. Maxim, este mai sever cu primele lucrări, privite în raport cu ultima : cele dintîi rămîn „pure speculații", lipsite de o bază teoretică, științifică, pe care gînditorul, conștient de acest lucru, de altfel reclamat și de economia sistemului, o încheie în lucrarea **Aspecte antropologice** : „Perspectiva științifică din **Aspecte antropologice** intervine tîrziu, după încheierea celor trei trilogii (cunoaștere, cultură, valori), deși în mod firesc trebuie să deschidă sistemul". Postfațatorul, Al. Tănase, în schimb, vede, în ultima lucrare o confirmare a textelor antropologice din cele dintîi lucrări, ca promblematică fundamentală a întregului sistem, și de aici vine meritul filozofiei anterioare a lui Blaga, cu toate contradictiile metafizice pe care ea le implică în unele generalizări teoretice.

Anticipînd un punct de vedere ce va fi dezvoltat într-o lucrare despre opera lui Blaga privită din perspectiva mitului modern, inclusiv a **mitului filozofic,** emitem acum părerea că nu de unitate organică între **Trilogii** și **Aspecte antropologice** putem vorbi, în așa fel ca ultima în mod firesc să poată deschide sistemul elaborat anterior, dar nu putem vorbi nici de o adevărată revoluție a gînditorului în anumite împrejurări. **Aspecte antropologice,** care inițial trebuia să prezinte altă factură teoretică prin integrarea în **Trilogia cosmologică,** este o **adaptare** a sistemului vechi, prin tezele sale antropologice, la cerințele unei filozofii în acord cu datele științei contemporane, inclusiv materialismul dialectic și istoric. Filozoful n-a renunțat la nici una din tezele sale fundamentale, ca fiind lipsite de bază teoretică, ci doar le-a dat altă turnură și un alt sens, susținute de rezultate științifice verificate pînă la data sintetizării lor, sau verificabile în viitor, dacă ele sînt considerate numai niște intuiții în spiritul ipotezelor științifice. Cu alte cuvinte, filozoful s-a gîndit să-și revizuiască singur sistemul, fără a-i strica osatura interioară, pentru a-l apăra în fața exigențelor științei contemporane : în locul „datului" metafizic, ca argument suprem incontestabil, este acceptat „datul" științific, demonstrat prin observație și experiment ; dovadă, desigur, a marii receptivități a gînditorului pentru problemele științei timpului, dar tot odată și a nevoii lui de a „traduce" într-un nou limbaj ceea ce el gîndea înainte altfel, mai apropiat, în adevăr de gîndirea poetică și de mitul filozofic, care dezvolta teoretic o idee poetică.

Problema centrală a filozofiei lui Blaga este **omul,** explicat ca o ființă ce în planul conștiinței

ADALBERT LUCA

Evocare istorică (detaliu)

își revelează un orizont propriu, „orizontul misterului", fără de care nu este posibilă „cunoașterea", ce rămîne astfel mereu un revers al „misterului" — spunea gînditorul în **Trilogia cunoașterii.** Cultura este rezultatul și semnul acestei revelări, considerată prin conștiința umană ca un orizont propriu, o **mutație,** care în ultimă analiză este supusă unui determinism al factorilor stilistici, dintr-o „matrice" a unui subconștient colectiv, care este „sufletul" culturii, cum se susține în **Trilogia culturii.** Acești factori stilistici acționează asupra tuturor fenomenelor de cultură în moduri specifice, analizate de filozof în **Trilogia valorilor.** Greșeala gînditorului este numai că nu a dat explicația raportului cauzal, istoric determinant, dintre condițiile materiale ale societății și producțiile spirituale ale culturii. În ultima lucrare, în această direcție, găsim un nou punct de vedere, cel puțin teoretic. De aici și schimbarea terminologiei : „Orizontul misterului" este „orizontul necunoscutului", iar „revelarea" este numită „dezmărginire". Și teoria este formulată astfel : „Orizontul necunoscutului, ca o dimensiune specifică a ambianței umane, devine principalul factor ce stimulează pe om la cele mai fertile încercări de a-și revela sieși ceea ce este încă ascuns".

Explicația antropologică aici începe : Omul are un orizont concret nelimitat, deosebit deci de mediul natural al animalului, de aceea întîlnirea celor două planuri — unul biologic și altul spiritual — în aceeași ființă, se face pe două coordonate : una **orizontală,** în care viața evoluează prin acomodare la mediu, și alta **verticală,** care sporește independența față de mediu. Și deosebirea dintre om și animal aici se află, ceea ce îi permite gînditorului ca dintr-o teză metafizică implicată în sistemul filozofiei lui mai vechi, să scoată „sîmburele rațional" al unei dialectici ce subminează însăși metafizica sistemului, pentru a ajunge la o formulare științifică a teoriei antropologice : Există două procese **evolutive,** modul **orizontal** și modul **vertical.** Distincția permite și una „primară", identificată pe treapta cea mai veche a **evoluției** cu un „primat originar", de la care, prin evoluție verticală s-a ajuns la **om,** după cum, prin evoluție orizontală s-a ajuns la **antropoide.** Teoria, ce prezintă o ispititoare ipoteză pentru viitoarele cercetări antropologice, nu exclude o anumită intuiție a gînditorului, pe care mai simplu, în datele sistemului anterior, am putea-o enunța : Dacă este adevărat că omul se înrudește cu **maimuța,** nu trebuie să se laude prea mult cu aceasta. Există o deosebire de calitate între **antropoizi** și **hominieni,** pe care, în evoluția pe verticală, o putem numi **mutație ontologică.** Și prin aceasta se demonstrează că „în momentul cînd omul apare ca subiect activ în lume, născocind pumnarul și focul, el apare și ca subiect creator de cultură. Ceea ce implică structuri bio-psiho-spirituale cu totul specifice, ca produs al unei evoluții verticale". Și de aceea respinge gînditorul teoria reducerii culturii la factorii biologici, pe care o respinsese și în lucrările anterioare : „Cultura implică un mod ontologic specific uman, adică existența într-o ambianță mereu desmărginită, în care orizontul lumii concrete se conjugă cu orizontul necunoscutului. Cultura implică, printre altele, aspirația spre revelarea acestui orizont al necunoscutului, revelare pe care omul și-o face sieși prin plăsmuiri din cele mai variate, și în tipare stilistice din cele mai variate".

Nu știm ce ar fi cuprins exact studiul despre **Ființa istorică,** cu care ar fi urmat să se încheie **Trilogia cosmologică,** dar din alte studii despre istorie se vede că Blaga considera **istoria** ca un dat fundamental al ființei umane, căci prin istoria lui este omul producător de cultură și civilizație. **Aspecte antropologice** completează aici teoria culturii ca fapt istoric cu problematica eficienței „factorilor stilistici" în activitatea creatoare a omului : Izvorul factorilor stilistici rămîne **istoricitatea.** „Ca ființă istorică omul participă totdeauna la un „cîmp stilistic" ce-și pune pecetea pe creațiile sale. Omul, privit ca individ, este o parte integrantă a **fluviului istoric.** Fluviul istoric este însă, după părerea noastră, purtătorul acelor factori stilistici în zona de înrîurire a cărora sîntem cuprinși ca indivizi, dar fluviul istoric este și purtătorul condițiilor materiale ale „cîmpurilor stilistice". Printre caracteristicele factorilor stilistici este și aceea de a fi variabili de la epocă la epocă, de la un loc istoric la altul, de la o colectivitate la alta și uneori chiar de la individ la individ. Ceea ce înseamnă că omul, ca ființă **istorică,** este o ființă **socială.** Este citată în final și părerea unui antropolog ce prezintă antropogeneza ca un salt de la „biologic" la „social". Dar teoria lui Blaga despre factorii stilistici, ca factori specifici condiției umane a culturii, arată că între **biologic** și **social** trecerea se face nu prin supunere la mediu, pe planul orizontal al evoluției vieții, care asimilează socialul unor condiții constrîngătoare de ordin material, ci printr-o adoptare de tip vertical, singura care permite omului, devenit ființă istorică, să-și depășească veșnic **creația,** fără ca să-și depășească niciodată condiția de „creator".

Este, în adevăr, o idee raționalistă, umanistă, optimistă, pe care L. Blaga o propune astfel spre meditație gînditorilor contemporani, pentru definirea raportului **complex** al interdependenței dintre condițiile materiale ale **socialului** și formele lui **spirituale,** ca urmare a raportului fundamental dintre bază și suprastructură în evoluția istorică a umanității. Plăsmuirile culturii, și în primul rînd arta, vor primi aici o definiție ce ține seama de **sociabilitatea** și **limbajul** omului, ca instrument al gîndirii lui, care fac din el o ființă eminamente **istorică.**

EUGEN TODORAN

Banatica

DIN VALORILE DE ARTĂ UNIVERSALĂ ALE MUZEULUI BANATULUI DIN TIMIȘOARA

„ADAM ȘI EVA" Școala germană sec. XVI

Actualul patrimoniu de artă universală își are nucleul în valoroasa colecție pe care Sigismund Ormos (1813-1893), personalitate marcantă a vieții timișorene din secolul trecut, a lăsat-o prin donație testamentară pinacotecii orașului. Insumînd cîteva sute de lucrări, donația conține și unele din capodoperele de artă universală.

Supusă unui studiu riguros, colecția oferă prin varietatea materialului existent o primă clasificare pe școli în cadrul cărora se disting : școala italiană, școala flamandă și olandeză, școala germană austriacă, maghiară, franceză.

Realizînd în cadrul fiecărei școli o atentă selecție valorică, colectivul secției de artă a etalat în cadrul actualei expoziții permanente de artă universală, în limita spațiului disponibil, o parte a celor mai reprezentative opere. În această formulare ea corespunde funcției cultural-educative a expoziției muzeale, inițierii în plastica universală a tineretului școlar, precum și educației estetice a maselor de vizitatori.

Cel mai bogat reprezentată, colecția de artă italiană : pictură și grafică impune evidențierea unor capodopere. Printre ele menționăm două lucrări atribuite lui DONATO VENEZIANO (sec XV) „Sf. Francisc" și „Sf. Ieronim", realizări plastice de mare valoare artistică și documentară, însumînd caracteristicile Renașterii venețiene timpurii căreia îi aparțin. Cele două opere reflectă întrepătrunderea unor reminiscențe medievale din pictura italiană, care vor ceda locul noilor cuceriri renascentiste, ilustrînd concludent preocupări de modeleu, precum și interes, chiar dacă deocamdată secundar, pentru peisaj.

„Hercule torcînd" este titlul unei alte capodopere atribuită lui AGOSTINO CARACCI (1557-1602). Făcînd parte din celebra familie le pictori din Bologna, artistul aduce un aport considerabil la întemeierea primei Academii de pictură din Bologna (1585). Format în ambianța manierismului tardiv, această influență se resimte și în lucrarea „Hercule torcînd". În interpretarea temei mitologice, artistul dă dovada unei siguranțe de stil, unei forțe specifice în redarea figurii îmbinate cu un modeleu plin de savoare care poartă amprenta influențelor lui Michelangelo.

Secolului al XVII-lea îi aparține lui BALDI LAZZARO (1613-1703) cu pictura „Portretul lui Fioravanti Leonardo". Artistul va suferi în creația sa influența unei epoci considerate ca una din cele mai viguroase și mai inspirate din istoria picturii italiene. Este perioada puternicei influențe baroce a cărei vitalitate va domina întregul secol. Portretul menționat se distinge prin expresivitatea patetică a fizionomiei, dinamismul reprezentării plastice, la care se adaugă particularitățile cromatice, realizînd în ansamblu o creație reprezentativă a genului. Pictura este semnată și datată (1685).

„Supliciul celor zece mii de martiri" ALBRECHT DURER

Se impune, printre capodoperele colecției, și pictura lui GIOVANNI BATTISTA PIAZZETTA (1682-1754). Pictorul venețian a exercitat o influență deosebit de importantă în sec. XVIII asupra evoluției picturii acestei școli. Lucrarea pe care o deținem „Portretul unei tinere femei" impresionează prin realismul expresiei plastice, utilizarea materiei bogate, cu multă siguranță, într-un colorit de mare căldură și delicatețe. Lumina invadează suprafața pictată, penetrînd în materia cromatică. Tabloul aparține etapei abordării scenelor de gen și a subiectelor idilice tratate cu o mare libertate a exprimării plastice, artistul apropiindu-se prin aceasta de lumea artei moderne, care va apare însă mult mai tîrziu.

Alăturăm picturilor și cîteva dintre cele mai izbutite desene. Ele sînt semnate de artiști de renume ca : JACOPO TINTORETTO (1519-1594), G. B. TIEPOLO (1696-1770), AGOSTINO CARACCI (1557-1602), G. B. PIAZZETTA (1682-1754),. Gravura, care în sec. XVI a luat în Italia forma unei exprimări artistice rapide și facile, dezvoltîndu-se concomitent pictura, este bogat reprezentată în colecția secției de artă, care deține lucrări originale semnate de AENEA VICO (1512-1570), BATTISTA DEL MORO (sec. XVI), G. RIBERA (1585-1656), SALVADOR ROSA (1615-1673).

Din cadrul colecției de pictură flamandă și olandeză se impun atenției, în mod deosebit, două lucrări de mare valoare artistică : „Turnul din Babel" de GHERHARD VAN HAARLEM (sec. XV) și „Natura statică cu vînat" de JAN FYT (1611-1661). Pictorul este un cunoscut reprezentant al „marii maniere" flamande. El aduce o contribuție meritorie în abordarea genului, prin minuția execuției, desenul sigur, finețea pensulației, echilibrul compozițional, precum și armonia unei cromatici calde, care-l impun atenției generale. Pînza menționată, semnată și datată (1665) este un exemplu concludent de înaltă realizare plastică.

Încheiem această sumară etalare, a unor capodopere de pictură și grafică universală, cu o lucrare de școală germană aparținînd sec. al XVI-lea „Adam și Eva", pictură pe lemn, de o remarcabilă frumusețe, reprezentativă pentru epoca Renașterii din Germania. Ea a participat la o expoziție omagială din București, închinată, în anul 1971, artei și personalității lui ALBRECHT DÜRER, împreună cu cîteva gravuri de școală germană, tot din patrimoniul muzeului, semnate de mari maeștrii ca : MARTIN ZATZINGER (sec XVI), MARTIN SCHONGAUER (sec. XVI), GEORG PENCZ (1500-1550) și ALBRECHT DÜRER (1471-1528). Gravura acestuia din urmă („Supliciul celor zece mii de martiri"), descoperită recent în colecția noastră, ne relevă maniera artistului, reprezentativă pentru gravura elaborată de el, în jurul anul 1500.

RADU STELA
RODICA MEDELEȚ

ARHEOLOGIE BĂNĂȚEANĂ

Îmi dau prea bine seama că un asemenea titlu obligă. El te silește să-ți pui întrebări și să răspunzi – sau să încerci măcar să răspunzi – la ele : ce înseamnă arheologia bănățeană în ansamblul arheologiei românești ? Care este aportul cercetărilor din Banat la elucidarea atît de numeroaselor și atît de complexelor probleme ale istoriei noastre străvechi și vechi ? Care este locul Banatului în acest trecut al nostru ?

Nu mă încumet să dau răspuns la tot ceea ce implică aceste întrebări. Ar trebui să vorbesc despre cercetările paleolitice de pionerat ale lui Ioan Stratan, despre enigmaticele descoperiri ale lui Vasile Boroneanț din peștera Gaura Chindiei, despre problemele Peșterii Hoților de la Băile Herculane, despre prețioasele precizări ale lui Gheorghe Lazarovici privind neoliticul bănățean, despre multiplele cercetări ale lui Marius Moga, despre ciudatul sanctuar de la Susani cercetat de Alexandru Vulpe, sau despre aportul pe care l-a adus Florin Medeleț, prin săpăturile de la Remetea Mare, la stabilirea cronologiei hallstattiene pe teritoriul țării noastre. Evantaiul epocilor și al problemelor este, într-adevăr, prea vast. Pe de altă parte, n-aș vrea să repet nici cele scrise prin 1971, în paginile revistei clujene, **Steaua**, despre prezența dacică în Banatul istoric.

Etnogeneza românească presupune prezența și conviețuirea a două elemente fundamentale : cel autohton, dacic, și cel colonizat, latinofon. După cum se va vedea îndată, nici unul nu lipsește din Banat, după cum nu lipsește rezultanta lor – populația romanică din faimosul „mileniu întunecat".

Lăsînd la o parte vestigiile care au precedat perioada clasică a istoriei și civilizației daco-getice, aș semnala cîteva descoperiri semnificative din secolele I î.e.n.–I e.n. La **Pescari** a fost identificată o așezare dacică din această perioadă, iar la **Herneacova** o mică fortificație. Numele **Arcidavei** e grăitor prin el însuși, dar descoperirile recente ale lui E. Iaroslavschi au adus o confirmare arheologică a existenței acestei așezări dacice. Merită menționate tezaurul de monede romane republicane de la **Berzobis** și tezaurul de monede dacice de la **Dierna** precum și altele. Toate acestea schițează tabloul Banatului dacic din preajma cuceririi traiane.

Din anul 106 e.n., Banatul devine, în întregime. pămînt roman. O spune limpede Cassius Dio, al cărui text nu lasă loc nici pentru o eventuală stăpînire iazygă în vest, nici pentru teorii „originale" despre retragerea lui Hadrianus de pe linia **Lederata-Tibiscum** pe linia **Dierna-Tibiscum.** Incorporat Daciei, după cum o dovedește cercetarea comparativă a diplomei militare din 2 iulie 110 e.n. și a atestărilor epigrafice de trupe din castrele de la **Arcidava, Palanca** și **Pojejena,** Banatul a cunoscut și el viață romană, la fel ca restul provinciei traiane. După credința mea, pe acest teritoriu relativ restrîns au răsărit și s-au dezvoltat trei orașe romane : **Tibiscum, Dierna** și mult discutata **Malva.** Dar chiar dacă numărul lor ar trebui redus la două, situația nu se schimbă esențial : posturile de pază de pe linia Mureșului demonstrează apartenența întregului Banat la Imperiu, iar celelalte vestigii arheologice vorbesc despre o complexă viață romană : militară, ca în castrele de la **Pojejena, Teregova, Ad Mediam** și **Arcidava** și în probabila **statio** de la **Dalboșeț,** și civilă, ca în importanta stațiune balneară de la **Băile Herculane,** în așezările de la **Arcidava** și **Berzobis,** sau în villele rustice de la **Gornea** și **Caransebeș.**

Întîlnirea, pe meleagurile bănățene, a elementului etnic dacic cu elementul etnic roman, purtător al limbii latine și al culturii romane, înseamnă **existența reală** a condițiilor **romanizării.** Transformarea premisei într-o indiscutabilă realitate istorică este dovedită de continuitatea romanică în Banat după retragerea aureliană.

Se știe că această retragere a lăsat, totuși, capete de pod romane pe malul stîng al Dunării, după cum se știe că, în epoca lui Constantin cel Mare, o largă fișie la nord de fluviu revine sub stăpînirea imperială. În condiții mai grele și în forme mai modeste decît înainte, viața romană continuă în Banatul secolelor IV–VI ; despre ea vorbesc marile tezaure monetare de la **Moldova Veche, Moldova Nouă** și **Gornea,** cu cuptoarele metalurgice de la **Șoșdea** și cele de var de la **Liubcova,** monedele de la **Pojejena,** dar mai ales descoperirile de la **Tibiscum** : zidurile tîrzii și ceramica romano-bizantină, monedele constantiniene și vestigiile paleocreștine din așezarea civilă, iar mai recent – bordeiele descoperite chiar pe locul castrului roman, locuite sigur în cursul secolului al IV-lea, dar probabil că pînă în veacul următor.

Încetul cu încetul, această viață romană, din afara granițelor oficiale ale Imperiului, îmbracă forme specifice așa-numitei perioade prefeudale. Ea nu încetează însă să fie viață romană sau, mai precis, romanică și apoi românească. Mărturie arheologică stau, deocamdată, așezarea din secolele VIII–IX de la **Gornea** și vestigiile de locuire de la **Moldova Veche,** datînd din secolele IX–X. Factura pieselor, mai ales ceramice, descoperite aici împiedică atribuirea acestor vestigii vreunei populații migratoare ; este, deci, logică atribuirea lor unei populații autohtone protoromânești.

Ansamblul descoperirilor din perioada romană și post-romană desemnează Banatul ca parte integrantă a spațiului geografic al etnogenezei românești. Mi se pare neîndoielnic că o justă orientare a viitoarelor cercetări arheologice, spre Banatul apusean, în epoca romană și, spre perioada migrațiilor, în întreg teritoriul bănățean, va întări această concluzie, sporind ponderea aportului arheologiei bănățene la cunoașterea celui mai important fenomen al trecutului nostru îndepărtat.

HADRIAN DAICOVICIU

AL. JEBELEANU

VACANȚĂ LÎNGĂ OLT

Învolburat e Oltul și-oțelit,
Imaginea ți-o leagănă pe ape
Fosforescente, alergînd să scape
Din dantelate colțuri de granit.

Profilul meu nu-l poți ghici pe-un val
Deși mă strigi – Narcis pierdut – sub spume
Și-ai vrea de prin priveliști să m-adune
În dimineți strălimpezi, de cristal.

Doar Cozia străjuiește Oltul, calmă,
Se-nvăluie cu brumele de toamnă,
Iar umbrele istoriei descind . . .

Nepotolind al apelor argint,
Ca rîul clocotind în sîngele-mi,
Prelungă, linia vieții tu mi-o chemi.

ADALBERT LUCA — Portret

RECONSTITUIRE

Sorbim din amintiri ca din rachiul tare
Și retrăim iubirea, așa ca la-nceput,
Informe năluciri din pajiști au irupt,
Din ierburi odrăsliră, din meri, din așteptare.

Pădurea te-nvelise cu duh necunoscut,
În jur ți se-adunase atotînfloritoare,
Un cuc năuc urzea pe firele de soare,
Cîntau și tămîioare la fiece sărut.

Cu frăgezimi de psalm și-ozon albastru-n glas
Plimbările trezeau fiorul din tulpini,
Da, sprinteneli de ciută se istețeau în pas.

Îți amintești în toamnă de florile de măr,
Cînd rilkeiene cad jertfitele grădini
Iar noi cătăm în inimi eternul efemer.

CERUL VORONEȚULUI

Un glas slăvit sub lespezi veșnicește
Profetic, singuratic, ca-n poveste :
Daniil Sihastrul, iubitor de țară.

Ce sfînt e-albastrul care-l impresoară !
Cer legendar, stelată temelie,
Nădejdilor și dragostei de glie.

ECOU

Dar ce neînsemnați
Mai sîntem amîndoi . . .
Suavă Kicsikém . . .
CAMIL PETRESCU

Neînsemnați ne-ajungem amîndoi
Pe drumul alungit și fără rost,
Plecările c-un amiros de mosc
Ne-nvăluie cu cețuri și cu ploi.

Uităm, fierbinți, distanțe care-au fost
(Ce fericire tutelează-n noi !)
Ne separă sunătoare foi,
Căderile-anotimpului anost.

Stejarii, cu credință-n veșnicie,
Tresar, iscați, din beatul lor dispreț,
Nedrepți c-un nufăr de zădărnicie.

Ne-atragem nesățioși, ne contopim,
Aceiași în scindate dimineți,
Înverșunați de-al dragostei sublim.

CRISTEA SANDU-TIMOC

VATRĂ DE ȚARĂ

Bîntuie-n cîmpiile-nsorite pacea,
împlinirea păsării-n vîrtejuri de aur,
În fîntîni de vîrste,
prelungire în cugetul muntelui,
holde săpate în columnă.
Coboară din ierni visul lui Glad,
din porți de case, surîs de copii,
Vatră, ești fagur din trup de neam,
Clepsidră arzîndă-a veșniciei ;
vatră sfîntă,
miez de țară ;
luceafăr din suflet,
de hotară.

IMN LUI DECEBAL

Ce știm despre Decebal este un imn
Ce știm despre imn este o aripă,
Broderii, izvodite-n dimineață,
Areaș, ce din săgeată, se-nfiripă.

Ce sîntem aici ?! O mărturie pură ! . . .
Dormind, sub cremene arzîndă,
Descîntec rar, din pleoapele de ape,
Vibrații, prin cețuri, cu vrerea crescîndă.

Ce mai șoptește hodinii din zăpezi ?
Sunetul din fulger, străbătut de ierbi ?!
Păcii, legănată de munți și de grîu,
Ce mai șoptește, odihnei din cerbi ?! . . .

Știm, azi, setea din „torna, torna fratre",
Bem graiul din pîine, din sare și vin,
Știm Dunărea, cu zarea ei departe . . .
Rănile din pietre, ce calea ne-o ațin.

Ard pe vreascuri solzii de balauri
Sargeția – eclipsă de cîmpie,
Căci tu ne-ai ales darul sfînt de mamă,
Gîndul străbun, ce în Carpați adie.

Petrecem țărm adînc de veșnicie,
Pe umerii fierbinți, cu dor de țară,
Ne ești destin, în sîn și-n efigie,
În viersul fîntînii, nins de primăvară.

TRECE CAVALERUL TRAC

Îmi pare c-aud prin țărmuri cum curg
Caii flămînzi de tulpini stîncoase
Duhuri nestinse, străbune-n amurg,
Treceri de sînge, izvodit din oase.

Li-e gîndul săgeată aleasă în șoapte,
Mirosul de pîine s-alintă-n cuvînt ;
În cupe de piatră stă miezul de noapte,
Bunicii sub hoarde cu sufletul frînt.

Curg stele-n metope prin ceață abia,
Călăreții din ere se-nfiripă .
Din aripi adînci bazaltul sorbea
Rotind, pe boltă, destinul o clipă.

Aud voce de grîu, țin steag de profet,
Printre priviri cu rădăcini duioase ;
Visul de iarbă al Istrului, încet,
Imnuri cu sunet de ferigi pioase.

Scăldînd în poeme, pe-o gură de rai,
Frunzișul credinței, în văi de cunună,
Cotiso, Ovidiu urziră un grai
Strîngînd balade, din răni de furtună.

Rugă din oase-n clopot de vioară,
Ere cu arderi săpate pe brînci ;
Vulturi de veghe, în sbucium să doară
Urcînd numele dac, din zăpezi pe stînci.

Pecete de tulnic ne-ai rămas, părinte,
Stăruind pe prag de veșnicie ;
Ați fost trei, dar unul e-nainte
În permanentul zbor de galaxie.

Adună-ți tăria din mînjii de humă
Săpată-n columnă cu trepte de vis ;
Din getica piatră ne cheamă o mumă,
Torentul de munte, spre mare-i deschis . . .

REVELAȚIA UNUI DAC

Sună un cîntec gingaș dintr-o piatră
un cîntec de libertate !
Poate-i o doină, în somn de pasăre
adormită într-o floare.
Izbucniri de văpaie și doruri de pămînt,
în slova de piatră
trăiește cuvîntul.
Visează sub boltă, temut de pădure,
trup alb, foșnet de lumină,
ne-ncercat de secure.
Gîndul lui se odihnește în arc de get,
somnul profund îl leagă de cer
și-al inimii pure de curcubeu.
Cine simte mai bine
căldura unei pietre
decît îndrăgostitul ce-a visat
la rostu-acestei vetre ?

Televiziune

DUMINICĂ, 3 octombrie

8,30 Deschiderea programului. 8,40 Tot înainte ! 9,35 Film serial pentru copii : Blîndul Ben. 10,00 Viața satului. 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. 13,05 Album duminical. 13,30 Desene animate. 14,00 „Ce vrăji a mai făcut nevasta mea". 17,05 Magazin sportiv : – Tenis pe glob. Fotbal. 18,05 Film serial : Din tainele mărilor. Episodul 13 „Iguanele din Galapagos". 19,00 Micul ecran pentru cei mici. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Baladă pentru acest pămînt. Buzău 1600. 20,20 Film artistic. Un zîmbet pentru mai tîrziu. 21,45 Vedete internaționale ale cîntecului. 22,00 24 de ore. 22,10 Duminica sportivă.

LUNI, 4 octombrie

16,00 Teleșcoală. 17,30 Emisiune în limba maghiară. 19,00 Teleglob. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Să trăim și să muncim în chip comunist. 20,40 Floarea din grădină. 21,05 Cadran mondial. 21,30 E timpul frumuseții tale, țară ! 21,50 În dezbatere – Programul de măsuri pentru aplicarea hotărîrilor Congresului al XI-lea al partidului și ale Congresului educației politice și al culturii socialiste în domeniul muncii ideologice, politice și cultural-educative. 22,10 24 de ore.

MARȚI, 5 octombrie

10,00 Teleșcoală. 11,00 Film artistic (rel.) Un zîmbet pentru mai tîrziu. 12,25 Față în față. 12,40 Partituri celebre. 13,10 Telex. 16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limbă engleză. 17,00 Telex. 17,05 Pentru sănătatea dv. 17,15 Roman foileton „Țăranii", Ultimul episod : „Răzbunarea". 18,05 Lecții tv pentru lucrătorii din agricultură. 18,35 Telecronică pentru pionieri. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Reflector. 20,20 Seara de teatru. „Domnișoara Nastasia" de G. M. Zamfirescu. Premiera tv. 22,15 24 de ore.

MIERCURI, 6 octombrie

16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limbă germană. 17,00 Telex. 17,05 Scena. 17,30 Tribuna tv. 17,55 Fotbal. Intîlnire internațională amicală : Cehoslovacia – România. Transmisiune directă de la Praga. 19,50 1001 de seri. 20 Telejurnal. 20,30 Revista economică tv. 21,00 Ecran tv '76. 21,30 Revista literar-artistică tv. 22,10 24 de ore.

JOI, 7 octombrie

16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limbă franceză. 17,15 Pentru timpul dv. liber vă recomandăm . . . 17,20 La volan. 17,30 Săptămîna muzicală. 17,55 Universitatea tv. 18,30 Seara televiziunii din R.D. Germană. 19,00 Program de muzică ușoară în interpretarea unor cunoscuți soliști din R.D.G. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Festivalul național al cîntecului ostășesc – ediția a III-a. 20,50 Seara televiziunii din R.D. Germană. Film artistic : „Trestia" – o producție a studiourilor din R.D. Germană. 22,20 24 de ore.

VINERI, 8 octombrie

10,00 Teleșcoală. 11,00 Film artistic. „Trestia" (rel.) 12,25 Sub cetina bradului. Emisiune realizată cu participarea artiștilor amatori. 12,55 Reportaj tv. Cetățenii propun . . . cetățenii realizează. 13,15 Telex. 16,00 Teleșcoală. 16,30 Emisiune în limbă germană. 18,15 Handbal masculin : Dinamo București – M.A.I. Moscova (Cupa Cupelor). 19,25 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Festivalul național al cîntecului ostășesc. 21,05 În dezbatere – programul de măsuri pentru aplicarea hotărîrilor Congresului al XI-lea al partidului și ale Congresului educației politice și al culturii socialiste în domeniul muncii ideologice, politice și cultural-educative. 21,30 Ora științei și tehnicii. 22,10 24 de ore.

SÎMBĂTĂ, 9 octombrie

11,00 O viață pentru o idee. Daniel Danielopolu. 11,45 Reportaj tv. Sfatul bătrînilor. 12,05 Oaspeți ai vieții muzicale românești. 12,40 Drumuri pe cinci continente. 13,20 Din nou despre preferințele dv. muzicale. 14,15 Turism și vînătoare. 14,35 Intîlnire cu opereta. „Voievodul Țiganilor". 15,40 Vîrstele peliculei. 16,30 Fotbal : Bulgaria – Franța (preliminariile camp. mondial). 18,15 Cl... T. 19,05 1001 de seri. 19,15 Față în față. 19,30 Telejurnal. 20,00 Festivalul național al cîntecului ostășesc. 21,10 Teleenciclopedia.. 22,00 Film serial. Dosarele Rockford. 22,40 24 de ore. Sport.

ION MARIN ALMĂJAN

O DIMINEAȚĂ CALMĂ*)

O dimineață poate să fie calmă, cu cerul senin și curtea luminată deja de primele raze de soare. Întredeschizi ochii și privești locul gol al femeii, o auzi trebăluind în bucătărie, unde pregătește micul dejun sau n-o auzi fiindcă a plecat demult lăsînd în urma ei o farfurie albă, pe care au fost așezate cu migală feliile de salam, de șuncă, bucata de brînză. Te scoli îmbiindu-te, baia mai păstrează urmele parfumului ei, cîteva ace de păr scăpate în cadă, peria păstrînd căldura mîinii.

Drăghici se desprinde din așternutul jilav ocolind scaunul pe care Iudith a aruncat de-a valma furoul, ciorapii și rochia. Prin ruloul tras încearcă să ghicească starea vremii și cînd își dă seama că va fi o nouă zi mohorîtă, friguroasă, deși e început de iunie se încarcă gradat de nemulțumire și furie. Baia friguroasă acum, cînd serviciul de termoficare a oprit încălzirea, îl întîmpină cu un miros greu, de lucruri nespălate adunate în vraf, azvîrlite după cada pe care s-au imprimat urmele ultimei ei folosiri. Drăghici înghite un nod. „Pentru ce viața unora poate să fie atît de searbădă, se întreabă. Oare soarta mea m-a ales într-adins sau cineva i-a indicat dinainte victima ?" Ca de obicei, Drăghici se ferește să-și concretizeze gîndurile. Din prudență sau comoditate, poate din obișnuință, evită să-și discute viața. Viața lui și a lui Iudith.

Iudith . . . Aseară s-a întors tîrziu după o ședință. A găsit-o ghemuită în fotoliu, mai dezordonată decît oricînd.

– Am întîrziat, spune, împăciuitor. Te-am sunat înainte de-a pleca. Era telefonul închis ?

Iudith se balansează lovind cu creștetul spătarul înalt al fotoliului. Pare preocupată. Țigara îmbîcsește aerul cu fumul ei alburiu. În scrumieră s-au adunat zeci de resturi. „Urmează o scenă, se gîndește Drăghici, o dramoletă cu lacrimi și smîrcăit, cu învinuiri".

– Am fost la o prietenă, vorbește Iudith, studiindu-și unghiile roșii, totdeauna proaspăt vopsite.

„O prietenă înseamnă neapărat reproșuri, își spune Drăghici, ca un ghicit în cafea în care se descoperă infidelitățile soțului". Așteaptă. Oricum, Iudith nu se va mai abține mult. Atunci de ce să se grăbească să declanșeze el singur ostilitățile.

– Nu ești curios să afli ce am făcut acolo ? Acum pare gata de atac. A sfărîmat țigara, fumată pe jumătate, în scrumiera din alabastru. Mi-am cumpărat trei materiale de rochie. Din pachet.

O pauză de așteptare. Toată arc, ca o pisică în vîrful unui dud, față-n față cu eventualitatea ; o mîngîi și se destinde, te răstești la ea, saltul se produce.

– De ce trei ? întreabă moale Drăghici. Nu prea avem bani, acum.

– Pentru că am patruzeci și cinci de ani și vreau să arăt ca o doamnă și nu ca o slujnică. Tot timpul de cînd sîntem căsătoriți mi-am spus că mă voi îmbrăca mai tîrziu. Acum nu mai am ce să-mi spun, decît prea tîrziu. Mîine-poimîine voi fi o femeie bătrînă . . .

„Iată și nuanța filozofică a problemei, se gîndește Drăghici. Asta înseamnă că rechizitoriul va fi lung și vehement". I se pare că aude declicul unui arc sărit.

– Nu sînt eu vinovată, spune Iudith legănîndu-și piciorul pe care l-a cuprins de sub genunchi, cu palmele, că ești un ins neajutorat. Oamenii se saltă, prind cheag, numai noi am rămas în faza visurilor. Compară-te doar cu prietenii noștri. Ștefănescu și-a făcut vilă, a schimbat două mașini, Sitaru a umplut cu tablourile lui cantoanele din Elveția, a voiajat-o pe nevastă-sa prin toată Europa. Ai fost în casa lor, ca să nu zici că exagerez. Cristal de Murano, oglinzi venețiene, covoare, bijuterii, haine

Iudith își duce degetele la gură, ca și cum ar vrea să-și roadă unghiile. Gestul face parte din recuzita ei, de om de teatru, asta însemnînd emoție și nervozitate. Timpul trece și noua tiradă se lasă așteptată. „Ei drăcie, nu se poate, murmură Drăghici, așa ceva nu se poate . . .".

– Ești ridicol, explodează Iudith, cu aerele tale de mare gazetar. Pamfil Șeicaru a fost un vax pe lîngă tine, nu-i așa ?

– Uite ce este, o oprește Drăghici, poți să mă compari cu cine vrei, dar nu cu Șeicaru. N-am șantajat pe nimeni.

– Păcat, își întinde picioarele, simulînd o indiferență ironică, poate că atunci aș fi fost și eu ceva mai îmbrăcată. Nu cu etaje, ci cu niște zdrențe mai ca lumea.

Pe față se citește întreaga frază nerostită. De sub părul cîrlionțat răsare o ureche uimitor de fragedă, ca de copil. Deltfel, fața lui Iudith este mai aproape de cea a unui adolescent decît a unui om matur.

– Și ce compensații morale ai de pe urma cărăușiei pe care o faci tu acolo ? spune Iudith. Ai fost trimis în vreo delegație la Paris, te-au pus măcar o dată în capul mesei și au zis : stimați tovarăși, e momentul să cinstim douăzeci de ani de nervi storși pînă la ultima picătură ?

*

Lama pătrunde adînc în carne. Sîngele țîșnește roșu ca un mic izvor. Drăghici își tamponează tăietura și se descoperă în oglindă. Pungi sub pleoape, pielea obrazului ridată, părul încărunțit, din ce în ce mai rar în creștet. „Un bărbat aproape bătrîn, își spune. Un bărbat care nu mai are dreptul să zică : în zece ani voi fi . . . Iudith are dreptate. Este greu, dacă nu imposibil, să descoperi, în cel de acum, tînărul care abia terminase facultatea, subțire ca o nuia, arătînd înfometat, dar sigur de viitorul și calitățile lui . . .".

– Mi-am vîndut tot, spusese mama sa. Ar mai fi fost pămîntul, numai că tu nu m-ai lăsat să-l dau. Ziceai că-i testamentul tatălui tău și n-avem dreptul să ne atingem de el. Acum pămîntul e acolo, îl calcă cine vrei și cine nu . . .

De fapt nu-i păsa de pămînt. Era primul dintre ei care nu-l simțea în vintre, nu se topea de fericire cînd își aducea aminte de lotul din Valea Mejdinilor, de pe Piatra albă. Tatăl său însă murise pentru pămînt. Adică își vlăguise puterile, an de an, ca să mai adune o mie de lei, s-o pună de-o parte, pînă cînd se strîngea suma potrivită pentru un ar sau doi.

– Pămîntul e lucru sfînt la casa omului, spunea, în timp ce-și peticea opincile de cauciuc cu gurguiul ascuțit și adus în față, semănînd cu una din acele corăbii de demult, înfățișate în vechile stampe, nu-ți plînge nici de foame, nici de sete. Un om cu cap și cu onoare se cunoaște după pămînt.

Nu, nu era zgîrcit bătrînul, ci doar econom, un ins peste care timpurile treceau fără să-l atingă, le primea cu indiferență, cu mai multă, în orice caz, decît ar fi primit o ploaie tocmai cînd trebuia să-și strîngă fînul.

– Afurisit încăpățînat, zicea bătrîna, ferindu-se s-o audă, degeaba-l toc la cap, că tot face cum vrea el. Cînd era în armată, înainte de primul război, m-am dus odată să-l văd. Toate muierile s-au întors acasă cu traistele pline de căpățîni de zahăr. Dă-mi și mie una, măcar de sămînță, i-am spus, ca să nu mă fac de rușine. Nu-ți dau, a clătinat din capul ăla mare cît un dovleac, asta-i porția cailor și onoarea mea face mai mult decît o căpățînă de zahăr. Auzi, parcă ar fi dat din moșia lui.

– Avea dreptate tata, ricanase Arthur, privind-o cu duioșie, în războiul acela viața omului era strîns legată de cal.

– Și tu de unde știi, studintule ? îl întreba mama, oprindu-se din roboteala aceea neîntreruptă, care o făcea să pară încă sprintenă, cu toate că trecuse de mult de șaizeci de ani. Că bine mai semeni cu ăl bătrîn, dumnezeu să-l ierte !.

– Greșești, mamă, pămîntul e al oamenilor . . . se grăbise să răspundă.

– Sînt mai bătrînă decît tine și am dreptul să fiu ascultată. Pînă cînd a murit, eu nu i-am luat cuvîntul din gură lui tată-tu, nici măcar „minți" nu i-am spus. Îți dau în grijă să nu uiți ce-am făcut pentru tine. Să te gîndești că am rămas săracă și că sînt bătrînă. Să nu fie degeaba.

– N-are să fie, mamă. Îți promit că am să mă întorc în sat numai atunci cînd vei putea să te mîndrești cu mine.

– Oamenii de aici mă judecă că ți-am fost roabă.

– Au să-și înghită limba. Îți promit, mamă.

– Bine, oftase bătrîna, du-te cu dumnezeu și să nu uiți.

O uitase. Îi scria rar, îi trimetea o sută, două de lei. Între timp își aduna material pentru marele său roman. De fapt, cînd îi spusese bătrînei că va învinge trufia sătenilor, se gîndise la cartea aceea pe care o simțea ca pe un fapt deja pe jumătate realizat. Era convins că trebuia doar să se așeze la masă și să scrie. Din copilărie se trezise cu visul acesta. Se ascundea cu grămada de cărți împrumutate

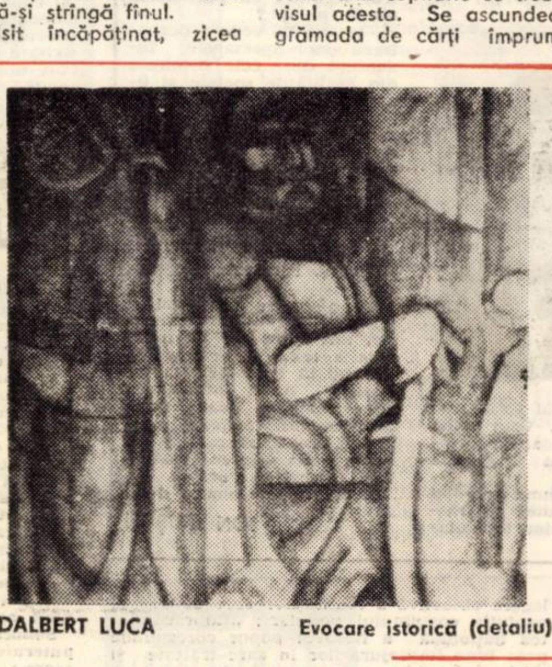

ADALBERT LUCA — Evocare istorică (detaliu)

de la bibliotecă. Citea pînă cînd uita de sine.

Terminase facultatea și i se oferise un post de asistent la Universitate.

– Îmbătrînesc, Arthur, îi spusese profesorul, străduindu-se să-i prindă privirea prin ochelarii veșnic aburiți. Sînt dator să las pe cineva în urma mea. Te urmăresc de multă vreme și sînt sigur că vei fi un mare lingvist.

Îl venera pe Ovidiu Samarican. Părea un învățat coborît din alt veac, fără familie, fără nici un fel de patimă, în afara științei sale. Cînd îl aduseseră de la Iași, se mulțumise cu o cameră neîncălzită, în căminul studențesc. Alții ceruseră apartament, confort. Bătuse de cîteva ori cu sfială la ușă și-l găsise în odaia friguroasă, înghețată, între cărțile împrăștiate peste tot, pe scaune, pe masă, pînă și pe patul scorojit. Vara, profesorul îl oprise la el, îl dusese la Academie, unde-i prezentase nume ilustre, se plimbaseră prin Cișmigiu lăsîndu-se fotografiați de fotograful ambulant. Mai avea pe undeva fotografia, profesorul și el ținînd pe braț balonsaidele șifonate. Într-o zi, Samarican îi întinsese niște bani.

– Ți-i dau pe datorie, pînă cînd vom fi colegi. Ești tînăr și poate te-ai înamorat de o fată.

În fața comisiei de repartizare se răzvrătise însă. Refuză postul de asistent și ceru să fie trimis la ziar.

– Pentru ce ? întrebase uimit profesorul.

– Vă cer scuze, răspunsese, dar vreau să mă bat, să trăiesc simțind c-o fac. Nu pot accepta viața dumneavoastră, izolarea savantă mă depășește. Eu sînt o fire pătimașă, îmi place să mă iau de gît pentru ideile mele, pentru adevăr. Cum aș putea să fac asta stînd cu nasul în hîrțoage și scormonind texte ?

– Cazi într-o eroare, spusese profesorul mîhnit. Și în materia mea trebuie să te lupți pentru opiniile tale, dar altfel, aici doar argumentele contează, dovezile, nu vorbele. Tu, Arthur, nu ești făcut să fii un biruitor. Singur ai recunoscut. Ești prea pătimaș, n-ai sîngele rece, răbdarea necesară ca să aștepți și să lovești doar cînd e momentul.

– Sînt vremuri noi, domnule profesor, lupta e altfel decît o știți dumneavoastră.

Despărțirea fusese dureroasă. Mai mult, fusese o ruptură.

La doi ani după aceea o cunoscuse pe Iudith. Se dusese la teatru să scrie prima sa cronică. O văzuse pe scenă, mică, părea aproape un copil, cu ochii albaștri calzi, mistuindu-se de frică în fața mulțimii.

*

Casa familiei Zwick seamănă cu o citadelă. Cel puțin ca să intri nu-ți va fi mai ușor decît într-o cetate. Zidurile groase, marcate de timp, se mai văd chiar loviturile gloanțelor din timpul războiului, zugrăvite în cafeniu, sînt despicate doar de cele două ferestre înguste și lungi, ocrotite de zăbrele, ba chiar și de rulourile în permanență coborîte. Pătrunzi prin poarta grea de stejar, ferecată cu spăngi și ținte, într-o curte largă, măturată pînă la ultimul pai, de aici, în veranda închisă cu sticlă ornată, călcînd pe mozaicul știrbit pe alocuri. Camerele se împart din acest coridor, ușile vopsite în verde au sticla camuflată cu hîrtie albastră, astfel încît nici un fir de lumină nu poate răzbate înăuntru ca să decoloreze covoarele noi, așternute peste podeaua galbenă, neîntinată de încălțări.

– Poftiți domnule Drăghici.

Arthur remarcă ezitarea bătrînului Zwick înainte de a-i spune domnule. Zîmbește. Tatăl lui Iudith are o statură de uriaș. Umerii largi, încă drepți, pîntecul susținut de bretele, pantofii numărul patruzeci și cinci, dar mai ales capul, rotund, imens, cu fălcile puternice, nasul drept, făcut din colțuri evidente, părul alb complet, pieptănat cu cărare.

Camera în care intră este probabil asemănătoare cu celelalte. Paturile sînt împreunate la mijloc, supraînălțate de perini, pe care fuseseră cusuți păuni, vînători asemănători la chip cu bătrînul Zwick. Pereții sînt acoperiți cu fotografii, unele de dată recentă, altele de pe timpul cînd Iudith nu exista, iar Walter și Hilde arătau tineri, blonzi și bucălați, purtînd, cu mîndrie, ea, fustele pînă în pămînt, cu multe crețuri, el, perechea de pantaloni pînă sub genunchi, legați cu hosenträger și o pălărie verde sau poate cafenie cu pană de păun.

– E ora mesei, Mutti, comandă cu glasul său puternic Walter Zwick. Degetele umflate, păroase, cu unghiile tăiate scurt, apasă clapele Telefunkenului.

– Cum merge treaba, domnule Drăghici ?

– Foarte bine.

– Bravo, tineret, bravo.

Iudith îl privește cu ochii ei de pisică fericită. Lîngă statura uriașă a bătrînului pare o păpușă coborîtă din vitrina cu jucării și așezată pe scaun.

– Sînteți un om al timpurilor noi, se foiește Walter, cum se spune, un constructor al socialismului. Ca ziarist aveți uși deschise peste tot și putere . . .

– Așa se zice, zîmbește stînjenit Drăghici, neînțelegînd unde bate bătrînul.

– Și nu-i așa ? clipește Walter din ochii săi albaștri și o undă de viclenie sau răutate îi alunecă la colțurile gurii.

– Depinde ce înțelegeți prin putere. Nu pot să feresc un om de la pușcărie, atunci cînd a încălcat legea și nici să-i șterg păcatele trecute.

Cuvintele sînt ca niște bucăți de vată îmbibate în oțet. Walter îl privește bănuitor.

– Noi, zice el, n-avem de ce ne teme. Am fost totdeauna agricultori pașnici și oameni de bună credință.

„Ca să vezi, își spune Drăghici, la ce s-a gîndit. Oricum, nici nu mi-a trecut prin minte să-i fac vreun apropo."

– Nu mă refeream la dumneavoastră, zice Drăghici. Dealtfel, noi românii și cu celelalte naționalități conlocuitoare am trăit totdeauna în bună înțelegere.

Prin crăpăturile ușii se strecoară un miros dulceag de vanilie.

– Bem un pahar de țuică ? întreabă Walter, întinzînd mîna spre sticla în care dormitează un lichid gălbui. Brațul întins,

(Continuare în pag. 7)

Dedicații

CONSTANȚA BUZEA

Mă soarbe depărtarea, cum ai sorbi un vin.
Puțin din pacea mării mi-a mai rămas în pași
Și din misterul lumii a mai rămas puțin,
Trecînd prin mari lagune, oceanule-oraș.

Un abur de cometă pe geană s-a depus
Și visul mișcă sorii pictați în univers,
Precum torente line se clatină-n apus,
Cum nevăzută teama cuvîntului din vers.

Aș mai putea, din plînsul luminii, să aprind
O altă, mai aleasă, durere de rodiri,
Cum prin geneza dulce a fructelor colind
Cu foamea copilandră zbătîndu-se-n priviri.

Și-abia întind o mînă, și mă opresc la timp,
Mă ispitește fructul, m-alungă și mă vrea,
Dar un tăcut oracol mă strigă din Olimp
Și-mi urcă renunțarea pe cer, și-o face stea !

DAMIAN URECHE

Teatru

Teatrul reşiţean s-a impus prin repertoriul său de majoră substanţă politico-educativă şi estetică, dar şi prin montări de referinţă, tot atîtea ipostaze scenice ale unor texte clasice sau

Curind, gongul reşiţean ...

contemporane. Confruntarea cu publicul din ţară şi din R.S.F. Iugoslavia (unde în ultimii ani a efectuat cîteva turnee apreciate de presă) i-a oferit mari satisfacţii. Apropierea noii stagiuni se simte şi în instituţia teatrală de pe malul Birzavei, fapt consemnat de noi într-o succintă discuţie cu prof. AL. BÂRSESCU, director al Teatrului de stat din Reşiţa.

– Pe cînd gongul inaugural, cu ce piesă şi în ce stadiu se află pregătirea primei premiere ?

– De fapt, se poate afirma cu deplin temei că reverberaţiile gongului ce va anunţa stagiunea 1976/1977 s-au şi făcut auzite. Am reluat legătura cu publicul nostru încă din luna august, precum şi cu acela din judeţele Timiş, Mehedinţi, Gorj şi Hunedoara. Premiera va avea loc la 21 octombrie, deschizînd suita de manifestări reunite sub acolada „Zilelor culturii la Reşiţa". Vom prezenta în premieră absolută spectacolul „Dacă toţi copacii ar fi la fel" de **FRANCISC MUNTEANU.** Regizorul **EUGEN VANCEA** secondat de scenograful **ION BOBEICA** şi, desigur, de colectivul de interpreţi, lucrează intens la traducerea scenică a unei partituri de inspiraţie actuală, cu incontestabile virtuţi dramaturgice.

– Ce oferă teatrul dv. publicului său, în noua stagiune ?

– Pe lîngă o a doua premieră absolută, cu piesa de evocare istorică „Se adună vremile" de Mihai Vasiliu şi Remus Nastu, mai aducem comedia „Zodia gemenilor" de Val. Munteanu, „Paradoxul lui Diogene" de Toma Arsovski şi

basmul „Fluierul fermecat" de Sorin Lepa. Vom relua apoi încă nouă alte spectacole realizate în stagiunile precedente.

– Prin ce anume credeţi că noua stagiune va răspunde exigenţelor formulate de primul Congres al educaţiei politice şi al culturii socialiste pentru teatrele dramatice ?

– Mai întîi, prin preponderenţa – numerică şi calitativă – a dramaturgiei româneşti, prin valoarea intrinsecă a fiecărei montări în al doilea rînd, deci, implicit, prin eficienţa superioară în procesul modelării conştiinţelor, a dialogului pe care teatrul reşiţean îl susţine cu publicul său. Aş mai menţiona completarea colectivului nostru cu tinerii actori Tora Vasilescu, Elena Ţuţuian, Dan Ivănescu şi Valentin Ivanciuc, ceea ce va spori disponibilitatea de creaţie a întregului ansamblu de interpreţi.

– Cum anume intenţionaţi să optimizaţi (dacă acest termen socio-economic poate fi împrumutat în teatru) legătura cu partenerul numit public ?

– Avem în vedere dezbaterea unor spectacole, îndeosebi din cele inspirate din realităţile sociale şi umane ale timpului nostru, sondajele de opinie, menite să contribuie la mai buna cunoaştere a opţiunilor publicului, întîlnirile cu diferite categorii de spectatori, reprezentative. Înţelegem prin toate acestea să acordăm publicului stima cuvenită, temei al unui sincer şi reciproc fructuos dialog.

Întîlnirea cu scriitorul şi cineastul Francisc Munteanu, într-o primă confruntare a textului cu scena, turneul în Iugoslavia la începutul lunii octombrie, spre a aminti doar două „evenimente" artistice reşiţene, configurează de pe acum noua stagiune teatrală a Cetăţii de Foc.

Convorbire realizată de

ION CRIŞAN

Etnologie

Documentar (II)

In temeiul unei largi informaţii etnografice, Crăiniceanu prezintă denumirile locale ale pieselor de port popular. Multe dintre acestea – cum sînt de pildă, **beteala, poilat, zăvon,** pentru „acoperemîntele capului la femei" – nu se mai păstrează astăzi în mediul rural bănăţean. Fiind de obîrşie din sudul Banatului, autorul lucrării **„Igiena ţăranului român"** aduce date etnografice îndeosebi din această parte a provinciei noastre : „In Banat sînt colonii din Ţara Românească pe la munte, numiţi bufeni, cari lucrează la montanistică şi silvicultură şi românii băştinaşi, numiţi frăţuţi. Femeile celor dintîi să cam feresc de opinci şi nu le pun decît cînd sînt silite a-şi aduce singure lemne în spinare din pădure, cînd nu pot să cumpere cu carul, iar femeile frăţuţilor se încalţă unele în opinci, mai frumos decît bărbaţii lor. La sărbători preferă însă şi ele pantofii (acolo numiţi papuci). Bufenele umblă vara mult în papuci, pe care adeseori îi iau în mînă, fiind deprinse a umbla şi desculţe şi astfel putînd umbla mai liber. Pe toată întinderea aşa numitului Almăj, pe la Orşova, Bozovici, Caransebeş, opinca este încălţămintea obişnuită a femeilor, ba şi a copiilor mici" (op. cit. p. 116-117).

Începînd din prima parte a secolului trecut, cărturarii români semnalează, adesea cu mari exagerări, abandonarea sau „stricarea" (prin adoptarea unor elemente de lux) portului tradiţional. Prin urmare, se naşte o largă campanie de promovare publicistică a portului popular românesc. In acest sens, atitudinea lui Crăiniceanu se bazează pe o înţelegere obiectivă a realităţilor care determină evoluţia costumului popular : „Imbrăcămintea naţională a fiecărui popor corespunde prea bine împrejurărilor în care trăieşte şi nu-i putem băga vina luxului. Au doară să luăm femeei române toată bucuria cu care ea îşi decorează opregul (catrinţa), sau îşi face acoperămîntul (pătura) de pat ? In nişte ani începuse organele administrative cu asprime a pune piedici acestor producte naţionale. Orice popor îşi află care veşminte sînt pentru el mai corespunzătoare, căci necesitatea e cel mai bun croitor" (op. cit. p. 139-140).

Fiind conştient de importanţa portului popular pentru relevarea specificului etnic al unui popor, Crăiniceanu pledează pentru înfiinţarea unei secţii de etnografie la Muzeul Naţional, în care să fie valorificat acest patrimoniu de cultură populară (op. cit. p. 183).

AUREL TURCUŞ

Curier literar

Sub titlul **Paradigmele educaţiei,** Ioana Creţulescu se ocupă, în ultimul număr al revistei **Viaţa românească** (nr. 8), de cartea lui Mircea Herivan **Educaţia la timpul viitor** avansînd opinii avizate, foarte aproape de subiectul în discuţie : „... Preocupările sale (ale lui M. H.) în domeniul educaţiei se materializaseră încă în volumul **Meridiane pedagogice** (Editura Didactică şi Pedagogică, 1973) sub forma unor dialoguri cu mari personalităţi din diferite ţări. Acum însă, în **Educaţia la timpul viitor** (Albatros, 1976) problematica devine şi mai complexă, şi mai circular tratată, pentru că autorul alcătuieşte pentru acest domeniu de interes vital un „scenariu prospectiv în 7 modele". Mai exact : pornind pe firul istoriei, dar mai cu seamă pe cel al istoriei contemporane, şi coroborînd numitorii comuni şi oponenţi ai teoriilor şi practicilor educaţionale de rezonanţă (cu aspecte negative, chiar), Mircea Herivan încearcă stabilirea unor sinonimii, care pot trasa tipurile educaţionale ale viitorului născut de fapt azi. Ceea ce capătă ca principiu de sistematizare, denumirea de model reprezintă, de fapt, nivelele sau variantele sau tipologiile posibile, sau, şi mai exact, **paradigmele** sigure ale educaţiei de mîine. Aceasta presupune două lucruri importante pe care cartea şi le propune şi le realizează : oferta informativă, adică prezentarea unui număr de date, de fapt prezentarea unor teorii şi practici de educaţii cu reală importanţă şi, apoi, confruntarea fiecărei paradigme cu o serie de probleme avînd dominantă ideea de eficienţă, constituind partea cea mai interesantă a lucrării, construcţia ei pe ideea şi pe resorturile **dezbaterii** (...) „In acest sens, putem spune despre această lucrare că abordînd problema educaţiei pe două principii fundamentale : a) includerea sincroniei în diacronie şi b) includerea sistemului informativ în sistemul formativ, obţine introducerea sistemului educaţional în toate relaţiile umane fundamentale : individ / societate, individ / istorie şi, paralel colectiv / societate şi **colectivitate / istorie.** Cele „7 modele" sînt de fapt un studiu de prognoză asupra **omului total".**

A. BALTHAZAR

Muzica

„Madrigaliştii din Belgrad"

Ca un postludiu al încheiatului Festival Enescu, la Timişoara a evoluat, sîmbătă seara, un important ansamblu coral iugoslav. Aniversarea în acest an a unui sfert de secol de neîntreruptă activitate – sinonimă cu propagarea masivă a valorilor naţionale – încumbă decenii de continue solicitări şi succese în mai toată Europa. Este finalitatea la care au ajuns nişte entuziaşti mistuiţi de dorinţa dăruirii, dar şi şansa de a beneficia de îndrumarea unui dirijor cu har, DUSAN MILADINOVIC.

Programul oferit şi-a propus să ilustreze etape importante din spiritualitatea poporului vecin şi prieten. Un loc masiv – aproape întreaga parte întîi – a apelat la străvechi valori cultice, după pauză predominînd cele de inspiraţie folclorică.

Sonoritatea generală a corului emană o puternică patină specifică genurilor muzicii sacre : culoarea profundă, bine timbrată, aidoma unei coloane marmoreeice, a bazilor, acutul uşor descoperit al tenorilor, secvenţele de cvasi-recitativ, la graniţă între parlando şi psalmodiando ai corului feminin (excelent în Ninja Cili de S. Srbin). Remarcabilă şi măiestria restituirii facturii arhaice, evocatoare ca stil gregorian, în Defte Lai de A. Obradovici. **Momentele de încintare au alternat însă cu inegalităţi de omogenizare, trădînd refluxul după emoţiile Festivalului.**

Partea secundă a fost pigmentată de verva ritmului şi melodicii populare. Dirijorul a impus o manieră diferenţiată, apelînd la un plus de nuanţe, la o varietate scînteietoare de accente, evidenţiind o polifonie tipic slavă, dar şi onomatopee pline de efect. Cîntecele din Ohrid de S. Mokranjac **a fost poate lucrarea cea mai impresionantă, prin eposul profund difuzat. O reuşită înscrisă pe orbita multiplelor schimburi artistice, menite a cimenta o stimă şi preţuire reciprocă.**

DORU MURGU

Arta amatoare

TIMIŞUL, — un ansamblu folcloric de prestigiu

La sala „Lyra", a Casei de cultură a municipiului Timişoara, într-o seară de început de toamnă, la ore tîrzii, l-am întîlnit pe membrii ansamblului folcloric **TIMIŞUL,** repetînd. „Vă rog, de la început, încă o dată băieţi . . ., Fetele reiau piruetele". Se lucrează la o nouă suită de jocuri populare bănăţene din zona de şes, ne explică maestrul coregraf **Emilian Dumitru,** unul dintre animatorii ansamblului.

Ansamblul **TIMIŞUL** fiinţează din anul 1968, pe lîngă această Casă de cultură. Cei peste 60 de tineri dansatori de diferite profesii : muncitori, tehnicieni, meşteri, medici, profesori etc. repetă cu pasiune pentru a-şi însuşi din măiestria jocurilor populare. Repertoriul ansamblului cuprinde jocuri şi cîntece populare bănăţene din zona de şes şi munte, moldoveneşti, ardeleneşti, olteneşti. Intr-o discuţie purtată cu tovarăşul **Mihai Arotăriţii,** directorul Casei de cultură, am aflat că, atît **Laza Cnejevici** şi **Achim Penda,** dirijorii orchestrei, cît şi ceilalţi membri ai ansamblului, sînt pasionaţi culegători de folclor, adunînd de prin satele judeţului Timiş cîntece valoroase, adevărate creaţii nepieritoare.

Mesager, în acelaşi timp, al artei populare româneşti pe meleagurile lumii, ansamblul folcloric timişorean reconfirmă cu fiecare spectacol prestigiul care a fost dobîndit prin ani de muncă, de căutări şi dăruire. In anul 1971, în cadrul festivalului artiştilor amatori, **„Omagiu Partidului",** ansamblul cucereşte premiul special al juriului şi titlul de laureat. Frumoasele jocuri din zona de şes şi munte ale Banatului, obiceiurile şi cîntecele culese de pe întreg cuprinsul patriei au meritat aprecierea şi elogiile publicului spectator din Ungaria Grecia, Franţa, Elveţia, Italia, Irak şi Anglia.

Anul acesta Ansamblul **„TIMIŞUL"** a avut onoarea să deschidă **Săptămîna culturii româneşti de la Manchester** (Anglia). Artiştii amatori ai ansamblului folcloric Timişul, cum sînt : **Doina Chiu, Dorina Şelariu, Valeria Ardelean, Maria Cuzma, Eugen Fanu, Vasile Stratu, Toma Frenţescu, Alex. Toth, Pavel Roşu, Constantin Stingaciu, Aurel Popa** şi mulţi alţii se străduiesc să adauge noi calităţi fiecărui spectacol, prezentat acasă sau departe, în lume, unde se vorbeşte, tot mai mult şi mai generos, despre o ţară numită **ROMÂNIA.**

EMIL ŞAIN

Panoramic

● DOUĂ TEATRE au fost oaspeţii Timişoarei zilele acestea : Teatrul de stat din Reşiţa care a prezentat „Asociaţia minunilor" de D. Psathas şi Teatrul dramatic „Bacovia" din Bacău, cu premiera „Excursia" de Th. Mănescu. ● RECENT, a făcut o vizită la Asociaţia scriitorilor din Timişoara dramaturgul angolez **Domingos Van Dünem,** director general în Ministerul informaţiilor. La discuţiile care au avut loc cu acest prilej, au participat scriitorii Anghel Dumbrăveanu, secretarul Asociaţiei, Al. Jebeleanu şi Mircea Şerbănescu. ● Am admirat înalta ţinută interpretativă a Madrigaliştilor din Belgrad, formaţie omogenă şi de un mare rafinament, condusă de **Duşan Miladinović.** ● Semnalăm apariţia „Premiselor literare" ale criticului literar timişorean Nicolae Ţirioi, în cadrul Editurii „Facla". ● Volumul „Scrieri", aparţinînd regretatului compozitor Tiberiu Brediceanu a fost lansat public la librăria „Eminescu", în prezenţa lui Mihai Brediceanu, cunoscutul dirijor. Acţiune reluată pe scena Teatrului popular din Lugoj, oraşul natal al autorului cărţii. ● Scriitorul timişorean Kuban Endre a avut o întîlnire cu uteciştii de la Fabrica de confecţii din Odorheiul Secuiesc. ● Din nou, la noi, formaţia vocal-instrumentală „Romanticii" de, această dată, împreună cu Narghita.

● Începe la 1 octombrie **Decada cărţii.** Cîteva din acţiunile înscrise pe agenda ei : „Zilele editurii Facla", la Buziaş, Timişoara (Librăria „Eminescu"), Lugoj. Salonul literar ştiinţific al Bibliotecii judeţene Timiş are şi ea un program de şezători literare, expuneri şi prezentări de cărţi.

Figuri bănăţene

Biblioteca lui MIHAIL HALICI

Răspîndirea fenomenului de cultură în secolul al XVII-lea prin forme şi mijloace diferite şi tot mai accesibile au lărgit posibilitatea difuzării unei culturi umaniste, raţionaliste şi laice. Ceea ce însă apare nou în istoria culturii secolului sînt bibliotecile particulare, care depăşesc cele cîteva manuscrise şi tipărituri din epocile precedente atît ca număr de volume cît şi prin caracterul cărţilor şi tipăriturilor.

Corespunzînd schimburilor economice tot mai active şi relaţiilor politice tot mai strînse, legăturile culturale tot mai frecvente dintre cele trei ţări române devin deosebit de rodnice. Rezultatul acestor schimburi culturale atît de frecvente este întărirea treptată a unei comunităţi de cultură, care în momentul dezvoltării relaţiilor capitaliste de mai tîrziu va forma unul din elementele constitutive ale naţiunii române burgheze.

Ideea principală a umaniştilor români este unitatea de origine a poporului român, întărită şi argumentată pe temeiul studiilor, fructificată în scrieri literare şi istoriografice bisericeşti şi laice. De altfel, aşa cum remarcă George Ivaşcu : „Personalitatea lui Halici, o dovadă clară că preocupările latiniste, clasiciste şi lexicografice sînt în Transilvania mai vechi decît curentul Şcolii Ardelene pe care-l prevestesc şi-l pregătesc".

Cele mai importante biblioteci particulare din Transilvania se remarcă prin conţinutul lor variat-documentar, cu un important număr de volume şi titluri, printr-o orientare umanist-progresistă. Bibliotecile lui Valentin Frank von Frankestein şi Samuil Kölesvéry ocupă un loc deosebit prin cărţile lor de medicină, ştiinţe naturale şi istorie. Alături de cele enumerate, importantă a fost şi biblioteca mitropolitului Sava Brancovici, printre cărţile cărula s-au aflat, pe lîngă tipăriturile bisericeşti în limba română, şi cărţi laice în limbile latină şi maghiară.

Totuşi, cea mai valoroasă bibliotecă a perioadei a fost – se pare, biblioteca lui Mihail Halici care, după o listă autograf, descoperită relativ recent, îmbrăţişa domenii foarte variate, clasificate de autor în opere generale (enciclopedii, dicţionare), cărţi de filologie, poezie, oratorie, manuale ebraice, greceşti, cărţi de filozofie, teologie, juridice, de medicină, de ştiinţe naturale şi de istorie, precum şi miscelanee, între care multe manuscrise, adnotate ca fiind ale tatălui (paterna manuscriptae) sau proprii (mea manu scriptae).

Inventarul autograf al bibliotecii lui Mihail Halici este un document de mare importanţă, nu numai pentru urmărirea procesului de laicizare a culturii bănăţene, sub influenţa pozitivă a raţionalismului, ci şi prin bogăţia informaţiilor sale, reprezentînd şi un prilej de identificare a unor manuscrise rămase pînă în prezent anonime.

Cele peste 500 de volume enumerate în „regestrum librorum", datat la 31 octombrie 1674 cu semnătura originală a lui Mihail Halici, fiul – ne prezintă un cărturar român din Caransebeş, cu o cultură clasică şi umanistă rar întîlnită în această epocă, un poliglot care, pe lîngă Homer, Euripide sau Caesar, a adunat tot ce era mai bun, mai reprezentativ în timpul său, ba chiar şi din perioadele precedente.

O analiză mai profundă a titlurilor de cărţi, a autorilor grupaţi sub diferite capitole (Libri universale, Libri Philologici, Philosohici, Historici etc.) ne prezintă un învăţat român complex, discipol al raţionalismului, adept al cartezianismului, cu o orientare foarte precisă spre ştiinţele reale ca medicina, botanica etc. spre materialismul englez, în forma sa clasică, aşa cum apare în lucrările lui Comenius „părintele materialismului englez".

Particularităţile acestui inventar sînt cele pe care le dă autorul, Mihail Halici, fiul – care însă nu se identifică cu particularităţile bibliotecii. Inventarul este o creaţie singulară, proprie lui Mihail Halici, fiul – biblioteca, însă, este o muncă asiduă şi îndelungată a celor doi Halici, tatăl şi fiul.

Credem că e bine să precizăm aici că biblioteca familiei l-a ajutat foarte mult pe Mihail Halici, fiul, în însuşirea culturii sale umaniste vaste, prin stăruinţa tatălui, care, de la primele învăţări de a citi, s-a ocupat cu pregătirea fiului său, în orientarea lui de modul cum trebuiese utilizate cărţile din bibliotecă. Faptul că Mihail Halici, fiul şi-a însuşit cultura clasică şi laică a timpului ne îndreptăţeşte să afirmăm că aceasta este şi un merit al tatălui, care încă la Caransebeş l-a îndrumat cum să citească şi ce să citească chiar înainte de a-l înscrie la şcoală.

Deşi biblioteca familiei Halici nu s-a păstrat în întregime, sau cel puţin nu s-a reuşit să se identifice toate cărţile, care compuneau lista bibliografică, cele existente sînt revelatoare pentru cititor, nu prin vechimea lor, ci prin adnotările şi marginalele celor doi Halici, tatăl şi fiul.

Credem că o preocupare mai intensă şi o cercetare specială a bibliotecilor unde a trăit Mihail Halici ar putea să ne aducă surprize dintre cele mai plăcute, iar biblioteca, un izvor de documentare şi cercetare.

ALEXANDRU HORVATH

Dicționar ortografic

SEMNE ORTOGRAFICE (I)

Pentru ca exprimarea scrisă să fie cît mai apropiată de cea orală se folosesc semne **de punctuație** și semne **ortografice**. Pentru multă lume, cele două categorii de semne se suprapun. Explicația acestei „suprapuneri" se află în existența a două cauze : una materială și alta psihologică. Din punct de vedere material, „confuzia" dintre semnele de punctuație și cele ortografice devine posibilă datorită faptului că sînt situații în care același semn se folosește în ambele funcții. De exemplu, **punctul**, ca semn de punctuație, marchează sfîrșitul unei propoziții sau fraze ; ca semn ortografic se folosește în abrevieri (p. = pagina ; vol. = volumul ; med. = medicină : etc. = etcetera). De asemenea, **liniuța** este folosită și ca semn ortografic și ca semn de punctuație (exemple mai jos).

Din punct de vedere psihologic, suprapunerea celor două feluri de semne se datorează faptului că cel ce scrie are conștiința că ambele categorii aici în discuție contribuie la scrierea corectă.

Semnul grafic, care cere din partea celor ce scriu mai multă atenție și cunoștințe de gramatică, de fonetică și de exprimare nuanțată în scris, este **liniuța**.

Ca semn ortografic, **liniuța** este de două feluri : **de unire** și **de despărțire**. În ultimul timp se întrebuințează termenul tehnic de tipografie **cratima** (ngr. **krátima**).

Liniuța de unire se folosește, ca semn ortografic, pentru a lega un cuvînt cu corp fonetic redus și care nu poate fi rostit ca silabă separată, de vocala finală a cuvîntului precedent sau de inițiala cuvîntului următor. Astfel de cuvinte sînt, în primul rînd, formele conjuncte (scurte) ale pronumelor personale și reflexiv : **spune-mi ; mi-aduc aminte ; dă-ți seama ; ți-am scris ; să-l văd ; l-ați întrebat ; și-a dat seama** etc. Totodată, făcînd legătura, acest semn ortografic marchează și elidarea unei vocale pentru a se evita hiatul : **într-o zi ; dintr-un loc ; m-am liniștit, s-au orientat ; ca-n povești, de-ndată ; c-un prieten** etc. Cu privire la întîlnirea prepoziției **cu** și articolul nehotărît **un** se recomandă elidarea vocalei **u** de la prepoziție nu de la articol **(cu-n !)**, pentru a se evita eventuala confuzie cu **în (ca-n filme)**. Se înțelege că la întîlnirea unei prepoziții, unei conjuncții sau unei negații cu forma conjugată de feminin **(o)**, trebuie elidată vocala din acele cuvinte : **c-o floare... ; s-o citesc ; n-o văd**, ca și în situația cînd se întîlnește cu forma conjunctă **vi : v-o trimite (nu : vi-o trimite !)**.

În legătură cu ultimele exemple, scrierea **c-o, s-o, n-o**, pentru **cu o, să o, nu o** nu este obligatorie, dar marchează evitarea hiatului în vorbirea obișnuită, în schimb **v-o** este cerută de normele limbii literare.

Notă : Cititorii au sesizat, desigur, în articolul din nr 36 **(Hiperliterarizare)**, greșeala de corectură : formele **conjugate**, în loc de formele **conjuncte** ale pronumelor.

V. ȘERBAN

Corespondența

Vasile Sevastre Ghican : Reținem poezia **Spații.** Interesantă ni se pare și **Peregrin (II).**

Doina Stoița : Ne plac poeziile **Intr-o noapte cu greieri** și **fin cosit** (titlu prea explicativ) și **Despărțire**, aceasta din urmă – un fel de **hai-ku : „Cînd pleci / ochiul meu** atîrnat de nori / picură aștri". Dar impresia generală e mai puțin tonică decît altădată.

Doru Dume : La întrebarea Dvs., dacă e cazul să continuați demersul liric sau nu, vă răspundem afirmativ, dată fiind dragostea Dvs. sinceră pentru poezie.

Dan Emilian Roșca : Apreciem de multă vreme virtuțile Dvs. poetice. Ar fi timpul să vă decideți pentru o reală confruntare cu exigențele poeticii contemporane. Ați putea începe frecventarea unui cenaclu literar timișorean.

Traian Dan Abrudan : Dvs. ne comunicați că scrieți poezie de cîteva luni și că sînteți covîrșit de tristețe văzînd că, de la trimiterea scrisorii, „au apărut două numere ale revistei în care ea să zic așa nu m-ați onorat cu nici o atenție și nu mare mi-ar fi mirarea acum ca și numărul viitor să apară fără ca Dvs. să-mi răspundeți". Vă considerați nedreptățit, se pare. Trebuie să vă comunicăm că noi răspundem corespondenților noștri în ordinea primirii manuscriselor și în limita spațiului de care dispunem. Cît privește lucrările trimise, apreciem substanța preocupărilor. În acest sens, am cita **Casa din cui** sau **Chibritul ud.** Vă recomandăm conectarea investigațiilor Dvs. poetice la sistemul amplu, generos, tînăr și proaspăt, al dinamicii societății contemporane românești. În latura artistică – unde aveți, de asemenea, preocupări remarcabile, se cere multă muncă, tenacitate, încredere în propriile forțe. Încercați să vă îmbogățiți lecturile și, înainte de toate, să vă remediați insuficiențele ortografice.

Constantin Drăghici : Înțelegem foarte exact pasiunea Dvs. pentru poezie și așteptăm și noi acea învoiburare a elementelor care să ducă la saltul (calitativ) visat. Avem toate motivele să vă încurajăm.

Elena Oprea : Vom publica poeziile : **„Lumină de august"** și **„Sîntem aici".**

Ginel Sara : S-a întîmplat, desigur, ceva cu Dvs., în această lungă pauză pe care v-ați impus-o în corespondența cu revista noastră. Poemele au crescut în ceea ce am putea numi greutatea specifică. Ne plac : **Toamnă** și **Zbor.** Vă așteptăm la redacție, în cursul dimineții.

Freddy Lăpușanschi : Sînteți, după opinia noastră, pe un drum bun. Va trebui să reprimați verbiajul și declarativismul versurilor, să slujiți conciziunea.

Sorin Petrovici : Ținuta de ansamblu a versurilor Dvs. este promițătoare. Unele stihuri sînt remarcabile, ca aici : „Tînăr curcubeul cu gleznele / se înfige în cerul absurd. / Pe deal cresc aripile uriașe, / neabsorbite de neant / și păsări treze prind să zboare, / în spații înscrise de lumină". Scrisoarea e plină de sensibilitate și adevăr, numai că (de emoție, probabil) conține erori ortografice care se cer reprimate, înainte de orice altceva.

Ortis : Cele două poezii arată multe posibilități de afirmare Vorba Dvs. : „eu îți spun / luptă".

Simi Nadina : Semne bune, mai ales în **Dincolo de castani.**

Pompiliu Comșa : Chestiunea publicării nu e o chestiune care depinde, cum spuneți Dvs., „numai și numai de opțiunea" noastră. Mai trimiteți.

Vasile Constantin Bodea : Poate altceva.

Ion Vancea Bănățeanu : Versuri sensibile. Mulțumim pentru omagiul adresat redacției noastre.

Vasile Doru (manuscrise greu lizibile), **Nicolae Golici, Petre Doru Turcuș, Marian Florinescu, Crina Maia Pucea, Rădac Dora, Remus Furdian (?), Pix, Liviu Popescu, Iofas Aito** (luerări ilizibile), **Mohaupt Koloman** – încercări modeste.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

Prietenii revistei Orizont

VATRA MILENARĂ

Pămîntul tău înfășurat în soare
din veac în veac ne poartă
faguri plini
pe umeri de balade și de glorii,
mirifică chemare în lumini.

Pămîntul tău de vatră milenară
ne-naripează pașii către mîine,
unduie timpu-n lebede albastre
hrănindu-ne cu soare și cu pîine.

B. STANCIU-DOLJ

TIMP

Plesnește rodul zilei de-atîta dimineață
Lungi, cumpenele vremii se-ntipăresc
pe frunți
Statornic, plămădit în mine, se răsfață
Cu suflet de o clipă, băutorul de rouă
Și-ncoronîndu-se cerc
Cu buzele răsfrînte
Stringe-n mîini roșii contururi
Schimbînd vîntu-n spirală
Pentru cea mai dreaptă vreme
Ce sîntem.

MARITE RADU

ALTER EGO

Între crengile mele se zbenguie vîntul
Năbădăios precum o mare singurătate
De frunze mă dezgolesc
Ca de pămînt
O antică cetate
Și-adorm într-un fruct
Cîndva o să cadă
Din el pămîntul să muște
Și sîngele scurs
Pe rană să ardă
Între crengile mele se zbenguie vîntul
De toamnă mă spăl topindu-mă-n iarnă.

MARITE RADU

NESTĂVILITA UIMERE

Privirea ta poate aprinde zăpezile
și păsările se întorc toate la zîmbetul tău.

Asemeni unor aripi suave
mîinile tale peste floarea de cîntec
și pletele tale, pletele
ca nopțile cele frumoase de dragoste.

POEM

Flacără albă a mîinii
destrămînd înserarea, ecoul glasului său
ca un cîntec căzut dintr-o pasăre
care se duce.

Ca o ploaie pierită în ierburi
pașii tăi.

Se va lăsa iubito cu dor
fără veri, fără turmele tale
să-mi soarbă din palme pustiul.

ION DUMBRAVA

(Urmare din pag. 5)

mineca cămășii se trage spre cot dezvelind carnea ocoperită de păr roșcat.

– Noroc și să fie într-un ceas bun, zice Walter ciocnind paharul.

– Mulțumesc, asemenea, răspunde Drăghici, neatent, trăgînd cu coada ochiului la icoanele de pe pereți.

Țuica parfumată miroase a piersică și prune de vară.

– Bună ziua.

Cu pași mărunți, ținînd în mîini castronul cu supă, bătrîna Zwick se apropie de masă. Pe lîngă soțul ei pare mult mai scundă și mai firavă, cu toate că ea și Iudith nu pot fi comparate nici pe departe ca statură. Peste rochia albastră, cu buline albe, și-a pus un șorț nou, cusut cu mîna, în aceeași manieră ca și pernele de pe pat. Spre deosebire de Walter, de placiditatea lui, Hilde e mereu agitată, gata parcă să sară de pe scaun și să plece în căutarea unui lucru greu de găsit.

„Dacă cei doi sînt împotriva mea, se gîndește Drăghici cuprins de neliniște, Iudith va fi alături de mine. E destul de inteligentă ca să-i vadă așa cum sînt."

– Părinții dumnevoastră mai trăiesc ? întreabă bătrîna coborînd cu atenție lingura de argint, ce mai păstrează urma buzelor ei veștede.

– Tata a murit în patruzeci și nouă, mama trăiește încă...

– Ar trebui s-o invitați la noi, să ne facă o vizită, spune Hilde. Să ne cunoască, să-și dea seama dacă-i convine ca fiul ei...

„Așadar, ei au hotărît totul înaintea mea, se miră Drăghici. Nici măcar n-au așteptat să fac eu, primul, cererea."

Trage cu ochiul la Iudith. Pare preocupată de supa din farfurie. Își ține capul plecat încît i se văd urechile roșii. „Face pe mironosița, se gîndește Drăghici, dar n-ar fi exclus ca ea să fi aranjat totul cu cei doi bătrîni".

– Am să-i scriu, zice, deși mama are încredere deplină în ceea ce fac eu...

– Noi sîntem mai de modă veche, răspunde Walter, nu ne este totuna cu cine se mărită fata noastră. Am muncit o viață ca s-o creștem. Azi sînt alte vremuri. Am citit în Deutsche... în fine, într-o revistă, că nici actul căsătoriei nu-l mai considerați necesar. Vă place, vă combinați cît ține plăcerea, cînd nu mai rămîne nimic, Auf Wiedersehen !

– Depinde despre cine ați citit, mîriie Drăghici. La noi tineretul și-a păstrat bunul simț și rușinea.

Bucățile de carne se lăfăie unsuroase pe tavă. Cei trei s-au topit în plăcerea cu care devorează mormanul acela de șnițele.

O DIMINEAȚĂ CALMĂ*)

Drăghici se caută în buzunare după țigări.

– Mai bine servește încă puțină carne cu pireu, mormăie Walter. Tutunul nu este un musafir bine primit în casa noastră. Remarca îl face să se chircească de mînie.

– Am să încerc să mă stăpînesc cît voi rămîne în casa dumneavoastră, răspunde, deși la vîrsta mea nu prea admit să mi se pună căpăstru...

*

Ce fusese nunta pentru el ? O comedie proastă la care participase îmbrăcat într-un costum nou, negru de sus pînă jos, făcut din stofa dăruită de părinții lui Iudith.

– Ai venit la noi în zdrențe, spuse după un an Walter Zwick, nici măcar un costum mai de doamne-ajută n-ai avut. Te-am îmbrăcat din cap pînă în picioare.

Apăruseră zeci de figuri străine, bărbați îmbumbați în hainele acelea negre, cu cravate de mătase, pălării tari, defilînd prin fața lor și strîngîndu-le ceremonios mîna. Lîngă el, Iudith, într-o rochie albă de mireasă, cu voalul coborît peste obrazul palid de emoție, îi strîngea brațul scăpărîndu-și triumfătoare ochii albaștri. Cînd se dăduseră darurile, Walter Zwick pusese, pe tava purtată de un văr de-al lui Iudith, cinci mii de lei. Umerii săi masivi părură a se opinti, întinsese brațul puternic de parcă ar fi vrut să izbească cu el stîlpul de marmură al restaurantului.

– Din partea lui Walter Zwick și a soției, răcnise.

Muzica intonase marșul, trompetele răzbătînd pînă dincolo de malurile rîului. Era victoria și fala lui. Nu spusese : din partea familiei miresei, ci a lui Walter Zwick și a soției. Mama sa, care pînă atunci se mulțumise să-i privească de departe, cu duioșie, îl întrebase alarmată din priviri. O liniștise. Bănuise de la început ce se va întîmpla și împrumutase de la colegi trei mii de lei.

– Din partea mamei mirelui, strigase tînărul acela care purta tava, șase mii de lei. Să trăiască.

Walter Zwick primise lovitura în plin. Cu mîinile sale mari, păroase, se scotocise în buzunare căutîndu-și batista. Sudoarea îi năpădise fruntea prelingîndu-se pe obrajii rotunzi...

După ce se clăti pe față și își puse cămașa, cravata și haina, Drăghici părăsi apartamentul. Înainte de a închide ușa, se mai uită o dată spre dormitor, unde Iudith nu dădea nici un semn că s-ar fi trezit.

Orașul era pătruns de umezeală, mohorît ca un cioclu.

* **Fragment din romanul „Sentimentul puterii", în curs de apariție la Editura Eminescu.**

Satirice

Blugii

– Cît ceri pe ei ?

– Trei cente, da' dacă pui lozu, jos, fără tocmeală, ți-i dau cu două și jumătate.

– Sînt originali ?

– P'onoarea mea, ăștia-s de la pachet.

– Ei, fugi d-aici !

– 'Mneața, feciori ! Is de vînzare nădragii ?

– Ești pe bune, taică !

– Stai, dom'le, că n-ai terminat tranzacția cu mine !

– Ce să fac ? Ăsta-i negoțul – care dă mai mult... Zi-i, bade, ai lovele sau n-ai ?

– S-a marcat ! Merge la prețul ăsta ?

– Păi, așa, fără vedere ? Să-i încerc și eu...

– Asta-i bună ! Ce, sîntem la Casa de mode ?... Uite-i desfăcuți. E lungimea matale...

– Mde! De lungi îs lungi, da' de ce-s așa de țepeni ?

– Așa se poartă pe la ei.

– Tulai doamne, deștepți și ăștia ; de le puneau motor, pășeau nădragii singuri... Apăi, nu-i tîrgui că-s prea țepeni – m-ar ține numai în picioare, iar dacă m-aș așeza, cum sînt bătrîn, nu m-aș mai ridica decît cu macaraua ! Ziua bună !

– Ei, vezi că tot la mine-ai venit ?

– Așa-i comerțul, dom' șef. Hai, că-i las la două sute !

– Știu eu ?! La început aș mai fi zis... Și-apoi, nici nu cred că-s originali. Sînt și purtați...

– Cum, amice ? Genunchii sînt frecați special cu o cărămidă specială.

– Aș, mai degrabă i-ai frecat singur cu piatră ponce de un leu!

– Scoate o sută cin'zeci și te fac proprietar.

– Hop, Spiridoane, că te-am prins din nou !

– Să trăiți tovarășe plutonier Șuță ! La mine vă referiți ?! Eu să mă mai țin de chestii nasoale ?! Gata și eu cu parazitismul ! Chiar de mîine-poimîine mă angajez, că mai am doar analizele de făcut...

– Lasă vorba, că te știu eu. Acum, te-am prins cu mița-n sac – comercializezi lucruri străine, introduse în țară prin contrabandă.

– Ce lucruri străine, tovarășe plutonier ? De pantaloni ăștia vorbiți ? Tocmai îi arătam dumnealui, ce poate face industria noastră.

MARCEL LUCA

Poșta rubricii

Freddy Lăpușanschi (București) : Se pare că sînteți la început. Unele scîntei există. Mai ales în reflecții.

Nelu Glad (Lugoj) : Crochiurile pe care ni le propuneți atestă prezența unei conștiințe treze. Dv. înfierați abuzul, falsa cointeresare, șefismul. Dar la un mod ușor diletant. Conciziunea de care vorbea Cehov nu este la Dv. soră bună cu izbînda. Dar puteți persevera !

Traian Abrudan (Timișoara) : Sclipirile unui tînăr de 16 ani trebuiesc, desigur, consemnate : **„Căutînd să fugă din calea adevărului, a constatat că nu avea condiția fizică necesară".**

Iulian Tănăsescu (București) : Așteptăm alte epigrame.

Valeriu Stanciu (Timișoara) : Motivul fluturelui de noapte și al lămpii nu e nou, dar căutarea Dv. e de bun augur. Mai trimiteți.

Iosif Tătaru (Lugoj) : Mulțumim pentru atenție, dar poate că veți găsi un colț de... inspirație chiar în orașul în care trăiți.

Nelu Prodan (Hațeg) : În fiecare pagină trimisă am găsit cîte ceva bun, dar deocamdată lipsește întregul. Mai trimiteți.

Costin Marinescu (Ploiești) : Vă recomandăm mai multă autoexigență. Și mai mult discernămînt.

Th. Bănățeanu (Rm. Vîlcea) : Același răspuns ca la Nelu Prodan.

Miron Țic (Ilia) : Bun mesajul epigramelor, nu și realizarea lor artistică. Lipsește savoarea poantei.

Mircea M. Pop (Sîntana-Arad) : Se pare că în poezie ați fost mai aproape de împlinire. Dar perseverînd cine știe...

Dumitru Grigoraș (Iași) : Sîntem siguri că o altă selecție ar da rezultate superioare. Deocamdată **„Unui iiicit" : Cînd întrebat a fost de unde / A strîns la C.E.C. atîția bani / El s-a scuzat că de trei ani / De mîna stîngă nu răspunde".** În ultimul plic speranțe certe.

ION VELICAN

Cu prof. univ. dr. MIȘU ANGHELESCU

(Urmare din pag. 1)

zîndu-mă absorbit, fascinat, mi-a spus chiar pe loc : „Medicina ai s-o urmezi, băiete". Mi-a spus mai tîrziu că privirea, fixitatea ei, emoția intensă vorbeau de la sine pentru alegerea ce se făcea atunci în mine.

– Ce exemple v-au călăuzit, ca student, studiul și viața ?

– Au fost cîțiva mari dascăli în existența mea. De pildă, Papilian, director al Operei din Cluj, profesor de anatomie, romancier, muzician. Om de o cultură fantastică. Mergea pe drum fluierînd arii din opere, asta neînsemnînd că nu te observa cînd treceai prin preajma lui. Cursurile lui erau de-o obiectivitate științifică totală, cursive, atractive, distractive, pasionante. Și noi știm, azi, că e greu la Anatomie să devii pasionant, dar profesorul îmbina teoria cu omul viu, trecînd la funcții, la fiziologie, prin istorie și arte.

– Și Iuliu Hațieganu ?

– O, zîmbetul său fermecător îl mai văd, jovialitatea sa prietenească o mai simt. Era capabil să vină cu o glumă, cu o poantă, chiar dacă nu se simțea bine, fiind suferind. El nu făcea apel la curs niciodată, dar amfiteatrele sale gemeau de lume.

– Datorită cărui fapt ?

– Era omul ce nu făcea o lecție scolastică. Dimpotrivă. El venea cu o poveste. Să zicem că avea de demonstrat despre ciroza hepatică. Punea pe masă ficatul cu pricina, acoperit cu un cearceaf. Începea cu patologia cirozei, trecea prin toate procesele posiblie, apoi ridica cearceaful și zicea : „Ăsta e rezultatul alcoolului". Lipsa lui de emfază, preciziunea, claritatea, simplitatea, toate făceau să fie iubit pînă la adorație, nu numai de studenți, ci și de populația Clujului și a țării, care găseau în el pe medicul ideal, dublat de un om cu mult bun simț natural, semnul omului adevărat.

– Cînd ați descins pe aceste locuri ale Banatului ?

– Era în 1943, cînd am venit acasă într-un concediu de pe front .Eram la Beiuș, medic secundar chirurg și, ziua, lucram, iar noaptea mă pregăteam pentru un concurs. Concursul s-a și ivit, la Timișoara, atunci, în 1943, și, din 19 prezentați, eu am ocupat singurul loc posibil, cu media 20. În continuare, am luptat pe front, și, imediat după Eliberare, am revenit la postul meu. De atunci au trecut 32 de ani și încă mai sînt aici.

– Nu vi se pare că ați ales, din medicină, o ramură ingrată ?

– În medicină nu există ramuri ingrate. Medicina are ca țel suprem ajutorul omului bolnav. De ce ar fi ingrată ramura ce o profesez și n-ar fi ingrate internele ? Cu ce este mai frumoasă o colită nevăzută, față de un furunculul, sau o constipație față de o eczemă, care e la... suprafață ? Ce se vizualizează e urît și ceea ce nu se vede poate fi frumos ?

– Și atunci cum s-a făcut alegerea ?

– Simplu. Există undeva 10 oameni, dintre care opt mănîncă prăjituri, iar doi nu mănîncă. Făceam chirurgie internă, pînă cînd au fost niște cazuri cu lupus, o tuberculoză cutanată. Eram extern și mi-am spus : „Iată ce ar fi frumos, să pot repara acest om, pe care boala îl distruge, cînd el ar putea fi capabil și util". Așa am intrat în dermato-venerologice, abordind toate bolile de acest gen, pe care viața mi le punea în față.

– Ce este uimitor, în ramura d-voastră, ca în oricare alta a medicinii, și ce este rutină ?

– Uimitor este să vindeci sau să dai posibilitatea de supraviețuire unor bolnavi, într-o afecțiune de-o gravitate majoră, ca lupusul eritematos acut sau psoriazisul. Uimitor este să-i dai unui om speranța că pielea lui ca de reptilă, o să i se refacă, pentru a putea merge și el în public sau chiar la ștrand și a redeveni al societății. În privința rutinei, am un punct de vedere mai deosebit. Rutina e și experiența. Dar nu poți rămîne la ea, ci îți îmbogățești cunoștințele, cunoști noi metode, înfrunți taina fiecărei boli, ca și cum ai înfrunta destinul.

– A fost un caz în acest sens ?

– Numai unul ? Elementul fundamental este ca, pe experiență, **pe rutină,** să clădești în continuare totul cu pasiune și cu dorința noutății. Au fost luni de zile cînd n-am văzut soarele. Fie că eram student sau, mai tîrziu, medic. Nu bate gongul și tu îți iei de grabă servieta și o ștergi. Mai important e respectul pentru suferința umană. Și recompensa ta să rămînă bucuriile oamenilor vindecați, momentele acelea de înălțare sufletească, emoția aceea tînără care ți se urcă pînă sus în gît, cuvintele și scrisorile celor care au suferit și acum s-au reîntors la viață, mingiietoare alcătuiri care îți înfrumusețează viața și truda cotidiană. Iar dacă este vorba de un caz, iată, îmi amintesc de bolnavul acela din Arad, un om în vîrstă, care umblase în tratament la Viena, la Berlin și prin Paris și care purta în continuare boala cu sine. A venit și la mine la o consultație. L-am examinat și i-am pus un diagnostic, făcîndu-i o rețetă de 1 leu și 20 de bani. A plecat cu soția și cetățeanul a comentat : „E un excroc. Am cheltuit o avere și el îmi face o rețetă de un leu și douăzeci ?" Și a vroit să arunce rețeta la canal. Soția a zis : „Ce te costă ? Unge-te cu ce ți-a dat el". Omul a luat unguentul dar a continuat să mă birfească și pe la Arad. Peste trei săptămîni a revenit și mi-a spus : „Iertați-mă, doctore, sînt cel mai ingrat om de pe lume, care m-am vindecat cu 1,20 lei".

– Timișoara fiind gazda Consfătuirii anuale pe țară a dermatologiei, ce a adus nou aceasta față de altele identice ?

– Tematica consfătuirii recente a fost pusă în discuție prima oară pe țară aici, la noi. Am discutat Genodermatozele și Dermatozele dispoziționale. A fost o punere la punct a noilor entități morbide dermatologice, descoperite sau mai bine descrise în ultimii 10–15 ani, discutarea atentă a bolilor transmise ereditar genetic, sau a celor cu predispoziții morbide, asupra cărora influențează factorii mediului extern.

– Care este raportul boală-individ-societate, în maladiile acestea care, înainte vreme, erau socotite îngrozitoare și făceau ravagii ?

– Toate aceste boli erau clasate ca **rușinoase.** Medicina însă nu cunoaște boli rușinoase. Ce vină are copilul de două săptămîni că a venit pe lume cu stigmatul sifilisului ? Aceste boli așa-zise rușinoase azi le numim comportamentale.

– Cum ne situăm noi în această privință ?

– La noi scad vizibil bolile venerice. La noi, în județul Timiș specialiștii dermatologi și-au întețit eforturile în depistarea și tratamentul acestor afecțiuni și de aceea asistăm la o scădere a curbei. În această privință, raportînd tineretul de la noi, cu alții, de pe alte meridiane, poți fi optimist, chiar dacă pasivitatea nu e de bun augur.

– Medicul de dermatovenerice poate fi și om de știință, și psiholog, și pedagog, aceste științe coabitînd firesc în meseria Dvs.

– Ești obligat de împrejurări să fii pedagog și psiholog, că sfaturi ți se cer cu carul. Vin părinții la tine și se plîng de copii că au obiceiuri rele. Le vorbești și le demonstrezi că, la puberi și adolescenți, comportamentul diferă de la an la an. În toată lumea, azi, și la noi, dezvoltarea somatică, trupească, se face, la copii, mai rapid ca dezvoltarea intelectuală și atunci se ivește situația ca un trup vînjos să adăpostească un psihic încă firav. O namilă ce gîndește ca melcul. Aici intervine educația ce trebuie aplicată pe toate planurile : familie, societate, școală, dar, înainte de-a face educația copilului, se impune adeseori și educația părinților.

– La ce vă referiți ?

– Sînt familii decăzute. Consum de alcool enorm. Spirit de inspirație vestimentară după ciurucuri care ne vin din străinătate. Ceasuri irosite la o masă, în baruri obscure. La acestea mă refer, cînd spun că se impune și educația unor părinți. Dar, pînă acolo, mai propun, ca medic și pedagog, accentuarea educației sportive, îndrumarea spre activități cultural-sociale, după capacități și pasiuni.

– Ce factori concură, afară de medici, la emanciparea și victoria asupra acestor boli sociale care mai bîntuie lumea de azi ?

– Noi, dermatologii sîntem puțini în fața bolii. Noi nu putem totul. Dar sînt posibilități ca generaliștii să preia acele sarcini ce le pot executa. Să nu se mulțumească de-a juca rolul unui agent de triaj. La procesul educativ sînt chemați apoi să participe psihologi, sociologi, dascăli, conducători de întreprinderi, diriginți, părinți, prieteni. Se ivesc, în confruntarea cu cei bolnavi, probleme delicate și complexe. Sînt adeseori persoane care impun ca frumusețe fizică, dar care, purtînd morbul patogen, pot îmbolnăvi zeci de oameni, distrugînd zeci de familii, fiind un factor nociv social și un pericol public. Este ceea ce se cheamă parazitismul social activ și în contra lui trebuie făcut front comun de către noi toți și, la consfătuirile ce le organizăm, ale **Comisiei județene de profilaxia și combaterea bolilor venerice,** trebuie să vină toți acești factori enumerați și să nu ne trezim că, afară de medic, adeseori nu mai apare... nimeni.

– Ridică unele categorii umane, în speță tineri, probleme deosebite față de aceste boli ?

– Știi, există unii conducători auto de cursă lungă, care devin o problemă deosebită. Ei iau diverși pasageri în drumurile lungi. Deci iau și bani. Se îmbată în localuri. Se întîlnesc cu persoane necunoscute. Nu știu nici cum le cheamă. Cum arată. Prostituția de acest gen este vectorul bolilor venerice, așa cum păduchele determină tifosul exantematic. O altă categorie se află pe unele șantiere. Directorii îi angajează, iar vizita medicală o aduc abia după o lună, cînd el poate s-a angajat avînd deja boala, pe care o transmite celor din jur. Și mai sînt și alte cazuri de acest gen.

– Oare toate aceste boli cunoscute tuturor, prin puterea și șocul medicinii, vor putea fi eradicate în viitor ?

– Eradicarea este posibilă dar să nu strigăm victorie înainte de a cîștiga bătălia. E nevoie de oameni, calificați, educați, pasionați, cu spirit de sacrificiu în meseria asta. Sîntem pe cale de-a stîrpi și reduce tarele genetice, pentru că informatica este uluitoare în acest domeniu și, atunci, să nu putem învinge tarele intime ale individului ?

– Vă aflați, aici, în această veche clădire, de fiecare dată, la datorie. Așa s-au găsit și înaintașii d-voastră.

– Școala timișoreană de dermatologie datorează enorm fondatorului ei, din 1949, regretatul academician dr. S. Longhin, care a introdus primul concepția biologică de înțelegere a mecanismului bolilor cutanate și de tratament, ca și doctorului nonagenar Nicolae Buteanu, organizator de sănătate publică și eminent dermatolog, ca și profesorului Petre Țîrlea, care au depus o activitate titanică pentru a transforma un spital modest, dintr-o clădire medievală, într-o clinică universitară.

– Și, totuși, în această clădire, arhaică, v-ați dedicat mai mult de jumătate de viață omului în suferință.

– Știi, mi-au devenit dragi aceste ziduri. Am vizitat cîteva spitale în alte țări și în Catania și în Franța și pe toate le-am descoperit ființînd între niște vechi ziduri, cu secole grele pe umerii lor. Și al nostru a luat naștere pe la 1717, după victoria asupra puterii otomane, și a fost primul spital din Imperiul habsburgic, înainte cu 24 de ani față de cel din Viena, în 1819 adăpostind 80 de bolnavi, din care 45 aveau paturi. Aici a fost înainte harem, apoi, mînăstire de maici, pescărie și depozitul lampagiilor orașului, dar pe-atunci erau atîția șobolani, încît oamenii își atîrnau boccelele de plafon, în cuie, iar dimineața se trezeau unii cu degetele sîngerînde, roase de șobolani. Iar acum, îngrijim aici oameni socotiți, adeseori, irecuperabili, care, primind tratamente adecvate, redevin utili societății.

– De ce s-a creat în jurul acestor boli, în fond, ca oricare altele, un văl rușinos, o falsă pudoare ? Ce opinie aveți față de curajul dezvăluirii unor asemenea maladii ?

– Indiferent de domeniul în care se tratează o boală, în medicină, nu putem privi lucrurile nici ca pe un blestem, nici ca pe o rușine. În consecință, totul este posibil a fi depășit. Și bolile acestea sînt o maladie ca oricare alta și atîta tot. În boli nu facem ierarhii. Falsa pudoare se datorește concepțiilor eronate ale generațiilor trecute. Există acea „frică de părinți". „Frica de X, de Y". „Să nu care cumva să umbli cu fete că dacă..." Și, în schimb, nu era nici o educație în locul fricii : „Ce trebuie să fac ca să nu greșesc ?" Am avut odată o conferință cu tinerii, socotind că va ține 45 minute. Ea a durat trei ore. Era o sală arhiplină. Tinerii vor să afle. Să cunoască. Să fie îndrumați. De ei depinde să meargă, tineri, pe calea adevărată, dar și de noi. Un băiat s-a ridicat atunci și mi-a spus : „Uitați, eu iubesc o fată, o colegă. Ne-am plimbat la braț. Ne-am sărutat. Și apoi am dus-o la cămin. În stație, la tramvai, am așteptat cam multișor. În fața căminului, s-a oprit, mai tîrziu, o mașină și prietena mea a plecat cu insul. Ce să fac, tovarășe doctor ? Eu o iubesc. S-o iau de nevastă sau nu ?". „O călătorie cu mașina, i-am spus, nu e un act ilegal. Dacă o iubești cu adevărat, o iei de soție. Ea te urmează, dacă te iubește și ea. Iubirea este făcută pentru doi oameni".

– Care ar fi cuvintele pe care ați vrea să le înscrieți în fața oricărui tînăr, pentru a-l atenționa, atunci cînd își va crea viața de familie, sau cînd ar fi gata, credul, să facă o greșeală ce l-ar costa sănătatea sau o bună parte din existență ?

– Înainte de-a face un pas, numărați pînă la zece și gîndiți-vă că ceea ce veți procrea este produsul vostru și el trebuie să fie bun, frumos, sănătos. Copilul, ființa aceea nouă ce se va naște, va deveni omul de mîine, un factor de seamă în progresul societății, și al acestei țări. De acest lucru să țineți seama și atunci nu veți greși. Ba, dimpotrivă, veți fi de folos.

ADALBERT LUCA — Evocare istorică (detaliu)

COLEGIUL DE REDACȚIE :
ION ARIEȘANU (redactor șef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRĂGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3–33–90, 3–33–76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE INAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

M.I.C.M.

ÎNTREPRINDEREA DE MAŞINI GRELE BUCUREŞTI

Utilizarea eficientă a fondurilor materiale, sarcină prioritară a unităţii

Aplicînd cu consecvenţă o linie economică optimă axată pe continua rentabilizare a unităţii, colectivul C.I.U.E.M.M.R. – Întreprinderea de maşini grele Bucureşti – se preocupă, cu rezultate bune, de utilizarea eficientă a fondurilor materiale.

Lărgindu-se cîmpul de observaţie în privinţa studierii dinamicii de circulaţie a principalelor sortimente şi grupe de materiale, cu pondere determinantă în activitatea de producţie, s-a stabilit o relaţie elastică şi oportună între cerere şi consum, orientînd mijloacele financiare spre nevoile de moment ale procesului productiv.

La reuşita acestei acţiuni, un instrument util l-a constituit înţelegerea şi interpretarea justă a legislaţiei economice şi, pe această cale, redimensionarea periodică a stocurilor de materiale în funcţie de necesarul exerciţiului de plan următor.

Este evident faptul că, urmărindu-se incorporarea la timp a materialelor aprovizionate, s-a îmbunătăţit simţitor gradul de utilizare a mijloacelor circulante, diminuîndu-se considerabil nomenclatura structurii elementelor şi valoarea imobilizărilor financiare.

Actualul volum al materialelor disponibile şi fără mişcare este urmarea firească a perfecţionării activităţii economice de ansamblu, în conţinutul căreia se detaşează reducerea consumurilor specifice, folosirea judicioasă a materialelor, introducerea unor tehnologii noi, evitarea risipei etc.

Intenţionînd accelerarea vitezei de rotaţie a fondurilor băneşti, C.I.U.E.M.M.R. – I.M.G. Bucureşti, are în vedere valorificarea şi reintroducerea în circuitul economic naţional a materialelor care fac obiectul unui excedent temporar.

În acest scop pune la dispoziţia sectoarelor interesate din economie o gamă variată de table, oţeluri, laminate neferoase, aparataj electric, scule, reactivi chimici, cable electrice, după cum urmează :

Table — custodii BATMMB

Nr. crt.	Denumirea materialului	Nr. fişă	U/M	Cantit.	P/U
1	5×1600×6000 OL42-2K	127	kg	3 240	3,65
2	6×1500×6000 R2	70	kg	1 248	3,80
3	10×2600×10—11000 R2	74	kg	20 083	4,20
4	12×2000×6—9000 OL42-3K	75	kg	10 098	3,65
5	14×2200×12000 OL42-2K	34	kg	15 400	3,35
6	14×2600×12—14000 OL42—3K	35	kg	5 800	3,35
7	14×2200×6—7000 R2	55	kg	25 008	3,50
8	14×1800×6—9500 OL22K	78	kg	1 022	3,60
9	14×2600×13—14000 OL42-3K	88	kg	32 325	3,60
10	15×2400×8—10000 R2	79	kg	7 950	3,92
11	15×1500×10—12000 OL371N	80	kg	4 410	2,95
12	16×21000×7000 OL-K5	81	kg	—	
13	16×2000×8—10500 OL60-1K	82	kg	12 778	3,20
14	14×2600×10000 OL42-1K	83	kg	3 000	3,20
15	17×2600×12—14000 OL37-3K	84	kg	10 000	3,60
16	17×1800×7—10800 OL37-2K	85	kg	4 160	3,30
17	17×2000×6000 R2	87	kg	15 000	3,45
18	18×1600×10500 OL54-4K	1	kg	3 709	4,18
19	18×2600×9000 K2N	56	kg	7 800	3,45
20	18×2000×6500 OL37 1N	86	kg	20 360	2,90
21	20×2000×1200 R2	57	kg	10 000	4,15
22	20×2000×15000 OL42-1K	89	kg	15 800	3,20
23	25×1800×14000 OL44-3K	36	kg	1 515	3,72
24	25×3000×14000 R2	37	kg	7 997	4,15
25	25×2400×79000 OL60-1K	90	kg	6 900	3,20
26	26×2000×8000 OL K4	91	kg	4 546	3,60
27	28×1800×10000 K4N	92	kg	6 564	3,60
28	28×2000×6000 OLC45	358	kg	12 712	3,40
29	30×2200×4—7000 OLK5	94	kg	18 553	3,40
30	30×1800×8000 K4	96	kg	5 300	3,60
31	34×3000×7000 OLK 5	99	kg	19 649	3,60
32	38×2700×10500 K1	38	kg	5 764	3,60
33	38×2000×12000 K2	102	kg	16 051	3,60
34	40×2200×11000 R2	39	kg	37 000	4,56
35	40×2000×11000 K1	103	kg	18 495	3,60
36	40×2400×9000 OL50 1K	104	kg	14 980	3,35
37	45×1800×8000 R2	40	kg	6 646	4,10
38	70×2000×9000 K3	42	kg	17 237	3,90
39	70×2500×6000 OL37-2K	109	kg	9 900	3,95
40	90×2200×5000 K1	47	kg	31 680	4,40

Table — custodii

Nr. crt.	Denumirea materialului	Nr. fişă	U/M	Cantit.	P/U
I	**Tablă aliată**				
1	16×1000×2000 W 7335	105	kg	2 000	6,94
2	20×1000×2000 W 7335	108	kg	2 600	7,77
3	20×1000×2000 W 7335	110	kg	1 600	6,94
II	**Tablă inoxidabilă**				
1	2×1000×2000 W 4306	807	kg	253	32,34
III	**Tablă silicioasă**				
1	0,35×550	4	kg	925	12,50
IV	**Tablă oţel arc**				
1	1,5×1000×2000 arc 4 W 0904	1	kg	100	17,66
2	1,5×100×2000 arc 3 W 5028	1	kg	417	7,65
3	2×1000×2000 arc 3 W 5028	1	kg	960	5,95

Tablă aliată

Nr. crt.	Denumirea materialului	Nr. fişă	U/M	Cantit.	P/U
1	5×1000×2000 W7335	3 074	kg	480	6,66
2	7×1000×2000 W7335	3 141	kg	340	7,10
3	8×1000×2000 W7535	3 156	kg	1 920	8,83
4	10×1000×2000 W5415	3 216	kg	1 200	7,89
5	20×1800×6—10000 W7033	1 227	kg	39 154	8,40
6	50×1000×200 W7335	3 811	kg	6 075	9,43
7	50×1100×4400 W7335	3 816	kg	1 936	9,43
8	70×1300×10000 36MOCN10	3 904	kg	9 888	6,45
9	80×1000×1000 W7335	3 961	kg	6 145	9,29

Tablă oţel arc

Nr. crt.	Denumirea materialului	Nr. fişă	U/M	Cantit.	P/U
1	0,5×350×2000 arc 2W8159	2 559	kg	92	12,20
2	0,8× arc 4W0909	2 667	kg	—	—
3	1×380×2000 arc 6 C07	2 700	kg	800	25,15
4	1×1000×2000 arc 3 Poldy ESH 1	2 706	kg	506	8,08
5	1,5×1000×2000 arc 3W5028	2 784	kg	534	8,95
6	2,5×1000×2000 arc 4W0904	2 895	kg	800	6,30
7	3,5×1000×2000 arc 4W0904	2 977	kg	745	5,83
8	4×1000×2000 arc 4W0904	3 009	kg	640	5,75

Tablă inoxidabilă

Nr. crt.	Denumireamaterialului	Nr. fişă	U/M	Cantit.	P/U
1	2×1000×2000 W4571	2 830	kg	932	47,60
2	2×1000×2000 W4006	2 838	kg	193	27,74
3	2×600×1000 W4306	2 839	kg	169	35,20
4	2×1000×2000 W4571	2 841	kg	903	62,10
5	2,5×1000×2000 W4301	2 285	kg	480	52,17
6	2,5×1000×2000 W4541	2 894	kg	1 384	52,12
7	5×1000×2000 W4541	3 072	kg	555	25,17
8	5,5×1000×2000 W4001	3 100	kg	229	25,17
9	6×1000×2000 W4001	3 127	kg	2 016	16,74
10	6×1000×2000 W4002	2 129	kg	4 989	16,55
11	10×1000×2000 W4002	3 206	kg	5 000	18,65
12	10×500×1000 W4300	3 217	kg	324	31,40
13	10×1000×2000 W4001	3 215	kg	869	18,84
14	10×1000×2000 W4000	3 221	kg	320	18,81
15	10×1000×2000 W4541	3 230	kg	1 652	33,96
16	10×1000×2000 W4006	3 231	kg	267	16,15
17	12×1500×3000 W4002	3 260	kg	5 000	18,65
18	12×1000×2000 W4001	3 267	kg	192	18,65
19	12×1000×2000 W4002	3 274	kg	898	16,28
20	15×1000×2000 W4001	3 342	kg	235	18,81
21	15×500×1000 W4306	3 341	kg	803	31,40
22	15×1000×2000 W4301	3 348	kg	256	28,75
23	16×1000×2000 W4306	3 396	kg	295	34,76
24	18×1000×1500 W4306	3 450	kg	216	31,40
25	20×1000×2000 W4001	3 483	kg	6 400	45,52
26	25×1000×2000 W4301	3 553	kg	199	34,90
27	25×1000×2000 W4541	3 557	kg	442	32,20

Tablă mijlocie şi groasă

Nr. fişă	Denumirea materialului	U/M	Cantit	P/U
870	12×1750×8500 K2	kg	4 837	4,50
873	12×2600×10000 R2	kg	17 143	4,53
878	12×2200×10500 K7	kg	8 762	5,64
879	12×2200×6000 OL60-1K	kg	14 518	3,90
884	12×2600×7000 K2	kg	3 428	4,42
885	12×2600×6000 K2	kg	8 329	4,41
886	12×2000×14000 K2	kg	12 813	4,35
888	12×2000×13500 K2	kg	2 543	4,46
982	15×15—1700×5—6000 OL371N	kg	10 108	3,45
983	15×15—1700×5—6000 OL371N	kg	4 137	4,85
985	15×1600×6000 OL37 1N	kg	2 642	3,34
1 049	16×2600×9000 R2	kg	46 313	4,52
1 050	16×3000×14000 R2	kg	5 275	4,65
1 051	16×3000×13500 R2	kg	15 261	4,68
1 052	16×3000×13000 R2	kg	9 796	4,60
1 057	16×2600×13000 OL52-4AK	kg	493	4,89
1 094	17×2600×14000 OL37-2K	kg	18 399	4,19
1 116	18×2000×4—6000 C35	kg	2 640	3,80
1 119	18×1500×5000 K3	kg	12 921	3,25
1 120	18×2000×13000 OL37-3K	kg	16 220	4,30
1 168	19×1900×6000 10 GN	kg	5 231	3,95
1 547	34×2700×12700 OLK4	kg	2 348	4,30
1 589	35×2600×13000 K3	kg	9 464	4,60
1 592	35×3000×13500 K3	kg	3 638	4,70
1 594	35×1500×6000 K2	kg	27 203	4,46
1 595	35×1500×8000 K2	kg	16 485	4,48
1 597	35×1500×9000 K2	kg	6 018	4,49
1 600	35×1500×6000 K2	kg	44 514	4,86
1 602	35×1600×13000 K2	kg	40 005	4,95
1 603	35×1500×7500 K2	kg	6 182	4,52
1 617	36×2000×9000 R2	kg	—	—
1 650	40×2000×11000 K1	kg	76 713	3,60
1 651	40×1600×11000 K4	kg	3 805	4,30
1 689	40×1600×10500 K4	kg	205	5,09
1 690	40×1600×10000 K4	kg	5 024	5,04
1 718	45×2000 OLK5	kg	6 677	4,30
1 833	55×2600×7 000 K1	kg	28 384	4,81
1 834	55×2600×6500 K1	kg	14 872	4,85
1 835	55×2600×7500 K1	kg	8 550	4,86
1 517	55×1500×7500 K2	kg	5 706	4,52
1 813	55×1500×8000 K3	kg	4 669	4,82

Tablă mijlocie și groasă

Nr. fișă	Denumirea materialului	U/M	Cantit.	P/U
1 812	55 x 1500 x 6500 K3	kg	3 550	4,84
1 857	60 x 2500 x 6000 K1	kg	33 961	4,80
1 898	65 x 1400 x 400 AST 41	kg	27 748	5,40
1 912	63 x 2000 x 5000 RST42-2	kg	10 800	4,34
1 930	70 x 1000 x 5000 OLK 5	kg	8 131	4,60
1 932	70 x 2200 x 65—7000 K1	kg	16 529	4,60
2 006	80 x 2000 x 8500 OL 37-1K	kg	12 360	4,49
2 065	85 x 1400 x 5000 H LL	kg	5 845	5,55
2 068	85 x 1600 x 8500 OLC 35	kg	6 864	4,80
2 069	85 x 1600 x 4500 OL37-4K	kg	12 595	5,25
2 170	100 x 2000 x 6000 K1	kg	9 600	5,00
2 183	100 x 200 x 6000 OL37-1K	kg	28 800	4,36
2 194	100 x 2200 x 8750 RST37-3	kg	69 620	5,50
2 195	100 x 4000 x 4000 RST37-3	kg	51 640	5,48
2 263	120 x 2000 x 6500 RST37-3	kg	37 130	5,90

Țevi

Nr crt.	Denumrea materialului	Nr. fișă	U/M	Cantit.	P/U
1	54 x 12—16MO 3/II	1 500	kg	401	10.11
2	88 x 6 ST 45/8 III	1 955	kg	110	4,70
3	108 x 20 OLT 65	2 230	kg	82	5,66
4	114 x 6—16MO3	2 286	kg	102	101.46
5	127 x 6 OLT 35	2 415	ml	395	79,50
6	133 x 13—13 CMO 44/II	2 465	kg	354	13,10
7	140 x 14 OLT 35	2 556	kg	211	4.31
8	168 x 16 ST4	2 782	ml	21.80	266.19
9	219 x 20—40C10	3 014	ml	56,96	612.16
10	351 x 30 ST 35	3 405	ml	7.85	596,59
11	25 x 3,5 OLT 45	791	ml	12 494	18.11
12	16 x 1,5 ST 45	527	ml	29 000	18.10

Tablă silicioasă

Nr. crt.	Denumirea materialului	Nr fișe	U/M	Cantit.	P/U
1	0,35 x 550	2 530	kg	97 966	21,45
2	0,35 x 550 MGT	2 534	kg	63 820	21,45

Profile ușoare și mijlocii

Nr crt	Denumirea materialului	Nr. fișă	U/M	Cantit.	P/U
1	Oțel rotund Ø 4 W4021	33	kg	89	40,42
2	Oțel rotund Ø 6 W4021	67	kg	126	29.40
3	Oțel rotund Ø 8 OLC25	133	kg	112	3,92
4	Oțel rotund Ø 8 OLC 45	136	kg	213	6,06
5	Oțel rotund Ø 8 80LC45	160	kg	131	3,95
6	Oțel rotund Ø 8 W4762	93	kg	202	42,61
7	Oțel rotund Ø 9 OL 50	170	kg	125	3.85
8	Oțel rotund Ø 10 OL50	—	kg	1 850	4.00
9	Oțel rotund Ø 11 OLC25	220	kg	60	3.92
10	Oțel rotund Ø 11 OLC35	222	kg	67	3.95
11	Oțel rotund Ø 20 W4006	—	kg	401	12,50
12	Oțel rotund Ø 25 W4762	626	kg	91	20,00
13	Oțel rotund Ø 26 AKy2	—	kg	600	12.20
14	Oțel rotund Ø 36 W4571	965	kg	323	56.65
15	Oțel rotund Ø 38 ARC 4	1 091	kg	960	8.79
16	Oțel rotund Ø 40 ARC 9	1 028	kg	3 590	8,82
17	Oțel rotund Ø 42 ARC 9	1 089	kg	3 266	8.82
18	Oțel rotund Ø 456 OLC 50	1 158	kg	1 766	3,74
19	Oțel rotund Ø 45 ARC 4	1 166	kg	3 545	9.50
20	Oțel rotund Ø 45 ARC 4	1 118	kg	2 331	8,79
21	Oțel rotund Ø 45 ARC 3	1 119	kg	1 935	9,25
22	Oțel rotund Ø 45 W4006	1 113	kg	151	10,85
23	Oțel rotund Ø 48 ARC 3	1 165	kg	1 220	8,65
24	Oțel rotund Ø 48 ARC 4	1 168	kg	1 910	8,65
25	Oțel rotund Ø 53 ARC 3	1 334	kg	6 850	9,25
26	Oțel rotund Ø 53 ARC 3	1 333	kg	3 670	9,25
27	Oțel rotund Ø 53 W421	1 331	kg	98	10,65
28	Oțel rotund Ø 56 36MOCN20	1 370	kg	100	8,14
29	Oțel rotund Ø 70 W4571	1 540	kg	478	56,22
30	Oțel rotund Ø 75 OL-52-2K	1 547	kg	1 050	3,98
31	Oțel rotund Ø 75 15 CO8	1 606	kg	1 420	5.15
32	Oțel lat 80 x 2 Ø OL 42-1N	—	—	—	—
33	Oțel patrat 40 x 40 X20CR 13	2 616	kg	380	14,60
34	Oțel patrat 40 x 40 W 4006	2 619	kg	874	15,61
35	Oțel patrat 45 x 45 OLC45	717	kg	1 258	4,34
36	Oțel patrat 55 x 55 C 15	781	kg	2 486	4.28
37	Oțel patrat 56 x 56 OL37 LN	795	kg	1 353	4.27
38	Oțel patrat 56 x 56 OLC 25	797	kg	873	4.25
39	Oțel patrat 50 x 50 W 4006	1 675	kg	958	17,03
40	Oțel patrat 80 x 80 SAE	888	kg	3 456	4.21
41	Oțel patrat 80 x 80 W 4541	2 831	kg	760	25,24
42	Oțel patrat 80 x 80 12H18N10T	2 823	kg	700	45.25

Bare trase, oțel carbon scule, oțel aliat scule, oțel rapid scule, oțel beton

Nr crt	Denumirea materialului	U/M	Cantit.	P/M
I	Bare trase			
1	H 27 15 CN 35	kg	735	12,42
2	H 36 34 MOCN 15	kg	900	12,19
3	H 46 35 N 16	kg	400	9,88
4	Ø 12 OSC 8	kg	172	4,60
5	Ø 15 OSC 8	kg	389	4,71
6	Ø 18 OSC 7	kg	426	3,57
7	Ø OSC 8	kg	106	5,86
8	Ø OSC 7	kg	198	3,57
9	Ø 20 OSC 8	kg	300	5,21
10	Ø 20 OSC 10	kg	199	3,60
11	Ø 30 OSC 8	kg	34	5,18
12	Ø 35 OSC 10	kg	77	5,50
13	Ø 40218 A	kg	66	5,00
14	Ø 50 C70 W1 (OSC 7)	kg	165	5,65
15	Ø 50 Poldy 5 (OSC) 8	(kg)	418	5,65
16	Ø 50 Poldy 5 (OSC) 8	kg	438	5,35
17	Ø 60 Poldy 5 (OSC) 8	kg	282	4,0
18	Ø 60 OSC 10	kg	1 000	5,80
19	Ø 100 Poldy 5 (OSC) 8	kg	152	3,60
20	Ø 100 Poldy 5 (OSC) 8	kg	302	3.44
21	Ø 100 U 10A	kg	589	3.69
22	Ø 120 Poldy EZH	kg	167	3,75
23	Ø 140 U 8A	kg	228	3,52
24	Ø 150 U 10A	kg	449	5,11
25	Ø 170 OSC 10	kg	800	8,30
26	Ø 180 Poldy EZH	kg	742	8,68
27	Ø 180 OSC 10	kg	500	8,33
28	100 x 100 OSC 10	kg	433	8,33
29	30 x 5 OSC 10	kg	539	8,33
30	40 x 10 RT10 (OSC10)	kg	196	4,27
31	40 x 10 Poldy EZH	kg	500	6,11
32	80 x 30 OSC 10	kg	444	5,99
33	80 x 30 C100W1 (OSC10)	kg	570	5,99
34	90 x 30 W1540 (OSC10)	kg	424	12,42
35	100 x 25 C100W1 (OSC10)	kg	461	5,99
36	110 x 35 OSC 10	kg	342	7,08
37	150 x 30W1540 (OSC10)	kg	285	12,29
38	200 x 30 OSC 10	kg	754	5,49
II	Oțel aliat scule			
39	Ø 10 Poldy stabil (M18)	kg	784	14,04
40	Ø 10 Poldy stabil (M18)	kg	359	11,38
41	Ø 20 H 12	kg	784	12,25
42	Ø 50 Poldy T5 Extra	kg	213	7,85
43	Ø 80 W 23	kg	—	—
44	Ø 100 W 2080	kg	122	8,96
45	Ø 100 W 23	kg	304	9,34
46	Ø 120 5 HV 28 (W23)	kg	800	10,59
47	Ø 150 W 2080	kg	52	9,95
48	Ø 150 H 12	kg	438	11,40
49	Ø 150 5HV 28 (W23)	kg	73	10.59
50	Ø 180 W 4828	kg	—	—
51	25 x 25 W 2080	kg	340	17,72
52	100 x 100 W 2080	kg	800	11,40
53	150 x 150 W 2080	kg	1 000	9,94
54	180 x 40 W 2080	kg	400	11,80
III	Oțel rapid scule			
55	Ø 8 W 3343 (RO5)	kg	451	167,30
56	Ø 10 W 3355 (RP3)	kg	400	163,73
57	Ø 20 W 3355 (RP3)	kg	234	32,80
58	Ø 40 W 3316 (RP4)	kg	100	31,85
59	Ø 120 RP 3	kg	1 000	33,90
IV	Oțel beton			
60	Ø 8 St 34 P colaci	kg	10 000	3,54
61	Ø OB 8 34 P colaci	kg	2 000	4,85
62	Ø 8 OB 34 P colaci	kg	25 000	4,85
63	Ø 10 OL 37 1 N colaci	kg	30 000	4,85
64	Ø 10 OL 37 1 N colaci	kg	21 000	4,90
65	Ø 11 OL 37 1 N colaci	kg	21 000	4,90
66	Ø 14 OL 37 2K bare	kg	15 000	4,50

Profile grele

Nr crt	Denumirea materialului	Nr. fișă	U/M	Cantit.	P/U
1	Oțel rotund Ø 85 OLC 25	1 596	kg	1 566	3,55
2	Oțel rotund Ø 100—21 MOMC12	1 798	kg	1 159	4,39
3	Oțel rotund Ø 100 35Ms 12	1 806	kg	2 154	4,64
4	Oțel rotund Ø 130 21MOMC 12	1 989	kg	1 358	5,10
5	Oțel rotund Ø 160 OL52-2K	2 077	kg	717	3,74
6	Oțel rotund Ø 170 O1-52-2K	2 131	kg	2 000	3,72
7	Oțel rotund Ø 240 W 4006	2 330	kg	1 281	9,63
8	Oțel rotund Ø 250 W 4006	2 331	kg	1 528	9,30
9	Oțel patrat 100 x 100 OLC45K	960	kg	3 000	4,35
10	Oțel patrat 100 x 100 OLC 50 K	961	kg	3 000	4,35
11	Oțel patrat 110 x 110 OL70 K	996	kg	1 500	4,05
12	Oțel patrat 140 x 140 W 4006	3 067	kg	1 267	11,46
13	Oțel patrat 180 x 180 OL 60K	3 162	kg	4 000	3,11
14	Oțel patrat 200 x 200 14 CMO 10	3 103	kg	3 000	5,25
15	Oțel patrat 250 x 250 OL44-3K	3 270	kg	4 850	3,10
16	Otel patrat 350 x 350 OLC 20	3 348	kg	6 000	3,11
17	Oțel patrat 350 x 350 50 WC11	3 357	kg	5 000	5,70
18	Oțel patrat 350 x 350 19CN 35	3 359	kg	6 000	6,39
19	Oțel patrat 400 x 400 OL44-3K	3 377	kg	6 000	3,46
20	Otel patrat 400 x 400 19CN 35	3 389	kg	4 000	6,45
21	Otel patrat 400 x 400 W 4006	3 390	kg	4 277	13,40
22	Oțel patrat 400 x 400 33MOC11	—	—	—	—
23	Oțel patrat 400 x 400 10CMO10	3 386	kg	4 704	5,85
24	Otel patrat 400 x 400 30MOCN 20		kg	6 600	6,14
25	Oțel patrat 400 x 400 34 MOCN15		—	—	—

DE REȚINUT!

Unitățile economice din intreaga țară, interesate în a-și completa baza materială de producție cu reperele ofertate de unitatea bucureșteană, sînt informate că pot obține cele necesare în condițiile prevederilor din HCM 1270/1975.

Comenzile se vor transmite la următoarea adresă :
Intreprinderea de mașini grele București – Șos. Berceni Nr. 104 – Sector 5.

Relații suplimentare se pot obține la telefon 836340 serv. aprovizionare.

Potențialii beneficiari sînt asigurați anticipat de toată solicitudinea.

GEORGESCU EMIL
și VASILE BAȘA

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă!

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVII ● 7 octombrie 1976 ● nr. 40 (450) 8 pag. 1 leu

Gheorghe Răducanu

Pictor de șevalet și autor de lucrări monumentale, (frescă, mozaic), GHEORGHE RĂDUCANU – aflat în deplina maturitate a creației, stăpîn al unui meșteșug rafinat, își îndreaptă acum – în etapele recente, laborioase, ale activității, în primul rînd, atenția spre purificarea contextelor de tratare printr-un proces de reducție „a sarcinilor expresive la elementele cele mai simple și semnificative". În felul acesta, cu temeinicie și fără ispita unor soluții grabnice, comode, autorul înaintează sigur către un ideal al structurilor organice unde Portretul, – Peisajul, – Naturile statice, – își vibrează rețele de linii perfecte aducînd în prim plan numai ceea ce se dovedește a fi cu strictețe adevărul esențial al fiecărei imagini.

Iubitor al spațialității românești, îndrăgostit de natură, de trecerile ciclice, oglinditoare ale transformărilor și ale unei necontenite vitalități – opera lui Gheorghe Răducanu își revendică valoric un mesaj de înaltă umanitate. Limbajul plastic al tablourilor sale e limpede, decupîndu-se într-o neîntreruptă comuniune ambiantă. Pasta, în tonuri roșcate, gălbui, cu intersecții modulatorii de alb, grănițuite în fundalul de masa plăcilor pămîntoase, conferă un calm, o siguranță odihnitoare. Dincolo de virtuozitățile aplicative, deslușim la Gheorghe Răducanu un lirism cu asimilări fericite ale celor mai autentice simțăminte de vitalizare obiectuală, probă servită de mijloacele unui pasionat „arhitect al penelului" și totodată ale unui poet.

ADRIAN BELDEANU

GH. RĂDUCANU : „Compunere cu flori"

Convorbiri

Cu TRAIAN BUNESCU

director al Teatrului Național din Timișoara

TRAIAN BUNESCU este de patru ani director al Teatrului Național din Timișoara. De douăzeci și cinci de ani în funcții de răspundere, are o experiență de aproape cincisprezece ani în domeniul cultural-artistic. Conferențiar universitar dr. Traian Bunescu susține la Universitatea din Timișoara cursul de socialism științific. Cele peste treizeci de lucrări publicate în domeniul de specialitate au fost axate în mod deosebit pe concepția partidului nostru despre națiune, independență și suveranitate. Această problemă a fost abordată și în teza sa de doctorat, prezentată în urmă cu zece ani la Universitatea „Babeș-Bolyai" din Cluj-Napoca. Funcția de director al Teatrului Național este, după părerea dînsului, și un mijloc de integrare a învățămîntului cu practica, cu activitatea social-politică.

– Aveți experiența unor spectacole considerate de critică și public drept evenimente teatrale. De aceea vă întreb : care ar fi, după opinia dv., calitățile absolut necesare unui director de teatru național ?

– Asta este o problemă care ține atît de formație, de pregătire și înclinații, de pasiune, cît, mai ales, de cunoașterea specificului foarte adesea contradictoriu al acestei munci. Pentru că în domeniul artei în general, al teatrului în special, există legi scrise și multe nescrise. Intervin aici probleme de artă a conducerii, în sensul că aceasta din urmă nu se mai poate reliza la voia întîmplării, ci ea reclamă elemente de ordin științific care să realizeze acordul între general și particular. În al doilea rînd, funcția de conducere într-un astfel de domeniu presupune o temeinică pregătire politică și ideologică, deoarece teatrul, așa cum rezultă din documentele Congresului educației politice și al culturii socialiste, din istorica cuvîntare a secretarului general al partidului nostru, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, este chemat, mai mult ca oricînd, să fie atît un instrument de cunoaștere a realităților social-politice din țara noastră, cît, mai ales, de educare, de formare a conștiinței socialiste, de dăltuire a caracterelor. Cu alte cuvinte, forța de penetrație a teatrului trebuie să devină extrem de operantă. Așadar, aș zice că funcția de director presupune foarte multe imperative, iar în cazul de față o adevărată măiestrie în a ține cont de datele și calitățile artistice ale personalului din subordine, dar în primul rînd de cerințele și exigențele sporite formulate de programul ideologic al partidul nostru.

– În recentul Program de măsuri pentru aplicarea hotărîrilor Congresului al XI-lea al Partidului și ale Congresului educației politice și al culturii socialiste, în domeniul muncii ideologice, politice și cultural-educative, se fac referiri substanțiale și la activitatea instituțiilor teatrale. Cum va răspunde Teatrul Național din Timișoara acestor cerințe, în stagiunea care începe ?

– Imediat după Congresul educației politice și al culturii socialiste, noi ne-am reconsiderat opțiunile pentru un repertoriu care să satisfacă în mai mare măsură sarcinile puse în fața noastră de documentul mai sus amintit. În noua stagiune, din cele șase premiere, trei vor aduce pe scenă piese românești clasice și contemporane. Amintesc că deschidem stagiunea cu „Nu sîntem îngeri" de Paul Ioachim, apoi, pînă la sfîrșitul anului, vom monta și piesa „Escu..." de Tudor Mușatescu, urmînd ca la jumătatea stagiunii să dedicăm un spectacol aniversării a o sută de ani de la dobîndirea independenței

Convorbire realizată de

ANTOANETA C. IORDACHE

(Continuare în pag. 7)

Coordonate ale istoriei literare

Congresul educației politice și al culturii socialiste, fixîndu-și ca obiectiv fundamental formarea omului societății socialiste multilateral dezvoltate, înarmat cu o conștiință revoluționară, a constituit prin analiza responsabilă a fenomenului cultural românesc și trasarea direcțiilor sale viitoare, un moment politic marcant. Prin glasul cel mai autorizat al secretarului general al Partidului, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, s-a insistat asupra adîncirii studiului limbii române și istoriei noastre naționale. Este în fond cel mai necesar gest de aplecare spre noi înșine. S-a cerut apoi creatorilor noștri o artă realistă, militantă, modelatoare de conștiințe. Rolul criticii și istoriei literare sporește și el deci considerabil. În cercetarea literară românească se poate vorbi astăzi de un decalaj între critica și istoria literară. Prima și-a diversificat instrumentele de lucru, s-a sincronizat cu dezvoltarea literaturii propriu-zise, axîndu-se pe cernerea valorilor nou apărute, ori reinterpretarea dintr-un unghi contemporan a valorilor clasice afirmate. Cealaltă a rămas umbrită și uneori chiar subestimată de critica literară. Oricum, situația este paradoxală într-un domeniu în care tradiția autohtonă, caracterizată prin existența marilor sinteze (Iorga, Călinescu, Lovinescu, Cartojan, Popovici) este apreciabilă. Nu i-ar lipsi istoriei literare românești contemporane rezultate excelente în unele compartimente ale ei : biografia, monografia, sintezele pentru anumite epoci sau curente literare ori spirituale etc. Cum s-a mai remarcat, lipsesc însă marile sinteze multașteptate. Cu excepția unei tentative bovarice O istorie a literaturii române a lui Ion Rotaru, nu s-au mai observat încercări de angajare într-o anvergură de genul precursorilor. Dezbaterile privind precizări de metodologia disciplinei au rămas și ele cam sporadice, venind în genere din partea unor teoreticieni (Ne gîndim îndeosebi la substanțialele și asiduele contribuții ale lui Ion Vlad).

O sinteză este istorie a literaturii în măsura în care judecata critică se constituie cu prioritate asupra unui nucleu de natură estetică ; apoi, potrivit gradului în care valoarea estetică odată consemnată este ierarhizată și situată într-o perspectivă istorică. O izolare a elementului estetic este firește dificil de întreprins, dat fiind caracterul complex al operei, al valorii, unde, alături de factorul estetic, stau și elemente de altă natură : politice, morale, sociale, filozofice etc. Cum s-a mai obiectat, întrucît nu există relații cauzale între opere diferit situate în timp, nu s-ar putea scrie o istorie a literaturii, din moment ce istoria se întemeiază pe conceptul de progres, de evoluție. Istorii literare s-au scris totuși la noi, ca și aiurea și se vor mai scrie încă. Rămîne însă problema metodelor, atribut al personalității istoricului literar, secondat în mod necesar de criticul literar.

Dacă subiectul discuției este opera ca artă, istoricul literar nu se va izola într-un estetism extrem. Există opere deschise preocupărilor etice și filozofice. Cazul Goethe, Dostoievski, Thomas Mann, generația etică a literaturii franceze (Bernanos, Malraux, Aragon, etc.) sînt exemple elocvente. Interesează însă gradul în care conceptele se topesc în imagine, cu alte cuvinte, punctul în care celelalte valori sînt incorporate esteticului. În aceste cazuri, fără a uita că literatura este intuiție, limbaj al formelor, istoricul literar poate da un verdict asupra perenității operei literare în funcție de mesajul uman transmis. Excelente rezultate au dat istorile literare bazate pe principiul studiului genurilor. Istoria literaturii române contemporane de Eugen Lovinescu rămîne în acest sens o performanță între sintezele literare românești, iar recent încheiata Literatură română între cele două războaie mondiale (3 volume) a lui Ov. S. Crohmălniceanu a dovedit și ea eficacitatea unui atare criteriu. Avantajul constă în acest caz în urmărirea dinamicii deveniri genurilor. O carte de excepție cum este Ioan Budai-Deleanu și eposul eroi-comic, aparținînd Ioanei Em. Petrescu ne oferă, spre exemplu, printr-un avizat studiu de critică comparată, spectacolul prefacerilor eposului comic și eroic, istoria unei modalități literare ieșită azi din uz.

Fenomenul literar nu este, bineînțeles lipsit de motivare în plan social-istoric. Istoria literară nu poate deci eluda raportarea la evenimente extraliterare, fără de care perspectiva temporală este de fapt de neconceput. De aceea istoria literaturii se împletește în mare măsură cu istoria națională, iar unele evenimente de natură politică (ne gîndim în primul rînd la actul de la 23 August) aduc schimbări de profunzime în domeniul literaturii propriu-zise. Criteriul periodizării literaturii în funcție de caracteristici de natură estetică, trebuie coroborat cu cel de natură politică. Istoricul literar, care, potrivit afirmației călinesciene, „are nevoie de un cap epic care să scrie o epopee (fie de forme, fie de destine personale") (G. Călinescu – Principii de estetică) este în consecință dublat de un filozof al istoriei și culturii, cunoscător profund al raportului existent între istoria generală a faptelor sociale și fenomenul literar. Interesează în primul rînd înțelegerea dialecticii seriilor culturale. Lecția lovinesciană este în acest sens și astăzi actuală : „Literatura unui neam nu e decît unul din fenomenele ce se produc în sînul acelui neam, pe lîngă multe altele. Oricît ar părea de slobode, aceste fenomene sînt într-o oarecare legătură ce nu trebuie lăsată la o parte. Fenomenul cultural, fenomenul social, ca și fenomenul economic nu pot fi despărțite de fenomenul literar" **(Eugen Lovinescu,** Scrieri, **1,** Critice). **O pledoarie elocventă pentru corelarea factorilor artistici și extraartistici o găsim la un istoric literar actual, Mihai Gafița, în** Fața ascunsă a lunii : „Articularea faptului estetic în istoria și geografia lui spirituală lămurește și valorifică însuși fapul estetic". **Pentru Mihai Gafița nu există însă o condiționare mecanică a dezvoltării literaturii de cea economico-socială. Abilitatea istoricului literar se verifică în modul de a rezolva acest raport. Fără îndoială, paralelismul între evenimentele sociale și creația literară există, numai că nu poate fi riguros. Coroborarea istoriei literare cu alte discipline (ne gîndim în primul rînd la sociologia literaturii) poate fi extrem de profitabilă. O sinteză cum este aceea a lui D. Popovici :** Literatura română în epoca luminilor **este exemplară în acest sens.** Originile romantismului românesc, **aparținînd unui istoric literar contemporan, Paul Cornea, este semnificativă și ea sub raportul concertării disciplinelor, al explorării interdisciplinare : examinarea ideilor și a mentalităților epocii, a istoriei faptelor de cultură și a creațiilor, ultimele presupunînd o interpretare intrinsecă.**

Istoria noastră literară actuală ne oferă rezolvări fericite de folosire creatoare a documentului : Viața lui I. L. Caragiale **de Șerban Cioculescu,** Garabet Ibrăileanu **de Al. Piru,** Hyperion, **vol. I,** Viața lui Mihai Eminescu, Hyperion **de George Munteanu,** Ion Agîrbiceanu **de Mircea Zaciu. Că o monografie se poate dispensa și de documentul istoric fără mari prejudicii o dovedește și Eugen Simion în** Eugen Lovinescu – scepticul mîntuit. **Exegetul nu mai reface viața criticului, interesîndu-l însă viața morală, desprinsă din studierea operei.**

O istorie a literaturii este, în consecință, un examen plural în plan istoric, sociologic și estetic.

DUMITRU VLADUȚ

Octav Şuluţiu

JURNAL

Editura Dacia, 1976

Cine bănuia că Octav Şuluţiu ar fi lăsat un jurnal, şi încă nu un jurnal obişnuit, alcătuit din dichis, destinat posterităţii, ca un testament parfumat, ci un jurnal fluviu, întins pe aproape o mie de pagini, un jurnal în care profesorul se ocupă de examenele sale, de consiliile pedagogice, de banalele întîmplări care pot acompania nu numai viaţa unui scriitor, ci a unui dascăl şi a unui om dispus să-şi analizeze, fără menajamente, sentimentele, biruinţele şi înfrîngerile erotice, deci un jurnal abrupt şi oarecum prăpăstios, foarte puţin atent faţă de cuvînt?

Cunoscătorul operei lui Octav Şuluţiu putea presupune că (Ov. S. Crohmălniceanu, de altfel, a făcut-o), mărturisirea, confesiunea, jurnalul s-au revărsat în romane: dar jurnalul acesta poate alcătui alte romane, poate mai moderne decît cele publicate. Editorul, Nicolae Florescu, unul dintre specialiştii literaturii ce se alcătuieşte pe axa Holban-Şuluţiu, deci eminent cunoscător al literaturii române dintre cele două războaie, împarte materia jurnalului în capitole (partea ce crede de cuviinţă a o oferi cititorului ca literatură finită), intitulate pentru cel ce ar vrea să se orienteze într-un spaţiu romanesc: I. **Moartea pianului,** II. **Sublima ordine,** III. **Rapsodia de mătase,** IV. **Maghernița cu scriitori,** V. **Epilog.** Toate acestea au darul parcă de a îndulci lucrurile, de a amesteca nu ştiu ce metafore elegante între observaţii desigur lipsite de tactică şi tact literar. Reperele fixate de editor derivă dintr-o înţelegere profundă a **literaturii** epocii ca şi a prozei lui Şuluţiu. Ca şi a lui Camil Petrescu, Anton Holban, ca şi a momentului de aur al romanului românesc interbelic. Punctul nostru de vedere, fără să conteste deci justeţea întreprinderii lui Nicolae Florescu, ar viza un fenomen mai amplu: acela al ignorării detaliului biografic, al – uneori – spaimei, complexelor în faţa biografiei. După ce, mai bine de un deceniu, istoricii literari îşi dăduseră în petec, tot căutînd dovezi ale vieţii de mizerie a scriitorului, în trecuta orînduire, acum cuvîntul de „mizerie" ne deranjează. Cu alte cuvinte, nu mai vrem să ştim că marea majoritate a scriitorilor români au trăit greu, sau foarte greu, cel mai adesea umilitor de greu, că, în acest context, existenţa operei lor mi se pare a divulga un splendid eroism, că vocaţia eroică, vocaţia rezistenţei trebuia să primeze în faţa celei literare. Şi, asta, dacă nu mai punem la socoteală umilinţa sau umilinţele zilnice. În mare, aceste rînduri din jurnalul lui Şuluţiu puteau fi semnate de atîţia alţii: **„Să continui a trăi cu 4.000 de lei! Pe vremurile astea e o barbarie, o crimă. În ţara asta numai hoţii trăiesc bine (...). Ce mizerie! Să trăieşti şi să mai şi ţii casa: o bunică şi o soră!...".** E foarte clar că numai olimpian nu putea fi, în asemenea condiţii, Octav Şuluţiu: olimpian, rece, impasibil, netulburat în judecăţile sale de resentimente. El e mereu copleşit de muncă, de sentimente, agasat de prieteni, dar setos de prieteni, rostindu-se patetic în favoarea lor dar trăind aceeaşi mizerie, aceeaşi umilitoare mizerie pe care, de altfel, o traversa şi un Camil Petrescu, de pildă. El nu e un proletar intelectual, el are o diplomă de profesor, dar tocmai această diplomă de profesor (pe care criticul trebuie să o iubească energic fiindcă de ea depinde – nu – existenţa lui, a familiei sale etc.) îi creează un anumit statut: şi în ierarhia dăscălească, plină şi ea la rîndul ei de o seamă de birocraţi, el reprezintă un oarecare, mai degrabă suspect (scria!) decît demn de încredere. Trebuie să ni-l imaginăm (şi jurnalul e generos în această privinţă) predind ore în familiile „bune", în postura de paria; şi în competiţia erotică (rival al lui Anton Holban!) revelaţia acestei situaţii nu e mai puţin umilitoare. Şi să notăm: societatea (burgheză) a sacrificat sistematic scriitori; să nu uităm că aceste condiţii de viaţă (pe care autobiografia lucidă a lui Octav Şuluţiu le prezintă fără sentimentalisme facile) au transformat, prin amputare, opere. Şi, nu odată, adevărate asasinate au fost operate prin prostie, dezinteres, indiferenţă. Căci acest cuvînt nu trebuie evitat de istoria literaturii române: MIZERIE.

N. Manolescu observa vocaţia europeană a culturii române interbelice: scriitorul român (e drept, nu chiar fiecare) era perfect informat asupra lui Proust atunci cînd, în Franţa, Proust era departe de a fi receptat ca un scriitor important: O generaţie de profesori de limbă franceză, o generaţie „francofilă" pătrunde în critica literară românească. O generaţie carteziană, educată în spirit raţionalist. Spiritul raţionalist asigură nu numai stabilitatea judecăţilor literare, ci şi o bună orientare în lumea ideilor: antifascismul lui Şuluţiu, consecvent, clar, argumentat, ni-l arată ca pe unul din figurile luminoase ale unei epoci. **Jurnalul,** document intim, mărturiseşte o rectitudine morală ce învinge, în timp.

Act al unui solitar **Jurnalul** lui Octav Şuluţiu este, în acelaşi timp, un document asupra unei generaţii literare la viaţa căreia scriitorul participă entuziast, cu tinerească energie. Foarte multe rînduri le citim, astfel, cu mare emoţie: **„Am văzut azi sculpturile lui I. Vlasiu. E mare artist! Dacă va trăi şi va lucra va face lucruri extraordinare. E original şi e puternic în executare!".**

„Jebeleanu e un mare poet. A scris acum în urmă poezii noi, vreo şapte, pe care încă nu le-a publicat. Sînt adevărate bijuterii! Mai ales Mama". Sînt dovezi, admirabile, de solidaritate, cu o generaţie şi demnii ei autori.

C. UNGUREANU

Cronica literară

REFERINŢE LIRICE *

1. Un nume care reapare, în deceniul al şaptelea, pe listele autorilor de poezie, este cel al lui **Andrei Ciurunga,** poet cu mai vechi state de serviciu, de obicei puţin sau în treacăt comentat, căci versurile sale, lipsite de asperităţi frapante, nu depăşesc totuşi, în realizările de excepţie, hotarele unei poezii tradiţionaliste (în linia Pillat) ori elegiac-sentimentale. În **Decastihuri** (1968), ca şi în **Vinovat pentru aceste cuvinte** (1972), Andrei Ciurunga se dovedea un prozodist corect, aspirînd la virtuozitate. Obişnuinţa de a gîndi poezia, de a reconstitui modele lirice mult frecventate de poeţii tradiţionalişti (ori clasicizanţi) ai perioadei interbelice, duce, surprinzător, pentru condiţia unui „sentimental", la reci compoziţii, în care efortul principal este de a defini cît mai exact situaţia lirică, de a face „radiografia" unor teme poetice. Poemele lui Andrei Ciurunga, în care accentul în nici un caz nu cade pe limbaj, sînt, astfel, detalieri ale unor idei, comunicînd liniar, enunţiativ, fără mari investiţii de afectivitate şi imaginaţie. Metoda compunerii este analogic-descriptivă, surprize, excepţînd unele asociaţii forţate, nefiind de aşteptat: **„Drumul acesta, împletit în două, / îl vom desface c-un suris amar, / cum şerpii despletindu-se dispar / ca nişte dire cenuşii, cînd plouă"** etc. **(Chenar).** Domeniile preferenţial evocate sînt banalul cotidian, artele plastice şi, în general, toate „ideile" prefirate în opurile liricilor circumstanţioşi, începînd cu preromanticii şi sfîrşind cu autorii contemporani.

Edificator pentru genul de poezie cultivată de Andrei Ciurunga este de altfel chiar titlul pe care îl dă ultimului său volum: **Argumente împotriva nopţii.** Confruntarea cu timpul, cu limitele biologice, consolările presimţitei senectuţi, erosul, chiar, sînt elemente de referinţă ale unui colocviu (ori monolog) liric condus cu luciditate, cerebral, fără energie retorică şi, în unele cazuri, cu o destul de nepotrivită solicitare a neologismului. Deasupra nivelului versurilor inventariate în volumul **Argumente împotriva nopţii** sînt două strofe din poemul intitulat **Ziurel: „M-apropii, ca de-un ţărm numai al meu, / care mă cheamă înflorind multiplu, / de limita rotundului periplu / cu Scylele pîndind violaceu. / / Acolo unde numai barca mea / se va opri cu botul în pajiştea sonoră / şi unde-albeşte taciturnă oră / a versului nescris precum o nea",** şi trei strofe din **Noapte de decembrie,** în care referinţa la Macedonski este insesizabilă dacă facem abstracţie de titlu: **„Miroase-n aer a ninsori invoalte, / în vechi zăpezi piciorul ni se-nfundă. / Ori umbra noastră s-a făcut mai scundă, / ori nopţile-s, prieteni, mai înalte. / /.../ / E-n toate-un zvon de fastuoase ore / cu largi ecouri, într-atît de pure, / de parc-ar trece-un cîntec prin pădure / neîntrerupt ca mersul unei hore. / / Şi urcă brazii cu polei pe ramuri / visînd că duc în trup cîte-o vioară, / împodobiţi cu stele – ca o ţară / cu mii de veşti aurifere-n geamuri".**

2. În **Ecourile,** Constantin Chioralia **popularizează** lirismul gnomic şi vizionar, parabola existenţială şi poezia elanului cosmic cultivate de Alexandru Philippide, coborîndu-le cu o treaptă spre neiniţiat, oferindu-le înţelegerii comune prin umorism, afectare bufonă, tonalităţi de romanţă **(Ciclu),** spirit analitic şi imaginaţie plastică, menţinînd totuşi exigenţe culturale importante prin frecvenţa referirilor livreşti şi obişnuinţa de a traduce viziunile lirice în imagini consacrate ale mitologiei şi culturii greco-latine, care nu sînt simple elemente de decor, ci aparţin modului de gîndire, sensibilităţii şi informaţiei unui clasicist.

Dodava că selectarea unor elemente din sfera culturii şi civilizaţiei antice: friza, templul, panatheneele, libaţiile, cvadriga, coloanele, castrul, capitelurile, palimpsestul, trimiterile care se fac la personaje mitologice: Niobe, Atlas, Latona, Zeus, Casandra, Afrodita Anadyomene, Oedip, Prometeu etc., nu sînt circumstanţiale, ci conforme unei viziuni lirice, o constituie poemul **Memorial – 1907.** Iată, fără alte comentarii, în ce termeni îşi evocă poetul ascendenţii, „neam de costelivi şi de desculţi", răsculaţi în 1907: **„Închipuiau o tristă colonadă / Ţinînd, pe capiteluri, să nu cadă, / Vrăjmaşul cer din care, pentru ei / primeau doar trăsnetul: un bici de zei, / Dar s-au zmucit bărbaţii din cojoace / Şi temeliile au prins să joace / Iar cerul cu zeiţe şi libaţii / Cădea, în zornăit de constelaţii, / Cînd firmamentul, boltă-nşelătoare, / ce ascundea mai nalte bolţi, mai clare, / Zdrobea sub năruitul său fronton / În fiecare Atlas un Samson".**

O observaţie, aici, esenţială: în speculaţiile lirice ale lui Constantin Chioralia există o deplină conformitate cu tîlcul miturilor, autorul neîngăduindu-şi decît, cel mult, a le autohtoniza („localizam legenda, / Avînd, de mic, o mare uşurinţă / De-a fantaza – ca vracii şi ca lotrii – / Trăind în vis cu ochii larg deschişi"), după cum sîntem încredinţaţi într-un **Memorial liric.** Plăcerea poetului constă, într-adevăr, în a fantaza, înţelegînd însă prin aceasta actul poetizării: odată tema aleasă nimic spectaculos nu ne mai este oferit. Ideile sînt dezvoltate riguros, cu o mare abundenţă retorică şi uneori cu satisfacţii de erudit: pentru a înţelege exact sensul cutărui fragment din **Tristeţea Casandrei** cititorul trebuind să ştie, bunăoară, că Scamandrul este un riu din vecinătatea Troiei, nu doar legenda iubirii dintre Leandru şi Hero: **„Pe malu-acestui limpede Scamandru / Din cer, vor cobori, cîndva, în zbor / O, Hero-n lacrimi, un livid Leandru..."** etc.

LUCIAN ALEXIU

* 1. Andrei Ciurunga, **Argumente împotriva nopţii,** Ed. Cartea Românească, 1976. 2. Constantin Chioralia, **Ecourile,** Ed. Eminescu 1976.

Lecturi

Petre Got

OCHII FLORILOR

Ed. C. Românească, 1976

Un poet care afirmă (şi se afirmă) este **PETRE GOT** aflat la a patra carte de poeme numită **Ochii florilor** (Editura Cartea Românească, 1976). Tematic, volumul investighează poetic universul patriei şi al pămîntului natal, spaţiul îndepărtat al copilăriei întoarsă în poezie frumos răscolitoare: **Îmi făceam casă din cîntece, Casa noastră,** din care citîm: „Casa noastră-i cîntec legănat / Mama ţese-ntr-una cergă deasă / Şi în fiecare noapte mă visează / Că ajung acasă cu mireasă (...) Altul sînt cînd munţii se ivesc / Şi se-naiţ-o streşină pe zare / parcă tata s-a sculat din morţi / Şi-n grădină a început să are", unde ultimele două versuri, în viziune fantastă, sînt superbe; **Maramureş** este o altă poemă de tot frumoasă („Pămînt înalt cu braţe cristaline", spune poetul) ca şi următoarele de altfel: **Sarmisegetusa** („Pietre de flacără lîngă pădure, / Sînge străbun răbufneşte aici"), **La ziua ţării, Această casă** („Această casă e făcută de tot neamul meu / De toţi străbunii este ridicată; / Zidite din sudoare şi lumini / Şi din răbdare preacurată").

Pe o altă direcţie tematică se înscrie sentimentul iubirii, afirmarea femeii ca dublu al bărbatului, dar şi ca matrice întru continuitate în timp; **durata în lumină, aer şi arbori** reprezintă pentru poet o adevărată obsesie în jurul căreia îşi structurează materialul poetic: **Semn** („Roua este sudoarea zeilor / Pentru pacea pe care-o trăim / Îngenunchez / În faţa împăraţilor – arbori / Binecuvîntează-mi mamă, veşnicia; / Binecuvîntează-mi, iubito, tăcerea, / Sărută lacrima / Acestui tărîm"), **Flux, Tu semeni cu zorile, Aerul proaspăt, Printre arini,** aducînd, printr-un fin desen, miniatural, a stampă japoneză: „Soarele galben / Umblă pe pămînt / Cu picioare lungi / De cocostîrc (...) Satul e monedă de argint / În palma cerului"), **La nunta luminii** exploatează motive de basm, bine articulate în textura poemei; iată dar ultima strofă mulată de emoţie: „Feciorul plop va arde în magneţii tării/ Martori vor fi clipele şi tăcerea / Se va topi frumos şi blînd, / Adevărat ca mierea – „unde, la ultimul vers, acel „adevărat" putea lipsi cu desăvîrşire.

Mai menţionăm: **Recurs, Purificare, O să-mi simt trupul,** (o poemă remarcabilă în întregime, din care citîm doar strofa a doua: „N-or să mai muşte viermii din trupuri / Totul va fi din lemn frumos / De salcie galbenă, / Pe lacrimi în jos"). **Seară nesfîrşită, de omăt, Dăruire, Misivă, A rămas aici sufletul tău, Fîntînă** (Iubito, cum mă ţii, aşa, în braţe, / Eşti maica mea ce mă ţinea atunci, / Iubito, tot pe mine mă vei naşte / Cînd îmi vei face prunci"), **Un alt eden, În pădurea aceea,** etc., etc.

În sfîrşit, o serie de alte poeme, pot fi grupate sub semnul unei arte poetice în care credo-ul poetului poate fi rezumat: Vreau să azvîrl necurăţenia din lume / Cum se azvîrle viermele din pară; / Avem nevoie de mai mulţi sori, / Gemeni să răsară – imperativ care face cinste poetului şi poeziei sale.

ION DUMITRU TEODORESCU

Tudor Băran

MÎNDRA

Ed. Scrisul românesc, 1976

Gorjul, lucru binecunoscut, este bogat în istorie. Lagărul de deţinuţi politici de la Tg. Jiu, însă, şi organizarea evadării de aci a conducerii superioare de partid, cu ajutorul unor oameni ai acestor locuri – care au fost nu numai oamenii unei crunte sărăcii, dar şi ai temerităţii, înverşunate, în lupta pentru dreptate – evadarea în zilele premergătoare Eliberării şi alte acte de sabotaj, aduc Gorjul şi oamenii lui în contemporaneitate. Cu un asemenea act se prezintă în faţa cititorilor Tudor Băran, prin micro-romanul „Mîndra" (126 de pagini, dar suficiente pentru a ne dezvălui un scriitor autentic), despre care, fratele său (mai mare în ale scrisului) – Vasile Băran, spune: **„Mîndra – acest roman încărcat de farmec – este cules dintr-un cîmp de fapte reale pe care le port în suflet şi eu, dar care în imaginaţia fratelui meu au căpătat dimensiuni nebănuite şi semnificaţii dintre cele mai adînci".** Şi măestria lui Tudor Băran, dezvăluită cu satisfacţie şi surpriză, constă în originalitatea cu care tratează un subiect simplu, prin excelenţă ziaristic.

Conţinutul? Un act de sabotaj organizat de comuniştii de pe aceste locuri, sub îndrumarea Partidului: aruncarea în aer a unui depozit de muniţii. Tudor Băran surprinde evenimentele în ipostaze hotărîtoare, fiecare capitol avînd o acţiune independentă, gradată cu minuţiozitate, prin fiecare capitol realizîndu-se unitatea romanului care, aşa cum spuneam, deşi prezintă un fapt cunoscut în sinea sa, se citeşte cu pasiune.

Înlăturînd şablonul îndeobşte cunoscut din lucrări similare ca temă, originalitatea romanului lui Tudor Băran constă tocmai în construcţia lui, inedită şi realizată cu o tehnică stăpînită de un condeier stăpîn pe uneltele scrisului.

Naraţiunea întregului roman se bazează pe rememorarea faptelor, prilejuită de o întîlnire a grupului, după Eliberare, în care se îmbină armonios descrierea şi dialogul, moduri de expunere ce dezvăluie arta, dacă se poate spune aşa, ce ne-o aduce acest nou şi talentat scriitor.

Personajele? Oameni diferiţi ca profesie, dar uniţi sub flamura partidului, pentru a grăbi prăbuşirea hitlerismului şi eliberarea poporului de sub cizma străină, cum pe vremuri se uniseră sub conducerea lui Tudor din Vladimiri să scape poporul de greci şi boieri.

Cartea de faţă a fost, într-un fel, precedată de „Destine sentimentale", în care Tudor Băran „avea să povestească într-o formă surprinzătoare" lucruri ştiute de toţi „aventurile copilăriei retrăite în momente mari", dezvăluind o cunoaştere profundă a oamenilor, bazată pe o pătrundere psihologică în adînc a fiecărui personaj, fapt pentru care îi aşează acolo unde acţiunea îi reclamă.

Stilul sobru, concis vine să întregească aspectul general al conţinutului, nimic nefiind în plus sau în minus, nici în acţiune, nici în vorbă.

Tudor Băran realizează portrete deosebite, al Mîndrei, însă cel al Argedavei, respectiv Aneta, fata aparent oloagă, conducătoarea grupului, cu o maturitate deosebită în gîndire şi o educaţie politică superioară, este chipul luptătoarei de elită – şi nu a fost singura în această încleştată luptă în care femeile şi-au avut de revendicat pierderea soţilor, copiilor, părinţilor, fraţilor – care s-a format la învăţătura Partidului Comunist Român şi s-au călit în focul luptei, neuitînd, o clipă, cine e şi pentru ce luptă: **„– Noi am fost o părticică a unui întreg mare şi puternic: poporul. Că ne-am alăturat acestei teribile lupte, era de datoria noastră; că ne-am pus în pericol viaţa, ne-a dictat-o conştiinţa noastră".**

Sîntem siguri că Tudor Băran, desprins de formele şablonarde ale unor scriitori, ale căror lucrări te lăsau să deduci finalul de la prima pagină, mai are multe de spus despre epopeea de luptă a poporului nostru, lucrări pe care le dorim scrise tot într-o manieră inedită, aleasă, eminamente literară, care să completeze portretul unui scriitor ce se realizează tot mai mult, cu fiecare carte.

ION PENTEŞ

Lecturi

Marginalii

RETORICA LITERARĂ ROMÂNEASCĂ*)

Retorica este astăzi un studiu de mare actualitate, ca bază a stilisticii şi poeticii, într-o reluare a vechii discipline în direcţia funcţiei poetice a limbajului, opusă funcţiei logice. Opoziţia aceasta, inclusă în teoria literară ducea, pe la mijlocul secolului trecut, la discreditarea retoricii anticităţii. După o lungă tradiţie de învăţămînt scolastic, se pare astăzi că ea se găseşte într-o nouă conjuncţiune, cu noi rezultate pentru cercetarea lingvistică. Astăzi retorica apare ca o ştiinţă lingvistică, la graniţele structuralismului, noii critici şi semiologii, formulele de adaptare a metodologiei retoricii la cerinţele criticii literare fiind variate, de la o „retorică generalizată", susţinută la „grupul de la Liège", la retorica „restrînsă" a lui G. Genette, de la o teorie a figurilor, susţinută de J. Cohen şi Tz. Todorov, la o teorie a semnificaţiei, susţinută de R. Jakobson şi R. Barthes, ş. a.

Nici în literatura română preocupările nu sînt fără valoare : lucrările lui Basil Munteanu, deşi nu sînt scrise direct pentru publicul românesc, şi mai recent lucrarea lui Vasile Florescu despre **Retorică şi neoretorică.** Şi, de ce n-am spune, studiul retoricii a fost susţinut în învăţămîntul românesc de tradiţia latinistă pînă tîrziu, iar în ce priveşte valoarea lui pentru constituirea spiritului critic este incontestabil în formaţia lui Maiorescu, sub influenţa şcolii germane, dar şi a contactului cu învăţămîntul românesc : tatăl său, profesorul Ion Maiorescu, în **Caietele de retorică** din 1842, folosea, se pare pentru prima dată la noi, termenul de **semiotică** cu înţelesul de retorică generalizată la studiul mijloacelor comunicării ideilor, ca înfăţişare a cugetării noastre.

La toate acestea se adaugă existenţa unei retorici implicate în diferitele teorii despre stil şi arta literară, uneori în forme confuze şi improprii, care fac necesară o restabilire a semnificaţiilor, prin tratarea istorică a problemei, în vederea unei delimitări sistematice a termenilor şi a graniţelor studiului retoric, cu aplicare la critică literară, mai ales acum, cînd stilistica şi poetica se pretind a fi adevăratele continuatoare ale retoricii.

În acest context istoric şi ideologic, cartea lui Aurel Sasu, **Retorica literară românească,** este de mare actualitate într-o dezbatere care acum ia forme tot mai specializate, într-un domeniu deschis sugestiilor interdisciplinare, pentru elaborarea nu numai a unei metodologii, ci şi a unei concepţii utile pentru studiul literar.

Punctul de plecare al autorului este acela al lui Nortrhop Frye, citat în introducere. O istorie a retoricii ar trebui să fie o cercetare sistematică nu numai a invariantelor unei discipline multimilenare, ci mai ales o căutare permanentă a originii noului, pentru că studierea culturii trecutului, cu întregul său proces de receptare şi descoperire, trebuie să aibă drept rezultat nu numai contemplarea „vieţilor noastre stinse", ci mai ales „forma culturală totală a existenţei noastre prezente". Cu precizarea că se urmăreşte în lucrare nu aspectul filozofic, dialectica retoricii, ca metodă de convingere, ci aspectul poetic, adică retorica ficţiunii, cu intenţia de a se demonstra că filozofia nu poate fi considerată, aşa cum se insinuează uneori, unica posibilitate de valorificare a vechii retorici, fiind vorba în aceasta şi de creaţia imaginaţiei, în cîmpul larg al literaturii şi al universului cuvintelor. De aici şi planul lucrării. O sinteză a istoriei retoricii din antichitate pînă în Renaştere, cu scopul de a se sublinia că literaritatea disciplinei era un fapt evident de la începuturile ei, şi că ea va impune o estetică a sentimentului şi pateticului, a imaginaţiei, opuse raţionalului, pregătind apariţia noilor idei ale preromantismului şi ale romantismului — pentru ca, după un capitol de precizări a sensurilor conceptului şi altul despre antiretorică, să fie schiţată o istorie a retoricii româneşti, în Moldova, Ţara Românească şi Transilvania. Capitolul care vrea să răspundă exact titlului lucrării este unul despre începuturile criticii şi teoriei literare româneşti, care, după o schiţă a tendinţelor şi factorilor în cultura europeană şi română din sec. al XVIII–XIX-lea, să se trateze despre raportul elocinţă-poezie, cu aplicare la textul şi contextul criticii. Capitolul despre Sensul înnoirii încheie lucrarea, după o logică retorică : demonstrîndu-se ce era de demonstrat : „indiferent dacă avem în vedere reînnoirea retoricii în stilistică, lingvistică, teoria discursului sau literatură, filozofie, semiotică sau critică literară, vechea disciplină se transformă tot mai mult, obligată într-un fel, dintr-o tehnică a persuasiunii şi convingerii, într-una a acţiunii directe asupra auditorului, cu consecinţe dramatice uneori în epoca modernă, cînd un public din ce în ce mai variat şi mai complex, şi prin urmare, din ce în ce mai puţin citibil, crează acel sentiment al dramei cuvîntului şi a imposibilităţii comunicării directe şi neclasificate".

Privită pe tot parcursul ei, cartea este rezultatul unui dublu studiu, istoric şi sistematic, valoros prin documentare şi sinteză. Cu atît mai mult, cu cît nici unul din planuri nu este uşor de parcurs. O reconstituire a unei probleme care de secole a constituit teoria literaturii, adaptată la epoci şi curente atît de diferite, cu greu răzbate pînă la ideea unei unităţi, pe care o poate impune doar concepţia cercetătorului, iar partea istorică a retoricii în învăţămîntul românesc este o descriere de material imens, care, deasemeni, greu poate fi clasificat şi mai ales analizat din unghiul originalităţii, toate cărţile fiind pînă la urmă nişte compilaţii.

În ce priveşte primul aspect, de reţinut este informaţia autorului, bazat pe lucrări de ordin general şi special, dar de primă importanţă. Chiar se poate spune că informaţia este uneori copleşitoare, ameninţînd firul conducător al demonstraţiei. Geneza retoricii şi realitatea cuvîntului îşi propune o reluare a problemei de la început, de la primii autori de retorici, pentru a se susţine că „a deplînge procesul literaturizării este egal cu a nu înţelege în ce a constat actualitatea acestei discipline, pentru fiecare epocă în parte". Retorica în Renaştere demonstrează că „problemele stilului nu sînt deloc o „chestiune spontană", ci definesc o întreagă epocă dominată de idealul filologic", şi că „fantasia poetică" intenţiona să reînnoiască din temelii teoriile asupra retoricii înţeleasă numai ca demonstraţie a adevărului logic. Era vorba, cu alte cuvinte, „de a învăţa să ornezi adevărul, să-l faci mai frumos". Umanismul retoric este, prin urmare, o realitate, cîmpul său de activitate nu este numai latina, ci viaţa cu valorile sale şi inovaţiile, cîte se aduc, privesc această nouă orientare spre problemele mari ale culturii şi ale omului".

De o pregnanţă filozofică mai evidentă este secţiunea consacrată Automatismelor şi iniţiativei noului, în care sînt discutate manifestările antiretorice şi salvarea vechii discipline într-o formă nouă, împotriva unei discipline normative, cum fusese ea pînă atunci : „Conştient sau nu, Hegel intuieşte tocmai prin această negaţie o posibilă direcţie de reconsiderare a retoricii, sub raportul unei estetici a sentimentului, neglijată, din păcate, nu numai de vechii autori ai atîtor tratate retorice, dar şi de mulţi reprezentanţi ai mişcării neoretorice contemporane". Şi concluzia, valabilă pentru interpretarea contemporană : „Artă a adeziunii, retorica demonstrează totuşi un adevăr general exprimat de Hegel în **Fenomenologia spiritului :** viaţa întregului nu este atît dezvoltare progresivă, cît contradicţie".

În ce priveşte al doilea aspect fundamental al lucrării, cel privitor la retorica în învăţămîntul românesc, uneltele istoricului literar sînt necesare pentru o selecţie concludentă pentru aspectul teoretic al problemei. Avînd în vedere că pînă în prezent nu există studii specializate de acest fel, este cu totul remarcabil, efortul autorului de a cuprinde un material atît de vast şi de a-l interpreta în conformitate cu bazele ideologice şi atmosfera culturală în care ele au apărut.

EUGEN TODORAN

*) Aurel Sasu, Retorica literară românească, Ed. Minerva, 1976.

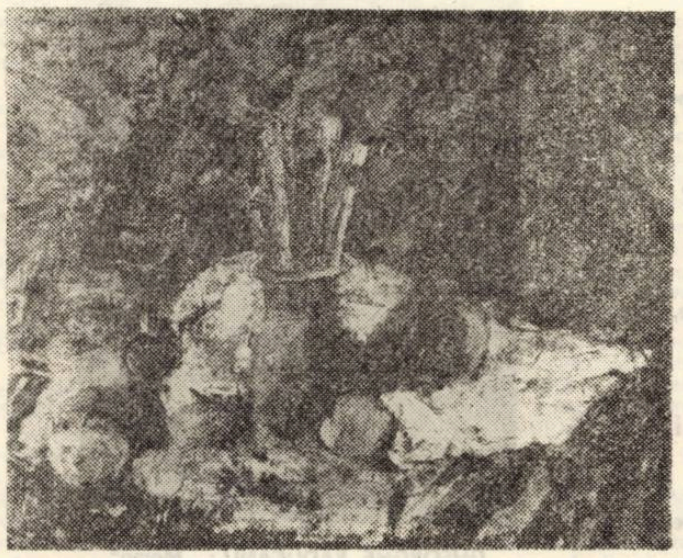

GHEORGHE RĂDUCANU : „Natură statică"

Prezenţe literare

TIBERIU UTAN

Creaţia lui **Tiberiu Utan** oferă posibilitatea întîlnirii cu un poet original în universul său poetic şi cu o poezie robustă, continuînd, în limitele versului modern, direcţiile înaintate ale liricii transilvănene. Prin timp, poetul dă impresia unei selecţii mai realiste asupra propriei creaţii, dovadă **Versuri** (1975) din care lipseşte volumul de debut **Chemări** (1955), ca şi intervalul de timp, relativ mare, între ultimele volume — **Clipe** (1968), **Steaua singurătăţii** (1968) şi **Goana după vînt** (1973).

Spaţiul poeziei lui Tiberiu Utan este cu preponderenţă Ardealul, teritoriu apropiat şi îndrăgit, frapant şi misterios, mereu generator de atiutdini poetice. Apropierea este, mai întîi, de tradiţia populară, în special maramureşeană, ca în **Colindeţ,** expresie a purităţii desăvîrşite : **„S-a născut un copil / cu călciiele de trandafir. / Nu era slobod să-l laie-bălaie / decît cineva foarte curat / cu mîinile foarte curate / cu privirile foarte curate / cu amintirile foarte curate. / Altfel copilul se-nvineţea".** Poetul descinde din munţii păduroşi ai Maramureşului, împrumutînd ceva din dîrzenia şi cerbicia celor din mijlocul cărora a plecat. În codrii Maramureşului, cineva a auzit cîntecul cerbilor, se pare ca o altă vrajă şi chemarea adresată „rătăcitorului" va fi de întoarcere spre ţinuturile de origine : **„Rătăcitorule-ntoarce-te / fii casei tale oaspete / poate puţină lumină / puţină mai multă să vină / inimii tale rebele. / Plouă cu stele, plouă cu stele / în codrii Maramureşului".** Se resimte în poeziile de această factură o parte a nostalgiei dezrădăcinării.

Din străvechi legende se apropie Pintea **(Vînzarea lui Pintea, Moartea Pinţii)** sau se aude cîntecul scos din fluierul lancului. Totul într-un sentiment adînc al legăturii cu istoria. În tonalitate de cîntec popular are loc o grandioasă evocare : **„Luminează-te pădure / a bătrînului Ardeal, / sună bucium-lung, uşure, / trec strămoşi în ţundre sure, / rînduri, rînduri, val de val, / cei mai tineri mai întîi, / cei mai vîrstnici mai apoi, / umbre sfinte de eroi / trec prin ierburi vii în noi / şi de-a valma sînt cu vii".**

Pornind tot din cîntecul popular, poezia uzează în alte locuri de simboluri mai închise, cum ar fi misterul Marelui Cerb. Sensul ar putea fi acela al unei secrete comunicări între regnuri, duhul rătăcitor al cerbului indicînd posesia unei taine **(Marele Cerb).** Numai în codrii Maramureşului, ca într-un ritual al iniţierii se poate auzi cîntecul cerbilor. Maramureşul rămîne edenul poeziei lui Tiberiu Utan, loc unde mai aproape de prezent este istoria, unde existenţa stă alături de spiritul primitiv al naturii (reluat în diverse simboluri — cerbul, codrul, apa). Vitalitatea poeziei lui Tiberiu Utan nu se află în linia unei lirici graţios-serafice, elegiace (coborînd din poezia lui Iosif sau Anghel, cum s-a remarcat), ci în această poezie a **îmbogăţirii tradiţiei.** Valoarea poeziei se măreşte printr-o aprofundare a meditaţiei în zone diversificate, vizînd creaţia, sentimentul trecerii, raportul cu natura. Lucrurile pot fi pătrunse într-o raportare mai directă la marile categorii : **„Mă voi ruga de blîndul septembrie / să rămînă cu noi / să nu pornească singur spre păduri / nici unul dintre noi nu ştie drumul / şi-i grea povara stelelor din cer / şi sabia de aur a speranţei. / Fratele timp de multă vreme zace / cu fruntea în cununi de maci şi spini. (Ecce Homo).**

Tiberiu Utan înţelege poezia ca o expresie a umanismului, în bucuria dăruirii ei spre oameni şi integrării în poezie a esenţelor umane. Totul într-o tonalitate a optimismului creaţiei : **„Mai deschide-mi odată porţile / poezie — sînge al visului, / desculţ să joc pe strugurii tăi, / să îmbătrînesc mai curînd. / E frumos să fii om / e frumos să trăieşti pe pămînt".**

ALEXANDRU RUJA

CU 100 DE ANI MAI TINĂR

Timpul își lasă porii deschiși,
Eu culeg verbe și auvitarea înflorește
În alchimia literelor tăcute,
Înfiorate de emoția crescută
Odată cu frumusețea unui veac
Cu 100 de ani mai tinăr.
Acest poem s-a născut din inimile
Rămase la Plevna, sub fluturarea
Zîmbetului picurat prin somn
De Dorobanțul ce știa că moare,
Cu 100 de ani mai tinăr.
Portretul sculptat din
Baricade însuflețite,
Din năzuința fraților de singe,
Veniți din patru zări de țară,
Învăluiți cu gingășia numelui șoptit :
„Tu, Ioane, Mărine, Alexandru,
Învinge inamicul și întoarce-te
Cu 100 de ani mai tinăr".
Strălucește soarele la
Vidin și Opanez,
Cînd,
Pămînt adus din România,
Usucă dorul celor care
Cu baioneta au ocrotit izvorul de glorie,
Al dragostei de țară,
Trecute în istoria
Poporului
Cu 100 de ani mai tinăr.

CULEG LUMINĂ

Nu-mi ajung mirajele cuprinse-n florile de meri,
Nici înălțările ridicate-n riuri din miros de rășină ;
Răcoarea zăpezilor nu-mi stinge focul
Aprins în seara cînd
Pădurea ținea sfat cu umbra frunzelor albite,
De doruri ieșite din mirifica căutare.
Nu-mi ajung cuvintele toate...
Șerpii nu mă înfioară
Și, totuși,
Din stolul de frunze ce vor
Să se-ntoarcă în mulțimea coroanelor înalte,
Culeg lumină
Și pentru mine
Și pentru tine.

CREDEAM CĂ POT TRĂI

Pînă nu am înțeles
Arderile izgonite în dimineți,
Credeam că fericirea — respirație odihnitoare —
E rodul scăldat în sudoarea
Florilor cățărătoare, prin care urcă
Fantezia și fuga dezlănțuite-n licurici.
Pînă nu am ajuns la ultima literă, ce zboară și revine,

Odată cu apriga durere a rădăcinii,
Nechemată la logodna fructului cu
Așternutul învechit de dorință,
Credeam că pot trăi
Fără să plec, zi de zi,
Din mine.

Corina Victoria Sein

AM AFLAT

Am aflat că generațiile trecute
Au slobozit prin fereastra sufletului
Sămînță de trandafiri și lauri
Arzînd ca o flacără vie.
Încotro își poartă floarea culoarea,
Cînd palmele mele sînt înfiorate,
În ridicări de legendă răscolind adîncul
Anotimpului ce ne coace fructele ?
Am aflat că generațiile trecute
S-au născut într-o cetate de viori,
Avînd privirea pătrunsă în frumos
Și în izvoare clocotind a vecie.
Cum să nu cauți în fîntîni de vis,
Iubind cărarea depărtată de timp,
Cînd pasul tău alunecă în zori,
Vegheat de stelele semănate ieri ?
Am aflat că generațiile trecute
Au învățat ciocîrlia să doinească
Iar viitorului i-au lăsat întreagă
Țara,
Ce arde odată cu sufletele noastre.

GHEORGHE RĂDUCANU : „Mama"

ȚĂRANUL ROMAN

CELOR DE LA 1907

Țăranul român a coborît munții,
Cu mijlocul strîns în brîuri de lumină,
A luat sub blînda-i ocrotire
Durerea ciurpului, teama turmelor de cerbi.
El a înfrățit pe veci
Dorul cu înțelepciunea.
Țăranul român de-a lungul vremii vine...
Truda lui aprinde zorii de veacuri
Și stelele de seară clipesc cald
Alinîndu-i setea visului de rouă.
Nici o umbră nu tremură peste pămîntul
Unde anotimpurile se succed arzînd,
Pentru ca rodul să fie înmiresmat și veșnic.
Țăranul român iubește natura,
Așa cum nimeni nu o poate iubi.
El brazdă întoarce cu brațu-i de fier
Și griul din griu răsare.
Prin ani, pădurea și-a strămutat
Tăria stejarului în om.
Ochii flămînzi de strălucire
Se adîncesc în cîmpie și în munte, floare și vultur,
Și cresc noi columne.
Zarea coboară peste făptura
Ce veghează la capăt de ogor.
Țipătul aspru al tărîmului, pulsînd în devenire,
Se sincronizează cu tumultoasa flacără din om.
Palmele lui — cuiburi pentru semințe și vise —
Îi sînt crescute din cîmpuri
Și caută împletirea cu universul ce întoarce file
Să fie descifrate de creierul omului dirijor de
Pluguri, seceri, coase.
Cine nu crede în puritatea
Țăranului român
Nu și-a lăsat inima deschisă spre
Jocul arderilor pline.
Țăranul român nu și-a părăsit
Niciodată cerdacul, nici prispa simplă,
Pentru miraje aduse de vînturi rele ;
El a rămas să caute noi izvoare de credință
În oameni.
Nici ogorul nu l-a lăsat orfan,
A știut să se uite la soare,
Pentru că soarele n-a obosit
Făcînd din noapte zi.
Cînd spun țăranul român de azi,
Nu-l uit pe acela care, în
1907,
A ridicat pumnul plin cu năzuință
Și doruri de libertate.
El a strigat, prin celulele nenumărate
Ale trupului său, născut din pămînt,
Că nu dorește altceva decît
Să facă din intinsul patriei
Grădină cu mere de aur
Și fiii săi să respire aer descătușat de lanțuri.
Și s-a întîmplat ca 11.000 de inimi
Să se risipească în țărîna
Pe care au vrut-o curățată
De cucută.
Au învățat cei rămași să lupte,
Fără să le tremure geana
Și au mai făcut să renască
Din cenușa înfierbîntată
O nouă putere scumpă și sacră,
Puterea poporului unit.
Cum cercul e rotund,
Țăranul român — contemporan zborului pe lună —
E demn urmaș al coborîtorului din munți,
Să lege ciclul întoarcerii în glie,
Al bobului de griu.

Sabin Opreanu

ÎNTÎMPLĂRILE ZILNICE

pentru bucuria Rîului
am tăinuit aceste aburoase pietre rotunde
în Munte am aprins focul verde
din teama jderului
în vederea unor săpături arheologice esențiale
pentru viitorul cuvîntului
trebuie extrasă rădăcina pătrată
din frunza cețoasă a gîndului
să ajung dincolo cu trupul întreg
în sărbătoarea aceea continuă
acest extract înmiresmat prilejuit
de hrana inefabilă a zburătoarelor
întrezărit printre coloane umbroase
și cerul cu ochii înrourați
de inimile concetățenilor
aici și acum lîngă depozitele cuvintelor
misterios scăldate în miere
mi-am instalat cortul albastru
cît de tandră e viața supusă autostrăzii
și oamenii strălucesc ca salcîmii înfloriți
cu nădejdea păstrăvului am încheiat un tratat
din bronhiile lui să izbucnească
un Rîu mai limpede
înverșunat cu pămîntul care se leapădă de clorofilă
va trebui să concep o plasă
rădăcină de lumină fibroasă
poemul e boarea alpină
în preajma sturzului cîntăreț —

SPRE INIMA ȚINUTULUI

cu putere la porțile dimineții
între arbori limpeziți
de vocalizele privighetorilor
ceața miresme de dor clădește
piatra întinde brațe de rouă
luna șoptește povețe familiale cucului
Călătorul purcede din nou
spre inima ținutului
duce în spinare fructe de pădure
și speranța cu aripile larg înflorind
inima visează arbori de lumină
explodînd în cumințenia Rîului
El poartă în palmele albe o dulce istovire
prelinsă din Munte
din Rîu — Muntele
nici un foșnet de zburătoare
doar pe ceţurile încremenite
promisiuni ale cuvîntului
Călătorul la rădăcina Muntelui totdeauna verde
cu lumină pe frunte și-n brațele aurite
și iarăși Rîul clădind arbori de respirație
spre inima ținutului
în aceeași călătorie —

Ion Mărgineanu

AMICIȚIE

Nu căuta ce-i patria doar prin hrisoave,
caută-i ochii adînc în pămînt,
unde bobul de griu e pasărea
cu clinchetul de aur sfînt.

Nu căuta ce-i patria doar în săgeți,
rodite păsări la răsărit sau apus,
caută-i dorul subțiat pe costișă.
pe care lumina virstă s-a țesut.

Nu căuta ce-i patria doar printre morminte,
caută-i graiul îndulcit pe frunză,
unde rădăcina pulsează cer, se leagă
singe de el ca să ne-ajungă.

Nu căuta patria în minciuni și vise sterile,
caută-i numele în trupul acestui pămînt,
în care ființa românească e fîntîna
din care bem înțelepciune
și creștem pururi jurămînt.

Nu căuta ce-i patria în afara poporului tău,
caută-i sufletul harnic adînc în tine,
rostește-o sincer cu mîna pe inimă
și-ți va da din veșnicia ei
ce ți se cuvine.

PĂMINT ROMÂNESC

Această zămislire caldă,
descătușată trudnic de amar,
venerează flacăra ce scaldă
eroii-n steme la hotar.

Părinți de-o laltă cu amurgul
au picurat în vatră sfînt
statornicind o demnitate
pe-acest străluminat pămînt.

Aici e scăpătatul doinei
dospind eterna strălucire
cu încleștarea noastră dreaptă,
pe-un picior de plai și de iubire.

Cu mic și mare împlinim statura
faptei sub faldul tricolor ;
n-avem nimic mai scump ca fericirea
acestui minunat popor.

TESTAMENT DE ROD

Iubirea patriei nu-i doar pentru o zi,
pentru o lună, sau un an,
pentru un ceas ;
iubirea patriei este curajul
cu adevărul de a ține pas ;

Iubirea patriei nu-i doar semănatul
semințelor sub ochi
de glie,
finul cosit și secerea înfierbîntată,
de trena holdei aurie.

Iubirea patriei nu-i doar abecedarul
și steag de nuntă dulce —
naripat,
scutul năprasnic la hotare
și chipul păcii minunat ;
iubirea patriei e însăși
veșnicia care ni s-a dat.

Televiziune

DUMINICA, 10 OCTOMBRIE

8,30 Deschiderea programului. 8,40 Tot înainte ! 8,35 Blîndul Ben. 10,00 Viața satului. 11,30 Festivalul național al cîntecului ostășesc „Te apăr și te cînt patria mea" — ediția a III-a. 13,00 Telex. 13,05 Fotbal : A.S.A. Tg. Mureș — F.C.M. Reșița (campionatul național — divizia A). În pauză : înregistrarea finalului meciului de baschet masculin Steaua — Dinamo București. 14,50 Album duminical. 16,35 Film serial. Din tainele mărilor. Episodul XIV. 17,25 Drum de glorii. 18,45 Reportaj TV. De ziua petrolistului. 19,00 Micul ecran pentru cei mici. 19,30 Telejurnal. 20,00 Baladă pentru acest pămînt. 20,25 Film artistic. Prinși sub apă. Producție a studiourilor americane. 22,00 24 de ore. 22,10 Duminica sportivă.

LUNI, 11 OCTOMBRIE

16,00 Teleșcoală. 16,30 Emisiune în limba maghiară. 19,00 Teleglob: Belgia în septembrie. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Emisiune de versuri și cîntece patriotice și revoluționare. 20,20 Să trăim și să muncim în chip comunist. 20,45 Steaua fără nume. 21,35 Reportaj de scriitor. 21,50 Selecțiuni din Răpirea din Serai. 22,10 24 de ore.

MARȚI, 12 OCTOMBRIE

10,00 — 13,20 Program de dimineață. 16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limba engleză. 17,00 Telex. 17,05 Vetre folclorice. 17,35 Pentru sănătatea dv. 17,50 Lecții TV. pentru lucrătorii din agricultură. 18,20 Atenție la neatenție. 18,45 Melodii de Dan Stoian. 19,05 Telecronică pentru pionieri. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Reflector. 20,20 Teatru liric TV. Regele Istros. Premieră TV. 21,50 Microvarietăți. 22,10 24 de ore.

MIERCURI, 13 OCTOMBRIE

16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limbă germană. 17,00 Telex. 17,05 Enciclopedie pentru tineret. 17,30 Imagini din Pakistan : Lahore. 17,50 Arte vizuale. Pămînt cu statui. 18,15 Săptămîna muzicală. 18,50 Consultații în ajutorul lectorilor, propagandiștilor și cursanților din învățămîntul politico-ideologic. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Revista economică TV. 20,30 Film artistic. Așteptarea. O producție a studioului cinematografic „București". 21,40 Invitați în studioul 3. 22,15 24 de ore.

JOI, 14 OCTOMBRIE

16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limba franceză. 17,00 Fotbal : Cehoslovacia — Scoția (preliminariile Campionatului mondial). Transmisiune de la Praga. În pauză : Telex. La volan. 18,45 Ateneu popular TV. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Întrebări și răspunsuri. 20,30 Ecran TV. '76. 21,05 Cadran mondial. 21,30 Meridiane culturale. 22,10 24 de ore.

VINERI, 15 OCTOMBRIE

10,00 — 13,20 Program de dimineață. 16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limba rusă. 17,00 Emisiune în limba germană. 18,55 Din viața plantelor și animalelor. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Omul de lîngă tine. 20,30 Melodii populare. 21,00 Mai aveți o întrebare ? 21,35 Seară de balet. 22,10 24 de ore.

SÎMBĂTĂ, 16 OCTOMBRIE

11,00 O viață pentru o idee : Dimitrie Brandza. 11,30 Muzică ușoară românească. 11,40 Prefață la sezonul de iarnă în construcții. 12,00 Gheorghe Lazăr. Film documentar. 12,25 Omul de lîngă tine. 12,55 Pagini din creația clasicilor muzicii românești. 13,30 Biblioteca pentru toți. 14,20 Telex. 14,25 Magazin sportiv. 15,25 Matineu de operetă. Voievodul țiganilor, de Johann Strauss. 16,40 Caleidoscop cultural-artistic. 17,00 Cîntă Lie, ciocîrlie. 17,30 Vîrstele peliculei. 18,20 Club T. 19,05 Eroi îndrăgiți de copii. 19,30 Telejurnal. Săptămîna politică internă. 20,00 Festivalul național al cîntecului ostășesc „Te apăr și te cînt patria mea" — ediția a III-a. Gala laureaților. 21,15 Față în față. 21,30 24 de ore. Săptămîna sportivă. 21,50 Film serial. Dosarele Rockford.

Televiziune

PONGRACZ P. MARIA

„DAȚI-MI UN SUFLET BUN"

Ne pregătim de încheierea anului și azi e ziua mea de naștere. La școală nimeni nu mă ia în seamă. Nu mă felicită, nu-mi dă flori, cum o făceau cu alte colege ale mele. Pînă și Eva a uitat-o, deși acum trei zile i-am destăinuit că în 15 iunie voi împlini doisprezece ani. Toți își calculează mediile. Cum va fi carnetul de note, vor primi oare bicicletă, o excursie de două săptămîni pe litoral, de la unchi și mătuși, pentru că au învățat bine. Mama Evei i-a promis un costum sport. Pantaloni bleu-marin, din fire sintetice și o bluză albă. Așa ceva au și fetele mari. Eva visează să fie ca fetele de la „Feroviarul".

Mie nu mi-au promis nimic. Deși e aniversarea mea. Asta o știe cel mai bine tata, doar el m-a înscris la școală și atunci a completat și actele acelea, în care în fiecare an din nou și din nou trebuie consemnate anul și ziua nașterii elevului, ca și cum secretarii școlii le-ar uita. Și o știe și mătușa Elisabeta, care a înregistrat și asta în evidența familială, cînd am venit aici.

Deci nu poate fi un secret nici ziua mea de naștere. Și tanti Sári ar putea s-o știe, mamele știu data nașterii copiilor lor, chiar și atunci cînd aceia sînt copii vitregi. Dacă nu din dragoste, atunci din curiozitate sau superstiție : cînd a ieșit oare la lumina zilei această vrăjitoare mică ? Această pacoste ? Și Vera ar putea s-o știe, măcar pentru că exact la o lună de la această zi va fi ziua ei de naștere. Atunci va primi cei dintîi pantofi cu tocuri înalte. Vera nu se sfiește să ceară de acasă, a și pomenit tuturor de pantofi și de aniversare, tatălui, mătușii Elisabeta, Iozefei, tantei Sári și mie. Mi-a spus pe la începutul lui mai. De-atunci eu nu mănînc la micul dejun, pun de-o parte banii de cornuri. Îi voi cumpăra Verei ciorapi de mătase.

Gyurka e încă mic, el nu poate ști decît dacă i se spune. Fie și în ultimul minut. Atunci el te va sărbători mai intens decît oricine culege un imens buchet de flori, te copleșește cu sărutări și îți astupă urechile cu tot felul de vorbe măgulitoare. Ai crede despre Gyurka că a învățat această lingușire de la vreun străin, pentru că nici în casă, într-adevăr niciodată nu putea să vadă asta. Poate Gyurka are prieteni ? Sau vreun unchi tainic, numai de el știut și într-o bună zi își ia rămas bun de la noi ? Se mută cu unchiul ?

Azi e ziua nașterii mele. Sînt tristă și neliniștită. Am impresia că n-am devenit nici cu un pic mai mare, degeaba am crescut, înălțimea nu m-a schimbat. De o săptămînă fac gimnastică, nici nenea Dénes nu poate face minuni. Deși, la fiecare antrenament mă pune la prăjină, ca să-mi fac forță, apoi la sfîrșitul antrenamentului atît mă chinuie cu mușchiul abdominal cît mă pot ține pe scara fixă. Și pe Maier Babi o chinuie cu mușchiul abdominal și exercițiile de forță. Noi două ne cățărăm la fiecare antrenament de zece ori pe prăjină, noi două rămînem acolo — după ce toate celelalte au terminat antrenamentul.

Din zi în zi o urăsc mai mult pe Maier. Deși e o fată drăguță, amabilă și nici nu se laudă, nici nu pîrăște pe nimeni. Totuși e în centrul atenției. Pentru că Maier Babi e îngrozitor de neîndemînatică. „Cu două mîini stîngi" — cum spune nenea Dénes. Pentru nenea Dénes nu e decît un exemplu rău. — „Vedeți, dacă nu vă întindeți picioarele, vor fi strîmbe ca ale lui Maier Babi", „Dacă nu bați, copile, vei îmbrînci calul, ca Maier Babi". Alteori e dată exemplu bun : „Vedeți, Maier n-are talent nici cît negru sub unghie, dar are voință"! „Vedeți cît de harnică e Maier, cîtă perseverență are"...

Fără Maier nici nu se mai pot ține antrenamentele. La început, m-a enervat însăși prezența ei, pentru că aveam impresia că ea există numai pentru a hîșii cu diformitatea ei figura minunată a Ibolyei din imaginația mea. Apoi mi s-a părut tot mai insuportabilă. Cînd cădea în șirul de gimnastică, nemaisuportînd goana, mă simțeam ca și cum m-aș fi împiedicat eu. Cînd cădea amețită de pe bîrnă, mi se părea că solul se mișcă sub mine și nici nu mai puteam umbla. Cînd aluneca de pe bara paralelei sau își lovea mîna ori piciorul, îmi simțeam de prisos propriile mele brațe, picioarele lungi. Maier era oglinda mea. Imaginea diformității, sluțeniei mele, de care fugeam de care speram să scap cu adevărat într-o zi.

Uneori mă feream de Babi, ca și cum urîțenia, neîndemînarea ei, ar fi fost molipsitoare. Mă țineam ca scaiul de Ibolya. Îi dezmierdam și-i sărutam fața parfumată, mi-aș fi schimbat cu ea pînă și sufletul.

Azi e ziua nașterii mele și azi o întîlnesc din nou pe Maier. De s-ar îmbolnăvi măcar — gîndeam. Sau de ar adormi și ar întîrzia de la antrenament. Atunci n-o mai lasă în sală nenea Dénes, nici ca spectatoare. Dar știam că Maier Babi nu va adormi. Și nici nu va fi bolnavă, dacă e vorba de antrenamente, se va tîrî chiar bolnavă, cu febră. Antrenamentul înseamnă totul pentru Maier Babi. Dealtfel e contabilă. Cum poate sta ghemuită toată ziua în birou, aplecată peste cifre și coale de hîrtii, cînd orice părticică a ei tînjește după mișcare. Eu voi fi gimnastă ! Acum o știu cu certitudine. Asta vreau să fiu. Nici nu rîvnesc la altceva, decît ca într-o bună zi să mă primească și pe mine în echipa de concurs și să se anunțe în fața arbitrilor, în auzul tuturor, că urmează, la sol și la bîrnă, Balogh Anna ! Dacă voi fi odată la competiția aceea, dacă voi ajunge sus, la aparatele de gimnastică, atunci nu mă mai voi teme de nimic. Nu voi cădea niciodată de pe aparate, ca Maier Babi. Nu-mi voi frînge nici mîna, nici piciorul. Voi dansa ca și Ibolya. Voi învinge. Aceasta va fi adevărata mea faptă eroică ! Nu ca atunci cînd m-am așezat sub drapele, în vîntul aspru de noiembrie... Această faptă vitejească nimeni nu mi-o poate lua...

GHEORGHE RĂDUCANU : „Incandescență"

*

Nenea Dénes a ținut cu strictețe încălzirea. Comenzile pocneau pe spatele, pe umerii noștri, picioarele, mîinile noastre li se supuneau. Ne roteam brațele asemenea unor păsări enorme, săream într-un picior, ne aplecam în stînga și în dreapta. Apoi ne alungeam una pe alta, ne zoreau cuvintele. Și deodată se făcu cald în sală. O căldură plină de nădușeală. O căldură împovărătoare ce împăienjenea brațele, ce atîrnă de picioare, ce îngreuiază respirația, gîfîitoare. Dar noi am alergat mai departe, în cerc, în linie șerpuită...

Deodată am simțit că sînt împinsă din spate și mă rostogolesc, amețită, la pămînt. Mi-am revenit la strigătul antrenorului. Acolo se tăvălea întreaga echipă claie peste grămadă. Doar Maier Babi stătea, aprinsă la față, înaintea lui nenea Dénes.

— Deci tu ai fost neîndemînatica, papălapte. Tu nu ai vrut să te miști, tu ai răsturnat șirul ! Nu știi deci că tot șirul de gimnastică e o construcție și ca să stea neclintită, să nu se dărîme, e nevoie în ea de fiecare cărămidă ?! Ai văzut ce ai făcut, nenorocito !

Maier Babi ne-a privit, roșie, amărîtă și ne-a implorat cu ochii sclipind de lacrimi s-o iertăm, că n-a vrut asta. A obosit doar, s-a împiedicat — asta e tot. Părea mai de compătimit, mai slabă ca altădată. Aș fi preferat să o dau afară pe ușa sălii. Și nu știu de ce, dar am dorit ca nenea Dénes să o chinuiască pe Babi.

Atunci antrenorul arătă spre prăjină.

— De douăzeci de ori. Chiar dacă stai pînă dimineața, și atunci de douăzeci de ori, înțelegi ?

Babi fugi la prăjină. La fiecare al doilea pas i se poticneau picioarele subțiri. Se împiedica, dar alerga. Și în această supunere era ceva dezamăgitor.

La acest antrenament eu am ajuns la bîrnă. Pe Eva au trimis-o la bară. Niciodată nu am nimerit în aceeași echipă. Așa a hotărît nenea Dénes. Dar mie nu-mi părea rău. Căci în sală nici nu era nevoie de prietenă, aici nu te puteai simți singură, aici toată echipa era prietenă. Învățam rostogolirea pe bîrnă. Mă dureau spatele și gîtul de lovituri, pentru că voiam să o fac singură, fără ajutor. Ca să mă remarce nenea Dénes, ca să pot raporta la sfîrșitul antrenamentului : mă rostogolesc singură pe bîrnă ! De cele mai multe ori am căzut rostogolindu-mă de pe bîrna îngustă. Covorul era moale, nu m-am lovit, dar m-a supărat faptul că acolo, foarte aproape de mine, e prăjina și pe ea se cațără nenorocita de Maier Babi. Cînd am privit în sus la ea, mi se părea că zîmbește. Poate rîde de bufniturile mele, nenorocita aceea ! Escaladarea subjugase fiece părticică din biata Babi. Se crampona încordată de prăjină, își încrucișă strîns picioarele în jurul ei și urmă încet, aproape centimentru cu centimetru. Müller îi strigă : — Sus capul, Babi, această prăjină duce în cer ! — De care riseră toți.

Dar Babi nu mai zîmbea. Se vedea pe chipul ei disperat că, de fapt, suferă. Era deja foarte aproape de tavan, cînd prăjina se clinti și cineva a răcnit puternic : la o parte ! Nenea Dénes s-a repezit la prăjină răsturnînd toate aparatele care-i stăteau în cale. Noi ne-am lipit de perete și-am văzut, îngrozite, că scoaba de fier s-a desprins și prăjina stă să cadă cu tot cu Babi agățată de ea. Nenea Dénes a prins-o în ultima clipă dar capătul prăjinei, scoaba de fier, îi atinsese capul și Babi plîngea, țipa. Abia putu fi țintuită locului, pînă cînd cineva aduse un prosop, cu care îi înfășurară capul. Müller alergă după salvare. Ibolya se duse să se îmbrace, ca s-o conducă pe Babi. Babi arăta, cu imensul turban pe cap, ca nenorocirea întrupată. Nu numai fața îi era tumefiată, i se umflară și ochii. Era urîtă, ridicol de urîtă. Nici n-o puteam privi multă vreme, mi se desfăcură buzele involuntar și rîsul răbufni din mine batjocoritor, aducător de satisfacție. Babi nu-l auzi, poate nici nu mai zărea de durere, dar pe nenea Dénes niciodată nu l-am văzut atît de înspăimîntător. Ochii îi scînteiau, și-a îndreptat spre mine palma-i uriașă, severă. Nu m-a lovit, ci a arătat spre ușă, urlînd : Cară-te !

Ajunsă în vestiar, începură să-mi curgă și mie lacrimile. Am înțeles că mi s-a întîmplat o mare-mare nenorocire, mai mare decît capul spart al lui Maier Babi.

— Du-te și cere-ți iertare — îmi spuse, timidă, Eva.

Dar n-am putut porni, nu mi s-au clintit picioarele. Pentru că, pe bancă, lîngă hainele mele, era un pachet. Un cadou... Hîrtia de mătase se desfăcuse cînd îl așezaseră acolo, în grabă, și se putea vedea că înăuntru era o grămadă de mărunțișuri. Și, sus de tot, o portocală uriașă, mare cît un pepene galben și deasupra pe un bilețel textul : „Cu drag, de la Babi, de ziua ta !".

*

Nu-mi mai găsesc drumul spre casă. Bijbii, bijbii părăsită. Îmi vine să șoptesc neantului, aerului, caselor : dați-mi un suflet bun ! Îmi curg lacrimile. Ce n-aș da pentru un suflet bun ! Și bîjbîi, bîjbîi singură, dau cu piciorul în pietriș.

Casele mute, gardurile mă privesc, rîzînd batjocoritor.

Traducere de IULIA SCHIFF

Dedicații

ION CARAION

Sub stele, sub acoperiș celest,
Iarba luminează desăvîrșirea,
Lîngă amurgul de violă stai să suferi,
Impactul dintre lebede și nuferi.

Creionat cu miresme, mugure frig,
Lucrezi la ritualul genezelor,
Iar tu, amurg delicat, răsfrînge-le,
Pînă se umple de cîntec singele.

Minune de lut, secundă și flaut,
Iată mîna răsărind pe pagini,
Cînd floarea respiră singurătate,
Cu petalele îngîndurate.

Litere și nori, zidim cuvinte,
Prețul atingerii căii lactee,
Să umplem de sete săptămînile,
Pînă aburesc fîntînile !

DAMIAN URECHE

Bartis Ferenc

NOPȚI ALBE

Oare ieri m-am culcat prea devreme,
sau azi m-am trezit prea tîrziu,
Gîndurile mele, arzînd potolit ;
pe cer, o ultimă stea,
și-n zori, cînd noaptea se destramă,
salutul soarelui.

LA PATUL MAMEI

Mamă, te rog nu te stinge,
eu vreau să trăiesc ;
pămîntul însuși trăiește
doar cît soarele strălucе pe cer.

SCHIMBUL DE DIMINEAȚĂ

Se grăbesc muncitorii, se grăbesc spre uzină,
pe umăr purtînd legănată o geantă
și-n geantă, o pîine, unelte, speranță,
discută aprins despre visul avut înspre ziuă.

PĂMINT STRĂBUN

Nu acela e pămîntul străbun
de unde am pornit cîndva,
ci unde :
ne întoarcem oricînd.

Traducere :
MIRCEA DUCA

Curier literar

Binevenită inițiativa (și împlinirea ei) Centrului de îndrumare a creației populare și a mișcării artistice de masă Maramureș în colaborare cu ziarul județean „Pentru socialism" – Baia Mare, de a edita foaia numită Măiastra, **cu ocazia (și dedicată) Colocviului internațional „Constantin Brâncuși", septembrie 1976 – foaie întocmită de Ion Bogdan și Mihai Olos.**

Bogat ilustrată, frumos tipărită, foaia ne introduce în universul brâncușian; înmănunchează mărturii despre Brâncuși, exegeze mai puțin cunoscute despre opera sa, de la noi și de aiurea, în sfîrșit poeme inspirate de opera brâncușiană, – toate aflate sub genericul „Cînd acea pasăre cîntă, lumea ride-n bucurie".

Vom citi, așadar, cu folos, comentariile lui Giulio Carlo Argan – Măiastra – **în traducerea lui Liviu Borlan (un foarte interesant studiu al lui Mihai Olos: „Între Maramureș și Brâncuși", o bună parte din prefața lui Jean Cassou la monografia lui Ionel Jianou – „Brâncuși", în traducerea lui Dumitru Iuga.**

Pe lîngă poemele inspirate și dedicate artei lui C. Brâncuși, vom întîlni, în acest supliment, și multe texte lirice, populare (și în traducere în engleză) cîntece și descîntece. Reproducem integral un poem al lui Rainer Maria Rilke: Cine spune trecătoare-s toate – /Pasărea căzu dar cine știe / De nu zboru-i spațiul fără moarte – / Sau a florilor mireasmă, peste glie / Tot ce după noi va mai rămîne, poate.

A. BALTHAZAR

Muzică

Gong inaugural la Opera Română

Porțile muzicii s-au redeschis generos pentru melomanii bănățeni, cu o suită de manifestări ce testează în fapt, pulsul vieții artistice: o seară de „Clasicism" cu **M. Weiser** și **R. Georgescu** în incinta Muzeului, concertul **Filarmonicii**, șirul spectacolelor **Operei...**

Inaugurarea stagiunii lirice s-a făcut cu aplaudata premieră din vara lui '76, **Marina Pineda – Interogatoriul din zori**, urmată de **Aida.** Capodopera care în 1947 marca inaugurarea Operei timișorene, împlinind astfel un deziderat vital muzicalității de excepție a acestor plaiuri, ar putea constitui și numai prin rememorarea interpreților rolurilor centrale, o micro-istorie, cu respectivele ondulații valorice, pentru Opera Română de azi. Cele aproape trei decenii parcurse în strădanii continue au impus o dimensiune calitativă, argumentată chiar de acest ultim spectacol.

Aș remarca în primul rînd calitatea realizatorului, dirijorul **C. Voina**, care a reconfirmat impresiile valorice întipărite în memorie la cel dintîi spectacol, imediat după sosirea de la Iași. Muzicalitatea, cultura, intuiția receptării solistului, generoasele disponibilități afective au făcut din bagheta sa un ordonator eficace al spectacolului. De remarcat apoi corul, compartiment solid, echilibrat, sigur pe replici. Orchestra, continuînd să achiziționeze tineri absolvenți, va ajunge foarte curînd să egaleze parametrii colegilor filarmoniști. Păcat de jenantele imprecizii din „Triumfal", tablou sancționat și de evoluția necorespunzătoare a solistului din momentul coregrafic.

Dintre soliști, o subliniere deosebită creației lui **I. Mare** în Amonasro pentru balansul între clamarea dureroasă dar demnă a unui rege învins și accentele eroice. Soprana **M. Grama** ne-a impus prin stăpînirea matură a unei emisii vocale de mare finețe (excepțională în „Nil") iar **M. Zsizsik**, ca estetic al apariției scenice și prin patetismul licitat în tabloul „Judecății". Egal cu sine **N. Popescu** și într-o clară ascensiune de formă, tenorul **N. Stan** în Radames. Așteptăm poate un plus de atenție în rezolvarea intonației basului **Gh. Sara.**

DORU MURGU

Panoramic

● **„Creația noastră literară în slujba viitorului luminos al patriei" este genericul șezătorii care a avut loc în cadrul Salonului literar-științific al Bibliotecii județene din Timișoara. Au participat scriitorii Sofia Arcan, Anavi Adam, Nikolaus Berwanger, Dorian Grozdan, Laza Ilici și Marcel Turcu.** ● **Sub egida Filarmonicii de stat „Banatul" s-a redeschis originala stagiune a serilor de muzică din incinta Galeriei de artă a Muzeului. În acest elevat decor, sub titlul „Artele și literatura în clasicism" s-au prezentat creații aparținînd fiilor lui Johann Sebastian Bach. A interpretat la pian Maria Weiser, urmînd expunerea dirijorului și compozitorului Remus Georgescu intitulată „Edificiul muzical al clasicismului". Este urmată riguros linia istoriei muzicii, după seria dedicată barocului sonor.** ● **Scriitorii timișoreni au realizat o interesantă și complexă emisiune radiofonică pentru postul central.** ● **După filmul documentar dedicat orașului Anina pe ecranele timișorene a rulat un alt documentar intitulat „Lungul drum al muncii către artă", dedicat elevilor liceului de arte plastice din Timișoara. Autor același excelent cuplu Mirel Ilieșu și Doru Segal.** ● **Ziua editurii „Facla". S-au prezentat la librăria timișoreană „Eminescu" două realizări, volumele „Premise literare" de Nicolae Țirioi și „Descoperirea de sine" de Mircea Șerbănescu. Volumele au fost prezentate de Alexandru Jebeleanu și Simion Dima.** ● **O expoziție (juvenilă) de grafică a realizat la sala Lyra a Casei de cultură a municipiului, școala generală nr. 6.** ● **Din programul „Decadei cărții românești": prezentarea volumului „Zîna cocorilor" de George Bulic, iar în cadrul salonului literar-științific al Bibliotecii județene, a „Poeticii românești" de Olimpia Berca.** ● **Corul Filarmonicii „Banatul", în turneu la Belgrad. Concertul, televizat reprezintă colaborarea acestei formații cu o orchestră simfonică din țara vecină și prietenă.** ● **Luni, a avut loc la Buziaș, o întîlnire a oamenilor muncii aflați la odihnă, cu scriitorii timișoreni: Simion Dima (directorul Editurii Facla), Al. Jebeleanu, Haralambie Țugui, Valentina Dima, Ion Velican și Marius Munteanu.** ● **La căminul de nefamiliști al întreprinderii Industria lînii din Timișoara, secția de etnografie a Muzeului Banatului a organizat o expoziție de ceramică populară.**

OBSERVATOR

Echo

● **STUDII DE LIMBA ȘI LITERATURA,** volum publicat de Institutul Politehnic „Traian Vuia" din Timișoara, este prima apariție editorială, care însumează o parte din rezultatele cercetării științifice ale colectivului de cadre didactice din **Catedra de limbi moderne** de la această instituție. Cartea cuprinde comunicări științifice, pe diverse teme, care stau în atenția cadrelor universitare din Institutul Politehnic. **Metodologia predării și educației:** „Aspecte ale predării materialului lexical în seminariile de limba engleză în cadrul I.P.T." (V. Cosma); „Limbajul tehnic în cursurile practice de limbi moderne, predate în învățămîntul superior tehnic" (I. Gehl); „Considerații asupra metodicii muncii educative în cadrul dezideratului major: învățămînt-cercetare-producție" (R. Chioreanu); „Un nou material didactic pentru predarea formei interogative la cursurile de începători" (E. Grün); **Gramatică:** „Cu privire la modificarea tipului structurii gramaticale" (I. Bettisch); „Atributul participial, dezvoltat în limbajul tehnic de specialitate al limbii germane" (V. Horak); „Mijloacele sintactice de exprimare a limbajului științific german de specialitate al tehnicii" (L. Wersching); **Lingvistica stilistică, vocabular:** „Probleme de lingvistică în interpretarea unor reprezentanți ai școlii londoneze" (G. Ciobanu); „Preliminarii psiholingvistice la un manual de conversație" (R. Superceanu); „Valori stilistice în toponimie" (V. Ioniță); **Comentarii critice:** „Dilema morală la Aldous Huxley" (D. Manolescu); **Ezra Pound – între autenticitate și alexandrinism** (D. Giurgiu); **„Metode moderne de cercetare:** „Studierea lexicului cu metoda cîmpurilor semantice" (D. Munteanu); „Metode statistice de cercetare a limbii: fonostatistica limbii române, franceze și germane" (S. Arsenovici).

● **ÎNTIPĂRITE BRAZDE,** culegerea de versuri, aparținînd unor creatori populari, care trăiesc în județul Alba, este a doua apariție editorială de acest gen, (prima culegere, din 1973, poartă titlul „Document de piatră"), care este realizată de Comitetul județean de cultură și educație socialistă din Alba Iulia. În „Întipărite brazde" semnează poeții populari Vasile Chirilă, Maria Dragoșin, Ioan Dobra, Maria Borza, Ioan Simedru, Ioio Chirian Rînduiala, Maria Roșca și Ioan Man. Cuvîntul introductiv, selecția materialului și notele biografice au fost făcute de poetul Ion Mărgineanu.

D. S.

Arta amatoare

Artiștii amatori la rampă

Cele 10 formații artistice de amatori ale Casei de cultură a municipiului Timișoara au menirea de a stimula creșterea conștiinței socialiste a omului, antrenarea lui la făurirea vieții noi. O atenție deosebită se dă pregătirii programelor artistice cu caracter patriotic și revoluționar. Astfel, cele trei coruri, împreună cu un grup de recitatori, au pregătit spectacole muzical-literare, apreciate de către publicul timișorean, cît și de către spectatorii din județul Timiș.

În repertoriul formației de teatru au fost înscrise piese de teatru ca: „Prima anchetă" de Cristian Munteanu „Vinovatul" de Ion Băieșu, „Mama" de D. R. Popescu, „Mama s-a îndrăgostit" de Ion Băieșu, „O noapte furtunoasă" de I. L. Caragiale. În acest an, formația de teatru a Casei de cultură Timișoara a obținut premiul III pe țară, la festivalul teatrului politic. De un deosebit interes s-au bucurat spectacolele-dezbatere cu publicul spectator. Acestea nu au fost un experiment, ci un succes deplin. Artiștii amatori au pregătit și susținut spectacole dedicate oamenilor muncii fruntași în întrecerea socialistă, cum ar fi: „Omagiul muncii", „Cinstire muncii", spectacole care au fost prezentate în fața muncitorilor de la I.M.T., E.M.T., Fabrica de zahăr, Electrotimiș. Pentru pregătirea unor spectacole a existat un sprijin concret și eficient din partea colectivului Teatrului Național din Timișoara. Actorii Eugenia Crețoiu, Gh. Leahu, Geta Iancu, V. O. Cîmbru, Vasile Crețoiu, Daniel Petrescu, Vladimir Jurăscu îndrumînd formațiile de amatori, au contribuit la crearea unor spectacole de o reală valoare artistică. Aici, la Casa de cultură din Timișoara își desfășoară activitatea și o brigadă artistică de propagandă. Membrii cineclubului, artiștii plastici cît și membrii cenaclului **RIDENDO** militează permanent pentru promovarea unei arte inspirată din idealurile socialiste. Umoriștii au avut întîlniri cu iubitorii de literatură satirică de la Centrul de calcul, Institutul de Medicină, Buziaș, Lugoj, Drobeta Turnu-Severin, Craiova, Pitești, Vaslui. În prezent, cu concursul prozatorului Ion Velican, se lucrează la editarea unei culegeri din creațiile membrilor cenaclului „Ridendo".

EMIL ȘAIN

Un festival al umorului – VASLUI '76

Primii pași pe plaiurile moldovene, în prag de toamnă, mi-au confirmat efuziunea de frumos și rodnicie a pămîntului pe care și-au înveșnicit umbra un Ștefan cel Mare, un Dimitrie Cantemir, un Mihai Eminescu. Mi-am reamintit clipă de clipă că prezentul nostru înalt s-a clădit pe truda și geniul unui popor sortit izbînzii.

Mă îndreptam spre Vaslui, „cetatea de scaun a umorului românesc" (expresia aparține caricaturistului și epigramistului Al. Clenciu), spre a întîlni umorul în hainele lui de sărbătoare.

„BINE AȚI VENIT LA CEA DE A IV-a EDIȚIE A FESTIVALULUI UMORULUI „C. TĂNASE" DE LA VASLUI!" este expresia vizuală care domină întregul oraș. La Casa de cultură a municipiului simt efervescența și seriozitatea unei manifestări cultural-artistice la succesul căreia contribuie un număr atît de mare de oameni, încît numele lor nu poate fi amintit nici măcar în treacăt. Mai tîrziu aveam să aflu că animatorul numărul 1 al acestei manifestări, omul pentru care a ride înseamnă a construi, era însuși prim secretarul Comitetului județean de partid Vaslui, tovarășul **GHEORGHE TĂNASE.** Întregul Festival s-a desfășurat sub înaltul său patronaj. Dar un aport, fără de care nu s-ar fi putut concepe reușita Festivalului, și l-a adus și scriitorul **VALENTIN SILVESTRU,** de altfel președintele juriului concursului instituit de festival.

Alături, se aflau la Vaslui și poetul în grai bănățean, **Marius Munteanu,** precum și epigramistul **Ioan Martin** – membri ai cenaclului „Ridendo" de pe lîngă Casa de cultură a municipiului Timișoara. Curînd am intrat cu toții în marea familie a umoriștilor, pe care de la bun început o domina (în sensul cel mai bun al cuvîntului) verbul înflăcărat și ascuțit, încărcat cu metafore de voie bună, al prozatorului **Fănuș Neagu.**

Timp de aproape o săptămînă am văzut la lucru cam tot ce are țara mai bun în materie de umor. De la spectacolele brigăzilor artistice intrate în concurs (pînă la urmă aveau să cîștige cei mai buni, adică I.T.B. București), pînă la întîlnirile scriitorilor cu publicul. **Manifestări artistice de înaltă ținută, cu prilejul cărora s-a remarcat adevărata forță o umorului nostru românesc, izvorît dintr-o sănătoasă concepție despre viață. Iată și cîteva OPINII ale unor participanți la festival, în legătură cu manifestările de la Vaslui, în legătură cu propria lor creație, cu și despre umor:**

FĂNUȘ NEAGU (scriitor): **„Cine știe să rîdă este un om sănătos. Cine glumește mereu cu voie bună e un om tînăr. Nu putem crede, și va trebui să avem dreptate, că omul viitorului va fi un ins posac sau morocănos.**

Sîntem o țară mult prea încercată în duel, ca să nu le transmitem fiilor noștri datoria și mai ales dreptul de a zîmbi, de a rîde și de a fi mereu frumoși. Noi construim sub un cer senin, sub un cer albastru, sîntem un popor care s-a bătut pentru locul lui sub soare, pentru grădinile și lumina caldă din fereastra casei sale. În ziua în care nu vom mai ști să rîdem, să rîdem chiar de lucrurile care ne dor, în ziua aceea nu vom mai fi, dar ziua aceea nu va veni niciodată, pentru că nu există un om în țara asta, care să nu dea la spate necazurile, atunci cînd aude o vorbă de duh.

Toate fetele din țara aceasta au în vîrful obrajilor boboci de gîlceavă, de vino-ncoace și de fugi încolo, de bucurie și de soare apucat cu mîna lîngă ușa plină de flori. Sîntem un popor care ne iubim femeile, pentru că femeile noastre știu să fie vesele, frumoase și minunate. La Moldova mustul e mereu dulce, lumea mereu veselă, bucuria mereu tînără".

SANDU NAUMESCU (publicist): **„C. Tănase este iubit și astăzi. El este un exemplu pentru tot ceea ce a însemnat dragoste puternică față de teatru, respectul imens pe care l-a avut față de public, indiferent unde juca cu ansamblul său de renume, compania Cărăbuș. Un artist l-a întrebat la un moment dat: „Domnule director, de ce să jucăm în această sală mică cu toată recuzita, să se producă tot baletul de 60 de persoane"? „Măi Mitică, măi, cum spunea el, ține minte că noi mai trecem pe aici și publicul are memorie bună!".**

Eu am avut norocul să-l cunosc de foarte tînăr, l-am însoțit în multe din turneele sale. În cabina lui de lucru de la Teatrul „Cărăbuș" veneau textieri, artiști, dansatori și el avea o manieră deosebită de a vorbi cu oamenii. Nu jignea pe nimeni. Și-a dat seama că nu era un director care să impresioneze prin nasul său. Zicea: „E adevărat, eu am nasul mare, dar să știți că nu mi-l iau niciodată la purtare". Și mai avea o vorbă Tănase: „Înainte, Mitică, înainte"! spunea el tuturor cu voie bună și cu simplitate".

BOGDAN CĂUȘ (regizor la Institutul de cercetări etnologice și dialectologie București): **„Cineva spunea că umorul e o treabă foarte serioasă. Asta a dovedit-o și Festivalul de la Vaslui. Aici au participat 37 de județe, cu peste 700 de artiști amatori. Au fost ore întregi de rîs, ceea ce dovedește că brigada artistică are o sursă inepuizabilă de umor și satiră. Dacă ne gîndim că au fost brigăzi din Maramureș și Constanța, de la Iași și Craiova, din Botoșani și Timiș, vă închipuiți ce schimb de experiență a constituit acest Festival.**

Județul Timiș, care posedă un număr mare de brigăzi artistice de cea mai bună calitate, cred eu, putea fi și mai bine reprezentat la acest festival".

Marius Munteanu, un mesager al umorului bănățean pe scena din Vaslui

AL. CLENCIU (caricaturist și epigramist): **„Expoziția mea de portrete, deschisă la Vaslui, „Bravii mei contemporani", cuprinde peste 100 de portrete color. Prima mea expoziție de acest fel, pe care am deschis-o la București, era realizată în alb-negru. S-ar putea spune că sînt un continuator al lui Neagu Rădulescu, omul care își propusese să facă un fel de istorie ilustrată cu portrete ale oamenilor de cultură din România. Eu sper să ajung în curînd la 200 de portrete".**

VIRGINIA TĂNASE (soția marelui actor, C. Tănase): **„Mă bucur că s-a amenajat un muzeu „C. Tănase" la Vaslui. Sînt acolo două camere. Am adus mobila soțului meu, biroul la care a lucrat cu îndîrjire, un dulap, documente, manuscrise. Și mai am de adus, mai văd eu ce mai am pe-acasă, ca să fie mai complet. Tănase a fost așa cum scriu cărțile, așa cum se vorbește, un om cinstit, un om bun, un om corect. Păcat că a murit prea devreme. Era un om foarte bun. Iubea tineretul, studenții. Citeodată, la „Cărăbuș", se adunau afară o mulțime de băieți. „Hai, cîți sînteți?" îi întreba el. Și le dădea drumul înăuntru pe gratis. A fost un om tare bun".**

CEZAR GRIGORIU (regizor de film): **„La Vaslui, umorul a avut o canava foarte bună, care ne-a determinat să fim tot timpul veseli. Am participat la o minunată șezătoare, la Viișoara, sat cu o înfloritoare economie din județ. Regret foarte mult că am fost singur. Mă refer, bineînțeles la... frații Grigoriu, din care nu reprezint decît 33 la sută. Mi-ar fi plăcut să încîntăm auzul spectatorilor cu cîteva melodii vesele din repertoriul nostru. De cîțiva ani însă noi nu mai cîntăm împreună, pentru că ne vine foarte greu să ne mai adunăm la un loc. Știți foarte bine, eu sînt regizor de film, George e compozitor, iar Angel e scriitor. Dar pentru viitoarea ediție a festivalului ne-ar bucura o invitație, pe care s-o onoreze Trio Grigoriu".**

AUREL GIROVEANU (compozitor): **„Cu două luni înainte de a sosi pe plaiurile vasluiene, am luat legătura cu Valentin Silvestru, conducătorul cenaclului umoriștilor de pe lîngă Asociația Scriitorilor din București, și, la propunerea dumisale, de a însoți și eu marea familie a umoriștilor spre Moldova, am început pregătirile pentru festival. Au fost două luni pline de grijă și emoție. Aveam să verific dacă în creația mea de ani de zile am fost un om vesel. Pînă la urmă, față-n față cu publicul, cred că alegerea făcută de mine n-a dat greș. Interpretul care m-a însoțit la Vaslui, și care s-a bucurat de un mare succes, a fost George Hazgan".**

★

Am străbătut, cu autocarul, ori cu piciorul, dulci coline vasluiene, îmbălsămate cu parfum de rod, alături de scriitori și actori, pentru care rîsul a devenit un mod sui generis de existență, în artă precum și în viață în general. Nu-i voi uita curînd. Îmi amintesc la întîmplare numele cîtorva dintre ei, care au smuls aplauze și elogii, care au întregit atmosfera generală de voie bună din cadrul festivalului: Stelian Filip, Fănuș Neagu, Valentin Silvestru, Mircea Micu, Tudor Gheorghe, Silviu Georgescu, Vlad Mușatescu, Petre Dragu, George Zarafu, Corneliu Leu, George Bălăiță, Cik Damadian, Aurel Giroveanu, Paul Sava, Al. Stark, Rodica Tott, Ion Martin, Dumitru Solomon, Petre Bokor, Aristotel Pîrvulescu, Ion Vova, Ion Vasile, Al. Clenciu, Marin Traian, Mircea Aristide, D. D. Badea, Anca Pandrea, George Hazgan, Imperiu Mateescu, precum și doi tineri soliști de muzică ușoară, cărora le prevăd un mare viitor: Dumitru Lupu și Viorela Filip.

Șezători exemplare în care a domnit voia bună și simțul umorului s-au ținut la Negrești (cel mai tînăr oraș al județului Vaslui), la Bîrlad, la Viișoara, la Huși și Vaslui. Amploarea festivalului poate fi conturată și amintind că la Vaslui s-au deschis mai multe expoziții de caricaturi, în cadrul cărora au expus: Al. Clenciu, Nell Cobar, A. Poch, N. Viziteu, Ciosu, Silvan, T. Pali, A. Dragoș etc., s-a inaugurat un muzeu „C. Tănase", un salon al umoriștilor, o bibliotecă a umorului, în cadrul căreia au fost lansate cărți de Ion Băieșu, Valentin Silvestru, Vasile Băran, Vlad Mușatescu, Petre Bokor (magistral prezentați de Mircea Sîntimbreanu, directorul Editurii Albatros), a existat o gală a teatrelor dramatice pe scena Casei de cultură s-au perindat peste 700 de artiști amatori. Concluziile se impun de la sine. Orice manifestare culturală, în care se investește energie și pricepere, e utilă și se bucură de succes. Iar FESTIVALUL UMORULUI „C. TĂNASE" de la Vaslui a fost un asemenea succes. Al nostru al tuturor.

Și cum orice Festival trebuie să aibă un sfîrșit, Vasluiul l-a numit CARNAVAL. Un carnaval după tot tipicul: cu măști și parada portului, cu taraf și dansatori, cu artificii multicolore pe cerul senin, cu voie bună, cu vin roșu și cu promisiunea certă a revederii în '78.

ION VELICAN

Dicționar ortografic

SEMNE ORTOGRAFICE (II)

În numărul trecut, am arătat două dintre întrebuințările liniuței de unire : **de a fi semn de legătură și de a marca elidarea unei vocale.**

Din păcate, în școală se dau **încă !** definiții și explicații lipsite de logică în privința acestui semn ortografic. Am auzit o astfel de explicație : „scriem **te-am văzut** cu linioară pentru că **te** e pronume, iar **am** verb auxiliar". Se vede că explicația nu acoperă faptul ortografic, ci face o foarte sumară analiză morfologică, care ar putea crea și confuzie pentru elevii mai mici. Aceștia se pot întreba : **dar în propoziția „tu ai văzut" nu e aceeași situație : tu pronume și ai verb auxiliar ? De ce nu se scriu cu liniuță ?** și în privința definiției, am avut ocazia să citesc (cu stupefacție !), într-o teză la definitivat : „Liniuța de unire **desparte** (!) două cuvinte care se pronunță **împreună**". Și astfel de definiții se aud destul de des spuse „cu seninătate". Se vede că sînt învățate și spuse mecanic, pentru că o logică oricît de simplă arată că, dacă e liniuță **de unire**, nu poate **despărți** (că niciodată unirea nu desparte !), iar dacă le-ar despărți n-ar putea să fie pronunțate împreună. Este cît se poate de evident că cine învață astfel de formulări lipsite de logică nici nu poate să scrie corect.

Pe lîngă cele două situații discutate în numărul trecut (legarea formelor conjuncte ale pronumelor personale și reflexiv de vocala precedentă sau următoare ; și marcarea elidării unei vocale pentru evitarea hiatului), liniuța de unire se folosește tot ca semn ortografic și în următoarele situații.

. În scrierea numelor de locuri (toponime) compuse : **Sînnicolaul-Mare, Muntele-Mic, Chișineu-Criș, Baia-de-Aramă** etc. (vezi articolul din nr. 31).

2. În scrierea unor cuvinte compuse din două substantive în nominativ :
redactor-șef, pușcă-mitralieră, locotenent-colonel, vagon-cisternă, decret-lege, cabinet- bibliotecă, fotoliu-pat, cîine-lup etc.

3. În scrierea cuvintelor compuse dintr-un substantiv și un adjectiv antepus sau postpus :
apă-tare, argint-viu, apă-oxigenată, punct-mort, mamă-mare, bun-simț, bună-cuviință, bună-credință, rea-voință etc. dar se scriu într-un cuvînt : **bunăvoință, bunăstare, pursînge) ; nord-african, vest-german** etc.

4. În scrierea cuvintelor compuse nume de plante sau de insecte : **rochița-rîndunicii, gura-leului, coada-șoricelului, floarea-soarelui, cap-de-mort, buhai-de-baltă, floare-de-colț** etc.

5. În scrierea cuvintelor compuse dintr-un verb și un substantiv (sau substantiv + verb) :
linge-blide, papă-lapte, pierde-vară, tîrîie-brîu ; gură-cască, soare-răsare ; Sfarmă-Piatră, Strîmbă-Lemne, Ucigă-l-crucea etc.

6. În scrierea unor cuvinte compuse formate din numele a două culori sau a două popoare : **alb-gălbui, galben-auriu, galben-portocaliu, roșu-vișiniu, albastru-marin ; romîno-francez, anglo-american, greco-latin** etc. (dar se scriu într-un cuvînt : **dacoromân, istroromân, macedoromân).**

7. În scrierea unor adjective compuse :
științifico-fantastic, fizico-matematic, istorico-critic, burghezo-moșieresc ; social-politic, cultural-educativ, vocal-instrumental, social-obștesc, real-umanist etc.

8. În scrierea adjectivelor compuse dintr-un adverb (sau adjectiv) și un participiu : **așa-numit, așa-zis, sus-numit, sus-pus ; propriu-zis, nou-născut.**

9. În scrierea unor locuțiuni adverbiale : **astă-seară, astă-vară, astă-iarnă, astă-toamnă** etc. ; **după-masă, după-amiază, după-prînz ; într-adevăr, într-acolo etc.,** precum și în scrierea prepoziției compuse din astfel de locuțiuni : **de-a dreptul, de-a dura, de-a gata, de-a latul** etc.

V. ȘERBAN

Corespondența

Miron Țic : Publicăm poeziile : **Prin miezul verii, August-lumină și Nu-mi spune.**

Ailincăi Constantin : N-am putut desluși scrisul Dvs.

Roja Paul : Să rămînem la acest pseudonim de lucru. Scrisorile Dvs. au o febrilitate pe care o înțelegem. Vă mulțumim pentru aprecieri. În ce ne privește, putem rămîne în cei mai buni termeni. Din cîte ne amintim, v-am reținut o poezie cînd ne-ați vizitat la redacție. Așadar, avantajul pe care sperați să-l trageți din pozna cu pricina nu a venit decît în momentul în care ați oferit versuri de calitate – prin corespondență sau personal. Vom face o excepție cu Dvs. În general, cazurile de acest soi le vom trata cu măsura pe care singure și-o aleg. Atenție la ortografie **(ve-ți etc. !).** Apreciem secvența, **O copacii mei,** însă finalul e banal : „și sînt tînăr, imens de tînăr / încît îmi strig singurătatea". Așteptăm lucrări noi.

Ion P. Vlad : Pe lîngă discuțiile cu tinerii colegi, avem o seamă de alte treburi, astfel încît nu ne putem îngădui decît rar luxul de a prelungi conversațiile la care vă referiți. Dar nu aveți motive de tristețe. Altădată vom găsi cantitatea necesară de timp pentru a ne lămuri. Din noul grupaj, am ales **Elegie.**

Aurel Dumitrașcu : Scrisoarea Dvs. este una din cele mai frumoase din cîte am primit în pragul acestei rubrici, ceea ce vrea să însemne că probați un sigur talent de povestitor. Versurile atestă aceeași sensibilitate ieșită din comun. Sînt multe stihuri remarcabile, anunțînd un posibil drum literar. Dacă ar fi să numim poezia ce se apropie mai mult de exigențele dorite, am alege pe cea intitulată **Căutîndu-mă.** V-ar trebui o mai mare rigoare a verbului. În **Niciodată,** de pildă, ne plac primele 3 și ultimele 6 versuri. Evitați lipsa de concentrare și reveniți.

Rodica Marcu : Ne place Zăpezi. Ar trebui să încercați o înnoire și diversificare a registrului liric.

Ditta Dumitru : Versuri sensibile, a căror mișcare e încă nesigură, dar munca și timpul sînt de partea Dvs., astfel încît putem spera, o dată cu Dvs., că „rîul va ajunge la mare".

Gavrilă Marian : Prea puțin pentru a ne putea face o părere.

Dan R. Ion : Semne bune în **Minerul.**

Bușegescu Romeo : Mai trimiteți.

Petre Vlad : Reținem aproape tot ce-ați trimis. Adică : **Micromegas, Grai romănesc, Desțelenind cu gîndul, Dor.**

Alexandru Drilea : În Pentru lungi călătorii și **Cuprinde-mă** sînt acorduri calde, sugestii agreabile.

K. Francisko : Versurile evidențiază într-adevăr o anumită seriozitate a preocupărilor, dar și multe naivități, pe care le punem pe seama lipsei de experiență literară. Lucrînd cu aceeași dăruire, realizările nu vor întîrzia. Ne-au reținut atenția mai ales poeziile **O urmă** și **Olarul.**

S. O. Grigore : Sugestii frumoase în **Cîntă mierla crinilor** și, în general, un aer mai proaspăt în aceste lucrări.

Adeodaria, Marian Florinescu, Păcuc Corina Elena, Cormoș George, Arădeanu Elena – încercări modeste.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

Prietenii revistei Orizont

CUNOSC ÎNĂLȚIMI

Cunosc înălțimi
Nebănuite.
Stelele mi le prind în păr
Ca pe niște mărgele.
Sînt prieten cu vîntul,
Cu fulgerul întunecat la față
Ce se scurge prin mine.
Materia mi se supune.

CUVÎNTUL

Cînd copacii își deschid inima
Cu lacrimi reci, nepătate
Chemînd albastrul virgin
În oglinzi de nuntire,
Cînd unda fecundă a lacului
Tremură pămîntie,
Numai cuvîntul
Mă îngenunchează
În fața tăcerii.
Cuvîntul, numai cuvîntul
Mă dezleagă de mine.

MARIA ZETEA

EXTAZ

Cînd am descoperit
că am numai o inimă,
am împărțit-o
pe unde credeam că-i mai frumos.

Incandescentă
a devenit numai atunci
cînd a rostit
cuvîntul : PARTID !

VASILE SEVASTRE GHICAN

SPAȚII

Miros a rouă și-a drum de melci
din mine izvorăște glasul egretei
simt pasul celui ce vine și fug,
fug, săltîndu-mă-n aer.
Sînt fulg, sînt pasăre măiastră,
mă pierd prin zările aprinse
trimit în jurul meu albine
să simt polenul lor pe buze,
iată poposesc lîngă voi,
sînt fluture cu primăvara-n petalele aripei
primiți-mi darul plin de flori
și luați-mă cu voi, mulțimi de cai.

PAUL DORU CHINEZU

Cu TRAIAN BUNESCU

noastre naționale. Cum era și firesc, în repertoriu sînt incluse și piese din dramaturgia universală, clasică și contemporană. Considerăm că în acest fel repertoriul constituie o premiză serioasă pentru spectacole de înaltă ținută artistică, capabile să satisfacă exigențele pe cît de sporite, pe atît de diverse ale publicului spectator. **Henric al VI-lea,** și **Neguțătorul din Veneția** de W. Shakespeare, **„Fundația"** de Vallejo, vor fi premiere absolute pe țară. Le dorim a deveni evenimente artistice cu larg ecou în contextul mișcării teatrale românești. De bună seamă că activitatea noastră se va amplifica mult mai mult prin ceea ce teatrul va realiza pe planul relației cu publicul spectator și, în mod deosebit, în legătură cu mișcarea artistică de amatori. În acest sens, vom fi mult mai prezenți, cu fragmente din spectacolele noastre, în întreprinderi și instituții. Vom acorda un sprijin mai la obiect și eficient în același timp unor formații de amatori din întreprinderile prietene și din alte unități ale municipiului și județului nostru. Le vom ajuta în alcătuirea repertoriului, în instruirea lor și, în anumite cazuri, intenționăm ca unii dintre actorii noștri să interpreteze roluri alături de artiștii amatori, realizîndu-se prin aceasta o simbioză stimulatoare pentru ambele părți.

– Din cîte știu, teatrul va pune în scenă cîteva piese într-un act, ca experiență de studio. Ce dramaturgi aveți în vedere ?

– Dorim să realizăm un mare număr de spectacole cu piese într-un act, cerute pe bună dreptate de publicul spectator, fapt care ne oferă posibilitatea folosirii în mod și mai rațional a personalului nostru artistic. Dramaturgii la care ne-am oprit pînă acum sînt mulți. Urmează să mai discutăm pentru definitivarea listei. De pildă, i-aș putea aminti pe Paul Everac cu „Cîteva palme false" și „Cafea ness cu aproximație", pe Ion Băieșu cu „Vinovatul" și „În căutarea sensului pierdut", pe Aurel G. Ardeleanu cu „Rețete".

– Care sînt greutățile și bucuriile unui director de teatru ?

– Greutățile cele mai mari provin din cauza timpului care, de cele mai multe ori, este prea scurt pentru rezolvarea tuturor problemelor cu care este confruntată o instituție ca a noastră. Iar bucuriile sînt deosebite atunci cînd sala de spectacole este plină, cînd interpreții se autodepășesc, asigurînd actului artistic temperatura necesară. Adică bucuriile unui director sînt determinate numai de producția artistică propriu-zisă.

– Care a fost, după opinia dv., spectacolul numărul unu al stagiunii trecute ?

– Cel mai reușit spectacol în stagiunea trecută este pentru mine „Dosarul Adersonville". Nu vreau să pun în umbră celelalte realizări artistice cum ar fi „Viforul" sau „Discipolul diavolului". O să vă mirați dacă vă spun că spectacolul cu „Comedie de modă veche" mie personal mi-a plăcut foarte mult. Fac această afirmație deși aș putea fi în dezacord chiar cu unii colegi de-ai mei din teatru.

– Este opinia dumneavoastră.

– Atît de mult mi-a plăcut că l-am văzut de vreo zece ori și de fiecare dată m-am regăsit în desfășurarea dramatică a piesei, fiindcă eu, pe un alt plan, am trăit numeroase episoade înfățișate de talentatul dramaturg sovietic Arbuzov. Apoi, o deosebită satisfacție mi-a procurat-o interpretarea lui Radu Avram, care slujește teatrul nostru de la înființarea sa. Am descoperit, tot cu acest prilej, în actrița Viorica Cernucan o interpretă de mare sensibilitate artistică, capabilă de partituri dificile.

– Cît de mare trebuie să fie încrederea unui director de teatru în colectivul pe care-l conduce ?

– Totală.

– Cum vedeți dv. relația teatru-critică de specialitate ?

– În măsura în care există intenția de a surprinde nu numai elemente negative din activitatea unei instituții, ci și pe cele pozitive, apreciez această relație ca un factor ce ajută și poate concura la îmbunătățirea activității generale a unei instituții teatrale.

– Cum reacționați la o cronică defavorabilă unui spectacol al Naționalului ?

– Analizez cu toată răspunderea observațiile critice și fac din ele o problemă pe care o supun atenției creatorilor și în primul rînd regizorilor artistici. Pentru că există posibilitatea ca lucrurile să fie remediate într-o anumită măsură și în timpul cît spectacolul este pus la îndemîna publicului.

– Cum vi se pare că reflectă revista ORIZONT activitatea Teatrului Național din Timișoara ?

– Cu bucurie constat în ultima vreme că revista ORIZONT, în măsura în care spațiul îi permite, se apleacă cu luare-aminte spre activitatea noastră. Sînt optimist și din acest punct de vedere și trăiesc sentimentul că ne aflăm pe un drum foarte bun.

– Care ar fi deviza dv. ?

– Doresc în stagiunea pe care o deschidem acum ca fiecare premieră să reprezinte un act de cultură integrat în activitatea politică și educativă desfășurată de organele de partid și de stat ale județului nostru și a le întregii țări. Aceasta este dorința și deviza mea.

Profiluri

Gheorghe Petrașcu și polivalența expresiei realului

Pentru acest artist, întemeierea unui robust realism înseamnă a confrunta tot ce este intenție, gîndire și sentiment, cu elemente disparate din lumea materială, creîndu-și apoi o expresie articulată lăuntric, interpretată prin idee și în final exaltată în forme și culori bine temperate. Urmărind cu stăruință, expresii picturale realiste, Petrașcu va investiga cu toate resursele ființei sale, dar și cu rigoare logică granițele convenției, impunîndu-și libertăți creatoare atît în privința mijloacelor specifice de exprimare, cît și în ceea ce ține de geometria subiectului.

Din acest punct de vedere, pictorul își delimitează un potențial estetic ale cărui forme, cu preferință spre vitalitatea imaginii, vor fi totdeauna raportate la adevărul universal, chiar dacă acest adevăr va reflecta viziunea sa gravă și tendința de interiorizare. Îmbogoțindu-și permanent mijloacele artistice, Petrașcu a fost preocupat de redarea materialității mediului ambiant, supunînd unei atente și insistente analize vocația sa pentru culoare. Smulgînd paletei accente surprinzătoare, prin strălucirea și consistența pastei, meșterul Petrașcu a folosit culoarea fără scop de clișeu ci, ca mijloc variat de exprimare a diverselor sentimente. În limitele largi ale fanteziei sale, el a gîndit și simțit prin culoare, înaintea căreia vibra, fiind cuprins de entuziasm.

Mesajul spiritual al culorilor din paleta artistului transmite limpede sentimentul de bază pe care își clădește ideea, fiindcă tehnica folosită de pictor, o pensulație largă care conferă luminozitate tonurilor și în același timp diferențieri cromatice, îl ajută să-și realizeze crezul artistic. Dacă țesătura cromatică a lucrărilor exprimă imaginația de poet a pictorului, – tonurile însumînd acordurile vibrante de o rară discreție a sentimentului – forma și spațiul apar ca funcții antagonice, observîndu-se permanenta tensiune dintre necesitatea de a sublinia independența formei, deprinsă din legătura spațial-temporală, și tendința de a o subordona acesteia în interiorul unui sistem de relații. Socotind armonizată legătura contrariilor, tocmai acest antagonism care o animă asigură picturii perfecta unitate de formă și subtanță, apropiind-o de limita desăvîrșirii geometrice.

Fiind multă vreme tributar influenței exercitate de discipolii săi, Bouguereau, Ferrier și Grigorescu, Gheorghe Petrașcu descoperă totuși pentru arta care o creează infinite resurse specifice, degajîndu-se de canoanele compoziționale și formative care dominau lumea artei la început de secol XX.

Temperament frămîntat și solitar, artistul preia cu intensitate sentimentul timpului, exprimîndu-l în lucrările sale prin procedee extrem de variate, legate fie de ideea compozițională, fie de structura imaginei. Spunînd aceasta, evident, nu ne gîndim că artistul trăia sub obsesia timpului, terorizat de el, subordonat lui cu toate facultățile. Pentru Petrașcu, scurgerea timpului era doar o modalitate de a gîndi și contura forma, iar aceasta el o privea de la înălțimea ideii, dar nu ca pe o negație, ci ca pe o împlinire a ei. În tot ce a creat și a lăsat posterității, pensula lui Petrașcu poruncește, gîndește și se emoționează, trasînd cu pastă, în vibrante sau potolite tonuri, o undă de lirism de neasemuită sensibilitate. Readucîndu-l în conștiința iubitorilor de frumos, la șaptezeci și cinci de ani de la debutul expozițional, care a avut loc la Timișoara, o facem convinși că pictorul a creat o artă cu caracter de perenitate, o sinteză fericită a spiritualității românești.

EMIL GEORGESCU
și VASILE BAȘA

ANA POP SÎRBU
CĂSUTELE MEMORIEI

La Centrul teritorial de calcul electronic din Timişoara

Reportaj

Ordinatoarele, computerele, calculatoarele electronice, creierele cibernetice sînt legate, prin mii de fibre, de coordonatele fundamentale ale civilizaţiei contemporane.

Calculatorul electronic memorează şi rememorează, după cerere, milioane de unităţi de informaţii, grupîndu-le după nenumărate criterii, inventînd corelaţii atît de strategice şi de exacte, încît minţii omeneşti i-ar trebui ani de zile spre a le prelucra. Calculatorul nu simulează niciodată. Există un hotar aspru între el şi greşala omenească.

*

Pentru a afla informaţii cît mai exacte despre puterea nelimitată de acumulare a informaţiilor, viteza de prelucrare a datelor, despre ritmul şi precizia rezultatelor (etc.) am vizitat CENTRUL TERITORIAL DE CALCUL ELECTRONIC DIN TIMIŞOARA, clădire ce respiră o claviatură întreagă de benzi, plăci magnetice, dulăpioare metalice, tablouri de comandă, fişiere etc.

Îl cunosc pe tovarăşul director tehnic **ION MIHĂESCU.** A terminat studiile politehnice la Institutul politehnic din Timişoara, are o întinsă activitate de cercetare, este doctorand, cu tema : **„Optimizarea accesului în memoriile auxiliare".** În 1973 a urmat cursurile de informatică de pe lîngă Conservatorul de arte şi meserii din Franţa. Un om jovial, amabil, interesat de tot ce e nou în ştiinţă, preocupat permanent de problemele concrete ale Centrului de calcul. **„În 1968 s-a înfiinţat acest centru. În prezent funcţionează două calculatoare, „Iris" şi „Felix C 256". Prelucrarea datelor se face rapid şi eficace. Ani de experienţă sînt condensaţi în minute şi secunde. O lucrare (de exemplu, „Evidenţa contabilă a materialelor") pe care zece oameni ar face-o într-o săptămînă, calculatorul o realizează într-o oră. Revoluţia înfăptuită de calculator constă, deci, în rezolvarea rapidă a muncilor de rutină şi în eliminarea erorilor de calcul".** Tovarăşul director tehnic îmi vorbeşte pe îndelete despre sistemul binar de calcul, despre stocarea de informaţii, depozitarea lor pe benzi magnetice, suporţi magnetici interşanjabili.

„Noi avem un depozit de suporţi magnetici care pot memora 300.000×40 milioane, împărţit la 6 caractere, obţinîndu-se, astfel, informaţii extrem de complexe. Viteza de prelucrare se ridică la 20.000 operaţii pe secundă. Datele se introduc cu viteză mai mică (80.000 caractere pe secundă) şi se tipăresc cu viteza de 1.600 ×132 caractere pe minut. Sistemul de calcul permite ca introducerea şi extragerea datelor să se facă pe mai multe canale paralele".

*

Intrăm într-o lume a memoriei, firească a unei memorii reci şi împărţiale ; memoria calculatoarelor nu poate vorbi despre omeneasca şi dureroasa constelaţie de îndoieli a omului. Dar poate vorbi despre timp ; despre un timp care devine suveranul cifrelor. Timpul tradiţional socotea himere aceste harfe, de neînchipuit ale memoriei calculatorului.

*

Mă voi însoţi prin toate secţiile tovarăşa **PEIOV AGATA,** de la Atelier proiectare, secretara Comitetului U.T.C. din Centrul de Calcul. A terminat în 1973 facultatea de matematică la Universitatea din Timişoara, fiind atrasă de această disciplină încă din facultate. **„Am visat, am dorit să lucrez într-un institut de calcul. E ceva nou şi interesant. M-am integrat firesc în acest colectiv. Aproape toţi colegii sînt absolvenţi de promoţii apropiate. Cînd am fost repartizaţi, tovarăşul director tehnic MIHĂESCU ION, venit proaspăt din Franţa, ne-a ţinut nişte cursuri interne care ne-au fost de mare folos. E o muncă de creaţie".** Tovarăşa PEIOV AGATA e extrem de comunicativă, cu un fin simţ analitic, îi place pictura abstractă şi teatrul. Ochii, gestica, felul cum explică universul fabulos în care intru, totul trădează pasiune, simplitate, omenie.

— **Ce e mai pasionant în munca dumneavoastră ?**

— **Conversaţia cu calcultorul, prin buna stăpînire a limbajelor.**

— **Care sînt lucrările realizate împreună cu colectivul din care faceţi parte ?**

— **Există lucrări care se pot generaliza şi adapta la mai multe întreprinderi. Prin reutilizarea lucrării se cîştigă timp şi, firesc, scade preţul lor de cost. Calculul devizelor şi proceselor verbale, Evidenţa contabilă a materialelor, Decontarea manoperei în acord** sînt cîteva lucrări de acest gen.

— **Ce alte lucrări mai realizaţi ?**

— **Un alt tip de lucrări sînt cele care se transmit între centrele de calcul teritoriale şi departamentale. Spre exemplu, relaţia cu Centrul de calcul din Reşiţa se face printr-o echipă mixtă de proiectanţi, tehnicienii din Reşiţa se ocupă cu partea practică de analiză a activităţii din uzină, iar cei din Timişoara. cu partea tehnică a proiectării.**

— **Ce întreprinderi din municipiul Timişoara vă solicită ajutorul ?**

— **„Azur", „Electromotor", „Electrotimiş", „Electrobanat", „Trustul de construcţii montaj", „Trustul de construcţii îmbunătăţiri funciare", „Combinatul de industrie locală", „Tehnometal", „6 Martie", „Solventul", „Banca naţională — filiala Timişoara"** şi multe altele.

*

Printr-un colţ al ferestrei intră razele de soare, care ating programele de pe biroul tovarăşei Agata Peiov, luminînd căsuţele cifrelor. Ceremonie a luminii. Cum va arăta oare pămîntul, atunci cînd calculatoarele vor avea imaginaţia lor proprie ? Printr-o atingere imaginară simt cum străluceşte memoria căsuţelor din calculator. Orice secundă e un festin. Picătură nouă de cunoaştere. Notînd, mi se pare că uit acea identitate simplă, care pluteşte între mine, ca fiinţă, şi cei cu care voi vorbi. Poţi trăi afectiv filonul cifrelor ? Oamenii din acest centru trăiesc dialogul cu cifrele mult mai abstract. Siguranţa, exactitatea, claritatea e de partea lor. Există pete albe în acea zonă subţire a uimirii. Vreau să cunosc oamenii atît de apropiaţi de maşina cu solzi orbitori, maşina ce devoră timpul, printr-un destin unic, şlefuit de inteligenţa şi creaţia omului.

*

Tovarăşul ŞTEFAN PETRESCU, şeful serviciului atelier-programare, e de asemenea matematician, a terminat studiile tot la Universitatea din Timişoara, a fost un an în Franţa, pentru un curs de specializare, vorbeşte cu entuziasm despre tinerii cu care lucrează şi pe care-i respectă mult.

— Cum aţi defini un programator, tovarăşe Petrescu ?

— Fără programator, calculatorul ar fi asemenea unei haotice adunături de materiale pentru clădiri, care-şi aşteaptă arhitectul.

— Programul e, deci, imboldul de lucru al calculatorului ?

— Bineînţeles şi trebuie făcut cu maximă exigenţă. La început, programul are un spaţiu deschis, celui ce-l creează i se dă astfel o mare libertate de cizelare, de găsire a celor mai adecvate mijloace de realizare a unui program direct. Programatorul e un creator.

— Există vreo colecţie de programe ?

— Această colecţie de programe se schimbă continuu, aşa încît noi, programatorii, trebuie să fim permanent puşi la punct cu maleabilitatea de a programa, cu ştiinţa programării, care are şi ea istoricul ei. Programatorul trebuie să fie la zi cu toate modificările tehnologice.

— Ce este programul ?

— O înşiruire de ordine.

— La ce trebuie să te gîndeşti întotdeauna cînd faci un program ?

— La partea fizică a calculatorului (Hard-ul) şi la cea moale (Soft-ul), sau aşa-zisa compilare, cea care prelucrează inteligenţa.

— Compilare ?

— Să nu o luaţi în sensul brut al cuvîntului ; compilare are aici sensul de logică a calculului.

— Revenind la programare, v-aş ruga să-mi spuneţi cum se scriu programele ?

— Conversaţia cu calculatorul ne e permisă numai prin intermediul unor limbaje evoluate : COBOL, FORTRAN, ASSIRIS etc.

— Cum sînt aranjate cuvintele în aceste limbaje ?

— Într-o ordine perfectă. Există o sintaxă şi o ortografie specială, care trebuie respectată cu strictreţe, pentru ca programul să fie operaţional. Fiecare literă, fiecare cifră are o căsuţă unică . . .

*

Tovarăşii EBNER PETRU, MIHUŢ MIRCEA, LAZIUN VASILE, BALIN GABRIEL toţi sînt tineri şi fac parte din colectivul de programare. **„Vă spunem sincer, la noi în colectiv, tinerii sînt oneşti, harnici, dornici să se califice în meseria aleasă. Să ştiţi, tinerii cu studii medii fac treabă bună"** (Mihuţ Mircea). **„Sînt mulţi tineri înscrişi la cursurile de calificare, care ne sînt de mare folos, mai ales în această meserie, pentru care trebuie să studiezi zilnic"** (Laziun Vasile). **„Colegul nostru, Ebner Petru a stat odată 48 de ore în institut pentru a termina o lucrare. E un tînăr ambiţios şi pasionat"** (Balint Gabriel).

*

La serviciul de **analiză** îi cunosc pe tovarăşii : NEACŞA MIOARA, SUCIU VIRGINIA şi FRISCH ROBERT. **„Noi fixăm parametrii pentru ca lucrările să fie programate. Facem modelul matematic tehnic de transpunere a cerinţelor beneficiarului, într-un limbaj accesibil calculatorului"** (Frisch Robert, economist). **„Luăm contactul cu întreprinderile pentru a cunoaşte cerinţele lor concrete. După ce le analizăm, le predăm programatorilor"** (Neacşa Mioara, matematiciană).

*

Imediat, îmi spune tovarăşa Agata Peiov, voi vedea SALA CALCULATORULUI. Memoria mă duce cu gîndul la munţii sacri, de unde poţi privi neantul, la scoicile moarte din temple, la arenele antice, la Pompei, la faraoni, la stincile cu fiinţa îngîndurată. Sînt între mit şi civilizaţie.

Ajungem la sala UNIVAC, sala de exploatare, unde îl cunosc pe tovarăşul AZZOLA GIOVANI, şeful secţiei de exploatare.

— **Cîţi oameni lucrează în sala de exploatare ?**

— Aproximativ 150.

— **Înainte de a cunoaşte cîţiva oameni din această secţie, vorbiţi-mi vă rog de vreo realizare concretă din secţie.**

— **Cînd veţi merge în sala calculatorului, veţi vedea o imprimantă.**

— **Ce rol are această imprimantă ?**

— **Să pagineze, sau să meargă continuu.**

— **Cum ?**

— **Comutarea dintr-o stare în alta se făcea numai manual. Datorită acestui fapt, paginarea se folosea şi atunci cînd nu era necesară. În colaborare cu I.I.R.U.C., această comutare nu se mai face manual, ci automat. E o realizare care aparţine centrului nostru.**

— **Cîte funcţii are calculatorul, pe care-l voi vedea imediat ?**

— **Patru : introducerea informaţiei, acumularea ei, prelucrarea şi emiterea rezultatelor.**

— **Cum lucrează calculatorul ?**

— **Pe baza unui program, înscris în maşină.**

— **Ce trebuie să ştie calculatorul ?**

— **Trebuie să ştie precis în ce loc, compartiment al memoriei sale, se găsesc informaţiile stocate, să le ordoneze, să facă fel de fel de operaţii (logice, combinaţii de calcul etc.).**

— **Cum prelucrează calculatorul informaţiile ?**

— **În nuclee magnetizate, calculatorul acumulează infinite informaţii. Din multiplele combinaţii ale cifrelor 0 şi 1 se pot alcătui cifre sau litere. Acest sistem, în spaţiul căruia nu se află decît cifrele 0 şi 1 se numeşte sistem binar de prelucrare.**

— **Cum ies rezultatele ?**

— **Prin cartele perforate, sau prin acumulare pe benzi sau plăci magnetice (vă voi arăta imediat magnetoteca). Rezultatele finale, după prelucrare, se depun pe o imprimantă (coli de hîrtii etc.) şi se predau beneficiarilor.**

*

ROSOGA MARCELA, BULBUCAN MARIANA, CHIRA IONELA lucrează la **pregătiri date : „Transpunem documentele pe un suport de informaţii, acceptat de calculator"** (Chira Ionela).

SPILCA MARIA, BARA ELENA ş.a. participă la **asamblarea lucrării. „Datele se asamblează firesc în spaţiul lucrării, prin diferite seturi de cartele, aranjate într-o ordine logică"** (Bara Elena).

COSTINEAN IULIANA, LAKNAY ELISABETA, EBNER MARGARETA fac **corecturile** necesare. **„Datele se predau la calculator şi se trec prin programul de validare. Iese astfel o listă de erori, care sînt interpretate de către control, făcîndu-se corecturile imediat"** (Laknay Elisabeta).

În sfîrşit, inima secţiei — SALA CALCULATORULUI. Înăuntru e răcoare. Calculatorul e sensibil. Îl întreţin instalaţiile de aer condiţionat. Zgomotul lui pare o muzică dodecafonică. Sala e căptuşită cu tavan dublu şi cu podea dublă. Sub podea se găsesc firele, care comunică, printr-un grai unic, cu perifericele. Chiar la intrare se află cititorul de cartele, apoi imprimanta (cea de care ne-a vorbit tovarăşul Azzola) şi, în partea stîngă, cele trei dulăpioare metalice, care depozitează memoria calculatorului. Sub talpa dulăpioarelor metalice trăiesc subterane memorii. Ele închid semne şi taine. Ani de zile alunecă pe aceste punţi, aurite de inteligenţă. Păstorul care îngrijeşte stupii memoriei, nu e altul decît tabloul de comandă CONSOLA. În faţa tabloului de comandă se află cîte 4 unităţi de benzi, pentru fiecare calculator. Calculatorul e încă MAREA PASĂRE FĂRĂ GHIARE. Aripile ei fac uriaşii paşi ai civilizaţiei.

*

La tabloul de comandă îi cunosc pe operatorii KRAENER CORNELIU, VLĂDUCEANU DOREL, MÜLLER IOSIF.

— **Ce faceţi atunci cînd se ivesc unele probleme speciale de rezolvat ?**

— **Dacă nu putem singuri să elucidăm erorile (de programare, sau de sistem) apelăm la programatori sau la inginerii de sistem** (VASIAD SILVIA, DRAGOMIR ELENA, JURCA MARIA ş.a.).

— **De care calculator sînteţi mai ataşat ?**

— **De Felix.**

*

O întreb pe tovarăşa AGATA PEIOV, care-mi explică ultimele amănunte, legate de calculator, dacă în preajma lui se gîndeşte la natură, la cercul de răcoare al izvoarelor, dar dînsa îmi răspunde că şi calculatorul e o fiinţă fluidă, poate puţin solemnă.

Cum ar arăta un calculator pe Kilimanjaro ? Cum ne-ar privi pe noi, cei de la poalele munţilor ? Limbajul nostru va acoperi zăpada cu cuvinte omeneşti. Iar el, PRIETENUL, printr-un lămpaş, drămuit din căsuţele cifrelor, ne va vesti că omul niciodată nu e singur. Ne va memoriza în inele de speranţă, pe care le vom purta pînă tîrziu, cînd ultimul punct din căsuţă se va-nălţa prin spaţii.

COLEGIUL DE REDACŢIE :

ION ARIEŞANU (redactor şef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor şef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRĂGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor şef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACŢIA ŞI ADM. — TIMIŞOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3—33—90, 3—33—76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

M.I.C.M.

ÎNTREPRINDEREA DE MAŞINI GRELE BUCUREŞTI

Utilizarea eficientă a fondurilor materiale, sarcină prioritară a unității

Aplicind cu consecvență o linie economică optimă axată pe continua rentabilizare a unității, colectivul C.I.U.E.M.M.R. – Întreprinderea de mașini grele București – se preocupă, cu rezultate bune, de utilizarea eficientă a fondurilor materiale.

Lărgindu-se cimpul de observație in privința studierii dinamicii de circulație a principalelor sortimente și grupe de materiale, cu pondere determinantă în activitatea de producție, s-a stabilit o relație elastică și oportună între cerere și consum, orientind mijloacele financiare spre nevoile de moment ale procesului productiv.

La reușita acestei acțiuni, un instrument util l-a constituit înțelegerea și interpretarea justă a legislației economice și, pe această cale, redimensionarea periodică a stocurilor de materiale în funcție de necesarul exercițiului de plan următor.

Este evident faptul că, urmărindu-se incorporarea la timp a materialelor aprovizionate, s-a îmbunătățit simțitor gradul de utilizare a mijloacelor circulante, diminuindu-se considerabil nomenclatura structurii elementelor și valoarea imobilizărilor financiare.

Actualul volum al materialelor disponibile și fără mișcare este urmarea firească a perfecționării activității economice de ansamblu, în conținutul căreia se detașează reducerea consumurilor specifice, folosirea judicioasă a materialelor, introducerea unor tehnologii noi, evitarea risipei etc.

Intenționind accelerarea vitezei de rotație a fondurilor bănești, C.I.U.E.M.M.R. – I.M.G. București, are in vedere valorificarea și reintroducerea în circuitul economic național a materialelor care fac obiectul unui excedent temporar.

În acest scop pune la dispoziția sectoarelor interesate din economie o gamă variată de table, oțeluri, laminate neferoase, aparataj electric, scule, reactivi chimici, cable electrice, după cum urmează :

Materiale neferoase

Nr. crt.	Denumirea materialului	U/M	Cantit.	P/U
1	Sîrmă aluminiu Ø 2 Al99,5 m	kg	20	20,25
2	Sîrmă aluminiu Ø 3 Al 99,5 m	kg	2,5	20,00
3	Bare aluminiu Ø 12Al99,5 1/2T	kg	48	25,75
4	Bare aluminiu 30×5 Al99.5 1/2T	kg	103	29,20
5	Bare aluminiu 50×5	kg	50	29,00
6	Funie aluminiu	kg	87	24,70
7	Sîrmă alamă Ø 1 Am631/2T	kg	7,6	75,50
8	Bare alamă Ø 4 Am58 1/2T	kg	10	66,25
9	Bare alamă Ø 4 Am63 1/2T	kg	10	71,25
10	Bare alamă Ø 5 Am58 1/2T	kg	10,5	65,25
11	Bare alamă Ø 5 Am60T	kg	13	67,25
12	Bare alamă Ø 6 Am63 1/2T	kg	10	69,50
13	Bare alamă Ø 7 Am58 1/2T	kg	11,5	64,00
14	Bare alamă Ø 7,5 Am58 1/2T	kg	11	63,50
15	Bare alamă Ø 11 Am63T	kg	11,4	67
16	Bare alamă Ø 14 Am58 1/2T	kg	47,75	61,75
17	Bandă alamă 2×80 Am63 1/2T	kg	59,7	70,25
18	Țeavă Am63 1/2T 7+1	kg	39,6	98,50
19	Țeavă Am63 1/2T 8+1,5	kg	94,5	93,75
20	Țeavă Am63 1/2T 10×2	kg	82,90	87,75
21	Țeavă Am58 1/2T 10+2,5	kg	3,6	83,90
22	Țeavă Am60 1/2T 12+1	kg	8,3	90,00
23	Țeavă Am63 M 12+1	kg	26,2	92,60
24	Țeavă Am63 1/2T 12+1,5	kg	21	88,50
25	Țeavă Am63 1/2 14+1,5	kg	25	86,50
26	Țeavă alamă 19×1,5 Am63 1/2T	kg	124	82,50
27	Țeavă alamă 22×3 Am63 1/2T	kg	21,8	77
28	Țeavă alamă 24×2 Am63 1/2T	kg	36	78
29	Țeavă alamă 25×2 Am63 1/2T	kg	52	77,75
30	Țeavă alamă 28×2 Am63 1/2T	kg	32,5	77
31	Țeavă alamă 28×3×2400 Am60 1/2T	kg	18,9	73,50
32	Țeavă alamă 30×2 Am63 1/2T	kg	9	77
33	Țeavă alamă 32×2 Am63 1/2T	kg	27	77
34	Țeavă alamă 35×2 Am63 1/2T	kg	39	77
35	Țeavă alamă 50×2 Am63 1/2T	kg	46,8	77,50
36	Țeavă alamă 55×2 Am63 1/2T	kg	51	77,50
37	Țeavă alamă 60×2 Am63 1/2	kg	50	77,75
38	Țeavă alamă 64×2 Am63 1/2	kg	52	77,75
39	Țeavă alamă 70×2	kg	52	78
40	Țeavă bronz BZ6 25×3	kg	15,2	265
41	Bare Cu 91/25 100+20	kg	145	85
42	Bare Cu 9m 50×5	kg	44	86
43	Bare Cu 9 1/2T 10×4	kg	100	88
44	Bare Cu 9 1/2T 12×4	kg	68,5	87,50
45	Bare Cu 9 1/2T 15×8	kg	57,7	86,75
46	Bare Cu 9 1/2T 20×5	kg	23	87
47	Bare Cu 9 1/2T 40×20	kg	19	85,25
48	Bare Cu 9 1/2T 50×5	kg	55	85,75
49	Sîrmă Ø 1,2 Cu 9 1/2T	kg	272	87
50	Sîrmă Ø 2 Cu 9 1/2T	kg	4,9	86
51	Bare Cu 9 1/2 Ø 16	kg	53	85,50
52	Bare hexag. Cu 9 1/2T H10	kg	9	86,75
53	Bare hexag. Cu 9 1/2T H12	kg	60	86,25
54	Bare hexag. Cu 9 1/2 H14	kg	42,2	86
55	Bare hexag. Cu 9 1/2 H17	kg	115	85,75
56	Bare hexag. Cu 9 1/2 H19	kg	15	85,50
57	Bare hexag. Cu 9 1/2T H22	kg	46	85,50
58	Bare hexag. Cu 9 1/2T H24	kg	40	85,50
59	Bare hexag. Cu 9 1/2T H28	kg	18	85,50
60	Bare hexag. Cu 9 1/2T H30	kg	25	85,50
61	Bare hexag. Cu 9 1/2T H36	kg	41	85,50
62	Bare hexag. Cu 9 1/2T H50	kg	45	85,50
63	Bare patrate Cu 9 1/2T 14×14	kg	81	85,75
64	Bare patrate Cu 9 1/2T 24×24	kg	35	85,25
65	Bandă Cu 9 1/2T 0,5×80	kg	44	93,75
66	Bandă Cu 9 1/2T 1×20	kg	25,5	93,25
67	Bandă Cu 9 1/2T 1,5×28	kg	10	92
68	Tablă Cu 9 1/2T 4,5×1000×2000	kg	114	86,75
69	Țeavă Cu 9M 191×3000	kg	437	103,25
70	Țeavă Cu 9M 20×2,5	kg	53	95,25
71	Țeavă Cu 9 1/2T 20×2,5	kg	20	94,75
72	Țeavă Cu 9 1/2T 22×1	kg	95	101,50
73	Țeavă Cu 9 1/2T 22×1,5	kg	20	98
74	Țeavă Cu 9 1/2T 22×2	kg	11,6	96,50
75	Țeavă Cu 9m 22×4	kg	120	93,25
76	Țeavă Cu 9 1/2T 25×1,5	kg	25,4	97,25
77	Țeavă Cu 9 1/2T 30×1,5	kg	—	—
78	Țeavă Cu 9 1/2T 40×0,5	kg	4	100
79	Țeavă Cu 9M 45×2	kg	54,5	95,75
80	Țeavă Cu 9 1/2T 50×2	kg	51	95,25
81	Magneziu metalic	kg	195	24,20
82	Zinc R	kg	106	21

Aparataj electric

Nr. crt	Denumirea materialului	U/M	Cantit	P/M
1	Contactori AC3 100A 220-380A	buc.	32	2 860
2	Contactori AC3 200A 220-380A	buc.	110	4 420
3	Contactori CAR 200A 220V	buc.	20	4 135
4	Controler CA 6 6 came	buc.	68	1 912
5	Corpuri reglete 12 fire	buc.	1 055	24
6	Tablou de contact 380V	buc.	24	5 200
7	Conectori 50 mm	buc.	255	23,10
8	Cleme legătură CLPN 25 mm	buc.	256	1,80
9	Cleme legătură CLPN 35 mm	buc.	196	1,90
10	Clame legătură CLPN 185 mm	buc.	45	5,75
11	Bobine AC310A/380 V	buc.	400	40
12	Cutii capsulate 41491	buc.	9	130
13	Cutii capsulate 47491	buc.	3	405
14	Cutii capsulate 60797	buc.	2	216
15	Cutii capsulate 60936	buc.	9	146
16	Cutii capsulate 60963	buc.	1	348
17	Cutii capsulate 61989	buc.	4	237
18	Cutii capsulate 60972	buc.	8	205
19	Cutii capsulate 60992	buc.	5	170
20	Cutii capsulate 60995	buc.	2	325
21	Cutii capsulate 61275	buc.	4	325
22	Cutii capsulate 61281	buc.	4	285
23	Cutii capsulate 61362	buc.	1	102
24	Cutii capsulate 61490	buc.	4	375
25	Cutii capsulate 61535	buc.	3	325
26	Cutii capsulate 60992	buc.	5	330
27	Cutii terminale	buc.	10	31
28	Cutii terminale	buc.	10	25
29	Cutii terminale	buc.	10	25
30	Bobine CT 10 cu releu 380 V	buc.	276	25
31	Bobine DITV 60	buc.	2	48
32	Bobine DITA 100/380	buc.	40	50
33	Bobine AC3 100/380	buc.	260	105
34	Bobine AC3 200/380-220V	buc.	181	139
35	Bobine AC3 63A 380 V	buc.	280	102
36	Bobine CT3 200/380	buc.	155	98
37	Cutie semnalizare	buc	14	250
38	Casetă de semnalizare 30 CST	buc.	26	62
39	Camere stingere DITA	buc.	4	26
40	Camere stingere O1O4	buc.	12	40
41	Cofret c-dă protecție	buc.	10	3 260
42	Camere de stingere	buc.	30	26
43	Camere de stingere DITA	buc.	43	40
44	Contacte	buc.	600	14
45	Contacte DITA 200	buc.	100	51
46	Contacte fixe AC3 10A	buc.	2 150	10
47	Contacte mobile AC3 10A	buc	1 600	10
48	Contacte mobile DITU 60A	buc	100	3
49	Contacte mobile AC3 10A	buc	400	10
50	Contacte CT 100	buc	376	8
51	Contacte fixe 100 A	buc.	355	17
52	Contactor AC340A cu releu 32A380V	buc.	153	2 365
53	Contactor AC340A cu releu 220—380V	buc.	327	2 890
54	Contactor AC3 100A cu releu 380V	buc	73	3 510
55	Contactor AC3 100A cu releu 380V	buc.	63	3 510
56	Contactor AC3 100A cu releu 380V	buc	29	3 365
57	Controler CM3 6000	buc	6	1 310
58	Controler CM6 6010	buc	6	2 250
59	Droseri BVA 125 W	buc	209	140
60	Droseri BVA 250 W	buc	1 012	195
61	Droseri BVA 400 W	buc.	85	235
62	Dulii pt. tuburi fluorescente	buc	836	2,90
63	Dulii stortăre	buc	1 310	1,40
64	Întrerup. cu pirghie HI 60A (Heblu)	buc	81	95
65	Manete acționare	buc	98	50
66	Întrerup. DITA cu magnet 1000/380V	buc	1	3 910
67	Inversor de scris 32 A 500 V	buc	100	425
68	Lampă semnalizare 640 V	buc	800	71
69	Limitator 6090	buc	500	35
70	Limitator 6095	buc	100	45
71	Limitator 6110	buc	278	45
72	Limitator 6115	buc	93	50
73	Limitator 6102	buc	57	115
74	Limitator 6122	buc	92	110
75	Limitator 4473	buc	80	3 780
76	Limitator 6110	buc	100	42
77	Limitator 6090	buc	145	30
78	Tuburi electronice AZ 12	buc	1	13.75
79	Tuburi electronice 85A 2TO63	buc	47	40
80	Tuburi electronice 12 AV7	buc.	10	28
81	Tuburi electronice B 753	buc.	1	988
82	Tuburi electronice EZ 81	buc	10	9

Aparataj electric

Nr. crt.	Denumirea materialului	U/M	Cantit.	P/U
83	Tuburi electronice 6D14P	buc.	21	10,68
84	Tuburi electronice E180 CC	buc.	35	41,50
85	Tuburi electronice E188 CC	buc.	25	33,50
86	Tuburi electronice E80 CF	buc.	10	42
87	Tuburi electronice E83 F	buc.	16	51,50
88	Tuburi electronice E180 F	buc.	11	37,15
89	Tuburi electronice E180 F	buc.	6	55
90	Tuburi electronice E280 F	buc.	22	66,50
91	Tuburi electronice E81 L	buc.	16	51,50
92	Tuburi electronice EABC80	buc.	1	13
93	Tuburi electronice EBF 80	buc.	2	11,50
94	Tuburi electronice EC 92	buc.	7	8
95	Tuburi electronice EC 360	buc.	4	72
96	Tuburi electronice ECC 83	buc.	38	18
97	Tuburi electronice ECC 84	buc.	50	12
98	Tuburi electronice ECC 85	buc.	45	14
99	Tuburi electronice ECC 86	buc.	9	23,60
100	Tuburi electronice ECC 86	buc.	7	26
101	Tuburi electronice ECH 81	buc.	33	11
102	Tuburi electronice ECF 82	buc.	31	12,40
103	Tuburi electronice ECL 80	buc.	24	11,60
104	Tuburi electronice ECL 82	buc.	12	14
105	Tuburi electronice ECL 86	buc.	30	11,50
106	Tuburi electronice EF 80	buc.	19	15
107	Tuburi electronice EF 86	buc.	21	15,50
108	Tuburi electronice EF 183	buc.	40	9,30
109	Tuburi electronice EF 186	buc.	16	16
110	Tuburi electronice EL 34	buc.	45	32
111	Tuburi electronice EL 36	buc.	14	18
112	Tuburi electronice EL 86	buc.	23	9,90
113	Tuburi electronice EM 84	buc.	2	19
114	Tuburi electronice EYY 12	buc.	1	22
115	Tuburi electronice EZ 80	buc.	30	7,75
116	Tuburi electronice 6F 3P	buc.	14	14
117	Tuburi electronice 6 Ø 3 H	buc.	24	16
118	Tuburi electronice 6 H1 H K	buc.	4	7
119	Tuburi electronice 6L 31	buc.	5	19,85
120	Tuburi electronice 6L 43	buc.	4	30
121	Tuburi electronice 6L 50	buc.	13	27,50
122	Tuburi electronice 6 H 1 H	buc.	22	15
123	Tuburi electronice 6 H 2 H	buc.	21	15
124	Tuburi electronice 6H8C-6H8S	buc.	25	13,45
125	Tuburi electronice 6H9C-6H9S	buc.	24	13,45
126	Tuburi electronice 6 P 15 P	buc.	20	9
127	Tuburi electronice PCC 189	buc.	59	17,65
128	Tuburi electronice PCF 801	buc.	24	12,40
129	Tuburi electronice PCH 200	buc.	1	11,65
130	Tuburi electronice PCL 82	buc.	30	15
131	Tuburi electronice PCL 84	buc.	27	15
132	Tuburi electronice PCF 802	buc.	17	11,70
133	Tuburi electronice PL 500	buc.	2	20,15
134	Tuburi electronice S9-16P	buc.	1	333
135	Tuburi electronice SF 860	buc.	3	105,10
136	Tuburi electronice STR EF 86 85/10	buc.	2	9
137	Tuburi electronice STR 85/10	buc.	2	25
138	Tuburi electronice STR 90/40	buc.	5	100
139	Tuburi electronice STR 100/60	buc.	6	34,64
140	Tuburi electronice STR 150/30	buc.	39	90
141	Tuburi electronice 6T 10 P	buc.	22	15
142	Tuburi electronice 6VIPEB 6F	buc.	2	58,50
143	Tuburi electronice 6H1 P6F	buc.	8	21,85
144	Tuburi electronice 6Z 31	buc.	5	18,20
145	Tuburi electronice 2M1040	buc.	40	117
146	Tuburi electronice 6H 9C	buc.	44	13,45
147	Tuburi electronice STR 100/60	buc.	25	36,50
148	Tuburi electronice 6P 15P	buc.	49	11,40
149	Tuburi electronice 6H 8C	buc.	50	14,30
150	Tuburi electronice 6N 1P	buc.	50	8,20
151	Tuburi electronice 6N 2P	buc.	34	6,71
152	Tuburi electronice 6N 85	buc.	50	12
153	Tuburi electronice ZN 1040	buc.	50	168,21
154	Tuburi electronice 6F 3P	buc.	50	12,87
155	Tuburi electronice 6H 9C	buc.	50	14,87
156	Tuburi electronice 61-1-PK	buc.	50	9,17
157	Tuburi electronice 6D 14P	buc.	50	12,58
158	Becuri 6515W B15 1p	buc.	100	3,04
159	Becuri 65V 25 W	buc.	50	3,04
160	Becuri 12V 30W	buc.	300	2,77
161	Becuri 12V 25W	buc.	92	3
162	Becuri 6V 15WF 14	buc.	85	1,25
163	Becuri 12V 15W 1p	buc.	186	1,70
164	Becuri 12V 35W 1p	buc.	150	1,51
165	Becuri 24V 10W 2p	buc.	615	1,70
166	Becuri 24V 35W B15 1p	buc.	100	1,25
167	Becuri 34V 5W B15	buc.	400	3,77
168	Becuri 32V 40W	buc.	226	2,77
169	Becuri 12V 25W	buc.	522	3,17
170	Becuri 12V 40W	buc.	250	4,05
171	Becuri 12V 60W	buc.	113	2,77
172	Becuri 32V 25 W	buc.	200	2,90
173	Becuri 220V 25 W	buc.	200	2,90
174	Becuri 220V 1000 W	buc.	235	40,40
175	Becuri 42V 24 W	buc.	200	3,17
176	Becuri 65V 40 W	buc.	50	3,27
177	Plăci selenim 200 × 200	buc.	150	24,50
178	Plăci selenim 60 × 60	buc.	200	10,70
179	Plăci selenim 100 × 200	buc.	50	24,50
180	Plăci selenim 20 × 20	buc.	450	1,40
181	Plăci selenim 40 × 40	buc.	560	320
182	Plăci selenim 60 × 60	buc.	300	6,30
183	Plăci selenim 25 × 25	buc.	400	1,70
184	Plăci selenim 50 × 50	buc.	800	4,50
185	Plăci selenim 80 × 80	buc.	650	18,10
186	Plăci selenim 100 × 100	buc.	800	12,50
187	Plăci selenim 16 × 16	buc.	500	1,10

Cable, conductori, motoare şi materiale electrice

Nr. crt.	Denumirea materialului şi caracteristici	U/M	Cantit.	Preţul	
				Unitar	Total
1	Bandă sticlă SLO 15 mm	ml	8 500	0,60	6 800
2	Bandă sticlă SLO 20 mm	ml	7 640	0,90	6 876
3	Bandă sticlă SLO 30 mm	ml	21 000	0,90	18 900
4	Bandă sticlă SLO 30 mm	ml	22 630	0,95	21 498,50
5	Bandă sticlă F 463	ml	1 000	1,10	1 100
6	Bandă sticlă 0,15 × 30	ml	44 600	0,83	39 018
7	Bandă sticlă 0,30 × 30	ml	10 000	1,35	13 500
8	Cablu electric ACYY 3 × 70 + 35	ml	500	42,20	21 100
9	Cablu electric ACYY 9 × 6	ml	200	15,75	3 150
10	Idem ACYABY 3 × 25 + 16	ml	4 147	31,25	129 593,75
11	Idem 3 × 35 + 16	ml	1 850	41,10	76 035
12	Idem 3 × 50 + 25	ml	780	47,25	36 855
13	Idem 3 × 70 + 35	ml	405	58,25	23 591,25
14	Idem 3 × 95 + 50	ml	385	74,50	28 682,50
15	Idem 3 × 150 + 70	ml	1 180	98,75	116 525
16	Idem 4 × 4	ml	2 766	14,25	39 415,50
17	Idem 4 × 6	ml	2 230	18,10	40 363
18	Cablu electric ACY ABY 4 × 10	ml	3 482	24,75	86 179,50
19	Cablu electric ACY ABY 4 × 16	ml	3 270	27,50	89 925
20	Cablu electric CYP 3 × 4	ml	1 020	12,25	12 495
21	Cablu electric CYP 4 × 4	ml	150	14,25	2 137,50
22	Cablu electric CYYB 2 × 1,5	ml	408	18,50	7 548
23	Cablu electric CYY 3 × 120	ml	500	18,50	92 500,00
24	Cablu electric CSIY 4 × 1	ml	4 877	7,6	37 065,20
25	Cablu electric CSIY 33 × 1,5	ml	7 900	49,75	393 025
26	Cablu electric CYABY 3 × 4	ml	970	14,60	14 356
27	Cablu electric CYABY 4 × 16	ml	6 370	43,20	275 184
28	Cablu el. CSYABY 7 × 2,5	ml	1 480	21,15	31 302
29	Cablu el. CSYABY 9 × 2,5	ml	659	26,25	17 298,75
30	Cablu el. CSYABY 12 × 2.5	ml	506	34,15	17 279,90
31	Cablu el. CSYABY 14 × 2,5	ml	1 730	36,75	63 577,50
32	Cablu el. CSYABY 30 × 2,5	ml	250	71,75	17 937,50
33	Cablu tel. TUHP 11 × 2 × 0,9	ml	1 016	19,75	20 066
34	Cablu tel. TUHP 16 × 2 × 0,5	ml	623	12,90	8 036,70
35	Cablu tel. TUHP 101 × 2 × 0,5	ml	418	47,80	19 980.40
36	Cablu tel. TUHP 202 × 2 × 0,5	ml	400	69,30	27 720
37	Cablu tel. TU2YY 16 × 2 × 0,5	ml	181	8,05	1 457,05
38	Cablu tel. TU2YY 51 × 2 × 0.5	ml	1 000	16.98	16 980
39	Cablu tel. TUHPABY 26 × 2 × 0.5	ml	1 355	45,80	62 059
40	Cablu el. MCG 1 × 10	ml	2 623	9,85	25 836,55
41	Cablu el. MCG 1 × 16	ml	245	12,90	3 160,50
42	Cablu el. MCG 2 × 35	ml	725	53,70	38 717,70
43	Cablu el. MCG 3 × 16	ml	3 034	38,65	117 264.10
44	Cablu el. MCG 3 × 35	ml	1 000	72,10	72 100
45	Cablu el. MCG 3 × 50	ml	1 000	91,60	91 600
46	Cablu el. MCG 3 × 70	ml	1 880	123,15	231 522
47	Cablu el. MCG 3 × 25 + 10	ml	2 200	71,20	156 640
48	Cablu el. MCG 3 × 35 + 16	ml	710	96,75	68 692,50
49	Cablu el. MCG 3 × 70 × 35	ml	434	152,60	66 228,40
50	Conductor AFY 4 mm	ml	1 488	0,65	1 264,80
51	Conductor AFY 10 mm	ml	1 487	1,45	2 156.15
52	Conductor FY 120 mm	ml	100	59,75	3 975
53	Conductor el. FY 95 mm	ml	190	49,75	9 452,50
54	Conductor el. VLPY 70 mm	ml	950	39,75	37 762,50
55	Conductor VLPY 95 mm	ml	1 519	55,80	84 760,20
56	Conductor bobinaj izol. st. P2S	ml			
57	Conductor bobinaj 1,8 × 3,5	Kg.	114	72,50	8 265
58	Conductor bobinaj 2,0 × 5,0	Kg.	140	72,50	10 150
59	Conductor bobinaj 2 × 6.4	Kg.	328	62,30	20 434,40
60	Conductor bobinaj 2,5 × 5,6	Kg.	126	69,50	8 757
61	Conductor bobinaj 2 × 8	Kg.	786	59,75	66 936,50
62	Conductor bobinaj 2,4 × 9,3	Kg.	140	78,15	10 941
63	Conductor bobinaj 4 × 9	Kg.	545	58,75	32 018,75
64	Conductor bobinaj BB 2 × 8	Kg.	1 064	51,80	56 179.20
65	Conductor bobinaj BB 5 × 11.5	Kg.	1 049	50,75	53 236,75
66	Cond. bobinaj BB 4,5 × 11,5	Kg.	628	50,75	31 817
67	Conductor bobinaj ET 0,75	Kg.	840	53,50	44 940
68	Conductor bobinaj ET 0,80	Kg.	626	52,05	32 583.30
69	Conductor bobinaj ET 0,85	Kg.	695	50,80	35 306
70	Conductor bobinaj ET 0,90	Kg.	443	50,00	21 150
71	Conductor bobinaj ET 0,95	Kg.	534	49.25	26 299,50
72	Conductor bobinaj ET 1,00	Kg.	755	49,00	36 995
73	Conductor bobinaj ET 1,10	Kg.	510	48,50	24 296,50
74	Conductor bobinaj ET 1,15	Kg.	666	48,00	31 968
75	Conductor bobinaj ET 1,20	Kg.	964	47,85	46 127,40
76	Conductor bobinaj ET 1,30	Kg.	880	47,50	41 800
77	Conductor bobinaj ET Ø 1,35	Kg.	555	47,20	26 196
78	Conductor bobinaj ET Ø 1,4	Kg.	889	47,15	41 925.24
79	Conductor bobinaj ET Ø 1,45	Kg.	2 219	47,10	104 514,90
80	Conductor bobinaj ET Ø 1,50	Kg.	1 576	47,00	74 072
81	Conductor bobinaj ET Ø 1,60	Kg.	1 418	57,00	80 826
82	Conductor bobinaj ET Ø 1,65	Kg.	1 289	57,00	73 473
83	Conductor bobinaj ET Ø 1,75	Kg.	1 630	57,00	92 910
84	Conductor bobinaj ET Ø 1,70	Kg.	774	57,00	44 118
85	Conductor bobinaj ET Ø 1,80	Kg.	852	57,00	48 564
86	Conductor bobinaj ET Ø 1,85	Kg.	1 186	57,00	67 602
87	Conductor bobinaj ET Ø 1,90	Kg.	1 455	57,00	82 935
88	Conductor bobinaj ET Ø 1,95	Kg.	1 000	57.00	57 000
89	Elemenţi tracţiune IV ky	buc.	26	185	4 850
90	Elemenţi tracţiune VKy	buc.	275	210	5 775
91	Izolator 40016	buc.	152	6	912
92	Izolatori 55126	buc.	160	0,75	120
93	Motor el. tip ASI 0,55kw × × 1500 r/m	buc.	15	652	9 780

DE REŢINUT!

Unităţile economice din intreaga ţară, interesate în a-şi completa baza materială de producţie cu reperele ofertate de unitatea bucureşteană, sînt informate că pot obţine cele necesare în condiţiile prevederilor din HCM 1270/1975.

Comenzile se vor transmite la următoarea adresă : Intreprinderea de maşini grele Bucureşti – Şos. Berceni Nr. 104 – Sector 5.

Relaţii suplimentare se pot obţine la tefelon 836340 serv. aprovizionare.

Potenţialii beneficiari sînt asiguraţi anticipat de toată solicitudinea.

GEORGESCU EMIL
şi VASILE BAŞA

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVII ● 14 octombrie 1976 ● nr. 41 (451) 8 pag. 1 leu

Vasile Vărădean

Pentru mine numele lui V. Vărădean vine ca un cîntec, de dincolo de nostalgia amiticilor și de anii adolescenței. Cînd mi se face dor de orașul anilor de școală și de împrejurimile lui, alerg spre locuința cochetă și intimă a fostului meu profesor de limba română și filozofie, undeva în Circumvalațiunii și lîngă cuvinte bune și evocări regăsim Oravița de altădată — orășelul nostru drag, al primelor succese și al celor dintîi înfrîngeri.

Îi regăsim în acvarelele pe care profesorul le-a desenat și le-a colorat cu inimă și cu talentul. Aici e strada Ogașului, care urcă spre dealurile Ciclovei, pe creasta cărora liniștea unei amiezi de vară se topește undeva în depărtare. Dincoace e Dealul, înconjurat de brazii îmbrăcați în mantii — ca haiducii. Mai sus e fosta piață în care se țineau tîrgurile săptămînale și-n care se opreau căruțele țărănești, ca să aducă rodul bogat al toamnelor, să-l vîndă orășenilor.

Dar cîte locuri minunate și odihnitoare, din orașul adolescenței, nu se găsesc în acvarelele lui V. Vărădean, cărora de fiecare dată le dăruiește un zîmbet — ca un salut postum.

V. Vărădean nu a urmat cursurile nici unei școli de pictură. Și totuși pictează frumos. În modestia lui, V. Vărădean nu a deschis expoziții pentru reclamă. El a expus pentru cîțiva prieteni entuziaști, pentru bucuriile pe care ți le dau anotimpurile, pentru tulburătoarea patimă de unificare a omului cu natura.

ION I. MIOC

Peisaj orăvițan

Ilustrăm acest număr cu lucrări de VASILE VĂRĂDEAN

Convorbiri

— Stimată Cella Serghi, dv. aparțineți unei generații care s-a afirmat în anii deceniului al IV-lea interbelic. Ce vă spune acest lucru ? Vorbiți-ne despre idealul de a fi al generației Dv...

— A fost o generație care purta urmele dureroase ale unui război ce nu putea fi uitat și neliniștea unui al doilea război care amenința. O generație care se lupta să existe și se grăbea să se afirme... Dar această generație interbelică era de vîrste foarte diferite, lucru de care nu se ține seama. Cînd, în 1915, Camil Petrescu lucra la „Jocul ielelor" și avea o concepție filozofică definită, eu intram în clasa I primară, fără să cunosc alfabetul. E drept că, Sebastian, care avea vîrsta mea, scria, la 18 ani, articole despre Proust. Dar cei mai mulți dintre noi n-am găsit acasă la părinții noștri nici o carte, nici bani s-o cumpărăm, nici înțelegere pentru această „risipă de bani". Lupta pentru fiecare an școală, era, uneori, dramatică. Asta și explică revoltele noastre împotriva unei orînduiri sociale bazată pe privilegii și nedreptate.

— De la „Pandectele romane", ați trecut, în 1938, în Republica Literelor Românești. Girul de scriitor v-a fost dat de trei dintre iluștrii dv. contemporani, Liviu Rebreanu, Camil Petrescu și Mihail Sebastian. Am dori să ne vorbiți, în continuare, despre Liviu Rebreanu. Cum arăta în perioada în care l-ați cunoscut ?

— Girul mi l-au dat într-adevăr cei trei mari scriitori. Dar asta a stîrnit nemulțumiri și invidii. În prima recenzie despre cartea mea din ziarul „Timpul" nu s-a spus un cuvînt despre ea, ci, pe trei coloane, s-a vorbit despre manșeta cu care a apărut romanul, cu numele celor trei scriitori, Liviu Rebreanu, Camil Petrescu și Mihail Sebastian și despre reclama pe care și-o face editura și despre scriitorii care se pretează la asemenea reclame. Rebreanu mi-a apărut mai impunător decît Ovidiu pe soclul lui. Și, tot așa, parcă, cioplit în piatră, gata să reziste furtunilor și veacurilor. Camil Petrescu, știind că scriu, m-a dus de mînă la familia Rebreanu. Locuia peste drum de clădirea facultății de drept, care, pe atunci, nu exista. Și iată-mă în fața marelui romancier, care, cu toată bunăvoința cu care mă privea, mă intimida, fiindcă nu puteam să-l desprind de tot ce era măreț și solid în opera lui.

Ochii de un albastru prea pal, transparent.

— E avocată, înscrisă în barou, a căutat Camil să marcheze un punct în favoarea mea.

— Ce caută o fată tînără, frumoasă, în Tribunal ? Tribunalul e o junglă.

— Tocmai că nu se complace într-o junglă ca asta, vrea să scrie, a scris cîteva reportaje bune.

— Gazetăria, altă junglă...

Și cînd i-am spus că scriu un roman, nu i-a plăcut deloc și nu s-a sfiit să-mi spună că scrisul nu-i pentru fete, și nu-i nici jucărie, nici cochetărie, făcînd gestul de a-și sufleca mînecile, ca un sculptor gata să dea cu dalta-n piatră. Mi-a spus : „... scrisul e muncă grea, e oană. Te prinzi să sapi la sare, bine, dacă nu, las-o baltă". Camil l-a combătut fără succes.

După ce, la stăruința lui Sebastian, mi-a citit manuscrisul, Rebreanu și-a schimbat părerea. Într-un articol apărut în revista „Flacăra" am descris împrejurarea în care autorul lui „Ion" mi-a pus mîna

Cu CELLA SERGHI

pe umăr și mi-a spus : „Ești un scriitor". Dar am povestit și întîlnirea care a urmat și în care m-a sfătuit să închid manuscrisul într-un sertar și după 6 luni să-l reiau și să mai lucrez șase luni sau un an : „Dacă ai avut răbdarea să scrii cartea asta, trebuie să ai răbdarea să scoți ce-i balast, să adaugi ce-i lipsește, s-o transcrii, s-o refaci. Merită...". Pînă în 1940, am fost deseori în casa familiei Rebreanu. Apariția romanului mi-a deschis porțile „Vieții românești", ale „Sburătorului"...

MARIUS POP

(Continuare în pag. 7)

CONȘTIINȚA PARTICIPĂRII

Desfășurată la cîteva săptămîni după ce întreaga țară a luat cunoștință de Programul de măsuri pentru aplicarea hotărîrilor Congresului al XI-lea al P.C.R. și ale Congresului educației politice și al culturii socialiste în domeniul muncii ideologice și cultural educative, act de importanță deosebită în aplicarea consecventă a politicii ideologice a partidului, Consfătuirea cadrelor din domeniul științelor sociale și învățămîntului politic s-a înscris ca moment de referință în amplul proces de ridicare a nivelului ideologic și de educație politică și culturală a maselor. Cuvîntarea programatică a secretarului general al partidului, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU ținută cu acest prilej, constituie un document de primă importanță în activitatea din domeniul politico-educativ, de formare a omului nou, cu o înaltă conștiință revoluționar patriotică.

Pornind de la realitățile concrete ale etapei pe care o parcurgem, subliniind necesitățile ce decurg din aplicarea consecventă a Programului de măsuri, văzut în cadrul larg al efortului unit al întregului popor de realizare a obiectivelor Congresului al XI-lea și ale Congresului educației politice și al culturii socialiste, secretarul general al partidului a accentuat și cu acest prilej importanța învățămîntului de partid și de stat, importanța studiului, cercetării și predării științelor sociale. Referindu-se la studiul istoriei în formarea unor sentimente profund patriotice tinerei generații, secretarul general al partidului a subliniat necesitatea prezentării mai ample a tradițiilor luptei proletariatului în dezvoltarea României moderne, a cunoașterii adevărului istoric în problema naționalităților conlocuitoare și a rolului lor în dezvoltarea țării, a discernămîntului de care, cercetătorii, profesorii, toți cei ce lucrează în domeniul valorificării istorice și culturale trebuie să dea dovadă în evidențierea critică a adevărului faptelor istorice, în preluarea tradițiilor progresiste. Preluarea critică a tot ceea ce s-a creat bun în domeniul culturii, artei, filozofiei, asigură o bază pentru formarea unor concepții clare tinerei generații, în lumina materialismului dialectic și istoric.

Învățămîntul, cercetarea, practica, acești piloni pe care se redimensionează astăzi învățămîntul românesc, cuprind, în esență, conținutul nou al etapei de dezvoltare pe care o parcurgem, de dezvoltare multilaterală a țării, de împlinire a dezideratului marxist-leninist al apropierii muncii fizice de munca intelectuală, al ștergerii deosebirilor dintre sat și oraș. În cuvîntarea sa, secretarul general al partidului a accentuat, în acest sens, necesitatea studierii fenomenelor ce apar în viața economică și socială a țării, a raportului de dezvoltare a forțelor de producție, de perfecționare a relațiilor de producție, importantul rol ce revine științei în actualele condiții de dezvoltare, care, „... devine și ea tot mai mult o forță a producției materiale... un factor activ al dezvoltării forțelor de producție, al perfecționării continue a bazei materiale a societății".

Dar societatea socialistă este formată în primul rînd din oameni, din forța lor creatoare. Dezvoltarea conștiinței socialiste a maselor, formarea omului nou, revoluționarul patriot constituie principalul obiectiv al politicii partidului nostru, care, pornind de la cunoașterea faptului că știința și cultura sînt forțele dinamice ce acționează asupra întregii vieți și creații sociale, are în centrul atenției sale îmbinarea strînsă a dezvoltării economice cu ridicarea noii conștiințe revoluționare. Reflectînd acest proces unitar tovarășul Nicolae Ceaușescu sublinia în cuvîntarea sa, necesitatea apropierii teoriei de practică în toate domeniile, și cu atît mai mult în cel al științelor sociale. „În activitatea noastră politico-ideologică, educativă trebuie să pornim de la cunoașterea temeinică a realităților economico-sociale din România, depunînd eforturi pentru a înțelege bine procesul transformărilor revoluționare ce au loc în patria noastră și totodată pentru a putea caracteriza în mod cuprinzător stadiul de dezvoltare în care se găsește astăzi România, cît și perspectivele ei de viitor".

Înțelegerea realităților concrete ale etapei pe care o parcurgem, găsirea celor mai optime soluții pentru rezolvarea problemelor complexe economico-sociale ale țării, în contextul procesului de adîncire a democrației socialiste, al participării tot mai ample și active a tuturor membrilor societății la toate nivelele vieții economice și sociale constituie chezășia unei înaintări ferme pe calea împlinirii deziderateltor națiunii noastre socialiste, de întărire a statului nostru socialist. Recunoașterea caracteristicilor principale ale acestui moment istoric, unitatea de acțiune în toate compartimenele vieții, înțelegerea particularităților proprii de dezvoltare constituie obiectivele permanente ale tuturor activiștilor, comuniștilor, oamenilor muncii.

„Pentru a fi revoluționar, spunea secretarul general al partidului în recenta cuvîntare, adevărat activist de partid și de stat, comunist în stare să faci față îndatoririlor încredințate se cere ca, o dată cu tezele generale și documentele de partid, să-ți însușești tot ceea ce este nou și avansat în cunoașterea umană, un spirit înaintat, o atitudine intransigentă față de lipsuri și greșeli, o poziție fermă împotriva vechiului, curaj în promovarea noului".

Iată, formulate cît se poate de limpede, trăsăturile omului de avangardă, a celui chemat să facă educația tinerei generații, a tuturor celor ce în uzine, pe ogoare, la catedră ori cu condeiul în mînă sînt chemați, în numele profesiunii lor de credință la înalta îndatorire de a fi comuniști activi. Iată profilul omului conștient acționînd asupra subiectivității umane spre redimensionarea înțelegerii date însăși noțiunilor de om, societate, umanitate.

Conștientizarea fenomenelor dezvoltării economico-sociale interne și în aceeași măsură externe constituie un important obiectiv al muncii politico-educative îndreptate spre limpezirea înțelegerii necesității, a direcției de acțiune a muncii și a discernerii esențialului din complexitatea fenomenelor ce au loc, spre acțiunea directă, hotărîtă, caracteristică omului nou pe care îl edificăm acum, prin noi, prin generația tînără. Iată de ce, **sublinia secretarul general al partidului,** este necesar să pornim în pregătirea politico-ideologică nu de la teze generale, însușindu-le mecanic ci de la studierea și înțelegerea problemelor și fenomenelor care apar continuu în lume".

În lumina obiectivelor înscrise în documentele elaborate de Congresul au XI-lea al partidului, de Congresul educației politice și al culturii socialiste, accentuate cu claritate în cuvîntarea secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, la Consfătuirea cadrelor din domeniul științelor sociale și învățămîntului politic, munca politico-educativă devine factorul de dinamizare a însăși subiectului uman prin deschiderea conștientă spre realitățile concrete, imediate spre înțelegerea sensului nou al existenței umane, pentru care, o condiție principală este participarea, implicarea plenară în însăși istoria țării spre edificarea omului și societății sale noi.

PAUL BOGDAN

Nicolae Ţirioi
PREMISE LITERARE
Ed. Facla, 1976

Întîrziatul debut al lui Nicolae Ţirioi trebuie să repună în discuţie termeni ce păreau că îşi trăiesc amurgul, precum „localism creator", „regionalism cultural", sau să atragă atenţia asupra potenţialului cultural al unei părţi de ţară. Puţini s-au ocupat, cu seriozitate, de mişcarea literară din Banat dintre cele două războaie mondiale. Cîţiva cercetători de prestigiu anexaseră literatura Banatului literaturii Ardealului, foarte mulţi dintre cercetătorii literaturii transilvănene, unele personalităţi ilustre, ignoraseră, cu eleganţă ştiinţifică, Banatul.

Această ignorare nu e întîmplătoare, şi nimeni n-o să-i facă proces de intenţie vreunui istoric al literaturii române fiindcă a omis, în opera sa, cărţile semnate de Gheorghe Atanasiu, M. Ar. Dan, Dridri Goroniţă, Ilie Ivănuş, Ovidiu Savu, Ada Crin, Dorina V. Ienciu, şi mulţi alţii, autori de maculatură ilizibilă. De altfel, fiecare epocă literară îşi revarsă prisosurile de neînţelegere, de epigonism, de idei sterpe în inevitabila uitare.

Un climat de autentică şi adevărată cultură putea să existe, şi exista cu adevărat, prin cîţiva cărturari ce au ţinut să demonstreze, cu preţul unor eforturi inimaginabile azi, în climatul culturii actuale că Banatul are o personalitate a sa, o istorie ce îi asigură un profil spiritual distinct : cîteva eseuri semnate de Blaga sau Călinescu sînt des citate : mai puţin citate sînt, la acest capitol, contribuţiile bănăţene. Sfîrşitul deceniului al patrulea înseamnă apariţia unor scriitori ce au într-adevăr sentimentul literaturii. Tulburătorul şi încă puţin cercetatul deceniu cinci al literaturii române a însemnat apariţia în Banat a unei grupări de scriitori bănăţeni adevăraţi. În diverse cărţi apărute în ultima vreme găsim mărturii despre activitatea lor angajată, progresistă, democratică, din acei ani. **Pălărierul silabelor** de Ion Caraion este una dintre acestea. **Confruntări în critica literară,** a Ilenei Vrancea, alta. Tînăr scriitor în acei ani, Nicolae Ţirioi a fost, în ultimele trei decenii, prin acţiunile sale, prin articolele şi studiile sale, credincios tradiţiilor literare ale locului, scriitorilor şi atmosferei literare a timpului său. Cu o consecvenţă pe care o au puţini, cercetătorul a înaintat pe acest făgaş, atît de puţin spectaculos, ce, poate, nu-i va aduce strălucitoare succese, dar care dă la iveală documentele unei culturi vii, nu odată vibrante.

El face dreptate, de asemenea, unui mare număr de autori, de animatori culturali, unor reviste de cultură (şi despre unele dintre acestea doar Nicolae Ţirioi mai posedă, azi, date, documente, mărturii) şi, nu în ultimul rînd, unor scriitori. Dacă regretăm că el nu a acordat un spaţiu mai amplu scriitorilor ţărani din Banat, nu putem a nu observa datele numeroase (oferite în premieră) pe care autorul le pune la dispoziţia cercetătorului ; dacă analizele romanelor unor Virgil Birou, Ilie Ienea, Anişoara Odeanu (în treacăt fie spus, problema „bănăţenismului" Anişoarei Odeanu e ceva mai complicată), a operei unor Ion Popovici Bănăţeanul sau Victor Vlad Delamarina putea fi mai nuanţată, siguranţa autorului, pistele noi de cercetare, sugestiile noi, documentarea impecabilă ne fac să privim cu admiraţie rodul credinţei în valorile locului. Ceea ce putem regreta acum este timiditatea autorului, ezitările ; nu toate afirmaţiile sînt urmărite pînă la capăt. Nu era deci deloc inutil ca, în locul studiilor cam prea didactice din finalul cărţii, autorul să-şi adauge propriile sale confesiuni privitoare la viaţa cultural-artistică a Banatului din anii debuturilor sale de gazetar, critic literar, animator cultural.

2. Lăsăm pe altădată comentarea unor teme preluate de Nicolae Ţirioi. Această carte de început (dacă facem excepţie **În marea trecere** de Pavel Belu) are marele merit de a scoate la lumină multe nume de autori, poate nu scriitori importanţi, mai ales prin opera lor, ci prin felul în care, însoţind alte manifestări culturale, exprimă, cu alte mijloace, dimensiunea lor interioară.

Capitolul **Conturarea unei ambianţe creatoare,** în care se vorbeşte despre „condeiele tinere de altădată : Petru Sfetca, Pavel Bellu, Ion D. Suciu, Ion. B. Mureşianu, Ion Triponescu, Marius Munteanu, Alexandru Stoian, Eugen Gropşianu, Dan Coman, Traian Russu Şirianu, Iulian Olariu, Alexandru Jebeleanu, George Bulic, Traian Iancu, Florian Potra, Traian Liviu Birăescu, mi se pare a fi şi cel mai interesant : aflăm cu uimire că, în paşnicul Banat literar, în care neinformatul (şi marea majoritate a cercetătorilor, scriitorilor între aceştia se puteau încadra) putea bănui doar tihne patriarhale, fum de tămîie şi benchetuieli pe melodia lui „Uice, Ioane, aizimbanu" au existat campanii de presă împotriva suficienţei provinciale confortabile a „scriitorilor" (şi cu mare plăcere citesc, în textul lui Nicolae Ţirioi, acest cuvînt pus în ghilimele), la care autori enumeraţi mai sus au participat. Poate că era dreptul şi datoria lui Nicolae Ţirioi de a analiza evoluţia acestor tineri, atunci, scriitori, împlinirile sau neîmplinirile lor, integrarea lor în literatura naţională sau dispariţia lor. Cartea lui Nicolae Ţirioi atrage încă odată atenţia asupra grupărilor culturale democratice şi antifasciste din Banat ; participarea scriitorilor la acestea nu a fost deloc neînsemnată ; dimpotrivă.

Dacă nu sîntem de acord cu o seamă de afirmaţii ale autorului, nu putem să nu constatăm că „Premise literare" reprezintă un punct de plecare de bună calitate în cercetarea culturii bănăţene ; modest, consecvent, sistematic, foarte prudent, autorul repune în circuit date pentru care viitorii cercetători ai fenomenului bănăţean vor trebui să-i păstreze recunoştinţă. Foarte multe observaţii se cer amplificate, multe reluate, dezvoltate, corectate. Dar, dacă în studiul unei culturi, cercetările regionale au o importanţă deosebită, actul lui Nicolae Ţirioi reprezintă o iniţiativă de preţ.

CORNEL UNGUREANU

Cronica literară

Mircea Şerbănescu
DESCOPERIREA DE SINE
Ed. Facla, 1976

Proza cotidianului, desigur nu a spectaculosului cotidian dar a spectacolului cotidian, proza de observaţie socială şi de evocare a detaliilor vieţii domestice (poetice, în sine, aceste detalii...) îşi are în MIRCEA ŞERBĂNESCU un fidel şi laborios aderent, după cum numărul pînă acum nu tocmai neînsemnat de volume încredinţate tiparului (schiţe, povestiri, romane) o poate arăta. Apetenţe de moralist şi curiozităţi în direcţia a ceea ce am putea numi cazurile de modificare a conştiinţei, completează peisajul, pînă aici schiţat, al prozelor lui Mircea Şerbănescu, altfel deschise şi consemnărilor sentimental-lirice.

Consecvent cu sine şi deci fidel mai vechilor sole preocupări se arată autorul şi în ultimul roman apărut, **Descoperirea de sine** (Ed. Facla, 1976). Pornind de la titlul cărţii, faptul că Mircea Şerbănescu face uz de prerogativa unei anumite experienţe literare abia dacă mai trebuie demonstrat : cronica scrupuloasă a faptului de viaţă mărunt rămîne un domeniu în care autorul se angajează fără ezitare şi fără prejudecăţi, lăsîndu-şi personajele să fie elocvente în raport cu o împrejurare anume şi în limitele unei psihologii ferite (ori care se doreşte feritâ) de complicaţii, de zone obscure, abisale. Eroii, aproape toţi eroii lui Mircea Şerbănescu (cei care reprezintă „poziţia" autorului) sînt nişte „solari", preferînd situaţiile clare, gestul tranşant, acţiunile la lumina zilei. Tot ceea ce contravine acestei ordini este condamnat dinainte, un gînd, o imagine mai puţin „canonice", apărute în mintea unui personaj fiind respinse imediat vehement : **„— Nu, nu. Aşa nu are rost şi nu se poate. Se ridică din fotoliu. Îşi întinse braţele. — Nu mă pot gîndi astfel la un om, la un tovarăş!"** Pînă şi obişnuitele răbufniri ale elementelor sînt resimţite drept ceva ostil, ameninţător. Încă în prima frază a romanului, personajul care ne va mai reţine şi în continuare atenţia (Titiana Toader) constată o asemenea dezlănţuire a naturii, o scurtă ocultare a peisajului exterior, prevestind întîmplări care se vor abate de la mersul firesc al lucrurilor, tulburînd regimul diurn, bine reglat, al existenţei : **„Se întîmplă ca o grindină să izbucnească neaşteptat, să se repeadă din senin cu bicele ei neîndurătoare peste o zi însorită, s-o zdrenţuie cu sălbăticie şi cu o repeziciune ameţitoare, năprasnică...** Pentru ca, abia pe urmă să se petreacă dezmeticirea — „Asta ce-a fost?". Smulgîndu-se acestei impresii, Titiana Toader se gîndea la ziua lungă şi liniştită, poate nu cu prea mult soare, dar cu destul ca să nu-i fie frig, şi umed, şi în care să creadă că se simte bine, în tihnita bibliotecă a institutului ştiinţific. Nimic nu prevestea vreo schimbare..." (s.n.). În plan simbolic, grindina şi soarele ar fi cuvintele-cheie ale cărţii. Cît despre pasajul citat (o trimitere, aici, la **Lumea în două zile** a lui George Bălăiţă e necesară) acesta este reluat, cu valoarea unui laitmotiv, punctînd momentele mai ieşite din comun. Cuvinte-cheie, grindina şi soarele pot fi regăsite şi în propoziţiile care încheie **Descoperirea de sine.** Cu o singură deosebire : registrul aluziv al discursului îşi schimbă domeniul de aplicaţie : **„Îi va ieşi înainte, aureolată de soare, clădirea institutului. Şi ea înainta, în ciuda grindinei de nelinişte care o încerca mai des,** cu o insistenţă sporită. E dimineaţă, sigur că da. Va fi amiaza. Va fi seara. Va fi o zi plină?" (s.n.).

În mod irevocabil, înţelegem din citatele date, Titiana Toader se îndreaptă spre partea luminată de soare a lumii, ordinea, normalitatea, armonia fiind ori urmînd a fi pentru ea restabilite. Romanul propune, foarte evident, o **demonstraţie,** observaţiile de pînă acum privitoare la un posibil plan simbolic al cărţii căpătînd relief deîndată ce vom examina mai îndeaproape desfăşurarea epică prin care prozatorul argumentează tema propusă : „descoperirea de sine" a unei femei confruntată cu problemele ridicate de profesiunea sa şi de mediul uman cu care intră în contact.

Un personaj „solar" dintre personajele „solare" ale lui Mircea Şerbănescu este, deci, Titiana Toader, bibliotecară într-un institut ştiinţific şi în particular soţie şi mamă. Tema — şi titlul romanului **Descoperirea de sine** — se referă la transformarea personalităţii unei femei, la modul în care această îşi descoperă posibilităţile umane şi locul în viaţă, altele decît cele pe care par să i le atribuie cei din jur. Barbu, soţul, altfel plin de bune intenţii şi în felul lui „exemplar", îi pretinde Titionei să îşi îndeplinească mai ales atribuţiile domestice. Armand Macavei-Bogdana, „profesorul, doctorul docent, directorul" institutului o agrează atîta timp cît rămîne în perimetrul bibliotecii, iniţiativele ei (Titiana este oleacă secretară a organizaţiei de partid) atrăgînd admonestarea promptă din partea numitului director arogant şi neprincipial, care, pînă la urmă, se dovedeşte prea puţin preocupat de aplicaţiile practice ale cercetării ştiinţifice şi a nu dori să aplice în institut normele conducerii colective. Lucrurile se complică oarecum prin demisia unui inginer, Honae, şi prin asiduităţile sentimentale ale altui cercetător, Dudu Macoveanu, ins, şi acesta, suficient şi superficial în relaţii, deşi excelent în profesiunea sa. În ciuda, însă, (trecătoarelor) neînţelegeri şi a piedicilor (nu atît de trecătoare), Titiana Toader ajunge să se afirme ; în finalul romanului ea e olt om şi, schimbaţi, deşi nu întru totul par să fie şi ceilalţi eroi, la început mai puţin exemplari. Încîntonte, în **Descoperirea de sine,** sînt, desigur, nu numai cele cîteva biografii (de oameni cu o viaţă obişnuită sau mai puţin obişnuită), dar şi toate acele pagini care propun o dezbatere etică şi care fac din romanul lui Mircea Şerbănescu o apariţie de actualitate.

LUCIAN ALEXIU

Evocări

Nicolae Iorga şi Banatul

Nicolae Iorga vizitase prima oară Banatul în 1905. **Călătoria** e relatată cu amănunte în cartea sa **Neamul românesc în Ardeal şi Ţara Ungurească,** publicată un an mai tîrziu. Istoricul venea din Ardeal şi avea să poposească la Arad, apoi la Timişoara, spre a coborî la Lugoj şi Caransebeş. Notează tot ce i se pare demn de atenţie. La ieşirea din Timişoara este impresionat de şesul cel mare, **„pămînt de belşug paşnic".** Trecînd prin Ghiroda, Remetea, Izvin, călătorul reţine specificul aşezărilor bănăţene : **„Şoseaua, foarte largă, e singurul drum mare al satului. Casele o mărginesc mai toate, ceea ce dă o desfăşurare, un front mult mai lung. (...). Casa albă, cu două ferestî spre stradă, înzestrate cu obloane colorate, se razimă pe un cerdac de lemn sau pe stîlpi de zid. Împrejmuirea e numai rareori de împletituri, de obicei curtea e închisă cu uluci de lemn sau chiar de zid, care în unele sate e văpsit bătător la ochi în tricolorul neamului. În astfel de colori sînt văpsite uneori şi marginile dinlăuntru ale ferestîlor".** Istoricul şi scriitorul Iorga se arată interesat de fapte de viaţă, de cultură şi — cum scria o gazetă locală — **„pretutindeni a căutat să studieze documentele referitoare la trecutul poporului nostru".** La Caransebeş îi reţine librăria românească şi tipăriturile pe care le scotea Enea Hodoş la Tipografia diecezană. Călătoria din noiembrie 1905 sau cele ce vor urma, ca şi prezenţa în lume a savantului Iorga sau capacităţile sale recunoscute în România şi în alte ţări se bucură de aprecieri superlative în presa bănăţeană a timpului.

La rîndul lor, bănăţenii l-au vizitat pe Iorga în 1906 şi savantul le-a dat cărţi. **„Le-or mai avînd azi prin satele bănăţene, volumele răzleţe, cu coperta albă, din studiile şi documentele mele"?** avea să se întrebe peste 17 ani în gazeta bocşeană **Drum nou.** Răspunsul nu putea fi, desigur, decît pozitiv, căci marele învăţat s-a bucurat de o permanentă şi largă preţuire pe aceste plaiuri. Ca şi revista sa **Neamul românesc,** de altfel, care, în primul deceniu al secolului nostru, a servit — alături de alte publicaţii care se aduceau din România peste voia autorităţilor austro-ungare — cauza luptei naţionale a românilor din Transilvania şi Banat. În 1903 gazeta **Progresul** din Oraviţa mustra locuitorii Văii Almăjului că **„nu sînt abonaţi la escelenta revistă „Neamul românesc" nici pe jumătate ciţi sînt bunăoară numai în Oraviţa singură".**

După unirea Transilvaniei cu România, Iorga revine de cîteva rînduri în Banat. O impresionantă întîlnire are loc în 1922 la Caransebeş. De astă dată soseşte cu automobilul pe Valea Bistrei. În 16 iulie — era duminică — pe la orele 5 după amiază — Iorga susţine în faţa unui numeros şi entuziast public, o conferinţă despre „Sămănătorism" şi alte probleme cu conţinut social. **„Sala de gimnastică a liceului [„Traian Doda"] a fost de astădată prea mică ca să poată încăpea mulţimea ce s-a adunat ca să audă cuvîntul fermecat al celui mai învăţat român. Intelectuali, meseriaşi, ţărani şi muncitori, o mulţime de ţărani din satele vecine în frunte cu preoţii şi învăţătorii au venit să se adape din izvorul necesat al iubirii de neam. Cămaşa românească a voinicilor căluşeri din Obreja şi costumul naţional al coriştelor dădea sălei aspectul unei măreţe zile de sărbătoare. (...). Dl Iorga a vorbit mai bine de un ceas : Lumea îngrămădită unii într-alţii în sală, pe la uşi şi ferestri, a uitat căldura înnăbuşitoare, a uitat totul. Într-o însufleţire a ascultat graiul fermecat al marelui învăţat. Şi a fost demnă de văzut această însufleţire manifestată de mulţimea ţăranilor în sinceritatea şi simplitatea sa".** Gazeta locală **Făclia** publică pe primele două pagini „Conferenţa domnului profesor Nicolae Iorga ţinută la Caransebeş în 16 iulie 1922", rezumată de I. Penţea (acelaşi text îl publică şi **Foaia diecezană**), precum şi amplul reportaj al întîlnirii. De la Caransebeş istoricul s-a deplasat la Arad. În acelaşi an mai face un scurt popas în Caransebeş la 8 noiembrie cînd mergea să conferenţieze la Lugoj. **„Invitat de soc. culturală „Nicolae Iorga" de curînd înfiinţată în Lugoj a venit aci în ziua de Sf. Dumitru şi în faţa unui public numeros a vorbit despre arta veche românească. La gară a fost primit cu multă dragoste, cu flori şi drapele de către elevii tuturor şcoalelor şi o mulţime de lume românească din Lugoj şi jur".** Pentru gazeta caransebeşeană **Făclia** scrie un articol special **Prin cultură,** iar peste o jumătate de an va încredinţa cîteva vorbe gazetei lui Mihail Gaşpar **Drum nou,** din Bocşa : **Bănăţeni de ieri,** precum şi poezii şi traduceri. Aici trebuie precizat că legăturile lui Iorga cu Gaşpar sînt mai vechi. Cîteva scrisori mărturisesc aceste relaţii, sincera admiraţie a lui Gaşpar faţă de marele istoric. De altfel scriitorul bocşean publicase încă în 1909 în **Progresul** de la Oraviţa cîteva **„Icoane răzleţe"** despre **Vălenii de munte şi cursurile d-lui Nicolae Iorga.** În 1923, după o călătorie în Franţa, Iorga s-a oprit două zile la Timişoara şi a vizitat comunele Pesac şi Comloşu Mare **„unde a fost aşteptat cu drag şi primit călduros de către ţărani".** Călătoriile următoare din 1931 sau 1939 îi facilitează lui Iorga cunoaşterea deplină a teritoriului bănăţean : din Valea Almăjului pînă la Clisura Dunării şi de la Oraviţa (unde de altfel fusese chemat încă în 1905) pînă la Băile Herculane. Dovada interesului faţă de această zonă şi a cercetării istoriei şi faptelor de cultură bănăţene o fac studii sau volume ca **Observaţii şi probleme bănăţene, Arta românilor din Banatul muntos, Privelişti bănăţene** etc., ca şi articolele dedicate unor scriitori sau oameni de cultură bănăţeni. Sînt cunoscute, de pildă, aprecierile la adresa lui Damian Izverniceanu sau a istoricului Ion Sîrbu. Se cuvin amintite însă şi numele a doi cărăşeni cu merite importante în viaţa culturală a epocii : Romulus S. Molin şi fratele său Virgil Molin, acesta din urmă fiind mulţi ani director al Institutului de arte grafice „Scrisul românesc" din Craiova, editor al revistei **Grafica română** sau al **Almanahului grafic,** autor al unui mare număr de lucrări. În **Revista istorică** Nicolae Iorga a scris despre el prezentîndu-l, pe bună dreptate, ca **„un îndrumător al tiparului în România".** Cum am încercat să evidenţiem pînă acum, bănăţenii au arătat, la rîndu-le, statornică preţuire uriaşei personalităţi a lui Nicolae Iorga. Mărturie stau şi azi păstrarea unor fotografii sau evocarea emoţionantelor întîlniri de acum patru decenii şi mai bine.

GHEORGHE JURMA

Marginalii

POEZIA TOAMNEI

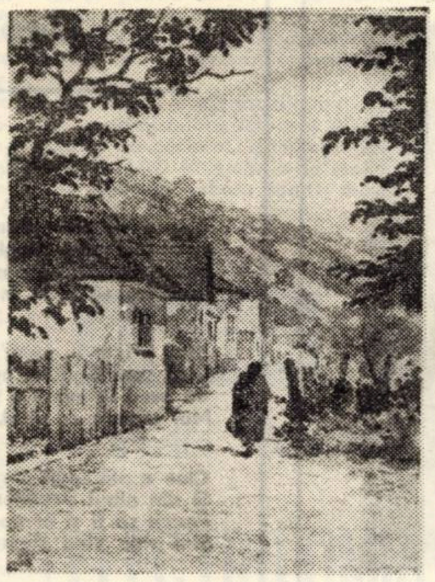

Oravița : Ogașul

Chiar și pastelul pur, uneori numit „priveliște" (la Fundoianu) sau „stampă" (la mulți alții), ori bucolica (în care s-a exersat cu atita voluptate a imaginilor și a expresiilor agreste pe nedrept uitatul D. Ciurezu și căruia poate numai Ion Horea dintre tineri îi dă o replică adecvată în autumnalele sale) trădează dispoziția sufletească a poetului în fața naturii, acea stare pe care nemții au numit-o **Stimmung.** Acestea ar fi așa-zisele poezii de atmosferă, ca de pildă următoarele versuri din Eminescu : **„Sură-i sara cea de toamnă ; de pe lacuri apa sură / Infunda mișcarea-i creață între stuf și iezătură ; / Iar pădurea lin suspină și prin frunzele uscate / Rinduri, rinduri trece-un freamăt, ce le scutură pe toate. / De cind codrul, dragul codru, troienindu-și frunza toată, / Își deschide-a lui adincuri, fața lunei să le bată, / Tristă-i firea, iară vintul sperios vo creangă farmă – /Singuratece izvoare fac cu valurile larmă".**

Al. Philippide, în **Sentimentul naturii și expresia lui literară,** întinsul eseu din volumul **Scriitorul și arta lui** (1968), găsește punctul de plecare al corespondenței dintre starea sufletească a poetului și peisajul autumnal, la Goethe, care, în **Suferințele tinărului Werther,** observă : **„Cind natura se apleacă înspre toamnă, e toamnă și în mine, și împrejurul meu. Frunzele mele îngălbenesc, și de pe acuma frunzele copacilor din vecinătate au căzut".**

În lirica românească de toamnă, asemenea sentimente direct declarate și nu doar sugerate de pastel sau bucolică, străbat toate etapele poeziei, de la romantici la poeții de azi. Încă în 1838, Gr. Alexandrescu nota : **„Și galbenele frunze, pe dealuri semănate, / Simțiri deosebite in suflet mi-au adus".** Dar mai cu seamă simboliștii vor fi aceia care, din numeroase motive și-n primul rind din pricina unei ascuțite sensibilități și inclinări spre morbid, dezintegrare și stări nevrotice, vor cinta „toamnele de suflet" : **„E vremea rozelor ce mor, / Mor în grădini, și mor și-n mine"** (Macedonski) ; **„Respir adinc otrava ce-nvăluie grădina / Și dezolarea Toamnei mă-mbată ca morfina / Ce-nlănțuie in creier hipnotice viziuni, / / dar sufletul imi pare o casă de nebuni / În care se frămintă, se-nalță, se indoaie / O lume de-ntuneric, de singe și de ploaie"** (D. Iacobescu) ; **„De-atitea nopți aud plouind, / Aud materia plingind... / Sint singur..."** (G. Bacovia) etc. De-acum incolo, aproape nu există poet în versurile căruia toamna să nu se răsfețe sau să nu provoace simțăminte ca cele de mai sus. Din poezia interbelică desprindem, spre ilustrare, citeva versuri izolate din cei mai reprezentativi poeți : **„În șirul vieții noastre intreg, se face seară, / O seară fără sunet, nici vint, nici amintiri"** (Arghezi) ; **„Pe suflet chiciuri se abat / Și-i vint, ca sus peste muncele, / Cind sună-n noi și-n văi se zbat / Păduri de vechi violoncele"** (Voiculescu) ; **„Mi-am ctitorit viața pe dealurile toamnei"** (Pillat) ; **„Și altoită de ființa mea imensa lume / cu toamna si cu seara ei / mă doare ca o rană. / Spre munți trec nori cu ugerele pline. / Și plouă"** (Blaga) ; **„Umerii mei sub povara toamnei / s-au aplecat, s-au frint ; mă uit in fintini. / Al cui să fie chipul zburlit / ce-mi face semne din miini ?"** (Z. Stancu).

Totuși, în ideea alcătuirii unei antologii a poeziei românești de toamnă, pe linia deschisă de Ion Pillat în 1921 și urmată de Petre Stoica și Mircea Tomuș, cu a lor antologie a pastelului românesc, **Elegiile naturii (1971),** va trebui să admitem în cuprinsul ei și acele poezii care, cum ar spune Camil Petrescu, pornite din real (citește toamna), „ca de la un prag", și-au luat zborul, transced, depășesc simplele stări emoționale, ancorind în zonele mai inalte și rarefiate ale cunoașterii poetice. Alegem pentru demonstrația noastră două motive lirice care pleacă de la ancestrale componente ale ocupațiilor de toamnă : transhumanța și vinătoarea.

Ov. Densusianu arăta în **Viața păstorească în poezia noastră populară** (1922) că pentru păstorul care, la venirea toamnei, era nevoit să-și părăsească muntele și codrul, pindit de grijile și greutățile iernii ce se apropia, toamna nu i se putea înfățișa decit rea și urită. Sentimentul de jale provocat de venirea toamnei, exprimat de poetul anonim în accente de nestăpinită durere (care la poeții culți iau adesea forma unor violente anateme de felul bacovianei „Blestemată mai fie și toamna"), în doine de tipul „Ce te legeni", „Jelui-m-aș și n-am cui" sau ca aceasta inspirată direct de transhumanță : „– Voi brazi-nalți încetinați, / De ce foc vă legănați ?" / – „Noi, cum nu ne-om legăna, / Că mai sint două-trei zile / Și rămîn stîni / fără stăpîni, / Strunghițe / fără oițe, / Scaune făr'de băcițe, / Țancuri mari / făr'de ciobani, / Lăsători / fără păstori. / Pe drum de la șipoțel / Poate crește troscoțel. / Și pe drumul de la strungă / Poate crește iarbă lungă, / Iarbă lungă, iarbă lată, / Că de noi nu se mai calcă. / Dară stina, sărca ? o ! / Cine foc o mătura-o ? / Ciocirlia cu coada / Și sturzu cu aripa."

Motivul a fost prelucrat artistic, sentimentul rămînînd același, de Ion Pillat în **Stina părăsită** („Stină părăsită, / Inimă cernită ; / Strungă fără oi, / Suflet cu noroi... / N-or mai zice-n tulnic / Fetele cu vilnic, / Și nici din tilinci / Flăcăii-n opinci ;" etc.), de G. Topîrceanu în **Balada munților** („Astfel, turmă după turmă, / Pleacă toamna de la stîni, / De rămîn pustii în urmă / Munții singuri și bătrîni" etc.), de Ion Bălan în **Basm** („Coboară turme din munte / Ciopor cu ciopor, / Cu toamna cea galbenă / Pe urmele lor... (...) La focuri de cetini, / Verile toate.") ori de A. E. Baconsky în **Un dor de timp în munții Rodnei** („În urma lor, pe crestele inalte, / Lupii urlau singurătatea iernii / Și viscolul rînjea cu dinții albi – / Iar ei coborau spre cîmpii / Cu zvonul liniștii și-al împăcării").

Un pas înainte în transfigurarea poetică a acestui motiv îl constituie acele poezii în care starea încercată de cioban se răsfrînge asupra poetului însuși, fiind de-abia sugerată la Blaga („Mari turme cu clopote vin / prin amurgul gorunilor sferici / în codru stîrnind ca un zvon / de trecute pierdute biserici").

Dar cu asemenea versuri „pragul realului" încă n-a fost depășit, motivul n-a devenit pretext pentru zborul independent al fanteziei poetice. Lucru ce se întîmplă numai atunci cind transhumanța, prin transfer poetic, se ridică la rangul de simbol, ca în aceste versuri ale lui Al. Andrițoiu : „Și eu transhumez / mereu căutîndu-mă ca pe la porți călătoare / și ele – cu omul, cu cîinele, / cu apa și drumul. / Și eu transhumez, regăsindu-mă / sărut între brumă și soare".

O gradație asemănătoare poate fi sesizată și în poeziile inspirate de vînătorile de toamnă. Pe o primă treaptă se află acele compuneri în care predomină descriptivul, elementul narativ, „stampa". Mai cunoscut este ciclul **La vinătoare** de G. Topîrceanu, dar tot atît de bine pot figura în această serie **Vinătorul** lui Mihai Moșandrei, **Vinătorii** lui Miron Scorobete sau **Cinegetică** de Al. Căprariu : „Pădurea frunzisul și-l clatină / molatic spre toamnă. Prin umbrele lui, / străfulgerare de platină, / cerbii țișnesc peste somnul ierbii gălbui. / / Cîini de elastic, în salt, / întind peste rîu poduri fugare, / dintr-un tărm spre celălalt. / Orga pădurii tresare".

Pe treapta următoare, motivul cinegetic se complică prin apariția **Stimmung-ului** : e vorba de acele poezii care cresc din versul eminescian : „Melancolic cornul sună".

Cu **Corn de vinătoare** de L. Blaga intrăm pe nesimțite în fabulosul mitic („Subt o geană de dumbravă / sparg mistreții luncile. / Cornul sună, cînii latră, / ùuie speluncile. / Vino și tu. Vînătoarea / drum deschidă-ne pe grind / spre arhaice izvoare / și spre evul de argint. / (...) Sîngelui i s-ar deschide / prin păduri lăcatele. / De pe frunți de cerbi, din coarne, / stringem nestematele. / Sus, la capătul baladei, / arși de sete fără leac, / încorda-ne-vom săgeata / după nori – prin vînt de veac.") ; acum „pragul" a fost trecut urmind să cantonăm liric pe ultima treaptă, vînătoarea devenind doar pretext pentru o stare de neliniște la Miron Scorobete : „Din neatenție, arma s-a descărcat. / Un lup ți-a căzut în cătare, din oboseală. / E-abia la amiază, dar plouă, și s-a împușcat / o vîrstă a ta, din greșeală" sau prilej pentru născocirea de mituri la Vladimir Streinu : „Cuprins de zmbulzeala făpturilor de iască, / Văzui cum seara, urma, le vrea să tăinuiască / Și-atunci, în anotimpul prea galben, de pucioasă, / Trăgind mai la-ndemînă grea pungă cu alice, / Ochii buimac în toamnă intunecimi complice / / Și-am slobozit din țeavă pe ceruri, arzător, / Un Orion și șapte-opt Cloști cu puii lor".

SIMION DĂNILĂ

Consemnări

UN TITLU DE OPERĂ CE MERITĂ ATENȚIE — „TRAJAN EN DACIE"

Nu demult, răsfoind niște fișe de istoria muzicii, mai vechi, am dat de o însemnare nu lipsită de interes. Să mi se ierte, dacă pentru punerea ei în relief simt nevoia recapitulării unor fapte din istoria casei Bonaparte care, în sine, sint încă destul de semnificative pentru un anumit stil de viață, ținînd de legenda vulturului napoleonian.

Jérôme Bonaparte, mezinul printre frații lui Napoleon, trebuind să fie și el căpătuit, împăratul îi creează în 1807 un regat : Westphalia, cu capitala la Kassel, pe rîul Fulda. Conclavul bonapartist, prezidat de mama Laetiția, pare în sfîrșit satisfăcut. În curind însă proaspătul rege îi dă mult de furcă mai marelui clanului, împăratului. Om de petrecere și avid de renume, neștiind să-și gospodărească statul și finanțele, regele Jérôme grevează din nou și apoi mereu din nou, destul de considerabil bugetul familiei imperiale, care și așa se resimțea de sub influența campaniei din Spania, lipsită de glorie, și a blocusului continental. Regele Jérôme, în ciuda tuturor admonestărilor, nu-și curmă însă viața dusă în risipă. În curind, la Kassel și în jur, lumea îl numește : „König, morgen wieder lustig" : „regele, și mîine-zi mereu voios". Pare, printre capetele încoronate ale familiei Bonaparte, un personaj bufon, verificind parvenitismul, în conformitate cu principiul vital mediteranian al lui dolce far niente, într-un accentuat mers în gol, de cite ori, după un chiolhan de pomină, se trezește mahmur.

Spre a răspunde la admonestările fratelui-împărat cu o faptă lăudabilă de mare răsunet, în timp ce Napoleon în 1808 se pregătește să îngenuncheze, politic și militar, Austria, regele Jérôme, mereu fidel direcției intereselor sale de suveran, se arată hotărît să le răpească vienezilor pe cel mai renumit muzician cu care se mîndresc. Pregătind în acest sens o acțiune diplomatică bine chibzuită, cu mare răsunet în presa vremii, îl însărcinează cu execuția ei pe contele Truchsess-Waldburg, marele său șambelan. Acesta, acceptind plenipotența, pleacă grăbit la Viena și-l invită pe Beethoven de Kassel, oferindu-i rangul unui maestro di cappella regal, cu o retribuție corespunzătoare. Dar vienezii se îndirjesc să-l păstreze pe Beethoven, deși în opinia publică maestrul trece drept „novator" și „revoluționar", două calități care mai ales în ochii oficialității îl fac nedorit. Ce rămîne să se facă ? Nu peste mult, i se oferă lui Beethoven, din partea unui grup de meceni, din chiar lumea apropiată curții imperiale din Austria, o rentă viageră de anual 4.000 florini – și Beethoven se decide să rămînă la Viena.

– De nu-i Beethoven, va fi un alt muzicant, la fel de renumit ! își spune Marele Șambelan. Și, astfel, în locul maestrului vienez, capelmaistru al Curții de la Kassel devine Sior Giuseppe Marc-Maria Felice Blangini.

Cine este el ? Blangini s-a născut la 8. XI. 1781 la Torino. Muzica o studiază cu abatele Ottani, un mare pedagog al vremii. În 1799 se instalează la Paris, unde în curind se bucură de un frumos renume de cîntăreț, profesor de muzică și compozitor de romanțe. În 1805, Blangini, la promovarea electorului bavarez de către Napoleon la rang de rege, se mută la München, iar acum, în 1809, iată-l chemat la curtea frivolă a regelui „mereu voios".

Dar să-l urmărim cariera și după căderea lui Jérôme. În 1814, Blangini se întoarce la Paris, unde, în timpul restaurării bourbonilor, ocupă slujba de intendant (= director) al muzicii regale ; mai tîrziu e profesor de canto la Conservator. Se stinge la 18. XII. 1841, la Paris.

De ce-l pomenim aici ? Fiindcă, pe lingă un număr mare de romanțe, canțonete și alte melodii, odată de mare succes, Blangini a compus și douăzeci de opere, printre care, în toiul pătrunderii lui Napoleon în răsăritul european, una intitulată „Trajan en Dacie".

După cum știm, este singura operă care se inspiră din războalele lui Traian pentru cucerirea Daciei. Nu-i cunoaștem partitura, dar ea, poate, se păstrează încă undeva. Ar fi prin urmare interesant dacă un muzicolog, român sau străin, ar da de urma ei. Desigur, nu este o lucrare de măreție beethoveniană, dar ea se va adeveri mereu reprezentativă pentru noi, din două motive : al conținutului istoric și al stilului propriu perioadei eroice din legenda napoleoniană, motive pentru care o semnalăm.

ANDREI A. LILLIN

Banatica

O PUBLICAȚIE BĂNĂȚEANĂ DE ACUM NOUĂ DECENII — REVISTA „TIMIȘIANA"

Revista săptămînală **„Timișiana"** este una din publicațiile care s-au bucurat de o largă popularitate în rîndurile cititorilor din Banat. Deși a avut o perioadă relativ scurtă de apariție (23 aprilie 1886 – 8 decembrie 1885) răstimp în care au apărut 36 de numere, publicația a cuprins, în sfera preocupărilor ei, o multitudine de aspecte referitoare la viața social-economică, politică și culturală a județului, adresîndu-se în primul rind populației rurale.

Pornind de la constatarea că **„lipsa unei foi române, scrisă în limba cărturarilor noștri de la țară, care să se ocupe cu teme folositoare pentru ei, s-a simțit de mult și se simte și astăzi",** articolul-program al revistei precizează că : **„scopul ei de frunte este stîrnirea gustului pentru citire, iar prin asta mobilizarea simțului și a minții țăranilor români".** Redactorii revistei au în vedere principalele obiective ale revistei. Pentru atingerea scopului acestuia, foaia noastră va publica : 1) Istorii scurte din viața poporului nostru sau din istoria trecutului său, 2) Articole interesante din economia de cîmp și de casă, 3) Noutățile mai însemnate din lume pentru a fi citite în rost cu mersul lumii, 4) Știri de la sfatul țării, dimpreună cu legile mai însemnate care privesc mai îndeaproape pe țărani, 5) Biografii ale celor mai renumiți bărbați ai neamului românesc, dimpreună cu portretele acelora, ca poporul să-i cunoască. Notițe de igienă corporală. Proprietarul, editorul și redactorul responsabil al revistei este publicistul Teodor V. Păcățian iar cele două devize ale ei sînt : „Lupta pentru viață" ! și „Viața prin luptă" !

Partea literară a revistei cuprinde nuvele ca „Florița" și „Marta", semnate T. Odor, scrise în maniera convențional-romantică

Exercițiî epice meritorii face și prozatorul Wachenhusen în romanul-foileton „Comoara", fără să adîncească prea mult eroii, conflictele. Impresia de ansamblu e aceea a unei literaturi ce stă în umbra lui Slavici, din perioada idilică a creației sale nuvelistice. Poezia lirică se pare că nu este în gustul redactorilor publicației, de o atenție deosebită bucurîndu-se rubricile destinate folclorului. Astfel, Ion Pop Reteganul publică balada „Piperea harambașa hoților" din volumul „Trandafiri și viorele", Aurora Coracioni, folclor din comitatul Aradului, din care desprindem doina : **„Frunză verde viorea / Rea bucată-i dragostea / Cine-apucă-a o gusta / Aibe cap a o purta / Și minte de-a o lăsa"** din satul Pecica Nouă, iar Vasile Sala, folclor din ținutul Vascoului. De asemeni se traduc poeme în proză de Turghenief și pagini din Björnson.

Din paginile revistei nu lipsesc nici articole referitoare la mișcarea cultural-artistică bănățeană în epocă. În materialul „Comorile noastre vocale" se preconizează unirea într-o mare reuniune de cînt a tuturor corurilor vocale. Rubrica de știință popularizată cuprinde traduceri din monumentala lucrare „Lumea animalelor" a lui Brehm, iar cele destinate gospodăriei și economiei rurale, sfaturi practice și folositoare, legate de activitățile din timpul anului din gospodăria săteanului și de pe ogor. Din cînd în cînd, se discută probleme de etică, „Amici și amiciție", an. I, nr. 10, medicină populară „Mișcarea și odihna" sau Industrie casnică. O rubrică de știri din țară și de peste hotare și o alta de satiră și umor, în puține cazuri realizată cu succes integral. Mai puțin reprezentate în coloanele revistei sînt personalitățile cele mai însemnate ale științei și culturii românești, monumentele istorice ale țării, etc.

Fără a fi întrutotul fidelă deziderațelor formulate în articolul-program, revista **„Timișiana"** reprezintă un moment de seamă în istoria presei și publicisticii bănățene, din a doua jumătate a veacului trecut.

MARIUS POP

Gheorghe Azap

CIND AI PLECAT

Cînd ai plecat a ruginit un miel
Și-un fluture și-a dat de-a berbeleacul.
Și-un zeuleț, buclat și mărunțel,
S-a înverzit la mutră, ca spanacul,
Iar eu... citește mai în jos nițel!

Eu ce-am pățit atunci cînd ai plecat?
E tare greu să îmi aduc aminte,
Căci encefalul s-a obliterat;
Părîndu-mi că într-un gorgan fierbinte
Cu anasîna l-am întemnițat.

Și nici mai știu spre care asfințit
Mi se trăsese singele bezmetic.
O, cît de imposibil te-am iubit!
Și ce spectaculos mi-am dat în petic:
Pînă în prund la minus-infinit.

SĂPTĂMINALA

Sînt parcă lunatic și fără de hram
În izba cu murii de-a binelea sparți,
Fiindcă-n absențele tale-mi distram
Și lunea și ziua de marți.

Pierdut între aștrii stufosului cer;
Legat de un suflet rural și prodig;
Prin strunele mele de vraci efemer,
Cît simbăta ține, te strig.

Ci, -n linia căii-ferate dobori
Conjuncția care stătea între noi;
Iar eu decuseară te-aștept pînă- zori:
Și vineri și miercuri și joi.

O! cită mireasmă din inimă smulg,
Turnindu-mi-o-n snopii de vise tirzii:
Să-i pun lîngă glesnele tale de fulg,
În caz că duminică vii.

DAR SĂ MĂ IERȚI!

În noaptea asta iarăși fac paradă
Cu lacrima zimțată prinsă-n piept,
Rugîndu-mă la pasărea de pradă
Să-mi dea un pumn; fiindcă-mi tot aștept
Eliberarea: prin degringoladă...

Nădejdile: mai ducă-se de-a dura!
Cenușa lor voi ști să o îngrop
Într-un coșciug pe cît le-a fost măsura;
Și-o să împlor apoi un tîrnăcop:
Să-mi ia din miocard literatura...

Tu să nu crezi că ai sădit vreo vină
Ca pe-o secure-n care să mă tai!
Doar ești abia o molcomă albină
Împotmolită-n munți de putregai,
Visînd prisăci și liniște puțină.

Iar de va fi cum nu dorim să fie,
Să știi că eu sînt pricinașul rău!
Prea năvălisem cu bicisnicie
În heruvimii sufletului tău,
Deposedîndu-i de copilărie...

Cum remușcarea mie mi se cade,
Nu am să-ți las dintrînsa nici-un fir!
Ci am să te așez între Pleiade;
Iar eu voi rătăci, ca un fachir,
Prin zbuciumatul nostru retro-vade.

Dar să mă ierți! – dacă mai ai putere –
Căci te-am iubit cu cel mai proaspăt gînd;
Chit că iubirea ține de himere...
Mai iartă-mă-ntru citva, pînă cînd
Mă va reduce timpul la tăcere.

AM SĂ VĂ SPUN UN SECRET

Am să vă spun un secret:
La-nceput de alfabet
Stă un coșcogea poet.
Și nici nu e desuet,
Cum zicea un geanabet.

Iar de nu-l mai știm flăcău,
N-are importanță, zău,
Căci numai un zurgălău
Picură ca stihul său
Cînd ard stelele în tău.

Prin urmare, așadar,
Aista-i ticsit cu har
Cît n-ar încăpea măcar
Nici în caruf cel mai car
Dar în vre-un hebdomadar.

Ci, pin' la Camena lui
– Aia cu ochii căprui
Și cu spiriduși destui –
Nici-o pasarelă nu-i;
Deci, să-și pună pohta-n cui!...

Măiloară, draga mea,
Ce să facem pentru A.?
Că de cînd plecași mata
Trage, măre, „la măsea"
Tocmai ca de la cișmea.

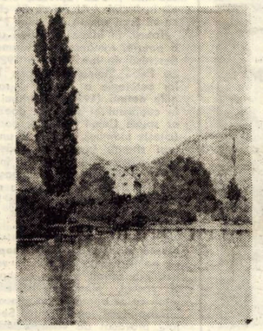

Oravița: Lacul mic

George Suru

FERICIT ÎN PATRIE

Cine a sărutat colinele albastre,
Cînd inserarea mîngîie vetrele,
Fericit va trăi cu păsări măiastre
Care fac să cînte, în temelii, pietrele.

Cine a luat în piept cerul albastru
Cînd spicul grîului apleacă pămîntul,
Va avea în inimă o șea de cal măiastru
Mai repede ca visul, ca gîndul și ca vîntul...

Cine e plămădit din pămînt și din brazi,
Și din albul crestelor, din rîuri curate,
Fericit va fi și în ziua de azi,
Și-n ziua cînd stejarul va crește din nestemate...

CRED CĂ DRAGOSTEA

Ca un nuc îmi iau dragostea din vînt
Ca o scoică îmi iau dragostea din mare
Ca un oleandru îmi iau dragostea din trecut
Ca un poing îmi iau dragostea din soare

Ca un pod îmi iau dragostea din drum
Ca un cuib îmi iau dragostea din cer
Ca o casă îmi iau dragostea din fum
Ca o izbindă îmi iau dragostea din fier

Ca o nălucă îmi iau dragostea din arbori
Ca un blestem, din fierturâ de cucută,
Ca o scorbură îmi iau dragostea din fulgere
Ca un pelerin din cumpăna căzută

Ca o pasăre îmi iau dragostea din delte
Ca un izvor îmi iau dragostea din pietre
Ca o literă îmi iau dragostea din plumb
Ca un păstrăv piotra ca să mă ascund

Ca o temelie de dulci ape roasă
Ca o temelie în anotimpuri cerută
Cred că dragostea mai cîntă într-o casă
Din rămasa cărămidă încă neziditâ.

LA PLEVNA

(1877)

Prezența voastră vine
De-acolo, de departe,
Prin tainica lumină,
A vieții fără moarte.

Trăiți etern în țară
Pururea izbăviți,
De groaza otomană.
La Plevna nimicită...

Prin spângi, prin iatagane,
Ați zdrobit Semiluna,
Ne-ați dat neatîrnarea,
De-atunci, pe totdeauna.

Prin groaza lor se-aude,
De-un veac neogoită,
Ingrozitoarea moarte
Ce le-a fost hărăzită,

De voi, ostași ai țării,
– Oțeliți în războaie...
voi, care-ați fost la Plevna,
Eroi, între eroi...

AGATHA GRIGORESCU-BACOVIA

DĂINUIRE

Credința mea a înflorit aici,
sub soare apune, lîngă soare răsare.
echilibru-n care devine lespede
statura înmuiată din fiece lucrare.

Iubirea mea s-a arcuit spre rod
aici, sub prag, ca un izvor rotund,
din care respiram adevărul,
tăriile din stemă ce flăcări ne pătrund.

Viața mea s-a limpezit aici,
cadență a inimii și stea în cetate,
alcătuindu-se în pasăre, cenușă curată,
pe care, Patria, singele meu o străbate.

Credința mea va dăinui aici,
memorie-neteleaptă acestui pămînt,
taolaltă cu iubirea semenilor mei,
silabă din vesnicia numelui ei sfînt.

ION MARGINEANU

PATRIA IUBIRII

Am făcut din stea credință
Într-o țară de luceferi
Și, din marea bruiință,
Un popor cu brațe teferi.

Neiubirea ni-i străină
Și cînd zarea ne apasă,
Căci, sub brazdă, se păstrează
Seva dragostei de casă.

Prin durerea seculară,
N-am plecat la glezne fruntea
Ci, legați la briu cu cerul,
Am întins spre ostăși punțea.

Strînsă-n genele țărinii
Bem lumina, cînd ni-i sete,
Pînă cînd munții se-mbată
Ca să nu mai fie sete.

Ciutura iubirii noastre
Stă-n fîntîna nemuririi,
Căci de cîteva milenii
Sîntem Patria iubirii.

PETRE DINU MARCEL

Televiziune

DUMINICĂ, 17 OCTOMBRIE

8,30 Avanpremiera zilei. 8,40 Tot înainte! 9,35 Film serial pentru copii. Blîndul Ben. 10,00 Viața satului. 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. 13,05 Album duminical. Din sumar: „Ce vrăji a mai făcut nevasta mea" – micro-recital Stan și Bran; Un moment muzical Charles Aznavour și Sacha Diestel. 16,10 Film serial. Din tainele mărilor. Episodul XV. 17,00 Fotbal: Rapid – Steaua (Campionatul național – divizia A). Transmisiune directă. 19,00 Documentar TV. De vină e exercițiul... 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. Săptămîna politică internațională. 20,00 Baladă pentru acest pămînt. 20,25 Film artistic. Draga mea Clementina. 22,00 24 de ore. 23,10 Duminica sportivă.

LUNI, 18 OCTOMBRIE

16,00 Telecicoală. 16,30 Emisiune în limba maghiară. 19,00 Telegiob. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Emisiune de versuri și cîntece. 20,25 Floarea din grădină. Emisiune-concurs pentru tineri interpreți de muzică populară. 21,20 Să muncim și să trăim în chip comunist. 21,45 Nota do... în doi. 22,10 24 de ore.

MARȚI, 19 OCTOMBRIE

10,00 – 13,10 Program de dimineață. 16,00 Telecicoală. 16,30 Curs de limbă engleză. 17,00 Telex. 17,05 Muli e dulce. 17,25 Contrapunct. 17,55 Consultații în ajutorul lectorilor, propagandiștilor și cursanților din învățămîntul politico-ideologic. 18,15 Lecții TV. pentru lucrătorii din agricultură. 18,40 Contemporanele noastre. 19,05 Telecronică pentru pionieri. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Reflector. 20,25 Scară de teatru. Ciclul oameni ai zilelor noastre. Avalanșa de Gheorghe Blidaru. 21,35 Invitații în studioul 3. 22,10 24 de ore.

MIERCURI, 20 OCTOMBRIE

16,00 Telecicoală. 16,40 Curs de limbă germană. 17,00 Telex. 17,05 Tribuna TV. Spiritul revoluționar în muncă de propagandă. 17,30 Fotbal: Sportul Studențesc – Chalke 04 (R.F.G.) – în turul II al „Cupei U.E.F.A.". În pauză: Telex și Tragerea pronoexpres. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Cadran mondial. 20,30 Telecinemateca. Ana și comandorul. 21,45 Melodii de Jan Vasilescu. 22,15 24 de ore.

JOI, 21 OCTOMBRIE

16,00 Telecicoală. 16,30 Curs de limbă franceză. 17,00 Telex. 17,05 Pentru timpul dv. liber vă recomandăm... 17,20 La volan. 17,30 Din țările socialiste. 17,40 Scena. 18,00 Cabinet juridic. 18,20 Săptămîna muzicală. 18,45 Universitatea TV. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Deschiderea stagiunii de concerte 1976-1977 a formațiilor muzicale ale Radioteleviziunii. 21,00 Întrebări și răspunsuri. 21,25 Ecran muzical-distractiv TV. 22,10 24 de ore.

VINERI, 22 OCTOMBRIE

10,00 – 13,10 Program de dimineață. 16,00 Telecicoală. 16,30 Curs de limbă germană. 17,00 Emisiune în limba germană. 18,45 Tragerea Loto. 18,55 Din viața plantelor și animalelor. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Ancheta TV. 20,40 Artiști ai scenei lirice românești. 21,10 Ora științei și tehnicii. 21,30 Sub cupola circului. 22,10 24 de ore.

SIMBĂTĂ, 23 OCTOMBRIE

11,00 O viață pentru o idee. Acad. Petre Antonescu (1873-1965), arhitect. 11,30 Din nou despre preferințele dv. muzicale. 12,20 Emisiune muzical-literară. 13,40 Cenaclu TV. 14,20 Telex. 14,25 Matineu de operă. 15,45 Caleidoscop cultural-artistic. 16,05 Virstele peliculei. 16,55 Club T. 17,50 Finala „Cupei României" la hochei pe gheață: Steaua – Dinamo (ceprizele a II-a și a III-a). Transmisiune directă de la patinoarul „23 August", (în pauză: 1001 de seri). 19,30 Telejurnal. Săptămîna politică internă. 20,00 Față în față. 20,50 Telecinecicopedia. 20,55 Film serial: Toma. 22,25 24 de ore. Sport. 22,35 Scurtă întîlnire cu muzica ușoară.

Televiziune

Dedicații

Nina Cassian

Fragilă, nemurirea veni la masa mea...
Ea mă văzu, naivă, zimbind, și eu, fragilă.
Se așternu prin aer glas de tăcere grea.
Nu mai aveau putere cuvintele de stil.

Fragilă, îmi consacră un imobil gest,
Trecînd pe manuscrise privirile de fulgi.
Dar literele mele sunau ca un incest
Din care vrei zadarnic de piatră să te smulgi

Veni, eu o primisem cu marmură și zbor,
Femeia-nemuriri pe aer scrie stins,
Și e atîta pace în întîlnirea noastră,
De parcă niciodată zăpezile n-au nins!

DAMIAN URECHE

Reportaj

Vasile Versavia

ELECTROTIMIȘ - UN LABORATOR DE CREAȚIE

Oravița: Luminiș

În dimineața acelei zile de august, la capătul tramvaiului 8 era o lumină tărgă, desfășurată în spațiu ca o risipă strălucitoare. Vibra o răcoare fragedă, de albuș. Cine era proaspăt ras simțea foarte viu răcoarea luminoasă ce-ți curăța parcă și cea mai vagă pojghiță de somn de pe față. Din tramvaie și autobuze coborau din minut în minut grupuri de oameni, cei mai mulți tineri. Tramvaiele și autobuzele descarcă forță de muncă, mîni spun, gîndind economic, descarcă viață tinără. Această forță de muncă, această tinerețe concretizată în ființi îmbrăcați divers, colorat, modern, se ramifică în șiruri orientate, fiecare spre una sau alta dintre întreprinderile Platformei industriale Timișoara Sud. Gesturile vii, vorbele de salut turnate în zîmbet erau semnele unei plăceri obișnuite cu care oamenii se apropiau de întreprinderea lor. La capătul tramvaiului se schițau tînguiri, se schițau despărțiri. Un tînăr se despărți de fata cu care coborî din tramvai printr-un sărut. El o porni spre Electrotimiș, ea – spre întreprinderea de vizavi. Frumos! mi-am zis în gînd. O vreme mi-a stăruit imaginea în minte. Frumos, să-ncepi ziua de muncă cu un sărut, cu semnul iubirii în suflet. Alții o încep cu o minciună, cu rică, cu o bîrfă acră... Îmi veni în minte o vorbă a lui Marx, care, într-un text de fermecătoare spontaneitate, zicea că sărutul e un **fapt social,** fiindcă presupune **colaborare** a cel puțin doi indivizi...

Zîmbeam. M-o fi văzut cineva?

Ajuns în incinta întreprinderii Electrotimiș te simți derutat. Impresia foarte clară pe care o ai e că te afli într-o instituție de cultură. Nu exagerez cu nimic. De la poartă și pînă în holul administrației n-am mai știut ce să fac cu capătul de țigară. Unde să-l arunc? O curățenie „domnească", cum se spune, o atmosferă de civilizație autentică. Aveam să constat ulterior că, **în esență,** această întreprindere e în mult mai mare măsură **expresia unui efort intelectual,** decît a unui efort fizic. Despre o mașină proiectată aici s-a putut spune pe bună dreptate că este un **complex de idei,** nu un **corp fizic!** Este vorba de o **mașină de prelucrat prin eroziune,** care e **mașina viitorului,** al cărei proiect e realizat aici și va evita importul. **Creația proprie** e o adevărată obsesie în această întreprindere timișoreană – ea însăși în proces de creare. Aceste produse se fac prin creație proprie, ni se spune, și ni se dau numele inginerilor proiectanți Rădulescu Corneliu și Ioanovici Francisc, sau prin **proiecte venite** de la beneficiari – cu alte cuvinte, beneficiarul însuși imaginează produsul dorit și Electrotimișul îl realizează. Dar, și în acest ultim caz, este vorba tot de o creație autentică, pentru că drumul de la **abstracție** (proiect) la întruparea **ideii în metal** e constituit dintr-un șir de **soluții noi,** la capătul căruia se naște **prototipul.** Un zbucium intelectual și sufletesc precede orice prototip, orice corp tehnic nou, întocmai cum precede o poezie, un poem. De fapt, întreprinderea este profilată pe prototipuri și unicate. Sînt realizări care impun imaginea unei dotări tehnice complexe, care situează uzina pe un loc dintre cele mai înalte pe județ. Mașinile de găurit **prin coordonate,** mașinile de rectificat **prin copiere,** mașinile de **decupat cu fir,** – mașinile de prelucrat **neconvenționale,** concretizează ideea de nou și de creație tehnică.

Desigur, o asemenea activitate industrială ridică problema, esențială în acest caz, a forței de muncă superior calificată. Erau absolut necesari muncitorii cu experiență și cu spirit creator, se impunea împămîntenirea lor, legarea lor **și afectivă** de oraș, de întreprindere. Au fost aduși oameni din toată țara, din Reșița, București, Tg. Mureș, Golați, Sibiu ș.a., în fapt, se străMutau destine, iar întreprinderea trebuia să rezolve o seamă de probleme sociale legate de viața fiecărui om. O altă parte din muncitori provin din școala profesională – prima promoție e din 1973 – precum și pe calea cursurilor de calificare pentru absolvenții școlii generale sau absolvenții de liceu. Pregătirea forței de muncă se realiza în paralel cu investițiile, astfel că întemeierea și consolidarea acestei întreprinderi a însemnat **întemeierea unui întreg univers uman.**

O dată pătruns în halele de lucru (în comet e notat – mecanică grea, prelucrări, roboteze, freze portale, strunguri Bonwerg și Corusel – strungărie – frezare – rectificare – funcție estetică 1 ș.a.) o altă impresie se constituie distinct – aceea că **te afli într-o stupină.** Nimic din zgomotul violent la care te-ai fi putut aștepta. Mașinile, de o înaltă tehnicitate, par blînde, umane și așa și sînt. **Un zumzet de albine metalice,** notez. Bancuri de montaj, matrițe, scule și... flori! Ghivece de flori la fiecare loc de muncă! Și din cînd în cînd, fete ori femei tinere, muncitoare. Notez ca pentru mine: – nici florile, nici femeile n-ar fi prezente în condițiile unei munci dure, negre, de altădată, cînd forța fizică și sudoarea constituiau esența muncii...

Fără să-l fi căutat dinadins, dăm peste un specialist, autorul unui unicat, al unei stanțe de perforat, asimilată pentru prima dată în țară. Încercări s-au mai făcut. Mașina are un goborît foarte mare și o incredibilă forță de stanțare. Limite de lucru extrem de fine. Presupune o specializare neobișnuită. Notez numele specialistului, Ioan Butum. Mai notez numele lui Sorad Ludovic, iar în dreptul său – excepțional, format aici, calități morale deosebite. **Lucrează – creează.** Întreaga muncă de creație aici e pusă sub semnul unei obsesii – aceea de a înlocui importul de inteligență străină. Notez denumirea unor produse ca scule pentru rotole rotor-stator, beneficiar Electroarges – se importau; scule pentru mase plastice, beneficiar Electromureș – se importau. aparat pentru verificarea bătăii axiale a rulmenților cu două rînduri – se importa. Aparatul execută citirea automată a erorilor, șapte operații se citesc pe trei cadrane. Anterior se executau tot atîtea operații individuale. Și subliniez din nou obsesia anulării importului, ambiția frumoasă a dezvoltării inteligenței tehnice românești, reținînd numele inginerului Spulber (totăl matrițer, el însuși fost sculer). La început, ni se spune, am lucrat și trei zile continuu, unul din noi aducea de mîncare, nu mai treceam pe acasă... E o amintire frumoasă, și poate conține o notă de eroism... Cîștigul e bun. Cînd ești atît de dificultatea unei soluții, de creație, nu mai simți cum trece timpul...

Un alt utilaj, **Stanță de tole în pași pe două rînduri** – se importa, acum se realizează aici, de Ion Cristea și Victor Munteanu, sub îndrumarea ing. Nicolae Pătruț. Apoi, drept „o mare realizare a întreprinderii noastre", e prezentată **mașina de prelucrare prin eroziune electrică,** creată în colaborare cu I.C.P.T.C.M. – București și I.C.P.E. ing. I. Herman – proiectant, ing. Dropni – viitorul proiectant, cel care preia „din mers" această sarcină de la bucureștean, partea mecanică realizîndu-se aici.

La secția utilaje, mașini de bobinat... De reținut, de la M.B. 1 s-a ajuns la M.B. 6 – performanțe mult superioare, iar Wiesel Petru este cel care a perfecționat proiectul. Tov. Stasznyc L. conduce echipa. Echipă care, recent, s-a înnobilat cu titlul de fruntaș. Tot aici se produce mașina de lițat (M.L.S. 2) și notez din nou – economii de valută, performanțe, Buzăul va primi mașinile la timp și întreaga investiție de utilaj ne aparține, mașina face parte din planul de stat...

Atelierul de proiectări utilaje, condus de ing. C. Rădulescu, alături de ing. Alin Petru și Alexandru Deac își are semnificația lui firească acum. Se remarcă o restructurare a concepției despre autoutilare. Înainte, cercetarea, deși era sprijinită, nu-și avea însemnătatea cuvenită. Tehnologia nu permitea aplicarea proiectelor. Saltul este mare, viziunea altă și cercetarea și-a dobîndit rațiunea proprie și firească, iar ca un fapt esențial, ce trebuie menționat atunci cînd e vorba de creativitate și de curajul și spontaneitatea spirituală din care se hrănește aceasta, – **conducătorul acestei întreprinderi, ing. Marcus Arke „e mizat pe tineri".** Șansa de a fi apreciat și încrederea mobilizează sufletele tinere, iar bucuria evoluției este ceva suprem... Mi-a plăcut discuția cu acești tineri și mă întrebam în sine-mi dacă directorul acestei întreprinderi a „mizat" într-adevăr, sau acțiunea sa este premeditată, știut fiind că cercetările asupra creativității umane conduc la concluzia certă că **sporul de creație în lume este asigurat** în primul rînd de... tineri! Și fiind vorba de tineri, de tinerețe și performanță, trebuie neapărat să menționez numele tînărului Marc Iochan, care lucrează pe o mașină de frezat pe care nu **pot** lucra decît specialiști de-o supremă ingeniune și pricepere. El nu este **specialist,** mai are cîteva trepte pînă la acest titlu rar! S-a calificat în primul curs postliceal. Liceul, armata, apoi această calificare, în care deja a ajuns la o adevărată măiestrie. Voia să se facă silvicultor, dar a „nimerit" aici, în această „pădure de mașini". E bine așa, dar uneori mi-e dor de dealurile și pădurile din părțile mele, îmi mărturisește zîmbind. E din părțile Oraviței... Tresor. Îi spun:

– Și eu! De unde anume ești?

– Din Grădinari... La doi pași de Oravița. D-aia-mi vine cîte-o dată dor de codru și dealuri.

– Te simți bine în ses?

– M-am învățat... Mi-s și însurat aici, și dacă-ți vezi de lucru... e bine! Zîmbea curat, fără nostalgie. O vreme zîmbetul lui mi-a stăruit în minte, ca și întîmplarea pe care am relatat-o la începutul reportajului.

Incursiunea noastră pe firul tehnologic, prin sectoarele succesive, fixate ca niște „noduri" pe acest fir, respectînd logica procesului de producție ca atare, a fost ghidată de „un pionier al acestei întreprinderi", tînărul Sevastian Bălescu, om sub 30 de ani, secretar de partid pe secția **Scule și utilaje.** A condus primul curs de calificare la locul de muncă în meseria **rectificatori** și, menționînd numele lui Petru Crivineanțu, al lui Ioan Iuhosz sau al Mărioarei Ianoși, declară că acei oameni pregătiți atunci, sînt azi oamenii de bază ai secției. Despre acest tînăr, încă de la început, tovarășul Ramiro Mihoil, omul în mintea căruia întreaga viață a întreprinderii e reprodusă în **datele** ei esențiale, spunea că e „un prototip", un „simbol" al întreprinderii... Vorbele mi se păreau mari la început. În final, însă, am rămas „în doi" și am avut revelația unui om real, concret și zbuciumat, despre care se poate scrie un roman actual, viu, autentic, cum n-aș fi crezut că e posibil. Mare greșeală, mi-am spus, să stai în bi; rou și să imaginezi viață.

Omul care mi-a rămas drag era un muncitor foarte priceput. E un **activist** pe linie obștească și pe linie de partid, un om exemplar. Dar cum e posibil acest lucru, cum e posibil, deci, ca, în același timp, un om să se obiectiveze în produsele muncii sale, ca muncitor, și, în același timp, să facă față (ca timp!) și unor sarcini care nu mai sînt productive? Pentru că **omul e ceea ce face din timpul său.** Tînărul Sevastian Bălescu imi spunea: „Împlinesc activitatea politică și obștească în procesul de producție, mașina pe care lucrez imi permite. Fiind automatizată, îi fixez programul, am încredere în ea. Activitatea obștească face parte din procesul de producție...". Se zice că tehnica modernă îl transformă pe muncitor într-un supraveghetor. Ei bine, în cazul relatat acum, timpul restituit de automatizare îl transformă pe tînărul Bălescu într-un activist ideologic. Ce răsturnare evidentă și cît de concretă a raportului dintre munca fizică și cea intelectuală! Am plecat îngîndurat. Imi stăruia în cuget această afirmație: „în cazul meu, munca ideologică face parte din procesul de producție". O asemenea afirmație nu e posibilă decît în condițiile muncii automatizate, în socialism, în condițiile cînd omul este eliberat de servituțiile vechi, ale exploatării și înapoierii economice și tehnice.

Dumitru Udrea

FÎNTÎNI DE BUCURIE

Fîntîni de-adîncă bucurie
Țîșnesc adesea din iubiri
Și dropii albe de lumină
Colindă țara-ntregii firi.

Rodiri de dragoste fierbinte
Păstrează lanul pe vecii;
Fîntîni de-adîncă bucurie
Țîșnesc adesea din iubiri.

În timp, otărnă candelabre
De stele roșii, mii și mii,
Precum răsar deasupra lumii
Întinse oaze de rubin –
Fîntîni de-adîncă bucurie.

BRAZII

Brazi cu suflet de iubire
Umblă iarna prin lumină,
Năvălind la mine-n versuri
Cu miros adînc de țară.

Cu zăpadă prinsă-n creștet
Și cu cerul drept năframă,
Brazi cu suflet de iubire
Umblă iarna prin lumină.

Dorul inimii din stemă,
Peste munte petrecut,
Poartă în cunună grîul
Și un soare ne-nceput,

Brazi cu suflet de iubire.

VIAȚA

Viața cheamă la lumină
Lacrima de grîu rotundă
Ce suride către soare,
Mirosind a crini de nuntă.

Ca o bucurie-albastră
Peste ochi adînci de țară,
Viața cheamă la lumină
Lacrima de grîu rotundă.

La răscrucea dintre gînduri
Roșul arde-n devenire,
Cum adîncă-i biruința
Binelui în omenire.

Viața cheamă la lumină.

Teatru

Carnet teatral

● Cum la sfîrşitul stagiunii i se reproşa **Teatrului German de stat din Timişoara o** scăzută atenţie faţă de dramaturgia românească, iată că această instituţie teatrală ne face plăcuta surpriză de a înscrie în repertoriu piese ale dramaturgilor români clasici şi contemporani, mai mult ori mai puţin cunoscuţi publicului larg. Se pare că legăturile teatrului amintit cu scriitorii din zonă n-au rămas la stadiul discuţiilor de principiu. Vom vedea, pe scena Teatrului German de stat **Interviul** de Ec. Oproiu. **Întîlnire la Fuchsberg** de N. Berwanger. **Răzbunarea suflerului** de V. I. Popa. **Mathias Till** de Ludwig Schwartz (inspirată din istoria răscoalei ţărăneşti de la 1907), urmînd ca o seară de poezie să fie dedicată cuceririi independenţei noastre naţionale. Încă din stagiunea trecută au fost distribuite chestionare pentru a da publicului posibilitatea să-şi exprime opinia în ce priveşte activitatea teatrului. În alcătuirea repertoriului s-a ţinut seamă şi de dorinţele exprimate astfel. Este de salutat iniţiativa teatrului ca în această stagiune să monteze împreună cu membrii Studioului tînărului actor de la Clubul liceului „Lenau" o serie de spectacole printre care **Să nu uităm** de V. Munteanu, **Macbeth** în versiune prescurtată. **Aceşti îngeri trişti** de D. R. Popescu, o seară de poezie socială, spectacole-dezbatere. Elevii vor realiza scenografia, regia tehnică şi artistică, lucrările de scenă, sonorizare etc. sub directa îndrumare a profesioniştilor. Teatrul German de stat are intenţia să-şi prezinte spectacolele în 150 de localităţi, majoritatea din mediul rural, să menţină colaborarea cu **întreprinderile prietene** (în număr de şase). Caietul program **Gong** va apare de 4-5 ori pe stagiune (în plus o ediţie specială ilustrată pentru cei mici), conţinînd informaţii asupra spectacolelor, autorilor, regizorilor, istoriei teatrului, evenimentelor teatrale în lume. Se pare că la Teatrul German de stat din Timişoara, în această stagiune se întîmplă ceva...

● **Teatrul Maghiar de stat** va deschide stagiunea cu o premieră absolută. Textul lui Szabo Lajos **Fidelitate** dezbate, cum însuşi titlul o relevă acest raport dintre individ şi patrie. Regia : Karoly Sinka. Pînă la sfîrşitul lunii octombrie va vedea lumina scenei, **Matca lui** Marin Sorescu (prima reprezentare a piesei în limba maghiară), în regia lui Gali Ernö şi scenografia lui Virgil Miloia. Pe lista repertorială mai figurează **A douăsprezecea noapte** de W. Shakespeare, **Singele** de H. Lovinescu (piesă dedicată aniversării independenţei), **Dinu** de Radu F. Alexandru, **Budai Naghy Antal de** Koss Karoly (un text care vorbeşte despre lupta comună a ţăranilor români şi maghiari în timpul răscoalei din 1437 de la Bobîlna). **Furtuna** de Ostrovski, **Omul care aduce ploaia** de R. Nash. Teatrul pregăteşte o variantă scenică a ciclului lui Tudor Arghezi 1907. Intrat în tradiţie „cursul" de istorie a teatrului va continua prin prezentarea **„renaşterii engleze"** (piesa shakespeareană amintită) şi a **„clasicismului francez"** (piese de Molière, Corneille, Racine). Reuşitele stagiunii acesteia, cîteva reluări, vor putea fi văzute de publicul bucureştean (la sfîrşitul lunii octombrie), de amatorii de teatru din judeţul Hunedoara şi din localităţile în care teatrul are stagiune permanentă. Se vor intensifica acţiunile avînd drept scop realizarea unei cît mai strînse legături cu publicul : întîlnirile la locul de producţie, discuţiile după spectacole.

A. C. IORDACHE

Muzică

Festivalul muzicii ruse şi sovietice

Două seri consecutive, muzica răscolitoare a lui **Şostacoviei** şi a şcolii de compoziţie, pe care a creat-o, a răsunat cu o forţă care pe drept cuvînt a copleşit pe cei veniţi simbătă şi duminică în sala „Capitol". Aparatul sonor al **Orchestrei simfonice academice de stat a U.R.S.S.** este un mecanism fantastic. Sub aspect tehnic, ţi-e imposibil să descoperi fisuri, „omeneştile" scăpări, totul exultînd perfecţiune. Cordarii au o căldură, o vibraţie lirică specifică pentru cei crescuţi în cantilena lui Ceaikovski, „lemnele", cu multe culori originale, iar „alămurile", de o factură care ridică literalmente sala în picioare. Agresivitatea trepidantă a trompetelor, catifelarea de violoncel la corni ori strălucirea tromboanelor vor rămîne calităţi de referinţă pentru mulţi ani.

Întregul concert înscrie o puternică şi originală notă de eveniment.

Dirijorul acestei formaţii de elită, **VLADIMIR VERBIŢKI,** dispensat de sarcina şlefuirii pasagiilor, devine un invidiat mag, la a cărui infimă indicaţie de baghetă zăgazurile irup năvalnic ori dispar în ireal... Este un dirijor înnăscut, cu nerv de cascador, care gustă în special zonele clamării în superintensităţi. Gestica clară şi plasticitatea, eleganţa şi aplombul îl recomandă ca pe un viitor mare şef de orchestră.

De apreciat efortul ansamblului de a-şi promova propriile valori componistice naţionale – **Hrennikov, Svetlanov, Espai, Prokofiev, Şostakovici.** O singură concesie – bisul cu **Wagner.** Un ultim cuvînt despre arta violonistului **EDUARD GRACI :** un ton păstrînd ceva din căldura arcuşului lui Oistrah, un cînt lucid, iradiind continuu expresie, sens, farmec... O sărbătoare a muzicii, pentru care mulţumim artiştilor sovietici !

DORU MURGU

Memento

Sectorul memoriale din cadrul Muzeului Banatului

În ultimii ani, în cadrul secţiei de istorie a Muzeului Banatului s-a organizat sectorul memoriale – care se ocupă în special cu cercetarea diverselor materiale documentare privind viaţa şi activitatea personalităţilor culturale bănăţene. Legat de această preocupare, se impune continua depistare şi achiziţionare a diverselor mărturii despre viaţa şi activitatea tuturor personalităţilor culturale, care şi-au adus contribuţia la dezvoltarea tezaurului culturii naţionale.

Pînă în prezent, sectorul dispune de importante mărturii despre viaţa şi activitatea savantului român Traian Vuia, realizatorul primului zbor mecanic din lume, despre poetul dialectal bănăţean, Victor Vlad Delamarina, despre scriitoarea Emilia Lungu-Puhallo, precum şi despre muzicienii bănăţeni N. Ursu, S. Drăgoi, T. Popovici, N. Lighezan, V. Şumski, T. Grozăvescu, Alma Cornea Ionescu, Tiberiu Brediceanu, G. Chervase, A. Kálman, Iosif Velceanu, Viorel Cosma, Isolda Erdely ş.a.

Însemnate dovezi despre viaţa muzicală a Banatului le avem din **Temesvari Dalkör** – iar prin donaţia lui Cornel Şuboni, muzeul deţine un valoros atelier de luterie şi instrumente muzicale cu coarde, de o deosebită valoare istorică.

Importante mărturii despre viaţa şi activitatea compozitorului Béla Bartok sînt valorificate în expoziţia memorială – Béla Bartok din Sînnicolaul Mare.

Răspunzînd indicaţiilor ce se desprind din Programul de măsuri pentru aplicarea hotărîrilor Congresului al XI-lea al partidului şi ale Congresului educaţiei politice şi al culturii socialiste, în domeniul muncii ideologice, politice şi cultural-educative privind îmbunătăţirea activităţii muzeelor, se impune intensificarea activităţii de depistare de noi mărturii ale vieţii culturale desfăşurate pe aceste meleaguri, de-a lungul secolelor, mărturii care vor fi valorificate într-o amplă expoziţie, privind istoria culturii bănăţene în contextul cultural-naţional şi european.

Pentru a putea, cît mai repede să împlinim acest deziderat ne exprimăm rugămintea către toţi care deţin materiale documentare de acest gen să ne înştiinţeze de existenţa lor.

ELENA BORUGĂ

Echo

Ritmuri hunedorene

Se împlinesc în curînd zece ani de cînd a apărut la Deva primul număr al suplimentului social-cultural RITMURI HUNEDORENE al ziarului **Drumul socialismului.** În articole salutare se făceau urări promiţătoarei publicaţii să ajungă **„la înălţimea faimei şi reputaţiei Hunedoarei industriale".** Deşi „RITMURILE HUNEDORENE" s-au rezumat multă vreme doar la o modestă pagină culturală, în ziarul local, dezideratele iniţiale n-au fost abandonate.

În acest an, reunindu-şi forţele, ziarul „Drumul socialismului" şi Comitetul judeţean pentru cultură şi educaţie socialistă Hunedoara fac să fie editat din nou suplimentul politico-social-cultural **RITMURI HUNEDORENE,** a cărui apariţie era mult aşteptată de publicul cititor hunedorean.

După un număr mai mult „de uz intern", se cuvine salutată apariţia celui de al doilea număr al suplimentului, ce se face remarcat prin bogăţia şi varietatea materialelor publicate şi eleganta ţinută grafică.

Lirica este mai eficient reprezentată prin colaborarea unor poeţi talentaţi, mulţi dintre ei cunoscuţi nu numai pe plan local : Iv Martinovici, Niculai Chirică, Eugen Evu, Valeriu Bărgău, Miron Ţic, Traian Filimon, Ion Marinescu, Petrişor Ciorobea, Ioan Evu şi alţii. Proza subzistă prin fragmentul de roman „Ultima Vacanţă" a prematuratului şi fecundului scriitor Radu Ciobanu şi, parţial, prin reportajele semnate de Lucian Liciu, Dumitru Gheona şi Mircea Neagu. De asemenea, reţine atenţia pagina „1877–1977" în care găsim articole ale cunoscutului istoric **Hadrian Daicoviciu** şi profesorului **Ion Frăţilă** şi dezbaterile la „masă rotundă" realizate de **Carol Drozd** şi **P. Ciorobea** despre „Vocaţia revoluţionară a culturii socialiste" şi despre exigenţele literaturii militante. Mai consemnăm din cuprins interviul cu **Nicolae Mărculescu,** Erou al Muncii Socialiste realizat de **Viorica Ciorbagiu** şi cronicile literare, teatrale şi plastice semnate de Ion Ciocîrlan, Traian Vasiu, Vasile Radu, D. Velea, Nicolae Gastone şi Valeriu Erzian ce reflectă efervescenţa spirituală a vieţii cultural-artistice hunedorene.

SILVIU GUGA

Panoramic

● Din programul DECADEI CĂRŢII ROMÂNEŞTI : la Casa tineretului, expunere-dezbatere **„Literatura de informare şi tineretul, ultimele noutăţi ale editurii ALBATROS",** prezentată de **G. Foiescu,** redactor al acestei edituri. În cadrul Salonului literar-ştiinţific al Bibliotecii judeţene, masa rotundă **„Rolul factorilor educativi în cultivarea patriotismului socialist la copiii de vîrstă şcolară mică".** Tot în cadrul acestui Salon, simpozionul **„Impactul artelor plastice cu ştiinţele"** şi un recital de versuri patriotice susţinut de membri ai unor cenacluri literare şcolare. ● **STAGIUNEA OPEREI TIMIŞORENE** a început cu spectacole în reluare : **„Carmen", „Nabuco" şi Evgheni Oneghin".** ● În pregătirea Conferinţei pe ţară a Asociaţiei Române pentru Legăturile de Prietenie cu Uniunea Sovietică, la Timişoara a avut loc şedinţa Consiliului judeţean A.R.L.U.S., pe a cărei ordine de zi au stat unele probleme organizatorice. Cu acest prilej, Consiliul judeţean **A.R.L.U.S.** a fost completat cu noi membri, ca preşedinte fiind ales tovarăşul Dumitru Preda, membru al Biroului Comitetului Judeţean de partid, preşedintele C.J.C.E.S. Au fost desemnaţi şapte delegaţi la Conferinţa pe ţară a A.R.L.U.S. ● Un recent vernisaj LA GALERIA DE ARTĂ DIN TIMIŞOARA. Expune Eugenia Dumitraşcu. ● În deschiderea stagiunii TEATRULUI NAŢIONAL din municipiul nostru, **„Nu sîntem îngeri",** piesă de P. Ioachim. ● LA TEATRUL MAGHIAR, gongul inaugural înseamnă premiera „Fidelitate" de Szabo Lajos. ● La Lugoj, în cadrul CASEI DE CULTURĂ A SINDICATELOR au fost prezentate cărţile **„Premise literare"** de **N. Ţirioi** şi **„Descoperirea de sine"** a prozatorului **M. Şerbănescu.** Redacţia editurii ALBATROS a fost prezentatoarea cărţii lui M. Şerbănescu în cadrul Clubului uzinal din Bocşa Română. ● FAZA JUDEŢEANĂ A CONCURSULUI DE BRIGĂZI ARTISTICE DE PROPAGANDĂ. În ramura sanitară s-au calificat pentru concursul de la Reşiţa colectivele de la Centrofarm şi Spitalul judeţean Timiş.

Etnologie

Documentar (III)

În acelaşi an (1895), cînd apare **Igiena ţăranului român** al lui Crăiniceanu, a fost tipărită **„Topografia satului Măidan" de Sofronie Liuba,** care cuprinde şi un larg studiu despre celţi – de Dr. At. Marienescu. La data publicării acestei cărţi, de o excepţională valoare etnografică, Sofronie Liuba, învăţătorul din Maidan (azi, Brădişorul de Sus, de lîngă Oraviţa), era cunoscut din presă, ca fiind un pasionat cercetător al culturii populare. În **„Revista"** din Reşiţa (nr. 6 din 1884) îi apăruse **Unele proverbe sfătuitoare** – (18 texte explicate cu o notă a redacţiei).

De asemenea, el s-a dovedit a fi unul din cei mai pricepuţi cărturari ai satului, din acea vreme, în privinţa completării răspunsurilor la celebrul chestionar al lui Haşdeu. **Programa pentru adunarea datelor privitoare la limba română,** din 1884, care cuprinde 206 întrebări, dintre care însă numai primele 49 sînt din sfera lingvisticii, celelalte vizînd multiple aspecte ale vieţii şi culturii populare. Răspunsul lui S. Liuba (vol. XVIII 135, ms. Biblioteca Academiei R.S.R.), constituie o adevărată monografie a satului Maidan-Caraş, **„orientată mai mult etnografic şi dialectal"** (Ion Muşlea, Ov. Birlea **„Tipologia folclorului din răspunsurile la chestionarele lui B. P. Haşdeu".** Ed. Minerva, Buc. 1970, p. 48). În studiul **B. P. Haşdeu şi folclorul** – ampla prefaţare a **Tipologiei...** – Ovidiu Birlea mai menţionează că : **„Înv. Şofroniu Liuba a dat în răspunsul său cea mai amplă descriere a obiceiului căluşarilor din cîte cunoaştem pînă acum aşa cum se practica în Maidan-Caraş, rămasă pînă acum inedită, de care poate sta alături numai o descriere a căluşarilor din Socol-Mureş din Arhiva de Folclor din Cluj"** (op. cit., p. 56). Aureliu Iana a publicat descrierea acestui obicei din satul Maidan, însă prezentînd mai puţine date decît cele adunate de S. Liuba („Călucenii sau Călucerii, Credinţe şi Datini), în **Luminătorul** din Timişoara, din anul 1890 nr. 17–18 şi în **Familia,** din acelaşi an, nr. 66–67).

AUREL TURCUŞ

Arta amatoare

La clubul muncitoresc al sindicatului **Întreprinderii textile Lugoj,** sînt mulţi oameni îndrăgostiţi sincer de mişcarea artistică de amatori. Angajarea militantă, sinceritatea şi căldura cu care joacă actorii de la teatru, sau cele peste 40 de interprete din brigăzile artistice de propagandă (patru la număr) ilustrează puterea artei amatoare de a modela conştiinţe. Fanfara, care are o activitate de peste 25 de ani, dirijată de Ion Maliţa, cu un repertoriu bine ales, interpretează piese muzicale de calitate, cu o ţinută artistică superioară. De aceeaşi bună reputaţie, din partea publicului spectator, se bucură orchestra de muzică uşoară, condusă de Emeric Novaţin. Ansamblul folcloric „Zefirul", membrii componenţi ai montajului literar-muzical, grupul vocal cît şi celelalte formaţii artistice şi cercuri ce activează în cadrul clubului I.T.L., au devenit o tribună de la care se răspîndeşte în rîndul maselor largi de oameni ai muncii, cele mai înalte idei şi sentimente ale epocii noastre socialiste. În discuţia purtată cu Stelian Stanciu, directorul clubului, acesta ne vorbea cu deosebită plăcere de entuziasmul şi dăruirea artiştilor amatori în vederea pregătirii şi prezentării lor la festivalul „Cîntare României".

Preşedinta comitetului sindical ne spunea, printre altele : „Acţionîndu-se în spiritul uneia din sarcinile principale, relevate de Congresul educaţiei politice şi al culturii socialiste – munca politică educativă concretă, la obiect, potrivit cerinţelor specifice ale realităţii, cele patru brigăzi artistice ne ajută de a răspunde acestui deziderat, abordînd în programele lor probleme concrete şi la ordinea zilei : calitate, economii, folosirea judicioasă a maşinilor şi utilajelor, instaurarea principiilor eticii şi echităţii socialiste în viaţa colectivului"...

„Accentul pus de documentele Congresului educaţiei politice şi al culturii socialiste, pe dezvoltarea mişcării artistice de masă, ca formă a educaţiei politice – ne spunea tovarăşa Livia Iordache secretara comitetului de partid – pun şi în faţa artiştilor noştri amatori imperative de a realiza spectacole de foarte bună calitate, care să antreneze şi să mobilizeze colectivul nostru de muncă. Nici un efort nu trebuie precupeţit pentru înflorirea şi dezvoltarea continuă a mişcării artistice de amatori, pentru ca fenomenul cultural-artistic să contribuie la ridicarea conştiinţei oamenilor, astfel ca fiecare cetăţean să devină un participant activ la realizarea Programului ideologic al partidului".

EMIL ŞAIN

Figuri bănăţene

ILIA ŢÎNŢĂDULĂ — un cîntăreţ popular

Aşa după cum se ştie, înainte de înfiinţarea corurilor şi fanfarelor din Banat, muzica populară bănăţeană a fost cultivată şi răspîndită mai ales de lăutari şi de aşa numiţii cîntăreţi populari, adevăraţi depozitari ai unui bogat repertoriu de cîntece populare, unele create chiar de ei. Mulţi dintre aceşti lăutari şi cîntăreţi populari nu erau cîtuşi de puţin profesionişti, ci adevăraţi „amatori", adică iubitori ai cîntecului, răsplata lor fiind doar propria lor desfătare sufletească şi bucuria celor care le ascultau cîntecele.

Chiar mai mulţi dintre cîntăreţii populari, – sau cîntăreţi naţionali, cum li se mai spunea – nu cîntau decît în satul lor. Totuşi numele unora dintre ei erau cunoscute pînă departe, peste multe sate, răspîndindu-se odată cu cîntecele lor. Ei nu colindau satele, deci, aşa cum făceau barzii, truverii, trubadurii, menestrelii şi minesingerii evului mediu, deşi, în felul lor, unii dintre ei erau, ca şi aceştia, compozitori, poeţi şi cîntăreţi, desfătînd lumea la nunţi, la praznice, la cîrciumi etc., cînd erau chemaţi să cînte.

Numele celor mai mulţi dintre ei nu s-a păstrat decît în inimile oamenilor, după ei rămînînd doar cîntecele. Rar de tot se rătăceau în filele cine ştie cărui calendar sau foaie de pe vremuri.

Un astfel de cîntăreţ popular care, înainte cu 70-80 de ani, colinda satele din sudul Banatului, a fost Ilia Petrin (1858-1920) din comuna Petrila, de lîngă Sasca Montană. Figură stranie, coborîtă parcă dintr-o fabuloasă poveste medievală, purta bărbuţă ca a lui Tîll Buhoglindă, impresionînd pe toţi care îl vedeau, oamenii creînd în jurul lui o atmosferă de legendă. Nimeni nu-i cunoştea numele adevărat, toată lumea îl numea Ilia Ţînţădulă, de la „ţîn" şi „ţădulă", nume care rezuma dubla lui îndeletnicire, de lăutar, care „ţînţăie" din lăută, şi de negustor ambulant, care vindea „ţăduli"...

Viaţa lui de rapsod popular, plină de peripeţii şi de pitoresc, ar merita o carte întreagă. Prin anul 1913, a născocit o ingenioasă „maşină muzicală", un fel de mică orchestră de jaz, pe care o deplasa pe roate, din sat în sat, uimind lumea satelor şi a bîlciurilor din vremea aceea. „Maşina" sau „bodoanga" – cum îi zicea lumea – compusă din mai multe instrumente muzicale, unele cu corzi, – vioară şi contrabas – altele de percuţie, tobă mare, cinele şi clopoţei – era „dirijată" de Ilia prin ingenioase dispozitive mecanice, pe care le manevra cu piciorul el însuşi, cîntînd, concomitent, cu vioara şi cu vocea. „Bodoanga" lui Ilia Ţînţădulă era combinată cu o adevărată cameră de locuit, cu frînă şi cîrmă, la deal fiind trasă de el şi de soţia sa, Drăghicea, care-l însoţea în toate „turneele" lui muzicale, iar la vale era „automobil". Plăsmuită şi executată de el însuşi, „bodoanga" lui Ilia Ţînţădulă era cunoscută, pe vremea aceea, de toţi cei care o vedeau prin tîrguri, sau o întîlneau pe drumurile rătăcirilor lui, ca o apariţie curioasă, despre care oamenii vorbesc şi astăzi.

Repertoriul lui Ilia Ţînţădulă se compunea din cîntece de lume şi din balade, precum şi din unele cîntece compuse chiar de el, – un fel de „comentarii" ale luptelor de la Plevna, ale Războiului pentru independenţă, la care, – după spusele lui, – ar fi participat şi el.

Colindînd satele, uneori Ilia ajungea pînă la Bucureşti, întorcîndu-se întotdeauna, toamna, în comuna Mercina, din Valea Cărăşului, unde îşi avea domiciliul şi unde îl aşteptau săracii de pe uliţa lui, cărora le împărţea darurile primite, alimente mai ales, căci bani nu primea niciodată pentru cîntecele sale. „Traista e a săracului", zicea el, făcînd aceasta nu din vreo socoteală fătarnică, ci din bunătate şi frăţie curată.

În primăvara anului 1920, însă, Ilia Ţînţădulă n-a mai plecat pe drumurile pribegiilor şi cîntecelor sale, pentru că într-una din zilele lunii februarie a trebuit să plece pe drumul cel fără de întoarcere, oprindu-se „la umbra sălciilor, nu departe de apa grăbită a riului Cărăş", cum spune un consătean al lui.

A avut o înmormîntare, cum nu s-a mai văzut prin acele locuri cărăşene. Autorităţile din sat, învăţătorii, cu copiii de şcoală, corul şi fanfara, satul întreg, cu mic cu mare, l-au petrecut pe cel care toată viaţa a îndulcit prin cîntec traiul aitor semeni de-ai săi.

VASILE VĂRĂDEAN

Dicționar ortografic

SEMNE ORTOGRAFICE (III)

Liniuța (cratima), ca semn ortografic, se folosește și pentru despărțirea cuvintelor în silabe. Se înțelege că, îndeplinind o astfel de funcție, se va numi **liniuță de despărțire.**

Despărțirea cuvintelor în silabe se efectuează, în mod obișnuit, cînd scriem, iar cuvîntul care ajunge la marginea foii nu încape întreg în rîndul respectiv. În această situație partea finală a cuvîntului se scrie în rîndul următor. Pentru ca cititul să nu fie îngreuiat, iar sensul cuvintelor să nu fie alterat, despărțirea în silabe, la marginea rîndului, se face ținînd seama de unele reguli.

1. În rîndul următor vor trece numai silabe întregi.

2. Nu se admite despărțirea și trecerea în rîndul următor a unei singure litere, chiar dacă aceasta ar reprezenta o vocală și ar constitui o silabă. De exemplu, cuvinte ca : **idee, lua, gospodărie** sînt formate din silabe : **i-de-e, lu-a, gos-po-dă-ri-e,** dar dacă unul dintre aceste cuvinte, ori altele care ar avea ultima silabă formată dintr-o singură vocală, vor ajunge în scris la marginea foii, nu se admite trecerea în rîndul următor numai a ultimei silabe, deoarece aceasta este redată printr-o singură literă.

3. Cuvîntul care conține vocale în hiat poate fi segmentat în acea poziție : **ide-al, po-ezie, ști-ință, co-operativă** etc.

4. Un cuvînt care are mai multe timbre vocalice succesive va fi segmentat înainte de o semivocală, care va trece la silaba următoare. Semivocalele care formează granița silabică sînt **i** și **u** : **oa-ie, ba-ia, do-uă, no-uă, vo-uă** etc.

5. Consoana aflată între vocale trece la silaba următoare : **ma-să, ba-ia-dă, să-pă-tură, Ba-nat, Ti-mi-șoa-ra** etc.

6. Două sau mai multe consoane între vocale se despart astfel : prima rămîne la silaba precedentă, iar cealaltă sau celelalte trec la silaba următoare : **ban-că, ac-celerat, pen-tru, as-tru, con-flict, mon-stru** etc.

7. Grupul de două consoane format din : **b, p, d, t, c, g, v, f,** în prima poziție, și **l** sau **r** în a doua poziție, aflat între vocale, trece la vocala următoare : **ta-blă, co-dru, su-flu, a-cru, li-tru, a-tlet, a-gricol** etc.

8. Dacă în grupul de trei consoane, a doua și a treia sînt **ct, cț, pt, tf,** primele două rămîn la silaba precedentă, iar a treia trece la silaba următoare : **punc-taj, conjunc-ție, funcție, somp-tuos, jert-fă** etc.

9. Cuvintele compuse sau derivate se despart în silabe respectîndu-se părțile componente : **in-operant, ne-stăpînit, sub-ordonat, sub-linia, vîrst-nic** etc. (Se observă că nu respectă regulile anterioare).

Menționăm că semnul de despărțire la marginea foii se marchează **o singură dată,** nu se admite scrierea unei liniuțe și la începutul rîndului următor, deprinderea greșită, observată la multe persoane.

V. ȘERBAN

Corespondența

Icar Aman : E perceptibilă dorința Dvs. de a vă moderniza mijloacele de expresie, dar acest lucru se petrece, deocamdată, numai la nivelul limbajului. Remarcăm **Stinsă cimpia** și **Noaptea decembrelui,** însă fără a le putea reține pentru tipar.

Adriana Lișman : Poeme de certă sensibilitate, poate prea triste. Remarcăm **Dor tîrziu.** Proza va fi predată colegului de resort.

Mihai Moraru : Reținem poezia **Confesiune** ; celelalte sînt fie banale, fie lipsite de rigoare artistică.

Sanda C. : E frumoasă și scrisoarea (în care credeți că „ocupația (dvs.) de bază este și trebuie să fie pictura") și sînt frumoase și poeziile. Toate trei. Dar nu pe de-a-ntregul. Și asta din pricina fazei (literare) în care vă aflați. Oricum, scriind : „degetele (lui) subțiri și lungi, / albe ca nisipul mării noaptea / și reci, / ca vînturile toamnei" – acela fiind „clădit /din miresme / și sunete de clopot / cu suflet alb / de oasele unor triști neștiute" – dovediți, după opinia noastră, sigure posibilități literare. Cea mai reușită ni se pare și nouă **Amintirea,** chiar dacă explicarea ei (ce nu ne interesează aici) pare ea însăși o altă fereastră deschisă spre spațiul invocat.

Liliana Cosmescu : În așteptarea altor poeme, reproducem **Eu am atîta așteptare :** „Eu am atîta așteptare / încît iarba a năpădit / și cer și mare. / Atît de nedecis mi-e gestul / și atît de-ndurător / că păsările se usucă – în aerul prea visător / și prevestesc o noapte / mai adîncă / decît marea ce-și sprijină / somnul de stîncă".

Dan Pavel : Mulțumim pentru gîndurile bune. Evenimentul la care vă referiți aduce multă bucurie, dar și multă tristețe. Uneori și multă suferință. În cazurile la care vă referiți, lacunele librăriilor pot fi suplinite de bibliotecile publice. Poemele trimise sînt substanțiale. Mișcarea lor e uneori greoaie, ceea ce vrea să însemne că va trebui să lucrați cu mai multă dăruire. Vom publica **Popas** și **Ca o lebădă albastră.**

Silvia Gligor : Noi transcriem aici versurile citate unul în continuarea celuilalt, folosind barele, pentru a face economie de spațiu. Ori urmați pilda lui Adrian Maniu care a făcut o astfel de tentativă (asupra căreia a revenit însă) reeditîndu-și poeziile într-o astfel de tectonică ? Mărturisim că am recitit cu o anumită dificultate prețuitele poeme (ale lui Adrian Maniu) astfel transcrise.

V-am ruga, de aceea, ca în viitor să renunțați (asemenea marelui poet) la acest capriciu, în favoarea unor bune condiții de lectură. Noile versuri vădesc preocupări remarcabile. Uneori găsiți un ton notabil : „Clipă astrală poartă / Lumea-n joc, / Și curg prin mine ape fără glas ; / Iubirea mută / Stă la pîndă, / Și iar m-a amețit". Ar trebui să vă confruntați cu opinia unui cenaclu pe care să-l frecventați.

Vasile Iftode : Mijlocul cel mai sigur de a vă procura revista este abonamentul. Vom propune poezia **Anotimp înalt.**

Emilian D. Petrescu : Ne bucurăm că sînteți animat de o tematică nobilă : „Călugărenii deschid porți de victorie... / Zvîrle copita pămîntul la cer ; / izbește oștirea în ienicer ; / Neajlovul, Neajlovul e-n glorie" !.

Prietenii revistei Orizont

SÎNTEM AICI...

Vrednici urmași ai gliei
Sîntem aici de veacuri
Stăpîni pe codru verde
Și-al apelor destin.

O veșnică lumină
Ne vine din străbuni
Ca bobul ce foșnește
Izvorul pur de gînd.

Sîntem aici de veacuri
Stăpîni acestui timp ;
Avem în noi făclia
Prezentului sublim.

ELENA OPREA

BUCURII ÎNCHINATE ASCUNSE SUB PLOI

am adunat arțarii din țara știută
să-și culce trupul pe singurătăți de cerb

tu nu veneai...
păsări ciudate planau prin suflet
dar știam
ploile ascund bucurii închinate

DOINA STOIȚA

ELEGIE

Mi te închipuiam o amiază de toamnă
cu ciorchinii sînilor mirosind a dimineață
o rouă cerească
o pulbere de stele
strecurată printre curcubeele sufletului
o noptatică stare a firii.

Alături,
te doream uneori altfel,
nisip pe irișii mei bolnavi de lumină
de inocența ta
Iubito.

ION P. VLAD

ROD

Am să mă rog ca o eroare
A spațiului din care vin
Să mă întoarcă la izvoare
Să-mi spele trupul de venin.

Și brațului de murmur fie
Iar gura mea înet de apă
Să sune-n mine o cîmpie
Și cerul ploii să mă-nparță.

VICTORIA HIOARA

Cu CELLA SERGHI

(Urmare din pag. 1)

– Începuturile dv. literare stau sub semnul romanului românesc de analiză, inaugurat de Camil Petrescu și Hortensia Papadat Bengescu. Totuși, dacă există puncte de convergență, ce anume socotiți că vă deosebește de opera iluștrilor dv. maeștri ?

– Eu n-am apărut între cele două războaie, cum se spune grosomodo, ci, în 1938, în perioada în care Hitler amenința cu războiul. Ce însemna apariția unei cărți, în fața cataclismului care nu mai putea fi evitat ? Înainte de a fi scriitoare, am fost o pasionată cititoare. La 10 ani, am descoperit o bibliotecă pe cheiul Dîmboviței, aproape de Podul Izvor, și citeam cu nesaț și de-a-valma, „Ivette" de Maupassant „Elena" de Bolintineanu. În anii care au urmat, am citit marea literatură rusă, clasicii români și francezi. La 16 ani, citisem tot ce a scris Romain Rolland. Pe urmă Proust și Gide și Huxley și romanele engleze. Literatura de autenticitate a ajuns și la mine. Am căutat expresia și stilul care să convină cel mai bine caracterului și personajelor mele. Radiografia obiectivă a societății, pe care, cu atîta dezinvoltură, obiectivitate și talent o realizează Hortensia Papadat-Bengescu în ciclul „Rădăcini", n-aș fi fost în stare și nici n-am căutat s-o realizez, după cum nu mă simt chiar atît de aproape înrudită cu împătimitul filozof și lucid scormonitor în lumea ideilor care a fost Camil Petrescu. El căuta idei, eu îmi căutam copilăria, „cărările pierdute". Autorul „Ultimei nopți" căuta adevărul, de la înălțimea unei spiritualități existente, a unei culturi achiziționate ; eroinele mele au o aspirație spre cultură care, de cele mai multe ori, ia aspecte dramatice. Pentru Camil Petrescu, dragostea e o alegere lucidă, drama eroului este aceea de a se fi înșelat ; pentru mine, dragostea este o vrajă, cînd vraja se rupe, personajul apare așa cum este, nu așa cum l-a gîndit autorul. Fără acele unelte, pe care Camil Petrescu le-a șlefuit timp de peste 2 decenii, scriind poezie, teatru, eseuri și polemizînd înverșunat și magistral, eu am căutat dintr-o experiență de viață, dintr-un prea plin sufletesc, să realizez „Clipe de viață", cum spune Saroyan...

– Din confesiunile dv. autobiografice, reiese că dv. ați frecventat cenaclul „Sburătorul" al lui Eugen Lovinescu, fără să vă integrați, ca scriitoare, mișcării literare condusă de autorul „Critice-lor". Nu e oare paradoxală această afirmație ?

– Pe cît de paradoxală, pe tot atît de adevărată. Cînd, după primul război, Camil Petrescu, Ion Barbu, B. Fundoianu, F. Aderca citeau la cenaclul lui Lovinescu, eu îmi terminam clasele primare. Pe Lovinescu l-am cunoscut, după apariția romanului, în 1938, deci nu văd cum m-a putut forma. Dar încrederea și stăruința lui, atunci cînd am pășit pe ușa celebrului cenaclu, m-a încurajat să continui pe un drum care mi se părea prea greu. Sau, poate, tot Liviu Rebreanu, fără să știe, mi-a dat curaj. La o conferință pe care a ținut-o, mi-a mărturisit că, după o noapte albă, în care scrie mai multe pagini, abia dacă reușește, în zorii zilei, să salveze o singură bună, cîteva rînduri, sau un singur cuvînt. Dacă Rebreanu, mi-am spus, întîmpină astfel de dificultăți, înseamnă că talentul nu te ajută să scrii ușor.

– Vă rugăm să fixați în cîteva cuvinte efigia lui E. Lovinescu, în perioada în care l-ați cunoscut. Mărturii de epocă ni-l fixează excesiv de politicos și de îndatoritor față de tinerii scriitori...

– Avea, ca și Liviu Rebreanu, părul alb, și un profil de pretor roman. Dar nici distinșii pretori romani nu semănau între ei. La Rebreanu frapau ochii de un albastru extrem de pal și ținută superbă ; Lovinescu avea un trup îmbătrînit înainte de vreme, îngreunat de o viață prea sedentară, ochii negri, privirea întunecată, profundă, atentă, puțin suspicioasă. Îi apropia, repet, părul alb, profilul de medalie și prestigiul unei mari personalități. Excesiv de politicos ? Nu. Cuvîntul „excesiv" e nepotrivit. Lovinescu era prea ponderat, prea clasic, ca să-și piardă măsura. Politețea lui era solicitudine, bună cuviință, omenie și obstinată încurajare. Pe tinerii scriitori îi aștepta cu încredere și căuta să-i facă să se simtă bine din prima clipă în casa lui, tratîndu-i ca de la egal la egal.

– Ce credeți despre prestigiul literar actual al României în lume ?

– Rolul României a crescut vertiginos și e recunoscut în lumea întreagă. Politica de a face cunoscută literatura țării noastre peste hotare, prin traduceri numeroase și de calitate, trebuie susținută prin toate mijloacele. Muzica trece mai ușor hotarele. Pictura, sculptura vorbesc aceeași limbă pe glob. Literatura rămîne singură între granițele țării, ca paginile între copertele cărții. Ea trebuie ajutată să circule, nu cu diligența, ci cu ultimele vehicule de zbor. Cum ar fi ajuns la noi Dante, Sheakespeare, Dostoievski, Balzac, toate marile literaturi ale lumii, fără traduceri ?

– Care credeți că trebuie să fie condiția ideală a romanului ?

– Ce bine spunea Walt Witmann despre una din cărțile lui : „Cînd atingi cartea asta, atingi un om". Cititorul vrea să atingă un om, în cartea pe care o citește. Un om adevărat, fiindcă numai cînd e adevărat se recunoaște și cartea are succes. Dar pentru asta trebuie să dai cărții tale ani întregi de muncă...

– Care este crezul dv. de viață ?

– Muncesc greu, dar cu pasiune și încredere. Mi se pare că am ceva de spus și că nu trebuie să mă risipesc, ci, dimpotrivă, să mă adun, să mă bucur de tot ceea ce este frumos și bun, și să transmit convingerea mea că viața este totuși, în ciuda greutăților, a înfrîngerilor, frumoasă...

– Ce surprize pregătiți, în prezent, cititorilor dv. ?

– Dacă răspund la întrebarea asta, nu va mai fi o surpriză. Și, totuși, orice carte e o surpriză, pentru că nu numai titlul sau subiectul au o importanță, ci realizarea ei. Deci pot să spun că scriu o carte „Pe firul de păianjen al memoriei". Mărturisesc că titlul cărții l-am împrumutat dintr-un interviu luat lui Eugenio Montale. În italienește el ar fi : „Sul fil din ragno della memoria". În jurul acestui fir, aș vrea să țes climatul literar în care am trăit între anii 1930–1945...

Satirice

POVAȚA RACULUI

(FABULĂ)

Un rac, ce-l cunoșteau prea bine
Viețuitoarele din iaz,
Ce le făcea, fără rușine,
Destulă grijă și necaz,
Un pierde-vară, care-n viață
Trăit-a, doar, din mila lor,
Dădea-ntr-o bună zi povață
Feciorului său, răcușor :
– „La ce-ți voi spune, ia aminte !
Să faci și tu, cum fac și eu !
Urmîndu-mi calea înainte,
N-o să-ți mai fie traiul greu" !
Răspunse răcușoru-ndată :
– „Voind să merg pe drumuri noi,
Cum să-ți urmez, eu, sfatul, tată,
Cînd tu mergi, numai... înapoi"?
. . . . . .
Morala :
Copiilor, pe calea dreaptă,
Să le-ndrumăm, cu grijă, pașii,
Căci grea rușine ne așteaptă,
Dacă ne judecă urmașii !

EPIGRAME

Unui medic navetist

Cu ochii ațintiți spre minutar,
Nerăbdător, grăbit din cale-afară,
Începe-al tău consult la dispensar
Și-ți pune diagnosticul... la gară.

Unui profitor

Considerată-i zi de chin
De nu fi iese-așa cum vrea ;
De obicei, mai mult să ia,
Și-n schimb, să dea cît mai puțin.

Unui constructor

Ai dat lucrarea-n termen crezi ?
Dar de tragi linie și-aduni
Tu faci un bloc în șase luni
Și-apoi un an... remediezi !

Unui anume student

Ghinionist ca dînsul nu-i
Că la examenul ce-a dat
I-a și căzut ce-a învățat
Un an întreg... colegul lui.

DUMITRU GRIGORAȘ

Scriitorului ION ARIEȘANU, pentru schița „PAUZA"

După ani și ani de scris...
Cu succes de cauză,
Nu știu cum de s-a decis
Să anunțe... PAUZĂ.

Sculptorului BATA MARIANOV

Două bîrne, nu știu cum,
Zac alături de drum ;
Numai să semneze Bata,
Și sculptura este gata !

Prozatorului MIRCEA ȘERBĂNESCU, autor și de scriitură științifico-fantastică

A scris omul mai de toate...
Și cuminte și bombastic ;
Cititorii își dau coate :
Tot mai scrie...? E fantastic !

Pictorului SIMION LUCACIU, care, cu ocazia vernisării expoziției personale a invitat o balerină de la Opera de stat să danseze în fața tablourilor

Degas picta suptile grații
De balerine-n reverie ;
Lucaciu face inovații :
Le-aduce vii în galerie.

Sculptorului OCTAVIAN MAXIM, cu ocazia expoziției personale

După cît se pare,
Faptele sînt clare :
MAXIM, el semnează,
Minim, el sculptează.

AUREL CHERLEA

Evrika!

● La carul cu patru roți al vieții a lipsit întotdeauna a cincea roată : cea de rezervă.

● Boala e simplă. Sănătatea e complicată.

● Cînd, în sfîrșit, și actorii ar avea ceva de spus, cade cortina.

● Expeditorul era un nume atît de lipsit de importanță, încît epistola sa a fost considerată o biată anonimă.

● Uneori cine fuge din calea norocului scapă.

ION VELICAN

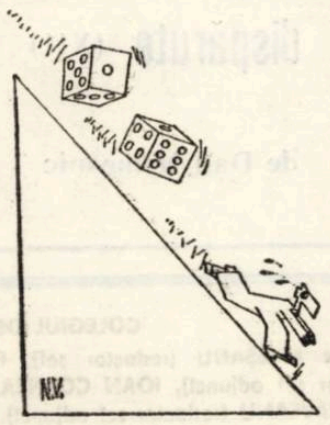

NICOLAE VIZITEU

Din literatura lumii

Numele scriitorului australian, **PATRICK WHITE** este relativ puţin cunoscut în întreaga lume. Astăzi, însă, după ce în 1973 a fost distins cu înaltul „Premiu Nobel" pentru literatură, operele sale încep să incite la discuţii contradictorii.

Patrick White (pseudonimul lui Victor Martindale) s-a născut în 1912 la Londra, dar şi-a petrecut copilăria la Sydney. A studiat la Cambridge, iar în timpul celui de-al doilea război mondial a luptat în cadrul R.A.F (aviaţia militară britanică). Primele sale romane sînt: **Valea fericirii** (1939), **Vii şi morţii** (1942), **Povestea mătuşii** (1948). După aceea a plecat şi s-a stabilit în Australia. Şi-a cumpărat o fermă lîngă Sydney unde şi-a continuat activitatea literară cu volumele: **Arborele omului** (1955), **Voss** (1957), **Carul cu foc** (1961), **Bila vrăjită** (1966).

Limbajul romanelor sale invită la comparaţii cu scriitorii de excepţie ai secolului nostru – Joyce, Eliot, Lawrence, Woolf. Tehnica narativă trădează influenţe şi mai adînci în cultura europeană – Proust, Dostoievski etc. Şi, totuşi, Patrick White a descris Australia, şi nu Europa (cu o singură excepţie). Australia, pentru că acesta a fost şi este locul pe care l-a simţit mai aproape şi l-a atras mai mult. Lumea lui Patrick White descrie un spaţiu care nu poate fi localizat precis pe nici o hartă. **Voss** – cartea din care traducem mai jos cîteva fragmente – este romanul întîlnirii unui explorator cu Australia. White nu se fereşte să spună: „**Cinstea lui Voss este periculoasă. Lumea pe care el o vede nu este pregătită pentru realism**". (British and Commonwealth Literature", p. 552)

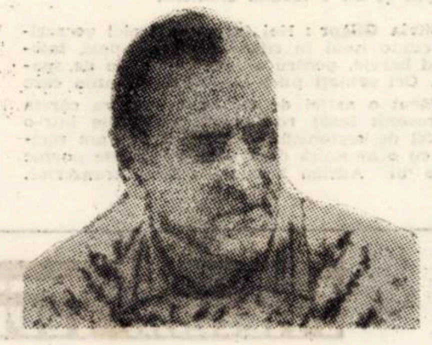

PATRICK WHITE ● VOSS*)

(FRAGMENTE)

Alunecînd prin acel întuneric de neant cu o resemnare subînţeleasă, tînăra femeie se izbi de un corp tare, dar imediat îşi reveni.

„Te rog să mă scuzi, domnişoară Trevelyan", spuse Voss „Şi dumneata ai ieşit să te înviorezi ?"

„Eu ?" spuse Laura „Da, era sufocant. Primele nopţi toride ale anotimpului sînt dificile. Dar aşa de înşelătoare. Periculoase, chiar. Se poate stîrni un vînt peste vreo jumătate de oră şi vom tremura de frig".

Ea tremura deja, în ciuda faptului că erau învăluiţi într-un întuneric moale şi călduros ca lîna. Acolo jos, în jurul golfului, mai era încă o mlaştină acoperită cu stuf, de unde un tînăr, se povestea, care tocmai plecase după muşchi, contractase o febră şi murise.

Dar Voss nu era în clipa aceea interesat de amănunte.

În ce măsură este această fată neonestă ? se întrebă el.

Neobişnuit să-şi recunoască propriile lipsuri, era totuşi foarte sensibil faţă de ele cînd era vorba de alţii.

E dezonorant, bineînţeles, îşi dădu seama Laura ; am venit aici fără nici un motiv convingător. Era fără apărare, probabil chiar vinovată.

„Încerc să-mi imaginez viaţa voastră în această casă", spuse Voss, stînd cu faţa spre ferestrele ornamentate ; în cîteva din ele se iviră nişte figuri întunecate, după care se cufundară într-o lumină de culoarea mierii. „Vă număraţi lenjeria ?"

Îl interesa, într-adevăr, din ce în ce mai mult acum, căci acest lucru îl afecta oarecum inexplicabil.

„Faceţi prăjituri ? Tiviţi cearceafuri ? Sau citiţi romane în aceste încăperi, şi primiţi vizite de dimineaţă din partea cunoştinţelor, doamne strîmte în talie şi afectate ?"

„Ne ocupăm cu de toate", admise Laura, „dar nicidecum nu sîntem insecte, domnule Voss".

„Nu asta voiam să spun", rise el. „Obişnuiesc însă să o iau pe îndelete".

„Atunci este chiar aşa de greu, pentru un bărbat, să-şi imagineze vieţile sărmanelor femei gospodine ? Cît de extraordinar ! Sau probabil dumneata eşti un om extraordinar ?"

„Nu m-am strecurat în minţile altor bărbaţi, aşa că nu pot vorbi, cu precizie, cît de cît."

Dar el voia să-şi păstreze credinţa.

„Eu cred că pot pătrunde în minţile multor bărbaţi", spuse, calm, tînăra femeie. „Uneori. Un avantaj de care noi, femeile-insecte, ne bucurăm, este acela că avem un nesfîrşit prilej să ne hrănim imaginaţia în timp ce ne mişcăm înainte şi înapoi în stup".

„Şi în cazul meu, ce află imaginaţia dumitale ?"

Rîdea, bineînţeles, de absurditatea lucrurilor pe care aştepta să le audă. Dar i-ar fi plăcut să audă, practic, orice".

„Mergem puţin ?" o invită el.

„E cam periculos să mergi prin întunericul ăsta".

„Nu e chiar întuneric. Cînd te obişnuieşti cu el."

Aşa şi era. Noaptea groasă se lumina. Cel puţin, puteai să vezi, în timp ce rămîneai aproape ascuns.

Cei doi se plimbau prin iarba ce se simţea încă moale sub paşii lor. Frunze netede, reci, le mîngîiau feţele şi dosul palmelor.

„Acestea sînt tufele de camelie pe care Unchiul le-a plantat cînd, tînăr fiind, venise aici", spuse Laura Trevelyan. „Sînt cincisprezece varietăţi. Aceasta de aici este cea mai mare", spuse ea, scuturînd-o ca şi cum ar fi fost un obiect fără viaţă ; îi era atît de familiară, şi acum atît de necesară. „E albă, dar există un braţ care are flori de marmoră, ştii, ca marginile unei lespezi".

„Interesant", spuse el.

Dar era un răspuns abscons, ca o lespede de întuneric spongios care îi înconjura.

„Deci nu ai de gînd să-mi răspunzi la întrebare ?" spuse el.

„Vai", spuse ea, „acea afirmaţie prostească pe care am făcut-o ! Deşi, într-o anumită măsură, este adevărată".

„Spune-mi, atunci."

„Oricine este ofensat de adevăr, iar dumneata nu eşti o excepţie."

Vorbea şi i se părea că citeşte dintr-un carnet de notiţe, doar că acesta era capul ei, în care îşi scrisese memoriile, cu o cerneală invizibilă, iar noaptea o dezvăluise ; şi, în timp ce citea, sau vorbea, era evident pentru amîndoi că ea începuse să-şi contureze imaginile din primul moment în care s-au cunoscut.

„Eşti atît de mare şi de antipatic", Laura Trevelyan repeta cuvintele. „îmi pot imagina un deşert, cu stînci, stînci ale prejudecăţii şi, da, chiar şi ură. Eşti atît de singur. Iată de ce eşti fascinat de perspectiva deşertului, unde îţi vei găsi propria situaţie luată drept bună, sau, mai mult, apreciată. Uneori, împarţi cuvinte amabile sau poezioare oamenilor, care curînd îşi dau seama de iluzia creată. Faci totul pentru dumneata. Emoţii omeneşti, dacă le ai, te flatează foarte mult. Dacă acele emoţii aprind scîntei din partea altora, şi acest lucru te flatează. Dar lucrul care te măguleşte cel mai mult, cred eu, atunci cînd o trăieşti, este ura, sau simpla iritare a persoanelor mai slabe."

„Mă urăşti, probabil ?" întrebă Voss, în întuneric.

„Sînt fascinată de dumneata", rise Laura Trevelyan, cu o asemenea candoare încît recunoaşterea faptului părea foarte modestă. „Dumneata eşti deşertul meu !"

O dată sau de două ori mîinile lor s-au atins, iar el o simţea agitată sau chiar veselă.

„Sînt bucuros că nu am nevoie de buna dumitale părere", spuse el.

„Nu", spuse ea. „De părerea nicicui !"

Era surprins de vehementa simţămintelor acestei tinere fete. În asemenea cazuri, simţea el, căinţa ar fi fost un lux. Dar el nu îşi propusese să se bucure de vreo blîndeţe. Pe lîngă aceasta, credinţa în propria sa personalitate nu se distrusese încă. Începu să-şi roadă unghiile în întuneric.

„Eşti supărată" spuse el, „pentru că ai vrea să mă compătimeşti şi nu poţi".

„Dacă despre asta ar fi vorba, cu siguranţă că aş avea de ce să fiu supărată", izbucni ea cu violenţă.

„Ai vrea să mă aminteşti în rugăciunile dumitale".

Dar de astă dată Laura Trevelyan se pierduse undeva în întunericul grădinii. Dar şi eu sînt oarecum independentă, îşi aminti ea, simţind o repulsie faţă de fostele sale rugăciuni.

„Eu nu mă rog", spuse ea, tristă.

„Ah", se repezi el, „nu eşti atheistisch?"

„Nu ştiu", spuse ea.

Ea începu să rupă un buchet de camelii albe din cea mai mare tufă. În trecere, lovise florile, care erau acum nişte obiecte îngrămădite. Le rupea în bucăţi, ca şi cum nu aveau viaţă, ci erau nişte obiecte pasive, precum sugativa.

„Încerc să înţeleg că m-am autodistrus. Dar dumneata, domnule Voss", strigă Laura, „de dumneata mă interesez eu. Să observi cum aceeaşi soartă se apropie de altcineva este, pe departe, mult mai rău".

În învălmăşeala vorbelor, ea îi întîlnise încheietura mîinii. Acum îl ţinea strîns. Toate gesturile lor aveau o urîţenie, o frămîntare comună. Stăteau cu picioarele depărtate, în hainele lor inocente, parcă pentru a se ţine mai bine pe pămîntul care se învîrtea.

„Ştiu prea bine că nu avem nimic comun", replică Voss.

Lui îi era din nou frig şi totuşi stătea singur. Îşi rosese degetele pînă la sînge.

„Pentru că sîntem atît de mîndri, fiecare din noi e condamnat", spuse Laura.

Pe urmă el o apucă de umeri şi o scutură. Odată cu asta, simţi că întreaga ei situaţie de tînără femeie începe să se schimbe. Îşi trecu mîna peste buzele care începuseră să se contracteze ; deşi de mînie, bineînţeles, şi nu din slăbiciune. Respiră adînc. Sorbi din întinsele ceruri de stele mişcătoare. Femeia de lîngă el începuse să-i sugereze prezenţa a ceva blînd şi fără apărare.

Traducere şi prezentare
DAN MANOLESCU

(Din volumul „Writing in England Today", edited by Karl Miller, Penguin Books, 1968)

* VOSS este numele unui explorator care este pe punctul de a începe o călătorie în jurul continentului australian.

FOILETONUL SAPTAMINII

Taine ale civilizaţiilor dispărute (XII)

de Dan Nemesnic

In istoria ştiinţei universale însă se afirmă clar : aluminiul a fost obţinut de Oersted în anul 1825 ! Şi asta pe cale chimică. Mai tîrziu, pentru a se completa necesitatea de aluminiu din industrie s-a trecut la obţinerea lui prin electroliză. Nu putem afirma că această metodă era cunoscută de meşterii chinezi de acum 1700 de ani. Dar acest aluminiu există şi putem presupune că a fost obţinut printr-un alt procedeu, necunoscut nouă astăzi.

E cazul să mai amintim aici şi stîlpul de fier Kupt Minar din Delhi, deşi ziarele ne-au informat că „misterul" lui a fost oarecum dezlegat. Cîntărind 6 tone şi avînd o înălţime de 7,5 metri, acest stîlp a rămas intact, adică fără să ruginească, timp de cincisprezece secole ! Clima de aici este cauza acestui fenomen, afirmă cercetătorii. Da şi nu. Pentru că, nu trebuie să uităm, soarele tropical, ploile şi musonul sînt factori care oriunde în altă parte ar fi degradat şi cel mai de calitate fier obţinut vreodată. Kupt Minar stă însă, de secole, ca un martor mut al priceperii de netăgăduit a metalurgiştilor indieni. In acest caz, timpul a fost sigur învins.

Dar pentru că veni vorba de timp şi ne mai aflăm pe teritoriul vechii Indii, să ne mai aruncăm o privire în cărţile pline de tîlc ale brahmanilor. Astronomi, matematicieni, medici iscusiţi, indienii au precedat cu mult ştiinţa europenilor. În Sidhanta Kiromani de pildă, timpul se împarte în ore, iar acestea în intervale tot mai mici pînă nu se ajunge la cea mai mică secvenţă – truti – care are 0,33750 secunde. Măsurătorile acestea, trebuie să recunoaştem, nu se puteau face decît cu instrumente extrem de precise.

La vechii brahmani, timpul era măsurat iniţial în scara sexazecimală. Ziua se împărţea în 60 de kala, fiecare avînd 24 de minute. O kala avea 60 de vikala care era alcătuită din 24 de secunde. Urma subîmpărţirea în para, talpara, vitalpara, ima şi kaşta care avea 1/300.000.000 dintr-o secundă ! Ne putem întreba – ţinînd cont că graba nu este în firea indienilor – ce nevoie aveau brahmanii de aceste cercetări atît de parcimonioase ale timpului? Şi, de fapt, cu ce instrumente realizau toate acestea. Kaşta – trebuie spus – adică 3×10^9 dintr-o secundă, este foarte aproape de timpul de existenţă a unui mezon sau hiperon. Oare fizica nucleară nu este numai invenţia zilelor noastre ? Se pare că nu. Tăbliţa Varahamira (anul 550 î.e.n.) indică chiar şi mărimea atomului de hidrogen.

De-abia în vremea din urmă auzim vorbindu-se de antimaterie. Dar Filolai (sec. V. î.e.n.) avea idee de misterioasa particulă „antihton" sau „antipămînt", particulă invizibilă din sistemul nostru Solar. De fapt, lumea n-a dus lipsa de idei niciodată. Să ne amintim numai de ceea ce se cheamă în fizica nucleară pozitron. Cîteodată acesta se identifica cu un electron care „călătoreşte" din viitor în trecut. Această reversibilitate în lumea atomilor este tot o descoperire a vremurilor din urmă.

Platon, în Politikon-ul său vorbeşte despre universul care oscilează schimbîndu-şi periodic direcţia, luînd-o înapoi, dinspre viitor înspre trecut. „Infinitul mic" era, aşadar, nu arareori cercetat de oamenii de ştiinţă ai vremurilor apuse. Despre Leucip şi Democrit am mai amintit. Ei erau adevăraţi „aşi" ai atomiştilor sec. V grecesc (î.e.n.). În Metafizica lui Aristotel întîlnim multe informaţii despre cei doi învăţaţi. După părerea lui Democrit, atomii trăiesc veşnic, sînt calitativ identici şi diferiţi numai cantitativ, prin forma („structură"), ordine („atingere") şi poziţie („întoarecere"). Toate lucrurile sînt alcătuite din atomi, tot astfel cum cuvintele „tragedie" sau „comedie" sînt formate din litere ale alfabetului. Prin formă, atomii se deosebesc ca litere A şi B, prin ordine ca îmbinările de litere AB şi BA, iar ca poziţie – după cum litera N se deosebeşte de litera Z.

(VA URMA)

COLEGIUL DE REDACŢIE :
ION ARIEŞANU (redactor şef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor şef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRAGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor şef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACŢIA ŞI ADM. – TIMIŞOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3–33–90, 3–33–76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE INAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

M.I.C.M.

ÎNTREPRINDEREA DE MAŞINI GRELE BUCUREŞTI

Utilizarea eficientă a fondurilor materiale, sarcină prioritară a unităţii

Aplicind cu consecvenţă o linie economică optimă axată pe continua rentabilizare a unităţii, colectivul C.I.U.E.M.M.R. – Întreprinderea de maşini grele Bucureşti – se preocupă, cu rezultate bune, de utilizarea eficientă a fondurilor materiale.

Lărgindu-se cimpul de observaţie in privinţa studierii dinamicii de circulaţie a principalelor sortimente şi grupe de materiale, cu pondere determinantă in activitatea de producţie, s-a stabilit o relaţie elastică şi oportună intre cerere şi consum, orientind mijloacele financiare spre nevoile de moment ale procesului productiv.

La reuşita acestei acţiuni, un instrument util l-a constituit înţelegerea şi interpretarea justă a legislaţiei economice şi, pe această cale, redimensionarea periodică a stocurilor de materiale in funcţie de necesarul exerciţiului de plan următor.

Este evident faptul că, urmărindu-se incorporarea la timp a materialelor aprovizionate, s-a imbunătăţit simţitor gradul de utilizare a mijloacelor circulante, diminuindu-se considerabil nomenclatura structurii elementelor şi valoarea imobilizărilor financiare.

Actualul volum al materialelor disponibile şi fără mişcare este urmarea firească a perfecţionării activităţii economice de ansamblu, in conţinutul căreia se detaşează reducerea consumurilor specifice, folosirea judicioasă a materialelor, introducerea unor tehnologii noi, evitarea risipei etc.

Intenţionind accelerarea vitezei de rotaţie a fondurilor băneşti, C.I.U.E.M.M.R. – I.M.G. Bucureşti, are in vedere valorificarea şi reintroducerea in circuitul economic naţional a materialelor care fac obiectul unui excedent temporar.

In acest scop pune la dispoziţia sectoarelor interesate din economie o gamă variată de table, oţeluri, laminate neferoase, aparataj electric, scule, reactivi chimici, cable electrice, după cum urmează :

Cable, conductori, motoare şi materiale electrice

Nr. crt.	Denumirea materialului şi caracteristici	U/M	Cantit.	Preţul	
				Unitar	Total
94	Motor el. ASI 0,75kw × × 1500r/m	buc.	3	630	1 890
95	Motor el. ASFM 0,75kw × × 3000r/m	buc.	2	625	1 250
96	Motor el. ASI 0,6/0,75 kw	buc.	3	725	2 175
97	Motor el. M3-1kw × 1000 r/m	buc.	3	2 215	6 665
98	Motor el. MS 1kw+1000r/m	buc.	4	2 215	8 860
99	Motor el. ASI 1,1kw × × 750r/m	buc.	2	998	1 996
100	Motor el. ASI 1,1 × 1000	buc.	1	918	918
101	Motor el. ASI 1,1 × 1000	buc.	8	1 010	8 080
102	Motor el. ASI 1,5 × 1000	buc.	23	995	22 885
103	Motor el. ASI 1,5 × 1500	buc.	3	920	2 760
104	Motor el. ASI 2,2 × 3000	buc.	2	930	1 860
105	Motor el. ASI 3 × 1000	buc.	3	1 515	6 565
106	Motor el. ASI 3 × 1500	buc.	1	1 205	1 025
107	Motor el. ASI 4 × 1000	buc.	1	1 725	1 725
108	Motor el. ASI 4 × 1500	buc.	2	1 390	2 780
109	Motor el. ASI 5,5 × 1500	buc.	7	1 748	12 230
110	Motor el. ASI 7,5 × 750	buc.	3	3 820	11 460
111	Motor el. AIM 7,5 × 750	buc.	1	13 365	13 365
112	Motor el. ASI 7,5 × 3000	buc.	1	2 210	2 210
113	Motor el. ASI 10 × 1000	buc.	1	1 820	1 820
114	Motor el. ASI 10 × 1000	buc.	1	3 750	3 750
115	Motor el AE 10kw × × 1500r/m	buc.	3	7 910	23 730
116	Motor el. ASI 11 × 1500	buc.	8	2 925	23 400
117	Motor el. ASI 11 × 3000	buc.	2	4 060	8 120
118	Motor el. ASI 15 × 1000	buc.	4	4 627	18 508
119	Motor el. M3 16 × 1000	buc.	2	8 135	16 270
120	Motor el. ASI 17 × 750	buc.	1	5 512	5 512
121	Motor el. ASI 18 × 1500	buc.	2	4 410	8 820
122	Motor el. ASI 22 × 750	buc.	10	12 200	122 000
123	Motor el. ASI 22 × 1506	buc.	3	5 175	15 525
124	Motor el. ASI 22 × 3000	buc.	1	1 160	1 160
125	Motor el. ASI 30 × 3000	buc.	8	5 940	47 520
126	Motor el. M3 32 × 1000	buc.	5	22 415	112 075
127	Motor el. ASI 32 × 1000	buc.	2	13 100	26 200
128	Motor el. ASI 37 × 750	buc.	1	14 900	14 900
129	Motor el. ASI 55 × 3000	buc.	1	13 210	13 210
130	Motor el. M2 60 × 1000	buc.	1	19 150	19 150
131	Rezistenţe SR 1.1	buc.	10	1 290	12 900
132	Rezistenţe SR 1.6	buc.	6	1 180	7 080
133	Rezistenţe SR 1.2	buc.	15	1 290	19 350
134	Rezistenţe SR 1.5	buc.	2	1 690	3 380
135	Rezistenţe TR 1.1	buc.	5	5 610	28 050
136	Rezistenţe TR 1.1	buc.	20	1 805	36 100
137	Rezistenţe TR 1.3	buc.	5	2 250	11 250
138	Rezistenţe TR 1.6	buc.	8	2 130	17 040
139	Rezistenţe TR 1.7	buc.	8	1 350	10 800
140	Rezistenţe TR 1.8	buc.	2	6 410	12 830
141	Rezistenţe TR 1.8 elec.	buc.	10	6 410	64 100
142	Rezistenţe TR 1.9	buc.	5	6 500	32 500
143	Rezistenţe ZR 5.5	buc.	8	3 115	24 920
144	Rezistenţe ZR 7.1	buc.	2	6 410	12 820
145	Rezistenţe ZR 7.1	buc.	7	2 380	16 660
146	Rezistenţe ZR 7.2c	buc.	10	2 130	21 300
147	Rezistenţe ZR 7.3	buc.	10	6 215	62 150
148	Rezistenţe ZR 7.5	buc.	20	2 590	51 800
149	Rezistenţe ZR 7.6	buc.	6	2 590	15 540
150	Rezistenţe ZR 7.7	buc.	10	2 800	28 000
151	Rezistenţe ZR 7.8	buc.	2	2 640	5 280
152	Rezistenţe ZR 7.9 ab	buc.	3	3 780	11 340
153	Rezistenţe 7.10 abc	buc.	25	5 610	140 250
154	Rezistenţe ZR 7.12	buc.	4	2 875	11 500
155	Rezistenţe ZR 7.13	buc.	4	2 640	10 560
156	Rezistenţe SR 1.2	buc.	20	2 040	40 800
157	Straticel (pertinox) plăci 1 mm	kg	150	71,50	10 725,50
158	Straticel (pertinox) plăci 1,5 mm	kg	400	23,60	9 440
159	Straticel (pertinox) plăci 1,75 mm	kg	200	31	6 200
160	Straticel (pertinox) plăci 2 mm	kg	700	23,60	16 520
161	Straticel (pertinox) plăci 2,5 mm	kg	700	23,60	16 205
162	Straticel (pertinox) plăci 3 mm	kg	500	23,60	11,800
163	Straticel (pertinox) plăci 4 mm	kg	400	73,25	29 300
164	Straticel (pertinox) plăci 8 mm	kg	500	25	12 500
165	Straticel (pertinox) plăci 10 mm	kg	1 500	25	32 500
166	Straticel (pertinox) plăci 12 mm	kg	500	25	12 500
167	Straticel (pertinox) plăci 15 mm	kg	600	75	45 000
168	Straticel (pertinox) plăci 16 mm	kg	300	25	7 500
169	Straticel (petinox) plăci 20 mm	kg	500	25	12 500
170	Straticel (pertinox) plăci 30 mm	kg	300	25	7 500
171	Straticel (pertinox) plăci 35 mm	kg	100	25	2 500
172	Stratitex (textolit)plăci 0,5	kg	100	174	17 400
173	Stratitex (textolit) plăci 0,7	kg	100	136,15	13 615
174	Stratitex (textolit) plăci 0,8	kg	100	174,00	17 400
175	Stratitex (textolit) plăci 1,0	kg	1 000	174	174 000
176	Stratitex (textolit) plăci 1,5	kg	200	174	34 800
177	Stratitex (textolit) plăci 2,0	kg	500	174	87 000
178	Stratitex (textolit) plăci 2,5	kg	150	174	26 100
179	Stratitex (textolit) plăci 3,0	kg	300	182	54 600
180	Stratitex (textolit) plăci 4,0	kg	400	87,00	34 800
181	Stratitex (textolit) plăci 6,0	kg	300	87,00	26 100
182	Stratitex (textolit) plăci 10,0	kg	100	140,0	14 000
183	Stratitex (textolit) plăci 15,0	kg	200	87,00	17 400
184	Stratitex (textolit) plăci 20,0	kg	80	162	12 960
185	Sticlostratitex plăci 16 mm lungime 1 m	kg	300	292	87 600
186	Sticlostratitex plăci 16 mm lung. 1 gros. 18 mm	kg	250	292	73 000
187	Sticlostratitex plăci 16 mm lung. 1 gros. 20mm	kg	600	292	175 200

Electrozi sudură

Nr. crt.	Denumirea materialului	U/M	Cantit.	P/U
1	Electrozi 38 T Ø 2,5	kg	1 611	7,46
2	Electrozi 38 T Ø 3,25	kg	1 090	7,01
3	Electrozi 38 T Ø 5	kg	1 836	6,15
4	Electrozi 38 T Ø 6	kg	396	6,10
5	Electrozi 38 A Ø 2	kg	495	6,26
6	Electrozi 38 A Ø 2,5	kg	1 749	5,60
7	Electrozi 38 A Ø 3,25	kg	4 824	5,26
8	Electrozi 38 A Ø 4	kg	4 296	5,10
9	Electrozi 38 A Ø 5	kg	1 800	4,97
10	Electrozi 44 C Ø 2,5	kg	1 070	7,80
11	Electrozi 44 C Ø 3,25	kg	1 130	6,65
12	Electrozi 44 C Ø 4	kg	1 130	6,45
13	Electrozi 44 C Ø 5	kg	4	6,45
14	Electrozi 50 T Ø 2,5	kg	1 170	7,46
15	Electrozi 50 T Ø 3,25	kg	577	6,89
16	Electrozi 50 T Ø 4	kg	1 550	6,67
17	Electrozi FMB Ø 3,25	kg	167	69,65
18	Electrozi FMB Ø 4	kg	3 646	79,41
19	Electrozi 42 TFE Ø 3 25	kg	693	7,81
20	Electrozi 42 TFE Ø 5	kg	2 214	7,54
21	Electrozi CM9 Kb Ø 2,5	kg	398	69,02
22	Electrozi CM9 Kb Ø 3,25	kg	2 341	52,04
23	Electrozi CM9 Kb Ø 4	kg	1 817	45,73

Sîrmă sudură obişnuită şi aliată

Nr. crt.	Denumirea materialului	U/M	Cantit.	P/U
1	Sîrma sudură S 12M 2 SC Ø 3,15	kg	248	8,93
2	Sîrma sudură S 12M 2 SC Ø 3,25	kg	2 000	11,70
3	Sîrma sudură S 12M 2 SC Ø 5	kg	6 600	9,64
4	Sîrma sudură S 12 Mo Ø 4	kg	200	6,76
5	Sîrma sudură S 12 M 2 Ø 1,2	kg	215	13,60
6	Sîrma sudură S 12 M 2 Ø 2	kg	672	9,53
7	Sîrma Sudură S 12 MOC Ø 2	kg	500	10,22
8	Sîrma Sudură S 12 MOC Ø 2,5	kg	600	9,85
9	Sîrma Sudură S 12 MOC Ø 4	kg	500	9,87
10	Sîrma Sudură S 11 A 2S Ø 3,15	kg	50	7,65
11	Sîrma Sudură S 11 A 2S Ø 3,25	kg	528	7,63
12	Sîrma sudură S 10 x Ø 1,2	kg	1 402	5,56
13	Sîrma sudură S 10 x Ø 5	kg	5 000	4,81
14	Sîrma sudură DMV 83-IG Ø 1,6	kg	497	107,97
15	Sîrma sudură DMV 83-IG Ø 2	kg	253	50,54
16	Sîrma sudură DMV 83-IG Ø 4	kg	185	59,87
17	Sîrma sudură DMV 83-IG Ø 5	kg	750	51,54

Discuri abrazive

Nr. crt.	Denumirea materialului și dimens	Abraziv liant	Granul. dens.	Cantit. buc.	P/U
1	Cilindrica plană STAS 601 16×6×3	En/C	220/J	400	0,70
2	Cilindrica plană STAS 601 20×8×6	En/C	180/J	165	1,75
3	Cilindrica plană STAS 601 25×10×8	Cn/C	54/1M	460	2,50
4	Cilindrica plană STAS 601 30×6×6	Cv/C	80/K	60	2,50
5	Cilindrica plană STAS 601 30×16×8	Cv/C	220/J	111	2,75
6	Cilindrica plană STAS 601 30×16×8	Cv/C	150/J	80	2,75
7	Cilindrica plană STAS 601 40×3,5×6	Cv/C	400/L	660	3,00
8	Cilindrica plană STAS 601 40×3,5×6	Cv/C	500/L	30	2,50
9	Cilindrica plană STAS 601 50×10×20		46/J	136	4,50
10	Cilindrica plană STAS 601 60×16×8	Cv/C	180/K	262	7,25
11	Cilindrica plană STAS 601 60×16×8	Cv/C	120/J	200	7,25
12	Oală dreaptă STAS 605/1 100×56×51	En/C	46/M	80	41,25
13	Oală plană 601 175×20×76	En/C	60/K	197	25,75
14	Cil. plană 601 200×30×51	En/C	46/J	15	40,25
15	Cil. plană 601 200×50×51	En/C	46/M	89	65,75
16	Cil. plană 601 200×50×51	En/C	54/J	16	65,75
17	Cil. plană 601 200×50×51	En/C	54/J	5	80,25
18	Cil. plană 601 200×50×127	Cv/C	80/M	20	99,75
19	Cil. plană 601 200×65×76	Cn/C	46/H	5	104,25
20	Cil. plană 601 225×50×125	Er/C	60/M	24	138,50
21	Cil. plană 601 250×10×75	En/C	16/M	58	23,75
22	Taler 601 250×13×32	En/C	46/M	40	16,25
23	Cil. plană 601 250×60×125	Er/C	80/M	22	192,00
24	Cil. plană 601 250×63×127	Cn/B	36/PQ	5	254,0
25	Cil. plană 601 250×63×127	Cn/B	36/PQ	10	218,0
26	Cil. plană 601 250×63×127	Cn/B	36/PQ	2	646,0
27	Cil. plană 601 250×63×127	Cn/B	36/PQ	10	459,0
28	Cil. plană 601 250×80×127	Cn/B	36/PQ	15	232,0
29	Cil. plană 601 250×80×127	Cn/B	36/PQ	10	463,0
30	Cil. plană 601 250×80×127	Cn/B	36/PQ	3	637,0
31	Cil. plană 601 250×80×127	Cn/B	36/PQ	11	694,0
32	Cil. plană 601 260×50×125	E/C	60/M	40	195,0
33	Cil. plană 601 300×3×32	E/B	60/Q	552	41,25
34	Cil. plană 601 300×4×32	E/B	60/Q	434	41,25
35	Cil. plană 601 315×80×127	Cn/C	36/PQ	5	349,0
36	Cil. plană 601 315×80×127	Cn/C	36/PQ	20	454,0
37	Cil. plană 601 315×80×127	Cn/C	36/PQ	2	544,0
38	Cil. plană 601 315×80×127	Cn/C	36/PQ	2	500,0
39	Cil. plană 601 315×80×127	Cn/C	36/PQ	3	873,0
40	Cil. plană 601 315×40×76	Cn/C	80/M	60	135,0
41	Cil. plană 601 350×30×127	Cn/C	40/M	2	136,50
42	Cil. plană 601 350×50×51	Cv/C	60/M	15	275,0

Scule

Nr. crt.	Denumirea materialului	U/M	Cantit.	P/U	Valoarea
1	Burghiu spiral STAS 573 Ø 5,3	buc	100	3,30	330
2	Burghiu spiral STAS 573 Ø 6	buc.	200	7,20	1 440
3	Burghiu spiral STAS 573 Ø 6,1	buc.	50	4,13	207
4	Burghiu spiral STAS 573 Ø 6,2	buc.	50	4,24	212
5	Burghiu spiral STAS 573 Ø 6,7	buc.	60	4,95	297
6	Burghiu spiral STAS 573 Ø 7	buc.	30	10,60	318
7	Burghiu spiral STAS 573 Ø 7,1	buc.	40	5,07	203
8	Burghiu spiral STAS 573 Ø 7,3	buc.	20	5,19	104
9	Burghiu spiral STAS 573 Ø 7,5	buc.	100	11,85	1 185
10	Burghiu spiral STAS 573 Ø 7,7	buc.	50	6,01	301
11	Burghiu spiral STAS 573 Ø 7,8	buc.	50	13,25	663
12	Burghiu spiral STAS 573 Ø 8,3	buc.	100	6,72	672
13	Burghiu spiral STAS 573 Ø 8,4	buc.	100	6,96	696
14	Burghiu spiral STAS 573 Ø 8,5	buc.	150	14,40	2 160
15	Burghiu spiral STAS 573 Ø 8,7	buc.	50	7,19	359
16	Burghiu spiral STAS 573 Ø 8,9	buc.	60	7,62	457
17	Burghiu spiral STAS 573 Ø 9	buc.	50	16,70	835
18	Burghiu spiral STAS 573 Ø 9,2	buc.	80	7,90	632
19	Burghiu spiral STAS 573 Ø 9,5	buc.	60	8,16	490
20	Burghiu spiral STAS 573 Ø 9,7	buc.	100	9,20	320
21	Burghiu spiral STAS 573 Ø 10	buc.	100	11,21	1 121
22	Burghiu spiral STAS 573 Ø 10,2	buc.	100	12,39	1 239
23	Burghiu spiral STAS 573 Ø 10,4	buc.	100	12,39	1 239
24	Burghiu spiral STAS 573 Ø 10,5	buc.	100	12,98	1 298
25	Burghiu spiral STAS 573 Ø 10,7	buc.	150	12,98	1 947
26	Burghiu spiral STAS 573 Ø 11	buc.	150	12,98	1 947
27	Burghiu spiral STAS 573 Ø 11,2	buc.	100	15,34	1 534
28	Burghiu spiral STAS 573 Ø 11,5	buc.	80	15,34	1 227
29	Burghiu spiral STAS 573 Ø 11,7	buc.	100	15,34	1 534
30	Burghiu spiral STAS 573 Ø 11,9	buc.	100	15,34	1 534
31	Burghiu spiral STAS 573d Ø 12	buc.	100	17,70	1 770
32	Burghiu spiral STAS 573 Ø 12,5	buc.	100	18,88	1 888
33	Burghiu spiral STAS 573 Ø 12,7	buc.	100	18,88	1 888
34	Burghiu spiral STAS 573 Ø 13	buc.	50	18,88	944
35	Burghiu spiral STAS 573 Ø 13,2	buc.	80	18,88	1 510
36	Burghiu spiral STAS 573 Ø 13,5	buc.	50	20,06	1 003
37	Burghiu spiral STAS 573 Ø 13,7	buc.	60	18,50	1 110
38	Burghiu spiral STAS 573 Ø 14	buc.	50	21,83	1 092
39	Burghiu spiral STAS 573 Ø 14,25	buc.	100	21,83	2 183
40	Burghiu spiral STAS 573 Ø 14,5	buc.	80	21,83	1 746
41	Burghiu spiral STAS 573 Ø 14,75	buc.	50	21,83	1 092
42	Burghiu spiral STAS 573 Ø 15	buc.	60	21,83	1 310
43	Burghiu spiral STAS 573 Ø 15,4	buc.	50	21,83	1 092
44	Burghiu spiral STAS 573 Ø 15,5	buc.	50	21,83	1 092
45	Burghiu spiral STAS 573 Ø 16	buc.	60	21,83	1 310
46	Burghiu spiral STAS 573 Ø 16,5	buc.	100	24,78	2 478
47	Burghiu spiral STAS 573 Ø 17	buc.	40	24,78	991
48	Burghiu spiral STAS 573 Ø 17,5	buc.	50	24,78	1 239
49	Burghiu spiral STAS 573 Ø 18	buc.	40	28,32	1 133
50	Burghiu spiral STAS 573 Ø 19	buc.	30	30,68	920
51	Burghiu spiral STAS 573 Ø 20	buc.	50	34,22	1 711
52	Burghiu spiral STAS 573 Ø 21	buc.	100	40,12	4 012
53	Burghiu spiral STAS 573 Ø 21,5	buc.	50	41,30	2 065
54	Burghiu spiral STAS 573 Ø 22	buc.	30	41,30	1 239
55	Burghiu spiral STAS 573 Ø 22,5	buc.	50	41,30	2 065
56	Burghiu spiral STAS 573 Ø 23	buc.	50	49,56	2 478
57	Burghiu spiral STAS 573 Ø 23,5	buc.	50	49,56	2 478
58	Burghiu spiral STAS 573 Ø 24	buc.	60	49,56	2 974
59	Burghiu spiral STAS 573 Ø 24,5	buc.	50	49,56	2 478
60	Burghiu spiral STAS 573 Ø 25	buc.	100	49,56	4 956
61	Burghiu spiral STAS 573 Ø 26	buc.	70	54,28	3 800
62	Burghiu spiral STAS 573 Ø 27	buc.	30	54,28	1 628
63	Burghiu spiral STAS 573 Ø 28	buc.	30	59	1 770
64	Burghiu spiral STAS 573 Ø 30	buc.	50	64,90	3 245
65	Burghiu lung STAS 574 Ø 6,5	buc.	100	6,60	660
66	Burghiu lung STAS 574 Ø 6,7	buc.	100	6,84	684
67	Burghiu lung STAS 574 Ø 7	buc.	150	7,08	1 062
68	Burghiu lung STAS 574 Ø 7,3	buc.	50	14,75	738
69	Burghiu lung STAS 574 Ø 7,8	buc.	50	16,25	813
70	Burghiu lung STAS 574 Ø 8	buc.	100	8,26	826
71	Burghiu lung STAS 574 Ø 8,2	buc.	100	8,26	826
72	Burghiu lung STAS 574 Ø 8,7	buc.	100	17,70	1 770
73	Burghiu lung STAS 574 Ø 9	buc.	100	10,03	1 003
74	Burghiu lung STAS 574 Ø 9,2	buc.	50	20,06	1 003
75	Burghiu lung STAS 574 Ø 10,1	buc.	30	15,34	460
76	Burghiu lung STAS 574 Ø 10,2	buc.	50	15,34	767
77	Burghiu lung STAS 574 Ø 10,4	buc.	50	15,34	767
78	Burghiu lung STAS 574 Ø 11,2	buc.	150	17,70	2 655
79	Burghiu lung STAS 574 Ø 11,5	buc.	130	18,29	2 378
80	Burghiu lung STAS 574 Ø 11,9	buc.	100	21,83	2 183
81	Burghiu lung STAS 574 Ø 12,7	buc.	100	23,60	2 360
82	Burghiu lung STAS 574 Ø 13,2	buc.	220	24,78	5 451
83	Burghiu lung STAS 574 Ø 14	buc.	100	27,14	2 714
84	Burghiu lung STAS 574 Ø 14,5	buc.	70	27,14	1 900
85	Burghiu lung STAS 574 Ø 14,7	buc.	50	44,27	2 214
86	Burghiu lung STAS 574 Ø 15	buc.	100	28,32	2 832
87	Burghiu lung STAS 574 Ø 15,5	buc.	100	28,32	2 832
88	Burghiu lung STAS 574 Ø 16	buc.	400	29,50	11 800
89	Burghiu lung STAS 574 Ø 17	buc.	80	30,68	2 454
90	Burghiu lung STAS 574 Ø 18	buc.	70	35,40	2 478
91	Burghiu lung STAS 574 Ø 18,75	buc.	50	36,58	1 829
92	Burghiu lung STAS 574 Ø 19	buc.	30	36,58	1 097
93	Burghiu lung STAS 574 Ø 19,5	buc.	70	37,76	2 633
94	Burghiu lung STAS 574 Ø 20	buc.	100	41,30	4 130
95	Burghiuri cu coada con STAS 575 Ø 6,2	buc.	100	18,88	1 888
96	Burghiuri cu coada con STAS 575 Ø 6,7	buc.	100	18,88	1 888
97	Burghiuri cu coada con STAS 575 Ø 7,1	buc.	60	19,47	1 168
98	Burghiuri cu coada con STAS 575 Ø 8,1	buc.	50	17,70	885
99	Burghiuri cu coada con STAS 575 Ø 8,2	buc.	150	17,70	2 655
100	Burghiuri cu coada con STAS 575 Ø 8,4	buc.	180	17,70	3 186
101	Burghiuri cu coada con STAS 575 Ø 9,5	buc.	200	18,88	3 776
102	Burghiuri cu coada con STAS 575 Ø 10,7	buc.	60	19,47	1 168
103	Burghiuri cu coada con STAS 575 Ø 11,5	buc.	50	20,06	1 003
104	Burghiuri cu coada con STAS 575 Ø 11,7	buc.	100	20,06	2 006
105	Burghiuri cu coada con STAS 575 Ø 13,7	buc.	50	22,42	1 121
106	Burghiuri cu coada con STAS 575 Ø 14,5	buc.	80	24,78	1 982
107	Burghiuri cu coada con STAS 575 Ø 15,7	buc.	50	28,32	1 416
108	Burghiuri cu coada con STAS 575 Ø 16	buc.	50	29,50	1 475
109	Burghiuri cu coada con STAS 575 Ø 16,7	buc.	80	30,68	2 454
110	Burghiuri cu coada con STAS 575 Ø 18,25	buc.	50	35,40	1 770
111	Burghiuri cu coada con STAS 575 Ø 18,5	buc.	50	35,40	1 770
112	Burghiuri cu coada con STAS 575 Ø 19,7	buc.	60	42,48	2 549
113	Burghiuri cu coada con STAS 575 Ø 21,25	buc.	40	46,02	1 841
114	Burghiuri cu coada con STAS 575 Ø 25,5	buc.	150	48,38	7 257
115	Burghiuri cu coada con STAS 575 Ø 24	buc.	40	63,72	2 549
116	Burghiu combi de centru STAS 1114 Ø A 5	buc.	200	12,28	2 456
117	Burghiu combi de centru STAS 1114 Ø 6,3	buc.	200	37,17	7 434
118	Alezor de mașină STAS 1265 Ø 26	buc.	20	41,30	826
119	Alezor de mașină STAS 1265 Ø 27	buc.	10	44,84	448
120	Alezor de mînă STAS 1263 Ø 22	buc.	20	24,78	485
121	Alezor de mînă STAS 1263 Ø 23	buc.	20	25,96	519
122	Alezor de mînă STAS 1263 Ø 30	buc.	10	44,84	448
123	Alezor de mînă STAS 1263 Ø 40	buc.	10	88,50	885

DE REȚINUT!

Unitățile economice din intreaga țară, interesate in a-și completa baza materială de producție cu reperele ofertate de unitatea bucureșteană, sînt informate că pot obține cele necesare in condițiile prevederilor din HCM 1270/1975.

Comenzile se vor transmite la următoarea adresă : Intreprinderea de mașini grele București – Șos. Berceni Nr. 104 – Sector 5. Relații suplimentare se pot obține la tefelon 836340 serv. aprovizionare. Potențialii beneficiari sînt asigurați anticipat de toată solicitudinea.

GEORGESCU EMIL
și VASILE BAȘA

Proletari din toate țările, uniți-vă!

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVII ● 21 octombrie 1976 ● nr. 42 (452) 8 pag. 1 leu

Expoziția Eugenia Dumitrașcu

„Personala" consacră o formulă de expoziție individuală. Artistul aspiră mereu la a fi „personal". „Personalitatea" artistică se manifestă printr-o viziune „personală". Nu întotdeauna însă, expozițiile „personale" au acoperirea acestui compliment făcut creației. Între a nu fi și a fi „personală", se situează, se pare, cele mai numeroase asemenea manifestări. Sîntem datori să comentăm însă și faptul pozitiv al virtualităților autentice pe care o asemenea manifestare le incorporează, le dezvăluie.

36 de lucrări ale graficienei EUGENIA DUMITRAȘCU încearcă să rezume travaliul creator, propriile interogații, din ultimul deceniu, semnificînd profilul unui artist mobil, la febrile căutări. Artista ambițioasă, inițial, în foarte multe direcții de investigare ale Formei. Expoziția, etalată pe simezele Galeriei de artă, ilustrează parțial promisiunile făcute în debutul artistei, trăit acum douăzeci de ani. Argumentul este o grafică ce poartă cu sine nostalgia mărturisită a picturii. Descifrăm

CORIOLAN BABEȚI

(Continuare în pag 6)

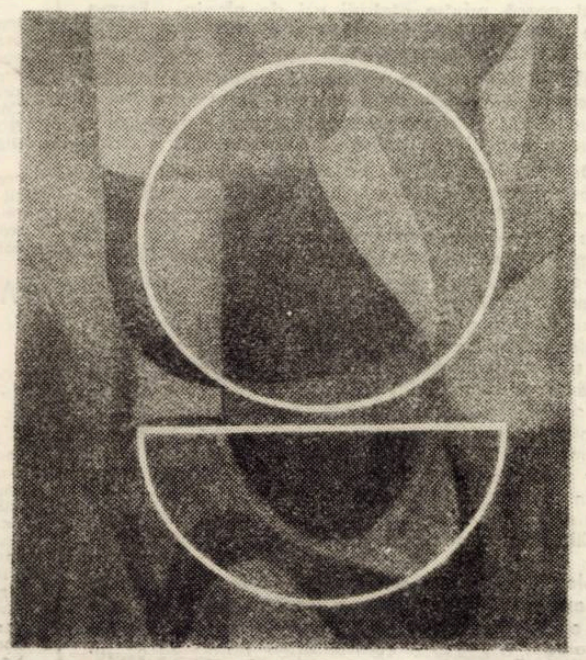

Ilustrațiile din acest număr: **EUGENIA DUMITRAȘCU**

Istorie-document

DATE DESPRE CONTRIBUȚIILE ROMÂNILOR BĂNĂȚENI LA SPRIJINIREA RĂZBOIULUI DE INDEPENDENȚĂ (I)

Apropierea sărbătoririi **Centenarului Independenței de stat a României** impune reactualizarea cît mai exactă a documentației păstrate despre războiul din anii 1877–1878, pentru a-i fi cunoscute nu numai semnificațiile generale dar și elementele componente, detaliile din care s-a constituit acest moment al epopeii naționale. Sub acest raport, ni se pare deosebit de importantă prezentarea contribuției românilor din provinciile aflate sub dominație străină – Transilvania, Banatul, Crișana, Maramureșul și Bucovina – la sprijinirea războiului pentru cucerirea independenței de stat a României, manifestată în diferite forme, de la participarea nemijlocită și pînă la propaganda favorabilă făcută efortului militar de către presa românească, care și-a dovedit și cu acest prilej militantismul social-politic, slujind ideea unității naționale și întărind convingerea în victorie a cititorilor din acea vreme.

Istoricii noștri contemporani sînt unanimi în a recunoaște caracterul eminamente popular al războiului pentru independență, adevărul că – din acest unghi de vedere – operațiunile militare constituie doar o dimensiune, e drept principală, a angajării României în lupta pentru neatîrnare, la care se adaugă în mod firesc aportul populației civile, care a suportat greul susținerii acestuia cu mijloacele necesare (armament, îmbrăcăminte, alimente, tratament sanitar, transporturi etc.). Așa cum remarca G. Barit (**„Cauza ostașului român este o cauză generală română, victoria lui e a întregii românimi, fie aceea risipită în orice parte a lumii"**). Și, ca o concretizare, românii de dincolo de Carpați s-au aflat alături de frații lor din patria-mamă, integrîndu-se străduinței generale de emancipare de sub suzeranitatea otomană. Nu trebuie să ignorăm însă condițiile dificile în care ei și-au manifestat solidaritatea cu cauza neamului lor. Ele n-au putut împiedeca acțiunile de sprijinire a statului român, dar au avut fără îndoială un efect negativ asupra mișcării, de strîngere a ofertelor pentru răniții în război, realitate ce va fi subliniată și în alt paragraf al articolului nostru.

Românii bănățeni s-au aflat, ca și conaționalii lor, la compromisa alcătuire statală dualistă, pe baricadele aceleași lupte pentru libertate, deoarece și ei vedeau în statul român independent o puternică forță de atracție, ce le va asigura de altfel, nu peste mult timp, emanciparea de sub asuprirea străină. Din cercetările documentare și lecturile bibliografice efectuate pînă acum rezultă unele date extrem de importante despre aportul bănățenilor la războiul din 1877–1878, pe care le vom comunica în rîndurile următoare, exprimîndu-ne totodată convingerea că mai există încă documente care conțin informații utile sub acest raport, care vor trebui scoase la lumină.

„Din orașele și satele bănățene – afirmă într-un articol de Paul Abrudan –, o serie de bărbați în floarea vîrstei și tineri au străbătut potecile munților spre țara liberă, înscriindu-se voluntari în unitățile românești". Argumente despre acest fapt social-politic ne sînt aduse de unele documente ale epocii în care se arată că voluntarii „din părțile Șiriei și de la Toc", precum și cei „din părțile Curticiului" ; apoi de studenții bănățeni aflați la Cernăuți, care au trecut în România, după care au luptat la Plevna și Smîrdan, dovedind calități eroice de excepție, așa cum au făcut-o și alții, îndeosebi căpitanul Moise Grozea, originar din Banat și care ar merita o prezentare separată (corespondențele sale de război, înserate în **Gazeta Transilvaniei** (de Sextil Pușcariu, sub titlul **Douăzeci de scrisori ale lui Moise Grozea din războiul de la 1877,** în **Anuarul Institutului de istorie națională, 1926–1927,** Buc., 1929, vol. IV, p. 22 9–246 ; Vezi și Idem, **Răsunetul războiului pentru independență în Ardeal,** București, 1927). În Banat și Crișana au circulat, după cum consemnau autoritățile în adresele lor strict confidențiale, diferite hărți ale României „care exprimau năzuințele poporului român de înfăptuire a idealului său național" (Ion Popescu-Puțuri, Augustin Deac, **Unirea Transilvaniei cu România,** Ediția a II-a, Editura Institutului de studii istorice și social-politice de pe lîngă C.C. al P.C.R., București, 1972, p. 185). S-a preconizat întărirea garnizoanelor de la granița dinspre România, pentru a intercepta legăturile politice dintre românii de pe ambele versante ale Carpaților și a împiedeca trecerea voluntarilor. Prefectul județului Caraș considera că „regiunile de acolo nu prea vor sta liniș-

VIOREL FAUR

(Continuare în pag. 7)

Cura de tinerețe a teatrului

Nu poți să nu te întrebi cum oare de-au îmbătrînit sau chiar au murit – așa de curînd – atîtea experimente teatrale de avangardă, mai întotdeauna născute dintr-o vigoare care se rostea și uneori se și manifesta ca fiind tinerească, puternică, durabilă ? De ce a murit... tinerețea, vigoarea ? Sau nu era acolo chiar tinerețe, chiar vigoare ? Ce-a murit ? Cine-a „ucis" ? Ce-a rămas ? O galerie de nume și denumiri – repede devenind mondial celebre – cu enoriași răspîndiți prin fiecare țară (am avut și noi lingviști, artozii și grotovskii noștri) au lăsat și au format chiar adepții unui curent teatral pentru experiment, pentru laborator și avangardă. Aceste preocupări merită a fi respectate, aș spune chiar studiate și continuate prin ce au avut ele prețios. Aceste încercări de avangardism s-au născut dintr-un protest tineresc și inteligent, deseori talentat, împotriva poncifelor, sclerozei și comodităților de tot felul, care îmbătrînesc și obosesc teatrul. Denumirile sub care au fost cunoscute aceste încercări disparate aduc – fiecare – cîteva din caracteristicile lor de bază. Chiar termenul de avangardă este o metaforă de luptă care presupune angajament întreg, eroism, devoțiune, unitate și experiment. În avangardă este mereu căutat noul. Cum să nu fie aceste calități remarcate și remarcabile ? Dacă avem în vedere noțiunea de laborator, presupunem că acel grup de artiști este îndemnat spre experiment, spre investigații metodice, științifice, elective. Deasemeni studiou-rile presupun și ele căutări, studii de stiluri și forme creative diverse. Experiențele celor tineri, indiferent cum s-ar numi, culeg simpatie tinerească, iar tinerețea nu-i numai a celor tineri. Această varietate de expresii artistice, cîștigată prin aceste inițiative, a dus și duce la cucerirea unei libertăți de gîndire, făcînd viabile diferite stiluri impuse de diverși „cercetători" (regizori, colective etc.). S-a observat deasemeni că toate curentele de avangardă, în teatru, n-au avut un interes comercial, pentru că ele vroiau să impună idei noi, nevoia de cercetare, originalitate și actualitate. E drept că echivocurile se nasc mai cu ușurință cînd o concepție (cum este și aceasta de avangardă în teatru) suferă de o oarecare eterogenitate. Raporturile teatru-literatura dramatică, regizori-autori, regizori-actori, teatru-public, modernitate-arhitectură teatrală, au fost și sînt într-o puternică stare de instabilitate, uneori chiar de divorț marcat și, de aici începînd, se produc multe erori metodologice în aceste raporturi – cîndva sanctificate de tabuuri ce păreau ireversibile – care la rîndul lor duc la o diminuare a forței de influențare a teatrului în general.

Contrafacerile și falsurile n-au întîrziat și ele să apară sub faldurile – uneori prea gălăgios fluturate – ale avangardismului. Sînt cîteva bune decenii de cînd un cunoscut deschizător de drumuri noi în mișcarea teatrală franceză, Jacques Copeau avertiza : „Teatrul nu va fi nici el exceptat de cabotinaj, de bluf-uri și de falsificatori. Nimic nu este mai funest dezvoltării teatrului, decît falsul teatru de artă". **Ori, tocmai acest grup de falsificatori, deghizați în avangardiști, a constituit și la noi punctul nevralgic al dezvoltării mișcării teatrale în anumite perioade la dimensiunile posibilităților ei reale. Se socotesc unii drept avangardiști doar opunîndu-se din „principiu" teatrului de tip popular, acel teatru care se dorește a fi al cît mai multor oameni și aceștia avînd legitima dorință de a se simți cît mai profund înrîuriți de el. Oare acești doi termeni, teatrul de avangardă și teatrul de tip popular se opun oare pînă într-atît încît antagonismul ireductibil declarat dintre termeni să fie și acel dintre structuri ?**

Un teatru de tip popular, după părerea noastră poate și ar trebui să aibă cea mai diversificată și durabilă formă de avangardă a sa. Cred că tocmai ideea de teatru popular, teatru destinat maselor, în zilele noastre și în societatea noastră, exprimă, de fapt cel mai înalt, mai calificat și mai responsabil, locul artei cu adevărat valoroase, a cărei surse au rămas proaspete și veșnic întremătoare, întotdeauna ele înnobilînd pe acei care le-au cercetat, respectat și iubit. N-aș spune : înapoi la surse !, ci, mereu să fim însetați de prospețimea și forța vie a izvoarelor care n-au cum ne rătăci sau debilita ! Aceasta mi se pare a fi o bună cură de sănătate pentru tinerețea veșnică a teatrului. Pentru că de ce-ar crede un „avangardist" că, doar printr-o simplă venire a actorului din sala de spectacol, sau dacă e pus să vorbească într-o lojă laterală, fosă de orchestră, pod, folosind abuziv tehnica de scenă (mecanică, electrică sau electronică), brutalizînd, prin simplificare de-a dreptul anticulturală, autoritatea constituită a unui text clasic pe care cu orice preț vrea să-l „demitizeze" „devine el... nemaivăzut și nemaiauzit ? Pentru a avea aerul de avangardă, unii cred că trebuie făcut atît de puțin ! Cine-și mai închipuie azi, de pildă, că în teatrul de tip popular, fals învinovățit de antiavangardism, ar mai putea fi acceptat cuvîntul golit de gînd, gestul contrazicînd cuvîntul sau gîndul, machiajul încărcat în locul încărcăturii de simțăminte, declamatorismul fals, desuet și patriotard, mimînd dragostea de patrie și popor, plînsul sughițat în locul durerii, gesturile multe și dezordonate în locul ideii și forței de convingere, etc., etc. ? De ce s-ar crede oare că, în epoca zborurilor cosmice, a electronicii și computerilor, a exploziei informaționale, publicul din teatrul său popular ar mai accepta un spectacol lipsit de teatralitate, nepigmentat de imaginație, plictisitor și arid, copie banală a unei realități tot banale ? De ce s-ar mai crede că un popor care l-a avut pe Brâncuși, pe Țuculescu, pe Enescu și care a creat nestematele perle ale unei arte populare admirate în lumea întreagă, în care n-a lipsit profuziunea limbajului abstract, imaginația scînteietoare, curajul celor mai îndrăznețe combinații de culoare, formă, ritm și sunet, n-ar fi în stare să înțeleagă eforturile de căutare ale unei avangărzi teatrale, însetate de nou, și n-ar ști să-și respecte această bogăție spirituală a sa, cunoscîndu-se că teatrul la români este o „marcă" de prestigiu internațional ? Pentru aceasta s-ar impune, cred, ca teatrul să nu renunțe a fi el însuși, de a nu ceda acelora care nu cred în cuvîntul dramatic, nu cred în actori, nu cred în public ca rădăcină și izvor hrănitor permanent ! Avangarda TEATRULUI, da ! Avangarda antiteatrului și elucubrațiilor de tot felul, nu ! Socot a fi de datoria fiecărui om de teatru de a se interoga cu insistență despre ce anume știe să facă în arta sa, în raport cu ce-a aflat (și trebuie neapărat să afle) că au făcut alții înaintea lui, sau pot ceilalți din juru-i să facă mai bine. Onestitatea în artă este incompatibilă cu nonvaloarea. Nu cunosc un mare artist care în arta sa să nu fi fost onest.

GHEORGHE LEAHU

(Continuare în pag. a 7-a)

Octavian Paler

MITOLOGII SUBIECTIVE

Ed. Eminescu, 1976

1. Nimic dincolo de titlu, care este însă înșelător, cu subtexte stratificate : sub aparența unor discursuri lirice lejere despre zeii, eroii, locurile mitice ale antichității, o dizertație erudită despre un anumit tip de a recepta cultura antichității, parabolele, alegoriile, aforismele, ideile anticilor despre lume. Textul **sărac** (în sensul : fără subsol, fără trimiteri, fără indicații anume) este, pentru cel orientat în problemele umanioarelor, de o șocantă bogăție. S-a scris foarte mult și foarte exacte lucruri s-au spus despre această carte : ținuta ei umanistă, vibrația lirică, distincția confesiunii au fost observate (și observațiile dezvoltate) în pagini de exegeză subtilă, ce nu au trădat această carte, de excepție în cultura noastră de azi. Poate mai puțin au fost subliniate – și asupra acestora ne vom opri în cele ce urmează – trăsăturile ei polemice. Aparent bogat în umilitate, subiectivismul autorului pune în valoare o viziune originală asupra receptării (înțelegerii) miturilor : viziune unificatoare, aparținînd, în acest secol al demitizărilor, afirmării valorilor umaniste ale miturilor.

Demersul liric asigură întrebărilor flexibilitate. **Sfinxul** e mitul central ; prin optica textului de început, **Mitologii subiective** este o carte despre valoarea întrebărilor. În nemărturisită polemică cu un gînditor (G. W. F. Hegel, **Prelegeri de filozofie a religiei :** Enigma este dezlegată : sfinxul egiptean, potrivit unui mit plin de semnificație și demn de admirație este ucis de un grec, iar enigma a fost dezlegată astfel : conținutul este omul, spiritul care se știe pe sine liber) dar mai ales cu ideea încarcerării într-un sistem birocrat al ideilor, sistem ce ar așeza în paragrafe întrebările și ar bifa metronomic răspunsurile), Octavian Paler „testează" prin aceste texte ceea ce s-ar putea numi „melancolia modernilor" (**„N-are rost** – este primul motto al cărții – **să ne imaginăm sfinxul grec atîrnînd la porțile Thebei, unde s-a prăvălit după ce Oedip i-a răspuns la întrebare. Mai degrabă ar trebui să observăm că el contestă indiferența sfinxului de la piramide. Probabil, în acest caz, o opțiune e necesară. Abia atunci vom ști dacă melancolia anticilor a fost mai profundă decît cea a modernilor").**

Prin intermediul miturilor, ce se alcătuiesc ca întrebări, autorul își construiește un jurnal. Existența personală se verifică și este verificată de întrebările anticilor : **„Spun sfinxul, dar pot foarte bine să-mi aduc aminte o noapte de iarnă cînd, pe un drum izolat, la poalele munților, dincolo de un riu pe care tocmai îl trecusem, am zărit deodată, la vreo treizeci de pași în fața mea, doi ochi sticlind sulfuroși și răi. Era un lup. (...) Împrejurarea aceea, în care nu-mi recunosc alt curaj decît de a fi căutat o ieșire din frică, m-a învățat cel puțin atît cît și legenda lui Oedip în materie de orgoliu. Ochii lupului m-au obsedat în toți anii de atunci. Și aș fi vrut să am puterea să fiu ca în acea noapte".**

Nu formule abstracte propune Octavian Paler, ci largi modele, nebirocratice modele de existență. Înțelepciunea miturilor operează o pedagogie subtilă asupra celui dispus să accepte întrebările. Scriitorul conversează cu el însuși, dar mai ales cu invizibili învățăcei, **peripatetizează** fără prejudecăți. Socrate este un nume ce revine des lîngă acelea ale **Sfinxului** și ale lui Oedip.

Simbolic, **Mitologiile ...** se încheie cu **Drumul,** poem (sau pentru opera lui Octavian Paler : **melancolie**) închinată drumului în cunoaștere. Experiența s-a sfîrșit, **cartea** e încheiată, **drumul rămîne :**

„Voi părăsi aici umbra lui Oedip ; în momentul în care își aduce aminte totul din nou. Cunosc riscul întîrzierii. După ce iubim ceva nu mai putem vorbi despre o iubire abstractă. Nici despre o mare abstractă, după ce-am stat aici ... Ghicesc în zare marea, aproape confundată cu norii îmbibați de apă. Și mă domină gîndul că stînd aici am aflat mai ales cît de mult îmi e necesară realitatea din care boala m-a scos temporar. Sentimentele mele s-au însoțit aici cu balansul mării, dar am îndrăgit această mare pentru a o pierde. (...) Olimpul trebuie să fie pustiu, însă cadavrul sfinxului grec nu va fi găsit în prăpastia unde s-a aruncat. Zeul-întrebare trăiește ... Vîntul de toamnă răscolește o mare pe care n-o mai zăresc. O umbră s-a strecurat parcă printre oțetarii uzi de ploaie. Forma mea de speranță și de demnitate e să văd în întuneric doi ochi lucind fosforescenți ...".

Mitologii subiective e o erudită „dizertație cu temă". Lecțiile din Mallarmé, Valery, Saint-John Perse se includ și ele în acest modern poem al cunoașterii : **o cîntare a omului** aparținînd unui rafinat.

2. Desigur, implicații polemice sînt și în alte direcții : foarte nuanțat e refuzul lui Nietzsche, cel din **Nașterea tragediei.** Elogiind lumina (și există în această carte o sumă de admirabile imagini ale luminii și ale iluminării) soarele **(„viața nu cere cumva, dimpotrivă, s-o înfruntăm și să-i acceptăm toate darurile în plin soare ?")** scriitorul elogiază victoria lui Apollo asupra lui Dyonisos, a forțelor raționalului asupra lumii iraționale. Îngînduratele melancolii **(„Trebuie să-mi reproșez sau nu oroarea mea de urît, de suferință, de suferință și de moarte ?")** primesc valoare prin sublinierea calității omenescului. Lumea solidară ar fi una din efigiile cărții, în afirmarea valorilor ei : imaginile **mării** (metaforele mării, simbolurile mării) ar fi cele care ar promova această efigie. Și aceste imagini (ne aflăm în interiorul marii poezii), ce revin obsedant, ar fixa, muzical, nivelul dezbaterii. Dialogurile, monologurile, solilocviile, aforismele se retrag în acest spațiu-matrice.

Mitologii subiective, carte unică în literatura noastră de azi, reprezintă afirmarea unui spirit pentru care spațiul culturii grecești reprezintă o vecinătate, iar cel mediteranian, o șansă a confruntării : afirmîndu-ne pe noi, ca europeni, prin efigiile culturii.

C. UNGUREANU

Cronica literară

Timotei Cipariu

POEZII

Ed. Dacia, 1976

Pe Timotei Cipariu, istoriile literare îl înregistrează pentru contribuția sa filologică, de folclorist, traducător, editor și publicist, merite importante fiindu-i recunoscute în ceea ce privește lupta pentru afirmarea conștiinței naționale și pentru drepturi politice a românilor transilvăneni. Despre poetul Cipariu, în schimb, s-a vorbit relativ puțin și mai mult în treacăt, activitatea sa lirică putînd să pară multora dacă nu o curiozitate, cel puțin o ocupație căreia eruditul i se dedica aproape circumstanțial, ori pentru simplă delectare intelectuală. Faptul nu trebuie să mire căci, pînă la recenta apariție a volumului de **Poezii** (îngrijirea ediției, antologie, prefață și note de Nicolae Albu), mențiunile de istorie literară vizau un număr destul de mic de texte cipariene, pentru cercetătorul lipsit de vocație de documentarist fiind aproape imposibil să-și facă o imagine asupra creației poetice originale a savantului blăjean.

În linie clasică ori romantică, Timotei Cipariu a fost, între contemporani, ceea ce astăzi am numi poet de „factură intelectuală". Pentru el, ca și pentru Asachi, poezia nu este atît funcție a imaginației ori a sentimentului, cît rezultat al documentării, al informației livrești. În versurile lui Cipariu, aspectul așa-zicînd ideologic primează nu o singură dată, și aproape că ni se pare firesc ca, într-o poemă cu un caracter destul de aparte cum este **Ecloga** sau **Drama pastorală,** să ni se releve, lîngă puternicele note vergiliene și dincolo de maniera mitologizantă, reflexe ale luminismului transilvănean : a se vedea, transcrisă succint în argutiile personajului Coridon, una dintre temele ideologice ale curentului luminilor : emanciparea prin cultură a maselor (p. 63), ori prevestirea, în monologul lui Phileta, a unui „veac de aur", „cursul altui timp nou, plin de desfătare". Cipariu nu este însă lipsit de sensibilitate și, dacă, în același poem, în evocarea „virstei de aur" se menține încă între convențiile poeziei arcadiene, imaginația sa va fi evident descătușată în descripția scenelor rustice ori a vieții pastorale : **„oi mari cu lapte, putrede de grase ; / mieii ca vițeii, cu de aur lînă ; /.../ Cînd păcurarii de pe cîmp le mînă / seara acasă, să le mulgă-n strungă, / atîta lapte dau cît o fîntînă. / Cașul ce-l fac, de cade să ajungă / pe om, îl sfarmă, ca un colț de munte...".**

Cum se poate vedea, autorul unor astfel de versuri nu excelează în imagini grațioase și, dacă sentimentul sublimului nu îl ocolește uneori, acesta trebuie asociat unei capacități de a imagina la scară colosală, unui homerism al viziunii și aspectului mai degrabă „frust" al expresiei, care sînt rezultatul puternicei coarde populare ce vibrează în poezia sa. Capodopera lui Cipariu este, în linia aceasta, balada **Singeorgiul,** remarcabilă și prin prezența fantasticului de factură populară și vădind certe asemănări cu **Sburătorul** lui Heliade.

Interesat de creația populară înaintea reprezentanților curentului pașoptist, Cipariu resimte influența folclorului și în creația sa lirică. Un număr important de versuri sînt turnate, programatic, în tipar folcloric, altele se rezumă la prelucrarea unor texte binecunoscute. Un exemplu este balada **Pintea,** la care se pot adauga poemele **Mireasa, Dusul, Codrul.** Comparate de regulă cu poezia lui Alecsandri, versurile de acest fel ale lui Cipariu sînt în realitate mult mai apropiate viziunii populare. Lipsite de eufonia și de grația diminutivală a poeziilor lui Alecsandri, compunerile lirice ale lui Cipariu păstrează o rostire energică, adresarea directă ; idilismul este exclus : **„Frunză verde de secară / cîndu-i dinspre primăvară / și plugariul iese-afară / și din zori și pînă-n seară / mînă boii și tot ară. / / Frunză verde dintre spice, / unde te duci, măi voinice / cu pușcuța cu alice ?"** etc. **(Codrul).**

Contribuția poetică cea mai interesantă a lui Cipariu ar fi fost, însă, este de presupus, epopeea avînd ca subiect lupta dintre daci și romani. Ne-a parvenit, din aceasta, doar un fragment, suficient totuși pentru a ne da seama de intențiile autorului. Elogiul, desigur, trebuia să fie adresat lui Traian și Romei, eposul eroic proiectat urmînd să ilustreze ideologia și acțiunea politică a reprezentanților Școlii ardelene (continuate, în formele știute, de curentul latinist, căruia lingvistul îi aparține) : **„Cînd o faptă rară, zău, mai necrezută : / Roma în puterea Dacilor căzută ; / Astă doamnă a lumei, culme de virtute, / Pusă acum sub dare, 'nsemn de servitute, / Ci scăpată iarăși, de sub jugul greu, / Prin un erou mare cu brațul de leu" (Poezie despre Traian și Dacia).**

Prea puțin originale, versurile fragmentului de epopee citate pot repune în discuție o problemă de cert interes pentru istoricul literar : a avut Timotei Cipariu, înaintea lui Eminescu, reprezentarea unei Dacia felix sau preferințele sale s-ar fi oprit la hotarele Arcadiei ? Pînă la publicarea altor manuscrise ale lui Cipariu, este dificil de dat un răspuns acestei chestiuni, poeme cum sînt **Cumana** și **Triumful** părînd să certifice ideea că poetul a rămas, totuși, fidel curentului latinist și că Eminescu a avut, în ceea ce critica a consacrat sub numele de „dacism", un precursor mai puțin.

LUCIAN ALEXIU

Lecturi

I. Igiroșanu

CLEPSIDRA AMURGULUI

Ed. Cartea românească, 1976

Sub acest titlu, cunoscutul scriitor și traducător I. Igiroșanu și-a adunat, în volumul recent apărut la „Cartea Românească, numeroase eseuri și pagini de atrăgătoare memorialistică literară. Partea rezistentă a cărții o formează, fără îndoială, evocarea scriitorilor pe care i-a cunoscut îndelung sau trecător dar esențial : Paul Claudel, Paul Valéry, Valéry Lardaud, H. de Montherlant, Marta Bibescu, Marga Kasterska-Sergescu. Pe Proust nu l-a mai putut cunoaște dar prezența lui este constantă în paginile cărții, iar descrierea casei acestuia și a atmosferei ei este minuțioasă și cuceritoare. Menționăm, aparte, portretul lui N. Titulescu – omul, cu care autorul a colaborat îndelung și de a cărei prețuire s-a bucurat. Acest portret îl va face pe N. Titulescu să supraviețuiască viu și concret în posteritate iar pe I. Igiroșanu îl consacră ca memorialist.

Eseistica lui I. Igiroșanu este izvorîtă din firea sa problematică și se sprijină pe o reală erudiție, dar nu părăsește terenul literar, autorul rămînînd fidel maestrului său spiritual Paul Valéry, a cărui reflecție imperativă, de a îmbina în permanență gîndirea abstractă cu trăirea concretă, este așezată în fruntea cărții.

Considerațiile asupra scriitorilor francezi amintiți sînt însoțite de raportări continue la literatura română, la Caragiale, Macedonski, Camil Petrescu, din puncte de vedere originale și instructive. La Stockholm își aduce mereu aminte de spătarul Milescu, ai cărui pași îi reconstituie după trei secole.

Ca diplomat român de bună formație dar și ca excelent traducător în franceză al lui Cezar Petrescu (Întunecare) și Zaharia Stancu (Jocul cu moartea), I. Igiroșanu abordează problema mereu actuală a modului optim de a organiza cunoașterea literaturii noastre peste hotare, folosind unele convorbiri cu personalități străine competente. Consistentele sugestii care se degajă din acest capitol pot fi reținute cu real folos de cei cărora le revin responsabilități în acest domeniu.

Volumul masiv al lui I. Igiroșanu, în care cultura franceză, excelent asimilată, se unește cu judicioase comentarii asupra literaturii române, se citește pe îndelete ca orice carte de mare densitate, dar cu reală satisfacție pentru lectorul cucerit de un rafinat psiholog, sprijinit de un stilist de mare meșteșug.

BUCUR ȚINCU

Adrian Fochi

COORDONATE SUD-EST EUROPENE ALE BALADEI POPULARE ROMÂNEȘTI, 1975

A dăinuit în folcloristica românească ideea profund eronată, însă rezistentă fiindcă fusese emisă de N. Iorga și Ov. Densușianu, după care balada populară carpato-dunăreană este rezultatul unui import. N. Iorga punea cîntecul bătrînesc din țara noastră într-un raport de dependență totală față de balada sîrbească. Ov. Densușianu, la rîndu-i, exagera influența eposului sîrbesc, ucrainean, polon și rutean asupra celui românesc. Analizînd factorii care au putut favoriza o asemenea idee (cunoașterea parțială a literaturilor populare sud-est europene, deci angajarea examenului comparat pe baza unui număr neconcludent de variante, cunoscute de regulă din traduceri, conceperea demersului critic comparatist, într-o singură direcție, cu o singură finalitate : cercetarea exclusivă a influențelor străine asupra eposului nostru versificat), Adrian Fochi, bun cunoscător al cîtorva limbi sud-est europene și bun stăpînitor al unei metodologii moderne de cercetare comparată, își concepe studiul **Coordonate sud-est europene ale baladei populare românești** ca o replică bine fundamentată, dată celor care au făcut din eposul nostru o expresie integrală a balcanismului. Autorul face pătrunzătoare observații cu privire la locul real ocupat de balada populară în spațiul folcloric sud-estic, în cadrul căruia ea ocupă o poziție specială. Pe baza unui scrupulos și îndelungat examen, autorul este în măsură să spună răspicat că din cele 355 de subiecte baladice românești doar 47 – deci 13 la sută — se găsesc în balada bulgară, iugoslavă, neogreacă, albaneză, macedoneană, istroromână. Raportul acesta cifric este foarte relevant, el reducînd la adevăratele dimensiuni pecetea balcanică a cîntecelor noastre bătrînești. Concluziile ce se desprind din această nouă și reală situare sînt extrem de prețioase : poporul român este creator și în balada populară ; subiectele baladești comune (aparținînd secțiunilor : fantastice, vitejești – ciclul cotropitorilor turci și tătari – și familiale) nu fac parte din categoria celor mai vehiculate în folclorul nostru și sînt multe cu circulație strict regională ; chiar subiectele comune nu sînt decalcuri după cele străine, spiritul inventiv al creatorilor noștri populari evidențiindu-se și aici. Rămîne ca studii viitoare să precizeze situația baladei populare românești în raport cu aceea a altor popoare vecine.

Recunoscînd cu obiectivitate punctele de contact ale creației noastre populare baladești, cu aceea a popoarelor sud-est europene vecine, A. Fochi rectifică foarte argumentat o idee eronată, aceea a balcanismului eposului nostru versificat, care s-a dovedit la un examen științific a fi **„o problemă de suprafață, referindu-se la un strat relativ îngust și subțire din producția artistică românească în domeniul baladei".**

Cu această lucrare, A. Fochi își consolidează și reputația sa de comparatist, cunoscută deja printr-o serie de studii (asupra unor balade cu subiecte comune spațiului folcloric sud-est european) și printr-o lucrare de sinteză asupra cercetărilor, de la Al. Odobescu, inițiator în țara noastră al studiilor de folclor comparat, privitoare la spațiul amintit, pînă la comparatiștii contemporani.

IORDAN DATCU

Ioan Iancu

VARIANTA „PALMIER"

Ed. Facla, 1976

Cel de-al treilea roman de acțiune semnat de Ioan Iancu poate fi considerat o continuare a celorlalte două **(Acțiunea „Banana" și Procurorul face recurs).** Evenimentele ca atare sînt, firește, altele ; cei ce conduc cercetările, precum și locul întîmplărilor nu s-au schimbat însă. De aceea cititorul va aborda cartea cu un plus de satisfacție : se întîlnește cu vechi cunoștințe, asistă la strădania lor de a asigura triumful adevărului și al convietuirii pașnice și civilizate, se deprinde cu specificul muncii și preocupărilor lor.

De altfel, un merit incontestabil al recentului volum (ca și al celorlalte) este tocmai acela că – urmînd cerințele genului : desfășurarea imprevizibilă a acțiunii – nu lasă la o parte dezvăluirea unor psihologii și evidențierea aspectului moral al celor povestite. Ecoul etic al cărții ni se pare, deci, convingător.

Sub raportul măiestriei, al meșteșugului, avem de consemnat o continuă perfecționare a mijloacelor de la debut și pînă acum. Prozatorul se străduiește, necontenit, să alerteze dialogul, să fixeze cu precizie cadrul, să contureze – în cîteva linii – portretul fizic și înfățișarea morală a eroilor. Faptele se înlănțuie surprinzător, dar după o logică strînsă, tot mai limpede dezvăluită de înaintarea în text. Ca urmare, „misterul", noianul celor necunoscute, scade treptat – potrivit unui subtil dozaj al clarificării.

Credem, așadar, că lectura acestei cărți este instructivă și atrăgătoare. Ea marchează în creația lui Ioan Iancu un moment de maturitate și deschide perspectiva unor noi și meritorii realizări (în plan tematic, etic și stilistic).

EUGEN DORCESCU

Frontispicii

VASILE GOLDIȘ DESPRE OPERA LUI EMINESCU

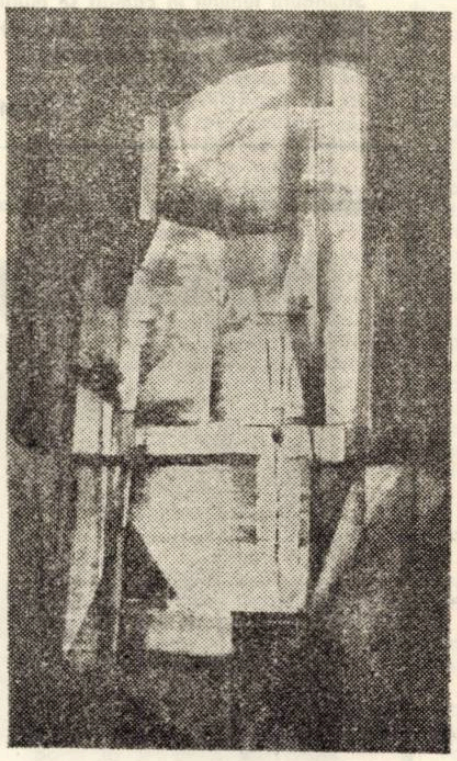

Preocupat de problemele culturii și literaturii, atras de personalitatea unor figuri reprezentative de la noi sau de aiurea, Vasile Goldiș, ca profesor și publicist, se pasionează de cercetarea vieții și operei acestora. În articolele **„Arta română"** și **„Arta"**, elogiind poporul român, din mijlocul căruia s-au ridicat „luceferii poeziei, Alecsandri, Eminescu, Coșbuc", autorul își exprimă convingerea că prin ei literatura română va ajunge să strălucească deopotrivă cu celelalte literaturi europene. Interesul nedezmințit al lui Vasile Goldiș pentru marii noștri clasici îl atestă și unele discursuri ale sale, în care, printre frazele răspicate, conținînd aluzii, semnificativ programatice, răzbate dragostea și admirația pentru Eminescu, Alecsandri, Coșbuc, Caragiale. Prin ziarul **„Românul"**, pe care l-a înființat și condus, Vasile Goldiș a contribuit cu un zel remarcabil la popularizarea operei lui Eminescu în rîndurile cititorilor, la lămurirea semnificațiilor ei adînci pentru cultura noastră. În concepția lui Vasile Goldiș, marele artist al cuvîntului reprezenta pe poetul cetățean, apostol al națiunii, precursor eminent al unității politice a poporului nostru. La împlinirea unui sfert de veac de la moartea lui Eminescu, în 1914, **„Românul"** îi dedica un articol special. Amintirea poetului suscita și de data aceasta același sentiment al aspirației plenare către unirea tuturor românilor : **„... mai cu seamă ca români supuși unei stăpîniri străine, noi** (cei din Transilvania, n.n.) **aducem omagii memoriei lui Eminescu ca unuia dintre cei dintîi și mai însemnat propovăduitor al ideii de unitate culturală a românilor de pretutindeni ..."**

În articolul intitulat „Mihail Eminescu", Vasile Goldiș apreciază că, pentru literatura noastră, marele poet reprezintă pe maestrul neegalat, de numele căruia se leagă inaugurarea propriu-zisă a epocii ei clasice. Eminescu, scrie autorul, parafrazînd un vers din bine cunoscuta poezie **„Epigonii", „a dat limbii noastre acel farmec desăvîrșit din care ne hrănim ca dintr-un fagure de miere. El a prins în diamantele versului etern simțirea și gîndirea neamului său deopotrivă cu simțirea și gîndirea universală. El este poetul și cugetătorul care a deschis literaturii românești porțile largi ale literaturii tuturor timpurilor și tuturor neamurilor creatoare în arta literară"**. Ideea că, prin Eminescu, literatura română se integrează în circuitul european și universal al valorilor, îndrăzneață pentru acel timp, s-a dovedit rezistentă, fiind asimilată ca unul din temeiurile de bază ale eminescologiei contemporane.

Se pare, însă, că, în cazul lui Eminescu, ca și în cazul celorlalți clasici români, Vasile Goldiș aprecia, întîi de toate, spiritul său patriotic și național, analizîndu-i creația în funcție de modul în care poetul a știut să filtreze în aceasta gîndirea și simțirea unui întreg popor. După a sa părere, ceea ce conferă operei eminesciene perenitatea și-i asigură autorului ei permanența în conștiința generațiilor este nu atît poezia în sine ca artă, cît, mai ales, **„puterea de a fi cuprins în graiul său, în scrisul său, în versurile sale sufletul românesc deplin închegat din cunoașterea vieții românești de pretutindeni"**. Pentru Vasile Goldiș, Eminescu nu este numai poetul genial care a dobîndit notorietate universală, ci și o personalitate politică de marcă, ce stă **„mîndă și dreaptă, printre oamenii mari ai veacului trecut"**. De aceea, opinează autorul, în mod firesc, alături de Gheorghe Lazăr, Eliade, Mureșanu, Hasdeu, Odobescu și alții, el **„trebuie pomenit ca unul dintre eroii presei românești, ca unul dintre cugetătorii și scriitorii zilelor celor mai bogate în viața noastră culturală"**. Recunoaștem și în aceste rînduri ideea, la care autorul va reveni mereu, despre clasicitatea literaturii române, despre apogeul ei, ambele atinse prin lirica lui Eminescu.

Preocuparea pentru opera poetică a lui Eminescu este mai veche la Vasile Goldiș, în orice caz, anterioară cuvîntărilor ocazionale ținute, de pildă, în cadrul ASTRA-ei, sau articolelor din periodice. Ca profesor la Gimnaziul superior ortodox din Brașov, în cadrul cursului de stilistică și poetică, acesta a analizat, printre altele, și piese din lirica poetului. Privită, însă, din unghiul strict al literaturii, ca știință, contribuția sa la interpretarea operei eminesciene, la explicarea genezei și a formelor acesteia, se concretizează mai pe larg în studiul **„Pesimismul în poeziile lui Eminescu"**, publicat în **„Tribuna"**, chiar în anul morții poetului. Într-o recentă dizertație, în care acestui studiu i se recunoaște meritul de a fi prima încercare amplă de analiză a operei lui Eminescu dincoace de Carpați, se exprimă totodată părerea că ideile cuprinse în el par azi perimate. Desigur că multe din adevărurile rostite de Vasile Goldiș în urmă cu mai bine de opt decenii apar ca axiome de a căror valabilitate nimeni nu se mai îndoiește. La timpul respectiv, însă, ele trebuiau susținute și argumentate, cu atît mai mult, cu cît Eminescu, la fel ca orice creator de geniu, și-a avut, pe lîngă admiratori, și detractori. Sub acest aspect, nu numai că-și păstrează valoarea istorică, dar își dovedesc și valabilitatea. Scris sub impresia nemijlocită a tragicului eveniment, studiul împrumută accente de pioșenie, resimțindu-se de acel ton ușor retoric, caracteristic scrierilor lui Vasile Goldiș, dar care nu stînjenesc fluiditatea și limpezimea exprimării și nici nu afectează profunzimea cugetării autorului.

Săvîrșirea din viață a lui Eminescu, a cărui existență chinuită s-a scurs pentru mulți neobservată, a polarizat, scrie Vasile Goldiș, atenția întregii națiuni **„întreaga cugetare a neamului românesc"**. Este de presupus, continuă autorul, că activitatea poetului, de foarte mulți ignorată cît el s-a aflat printre cei vii, **„va direcționa încă pentru multă vreme viața spirituală românească". Pentru moment, această activitate ni se înfățișează ca o visterie a frumuseților limbii noastre naționale, și memoria poetului va fi mereu împrospătată prin scoaterea la suprafață a altor comori ce zac ascunse în dulcea armonie a versurilor sale"**. Însemnătatea operei lui Eminescu nu este încă nici pe departe bănuită de contemporani, arată Vasile Goldiș, iar înțelegerea ei prezintă și va prezenta și pe viitor numeroase dificultăți. De aceea, el avertizează împotriva pericolului ca aceasta să fie abordată și interpretată superficial. Cercetarea trebuie efectuată în adîncime, cu aceeași migală și răbdare cu care însuși poetul demiurg și-a sculptat și șlefuit nepieritorul monument. În orice caz, exegeza creației lui Eminescu va trebui să fie opera unor întregi generații de cercetători, iar nu apanajul unor pretinși omniștienți, și rezultatul acesteia va fi că **„efectul poeziilor sale se va preface într-o comoară conscie (conștientă, n.n.) a vieții noastre naționale"**. Constatînd efectul neașteptat pe care poeziile lui Eminescu l-au produs asupra contemporanilor, a tineretului în special, Vasile Goldiș încearcă să explice și cauzele acestuia. Una din ele ar fi, după părerea sa, limba în care sînt scrise, capacitatea poetului de a exprima fondul, ideea, cu o asemenea claritate care deșteaptă numaidecît în imaginația cititorului contururile concrete ale lumii materiale. Deși vehiculează ideile cele mai generale și abordează, în majoritatea cazurilor, o tematică filozofică abstractă, poezia lui Eminescu nu devine criptică, incifrată. Efectul ei surprinzător se datorează profunzimii acestor idei, pe care poetul **„le-a îmbrăcat în cele mai frumoase veșminte ale vorbirii"** și pentru care **„a găsit, ca nimeni dintre români, cuvîntul ce exprimă adevărul"**. Impresia covîrșitoare pe care o lasă poezia lui Eminescu își are deci originea în echilibrul clasic dintre fond și formă, în expresia lingvistică de cele mai multe ori perfectă, în armonia desăvîrșită a versurilor sale. Dar cel mai însemnat motiv, pentru care poeziile lui Eminescu au avut un ecou imediat în epocă, pare să fie, după cum crede Vasile Goldiș, acela că **„ele au fost oglinda timpului în care trăim"**. Aici, opiniile sale se întîlnesc cu ideea lui Vlahuță, despre neta superioritate a poetului față de contemporani. Controversa cu acesta e numai aparentă, nu reprezintă, în fond, o negare a ideii că Eminescu **„a rupt, într-adevăr, hotarele de gîndire ale contemporanilor săi, ridicîndu-se cu mult deasupra timpului și a societății sale"**. Dacă, prin înzestrarea sa nativă, ca și prin gîndirea și cultura sa filozofică, Eminescu a fost o apariție unică în epocă, nu este mai puțin adevărat că, privit prin prisma determinismului istoric obiectiv, el este produsul epocii sale. El nu poate fi desprins de societatea timpului său, în care a trăit și a creat și nici nu poate fi înțeles în afara acestora. Căci, după cum arată Vasile Goldiș, **„El s-a adîncit în acest timp și în această societate și a văzut, poate, mai multe decît contemporanii săi, dar toate cîte le-a văzut în prăpăstiile timpului noastru le-a văzut și din sînul societății noastre le-a scos"**. Prin aceasta, Vasile Goldiș subliniază, de fapt, puternica legătură cu semenii săi, ancorarea profundă în social, ce caracterizează opera lui Eminescu.

În partea a II-a și a III-a a studiului său, Vasile Goldiș întreprinde o retrospectivă a evoluției gîndirii filozofice, începînd din Renaștere pînă în secolul al XIX-lea, pentru a ajunge la Schopenhauer, încercînd să depisteze în epocile anterioare acele premise care au pregătit apariția concepției pesimiste. Pesimismul, ca modalitate filozofică de abordare a lumii devine sistem, scrie V. Goldiș, în momentul cînd **„direcția cugetării filozofice indicată prin teoriile materialiste începe a reforma convingerile despre adevărata bază a lumii"**. Pesimismul secolului al XIX-lea, continuă el, este o reacție la optimismul exagerat al celui de al XVIII-lea și izvorăște din spulberarea iluzilor cu privire la posibilitatea înlăturării inegalității, a excluderii războaielor din viața societății, a luminării poporului. **„Interesele economice, comentează Goldiș cu vădită amărăciune, apasă celelalte interese, și numai armele sînt materia de preocupare a puternicilor lumii"**. Materialismul marxist generează însă o concepție optimistă asupra posibilității de transformare a lumii, prin revoluție. În acest punct, Vasile Goldiș se îndepărtează, prin ideile sale, de materialismul istoric. În explicarea raporturilor poeziei eminesciene cu filozofia lui Kant și Schopenhauer, autorul ignorează influența nocivă, caracterul reacționar al acesteia, limitîndu-se, totodată, în analiza sa, la identificarea cîtorva tipare lirice care traduc idei kantiene sau schopenhaueriene. Astfel, în **„Scrisoarea I"-a**, în strofa :

„Timpul mort și-ntinde trupul și devine vecinicie,
Căci nimic nu se întîmplă în întinderea pustie
Și în noaptea neființei totul cade, totul tace,
Căci, în sine împăcat, reîncep-eterna pace",

i se pare a recunoaște ideea kantiană a incognoscibilității lumii. Este apoi surprins de asemănarea izbitoare dintre cugetările sărmanului Dionis din nuvela lui Eminescu și concepția kantiană despre caracterul subiectiv al noțiunilor de spațiu și timp. Reflecțiile eroului eminescian despre lume și viață ca resprezentare și vis i se par reminiscențe din lectura unor autori cu preocupare pentru palingeneză și metempsihoză. Dintre aceștia, Vasile Goldiș îl citează pe Teophil Gautier, reproducînd și un pasaj dintr-o epistolă a scriitorului francez, ale cărei idei se pot regăsi, la Eminescu, în **„Avatarii faraonului Tlà.**

Convingerea despre nimicnicia vieții omenești, ideea binecunoscutei „vanitas vanitatum" nu este, însă, o atitudine temperamentală, ci una filozofică, la Eminescu. Tot ceea ce Vasile Goldiș citează cu referiri la Schopenhauer sau Buda sînt **„locuri comune ale deznădejdii universale"**, după expresia lui George Călinescu. Plăcerea de a cînta vanitatea, la modă printre marii romantici ai veacului trecut, Lamartine, Byron, Lermontov, Leopardi, Eminescu nu și-o refuză nici el, dîndu-i, însă, o altă semnificație. Tocmai acest distinguo necesar, în ceea ce privește pesimismul ca modalitate estetică dedusă dintr-o concepție filozofică, pe de o parte, Vasile Goldiș încearcă să-l opereze în studiul său. Deși se află sub influența teoriei lui Gherea, despre fondul prim optimist al lui Eminescu, peste care s-ar fi suprapus aluviunile sociale, deși admite pesimismul eminescian ca pe o fatalitate, autorul sesizează caracterul polemic al acestui pesimism, vizibil, după părerea sa, în opera poetului. Eminescu a văzut, scrie Vasile Goldiș, **„vanitatea și goliciunea de suflet a celor mari mizeria nespusă a celor mici**, a sesizat cu alte cuvinte contradicția fundamentală a orînduirii burgheze și **„s-a avîntat în lupta contra celor ce pe buze au virtute, iar în ei monedă calpă". „Lupta politică fără principii,** continuă scriitorul, pe Eminescu **îl dezgustă,** ca și **calculul meschin, promovarea intereselor mărunte mascate de aparența glorificare a idealurilor celor mai sfinte"**. El suferă pentru jertfele date de omenire în scopul unei **„aranjări mai drepte a vieții"**, pentru șiroaiele de sînge vărsat **„din covingerea că eroarea e-n formă"**. Iar cînd constată că prin schimbarea formei nimic nu s-a schimbat în bine, lira sa poetică își asociază ironia romantică și intonează motivul zădărniciei eforturilor omenești spre mai bine. Cum nimic din cele prezente nu-l satisface, poetul se întoarce spre trecut. Dar nu ca spre o soluție de remediere a răului, ci ca spre un ideal de viață și de luptă, oferit contemporanilor. Întoarcerea aceasta spre trecut, care în **„Sărmanul Dionis"** își asociază o formulă kantiană, Vasile Goldiș nu o privește ca pe o atitudine reacționară, dimpotrivă După el, sentimentul patriotic la Eminescu **„a covîrșit celelalte sentimente"**, absorbindu-i de cele mai multe ori și grijile cotidiene. Depășind criza pesimistă sau melancolică de care sufereau un Lamartine sau un Leopardi, poetul nostru, scrie Goldiș, **„a potențat acest sentiment prin însuflețitoarea retrospectivă a trecutului"**. Așa s-au născut versurile incandescente din **„Scrisoarea a III-a"**.

În încheierea studiului său, Vasile Goldiș, demonstrînd o înțelegere justă a raportului dintre ideologic și estetic, dincolo de formulele schopenhaueriene, vede în poeziile lui Eminescu frumusețea artistică, bogăția limbajului, noutatea expresiei. Concluziile sale duc spre ideea modernității operei eminesciene, a actualității acesteia. **„Eminescu, care trăia viața evului nostru întreg, văzînd cu ochii minții în vizuinile existenței lumii moderne, cristalizează, sub influența timpului, această experiență.** Poezia sa, arată, sugestiv, Goldiș, **„visterie hrănită din istoria timpului"**, ni se înfățișează ca **„oglindă tristă și meșteră a înseși vieții noastre"**. Prin aceasta explică Vasile Goldiș persistența lui Eminescu în conștiința poporului său, permanența poeziei sale. Aceasta îl va determina, în 1911, să scrie : **„Eminescu răsare în mintea vremurilor noastre mai măreț și mai puternic decît l-au putut vedea contemporanii săi. Precum un Goethe stăpînește și azi sufletul german, Eminescu își întinde împărăția sufletului său asupra românimii întregi"**.

Încercînd să desprindem din cele relatate pînă aici sensul opiniilor lui Vasile Goldiș despre Eminescu și opera sa, cîteva constatări ni se impun firesc. Ca profesor, aceasta a urmărit, prin familiarizarea elevilor cu poezia eminesciană, evident, un scop instructiv, dar și unul politic. El a căutat să descifreze în opera poetului acele simboluri capabile să dinamizeze conștiința națională, să mobilizeze eforturile de luptă ale poporului. Scopul popularizării lui Eminescu era, în concepția lui Vasile Goldiș, regenerarea conștiinței naționale, fertilizarea gîndirii transilvănene cu prețioasele idei ale poetului, în vederea potențării luptei pentru drepturile națiunii române din Imperiul habsburgic. Alături de marii bărbați ai neamului, de martirii de la 1848, Eminescu i-a servit lui Vasile Goldiș drept pildă vie, drept model inegalabil de tenacitate și înaltă conștiință politică, de dragoste înflăcărată pentru națiunea sa. Geniul poetic eminescian a însemnat pentru V. Goldiș un catalizator al energilor spirituale românești, imbold și punct de plecare spre noi cuceriri artistice, în perspectiva dezvoltării limbii și culturii noastre naționale. **„Graiul românesc,** arată el, **poezia și proza românească, pe care Eminescu le-a rodit cu operele geniului său, vor păstra scrisul lui ca pe un izvor de apă vie din care pornesc riurile născătoare de mări".**

GHEORGHE ȘORA

Lucian Emandi

SECRETUL

Ucenicii o viață la meșteri mici și mari,
Că taina frumuseții au vrut să mă învețe ;
Am slugărit o vreme, întîi, la aurari,
Să văd cum taie piatra în mii și mii de fețe.

Deprinsă, meseria, mi se păru puțină
Și încercînd secretul să-l mîntui de la alta,
M-am dus la meșteri care vecia o îmbină
Și clipa trecătoare, în marmură, cu dalta.

Tot căutind secretul supremei frumuseți,
Ce îmi părea de-a pururi mai naltă ca un munte,
Am alergat pe urmă la pictori și poeți.

Culori, cuvinte, piatra, mi-au spus taine mărunte,
Dar n-am putut să aflu, oricît am scormonit,
Întreaga ei lumină... O fi fără sfîrșit ?

CARIATIDE

Sub zodii, torsuri pure de viori
Vestindu-și slava-n simfonii de linii,
Scăldate blind în laptele luminii,
Se dăruie prin fulguiri de zori.

Întinde timpul degete uimite,
Dar tot mai sus, pe zare cățărate,
Se-ntrec cu zorile în puritate,
Să le sărute cerul nenuntite.

În marmora de visuri dezgolită,
Veciile și-au despletit pe strune
Izvoare sacre de perfecțiune,

Storcind eternitate din clipită.
Cu linii line-n limpezimi eline
Susțin pe umeri simetrii divine.

SCORMONITORUL

Miner strivit în inimă de stei,
Pe sterpe drumuri, cît un fir de păr,
Dinamitez în munte de idei
Și caut sens și caut adevăr.

Lovind avan la temelii de lume,
Multiplicat prin sute de prezențe,
Dărîm cuvintele să aflu Nume
Și caut certitudini și esențe.

Tîlhar de visuri, am prădat tot cerul
Și l-am ascuns în sîn, ca pe-o batistă,
Acolo unde străjuia misterul

Știu tot ce este și ce nu există.
Mai 'nalt ca vremea cu un stat de veac,
Adun mereu și sînt tot mai sărac.

Dedicații

VIRGIL CARIANOPOL

Frunzele de-o vară în tulpini se mută,
Stele-n rădăcină au rămas eterne,
Apele baladei leagănă o ciută,
Cînd pe munții lumii viscolul se-așterne.

Pe copaci se duce aburul din ape,
Numai limpezimea o primește zarea,
Cînd în seri de taină mari ca niște pleoape,
Florile își uită pe covor pudoarea !

În șuvoi opaluri prin păduri se toarnă
Poleind pe frunze pulbere cerească,
Despre toamna asta cu miros de coarnă
Să lăsăm văpaia cramei să vorbească.

Roade podgorene cu nestinșii faguri,
Strungurii luminii în cămări se mută,
Cînd torentul toamnei suie către praguri,
Apele baladei leagănă o ciută !

DAMIAN URECHE

Arthur Porumboiu

ȚARA LUMINII

Pe chipul meu curg fîntînile luminii
și-mi descoperă Drumul spre un
tînăr pămînt ;
degetele mele sînt cupole
în care sîngele niciodată
n-adoarme !

O, tînăr sîngele meu –
surîs în iarba luminii prelungi,
orele-n veghea albă respiră încet,
țărîna se-nchide în sine,
căldura sîngelui se adună picătură cu picătură –
razele cad în grea adîncime.

Țara luminii se-aude
în zîmbetul ierbii sau în sîngele ei
(clorofila este sîngele nemuritor)
și plouă peste sufletele noastre
nesfîrșita lumină.

VARA, ÎN PATRIE

Țărîna, cu necunoscute stindarde,
aștepta.
Un pumn de căldură
trimeteau din adîncuri cei duși ;
florile-priviri ieșite-n afară le săruta
vîntul.
Peste pomi, steaua polară luneca,
în sufletul meu era vară
nestinsă.

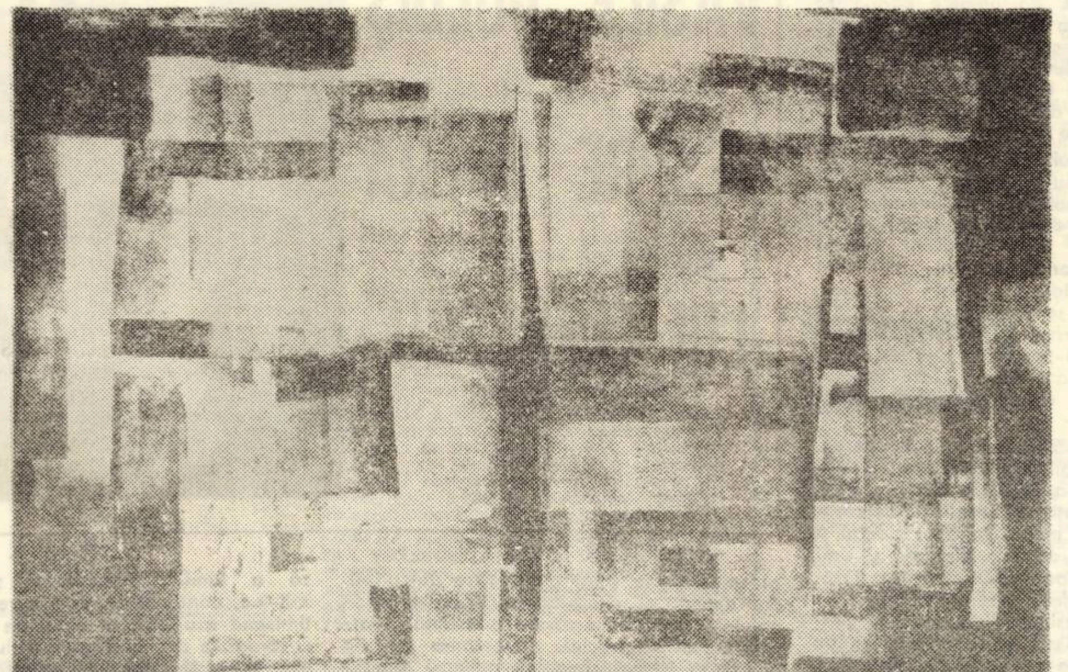

Inedite

Din corespondența lui Vasile Voiculescu

Conservată parte în colecțiile Bibliotecii Centrale de Stat Muzeului literaturii române și Muzeului de literatură al Moldovei, corespondența lui Vasile Voiculescu (1884–1963) reprezintă un impresionant document de viață, restituind posterității itinerariul dramatic al unei conștiințe aflată în permanentă luptă cu sine însăși în atingerea unui ideal.

Spirit solitar, cultivînd scrisul și viața de familie cărora li se devotează exemplar, Voiculescu a avut în sînge cultul prieteniei. Dintre rarele prietenii literare ale poetului, amintim pe acela cu I. Pillat, Adrian Maniu, Ionel Teodoreanu, Cincinat Pavelescu, Octavian Goga, N. I. Herescu, N. M. Condeescu.

Prietenia cu poetul G. Tutoveanu (1872–1957), rapsod al Bîrladului, datează din anii primului război mondial, cînd Voiculescu locuiește în orașul lui Vlahuță, ca medic al spitalului de răniți nr. 472. Aici, la Bîrlad apare la 1 ianuarie 1919 nr. 1 al revistei „Florile Dalbe", din al cărei colegiu redacțional făceau parte G. Tutoveanu, V. Voiculescu și M. Lungeanu și tot aici se pun bazele Academiei bîrlădene.

Prima scrisoare informează despre strădaniile autorului „Destinului" și „Întrezăriri-lor", de a obține ca revista „Florile Dalbe" să fie trimisă pentru ostași și despre intervenția sa pe lîngă Brătescu-Voinești în această privință, despre expoziția de pictură a prietenului Constantinescu, ca și despre experiențele de cunoaștere ale tînărului medic, ajuns în freamătul capitalei (vizite la muzee și expoziții, frecventarea unor concerte, etc.).

A doua este o carte poștală, expediată la 29 iulie 1919 din Găești. Voiculescu se interesează de mama Zoe, își informează prietenul despre boala lui Vlahuță, invitîndu-l să-l vadă la Cîmpina. Reproducem integral textele acestor două corespondențe din fondul manuscris Vasile Voiculescu păstrat în colecțiile Bibliotecii Academiei R.S.R. cotele S 46(1)/XLVII și S 46(2)/XLVII.

joi 9/22 mai

Dragă Tutovene,

Am tăcut atîta timp fiindcă zău, n-am avut ce vă scrie. Nu era nimic nou să vă anunț că am sosit la București și nici ceva neașteptat să vă povestesc greutățile începutului ... descălecătoarei.

Dar am așteptat doar s-o întîmpla ceva mai deosebit și vrednic să vi-l împărtășesc ... Și era cît pe aci să fac o ispravă săptămîna : puțin a lipsit și nădejdea nu e de tot pierdută să obțin pentru „Florile Dalbe" un ajutor, exagerînd încă dacă s-ar putea caracterul poporanist ce îl are.

Tratativele cu doamna Prezan în această privință stagnează și nu vă pot asigura de izbîndă. Am vorbit tot despre această chestiune și cu d-l Brătescu-Voinești care ne sprijinește, e vorba ca ministerul de război sau instrucție să hotărască a face ceva pentru soldații lipsiți de cărți.

Altă ispravă este că azi am deschis la ziarul Dacia, sub auspiciile maestrului Vlahuță, o nouă expoziție de pictură a lui Constantinescu cu un succes moral și material vrednic de talentul lui (din prima zi vînzare de 6.000 lei).

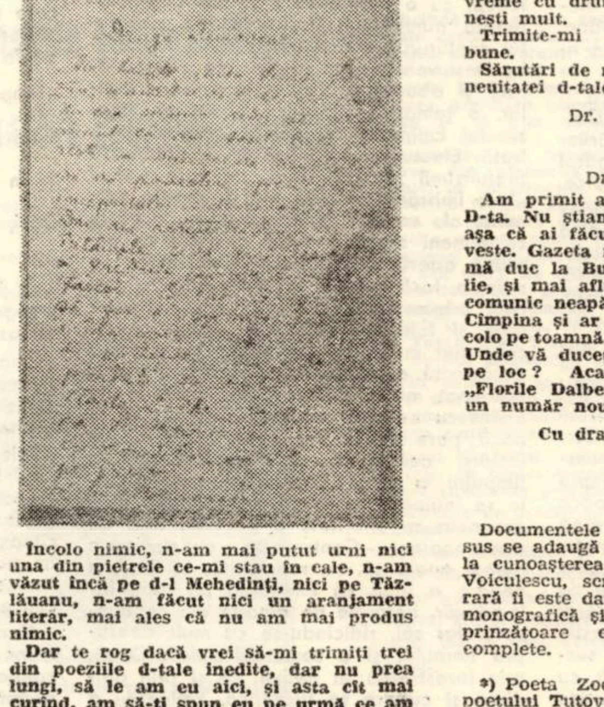

Încolo nimic, n-am mai putut urni nici una din pietrele ce-mi stau în cale, n-am văzut încă pe d-l Mehedinți, nici pe Tăzlăuanu, n-am făcut nici un aranjament literar, mai ales că nu am mai produs nimic.

Dar te rog dacă vrei să-mi trimiți trei din poeziile d-tale inedite, dar nu prea lungi, să le am eu aici, și asta cît mai curînd, am să-ți spun eu pe urmă ce am făcut cu ele și ai să fii mulțumit.

Singurul cu care mă văd des, fiindcă șed aproape, e d-l Costa-Foru.

Viața mi-e mai liberă și mai a mea ca la Bîrlad, n-am văzut nici un bolnav de cînd sînt aici ; serviciu nu am numai o oră pe zi, așa că restul citesc, mă plimb, mă duc la concerte și expoziții. Am fost și la Buftea.

Dar în București pierzi foarte multă vreme cu drumurile pe jos și te ostenești mult.

Trimite-mi poeziile cerute cele mai bune.

Sărutări de mîini doamnei și amintirea neuitatei d-tale prietenii.

Dr. V. VOICULESCU

Găești, 21 iulie 1919

Dragă Tutovene,

Am primit azi deodată 3 cărți p. de la D-ta. Nu știam nimic și eram îngrijorat așa că ai făcut bine de mi-ai dat de veste. Gazeta nu am primit-o încă. Dacă mă duc la București lipsesc de la 2 iulie, și mai aflu ceva interesant am să-ți comunic neapărat. Maestru tot bolnav la Cîmpina și ar trebui să-l vezi măcar încolo pe toamnă. Mama Zoe*) ce mai face? Unde vă duceți pe vară, sau ați rămas pe loc ? Academia mai ține ședințe ? „Florile Dalbe" nu am mai primit nici un număr nou.

Cu dragoste,

Dr. V. VOICULESCU

★

Documentele epistolare semnalate mai sus se adaugă ca o valoroasă contribuție la cunoașterea vieții și operei lui Vasile Voiculescu, scriitorul căruia istoria literară îi este datoare cu o solidă cercetare monografică și în primul rînd cu o cuprinzătoare ediție critică a operei sale complete.

*) Poeta Zoe Frasin (1872–1940) soția poetului Tutoveanu

MARIUS POP

Televiziune

DUMINICĂ, 24 octombrie

8,30. Deschiderea programului. Avanpremiera zilei. 9,30. Emisiune pentru copii. Blîndul Ben. 10,00 Viața satului. 11,45. Bucuriile muzicii. 12,30. De strajă patriei. 13,00. Telex. 13,05. Fotbal : A.S.A. Tg. Mureș — Dinamo București. 14,50. Album duminical. 15,00. Desene animate ; Serialul „Ce vrăji a mai făcut nevasta mea" — la ora 15,40 ; — vor fi prezenți cîntăreți și actori cunoscuți precum și un grup de artiști amatori din Bacău. 16,35. Film serial. 17,25. Imagini din Luxemburg. 17,40. Drum de glorii. 19,00. Micul ecran pentru cei mici. 19,30. Telejurnal. 20,00 Baladă pentru acest pămînt. 20,20. Film artistic : Operațiunea Cockleshill. 22,00. 24 de ore. 22,10. Duminică sportivă.

LUNI, 25 octombrie

16,00 Teleșcoală. 16,30. Emisiune în limba maghiară. 19,00 Pentru sănătatea dv. 19,10. Publicitate. 19,15. 1001 de seri. 19,30. Telejurnal. 20,00. Emisiune cultural-artistică dedicată Zilei Armatei. 20,20. Viața economică. 21,20. Roman ecranizat. Jucătorul (I). 21,10. 24 de ore.

MARȚI, 26 octombrie

10,00. Teleșcoală. 11,00. Film artistic (reluare) Operațiunea Cockleshill. 12,40. Baladă pentru acest pămînt (reluare). 13,00. Tineri soliști de muzică populară. 13,25. Telex. 16,00 Teleșcoală. 16,30. Curs de limbă engleză. 17,00. Telex. 17,05. Amfiteatrul cărților. 17,30. Austria — tradițional și modern. 17,45. Pagini din muzica românească contemporană. 18,05. Lecții Tv pentru lucrătorii din Agricultură. 18,35. Itinerar iranian. 19,20. 1001 de seri. 19,30. Telejurnal. 20,00. Să muncim și să trăim în chip comunist. 20,25. Refrene lirice. 20,45. Seară de teatru : A doua linie de Tudor Negoiță. 22,15. 24 de ore.

MIERCURI, 27 octombrie

16,00. Teleșcoală. 16,30 Curs de limbă germană. 17,00. Telex. 17,05. Enciclopedie pentru tineret. 17,30. Intîlnire cu publicul. 17,55. Arte vizuale. 18,20. Din viața plantelor și animalelor. 18,40. Tragerea pronoexpres. 18,50. Tribuna Tv. 19,20. 1001 de seri. 19,30. Telejurnal. 20,00. Ancheta Tv. 20,45. Telecinemateca. „Moartea unui ciclist". 22,10. 24 de ore.

JOI, 28 octombrie

16,00. Teleșcoală. 16,30. Curs de limbă rusă. 17,05. Pentru timpul dv. liber vă recomandăm ... 17,20. La volan. 17,30. Din țările socialiste 17,40. Cabinet juridic. 18,10. Itinerare folclorice. 18,40. Ateneu popular tv. 19,20. 1001 de seri. 19,30. Telejurnal. 20,00. Reflector 20,20. Șezătoare literar-artistică Tv. 21,15. Cadran mondial. 21,40. Ecran muzical și de varietăți. 22,10. 24 de ore.

VINERI, 29 octombrie

10,00. Teleșcoală. 11,00. Telecinemateca (rel.). 12,25. Să muncim și să trăim în chip comunist. 12,50. Muzică ușoară. 13,20. Telex. 16,00. Teleșcoală. 16,30. Curs de limbă franceză. 17,00. Emisiune în limba germană. 18,45. Tragerea loto. 18,55. Imagini din Turcia. 19,20. 1001 de seri. 19,30. Telejurnal. 20,00. Floarea din grădină. 20,55. Mai aveți o întrebare ? 21,40. Invitați în studioul 3. 22,10. 24 de ore.

SÎMBĂTĂ, 30 octombrie

11,00. O viață pentru o idee. Nicolae Gh. Lupu. 11,30. Cîntece populare oltenești. 11,50. Biblioteca pentru toți. 12,45. Din nou despre ... preferințele dv. muzicale. 13,35. Telex. 13,40. La cererea telespectatorilor, întîlnire cu opereta : Văduva veselă (partea a II-a). 14,40. Caleidoscop cultural-artistic. 15,00. Tragerea de amortizare ADAS. 15,10. Vîrstele peliculei. 16,00. Rugby : Franța — Australia, transmisiune directă de la Paris. 17,40. Club T. 18,30. Studioul de poezie. 18,50. Eroi îndrăgiți de copii. 19,15. Octombrie 1976. Cronica evenimentelor interne și internaționale. 19,30. Telejurnal. 20,00 Teleenciclopedia. 20,50. Film serial Toma. 21,35. 24 de ore. 21,45. Săptămîna sportivă. 22,00. Muzica și prietenii ei.

SILVIA ZABARA

PE GRIND

(FRAGMENT DE ROMAN)

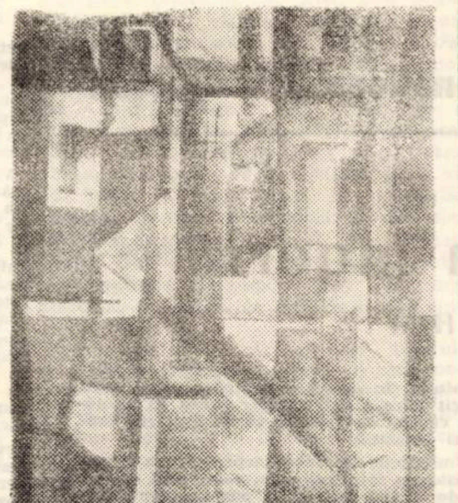

Romanul tinerei prozatoare SILVIA ZABARA propune o diversitate de caractere, într-o lume interesantă, aceea a deltei. Sensul major al acestei cărți vrea să fie acela că pornind de la necesitatea unei vieți active, se poate ajunge la o etică adevărată.

Fragmentul de față alătură personaje, purtătoare a diverse ținute morale, ideii că, a găsi rădăcina adevăratei vieți, înseamnă a te dedica unui drum și unei existențe cinstite și devotate unui ideal uman.

Duminica, la „Bufet", cu Spiridon în mijlocul lor, bărbații goleau, din picioare, jumătățile de vodcă și-ncinși de băutură, îl tot îndemnau să le spună povestea dintre el și nevasta lui Filimon. Doar Harlașca îl trăgea de mînecă în semn că trebuie să se oprească, și gestul îi făcu pe unii să-și aducă aminte că blondul o iubise în tinerețe pe Ioana și, acum, o apăra ca pe un copil prins fără voia lui într-o faptă grea.

Spiridon se lepădă de toată povestea. Le spune că Ioana ... pe dig ... Ce, ei nu știu ce comoară de femeie ține Filimon la casa lui ?!

– Pe dig nu era nimeni, nimeni. Tu, Harlașca, se întoarse el spre blond, săltîndu-și pantalonii cu miinile îndesate în buzunare, tu ai fi lăsat-o să se întoarcă supărată în sat ?

Aștepta întrebător, în timp ce schița gestul precum că nimeni n-ar fi lăsat o femeie ca Ioana să plece supărată în sat. În loc de răspuns, în larma de rîsete și tuse înfundată a bărbaților, Spiridon primi, între sprincene, pumnul lui Harlașca, greu și se chirci. Ceilalți amuțiră. Pescarii de la masa alăturată care pînă atunci cîntaseră, ținîndu-se pe după gît, povestea unui edecar îndrăgostit, tăcură și ei ; așteptau urmarea. O femeie își întrebă din ochi bărbatul de ce mai întîrzie Spiridon, chircit lîngă perete, și nu-i răspunde lui Harlașca pe măsură. Pescarii se uitau unii la alții cu înțeles : nu-i prima și nici ultima întîmplare de acest soi aici, pe grind, și dacă ăștia nu se domolesc, fac ei să se lămurească lucrurile într-un fel.

Spiridon se ridică încet, ținîndu-se cu o mînă de colțul mesei. Chipul lui, pe care se citea înverșunarea omului bătut, arăta mai mult dorința de a se vedea iar în picioare și de a spune pînă la capăt ce începuse, decît cheful de scandal. Cu cealaltă mînă îl prinse pe Harlașca de braț, îi căută reverul hainei, dar, surprins de privirile ațîțătoare ale celor din jur, se trase ușor de-o parte și-și flutură pumnul, imprecis, deasupra capului nemișcat al omului de care abia se sprijinise.

Femeia de alături se ridică dezamăgită și-și trase bărbatul din cîrciumă. Era ora mesei. După ce-și goli paharul, Spiridon îl umplu din nou și i-l întinse, tremurat, lui Harlașca.

– Bea ! Bea de-aici, și-ți explic tot. Ție-ți spun tot fiindcă tu ești cinstit, frățioare.

– Măi Spiridoane, acu' lasă omul. Nu l-ai bătut, gata. Ce-o-ntorci ? îl întărîta unul.

– Omul și-a apărat iubita din tinerețe, de ce să-l bată ? se auzi unul.

– ... fiindcă tu, Harlașca, ești om cinstit, uite, ție-ți spune tot. Dă urechea-ncoa' și-ți spun secretul, se vîrî acesta în obrazul omului, bîiguind în continuare : eu, pe gînd, frățioare, cu animalele cum știe toată lumea. Le dau tărîțe, le dau mălai, deci răspund ! Bun. Vin la mine turiștii cu barca sau cu șalupa, nu ? Ei, cine salvează onoarea secției porcine și primește pe turist cu o vodcă, sau cu un pește ? Spiridon, nu ? Dar directorul ? Cum mă știe pe mine directorul ? Prezent lunar pe lista de prime. Bun. Ei, și atunci, măi Harlașca, spune și tu, este ietic s-o iubesc eu pe Ioana lui Filimon ? Nu-e-ie-tic-nu-e-ie-tic-nu-și-nu !

Cu dosul palmei, în care-și ținea paharul, Spiridon își șterse sudoarea de pe față.

– Eu cresc animalul cinstit, să știi ! Corespunde la cîntar ? Îl încarc pe bac și ... treaba lui. Interesul meu, Harlașca, este să ating cifra din tabel, înțelegi ce vreau să zic ? Să nu-mi pun prima în pericol. Dar uite că ispita vine, vine, și Spiridon a înnebunit de precauție. Săptămîna trecută, un ziarist, venind dinspre cherhanaua lui Grigore, s-a oprit și la gheretă mea. Băiat bun, am făcut cu el relație ... păi cum ? ! Are doi copii, unul abia i s-a născut și omul avea nevoie de icre pentru botez. Mi-a promis că dacă-i dau ceva de calitate, scrie despre mine la ziar și-mi dă și fotografia. Just. „Vrei să-ți dea Spiridon icre ? Poftim icre, i-am spus, dar pe mine nu mă fotografiezi mata, tovarășu Marcu, la ziar. Iei în poză producția aici, pe malul apei, pun eu în față purceii cei mai grași, după asta te duci în Bolotna, la director, la șefu' adică, îl pozezi și-l lipești la mijloc, dacă nu se supără, dar pe mine nu mă dai la ziar. Eu vreau să trăiesc liniștit". Înțelegi de ce, Harlașca ? Fiindcă altfel, nu-e-ie-tic !... Ei, cum era să priceapă Ioana lucrurile astea ? Mai bine se scălda în rîu după ce i-am explicat, fiindcă ziua era foarte fierbinte și primprejur, numai giștele de la colectivă ... Așa că eu cu Ioana n-am nimic. Să știe toți : nimic – nimic !... Ea-i femeie bună, buună, Harlașca, dar de ce rupe știr tocmai de pe dig ? îngăimă Spiridon sughițînd.

Vorbea rar, cu glasul înnecat și-și mușca buzele, fără să simtă că-l dor. Căutînd brațul lui Harlașca, printre paharele răsturnate și negăsindu-l, descoperi că de fapt rămăsese de multă vreme singur și că vorbise în gol. Dînd să plece, se împletici și căzu iar la picioarele mesei.

*

Luni cînd se duce cu barca după știr, Ioana se pregăti pentru un drum mai lung. Sfîrșeala atitor zile și semnele rele din cuvintele lui Spiridon, spuse ultima oară pe dig, i-au sporit hotărîrea. Vîslea contra curentului ocolind privirile femeilor de pe malul gîrlei, neluînd în seamă zîmbetele precise ale bărbaților. Cînd ajunse la gura primului canal croit în stuf de pescari – încă din timpul iernii – cîrmi barca și o împinse înainte, în baltă. Era zăduf. Roiuri de musculițe o urmăreau rotindu-se deasupra bărcii.

Acum unsprezece ani, Filimon, ascuns printre sălcii, o asculta cîntînd același cîntec și, într-o zi, îi răspunse ca un ecou, deasupra apelor. Atunci, o singură dată, cîntecul lor s-a potrivit într-o armonie dumnezeiască și le-a mistuit amîndurora, sufletul. Întinse brațele în lături, și barca se legănă, desprinzîndu-se încet de lîngă plaur și purtînd-o pe nesimțite înapoi, spre Bolotna. Țipătul lung al unei păsări o făcu să tresară. Ioana smuci din rame, împinse barca în calea pe care pornise și în cîtva timp ajunse la grindul lui Spiridon.

N-a oprit chiar în dreptul gheretei. Auzise la cîțiva pași un glas străin. De femeie. Sări desculță lîngă malul de lut al grindului și apa îi scăldă gleznele, răcorind-o. Ascunsă într-o tufă de răchită, în spatele jgheaburilor pentru tărîțe, femeia auzi :

– Cunosc, cunosc, tovarășa, aici este buba. Dar ia uitați-vă la rafturi, numai coperți una și una ! Deci eu, Spiridon de la secția numărul trei, sînt conștient.

– Să facem un calcul, tovarășu Spiridon. Coperțile acelea nu demonstrează din păcate că dumnevoastră ...

– Lăsați calculul acuma, tovarășa. Cresc porcii și se-ngrașă ? Salut ! Făina și mălaiul plus tărîțele, cum să le verifici în calculul matale, dacă nu știi cît a mîncat porcul, purcelul și godacul ? Eu nu mint animalul ; atît ție, atît ție și poftă bună ! strigă Spiridon.

– Tovarășe Spiridon, după ce a venit reclamația, oamenii au declarat că dumneavoastră erați, într-adevăr, ieftin la tărîțe, ieftin și la făină, încît se mirau mușterii de unde le pică mana asta cerească. Dacă se mirau chiar cu toții, verificăm mîine la anchetă. Recunoașteți că ați furat, sau dau drumul la motor și plec ?

– Tovarășa, tovarășa, matale ești prea tînără și prea inimoasă ca să fii jurnalist. Ah, ce om am cunoscut eu în branșa dumnevoastră ! Am cu el relație, să știți, și, ca atare, nu mă intimidez ... Tovarășa jurnalist, la ce bun toate astea, cînd producția tot iese la cîntar după cifra din tabel ? Eu asta nu înțeleg. Hai să vă explic, că dumnevoastră nu aveți experiență la crescut porci și nu se știe cînd o să aveți nevoie ... Aici a fost multă vreme iarbă de sărătură. Asta merge și nu prea merge la animal, dar, mai încolo, pămîntul este bun, iarba grasă, așa că ce mi-am zis ? Fac o plimbare cu animalul prin natură și s-a rezolvat problema. Obțin greutatea prevăzută în tabel ? Salut și bună ziua ! Ce să-și mai bată capul tovarășii cu recalcularea cantității de furaje stabilită deja ? Timp pierdut, zău !

Îi vorbea cu superioritate, convins că o cîștigase pe fetișcană cu sinceritatea argumentelor.

– Tovarășa, lasă matale calculul și hai în gheretă, că are tovarășul Spiridon icre negre pentru zile ... negre. He-he !

În loc de răspuns, Ioana o auzi pe fată strigînd spre mecanicul șalupei să pornească motorul, după care adăugă :

– Eu mai rămîn trei zile în Bolotna. Dacă nu mîine, atunci poimîine, veniți neapărat la sediu, la tovarășul director. Vor fi și ceilalți. La revedere !

*

... Să-ți ocolești bărbatul la nesfîrșit este cu neputință mai ales cînd vin spre tine și te săgetează vorbele din buna sau reaua credință a lumii, deszicerea lui Spiridon (cît o fi fost sau n-o fi fost de adevărată, duminica la „Bufet"), și Tinca, nepăsătoare, ațîțîndu-i nerăbdarea, aproape în batjocură. Nu vrea ? Nu vrea !

Își aminti de luna nouă, sub care în noaptea aceea gîndise că păcatul îi va fi binecuvîntat de puterea făcătoare de minuni a Tincăi și oftă. Intră apoi în bucătărie dar, spre surprinderea ei, Filimon o urmă apropiat. Își făcu de lucru îndată cu o tigaie, stînd cu spatele la ușă. El se așeză pe marginea patului, și-n amurg, paloarea chipului său se întunecă de umbra încăperii.

– Umbli mult în ultima vreme, spuse el cu vocea joasă.

Femeia își reținu tresărirea.

– Ți s-au dezlipit pantofii, iar pe dig sînt țepi destui. De ce nu mi-i lași să ți-i repar ? Că tot nu mai am de lucru acum. Mi-i lași ?

– Am să ți-i las, răspunse Ioana, dar acum am nevoie de ei să trec nămolul cînd merg la știr. Peste puțin timp vine toamna și nu mă mai duc acolo, pentru că se usucă iarba, Filimon.

Glasul îi tremura.

– Cred că acolo unde mă duc eu, iarba a și început să pălească.

El se întrebă cîtă glumă și cîtă neglumă se ascund în vorbele nevestei sale. Lipsite de fermitate, cuvintele dovedeau încă sfială și Filimon se gîndi dacă nu cumva s-a înșelat să-și judece femeia cu asprime. Mai puțin decît păcatul de rînd, departe de a fi patimă, dragostea Ioanei cu Spiridon este sau a fost, – se încruntă omul – o întîmplare sub dogoarea soarelui, și atît. Andrei a văzut el ce a văzut, din stufăriș, dar adevărul grav, sau subțiat de jocul sufletelor, stătea numai în ultima hotărîre a Hoanei. „Cred că acolo unde mă duc eu, iarba a și început să pălească". Ea nu știe, dar acolo nici n-a fost iarbă, ci numai drum bătut de pașii trecătorilor.

Încovoiată peste foc, Ioana îi părea o frumusețe frîntă. Privind-o, dragostea lui reținută, lăsată trei săptămîni în deznădejde, învie în intensitatea tăcerii. Ar fi vrut să o cuprindă în brațe, și să-i spună că în gospodăria lor nu mai este nevoie de iarbă grasă, ruptă de pe dig. Ea să stea acasă, să coase și să deretice, iar el, ca și mai-nainte, va cîrpi încălțămintea vecinilor și le va da bună ziua, senin.

Ioana aruncă ceapa tocată în tigaie, și-și strînse pleoapele de usturime. Luă o lingură de lemn, amestecă, dar lacrimile i se prelinseră pe obraz, încurcînd-o. Atunci trase tigaia de pe ochiul plitei și, apăsînd cu pumnii pleoapele, dădu să treacă pragul. În ușă, se lovi de Filimon, care îi închise calea.

În noaptea aceea, prima noapte cu lună nouă, Filimon și-a iubit femeia, fără să-i audă – pînă au adormit – vreo șoaptă, sau vreun suspin. Numai trupul i se supuse, într-un murmur reținut.

Dis-de-dimineață, Ioana plecă spre grindul Domașnei.

*

Nici după ce ziarista plecă, Ioana nu îndrăzni să iasă din ascunzătoare. Nu teama de vreo mînie a omului o reține, ci o tristețe care-i venea în suflet, odată cu zgomotul tot mai pierdut al șalupei peste întinderea de stuf. O învălmășeală icnită rupse deodată liniștea care se așternuse. Abia cînd auzi și glasul lui Spiridon – nearticulat, aproape un grohăit – Ioana alergă spre el. Ceea ce văzu, o țintui locului : urcat pe spatele unui porc voinic, Spiridon îl izbea cu pumnii în cap, iar acesta, speriat, își alerga stăpînul prin toată turma intrată în panică. În cele din urmă, împiedicîndu-se, porcul trînti „călărețul" într-un jgheab iar apa țîșni peste margini cu dîmicie în stropi miloși.

– Spiridoane ! alergă femeia spre el, și-i întinse mîinile. Din apa noroioasă, omul o privea înnebunit. Furia, pe dată i se-mprăștie ; tot ce trebuia făcut, era să iasă din mocirlă, așa că prinse mîinile femeii, care-l trase cu putere afară. Odată aflat în picioare, Spiridon rămase așa numai o clipă, fiindcă în clipa următoare călcîiul îi alunecă și omul căzu din nou, însemnînd, în cădere, rochia femeii, cu o pată mare.

Peste grind, o pasăre țîpă lung și Ioana tresări. Apoi, fulgerată de un gînd, ca de o lumină puternică și neașteptată, în răgazul lui Spiridon de a se opinti de marginile jgheabului, Ioana îi întoarse spatele și fugi spre barcă. Sări înăuntrul ei, o împinse dintr-o mișcare de lîngă mal și o îndreptă în grabă în stufăriș. Abia cînd, în mijlocul apelor, se auzi numai foșnetul stufului atins de pîntecele bărcii, și larma porcilor – din nou răscolită – se potoli în depărtare, Ioana lăsă ramele din mîini. În peria aceea rară de tulpini legănătoare, ea se simți ocrotită de o mare primejdie, neînțeleasă și răsuflă adînc. Se dezbrăcă, își aruncă rochia murdară peste cravace și rămase goală în mijlocul unui roi de musculițe. Adîncul verde al bălții o ademeni și Ioana sări în apa limpede. Rămase dreaptă, nemișcată, în calea cîrdurilor de pești – sute de săbioare argintii – a melcilor care-i atingeau ceafa, unii încurcîndu-i-se-n păr, alții plutind mai departe, petrecuți de brațul ei întins. Clipocitul apei, în jurul bărcii, se auzea ca o respirație ...

– Apa mea, apa mea dragă, se trezi ea șoptind cu o stranie bucurie, și-și apropie buzele de undele limpezi, sărutîndu-le.

Traian Dorgoșan

PASĂREA ALBASTRĂ

Zvonit-a ceasul, mamă, ca să plec !
Îți scriu ... Sărut hîrtia ... Și mă-aplec
să te sărut pe mînă și pe frunte,
cum și pe tîmplele cărunte ...
Nu fi tristă, dragă mamă, –
nu vezi Steaua cum mă cheamă,
n-auzi cîntecu-i de dor
să-i fiu mire-răpitor ! ?
Ci șterge-ți lacrima de pe obraz,
în colțul lunii de atlaz !
Surîzi ? ! Așaaa ...
Arc triumfal
de vis astral,
nimbat
pe hău,
surîsul tău
de curcubeu,
prin care eu
călări în șa
de năzdrăvan,
un Făt-Frumos –
Astronaut,
nemaivăzut,
neabătut,
vijelios,
cu paloș, scut
și buzdugan,
vrăjit de șoapte
-le din sfere,
spre căi de lapte
și de miere,
de Stea purtat,
străbat,
străbat !...

... Și, ajungînd în preajma porții,
Cetății Vieții și a Morții,
în care Steaua mea de Aur
de mii și mii de ani mă-așteaptă,
păzită strașnic de-un balaur,
ce-l voi răpune-n luptă dreaptă,
oprit în prag, pentru-o clipită,
vedea-voi Steaua cucerită
cum, îngenunchiată
pe-o lespede, cîntă,
împletind bogată
cunună de nuntă,
din flori siderale
bolnave de dor,
limpezindu-și pale
lujerele lor
în apele tale
– cleștare, safire –
mamă, tu, de mire !...

Nu fi tristă, mamă ! De din bătălie,
călărind năpraznic albu-mi bidiviu,
mă voi reîntoarce mai frumos, mai viu,
să-ți aduc în casă stea de bucurie
– luminoasă Stea –
care va fi, mamă, chiar mireasa
mea !...

... (de din bătălie,
stea de bucurie,
pace și iubire,
fericitul mire
să-ți aducă ție,
stea de bucurie,
pace și iubire
întru veșnicie !) ...

... Și colbuiți de stele căzătoare
– sfielnici, cuminți –
îți vom îngenunchia la picioare
ca să ne binecuvînți,
o, mamă dulce, mamă-a noastră,
Planetă –
Pasăre – Albastră !...

Teatru

La naţionalul timişorean

În premieră —

„Nu sîntem îngeri"

DE PAUL IOACHIM

Cu spectacolul de deschidere, Teatrul Naţional din Timişoara, face, se pare, succes de public. Spectatorii premierei s-au arătat interesaţi de dezbaterea propusă prin textul lui Paul Ioachim Nu sîntem îngeri. Concilierea personajului cu sine, rezolvă şi posibilul „conflict între generaţii". Autorul tinde să demonstreze că lucrul cel mai important rămîne (dincolo de diversele situaţii în care îşi pune eroii) păstrarea statutului de om al omului, atunci cînd acest statut este clădit pe principii a căror justeţe este probată istoric. Fiul nu acceptă ca tatăl să se lase şantajat, pentru că asta ar însemna, dincolo de spargerea unei imagini, abdicarea de la condiţia sa de vechi comunist, de om adevărat. Adevărul, în cazul lui Radu Vereş (proaspăt numit „director plin" al unui mare institut) înseamnă recunoaşterea unei greşeli mai din tinereţe, ceea ce ar putea greva asupra poziţiei sale morale şi sociale. Spectacolul lasă piesa să curgă oarecum de la sine. Scenografia Dorinei Almăşan Popa este strict funcţională, regia semnată de Emil Reus (asistent de regie Lucia Doroftei-Moll) nu insistă asupra evoluţiei în scenă a actorilor mai mult decît pare strict necesar. Cred că „soluţia regizorală" pentru acest text era tocmai aceasta.

Emil Reus ne face surpriza de a interpreta, nu fără aplicaţie, rolul „cel mare", Radu Vereş. În prima parte a reprezentaţiei joacă relaxat, are chiar umor. Dar, nemaifiind de mult actor, îi este greu să se menţină concentrat pînă la cortina finală. Cu atît mai mult cu cît rolul îi pretinde o prezenţă aproape continuă în scenă. Momentele în care îşi pierde concentrarea devin uşor melodramatice. Am reuşit totuşi să înţelegem, din interpretarea sa, cum anume şi-a „văzut" regizorul personajul.

Petre Vereş, fiul, prilejuieşte un alt debut. Foarte frumos gestul publicului de a-l aplauda, la scenă deschisă, pe Eugen Cristea, în prima sa evoluţie la Naţionalul timişorean. Tînărul actor, căruia îi urăm, la rîndul nostru, „bun venit la Timişoara", îşi susţine cu prospeţime partitura, acoperind (dincolo de o oarecare nesiguranţă în gesturi, inerentă începutului) plin de vervă rolul, ce ni se pare cel mai dificil din cîte are piesa. Petre Vereş trebuie să fie şi „un tînăr al zilelor noastre", şi îndrăgostit, şi înşelat în dragoste, şi visător dar şi sigur pe ceea ce are de făcut, să-şi ajute tatăl în depăşirea momentului de lăsitate şi nesiguranţă. Eugen Cristea trece cu succes prin aceste ipostaze

Vladimir Jurăscu interpretează cu bună măsură, un fost mecanic de locomotivă (în treacăt fie zis, un mecanic de excepţie fiindcă autorul l-a pus să vorbească în fraze bune şi pentru un profesor, chiar universitar), aducîndu-ne în atenţie, cu cele două intrări în scenă, două faţete diferite ale personajului. Mai întîi Vladimir Jurăscu se dovedeşte un bun (neaşteptat de dotat) actor de comedie, mai apoi ne-a impresionat plăcut calmul cu care rezolvă în spectacol „impactul" cu fiul său, directorul. Interiorizat, concentrat, Vladimir Jurăscu nu are nevoie nici să ridice excesiv tonul, nici să gesticuleze pentru a ne convinge. Poate ar mai trebui diminuată „prosperitatea" personajului, de vreme ce autorul şi-l doreşte pe Dumitru Vereş venit de la sute de kilometri şi bolnav. Dar, repetăm, chiar cu această unică rezervă, Vladimir Jurăscu ne-a convins. În roluri de mai mică importanţă (sau întindere), roluri peste care autorul sau interpreţii şterg cu radiera, apar : Lucia Doroftei-Moll (Ana Vereş), Miron Suvăgău (Arghir ; renunţînd deliberat la posibilul „pitoresc" al personajului rămîne cel mai „colorat" dintre interpreţii personajelor „secundare"), Irene Flamann-Catalina (Ada), Horia Ionescu (Dan).

Spectacolul cu Nu sîntem îngeri are premizele pentru un succes de public, spuneam, urmează ca mici retuşuri, perfect posibile (se va trece şi emoţia premierei) să-l ajute să devină mai plin de ritm, mai convingător în fapt.

A. C. IORDACHE

Piesa lui Paul Ioachim începe ca o comedioară şi sfîrşeşte ca o dramă. Alegoria ei este alegoria cinstei. Singură lupta, sau singură acţiunea, nu ajung. Ele trebuie să se împletească firesc şi cu cinstea. Nu-ţi poţi clădi fericirea şi securitatea ta distrugînd liniştea altora. Erorile trecutului pot fi iertate, cu condiţia să nu fie ascunse la infinit. Puterea de a recunoaşte eroarea cu orice risc, chiar şi cu acela al tihnei personale, este puterea omului adevărat al acestui timp. Este puterea CINSTEI prin care, spune eroul central al piesei, Radu Vereş : „Trebuie să-ţi umileşti duşmanii".

Piesa lui Paul Ioachim este, însă, tot atît de bine şi dialogul a două generaţii. A aceleia, pe lupta şi truda căreia s-a înălţat edificiul social, şi al celei tinere care azi îşi caută drumul şi sensul aportului ei. Fiecare generaţie poate da celeilalte o lecţie utilă, cu condiţia să fie CINSTITA cu ea însăşi. Tatăl Vereş poate da lecţia luptei, a dăruirii spre un ideal social, a privaţiunilor într-un început greu al revoluţiei. Fiul Vereş poate da lecţia purităţii, a încîntării în faţa miracolului frumuseţii umane, deoarece el s-a născut într-o societate gata constituită, „într-o dimineaţă cu soare". Greşeala şi frica sînt tare fireşti ale temperamentului uman. Dar cînd ele pot leza umanitatea, cînd pot ucide, atunci devin, din simple constituente, profunde tare morale.

Trebuie spus, din capul locului, că regizorul EMIL REUS a descoperit perfect virtuţile acestui text dramatic, servindu-l cu inteligenţă şi intuiţie regizorală. Dar, mai cu seamă, el a înălţat acest text care, pe alocuri, este debil ca realizare dramatică (şi, mai ales literară), l-a înălţat prin el, Emil Reus, ca actor şi erou principal al piesei. Cred că actorul Naţionalului a făcut un rol mare în „NU SÎNTEM ÎNGERI". Mai mare chiar decît rolul piesei. El a creat un personaj cu marcă, de o extremă complexitate şi perfect memorabil. Dur şi fanfaron uneori, stăpîn pe sine sau laş în faţa eventualităţii de a pierde o situaţie, dezorientat dar nu înfrînt, el va avea forţa de a primi în faţă judecata societăţii, pentru o eroare trecută, decît să accepte, laş, compromisul. Profunditatea replicilor, gestica şi vocea patinată, aerul de biruitor ca şi acela de înfrînt au alcătuit un personaj de o reală frumuseţe, încăpător, făcînd din el eroul captivant al scenei şi al serii.

ŞAPTE ACTORI ŞI...

„O DIMINEAŢĂ CU SOARE"

L-a secondat, mai cu seamă în partea finală a piesei, la un tonus egal, tînărul absolvent I.A.T.C. şi debutant pe scena Naţionalului, EUGEN CRISTEA. Surprinzînd cu fineţe ambiguităţile vîrstei, naivitatea ca şi elanul, visul ca şi riscurile lui, tînărul actor a cucerit publicul printr-o apariţie spontană, încîntătoare, făcînd să duduie realmente scena la mişcarea, gestica, vocea şi trăirile sale. În final, el l-a fost egal tatălui, accentele sale patetice fiind vibrante şi credibile.

Soţia şi mama Vereş, LUCIA DOROFTEI-MOLL, a jucat ca o mamă afectuoasă şi o soţie înţelegătoare, devenind o prezenţă decisă, marcată de naturaleţe şi bun gust, minus, poate, momentul cînd ar fi trebuit să constituie o ripostă la atitudinea lipsită de curaj a soţului, şi cînd ea a acţionat mai vag. Fiul, însă, şi l-a secondat fidel, acceptînd şi intuind mica dramă a adolescentului exaltat.

MIRON ŞUVĂGĂU, în Arghir, opozantul lui Vereş şi, oarecum, singurul „negativ" al piesei, devine o prezenţă scenică, nu întinsă spaţial, dar pulsînd de un concentrat dramatism. Meandrele personajului, cameleonismul său, pînă la un punct, apoi josnicia şi şantajul scoase la iveală în final au fost surprinse cu minuţie de actor, fără şarjare sau caricaturizare, într-un bun rol de compoziţie.

GEORGE LUNGOCI, în bunicul Vereş, merită aprecierea noastră pentru scurta, dar plină de prospeţime scenă, pe care a creat-o, prin replicile de efect, creionînd, în puţine cuvinte, un personaj viabil, pitoresc, care a dat la momentul potrivit culoare şi vivacitate întregii scene.

IRENE FLAMANN-CATALINA şi HORIA IONESCU în Ada şi Dan, au folosit intuiţii sigure, pentru drăgălaşe şi fireşti personaje de adolescenţi, fiind în general pe rol, deconectanţi şi, mai ales, foarte, foarte... tineri şi plini de vervă.

În totul, o piesă nu mare, dar servită cu inimă, cu har actoricesc, cu inteligenţă regizorală şi joc dăruit. O piesă care nu sparge cerul, dar care este, pentru spectatori, deoarece le aduce înainte un fragment din viaţa „cea de toate zilele", un prilej de meditaţie asupra condiţiei umane contemporane. O piesă căreia pictoriţa şi scenografa DOINA ALMAŞAN POPA i-a găsit un interior elegant, de bun gust şi funcţional, iar regizorul Emil Reus şi-a găsit şapte actori şi... „o dimineaţă cu soare", într-un spectacol bun, premiera de deschidere a Naţionalului nostru timişorean.

ION ARIEŞANU

Etnologie

Documentar (IV)

Topografia satului şi hotarului Măidan (Caransebeş, 1895), monografie complexă a unui sat, scrisă de Sofronie Liuba, în colaborare cu Aurelie Iana, este, fără îndoială, cea mai bună lucrare etnografică din secolul trecut, privind o localitate românească din Banat. Vom vedea mai încolo că monografia respectivă va fi luată drept model de către alţi cărturari ai satului bănăţean, care vor elabora lucrări de acest gen, la sfîrşitul veacului trecut şi în primele decenii ale secolului nostru. Dar niciuna dintre monografiile acestora nu va mai cuprinde atît de multe date etnografice cum sînt cele cu care ne întîmpină lucrarea celor doi cărturari din Maidan (Brădişorul de Jos). Apoi, monografiile ulterioare, cu toate că vor consemna unele elemente lingvistice locale, nu vor mai avea un capitol întins, dedicat acestui domeniu, aşa cum, în monografia satului Maidan, este studiul despre limba celţilor, aparţinînd lui At. M. Marienescu, care şi-a găsit locul în cartea respectivă, în scopul de a arăta că rădăcinile etimologice ale unor cuvinte locale pot fi găsite în substratul celtic — demonstraţie în care autorul risipeşte foarte multă erudiţie, dar aceasta este canalizată pe o prea alunecoasă pistă fantezistă.

În prima parte a monografiei, cel mai important capitol este despre costumul tradiţional din Maidan. Acesta debutează cu date referitoare la portul copiilor — aspect care, pînă în zilele noastre, a întrat doar sporadic în atenţia cercetătorilor etnografi. Date, precum cele despre portul copiilor din satul Maidan, n-au mai fost atestate pînă în prezent în nici o altă localitate din ţară. Acestea învederează reminiscenţe ale unor vechi credinţe de natură aprotopaică, ori persistenţa unei **viziuni a eroicului**, specifică omului din timpurile arhaice : „Copiii mai mici, pînă sînt la ţiţă, se înfăşie în scutece ţesute din lînă şi se învălesc într-un petec mai mare ţesut mai gros din canură ce se zice cuşmă. Peste cuşmă se leagă cu faşie, carea e făcută dintr-un baier gros de lînă. De un capăt al faşiei e înodată o verigă de fier, în carea sînt 9 obiecte de fier şi adecă : trei suliţioare, trei cuţitele şi trei toporele, cari la înfăşierea băiatului vin legate aşa ca să stele pre peptul lui. Aceste obiecte se pun pentru „Pază" în credinţa că mama pădurii, carea schimbă copiii săi uriţi, cu ai oamenilor, venind şi văzînd băiatul înarmat, să teme şi-l lasă neatins. Dar se mai crede că aceste obiecte-arme se pun la faşie ca copilul încă de mic să se joace cu arme, de cari, ca bărbat va avea lipsă pentru apărarea sa în viaţă" (op. cit., p. 14).

AUREL TURCUŞ

Orpheu

„NICOLAE URSU, COMPOZITOR ŞI FOLCLORIST", carte semnată de DORU MURGU, a apărut recent sub egida editurii „FACLA". Nu ne aflăm în faţa unei simple evocări, sau a unor amintiri, mai mult sau mai puţin sentimentale, cum ne-au obişnuit unii autori. Cu sobrietate şi discernămînt ştiinţific, muzicologul se apropie de un compozitor ca şi de fenomenul creaţiei artistice în general. Planul desfăşurării biografice se întretaie, armonizat, cu analiza partiturilor şi cu afirmarea unei metode de creaţie. Operă de popularizare, dar nu numai atît este această carte ce se adresează şi iniţiaţilor, prin conturarea fizionomiei partiturilor, cu ajutorul termenilor de specialitate, lucru util îndeosebi interpreţilor corurilor lui N. Ursu. „Seriozitate stilistică" se poate numi felul în care autorul îşi conduce frazele, fără fioriturі formale şi narcisiace, direct la obiect, şi această modalitate de abordare a vieţii şi operei unui artist este mult mai eficace decît romanţarea, aducînd un serviciu real regretatului compozitor. Se poate, fără sfială, umple o bibliotecă de tomuri vizînd viaţa muzicală a Banatului, atît este ea de plină de personalităţi şi revelaţii. De aceea este binevenită iniţiativa editurii, mai bine mai tîrziu decît niciodată, de a îmbrăţişa cu deferenţă aceste lucrări care fixează mobilizatoare aspecte din prezentul şi trecutul muzical. În corul cărora lucrarea lui Doru Murgu fiind la „vocea întîi.".

Banatica

Arhitectura populară tradiţională din Banat

Păstrătorul unei culturi multimilenare, impresionantă prin conţinut şi diversitate, ţăranul bănăţean este în acelaşi timp şi continuatorul unor străvechi tradiţii în arta de a construi.

Persistenţa pînă în veacul trecut a unor întinşi codri de stejar a favorizat continuarea şi dezvoltarea unei arhitecturi în lemn, reprezentativă pentru români. Tehnica tradiţională de construcţie a caselor de lemn din Banat este cea cu birne lungi suprapuse, tehnică specifică poporului nostru. Caracteristic acestui procedeu de construcţie îi sînt îmbinările de la colţuri în „cheutoarea dreaptă" sau „cheutoare românească", cum mai este numită. Acolo unde pădurile au fost defrişate, încă de timpuriu, locul arhitecturii de lemn a fost luat de cea a pămîntului bătut, mai ales în zonele cîmpiei de vest a Banatului. Pe un mic teritoriu din depresiunea Oraviţei, regiune bogată în calcare şi tuf vulcanic s-a dezvoltat arhitectura de piatră, însă, şi aici, precedată de cea de lemn.

Casa de locuit, obiect primordial în studiul arhitecturii populare din Banat, se compune din elemente spaţiale funcţionale : camere de locuit, tindă, cămară şi prispă. După modul cum sînt combinate aceste elemente, întîlnim la casele bănăţene vechi două mari familii de planuri : casa cu prispa dezvoltată de-a lungul faţadei lungi şi dinspre curte şi casa cu prispă parţială. Ambele tipuri de plan sînt socotite de cercetători arhaice în unele studii speciale, prin care aceste planuri sînt raportate la planurile unor locuinţe preistorice, descoperite prin săpături în localităţile bănăţene : Parţa şi Periam şi în alte locuri din patria noastră, merită toată atenţia.

Aceste mari familii de planuri cuprind mai multe variante de plan, variante elaborate succesiv într-un lung interval de timp, însă mereu sub semnul unei permanente perfecţionări şi amplificări, dictate nemijlocit de tendinţa continuă şi firească a omului de a-şi îmbunătăţi condiţiile de trai şi locuire.

Campanii pe teren, întreprinse în ultimii ani sub auspiciile Muzeului Banatului, au permis studierea acestei evoluţii, care a putut fi urmărită prin exemplare concrete, pentru mai bine de două veacuri. Ideea primordială ce se

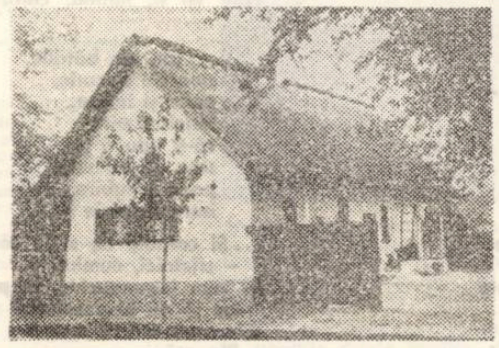

Casă din Chizătău, construită pe la 1820–1830

desprinde din aceste cercetări este că planurile tradiţionale ale caselor ţărăneşti, utilizate în Banat pînă în primele decenii ale secolului XX, se înscriu în acele tipuri de plan care acoperă cea mai mare parte a teritoriului ţării noastre. De la această regulă nu face excepţie nici arhitectura populară monumentală din Banat – bisericile de lemn — şi nici acele construcţii destinate în sat folosului obştesc : şcoala, primăria. Studii recente au demonstrat cu prisosinţă că toate acestea s-au inspirat din planurile caselor ţărăneşti, folosind aceleaşi tehnici în construcţie, cu analogii de structură în toate teritoriile locuite de români. Pentru aceeaşi unitate pledează şi limbajul decorului destinat arhitecturii. Între stîlpii sculptaţi, printr-o succesiune de volume geometrice, ai prispei bănăţene şi cei din Vrancea, Maramureş, Apuseni sau Gorj, nu există nici o deosebire. Aceleaşi motive solare decorează grinzile principale de sprijin la acoperişul caselor din Banat, Vîlcea asu Ţara Lăpuşului. Brîul răsucit în torsadă, ce înconjoară pereţii bisericii de lemn din Topla (jud. Timiş), îl întîlnim la monumente similare din nordul Munteniei, din Bihor şi Ţara Zarandului.

Prin structura sa (tipologie), prin tehnicile de construcţie şi decor, prin terminologia bogată şi arhaică, arhitectura populară bănăţeană pledează în cel mai înalt grad pentru continuitatea şi unitatea poporului român.

Satul bănăţean contemporan, confruntat în momentul de faţă cu proiecte radicale de sistematizare, ridică serioase probleme privind salvarea celor mai reprezentative documente de arhitectură populară. În acest sens, Muzeului Banatului îi revine sarcina de a selecţiona cele mai valoroase exemplare şi de a le aduce la secţia etnografică în aer liber. Indiscutabil că nu toate construcţiile valoroase vor putea fi aduse la Muzeul Satului Bănăţean ; pentru acestea, rezolvarea cea mai bună ar fi conservarea şi păstrarea lor în situ, adică în mediul ambiant în care se găsesc.

NICOLAE SĂCARĂ

Se spune undeva că există simultan muzică ușoară pentru toate gusturile. Ei, bine, există simultan și gusturi mai elevate, nu e bine să credem că arta trebuie să rămînă mereu la forme care au deschis cîndva apetituri și-au stîrnit simpatii. Există, categoric, o muzică îmbătrînită, divertismentul de odinioară, dar nu trebuie să credem că ea este apanajul oamenilor vîrstnici, chiar dacă lor le trezește uneori amintiri... Bunul gust nu cunoaște vîrste. Tocmai de aceea unii muzicologi privesc cu speranță în direcția muzicii tinere de o anumită factură. Zadarnic se ascund în spatele echipamentului electric banalitatea, falsa problematică, vînătoarea succesului facil prin emitere de șlagăre, preluarea mecanică a unor mode, mentalități, modalități. Orchestra modernă își va atinge propria-i menire doar în zonele în care se încearcă noul ; acest nou reprezentat prin apariția unui sunet nou, marcat de trăsăturile tehnicii secolului, dar mai ales de acelea ale gîndirii artistice a acestuia. Cerem prea mult, oare ? Nu cred. deoarece există cîteva reușite certe pe drumul conferirii de sensuri înalte unor fluvii sonore care erau sortite divertismentului. Trăim, probabil, o nouă perioadă de interferență dintre genuri și specii artistice. „pretenția" unor mari grupuri vocal-instrumentale că fac „cu totul altceva" este justificată ; musica seria este ținta unei muzici tinere, care ajunge la a fi altceva prin mijloace proprii, care caracterizează însă și muzica ușoară obișnuită. Uneori se pleacă de la ceea ce are clasic jazzul, alteori de la rock și folk. Textele nu se „mai numesc astfel, trebuie să devină poeme, au nevoie de valoare proprie. Va exista cîndva un pop clasic ? Se pare că da, în cazul în care factorul divertisment în sine va fi neglijat, urmîndu-se în schimb liniile sinuoase ale unei muzici moderne, încă greu de clasat, dar aflată în apropierea muzicii serioase. Trăim un mare experiment și-l urmărim cu emoție.

LUCIAN BURERIU

Panoramic

● Premieră la Naționalul timișorean cu HENRIC VI (partea a treia) de Shakespeare. Un eveniment cultural de primă mărime. ● Tot teatru : turneul unei echipe din Cluj-Napoca ne-a adus „Viața unei femei" de A. Baranga și o dramatizare după „Dănilă Prepeleac" a lui Creangă. O evoluție de excepție a avut cu acest prilej S. Ghelan. ● Muzica debutează în această stagiune timișoreană „con brio". La Filarmonică, după integrala Bruckner din stagiunea trecută, ciclu de concerte Beethoven, 150 de ani de la moarte. S-a început, după cum era firesc, cu primul concert de pian și simfonia întîi. Solist D. Grigore, la pupitru R. Georgescu. În concertul finalului de săptămînă, un opus dificil, simfonia întîi de Bruckner, pe care sperăm că în curînd o vom putea avea și pe disc. ● Remarcabil, turneul ansamblului de cîntece și dansuri „C. Porumbescu" din Suceava. ● De la Casa de cultură a municipiului Lugoj sîntem informați : ansamblul folcloric „Lugojeana" a prezentat spectacole în R. S. F. Iugoslavia, la Virșeț, Glogoni și Mesici. Coregrafia, semnată de I. Cojocaru și M. Popescu iar conducerea muzicală, S. Ianculovici. Ansamblul a reprezentat folclorul din zona Lugojului. ● „Zilele culturii orăvițene" au înscris în agenda lor acțiuni precum evocarea lui Eminescu, la teatrul pe unde a trecut poetul, întîlniri ale publicului cu scriitorul țăran I. Frumosu, cu poeții G. Azap și V. Ranga. ● Se apropie ziua deschiderii cenaclului Asociației Scriitorilor din Timișoara. Pregătiri se fac. Nu de mult s-au întrunit prozatorii, cu care prilej s-au discutat proiectele lor de creație și unele probleme legate de reciproca lor colaborare și de prezența activă în cenaclu. ● „Zilele editurii Facla", la Arad. Aici a avut loc o sezătoare în cadrul căreia au citit : Al. Jebeleanu, S. Dima, V. Dima. Cartea lui D. Murgu, dedicată vieții și activității lui N. Ursu, a fost prezentată la Șanovița, comuna natală a compozitorului de către autor și reprezentanți ai editurii. Participarea sătenilor din jur, impresionantă.

OBSERVATOR

Muzica

Oportunitatea unei reluări Lakmé de Leo Delibes

În controversă directă cu argumentele specificului italian sau german, opera franceză știe eclata prin atribute care-i conferă o netă originalitate. Diafanul armoniilor, țesătura extrem de rarefiată a orchestrației, lirismul de o esență particulară, mai spiritualizat ca la un Verdi sau Wagner, ne fac să salutăm inițiativa conducerii instituției, de a relua un vechi și statornic succes-Lakmé.

Distribuția presupune trei roluri de intensă solicitare-Lakmé, Gerald, Nilakanta. Dificultatea maximă o poartă titulara, întrunul din cele mai dificile roluri ale repertoriului de coloratură, pe un itinerar în care exhibiționismul, salturile spectaculoase se conjugă logic motivației, expresiei. V. POP-IVAN a întrunit sufragiile acestor solicitări, conturînd o versiune în care frumusețea aparției scenice a fost egalată de cea a frumuseții timbrului său, de cultura vocală și velocitatea necesară rezolvării temutelor rulade, stoccato-uri, tril, etc. Aș sublinia în mod deosebit consistența glasului său în mediu, calitate de obicei absentă restrînsului team al celor care posedă supraacute.

Nilakanta basului N. POPESCU impune atenției pregnanța personalității acestui artist de mari disponibilități, aici, prin dimensiunea fanatismului justițiar, conferită preotului brahman, prin accentele și nuanțele cu care-și dimensionează personajul. Vocal, a strălucit prin forța și volumul emisiei, dar și prin magistrale momente, ca firul acelui suprem „Fa".

Gerald a însemnat pentru P. BRANCO un examen trecut cu brio, deși, după spectacol, îmi mărturisea indispoziția vocală cu care a intrat în scenă. A plăcut și felul în care a știut transmite solarul sentimentului de dragoste, declanșat de revelația exoticei frumuseți a lui Lakmé. Dintre celelalte roluri mai restrînse, semnalăm prezențe calitative, ca cea a MIREI POPESCU, N. RADU ONU, I. DRĂCEA, L. MACARIE, E. SĂBĂDUȘ. De la AL. DRAIA așteptăm un plus emoțional, chiar într-un rol atît de restrîns.

Coregrafia Marici Bardizian, originală, respectă canoanele dansului ritual, cu o fantezie a desenului și o plasticitate care au cucerit aplauze binemeritate. Corul și orchestra restituie nota de eveniment. de quasi-premieră a spectacolului, printr-un plus de atenție și solicitudine la indicațiile experimentatei baghete a lui M. Beleavcenco. Regia lui D. Gheorghiu rămîne pe bunele trasee ale vechii concepții, modificînd însă versiunea finalului. Am regretat unele simplificări ale scenografiei (absența luntrei) cît și nerezolvarea luminii de scenă, prea crudă, inadecvată luxuriantului exotic presupus.

DORU MURGU

Plastica

(Urmare din pag. 1)

în tehnicile mixte o indecizie, o oscilație între pasiunea pentru grafism și modelul pastei, între catifelajul pastelului și transparențele acuarelei. Este aici, și o tentativă de a face sinteza materiilor. În discontinuitatea tehnică a soluțiilor, artista a rămas sieși fidelă prin calitatea subtil-evocatoare a luminii crepusculare și a umbrelor purtate de pereții încărcați de fresce ai mînăstirilor Moldave. Formele iau ființă în arcade de pridvor. Geometrii pure, decupate „à contre jour", arhitecturează reverberațiile luminilor cald-roșietice, tactil-patinate ; străfulgerări albe mijind prin cadrilajele negre ale unor structuri ce trimit la Soulages ; alteori, imaginea mimează filtrul acordurilor primare de vitraliu medieval, în toate, lumina este protagonista unei viziuni de scenografie cu iz medieval. Pozitivă este emanația acestei atmosfere de paseism, care ne revelează o modalitate „personală" de asimilare și comunicare a percepțiilor despre istorie.

Omogenă prin funcția „trompe l'oeil"-ului expoziția trădează, în interiorul coerenței sale, o diversitate de soluții la nivelul mesajului. Astfel, timbrul mai rece al clar-obscurului, ordonarea eclerajelor, solare armonii cromatice, se adaptează consonant euritmiilor compoziționale gîndite ca aluzii la structuri industriale și citadine. În fine, un alt grupaj de lucrări, ce stau mai degrabă sub semnul eleganței, probează că, între valorile psihosenzorialului, sentimentul „tactilului" pare cel mai familiar artistei ; superflue mi se par elementele de geometrie insinuante în cadrele altfel solid organizate ale compozițiilor.

În cîmpul vizualului, expresia se poate concentra miniatural sau se poate desfășura la scara monumentalului. Există însă o relație interioară, necesară, un „nex fericit" între viziune și suprafață. Complexată de dimensiunile mici ale dreptunghiurilor, graficele Eugeniei Dumitrașcu pierd din potențialul și francheța expresiei ; sîntem tentați să supradimensionăm imaginar cadrele restrînse parcimonios. Materismul luministic n-ar mai fi nici joc, nici scop în sine, ci spațiu activ, influent deschis descoperirilor și încîntării vizuale. Azi, ele au încă datele unor proiecte, concepute cu acuratețe. Important, deși nu suficient, este că în reușitele expoziției descoperim șansele și virtualitățile exprimării plenare a talentului EUGENIEI DUMITRAȘCU, într-un viitor ce-l are la îndemînă.

DATE DESPRE CONTRIBUȚIA ROMÂNILOR BĂNĂȚENI LA SPRIJINIREA RĂZBOIULUI DE INDEPENDENȚĂ (I)

(Urmare din pag. 1)

tite", ceea ce era de presupus existînd destule acțiuni de comunicare între români, pe care însă autoritățile n-au reușit să le depisteze, rămînînd — din lipsă de documente, fie ele de proveniență administrativă — în deplin anonimat. Notabilă este, fără îndoială, precizarea dintr-un raport (dec. 1877) care informa despre starea de spirit a locuitorilor de la sate, care spuneau „pe față, că s-au înțeles, cu preoții și cu boierii români ca să smulgă provinciile românești de la Austria și să le alipească la România. Revoluția aceasta urma să se producă neapărat la Crăciun" (I. Nistor, **Răsunetul războiului din 1877,** București, 1927, p. 7). Este limpede că populația rurală era la curent cu desfășurarea ostilităților româno-turcești, informată fiind din presa timpului de către învățători și preoți, acești intelectuali ai satelor care au făcut o propagandă deosebit de activă popularizării victoriilor armatei române. Semnificativă este și imprejurarea că într-un caiet al unui învățător bănățean au fost transcrise 18 cîntece patriotice, inspirate din evenimentele de la 1877—1878 (**Hora Griviței, Marșul armatei române, Dorobanțul, Hora de la Plevna, Hora curcanilor, Hora de la Grivița** etc.), care atestă ecoul acestora în Banat (Aurora Dolga, **Ecoul războiului pentru independență din 1877—1878** în Banat, în **Studia Universitates Babeș-Bolyai,** Series Historia, fasciculus 1, 1968, p. 95).

Am menționat doar unele aspecte ale modului cum românii bănățeni s-au manifestat în timpul războiului, urmînd să stăruim în intervențiile viitoare asupra contribuției lor materiale la sprijinirea acestuia, care sînt realmente importante. Vom valorifica o documentație ce n-a intrat în circuitul științifico-istoriografic.

Cura de tinerețe a teatrului

(Urmare din pag. 1)

Teatrul de tip popular, mai mult ca orice altă formulă de teatru, presupune calitate, imaginație, originalitate, noutate, autenticitate, curaj, adevăr, rigoare și vigoare, varietate de stiluri și forme, realism și profunzime, umanism larg desfășurat. Nu știu să fi existat, în întreaga istorie a artei teatrale de pretutindeni, spectacole iubite de popor, care să fi respins cerințele de autentică valoare. Așadar, iată un cîmp infinit de studii, cercetare, inovație, curaj și creație pentru cei ce s-ar afla în avangarda teatrului iubit de cei mulți.

Dînd poporului nostru cele mai avintate și mai înaripate imbolduri creatoare de care sîntem capabili, împlinim recomandările de evidentă însemnătate ale Programului de măsuri elaborat de Comisia ideologică a Comitetului Central al partidului, iar, în spiritul lor, ne făurim și armoniile propriei noastre împliniri artistice, făcînd acea legătură de durată dintre gîndurile îndrăznețe ale avangardei teatrale majore și destinul lor firesc : respectul izvorului de tinerețe nesfîrșită, sufletul colectiv al patriei și poporului nostru, creatorul valorilor perene.

Satirice

EPIGRAME

Sfat

Deși sînt multe cu lipici,
Nu te grăbi ca cei strengari ;
Cînd fata face ochii mici,
Tu fii prudent, fă ochii mari !

Autodepășire

Mereu aportul și-a adus,
Dar nu prin fapte.
Cînd are un cuvînt de spus,
El spune șapte.

Unui absolvent

O facultate-a terminat,
Dar de servici să nu-i vorbești.
Își dă examenul de stat
La București.

Avertisment

Să aibă în vedere orișicare,
Prudența îi va fi un bun amic :
De vrea cu orice preț s-ajungă mare,
Întîi să-nvețe cum să fie mic.

Excepție

Amice, uite care-i treaba,
De ce să mă injuri degeaba ?
Fă o excepție cu mine :
Așteaptă-ntîi să-ți fac un bine !

Unui avar

Giuvaeruri, bani, pămînt,
Toate, ale tale sînt.
Dar mă-ntreb iscoditor :
Oare, nu ești tu al lor ?

NICOLAE PETRESCU

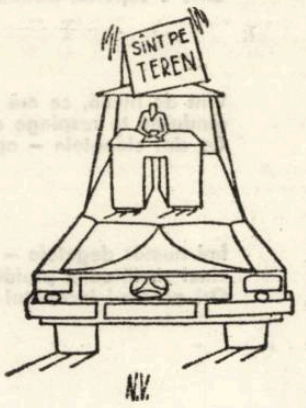

Caricaturi de NICOLAE VIZITEU

Unui cioban

Unii l-au crezut de treabă,
Văzîndu-l înalt la trup,
Fără să observe-n grabă
Că ciobanul era... lup !

La multe restaurante țapul de bere nu se umple regulamentar
Ia ascultă, ospătare,
Nu știu, zău ce să mai cred.
Țapul ăsta, mi se pare,
A rămas un simplu... ied !

IOAN VASIU

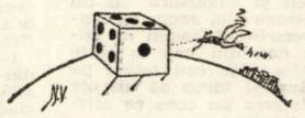

NOTĂ : Fabula „Povața racului" din numărul trecut aparține lui VICTOR GORȘCOVĂZ.

Curier literar

Mereu la același nivel, adică excepțională, revista studenților din Cluj-Napoca **Echinox.** Ultimul număr, dublu (7-8), este structurat aproape în întregime pe comentarii și analize asupra literaturii memorialistice, confesiunii, artei „jurnalului". Vom întîlni așadar, în ordine, un interviu cu I. Negoițescu semnat de Virgil Podoabă, în care reputatul poet, critic, eseist, afirmă, printre altele, că se simte atașat de „Școala Ardeleană" care constituie una din cele mai splendide și originale manifestări ale spiritualității românești".

Un foarte frumos eseu, mulat de emoție, publică sub titlul „Însemnări la o singurătate" Ion Vartic — pe marginea cărții lui Mircea Zaciu : „... În acest „Falsjurnal", așa cum el poate fi reconstituit din volumele criticului, șochează mai ales dramatismul notațiilor, senzația că orice confesiune este, în primul rînd, o revelație a unei singurătăți și deci a unei vulnerabilități mărturisite". (...). „Moralistul, care nu se sfiește a-și mărturisi propria-i neliniște și suferință, e atras obsesiv de cazurile ce dezvăluie o altă neliniște, de biografiile în care nu lipsește tocmai acel element care să stîrnească afecțiunea postumă" : o dramă, o culpă, o mare suferință, o boală ascunsă, o injustiție, toate puse sub „accentul tragic" al solitudinii".

Despre „Jurnalul intim, azi" scrie Lidia Bote ; Virgil Podoabă se ocupă, avansînd idei pertinente, de „Însemnările zilnice" ale lui Titu Maiorescu. În finalul articolului el afirmă : „... Citite din perspectivă estetică — act realizat deja de Alexandru Paleologu — **Însemnările zilnice** sînt un Bildungsroman iar „personajul" lui posedă acele calități capabile să răspundă interogațiilor oricărei conștiințe moderne, anunțînd un tip de sensibilitate **umană** ce o vom regăsi, evident în alte detalii, la personajul din proza interbelică".

Mai elaborat, Ion Cristofor, sub titlul „Ora tîrzie a spiritului" glosează pe marginea „Jurnalului" lui Gala Galaction. „Mai mult ca oriunde — scrie I. C. — aici stilul devine omul, sensul tinde a se confunda cu forma, ficțiunea cu realitatea. Jurnalul lui Gala Galaction rămîne exemplar pentru destinul speciei".

Despre Jurnalul lui Octavian Goga, scrie, aplicat, Aurel Pantea, iar Augustin Pop se ocupă de jurnalul lui Mircea Eliade Șantier. Mai remarcăm articolele semnate de Gheorghe Perian, Gheorghe Lascu, Mircea Petean, Ștefan Borbély, Radu G. Țeposu, Gh. Toma.

Nu putem încheia fără a nu aduce cuvinte de laudă pentru frumoasa pagină dedicată lui Ștefan Aug. Doinaș. Versuri deosebit de frumoase semnează Mircea Petean.

A. BALTHAZAR

Evrika!

● Fii în pas cu moda și vei alerga toată viața.

● A fi cuminte echivalează de multe ori cu a fi pe placul altora.

● Un scriitor cu o fantezie bogată pînă la urmă descoperă realitatea.

● Nu mireasa, ci socrul-birocrat cere viitorului ginere o declarație ... de dragoste.

● De multe ori cei ce se unesc unii împotriva altora au opinii identice despre solidaritate.

● Un plan diabolic poate sălășlui și-n bobul de grîu. Dacă pîinea va hrăni un Răufăcător.

● Cei morți au mulți corespondenți printre cei vii.

● Cine știe să-și struneacă îndrăzneala e un om curajos.

● Filozofia cafelei : tot ce bei în timpul serviciului e mai bun decît acasă.

● Stejarul intră în istorie numai cînd istoria e pe măsura ramurilor sale.

ION VELICAN

Din literatura lumii

Leons Briedis

MARIA

Mi-e groază să te-arunc în flăcări,
deși ești plină de păcate.
Din prima noapte se prăbușiră
zidurile de piatră în jurul tău înălțate.

Și cerul îl implor, dar e zadarnic –
nu-ți va fi ușurat chinul de zei.
Mă-nspăimîntă gîndul că negrele-ți păcate
ar putea veni în apele mele, în copacii mei.

E tot ce-mi mai aparține,
iar nebuniei mele-i ajunge conștiința
că fiul, ce din tine și din mine s-a-ntrupat,
îți va purta păcatele frumuseții și suferința.

O, Maria, Maria... Poți tu să știi
Cui te încredințezi și sfatul i-l ceri ?
Te voi duce-ntr-o floare pînă ce alba-i coroală
s-o-mpurpura de sîngele tău, cu mîngîieri.

TREI SUSPINE

Din mine ies trei suspine – trei oameni –
care-n zadar trăiră în afinitățile mele.
Melancolia le va acoperi ochii cu ceață.

Mă despart de ei c-o slabă mișcare a mîinii
și surîsul se-nfoaie în vînt ca pînza albă...
Poate că-ntr-adevăr mă chinui zadarnic.

În față am numai un perete subțire
ca sticla, ca sufletul, ca roua de dimineață,
ca mirosul discret de valeriană.

Ca femeia desculță pe muchie de cuțit.

RAZĂ, ÎNȚELEGERE, CREDINȚĂ

Iarbă verde, fii împărăția mea,
stea a rădăcinii, umple cerul...
Cine e suportul putred al veciei –
copilul ?
bărbatul ?
femeia ?

Vînt de humă, ce mă seceră din picioare,
gîndu-mi te respinge cu dezgust...
Ce sînt clopotele – aprinse ale brazdei –
blestem ?
suferință ?
robie ?

Îmi număr degetele – oare mai sînt toate –
cinci similitudini prefăcute-n țărînă...
Ori acesta-i începutul altui cerc –
rază ?
înțelegere ?
credință ?

În românește de
ANGHEL DUMBRĂVEANU

POEZIE SOVIETICĂ CONTEMPORANĂ

Grigore Vieru

FEMEIA, TEIUL

Lui Mihai Eminescu

Sub un tei ce înflorește
Ea, frumoasă, se oprește.
„Bună sara, fete două
Cu ochi mîresmați de rouă" !
„Bună sara ! Dar sînt una"...

Printre genele femeii
Răsărea pe cer și luna.

De sub tei ce înflorește
Ea, frumoasă, se pornește.
„Rămîneți cu bine, doi
Tei cu tremurate foi" !
„O, drum bun ! Nu-s unul oare" ?...

Printre foi, ca printre lacrimi,
Răsărea și sfîntul soare.

FĂPTURA MAMEI

Ușoară, maică ușoară,
C'ai putea să mergi călcînd
Pe semințele ce zboară
Între ceruri și pămînt !

În priviri e'un fel de teamă,
Fericită totuși ești –
Iarba știe cum te cheamă,
Steaua știe ce gîndești.

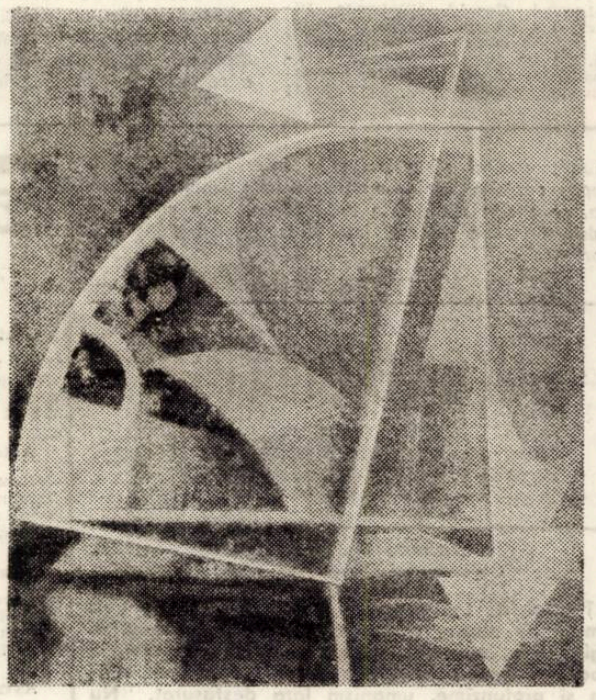

Otar Şalamberidze

IN URMA MEA...

Ce poate fi drept pe țărmul cel veșnic ?
Nimic nu mai spune speranța din sfeșnic...
Eu totul am dat din suflet și gînd
Tăriei ascunse-n nescrisului rînd ;
I-am dat strălucirea desprinsă de ceață :
Greul nesomn și truda de-o viață.

Amurgu-și va-ntinde lințoliul aprins
Pe ochiul meu rece de noapte cuprins,
Luminile sale căzînd apăsat
Pe trupul de-apururi pe spate lăsat.
Și n-aruncați vorbe ușoare în vînt :
„El nu ne-a spus totul, aici pe pămînt"
Ci ziceți, șoptit, cu inimă bună :
„El multe-ar fi vrut la toți să ne spună !"

REAMINTIRE

Pînă-n zori am tot vegheat firul nopților de vară,
Noaptea-ntreagă n-a-mboldit, floarea cîmpului cea rară.

Însă n-am aflat de fel taina prinsă în minune...
Despre cer, despre pămînt, totul nu s-a spus anume.

Toată noaptea am simțit picăturile de rouă,
Dulcele fior de mai, cornul clar de lună nouă.

Totuși n-am pătruns, nici azi, n-am citit în nici o carte.
Despre cer, despre pămînt, taina a rămas departe...
Noaptea-ntreagă, o tristețe mi-a-nsoțit gîndul
de-aproape,
O tristețe ce plutea ca o liniște pe ape...

GÎNDURI LA MONUMENTUL LUI LERMONTOV, DIN PIATIGORSK

La monument și eu am zăbovit pe-o piatră.
(Oprește te și tu, de ești legat de vatră !)
Văzduhul tot e jilav și ceru-i de nămol,
Ca noaptea furișată în țeavă de pistol.

Tot ce-a zăcut trindav în negură și tină
S-a scurs acum un veac trecut fără lumină.
Și inima încearcă în amintiri fiori...
Dar soarta ce-o purtăm e aspră uneori.
Dacă poeții însă țînteau cumva stîngaci,
În ei țintea dușmanul mai sigur pe trăgaci.

Azi prin muzeul rece, cu stive de-amintiri,
Își leagănă doar luna plictisul din priviri.
Vedeți acești cocoși de arme și pistoale ?
Trăgeau grămadă-n cefe și-n piepturile goale !
Aceste arme însă de mult au amuțit,
Rugina doar le roade și timpul prăfuit.
Rușinea le veghează bravurile deșarte
Din veacul trist și negru al chinului de moarte.

Dar versurile-au prins să tune să vuiască...
Stăpînul rege crud le-a ars ca pe o iască.
Și clevetiri au curs din inimi cu păcate,
După poeți lătrau, în urmă, pe-apucate.
Cînd fața gălbejită a lunii scăpătase
Prin stufărișul bălții de iarbă și mătase,
Ei părăsiră casa – Vai, pentru totdeauna !... –
Și versul necîntat și dragostea și struna.

Apoi s-a așternut o beznă, un pustiu...
Nu se zărea măcar un fir de rază viu.
Spre casa se-ntorceau, cu ochii lui Cain,
Pușcașii tari și dirji ai țarului hain.

Și inima încearcă în amintiri fiori...
Dar soarta ce-o purtăm e aspră uneori.
Dacă poeții însă țînteau cumva stîngaci,
În ei țintea dușmanul mai sigur pe trăgaci.

În românește de
AUREL CHERLEA

FOILETONUL SAPTAMINII

Taine ale civilizațiior dispărute (XII)

de Dan Nemesnic

Cine n-a auzit de Erich von Däniken, fantast incorigibil și totuși om în toată firea, autodidact și totuși „tobă de carte" în ceea ce privește istoria și preistoria, hotelier și călător neobosit în același timp, omul care a stîrnit o senzație fără precedent cu ipotezele sale ; ba chiar cu „afirmațiile sigure" privind „vizita" pe care ne-au făcut-o niscaiva „ființe raționale" din cosmos.

Cărțile sale au atins tiraje fantastice, iar atît adepții cît și adversarii săi nu încetează nici acum cu controversele. Oamenii de știință dau din cap la toate acestea, dar cad totuși pe gînduri și încep să discute cu interes tot ceea ce afirmă Däniken.

„Cred că a sosit timpul ca oamenii să se intereseze de lucrurile acestea, să se discute deschis despre ele, mai ales pentru că mulți oameni de știință gîndesc la fel ca mine, numai că ezită să se pronunțe"... zice neobositul elvețian. Într-un fel, Däniken și-a atins ținta. Cele cîteva cărți pe care le-a publicat („Amintiri despre viitor" a fost tradusă și la noi) nu numai că i-au adus bani și glorie dar au stîrnit și spiritele adormite ale unor cercetători sceptici, care s-au pus pe treabă. Și, punîndu-se pe treabă, au mai descoperit cîte ceva pe parcurs, au mai dat de niscaive taine ale preistoriei, iar Däniken jubilează din cînd în cînd...

Să ne lăsăm duși de mînă, măcar din simpla curiozitate, de către Erich von Däniken, prin locurile pe unde a umblat și să vedem ceea ce – cu propriii săi ochi – după cum însuși afirmă, a văzut chiar el...

Insulele Carolina. Pe una din ele, insula Temuen, se află niște ruine de formă ciudată, cu numele de Nan Madol... Este vorba de un întreg oraș construit din „vergele de bazalt" stivuite orizontal. De fapt, aceste vergele nu sînt altceva decît niște stîlpi de 3-9 metri și cu o greutate ce depășește uneori zece tone ! Toate aceste construcții, acum în ruină, cît și constructorii lor, constituie o mare enigmă pentru cercetători. Sosind aici, Däniken nu numai că a fotografiat toate aceste „mistere", dar a și numărat, cu pedanteria obsedatului, „cărămizile" străvechiului oraș. Numai într-unul din ziduri, Däniken numără 4.782 de bîrne bazaltice, iar în total, după calculele sale, există vreo 400.000 de asemenea garnituri. Zidurile sînt lungi, unele pînă la 800 de metri și înalte de 14 metri. Și iarăși veșnica întrebare: cine și în ce scop a putut să construiască asemenea „monștri" ? Căci, pe locul unde se află Nan Madol-ul nu există bazalt, el se află mult mai departe, în partea nordică a insulei. Din poveștile băștinașilor, Däniken află că acești uriași stîlpi au fost transportați din altă parte cu ajutorul unor canoe – legați sub aceste ambarcațiuni – pînă la Nan Madol. Dar aici intră iarăși în funcție „calculatorul" lui Däniken. Pentru această treabă, zice el, și numai pentru transport, ar fi fost nevoie de 296 de ani ! „Oamenii nu puteau face așa ceva" – conchide Däniken. Oare așa să fie ? Pentru ce au fost înălțate aceste construcții pătrate, urîte și greoaie, sub un cer limpede, tropical, în mijlocul unui paradis vegetal ? „Străzile" coboară în mare, zidurile Nan Madolului se pierd în apă. Nu cumva e vorba de niște cetăți întărite, „bunkăre" sau ceva asemănător ? Aici se află și o fîntînă, aproape plină cu apă, care duce undeva în adîncimi necunoscute, pline de mister. Pescuitorii de perle hălăduiau prin Nan Madol-ul scufundat. El se întorceau să povestească despre tot cee ce au văzut acolo : despre străzi și clădiri sub apă, despre morminte subacvatice în care zăceau sicrie de platină. Într-adevăr, japonezii care au domnit aici din 1919 și pînă la cel de-al doilea război mondial, scoteau din adîncul mării platina. Iar platină nu se găsește în stînci.

Legendele spun că uriașii stîlpi de bazalt au fost transportați pe calea aerului pînă la Nan Madol, „la pronunțarea unui cuvînt magic". O versiune asemănătoare circulă și în insula Paștelui, unde cele 200 de statui gigantice ar fi, „zburat" de undeva. Cu toate acestea, taina Nan Madolului n-a fost dezlegată. Däniken, ca-ntotdeauna, este însă optimist.

Om practic, în călătoriile sale, el nu uită să noteze ceea ce vede, să facă tot felul de calcule și să tragă cu urechea la tot ce spun legendele și vechile povești ale băștinașilor. Și multe din aceste povești vorbesc despre omul care a știut să zboare cîndva singur sau cu ajutorul unor „venetici", despre care Däniken a și scris în cărțile sale... El este convins că locuitorii Polineziei vechi erau un fel de zburători întrucît cunoșteau perfect forma insulelor lor, lucru care nu se putea constata decît de la înălțime, iar măștile polineziene și cele din Oceania au ceva care aduce a navă aeriană...

(VA URMA)

COLEGIUL DE REDACȚIE :
ION ARIEȘANU (redactor șef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRAGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3–33–90, 3–33–76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA"

M.I.C.M.

ÎNTREPRINDEREA DE MAŞINI GRELE BUCUREŞTI

Utilizarea eficientă a fondurilor materiale, sarcină prioritară a unității

Aplicind cu consecvență o linie economică optimă axată pe continua rentabilizare a unității, colectivul C.I.U.E.M.M.R. – Întreprinderea de mașini grele București – se preocupă, cu rezultate bune, de utilizarea eficientă a fondurilor materiale.

Lărgindu-se cimpul de observație in privința studierii dinamicii de circulație a principalelor sortimente și grupe de materiale, cu pondere determinantă in activitatea de producție, s-a stabilit o relație elastică și oportună între cerere și consum, orientind mijloacele financiare spre nevoile de moment ale procesului productiv.

La reușita acestei acțiuni, un instrument util l-a constituit înțelegerea și interpretarea justă a legislației economice și, pe această cale, redimensionarea periodică a stocurilor de materiale in funcție de necesarul exercițiului de plan următor.

Este evident faptul că, urmărindu-se incorporarea la timp a materialelor aprovizionate, s-a imbunătățit simțitor gradul de utilizare a mijloacelor circulante, diminuindu-se considerabil nomenclatura structurii elementelor și valoarea imobilizărilor financiare.

Actualul volum al materialelor disponibile și fără mișcare este urmarea firească a perfecționării activității economice de ansamblu, in conținutul căreia se detașează reducerea consumurilor specifice, folosirea judicioasă a materialelor, introducerea unor tehnologii noi, evitarea risipei etc.

Intenționind accelerarea vitezei de rotație a fondurilor bănești, C.I.U.E.M.M.R. – I.M.G. București, are in vedere valorificarea și reintroducerea in circuitul economic național a materialelor care fac obiectul unui excedent temporar.

In acest scop pune la dispoziția sectoarelor interesate din economie o gamă variată de table, oțeluri, laminate neferoase, aparataj electric, scule, reactivi chimici, cable electrice, după cum urmează :

Scule

Nr crt.	Denumirea materialului	U/M	Cantit.	P/U	Valoarea
124	Alezor de mină reglabil STAS 1266 Ø 22	buc.	10	74,20	472
125	Alezor de mină reglabil STAS 1266 Ø 25	buc.	10	57,81	578
126	Alezor de mină reglabil STAS 1266 Ø 28	buc.	15	63,72	956
127	Alezor de mină reglabil STAS 1266 Ø 50	buc.	241	212,40	51 188
128	Alezor con 1 : 30 STAS 2646 Ø 19	buc.	50	76,70	3 835
129	Alezor con 1 : 30 STAS 2646 Ø 22	buc.	10	106,20	1 062
130	Alezor con 1 : 30 STAS 2646 Ø 40	buc.	15	312,70	4 961
131	Alezor con 1 : 30 STAS 2646 Ø 50	buc.	10	472,00	4 720
132	Alezor alezaj conic STAS 3456 Ø 25	buc.	30	53,10	1 593
133	Alezor alezaj conic STAS 3456 Ø 34	buc.	10	74,34	743
134	Alezor alezaj conic STAS 3456 Ø 36	buc.	25	94,40	2 360
135	Alezor alezaj conic STAS 3456 Ø 40	buc.	30	106,20	3 186
136	Alezor alezaj conic STAS 3456 Ø 45	buc.	70	129,80	9 086
137	Alezor alezaj conic STAS 3456 Ø 48	buc.	20	159,30	3 186
138	Alezor alezaj conic STAS 3456 Ø 50	buc.	10	159,30	1 593
139	Freza cil. elicoidală STAS 578 40 × 40	buc.	10	50,74	507
140	Freza cil. elicoidală STAS 578 50 × 50	buc.	10	84,96	850
141	Freza cil. elicoidală STAS 578 80 × 63	buc.	10	218,30	2 183
142	Freza cil. elicoidală STAS 578 100 × 100	buc.	5	547,52	2 737
143	Freza disc pt. canale STAS 580 63 × 6	buc.	10	35,40	354
144	Freza disc pt canale STAS 580 80 × 12	buc.	10	70,80	708
145	Freza disc pt. canale STAS 580 100 × 16	buc.	10	130,98	1 310
146	Freza disc pt. canale STAS 580 100 × 12	buc.	10	141,60	1 416
147	Freza disc pt. canale STAS 580 100 × 20	buc.	5	151,04	755
148	Freza pt. canale T STAS 1682 18	buc.	15	35,40	531
149	Freza pt. canale T STAS 1682 20	buc.	10	44,84	448
150	Freza pt. canale T STAS 1682 22	buc.	20	50,74	1 014
151	Freza pt canale T STAS 1682 28	buc.	15	80,24	1 204
152	Freza pt. canale T STAS 1682 36	buc.	30	135,70	4 071
153	Freza pt. canale T STAS 1682 48	buc.	30	215,00	6 450
154	Freza pt. canale T STAS 1682 54	buc.	20	312,70	6 254
155	Freza disc detalonată STAS 2214 63 × 6	buc.	20	34,22	684
156	Freza disc detalonată STAS 2214 63 × 8	buc.	20	37,76	755
157	Freza disc detalonată STAS 2214 80 × 14	buc.	20	70,80	1 416
158	Freza disc detalonată STAS 2214 4	buc.	6	590,00	3 540
159	Freza disc detalonată STAS 2214 4,5	buc.	8	590,00	4 720
160	Freza disc detalonată STAS 2214 5	buc.	6	761,10	4 566
161	Freza disc detalonată STAS 2214 5,5	buc.	3	761,10	2 283
162	Freza disc detalonată STAS 2214 6	buc.	7	1 563,50	10 944
163	Freza disc detalonată STAS 2214 8	buc.	3	1 817,20	5 452
164	Freza disc detalonată STAS 2214 9	buc.	3	1 864,40	5 593
165	Freza disc detalonată STAS 2214 10	buc.	3	2 796,60	8 390
166	Freza semiconcavă STAS 3545 3 × 63	buc.	20	48,38	967
167	Freza semiconcavă STAS 3545 5 × 63	buc.	5	51,92	259
168	Freza semiconcavă STAS 3545 6 × 71	buc.	6	70,80	425
169	Freza semiconcavă STAS 3545 10 × 90	buc.	6	135,70	819
170	Freza semiconcavă STAS 3545 12 × 100	buc.	4	186,44	746
171	Freza semirotundă convexă STAS 3546 2,5 × 56	buc.	8	29,50	236
172	Freza semirotundă convexă STAS 3546 3 × 56	buc.	6	30,68	184
173	Freza semirotundă convexă 5 × 63	buc.	5	43,66	219
174	Freza semirotundă convexă STAS 3546 6 × 71	buc.	4	57,82	231
175	Freza semirotundă convexă STAS 3546 8 × 80	buc.	4	74,34	297
176	Freza semirotundă convexă STAS 3546 16 × 100	buc.	3	198,24	595
177	Freza semirotundă convexă STAS 3546 20 × 112	buc.	6	271,40	1 628
178	Freza cu 3 tăișuri STAS 3861 100 × 14	buc.	5	83,78	419
179	Freza cu 3 tăișuri STAS 3861 100 × 14	buc.	5	116,82	584
180	Freza cu 3 tăișuri STAS 3861 100 × 18	buc.	5	133,34	666
181	Freza cu 3 tăișuri STAS 3861 100 × 20	buc.	5	142,78	714
182	Freza cu 3 tăișuri STAS 3861 125 × 14	buc.	5	330,40	1 652
183	Freza cu 3 tăișuri STAS 3861 125 × 22	buc.	6	212,40	1 274
184	Freza unghiulară cu coadă STAS 5145 B 16 × 75	buc.	20	33,04	661
185	Freza unghiulară cu coadă STAS 5145 B 25 × 60	buc.	10	49,56	496
186	Freza unghiulară cu coadă STAS 5145 B 25 × 65	buc.	25	49,56	1 239
187	Freza unghiulară cu coadă STAS 5145 B 25 × 75	buc.	20	49,56	991
188	Vîrf rotativ cu rulmenți STAS 7628 CM6	buc.	15	956,98	14 355
189	Cap de frezat „Romascon" Ø 160	buc.	20	4 941,84	98 837
190	Cap de frezat „Romascon" Ø 200	buc.	15	4 111,12	61 666
191	Cap de frezat „Romascon" Ø 250	buc.	10	7 316,00	73 160
192	Cuțite pt. capete „Romascon"	buc.	3 000	153,40	460 200
193	Chei tubulare țeavă STAS 4885 24 × 27	buc.	40	13,98	560
194	Chei tubulare bară 24 × 27	buc.	80	18,05	1 444
195	Chei pt. locaș exagon STAS 5183 17	buc.	50	9,44	472
196	Chei pt. locaș exagon STAS 5183 19	buc.	30	12,98	388
197	Chei pt. locaș exagon STAS 5183 22	buc.	50	18,88	944
198	Chei pt. locaș exagon STAS 5183 30	buc.	100	43,66	4 366
199	Ciocan lăcătușerie STAS 3325 400 g	buc.	50	6,08	304
100	Ciocan lăcătușerie STAS 3325 500	buc.	50	6,96	348
201	Ciocan lăcătușerie STAS 3325 1000	buc.	200	11,32	2 264
202	Ciocan lăcătușerie STAS 3325 1500	buc.	300	16,75	5 025
203	Ciocan lăcătușerie STAS 3325 2000	buc.	100	20,76	2 076
204	Ciocan tinichigerie 40	buc.	30	25,37	
205	Cleste sudură electrică	buc.	167	73.16	
206	Plăcuțe carburi metalice STAS A6 P20	buc.	500	4,72	
207	Plăcuțe carburi metalice STAS A8 P20	buc.	500	8,92	
208	Plăcuțe carburi metalice STAS A10 P30	buc.	500	11,21	
209	Plăcuțe carburi metalice STAS A12 P20	buc.	1 000	15,34	
210	Plăcuțe carburi metalice STAS A16 P20	buc.	600	22,42	
211	Plăcuțe carburi metalice STAS A20 P20	buc.	600	30.68	
212	Plăcuțe carburi metalice STAS A32 P20	buc.	500	115.64	
213	Plăcuțe carburi metalice STAS B10 P10	buc.	1 000	11.21	
214	Plăcuțe carburi metalice STAS B12 P20	buc.	400	15,34	
215	Plăcuțe carburi metalice STAS D3 P20	buc.	200	7,67	
216	Plăcuțe carburi metalice STAS D4 P30	buc.	100	9,81	
217	Plăcuțe carburi metalice STAS D5 P30	buc.	200	15,34	
218	Plăcuțe carburi metalice STAS E 2p P30	buc.	300	55,46	

Fitinguri din fontă maleabilă

Nr. crt.	Denumirea materialului	U/M	Cantit.	P/U
1	Cot STAS 474 Al 3/11″	buc.	375	3,50
2	Cot STAS 474 Al 1″	buc.	300	5,05
3	Cot STAS 474 A2 1 1/2″	buc.	122	10,25
4	Cot STAS 474 A1 1 1/4″	buc.	90	7
5	Cot STAS 474 A1 3″	buc.	43	43,05
6	Cot STAS 474 A2 3″	buc.	132	38
7	Cot olandez STAS 483 VA2 1/2″	buc.	247	8,80
8	Cot olandez STAS 483 VA1 1/2″	buc.	100	8,95
9	Cot olandez STAS 483 VA1 3/4″	buc.	150	10,75
10	Cot olandez STAS 483 VA2 3/4″	buc.	100	11,50
11	Cot olandez STAS 483 VA1 2″	buc.	116	29,50
12	Cot olandez STAS 483 VA2 2″	buc.	24	35,50
13	Cruci STAS 480 1″	buc.	30	8,25
14	Cruci STAS 480 1 1/4″	buc.	10	11,50
15	Olandezi STAS 482 V2 1/2″	buc.	250	7,50
16	Olandezi STAS 482 V1 3/4″	buc.	400	9,50
17	Olandezi STAS 482 V1 1″	buc.	300	11,25
18	Olandezi STAS 482 V1 1 1/4″	buc.	200	13,75
19	Olandezi STAS 482 V2 2″	buc.	190	25
20	Olandezi STAS 482 V2 2″	buc.	127	29,25
21	Olandezi STAS 482 V1 3	buc.	90	85
22	Mufe V1 4″	buc.	9	140,50
23	Mufe 1″	buc.	307	3,10
24	Mufe 3/8″	buc.	300	1,90
25	Mufe 1 1/4″	buc.	200	4
26	Mufe 3″	buc.	70	20,50
27	Mufe FIG 270 4″	buc.	24	32,75
28	Mufe FIG 271 4″	buc.	20	42
29	Mufe reducție 1 1/2—1 1/4″	buc	99	6,50
30	Mufe reducție 2″—1″	buc.	100	7,50
31	Niple 1 1/4″	buc.	200	4,75
32	Niple 2″	buc.	32	8,25
33	Niple 2 1/2″	buc.	20	15,50
34	Niple 3″	buc.	29	24
34	Niple 3″	buc.	29	24
35	Niple 4″	buc.	10	42
36	Reducții 1 1/2″—1″	buc.	240	4,25
37	Reducții 1 1/2—1 1/4″	buc.	50	4,25
38	Reducții 2 1/2″—1 1/2″	buc.	10	12
39	Reducții 3—1 1/2″	buc.	10	18,50
40	Reducții 1 1/4—1/2″	buc.	20	3,50
41	Reducții 2—1/2″	buc.	5	7
42	Reducții 3—2″	buc.	6	18,50
43	Reducții 2 3/2—2″	buc.	10	12
44	Tensi 3/.″	buc.	100	3,10
45	Tensi 3″	buc.	20	50,50
46	Tensi 4″	buc.	20	76,50
47	Tensi reducție 1 1/2—1″	buc.	180	10,25
48	Tensi reducție 1 1/4—3/4″	buc.	160	9
49	Tensi reducție 2—1 1/.″	buc.	90	10

Șuruburi

Nr. crt.	Denumirea materialului	U/M	Cantit.	P/U
1	Șurub STAS 920 18 x 55	buc.	1 000	0,75
2	Șurub STAS 920 18 x 100	buc.	300	1,25
3	Șurub STAS 920 18 x 200	buc.	200	2
4	Șurub STAS 920 22 x 80	buc.	1 000	1,50
5	Șurub STAS 920 22 x 150	buc.	2 000	3,25
6	Șurub STAS 920 22 x 200	buc.	1 000	5,25
7	Șurub STAS 920 24 x 200	buc.	700	3,50
8	Șurub STAS 920 27 x 100	buc.	1 000	2,75
9	Șurub STAS 920 27 x 200	buc.	800	4
10	Șurub STAS 920 30 x 200	buc.	1 000	5
11	Șurub STAS 920 36 x 150	buc.	1 000	6
12	Șurub STAS 4845 4 x 12	buc.	2 000	0,10
13	Șurub STAS 4845 10 x 35	buc.	2 000	0,30
14	Șurub STAS 4845 16 x 45	buc.	4 000	0,75
15	Șurub STAS 4845 20 x 60	buc.	2 000	1,82
16	Șurub STAS 4845 22 x 70	buc.	1 000	2
17	Șurub STAS 4845 18 x 140	buc.	400	3
18	Șurub STAS 4845 20 x 130	buc.	717	3
19	Șurub STAS 4845 24 x 200	buc.	1 949	4
20	Șurub STAS 4845 27 x 180	buc.	600	6
21	Șurub STAS 6220 10 x 65	buc.	3 000	0,50
22	Șurub STAS 6220 10 x 110	buc.	800	0,75
23	Șurub STAS 6220 16 x 65	buc.	3 000	0,75
24	Șurub STAS 6220 16 x 120	buc.	4 000	1,25
25	Șurub STAS 6220 20 x 60	buc.	6 000	1,50
26	Șurub STAS 6220 22 x 80	buc.	800	2
27	Șurub STAS 6220 22 x 120	buc.	1 700	2,25
28	Șurub STAS 6220 22 x 200	buc.	400	5,25
29	Șurub STAS 6220 30 x 200	buc.	500	1
30	Șurub STAS 3954 8 x 40	buc.	4 000	0,15
31	Șurub STAS 2117 20 x 35	buc.	4 810	1

Armături industriale din fontă

Nr. crt.	Denumirea materialului	STAS	U/M	Cantit.	P/U
1	RRV DN 15 PN 16	1516/68	buc.	10	132
2	RRV DN 50 PN 16	1516/68	buc.	18	320
3	RRV DN 65 PN 16	1516/68	buc.	20	460
4	RSP DN 50 PN 10	1518/68	buc.	20	455
5	RSP DN 80 PN 10	1518/68	buc.	2	375
6	RSP DN 100 PN 10	1518/68	buc.	35	855
7	RSP DN 125 PN 10	1518/68	buc.	14	540
8	RSP DN 150 PN 10	1518/68	buc.	1	555
9	RSP DN 250 PN 10	1518/68	buc.	2	2 120
10	RSP NI 250 PN 10	1518/68	buc.	1	1 260
11	RSP DN 250 PN 10	1518/68	buc.	1	860
12	RSP DN 300 PN 10	1518/68	buc.	14	1 815
13	RSP DN 300 PN 10	1518/68	buc.	2	2 725
14	RSP DN 350 PN 10	1518/68	buc.	1	2 575
15	RSP DN 500 PN 10 AE	1518/68	buc.	1	53 615
16	RIV DN 15 PN 16	1519/68	buc.	39	195
17	RIV DN 20 PN 10	1519/68	buc.	43	242
18	RIV DN 32 PN 10	1519/68	buc.	15	215
19	RIV DN 40 PN 16	1519/68	buc.	13	260
20	RIV DN 100 PN 16	1519/68	buc.	3	795
21	RIV DN 125 PN 16	1519/68	buc.	1	895
22	RIV DN 125 PN 16	1519/68	buc.	2	710
23	R. cep. cu 2 căi DN 15 PN 10	1603/66	buc.	9	118
24	R. cep. cu 3 căi DN 25 PN 10	1603/66	buc.	7	170
25	R. cep. cu 3 căi DN 100 PN 10	1603/66	buc.	2	605
26	R. cep. cu 3 căi DN 15 PN 10	1604	buc.	5	175
27	R. cep. cu 3 căi DN 25 PN 10	1604	buc.	18	165
28	RSP DN 65 PN 4	2550	buc.	6	790
29	RSP DN 100 PN 4	2550	buc.	10	385
30	RSP DN 250 PN 4	2550	buc.	2	1 275
31	RSP DN 300 PN 4	2550	buc.	2	1 630
32	RRCE DN 100 PN 10	4631	buc.	4	355
33	RRCE DN 100 PN 10	4631	buc.	3	275
34	RRCE DN 125 PN 10	4631	buc.	16	425
35	RRCE DN 50 PN 10	4631	buc.	10	131
36	RRCE DN 150 PN 10	4631	buc.	1	510
37	RCR DN 100 PN 10	8090	buc.	36	495
	Stocuri disponibile la armături ind. din oțel				
38	RIV DN 15 PN 25/40	1357/68	buc.	10	235
39	RIV DN 25 PN 25/40	1357/68	buc.	621	325
40	RIV DN 25 PN 25/40	1357/68	buc.	686	395
41	RIV DN 40 PN 25	1357/68	buc.	277	395
42	RIV DN 50 PN 25	1357/68	buc.	103	605
43	RIV DN 80 PN 25/40	1357/68	buc.	11	1 035
44	RIV DN 100 PN 25	1357/68	buc.	39	1 080
45	RIV DN 125 PN 25	1357/68	buc.	47	1 370
46	RSP DN 250 PN 25	1054	buc.	13	3 350
47	RSP DN 350 PN 25	1054	buc.	1	12 015
48	RIV DN 125 PN 40	2175	buc.	7	1 910
49	RSP DN 50 PN 64	2988	buc.	25	895
50	RSP DN 200 PN 64	2988	buc.	37	5 910
55	RSP DN 250 PN 64	2988	buc.	1	1 635
	Licență BAB COOK				
	RIV DN 10 PN 400 (CS)		buc.	98	2 934
	DN 25 PN 400		buc.	150	2 710
	DN 25 PN 400		buc.	54	3 910
	DN 40 PN 100		buc.	8	1 380
	DN 40 PN 400		buc.	4	3 510

Reactivi chimici de laborator

Nr. fișă	Denumirea materialului	U/M	Cantit.	P/U	Valoare
2050009	Acid molibdenic	St	2	188	376
2050010	Acid molibdenic	St	5	94	410
2050022	Acetat butil	St	15	182	2 730
2050102	Al. oxidat	St	10	110	1 100
2050322	Brenzeatechin	St	1	1 218	1 218
2050053	Al. oxid. bazic,	St	10	97	970
2050055	Al. oxid neutral	St	15	72	1 032
2050083	Al. ferioamin	St	3	42	126
2050323	Benzthgazol	St	3	326	978
2050378	Carbonat Na+K	St	13	45	535
2050778	Hidrazin sulfuric	St	1	322	322
2050412	Clorură cuprică	St	6	64	384
2050433	Cromat K	St	8	110	880
2050447	Colofoniu	Kg	150	12	1 800
2050581	Dinitrofenol	St	1	282	282
2050582	Dinitrofenol	St	20	86	1 720
2050978	Magneziu clorat	St	3	36	108
2050996	Magneziu perclorat	St	4	152	608

Hîrtii și cartoane

Nr. fișei	Denumirea materialului	U/M	Cantit.	P/U
2090059	Carton prespan 1	kg	300	5,85
2090068	Carton prespan 1,5	kg	1 200	5,65
2090062	Carton prespan 0,3	kg	200	6,65
2090063	Carton prespan 0,5	kg	500	6,45
2090069	Carton 4 teroid 0,3	kg	500	11,80
2090071	Carton Holerit	kg	100	6,75
2090078	Carton prespan 0,25	kg	200	6,75
2090113	Carton hașurat	kg	100	4,30
2090134	Carton duplex 70 x 100	kg	1 000	4,85
2090135	Carton hașurat	kg	250	8,50
2090160	Carton duplex	kg	700	4,90
2090175	Carton velin	kg	300	9,65
2090179	Carton prespan 1 73 x 120	kg	100	8,00
2090297	H. pergament	kg	400	7,70
2090315	H	kg	150	12,10
2090351	H	kg	268	25,50
2090361	H. mătase	kg	800	10,85
2090661	Carton mucava	kg	500	2,35
2090229	Cutii de carton	kg	1 400	7,46

DE REȚINUT!

Unitățile economice din intreaga țară, interesate în a-și completa baza materială de producție cu reperele ofertate de unitatea bucureșteană, sînt informate că pot obține cele necesare în condițiile prevederilor din HCM 1270/1975.

Comenzile se vor transmite la următoarea adresă : Intreprinderea de mașini grele București – Șos. Berceni Nr. 104 – Sector 5. Relații suplimentare se pot obține la tefelon 836340 serv. aprovizionare. Potențialii beneficiari sînt asigurați anticipat de toată solicitudinea.

GEORGESCU EMIL
și VASILE BAȘA

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVII ● 28 octombrie 1976 ● nr. 43 (453) 8 pag. 1 leu

Ilustrațiile numărului : lucrări ale graficienei Lidia Ciolac – Constructorii timpurilor noi

Convorbiri

Cu prof. univ. dr. doc. PIUS BRÎNZEU

Telefoane, „despre ce vreți să discutăm ?", o întîlnire fixată cu maximum de amabilitate : ora 12, spitalul județean. În imensul hol al clădirii, agitație, mare agitație, lume de-a locului, străini, studenți, bolnavi, medici, vizitatori. Aglomerație ciudată, numai hol de spital nu pare. Descoperim un lift, liftiera ne atrage atenția că putem urca doar în halat. Halate se dau în hol. Cerem un halat, sîntem legitimați, e chemată secretara profesorului, sîntem conduși în cabinetul doctorului docent Pius Brînzeu. Am venit prea devreme, profesorul e încă în operație. Un medic îl caută, apoi alt medic. Așteptăm în continuare ; apare profesorul, înalt, distins, cărunt atît cît trebuie, voce domoală. Cafea ? Cafea, Ness desigur, o prepară profesorul, iese un Ness-minune.

„Eu am pregătit aici niște răspunsuri, aș fi preferat întrebările în scris, să am un răgaz de gîndire, dar, dacă insiști, să încercăm și așa. Sînt foarte legat de Timișoara și de Banat. Am fost mai bine de un deceniu în străinătate, între 1928–1939, acolo mi s-au creat toate condițiile să rămîn. Uite, n-am putut să rămîn. Aveam o poziție profesională acolo, eram șef de clinică adjunct. N-am putut să rămîn.

Părinții mei nu sînt din Banat, eu însă mă consider bănățean. Am trăit de mic în Banat. Anii de școală mi i-am făcut în Lugoj ; Lugojul m-a format. Am avut noroc – sau poate n-a fost noroc și întîmplare – să am ca

elev profesori ieșiți din comun : pe Vidu, la muzică, Simonescu la desen, Linția la latină. Ultimul era foarte sever și era bine că era așa. Un profesor trebuie să fie foarte sever. Da, sînt bănățean. Aș fi putut pleca din Banat, aș fi putut profesa în capitală. Am vrut să rămîn. Nu știu exact ce m-a reținut : poate orașul. Timișoara e un oraș aparte, cu cît petreci mai mult timp în el, îți place mai mult. Dacă sînt imagini din copilăria mea lugojană, de care îmi amintesc cu plăcere ? Îmi amintesc de scaldele de la Timiș, vara. De prietenii cu care jucam șah : Raina, Pichler. Au făcut parte din echipa României, care a jucat la Olimpiada din 1936. Mai joc și acuma șah, partide oarbe, într-o călătorie, de pildă. Aș vrea să precizez că nu sînt un șahist de performanță : partidele oarbe nu reflectă o forță deosebită de joc. Îmi mai amintesc de **Societatea literară**, condusă de profesorul Al. Bistrițeanu. Era un om deosebit. După cum v-am spus, am avut norocul unor profesori deosebiți : în Franța l-am avut pe profesorul Leriche (profesorul se ridică de la birou, ia de pe perete o fotografie cu dedicație – și i-o întinde reporterului : pricep că o face cu o anumită emoție și că acest gest, ritual, înseamnă mai mult decît o confesiune). El mi-a insuflat gustul pentru cercetare, m-a învățat să scriu ; sub conducerea lui mi-am publicat prima lucrare științifică. Pregătindu-mă pentru întîlnirea cu Dvs., am făcut de altfel o mică schiță. La 1 august 1976, publicasem 270 de lucrări, dintre care 157 comunicări, 113 articole. Am mai scris patru monografii singur și patru în colaborare, două cărți, **Simțul clinic și arta diagnosticului** și **Educația estetică în chirurgie** fiind premiere în materie. Ultimele două cărți sînt rezultatul unei situații oarecum speciale. În 1964, devenind rector la Institutul de medicină, a trebuit să țin un curs. Am ținut cursuri de o natură deosebită, la care participau nu numai studenți, ci și cadre didactice. Prima dată au fost dezbătute la astfel de cursuri și alte probleme, ca aceea a **limbajului medical** (am tot materialul pentru o monografie pe această temă) sau a **pedagogiei medicale**. Vedeți, un medic devine profesor fără noțiuni elementare de pedagogie. Aici la Timișoara, noi le-am dat de la început aceste date. Călătoresc,

VALERIU GANEA

(Continuare în pag. 7)

Valențe teoretice ale practicii social-istorice

Sub zodia marilor evenimente ale națiunii noastre, la puțin timp după desfășurarea cu succes a întîiului Congres al educației politice și al culturii socialiste, recenta Consfătuire a cadrelor din domeniul științelor sociale și al învățămîntului politic a marcat un reper de o importanță majoră în evoluția spiritualității românești. Aceasta, deoarece, în contextul preocupărilor vizînd formarea omului nou și a conștiinței sale înaintate era necesar ca, dincolo de prognozele economico-sociale care-l includ pe dimensiunea creativității sale, să se elaboreze și un program de largă perspectivă pentru dimensionarea adecvată a universului valoric specific omului nou și societății în a cărei edificare ne-am conjugat eforturile. Reținem, de aceea, din sistemul de referință al Cuvîntării secretarului general, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, dimensiunea prospectivă a învățămîntului în general, și a celui de partid în special care va trebui să se desfășoare în perspectiva unei exemplare angajări civice și în incidența teoriei revoluționare cu practica social-istorică a maselor largi de oameni ai muncii.

Edificarea multilaterală a socialismului este o necesitate istorică în România, iar omul, locuitor al acestor pămînturi, participă la necesitatea istorică prin modul în care-și înțelege locul și rolul în viața socială. Genetic privindu-l, el nu e o invenție a mediului social în care trăiește ci un inventator, un transformator al acestuia. În orizontul acestor înalte responsabilități ce-i revin, teoria revoluționară – materialismul dialectic și istoric – îl anticipează în calitate de purtător de cuvînt al unui subiect colectiv. Esențial este, de aceea, nu numai a înțelege practica social istorică, ci de a o orienta, prospectiv, prin acțiune responsabilă și angajată civic către realizarea obiectivelor fundamentale ale societății noastre socialiste.

Privită în dinamica evoluției sale, societatea socialistă apare ca un proces orientat ; multilateralitatea construcției socialiste la noi, întemeiată pe dezvoltarea impetuoasă a forțelor de producție și a perfecționării relațiilor de producție, fiind incompatibilă liniarității istorice, face din ritmul de dezvoltare al forțelor de producție – criteriul fundamental al progresului istoric – și din noile relații de producție, două realități dialectice care se constituie ca indici de generescență ai cadrului istoriei noastre contemporane. Legea concordanței scoate în relief caracterul riguros conștient al construirii noii societăți, și, din unghiul acestui imperativ, coordonarea responsabilă, după criterii ferme și unitare, a devenit o stringentă necesitate istorică.

În acest act istoric de esențială și complexă însemnătate, alături de consolidarea structurilor economico-sociale, un rol fundamental îl are crearea unor structuri spirituale noi și în continuă diversificare, ceea ce reclamă aportul învățămîntului de toate gradele, prin îmbogățirea conținutului său în concordanță cu hotărîrile Congresului al XI-lea al P.C.R., al Programului partidului, precum și, în egală măsură, al învățămîntului politico-ideologic care „constituie o latură deosebit de importantă a învățămîntului". Acestea sînt cele două planuri complementare ale procesului instructiv-educativ desfășurat în perspectiva formării omului nou cu o conștiință înaintată, revoluționară și din unitatea lor decurg mai multe probleme dintre care cel puțin două trebuiesc privite ca ghid al acțiunii noastre teoretice și practice : problema integrării științelor sociale și aceea a statutului propagandei, a regîndirii menirii acesteia în conformitate cu marile deziderate economico-sociale și politice ale epocii noastre.

Pornind de la faptul că „Școala cu adevărat umanistă este cea care asigură formarea omului nou, complex și multilateral, a omului orînduirii socialiste bazate pe o înaltă civilizație și cultură, pe afirmarea plenară a personalității umane în sfera creației sociale" deosebirile axiologice dintre educație și propagandă devin inoperante și nerevelatorii prin raportare la existența socială socialistă.

Teza marxistă potrivit căreia ideile progresiste atunci cînd cuprind masele devin o uriașă forță materială transformatoare își găsește o strălucită confirmare în practica social-istorică a poporului nostru. Intemeindu-se pe acest adevăr, accentuarea rolului învățămîntului politic probează încă o dată faptul că actul organizării și conducerii sociale este eminamente politic, iar complexitatea sarcinilor construcției socialiste impune continuarea revoluției socialiste pe planul conștiinței sociale. Pentru aceasta însă, însușirea teoriei revoluționare a partidului nostru reprezintă un moment necesar dar nu și suficient în formarea unei conștiințe autentic și devotat revoluționare. Mai trebuie ca pe aceste idei să se structureze convingeri, și aici se face simțit aportul propagandei. Dacă acum, în contextul învățămîntului politico-ideologic definim rezumativ, educația ca difuzare de idei iar propaganda ca modalitate prin care se modelează convingeri pe aceste idei, amîndouă apar ca desfășurîndu-se în interiorul unei ideologii : ideologia clasei muncitoare, materialismul dialectic și istoric. Acest aspect îmbracă semnificații care depășesc perimetrul învățămîntului politico-ideologic și se extind asupra actului educativ-formativ în general. Adică, educația, ca difuzare de idei, nu poate fi privită, decît ca acțiune instructiv-formativă care face cunoscute teze din unghi partinic.

În felul acesta noțiunea de propagandist își subsumează înțelesurilor sale pe orice educator, indiferent de forma de învățămînt și de gradul instituției unde activează confirmînd una din ideile inserate în documentele programatice ale partidului, potrivit căreia „partidul este poporul reprezentat prin cei mai buni fii ai săi". Integrarea învățămîntului actual presupune nu numai o participare efectivă a învățămîntului la producția materială ci și „afirmarea plenară a personalității umane în sfera creației sociale".

Deceniul pe care-l străbatem, deceniu al calității, cum a fost numit cu referire la activitatea economică își sporește încărcătura semantică dacă-l raportăm și la caracterul constructiv și dinamic al laborioasei activități social-politice pe care o desfășoară P.C.R.

Transpare aici o caracteristică esențială a epocii noastre contemporane : deplasarea accentului și în domeniul învățămîntului de pe aspectul cantitativ pe cel calitativ.

Învățămîntul politic ca parte componentă a învățămîntului în sens larg, este în același timp forma științifică a propagandei și-și găsește un corolar necesar în educația revoluționar-patriotică a tinerei generații, a tuturor cetățenilor patriei noastre.

Cadrele de științe sociale reprezintă doar una din pîrghiile de formare a omului nou, cu o conștiință socială înaintată, revoluționară ; responsabilități egale le revin tuturor membrilor de partid, fiecărui activist, fiecărui bun specialist deoarece activitatea teoretică și practică a acestora este coerentă cu dezideratele majore ale acestui popor angajat activ la necesitatea istorică a veacului.

ȘTEFAN BUZĂRNESCU

Aurel Rău
ÎNTÎLNIRI CU SCRIITORI
Ed. Univers, 1976

Poetul Aurel Rău este uşor de recunoscut şi-n volumele sale de „proză" : **La marginea deşertului Gobi,** 1960, **False proze,** 1972, **În inima lui Yamato, 9 priviri lirice asupra Japoniei,** 1973, ca şi-n cele cîteva eseuri sau însemnări despre diverşi scriitori din volumele **Elogii,** 1968 şi **Trei poeţi,** 1972. Acelaşi contact nemijlocit cu realităţile, aceeaşi notaţie nuanţată, împletindu-se cu atmosfera ce se urzeşte cu cele mai simple mijloace, dar cu atît mai de efect, şi cu fraza îngrijită, surprinzînd esenţialul, mijloace poetice, pentru o proză poetică. Dar dacă în **La marginea deşertului Gobi,** poetul se supune totuşi rigorilor genului (cartea e subintitulată „note de drum") şi în cele două volume din însemnările unui poet despre alţi poeţi şi despre poezie (cum s-ar putea subintitula), notaţiile au o anumită rigoare impusă de subiect, începînd cu **False proze,** poetul practică o modalitate sui generis, prezentă şi în actualul volum, între amintiri şi interviu, notaţie directă şi colaj. De aceea **Întîlniri cu scriitori** nu sînt nici amintiri, nici interviuri. Sînt mai degrabă nişte false amintiri şi false interviuri, ca să ne folosim de sugestia din titlul volumului apărut în 1972.

Aurel Rău nu e încă la vîrsta amintirilor, chiar dacă o acumulat suficiente observaţii şi a întreţinut numeroase relaţii cu scriitori de pe toate meridianele lumii, ceea ce i-ar permite cîndva, cînd va ajunge la vîrsta în care, vorba lui Seferis, nu se mai scrie poezie ci memorii sau eseuri, să le noteze mai detaşat şi cu o oarecare exactitate. Nu are, probabil, nici îndrăzneala reporterului care chestionează indiscret şi cu temeritate spiritele creatoare faţă de care s-ar cuveni mai multă sfială şi discreţie. Tocmai această sfială şi discreţie în atitudine şi în conversaţie, dau adesea farmecul întîlnirilor lui Aurel Rău cu Saint-John Perse, Lucian Blaga, Tudor Arghezi, Yasunari Kawabata, George Călinescu, Ernst Jünger, Miron Radu Paraschivescu, Ghiorghios Seferis. De unde şi comunicarea ideatică scăzută, lipsa desfăşurării unor experienţe poetice proprii ori transmiterea unor mesaje la care unii amatori de interviuri s-ar aştepta. Poetul are în obiectivul său mai degrabă atmosfera de taină în care se află cei pe care i-a vizitat. Reconstituirea dialogului (adesea un monolog) este făcută prin asociaţii de idei, prin cuvinte răzleţe, probabil rostite aproximativ cum sînt redate, şi numeroase citate din operă. Citate expresive şi necesare pentru obiectivul urmărit. Încît nu ştii niciodată ce anume a rostit poetul cu care un alt poet stă de vorbă, ce a spus unul sau celălalt sau ce anume se citează şi de unde (unele trimiteri există, dar nu peste tot). Aşa că trebuie să-i acordăm poetului un anumit credit în ceea ce priveşte autenticitatea acestor convorbiri reconstituite pe baza fidelităţii memoriei sau a unor notaţii făcute post-festum.

Ceea ce stîrneşte nu numai interesul, dar dă şi măsura perspicacităţii şi puterii de evocare este arta portretului realizată cu mijloace aparent la îndemîna oricui. Mai ales a portretului interior. Din cîteva trimiteri fugare la anumite situaţii, din cîteva cuvinte rostite parcă întîmplător, din cîte o tuşă deloc întîmplătoare, deşi pare astfel, se conturează un profil spiritual, chiar unul fizic, pictural. Iată-l pe poetul de la Văleni : „M. R. P., nu trebuie căutat în cuvintele mari, ci în cuvintele fraterne, pămînteşti, calde. Îl ştii mereu camaradul mai încercat, pentru el lumea e un cenaclu. Asemeni comisului Ioniţă din conclavul **Hanului Ancuţei,** amină mereu intervenţia proprie, de dragul de a-i asculta pe alţii. Plăteşte scump scrisul, calmul, iubirea, care pentru alţii sînt daruri fireşti. E mereu în locul de fulgere, sever, zguduit, care amestecă ziua cu noaptea, al demonilor, iar între toţi cîştigătorii cauzei, legatarul lor cel mai abstract" (p. 130). Sau chipul lui Jünger la şaptezeci şi cinci de ani, ascunzîndu-şi vîrsta pentru că „are un corp bine croit şi strunit" şi, aşa cum ne arată şi fotografia, „o faţă luminoasă şi fără riduri, sub un păr cărunt dar tuns scurt", cu o înaintare „agilă şi austeră" care i se pare poetului, deşi se înşeală, „de-loc favorabilă unei ieşiri din încordare sau distanţă", suprapunîndu-se peste un personaj din cărţile sale, Schwarzenberg, despre a cărui fizionomie se şi dă un citat.

Aurel Rău nu insistă, sugerează doar, nu se opreşte asupra unei idei ce s-ar putea dezvolta pe multe pagini, continuă interesat de alte amănunte sau de alte nuanţe. „Opera, mărturiseşte Saint-John Perse, m-a ajutat să exist", fără să-i pară rău de manuscrisele, nu puţine, ce s-au pierdut „Eu vorbesc mai puţin bine decît scriu", spune Yasunari Kawabata, cuvinte potrivindu-se atît or mari scriitori. „O carte e mai cu seamă un vis, o proiecţie din interior", avansează Jünger. Şi comentariul : „senzaţia unică, de o anume suprarealitate, care nu te părăseşte pe parcursul lecturii, să fie oare străină de această secretă interferare de geografii ?". Seferis : „poezia e lucrare de tinereţe. Sînt altele de scris la anii mulţi". Cele cîteva idei ce se pot desprinde sînt abia enunţate, ca lumina ce pătrunde printr-o perdea anume trasă doar pe trei sferturi. Dar cei ce l-au cunoscut pe M. R. P. şi-n zilele lui rele, şi-n cele bune îşi pot da seama de exactitatea celor spuse. Sau cei ce au citit cărţile lui Jünger pot aprecia răspunsul pe care poetul şi-l dă în legătură cu remarca acestuia şi care este o întrebare.

Iată despărţirea de poetul grec din care se desprinde întreaga „tehnică" folosită de Aurel Rău în reconstituirile sale : „urcăm acum aevea pe terasa casei albe, într-o tăcere care nu e a oraşului, ci din versul virgilian „Amica silentia lunae". Seara abia începe, cernere sinilie, prin care ne priveşte de aproape Acropolis, luminat, sublim. Iar amintirea rămîne întreruptă în acest punct, cu senzaţia de zbor împietrit, de metopă, între gînduri neexprimate. Şi poate cu muzica ascunsă a cuvintelor prin care Seferis spusese în **Caiet de exerciţii** : „Stranie lume, ei se cred în Atica. Dar de fapt nu se află nicăieri". Un colţ de lume, dar şi o stare de spirit, creată de întîlnirea cu peisajul, dar mai ales cu marele poet.

Aurel Rău a rămas şi-n acest volum acelaşi poet cu un timbru tot atît de uşor de recunoscut şi-n poezia lui ca şi-n exerciţiile sale lirice din volumele sale de „falsă" proză.

ION MAXIM

Cronica literară

LIRICA FEMININĂ *

1. Într-o discretă şi profitabilă simultaneitate cu preocupările de critic şi eseist ale autoarei, poezia Doinei Uricariu pare de pe acum destul de hotărît orientată în privinţa rigorilor tehnice pe care şi le impune : un imagism modern fixat în volute metaforice minuţios construite, decupaje lirice frapante, scontînd în unele cazuri efecte dizarmonice, un discurs liric ce înaintează (cu lucide căderi în elegie) spre spaţii imaginativ simbolice.

De factură intelectuală, poezia pe care o cultivă Doina Uricariu în **Vindecările** (Ed. Cartea Românească, 1976), este departe însă de a se rezuma la artifactul corect, la exersarea virtualităţilor semantice ale cuvîntului ori la obişnuitele şi cam banalizatele reproiectări ale unor teme livreşti. Citită cu atenţie, fără idei preconcepute, cuprinzătoarea selecţie lirică publicată de Doina Uricariu se dovedeşte a răspunde unor exigenţe multiple, dincolo de execelenţa „execuţiei" tehnice. Ceea ce trebuie să remarcăm aici în primul rînd este că atitudinea lucidă, reflexivitatea, concretizate în rigoare formal-conceptuală a discursului liric nu presupune neapărat o sacrificare a sentimentului. Dezerţiunea din spaţiul abstract al conceptelor în confesiune şi mai ales în plasticizare feerică a peisajului, viziunile suave sînt destul de frecvente, chiar dacă poeta nu se poate totuşi afirma că excelează într-o invenţie metaforică ieşită din comun : „Unde dorm în lume-acum / printre frunze zîmbrii lumii / sînt o coadă de păun / între ghearele tărînii / / Dinţii lor şi colţi de lemn / aninaţi de rădăcini, / muşcă dumicaţi de aer, / singerează în lumini. / / Părul lor şi fir de iarbă / se amestecă sub brumă, / inima zbircită bate / şi tresare în alună. / / Unde dorm în lume-acum / zîmbrii ocoliţi de pîndă / printre frunze care ard / şi nu pot să îi ascundă" **(Unde dorm în lume-acum).**

Remarcabile sînt, însă în poezia Doinei Uricariu dincolo de latenţele muzicale ale versului, viziunile aurorale, cu vagi inserţii ale unor elemente fabuloase ori fantastice. Productive, sub raportul poeticii sînt imaginile antropomorfe, reprezentările vag panteiste ori suferind corespondenţe între regnuri : „frunze uscate bîntuie tărîna / cu solzi de frunze, peşte – el tărînă / înoată încremenit, / culcate trupurile noastre respiră împreună / plutind / / deasupra arbori tineri îngheaţă / cu sfîrcuri nevăzute, în aer luminînd, / înoată înspre noi, în dimineaţă" un bot de soare străveziu, plăpînd / / au coborît din scări pe maluri călăreţii, / tulpini de aburi înfloresc pe gură / culcate trupurile noastre respiră / aud cum sîngele înoată în arătură" **(Dimineaţă).**

2. O lentă dar sesizabilă prefacere trădează poezia Iolandei Malamen în **Pămînt sub zăpadă** : de la „personalitatea" expresiei, adesea de împrumut în **Starea de Graţie,** unde autoarea făcea figură de postulat al Verbului prin Nichita Stănescu şi Dan Laurenţiu, la notaţia aproape neutră, aproape impersonală din volumul de curînd apărut. Desigur, versurile acestei autoare rămîn încă litanii de cuvinte închegate întrucîtva manierist. Retorismul îngheţat de altădată este, însă, tot mai mult pulverizat, „starea de graţie" pare a-i fi, în sfîrşit, accesibilă prin ceea ce tot poeta numea, într-un poem „melancolii austere". Termenii citaţi trebuie înţeleşi în chiar litera lor : consistenţă sentimentală versurile Iolandei Malamen primesc într-un mod cu totul relativ, confesiunea este un mod de a vorbi despre explorarea senzorială a lumii apropiate ori despre obişnuinţa reveriei. Principiul căruia i se supune poeta nu este însă cel al elocvenţei descriptive, ci al sugestiei impresioniste .

Contează, în astfel de stampe lirice, „atmosfera", o impresie de lumină evanescentă, contururile lucrurilor, rămînînd destul de puţin precizate ; în parte, şi pentru că Iolanda Malamen nu cultivă pastelul, poezia de notaţie din plăcerea de a transpune în cuvînt plasticităţi decorative, ci pentru posibilitatea de a sintetiza, finalmente, o situaţie existenţială : „Numai poet am putut fi acestei lumi, / nici săgetător, nici vînător / tulburînd somnul stejarilor / nici steaua privind fix ca o reptilă / nisipurile reci. / / De propria-mi strălucire alunec, mă sperii / şi fără corabie plec pe carnea sfîntă a mării ; / numai poet am putut fi..." **(Numai poet am putut fi).**

S-ar putea spune, citind astfel de versuri, că Iolanda Malamen impune – caz totuşi nu atît de rar printre poete – mai puţin printr-un temperament liric, cît prin atitudinea reflexivă dublată de o conştiinţă de artizan : înfiorate de o discretă melancolie, poemele din **Pămînt sub zăpadă** sînt „compoziţii" lucrate minuţios, închizînd în ele mai mult o discretă ritualitate a rostirii decît o dramatică situare a eului liric : „Tresar lăstunii," este linişte rară / din cînd în cînd, / carte citită, uşa misterios se deschide, / copacul se roteşte / nebun de instelare. / / Nisipul curge de pe straie. / fluviu patetic şi tu, / mireasă a cîmpului plin de cicori, / extaz milenar, / bulb de aur al lumii".

LUCIAN ALEXIU

* [1] Doina Uricariu, **Vindecările,** Ed. Cartea Românească, 1976.
[2] Iolanda Malamen, **Pămînt sub zăpadă,** Ed. Eminescu, 1976.

Lecturi

Octavian Neamţu
CULTURA CA ACŢIUNE SOCIALA
Ed. Academiei, 1976

Într-o modalitate specifică, care îmbină argumentaţia riguroasă cu semnificaţiile de adîncime ale actului cultural, transfigurat de participarea subiectivă la destinele vieţii sociale, regretatul profesor Octavian Neamţu ne oferă, în ultima sa lucrare, apărută recent, o exegeză a culturii, concepută ca acţiune socială.

După o activitate de aproape cinci decenii în problemele fundamentale ale culturii în genere, a celei româneşti în special, în care a îmbinat în mod armonios investigaţia concretă cu viziunea teoretică, de perspectivă, exersîndu-şi forţele în nenumăratele sectoare ale culturii – care se extindeau de la sociologie, la pedagogie şi sociologia culturii – Octavian Neamţu avea în vedere elaborarea de sinteză. Lucrarea **Cultura ca acţiune socială** e o mărturie în acest sens. Ar fi suficient să reţinem capitolele acestei lucrări, a căror problematică are în vedere renovarea concepţiei despre viaţa culturală, în cuprinsul căreia include dimensiunea socio-culturală şi socio-pedagogică, noţiunea de scop cultural, care vizează formarea personalităţii, după cum dezvăluie sensurile unei tehnologii în acţiunea socioculturală sau înţelesurile pe care le poate căpăta cultura timpului integral. Sociologul Octavian Neamţu, format la şcoala sociologică a lui Dimitrie Gusti, conferă un statut propriu unor activităţi tradiţionale în sfera culturii, pe care epoca modernă nu le-a folosit deplin, găsind că se impune o etică şi o politică şi în domenii ce par să distanţeze de fenomenul cultural, cum ar fi cel sportiv. După cum, cu aceeaşi putere de pătrundere, Octavian Neamţu lansează fericita formulă : „Un deziderat mass-media, contra mass-media", considerînd că „o societate modernă nu se poate construi numai cu o populaţie de consumatori de cultură", tocmai pentru că ea solicită participarea creatoare a individului la realizarea şi confirmarea valorilor autentice. Educaţia poate începe cu informaţia transmisă, dar nu sfîrşeşte cu ea, fiind nevoie de „capacitatea demiurgică" a personalităţii, de interiorizarea actului de cultură şi de „conştiinţa puterii creatoare". Iată cîteva elemente definitorii pentru un sistem activ al culturii, care să coincidă cu cerinţele şi nevoile spirituale firesti ale individului. oferindu-i subiectului posibilităţi şi libertăţi proprii de înaintare, spre fenomenul de cultură, printr-o meditaţie activă asupra acestuia, menită să configureze o înţelepciune şi un ethos de durată în activitatea obişnuită. Aşa înţelegem „îndemnul la acţiune culturală" al profesorului Octavian Neamţu, însoţit de gîndul său luminos, acela al „întoarcerii la izvoare", adică în viaţa tumultuoasă a unei tradiţii milenare, creată de un neam, din care iradiază resturi nebănuite, despre om şi un optimism istoric viguros.

Cartea lui Octavian Neamţu ancorează, deopotrivă, în realitatea zilelor noastre, constituind un îndrumar metodologic în organizarea şi orientarea acţiunilor culturale, într-o strînsă legătură cu statutul social al personalităţii, cu teoria şi practica activităţii cultural-educative, cu formarea conştiinţei socialiste. printr-o adeziune reală la marile transformări ale acestor ani. În acest scop, autorul introduce în cercetarea sociologică „procedeul poetic" al integrării cercetătorului prin „mijloace simpatetice", lîngă cele ale statisticii şi matematicii.

Fiinţa profesorului Octavian Neamţu s-a aplecat asupra acestei lucrări, îndreptînd şi adăugînd idei noi, fără ca destinul să-i îngăduie să vadă paginile ei, tipărite, aşa cum ar fi vrut.

VASILE VETIŞANU

CORESPONDENŢA
B. P. HAŞDEU — IULIA HAŞDEU
Ed. Academiei, 1976

După mai bine de trei decenii, numele Iuliei Haşdeu reintră în circulaţia literară sub o formă plină de inedit. De la evocările romantice ale lui Ion Aurel Manolescu şi C. Manolache din preajma anului 1940, s-a găsit acum baza documentară, concretă şi ilustrativă, ca viaţa Iuliei Haşdeu să fie evocată aşa cum a fost, în aspectele ei complexe. Acest nou element pentru descifrarea scurtei şi strălucitoarei existenţe a Iuliei Haşdeu este valorificarea fondului epistolar al familiei Haşdeu sub titlul **Corespondenţa B. P. Haşdeu – Iulia Haşdeu,** volum compact de aproape 500 de pagini, apărut în Editura Academiei / 1976). Apariţia lui se datoreşte lui Paul Cornea, istoricul literar de meritată reputaţie, ajutat de munca tenace şi competentă a regretatei Elena Piru, recent decedată, şi a Roxanei Sorescu, cercetătoare la Institutul „G. Călinescu". Volumul este al treilea din seria „Documente şi manuscrise literare", editată de Institutul de istorie şi teorie literară „G. Călinescu".

Autorii au avut avantajul rar, ce se oferă unui istoric literar, de a găsi un fond de manuscrise intact şi anume cele 366 de scrisori schimbate de B. P. Haşdeu cu fiica sa Iulia între 1881 şi 1888, anul morţii acesteia din urmă. Fondul de scrisori era cunoscut ca existînd în Biblioteca Academiei dar nimeni nu l-a valorificat în întregime, adică nu l-a copiat cu pricepere şi discernămînt şi nu l-a dat în circulaţia literară, deşi constituie un tezaur de documente de inegalabilă valoare.

Importanţa documentară de netăgăduit a acestor scrisori, dublată de interesul lor literar şi uman, va ieşi în deplină evidenţă atunci cînd istoricii literari vor scrie viaţa lui B. P. Haşdeu şi a Iuliei Haşdeu. Pînă atunci ne orientează studiul introductiv compact al lui Paul Cornea care numeşte această corespondenţă, pe bună dreptate, „un Bildungsroman epistolar". Într-adevăr, această corespondenţă se citeşte cu interes emotiv susţinut pînă la sfîrşit, prin autenticitatea ei cuceritoare. Personagiile „romanului" sînt numai două : B. P. Haşdeu şi fiica sa Iulia, ambii apărînd într-o lumină nouă, primul ca soţ şi părinte, al doilea, nefericita lui copilă **„căreia excepţionala precocitate şi moartea timpurie i-au conturat încă demult o imagine mitică".**

Alături de interesul celor două personagii ilustre ale „romanului" găsim în ei referinţe despre oameni şi realităţi ale perioadei 1881–1888, din Franţa şi România.

Munca Roxanei Sorescu, de copiere şi coiaţionare a scrisorilor, ca şi de redactare a notelor şi a indicelui cronologic şi de nume, este atît de exactă. încît se cuvine subliniată, fiindcă ea oferă istoricilor literari o bază sigură de referinţe.

BUCUR ŢINCU

Marginalii

UN REPERTORIU DE NUME PROPRII

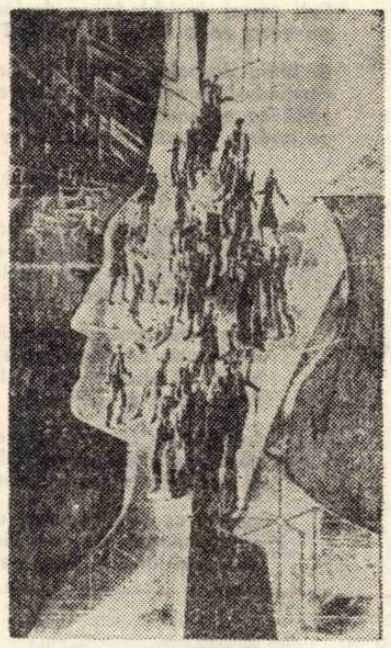

Tineri pe un drum nou

O vilegiatură a lui Caragiale la Tușnad, în vara lui 1896, și relațiile despre aceasta în **Amintirile din închisoare** ale lui Valeriu Braniște, îi prilejuiesc profesorului Șerban Cioculescu publicarea unui repertoriu de nume proprii („România literară", 2 sept., p. 7. **Breviar**).

Găsit în arhiva lui V. Braniște, repertoriul se afla într-un plic, alături de o carte de vizită a dramaturgului, carte ce are pe verso cîteva însemnări onomastice făcute de Caragiale însuși. Cum interesul pentru onomastică al acestuia, ca și grija deosebită pentru numele eroilor săi sînt binecunoscute — Caragiale face, nu-i așa, concurență stării civile —, și cum se mai cunosc încă două astfel de repertorii întocmite chiar de Caragiale, autorul **Breviarului** socotește că lista în cauză, cuprinzînd onomastică populară din Ardeal, ar fi fost alcătuită la solicitarea lui, probabil de către Virgil Onițiu, cumnatul îndatoritorului Valeriu Braniște.

În fapt, Caragiale are legătură cu acest repertoriu numai în măsura în care dr. Braniște, știindu-i slăbiciunea și folosul pe care l-ar putea avea din acest soi de fapte, avea intenția să i-l facă cunoscut. Că intenția ar fi existat e foarte probabil. Prezența cărții de vizită menționate, în același plic, ar fi un argument. Dar tot atît de probabil e că Braniște n-a mai apucat să-i expedieze lista. Ba mai mult, s-ar putea ca dramaturgul să nici nu fi știut de amabilul și amicalul gest, rămas doar dorință, de dincoace de munți.

În rest, istoria repertoriului nu prezintă enigme. Cum a ajuns în mîinile lui Valeriu Braniște se va vedea îndată. Inedit însă nu e. A mai fost publicat în „Șezătoarea" lui Artur Gorovei, vol. XII, 1912, pp. 135–137, alături de alte materiale onomastice, din fostele județe Dolj și Fălciu, sub titlul comun **Onomastica poporului,** însoțit de următoarea notiță: „În Banat fiecare familie își are numele de batjocură sau **proleca** (de fapt **porecla,** căci în Banat **prolecă**=nume de familie, n.n.). Numele acestea ale românilor din **Lugoj** au fost culese și puse în versuri de un culegător care le-a și litografiat, și căpătînd și noi un exemplar, îl reproducem întocmai". Dacă de această dată autorul nu semnează lista (decît doar cu... porecla, ultima din lunaul pomelnic: „a lu Hazi-Truică"), o va face 15 ani mai tîrziu, cînd o va republica sub formă de broșură, precedată de o hazlie, dar și foarte interesantă introducere, la Editura revistei „Societatea de mîine" din Cluj (condusă de Ion Clopoțel). Titlu: **Porecle logojenești;** autor: dr. Petru Barbu. Fără alte amănunte, e ușor deci de bănuit cum a ajuns repertoriul, într-o primă formă, la dr. V. Braniște: acesta a fondat și condus timp de aproape două decenii (1901–1920) ziarul „Drapelul", la Lugoj, fiind unul din fruntașii intelectualității bănățene de la sfîrșit și început de veac, vajnic luptător pentru Unire. Ca, de altfel, și doctorul în teologie Petru Barbu*, fost rector al Academiei teologice din Caransebeș, rudă apropiată a lui Coriolan Brediceanu. Totuși, lămuriri mai multe găsim în introducerea amintită, unde autorul relatează și istoria catalogului. Începuse să noteze porecle ale lugojenilor încă de pe cînd era școlar, astfel încît, ajuns student, devine „fără să vreau, un folclorist de nume de batjocură logojenești". Le citește de mai multe ori la „masa poganilor", adică la obișnuita întrunire a oamenilor de vază din Lugoj (între ei, desigur, și brașoveanul dr. Braniște, care — a declarat-o — se simțea foarte bine printre lugojeni), și cum producția sa are succes, o publică, mai bine-zis o șapirografiază, pentru cunoscuți, în două rînduri, ultima dată cu titlul **Nemeșii din Logoj.** Brediceanu are grijă să răspîndească mai multe exemplare printre cunoscuți și prieteni.

În orice caz, varianta aflată în arhiva lui Valeriu Braniște trebuie să fie aceeași cu cea publicată în „Șezătoarea", avînd la bază exemplare din aceeași „ediție". Varianta din 1927 prezintă pe alocuri o altă ordonare a unor grupuri de versuri.

Care să fie motivul că, în reproducerea profesorului Cioculescu, versurile nu sînt marcate? În exemplarul șapirografiat această dispunere trebuie să existe. Oare lipsa de spațiu? Obișnuitele bare oblice ar fi rezolvat problema. Oricum, enumerarea versificată a poreclelor nu e lipsită de calități. Iată (după broșura din 1927), pentru a ilustra ideea năstrușnică a autorului, începutul: „Ciorcioloș, Blizelca, Boare, / Branovăț, Baros, Cicoare, / Ciocia, Capra, Dildi, Nisu, / Ionu-Minii, Țiru, Lisu, / Ciută-Lae, Ban-Țigan, / Cova, Duțilă, Doiban, / Albe-Dulci, Dudușcă, Bucea, / Circotă, Dobindă, Pucea, /..." ș.a.m.d., ca și sfîrșitul pomelnicului: „... Cinghiță, Băcău, Spidac, / Craiu, Vaidabeș, Petac, / Știopu, Purecu, Șăran, / Toșa, Pau-Mișconi, Răcean, / Cucu, Toroflescu, Luică, / Gorgoș, A lu Hazi Truică".

Că această listă corespunde unei realități anume e deasupra oricărei îndoieli. Poreclele se atribuie și circulă într-o comunitate oarecare, mai mare sau mai mică, ai cărei membri se cunosc bine și sînt legați prin o mulțime de relații felurite. Iar Lugojul românesc de acum 100 sau de acum 50–70 de ani, oraș de meseriași și agricultori, cu o intelectualitate ieșită din rîndul acestora și mereu alături de aceștia, era fără îndoială o astfel de comunitate intimă și familiară. Pe de altă parte, aplecarea spre ironie și umor a lugojenilor (ca în general a bănățenilor) nu trebuie demonstrată; e deajuns să-l amintim pe Vlad Delamarina. O dovadă în plus e hazul multora din porecle, cu resorturi de zeflemea sau satiră, mai blînde sau mai tăioase, directe sau otrăvitor-subtile, sonore sau șterse, uneori cu risipă de imaginație și asociații, toate binecunoscute celor în cauză și multe demne, într-adevăr, de eroi ai lui Caragiale. Astfel, înșiruind etimologiile unor porecle, Petru Barbu dă „spre variațiune, o **Listă de bucate logojenești: Mezeluri:** Brînză, Cîrnați, Singerete, Burfan, Căiegană; **Supe:** Zamă de curechi cu Pește verde, Ciorbă de Burfan; **Legume:** Brusture, Brozbă, Păsuloniu, Mazăre, Ciuparcă, Varză-umflată; **Fripturi:** Cerec de led, Pecină în Untură, Gîscă, Iepure, Șciuculiță, Șăran; **Prăjituri:** Scovardă cu Brînză, Cocîrțău, Chiflă, Cucuruz (sic), Aliviță; **Poame:** Mere, Pere; **Mincări și băuturi răcoritoare:** Moare, Zăr, Covăsit". Sau, insignifiantele **Ionu-Tiții, Mitru-Vetii, Ionu-Minii, Ghiță-Ilcii** etc. pot ascunde, în realitate, mici tragedii: „un motoflec de ăștia și-a pierdut chiar și numele de familie și a adoptat pe al nevestii sale", evident pentru că aici „muierea face pe cocoșu-n casă" etc.

Introducerea, scrisă cu vervă și umor, dincolo de anecdotic, poate reține și atenția specialistului în onomastică, prin informații, clasificări, observații pline de bun simț și adevăr despre rolul poreclelor, criteriile de acordare a lor, moștenirea lor de către urmași, despre importanța lor pentru lingvistică și folclor etc. Că utile și necesare ar mai fi și alte date e foarte adevărat. Dar, împreună cu bogatul repertoriu, ni se oferă sugestii prețioase despre o lume și psihologia ei.

Și pentru că pretextul acestei note a fost un fapt de istorie literară, ar fi nedrept să nu menționăm că repertoriul lui Petru Barbu numără sau amintește și cîțiva porecliți iluștri: **Peștișel** pare să evoce un anume strămoș Moise (din Peștiș — Hunedoara), înșiruit între autorii **Paliei de la Orăștie; Săpunariu** e tatăl și bunicul Bredicenilor (porecliți și **Boldurean,** de la Boldur, satul de unde se trag), a cărui bibliotecă, de la început de secol XIX, o inventaria Bogdan-Duică; **Tălpoane, Burencea, Cocîrțău** ș.a. sînt și numele unor eroi ai nuvelelor lui (Niță) **Mere-Pere,** care nu e altul decît Ion Popovici-Bănățeanul, beneficiarul poreclelor concetățenilor săi înainte de a fi adunate de Petru Barbu, dar nu în sensul și în măsura în care ar fi putut fi, bineînțeles, Caragiale.

EUGEN MICU

* Despre viața și activitatea lui Petru Barbu, cf. dr. Gh. Cotoșman, **Dr. Petru Barbu (1864—1941),** Caransebeș, 1942 etc.

Consemnări

CONTRIBUȚII LA CARTOGRAFIA ISTORICĂ BĂNĂȚEANĂ

I. TABULA BANNATUS TEMESIENSIS — MDCCLXXVI

Se împlinesc 200 de ani de la tipărirea unui document istoric-medieval privitor la Banat — document cartografic care în limbajul istoric s-a generalizat prin noțiunea de „Harta lui Griselini".

Distinsul istoric contemporan C. C. Giurăscu, în una din recentele sale lucrări, include în cartografia românească medievală, alături de hărțile Stolnicului Cantacuzino și D. Cantemir și pe acelea ale lui Riga Tesaliotul din Velestin, privind Moldova și Țara Românească (1797). Prevalîndu-ne de această anticipație, considerăm că este o legitimă îndatorire de a aprecia includerea Hărții lui Griselini în același cadru de valoare științifică pentru istoria pămîntului românesc.

Francesco Griselini, erudit, poliglot, cartograf, naturalist, cunoscător a multor discipline științifice, atît de necesare pentru formarea profilului unui istoric, și-a dedicat ultimii ani ai vieții, cercetării provinciei noastre. A realizat, astfel, în numai cîțiva ani, monumentala sa operă privind istoria Banatului (concepută sub formă de scrisori), căreia i-a anexat HARTA BANATULUI TIMIȘAN, lucrare realizată cu patru ani mai devreme (1776).

Avînd în vedere gradul de extensiune a cercului de elemente înscrise, documentul se clasifică în rîndul hărților complexe și, după modul de generalizare a indicilor prezentați, harta este în ansamblu destul de sintetică. Dar luînd în considerare scopurile pentru care a fost întocmită (uzul cancelariei imperiale și a diverselor foruri științifice), precum și anumite elemente de analiză ca: expresivitate, încărcare cu semne convenționale, lizibilitate și estetică — acestea ne conduc la concluzia că harta a fost elaborată pe baza unei adînci cunoașteri a izvoarelor cartografice, care au stat la îndemîna autorului.

Anterior hărții lui Griselini, în secolul al XVIII-lea au mai fost editate cîteva hărți ale Banatului, dintre care amintim: Der Temeswarer Bannat, 1723–1725 (Harta lui Mercy) și Temesvar Bannat (1761). Niciuna din aceste hărți nu este o hartă gradată. Harta lui Griselini este prima hartă pe scară cronologică a cartografiei bănățene, care are un cadru gradat, format din segmente ce divizează gradele (ale meridianelor sau paralelelor) din 5 în 5 minute. Zona geografică este cuprinsă între meridianul 42°45' — 45°45' și între paralele 44° — 46°35' ceea ce ne indică o proiecție cartografică, avînd ca meridian de origine meridianul Ferro din insula Capului Verde. Aceasta explică diferența de longitudine față de hărțile contemporane ce au ca meridian de origine, meridianul de la Greenwich (Londra).

Titlul hărții (stînga-jos) este înscris într-un medalion care, chiar dacă nu interesează prin prisma valorii istorico-documentare românești, rămîne totuși o remarcabilă compoziție heraldică, specifică feudalismului tîrziu și deținătorului titlului de suveranitate.

Textul titulaturei are următorul cuprins:

„Tabula Bannatus Temesiensis / a Geometris S.S.M.M.I. et P.A. confecta / quam in minorem formam reduxit / gradus que longitudinis et latitudinis adjecit / FRANCESCO GRISELINI / ANO R.S. MDCCLXXVI / Augustinue Cipps sculpsit / Vindobonae"/.

Fundalul de lîngă medalion reprezintă elemente de arhitectură și etnologie; (dreapta, sus) figurează însemnele specifice topo-cartografice și scara hărții. Cîmpul hărții înfățișează Banatul timișan într-o mare complexitate: forme de relief încadrarea politică și date arheologice.

Din domeniul geografiei fizice este ilustrat întregul relief al Banatului dintre care: munții, dealurile și pădurile, sînt redate prin metoda de reprezentare a punctelor dimensionate (ingenios conceput, dar insuficient de expresiv); apele, redate prin una sau mai multe linii (funcție de mărime). Surprinde gradul de exactitate a sinuozității cursurilor de rîuri, (Aranca, Bega etc.), precum și a zonelor mlăștinoase; de asemenea sînt redate canalele, indicîndu-se anul construcției, precum și traseul navigabil, un apeduct și un pod important.

Din punct de vedere politic, harta ne prezintă Banatul ca o entitate, administrativă, egală cu celelalte provincii imperiale (Ungaria, Serbia, Transilvania), avînd o arondare proprie și specifică rolului economic și strategic-militar, deținut în perioada respectivă. Astfel, documentul ne înfățișează cu claritate însuși proiectul propus de Griselini, privind organizarea administrativă a Banatului (și care, dealtfel, a și fost aprobat în același an), prin împărțirea acestuia în două zone: una civilă și alta militară, iar fiecare din aceste zone avînd subunitățile administrative aferente.

Dar ceea ce prezintă o importanță excepțională pentru Harta lui Griselini, de fapt ceea ce se cercetează în mod deosebit pe hărțile medievale, pentru cunoașterea trecutului istoric și combaterea unor teze tendențioase și false, sînt elementele de onomasiologie. Pe hartă figurează 1057 toponimice (753 pe teritoriul Banatului românesc de azi — din care: 799 oiconimice, 154 hidronimice și oronimice). Din acest punct de vedere, harta lui Griselini depășește numărul elementelor geografice conținute de hărțile stolnicului Cantacuzino și D. Cantemir (care au 900 și respectiv 978 elemente de acest fel), cu toate că, sub raportul suprafeței Banatul are dimensiuni mai mici decît celelalte două provincii românești.

Griselini aduce nou în cartografia bănățeană denumirile topice românești, înscrise într-o identitate perfectă cu terenul cercetat. El are un sistem propriu de a reda sunetele denumirilor românești, printr-o grafie care nu o respectă pe cea oficială, realizînd una combinativă, cît mai aproape de graiul vorbit al autohtonilor. Ca atare, documentul ne oferă încă un argument, elocvent și convingător, asupra obîrșiei toponimiei românești bănățene.

În sfîrșit, Griselini — ca istoric de mare erudiție și care a demonstrat cancelariilor apusene preponderența și originea romană a „valahilor" bănățeni — nu putea să nu surprindă în harta sa și elementele de natură arheologică ale Banatului, în mod special vestigiile romane, în anexe cartografice, ei prezintă „Thermarum Meadiensium Planum" și „Inscriptio Traiani in rupe incisa", redate atît în proiecție orizontală, cît și în plan perspectiv.

Pe hartă figurează, în afara celor menționate, și traseele vestitelor „șanțuri romane" — elemente arheologice atît de discutate, comentate, controversate și (din păcate!) atît de puțin cercetate. Ceea ce este interesant iarăși de relevat, la redarea acestor elemente, este faptul că Griselini surprinde pe teritoriul Banatului mai multe șiruri de „șanțuri romane" față de cele care figurează pe majoritatea hărților din sec. XVIII și XIX. Pe harta lui Griselini mai sînt redate încă două „șanțuri romane", e drept de dimensiuni mult mai reduse. Alte documente cartografice nu menționează aceste două „șanțuri romane", însă, curios! pe hărțile la scară mare din primele decenii ale sec. XX, figurează pe traseul Satchinez — Biled — Iecea Mare o configurație de teren de forma unui val, care poartă denumirea de „Iarc" (valurile romane sînt cunoscute de către localnici și sub această denumire). Toponimele precum și șanțurile, valurile sau fortificațiile — rămase întregi sau sub formă de ruine — sînt vestigii ale trecutului, care își păstrează o biografie proprie. În unele din aceste denumiri descifrăm cauze ale dispariției unor vechi nume de sate românești și apariția altora, mișcări demografice și alte multe fenomene ori probleme, controversate sau nu, dar care implică severe analize și puneri la punct.

C. RAILEANU

Al. Raicu

SE FĂUREAU ISTORII

Era o pată albă, cu zorii albi în stoluri.
Copacii luau noi forme de nevăzute chipuri
şi flăcări de-aluminiu porneau de prin desişuri,
şi poame mari de aur cădeau încet în goluri.

Era o grea lumină urcind ca pe un umăr
zdrobit de-o-nvirtejire dintre tumult şi pas
şi, cu ochi mari, metalici, pe poduri am rămas
ţinind să văd iar păsări spre cuiburi, să le-număr.

Am adăstat la poarta de larmă în podgorii
şi am cerut un sclipăr rămas din vasul plin,
spre luminişul tainic deodată să închin
acum, cind pe aproape se făureau istorii.

Ţişneau de pretutindeni izvoare. Şi păduri
îşi clătinau în verde argintăriei glasul.
Coloanele din urmă îşi potriveau dirz pasul
încununind în cintec de luptă aspre guri.

Se poleia arama din piepturi. Cădea zidul
ce-n nouri de pucioasă ţinuse-un cer de spini.
Sub arcuri de izbindă se desfăceau lumini
pe care, ca o torţă, le înălţă Partidul.

Şi filfiia drapelul plutind în dimineaţă.
Simţindu-l, în cimpie, un bob neprihănit
săltă cu omu-alături, ştiind că, în sfirşit,
se revărsa torentul înnoitor de viaţă.

EL A VENIT

L-am aşteptat o clipă, îndelung,
să-i sorb mereu tăria de-alabastru
şi să mă-ncing cu frunzele din astru
ce niciodată parcă nu-mi ajung.

El a venit precum soldaţii-n castru
odinioară, năvălind prelung,
ştiind că nicăieri n-o să-l alung
chiar cind şi ceru-l ţin ca în pilastru.

L-am strins ca pe un juvaier de preţ
să-mi înfierbinte trunchiul, rădăcina,
şi să-i aţin la fiece podeţ

pe cei ce cată pururea lumina
săpind fintină vie cu-n hirleţ
pentru-a lărgi în margine grădina.

Tatiana Lucsandra

DE LINIŞTE

Pe timplă-ţi mimează în semn
jocul trestiei în cercul strimt.
Îţi ating ochii
să-ntrerup secunda
în care te întorci să priveşti.
– E lumină, strig,
nu risca transformindu-mă
în oglindă.
Îmi picură-n palmă
seva ta caldă
şi creşte încet iarba
în care te culci
direct peste liniile
vieţii, norocului, minţii.
În ochiul tău tremură tăcerea.
Zăngănesc cioburi
sub ferestre de după care
stau gesturi prăfuite de timp.
Şi nimeni nu trece
pe drumul acela . . .
Şi nu mă mai ating
de-o vreme de nici o fintină
din care să beau
sau să sting
incendiul acesta de linişte.

SALCIM ŞI ZĂPADĂ

Salcim şi zăpadă
au unit anotimpurile noastre.
Eu curgeam pe atunci, soare,
lingă izvorul tău rece.
Dar lumea s-a vrut
în alt anotimp.
Salcim şi zăpadă
au rămas amintire, cind
fiecare am avut revelaţia
spaimei ucise, fierbinte,
de un răsărit în care
eu m-am transformat în mireasmă.

Nicolae Irimia

MOTIV NAŢIONAL

Noi nu am visat niciodată
Păminturi şi griuri străine ;
Numai aici, sub cer românesc,
Simţim că totul ni se cuvine,

Bucuria de-a exista în lumină
Aici am învăţat-o cel mai bine ;
Noi am ciştigat totul prin muncă
Şi dreptul la aer, şi dreptul la piine.

Istoria l-a renăscut pe Decebal,
Multiplicat să lupte la Rovine.
Numai aici, sub cer românesc,
Simţim cum totul ni se cuvine.

Ne stă mărturie limba aceasta
Şi stă mărturie Ţara Română,
Că noi pină şi dreptul la moarte
L-am apărat cu sabia-n mină.

ANOTIMP NATAL

Plouă mărunt peste satele
Apăsate de linişte
Şi o ceaţă albăstrie se destramă
Cuminte,
Pe dealurile Oraviţei, luminate
De mirosul strugurilor curaţi
Ca o inimă ;
Culcuşurile dulci ale singelui
Îmi învăluie fiinţa
Şi dintr-o dată mă simt copil,
Abia născut din curcubeu . . .
Plouă peste dealurile Oraviţei,
Roase de linişte
Cu sufletul meu.

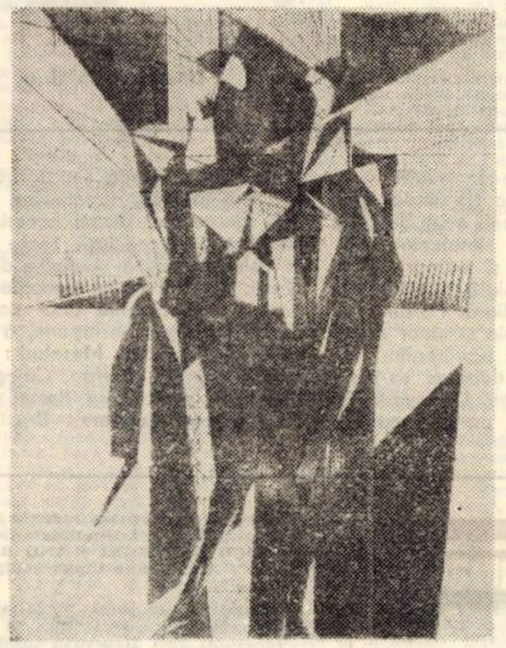

Cintec patriei

Teodor Purice

AVRAM IANCU

1

Dintr-o margine în cealaltă de ţară
leagănul lui –alb sat,
împreună cu pădurile şi munţii
fulgere împrăştiind pe cer, s-a legănat,

Suflare omenească l-a împins,
pregătindu-i : şa de singe, pinteni de foc,
gură amară de cintec prorocindu-i
biruinţă amară şi şovăielnic noroc.

Gurile ţării : de apă, de rai, de lumină,
de verde pădure, de negru pămint,
din aburii răsuflării în singele neamului
alb cal Iancului înjghebind

Şi alţi patru cai negri, din
inima smolită a munţilor scoşi,
pentru a păzi, doi de-o parte şi doi de alta,
umerii lui firavi de frumoşi, –

şi patru păsări albastre,
din inrourata inimă a cerului scoase,
pentru a-i purta, două de-o parte şi două de alta,
armele-i trebuincioase.

şi patru steaguri tricolore,
din dragostea Iancului, cu dragoste scoase,
pentru cele patru zări ale ţării,
fixate pe lemne purtătoare de coase.

2

Albu-i cal o zare pare,
albu-i trup – cer boltit ocrotitor,
uger greu de miere – inima-i din care
pruncii ţării sug,
astfel trece Avram Iancu peste sate
pină la Rim apăsind pe coarnele
unui plug.
Noii născuţi sint blind aşezaţi,
în brazda adincă, mustoasă,
doamne ! ce înalţi şi mindri cresc,
trece Avram Iancu apăsind un plug
peste întreg pămintul românesc,
uger greu de miere – inima-i pluteşte
printre sate împrăştiind lumină,
surizind în pruncii care au să vină,
surizind în pruncii care astăzi cresc.

Istorie – document

DATE DESPRE CONTRIBUŢIILE ROMÂNILOR BĂNĂŢENI LA SPRIJINIREA RĂZBOIULUI DE INDEPENDENŢĂ (II)

În luna mai 1877 s-au constituit în Transilvania comitete pentru ajutorarea soldaţilor români răniţi, după modelul celor din România. Primele iniţiative de acest fel pornesc de la Sibiu, Cluj şi Braşov, urmate în scurtă vreme de altele, existind virtual posibilitatea formării unor asemenea comitete în toate oraşele şi comunele mai importante din Transilvania, Banat, Crişana şi Maramureş. Alarmate, autorităţile au apelat la măsuri restrictive, desfiinţind comitetele ce activau deja şi interzicind înfiinţarea altora. Cu toate acestea, în Budapesta funcţiona în continuare un comitet ce aduna ajutoare pentru turci, fapt ce i-a determinat pe publiciştii români să protesteze împotriva nedreptăţii ce li se făcea românilor. Autorităţile n-au cedat, însă, permiţind doar punerea în circulaţie a unor liste de subscripţii de către persoane particulare, după ce în prealabil obţineau aprobarea pentru aşa ceva. În faţa unei asemenea măsuri administrative, ce viza împiedicarea extinderii campaniei de stringere a unor bunuri materiale pentru sprijiinrea războiului de independenţă, românii de dincoace de Carpaţi s-au decis să confere un caracter special acţiunii respective, transformind – cum spuneau unii dintre ei – pe fiecare colectant într-un veritabil comitet (în sensul că acesta îşi atribuia toate sarcinile comitetului), înmulţindu-se totodată numărul colecţionarilor. Mişcarea aceasta de stringere a ofertelor, de un cert conţinut politic, a cunoscut o formidabilă extensiune socială, mii de locuitori din oraşe şi sate subscriind – cu sume modeste şi alte bunuri (medicamente şi îmbrăcăminte) – pe listele amintite. Acest fenomen, deosebit de cuprinzător şi în Banat, unde – spre cinstea românilor din aceste părţi, a căror tenacitate în apărarea cauzei naţionale şi a solidarităţii se impusese în epocă ca un fapt exemplar – au fost lansate mai multe liste de subscripţii, pe care le vom prezenta în rîndurile următoare, regretînd că nu putem reproduce în întregime aceste documente de o valoare istorică incontestabilă.

Cea dintii iniţiativă în această direcţie a aparţinut Eugeniei Munteanu, care trimitea la 28 iunie 1877, din Oraviţa, redacţiei Familia, o corespondenţă, însoţită de un important apel adresat femeilor din sudul Banatului, care a şi fost publicat în revista lui Iosif Vulcan. Reţine atenţia partea introductivă a apelului, pe care o reproducem : „Este prea bine cunoscut că damele noastre în toate unghiurile locuite de Români au îmbrăţişat cu căldură acea nobilă idee : spre a veni în ajutorul ostaşilor răniţi din România, şi inimile noastre ne şoptesc mereu, că această idee a aflat şi în mijlocul nostru răsunetul cel mai dulce ; drept aceea avînd în vedere acest simţămînt şi nobil şi umanitar, iar de altă parte ţinînd cont de seriozitatea împrejurărilor, n-am adăstat a face paşii receruţi la autoritatea administrativă comitatensă" (Familia, 1877, nr. 28, p. 331), spre a-şi da aprobarea în vederea punerii în circulaţie a unor liste de subscripţii, evident pe numele colectantei. După obţinerea acesteia, la 18 iunie 1877, a devenit posibilă lansarea listei prin intermediul publicaţiilor româneşti. În finalul apelului este formulat obişnuitul îndemn de colaborare la reuşita acţiunii : „Acum dară depinde numai de bunul nostru simţ spre a da ajutorul posibil celora, pe cari necesitatea existenţei i-au aruncat pe cîmpul de bătălie, şi nu mă îndoiesc, onorată doamnă, că prin cunoscutu-ţi zel vei aduce şi dumneata, după putinţă, pentru acest scop jertfa ; ofertele se pot face în bani, în scame, în făşii de pînză veche ; făşii de flanel sau de tifon nou, etc". (Ibidem). Eugenia Munteanu se angajează că va expedia toate materialele ce se vor aduna „pe spesele ei proprii, la locul destinaţiunii lor", adică în România, unde erau aşteptate. Acestea erau primite de Societatea „Crucea Roşie", înfiinţată în anul anterior, şi prezidată de Dimitrie Ghica, care a desfăşurat o activitate deosebit de eficientă în anii războiului pentru cucerirea independenţei.

Listele de stringere a ajutoarelor au fost răspîndite de către Eugenia Muntean în satele din apropierea Oraviţei, de adunarea ofertelor ocupîndu-se persoane ce locuiau în acestea. Rezultatul strădaniilor cîtorva colectanţi a fost realmente important. Astfel, s-au strîns: 359 florini şi 50 creiţari, 4 galbeni, 4 taleri şi 10 franci ; 557,75 cm de fîşii ; 7,31 deca de scame ; 45 db de triangule ; 21 deca de comprese şi 1 db întreg de pînză. Acestea au fost expediate la Bucureşti în primele zile ale lunii august 1877, pentru a primi destinaţia cuvenită, respectiv pentru a fi de folos susţinerii frontului. Consemnăm numele acelora care au fost implicaţi în acţiunea la care ne referim. Pe lista Eugeniei Muntean figurează donatori din Oraviţa Montană (în număr de 16), Oraviţa Română (5) şi Răcăşdia (3) ; pe cele ale lui Georgiu Bogdan sînt menţionate numele locuitorilor din Oraviţa Montană (19), Oraviţa Română (42), Mercuria (2) şi Răchitova (12) ; pe lista preotului Ion Petrovici din Ciclova Română sînt trecute 5 persoane iar pe cea a învăţătorului din aceeaşi comună, Ion Orza, 58 de locuitori ; pe lista Mariei Gaita şi Iacob Tiurnea din satul Ticvaniu Mare sînt notate numele a 37 de persoane ; pe lista preotului Paul Miulescu – 13 persoane ; pe lista Paraschivei Savu din Moldova Nouă – 14 persoane ; pe lista Anei Liniia din Ilidia – 17 persoane ; pe lista Martei Tămăşel din Vraniu – 7 persoane iar pe lista lui Ion Bistrian din Răcăşdia – 5 persoane (Familia, 1877, nr. 43, p. 392-393). Aşadar, au circulat în această zonă geografică 15 liste de subscripţii, în 12 aşezări, ofertele aparţinînd unui număr de 255 locuitori. Din cifrele extrase – pe baza informaţiei documentare utilizate – reiese, cu certitudine, faptul că pentru un spaţiu geografic atît de restrîns, rezultatele materiale au fost destul de mari. Pe de altă parte, aceleaşi cifre exprimă un grad de solidaritate naţională neobişnuit de ridicat. Explicaţia rezidă în contactele cu românii de dincolo de Carpaţi, ce au fost în acele vremi de excepţie deosebit de active, materializîndu-se şi în ofrande pentru răniţii în războiul prin care România şi-a cucerit independenţa.

VIOREL FAUR

Dedicaţii

ION COCORA

Vatră de voievozi, cinstire de leagăn,
Cascade împietrite-n monumente,
Dovadă veşnicia de Voroneţ şi Putna,
Letopiseţele din pergamente.

Vatră a doinelor, curată ca lacrima
Tărim sărat de-o aspră mare şi durere mută,
Calcarul din os de oştean sună ca bronzul,
Ca un cristal din apa ne-ncepută.

Vatră de linişte, în care încolţesc statuile
Logodnă de puteri care-a oprit viitorile,
Pe faţa ta curată ca lacrima
Caligrafie veşnică scriu zorile !

DAMIAN URECHE

Televiziune

DUMINICĂ, 31 octombrie

8,30. Avanpremiera zilei. 8,40. Tot înainte ! 9,35. Film serial pentru copii. Blindul Ben. 10,00. Viaţa satului. 11,45. Bucuriile muzicii. 12,30. De strajă patriei. 13,00. Telex. 13,05. Album duminical. Din cuprins : Desene animate la orele 13,30 ; „Ce vrăji a mai făcut nevasta mea" la ora 14,00 ; Povestea filmului muzical la ora 16,35. 16,50. Film serial. Din tainele mărilor. Episodul XVII. 17,40. Emisiune-concurs pentru tineret, dedicată aniversării a 100 de ani de la cucerirea Independenţei de stat a României. 19,00. Micul ecran pentru cei mici. 19,30. Telejurnal. 20,00 Baladă pentru acest pămînt. 20,20. Publicitate. 20,25. Film artistic. Falsificator fără voie. Producţie a studiourilor franceze. 22.00. 24 de ore. 22.10 Duminica sportivă.

LUNI, 1 noiembrie

16,00. Teleşcoală. 16,30. Emisiune în limba maghiară. 19,00. Teleglob. Algeria azi. 19,25. 1001 de seri. 19,30. Telejurnal. 20,00. Versuri. 20,20. Viaţa economică. 21,20. Roman ecranizat. Jucătorul (II). 22,15. 24 de ore.

MARŢI, 2 noiembrie

10,00. Teleşcoală. 11,00. Film artistic. Falsificator fără voie (reluare). 12,35. Spectacol literar-muzical-coregrafic. 12,55. Întîlnire cu publicul. 13,20. Telex 16,00. Teleşcoală. 16,30. Curs de limbă engleză. 17,00. Telex. 17,05. Cum înoată marii campioni. 18,00. Mult e dulce . . . 18,20. Lecţii Tv pentru lucrătorii din agricultură. 18,40. Ce ştim şi ce nu ştim despre . . . 19,05. Telecronica pentru pionieri. 19,20. 1001 de seri. 19,30. Telejurnal. 20,00. Reportaj. Tablouri tulcene. 20,15. Teatrul liric Tv prezintă opera Bălcescu de Cornel Trăilescu. 21,50. Vedete internaţionale 22,10. 24 de ore.

MIERCURI, 3 noiembrie

16,00. Teleşcoală. 16,30. Curs de limbă germană. 17,00. Telex. 17,05. Enciclopedie pentru tineret. 17,30. Bijuterii muzicale. 18,00. Scena. 18,20. Din viaţa plantelor şi animalelor. 18,40. Tragerea pronoexpres. 18,50. Consultaţii în ajutorul lectorilor, propagandiştilor şi cursanţilor din învăţămîntul politico-ideologic de partid. 19,20. 1001 de seri. 19,30. Telejurnal. 20,00. Omul de lîngă tine. 20,25. Telecinemateca. În ciclul un mare cineast – Ingmar Bergman. Odă bucuriei. Premieră pe ţară. 21,55. Romanţe şi cîntece. 22,20. 24 de ore.

JOI, 4 noiembrie

16,00. Teleşcoală. 16,30. Curs de limbă rusă. 17,00. Telex. 17,05. Pentru timpul dv. liber vă recomandăm . . . 17,15. La volan – emisiune pentru conducătorii auto. 17,25. Din ţările socialiste. 17,35. Itinerar folcloric mehedinţean. 18,00. Baschet masculin. Dinamo Bucureşti – Sinudyne Bologna (Cupa Campionilor Europeni). 19,20. 1001 de seri. 19.30. Telejurnal. 20,00. Cadran mondial. 20,25. Ecran muzical şi de varietăţi. 21,25. Publicitate. 21,30. Revista literar-artistică Tv. 22,10. 24 de ore.

VINERI, 5 noiembrie

10,00. Teleşcoală. 11,00. Telecinemateca (reluare). 12,30. Reportaj. Tablouri tulcene. 12,45. Cîntece din ţara mea. 13.00. Telex. 16,00. Teleşcoală. 16,30. Curs de limbă franceză. 17,00. Emisiune în limba germană. 18,45. Tragerea loto. 18,50. Polo. Dinamo Bucureşti – Cerno More Varna (Turneul semifinal al „Cupei Cupelor") reprizele a III-a şi a IV-a. 19,20. 1001 de seri. 19,30. Telejurnal. 20,00. Ora ştiinţei şi tehnicii. 20,35. Film artistic. Piine şi ciocolată. 22,15. 24 de ore.

SÎMBĂTĂ, 6 noiembrie

11,00. O viaţă pentru o idee. Gogu Constantinescu. 11,30. Concertul orchestrei simfonice a Filarmonicii din Iaşi. 12,20. Documentar artistic. Teatrul românesc, azi. 12,55. Drumuri pe cinci continente. 13,55. Melodii populare. 14,15. Telex. 14,20. Festivalul internaţional de balet – Varna 1976. 15,10. Caleidoscop cultural-artistic. 15,30. Virstele peliculei. 16,25. Publicitate. 16,35. Club T. . . . la Botoşani. 17,25. Emisiune muzical-literară. 17,45. Polo. Dinamo Bucureşti – Canottieri Napoli (turneul semifinal al „Cupei cupelor"). 18,50. Eroi îndrăgiţi de copii : Heidi. 19,15. Săptămîna politică internă şi internaţională. 19.30. Telejurnal. 20,00. Teleenciclopedia. 20,45. Publicitate. 20,50. Film serial. Toma. 21,40. 24 de ore. 21,50. Săptămîna sportivă. 22,00. Muzică. dans şi varietăţi pe scena Teatrului Friedrichstadtpalast. Spectacol realizat de Televiziunea din R.D. Germană.

Televiziune

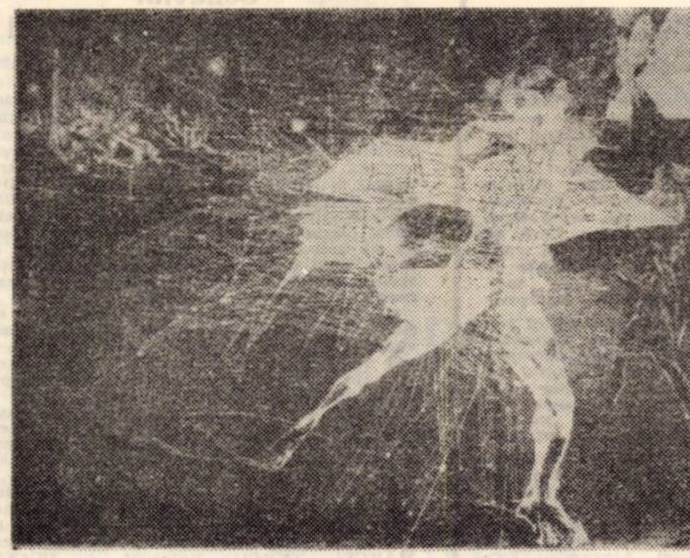

Prometeul sec. XX

SERILE ARTISTULUI AMATOR

Intru întotdeauna cu emoţie în aşezămintele culturale, în forfota aceea promiţătoare şi ambiţioasă, cu profilare pe afinităţi şi pasiuni. Cu emoţia celui ce a participat nemijlocit la aproape toate acele forme de activitate. Revăd, de pildă, cenaclul literar „ION POPOVICI BĂNĂŢEANUL" din Lugoj, cu entuziaştii lui incorijibili, cenaclu care activează de un sfert de secol. Şi o colecţie foarte bizară, aceea a unei gazete de perete, „Constelaţia", gata să includă şi numărul o sută ; coli mari, de desen, pe care stau lipite articole sau versuri, totul într-o frumoasă ţinută grafică, atestînd vocaţii publicistice. Şi mă întreb de ce oare nu i s-a găsit gazetei un loc mai potrivit, mai „la vedere". În serile de cenaclu nu se dezbate doar creaţia ; sînt prezente problemele teoretice, dezbaterile gen masă rotundă. Lipsesc uneori însă profesorii de limba română, fapt inexplicabil. În schimb, au sosit cîţiva tineri folkişti, atraşi de ambianţa lirică din care-şi pot extrage textele. Şi s-a născut şi aici o nouă formă de activitate, aceea a literaturii înfrăţite cu muzica ; asta şi pe scenă sau în incinta unor întreprinderi. Să mai adăugăm unele documentări individuale sau colective ale membrilor, prezenţa în tabere de creaţie sau la antrenante schimburi de experienţă cu talente din alte localităţi.

Nu ştiu de ce am început însă cu cenaclul, cind mă puteam opri la formaţia de cor. Redutabilul cor „ION VIDU", deasupra căruia pluteşte o aură simbolică. Citesc memoriile lui Filaret Barbu şi încep să înţeleg cum a evoluat această formă a muzicii lugojeneşti în timp. În faţa noastră, o formaţie cu stagiune permanentă, constituită din notişti, avînd un repertoriu cîntat în mai multe limbi, un repertoriu de multe ori dificil. Şi aşa cum instrumentul acesta al vocii umane de la „I. Vidu" atinge nivelul măiestriei profesioniste. Există aici un anume fel de dragoste pentru cîntat, pentru cîntatul în grup, lucru care reflectă atît pasiunea pentru frumos cît şi sociabilitatea deosebită a lugojenilor. Există locuri unde tradiţiile se mai estompează, unde oamenii trăiesc din trecut. Asta nu se întîmplă la Lugoj, unde ritmicitatea, continuitatea unei activităţi menţine treaz interesul general. Nenumărate spectacole, turnee în ţară şi străinătate, impresiile unor personalităţi ale genului, iată cîteva nobile stimulente. Dar cel mai important lucru rămîne mîndria de a perpetua faimosul cîntec bănăţean, de a fi interpret pentru arta componistică românească. O mîndrie patriotică. Există uneori şi la această formaţie pericolul unei prea mari încrederi în forţele proprii, asta ducînd la manierism în interpretare ; există momente de „îmbătrînire", fireşti de altfel, dar în care se cere de acţionat promt, pentru recrutarea unor cadre tinere. Ştiam că într-un timp se activizase un cor de copii, care trebuie să devină o pepinieră pentru celălalt. Se pare că, din păcate, deocamdată, s-a renunţat la idee. Cert este faptul că afluenţa spre această formă de activitate nu a scăzut. Oamenii îşi petrec timpul rămas liber venind aici, în sala de repetiţii, cu aceeaşi statornică pasiune.

Nu s-ar putea spune altceva nici despre membrii TEATRULUI POPULAR, şi el un teatru vechi, purtînd nestinsă amintirea trupei unui **Petculescu**. Mulţi actori amatori au devenit veteranii acestei forme de artă, s-au perfecţionat continuu, ca nişte profesionişti. Ei povestesc celor mai tineri cum au apucat să colaboreze cu o serie de regizori, să participe la concursuri. Se etalează medalii de aur şi diplome. S-ar putea povesti şi acele momente de romantism, cind un autobuz cam suferind ducea trupa în turnee, cînd o sobă într-un cămin cultural încălzea cam cu greu sala. Amatorii lugojeni au astăzi două superbe edificii, cu săli moderne : fostul teatru, modernizat şi noua Casă de cultură a sindicatelor. În aceste condiţii s-ar putea folosi mai insistent tehnica modernă a punerii în scenă. Mai exista, cu ani în urmă, prejudecata (pe plan local) că amatorii nu pot juca piesele dedicate teatrelor mari, că tot ce le rămîne de făcut este să monteze unele comedioare, care să atragă public, să polarizeze atenţii. Teatrul amator lugojean a trebuit însă şi el să crească, împreună cu nivelul cultural general ; au apărut piese-dezbatere, cu mare forţă de comunicare, ba chiar piese ale unor dramaturgi timişoreni.

Cutreierînd holurile, deseori le vei găsi ornamentate cu lucrările unor plasticieni tineri. Este atît de puternică această activitate încît ea a trebuit să genereze aici un cenaclu profesionist. Lugojul a generat mai mulţi plasticieni buni decît oameni de litere, asta e însă o simplă curiozitate şi nu un fapt simptomatic.

Ar trebui să mai vorbim despre o puzderie de cercuri de tot felul şi probabil că o vom face cîndva, poposind şi în mijlocul pionierilor, care posedă unul dintre cele mai talentate cinecluburi. S-ar mai putea vorbi despre orchestra semisimfonică, şi ea generatoare de talente, care s-au afirmat cu maturitate. Despre formaţiile de muzică tînără se vorbeşte mai puţin, aşa că aici vom insista. Este minunat cînd tinerii îşi găsesc o asemenea îndeletnicire : muzica. În acest oraş s-au găsit mai multe formaţii de acest fel, decît instituţii primitoare, care să le ofere un cadru organizatoric, care să le cumpere instrumente. Deseori tinerii aceştia, e drept, uneori emiţînd excesiv de mulţi foni, şi-au confecţionat singuri instalaţiile electrofonice, pornind ca autodidacţi, „bîjbîind" prin imitaţii fără valoare. Cluburile erau însă primitoare cînd era vorba să se organizeze baluri, în urma cărora ele primeau o parte din beneficii. Unele grupuri s-au destrămat, altele au început să cînte orice şi oricum, la petreceri diverse, în localuri. Asta în timp ce, de pildă, filateliştii nu se pot plînge că nu au o sală de . . . repetiţii. Da, trebuie să propunem şi un cerc al tinerilor amatori de muzică uşoară. Poate chiar acolo i-ar fi locul, în noua clădire, unde nu a întîrziat să-şi deschidă porţile o discotecă. Ţinem sa atragem atenţia asupra unor texte compuse de tinerii lugojeni, pline de un mesaj proaspăt, vervă tinerească şi patriotism. Tot ce e muzică trebuie încadrat în această sferă a unei variate tradiţii a acestor locuri.

Ar trebui să vorbim despre brigăzile artistice de agitaţie, despre redutabilul ansamblu folcloric „LUGOJEANA". Lor li s-a mai acordat în paginile noastre un loc de frunte. Aş ţine să mai pun în discuţie un domeniu imporant, căruia abia acum i se acordă la Lugoj mai mult interes. Am participat la cîteva schimburi de experienţă a centrelor de radioficare, audiind emisiuni din Buziaş, Sînnicolaul-Mare, Comloşul-Mare, Lugoj . . . Şi a trebuit să conchid că emisiunile locale ale oraşului, care are mai mulţi abonaţi decît celelalte la un loc, trebuie să se ridice din nou la nivelul pe care-l aveau cu ani în urmă. E vorba, au spus cei de faţă, de o formă deosebit de importantă de difuzare a ideilor, de informare, deziderat care se realizează prin emisiunea locală ca şi prin preluarea emisiunilor posturilor noastre de radio şi televiziune. Lipsea, la Lugoj, ceea ce se constituie acum, după exemplul altor localităţi : un colectiv larg. Totul se reduce la un entuziast sau doi, lucrînd cu aparate învechite, în condiţii tehnice surprinzător de rudimentare. Unele emisiuni cuprindeau generalităţi, elemente preluate din presă, în loc să constituie izvorul viu, de toate zilele, al realităţilor de la faţa locului şi implicit un prilej de a face educaţie. Li s-a propus realizatorilor orei locale un schimb de experienţă la studioul timişorean de radioteleviziune. Lugojenii au primit şi un magnetofon nou, stereo, şi semiprofesionist (e drept, cam complicat şi greu de manevrat pentru cei ce s-ar fi slujit cu mai multă eficienţă de un aparat obişnuit, simplu). Au început acum lucrările pentru amenajarea unui studio. Aici se vor putea realiza nu numai emisiuni, în bune condiţiuni, dar chiar şi materiale care să fie trimise studioului teritorial. Centrul de radioficare poate deveni şi aici o şcoală pentru viitori colaboratori, ba chiar mai mult : un loc unde poţi să te formezi ca viitor ziarist (modalităţile de lucru fiind, în genere, cam aceleaşi ca în presa profesionistă).

Intru cu emoţie în aşezămintele culturale din acest oraş, tocmai pentru că le ştiu şi într-un fel, nu le ştiu deorece se ivesc mereu probleme noi, oameni noi. Mereu un suflu proaspăt, mereu liantul acelei tinereţi pe care o are artistul amator de toate vîrstele : candoare, naivitate uneori, încredere fără rezervă în propriile-i forţe, entuziasmul participării la marele act politic şi social care este cultura şi arta zilelor noastre.

LUCIAN BURERIU

Al. Deniforescu

IMN

Patria mea, mereu aceeaşi,
pe pămîntul tău visăm
pînă cînd vocea
ni se dezlipeşte de carne ;
lîngă apele tale,
din braţe ne creşte munca
precum flacăra din luminări,
şi, dacă unora le pari schimbată,
e pentru că deasupra ta
de două mii de ani
am pus şi punem
peste un strat
alt strat
de întîmplări.

UN SEMN

Ca să rămînă în cetate
un semn al celor care au intrat
demult în lucruri,
în numele memoriei,
voi trage-ntre Eroi şi Patrie mereu,
ca între două puncte,
linia cea mai scurtă :
cîntecul meu.

Mărturii

ION CHINEZU şi duhul pămîntului (I)

Mişcarea literară din Transilvania n-a fost scutită de critica serafimică. Dar a fost nevoie de un efort deosebit ca Octav Suluţiu, la „Familia", Romulus Demetrescu, la „Pagini literare", Nicolae Albu, la „Progres şi cultură", dar mai ales la „Lanuri", Ion Stoia Udrea, în „Vrerea", sau Nicolae Albu, în „Patria" şi „Utopia", s-o salveze de plezanterie. Acela care a conferit criticii transilvănene un prestigiu cel puţin egal cu al corifeilor din capitală, rămîne însă Ion Chinezu.

Pornind de la ideea că personalitatea noastră poartă ceva din amprenta locului de baştină, am ţinut, înainte de a încerca să creionez portretul acestui cărturar autentic, să revăd Sîntana de Mureş, unde a văzut el lumina zilei în anul 1894. Astfel am regăsit, zilele acestea, în locul unui sat oarecare, un cartier nou al oraşului Tîrgu Mureş, cu aşezări noi, într-un peisaj pastelat de plopi şi livezi care se răsfaţă în soare mîngîiate de şoldul cald al Mureşului. Şi, astfel, Sîntana de Mureş nu mai e Sîntana de Mureş, dar am fost întîmpinat, ca şi odinioară, de acelaşi aer calm, cu oameni potoliţi şi îndestulaţi de rodul ţarinilor şi blînzi ca duhul pămîntului pe care-l muncesc. De aici a moştenit Ion Chinezu echilibrul său de bronz şi de la monumentalitatea tîrgului în care şi-a însuşit cunoştinţele liceale, ştiinţa conducerii frazei ample şi colorate ca petalele palatelor îmbrăcate în cămăşile de faianţă policromă. Sobrietatea şi calmul le-a sorbit din apele Mureşului majestuos ca un cardinal. Dragostea şi pasiunea pentru slova şi limba română, de la „cancelariştii", care l-au lăsat moştenire spiritul Şcolii ardelene. Respectul şi cultul pentru graiul naţionalităţilor conlocuitoare l-a supt din fagurii poeziei lui Petöffi, Arany Iános sau Ady Endre, pe care o recita, fără sminteală, chiar şi după ce a urcat pînă la vîrsta senectuţii.

Ajuns profesor la Cluj-Napoca, „după împlinirea dreptelor aspiraţii naţionale", vorba sa, pe Ion Chinezu l-am cunoscut departe de oraşul şepcilor roşii, tocmai la Abrud. Ion Arieşanu, subinspector şcolar al Văii Arieşului, crescut în cultul eroilor pe care i-a zămislit acest colţ de ţară, adevărat muzeu naţional, lansase, împreună cu directorul invitaţi la Abrud „toţi acei a care urăsc demagogia şi pe predicatorii festivi, toţi care vor să-şi curete umerii de viscurile exploatării şi să nu-şi mai vadă părinţii sau fraţii cutreierînd ţara cu cercuri şi cu ciubară. Noi nu ne-am născut servitori şi nu mai vrem să aplaudăm pe nimeni. Cerem, nu ne rugăm, pretindem, nu implorăm dreptate pentru Moţi" ! Data mitingului fusese fixată pentru începutul verii din anul 1932, dar adunarea a avut loc la întîi iulie 1933, într-o duminică mătăsoasă ca o vorbă caldă de mamă. În faţa cîtorva mii de moţi, care nu mai aveau loc în Piaţa Unirii, au luat cuvîntul în ordinea tematicilor : Ion Arieşanu, Ioan Popa – Zlatna, Virgil Gomboşiu, preşedintele despărţămîntului Astrei, protopopul Ion Fodoreanu, au arătat că numai în Abrud, unde ar putea fi deschise peste treizeci de case memoriale, nu este nici o placă comemorativă pentru tribunii care şi-au jertfit viaţa în numele libertăţii naţionale şi sociale. Autorul acestor evocări a citit o poezie din care reproducem : „Priviţi în jur corola de minuni / Şi munţii împietriţi ca nişte sfinţi, / În ei svîcneşte încă sînge de străbuni / Şi-i auzim cum mai scrişnesc din dinţi. / Sînt munţi în Ţara Moţilor şi dacă / Sînt, e bine să luăm aminte, / Că nu sînt munţi din peatră seacă, / Ci-s munţi, îs numai munţi de oseminte !, / În fiece copac e-un răstignit / Şi-n orice fir de iarbă a crescut / Un trup de iobăgiţă pîngărit / Şi-o mamă care-n chinuri l-a crescut. / V-aţi şi uitat oare martirii, / Cînd nu răzbiţi din of ! şi vai ! ? / Sau vreţi să măturăm din munţi toţi zbirii ? / Atuncia vă întreb : „Gata ? No, hai" !. Poezia a găsit ecoul pe care nu l-am scontat. Era prima mea confruntare comunicativă cu masele. Minerii din Buciume, de la Roşia, albăcenii, care mă cunoşteau, ardeau ca plita. Stîrnisem un val de proteste şi sudalme, care trebuia canalizat, captat şi conectat la priza pe care iniţiatorii manifestaţiei o rîvneau. În acest moment prielnic a urcat la tribună un om bine legat cu ochii scînteietori, cu fruntea lată ca o delniţă şi bărbia puţin ieşită în faţă ca o dîlmă, exprimînd o dîrzenie de tribun. Era Ion Chinezu reprezentantul „Astrei". Mulţimea a împietrit privind la el cu un interes pe care numai o personalitate ţi-l poate inspira. „E bine, că v-aţi aprins, că v-aţi cătrănit şi vă arde dica, aşa cum spune poetul, dar de aci şi pînă la a cucerii revendicările pe care le-am auzit e o cale lungă. O cale pe care nu se poate merge de cît cu sînge rece. Cu argumente şi mai ales cu sacrificii. Sînt prea multe forţe obscure care vi se împotrivesc, pentru ca să le doborîţi fără înţelepciune şi chiar viclenie. O vorbă auzită aici la voi spune că : „vulpea e vicleană, dar e şi mai viclean cel ce-o prinde".

Au urmat cîteva sfaturi şi o promisiune de care Ion Chinezu s-a achitat, intervenind pe lîngă conducerea „Astrei", întotdeauna, pentru moţi. Aşa s-a născut legătura mea cu acest duh al pămîntului.

V. COPILU-CHEATRĂ

Teatru

La Naționalul timișorean, în premieră pe țară:

HENRIC AL VI-lea (Partea a III-a)
de W. SHAKESPEARE

„Viforul" de B. Șt. Delavrancea, „Fluturele pe lampă" de Paul Everac, „Dosarul Andersonville" de Saul Levitt sînt piesele din care Ioan Ieremia a făcut spectacol (la Timișoara și alături de Emilia Jivanov) pînă a se opri la Shakespeare (Henric al VI-lea, partea a treia). Dacă teatrul este artă independentă, condiția spectacolului devine convertirea ideii în imagine scenică. Caietul de regie poate fi un nou scenariu pe datele (ori inversul datelor) piesei, o nouă piesă, ci va putea sugera că premizele spectacolului există. Dacă se detașează ceva remarcabil din această ultimă montare a lui Ioan Ieremia (plăcută primejdie să poți supune o replică shakespeareană) atunci este vorba de evidența faptului că acțiunea scenică poate fi organizată ca imagine expresivă, teatrală. Richard, încă duce de Gloucester, se apropie de putere prin crimă: el este executant, el adună capetele căzute într-un coș de nuiele cu satisfacția grădinarului căruia i-a rodit bine pămîntul, el își sprijină piciorul bolnav pe acele capete, el rostește „Eu tot pot" toemai ridicîndu-se de pe tron și venind spre sală, urmărit de penumbra roșie. Replica secționează textul, și spectacolul în două. Richard, și întreg spectacolul lui Ioan Ieremia, pășește pe o platformă metalică, într-un spațiu aproape gol în care totul vine dinafară pentru a se putea reîntoarce afară. Pînă la următoarea revenire. Cadrul scenografic acceptă cu naturalețe mișcarea pulsatorie a oamenilor și recuzitei. Este esențial pentru viața spectacolului, cît timp în scenă istoria se repetă, organizată întrucîtva de un Warwick — făcătorul de regi —, de un obiect de forma unui tron, de căruțele pentru transportat existențele de pe un cîmp de bătaie pe altul. O lume pe care regizorul o expune pentru a o distruge. „Stăpîn e cel ce suflă cel mai tare" și „Sînt mult mai mult decît ceea ce par și mai puțin decît ar trebui" — două din replicile piesei, concentrînd ideea lui Ieremia asupra tratării „întîmplărilor" și personajului care dă numele piesei. Henric al VI-lea rămîne mereu „mai puțin decît ar trebui", chiar așezat pe tron, el nu domnește. Destinul său se consumă între contemplație și oratorie. Și un anume fel de iubire de oameni, deci de nevoie de liniște, cu totul nepotrivite într-un veac de perpetuă beligeranță. Războiul, ca și starea de război, nu au gravitatea presupusă, sînt încăierări, bătălia finală e o bătaie cu perne, așa cum aceiași ostași poartă culorile unei tabere sau alteia, după împrejurări, fiindcă mobilurile nu sînt profunde, iar cele ce sînt se demonetizează prin repetiție.

Dimensiunea politică a spectacolului lui Ioan Ieremia se stabilește prin negație. Însuși „cat.elismul" final (poate mai puțin inspirată imaginea în scenă) nu este decît negația ultimă. Nu poți trece pe lîngă această premieră pe țară fără a nu identifica două din trăsăturile definitorii, poate pentru regizorul însuși: consecvența prezenței semnelor de spectacol și rima (corespondența semnelor). Se poate detecta „semnul crimei", ori „semnul puterii", cum există „semnul viitorului". Regizorul creează în mod deliberat scene care stabilesc similitudini între diverse personaje (Henric și viitorul Richard, spre exemplu). Fără îndoială avem de-a face cu un spectacol de autor. Ceea ce nu însemnează că actorii nu au vreo importanță. Cea mai bună probă este că anume roluri rămîn p a l i d e tocmai pentru că nu și-au găsit interpreții de care era nevoie. În spectacolul văzut la Festivalul teatrelor naționale (Cluj), s-au detașat din bogata distribuție: Ștefan Mării (Henric, desenînd cu exactitate rolul în limita indicațiilor regizorale, și-a avut cel mai bun moment al său în monologul din închisoare „Eu sînt Dedal" ...), Radu Avram (Richard Plantagenet), Ion Cocieru (Richard Gloucester, încheind cu un moment de inspirație partea primă a reprezentației), Vladimir Jurăscu (Warwick, reușind să concentreze acțiunea în scenă în jurul lui), Daniel Petrescu, Ioan Hăiduc, Ion Olaru, Elena Ioan (autodepășindu-se), Alexandru Ternovici, Miron Nețea. Ordinea enumerării nu stabilește o ierarhie. Este UN FAPT că actori, pînă acum nefolosiți decît în celebrul rol al purtătorului de tavă, reușesc să-și demonstreze, în spectacolul lui Ieremia, posibilități evidente mai largi. Este un ALT FAPT că scăderile (mai ales în partea a doua a spectacolului văzut) nu li se datoresc numai lor, dar și lor. Dată fiind rigoarea construcției scenice, imperfecțiunile, paradoxal, devin cu atît mai ușor de sesizat. Dar, indiferent de observațiile ce i-ar putea fi adresate lui Ioan Ieremia, ori actorilor Teatrului Național din Timișoara, ne aflăm în fața celui mai important spectacol care a văzut lumina rampei aici în ultimii trei ani. Cu acest Shakespeare, Ioan Ieremia se situează, cu șanse egale, între cei mai buni regizori tineri pe care-i avem.

A. C. IORDACHE

Sînt cîteva elemente de regie, remarcabile, pe care tînărul regizor al Naționalului nostru, IOAN IEREMIA, le aplică spectacolului său cu Henric al VI-lea. Acestea pornesc de la derularea istoriei, care, în piesă, poate să fie privită ca un joc de copii sau un joc de nebuni. În acest sens, căruțele-cetăți, care simbolizează cele două partide și cele două roze, devin niște arhaice care de luptă ale trecutului, ce strivesc, prin rotirea lor, destinele omenești. Rotirea lor este rotirea întîmplărilor oarbe, a unei istorii implacabile, distructive. Eroii întîmplărilor se pierd, în aceste rotiri, în magma epocii, n-au timpul necesar să devină niște adevărați eroi sau niște caractere, ca în tragediile perioadei shakespeariene de mijloc. Singurul erou tragic, care se degajă și se ridică deasupra acestei vînzoliri, este Henric. El nu este încă un om al Renașterii, ca Hamlet, dar este totuși un filozof, un meditativ nonviolent al epocii sale, după cum și o marionetă a istoriei și luptelor fratricide între partide. Deși înfrînt de forța oarbă a cruzimii și a poftei pentru putere, etica sa grandioasă și tragică, într-o epocă sumbră, va sui pe cerul mohorît al istoriei, ca o lumină călăuzitoare pentru vremi mai bune.

În susținerea ideii regizorale, Ioan Ieremia a descoperit elemente de tragi-comic care, în cursa evenimentelor distrugătoare, i-au servit de minune. Tronul ridicol, purtat din duce în duce, din rege în rege, este un asemenea simbol al degringoladei și farsei, în lupta pentru coroană. Jocul sau lupta cu perne aduce de asemenea un ridicol imens scenei tragice, în sine, după cum și capetele rostogolite, pînă la coșul ce le așteaptă, semnifică nestatornicia ființei umane într-o epocă a cruzimii fățișe, cînd, după cum spune un personaj „îndură omul orice vrea destinul". Finalul mi se pare o găselniță de zile mari, cînd, după atîta „zgomot și furie", eroii cad secerați de un flagel necunoscut, peste care doar puritatea și tăcerea mai pot păși.

Actorii Naționalului l-au servit pe Shakespeare cu îndrăzneală creatoare, dăruire și pasiune, de la rolurile mai întinse, pînă la ultimul soldat. ȘTEFAN MARII a întruchipat un Henric blînd, cucernic, vizionar și fără scăpare dintre dinții evenimentelor. Coroana lui se plimbă din mînă în mînă, fără ca el să aibă puterea de-a opri acest carusel. Visul său, de a se retrage în anonimat și simplitate umană, este visul unui umanist care, renunțînd la violențele legate de puterea regală, nu poate renunța însă la orgoliul de-a fi și a rămîne om.

Regina Margareta, soția lui, întruchipată de ELENA IOAN, crudă, în jocul orb pentru putere, găsește, în interpretă, accente de real tragism, la moartea fiului Edward, sau de delir al puterii, în scena asasinării ducelui de York, RADU AVRAM, în ducele de York, adversarul reginei, sîngeros și pofticos la tron, pri-

Henric al VI-lea și ... „Zgomotul și furia"

mește accente umane doar în scena morții, cînd patetismul actorului a atins culmi artistice.

VLADIMIR JURĂSCU, în contele de Warwick, a interpretat pe curteanul intrigant, un Iago de început în cariera marelui Will. El poate trece cu seninătate și fanfaronadă de la un stăpîn la altul. Forța vocală, jocul nuanțat, sadismul trădării au fost accentuate credibil de actor realizînd un personaj de frumoasă compoziție.

ION COCIERU, în Richard, traversează scena și evenimentele ca un vînt teribil, ca un element al răului. În el coincăie setea de putere, fiind un mic motor diabolic al istoriei sale. Cocieru surprinde cruzimea, abilitatea, diabolismul personajului, multilateralitatea sa în invenții distructive asupra celor din jur. Figură tragică, a unei istorii nu mai puțin tragice, ei este făcut să se nască de la începuturi „cu dinți", blestemat la solitudine perpetuă.

Alături de ei, fratele său, Eduard, regele, deși are coroana, este un ins lașă, călăuzit de patimi mici, rege mărginit și fără fantezie, în afară de aceea de a ucide, lacom și crud, „făcînd pace" în jurul său prin asasinarea tuturor adversarilor posibili. TRAIAN BUZOIANU a jucat inspirat acest rol bîntuit de patimile personajului, aducînd multă siguranță și prestanță în scenă.

Merită a li se aduce, elogii, pentru interpretarea fidelă, nuanțată și dăruirea lor, și actorilor MIRCEA BELU, care a jucat un lord Clifford, atașat lui Henric, și care a știut muri fidel unei cauze, fără s-o trădeze. GHEORGHE STANA, în George, duce de Clarence, a intuit balansul spre minciună și trădare al personajului, după cum IOAN HAIDUC a adus, în cele cîteva apariții, accente sincere, de real tragism, în fiul lui Henric, Eduard. MIRON NEȚEA, VIOREL ILIESCU, DANIEL PETRESCU, VICTOR O. CIMBRU, OVIDIU GRIGORESCU, ION ARDEAL, ANATOLIE COBEȚ, HORIA IONESCU, ION OLARU, GEORGE LUNGOCI, GETA IANCU, IRENE CATALINA și ceilalți au avut, prin apariția lor măcar, dacă nu prin lungimea replicilor, un merit la reușita acestui spectacol. Scenografia EMILIEI JIVANOV a cuprins detalii semnificative, de-o simplitate necesară, dînd alura sumbră a epocii. A supărat, poate, doar faptul că interpreții au dat replicile, mereu, și mereu, la tonurile de sus. Dar, poate, și asta, era o necesitate, pentru ca istoria să fie auzită, deoarece ea s-a derulat în „Zgomot și furie".

Pentru spectacolul acesta, pentru actorii Naționalului nostru, pentru inteligența regizorală, curajoasă, proaspătă, inventivă a lui Ioan Ieremia, pentru programul de sală al DOINEI POPA, pentru opțiunea conducerii teatrului la această piesă, sincera noastră admirație.

ION ARIEȘANU

Cenaclul Asociației scriitorilor și al revistei ORIZONT

Comitetul de conducere al cenaclului literar (ANGHEL DUMBRĂVEANU — președinte, MIRCEA ȘERBĂNESCU — vicepreședinte, AUREL TURCUȘ, secretar; responsabilii secțoarelor: proză — I. D. TEODORESCU traduceri — ANDREI A. LILLIN, poezie — DUȘAN PETROVICI, critică — CORNEL UNGUREANU, teatru — SOFIA ARCAN), a elaborat planul de muncă pentru prima perioadă de activitate, programînd ședințele de lucru, care vor avea loc la sediul Asociației scriitorilor și al revistei „Orizont", în fiecare marți, începînd cu ora 17,00.

Cenaclul nostru se vrea a fi un cadru organizat de dezbateri propice pentru promovarea creațiilor literare de reală valoare — atît ale scriitorilor afirmați, cît mai cu seamă, ale tinerelor talente care sînt la început de drum într-ale scrisului.

Invităm pe cei care doresc să-și citească lucrările în cenaclu să prezinte conducerii acestuia textele dactilografiate în 5 exemplare. În afara lucrărilor care vor fi analizate în cenaclu, la finele fiecărei ședințe de lucru, vor fi inițiate scurte programe de lecturi ad-hoc, în ideea de a depista talente noi.

Cenaclul își reia activitatea în DATA DE 2 NOIEMBRIE, ORA 17,00. Va citi poetul MARCEL TURCU Referent — LUCIAN ALEXIU.

D. S.

Curier literar

Festival al epigramei

O inițiativă de bun augur la Brăila: organizarea unui FESTIVAL AL EPIGRAMEI. Invitați, din toată țara. Nume foarte cunoscute: Mircea Trifu, Al. Cienciu, D. C. Mazilu, Dumitru Munteanu (și alții), din București, Nelu și Mircea Ionescu-Quintus, Vasile Tacu din Ploiești, Traian Gărduș și Nicolae Petrescu din Pitești, Gheorghe Petrone și Ion Zaharia din Iași, Ion Velican, Dimitrie Jega și Ioan Martin din Timișoara. Lor li s-au alăturat epigraminștii brăileni Ștefan Tropcea, Gheorghe Leu și Puiu Scărlătescu. A fost de fapt o întîlnire de lucru a cenaclurilor „Cincinat Pavelescu" din București, „Ridendo" din Timișoara, „Păstorel Teodoreanu" din Ploiești, „Satyricon" și „Dunărea" din Brăila. Organizatorii își propun să reediteze anual acest festival, pe care și-l doresc și mai eficient, și mai de amploare. La actuala ediție s-au prezentat două referate: „EPIGRAMA ÎN CREAȚIA SCRIITORILOR ROMÂNI" (Giuseppe Navarra) și „DESPRE STAREA EPIGRAMEI" (Mircea Trifu).

Au avut loc două reușite întîlniri cu publicul. Festivalul a instituit un concurs ad-hoc (în juriu: D. Vinătoru, V. Virgolici, Mircea Trifu și Ion Velican) pe tema „NICI MUNCĂ FĂRĂ PÎINE, NICI PÎINE FĂRĂ MUNCĂ"! Iată cîștigătorii concursului: ȘTEFAN TROPCEA (Premiul I), DIMITRIE JEGA (Premiul II), SORIN PAVEL (Premiul III), și cinci mențiuni — IOAN MARTIN, GIUSEPPE NAVARRA, PUIU SCĂRLĂTESCU, VIOREL TACU și ENE VERON.

I. D. TEODORESCU

Panoramic

● În cadrul Asociației scriitorilor din Timișoara: 1) adunare cu poeții de toate vîrstele. Pe ordinea de zi, organizarea unor serii de poezie ce se vor înscrie în amplul program de manifestări prilejuite de Festivalul „Cîntare României". S-au discutat și unele probleme ale activității în cadrul cenaclului Asociației, ale muncii cu colaboratorii revistei noastre. Au participat la discuții Anghel Dumbrăveanu, Eugen Dorcescu, Nicolae Țirioi, Mircea Șerbănescu, Lucian Bureriu, Claudiu Iordache; 2) întîlnire cu Mukhtar Ahmad și Dr. Masood Ali, personalități ale culturii din Pakistan; 3) întîlnirea membrilor cenaclului german cu prozatorul Siegfried Pitschmann din R. D. Germană. ● „Zilele culturii" la Reșița se află în plină desfășurare. Din agenda lor citățm întîlnirile cu unii reprezentanți ai editurilor „Dacia" și „Facla", apoi cu Cornel Ungureanu și Paul Eugen Banciu, redactori la revista noastră. Un concert al corului „Madrigal", vernisajul expoziției de grafică Lidia Ciolac

---

Cartea de idei

Radu Tomoiagă
PERSONALITĂȚI ȘI TENDINȚE ÎN PERIOADA PAȘOPTISTĂ

Editura Minerva, 1976

Cartea de mai sus este o culegere de studii ale lui RADU TOMOIAGĂ — decedat în 1974 — îngrijită și prevăzută cu o postfață semnată de **Vasile Vetișanu.** În această postfață, Vasile Vetișanu, cu pietate și înțelegere, schițează profilul ginditorului Radu Tomoiagă, printr-o scurtă biografie, dezvăluind și trăsăturile intelectualului și ale omului care a fost Radu Tomoiagă.

Cele mai multe studii se referă la Ion Eliade Rădulescu (159 de pagini) punînd valoare pe aspecte mai puțin elucidate de alți cercetători și anume concepția filozofică și cea pedagogică a acestui animator al culturii noastre dintre anii 1820—1860.

Autorul conchide: **„Prin multitudinea problemelor pe care le dezbate, concepția filozofică a lui Eliade Rădulescu se apropie mult de un sistem filozofic propriu-zis. Cu totul excepțional la noi în condițiile epocii, ea reprezintă cel mai impresionant efort de cuprindere și de sistematizare în domeniul filozofiei realizat de un ginditor român la mijlocul sec. al XIX-lea și precedă nemijlocit primul sistem filozofic românesc, construit în deceniul al optulea, de pe poziții materialiste de Vasile Conta"** (pag. 51).

Un capitol, cuprinzînd informații și aprecieri juste de pe pozițiile filozofice marxiste, înfățișează activitatea atît de bogată a lui Eliade în domeniul învățămîntului. Radu Tomoiagă relevă concepțiile și realizările pozitive ale lui Eliade, dar subliniază cu tot atîta fermitate și contradicțiile din gîndirea pedagogică a acestuia.

Din negura uitării, autorul desprinde chipul unui elev al lui Eliade, anume N. B. Russo Locusteanu care a continuat, cu fervoare opera magistrului său. De un studiu întins beneficiază și Alecu Russo, în care autorul combate unele afirmații ale lui Harveș și G. C. Nicolescu. Pentru Alecu Pusso, susține R. Tomoiagă, poporul are rolul hotărîtor în progresul societății.

Tot atît de relevante sînt și alte studii ca „Pașoptiștii și filosofia", „Immanuel Kant și cultura română", precum și cele grupate în Addenda. Studiile adunate în această carte constituie o substanțială contribuție la cunoașterea mai bună a epocii pașoptiste și chiar a celei următoare.

C. N. MIHALACHE

Plastica

Lidia Ciolac

În așteptarea personalei, pe care o va deschide la Timișoara în 1977, LIDIA CIOLAC, această artistă plastică solitară, atît de severă cu arta sa, pornește, în aceste zile, sub brațul cu cîteva lucrări, spre Cetatea de foc a Reșiței, pentru a întreține acolo un dialog cu iubitorii plasticii, deschizînd o expoziție personală mignon.

Făcînd parte din generația de mijloc a artiștilor plastici timișoreni, ea și-a adus un aport substanțial, în aceste aproape două decenii, alături de colegii săi, la crearea unei atmosfere artistice de frumoasă elevație, expunînd în țară și străinătate de nenumărate ori.

Abordînd gravura în metal, sau desenul în peniță, artista LIDIA CIOLAC și-a creat, în timp, un stil personal, recunoscînd, în arta gravurii sale, munca severă și de durată, o forță compozițională și o întrepătrundere, în ideatica sa creatoare, a tradiției gravurii românești cu cele mai noi cuceriri ale artei grafice moderne.

În „CONSTRUCTORII TIMPURILOR NOI", de pildă, artista, pe fundalul unor machete urbane, de îngrămădiri citadine, înalță grupul a trei siluete gigant care primesc măreție statuară ca niște zburători și Icari moderni. În „SCHELELE GÎNDIRII" sau în „PROMETEUL SEC. XX", artista încearcă să pătrundă, prin jocul liniaturilor și prin compoziția mișcată, mai dramatică în Prometeu, spre pulsul de foc al ideilor care animă lumea de azi. Ea creează o luminiscență, o vibrație a luminii care reiasă și mai pregnant prin opoziție cu anatomia și mișcarea siluetelor umane sau a îngrămădirilor citadine, niște orașe de vis planetar sau, pur și simplu, niște orașe ale viitorului. În genere, Lidia Ciolac abordează, în gravurile sale, palpitul adînc al ideilor veacului, marea gîndire creatoare care traversează în aceste decenii sufletul contemporan. Mesajul artei sale este tonic și arzînd, ridicat la o tonalitate de adevărată virtuoasă a desenului, de fixare a ideii prin simboluri pregnante ale existenței dramatice ale acestui veac.

Fiind o emotivă reținută, pentru artistă, pagina albă este mereu în vibrație și în construire. Ideea, venită spontan, ea aspiră din totdeauna și de care, cu fiece lucrare, adîncirea miezului călăuzitor. Imaginea grafică sale se încheagă încet, decantată prin treceri de timp, adesea, exasperant de lungi, însă cu atît mai profunde. Artista țintește la esențe, la întregirea unui ideal artistic, la care prinde contur într-o căutare însetată de puritate și de este mai aproape.

I. A.

și o expoziție memorială Romul Ladea. Cîteva recitaluri de versuri patriotice și muzică folk, apoi lansarea unor volume de George Suru, Valentina Dima, Petre Petrică, Doru Murgu. Gală cu filmele unor cineaști amatori ; un spectacol folcloric și multe alte acțiuni. ● O ghirlandă de pitoresc și prospețime, Ansamblul de cîntece și dansuri populare „Maxim Gorki" din R.S.F. Iugoslavia. ● Orchestra de cameră a Filarmonicii din Arad a susținut un original concert în holul Palatului Cultural. Contextul acustic, excelent. ● La festivalul „Sarmis" al județului Hunedoara au avut loc zilele editurii „Dacia", în cadrul cărora scriitorii Al. Căpraru, Radu Ciobanu, Constantin Cubleșan, Anghel Dumbrăveanu, Bazil Gruia, Vasile Igna s-au întîlnit cu cititorii la Petroșani, Hunedoara, și Deva. ● O șezătoare literară de la Jimbolia a cuprins versuri și proză în lectura lui Ion Arieșanu, Ion Dumitru Teodorescu, Damian Ureche, Ion Velican, Aurel Turcuș. ● Violoncelistul sovietic Daniil Șafran a fost din nou aplaudat de publicul nostru în Concertul în la minor de Schumann. In același simfonic, pe podiumul Filarmonicii „Banatul", a fost prezent corul dirijat de Diodor Nicoară, interpret al „Amintirilor pămîntului" (o replică la „Cîntecul pămîntului" de Mahler ?) aparținînd lui Remus Georgescu. ● „Și atunci veni Hipocrate" este titlul cărții lansate recent de editura timișoreană. Au participat și autorii, Bárányi-László Ildikó și Bárányi Ferenc. ● Studenții timișoreni s-au întîlnit cu Gabriel Dimisianu, Lucian Raicu și Sorin Titel, redactori ai „României literare". ● Formația „Mondial", cu un repertoriu pestriț, ne-a relevat în concertul ei o voce pornită de pe meleagurile noastre ; aceea a lui Tiberiu Repliuc.

OBSERVATOR

Dicționar ortografic

Se cunoaște faptul că ortografia românească actuală este, în principiu, fonetică, adică marea majoritate a formelor scrise au ca model rostirea (literară). Păstrarea unor aspecte ale tradiției grafice (**eram, este, eu, el**, ș.a.) a dat naștere unui fenomen invers, unii vorbitori au început să rostească aceste cuvinte așa cum le văd scrise, bineînțeles cu un oarecare efort față de pronunțarea obișnuită : **ieram, ieste, ieu, iel** etc. Aceasta arată că, în unele cazuri, pe măsură ce limba scrisă s-a generalizat a început și ea să influențeze pronunțarea. Deși au existat semnalări cu privire la rostirea unor cuvinte sub influența ortografiei, n-am avut pînă acum un studiu de ansamblu.

★

Semnalăm, cu acest prilej, și apariția a încă două lucrări dedicate scrisului și vorbirii limbii literare românești. Ele se datoresc strădaniilor prof. N. MIHAESCU, doctor în filologie, neobosit „combatant" pe tărîmul corectitudinii și al exprimării frumoase. Este vorba de : **Îndrumări pentru studiul limbii române**, vocabular și gramatică, E.D.P., București, 1976, o cărticică de 85 p., dar densă, bogată în observații judicioase și îndrumări prețioase, dintre care am sublinia pe cele care combat pleonasmul și tautologia, șablonul și repetiția inutilă. Clare și deosebit de utile sînt comentariile și îndemnurile privitoare la acord și cele care se referă la folosirea prepozițiilor, conjuncțiilor și a unor construcții corelative.

Cea de-a doua, intitulată **Dinamica limbii române literare**, Editura Albatros, București, 1976, 146 p. (titlu cam pretențios pentru colecția LYCEUM), cuprinde fapte de vocabular, sintaxă și stil. Pe baza analizei unui mare număr de exemple, culese din texte variate, scrise în ultimele decenii, autorul remarcă inovațiile apărute în exprimarea românească actuală, care s-au impus sau au șanse de a se impune, precum și pe cele ce trebuie respinse ca fiind nefirești pentru exemplificare și analiză obiectivă în ceea ce privește folosirea derivatelor cu sufixele **-itate, -iv** și **-toriu (-torie)**, ca și comentariul, pe bază de exemple, privind întrebuințarea neologismelor. Autorul recunoaște necesitatea cuvîntului împrumutat, dar combate abuzul de neologisme și folosirea inadecvată a acestora. Dintre aspectele stilistice, merită atenție deosebită paragraful **Pentru eufonia exprimării.** Ca și în lucrările publicate anterior, N. Mihăescu se dovedește nu numai un pasionat apărător al frumuseții limbii noastre, ci și un fin interpret al ei. In acest fel se și destăinuie : „Lucrarea de față a fost concepută, firește, în convingerea deplină că limba română, fiind un bun comun al nostru, al tuturora, avem datoria nu numai s-o păstrăm nealterată, dar s-o îmbogățim continuu".

V. ȘERBAN

Corespondența

Iancu Ana : E foarte interesant tot ce ne scrieți. Numele ales ne place și nouă. Dovadă – faptul că v-am publicat cu acest nume. Ne bucurăm sincer că vreți să depășiți „nivelul actual". Aveți talent după cum v-am mai spus, ceea ce înseamnă că puteți evolua. Sîntem convinși că v-ar fi de real folos frecventarea cenaclului Asociației scriitorilor, la ședințele (ce vor începe curînd, după cum anunțăm în revistă) cărula vă invităm. Va fi mult mai posibil să vă autodepășiți în acest context – al confruntărilor cu opinia colegilor de breaslă. Experiența a confirmat cu prisosință această realitate. Acum despre poezii : n-aveți motive de spaimă. Reținem **Preludiu** și **Adîncuri.** Va trebui ca în viitor să ne trimiteți sau să ne aduceți manuscrise mai îngrijite, nu ca acestea — scrise în grabă, pe fituici.

Ioan George Șeitan : Va trebui să vă alegeți un pseudonim pentru corespondență. Scrisul Dvs. cunoaște o remarcabilă revigorare. Reținem poeziile : **Notație, Acesta să fie drumul, In sonoră uitare, Așteptat.** O mai mare concizione ar prii poeziei **Scrisoare către inima mamei,** care ne place.

Constantin Brândușoiu : Ideile pe care le comunicați în scrisoare se contrazic cu strigătul de bucurie cu care ați întîmpinat preluarea acestei rubrici de către actualul poștaș, dar sînt aproape identice cu complimentele pe care i le-ați adresat, cu același prilej, antecesorului nostru. Ar fi timpul să înțelegeți că ghionionul care vă urmărește se numește – n-avem, spre regretul general, alți termeni – lipsă de talent. Aici înțelegînd nu numai lipsa de înzestrare, ci și lipsa de lecturi elementare. Fără de care, ca să zicem așa, este destul de greu să înfăptuiești ceva, cît de cît acceptabil – după cum ați avut posibilitatea să vă dați singur seama. Și după cum am încercat să vă explicăm și noi, în nenumărate rînduri, cu înțelegere și răbdare, bucurîndu-vă și de constanta noastră simpatie. Cînd n-o să vă mai împiedicați în propriile cuvinte, veți avea tot sprijinul nostru. Pînă atunci, încercați să citiți mai mult decît scrieți.

D. Alesandru Constantin : Aceste grațioase caligrafii – poemele Dvs. – s-ar putea să anunțe acorduri lirice remarcabile. Să mai vedem și alte lucrări.

Iana Ruja Ursu : Scrisoarea Dvs. este ea însăși un frumos poem care dovedește multă sensibilitate. Vă mulțumim pentru cuvintele bune. Regretăm că ne-ați trimis numai două poezii. **Insetare** ni se pare mai reușită. Așteptăm și alte poezii.

Miu Străin : Retrimiteți articolul, semnat.

Sofia Buta, Păcuc Corina Elena, Crimena Acaupă (trimiteți manuscrise descifrabile) – încercări modeste.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

Prietenii revistei Orizont

PARTIDULUI

Tu ești cuvîntu-n care mă zidesc,
precum în zid tremuratoarea fată,
ca să exist mai pur și să iubesc
făptura ta pe dinăuntru toată.

Tu har îmi ești, cu străluciri căzînd,
ca roua peste ierbi îndrăgostite,
pe corzile de lîră, fecundînd
ritmuri adînci, semințe tăinuite.

VASILE MIHAESCU

PRIDVOR DE TIMP

după Brâncuși

Gînd luminos, rotund,
călătorit din magma dragostei de țară
în odihnă —
cel pentru care demiurgul n-avu tihnă.

Ca pentru o veșnicie,
de liniște nestinsă,
această masă primitoare-ntinsă.

Stîlp de pridvor de timp — coloană,
și vis desăvîrșit ;
Jiul-pandur vărsîndu-se în stele.
Idee castă, răsucită lin,
în inima copilăriei mele.

Tril înalt,
împresurat de-albastru –
dor ce respiră freamăt nesfîrșit,
descălecat din codri de jugastru.

MIEZUL CUVINTELOR

N-am rostuit încă
lava cuvintelor prin care
grădinile patriei înmuguresc
mai presus de timpla cutezanței.
Mareele cîntecului străveziu
fumegă ispititoare
între hotarele iubirii —
ecluză de veghe.
Din somnul copilului meu,
acoperit cu flăcări de-ametist,
se poate zări miezul cuvintelor dintîi
rotindu-se, pure, după zborul păsărilor,
ca un lan de floarea-soarelui
înfloratâ.

ELEODOR DINU

REGĂSIRE

Parcă aș sta pe axa turnului din Pisa...
Poate de aceea văd lucrurile
Așa cum le văd, puțin plecate în afara
Centrului de greutate și, totuși,
În echilibru.
Vreau să zbor, dar păsările refuză
Să-mi închirieze golul din penele lor
Și simt citeodată că picioarele îmi
Sînt rădăcini, curioase rădăcini,
Pe o axă oblică, iar lumina, oblică
Și ea, își revarsă nenumărate quante
Pe umărul drept. Căci umărul stîng
E undeva în afară.
Mai de mult, mă credeam carte de joc
În mina destinului căci oricît
Mă rostogoleam în vid, mă simțeam
Tăiat de neliniște de la umărul
Drept la virful piciorului stîng.
Dar, privind în retina unui ochi
De cer, m-am găsit, copil rătăcit,
Al Planetei Albastre.

DAN PAVEL

Cu prof. univ. dr. doc. PIUS BRÎNZEU

(Urmare din pag. 1)

desigur, mult, particip la Congrese, la diverse consulturi...

Preocupări literare am avut întotdeauna. Am scris un roman, nu, nu e gata, mai exact am vrut să-l scriu, în timpul războiului. Se întîmpla atunci să am timp liber, și scriam. Am scris nuvele, epigrame, povestiri pentru copii, Radu Theodoru a văzut o povestire și a apreciat-o. Așa l-am cunoscut. Sigur, cunosc și alți scriitori timișoreni. Cum i-am cunoscut ? La plenare, la diverse ședințe, pe cînd eram rector. In literatură îmi plac ideile. Caut într-o carte conținutul intelectual. Partea luată din viață...

Da, iubesc foarte mult pictura, și acest lucru îl datorez fostului meu profesor de desen, Simonescu. In Franța am făcut chiar o expoziție, mi-a ajutat să mă întreținu. Am colaborat, cu desene, la o revistă umoristică. Picasso ? **(Reporterul, intervenție inoportună).** Picasso are scuza primei sale perioade. Dintre pictorii de azi ? Dintre cei de azi îmi place Corneliu Baba. L-am cunoscut. Se aseamănă cu mine în ceea ce privește temperamentul. Face zeci de schițe înainte de a începe un tablou. E un gînditor. E un mare artist, un mare meșter. E unul dintre cei mai mari artiști pe care i-a dat țara noastră și viitorul va scoate la lumină forța artei sale. La Comloș, n-am mai fost de mult, da. sînt președintele societății culturale. Nu cred în societăți culturale, cred în animatori culturali. Dacă ei sînt, există și societățile culturale. Dacă nu, nu. Dacă sînt un om modern ? Eu cred că sînt. Nu pentru că, știu eu. călătoresc mult. Nu călătoresc cu plăcere. Ce nu iubesc din viața modernă ? Nu-mi place lipsa de disciplină. Punctualitatea și disciplina sînt apanajul oricărui om al societății noastre.

A, șahul. Nu cred că există vreun sport care să aibă o valoare educativă mai mare. Ce înveți din șah ? De la șah înveți că fiecare situație trebuie studiată în toate amănuntele, că trebuie să fi pregătit pentru toate variantele. **Șahul te învață că totul trebuie gîndit, pregătit pentru mutarea cea mai corectă.** Te învață că uneori trebuie să faci sacrificii pentru a ajunge la un rezultat bun : lucru valabil și în societate și în mersul istoriei. Șahul te învață să fii disciplinat și să recunoști superioritatea adversarului. Șahul te învață că nu poți obține nimic fără muncă. Cred că e imperios necesară introducerea șahului ca disciplină obligatorie în școli. Nu, nu cred că un șahist poate fi o brută. Practicarea intensă a șahului... dacă poate duce la dereglări nervoase... nu, dacă nu există o predispoziție în acest sens... V-a spus Elisabeta Polihroniade că toți șahiștii au manii (Mici, mici)... Nu știu, nu cred. Trebuie să mă gîndesc. Nu m-am gîndit la întrebarea asta.

Ce i-am învățat, ce vreau să-i învăț **înainte de toate** pe studenții mei ? Da. Vreau să-i învăț înainte de toate că : fără muncă nu poți obține nimic în viață ; nu poți realiza nimic mare fără să te ocupi de lucrurile mici ; în tot ceea ce faci trebuie să pui pasiune ; îmi place să spun : tot ceea ce face omul se știe și se află ; dacă uneori se trece peste unele fapte, nu înseamnă că ele sînt necunoscute. Cred în disciplina liber consimțită. Am un cult pentru muncă. **Cred că fiecare din noi e un exemplu pentru ceilalți.** Ori de cîte ori am ocazia, aduc elogii muncii. O fac și aici. Dacă m-a întristat ceva în perioada în care am fost rector ? Da ? M-a întristat lipsa de înțelegere în ceea ce privește promovările. M-a deziluzionat profund faptul că unii nu înțelegeau că nu puteau fi promovați. Dacă există proiecte, intenții, pe care nu le-am dus la capăt ? Da, există. Ele vor fi duse la capăt de noua conducere a Institutului. E firesc. (Privire la ceas ; reporterul se scuză, profesorul îi spune că a obosit ; reporterul continuă, după ce își cere din nou scuze).

Dacă există un dublu al meu, un **hombre segreto.** ? Poate că sînt o fire foarte emotivă ; fac eforturi să-mi stăpînesc emoțiile. Da, mă emoționează foarte mult un om care moare. Sînt cazuri care mă muncesc în continuare ; mă liniștește gîndul că s-a făcut tot ceea ce era omenește posibil. In meseria noastră, trăiești într-o permanentă tensiune ; emoțiile se succed la tot pasul. Niciodată nu cazi în obișnuință. Da, există o oboseală. O oboseală psihică. Se întîmplă să te gîndești toată noaptea la o operație. Dacă ai să poți salva cazul respectiv. Incepi operația obosit, îți revii pe parcurs, termini operația mult mai puțin obosit decît ai început-o.

Dacă, odată cu înaintarea în vîrstă, calitatea chirurgului „scade" ? Desigur, dar cresc calitățile intelectuale. Azi, durata operațiilor a scăzut, acestea au un rol precumpănitor față de calitățile fizice. (Ce iubește cu prioritate ?) Liniștea în familie. (Dacă îi place noul spital județean ?) Îmi place organizarea lui pe plan funcțional. Impresionează pe toată lumea, Timișoara poate că mai lasă un pic de dorit...

Reporterul mai pune cîteva întrebări, profesorul îi răspunde, dar îl anunță că la ora 14 are o ședință și că pînă la acea oră mai trebuie să... Ne luăm rămas bun, profesorul ne conduce prin furnicarul acela de doctori, de bolnavi, de infirmiere, de surori, de vizitatori, de studenți, de studente, de fete frumoase, de fete în halat, de lume în care, totuși, domnește o ordine aproape perfectă.

Muzică

Omagialul Eugen Cuteanu

Sub auspiciile Muzeului Banatului continuă să fie organizate seri muzicale de ținută, ultima beneficiind și de o salutară orientare tematică – **Omagialul EUGEN CUTEANU,** faimos profesor, creator de un intens zbucium interior, acesta a lăsat în urma sa o Școală violonistică aptă de a ne reprezenta la nivel internațional, o sumă de opusuri care statuează locul marcant cuvenit compozitorului. Omagialul audiat și-a propus să releve doar un aspect al creației sale, anume lucrările **camerale.** Considerații teoretice asupra limbajului și structurii formale a acestora au fost făcute cu discernămînt în prezentarea **prof. O. VARGA.** Selecția elevilor ne-a apărut oarecum însă arbitrară valoric și nereprezentativă pentru nivelul Liceului „Vidu" la această oră. A plăcut cîntul îngrijit, vădind înclinații certe ale micuței **D. Ionică** ori **S. Cristea.** Cum majoritatea elevilor aparține clasei **A. Krizsanics,** începem să credem că acest cadru didactic va deveni o exigentă urmașă a fostului ei dascăl !

A urmat apoi seria recitalelor profesorilor, menite a ne convinge nu numai de valoarea moștenirii lui E. Cuteanu în domeniul **liedului, sonatei, piesei de virtuozitate** și cvartetului, cît și de valoarea unor interpreți în sine.

Impresionantă, prezența la pupitru, în cvartet a lui **Al. Boroș,** titular al celebrului „Cvartet Cuteanu" : **G. Weltmann** a găsit în **Dansul diabolic** o piesă apropiată facturii de virtuozitate care convine etalării tehnicii sale briante, iar **V. Popescu** crochiuri sonore pastelate pentru sensibilitatea sa. Virful emoțional al serii a fost interpretarea **Sonatei în stil clasic,** piesa în sine, marcînd un punct de referință în literatura genului. **Violonista A. Krizsanics** a fost ademenită de marile valuri expresive, acoperite cu o dăruire admirabilă. Partenerâ prețioasă, **M. Bodo** a relevat un splendid finisaj al arcuirilor tematice și agogice, dînd tumultului sonor dimensiuni orchestrale, ori dimpotrivă, picturale.

Un singur regret – că momentele de artă autentică s-au risipit odată cu ultimele aplauze, ignorîndu-se înregistrarea și implicit conservarea unor nume și creații de asemenea valoare.

DORU MURGU

Satirice

Unui servil

Așa cum datinile cer,
Spre-a fi-mpăcat și-n drum spre cer,
Sicriul i-a fost comandat,
Tip mobilă, în stil curbat.

Unui critic

S-a dus și bunul meu amic,
Un critic doar de-ai săi iubit.
De el, toți criticii-au vorbit,
Doar critica n-a zis nimic.

Unei asistente medicale

Cu ifose, mereu fardată,
Ea, prin saloane, rar se-arată ;
Cu cei valizi, prea insistentă,
Cu cei bolnavi cam „asistentă".

Puterea proverbelor

Să n-atingi, spune-o zicătoare,
Femeia nici măcar c-o floare.
De-aceea soții, deseori,
Ezită să le-ofere flori.

Sfîrșit de vacanță pe litoral

S-a dus cu-amica la Neptun
„Ești ca un bronz" – amici-i spun.
Dar îi mai spun, fără ocol,
Că-i bronz, ce sună-acum a gol.

CATEN POPESCU

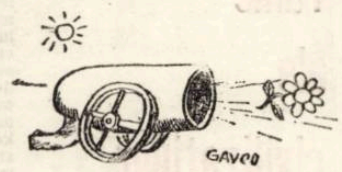

Evrika!

● **Umorul e atît de ușor, încît se ridică întotdeauna deasupra.**

● **Sculptori, e frîntă viața-n lutul vostru, de apelați atît de des la ghips ?**

● **A fost aruncat de la etajul nouă. La etajul zece.**

● **Strîmbă-lemne și Sfarmă-piatră au cerut să fie primiți în Uniunea Artiștilor Plastici.**

● **Artistul trebuie să aibă o mină sigură. Cu cealaltă își poate semna opera.**

● **Nevinovația să nu reiese de pe chipul inculpatului, ci din dosarul său.**

ION VELICAN

Figuri bănățene

JOHANN NEPOMUK PREYER-

magistrat și literat de prestigiu al Timișorii

Personalitatea lui Preyer se incadrează în galeria acelor reprezentanți de seamă ai municipialității timișorene care, prin cunostiințele și capacitățile lor, contribuiseră în mod deosebit la dezvoltarea multilaterală a Timișoarei.

Johann Nepomuk Preyer s-a născut la 28.10.1805 la Lugoj, în familia unui funcționar administrativ care cu puțin înainte fusese mutat de la Lenauheim la Lugoj. Studiile medii și cele superioare le urmează la Timișoara, Seghedin, Oradea, Bratislava și Pesta, unde, în 1828, absolvă cu succes studiile facultății de drept. Cariera administrativă o inaugurează în serviciul Comitatului Timiș. După doi ani de activitate administrativă, notarul șef al Comitatului, Antonius Szabo, îi întocmește o caracterizare care sintetizează trăsăturile semnificative ale personalității sale: **„Cunoștiințe temeinice, pricepere în rezolvarea sarcinilor incredințate, sîrguință, o corectitudine extraordinară și o mare dragoste pentru oameni."** (Radegunde Täuber – Referat de doctorat rămas nepublicat – Timișoara, ian. 1975, pag. 31).

Din 1830 Preyer trece în serviciul municipialității, unde-și va găsi domeniul de activitate care îl va consacra în istoria Timișorii. În 1838, Preyer publică prima sa lucrare de amploare. Pornind de la ideile revoluției franceze, care, prin legislația sa agrară, crease o țărănime liberă degrevată de servitute, Preyer cere desființarea obligațiilor feudale, introducerea unei legislații progresiste, modernizarea agriculturii, ridicarea generală a pregătirii profesionale și culturale a țărănimii.

Meritele cîștigate timp de 14 ani în serviciul municipialității determină reprezentanța orașului să-l aleagă la 23.V.1844 în fruntea magistraturii, (Temesvarer Zeitung din 16.X.1888). În prima etapă a revoluției de la 1848, are loc realegerea lui Preyer, la 6.VI., în funcția de primar. La 2.10.1848 reprezentanța municipală s-a întrunit în sesiune permanentă extraordinară, care s-a desfășurat timp de 18 zile, fiind desființată de intervenția brutală a autorității militare. În fruntea magistraturii, Preyer a apărat cu demnitate libertățile democratice ale orașului împotriva dominației absolute a autorității militare care nu erau organe alese și care nu aveau dreptul să dea ordine magistraturii. Într-o notă adresată generalului Georg Rukawina, comandantul cetății Timișoara, Preyer atrăgea atenția asupra respectării stricte a privilegiilor conferite prin diploma din 21.XII.1781. Rukawina, apărător vajnic al intereselor curții imperiale, a dispus decretarea stării de asediu și a legii marțiale în octombrie 1848, (Arhivele Statului Timișoara Fond Comandamentului General Bănățean – an 1848 Dosar 467/102).

Preyer, avînd sprijinul unanim al colegilor săi magistrați, a respins cu hotărîre abuzurile generalului Rukawina nefiind de acord cu aplicarea dispozițiilor militare. Printr-un ultimatum care expira la 12.X. 1848 ora 10,00, Rukawina cere magistraturii capitularea necondiționată. Înainte de expirarea ultimatumului, generalul Rukawina pune în mișcare trupe de infanterie, cavalerie și artilerie, totalizînd 5.000 de oameni îndreptîndu-le spre primărie și sediul comitatului. Cîte două tunuri grele în stare de tragere amenințau cele două autorități civile. Maiorul Schwarzer, comandantul forțelor militare din fața sediului primăriei, dăduse ordinul de pregătire pentru tragere (Temesvarer Zeitung din 16.X.1888). În sala consiliului primăriei pătrunde maiorul Iosif Louant, comandantul pieții militare, ordonînd, sub amenințarea cu curtea marțială, supunerea magistraturii și dezarmarea gărzii naționale (Iosif Geml : „Alttemesvar" Timișoara 1927 pag. 358) Preyer, în picioare, cere consilierilor municipali să consemneze capitularea magistraturii în fața forței militare (Temesvarer Zeitung din 16.X.1888).

Rukawina nu se mulțumește cu desființarea autorității municipale ordonînd ocuparea militară a primăriei. În anul 1849 situația Timișorii se agravează considerabil prin lipsa de alimente și bani. Preyer propune în adunarea generală reprezentanței municipale deschiderea unui credit public în valoare de 40.000 florini, întrucît în casa municipialității nu mai rămăseseră decît 6 creițari (Johann Grassl 1848/1849 pag. 56).

În timpul asediului Timișorii, desfășurat între aprilie și august 1849, de către armatele revoluționare maghiare conduse de Vecsey și Iosif Bem, orașul și zona din interiorul cetății au suferit distrugeri importante datorită incendiilor și bombardamentelor masive. Populația civilă, 3.000 de oameni și cei 8.843 militari ai garnizoanei, a suportat foarte greu foametea, urmările epidemiei iar spitalele gemeau de mii de răniți. În fața acestei situații deosebit de grave, Preyer cere autorităților militare încheierea unui armistițiu pentru a îmbunătății soarta oamenilor greu loviți dar Rukawina respinge cu dispreț cererea primarului. (Fără autor „Temesvar im Jahre 1849", Temesvar 1850 pag. 75).

Văzînd că nu poate întreprinde nimic în favoarea populației greu lovite, Preyer se hotărăște să părăsească Timișoara la 2.VII.1849 în fruntea unei coloane de 800 de oameni în direcția Giarmata. (J. N. Preyer : „Monographie der Königlichen freistadt Temesvar" Temesvar 1 1853 pag. 104). În adunarea reprezentanței municipale din 3.VII.1849, viceprimarul Markus Popovits informează despre plecarea lui Preyer care i-a încredințat lui conducerea magistraturii (Johann Grassl – opera citată pag. 74). Pagubele provocate Timișorii în timpul celor 107 zile de asediu, de fapt cel mai lung asediu din istoria Timișorii, au fost extrem de mari. Ing. Constantin Rădulescu informa reprezentanța municipală despre distrugerea a zeci de construcții, a trei mori cu aburi, spitalul și castelul Huniazilor deveniseră o ruină, cele trei poduri peste Bega erau distruse, iar instalațiile pentru pomparea apei erau scoase din funcție (Johann Grassl – op. cit., pag. 76). Distrugerea orașului este confirmată de cererea adresată de generalul Rukawina, ministrul de război, prin care cere mutarea comandamentului general bănățean la Vrsac (azi R.S.F. Iugoslavia), datorită stării deplorabile a orașului care nu poate asigura cazarea trupelor (R. Täuber op. cit., pag. 51).

Preyer revine la 18.XI.1849 în fruntea municipalității timișorene preluînd o situație economică și financiară dezastroasă pe care o va remedia printr-o muncă plină de abnegație în mai puțin de 8 ani, (Th. Breier : J. N. Preyer „Volk un Kultur" București nr. 1/1976 pag. 53). Datorită intervenției sale, Timișoara a obținut o degrevare a impozitelor pe timp de 3 ani, acordarea a două credite, unul în valoare de 100.000 florini de la casa agrară și unul în valoare de 150.000 de guldeni de la stat și racordarea Timișorii la Calea ferată europeană (R. Täuber op. cit., pag. 56).

De numele lui Preyer se leagă înființarea primei case de economii, în 1846, cu un capital de 20.000 de guldeni devenind un factor de înviorare a vieții economice timișorene. Deja, în 1850, în Casa de Economii erau depuse fonduri în valoare de 400.000 de guldeni (Th. Breier op. cit. pag. 53).

Prin semnarea, la 21.IV.1855, a contractului cu societatea austriacă de iluminat cu gaz aerian, Preyer introduce în oraș gazul lampant la 1.X.1857 Timișoara fiind printre primele orașe din Europa (Arhivele Statului Timișcara : „Fond Primăria Municipiului Timișoara" : Dosar 90/1854).

Tragica experiență a spitalelor din 1849 a determinat pe Preyer să acorde spitalelor importante mijloace financiare care s-au ridicat la cîteva mii de florini (Arhivele Statului Timișoara : Fond Primăria Municipiului Timișoara : Dosar 100/1855).

Datorită faptului că Timișoara avea un caracter de fortăreață, prin prezența masivă a trupelor și a autorităților militare, orașul nu s-a putut dezvolta din punct de vedere economic și edilitar. Încercările lui Preyer de a diminua influența și ponderea militarilor s-a lovit de poziția hotărîtă a autorităților militare care îl vedeau pe Preyer doar în postura unui subordonat docil. Personalitatea progresistă a lui Preyer nu s-a putut împăca cu autoritatea militară. În acest cadru au loc numeroase conflicte și procese între Preyer și autoritățile militare (R. Täuber op. cit., pag. 59–63). Rezistența față de autoritățile militare va duce la demiterea din funcție la 9.II.1858 de către consilierul Sigmund von Hueber din Ministerul de justiție și înlocuirea sa cu comisarul Alois Marquet. La plecarea forțată din magistratură, Preyer reușise în mod magistral să restituie toate datoriile municipalității, ba mai mult, casa municipală avea acum un sold de 30.000 de florini (Temesvarer Zeitung din 16.X.1888).

Pleacă pentru trei ani în Austria avînd pensie foarte modestă de 750 de florini pe an, ceea ce dovedește dezinteresul total al autorităților superioare față de meritele deosebite ale lui Preyer pentru dezvoltarea Timișorii. În 1861 revine la Timișoara ocupînd timp de 14 ani postul de consilier la Comitatul Timiș.

Acum 100 de ani Preyer părăsește definitiv Timișoara stabilindu-se la fiica sa în Austria inferioară, la Kirchberg. Aici își încheie el activitatea sa laborioasă la 11.X.1888. El a întocmit prima monografie istorică a Timișorii, apărută în 1853, care, prin documentația sa și prin valoarea informațiilor cuprinse, a devenit pentru cercetătorii istoriei bănățene o operă indispensabilă. Operele sale dramatice, „Hanibal și Hunyadi Laszlo", sînt străbătute de dragostea de libertate a personalității umane.

THOMAS BREIER

FOILETONUL SĂPTĂMÎNII

Taine ale civilizațiilor dispărute (XIII)

de Dan Nemesnic

În Brazilia l-au chemat pe Däniken să vadă ceva „neobișnuit", poate și pentru uriașa popularitate a elvețianului, care putea atrage o mulțime de turiști dornici de senzații tari. Sosit la Terezina, Däniken își continuă drumul spre localitatea Piri-Piri și rîul Rio Longe. „Verdele Brasil", cu vegetația sa luxuriantă, înghite totul în calea sa : clădiri vechi sau mai noi, ruine ale trecutului sau palatele noii ere, cuprinzîndu-le pe toate în nemiloasa-i îmbrățișare verde. De la Piri-Piri sînt numai 16 km pînă la ținta finală a călătoriei lui Däniken. După 16 km de drum anevoios cu Land Rover-ul indispensabil toți pronunță cu o pioasă emoție : „Sete Cidades" (Șapte Orașe). Dar oricît te-ai căzni să zărești cele „șapte orașe" n-ai reușit în final decît să recunoști că nu e vorba de așa ceva. Aici se află, de fapt, șapte coline, ca șapte cupe, împrejmuite de mult, foarte mult praf. Nu-i vorba de ruinele vreunui oraș, nu-s urme de străzi, nici trepte. „Sete Cidades e un haos care seamănă cu Gomora după distrugere" – zice Däniken. Aici s-a întîmplat totuși „ceva". Colinele negre, parcă topite de o forță uriașă, necunoscută, stau mărturie mută în acest dezolant pustiu. Între straturile de piatră se află mase metalice care par a rugini, culoarea le trădează, sînt umede, parcă ar curge lacrimi din ele. Aceste straturi metalice parcă se repetă, prea ordonat, iar unul din dealuri, pe care Däniken l-a denumit „țestoasa" parcă e făcut din pietre ciudate, ovale... pentru care, deocamdată, nu există o explicație geologică. Dar, ceea ce atrage atenția în mod deosebit pe aceste stînci sînt desenele care, după expertiză, s-au dovedit a nu avea aceeași vîrstă cu ciudatele ruine. De unde și concluzia că Sete Cidades are, cum s-ar zice, două istorii : una obscură, mult prea îndepărtată, care cu greu se mai poate reconstitui și alta „modernă", dar tot preistorică. Desenele, în culori, reprezentînd cercuri, roți cu spițe, Soarele, pătrate (cercuri în pătrate) și diverse forme de cruci și steie, ar fi după Däniken un fel de semnale pentru cosmonauți. Mă rog, surprizele în știință sînt oricînd posibile !

Mai departe, conduși de Erich von Däniken poposim pe muntele Baian Kara Ul între Tibet și China, unde, în anul 1938, arheologul Ci Pu Tei descoperă în niște peșteri o serie de morminte ciudate. De fapt, ciudat era ceea ce e-a găsit în aceste morminte : schelete ale unor indivizi, nu mai înalte de 1,30 m, și cu un craniu enorm, într-adevăr parcă ar fi aparținut unor „venetici" din cosmos. Lucrul acesta parcă se confirmă și mai evident prin existența, în aceleași peșteri, a unor desene care aduceau a scafandri gata să urce în vreo navă cosmică. În același loc, s-au mai găsit 216 plăci cu totul și cu totul ieșite din comun. Mai întîi s-a crezut că sînt făcute din granit, și pentru că aveau un orificiu la mijloc, șanțuri spiralate și o serie de semne misterioase, ele puteau fi asemănate cu plăcile noastre de patefon. Pe vremea aceea, ele au fost denumite de către gazetari „farfurii" chinezești, dar aceste obiecte erau departe de a fi fost vreodată așa ceva. Ci Pu Tei, care a și descoperit toate acestea, își avea ipoteza sa, luată pe atunci cam în deridere. El era de părere că acele schelete aparțineau cîndva unor maimuțe cărora civilizațiile de mai tîrziu le făcuseră o astfel de înmormîntare !

În anul 1962 Cium Un Nui de la Universitatea din Pekin, se ocupă mai îndeaproape de această descoperire și constată lucruri uimitoare. El a reușit să dezlege oarecum taina celor 216 „plăci de gramofon". Mesajul pe care-el a reușit să-l descifreze – lucru confirmat și de profesorul Kazanțev din Moscova – ar fi, în linii mari, următorul : o rasă îndepărtată din Cosmos a reușit să ne viziteze în urmă cu 12.000 ani. Noii veniți n-au găsit pe teritoriul pe care au aterizat o civilizație umană care ar fi putut să le ofere un adăpost ; nava lor s-a defectat și ei erau sortiți pieirii. Dar, pentru asta, ei trebuiau să lase o urmă a vizitei lor pe Terra. Printre altele, pe plăci mai scrie : „Femeile, copiii și bărbații se adăpostiseră pînă la apusul soarelui în peșteri. Atunci văzură că oamenii aceia veniră cu gînduri de pace"... Greu de crezut așa ceva. Dar, în afară de Däniken mai sînt cîteva personalități din lumea științifică care iau lucrurile foarte în serios. S-a constatat ulterior că aceste „plăci de gramofon" nu sînt numai de granit ci dintr-un soi de metal care a fost supus la vibrații puternice... Däniken, însă, continuă să ne conducă cu o mînă sigură prin lumea terestră dar totuși reală a civilizațiilor dispărute.

Iată, pe lanțul munților Hunan din China s-au găsit basoreliefuri în granit care reprezintă o serie de ființe îmbrăcate ciudat ; un fel de scafandri cu „tuburi" care iasă dintr-un fel de „mască de gaze". Sigur, ne gîndim iarăși la niscaiva „venetici" din alte planete. Lucrurile se complică și mai mult, deoarece expertiza constată că aceste figuri au o vechime de 45.000 ani.

(VA URMA)

COLEGIUL DE REDACȚIE :

ION ARIEȘANU (redactor șef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORI (redactor șef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRAGULESCU, ANGHEL DUMBRAVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

I.P.B.T.

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3–33–90, 3–33–76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE INAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

M.I.C.M.

ÎNTREPRINDEREA DE MAŞINI GRELE BUCUREŞTI

Utilizarea eficientă a fondurilor materiale, sarcină prioritară a unității

Aplicind cu consecvență o linie economică optimă axată pe continua rentabilizare a unității, colectivul C.I.U.E.M.M.R. – Întreprinderea de mașini grele București – se preocupă, cu rezultate bune, de utilizarea eficientă a fondurilor materiale.

Lărgindu-se cîmpul de observație în privința studierii dinamicii de circulație a principalelor sortimente și grupe de materiale, cu pondere determinantă în activitatea de producție, s-a stabilit o relație elastică și oportună între cerere și consum, orientînd mijloacele financiare spre nevoile de moment ale procesului productiv.

La reușita acestei acțiuni, un instrument util l-a constituit înțelegerea și interpretarea justă a legislației economice și, pe această cale, redimensionarea periodică a stocurilor de materiale în funcție de necesarul exercițiului de plan următor.

Este evident faptul că, urmărindu-se incorporarea la timp a materialelor aprovizionate, s-a îmbunătățit simțitor gradul de utilizare a mijloacelor circulante, diminuindu-se considerabil nomenclatura structurii elementelor și valoarea imobilizărilor financiare.

Actualul volum al materialelor disponibile și fără mișcare este urmarea firească a perfecționării activității economice de ansamblu, în conținutul căreia se detașează reducerea consumurilor specifice, folosirea judicioasă a materialelor, introducerea unor tehnologii noi, evitarea risipei etc.

Intenționînd accelerarea vitezei de rotație a fondurilor bănești, C.I.U.E.M.M.R. – I.M.G. București, are în vedere valorificarea și reintroducerea în circuitul economic național a materialelor care fac obiectul unui excedent temporar.

În acest scop pune la dispoziția sectoarelor interesate din economie o gamă variată de table, oțeluri, laminate neferoase, aparataj electric, scule, reactivi chimici, cable electrice, după cum urmează :

Table — custodii BATMMB

Nr. crt.	Denumirea materialului	Nr. fișă	U/M	Cantit.	P/U
1	5×1600×6000 OL42-2K	127	kg	3 240	3,65
2	6×1500×6000 R2	70	kg	1 248	3,80
3	10×2600×10—11000 R2	74	kg	20 083	4,20
4	12×2000×6—9000 OL42-3K	75	kg	10 098	3,65
5	14×2200×12000 OL42-2K	34	kg	15 400	3,35
6	14×2600×12—14000 OL42—3K	35	kg	5 800	3,35
7	14×2200×6—7000 R2	55	kg	25 008	3,50
8	14×1800×6—9500 OL22K	78	kg	1 022	3,60
9	14×2600×13—14000 OL42-3K	88	kg	32 325	3,60
10	15×2400×8—10000 R2	79	kg	7 950	3,92
11	15×1500×10—12000 OL371N	80	kg	4 410	2,95
12	16×21000×7000 OL K5	81	kg	—	
13	16×2000×8—10500 OL60-1K	82	kg	12 778	3,20
14	14×2600×10000 OL42-1K	83	kg	3 000	3,20
15	17×2600×12—14000 OL37-3K	84	kg	10 000	3,60
16	17×1800×7—10800 OL37-2K	85	kg	4 160	3,30
17	17×2000×6000 R2	87	kg	15 000	3,45
18	18×1600×10500 OL54-4K	1	kg	3 709	4,18
19	18×2600×9000 K2N	56	kg	7 800	3,45
20	18×2000×6500 OL37 1N	86	kg	20 360	2,90
21	20×2000×1200 R2	57	kg	10 000	4,15
22	20×2000×15000 OL42-1K	89	kg	15 800	3,20
23	25×1800×14000 OL44-3K	36	kg	1 515	3,72
24	25×3000×14000 R2	37	kg	7 997	4,15
25	25×2400×79000 OL60-1K	90	kg	6 900	3,20
26	26×2000×8000 OL K4	91	kg	4 546	3,60
27	28×1800×10000 K4N	92	kg	6 564	3,60
28	28×2000×6000 OLC45	358	kg	12 712	3,40
29	30×2200×4—7000 OLK5	94	kg	18 553	3,40
30	30×1800×8000 K4	96	kg	5 300	3,60
31	34×3000×7000 OLK 5	99	kg	19 649	3,60
32	38×2700×10500 K1	38	kg	5 764	3,60
33	38×2000×12000 K2	102	kg	16 051	3,60
34	40×2200×11000 R2	39	kg	37 000	4,56
35	40×2000×11000 K1	103	kg	18 495	3,60
36	40×2400×9000 OL50 1K	104	kg	14 980	3,35
37	45×1800×8000 R2	40	kg	6 646	4,10
38	70×2000×9000 K3	42	kg	17 237	3,90
39	70×2500×6000 OL37-2K	109	kg	9 900	3,95
40	90×2200×5000 K1	47	kg	31 680	4,40

Table — custodii

Nr. crt.	Denumirea materialului	Nr. fișă	U/M	Cantit.	P/U
I	**Tablă aliată**				
1	16×1000×2000 W 7335	105	kg	2 000	6,94
2	20×1000×2000 W 7335	108	kg	2 600	7,77
3	20×1000×2000 W 7335	110	kg	1 600	6,94
II	**Tablă inoxidabilă**				
1	2×1000×2000 W 4306	807	kg	253	32,34
III	**Tablă silicioasă**				
1	0,35×550	4	kg	925	12,50
IV	**Tablă otel arc**				
1	1,5×1000×2000 arc 4 W 0904	1	kg	100	17,66
2	1,5×100×2000 arc 3 W 5028	1	kg	417	7,65
3	2×1000×2000 arc 3 W 5028	1	kg	960	5,95

Tablă aliată

Nr. crt.	Denumirea materialului	Nr. fișă	U/M	Cantit.	P/U
1	5×1000×2000 W7335	3 074	kg	480	6,66
2	7×1000×2000 W7335	3 141	kg	340	7,10
3	8×1000×2000 W7535	3 156	kg	1 920	8,83
4	10×1000×2000 W5415	3 216	kg	1 200	7,89
5	20×1800×6—10000 W7033	1 227	kg	39 154	8,40
6	50×1000×200 W7335	3 811	kg	6 075	9,43
7	50×1100×4400 W7335	3 816	kg	1 936	9,43
8	70×1300×10000 36MOCN10	3 904	kg	9 888	6,45
9	80×1000×1000 W7335	3 961	kg	6 145	9,29

Tablă oțel arc

Nr. crt.	Denumirea materialului	Nr. fișă	U/M	Cantit.	P/U
1	0,5×350×2000 arc 2W8159	2 559	kg	92	12,20
2	0,8× arc 4W0909	2 667	kg	—	—
3	1×380×2000 arc 6 C07	2 700	kg	800	25,15
4	1×1000×2000 arc 3 Poldy ESH 1	2 706	kg	506	8,08
5	1,5×1000×2000 arc 3W5028	2 784	kg	534	8,95
6	2,5×1000×2000 arc 4W0904	2 895	kg	800	6,30
7	3,5×1000×2000 arc 4W0904	2 977	kg	745	5,83
8	4×1000×2000 arc 4W0904	3 009	kg	640	5,75

Tablă inoxidabilă

Nr. crt.	Denumireamaterialului	Nr. fișă	U/M	Cantit.	P/U
1	2×1000×2000 W4571	2 830	kg	932	47,66
2	2×1000×2000 W4006	2 838	kg	193	27,74
3	2×600×1000 W4306	2 839	kg	169	35,20
4	2×1000×2000 W4571	2 841	kg	903	62,10
5	2,5×1000×2000 W4301	2 285	kg	480	52,17
6	2,5×1000×2000 W4541	2 894	kg	1 384	52,12
7	5×1000×2000 W4541	3 072	kg	555	25,17
8	5,5×1000×2000 W4001	3 100	kg	229	25,17
9	6×1000×2000 W4001	3 127	kg	2 016	16,74
10	6×1000×2000 W4002	2 129	kg	4 989	16,55
11	10×1000×2000 W4002	3 206	kg	5 000	18,65
12	10×500×1000 W4300	3 217	kg	324	31,40
13	10×1000×2000 W4001	3 215	kg	869	18,84
14	10×1000×2000 W4000	3 221	kg	320	18,81
15	10×1000×2000 W4541	3 230	kg	1 652	33,96
16	10×1000×2000 W4006	3 231	kg	267	16,15
17	12×1500×3000 W4002	3 260	kg	5 000	18,65
18	12×1000×2000 W4001	3 267	kg	192	18,65
19	12×1000×2000 W4002	3 274	kg	898	16,28
20	15×1000×2000 W4001	3 342	kg	235	18,81
21	15×500×1000 W4306	3 341	kg	803	31,40
22	15×1000×2000 W4301	3 348	kg	256	28,75
23	16×1000×2000 W4306	3 396	kg	295	34,76
24	18×1000×1500 W4306	3 450	kg	216	31,40
25	20×1000×2000 W4001	3 483	kg	6 400	45,52
26	25×1000×2000 W4301	3 553	kg	199	34,90
27	25×1000×2000 W4541	3 557	kg	442	32,20

Tablă mijlocie și groasă

Nr. fișă	Denumirea materialului	U/M	Cantit.	P/U
870	12×1750×8500 K2	kg	4 837	4,50
873	12×2600×10000 R2	kg	17 143	4,53
878	12×2200×10500 K7	kg	8 762	5,64
879	12×2200×6000 OL60-1K	kg	14 518	3,90
884	12×2600×7000 K2	kg	3 428	4,42
885	12×2600×6000 K2	kg	8 329	4,41
886	12×2000×14000 K2	kg	12 813	4,35
888	12×2000×13500 K2	kg	2 543	4,46
982	15×15—1700×5—6000 OL371N	kg	10 108	3,45
983	15×15—1700×5—6000 OL371N	kg	4 137	4,85
985	15×1600×6000 OL37 1N	kg	2 642	3,34
1 049	16×2600×9000 R2	kg	46 313	4,52
1 050	16×3000×14000 R2	kg	5 275	4,65
1 051	16×3000×13500 R2	kg	15 261	4,68
1 052	16×3000×13000 R2	kg	9 796	4,60
1 057	16×2600×13000 OL52-4AK	kg	493	4,89
1 094	17×2600×14000 OL37-2K	kg	18 399	4,19
1 116	18×2000×4—6000 C35	kg	2 640	3,80
1 119	18×1500×5000 K3	kg	12 921	3,25
1 120	18×2000×13000 OL37-3K	kg	16 220	4,30
1 168	19×1900×6000 10 GN	kg	5 231	3,95
1 547	34×2700×12700 OLK4	kg	2 348	4,30
1 589	35×2600×13000 K3	kg	9 464	4,60
1 592	35×3000×13500 K3	kg	3 638	4,70
1 594	35×1500×6000 K2	kg	27 203	4,46
1 595	35×1500×8000 K2	kg	16 485	4,48
1 597	35×1500×9000 K2	kg	6 018	4,49
1 600	35×1500×6000 K2	kg	44 514	4,86
1 602	35×1600×13000 K2	kg	40 005	4,95
1 603	35×1500×7500 K2	kg	6 182	4,52
1 617	36×2000×9000 R2	kg	—	—
1 650	40×2000×11000 K1	kg	76 713	3,60
1 651	40×1600×11000 K4	kg	3 805	4,30
1 689	40×1600×10500 K4	kg	205	5,09
1 690	40×1600×10000 K4	kg	5 024	5,04
1 718	45×2000 OLK5	kg	6 677	4,30
1 833	55×2600×7 000 K1	kg	28 384	4,81
1 834	55×2600×6500 K1	kg	14 872	4,85
1 835	55×2600×7500 K1	kg	8 550	4,86
1 517	55×1500×7500 K2	kg	5 706	4,52
1 813	55×1500×8000 K3	kg	4 669	4,82

Tablă mijlocie şi groasă

Nr fişă	Denumirea materialului	U/M	Cantit	P/U
1 812	55 x 1500 x 6500 K3	kg	3 550	4,84
1 857	60 x 2500 x 6000 K1	kg	33 961	4,80
1 898	65 x 1400 x 400 AST 41	kg	27 748	5,40
1 914	68 x 2000 x 5000 RST42-2	kg	10 800	4.34
1 930	70 x 1000 x 5000 OLK 5	kg	8 131	4.60
1 932	70 x 2200 x 65 — 7000 K1	kg	16 529	4.60
2 006	80 x 2000 x 8500 OL 37 1K	kg	12 360	4.49
2 065	85 x 1400 x 5000 H L1	kg	5 845	5.55
2 068	85 x 1600 x 8500 OLC 35	kg	6 864	4.80
2 069	85 x 1600 x 4500 OL37-4K	kg	12 595	5.25
2 170	100 x 2000 x 8000 K1	kg	9 600	5.00
2 189	100 x 200 x 6000 OL37 1K	kg	28 800	4,36
2 194	100 x 2200 x 8750 RST37-3	kg	69 620	5.50
2 195	100 x 4000 x 4000 RST37-3	kg	51 640	5,48
2 263	120 x 2000 x 6500 RST37-3	kg	37 130	5.90

Ţevi

Nr crt	Denumrea materialului	Nr. fişă	U/M	Cantit	P/U
1	54 x 12 — 16MO 3/II	1 500	kg	401	10.11
2	88 x 6 ST 45/8 III	1 955	kg	110	4.70
3	108 x 20 OLT 65	2 230	kg	82	5.66
4	114 x 6 — 16MO3	2 286	kg	102	101.46
5	127 x 6 OLT 35	2 415	ml	395	79.50
6	133 x 13 — 13 CMO 44/II	2 465	kg	354	13.10
7	140 x 14 OLT 35	2 556	kg	211	4.31
8	168 x 16 ST4	2 782	ml	21.80	266.19
9	219 x 20 — 40C10	3 014	ml	56,96	612.16
10	351 x 30 ST 35	3 405	ml	7.85	596,59
11	25 x 3,5 OLT 45	791	ml	12 494	18.11
12	16 x 1.5 ST 45	527	ml	29 000	18.10

Tablă silicioasă

Nr crt	Denumirea materialului	Nr fişă	U/M	Cantit	P/U
1	0,35 x 550	2 530	kg	97 968	21.45
2	0.35 x 550 MGT	2 534	kg	63 820	21.45

Profile uşoare şi mijlocii

Nr crt	Denumirea materialului	Nr. fişă	U/M	Cantit.	P/U
1	Oţel rotund Ø 4 W 4021	33	kg	89	40,42
2	Oţel rotund Ø 6 W 4021	67	kg	128	29.40
3	Oţel rotund Ø 8 OLC25	133	kg	112	3,92
4	Oţel rotund Ø 8 OLC 45	136	kg	213	8.06
5	Oţel rotund Ø 8 80LC45	166	kg	131	3.95
6	Oţel rotund Ø 8 W 4762	93	kg	202	42.61
7	Oţel rotund Ø 9 OL 50	170	kg	125	3.85
8	Oţel rotund Ø 10 OL 50	—	kg	1 850	4.00
9	Oţel rotund Ø 11 OLC25	220	kg	80	3.92
10	Oţel rotund Ø 11 OLC35	222	kg	67	3.95
11	Oţel rotund Ø 20 W 4006	—	kg	401	12.50
12	Oţel rotund Ø 25 W 4762	626	kg	91	20,00
13	Oţel rotund Ø 28 AKv2	—	kg	600	12.20
14	Oţel rotund Ø 36 W 4571	965	kg	323	56.65
15	Oţel rotund Ø 38 ARC 4	1 091	kg	960	8,79
16	Oţel rotund Ø 40 ARC 9	1 028	kg	3 596	8,82
17	Oţel rotund Ø 42 ARC 9	1 089	kg	3 260	8,82
18	Oţel rotund Ø 45 OLC 50	1 158	kg	1 766	3,74
19	Oţel rotund Ø 45 ARC 4	1 166	kg	3 545	9,50
20	Oţel rotund Ø 45 ARC 4	1 118	kg	2 331	8,79
21	Oţel rotund Ø 45 ARC 3	1 119	kg	1 935	9,25
22	Oţel rotund Ø 45 W 4006	1 113	kg	151	10,85
23	Oţel rotund Ø 48 ARC 3	1 165	kg	1 226	8,65
24	Oţel rotund Ø 48 ARC 4	1 168	kg	1 910	8,65
25	Oţel rotund Ø 52 ARC 3	1 334	kg	6 850	9,25
26	Oţel rotund Ø 53 ARC 3	1 333	kg	3 670	9,25
27	Oţel rotund Ø 53 W 421	1 331	kg	98	10.65
28	Oţel rotund Ø 58 36MOCN20	1 370	kg	100	8,14
29	Oţel rotund Ø 70 W 4571	1 540	kg	478	56,22
30	Oţel rotund Ø 75 OL-52-2K	1 547	kg	1 050	3.98
31	Oţel rotund Ø 75 15 CO8	1 606	kg	1 420	5.15
32	Oţel lat 80 x 2 Ø OL 42-1N	—	—	—	—
33	Oţel patrat 40 x 40 X20CR 13	2 616	kg	380	14,60
34	Oţel patrat 40 x 40 W 4006	2 619	kg	874	15,61
35	Oţel patrat 45 x 45 OLC45	717	kg	1 258	4.34
36	Oţel patrat 55 x 55 L 15	781	kg	2 486	4,28
37	Oţel patrat 56 x 56 OL37 1N	795	kg	1 353	4.27
38	Oţel patrat 56 x 56 OLC 25	797	kg	873	4.25
39	Oţel patrat 60 x 60 W 4006	1 675	kg	958	17,03
40	Oţel patrat 80 x 80 SAE	888	kg	3 456	4.21
41	Oţel patrat 80 x 80 W 4541	2 831	kg	760	25,24
42	Oţel patrat 80 x 80 12H18N10T	2 823	kg	700	45.25

Bare trase, oţel carbon scule, oţel aliat scule, oţel rapid scule, oţel beton

Nr crt	Denumirea materialului	U/M	Cantit.	P/M
I	Bare trase			
1	H 25 15 CN 35	kg	735	12,42
2	H 38 34 MOCN 15	kg	900	12,19
3	H 40 35 W 16	kg	400	9,88
4	Ø 12 OSC 8	kg	172	4.60
5	Ø 15 OSC 8	kg	389	4,71
6	Ø 18 OSC 7	kg	426	3,57
7	Ø OSC 8	kg	106	5,86
8	Ø OSC 7	kg	198	3,57
9	Ø 20 OSC 8	kg	300	5,21
10	Ø 20 OSC 10	kg	199	3,60
11	Ø 30 OSC 8	kg	34	5,18
12	Ø 35 OSC 10	kg	77	5,50
13	Ø 40218 A	kg	66	5,00
14	Ø 50 C70 W1 (OSC 7)	kg	165	5.65
15	Ø 50 Poldy 5 (OSC 8	(kg)	418	5,65
16	Ø 50 Poldy 5 (OSC) 8	kg	438	5.35
17	Ø 60 Poldy 5 (OSC) 8	kg	282	4,0
18	Ø 60 OSC 10	kg	1 000	5.80
19	Ø 100 Poldy 5 (OSC) 8	kg	152	3,60
20	Ø 100 Poldy 5 (OSC) 8	kg	302	3.44
21	Ø 100 U 10A	kg	589	3.69
22	Ø 120 Poldy EZH	kg	167	3,75
23	Ø 140 U 8A	kg	228	3,52
24	Ø 150 U 10A	kg	449	5,11
25	Ø 170 OSC 10	kg	800	8,30
26	Ø 180 Poldy EZH	kg	742	8.68
27	Ø 180 OSC 10	kg	500	8.33
28	100 x 100 OSC 10	kg	433	8,33
29	30 x 5 OSC 10	kg	539	8,33
30	40 x 10 RT10 (OSC10)	kg	196	4,27
31	40 x 10 Poldy EZH	kg	500	6.11
32	80 x 30 OSC 10	kg	444	5,99
33	80 x 30 C100W1 (OSC10)	kg	570	5.99
34	90 x 30 W1540 (OSC10)	kg	424	12,42
35	100 x 25 C100W1 (OSC10)	kg	461	5,99
36	110 x 35 OSC 10	kg	342	7,08
37	150 x 30W1540 (OSC10)	kg	285	12,29
38	200 x 30 OSC 10	kg	754	5,49
II	Oţel aliat scule			
39	Ø 10 Poldy stabil (M18)	kg	784	14,04
40	Ø 10 Poldy stabil (M18)	kg	359	11,38
41	Ø 20 H 12	kg	784	12,25
42	Ø 50 Poldy T5 Extra	kg	213	7.85
43	Ø 80 W 25	kg	—	—
44	Ø 100 W 2080	kg	122	8,96
45	Ø 100 W 23	kg	304	9.34
46	Ø 120 5 HV 25 (W23)	kg	800	10.59
47	Ø 150 W 2080	kg	52	9,95
48	Ø 150 H 12	kg	438	11.40
49	Ø 150 5HV 25 W 23)	kg	73	10.59
50	Ø 180 W 4828	kg	—	—
51	25 x 25 W 2080	kg	340	17,72
52	100 x 100 W 2080	kg	800	11,40
53	150 x 150 W 2080	kg	1 000	9,94
54	180 x 40 W 2080	kg	400	11,80
III	Oţel rapid scule			
55	Ø 8 W 3343 RO5)	kg	451	167,30
56	Ø 10 W 3355 (RP3)	kg	400	163.73
57	Ø 20 W 3355 RP3)	kg	234	32,80
58	Ø 40 W 3816 (RP4)	kg	100	31,85
59	Ø 120 RP 3	kg	1 000	33.90
IV	Oţel beton			
60	Ø 8 St 34 P colaci	kg	10 000	3,54
61	Ø Ob 8 34 P colaci	kg	2 000	4,85
62	Ø 8 OB 34 P colaci	kg	25 000	4,85
63	Ø 10 OL 37 1 N colaci	kg	30 000	4,85
64	Ø 10 OL 37 1 N colaci	kg	21 000	4,90
65	Ø 11 OL 37 1 N colaci	kg	21 000	4,90
66	Ø 14 OL 37 2K bare	kg	15 000	4,50

Profile grele

Nr crt	Denumirea materialului	Nr. fişă	U/M	Cantit.	P/U
1	Oţel rotund Ø 85 OLC 25	1 596	kg	1 566	3,55
2	Oţel rotund Ø 100 — 21 MOMC12	1 798	kg	1 159	4,39
3	Oţel rotund Ø 100 35Ms 12	1 806	kg	2 154	4,64
4	Oţel rotund Ø 130 21MOMC 12	1 989	kg	1 358	5,10
5	Oţel rotund Ø 160 OL52-2K	2 077	kg	717	3,74
6	Oţel rotund Ø 170 O1-52-2K	2 131	kg	2 000	3,72
7	Oţel rotund Ø 240 W 4006	2 330	kg	1 281	9,63
8	Oţel rotund Ø 250 W 4006	2 331	kg	1 528	9,30
9	Oţel patrat 100 x 100 OLC45K	960	kg	3 000	4,35
10	Oţel patrat 100 x 100 OLC 50 K	961	kg	3 000	4,35
11	Oţel patrat 110 x 110 OL70 K	996	kg	1 500	4,05
12	Oţel patrat 140 x 140 W 4006	3 067	kg	1 267	11,46
13	Oţel patrat 180 x 180 OL 60K	3 162	kg	4 000	3,11
14	Oţel patrat 200 x 200 14 CMO 10	3 103	kg	3 000	5,25
15	Oţel patrat 250 x 250 OL44-3K	3 270	kg	4 850	3,10
16	Oţel patrat 350 x 350 OLC 20	3 348	kg	6 000	3,11
17	Oţel patrat 350 x 350 50 WC11	3 357	kg	5 000	5,70
18	Oţel patrat 350 x 350 19CN 35	3 359	kg	6 000	6,39
19	Oţel patrat 400 x 400 OL44-3K	3 377	kg	6 000	3,46
20	Oţel patrat 400 x 400 19CN 35	3 389	kg	4 000	6,45
21	Oţel patrat 400 x 400 W 4006	3 390	kg	4 277	13,40
22	Oţel patrat 400 x 400 33MOC11	—	—	—	—
23	Oţel patrat 400 x 400 10CMO10	3 386	kg	4 704	5,85
24	Oţel patrat 400 x 400 30MOCN 20		kg	6 600	6,14
25	Oţel patrat 400 x 400 34 MOCN15		—	—	—

DE REŢINUT!

Unităţile economice din intreaga ţară, interesate in a-şi completa baza materială de producţie cu reperele ofertate de unitatea bucureşteană, sînt informate că pot obţine cele necesare in condiţiile prevederilor din HCM 1270/1975.

Comenzile se vor transmite la următoarea adresă :
Intreprinderea de maşini grele Bucureşti — Şos. Berceni Nr. 104 — Sector 5.
Relaţii suplimentare se pot obţine la tefelon 836340 serv. aprovizionare.
Potenţialii beneficiari sint asiguraţi anticipat de toată solicitudinea.

GEORGESCU EMIL
şi VASILE BAŞA

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVII ● 4 noiembrie 1976 ● nr. 44 (424) 8 pag. 1 leu

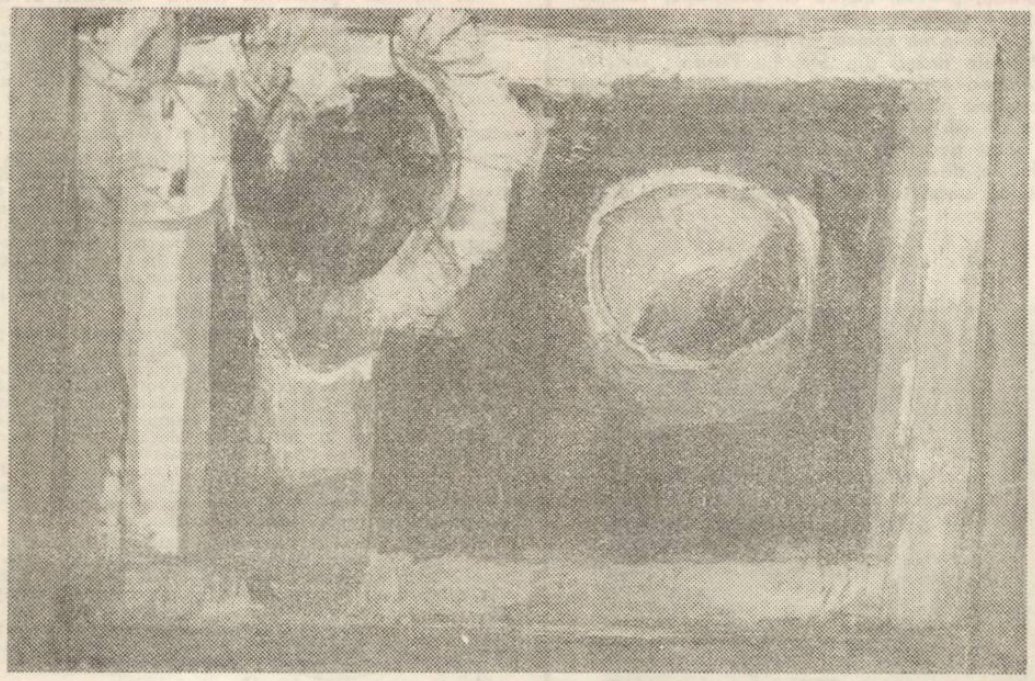

DIODOR DURE : „ Flori galbene"

Convorbiri

Cu artistul plastic DIODOR DURE

– Ai un nume ciudat, cum l-ai moștenit ?

– Bunicii îmi spuneau de părinții lor, de străbunicii mei, că erau veniți de prin Alsacia și Lorena și colonizați aici în Banat. Ceva sînge franțuzesc curge, deci, și prin vinele mele. De aici ciudățenia . . .

– Era, în familia dumitale, cineva iubitor al artelor ?

– Cum să nu fie : tata ! El a terminat Politehnica, prin '30–'35, dar s-a apucat să scoată două reviste, pe care le ilustra cu desenele sale. Ele se numeau „Cucu" și „Figaro" și au apărut la Cluj. El mai desena și caricaturi și făcea și coperți pentru diverse ziare ale timpului sau pentru editura „Cartea românească". De asemenea, s-a apucat și de acuarele.

– De cînd au venit primele impulsuri spre pictură ?

– Odată cu primii ani, cînd mă descurcam, cu creionul în mînă, am început să copiez ceea ce lucra tata. Copiam și desene din „Universul copiilor". Aveam vreo zece ani, cred, și uite că deodată am început să lucrez și în culori, în acuarele. Mă postam peste tot, în fața naturii și pictam, mai ales pe malul apei, a Begheiului. Apoi, din 1944–1948, am făcut studii serioase la Școala de artă decorativă.

– De la cine ai învățat, la începuturi, cite ceva în meseria asta delicată ?

– Un acuarelist de înaltă forță a fost Catul Bogdan care mi-a cultivat acuarela. Sensibilitatea lui la aceste culori de apă era deosebită și se pare că mi-a imprimat-o și mie. Maestrul Podlipny, apoi, mi-a inoculat simțul măsurii, al construcției și

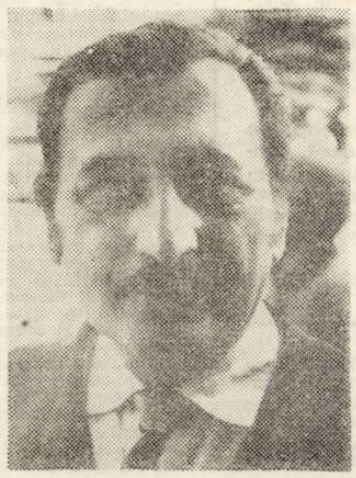

al desenului în pictură. Era sever, dar drept. Cu scopul de-a face noi, elevii lui, o școală ca lumea, el ne-a dat tot ce avea bun în sufletul său și nouă, celor de azi.

– Ce teme ai urmărit, în timp, în pictura ta ?

– Lumea oamenilor simpli, țărani sau muncitori, m-a atras din începuturi. Am pictat niște „Forjori", apoi o „Odihnă la cimp". Apoi am căutat și lumea teatrului și portretistica. Portretistica umană de compoziție are o monumentalitate a ei. Poți aprofunda o lume printr-un portret. Poți fi mai aproape de om. M-au mai pasionat, tot timpul, și naturile moarte, în ulei sau în acuarelă. E un acord de culori sau o manieră de-a compune o unitate din lucruri răzlețe. Este un fel de înnobilare a unei suprafețe prin pasta strălucitoare.

– Care dintre ele : uleiul sau acuarela ți-au dat satisfacții mai adînci ?

– Știi, în ulei, poți atinge profunzimi, mai ales în portret. În acuarelă, în schimb, poți obține spontaneitate, ea este un gen fără materie, tehnica ei are o savoare deosebită, este un fel de decantare a culorilor. Poate de aceea tehnica ei m-a atras mai mult, fără a abandona însă niciodată uleiul. Dimpotrivă.

– Ce-ți spun generațiile mai tinere în pictură ? Te intilnești sau te desparți de ele ?

– Cei tineri aduc mișcarea mai nouă a picturii. Se pare, mai apropiată de gîndirea contemporană. Ei pun căutarea pe prim plan. Sensibilitatea mă apropie de ei, dar viziunea mea mai veche mă desparte de ei. Mă desparte un fel de altă manieră plastică, care e a generației mele.

– Crezi că ai adus, ca artist plastic, aici în Banat, un element distinct, ca să se zică : „Uite, ăsta e Dure, pictorul !?".

– Dacă trebuie să dau un răspuns, n-am ce face, deși nu vreau să spun eu asta despre mine. Cred, însă, cu adevărat, că, aici, în Banat, eu am atacat și am dezvăluit potențele unui gen : acuarela. Au existat cițiva înaintea mea, dar nu atît de pa-

Convorbire realizată de

ION ARIEȘANU

(Continuare în pag. 7)

Scrisoare, sub candelabru, către spectator

Dacă ți se va spune „Nu te îndrepta într-acolo, preferă un meci în nocturnă, sau un concert de muzică ușoară, sau un bal" nu asculta, du-te la teatru, e cea mai aleasă sărbătoare a spiritului : oameni vii retrăiesc vieți de azi și de demult, pentru oameni vii, într-o ambianță unică, irepetabilă. La aceeași oră, pretutindeni pe glob mulți își pun cele mai bune veșminte și pornesc către lumina mirifică a scenei, realizînd poate singura comuniune sufletească la scară planetară și într-o stare de elevație.

Amintește-ți că nu e o poveste a zilei de azi, ci a tuturor timpurilor. La Atena, vreme de trei zile pe an, de dimineață pînă la apusul soarelui întreaga suflare a cetății se aduna să audă ce va spune poetul prin gura actorului. La Bizanț, histrionii jucau comedii cu tilc, o zi întreagă, sub cerul liber, și cînd isprăveau, împăratul le cerea cheia fabulelor, făcînd dreptate pe loc, în fața întregului popor. În marile piețe medievale, orașul participa tot, la figurația grandioaselor mistere și apoi se dezlănțuia, condus de farsori geniali, într-o adevărată sarabandă veselă. Avem știri că la curtea lui Vasile Lupu se înjghebau, deasemeni, petreceri cu figurări de eroi reali, măști populare și animale personificate, în petreceri uriașe, cu vuiet voios de meterhanele. Întreabă și azi, pe cine vrei, dacă n-a văzut niciodată teatru, e aproape imposibil să obții un răspuns afirmativ, fie că te adresezi unui pigmeu din pădurile cameruneze – fiindcă el face teatru, ca un ritual, de o mie de ani, ori de cite ori e lună plină – fie că interoghezi un pescar japonez sau un lord scoțian. Iar dacă vei găsi unul care chiar nu știe nimic despre această tulburătoare artă, el se va feri s-o și mărturisească, așa cum și-ar feri de lume o boală rușinoasă. Du-te la teatru, astfel ești în rînd cu lumea, cu lumea mare, nu-i asculta pe snobii plictisiți, nici pe ageamiii pripiți, nici pe inamicii scorțoși și obtuzi ai actorilor și regizorilor – despre care vorbesc oțetit ca despre niște „intermediari" – nu-i asculta nici pe mahalagiii sfertodocți ce te asigură că n-ai să te distrezi în sală așa cum te-ai distra la un grătar cu cîrnați unde hăulește, în preajmă, și-o dizeuză, de inimă friptă.

Du-te la teatru, intră cu evlavie în somptuoasele săli de marmură proaspătă, sau în impunătoarele clădiri cu stucaturi vechi, felinare de bronz și muze trandafirii pe cortină, ori în micile studiouri cu pereții acoperiți de sac și scaune moi, îmbrăcate în piele neagră și simte-te stăpîn al lăcașului. Cele mai multe din aceste lăcașuri nu existau acum treizeci de ani, s-au născut din dragostea noastră, a tuturor, de teatru, ca zeița frumuseții din încordarea neostoită a valurilor mării. Românii au iubit teatrul și l-au rîvnit dintotdeauna. Trebuie să ai o inimă de piatră ca să nu te înfiori cînd citești, pe foaia întîia a piesei lui Conachi, Dimachi și Beldiman, din 1806 : „Nefiind theiatru, s-au giucat comedia aceasta la păpușării" ; ei au scris piese știind că nu există loc unde să fie montate, dar că astfel, poate, se va grăbi întemeierea unui adăpost scenic. Iar prin Cimpineanu și Eliad au întemeiat o școală de artă dramatică înainte de a bănui unde se vor putea produce elevii, avînd însă grijă să noteze în „Regulamentul Societății Filarmonice", la articolul 5, că „Scopul Soțietății este cultura Limbei Românești și înaintarea literaturii, întinderea muzicii vocale și instrumentale în Prințipat și spre acestea formarea unui Teatru Național", adăugînd – căci nu știau cînd se va putea „forma" acest teatru – și o ultimă „Însemnare", care azi e de o neasemuită duioșie : „Comitetul în curgerea lucrărilor sale va face băgările sale de seamă asupra modificației acestui Regulament, și la obștești adunări le va propune ca cu vreme să se poată desăvîrși întru aceia ce neîncercarea n-a putut să prevadă", pășeau pe un tărîm necunoscut și-și propuneau a lucra pentru înfăptuiri mari, cu toată credința.

Preferă teatrul, căci avem piese admirabile și dacă ici te plictisește vreo anecdotă măruntă, iar colo vreo gargariseală emfatică, sau în altă parte te irită un peisaj năclăit în sirop amintește-ți că tocmai cele mai tensionate drame și cele mai mușcătoare comedii ale anilor noștri se scriu și se arată pe aceste scene, gonind mereu impostura flască și ifosul mat care apar pe ogorul artei ca neghina în grîu – din același pămînt, sub aceleași ploi și sub același soare – și numai tu, plivitorul, poți, alegînd, să cureți cum se cuvine locul. Cine mai are azi actori ca ai noștri, atît de mulți actori străluciți în cite-o singură trupă și atîtea trupe excelente într-un singur ansamblu ? Cine mai are azi o armată de regizori tineri atît de destonici, inventivi, luptîndu-se cu tenacitate pentru spectacole bogate în idei, împotriva platitudinii și gratuitului, a conformismului estetic rutinier și mizer ? Cine mai are un public ca al nostru, care umple sălile, generos, se constituie în asociații de prieteni ai teatrului, citește teatru – și ce se scrie despre teatru – participă la manifestările de cultură teatrală și-i determină acestei arte orientarea politică și artistică, prin gustul său declarat pentru actualitatea autentică ? Iată, cel mai înalt for politic al țării, printr-un program anume de măsuri, cere să se înalțe și mai sus cota spectacolului teatral, ca o artă a mulțimilor, ca un prilej de desfătare artistică și dezbatere culturală.

Vei avea, desigur, uneori și nemulțumiri, nu tot ce e pregătit, izbutește, nu pretutindeni e aceeași aspirație spre idei și stil, spre frumusețe contemporană și autenticitate a gîndirii. Uneori ,de pe scenă adie spre sală o pulbere de incăpere neaerisită și prin văzduh plutesc, pe aripile lor de lînă, molii bătrîne. Dar du-te la teatru, du-te necontenit și cu încredere, te vor răsplăti, vei fi răsplătit prin mari înălțări, prin vibrații ale gîndului și visătoare întrebări, prin mișcări puternice ale intelectului și afectelor. Aici e focarul literelor și artelor, adunate într-un mănunchi strălucitor, proiectat veșnic pe ceea ce e mai bun în ființa noastră. Lumea de azi se poate regăsi în teatru și capătă o sporită conștiință de sine, iar omul modern nu are cum viețui fără acest aliment spiritual.

Nu are cum viețui ? – mă întreabă, ironic, o umbră cu chip funinginos, care citește, peste umăru-mi, ceea ce scriu. Nu, răspund hotărît, nu poate viețui. Decît dacă se întoarce în peșteri, unde, firește, nu erau nici altele din acelea pe care ne bizuim azi, pentru a ne numi cum ne numim.

Apoi rămîn o clipă pe gînduri și mă întreb : dar oare știm noi, azi, dacă peșterile erei anterioare nu-și aveau și ele teatrul lor, săvîrșit ca un act magic împotriva a tot ceea ce părea a fi potrivnic omului și existenței sale ?

Du-te, dar, la teatru și bucură-te din plin cu desfătările sale unice, contribuind la creșterea caratului de omenie al lumii în care trăim și la sporirea uneia din comorile spirituale ale patriei.

VALENTIN SILVESTRU

Prezențe literare

Portretul omului ca scriitor tînăr

LAURENȚIU FULGA la 60 de ani

Vinat de recenzenți cu o plăcută insistență (intr-o recentă declarație scriitorul număra 28 de critici ce au consacrat articole Straniului Paradis – ediția 1975), Laurențiu Fulga rămine incă un scriitor rău comentat sau anapoda comentat. Refuzul scriitorului de a vorbi despre sine diminuează șansele istoricului literar ordonat, obișnuit să grupeze idei, confesiuni, poziții teoretice ; alegorismul insistent il indepărtează pe comparatistul ambițios, inclinat să opereze necesarele trimiteri la cadrul literar european. Tăcerea scriitorului a inceput să se fisureze, și observăm că o seamă de articole de poziție ar face viața mai ușoară primei categorii numite de noi. Surpriza cea mare o constituie însă interviul acordat lui Dorin Tudoran in Luceafărul din 7 aug. 1976, interviu pe care n-ar fi lipsit de interes să-l recitim pe indelete. Scriitorul, deci, se naște la țară, își trăiește copilăria la țară, intr-un sat dinspre marginea de apus a Bărăganului. („Peisajul n-are nimic fabulos, in afară, poate, de acele zări fără vamă ale cimpiei, care te pun in contact nemijlocit cu infinitul", s.n.). Tatăl fusese improprietărit in acest sat, „pentru singele vărsat la Mărășești". Scriitorul nu aparține lumii rurale prin legături directe (. . . „Fiindcă, luindu-mi la un moment dat lumea in cap și pornind să-mi intilnesc destinul, eu nu lumea rurală am luat-o cu mine – sint incapabil să scriu despre țărani – ci mitologia și misterele acelei lumi, pe care totdeauna le-am transferat in conștiințe intelectuale dintre cele mai puțin comode"), ci prin inrudiri esențiale. Similitudinile cu alt mare creator de alegorii ale literaturii noastre, Vasile Voiculescu, sint izbitoare. Viitorul general va urma școala militară, din care va evada cu energie, alegindu-și, ca loc de acțiune, București („Iar in dimineața zilei următoare mă aflam la București, la ieșirea din Gara de Nord, față in față cu orașul, eu sau el, ori aveam să-l cuceresc, ori aveam să pier, cale de mijloc nu exista"). Sigur că aceste rinduri nu sint neobișnuite pentru cei ce practică istoria literaturii ; nouă ni se par a fi foarte semnificative, pentru proveniența și condiția proletarului intelectual, a majorității scriitorilor tineri din anii '30. De la Zaharia Stancu, la Marin Preda, de la George Macovescu la Ion Vlasiu sau Eusebiu Camilar, foarte mulți, prea mulți scriitori români din deceniile trei, patru, cinci puteau afirma (excepțiile subliniază legea) : „Tot ce vă mai spun e că, de-a lungul anilor de studenție, pentru a nu mă da bătut inainte de vreme, am fost, pe rind, corector de noapte la un mare cotidian și lucrător necalificat la Fabrica de chibrituri, hamal in Gara de Nord și descărcător de vagoane in Gara Filaret, am dormit prin ganguri și am cunoscut foamea, am fost umilit ca om și respins ca scriitor, am ars deci și-n viața cotidiană, mi-am ars destule manuscrise care nu primeau audiența nimănui. De aceea, poate, știu ce inseamnă a cere fără să ți se dea, așa am invățat să mă ridic in picioare in fața oricui de-o seamă cu același destin literar". Școala scriitorului român, cel din epoca respectivă, are cursuri inalte, și „studiile" nu pot fi, deci, uitate. O „educație literară" de un anume tip il califică pe scriitor pentru ințelegerea, la modul superlativ, al condiției breslei. Făcind gazetărie și mizerie și gazetărie, gazetărie și hamalic de diverse spețe, scriitorul român va vorbi, in opera sa viitoare, despre epoca educației sale sentimentale : in cazul lui Laurențiu Fulga, totul este pus in ecuații intelectuale, in alegorii (citeva din declarațiile respectivului interviu pot fi descoperite in Moartec lui Orfeu), in dialoguri simbolice. Această generație, deci, educată de o violentă mizerie, va fi generația care va alimenta, cu masive opere, uneori cu mari opere, literatura deceniului șase. O generație „superstițioasă" in felul ei, vehiculind nu odată metafore (dar nu numai) ca „destin", „predestinare" ș.a.m.d. O școală literară in esență lirică (neoromantică, o numeam undeva) construindu-și cu insistență un mit : Scriitorul. In jurul acestui mit, creatorul își grupează celelalte mituri ale sale, desigur.

Dar dacă ne-am opri aci, am minimaliza meritele unei generații ce a contribuit la propulsarea unor adevăruri : o generație care a știut să respecte, cu adincă fervoare, literatura. In cadrul acelorași mari, formidabile ambiții, se integrează in cazul lui Laurențiu Fulga divulgat, mai intii, de o structură intelectuală : „Am optat pentru principal Estetica, secundar Istoria Filozofiei. Disciplinele, amindouă, le socoteam pietre unghiulare pentru cultura mea in formare. Ca să mă cunosc pe mine, devenea obligatoriu să cunosc mai intii tot ce se cuprindea in gindirea universală. Ca să dezleg tainele actului de creație, trebuia mai intii să-i descopăr legitățile specifice și să mă inscriu exact in categoria estetică proprie structurii mele. Iată de ce, mai aproape sufletește, mi-au fost, deopotrivă, Tudor Vianu și Mircea Florian. Firește, frecvența nefiind sancționată, puteam să trec de la un curs la altul după pofta inimii și să-l audiez pe oricare dintre cei mai mari ai timpului. Nu pierdeți din vedere că, asemeni intregii mele generații, am avut prilegiul de a fi existat, chiar și pentru o oră, in același spațiu de comunicare cu Nicolae Iorga, Rădulescu-Motru, P. P. Negulescu, Ion Petrovici, Anton Dumitru, Mircea Eliade . . . (s.n.). La sfirșit, după ora fiecăruia in parte, ieșeai din amfiteatru zdrobit, personalitatea ta orgolioasă și anarhică nu mai reușea să scape cimpului magnetic de influență al unuia sau altuia, erai nevoit să accepți că nemurirea poate să capete și chip de om".

Opera viitoare se va structura in numele unei solidarități cu destinul scriitorului, dar și al cărturarului : căci, desigur, scriitorul va rămine contemporanul acestor mari bărbați, privind, mereu cu admirație, valorile culturii. Această solidaritate il va face pe scriitor să promoveze o viziune nu eroică, ci dez-eroizantă a războiului. Pateticele arderi din Straniul Paradis vor reprezenta opțiunea pentru un mit ce, in opera poetului, nu va fi de nimic invins : acela al iubirii.

Literatura de război a lui Laurențiu Fulga trebuie privită din acest punct de vedere : ea aparține, mai intii, tinărului ce, devenit desigur scriitor, format in mediile literare ce conservau un fanatism boem și o re-

voltă permanentă (nu odată confuză : nu in cazul lui Laurențiu Fulga trebuie să vorbim despre confuzii) traversează o experiență fundamentală, lungă și chinuitoare. Intreaga sa generație trece prin aceleași incercări, ori aproape toți trec prin aceleași incercări. Revoltele boeme primeau un sens, euforiile boeme se vădeau a fi goale iluzii. Pus in fața unor intrebări fundamentale, scriitorul va trebui să-și revizuiască unele idei, să-și asume altele. Miturile de altădată, comentate intr-un spirit ușor estet, se incarcă de mesaj. Personajele simbolice își găsesc corespondențe in personaje ce aparțin unui timp istoric determinat. Uneori, translațiile sint șocante : povestirea cu cel-ce-fuge-de-pe-cruce, cu care debuta scriitorul, devine primul capitol al romanului Alexandra și infernul. Cu deosebirea că personajul e, in roman, un dezertor : un om ce refuză o experiență dezumanizantă.

Nu se pot face, deci, comparații intre literatura „de război", știută, și cărțile lui Laurențiu Fulga, decit, poate, prin paginile ei cele lipsite de personalitate. Și, eventual, in care pateticele afirmații dau semne de oboseală, criticul poate descoperi o adeziune neafectată, in numele unei inrudiri mai adinci : Camil Petrescu.

CORNEL UNGUREANU

Philologica

Flora Șuteu :

INFLUENȚA ORTOGRAFIEI ASUPRA PRONUNȚĂRII LITERARE ROMÂNEȘTI

Editura Academiei, 1976

Cea dintii abordare sistematică a unui subiect relativ puțin cercetat, anume rolul ortografiei in fixarea sistemului fonetic al variantei literare, sinteza **FLOREI ȘUTEU** se alcătuiește in lumina doctrinei lingvistice structuraliste (acceptate in înțelesul ei cel mai larg) și se inscrie la loc sigur in contextul aspectelor importante pe care le ridică investigarea limbii române literare moderne.

In cadrul restrins al prezentării de față, subliniem – citind cuvintele autoarei – **„caracterul singular al perspectivei din care este examinată evoluția limbii literare moderne : relația dintre norma ortografică și cea ortoepică, demonstrată printr-o analiză grafonomică"** (p. 17).

Sub raportul premiselor logice, teoretice, de la care pornește lucrarea, noutatea rezidă in respingerea modului simplist de a privi relația sunet-literă, vorbire-scriere și, de aici, in incercarea de examinare critică, sistematică, a unui fapt semnificativ de evoluție lingvistică, adică crearea pronunției literare (normei ortoepice literare) pe baze ortografice. Consecința firească a aplicării unui atare punct de vedere, la situația specifică a limbii române (unde principiile de normare lingvistică s-au bazat timp de un secol, intre 1780-1880, in primul rind, pe propagarea unui nou sistem grafic) inseamnă evidențierea faptului că normele ortoepice actuale își au izvorul, in privința citorva tendințe esențiale, in momentul de frămintări din a doua jumătate a veacului trecut. Această perioadă de elaborare a numeroase și variate sisteme ortografice româno-latine este marcată, in bună parte, de activitatea latiniștilor, a căror contribuție cartea lingvistei bucureștene – și vedem aici un merit de frunte al autoarei – o pune intr-o lumină nouă, complexă și, credem, adevărată.

Pe aceste coordonate, studiul Florei Șuteu oferă posibilitatea unei „nuanțate înțelegeri a dinamicii normei ortoepice românești actuale" (p. 17) și răspunde pe deplin preocupărilor contemporane pentru dezvoltarea și perfecționarea exprimării literare românești. Modul de delimitare, de descriere și de interpretare a obiectului investigației, vădind inrudiri cu lucrări recente de lingvistică descriptivă (H. A. Gleason Jr., Charles F. Hockett) și cu studii consacrate analizei structurale a scrierii (A. Avram, Vl. Horejší ș.a.) reflectă principiul structuralist-funcțional, adecvat fazei actuale a cercetării, prin imbinarea descrierii sincronice cu interpretarea istorică, diacronică.

Nivelul inalt al dezbaterii teoretice și, in același timp, stilul limpede, accesibil, coerența interioară, logica argumentării ideilor, originalitatea opiniilor, caracterul de adevăr științific incontestabil al multor formulări, bogăția sugestiilor, vastitatea informației bibliografice fac din cartea apreciatei lingviste Flora Șuteu o lucrare de referință in studiul limbii române literare moderne, deosebit de utilă specialiștilor și deopotrivă celor interesați de problemele limbii și ale culturii noastre, in general.

DOINA BABEU

Lecturi

Alexiu Viciu :

FLORI DE CIMP

Editura Dacia, 1976

Editarea științifică a patrimoniului culturii noastre populare ne-a prezentat in ultimele decenii o serie de importante colecții. Amintim că am avut satisfacția apariției unor lucrări care sistematizează impresionantele arhive folclorice realizate din inițiativa lui B. P. Hașdeu și N. Densușianu, că au fost realizate ediții științifice ale unor colecții de seamă (așa cum a procedat I. Mușlea cu colecțiile N. Pauleti și G. Alexici și A Fochi cu culegerea realizată de I. Micu Moldovanu). Viitorul ne va rezerva, la acest capitol, și alte surprize. Două exemple : la Biblioteca Academiei se află in manuscris, incă de la sfirșitul secolului trecut, marea colecție (21 volume conținind cca 6.000 pagini) a lui Ion Pop Reteganul ; la Biblioteca centrală de Stat se găsește după ce mult timp s-a aflat in străinătate, colecția de folclor bucovinean realizată, incepind din 1906, din inițiativa lui M. Friedwagner, colecție insumind peste 10.000 de texte poetice, din care s-au tipărit, in 1940, doar o zecime.

Una dintre prețioasele acțiuni de aducere la lumină a acestor inestimabile arhive o datorăm editorilor R. Todoran și I. Taloș care, in volumul **Flori de cimp**, tipăresc, intr-o ediție științifică de aleasă ținută (studiu introductiv, bibliografie, note, indici, glosar) cea mai intinsă culegere a lui Alexiu Viciu, pregătită pentru tipar de autorul ei incă de acum șase decenii. Alexiu Viciu (1855—1950), fostul profesor de română, greacă și latină la Blaj, București, Ocna Sibiului, Lipova, Tirgu Mureș și Cluj-Napoca, a fost cunoscut pină acum doar ca autor al volumului de colinde populare transilvănene (1915), uitindu-se bogata sa colecție de lirică populară, publicată intre anii 1888—1892 in **Convorbiri literare**, și cele citeva studii despre colinde și basme. Intre cintecele lirice publicate in **Convorbiri literare** se află și o frumoasă variantă populară care amintește de scrisoarea fiului de domn din **Scrisoarea III-a** de M. Eminescu, fapt care atestă incă o dată că marele poet a folosit cu siguranță un model popular, el insuși culegind o variantă (care se află in colecția sa de literatură populară).

Al. Viciu intreprinde primele sale culegeri de cintece populare in anul 1872, la indemnul profesorului și mentorului său de la Blaj, Ion Micu Moldovanu, a cărui metodă de culegere prin elevi o va prelua cind el insuși inițiază intocmirea unei mari culegeri de literatură populară, in cadrul căreia au intrat texte din cele mai variate secțiuni ale creației populare (doine și strigături, colinde, cintece rituale funebre, balade, cimilituri, deceuri, basme) și de pe un larg spațiu : „De la Tulgheș și pină la Brad și din Maramureș pină la Olt, de pretutindeni". Realizată intre anii 1879 și 1911, „in partea cea mai mare" cu ajutorul elevilor, culegerea apărută postum, **Flori de cimp**, insumează 1.230 texte, care sint strinse de peste 200 de culegători și provin din mai mult de 250 de localități din județele Alba, Sibiu, Bistrița-Năsăud, Brașov. Pe baza acestei culegeri, editorii sint in măsură să afirme că opera lui Viciu „reprezintă un moment important in istoria folcloristicii românești", autorul ei fiind situat „printre cei mai de seamă culegători de folclor din Transilvania, după Ion Pop Reteganul și Ioan Micu Moldovanu".

IOAN DATCU

Ecou

„Patima" de Mircea Micu în limba polonă

Intensa activitate de traducere a literaturii române, pe care o desfășoară, cu o rivnă demnă de toată lauda, in Polonia, un grup de buni cunoscători ai limbii și literaturii noastre, a cunoscut nu de mult un real succes prin tipărirea versiunii polone a romanului „Patima" de Mircea Micu. Această realizare se datorește, indiscutabil, calității traducerii semnate de Stanislaw Bik. dar și condițiilor oferite de editura varșoviană „Czytelnik".

Stanislaw Bik este la prima traducere mai amplă din literatura română. Stimulat și indrumat de binecunoscuta scriitoare și traducătoare care este Danuta Bienkowska (cf. in acest sens interviul nostru din „Orizont", nr 34 (350), din 22 august 1975), Stanislaw Bik s-a dedicat cu multă pasiune muncii nobile de mesager al culturii române in Polonia. Traducerea cărții lui Mircea Micu a ridicat destul de multe dificultăți, legate in special de păstrarea nealterată, pentru cititorul polonez, a atmosferei insolite care invăluie acțiunea și personajele și care face, in bună măsură, farmecul intregului roman. Alte probleme serioase a pus lexicul, mai ales in cazul termenilor regionali sau a formelor „ruralizate" ale neologismelor. Din fericire, ele nu sint prea numeroase in roman, ceea ce vădește și sigura intuiție artistică a autorului. Acolo unde a fost posibil, Stanislaw Bik a incercat și a reușit să găsească echivalente populare in limba polonă, iar in cazurile in care o asemenea soluție ar fi dus la rezultate neconforme cu spiritul cărții, a recurs la termeni ai limbii literare. In toate aceste situații traducătorul a procedat cu mult tact, dind dovadă de o ridicată conștiință profesională.

Traducerea cărții lui Mircea Micu a fost urmată și de alte transpuneri de autori români in polonă. Amintim, in acest sens, pe Vintilă Corbul („Dinastia Sunderland-Beauclair", in traducerea Danutei Bienkowska) și pe Dana Dumitriu („Masa zarafului", in traducerea Irenei Harasimowicz).

SERGIU DRINCU

Frontispiții

SADOVEANU

Sadoveanu face parte din categoria autorilor cu un registru atit de larg, incit caracterizarea lor implică, în mod vizibil, o simplificare. Criticul e nevoit a inspecta un teren vast, al cărui plan e aproximativ, deplasîndu-se dintr-un punct într-altul cu neliniștea că perspectiva se poate dintr-o dată schimba. Invazia surprizei e dulcea teroare a unei asemenea investigații. Lumea lui Sadoveanu e numai cu aproximație înregistrată, așa cum, în unele țări, statistica populației plutește mereu în relativitate. Autorul **Fraților Jderi** smulge exclamații admirative, adesea pe temeiuri parțiale, ori de-a dreptul insuficiente, impunînd o magie a întregului, a colosalului inanalizabil. Se reeditează într-un fel cazul Iorga. Tactica cercetătorilor e de asemenea elocventă. După ce marii critici s-au rostit sintetic (G. Ibrăileanu, E. Lovinescu, G. Călinescu, M. Ralea, Tudor Vianu), am asistat la cîteva încercări modeste, candide în ignorarea primejdiei. Pînă acum avem o singură carte temeinică asupra subiectului, cea a lui Nicolae Manolescu. Ocolurile prudente ce i s-au dat acestei grandioase opere, evocînd un întreg masiv înțesat de vînat, mărturisesc, oricum, asupra dificultății întreprinderii. Sadoveanu are nevoie de un exeget-vizionar, de un critic cu aripi romantice, de tipul G. Călinescu, care să se desfășoare fără teamă peste pămînturile întinse. Cercetarea tradițională, adiționînd parcele ale „cunoașterii" laborioase, este, evident, nesatisfăcătoare, în prevederile unei inevitabile dezafectări. La „timbrul grav și sărbătoresc" (Tudor Vianu) pe care ni-l propune scriitorul, se cere adaptat timbrul comentariului, astfel încît prestigiul acestuia să se echilibreze cu marea autoritate intuită a operei. O asemenea echivalență critică, la dimensiunile unui volum, rămîne încă un deziderat.

In afară de dificultatea ținînd de extensiunea și de varietatea neobișnuită a operei, o atare întreprindere întîmpină greutățile interne ale materiei, acele contradicții ce dau ființă structurilor artistice, a căror sesizare și definire cade sub incidența talentului. Complexitatea universului sadovenian e doar bănuită, explorarea sa n-a fost făcută decît în linii generale sau prin scurta penetrație a unor fascicule de lumină mobile. Sugerîndu-se notele acestei complicate alcătuiri, ale acestei tensiuni de forme dialectice, nu s-a stăruit suficient asupra lor. E drept că o operă de natură celei în discuție rămîne în permanență o disponibilitate critică, o excitație a facultății speculative a cititorului. Totuși avem sentimentul că încă n-a fost alcătuită cununa de interogații fundamentale menită a i se aplica. Ce raport există între atemporalitatea sadoveniană, acea fatalistă cinetică a personajelor împărtășindu-se dintr-o înțelepciune de peste veac și preocupările **sociologului** Sadoveanu, fin înregistrator al surpărilor și edificărilor obștii ? Dar între timpul său arhaic-imemorabil, dizolvat în placide istorisiri care localizează mithosul („Pe atunci era țara plină de alți oameni și umblau prin lume povești și istorii care astăzi nu mai sînt. Au pierit odată cu oamenii aceia. Așa — îmi aduc aminte că într-un rînd, spre toamnă, au coborît de la munte niște oieri... Și dintre oierii aceia unul se alegea de venea cu doi cai, noaptea, pînă la noi în Cotul lui Grumeza". **Cîntecul amintirii**) și timpul concret istoric, pe care l-a filtrat, ca foarte puțini alții, printr-o încordată conștiință analitică ? Peisajul autorului **Țării de dincolo de negură** e alcătuit din straturi de contemplație istorică precum un trandafir e alcătuit din petale. Magia acestuia provine din aprofundarea într-un suflet etnic, magistral înțeles ca depozitar de sensibilitate, așa cum afirmă Maurice Barrès, citat de Mihai Ralea care observa : „Vorba aceasta parcă a fost spusă anadins pentru Sadoveanu" : **Il n'y a rien de plus beau qu'un paysage travaillé par l'histoire.** Sadoveanu e un exponent al specificului național în concret, antrenînd, înaintea teoreticii, verbul încărcat de polen mitic, punînd în mișcare sedimente sufletești, sub semnul unei melancolii dominate, al unei compensate întristări „mioritice". Muzicalitatea sa plină de „mihnire" nu contrariază iubirea stenică a naturii, acel acord profund cu cosmosul în care se împlintă rădăcina afectelor sadoveniene exponențiale. Scriitorul, trebuie subliniat, apare puțin reprezentativ în sine, fiind un purtător de cuvînt al generațiilor, al colectivității, al unei simțiri comune, de unde și propensiunea sa epică. Astfel se explică aerul impersonal, „atemporal" al literaturii lui Sadoveanu, observat în ultimul timp, distanțarea sa de proza veacului, aservită de atîtea ori dezbaterii individualiste. Chiar, sentimentul peisajului său se dorește a fi supraindividual, senzația proprie dispersîndu-se în conștiința patriotică, cu pondere și prin urmare cu mare efect decelată : „Cetățenii României cunosc Dunărea din planșele geografice sau o văd din fuga unui vaporaș. Puțini au cercetat-o în cotloanele ei misterioase. Măreața ei îmbulzeală de ape, colectată dintr-o jumătate de Europă, se alină în această blîndă margine a șesurilor și în oburul ei apare apa-morților, cu năluciri de vis. Gîrlele ei au îmbrățișat, din veacurile cele mai vechi, bucăți de pămînt, rupîndu-le și adîncindu-le într-o parte, sporindu-le cu nomoluri în altă parte, alcătuind limanuri ale crapilor. Lunca și păpurișurile par neconținut schimbătoare ; dar ele nu urmează decît o rînduială periodică, în care fauna imensă a acestor ape se echilibrează în chipul cel mai armonios. Prezidează aici o înțelepciune care s-a urzit, s-a dezvoltat și s-a desăvîrșit în curgerea miilor de milenii, fauna și flora adaptîndu-se și influențînd în același timp". **(24 iunie)**. Relația dintre personal și impersonal, în chipul modelării eroilor și, mai ales, în propria fizionomie a autorului, este una dintre întrebările asupra cărora exegeza sadoveniană se cuvine a poposi. În felul acesta se poate da o replică mai mult ori mai puțin întemeiatei obiecții conform căreia creația în cauză e lipsită de dramatism, sfîșierea personală fiind transferată unei existențe general-obiective, unui determinism cosmotic.

Autorul **Divanului persian** operează cu un spirit sapiențial, de un rafinament oriental ce exclude naiva pată de sînge a romantismului, înlocuind-o cu o savantă broderie rece. Tot prin această poziție (care limitează de altfel și elogiul „primitivismului", nelipsit de o cît de vagă ceremonie, deci de o civilizație **sui generis**) se lămurește atracția scriitorului către mișcarea sufletească inaparentă, redusă la un alfabet de nuanțe. Gestica rarefiată a personajului, fața sa contractată într-un nobil rictus al deznădejdii, poziția sa împietrită într-un hieratism obsedant duc gîndul la pictura extrem-orientală : „Într-un timp, pe vremea aceea, pădurarul umbla lîngă mine cu ochii duși și cu fața brăzdată ca de un năcaz mare. Avea ceva de la o vreme ; mie nu-mi spunea, dar băgam eu de samă. Mă lăsa uneori la Cișlărie, ori în mijlocul codrului, și se întorcea : — Apoi eu mă duc oleacă pînă acasă... Am uitat să spun ceva nevestei... Dacă trece boierul, să știe ce răspuns să deie... Se ducea. Îl zăream grăbind tot mai tare pasul spre lumina slabă dintre arbori. Hăt tîrziu se întorcea, mă găsea la locurile de pîndă cu pușca gata ; se așeza și el lîngă mine, gîfiia un timp de osteneală, după aceea se liniștea și rămînea lîngă mine așa de tăcut și de nemișcat, că de multe ori uitam de dînsul" **(Codrul)**. Obîrșia noastră străveche, după cum s-ar rosti G. Călinescu, se recunoaște în asemenea imagini. Discreția lui Sadoveanu e o filozofie empirică, în asociere cu melancolica imuabilitate a oricărei nobleți : „Poate și-acuma a rămas în mine încredințarea că acești loni erau adevărați filozofi. Mai întîi, tăceau mult și se gîndeau ; al doilea, cînd vorbeau, rosteau puține cuvinte ; al treilea, aveau niște priviri tare năcăjite" **(Emigranții la Brazilia)**. Raportul însă între dramatismul existențial și simbolul său e o cheie de boltă a artei în genere. Sadoveanu ne atrage cu o nevinovată astuție pe un tărîm fabulos, unde propria sa ființă amuțește într-o fulguranție a generalității universale, precum un copac, un nor sau un munte.

GHEORGHE GRIGURCU

Opinii

Împlinirea, la 19 octombrie 1976, a unui deceniu și jumătate de la moartea celui mai de seamă povestitor al literaturii române constituie prilej de adîncă meditație și vibrantă emoție pentru întreaga noastră spiritualitate, în care persistă încă imaginea marelui artist cu silueta-i masivă, cu vocea domoală și gravă, cu privirea trimisă-n istorie, cu gîndul și simțirea de-apururi ancorate în viața poporului trăitor în țara de la gurile Dunării.

15 ani de la moartea lui

MIHAIL SADOVEANU

Intuiția pătrunzătoare și impresionanta receptivitate a artistului prozator a surprins și încrustat în paginile operei sale, ca pe o coloană infinită, resursele bogăției sufletești ale poporului nostru care și-a format din timpuri străvechi o cultură și civilizație proprie, cultivîndu-și înțelegerea și simțirea printr-o necontenită luptă de adaptare la condițiile de viață, prin iscodirea tuturor tainelor mediului înconjurător și a naturii omenești. Astfel, badea Toma din „Valea Frumoasei" cunoaște mersul anotimpurilor, cîntecul domnilor. El privește cu un amestec de satisfacție și ironie cum doamna baroană Hilde von Hacken își irosește toate chibritele în bătaia vîntului din munte și numai după aceea scapără scînteie și-i oferă iasca să-și aprindă țigareta din tubușorul de chihlimbar. Ilie Turculeț din „ZODIA CANCERULUI" e cititor în stele ; dacul Kesarion Breb din „CREANGA DE AUR" e un înțelept iscoditor al trebuilor filozoficești și politicești ; moș Anania intuiește dramele codrului după timorul glasului animalelor. Victoria Lipan — întruchipare complexă a virtuților omului din popor, integru și curat — sintetizează în structura sa : cultul adevărului și al tradiției, spiritul ingenios și cutezant, voința tenace și activă, inteligența iscoditoare, judecata cumpănită, și, mai presus de orice, optimismul robust, încrederea în viață, în triumful adevărului și al dreptății — pe care le servește cu toate resursele sale morale și fizice. Într-un anumit sens este simbolul unui popor care, folosindu-și zestrea spirituală și fizică, depășește cu hotărîre și siguranță toate obstacolele ce i se ivesc în drumul său neclintit spre viitor.

Alături de lumea imensă și zbuciumată a satului, în epopeea sadoveniană își face loc și lumea tîrgurilor cu viața sa monotonă, apăsătoare și agonizantă, hărțuită de drame interioare și zadarnice frămîntări intime, finalizate în resemnare sau în deznodăminte melodramatice, așa cum se întîmplă cu Tincuța, cu Daria Mazu, Haia Sanis sau Maria Stahu.

Solicitat și cucerit de trecutul frămîntat și grandios al Moldovei, spre care-l îmbia și slova sfătoasă a lui Neculce, Sadoveanu sondează adîncurile istoriei neamului, oferindu-ne panorama trecutului din Vremea Ducăi Vodă, imaginea legendară a Șoimilor și Neamului Șoimărești-lor, pe măria-sa Ștefan, domnul Moldovei, pe Ștefan Tomșa și alte figuri din filele învechite ale istoriei. De la voievozii vechi, la Vodă Cuza ; de la Oamenii mării sale, la dorobanții din 1877, la ostașii din 1918 sau la Mitrea Cocor — voluntarul diviziei „TUDOR VLADIMIRESCU" — de la robii, ciăcașii, haiducii și bordeenii de odinioară, la lucrătorii de azi ai pămîntului ce-au lepădat umilința și-au ieșit din umbra trecutului, Sadoveanu a urmărit cu pasiune și răspundere evoluția unui popor a cărui suflet l-a intuit și l-a tălmăcit ca nimeni altul.

Pornit din trunchiul sănătos al neamului său, în discursul de recepție la Academie, marele povestitor declara cu fermitatea și mîndria plebeului demn, filiația sa literară spunînd : „Poporul este părintele meu literar". Acestui părinte, căruia i-a rămas de-a pururea credincios, i s-au alăturat dascălii : Neculce și Creangă, a căror slovă a cercetat-o cu plăcută zăbavă, pătrunzîndu-se de farmecul limbii cronicarului care a scris cu inima sa, precum și de vraja eposului neîntrecut al humuleșteanului ce întruchipa geniul povestitor cel mai autentic al poporului nostru. Din această nobilă și nepieritoare plămadă spirituală s-au închegat temeiurile operei sadoveniene în care sufletul nealterat, bogat și optimist al unui popor pulsează într-un peisaj istoric și geografic din cele mai încîntătoare.

Eroii operelor lui Sadoveanu au fost surprinși de scriitor și în substanța vieții lor revărsată în cel mai de preț har : vorbirea, ceea ce a dus la uimitoarea varietate și bogăție a limbii operei marelui povestitor. În acest sens scriitorul mărturisise în 1939 în revista însemnări literare : „Aș ținea să precizez că motivul pentru care limba operei mele pare așa de bogată și firească trebuie căutat în necontenita mea mișcare în mediul poporului de la țară. Mai cu seamă după război am întrebuințat această falsă vînătoare și acest fals pescuit, ca să cunosc cum vorbesc frații mei de pretutindeni". Ilustrativă în acest sens este surprinderea graiului ardelean, și-ndeosebi a lexicului din zona orașului Deva cu prilejul participării sale la cursurile cu învățătorii ardeleni ținute la Școala normală din Deva în anii 1921-1925. Cu o deosebită savoare și voluptate, am putea spune, sînt reținute cuvinte ca : părădaisă, zămăchișă, dărab și pită, corhaus, heiuri, o țîră de vinars, cortel, holdă, duhan, ș.a. Cu ele aveau să se amuze copios membrii familiei Sadoveanu, cum mărturisește fiica scriitorului — Profira Sadoveanu : „... toți Sadovenii în frunte cu cel mare nu mai spuneau decît cantă de vin, glaje de bere, chisăliță (...), duhan în loc de tutun ; cereau mamii să le facă clătite cu zămăchișă, se plîngeau că au un chițoran în sobă (odaie) căutau glăte pentru cugîrlie, mîncau cîisă și culegeau paradaise din grădina de zarzavat". Aceste elemente de lexic bizar din graiul hunedorean de după primul război mondial au atras atenția scriitorului, care le-a încrustat în lucrarea „Memoriul cuconului Ilie Leu despre o călătorie în locuri îndepărtate, tocmai la Deva", alăturîndu-le astfel celorlalte multiple elemente lingvistice folosite în diferite epoci istorice pe pămîntul locuit de români, pentru a fi păstrate, peste timp, în uriașul depozit al operei sadoveniene.

Impresionantă prin vastitatea sa — depășind o sută de volume, — instructivă prin uriașul volum de cunoștințe despre oameni și faptele lor, pilduitoare, educativă prin sentimentele nobile de care e străbătută și animată, tulburătoare prin arta fermecătoare a narațiunii și prin poezia descrierii, încîntătoare prin dulceața limbajului inegalabil, opera sadoveniană este o grandioasă epopee a poporului român.

Din filele ei descifrăm întreaga dinamică a istoriei poporului nostru, pe care marele artist a închegat-o din hrisoave și vis, avînd fericirea să vadă și să exprime, în amurgul vieții, bucuria izbăvirii și împlinirilor din epoca socialistă : „... am bucuria că, exprimînd sufletul acestui popor, am putut ajunge la ceasul izbăvirii mele".

Prof. DUMITRU SUSAN
Liceul „Decebal" Deva

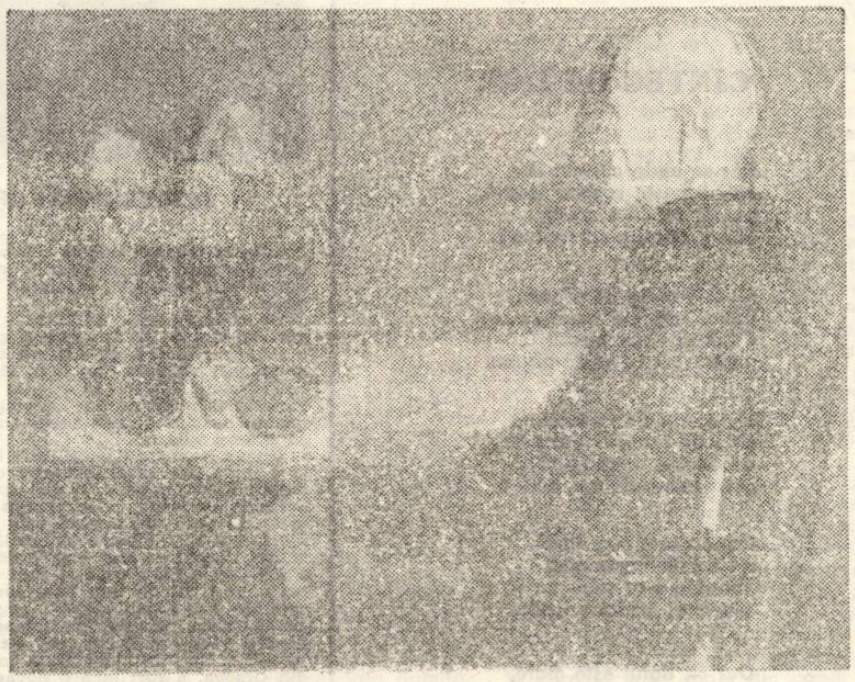

DIODOR DURE : „Compoziție cu bătrîn"

Vasile Zamfir

CONTINUITATE

Am dat tăcerii vamă, să trecem de alt prag.
Ni-i dată neoprirea pe drum de epopee.
Noi, prin hățișul vremii, n-am fost un neam pribeag
și n-am pierdut din focul nestins nici o scinteie,
ci ne-am purtat desaga acestui neam in spate,
incovoiați pe pluguri, ori infrățiți cu coase.
N-a fost nicicind nevoie, cerșind eternitate,
să ne-nchinăm pămintul, inomenit cu oase,
celor ce numai umbra pe cimpuri și-o lăsară
și-au fost purtați de vinturi, de jaf și de năvală.
Noi ne purtăm dreptatea și dragostea de țară,
ca Șincai in desagă, și piinea, de-a fost goală,
noi o mincam cu lacrimi in două și, sătui,
ne intrupam in cronici. Eram o legătură
cu cei de dinainte și-urmașii-i așteptam.
A fost o zămislire-a făpturii din făptură,
cum inverzește frunza din mugure pe ram.
Sint mii de ani, acuma, care-au trecut pe drum
prin mii și milioane de trupuri asfințite.
Noi dăm și astăzi vamă ulcioarelor cu scrum
și trecem, ca-n baladă, spre noi culmi insorite.
Iar de se naște cintec, să-l ascultăm ne place,
pe lingă-aceleași vetre eterne și străbune.
Cum gura de izvoare dă susur și nu tace,
și neamul nostru-ntruna trecutul și-l va spune.

INSCRIPȚII PENTRU STATUI

Cuvintele se vor, acum, de foc,
să ardă-n inimi, să rămină-n gind.
Cuvintele cer piatră, să stea, ca-ntr-un ghioc,
și fiecare-n oameni să crească fremătind.
Cuvintele-și doresc astfel statuia,
să-nveșnicească slava celor ce-s dăruiți,
ca să ne fie vieții izvor și nimănuia
să nu-i știrbească fapta. Auriți,
in bronzuri și in marmură, să fie
acei ce au urcat țara spre azi,
și-acei ce urcă țara spre vecie !

Inscripții noi să-și suie pădurile de brazi
și să arate, cit va fi pămintul,
că neamul nostru e nemuritor
și celor minunați le-nchină cintul,
schimbat in aur pentru viitor.

EUFORIE

Mă simt iar bine, — așa cum rareori
mă simt ; nici trupul astăzi nu mă doare
și-o acalmie mare,-nșelătoare,
a suspendat și stropii mei sonori,
pe care-i schimb intruna in cintare,
și m-a umplut numai cu aurori.
De mă privești in ochi, ca pe comori,
imi ard aceleași flăcări jucătoare,
pe care-n nopți, deasupra, pe pămint,
le vezi. Atunci, in adincimi obscure,
ard zgurile și pilpiie in vint
de pe metale nobile și dure,
așa ca-n mine minunatul cint,
ce prinde-a susura ca-ntr-o pădure.

CÎNTEC DE DOR

Rar se-aude cite-un dor,
că-i lipsește vechea strună,
numai versul e sonor,
intreg dorul cind l-adună.

Și de-i mare dorul meu,
poate frînge-n două struna.
Călăuză-i dor mereu
pentru cel ce cintă-ntruna.

Nu se-ntoarce niciodată
chip de fată-n viața mea,
ce rămine scufundată,
ca-n adinc de cer o stea.

Dacă dorul s-ar lipsi
de o inimă-nstrunită,
noaptea s-ar schimba in zi,
n-ar mai fi nici o ispită.

Dar cit dorul este mare,
il asculți și te supui.
Dragă, ai la cingătoare
flori de dor și mindrul nu-i !

Istorie-document

DATE DESPRE CONTRIBUȚIILE ROMANILOR BĂNĂȚENI LA SPRIJINIREA RĂZBOIULUI DE INDEPENDENȚĂ (III)

La începutul lunii iulie 1877, Constantin Rădulescu din Lugoj trimitea spre publicare revistei Familia numele acelora care au donat diverse sume pentru sprijinirea războiului de independență. El anticipează lista de subscripții cu un text demn de a fi reținut : „Apelul societății „Crucei Roșie" din București (care a fost publicat în majoritatea publicațiilor românești din monarhia dualistă – n.n.), îndreptat către toți binevoitorii, de a da ofrande de bani și altele spre alinarea durerilor soldaților români răniți, a aflat ecoul său și în inimile lugojenilor (subl. ns.). Dovada e, că după ce și aci ca pe aiurea, prin stăpînire a fost, și este și acuma oprită înființarea comitetelor de dame sau de bărbați spre adunarea de colecte la acel scop pur umanitar, subscrisul luîndu-mi îndemnul, ... de a mă face colectantele singuratec al ofrandelor ce s-ar da în Lugoj" (Familia, 1877, nr. 27, p. 320-321). Pe lista sa a fost adunată suma de 391 florini, 1 napoleon, 1 galben și 3 franci – de la 77 persoane, – pentru care Dimitrie Ghica, președintele Societății „Crucea Roșie" îi exprima „gratitudinea". Același colectant preciza în corespondența sa că „din partea damelor lugojene se preparează încă și o cantitate considerabilă de scame, de bandaje și alte pînzării, care cu mai ceva ofrandă de bani adunați de la prima expedițiune încoace cît mai curînd se va trimite" (Ibidem) la binecunoscuta destinație.

Într-adevăr, la 24 august, Constantin Rădulescu avea prilejul să comunice redacției Familiei cea de-a doua listă de subscripții pe care figurau 55 de persoane, printre care profesorul Charles Billot de la Facultatea de medicină din Paris, soția și fratele său, precum și un italian, un soldat francez și cîțiva țărani din satele apropiate Lugojului. Suma adunată a fost de 142 florini 30 creițari, 5 napoleoni, 5 franci și 3 svanți. Aceasta s-a expediat la 1 iulie 1877, „Crucii Roșii" din București.

În răspunsul său, Dimitrie Ghica îi transmitea „recunoștința ... pentru stăruința neobosită ce puneți de a veni în ajutorul fiilor și fraților noștri ce cad luptîndu-se a susține drepturile și independența română" (Ibidem, nr. 36, p. 428). Prin strădiunța lui C. Rădulescu și generozitatea locuitorilor au fost, deci, puși la dispoziția „Crucii Roșii" aproape 535 de florini, sumă destul de importantă pentru acele vremi, care provenise cu preponderență de la locuitorii Lugojului, ce și-au manifestat și în acest fel sentimentele de solidaritate cu cauza generală a poporului nostru.

Din părțile Aradului, care nu au rămas în exteriorul unor asemenea acțiuni filantropico-naționale, s-au strîns de asemenea oferte pentru ostașii români răniți. Ida Mladin a pus în circulație o listă de subscripții, pe care sînt însemnate donațiile locuitorilor din Macea (în număr de 15), Curtici (8), și Nădab (10), care se cifrează la 68 florini și 50 creițari (Ibidem, nr. 26, p. 306). La 3 septembrie 1877, preotul Constantin Popovici din

DIODOR DURE : „Femeie șezind"

Comloș intervenea pentru a i se insera în paginile revistei lui Iosif Vulcan lista de subscripții adunate de la sătenii din localitate, însumînd 38 florini (Ibidem, nr. 36, p. 428).

De consemnat și inițiativa avocatului Petru Călciunor din Orșova Veche, care a primit aprobarea pentru a strînge ajutoare, pe lista sa adunîndu-se 15 florini și 20 creițari (Ibidem, nr. 4, p. 489) de 13 persoane. Această sumă a fost expediată, la începutul lunii septembrie 1877, pe adresa „Crucii Roșii" din București, intrînd deci în posesia celor autorizați să o folosească în interes general.

Un alt moment semnificativ s-a consumat în Orșova la 8 iunie 1878, cînd minsitrul de externe al României, Mihail Kogălniceanu, trecînd spre Berlin (urma să ia parte la lucrările Congresului de pace) a fost „surprins, la gara din Orșova prin corul român de cîntări din Lugoj cu o cîntare națională foarte frumoasă. Eminentul bărbat de stat – povestește un martor ocular – a fost adînc emoționat și cînd trenul a plecat mai departe, toți cei de față i-au dorit succes în greaua sa sarcină" (cf. Familia, 1878 ; apud V. Faur, Revista Familia despre războiul de independență, lucrare în manuscris ; Aurora Dolga, op. cit. p. 92). Această manifestare a corului lugojean, la care s-a asociat populația din Orșova, a fost încă o dovadă peremptorie a unității noastre în pofida oricăror adversități și fruntarii vremelnice.

VIOREL FAUR

Ion Rahoveanu

INCREDINȚARE

Pină acolo, in nemărginiri,
in liniști trage brazda verii, tată,
apoi cosește lingă amintiri,
eu sănătos lucrez ca altădată.

O pajură mi-e dragostea-n privire,
nu aduna vreodată in sălcer
innegurate crezuri sau mihnire
cum iți muncești pămintul-lăicer.

Eu știu că-ajungi la capăt de ogor
chiar dacă ora-n turn ar bate noapte,
acolo-n revederile ce dor
vom ride străluciri de roduri coapte.

Vom reveni in ritmul greu al roții
prin seara vie-n pași de uriaș, —
ca dumneata să vii te-așteaptă sorții,
mirifice terase de oraș.

PEISAJ NOCTURN

Mi-ești dureros de vie in privire
și cu nesaț cuprind pustiul nopții
cind, dincolo de broaștele-n delire,
iți cred tăcerea in tristețea porții.

La nevăzute cimpenești pupitre
doar filfiiri de aripi, ca de cobe,
sau de privighetori, sau ce elitre
se-aud in noaptea lunii fără tolbe ?

Sub norii de miraj și de grilaj
te-aș dezmierda, pierduto, pe obraji
și mina ta sau fulgerul din față
vibrații de nervozitate-naltă.

PERON

Depărtare de cetini ți-aduc
așteptindu-te in foșnetul peronului,
fericit de secunda aceasta sub nuc
ard de iluzia de-a-ți fi în dreptul vagonului.

Trenuri trec — fulgerări de ferestre —
și poate ești dragoste-n drum,
pe lingă ispite de stele silvestre,
pe lingă holda căreia-i ești fum.

Poate ne revedem pe-acest peron,
rătăcitoare flacără și ozon !

Printre semafoare, spre mine vin roțile ?
E dragostea poate pe scară,
poate vine și trece cu nopțile,
eu sint cel care arde cu zarea in gară ...

Dedicații

Mircea Ciobanu

Eșarfă de marmură pentru
Alba nemurire-a privirilor
Duhul de ceață al munților
Cintă iubirea iubirilor

Grea incercare a coacerii
Mistuie toamnele, verile.
Tu, pe deasupra azurului
Mină din urmă tăcerile.

Altă minune intimpină
Seva luminii de platină
Aburul dulce-al plecării
Fruntea aceasta mi-o clatină.

Mină din urmă distanțele
Cu cel mai discret alizeu.
Alba eșarfă a zborului
Flutură-n singele meu.

DAMIAN URECHE

Televiziune

DUMINICĂ, 7 noiembrie

8,30. Deschiderea programului. Tot înainte ! 8,50. Film serial pentru copii. Blindul Ben. 10,00. Viața satului. 11,45. Bucuriile muzicii. 12,30. De strajă patriei. 13,05. Album duminical. 15,10. Film serial. Din tainele mărilor. 16,00. Fotbal. Steaua — Sportul studențesc. 17,50. Seara televiziunii sovietice. 19,20. 1001 de seri. 19,30. Telejurnal. 20,00. Parada vedetelor. 20,40. Film artistic. Povestea despre un lucru simplu. 22,00. Invitați în Studioul 3. 22,40. 24 de ore. Duminica sportivă.

LUNI, 8 noiembrie

16,00. Teleșcoală. 16,30. Emisiune în limba maghiară. 19,00. Teleglob. Praga. 19,20. 1001 de seri. 19,30. Telejurnal. 20,00. „E frumos să fii om, E frumos să trăiești pe pămînt". Emisiune literar-muzicală. 20,20. Viața economică. 21,25. Roman-foileton. David Copperfield. 22,15. 24 de ore.

MARȚI, 9 noiembrie

10,00. Teleșcoală. 11,00 Film artistic (reluare). 12,20. Turism și vînătoare. 13,15. Telex. 16,00 Campionatele naționale de box — sferturi de finală. 17,05. Amfiteatrul cărților. 17,35. Atenție la ... neatenție ! 18,00 Pentru sănătatea dv. 18,10. Lecții tv pentru lucrătorii din agricultură. 18,40. Întrebări și răspunsuri. 19,05. Telecronică pentru pionieri. 19,30. Telejurnal. 20,00. Să muncim și să trăim în chip comunist. 20,25. Seară de teatru. Întoarcerea tatălui risipitor. 22,05. Vedete internaționale. 22,20. 24 de ore.

MIERCURI, 10 noiembrie

16,00. Campionatele naționale de box — sferturi de finală. 17,00. Telex. 17,05. Enciclopedie pentru tineret. 17,30. Muzica în orașele patriei. 18,00. Arte vizuale. În atelierul pictorului Catul Bogdan. 18,20. Din viața plantelor și animalelor. 18,40. Tragerea pronoexpres. 18,50. Universitatea tv. 19,20. 1001 de seri. 19,30. Telejurnal. 20,00. Reportaj tv. 20,30. Telecinemateca. Filmul artistic Hombre. 22,15. 24 de ore.

JOI, 11 noiembrie

16,00. Teleșcoală. 16,35. Pentru timpul dv liber, vă recomandăm... 16,50. La volan. 17,00. Telex. 17,05. Din țările socialiste. 17,15. Dorule, din dor crescut. 17,35. Cabinet juridic. 17,55. Ateneu popular tv. 18,30. Campionatele naționale de box — prima gală a semifinalelor. 19,20. 1001 de seri. 19,30. Telejurnal. 20,00. Reflector. 20,20. Cadran mondinal. 20,45. Ecran muzical și de varietăți. 21,20. Revista literar-artistică tv. 22,10. 24 de ore.

VINERI, 12 noiembrie

10,00. Teleșcoală. 11,00. Telecinemateca (reluare). 12,45. Să muncim și să trăim în chip comunist. (reluare). 13,10. Selecțiuni din concertul de melodii românești în primă audiție. 16,00. Campionatele naționale de box — prima gală a semifinalelor (înregistrare). 17,00. Emisiune în limba germană. 18,45. Tragerea loto. 18,55. Obiceiuri, dansuri, cîntece vechi și noi. 19,20. 1001 de seri. 19,30. Telejurnal. 20,00. Steaua fără nume. 20,50. Mai aveți o întrebare ? 21,30. Pagini din operete românești. 22,10. 24 de ore.

SÎMBĂTĂ, 13 noiembrie

11,00. O viață pentru o idee : Petrache Poenaru. 11,30. Din nou despre ... preferințele dv. muzicale. 12,20. Inscripții pe celuloid. 12,45. Estrada muzicală a tinerilor. 14,05. Telex. 14,10. Chipurile acelor voievozi. 14,40. Un disc pe 625 de linii. 15,10. Redutele Independenței. Plevna 1877. 15,35. Caleidoscop cultural-artistic. 15.55. Vîrstele peliculei. 16,45. Campionatele naționale de box — a doua gală a semifinalelor. 18,00. Club T. 18,50 Eroi îndrăgiți de copii : Heidi. 19,25. Săptămîna politică internă și internațională. 19,30. Telejurnal. 20,00. Teleenciclopedia. 20,45. Film serial. Toma. 21,45. 24 de ore. Sport. 22,00. Muzică și ... umor.

Televiziune

Mircea Ciobanu

NUNTĂ '26

Fragment din ISTORII in curs de apariție la Editura Eminescu.

De răul vuietelor și de mirosul mîncărurilor, Sisa Dudescu s-a ridicat de la masa mirilor înainte de miezul nopții. Așadar, dacă ar fi fost întrebată, ar fi știut să răspundă fără șovăială de cîte ori s-a oprit trăsura în drumul spre casă ; ce întîmplări a lăsat în urma ei și cum s-a desfășurat, de fapt, nunta – iată lucruri despre care n-ar fi putut să povestească nimănui. La fel și Iancu Dudescu. Din buimăceala pregătirilor, omul trecuse de-a dreptul în cealaltă : a vinului. I se părea că oricine se apropie de el vrea să-l vadă bind în sănătatea Mariei – și astfel, supus acestei năzăriri, a băut pînă cînd, pe la ceasurile două din noapte, s-a pomenit în restaurantul cu pereții scăpărători de risipa luminii ca într-o cazangerie uriașă, unde fie că urli ca să te înțelegi cu vecinul, fie că șoptești, este totuna dacă nu te-ai obișnuit să pricepi vorbirea cuiva după mișcarea simplă a buzelor.

Maria aproape că nu s-a atins de, bucate. În dreapta ei sta un bărbat trecut bine de șaizeci de ani, Emilian Manciu, omul despre care abia de curînd aflase că îi va fi naș. Deschis la fire, îmblînzit de vîrstă și bunăstare, ar fi vrut și el să-i spună miresei cîteva cuvinte frumoase, dar nu-i treceau prin gînd decît întîmplări legate de îndeletnicirea lui. Maria îl asculta cu înțelegerea împărțită fără să își poată lua privirile de pe mîna lui dreaptă și de la strălucirea tăioasă a celor două inele cu pietre roșii. Erau inelele starostelui de măcelari Dimitrie Manciu, proprietarul scaunului de carne de la Podul Calicilor, le purtase fiul acestuia, Sava, și el măcelar – acum le arăta Emilian Manciu, cu aceeași mîndrie cu care luase cîrligul și satîrul din mîna tatălui său.

Noaptea aceea i-a dăruit Mariei o singură amintire. Cum o căpătase anume, nu mai știa. Stătuse cu ochii pierduți la pietrele sîngerii, și în timp ce glasul nașului i se desfășura în auz, asprit de băutură și răgușit dintotdeauna, vedea cum se alcătuiește, din nimic, imaginea unei case – întîi acoperișurile, pe urmă ferestrele și temelia înaltă. Aripile ei lungi, cu obloanele arse de soare, acopereau laturile unui colț de stradă veche – în unghi drept, ca și curtea dinăuntru, pavată cu piatră de rîu și atît de încăpătoare încît, de la grajdurile din fund, caii mari, lățoși la copite, bocăneau îndelung pînă să ajungă la adăpătoarea din mijlocul ei. Nu despre casa aceasta vorbea Emilian Manciu, și nici Maria nu își amintea să fi privit cîndva o asemenea așezare de oameni, cu o asemenea curte și cu asemenea cai, dar negustorul povestea despre viteii lui grași, crescuți cu lapte cald și mălai, despre porcii lui neputincioși să se mai salte de la pămînt ; din spinarea cărora se înfruptau nestingherite măruntele sălbăticiuni de sub cocine, ca despre făpturile unui rai de demult, acoperit de plutirea miresmelor tari – și în aceste miresme se amestecau aburii laptelui, ai nutrețurilor, ai sudorii pătrunzătoare de vită. Apoi, Mariei i s-a părut că, apărată de căldura amiezii, stă la una din ferestrele casei și privește cum din pivnițele adînci urcă șobolanii spre jgheabul cu apă : grei, cenușii, străbat fără teamă curtea pustie, unii beau, cățărați pe marginea buretoasă, cei care s-au săturat fac drumul înapoi, alții își așteaptă rîndul – nenumărați, ies încă din hrube iar lemnul rînced al scărilor se aude uruind ca sub o grindină. Încolo – zgomotul muzicii neîntrerupt, fețele cunoscute și necunoscute ale nuntașilor – rude uitate, negustorime de toată mîna, iar alături, palid, domnul Martin Cunț, căruia Maria i se încredințase ca să îndepărteze amenințarea din casa părinților ei. Omul îi cuprinsese brațul cu niște degete fierbinți și umede, ca un stăpîn, dar nu de aceea se socotea ea mireasă și fericită.

Doar Logofeteasa și Sache, fiecare în legea lui, au simțit cu adevărat gustul petrecerii. Cînd și-a ales locul la masă, intermediarul ar fi putut să jure că numai lîngă bătrînă nu se va plictisi pînă la ziuă – și chiar așa s-a întîmplat : nu s-a plictisit, iar pe deasupra, a căpătat o dovadă bună că se pricepe la oameni, fie și dacă mai întîi a trebuit să priceapă că lîngă umărul Logofetesei unuia ca el nu-i poate fi cald niciodată.

A fost ca și cum o apă tulbure și stătătoare s-ar fi limpezit pentru o singură clipă și cineva, de sus, ar fi privit-o pînă în străfunduri și pînă la sursa tuturor necurățeniilor ei.

„Ce părere ai ?" l-a întrebat Logofeteasa, arătînd cu mîna spre masa mirilor. „Ce părere să am ? a răspuns omul, bucuros că măcar o dată nu mai este silit la minciună. Mă furnică pe șira : cînd văd mireasa, văd actul de dotă". „Asta e – vorbi rar bătrîna, apoi adăugă : Dar stăpînul cum ți l-ai găsit ?" „Eh, coană mare, stăpînul ăsta al meu e din altă lume. Cînd l-am întîlnit și l-am ales, se ștergea de sudoare, ca acum, și aștepta palme !" – și după un răstimp de gîndire, încă uimit că moașa îl ascultă : „Domnul Dudescu e om blînd, îi mănîncă cîinii din traistă. Nici n-a cerut sobarul cît i-a dat el. Să tot fii ginere." „Ar trebui să cîrpesc, băiatule, vru să-l repeadă Logofeteasa, dar nu pot : mi-e frică de Dumnezeu" – și celălalt a înțeles că de aici încolo ar fi o nerozie să își mai pună frîu limbii ; drept care, eliberat, se mărturisi : „Coană mare, mie nunta asta nu-mi aduce noroc. Numai o minune dumnezeiască m-ar pune iar pe picioare. Știi cum e asta ? Găsește omul un porc, se chinuie să-l îngrașe și-i aduce iarbă dulce tocmai de la Ciurel, cotrobăie cu mîinile prin gunoaie. Știi cum e asta ? Pînă-l crește, se face sluga porcului, el își ia de la gură și porcul pune untură pe rît, goriciul i se face trandafiriu și cînd nu te-aștepți, ia-l de unde nu-i : ți-l sperie cineva într-o noapte". „Ce-ai mai plînge tu, codoșico !" – i-o întoarse în batjocură Logofeteasa. „De unde știi că-mi vine să plîng ?" a tresărit Sache, dar el tresărise vrînd să-i facă bătrînei pe plac. De gustul ei, nu s-ar fi dat înapoi să izbucnească în lacrimi adevărate – căci intermediarul avea știința bocitului la poruncă : închidea ochii, se închipuia întins pe năsălie, gol pușcă și fără lumînare la căpătîi, și plînsul îl podidea de mila lui însuși. Așa ar fi făcut și acum, dar se temea că bătrîna se va scîrbi de el și-l va alunga de la masă.

„Ascultă, băiatul mamii, îl luă ea pe departe, dar de noră-mea, ce zici ? „Nu înțeleg !" a răspuns el, nebănuind încotro bate întrebarea. „Nu fă pe prostu, îl amenință Logofeteasa. Te-am întrebat ce zici de noră-mea, adică să-mi spui cîți bani mi-ai fi cerut s-o iei de nevastă, dacă i-aș fi fost mamă ?" Sache își plecă privirea, sfios, apoi îi trecu prin minte să joace pe un tînăr cu gînd de însurătoare, prins la înghesuială de mama unei fete ca Sisa. Începu să se bîlbîie, își făcu de lucru cu mîinile, și le duse la spate – într-un tîrziu se hotărî : „Păi, eu nu vreau să mă-însor. Abia m-am „liberat din armată și trebuie să-mi fac două rînduri de haine". Logofeteasa ar fi vrut să-i audă cît mai grabnic părerea și i-ar fi stricat, firește, cheful de glumă – dar pentru că era vorba de Sisa, fată de care nu se blînzise nici măcar acum, cînd o vedea cu pîntecul mare, s-a prins în convenția propusă de Sache și, pe un ton mieros, îl sfătui : „Măi, băiatule, un rînd de haine se face greu. Pînă cînd ți-l coase croitorul îți trece și pofta de însurătoare. Mai bine mergem cu fata la popă". Sache a încercat să scape : „Păi n-are șolduri, coană mare". „Rușine să-ți fie, i-a răspuns bătrîna supărată, de unde vrei să le aibă ? Însoară-te cu ea și o să-i crească. Îl cunoști pe unul, Iancu Dudescu ?" „Nu, dădu înapoi, Sache, cu mîna pe inimă, să mă ardă focu' dacă am auzit de el". „Vezi ? triumfă Logofeteasa – nici nevastă-sa n-a avut șolduri, dar la un an după ce-a luat-o tot i-a turnat un copil. Și ce, dacă s-a făcut iar ca o scîndură, nu s-a mai lățit și-a cincea oară ? Acum fie-sa e mireasă și ea așteaptă să nască". Sache se scărpină după ceafă, ca tot omul în cumpănă grea : „Eu tot nu m-aș însura, că am grijă de un sobar. Abia a venit de la Sibiu, e plin de bani dar cu femeile nu se descurcă deloc. Ce mai rămîne de el dacă mă-nsor ?" „Eu nu mai zic nimic, băiete – se dădu bătută Logofeteasa, dar să știi că pierzi. Ai auzit de unu Iancu Dudescu ?" „Nu", recunoscu iarăși, deși puțin uimit, Sache. „Bine, dacă n-ai auzit, află că tot o fată ca a mea și-a luat, numai că soacră-sa nu i-a dat un sfanț. Și ai văzut ce ispravă au făcut împreună ?" Atins parcă drept în inimă, Sache își plecă fruntea, ca la începutul jocului, și declară : „Ce să mai zic, ăla a putut, eu nu. Vai de păcatele mele, sînt un prost" – după care, trist de-a binelea, își șterse de lacrimi ochii roșii.

Bătrîna nu-l mai asculta : își aduse aminte de Dina și, neliniștită, o căuta din priviri, înălțîndu-și gîtul încă alb și puternic. Frumusețea fetei i se arătă posomorîtă din mulțimea dansatorilor : în rochia ei lungă, de culoarea castanei, dar neagră din pricina luminii prea tari, dansa drept, absentă, abia clintindu-și picioarele. „Frumoasă e, Doamne ! își spuse, cu inima strînsă, Logofeteasa. Mai bine-ar fi murit decît s-o văd pe jumătate nebună". Treză de gîndul acesta vechi, se aplecă spre Sache și îi șopti : „Hai să bem, băiatul mamii !" Intermediarul turnă în pahare fără zăbavă, căci femeia îl îndemna la băutură ca și cum s-ar fi temut de apropierea unei mari primejdii – apoi, cu fața înălțată la tavan, oftă : „Vezi, coană mare, ce bine-au lucrat zidarii ? Vezi cum au sclivisit tencuiala ? Nici pensula nu s-a tocit în mîna zugravului". Și, cu glasul celui ce face descoperire de seamă și nu îndrăznește să vorbească prea tare, ca nu cumva să se risipească odată cu vorba și vraja : „I-ar fi dat domnului Martin prin minte că din sobar o s-ajungă și patron de cîrciumă boierească și măcelar ?"

Muzica a tăcut. Lăutarii și-au lăsat instrumentele pe scaune și, unul după altul, s-au așezat la o masă din dreptul intrării la bucătărie. Aunci s-a ridicat și Logofeteasa, grăbită să taie calea Dinei, care se îndrepta cu pași nesiguri spre mireasă. A prins-o de mînă și a întrebat-o scurt : „Încotro ?" Cu două zile în urmă, bolnava căzuse lîngă pat, cu neputință, deci, să fie atinsă și astăzi de rău – erau însă destule dovezi la bănuiala că epileptica ține cu tot dinadinsul să strice petrecerea. „Să nu îndrăznești ! – i-a spus bătrîna. Eu te sugrum dacă faci vreo prostie ! și pe urmă : Jur pe sufletul meu că nu asta e nunta Mariei !" și pentru că se simțea învăluită de privirea neîncrezătoare a tinerei, întări profetic : „Da, o să trăim și-o să vedem !"

Sache urmărea mișcările celor două femei. Le zări apropiindu-se, de mînă, ochi un scaun gol și-l aduse la masă : fiica negustorului s-a așezat la dreapta Logofetesei și la stînga lui. „Sînt o dărîmătură, se gîndea el, privind profilul împietrit al fetei, sînt o dărîmătură, dar dacă ar fi să mă însor, aș lua-o numai s-o țin în fereastră". Trăgea cu ochiul la pomeții ei mici, la desenul subțire al nărilor, la netezimea frunții și, dintr-o dată, degetele au început să-i tremure. Ca să poată atinge în treacăt umărul Dinei, se ridică pe jumătate și spuse Logofetesei : „Coană mare, eu o s-o mărit pe nepoata dumitale !" Drept chezășie pentru această promisiune, adăugă un blestem de zile mari, după care, cu paharul înălțat deasupra capului, răcni cît îl țineau plămînii : „Să trăiască mireasa, dar să trăiască și coana moașă !".

Larma s-a preschimbat în urale. Sisa părăsise demult adunarea, așadar Iancu Dudescu își îngădui să strige și el, scos parcă dintr-o mare strîmtoare : „Trăiască mama !" Fericit din senin, ca omul cînd află pe neașteptate că nu este singur pe lume, se urni spre Logofeteasa.

Mesenii făcură liniște. Socrul domnului Martin sta, înalt și nesigur pe picioarele lui, în fața bătrînei ; părea că nu mai știe din ce îndemn se apropiase de ea – și pentru cîteva clipe tăcerea deveni apăsătoare. Lumea a început să se foiască. Se auziră zgomote răzlețe de pahare și de furculițe. Cineva rîgîi gros : privirile tuturor s-au îndreptat spre locul neplăcutului sunet, ceea ce avu darul să prelungească descumpănirea negustorului. „Ei ! – s-a deslușit, aproape bărbătesc, glasul Logofetesei ; ce-ai rămas așa ? Iancu Dudescu înălță din umeri și grăi cu blîndețe : „Mamă, l-am prins pe Cămărașu. Făcea sfeștania casei, în pod, cu Floarea lui Puțaru !" Își auzise uimit propriile cuvinte ; le mai rostise cîndva, demult, dar nici el însuși nu putea să înțeleagă de ce i-au venit în minte tocmai astăzi : aștepta, mut, o lămurire din gura Logofetesei – să-i spună ea cum se întîmplă, oare, că vorbele fără noimă de acum au avut un rost adevărat în copilărie, de ce atunci au stîrnit rîsul și-acum numai frica. „Bine, băiatul mamii, bine" – i-a răspuns bătrîna cu jumătate glas. Iancu Dudescu a simțit cum fața i se luminează de-un zîmbet de mulțumire nesfîrșită, în timp ce Logofetesei îi venea să jelească lung, îndelung, așa cum jelești la căpătîiul unui mort tînăr.

DIODOR DURE : „Cap de bătrin"

Larma s-a așternut iarăși peste meseni. Sache urmărea clătinarea cercelului greu din urechea Dinei – și nu mai avea ochi pentru nimic altceva. Iar cînd a văzut-o bînd, cu înghițituri mici și fără să lase din mînă paharul decît gol, o clipă a crezut că orbește din pricina tulburării. „Doamne, se rugă el, amețit ca și cum abia s-ar fi sculat dintr-un vraf de flori sîngerii – măcar să-l știu și eu pe omul care-o să aibă parte de ea !" Îi atinse genunchiul –, apoi a așteptat cu suflarea oprită, urmarea cutezanței lui, dar chipul Dinei rămînea mai departe gol de orice expresie, și atunci mîna lui a pornit să alunece de-a lungul coapsei tinerei. Vroia cu orice preț să afle : întîia atingere nu i-a fost luată în seamă, sau faptul că la nerozia lui nu i s-a răspuns înseamnă un limpede fel de încurajare ? Dina, însă, nu s-a clintit nici cînd mîna străinului i-a coborît de la șold la genunchi, nici cînd, rece ca gheața și asudată, i-a ridicat poala rochiei, ca să-i înșface lacomă genunchiul. Sache nu mai îndrăznea să-și dezlipească palma de locul pe care îl cucerise atît de simplu. Turnă iarăși vin în toate trei paharele, gîndindu-se că nu va mai găsi niciodată un prilej mai bun să blesteme vîrsta ființei lui, și doritoare, și neputincioasă într-unul și același timp. „Uite că nimic nu ne lipsește, vai de sufletul meu : nici mie îndrăzneala, nici ei nerușinarea, dar dacă se prinde hoașca dracu ne-a luat !" Atunci și-a retras, înțepenit, brațul : cînd podul palmei lui s-a făcut totuna cu carnea puțină care învelea genunchiul fetei. Trist și înspăimîntat, s-a aplecat iar spre Logofeteasa și se jură, vrînd de data aceasta să-l audă și alții, că nu vor trece bine șase săptămîni și în casa lui Iancu Dudescu o să mai fie o nuntă, altminteri el își va pune la bătaie obrazul, să i-l scuipe oricine și după voie. Bătrîna a dat să-l trimită, cu arătătorul întins, la locul și treaba lui, dar, cum era obișnuită să se gîndească la Dina ca la un om nemaiamenințat de vreo pierdere, împrumută gestului ei un alt înțeles : cu mîna în aer pocni din degete și spuse : „Bine, codoșico, întîi să te vedem la lucru". Sache, într-al nouălea cer, sări pe un scaun și răcni : „Să trăiască mireasa, dar și sora miresii să trăiască !"

Cu auzul spart de strigătele mesenilor, Iancu Dudescu a întrebat : „Cine-a zis că trebuie să mai trăiască ?" „Sora miresii" – i-a răspuns vecinul. Negustorul se posomorî. Uitase de cînd nu își mai văzuse fiica. Vru să se ridice de la masă, doar cît să-și reîmprospăteze amintirea înfățișării ei – brațul, însă, îi căzu între paharele pline, a neputință și lehamite.

Spre dimineață, chelnerii au adus castroanele cu potroace, și petrecerea s-a întețit iar. Atunci s-au ridicat de la masă și mirii. Logofeteasa le întrezări, ca prin ceață, staturile îndepărtîndu-se spre ieșire : în urma lor pășea, cu umerii lăsați, Iancu. „Vînzătorul" ! își numi ea fiul cu amărăciune.

Cînd micul alai a ajuns la casa domnului Martin Iancu Dudescu dormea între pernele trăsurii. Tot adormit l-au adus înapoi, la intrarea în restaurant ; încît, scăpînd de legănarea arcurilor, omul s-a întrebat de ce nu s-a dus și el s-o însoțească pe Maria, de ce a rămas între niște necunoscuți care chefuiesc fără să le pese de nunta cui, de dragul cui. Căuta spre locurile goale din capul mesei – dar neliniștea i se acoperi repede de ceața băuturii, de zgomotul asurzitor al muzicii.

Teatru

Teatrul și dublul său

Săptămîna teatrală clujeană și Colocviul republican al criticilor de teatru (Bacău) sînt două dintre ultimele manifestări de mare amploare la care Secția de critică a A.T.M. și-a rezervat pe lîngă aportul de (co)organizator, pe acela de participant activ. Nu voi putea scrie acum despre spectacolele văzute, nu mă voi referi la comunicările prezentate, în număr foarte mare și de un deosebit interes. Ar trebui spus, de la bun început, că aceste colocvii profesionale reunesc teoreticieni cu cele mai diverse preocupări, cronicari, gazetari, regizori, actori, iubitori de teatru, într-un același scop. Viața teatrului românesc încetează să mai fie numai un domeniu „de referință" pentru critică. Relația criticului cu teatrul tinde să se aprofundeze, critica nu mai e doar oglinda în care teatrul se reflectă ; **critica și teatrul** concură în a fi, în egală măsură mărturia vie și adevărată a unei vieți teatrale autentice. Așa cum nu se mai poate vorbi, cît timp există posibilitatea unor astfel de întîlniri — confruntare, despre critici „de provincie" și „de capitală". Critica de teatru este, la rîndul ei, un organism viu, iar criticul, ca activist, se integrează momentului teatral românesc cu toate forțele sale. Este, fără îndoială, un mare cîștig și o mare bucurie pentru un critic de teatru să poată vedea într-un scurt timp **Despot vodă** de Alecsandri, **Casa care a fugit pe ușă** de P. Vintilă, **Viața unei femei** de A. Baranga (Națională din Cluj), **Act venețian** de Camil Petrescu (Națională din Iași), **Fire de poet** de O'Neill (Națională din Craiova), **Henric al VI-lea** de Shakespeare (Națională din Timișoara), **La margine de paradis** de O. Genaru, **Excursia** de Th. Mănescu (Teatrul dramatic „Bacovia" din Bacău). Este la fel de important să poți merge să te întreții cu artiștii amatori la ei acasă, în comuna Măgirești, să zicem. Nu se poate contesta că tematica bogată, sumă a comunicărilor audiate tinde să sondeze în profunzime fenomenul teatral românesc, în aspectele sale cele mai subtile, pînă la cele mai directe.

Dar există șansa să se întîmple în plus ceva (și secția de critică a A.T.M. oferă probă după probă), care să depășească în importanță și în înțeles toate cele spuse pînă acum. Este sentimentul organizării reale a criticii românești de teatru într-un nucleu responsabil, angajat, combativ. Este drumul conceptualizării reale, al consecvenței cu propriile concepte. Este momentul cînd un critic poate declara : **„acum criticul poate face totul"** pentru propășirea teatrului românesc și aceasta nu rămîne o propoziție ci susține o acțiune continuă. Și nu singulară. Îmi place să conjug „a fi" la prezent, cînd e vorba de critica noastră de teatru. De aceea, repet, aș putea vorbi despre teatru și dublul său, ca despre teatru și critică.

ANTOANETA C. IORDACHE

Etnologie

Documentar (V)

O deosebită importanță științifică prezintă pentru cercetătorul de astăzi informațiile date de cei doi autori, în privința relației existente între port și vîrstă. Bunăoară, se arată că „fetelor, numai după ce au trecut de 4—5 ani, li se dă o catrință dinainte, iar opreg numai după ce au trecut de 6 ani" (op. cit., p. 151). Reținem în acest sens și precizările : **„Cei mai frumos port românesc este portul junilor și junelor, care, de un timp încoace, fiind prea luxos, a devenit spre dauna poporului"** (p. 15). (S. Liuba și A. Iana considerau, ca și mulți alți cărturari ai epocii lor, că „luxul" îmbrăcămintei populare ar fi unul din motivele care ar duce la zdruncinarea financiară a familiei țărănești). „Cei tineri poartă cojoace galbene, și înfrumusețate cu diferite figuri din birnaș vînăt, iar cei bătrîni poartă cojoace de tot albe" (p. 20). Femeile **„mai bătrîne** însă peste ciaptă și conciu se leagă de sub grumaz peste urechi cu un **fachiu** (carele e un ștergariu însă îngust și cu capetele frumos împistrite), și se înnoadă la creștet așa că **capetele fachiului să acopere conciul de la ceafă. Purtarea fachiului legat preste conciu înseamnă bătrînețe și curățenie. Femeile bătrîne își mai leagă fruntea și conciul și cu un petec alb și iat de trei degete și petecul se zice proboadă"** (p. 23). Spre deosebire de femeile vîrstnice, la sărbători, **„nevestele își leagă peptenul cu o cîrpă frumoasă de păr, ori de mătasă și o înnoadă dinapoi, așa că cornurile cîrpei să spînzure frumos răsfirate pre spate în forma aripilor și cozii unei paseri sau a unui fluture și aceasta să zice legat"** (p. 22).

În capitolul despre costumul tradițional se face referire și la portul de doliu — aspect despre care avem extrem de puține date, sau nici nu este amintit în majoritatea lucrărilor despre îmbrăcămintea populară : „Cînd ai noștri jelesc pre cineva, umblu cu capul gol, sau, ca și femeile, își leagă capul cu o cîrpă albă sau neagră și o poartă un an de zile" (p. 22).

În cele zece pagini (14—25) dedicate portului tradițional, autorii fac o descriere densă, revelatoare, a tuturor pieselor de îmbrăcăminte din satul Maidan : **„chimeșă"** lungă, bărbătească, izmene, chimeșă femeiască întreagă, sau compusă din două piese (ciupag și poale), cotrință, opreg (chițele), peptariu (prisluc, ciurtariu, chintuș), șubuță (duruț, suman), mînecariu, scurtelcă, bundă (bundric), vizitiu, căbăniță, cușmă, folariu, cioareci, cojoc, păcliie, brăciră, briu, curea, prascie, clăbăț, ciaptă, fachiu, proboadă, opinci și „inele de aramă și de argint gravate cu figuri".

AUREL TURCUȘ

Curier literar

Remarcăm din revista **Convorbiri literare** (nr. 10) articolul lui Const. Ciopraga intitulat **Romanele unor medii** (cu referire la proza lui Tudor Arghezi), din care spicuim : „Elaborate probabil cu intenții competitiv-demonstrative după propriile-i proze scurte și ulterior altor creații notorii (Rebreanu, Camil Petrescu, Hortensia Papadat-Bengescu), romanele lui Arghezi sau romanele unor experiențe sau medii : unul, roman al unor crize etice-psihologice soldate în izolare (Ochii Maicii Domnului) ; altul, roman al tribulațiilor unui intelectual în medii ostile (Cimitirul Buna Vestire), un al treilea, romanul experiențelor de fabrică (Lina). Lumi și medii văzute din interior, de aceea nu lipsite de o anumită autenticitate".

Uimește modul tern în care este purtată convorbirea cu Constantin Țoiu (Constantin Coroiu) dar și răspunsurile la fel de — cum să le spunem ? — lipsite de relief. Corneliu Sturzu publică frumoase poeme ; grupul de critici (buni) despre care am mai vorbit și cu alte prilejuri în revista noastră, susțin paginile de critică (Daniel Dimitriu, Val. Condurache, Al. Dobrescu), Ion Lăncrănjan și Ana Blandiana sînt prezenți în revistă cu proză (de calitate). Ion Bălu și Fănuș Băileșteanu se ocupă, primul de **Gîndirea estetică a lui Marin Preda** al doilea, de proza lui Eugen Barbu. În rest, — rubricile obișnuite, două traduceri din Moravia ... Ce mai putem spune decît că, peste întreaga revistă, plutește, totuși, un ciudat aer de oboseală.

A. BALTHAZAR

Muzica

Concertele Filarmonicii s-au succedat în aceste prime zile de toamnă, supranumerar, obișnuitului simfonic asociindu-i-se o seară Beethoven, menită a deschide un ciclu de durată.

Fără a intra în detalii, se cuvine conturată ținuta generală a orchestrei care a făcut dovada unei remarcabile coeziuni și omogenități. Solistul primului simfonic a fost pianistul DAN GRIGORE, artist cu sclipiri de geniu, care de astă dată a oferit disponibilități interpretative destul de modeste. În absența diversificării continue a repertoriului, o formă staționară a vechilor succese se impune totuși menținută !

DANIIL ȘAFRAN a sosit aureolat la faima marilor vedete internaționale. Tonul violoncelului incumbă cele mai răscolitoare rezonanțe ale sufletului uman : de la gravul adînc evocator, pînă la flagioletele unui acut ce clamează bătăios, totul nu a fost decît o vibrantă interpretare afectivă ... Ne-a ilustrat însă și reversul medaliei, observabilă în nervozitatea cu care-și „figura" pasajele dificile, imprecizia intonațională, anularea tempilor convenită la repetiții și sfîrșind cu acel hiatus al cadenței, regretabil. Șafran face parte din interpreții cu o personalitate atît de puternică încît aspiră să egaleze compozitorul, de unde restructurarea arbitrară care trece cu nonșalanță peste legi și canoane stilistice cristalizate. Un exponent ilustru al subiectivismului artistic !

Cel din urmă simfonic ne-a adus bucuria vizionării unei revelații a violonisticii românești, lansată de Concursul de la Glasgow, MIHAELA MARTIN. Concertul de Bruch audiat a convins prin sinceritatea și prospețimea romantismului difuzat, dozat cu gust și sensibilitate. Un temperament de mare vigoare, un artist capabil să comunice emoții cu o grație și un nedisimulat farmec feminin.

DORU MURGU

Panoramic

● Grandiosul Festival „Cîntare României" și-a început pregătirile și în județul Timiș. Sub egida Consiliului județean Timiș al culturii și educației socialiste au avut loc o serie de consfătuiri cu participarea unor reprezentanți din întreprinderi și instituții, cu instructori ai formațiilor profesioniste și amatoare, cu oameni ai muzicii, cu cei ce se ocupă nemijlocit de activitatea brigăzilor artistice de propagandă și echipelor de teatru, montaje literar-muzicale, cenacluri, cinecluburi, discutîndu-se probleme de repertoriu, de adecvare al acestuia la cerințele actualității, probleme de creativitate, îndrumare și stimulare a talentelor tinere și multe altele. ● La Biblioteca județeană Timiș, oaspete a fost Uniunea Compozitorilor din Timișoara. Expunerii lui I. Crișan despre „Folclorul și muzica de cameră" i-a urmat o audiție a unor lucrări semnate de F. Barbu, A. C. Ionescu, I. Crișan, R. Georgescu, I. Tomi, Z. Vancea. ● Teatrul de operă și balet din Novi Sad (R. S. F. Iugoslavia) a prezentat la Timișoara spectacolele „Groapa" și „Stamena", balet în trei acte și un epilog. ● „Pămîntul regăsit" (în limba maghiară) de Mandics György, în librării. ● Putem viziona expoziția de fotografii a americanului A. Aubrey Bodine. ● Din nou muzică : în decorul de excepție al secției de artă plastică al Muzeului Banatului, o nouă seară dedicată clasicismului ; interpreții : D. Săpcu, R. Stupak, E. Oarcea, A. Vezoc, Z. Udvardy au ales un repertoriu W. F. Bach, R. Stamitz, J. Pradas. Filarmonica „Banatul" l-a invitat pe V. Micu, bariton, să interpreteze „Cîntecele unei calfe drumețe" de Mahler (cunoașteți discul „Electrecord"), iar simfonia beethoveniană „a destinului" a fost, probabil, programată în cadrul ciclului comemorării compozitorului.

ERATĂ

În interviul cu prof. dr. docent Pius Brînzeu, pag. 7, col 3, se va citi în loc de Timișoara mai lasă, finisarea mai lasă.

★

La cronica plastică : LIDIA CIOLAC, din numărul trecut al revistei noastre, pag. 6, pasajul final se va citi : „Ideea, venită spontan, prinde contur într-o căutare însetată de puritate și de adîncirea miezului călăuzitor. Imaginea grafică sale se încheagă încet, decantată prin treceri de timp, adesea, exasperant de lungi, însă cu atît mai profunde. Artista țintește la esență, la întregirea unui ideal artistic, la care ea aspiră din totdeauna și de care, cu fiece lucrare, este mai aproape".

CENACLU

Deschiderea stagiunii literare timișorene a avut lor, marți, 2 noiembrie, în prezența unui numeros auditoriu, prin cea dintîi ședință de lucru a cenaclului **ASOCIAȚIEI SCRIITORILOR** și al revistei **ORIZONT.** Cu ușile deschise la propriu, ședința a constituit semnul de bun augur sub care se află literatura în acest colț de țară, atracția pe care o exercită asupra tinerei generații. Cuvîntul inaugural, ținut de președintele cenaclului, poetul **Anghel Dumbrăveanu,** a cuprins platforma programatică a activității cenaclului, deziderate majore sub care-și înscrie întreaga sa ființare.

S-a asistat, în continuare, la un subtil „spectacol", al cărui protagoniști au fost, deoparte, poetul **Marcel Turcu** și poezia sa, iar de cealaltă parte, opiniile pertinente ale confraților întru literatură, ale criticilor, și ale cîtorva spectatori. Lecturate sub avertismentul autorului : **„acestea nu sînt poezii și nici altceva"...,** poemele au avut darul de a implica o seamă de probleme de ordin teoretic care, prin poziția adoptată de vorbitori, au conturat profilul unui poet autentic, a unei poezii și a unei modalități estetice. În succintele citate ce urmează, vom încerca să surprindem (e foarte mult spus) cîteva din tușele portretului amintit și ale peisajului în care a fost încadrat.

Criticul **LUCIAN ALEXIU** (referentul, de fapt, al poetului în această ședință) discutînd poezia lui **M. T.** în ansamblul ei, spunea că : **„există riscul de a rămîne la un anume moment al poeziei"** și o **„bruscare a modelelor clasice... moștenire a suprarealismului",** pentru a deosebi în final **„o abia simțită undă de elegie, poate șansa de existență a poeziei lui M. T.".**

Poetul **AL. JEBELEANU : „Dacă nu-l accepți (pe M. T.) ca poet suprarealist, nu-l poți accepta nici ca poet"...** ceea ce a compus datele discuțiilor pînă la dilema : **„este o poezie programată, o structură sufletească ori amîndouă la un loc"?...**

Criticul **ȘERBAN FOARȚĂ : găsea că „M. T. e un suprarealist prin vocație.. nu e pur imagistic... are un umor rece,... sîntem în fața unei poezii agresive care ne scoate din habitudini... o poezie feerică a cotidianului... o încîntare riscată"...** sumă de conture ce au oferit un profil complex al poetului.

Scriitorul **ION ARIEȘANU,** în acord cu antevorbitorul său, remarca : **„poemele sînt un experiment... sînt, de fapt, poeme în proză cu o anume forță magnetică a metaforei... „o cascadă de metafore... (spuse de un) glas unic, prin ceea ce aduce în poezia timișoreană".**

Criticul **EUGEN DORCESCU,** reluînd datele chestiunii, acuza o anume lipsă de coerență, pentru a repune în discuție dilema : **„vocație sau dexteritate"?** spre a conchide : o intersecție fericită a lor.

Poetul **ANDREI UJICĂ** felicita autorul pentru **„autenticitatea stării lui poetice aflată într-un discurs continuu, infinit",** din care (autorul) a reușit să stenografieze cu exactitate... **„fragmentarele momente ale poemelor sale".**

Criticul **NICOLAE ȚIRIOI,** cu incomoda sa pertinență estetică, puncta : **„e poet dar nu poate să comunice"** și atunci **„e necesar sau nu să ne comunice o stare"?...** moment ce avea menirea să deschidă ușa unei noi probleme : accesibilitatea poeziei.

Poetul **AUREL TURCUȘ,** în continuare de frază a ideii, cerea **„o atitudine poetică fundamentală** (în poezia lui **M. T.**), **o cheie de boltă... „care să exprime „gîndirea filozofică a autorului"** pentru a numi, în final, poezia citită : agresivă în limbaj și cuminte în conținut.

Poetul **VASILE VERSAVIA,** printre altele, lămurea că : **„problemele teoretice ridicate de poezia lui M. T.** sau (și de suprarealiști) **sînt mult mai interesante decît însăși poezia"** promițînd să hărnicească în exercițiu cîteva poeme asemănătoare celor citite.

Poetul **ANGHEL DUMBRĂVEANU :** „M. T. **e un poet controversat, ceea ce denotă virtuțile sale literare... dar, marii poeți ai secolului au rămas înafara suprarealismului... suprarealismul rămîne un interesant experiment, undeva în deceniile 3-4 ale acestui secol"...** și despre ședință : **„a fost o discuție instructivă".**

În continuare, auditoriul a luat cunoștință de poeziile cîtorva tinere talente : Carmen Liliana Lobonț, Doina Stoița și Delia Străuț. Momentul final al cenaclului, un post-scriptum umoristic susținut de scriitorul **ION VELICAN.**

În ședința de marți, 9 noiembrie, **PAUL EUGEN BANCIU** va citi proză, avînd ca referent pe criticul **CORNEL UNGUREANU.**

PEB

Plastica

Acuarela a fost tehnica notației rapide, a impresiei fugace, clipa reținută în formă de dexteritatea artistului renașterii, rococo-ului sau romantismului ; a fost aventura deliberată, dar imprevizibilă, a mîinii și imaginației.

Acuarela este pentru Diodor Dure, tehnică de supravegheată meditație ; loc al duratei claustrate în operă de forța unei telurice înțelegeri a formei. Virtuozitatea sa este calmă descătușare, rigoarea și vigoarea sa dilată știutele virtuți ale tehnicii.

Acuarela a fost constant „impresionismul" și informalul unor epoci revolute. Laviurile unor Cozens, Constable, Turner sau Hugo prefigurează licențele gestuale ale lui Pollock, Hartung, Wols sau Mathieu. Identice, sau numai comparabile la nivelul gestului, cele două momente se disociază sub specia spațiului. Primul creează o nouă ipostază a spațiului absorbant, învăluitor, cel de-al doilea declanșează spațiul ofensiv, violent.

Acuarela lui Dure comunică obsesia expresiei, conținute în forma solidă, frustă, ponderală, organizată în generoase cîmpuri de culoare. Suprafața plană, această „morală a picturii moderne" (A. Lhote) e solidară cu gestul de o robustă liniaritate, simplu și grav, laconic și net, configurînd, într-o manieră matisseană, un spațiu afectat de dimensiuni polisenzoriale, un „spațiu topologic". Un spațiu imanent — inerent, l-aș numi — cel al culorii cu prim și arier planurile ambigue de palpitul laviului, pe care acesta îl declanșează. Artistul operează în deplin respect pentru suportul plan al colii, pentru adevărul fizic a cadrului.

Intuind prospețimea matinală a diluțiilor, dar și limitele acestei tehnici, marii maeștri români au cultivat acuarela ca relaxare activă în antractul dintre două pînze ; nu odată, transferînd ulciurilor sugestia inefabilelor armonii — transparențe ale celei dintîi.

Acuarela sa subtilizează ulciului pe care, cu egală insistență Diodor Dure îl practică, o serie de mijloace — frotajul, glasiul, teoretic improprii unei tehnici recunoscute pentru imediatețea și viteza execuției. Paradoxal, Dure avea să persevereze în ulei, visînd astfel desăvîrșirea vocației de pictor, nevoind să accepte că a descoperit și s-a descoperit în acuarelă.

Într-o lumină de crepuscul — sînt 65 de ani de-atunci —un peisaj în acuarelă avea să-i ofere lui Kandinski revelația primei lucrări abstracte. Anecdota însă punctează o evoluție la scara fenomenală a artei moderne ; incidentul marchează profund o nouă atitudine, instaurarea unor relații noi ale artistului cu realitatea.

O frondă interioară, declarată abstracțiunii pure, explică în opera lui Dure prezența unor rapeluri lizibile la realitatea exterioară. Răzlețe, piesele naturilor statice sînt de pildă, semne-istrumente-de-control, radiind un sentiment de securitate spirituală. Artistul nu se abandonează exercițiului capricios factice al gestului, nici unei egocentrice dezvăluiri a psihismului ascuns.

Despre acuarelă și despre DIODOR DURE

(Eseu în oglindă concavă)

Acuarela a fost momentul ludic și preludiul operei finite, expresia lejerității artistului, eliberat în intimitatea atelierului său de constringeri de stil, viziune sau comandă exterioară.

Acuarelele lui Dure dezvoltă sentimentul unei autorități proprii operei omogene, expresiei coerente, iar stilul acesteia e rezumat în gestul tranșant, bărbătesc, cenzurat, disimulînd efortul de a articula imaginea cu parcimonie, (în elemente plastice puține înțelese ca adevăruri spirituale fundamentale). Consecventă în omisiunea detaliului superfluu, în refuzul jocului și efectelor gratuite, opera sa revelează reperele unor structuri cu amplitudini de respirație simfonică.

Acuarela este copilăria regăsită o clipă — clipa copilăriei regăsite. Este bucuria surprizei, șansa acordată imprevizibilului, renghiul jucat de capriciul laviului. Dar, tocmai de aceea, în Extremul Orient ea a fost proba supremei științe a observației și virtuozității artistice.

Însușindu-și secretele comportamentului tehnic, intuind disponibilitățile acuarelei, Diodor Dure a atins, după un acerb travaliu, ora primei maturități artistice. A forțat limitele înseși ale tehnicii — implacabil determinată de „materie" — într-un proces în care, pentru sine, era decisivă nu observarea realității, ci descoperirea mijloacelor și adecvarea lor.

Niciodată posedată de orgoliul amplei dimensiuni, acuarela s-a închis în dreptunghiuri mici. Nu a avut aerul sau dimensiunile dominatoare ale marilor pînze în ulei. Nu a încorporat omul, ci s-a cerut pătrunsă, grație mirajului detaliului.

O complementară vocație de acuarelist și monumentalist a lui Dure proiectează opera într-un dialog mobilizator cu ochiul. Resimțim acut raporturile formei, culorii și luminii la o scară umană. Chiar atunci cînd omul e absent din alegoria cadrului, mesajul poartă sensurile prezenței sale. Îl regăsim în pulsul heraldei demnității a proporțiilor. Glastra cu flori are solemnitatea naturală a arborelui vieții, un halo antropostatuar, de un monumentalism în care elocvent e refuzul elocvenței.

Predestinată prin însuși procedeul tehnic să formuleze avataruri spiritualizate ale acvaticului, acuarela nu a aspirat la iluzia formei ponderale, dense. Ea a ilustrat, „à vol d'oiseau", levitația, semnificînd, prin volatilul și vibratilul formei, dimensiunea eternă a curgerii, ca formă a mișcării fluente, sau devenirea substanței instabile, rarefiate.

Prin sublimare planurile ample de culoare sînt investite cu opace densități de guașă sau ulei, subtil înviorate de o tainică răcoare a pămîntului. Ordonate în perspective inverse, plonjante, formele se supun, umile, gravitației. Expresia spațială a operei lui Dure este însă o anume acrofobie, bulversantă, propusă ochiului nostru. Un straniu magnetism accelerează liniile de fugă ale compozițiilor, proiectînd obiectele spre suportul terestru, sursă și refugiu al unor latente energii. Totul are corporeitate în compozițiile sale, proiectate pe orizonturi fără cer. Surprinse ca dintr-o scurtă detentă, formele sînt privite cu organică simpatie. Artistul ne indică mereu apartenența formelor la un sol al originii lor. Lecția operei sale ar putea fi o invitație la meditația despre spațiul provenienței...

CORIOLAN BABEȚI

Dicționar ortografic

Cultivarea limbii (I)

Revista **Limba română**, XXV, 1976, nr. 4, care publică și **Bibliografia românească de lingvistică**, pe anul 1975, își consacră prima parte (p. 335—366) problemelor de cultivare a limbii.

Acad. IORGU IORDAN, în articolul **Stil „savant", stil „poetic"**, pornește de la constatarea că, față de „dorința legitimă" de a scrie îngrijit și frumos, în condițiile actuale de dezvoltare a științei și a culturii, și felul cum scriu unii mînuitori ai condeiului există, uneori, o discrepanță îngrijorătoare. Aceasta se datorează, în primul rînd, faptului că nu se ține seama de criteriul **necesar** al concordanței dintre conținut și expresie. Cele mai multe cazuri de nepotrivire a conținutului cu exprimarea lui se nasc din tendința unora „de a scrie **altfel** decît alții". Unele exemple exceptate arată că pentru un conținut „foarte oarecare" se folosește un stil „bombastic și grav, fără necesitate", iar altele, ce se vor „poetice" sînt „ridicole în toată puterea cuvîntului". Soluția propusă : să scriem (și să vorbim) natural, firesc, nu să ne întrebăm „ce spune 'umea" „dacă vorbim ca... (toată) lumea".

În articolul **Unitatea limbii noastre naționale și problemele cultivării limbii**, MIOARA AVRAM, reamintind constatarea admisă de multă vreme cu privire la unitatea tradițională a limbii române, deși timp îndelungat vorbitorii ei au aparținut la organizații statale diferite, remarcă procesul de întărire a acestei unități, în etapa actuală, prin influența limbii literare. Etapa actuală se caracterizează prin fixarea fără erori a noilor achiziții lingvistice și prin corectarea progresivă a unor abateri mai vechi. Unificarea lingvistică pe plan social trebuie privită nu numai prin pătrunderea neologismelor în vorbirea sătenilor, ci și prin preluarea de către limba literară a unor cuvinte, expresii și construcții populare, dînd, astfel, unității varietate și bogăție. Pentru unitatea de corectitudine, alături de normele ortografice trebuie respectate și cele ale ortoepiei, iar cuvintele trebuie să fie folosite cu sensurile adecvate contextului respectiv. Cultivarea limbii impune lupta „împotriva unor elemente semiculte, împotriva abuzului de împrumuturi savante, introduse din prețiozitate și împotriva unor elemente fals populare..., ca și împotriva clișeelor preluate mecanic și repetate prea des și, mai ales, fără rost".

Acad. AL. GRAUR publică un scurt, dar dens articol despre **Rolul dicționarelor.** Acceptînd, cum e și firesc, că limba se schimbă neîncetat, îmbogățindu-se și perfecționîndu-se, autorul arată că este necesară și o frînă, care să încetinească „răspîndirea inovațiilor, ceea ce este foarte util nu numai pentru că nu toate modificările sînt folositoare, ci și pentru că prin temperarea lor se păstrează posibilitatea de comunicare între diversele generații care se întîlnesc în aceeași perioadă. Un rol important în această direcție revine dicționarelor de uz general, care au datoria să înregistreze numai formele corecte ale cuvintelor.

V. ȘERBAN

Corespondența

Gheorghe Felder : Dacă găsiți necesar, alegeți-vă un pseudonim de lucru. Vă vom publica poezia **Și iată un loc.**

Delia Străuț : E bine. Vom publica **Poetică.** Aproape de adevăr pare și **Înfloriri. Pămînt** ar trebui discutată, în vederea publicării.

Marin Panduru : După ce ați recunoscut încurcătura și după răspunsul pe care vi l-am dat recent, sper că scrisoarea Dvs. din urmă trebuie socotită, pur și simplu, de prisos.

D. Dume : Versuri bine intenționate, uneori sugerînd posibilități frumoase.

Rodica Iova : Acest **Cîntec de vară** subliniază încă odată remarcabilele Dvs. însușiri artistice. Vă invităm la cenaclul nostru, care-și ține ședințele în fiecare marți la ora 17.

Kocsis Francisko : Avem bune păreri despre versurile trimise. Vom publica poezia **Vin.** Trimiteți manuscrise mai îngrijite.

Mihai Moraru : Lucrări sub nivelul cu care ne-ați obișnuit. **Definiție** e foarte naivă, iar **Cu o zi în urmă,** deconcertantă (și prin ce spuneți și prin expresia lipsită de orice pretenție artistică) : „Azi plouă cu poeți / slabi și subțiri / și cu poetese". Ar trebui să vă luați în serios și să nu mai trimiteți asemenea însăilări verbale.

Hegedüs Francisc : Împărtășim ideile Dvs. cu privire la forța și măreția Omului. Ne bucurăm că urmăriți cu interes revista noastră.

Anghel Dumitru : Editurile **Eminescu** și **Albatros** își au sediul la Casa Scînteii — București. Ca și **Litera.**

Marilena Moldovan : Lirism lucid, cenzurat. Vom publica **Moment** și **Poem.** Interesante ni se par, deasemenea, **Cînte-mi ploaia, Senzație, Dor.**

Mitu Anghel : Mai interesante decît altădată, **Joc,** mai cu seamă, însă, încă dilatate.

Werkman Haidi : Versuri bine intenționate, preocupări frumoase.

E. Schweigt : Stihuri de o anumită acurateță, însă fără fior ; relatări uneori frumoase, însă fără aripi. Supravegheați-vă ortografia. („Pentru ați vedea somnul" ; „Mie dor iubito de tăcerea albastră").

Al. Petrescu : Stihurile cuprind uneori tropi notabili. Le lipsește însă mesajul. Și e multă diluție.

Ecaterina Păunescu : Mai aproape de realizare ni se pare a fi poezia **Așteptare.**

Dumitru Studina : Credem că puteți continua, cu bune șanse.

Liliana Letcă : Lectură dificultoasă, din cauza evasiilizibilității manuscriselor. Iubiți mai mult conciziunea. Ni se pare mai frumoasă poezia **Noi.**

Susan Lucian : Pentru început, nu e rău.

Sergiu Someșan : Ni se par de bun augur poezia **Nadia** (pentru Nadia Comăneci) și **Istorie.** Continuați.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

Prietenii revistei Orizont

LUMINĂ DE AUGUST

Dacă vrei să vorbești
Ascultă toate vocile
Pămîntului tău...
Cînd am învățat tainele ierbii,
Cînd am privit livezile îmbietoare,
Lanurile coapte,
Izvoarele fremătătoare,
Am simțit o văpaie în suflet
Și-un zbor infinit
Numit PATRIE.
Cînd am simțit
Fiorul finului cosit
În arșița verii,
Am înțeles că stelele
Sînt ca inima mea
Înflăcărată de vise,
De frumusețea acestui neam
Luminat de soare
În hotarul de August.

ELENA OPREA

EȘTI ȚARĂ

Ești Țară miez de vară ce pirguiește ogoare
și lacrima de aur a toamnei în hambare
ești dragostea de datini și dorul după stele
abisuri subterane și înălțimi de schele
ești jertfa cea supremă a dăruirii vieții
și pasul ferm spre trudă în faptul dimineții
ești vraja ce colindă tîrziu în miez de noapte
și-mi smulge de pe buze ale iubirii șoapte
ești duhul omeniei purtat în inimi treze
și jurămînt ca trupul să nu-ți mai singereze
ești pîine și ești sare și vinul ospeției
pecete strămoșească și leagăn prieteniei.

NOAPTEA ÎNDEAMNĂ LA DRUM

M-am prefăcut că dorm
și visul a venit din brațele nopții
avea chip de femeie
și l-am pietrificat.
Cu dălți de oțel
am făcut loc în noapte
visului meu
zămislit din raze de soare
și visul era o chemare
căci noaptea
îndeamnă la drum.

CORNEL TEAHA

PIATRĂ ȘI SOARE

Alerg vrăjită prin ploaia de vis
Sînt cioplită din piatră și soare ;
Pe turnuri nostalgice luminez,
Descîntecul lumii mă doare...
Vraja s-a desfăcut în bucăți
Străluminate cristale...
Eu sînt pulbere albă
În țărîna grădinilor tale.

DESEN

Iarbă, am obosit, am obosit de-atîta soare
Sînt floare tîrzie de toamnă și toamna mă doare.

DANIELA STOCA

(Urmare din pag 1)

sionați ca mine. În ulei, poate, am dat oarecare vigoare și monumentalitate, iubind marile suprafețe, iar dacă am iubit mult și portretul asta s-a întîmplat fiindcă tradiția bănățeană a portretisticii este bună și eu n-am făcut decît să-i continui pe cei buni. Iată deci răspunsul meu.

— Ce păreri ai în problema comunicabilității în artă, în pictură, în cazul dumitale ?

— Trebuie să fii, întotdeauna, aproape de oameni. Să fii înțeles. prin concretețea picturii tale. Să pictezi în așa fel, încît cei care te privesc să nu rămînă nedumeriți. Să fii, adică, în sensul adevărat al realismului, încît să trăiască totul în pictura ta, adică **totul** din ceea ce trăiește în ambianța omului. El se mișcă prin lumea care îi aparține și pictura ta trebuie să facă parte din ea. El să se apropie de tine fiindcă-l interesezi, fiindcă ai retrăit, ai interpretat artistic lumea lui, și el se regăsește în ea ; viața lui, sufletul lui de om reînvie în pictura ta.

— Poate că ești un reținut, poate un exploziv, care îți ascunzi expansiunea culorilor, prin moderațiune, dar spune-mi, oricum ai fi, ce mesaj crezi că poate aduce pictura ta ?

— Mi se pare că ea ar putea fi un mesaj al bucuriei, o necesitate de-a mă exprima pe mine, ca om, omului. Tot ce fac în pictură trebuie să mă reprezinte ca om, ca artist, omului. Este o stare de sentimente pictura, pe care tu o inscrii, pe portativul tău omenesc, cînd mai aspru, cînd mai liric, cînd mai dur, cînd mai blînd, depinde de motivul exaltării tale și de puterea sentimentelor tale.

— Care au fost, măcar în gînd, marii tăi maeștri ?

— Pe Luchian l-am iubit pentru dramatismul culorilor și marea sa măiestrie, florile sale fiind puse parcă să cînte. De Petrașcu am fost alături prin profunzimea cu care surprindea un peisaj, parcă ar fi pictat ca un pasional, ca un spaniol. Și, fiindcă am adus aici acest cuvînt, spaniolii Goya și Velasquez m-au atras enorm prin pasiunea și clarobscurul lor. Dintre moderni, Degas mi-a fost apropiat, prin diafanitatea lui, prin lucrătura lui fină, prin culorile extraordinare, într-o compoziție perfectă.

— Așa cum unii ar putea vedea în Timișoara un oraș al muzicii, al operei, cum ar arăta oare o Timișoară, oraș al picturii ?

— Într-un oraș al picturii, publicul ar trebui să adere total la arta noastră, fiind mai interesat de ceea ce se pictează și cum se pictează. El ar trebui să-și aducă o contribuție la crearea unei atmosfere propice picturii. Înțelegîndu-mă adică pe mine și eu, pictorul, înaintînd spre el și înțelegîndu-l pe el, într-un dialog creator și perpetuu.

Cu artistul plastic DIODOR DURE

— Te-ai gîndit vreodată la ceea ce lași celor de mîine ?

— Am lucrat la Casa de cultură a tineretului pictură monumentală, un mozaic cu mult elan tineresc. A fost marea mea plăcere de-a spune celor de azi și de mîine cum au arătat tinerii contemporani și marea lor desfășurare de energie și elan. Am, de asemenea, multă pictură monumentală. Iată ce mă gîndesc că las celor de mîine. Ele pot fi privite de mulți. Ele pot dăinui mai mult în timp.

— Care este sentimentul ce te domină la o nouă lucrare ? Te temi, te bucuri, te întristezi ?

— Nu știu precis ce este cu mine, dar mă rod îndoielile. Sînt niște sentimente învălmășite. Este un fel de pregătire pentru asalt. O creștere a tensiunii (poate și a aceleia arteriale) sufletești, o bucurie a căutării, o bucurie a regăsirii, o întristare a unui eventual eșec, o lumină puternică ce-mi arată că, poate, voi găsi adevărul picturii. Așa încep întotdeauna... Numai așa...

— Ce apreciezi cel mai mult la o prietenie între artiști ?

— Respectul pentru meserie, pentru arta confratelui, pentru felul său de-a picta, chiar dacă mi-e opus mie ca viziune. Dar să fie un respect și-o admirație pentru viziunea lui, pentru puterea artei lui, care îmi dă și mie putere. Aș zice, mai simplu, că, într-o prietenie între artiști, e bine să domine sentimentul altruist, al detașării de egoismul tău, pentru a înțelege arta celuilalt.

— Ce pictură crezi că se va face și va dăinui în viitor ?

— Nu știu cum va fi acel viitor, dar pictura lui va trebui oricum să reflecte tot realitatea acelei vremi. Poate că va fi un nou figurativ. Poate că omul va fi vechi și forma nouă. Orice se va putea întîmpla atunci, dar va fi tot o artă picturală care, rămînînd legată de ființa umană, va bucura omul și pe dinafară, prin decorație, și pe dinăuntru, prin trăire profundă. Eu așa o văd, imaginar, acea pictură a viitorului, chiar dacă doar alții o vor vedea cu adevărat.

Satirice

Fabule

STEJARUL ȘI TUFA

Un stejar văzînd o tufă
Gata să se vestejească
A vorbit cu pădurarul
Să i-o dea, s-o ocrotească,
Și ca fapta lui să fie
Mai frumoasă, mai deplină,
I-a cerut să mute tufa
Lîngă el, la rădăcină.
Aici, tufa îngrijită
(Evoluție firească)
N-a rămas prea mult pe gînduri.
A-nceput să se lățească !...
A crescut „sărmana" tufă
Scormonind mereu pămîntul
Sub stejar, la rădăcină,
De-a-nceput să-l miște vîntul.
Că s-o fi trezit stejarul
Și-o fi luat măsuri, în fine,
Să se scuture de tufa
Ce-l săpa fără rușine,
Sau că tufa oblojită
O fi pus la punct complotul
Cu boscheți și alte tufe
Și le-o fi mutat cu totul
Nu se știe... Știu că tufa
Din păcate mai există
Și că, mai atenți, stejarii
După cum îi văd, rezistă.

SCHIMB

Nepot al unei mici încrengături,
Ce se mai află încă prin păduri,
La unchiu s-a tot plîns un șoricel
Că nu mai vrea să ducă un surcel
Și că se simte foarte umilit —
Nepot, la „scobitoare și chibrit".

Protestul fiind găsit interesant
În schimb a fost adus un elefant
Chiț, chiț, la secția „bușteni grei"
Spre cinstea lui și-a altor șoricei,
Iar elefantul, (ce-au avut cu el ?!)
La scobitori, chibrituri și surcel.

Cîte cutii pe an a-mpachetat,
E lipsa mea, că nu le-am numărat,
Și nici nu l-am văzut pe șoricel
Să umble cu bușteni după el.

Dar faptul, fiind perfect adevărat,
Am zis că se cuvine consemnat.

GH. VÎLCEANU

CONSTANTIN GAVRILĂ

Epigrame

Nedumerire

E-nvinuit așa-ntr-o doară
De viața lui parazitară.
De ce ? Doar nu de azi, de ieri,
nu face purici nicăieri !

Superficialii

Îi întîlnești oriunde-n viață,
Căci după degete se-ascund.
Sînt totul numai suprafață...
Numai la greu se dau la fund !

Metamorfoză aparentă

Un iepuroi venit de prin hotar,
Călcînd, la han, un obicei străvechi,
Nevrînd, nicicum, să „miște din urechi"
Portarului i s-a părut... măgar !

GH. STERIADE

MIHAI ZEGREA

Eureka!

● Cînd umbra ta stă cu mîinile în șolduri, e semn că nu mai e nimic de făcut.

● Tăcerea e ca mierea : din ea se-nfruptă mulți trîntori.

● Profesorul care are prea multe ORE n-are niciodată TIMP.

● Capul său e o arhivă — cînd vorbește face praf.

● „Om de teatru" este cel ce vede piesele pe bază de invitație.

ION VELICAN

Din literatura lumii

Rosemarie Kieffer (Luxemburg)

În peisajul variat, deși restrins, al literaturii actuale din Luxemburg, ROSEMARIE KIEFFER ocupă un loc bine conturat, nu numai prin varietatea speciilor literare pe care le practică (eseul, poemul, povestirea, nuvela, studiul de istorie literară ș.a.), dar și prin multitudinea îndeletnicirilor cultural-obștești în care este angrenată.

Scriitoarea, profesoară de literatură, este vicepreședintele Comisiei naționale din Luxemburg pentru colaborare UNESCO și al Clubului prietenilor UNESCO din țara sa.

Prozele sale, de un aer aparte, uneori de o înșelătoare desuetudine, ori — cel puțin naivitate — ascund sub această aparență o mare gravitate. O literatură a unor mari întrebări, meditații adînci asupra condiției umane, asupra pericolelor pe care lipsa rațiunii le poate naște. Grația tipică prozei feminine învăluie toate aceste întrebări dîndu-le astfel o mare profunzime.

Meditînd asupra civilizației contemporane scriitoarea se întreabă necontenit dacă nu cumva noxele acesteia pot să distrugă tot ceea ce natura generoasă ori geniul pașnic uman a produs. În aceste condiții prozele sale apar la o mai adîncă analiză ample poeme în proză, străbătute de un fin lirism și dragoste de oameni, totul învăluit de aromele vechilor basme și legende.

Pentru deplina fericire a omenirii — aceasta este ideea centrală a nuvelelor și povestirilor sale — înainte de orice este nevoie de pace și iubire în lume, ceea ce va duce într-un viitor cît mai apropiat la înfrățirea culturilor și a popoarelor.

Povestirea, pe care o oferim astăzi cititorilor noștri, face parte din volumul recent apărut „O NOAPTE SENINĂ DE APRILIE".

OSTROV PE RIN

De secole, din vremi imemoriale, eu — spiritul, ființa iluzorie — trăiesc într-un ostrov de pe Rin. Aici eu sînt răspîndit pretutindeni : în pămînt și în pietre, în rădăcinile arborilor, în sevele lor sănătoase și puternice și în frunzele verzi. Ființa mea inundă văzduhul, zbor laolaltă cu păsările și insectele, mă cațăr prin ramuri, alunec în jos spre a mă odihni în florile cîmpiei. Freamăt de iubire cînd cutreier ruinele mănăstirii părăsite. Ați vrea să vă povestesc un basm despre fermecătoare călugărițe care pling tristețea despărțirii de un prinț frumos cu care însă nu s-au întîlnit niciodată ? Și cum, cu mult înainte de asta, într-o minunată zi, pe ostrov, a poposit un oarecare roman cu numele de Caius Iulius ; l-am văzut de asemenea pe frumosul Siegfried și pe fiii nibelungilor, care și-au ascuns comoara de aur în albia riului — aurul sîngeriu al nibelungilor, aurul sîngeriu al păsărilor de oțel ale fabricilor Thiessen și Krupp, aurul sîngeriu. de purpură, al lui Richard Wagner.

Trăiesc în ostrovul de pe Rin dar știu atît de multe. Sînt răspîndit în văzduh, în arbori, în pămînt ; simt tremurul cuterelor, geamătul și vibrația motoarelor lor, îmi sînt cunoscute fluierăturile și respirația grea a trenurilor, vuietul avioanelor și biziitul elicopterelor ușoare, dar neîndeminatice. Eu, care am văzut calul lui Iulius Cezar, și am auzit nechezatul cailor lui Siegfried, sînt foarte sensibil la mirosul benzinei care mă ajunge din șoseaua pe care oamenii au așternut-o pe țărmul dimpotrivă. Apele riului curg molcom, sau, după ploi bogate, aleargă involburate pe alături, se ridică aruncîndu-se năvalnic asupra ostrovului meu, inundînd pivnițele caselor, pătrunzînd în sufragerii și camere de baie, cară pe valuri busturi de-ale lui Beethoven, tuburi cu pastă de dinți, pastile anticoncepționale și filele manuscrisului masiv al unui studiu în legătură cu gîndirea conceptuală, asupra căruia bătrînul profesor Michel lucrează chiar de la sfîrșitul războiului — nu se știe precis, limpede, însă, care dintre războaie ?

Acolo unde acum se preumblă pensionarii azilului de bătrîni, — i se spune „Plopul" — pe larga esplanadă, am văzut hoardele pestrițe ale brutalilor mercenari, am văzut stolurile albe — pure și nevinovate, dar cu inimile deja pervertite — ale fetițelor ce parcurgeau drumul spre prima împărtășanie. Aici am văzut tragicele procesiuni ale osînditilor și bolnavilor de ciumă, l-am văzut pe Hitler, pe soldații negri veniți din ghetto-urile americane, care cîntau cîntece triste, sfîșiate de dorul de casă, am văzut și copii cu pielea întunecată, născuți din mame germane și tați de pe alte meleaguri ; oamenii îi priveau pe copiii aceștia fără pic de prietenie.

Dar după care război au fost toate astea ? Am văzut cum se răsfrîng în apele riului flăcările orașelor și catedralelor incendiate, prefăcute în torțe involburate, și am auzit cum cad bombele, amintind de o cumplită grindină, azvîrlite de uriașele păsări de oțel educătoare de moarte, iar odată am văzut în apă — și asta nu mai era un simplu reflex — mîini și picioare de copii : ele, aceste chipuri palide, erau trandafirii însîngerați de cruzimea umană, împușcați în tufele de pe țărmuri...

Eu — spiritul, ființa fără trup a acestui loc — trăiesc într-un ostrov de pe Rin. Multe corăbii mi-au trecut pe alături, dar și eu am plutit pe lîngă multe corăbii. Căci ostrovul meu, plutind de la izvoare spre vărsare, a supraviețuit secole, a văzut viața de pe ambele maluri, iar eu pururi am trăit în rădăcini, în pămînt, în zumzetul insectelor și zborul păsărilor, am trăit în miraculoasa deschidere a florilor... Și a mai fost pe aici Luther, reformatorul Luther...

Puhoaiele de primăvară învăluie busturile oamenilor celebri, mecanismele argintii și ornamentele ca un uriaș evantai ale ceasornicului din Dresda, poate prin februarie 1945, — dar nu vom vorbi, nu, nu vom vorbi despre asta...

Să discutăm mai bine despre reformatorul Luther, care nu a trăit în ostrovul de pe Rin, dar care a călătorit la Roma pentru a stigmatiza conduita superficială și frivolă a unor celebrități cu sutană, să discutăm despre Luther, ale cărui acuzatoare cuvinte despre patima aurului, pe care ostrovul le cunoaște, sînt duse de valurile călătoare ale riului, în drumul său spre Valea nimfelor, pînă în capitală, la scările parlamentului.

Oare parlamentele nu-și pun speranțele în reformatori ? Pe ostrovul meu nu există trădare și toate evenimentele curg fără cea mai mică dorință materială, totul este pur iar suferințele pline de demnitate, precum agonia îndelungă a unui arbore bătrîn și bolnav.

Ostrovul meu plutește și plutește mereu pe cursul apei, cum plutește întreaga lume, năpustindu-se în jos cu o mare repeziciune, și iată deja — în dreptul nostru — catedrala din Köln, sub bombe, și văzduhul sfîșiat de uriașele limbi de foc precum turlele catedralelor :

Aici și acolo, pretutindeni — torțe vii
cuptoarele crematoriilor și fumul lor
catedrale și bombe ;
oare asta nu e opera unor mîini omenești ?

Dar, iată ostrovul meu în voia zilelor și a valurilor plutește spre Rotterdam. Voi ancora ostrovul verde cu mănăstirile sale în ruină în portul Rotterdam, iar albatroșii se vor întîlni cu păsările mele și le vor povesti că, înafara Europei, există și alte continente, că nimic pe lume nu e nemișcat, totul e o continuă curgere, permanentă mișcare, totul e trecător și în necontenită schimbare, lumea se naște, moare și, poate, renaște iarăși.

Îmi voi pune la ancoră ostrovul verde printre trupurile masive de oțel ale uriașelor corăbii moderne. Și poate că, într-o seară, un mus oarecare, va coborî cu vreo scară de frînghie sau cu vreun podeț pe ostrovul meu. Va sări prin iarbă, se va tolăni pe pămînt cu brațele aruncate în lături și va privi stelele care sclipesc deasupra luminilor vasului.

Musul acesta a venit din Danemarca, și mi-a povestit despre viața poetului Hans Christiaan Andersen și de atunci aștept mereu ca rațele mele să se preschimbe în lebede.

În apropiere de Koblenz m-am întîlnit cu un cuter. El trecuse deja în lungul Mosellei și, împreună, am parcurs pe valuri încă o bucată de drum, pînă la hotarele olandeze, unde drumurile noastre s-au despărțit. Cuterul strălucitor, nou-nout, frumos împodobit, mi s-a destăinuit în legătură cu drumul său în lungul țărmurilor Mosellei, cu bogatele sale podgorii, de unde strugurii iau calea lui Bachus, a acelei licori care îi face uneori pe oameni fericiți. Mi-a vorbit despre orășele, despre hotelurile lor luminoase, despre lanurile de mazăre aromată, despre bisericuțele lor, care amintesc de păstorași ori păstorițe, de casele acelea unde sînt păstoriți oamenii. Pe culmile dealurilor, cuterul văzuse mărețele ruine pline de taină ale cetăților străvechi care-i plăceau atît de mult lui Victor Hugo. „Și în toate aceste castele — spunea cuterul — existau temnițe subterane unde călăii își torturau victimele. Poți să-ți imaginezi că aici erau zmulse unghii cu cleștele și străpunși ochii cu cuie înroșite în foc, în timp ce deasupra seniorii beau vin și se prăvăleau horcăind pe sub mesele masive de stejar, tăvălindu-se laolaltă cu ciinii care sfîșiau bucățile de carne ce nu mai încăpuseră în gîtlejul ghiftuit al stăpînilor lor".

„Oh, cuterule — spuse o rîndunică ce trăia sub streșinile unei ulicioare din Rotterdam / o zbura pînă la mine îi devenise o adevărată obișnuință /, — mă se pare că ești un mare pesimist". În fața ochilor noștri, sub razele roșii ale soarelui în asfințit, apa juca strălucitor și noi n-aveam habar de poluarea mediului înconjurător, de reziduurile industriale și moartea peștilor. **„Omul, — continuă rîndunica, — este tot ce poate fi mai minunat pe lume. N-ai auzit de bătrînul Sofocle, care scria că minunat este omul care fertilizează ogoarele, străbate caii și plutește pe mări ? Gîndește-te, la cîte este în stare să facă omul"**, continuă cu pasiune, umflîndu-și parcă cu mîndrie penajul pieptului și, deodată, se prăbuși în apă ; o împușcase un copilandru, din plictiseală, în timp ce căra acasă pușca de vînătoare a tatălui său. Rîndunica cea iubitoare de oameni căzu ucisă pe loc.

De secole, din vremi imemorabile, eu — spiritul, ființa iluzorie — trăiesc pe un ostrov de pe Rin. Aici eu sînt răspîndit pretutindeni : în ierburi și în seva vegetației, în frunzele arborilor și în adierea ușoară a vîntului dintre țărmuri. Ostrovul meu care, neabătut, plutește către Rotterdam, mă poartă mereu printre podgorii. catedrale, rîndunele ucise... Dar încotro plutesc oamenii ?

Trăiesc pe un ostrov de pe Rin și am văzut cum a ars catedrala din Köln, iar voi ați văzut alte flăcări jucînd peste Coventry, Rotterdam, Kiev, Minsk. Dar încotro plutesc oamenii ?

Și cine le va restitui ostrovul de pe Rin ?

Traducere și prezentare de
ANATOL GHERMANSCHI

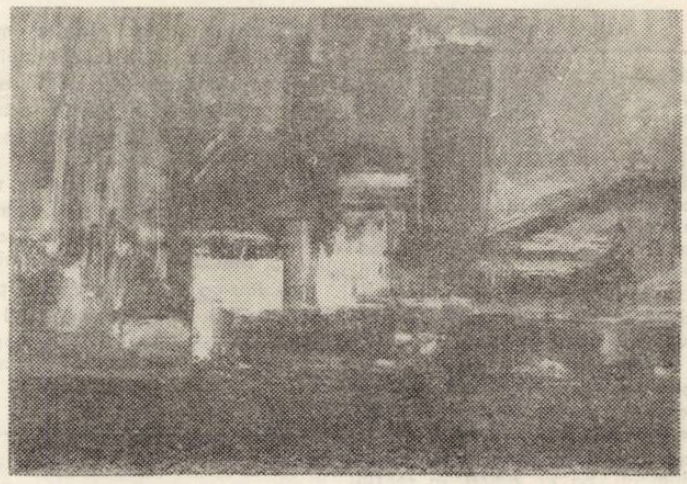

DIODOR DURE : „Peisaj industrial"

FOILETONUL SĂPTĂMÎNII

Taine ale civilizațiilor dispărute (XIV)

de Dan Nemesnic

În canionul Fischer din statul Nevada (S.U.A.) s-a făcut o descoperire într-adevăr fantastică : pe o bucată de cărbune se poate vedea clar amprenta unei tălpi, respectiv a unei încălțări necunoscute. Amprenta este atît de clară încît se văd și urmele cusăturii prin care a fost prinsă talpa. O urmă în cărbune ? Poate că nu aceasta trebuie să ne mire, dar aprecierea că această enigmatică amprentă are o vechime de 15 milioane de ani este în măsură să ne scoată din obișnuita inerție a gîndurilor. La toate acestea Däniken jubilează. Și ne conduce mai departe.

„Cine sînt Urogii" — se întreabă el, cei care trăiesc în preajma lacului Titicaca, pe insulițe de trestie ? „Un popor ciudat. Nu se îmbolnăvesc niciodată de stomac sau „nervi" și se hrănesc cu mîlul din lac. Ei spun că au sînge negru și că nu sînt ființe omenești ! Ei sînt urogi ! Ei afirmă pur și simplu că au venit din altă planetă".

Enigmele însă nu s-au epuizat. Din mulțimea lor, se desprind cîteva, într-adevăr, uluitoare. De pildă, enigma algelor albastre. Oamenii de știință cunosc propunerea astrologului american Karl Sagan ca planeta Venus să fie presărată cu tone de alge albastre, care există pe Terra și care se înmulțesc foarte repede, producînd oxigen. Prin aceasta, planeta Venus ar putea deveni habitabilă, iar oamenii, oaspeții ei permanenți. Ideea e cît se poate de interesantă și, deși nu a fost acceptată. despre ea se mai deliberează.

În Transval, în Africa de Sud, s-au descoperit urme de alge albastre, iar vîrsta lor a fost apreciată la 3,5 miliarde de ani ! Adică, pe vremea cînd pe planeta noastră, după cîte știm, nu exista încă viața organică ! Ce-ar însemna asta ? Oare viața e mai veche decît Terra noastră ? Desigur, încă un „argument" pentru Däniken, dar oamenii de știință vor ști probabil ce să-i răspundă...

Alexandr Petrovici Kazanțev este un cunoscut scriitor sovietic de literatură științifico-fantastică, inginer și cercetător priceput, dar mai ales prieten devotat al multor oameni de știință și entuziaști printre care, desigur, Erich von Däniken. Prin cărțile sale, prin ipotezele și întrebările pe care le-a pus științei, Kazanțev a stîrnit un viu interes în lumea cercetătorilor pentru așa-zisele enigme ale civilizațiilor dispărute. El deține și multe „argumente" palpabile și este poate unul din puținii cercetători care a clarificat, printr-o ireproșabilă intuiție și logică, multe din aceste enigme.

El știe tot ce se poate ști la ora actuală despre meteoritul din Tunguska și deține cîteva figurine din lut ars, așa-zisele figurine dogu, descoperite în Japonia și despre care vorbește și Däniken în cărțile sale. Ce sînt de fapt aceste figurine Dogu ? În limba arhaică japoneză înseamnă îmbrăcăminte care acoperă și capul, ceea ce am numi noi astăzi scafandru, ori cască, glugă, etc. Arheologii au reușit să clasifice aceste statuete. Ele aparțin așa-zisei perioade „djemon", din epoca de piatră și existența lor este legată de ritualuri religioase. Și totuși... acea cască de pe capul statuetelor nu pare deloc făcută din piatră, iar cei din epoca de piatră nu cunoșteau căștile și nici capacele ferecate care apar pe spatele acestor figurine. Pe cască se află o pereche de ochelari mari cu cîte-o crăpătură la mijloc. Par făcuți din metal. Dedesubt, undeva sub buze, se află ceva ce aduce a filtru respirator. Din „costumul de scafandru", mîinile par a fi introduse într-un alt material, mobil, mai moale și parcă umflat cu gaz pe dinăuntru. Ele se termină cu ceva care în tehnica modernă poartă numele de manipulator. Figurile sînt tăiate de spirale. După Kazanțev, spiralele ar fi simbolul Cosmosului, al galaxiilor..., simbolul acesta apare și în multe alte locuri. Figurinele reprezintă niște cosmonauți" — afirmă cu hotărîre Alexandr Petrovici. „Fiii cerului" apar în multe legende japoneze, iar Kazanțev, după ce le-a primit de la prietenii săi japonezi, a avut o idee năstrușnică. El a trimis fotografiile acestor statuete prietenului său din S.U.A. cu rugămintea ca acesta să le arate specialiștilor de la NASA. Ei bine, răspunsul acestei uriașe organizații care coordonează întregul sistem de cercetare cosmică al Statelor Unite, a fost că aceste statuete sînt aproape identice cu „scafandrii" americani, ale căror costume au fost făcute la cutare și cutare firmă !

(VA URMA)

COLEGIUL DE REDACȚIE :
ION ARIEȘANU (redactor șef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRAGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. — TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3-33-90, 3-33-76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

M.I.C.M.

ÎNTREPRINDEREA DE MAŞINI GRELE BUCUREŞTI

Utilizarea eficientă a fondurilor materiale, sarcină prioritară a unității

Aplicind cu consecvență o linie economică optimă axată pe continua rentabilizare a unității, colectivul C.I.U.E.M.M.R. – Întreprinderea de mașini grele București – se preocupă, cu rezultate bune, de utilizarea eficientă a fondurilor materiale.

Lărgindu-se cimpul de observație in privința studierii dinamicii de circulație a principalelor sortimente și grupe de materiale, cu pondere determinantă in activitatea de producție, s-a stabilit o relație elastică și oportună intre cerere și consum, orientind mijloacele financiare spre nevoile de moment ale procesului productiv.

La reușita acestei acțiuni, un instrument util l-a constituit înțelegerea și interpretarea justă a legislației economice și, pe această cale, redimensionarea periodică a stocurilor de materiale in funcție de necesarul exercițiului de plan următor.

Este evident faptul că, urmărindu-se incorporarea la timp a materialelor aprovizionate, s-a îmbunătățit simțitor gradul de utilizare a mijloacelor circulante, diminuindu-se considerabil nomenclatura structurii elementelor și valoarea imobilizărilor financiare.

Actualul volum al materialelor disponibile și fără mișcare este urmarea firească a perfecționării activității economice de ansamblu, în conținutul căreia se detașează reducerea consumurilor specifice, folosirea judicioasă a materialelor, introducerea unor tehnologii noi, evitarea risipei etc.

Intenționind accelerarea vitezei de rotație a fondurilor bănești, C.I.U.E.M.M.R. – I.M.G. București, are in vedere valorificarea și reintroducerea în circuitul economic național a materialelor care fac obiectul unui excedent temporar.

În acest scop pune la dispoziția sectoarelor interesate din economie o gamă variată de table, oțeluri, laminate neferoase, aparataj electric, scule, reactivi chimici, cable electrice, după cum urmează :

Materiale neferoase

Nr. crt.	Denumirea materialului	U/M	Cantit.	P/U
1	Sîrmă aluminiu Ø 2 Al99,5 m	kg	20	20,25
2	Sîrmă aluminiu Ø 3 Al 99,5 m	kg	2,5	20,00
3	Bare aluminiu Ø 12Al99,5 1/2T	kg	48	25,75
4	Bare aluminiu 30×5 Al99.5 1/2T	kg	103	29,20
5	Bare aluminiu 50×5	kg	50	29,00
6	Funie aluminiu	kg	87	24,70
7	Sîrmă alamă Ø 1 Am631/2T	kg	7,6	75,50
8	Bare alamă Ø 4 Am58 1/2T	kg	10	66,25
9	Bare alamă Ø 4 Am63 1/2T	kg	10	71,25
10	Bare alamă Ø 5 Am58 1/2T	kg	10,5	65,25
11	Bare alamă Ø 5 Am60T	kg	13	67,25
12	Bare alamă Ø 6 Am63 1/2T	kg	10	69,50
13	Bare alamă Ø 7 Am58 1/2T	kg	11,5	64,00
14	Bare alamă Ø 7,5 Am58 1/2T	kg	11	63,50
15	Bare alamă Ø 11 Am63T	kg	11,4	67
16	Bare alamă Ø 14 Am58 1/2T	kg	47,75	61,75
17	Bandă alamă 2×80 Am63 1/2T	kg	59,7	70,25
18	Țeavă Am63 1/2T 7+1	kg	39,6	98,50
19	Țeavă Am63 1/2T 8+1,5	kg	94,5	93,75
20	Țeavă Am63 1/2T 10×2	kg	82,90	87,75
21	Țeavă Am58 1/2T 10+2,5	kg	3,6	83,90
22	Țeavă Am60 1/2T 12+1	kg	8,3	90,00
23	Țeavă Am63 M 12+1	kg	26,2	92,60
24	Țeavă Am63 1/2T 12+1,5	kg	21	88,50
25	Țeavă Am63 1/2 14+1,5	kg	25	86,50
26	Țeavă alamă 19×1,5 Am63 1/2T	kg	124	82,50
27	Țeavă alamă 22×3 Am63 1/2T	kg	21,8	77
28	Țeavă alamă 24×2 Am63 1/2T	kg	36	78
29	Țeavă alamă 25×2 Am63 1/2T	kg	52	77,75
30	Țeavă alamă 28×2 Am63 1/2T	kg	32,5	77
31	Țeavă alamă 28×3×2400 Am60 1/2T	kg	18,9	73,50
32	Țeavă alamă 30×2 Am63 1/2T	kg	9	77
33	Țeavă alamă 32×2 Am63 1/2T	kg	27	77
34	Țeavă alamă 35×2 Am63 1/2T	kg	39	77
35	Țeavă alamă 50×2 Am63 1/2T	kg	46,8	77,50
36	Țeavă alamă 55×2 Am63 1/2T	kg	51	77,50
37	Țeavă alamă 60×2 Am63 1/2	kg	50	77,75
38	Țeavă alamă 64×2 Am63 1/2	kg	52	77,75
39	Țeavă alamă 70×2	kg	52	78
40	Țeavă bronz BZ6 1/2 25×3	kg	15,2	265
41	Bare Cu 91/25 100+20	kg	145	85
42	Bare Cu 9m 50×5	kg	44	86
43	Bare Cu 9 1/2T 10×4	kg	400	88
44	Bare Cu 9 1/2T 12×4	kg	68,5	87,50
45	Bare Cu 9 1/2T 15×8	kg	57,7	86,75
46	Bare Cu 9 1/2T 20×5	kg	23	87
47	Bare Cu 9 1/2T 40×20	kg	49	85,25
48	Bare Cu 9 1/2T 50×5	kg	55	85,75
49	Sîrmă Ø 1,2 Cu 9 1/2T	kg	272	87
50	Sîrmă Ø 2 Cu 9 1/2T	kg	4,9	86
51	Bare Cu 9 1/2 Ø 16	kg	53	85,50
52	Bare hexag. Cu 9 1/2T H10	kg	9	86,75
53	Bare hexag. Cu 9 1/2T H12	kg	60	86,25
54	Bare hexag. Cu 9 1/2 H14	kg	42,2	86
55	Bare hexag. Cu 9 1/2 H17	kg	115	85,75
56	Bare hexag. Cu 9 1/2 H19	kg	15	85,50
57	Bare hexag. Cu 9 1/2T H22	kg	46	85,50
58	Bare hexag. Cu 9 1/2T H24	kg	40	85,50
59	Bare hexag. Cu 9 1/2T H28	kg	18	85,50
60	Bare hexag. Cu 9 1/2T H30	kg	25	85,50
61	Bare hexag. Cu 9 1/2T H36	kg	41	85,50
62	Bare hexag. Cu 9 1/2T H50	kg	45	85,50
63	Bare patrate Cu 9 1/2T 14×14	kg	81	85,75
64	Bare patrate Cu 9 1/2T 24×24	kg	35	85,25
65	Bandă Cu 9 1/2T 0,5×80	kg	44	93,75
66	Bandă Cu 9 1/2T 1×20	kg	25,5	93,25
67	Bandă Cu 9 1/2T 1,5×28	kg	10	92
68	Tablă Cu 9 1/2T 4,5×1000×2000	kg	114	86,75
69	Țeavă Cu 9M 191×3000	kg	437	103,25
70	Țeavă Cu 9M 20×2,5	kg	53	95,25
71	Țeavă Cu 9 1/2T 20×2,5	kg	20	94,75
72	Țeavă Cu 9 1/2T 22×1	kg	95	101,50
73	Țeavă Cu 9 1/2T 22×1,5	kg	20	98
74	Țeavă Cu 9 1/2T 22×2	kg	11,6	96,50
75	Țeavă Cu 9m 22×4	kg	120	93,25
76	Țeavă Cu 9 1/2T 25×1,5	kg	25,4	97,25
77	Țeavă Cu 9 1/2T 30×1,5	kg	—	—
78	Țeavă Cu 9 1/2T 40×0,5	kg	4	100
79	Țeavă Cu 9M 45×2	kg	54,5	95,75
80	Țeavă Cu 9 1/2T 50×2	kg	51	95,25
81	Magneziu metalic	kg	195	24,20
82	Zinc R	kg	106	21

Aparataj electric

Nr. crt	Denumirea materialului	U/M	Cantit.	P/M
1	Contactori AC3 100A 220-380A	buc.	32	2 860
2	Contactori AC3 200A 220-380A	buc.	110	4 420
3	Contactori CAR 200A 220V	buc.	20	4 135
4	Controler CA 6 6 came	buc.	68	1 912
5	Corpuri reglete 12 fire	buc.	1 055	24
6	Tablou de contact 380V	buc.	24	5 200
7	Conectori 50 mm	buc.	255	23,10
8	Cleme legătură CLPN 25 mm	buc.	256	1,80
9	Cleme legătură CLPN 35 mm	buc.	196	1,90
10	Clame legătură CLPN 185 mm	buc.	45	5,75
11	Bobine AC310A/380 V	buc.	400	40
12	Cutii capsulate 41491	buc.	9	130
13	Cutii capsulate 47491	buc.	3	405
14	Cutii capsulate 60797	buc.	2	216
15	Cutii capsulate 60936	buc.	9	146
16	Cutii capsulate 60963	buc.	1	348
17	Cutii capsulate 61989	buc.	4	237
18	Cutii capsulate 60972	buc.	8	205
19	Cutii capsulate 60992	buc.	5	170
20	Cutii capsulate 60995	buc.	2	325
21	Cutii capsulate 61275	buc.	4	325
22	Cutii capsulate 61281	buc.	4	285
23	Cutii capsulate 61362	buc.	1	102
24	Cutii capsulate 61490	buc.	4	375
25	Cutii capsulate 61535	buc.	3	325
26	Cutii capsulate 60992	buc.	5	330
27	Cutii terminale	buc.	10	31
28	Cutii terminale	buc.	10	25
29	Cutii terminale	buc.	10	25
30	Bobine CT 10 cu releu 380 V	buc.	276	25
31	Bobine DITV 60	buc.	2	48
32	Bobine DITA 100/380	buc.	40	50
33	Bobine AC3 100/380	buc.	260	105
34	Bobine AC3 200/380-220V	buc.	181	139
35	Bobine AC3 63A 380 V	buc.	280	102
36	Bobine CT3 200/380	buc.	155	98
37	Cutie semnalizare	buc.	14	250
38	Casetă de semnalizare 30 CST	buc.	26	62
39	Camere stingere DITA	buc.	4	26
40	Camere stingere O1O4	buc.	12	40
41	Cofret c-dă protecție	buc.	10	3 260
42	Camere de stingere	buc.	30	26
43	Camere de stingere DITA	buc.	43	40
44	Contacte	buc.	600	14
45	Contacte DITA 200	buc.	100	51
46	Contacte fixe AC3 10A	buc.	2 150	10
47	Contacte mobile AC3 10A	buc.	1 600	10
48	Contacte mobile DITU 60A	buc.	100	3
49	Contacte mobile AC3 10A	buc.	400	10
50	Contacte CT 100	buc.	376	8
51	Contacte fixe 100 A	buc.	355	17
52	Contactor AC340A cu releu 32A380V	buc.	153	2 365
53	Contactor AC340A cu releu 220—380V	buc.	327	2 890
54	Contactor AC3 100A cu releu 380V	buc.	73	3 510
55	Contactor AC3 100A cu releu 380V	buc.	63	3 510
56	Contactor AC3 100A cu releu 380V	buc.	29	3 365
57	Controler CM3 6000	buc.	6	1 310
58	Controler CM6 6010	buc.	6	2 250
59	Droser BVA 125 W	buc.	209	140
60	Droser BVA 250 W	buc.	1 012	195
61	Droser BVA 400 W	buc.	85	235
62	Dulii pt. tuburi fluorescente	buc.	836	2,90
63	Dulii sfortăre	buc.	1 310	1,40
64	Întrerup. cu pîrghie III 60A (Heblu)	buc.	81	95
65	Manete acționare	buc.	98	50
66	Întrerup. DITA cu magnet 1000/380V	buc.	1	3 910
67	Inversor de scris 32 A 500 V	buc.	100	425
68	Lampă semnalizare 640 V	buc.	800	71
69	Limitator 6090	buc.	500	35
70	Limitator 6095	buc.	400	45
71	Limitator 6110	buc.	275	45
72	Limitator 6115	buc.	63	50
73	Limitator 6102	buc.	57	115
74	Limitator 6122	buc.	92	110
75	Limitator 4473	buc.	80	3 780
76	Limitator 6110	buc.	100	42
77	Limitator 6090	buc.	145	30
78	Tuburi electronice AZ 12	buc.	1	13,75
79	Tuburi electronice 85A 2TO63	buc.	47	40
80	Tuburi electronice 12 AV7	buc.	10	28
81	Tuburi electronice B 753	buc.	1	988
82	Tuburi electronice EZ 81	buc.	10	9

Aparataj electric

Nr. crt.	Denumirea materialului	U/M	Cantit.	P/U
83	Tuburi electronice 6D14P	buc.	21	10,68
84	Tuburi electronice E180 CC	buc.	35	41,50
85	Tuburi electronice E188 CC	buc.	25	33,50
86	Tuburi electronice E80 CF	buc.	10	42
87	Tuburi electronice E83 F	buc.	16	51,50
88	Tuburi electronice E180 F	buc.	11	37,15
89	Tuburi electronice E180 F	buc.	6	55
90	Tuburi electronice E280 F	buc.	22	66,50
91	Tuburi electronice E81 L	buc.	16	51,50
92	Tuburi electronice EABC80	buc.	1	13
93	Tuburi electronice FBF 80	buc.	2	11,50
94	Tuburi electronice EC 92	buc.	7	8
95	Tuburi electronice EC 360	buc.	4	72
96	Tuburi electronice ECC 83	buc.	38	18
97	Tuburi electronice ECC 84	buc.	50	12
98	Tuburi electronice ECC 85	buc.	45	14
99	Tuburi electronice ECC 86	buc.	9	23,60
100	Tuburi electronice ECC 86	buc.	7	26
101	Tuburi electronice ECH 81	buc.	33	11
102	Tuburi electronice ECF 82	buc.	31	12,40
103	Tuburi electronice ECL 80	buc.	24	11,60
104	Tuburi electronice ECL 82	buc.	12	14
105	Tuburi electronice ECL 86	buc.	30	11,50
106	Tuburi electronice EF 80	buc.	19	15
107	Tuburi electronice EF 86	buc.	21	15,50
108	Tuburi electronice EF 183	buc.	40	9,30
109	Tuburi electronice EF 186	buc.	16	16
110	Tuburi ele ctronice EL 34	buc.	45	32
111	Tuburi electronice EL 36	buc.	14	18
112	Tuburi electronice EL 86	buc.	23	9,90
113	Tuburi electronice EM 84	buc.	2	19
114	Tuburi electronice EYY 12	buc.	1	22
115	Tuburi electronice EZ 80	buc.	30	7,75
116	Tuburi electronice 6F 3P	buc.	14	14
117	Tuburi electronice 6 Ø 3 II	buc.	24	16
118	Tuburi electronice 6 H1 II K	buc.	4	7
119	Tuburi electronice 6L 31	buc.	5	19,85
120	Tuburi electronice 6L 43	buc.	4	30
121	Tuburi electronice 6L 50	buc.	13	27,50
122	Tuburi electronice 6 H 1 II	buc.	22	15
123	Tuburi electronice 6 H 2 II	buc.	21	15
124	Tuburi electronice 6H8C-6H8S	buc.	25	13,45
125	Tuburi electronice 6H9C-6H9S	buc.	24	13,45
126	Tuburi electronice 6 P 15 P	buc.	20	9
127	Tuburi electronice PCC 189	buc.	59	17,65
128	Tuburi electronice PCF 801	buc.	24	12,40
129	Tuburi electronice PCH 200	buc.	1	11,65
130	Tuburi electronice PCL 82	buc.	30	15
131	Tuburi electronice PCL 84	buc.	27	15
132	Tuburi electronice PCF 802	buc.	17	11,70
133	Tuburi electronice PL 500	buc.	2	20,15
134	Tuburi electronice S9-16P	buc.	1	333
135	Tuburi electronice SF 860	buc.	3	105,10
136	Tuburi electronice STR EF 86 85/10	buc.	2	9
137	Tuburi electronice STR 85/10	buc.	2	25
138	Tuburi electronice STR 90/40	buc.	5	100
139	Tuburi electronice STR 100/60	buc.	6	34,64
140	Tuburi electronice STR 150/30	buc.	39	90
141	Tuburi electronice 6T 10 P	buc.	22	15
142	Tuburi electronice 6VIPEB 6F	buc.	2	58,50
143	Tuburi electronice 6III P6F	buc.	8	21,85
144	Tuburi electronice 6Z 31	buc.	5	18,20
145	Tuburi electronice 2M1040	buc.	40	117
146	Tuburi electronice 6H 90	buc.	44	13,45
147	Tuburi electronice STR 100/60	buc.	25	36,50
148	Tuburi electronice 6P 15P	buc.	49	11,40
149	Tuburi electronice 6H 8C	buc.	50	14,30
150	Tuburi electronice 6N 1P	buc.	50	8,20
151	Tuburi electronice 6N 2P	buc.	34	6,71
152	Tuburie electronice 6N 85	buc.	50	12
153	Tuburi electronice ZN 1040	buc.	50	168,21
154	Tuburi electronice 6F 3P	buc.	50	12,87
155	Tuburi electronice 6H 9C	buc.	50	14,87
156	Tuburi electronice 61-1-PK	buc.	50	9,17
157	Tuburi electronice 6D 14P	buc.	50	12,58
158	Becuri 6515WB15 1p	buc.	100	3,04
159	Becuri 65V 25 W	buc.	50	3,04
160	Becuri 12V 30W	buc.	300	2,77
161	Becuri 12V 25W	buc.	92	3
162	Becuri 6V 15WE 14	buc.	85	1,25
163	Becuri 12V 15W 1p	buc.	186	1,70
164	Becuri 12V 35W 1p	buc.	150	1,51
165	Becuri 24V 10W 2p	buc.	615	1,70
166	Becuri 24V 35WB15 1p	buc.	100	1,25
167	Becuri 34V 5W B15	buc.	400	3,77
168	Becuri 32V 40W	buc.	226	2,77
169	Becuri 12V 25W	buc.	522	3,17
170	Becuri 12V 40W	buc.	250	4,05
171	Becuri 12V 60W	buc.	113	2,77
172	Becuri 32V 25 W	buc.	200	2,90
173	Becuri 220V 25 W	buc.	200	2,90
174	Becuri 220V 1000 W	buc.	235	40,40
175	Becuri 42V 24 W	buc.	200	3,17
176	Becuri 65V 40 W	buc.	50	3,27
177	Plăci selenin 200 × 200	buc.	150	24,50
178	Plăci selenin 60 × 60	buc.	200	10,70
179	Plăci selenin 100 × 200	buc.	50	24,50
180	Plăci selenin 20 × 20	buc.	450	1,40
181	Plăci selenin 40 × 40	buc.	560	320
182	Plăci selenin 60 × 60	buc.	300	6,30
183	Plăci selenin 25 × 25	buc.	400	1,70
184	Plăci selenin 50 × 50	buc.	800	4,50
185	Plăci selenin 80 × 80	buc.	650	18,10
186	Plăci selenin 100 × 100	buc.	800	12,50
187	Plăci selenin 16 × 16	buc.	500	1,10

Cable, conductori, motoare şi materiale electrice

Nr. crt.	Denumirea materialului şi caracteristici	U/M	Cantit.	Preţul	
				Unitar	Total
1	Bandă sticlă SLO 15 mm	ml	8 500	0,60	6 800
2	Bandă sticlă SLO 20 mm	ml	7 640	0,90	6 876
3	Bandă sticlă SLO 30 mm	ml	21 000	0,90	18 900
4	Bandă sticlă SLO 30 mm	ml	22 630	0,95	21 498,50
5	Bandă sticlă F 463	ml	1 000	1,10	1 100
6	Bandă sticlă 0,15 × 30	ml	44 600	0,83	39 018
7	Bandă sticlă 0,30 × 30	ml	10 000	1,35	13 500
8	Cablu electric ACYY 3 × 70 + 35	ml	500	42,20	21 100
9	Cablu electric ACYY 9 × 6	ml	200	15,75	3 150
10	Idem ACYABY 3 × 25 + 16	ml	4 147	31,25	129 593,75
11	Idem 3 × 35 + 16	ml	1 850	41,10	76 035
12	Idem 3 × 50 + 25	ml	780	47,25	36 855
13	Idem 3 × 70 + 35	ml	405	58,25	23 591,25
14	Idem 3 × 95 + 50	ml	385	74,50	28 682,50
15	Idem 3 × 150 + 70	ml	1 180	98,75	116 525
16	Idem 4 × 4	ml	2 766	14,25	39 415,50
17	Idem 4 × 6	ml	2 230	18,10	40 363
18	Cablu electric ACY ABY 4 × 10	ml	3 482	24,75	86 179,50
19	Cablu electric ACY ABY 4 × 16	ml	3 270	27,50	89 925
20	Cablu electric CYP 3 × 4	ml	1 020	12,25	12 495
21	Cablu electric CYP 4 × 4	ml	150	14,25	2 137,50
22	Cablu electric CYYB 2 × 1,5	ml	408	18,50	7 548
23	Cablu electric CYY 3 × 120	ml	500	18,50	92 500,00
24	Cablu electric CSIY 4 × 1	ml	4 877	7,6	37 065,20
25	Cablu electric CSIY 33 × 1,5	ml	7 900	49,75	393 025
26	Cablu electric CYABY 3 × 4	ml	970	14,60	14 356
27	Cablu electric CYABY 4 × 16	ml	6 370	43,20	275 184
28	Cablu el. CSYABY 7 × 2,5	ml	1 480	21,15	31 302
29	Cablu el. CSYABY 9 × 2,5	ml	659	26,25	17 298,75
30	Cablu el CSYABY 12 × 2.5	ml	506	34,15	17 279,90
31	Cablu el. CSYABY 14 × 2,5	ml	1 730	36,75	63 577,50
32	Cablu el. CSYABY 30 × 2,5	ml	250	71,75	17 937,50
33	Cablu tel. TUHP 11 × 2 × 0,9	ml	1 016	19,75	20 066
34	Cablu tel. TUHP 16 × 2 × 0,5	ml	623	12,90	8 036,70
35	Cablu tel. TUHP 101 × 2 × 0,5	ml	418	47,80	19 980,40
36	Cablu tel. TUHP 202 × 2 × 0,5	ml	400	69,30	27 720
37	Cablu tel. TU2YY 16 × 2 × 0,5	ml	181	8,05	1 457,05
38	Cablu tel. TU2YY 51 × 2 × 0,5	ml	1 000	16,98	16 980
39	Cablu tel. TUHPABY 26 × 2 × 0,5	ml	1 355	45,80	62 059
40	Cablu el. MCG 1 × 10	ml	2 623	9,85	25 836,55
41	Cablu el. MCG 1 × 16	ml	245	12,90	3 160,50
42	Cablu el. MCG 2 × 35	ml	725	53,70	38 717,70
43	Cablu el. MCG 3 × 16	ml	3 034	38,65	117 264,10
44	Cablu el. MCG 3 × 35	ml	1 000	72,10	72 100
45	Cablu el. MCG 3 × 50	ml	1 000	91,60	91 600
46	Cablu el. MCG 3 × 70	ml	1 880	123,15	231 522
47	Cablu el. MCG 3 × 25 + 10	ml	2 200	71,20	156 640
48	Cablu el. MCG 3 × 35 + 16	ml	710	96,75	68 692,50
49	Cablu el. MCG 3 × 70 × 35	ml	434	152,60	66 228,40
50	Conductor AFY 4 mm	ml	1 488	0,65	1 264,80
51	Conductor AFY 10 mm	ml	1 487	1,45	2 156,15
52	Conductor FY 120 mm	ml	100	59,75	3 975
53	Conductor el. FY 95 mm	ml	190	49,75	9 452,50
54	Conductor el. VLPY 70 mm	ml	950	39,75	37 762,50
55	Conductor VLPY 95 mm	ml	1 519	55,80	84 760,20
56	Conductor bobinaj izol. st. P2S	ml			
57	Conductor bobinaj 1,8 × 3,5	Kg.	114	72,50	8 265
58	Conductor bobinaj 2,0 × 5.0	Kg.	140	72,50	10 150
59	Conductor bobinaj 2 × 6.4	Kg.	328	62,30	20 434,40
60	Conductor bobinaj 2,5 × 5.6	Kg.	126	69,50	8 757
61	Conductor bobinaj 2 × 8	Kg.	786	59,75	66 936,50
62	Conductor bobinaj 2,4 × 9,3	Kg.	140	78,15	10 941
63	Conductor bobinaj 4 × 9	Kg.	545	58,75	32 018,75
64	Conductor bobinaj BB 2 × 8	Kg.	1 064	51,80	56 179,20
65	Conductor bobinaj BB 5 × 11,5	Kg.	1 049	50,75	53 236,75
66	Cond. bobinaj BB 4,5 × 11,5	Kg.	628	50,75	31 817
67	Conductor bobinaj ET 0,75	Kg.	840	53,50	44 940
68	Conductor bobinaj ET 0,80	Kg.	626	52,05	32 583,30
69	Conductor bobinaj ET 0,85	Kg.	695	50,80	35 306
70	Conductor bobinaj ET 0,90	Kg.	443	50,00	21 150
71	Conductor bobinaj ET 0,95	Kg.	534	49,25	26 299,50
72	Conductor bobinaj ET 1,00	Kg.	755	49,00	36 995
73	Conductor bobinaj ET 1,10	Kg.	510	48,50	24 296,50
74	Conductor bobinaj ET 1,15	Kg.	666	48,00	31 968
75	Conductor bobinaj ET 1,20	Kg.	964	47,85	46 127,40
76	Conductor bobinaj ET 1,30	Kg.	880	47,50	41 800
77	Conductor bobinaj ET Ø 1,35	Kg.	555	47,20	26 196
78	Conductor bobinaj ET Ø 1,4	Kg.	889	47,15	41 925,24
79	Conductor bobinaj ET Ø 1,45	Kg.	2 219	47,10	104 514,90
80	Conductor bobinaj ET Ø 1,50	Kg.	1 576	47,00	74 072
81	Conductor bobinaj ET Ø 1,60	Kg.	1 418	57,00	80 826
82	Conductor bobinaj ET Ø 1,65	Kg.	1 289	57,00	73 473
83	Conductor bobinaj ET Ø 1,75	Kg.	1 630	57,00	92 910
84	Conductor bobinaj ET Ø 1,70	Kg.	774	57,00	44 118
85	Conductor bobinaj ET Ø 1,80	Kg.	852	57,00	48 564
86	Conductor bobinaj ET Ø 1,85	Kg.	1 186	57,00	67 602
87	Conductor bobinaj ET Ø 1,90	Kg.	1 455	57,00	82 935
88	Conductor bobinaj ET Ø 1,95	Kg.	1 000	57,00	57 000
89	Elemenţi tracţiune IV ky	buc.	26	185	4 850
90	Elemenţi tracţiune VKy	buc.	275	210	5 775
91	Izolator 40016	buc.	152	6	912
92	Izolatori 55126	buc.	160	0,75	120
93	Motor el tip ASI 0,55kw × × 1500 r/m	buc.	15	652	9 780

DE REŢINUT!

Unităţile economice din intreaga ţară, interesate in a-şi completa baza materială de producţie cu reperele ofertate de unitatea bucureşteană, sint informate că pot obţine cele necesare in condiţiile prevederilor din HCM 1270/1975.

Comenzile se vor transmite la următoarea adresă :
Intreprinderea de maşini grele Bucureşti – Şos. Berceni Nr. 104 – Sector 5.

Relaţii suplimentare se pot obţine la tefelon 836340 serv. aprovizionare.

Potenţialii beneficiari sint asiguraţi anticipat de toată solicitudinea.

GEORGESCU EMIL
şi VASILE BAŞA

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVII ● 11 noiembrie 1976 ● nr. 45 (425) 8 pag. 1 leu

VASILE IOSIF GAIDOȘ

Purtînd pecetea unui poet al culorii, care oficiază frumosul cu sentimentul unei armonioase identificări cu natura, picturile, acuarelele și pastelurile lui VASILE IOSIF GAIDOȘ încîntă. Tehnicianul miner a urcat cerul adîncului pe pînzele sale inspirate, oferindu-ne însă și crîmpeie din tărîmuri de legendă și vis, care au denumiri cu o rezonanță tulburătoare : Valea Frumoasei, Lancrăm, Rășinari, Valea Arieșului, Detunata. Le-am numit doar pe acestea, căci acest om pasionat, a peregrinat prin multe locuri pitorești ale țării, întorcîndu-se, de fiecare dată, cu o prețioasă „comoară de suflet". Indiferent de tehnica utilizată, pictorul bocșean (aflat acum la a 50-a expoziție personală), surprinde diverse ipostaze ale devenirii peisajului industrial, citadin, dar și arhitectonica tradițională, specifică satului nostru. Linia sa, de-o cuceritoare simplitate, însoțită de tonuri calde și multă lumină, vădesc o rară sensibilitate și un simț al observației îndelung și temeinic cultivate. Tendința spre perfecțiunea expresiei, demonstrată cu prisosință de travaliul său impresionant, dă roade. O atestă din plin și participarea sa la Salonul de toamnă de la Reșița. Trăsătura definitorie a trudei sale artistice mi se pare a fi însă contribuția lui indiscutabilă la educarea estetică a celor mulți, care se perindă prin sălile de expoziție, unde lucrările se constituie ca un cald omagiu într-un „peisaj al peisajelor românești".

ION CRIȘAN

Ilustrațiile acestui număr : VASILE IOSIF GAIDOȘ

Convorbiri

Cu V. G. PALEOLOG

Transmițînd scriitorului V. G. Paleolog o suită de întrebări, d-sa a răspuns cu amabilitate în vederea acestui interviu acordat revistei Orizont. Cartea Dvs. Tinerețea lui Brâncuși se deschide fastuos și cu o savoare stilistică aparte. Atmosfera începutului e copleșitoare, atemporală și îmi îngădui să transcriu aceste rînduri aici : „Pe la începutul lui Făurar al acelui an (1876) o ninsoare năprasnică se abătuse în acea parte a poalelor Retezatului, înzăpezind oamenii și vitele surprinse în piticile căsuțe și adăpoaste ale satelor de la munte. Hobița rămăsese ca troienită, numai clopotnița bisericii i se mai vedea ; era ruptă de drumuri și de lume, de Bredicenii de peste Bistricioara și de Peștișenii cu primăria, aceste capete ale osiei vieții hobitanilor ...".

Voi deschide acest interviu nu cu o întrebare, ci cu rugămintea de-a ne povesti despre începutul prieteniei Dvs. cu Brâncuși.

– Sînt 63 de ani de atunci... Din auzite știam unul de celalt dar nu ne cunoșteam. A fost în curtea cu douăzeci de ateliere – ori mai multe – pentru artiști și artizani : Villa Falguiére din Rue de Plantes, un adevărat cătun multinațional unde se găseau și adevărați franțuzi. A fost dinaintea pragului cu un pietroi deasupra-i în care un sculptoraș, înaintaș așezării mele în Villa Falguiére, bocănea lovind cu măiușul dalta plimbată pe pietroi. De ușorul pragului sta, ca proptit de el, un bărbățel,

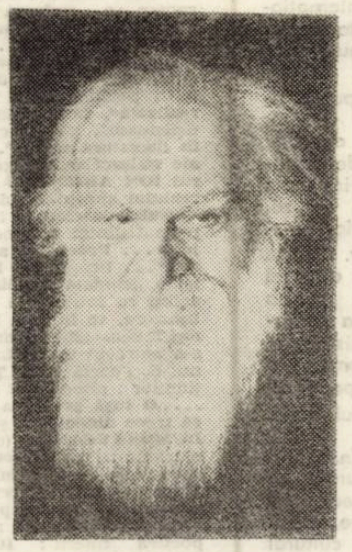

mărunțel, cu chipul încins de-o bărbiță castanie ca pierzînd din ochi o ivire în piatră. Bocănitorul îmi era vecin : de nume scurtat Modi' ; cel de botez, de care nu avusese parte, era Amedeo pe care nu puține modele – piuind prin curte – despățeau silabele și duios-scandîndu-le tilcul, în pas de dans : A-me-de-o ! pe drept cîntatul părînd tot ca un zeu tînăr Bacchos-Dionissos. Venind din fundul curții, încărcat cu o găleată de apă, urechilor mi-a ajuns, cu toate că șoptit, un cuvințel : Eccolò ! Pe înțelesul meu : iată-l !, denunțîndu-mă, iată-l, tot ca și cum ei doi despre mine vorbiseră. După bineț și lăsînd găleata jos, ne-am asigurat omenește unul pe altul de bucuria cunoașterii și tot cu omenie adăogarăm că de nume ne știam ș.c.l., luîndu-mi găleata de toartă, în scurtă despărțire ; ce-a spus într-un cuvînt, ce-a mai fost și ce-am mai sporovăit fiind de altă povestire.

. . . . . .

Prietenia dintre noi nu a prins rădăcini decît doi ani după și numai în urma ocolului ce-mi impusesem pentru o mai bine cumpănită așezare în apus, acesta contrazicîndu-mă – și unul și altul stînd pe gînduri cu tocmele, de multe ori cu **da** tot ca și cu un **nu**, pînă ce hotărîtorul s-a pronunțat alegîndu-mi-l, tot ca pe un frate mai mare, căruia trebuia – cum nu mai făcusem – să-i ascult. Nimic neclătinîndu-se în credința mea nouă că prin el vorbea țărîna multimilenar-străbună amîndorura, pe care prea repede o uitasem.

– CARE AR FI, potrivit Dvs., sorgintea, rădăcina teoretică a viziunii brâncușiene luate în ansamblu ?

– Dacă vrem să găsim adevăratele rădăcini ale eticii lui, trebuie neapărat să ne îndreptăm către tezaurul nostru popular al paremiologiei, înțelepciunea aceasta fiind de temei perspectivei etice. Metodica fiind bătrînească-strămoșească învățătură care arată cum și cu

Interviu realizat de
DAN CIACHIR

(Continuare în pag. 7)

LITERATURĂ ȘI IDEOLOGIE

„Ideile, nivelul de cunoaștere și de cultură, gradul de dezvoltare a conștiinței se manifestă ca o puternică forță materială în transformarea revoluționară a societății, în asigurarea progresului general al umanității".

NICOLAE CEAUȘESCU

Document programatic cu ample reverberații în viața noastră politico-ideologică, PROGRAMUL DE MĂSURI supus dezbaterii publice – elaborat în scopul aplicării hotărîrilor Congresului al XI-lea al Partidului și ale Congresului Educației politice și al culturii socialiste în domeniul ideologic și cultural-educativ – consacră perfecționării activității în perimetrul culturii și artei, a îmbunătățirii activității mijloacelor de informare în masă un loc distinct și o atenție deosebită, ilustrînd că în contextul amplificării forței transformatoare a conștiinței socialiste și a efortului de generalizare a conștiinței socialiste la scara întregii societăți sferei cultural-artistice îi revin sarcini și responsabilități majore, convergente finalității etice și modelatoare a noii societăți. „Educația socialistă, dezvoltarea culturii revoluționare constituie o problemă de cea mai mare importanță pentru întreaga societate – **afirma tovarășul Nicolae Ceaușescu** – și ea nu poate fi soluționată decît cu participarea activă a maselor populare, a întregului nostru popor. Această activitate se integrează, de altfel, în procesul lărgirii continue a democrației noastre socialiste, reprezintă un factor de mare importanță în dezvoltarea generală a țării, în participarea întregului popor la construirea conștientă a propriului său destin".

Însușindu-și o filozofie revoluționară – purtătoare a unor înalte idealuri ale umanității – CREAȚIA CULTURAL-ARTISTICĂ devine, așadar, un factor activ al transformării continue a societății și a omului, răspunzînd imperativului promovării unei culturi umanist-revoluționare și a edificării omului nou, socialismul – ca operă istorică de proporții – fiind săvîrșit conștient de toți pentru toți.

Exponenți și interpreți ai înaltelor aspirații ale timpului socialist, conștințe – martor ale prezentului efervescent, SCRIITORII – situîndu-se deliberat pe pozițiile noului, angajați efortului constructiv al întregii națiuni – trebuie să promoveze realismul ca atitudine permanentă în artă ; „creația artistică la baza căreia se află dialectica materialistă, filozofia noastră revoluționară despre lume – **accentua tovarășul Nicolae Ceaușescu** – trebuie să-și tragă seva din realitatea social-istorică în mijlocul căreia se naște, ea fiind incompatibilă cu înstrăinarea de viață, cu lipsa de țel, cu gratuitatea, cu așa-zisul principiu al artei pentru artă infirmat de întreaga dezvoltare a culturii universale".

Deși rolul exponențial al scriitorului și al artei în general este de ordinul evidenței, o iluzorie eliberare de „angrenajul social" a fost întreținută totuși și în cîmpul literaturii, tendințele pur estetizante eșuînd cu consecvență și probînd, o dată mai mult, „foamea de real" **și** caracterul socialmente expresiv al operelor majore, durabile.

Desigur, literatura nu reproduce ci resemnifică **adevărul vieții (conservîndu-l prin mijloace artistice, exprimînd concepția despre lume a autorului, mixtînd esteticului valori politice, etice, filozofice etc.) iar** nevoile de literatură **– cum justificat observa Tr. Herseni în a sa „Sociologie a literaturii" – sînt** multinivelare. **Dintotdeauna o „realitate problematică" (supusă așadar discuțiilor publice și inevitabilelor controverse), LITERATURA – examinată extrinsec – este „o expresie de un anumit fel a vieții sociale și spirituale a unei colectivități umane", fiind – din acest punct de vedere – o prețioasă sursă de informații. Extensiv, raporturile scriitorului cu epoca sa se regăsesc – pe plan sociologic – în cele dintre individ și societate (relația, evident, nefiind nemijlocită) ; dacă semnificația dependenței individului – în calitatea sa de om concret – de mediul său vital, societatea omenească depășește raportarea unilaterală a efectului la cauză iar multiplicarea relațiilor sociale în care este cuprins prin** socializarea progresivă a vieții **intensifică acel** appetitus societatis **de care vorbea Hugo Grotius, nu-i mai puțin adevărat că organizarea sistematică în continuă complexificare a societății crează condiții pentru afirmarea agenților umani și împlinirea valorilor individuale, construirea comunismului – condiție a deplinei realizări umane a indivizilor la scara întregii societăți – permițînd** „cultivarea tuturor însușirilor omului social" **(Marx). Cu aceste precizări, adăugînd că filozofia marxistă – punct de referință în dezbaterile contemporane – oferă o imagine totalizatoare despre lume în ansamblu adecvată la real (reflectare adecvată), impresionînd și impunînd prin capacitatea sa de predicție și forță mobilizatoare, constituind UNICA IDEOLOGIE ȘTIINȚIFICĂ, vom stărui în spațiul limitat al însemnărilor de față asupra implicațiilor acestui concept în cîmpul literaturii.**

Frecvent, este invocat enunțul clasicilor potrivit căruia orice ideologie este o „falsă conștiință" ; **or, Marx și Engels avansînd o atare afirmație** aveau în vedere ideologia burgheză **și întreprinzînd critica ideologiei ei** vizau în fapt critica idealismului istoric, **elaborînd concomitent o ideologie științifcă (partinică dar oferind cunoștințe științific valabile). În acest sens, referindu-se la consecințele fructuoase ale asimilării filozofiei marxiste pe tărîm artistic secretarul general al partidului nostru reamintea :** „Spre deosebire de ideologia claselor exploatatoare, care nu mai poate oferi cheia înțelegerii proceselor lumii contemporane, nu mai permite desprinderea tendințelor principale în evoluția societății și a omului, nu mai poate deschide perspective viitorului, materialismul dialectic și istoric ajută pe creatorul de artă să descifreze legile prezentului, să scruteze viitorul, scoțînd în relief rolul capital pe care îl are omul în transformarea lumii, în realizarea progresului".

Revenind în cadrele literaturii noastre, critica **(ce, justificat, poate fi considerată** conștiința de sine a literaturii) **nu poate „oficia" actul critic vădind menajare caritabilă (nebarind accesul „literaturii incerte") sau permițîndu-și labilitatea ori absența criteriilor ideologice în numele unor „superstiții estetice" ; PRIN ARTĂ OMUL NU UITĂ DE SINE CI SE REGĂSEȘTE (în ceea ce îi este definitoriu), MAREA LITERATURĂ neocolind întrebările și problemele fundamentale (dar nefiind – doar prin asta – MARE) iar SCRIITORUL – prin forța idealurilor superioare cărora le dă concretețe** – reflectînd activ, participativ, valoric, militant **realitatea socială „filtrată" (fără ca „realul imaginar" să devină astfel neadecvat „realului obiectiv"). Fiindcă – așa cum nota Ezra Pound –** „marea literatură este pur și simplu limbaj încărcat de sens la cel mai înalt grad posibil".

ADRIAN DINU RACHIERU

Memento

LIVIU RUSU

la 75 de ani

Esteticianul Liviu Rusu a împlinit 75 de ani. Moment pe care-l consemnăm cu satisfacția de a omagia nu numai o susținută activitate, îndreptată în trei direcții, pe întîiul plan rămînînd preocupările estetice, ci și pe profesorul care a pregătit, de la catedra Universității clujene, mai bine de patru decenii, generații întregi de studenți.

Cercetările estetice trebuie subliniate cu precădere deoarece prin cîteva lucrări fundamentale Liviu Rusu s-a făcut cunoscut peste hotare, punînd, alături de alții, bazele esteticii moderne în țara noastră. Aceste lucrări sînt Essai sur la création artistique. Contribution a une Esthétique dynamique, **Paris, Alcan, 1935, republicată de Editura „Univers" în 1972,** Estetica poeziei lirice, **prima ediție în 1937, a doua, 1944, ultima în 1969 și** Logica frumosului, **1946, retipărită în 1968.**

Nu-i în intenția noastră să facem o expunere a ideilor pe care lucrările acestea le conțin, dar trebuie totuși să amintim în acest cuvînt omagial contribuția originală pe care Profesorul Liviu Rusu a adus-o în exegeza estetică. Întîia carte dezbate fundamentele teoretice ale unei estetici ce urma să se constituie în viitor. Deși cercetările le-a întreprins în Franța (și-a susținut doctoratul la Sorbona cu Charles Lalo) și deși orientarea sa inițială era de natură psihologică, activînd în cadrul Institutului de psihologie din Cluj-Napoca cu prețioase contribuții în legătură cu începuturile psihologiei configurației. Principiile de bază ale psihologiei aplicate sau Selecția copiilor dotați, a urmat direcția fenomenologică a întoarcerii la examinarea „faptelor", în cazul dat al actului creator. Liviu Rusu, asemenea lui Blaga, a stăruit asupra „fenomenului originar", idee catalitică și fecundă, (Liviu Rusu în eseul Goethe. Cîteva aspecte, 1932, Blaga în Fenomenul originar, **1925 și** Daimonion, **1930), facilitînd formarea unei estetici care pornește de la actul creator, socotit mod de existență, și a unei antropologii filozofice, pornind tot de acolo.**

Ideea că actul creator are o demnitate ontologică, arta în general fiind o revelare a esenței existenței,

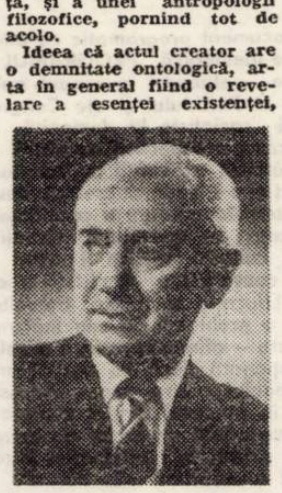

procesul creator urmărind descoperirea acestei esențe pierdute, duce la părăsirea perspectivei statice și întemeierea unei estetici dinamice. Am putea spune chiar a unei estetici dialectice, avînd în vedere că arta este urmarea unei tensiuni interioare, a unui conflict specific, creația fiind un proces complex. Nu vom stărui asupra acestui proces ce se poartă și în inconștient dar și în conștient. Formele lui, inspirația, elaborarea, execuția sînt cunoscute. Dar, în legătură cu el, Liviu Rusu dezvoltă o altă idee reținută de cercetători. Fiecare creator are o viziune proprie despre lume și viață, ducînd la o tipologie care este caracteristică esteticii întemeiate de Liviu Rusu : tipul simpatetic și demoniac, bifurcat în echilibrat și anarhic, tipologie ce are în vedere nu numai personalitățile creatoare ci înseși operele de artă. O găsim expusă în forma ei din Eseul asupra creației artistice, **în lucrarea lui Wellek și Warren,** Teoria literaturii **(p. 121 a ediției românești).**

Fundamentarea acestei baze teoretice deschide calea aplicării și esteticianul începe construcția prin Estetica poeziei lirice, **continuată apoi de** Estetica poeziei dramatice, **audiată doar în anul școlar 1947/48, cînd a fost amintită și** Estetica poeziei epice, **lucrări ce nu mai știm în ce stadiu se află în prezent.**

Logica frumosului încearcă să ofere o schemă din care să se desprindă caracteristicile fundamentale ale valorii frumosului, pe care se bazează apoi un întreg sistem de estetică. E vorba deci de unele aspecte diferențiate ale frumosului privit în sistemul de valori, în raport cu alte valori spirituale, în esența dialectică și genurile lui. Introducerea logodinamosului, factor existențial activ, permite esteticianului surprinderea unei dialectici, a unei dinamici a frumosului în mod nemijlocit, de la sursă. Frumosul fiind trăit, atrage după sine un echilibru între obiectivitate și subiectivitate, lumea frumosului nefiind nici obiectivă, ca aceea a adevărului, nici subiectivă, ca aceea a binelui, ci de natură obiectiv-subiectivă sau de natură conjectivă, cu un termen introdus de Dessoir, căruia Liviu Rusu îi dă un sens restrictiv. Tipologia este continuată și corectată, formele variate ale frumosului nefiind categorii de sine stătătoare ci forme ale unui joc dialectic. După tensiunea dinamismului inerent se diferențiază diferitele forme : frumosul simpatetic (tensiunea ușoară), frumosul echilibrat (tensiunea încordată), frumosul expansiv (tensiunea descătușată). Tipul „anarhic" a fost înlocuit cu „expansiv", mai adecvat. Tipuri ce se interferează.

La această activitate, cu atîtea idei noi și îndrăznețe în timpul în care au fost formulate, trebuie să adăugăm și preocupările de literatură universală din lucrările Eschil, Sofocle și Euripide, **1961,** Eminescu și Schopenhauer, **1966, ca și atîtea altele risipite în reviste, caracterizate prin aceeași pătrundere a fenomenelor literare și prin aceeași expunere limpede și logică. Am fi nedrepți dacă nu am menționa lecțiile sale atrăgătoare și mai ales seminariile de estetică frecventate de un număr impresionant de studenți (Sala Pârvan era întotdeauna neîncăpătoare), în care libertatea de acțiune a acestora era deplină. Liviu Rusu a fost și un mare animator prin înființarea și conducerea în cadrul seminariilor sale a cercului de teatru și a acelor de neuitat audiții muzicale.**

Fără îndoială, numele lui Liviu Rusu rămîne legat mai ales de cercetările sale fundamentale de estetică. Și dacă în „Postfața" la Logica frumosului **ținea să precizeze că lucrarea „nu cuprinde concluzia ultimă din sinteza asupra lumii valorilor pe care o preconizăm" și dacă ne amintim și de** Estetica poeziei dramatice, **ca și de promisiunea unei** Estetici a poeziei epice, **înseamnă că esteticianul Liviu Rusu mai are față de estetica românească anumite obligații. Obligații pe care dorim să le ducă cît mai grabnic la îndeplinire. Pentru că, omagiindu-i activitatea de pînă acum, nu înseamnă că o privim ca pe una încheiată. Cei 75 de ani sînt doar un fericit popas, de unde drumul, rămas deschis, se cere continuat.**

PAUL SILVESTRU

Cronica literară

Adrian Marino

CARNETE EUROPENE

Ed. Dacia, 1976

1. **Carnete europene** încep cu o „confesiune involuntară" ce explică, dacă privim cu credință cartea, cam tot ce ar fi de explicat în legătură cu ea. Tot, bc încă și ceva în plus : et quibusdam aliis. O asemenea carte nu putea fi lăsată pe seama foiletoniștilor, care se știe ce pot face, așa că introducerea exclude, anatemizează posibilul cronicar al cărții, teoretizînd situația jurnalului, în interiorul culturii, situația jurnalului în opera lui Adrian Marino, situația lui Adrian Marino în ginta scriitoricească, situația literaturii române în cadrul literaturii europene, situația criticii românești – implicit și explicit a aceleia lui Adrian Marino – în cadrul criticii europene („Preocupat de o nouă orientare în critică, sînt mereu stăpînit de întrebarea **cum** și în ce **mod** cunoașterea și confruntarea cu critica străină (inclusiv prin frecventarea mediilor critice : cercuri, universități, redacții, colocvii, congrese etc.) poate fi efectiv utilă, da un răspuns întrebărilor și căutărilor mele **dacă** și în ce măsură un critic român poate aduce o contribuție..." etc.) precum și altele. **Confesiune involuntară** e un laborator în care se distilează (uneori) esențe fine, dar mai ales sînt instalate cazane, menghine, instrumente de tortură și pedeapsă. Niciodată Adrian Marino, spirit superior, de mare eleganță în relațiile cu confrații, nu devine sadic : cazanele cu smoală par puse la vedere mai degrabă pentru a-i înspăimînta pe dușmani. După pregătirea pedepselor, alura inchizitorială, se îmblînzește, și Adrian Marino e dispus să acorde aproximări calificativelor : **„Nepotrivirea adîncă, de esență, rămîne totuși alta : adevărul este că nu sînt, n-am fost și nu m-am considerat niciodată ceea ce se numește, adesea prin abuz, „om de litere", „scriitor". Narcisismul meu își îngăduie această confesiune".**

Execuția are și un teren al înțelegerii : **„S-ar putea ca toate notele amintite să facă parte, de fapt, în forme tolerabile dacă nu și simpatice, din psihologia „eternă" a literaturii : „Ai toate calitățile omului de litere : ești vanitos, ipocrit, ambițios, versatil, egoist"** (A. Gide, **Les Faux-Monnayeurs,** I, ch. V). Numai Adrian Marino putea să-i furnizeze cititorului său, cu atîta promptitudine, un citat atît de expresiv. Ca întotdeauna, afirmațiile autorului sînt categorice și mai merită a fi transcrise și aceste fraze : **„Drama este că eu n-am fost niciodată, nu sînt și nu pot fi «om de litere» cu al cărui temperament n-am nici o afinitate. Mă grăbesc să declar că nu-mi scot nici un fel de merit din această împrejurare".** Din păcate, **Carnetele europene,** cu toată impotrivirea, atît de bine și de clar argumentată, aparțin unui scriitor. Contestîndu-se, atît de vehement, ca scriitor (probabil sub povara vreunei supărări trecătoare), marele cărturar român relevă o seamă de virtuți (în sensul cel mai nobil al cuvîntului – sens pe care Adrian Marino se preface a-l ignora) scriitoricești. Și, ca să demonstrăm pînă la capăt că supărarea prefeței e conjuncturală, vom adăuga că, în interiorul cărții, ca și în interiorul altor cărți semnate de Adrian Marino, se află multe-multe cuvinte bune consacrate scriitorilor. Și acestea precumpănesc elocvent în balanță cu celelalte.

Cum spuneam, el continuă procesul făcut cronicarilor literari ; în țările vizitate, cronicarii literari, constată cu mare satisfacție autorul, nu au prea mare greutate. Ca și pe alte pagini, ca și de alte dăți, Adrian Marino exagerează. Fără să clipească, prăvălind peste fraze, inventează monștri, spre a-i ucide : nimeni n-a susținut vreodată, nici la noi și nici aiurea, că **numai** cronicarul face opinia, judecata de valoare. Cine cultivă „mitul", „trainica prejudecată" ? Adrian Marino, pentru a da valoare unor interminabile și după părerea noastră, inutile războaie.

2. In **Carnete europene** se află note de drum, note de bibliotecă, însemnări din muzee, reportaje și dări de seamă de la ședințe literare și comparatiste internaționale, de la seminarii internaționale, din vizite petrecute în Franța, Elveția, Olanda, Belgia, Luxemburg, Finlanda, Danemarca.

Repetăm cu plăcere că aceste **Carnete** aparțin unui scriitor. Privirea e selectivă, consemnarea, ironică, auto-ironică, mustrătoare, are mult farmec, oglinzile (căci în fiecare capitole există și un culoar de oglinzi) reflectă satisfacțiile sau insatisfacțiile unui ingenuu. Marele cărturar studiază, marele cărturar se amuză, marele cărturar se distrează, dar mai ales scrie, scrie, scrie, pentru propășirea noastră a tuturor. Există o sinceritate fundamentală a scrisului, și această netravestită sinceritate ne face să citim cartea cu sufletul la gură. La Paris, în **Biblioteca Națională** (teritoriu sacru de lucru) sînt volume dispărute, furate adică. Senzațional. Celebra politețe franceză e e pe cale de dispariție la Bibliotecă și aproape peste tot în Franța. Senzațional. Biblioteca e centrul lumii. La Paris, tinerii au „cele mai proaste păreri despre Boisdeffre" care „trece la noi un critic mare" (n.n. nu-i adevărat). Senzațional. Micile scandaluri culturale, ce pot contraria spiritul comod, obișnuit cu bune vecinătăți literare și fair-play sînt consemnate fără ezitare. Francezul ar fi individualist, practicînd un embargo cultural energic. Bineînțeles că e dată și bibliografia problemei. Autorul trăiește voluptatea anonimatului, se bucură a trăi ca anonim în Paris.

Aspectul de memorial al cărții trebuie, de asemenea, a fi semnalat. In cutare împrejurare, autorul detectează un volum de Romulus Vulpescu (in franceză) în alta descoperă în **Le Figaro** sau **Le Monde,** o opinie într-o problemă culturală : fapte culturale consemnate prompt, după cum consemnate în mare viteză sînt colaborările, acțiunile, demersurile autorului (peste hotare) în favoarea culturii române.

Totul e fermecător, mai ales prin această nemaipomenită sete de a acumula : Adrian Marino acumulează în călătorii tot ce poate fi acumulat, **descriind,** nu odată, tablourile din muzeele vizitate ! Admirabilă carte, acest jurnal de călătorie !

C. UNGUREANU

Lecturi

Bálint Izsák László

SUB CLAR DE LUNĂ

Editura Facla, 1976

Compus din trei microromane — fiecare dintre ele abordînd problematica socială majoră a confruntării individului cu propria-i conștiință, acesta ar fi filonul esențial al volumului. Scriitorul reușește să realizeze o unitate simbolică a celor trei microromane, care, în ciuda realizării artistice diferențiate, demonstrează maturitatea autorului. Bálint Izsák László este un consecvent realist, atît în ceea ce privește problematica aleasă cît și a felului cum sînt realizate în sensul artistic aceste scrieri.

Primul microroman intitulat **Garsoniera** (Garzonlakás) este etalarea eroismului acelor oameni care, în anii grei ai ilegalității, au putut să renunțe la plăcerile vieții pentru o cauză nobilă. Totul apare în acest microroman în oglinda unor situații dramatice, care îi obligă pe eroi la abnegație, la tărie sufletească. Doi tineri, ajunși într-o situație în care involuntar trebuie să accepte conviețuirea pentru cîteva zile într-o garsonieră, vrînd-nevrînd, descoperă sentimentul firesc al simpatiei, care se transformă foarte repede, aproape nestăvilit, într-o dragoste. Neputința de a se elibera în sentimentul plăcut al dragostei, disciplina dictată de conștiința mereu trează a femeii, aflate într-o misiune importantă, iată o problemă dramatică de conștiință, care explică tensiunea romanului. Prin crearea și gradarea unor situații conflictuale în acest sens, scriitorul încearcă să demonstreze noblețea, adevărata valoare sufletească și morală a acestei renunțări din partea femeii. Prin narațiunea fluidă, prin dialogurile vioaie, dinamice, și prin cîteva frumoase pasaje lirice reușește să rețină atenția cititorului. Totuși avem și unele nesatisfacții, mai ales datorită descrierii unor stări insuficient motivate, sau conturate prin exterior, chiar nașterea sentimentului de dragoste !

Problematica socială va cunoaște o largă deschidere și o adîncire spre analiză psihică a dezvoltării personajelor în cel de al doilea microroman, intitulat **Sub clar de lună** (Holdsütésben). Personajul principal, Bányai, directorul unui S.M.A., dintr-o comună bănățeană, tipul sufletistului, care trăiește pentru și prin muncă și vrea să-și rezolve sarcinile de producție în mod exemplar, datorită unei aventuri de dragoste, cu o tînără și frumoasă muncitoare din S.M.A. își va pierde echilibrul și trece printr-o clarificare a propriei conștiințe, proces care duce la recunoașterea faptei comise în fața colectivului. Din păcate, autorul rămîne dator și aici — poate și datorită dimensiunii microromanului — analizei psihologice a unor personaje, mai ales a fetei, Julis, care trece prin toate consecințele dramatice ale acestei sclipiri de iubire nefericită. Figura marcantă a muncitorului Bakács pune în evidență faptul că scriitorul poate crea și personaje reale, dramatice, care dau accent și greutate povestirii.

Dacă în cele două microromane amintite am avut uneori senzația că nu dispunem de suficiente motivații sufletești, dacă, pe alocuri, am simțit nevoia cizelării, modelării mai rafinate a limbii, în cel de al treilea microroman, intitulat **Csöppi** găsim toate calificativele unui microroman excepțional realizat. Totodată, scriitorul Bálint Izsák László aduce, prin personajul principal, Csöppi, un veritabil erou muncitor, neschematic, dotat, cu multă originalitate. Acest „copil uriaș", acest muncitor plin de calități profesionale, va demonstra că se poate integra în colectivitate, dacă are un țel, un scop bine definit în viață. Pierderea și reciștigarea încrederii în sine, conflictele cu colegii, și în cadrul familiei, precum și deznodămîntul firesc, frumos realizat, dă un plus de căldură acestui roman iar volumului, un acord final reușit.

MARIA P. PONGRACZ

CENACLU

Marți, 9 noiembrie, în cenaclul **Asociației scriitorilor și al revistei „Orizont" din Timișoara, PAUL EUGEN BANCIU** a citit proză, două fragmente din romanul **„Reciful".** Discuțiile, pornind cu referatul prezentat de criticul **CORNEL UNGUREANU,** au evidențiat, fireste, din unghiuri diferite, valențele și potențele scrisului tînărului autor, fiind remarcate, de către toți vorbitorii, caracterul obiectiv al universului, adus în text, claritatea personajelor. Criticul **C. UNGUREANU : „... O proză de observație și în același timp reflexivă, de bună tradiție ardelenească, ce aduce o lume... Există un anume nivel încîntant al textului, altminteri caracteristic prozei obiective... Există și o anume punere a cuvîntului în pagină"...** Criticul **ȘERBAN FOARȚĂ :** (la prima întîlnire cu textele acestui autor) plăcut surprins de primul dintre fragmente vorbea de **„o anumită poezie a vetustului, a mineralizării... o poezie reală, foarte bine construită, spusă cu un sarcasm grav"...** Criticul **OLIMPIA BERCA : „Cele două fragmente, fiind vorba de viața unui oraș, reprezintă destinul vechi și nou ale unei lumi... Opoziția dintre carnal și ideal, care în roman se sudează"...** Criticul **EUGEN DORCESCU : „... La nivelul fondului, (autorul) pleacă de la o intuiție originală a lumii... Structura romanului e o construcție unică... P.E.B. își așează în scenă personajele, care rămîn, apoi, să vorbească de la sine"...** Criticul **LUCIAN ALEXIU,** pornind de la : **„Romanul e o construcție foarte bine realizată",** făcea, din nou, o încadrare a lui în proza ardelenească, găsind că : **„proza lui are un loc interesant în literatura tînără".** Apoi : **...„la valențele structurale ale viziunii se adaugă un nivel de originalitate"...** Scriitorul **ION ARIEȘANU : „... O proză interesantă. O lume a realului apropiată** (dacă trebuie raportată la ceva) **de universul balzacian, o luciditate a decăderii** (fiind vorba de primul dintre fragmente) **de unde, o disperare a personajelor... Proza lui aduce o notă aparte în literatura de aici"...** Prozatorul **PETRE ILIEȘU** remarca, printre altele, o **„ciudată luciditate".** Criticul **NICOLAE ȚIRIOI,** în acord cu întruparea unuia dintre personaje, cu realitatea tuturora, se întreba însă : **cît ne interesează acest personaj ?** deosebind o anume tentație a pitoresculuI... (Aici s-a petrecut un schimb de opinii între criticii C. Ungureanu, Ș. Foarță și N. Țirioi, important pentru lămurirea noțiunilor : pitoresc și naturalism). Poetul **MARCEL TURCU : ...„O tușă groasă a frazei... Proza aceasta place pentru că trece dincolo de șocul de atmosferă"...** Poetul **ANGHEL DUMBRĂVEANU** (care a condus lucrările ședinței) concluziona : **„...discuții animate... Paul Eugen Banciu propune o lume a lui, o lume cu rădăcinile aflate adînc în viața noastră, ce servește unei poetici a romanului... Ne aflăm în fața unui prozator în care credem"...**

In partea a doua a programului, au citit din creația lor poetică tinerii : **ION RAIN, HORAȚIA STEMACOS și CONSTANTIN COSTEA.** Peseul umoristic, realizat cu mult aplomb și savoare de scriitorul **ION VELICAN,** a încheiat ședința.

Marți, 14 noiembrie, **SABIN OPREANU** va citi poezie. Referent – poetul **ANGHEL DUMBRĂVEANU.**

TITULAR

★

Cenaclul literar de limbă germană „Adam Müller-Guttenbrunn" al Asociației scriitorilor din Timișoara și-a reluat activitatea. In prima din cele două întîlniri, s-a ales colectivul de conducere al cenaclului în următoarea componență : **Franz Liebhard,** președinte de onoare, **Nikolaus Berwanger,** președinte, **Hans Kehrer,** vicepreședinte și **Eduard Schneider,** secretar. S-a supus dezbaterii piesa de teatru a cunoscutului dramaturg timișorean **Hans Kehrer, „Maistrul Iacob și copiii săi",** o dramatizare a romanului cu același nume, aparținînd scriitorului cu renume european **Adam Müller-Guttenbrunn,** originar din Zăbrani. S-a remarcat utilitatea acestei piese, reușita ei realizare din punct de vedere dramatic.

La ceea de-a doua întîlnire, ce a avut loc joi, 4 noiembrie, tînărul **Horst Samson,** învățător la Buziaș, a citit versuri. Cei prezenți au apreciat lucrările de debut ale poetului ca pe un eveniment remarcabil.

E. L.

Opinii

DEMONSTRAȚIE ȘI ADEVĂR

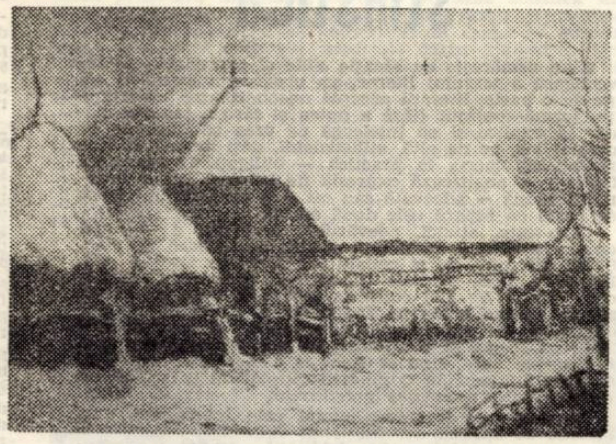

„Casa pictorului Bottlik"

Demonstrația este, după cum bine se știe, una din metodele fundamentale de expunere și susținere a ipotezelor, proprie științei : definită drept „procedeu logic de intemeiere deductivă a adevărului unui enunț" [1], demonstrația pare să aparțină în exclusivitate cunoașterii științifice, fără să aibe vreo interferență cu modalitatea artistică de cunoaștere a lumii. Este reală, oare, această afirmație ? Oare demonstrația ordonată, clară și sobră, este unul din instrumentele proprii numai științelor, fiind absentă din imperiul artei care s-ar izola, astfel, ca un ținut „disjunctiv" și „paralel" ? Desigur, întrebarea pusă mai sus nu-și va putea găsi răspunsul în spațiul restrins al acestui articol. Dorim, totuși, să deschidem măcar o discuție asupra acestui subiect ce pretinde a fi examinat din perspective diferite și complementare.

Discursul științific este, conform concepției comune, eminamente logic : logic și „demonstrativ". Teza expusă, desfășurată și argumentată analitic, este ferită de orice „participare subiectuală" ; analiza dezvoltă și demonstrează teza, pentru a o re-afirma, în cele din urmă, „sintetic", alcătuind „discursul științific". Citeodată știința se mulțumește doar cu „descrierea" realității, fiind mai puțin pregătită de „a demonstra" o teză, mai ales atunci cînd obiectul cunoașterii este puțin cunoscut. Și în această din urmă situație textul științific rămîne logic (dar „expozitiv"), logicul fiind tărîmul psihologic dominant în care se desfășoară cunoașterea artistică.

Altfel stau lucrurile în universul artelor (ne vom referi cu deosebire la literatură). Pe scurt, creatorul propune un „discurs" constituit (în spațiul literaturii) din cuvinte. Cuvîntul este socotit astăzi fructul cunoașterii în primul rînd logice ; căci „denumirea" simplă a unui obiect sau fenomen implică necondiționat și dimensiunea logică a psihismului, dimensiune prin care s-a născut și s-a perfecționat graiul articulat. Nu putem ignora, totuși, natura „simbolică" a cuvîntului abia desprins de trăirea imaginară (sistematizată ulterior în „gîndire mitică") ; simbolul grafic primitiv se ascunde însă „dedesubtul" arhitecturii logice, păstrînd nealterate structuri intime și originare de organizare spațială, de succesiune ritmică etc. Logicul rămîne, cu toate acestea, dimensiunea psihologică dominantă ce guvernează limbajul.

Dar, oare, logicul este singurul spațiu psihologic existent ? Persoana este exclusiv „logică" ? Intrebare, evident, anacronică ; psihologia a descris mai multe structuri „nivelice" ordonate gradual, funcționale și incoronate de ultima și cea mai înaltă treaptă de existență a persoanei treapta „logică" (urmată, ierarhic și „descendent" de treapta „imaginară", „afectivă" și cea „instinctuală"). Instinctualitatea reprezenta cîndva cea mai de seamă cucerire a naturii, proprie „creierului arhaic", pregătit doar pentru conservarea făpturii biologice prin mecanismele liniare de atac și ripostă ; ulterior, sistemul nervos a cucerit treapta „afectivă" (cu sediul în zona talamo-hipotalamică) ce presupune atașamentul primar al făpturii față de lume și față de alte făpturi, pentru ca apariția omului să impună și să dezvolte sfera „imaginară" și, în cele din urmă, cea „rațională" (cu sediul în zona emisferelor cerebrale).

Revenind la cele spuse mai sus : cuvîntul artistului este fructul cunoașterii în primul rînd logice ; dar el poartă în armătura lui tumultul sferelor nivelice subiacente : miticul, imaginarul simbolic, afectivitatea și instinctualitatea chiar (exprimînd, de pildă, „energia" primară de cuprindere și reflectare a lumii). Dincolo de logica discursului, arta dezvăluie speranțele, ezitarea, visul, simțămintele ce compun trăirea intimă, plurimodală și complexă, a persoanei creatoare. Discursul literar-artistic irumpe din străfundul eului, străbate sferele nivelice „intermediare" și ajunge pînă la culmea gîndirii logice, marcată acum de însemnele și „temperaturile" structurilor nivelice subiacente. Discursul logic simplu și liniar se modelează pe nesimțite ; energia instinctuală, simțirea, simbolismul imaginar sau gîndirea mitică restructurează textul eminamente logic, apropiindu-l mai mult de realitatea intimă, „personală" a omului, și reflectînd-o mult mai fidel prin glasul artistului. Înlănțuirea logică, liniară, se complexifică : apar modulații imaginar-simbolice, „trimiteri", scufundări fulgerătoare în subteranele simțirii, suspendări neașteptate, inflexiuni melodice ; ritmuri ancestrale se deșteaptă din somnul străvechi, „respiro"-uri ample se interpun, imprevizibil etc.

Știința demonstrează ; creatorul de artă expune, construiește, comunicîndu-și „trăirea" și „crezul". „Ideea coordonatoare" a operei literare (ce poate cuprinde sau nu „crezul" artistic) ar corespunde, în parte, „tezei" pe care o propune știința. Dar, pe cînd teza „își cere demonstrația", literatura nu „demonstrează", chiar dacă produsul artistic se sprijină pe scheletul coordonator al unui anumit sistem de receptare și înțelegere a lumii. Literatura reflectă realitatea și o comunică nemijlocit ascultătorului, trezind gîndul și neliniștindu-l ; opera literară (și îndeosebi poezia) transmite odată cu aceasta experiența intimă, personală, a scriitorului ; și cu cît trăirea subiectuală este mai puternică și mai fidel transcrisă, cu atît ea impresionează mai adînc și mai durabil cititorul care, retrăind experiența poetului, întemeiază „universalul sufletesc".

Trăirea intimă primește, astfel, pecetea universalității (cel puțin în sfera afectiv-imaginară) ; dar poezia s-a înălțat (și se înalță, mai ales astăzi) pînă la culmea gîndului conceptual. Și dacă gîndul scriitorului surprinde adevărul și-l transmite, putem spune că el a reușit, cu mijloacele poeziei (de pildă) să aprindă scînteia ideii, la fel de bine (sau poate mai bine chiar) decît o face știința. Gîndul subiectiv se obiectivează în și prin ființa cititorului care-l retrăiește și care-l acceptă sau nu, comunicîndu-l la rîndu-i, atunci cînd acest adevăr se impune.

Spre deosebire de artă, știința își demonstrează, cum spuneam, axiomele ; dar demonstrațiile pot fi mai aproape sau mai departe de adevăr, în funcție de amploarea, profunzimea sau flexibilitatea sistemului logic al cercetătorului, precum și în funcție de experiența ce confruntă sistemul conceptual cu realitatea. Știința își demonstrează axiomele ; și totuși demonstrația nu aparține, în exclusivitate, științei ; și literatura poate „demonstra", explicit chiar, o idee. Numai că, în această din urmă situație, cu cît demonstrația își pierde mai mult caracterul programatic, cu cît ea rezultă mai puternic din expunere, cu cît sugestiile sînt mai vii, cu atît demonstrația „implicită" este mai reușită.

In fond, latinescul „demonstro", care se traduce prin „a arăta", a dovedi, a descrie (sens figurat)" are sensul de a expune, desfășura o idee inițială, argumentînd-o, sprijinind-o, completînd-o, construind-o. Opera literară este făptura vie și unitară ce pare a se fi desprins din realitate fără a purta urmele gîndului, dar care, la o privire mai atentă, se întemeiază, se naște și se desăvîrșește în și prin „cîmpul gravitațional" al gîndului. Expunerea literară nu „demonstrează" pentru că, în mod paradoxal, ea însăși este cea mai evidentă și de necontestat „demonstrație" : demonstrație cu materialul însuși al realității, prin realitate.

Așadar, cu cît demonstrația se face „mai simțită", cu atît discursul își pierde mai mult caracterul „artistic" și devine „demonstrativ", „științific", cu atît mai mult gîndul revine la sine mai vizibil, urmărindu-și doar ideile în articularea lor logică și desăvîrșindu-și templul interior. Invers, dacă demonstrația științifică se apropie de perfecțiune, ideile născîndu-se firesc una din cealaltă, clădind armonios arhitectura sistemică ivită ca o făptură nouă a universului, demonstrația „științifică" (forțată și schematică cel mai adesea) prinde viață și capătă, am spune noi, atributul artei. Dar nu numai atît ; omul de știință comunică semenilor cunoștințele ce le are, încercînd să forțeze uși deocamdată închise, aventurîndu-se pe căi poate iluzorii, construind ansambluri ideative care se vor articula cîndva poate în alt mod. In dorința de a fi cît mai bine înțeles, el recurge, inevitabil, la „soluțiile" și „procedeele" literaturii : compară, sugerează, intuiește metaforic, într-un cuvînt „își toarnă" gîndul în făptura vie a limbajului, modelînd discursul eminamente logic și apropiindu-l de discursul „literar". Istoria științelor demonstrează că nu întîmplător savanți de prestigiu ai omenirii au lăsat urmașilor texte inspirate, pasionante, texte care, prin frumusețea, plasticitatea și conciziunea stilului pot fi socotite texte „literare" (să nu pomenim decît opera lui Newton, Galilei, Darwin, sau la noi, cărțile lui Nicolae Iorga, Vasile Pîrvan ; „Anatomia" lui Victor Papilian, de pildă, n-a fost egalată pînă astăzi în claritate și frumusețe stilistică, deși tematica studiată e aridă).

Arta este, cu alte cuvinte, dimensiunea spirituală proprie nu numai „obiectului artistic" ; știința devine, la rîndul ei, artă, atunci cînd demonstrațiile își pierd caracterul artificial și se confundă cu adevărul însuși. Știința întîlnește arta în imperiul adevărului, adevărul fiind (oricît de vagă pare această din urmă afirmație) singurul criteriu valoric, atît al artei, cît și al științei. Opera de artă, profundă și zguduitoare, sfîrșește prin a fi „științifică". La rîndul ei, opera științifică transcrisă cu pătrundere și har sfîrșește prin a fi „artistică".

CORNELIU MIRCEA

[1] „Mic dicționar filozofic", București, Ed. Politică, 1969, pag. 89.

Prezențe literare

VIAȚA FABULOASĂ A LUCRURILOR ANONIME

Între poeții de astăzi, EMIL BRUMARU, fără a respira aerul polar al marii poezii, definește un teritoriu liric aparte, un original spațiu al imaginației. Ca un alt Francisc de Assisi, poetul se apropie cu deosebită iubire și tandrețe de lumea măruntă, uitată, a obiectelor și făpturilor neinsemnate, a căror viață secretă o redescoperă cu infinite delicii. Personajele sale sînt ca într-o „țară a minunilor" ; pătrunjelul sau crinul, rișnița de cafea sau ceașca de porțelan chinezesc, stropitoarea sau bila de fildeș, ceapa sau portocala, ceainicul de argint sau sticlele de bulion, soba sau îngerii diafani, leușteanul și piperul etc. totul învăluit într-o atmosferă de feerie și grațios paradox : „Mult timp am iubit o ceșcuță de ceai chinezesc / Pictată cu scene naive din viața fîntînilor pe porțelanu-i subțire / Dar sufletul meu neștiind îndeajuns s-o uimească / M-a părăsit alegîndu-și dulapul cel sumbru drept mire // Apoi m-am îndrăgostit de un blînd șifonier / De obicei după-amiază, cînd hainele dorm, mă duceam lîngă dînsul / Și mîngîindu-i furnirul, duios și stingher / Îl sărutam și simțeam că mă înăbușă plînsul. / Pe urmă, am ținut pătimaș la o bilă de fildeș lucioasă / Cu pintece mic ce-mi sărea uneori pînă la buze / Stîrnindu-mi spre seară dorințe ciudate și gînduri atît de confuze / Încît mă sfiam să rămîn cu ea singur în casă".

Toate lucrurile fără excepție sînt înconjurate de dragoste, desenate cu grație și finețe, înnobilate și demne de-a fi în centrul atenției ca într-un nou „Cîntec de laudă al tuturor făpturilor". Desigur, viziunea sa nu este de esență naturistă, spirituală, ci naiv senzuală, cu totul deosebită, spre exemplu, de miniatura argheziană.

În acest peisaj de uimiri și încîntări, burghiul poate fi „suav", dulapul „blînd", scîndurile de plop „moi", și piciorul scaunului „fraged". Grija și emoția estetică pe care un colecționar de artă și obiecte care ar resimți-o în fața unor goblenuri și „faențza" unor „majoliques" de Lyon și Nevers sau în fața unor piese de mobilă Louis XV, Emil Brumaru le transferă asupra universului casnic. La fel cum un rafinat ar mîngîia, cu mîna tremurînd de emoție, incrustăturile de sidef ale birourilor florentine sau tapiseriile somptuoase de Flandra, la fel cum un bibliofil atinge cu venerație coperțile legate în piele ale unor ediții princeps, poetul se încîntă în fața burghiului sau a stropitorilor de grădină, a rișnițelor de cafea sau a godinului, a cișmelelor, sau dulapului de bucătărie : „Voi lua într-o dimineață tristă de toamnă / din magazie, suavul burghiu / ascunzîndu-l sub haină și / abia respirînd de emoție / Îl voi culca pe mătăsuri, în / casă și cu glaspapir argintiu / Voi mîngîia, spre a-i reda / tinerețea și patima, trupu-i subțire. / Apoi voi aduce o / scîndură moale de plop, de la vechile stive de lemn / Geluită cu melci și îmbătată de ploi acrișoare / Și plin / de sfială-o să-nșirui, legat c-o eșarfă albastră la ochi, / găuri, nedemn / Strîngînd rumegușul curat în casete de / fildeș, cu balamale din piele de căprioară".

Lirica sa ne apare în același timp și ca o subtilă parodie la adresa unor clișee și maniere poetice consacrate de tradiție. Imaginea poetului romantic, misterios înfășurat în manta-i filfîitoare, cîntînd în nopți melancolice, ruinuri și morminte sau lamartinizînd pe vîrfuri de stîncă și margini de lac, este înlocuită de călătorii nu mai puțin fantaste și melancolice, în cămări sau dulapuri de bucătărie. Parfumul artificial și clamoros al rozelor și violetelor pălește în fața extaticelor mirosuri din cămară : „Să intri în dulapuri vechi cu / sticle / Ce te iubesc subțiri ca-ntr-un delir / Și-n lemnul / de la rafturi din noduri clare / Să te îmbeți, uleiul să / respiri. // Oțetele să ți le torni în suflet / În cești cu-nfrigurare să cobori / Izbit de lapte-n piept, cu nara-n / zahăr / Tot mai suav, tot mai ciripitor / Și-ncet, c-o / oboseală grațioasă / În pelerine moi de bulion / Înfășurat spre camerele triste / Să te întorci stingher și monoton".

Sub atingerea baghetei fermecate a lui Emil Brumaru, cele mai umile făpturi prind strălucire în acest Heliopolis al luminilor anonime.

PAUL DUGNEANU

Debut

Viorica Ciorbagiu

A DOUA MIREASĂ

Ed. Albatros, 1976

Romanul de debut al VIORICĂI CIORBAGIU este inspirat din viața constructorilor. Eroul — un tînăr inginer — doborît de o boală necruțătoare, își amintește, pe patul suferinței, episoade din anterioara sa existență, oameni, fapte, evenimente. Iar ceilalți, cei care l-au stimat pentru dăruirea și pasiunea lui, îl înconjoară cu o delicată atenție.

Tînărul a fost, de altfel, unul dintre aceia care se cufundă cu totul în cerințele profesiunii ; unul dintre aceia pentru care munca este creație. Absorbit de plămădirea și așezarea betoanelor, de ridicarea a tot mai numeroase ziduri de case și fabrici, mereu între oamenii care clădesc, Mihai arată prietenilor o afecțiune cinstită, dar cam fugară, iar fetei care-l iubește, o dragoste șovăitoare, încertă.

Dacă romanul s-ar fi oprit aici și încă ar fi fost, ca fond uman și etic, plin de învățăminte. Dar — spre folosul lui și lauda autoarei — dezbaterea continuă.

Într-adevăr, dincolo de ideea **muncii-creație**, se întrezărește ideea **sacrificiului**. Opera cere dăruire, asceză (în sens larg), uitare de sine, cere (absoarbe) viață. Eroul se află, spre finele cărții, în așteptarea unei intervenții medicale pe care am dori-o salvatoare. O foarte frumoasă și sugestivă pagină de încheiere ne contrariază, însă. Triunghiul operă – femeie – proprie existență a creatorului, se destramă în favoarea operei. Impresionantă expunere, să recunoaștem. Departe de a curge plan, uniform și superficial, textul descoperă, la o privire atentă, straturi, dispuse pe verticală, tot mai complicate și mai extinse.

Dedesubt, ca imagine, ca metaforă formativă, arhetipală, ni se pare a dăinui apoteoza Meșterului Manole. Difuziunea mitului, în materia sensibilă și contemporană a romanului, se realizează convingător. Legenda trăiește în text, nu este ilustrată, reluată, comentată alegoric.

Romanul Vioricăi Ciorbagiu, așadar, impunîndu-se prin calități estetice notabile, face eforturi să se încadreze în marile direcții stilistice ale culturii naționale. Sînt acestea merite pe care ne facem datoria a le semnala.

Autoarea are o remarcabilă intuiție a mișcărilor sufletești. Psihologia lui Mihai este surprinsă și notată cu o evidentă măiestrie. Relațiile sale cu Anca, de asemenea. O vreme, ea îl atrage nemotivat, exercitînd, în paralel, asupra lui, o adevărată inițiere (în subtilitatea frazei și a trăirii pe care aceasta o acoperă). De aceea, Mihai se simte iremediabil atras (și revoltat), deși pasiunea lui se consumă numaidecît și alte preocupări îi iau locul.

Vom găsi în volum numeroase pagini mature, încărcate de farmec și adevăr psihologic, (vezi, între altele, p. 43). Dar vom găsi, din păcate, și informație neutilă estetic. Gesturi simple, lucruri comune sînt fără rost complicate, alunecînd, nu o dată, în construcții greoaie, confuze, aproape îmbîcsite. În ciuda unei bune stăpîniri a limbii, analiza, expunerea, sînt, prea des, și dinadins, încîlcite pentru a părea profunde. Cu excepția fetei și a lui Mihai (și a cîtorva ființi mai mult sau mai puțin episodici), personajele se arată destul de inconsistente. Și s-ar mai putea descoperi și alte neajunsuri, dacă am căuta cu îndărătnicie.

În ce ne privește nădăjduim că autoarea va reuși să pună de acord preferința sa pentru un fond problematic, cu un stil limpede (și tocmai de aceea cuprinzător), stil la care prezentul roman se pare că aspiră.

EUGEN DORCESCU

Structuri metrice în poezia clasică românească

Deși există anumite încercări de interpretare metodică și adecvat științifică (potrivită, deci, cu baza lingvistică a poeziei noastre) a metricii românești (unele tentative le-am înregistrat deja la autorii secolului al XIX-lea : Heliade Rădulescu, G. I. Ionescu-Gion, N. I. Apostolescu), nu s-a conturat încă un sistem precis de analiză a structurilor ritmice și — chiar atunci cînd sistemul este propus — aplicarea lui la o epocă sau la o operă rămîne (cu puține excepții) parțială și inconsecventă. Ca urmare, nu s-a putut stabili cu fermitate ceea ce este caracteristic și constant ritmului în ansamblul său, după cum nu s-a putut conchide asupra relației ce există între ritm și măsură, mai precis, asupra felului în care măsura influențează configurația metrică a versului.

Socotim, împreună cu Ladislau Gáldi și Marie Kavková (vezi și Ionel Funeriu), că principalul criteriu de analiză îl constituie numărul și locul accentului, precum și poziția cezurii și natura rimei. În funcție de acestea, vom spune că tabloul metric se relevă drept o sumă de variante care, la nivelul poemului, se organizează ca un invariant. Semnificația lui pentru structura metrică a unei poezii, precum și a unei serii aproximativ identice (versurile de 18 silabe, de 16 silabe, de 14 silabe, de opt silabe etc.) se verifică prin aceea că invariantul sintetizează atît formulele particulare (variantele) cît și tendința generală a bazei ideale (clasice : iambice, trohaice etc.). În alcătuirea lui, se include atît gradul maxim de realizare al ictusurilor într-o linie metrică patru silabe marcate pentru versul octosilabic biaccentual, trei silabe marcate pentru versul eneasilabic triaccentual etc.), cît și gradul zero (abaterea totală de la formula de bază). Invariantul, aflat la intersecția dintre tipul ideal și variante, și obținut prin calcularea mediei accentelor pe care le realizează versurile unui poem, ne permite să identificăm „norma metrică" — tendința generală — (Jan Mukařovský, Marie Kavková) a poemului și, totodată, forma grafică în care aceasta — norma — se concretizează.

Acest fel de analiză ușurează stabilirea tipologică a structurii metrice ; în cadrul fiecărui tip (virtual — iambic, trohaic, dactilic, amfibrahic etc.) relevîndu-se cîteva subtipuri — invariantul — generalizator și concludent pentru întreaga serie — la rîndul său, divizat, însă, într-o sumedenie de variante. Tipul virtual este determinat de locul accentului în fragmentul metric (vers, emistih) și de distanța lui față de cezură și rimă. Astfel, versurile de tip bisilabic au, în genere, cezura paroxitonă și poartă ictusurile pe silabele 1, 3, 5 etc., pentru versurile de formă trohaică, pe silabele 2, 4, 6 etc., pentru versurile de formă iambică ș.a.m.d. Variantele diferă după dimensiunea liniei metrice și numărul accentelor ce le comportă. Invariantul, derivînd din media variantelor, pune în evidență dominanta, matricea (Chatman) ritmică a unui poem. Stabilind invariantul principalelor structuri metrice, putem trage interesante concluzii privitoare nu numai la alcătuirea în sine a acestora, ci și la preferințele, în parte, ale fiecărui poet sau ale fiecărei epoci (o încercare parțial similară a făcut Marie Kavková prin cercetarea versului de 14 silabe din secolul al XIX-lea).

Rezumîndu-ne în articolul de față la versurile de 18 silabe de formă iambică din opera lui Al. Macedonski, putem evidenția următoarele : — prima observație care se impune este aceea că tipul virtual, ideal nu se înfăptuiește niciodată pe întregul segment metric ; în cîteva cazuri, foarte rare, el apare la nivelul emistihului, dar numai în primul emistih ; — versurile de 18 silabe de formă iambică prezintă la Al. Macedonski zece variante :

— tensiunea accentuală scade întotdeauna spre sfîrșitul emistihului sau al versului ;

— începînd cu gradul maxim de accentuare (8 accente), versul poate suporta 7 silabe marcate, 6 silabe marcate, 5 silabe marcate ;

— cu cea mai mare frecvență apare invariantul comportînd 6 silabe accentuate dispuse simetric ; frecvența lui indică o anumită pondere a structurilor echilibrate și, deci, artisticește, mai izbutite.

Analiza invariantelor ne permite să conchidem că în poezia modernă cadența — muzicalitatea — versului nu este generată de recurența metronomică a unor unități mici și egale (troheu, iamb), ci de succesiunea periodică a unor structuri inegale și mai întinse. Apariția spre sfîrșitul versului (al emistihului) a segmentelor neaccentuate, permite o pauză ritmică, o coborîre a vocii, un ton mai neutru care, în contrast cu sacadarea primelor silabe, produce o melodie mai subtilă, mai puțin monotonă, compusă din opoziții mai complexe : accentuat — neaccentuat ; curgere puternic reliefată — curgere plană etc.

OLIMPIA BERCA

Principii de analiză stilistică

Cine urmărește cu atenție căile și procedeele de investigare a textului literar, va observa numaidecît că, pe de o parte, literații acceptă necondiționat indistincția **formă-conținut** (fără a putea și fără a încerca măcar să explice și să înțeleagă ce vrea să însemne aceasta) iar, pe de altă, stilisticienii, deși afirmă în teorie același lucru, în practică — obligați de realitatea faptelor — analizează **expresia** fie în sine, fie ca emanație, haină — adecvată sau nu — a conținutului (ceea ce arată că separă cele două entități).

Care este, atunci, adevărul ? Adevărul e — după opinia noastră — că și unii și alții procedează simplist. Și că atît unii cît și ceilalți au dreptate fără să știe. Planurile, însă, **nivelele stilistice** la care se referă fiecare diferă. De aici confuzia teoretică, lipsa de precizie în analiza concretă, îndepărtarea de complexitatea dialectică, de dinamica fenomenului. A susține, mai întîi, că **forma** și **conținutul** nu pot fi despărțite și a le despărți apoi, cînd se trece la cercetări concrete, ni se pare inadmisibil. O gîndire consecvent științifică nu poate admite asemenea paradoxuri.

Impasul este înlăturat numai prin intervenția unei metode de analiză necondiționat dialectică, sensibilă la finețea domeniului, ostilă rigidității metafizice a separării și a indistincției deopotrivă.

Așadar, fondul unei poeme (al unei opere) poate fi **vizionar** sau **discursiv.** În primul caz, el este chiar **metafora bazală, formativă, arhetipul imagistic : focul** — la Blaga ; **prisma triunghiulară** — la Ion Barbu ; **focul, rîul** și — între ele — **coloana** — la D. Stelaru etc. **Fondul** se dovedește, deci, **structura metaforică complexă** care dă formă **viziunii.** La acest nivel, al **macrostructurii stilistice,** fond și formă se confundă. Altfel spus, arhitectura imaginii este chiar fondul poemei. Dar, la rîndu-i, acest **fond-formă** are o **microstructură stilistică** (desfășurarea amănunțită a frazei, intonația, prozodia, tropii decorativi etc.). La nivelul microstructurii stilistice, distincția **fond-formă** se menține. Ea se păstrează cu atît mai mult atunci cînd fondul poeziei este discursiv, cînd limbajul artistic are de transmis — cît mai precis, mai elegant, mai frumos — un sentiment sau o idee, cînd metafora rămîne strict decorativă, utilitară. După cum se vede, vorbind despre **formă** și **conținut,** literații (aplecați spre teorie) și stilisticienii (iubitori ai practicii) au — dacă îi punem la un loc și clarificăm, în prealabil, conceptele respective — toate motivele să se aprobe reciproc.

Între poeții români, plasați la mijloc, între metafora vizionară și cea decorativă (tipologie de mare interes pentru elucidarea celor mai sus arătate), Dimitrie Bolintineanu se impune ca o personalitate lirică de certă valoare. Mecanismul metaforei în poezia sa urmează două direcții fundamentale : cea a **personificării** și cea a **depersonificării.** Iată ecourile celor două etape, la care adesea ne-am referit (descrierea și confesiunea), așezate însă, în spațiul operei, succesiv, nu simultan. Potrivit primei direcții, astrele, **elementele,** fenomenele naturii capătă însușiri omenești : **Luna argintoasă rîde printre nori.** Metaforele depersonificatoare sînt construite pe transferul **ființă omenească — vegetație** (floare — femeie, copil ; **arbur** — bărbat ; **iarbă** — specia în ansamblu). Termenii figurați dezvoltă grefe și acele acorduri cu verbul și adjectivul numite de noi **inducții.** Se conturează, deci, o oarecare tendință spre structuri metaforice complexe (de adîncime medie).

Vom remarca, totodată, că cele două serii — personificatoare și depersonificatoare — au corespondențe. Astfel seria **elemente** (restrînsă la aștri mărunți, sclipiri etc.) — **ființă omenească** poate deveni **stele — flori (Dar cînd stelele voiase / Flori din aer auroase).** La fel, seria **ființă omenească — floare** năzuiește, slab, spre contopirea cu **aștrii** (cum arată, de pildă, diversele sintagme în care apare verbul a se stinge).

Poezia lui Dimitrie Bolintineanu se realizează, așadar ca o permanentă combinație a trei parametri : **ins — plantă — astru.** Se obțin, pe rînd, **personificări, depersonificări** și **transferuri ontologice** (cum am îndrăzni să numim metaforizările realizate în afara persoanei). Faptul că acestea trei intră în numeroase confruntări, arată o evidentă depășire a statismului ce caracterizează poezia măruntă (confesivă sau descriptivă). Relațiile dintre ele se rezumă, totuși, la apropieri, cel mult la interferențe — nu ating niciodată **sinteza, simbolul.** E drept, le anunță. O dată cu Eminescu, poezia românească se va pătrunde deplin de strălucirea și măreția lor.

EUGEN DORCESCU

Compendiu la o istorie a limbii poetice românești

Publicăm în numărul de față o seamă de mici studii, extrase dintr-un compendiu la o ISTORIE A LIMBII POETICE ROMÂNEȘTI.

Autorii, cercetători la COLECTIVUL DE LINGVISTICĂ AL UNIVERSITĂȚII TIMIȘORENE, elaborează, de altfel, de mai mulți ani, o asemenea prestigioasă lucrare, aflată în prezent în faza definitivării sale.

Ceea ce vă oferim acum anunță prima cercetare diacronică de amploare a limbajului poetic românesc.

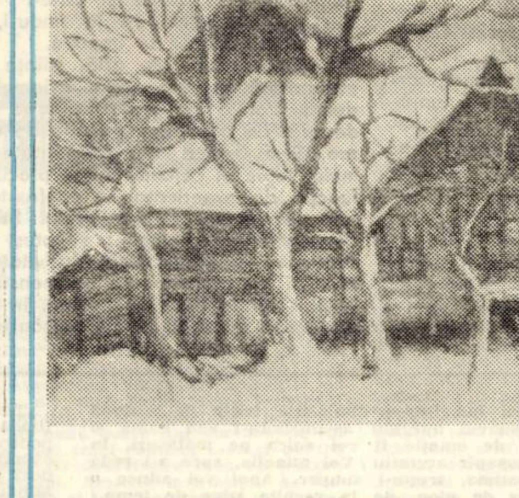

„Primăvara timpurie"

Dalb, dulce etc.

A devenit o tradiție aproape ca orice studiu al limbajului poetic românesc din secolul precedent sau doar al unuia dintre poeții de atunci să înregistreze circulația unor adjective stereotipe (**alb, blînd, dalb, dulce, jun, lin, suav** etc.), despre care aflăm cînt „uzate stilistic". Lăsînd la o parte faptul că ele ne apar ca atare doar nouă, nu însă și celor care au apelat cu atîta plăcere la ele (printre aceștia numărîndu-se Eminescu însuși), nu mă voi opri nici la împrejurarea, nu lipsită de importanță, a omogenității morfologice și stilistice a acestor clișee, remarcînd doar că ea ar părea să îndreptățească o explicație. de asemenea omogenă, a uzurii lor. În realitate, lucrurile nu stau deloc așa.

În primul rînd, termenii ca **alb, blînd, lin** și-au păstrat. în ciuda marii lor frecvențe în poezia epocii la care mă refer. o bună circulație poetică și după 1900. Aceasta înseamnă că nu întotdeauna uzul (sau **numai uzul**) poate să explice uzura stilistică a unui cuvînt.

În al doilea rînd, **jun** a fost abandonat de poeți după ce, în prealabil, el fusese eliminat din limba datorită concurenței cu sinonimul său **tînăr.**

În sfîrșit, în al treilea rînd, una dintre cauzele care au determinat expulzarea lui **dalb** și **dulce** din limbajul poetic a fost și tendința deplasării lor, treptate însă tot mai accentuate. dinspre interiorul versurilor spre finalul acestora. Acest factor a acționat (așa cum am arătat într-un articol publicat în culegerea **Studii de limbă și stil,** Editura Facla, 1973) și în cazul renunțării la diminutive în poezia de la sfîrșitul celui de-al XIX-lea secol.

Este un loc comun afirmația că finalul versului reprezintă un spațiu privilegiat, unde cuvîntul devine mai „vizibil" iar semnificația sa mai pregnantă. S-a ignorat însă că tocmai datorită acestei virtuți reliefante rima se transformă, uneori, într-un agent eroziv, cum s-a întîmplat și în ceea ce privește termenii rămași în discuție.

Deprecierea și, în cele din urmă, eliminarea lui **dulce** din lexicul poetic se datorează unui cumul de cauze. Cercetîndu-i frecvența în opera a șase poeți din secolul trecut, selectați în așa fel încît să acopere întreg acest interval, am constatat că el apare sporadic la Conachi și Iancu Văcărescu (niciodată însă în rimă !), extrem de frecvent la Bolintineanu, Alecsandri și Eminescu, atît în interiorul cît și în finalul versurilor, pentru ca la Macedonski frecvența lui să înregistreze un recul evident, paralel cu eliminarea sa din rimă.

Un alt factor care a acționat în cazul acestui cuvînt a fost și acela că, în calitatea sa de epitet, el a selectat determinați predilecți, cu care alcătuia adevărate sintagme poetice, cei mai frecvenți fiind **sărutare, ochi, glas, vis, soare, floare, cînt, viață, amor** etc. Alături de această propagare a stereotipiei, în explicarea uzurii sale stilistice trebuie invocată, ca factor care a precipitat-o, și dispersia mică a acestor determinați (cu excepția lui **sărutare,** prezent la cinci dintre cei șase poeți investigați, ceilalți apar doar la trei dintre ei) ; am înregistrat chiar situații în care o sintagmă, deși frecventă, este specifică unui singur poet (**dulci fiori** lui Iancu Văcărescu, **înger dulce** lui Alecsandri, **dulce chip** lui Eminescu etc.). Faptele menționate în acest paragraf creează impresia că **dulce** are o frecvență mai mare decît cea reală. O extindere a statisticii și asupra altor termeni așa-numiți **poetici** ar dovedi că, cu cîteva excepții, (printre care și epitetul aici invocat), ei au o frecvență mult mai redusă decît ne-am aștepta, „notorietatea" lor datorîndu-se altor cauze decît uzului.

În această situație se găsește **dalb,** cuvînt-rimă a cărui maximă frecvență se înregistrează tot la Bolintineanu și la Alecsandri, ea fiind în scădere la Eminescu și nulă la Macedonski. Nu este de prisos să mai arăt că îndepărtarea sa din limbajul poetic a avut drept consecință supraviețuirea lui **alb,** cu care a făcut, aproape fără excepție, rimă, **numai în interiorul versurilor.** Intuind parcă acest destin al lui **alb,** Eminescu (la care l-am înregistrat de 220 de ori, dintre care însă numai de 14 ori în rimă) a plasat în poziție finală, de regulă, echivalente metaforice ale sale : **argint, cridă, crin, nea, ninsoare, omăt, promoroacă, var, zăpadă** etc.

Solidaritatea rimică dintre **dalb** și **alb** este denunțată, chiar în poziția incriminată, de către Macedonski („Pretutindeni sunt parfume, crini suavi și roze **dalbe,** / **Vorbă ce-a fost născocită ca o rimă pentru albe**") într-o poezie cu limpezi intenții parodice (**Focul sacru...**), în care, desigur nu întîmplător, apar în coocurență și celelalte elemente amintite în rîndurile de față : **aripioare, puțintel, dulceață** și **dulce.**

CRIȘU DASCALU

Între sunet și sens

În Lingvistică și poetică **Roman Jakobson** reactualizează o serie de concepții privind relația dintre semnificant și semnificat în poezie, dîndu-le următoarea expresie sintetică : „echivalența sunetelor transpusă în secvență, ca un principiu constructiv al ei, duce inevitabil la echivalența semantică", arătînd totodată că acest adevăr este confirmat, printre altele, și de rimă, interpretată drept ‚caz special, condensat, al unei probleme mult mai generale, mai fundamentale de poetică, și anume paralelismul". Avertizînd că „ar fi o simplificare exagerată și periculoasă să luăm în considerare rima numai din punctul de vedere al sunetului",[1] lingvistul american a deschis calea unor cercetări privind semantica rimei, unde se iau în discuție rimele sinonimice, antonimice, omonimice și tautologice (sau de repetiție), deși e limpede că principiul echivalenței fonosemantice nu este verificabil decît prin primele două categorii.

În cele ce urmează ne propunem ca, pe baza datelor statistice oferite de analiza tuturor rimelor din opera celor mai importanți poeți români dintre 1870 și 1900, să controlăm în ce măsură omosemia este o consecință inevitabilă a omofoniei. Pentru aceasta am luat în considerare, în planul semnificantului, un caz de coincidență fonică maximă (rimele-ecou sau concentrice, de tipul sumbră/umbră), iar în planul semnificatului, rimele sinonimice (inclusiv perechile de termeni-rimă între care s-a putut distinge o relație de contiguitate semantică, de tipul aur/tezaur).

Raportate la totalul ocurențelor rimelor concentrice, cele sinonimice reprezintă, în ordine descrescătoare, 9,1% la Macedonski, 5,5% la Duiliu Zamfirescu, 4,4% la Eminescu 3,8% la Vlahuță și 2,4% la Coșbuc, ceea ce înseamnă o medie de 5%.

Făcînd calculul invers, am constatat că, din totalul ocurențelor rimelor sinonimice, cele concentrice reprezintă 27,1% la Macedonski, 16,6% la Duiliu Zamfirescu, 12,3% la Eminescu, 8,6% la Vlahuță și 8,1% la Coșbuc, ceea ce dă o medie de aproximativ 15%.

Aceste statistici dovedesc că poeții epocii respective erau preocupați mai degrabă să asigure o echivalență sonoră celei semantice (vezi media de 15%) decît invers (cum rezultă din media de 5%), de unde se poate deduce preponderența planului semnificativ asupra celui semnificant (raportul fiind de 3/1). În același timp, se observă că poetul cel mai preocupat de realizarea unui echilibru între cele două planuri este Macedonski, fapt explicabil la un înnoitor.

Pentru a urmări în mai multe direcții modul de concretizare a relației dintre sonoritate și sens, am efectuat un calcul statistic asemănător și asupra rimelor concentrice și antonimice, situație în care apare o contradicție între echivalența semnificantă și contrastul semnificativ. Iată rezultatele obținute : din totalul ocurențelor rimelor concentrice, cele antonimice reprezintă 4,4% la Eminescu, 2,4% la Coșbuc, 1,4% la Duiliu Zamfirescu, 1,3% la Macedonski și 0% la Vlahuță, media fiind de aproximativ 2% ; din totalul ocurențelor rimelor antonimice, cele concentrice reprezintă 9,6% la Eminescu, 8,7% la Macedonski, 6,4% la Coșbuc, 5,4% la Duiliu Zamfirescu și 0% la Vlahuță, cu o medie de 6%. Se constată și în cazul antonimiei strădania poeților de la sfîrșitul secolului trecut de a subordona planul semnificant celui semnificativ ; izbitor este faptul că raportul dintre cele două medii este și de data aceasta egal cu 3/1 ! Concluzia care se impune este că, indiferent de natura relației semantice (de echivalență sau de contrast), raportul dintre semnificat și semnificant pe de o parte și dintre semnificant și semnificat pe de altă parte este întotdeauna egal cu 3/1, deci o constantă ! Aceasta mai înseamnă că echivalența semantică nu este o cosecință inevitabilă a celei sonore (reciproca realizîndu-se de trei ori mai frecvent), fapt confirmat și de o altă statistică pe care am efectuat-o asupra ocurențelor tuturor perechilor de rime, constatînd că dintre acestea rimele sinonimice și antonimice luate împreună reprezintă 2,7% la Vlahuță, 2,4% la Macedonski, 1,9% la Eminescu, 1,7% la Duiliu Zamfirescu și 0,7% la Coșbuc. Prin urmare, termenii-rimă între care se pot distinge relații de natură semantică sînt rar întrebuințați, ceea ce întărește opinia lui Jean Cohen, potrivit căreia „rima se mulțumește cel mai adesea cu funcția sa fonică de a întări metrul".[2] Adăugăm doar că această funcție trebuie înțeleasă în sensul efectului iconic descris de W. K. Wimsatt și dezvoltat de Mihai Nasta sub denumirea de relații proiective.[3]

DOINA BOGDAN-DASCĂLU

[1] În Probleme de stilistică, E.Ș., București, 1964, p. 108 ș. u.

[2] Structure du langage poétique, Flammarion, Paris, 1966, p. 221.

[3] L'analyse sémiotique des poémes et le statut des relations projectives, RRL, nr. 6, 1968.

Televiziune

DUMINICĂ, 14 noiembrie

8,30. Avanpremiera zilei. 8,40. Tot înainte ! 9,35. Film serial pentru copii : Blîndul Ben. 10,00. Viața satului. 11,45. Finalele Campionatelor naționale de box. 12,30 De strajă patriei. 13,00. Telex. 13,05. Album duminical. Din cuprins : Desene animate la ora 13,30, rugbi România — Franța în cadrul campionatului european orele 13,55—15,35 ; la orele 15,40 Povestea filmului muzical ; Comedia cinematografică „Ce vrăji a mai făcut nevasta mea" la ora 16,00. 16,50. Film serial : Din Tainele mărilor. Episodul XIX. 17,40. Emisiune concurs pentru tineret dedicată aniversării a 100 de ani de la cucerirea Independenței de stat a României. 19,00. Micul ecran pentru cei mici. 19,30. Telejurnal. 19,55. Avanpremieră. 20,00. Baladă pentru acest pămînt. Petrodava — cetatea de piatră. 20,20. Film artistic. Teroare pe Britanic. Producție a studiourilor engleze. 21,50. Intermezzo muzical. 22,10. Telejurnal. 22,20. Sport. Finalele campionatelor naționale de box (selecțiuni înregistrate).

LUNI, 15 noiembrie

16,00. Teleșcoală. 16,30. Emisiune în limba maghiară. 19,00. Teleglob. Mexic. 19,20. 1001 de seri. 19,30. Telejurnal. 20,00. Viața economică. 21,00. Roman foileton. David Copperfield. Episodul 2. 21,50. Emisiune de cîntece și versuri. 22,10. Telejurnal.

MARȚI, 16 noiembrie

10,00. Teleșcoală. 11,00. Film artistic (rel.) 12,30. Bijuterii muzicale. 13,00. Telex. 16,00. Teleșcoală. 16,30. Curs de limbă engleză. 17,00. Telex. 17,05. Emisiune de actualitate muzicală. 17,20. Pentru sănătatea dv. 17,30. Lecții Tv pentru lucrătorii din agricultură. 18,00. Hochei pe gheață : Cehoslovacia—U.R.S.S. transmisiune de la Praga. 19,10. Telecronică pentru pionieri. 19,20. 1001 de seri. 19,30. Telejurnal. 20,00. Să muncim și să trăim în chip comunist. 20,20. Seară de teatru : Douăsprezece ore înainte de amurg. 21,50. Pagini din operete românești. 22,10. Telejurnal.

MIERCURI, 17 noiembrie

16,00. Teleșcoală. 16,30. Curs de limbă germană. 17,00. Telex. 17,05. Enciclopedie pentru tineret. 17,30. Consultații în ajutorul lectorilor, propagandiștilor și cursanților din învățămîntul politico-ideologic. 18,00. Baschet masculin : Steaua București — Beșiktaș Istambul. În pauză : Tragerea pronoexpres. 19,20. 1001 de seri. 19,30. Telejurnal. 20,00. Ancheta Tv. 20,35. Telecinemateca : În bătrînul Chicago. 22,10. Telejurnal.

JOI, 18 noiembrie

16,00. Teleșcoală. 16,30. Curs de limbă rusă. 17,00. Fotbal : Ungaria — Polonia. Transmisiune de la Budapesta. În pauză : Telex ; La volan — emisiune pentru conducătorii auto. 18,45. Universitatea Tv. 19,20. 1001 de seri. 19,30. Telejurnal. 20,00. Reflector. 20,20. Revista literar-artistică Tv. 21,05. Cadran mondial. 21,30. Teledivertisment. 22,15. Telejurnal.

VINERI, 19 noiembrie

10,00. Teleșcoală. 11,00. Telecinemateca (rel.) 12,35. Cîntece și dansuri populare românești, maghiare și germane. 13,05. Telex. 16,00. Teleșcoală. 16,30. Curs de limba franceză. 17,00. Emisiune în limba germană. 18,40. Tragerea Loto. 18,50. Contemporanele noastre. 19,20. 1001 de seri. 19,30. Telejurnal. 20,00. Ora științei și tehnicii. 20,40. Film artistic. Duhul Aurului. Premieră Tv. 22,10. Telejurnal.

SÎMBĂTĂ, 20 noiembrie

11,00. O viață pentru o idee. Ion Popescu-Voinești (1876—1944). 11,30. Capodopere ale muzicii. 12,05. Întrebări și răspunsuri. 12,30. Nuntă sălăjeană. 12,55. Drumuri pe cinci continente. 14,00. Fotbal : Politehnica Iași — Dinamo București. 15,50. Șezătoare literar-artistică. 16,20. Caleidoscop cultural-artistic. 16,40. Club T. 17,30. Eroi îndrăgiți de copii. Heidi. 17,55. Handbal masculin : România — R.F.G. Transmisiune directă de la Ploiești. 19,15. Săptămîna politică internă și internațională. 19,30. Telejurnal. 20,00. Teleenciclopedia. 20,45. Film serial. Un șerif la New York. 22,15. Telejurnal. Sport. 22,30. Varietăți de sîmbătă seara.

Televiziune

DESPRE „O CONTRADICȚIE" A LIMBAJULUI POETIC

Abordarea metrului tradițional în poezie presupune rezolvarea contradicției care se iscă, acut și permanent, între libertatea de desfășurare a discursului liric — ca principiu suveran al artei poetice — și constrîngerea limbajului de a se organiza în structuri prozodice, adică de a se supune rigorilor versificației, respectînd rime, ritmuri, măsuri. Soluționarea „conflictului" schițat mai sus cunoaște mai multe direcții de-a lungul istoriei literare, care merg de la sacrificarea ideii în interesul satisfacerii normelor prozodice, pînă la negarea totală a contradicției, prin cultivarea versului liber, despovărat de orice îngrădire formală. Marile experiențe ale poeziei românești au relevat însă o atitudine oarecum îndărătnică față de acest „impact", atitudine ambiționată în a găsi libertatea de mișcare în tocmai cadrul incomod al numeroaselor opreliști impuse de versificație ; cu alte cuvinte, fondul ideatic al creației nu este niciodată subordonat unei rime sau unui ritm, deși ideea nu se manifestă în afara structurilor metrice fixate prin tradiție. În contextul poetic românesc, această direcție a fost inaugurată de Eminescu, iar tot ce s-a făcut notabil mai apoi — exceptînd verslibrismul — s-a circumscris acestei orientări.

Contestată de mulți, chiar poeți între aceștia, ca Verlaine ori, la noi , Hasdeu, rima a continuat să rămînă actuală pînă în contemporaneitate, cu toate că reprezintă una din cele mai severe constrîngeri. Intr-adevăr, în economia unui vers, rima impune numeroase exigențe, între care : împlinirea unei unități de măsură (versul), realizarea perfectă a ritmului în secvența care încorporează rima (aici substituirile ritmice nu sînt admise) și, cea mai importantă : identitatea sonoră din finalul versurilor. Avînd în vedere sporitele ei rigori, este de așteptat ca acea contradicție formulată la început să se manifeste cu pregnanță tocmai aici.

O examinare comparativă a statutului rimei în poezia preeminesciană, eminesciană și posteminesciană dovedește că saltul calitativ înfăptuit prin opera lui Eminescu a constituit, în spațiul poetic românesc, un reper valoric, care nu mai îngăduia reîntoarcerea la vechile stări de fapte. Iată cîteva jaloane ale acestei evoluții :

1. Abandonarea diminutivelor-rimă (copilaș / îngeraș / drăgălaș etc.) **și a verbelor la indicativ imperfect** (plecau / căutau / s-aprindeau etc.) **sau la gerunziu** (cîntînd / rupînd etc.).

2. Preponderența rimelor heterocategoriale (substantiv — adjectiv, verb — pronume . . .) **față de cele sincategoriale** (verb — verb, adjectiv . . .) ; **la înaintași, situația era inversă.**

3. Îmbogățirea inventarului de rime — foarte restrînsă pînă la Eminescu — printr-o creativitate deosebit de fertilă : rime compuse (nu e / suie, n-o pot / șopot) ; **atragerea în finalul versului a unor nume proprii inedite** (Arald / cald, Garrick / șoaric, Amor / lumina-m-or) **sau a unor clase gramaticale ce nu mai ocupaseră această poziție, precum : prepoziții** (pun pe / rumpe), **conjuncții ori locuțiuni conjuncționale** (cum că / pruncă) **și altele,**

Ce învederează constatările de mai sus în legătură cu problema care ne interesează ? În primul rînd o anumită facilitate a poeziei preeminesciene, relevată de soluțiile comode în realizarea rimei : unele elemente lexicale sînt diminutivate și plasate la finele versului fără să fie neapărat simțite ca atare, ci pentru că ele înfăptuiesc — foarte ușor, prin identitatea sufixului — potrivirea de sunet ; frecvența verbelor la indicativ imperfect și gerunziu este determinată de aceleași cauze.

Preponderența rimelor heterocategoriale nu vizează spectaculozitatea în sine, ci materializează tendința de a aduce la rimă orice cuvînt, evitînd „ritmarea retorică a discursului" (după expresia lui Călinescu) și subordonarea acestuia versificației. Revenirea periodică, la rimă, a acelorași clase gramaticale imprimă o denaturare obositoare a sintaxei poetice, iar sporirea numerică a rimelor heterocategoriale reprezintă o reacție față de această denaturare.

Refuzul de a face concesii prozodiei, în dauna ideii — refuz dictat de imperative estetice — presupune o amplă investigare a limbii cu scopul de a-i descoperi toate posibilitățile latente. Cît de departe au mers și cît de statornice au fost aceste preocupări la Eminescu se poate imagina printr-o simplă răsfoire a dicționarului său de rime. Avînd la îndemînă atît de variate disponibilități de asociere, presiunea rimei nu mai funcționează ca o tiranie prozodică inhibantă, ci ca o podoabă acustică integrată organic textului poetic. Mai mult, elementele înseși ale versificației se convertesc în fapte de stil, în măsura în care expresia, modelată întru împlinirea lor, dobîndește valențe estetice. Contradicția semnalată la început se dovedește a fi numai aparent irezolvabilă artistic, întrucît, folosind cuvintele lui Hegel : Talentul autentic se mișcă în cuprinsul materialului său sensibil ca în cel mai propriu și autohton element al său, în loc să fie piedică și constrîngere, dimpotrivă, îl înalță și-l susține. Astfel, constatăm de fapt că toți marii poeți se mișcă liber și siguri de sine în măsura creată de ei înșiși, în ritm și rimă ; (Prelegeri de estetică). **Polii „tensiunii" sînt, așadar, întru totul conciliabili.**

I. FUNERIU

„Magnolii"

FORME STROFICE LA MACEDONSKI

După cristalizarea inovațiilor aduse versului tradițional de poezia eminesciană, un alt poet. Al. Macedonski, i-a adus o nouă și complexă restructurare. Este un fapt incontestabil printre altele, virtuozitatea poetului în construcția strofică ce se remarcă printr-o întinsă varietate. Aceasta privește atît măsura, cît și gruparea versurilor.

Unii metricieni văd în polimorfismul grupărilor versurilor un semn al valorii estetice. Condiționarea acesteia de lejeritatea în construcția strofică este o eroare, din moment ce dexteritatea poate fi exterioară imaginii, fondului. Numai imaginea și sentimentul ce o animă decid dacă polimorfismul grupării versurilor și alternanța diverselor măsuri sînt elemente organice poeziei sau simplă acrobație formală. Cele spuse de noi se verifică deplin în cazul poeziei macedonskiene **Noapte de mai** de exemplu, care cuprinde și părți astrofice, în rime plate, socotite în genere mai facile, cu o alternanță a măsurilor lipsită de spectaculozitate (17—17 ; 18—18) este oricum superioară esteticește poeziei **Primăvara,** unde întîlnim o oarecare ingeniozitate a combinației rimice și mai ales a alternanței de versuri lungi și scurte : ‚Primăvara naște, floarea înflorește, / Cîmpul cu verdeață iară să vestește / Dafinu albește / De albele-i flori ! / Arborii de cuiburi iar să încunună /Mii de păsărele iară să adună ; / Selbile răsună / De privighetori !". Este vizibilă la Macedonski preferința spre disciplinarea materiei poetice în forme strofice, față de poezia în formă compactă, fără despărțiri interioare. Privind formele strofice din punct de vedere statistic, acestea se prezintă în felul următor : 1. catrenul se găsește în 109 poezii ; 2. sextina — în 62 de poezii ; 3. octava — în 30 de poezii ; 4. cvintetul — în 29 de poezii ; 5. duadecima — în 19 poezii ; 6. decima — în 16 poezii ; 7. distihul — în 11 poezii ; 8. septima — în 10 poezii ; 9. terțina — în 6 poezii ; 10. nonetul — în 4 poezii ; 11. strofa de 11 versuri — în 3 poezii. Se observă deci superioritatea numerică incontestabilă a catrenului. Modelul rimic cu cea mai mare frecvență este cel în rime încrucișate abab (în 61 de poezii), urmat de cel în rime îmbrățișate abba (în 26 de poezii), apoi de cel în rime alăturarte aabb (în 22 de poezii). Monotonia este evitată prin recurgerea la heterometrie. Versurile în măsuri scurte alternînd cu cele lungi sînt situate fie în poziție inițială (3-9-9-8), fie finală (16-15-16-3). Izometria e totuși prezentă la nivelul versurilor mai scurte (7-7-7-7), medii (11-11-11-11), sau lungi (18-18-18-18).

Nu e locul aici pentru o investigație exhaustivă a formelor strofice. Cvintetul se realizează în 11 modele rimice care cunosc 33 de variante de alternanțe ale măsurilor. Cele mai frecvente combinații rimice sînt : abbaa (în 8 poezii), abaab (în 4 poezii), ababa (în 4 poezii). Versurile în măsuri lungi și scurte sînt într-un relativ echilibru. Heterometria este mult mai spectaculoasă decît în celelalte forme strofice oferind asocieri precum : 9-2-9-9-2 ; 18-18-18-5-8.

Deși bine reprezentată, duodecima se realizează doar prin 13 modele rimice, nu atît de extinse pe măsura posibilităților combinatorii ale acestei forme strofice. Combinațiile rimice mai frecvente sînt : ababcdcdefef, aabbccddeeff.

Cele mai extinse combinații rimice le oferă Macedonski în cazul septimei : 24. Dintre acestea mai reprezentative sînt : abababa, aabbaba, aabbabb, ababaa.

În cazul nonetului poetul a realizat o formă extrem de interesantă : versurile în formula abaabaabb, în măsuri descrescătoare 9-8-7-6-6-4-3-2-1, sînt reluate invers din poziția finală (**Apus**).

Macedonski a încetățenit în lirica românească strofa izometrică de 13 versuri în măsuri bisilabice. Astfel construit versul nu suferă de artificialitate, adaptîndu-se firesc imaginii (**Năluca unei nopți**).

Contribuția lui Macedonski la înnoirea construcției strofice sporește considerabil dacă avem în vedere utilizarea cu o virtuozitate neobișnuită a refrenului sau a relațiilor rimice complexe între strofe, într-o savantă orchestrare sonoră ca în cazul **Nopții de decembrie, Știi tu, Apolog.** Poetul a fost preocupat și de formele fixe ale poeziei. Sonetul românesc, obișnuit cu măsuri de 11 silabe a fost revitalizat prin utilizarea măsurilor omogene de 14 silabe sau alternarea acestora cu cele de 13 silabe. Cele mai des întrebuințate formule rimice ale sonetului sînt : abba, abba ccd eed, abba abba ccd ede.

Cum este știut, Macedonski a încetățenit în poezia românească **rondelul.** Dificultatea turnării unei materii poetice într-o formă stabilă a fost depășită cu multă suplețe. Din cele trei forme pe care le cunoaște în Franța (rondelul simplu de 8 versuri, rondelul comun de 13 versuri și rondelul dublu de 16 versuri) poetul a ales rondelul comun bazat pe două rime, construit din două catrene și un cvintet. Ultimele două versuri ale celui de-al doilea catren, ușor modificate uneori, sînt reluarea primelor două versuri ale catrenului inițial, iar versul final al cvintetului reia primul vers al rondelului. Versurile de 8 silabe alternate cu cele de 9 silabe sînt preponderente. Urmează rondelul izometric cu versul de 9 silabe, în formulele rimice abab abab ababa și abab abba abbab.

DUMITRU VLADUȚ

Anton Pann și genotextul infirmat

Cu toată strălucita ei carieră, POVESTEA VORBEI a dat naștere la nu puține controverse. Unii i-au negat orice originalitate ; alții, admirînd-o, au definit-o strîmb. Înseși coordonatele valorice între care l-au așezat, pe Anton Pann, acestea au fost, adesea, extraliterare, fiind vorba nu de scriitorul, ci de balcanicul, de folcloristul, ba chiar de fenomenul lingvistic Anton Pann . . . Dar nici folclorul, și nici limba populară, de care va fi fost îndrăgostit, nici balcanismul însuși (care la Anton Pann, era un dat, iar nu un stil . . .) n-au să-i explice ele, cauzalmente, opera — ci, mai curînd, **o atitudine** a lui **moralizator-educativă . . .** Cum devine ea **act literar,** vom încerca, pe scurt, aici, să o vedem la treapta textului ca atare.

Astfel, între anecdotele versificate, pe de-o parte, și montajul de proverbe, pe de alta, din care se compune — binar — POVESTEA VORBEI, noi l-am ales pe ultimul să ilustreze această devenire . . .

. . . Trebuie să spunem că proverbul, ca specie literară, are binom de simbol. În forma-i cea mai simplă, el e reprezentat de un binom de termeni coocurenți — ca, de exemplu, în proverbul : „Așchia nu sare departe de trunchi", unde structura simbolică e dată de raporturile sintagmatice dintre așchie și trunchi. Proverbul e un fragment de limbaj obiectiv ce poate fi — și este — echivalat cu orice alt fragment în care se regăsește o ocurență similară — ca, de exemplu, în perechea trunchi — părinte. Odată declanșat acest mecanism simbolic, termenii proverbului devin (și) metafore : așchie pentru **urmaș** și **trunchi** pentru **părinte . . .** Seria echivalențelor putînd fi, teoretic, întinsă la infinit, orice proverb este, de fapt, închis în sine și autonom. El nu este „morala" vre-unei fabule, ci fabula însăși — cea mai concisă și mai criptică dintre toate. Montajul de proverbe ar pune, dar, problema marii dificultăți, dacă nu chiar a imposibilității transferului între asemenea texte închise . . . iar scriitorul nostru va fi trebuit, desigur, să „spargă", să **distrugă** fiecare unitate-n parte, să disloce un simbol prin altul, înlocuit la rîndu-i, **echivalat** — adică — cu un altul . . . Asemenea echivalări se realizează, cel mai adesea, prin sinonimie — precum în acest cuplu : „Numai cu o floare nu se face primăvară / și / C-o ceapă și c-o ridiche nu se face grădină". Numai că bogăția, „nesațul" sinonimic, la Anton Pann, este atît de mare, încît o serie de proverbe au aerul că-i aparțin lui însuși, create fiind **ad-hoc** întru epuizarea paradigmei ! Dar nici aceasta nu îl mulțumește . . . Ca să sugereze un sens cu totul altul, el reconstruiește **în chiasm** (sintaxă-în-oglindă) proverbele sinonime amintite — ca o concluzie echivocă și dilematică a lor : „Căci : Ce folos să ai minte și bani să n-ai ? / Sau : Ce folos dacă ai bani și n-ai minte" ? Ș.a.m.d.

Astfel că, din însuși jocul raporturilor sintactice, ca și din plăcerea pură a „vorbei" ca atare, ia naștere un text impenetrabil, prin desimea căruia abia de mai transpare acela nerostit, dar răspunzînd intențiilor dintîi ale lui Anton Pann, anume genotextului propriuzis, atitudinii lui de veselă dascălire . . . Și dacă fenotextul așteptat era să fie un tratat moralicesc (precum decurge din subtitluri ca acestea : „Despre virtute", „Despre nerozie" . . .) sau vre-o **hristoitie,** iată că, în POVESTEA VORBEI, Anton Pann, ca printr-un soi de rocadă, instituie un alt text : mulțimea însăși a proverbelor. El își constrînge, **astfel,** cititorul să re-facă **un text fără enunț,** unul care pune să . . . povestească „vorbele".

MARIA FOARȚA

Relația strofă — măsură în poezia lui G. Coșbuc

Într-o istorie a versificației românești, G. Coșbuc ocupă un loc deosebit de important și bine delimitat. Ceea ce caracterizează creația poetului ardelean este o extraordinară ușurință în versificație (ușurință numai la prima vedere), o măiestrie cu totul remarcabilă în respectarea canoanelor versului clasic : ritm, măsură, cezură, rimă.

Formele strofice ale poeziei lui G. Coșbuc au reținut și interesul altor cercetători, pînă acum, dar poezia sa poate oferi, în continuare, bucuria descoperirii unor noi legături între elementele versului.

În general, între strofă și măsură pot exista următoarele relații, în funcție de care se stabilesc „tipurile" de strofă : a) numărul silabelor din vers să fie mai mare decît numărul versurilor strofei, rezultînd strofa **orizontală ;** b) numărul **silabelor** dintr-un vers să fie egal cu numărul versurilor din strofă, rezultatul numindu-se strofă **pătrată;** c) numărul silabelor versului să fie mai mic decît totalitatea versurilor strofei, constituindu-se astfel strofa **verticală.**

O primă constatare în ce privește strofa lui Coșbuc este aceea că, de la distih pînă la strofa de 16 versuri, gîndirea sa poetică s-a alcătuit în toate unitățile (strofele) posibile ca număr de versuri. Deși, în mod obișnuit, se consideră că strofa de 12 versuri e unitatea maximă strofică, am înregistrat în poezia lui G. Coșbuc unități regulate de 16 versuri, pe care nu le putem considera ca octete duble, ci ca strofe independente, de 16 versuri (poezia **Minioasă**). De asemenea, strofe de 13-15 versuri, cu apariție regulată în poezie.

A devenit un bun comun afirmația că între strofă și măsură există un raport invers proporțional. Poezia lui Coșbuc infirmă, însă această supoziție. Cu excepția cîtorva poezii astrofice, volumele antume ale poetului cuprind poezii strofice a căror structură se apropie în proporție covîrșitoare de tipul de strofă **pătrată.** Evident, variațiile există (datorită faptului că de cele mai multe ori versurile au măsuri combinate și nu pure), în sensul că, de pildă, **octetul** se găsește, de obicei, în combinația metrică de 8/7 silabe : Vezi tu departe-n Răsărit / Aprins lucind ca focul / Palatul lor ? Împrejmuit / Cu zid de-argint e locul : / Acolo ele-n veci nu mor / Și vara-n veci nu moare, / **Iar ele-și** au crăiasa lor / Și toate sînt fecioare. (**Crăiasa zînelor**). Existența, în proporție foarte mare, a măsurilor combinate, este, alături de varietatea strofică, o a doua caracteristică a poeziei lui Coșbuc.

Pentru o mai **evidentă** dovadă a ceea ce am afirmat mai sus, iată situația concretă a relațiilor strofă — măsură la Coșbuc.

Distihul, terțina și septima există în măsuri pure. Distih : **Vine Costea din război / Și cu el vin alții doi / Fața arsă, trupul supt / Straiul colbuit și rupt. (Costea).** Terțină : **Îi plac poveștile, încet și la ureche, / Și ce-i spui nou ! Dac-o sărut fără poveste, / E vecinic nouă pentru noi povestea veche. (Fresco-ritornele).** Septima : **Are Dochia mult cît are, / Nu e mult o fată mare ? / Că-ntre domni, dar orișiunde, / Dacă-ți știe ea răspunde / Gai ales și lin ca apa, / Apoi las' că Rada știe / Și-n ce fel să poarte sapa. (Rada).**

Celelalte forme strofice : catrenul (foarte puțin reprezentat în poezia lui Coșbuc), cvintetul, sextina etc. apar numai ca alcătuiri de măsuri combinate. Fără a exemplifica pentru toate aceste tipuri de strofă, relev numai faptul că diferențele (ca număr de silabe) între versurile strofelor heterometrice sînt surprinzător de variate, servind ritmul interior al poeziei, desfășurarea ideii poetice, dînd poeziei lui Coșbuc prospețimea și vigoarea cunoscute. Posibilitatea de a combina măsurile în aceeași strofă este ușurată uneori de dialogul care predomină poezii întregi : — „Dar ești departe, dragă hai" ! / — „Ba bine, / Atunci rămîi pe unde stai" ! / — „Ce rea mai ești ! Ce suflet ai" ! / Ba bine, / Ca să n-o creadă rea, ea vine. / — „Te temi, te temi ! parcă te temi / De mine". / — „Ba nu ! Dar pentru ce mă chemi" ? (**La pîrău**).

În combinațiile de măsuri, de multe ori, versul ultim al strofei este cel mai scurt, conclusiv, uneori, al ideii strofei : Numai dorul mai colindă, / Dorul tînăr și pribeag, / Tainic se-ntîlnește-n prag, / Dor cu dor să se cuprindă, / **Drag cu drag. (Noapte de vară).**

O investigație amănunțită a poeziei lui Coșbuc (nu e locul să fie făcută aici) ar releva, fără îndoială, faptul că, din punct de vedere al versificației, poetul se află, dacă nu în fruntea, cel puțin printre primii creatori, prin varietatea și surprinzătoarele combinații în ce privește organizarea elementelor versului.

LIVIUS BERCEA

Ecou

Simpozion Româno-Iugoslav

În cadrul Acordului cultural dintre România și Iugoslavia, facultatea de limbi slave a Universității din București a organizat în perioada 21—25 octombrie a.c. un simpozion pe tema : **„Raporturi culturale, literare și lingvistice româno-iugoslave".** La deschiderea lucrărilor, participanții la simpozion au ascultat cuvîntul de salut rostit de tovarășa Suzana Gîdea, ministrul educației și învățămîntului. Această reuniune științifică reprezintă o continuare a unei frumoase și rodnice inițiative a Societății de limba română din P.S.A. Voivodina care, sub conducerea prof. univ. dr. Radu Flora, a organizat simpozioanele iugoslavo-române de la Vîrșeț (1970), Pancevo (1972) și Zrenjanin (1974).

În cele 85 de comunicări prezentate la Simpozion de către profesori, cercetători și specialiști din mai multe centre universitare din România și Iugoslavia au fost abordate aspecte inedite ale legăturilor de limbă, literatură, cultură și folclor dintre cele două țări. Problemele raporturilor lingvistice au fost dezbătute într-o serie de comunicări dintre care menționăm : Radu Flora, **Relațiile lui B. P. Hașdeu cu sîrbii — elemente sîrbești în ancheta dialectală din 1841 și „Etymologicum Magnum Romaniae"** ; Momčilo Savici, **Interesul manifestat de lingviștii iugoslavi pentru influența românească asupra limbilor lor,** Asim Peco, **Influența foneticii limbii române asupra sistemului vocalic al unor graiuri sîrbocroate** ; Petar Atanasov, **Raporturi lexicale slavo-megleno-române** ș.a.

Dintre contribuțiile lingviștilor din România amintim : Ioan Pătruț, **Raporturi onomastice iugoslavo-române,** Cicerone Poghirc, **Paralelisme în toponimia antică a României și Iugoslaviei** ; Pandele Olteanu, **Elemente italiene în versiunile croato-glagolitice și slavo-române ale operei Floarea darurilor (Fiore di virtù)** ; Dorin Gămulescu, **Jovan Sterija Popovici și Petru Maior,** precum și lucrările lui Victor Vescu, Nicolae Saramandu, Elena Linția, Mihail Zamfira, Eugenia Ioan, Silvia Armaș, Gioca Mirianici, Milea Radan, A. Uliu ș.a. Împreună cu Cristea Sandu Timoc am prezentat lucrarea **Interferențe româno-sîrbe în limba unor publicații antifasciste românești din R.S.F. Iugoslavia (1941—1947).**

O tematică bogată și variată a cuprins secția de literatură, cultură (în prima zi — și secția de folclor), accentul fiind pus pe cercetarea epocilor mai vechi, secolele XV—XVIII și a doua jumătate a secolului al XIX-lea). Cu mult interes au fost ascultate comunicările prezentate de Ion C. Chițimia despre **Primele tipărituri slavo-române.** Gh. Mihăilă — **Sursele sîrbești ale „Cronicii universale" a lui M. Moxa,** Mihai Novicov — **Receptarea literaturilor străine în România și Iugoslavia,** Cornel Barboricâ — **Alexandru I. Odobescu despre poezia populară sîrbă,** Mircea Popa — **Nicolae Tincu Velea — profesor la Vîrșeț,** Mirco Jivcovici — **Scriitorii iugoslavi Veljko Petrovici și Prežihov Voranc despre România** ș.a. Dintre cercetătorii timișoreni prezenți la această secție menționăm pe Jiva Milin care a vorbit despre **Manuscrise slavone-sîrbe în țările române** și Neboișa Popovici — **Principalele aspecte ale căilor de dezvoltare ale literaturii de limbă sîrbocroată în România.** Ivo Munteanu a înscris lucrarea : **Branko Radicevici la Timișoara.** Vasile Popeangă a comunicat despre **Colaborarea românilor și sîrbilor în lupta împotriva asupririi naționale reflectată în paginile ziarului „Tribuna" din Sibiu.**

La secția de folclor, Mihai Pop, Octav Păun ș.a. au dezbătut tema, motive și elemente comune în literatura populară și paremiologia română și sîrbă. Din Iugoslavia reținem aici numele lui Tome Sazdov. Simpozionul româno-iugoslav a contribuit la aprofundarea cunoștințelor în domeniul relațiilor lingvistice, literare, culturale dintre cele două țări și popoare, la întărirea raporturilor lor tradiționale de prietenie și colaborare.

CEZAR APREOTESEI

Teatru

Semnal

Editura **Minerva,** cu puțin timp în urmă, ne-a pus în fața celui de-al șaselea volum al lucrării **„TEATRUL ROMÂNESC"** de **Ioan Massoff.** Apărută în bune condiții grafice, cartea se ocupă, în cele peste cinci sute de pagini, de suita evenimentelor teatrale românești în perioada 1925-1931 (cu o completare asupra Teatrului din Craiova între anii 1879-1916). Prin mulțimea de fapte, lectorul se orientează fără dificultate, structura materialului fiind continuu sub incidența clarității. Indicele de **„autori, actori și piese românești"** (cu iconografia de rigoare) vine să înlesnească cititorului intrarea în acest capitol de istorie teatrală. Pentru oamenii de teatru, cartea lui **Ioan Massoff** poate însemna ceva mai mult decît ne-am obișnuit noi să denumim, o „sursă de informație", indispensabilă oricărui cercetător într-ale teatrului.

Este bucuria de a ști că istoria scrisă a teatrului românesc s-a îmbogățit cu încă o contribuție dintre cele mai importante. Din momentul apariției, o lucrare ca aceea a lui **Ioan Massoff** nu-i mai aparține autorului, ci istoriei teatrului românesc contemporan.

A. I. C.

Etnologie

Documentar (VI)

Spuneam în secvența a IV-a a documentarului nostru că „Topografia satului și hotarului Măidan" va fi luată drept model de către unii cărturari ai satului bănățean. În acest sens avem chiar o concludentă mărturisire a învățătorului **Achim Miloia** din Ferendia (Jud. Timiș) : „Am avut fericirea să dau de Topografia satului Măidan — menționează acesta — scrisă de zeloșii D. D. Sofronie Liuba și Aurelian Jana, urmată de un studiu de mare valoare despre celți și numirea de localități, de literatul și lingvistul dr. M. Marienescu" **(Topografia satului Ferendia,** ms. Fondul Muzeului — Societatea de Istorie și Arheologie, nr. 36, de la Arhivele Statului — Filiala județului Timiș).

Achim Miloia (tatăl eruditului cărturar bănățean, Ioachim Miloia) nu va definitiva lucrarea „Topografia satului Ferendia", din anul 1904. Lipsește din numitul manuscris și capitolul despre cultura populară. Însă în Arhiva Muzeului Banatului am găsit un manuscris cu date etnografice și folclorice, nesemnat și nedatat, dar a cărui paternitate i-am putut-o atribui, cu certitudine, lui Achim Miloia (cf. **Tibiscus — etnografie,** volum editat de Muzeul Banatului în anul 1974, p. 211—212). Acest manuscris cuprinde descrierea portului tradițional, nunta „necununată", creații ale folclorului literar (lirică populară, un descintec de bubă, o ghicitoare și două zicători), precum și cîteva referiri la Revoluția din 1848, constituite din întîmplări trăite de cîțiva bănățeni din Ferendia. Dat fiind excepționala valoare documentară a capitolelor **Portul bărbătesc, Portul femeiesc** și **Nunta necununată,** acestea le-am publicat în amintitul volum de etnografie (p. 213—216). Intrucît acest material a fost elaborat de Achim Miloia, desigur cu intenția de a-l include în „Topografia satului Ferendia", trebuie să-l înserăm în categoria monografiilor etnografice bănățene. Repertoriul acestora este destul de bogat și ne oferă date deosebit de importante, privind istoricul interesului pentru cultura populară din Banat.

AUREL TURCUȘ

Curier literar

Revistele „Luceafărul" și „Transilvania"

● Remarcăm din revista **Luceafărul** (nr. 44) cu deosebire, articolul tînărului și talentatului critic literar **Lucian Alexiu** intitulat „Efigii intime", pe marginea poeziei lui Eugen Jebeleanu ; recenzia lui Nicolae Ciobanu la „Aventurile tînărului Serafim" de Ioan Radin, din care recenzie ne permitem să citâm, pentru pătrunzătoarele observații : (. . .) **„O bună parte din personajele lui Ioan Radin sînt tragi-comice, tocmai pentru că le lipsește cu desăvîrșire ceea ce numim simțul umorului. Această infirmitate de natură psihologică și temperamentală, la treapta individualității sociale, divulgă o flagrantă lipsă a simțului realității".**

În același număr al revistei, publică frumoase poeme **Liliana Ursu ; Sorin Tomșa** și **Marin Ionită** dovedesc, prin povestirile publicate, reale calități de prozatori ; „În casa mulerii", se cheamă însemnarea lirico-umoristică a lui **Marin Sorescu.**

● În revista **Transilvania** (nr. 10) **Vasile Chifor,** sub titlul „De la roman la nuvelă" se ocupă, printre altele, de cartea lui **Gheorghe Schwartz,** „Ucenicul vrăjitor" : **„(. . .) Cu o și mai pronunțată deschidere spre parabolic, și trecînd, acum fățiș, spre o proză de tip fantastic, unde imaginația nu prea cunoaște opreliști, Gheorghe Schwartz pare mai preocupat de obținerea unor efecte, fără o prea severă supraveghere și fără a asimila, încă, o tehnică ce ține, la urma urmei, tot de exercițiu." (. . .) „Mai sigur în construcție se arată Gheorghe Schwartz în prozele așa-zis „fantastice". Cea mai bună din întreaga culegere, cumulînd calități amintite mai sus, ni se pare a fi Inelul domnului Silar, deși partea a doua prezintă scăderi în raport cu prima. Nuvela e „fantastică" la nivelul parodiei ; atmosfera de ambiguitate, însă, e realizată excelent." (. . .)**

A. BALTHAZAR

Arta amatoare

La Casa de cultură a sindicatelor din Reșița a avut loc faza interjudețeană a brigăzilor artistice de agitație, organizată de Comitetul sindicatelor din unitățile sanitare. Și-au dat întîlnire șase colective artistice din județele : Caraș-Severin, Arad, Hunedoara și Timiș . . . Dezbrăcînd halatele albe, sau renunțînd la seringă și rețete, oamenii puși în slujba sănătății au urcat pe scenă, aducînd cu ei freamătul muncii lor cotidiene. Cu ajutorul satirei și umorului ei au reușit să convingă publicul spectator, să-l mobilizeze, să îa atitudine față de unele deficiențe ce mai persistă în viața și activitatea spitalelor, policliniclor și farmaciilor. Astfel, cele trei reprezentative ale județului Timiș au repurtat un frumos succes. Brigada artistică a spitalului municipal Lugoj a primit premiul juriului, pentru cea mai frumoasă și adecvată mișcare scenică, iar cea a spitalului județean Timiș a obținut o mențiune de interpretare și pentru text. S-au remarcat interpretele : Rodica Druță, Silvia Blaga, Rodica Nedin, Elisabeta Fazekaș, Aurelia Pătrașa și Tatiana Cîrțiu.

Brigada artistică a sindicatului oficiului farmaceutic Timișoara, deținătoare a premiului I, va reprezenta județul Timiș, la faza republicană din 14 noiembrie, ce va avea loc la București, „Rețete după . . . rețetar", program scris de colectivul brigăzii artistice, format din asistentele : Constanța Oprican, Iuliana Ion, Mariana Spătaru, Maria Șerban, Adriana Bejan, Elena Crăciunov și Violeta Cheia. Meritul acestui colectiv artistic este cu atît mai mare, dacă avem în vedere că îi aparține atît textul, muzica, cît și punerea spectacolului în scenă. Brigada artistică a Oficiului Farmaceutic din Timișoara împlinește în anul acesta 20 de ani de activitate neîntreruptă, fiind singura cu o asemenea vechime, în întregul sistem sanitar al țării.

EMIL ȘAIN

Muzică

Baletul operei din Novi Sad

Baletul, prin universalitatea limbajului utilizat, prin specificitatea mijloacelor sale de expresie, aspiră la un loc important în opțiunile spectatorului contemporan. Cîteva nume de coregrafi s-au impus prin transpunerea în limbajul acestei arte, a spiritului unor celebre partituri simfonice existînd și antecedentul unui Stravinski sau Ravel, de a scrie la solicitarea unor coregrafi.

STAMENA, vizionat în cadrul schimburilor culturale cu țara vecină este rezultanta conlucrării iugoslavului **I. Djurici** cu braziliianul **Leo Perrachi.** Convenționalismul libretelor de balet, care încearcă, prin diverse artificii să mascheze rigiditatea schematismului tradițional, rămîne o carență nesoluționată, deși baletul pe care l-am vizionat face eforturi de a o masca, inclusiv prin licitarea unor variate scene rustice, alternate de exotismul unui harem oriental, iar apoi de o veritabilă nuntă țigănească. Substanța emoțională este vagă, dacă nu chiar absentă, acest fond artificial punînd în dificultate misiunea coregrafului **Franjo Horvat.** Senzația dominantă rămîne cea a discrepanței între realizarea în sine și profesionalismul scontat. De pildă, interpreta rolului titular **B. Masksici** s-a impus exclusiv ca apariție, iar **T. Rusu** prin elemente de tehnică spectaculoasă. Rolul cel mai conturat, rămîne cel al Favoritei — **E. Marșal-Brzici,** care face o adevărată creație, mînuind mijloace de expresie ce trec rampa, cucerindu-ne. Duetul cu Cerim rămîne momentul cel mai frumos al spectacolului. Coregrafia soliștilor s-a impus, de altfel, ca punct forte al spectacolului, prin plasticitatea obișnuită, prizele inedite — pîndite uneori de vulgar, dar purtînd amprenta unui maestru de concepție. Ansamblul a rămas estompat și inegal ca execuție. Excelent realizată ambianța scenică — decor, costume, lumini. Dirijorul **Miodrag Ianoski** rămîne împreună cu orchestra o altă referință valorică, grație finisajului obținut. Stimulentul l-au găsit și în calitatea muzicii scrisă de **Leo Perrachi,** care se ascultă cu o reală plăcere și interes și care utilizează un limbaj evoluat și o ingenioasă paletă orchestraiă.

DORU MURGU

Panoramic

● Declanșarea FESTIVALULUI NAȚIONAL „CÎNTAREA ROMÂNIEI" a stimulat o elevată emulație colectivă ; ample acțiuni politice și cultural-artistice au loc în așezăminte, cluburi, săli culturale. În județul Timiș, funcționează circa 1.000 colective artistice de amatori, altele 225 fiind în perspectiva reactivizării. ● Naționalul timișorean și-a oferit cu generozitate scena actorilor amatori din comuna Tomești, care au interpretat „Opinia publică" de Baranga (la Tomești, probabil un viitor Teatru popular !).

● O panoramare asupra activității universităților cultural-științifice ne indică existența a 45 de asemenea instituții, frecventate de peste 30.000 de cursanți. ● Ion Arieșanu, Aurel Turcuș, Ion Velican și Lucian Bureriu au fost invitații Grupului școlar I.M.T. După lecturile susținute de scriitori, a urmat un dialog instructiv despre condiția artistului și actul creației. Elevii au creat ad hoc, din poezie și cînt, un program dedicat centenarului Războiului de independență ● Casa de cultură a studenților a trimis în turneu la Banloc ansamblul „Doina Timișului". ● Sub egida Consiliului județean A.R.L.U.S. a avut loc la Timișoara Adunarea festivă consacrată celei de a 59 Aniversări a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie. ● Academia de științe sociale și politice, Secția de sociologie, Centrul de cercetări sociologice, Academia „Ștefan Gheorghiu", Centrul de științe sociale al Universității timișorene sînt tot atîția organizatori ai dezbaterii științifice **„Mobilitatea forței de muncă industrială ; procese actuale și tendințe."** ● Două noi cărți semnate de autori timișoreni : „Chemarea mărilor" de Anghel Dumbrăveanu, cuprinzînd însemnări de călătorie și un roman de Bálint-Izsák László, „Sub lumina lunii" (în limba maghiară). ● Din nou am avut posibilitatea să cunoaștem liniile de rafinament plastic ale gravurii nipone din secolele XVII—XX, expoziție găzduită de Muzeul Banatului. ● Poezie românească în revista FAKTY '76 din Polonia : Marin Sorescu, Anghel Dumbrăveanu, Romulus Vulpescu și George Chirilă în traducerea Irenei Harasimowicz și Danutei Bienkowska. ● Dublu eveniment la Filarmonica „Banatul" : de natură interpretativă (dirijorul Daniele Paris din Italia și concertează-nul său Valentin Proczynski, pianist) și de repertoriu : Simfonia a noua de Mahler — acest compozitor atît de important și atît de rar prezent pe podiumul nostru. (Păcat că duminică nu s-au cîntat decît două părți). ● TURNIRUL EPIGRAMEI, concurs organizat de cenaclul „Danubium" din Brăila. În obiectiv : unele tare morale ce se vor critica : necinstea, parazitismul social, huliganismul, alcoolismul. Condiții de participare : fiecare epigramă va fi scrisă separat pe o filă, pe care se indică și tema. Motto (trei cuvinte-excluse fiind substantivele proprii), plic închis conținînd motto-ul și identitatea participantului. Termen, 25 noiembrie a.c. Adresa : Cenaclul mai sus amintit, Club „Progresul", bulevardul „K. Marx" nr. 282, cod 6100 Brăila, cu mențiunea „pentru Turnirul epigramei". ● De la Reșița : la Galeria „Paleta", o expoziție a pictorului Traian Baia ; „Săptămîna cărții pentru tineret" cuprinde întregul județ între 8 și 14 noiembrie iar la Ateneul tineretului s-a deschis expoziția de carte „Tineretul pe meridianele lumii" ; recent inaugurată, o stagiune muzicală permanentă cu forțe amatoare și profesioniste. ● La Casa de cultură Sînnicolaul Mare, expoziția de grafică Gh. Ioanovici și O. F. Ioanovici. ● Cenaclul de la ELECTROPUTERE Craiova (cercul literar, de teatru, folk) a vizitat Timișoara cu escală la Asociația Scriitorilor. A avut loc și o sezătoare cu public în colaborare cu cenaclul „Ridendo". ● S-a întors din turneul în R.S.F. Iugoslavia, Teatrul Național timișorean. ● Filarmonica din Arad se află în turneu în R.F. Germană și Elveția. Filarmonica „Banatul" e invitată în Italia.

OBSERVATOR

Istorie-document

DATE DESPRE CONTRIBUȚIILE ROMÂNILOR BĂNĂȚENI LA SPRIJINIREA RĂZBOIULUI DE INDEPENDENȚĂ (IV)

Este necesar să subliniem faptul că această mișcare de strîngere a ofertelor pentru ostașii români răniți și familiile lor, pentru sprijinirea războiului de independență, a fost stimulată de publicațiile românești din monarhia habsburgică — îndeosebi de **Gazeta Transilvaniei** (Brașov). **Familia** (Budapesta) și **Telegraful Român** (Sibiu) —, precum și de exemplul, în această direcție, al românilor din țara liberă. „Contribuirile din România — menționa o notă redacțională din **Familia** — se fac din zi în zi cu un entuziasm mai mare. **Toți voiesc să participe la această datorie națională"** (subl. n.). **„Cei ce nu pot altfel, renunță la salariile lor" (Familia,** 1877, nr. 26, p. 307). Iosif Vulcan aprecia, ca o justificare, că **„Damele române"** din provinciile asuprite de habsburgi „sunt la înălțimea misiunii lor ! Cu bucurie constatăm aceasta. În toate zilele primim informațiuni nouă despre contribuirile făcute de dînsele pentru ostașii români răniți" **(Ibidem,** p. 306). Era un adevăr acesta, spațiul revistei nefiind îndestulător pentru a consemna toate inițiativele. De aceea unele documente au fost date publicității în coloanele celorlalte publicații românești. Spre pildă, apelul unei colectante din **Timișoara** a apărut în **Telegraful Român** (1877, nr. 77). Ca și apelurile anterioare, lansate din diferite orașe ale Transilvaniei și Banatului, acesta conține fraze mobilizatoare care atestă cunoașterea evenimentelor și un profund sentiment patriotic. „Războiul actual din Orient — se conchidea în apelul de care vorbim, — este unul dintre cele mai înverșunate. Știți bine că el a pretins mari jertfe de sînge și de la frații noștri din România și cum că **armele române, vitejia și bravura românilor au recucerit și împrospătat eroismul strămoșesc, iar numele de „român" l-au răspîndit în toată Europa . . . și l-au înregistrat între popoarele eroice"** (subl. ns.). Cu toate că nu făceau încă parte din statul român independent, datorită vitregiei vremilor, românii bănățeni se împărtășeau „de onoarea națională cîștigată prin sîngele" fraților lor de peste Carpați. O asemenea declarație publică nu mai lăsa nici o îndoială asupra faptului că românii dinafara granițelor patriei-mamă trăiau cu o similară intensitate evenimentele, fiind alături de frații lor în momentele grele și beneficiind, sub raport moral, de prestigiul realizat de el prin marile victorii din sudul Dunării. Ei însă se simțeau datori să sprijine efortul militar al României. „Românii din toate părțile . . . de mult conlucră pentru acest scop uman, nu se poate dar — îndemna colectanta — ca românii din jurul Timișorii să rămînă de astă dată îndărăt, **pentru că el totdeauna, în toate cazurile umane, filantropice și naționale s-au ținut pas în pas cu confrații lor din patrie"** (subl. ns.). Textul apelului a fost trimis și redacției **Familiei,** care, neavînd spațiu unde să-l publice (deoarece era consacrat relatărilor despre mersul războiului, din ce în ce mai amănunțite, pentru a ține publicul cititor la curent cu tot ce este nou și important), îi consemnează existența precum și numele colectantei : **„Din Timișoara** tocmai acuma primim un apel al doamnei **Iulia Rotaru** (născută) Dreghici, adresată către românii din jurul Timișoarei, invitînd pe toți domnii, pre onoratele doamne cocoane și econoame (=țărănci) române să contribuiască ca dînsa și să îndemne și pe alții d-a face contribuiri de bani, scame, pînză, legături și altele în favorul ostașilor români răniți din România" **(Ibidem,** nr. 40, p. 478). La stadiul actual al cercetărilor nu avem posibilitatea să stabilim care a fost rezultatul apelului Iuliei Rotaru din Timișoara, efectul acestuia fiind neîndoielnic, fiindcă absolut toate îndemnurile identice din Banat și Transilvania au avut un real ecou în conștiința locuitorilor români, care s-au grăbit să-și aducă contribuțiile la sprijinirea statului român.

Prin intermediul materialelor documentare valorificate de noi — la care cercetarea de viitor va aduce, incontestabil, un spor de informații — putem ajunge la unele constatări sigure, întemeiate exclusiv pe izvoare istorice verificabile. În Banat, una dintre formele cele mai importante de colaborare, la războiul pentru cucerirea independenței de stat a României (1877—1878) a fost strîngerea de oferte de la populația românească. Știm precis deocamdată că au fost puse în circulație 21 de liste de subscripții, pe care figurează numele a aproape 500 de locuitori (dintre aceștia nu fac parte cei de pe lista Iuliei Rotaru) din 19 așezări bănățene. Aceste date sînt concludente, nefiind necesare comentarii suplimentare. Ele constituie argumente imbatabile în ce privește existența unei atitudini de puternică solidaritate a românilor din aceste părți cu cei din România, fiind de asemenea elocvente mărturii ale unității politice românești, care au cunoscut în anii războiului o amplificare fără precedent, putîndu-se vorbi pe drept cuvînt de un război al tuturor românilor.

VIOREL FAUR

Dicționar ortografic

Cultivarea limbii (II)

Acad. I. COTEANU în articolul **Pentru un mare dicționar ortografic al limbii române,** după ce arată rolul foarte important pe care l-au avut normele ortografice, ortoepice și de punctuație stabilite în 1953, precizează că discuția despre marele dicționar ortografic nu trebuie înțeleasă ca o intenție de schimbare a ortografiei. „Dicționarul nu se face spre a schimba ortografia, ci spre a o întări !" Dînd o imagine a complexității elaborării unui dicționar ortografic al limbii române, autorul sugerează **„adoptarea unei** poziții măsurate, întemeiate pe o profundă argumentare științifică . . . , pe principii, și nu pe impresii, pe sentimente, sau pe vechi deprinderi regretate de spiritele atinse de conservatorism lingvistic".

DUMITRU MUSTER face un aspru rechizitorii traducătorilor din alte limbi, care nu cunosc bine tocmai limba română, și care „introduc, gratuit, numiri noi, adoptate dintr-o limbă străină fără osteneala de a se traduce termenii, deși conținutul acestora are nume consacrate în limba curentă". Dar articolul **Cultivarea limbii — o preocupare permanentă, cu răspundere pedagogică** se ridică numai împotriva neologismelor de prisos și, mai ales, a acelora traduși sau folosiți incorect. Exemplificarea este bogată. Reafirmînd că „a cultiva limba națională este o sarcină de om evoluat, care îngrijește de orice bun colectiv cu o atenție chiar mai mare decît aceea pe care o arată față de propria sa ființă și propriile sale bunuri", autorul propune „să pornim de acolo de unde se capătă organizat deprinderile — prin urmare și cele de a vorbi și a scrie corect și aceea de a respecta limba — să pornim **de la școală".** Dar grijă deosebită trebuie să existe în orice loc de difuzare a unui text : în edituri, în redacțiile revistelor și ziarelor, în ministere.

Un material bogat, extras din diverse cotidiane și publicații periodice actuale, folosește THEODOR HRISTEA în articolul **Abateri de la normele sintactice în presă și în publicistica actuală.** Principala preocupare a autorului, în acest articol, este semnalarea greșelilor de acord : **acordul prin atracție,** în special cînd se folosesc ca subiect pronumele **fiecare** sau **nici unul** urmate de determinanți la plural, ori cînd pronumele relativ **care** funcționează ca atribut pronominal în cazul genitiv pe lîngă un substantiv din aceeași propoziție. **Hipercorectitudinile sintactice** apar din teama de a nu produce un dezacord gramatical. Clar și convingător este și paragraful consacrat, **acordului logic, semantic** sau **după înțeles.**

Atenția acordată de o revistă academică acestor probleme demonstrează că preocuparea pentru **cultivarea limbii** este, astăzi, de mare importanță.

V. ȘERBAN

Corespondența

I. Andante : Poezia **Niciodată înainte,** ca și comentariul care o însoțește, indică, după opinia noastră, prezența unui talent remarcabil. Iar dacă doriți într-adevăr să scrieți, trebuie să citiți mult și să lucrați cu convingerea că veți reuși, pentru că puteți avea această convingere. Și încă ceva : frecventați cenaclul nostru, în fiecare marți la ora 18, asemenea atîtor talente tinere în situația Dvs.

Adriana Tomescu : Constatăm un progres promițător. Ne plac : **Amurg** și **De iubire.** Infructuoasă e modalitatea propusă în **Dacă vreți să scrieți** sau **E, nu e.** Iată versuri ce ne suscită interesul : „Zeul zilei, / Incandescent și plin de vrajă, / Iată-l, se scaldă / În purpura valurilor. / Spuma îi învelește trupul / și el, zeul, rîde fericit / ca un copil. / Își toarnă apă pe fața de aur, / și stropii lumină / strălucesc în mii de diamante:. Sau : „În primăvara aceea îmi înfloreau / flori în obraji . . . / Tu ai luat curcubeul de pe cer / și mi l-ai prins în păr". Continuați.

Aurel Dumitrașcu : Scrisoarea Dvs. (de 8 pagini) este fermecătoare și pune în lumină o sensibilitate aproape feminină, cum și un talent de povestitor pe care l-am remarcat și data trecută. Multe din poemele trimise ne-au plăcut, dar ne-au lăsat și regretul că nu duceți pînă la capăt, cu exigența necesară, „construcțiile" începute. Ne referim în primul rînd la faptul că expresia nu e trecută prin rigorile ce se impun sau, cu alte cuvinte, prin controlul de calitate. O cenzură artistică, o examinare lucidă a versurilor v-ar arăta cuvinte ori sintagme parazitare ori insuficient „prelucrate". În același sens, observăm că finalurile poezilor sînt îndeobște ratate, deci sub nivelul general al lucrărilor. Un pericol îl constituie sentimentalitatea sau chiar sentimentalismul unor versuri. Așadar : **Poetul, Iar plouă, Vezi ploaie, Să vii, Fratele meu** sînt poeziile care ne-au interesat și care ar trebui reținute pentru o reelaborare, după care le așteptăm, pentru a încerca publicarea lor.

Valentin Argeșanu : Vă înțelegem și sîntem alături de Dvs. Versurile au uneori scînteieri promițătoare, ceea ce înseamnă că puteți înfăptui lucruri mai bune. Trimiteți-ne manuscrise, pe care să le putem descifra fără chinuri prea mari.

V. S. Ghican : Ne place **Plecări.** Poeziile sînt, în general, de un nivel mai ridicat decît pînă acum. Continuați.

Ion Marian : Versurile bine intenționate, însă nerealizate artistic.

Vasile Huțu : Aveți haz, în orice caz. Putea cita din oricare lucrare cu aceleași rezultate, dar e păcat că nu vă luați în serios.

Ion Teodorescu : Vom publica **Zadarnic timpul mai adulmecă urmele și Satul năpădit de stele.**

Th. Bănățeanu : Poate altceva.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

Prietenii revistei Orizont

FĂRĂ ÎNDOIALĂ EXISTĂ . . .

fără îndoială există
spații de claritate între oameni
pentru cei
care-n picioare mor printre versuri
în cinturi neîndoielnice se adună
și-n lucruri
care au tot felul de nume
de inimă și om

fără îndoială există
spații de claritate între oameni
pentru cei
care în copiii din urmă se ajung
cu grijă
îndrăgostiți

fără îndoială există
spații de claritate între oameni
pentru cei însemnați
de vise și insomnii

BALTAZAR WAITZ
(Reșița)

LUI NICHITA STĂNESCU

Te-am văzut
Cîntînd la liră
Și la frunză
de cuvînt
Și la floarea
ce deliră
Firavă floare
de gînd
Rătăceau
în ceasul serii
Prinții neștiuți
ai lunii
Și din
mugurii tăcerii
Coifuri își
făceau colunii

IOAN MORAR
(Arad)

CICLU DIURN

cineva
scrisese cu sufletul pe-un petec de hîrtie
că va pleca într-o joi
toți plecăm odată
dar mai avem cîte ceva de rezolvat
diminețile
să ne culcăm neodihna pe-un țărm de mare cu alge și cochilii de melci
amiezile
să dăm copiilor de mîncare
și să le spunem că trebuie să crească mari
să poată duce pe aripi un soare
serile
să ne bem cafeaua în balansoar
pentru că și-așa avem insomnii
iar noaptea
noaptea în primul rînd să intrăm în mare
și să culegem de pe altare fluide
iubirile
marile iubiri pierdute
apoi
să întrebăm statuile de ce tac
și să ne-ntoarcem acasă
pentru că mai avem copiii care ne cer dimineți . . .

DOINA STOIȚA
(Timișoara)

POETICĂ

Din fildeș sînt trupurile noastre
rotunde, nefirești, adevărate,
vîntul nu ne ajunge nici ploaia
ci abia timpul,
bucuria ne este săpată în propia carne
care e totuna cu veșnicia
și nu sîntem mai mult decît oameni.

DELIA STRAUȚ
(Timișoara)

Cu V. G. PALEOLOG

(Urmare din pag. 1)

ce grije sacră trebuiește să tragem peste stinșii ochi pleoapele bătrînilor după ce se săvîrșesc din viață ; în lumina lor, chiar stinsă, tot mai revenindu-ne din învățătură. Și cum tot așa cu mare grije trebuiește să deschidem pleoapele noilor născuți dinaintea focului lui Brâncuși de la sine adăugind : Tîrziu, tîrziu pentru cei puțini . . .

— S-AU FĂCUT MAI MULTE CONSIDERAȚII, la noi și aiurea, asupra afinităților spirituale brâncușiene, sculptorul fiind iubitor de poezie (pasiunea pentru lirica lui Milarepa) și inițiat în filozofie. Va fi avut cunoștință Brâncuși, poate chiar prețuire, pentru teoria lui V. Pârvan ?

— Oricare operă de artă plastică ori abstractă este citibilă ; în ea putîndu-se urmări întregul episod psihologic și chiar fizic al actului creator, întovărășit de alaiul gîndirii stîrnit de simțirea artefactorului. Dovada e făcută (Radu Vulpe). Nici o legătură și de nici un fel nu a existat între sculptorul Brâncuși, chiar cu prilejul trecerii lui, în vara anului 1921 prin Roma, prin Muzeul Etrusc de pe Valle Giulia, cu Casa Românească creată de istoricul filozof . . . Și totuși ! Din tîlcul Mesei Tăcerii din Tg.-Jiu, paragonat cu substratul și subiectul Memorialului ultim, **Laus Daedali,** din cartea lui Pârvan, reiese prezența părelnică vie a unui dialog (v. Radu Vulpe) zeesc între aceste două afinități supersubtile de gînduri strămoșești, evocate de V. Pârvan și transpuse în piatră de C. Brâncuși. Același fior putînd să pătrundă pe cei ce pot imna **Masa** și Sensul **Tăcerii** (e subiectul Memorialului).

— COLOANA FĂRĂ SFÎRȘIT, și din nou mă gîndesc la Pârvan, amintește puternic acel cult al pomenirii, al evocării celor petrecuți, atît de puternic la noi. Aș vrea să Vă întreb totodată dacă în proiectul lui Brâncuși, Trilogia de la Tg.-Jiu nu s-ar încadra unui întreg, unui ansamblu de unitate superioară ?

— Răspunsul la întrebarea Dvs. stă tot ca și miezul de nucă în ghiocea lui. Trilogia de la Tg. Jiu împreună, cu axa urbanistică **Via Sacra,** fac laolaltă un tot perfect dedicat spiritualității ; nici un realism necum naturalism sau pseudoidealism neființînd nici în Masa Tăcerii, termenul secund desmințîndu-se dacă nevoie ar fi, Portalul și Columna Nesfîrșitului funcționînd simbolic, nedefinînd nimic, contrariu celor de paragon din istoria unui astfel de monumentalism : nici obelisc adînc scrijelit de hieroglife cu tîlc funerar, nici de fier ca aceea din Indii — comemorarea unui eveniment și nici ca cea ridicată în Roma pentru slăvirea unor războaie genocide duse pentru pradă și impilare. Columna, care nu va întîrzia după depunerea țărînei artefactorului ei, ne va fi de plinire a pomenirii lui și de mîngîiere pentru greșala din 1937 cînd, în numele unei pseudo-tehnicități, înălțarea ei a fost redusă la jumătate — înfrîngîndu-se inspirația sculptorului care o machetase pentru înălțimea de 60 m (v. **Gorjanul,** textul VGP din 1968 și buna documentare a lui I. Pogorilovschi, 1972).

Independentă de destinație și de orice cunună simbolică a Sarcofagelor ; de credință ale medievalilor la Ulm, la Strasbourg, la Colonia, la Viena, în orașul Chârtres din Franța și altele din alte părți ale Europei, precum și de cea renascentistă din Florența și de cea napoleoniană din Paris, Columna lui Brâncuși a ajuns de pe acum siglul secolului pe care îl trăim, neîntîrziind să devină al viitorimii, ea definind din aspirațiile întregii omeniri nu numai ceea ce niciodată nu va pieri, ci și folosind acesteia drept indicator ideal.

— CARE ESTE ROLUL și ponderea primordialului în opera lui Brâncuși ?

— Convin bucuros întrebării Dvs. Opera artefactorului Brâncuși, în concluziile ei, se găsește a fi clivată de noțiunile fundamentale ale existențialismului nesofisticat. Spațiu și Timp în contopirea elementului spiritual care învăluie euforic întregul planetar : necesitatea lui A Fi sau a unui zar ? De la bătrînul său tată, adîncul vraci din Stagira greacă, Aristotel primise o învățătură devenită valabilă maturității lui, aceea anume că Forma este totuna cu Viul și inversa lui — și că, în continuare, Forma în posibilitățile ei fără sfîrșit, este adevărata ființă **(reale, being, dasein,** être) de durarea Viului, Fiindu-l și Forma repetînd infinirea care nu poate fi incipientă și-a avea sfîrșit (v. **Fisica lui Aristotel** în bună traducere românească, 1970). Numai în acest sens, primordialitatea pe care o invocați ca existentă în opera lui Brâncuși putînd corespunde întrebării. Ajungerea esențelor nu era un paradox ci o stare dobîndită a ființei lui, identificată în învălătorilor intîie, principiilor ce fac corp comun cu mintea celor ce le mînuiesc trăirea.

— EXISTĂ ÎN LUME un mit Brâncuși ?

— Procesul de mitizare a omului artefactor Brâncuși, după pronunțarea excepțională întîie a numelui său în apusul apropiat și în cel îndepărtat, acum se găsește în restul lumii în plină desfășurare. Totuși numele lui nu a întîrziat să devină, îndeosebi limbii engleze sau americane, un fenomen al frazeologiei, patronimicul Brâncuși pierzîndu-și întîia lui valoare gramaticală pentru a deveni un adjectiv care arată redarea unei noi realități în aspectul ei exterior în artă, în care introspectul psihologic al lăuntrului va predomina necum expresivul acesteia, întemeindu-se noul credo al artei pe esențialul formei, dat în sinea lui. Cuvîntul Brâncuși nu va întîrzia să devină și un complement de timp, indicînd anumita epocă a ascensiunii lui (. . . înainte de Brâncuși) cît și un comparativ (. . . ca un Brâncuși) acest vocabular în generalitatea lui fiind introdus în toate limbagiile culte, tot așa ca și opera lui cea mai cunoscută și acaparantă a atenției care, după **Portretul Principesei X** și trufașa **Eva,** va deveni serialul Pasărea Măiastră — în cele 27 versiuni ale ei —, care, pierzîndu-și deplinătatea titlului, se va integra atît ortografic cît și ortoepic reținînd doar fenomenul „Măiastra", azi un vocabul comun tuturor limbilor culte, bucurîndu-se și de a fi devenit o faimă.

— AȚI POMENIT recent despre dodiile lui Brâncuși, expresie sinonimă, în graiul popular, vorbirii cu tîlc, cifrului de limbaj, rostirii suspendate . . . Deci, ce vor fi fost dodiile lui Brâncuși ?

— Unele concepte din viața de cugetare a sculptorului Brâncuși au tins a pipăi, a atinge limitele cunoașterii numărului absolut, substanțializîndu-se prin transparențele sinei de sine, a sinei lui Brâncuși, cum părelnic se autoportretiza. El a încercat și a reușit idearea cu mijloacele gîndirii **în dodii,** a aspirațiilor, substanțializîndu-le ca pe un nou mod al cunoașterii, în uluitorul ciclu sculptural al **labirinticului : Himera, Socrate, Regele regilor.**

Satirice

Panseuri

VIAȚA ÎN DOI

E drept, și-a pus lacăt la gură, dar cheia tot ea o ține.

ÎNȚELEGERE

I s-au cerut fapte, nu vorbe. De atunci tace și ridică . . . din umeri.

FLASH

Oaia neagră se poate ascunde în turma cu miei albi numai după măgar.

ROST

Treceau anii iar el stătea, stătea și se gîndea care-i rostul lui pe lume. Deodată chipul i s-a luminat. Găsise : era un om de nimic.

CAPODOPERE

Cu multă trudă putem face mult, dar din mult să facem ceva mare, prin ajustări, e o adevărată artă.

MUNCA

Gestul de a frunzări o carte bună își are explicația în automatismul numărării banilor nemunciți.

TARE

Adevărul șoptit e identic șoptitului de pe băncile școlii ; nu se ia în considerare.

EMERIC SZEKELY

Epigrame

Unuia

Lui, desigur, de rușine
Obrazul nu i-a crăpat :
Se ține destul de bine
Fiindcă-i din „beton armat" !

Unei cîntărețe

Poți cînta acum cît vrei,
Chiar de nu vei fi bisată ;
Spectatorii stau și ei,
Fiindcă ușa-i încuiată.

Epitaf

Fraților, vă rog din nou
Să pășiți cît mai încet,
Că el doarme în cavou,
Cum dormea și-n cabinet.

REGRET

Atît de rău bolnavul s-a simțit
Că pîn' veni „Salvarea", a murit.
Și doctorul e supărat
De ce nu l-a mai așteptat

GHEORGHE GROSU

LECTURI SATIRICE
VASILE TACU : „Epigrame".

Mulți se vor fi întrebînd, văzînd în librării un volumaș redactat (și tehnoredactat) cu multă simplitate, cine o mai fi și acest Vasile Tacu? Răspunsul pare a fi unul singur, autorul epigramei **„Fapte și vorbe"** : Pun distanță demagogii / Între vorba lor și fapte. / Ca acele orologii, / Ce bat 5 și-arată 7 !.

Remarcabile sînt însă și alte catrene, ca : **Prefăcutul, Unui amic, Unui mincinos, Grandomanul la mare, Unui original, Epitaf unei actrițe, Optimism.** Spicuim din prefața semnată de Mircea Trifu : „Epigramele lui Vasile Tacu ne invită să ne amuzăm, dar nu gratuit, ci pe seama fățărniciei, a minciunii, a avariției, a orgoliului, a parazitismului, a grandomaniei și a altor defecte omenești".

ION VELICAN

Din literatura lumii

OMAR LARA

(Chile)

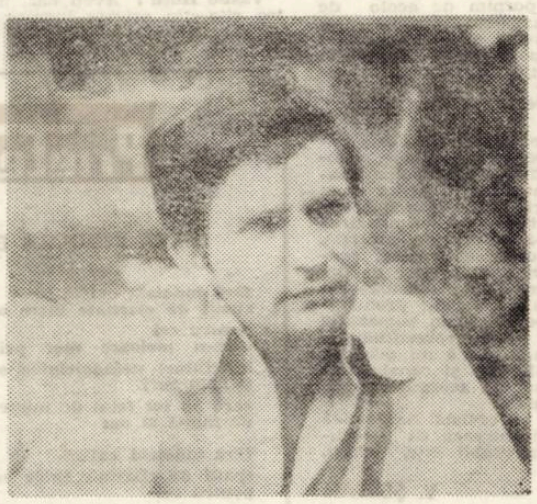

OMAR LARA, laureat al premiului „CASA DE LAS AMERICAS" pe anul 1975, unul dintre cele mai prestigioase premii ale continentului latino-american, s-a născut la 9 iunie 1941 în Nueva Imperial şi s-a stabilit încă din timpul studiilor universitare în oraşul Valdivia unde a ocupat pe rînd postul de bibliotecar al Universităţii Austral, apoi cel de şef al Oficiului de Publicaţii şi Radiodifuziune al Facultăţii de Belle-arte, director al revistei Surarte, apoi cel de funcţionar al Departamentului de Cultură al Universităţii Austral ş.a.

În anul 1964 întemeiază grupul poetic **TRILCE,** fiind numit director al revistei cu acelaşi nume.

Debutul său are loc în anul 1964 cu volumul **„Argumento del dia"** (Argumentul zilei), căruia îi urmează **„Los Enemigos"** (Duşmanii – 1967), **„Los buenas dias"** (Ziua bună – 1973) – volum care marchează distinct creaţia autorului ajuns la maturitate. **„Serpientes" – 1974, „Oh, buenas maneras"** (Oh, bunele maniere – 1975) – volum premiat de către Institutul şi revista **„CASA",** la care s-ar mai putea adăuga în afara nenumăratelor antologii în care a fost cuprinsă creaţia sa, şi volumul **„Cronicas del Reyne de Chile"** (Cronicile regatului Chile).

IŢI SPUN CĂ TE IUBESC

Vorbesc prin gura celor ce-au plecat
şi m-au lăsat aici,
la ţărm de mare
s-adun din zodia călătoriei
încă o vreme ce mai păstrează urme de ninsoare.
Vorbesc în graiul vieţii şi al morţii,
în graiul zilei,
în graiul zilei şi al nopţii,
vorbesc prin gura tăinuitului păcat
ce-a îndulcit cu necuvinte
vina nevinovată
a celor ce-au venit şi n-au plecat,
dar mai ales
vorbesc prin gura celor care mi te-au dat.

GRAND HIMALAIA

Eu ştiu
că niciodată paşii mei
nu vor putea să-şi facă loc pe Himalaia,
da, niciodată.
Se spune
că cine soarbe din cupa înălţimilor
rămîne veşnic tînăr, viu,
dar eu,
eu niciodată n-oi putea zbura din mine.
Voi continua să beau din înălţimea mea
mereu, mereu,
chiar dacă-n sine mă blestem
pentru că eu atîta ştiu :
că eu sînt eu !

ACESTE CERURI

Strămoşii n-au văzut, nici n-au visat,
aceste peisaje aspre,
acest loc stîncos, încadescent.
Ei au murit acolo unde s-au născut şi au trăit
neştiind nimic despre aceste drumuri
care se deschid.
Strămoşii mei nicicînd nu au văzut alt cer,
nu au călcat pe alt pămînt
decît acela din grădinile de zarzavat
şi străzile din Imperial.

ACEST FAIMOS ANIMAL MIC

Vorbesc printr-o gură de giscă,
prin gura de giscă din Imperial,
prin gura de mic hoinar,
prin gura de prigonit de justiţie.
Vorbesc printr-o gură de animal mic, abandonat,
prin gura înfometată,
prin gura ruptă de un pumn,
prin gura de lector al lui Dostoievski la treisprezece ani.
Vorbesc prin gura perversă,
prin gura curată,
prin gura de băutor prematur de amaruri,
prin gura de umilinţă precoce,
prin gura de aspirant al unui loc la ospiciu,
prin gura de om sfînt
cînd îţi spun te iubesc.

AMINTIREA UNUI PORT (cîntec)

Un port mi s-a întipărit în minte,
lumini care te căutau
şi trenuri
ce zburau ca o iluzie prin noapte,
un vapor sosind ...
Un port păstram în suflet, viu,
un port imaginam pe strada
unde mai multe zile plouă,
dorinţa de-a pleca
şi de-a lăsa uitării acest loc
ce naşte vagi iluzii.
Vapoare mari credeam
că poate vor sosi
şi ceva din viaţa mea
cu ele va pleca.
Voiam să n-ajungă la tine.
Credeam, visam, că noaptea aceea
mereu avea să dăinuiască,
credeam că de mîine acest murmur
şi această apropiată furtună, acest vînt
ne va îndrăgi
privind spre locul unde tu şi eu
am mai întîrziat o clipă.

Prezentare şi traducere
de MIHAI ADRIAN ERES

Marginalii

Martha Bibescu

LA BAL CU MARCEL PROUST

Ed. Dacia, 1976

La unul din acele baluri, aureolate de libaţia clipelor, Martha Bibescu îl întîlneşte pe Proust, înceţoşat, scrutînd vesperal distanţa dintre el şi dansatori, ferit de realitatea celorlalţi, prin chipul său impenetrabil, hotar adumbrit de ochii, tocmai atunci „ieşiţi din vis". Toate paginile poartă în ele înrudirea sentimentală cu cheile unei lumi în care Martha Bibescu nu voia să intre în acea seară, dar umbra căreia o va urmări, asemeni acelei ciudate fraze proustiene, ce taie zidul omenescului din noi : **„Ai bătut la toate uşile care nu dau nicăieri şi, de singura prin care poţi intra şi pe care ai căutat-o în zadar o sută de ani, te loveşti, fără să ştii, şi se deschide".**

„La bal cu Marcel Proust" e o istorisire, o poveste a exilului în prietenie, beneficiarii fiind : Proust, Anton şi Emanuel Bibescu, fiii prinţului Alexandru Bibescu şi ai Elenei Epureanu şi Bértrand de Fénelon. Risipit succesiv în raiul prieteniei, leac împotriva perfidiilor mondene doritor să-şi fortifice „rondul de proprietar al sentimentelor", M. Proust, acest mare mistic al stărilor contradictorii, a fost chinuit pe parcursul întregii sale vieţi de „relicvele inimii şi de pulberea lor". Martha Bibescu a scrutat cu inteligenţă, subtilitate şi caldă subiectivitate galeria stranie a acestei corespondenţe. Intrăm cu Marcel Proust într-un ţinut lipsit de artificialitate, alături de „agenţii furnizori ai visului, veniţi din lumea de afară", lume în care el trăieşte, dar în care îşi şi visează viaţa. Anton Bibescu, prin chipul său mitologic, îi face pe Proust să se gîndească la Ahile, sau la Tezeu, la mierea confidenţei calde. Emanuel, poate cel mai drag prieten din cei trei, era consultat ca specialist al stilului gotic. Substanţa lor afectivă a hrănit multe dintre paginile lui Proust. Ce sînt romanele lui, decît o artă gotică a scrisului, ascuns sub sticla temporalităţii şi a memoriei, biografia interioară a umbrelor, senzaţii interioare ce alimentează specificitatea unei lumi ? Cele mai multe scrisori seamănă cu un turn, ce-nchide-n el paianjenii singurătăţii funclare: **„Nădăjduiesc că Anton e bine, calm, harnic, fericit, tot ce nu sînt eu. Niciodată nu am fost atît de agitat de steril, de nefericit" ... (Scrisoarea IX, către Emanuel Bibescu).**

Cu ocazia publicării romanului **Alexandre Asiatique ou l'Histoire du plus grande boncheur"** M. Bibescu îi trimite acestuia un volum, iar Proust, drept omagiu, îi scrie una dintre scrisorile cele mai elocvente în definirea omului şi a scriitorului. Cartea i-a dezvăluit lui Proust dezacordul adînc dintre el şi prinţesa Bibescu. Omul Proust a simţit-o la serata „Intransigéant", atît de frumoasă, atît de elocventă însă atît de ostilă". Renunţarea la clipă, vieţuirea între prezent şi trecut, ofilirea prezentului, dorinţa născută din renunţare, circumstanţa contingentului ce întreţine „perenitatea dorinţei", posesiunea clipei văzută ca o amară stare de limită, totul vorbeşte de Proust. A devora umbra flăcării şi nu flacăra, a fi robit de risipa polenului şi nu de polenul însuşi, a-ţi imagina frigul catedralei şi nicidecum cauza frigului e ca şi cum ai vieţui între două tărîmuri de ceaţă, boarea unuia învăluind moartea celuilalt, senzaţiile dor, parcă ne-ar spune Proust, eternă e „absenţa dinaintea prezenţei reale a fericirii". Celelalte două scrisori vorbesc de acelaşi hotar straniu. Singurătatea lui Proust n-a putut surpa marginea visului. **„Il iubeam pe Swann – scrie M. Bibescu, p. 127, aşa cum îţi iubeşti propria viaţă, sau mai degrabă o altă viaţă care îţi este acordată pe deasupra, care se adaugă la a ta şi o multiplică, la infinit, mulţumită acestei dăruiri totale, acestei miraculoase operaţii a spiritului, pe care arta o reuşeşte uneori, iar dragostea aproape niciodată".**

Céleste Albaret, „servanta cu suflet mare", la auzul ultimei vizite a Marthei Bibescu, înainte cu puţin timp de moartea scriitorului, îi transmite acesteia o frază proustiană amară, de fluture somnambul : **„Domnul se teme foarte mult de parfumul prinţeselor".** Cartea este, de fapt, un elogiu al eşecului apropierii de un mare scriitor.

ANA POP SIRBU

FOILETONUL SAPTAMINII

Taine ale civilizaţiilor dispărute (XV)

de Dan Nemesnic

Fiind în corespondenţă cu cunoscutul arheolog mexican Alberto Ruz Lhuillier, Kazanţev află de la acesta de existenţa unor sarcofage din piramidele vechilor Maya. Pe unul din sarcofage Ruz găseşte un desen pe care, mai tîrziu, se pare, Däniken l-a cam „retuşat". Desenul, săpat în piatră, reprezintă un bărbat cu înfăţişare ciudată aşezat într-o poziţie neobişnuită, cu mîinile şi picioarele sprijinite de „ceva", aidoma unui cosmonaut într-o rachetă a zilelor noastre. În jurul său se află o serie de aparate, rotiţe, manete, „pedale", deşi „cosmonautul" este desculţ ... Doctorul Yesaku Matsumura din Japonia i-a trimis lui Kazanţev o fotografie pe care a reconstituit, după concepţii contemporane – tot ceea ce se vede pe sarcofag. Adică, un pilot într-o rachetă, cu toate instrumentele care-l înconjoară, în poziţia cunoscută.

Ruz i-a trimis lui Kazanţev şi măştile mortuare ale mumiilor celor descoperiţi în piramidele Maya. A apelat, în acest caz, la cunoscutul om de ştiinţă şi sculptor, Gherasimov, care s-a făcut cunoscut prin reconstituirile exacte ale chipurilor defuncte ale unor ţări ruşi. În urma rezultatelor reconstituirii, Kazanţev a tras concluzia că nu e vorba de chipuri aparţinătoare rasei maya ci de o altă rasă, „nosolobia", adică oameni cu „nasul-frunte". Cine erau aceşti oameni şi de unde au venit în mijlocul mayaşilor ? Încă o enigmă a preistoriei.

Kazanţev a scris pînă în prezent nenumărate cărţi a căror inspiraţie principală erau tocmai aceste enigme pe care ştiinţa n-a reuşit încă să le dezlege. Aşa a ajuns să scrie şi „Prinţul negru". „Prinţul negru" este un satelit care se roteşte în jurul Terrei, şi pe care oamenii găsesc mesaje ale îndepărtatelor civilizaţii. Povestea pare interesantă. Dar „Prinţul negru" nu e numai o simplă poveste ştiinţifico-fantastică. „Prinţul negru" există !

În anul 1966 lui Alexandr Kazanţev i s-a adresat omul de ştiinţă francez Jacques Valiès, care a sosit la Moscova pentru a participa la un congres de matematică. Doctor în ştiinţe, savantul francez şi-a susţinut teza de doctorat la Universitatea din Chicago, iar tema disertaţiei era : mişcarea sateliţilor care se rotesc în jurul Pămîntului. În articolul pe care l-a publicat într-o revistă din Moscova, Valiès scrie : „Trebuie neapărat să amintim despre sateliţii necunoscuţi care se rotesc în jurul Pămîntului, dintre care cel puţin unul se mişcă în sens contrar tuturor sateliţilor lansaţi de S.U.A. şi U.R.S.S." ... Al cui este acest satelit ? Cine l-a lansat ? Deocamdată nu-l recunoaşte nimeni. „Prinţul negru", după unii, pare a fi un meteorit. Dacă oamenii ar reuşi să trimită o navă cosmică în urmărirea acestui misterios satelit, poate că „Prinţul negru" şi-ar dezvălui taina. Această întreprindere ar costa enorm, dar ştiinţa ar avea numai de cîştigat. Poate într-o zi ...

„BOMBE ATOMICE" ÎN URMĂ CU 2000 DE ANI ?

„Toate lucrurile se trag din Unul şi acelaşi Lucru ... Despărţiţi pămîntul de foc, cu băgare de seamă şi pricepere. Substanţa aceea se va înălţa deasupra Pămîntului, spre cer, şi iarăşi va cobori spre Pămînt – şi astfel superiorul şi inferiorul cîştigă în putere". Acest fragment face parte din aşa-zisele „tăbliţe de smaragd ale lui Hermes" şi ne poate pune pe gînduri. Căci, cele de mai sus, pot fi tălmăcite drept un proces de dezintegrare a atomului şi procesele care o însoţesc. „Tăbliţele" ... constituie într-un fel, un mister. Unii cred că ar fi vorba de scrieri de ev mijlociu, dar, atît stilul cît şi lipsa termenilor alchemici nu justifică deloc această presupunere. După Sigmud Backstroem, învăţat din sec. XVIII, „tăbliţele" ... ar fi apărut în jurul anului 2.800 î.e.n.

„Ceea ce este deasupra e asemănător cu ce-i de desupt, iar ceea ce-i dedesupt e la fel cu ce-i deasupra". Şi acest fragment pare că vrea să zică un anumit lucru despre aşezarea, ca într-o oglindă, a atomilor faţă de macrocosmos. Adică: atomii cu electronii care se rotesc în jurul protonului sînt la fel ca planetele ce se rotesc în jurul Soarelui. Poate că forţăm nota în acest caz, dar să nu uităm, Democrit care a formulat primul o teorie atomică, a spus în urmă cu 2.500 de ani : „În fond, nu există nimic înafară de atomi şi de spaţiu".

Leucip (sec. V î.e.n.) şi Epicur (341-270 î.e.n.) s-au ocupat şi ei de această teorie.

Scriitorul şi filozoful roman Lucreţiu (sec. I e.n.) a scris despre atomi că „veşnic aleargă prin tot cosmosul". Atomii sînt prea mici şi nu se pot vedea – zicea el – iar în celebra De rerum naturae (Despre natura lucrurilor) el spune că „nu poate să existe nici un fel de centru în infinit". Această teză este, de fapt, piatra unghiulară a teoriei relativităţii a lui Einstein.

Dar să mai dăm cîteva exemple.

(VA URMA)

COLEGIUL DE REDACŢIE :

ION ARIEŞANU (redactor şef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORI (redactor şef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRAGULESCU, ANGHEL DUMBRAVEANU (redactor şef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACŢIA ŞI ADM. – TIMIŞOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3–33–90, 3–33–76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZA. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

M.I.C.M.

ÎNTREPRINDEREA DE MAŞINI GRELE BUCUREŞTI

Utilizarea eficientă a fondurilor materiale, sarcină prioritară a unității

Aplicind cu consecvență o linie economică optimă axată pe continua rentabilizare a unității, colectivul C.I.U.E.M.M.R. – Întreprinderea de mașini grele București – se preocupă, cu rezultate bune, de utilizarea eficientă a fondurilor materiale.

Lărgindu-se cîmpul de observație în privința studierii dinamicii de circulație a principalelor sortimente și grupe de materiale, cu pondere determinantă în activitatea de producție, s-a stabilit o relație elastică și oportună între cerere și consum, orientînd mijloacele financiare spre nevoile de moment ale procesului productiv.

La reușita acestei acțiuni, un instrument util l-a constituit înțelegerea și interpretarea justă a legislației economice și, pe această cale, redimensionarea periodică a stocurilor de materiale în funcție de necesarul exercițiului de plan următor.

Este evident faptul că, urmărindu-se incorporarea la timp a materialelor aprovizionate, s-a îmbunătățit simțitor gradul de utilizare a mijloacelor circulante, diminuindu-se considerabil nomenclatura structurii elementelor și valoarea imobilizărilor financiare.

Actualul volum al materialelor disponibile și fără mișcare este urmarea firească a perfecționării activității economice de ansamblu, în conținutul căreia se detașează reducerea consumurilor specifice, folosirea judicioasă a materialelor, introducerea unor tehnologii noi, evitarea risipei etc.

Intenționînd accelerarea vitezei de rotație a fondurilor bănești, C.I.U.E.M.M.R. – I.M.G. București, are în vedere valorificarea și reintroducerea în circuitul economic național a materialelor care fac obiectul unui excedent temporar.

În acest scop pune la dispoziția sectoarelor interesate din economie o gamă variată de table, oțeluri, laminate neferoase, aparataj electric, scule, reactivi chimici, cable electrice, după cum urmează :

Cable, conductori, motoare și materiale electrice

Nr. crt.	Denumirea materialului și caracteristici	U/M	Cantit.	Prețul	
				Unitar	Total
94	Motor el. ASI 0,75kw × × 1500r/m	buc.	3	630	1 890
95	Motor el. ASFM 0.75kw × × 3000r/m	buc.	2	625	1 250
96	Motor el. ASI 0,6/0,75 kw	buc.	3	725	2 175
97	Motor el. M3-1kw × 1000 r/m	buc.	3	2 215	6 665
98	Motor el. MS 1kw + 1000r/m	buc.	4	2 215	8 860
99	Motor el. ASI 1,1kw × × 750r/m	buc.	2	998	1 996
100	Motor el. ASI 1,1 × 1000	buc.	1	918	918
101	Motor el. ASI 1,1 × 1000	buc.	8	1 010	8 080
102	Motor el. ASI 1,5 × 1000	buc.	23	995	22 885
103	Motor el. ASI 1,5 × 1500	buc.	3	920	2 760
104	Motor el. ASI 2,2 × 3000	buc.	2	930	1 860
105	Motor el. ASI 3 × 1000	buc.	3	1 515	6 565
106	Motor el. ASI 3 × 1500	buc.	1	1 205	1 025
107	Motor el. ASI 4 × 1000	buc.	1	1 725	1 725
108	Motor el ASI 4 × 1500	buc.	2	1 390	2 780
109	Motor el. ASI 5.5 × 1500	buc.	7	1 748	12 230
110	Motor el. ASI 7,5 × 750	buc.	3	3 820	11 460
111	Motor el. AIM 7,5 × 750	buc.	1	13 365	13 365
112	Motor el. ASI 7.5 × 3000	buc.	1	2 210	2 210
113	Motor el. ASI 10 × 1000	buc.	1	1 820	1 820
114	Motor el. ASI 10 × 1000	buc.	1	3 750	3 750
115	Motor el AE 10kw × × 1500r/m	buc.	3	7 910	23 730
116	Motor el. ASI 11 × 1500	buc.	8	2 925	23 400
117	Motor el. ASI 11 × 3000	buc.	2	4 060	8 120
118	Motor el. ASI 15 × 1000	buc.	4	4 627	18 508
119	Motor el. M3 16 × 1000	buc.	2	8 135	16 270
120	Motor el. ASI 17 × 750	buc.	1	5 512	5 512
121	Motor el. ASI 18 × 1500	buc.	2	4 410	8 820
122	Motor el ASI 22 × 750	buc.	10	12 200	122 000
123	Motor el. ASI 22 × 1500	buc.	3	5 175	15 525
124	Motor el. ASI 22 × 3000	buc.	1	1 160	1 160
125	Motor el. ASI 30 × 3000	buc.	8	5 940	47 520
126	Motor el. M3 32 × 1000	buc.	5	22 415	112 075
127	Motor el. ASI 32 × 1000	buc.	2	13 100	26 200
128	Motor el. ASI 37 × 750	buc.	1	14 900	14 900
129	Motor el. ASI 55 × 3000	buc.	1	13 210	13 210
130	Motor el. M2 60 × 1000	buc.	1	19 150	19 150
131	Rezistențe SR 1.1	buc.	10	1 290	12 900
132	Rezistențe SR 1.6	buc.	6	1 180	7 080
133	Rezistențe SR 1.2	buc.	15	1 290	19 350
134	Rezistențe SR 1.5	buc.	2	1 690	3 380
135	Rezistențe TR 1.1	buc.	5	5 610	28 050
136	Rezistențe TR 1.1	buc.	20	1 805	36 100
137	Rezistențe TR 1.3	buc.	5	2 250	11 250
138	Rezistențe TR 1.6	buc.	8	2 130	17 040
139	Rezistențe TR 1.7	buc.	8	1 350	10 800
140	Rezistențe TR 1.8	buc.	2	6 410	12 830
141	Rezistențe TR 1.8 elec.	buc.	10	6 410	64 100
142	Rezistențe TR 1.9	buc.	5	6 500	32 500
143	Rezistențe ZR 5.5	buc.	8	3 115	24 920
144	Rezistențe ZR 7.1	buc.	2	6 410	12 820
145	Rezistențe ZR 7.1	buc.	7	2 380	16 660
146	Rezistențe ZR 7.2e	buc.	10	2 130	21 300
147	Rezistențe ZR 7.3	buc.	10	6 215	62 150
148	Rezistențe ZR 7.5	buc.	20	2 590	51 800
149	Rezistențe ZR 7.6	buc.	6	2 590	15 540
150	Rezistențe ZR 7.7	buc.	10	2 800	28 000
151	Rezistențe ZR 7.8	buc.	2	2 640	5 280
152	Rezistențe ZR 7.9 ab	buc.	3	3 780	11 340
153	Rezistențe 7.10 abc	buc.	25	5 610	140 250
154	Rezistențe ZR 7.12	buc.	4	2 875	11 500
155	Rezistențe ZR 7.13	buc.	4	2 640	10 560
156	Rezistențe SR 1.2	buc.	20	2 040	40 800
157	Straticel (pertinox) plăci 1 mm	kg	150	71,50	10 725,50
158	Straticel (pertinox) plăci 1,5 mm	kg	400	23,60	9 440
159	Straticel (pertinox) plăci 1,75 mm	kg	200	31	6 200
160	Straticel (pertinox) plăci 2 mm	kg	700	23,60	16 520
161	Straticel (pertinox) plăci 2,5 mm	kg	700	23,60	16 205
162	Straticel (pertinox) plăci 3 mm	kg	500	23,60	11,800
163	Straticel (pertinox) plăci 4 mm	kg	400	73,25	29 300
164	Straticel (pertinox) plăci 8 mm	kg	500	25	12 500
165	Straticel (pertinox) plăci 10 mm	kg	1 500	25	32 500
166	Straticel (pertinox) plăci 12 mm	kg	500	25	12 500
167	Straticel (pertinox) plăci 15 mm	kg	600	75	45 000
168	Straticel (pertinox) plăci 16 mm	kg	300	25	7 500
169	Straticel (petinox) plăci 20 mm	kg	500	25	12 500
170	Straticel (pertinox) plăci 30 mm	kg	300	25	7 500
171	Straticel (pertinox) plăci 35 mm	kg	100	25	2 500
172	Stratitex (textolit)plăci 0,5	kg	100	174	17 400
173	Stratitex (textolit) plăci 0,7	kg	100	136,15	13 615
174	Stratitex (textolit) plăci 0,8	kg	100	174,00	17 400
175	Stratitex (textolit) plăci 1,0	kg	1 000	174	174 000
176	Stratitex (textolit) plăci 1,5	kg	200	174	34 800
177	Stratitex (textolit) plăci 2,0	kg	500	174	87 000
178	Stratitex (textolit) plăci 2,5	kg	150	174	26 100
179	Stratitex (textolit) plăci 3,0	kg	300	182	54 600
180	Stratitex (textolit) plăci 4,0	kg	400	87,00	34 800
181	Stratitex (textolit) plăci 6,0	kg	300	87,00	26 100
182	Stratitex (textolit) plăci 10,0	kg	100	140,0	14 000
183	Stratitex (textolit) plăci 15,0	kg	200	87,00	17 400
184	Stratitex (textolit) plăci 20,0	kg	80	162	12 960
185	Sticlostratitex plăci 16 mm lungime 1 m	kg	300	292	87 600
186	Sticlostratitex plăci 16 mm lung. 1 gros. 18 mm	kg	250	292	73 000
187	Sticlostratitex plăci 16 mm lung. 1 gros. 20mm	kg	600	292	175 200

Electrozi sudură

Nr. crt.	Denumirea materialului	U/M	Cantit.	P/U
1	Electrozi 38 T Ø 2,5	kg	1 611	7,46
2	Electrozi 38 T Ø 3,25	kg	1 090	7,01
3	Electrozi 38 T Ø 5	kg	1 836	6,15
4	Electrozi 38 T Ø 6	kg	396	6,10
5	Electrozi 38 A Ø 2	kg	495	6,26
6	Electrozi 38 A Ø 2,5	kg	1 749	5,60
7	Electrozi 38 A Ø 3,25	kg	4 824	5,26
8	Electrozi 38 A Ø 4	kg	4 296	5,10
9	Electrozi 38 A Ø 5	kg	1 800	4,97
10	Electrozi 44 C Ø 2,5	kg	1 070	7,80
11	Electrozi 44 C Ø 3,25	kg	1 130	6,65
12	Electrozi 44 C Ø 4	kg	1 130	6,45
13	Electrozi 44 C Ø 5	kg	4	6,45
14	Electrozi 50 T Ø 2,5	kg	1 170	7,46
15	Electrozi 50 T Ø 3,25	kg	577	6,89
16	Electrozi 50 T Ø 4	kg	1 550	6,67
17	Electrozi FMB Ø 3,25	kg	167	69,65
18	Electrozi FMB Ø 4	kg	3 646	79,41
19	Electrozi 42 TFE Ø 3,25	kg	693	7,81
20	Electrozi 42 TFE Ø 5	kg	2 214	7,54
21	Electrozi CM9 Kb Ø 2,5	kg	398	69,02
22	Electrozi CM9 Kb Ø 3,25	kg	2 341	52,04
23	Electrozi CM9 Kb Ø 4	kg	1 817	45,73

Sîrmă sudură obișnuită și aliată

Nr. crt.	Denumirea materialului	U/M	Cantit.	P/U
1	Sîrma sudură S 12M 2 SC Ø 3,15	kg	248	8,93
2	Sîrma sudură S 12M 2 SC Ø 3,25	kg	2 000	11,70
3	Sîrma sudură S 12M 2 SC Ø 5	kg	6 600	9,64
4	Sîrma sudură S 12 Mo Ø 4	kg	200	6,76
5	Sîrma sudură S 12 M 2 Ø 1,2	kg	245	13,60
6	Sîrma sudură S 12 M 2 Ø 2	kg	672	9,53
7	Sîrma Sudură S 12 MOC Ø 2	kg	500	10,22
8	Sîrma Sudură S 12 MOC Ø 2,5	kg	600	9,85
9	Sîrma Sudură S 12 MOC Ø 4	kg	500	9,87
10	Sîrma Sudură S 11 A 2S Ø 3,15	kg	50	7,65
11	Sîrma Sudură S 11 A 2S Ø 3,25	kg	528	7,63
12	Sîrma sudură S 10 x Ø 1,2	kg	1 402	5,56
13	Sîrma sudură S 10 x Ø 5	kg	5 000	4,81
14	Sîrma sudură DMV 83-IG Ø 1,6	kg	497	107,97
15	Sîrma sudură DMV 83-IG Ø 2	kg	253	50,54
16	Sîrma sudură DMV 83-IG Ø 4	kg	185	59,87
17	Sîrma sudură DMV 83-IG Ø 5	kg	750	51,54

Discuri abrazive

Nr. crt.	Denumirea materialului și dimens.	Abraziv liant	Granul. dens.	Cantit. buc.	P/U
1	Cilindrica plană STAS 601 16×6×3	En/C	220/J	400	0,70
2	Cilindrica plană STAS 601 20×8×6	En/C	180/J	165	1,75
3	Cilindrica plană STAS 601 25×10×8	Cn/C	54/1M	460	2,50
4	Cilindrica plană STAS 601 30×6×6	Cv/C	80/K	60	2,50
5	Cilindrica plană STAS 601 30×16×8	Cv/C	220/J	111	2,75
6	Cilindrica plană STAS 601 30×16×8	Cv/C	150/J	80	2.75
7	Cilindrica plană STAS 601 40×3,5×6	Cv/C	400/L	660	3,00
8	Cilindrica plană STAS 601 40×3,5×6	Cv/C	500/L	30	2,50
9	Cilindrica plană STAS 601 50×10×20		46/J	136	4,50
10	Cilindrica plană STAS 601 60×16×8	Cv/C	180/K	262	7.25
11	Cilindrica plană STAS 601 60×16×8	Cv/C	120/J	200	7,25
12	Oală dreaptă STAS 605/1 100×56×51	En/C	46/M	80	41,25
13	Oală plană 601 175×20×76	En/C	60/K	197	25,75
14	Cil. plană 601 200×30×51	En/C	46/J	15	40,25
15	Cil. plană 601 200×50×51	En/C	46/M	89	65,75
16	Cil. plană 601 200×50×51	En/C	54/J	16	65,75
17	Cil. plană 601 200×50×51	En/C	54/J	5	80,25
18	Cil. plană 601 200×50×127	Cv/C	80/M	20	99,75
19	Cil. plană 601 200×65×76	Cn/C	46/H	5	104,25
20	Cil. plană 601 225×50×125	Er/C	60/M	24	138,50
21	Cil. plană 601 250×10×75	En/C	16/M	58	23,75
22	Taler 601 250×13×32	En/C	46/M	40	46,25
23	Cil. plană 601 250×60×125	Er/C	80/M	22	192,00
24	Cil. plană 601 250×63×127	Cn/B	36/PQ	5	254,0
25	Cil. plană 601 250×63×127	Cn/B	36/PQ	10	218,0
26	Cil. plană 601 250×63×127	Cn/B	36/PQ	2	646,0
27	Cil. plană 601 250×63×127	Cn/B	36/PQ	10	459,0
28	Cil. plană 601 250×80×127	Cn/B	36/PQ	15	232,0
29	Cil. plană 601 250×80×127	Cn/B	36/PQ	10	463,0
30	Cil. plană 601 250×80×127	Cn/B	36/PQ	3	637,0
31	Cil. plană 601 250×80×127	Cn/B	36/PQ	11	694,0
32	Cil. plană 601 260×50×125	E/C	60/M	40	195,0
33	Cil. plană 601 300×3×32	E/B	60/Q	552	41,25
34	Cil. plană 601 300×4×32	E/B	60/Q	434	41,25
35	Cil. plană 601 315×80×127	Cn/C	36/PQ	5	349,0
36	Cil. plană 601 315×80×127	Cn/C	36/PQ	20	454,0
37	Cil. plană 601 315×80×127	Cn/C	36/PQ	2	544,0
38	Cil. plană 601 315×80×127	Cn/C	36/PQ	2	500,0
39	Cil. plană 601 315×80×127	Cn/C	36/PQ	3	873,0
40	Cil. plană 601 315×40×76	Cn/C	80/M	60	135,0
41	Cil. plană 601 350×30×127	Cn/C	40/M	2	136,50
42	Cil. plană 601 350×50×51	Cv/C	60/M	15	275,0

Scule

Nr. crt.	Denumirea materialului	U/M	Cantit	P/U	Valoarea
1	Burghiu spiral STAS 573 Ø 5,3	buc	100	3,30	330
2	Burghiu spiral STAS 573 Ø 6	buc.	200	7,20	1 440
3	Burghiu spira. STAS 573 Ø 6,1	buc.	50	4,13	207
4	Burghiu spiral STAS 573 Ø 6,2	buc.	50	4,24	212
5	Burghiu spiral STAS 573 Ø 6,7	buc.	60	4,95	297
6	Burghiu spiral STAS 573 Ø 7	buc.	30	10,60	318
7	Burghiu spiral STAS 573 Ø 7,1	buc.	40	5,07	203
8	Burghiu spiral STAS 573 Ø 7,3	buc.	20	5,19	104
9	Burghiu spiral STAS 573 Ø 7,5	buc.	100	11,85	1 185
10	Burghiu spiral STAS 573 Ø 7,7	buc.	50	6,01	301
11	Burghiu spiral STAS 573 Ø 7,8	buc	50	13,25	663
12	Burghiu spiral STAS 573 Ø 8,3	buc.	100	6,72	672
13	Burghiu spiral STAS 573 Ø 8,4	buc.	100	6,96	696
14	Burghiu spiral STAS 573 Ø 8,5	buc.	150	14,40	2 160
15	Burghiu spiral STAS 573 Ø 8,7	buc.	50	7,19	359
16	Burghiu spiral STAS 573 Ø 8,9	buc.	60	7,62	457
17	Burghiu spiral STAS 573 Ø 9	buc.	50	16,70	835
18	Burghiu spiral STAS 573 Ø 9,2	buc.	80	7,90	632
19	Burghiu spiral STAS 573 Ø 9,5	buc.	60	8,16	490
20	Burghiu spiral STAS 573 Ø 9,7	buc.	100	9,20	320
21	Burghiu spiral STAS 573 Ø 10	buc.	100	11,21	1 121
22	Burghiu spiral STAS 573 Ø 10,2	buc.	100	12,39	1 239
23	Burghiu spiral STAS 573 Ø 10,4	buc.	100	12,39	1 239
24	Burghiu spiral STAS 573 Ø 10,5	buc.	100	12,98	1 298
25	Burghiu spiral STAS 573 Ø 10,7	buc.	150	12,98	1 947
26	Burghiu spiral STAS 573 Ø 11	buc.	150	12,98	1 947
27	Burghiu spiral STAS 573 Ø 11,2	buc.	100	15,34	1 534
28	Burghiu spiral STAS 573 Ø 11,5	buc.	80	15,34	1 227
29	Burghiu spiral STAS 573 Ø 11,7	buc.	100	15,34	1 534
30	Burghiu spiral STAS 573 Ø 11,9	buc.	100	15,34	1 534
31	Burghiu spiral STAS 573d Ø 12	buc.	100	17,70	1 770
32	Burghiu spiral STAS 573 Ø 12,5	buc.	100	18,88	1 888
33	Burghiu spiral STAS 573 Ø 12,7	buc.	100	18,88	1 888
34	Burghiu spiral STAS 573 Ø 13	buc.	50	18,88	944
35	Burghiu spiral STAS 573 Ø 13,2	buc.	80	18,88	1 510
36	Burghiu spiral STAS 573 Ø 13,5	buc.	50	20,06	1 003
37	Burghiu spiral STAS 573 Ø 13,7	buc.	60	18,50	1 110
38	Burghiu spiral STAS 573 Ø 14	buc.	50	21,83	1 092
39	Burghiu spiral STAS 573 Ø 14,25	buc.	100	21,83	2 183
40	Burghiu spiral STAS 573 Ø 14,5	buc.	80	21.83	1 746
41	Burghiu spiral STAS 573 Ø 14,75	buc.	50	21,83	1 092
42	Burghiu spiral STAS 573 Ø 15	buc.	60	21,83	1 310
43	Burghiu spiral STAS 573 Ø 15,4	buc.	50	21,83	1 092
44	Burghiu spiral STAS 573 Ø 15,5	buc.	50	21,83	1 092
45	Burghiu spiral STAS 573 Ø 16	buc.	60	21,83	1 310
46	Burghiu spiral STAS 573 Ø 16,5	buc.	100	24,78	2 478
47	Burghiu spiral STAS 573 Ø 17	buc.	40	24,78	991
48	Burghiu spiral STAS 573 Ø 17,5	buc.	50	24,78	1 239
49	Burghiu spiral STAS 573 Ø 18	buc.	40	28,32	1 133
50	Burghiu spiral STAS 573 Ø 19	buc.	30	30,68	920
51	Burghiu spiral STAS 573 Ø 20	buc.	50	34,22	1 711
52	Burghiu spiral STAS 573 Ø 21	buc.	100	40,12	4 012
53	Burghiu spiral STAS 573 Ø 21,5	buc.	50	41,30	2 065
54	Burghiu spiral STAS 573 Ø 22	buc.	30	41,30	1 239
55	Burghiu spiral STAS 573 Ø 22,5	buc.	50	41,30	2 065
56	Burghiu spiral STAS 573 Ø 23	buc.	50	49,56	2 478
57	Burghiu spiral STAS 573 Ø 23,5	buc.	50	49,56	2 478
58	Burghiu spiral STAS 573 Ø 24	buc.	60	49,56	2 974
59	Burghiu spiral STAS 573 Ø 24,5	buc.	50	49,56	2 478
60	Burghiu spiral STAS 573 Ø 25	buc.	100	49,56	4 956
61	Burghiu spiral STAS 573 Ø 26	buc.	70	54,28	3 800
62	Burghiu spiral STAS 573 Ø 27	buc.	30	54,28	1 628
63	Burghiu spiral STAS 573 Ø 28	buc.	30	59	1 770
64	Burghiu spiral STAS 573 Ø 30	buc.	50	64,90	3 245
65	Burghiu lung STAS 574 Ø 6,5	buc.	100	6,60	660
66	Burghiu lung STAS 574 Ø 6,7	buc	100	6,84	684
67	Burghiu lung STAS 574 Ø 7	buc.	150	7,08	1 062
68	Burghiu lung STAS 574 Ø 7,5	buc.	50	14,75	738
69	Burghiu lung STAS 574 Ø 7,8	buc.	50	16,25	813
70	Burghiu lung STAS 574 Ø 8	buc.	100	8,26	826
71	Burghiu lung STAS 574 Ø 8,2	buc.	100	8,26	826
72	Burghiu lung STAS 574 Ø 8,7	buc.	100	17,70	1 770
73	Burghiu lung STAS 574 Ø 9	buc.	100	10,03	1 003
74	Burghiu lung STAS 574 Ø 9,2	buc.	50	20.06	1 003
75	Burghiu lung STAS 574 Ø 10,1	buc.	30	15,34	460
76	Burghiu lung STAS 574 Ø 10,2	buc.	50	15,34	767
77	Burghiu lung STAS 574 Ø 10,4	buc.	50	15,34	767
78	Burghiu lung STAS 574 Ø 11,2	buc.	150	17,70	2 655
79	Burghiu lung STAS 574 Ø 11,5	buc.	130	18,29	2 378
80	Burghiu lung STAS 574 Ø 11,9	buc.	100	21,83	2 183
81	Burghiu lung STAS 574 Ø 12,7	buc.	100	23,60	2 360
82	Burghiu lung STAS 574 Ø 13,2	buc.	220	24,78	5 451
83	Burghiu lung STAS 574 Ø 14	buc.	100	27,14	2 714
84	Burghiu lung STAS 574 Ø 14,5	buc.	70	27,14	1 900
85	Burghiu lung STAS 574 Ø 14,7	buc.	50	44,27	2 214
86	Burghiu lung STAS 574 Ø 15	buc.	100	28,32	2 832
87	Burghiu lung STAS 574 Ø 15,5	buc.	100	28,32	2 832
88	Burghiu lung STAS 574 Ø 16	buc.	400	29,50	11 800
89	Burghiu lung STAS 574 Ø 17	buc.	80	30,68	2 454
90	Burghiu lung STAS 574 Ø 18	buc.	70	35,40	2 478
91	Burghiu lung STAS 574 Ø 18,75	buc.	50	36,58	1 829
92	Burghiu lung STAS 574 Ø 19	buc.	30	36,58	1 097
93	Burghiu lung STAS 574 Ø 19,5	buc.	70	37,76	2 633
94	Burghiu lung STAS 574 Ø 20	buc.	100	41.30	4 130
95	Burghiuri cu coada con STAS 575 Ø 6.2	buc.	100	18,88	1 888
96	Burghiuri cu coada con STAS 575 Ø 6,7	buc.	100	18,88	1 888
97	Burghiuri cu coada con STAS 575 Ø 7,1	buc.	60	19,47	1 168
98	Burghiuri cu coada con STAS 575 Ø 8,1	buc.	50	17,70	885
99	Burghiuri cu coada con STAS 575 Ø 8,2	buc.	150	17,70	2 655
100	Burghiuri cu coada con STAS 575 Ø 8,4	buc.	180	17,70	3 186
101	Burghiuri cu coada con STAS 575 Ø 9,5	buc.	200	18,88	3 776
102	Burghiuri cu coada con STAS 575 Ø 10,7	buc.	60	19,47	1 168
103	Burghiur cu coada con STAS 575 Ø 11.5	buc.	50	20,06	1 003
104	Burghiuri cu coada con STAS 575 Ø 11.7	buc.	100	20,06	2 006
105	Burghiuri cu coada con STAS 575 Ø 13,7	buc.	50	22,42	1 121
106	Burghiuri cu coada con STAS 575 Ø 14,5	buc.	80	24,78	1 982
107	Burghiuri cu coada con STAS 575 Ø 15,7	buc.	50	28,32	1 416
108	Burghiuri cu coada con STAS 575 Ø 16	buc.	50	29,50	1 475
109	Burghiuri cu coada con STAS 575 Ø 16,7	buc.	80	30,68	2 454
110	Burghiuri cu coada con STAS 575 Ø 18,25	buc.	50	35,40	1 770
111	Burghiuri cu coada con STAS 575 Ø 18,5	buc.	50	35,40	1 770
112	Burghiuri cu coada con STAS 575 Ø 19,7	buc.	60	42,48	2 549
113	Burghiuri cu coada con STAS 575 Ø 21,25	buc.	40	46,02	1 841
114	Burghiuri cu coada con STAS 575 Ø 25,5	buc.	150	48,38	7 257
115	Burghiuri cu coada con STAS 575 Ø 24	buc.	40	63,72	2 549
116	Burghiu combi de centru STAS 1114 Ø A 5	buc.	200	12,28	2 456
117	Burghiu combi de centru STAS 1114 Ø 6,3	buc.	200	37,17	7 434
118	Alezor de mașină STAS 1265 Ø 26	buc.	20	41,30	826
119	Alezor de mașină STAS 1265 Ø 27	buc.	10	44,84	448
120	Alezor de mînă STAS 1263 Ø 22	buc.	20	24,78	485
121	Alezor de mînă STAS 1263 Ø 23	buc.	20	25,96	519
122	Alezor de mînă STAS 1263 Ø 30	buc.	10	44,84	448
123	Alezor de mînă STAS 1263 Ø 40	buc.	10	88,50	885

DE REȚINUT!

Unitățile economice din întreaga țară, interesate în a-și completa baza materială de producție cu reperele ofertate de unitatea bucureșteană, sînt informate că pot obține cele necesare în condițiile prevederilor din HCM 1270/1975.

Comenzile se vor transmite la următoarea adresă : Întreprinderea de mașini grele București – Șos. Berceni Nr. 104 – Sector 5. Relații suplimentare se pot obține la tefelon 836340 serv. aprovizionare. Potențialii beneficiari sînt asigurați anticipat de toată solicitudinea.

GEORGESCU EMIL
și VASILE BAȘA

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă!

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVII ● 18 noiembrie 1976 ● nr. 46 (426) 8 pag. 1 leu

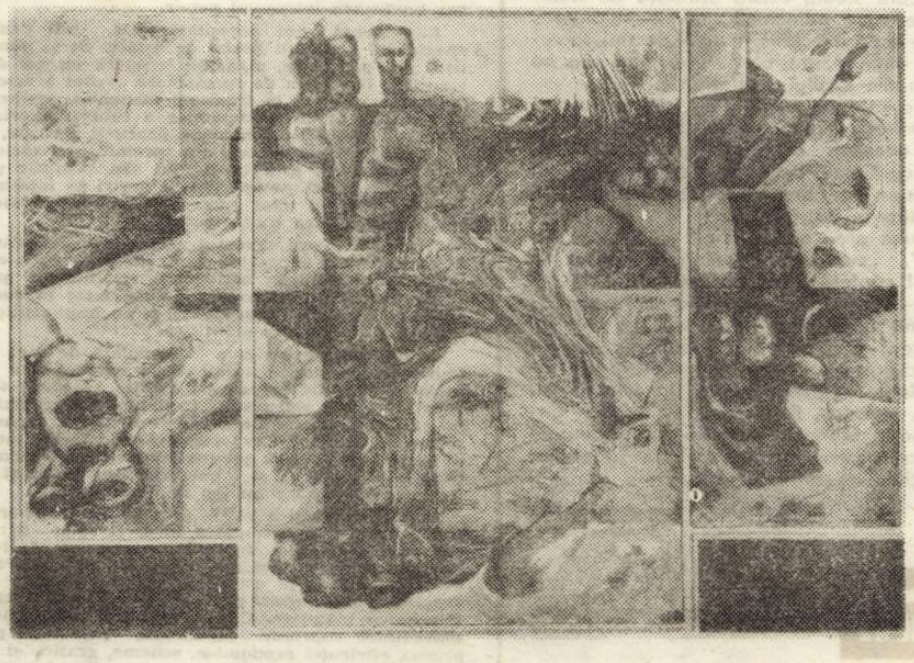

ROMUL NUȚIU : 1907 – Evocare

Convorbiri

Cu ION NEGOIȚESCU

O intîlnire cu poetul și criticul Ion Negoițescu, într-un luminos început de septembrie, m-a readus în universul vieții și creației unui destin scriitoricesc de excepție, despre care Eugen Lovinescu scria în 1943 în „Memoriile" sale : **„Azi a fost la mine un tînăr din Sibiu, I. Negoițescu. Nu știu ce va face. Presimt că e „altfel", că e un tînăr „excepțional", pe care îl așteaptă un destin singular. Prea e candid și prea arde".**

Intr-un decor elegant, în care cărțile ocupă o masivă prezență, I. Negoițescu este un solitar înfrățit de peste patru decenii cu munca atît de grea și de plină de riscuri a scrisului. Cărțile sale, apărute pînă în prezent, i-au impus un cunoscut și binemeritat prestigiu în viața literară : „Scriitori români", 1966, „Sabasios" versuri, 1968, „Poezia lui Eminescu", 1968, „Poemele lui Balduin de Tyaormin", versuri, 1969, „Insemnări critice", 1970, „Lovinescu", micromonografie, 1970, „Moartea unui contabil", versuri, 1972, „Lampa lui Aladin", 1974, „Engrame", 1975, „Analize și sinteze" 1976.

Amfitrionul nostru comunică simplu și uman, cu o rară modestie, caracteristică spațiului transilvan din care vine. Ușor melancolic, timbrul vocii sale ne amintește pe acela al poetului de rafinament ce este și fără să vreau îmi vine în minte un vers din volumul apărut în 1972 : **„In inima mea zace un cintec tainic, pur"...**

– Stimate maestre Ion Negoițescu, sînteți ardelean născut la Cluj, ați cunoscut diferite civilizații și culturi ale lumii, ați traversat diverse experiențe în planul vieții și al creației, ați scris numeroase cărți care Vă recomandă între eseiștii și criticii literari de frunte ai prezentului. Ce sentiment vă dă obîrșia dv. transilvană ?

– Sînt implîntat într-o tradiție de cultură, la care bineînțeles că țin foarte mult. Înțeleg prin această tradiție natală momentele atît de importante, Școala Ardeleană, la începuturi și opera lui Lucian Blaga, pe culmile împlinirii ei. Socotesc aceste două momente ale spiritualității românești ca extrem de reprezentative, în sensul că Școala Ardeleană s-a constituit în sensul unui larg preromantism transilvan în dimensiunea sa cea mai profundă și mai universală.

– Cînd ați simțit pentru prima oară chemarea scrisului ? A existat un fapt anume care să hotărască cariera dv. scriitoricească ?

– Ceea ce a trezit la mine îndemnul de a scrie a fost, încă din primele clipe ale deprinderii mele cu litera și condeiul, dorința de a face cărți. Aceasta deoarece mulțimea de cărți din biblioteca tatălui meu, cărți față de care el avea o grijă și un cult cu totul deosebite, a stîrnit în mine primele și fundamentalele ambiții.

– Aparțineți unei generații afirmată în anii celui de al doilea război mondial și presupun că programul ideologico-estetic al acestei generații viza o direcție fundamentală ...

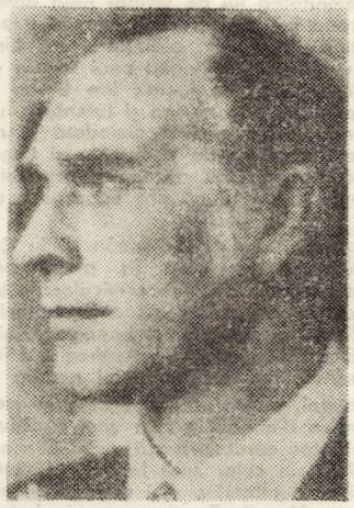

– Noi am vrut să ducem mai departe, în mod deliberat, literatura română, deoarece realizările excepționale din perioada dintre cele două războaie, ne făcea să credem că nimeni nu mai poate împiedica desfășurarea firească pe plan european a literaturii și artei românești.

– Sub titlul „O scrisoare de la Sibiu", Ieronim Șerbu publica în volumul „Vitrina cu amintiri" textul scrisorii adresată de Dv., în numele „Cercului literar" de la Sibiu, lui Eugen Lovinescu, în 1943, scrisoare din care cităm : „Scrisoarea noastră vrea să Vă mărturisească participarea noastră conștientă la spiritul contemporan, și mai mult decît un omagiu ea este o prezență comună sub un simbol. Pentru noi, literatura română nu înseamnă un fenomen închis, petrecut într-o țărmurire autarhică, nu o con-

MARIUS POP

(Continuare în pag. 7)

CÎNTAREA ROMÂNIEI

Fenomenul cultural românesc, parte integrantă a Programului politico-ideologic al partidului, reflectat de hotărîrile Congresului al XI-lea al partidului și ale Congresului educației politice și al culturii socialiste, își află coordonatele în interiorul marelui ansamblu social-economic al României de azi. Realizările economiei românești, realitatea lor, mutațiile petrecute în plan social au determinat și determină continuu, într-un sincretic proces de șlefuire, consolidarea unor personalități umane multilateral dezvoltate, avînd o înaltă conștiință revoluționar-patriotică. Fiind vorba de o sumă de interdependențe, de o deplasare ascensională a unui întreg ansamblu, politica partidului nostru în domeniul cultural-educativ are în centrul atenției sale, așa cum arăta secretarul general al partidului, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, la Congresul educației politice și al culturii socialiste : „...făurirea omului nou, folosirea tuturor mijloacelor de care dispune societatea pentru ridicarea continuă a nivelului general de cultură – profesional, politic, științific – al maselor largi populare, pentru înarmarea temeinică a constructorilor socialismului cu cele mai avansate cuceriri ale geniului uman, cu cunoașterea legilor obiective ale dezvoltării sociale".

Se interferă, astfel, în convergența lor spre edificarea omului nou, liniile definitorii ale perfecționării etice cu cele ale perfecționării profesionale și, implicit, ale spiritualității umane, ce formează împreună acel tot unitar care numește climatul spiritual al unui timp istoric nou. Inseparabil legate prin ființa unui popor, aflate sub arcul de boltă al programului unitar politico-ideologic al partidului, dobîndindu-și particularitățile specifice de dezvoltare, laturile formative ale personalității umane trebuie să răspundă, în același timp, tuturor deziderateloreconomico-sociale ale țării.

Documentele Congresului al XI-lea al partidului, ale Congresului educației politice și al culturii socialiste, planul de măsuri adoptat de Plenara C.C. al P.C.R. din 2–3 nov. a.c., prin întregul ansamblu de acțiuni și directive elaborate în lumina indicațiilor secretarului general al partidului, continuînd linia tradițiilor culturale românești, răspund înaltelor deziderate ale perfecționării etice și spiritual umane ale întregului popor.

În acest climat emulativ, Festivalul național al educației și culturii socialiste „CÎNTAREA ROMÂNIEI", aflat de pe-acum la faza de masă, are menirea nu numai de a ilustra un fenomen de cultură, ci de a-l dimensiona, de a compune el însuși un climat prin concertarea întregii creații spirituale a poporului, a acelei creații profund umane, bogată în conținut de idei care să răspundă necesității epocii noastre socialiste, „să sporească aportul geniului creator al poporului român la patrimoniul cultural național și universal".

Prin caracterul său de largă respirație, stimulator pentru creația întregului popor, festivalul „Cîntarea României" se constituie ca un act cultural de proporții care, prin antrenarea într-un sistem unitar a întregii creații spirituale românești desemnează începutul unei noi etape, specifice perioadei istorice pe care o parcurgem. Festivalul amintit este totodată un act cultural multiplu funcțional, prin dezideratele pe care și le propune : educarea maselor în spiritul dragostei față de patrie și partid, al atitudinii înaintate față de muncă, al prieteniei și unității dintre oamenii muncii români și cei aparținînd naționalităților conlocuitoare, promovarea principiilor eticii și echității socialiste, mobilizarea întregului popor pentru înfăptuirea programului Partidului Comunist Român.

La tribuna Congresului educației politice și al culturii socialiste, tovarășul Nicolae Ceaușescu spunea : „În cadrul tuturor unităților economice și sociale trebuie să asigurăm îmbinarea armonioasă a producției cu educația a muncii cu organizarea plăcută și educativă a timpului liber, făcînd din întreprinderile și instituțiile noastre puternice centre de formare a omului nou, cu un larg orizont de cultură, cu o înaltă conștiință socialistă".

Continuînd o frumoasă tradiție a culturii socialiste românești, aceea de a se organiza festivaluri bienale ale cîntecului, jocului și dansului popular, ale teatrelor de amatori și profesioniste, ale artelor plastice și literaturii, „Cîntarea României" concentrează, sub forma unui unic festival național al educației și culturii, o întreagă mișcare artistică și culturală care cuprinde atît arta amatoare cît și creația profesionistă. Intrepătrunderea vie dintre creația amatoare și profesionistă, asigurată de cuprinderea în festival a ambelor forme de creație, corelarea eforturilor în vederea unuia și aceluiași scop : promovarea unei arte revoluționare, bogată în idei, inspirată din trecutul de luptă al poporului și partidului, din realitățile construcției socialiste ale patriei, dau întregii mișcări culturale românești caracterul unui flux unic, cu largă respirație în mase, care contribuie, prin mijloacele specifice artei, la formarea omului nou.

Prin participarea tuturor factorilor politico-ideologici și culturali-educativi, prin intensificarea activității cercurilor și formațiilor artistice de amatori și, totodată, a creației profesioniste, printr-o activitate cultural educativă intensă, la nivelul tuturor instituțiilor și întreprinderilor din țară, se asigură, într-un prim sens, caracterul de masă al acțiunilor cultural-educative din cadrul festivalului și, în sens mai larg, însuși climatul cultural nou, caracteristic epocii noastre. Participarea în concursuri a celor mai bune formații, aparținînd unor colective cu rezultate economice de excepție, prin reprezentanți-artiști cu o înaltă ținută etică și profesională, constituie platforma unei emulații profunde, capabilă să stimuleze activitatea multilaterală a oamenilor muncii, să acționeze asupra celor mai sensibile registre umane, spre edificarea unei înalte conștiințe revoluționar patriotice.

Desfășurate în paralel, competițiile dintre creatorii profesioniști și cele ale artiștilor amatori, prin liniile de interdependență care se nasc între cele două forme ale creației artistice, prin caracterul lor democratic, prin contactul permanent cu masele, se asigură, pe de o parte, stimularea creației și interpretării artistice, profesioniste, iar pe de altă parte, participarea tot mai largă a oamenilor muncii la activitatea cultural-educativă.

În Hotărîrea C.C. al P.C.R., cu privire la realizarea Programului de măsuri pentru aplicarea hotărîrilor Congresului al XI-lea al Partidului și ale Congresului educației politice și al culturii socialiste în domeniul muncii ideologico-politice și cultural-educative ; se arată : „acest festival trebuie să se constituie ca o puternică manifestare a muncii și creației libere, descătușate de orice exploatare, consacrată progresului și prosperității țării, a afirmării omului stăpîn pe destinele sale care-și făurește în mod conștient propriul viitor".

O chezășie a împlinirii deziderateloropropuse : primul Festival național al educației și culturii „CÎNTAREA ROMÂNIEI", care a debutat de curînd în faza de masă, este dedicat marii sărbători : centenarul Independenței de stat a României și 70 de ani de la răscoala din 1907.

PAUL BOGDAN

Ion Pop

TRANSCRIERI

Editura Dacia, 1976

1. Poate că succesul cel mai mare al lui Ion Pop este **Echinox** : revistă admirabilă, ce nu obosește a se mindri cu șirul de talente descoperite, promovate, cultivate. Între scriitorii ultimelor generații, promoțiile „Echinox" ocupă locuri de onoare și cantitatea de reflexivitate introdusă în literatura tînără de acești poeți și prozatori care cultivă eseul, ca pe o **necesitate**, trebuie consemnată de critic. Cred că există un tip de educație literară „Echinox" : o școală literară sigură, în care expresia juvenilă, spontaneitatea, firescul nonconformism al vîrstei sînt apărate de o platoșă de cultură, și ea în curs de exersare. Mi se pare evident că studiosul poet Ion Pop și-a pus, mai întîi, colaboratorii să citească : dar exemplul cel bun și eficient (al disciplinei muncii literare) l-a dat el însuși. După un debut onorabil, care mărturisea destule resurse, poetul a crezut de cuviință să intre în bibliotecă, deshumînd, riguros și atent, documente de evident interes pentru literatura noastră. Prima aventură de istoric și critic literar, de comparatist, teoretician și arhivist (deci titlurile se adună) a solicitat eforturi diverse, dar a pregătit un autor pentru bătălii ulterioare : un studiu în adevăratul sens al cuvîntului. Tot o **sinteză** este **Poezia unei generații**, consacrată „generației Labiș". Cei ce se plîng de absența sintezelor asupra poeziei contemporane ignoră această carte ce n-are voie a fi ignorată (fiind unul dintre cele mai adînci studii consacrate asupra poeziei actuale). Sensibilitatea poetului a executat antene, dar nu a dat prilejul unor opțiuni prea riscate.

În anii din urmă, călător insistent, Ion Pop a purtat dialoguri (cu amicală franchețe) cu cele mai active inteligențe ale „noii critici" : dovezi de erudiție exemplară, conversațiile nu-l arată pe Ion Pop intimidat de Kristeva sau Todorov (sau cîți alții : vezi revista „Fribuna", anii 1975–1976) pe care îi poate bate prietenește pe umăr. Director de revistă (căci la „Echinox" Ion Pop este **director** : funcție desigur onorifică, impozantă, ce ar consfinți respectul, admirația și recunoștința urmașilor), bucurîndu-se de stima unor prea ilustre nume ale culturii europene, Ion Pop este, la o vîrstă încă fragedă, unul dintre scriitorii noștri redutabili : un **clasic** al literaturii tinere.

2. Așa că e explicabil interesul cu care am alergat, din librărie în librărie, în căutarea volumului **Transcrieri**. Volumul este o mare surpriză pentru cel ce a urmărit ultima parte a activității lui Ion Pop ; nu aceasta e reprezentată aici, ci vîrsta la care Ion Pop trudea prin biblioteci spre a onora comenzi oniversare : lucruri sănătoase, bine povestite și dacă vrem să spunem că aparțin criticii de identificare, putem să o spunem fără să primejduim vreun adevăr. Operele sînt bine citite, comentariile gramatical scrise, lucruri demne de relevat dacă amintim că autorul s-a ocupat de ele cu ani în urmă, cînd aceste rînduri nu vor fi fost deloc banale.

Rămășițele din operele mai vechi sînt interesante și bine face Ion Pop că se ocupă în continuare de **Avangarda literară și Eminescu,** studiu foarte util pentru implicațiile (mai ales) unor texte subliniate de autor :

„În sfîrșit, din spațiul constructivist-integralist, Eminescu trece fără nici o dificultate în teritoriul suprarealist, luat mereu drept exemplu suprem de oferit descendenților săi agitați de eterna revoltă împotriva tradiției stagnante". Pentru spiritul nostru agitat – scrie Geo Bogza în **Profesie de credință pentru grupul „Alge"**, din 1931, – literatura de confort care se face în România nu poate fi decît o ultragiere și o insultă. E un cer prea aspru și prea răvășit în noi pentru a-l putea satisface acele opere ale căror merite ar fi contribuția adusă unor valori existente, din contră, acestea le anihilează principiul, posedăm cu îndîrjire o puternică dorință de altceva, de o apariție care să nu fie contribuție, ci răsturnare. Și poetul adaugă într-o notă : **„Cine poate spune că opera lui Eminescu a fost o „contribuție" la lirica de dinaintea lui ? Și, la fel, în ce măsură au fost contribuții operele lui Rimbaud, Poe și a celorlalți din aceeași linie ? Ar trebui cîteva placarde în atenția scriitorilor : «Feriți-vă de a aduce contribuții»".**

Desigur, în fiecare studiu există afirmații de adîncime (sau chiar de mare adîncime) : de mare interes e confruntarea, pe spațiu restrîns, a unor lecturi teoretice. Excepționale analize sînt oferite (risipite, era să scriem în „Ipostaze ale jocului arghezian").

Studiu antologic este, în acest sens, cel consacrat lui Fundoianu, admirabile pagini sînt dedicate lui Lucian Blaga. Lîngă acestea, cele consacrate lui Pillat, Voiculescu, Bacovia, Camil Petrescu etc., sînt desigur interesante în măsură în care punctează drumul formării unui istoric literar.

Titlul nu ne spune prea mult, urcînd de la sugestia banalei „descrieri", „conspectări", pînă la hățișul de sensuri pe care i-l conferă **noua critică.** Într-o anume direcție, volumul l-ar completa pe acela consacrat avangardei, alcătuind un tablou („istorie ?") a poeziei românești dintre cele două războaie mondiale. Supuse cercetării sînt, deci, operele celor mai mari poeți români moderni : Blaga, Arghezi, Barbu, Bacovia, Pillat, Voiculescu, Maniu, Voronca, Fundoianu, Philippide, Camil Petrescu, Zaharia Stancu, Geo Bogza. Analizele sînt „totale" (descriind opera) sau parțiale (abordînd un aspect – esențial desigur – al operei).

C. UNGUREANU

Cronica literară

Ștefan Bănulescu

SCRISORI PROVINCIALE

Editura „Albatros", 1976

Pentru a justifica aceste **Scrisori provinciale,** apărute la Editura „Albatros", Ștefan Bănulescu face o primă trimitere la **Corespondența** lui Mérimée **(Un defect al D-lui Mérimée)**, deși „scrisorile" sale intră, cu siguranță, în altă categorie. Totuși sînt de reținut caracteristicile genului epistolar („Scrisoarea ar ține, oricum ar fi ea, de educație și politețe, de un efort controlat al rațiunii. Ea își asumă, adică, riscul de act de conștiință, prin natura ei fiind **document,** oricînd citabil și verificabil", p. 5), care pare astăzi desuet. Probabil are dreptate autorul să afirme că, pierzînd simțul permanenței, ne mărunțim, fuga de scrisoare fiind, în fond, o fugă de esențial („Scrisoarea e în primul rînd o confruntare cu tine însuți și se pare că suportăm cu greu acest examen prea intim", p. 6).

Corespondența lui Mérimée, „scrisori normale", arată constanța, ironia, discreția, solicitudinea, francheța celui ce o scris-o, presupunînd, și din partea celor ce au primit-o, aceleași calități. Numai că **Scrisorile provinciale** ale lui Ștefan Bănulescu, chiar dacă păstrează unele caracteristici ale unei corespondențe particulare (vezi, Al. Săndulescu, **Literatura epistolară,** Editura „Minerva", 1972), sînt operă literară, apropiindu-se de eseu și nuvelă. De aceea, a doua trimitere, în ordine **(„Monsieur Costache Negruzzi, numai dumneata ești de vină")**, este aceea care deschide perspectiva volumului, de aici putînd surprinde, mai degrabă, intențiile autorului. De fapt, gîndul ne poate duce și la alții, la Alphonse Daudet, **Scrisori din moara mea,** sau la Cezar Petrescu, **Scrisorile unui răzeș,** ultimul vorbind de „documente omenești" și „pentru mine așadar deosebit de prețioase pentru accentul lor autentic". Numai Negruzzi nu le consideră un pretext epistolar. Scrisorile lui sînt o „unitate de formulă artistică", fiind în același timp „primele încercări eseistice în literatura noastră, disertații agreabile pe teme diverse, în care personalitatea scriitorului apare în primul plan" (Liviu Leonte în Introducere" la **Opere, I,** Editura „Minerva", 1974). Ștefan Bănulescu nu face nici el altceva, revendicîndu-se de la Costache Negruzzi **(„uite, domnule, pîrlitul de nuvelist tot se mai ține de pulpana scriitorilor. Monsieur Costache Negruzzi, numai dumneata ești de vină"**, p. 11). scrisorile lui pendulînd între eseu și povestire, fiind, pînă în cele din urmă, un pretext pentru o poetică subiacentă.

Tehnica este aceea a reportajului (impresia de document, de autentic este covîrșitoare), de o expresivitate însă și de o plasticitate cu totul ieșite din comun. La oricare din cele douăzeci și cinci de texte, ce alcătuiesc volumul, ne-am opri, vom fi siliți să medităm asupra unei probleme (literară sau morală, politică sau istorică), desfășurată gradat, în care observatorul lucid, moralistul detașat sau povestitorul implicat sfîrșesc într-o specie literară nouă. Accentul cade uneori pe povestire **(Tablouri de familie, un viscol de altădată, Inefabilul, Un alt Colonel Chabert)**, alteori umorul și ironia ușoară sînt pe întîiul plan **(Frica de alfabet, Fortul lui Petru cel Slab, Subiectul zilei)**, unele urmărind corespondențe dintre operă și autorul ei (foarte instructive în această privință, **Numeroasele vieți ale lui Anton Pann sau cînd proverbele iau chip de om, Personajul Nicolae Filimon, Haimanale-Ploiești-Mizil-București, Realitatea în căutarea ficțiunii, Gogol tînăr, Iubirile domnului de Balzac**). Tot în legătură cu literatura, mai ales cu problema stilului, **Narcis era frumos, Proza domnului Jourdin** și **Cerneală mai avea dar nu mai avea nisip.**

În realitate, la oricare dintre acestea te-ai opri, aceeași unitate artistică, expunere limpede, desfășurare rapidă de impresii, portrete sau situații, aceeași discreție, ironie și subtilitate. Nicolae Filimon este „transferat" în personaj, demnitatea lui de scriitor fiind urmărită cu finețe. Biografia lui „intimidează", dar el impline**ș**te o nouă condiție de scriitor, cuvîntul scris fiind doar în funcție de valoarea lui. Elogiul unui scriitor adus de un alt scriitor, așa cum făcuse Ion Ghica la vremea sa : „cîștiga puțin, prin munca și talentul său ; caracter independent, nu s-a căciulit niciodată la nimeni ; ura și disprețuia lipsa de demnitate și lingușirea ; modest pînă a roși cînd auzea laude pentru scrisul lui, n-a bănuit niciodată că era un scriitor de mare merit".

O laudă subtilă adusă realităților românești în **Codul localităților.** Povestirea începe de la prezentarea noului Cod, întocmit pentru facilitarea serviciilor poștale. Numeroasele localități ce poartă aceeași denumire nu înseamnă nici lipsă de poezie, nici banalitate, nici lipsă de fantezie. Ele sînt legate de „menirea istorică a fiecărui loc în parte". Iar dacă oamenii acordă unui loc un nume banal, poate **„au vrut** osta în mod apăsat și atunci sîntem din nou în fața unei chestiuni de spirit". Nu banalitatea caracterizează acordarea numelui ci **excepția.** Numele celor zece localități **Olteni,** se referă la peregrinarea oltenilor, nici una din localități nefiind în Oltenia. Numele **Trestia** apare în județe fără stuf. Localitatea **Escu,** terminație rarisimă în Ardeal, este în Județul Cluj, nu în Țara Românească. **Vălenii,** 32 localități, e un nume dat de cei de la munte, subliniind deosebirea de relief. Ca și **Dealuri,** dat de cei de la vale. Ceea ce demonstrează că predomină **obiectivitatea.** Există o **Vale a Voevozilor** și cîte alte **Văi :** „s-ar zice, un întreg popor cu voevozii lui". **Cuza-Vodă** apare în zece localități, mai ales în zona pămînturilor unde i-a rămas vie amintirea. **Slobozia** (40 de localități) amintește ieșirea din robie. Numele de localități din Cod sînt subiecte de meditație, dincolo de interesele Poștei. Ce să mai spunem de atîtea altele care „parcă-s nume de personaje și orașe din cărți de basme". Dar, dincolo de fantazare, se află realitatea, dincolo de provincia imaginară se află provincia reală. **Scrisorile** lui Bănulescu sînt cartea unui povestitor inteligent și talentat.

ION MAXIM

Carte de știință

C-tin Anderca

și I. Chirculescu

„ECONOMIE AGRARĂ"

Ed. didactică și pedagogică, 1976

Este astăzi unanim recunoscut că sporirea eficienței economice a activității întreprinderilor noastre agricole – a devenit o constantă majoră a tuturor cadrelor care lucrează în agricultură. Evoluția ascendentă a societății noastre socialiste, progresul ei rapid sînt determinate în mod decisiv de eficiența cu care sînt folosite resursele umane, materiale și financiare de care dispune. Cu alte cuvinte, fiecare unitate de muncă, trebuie să asigure o creștere substanțială a volumului producției, a venitului național pe locuitor.

În agricultură, eficiența economică îmbracă un caracter complex, creșterea ei însă fiind o necesitate obiectivă prin care această ramură de bază a economiei poate să-și mărească contribuția la sporirea venitului național, la ridicarea bunăstării întregului popor.

Răspunzînd unor necesități reale, atît pentru viitorii specialiști, studenții noștri de astăzi, cît și pentru specialiștii din producție, manualul acoperă un gol de mult resimțit în literatura de specialitate. Avînd o arie bogată de probleme pe care le tratează, manualul opinează pentru dezvoltarea gîndirii economice a tuturor specialiștilor, în strînsă legătură cu exigențele practicii agricole, cu necesitățile formării multilaterale a specialistului societății socialiste. Manualul, prin conținutul său științific și de mare actualitate, ajută pe specialiștii noștri să înțeleagă dimensiunea și sensul unor procese economice și sociale ce au loc în agricultura contemporană.

Autorii tratează sistemul agriculturii socialiste în dinamica sa, privit în strînsă intercondiționare cu celelalte ramuri ale economiei naționale, relațiile de producție și legile care le guvernează fiind analizate în conexiune cu progresul forțelor de producție și cu implicațiile ce decurg din revoluția tehnico-științifică.

Sintetizînd experiența acumulată de țara noastră în făurirea agriculturii socialiste, în manual este relevat caracterul științific al politicii P.C.R. Aspectele teoretice cît și cele practice sînt tratate în lumina Programului partidului și a Directivelor Congresului al XI-lea. În același timp, se acordă o atenție aspectelor metodologice, aceasta fiind de un real folos atît pentru studenți cît și pentru specialiști, în descifrarea și înțelegerea proceselor și fenomenelor economice care au loc în agricultură.

Prin problematica vastă, prin modul de abordare, autorii au căutat să definească locul și rolul agriculturii în creșterea economică. Expunerile teoretice ale fenomenelor sînt legate de practică, de cerințele actuale ale agriculturii, evidențiind ceea ce este nou, tendințele ce se definesc ca urmare a introducerii pe scară largă în practică, a științei și tehnicii înaintate. Cartea lui Constantin Anderca și F. Chirculescu cuprinde numeroase tehnologii privite prin prisma eficienței economice, scheme, grafice și tabele care completează în mod fericit textul. Problematica largă a aspectelor economice, cu care este confruntată agricultura noastră socialistă și care sînt cuprinse în manual, îi conferă lucrării o funcție utilă atît din punct de vedere teoretic cît și practic.

ION MARTIN

CENACLU

Marți, 16 noiembrie în cenaclul Asociației scriitorilor din Timișoara și al revistei ORIZONT, **Sabin Opreanu** a citit poezie. Referatul criticului **Eugen Dorcescu,** bine închegat, prudent (cum remarca unul dintre confrați) a oferit cîteva piste de discuție asupra unei poezii calme **„cu o tipologie interferentă, în care alternează descrierea și confesiunea, fără însă a fixa o viziune originală asupra lumii".** În fața poeziei lui S. Opreanu criticul are sentimentul **„unei reflexivități calde, a unei afectivități echilibrate",** fără, însă, a putea trece peste senzația de **„prozodie meșteșugită".** Un poet **„al unui anume loc montan, înscris în sfera decorativă".** Au fost făcute trimiteri la poezia lui George Suru, la un anume spațiu spiritual. **Cornel Ungureanu,** alăturîndu-se referatului, rezervelor sale, semnala **„stridențele"** numindu-l pe autor **„unul din bunii poeți ai acestei zone literare... nu o personalitate dar cu o ținută poetică proprie".** Se face o primă trimitere la Wald Whitmann. O a doua trimitere la un anume spațiu biografic al Banatului, muntele, remarcînd un registru metaforic **„manierist". „Resursele lui Sabin Opreanu sînt în poezia de scurtă întindere. El este unul din poeții cu mari disponibilități căruia cumințenia îi joacă feste". Marcel Turcu,** picant, abrupt, sever, subtil, considera poezia aceasta **„tradițională și tradiționalistă"... „topindu-se pe o aceeași suprafață"** pentru a o alătura, într-un fel, **„liricii feminine"** datorită unui **„echilibru stabil".** Un intermezzo oferit de **Doina Stoica,** din care cităm : **Poetul rătăcește printre brazii lui albaștri...** (cu) **poemele lui** (care) **sînt mierlele lui..." Ion Arieșanu: „Opreanu a devenit pentru noi un poet, fără volum, care este un poet..." Sabin Opreanu este un naturist echilibrat... un poet elegant și calofil. El și-a creat o simbolică și o recuzită a sa".** Remarcînd o anume nostalgie a purității necuvîntătoarelor, considerată contemplație statică, vorbitorul cerea poetului **„o meditație dinamică, dramatică",** capabilă să-l scoată din monotonia poeziei sale. **Al. Jebeleanu** se îndoia de vreo filiație a poeziei citite cu Whitmann, ori cu folclorul, găsind-o că **„este o poezie a naturii, un fel de pastel nou... poetul** simte **și transfigurează natura",** apoi considera poeziile citite precise și cu un mesaj mai direct. În final : **„poetul de pastel de pe Valea Cernei are resurse certe". Ana Pop Sîrbu** face apoi (al doilea intermezzo) analiza gramatical-stilistică a unei poezii. **Aurel Turcuș** vede în poezia lui Sabin Opreanu **„un cadru ezoteric",** în care funcționează simboluri naturiste, fără forță de penetrație. **„O ornamentație de dragul ornamentației". E** remarcat **„stadiul ridicat al frazării poetice, cadența cuceritoare". Olimpia Berca,** ralîndu-se antevorbitorilor, spunea : **„Poezia citită e pîndită de ritmul prozaismului sensibilității și chiar a structurii"... „e paradoxal că frapează tocmai tonul tern". T. L. Birăescu :** nega, argumentat, o parte din încercările de încadrare a poeziei sublinînd : **„natura retrasă, monotonă, a versurilor" „un alt paradox : poezia aceasta nu rezistă prin idee, ci prin metaforă și epitet, dar slăbiciunea poeziei sale stă tocmai în metaforă și epitet". „El nu e un poet atît de acuzat, al locului".** Remarca : **„o imaginație bogată, o poezie a unui om preocupat de travaliul poetic". Dușan Petrovici :** face o paralelă între poezia naturistă citită și poezia „zen" concluzionînd că Sabin Opreanu ..nu e un dialectician".

Au citit, din creația lor, în continuare : **Stelian Georgescu,** proză, **Marius Păloiu, Alexandru Berceanu,** și **Doru Chinezu,** poezie. Picanteria serii : momentul umoristic (peste, de și sub centură) asigurat de **Ion Velican.** Ședința a fost condusă de **I. D. Teodorescu.** Marți, 23 noiembrie va citi **Ana Pop Sîrbu,** poezie. Referent — **Rodica Bărbat.**

TITULAR

Prezențe literare

Context liric

1. Discernămîntul poetului operează, în recentul volum al lui Ioan Alexandru, în sensul evidențierii unei poetici care continuă tradiția poeziei angajate ardelenești. IMNELE TRANSILVANIEI se realizează ca poeme ale Ardealului, prin intenție și atmosferă, sublimînd tînguirea și accentele virile, durerea și patosul.

2. Distingerea grupului de poeți ardeleni nu este formală, ci de esență, continuitatea relevîndu-se de la Coșbuc și Iosif, la Goga și Beniuc, în atitudini fundamentale caracteristice. Încărcătura emoțională a acestei poezii decurge din starea de maximă responsabilitate a poeților cetății care își asumă istoria concentrînd o atitudine vizionară specifică, încît obsesivul „veni-va" din versurile lui Goga este însumator pentru întreaga lirică ardelenească. Vizionaritatea poeziei, unde istoria este văzută ca o curgere a trecutului în prezent și ca proiectare a prezentului în viitor, se intersectează cu farmecul hieratic al poeziei bizantine. Ca mod de expresie, poezia ardelenească se evidențiază prin cantabilitatea ei apropiată de muzicalitatea doinei. Aparent, opțiunea se exercită între simbol și metaforă, cea dintîi fiind modalitatea poetică specifică ; ceea ce se impune însă este melosul care structurează lăuntric poezia ardelenilor.

Momentul esențial de ruptură a continuității în lirica Ardealului îl constituie Lucian Blaga, pentru care metafora devine mod de cunoaștere a istoriei și element ordonator al poeziei. Poezia blagiană trădează linia melodică transilvană și simbolică ei, adîncind misterioasa relație dintre poet, cuvînt și lume.

Unitatea este refăcută, ca spirit și expresie, prin Mihai Beniuc care, din simbolurile tradiționale, reliefează pe cele ale patosului revoluționar.

Poet și om de cultură temeinic, Ioan Alexandru se alătură liricii ardelene cu un program poetic conștient, îmbogățit din experiențele poeziei secolului al XX-lea, alegînd ca formă optimă pentru încărcătura tensională modalitatea cultă a imnului. Cel puțin două sînt elementele distinctive ale lui Ioan Alexandru ca voce aparte : echilibrul rezultat din estomparea dihotomiei plins-luptă și gustul rafinat al asociațiilor de cuvinte cu deschideri metaforice. (Afirmația se cere demonstrată în cele ce urmează).

3. Temele centrale ale IMNELOR TRANSILVANIEI îndreptățesc înțelegerea volumului ca gest patriotic. Patria originară este refăcută din datele concrete prin imaginație poetică : **„Țară plină de stupi și de fîntîni / De oameni drepți cu capete sucite / Ca niște ouă strîmbe smulse dintr-un zbor / De pasăre cu aripi răstignite. / / Pe dealuri blînde satele clocesc / Turme de oi sub clopote pieziș...".** Locul devenit patrie se întrupează în definiții prin negație. Procedeul este retoric chemînd comuniunea spirituală a lectorului cu obsesiva căutare poetică : **„Nu-i locul Patrie atîta vreme cît / Roata se-nvîrte singurănainte / Și-n urma ei nu mai rămîn decît / Un codru-nchis de iarbă și morminte...".**

Prin simbolul pelicanului, semnificînd sacrificiul ca temei al devenirii istorice, tema patriei este direct legată de cea a strămoșilor martiri.

Imnificarea stejarului, ca semn al permanenței eroice, este o posibilă replică la **Gorunul** lui Blaga. Stejarul implică în gîndirea poetică a lui Ioan Alexandru nu pacea firească a trecerii spre moarte ca în poezia blagiană (**„...Poate că / din trunchiul tău îmi vor ciopli / nu peste mult sicriul, / Și liniștea / ce voi gusta-o între scîndurile lui, / o simt pesemne de acum"**), ci clocotul mocnit al unor existențe de martiri și un îndemn patriotic implicit : **„Pămîntul s-a zbîrcit și-mpuținat / Supt de fîntîni și stors de oseminte, / Stejarul singur numai în amurg / Cădelnițează sacră aducere-aminte / / Pe cît te desfășori în univers / Tot pe atît împrăștiat sub țară / / În loc de frunze verzi pe dedesupt / Hrănești cu foc sicriele de pară".**

Asumarea destinelor istorice într-o trăire gravă duce la împovărarea cuvîntului a cărui rostire devine trudă : „Greu de rostit e Imnul". Cultul pentru cuvînt al poeziei moderne devine la Ioan Alexandru cult al graiului văzut ca modalitate de luptă și totodată ca izvor al poeziei : **„Noi n-avem alte arme de-a lupta / Aici în Transilvania mea vatră / Decît cuvintele greoaie bolovani / Ce le zvîrlim spre ceruri ca de piatră / / Nu-i decît graiul zalmea și scut / Cuvintele acestea încîlcite / Ca o pădure strîmbă de stejari / Plină de cuiburi oarbe și ispite".**

4. Structural, imnele se încheagă după două procedee poetice : unul al acumulării și altul al invocației melodice, frecvent acesta și mai potrivit lăuntrului poetic. În poemele lungi ca **Imnul lui Alexandru cel Bun, Ștefan cel Mare, Imnul lui Mircea cel Bătrîn, Imnul Voievodului Gelu, Imnul lui Neagoe Basarab,** acumularea constă în retezarea versului cu intenția tensionării.

Cîteva calități ale volumului IMNELE TRANSILVANIEI, unele deja relevate aici, îndreptățesc un șir de comparații cu poeții bizantini. Ordonarea și solemnitatea poeziei, construcția erudită, dar în special bogăția unor termeni monahali deveniți poetici și lirismul „pietății" fac posibilă apropierea de condac în forma sa cea mai izbutită la Roman Melodul.

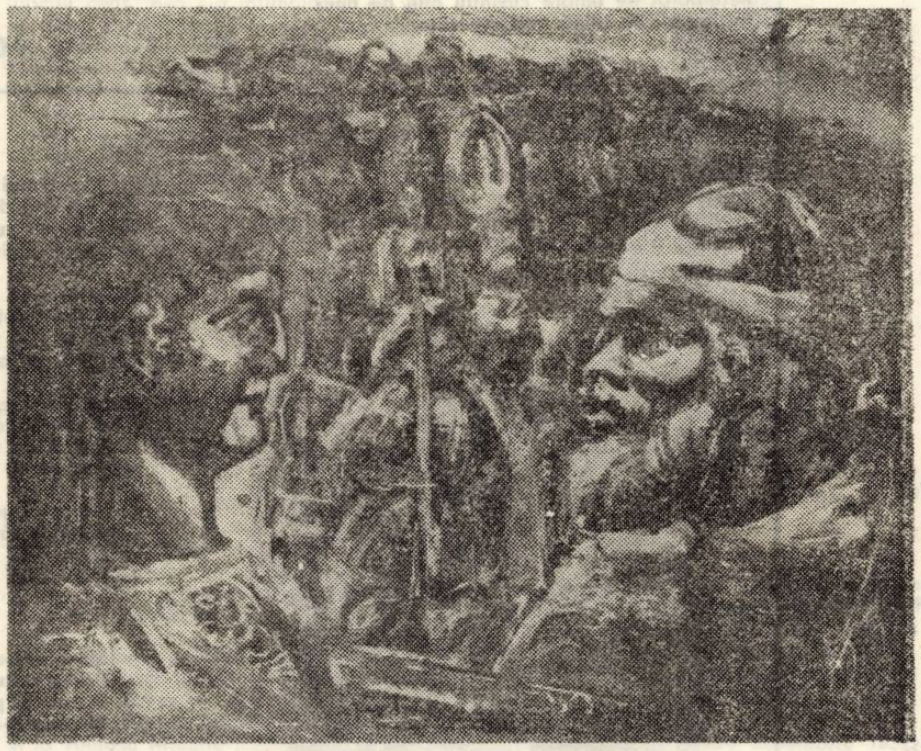

CIPRIAN RADOVAN : Geneza poporului român

Mecanismul invocației este la Ioan Alexandru al unui dans ritual exact și lent, rar dezlănțuit. Orice încălcare a echilibrului duios din vers se transformă în blestem : **„De nu-i va îngrozi pe cei vicleni / Veniți încoace valuri de minie / Crinul acesta alb imaculat / Ieșit în calea lor cu bucurie / / De nu-i va înghiți acest pămînt / Plin de sicrie sfinte și curate / Atunci lîngă icoana mea la grinzi / Să urce balele lor desfrînate / / De n-or orbi cu mîna pe clanța de la uși / Și bîjbîind de spaimă s-or omorî de sine / Atunci să dea năvală-n avuția mea / A lor sînt toate și li se cuvine".**

5. Cuvintele-cheie din IMNELE TRANSILVANIEI nu sînt noi ci trimit adesea la Goga și Blaga, dar iluminează sensuri proprii poeziei lui Ioan Alexandru. Imaginile obsedante și formulele inițiatice, știute din volume anterioare, se conturează într-o atmosferă eroică, în concordanță cu forma hymnică.

Opțiunea lirică se îndreaptă spre imaginile purității : **lumină, curăție, candoare, făcioară, pace.** Lumina lui Ioan Alexandru concentrează înțelesurile adînci ale poeziei. Nuanța esențială a imaginii este **lumina lină** determinînd atmosfera generală de echilibru. Rareori lumina este izbucnire, strălucire, calmul și blîndețea ei, sugerate de componența fonetică a cuvîntului însuși, semnificînd bucurie temeinică a luptelor cîștigate : „Scriu pe lumină cu lumină / Imne senine cum s-au mai scris". Obsesia luminii în poezia lui Ioan Alexandru reprezintă o mutație în conștiința poetică față de primele volume dominate de imagini apocaliptice. Încordarea ontologică din **Infernul discutabil, Vămile pustiei, Viața deocamdată** este dizolvată prin găsirea unor certitudini care echilibrează discordanțele. Tensiunea spirituală rămîne între asumarea istoriei și întrebările prezentului, însă într-un plan înalt, intuind seninătatea lumii. În virtutea mutației amintite, imaginea **pustiei** este anulată de cea a **plinătății,** ca o regăsire lăuntrică după chinuitoare contorsionări : **„Pămîntul își aduce roada sa / Holdele coapte curg peste coline / Stauru-i plin de turme și de miei / Și ugerele turmelor sînt pline / / N-a mai rămas nimic neocupat / Se năpustește-n valuri iarba deasă / Femeile curate s-au umplut de prunci / Și cea mai ștearsă fată e mireasă".**

Ambiguitatea termenilor sporește în asociații și este fertilă poeziei deschiderea spre metaforă : **„Sus pe catargul verde răstigniți / Treaz miezul nopții ne sfîșie / Șarpele rece vine din văzduh / Și-n carne lasă iz de nebunie" ; „Și cînd e toamnă-n ceru-ntunecat / Cu fulgerele mîriind în coamă / Stejarul uriaș înaripat / Și-ncepe zborul vamă după vamă".** Rafinamentul limbajului poetic se invederează în mimarea meșteșugită a arhaicului prin termenini ca **orbie, răbduriu, trezie, amirosi, curăție, pogori, străluce, slăvie : „Pogoară norii munților pe văi / și bate-n porți cu pumnul a trezie / Cu lampa-n cap mocanii deșteptați / Rup miei calzi din oilenghețate".**

IMNELE TRANSILVANIEI împlinesc o treaptă fecundă în lirica lui Ioan Alexandru, situîndu-se în prelungirea **Imnelor bucuriei** prin teme și expresie, dar mai cu seamă prin vibrația unei alese închinări pentru patrie. Observațiile privitoare la inflația verbală, făcute de comentatorii volumului, sînt însă îndreptățite.

BRÎNDUȘA ARMANCA

Istorie - document

RĂZBOIUL DE INDEPENDENȚĂ DIN ANII 1877—1878 ȘI MIȘCAREA MUNCITOREASCĂ, SOCIALISTĂ DIN ROMÂNIA

Evocarea împlinirii a 100 de ani de la cucerirea independenței de stat a României implică înfățișarea multilateralelor aspecte ale însemnătății acestui moment epocal din istoria poporului român, rezultat al voinței seculare a acestuia, de libertate și neatîrnare.

Poziția cercurilor socialiste, a mișcării muncitorești din România, aflată în perioada sa incipientă, a fost aceea de sprijinire a războiului de independență, de deplină aderare la acest moment de răscruce a istoriei României. Fie că se are în vedere entuziasmul tipografilor pe Cîmpia Libertății, la 15 iunie 1848, fie că ne referim la sprijinul moral și material acordat Unirii din 1859, sau războiului de independență din 1877-1878, de fiecare dată, în funcție de condiții și posibilități, muncitorii s-au aflat în fruntea tuturor acțiunilor menite să asigure și să chezășuiască eliberarea socială și națională a poporului român. În același timp, trebuie reliefat faptul că fiecare din aceste trepte cucerite de poporul nostru, în acțiunea de afirmare a statului său ca un organism unitar, a favorizat însuși procesul de plămădire a proletariatului român, de definire a sa pe plan organizatoric și de clarificare ideologică.

În anul 1877 atunci cînd întreaga viață politică se concentra în jurul marelui eveniment pe care-l reprezenta proclamarea, la 9 mai, a independenței de stat a României, cele dintîi cercuri socialiste s-au manifestat și ca susținătoare active ale luptei pentru cucerirea neatîrnării țării, ca purtătoare ale idealurilor patriotice ale poporului muncitor. Explicația acestei poziții o găsim în convingerea fermă că independența de stat a țării constituie o condiție esențială a propășirii naționale a poporului român și o bază necesară pentru continua dezvoltare a mișcării socialiste. Exprimînd interesele vitale ale maselor muncitoare, mișcarea socialistă și muncitorească din țara noastră s-a afirmat în viața social-politică a României drept cea mai înaltă forță politică a vremii. Alături de sentimentele patriotice, de care dădea dovadă întregul popor, socialiștii acelei vremi și-au manifestat atașamentul lor nețărmurit la cauza luptei pentru independența țării, aflîndu-se în prima linie a frontului, sau muncind în spatele frontului, fără preget. Entuziasmul tînărului muncitor Șt. Georgescu, care, la 16 ani, s-a angajat voluntar în 1877, pentru a merge la război și a atîtor altora, arată atitudinea muncitorimii față de problema înlăturării jugului otoman și a eliberării naționale. În 27 mai 1877, curînd după proclamarea independenței României, gazeta intitulată „Socialismul" a apărut sub egida cercului Socialist din București, ilustrînd puternicul elan de luptă de care dădea dovadă populația țării. În articolul „Rezboiul" erau înfățișate pe larg cauzele războaielor, se sublinia legitimitatea duceri războaielor, pentru apărarea libertății arătîndu-se că... „astăzi e timpul cînd românii în avîntul și entuziasmul revendicărilor lor „iau armele pentru a-și apăra independența". În „Amintiri din războiul independenței" doctorul Gh. Sabin arăta astfel entuziasmul tinerilor intelectuali, mulți dintre ei membri ai cercurilor socialiste, pentru participarea la războiul independenței... : „cei mai gălăgioși din țară, scrie dr. Sabin, erau studenții facultăților din București și Iași, care țineau dese întruniri și cereau ca România să scuture jugul sclaviei. După mai multe întruniri s-a notat o moțiune de către cei peste cinci sute de studenți prin care se cerea guvernului ca să aprobe înființarea unui batalion de studenți voluntari". Se păstrează printre documentele vremii o scrisoare a unuia dintre conducătorii cercurilor socialiste, Nicolae Codreanu, către un prieten al său, datînd din mai 1877, în care acesta face unele considerații cu privire la lupta poporului român pentru cîștigarea independenței sale de stat : „țara noastră se află în război cu unul din mulți săi inamici. Ideea despre datoria ce trebuie acum împlinită către țară pune pe gînduri și neliniște nu numai pe oamenii de omenie, dar mai pe toți de-arîndul. M-am gîndit și eu neapărat despre ceeace trebuie să fac în împrejurările de față ale țării mele, în ce chip să mă arăt că sînt vrednic de un adevărat fiu al națiunii române, de aceea iată că m-am hotărît să părăsesc pentru cîtăva vreme serviciul de medic de plasă și să mă duc acolo unde arma inamicului sau mai bine barbaria omenirii zdrobește vieți tinere și puternice pentru gustul și capriciul a doi tirani... Lucrul cel mai potrivit pentru mine ar fi să intru în ambulanța Crucii Roșii".

Ideea cuceririi independenței de stat a țării noastre prin luptă a găsit un ecou favorabil în rîndul elementelor muncitorești de la orașe, deși clasa muncitoare se afla la începutul dezvoltării sale, sensurile luptei acestela pentru emancipare socială, fiind în același timp idealurile fierbinți ale eliberării patriei, ale dobîndirii independenței depline de stat a României. Aprecierea de către cercurile socialiste a caracterului just, de eliberare, al războiului din 1877-1878, participarea la lupte a multor membri ai acestor cercuri, între care un apreciabil număr de studenți, ca voluntari, reflectă angajarea acestora pe făgașul cauzei întregului popor român care, prin numeroase jertfe omenești, prin mari sacrificii materiale, a sprijinit fără ezitare războiul pentru independența țării.

În zilele noastre, în care durăm puternice e arcade prin care ne legăm de viitorul dorit de multe generații de oameni înaintași ai României, permanențele istorice, marile învățăminte și implicații ne apar mai pregnant ca oricînd, exprimate de președintele României t o v a r ă ș u l Nicolae Ceaușescu, astfel : „Trebuie să tragem învățăminte din istoria patriei noastre, să facem totul spre a asigura dezvoltarea continuă a poporului, a națiunii noastre, a independenței și suveranității naționale, întrucît numai în acest fel poporul român va putea să-și aducă contribuția la progresul și civilizația omenirii".

RABINOVICI HERBERT

Şerban Foarţă

MUZICĂ DE CIRC

COSMOJONGLERIE

Aceste bile nu sint de biliard,
aceste farfurii, de demincare ;
ele pot fi planete care ard
la un milion de ani, la un miliard
de ani-lumină, netede şi clare.

Le joacă-n aer, grav şi elegant,
un vechi jongler, intr-un picior pe-o tobă,
pe o spinare gri de elefant,
mereu : inspre apus, dinspre levant,
intr-o mişcare lent-heliotropă.

Jonglerii-nnebunesc *, de obicei,
la finele carierei lor subtile,
nemaiinţelegind atunci nici ei
de ce-au dat curs, aşijderi unor zei,
atitor lumi de farfurii şi bile.
Eppur, si mouve, domnule jongler...

* „Car il est certain, il est prouvé, il est indiscutable que la plupart des jongleurs deviennent fous". (Marcel Achard, La Philosophie du Cirque).

PAS DE DEUX

Au fost cindva : un dansator
şi-o dansatoare
pe-un fir intins de cositor
la o 'nălţime mare.
Copilă ea şi el copil
dansau fără să ştie
cu braţe tandre, pas abil
cîţi metri pot să fie.
Dar intr-o zi băiatul a
interogat un domn
ce deschisese uşa sa
de la balcon :
— O, domnul meu, cîţi metri sint
de jos pină la noi ?
Răspunse domnul :
— Cred că sint
1.000--1.002.
La care, fata a făcut
un ultim pas... Şi gata !

— Adio, domnule ! Mă duc
să-mi caut fata.

aprilie '65

CIRCU' CERCU'

„Pentru copii şi pentru rafinaţi"

Ah, de-o viaţă circul
supărat şi-ncerc
să vă spun că circul
nu-i decit un cerc,
cerc al cărui centru
e, să zicem, pt.
unii, saltimbanca (cea cu ursul berc).
1) Circul este locul geometric
a oricare bancă egal depărtată
de o saltimbancă.
Circul e-n mişcare
(el e vagabond) ;
saltimbanca are
părul f. blond ;
nu-şi mai află rostu,
'n preajmă-i, August-Prostu...
...Aţi ghicit că el e ursul berc şi bont !
2) Circul este locul geometric
a oricare scaun egal depărtat
de numitul claun...
...Ce, făcind din sine
un urs bont şi berc,
seamănă cu mine
ce, de-o viaţă,-ncerc
să vă spun că circul
supărat că circul
supărat că circul nu-i decit un cerc !
3) Circul este locul geometric
a toţi gură-cască egal depărtaţi.
de hazlia-mi mască.

MARŞUL SCAMATORULUI ARTHUR

(o parafrază)

Cu plecăciune,
lui EMIL BRUMARU

UN domn cu joben, parazol şi monoclu de sticlă
(albastră) va scoate din mînecă :
DOI iepuri de angora ce se-nmulţesc la minut, conform legilor lui Fibonacci,
TREI calendare cu flori şi cu fluturi, prin filele căruia
bate un vint de duminecă,
PATRU perechi de pantofi feminini (fără a mai
socoti şi bocancii),
CINCI cuiburi de barză cu ouă vopsite..., de care
se miră :
ŞASE pompieri cu tulumbe ('ntr-un tirg care-şi pierde
treptat importanţa),
ŞAPTE fiind reghimentul de care depind — la distanţă
de-o milă...,
OPT domnişoare semnindu-şi scrisorile cu invariabilul
nume Ortansa.
NOUĂ insă ne place (în vreme ce cintă, duios,
gramofonul cu pilnie)
ZECE zile să stăm, să-i privim in extaz,
UNŞPE la număr, faimoasele-i trucuri cu care-şi
ciştigă, onest, zilnica piine.
DOIŞPE creiţari a-ncasat scamatorul Arthur pe ziua
de azi.

Tineri poeţi

Petre Vlad

GRAI ROMANESC

Sfint grai ţărina-mumă cu naşterea mi-a dat,
un univers de taine cu rădăcini afunde
sorbindu-mă şi dîndu-mi puterea de-a pătrunde
misterul implinirii in zbor inaripat.

Grai dulce, revelindu-mi un har miraculos,
de unde-atitea sfere te-ncarcă de lumină,
că fulgeru-mi, cu sete, de tine se anină
ca insăşi matca lumii să curgă mai frumos ?

In freamătu-ţi m-oi pierde, transfigurat de dor,
spre-nseninarea veşnică-a ţărinii mume
căci nu e vis mai vrednic şi-nălţător pe lume
ca pierderea de sine-ntr-un grai nepieritor.

DESŢELENIND CU GINDUL

Desţelenind cu gindul pustiul de erori,
dă-mi, dorule, supremul avint să-nsămînţez
netulburat de umbre cuvintul plin de miez
infrigurind in taină atiţi secerători.

Prin cenuşiul spaţiu de jertfe-nţelenit
străfulgere-mi ideea ca-ntr-un mănos ogor
şi soarele iubirii atotmintuitor
lumina să-şi reverse in zbor nemărginit.

Răsară adevărul cuvintului ales,
să-nsenineze lumea cu ne-ntinatu-i har,
pierdut de dor, in dorul ce creşte să dispar
şi-n febra tinereţii sosite la cules.

KAZINCZY GABRIEL : „Veteranul" — Ciclul 1877

Sorin Roşca

PLOAIE PENTRU PATRU MIINI ŞI ORCHESTRĂ

Cind macii bărăganelor noastre inaripate
se vor aduna in Podiş lanuri-lanuri toamna,
spre a ţine tainic sfat cu urmaşii,
cind la vămile podgoriilor dobrogene dulcele must
va fi convertibil in păsări colibri şi cind
Ovidius Nasso işi va deshăma de la şaretă iguanele
albastre,
sărutindu-şi semeţ in faţa Senatului
aleasa tracă a inimii lui selenare,
ei bine, cind toate aceste posibile intimplări
vor incepe a da tircoale ochiului meu neliniştit,
mă voi aşeza la masa de scris, către seară,
şi voi aşterne pe lungi fişii veline de cer
o ploaie pentru patru miini şi orchestră.

PASTEL

Caii dorm cu luna răsucită-n hamuri,
iarba-n vis le-aşterne drumul pe genunchi.
Printre sălcii fluviul bate lung din aripi
urmărindu-şi cerul curgător spre sud.

Pomul cade-n frunză fluturindu-şi coame,
umbra i se pierde ca un cerc de fum.
Stele mari de apă se aud in mine
viscolind pustia ochiului afund.

Somnul se depune in cristale limpezi.
Greu, năvodu-mi trage braţele spre cer.

Rănile albastre iţi vor spune, tată,
c-am ajuns o clipă-n golful tău de ger,
unde-aştepţi de-o moarte minzul alb al lunii
subţiind in joacă noaptea pe hanger.

Cristian Dică

NEMURIRE

Lui C. BRÂNCUŞI

şi susurul apelor
crud adiind peste pietre
ca un veşmint de curăţie
poartă a sărutului
impodobită cu mierea singelui
masă a tăcerii
rotundă precum sufletul poetului
pasăre-simbol
in care se odihnesc
frunzele văzduhului
şi susurul apelor
crud adiind peste pietre
ca un veşmint de curăţie

INTIIUL ZBOR

clipa fierbinte imi inundă pieptul
cu aripi de argint mă dăruie
vouă luceferi incrustaţi in zale
mereu veghetori peste apele iubirii

ca un potir desferecat
inspre buzele voastre de pămînt
mă inclin
pecetluind cu pleoapele in şoaptă
intiiul zbor albastru şi senin

Ioan Vasiu

SCRISOARE

MAMEI

Nu ţi-am mai scris de multă vreme, mamă.
Sint tot aşa de tinăr cum mă ştii.
Simt uneori cum visul se destramă
in cuibul dimineţilor tirzii.

Pădurile s-au pregătit de nuntă
şi-mi indulceşte-odihna umbra lor.
Parcă te văd şi-acum, aşa căruntă,
ştergind din ochii mei intiiul nor.

Vintul pribeag imi bate in fereastră
şi-mi spune că-i atita de tirziu
in fructul ce se coace-n urma noastră
şi-n satele ce incă mă mai ştiu.

Sălbatec curge anotimpu-n casă
şi greierii-s făloşi că sint săraci.
Parcă te văd şi-acum, aşa frumoasă,
ingenunchind prin holdele de maci...

NATALĂ

Se intomneaza-n şesul meu natal.
Bărbaţii fură somnul la neveste.
Natura-şi pune măşti de carnaval
Şi pruncii-au mai crescut cu o poveste.

Amiaza cade blindă peste sat
Şi nucile plesnesc de nerăbdare.
Cimpia, ca un fagure bogat,
Mă strigă printre ape şi mă doare.

Cocorii-nfometaţi spre sud se-abat
Şi vintu-ascunde frigul in desagă.
In ochiul mamei mele-nlăcrimat
Revăd copilăria mea intreagă.

MARIA, SE-APROPIE IARNA

Maria, priveşte cum pleacă
şi ultimul cird de cocori,
cind ochiul cimpiei se-neacă
sub pleoapa imensă de nori.

Maria, atit de aproape
e cerul. Fintinile tac
şi vintul aleargă pe ape
şi muşcă din ţărmuri, buimac.

Maria, se-apropie iarna,
pămintul e parcă mai greu,
pădurea işi leapădă haina
şi-adoarme-ntre dealuri, mereu...

Dedicaţii

Radu Cârneci

Geana serii pilpiie la geamuri
Desenind in taină vagi conturе,
Te-ai ascuns in fructele din ramuri,
Cine,-atunci, mireasma să ţi-o fure ?

Eşti dogoarea toamnei, şi arsura,
Sclipătul de stea pe rana mării,
Să-ţi apropii timplele şi gura
De-un luceafăr viu al intimplării.

Iată, ai ajuns pe cimp să-mi fluturi
Depărtarea, ca pe-un semn de taină,
Cind garoafa bintuie-n săruturi,
Scormonind tristeţile sub haină.

Vom avea un drum aprins cu lună
Setea să ţi-o laşi in seama brumii,
Stalactite rupte impreună,
Aşteptind la geamurile lumii !

DAMIAN URECHE

Televiziune

DUMINICĂ, 21 noiembrie

8,30. Deschiderea programului. 8,40. Tot inainte. 9,35. Film serial pentru copii. Blindul Ben. 10,00. Viaţa satului. 11,40. Bijuteriile muzicii. 12,30. De strajă patriei. 13,00. Telex. 13,05. Album duminical. Din cuprins : 14,00. Ce vrăji a mai făcut nevasta mea. 14,45. Desene animate. 15,30. Scene de balet. 15,40. Şah mat in... 15 minute. 15,55. Numere de circ. 16,10. Vedete internaţionale. 16,30. Moscova. 16,50. Film serial. Din tainele mărilor. Episodul XX. 17,40. Drum de glorii. 19,00. Micul ecran pentru cei mici. 19,30. Telejurnal. 19,55. Avanpremieră. 20,00. Baladă pentru acest pămint. 20,20. Publicitate. 20,25. Film artistic. Ferma auspiciunilor. Coproducţie franco-italiană. 22,00. Şlagăre şi interpreţi de muzică uşoară. 22,30. Telejurnal. 22,45. Magazin sportiv. Retrospectivă „Schi — Cupa Mondială 1976".

LUNI, 22 noiembrie

16,00. Teleşcoală. 16,30. Emisiune în limba maghiară. 19,00. Teleglob. 19,20. 1001 de seri. 19,30. Telejurnal. 20,00. Viaţa economică. 21,00. Roman foileton. David Copperfield. (Episodul III). 21,55. Avanpremiera. 22,10. Cu toate comorile mele — Emisiune de versuri şi cîntece. 22,30. Telejurnal.

MARŢI, 23 noiembrie

10,00. Teleşcoală. 11,00. Film artistic (reluare). 12,35. Bijuterii muzicale. 13,15. Telex. 16,00. Teleşcoală. 16,30. Curs de limbă engleză. 17,00. Telex. 17,05. Amfiteatrul cărţilor. 17,30. Cabinet juridic. 17,55. Pentru sănătatea dv. 18,05. Lecţii Tv pentru lucrătorii din agricultură. 18,35. Intrebări şi răspunsuri. 19,05. Telecronică pentru pionieri. 19,20. 1001 de seri. 19,30. Telejurnal. 20,00. Din viaţa şi activitatea marinarilor români din flota de pescuit oceanic. 20,25. Teatru. Trei generaţii de Lucia Demetrius. 22,20. De la preclasici la contemporani cu corul „Madrigal". 22,50. Telejurnal.

MIERCURI, 24 noiembrie

16,00. Teleşcoală. 16,30. Curs de limbă germană. 17,00. Telex. 17,05. Enciclopedie pentru tineret. 17,30. Scena. 18,00. Din viaţa plantelor şi animalelor. 18,20. Săptămina muzicală. 18,40. Tragerea pronoexpres. 18,50. Tribuna Tv. 19,20. 1001 de seri. 19,30. Telejurnal. 20,00. Să muncim şi să trăim in chip comunist. 20,25. Film artistic. Ilustrate cu flori de cimp. Producţie a casei de filme trei. 22,00. Farmecul muzicii. 22,30. Telejurnal.

JOI, 25 noiembrie

16,00. Teleşcoală. 16,30. Curs de limbă rusă. 17,00. Telex. 17,05. Pentru timpul dv. liber vă recomandăm... 17,20. La volan — emisiune pentru conducători auto. 17,30. Din cintecele şi dansurile popoarelor. 18,00. Baschet masculin : Dinamo Bucureşti — Olympyakos Atena (Cupa Campionilor Europeni). 19,20. 1001 de seri. 19,30. Telejurnal. 20,00. Omul de lingă tine. 20,25. Meridiane culturale româneşti. 21,00. Cadran mondial. 21,35. Teledivertisment. 22,40. Telejurnal.

VINERI, 26 noiembrie

10,00. Teleşcoală. 11,00. Film artistic (reluare). 12,35. Muzică uşoară cu Dorina Varlam. 12,50. Telex. 16,00. Teleşcoală. 16,30. Curs de limbă franceză. 17,00. Emisiune in limba germană. 18,45. Tragerea loto. 18,55. Cintă d-alea dale noastre. 19,20. 1001 de seri. 19,30. Telejurnal. 20,00. Reflector. 20,20. Teatru. Ultima cursă de Horia Lovinescu. 22,00. Ora ştiinţei şi tehnicii. 22,40. Telejurnal.

SIMBĂTĂ, 27 noiembrie

11,00 O viaţă pentru o idee. C. I. Urechia. 11,30. Din nou despre preferinţele dv. muzicale. 12,30. Instantanee literare la Curtea de Argeş. 12,50. Biblioteca pentru toţi. Vasile Voiculescu. 13,40. Telex. 13,45. Un disc pe 625 de linii. 14,15. Oameni şi fapte de pe valea Şomeşului. 14,40. Caleidoscop cultural-artistic. 15,00. Virsta peliculei. 16,00. Club T. 16,55. Selecţiuni din spectacolul „Dunăre, Dunăre albastră", prezentat la Festivalul folcloric al ţărilor dunărene — Novi Sad, octombrie 1976. 17,20. Eroi indrăgiţi de copii. 17,45. Baschet masculin : Steaua — Dinamo Bucureşti. 19,15. Cronica evenimentelor politice interne şi internaţionale. 19,30. Telejurnal. 20,00. Teleenciclopedia. 20,45. Film serial. Un şerif la New York. 22,15. Telejurnal. Sport. 22,30. Satiră şi umor.

Octavian Popa

În ziua plecării*)

Radu, feciorul lui Dumitru Rişcu, se pregătea să plece din casa părintească. In cameră, după ce au strins covoarele, locul apărea gol. Au rămas pe pereţi citeva tablouri de Caragea şi Baba, cumpărate de Rişcu in tinereţe, cu bani puţini. Trei hamali, imbrăcaţi in salopete, demontau un dulap dublu şi aranjau cărţile, după mărime, in lăzi.

— De ce le-o fi aşezat aşa ? Una mică, alta mare, fără nici o regulă, intreba-se unul din ei. Vorbea despre cărţi. Nu era mai bine după mărime ?

Al doilea, continua aceleaşi ginduri, chiar cu aceleaşi cuvinte :

— La asta mă gindeam şi eu. Mobilele-s scumpe,... şi covoarele... Au aruncat bani grei, se vede că au de unde să arunce. Cărţile au rămas nenorocite... Eu am mai dus cărţi, erau legate in piele, in pinză, scrise cu litere de aur, aşezate după mărime...

Cel din urmă nu era chiar de părerea lor, adică nu era deloc de părerea celor dinainte, dar nu ştia sigur ce trebuie să spună. De aceea se aşeză pe un fotoliu şi-şi aprinse ţigara. Ceilalţi, simţindu-şi incheieturile moi — era mult timp de cind s-au sculat — se lăsară şi ei pe divan.

— Acelea, despre care vorbiţi voi, erau cărţi pe care nimeni nu le-a citit. S-a obişnuit lumea să ţină in casă cărţi scumpe, legate, nu le citeşte nimeni. Aici sint numai cărţi citite. Unele chiar chinuite, se vede bine pe ele, foile poartă insemnări cu creionul şi cu cerneală, in mai multe culori, parcă ar fi scris mai mulţi inşi, toţi cîţi le-au citit, in timpuri deosebite.

Primul scoase o carte din ladă, dar, după vorbele celui din urmă, părea incurcat. Cum să spui că lucrurile nu sint in ordine ? Cum să zici că unele din ele, nici nu mai sint cărţi, ci foi volante ? Căci asta trebuia să spună.

— Poftim, asta-i carte ? Fiecare foaie, separat. Le ţine in scoarţe vechi, rupte şi ele. Eu am fost legător, ştiu ce insemnează curăţitul foilor, lipitul, cusutul... Făceam lucru bun şi curat. De ce nu-şi leagă cărţile, dacă au bani ? E ruşine să ai cărţi rupte...

Al treilea, luind cartea şi intorcind-o printre degete, a descoperit un pasaj, cuprins in chenar gros, colorat cu negru şi roşu şi a inceput să citească :

„Declar a fi dator domnului Salvatore Ragusa, hotelierul de la Trinacria, o lună locuinţă şi mincare, invoite cu suma de doi piaştri la zi".

Ceilalţi doi ascultau, omul din carte avea o datorie şi o recunoştea cinstit. Nu ştiau cine putea să fie, inţelegeau că vrea să-şi limpezească socotelile. Poate se simţea bolnav. Declaraţia era dată la cererea altora... Sigur că da. A dat-o la sfirşit, după ce a locuit şi a mincat o lună intreagă fără să plătească. Poate să fi fost un străin ? Toate intimplările acelea au avut loc in altă ţară. „Piaştri", erau banii lor, ai oamenilor de acolo, unde bolnavul işi mărturisea lipsurile şi greutăţile. Altul a zis că „piastru" se cheamă o monedă de argint. A văzut aşa ceva la expoziţia de monede. Erau acolo taleri de aur vechi, alţii mai noi şi mai subţiri. Acum nu se mai fac taleri groşi de aur. Erau şi carboave de aramă, din toate vremurile, inşirate pe ţesături de mătase.

Fără să mai aştepte, cititorul a continuat :

„Vreau ca domnul Ragusa să fie răsplătit cu alţi patruzeci de piaştri, de tot o sută, ca despăgubire pentru obiectele prăpădite şi arse sau pentru alte cauze in legătură cu boala mea".

— Dacă o parte din obiecte le-a prăpădit şi le-a ars, asta insemnează că nu mai era tocmai stăpin pe mişcările lui. Era un om bolnav, nu voia să lase nimic incurcat. E greu să spui ce vrei, cind ai ajuns la ultimul ceas. Aşa s-a intimplat şi cu vecina mea, a zis ultimul. Voi nu o cunoaşteţi, era bolnavă de inimă. N-avea copii... Neamurile au adus pe notar, să le facă lor testament. Toate neamurile... Fiecare numai pentru el... Unul spunea că are nevoie de casă pentru copii, altul a zis că-i va ridica un monument in cimitir, ultimul ii aducea aminte că a ajutat-o după moartea bărbatului şi se cade să-l ajute şi ea. Femeia incuviinţa tot ce spuneau. Da din cap. Asta insemna că aşa e. Notarul m-a chemat pe mine, fiindcă o cunoşteam şi puteam să mă inţeleg cu ea. Trebuia să intreb pe bătrină, ce vrea, cui lasă casa şi lucrurile adunate de ea ? Mai intii am incercat să-i linişesc, femeia zăcea in pat pe jumătate moartă. Voia să zică ceva, dar nu mai avea putere. Gura-i era uscată, cu degetele intinse cerea apă, să-şi ude limba... După ce m-am trudit, după ce am incercat in toate felurile să ştiu ce vrea, dacă mai vrea ceva, am spus notarului că bătrina nu ne mai inţelege. Nici nu inţelegea. N-a mai făcut testamentul. De atunci neamurile mă duşmănesc. Aici e chiar un testament, omul a făcut un efort şi a spus tot ce voia să spună. Adică nu tot ce voia, ar fi spus el şi altceva :

„Un orologiu de argint fără lanţ şi douăzeci şi cinci de piaştri, ii datoresc domnului doctor Bataglia, cincisprezece piaştri pentru vizitele pe care mi le-a făcut mie şi la Tomaso Malone".

Cei trei au aruncat ţigările :

— Ăsta-i om ! N-avea bani pentru nevoile lui şi plătea doctorul pentru alţii.

— O lună locuinţă şi mincare... Strimtorat a mai fost ! Cind mori, te gindeşti la alte lucruri, nu la datoriile astea mărunte...

— Tata era muncitor cu ziua şi spunea că omul nu poate să moară, pină nu-şi plăteşte datoriile. Zicea că de aceea el face mereu datorii. S-a obişnuit cu ele şi vrea să trăiască. El le făcea pentru noi, avea zece copii.

In carte mai erau citeva rinduri :

„Subsemnatul declar că răposatul a sosit in casa mea in ziua de 17 octombrie 1852, intr-o stare foarte critică şi văzind că merge din rău in rău şi avind a-mi plăti diferite sume de bani, in legătură cu intreţinerea in hotel şi pentru medicamente şi pentru vizitele doctorului, l-am intrebat dacă e in stare să plătească acele sume. Dumnealui mi-a răspuns că aşteaptă o poliţă şi nu mă poate plăti inainte de primirea acelei poliţe.

In fine, in ziua de 29 novembrie 1852, aflind că viaţa sa era pe sfirşite, am chemat pe domnul consul otoman Caccia şi pe popa grec, anume Andrea Cuccia şi in prezenţa dumnealor a declarat că nu are decit 30 de franci bani, diferite obiecte de imbrăcăminte şi mai multe cărţi şi manuscrise. O oră mai tirziu a murit in miinile preotului...".

PETRU JECZA : „Memoria eroilor căzuţi pentru patrie"

Cind au ajuns aici, vocile s-au amestecat, de abia le mai puteai urmări :

— Ăsta-i birtaşul, cel care i-a dat locuinţă şi mincare. Aştepta liniştit, pină a fost sigur că va primi banii. Cind a văzut că lucrurile se incurcă, s-a grăbit şi el. Omul era pe moarte, birtaşul il intreba dacă poate plăti mincarea şi camera... Dacă mai trăia o singură zi, ar fi murit de foame.

— Poliţă... Ce să fie şi asta ? Trebuia să vină ceva, de undeva. O hirtie ori o scrisoare de la ai lui, să-i trimită bani...

— Să intrebi pe un bolnav, cu un ceas inainte de moarte, dacă are cu ce să-şi plătească mincarea... De ce a trebuit să-l chinuie ?

Sfirşitul acesta nu era un sfirşit. Cei trei se uitau la carte, se intrebau ce va mai fi in ea ?

Nu cumva n-a murit ?

Omul nu era vinovat, n-a făcut nici un rău... Tirziu, unul din ei a incheiat :

— De aceea e bine să mori acasă la tine, intre ai tăi, să ai un copil, să-ţi inchidă ochii şi să-ţi aşeze miinile la locul lor, pe piept...

Atunci in cameră a intrat Radu şi i-a găsit pe toţi in picioare. Tăceau. Omul care citise aşeză cartea la locul ei in ladă. Radu o cunoştea :

— Aţi dat peste o carte care e bine să fie citită şi nu numai citită, merită să fie ţinută sub pernă. Omul a murit departe, intre străini. Nimeni nu-l cunoştea. L-au aruncat intr-o groapă comună... A fost un om de la noi, nu un străin.

Unul din cei trei işi amintea şi el :

— Băiatul meu cel mic are o carte, mi se pare una neagră şi groasă... Scrie in ea despre omul ăsta şi despre alţii... Intr-o zi ne-a spus cum il cheamă, cind s-a născut, pe unde a umblat... Eu am uitat, azi imi aduc aminte. Dacă nu eşti obişnuit, nu inţelegi toate şi nu rămin, că n-ai loc in cap pentru ele. Capul nu le primeşte...

— Copiii invaţă la şcoală despre el, a zis Radu. Toţi il cunosc.

Se gindea că ar trebui să mai spună ceva, cei trei vor fi bucuroşi să asculte, dar, in clipa aceea a intrat Laura.

— Biroul nu vrei să-l duci ? Se va supăra tata. L-a comandat pentru tine, ţine ca băiatul lui să scrie pe un birou sculptat.

Cei trei au ieşit. Radu işi privea sora, vedea ovalul perfect al feţii, părul lins, sprincenele arcuite. Se imbrăcase in negru. De ce in negru ? Hainele păreau lipite pe şolduri, pe piept. Radu ştia că asta-i Laura, dar incepea să fie sigur că nu mai e ea.

FRAGMENT DE ROMAN

Ion Cazan

CONSIMŢĂMÎNTUL

Tăceau toţi trei. Ajunseseră şi acolo. După ce Mihai se agitase cum se cuvine, ca să arate ca o gazdă primitoare : pusese o sticlă pe masă, uitind de pahare, şi se explicase, incercind să fie cit mai lămurit : se invoise o oră de la lucru şi se străduise să pună in funcţiune motorul, dar motorul nu ştiu ce avea că nu voia să pornească... Se agita, evitind să-l privească pe bărbatul adus de Vasile. Il intriga, dar uite că nu punea intrebări, ci se mulţumea numai să ii imbie cit putea el mai plăcut să servească un păhărel şi aşa işi aduse aminte de pahare. Astăzi avusese de furcă din pricina motorului, continuase să se explice pe indelete, cu amănunte, deşi tăcerea i-ar fi convenit cel mai mult. Tăcerea. Sosise şi ea. Tăceau toţi trei.

Pe urmă, băiatul rosti cam precipitat — aveau ceva serios de discutat.

El mai incercase o dată vorbind de motor :

— Dacă merge prea mult se incălzeşte şi se opreşte singur. Apoi nu mai porneşte trei ceasuri.

— Tată ! Ţi-am spus că avem ceva serios de discutat.

Mihai se incruntase, nemulţumit de glasul fiului său. Pesemne că era ceva in legătură cu străinul adus de Vasile. Nu degeaba il incercase presimţirea aceea inexplicabilă cind ii văzuse intrind in curte.

— Nu te speria tată, nu-i nimic deosebit. E ceva serios, atit.

Vasile incerca să-l liniştească, in acest scop adresindu-se şi străinului :

— Nea Stănică, tata nu prea e obişnuit să discute cu mine lucruri serioase. Cind aduc vorba de ceva ce, după părerea mea, are o insemnătate, el mă pune la punct : „Să lăsăm vorbele mari". Dar astăzi, tată, ne trebuie, avem nevoie de citeva cuvinte mari.

— Poate că nu e incă momentul, incercă străinul, dar Mihai interveni categoric :

— Ba e nevoie.

Vasile adăugă şi el :

— Aşa e, nea Stănică, doar pentru asta am venit. Am hotărit !

Cuvintul fusese prea tare pentru orgoliul de părinte al lui Mihai.

— Cum adică, ai hotărit ? Ce poţi tu hotări. Eu is mai inapoiat, inţeleg cam greu. Fă-mă să pricep.

Şi din nou, Vasile, impăciuitor :

— Linişteşte-te, tată, eu vreau să discutăm aşa...

— Sint liniştit, sint liniştit, nu-mi purta de grijă. Numai că vreau să pricep. Dă-i inainte, s-aud ce-ai hotărit tu.

Insă vinele de la git i se umflaseră şi pielea zbircită de peste ele avea un zvicnet neplăcut. Privind in altă parte, băiatul urmă :

— Dumneata ştii că se implinesc trei ani de cind locuiesc la nea Stănică, in oraş. Tu nu ai venit niciodată in acest timp să mă vezi cum stau.

— Ţi-am trimis bani, băiete ! Cred că n-ai dus lipsă. Zimbind, Vasilică atinse braţul părintelui său.

— Ce fel de bani mi-ai trimis ? O sută de lei pe lună, pentru caiete şi rechizite, pentru chirie şi mincare, pentru tot.

— Cit am putut şi eu. Că dacă aveam mai mult...

— Mă rog, eu nu te judec, nu incerca să te explici. Nea Stănică a avut grijă să-mi completeze cheltuielile, cu banii de care aveam nevoie. El mă imbracă, el...

— Şi ce vrei acum ? Să plătesc nişte datorii pe care tu le-ai făcut şi le faci pe-acolo fără ştirea mea ? Cit trebuie să dau, spune-mi ? !

— Nu-i vorba de nici o datorie. El nu are copii... Ţi-am scris de atitea ori să-ţi faci drum şi te-am aşteptat. Pentru asta am venit. Nea Stănică imi e ca un tată, iar tanti...

— Ca o mamă, ştiu, sublinie Mihai amar.

— Imi pare bine că inţelegi, tată.

După care se făcu din nou tăcere intre ei trei, dar acum tăcerea devenise apăsătoare, avea ceva negru, de nor incărcat cu fulgere. Stinjeniţi şi emoţionaţi, fiecare intr-un fel anume, se fereau să se privească, voiau parcă să işi ascundă ochii. Mihai oftă ; deci, deaceea a venit băiatul acasă !

— Am venit cu un scop precis, rosti Vasile.

— Vreau să ii daţi consimţămintul, interveni atunci in dialogul dintre tată şi fiu străinul. Băiatul este al dumnevoastră, vă menţineţi toate drepturile. Eu, insă, vreau să mă ocup de el ca de propriul meu copil. Cu veniturile noastre, al meu şi al soţiei, este suficient să nu ducă lipsă de nimic. Noi nu avem copii, sintem singuri, prea singuri, nu avem nici rude prin apropiere. Ne trebuie o satisfacţie morală, o ţintă in viaţă.

Vorbea incet, puţin răguşit, cu o emoţie vizibilă, tremurătoare.

— Ştiu că tot pe dumneavoastră vă iubeşte, e şi firesc, deşi...

Se opri brusc. Mihai le intorsese spatele. Era in faţa ferestrei, de parcă se uita afară.

— Ce vrei să spui mai departe, tovarăşe profesor, sau director, mă rog, ce vei fi fiind dumneata la oraş ? Ce inseamnă acest „deşi" după care te-ai oprit ?

Băiatul se interpuse atunci. Lovise fără să vrea masa, şi sticla se răsturnase, acum gilgiia, fără să fie luată in seamă de careva. Vorbea de recunoştinţă. Bărbatul străin ii purtase de grijă timp de trei ani, de cind il ţinea fără să aibă vreo pretenţie, de trei ani, accentua băiatul, de cind... Dar aici se opri şi el, şi Mihai putu rosti :

— De cind nu ai tată, asta vrei să spui ? Şi se intoarse minios. Dar eu ce ţi-s, mă, mucosule ? Iţi sint sau nu iţi sint tată ? Sau nu mai insemn nimic pentru tine ?

Mihai deoscoperi in ochii băiatului său ceva ce nu văzuse pină atunci, ceva străin, cules din lumea prin care-a umblat de cind nu mai era acasă. Cu acel „ceva" străin nu putea să se răfuiască. Il privi fix şi se intrebă in sine cind a avut timp să se strecoare in ochii aceia puri ai copilului său, in care el işi găsea atita odihnă şi alinare după truda şi necazurile zilei, cind il ţinea pe genunchi, seara. Se aşeză greoi, iar băiatul, văzindu-l infrint, nu-l slăbi. Străinul se strecurase discret pe uşă.

— De ce ţi-ai găsit să mă-ntrebi abia astăzi dacă n-am tată ? Trebuia să intrebi atunci cind mi-ai desprins degetele ce le agăţasem de pantalonii tăi, in timp ce eu te imploram să nu pleci din casa noastră, să n-o părăseşti pe mama.

Era prea mult. Nu se aşteptase la asta. Indreptă spre băiat faţa răvăşită, cu ochii goi, in care se oglindea — indefinit — cadrul ferestrei.

— Imi ceri tu mie socoteală, ţincule ?

— Mama a murit. Nu te invinuiesc de pierderea ei, dar din cauza ta a suferit mult şi asta, oricum, sint dator, tată, să ţi-o amintesc.

Se intoarse scurt şi ieşi. Ii stăruia insă in minte figura derutată, dărimată, a părintelui său, care nu avusese putere să-l infrunte, pentru prima dată de cind se ştie. „A fost slab bătrinul, gindi, cum nu mă aşteptam. Nu am fost numai indrăzneţ, am fost de-a dreptul obraznic, şi avea dreptul să mă pună la punct. Are el ceva ce n-am inţeles...".

Pe trotuar, străinul il intrebă, in timp ce grăbea paşii să se ţină de el :

— Ai luat consimţămintul ?

— Nu — răspunse tirziu băiatul cu gindul şi privirile pierdute aiurea. Nu mai e nevoie.

Trecu un timp, in care numai paşii lor răsunau in linistea acelui inceput de inserare.

Vru să-l privească in ochi pe protectorul său, dar acesta se uita, la rindul lui, undeva, departe. Ii cuprinse cu degetele braţul nemişcat şi avu impresia că a atins o proteză.

Teatru

Cu noul director al Teatrului de stat Arad

● **Tovarăşe CORNELIU MAIOR, dacă sînteţi de puţin timp la direcţia acestei instituţii, aveţi, în schimb, mulţi ani de teatru...** ● Lucrez aici din 1949. Sînt jurist, de profesie, n-am profesat niciodată... ● **Gîndurile dvs. pentru stagiunea ale cărei prime propuneri („Dinu" de Radu F. Alexandru şi „Acord" de Paul Everac) au fost, nu de mult, oferite publicului? Sper că va fi vorba despre planul de acţiune, nu de intenţii, al teatrului...** ● Şi nu numai al meu. L-am dezbătut în Comitetul de partid. Am să vă dau cîteva repere. Diversificarea activităţii teatrului... În ce sens?... Vom avea stagiuni permanente în toate oraşele judeţului, cu cel puţin cinci piese din repertoriul prezentat la sediu. Vom juca de asemenea în satele în care avem abonaţi, pe scena căminelor culturale. Vom acorda sprijin formaţiilor de amatori, în sensul instruirii lor de către actorii teatrului şi realizării unor spectacole în colaborare. (Mă refer concret la Teatrul scurt). ● **Cîţi actori sînt angrenaţi?...** ● Nu chiar toţi. Deocamdată 20. Pe raza oraşului. Ne vom extinde în judeţ. ● **Forme noi de spectacol?...** ● **Avem o convenţie cu cadrele didactice de la Conservatorul „G. Dima" din Cluj-Napoca pentru o serie de spectacole literar-muzicale în sala Studio a**

teatrului. De plidă, în prima parte a lunii decembrie, un asemenea spectacol va prezenta publicului barocul în muzică şi poezie. Ceea ce am mai făcut şi vom mai face: un medalion poetic în prezenţa autorului. Avem intenţia să începem anul 1977 cu un medalion Ana Blandiana. Vrem, peste plan... ● **De obicei se apreciază un „plan ferm". Dacă teatrul este un organism viu, felul Dvs. de a vedea lucrurile mi se pare că probează o anumită deschidere. Deci, vreţi peste plan...** ● **...să includem în repertoriu cel puţin două piese într-un act. În 23 noiembrie, vom fi la Oradea cu „Balada celor doi îndrăgostiţi" a lui Dimitrie Roman. Nu e propriu-zis o piesă scurtă, mai degrabă o formă de teatru scurt. Ne vom intensifica activitatea prin asigurarea ritmicităţii premierelor lucrînd cu distribuţii paralele, fără concesii la calitate, bineînţeles. „Dinu" s-a repetat în paralel cu „Acord". „Oameni singuratici" se repetă în paralel cu „Unchiul nostru din Jamaica". În decembrie vor intra în repetiţie „Noaptea marilor întîlniri" de Virgil Costea şi „Ana Christie" de O'Neill. Vrem să permanentizăm cu o ritmicitate lunară schimburi cu teatrele din Timişoara şi Oradea. Ne vom deplasa trimestrial cîte 5-6 zile în nordul ţării, în judeţele Maramureş şi Satu Mare. Vrem să asigurăm o mai bună cuprindere a localităţilor muncitoreşti, vom juca cel puţin un spectacol pe trimestru în diverse aşezări ale judeţului Hunedoara...** ● **Cum vă spuneam, tovarăşe Corneliu Maior, nu vă pot promite un interviu pe multe pagini, vă doresc însă, dvs. şi teatrului, ca stagiunea de curînd începută să ne ofere argumente pentru o discuţie de „primă pagină".**

A. C. IORDACHE

ERATĂ

În articolul Mariei Foarţă: **Anton Pann şi genotextul infirmat** (ORIZONT, nr. 45, p. 5), a se citi: „...Trebuie să spunem că proverbul, ca specie literară, are valoare de simbol". (Nu: binom de simbol"!).

Panoramic

● În întîmpinarea **FESTIVALULUI NAŢIONAL „CÎNTAREA ROMÂNIEI"**: ● Consiliul judeţean al sindicatelor Timiş realizează schimburi de experienţă între formaţii artistice. ● La Jimbolia, un spectacol-sinteză, organizat de uteciştii cooperativei meşteşugăreşti „Viitorul", antrenînd un număr mare de artişti amatori în variate modalităţi artistice. ● Spectacole susţinute în aceste zile şi de ansamblul folcloric „Banatul" din Buziaş. ● Iau fiinţă noi formaţii de amatori, cum ar fi aceea de la „Dermatina", Timişoara. ● La televiziune, un „Album duminical" cuprinzînd aspecte din viaţa artistică timişoreană, este realizat cu ajutorul clubului C.F.R. ● Participanţii (artişti amatori) la activităţile taberei de documentare de la Vîrfurile, judeţul Arad, au deschis o expoziţie plastică în sala „Forum" (Arad) iar unele din lucrările literare elaborate în acea comună au şi fost încredinţate tiparului. În curînd expoziţia va putea fi văzută şi la Timişoara. ● În cadrul „Săptămînii teatrului scurt", la Oradea, Naţionalul timişorean va prezenta piesa „Fără cartuşe" de N. Ionescu, iar teatrul arădean „Balada celor doi îndrăgostiţi" de D. Roman. ● **ALTE ŞTIRI**: ● de la Havana, unde s-a ţinut un Festival internaţional al filmelor de protecţia muncii, cu participarea ţărilor socialiste, delegaţia noastră s-a întors cu patru premii, dintre care unul a fost decernat cineclubului C.F.R. Timişoara. ● Un grup de scriitori, actori, critici literari, interpreţi de muzică din Belgrad au fost oaspeţii Sînmartinului Sîrbesc şi ai Timişoarei, unde au avut loc lecturi şi interesante discuţii. ● Cînd Filarmonicile nu sînt acasă (ci în turnee peste hotare) arădenii îi audiază pe muzicienii din Oradea, iar timişorenii pe membrii cvartetului cehoslovac din Košice, cu un repertoriu Beethoven, Janaček, Dvorak. ● Teatrul arădean ne-a prezentat recent piesa „Acord" de P. Everac. ● S-au înregistrat pentru „Electrecord" promisele discuri ale Filarmonicii „Banatul". ● Din judeţul Caraş-Severin: ● expoziţia pictorului naiv C. Ambruş la Reşiţa. ● În cadrul „Zilelor culturii la Bocşa", întîlnire cu scriitorii A. Dumbrăveanu, I. D. Teodorescu, G. Suru şi G. Azap, spectacolul „Nume de eroi", expoziţia omagială „T. Bottlik", festival „Tata Oancea" a creatorilor de versuri în grai bănăţean şi altele. ● „Zilele culturii cinematografice în judeţ".

Muzică

Cappella transylvanica

Duminică seară, lambriurile elegantului Studio al Liceului „I. Vidu" au răsfrînt ecourile unor splendide sonorităţi, printre cele mai minunate auzite în ultimul timp la Timişoara. Vestita corală clujeană ne-a onorat cu prezenţa sa, într-un program care alterna muzica renascentistă cu cea românească contemporană. Prima parte a fost dedicată exclusiv celor trei titani ai madrigalului cromatic evoluat — **Marenzio, Gesualdo, Monteverdi.** Un act de temeritate, acela de a renunţa la micile bijuterii ale genului, prin care, într-un minut, poţi obţine sufragiile unei săli. S-a preferat incursiunea în zona lucrărilor de incomparabila profunzime, evitate deobicei datorită riscului pe care-l incumbă — divulgă osatura, face vulnerabil fiecare, din elementele care compun întregul. În cazul unui dirijor ca DORIN POP dificultatea devine şansă. Căci am putut cunoaşte şi admira taina acestui organism, făurit de harul meşterului, graţie căreia, 36 de voci sînt topite în retorte numai de el ştiute şi recompuse spontan, într-un torent sonor, superb prin omogenitate, calitate, maleabil şi şerpuitor, diafan ori răscolitor. Tainele maestrului rămîn inaccesibile ori alambicate majorităţii, sonorităţi ca cele obţinute în **Io tacero, Gia torno, Sfogava con le stele** rămînînd rarisime, proectîndu-se imaginaţia spre o metaforică orgă de glasuri, identificabilă cu perfecţiunea. Ne-a încîntat fineţea alternărilor de culori şi efecte dinamice realizate în **Scaldava il sol**; apoi distribuţia reliefului planurilor sonore, sculpturală, dăltuind frize emoţionante. Totul, de la atac, frazare, cadenţe interioare, pînă la evidenţierea liniilor de forţă ale expresiei generale au fost gîndite şi evidenţiate cu meticulozitate de artizan.

Partea secundă, uzînd de aceleaşi argumente tehnice, ne-a relevat împlinirile Şcolii clujene la nivelul a trei generaţii: **T. Jarda** — acest „Clasic în viaţă" al muzicii corale româneşti, **V. Herman** — prin creaţii de o puternică originalitate ca limbaj şi imagine şi **A. Pop** — care îmbină modalismul arhaic cu disonanţe filtrate inteligent în structurarea unor tensiuni gustate. În plus, am audiat patru lucrări de **A. Stoia**, zămislite pe practici româneşti străbune. Un concert de adevărată gală a cîntului coral!

DORU MURGU

Plastica

În inerentul lor eclectism stilistic, saloanele anuale reflectă suma preocupărilor creatoare, iar doleanţa de a fi spectatorii unor reuniuni omogene **trebuie** să rămînă o utopică speranţă. Ele, saloanele, sînt locuite de o ireconciliabilă contradicţie între aspiraţia de ansamblu unitar articulat şi identitatea fiecărui atelier reprezentat. Este suficient şi pozitiv cînd putem desprinde o suită de convergenţe, o comuniune poetică, un stil al atitudinii mai mult decît o identitate de stiluri.

Servindu-ne ca termen de comparaţie ediţiile 1972—1975, salonul 1976 cîştigă în prestigiu prin maturitate colectivă. Nu este vorba despre un salon de ruptură, ci mai curînd despre un rod al celor precedente, un rezultat al unui imens travaliu rămas în umbra atelierelor. Trei generaţii, prezente de altfel mereu, conving azi printr-o continuitate mai evidentă a vîrstelor, a talentului. Planează în sala de expoziţie un aer mai puţin „experimental" şi ambiguu, preocupările au indiscutabil o gravitate, o decizione de a condensa în fiecare lucrare întreaga experienţă, de a încorpora eficace experimentul. Există un consens major al colectivităţii artistice din Timişoara în a depăşi platitudinea confecţiei truculente în favoarea expresiei, există un suflu unificator în „resurecţia figurii"; există, în fine, mai multă lumină benefică pe paleta simezelor, o sensibilă dezinvoltură şi respiraţie a imaginilor. Între elementele ce relaţionează lucrările expuse se impune protagonistă, similitudinea iconografică. Artiştii au resimţit conştient datoria de a aduce omagiul lor aniversărilor anului 1877. Registrul tematic este, de aceea, în toate compartimentele salonului (pictură, grafică, sculptură, decorativă) puternic impresionat de istoria evenimentelor 1907 şi 1877. Fundamental este însă că într-un salon cu profil votiv nu răsfoim paginile unui manual de alegorii istorice, ci proiecţia noastră prezentă asupra istoriei. Este, fără îndoială, unica şansă de evadare a operei din sfera „documentarului", acces la statutul artei, din condiţia de semnal în aceea **de semn** purtător de semnificaţii. Prin dreptul artistului de a imagina istoria sporesc sensurile şi adevărurile istoriei, cunoaşterea ei. În punctele sale de rezistenţă, salonul este marcat de cristalizarea structurilor de atitudine artistică. Numim aici un stadiu al procesului creator autentic; opera sa decide în relaţia de apropriere a esenţelor realităţii şi nu în raportul exclusiv de apropiere sau înseriere a datelor ei concret-senzoriale. Din acest unghi, reuniunea 1976 este un moment bun prin calitatea **iniţiativelor** artistice responsabile, persuasive. Este un salon poate nu **spectaculos**, dar relevant prin ţinuta sa interioară, prin gestul de a fi dizlocat flagrante inegalităţi valorice altădată prezente. Este un salon deschis în planul problematicii complexe a modalităţilor de expresie; deschis împlinirilor individuale şi definirii colectivităţii artistice a filialei. Un salon valoros prin funcţionalitatea sinergică a mediului pe care îl compune.

Desigur, nu vom pretinde să epuizăm în lapidare aserţiuni efortul creator individual. Atît cît o facem, gîndurile rămîn crochiuri ale **unui** aspect ce ni se pare concludent.

PICTURĂ

● Maestru al acuarelei, inimitabil pictor al „ciulinilor", FRANCISC FERCH închipuie — transplantat în ulei — motivul favorit, păstrînd nealterată prospeţimea transparenţelor. Agresiv hipertrofiat, motivul emite rezonanţe stranii, de poetică onirică.

● DIODOR DURE, în compoziţia monumentală „1907" semnează o terifiantă imagine a temei; portret al mîniei revendicative, portretul tăcerii dinaintea furtunii. Dincolo de simbolistica iconografică — un bîld, o coasă, un om — contemplîndu-le cîmpurile de forţă ale tuşelor, clarobscurul în game de plumb, totul se răsfrînge spre înlăuntrul unei compoziţii, traversată de diagonala frîntă dar intransigent energică a figurii.

● Dacă jocul ne este îngăduit atunci am putea spune că SIMION LUCACIU opune paletei „egeene" acorduri „geene". În culori de pămînt ars, violaceu oxidate, artistul strecoară introiectiv subtile aluzii la desenul grigorescian în schiţele alert paginate ale dorobanţilor notate asemeni reporterului în campania lui 77.

● Acum, ca de atîtea ori, vocaţia de autentic muralist a lui ADALBERT LUCA e frustrată de cadrul restrictiv al unei compoziţii care îşi cere singură dreptul la altă suprafaţă. De un romantism tragic, ea prezintă datele unei structuri eboşate în violente armonii incendiare. Un artist care nu şi-a lăsat niciodată neterminate propriile-i idei.

● Fructificînd cercetarea formală proprie viziunii sale muzicaliste, MOLNAR ZOLTAN este autorul unui 1907 emblematic, figurînd printre semne flamboaiante şi arme ale revoltei ţărăneşti portretul anonim al unui patetic „Jupiter tonans" nimbat de un aer altier. Oricum, o soluţie deschisă amendamentelor.

● ROMUL NUŢIU rezolvă într-o manieră insolită, în tripticul de atmosferă „1907" o problemă de limbaj: integrarea figurii în formele aleatoare, alici magmatice, acorduri de griuri. Fruste, fizionomiile se reculeg din vertijuri de culoare, asemeni căpeteniilor din masa eroilor anonimi. O temă de meditaţie despre dinamica formelor ca dinamică a istoriei.

● GABRIEL POPA. În al său „1877" metafora declanşează subtile ambiguităţi de la „lectură" la „percepţia empatică". Glasiurile, violacee fumozităţi, alungă desenul ce transpare în conture evanescente. Pictorul mimează maliţios arheologul. Din dreptunghiul imaculat al cadrului, artistul decapează tencuiala vreunui perete, restituind ochiului un bucolic fragment de frescă istorică. Insinuant, G. Popa este pictorul inefabilei sugestii, al delicatelor percuţii, descendent modern al „zugravului de subţire".

● CIPRIAN RADOVAN, identic cu sine, pictează conform cu ultima sa personală: suculent şi păstos, virulent, dar şi caligrafic aspirînd încă la o limpiditate a culorii, suprasolicitate prin flotiuri. Neîndoios, posesor al unui

SALONUL ANUAL DE ARTĂ

TIMIŞOARA 1976

timbru (cu discrete ecouri secession), Radovan pune problema despre posibilitatea soluţionării mijloacelor plastice în exclusivitate pe suprafaţa pînzei.

● Doi artişti, ŞTEFAN BERTALAN şi VIOREL TOMA semnează în lucrările lor reîntoarcerea la ulei prin compoziţie. Reţinem din această surprinzătoare „piruetă" că experienţa şi producţia artistică cunosc căzături şi recesiuni. De aceea ni se pare firesc să rămînem circumspecţi în cazul unor artişti afirmaţi prin seriozitatea investigaţiei şi acurateţea ideilor din opera lor de ieri.

● VREME LEON, poetul luminilor Deltei, pictorul acordurilor matinale acuză şi el incorporarea figurii umane, neabdicînd de la gestul şi tehnica ce l-au consacrat.

● Un nucleu de patru lucrări semnate de SILVIU CREŢU-ORAVIŢAN şi VLADIMIR STRELETZ pigmentează stenic ambianţa salonului. Fiind prezenţi cu lucrări mai recente în cadrul salonului lugojean, vom reveni asupra lor cu prilejul analizei pe care o vom face acestuia.

● O serie de lucrări din compartimentul picturii rămîn irelevante în comparaţie cu nivelul general al atelierelor (A. BREILEAN, S. KRYZANOWSKY, A. OANCEA-SUTEU, P. GALIS, I. MUCIONIU, A. MARTIN). Sensibili, dar încă mimetici, G. MUSCALU, P. REIS, N. UNGAR.

Pentru că ultimul cuvînt trebule să fie bun, salutăm un debut de calitate: CĂLIN BELOESCU. Dezinvolt dar decis, tînărul absolvent interoghează forma, culoarea, compoziţia, în ipostaze de mare dificultate; pictura unui temperament introvertit, cu sensibile propensiuni expresioniste.

GRAFICĂ

Cu cîteva regretabile absenţe, secţiunea de grafică radiografiază dimensiunile şi diversitatea şantierelor artistice, face inventarul celor mai consacrate tehnici, de la desenul de şevalet, acuarelă, pastel, pînă la gravura în metal, xilo etc.

Decanul de vîrstă al salonului, maestrul IULIU PODLIPNY etalează în conté şi pastel trei memorabile portrete (unul, autoportret) chipuri ale sublimului în lumea înţeleptei senectuţi. Oricît şi oricum, cuvintele rămîn puţine.

● CONSTANTIN FLONDOR STRAIN, artist dublat de un profund teoretician, distilează în lucrarea sa (colaj foto, acrilic, cazeină) preocupările-i curente pentru studiul funcţionalităţilor psiho-estetice ale formei. Pe o temă dată, „Manifestaţie", autorul procedează prin analiză la degradarea semnalului fizic şi implicit la înnobilarea lui cu rangul de semn purtător de valori estetice, afective, servind finalmente ideea imaginii agitatorice.

● VIRGINIA BAZ BAROIU în trei acuarele de o ţinută elegant rutinieră ne încîntă cu mirobolantele ei lumi subacvative, balete de floră marină, formele undulesc sub adierea laviurilor în fantasmagorice acorduri.

● Grafica de şevalet a LIDIEI CIOLAC denunţă acum superfluităţile pointiliste ale gravurii de ieri. Discursul său împărtăşeşte o epură a scrierii; reflexivă, artista compune seducător imaginea prin distribuţia accentelor ce temperează ducturile psiho-grame.

● În prelungirea recentei personale, EUGENIA DUMITRAŞCU este aici reprezentată de lucrări cunoscute, despre care ne-am mai exprimat.

● HILDEGARD KREMPER FAKNER (în „Triptic") este şi acum gravorul alegoriei bogate în subtexte literare, captînd în imagini rustic valorate duhul evenimentelor 1877, 1907, 1944.

● Prolific şi divers, dar întotdeauna recognoscibil — poate fi şi acesta un stil — GABRIEL KAZINCZY este autorul unui ciclu „1877". Mînuind abil racursiul angular, reifică formele în configuraţii de o glacială distincţie.

● O artistă, XENIA VREME, care ne obişnuise cu o gravură decorativă, învăluită de reverberaţii folclorice, impecabilă în datele ei tehnice, se repliază pe semne mai aproape de interiorul său, printr-un lirism al formei eliberate de constringeri compoziţionale. Sînt artişti în ale căror creaţii drumurile diverg spre a se întîlni, nu se ştie cînd, în sinteze.

Ponderea mare a graficii nu ne permite să analizăm exhaustiv secţiunea, nici să ordonăm totul în ierarhii care, oricum, sînt relative. Alături de graficienii participanţi în ediţiile precedente (TRAIAN BONA, ANA GAL), o ariergardă a graficii tinere conferă primei travee din amfilada galeriei un puls juvenil, emancipat. Se detaşează C-TIN RĂDUCANU şi IOSIF STROIA, persiflanţi şi diligenţi în ideaţia imaginii, ST. GNANDT, ZENOBIA MLADIN, ELISABETA SEPI, H. SCHEIBLING, GHEORGHINA VIDAC, GH. VALEANU. VERES, prin economia şi puritatea mijloacelor de expresie. Ternă şi prolixă (cu texturi supraaglomerate), gravura lui ION MIHAESCU, SILVIEI MIHAESCU şi MARIETEI PAMFIL. Distante prin bizareria artizanală, desenele lui R. SCHIFF şi E. KLEIN. Tranşant şi riguros în evoluţia sa constantă, DOREL DOBOCAN semnează două naturi statice, remarcabile prin culoare şi ştiinţa paginaţiei.

SCULPTURA reuneşte cele mai inegale valori, motiv din care poate fi considerată secţiunea cea mai deficitară a salonului. Abia jumătate din cele 14 lucrări sînt concepute în materiale definitive; în rest — gips, care, oricît de măiestru patinat, nu poate seduce cu aerul său pauper (chiar dacă demersul rămîne intact şi lizibil, e un loc comun aserţiunea conform căreia ideea şi forma sînt servite (uneori regretabil „salvate") de material, prin toate atributele şi valenţele lui expresive). Nu rămînem neutri în faţa unor opere, a unor artişti (INA POPESCU, GAL ANDREI, ORGONAS ANDREI), care au crezut neîntrerupt în adevărul lor: omul ca spaţiu al frumuseţii morale sau ca univers al dramei. Într-o lucrare frontală, JECZA PETRU modelează simplu laconic, o compoziţie „eroică". Din planuri amplu articulate el construieşte o figură suspendată într-un precar echilibru. Echivocul posturii — între iluzia căderii şi a ascensiunii — declanşează expresia de un conflict reţinut. OCTAVIAN MAXIM, neconcludent cu detaliul unei ecvestre se lasă aşteptat cu lucrări pe măsura posibilităţilor. DUMITRU PĂLĂLĂU transpune în material definitiv (tablă sudată) un motiv impersonal, un antrelac nu lipsit însă de virtuţi decorative. Un artist întotdeauna precis, echilibrat în opera de odinioară, SZAKATS BELA rezolvă acum un Avram Iancu emfatic, într-un instantaneu de echitaţie — altfel o lucrare îngrijit elaborată, dar discutabilă în raport cu tema abordată. Trei debuturi: ION CINGHIŢA, cu un nud în care excesul de „interpretare" (elansarea bustului) diluează expresia, CURCAN şi GOIDACI, care acuză încă vizibil „informaţia" livrescă. C-TIN GRANGURE debutează prin două lucrări discrepante. Una dintre ele, portretul monumental „Vlad Ţepeş" frizează grotescul, cealaltă, o marmură mică, ilustrînd fără îndoială preocupările reale ale atelierului său. IOSIF BENEDEK se desprinde net dintre tinerii sculptori prin coerenţa ideii şi a formei, prezentînd o sculptură modulară, de o vigoare şi un cinetism romantice.

Secţiunea DECORATIVĂ este de-acum un bun cîştigat al saloanelor, graţie efortului citorva ateliere, consecvente într-o producţie de calitate. JECZA CLARA, cu o piesă monumentală de tapiserie domină compartimentul prin netitatea valorilor grafice ţesute în acorduri naturale. MAGDA KAZINCZY prezintă o lucrare cunoscută, în care se remarcă aceeaşi preocupare de a evidenţia în reliefuri acuzate unitatea de bază a tehnicii — firul. Într-o împletitură şi un ţesut foarte rustice, în compuneri discoidale, RODICA REGEP BANCIU face o tapiserie de evocare medievală. Mai timide, TOTHPAL şi MARGHIDAN cochetează încă cu secretele şi disponibilităţile textilelor. DORU TULCAN elaborează într-un panou omofon (metal decupat pliat) un foarte serios proiect de artă monumentală, posibil într-un spaţiu industrial; nu mai puţin SZAKATS BELA, reprezentat aici prin două reliefuri, gîndite în ritmuri savante, de asemenea posibile proiecte de decor parietal. Prea puţin complex, jocul op, resorbind sugestii de scoarţe oltenești, propus de ION MERCEA sau imprimeul edulcorat al PAULEI KÜTTINGER. Notabilă metamorfoza IULIEI DINESCU în piesele de ceramică neagră, extracte arheologice, semne ale unor vremi imemorabile. Alături, ELENA TULCAN şi DORINA PETRONE inaugurează în salonul timişorean studiul formelor decorative şi funcţionale în sticlă, originale proiecte pentru serii industriale.

CORIOLAN BABEŢI

MUZEALE

Laboratorul zonal - posibilităţii şi perspective

Muzeul, ca factor dinamic şi în continuă dezvoltare în lumea modernă, trebuie să fie conceput ca o instituţie larg deschisă, în care creaţia şi dezvoltarea se justifică prin funcţia socială pe care el şi-o asumă. El acţionează în sensul revalorizării patrimoniului cultural, manifestînd un interes deosebit pentru păstrarea şi ocrotirea trecutului nostru cultural.

Legislaţia ţării noastre s-a îmbogăţit cu o nouă lege de o importanţă extraordinară, referitoare la bunurile susceptibile de a fi considerate patrimoniu cultural naţional.

Spiritul Legii 63/30. X. 1974 — „Ocrotirea patrimoniului cultural naţional este o necesitate imperioasă a procesului spiritual al ţării", iar „... identificarea, evidenţa, păstrarea, conservarea, valorificarea ştiinţifică şi punerea în circuit a tuturor bunurilor care alcătuiesc patrimoniul cultural naţional se reglementează în mod unitar pe tot cuprinsul ţării".

Se precizează de asemenea că „restaurarea bunurilor din patrimoniul cultural naţional se realizează sub conducerea Direcţiei Patrimoniului Cultural Naţional în laboratoare organizate, încadrate şi dotate potrivit acestor cerinţe" pe lîngă o serie de muzee din ţară, unul din acestea fiind cel înfiinţat pe lîngă Muzeul Banatului.

Atribuţiile acestor laboratoare zonale (în număr de 11 în întreaga ţară, din care 4 în capitală) sînt pe larg specificate în lege.

Urgenţa restaurării este în funcţie de valoarea bunurilor din patrimoniu, de frecvenţa lor în colecţii şi de starea lor de conservare. Restaurarea se execută numai asupra obiectelor periclitate, respectîndu-se integritatea obiectelor, dimensiunile, culoarea, înfăţişarea. Este obligatorie folosirea unor materiale similare celor originale, sau cu proprietăţi fizico-chimice cît mai apropiate. Alegerea materialelor şi a metodelor de restaurare trebuie făcută în funcţie de particularităţile de structură, compoziţie, fabricaţie, comportarea lor faţă de condiţiile diferite de valorificare şi păstrare. Efectuarea actului de restaurare aparţine numai specialiştilor care lucrează în echipă multidisciplinar constituită. Abordarea competentă a restaurării unui obiect presupune o îndelungată pregătire profesională, atît teoretică cît şi practică, pregătire care are un caracter sistematic şi continuu.

În lumina seminariilor internaţionale de muzeologie, conservarea elementelor riguros autentice ale patrimoniului cultural naţional aparţinînd sistemelor ecologice, economice şi culturale dispărute, sau pe cale de dispariţie, solicită uneori o veritabilă „sterilizare", care să le evite orice contact cu societatea contemporană şi o menţinere strictă a echilibrului lor intern. Laboratorul zonal, în accepţia sa cea mai largă, are printre alte funcţii, şi pe aceea de a asigura „sterilizarea" şi echilibrul intern al elementelor de patrimoniu.

Laboratoarele zonale nu sînt numai instituţii de restaurare şi conservare, ci şi de cercetare ştiinţifică. Ele sînt centre de documentare constituite din obiecte şi din toate informaţiile referitoare la acestea, jucînd rolul de „publicaţie" a rezultatului cercetărilor curente în disciplinele programului său de activitate, mijloc de convergenţă a acestor cercetări. Sînt un loc unde publicul poate fi chemat la cooperare, la cercetări prin aportul propriilor sale informaţii şi reacţii critice.

Programul laboratoarelor zonale este dinamic, în sensul cercetării temeinice şi a luării în obiectiv a pluralităţii elementelor ce trebuiesc cercetate, cu notarea atentă a problemelor ce intervin pe parcurs şi a concluziilor ce se impun. Acestea orientează reflecţiile şi activitatea practică, în funcţie de experienţa internaţională. Suscită, în unele cazuri, redescoperirea spontană a principiilor muzeologiei (cum trebuie făcută cercetarea materialul descoperit, conservarea şi restaurarea lui), principii care, în unele cazuri, au fost mult timp ignorate. Laboratoarele zonale pot fi sediul unor studii de pedagogie, aplicate la obiect — prevenind reacţia publicului în viitor, pentru diverse teme de rezonanţă, în organizarea expoziţiilor de muzeu.

Paznici ai valorilor culturale ale unei ţări, muzeele pot fi perfecte instrumente de catalizare, stimulînd mîndria şi coeziunea naţională. Aşa se explică de ce laboratoarele zonale de restaurare-conservare a bunurilor de patrimoniu cultural naţional au fost concepute de legislaţia statului nostru, pentru a lua fiinţă pe lîngă o serie de muzee mari din ţară.

ELENA STRATUL

Corespondenţa

Ion Dumbravă : Ceea ce ne cereţi este firesc. Pe măsură ce tinerii noştri colegi, ce debutează în spaţiul alăturatei rubrici, parcurg un drum şi intră într-o altă etapă, redacţia îi va include în paginile de literatură „matură". În ceea ce ne priveşte, vă credem aproape de o asemenea „trecere". V-am reţinut **Gînduri dinspre un august** şi **Amiază**. Ne bucură interesul pe care îl arătaţi pentru răspîndirea revistei, cum şi sprijinul în sporirea numărului de abonaţi în oraşul Dvs.

Dana Petroveanu : Versuri pline de avînt şi puritate. Continuaţi.

Popescu Marian : În **Dar de cuvinte toamna, A trăi sau Cerul de martie** găsim o bună tonalitate, cum şi versuri care vorbesc despre posibilităţile Dvs. reale. Mai trimiteţi.

Ilie Gheorghe : Ne bucurăm că vă place poezia bună şi sperăm că veţi ajunge s-o şi realizaţi. Sînt unele indicii în acest sens, dar trebuie să lucraţi mult, cu pasiune şi dăruire.

Nicos Condroianis : Versuri cursive. Mai încercaţi.

Ion Velea : Toate bune şi frumoase în lunga Dvs. epistolă, dar versurile sînt departe de a răspunde exigenţelor pe care le formulaţi. Aşteptăm lucrări în care să vă „înglobaţi eul, dînd astfel originalitatea, ineditul". Le vom publica în revistă, cu bucurie. Deocamdată, stihurile Dvs. sînt simpluţe, fără relief şi fără acel „nu ştiu ce" pe care-l invocaţi şi care poate face farmecul şi originalitatea unei poezii. Oarecari note pozitive găsim în **Elegie**. Să mai vedem ce scrieţi.

Mariana Pîndaru : Reţinem poezia **Despre păduri**. Unele accente relevabile cuprinde şi **Fiecare singur**. Ne bucurăm că vă interesaţi de cercul „Prietenii revistei Orizont" şi sperăm că veţi iniţia şi în oraşul Dvs. un asemenea colectiv de prieteni, propagandişti şi susţinători ai revistei.

Popa Nistor, Petru Magheţi, Hoinarii (text nesemnat), Mohaupt Coloman, Rusmac Viorel — încercări modeste.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

Prietenii revistei Orizont

UN CRIN ALB

Din cîmp de patimi vin
să-mi cînt strămoşii trecuţi
în nemurirea gliei
româneşti
şi-n numele lor doresc
un crin alb înflorit
pe cer.

KOCSIS FRANCISKO

DOR DE IARNĂ

Un dor alb, tainic mi-a şoptit
că zborul zăpezilor albastre
ce neagă lacrima toamnei,
se-apropie-ncet, încet,
cu paşi de poveste...

TOAMNA

Ca un fluviu galben de frunze
Curge toamna printre anotimpuri
Cînd copacii sînt atît de singuri
Ca iubirile tainic ascunse.

Pleoapa, vîntul, aleargă bezmetic
încercînd parcă timpul s-ajungă
însă timpul, el însuşi-i-alungă
în joc-i etern şi frenetic.

HORAŢIA STEMACOS

ŞI IATĂ UN LOC

Şi iată un loc
Nimerit să m-aştepte o floare
umbra ei se absoarbe adînc
În carnea sufletului meu
Am venit cu un pas şovăielnic
Nefurînd nimănui
Clipa de-a trece-n speranţă
Şi mă simt vinovat
Ling-un ochi de izvor
Stringînd fluviul ce-ar vrea să se nască
Şi iată un loc
Unde nu te mai crezi nemurind
Peste clipa ce mîngîie-o floare
Cînd mîinile-nchipuie lung
Aripi pentru visul furtunii.

GHEORGHE FELDER

Cu ION NEGOIŢESCU

(Urmare din pag. 1)

tribuţie pitorească la etnografia europeană, ci o ramură tînără a spiritualităţii continentale, ramură străbătută de aceeaşi sevă şi încărcată de aceleaşi roade, chiar dacă pămîntul în care s-au implintat rădăcinile e altul". **Ce a însemnat şi ce înseamnă pentru dv. „Cercul literar" de la Sibiu în care v-aţi desfăşurat activitatea alături de Radu Stanca, Şt. Aug. Doinaş, Ovidiu Cotruş, Eta Boeriu, Radu Enescu, N. Balotă, Ioanichie Olteanu, C. Regman ?**

– Coştiinţa şi mîndria de a fi aparţinut unei generaţii care a produs multe cărţi bune ce şi-au pus pecetea pe epoca în care trăim.

– Dv. aţi avut rarul privilegiu de a-l cunoaşte şi de a lucra în intimitatea uneia din personalităţile literare cele mai proeminente ale veacului : Lucian Blaga. Ce amintiri deosebite păstraţi magistrului, poetului, cărturarului, omului de o rară noblеţă sufletească ce a fost autorul „Poemelor luminii" ?

– La Blaga era impresionantă nu numai marea lui capacitate creatoare, atît de evidentă chiar şi în cazul unei conversaţii întîmplătoare, încît aveai impresia că te afli lîngă un izvor în permanenţă ţîşnire vie, ci şi organicitatea şi firescul integrării lui în cultură. Nimic nu era pedant la el, pretenţios sau sofisticat, ci totul era substanţă. De la Blaga am învăţat că dacă ştii foarte mult eşti ca o casă cu ferestre multe, deschisă după voie, după soare şi după aer.

– Revenind la personalitatea Dv., în 1966, aţi înmănunchiat în volumul „Scriitori moderni", rodul unei activităţi literare de peste trei decenii. Descifrarea semnificaţiilor moderne ale unor opere clasice şi sesizarea clasicismului unor scrieri moderne, a fost făcută cu aplicaţie de dv. Formula aleasă a fost eseul. Remarcam, cu prilejul apariţiei acestei cărţi, mobilitatea ideilor, stilul elegant al autorului. Socotiţi eseul ca o formă ideală a criticii ?

– Eseul are avantajul că în domeniul criticii literare permite o mai adecvată întrepătrundere cu filozofia. Cu toate acestea, mie mi se pare că orice modalitate critică, de la foileton şi pînă la monografie, sînt demne de aceeaşi atenţie, în măsura în care sînt practicate cu demnitate. Multe eseuri ale mele sînt foiletoane.

– Apărut în 1968, studiul „Poezia lui Eminescu" aduce o nouă interpretare a operei celui mai mare poet român. Lucarea a spulberat opinii şi prejudecăţi de mult statornicite în istoria noastră literară. Cum v-a venit ideea unei asemenea cărţi ?

– Interesul faţă de poezia lui Eminescu mi-a fost trezit prin preocupările mele din timpul Universităţii, legate de romantismul german. Trebuie să mărturisesc că, înainte de a-l iubi pe Eminescu, am iubit pe Schelling şi pe Novalis, pe Shopenhauer şi Hölderlin. Datorită cunoaşterii acestora şi romantismului german, în general, l-am descoperit şi înţeles pe Eminescu, confratele lor într-un spirit, căci astfel am putut aprecia mai profund contribuţiile lui T. Vianu, G. Călinescu, Vladimir Streinu, în domeniul eminescologiei. Însuşi Eminescu, după convingerea mea, şi-a înţeles mai bine neamul său prin filtrul romantismului german. Un fenomen de cultură universal, amplu constituit, poate servi ca lupă imens măritoare, la observarea formelor particulare, locale.

– Ce înseamnă pentru Dv. actul critic ?

– E modul cel mai fericit în care mă pot bucura împreună cu alţii de operele literare care mă interesează. În aceasta văd dublul aspect al actului critic : subiectivitatea şi obiectivitatea, într-un permanent joc de corespondenţe.

– Cum scrieţi ?

– Mai întîi sînt lecturile din autorul cercetat şi din operele adiacente respectivului autor. De aici rezultă opinii, aprecieri. Mi s-a întîmplat, nu o singură dată, să am idei preconcepute despre un autor. Niciodată aceste idei preconcepute nu au rezistat momentului luării de contact direct cu opera respectivă. Opera rămîne astfel singură cu mine, într-un dialog care nu mai are nimic comun cu ceea ce este altceva decît noi doi.

– Ce socotiţi că poate învăţa critica literară actuală de la G. Călinescu ?

– Generaţiile noi pot prelua în continuare, de la G. Călinescu, libertatea de gîndire şi judecată, îndrăzneala înnoitoare în aprecierea valorilor trecutului şi prezentului. Chiar şi sub forma de a nu fi de acord totdeauna cu ideile şi judecăţile lui, sau tocmai sub această formă. În opera critică a lui Călinescu, literatura înseamnă viaţă. Această viaţă nu poate fi asigurată operei lui în eternitate, decît printr-o reacţie **vie** faţă de ea, adică plină de întrebări. În lucrările critice ale marelui nostru înaintaş, faptele literaturii sînt tot atîtea răspunsuri neaşteptate, cîte întrebări insolite.

– Dv., lucraţi de mulţi ani la o „Istorie a literaturii române", din care, fragmentar aţi publicat unele capitole în revistele noastre literare : „Argeş", „Steaua", „Viaţa românească", „Orizont". În ce stadiu se află, în momentul de faţă, lucrarea proiectată ? Bănuim că n-aţi renunţat la ideea desăvîrşirii acestei cărţi, pe care noi o socotim definitorie pentru întreaga dv. activitate de istoric şi de critic literar...

– Cine urmăreşte activitatea mea critică, concretizată în cele 7 volume publicate în ultimul deceniu, poate constata că „am dat seamă", ca să zic aşa, despre foarte mulţi scriitori români vechi şi noi. Dar texte definitive din „Istoria literaturii române", n-au apărut decît în recentul volum de „Analize şi sinteze". Chiar şi aceste texte, cînd sînt prea analitice, urmează să fie mai just proporţionate la data incorporării în lucrarea integrală. Caracterul istoric al acestei lucrări va fi evidenţiat prin introducerile ce vor însoţi fiecare capitol în parte şi prin liantul capitolelor între ele. În aceste introduceri şi cu prilejul fiecărui liant vor fi trataţi şi autori care sînt semnificativi pentru devenirea literaturii române, dar care nu s-au realizat într-o operă reprezentativă.

– După apariţia volumului „Analize şi sinteze", ce alte cărţi aveţi pregătite pentru tipar ?

– O culegere de versuri şi două volume de „Corespondenţă" cu Radu Stanca. Această corespondenţă (1943–1960), acoperă toată tinereţea noastră, cu frămîntările spirituale foarte caracteristice pentru epoca respectivă. Un prelungit şi dramatic schimb de informaţii literare şi probleme estetice.

– Care este crezul Dv. de viaţă ?

– Nu mi-am îngăduit altceva în viaţă decît devotamentul faţă de literatura română...

*

Iată-mă din nou, după mai bine de o oră şi jumătate de conversaţie, într-un univers ideatic, elevat, purtînd în suflet rezonanţele unor momente de rară puritate spirituală, în tovărăşia amfitrionului meu, poetul şi criticul literar Ion Negoiţescu ale cărui versuri îmi revin în memorie, ca un leit-motiv ce nu se poate uita : „Ne-nvăluie ne-nceputa linişte, / tristă şi dulce amăgire, / oglinzi de crepuscul / în clară plutire"...

Satirice

Epigrame

Poetului Gheorghe Azap, autorul volumului „Maria"

În faţa editurii tale
Eu îmi ridic, azi, pălăria,
Căci, după ce ţi-a dat parale
Te-a procopsit şi cu... „Maria".

Ante şi post-embrionară

Timpul pe oameni îi împarte
Din tot ce stoarce-al vremii tease:
Cei MARI trăiesc şi după moarte,
Cei MICI, mor de cînd se nasc.

Unui poet începător

Cînd versul tău nu merge,
Fii cavaler, ţi-oi spune,
Că ce-ai compus acolo,
Nu-i vers. E versiune.

Unui chelner

Cînd încarci nota de plată
Să te-nece-un gînd ascuns :
„Azi port bluză şi cravată,
Mîine sînt vărgat şi tuns".

Unui epigramist ce semnează Cătană

Nu voi să critic a ta pană,
Ci doar îţi spun ce am văzut :
Cînd scrii umor semnezi Cătană,
Dar în talent rămîi recrut.

Unui bard care scrie cam din topor

Ca să scrii o poezie,
peste vremuri să rămînă,
Pune barda-n magazie
Şi ia-ţi un condei în mînă.

DUMITRU PAŞA

Fabule

SOMN UŞOR

Cunosc un fapt de-a dreptul
uimitor...

Zăcînd mereu în bălţi şi-n stufăriş,
s-a-mbolnăvit un somn de
insomnie.

Trei unchi, uzînd de influenţa lor,
au încercat de-a surda să-şi îmbie
nepotul-somn, cîntîndu-i „somn
uşor".

De-aici, am scos un adevăr sonor:
oricui ar vrea să stea pe veresie
în apa noastră limpede şi vie,
nici numele nu-i vine-n ajutor..

ANDREI CIURUNGA

VALORI

Un zero, nebăgat în seamă,
Şi, revoltat, trăind o dramă
Că-i ignorat cu bună ştiinţă,
(Deşi îşi dă multă silinţă
Ce din anonimat nu-l scoate),
S-a aliat cu un... confrate.
. . . . . .
Văzînd că mintea-i nu-i destulă
Îl şi-a găsit perechea .. nulă !

ZBOR

O frunză luată de vînt,
Privea cu dispreţ spre pămînt
Deodat' se-opri însă vîntul
Şi rise la urmă pămîntul.
. . . . . .
Prefer să rămîn pe pămînt.
Cînd zboru-mi depinde de... vînt.

ADI CHIRŞBAUM

Panseuri

● Dorinţele mele sînt pretenţii. Dorinţele şefului sînt sarcini.

● Cînd iei fotbalul în glumă, eşti un om serios.

● Fiecare dribling în plus e riscant. Se va crede că eşti jucător tehnic.

● Pierzînd unele nopţi, îţi mai rămîn puţine zile.

GHEORGHE LEU

Lecturi satirice

CULEGERE DE EPIGRAME

(Editura Litera, 1976). Lecturînd un volum de 223 de pagini, cu peste 500 de epigrame, însumezi, desigur, atît satisfacţii, cît şi insatisfacţii – multe la număr şi unele şi altele. Au apărut de-acum mai multe volume de epigrame. O ierarhizare cît de cît obiectivă a autorilor respectivi se impune. Pînă cînd un critic mai avizat îşi va asuma această utilă întreprindere, încercăm cîteva referiri în acest sens, la Culegerea semnată de Clubul epigramiştilor „Cincinat Pavelescu" din Bucureşti.

Autori — 60 ! Dintre ei, vreo 11 nu prea au nimic de spus (în acest volum, desigur). Iată, însă, că la polul opus un număr de 13 autori semnează epigrame notabile. E vorba de : George Zarafu, Sorin Pavel, Dimitrie Jega, Mircea Trifu, Caten Popescu, George Corbu, Gabriel Teodoreseu, Al. Cienciu, D. C. Mazilu, Eugeniu Petrovanu, Gheorghe Petrone, Gheorghe Steriade şi Nicolae Ţatomir.

Desigur, o culegere de epigrame nu are statut de antologie, dar se pune întrebarea : cui foloseşte ea ? În nici un caz „profesioniştilor" inseraţi în tom. În concluzie, o carte semnificativă doar pentru mişcarea epigramei în general, nu şi pentru saltul ei calitativ.

CASSIUS

Ultima fabulă a lui Esop

Trimisul regelui Cresus, Esop, își încheiase afacerile cu delfienii și se întorsese la micul han unde-și închiriase o cameră. Mai tirziu, intră în circiuma hanului, unde chefuia un grup de delfieni. Cînd aceștia îl recunoscură, se strînseră în jurul lui :

– Spune-ne, începură ei, este chiar atît de bogat Cresus pe cît spune lumea ?

Esop, dat fiind că obiceiul de a vorbi în fabule îi era atît de puternic întipărit în fire, zise :

– Cel mai bine pot răspunde întrebării voastre printr-o alegorie. Iat-o : Animalele s-au adunat într-o zi să-l ungă rege pe cel mai avut dintre ele. Fiecare animal și-a lăudat pe rînd averea și s-a văzut limpede că leul avea cel mai întins teren de vînătoare, albina – cea mai multă miere, veverița – cele mai mari provizii de alune și așa mai departe. Dar cînd începu alegerea, toți își dădură seama că va fi greu să se ajungă la un rezultat. Pentru albină, alunele, bogăția veveriței, erau fără importanță, pentru leu, finul stăpînit de zebră și bizon era fără valoare ; iar pantera și tigrul nu dădeau nici o atenție riului, pe care crocodilul și cocorul îl prețuiau atît de mult.

Apoi, Esop ceru de băut, urmărind prietenos chipurile delfienilor și spuse :

– Morala fabulei este aceasta : bogăția e un lucru de neatins, iar înțelesul ei nu e același pentru toți.

Delfienii îl priviră cu dispreț, iar cînd liniștea care se lăsase deveni prea apăsătoare, unul dintre ei întrebă din nou :

– Cum era timpul în Lydia cînd ai plecat ?

– Cel mai bine pot să răspund la întrebarea asta cu o altă fabulă, spuse Esop. În timpul unei ploi puternice, pe cînd eleșteele și canalele se revărsaseră, o pisică și o rață s-au întîlnit pe drum și, dorind să schimbe cîteva cuvinte, vorbiră despre timp.

– Ce minunată zi e azi, spuse încîntată rața.

– Ce timp groaznic am prins, zise dezgustată pisica.

Delfienii se uitară uimiți unul la altul și din nou se făcu liniște.

– Morala acestei povestiri, zise Esop, este aceasta : ce îi place rățel, o îndurerează pe pisică. Apoi își turnă vin în pahar și, mulțumit de felul în care începuse să-i educe pe barbarii delfieni, se sprijini de perete.

Delfienii se foiră neliniștiți pe scaunele lor și după o lungă tăcere unul dintre ei zise : „Cît de mult timp ai umblat ca să ajungi pînă aici ?"

– Răspunsul poate fi dat cel mai bine aici prin fabula broaștei țestoase, a pelicanului și a lupului. Vedeți, pelicanul s-a dus să-și viziteze prietena, broasca țestoasă, și i-a promis să stea pînă cînd aceasta își va termina de construit noua casă. Deci, într-o zi, pe cînd lucrau împreună, broasa țestoasă săpînd vizuina și pelicanul cărînd pămîntul scos, cu gușa, apăru pe neașteptat lupul, și...

Dar Esop nu mai putu continua, căci delfienii îl înconjurară și, o clipă mai tirziu, îl tîrîră la marginea stîncii pe care era construit hanul. Cînd ajunseră acolo, îl îmbrînciră și-i dădură drumul în gol. Esop se prăbuși pe bolovani și muri.

„Morala a ceea ce am făcut noi, explicară ei mai tirziu, este atît de clară, încît nu mai trebuie adăugat nimic".

Din literatura lumii

WILLIAM MARCH

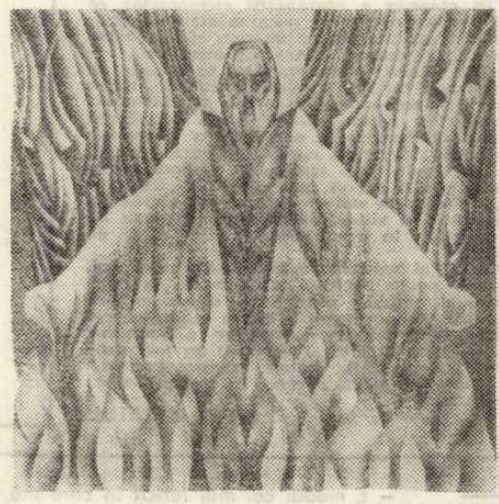

William March (1893—1954) s-a făcut remarcat printr-o bogată activitate literară. Romancier, nuvelist și fabulist, William March este semnatarul următoarelor volume, reprezentative pentru cariera sa scriitoricească : Compania K, Mica soție și alte povestiri, 99 de fabule (din care a fost selectat și grupajul de față).

Z. MOLNAR : „1907"

Adevărul

Cînd auzi că Adevărul se află în țară, un bătrîn învățat hotărî să-l găsească, fiindcă întreaga viață îl studiase pe toate fețele. Îndată se pregăti de drum și, în sfîrșit, ajunse în fața colibei din munți, unde sălășluia, în singurătate, Adevărul. Bătu la ușă și Adevărul îl întrebă ce dorește. Învățatul îi spuse cine e, adăugînd că întotdeauna dorise să-l cunoască și că de mii de ori se întrebase cum arată Adevărul cu adevărat. Acesta îi deschise de îndată ușa și învățatul văzu că arăta cu totul altfel decît și-l închipuise. Se gîndise la Adevăr ca la o femeie uriașă, cu părul fluturînd, călare pe un cal alb sau, cel puțin, ca la o figură eroic sculptată, cu fruntea înaltă și albă, cu ochii limpezi. Și iată că Adevărul nu avea nimic din toate astea, era o biată bătrînă, măruntă și pocită, tremurînd toată, care părea a fi alcătuită din ceva asemănător cauciucului.

– Ei bine, întrebă bătrîna, ce vrei să știi?

– Aș vrea să știu ce ești tu de fapt.

Bătrîna se gîndi puțin, clătină din cap și răspunse :

– Pe asta n-o știu și n-are nici un rost să-ți răspund ceva numai ca să-mi salvez renumele.

– Atunci poate ai vreo însușire aparte, care te deosebește de ceilalți. Nu se poate să nu ai ceva care să te facă fără asemănare.

– Într-un fel, am răspunse bătrîna. Am să-ți arat imediat ce anume am deosebit. E mult mai ușor decît să încerc să-ți explic.

Nu termină bine de vorbit, că și începu să țopăie ca o minge de gumă pe pragul casei, ridicîndu-se tot mai sus cu fiecare săritură. Cînd dădu cu capul de tavan, însfăcă o stinghie de lemn ce se afla acolo, sus, și, strîngînd-o puternic cu mîinile, spuse :

– Prinde-mă de picoare, învățatule, ține-le bine și ia-o înapoi pe drumul pe care ai venit. Cînd o să înțelegi care e însușirea mea deosebită, strigă tare, ca să-mi dai de știre.

Bătrînul învățat făcu întocmai cum îi spusese Adevărul. O apucă pe bătrînă zdravăn de picioare și porni la drum, muncindu-și mintea să afle care anume ar fi însușirea aceea. Cînd ajunse la drumul mare, privi înapoi, văzu, în depărtare, coliba și Adevărul încă ținîndu-se cu mîinile de stinghie.

– Nu pricepi nici acum, strigă bătrîna, n-ai aflat care mi-e însușirea aceea ?

– Ba da, răspunse bătrînul învățat. Am aflat-o.

– Bine. Atunci dă-mi drumul la picioare și întoarce-te acasă, zise Adevărul cu artag în glas.

Pescarul și găina

Un pescar amator își dădu seama că-și uitase momeala acasă tocmai cînd ajunsese la pîrîul unde voia să pescuiască, dar se gîndi că ar putea prinde cosași, ca să-i folosească în loc de nadă. Se așeză în genunchi, încercînd să găsească ceva, dar în zadar. Aproape renunțase la gîndul de a prinde momeala în acest fel, cînd văzu o găină bătrînă ciugulind prin iarbă. Așa cum era de așteptat, aceasta își înfipse ghearele într-un cosaș mare, pregătindu-se să-l înghită. Pescarul se furișă încet spre ea, cu gîndul să înșface cosașul înainte ca găina să-l înghită, însă, ghicindu-i intenția, pasărea o luă la fugă prin iarbă. Poate că ar fi reușit să scape, dacă pescarul n-ar fi aruncat cu un băț în ea. O nimeri în plin și găina se prăbuși în buruieni, cu penele zburîndu-i în toate părțile. Pescarul îi smulse din plisc cosașul, pe jumătate înghițit, îl puse în buzunar și se întoarse pe malul riului, la pescuit, dar văzînd cît de nenorocit zăcea în iarbă biata găină, o mîngîie, ridicîndu-i ușor capul.

– Biata de tine, zise. Acum îmi pare rău pentru tot ce ți-am făcut. Apoi o ridică de jos, o luă în brațe și începu să-și frece obrazul de penele ei. Am fost o brută cînd te-am lovit așa de tare, mai zise el.

După cine știe cîți ani, acum era prima dată cînd găina avea parte de puțină căldură și începu să cloncăne fericită, pînă cînd pescarul o lăsă jos și se întoarse la pescuit. În curînd, prins de plăcerea pescuitului, el uită cu totul întîmplarea și de aceea se miră cînd auzi un zgomot slab dar ademenitor în spatele său. Se întoarse și o văzu pe bătrîna găină care ținea un alt cosaș în plisc. Cînd pasărea văzu că fusese băgată în seamă, se mișcă încet, privindu-l pe pescar cu capul ușor întors peste aripă. Îi aștepta lovitura cu multă resemnare, căci o găină bătrînă va îndura orice dacă-i vei arăta din cînd în cînd puțină afecțiune.

Prezentare și traducere

PETRE ILIEȘU

FOILETONUL SĂPTĂMÎNII

Taine ale civilizațiilor dispărute (XVI)

de Dan Nemesnic

Lao Te (sec. VI-VII, î.e.n.), părintele Taoismului, zicea că totul e conceput în univers conform unei singure legi naturale – Tao – care stăpînește lumea. Toată creația este rezultatul unui joc natural dintre care principiul masculin Jan și cel feminin Jen. Din punct de vedere științific acest lucru pare exact, întrucît sarcinile pozitive cu cele negative din fizica nucleară dirijează toate fenomenele din natură.

O serie de tratate brahmane amintesc despre structura atomică a lumii. Așa, de pildă, Vaysesika și Yagavasista spun : „Există lumi uriașe înăuntrul fiecărui atom, diverse ca particolele de praf din drumul unei raze".

Înțeleptul indian Uluka, în urmă cu 2500 de ani, emite ipoteza alcătuirii tuturor lucrurilor din paramanu, sau simburi de materie. A și fost poreclit, pentru asta, kanada, adică înghițitorul de simburi : Este interesant de știut că înțelepții acelor vremi erau conștienți de pericolele folosirii unor astfel de descoperiri în scopuri destructive. Cu o mie de ani în urmă un alchimist chinez scria : „Ar fi cel mai mare păcat să dezvălui soldaților tainele măiestriei tale".

Dar ce fel de arme erau acelea care trebuiau ascunse ca să nu ajungă pe mîna celor care ar fi semănat moartea cu ele ?

Dacă e să ne luăm după o serie de scrieri indiene, atunci armele „secrete" erau asemănătoare cu bombele noastre atomice. Mausola Parva vorbește despre un tunet, uriaș „vestitor al morții" care a transformat în praf și pulbere armate întregi, și a făcut să cadă părul și unghiile celor rămași în viață. Oalele de lut crăpau iar păsările deveneau albe. Numai după cîteva ore hrana și apa erau otrăvite. Această descriere parcă ne amintește de imaginea Hiroshimei, anul 1945.

Într-o cunoscută scriere indiană, Mahabharatha citim : „Era ca și cînd întreaga natură înnebunise. Soarele se tot mișca pe cer ca într-o viltoare. Lumea părea aproape pîrjolită de groaznică fierbințeală a acelei arme. Elefanții deveneau torțe vii și urlînd din surle alergau prin prejur căutînd să scape de forța care distrugea și ardea totul în calea ei. Riurile clocoteau. Animalele se zvîrcoleau și apoi mureau. Armatele dușmanilor erau distruse de îndată ce valul nimicitor ajungea pînă la ele. Pădurile dispăreau ca firele de paie aprinse. Mii de cai și care de război se prefăceau în cenușă"...

Apoi totul se liniști. Vîntul începu să sufle din nou. Pămîntul se refăcea după îngrozitorul pîrjol. Dar lesurile celor morți erau atît de pîrjolite încît nici nu mai puteau fi recunoscute. Niciodată n-am mai văzut o asemenea armă, nici de auzit n-am auzit de ea".

Descrierea aceasta ne pune într-adevăr pe gînduri. Oare cei ce scrisese cele de mai sus să-și fi imaginat un „război atomic" ? Am avea dreptul să ne îndoim, dacă cumva unele „evidențe" nu ne-ar face să fim mai prudenți. Să vedem despre ce e vorba. Cercetătorul De Kamps semnalează o regiune situată între Gange și Raymahal în care apar o serie de ruine neobișnuite. Ele, spune cercetătorul, n-ar fi putut să apară în urma unui incendiu oricît de puternic ar fi fost acesta. Cîteva stînci enorme par a fi topite și nu arse. E vorba de un misterios cataclism, meteorit sau „bombă nucleară" care a lăsat asemenea urme ?

Și cunoscutul fizician Soddy Frederick (1877—1956) ia cît se poate în serios aceste descoperiri. În cartea sa Explicarea radiului el spune : „Oare nu putem găsi în ele o anumită justificare pentru a crede că o rasă de oameni ce a trăit cu mult înaintea noastră, nu numai că poseda cunoștințe pe care noi abia le-am dobîndit, ci o forță pe care noi încă n-o stăpînim" ?

Pe vremea cînd Soddy scrisese aceste cuvinte, „cutia Pandorei nu fusese încă deschisă" – spunea un alt cercetător.

Dar mai dispunem de cîteva „argumente" care ne pot întări cele spuse pînă aici. Iată-le : În apropierea lacului Lob Nor, suprafața pustiului Gobi este acoperită cu un nisip sticlos asemănător nisipului rămas în urma experiențelor cu bomba atomică. Ce și cine putea să provoace o temperatură atît de mare ?

În India s-a descoperit un schelet radioactiv a cărui radioactivitate este de cincizeci de ori mai mare decît cea normal admisă. Iarăși sîntem puși în situația să întrebăm : De ce ? Cum se explică toate aceste așazise „mistere" ?, „taine de nedezlegat" ?. Poate va veni o zi cînd oamenii noștri de știință le vor da o dezlegare ? Presupunem că această zi nu este chiar atît de departe.

(VA URMA)

COLEGIUL DE REDACȚIE :

ION ARIEȘANU (redactor șef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRĂGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3–33–90, 3–33–76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

M.I.C.M.

ÎNTREPRINDEREA DE MAŞINI GRELE BUCUREŞTI

Utilizarea eficientă a fondurilor materiale, sarcină prioritară a unităţii

Aplicind cu consecvenţă o linie economică optimă axată pe continua rentabilizare a unităţii, colectivul C.I.U.E.M.M.R. – Întreprinderea de maşini grele Bucureşti – se preocupă, cu rezultate bune, de utilizarea eficientă a fondurilor materiale.

Lărgindu-se cimpul de observaţie in privinţa studierii dinamicii de circulaţie a principalelor sortimente şi grupe de materiale, cu pondere determinantă in activitatea de producţie, s-a stabilit o relaţie elastică şi oportună intre cerere şi consum, orientind mijloacele financiare spre nevoile de moment ale procesului productiv.

La reuşita acestei acţiuni, un instrument util l-a constituit înţelegerea şi interpretarea justă a legislaţiei economice şi, pe această cale, redimensionarea periodică a stocurilor de materiale in funcţie de necesarul exerciţiului de plan următor.

Este evident faptul că, urmărindu-se incorporarea la timp a materialelor aprovizionate, s-a imbunătăţit simţitor gradul de utilizare a mijloacelor circulante, diminuindu-se considerabil nomenclatura structurii elementelor şi valoarea imobilizărilor financiare.

Actualul volum al materialelor disponibile şi fără mişcare este urmarea firească a perfecţionării activităţii economice de ansamblu, in conţinutul căreia se detaşează reducerea consumurilor specifice, folosirea judicioasă a materialelor, introducerea unor tehnologii noi, evitarea risipei etc.

Intenţionind accelerarea vitezei de rotaţie a fondurilor băneşti, C.I.U.E.M.M.R. – I.M.G. Bucureşti, are in vedere valorificarea şi reintroducerea in circuitul economic naţional a materialelor care fac obiectul unui excedent temporar.

In acest scop pune la dispoziţia sectoarelor interesate din economie o gamă variată de table, oţeluri, laminate neferoase, aparataj electric, scule, reactivi chimici, cable electrice, după cum urmează :

Scule

Nr. crt.	Denumirea materialului	U/M	Cantit.	P/U	Valoarea
124	Alezor de mînă reglabil STAS 1266 Ø 22	buc.	10	74,20	472
125	Alezor de mînă reglabil STAS 1266 Ø 25	buc.	10	57,81	578
126	Alezor de mînă reglabil STAS 1266 Ø 28	buc.	15	63,72	956
127	Alezor de mînă reglabil STAS 1266 Ø 50	buc.	241	212,40	51 188
128	Alezor con 1 : 30 STAS 2646 Ø 19	buc.	50	76,70	3 835
129	Alezor con 1 : 30 STAS 2646 Ø 22	buc.	10	106,20	1 062
130	Alezor con 1 : 30 STAS 2646 Ø 40	buc.	15	312,70	4 961
131	Alezor con 1 : 30 STAS 2646 Ø 50	buc.	10	472,00	4 720
132	Alezor alezaj conic STAS 3456 Ø 25	buc.	30	53,10	1 593
133	Alezor alezaj conic STAS 3456 Ø 34	buc.	10	74,34	743
134	Alezor alezaj conic STAS 3456 Ø 36	buc.	25	94,40	2 360
135	Alezor alezaj conic STAS 3456 Ø 40	buc.	30	106,20	3 186
136	Alezor alezaj conic STAS 3456 Ø 45	buc.	70	129,80	9 086
137	Alezor alezaj conic STAS 3456 Ø 48	buc.	20	159,30	3 186
138	Alezor alezaj conic STAS 3456 Ø 50	buc.	10	159,30	1 593
139	Freza cil. elicoidală STAS 578 40 x 40	buc.	10	50,74	507
140	Freza cil. elicoidală STAS 578 50 x 50	buc.	10	84,96	850
141	Freza cil. elicoidală STAS 578 80 x 63	buc.	10	218,30	2 183
142	Freza cil. elicoidală STAS 578 100 x 100	buc.	5	547,52	2 737
143	Freza disc pt. canale STAS 580 63 x 6	buc.	10	35,40	354
144	Freza disc pt. canale STAS 580 80 x 12	buc.	10	70,80	708
145	Freza disc pt. canale STAS 580 100 x 16	buc.	10	130,98	1 310
146	Freza disc pt. canale STAS 580 100 x 12	buc.	10	141,60	1 416
147	Freza disc pt. canale STAS 580 100 x 20	buc.	5	151,04	755
148	Freza pt. canale T STAS 1682 18	buc.	15	35,40	531
149	Freza pt. canale T STAS 1682 20	buc.	10	44,84	448
150	Freza pt. canale T STAS 1682 22	buc.	20	50,74	1 014
151	Freza pt. canale T STAS 1682 28	buc.	15	80,24	1 204
152	Freza pt. canale T STAS 1682 36	buc.	30	135,70	4 071
153	Freza pt. canale T STAS 1682 48	buc.	30	215,00	6 450
154	Freza pt. canale T STAS 1682 54	buc.	20	312,70	6 254
155	Freza disc detalonată STAS 2214 63 x 6	buc.	20	34,22	684
156	Freza disc detalonată STAS 2214 63 x 8	buc.	20	37,76	755
157	Freza disc detalonată STAS 2214 80 x 14	buc.	20	70,80	1 416
158	Freza disc detalonată STAS 2214 4	buc.	6	590,00	3 540
159	Freza disc detalonată STAS 2214 4,5	buc.	8	590,00	4 720
160	Freza disc detalonată STAS 2214 5	buc.	6	761,10	4 566
161	Freza disc detalonată STAS 2214 5,5	buc.	3	761,10	2 283
162	Freza disc detalonată STAS 2214 6	buc.	7	1 563,50	10 944
163	Freza disc detalonată STAS 2214 8	buc.	3	1 817,20	5 452
164	Freza disc detalonată STAS 2214 9	buc.	3	1 864,40	5 593
165	Freza disc detalonată STAS 2214 10	buc.	3	2 796,60	8 390
166	Freza semiconcavă STAS 3545 3 x 63	buc.	20	48,38	967
167	Freza semiconcavă STAS 3545 5 x 63	buc.	5	51,92	259
168	Freza semiconcavă STAS 3545 6 x 71	buc.	6	70,80	425
169	Freza semiconcavă STAS 3545 10 x 90	buc.	6	135,70	819
170	Freza semiconcavă STAS 3545 12 x 100	buc.	4	186,44	746
171	Freza semirotundă convexă STAS 3546 2,5 x 56	buc.	8	29,50	236
172	Freza semirotundă convexă STAS 3546 3 x 56	buc.	6	30,68	184
173	Freza semirotundă convexă 5 x 63	buc.	5	43,66	219
174	Freza semirotundă convexă STAS 3546 6 x 71	buc.	4	57,82	231
175	Freza semirotundă convexă STAS 3546 8 x 80	buc.	4	74,34	297
176	Freza semirotundă convexă STAS 3546 16 x 100	buc.	3	198,24	595
177	Freza semirotundă convexă STAS 3546 20 x 112	buc.	6	271,40	1 628
178	Freza cu 3 tăişuri STAS 3861 100 x 14	buc.	5	83,78	419
179	Freza cu 3 tăişuri STAS 3861 100 x 14	buc.	5	116,82	584
180	Freza cu 3 tăişuri STAS 3861 100 x 18	buc.	5	133,34	666
181	Freza cu 3 tăişuri STAS 3861 100 x 20	buc.	5	142,78	714
182	Freza cu 3 tăişuri STAS 3861 125 x 14	buc.	5	330,40	1 652
183	Freza cu 3 tăişuri STAS 3861 125 x 22	buc.	6	212,40	1 274
184	Freza unghiulară cu coadă STAS 5145 B 16 x 75	buc.	20	33,04	661
185	Freza unghiulară cu coadă STAS 5145 B 25 x 60	buc.	10	49,56	496
186	Freza unghiulară cu coadă STAS 5145 B 25 x 65	buc.	25	49,56	1 239
187	Freza unghiulară cu coadă STAS 5145 B 25 x 75	buc.	20	49,56	991
188	Virf rotativ cu rulmenţi STAS 7628 CM6	buc.	15	956,98	14 355
189	Cap de frezat „Romascon" Ø 160	buc.	20	4 941,84	98 837
190	Cap de frezat „Romascon" Ø 200	buc.	15	4 111,12	61 666
191	Cap de frezat „Romascon" Ø 250	buc.	10	7 316,00	73 160
192	Cuţite pt. capete „Romascon"	buc.	3 000	153,40	460 200
193	Chei tubulare ţeavă STAS 4885 24 x 27	buc.	40	13,98	560
194	Chei tubulare bară 24 x 27	buc.	80	18,05	1 444
195	Chei pt. locaş exagon STAS 5183 17	buc.	50	9,44	472
196	Chei pt. locaş exagon STAS 5183 19	buc.	30	12,98	388
197	Chei pt. locaş exagon STAS 5183 22	buc.	50	18,88	944
198	Chei pt. locaş exagon STAS 5183 30	buc.	100	43,66	4 366
199	Ciocan lăcătuşerie STAS 3325 400 g	buc.	50	6,08	304
100	Ciocan lăcătuşerie STAS 3325 500	buc.	50	6,96	348
201	Ciocan lăcătuşerie STAS 3325 1000	buc.	200	11,32	2 264
202	Ciocan lăcătuşerie STAS 3325 1500	buc.	300	16,75	5 025
203	Ciocan lăcătuşerie STAS 3325 2000	buc.	100	20,76	2 076
204	Ciocan tinichigerie 40	buc.	30	25,37	
205	Cleşte sudură electrică	buc.	167	73,16	
206	Plăcuţe carburi metalice STAS A6 P20	buc.	500	4,72	
207	Plăcuţe carburi metalice STAS A8 P20	buc.	500	8,92	
208	Plăcuţe carburi metalice STAS A10 P30	buc.	500	11,21	
209	Plăcuţe carburi metalice STAS A12 P20	buc.	1 000	15,34	
210	Plăcuţe carburi metalice STAS A16 P20	buc.	600	22,42	
211	Plăcuţe carburi metalice STAS A20 P20	buc.	600	30,68	
212	Plăcuţe carburi metalice STAS A32 P20	buc.	500	115,64	
213	Plăcuţe carburi metalice STAS B10 P10	buc.	1 000	11,21	
214	Plăcuţe carburi metalice STAS B12 P20	buc.	400	15,34	
215	Plăcuţe carburi metalice STAS D3 P20	buc.	200	7,67	
216	Plăcuţe carburi metalice STAS D4 P30	buc.	100	9,81	
217	Plăcuţe carburi metalice STAS D5 P30	buc.	200	15,34	
218	Plăcuţe carburi metalice STAS E 2p P30	buc.	300	55,46	

Fitinguri din fontă maleabilă

Nr. crt.	Denumirea materialului	U/M	Cantit.	P/U
1	Cot STAS 474 Al 3/11″	buc.	375	3,50
2	Cot STAS 474 Al 1″	buc.	300	5,05
3	Cot STAS 474 A2 1 1/2″	buc.	122	10,25
4	Cot STAS 474 A1 1 1/4″	buc.	90	7
5	Cot STAS 474 A1 3″	buc.	43	43,05
6	Cot STAS 474 A2 3″	buc.	132	38
7	Cot olandez STAS 483 VA2 1/2″	buc.	247	8,80
8	Cot olandez STAS 483 VA1 1/2″	buc.	100	8,95
9	Cot olandez STAS 483 VA1 3/4″	buc.	150	10,75
10	Cot olandez STAS 483 VA2 3/4″	buc.	100	11,50
11	Cot olandez STAS 483 VA1 2″	buc.	116	29,50
12	Cot olandez STAS 483 VA2 2″	buc.	24	35,50
13	Cruci STAS 480 1″	buc.	30	8,25
14	Cruci STAS 480 1 1/4″	buc.	10	11,50
15	Olandezi STAS 482 V2 1/2″	buc.	250	7,50
16	Olandezi STAS 482 V1 3/4	buc.	400	9,50
17	Olandezi STAS 482 V1 1″	buc.	300	11,25
18	Olandezi STAS 482 V1 1 1/4″	buc.	200	13,75
19	Olandezi STAS 482 V2 2″	buc.	190	25
20	Olandezi STAS 482 V2 2″	buc.	127	29,25
21	Olandezi STAS 482 V1 3	buc.	90	85
22	Mufe V1 4″	buc.	9	140,50
23	Mufe 1″	buc.	307	3,10
24	Mufe 3/8″	buc.	300	1,90
25	Mufe 1 1/4″	buc.	200	4
26	Mufe 3″	buc.	70	20,50
27	Mufe FIG 270 4″	buc.	24	32,75
28	Mufe FIG 271 4″	buc.	20	42
29	Mufe reducție 1 1/2—1 1/4″	buc.	99	6,50
30	Mufe reducție 2″—1″	buc.	100	7,50
31	Niple 1 1/4″	buc.	200	4,75
32	Niple 2″	buc.	32	8,25
33	Niple 2 1/2″	buc.	20	15,50
34	Niple 3″	buc.	29	24
34	Niple 3″	buc.	29	24
35	Niple 4″	buc.	10	42
36	Reducții 1 1/2″—1″	buc.	240	4,25
37	Reducții 1 1/2—1 1/4″	buc.	50	4,25
38	Reducții 2 1/2″—1 1/2″	buc.	10	12
39	Reducții 3—1 1/2″	buc.	10	18,50
40	Reducții 1 1/4—1/2″	buc.	20	3,50
41	Reducții 2—1/2″	buc.	5	7
42	Reducții 3—2″	buc.	6	18,50
43	Reducții 2 3/4—2″	buc.	10	12
44	Tensi 3/4″	buc.	100	3,10
45	Tensi 3″	buc.	20	50,50
46	Tensi 4″	buc.	20	76,50
47	Tensi reducție 1 1/2—1″	buc.	180	10,25
48	Tensi reducție 1 1/4—3/8″	buc.	160	9
49	Tensi reducție 2—1 1/4″	buc.	90	10

Șuruburi

Nr. crt.	Denumirea materialului	U/M	Cantit.	P/U
1	Șurub STAS 920 18×55	buc.	1 000	0,75
2	Șurub STAS 920 18×100	buc.	300	1,25
3	Șurub STAS 920 18×200	buc.	200	2
4	Șurub STAS 920 22×80	buc.	1 000	1,50
5	Șurub STAS 920 22×150	buc.	2 000	3,25
6	Șurub STAS 920 22×200	buc.	1 000	5,25
7	Șurub STAS 920 24×200	buc.	700	3,50
8	Șurub STAS 920 27×100	buc.	1 000	2,75
9	Șurub STAS 920 27×200	buc.	800	4
10	Șurub STAS 920 30×200	buc.	1 000	5
11	Șurub STAS 920 36×150	buc.	1 000	6
12	Șurub STAS 4845 4×12	buc.	2 000	0,10
13	Șurub STAS 4845 10×35	buc.	2 000	0,30
14	Șurub STAS 4845 16×45	buc.	4 000	0,75
15	Șurub STAS 4845 20×60	buc.	2 000	1,82
16	Șurub STAS 4845 22×70	buc.	1 000	2
17	Șurub STAS 4845 18×140	buc.	400	3
18	Șurub STAS 4845 20×130	buc.	717	3
19	Șurub STAS 4845 24×200	buc.	1 949	4
20	Șurub STAS 4845 27×180	buc.	600	6
21	Șurub STAS 6220 10×65	buc.	3 000	0,50
22	Șurub STAS 6220 10×110	buc.	800	0,75
23	Șurub STAS 6220 16×65	buc.	3 000	0,75
24	Șurub STAS 6220 16×120	buc.	4 000	1,25
25	Șurub STAS 6220 20×60	buc.	6 000	1,50
26	Șurub STAS 6220 22×80	buc.	800	2
27	Șurub STAS 6220 22×120	buc.	1 700	2,25
28	Șurub STAS 6220 22×200	buc.	400	5,25
29	Șurub STAS 6220 30×200	buc.	500	1
30	Șurub STAS 3954 8×40	buc.	4 000	0,15
31	Șurub STAS 2117 20×35	buc.	4 810	1

Armături industriale din fontă

Nr. crt.	Denumirea materialului	STAS	U/M	Cantit.	P/U
1	RRV DN 15 PN 16	1516/68	buc.	10	132
2	RRV DN 50 PN 16	1516/68	buc.	18	320
3	RRV DN 65 PN 16	1516/68	buc.	20	460
4	RSP DN 50 PN 10	1518/68	buc.	20	455
5	RSP DN 80 PN 10	1518/68	buc.	2	375
6	RSP DN 100 PN 10	1518/68	buc.	35	855
7	RSP DN 125 PN 10	1518/68	buc.	14	540
8	RSP DN 150 PN 10	1518/68	buc.	1	555
9	RSP DN 250 PN 10	1518/68	buc.	2	2 120
10	RSP NI 250 PN 10	1518/68	buc.	1	1 260
11	RSP DN 250 PN 10	1518/68	buc.	1	860
12	RSP DN 300 PN 10	1518/68	buc.	14	1 815
13	RSP DN 300 PN 10	1518/68	buc.	2	2 725
14	RSP DN 350 PN 10	1518/68	buc.	1	2 575
15	RSP DN 500 PN 10 AE	1518/68	buc.	1	53 615
16	RIV DN 15 PN 16	1519/68	buc.	39	195
17	RIV DN 20 PN 10	1519/68	buc.	43	242
18	RIV DN 32 PN 10	1519/68	buc.	15	215
19	RIV DN 40 PN 16	1519/68	buc.	13	260
20	RIV DN 100 PN 16	1519/68	buc.	3	795
21	RIV DN 125 PN 16	1519/68	buc.	1	895
22	RIV DN 125 PN 16	1519/68	buc.	2	710
23	R. cep cu 2 căi DN 15 PN 10	1603/66	buc.	9	118
24	R. cep. cu 3 căi DN 25 PN 10	1603/66	buc.	7	170
25	R. cep. cu 3 căi DN 100 PN 10	1603/66	buc.	2	605
26	R. cep. cu 3 căi DN 15 PN 10	1604	buc.	5	175
27	R. cep. cu 3 căi DN 25 PN 10	1604	buc.	18	165
28	RSP DN 65 PN 4	2550	buc.	6	790
29	RSP DN 100 PN 4	2550	buc.	10	385
30	RSP DN 250 PN 4	2550	buc.	2	1 275
31	RSP DN 300 PN 4	2550	buc.	2	1 630
32	RRCE DN 100 PN 10	4631	buc.	4	355
33	RRCE DN 100 PN 10	4631	buc.	3	275
34	RRCE DN 125 PN 10	4631	buc.	16	425
35	RRCE DN 50 PN 10	4631	buc.	10	131
36	RRCE DN 150 PN 10	4631	buc.	1	510
37	RCR DN 100 PN 10	8090	buc.	36	495
	Stocuri disponibile la armături ind. din oțel				
38	RIV DN 15 PN 25/40	1357/68	buc.	10	235
39	RIV DN 25 PN 25/40	1357/68	buc.	621	325
40	RIV DN 25 PN 25/40	1357/68	buc.	686	395
41	RIV DN 40 PN 25	1357/68	buc.	277	395
42	RIV DN 50 PN 25	1357/68	buc.	103	605
43	RIV DN 80 PN 25/40	1357/68	buc.	11	1 035
44	RIV DN 100 PN 25	1357/68	buc.	39	1 080
45	RIV DN 125 PN 25	1357/68	buc.	47	1 370
46	RSP DN 250 PN 25	1054	buc.	13	3 350
47	RSP DN 350 PN 25	1054	buc.	1	12 015
48	RIV DN 125 PN 40	2175	buc.	7	1 910
49	RSP DN 50 PN 64	2988	buc.	25	895
50	RSP DN 200 PN 64	2988	buc.	37	5 910
55	RSP DN 250 PN 64	2988	buc.	1	1 635
	Licențe BAB COOK				
	RIV DN 10 PN 400 (CS)		buc.	98	2 934
	DN 25 PN 400		buc.	150	2 710
	DN 25 PN 400		buc.	54	3 910
	DN 40 PN 100		buc.	8	1 380
	DN 40 PN 400		buc.	4	3 510

Reactivi chimici de laborator

Nr. fișă	Denumirea materialului	U/M	Cantit.	P/U	Valoare
2050009	Acid molibdenic	St	2	188	376
2050010	Acid molibdenic	St	5	94	410
2050022	Acetat butil	St	15	182	2 730
2050102	Al. oxidat	St	10	110	1 100
2050322	Brenzcatechin	St	1	1 218	1 218
2050053	Al. oxid. bazic.	St	10	97	970
2050055	Al. oxid neutral	St	15	72	1 032
2050083	Al. ferioamin	St	3	42	126
2050323	Benzthgazol	St	3	326	978
2050378	Carbonat Na+K	St	13	45	535
2050778	Hidrazin sulfuric	St	1	322	322
2050412	Clorură cuprică	St	6	64	384
2050433	Cromat K	St	8	110	880
2050447	Colofoniu	Kg	150	12	1 800
2050581	Dinitrofenol	St	1	282	282
2050582	Dinitrofenol	St	20	86	1 720
2050978	Magneziu clorat	St	3	36	108
2050996	Magneziu perclorat	St	4	152	608

Hîrtii și cartoane

Nr. fișei	Denumirea materialului	U/M	Cantit	P/U
2090059	Carton prespan 1	kg	300	5,85
2090068	Carton prespan 1,5	kg	1 200	5,65
2090062	Carton prespan 0,3	kg	200	6,65
2090063	Carton prespan 0,5	kg	500	6,45
2090069	Carton 4 teroid 0,3	kg	500	11,80
2090071	Carton Holerit	kg	100	6,75
2090078	Carton prespan 0,25	kg	200	6,75
2090113	Carton hașurat	kg	100	4,30
2090134	Carton duplex 70×100	kg	1 000	4,85
2090135	Carton hașurat	kg	250	8,50
2090160	Carton duplex	kg	700	4,90
2090175	Carton velin	kg	300	9,65
2090179	Carton prespan 1 73×120	kg	100	8,00
2090297	H. pergament	kg	400	7,70
2090315	H	kg	150	12.10
2090351	H	kg	268	25,50
2090361	H. mătase	kg	800	10,85
2090661	Carton mucava	kg	500	2,35
2090229	Cutii de carton	kg	1 400	7,46

DE REȚINUT!

Unitățile economice din intreaga țară, interesate în a-și completa baza materială de producție cu reperele ofertate de unitatea bucureșteană, sînt informate că pot obține cele necesare în condițiile prevederilor din HCM 1270/1975.

Comenzile se vor transmite la următoarea adresă : Intreprinderea de mașini grele București – Șos. Berceni Nr. 104 – Sector 5. Relații suplimentare se pot obține la tefelon 836340 serv. aprovizionare. Potențialii beneficiari sînt asigurați anticipat de toată solicitudinea.

GEORGESCU EMIL
și VASILE BAȘA

Proletari din toate țările, uniți-vă!

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVII ● 25 noiembrie 1976 ● nr. 47 (457) 8 pag. 1 leu

BIBLIOTECA CENTRALĂ

ȘTEFAN ILCA

Pe Ștefan Ilca, chimistul și pictorul născut la Lugoj în urmă cu 70 de ani, îl cunosc mulți oameni. Îl cunosc și-l admiră pentru calitățile sale de om, pentru activitatea sa desfășurată de-a lungul unei vieți, sub semnul dăruirii. Absolvent a două facultăți de chimie, el și-a concentrat activitatea de cercetare în peste 50 de lucrări științifice publicate și participarea la numeroase congrese și simpozioane din țară și străinătate. Un vizitator pasionat al muzeelor și expozițiilor de artă, fostul elev al profesorului și pictorului lugojean Virgil Simionescu, se simte atras de pictură. Primele sale încercări sînt inițiate în anul 1938, ca peste puțin timp să debuteze la Timișoara, alături de viitorii maeștri Aurel Ciupe și Catul Bogdan. Deși amator, pictorului i se premiază și achiziționează o lucrare. Nu persistă însă în anii ce urmează cu activitatea expozițională, dar rămîne un iubitor asiduu de artă. Mai apoi, în ultimii 20 de ani, Ștefan Ilca devine o prezență constantă și de prestigiu la expozițiile de amatori (Pictorul este membru fondator al Cenaclului Artiștilor Plastici „Romulus Ladea" ; în 1976 obține premiul II la etapa județeană a expoziției de amatori și o diplomă pentru participarea la expoziția republicană ; între 1968 și 1976 are 8 expoziții personale la Lugoj și Timișoara).

În calitate de vizitator al ultimelor sale două expoziții de la Timișoara (1975, 1976) m-am apropiat de artistul și omul Ștefan Ilca, care, de fiecare dată impresionează prin numărul lucrărilor ce se adună de la an la an, prin nota personală a picturii sale, făcută cu vibrație afectivă. Declarîndu-se cu modestie un admirator al picturii impresioniste, fără a face impresionism propriu-zis, artistul și-a perfectat o tehnică proprie. El apelează la o materie cu suavități și tonuri de pastel și o aplică temelor preferate (peisaje, flori și uneori portrete) cultivînd aproape de fiecare dată elemnete și efecte de atmosferă.

CIPRIAN RADOVAN

Ilustrăm acest număr de revistă cu lucrările artistului plastic – ȘTEFAN ILCA

Convorbiri

Cu Prof. univ. dr. G. I. TOHĂNEANU

– Pentru că s-au împlinit două decenii de cînd a luat ființă, aici la Timișoara, această facultate umanistă, care este Filologia, haide să traversăm împreună, ca două bune cunoștințe, acești ani de viață și de muncă. Ești de-acord ?

– Ca, și mai tîrziu (1962), Universitatea, Facultatea de filologie din cadrul fostului Institut pedagogic de 5 ani din Timișoara vădește – prin înființarea (1956) și ființarea ei – preocuparea consecventă a partidului și a statului nostru pentru propășirea continuă a învățămîntului românesc. „Universitatea de Vest" a constituit, de-a lungul deceniilor, visul multor generații de cărturari bănățeni, iar, din structura ei, o facultate filologică – menită să contribuie la statornicirea unui echilibru, aci, la Timișoara, între dezvoltarea, în iureș, a **tehnicii** și aceea, mai molcomă, **a culturii** – nu putea lipsi. Această puternică, astăzi, unitate de învățămînt superior umanist s-a înfiripat din inițiativa generoasă și entuziastă a unora dintre cei mai de seamă reprezentanți ai filologiei și ai științei românești în general : academicienii Tudor Vianu, Iorgu Iordan, Coriolan Drăgulescu, Boris Cazacu. Rectorul de atunci al Institutului – prof. dr. doc. Gh. Th. Gheorghiu – ca și primul nostru decan – prof. dr. N. Apostolescu – ne-au înlesnit, sub înțeleapta lor oblăduire, urcușul. „Sunt lacrimae rerum...". Unul din cele mai importante evenimente din viața facultății noastre a fost așezarea aci – din păcate, vremelnică – a profesorului G. Ivă-

nescu. Ideile sale noi și îndrăznețe, risipite cu dărnicie la cursuri și seminarii, în lucrări, în ședințe și în interminabile discuții peripatetice, întinderea uluitoare a cunoștințelor și a informației, multilateralitatea și diversitatea domeniilor de cercetare abordate, distanțarea, uneori „ireverențioasă", față de valorile „consacrate", mobilitatea și neastîmpărul spiritului său suplu, mereu iscoditor, mereu în „alertă", – iată cîteva, numai, din însușirile – și ciudățenile ! – acestui mare învățat, căruia generația tinerilor lingviști timișoreni îi este foarte îndatorată. Iubit sincer de cîțiva, adulat fățarnic de alții, stimat și respectat de toată lumea, G. Ivănescu s-a rupt, într-o bună zi, de la noi și s-a reîntors, în cele din urmă, la baștina sa ieșeană. Mie mi-a lăsat regretul unei comuniuni intelectuale ratate, alinat de gîndul că „vrăjmășia" noastră a fost leală.

O operă asemănătoare cu aceea a lingvistului G. Ivănescu a întreprins, în știința literaturii, Eugen Todoran, unul din cei care au pus zdravăn umărul la „urnirea" facultății noastre ; astăzi, istoric literar de larg prestigiu, autor al unor lucrări fundamentale. Păcat că, „pe drum", am pierdut mulți oameni de incontestabilă valoare. Unii s-au transferat (Liviu Onu, Marin Petrișor, G. Ivănescu), alții au fost transferați (Petre Irimescu).

– Cu ce experiență și cu ce pregătire veneai aici, acum 20 de ani, ca să ajuți la nașterea noii facultăți timișorene ?

– Cînd am „descălecat" aci, în 1956, aveam 31 de ani. Eram – zic eu, acum – foarte tînăr. Terminasem studiile universitare la București, în 1947. Din anul al II-lea, am fost bibliotecar la Filologie clasică și, astfel, am avut prilejul să trăiesc toată ziua între cărți și să cunosc în amănunțime una dintre cele mai bine înzestrate biblioteci „seminariale" ale universității bucureștene. Păstrez frumoase amintiri din „anii de ucenicie", cînd am avut catedră la copiii de clasa a V-a. Fiecare oră de română era, pentru mine, o sărbătoare. Apoi, foștii mei profesori m-au chemat la universitate, ca asistent, mai tîrziu, ca lector, la Catedrele de filologie clasică și lingvistică. Dobîndind deprinderea muncii înverșunate, avînd șansa de a mă afla, zilnic, în preajma unor oameni deprinși să viețuiască la mari altitudini ale gîndului (academicienii Iorgu Iordan, Al. Graur, Al. Rosetti, Tudor Vianu), am adunat, în cîțiva ani, cît într-o viață întreagă.

ION ARIEȘANU

(Continuare în pag. 7)

Trepte ale definirii

● Doi ani de la Congresul al XI-lea al P.C.R.

Ne apropiem de finalul primului an al cincinalului revoluției tehnico-științifice în țara noastră, etapă de cristalizare valorică a potențialului economic-social al țării, prin aplecarea mai atentă asupra calității, în întregul înțeles al său, perioadă de puternice mutații sociale și, implicit, de înalte transformări ale conștiinței umane, ea însăși o chintesență a calității. Se tinde spre definirea omului nou, multilateral dezvoltat, apt pentru împlinirea deziderateIor propuse României de mîine la istoricul Congres al XI-lea al partidului, deziderate înscrise în cartea de aur a partidului, primul Program de făurire a unei noi societăți din istoria țării.

Congresul al XI-lea, prin hotărîrile adoptate, prin aprobarea unanimă a Programului Partidului Comunist Român, prin redimensionarea lucidă, responsabilă, a întregii structuri economico-sociale și cultural-educative a României, spre obiectivul înalt al civilizației comuniste, înscrie ca un moment-reper, în istoria țării, anul 1974, an ce va rămîne în memoria generațiilor ce ne vor urma. De la istoricele zile ale Congresului au trecut numai doi ani, răstimp în care au prins viață liniile definitorii trasate de la tribuna înaltului for comun de secretarul general al partidului, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU. Aplicarea integrală a sarcinilor, realizarea pas cu pas a obiectivelor cuprinse în Hotărîrile Congresului al XI-lea se constituie, zi de zi, în trepte ale înaintării României pe drumul făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate, spre comunism.

O importanță deosebită, în acest ansamblu dinamic pe care-l reprezintă România socialistă de azi, îl ocupă omul, cel de azi și cel de mîine, formarea lui într-un spirit revoluționar patriotic, cu o înaltă conștiință a muncii, responsabil și angajat în transformarea țării, în propria lui transformare umană. În acest scurt răstimp, de la Congresul al XI-lea, am fost martorii unei sume de momente, cu desăvîrșire noi în istoria țării, care au marcat punerea în aplicare sau, altfel spus, dimensionare exactă, minuțioasă, a mijloacelor prin care omul societății noastre socialiste să se apropie de saltul calitativ al propriei sale conștiințe.

La tribuna Congresului al XI-lea al Partidului Comunist Român, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU spunea : „Formarea omului nou, constructor al socialismului și comunismului, presupune așezarea la baza întregii activități educative a concepției revoluționare, materialist-dialectice și istorice, a marxism-leninismului, a tot ceea ce a creat mai avansat omenirea în domeniul cunoașterii".

Deschiderea largă, respirația profund umană, planetară, a omului de azi spre propria sa condiție a existenței, a unei existențe în transformare, dinamică, esențialmente nouă în raport cu tarele aduse peste veacuri în conștiința sa, au impus cu necesitate direcționarea exactă a cîmpului vieții sale, punctarea precisă a semnelor prin care să se detașeze de vechi. Acestui proces, aflat în plină desfășurare, i-a fost dedicat un eveniment cu adînci reverberații din viața țării : primul Congres al educației politice și al culturii socialiste, moment de importantă valoare în definirea atentă a căilor și mijloacelor ce trebuie traduse în viață, spre a continua ascendent linia formării omului nou, multilateral dezvoltat. Ansamblul de hotăriri elaborate de Congresul educației politice și al culturii socialiste, programul de măsuri adoptat de Plenara C.C. al P.C.R. din 3–5 nov. 1976, duc, de fapt, la împlinirea hotărîrilor Congresului al XI-lea al partidului, a prevederilor cuprinse în Carta de aur a națiunii.

Înțelegerea învățămîntului românesc ca o structură așezată la baza edificiului economic-social al țării, înțelegerea activității cultural-educative ca un liant al tuturor compartimentelor existenței sociale, toate petrecîndu-se pe fondul unei activități efervescente, desfășurate la nivelul fiecărei ramuri economico-sociale a țării, creează imaginea ansamblului dinamic, ascendent, al României de azi, definind, în fapt, realizarea obiectivelor propuse în Programul Partidului a Hotărîrilor Congresului al XI-lea al Partidului.

Edificarea omului nou, multilateral dezvoltat, obiectiv central al Congresului educației politice și al culturii socialiste, al întregii politici a partidului, este una dintre problemele esențiale care stau în fața întregii noastre națiuni socialiste, este însăși cauza pentru care, odată cu realizarea tuturor obiectivelor economice descinse din Hotărîrile Congresului al XI-lea, se dăruie, într-o permanentă emulație, fiecare om al muncii : muncitor, țăran, intelectual, conștient de locul și rostul său în societate.

Secretarul general al partidului, la tribuna Congresului educației politice și al culturii socialiste, spunea : „Este un adevăr binecunoscut că socialismul și comunismul se construiesc cu poporul și pentru popor, că, în edificarea unei noi orînduiri, rolul hotărîtor îl au masele de oameni ai muncii – făuritorii tuturor bunurilor materiale și spirituale ale societății, ai propriei lor istorii".

Direcționarea clară a activității cultural educative, crearea unui climat propice desfășurării întregii forțe creatoare a poporului, în spiritul muncii, al patriotismului revoluționar, al eticii și echității socialiste, conștientizarea permanentă a deziderateIor sociale și umanist revoluționare, au făcut din fiecare moment, ce a urmat Congresului al XI-lea, un timp dens, plin de conținut, cu adînci semnificații pentru evoluția viitoare a țării. Un climat emulativ nou, din contextul căruia se desprinde ca o chintesență importante obiective din domeniul cultural-educativ, festivalul național „Cîntarea României", dedicat sărbătoririi a 100 de ani de la Războiul de Independență și a 70 de ani de la Răscoala din 1907.

Acum, cînd se împlinesc doi ani de la istoricul Congres al XI-lea al partidului, cînd efortul conjugat al tuturor oamenilor muncii a dus la realizarea primelor obiective ale noului cincinal, un întreg popor pune chezașe, propriei sale transformări revoluționar-patriotice, o amplă participare la fenomenul cultural al României de azi, implicîndu-se pe de-a-ntregul în climatul emulativ al mișcării cultural-educative a țării, spre făurirea omului nou, constructor al societății socialiste multilateral dezvoltate.

ORIZONT

Petru Petrica

AMURGURI DE VARĂ

Ed. Facla, 1976

1. În **Cuvintul satelor** (an XVII, 11 iulie 1943, pg. 1) Nicolae Humă-Bogdan, unul dintre cărturarii țărani ai Banatului scria : „Prin 1926, cînd frămîntările politice făceau atîta rău, țării și îndeosebi clasei noastre țărănești, **talpa** țării, care, fără de nici un sprijin, era exploatată de toți și de toate, cînd nimeni nu își bătea capul cu soluționarea unor probleme ce își cereau grabnică dezlegare ca culturalizarea poporului și îmbunătățirea stării economice și sociale a acestei **tălpi,** ciținva țărani din Banat – expresie a milioanelor de plugari necăjiți – ne-am întrunit în satul lui Ciucurel, Șoșdea, la o consfătuire al cărei scop era să începem o luptă de apărare de clasă, prin organizarea tuturor țăranilor într-un nucleu, deocamdată, în Banat și mai apoi pe întregul țării, fapt foarte riscant și costisitor (...) am pornit la drum și am scos gazeta „Cuvintul satelor" la Lugoj. Am luptat mult, am riscat bani (...). Dar am rezistat dîrz și n-am încetat de a ne striga durerile și păsurile în mod deschis și cu curaj. Am arătat că țărănimea noastră chiar și fără școli și diplome, are în rîndul ei poeți, prozatori, autori de piese de teatru și Publiciști".

Ocazia recapitulărilor este oferită de apariția antologiei **Plugarii condeieri din Banat,** întocmită de Gabriel Țepelea. Atît articolul lui Nicolae Humă-Bogdan cît și altele (printre care acela al lui Ion Secoșanu, **Cuvintul satelor,** 25.XII.1943), constatînd cu amărăciune indiferența unor intelectuali și a unei oficialități puțin receptive la cultură, salută succesele „de mult cunoscuților" Ion Ciucurel, P. Tîrbățiu, Petru Petrică, Ion Frumosu, Gh. Euricea, Isailă Iacob, Gh. Armega ; aceste nume au deci notorietate în cercurile culturale ale Banatului. Dacă acestor nume vom mai adăuga altele, precum acelea ale cărturarilor P. Blidariu, N. Humă-Bogdan, N. Vucu-Secoșanu, P. Zestrean, I. Buna, Gh. Meilă, N. Arion, I. Blagoe, Gh. Ștefan, Preda Jianu, Mișa Vasiescu, Vichentie Vasii, Ghiță Bălan-Șerban, D. Brînzei, întemeietori de ziare și gazetari, nu înseamnă că am epuizat lista celor care au definit un fenomen încă neanalizat în întreaga sa complexitate : acela al cărturarilor țărani ai Banatului.

2. Trăsătura comună tuturor acestora (într-un grup altfel foarte puțin omogen) este aceea a **stimei** față de cuvîntul scris. **Evlavia** față de **scris,** față de carte și cărturar, caracterizează, în ceea ce are ea autentic, opera lui Petru Petrica. Acestei evlavii i se asociază, firesc, o mare încredere în **eficiența** scrisului lor. Ei vor să îndrepte, prin scris, o stare de lucruri. Din acest punct de vedere, povestirile lui Petru Petrica dau exemple sătenilor, oferă **modele** de comportare. O piesă **Păcate,** scrisă de Petru Petrica în 1935, și al cărei text concentrează idei, personaje, replici din nuvele anterioare, are intențiile așezate clar pe copertă : „Risipa fără de margini este calea care duce pe om de la bunăstare la sărăcie și de la sărăcie la umilință și păcat". Motto-ul devine mai clar dacă îl legăm de situația satului bănățean în perioada interbelică, sat în care problema „luxului" (altfel clișeu semănătorist) se punea acut. De fapt, observăm că scriitorii-țărani, și cazul lui Petru Petrica este desigur foarte elocvent, se adresează unui loc anume : ei se adresează, mai întîi, satului lor, ale cărui lacune morale vor să le corijeze. Și, tot **în primul rînd,** ei sînt **bănățeni** ; viciile pe care ei, buni și consecvenți observatori ai mediului în care trăiesc, aparțin acestei zone a țării, ilustră prin atîtea altele. Și evlavia cu care, de pildă, Petru Petrica, urmărește, să zicem, scrisul unui Virgil Birou se prelungește în scrisul său : iar campaniile publicistice ale celor mai de seamă reviste bănățene ale timpului arată că scriitorul știa să fie un soldat disciplinat al nobilelor cauze bănățene.

3. Am prelungit această introducere întrucît volumul lui Petru Petrica cuprinde o selecție din povestirile pe care autorul le-a scris (și publicat) între 1927–1941. Textele antologate pot da o imagine a prozatorului, dar nu și a cărturarului. (Petru Petrica are în manuscris lucrări de o deosebită valoare pentru studiul mișcării culturale a țăranilor din Banat : „Antologia scriitorilor, compozitorilor și oratorilor plugari din Banat" își așteaptă deja, cam de multă vreme, editarea). Totuși, din cele ce sînt, obținem imaginea unui autor de literatură **didactică.** Scriitorul-țăran utilizează frecvent (și am spune : cu bună intuiție artistică) colaiul. Naratiunea e deci împlinită de cîntece populare. Culegătorul de folclor, **autodidactul** Petru Petrica, cunoaște, intuiește capacitatea de generalizare a literaturii populare. Și o utilizează cu încredere.

Prozele lui Petru Petrica pleacă de la argumentele străvechi ale povestirii. Ca și semănătoriștii (dar și ca V. Voiculescu) el va folosi sezătoarea drept punct de plecare a naratiunii, bineînțeles „seriale". Descrierea, în detaliu, a obiceiurilor, e folositoare etnografului și desigur autorul a urmărit acest lucru. Anecdota e și ea la mare cinste, și e de văzut cum așa-numitul oasconism bănățean își face loc în proză. Ca toți scriitorii derivației sadoveniene, dar și folclorice, proza lui Petru Petrica are, nu odată, drept obiect, legende, obiceiuri, ș.a.m.d.

Consemnînd apariția acestui volum, (însoțit de un folositor studiu introductiv semnat de Al. Jebeleanu), e

C. UNGUREANU

(Continuare în pag. 7)

Cronica literară

Anghel Dumbrăveanu

CHEMAREA MĂRILOR

Editura „Dacia", 1976

Editura „Dacia" din Cluj a tipărit, în acest an, una după alta, trei cărți de călătorie : Traian Filip, **Kilimanjaro,** Adrian Marino, **Carnete europene,** și, ultima, **Chemarea mărilor** a poetului timișorean. Faptul că s-au epuizat imediat arată că genul corespunde unor nevoi acute ale cititorilor. Rămîne ca sociologii culturii să explice fenomenul pe care-l constatăm doar. Nu-i mai puțin adevărat însă că notarea impresiilor de călătorie este o nevoie a celui ce are șansa să se poată deplasa pe alte meridiane, văzînd lumi necunoscute, priveliști unice, sau oameni cu alte mentalități și alte obiceiuri decît cele ale noastre. Notațiile țin de obiectivele fiecăruia, de curiozitate și pătrundere, pînă la un punct, de înțelegere și cunoaștere, dar mai ales de mijloacele literare de care dispune fiecare. Orice memorial de călătorie se vrea o carte de literatură.

Unii, și este cazul lui Anghel Dumbrăveanu în cartea sa ce amintește o mai veche obsesie, prezentă în volumele de poeme, pe o copertă adecvată intențiilor publicitare ale editurii, se bazează mai mult pe sensibilitate, pe lirismul ce se revarsă firesc la un poet ; alții, și este cazul criticului Adrian Marino, pe o notație exactă, urmărind un scop strict intelectual, mai puțin poetic, dar mai precis. Anghel Dumbrăveanu călătorește în trei țări socialiste (Cuba, Iugoslavia, Uniunea Sovietică). Scopul : să vadă, să cunoască priveliști, oameni, realizări. Adrian Marino călătorește detașat în anumite țări occidentale, făcînd la început cîteva considerații teoretice asupra rosturilor lui intelectuale, precise acolo, deliberat eliminînd cele exterioare, oamenii, privelиștile, tinzînd, cum se exprimă, doar spre esențial, înțelegînd prin aceasta obiectivele principale ale prezenței lui acolo : informare (bibliotecă, muzeu), relații culturale. Cartea lui este scrisă într-o perspectivă pragmatică, a lui Anghel Dumbrăveanu, în una poetică.

Fiecare din cele două modalități își au avantajele și limitele. Prima, corespunde unei desfășurări lirice și poate satisface un cititor în căutare de poezie : **„Urmează să răsară soarele iar acest moment e pregătit îndelung, culorile se schimbă mereu, trecînd printr-o continuă gamă de nuanțe infinitezimale, o risipă de fantezie în care albastrul bolții trece în fiecare clipă prin nevăzute băi de lumină, de la vibrația petalei de trandafir la violaceul intens, și de la verdele edulcorat la intensități de smaralde pulverizate în difuziuni ametitoare"** (p. 11), dornic de priveliști descrise frumos, cu riscul unor repetiții a unei reduse obiectivări și mai ales cu o privire prea fugară asupra realităților. A doua, deși conduce la problemele esențiale, riscă să devină aridă tocmai prin sublinierea insistentă a problematicii.

Chemarea mărilor, cartea de călătorie a lui Anghel Dumbrăveanu, se desfășoară în trei timpi : **În căutarea legendelor, Smochinul în orele mării și Țara păstrătorilor focului.** O carte de poeme în proză, cu titluri ce evocă realitățile străbătute : **Drum prin savană, Culesul ananasului, La Cueva de Bellamar, Instantanee antileze, Cîntărețul peregrin, Memorial dalmatin, Sarajevo, Pasărea dezaripată, În drumul argonauților, Spre Colhida, Pe falezele Caspicii, Ceremonii orientale** etc. Poetul-călător este ușor speriat, ușor neliniștit, în fața unei călătorii aproape de vis, gîndindu-se că drumul lui **„poate fi ca o carte, eziți mult s-o scrii, întîrzii cît se poate începutul, într-un fel de pregătire specială, și că, odată începută, ea se va scrie firesc, cu bucurie și cu durere, într-o tensiune a căutării, într-o neliniște iluminată. Totul lua dimensiunea unei șanse, poate irepetabilă"** (p. 6). Curiozitatea, nevoia de cunoaștere îi produc o stare aproape euforică. Întîlnirea cu un compatriot la o distanță de mii de kilometri ia proporția unui basm. Întîlnirea cu pictorul Sandu Darie „în insula cea învăluită într-o aură de legendă și mitologie" este emoționantă. Ca și aceea cu un inginer ce și-a făcut studiile în țara noastră. Dar, dincolo de întîlnirile și înnoirile Cubei, rămîne peisajul : **„Cum stă și ascultă ceea ce spune vîntul savanei, cum se mișcă încet pe picioarele ei subțiri și înalte, pasărea garsa pare o crizantemă de nea, iar cînd zboară nu e decît o exclamație pură sau un suris peste spicele galbene ale ierbii, sub răsuflarea zării fără sfîrșit"** (p.31).

În țara de pe Adriatica, poetul are mulți prieteni, poeți și ei, în special Adam Puslojić, dar peste relațiile culturale deloc neglijate, sînt valorile țării cu care neapărat trebuie să te familiarizezi : o galerie Mestrovici nu se vede oricînd ; Dalmația rămîne un ținut de legendă, de fiecare dată cu alte frumuseți surprinse de un ochi atent. Crimeea, Gruzia, Țările Nordului aduc în planul memoriei legende, creatori, nume de poeți, o varietate de peisaje și tipuri climatice. Taurida din Crimeea, Turnul Fecioarei pe falezele Caspicii evocă povești străvechi. Leningradul, dincolo de statui, clădiri și muzee, fără de care nu se poate imagina, este privit și în lumina nordului și în feeria nopților albe. Pelicula poetului este extrem de sensibilă și înregistrează atîtea nuanțe, de la nuanțatele stări sufletești, pînă la culorile și formele debordante ale privelиștilor. Pentru un poet, orice călătorie este un nou și inedit prilej de fiori lirici, pe care Anghel Dumbrăveanu îi transmite nealterați în poemele sale în proză. Și dacă la tropice poetul a fost luminat „de clipe ce nu se vor stinge niciînd", pe țărmul Dalmației a rămas cu „smochinii în orele mării, lăudînd clipa de taină și bucurie" a unui culeș în tărîmuri sălbatice, lăudînd „omul și sursele vieții, unde marea și vîntul răscolesc de-a pururi nevăzute harfe de cîntec" iar în Nordul îndepărtat s-a scăldat „sub harfele eoliene ale septentrionului", toate acestea rămîn și în memoria celor ce le-au urmărit într-un memorial echilibrat și calm. **Chemările mării** continuă vocația lirică a lui Anghel Dumbrăveanu.

ION MAXIM

Instantanee

„CALENDARUL REPUBLICAN" AL POEZIEI LUI BACOVIA

Cînd, la 24 noiembrie 1793, Convenția națională adopta noul calendar – „republican" –, ea nu făcea, de fapt, decît să fie, încă o dată, mult prea cartesiană – cum reducea dintr-un condei pînă și zilele și lunile anului la niște ... „idei clare și distincte", slobode – acestea – de orice conotații de natură mitologică, superstițioasă ..., de toată „taina" și eresurile implicate ! Tridi nu mai e „ziua lui Mercur" ori ... a Zinei Miercuri, nici sextidi nu mai evocă vrăjitoreștile Sabbaturi, tot astfel cum numele lunilor : ventôse, brumaire ori germinal ... **se mărginesc să desemneze** stricto sensu **fenomene meteorologice și naturale specifice etc.**

Nu e, desigur, locul să judecăm legitimitatea unei astfel de întreprinderi (în parte, opera unui poet : cunoscutul Fabre d'Églantine). Vom constata – surprinși – numai „acordul" dintre o atare inovație, dintre acest „nomenclator" abstract și sensul ... bacovienelor priveliști ! Astfel, nu una singură dintre acestea ar putea să se intituleze Nivôse ... Pluviôse ..., ori Nivôse-Pluviôse – deopotrivă :

Și toamna, și iarna
Coboară-amîndouă ;
Și plouă, și ninge, –
Și ninge, și plouă ...

... Numai că acolo unde membrii Convenției vor fi acționat cu bunăștiință, poetului nostru – „le Calendrier républicain" trebuie să i se fi impus prin forța lucrurilor și de la sine. De-altminteri, nu e oare, între poeții noștri, acesta : înstrăinatul, citadinul, „filosoful proletar" Bacovia – cel mai non-paseist, mai a-tradițional ? ... Mai în afara vre-unui ... „Calendar al vieii", blajin și pillatian (Mărțișor, Prier ...) :

Privești de pe poteca ce urcă-n deal la noi,
Din zbor întîia barză cum cade pe zăvoi ...

... „Calendarul" lui Bacovia e, dimpotrivă, unul neidilic, fără ... „berze" ! Fără speranță, fără amintiri ... Și, mai cu seamă, fără conotații : niște „buletine meteorologice" ale unei imense dezolări :

Plouă, plouă, plouă ...
Vreme de beție –
Și s-asculți pustiul,
Ce melancolie !
Plouă, plouă, plouă ...

Căci, între altele, ploaia orașului („il pleut sur la ville ...") își va fi pierdut semnificația *, tîlcu-i fertil și nobil ... ; zăpada, tot prestigiu-i fabulos, tot nimbu-i legendar, toată candoarea ... Numele lor, cînd „coboară-amîndouă", e acela – particular, „științific" – de lapoviță, „moină" ..., rezistent, acesta, oricărei alegorii, metafore, transfigurări ..., incompatibil, vai, cu orice „basm" ! Nu calitatea (farmecul, „misterul", poezia) meteorilor acestora, ci cantitatea (ponderea, desimea, apăsarea) lor impresionează – făcîndu-i să-și redobîndească sensul fizic, stihial și „intratabil", de elemente ale Chaosului, de agenți perpetui ai ruinei :

Stau ... și moina cade, apă, glod ...

De-atîtea nopți aud plouînd,
Aud materia plîngînd ...

Potop e-napoi și-nainte ...

... Și paradoxul e că tocmai astfel și acum, cînd Anotimpurile, Lunile și Zilele, știutele alegorii, „les neiges d'antan" ori „zalea argintie" a bardului de la Mircești și celelalte, vor fi ajuns, cu toatele, niște „idei clare și distincte", purificate, în sfîrșit, de conotații, de reminiscențe ..., printr-însele NU mai transpare NICI-UN SENS – altul decît „mizeria", murdăria, opacitatea proprie ..., la care nu se vor fi gîndit, desigur, membrii Convenției la 24/XI '93, dar care-l exasperează pe Bacovia și „stanțele-i burgheze" : Plumb, Scîntei galbene ... – **în care, între altele, „ninge grozav" ori „prăpădind" ..., „ninge zoios" ori „gri" ... Meschin-apocaliptic.**

ȘERBAN FOARȚĂ

* „Orașele viitorului", să zicem, aducînd mai mult a niște sere ...

Ecou

ECOUL UNUI INTERVIU

Spicuim dintr-o scrisoare venită la redacție

..., „Prezentarea **Prof. univ. dr. Mișu Anghelescu,** în revista dv., este un gest modest de respect față de un om ce și-a închinat întreaga viață alinării suferinței omenești. Apreciat în mod deosebit de somități medicale de mare prestigiu mondial și solicitat la diferite manifestări științifice internaționale, prin lucrările sale de mare valoare, profesorul și medicul timișorean s-a impus ca o personalitate medicală de seamă ...".

„... Membru a mai multor societăți medicale străine, solicitarea sa la toate dezbaterile lumii medicale, în problema bolilor dermato-venerologice, conferă cercetărilor și vieții savantului român o potențialitate superioară, dovadă a forței sale spirituale și dinamismului deosebit. Emotionantul racursiu al acestei vieți pare o continuă reînnoire, proiectată într-o lumină integrală, ce nu lasă loc umbrelor. Pasiunea și dorința fierbinte de a „istovi" un subiect ciudat de roman medical – Genodermatozele și Dermatoze dispozitionale – este dubiată de un receptacol fin față de tot ce e nou, o imensă iubire față de viață și un profund respect față de tot ce conține, mai ales în ea noțiunea de Om și Omenie.

Exemplu de om de știință, pornind nu din familiile mari, ci din popor, profesorul dr. Mișu Anghelescu manifestă un respect deosebit față de ordine, față de legi, grijă față de exactitate și corectitudine, imprimînd întregii sale activități valoarea unui cristal".

Dr VIOREL NASTASE,
medic specialist dermato-venerolog
Spitalul județean Alba-Iulia

Viața cărților

ENCICLOPEDIA FRANCEZĂ

Ed. Minerva, 1976

Ce a fost și ce rol a avut Enciclopedia franceză din secolul al XVIII-lea, o știe aproximativ orice om care a trecut prin școală, dar o cunoștință precisă despre geneza, elaborarea și semnificația istorică reală o află abia acum din bine venita ediție selectivă, întocmită de scriitoarea **VIRGINIA ȘERBĂNESCU**, traducătoarea ei în românește, și a tabelului cronologic însoțitor (Ed. Minerva, B.P.T., 1976). Structura Enciclopediei și rolul ei ideologic în istoria culturii europene sînt explicate într-o compactă introducere de către competentul istoric literar, Paul Cornea. Enciclopedia franceză se traduce astăzi pentru întîia oară în românește, ea fiind încă o operă vie, cu rol stimulator în dezvoltarea culturală. În Franța a fost reeditată recent, în partea umanistă, în 1969, de către Albert Saboul.

În introducere, Paul Cornea numește cu dreptate Enciclopedia „monumentala sinteză critică a gîndirii iluministe" și „cea mai mare întreprindere editorială a secolului și poate una din cele mai mari din cîte cunoaște istoria cărții". Într-adevăr, Enciclopedia franceză elaborată de un colectiv de savanți, sub conducerea lui Diderot, între 1747-1772, a servit ca model pentru cele mai multe lucrări asemănătoare europene pînă astăzi. Ea a cuprins un inventar al cunoștințelor umane din acea vreme dar și ideologia nouă a burgheziei în ascensiune, care era animată de spirit revoluționar. Această parte a Enciclopediei a condus la revoluția franceză și a fost radiantă în toată Europa.

Dacă partea tehnică a Enciclopediei s-a perimat prin progresul modern, din ea a rămas mereu viu și actual spiritul raționalist și critic, autoritatea rațiunii față de sistemе și instituții, năzuința spre progres a diferitelor generații și clase sociale. Traducerea în românește a părții umaniste a Enciclopediei împlinește o năzuință mai veche a culturii noastre. Cercetători contemporani ca Al. Duțu au descoperit că, la sfîrșitul secolului al XVIII-lea, numeroși intelectuali români posedau Enciclopedia și că Chezarie de Râmnic a folosit-o în prefețele celebrelor sale Minee. De asemenea, pașoptiștii au folosit articolele Enciclopediei în lupta lor antifeudală. Dar, dincolo de citatele detectabile, întregul duh al Enciclopediei raționaliste și liberale se regăsește în scrisul militant al revoluționarilor români, mai ales din Transilvania și Banat, pînă la sfîrșitul veacului al XIX-lea.

Traducerea de față a Enciclopediei este un valoros act de cultură, căci această lucrare, cum conchide Paul Cornea, **„e încă stimulatoare pentru epoca noastră, pentru toți cei care luptă împotriva asupririi, sperînd în această ordine radioasă și transparentă în care pe toată planeta omul să poată deveni OM – așa cum au visat „luminile".**

BUCUR ȚINCU

CREAȚIA LITERARĂ ȘI INDEPENDENȚA NAȚIONALĂ

Cartea lui **Teodor Vârgolici**, „Ecourile literare ale cuceririi independenței naționale" (Editura Eminescu, 1976), acordă, considerăm noi, un loc prea mic solidarității naționale a românilor bănățeni și transilvăneni. „Acum un veac, în toamnă și în iarnă, și Ardealul fremăta ca un uriaș codru al speranțelor" (Tiberiu Utan). „Telegraful român", „Gazeta Transilvaniei", „Familia", „Gura satului" de la Arad susțin și transmit cititorilor sentimentul unității naționale. Numele unor luptători și intelectuali bănățeni care, se spune în lucrare, „au sprijinit activ lupta românilor pentru independență națională" sînt amintite doar. Așa e cazul muzicianului Coriolan Brediceanu, al ofițerului Moise Groza din Obreja, de lîngă Caransebeș, care s-a distins în luptele de la Grivița, a fost corespondent al „Gazetei Transilvaniei". Un capitol al cărții putea fi dedicat exclusiv presei transilvănene și bănățene, căci „toate ziarele și revistele românești din Transilvania au publicat necontenit știri despre evenimentele din țară, despre desfășurarea luptelor, în fiecare rînd pulsînd viu dragostea și încrederea în biruința românilor" (p. 160). Cel puțin o privire sintetică meritau „Luarea Griviței" de B.A. Vinești („Familia", 27 noiembrie 1877), „Marșul roșiorilor de la Vede", de M. C. Mănciulescu („Familia", 24 iunie 1877), „Căderea Plevnei" de C. Al. Zamphirolu („Telegraful român", 4 martie 1878) ș.a. În numele dragostei de țară, scriitorii citați cheamă la luptă, elogiază bărbăția, curajul și spiritul de jertfă, însuflețesc, avînd un ton mobilizator și energic. Relevînd preocupările marilor scriitori – Alecsandri, Coșbuc, Duiliu Zamfirescu, Sadoveanu – pentru epopeea Războiului de Independență, autorul sesizează limpede că s-a popularizat nu războiul, ci eroismul ostașilor români care și-au jertfit viața pentru un ideal de veacuri. Proiectînd sentimentele lor intime în focul luptei, transformîndu-le în îndemnuri înălțătoare la luptă, EI, scriitorii vremii, au catalizat energia maselor. Nuanțarea mai accentuată a acestei poziții se impunea în carte. Victoria dorobanțului a contribuit la realizarea unei conștiințe românești, la afirmarea națională majoră în plan spiritual. Aceste implicații superioare ale devenirii ființei noastre naționale au sensibilizat pana marilor scriitori de mai tîrziu. Sintetizînd durerile și voința unui neam, Coșbuc, Sadoveanu continuă prin opera lor lupta de făurire a demnității naționale. Continuitatea, legătura indisolubilă între operele ce evocă Războiul de Independență e o realitate ce trebuia mai intens valorificată : de aici necesitatea comparațiilor sintetice, a paralelelor.

Cartea lui Teodor Vârgolici rămîne totuși deosebit de interesantă, oferă numeroase puncte de plecare cercetătorilor interesați.

MARIUS TERCHILA

Grigore Beuran, EVADAREA

Editura „Dacia", 1976

Povestind evenimente de la sfîrșitul celui de-al doilea război mondial, Evadarea reia, în parte, subiectul unei scrieri anterioare – **În valea Mureșului**, 1964. Ne sînt înfățișate : întoarcerea armelor împotriva fascismului într-o școală de ofițeri din Arad, primii pași spre împroprietărirea țăranilor, procesul treptatei democratizări. Întîmplările sînt privite fie obiectiv – comunicate, adică, prin relatare directă, aproape reportericească, fie subiectiv – trecute prin filtrul sufletesc al unui tînăr elev, Radu Cornea, proaspăt înrolat în amintita școală.

Chiar dacă prin complexul faptic romanul merge pe căi bătute deja, cîteva scene rămîn în memorie printr-o anumită tensiune a dozării : dezarmarea instructorilor nemți, cucerirea aerodromului din Arad etc. Nici în privința tehnicii românești Grigore Beuran nu caută mijloace insolite. Desfășurarea narațiunii este „clasică", lineară, iar stilul absolut denotativ (realist). Dincolo de text nu există „sensuri" sau simboluri, fraza, cuvîntul, avînd în romanul lui Grigore Beuran semnificația lor uzuală : **„Se stăpîni cu greu, trase aer în piept. Totul mirosea a praf de pușcă, a sînge, a transpirație. Poate mirosul acela îl degajă el ! Se simțea stingherit aici, în mijlocul elevilor. Altceva ar fi fost la postul de comandă. Agenții de legătură așteptau încremeniți în poziția de drepți în fața lui. Colonelul, pe care toți îl văzuseră pornind la atac singur, cu pistolul în mînă, crescuse enorm în ochii lor. Era un erou, un neînfricat".** (p. 90).

Și dacă vrem să descoperim, neapărat, un **subtext** romanului, îl vom găsi într-o anumită grabă a povestirii, în precipitarea cu care autorul trece peste scene, cuprins, parcă, de febră, de un fel de vîrtej.

Ceea ce ar putea să pară, uneori, cam expediat, bănuim că este, de fapt, în intenția conotativă (metaforică), să zicem, a scriitorului, sugestia atmosferei de mari bulversări, de repezi și spectaculoase schimbări. Iată, de pildă, finalul volumului : **„Ajunse acasă destul de tîrziu. – Pe unde ai umblat, tovarășe ? îl întrebă tatăl. O faci pe tovarășa Lucrețiа să te aștepte cu masa... Radu înțelese că era introducerea pe care o făcea tatăl său, înainte de a-i comunica vestea că se hotărîse categoric, și el și mama sa, să se înscrie la comuniști. – Am înțeles, tovarăși, răspunse Radu. Ne-am găsit, în sfîrșit, și noi, locul sub soare".**

OLIMPIA BERCA

Dumitru Ivanovici INTERNATUL UTECIȘTILOR

Editura Eminescu, 1976

„Internatul uteciștilor" de Dumitru Ivanovici, a doua „mărturie" a scriitorilor mehedinteni despre vremuri nu prea îndepărtate, după „Fuga de lunga noapte" de Ion Molea (1974), apărută în colecția „Mărturii", a editurii „Eminescu", vine să aducă în prim plan prezența oamenilor acestor locuri în istoria contemporană. În „Internatul uteciștilor" se urmărește un conflict de natură politică, în care, personajul principal, călit prin trăsăturile luptei aspre, ilegale și inegale, ajunge la formarea unei conștiințe revoluționare, în condițiile unei societăți nedrepte, și poartă idealurile politice ale noii concepții.

Urmărind formarea personajului principal – Dumitru Jenaru – de prin părțile Ostrovul Corbului, autorul ne ține în spațiul sudic al județului Mehedinți prin locurile încărcate de legendă (p. 7-19) evocate : Hinova, Devesel, Stîrmina etc., pentru ca apoi să urmărim viața grea, austeră, chiar de prigoană, din școala profesională de pe lîngă ateliere, precum și greutățile de neînvins pentru elevii săraci care se încumetau să urmeze cursurile unei școli cît de modeste, cum este cea de învățători, liceu comercial. Prezența lui Vasile Roaită la Turnu Severin – mutat disciplinar, este suficientă pentru menținerea climatului revoluționar în acest centru muncitoresc : „Cel care s-a arătat mai curajos în acțiunea deschisă pentru revendicările elevilor ucenici a fost Vasile Roaită... care era în anul trei și venise transferat disciplinar de la Atelierele C.F.R. „Griviția" – București, pentru că desfășurase activitate revoluționară printre ucenicii acestor ateliere". De altfel, în 1933, după marea grevă a ceferiștilor și petroliștilor aici, la Turnu Severin, au fost mutați disciplinar foarte mulți comuniști și de la alte ateliere C.F.R., cum ar fi Nicolina din Iași (comuniștii Hutanu, Tutuianu ș.a.), care au intensificat munca, orașul de pe malul Dunării devenind o adevărată pepinieră de cadre a partidului, atunci cînd, cucerind puterea politică, avea nevoie de oameni pregătiți, hotărîți, cu convingeri comuniste.

Cu toată asprimea vieții de internat din școala de ucenici, unde învățau eroii cărții lui Dumitru Ivanovici, lucrarea ne prezintă și preocupările acestora, nu numai de pregătire politică, acțiune ce se găsea în prim planul activității lor prin cunoașterea operelor marilor clasici ai marxismului pe care îi aveau prin grijea județenei P.C.R. Mehedinți, ci și pentru cultura lor generală.

Lucrarea cuprinde un mare spațiu din istoria contemporană și aduce lucruri inedite din alegerile parțiale din județul Mehedinți (1936) și Hunedoara care sfîrșesc cu victoria stîngii, realizarea F.U.M., legăturile cu partizanii sîrbi din Cladova, deraierea de trenuri, Lagărul de la Tg. Jiu, procesul de la Curtea Marțială de la Craiova, evadarea etc., în toate fiind prezenți uteciștii – tineri și tinere – alături de comuniștii conducători – Rizescu – secretarul județenei P.C.R. – Ioan Elena – participant la primul congres de formare a P.C.R. din 1921, – Macovei – moșierul cu vederi comuniste și alții.

Uteciștii întîlniți la începutul lucrării lui Dumitru Ivanovici, îi găsim în final comuniști, mutați disciplinar la Atelierele C.F.R. de zonă din Ciceu și Simeria, ca înaintașii lor veniți la Turnu Severin, de la Atelierele C.F.R. „Griviția" din București și Nicolina din Iași, dar care, după înfăptuirea actului Eliberării și cucerirea puterii politice în stat, ei sînt conducătorii maselor de muncitori și țărani în opera de construire a societății, socialiste și comuniste în țara noastră, visul lor de o viață.

Cu toate că amintirile lui Dumitru Ivanovici urmăresc, în principal, etapele, aproape cronologic, ale făuririi unei generații de luptători comuniști, în condiții deosebit de grele și inegale, lucrarea nu este lipsită de farmec literar : legendele de la început, descrierea Dunării în pitoreasca zonă de la Ostrovul Corbului unde bunicul începe, la insistențele nepotului, să-și depene amintirile, portretele unor activiști de partid, instructori ai C.C. întrunirile de la Casa Poporului „Porțile de Fier" etc., ne prilejuiesc o lectură plăcută, pentru că evenimentele sînt puse în gura fermecată, de totdeauna, a bunicului (autorul) și deapănă pentru nepotul (care este simbolul copiilor de azi ai țării) o poveste adevărată, zguduitor de adevărată. Cartea lui Dumitru Ivanovici este o istorie a luptei comuniștilor, în care tineretul zilelor noastre va găsi apa vie a puterii lor de azi și de mîine.

ION PENTEȘ

Curier literar

Handrea Alexandru : Deocamdată nu ; preferăm subiecte din această zonă de țară.

Nicolae Someș : Vă mulțumim pentru gîndurile bune la adresa revistei noastre ; înființarea și la Buftea a unui cerc „Prietenii revistei Orizont" nu poate decît să ne bucure. Dacă veți adăuga la aceasta și cîteva zeci de abonamente — după cum ați promis — atît Dvs. cît și noi nu vom avea decît de cîștigat. În ceea ce privește lucrările trimise, ele dovedesc o reală înzestrare. Să mai vedem. Țineți, oricum, legătura cu noi.

Adriana Lișman : Regăsim, în compunerea Dvs., schema cunoscută : femeia care vrea să se emancipeze, soțul care o împiedică (și încă la ce mod !) celălalt care apare la vreme, etc., etc. Ne întrebăm ce va face în continuare eroina noastră ?

George Ghidrigan : Interesantă, foarte interesantă formula prozei Dvs. Din păcate, puținătatea elementelor narative o face, deocamdată, greu de acceptat.

Ionel Neamțu : Cu proza, deocamdată nu.

Mircea M. Pop : „Stropii grei de ploaie începuseră să cadă cu o precizie revoltătoare", spuneți Dvs., printre altele. Noi ce să mai adăugăm ?

Ion Penteș : „Știe cum hăt tîrziu spre miezul nopții a intrat tata în casă și s-a așezat la gura sobii unde a fumat o lulea de tutun, încherbată din resturile altora, ce le aduna cu grije a scrîjnit mînios din măsele scuipînd în cenușa vetri, apoi după ce și-a slăbit brăcinarul ițarilor și a dat drumul nojilelor de la opinci — s-a trîntit pe marginea celuilalt pat, unde a stat mult, mult de tot, neclintit, parcă era stînă de piatră, ori mort așa și-ncremenit". Aveți grijă de stil și vom mai vedea !

A. BALTHAZAR

Consemnări

Coordonata universalității operei eminesciene a format și ea – independent sau inclusă în studii de anvergură – obiect de cercetare. O delimitare însă se impune : aceea între noțiunile de **circulație universală** și **valoare universală**. Dialectic, raportul dintre ele este echivalent celui dintre **cantitate** (fără a presupune obligatoriu criteriul axiologic) și **calitate**. Prima vizează cu deosebire aria de răspîndire a limbii în care e scrisă opera, dar și o judicioasă politică culturală prin traducerea operei lui Eminescu în mereu mai numeroase limbi ale globului, prin înființarea unor catedre și lectorate de limbă și literatură română la universități străine, prin organizarea în țara noastră a unor cursuri speciale pentru străini, prin simpozioane și congrese internaționale la care sînt invitați și oameni de artă și cultură români. Toate acestea sînt destinate, printre altele, și lărgirii ariei de penetrație a limbii române, a culturii noastre, implicit și a operei celui mai reprezentativ poet al nostru, dar nu vizează nicidecum însăși chestiunea **universalității** poetului român. Iată însă cum a fost ea afirmată, confirmată, demonstrată de critica noastră literară postbelică.

Pentru **T. VIANU, „înălțimea, vastitatea și adîncimea sînt trăsăturile principale ale lumii și simțirii eminesciene", care ne dau dreptul a vedea în Eminescu „evenimentul cel mai important al culturii noastre moderne"**, proiectabil prin acestea în dimensiunile literaturii universale.

O formulare mai concisă, în fond a aceleiași idei, oferă **M. CIURDARIU : „A fost un poet universal pentru că l-au interesat în chip universal valorile omenești"**, deci universalismul unui scriitor nu e corelat direct pe circulația universală a limbii în care scrie, ci pe profunzimea problemelor general umane care-l seduc și pe măiestria artistică cu care le exprimă.

Analize mai la obiect denotă, ca un important factor al universalizării, existența la artist a unei conștiințe universale. Căci așa cum prin circulație bunurile materiale devin universale, tot așa prin circulația ideilor se universalizează conștiința creatoare. În cazul lui Eminescu, acest proces de universalizare a conștiinței a devenit posibil în urma unei asidue frecventări a marilor literaturi ale lumii, de la cele antice pînă la cele contemporane lui, cunoscute fie în original, fie în traducere germană.

Dar Eminescu este universal și prin statutul său de reprezentant major al unui curent de amploare mondială : romantismul. Afirmarea universalității poetului român, prin raportare la curentul universal în care s-a încadrat, fără a-și diminua esența națională, o face **S. IOSIFESCU : „Pentru Eminescu, istoria și folclorul devin puncte de sprijin. Și, în acest sens, opera lui Eminescu... înfăptuiește sinteza dintre național și universal".** Cu alte cuvinte, universalismul creatorului este determinat de grandoarea temelor și motivelor care-l preocupă (de esență universală) și rezolvarea pe care le-o oferă (într-o formă specific națională).

Remarcînd și **EDGAR PAPU** dificultatea mereu crescîndă a criticii în a se exprima original despre Eminescu în plan național, cercetătorul îndreaptă atenția cu predilecție în plan universal, unde ora marilor adevăruri i se pare a nu fi sosit încă. Propunîndu-și în consecință să răspundă la trei întrebări : **„Prin ce este Eminescu universal ?, „Cît este de universal ?", „Cum probăm – cu ce mijloace – gradul de universalitate ?"**, criticul distinge tot trei căi de integrare a poetului în valorile universale. Astfel : 1. **„... Eminescu îmbogățește romantismul și îl înalță pînă la ultima treaptă a desăvîrșirii ..."** ; 2. poetul **„A contribuit... substanțial la întregul profil poetic din ultima jumătate a veacului trecut, cu alte cuvinte, chiar la actualitatea istorică a timpului său"** ; și 3. **„... un poet mai devine universal și pe-o a treia cale, aceea de precursor, de purtător al unor germeni anticipatori pentru viitor".** Toate aceste căi de universalizare a poetului nostru sînt convingător explicate și exemplificate de autor, ele constituind totodată și piste spre care cercetarea critică ar putea să se îndrepte în viitor cu maxime șanse de originalitate, ca spre un tărîm al făgăduinței.

EMINESCU– „Poeta universalis"

Subordonîndu-și studiul argumentării caracterului de „poet mondial" al lui **Eminescu, D. I. SUCHIANU** ia o poziție hotărîtă împotriva tehnicii înguste de depistare a unor similitudini sau chiar echivalențe între poetul român și marii poeți romantici occidentali, precum **Hugo, Baudelaire, Verlaine, Verhaeren.** După opinia criticului, aceste similitudini probează, din contră, universalismul lui **Eminescu, care asemeni celorlalți a fost** receptorul fin și sensibil al unor „idei generale ce stăpînesc timpul" (explicația e preluată declarat de la G. Călinescu), situîndu-se astfel și el în centrul marilor întrebări ce-i frămîntă pe artiștii lumii. Aceste **„idei care plutesc în aer și care înfloresc deodată în toată lumea"** aveau să ducă la fenomene similare într-o Europă întreagă, din Franța pînă în România și mai departe, adică la nașterea adevăratei poezii în locul palidei și săltărețel versificări de pînă atunci. În acest proces, merite egal de mari îi revin lui Eminescu, care **„a compus exact ca dînșii (Hugo, Baudelaire, Verlaine, Verhaeren, n.n.). Este și el unul din cei cinci care, în acel moment istoric al lumii, au inventat poezia".**

Cu siguranță, numărul intervențiilor critice ce țintesc relevarea caracterului universal al creației eminesciene nu se epuizează aici. El este mult mai mare și va crește necontenit.

Important este că Eminescu nu a apărut pe un teren virgin, că nu reprezintă un fenomen paraistoric. Eminescu își are, dimpotrivă, un lung șir de prevestitori și reprezintă locul geometric al literaturii române, locul în care și-au dat întîlnire esențele, proiectîndu-l în univers și istovindu-și poate cine știe pentru cîtă vreme izvoarele, pînă cînd un nou Luceafăr le va afla iarăși pline : «Pînă la Eminescu, poezia română a fost : **imagine** la Alecsandri, **sunet** la Bolintineanu, **idee** la Alexandrescu, **temă** la I. H. Rădulescu. Cu Eminescu ea primește dimensiunea **gîndirii poetice** într-o sinteză originală pe care am putea-o numi „miracolul eminescian", nu pentru că s-ar fi ivit fără cauză, ci pentru că pînă la el literatura română a avut doar **poeți**, el este însă **Poetul**» (Eugen Todoran : Eminescu sau geneza gîndirii poetice"). (subliniierile autorului).

Prof. TRAIAN GALETARU
Școala generală Comloșu-Mare

Irina Grigorescu

SEPTEMBRIE

In septembrie cerul orașului
Iți străbate ochii cu o lumină
Tandră lipsită de perfidie deși
Aparține unui anotimp rău, nenorocos.

Iată un om se plimbă in septembrie prin oraș
(E medicul care o clipă a pierdut
Legătura cu zeul ascuns in el)
Și care spune că orașul este plin de oameni
Și jivine ce sint poate oameni vrăjiți.

LA MARE

Trezește-mă la primul ceas al mării
Să numărăm citeva clipe trecătoare și cuminți
Două fructe tandre strălucind de o afectuoasă candoare
Și bunătate care te scoate din minți.

Inaintează cu greu neatinsa noapte
Și refluxul ei imens cu gene sparte
Sperie aerul palid stăpinit in hamuri cerești
Curind ochiul verii va apune
In oameni și in pești.

UMBRA

Vărsătorule de apă să mergem să vedem
Pădurile cum se umplu de zăpadă
(Semn că ne iubim că dragostea noastră
Nu e o luptă)
Și dacă ești destul de puternic atunci luptă
Impotriva indoielii care curge in mine

Lumina era tăioasă demonii mai toți
Pitulați in umbra umedă
Gura lor avea gust de castană coaptă

TRAMVAIUL NAIV

Răbdător aștepți la colțul străzii tramvaiul
Afectuos cu ochiul imblinzit
De o nestrămutată tandră fericire
Să te ducă acasă, ziua să fie pe sfirșite

Vara aștepți să scadă in aer
Luminile lui naive, umile,
In prețioasele fotografii vei apare
Cu o țigară abia aprinsă păzind sobru
Tramvaiul gol insă
Prin care suflă scări ușoare

Și pe masa cinei tale veșnic vei simți
(Pe cind ingusta iarnă șiroia la vale)
Cu nepieritoare nevinovăție suind
In fructe și vin a păcii tinără candoare.

Laurențiu Cerneț

ÎNTÎMPLĂRI VECHI

1. Cu ani in urmă Lică Porumb fu chemat de Colan, care-i spuse așa :

– Tovule, ne-am gindit la tine, că ești tinăr și te arăți atașat, ca să faci parte din colectivul care are niște sarcini speciale. La ora 3, cind ieși din tură, te iei de mină cu tov. Arsu de la Resortul financiar și cu tov. șef de atelier Danie și vă duceți la sala de festivități, unde-o să vină tov. director Onicel, că dumnealui o să vă instruiască personal.

Și la ora 3, Porumb se duse acolo. Pe la 3 și un sfert, se adunaseră vreo douăzeci de oameni, unii de la stație, alții din central, de la servicii, alții de la intreținere. Cam de la toate sectoarele.

Porumb schimbă o vorbă cu bătrinul Arsu, fumă două-trei țigări, pină ce-l apucă un leșin, de foame.

– Ce facem, tovule ? il intrebă pe Colan, oarecum imitindu-l. De ce ne-ai adus la 3 ? E 3 și jumătate. Aveam timp să mincăm. Eu sint mort de foame și nu rezist. Să nu te miri dac-o să pic din picioare.

– Las' că nu pici tu, o scăldă Colan. Nici eu n-am mincat nimic.

– Dar de ce ne-ai convocat la 3 ?

– Pentru că așa mi s-a comunicat de la direcție.

Omul nu era vinovat, astfel că nemulțumirile fură adresate cuiva nedefinit și absent. Se făcu 4.

– Auzi, nea Colane, n-ar fi bine să-ntrebi la telefon dacă mai vine ?

– Cum să-ntreb, tovule, cum să-ntreb ? Că doar nu-i vorba de unul sau altul, e vorba de tov. director Onicel !

– Are dreptate, spuse Arsu. Onicel ține la disciplină și nu admite să-l intrebi.

– Tov Arsu, glumi Porumb, dumnevoastră știți mai bine, că sinteți ars de șefi și de directori.

– Nu chiar ars, dar pirlit bine, conveni șeful Resortului financiar.

Despre el se vorbea că ar fi avut cindva o funcție mare, din care alunecase in jos fără să se mai oprească, pină la Revizia de vagoane. Și cauza ar fi fost că nu reușea să invețe un adevăr elementar : celor mai puternici decit tine nu trebuie să le pui intrebări la care ei nu vor să răspundă. Nici la Resort nu avea sub picioare un teren prea ferm, dar se părea că măcar in ultimul timp se obișnuise să tacă frumos, in așteptarea virstei de pensionare. Se bucura de o simpatie nemeritată, intrucit nu era dispus niciodată să facă un bine. Și nici infățișarea n-o avea cine știe ce plăcută.

Nici șeful de atelier Danie nu intrunea niște trăsături mai acătării. Ba chiar semăna cu Arsu, nu la chip, ci la felul de a fi. Avea un nas mare și incovoiat, ca un cioc de pasăre de pradă, ochi mici, de-o culoare incertă, spălăciți, și sprincene groase, stufoase, numai bune pentru ascuns uitătura piezișă și bănuitoare.

Colan nu ieșea cu nimic in evidență. Totul la el era atit de comun, de neinteresant, că-l uitai numaidecit.

Se făcu 5.

Citiva ațipiseră.

– Totuși, tov. Colan, dă, domle, un telefon, că poa' s-a răzgindit tovul. El o trage un pui de somn după-masă și noi stăm aici ca fraierii.

Iși refăcu meticulos cărarea, intr-o oglindă rotundă. In sală era cald și mirosea a fum de cărbune. Prin ferestrele turtite, așezate sus, sub plafon, lumina venea puțină și palidă.

Plictisit de-a binelea, Porumb scoase din buzunarul scurtei imblănite o cărticică invelită in hirtie de ziar și incepu să citească. Un magazioner de la mesagerie povestea ceva din război, deși nu era sigur că-l ascultă cineva cu atenție.

– Hai, domle, că-i prea de tot, izbucni Lică Porumb și, nu spre lauda lui, injură. E 5 și jumătate și n-avem curaj să plecăm. In definitiv sintem in timpul nostru liber.

Viri cartea in buzunar și tropăi de citeva ori, să se dezmorțească.

– Eu am șters-o ! Transmiteți-i tovului director Onicel că regret profund : n-am mai putut să-l aștept, dar il salut cu respect de la distanță.

Totuși nu ieși imediat, iși mai făcu de lucru la un bocanc, dezlegind și innodind șiretul. Cind in sfirșit ajunse să-și pună căciula cu clape, aranjind-o intr-o parte, puțin peste sprinceana dreaptă, ușa se deschise violent, izbindu-se de perete, și intră directorul Onicel, inalt, frumos, cu ochii lui albaștri-cenușii clipind – că probabil era prea intuneric inăuntru –, vesel, mirosind a ger.

– Noroc, tovarăși ! V-ați adunat, v-ați adunat ?

– Să trăiți ! răspunseră oamenii, sărind in picioare.

– Cam tirziu, tovarășe director ! se auzi, incredibil, glasul lui Lică Porumb.

Onicel il fulgeră cu privirea aceea albastră-cenușie rece.

– Ai spus ceva ?

– Am spus că noi vă așteptăm de la ora 3, rise Lică. Ridea intr-adevăr, insă tonul nu avea nimic vesel.

– Nici eu n-am dormit... păru să se scuze directorul.

– Nu, dar sint sigur că ați mincat. Noi, nu ! Măcar să fi dat un telefon, că de-aia aveți secretară.

Colan se viri in față și incercă să schimbe discuția :

– Lasă, tovule, că n-ai murit ! Și intorcindu-se spre Onicel : Vă ascultăm, tovarășe director !

Onicel se așeză la masă, doi din insoțitorii lui ii luară paltonul și șapca, al treilea scoase un dosar dintr-o mapă și ședința incepu.

2. E foarte ciudat – se mira Arsu, povestind intimplarea in biroul inginerului Buta, șeful Reviziei –, cel puțin mie mi se pare ciudat că Onicel n-a urlat. Pur și simplu a-nceput să ne spună ce-avea de spus, ca și cind ar fi executat ordinul lui Porumb. Doar la sfirșit, cind am plecat, l-a-ntrebat de nume pe Colan, voia să știe cum il cheamă pe Porumb, și Colan s-a grăbit să-i dea toate datele : că e lăcătuș, că face seralul, că-i băiat bun, in general, dar că-i scrintit la cap, ce mai, incerca să-l facă pe Onicel să zică-n sinea lui că nu merită să se supere din cauza unui nebun... E de mirare calmul lui Onicel, insă asta nu-nseamnă că nu l-a notat pe băiat. L-a notat cu siguranță și-o să-l atingă urit de tot. Uitați-vă numai la ochii lui, v-ați uitat, dom'inginer ? Ochii ăia cenușii, de gheață, sint ochi de om rău. Ăsta, cind i se căşună pe cineva – e jale ! Darmite in cazul că-l calcă unul pe bătătură !

3. Ce te-a apucat, tovule, să fii obraznic cu tov. director ? il certa Colan pe Porumb. Păi tu nu-ți dai seama că ăsta n-o să te ierte nici in mormint ? Ăsta te rade, să n-am parte dacă-ți spun minciuni ! Ce-ți veni să te bagi tu, nu ziseră nimic alții mai bătrini și mai cu greutate, și hop ! tu, cu gura mare. O să vezi tu pe dracu !

– De ce, tov. Colan ? De ce să văd pe dracu ? Numai fiindcă i-am adus la cunoștință că eram flămind ? Ce ,el nu-i om ? Și ce-o să-mi facă ? O să mă dea afară ? Să mă dea ! Ce, parcă stă lumea-n Revizia de vagoane ? O să mă duc in altă parte și atunci chiar c-o să fiu liber să-i zic vreo două, dacă-l intilnesc pe stradă ! Iote, mă ! Că altceva ce poa' să-mi facă ?

4. Cu Lică Porumb au urmat o mulțime de intimplări. Una după alta. A terminat liceul și-a vrut să se inscrie la facultate, tot la seral, dar intreprinderea nu i-a dat recomandare. A aminat atunci facultatea și-a cerut să fie trimis la o școală de maiștri. N-a fost trimis. Din ciștig nu-i tăia nimeni, că nu putea, dar prime n-a mai văzut in ochi. Din cind in cind i se găseau unele nereguli, care de obicei erau trecute cu vederea, și primea pedepsele meritate. Avea o fată, pe una Săndica Cringașu, care lucra la telespicher, voiau să se căsătorească, insă fata n-a mai vrut să stie de Lică Mai bine ! Inseamnă că nu-l iubea suficient, dacă a renunțat la el după cele intimplate. Trebuia să primească locuință și n-a mai primit. Și altele. Și așa mai departe. Pină cind Lică Porumb a plecat de la Revizia de vagoane și s-a angajat la Uzinele mecanice. A plecat foarte amărit, convins că numai directorul Onicel se ținuse de capul lui. A și spus-o, in ultima zi, lui Colan și lui Danie :

– Ăsta nu-i om, zău, și-i prevăd sfirșitul. O să cadă, cit e el de sus acuma, o să se ducă dracului, că nu l-a născut mumă-sa director ! O să cadă, fiindcă nu-i om ! Mi-a făcut mie atiția nervi și nedreptăți, incit de-ar fi să i le plătesc pe toate – n-aș avea timp două vieți !

Porumb era in drept să fie furios, insă il nedreptățea pe Onicel. Necazurile acelea puteau fi explicate altfel. Nu i s-a dat recomandare pentru facultate, pentru că acei care trebuiau să facă referatul in urma căruia se intocmea recomandarea și-au amintit că Porumb fusese obraznic față de Onicel, și ce-ar fi zis tov. director dacă ar fi aflat că ei il aiutau pe nebunul de la Revizie, ii acordau favoruri ? De ce să se supere tov. director Onicel și să-i țină minte pe Colan, sau pe Arsu, sau pe Buta, sau pe Danie ? la să-l atingem pe tovarășul ăsta, să-l punem la punct, să n-așteptăm să ne-o ceară. Un bun subaltern nu așteaptă dispoziții de felul acesta. Le intuiește și reacționează. Asa e bine si sănătos... Explicația de mai sus justifica și celelalte bețe in roate, dar este drept că in unele cazuri măsurile au fost drepte.

5. Prin 1965, inginerul Porumb se afla impreună cu soția, Iana Porumb, și cu fiul, Doru Porumb, in virstă de doi ani, la Băile Herculane. Intimplarea voi ca in camera vecină să fie cazați Ion Onicel cu soția. Prin forța imprejurărilor, cei doi vecini se intilneau măcar o dată pe zi. Nu se salutau. Porumb intorcea in mod ostentativ capul. La fel proceda și Iana, pusă in curent cu vechile necazuri ale soțului. Solidară cu Lică, Iana era dispusă s-o considere pe soția lui Onicel măcar tot atit de vinovată ca și directorul de la C.F.R. Onicelii păreau că nu observă nimic.

Familia Porumb nu reuși să-și consume concediul. Ridică ancora și se intoarse acasă.

6. In același an, in toamnă, Lică Porumb primi sarcina de a face parte dintr-o comisie care trebuia să testeze personalul operativ din Regionala C.F.R.

Ion Onicel organizase o primire caldă și spontană comisiei cu pricina. Dind mina cu fiecare, nu arătă in nici un fel că l-ar cunoaște pe Porumb. Acesta nici nu-l privi. Nu putea să-l vadă. Avea o senzație nelămurită de scirbă. Il disprețuia. Ura se subțiase odată cu trecerea anilor. Nu-l mai ura. Rămăsese doar scirba.

Bineințeles că a evitat să discute cu el, a făcut tot posibilul ca să nu se intilnească, pentru a nu fi obligat să-l salute și mai ales să-i stringă mina. Și-a indeplinit constiincios indatoririle, nici delăsător, nici cu exces de zel.

In ultima zi, după ședință de analiză Onicel veni la el și-i spuse :

– De citeva zile imi chinuiesc memoria și nu pot să-mi aduc aminte unde v-am mai văzut. Și numele mi-e vag cunoscut. Vreți să mă ajutați ?

Lică Porumb avu tentația neașteptată de a-i răspunde scurt :

– N-am cum. Nu ne-am intilnit niciodată ! Dar se răzgindi : La Băile Herculane, in vară.

– Intr-adevăr ! se bucură Onicel. Am fost vecini.

– Și inainte de asta, adăugă cu incetineală Porumb, acum zece ani, la Revizia de vagoane. Pe atunci eram lăcătuș. Am avut curajul să vă critic și, drept urmare, am fost nevoit să părăsesc cefereul.

Onicel incremeni.

– Nu se poate !

Căută un scaun și se așeză alături de Porumb.

– Mi-aduc aminte. Acum mi-aduc aminte. Nu mai stiu cum a fost... A fost ceva, m-am și interesat de numele dumnevoastră... Insă imi inchipui că glumiți. Cum adică : ați plecat de la noi din cauza mea ? Fiindcă asta ați vrut să spuneți, nu ? Vă rog să vă explicați. Sint in drept să aflu.

Lică Porumb il privi lung și directorul simți repulsia din ochii lui.

– Țineți neapărat să vă aduc aminte cum a fost ?

Și-i povesti. Pe scurt, bineințeles, cu fraze cuminți, aproape indiferente, respectind insă adevărul lui, ceea ce credea el că este adevărat. Onicel negă că ar fi avut cunostință de toate acele intimplări vechi. Nu mintea, iar Porumb nu-l crezu.

Se despărțiră cu răceală. Amindoi știau că din nou, dacă se vor mai intilni, nu se vor cunoaște.

Televiziune

DUMINICĂ, 28 [illegible]oiembrie

8,30 Avanpremiera [illegible]ilei. 8,40 Tot inainte ! 9,35 Blind[illegible] Ben. 10,00 Viața satului. 11,40 B[illegible]curiile muzicii. 12,30 De strajă p[illegible]riei. 13,00 Telex. 13,05 Album du[illegible]minical. Din cuprins : 13,05 Ora [illegible]veselă ; 14,00 Fotbal : România – [illegible]lgaria (finala Cupei Balcanice – meci retur) ; 15,50 Ce vrăji a mai [illegible]ăcut nevasta mea ; 16,28 Desene [illegible]nimate. 16,50 Din tainele mărilor. [illegible]pisodul XXI. 17,40 Drum de glori[illegible] 19,00 Micul ecran pentru cei mi[illegible]. 19,30 Telejurnal. 19,55 Avan[illegible]emieră. 20,00 Baladă pentru acest [illegible]amint. Ctitorii pe Mureș. 20,20 Film artistic. Sutjeska. Producție [illegible] studiourilor iugoslave. Premieră [illegible]V. 22,25 Voci și melodii. 22,45 Te[illegible]jurnal. 22,55 Telesport.

LUNI, 29 noi[illegible]mbrie

16,00 Telescoală. 16,[illegible] Imagini din R. P. Albania. 16,30 [illegible] Emisiune in limba maghiară. [illegible]00 Teleglob : Popasuri in Muntene[illegible]ru. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejur[illegible]l. 20,00 Viața economică. 21,00 R[illegible]nan foileton. David Copperfield. Episodul IV. 21,15 Spectacol de [illegible]alade românești. 22,15 Nanda D[illegible]vi. Ascensiunea unei echipe de [illegible]lpiniști francezi și indieni pe [illegible]virful Nanda Devi, la 7.817 metri, [illegible]a munții Himalaia. 22,55 Telejur[illegible]l.

MARȚI, 30 no[illegible]mbrie

10,00 – 13,30 Progra[illegible] de dimineață. 16,00 Telescoală. [illegible]6,30 Curs de limbă engleză. 17,[illegible] Telex. 17,05 Baschet masculin : [illegible]eaua – Dinamo București (derbi[illegible] campionatului național). In pa[illegible]ă : Tragerea de amortizare ADA[illegible] 18,35 Lecții TV. pentru lucrători[illegible] din agricultură. 19,00 Telecroni[illegible] pentru pionieri. 19,20 1001 de s[illegible]i. 19,30 Telejurnal. 20,00 Să mun[illegible]n și să trăim in chip comunist. [illegible],25 Seară de teatru. Fata fără ze[illegible]re de A. N. Ostrovski. Premieră [illegible]V. 22,15 Farmecul muzicii. 22,50 Telejurnal.

MIERCURI, 1 [illegible]cembrie

16,00 Fotbal : Pro[illegible]esul – Dinamo (campionatul na[illegible]nal – divizia A). 17,50 Enciclopedi[illegible] pentru tineret. 18,10 Scena. 1[illegible]30 Din viața plantelor și animale[illegible]r. 18,50 Consultații in ajutorul [illegible]ctorilor, propagandiștilor și curs[illegible]ților din invățămintul politico-[illegible]eologic. 19,20 1001 de seri. 19,30 T[illegible]ejurnal. 20,00 Anchetă TV. Dato[illegible]uitate. 20,30 Rezultatele tragerii[illegible] pronoexpres. 20,35 Telecinemateca[illegible] Ciclul Mari actori : Barbara Str[illegible]sand, Robert Redford. Cei mai f[illegible]moși ani. O producție a studiou[illegible]lor americane. Premieră TV. 22,[illegible] Emisiune de cintece și versuri re[illegible]izată la Alba Iulia. 22,50 Telejurna[illegible]

JOI, 2 DECE[illegible]BRIE

16,00 Telescoală. [illegible]6,30 Curs de limbă rusă. 17,00 Te[illegible]x. 17,05 Pentru timpul dv. liber[illegible]vă recomandăm... 17,20 la vo[illegible]. 17,30 Din țările socialiste. 1[illegible]0 Muzica și poezia românească. [illegible],10 Contemporanele noastre. 18[illegible] Universitatea TV. 19,20 1001 de[illegible]eri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Refle[illegible]or. 20,20 Revista literar-artisti[illegible] TV. 21,00 Concert de muzică [illegible]oară al formației Les Van Va[illegible] (Cuba). 21,30 Cadran mondial. 21,[illegible] Matto Grosso. 22,30 Telejurnal.

VINERI, 3 de[illegible]mbrie

10,00 – 13,30 Progra[illegible] de dimineață. 16,00 Telescoală. [illegible] 16,30 Telex. 17,00 Emisiune in l[illegible]ba germană. 18,45 Tragerea Loto. [illegible] 18,55 Chipul voievodului Mihai [illegible]teazul văzut de portretiști rom[illegible]i și străini. 19,20 1001 de seri. 1[illegible] Telejurnal. 20,00 Ora științei și [illegible]ehnicii. 20,40 Film artistic. Quivit[illegible] 22,30 Cupa interviziunii la gim[illegible]stică modernă. Transmisiune d[illegible] la Moscova. 22,50 Telejurnal.

SIMBĂTA, 4 d[illegible]embrie

11,00 O viață pentru [illegible] idee. Victor Valcovici (1885-1970[illegible] – matematician. 11,30 Orchestra [illegible] simfonică a Filarmonicii „Mold[illegible]". 12,20 Miracolul plantelor. [illegible]45 Emisiune muzicală. 13,10 [illegible] Drumuri pe cinci continente. 14,[illegible] Telex. 14,05 Politehnica Timișoar[illegible] – Steaua (divizia A). In pauză [illegible] Caleidoscop cultural-artistic. 15,5[illegible] Virstele peliculei. 16,40 Club T[illegible] . la Galați. 17,30 Oaspeți ai sce[illegible]lor noastre : formația de jazz M[illegible] Coy Tynner. 17,45 Teatru de p[illegible]zie. Anton Pann. 18,00 Cupa [illegible]erviziunii la gimnastică modernă[illegible] finale. 18,50 Săptămina politică i[illegible]rnă și internațională. 19,05 Er[illegible] indrăgiți de copii : Heidi. 19,30 T[illegible]ejurnal. 20,00 Teleenciclopedia. 20,[illegible] Film serial. Un șerif la New Yo[illegible] 22,20 Varietăți de simbătă sea[illegible] 23,20 Telejurnal. 23,30 Săptămi[illegible] sportivă.

Ileana Zubașcu

După ce a debutat, strălucitor, in cenaclul revistei FLACARA, descoperită de ADRIAN PĂUNESCU, profesoara-poetă ILEANA ZUBAȘCU, din comuna Bogdan-Vodă, a Maramureșului, revine, de astădată în revista noastră, cu versuri de o reală frumusețe, pulsind de sentimente fruste, rupte dintr-o existență trăită plenar, nu din mimarea ei. O poezie implinită prin descoperirea frontală a marilor adevăruri ale vieții : iubirea, munca, durerea, extazul dăruirii spre semeni, în care nu se află loc pentru lamentații inutile sau pentru locurile comune ale unei versificații fără har. O poezie explodind de o sinceritate dureroasă, de o crispare firească în fața destinului ales, dar și de incintare pentru ceea ce poate salva o viață de om — dăruirea spre un vis al muncii, al acțiunii.

Dăm luminii tiparului acest grupaj al poetei ILEANA ZUBAȘCU, convinși de puternicul sentiment ce ne cuprinde că veritabila poezie poate țișni oriunde, ca un galzer fierbinte, oriunde pe acest teritoriu geografic și spiritual românesc, așa cum a țișnit și acolo, între colinele Maramureșului, la o poetă devotată trup și suflet idealului său și drumului ales.

CINTEC DE FATĂ

Poezia
e gura mea,
pe care aș vrea s-o sărutați
cu toții.

Ruptă din moarte,
stau in virful cuvintului,
uimită cit de aproape
se nasc oamenii.

Agățată de cununa stelelor,
mă scald in nesfirșitul azur ;
jos, istorii, trec intr-o lacrimă,
iar omul triumfă intre aripile
vieții și morții.

Costum de cosmonaută imbrac,
căci gindul nu mă apără
de focul cosmic.

Numai timp să fii,
să te strecori
printre planete ruginite,
zburind mai singur
decit zborul.

Uneori, prea multă lumină
orbește cuvintul,
incit nici nu ști
sub care umbră
s-a ascuns ințelesul.

Ca-ntr-o icoană-mi stă capul țintuit de stele
și nu mai ințeleg dacă cercul acesta umbrit de cuvinte
e drumul ce trebuie urmat.

Numai prin cuvintul unic,
rezemat de cer,
trebuie să intru in lume.

NICIODATĂ

Niciodată nu m-au inspăimintat infringerile
cele mai jalnice, teribile, neomenești infringeri,
intotdeauna m-au inspăimintat numai victoriile.

După infringere, știam că mă așteaptă lupta,
aceeași zbatere a mea dintotdeauna ;
după victorie, niciodată nu știam ce mă așteaptă.

DE CITE ORI TREC IARNA

De cite ori trec iarna pe sub arbori,
de cite ori trec iarna cu un prieten drag de mină,
pe sub arborii inăbușiți in zăpadă,
ca pumnii boxerilor in mănuși,
te las pe tine, omule-prieten,
și-alerg și prind cu brațele geroase trunchiuri
și mușc cu dinții coaja inghețată
și scutur amorțitele coroane
și, chiar inmormintată sub tăcerea albă,
ce cade ca un clopot peste mine,
aș vrea să scutur toți copacii lumii de zăpadă
ca astfel mai degrabă să vină primăvara.

BALADĂ

Mai port incă luceferii pe umăr
și stea in frunte incă port,
sint ultima domniță
a unui etern voievod.

Pe spate-mi curge incă
de aur părul moale,
am fost răpită de zmei și dusă
imblinzitoare la groapa cu lei.

N-am plins cu riuri de lacrimi,
n-am plins in zeci de cuvinte ;
iubirea-i departe –
lebădă albă peste morminte.

ISTORIE

Trece copilăria ca o boală
și trece și adolescența ca o boală,
trece și tinerețea ca o boală
și trece și maturitatea ca o boală,
trece și bătrinețea ca o boală
și moartea trece totuși ca o boală.

Rămine sănătoasă numai viața,
rămine viața ca o vindecare,
peste pămint, pe sub pămint, numai viața,
ca o nevindecată vindecare.

Ca adevărul cel inalt rămine viața,
ca binele cel mai adinc rămine viața,
ca frumusețea veșnică rămine viața,
puterea cea mai infricoșătoare, viața,
credința unică a mea, netrecătoare,
viața.

Frontispicii

Originalitatea unei viziuni

HORTENSIA PAPADAT BENGESCU

la 100 de ani de la naștere

Romanciera, a avut de supus o masă impresionantă de umbre adverse, de la imprejurările neprielnice ale vieții provinciale, „locurile unde nu se intimplă nimic" pe care a trebuit să le convertească în focare ale evenimentelor interioare, pină la opacitatea mediilor publicistice, înfricoșate de efortul cerebral sporit ce li se impunea. Cu o energie virilă, cu simțămintul, fără îndoială, al unui apostolat, Hortensia Papadat-Bengescu a sfidat deceniile de incertitudine, dezgustul nerecunoașterii, împlinindu-se întru organicitatea viziunii sale noi, izvorîtă din adincimile feminității sale sensibile și reflexive.

Cum era și firesc, Hortensia Papadat-Bengescu a accentuat asupra diferențierii dintre artă și viață. Prinos al formației sale de pension, al lumii iubitoare de etichetă ce a circumscris-o, aceste considerații implică ideea eliberării prin pluriformitatea expresiei literare : „Intre artă, căreia il accepta toate atitudinile, și viață – în care avea o atitudine puritană – era o diferență". Creația bengesciană a fost o continuă aspirație spre o eliberare, spre realizarea unor virtualități în care se poate descifra, așa cum a făcut-o G. Călinescu, mare intensitate a vieții fiziologice și psihologice a femeii. Dar, alături de documentele indenegabile ale acesteia, adunîndu-le într-o semnificație superioară, apare organicitatea înfăptuirii literare în sine, sarcina creației. Organismul atit de fin feminin al scriitoarei a zămislit și a purtat rodul unor cărți ce au căpătat ele însele statut existențial („impresia generală, fie și mitologică, notează circumspectul G. Călinescu, este a neîndoielnicei existențe a acestor grupuri de oameni"). Mai presus de elementele de autocontemplație, de frenezile senzualității păgîne, dannunziene, ori de curiozitatea tentaculară, de acablanta pasiune analitică, dar prin intermediul acestor elemente, atit de bune conducătoare de electricitate temperamentală, scriitoarea a făcut dovada unei misiuni feminine la o scară puțin obișnuită, sublimîndu-și vocația perpetuării în plan estetic.

Neîndoielnic, prima etapă a Hortensiei Papadat-Bengescu, cea a lirismului pur, a dezlănțuirii simțurilor cu mare acuitate transcrisă, alcătuiește un strat elementar, fecund, un humus gras de unde își trag seva subtilitățile analitice, intelectual poetizate, de mai tîrziu (Ape adinci, Sfinxul, Femeia în fața oglinzii). Ardența acestor pagini inițiale are rolul de a dezvălui dintr-o dată organicitatea autoarei, de a o pune în termeni primari. După o fază de trecere spre obiectivarea epică, în care exaltarea se potolește iar obsesia își depune materia în retortele ostentative ale lucidității (Balaurul, Romanța provincială), urmează marea eflorescență romanescă împlinită în Fecioarele despletite, Concert de muzică din Bach, Drum ascuns, Logodnicul. Care e aci rolul introspecției feminine, al percepției învolburat-senzuale ? Aceasta nu dispare, așa cum ar părea la prima vedere, continuîndu-și un drum subteran, mai complicat, dar și mai convingător. Erupției de seve îmbătate de razele solare, vizibile cu ochiul liber în mugurii încărcînd toate crengile, îi răspunde însesi crisparea laborioasă a rădăcinilor. Instinctul matern se vădește astfel în oroarea de morbid, ce reflectă impulsul selecționării tipului uman sănătos. Boala, infirmitatea, degenerarea întîmpină ochiul mărit de spaimă al scriitoarei, care le înregistrează cu o excepțională atenție, printr-o notație progresivă, atingînd nu o dată o poezie clinică. Precum în paginile de mare suferind ale lui M. Blecher, găsim la Hortensia Papadat-Bengescu o feerică mutație a decompoziției organice, o smerită a sa înălțare către viziune. Vedem cum simțurile răscolite de tangența morții emană imagini, cum senzațiile amenințate de neant construiesc, grăbite, un pandant fabulos al suferinței : „Doctorul, credea Maxențiu, știa puțin lucru, nu cunoștea decît procesele mari, evidente ale boalei. El însă știa orice tremurare de fibră, știa legătura prin care acea fibră va duce rezonanța spre alte centre și de acolo la sfinta sfintelor – plămînul – acolo unde totul converge pentru rău și pentru bine. Orice vibrație avea acolo ecouri mici, iar uneori gîlgîieli de ape ce puteau deveni cataracte. Erau acolo aluviuni și diguri, tot felul de chinuri pe care doctorul le reducea sumar la : – Azi avem în stînga un suflu cam cavernos ! Erau, în adevăr, acolo caverne și abisuri, și precipitări de ape roșii, și scocuri și vaduri pe care Maxențiu, ca un turist tragic, le vizita cu de-amănuntul, în fiecare zi, pe alte climate". Dar această senzorialitate bogată, nervoasă, absorbind, ca o pastă moale, traiectul ideatic ce nu mai poate fi studiat în abstract, ci doar în întipărirea sa literară, se răspîndește pretutindeni în romanele de maturitate. Un foșnet de metafore (împlîntate în observații rafinate, nu o dată cinice, aplicate asupra unor personaje detracate, așa cum gunoiul hrănește coloritul pur al petalelor) acoperă paginile, dind o senzație de preaplin vital, de existență covîrșitoare a obiectului. În genere, textura analizei e de o neutralitate insidioasă, delimitînd entuziasmul formal prin aerul meschin al materiei și corectînd uscăciunea acesteia prin prospețimea stilistică. Autoarea pare a-și propune mereu performanța de a-și întemeia perspicacitatea analizei ca și plasticitatea expresiei pe neantul sufletesc al eroilor săi, extrași dintr-o odioasă burghezie, arivistă și hiperprotocolară. Uneori incisivitatea observației sociale răzbate de-a dreptul, antipatia scriitoarei nemaioprindu-se în ocolul caracterizărilor nuanțate, transpunîndu-se în netezimea unei aprecieri cum e cea acordată lui Lică Trubadurul : „După ce plecase de la duduia Mari, Lică se întorsese la gazda veche, ce se dase iar pe brazdă. Cu bărbatul ei chiar tratase atunci o mică afacere. Cu cîștigul Lică era cam nepăsător cînd avea țigări, totuși nimic nu-i plăcea mai mult ca banul dobîndit lesne și prin șiretlic. Pensiunea doicii fusese pentru Lică o surpriză neplăcută, dar o rezolvase repede prin ceva mai mult zel în tranzacțiile pe care le obișnuia. Nu făcea niciodată încercări prea mari. Nu putea suferi riscurile, nici abuzurile deslușite, dar nimic nu l-ar fi împiedicat, cînd avea nevoie de parale, să și le procure". De cele mai multe ori însă e cultivată (în nota comperajului, observată de G. Călinescu) ipocrizia fragilă, acea malițíe afectînd nu numai dulceața, dar și poezia unei situații, a cărei natură savantă e disecată cu delicii. Scriitoarea pare a se cufunda total în lumea de ea creată, spre a se pătrunde de cîmpul său de unde subtile pe care-l înfățișează apoi, infern în care a descins : „In fața portretului uriaș al Salemei Efraim, care ocupa centrul unui perete, fusese un moment de tragicomedie. Walter își pierduse cumpătul, ceea ce nu păruse însă a fi observat. Cu pași fluturați Aimée se apropia, se depărta, contempla îndelung, pe cînd Walter avea un zbîrnît în creier și urechi. – Admirabilă carnație ! Ce pictor ? zisese fata fără sfială. Walter îngăimase un nume. – Mare colorist ! apoi, ca și cum rezolvase abia partea artistică a problemei, Aimée întîrziase, cu miinile grațios împreunate într-o poză de contemplație : Donatoarea ! zisese destul de cristalin, ca să arate lipsa oricărei jene și totuși cu un văl ușor de pietate pe voce". Organicitatea Hortensiei Papadat-Bengescu își propune aci, cu propriile-i mijloace, a înfățișa artificiul.

S-au tras mereu semnale de alarmă în legătură cu scriitura „imposibilă" a autoarei, care ar fi cunoscut mai bine limba franceză decît propria-i limbă. Există, fără dubiu, anume stîngăcii, ca și un fond de exprimare greoaie, parcă voit împiedecată. Dar personalitatea transpare mai nestingherit prin această transluciditate, ca și, de pildă, la Macedonski, la granița dintre afectare și sinceritate, dintre coincidența (necesară) personajelor atit de aburite de viață cu eul ireductibil analitic al scriitoarei. Efortul spre organicitatea creației e mai palpabil, mai prețios (pus în valoare), precum scoarța aspră a unui copac în al cărui relief atinge Natura. Temperamentul sangvin al Hortensiei Papadat-Bengescu se percepe clar în frazele ezitante, uneori vag dezechilibrate, încărcate însă de miraje, ca într-un puls precipitat de emoție. Opera și ființa marei scriitoare sînt de-acum inseparabile iar testarea gramaticală a textului său în afara sentimentului valorii estetice e o operație tristă.

GHEORGHE GRHGURCU

Panoramic

● Consiliul județean Timiș al culturii și educației socialiste pregătește un mare spectacol în cadrul Festivalului național „CINTAREA ROMÂNIEI". Participă formații ale Operei și Filarmonicii, Universității și Liceului de muzică, ansambluri folclorice, formații de muzică ușoară, scriitori, actori. O veritabilă înfrățire dintre artiștii profesioniști și amatori. ● Aflăm că, mobilizate de Festivalul național „Cîntarea României", corurile amatorilor își vor intensifica activitatea. Va fi reactivat cel mai vechi cor țărănesc din țară, cel din Chizătău, municipiul Timișoara va avea curînd o formație reprezentativă, împlinindu-se astfel un deziderat mai vechi. ● Artiștii plastici amatori timișeni au o intensă activitate expozițională : la sala „Lyra", din Timișoara, Gh. Babeți și Torony P. își dedică picturile Festivalului național „Cîntarea României". Centenarul Războiului pentru Independență este celebrat de pînzele unei expoziții itinerante cu direcția S.U.A., Canada și unele țări din Africa și Asia. Semnăturile : E. Lazăr, V. Cîrstea, P. Sîrbu, C. Constantin. ● În județul vecin, Caraș-Severin, dirijorii de fanfare țărani din Lăpușnicu-Mare și Bănia au organizat cercuri de fanfară pentru cei mai tineri, asigurînd continuitatea unei tradiții. ● Un mare ansamblu de artiști amatori pregătește la Sînnicolaul Mare un dans tematic semnificînd înfrățirea tuturor naționalităților conlocuitoare care trăiesc în această parte a țării. ● Studenții timișoreni au realizat un montaj literar în care se oglindește răscoala de la 1907. ● „La ora actuală SEMENICUL este unul dintre cele mai bune cenacluri din țară", a declarat prozatorul D. R. Popescu în cadrul unor colocvii literare ce au avut loc la Reșița. ● Orchestra de muzică populară a Filarmonicii din Arad, aflată în turneu, a dat un spectacol în Timișoara. ● A. Dumbrăveanu, Al. Jebeleanu, I. D. Teodorescu, D. Grozdan au fost invitații oamenilor muncii de la întreprinderea „Electrotimiș" în cadrul unei ședințori literare. ● „Zilele filmului polonez" s-au derulat la sala „Capitol". Publicul timișorean, numeros, a vizionat peliculele în prezența realizatorilor înșiși. Printre altele, oaspeții străini s-au interesat de cineaștii amatori din orașul de pe Bega, au vizionat unele filme de-ale acestora. ● Recitalul pianistului iugoslav Vladimir Krpan a susținut pe podiumul Filarmonicii „Banatul" un strălucitor recital, parcurgînd pagini celebre din literatura pianului, din clasicism pînă în zilele noastre. ● A avut loc la Casa de cultură a tineretului ședința Cenaclului „Mihai Eminescu". Au citit poezie, Ion Mircu, Ciuf Carmen Dora. După ședință, grupul folk „Electra" a prezentat cîteva piese în pregătire pentru festivalul „Cîntarea României".

OBSERVATOR

Muzica

Incursiuni camerale

Recitalele desfășurate pe scena Filarmonicii „Banatul" în absența orchestrei, aflată într-un lung itinerar concertistic în Italia, prilejuiesc plăcute întîlniri în domeniul muzicii camerale. A surprins în această ordine de idei nivelul unui Cvartet de coarde sosit din Kosiče – Cehoslovacia. Rezultanta sonoră s-a instituit invers proporțional cu așteptările față de solii unui oraș puțin cunoscut. Remarcabilă, în primul rînd, mularea elementelor de vibrato, procedee tehnice și stil, după cea a primului violonist. Discrepanța între valoarea acestuia și nivelul celorlalți componenți grevează curent satisfacția audierii unei muzici aflate la granița superioară ca rafinament, esențializare a mijloacelor de comunicare. În acest context, lucrările lui **Beethoven, Janacek**, celebrul „Cvartet al negrilor" de **Dvorak**, au beneficiat de interpretări elevate, cu dese momente de împliniri estetice. Atunci cînd patru muzicieni de valori apropiate găsesc bucuria muncii în sondarea frumusetii potențiale a unor partituri nedrept de rar prezentate public, satisfacția rămîne egală de ambele părți !

Recitalul pianistului iugoslav **VLADIMIR KRPAN** a debutat cu lucrări ambițioase – **Scarlatti** (6 Sonate), **Beethoven** (Sonata op. 57). Derulări încorsetate în limitele corectitudinii, preciziei intonației, dinamice. Dincolo de litera partiturii, nu ne-a transmis aproape nimic sau foarte puțin din transparența, din diafanul cristalin al spiritualelor crochiuri sonore, intitulate modest de Scarlatti, „Exercitio". Și uriașa înfruntare voliționlă, pe care este clădită **Appassionata**, a rămas la periferia seismelor afective pe care trebuie să le declanșeze audierea acestui unicat. Începînd cu **Scherzo op. 1?** de **Prokofiev**, impresia de reținere excesivă, de ignorare a oricărei înfiorări temperamentale, s-a comutat într-o adevărată apetență a oaspetelui spre reliefuri sonore evidente. **Dansurile balcanice**, ale lui **M. Tajčevic** – de filiație bartokiană, au explorat inspirat polimetria specifică zonei, ca apoi oaspetele să-și acorde sensibil receptivitatea la muzica lui **Chopin** – cel mai romantic dintre romantici.

Un final greu previzibil, după prima parte, un succes care l-a determinat la o suplimentare cu încă aproape o parte de recital !

DORU MURGU

Cenaclu

Marți, 23 noiembrie, în cenaclul Asociației scriitorilor și al revistei ORIZONT din Timișoara, ANA POP SÎRBU a citit poezie. Referatul prezentat de **RODICA BÂRBAT**, bine structurat, cu o caldă aplecare spre poezia cititâ, a constituit (după vorba unui confrate) o pledoarie „la bară" pentru poezia **Anei Pop Sîrbu**, pentru poezie și universul cuvîntului, în general, închizînd, printr-un stil riguros, colorat, „concentric" șansele unor discuții ulterioare mai la obiect. Fiind principalul „cap de apărare" (termenul e de preferat) referatul s-a transformat într-o veritabilă „cronică literară vorbită". **Rodica Bârbat** împărțea poeziile citite în trei cicluri, bine definite, asupra cărora planează două atitudini contradictorii. Pe de o parte o atitudine „**de bucurie, pînă la exaltare în fața lucrurilor lumii ... spusă pe un ton viguros, cu o anume nesupunere în fața cuvîntului ...**" iar pe de altă parte (în alte poezii citite) o „**neîncredere în forțele subterane ale cuvîntului**", fapt ce duce la o anume „**melancolie**" specifică unui cadru liric. În final, după analiza minuțioasă a celor trei cicluri, după concluzii ca : „**o existență a fragilului ... O frustă detașare ... O împlinire pînă la stările limită**" referenta spunea : „**... Nu știu pînă unde va urca, în poezie, dar știu că Ana Pop Sîrbu este fermă pe drumul său**". **Dușan Petrovici** lăuda referatul, atașamentul **Rodicăi Bârbat** față de adevărata poezie. **Prof. Dr. Eduard Pamfil**, după ce (antropologic) făcea o paralelă între poezie și filozofie zîmbea (în numele omului de știință) : „**A vorbi despre „secretul" creației e o dulce copilărie**". **Nicolae Țirioi**, aduce discuțiile la obiect și, printre altele : „**Avem de-a face cu un poet autentic, poate nu atît prin măiestria cuvîntului cît prin vibrația lui**". Au urmat interesante și instructive dispute teoretice pentru elucidarea unor puncte de vedere asupra poeziei (masculine, feminine și ... neutre) a criticii făcute de creatori, la care s-au angajat **Marcel Turcu, Aurel Turcuș, Șerban Foarță** și **N. Țirioi**. Au avut păreri și **Anca Pavel** și **Doina Stoița**. La capătul dezbaterilor, **Anghel Dumbrăveanu**, conducătorul ședinței, sublinia : „**Ana Pop Sîrbu nu e o poetă la începutul carierei literare ... Poeziile de față ne-au convins că și-a limpezit amplitudinea vocii ... Un glas care mai are însă spațiu pentru clarificări ...**".

În afara regulei de cenaclu, asupra poeziilor citite „hors-concours" s-au exprimat păreri. Au citit poezie : **Ion Monoran, Rodica Iova** și **Ștefan Dandu**. Tot o excepție : **Dușan Petrovici** și-a recitat ultima creație. Ședința s-a încheiat cu un „extemporal" umoristic de **Ion Velican**, „sufocat" de prezența atîtor „profesori".

Marți, 30 noiembrie, în continuarea **Zilelor poeziei**, din cadrul **Festivalului „Cîntarea României"** va avea loc simpozionul : „**Poezia românească sub semnul actualității**", la care vor participa critici, istorici literari și scriitori din Timișoara.

TITULAR

Etnologie

Documentar (VII)

În manuscrisul lui Achim Miloia sînt descrise toate piesele din componența portului popular din Ferendia. Autorul relevă cu prilejul descrierii funcționalitatea și valoarea artistică a pieselor de îmbrăcăminte, dependența acestora de **vîrsta** și de **starea socială** a purtătorilor, precum și de **anotimpul** în care sînt folosite. De asemenea sînt menționate deosebirile dintre costumul de sărbătoare și cel de lucru. În acest sens citîm unele pasaje mai concludente : „**Portul de vară al bărbaților se compune din chimeșă lungă pînă la pulpele picioarelor, ismene preste care se încinge cu praschia, brăcinarul, ori ștergătoriu. În cap poartă o pălărie mică rotundă de păr și foarte puțini de pale. Deasupra poartă un chintuș fără mîneci. Iarna pre lîngă aceste haine mai poartă sub chintuș un bustariu (pieptariu), făcut din piele de miel, cioareci cojoc și duruț. Și în cap clăbăț negru de miel. Și vara și iarna se încalță cu obiele în opinci legate cu curele și cei mai cu dare de mînă au și cisme**" (loc. cit., p. 213). Cămașa și ismenele se confecționau din pînză țesută în casă — „**din bumbac și cînepă, ori în, ori că urzeala e de bumbac, iar pentru cele de ținut (de sărbătoare, n. n., A. T.) sînt atît urzeala cît și bătaia de bumbac**". Vestita cheie din portul popular bănățean este specifică numai costumului „de ținut" : „**Cămeșile de ținut, precum și ismenele în loc de cusătură, printre lați au cheie îngustă de un cm., pre mineci mai se face cheie lată pînă la 10 cm., în diferite chipuri**".

Portul popular femeiesc se compune „**din următoarele părți : ciupag, poale, strînse cu briu și cu brăciri peste mijloc și încinse cu două catrințe dinainte și dinapoi. Sînt încălțate cu opinci și obele, ca bărbații, altele au papuci și, mai puține, cisme. La cap sînt împodobite cu cîrpă. Haine pre deasupra mai au ciupăgașe, bundic, ciurce ori cojoc. Poalele și ciupagul sînt făcute din pînză subțire de bumbac, cumpărată din boltă pră care o numesc sal. La foarte puține vei vedea poale și ciupag făcute din pîzză țesute de ele**". (loc. cit., p. 214). Vedem, așadar, că încă la începutul secolului nostru, în Banat, în unele localități, în portul popular femeiesc, pînza de casă este înlocuită cu pînză de fabrică.

AUREL TURCUȘ

Plastica

ADALBERT LUCA

Unul dintre artiștii plastici timișoreni, ce s-a impus în acești douăzeci de ani cu o deplină statoralcie morală și artistică, este Adalbert Luca. Venit de pe băncile Clujului, de la Institutul Andreescu, împreună cu o mînă de alți tineri entuziaști, ca Victor Gaga, Leon Vreme, Gabriel Popa, ș.a., el a intrat fidel în noua mișcare plastică ce se închega acum două decenii în acest oraș.

Artist fără expansivități exterioare, un interiorizat ironic, comunicarea cu arta și gîndirea sa se face mai greu, însă pătrunzînd în sanctuarul creației sale ai surpriza unui suflet moral, a unui artist stăpîn pe uneltele sale și statornic unei conduite artistice. Crizele sale artistice nu pornesc de la incertitudinile artei sale, ci de la căutările repetate care se nasc în jurul unor idei ce intră în jocul pulsatoriu al creației sale.

Pornind în pictură ca un narativ și monumentalist convins, preluînd mai mult afectiv experiența unor expresioniști ca Munch sau a unor suprarealiști precum Klee și Marc, sau a maeștrilor săi preferați, Petrașcu și Ciucurencu sau, și, mai adînc în timp, a muraliștilor anonimi, creatori ai unor vechi monumente bisericești, Luca și-a adus la timpul său, aportul la pictura monumentală românească prin compoziții puternice, precum Minerii, Bluze albastre, Eroii de la Păuliș și multe altele.

Fermentul căutării l-a dus de fiecare dată spre zone și întreprinderi noi. Așa se explică etapa sa creatoare următoare, legată de vechea pictură tradițională românească pe lemn, experimentată de el cu succes deplin la noi și, în expozițiile din străinătate. O iconografie modernizată, prin forme și raporturi noi compoziționale, mizînd pe o simbolistică voit abstractizată.

I-a urmat, din nou, o etapă creatoare, cu noi modalități, artistul realizînd ideea unei picturi spațiale, cu suporturi tridimensionale, un fel de multiplicare a planurilor picturale, în care el creează un fel de ecran pictural, o nouă dimensiune, în grosime, cum ar fi ecranul panoramic cinematografic, ce dă picturii și senzația adîncimii. Pictorul mizează, în asemenea lucrări, pe posibilitatea mărită de informare a privitorului, multilaterală, folosind materiale plastice, turnate în forme la rece, într-o tehnică a sa, personală.

Dar, artist complex, pictorul, în toate aceste căutări, în focul acestei expansiuni creatoare, al tuturor acestor invenții de noi forme, și-a păstrat totuși legătura afectivă cu tradiția. Temperament dramatic, cu o compoziție savantă și o tușe adîncă, el a supus coloristica, de fiecare dată, planurilor meditate lucid, la el nu culoarea interesînd și primînd, ci ea fiind doar un element al alegoriei lăuntrice a compoziției, prin culoare el apropiindu-se doar de lumea reală, ce îmbracă alte intenții și alte expresii.

Ceea ce pare însă cel mai adînc și mai uman, ca realizare plenară de artă, pentru pictorul Luca, pornește de la cele două ample lucrări murale, mozaicurile de la Aula magna a Universității timișorene și de la Casa de cultură a tineretului. Aici, forma de exprimare este mai vie, mai exuberantă. Comunicarea, imediată. Lucrările intră rapid în circuit. Devin necesare prin faptul că și-au găsit locul. Fac parte integrantă din zidirea, din corpul fizic unde au fost întrupate și, cu timpul, poate că ele vor primi și aura și calitatea unor creații artistice verificate și statornicite de vreme.

Și în evocarea istorică de la Universitate, de o reală temeinicie compozițională, dar mai cu seamă în mozaicul de la Casa de cultură a tineretului, Luca atinge ritmuri compoziționale proprii și o viziune modernă, care intră firesc în spațiile vechii arte tradiționale murale românești. Fundalul ritmat al compoziției, undele concentrice, electromagnetice, în culori albastre, verzi și gri, care se adună într-un centru de forță, parcă magnetică, figurile, ce dau sentimentul plutirii în spații siderale, în mari adîncimi de timp, aducînd, poate, și cu niște cosmonauți ai vremurilor viitoare, întreg dinamismul mișcării acestor trupuri, parcă perpetuă a zborului ideal, a prieteniei și iubirii, a comunicării interumane, fac din mozaicul de la Casa tineretului o lucrare de o mare forță de expresie, de captivare, considerînd vizibil figura omului și artistului Luca și oferindu-i un loc de frunte între creatorii și confrații săi timișoreni în arta picturii și în arta murală din orașul nostru.

ION ARIEȘANU

Marginalii

O ANTOLOGIE DE LINGVISTICĂ ROMÂNEASCĂ LA PRAGA

Activitatea de predare a limbii române, la Universitatea „Carolina" din Praga, pe care o desfășoară (pe linia unei îndelungate tradiții, în acest sens, inițiate spre sfîrșitul secolului trecut de Jan Urban Jarník) cu deosebită competență dr. JIRI FELIX, a înregistrat, de curînd, un nou succes. Editura pedagogică de stat din capitala cehoslovacă a publicat recent, sub semnătura lectorului universitar și a apreciatului specialist în problemele limbii române, Jiri Felix (autor al unor importante studii și lucrări dedicate limbii noastre, de la teza de doctorat intitulată „PARADIGMATICA LIMBII ROMÂNE ACTUALE", numeroase articole orginale în revistele de lingvistică, la cursuri universitare de istoria limbii române, un manual de limba română pentru începători, un dicționar portativ româno-ceh și ceh-român, un ghid de conversație ceh-român etc.), o Culegere de texte românești de lingvistică (Sbírka rumunských textu jazykovědných), **1976.**

Volumul își propune să constituie „o introducere în lectura literaturii lingvistice publicate în limba română" (p. 3). Selectate potrivit unor necesități de ordin didactic, textele reflectă, totodată, prin tematica lor variată (din domeniul foneticii și fonologiei, al gramaticii normative, al istoriei și dialectologiei române, precum și al limbii contemporane), complexitatea și bogăția direcțiilor de cercetare din lingvistica românească de astăzi. Semnalăm, cu satisfacție, ecoul contribuției valoroase a lingvistului timișorean conf. dr. Ivan Evseev la investigarea problemelor semanticii verbale prin includerea, în paginile cărții (p. 122-123), a unui fragment din studiul „Semantica verbului", Editura Facla, 1974.

Dincolo de nivelul științific ridicat la care se alcătuiește culegerea în discuție și care reflectă buna orientare a autorului în problemele lingvisticii românești și generale, subliniem importanța culturală deosebită a întreprinderii specialistului ceh. „Pînă în prezent, o culegere asemănătoare n-a apărut nici în Cehoslovacia, nici în altă parte" (p. 3) precizează Jiri Felix, întărînd afirmația noastră. Lucrarea este astfel un îndreptar pentru toți cei care, stăpînind cunoștințe de limba română (textele sînt prescurtate și urmate de un vocabular român-ceh), vor să se edifice asupra progreselor unei științe atît de dinamice ca lingvistica, în România.

Adăugăm, de aceea, în încheiere, la cuvintele de felicitare și caldă apreciere ale acad. Al. Graur (vezi, Cronica limbii, în „România literară" din 7 octombrie 1976) mulțumirile cititorilor români pentru această ultimă contribuție la studiul limbii noastre, semn de prețuire crescîndă a valorilor științei și culturii românești peste hotare.

DOINA BABEU

UN PRECURSOR AL MUZICII CULTE ROMÂNEȘTI DIN TRANSILVANIA

S-a împlinit un secol de la nașterea lui Guilelm Șorban (1876-1923) personalitate complexă, componist și critic muzical, cărturar de o mare înzestrare spirituală, unul dintre precursorii muzicii culte românești din Transilvania. Elev la liceul din Blaj al lui Iacob Mureșianu, care-i dă o primă inițiere în tainele teoriei și armoniei, G. Șorban studiază dreptul și muzica la Viena și profesează apoi ca jurist în Dej, orașul său natal, dedicîndu-se în paralel și muzicii pentru care avea o adevărată vocație.

La vremea aceea, creația cultă muzicală românească de-abia se înfiripase, apariția ei (deceniul IV al secolului trecut) fiind legată, în Principate, de ascensiunea politică și economică a burgheziei naționale. În Transilvania această creație muzicală apare cu cîteva decenii mai tîrziu, concomitent cu creșterea numerică a populației citadine românești și cu dezvoltarea conștiinței naționale a românilor care căutau și prin artă să dea glas aspirațiilor de libertate a poporului. O astfel de artă, care trebuia să trezească puternice simțăminte patriotice, nu putea să se inspire decît din muzica populară ce avea o vechime multiseculară, originile ei confundîndu-se cu însăși originea poporului român. Încă înainte de apariția primilor noștri compozitori cu pregătire profesională (Gheorghe Dima, Iacob Mureșianu, Ion Vidu) doi muzicieni amatori – bănățeanul Ștefan Perian și maramureșanul Isidor Man – publică unele prelucrări de dansuri populare. Aproape concomitent cu ei, compozitorul Alexandru Mocioni, unul dintre conducătorii politici ai românilor bănățeni din secolul trecut, scrie piese pentru pian într-un stil apropiat de cel al lui Chopin, care însă se executau într-un cerc restrîns de auditori. Abia odată cu înființarea a numeroase coruri la orașe și sate, compozitorii români se puteau adresa unui număr mai mare de oameni, fapt care explică și dezvoltarea excepțională a muzicii corale, începînd cu încetul, în locul repertoriului mai vechi alcătuit din producțiile compozitorilor germani cu text tradus în românește.

La începutul secolului XX, viața muzicală românească din Transilvania la un avînt tot mai mare. Urmînd pilda centrelor culturale românești (Brașov, Sibiu, Blaj și Lugoj) iau ființă și în alte orașe mai mici formații corale, cercuri literare și înghebări teatrale de amatori. Cei cîțiva artiști români de profesie (violonistele Eliza Circa și Adelina Piso, cîntărețele Virginia Gall, Valeria Popp ș.a., ca și soții Dima și marele cîntăreț din București, D. Popovici-Bayreuth) întreprind turnee de concert trezind entuziasmul publicului românesc din toate colțurile Transilvaniei. Primei generații de muzicieni, formată din Gh. Dima, I. Mureșianu, I. Vidu și T. Popovici, îi ia locul o nouă generație de compozitori, din care – alături de Tiberiu Brediceanu, Leonida Domide, Nicodim Ganea, Augustin Bena și Ion Horșa – face parte și Guilelm Șorban. Primele sale compoziții răspund încă gustului muzical al publicului din acea vreme și aparțin genului romanței. Din numeroasele sale romanțe-lied, Șorban a tipărit doar două : Mai am un singur dor și Pe lîngă plopii fără soț, pe versuri de Eminescu, care au căpătat cu timpul larga circulație a unor cîntece populare. Tot unei largi circulații erau destinate și primele sale prelucrări de dansuri populare pentru pian. Modul lor de armonizare este încă tributar lui Mureșianu. Cu timpul însă, sub influența muzicii lui Grieg (pe care Șorban îl considera cel mai de seamă compozitor național) și în urma unei mai bune cunoașteri a trăsăturilor specifice melosului popular, armonizarea sa devine mai liberă, mai adecvată structurii modale a melodiilor populare. Liedurile sale se disting printr-o generoasă efloreșcență a melodiei și printr-o vădită notă personală, cum se vede în bucata Hăis și cea, pe versuri de Șt. O. Iosif. Aceeași notă românească o au și alte lucrări ale sale, ca de pildă Variațiuni pentru pian pe melodia cîntecului popular „Zis-a badea c-a veni", ca și miniaturile Pe scrînciob, Joc țărănesc, Melancolie, Cîntec fără cuvinte (din cele Patru caiete de piese lirice și jocuri românești pentru pian, tipărite la Leipzig). Printre cele mai bune balade scrise în acea perioadă se numără și Stau la Bălgrad trei fîrtați, pe versuri de Șt. O. Iosif și Baladă albaneză, după George Coșbuc.

Paralel cu activitatea sa componistică G. Șorban a desfășurat și o bogată activitate publicistică muzicală, colaborînd la Românul din Arad și la Tribuna și Luceafărul din Sibiu, unde a publicat studii de specialitate în care își expunea concepțiile sale estetice privitoare la școala națională muzicală românească. Într-o suită de folletoane apărute în 1915 în ziarul Românul el face un succint istoric al creației muzicale românești pînă la acea dată, acestea fiind, în Transilvania, primele încercări de a da o imagine completă a dezvoltării creației noastre muzicale. G. Șorban a mai scris și studii despre Mureșianu, Dima și Porumbescu, ca și despre opereta La șezătoare de Tiberiu Brediceanu, pe un scenariu de C. Sandu-Aldea, mărturisind în toate articolele sale concepții estetice avansate. Aportul acestui precursor la istoria muzicii noastre culte este important și compozitorul din Dej, căruia îi sărbătorim anul acesta centenarul nașterii, merită cu prisosință recunoștința noastră.

PETRE PINTILIE

Inedite

Lucian Blaga inedit

Cînd şi-a început activitatea diplomatică în Portugalia, Lucian Blaga, înzestrat cu un deosebit dar de a comunica şi entuziasma pe cei din jur, i-a scris verişoarei sale, Dumitrescu Moga Rezeda (25 decembrie 1933, Adjud), o patetică epistolă, în care îşi destăinuie impresiile ce s-au întipărit pe retina sa neobişnuită. Din rîndurile de mai jos, răzbate cu acuitate sunetul şi armonia poetului şi filozofului de la Lancrăm. Ineditul textului rezidă din faptul că nu a fost tipărit niciodată, precum şi din împrejurarea în care apare acest Mare Anonim, atît de izolat, de interiorizat şi, totuşi atît de aproape de semenii săi.

15 apr(ilie) 1933

AVIZ HOTEL
AVENIDA FONTES
LISBOA PORTUGAL

Dragă Rezeda,

Sosind la Lisabona mă gîndesc la verişoara mea „prin excelenţă". Cornelia şi Dorli au rămas la Paris, din pricina unei angine pe care a luat-o fetiţa.

Oraşul şi peisajul sunt o minune ! Fără nici o exagerare. Mulţi englezi, palmieri şi măgari. Se face baie în mare.

Rezeduţa ar putea, aici, să mănînce portocale cu nemăsurată şi multe alte fructe, pe cari le văd întîia oară în viaţă. Nici nu îndrăznesc să le ating, deoarece nu ştiu dacă trebuie să mănînci carnea sau sîmburele.

A fost foarte plăcut voiajul de două zile pe Ocean. Cu un vapor mare cît două hoteie mari dela Bucureşti.

Pe-alci nici un român. Totuşi limba mă face să mă cred la Bucureşti. Ziarele le citeşti fără nici o greutate. Mai ales tu italofilo, le-ai citi triumfătoare !

În n'ascultă Rezedo, adică de ce n'aţi face voi o călătorie pînă la Lisabona — pe Mediterană ? Te asigur că munţii, cari fac poarta Gîgraltarului, nu se mai ciocnesc ca pe vremea lui Hercule !

Tuturor ai casei şi ţie toată dragostea.

LUCIAN

(Adresa) Doamnei Rezeda Moga Dumitrescu str. Pietăţii 15 Bucureşti Roumanie.

Originalul se găseşte în arhiva tovarăşului N. Vasilescu-Capsali, colecţionar, gregar, din Bucureşti.

NICOLAE SCURTU

Satirice

EXAMEN

– Te felicit ! Spune-mi, cum de-ai reuşit la facultate ?
– Am avut baftă...
– Ce ţi-a căzut ?
– Profesorul care m-a meditat...

CAFEA

– Vai, dragă, ce brăţară frumoasă ai ? Cîte grame ?
– Şaizeci...
– Din aur ?
– ... Din lipsă la gramaj...

LA CIRC

– Vreau să mă angajez ca dresor!
– Ce animal ai dresat ?
– O pisică...
– Interesant... ce ştie să facă?
– Mănîncă şoareci...

DIVORŢ

– Ce-ai făcut, ai divorţat de Doru ?
– Ehe, de cînd...
– Mersi, sînt în divorţ cu Neiu...

ECONOMIE

– Tovarăşă barmană, nu vi se pare că în acest pahar nu aţi pus 100 de grame, cît v-am comandat ?
– Nu mi se pare, sînt sigură.
– Şi ?...
– Şi, mă conformez, ieri mi s-a spus să fac economie...

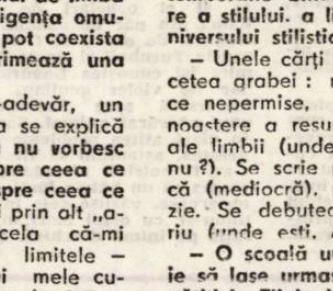

FIGURAŢIE

– Tovarăşe regizor, am auzit că aveţi nevoie de un figurant bun.
– Da. Te pricepi ?
– Expert !
– Ai mai făcut figuraţie ?
– Multă ani.
– Unde ?
– La întreprinderea unde am lucrat...

EMIL ŞAIN

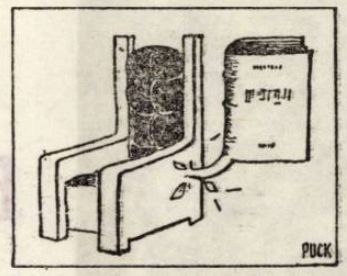

Eureka!

● Un om mănîncă o floare. Un om mănîncă un cîine. Alt om rămîne nemîncat.

● Copiii nu se visează niciodată pensionari, deşi sînt extrem de optimişti.

● Într-o casă începe să bată vîntul şi geamurile se sparg cînd unul din cei doi soţi strigă prea tare la celălalt.

● Pămîntul ne plimbă în jurul soarelui, dar nu pe gratis. Plătim cu viaţa.

● Bucuria, durerea n-au unitate de măsură. Ca şi prostia. Ca şi înţelepciunea.

● Urmele celor prea îndrăzneţi duc uneori spre prăpastie. Urmele celor fricoşi duc întotdeauna în fundul prăpastiei.

ION VELICAN

AMURGURI DE VARĂ

Ed. Facla, 1976

(Urmare din pag. 2)

momentul să observăm că, fenomenul „condeierilor plugari bănăţeni" rămîne, în continuare un domeniu de cercetare deosebit de complex prea rar abordat.

4. Se subînţelege că epitetul de **naivi** acordat scriitorilor-ţărani din Banat nu corespunde realităţii. Trebuie să fii cu desăvîrşire ignorant într-ale problemei ca să alături poezia lui Ion Frumosu (de pildă) stihuitorilor folclorizanţi : nu, ei sînt autodidacţi, avînd lecturi vaste şi crez estetic. Aşa cum se putea deduce şi din citatul introductiv, ei au conştiinţa clasei lor : ei ştiu, şi cu mare mîndrie afirmă, că aparţin unui ţinut ale cărui valori de excepţie trebuie să le scoată în evidenţă. Ei recuperează, prin marea lor devoţiune faţă de cultură, literatură, scris, penuria de scriitori din Banatul interbelic. Desigur, în momentul în care omagiem opera unuia dintre ei, omagiul se răsfrînge şi asupra celorlalţi, o explicabilă solidaritate unindu-i.

„ZILELE POEZIEI"

Asociaţia scriitorilor din Timişoara, în colaborare cu Comitetul pentru cultură şi educaţie socialistă al judeţului Timiş, organizează, între 29 noiembrie şi 5 decembrie, „Zilele poeziei". Spicuim din program: spectacolul „Primeşte, ţară, cuvintele unui poet", în colaborare cu Studioul de radio şi televiziune din Timişoara (29 XI, ora 19, Sala Liceului de muzică), Simpozionul „Poezia românească sub semnul actualităţii" (30 XI, ora 18, la Asociaţia scriitorilor), vernisajul expoziţiei „Reliefurile poeziei bănăţene", în colaborare cu Biblioteca judeţeană (1 XII, ora 17, la Bastionul cetăţii), şezători literar-artistice : la Clubul muncitoresc „1 Mai" din Timişoara (2 XII, ora 16) şi în comunele Lenauheim (3 XII, ora 16), Victor Vlad Delamarina (4 XII, ora 18) şi Ciacova (5 XII, ora 18).

(Urmare din pag. 1)

Cu Prof. univ. dr. G. I. TOHĂNEANU

Asta era „zestrea" mea în toamna anului 1956, cînd am poposit la Timişoara.

– Care a fost zestrea umanistă lăsată de primii tăi dascăli ?

– Am avut profesori eminenţi de română, la liceul „V. Alecsandri" din Galaţi. Aeţiu Hogaş (fiul scriitorului), om ciudat şi ipohondru (deschidea uşa clasei cu... batista), dar de o întinsă cultură, cu înclinaţii artistice (cînta, pentru singură bucuria lui, la vioară). Ion Licea – macedonean – ne interzicea să folosim manualul, obligîndu-ne să învăţăm „vechea" după Cartojan, Puşcariu, Iorga. Caiete imense cu rezumate („conspecte", cum zicem noi) – albastre şi cu etichete în colţul din dreapta, sus – mărturiseau truda noastră. Poetul lui preferat : Alecsandri. Ridicîndu-se în picioare, ne recita scene întregi din Despot Vodă („Vreţi moartea mea ? Ucideţi..."). În ultimele clase am făcut română cu un profesor tînăr şi entuziast, Gh. Hagiu, care ne-a învăţat să iubim poezia. Profesorul de istorie (Emanoil Constantinescu) şi cel de filozofie (Gr. Ştefănescu-Birsan), – cărturari de elită – făceau, în ultima clasă de liceu, numai expuneri, toată ora, timp de două luni, **fără să examineze.** Ca la universitate. Examinarea se realiza prin dialoguri vii, foarte însufleţite, la care participa întreaga clasă, în ultimele două-trei ore ale trimestrului. Îmi amintesc că cel de filozofie ne-a predat, în patru ore de curs, noţiuni de materialism istoric şi dialectic, fiind ascultat de elevi cu un interes inimaginabil. Era în 1942 !...

– După cîte ştiu, şi tatăl tău a fost un slujitor al învăţămîntului. Ce imagine îi păstrezi ca om şi ca profesor ?

– Îmi este greu să-l evoc pe tatăl meu cu propriile-mi cuvinte. Prefer să citez din recent apărutele Memorii (Editura Eminescu, 1976, p. 249, 250) ale acad. Iorgu Iordan, care i-a fost, cîtiva ani, coleg de cancelarie, la liceul „V. Alecsandri" din Galaţi : „Mai apropiat de mine ca vîrstă şi cu aceeaşi specialitate (Germana, în cazul lui, şi Latina) a fost Ion Tohăneanu, un om foarte înzestrat nu numai intelectual, ci şi artistic vorbind (...). Între cele două războaie a fost multă vreme directorul liceului „Alecsandri" remarcîndu-se, ca nici unul dintre atîţia conducători de şcoală secundară, foarte vrednici şi ei, printr-un act aş zice revoluţionar. Pe vremea aceea existau „comitete şcolare", care ajutau pe directori în munca lor, în general grea, din cauza creşterii mari a numărului elevilor. Aceste colective aveau, între altele, dreptul, prevăzut în lege, să fixeze taxele „de întreţinere" a şcolilor după starea materială a familiei elevilor. Tohăneanu a „lucrat" aşa de bine, adică democratic, împreună cu comitetul şcolar al liceului, încît, de-a lungul mai multor ani, a putut construi un local spaţios pentru instalarea în el ca bursieri „totali" (casă, masă, întreţinere) a unui mare număr de elevi săraci".

– M-a impresionat şi ceea ce a spus despre acelaşi dascăl, care-a fost părintele tău, şi Ov. S. Chrohmălniceanu, într-un interviu din LUCEAFĂRUL din 9 oct. 1976 : „Era un om cu totul ieşit din comun, fascinant. Cînd ţinea cuvîntarea obişnuită, la încheierea cursului şcolar, venea tot oraşul. Vorbea ca o mare personalitate, atingînd cele mai arzătoare teme ale vieţii social-politice şi culturale. Făcea din orice un pretext ca să discute probleme de fineţe ale limbii române...". Şi, acum, o altă întrebare, mai ales că tatăl a fost un latinist. Ce importanţă a avut, în cariera de mai tîrziu, studiul antichităţii şi al limbii latine ?

– Enormă. Intelectuală şi pedagogică. Contactul asiduu cu limba latină m-a învăţat să gîndesc istoric şi... geometric. Gramatica latină şi geometria sînt surori. Eminescu a intuit genial acest lucru, asemuind limba cu „un fagure de miere". Esenţa socială a limbajului (stupul !) şi caracterul lui sistematic (fagurele !) sînt surprinse şi sensibilizate prin această imagine memorabilă. Un cuvînt de pietate pentru profesorul de greacă, Aram Frenkian. Savant de reputaţie mondială, a murit în autobuz, scăpînd pe genunchi o carte : Platon. Symposion...

– Care dintre marii învăţaţi de limbă şi cultură românească au avut o influenţă hotărîtoare asupra formaţiei profesorului de stilistică de mai tîrziu ?

– Iorgu Iordan, Tudor Vianu, Al. Graur, Al. Rosetti, I. Byck. Vianu a decis orientarea mea spre stilistică, după ce mă învăţase să mă confrunt şi să... înfrunt textul poetic. Al cărui comentariu – spunea el – nu ostenţeşte curînd. L-am auzit, cîndva – în intimitate, lîngă mormîntul lui Eminescu – recitînd Odă (în metru antic). Se descoperise. Ne-a spus că e cea mai frumoasă poezie pe care o cunoaşte. Maturitatea unei culturi – era unul din gîndurile lui familiare – stă în dobîndirea echilibrului şi a armoniei.

– Cum s-a născut atracţia şi, apoi, pasiunea pentru cercetarea operei eminesciene, şi a celei lui Creangă. Şi, acum, a lui Sadoveanu ?

– În casa părintească. Maicămea era moldoveancă. Cum îi plăceau cafeluţa, taclalele şi... Fraţii Jderi, tata – cu întreaga fiinţă răsucită către Ardeal – îi spunea în glumă : Ilisafta.

– Se îmbină, în persoana profesorului Tohăneanu, se zice, un pedagog eminent, cu fervoarea poetică a cercetătorului de limbă literară şi cu intransigenţa omului de ştiinţă. Cum pot coexista aceste trei ? Sau primează una asupra celeilalte ?

– Dacă sînt, într-adevăr, un bun pedagog – asta se explică prin „amănuntul" că nu vorbesc niciodată decît despre ceea ce eu însumi ştiu şi despre ceea ce eu însumi înţeleg ; şi prin alt „amănunt", anume acela că-mi mărturisesc deschis limitele – fatale – ale propriei mele cunoaşteri. „Morga" academică – însoţită, de obicei, de trucarea omniscienţei – duce iute la impostură. Ideea că rigoarea, „acribia" filologului (şi, în general, a omului de ştiinţă), sînt incompatibile cu eleganţa expresiei rămîne o prejudecată stupidă. Nu pot vorbi şi scrie „neutru" despre poezie. Pasiunea pentru obiectul cercetării tale trebuie să-ţi cutreiere scrisul. Au dovedit-o cu strălucire Vasile Pârvan, Nicolae Iorga, George Călinescu (în... „Romanul literaturii române"), Tudor Vianu, Sextil Puşcariu, Ovid Densusianu. Şi atîţia alţii. De pildă, profesorul timişorean Eduard Pamfil. Ale cărui cărţi aparţin, deopotrivă, ştiinţei medicale, prin conţinut, şi artei literare, prin expresie. Trebuie să-i învăţăm şi pe elevii noştri să trăiască, din plin, bucuria – unică – a cuvîntului.

– Care ar trebui să fie profesiunea de credinţă a unui adevărat pedagog contemporan ?

– Uciderea rutinei ; trăirea întru dăruire ; convingerea că, printre cei care te ascultă, cîţiva sînt mai buni decît tine ; descoperă-i ! dă-le brînci înainte ! ajută-i să te... întreacă !

– Ca o observaţie, lungă în timp, asupra tinerei generaţii de studenţi, spune-mi, care ar fi calitatea primordială, dar şi slăbiciunea, ce ar putea-o impulsiona sau întîrzia să-şi atingă ţelul căutat ?

– Curiozitatea şi receptivitatea faţă de chipurile şi puterile „noului" ; excesiva încredere în sine şi falsa ierarhie a valorilor (mulţi tineri cred că „valoarea supremă" este... maşina !).

– Ce-ar putea învăţa studiul limbii şi gîndirii clasicilor pe un tînăr scriitor de azi ?

– Două lucruri : 1. Că literatura nu începe cu el. 2. Că – dincolo de înzestrare şi har – literatura trebuie să fie şi expresie a culturii. Adică – a muncii. A „febrei de noapte şi zi".

– În genere, ce păreri ţi-ai conturat asupra literaturii contemporane bineînţeles, ca valoare a stilului, a limbii scrise, a universului stilistic ?

– Unele cărţi poartă, încă, pecetea grabei : neglijenţe stilistice nepermise, insuficientă cunoaştere a resurselor expresive ale limbii (unde eşti, Sadoveanu ?). Se scrie prea multă critică (mediocră), prea multă poezie. Se debutează prea timpuriu (unde eşti, Arghezi ?).

– O şcoală universitară trebuie să lase urmaşi. Cum sînt pregătiţi la Filologie aceşti urmaşi ?

– Cercurile ştiinţifice studenţeşti şi colaborarea îndelungată cu profesorul conducător al lucrării de diplomă îi selectează pe cei mai buni.

– Ce ţi-a sădit în inimă marele suflet al acestui oraş, în care vieţuieşti ca şi mine, de douăzeci de ani ? Are el oare un farmec aparte, ce-l face, pentru tine, deosebit, de alte centre universitare ale ţării ?

– În Timişoara, mai mult chiar decît parcurile şi largile ei drumuri, îmi plac podurile peste Bega. Văd, în ele, simboluri ale „întîmpinării", de care oamenii şi omenia duc mare lipsă. Îmi plac, deopotrivă, lungile şiraguri de plopi – zvelţi, dar singuratici, „fără soţ", stingheri – purtînd, în fiinţa lor nostalgia pădurii...

Viaţa universitară nu are încă un profil suficient de bine tăiat. Mergînd spre facultate, unii studenţi (şi nu numai ei !) spun adesea „Mă duc la... şcoală". Oare de ce ?

– Ai avut momente de slăbiciune, cînd ai fi dorit să nu fi fost profesor ? Şi, dacă da, nu ţi se pare că a fi profesor şi pedagog (asta se uită uneori) presupune o chemare a întregii tale fiinţe ? O dedicaţie totală spre idealul de-a creşte, drept şi frumos, generaţia de mîine ?

– Destule. Le-am biruit, însă, prin... „încăpăţînare". Prin voioasă încredere în viitor şi în „chemarea" mea de dascăl. Cu gîndul la tatăl meu.

– Ce bunuri, pentru spirit, ţi-au dat prieteniile adevărate ?

– Prieteniile adevărate te obligă. Prietenul adevărat aşteaptă, întotdeauna, mai mult, mult mai mult de la tine. **A te dărui mereu** – iată una din condiţiile care întreţin şi cimentează prietenia. Prin tot ce gîndeşti şi făptuieşti, bucură-l pe prietenul tău.

– Dar cunoştinţele rele ce ţeau învăţat ?

– Să perseverez, atunci cînd sînt convins că am dreptate. Să-mi preţuiesc, şi mai mult, prietenii.

– Cînd îţi laşi gîndul spre viitor, ce gîndeşti, ce visezi, ce speri de la el ?

– Să nu-mi aducă nici o satisfacţie care să fie numai a mea.

– Ce crezi că ai dat, din tine, studenţilor tăi şi ce crezi că ai primit, (dacă ai primit), în schimb, de la ei ?

– Lor : dragostea pentru frumusete, dreptate şi adevăr. De la ei : bucuria de a nu fi trăit zadarnic.

– Ce ai dori să laşi în urmă, cînd va sosi clipa, ca încheiere a unei activităţi laborioase la catedră şi ca autor al unor cărţi iubite şi apreciate de cititori ?

– Dincolo de omenesti slăbiciuni, pe care le mărturisesc fără sfială, pilda unei vieţi oneste, trăită în acord cu îndemnurile propriei mele conştiinţe.

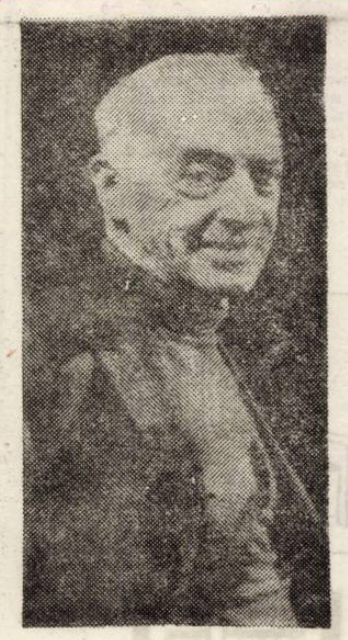

PREMIUL NOBEL PENTRU LITERATURĂ 1976

SAUL BELLOW

Academia suedeză a decernat premiul Nobel pentru literatură, în anul 1976, scriitorului amercian SAUL BELLOW. Personalitate marcantă a culturii americane contemporane, scriitorul (născut în 1915, la Lachine, în Canada, educat la Chicago, licențiat în antropologie, ziarist, eseist literar, profesor universitar), este un scriitor care, în scrierile sale, aduce în prim plan raporturile dintre intelectual și societate. Tabloul societății americane, zugrăvit de Saul Bellow, apare în atmosfera unui realism crud.

Scriitorul dovedește calități de mare artist de-a lungul întregii sale opere, din care amintim : **Victima** (1947). **Aventurile lui Augie-March** (1953), **Trăiește-ți clipa** (1956). **Henderson, făcătorul de ploaie** (1959), **Herzog** (1961), **Planeta domnului Sammler** (1970) și **Darul lui Humboldt** (1975) cartea sa de excepție.

Evenimentul decernării premiului Nobel pentru literatură nu invită, în cazul lui Saul Bellow, la o retrospectivă : la șaizeci de ani, scriitorul american a publicat una din cele mai incitante cărți de pînă acum, **Humboldt's Gift (Darul lui Humboldt,** 1975), fără îndoială momentul de excepție al prozei anului trecut. Cartea nu contrazice preocupările anterioare ale scriitorului – este vorba și aici de o dezbatere umanistă a condiției omului (și a artistului) în societatea modernă, o „odisee interioară a sinelui" ce încearcă să-și impună propria identitate în fața „gigantice conspirații" a istoriei și societății americane. Dar acesta este și unul din cele mai narative romane ale lui Saul Bellow, amintind verva picarescă, jubilația experienței nemijlocite din **Aventurile lui Augie March** (1953) considerat, pînă nu de mult, o excepție în opera sa. Mai mult decît în cartea precedentă, **Planeta domnului Sammler** (1970), structura eseistică livrescă de tip **Herzog** este animată de epicul activ, de o intrigă în bună parte detectivistă, de speciile narațiunii tipic „americane" (ușor senzaționale, tragi-grotești sau picaresc-comice), dar nu în detrimentul mesajului ideatic. Căci în egală măsură reține atenția călătoria în lumea ideilor, a culturii contemporane, de la socratieni la existențialiști și marxiști, de la literați la sociologi, antropologi, și . . . antropozofi, compunînd astfel un gen de narațiune de pe acum ușor de recunoscut ca aparținîndu-i lui Saul Bellow și pe care am numi-o „picaresc cultural". E suficient să amintim astfel că mai cu seamă Humboldt Fleisher, poetul, are în roman funcția unui adevărat „filozof oral" („Mozart al conversației") și că listele de subiecte și autorități livrești asupra cărora se pronunță nu pot fi reproduse aici din lipsă de spațiu.

Dar, spre deosebire de cărțile anterioare, **Darul lui Humboldt** nu mai este romanul unei singure conștiințe în relația ei tragicomică cu lumea ; solipsismul viziunii anterioare (reproșat de o parte a criticii) este dramatizat, despicat dialectic în două conștiințe active, energice, nu simpli filozofi amatori (ca Joseph, Tommy Wilhelm, ori Herzog), ci gînditori de profesie, scriitori și filozofi : Humboldt Fleisher, poetul-filozof și Charles Citrine, prozator și eseist, dramaturg și istoric. Dintre ei, Charles Citrine are funcția de raisoneur în roman, biografia sa reținînd mare parte din datele eroilor similari ai romanelor anterioare ale lui Bellow (mai cu seamă Herzog). Astfel, el este intelectualul ajuns la vîrsta de mijloc, și într-un moment de cumpănă, cînd, după anteriorul succes convențional ca dramaturg (tradus în bani și medalii precum „legiunea de onoare" – dar o clasă inexistentă, primită din partea guvernului francez) eroul trăiește un impas în primul rînd intelectual, o secare a energiilor creatoare. Diagnosticată de un psihanalist, criza sa s-ar traduce doar prin „incapacitatea de a se adapta succesului" (manifestîndu-se „în stări de melancolie întrerupte de accese de umor"). Eroul însă recunoaște în criza sa o maladie mai profundă, de natură intelectuală și care caracterizează o bună parte a spiritualității americane : o maladie a somnului, a absenteismului, darul deosebit de a „capota în somn" în fața marilor evenimente ale vremii. Somnul este legat de **plictis,** de **spleen** și eroul dorește să scrie o serie de eseuri asupra „Marilor plictisiți ai epocii moderne". Așa cum înțelege el această noțiune, plictisul se confundă cu **alienarea** ori **anomie** „ca efect al conditiilor capitaliste de muncă, al nivelării societății de masă, . . . al creșterii elementelor raționale într-o societate tehnologică și proliferării birocrației". În cazul său, această maladie se traduce prin incapacitatea de a se implica în existența socială și politică ; ca și Herzog, eroul are o viață erotică agitată, eșuată (în divorț cu prima sa soție, Denise-Madelaine în **Herzog** – o femeie agresivă, filistină, snoabă ; excrocat de senzuala și vulgara Renata-Ramona în **Herzog ;** pentru a nu mai aminti o serie de iubiri din tinerețe, nici una împlinite pentru simplul motiv că toate femeile îl părăsesc în cele din urmă din pricina narcisismului său intelectual, excesivelor sale discuții literar-filozofice). Charles are foarte puține legături semnificative cu prezentul. Și, în ciuda faptului că îl pasionează biografia politicienilor, (scriind două cărți despre Woodrow Wilson și Tumulty), eroul nu este un „om politic". Cum singur mărturisește, s-a rezumat toată viața la lectura știrilor din ziare „cu o fidelitate care însă nu servea la nimic. Nici un eveniment nu putea fi prevenit astfel. Așa că treptat am renunțat la lectura știrilor". Mai degrabă se leagă pasiunea sa pentru biografii de cultul trecutului și al morților. Moses Herzog, în absența unor relații semnificative cu prezentul, recurgea la memoria sa prodigioasă, la înțelepciunea înaintașilor (comunicările sale, în lungi epistole dramatice, erau adresate lui Spinoza, Lincoln, Nietzsche, Eisenhower) cărora încerca să le smulgă „secretul vieții". La fel, eroul ultimului roman simte o loialitate deosebită față de cei morți, cărora vrea să le continue opera ; pentru că „ideile noastre sînt hrănite de ei. Noi sîntem ogoarele incolțirii lor".

Cultul morților este pentru protagonist, cel puțin la început, doar una din căile de evaziune din realitatea imediată (așa se explică renunțarea neașteptată, în plină glorie, a lui Charles la existența culturală a New York-ului și reintoarcerea la Chicago, metropolă a tinereții sale, dar un mediu provincial, anticultural, al violenței sociale) ; celelalte mijloace de sustragere din prezent sînt „meditația" de nuanță budhistă, pasiunea pentru antropozofie (crezînd în misticismul teoriilor lui Steiner, în ideea libertății totale în „puritatea spiritului"). Dar în cele din urmă loialitatea sa pentru antecesori este răsplătită. Căci moartea dramatică a poetului și prietenului Humboldt Fleisher va marca deșteptarea protagonistului la realitate, prin puterea exemplului, și prin „darul", „moștenirea" pe care acesta i-o va lăsa. Humboldt Fleisher este o prezență fascinantă în roman (în mare parte reconstituită ulterior de memoria prietenului său de idei, Charles Citrine). Prin el, Saul Bellow oferă un destin exemplar de poet în America contemporană, destin dramatic al ascensiunii și căderii tragice (să remarcăm că, în liniile ei esențiale, biografia sa este biografia poetului Delmore Schwartz (1913–1966). Ca și modelul său real, Humboldt este un idealist, un pionier, un martir al „sensibilității redescoperite", cel care „a vrut să îmbrace lumea în strălucire, dar care nu a avut suficient material". Spre deosebire de Charles Citrine, Humboldt este o conștiință activă, tragică : tulburată nu de somnul spiritual al întregii Americi (excelent rezumat mitic în legenda lui Rip Van Winkle, personajul lui Washington Irving, cel care a căzut într-un somn de 20 de ani), ci de **insomnie,** prilej de a citi enorm și de a visa la revoluția poetică și socială. Humboldt (Delmore Schwartz) a fost unul dintre spiritele cele mai incitante, mai fertile ale Americii anilor 1930–1940. Dar opera sa se rezumă (titlu semnificativ) la „Baladele arlechinului", după care urmează o cumplită secetă poetică în biografia sa. Căci poetul sucombă tentațiilor Americii contemporane : tentația succesului, puterii, banilor. Și astfel poetul fragil, care nu este în stare să strîngă bărbătește pumnul, jubilează la volanul mașinilor sale ultramoderne că este „primul poet din America ce are frîne cu compresiune", susținînd un monolog delirant despre motoare, lux, capitalism, tehnologie, puterea lui Mammon, Orfeu și poezie. În culmea succesului, el are iluzia că America a ajuns în sfîrșit să țină seama de poeți, că, prin alegerea lui Adlai Stevenson ca președinte, poezia își va reintra în drepturi la Casa Albă. Și astfel marele idealist și însingurat visează la implicarea plenară în existența socială, poetul este născocitorul celor mai bizare planuri și strategii pînă ce, anul 1952 – anul insuccesului lui Adlai Stevenson, anul crizei celor mai nobile năzuințe politice, Humboldt trăiește prăbușirea. Ea este rapidă și îl conduce pînă în infernul mizeriei existențiale. Ultima imagine este aceea a poetului nebun și patetic, doborît de un atac de cord în ascensorul în care cără gunoiul menajer.

Amintirea lui Humboldt, reconstituită dramatic și nu fără un sentiment al vinovăției de către Charles (căci acesta l-a ocolit pe mentorul său spiritual în anii prăbușirii sale) are darul să trezească pe protagonist din „somnul" său intelectual, să îl oblige să se îndoiască de „idolii aparențelor", să renunte la absurdul său narcisism (legat de bunăstarea sa fizică și materială, ce-i conferă iluzia participării la „triumful societății americane").

Dincolo însă de această constatare de fapt, amintirea lui Humboldt îi transmite lui Charles Citrine credința în posibilitatea supravietuirii, maturitatea viziunii sale sociale. „Dorul" lui Humboldt este o lecție dură dar necesară : scriitorul va renunța la existența sa superficială de pînă atunci, la narcisismul de început, dar și scepticism auto-ironic de mai tîrziu, la cultul succesului și puterii (prin bani înainte de toate). Și deși finalul romanului nu lasă prea deslușit să se întrevadă schimbarea (eroul pomenește vag de planul unei călătorii europene, și reintoarcerea la existența liberă, nonconformistă, a tinereții sale), Charles înțelege acum pe deplin puterea imensă de reverberație în timp pe care o are opera și existența unui poet. Aceasta este moștenirea, „darul" esențial pe care îl poate oferi un poet țării sale. Puterea reformatoare, înnobilatoare, a actului poetic.

MARCEL POP-CORNIȘ

PLANETA DOMNULUI SAMMLER *)

Scurt timp după zorii zilei, sau ceea ce ar fi fost zori pe un cer obișnuit, domnul Artur Sammler, cu șprinceana sa stufoasă, își adună cărțile și hîrtiile în dormitorul său din West Side și dori din toată inima ca acestea să nu fie cărțile bune, hîrtiile bune. Într-un fel nu conta prea mult, pentru un om de șaptezeci și ceva de ani, și fără prea multe probleme. Trebuia să fii un capricios să insiști să ai dreptate. A avea dreptate era în mare măsură o problemă de explicații. Omul intelectual devenise o ființă care explica. Părinții explicau copiilor, soțiile — soților, conferențiarii — asculătorilor, experții — profanilor, colegii — colegilor, doctorii — pacienților, omul — propriului său suflet. Rădăcinile unei probleme, cauzele altela, originea evenimentelor, istoria, structura, motivul pentru care. În majoritatea cazurilor, ceea ce intra pe o ureche ieșea pe cealaltă. Sufletul dorea ceea ce dorea. Își avea propriile sale cunoștințe despre natură. Stătea nefericită pe suprastructuri de explicații, săraca pasăre, neștiind în ce parte să zboare.

Ochiul se închise brusc. Lui Sammler i se păru o corvoadă, chinuindu-se din răsputeri să păstreze cîțiva acri de pămînt arid. Marea invadatoare fiind o metaforă pentru o infinitate de fapte și senzații. Pămîntul fiind un pămînt de idei.

Se gîndi, deoarece și-așa nu avea vreun motiv serios pentru care să se scoale, că ar putea să lase pe seama somnului o a doua șansă de a i se rezolva, imaginativ, anumite dificultăți și își trase pe el pătura electrică deconectată de la priză, care era pe ici, pe colo, plină de întăriturî și umflături. Învelișul de satin era moale la pipăit. Iar el era încă adormit, dar nu prea înclinat să doarmă. Timpul în care ești conștient.

Se ridică în capul oaselor și bägă în priză termoplonjorul care fusese pregătit la culcare. Îi plăcea să vadă cum se schimbă la culoare spirelele cenușii. Acestea își reveneau la viață cu furie, aruncînd scîntei minuscule și cufundîndu-se într-o rigiditate roșie sub balonul de sticlă Purex. Mai adînc. Șoválnd. El avea un singur ochi bun. Cel din stînga distingea doar lumina și umbra. Dar ochiul bun era intens, plin de lumină, de observație, prin șprinceneie asemănătoare cu acelea ale unui cîine de rasă. Pentru înălțimea sa avea o față mică. Combinația aceasta îl făcea demn de remarcat.

Era conștient că putea fi remarcat, și asta îl enerva. Cîteva zile în șir, domnul Sammler, întorcîndu-se cu obișnuitul autobuz, tîrziu în după amiază, de la Biblioteca de pe Strada 42, urmărise un hoț de buzunare în plină acțiune. Individul urca la Columbus Circle. Fapta, incidentul, se petreceau pe la Strada 72. Domnul Sammler, dacă nu ar fi călătorit în picioare, nu ar fi văzut cu un ochi bun toate acestea întîmplîndu-se. Dar acum se întreba dacă nu se apropiase prea mult, dacă nu cumva era văzut uitîndu-se. Purta ochelari fumurii, întotdeauna îngrijindu-și vederea, dar nu putea fi luat drept un orb. Nu avea bastonul alb, ci doar o umbrelă engleză înfășurată strîns. Pe lîngă acestea, nu arăta de loc a orb. Hoțul însuși purta și el ochelari de soare. Era bine făcut, cu o haină din păr de cămilă, îmbrăcat cu o extraordinară eleganță, de parcă ar fi fost la Domnul Fish în West End, sau la Turnbull și Asser din Jermyn Street. (Domnul Sammler își cunoștea Londra). Cercurile perfecte ale lentilelor de violet gențian, înrămate într-un aur fin, se întoarseră spre Sammler, dar fața trădă insolența unui adevărat animal. Sammler nu era timid, dar avusese în viață atîtea probleme cîte își dorise. O mare parte din acestea, așteptînd să fie asimilate (americanilor, n.n.), nu s-ar fi potrivit niciodată. Aștepta ca vinovatul să-și dea seama că un bătrîn înalt, cu părul alb (trecînd drept orb ?) observase, văzuse cele mai mici detalii ale vinovăției. Uitîndu-se cu ochii mari în jos. Ca și cum urmărea o operație pe inimă deschisă. Și, deși disimula, încercînd să nu se întoarcă într-o parte cînd hoțul se uita la el, fața sa mai bătrînă, compactă, cizelată, se colora puternic, și i se făcea părul măciucă, își mușca buzele și gîngiile, se simțea gîtuit, o strînsoare groaznică la baza craniului, unde se împleteau nervii, venele ; memoria Poloniei pe timp de război trecînd peste ținuturile distruse — nervi-spaghetti, cum le spunea el.

Autobuzele le puteai suporta, dar nu și metrourile. Trebuie să renunțe la autobuz ? Nu își văzuse de treabă așa cum ar trebui să facă un om la șaptezeci de ani în New York. Întotdeauna problema, domnului Sammler consta în aceea că nu își cunoștea propria vîrstă, nu își aprecia propria situație, neprotejat alci de poziție, de privilegiile îndepărtării posibile datorită unui venit de cincizeci de mii de dolari la New York — cotizația la club, taxe, portari. Pentru el, erau foarte importante. Autobuzele, sau metroul care-i călca pe nervi, prînzul la un automat. Nici un motiv pentru o plîngere serioasă, dar anii săi ca englez, cei douăzeci de ani la Londra, corespondent pentru ziare și reviste varșoviene, îl lăsaseră cu atitudini nu prea folositoare unui emigrant în Manhattan. Își dobîndise expresii potrivite unei încăperi obișnuite de la Oxford, avea înfățișarea unui cititor de la Britsch Museum. Sammler, elev la Cracovia înaintea Primului Război Mondial, se îndrăgostise de Anglia. Mare parte din timpeniile acelea dispăruseră deja din manierele sale. Reconsiderase întreaga problemă de anglofilie, gîndindu-se sceptic la Salvador de Madaringa. Mario Praz, André Maurois și Colonelul Brambie. Cunoștea fenomenul. Și, totuși, confruntat cu bruta elegantă din autobuz, pe care o văzuse furînd un portmoneu — portmoneul atîrna încă deschis — el adoptă un ton englezesc. O față uscătivă declara că nimeni nu călcase teritoriile altcuiva ; fiecare se mulțumea cu propriile afaceri. Dar la subțiori, domnul Sammler era înfierbîntat, umed ; ținîndu-se atîrnat de cureaua de susținere, strîns între alte corpuri, simțindu-le greutatea și lăsîndu-se și el cu greutatea sa pe ei, așa cum fac și cauciucurile cînd lau curba aceea mare de pe Strada 72 cu un scîrțăit, ce trădează o putere slăbită.

*) Fragmente din „Planeta Domnului Sammler" (Penguin Books, 1971).

Traducere DAN MANOLESCU

COLEGIUL DE REDACȚIE :

ION ARIEȘANU (redactor șef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRAGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3–33–90, 3–33–76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE INAPOIAZA. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA"

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVII ● 2 decembrie 1976 ● nr. 48 (458) 8 pag. 1 leu

Ilustrăm acest număr cu fragmente din Mozaicul lui A. Luca, de la Casa de cultură a Tineretului — Timișoara

Supremul deziderat al muzicii

Spectaculoasa creștere a indicilor dezvoltării industriei românești a determinat la modul necesar mutații corespunzătoare și sub aspectul vieții culturale, inclusiv al formelor sale de manifestare, elemente prin care eul complex al acestui popor harnic și dăruit se cere afirmat. Lansarea Festivalului național „CÎNTAREA ROMÂNIEI" mărturisește tocmai necesitatea punerii în acord a celor două aspecte fundamentale ale personalității umane.

Festivalul național ce poartă acest nume asimilează absolut toate posibilitățile de manifestare artistică într-un uriaș torent al valențelor estetice existente, ori în plin proces de cristalizare, generate în mintea și inima țării. Menirea sa cea mai nobilă rămîne, cu siguranță, aspirația de a democratiza, pînă la detaliu, uriașul potențial creator pe care-l depistăm pulsînd, cu o superbă vitalitate, din însinguratul cătun pînă în focarul marilor centre urbane.

Ceea ce va unifica pluralismul manifestărilor va fi conținutul ideatic, platforma tematică pe care este chemată să o dezbată fiecare artă, cu mijloacele sale specifice. Realitatea noastră socialistă, în imensul ei decor, rămîne sursa cea mai viguroasă de inspirație. Istoria acestui pămînt, cu marcarea momentelor de sacrificiu dar și de mîndria pentru împlinirile înaintașilor, va continua să rodească în lucrări vibrante, mărturisind atașamentul profund al celor de azi pentru sîngele jertfit spre a statornici hotarele, ori demnitatea dacilor lui Burebista și Decebal, a oștenilor lui Ștefan ori Mihai.

În această amplă confruntare, Banatul are de împlinit datorii înscrise de cîteva primate care-l onorează, obligîndu-l totodată. „Țara cîntăreților" — străvechea Ligie, sau etimologia Tibiscum-ului (Tibia=fluier), sugerează plenar climatul muzical de excepție care a existat și continuă să existe aici.

Acoperirea faptică a acestui climat, ne-o oferă apariția, lîngă Lugoj, la Chizătău, a celui dintîi cor de plugari, acum aproape 120 de ani. I-o conferă și acea adevărată pepinieră de formații corale și instrumentale care mulpsesc satele bănățene cu o virulență ce-l determină pe Vidu și Velceanu să găsească o formă de organizare corespunzătoare, finalizată în mîndra „Asociație a corurilor și fanfarelor din Banat". Nivelul „Olimpiadelor" artistice desfășurate la Timișoara, Oravița, depășesc cadrul strict muzical, impresionînd și azi prin numărul celor dornici a participa, — peste 10.000 participanți ! Emulațiile muzicale se împleteau, în așa zisele „Conducte etnografice", cu crochiuri sugestive, ilustrînd pitorescul vieții de muncă, de bucurii și aspirații ale țăranului din Almăj, Caraș sau Valea Timișului. Din toate, corul se instituie ca formă predilectă de manifestare a spiritualității bănățene, expresia și mijloacul de conservare a etnicității sale.

În acest mediu de ambițioase confruntări, nici nu este de mirare că au răsărit compozitori ca T. Brediceanu, S. Drăgoi, Z. Vancea, V. Ijac, E. Cuteanu, N. Ursu, din urmă, sosind D. Popovici, R. Georgescu, Ovidiu Manole ș.a. Din secolul trecut, timișoreanul se obișnuise să vadă acasă la el, la scurt timp după premiera mondială, operele lui Mozart de pildă ; să primească cu deferența cuvenită solia artistică a unor iluștrii interpreți ca Liszt, Brahms, ori să-l privească pe celebrul Bruno Walter dirijînd la pupitrul operei lor. Banatul și-a trimis la rîndu-i ambasadori artistici apți să-l reprezinte cu demnitate, așa cum a știut să o facă tenorul Tr. Grozăvescu, de pildă. De remarcat și importanța acordată învățămîntului muzical, în Conservatorul Municipal, transformat în Conservator de stat în 1946, Liceul de muzică și Facultatea de muzică, instituții ce și-au făcut un titlu de mîndrie din a cucerii titlurile supreme în concursurile naționale. Cu toate aceste antecedente, în întreaga istorie a acestui colț de țară, o potențare mai generoasă a idealului artistic la nivelul întregii societăți, decît cea oferită de acest mare festival al educației și culturii, cu siguranță nu a mai existat !

Purcedem azi la un adevărat maraton al frumosului artistic. Sarcini concrete, inițiative inspirate sînt dezbătute cu fervoare la toate nivelele. Comitetul județean de cultură și educație socialistă și-a constituit deja măsurile operative. Vechile vetre corale sînt stimulate la amplificarea activității. Corul centenar din Chizătău, aflat într-o latență greu explicabilă după succesul din finala concursului „Cîntare patriei", cel din Bapșa, Gruni, Boldur se cer revitalizate. Potențialul de energii impune în paralel și înființarea de noi formații. La naștere corul „Casei tineretului". Rîvnitul cor reprezentativ al orașului va putea, probabil, în această ambianță, să se concretizeze, însfîrșit, după decenii de eforturi sterile și ineficace.

Una din ideile cele mai generoase ale Cîntării României rămîne aceea a înzestrării fiecărei întreprinderi sau instituții cu organisme artistice, solicitate spre o activitate ritmică, în flux continuu, de cel puțin un spectacol lunar. Faptul implică solicitarea permanentă a compozitorilor, poeților, editurilor, în cadența imperativelor formulate. Pe masa de lucru a compozitorilor își fac loc expresii ale unor generoase rezonanțe, menite a răspunde comandei sociale : Poem pentru 1907 de M. Hoinic ; un altul dedicat aniversării independenței semnează S. Ilin ; R. Georgescu încheie ciclul Patrium Carmen cu Imn soarelui și Obîrșii. B. Hoinic a difuzat deja Țară de vis și Patrie lumină sfîntă, iar I. Tomi, La Plevna și Tatra. De amintit și amplul Oratoriu dedicat centenarului independenței, semnat R. Georgescu, cu o suită de imagini ce decupează ritualuri dacice.

Proliferarea mișcării artistice în rîndul maselor largi obligă și instituțiile profesioniste să-și reconsidere activitatea. Astfel, numărul manifestărilor Filarmonicii va crește substanțial, dedicînd, înafara concertelor obișnuite, cite unul lunar studenților, altul școlarilor, întreprinderilor. Reșița, Lugojul, Căminele culturale din județ intră deasemenea pe orbita preocupărilor sale. Utile, pentru apropierea publicului de valorile simfonice, sînt ciclurile de audiții pe discuri, cu conferențiari, cît și cameralele din incinta Muzeului.

Pe frontul larg deschis al acțiunilor, ce vor încununa rezultatele Festivalului Cîntarea României, întrevedem împlinirea supremului deziderat al muzicii : de mesageră a celor mai înalte aspirații estetice și educative.

DORU MURGU

Convorbiri

Cu CONSTANTIN ȚOIU

După cîteva convorbiri la telefon, prozatorul CONSTANTIN ȚOIU a acceptat să răspundă întrebărilor interviului de față. Scriitorul, în ciuda calmului său aparent, este o fire comunicativă, sfidînd automulțumirea, conformismul, ipostaza de spectator al vieții. Ceea ce m-a impresionat mai mult a fost omenia scriitorului, verva și dispoziția sa, larga sa deschidere către marile probleme ale contemporaneității. Dialogul s-a desfășurat spontan, în spațiul restrîns al cîtorva ore de aduceri aminte, rememorări ale trecutului, sincere confesiuni, pe care ne străduim să le transcriem în rîndurile de față.

*

— Stimate Constantin Țoiu, prin ascendența dv. natală, aparțineți „spiritului muntean", cum ar zice Ibrăileanu. Din acest punct de vedere, ce își revendică opera dv. din tradiția sănătoasă a prozei muntene ?

— Construcția directă a frazei, luciditatea, obsesia detaliului și, evident, tentația umorului, mai acid ...

— Cînd și în ce împrejurări ați descoperit întîia oară că sînteți scriitor ?

— În clasa a III-a de liceu, profesorul de limba română, după vacanța de vară, ne-a pus să facem o compunere despre o întîmplare care ne-a impresionat mai mult. Eu am scris despre un bilci de la Urziceni, din Bărăgan, forfota, lume-lume, scamatoriile, larma și toate celelalte. Profesorul a crezut că am copiat de undeva și m-a pus să scriu din nou compoziția, supraveghindu-mă, de astă dată. A ieșit aproape la fel, sau, poate și mai bine, și profesorul de limba română, un om înalt, slab și cu ochelari, și care își ținea mereu capul aplecat pe un umăr, nu știu de ce, a zis : „Tu vei ajunge scriitor !". Mult mai tîrziu aveam să măsor cum se cuvine această ciudată intuiție a lui. Vă rog să luați asta ca o simplă anecdotă, deși adevărată. Scriitor, de fapt, nu-ți dai seama cînd devii. E un fenomen natural. Te pomenești cu timpul că începi să fii scriitor, și dacă nu poți să te imaginezi altfel, înseamnă că ai contractat această boală, necesară, pe viață ...

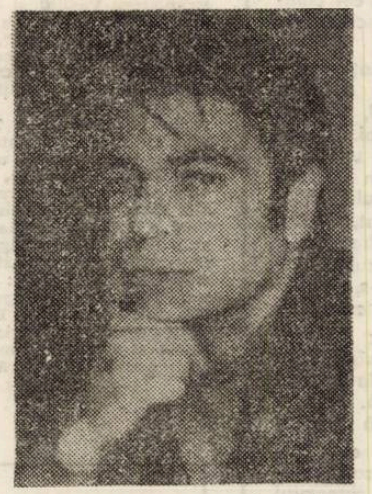

— Vorbiți-ne despre căutările și incertitudinile adolescenței. Ați traversat vreun moment de criză în această perioadă ?

— N-am traversat nici un moment de criză, în afara celor tipice adolescenței comună tuturor.

— În procesul creației, Dv. vă „trăiți" opera ?

— Desigur, eroii mei trăiesc odată cu mine, pînă ce se desprind și încep să circule liberi. Într-o zi, m-am întîlnit cu unul și ne-am salutat, făcîndu-ne complice cu ochiul. E cutare, i-am zis însoțitorului meu întîmplător, care a luat asta drept ceva foarte firesc.

— Cum s-a născut „Galeria de viță sălbatică" ?

— „Galeria" mea, s-a născut observînd epoca. S-a scris mai puțin despre faptul că eroina principală a romanului meu este „Echipa trecătoare prin lume", jurnalul pierdut de Chiril. Vreau să spun că momentul nașterii cărții mele se confundă cu înțelegerea existenței contemporanilor și a unei anumite perioade pe care ei au trăit-o.

În copilărie, am văzut un paralitic care ședea într-un balcon și înregistra, mental, totul, — de aici a ieșit al doilea narator, Isac, nemișcatul, dar interesîndu-se de toate mișcările. Într-o zi, acest paralitic m-a rugat să-i cumpăr o carte poștală ; m-am dus, și m-am uitat cum a scris el cartea poștală — e un amănunt absurd, dar care mi-a rămas în minte, și după zeci și zeci de ani, totul a început să capete o semnificație. Memoria este o altă eroină ...

— De la publicistică și nuvelă, dv. ați trecut cu succes la roman. Ce factori explică această evoluție ? Ce va urma după roman ?

— Cred că am avut destulă răbdare, asta explică, poate, trecerea naturală și treptată de la gen la gen, deși asta nu e un merit sau ceva obligatoriu. După „Galeria", alt roman ...

— Ce moment al istoriei naționale a lăsat urme adînci în viața și conștiința dv. ?

MARIUS POP

(Continuare în pag. 7)

I. Negoițescu

ANALIZE ȘI SINTEZE

Ed. Albastros, 1976

1. Presiunea vechilor angajamente : **Analize și sinteze** a fost discutată ca un fragment al promisei istorii literare. Etichetele puse și in alte rinduri, difamatoriu, pe scrisul lui Negoițescu s-au innoit, sub argumente noi. Ca și altădată, criticul e citit pieziș, răstălmăcit și refuzat ; parcă, observăm recitind cele citeva cronici consacrate cărții, criticul e tratat cu mai puțină violență decît altădată și consemnarea curentă ar fi că, de dragul paradoxurilor, Ion Negoițescu trunchiază adevărurile istoriei literaturii române, minimalizind unele opere, supradimensionînd altele. Justă observație : să vedem însă cît de oportună, in fața acestui volum care nu reprezintă **Istoria literaturii române,** ci doar una dintre fazele ei pregătitoare. Unele dintre obiecții au fost lămurite încă in timpul dezbaterilor planului din **Familia,** iar nouă ne face plăcere să semnalăm consecvența cu care, utilizînd, in linie călinesciană, criteriul estetic (fără a-și permite, însă, divagații : rigoare aproape geometrică in capitolele explozive) scriitorul își păstrează, nealterată, structura conceptelor cu care operează. Cum nu intotdeauna acestea sînt pricepute cum se cuvine de comentatori, criticul e supus unui șir de bănuieli, niciodată noi. Naturalism, expresionism, romantism (neoromantism), simbolism nu sînt percepute (și utilizate) de Ion Negoițescu doar prin filieră franceză ; elev al lui Blaga, înțelegînd filozofia culturii nu ca pe un obiect facultativ, scriitorul le asumă pe acestea ca momente ale reprezentării esteticului. Noua coerență sacrifică desigur detalii, dar multe fapte culturale fuseseră sacrificate de Lovinescu și, desigur, de G. Călinescu. Cum **Analize și sinteze** nu conține nici un rînd care să ne indreptățească a face presupuneri direct legate de viitoarea **Istorie a literaturii române,** sîntem obligați doar a constata măsura in care scriitorul își respectă titlul : adică de a observa in ce măsură capacitatea de analiză și puterea de sinteză a criticului se verifică in acest volum in care scriitorul își intitulează unele capitole, pur și simplu astfel : Dinicu Golescu, Gheorghe Asachi, C. Negruzzi, Mihail Kogălniceanu, Alecu Russo, Vasile Alecsandri, Ion Ghica, Nicolae Filimon, Ion Codru Drăgușanu, Cezar Bolliac, Liviu Rebreanu, Demostene Botez, Al. Philippide, Urmuz. In altele se fixează clar aderența la o direcție literară : („Mihai Beniuc și romantismul revoluționar", „Un mare prozator și un mare dramaturg : N. Iorga", „Pe linia simbolismului : Luca Ion Caragiale"). Desigur că, intr-o istorie literară, in care Sadoveanu ar ocupa șapte pagini, a te ocupa pe șase de Ion Timuș, e cel puțin excentric, dar ce ne poate face să presupunem că, in posibila **Istorie,** I. Negoițescu își va proporționa astfel capitolele ?

2. Concentrarea analizelor e excepțională : stilul, nu neapărat bogat in metafore, abundent in comparații ce „modernizează" lectura, o „actualizează". Uneori descoperirile (vizind texte indelung cercetate) sînt surprinzătoare, pregătind o viață nouă textului : „Uimirile orientalului boier Dinicu Golescu (...) la contactul său cu occidentul dau lucrării lui literare **Insemnare a călătoriei mele** aerul unei **utopii".** Frazele nu sînt neapărat elegante, ci dense, aglomerările de cuvinte și comparații aparținînd necesităților clasificării : „De fapt, limba scrierilor literare ale autorului nostru (n.n. Asachi) suferă din pricina corozivelor cosmetice, de babilonie, parcă ostentativ estropiată, plină de figuri diforme, de schimonositeni, de monștri verbali (...). Introducerile in analiză sînt mereu directe : „Scrisorile din vremea studiilor in străinătate ale lui Mihail Kogălniceanu, adresate părintelui său, vornicul Ilie, sînt opera unui copil de geniu".

Admirabilă e definirea locului lui Bălcescu in cultura română : „Prin destinul său tragic și prin aureola morală a personalității, Nicolae Bălcescu este, alături de Eminescu, cea mai impresionantă apariție in cultura românească din secolul al XIX-lea. După cum, asemeni lirismului eminescian, care aruncă lumina unor noi valori asupra poeziei anterioare, sporindu-i valențele estetice prin retroacțiune, și determină literatura ce-i urmează – ideologia lui Bălcescu acoperă ca semnificație un secol, de la revoluția lui Tudor pînă la Unirea cea mare (...)". Biografiile, deci, nu sînt eliminate din arsenalul exegetului : „Pe Ion Ghica l-au ispitit și viața și talentul și ideile, dar el a făcut totul ca să și le contrazică".

Sinteza (rapidele ierarhizări) ne propune multe, foarte multe superlative : „Cel mai nedreptățit poet preeminescian, dintre cei descalificați de Maiorescu (...) este Cezar Bolliac... (...). Superlativele iau diverse infățișări, multe selectînd opere. Un lingvist ar putea analiza diversificarea „rostirii" superlativelor. „Restul imens, oricite partiale ecouri prelungi ar avea, nu constituie decît esafodajul impresionant al acestui corpus dramaturgic, sau mirajul in neintreruptă dispersiune al unei personalități".

Unele dintre superlative sînt sentimental-șantajiste : „(Dacă cel mai bun roman al Hortensiei Papadat-Bengescu este **Logodnicul**...") sau energic izolante, violent explicînd nu numai o operă, ci și un sistem de a o gîndi : „Cel mai mare și singurul lor sentiment, cînd îl au, (personajele H. P. Bengescu, n.n.) este mila lor față de ei inșiși, a fiecăruia in parte, ca formă a neconceptibilului lor egoism".

Volumul **Analize și sinteze** poate nedumeri prin violența cu care, izolînd texte critice esențiale, criticul lasă impresia de a fi ermetic. Falsă impresie, rod al unei voințe de concentrare neobișnuite.

C. UNGUREANU

Cronica literară

Emil Botta

UN DOR FĂRĂ SAȚIU

Editura Eminescu, 1976

Ultimul volum de versuri al lui Emil Botta, **Un dor fără sațiu,** imprumută titlul poemei cu care se deschide a doua sa carte de poeme, **Pe-o gură de rai,** arătînd una din sursele liricii sale, folclorul românesc. Fără îndoială, sînt prezente și celelalte dimensiuni, dar accentul se pune pe aceasta, cel puțin in intenție, dacă înțelegem astfel rostul titlului ales.

Aplicarea unor modalități moderne la teme folclorice și romantice a fost o noutate și o reușită, subliniate in epocă. Firește, mitologia folclorică este doar un punct de plecare, poetul ajungînd pînă in cele din urmă la un univers mitic propriu. Cît privește motivele romantice, ele sînt asimilate și integrate intr-o viziune poetică proprie. Pădurea romantică, „pădurile amorului", din care-l atrag vrăjile, care cheamă intru pierzanie, „jeluind că-i moare frunza", s-a metamorfozat incet in codrul unor alte aspirații, „codrul frate", „inima codrului", „și boarea din codri, din adinca-mi Vlăsie / plină de a mierlelor volubilă, vie / desperată Ossanah..." sau in „rob codru", pădurea românească intristată de moarte : **„O, Codrule tată, amărit mai ești. / Impilatule, ce morți tînguiești ? / / Nu-i Dragoș să-și anine in fag / alămitele arme, ca Sorțile, mute. / Dragoș nu-i și nu-i cine mi-e drag... / Vise, vieți, muriră prea iute" (Rob Codru),** comparativ cu **Pădurencele** din actualul volum. Comentatorii vorbeau și de utilizarea cu succes a neologismului, primind, in unele cazuri, o expresivitate deosebită și dînd versului un sunet nou și personal. Toate acestea sînt prezente și-n cartea **Un dor fără sațiu,** deși cu rezultate inegale. Expresia „ingerul / «exterminator»", din poema **Alei,** aproape in metrică populară, nu pare chior potrivită. După cum reluarea vechiului motiv, al „mamei", deși suscită interesul, raportat la vechile poeme, nu face decît să sublinieze o manieră, interesantă firește, dar care se cere depășită. Efectele incantatorii sînt ceva mai stinse decît in **Trif nebun,** spre pildă, cam așa ca in poema **Tristul,** in care „lin-lin", cheamă „chin", un mai îndepărtat „suspin" și silaba ce încheie, pecetluind parcă povestea : „glin". In poezia ce poartă tocmai acest titlu, din **Un dor fără sațiu,** jocul sunetelor e la fel de rafinat : **„Glin, glin, / ploaia rară cădea. / Poate cad tot așa / cristalele de Boemia. / Și ele au acest son cristalin, / glin, glin / intrînd in pămînt, / la impărat de pămînt, / la Greul pămîntului" (Glin).**

Același patetism din alte volume, aceleași incantații, aceeași melancolie și o anume nostalgie a spațiului românesc. **„Un dor fără sațiu ne-a-nvins / și nu știu ce sete mă arde mereu",** spunea cîndva poetul „bătut de aleon și de umbre cuprins". Dorul fără sațiu a rămas, și aleanul, dar parcă umbrele s-au mai risipit și „nepaceo" din sufletul său a scăzut din tărie, chiar dacă nu a dispărut total (**In pace**). Viziunea fantastică din **Alei, Pădurencele, Ca un strigăt, Monos,** este de natură folclorică, reluînd vechi teme predilecte. Accentele sînt tragice, ca in orice bocet, fiind vorba de o pierdere ireparabilă : „Mamă, / eu mă apucasem de scris, / dar a venit, mamă, / fratele vînt / și mina care scria / mi-a ingropat-o / in acel vînăt pămînt" **(Ca un strigăt).** Alături o inseninare parcă („Moartea ești / n-ai mai fi" in **Limpede ca lacrima** sau „Oh, Melancolie / tu, Inseninare" in **Pietrele scrise**), culminînd in **Bocetul al lui Ion Vodă Armanul mai numit și cel cumplit :** „Cămașa de piele / nu le-a putrezit / ciolanele nu s-au risipit, / ele, ciolanele, / au inflorit".

Cu aceste versuri pătrundem intr-un alt spațiu poetic, nici acesta nu intru totul nou, dacă ne amintim poemele **Bărbat Voievod, Transilvania 1940, Mihai, Cerb, Rob Codru,** din volumul **Pe-o gură de rai.** Poeme prin care Emil Botta incerca să-și intregească universul liric, lucru pe care il continuă și acum, in aceeași perspectivă. Poemele **Os domnesc, Mama focului, Glasul Petrului Cercel, Bocetul,** din care am citat, **Patria,** sînt elocvente și reprezentative. Poetul se indreaptă și de astă dată spre esențial, evitind spetaculosul și declarativul : **„Poate acuma / cînd stelele nu-s, / nu-s pe cer / constelate imperii, / poate acuma, / odată ce m-a răpus / Apune-Soare / cu sulițe de foc / poate acuma / cuvine-se, / in starea de umbră / nevăzută de ochi omenești, / cuvine-se acuma, / umbra de mindru bărbat / să ingenuncheze / la glie, la humă. / Cuvine-se a murmura / a mărturisi : / Patrie, Mumă !" (Glasul Petrului Cercel).** Deși gestica teatrală îi este caracteristică și, poemelor romantice, chiar necesară, prelungită uneori peste măsură, frizînd adesea exteriorul și retorica, s-a ferit de ea tocmai in poemele in care de obicei își face loc, dindu-le o tentă patetică cu totul supărătoare. In **Patria** sentimentul este abia șoptit, simplu, cu sfială și emoție, fără artificii, fără cuvinte mari și stridente, ca intr-o convorbire de taină, făcută, fără voie, publică. Merită să fie citată in intregime : **„Spune mai frumos ciocirlia / și mai frumos in șoapte, frunza / numele Tău ! / Mai frumos decît mine, / de mii și mii de ori mai frumos, / apele spun / numele sfînt. / Ce să mai fac eu, / ce „spuneri frumoase" / să vă mai spună / omul vostru ? / Doar un sărut de pămînt, / o pecete pe gură, / doar să fiu in genunchi, / innebunindu-mă dorul. / Flămînd sînt / lacom / de izvoarele Tale. / Ca bolnav sînt, neimpăcat sînt, / ziceți-mi una „de dor" / pentru ca să mor, / fie-mi suspinul ușor ; / spune mai frumos ciocirlia, / numele Tău, / sfîntă a sfintelor...".**

Vocea caracteristică poeziei lui Emil Botta, deși cu intensități scăzute, se mai aude și-n acest volum de crepuscul.

ION MAXIM

Lecturi

Ion Nicolae Bucur,

SARGETIUS, CICLUL DAC : III

Editura „Eminescu", 1976

Al treilea volum al **Ciclului dac, Sargetius,** continuă, in ordine cronologică, acțiunea romanelor anterioare **(Sarmis, 1967, Dicomes, 1971).** In mare, autorul urmărește firul istoriei. Trilogia punctează principalele momente al episodului roman din existența Daciei : cucerirea, luptele băștinașilor impotriva legiunilor romane **(Sarmis),** romanizarea, amestecul celor două popoare **(Dicomes)** și, in sfîrșit, părăsirea Daciei de către autoritățile romane, in timp ce populația rămîne credincioasă meleagurilor natale **(Sargetius).** Concomitent, sînt relevate transformările sociale care anunță noi așezări : emanciparea sclavilor, apariția meșteșugarilor etc. In tiparele unor evidente demonstrații („... nu trebuie să uităm că sîntem altoiți cu sînge dac, că talpa țării o formează aceia care umplu viurile, văile și munții, ce se știu de aici, ai căror strămoși aici au fost și aici au rămas din timpuri ce se pierd in bezna trecutului de mii de ani". p. 291), epicul se mișcă liber, cu episoade firesc construite. Descendent al stirpei lui Sarmis, Sargetius la conducerea maselor (păstori, meșteșugari, liberți, sclavi) care se opun exodului spre sudul Dunării și care rezistă vitejește valului de năvăliri, apărîndu-și pămîntul, cu conștiința tot mai vie a unui popor nou, de sine stătător : **„Avem de închegat o țară mare, care să cuprindă intre hotarele ei tot neamul dacilor... Poate că vreunul din voi ar vrea să spună că aici s-a născut un popor nou, iar eu îi răspund că este adevărat"...** p. 291.

Deși (in intenție, cel puțin) ne aflăm in prezența unei reconstituiri realiste, cîteva elemente ne amintesc de știutele (și convenționalizatele, prin uz) procedee ale evocării romantice : structura lineară a personajelor – Sargetius, Alliana, Dazia, Marciana etc., spectaculozitatea unor cupluri erotice (Dazia, femeie dacă – Gerthorund, căpetenie a gepizilor ; Marciana, curtezană – Metrobuis, filozof), culoarea locală (vezi p. 19 și urm.) etc

Atrăgător, prin acțiune, instructiv, prin materialul istoric prezentat, romanul – apelînd la o judicioasă ficțiune – izbutește, intr-o măsură convenabilă, să proiecteze imaginea străvechii Dacii – spațiu mirific și fascinant care a beneficiat, cîndva, de interpretarea profund artistică a lui Mihai Eminescu.

OLIMPIA BERCA

Ecou

Inalt moment de poezie și cîntec

Organizatorii spectacolului de poezie de luni, 29 noiembrie, din splendida sală de concerte a Liceului de muzică din Timișoara – Studioul teritorial de radio și televiziune și Asociația scriitorilor din Timșoara – au transformat această manifestare literar-artistică, din cadrul Festivalului „Cîntarea României", intr-o adevărată tribună a dragostei de patrie, de partid, de viață nouă. Ne-au emoționat avintul și frumusețea, gravitatea și înălțimea expresiei artistice a poeților Anghel Dumbrăveanu, Anavi Adam, Gh. Azap, Nikolaus Berwanger, Vladimir Ciocov, Crișu Dascălu, Eugen Dorcescu, George Drumur, Endre Karoly, Dorian Grozdan, C. Iordache, Al. Jebeleanu, Franz Liebhard, Ivo Muncian, Dușan Petrovici, George Suru, Aurel Turcuș, Damian Ureche, Vasile Versavia, precum și ampla rezonanță lirică a liedurilor românești, realizate de minunații bănățeni Tiberiu Brediceanu, Sabin Drăgoi, Mircea Popa, și a pieselor corale de Remus Georgescu, Mircea Hoinic, Sava Ilin, Doru Popovici, Nicolae Ursu.

Creației lirice i s-a adăugat măiestria interpretativă a unui buchet de elită, mai intîi, actorii Silviu Stănculescu, de la Teatrul de comedie din București, Lucia Dorofteiloll, Irene Flaman-Catalina, Eugen Cristea și Vladimir Jurăscu de la Teatrul Național din Timișoara, Adelle Radin de la Teatrul german de stat și Peterffy Ludovic de la Teatrul maghiar de stat, precum și Teofana Manos, artistă amatoare la Casa municipală de cultură, apoi soliștii Elena Brănișteru-Vasile, și Dorin Văidean de la Opera de stat din Timișoara (la pian : Liana Văidean), corul Filarmonicii de stat „Banatul", solist Sergiu Țapuchievici, dirijor Diodor Nicoară, precum și creatorii și interpreții de muzică folk – Eugen Cristea și Victor Georoceanu, laureat al Festivalului „Cetățile lui Mihai".

Despre stagiunile serilor de poezie ale Studioului de radio și televiziune Timișoara s-ar fi cuvenit să scriem mai mult in cele patru stagiuni trecute, cu 12 spectacole, s-a creat nu numai un valoros buchet de interpreți, ci și un public de poezie, adevărată mindrie pentru un centru cultural ca Timișoara. Acest public de mare sensibilitate s-a făcut vrednic intotdeauna de darurile pregătite, și, incă o dată, cu ocazia acestui spectacol, realizat cu dăruire și pasiune de o echipă de lucrători ai studioului, in frunte cu redactorul Maria Mărgineanu. Consemnăm aportul celorlalți realizatori : Victoria Bobescu și Mircea Munteanu, Ioan Tomi, Bogdan Herzog, Coriolan Cioba, Carol Hassenfuss, Eduard Pucher. Cunoscutul actor Miron Șuvăgău semnează regia artistică a spectacolului care a incintat și a inobilat mulțimea spectatorilor, prezență vie și permanență dinamică a festivalului „Cîntarea României".

M. Ș.

Săptămînalul politic-social și literar-artistic ORIZONT, poate oferi premii in obiecte difuzorilor voluntari din intreprinderi și instituții ca și „Prietenilor revistei ORIZONT", care vor face cele mai multe abonamente pentru anul 1977 la publicația noastră. De asemenea, tinerilor creatori, care se vor preocupa și de difuzarea revistei noastre in școli, facultăți, intreprinderi, li se vor publica, in cadrul revistei, acele materiale scrise care intrunesc calități literare.

Reamintim că abonamentul la revista noastră costă pe un an 52 lei, pe un semestru 26 lei, iar pe un trimestru 13 lei.

Reamintim, de asemenea, că abonamentele pentru anul viitor se mai pot face pină in 24 decembrie 1976.

Frontispicii

DELAVRANCEA
Drumul spre oratorie

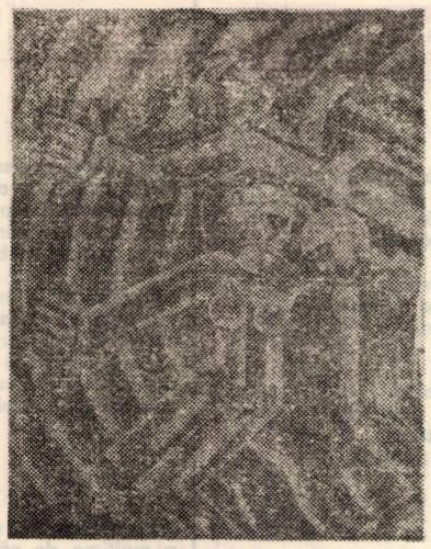

Nu e întîmplător faptul că prima și ultima dintre manifestările publice ale lui Barbu Delavrancea aparțin oratoriei ! Literatura, care prin importanța sa particulară îl situează între scriitorii noștri clasici și-l menține constant în actualitate, n-a fost principala lui preocupare. În schimb oratoria, multă vreme înhumată în coloanele **Monitorului oficial,** risipită în broșuri azi intruvabile, redusă în unele comentarii la proporții de detaliu biografic, a constituit fondul activității sale. Timp de peste trei decenii el a participat cu ardoare la ceea ce se numea „politică militantă", convins că devotamentul e modul esențial de a-ți dovedi moralitatea în acest domeniu.

Moartea profesorului său, Ioan C. Massim, în memorabilul an 1877, fu ocazia care îi evidențiе aptitudinile retorice. După aceasta, prezența lui Delavrancea e mereu remarcată, e dorită, e comentată. Avea, nu numai în înfățișarea sa, ceva deosebit, superb, înviorător. Așa apăru la „vorbirile" de la Institutul nou de domnișoare, așa între literații ulterior zisei „generații artistice", de la hotelul bucureștean „Intim Club", așa între tinerii socialiști români la cafeneaua Cluny din Paris. Era, de toți, provocat la discuții, nu atît pentru luminile ce ar fi putut să aducă, ci pentru spectacolul grav al persoanei sale, pentru pura plăcere de a-l auzi. Corespondența sa, bogată în acești ani de formare intelectuală, îi trădează, de asemenea, natura retorică. Scrisorile către Elena și Mărgărita Miller-Verghi, un adevărat scenariu al faptelor sale de conduită, ni-l arată preocupat de contradicțiile intime, „capriții", cu dese schimbări de dispoziție, înclinat spre exagerare și disimulare. De pe acum, controversa pare să-i fie regimul sufletesc favorabil. Excesiv ca descriere, Delavrancea apare însă just ca simțire : era, cert, prin sensibilitate și intelectualitate, inadecvat ambianței burgheze. Provenit dintr-o familie țărănească, el percepe civilizația, mai exact spus, viața marilor orașe, sub unghi etic, fără intenții de idealizare, afirmîndu-și net idiosincraziile față de fenomenele psihosociale burgheze. În refuzul și în scepticismul său se profilează firea sa mîndră, înverșunată, gata să se arunce în lupte inegale. Evident, Delavrancea aparține categoriei celor decepționați de „civilizație", de aci nostalgia acelui „odinioară" al iluziilor, refugiul în amintirile copilăriei și adolescenței, dorul de natură sau scurtul regret după o existență modestă de „supleant într-un oraș retras". Dar el nu renegă devenirea sa ca intelectual și nu cedează din convingerea superiorității sale : cu sentimentul „exilatului", al omului căruia i s-a făcut o provocare și nu se poate sustrage luptei, continuă să rămînă în mijlocul „civilizației". Determinat de împrejurări, fiul căruțașului din Delea Nouă își construiește defensiv personalitatea. Etica sa, axată pe principiul onestității, va constitui, ulterior, punctul forte al oratorului.

Temperamentul lui Delavrancea și numai într-o mică măsură ideologia sa explică opțiunile sale politice. Personalitatea sa nu este un șir de constante, ci un permanent conflict între raționalitate și impulsivitate. Autoportretele din scrisori, cît și alte mărturisiri, făcute la vîrste diferite, ni-l înfățișează drept un personaj antitetic. Intră în firea sa și un „venin ce bate în albastru de Prusia" și „o delicatețe puțin obicinuită". În clipe de autoscopie, descoperă în sine numeroase alte bipolarități : „Parcă nu sunt om. Prea multe conflicte în mine". Spectacolul persoanei sale, amestec de boemă și vehemență, nu redă, se înțelege, decît o parte a agitației interioare. Ca unul înclinat să-și analizeze și să-și descrie comportamentul, avea și controlul asupra reflexului actelor sale. Figura sa evocă nu numai nervozitate, fierbere, exaltare, ci și reprimări, estompări, reticențe. Intrucît cutezase să se ridice prea sus în raport cu ascendenții săi țărani, era obligatoriu să găsească și mijlocul de a rezista. În afară, actele sale trebuiau să fie hotărîte și, mai ales, consecvente. Atent compusă, conduita lui Delavrancea e, în ultimă instanță, expresia situației sale sociale : el e țăranul de excepțional talent care, cu prudență și curaj, parvine la rangul de intelectual, și care nu vrea să cedeze nici una din cuceririle sale. Studiase, în țară, dreptul (1879–1881), iar în timpul unui stagiu parizian (1882–1883) îl preocupară „științele de stat" (istoria, economia politică etc.) și filozofia. Faptul de a fi publicat în **România liberă** a lui D. A. Laurian comentarii despre spectacolele de teatru, concerte, saloane, cît și unele din nuvelele sale (**Sultănica, Fanta Cella**) îi crease, apoi, oarecare faimă de scriitor. Curînd, la Ateneu, avea să reînnoiască dovada că e un conferențiar energic și plăcut. Pe scurt, Delavrancea posedă calitățile pentru a fi „selectat" : viața politică avea nevoie de noi elemente valoroase. El ezită, însă, iar în ceea ce privește angajamentul politic, ezitarea sa va dura pînă în 1888. Starea sa psihică e, în continuare, cea exprimată în scrisorile către Elena Miller-Verghi – de tensiune în raporturile cu societatea „civilizată". Își menține dealtminteri alura de „trubadur modern", preocupat exclusiv de artă. Două volume de nuvele (**Sultănica, Trubadurul**) și un însemnat număr de cronici artistice, publicate acum, arată nu numai un talent puternic ci și munca încordată pentru a se impune. Aici e, desigur, o bună parte din Delavrancea scriitorul, dar foarte puțin din Delavrancea omul înzestrat cu „aptitudini de diversificare" (O. Densușianu), hiperactiv. În toți acești ani dă impresia că nu-și găsește locul potrivit. Însuși faptul că se dedică literaturii e semnul unei anumite insatisfacții. De-al lungul vieții, literatura avu, pentru el, doar o funcție compensatoare : „după o deziluzie din viața publică, o iluzie literară", de obicei scurtă. Literatura nu i-a absorbit nicodată întreaga energie, nu l-a obsedat, de aceea sînt puține referirile pe care le face la propriul proces de creație. În timpul stagiului parizian citea cu pasiune pe Balzac și pe Flaubert, însă „idealul" pentru „preocupațiunile vieții" sale mărturisea a fi oratorul și prim-ministrul Léon Gambetta. Sub înfățișarea trubadurească, Delavrancea ascundea o tenacitate de luptător politic. Matur și abil, el înțelese după întoarcerea din capitala Franței că momentul angajării sale nu venise încă. Intră de altfel în joc și modificările sale umorale, frecvente, temperamentul său care-l împinge la un soi de opoziție inocentă. De pildă, fiindcă majoritatea tinerilor titrați se înrolau în partidele aflate la „rotativa guvernamentală", cu scopul evident de a parveni, Delavrancea, prin contrast, își afirmă rezerva față de orice relație politică. În perspectivă, însă, independența sa devine și ea un trecut politic. Mai tîrziu, în areul polemicilor, el va și apela la unele din manifestările sale de acum ca la niște „detalii semnificative". În mod obișnuit, cineva cu situația sa socială își avea locul în partidul național-liberal. Această etichetă continua să exercite „o atracție magică". Național-liberalii se aflau la putere iar Delavrancea se opune, din principiu, oricărui fapt care ar fi putut să-l arate ca interesat. Primele solicitări îi vin din partea conservatorilor care, în intenția de a lărgi influența propagandei lor, pun la cale înființarea ziarului **Epoca.** Delavrancea participă la ședințele pregătitoare, apoi două luni (16 noiembrie 1885–23 ianuarie 1886) deține funcția de prim-redactor al noului ziar. Incompatibilități de ordine diferite îl despart de tinerii adunați în jurul **Epocii** și îndeosebi modul de a privi problema țărănească : „Eu dam întruna cu țăranii și lor le ardea de altceva". Bineînțeles, s-a încercat atragerea sa de către liberali, însă el are „delicatețea exagerată" de a refuza o asemenea ocazie. Confirmîndu-i temperamentul, angajarea sa în viața politică se exprimă printr-un gest contrastiv. Ce se întîmplase ? După o lungă guvernare (12 ani !), național-liberalii sînt obligați să cedeze puterea. Previzibil, sfîrșitul regimului brătienist („viziratului") fu marcat de ample manifestații de stradă, de violente atacuri în presă și în Cameră, ale „opoziției unite", de ciocniri sîngeroase. În atari împrejurări, de „excepțională criză", unii membri ai partidului (în fruntea lor zgomotosul Nicolae Blaremberg) îl atacară cu înversunare pe fostul lor șef, Ioan C. Brătianu. Caracter leal, voluntar, Delavrancea se alătură liberalilor brătieniști, dînd opțiunii sale o notă gravă, potrivită cu împrejurările.

În acel moment, Delavrancea reprezenta o forță publicistică insuficient utilizată, din cauza poziției sale independente. Trecuse, într-adevăr, cum i s-a reproșat și cum ne arată ediția critică a operei sale – de la un ziar la altul, colaborînd, succesiv, la **România liberă, Epoca, Românul, Lupta, Drepturile omului,** dar fără a profesa neapărat convingerile grupării căreia îi aparținea publicația respectivă. Ideologic, Delavrancea se sistematizează abia după intrarea în partidul național-liberal. Apreciind disponibilitățile sale, liberalii îi pun la îndemînă ziarul **Democrația** (1888–1890), anume înființat. Apoi, după ce acesta își încetează apariția, trece redactor la **Voința națională,** principalul organ liberal, căruia în scurt timp reușește să-i imprime o ținută nouă. Acțiunea jurnalistică a lui Delavrancea nu numai că precede acțiunea sa oratorică, dar prezintă și unele asemănări cu aceasta din urmă. Aceeași atitudine militantă, aceeași tactică agresivă, în ansamblu, același mod bătăios de a reacționa. Pentru Delavrancea, jurnalismul înseamnă luptă, „violentă și exterminătoare", activitatea sa ilustrînd exemplar condiția publicistului luptător : „soldat al condeiului", din cei „devotați partidelor și ideilor". Practică gazetăria cu o pasiune rară, cu un zel neobișnuit, cu o voință netă de combativitate. El este, după Eminescu, de care se apropie uneori prin energia expresiei, cel mai mare ziarist al nostru din secolul trecut. În articolele sale se proiectează antipatia față de aristocratism și de ciocoism, cît și revolta intelectualului democrat împotriva parveniților, sceptricilor, indiferenților, într-un cuvînt a epigonilor „marii generațiuni de la '48". Cum procedează ? Cînd trece de generalitățile, lozincile și clișeele specifice propagandei liberale („violarea constituțiunii", „comedia sanguinară" a regimului, „bazarul de conștiințe" al majorității parlamentare conservatoare, „șarlatania junimistă" etc.) atacul său e o veritabilă șarjă menită să deschidă „un larg orizont imaginației opiniei publice". Aproape general, polemismul său se manifestă vehement însă nu coboară la nivelul trivialității intelectuale și al cruzimilor de limbaj obișnuite în presa vremii. Delavrancea pretinde și reușește să etaleze o anume noblețe în disputele sale. Prieten cu Caragiale, el caută, apoi, nu o dată, să-și ridiculizeze adversarii prin caracterizări ironice sau improvizînd anecdote de un oarecare haz, probabil mai mare în epocă. Mijloacele sale cele mai expresive sînt de altfel portretul **in aqua forte (Beizadeaua,** caricaturizînd pe Gr. M. Sturdza, **Tartarin ministru,** vizînd pe Gr. Păucescu sau **Rapotorul zestre,** pe C. C. Arion) și pamfletul (**Judecătorule,** îndreptat împotriva lui N. Blaremberg, **Boierule,** replică redactorilor de la **Timpul**), acesta alcătuit într-o manieră care anticipează gesticulația sarcastică a lui T. Arghezi. Pătimaș și colorat în majoritatea cazurilor, Delavrancea dovedește, vizavi de adversarii săi cei mai redutabili, și aptitudinea de a susține, pe spații largi, o polemică ideologică. Articole ca **O teorie constituțională** (contra încercării lui P. P. Carp de a legitima guvernele de formulă „junimistă") și **Dl. Maiorescu** (o critică a ideilor maioresciene despre progres) arată o bună stăpînire a elementelor de doctrină politică, a argumentelor sociologice și filozofice. Ele sînt alcătuite cu destulă perfidie, printr-o inteligentă plasare la începutul fiecăruia a observațiilor secundare, printr-un atac atent pregătit asupra fondului chestiunilor în discuție care îndreptățește severitatea concluziilor. Ceea ce apropie și mai mult imaginea ziaristului de cea a oratorului Delavrancea e caracterul oral al articolelor sale. La sfîrșitul secolului trecut – perioadă contradictorie care a produs mari dezamăgiți dar și mari combatanți sociali – presa politică pare vorbită, scrisă în limbajul oratorilor. Asta convine temperamentelor sanguine, extravertiților. Delavrancea e retoric, fără efort, și nu evită vorbele mari ; e patetic, și doar rareori înfrînat, cu desăvîrșită măsură, elaborat. De unde și impresia că unele din articolele sale sînt niște schițe ale viitoarelor discursuri : o lectură comparativă confirmă reluarea de către orator a ideilor și formulelor publicistului. Neîndoielnic, prestația jurnalistică a pregătit conștiința de sine a oratorului.

Anii de politică ai lui Delavrancea „sînt ani de campanie". E în felul său de a fi să se dea „cu toată inima" oricărei lucrări pe care o întreprinde. La început cel puțin, devotamentul său e total, deasupra suspiciunilor. Ca redactor, reacția sa la comenzile partidului e promptă, clară și – judecînd după replica adversarului – eficientă. În **Istoria contimporană a României (1866–1900),** Maiorescu relatează – cu scopul evident de a sublinia diferența între mijloacele celor două partide în lupta politică și cu știutul său dispreț față de tot ce constituie exagerare, denaturare – despre ofensiva de după alegerea lui Dimitrie A. Sturdza, ca șef al național-liberalilor : tulburări în rîndul studenților, ale militarilor, în capitală și în județe. Atitudinea provocatoare, virulentă, a șefului liberal era viu acompaniată de organul partidului, **Voința națională,** prin care se lansau „excitările", îndemnurile la agitație. Maiorescu citează, pentru edificare, o serie de titluri de articole și expresii. Multe dintre ele – fapt pe care criticul pare să nu-l fi știut – aparțin lui Delavrancea. Dovadă că forța combativă a acestuia era cotată, e, „mai bine de trei ani", convocat la ședințele „comitetului executiv" liberal, în calitate extrareglementară de „membru adjunct", și i se încredințează redactarea manifestelor partidului. Totdoată, în perspectiva revenirii liberalilor la putere, Delavrancea e pregătit pentru alegerea sa ca deputat. Fusese, încă din 1888, delegat „să lucreze" în Ploiești și în județul Prahova. Nu o dată însă activa opoziție impusă de D. A. Sturdza îl solicită să se deplaseze și în alte localități ale țării. În confruntările pentru cîștigarea electoratului începe să se verifice talentul său oratoric, ale cărui manifestări fuseseră, pînă acum, întîmplătoare. Aportul oratorului e, în cadrul unei asemenea campanii, mai important chiar decît al ziaristului, fapt explicabil prin situația de inferioritate în care se afla presa acelor ani. Un critic, N. Petrașcu, examinînd, în 1893, aspectele relației scriitor-public, observă incapacitatea ziarelor vremii de a face educație, fiindcă erau „nepregătite, indiscrete, unele chiar triviale". Și cu cît o campanie se apropia de momentele ei de vîrf, articolele publicate deveneau tot mai puțin realiste, fictiunea polemică inundînd paginile. Neîncrederea cititorilor în cuvîntul imprimat în gazete diminuase grav tirajul acestora. În atari condiții, vorbirea într-o adunare publică (discursul, conferința) rămăsese „cel mai puternic mijloc de manifestare a ideilor politice" (Maiorescu). Cînd își evaluează forțele, partidele țin seama de prezența oratorilor într-o tabără sau alta. Popularitatea unui orator ajungea să fie cu mult mai mare decît a oricărui ziarist. Delavrancea însuși constată că un discurs de-al său, **Regimul personal,** 1894, îl făcuse mai cunoscut decît activitatea sa jurnalistică și literară anterioară. A existat, așadar, o facilitare socială în producerea oratorului Delavrancea : epoca, de aserare a normelor de viață constituțională, democratică, era favorabilă retoricii.

Ce se înțelegea prin orator ? Maiorescu, I. G. Duca, I. Petrovici – nume reprezentative pentru oratoria românească – credeau demn de acest titlu pe cel capabil să „frazeze repede", să construiască „imediat și natural", „să prindă sufletul unei săli", al unei mulțimi, să o „subjuge", s-o „stăpînească" și s-o „convingă", să o facă să urmeze mișcarea opiniilor și sentimentelor sale. Dedus din referiri diverse, portretul ideal al oratorului e suma unor calități excepționale : spontaneitate, înfățișare simpatică, elan, temperament, mobilitate de spirit, dicțiune clară, „limbă bună", bogată și plastică. Tehnica retorică, regulile nu sînt obiectul unei preocupări speciale. Teoretic cel puțin, fiecare orator se ferește să pară sentimental și, mai ales, „elocinte", adică răsunător, dar fals. În momentul afirmării lui Delavrancea, însăși starea spiritului public nu mai era favorabilă retorismului, generalităților, abstracției în discuții. Devenise necesară o formă de oratorie deschisă adevărului, competenței, soluțiilor realizabile. Era de la sine înțeles ca un politician să știe să facă un discurs, nu era însă obligatoriu ca politicianul să fie și orator. Atunci cînd și mai tîrziu, adevărații oratori, cei de talent, erau rari ; ei trebuiau să fie politicieni : acțiunea lor se legitima numai, sau în primul rînd, politic. Independența poziției ca și originalitatea opiniei rămîn, de aceea, limitate. **„Un om însemnat, înzestrat cu un temperament robust și cu real talent** – e și cazul lui Delavrancea care afirmă la un moment dat ceea ce noi citãm – **în politică nu reprezintă numai voința lui, sentimentalitatea lui, aspirațiunile lui, credințele lui ; ci în el se însumează pornirile tuturor partizanilor. El e o sumă de voințe, de sentimente, de aspirațiuni, de credințe. Și patimile de pretutindenea cu întreaga sumă a impulsivităților se concentrează în acest campion".** Mai mult chiar decît activitatea publicistică, oratoria se subordonează imperativelor unei anumite orientări ideologice și unui anume timp. Situație veche, evocată de fraza lui Cicero : **„Aceste cuvintări poartă pecetea proceselor și împrejurărilor ...".**

CONSTANTIN CĂLIN

„Cîntarea României”

Nicolae Dolângă

PARTIDUL

Spațiu vibrind
Din noi
Spre cei de miine,
Cum freamătă materia luminii
In spre piine.
Sună-n stratul ființei
Ideea
In spre faptă
Și ne rostim în devenirea
Înțeleaptă.

PĂMINT AL ȚĂRII, NESTEMAT

Densă lumină a singelui ești,
Șoaptă de pasăre-a inimii,
Sunet albastru al frunzei-nainte
De-a se intoarce in trunchiuri.
Cu somnul tău nicicind nu ne spălăm
Și nu iubim uitarea, n-o cunoaștem.
Distanță de-aur pin-la absolut,
Tu ne continui dincolo de flori,
Dincolo de cintec și de stele.

AUTUMNALĂ

Drum bun, neștiutoare frunză clătinată,
Razei din lucruri veșnic i-ai dat glas !
Vei fi departe și induplecată
De rod va fi cărarea ce-a rămas.

De-ar ști copacii cită primăvară
Sub pleoape duc și-mi curge pe obraz,
Ar infrunzi tăcuți a doua oară
Peste bolovănișe de topaz.

Lumină, tu, iubito, mă primește
Ca să mă nasc in palma ta albastră,
Sub gongul inimii care cinstește
Străbunul plai in devenirea noastră.

TIMP COMUNIST

Te murmură pașii
Gind tot ce-ntregim e
Sub arcul de foc
Al zvicnirii-nainte –
Brațele noastre-ți sint
Crengi de-nălțime in faptă
Și-n cel mai frumos
Din cuvinte.

Și ninge litera-zăpadă,
Și gerul face lira grea.
Eu tot mai cred c-o să se vadă,
Printre lumini, și steaua mea.

Valeriu T. Perianu

PREZENTUL

Prezentul pulsează in mine intens,
El urcă-n artere cu clipa ce vine,
Cum steaua polară dă drumului sens,
Prezentul pulsează in mine intens.

Și clipa aceasta te-ndeamnă mereu,
Să semeni pe-ogoarele binelui – bine.
Și clipa aceasta te-ndeamnă mereu
Pe stincile vieții să fii Prometeu.

Cind visul se-nalță și griul se coace
Prezentul se face statuie in mine,
Cind visul se-nalță și griul se coace,
Stă fruntea de strajă la clipa de pace.

DE MULT MĂ ȘTIE CALIMARA . . .

Pe ani tot ninge des, fierbinte,
Deși se-ntimplă cu migală
S-alerge valuri de cuvinte
Printr-o pădure muzicală.

De mult mă știe călimara,
Printre nuanțele discrete,
Că port o parte din Sahara
Acolo unde mi-e mai sete.

Privind spre univers și mit
Se-aprinde uriașul soare,
Că numele mi-am tipărit
Pe frunze și mărgăritare.

Pe boltă am bătut o stea
Iubind fintinile arabe.
Durerea omului și-a mea
E potrivită in silabe.

SCULPTORUL

Cantr-un adinc din zarea-ntreagă
Să cinte murmurul de ape,
Cind faci o piatră să-nțeleagă
Că necuprinsu-n ea incape.

A prins chiar clipa rădăcină
În piept de marmură, bătrînă,
Eternul mugur de lumină,
Sub dăltuire să rămină.

Și cind minunea se petrece,
Să ardă o idee-n zbor,
Vorbește-n bulgărele rece
Tăcerea spusă tuturor.

Sub coaja stincii carpatine,
Cind intrebările tresaltă,
Tu dai ce e mai bun in tine,
Și sufletul cintind sub daltă !

DĂRUIRE

Se-aruncă inima de-atitea ori
In umbre, și in pietre, și in flori,
Și se ascunde-n oameni cite-o clipă,
Din depărtări să-și facă o aripă.

Și-n piept de marmură tot scurmă,
De parcă vrea să lase-o urmă
Și-o tresărire, și-o dogoare,
Din marea lumii alergare.

Dar, colindind atiția faguri,
Ea iarăși se intoarce-n praguri,
Din uriașa pribegie,
Să schimbe norii-n poezie.

Ea a-nvățat tăcerea citeodată,
Să stea precum o piatră-ndurerată,
Dar cind aude cintecul in zbor,
Din nou se face inima-cocor !

Ana Selena

Autumnale

I.

De-atita rod stă cerul și se miră
și oamenii sint rumeni și iubesc
iar păsările-și lasă cite-o liră
in dongătul acesta pămintesc !

Femeia-și moaie trupul in oglindă
și visul o cuprinde ca un dor
și pune busuioc in colț la grindă
și lacrima o uită in ulcior !

O, cită sărbătoare-ntr-o rodire, cită !
Ceață intră-n cintec și in rădăcini
și-i albastru, vezi tu, nu mai e urită
dezlinarea ceții peste muguri plini !

De-atita rod stă cerul și se miră
și porțile nuntașii își așteaptă, și
nu e de-ajuns o pasăre și-o liră
ca inima ce bate să o poți rosti !

II.

Cind pun urechea-n pieptul tău
m-apasă ceru-nseninat de-arome,
vin dinspre vară și mă-ntorc
ca apa-n valurile ei diforme.

Imi netezești chemarea și mă tem,
dezamăgirile poeții le cuvintă,
apoi, le dau uitării-ntr-un poem,
să cadă dimineața-n ele frintă.

Să vină pescărușii clipelor furate,
albastrul despletind ca din porunci,
să-i mai culeagă-n larg melancoliei
metafora iluziilor dulci . . .

Cind pun urechea-n pieptul tău
m-apasă-atitea dezacorduri de vioară
și dacă toamna s-a-necat in frunze
lumina intră-n gind să nu mai doară.

Și-ascult cum din adincurile firii
frunzișul bate-n ornicul tirziu.
O, dac-am dat doar vamă iar iubirii
nu-i vina mea că nu mai vreau să știu !

III.

Am plecat, așa, fără să-ți spun,
nu vreau să-i dau nicicind
iubirii „Bun rămas !”
Se sparse-n toamnă cerul și ploua
și sărutările mi s-au oprit in glas.

Apoi, pe drum, se lumina de ziuă,
mocneau in mine șoaptele pădurii.
Fă-mi loc, ți-am spus, dar tu erai
pe-un cintec ca pe-o frunză de platan
și ingânai „Răpirea din Serai” !

Am plecat și n-am plecat și totuși !
Imi bate ochiul ca o taină-ascunsă,
somnul mi-l sprijin de aripi in vint,
e-atita calm intr-o-așteptare-adincă
și insomniile abia de-acum le cint !

Petre Stoica

DUPĂ LUNGI DRUMURI . . .

După lungi drumuri prin lume
iarăși acasă de dragul tău și al toamnei
cu miresme de porumb și tablouri cu prune
cum a fost mă intreabă pisica nimănui ca un copil
își strecoară limba prin crăpătura gardului ce să-i faci

sub nuc ascult melodiile din pietre și gindul
mă duce la Gerald Bisinger care văd
că ne iubește țara
de fapt la cite și cite nu mă gindesc oricum
după lungi drumuri prin lume
salcia Neajlovului mi se pare și mai duioasă

DUIOȘIE

Deși zăpada nu se topise de tot
o mulțime de căprioare s-au oprit in fața trenului
vietățile astea erau atit de speriate incit
călătorii au simțit nevoia să-și aprindă țigări
sau pur-și-simplu să-și comunice cu sfială
vagi intimplări de demult

POEM IDILIC, I

Frumos mai cinta pasărea aceea verde
ascultam și priveam și mereu mi se părea
că de departe vin vinători inveșmintați in licheni
in realitate
un fum ușor o ață aproape argintie
unea pămintul reavăn cu cerul din fereastra căruia
un inceput de stea mă descinta
desfășurarea evenimentelor rurale
s-a produs ceva mai tirziu

POEM IDILIC, II

In noaptea trecută
o pereche de tineri indrăgostiți
se intorcea acasă pe Calea Lactee
rușinați că i-am surprins sărutindu-se
băiatul și-a scos pălăriuța tiroleză iar fata bălaia
și-a smuls crinii lungi
supărat pe mine insumi
m-am decis să nu mai tușesc prin grădini

Cenaclu

In a doua din ZILELE POEZIEI, serial liric desfășurat în Timișoara și județul Timiș în cadrul festivalului „Cintarea României”, marți, 30 noiembrie, în cenaclul ASOCIAȚIEI SCRIITORILOR și al revistei ORIZONT a avut loc simpozionul „POEZIA ROMÂNEASCĂ SUB SEMNUL ACTUALITĂȚII”. La reușita ședinței, condusă de poetul Anghel Dumbrăveanu, și-au adus un substanțial aport, în calitate de referenți, criticii Șerban Foarță, Marcel Pop Corniș, Nicolae Țirioi, Corneliu Nistor și Eugen Dorcescu. Pornindu-se de la fenomenul poeziei ca suprem act al sensibilității umane (S. Foarță), trecîndu-se, apoi, prin problematicile „Tradiției și inovației în poezie” (temă susținută cu pertinență de M. P. Corniș), prin „Tradiție și actualitate” (N. Țirioi), prin „Actualitatea tălmăcirii poeziei” (C. Nistor) și ajungîndu-se la „Poezia tinerilor” (Referire la poezia de pe aceste meleaguri făcută de E. Dorcescu) au fost acoperite principalele deziderate propuse de simpozion. La discuții au luat cuvîntul Ion Arieșanu, Andrei Lillin, Alexandru Jebeleanu, Alexandra Indrieș, Șerban Foarță, Nicolae Țirioi și Marcel Turcu. Ion Moldoveanu a citit un angajament poetic. In finalul discuțiilor a luat cuvîntul Anghel Dumbrăveanu care a subliniat principalele idei ridicate în referate și discuții, importante teme de meditație pentru creatori, critici și masa tot mai largă a iubitorilor poeziei.

Ținînd cont de specificul ședinței de cenaclu, la frumoasa tradiție de a fi ascultată poezia celor mai tinere talente, le-a fost dat cuvîntul Horației Stemacos și Doinei Stoița. Un moment de excepție, în climatul emulativ al serii, l-a constituit lecturarea poemului „Dar pentru ce, veți spune, metaforele-acestea” de Raymond Queneau, în traducerea lui Șerban Foarță.

Marți, 7 decembrie, o echipă a teatrului studențesc va lectura piesa într-un act „Captivii” de Iosif Costinaș.

TITULAR

Televiziune

DUMINICĂ, 5 decembrie

8,30 Deschiderea programului. Avanpremiera zilei. 8,40 Tot înainte ! 9,35 Blîndul Ber... 10,00 Viața satului. 11,40 Bucur...ile muzicii. 12,30 De strajă patri...i. 13,00 Telex. 13,05 Album du...minical. Din sumar : 13,05 Ora vese...lă. 14,00 „Ce vrăji a mai făcut n...vasta mea”. 14,23 Album duminica ... la Piatra-Neamț. 14,40 În m...jlocul elevilor din Săbăoani. 15,0... Desene animate. În continuar... „Satira și umorul ; la casa m...morială Mihail Sadoveanu ; mu...ică ușoară ; șah-mat în ... 15 m...inute. 16,50 Drum de glorii. 18,00 Handbal feminin : Universitatea Timișoara – Paris Universitaire Cl...ub în „Cupa Campionilor Europeni”. Transmisiune directă de l... Timișoara. 19,00 Micul ecran pen...tru cei mici. 19,30 Telejurnal. 20,00 Baladă pentru acest pămînt. 20,2... Din România, cu dragoste, Nad... 21,10 Film artistic : Start la Mo...tenire. 22,40 Telejurnal. 22,50 Tele...sport.

LUNI, 6 decembrie

16,00 Teleșcoală. 16,30 Emisiune în limba maghiară. 19,00 Orașe finlandeze. 19,20 1001 ...e seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Rom...n foileton : David Copperfield. ...Episodul V. 20,55 Viața economică. 22,05 Avanpremieră. 22,20 Româ...a în poezia contemporană a lumi... 22,40 Telejurnal.

MARȚI, 7 decembrie

10,00 – 13,15 Progr...am de dimineață. 16,00 Teleșcoal... 16,30 Curs de limbă engleză. 1...00 Hochei : România – Iugoslavia. Transmisiune directă de la patinoarul „23 August”. 19,30 Tel...ejurnal. 20,00 Reflector. 20,20 Seară de teatru : Mitică Popescu de Ca...il Petrescu. 21,50 În lumina reflect...oarelor : Petula Clark. 22,40 Tele...jurnal.

MIERCURI, 8 decembrie

16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limbă germană. 17,00 Telex. 17,05 Enciclopedie pentru ...nereț. 17,30 Lecții TV. pentru l...ucrătorii din agricultură. 18,00 Cu...pa Mondială la schi alpin : Proba ...feminină de coborire. Transmisiun...e de la Val D'Isere. 18,50 Tribu...na TV. 19,20 1001 de seri. 19,30 Tel...ejurnal. 20,00 Ancheta TV. O po...veste cu ... două neveste. 20,45 ...Telecinemateca : Un mare actor – Jean Gabin în filmul intitulat S...ada preri...ilor. 22,10 Caruselul melodiilor. 22,40 Telejurnal. 22,50 ...Fotbal : Dinamo – Steaua în ...„Cupa României”. Rezumat înregis...trat.

JOI, 9 decembrie

16,00 Teleșcoală. 16,... Curs de limbă rusă. 17,00 Tel... 17,05 Din țările socialiste. 17,15 ...tenție la... neatenție. 17,40 Din ...ița plantelor și animalelor. 18,00 ...Cupa Mondială la schi alpin : ...Proba feminină de slalom uriaș. ...45 Ateneu popular TV. 19,20 10... de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 ...ai aveți o întrebare ? 20,40 Teatru scurt : Viligiatura de Consta...n Stoiciu. 21,35 Cel mai bun co...ntinuă. 22,25 Pentru fiecare melodie 22,40 Telejurnal.

VINERI, 10 decembrie

10,00 – 13,00 Progra...m de dimineață. 16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limbă franceză. 17,... Emisiune în limba germană. ...8,40 Cupa Mondială la schi alp...in : Proba masculină de slalom u...riaș (ambele manșe). 19,20 1001 de s... 20,00 Telejurnal. 20,20 Revista ...literar-artistică TV. 20,40 Film ar...tistic : Garnitura. 21,45 Cadran m...ondial. 22,10 Farmecul muzicii. 22,5... Telejurnal.

SIMBĂTA, 11 decembrie

11,00 O viață pentru ...idee : A. D. Xenopol (1847-1...). 11,30 Oaspeți ai vieții muz...icale românești. 12,00 Bucureștiul ...necunoscut. 12,20 Muzică de jazz. 1...0 Itinerar plastic constănțean. 1...5 Cintece maramureșene. 13,30 ...Telex. 13,35 Caleidoscop cultural-a...rtistic. 13,55 Portativ. 14,20 Turism ...vinătoare. 14,50 Spectacol de p... 15,10 Club T. 16,00 Virstele p...eului. 17,00 Volei masculin : Din...amo Bucureşti – Dukla Liberec (C.E). 18,50 Săptămîna politică int...ernă și internațională. 19,05 Eroi ...îndrăgiți de copii. 19,30 Telejurnal. ...20,00 Teleenciclopedia. 20,55 F... serial : Kojak. 21,45 Astă-sea...ră ... Matineu ! 22,45 Telejurnal. ...55 Seară de romanțe. 23,20 Săptă...mîna sportivă.

Televiziune

Figuri bănățene

Un celebru romancier și poet timișorean: MARIUS CLAUDIU BABEȘ

In lumea copilăriei unui infirm, al cărui singur univers este prietenia tatălui său. Vibrind de emoție sinceră, la lectura acestui roman, il recomandăm tuturor acelora care nu doresc să uite bucuria de a trăi” (. . .).

În cadrul schimburilor culturale româno-franceze, Elena Văcărescu inaugurează la 7 ianuarie 1937 la Nisa catedra de literatură și cultură română „Mihai Eminescu”. În țară, sub patronajul Academiei Române, au loc expoziții și conferințe în centrele universitare din București, Cluj și Iași, manifestații culturale dedicate fenomenului literar francez. Conferențiind la Iași, la 11 august 1937, despre **„Personalitatea romanului francez”**, George Călinescu spunea : (. . .) **„Fuziunea dintre opera de poet, dramaturg, critic literar, publicist și cea de romancier e deplină la Marius Claudiu Babeș, acesta însă rămînind consecvent toată viața convingerii intime că genul epic evidențiază cel mai bine valențele literare ale spiritului latin. Intr-o perioadă de maximă afirmare a romanului francez, creația bănățeanului Marius Claudiu Babeș – stabilit la Paris în prima jumătate a veacului trecut – se înscrie cu rezonanțe specifice în cultura țării care a dat pe Hugo, Dumas, Balzac, Zola . . . demonstrind că, disponibilitățile artistice românești sint compatibile tuturor genurilor literare” (. . .).**

George Călinescu, eseistul de mare probitate profesională, cel atit de inclement in formularea judecăților de valoare, ne aduce in prim plan, cu indrăzneală și prudență in acelaș timp, numele unui scriitor francez de origine română, foarte apreciat de critica și cititorii secolului XIX, pentru rafinamentul și substanța artistică a lucrărilor sale. Marius Claudiu Babeș s-a născut la Timișoara la 21 iulie 1819, fiind rudă (din partea tatălui) cu avocatul și publicistul Vicențiu Babeș, părintele viitorului savant Victor Babeș. Școala primară o urmează în satul Hodoni (jud. Timiș), unde își petrece copilăria, iar liceul la Colegiul Sfîntul Sava din București, avindu-l profesor și director pe Ion Heliade Rădulescu.

În anul 1836, impreună cu un alt bănățean. Ioan Rasty (1819–1867) M. C. Babeș pleacă pentru studii la Paris, înscriindu-se la cursurile facultății de drept. Luindu-și licența in 1841 cu mențiunea „magna cum laude”, viitorul romancier se angajează la un birou de avocatură, stabilindu-se in capitala Franței. Anii de studii și în special prietenia cu umanistul Alfred Cotté, ii vor prilejui lui Marius Claudiu Babeș cunoștința și amiciția strinsă cu Alecsandri, Ion Ghica, C. Negri, Kogălniceanu și cu alți studenți români aflați la Paris.

Frecventînd salonul literar al scriitoarei Marie de Flavigny, contesă de Agoult (1805–1876) cunoscută în literatura franceză sub pseudonimul Daniel Stern, tinărul avocat il va cunoaște în 1841 pe poetul Charles Boudelaire (1821–1867) imprejurare, care va marca hotăritor formarea sa estetică. Primele poezii apărute în revista l'Art, la 12 mai 1840, deși Marius Claudiu Babeș le considera „simple exerciții”, revelează pe viitorul autor al volumelor „Frunze de toamnă” (1841) și „Flori și epitafuri” (1842), debut prin care se face repede cunoscut și apreciat in cercurile boemei literare pariziene. Substanța lirică a celor două volume are afinități certe cu poezia lui Boudelaire, conținind, in general, teme predilecte marilor lirici ai epocii : dragostea, universul, timpul, cosmogonia.

De la debutul spectaculos din poezie, creația lui Babeș a fost urmărită cu interesul cuvenit unui scriitor, de excepție, pe care diversitatea de manifestări (lirică, dramatică, epică) il inscriu intre autorii de primă mărime. La sfirșitul anului 1843, „Fontenelle-Curti-editeur” din Paris ii publică romanul de debut „Le livre de mon papa” (Cartea tatălui meu), lucrare despre care criticul literar Pierre Rué scria în publicația Revue universelle, din 11 ianuarie 1844 : (. . .) **„la orizont se profilează un romancier sensibil, care pînă nu demult il știam preocupat de poezia de factură clasică. Lucrat cu mijloace moderne și variate care il apropie de construcția balzaciană, romanul lui Babeș ne poartă**

După incheierea perioadei de formație, in biografia lui Babeș pot fi identificate unele momente cu ecou în operă. Revoluția de la 1848 ca și mișcările anterioare acesteia au fost imprejurările in care Babeș a cunoscut cu adevărat, pentru intiia oară, dimensiunea istorică a existenței. Sentimentul național, conștiința că aparține unei anumite comunități etnice, a făcut, din omul disciplinei sociale și intelectuale severe, pe sprijinitorul loial al revoluției din Țările române. Drept omagiu adus cauzei luptătorilor pașoptiști, el publică in 1849, la editura „Sandy Russer”, romanul „Tirani blestemați”, iar, in 1850, in semn de prietenie pentru Nicolae Bălcescu, ii dedică acestuia, in aceeași editură, romanul „Umbrele veacului”.

Obsesia pămintului românesc este atit de puternică la Babeș, incit, după două călătorii făcute in țară – 1851 și 1852 – găsește prilejul de a-și rememora farmecul pămintului natal, publicind pe rind, in 1852 și 1853, romanele „Singur” – în editura „Ronde Mara din Lyon” și „Virstele tristeții” in editura pariziană „Lambert”. Pătruns de aceleași sentimente nobile față de oamenii locurilor natale, după o nouă călătorie la Timișoara, București și Iași, se reintoarce la Paris și publică la editura „Haussian”, volumele de nuvele „Figuri de ceară” și „Castelul din vale” ambele traduse in românește și tipărite in 1856 la Iași de către Costache Negri. Fără să aibă vocație de dramaturg și nici cu speranța durabilității in timp a lucrărilor sale, Marius Claudiu Babeș scrie in 1856 piesele „Căpitanul Rogers” și „Suveranul orb”, pe care teatrul Odeon le pune în scenă in acelaș an. Sesizind imperfecțiunile din piesele „dramaturgului de ocazie” așa cum il califică unele cronici teatrale, publicul și critica franceză nu uită totuși activitatea de romancier a lui Marius Claudiu Babeș, pe care o considera pe primul plan in ansamblul creației sale artistice. Dorindu-și o reabilitare rapidă după experiența nereușită din dramaturgie, Marius Claudiu Babeș, publică in 1857 romanul „Credinciosul meu prieten”, lucrare de o indiscutabilă valoare artistică, ce constituie punctul cel mai inalt din intreaga sa operă. Reeditat de patru ori in decurs de zece luni, romanul primește premiul „Donna” al Academiei Franceze, încununind astfel strădaniile unui romancier talentat.

Este incontestabil că din 1860 se produce o mutație vizibilă de preocupări in activitatea literară a lui Marius Claudiu Babeș. Acest proces de mutație, in opinia romancierului, il putem explica, in primul rind, prin legăturile tot mai strinse cu Alecsandri, Kogălniceanu și Heliade Rădulescu. Renunțind la romanul de construcție balzaciană, care urmărea teme citadine, mai toate desprinse din realitatea imediată, Babeș, pătrunde adinc in tainele istoriei românești, reușind să aducă in centrul atenției, pentru prima dată, romanul istoric. Începutul noii direcții de orientare il face in revista „La semaine”, unde publică (1860) în foileton romanul „Taina Valahă”, primit cu mare interes de cititori. În 1861, tipărește volumul „Soarele Moldovei” (editura Lanbriet) tradus și editat la Iași, în 1863, de către doctorul Ioan Rasty. Evocind figura lui Ștefan cel Mare, autorul surprinde, într-un ansamblu bine inchegat, adevărul istoric cu ficțiunea, conturind personalitatea legendară a marelui domnitor al Moldovei. Consecvent temei istorice, trilogia „Peste munți” (1867) „O zi peste veacuri” (1868), și „Martirul” (1869), urmărește viața și faptele de arme ale domnitorului Mihai Viteazul. Construcția, simetria și substanța epică densă a trilogiei, dovedesc felul in care romancierul gindește și înțelege istoria in formele ei adinci de evoluție, fiindcă, dincolo de izvoarele științifice, dincolo de hotarul dintre adevăr și ficțiune, Babeș a reușit să descopere in figura lui Mihai Viteazul ceva din personalitatea poporului român : îndirjirea cu care luptă pentru apărarea ființei naționale. În 1869, poetul bănățean Iulian Grozescu ii traduce și prefațează romanul „Singele”, inspirat din lupta ardelenilor pentru dreptate socială. Lucrarea este tipărită în condiții grafice excelente de către „stabelementul” D. D. Iova Popovici din Lugoj, in colaborare cu editura pariziană „J. Rothschilt”, care de altfel publicase și ediția franceză. Evenimentul editorial este anunțat de publicația „Albina” din Pesta, in numărul din 15 iulie 1869 (ediția a doua).

Doi ani mai tirziu, în 1871, timișoreanul George Trăilă ii traduce și publică, la tipografia „Vas”, din Arad, romanul „Rege de imprumut” – o puternică satiră antimonarhică – volum care este reeditat de firma „Dorotea Cucu” din București și confiscat la apariție de cenzură. Într-o perioadă de romantism, tema social-istorică, practicată cu insistență de Babeș, aduce serioase rezerve editorilor.

Anul 1871, an crucial în activitatea sa de romancier, este momentul în care constrins de împrejurări va fi nevoit să-și revizuiască din nou orientările literare, pendulind între interesele editorilor și teama de a nu intra în anonimat. Concomitent cu efortul de poet și romancier, Babeș întreține cu regularitate, între 1842–1857, pagina literară a săptăminalului „La Gazette de France”, tipărind articole, eseuri, recenzii, cronici literare și dramatice, o activitate publicistică impunătoare prin cantitatea și varietatea temelor, prin orizontul de cultură și prin apetitul spiritual pe care il demonstrează. În această gazetă de mare tiraj, semnează în 1857 un articol elogios la apariția în volum a poemelor lui Baudelaire „Florile răului”. Fidel numai preocupărilor sale intelectuale, liber de orice obligații față de programul și orientările publicațiilor la care colabora, Babeș, tipărește, în august 1871, în săptăminalul de mare ținută „Revue de Paris”, un articol dedicat vieții și operei lui Alecsandri, cu prilejul împlinirii de către poet a virstei de 50 de ani. Acelaș articol este reprodus integral de ziarul arădean de limbă maghiară, Alföld.

Spicuind din bogata sa activitate publicistică, semnalăm în 1871 – septembrie-octombrie – în ziarul timișorean „Neue Temesvarer zeitung”, un ciclu de articole avind ca temă înaintașii literaturii române, iar în revista „La semaine”, din iulie 1889, articolul „La moartea unui mare poet”, rinduri emoționante prilejuite de stingerea din viață a lui Eminescu.

Sensibilitatea la natură, il plasează pe Marius Claudiu Babeș în linia cea mai caracteristică a scriitorilor francezi de epocă, formați sub semnul romantismului și al unei literaturi folclorice, în care natura este elementul fundamental. Crescut în lumea satului și modelat sufletește în ambianța lui, Babeș caută și află în natură împlinirea aspirației ideale la permanență. Publicarea in foileton in „Revue de Deux Mondes”, a romanului „Codrul” (1889) și apoi a lucrării „Viața de țară” (1890), dezvăluie cititorilor una din cele mai interesante fațete ale romancierului.

În ultimul deceniu al vieții, Marius Claudiu Babeș colindă în fiecare vară ținuturile Ardealului, Moldovei și Munteniei, retrăgindu-se să-și petreacă ultimele zile de vacanță la conacul Văcărești în casa lui Ioan și a Eufrosinei Văcărescu. Aici în liniștea imensului parc, parfumat de mireasma ierbii crude, Babeș își nota impresiile de călătorie pentru „Jurnalul intim” apărut postum la Timișoara în 1892, sub ingrijirea lui Pavel Rotariu (redactorul responsabil al ziarului Luminătoriul). În primitorul conac al familiei Văcărescu, Babeș își găsește sfirșitul, in mod subit, în dimineața zilei de 15 august 1891, fiind inmormîntat la cimitirul Belu.

Din cuprinzătoarea sa arhivă de la Paris, cea mai mare parte a intrat în colecții particulare românești și străine, iar un mic fond documentar se găsește în arhivele de stat din București, Iași, Brașov și Arad. Un impresionant fond epistolar, privind corespondența primită de Marius Claudiu Babeș, se află în trei colecții particulare din București și cuprinde 189 de scrisori din perioada 1849–1890. Valoarea documentar-informativă a corespondenței lui Marius Claudiu Babeș este cu atit mai mare în reconstituirea proceselor istorice și a tabloului cultural al epocii, cu cit printre semnatarii scrisorilor se află nume prestigioase ale culturii românești și universale : Baudelaire, Hugo, Alecsandri, Eminescu, Kogălniceanu, Heliade Rădulescu, Costache Negri, Spiru Haret, F. Liszt, Renoir, Tolstoi, Titu Maiorescu, Mistral, Iacob Negruzzi, Vicențiu Babeș, Coriolan Brediceanu, Atanasie Marienescu și alții.

Schițind sumar opera și biografia lui M. C. Babeș rezumăm de fapt una dintre cele mai reprezentative personalități ale literaturii franceze a cărui creație va hotări destinul în posteritate al autorului ei.

EMIL GEORGESCU
și VASILE BAȘA

Instantanee

„LEPĂDAREA” LUI ION BARBU

Vocația Increeatului nu prea consună cu **scrisul** ca atare, cu . . . creația, și se observă lesne la Ion Barbu un sentiment de culpabilitate, nu știu ce dezacord cu sine însuși – care-l și face foarte irascibil ! E limpede, de-altminteri, că reproșul [1]) din **După melci** este, de fapt, un autoreproș – Melcul, ca și Oul de mai tirziu, făcut fiind „ . . . **să-l privim** la soare” ! (s.n.). Și, e oricum, aceasta o atitudine incompatibilă cu critica, ea critica, nefiind o pură contemplație a O(u)biectului poetic, nici criticul – chiar unul dintre „duhurile” celui de-al VII-lea cer al lui Dante . . . De unde, și lehamitea lui Ion Barbu de critică și critici : de **toată** critica, de **orice** critici (fie ei și apologetici ori nu se poate mai benevolenți !). Aceasta, cu atit mai mult cu cît însuși demersul Eului copil față cu Melcul va fi fost tocmai unul al oricărui ins critic față cu Opera – față cu „somnul” și cu starea ei de **expectativă** . . .

. . . Care Operă – fie și ca „Nadir latent”, cu Ou, ca Melc „nedesfăcut” . . . – nu e cu toate astea, mai puțin „ . . . origine et possibilité de la prédication [2])”. A o **determina** – e/poate fi, să zicem, a-i da cu-o mînă, luîndu-i cu cealaltă . . . Căci : **Determinatio est negatio !** Determinația asta – ca, totuși, o implică . . ., de vreme ce ea însăși se va fi autodeterminat – ca . . . Operă ! Cu care – iată-ne la antipodul lui . . . Proteu, al „existențelor substanțial indefinite” ce ni le propunea poetul, odată, într-un interview [3]) . . . Or, acum, grija lui Ion Barbu e tocmai să(-și) sustragă O(u)pera acestei practici – care e lectura [4]), acestei operații (ori, în sfîrșit, manopere) de predicație – care e critica, precum și . . . incubației de sensuri (mai mult sau mai puțin embrionare) ce-o presupune ea [5]). Și, între altele, a(-și) „polei versul cu cît mai multe sonorități”, este, cît despre el, **NU** o ispită-a „muzicuței bremondiene” (cum ricana un Eugen Ionescu), nici – doar – **logocentrism** [6]), ci act de – „legitimă” – apărare ; ca și „act clar de narcisism” – dacă, prin propria-i suficiență, acest act face inutil demersul critic . . . Iar poezia lui Ion Barbu „cîntă” și . . . fără noi !

În-cîntă.

Se va fi vrut poetul un soi de „innommable” ? . . . Fapt e că, astfel, criticii – nu-i cere decît să-și alieneze funcția-i însăși, care e una **denominativă . . .**, luîndu-i-o – de-aceea – înainte, eschivîndu-i-se, întinzîndu-i curse, protestînd ori . . . descotorosindu-se (la anticar) **de Istoria . . .** lui G. Călinescu [7]) !. Și nelăsîndu-se, în nici-un fel, **numit** [8]) . . .

. . . Ca, între altele, în „convorbirea”-i cu F. Aderca (un soi de „de-a v-ați ascunselea” – aceasta) :

„Deosebești patru momente în evoluția acestor zece ani literari ai mei : parnassian, antonpannesc, expresionist și „saradist”. D ă - m i v o i e s ă î n t î m p i n c u c î t e o o b i e c ț i e f i e c a r e d i n a c e s t e e p i t e t e . . .”; „Linia liricei mele o faci să treacă prin provincia Expresionism. N u v r e i s ă v e z i m a i d e g r a b ă î n a c e a s t ă ”. . .; „A patra etapă o numești (neinspirat ? răutăcios ?) șa-ra-dis-tă ! C e a r t - o c u m v r e i . . .” (s.n.).

Și, oricum, acesta-i un dialog ; riposta, explicația – sînt cu putință . . . Ce se face, însă, Opera **în absența** (cronică) a autorului : **implicat**, în ea, și **fără replică ?** . . . În ce chip să se apere ea, Opera (chiar și hermetică fiind – ba, pare-se, mai abitir atunci . . .), de „epitetele” cu care o **denumesc** (și „ceartă”) criticii ? . . .

. . . Reflex firesc, de-altminteri, al faptului – „ca o greșală” – de a-și fi luat adio – întrupîndu-se – de la starea-i pur **ne-predicativă**, de la o „pace-întîie” – zisă și Increeat.

Și ce fac „epitetele” acestea : pertinente ori . . . impertinente („neinspirate” ori „răutăcioase” – nu mai are nici-o importanță : „ceart-o cum vrei” . . .), dacă nu tocmai, vai să-i cînte-n cor : **predicabilitatea – și pecabilitatea ! . . .**

– Că vinovat e tot făcutul,
Și sfînt, doar nunta, începutul.

1) „ – Melc, melc, ce-ai făcut, / Din somn cum te-ai desfăcut ? . . .”
2) Expresia e a lui Jacques Derrida (Cf. L'Écriture et la Différence, Editions du Seuil, 1967, p. 206) și se referă la Ființă.
3) F. Aderca: „De vorbă cu Ion Barbu” (în I. B., Versuri și proză, B.P.T., Editura Minerva, 1970, p. 176-180).
4) „Lire – Cette pratique” . . . (St. Mallarmé, Le Mystère dans les Lettres).
5) Adică : „Și nici la cloșcă să nu-l pui ! / Il lasă-în pacea-întîie-a lui” . . . (Oul dogmatic).
6) Căci : „ . . . neputînd să apar înaintea concetățenilor mei, ca poeții de altădată, cu lira în mînă și florile pe cap, mi-am poleit versul cu cît mai multe sonorități” (I. B., op. cit., p. 174, s.n.).
7) Cf. Dinu Pillat, Ion Barbu, Editura Tineretului, 1969, p. 42.
8) . . . numit de alții ! Altminteri, să-și dea el singur nume, nu-i displace.
„Autoportretele” lui I. B. sunt și o . . . uzurpare a criticilor (săi) !

ȘERBAN FOARȚĂ

Muzica

Cîntăm bucuria zilei de azi

Sala Olimpia şi-a oferit uriaşa-i „scenă" artei bănăţene, chemată a participa cu specificul şi mesagerii săi la marea sărbătoare a culturii naţionale, **„CINTAREA ROMANIEI"**. Deşi cunoşteam individualitatea majorităţii instituţiilor artistice participante, colajul realizat vizavi de reprezentanţii artei amatoare ai municipiului a reuşit să ne ofere sincretic imaginea plenară a nivelului artistic statuat azi pe plaiul timişan.

Programul a fost deschis, inspirat cu acel veritabil regal de cîntec coral – poate cel mai drag bănăţeanului – ce a făcut să zvicnească din pieptul reunitelor coruri profesioniste ale Operei şi Filarmonicei jerbe de înălţătoare momente artistice. Bagheta dirijorului **Diodor Nicoară** a ştiut să confere dimensiunea elanului, a vibraţiei cîntării pămîntului ţării, a Partidului care-i ordonează perspectivele. Le-au succedat inimoşii studenţi ai Facultăţii de muzică, merituoşii care de curînd au obţinut acel valoros zece pur, în competiţia naţională **„Drum de glorii"**. Aceştia şi-au nuanţat participarea, dînd glas înaripatelor arcuiri sonore ale melodioasei „Primăvara" de **C. Trăilescu.** Gestul larg al dirijorului **Damian Vulpe** a invitat la ralliere, puternicul cor al Operei Române, potenţînd spectaculos efectul realizat. Banatul „Ţară a cîntării corale" a prezentat şi cea de-a patra formaţie, girată de măestria lui **Marius Tănăsescu** – Corul de copii al Liceului „I. Vidu". O adevărată cunună valorică, chemată în curînd să se afirme în focul selecţiilor ce vor urma fazei de masă a grandiosului concurs.

Se cuvine consemnat aportul baghetei lui **Bujor Hoinic,** la pupitrul orchestrei Operei, frumoasa formă vocală a **Elenei Brănişteriu.**

Tematica militantă, partinică, a spectacolului, a intercalat aceste momente muzicale cu spaţii dense, atribuite verbului poetic. Un mănunchi de actori ai Naţionalului ne-au purtat în sferele unui intens patriotism mustit în poezii de referinţă din literatura română, clamate cu reverberaţia scontată. S-a aplaudat cu căldură originalitatea şi patosul amplului poem rostit de **Damian Ureche,** versurile gîndite şi spuse într-un savuros grai bănăţean de **Marius Munteanu.** Excelentă recitarea lui **Ion Olaru,** inclusiv conţinutul, pigmentul critic infiltrat subtil în problemele vieţii civice ale timişoreanului. **Al. Ternovici,** comic de vaste resurse, a marcat un alt moment gustat al spectacolului.

Foarte bună ne-a părut iniţiativa de a contrapuncta spectacolul cu oaze de vervă şi duel spiritual, aşa cum au făcut-o rutinaţii epigramişti **N. D. Pîrvu, Ion Martin, Virgil Şchiopescu,** sau fabuliştii **Dr. Victor Gorşcovăz** şi **Sergiu Siharu.**

Gala artei bănăţene a înscris şi momente de graţioase evoluţii feminine – gimnastele Universităţii, cît şi coregrafice, susţinute de baletul Operei. Remarcabilă ţinuta celor două brigăzi artistice de la **Electromotor** şi **Direcţia comercială.** De consemnat şi implinitele momente folclorice germane – solista **Helga Salm** şi sîrbeşti – surorile **Lalici.**

În muzica uşoară, **„Stelele"** rămîn cu siguranţă formaţia cea mai stabilă, mai relevabilă ca echipament tehnic, ca disponibilitate stilistică. Elocventă, colaborarea orchestrei lui **Ion Crăciunescu** cu **G. Broştineanţ.** S-au detaşat soliştii **Liviu Stoichescu** (Copacul) şi **Sergiu Ţapuchievici** – abil minuitor al expresiei sonore.

Ansamblurile „Ghiocelul" şi „Timişul" au adus – într-o secţiune abreviată, dictată de aproape cele trei ore de spectacol continuu – strigăturile, pitorescul portului şi al jocului bănăţean, toate acele elemente prin care, din străbuni, ne afirmăm, mîndri, etnia !

Un incontestabil succes al Comitetului de cultură şi educaţie socialistă Timiş, organizatorul acestei seri de sărbătoare a culturii, artei, spiritualităţii bănăţene.

DORU MURGU

Etnologie

Al IV-lea seminar al filmului etnologic

În zilele de 26-28 noiembrie a avut loc la Universitatea din Timişoara desfăşurarea lucrărilor celui de-al IV-lea seminar bienal al filmului etnologic (cu participare internaţională : R. P. Ungaria şi R.S.F. Iugoslavia) – manifestare culturală de deosebită importanţă, cu un larg ecou în rîndurile cercetătorilor etnologi, ale cadrelor didactice universitare şi ale studenţilor. Şi la ediţia aceasta, ca şi la celelalte, precedente, s-a relevat aportul deosebit al **Cercului de folclor al Universităţii din Timişoara,** în privinţa folosirii filmului ca instrument de cercetare etnologică, fiind în acest sens, cel mai important centru din ţara noastră şi unul din cele mai bune centre internaţionale.

În afară de filmele realizate în ultimul timp, (Vasile Creţu : „Manifestările ludice cu substrat simbolic", „Obiceiul colindatului laic, azi", **„Jocuri de priveghi", „Gabriel Manolescu : „Nunta între tradiţie şi modă", „Carnavalul la românii şi sîrbii din Valea Dunării"),** Cercul de folclor a prezentat şi o gală retrospectivă, constituită dintr-o selecţie din filmele realizate în cei zece ani de activitate.

Remarcabile, prin prestanţa ştiinţifică, au fost şi comunicările susţinute de cercetătorii timişoreni (Gabriel Manolescu : „Filmul etnologic în învăţămîntul universitar" ; Vasile Creţu : „Probleme ale filmării ritualului folcloric" şi Dragoş Sandu : „Imaginea, ca modalitate de cunoaştere".

La această ediţie a Seminarului bienal al filmului etnologic au fost atrase mai multe cineclubur decît la bienalele precedente, ceea ce dovedeşte că în atenţia Cercului de folclor (pe lîngă dezideratul de a promova filme cu caracter didactico-ştiinţific – expresie a cerinţelor actuale de integrare a învăţămîntului cu cercetarea), stă problema stimulării unei largi mişcări cine-amatoare, cu scopul de a se realiza cît mai multe filme documentare, care să tezaurizeze rituri şi obiceiuri, pe cale de dispariţie. Tot în virtutea acestei idei a fost binevenită masa rotundă, organizată la Lugoj, în încheierea seminarului, avînd tema : „Căi şi mijloace noi de cercetare şi valorificare a culturii populare".

AUREL TURCUŞ

Philologica

A scrie despre volumul **Studii de limbă, literatură şi folclor,** apărut anul acesta la Reşiţa sub auspiciile filialei locale a **Societăţii de ştiinţe filologice din R.S.R.,** nu este cea mai uşoară misiune... Aceasta pentru că intenţiile, ambiţiile şi realizările reşitene nu prea au – după cîte nouă ne e cunoscut – un termen similar pentru comparaţie ; într-adevăr, în decurs de cîţiva ani, sus-numita filială a pus în circulaţie ştiinţifică nu mai puţin de trei volume (I – 1969, II – 1971, III – 1976) însumînd aproape 1.000 de pagini (format mare), lucru care nu este la îndemîna oricărui centru din ţară. Dacă adăugăm apoi faptul că majoritatea autorilor celor 28 de studii, cîte cuprinde volumul, sînt profesori de şcoală generală şi liceu sau activişti în domeniul cultural, fără legături directe cu mari centre de cercetare filologică sau cu facultăţi de profil şi fără posibilităţi comode şi rapide de informare, atunci discuţiile s-ar putea de-plasa într-un plan subiectiv, **Studiile...** fiind apreciate la superlativ „avant la lettre".

Parcurgînd însă în linişte fiecare contribuţie din acest al treilea volum, cu hotărîrea de a face abstracţie de posibilul „cadru sentimental", am ajuns treptat – pe măsura înaintării în lectură – la concluzia că ne aflăm în faţa unor lucrări cu adevărat valoroase, elaborate cu pricepere şi vocaţie, care răspund întru totul oricăror exigenţe...

Două sînt pericolele care planează asupra cercetărilor de acest gen (făcute, adică, de profesori aflaţi în provincie) : pe de o parte **didacticismul,** ca reflex al îndoctrinării profesionale (tentaţia dascălului este de a oferi tuturor lecţii) şi **regionalismul** (nu tematic vorbind, ci ca interpretare, de concepţie), pe de altă parte. Ceea ce este surprinzător la întreaga colecţie a studiilor reşitene e tocmai depăşirea acestor primejdii latente. Nici o contribuţie, fie ea chiar de metodică ori de etnografie sau dialectologie, nu cade într-o asemenea cursă ; detaşarea superioară precum şi independenţa gîndirii ştiinţifice a autorilor sînt exemplare şi aproape incredibile.

Grupate tematic, cercetările prezentului volum formează şapte secţiuni. I. **Limbă şi literatură,** II. **Etnografie şi folclor,** III. **Metodică,** IV. **Evocări,** V. **Restituiri şi discuţii,** VI. **Note şi documente,** VII. **Bibliografii,** (plus o cronică, în încheiere, care consemnează activitatea filialei şi a membrilor săi în ultimii cinci ani). Dintre acestea, primul capitol pare a deţine ponderea principală şi ca întindere şi ca valoare intrinsecă. Semnificativ pentru nivelul înalt al dezbaterilor este articolul **Precizări în legătură cu noţiunile de superlativ obiectiv şi subiectiv,** semnat de I. Bettisch, care – uşor polemic – reinterpretează, în sensul îmbogăţirii lor, cele două concepte introduse pertinent de Oct. Peptenar într-un studiu publicat în volumul anterior (II, 1971). Este aceasta o dovadă a efervescenţei ştiinţifice şi a fecundităţii ideilor născute aci.

O cercetare de lingvistică generală, cu fine distincţii şi implicaţii adînci, urmărite diacronic, începînd cu limbile clasice greacă şi latină, publică profesorul G. I. Tohăneanu sub titlul : **Reflexe lingvistice ale corelaţiei spaţiu-timp ;** (ca reprezentant al filologiei timişorene, autorul studiului amintit mai sus a fost, în toate împrejurările, un sprijinitor consecvent al colectivului de cercetători de la Reşiţa).

Dialectologia şi onomastica sînt prezente prin : V. Ioniţă, **Contribuţii la cercetarea onomasticii din localitatea Cîlnic (judeţul Caraş-Severin). II. Antroponimia** (partea **I. Toponimia** se află în volumul anterior), M. Rădan, **Influenţa limbii române asupra graiurilor caraşovene din judeţul Caraş-Severin** şi O. Răuţ, **Originile toponimului „Timişoara" şi ale hidronimului „Bega".**

Un amplu studiu, bazat pe investigaţii în perimetrul literaturii transilvane, semnează M. M. Deleanu : **De la „gura satului" la „dialogurile colectivităţii" ; consideraţii stilistice asupra prozei ardelene;** sînt relevate aci unele aspecte privind particularităţile de expresie şi funcţionalitatea lor în operele lui Slavici, Agîrbiceanu, Rebreanu, Lăncrănjan etc.

Istoria literară este reprezentată, în această primă secţiune, prin următoarele studii : P. Călin, **Insemnări despre scriitorul Cassian R. Munteanu,** G. Jurma, **Schiţă asupra unor motive mitologice în lirica patriotică** (impresionant prin vasta documentaţie teoretică), P. Oalide, **Interesul bănăţenilor pentru opera lui Petru Maior,** şi M. Popa, **Începuturile romanului românesc din Transilvania.**

Consemnăm în continuare, cu regretul de a nu le putea discuta în acest spaţiu, lucrările care urmează, pe secţiuni :

Etnografie şi folclor : C. Constantinescu, **Un obicei cu măşti din Valea Dunării : „turcii",** D. Jompan, **Un obicei pastoral : măsuratul oilor,** V. Pistolea, **O baladă cu valenţe inedite : Costa Păcurarul.**

Metodică : I. Bettisch, **Însuşirea limbilor străine – componentă a formării personalităţii,** N. Păunescu, **Unele aspecte metodologice de abordare a lecturii operei lui Marin Preda de către elevi,** I. Perian, **Exerciţii de exprimare orală la limbile moderne.**

Evocări : A. Cosma, **Amintiri despre Emil Petrovici,** P. Petrica, **Învăţătorul Sava Molin, din Cîrnecea.**

Restituiri şi discuţii : M. M. Deleanu, **Contribuţii la cunoaşterea activităţii lingvistice a lui Simion Mangiuca,** P. Oalide, **Despre coordonatele bănăţene ale Şcolii Ardelene.**

Note şi documente : T. Boşcaiu, **Un sprijinitor al lui Mihai Eminescu : medicul Constantin Popasu,** C. Brătescu, **Contribuţii la cunoaşterea vieţii culturale a Caransebeşului pînă la 1918,** G. Chiriac, V. Leu, **Un document despre data naşterii lui Damaschin Toma Bojincă,** I. I. Drăgoiescu, L. Stoica-Vasilescu, **Scrisori inedite de la Victor Vlad Delamarina,** V. Ioniţă, **Note de toponimie bănăţeană,** P. Oalide, **Învăţători bănăţeni sprijinindu-l pe Enea Hodoş.**

Bibliografii : D. Jompan, **Folclorul şi etnografia în „Foaia diecezană" (1912-1922).**

Originalitatea şi temeinicia studiilor cuprinse în acest volum îndreptăţeşte convingerea că valorosul colectiv de cadre de la Reşiţa se află pe cea mai înaltă treaptă a exigenţelor şi pe un drum exemplar.

Reşiţa filologică *)

*) **Studii de limbă, literatură şi folclor,** III, Reşiţa, 1976.

I. FUNERIU

Arta amatoare

„De 20 de ani în sprijinul producţiei"

Sub acest generic a avut loc spectacolul de gală a brigăzilor artistice de agitaţie ale sindicatelor din judeţul Timiş, 14 la număr, care au împlinit 20 de ani de activitate neîntreruptă – manifestare organizată de consiliul judeţean al sindicatelor Timiş.

Înscriindu-se pe firul ampiolor acţiuni cultural-artistice, ale festivalului naţional **„Cîntarea României",** spectacolul brigăzilor a adus pe scena Casei de Mode în faţa unui numeros public fapte semnificative de viaţă şi de muncă din întreprinderi, şantiere, unităţi comerciale, unde respectivele brigăzi îşi desfăşoară activitatea.

Prima noastră constatare se referă la faptul că, s-a făcut un pas înainte, de la abordarea unor gaguri la satira incisivă cu o adresă directă, urmărind îndreptarea unor stări de fapte retrograde, înapoiate care mai apar în viaţa colectivelor de muncă, folosind totodată variate şi convingătoare modalităţi de transpunere a lor în scenă.

Brigăzile artistice ale întreprinderii Garofiţa, Banatul, E.M.T., T.C.M.T., Filatura de mătasă naturală şi întreprinderea textilă Lugoj, Oficiul Farmaceutic, I.C.S.M.A., I.C.S.A.P., Ambalajul metalic, Industria liniî Timişoara şi a Cooperativei meşteşugăreşti Dinamo, au reuşit să convingă publicul spectator, să-l mobilizeze, nu numai să-l amuze. Privit spectacolul din unghiul interpretativ, o bună impresie ne-au lăsat-o brigada de la **Banatul,** în formaţia căreia joacă de 20 de ani artistul amator **Ionel Marian,** sau de la **Dinamo,** unde l-am întîlnit pe **Gh. Pandici,** cu o vechime tot de 20 de ani. sau acela a **Electromotorului,** a cărei conducere muzicală este asigurată de **Iosif Schmidt,** prezent pe toate scenele concursurilor de peste 25 de ani.

EMIL SAIN

Curier literar

Un vibrant omagiu la moartea marelui dispărut **ANDRÉ MALRAUX** se publică în ultimul număr al revistei „România literară" (nr. 48) – Geo Bogza : „ OCHII lui Malraux aveau ceva – cinematograful ne-a dezvăluit tot ceea ce poate conţine, şi ca tensiune, şi ca poezie, această imagine – de faruri în ceaţă.

Privirea lui căuta să fie – cu un efort susţinut, care era al conştiinţei – adînc şi neîntrerupt pătrunzătoare.

Într-o noapte l-am visat : eram pe fundul oceanului, înconjurat de tot felul de peşti şi stele de mare. Deodată, a lunecat printre noi un morun gigantic, cu fruntea copleşitoare, al cărui ochi luminau profunzimile.

Din acea noapte, aşa mi l-am reprezentat, întotdeauna ca un fior, pe autorul atîtor cărţi cruciale.

Atent, pururi treaz, martor lucid al unei derutante înlănţuiri de acte ale istoriei, căutînd să vadă, să descopere, să înţeleagă şi, încununare supremă a acestui efort, să-şi imagineze, ceea ce alţii nu văd, nu descoperă, nu înţeleg şi nu-şi imaginează, a trecut Malraux printre semenii şi contemporanii săi.

Acum a murit.

În unele toamne, locuitorii îmbrăcaţi în negru, ai micilor sate de pe ţărmurile Bretaniei, se adună pe plaja pustie spre a privi, ore în şir, strînşi unii în alţii şi tăcuţi, ca la o înmormîntare, cîte unul din falnicii peşti ai oceanului, aduşi de valuri la mal. Cred că aşa s-ar cuveni să fie, pentru noi toţi, împrejurarea pe care o trăim.

Moartea lui Malraux nu este una dintre acele morţi despre care aflăm în fiecare zi. Moartea lui este o moarte de zile mari".

A. B.

Consemnări

Publicaţiile bănăţene din perioada 1944-1945 păstrează semnătura lui Silvio Guarnieri, ca mărturie a vrednicei sale activităţi revoluţionare antifasciste, alături de intelectualii Banatului, mai cu seamă în cadrul Frontului Antifascist al Italienilor din România. Articolele sale din „Vrerea", „Luptătorul Bănăţean", „Lupta patriotică", „Tineretul luptător" şi altele, au fost „într-un fel pasionat", după cum autorul mărturiseşte, sub titlul Adevărata faţă a Italiei, apărută în 1945 la Timişoara.

Patetismul scrisului său, în care pulsează vigoarea cuvîntului rostit în discursuri, nu se datorează spiritului meridional al italianului, ci conştiinţei sale revoluţionare şi patriotismului : „Şi mă gîndesc la soarta mea de italian şi la poporul meu, ce-şi are astăzi istoria lui, poziţia lui printre celelalte popoare ale civilizaţiei europene. Popor, pe care l-am socotit necopt şi pe care-l simţim astăzi tînăr, popor de care pînă acum ne-am îndepărtat cu bănuială şi neîncredere şi care ne atrage acuma prin generozitatea sa. Şi simt încă mai justificat şi trebuincios entuziasmul meu, pentru a fi legat de dînsul".

A arăta adevărata faţă a Italiei era un act de lucidităte şi o chemare către intelectualii lumii. El se alătură, prin afirmaţiile sale patetice, grupului de intelectuali bănăţeni antifascişti care în această perioadă duc o activitate foarte intensă. Alături deci de Ilie Murgulescu, Coriolan Drăgulescu, Ion Stoia Udrea ca şi a mai tinerilor Petru Vintilă, Petru Sfetca, discursurile, articolele, intervenţiile publicistice ale lui Silvio Guarnieri converg.

Acţiunea intelectualului italian este demistificatoare. Demonstraţia sa arată că n-a existat o Italie a lui Mussolini, că spiritul italian nu s-a lăsat corupt de fascism şi deci chipul fascist al ţării sale a fost o mască. Viaţa şi moartea eroilor Italiei, Giacomo Matteotti, Antonio Gramsci, o dovedeşte : „poporul italian nu a acceptat niciodată amăgirea fascistă, n-a fost sedus de capcanele lui, s-a refăcut în tăcere o nouă experienţă" ; „Între toţi, numele cel mai cunoscut, care prezintă pentru lumea întreagă sacrificiul poporului italian, este acel Giacomo Matteotti. Faţă de asuprirea fascistă, italienii s-au simţit mîntuiţi prin el şi în el, au simţit entuziasmul şi ura lor afirmată, în modul în care ei înşişi ar fi dorit să-l exprime. Strigătul lui de revoltă a fost strigătul mulţimii. În momentul cel mai greu al istoriei Italiei, Matteotti a ştiut să devină conducătorul şi expresia unui întreg popor".

Anii timişoreni ai lui SILVIO GUARNIERI

Spiritul pătrunzător al omului de cultură revoluţionar continuă demonstraţia cu o nouă negaţie : fascismul care „n-a fost niciodată un regim constructor" nu a lăsat urme în cultura italiană ; „artă fascistă nu există" : şi-ntr-adevăr, înainte de toate e valabilă următoarea afirmaţie : de fundamentala inconsistenţă teoretică a fascismului se resimt toate lucrările care s-au compus în jurul lui ori pentru a sa sărbătorire ; totul era acceptat, ei nu căuta o doctrină, temelie morală, nu indica o linie îndreptătoare spre realizarea unei idei, ori, cel puţin, spre căutarea unui adevăr uman. „Privind îndărăt trebuie să constatăm cu cinstită şi senină siguranţă că douăzeci şi mai bine de ani de fascism n-au lăsat vreo urmă hotărîtă, o operă în istoria culturii noastre".

Axul de forţă al scrierilor lui Silvio Guarnieri îl constituie antiteza permanentă între retorica fascistă şi entuziasmul luptei anifasciste, între cruzime şi eroism. Experienţa unei îndelungi lupte împotriva fascismului şi frecventarea scrierilor marxiste îl conduc pe autor la viziunea largă a solidarităţii popoarelor lumii : „Italienii n-au luptat (...). Dar ce ideal putea să aibe soldatul italian, poporul italian pacific şi cinstit în tradiţiile sale sufleteşti ? Un ideal de agresiune şi distrugere, cum îl arăta propaganda fascistă ? Împotriva unor ţări pe care le considerase întotdeauna ca prietene ? (...). Nu, poporul italian nu a luptat, nu a vrut să lupte ; nu din laşitate ci din convingere. El a fost mai cinstit, decît conducătorii lui ambiţioşi şi nebuni, a ştiut să vadă mai adînc în sufletul său, să apere tradiţia şi conştiinţa sa (...). În felul acesta luptă italienii, luptă pentru onoare şi demnitatea lor, uniţi cu patrioţii din întreaga Europă, pentru a cîştiga libertatea şi o pace dreaptă".

Aceasta este expresia înaltă şi convingătoare a demonstraţiei lui Silvio Guarnieri.

BRÎNDUŞA ARMANCA

Panoramic

● CÎNTAREA ROMANIEI : „Zilele poeziei", organizate de Comitetul de cultură şi educaţie socialistă al judeţului Timiş şi de Asociaţia scriitorilor din Timişoara, au debutat prin spectacolul organizat de Studioul timişorean de radio şi televiziune, purtînd genericul „Primeşte, ţară, cuvîntul unui poet". Au recitat actori ai teatrelor timişorene şi artiştii amatori, invitatul bucureştean Silviu Stănculescu de la Teatrul de comedie, au cîntat corul Filarmonicii „Banatul", soliştı ai Operei din Timişoara, interpreţi de muzică folk. Versurile, semnate în întregime de poeţii Asociaţiei scriitorilor. Un spectacol înregistrat pentru radiodifuzare, un veritabil omagiu adus patriei şi partidului. Cu acest prilej s-a inaugurat tradiţionala stagiune a serilor de poezie ale studioului, atît de îngrijit realizate, sincretice, beneficiind de sonorizare perfectă. ● Următoarea acţiune, simpozionul „Poezia românească sub semnul actualităţii", a însemnat o interesantă dezbatere (la sediul Asociaţiei), aducînd adesea puncte de vedere din unghiuri inedite. ● La Biblioteca judeţeană a avut loc vernisajul unei expoziţii mai puţin obişnuite, aceea a poeziei de pe aceste meleaguri. Astăzi, o şezătoare la clubul timişorean „1 Mai" urmată de un spectacol dat de ansamblul acestui club. Cu celelalte evenimente înscrise în cadrul „Zilelor poeziei" vă vom ţine la curent la momentul potrivit. ● Vor începe „Zilele culturii" în oraşul Caransebeş. ● Se pregătesc pentru un concurs în cadrul Festivalului naţional „Cîntarea României" şi Liceul I.M.T., cel de arte plastice, cel industrial, cu montaje literar-muzicale. ● Semnal : au ieşit de sub tipar cărţile : „Casa florilor" de V. Dima, „Sentimentul puterii" de I. M. Almăjan, „Vitrina cu ironii" de I. Velican, „Căile eseului" de T. L. Birăescu. ● L. Sagrestano, dirijor din R.F.G., din nou la Timişoara. ● La Făget stagiunea cenaclistă şi-a redeschis porţile. O primă şedinţă. Menţionăm că acest cenaclu poartă numele lui Gh. Gîrda. ● Eleve ale Liceului pedagogic din Caransebeş au fost oaspeţi ai Teatrului de păpuşi timişorean. Aici, o repetiţie organizată anume, discuţii şi studierea păpuşilor ca obiect de educare a copiilor. ● Breviar lugojean : corul „I. Vidu" pregăteşte ORPHEU de Gluck. Ansamblul „Lugojeana" din nou în spectacol, la sediu. Teatrul popular îşi începe stagiunea cu „D-ale Carnavalului". Cenaclul plasticienilor a expus recent în cadrul unui salon anual. Cenaclul „I. P. Bănăţeanul" s-a întrunit pentru o dezbatere în legătură cu problemele poeziei.

L. B.

★

Fiii satului Murani

FIII SATULUI MURANI, aşa se intitulează acţiunea de la Căminul cultural din Murani, organizată de Şcoala generală din localitate, cu prilejul împlinirii a 200 de ani de existenţă. Emoţionanta serbare a adunat oameni de artă, profesori, ingineri, fii ai satului Murani, printre care tenorul Aurel Mihailovici, poetul Marius Munteanu, cadrele didactice Vlăsie Vasile, Coriolan David, Cornelia şi Dumitru Tutu, Maria Ianoşev, directoarea şcolii şi Ligia Şendruţiu, inginerii Gh. Blăjină, Viorel Albu, Zamfira Buzdugan şi fraţii Toma, care au evocat momente din viaţa satului Murani. La această acţiune au participat şi preşedintele C.A.P. Murani, Alexandru Căpraru şi primarul comunei Pişchia, Ion Pascu. În încheiere, elevii şcolii din localitate au desfăşurat un bogat program artistic.

D. U.

Corespondenţa

Mihai Constantin : Ne bucurăm că urmăriţi cu atîta interes revista noastră şi aşteptăm lucrări care să ne convingă mai mult.

Liviu Popescu : Versuri promiţătoare. Să mai vedem şi altceva.

Andrei Moldovan : Ne-a reţinut atenţia poezia Precum Ovid.

Dana Ploaie : Cîntecele de iunie anunţă un zbor. Ne-a plăcut mai ales Cîntecul cîntecului meu, dar şi celelalte ce ar mai avea nevoie de un imbold, ca să poată zbura. Vă invităm la cenaclul nostru, marţea la ora 18,00.

Diego A. Zaeb : Ne spuneţi că dacă aţi fi redactor v-aţi publica lucrările. E posibil, dar altele decît cele trimise nouă. Versurile Dvs. au un aer degajat, ce ne place cîtă vreme nu cade în gratuitate. Trăire şi De ce ne par a exprima mai bine posibilităţile Dvs. literare. Vă invităm şi pe Dvs. la cenaclul nostru, unde — după cum se ştie — tinerii poeţi îşi pot comunica versurile.

Sorin Rolanu : Paradoxal – deşi nivelul general al poeziilor trimise e mai ridicat decît altădată, ele rămîn încă insuficient realizate şi deci, nepublicabile. Aşteptăm, cu încredere, lucrări noi.

Zimer Eduard : Sînt indicii bune, merită să insistaţi.

Anton Gagiu : V-am răspuns în mai multe rînduri, în cadrul acestei rubrici. Regretăm că n-aţi luat cunoştinţă de cele ce v-am spus. Remediul sigur este abonamentul.

Iov Cornelia : Scrisoarea Dvs., care cuprinde mai ales gînduri frumoase despre liceul la care învăţaţi, este edificatoare pentru sensul urmărit. Aşadar, întrucît verişoara Dvs. din Lugoj nu ne-a trimis poeziile ce i-aţi încredinţat, aşteptăm lucrările în cauză, după care vă vom spune părerea noastră.

Gorun Mihai : Versuri frumoase, dar n-ar fi rău să vă aplecaţi mai atent urechea la ceea ce-şi doresc tinerii Dvs. emuli, despre care ne scrieţi cu atîta dragoste. La Crepuscul ni se pare mai realizată. Vom transmite gîndurile bune lui Cedomir Milenovici et. comp.

Dume Teodor : Apreciem mult pasiunea curată cu care vă dedicaţi poeziei – prin lecturi de calitate, prin aspiraţii şi prin propriile versuri. Găsim un sens pozitiv în toate. Prin muncă răbdătoare, veţi putea depăşi acest stadiu de început.

Marian Florinescu : Încă nu se pune problema publicării.

ANGHEL DUMBRAVEANU

Prietenii revistei Orizont

FIDELITATEA BRAZILOR

Nu tulbura tăcerea castelelor de piatră
Tăcut înconjurate cu străjile de brad.
Adînc înfipţi în glie străbunii se
îndreaptă
Să îi sărute cerul pe braţele ce ard.

Atît de drepţi sînt brazii că soarele se
pierde
Sorbit, pe sfori de raze de vîrful prea
înalt
În fulgerări grăbite, prea iuţi spre a le
crede
Împrăştiind lumină în cerul de cobalt.

Urcaţi pe înălţime, copacii par a spune
Că ar putea să zboare, rachete-n Univers,
De nu i-ar ţine stînca, menită să-i adune,
Urcîndu-le în suflet pămînt curat şi dens.

Dac-am cunoaşte graiul foşnit al înserării,
Cînd flori, pămînt şi arbori, cuprinşi de
insomnie
Îşi deapănă legende, să nu le dea uitării,
Am şti de ce sînt brazii aşa legaţi de
glie.

CAMELIA-LILIANA LOBONŢ

CORABIA ALBĂ

Se ridicase ceaţa şi dintr-o dată
S-a arătat corabia albă
Departe plutind (înspre ţărm înspre
Mai departe ?). Tu ai plecat de pe plajă
Dincolo de colină lăsîndu-mi
Zăpezile întorcîndu-se-n mare
Şi picura în scoici un sunet de clepsidră
Poate că aşteptîndu-te la izvoarele
Ghioceilor
Corabia albă, corabia albă
Va fi adevărul netăgăduit al întoarcerii.

IOSIF CARAIMAN

PRIN MIEZUL VREMII

Ochii mei te iubesc
Şi vreau să te-ntîlnească
În ceasurile mari de liră
Şi de baladă Românească.

Ochii mei te iubesc
Şi te simt flăcărind
„Cartea Oltului", o văd
Prin miezul vremii, urcînd.

AUGUST – LUMINĂ

E timpul de aur –
Prezent peste Carpaţi
Anotimpul – se rotunjeşte-n fructe
Şi-n nesfîrşite chipuri de Eroi-bărbaţi.

E timpul de aur –
Poemul – în patrie – e ochi neînvins,
Spaţiu fecund – stejar rămuros,
Spre toate zările – întins.

E timpul de aur,
Peste vreme deplină,
E sărbătoarea menirii noastre –
Neîntrerupt – August-Lumină.

MIRON ŢIC

(Urmare din pag. 1)

– Actul de la 23 August 1944.

– Rememorîndu-vă viaţa, ce anume v-a şi ce nu v-a oferit ea pînă în prezent ?

– Nu pot să fac o socoteală. Cred că întrebarea ar suna mai bine invers, – ce am dat vieţii eu, fiindcă viaţa este fiecare în parte. Altfel, fără noi şi fără ce-i oferim noi, trăind şi sperînd, ea n-ar avea nici un înţeles. Nu e o speculaţie, cred în acest adevăr. A, dacă viaţa ar fi o „instituţie", sau o fiinţă cunoscută, se schimbă problema...

– Ce înseamnă pentru dv. „a trăi în contemporaneitate" ?

– Răspunsul este de la sine înţeles. A trăi în contemporaneitate înseamnă a lua mereu act de existenţa celorlalţi, care se împleteşte cu a ta, a spera, a lucra împreună cu ei, a-i înţelege şi a înţelege în mod activ epoca, **unică, subliniez** – în care ţi-a fost dat să fii... Sînt şi „contemporani" morţi de mult.

– Care este evenimentul sau faptul de viaţă în care v-aţi simţit cel mai mult implicat pînă în prezent ?

– Sînt multe evenimente. Nu aş putea să precizez. Cuvîntul „implică", revine des, în întrebările dv., observ, şi în general, în vorbirea noastră de azi. Acum patruzeci de ani, acest cuvînt era aproape nefolosit, – cel mult de specialişti. Înseamnă că, azi, noi toţi participăm la ceva, sîntem cuprinşi, cu inteligenţa, cu inima şi cu sufletul în acest ceva, – „a fi implicat" a devenit chiar „a fi", – evoluţie modernă şi necesară... Dar, tot implicîndu-ne, să avem grijă în ce anume o facem şi cu ce mijloace, mai ales, altfel ajungem în situaţia acelei muşte care „ajuta" la arat.

– Cum vedeţi dv. viitorul romanului ?

– Cu „audio-vizualul" s-au făcut destule speculaţii că romanul va pieri, etc., etc. Nu cred. Viitorul e al romanului, dar numai în măsura în care el se va adapta cititorului modern, asaltat de imagine. Cred că stilul, în primul rînd, se va înoi. Lumea nu mai are răbdare şi trebuie să scrii concis şi intens, cu o putere de şoc a imaginaţiei, care să concureze imaginea sau sunetul... Ca în aviaţie, romanul trebuie să devină „supra-sonic", ca viteză şi reacţie, în actul de a nota, – negru pe alb –, percepţiile realităţii.

– Care credeţi că trebuie să fie statutul ideal al criticii ?

– Nu spun nimic despre criticii tineri, pînă nu le voi vedea opera constituindu-se, deşi avem critici tineri foarte dotaţi şi, mai ales, o etică frumoasă şi promiţătoare. Statutul ideal al criticii ? Dacă aş spune că ea se cuvine să fie o magistratură „sacră", înţelegînd prin aceasta o devoţiune şi o cinste absolută, – ar fi ceva greu de atins ?

– Ce înţelegeţi dv. prin conceptul de „intoleranţă" ?

– Prin „intoleranţă" eu înţeleg ceea ce, probabil, înţelegeţi şi dv., anume, că rău face cel ce nu se sileşte să-şi înţeleagă semenul, – nu neapărat în sensul iertării, – dar să-i dea o anumită şansă în dezvoltarea sa ca om. Am cunoscut oameni intoleranţi. De obicei, ei erau indivizi cu o slabă pregătire în cunoaştere, şi nu numai ştiinţifică sau culturală, dar în general, ei „nu se pricepeau" nici la oameni. Am stat de vorbă de curînd cu un preşedinte de cooperativă agricolă de undeva din judeţul Ialomiţa şi care este Erou al Muncii Socialiste şi membru în Consiliul de Stat. Om de 51 de ani. Tot ce-a făcut el, în satul lui, de douăzeci de ani încoace, ca preşedinte activ şi care şi-a dus gospodăria la o situaţie economică înfloritoare, a făcut prin „omenie", – muncă fără omenie, nu se poate, spunea el, şi, din toate mărturisirile sale, reieşea că a fost totdeauna şi este un om tolerant. Trebuie să adaug că el e, în acelaşi timp, un om sever, principial, nu muşamalizează răul, dar ştie, cînd trebuie, să fie „tolerant". Toleranţa, concepută astfel, cu discernămînt şi subtilitate, este o probă de civilizaţie şi de forţă interioară, – tolerant e un om cu adevărat puternic, deşi la prima vedere el poate să pară „moale". În schimb, a fi in-tolerant faţă cu cei necinstiţi şi cu prostia îngîmfată, este, devine o obligaţie civică şi umană.

Cu CONSTANTIN ŢOIU

– Am dori să ne spuneţi cîteva cuvinte despre dimensiunile specifice ale culturii şi literaturii române...

– Cultura şi literatura română au, ca specific, – luîndu-ne după capodopere – un mare simţ estetic şi o foarte umană privire asupra societăţii şi realităţii. Cînd zic „uman", nu exclud umorul, ironia tonică, – vezi I. L. Caragiale. O bucată de timp a existat acea tendinţă simplificatoare a scrisului, străină dimensiunilor adevărate ale culturii şi literaturii noastre. Reparaţia s-a produs prin însăşi legea necesităţii istorice, al cărei chip a fost şi este Partidul Comunist Român. Dimensiunile reale, artistice au reapărut. Legătura cu trecutul, strălucit, al operelor, a fost făcută din mers. De noi depinde, fireşte, de aici înainte, să consolidăm şi să conferim acestor dimensiuni artistice energia creatoare cuvenită.

– Ce rezonanţe vă trezeşte în suflet apropierea sărbătoririi Centenarului dobîndirii Independenţei naţionale de stat a României ?

– Independenţa a fost primul act de existenţă liberă al statului român modern, – act consfinţit şi prin sîngele vărsat pe cîmpul de luptă. Toţi marii scriitori români au participat sufleteşte şi prin scrisul lor direct la acest eveniment, fie că l-au trăit, fie că l-au evocat. Momentul '77 a intrat de mult în folclor sau în vorbirea populară – (cînd vrei, de pildă, să sugerezi o mişcare intensă, zici spontan, sau cel puţin generaţiile trecute ziceau „ca la şaptezecişişapte")... Independenţa face parte integrantă, ca stare, din spiritul românesc. Există o întreagă literatură populară, – pe lîngă cea clasică – legată de acest eveniment, – poveşti, poezii, anecdote... Armele dorobanţilor au fost cumpărate prin colectă publică, ca şi cojoacele de iarnă. Vă daţi seama !... De aceea, ori de cîte ori, trec podul către Cerna-Vodă, mă aplec pe fereastra vagonului să văd bine dorobanţul de piatră. Acest simbol scump ne priveşte pe toţi. El este una dintre cele mai populare imagini, trăind în conştiinţa noastră de un veac încheiat...

– În desele dv. călătorii de documentare prin ţară, aţi vizitat şi Banatul. Vă rugăm să împărtăşiţi cititorilor noştri cîteva impresii despre pitoreştile meleaguri bănăţene şi despre locuitorii acestei provincii.

– Timişoarei dragi de la Soare-Apune, (ca-n basme), eu i-am spus o dată într-un articol dedicat ei, „Bătrîna electriciană". Aveam în vedere faptul că aici a ars prima dată lumina electrică la noi în ţară, – unii spun că şi în Europa... A fi timişorean e o calitate, în primul rînd, modernă. Disting, la Bucureşti, timişoreanul, după vorbire şi după un fel de a fi al său, foarte urban. Am trecut rar prin Timişoara şi regret că e atît de departe dar orice lucru şi orice fiinţă, probabil, trebuie să se afle la o bună distanţă de tine, ca să le iubeşti, durabil, şi în mod ideal, cum este adevărata iubire. Bănăţenii m-au impresionat totdeauna prin tenacitatea lor, altă calitate modernă. Ei ştiu să ducă pînă la capăt o acţiune, şi o fac cu energie şi cu vitalitatea caracterului lor. Bănăţenii vorbesc puţin mai altfel decît bucureştenii. Ei topesc în gură consoanele şi să-i auzi e o plăcere ; materia, pînă şi în graiul lor, atît de expresiv, se transformă miraculos, sub dicţia lor, dîrză, care este a unor oameni răbdători în toate...

Satirice

FABULĂ CU PĂSĂRI

Destinul, cît o fi de destin
nu e nici el perfect pe deplin
şi mai comite cîte-o eroare.
Spre edificare,
din cenuşa unei păsări Phoenix,
(vorbesc de Phoenix-urile literare),
se mai naşte –
e drept, cu frecvenţă mai rară –
şi cîte un pricăjit de pui de cioară.

MORALA :

Critici ! Feriţi-vă de ispită
şi fiţi necruţători cu cioara
vopsită !

GIUSEPPE NAVARRA

Reflecţii

● Bănuiala e un adevăr cherchelit.

● Proverbele se ţin de... cuvînt.

● Venus din Milo n-a dat din mîini ca să ajungă celebră.

● Şi în cea mai albastră mare, în adînc domneşte întunericul şi corăbiile scufundate.

● Medicamentele sînt ca femeile : toate sînt bune, dar nu toate ţi se potrivesc.

● „Dulcineea mea", şopti vîntul trestiei de zahăr.

● Tăcerea este adesea un coif de oţel pe un cap primejduit.

● Linguşitorul nu crede ce spune, invidiosul nu spune ce crede.

● Neajungînd la stele, ni se par mici.

● De două ori mărul a ajutat la descoperirea atracţiei universale : la Adam şi la Newton.

PAUL MIRONESCU

Epigrame

Arivistului

Cînd e şeful lui la masă
îşi apleacă ochii-n jos,
nu că de prezenţa-i pasă,
dar poate-a căzut un os !

Celui ce fuge de răspundere

De-a greşit un pic
scuza o îmbie :
„eu nu ştiu nimic" !,
căci atîta... ştie !

Unui radiolog

Cînd priveşte pîn' la os,
ca un bun meşteşugar,
vede ce-i defectuos
şi cît ai în buzunar.

PUIU SCARLATESCU

Unui chirurg

E chirurg de zece ani
Şi în mîinile-i abile
Intră cei care au bani
Şi ies cei care au zile !

Unuia, cercetat pentru cîştiguri ilicite

Cercetările de-acum
La proverbe ne conduc :
Nu putea să iasă fum
Dacă nu făcea... ciubuc !

Unui servil

Veşnic reverenţios,
În slugarnica-i sfială
Nici la teatru nu stă jos
Dacă şeful e în sală.

Duelul apărare-acuzare

În duelul lor superb,
Disputat în marea sală,
Au ucis doar un proverb :
„Unde-i lege, nu-i tocmeală".

ŞTEFAN TROPCEA

...Dincolo de această problemă, care rămîne în mod fundamental comună tuturor ţărilor de civilizaţie industrială mai avansată din Europa occidentală, există în Italia o altă raţiune istorică ce o exasperează şi o face tot mai acută : de fapt industrializarea ţării noastre, încadrarea ei în seria ţărilor mai civilizate, au intervenit indeosebi în ultimul pătrar al secolului trecut, într-un mod prea rapid, ce se resimte de improvizaţie, şi s-a întîmplat fără să fi fost înfruntate şi rezolvate problemele esenţiale, de a căror soluţionare trebuie să depindă tocmai o evoluţie ordonată şi consecventă, pentru a se ajunge la constituirea unui stat modern ; să se aibă în vedere încă lipsa unei reforme agrare şi lipsa rezolvării problemei meridionale. Mai mult, Italia a continuat pe drumul început, pe de o parte, a intrat de-a dreptul în sfera aşa-numitului capitalism avansat, în timp ce pe de altă parte a rămas ancorată, legată de o nerezolvare a problemelor, întîrziere care devenea cu atît mai gravă şi mai insidioasă cu cît se progresa mai mult. De aici, în mentalitatea noastră, acel sens de provizorat, de aleatoriu, sensul lipsei unui fundament sigur pe care să se poată conta, de la care să se pornească, şi provizoratul instituţiilor, absenţa unei adevărate tradiţii, unei certitudini la care în mod necesar să se facă referinţă (...).

Din această condiţie, exprimată aici în termeni absolut sumari şi care încă ar putea să pară ingenui, se naşte poezia noastră, din ea se nutreşte, îi reflectă evenimentele ; şi în acelaşi timp tocmai poezia, sau cel puţin şi poezia o pune în evidenţă, desigur în termenii cei mai puternici, mai dureroşi şi exasperaţi (...).

Şi tocmai pentru aceasta, pentru această condiţie a ţării noastre şi pentru profundele ei contradicţii nerezolvate încă, iată că toate aceste motive şi reacţii pot fi şi sînt chiar atît de multe ori prezente în orice moment al istoriei poeziei noastre din această perioadă, şi adesea chiar în opera aceluiaşi autor, sau cel puţin una îi urmează celeilalte într-un proces care se repetă. Aş spune chiar că de la începutul secolului al XX-lea şi pînă azi nici o temă abordată, din acelea care au nutrit, au dat un ton şi validitate poeziei noastre, nu s-a pierdut, n-a fost uitată ; toate, la un moment dat, şi-au găsit posibilitatea de revenire, de reafirmare ; şi asta evident pentru că momentul istoric, ambianţa le-a făcut posibile, le-a redat încă o dată validitatea. Ca şi cum o hotărîre, o tentativă eşuate odinioară ar fi reluate iarăşi, cu o substanţă şi o forţă de decizie nouă, pe care n-o avuseseră altă dată ; de aici accentul lor de autenticitate, posibilitatea unei noi încrederi.

Pe de altă parte, dacă o asemenea condiţie de repetare şi de staticitate poate să facă şi face chiar la un moment dat ca poezia să se simtă protagonistă, să conteze pe propriile capacităţi de decizie, să propună o soluţie şi să se autopropună ca formă exemplară de rezolvare, ea poate să ducă, însă, şi duce, la poziţii de involuţie, de frustrare, la o amară decepţie de sine. Avîntul iniţial spulberat, înfrînt, care se manifestă în poezie şi se află în lucruri, în faptele realităţii, poate să ducă, şi duce chiar, la negarea de sine, de orice posibiltate a unui rezultat pozitiv ; şi la un anumit moment amărăciunea înfrîngerii se converteşte într-un sens de neputinţă, iar această neputinţă poate fi considerată insurmontabilă, asumată ca o condiţie intrinsecă, de neliminat din orice act uman, din orice om. Şi în special dobîndirea unei atari condiţii poate la un moment dat să lipsească poezia de acea rezervă iniţială de iniţiativă şi energie, s-o facă să-şi piardă orice putere de suferinţă, mulţumindu-se cu nostalgia, în fond satisfăcută de sine, ajungînd de-a dreptul la satisfacţia propriei imobilităţi, chiar a propriei abjecţii. Toate aceste poziţii, modurile şi atitudinile poeziei noastre în acest răstimp de şaptezeci de ani ni se prezintă din cînd în cînd sub două aspecte şi ne dezvăluie o funcţie diversă, o diversă validitate. Într-un anume sens, tocmai epuizarea acelui impuls iniţial, încă ingenuu, să-i zicem al încrederii în sine şi în viaţă, poate marca sfîrşitul poeziei, începutul retoricii. Pe de altă parte, însă, enunţarea unei certitudini atinse, a unui paradis cucerit, refuzul oricărei nelinişti nu fac decît să repete acelaşi gol. Pe scurt, poezia noastră înregistrează în această perioadă două moduri de a fi, care coexistă în ea : aspiraţia, aşteptarea, căutarea pe de o parte ; neliniştea, amărăciunea, mînia pe de alta.

Nu există seninătate, veselie care să nu fie minată de îndoială, după cum nu e profundă dezolare care să nu ascundă în sine convingerea salvării. Repet, un aspect fără celălalt pare să nu ducă decît la retorică. Şi nu e aceasta oare mărturia cea mai evidentă a stării noastre de provizorat ? Şi, cu o asemenea mărturie, cu voinţa ei decisă, căutarea şi denunţul său, să zicem chiar cu strigătul său, poezia noastră nu face oare parte din această stare şi nu-şi aduce contribuţia umană la ceea ce e depăşit, rezolvat ?

Firește, nu vrem prin aceasta să-i negăm poeziei posibilitatea unei iniţiative intrinseci sau chiar extrinseci sieşi, capacitatea sau măcar posibilitatea de a trece de la mărturie la angajament, la indicarea sau cel puţin revendicarea lui „ce e de făcut" şi „cum e de făcut". Nu vrem desigur să punem limite posibilităţilor sale, ale omului. Cert e că poezia angajată, mai cu seamă după 1945, s-a dezvoltat pe un registru prea restrîns şi scontat ; părea în fine să fi renunţat la o iniţiativă proprie, la capacitatea de a-şi asuma în mod direct de la lucruri, de la realitate, propunerile şi soluţiile valide în acest sens, însuşite într-o strînsă legătură cu ea. A fost o poezie generoasă desigur, dar şi facilă, capabilă să pună în versuri, să exprime afirmaţii şi poziţii deja exprimate de alţii, şi care, din păcate, nu aveau forţa, nici generozitatea de a cuprinde toate cerinţele anterioare ale poeziei însăşi, acele instanţe ale unei societăţi, ale unui popor ce s-au exprimat prin intermediul poeziei.

Am spune că în acest sens s-a revelat şi limita criticii care însoţea şi susţinea o atare poezie (...) ; prea orientată şi ea spre imediat şi spre ocazional, incapabilă dar şi neangajată total în a-şi asuma instanţele cele mai diverse şi articulate pe care întreaga tradiţie precedentă, aceea a secolului XX, vie şi prezentă încă, le pusese în lumină. I-au lipsit acestei critici mai ales capacitatea şi voinţa, precum şi hotărîrea de a aprofunda şi descoperi raţiunile cele mai adînci ale acestei poezii în istoria sa, de-a şi le însuşi într-un enunţ complesiv şi, sigur, fără ignorarea a ceea ce putea să pară contrastant cu un cadru, cu o capitulare deja scontată.

De fapt, o atare critică s-a orientat în special asupra scriitorilor şi poeţilor în loc să fi încercat a urmări un proces, o istorie a poeziei noastre ; aş spune că, chiar în studiul poeţilor luaţi în parte, ea nu s-a exercitat asupra istoriei lor, celei interne, dar legată şi determinată întotdeauna de cea externă (...).

E vorba în sfîrşit de-a se reţine din istoria poeziei, ca şi din istoria unui popor, ceea ce reprezintă impulsul său fundamental, iniţial, orice aspiraţie şi nădejde a sa, chiar dacă dezmînţite aparent, deformate ori deviate, pentru că tocmai în această acţiune de recuperare, în capacitatea de a dezvălui şi pune în evidenţă vina aceea, fie şi subţire, dar vie şi arzătoare încă, ce curge profund, nerevelată total, mocnită încă, se ajunge la exaltarea acelei nevoi de înfăptuire, de convertire a mărturiei în angajament, în act, care este condiţia necesară nu numai pentru dezvoltarea, dar şi pentru permanenţa şi persistenţa poeziei, pentru ca ea să nu fie constrînsă la repetare, la retorică. Îi revine apoi realităţii, lucrurilor, oamenilor, şi între ei poetului în calitatea sa de om, sarcina de a trage concluziile necesare, de a înfăptui o nouă condiţie umană, a lucra pentru ea, oferind poeziei un punct de sprijin, o realitate de la care să poată porni în noua ei misiune, confirmată oricum de o cucerire azi realizată.

Din starea de nerăbdare, de tensiune, care se accentuează mereu în poezie, în realitate simţim acum desigur urgenţa unei conduite noi, a unui echilibru social nou şi diferit ; ne dăm seama că dacă nu vom fi capabili să ajungem la aşa ceva, ne vom frustra pe noi şi poezia de o foarte importantă raţiune de a fi ; în mod fatal vom condamna poezia la retorică, iar pe noi ne vom condamna la autosuficienţă. Ştim însă că un echilibru şi o mentalitate nouă nu vor avea prin ele însele forţa necesară de a crea o altă poezie, o poezie pe care, într-un mod mai mult sau mai puţin ascuns, întreaga critică contestatară, şi nu numai ea, o cere şi o aşteaptă încă de la începutul acestui secol. Cunoaştem faptul că datoria poeziei este aceea de a-şi avansa mereu poziţiile de tensiune şi exigenţă, de-a revendica şi propune ceva ce nu s-a realizat, dar se vrea cu orice preţ împlinit, în orice condiţie şi dincolo de orice pacificare cucerită. Înainte de orice, trebuie acum să se insiste asupra recunoaşterii adevărului că speranţa, convingerea de sine şi încrederea în propria acţiune, şi deci şi în crearea poeziei, nu se pot naşte şi manifesta în om, dacă realitatea sau măcar o minimă parte a acesteia nu e disponibilă pentru a le sprijini, dacă nu le acordă încrederea şi capacitatea de susţinere.

Prezentare şi traducere :

I. CHEIE-PANTEA

Din literatura lumii

SILVIO GUARNIERI

Numele lui Silvio Guarnieri este familiar românilor şi mai ales timişorenilor, în mijlocul cărora distinsul profesor, scriitor şi om politic şi-a petrecut nu mai puţin de zece ani, ca profesor de italiană la Liceul Loga şi la Politehnică, iar apoi ca director al Institutului de cultură italiană din Timişoara. În prezent, Silvio Guarnieri este profesor de literatură italiană modernă la Universitatea din Pisa. Paralel cu profesiunea didactică, el s-a remarcat şi printr-o prodigioasă activitate de cercetare şi creaţie, concretizată într-o serie de volume dintre care desprindem : Interpretazione di Machiavelli, Lo spettatore appassionato, Saggio su d'Annunzio, Utopia e realtà, Condizione della letteratura **etc.**

În perioada timişoreană, a colaborat la mai multe ziare şi reviste ca : Luptătorul bănăţean, Lupta patriotică, Vrerea **etc., iar, în 1945, tot la Timişoara, a publicat cartea** Adevărata faţă a Italiei.

Silvio Guarnieri este un vechi şi activ membru al Partidului Comunist Italian, îndeplinind funcţii de răspundere în cadrul Comitetului provincial al P.C.I., precum şi în Consiliul comunal Pisa. În concepţia sa, intelectualul nu se poate izola de viaţa politică a ţării, iar literatura, aşa cum rezultă şi din fragmentul reprodus de noi aici, din ultima carte, Condizione della letteratura, **nu e de conceput decît în raport cu condiţia socială care-i determină adevărata substanţă şi raţiune de a fi.**

FOILETONUL SĂPTĂMÎNII

Taine ale civilizaţiilor dispărute (XVII)

de Dan Nemesnic

UN MANUSCRIS MISTERIOS

În anul 1912, colecţionarul de antichităţi Wilford Voinich din New York găseşte un enigmatic manuscris, într-un castel de lîngă Roma. Acest document aparţinuse de fapt învăţătului iezuit Atanasius Kircher, încă din anul 1665, cînd acesta l-a primit de la un prieten, împreună cu următoarea notiţă : „Sfinxuri ca acesta nu ascultă de nimeni, înafară de numai propriul lor stăpîn".

Profesorul Roman Newbold de la universitatea din Pennsylvania a făcut tot ce-a putut ca să descifreze manuscrisul codificat, dar toate interpretările sale au fost respinse. Nici experţii din timpul celui de-al doilea război mondial, care reuşiseră să descifreze cele mai complicate mesaje de spionaj german sau japonez, nu au putut face nimic în cazul acesta. S-a apelat în ultima instanţă şi la unul dintre cele mai mari computere de tipul R.C.A. 301, dar în zadar. Textul cărţii, scris de o mînă misterioasă, îşi păstra cu sfinţenie taina.

De fapt, ce reprezintă acest manuscris ? Cele 250 de pagini, conţinînd o serie de diagrame în culori şi 33 de pagini de text, alcătuiesc o carte în format de buzunar. Cerneala de pergament, precum şi stilul desenelor indică – după părerea prof. Newbold – secolul XIII secolul de naştere a acestei opere. Cartea conţine, de fapt, probleme de botanică, astronomie, biologie şi farmaceutică. O serie de planşe, reprezintă secţiuni de frunze ori rădăcini care nu se puteau realiza decît cu ajutorul microscopului care. după cum se ştie, n-a fost descoperit decît în secolul al XVII-lea.

Unul din desene reprezintă o spirală cu opt braţe, o nebuloasă cu stele în centru, peste care sînt scrise cîteva cuvinte. Legenda a fost descifrată de către prof Newbold şi ea spune că obiectul se află în interiorul unui triunghi format de „buricul lui Pegas", „briul Andromedei" şi „capul Casiopeei".

Studiind această planşă, prin anii '20 ai acestui veac, profesorul E. Doolitle de la Universitatea din Pennsylvania, a spus : „După părerea mea, nu mai încape vreo îndoială că harta reprezintă o nebuloasă, iar cel care a executat-o era în posesia unui telescop".

Dacă cel care a scris această carte avea telescop (şi microscop) atunci trebuie făcută o corectare în istoria ştiinţei, şi, în acest caz, descoperirea instrumentelor amintite să i se atribuie învăţătului Roger Bacon, care a trăit cu trei secole în urma descoperirii acestor două instrumente. Dar, din ce izvoare ale ştiinţei a primit informaţii despre microcosmos şi macrocosmos celebrul învăţat al Evului Mediu ? Filozof şi matematician, alchimist şi astronom, medic excelent, şi bun cunoscător al limbilor orientale, Bacon avea accese la texte alchimice şi ermetice care preluau tradiţia ştiinţei milenare. Lucrul acesta confirmă teza care ne interesează în această carte că, înainte încă de civilizaţiile de care ştim cîte ceva, au existat civilizaţii străvechi de la care ne-au rămas puţine urme şi care încă nu şi-au dezvăluit tainele.

DESPRE GRAVITAŢIE, ANTIGRAVITAŢIE ŞI ÎNCĂ O SERIE DE LUCRURI DEMNE DE INTERES

Am văzut cît de labilă este precizarea că cutare sau cutare lucru a fost descoperit în cutare sau cutare an, de către învăţatul x şi y... Electricitatea se pare că nu era atît de nouă şi mai existase un secol (sau mai multe) al electricităţii, al „lămpii eterne", cu sisteme de iluminat deosebit de ingenioase, a căror taină, deocamdată, nu sîntem în stare să o dezlegăm.

O problemă deosebit de importantă, mai ales acum în era zborurilor cosmice – este problema gravitaţiei. Această forţă, despre care cei vechi se pare că ştiau cite ceva, în esenţă, şi pentru noi constituie încă un mister. Iar descoperirile făcute în lumea atomului nu numai că au limpezit acest mister, dar au reuşit să creeze noi şi noi probleme pe care cu greu ne străduim a le rezolva. Dacă, de pildă, s-ar reuşi cumva să se izoleze materia de gravitaţie, noi toţi şi lucrurile toate am deveni nişte fluturi rătăcitori prin infinitul spaţiu al lumii. Iar tot ceea ce am creat, adică automobilele, avioanele, vapoarele, rachetele s-ar devaloriza pînă la a deveni nişte simple exponate de muzeu.

O particularitate a gravitaţiei este aceea că ea variază în funcţie de masă. Satelitul lui Sirius are o densitate atît de mare încît, doar o cană din masa lui ar putea cîntări o sută de tone ! Dar şi această greutate nu reprezintă nimic faţă de aceeaşi masă dintr-o mică stea din constelaţia Casiopeei, care ar putea cîntări peste cinci milioane de tone !

(VA URMA)

COLEGIUL DE REDACŢIE :
ION ARIEŞANU (redactor şef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor şef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRAGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor şef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACŢIA ŞI ADM. – TIMIŞOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3–33–90, 3–33–76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA"

M.I.C.M.

ÎNTREPRINDEREA DE MAŞINI GRELE BUCUREŞTI

Utilizarea eficientă a fondurilor materiale, sarcină prioritară a unității

Aplicînd cu consecvență o linie economică optimă axată pe continua rentabilizare a unității, colectivul C.I.U.E.M.M.R. — Întreprinderea de mașini grele București — se preocupă, cu rezultate bune, de utilizarea eficientă a fondurilor materiale.

Lărgindu-se cîmpul de observație în privința studierii dinamicii de circulație a principalelor sortimente și grupe de materiale, cu pondere determinantă în activitatea de producție, s-a stabilit o relație elastică și oportună între cerere și consum, orientînd mijloacele financiare spre nevoile de moment ale procesului productiv.

La reușita acestei acțiuni, un instrument util l-a constituit înțelegerea și interpretarea justă a legislației economice și, pe această cale, redimensionarea periodică a stocurilor de materiale în funcție de necesarul exercițiului de plan următor.

Este evident faptul că, urmărindu-se încorporarea la timp a materialelor aprovizionate, s-a îmbunătățit simțitor gradul de utilizare a mijlocelor circulante, diminuîndu-se considerabil nomenclatura structurii elementelor și valoarea imobilizărilor financiare.

Actualul volum al materialelor disponibile și fără mișcare, deși paradoxal, este urmarea firească a perfecționării activității economice de ansamblu, în conținutul căreia se detașează reducerea consumurilor specifice, folosirea judicioasă a materialelor cu balanță deficitară, introducerea unor tehnologii noi, evitarea risipei etc.

Intenționînd accelerarea vitezei de rotație a fondurilor bănești, C.I.U.E.M.M.R. — I.M.G. București, are în vedere valorificarea și reintroducerea în circuitul economic național a materialelor care fac obiectul unui excedent temporar.

În acest scop pune la dispoziția sectoarelor interesate din economie o gamă variată de table, oțeluri, laminate neferoase, aparataj electric, scule, reactivi chimici, cable electrice, după cum urmează :

Produse din cauciuc

Nr. fișă	Denumirea materialului	U/M	Cantit.	P/U	Calitate
1365	Bandă cauciuc dif. mărimi	kg.	2 488	31,20	
5003	Bandaj cauciuc	kg	200	12,30	
2070240	Cauciuc izolant	kg	8,70	85,35	izolant
2070241	Cauciuc	kg	1 095,20	22	izolant
1284	Curele trapezoidale	buc.	6	24,65	17/11/2240
1287	Curele trapezoidale	buc.	14	52,10	22/14/3100
1291	Curele trapezoidale	buc.	70	92,65	17/11/3150
1292	Curele trapezoidale	buc.	82	33,75	17/11/3750
1293	Curele trapezoidale	buc.	27	43,60	32/20/1500
1294	Curele trapezoidale	buc.	50	110,25	32/19/3750
1295	Curele trapezoidale	buc.	15	43,60	32/20/1500
1299	Curele trapezoidale	buc.	27	55,70	32/20/1000
1300	Curele trapezoidale	buc.	20	33,92	22/10/1600
1301	Curele trapezoidale	buc.	15	88,20	32/20/2500
1302	Curele trapezoidale	buc.	15	58,50	32/20/2000
1304	Curele trapezoidale	buc.	11	161,50	32/20/1750
1306	Curele trapezoidale	buc.	5	177,20	32/19/4000
1307	Curele trapezoidale	buc.	5	72	22/14/4000
1308	Curele trapezoidale	buc.	35	147	32/19/5000
1309	Curele trapezoidale	buc.	22	73,50	32/20/2500
1312	Curele trapezoidale	buc.	5	6,04	10/6/1500
1317	Curele trapezoidale	buc.	100	22	17/11/2000
1335	Curele trapezoidale	buc.	50	39,75	17/11/3750
1339	Curele trapezoidale	buc.	40	45	22/14/2500
1006	Curele trapezoidale	buc.	5	16	13/8/800
1015	Curele trapezoidale	buc.	6	34,80	17/11/1120
1020	Curele trapezoidale	buc.	7	31,10	12/11/1000
1021	Curele trapezoidale	buc.	32	53,98	12/11/1800
1059	Curele trapezoidale	buc.	26	77,20	17/11/2800
1073	Curele trapezoidale	buc.	16	76,15	22/14/3150
1074	Curele trapezoidale	buc.	5	91,10	22/14/3750
1075	Curele trapezoidale	buc.	6	157,25	32/19/3550
1076	Curele trapezoidale	buc.	16	166,10	32/19/3750
1077	Curele trapezoidale	buc.	8	210,35	32/19/4750
0571	Keder buretos	buc.	200	27	10/10/16/20
5133	Șnur cauciuc	kg	200	20,60	7 mm
1371	Șnur cauciuc	kg	150	23,60	10 mm
1372	Șnur cauciuc	kg	150	23,60	18 mm
1345	Furtun cauciuc	ml	47	60,90	Ø 15
1346	Furtun cauciuc	ml	340	151,15	Ø 75
1347	Furtun cauciuc	ml	149	65,50	Ø 50
1351	Furtun cauciuc	ml	27	33	10×22 ATM
1352	Furtun cauciuc	ml	18	68,60	IP25/39,5
1357	Furtun cauciuc	ml	19,90	26,25	Ø 1"-PCI
1362	Furtun cauciuc	ml	61	77	IP Ø 32/46
1363	Furtun cauciuc	ml	30	185,15	IPII Ø 75
1364	Furtun cauciuc	ml	17	146	PA-10- Ø 60

Materiale de protecție

Nr. fișei	Denumirea materialului	U/M	Cantit.	P/U
802030	Bocanci talpă durofl.	per.	58	231
80	Costume antiacide	buc.	10	379
10	Bonete albe	buc.	100	4
8020113	Combinezon doc	buc.	74	170
121	Centuri siguranță	buc.	190	240
317	Filtre tifoane	buc.	210	0,70
140	Fringhii siguranță	buc.	50	68
151	Genuncher. cauciuc.	buc.	123	17
157	Ghete piele	per.	600	57,40
169	Halate pînză femei	buc.	7	98,50
170	Halate albe	buc.	4	67
171	Halate doc	buc.	30	99
190	Mască praf	buc.	60	59,40
187	Mască aspirație liberă	buc.	8	657
194	Mască sudură cap	buc	250	39
190	Mască praf	buc.	15	46
201	Mînecuțe cauciucate	buc.	30	13,10
208	Mantale lungi ploaie	buc.	56	152
210	Mantale scurte cauciuc	buc.	43	142
211	Mantale paznici	buc.	10	678,70
213	Manuși antiacide	per.	170	10

223	Mănuși doc duble	per.	1 406	14	
225	Mănuși industriale	per	700	12.50	
228	Mănuși N tensiune	per.	120	38,30	
238	Mănuși termoizolante	per.	20	24,50	
254	Ochelari coșuleț	per.	50	16.10	
265	Ochelari sudor	per.	800	5	
278	Pantalon vătuiți	per.	52	140	
287	Plăc cobalt	buc.	350	9,95	
291	Prefiltre tuloane	buc.	280	0.35	
338	Șepci stofă pază	buc.	22	45.50	
366	Șorturi doc	buc.	600	42	
383	Șorturi prelată	buc	380	79.35	
387	Șorturi tehnoplast	buc	40	27	
392	Șorturi bang piele	buc.	600	123	
396	Șorturi scurte	buc.	500	66	
402	Șoșoni pisă	buc	12	212.30	
419	Veste vătuite	buc	53	114	
427	Vizori cobalt	buc	100	3.40	
430	Vizori sudură	buc	1 400	3.25	
437	Umerare	buc.	130	57	

Produse chimice

Nr fișe	Denumirea materialului	U/M	Cantit	P/U
2130063	Chit cuțit	kg	460	8.75
149	Ulei de fiert	kg	339	31.10
178	Stearină	kg	1 775	8,75
2010300	Sodă caustică	kg	1 000	2.30
2562[illegible]	Antigel	kg	480	10.50

Marsit-klingherit

Nr crt	Denumirea materialului	U/M	Cantit	P/t	Valoarea
1	Marsit armat 300 grafitat ≠ 1 mm	kg	800	37	29 600
2	Marsit armat 300 grafitat ≠ 2 mm	kg	1 000	51	51 000
3	Marsit armat 300 grafitat ≠ 4 mm	kg	200	62	12 400
4	Marsit armat grafitat ≠ 6 mm	kg	300	61	18 300
5	Marsit fără inerție grafitat ≠ 0,8 mm	kg	400	27	10 800
6	Marsit armat grafitat ≠ 3 mm	kg	300	83	24 900

Piese de schimb auto

Nr crt	Denumirea materialului	U/M	Cantit	P/t	Valoarea
1	Ax satelit ZIM	buc.	2	8.25	16,50
2	Ax planetar ZIM	buc.	1	152.45	152,45
3	Arbore intermed. Volga	buc.	1	1 200.00	1 200.00
4	Arc suspensie Volga	buc.	2	69	63,00
5	Articulație TV 20	buc.	1	390.00	390.00
6	Arbore secundar SR	buc.	10	190.00	1 900,00
7	Arbore secundar U 650	buc.	1	157.00	157.00
8	Arbore volan direcție SR	buc.	1	218.00	218.00
9	Arbore intermediar Volga	buc.	1	1 315.00	1 315.00
10	Arbore intermediar SR	buc.	5	229.00	1 145.00
11	Arc spate TV 20	buc.	1	315.00	315.00
12	Arc față TV	buc.	3	155.00	465.00
13	Arc față ZIM	buc.	1	68	68.00
14	Arbore primar TV	buc.	6	115.00	690.00
15	Apărătoare soare SR	buc.	1	47.00	47.00
16	Arbore pinion SR	buc.	2	137.00	274.00
17	Arbore cardan față SR	buc.	3	595.00	1 785.00
18	Buton cercel față SR	buc.	3	10,00	30.00
19	Buton cercel față SR	buc.	7	12.00	84.00
20	Bară stabilizator ZIM	buc.	1	32.00	92,00
21	Bile Ø 11 U650	buc.	100	0,50	50.00
22	Bile Ø 27	buc.	50	27,00	1 350.00
23	Butuc ambreaj	buc.	5	31.00	155,00
24	Butuc față TV 20	buc.	1	315.00	315.00
25	Carcasă U 650	buc.	9	40.00	360.00
26	Capac roată ZIM	buc.	1	54.00	54,00
27	Capac lagăr palier	buc.	1	60.00	60.00
28	Capac C.V. SR	buc.	1	130,00	130,00
29	Carter C.V. SR	buc.	1	225,00	225.00
30	Carter C.V. interm. SR	buc.	1	250.00	250,00
31	Carcasă rulmenți U 650	buc.	1	45.00	45.00
32	Coroană reductor SR	buc.	4	380.00	1 520.00
33	Conjuctor-Disjunctor TATRA	buc.	1	199.00	199.00
34	Cablu frînă Volgă	buc.	2	22.00	44,00
35	Cablu frînă ZIM	buc.	1	35.70	35.70
36	Chiulasă motor ZIM	buc.	1	275.00	275.00
37	Casetă satelit ZIM	buc.	1	113.00	113,40
38	Cilindru frînă Volgă	buc.	1	305.00	305.00
39	Clește frînă F 125	buc.	4	810.00	3 240.00
40	Delec Volgă	buc.	1	195.00	195.00
41	Delec F 125	buc.	1	405.00	405,00
42	Disc frînă F 125	buc.	4	493.00	1 972.00
43	Maieu față ZIM	buc.	2	97.95	195.90
44	Manivelă U 650	buc.	4	20.00	80.00
45	Macara geam FATRA	buc.	1	124.00	124.00
46	Piston Fiat 125	set	1	1 016.00	1 016.00
47	Pinion S 1300	buc.	1	557.00	557.00
48	Piston KIR 5645	buc.	7	50,00	350.00
49	Pirghie debreiere TATRA	buc.	2	27.50	55.50
50	Rotor electromotor ZIM	buc.	1	147.00	147.00
51	Rotor electromotor Volgă	buc.	1	146.00	146.00
52	Rotor electromotor Volgă	buc.	1	108.00	200.00
53	Radiator apă M 58 IMS	buc.	1	78.00	78.00
54	Regleță cu trei borne SR	buc.	16	10.00	160,00
55	Regulator avans ZIM	buc.	2	22.03	44.06
56	Releu pornire Volgă	buc.	2	120.00	240.00
57	Supapă admisie Volgă	buc.	6	72.00	72.00
58	Segmenți TATRA	buc.	8	4.25	38.00
59	Segmenți TATRA	buc.	16	12,00	192.00
60	Scaun supapă TATRA	buc.	8	5,75	46.00
61	Suport arc spate ZIM	buc.	1	27,75	27,75
62	Suport ax cadran ZIM	buc.	1	31.00	31,00
63	Suport filtru ulei SR	buc.	20	58.50	1 170.20
64	Semicasetă satelit SR	buc.	3	265.00	795.00
65	Siguranță levier TATRA	buc.	1	39.00	39.00
66	Supapă admisie motor Volgă	buc.	4	12.20	48.80
67	Servomecanism	buc.	1	4 936.00	4 936.00
68	Tachet motor ZIM	buc.	12	6.82	81,84
69	Tren roți TV	buc.	3	116.00	248.00
70	Tren fix TV	buc.	1	127.00	127.00
91	Radiator SR 113	buc.	5		
92	Set fișă aprindere bujii	buc.	150		

DE REȚINUT!

Unitățile economice din întreaga țară, interesate în a-și completa baza materială de producție cu reperele ofertate de unitatea bucureșteană, sînt informate că pot obține cele necesare în condițiile prevederilor din HCM 1270/1975.

Comenzile se vor transmite la următoarea adresă:

ÎNTREPRINDEREA DE MAȘINI GRELE

BUCUREȘTI

ȘOS. BERCENI NR. 104 — SECTOR 5.

Relații suplimentare se pot obține la telefon 836340 serv. aprovizionare.

Potențialii beneficiari sînt asigurați anticipat de toată solicitudinea.

GEORGESCU EMIL
și VASILE BAȘA

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVII ● 9 decembrie 1976 ● nr. 49 (459) 8 pag. 1 leu

Sculptorul ROMUL LADEA

Acum cinci decenii, într-un atelier al Academiei de arte plastice din Cluj-Napoca, a apărut un bănuit student. S-a oprit lîngă ușă, parcă îi era teamă să înainteze, dar, cu o privire ascuțită și cercetătoare, pornită de sub coama-i zburlită, a scotocit întreg atelierul. Era cam de vîrsta mea, sau pe aproape, oricum, mustața **à la gauloise** nu izbutea să-l îmbătrînească, cum părea că el ar fi vrut. Nu am înțeles atunci sentimentul pe care îl încerca noul venit. Am avut impresia că este timid și, ca să nu-l las să aștepte în acea situație neclară, m-am îndreptat spre el, i-am întins mîna, m-am prezentat și l-am întrebat dacă este student.

— Nu. A spus el. **Io mis** profesorul de sculptură și mă **chiamă** Romul Ladea.

Cei prezenți, care urmăriseră scena, auzind această răspicată prezentare, au rămas tăcuți ca într-o clipă de mare reculegere. Acea primă clipă, în care viitorul profesor se găsea pentru prima oară în fața elevilor săi, s-a transformat într-o avalanșă de idei, cu a cărei cadență studenții aveau să se obișnuiască și să o aștepte mereu înnoită, cît timp profesorul avea să frămînte lutul și gîndurile alături de ei, în același atelier.

S-a scurs un an de zile, în care am lucrat și am ascultat conștiincios lecțiile, dar cu discreție (căci, deși ca vîrstă ne despărțea prea puțin timp, eram totuși profesor și elev) mi-am urmărit profesorul în toate manifestările lui Omul acesta, în care clocoteau parcă toate fenomenele naturii, m-a înspăimîntat și din spaima aceea a rezultat un articol, despre care el, firește, a aflat. S-ar putea să fi fost primul articol apărut la Timișoara despre Ladea. De atunci am muncit alături și prietenia noastră s-a strîns.

Pe Ladea l-am întîlnit deci acum cinci decenii și cred că am izbutit să-l cunosc. Niciodată nu am considerat însă important să mă opresc, așa cum alții au socotit necesar să o facă, asupra faptului că Ladea a studiat „în școli, facultăți, biblioteci, muzee, că a tocit mii de nopți cu cititul". Ce vor

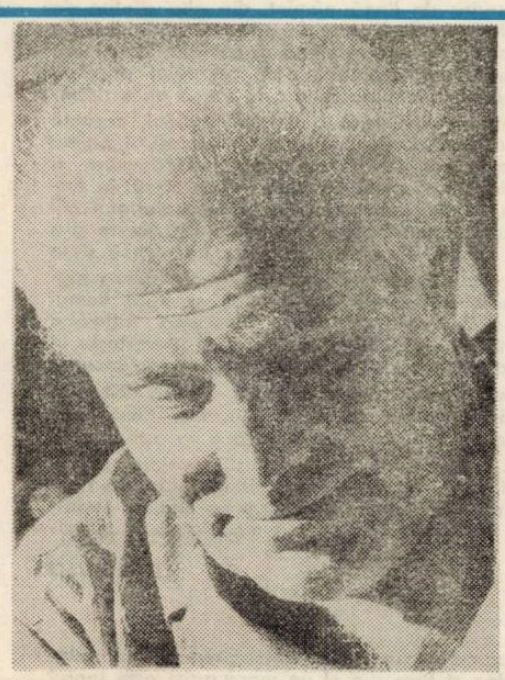

ROMUL LADEA, marele sculptor bănățean, la vîrsta senectuții

și ce pot să acopere asemenea cuvinte de ieftină certificare ? Ele se pierd umbrite de ceea ce a izbutit ca într-o învolburare orogenică, din forța de pătrundere a acestui mare artist. Decît oricine, eu aș fi putut spune mai mult despre studiile și peregrinările lui Ladea, dar, chiar dacă nu m-am putut feri uneori de relatări anecdotice, în aceste peregrinări nu am găsit decît ceea ce Ladea esențialmente a căutat. Pentru el au fost perioade concentrate de informare cumulativă, din care, prin o asimilare substanțial complexă, nu a mai rămas nimic de recunoscut. Totul, prin logica severă ce-i domina inteligența, a devenit uimitor de insolit și de original. Este ceea ce am intuit și m-a impresionat încă acum o jumătate de veac, făcîndu-mă să scriu : **„Cînd nimeni nici nu bănuia, răsare ca o apariție ciudată, din necunoscut, matur și în plină vigoare a spiritului său creator".**

De unde venea totuși ? A răspunde că venea dintr-un sat bănățean și a-l considera pe Ladea țăran înseamnă să mergi spre aceeași ieftină certificare ca în legătură cu studiile sale. Certitudinea orientării sale nu se constituie din asemenea jumătăți de situații, ea este întreagă, pătrunsă de autenticitatea realității. Ladea, consecvent sieși, sentimentelor și cunoștințelor sale, cu responsabilitatea marilor patrioți, s-a considerat îndreptățit și dator în același timp să străbată întreaga arie de valori istorice și de idealuri democratice ale poporului nostru.

Pornind de la Pătru Opincă și Iancu Bobu, care poartă în suflet credința în izbîndă, ca pe o moștenire din legenda lorgovanului, trecînd prin revolta luptătorilor : Horea, Bărnuțiu, Petru Groza, Creangă, Eminescu, Popovici-Bănățeanu, Lucian Blaga și pînă la Școala Ardeleană, întreaga sa creație este încărcată de semnificații simbolice. Dar, pentru Ladea, adevărul era unul singur, acela pe care el îl descoperea și îl verifica, fapt care nu depindea nici de originea sa, nici de tipul de învățătură dobîndit înainte de a crea. Iată de ce este greu să atribuim lui Ladea o opțiune din afară determinată. Problemele, ca și sentimentele de care el a fost stăpînit, sînt cele care țin de om, de trăirile nobile ale omului, și de aceea adevărurile lui Ladea nu pot fi desmințite de vreo influență sau de alte adevăruri artistice posibile. Întreaga sa operă ilustrează acest lucru.

Caracterul realist al primelor lucrări marchează începutul conștient ordonat al activității lui Ladea. Însușindu-și limbajul plastic, ca sistem de concretizare și de comunicare a ideilor, artistul își începe cercetarea în lumea posibilităților artistic-plastice. Figurînd îndeosebi omul „viața formelor" în creația lui Ladea, (insistență și permanentă preocupare) se convertește potențial în sentimente, idei sau conți-

ȘTEFAN GOMBOȘIU

(Continuare în pag. 7)

Dacă ar fi trăit încă...

Dacă ar fi trăit încă, în acest an, Romul Ladea ar fi împlinit trei sferturi de secol, vîrsta înțelepciunii. Țîșnit ca un izvor curat din pămîntul Văii Cărașului, sau, poate, ca un arbust solitar într-o grădină din Jitinul său natal, el și-a lărgit matca și și-a mărit-o, cuprinzînd întreagă simțirea țăranului bănățean, cu care pornea, ca zestre, în lume. Pe acest țăran, ca într-o expresie a vechimii și a frumuseții nepieritoare a acestor locuri, l-a și întruchipat el, de la începuturile artei sale.

În focul vieții, el a fost tot timpul un flămînd de viață, de simțire, de dăruire. În arderea prieteniilor, el a fost tot timpul un flămînd de prietenie.

Dacă ar fi trăit încă, ne-ar fi fost tuturora o pildă de supremă omenie, de crez nezdruncinat într-o artă izvorîtă din plasma vie a poporului.

Dacă ar fi trăit încă, ne-am fi adunat cu toții în jurul său, ca în vremuri străvechi în jurul unui patriarh, și am fi urmărit, din gura lui, marile și eternele adevăruri, care ne-ar fi învățat nu numai arta de-a crea, ci și arta de-a trăi.

La cei 75 de ani, pe care marele sculptor și prieten al Banatului și al țării i-ar fi împlinit, îi închinăm aceste modeste pagini, ca o expresie a iubirii noastre, a prețuirii noastre, a încrederii noastre, în puterea nemuritoare a artei sale, ce viețuiește și cîntă, presărată cu dărnicie pe toate meleagurile românești.

ION ARIEȘANU

Spirit militant, în procesul educației socialiste

Eveniment cu profunde implicații în viața politică și social-culturală a patriei noastre, Congresul educației politice și al culturii socialiste a deschis în fața oamenilor muncii români, germani, maghiari, sîrbi și de alte naționalități care trăiesc și muncesc pe meleagurile timișene, un cîmp larg de acțiuni politice și cultural-educative. Sensul lor major — cum arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu — îl constituie formarea omului nou, de care depinde, pînă la urmă, înfăptuirea cu succes a tot ceea ce ne propunem în viitor, totodată avînd menirea să contribuie la promovarea și mai puternică a spiritului militant, combativ, în procesul formării și dezvoltării conștiinței socialiste a oamenilor muncii.

Munca politică-educativă și cultural-artistică desfășurată de sindicate este pătrunsă tot mai accentuat de un pronunțat caracter formativ, patriotic-revoluționar, pentru traducerea în viață a Programului de măsuri privind aplicarea hotărîrilor Congresului al XI-lea al partidului și ale Congresului educației politice și al culturii socialiste. Așa cum reiese, din aceste documente de o excepțională însemnătate, a fi combativ, revoluționar, presupune a avea permanent o poziție critică față de propria muncă, dorința de a realiza mai mult, mai repede, mai bine.

Apreciind în acest spirit munca noastră și, pornind de la sarcinile majore ce ne revin din documentele primului Congres al educației politice și al culturii socialiste, se cuvine să ne îndreptăm atenția spre înlăturarea neajunsurilor, spre ridicarea ștachetei la cotele înaltei exigențe pe care o impune actuala etapă istorică, pe care o parcurgem. În acest context, organele și organizațiile sindicale din județul Timiș și-au întocmit planuri proprii de măsuri politico-organizatorice și cultural-educative, elaborate cu prilejul dezbaterilor care au analizat modul de înfăptuire a programului ideologic al partidului și îmbogățite conform indicațiilor tovarășului Nicolae Ceaușescu la Congresul educației politice și al culturii socialiste, cu prevederi din rezoluția Congresului. Din multitudinea acțiunilor politico-educative, pe care și le-au propus sindicatele, menționez o gamă variată de expuneri, simpozioane, consultații, dezbateri, toate menite să faciliteze cunoașterea, însușirea și aplicarea neabătută a politicii interne și externe a partidului și statului nostru, a sarcinilor ce revin colectivelor de muncă în acest an. Aceste acțiuni, așa cum au fost stabilite, se desfășoară în cluburi și săli culturale, în întreprinderi și instituții, în secțiile de producție, în grupele sindicale, în brigăzi, ateliere, ferme, acolo unde se hotărăște realizarea producției.

În activitatea de concepere și stabilire, pe unități și categorii de oameni ai muncii, a acțiunilor preconizate ne-am propus să facem să se înțeleagă de către fiecare membru de sindicat, tînăr sau vîrstnic, că adevăratul patriotism, ceea ce numim spirit militant, combativ, înseamnă, de fapt, atitudinea fiecăruia față de realizarea sarcinilor pe care le are de îndeplinit, contribuția sa substanțială la dezvoltarea și modernizarea producției materiale, a economiei județului nostru, a economiei noastre naționale în ultimă instanță. Tocmai de aceea, multe dintre acțiunile prevăzute vor aborda cu precădere teme privind cunoașterea și aprofundarea principalelor obiective ale cincinalului, ale afirmării revoluției tehnico-științifice, acțiuni conturate în programele de propagandă tehnică și economică, în lectorate tehnice, în dezbateri, mese rotunde și alte manifestări adecvate. Un alt capitol, la fel de important, îl constituie învățămîntul politic de masă organizat de sindicate pentru oamenii muncii necuprinși în învățămîntul de partid sau U.T.C., care, în anul de învățămînt 1976—1977, vor ajuta cursanții să-și clarifice mai bine principalele teze și idei ale documentelor Congresului al XI-lea al partidului, ale Congresului educației politice și culturii socialiste, istoricele cuvîntări susținute de secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu. În acest scop, pe baza sarcinilor stabilite de conducerea superioară de partid, a indicațiilor C.C. al U.G.S.R., sindicatele din întreprinderi și instituții au organizat 1 852 de cursuri ale învățămîntului politic de masă, cu peste 80.000 de oameni ai muncii necuprinși în învățămîntul de partid și U.T.C.

În cadrul programului comun al Consiliului județean al Frontului Unității Socialiste, de manifestări politico-ideologice și cultural-artistice, au fost stabilite și se desfășoară forme diverse de acțiuni ca : expuneri, dezbateri, evocări, simpozioane, montaje muzical-literare, seri de poezie pentru educarea patriotică și moral-cetățenească a oamenilor muncii, între care o pondere însemnată le dețin acțiunile închinate aniversării a 100 de ani de la proclamarea independenței de stat a României și a 70 de ani de la răscoalele țărănești din 1907.

În preocupările noastre prezente și de perspectivă un loc central îl ocupă manifestările organizate în cadrul festivalului național „CÎNTAREA ROMÂNIEI". În acest scop, au fost organizate 6 consfătuiri pe genuri de activități, cu participarea activului de specialitate — instructori, textieri, dirijori, artiști plastici — stabilindu-se fazele și calendarul manfestărilor ce se organizează la diferite nivele, potențialul artistic existent și în perspectivă, pe genuri artistice. Aflată în plină desfășurare de masă, această amplă manifestare națională a demarat în județul nostru cu multiple activități, dintre care amintim : Festivalul de muzică ușoară **„Timișoară, floare rară", spectacolul colaj** „20 de ani în sprijinul producției", **susținut de 14 brigăzi artistice de agitație din județ, care au peste 20 de ani de activitate permanentă,** spectacolul de poezie patriotică „Poeții își spun cuvîntul pentru țară".

Acțiunile întreprinse de sindicate — munca politică de la om la om, dezbaterile, schimburile de experiență, acțiunile cultural-educative — urmăresc cu prioritate mobilizarea colectivelor de oameni ai muncii pentru traducerea în viață a sarcinilor trasate de Plenara C.C. al P.C.R. din 2—3 noiembrie 1976, pentru realizarea integrală și la nivel calitativ corespunzător a planului pe acest an, crearea celor mai bune condiții pentru realizarea sarcinilor de plan în anul viitor.

Experiența ne-a demonstrat că, hotărîtor pentru dezvoltarea conștiinței oamenilor, este conținutul manifestărilor, substanța, motivarea ideologică, caracterul lor diferențiat, prezentat în forme variate, la care oamenii muncii vin cu plăcere, găsind în activitățile cultural-educative un mijloc reconfortant de instruire și recreere.

Acestui scop îi consacrăm în prezent o atenție deosebită, pe care o materializăm în reactualizarea și îmbunătățirea conținutului programelor cultural-educative, texte de brigăzi, repertorii ale formațiilor artistice de muzică populară și ușoară, coruri, fanfare, astfel încît întreaga gamă a formelor și mijloacelor muncii politice de masă, desfășurată de sindicate, să se înscrie cît mai bine în complexul proces de sensibilizare și educare socialistă a omului nou al societății noastre.

LUCIAN ȘULEA
membru în Biroul Executiv al Consiliului județean al sindicatelor Timiș

Romul Ladea în viziunea criticilor de artă

(...) „Romulus Ladea s-a născut în Banat, într-un ținut unde sensibilitatea se arată îndeobște aplecată spre un pitoresc, adesea barbar. Conciul, cu arhitectura lui sunătoare de monede, trădează aici, ca și culoarea din costume, gustul somptuosului și al opulenței. Într-o poveste bănățeană, viteazul încalecă un armăsar de aur. Într-alta, unui ciine năzdrăvan împăratul îi atîrnă de gît „tot felul de medalii de aur și argint". Aici nu te aștepți să răsară, la artiști, decît vocația barocului.

O anume vioiciune decorativă stă, în creația lui Ladea, semn că sculptorul e bănățean. Se simte, nu o dată, îndemnat să așeze pe creștetele portretelor crinière drepte precum niște cununi de flăcări. Îi place uneori să dăruiască figurilor pe care le sculptează accesorii copioase, animate. Însă acest dinamism, lăuntric, e subtil amortizat în sobrietatea gesturilor și în vibrația calmă care se citește pe chipuri".

*

(...) „Oricum, nu i s-ar potrivi artei lui Ladea mărturisirea pe care o făcea într-un rînd Bourdelle. „Je sculpte en patois", zicea celebrul statuar, vrînd să explice originalitatea operei sale : sculptez în graiul de acasă. Exagera, de bună seamă ; însă avea, într-o măsură, dreptate. Ne amintim, fără să vrem, cînd îi privim sculptura, că Bourdelle e din sud, din Quercy ; dar, oare, contemplînd opera lui Rodin, ne vine în minte, la fel de imperios, locul de obîrșie al sculptorului ? Sau – la români – simțim acut nevoia să știm unde anume s-a ivit Paciurea ? Ne aflăm aici, dacă nu mă înșel, – și exemplele s-ar putea înmulți – în fața uneia din surprizele paradoxale pe care ni le rezervă dialectica artei. Limbajul sculptural de cea mai despuiată universalitate nu e neapărat acela care se străduiește să abstractizeze, ca să atingă monumentalul : ci e acela care se arată mai fidel concretului simțirii : acela bizuit pe expresie, mai curînd, decît pe construcție.

Un astfel de limbaj vorbește și Ladea. Elev al lui Paciurea, el se găsește mai aproape de lecția lui Rodin decît de cea a lui Bourdelle. Nu trădează preocuparea categorică de monumental. Pe Ladea, chemarea sa îl călăuzește în primul rînd spre plastica de proporții naturale. Pare chiar, înainte de orice, portretist. Și nu e așa...".

*

(...) „Dacă n-a făurit, propriu-zis, portrete, maestrul Ladea n-a urmărit să prindă în bronz doar fulgerări de intensă expresivitate : a sculptat, în plinătatea forței lor morale, **oameni**. Și nu cred că realismul fundamental al operei sale ar avea de progresat de pe urma unei sporite exactități portretistice, a unei mai scrupuloase observări a trăsăturilor individuale.

Fiindcă în cuprinsul ei sălășluiește o prezență lăuntrică generoasă, arta lui Ladea are sorți să încorporeze tot mai larg suflul actualității. Forța sculptorului, pe care cele dintîi creații ale sale au probat-o categoric, cunoaște o elevație care-o înnobilează. Străină de brutalitate, vigoarea artistului s-a epurat mereu. Sculptura lui a vrut să adune în căușul ei prospețimea juvenilă și tandrețea. **Tinerețe, Iubire,** – iată titluri semnificative pentru orientarea mai nouă a sculptorului, care a dat buzelor adolescente suavitate grigoresciană și a modelat cîte un chip de puritate prerafaelită. Tot mai curent, temele lui au devenit afecțiunea maternă și ingenuitatea infantilă. Dar cine este tandru nu abdică numaidecît de la forță".

DAN HAULICA

*

„S-a desprins de lingă pămînt, din glia sfințită de trudă și suferință, dătătoare de pîine și nădejdi. Ca Anteu, de acolo își soarbe vlaga și energia. Parcă undeva, în străfundurile naturii, s-au acumulat prisosuri de energie care își căutau ieșirea în forme dîrze depășind existența dată. Efortul muncii pămîntului, această tradiție sacră transmisă din părinți în părinți, îi animă viziunea. De la oamenii gliei ascultă legende care îi însuflețesc imaginația și din contactul cu ei își va forma și baza tehnicii sale. Lemnul este materialul cel mai apropiat de omul nostru din popor, din acesta și-a făurit el în decurs de veacuri uneltele de muncă și în același timp în el și-a manifestat setea de frumos prin crestături neasemuite. De aici pleacă arta lui Romul Ladea. Ca și Brâncuși, el prinde tensiunea intimă a lemnului ghicindu-i șoaptele, pe care le convertește în linii și suprafețe aspre și expresive. Chiar de la începuturile sale el este minat spre această tehnică colțuroasă capabilă să traducă în forme durabile frămîntarea ascunsă a energiilor. Această tehnică o va aplica apoi și la piatră și bronz, păstrînd însă, sub varietatea modulațiilor, dîrzenia tehnicii începuturilor. Evident, va recurge cu multă îndeminare și la tehnica liniei și suprafeței curbe, marcate și ele de cea mai viguroasă expresivitate".

LIVIU RUSU

*

„...Ceea ce împrumută un farmec remarcabil sculpturii lui Ladea și face din el un mare artist este faptul că lucrările sale sugerează culoare, mișcare, pulsație. Busturile și compozițiile sale trezesc impresia respirației. Ea nu trebuie ghicită cu gîndul, căci unduie neîncetat în volutele gipsului, marmurei, lemnului ; aceasta este caracteristica artei superioare a lui Ladea ; ea trăiește și se mișcă, are grația gestului viu, căldura făpturilor care trăiesc.

El Greco și Zurbaran „spaniolizau" subiectele pînzelor lor ; un Ruysdael sau un Van der Meer îmbibau colțurile de natură pictate cu melancolia peisajelor flamande : Romul Ladea umanizează tot ce atinge. În jurul sculpturilor sale lumina se mărește și ochiul nostru pătrunde mai adînc".

GEORGE SBÂRCEA

*

„...Romul Ladea irumpe în preajma anului 1930, din zăcămintele latente de simțire artistică a țărănimii noastre, cu o putere de plăsmuire puțin obișnuită și deopotrivă făgăduitoare pentru sculptura românească.

Opera sa, crescută de-a-lungul a patruzeci de ani, din vis și din măsură, din avînt și din bun simț, împlinește făgăduința începutului și îmbogățește zestrea noastră spirituală cu o contribuție originală și de esență. Și fiindcă această contribuție vine din Banatul în care Romul Ladea s-a născut și din Transilvania unde s-a așezat și lucrează, ea mai este și o întregire firească a geografiei artei românești.

În opera sculptată a acestui artist, cercetătorul poate identifica și urmări etape de evoluție, filoane de inspirație, rare izbînzi de măiestrie. În această operă, creată din dragoste pentru folclor, din încredere în puterile și farmecul vieții, din prețuirea omului și a omeniei se concentrează problemele frămîntate ale artei românești moderne".

DANIEL POPESCU

*

...„Trunchiul pădurilor străbune, piatra acestui tărîm de legendă, suferințe și bucurii, lutul în care și-au coborît ființa strămoșii – pentru ca leagănul natal să rămînă urmașilor întreg și pur în lumină – au dobîndit o altă formă și o nouă viață prin harul ce li l-a dăruit Ladea"...

...„Aparținînd pămîntului românesc și istoriei sale, prin sculptura sa, Romul Ladea evocă universul spiritual care i-a plămădit ființa... ...Și, atunci, prin creația lui Romul Ladea, avuția de aur a artei noastre a dobîndit chipurile lui Horia, Iancu, Bărnuțiu, ale cărturarilor militanți ai Școlii Ardelene, ale Cronicarilor, înaintași venerați ce ne-au păstrat ființa națională."...

AL. CĂPRARIU

Este portretul (gips patinat) primei soții. Expresia îndurerată de suferință, în această lucrare, este rezolvată realist

Profesor Savonescu (gips). Lucrarea se găsește în posesia portretatului și este rezolvată realist. De ea ne vom aminti în legătură cu lucrările din ultima etapă (de ex. în comparație cu portretul lui Lucian Blaga)

Cu bătrînul maestru prin Timișoara

Probabil diferența considerabilă de vîrstă dintre noi și coama înzăpezită prea de timpuriu m-a făcut să-l consider pe Ladea un om bătrîn, încă de cînd l-am cunoscut. În fapt, prin anii aceia, 1940-1945, sculptorul era în plină vigoare creatoare, cu o mare pasiune de viață și de dezbateri. Deși nu ajunsese pe culmile desăvîrșirii sale, Romul Ladea se afla în centrul prețuirii tuturor. Operele de prestigiu, ca Iovan Iorgovan, Mama și altele erau realizate și expuse în muzeu. Romul Ladea era apreciat ca un reprezentant de frunte al specificului bănățean în artele plastice și era dat ca exemplu. În reviste, în ziare, i se consacrau studii, avea discipoli și învățăcei. Era profesorul stimat de studenți și era membru al Asociației scriitorilor din Banat, deși nu scrisese decît vreo două articole. Popularitatea lui Romul Ladea se întindea în Banat și în Ardeal, boemul zimbitor și sentimental fusese respectat și iubit de toți cei ce ajungeau să-l cunoască. Dar categoria cea mai dragă lui, oamenii între care se simțea cu aripile desfăcute, erau scriitorii. În societatea scriitorilor și-a petrecut Romul Ladea cele mai vibrante ore sau chiar zile și nopți, cu scriitorii își însuflețea ideile și le rotunjea, scriitorii îi înțelegeau sufletul sensibil și căutările neostenite. De altfel, simpatia lui continuă față de scriitori și-a manifestat-o și în sculptură. Un bust al lui Eminescu realizat de Ladea l-am văzut la Oravița. L-am urmărit lucrînd într-o sală a vechiului Liceu industrial la un Ion Creangă, în viziunea lui bănățeană. Mai știu o sculptură a lui Ladea despre Ion Popovici-Bănățeanul. Dar opera de apogeu, creată în ultimii ani ai vieții sale la Cluj, este statuia poetului Lucian Blaga.

Scriitorii din Banat, la rîndul lor, au scris eseuri, studii, poezii dedicate lui Romul Ladea, Virgil Birou, Dorian Grozdan, C. Miu-Lerca, Gh. Atanasiu, Gr. Popiți, Petru Sfetca, Pavel Bellu, inteligentul critic Grigore Ion, Ion Stoia Udrea, Mircea Șerbănescu, N. Țirioi, Petru Pascu, Ștefan Gomboșiu și alții, de care nu-mi amintesc momentan, și-au spus cuvîntul entuziast asupra operei maestrului sau i-au închinat stihuri.

După cum am mai mărturisit, Romul Ladea a avut un rol și la descoperirea mea ca poet. Primele mele versuri, înainte de a ajunge între coperțile volumului Poezia nouă bănățeană, prefațată de Virgil Birou, trecuseră și prin aprecierea sa generoasă. Urmînd exemplul celorlalți poeți bănățeni, i-am dedicat și eu lui Ladea o poezie, după ce l-am văzut cum modelează lutul, o poezie care s-a publicat într-un ziar și, după aceea, în volum. Deși mă afirmasem doar ca un modest începător în poezie, Romul Ladea s-a bucurat de dedicația mea și mi-a strîns mîna cu mulțumire. Nutream și eu o înaltă admirație față de sculptor, însuflată și de colegii mai vîrstnici, și băteam anume străzile centrale ale Timișoarei spre a-l întîlni.

Plecarea lui Ladea la Cluj a lăsat un val de tristețe printre scriitori. L-am urmărit de la distanță, cu inima alături de marile lui izbînzi artistice. Expoziția de la București a fost o adevărată revelație pentru cei care n-au avut posibilitatea să-i cunoască direct opera. Atunci a fost redescoperit un mare sculptor realist român, un sculptor cu o viziune originală asupra lumii și cu o măiestrie desăvîrșită. În toată presa au apărut cronici elogioase.

La Timișoara a revenit spre amurgul vieții. Și-a căutat prietenii, prietenii lui, scriitorii, a stat de vorbă cu fiecare, cu cei vîrstnici, pe care i-a mai găsit în viață (Virgil Birou trecuse dintre cei vii) a stat de vorbă cu scriitorii mai tineri, proaspetele lui cunoștințe ; vorbea senin și cumpănit, ca în amurg. S-a plimbat cu prietenii lui pe malul Begăi, oglindindu-și pentru ultima dată chipul frumos în apele Timișoarei, și, într-o dimineață, a plecat pentru totdeauna din orașul care i-a fost atît de drag.

AL. JEBELEANU

Romul Ladea în presa vremii

În atelierul sculptorului Ladea stăteam, într-o zi, şi priveam o machetă a legendarului Iorgovan, din care se revărsa o muzicalitate rară, şi alte două busturi care înfăţişau tipuri bănăţene. Căutam să prind cu gîndul înfiriparea aceea din liniile, din motivele amintite care se dezmiardă în atîtea creaţii minore din Banat, să surprind înfiriparea lor în liniile rotunde şi molatice, ca o horă, în suprafeţele vioaie şi jucăuşe şi-n întreaga mişcare interioară a sculptorilor. Iorgovan, cu toată localizarea din valea Cernei cu acel „inceată Cernă, inceată, s-aud glas de fată" ce ni s-a strecurat în memorie din poveştile bunicei, şi cu bălaurul cu nouă capete pe care-l gonea, în căutarea surorei răpite, pînă-n văgăunile Clisurei şi care seamănă cu o frîntură din mitul lui Hercule, m-a ridicat parcă din lumea românească, din lumea reală.

Unul din bănăţeni mă privea însă, aşa-mi închipuiam, cu un „aer" cunoscut, din văi şi din sate bănăţene. Cu o privire de sub sprînceană, dar plină de şagă, cu o înclinare bătoasă a capului, dar cu mii de sburdălnicii în vîrful mustetelor, cu încretături şi umbre întunecate pe frunte, dar cu zmei, cu mulţi zmei glumeţi sub ele, cu multă aroganţă şi puţină războinicie bătăuşe în atitudine, în întreaga ritmică a bustului care se muia, se-mbăta – ca-ntr-o substanţă fundamentală – într-o mare de mîndrie şi făloşenie rustică, din care mi se desghioca, încetul cu încetul, prietenul Blegea „ciel mai tarie om gin lumie", simpaticul, eternul tip al bănăţeanului. Misterul era undeva în apropiere, înrudirile intime ale celor două culturi în cîmpul creaţiei se puteau bănui, se puteau pipăi cu ochii. Dar nimic mai mult. Aş fi dorit să se repete, în clipele acelea, minunea lui Pygmalion, să văd pe ţăranul meu desprinzîndu-se din carcera de lut şi aşezîndu-se sfătos lîngă mine, să-mi povestească, în chipul cel mai firesc şi primitiv din lume, cum ar face el, ţăranul-sculptor şi geniu creator, în aceeaşi vreme, în aceeaşi fiinţă, din operă minoră una majoră. (. . .)

GRIGORE ION

Revista Institutului Banat-Crişana, VI (1938) p. 45

*

Ţineam demult să-l cunosc. Văzusem cîteva din lucrările sale şi înţelesesem că e vorba de un artist de mari proporţii. Pe drumurile bătute de mine – şi au fost aşa de multe, de-a lungul şi de-a latul Ţării – nu l-am putut însă întîlni. Nu l-am găsit nici în Bucureşti, unde orice artist poate fi găsit, fiindcă toţi artiştii sînt convinşi că fără contactul cu „centrul", nu pot exista.

– Să ştii că bănăţeanul ăsta face excepţie de la regulă, mi-am zis, şi va trebui să-l caut în bîrlog . . .

În adevăr l-am găsit în fericitul său bîrlog de la Timişoara. Face acest om excepţii onorabile de la multe regule . . .

Apoi, aşa retras cum trăieşte, e în curent şi cu literatura, nu numai cu experienţele ce se fac în artele plastice. Ba are nişte judecăţi şi gusturi precise cari ar face invidios pe orice literat. Vorbeşte despre Flaubert cu aceeaşi competenţă ca şi despre Sadoveanu sau Victor Papilian. A redus la neant cîteva găunoase pretenţii poetice, uzînd de cele mai serioase argumente.

Sculptorul Ladea e bănăţean şi ţine – pare-se – să se vadă acest lucru şi în preocupările sale artistice. Cred că printre cele mai bune realizări ale sale sînt capetele de ţărani din Banat. După aceea, are aproape gata lucrarea de încordată vigoare şi avînt, reprezentînd pe Iovan Iorgovan – eroul legendar bănăţean, care – după cum se ştie – ar fi ucis, tăind din goană, bucată cu bucată, bălaurul ce sălăşluia cam pe la Porţile de Fier şi care – răminîndu-i numai capul – s-a refugiat într-o grotă. Din această grotă iese de-atunci musca columbacă. După cît am înţeles, această lucrare va deveni o adevărată capodoperă. Lucrează la ea de mult timp şi încă nu-i definitivă.

Cea mai mare calitate a unui artist este, desigur, aceea de a fi el însuşi, de a izbuti să-şi creeze un stil.

Sculptorul Ladea şi-a creat acest stil. După ce ai văzut cîteva lucrări ale sale, nu mai poţi să-l confunzi. Este esenţialul.

Mi s-a părut că sculptorul Ladea preferă lucrările în lemn şi am putut face eu însumi unele comparaţii concludente între aceleaşi lucrări în gips şi în lemn. Are o singură lucrare în marmoră pe care tocmai o sfîrşise. Un nud. Pentru experienţă numai.

În atelier izolat, tronează bustul lui Caragiale, care aşteaptă să fie turnat în bronz. Este un fel de comandă făcută pen-

Pătru Opincă. Este o lucrare de început.

tru teatrul din Arad. Nu ştiu în ce situaţie se vor găsi tratativele, dar cum azi Caragiale este atît de la modă, n-ar fi de mirare să se găsească vre-un alt amator şi Aradul să fie lipsit de capodopera aceasta. Peste orice calcule mărunte, de contabilitate, cei care au avut fericita intenţie trebuie să se grăbească ; cu mîndrie şi ambiţie. Îmi permit să fac acest îndemn, convins că sculptorul Ladea este dintre puţinii mari artişti autentici ai noştri.

GHERGHINESCU VANIA

(„Innoirea" nr. 24, 1 sept. 1938)

*

Romulus Ladea este personalitatea cea mai tipic ardeleană, sculptor de realizări puternice şi serioase. Nu încearcă niciodată să-şi banalizeze credinţele şi mai ales să-şi facă profesiune din opera de artă. Este un artist în înţelesul larg al cuvîntului, cîntărindu-şi precaut inspiraţiile şi traducîndu-le plastic numai după căutări experimentale şi elaborări cerebrale.

Se poate vorbi de un primitivism artistificat al formelor sale plastice. Cu o rară conştiinţă a volumului şi a spaţiului, în care se integrează planuri şi forme ale unei sculpturi, încearcă întotdeauna, cu cele mai frumoase rezultate, să transpună pur sculptural tot ce realizează. Are noţiunea de sculptură limpede şi este foarte mare lucru, ţinînd seama de faptul că pentru mai toţi sculptorii această artă n-are semnificaţii ideale, ci doar măsuri şi norme concrete. Talentul său se desfăşoară larg şi monumentalitatea de expresie şi de formă a tot ce realizează ni-l arată ca pe-o personalitate de nebănuite resurse în sculptura de plin aer.

Romulus Ladea nu se sperie de material şi îl lucrează cu pedanterie, ridicînd astfel conceptul de sculptură la înălţimea actelor de creaţie, demne de cei mai de seamă artişti.

V. BENEŞ

(„Gînd românesc", nr. 7–9, sept. 1939, p. 336–337)

Amintiri despre un mare prieten

Ladea ? O uriaşă personalitate, copleşitor talent, o cultură multilaterală, o mare pasiune artistică,, dăruire nemărginită pentru frumos, omenie şi prietenie.

Cine nu l-a cunoscut bine, nu s-a putut apropia de el de la început. Ironic uneori, colţos alteori, gata să atace pe cel care-l contrazicea. Cine s-a apropiat de el, şi l-a gustat din marea lui prietenie, s-a convins că era magnific şi nu se mai putea despărţi de el, de prietenia lui fără margini, de vorba lui mieroasă şi atrăgătoare, de marea lui înţelepciune şi de sincerele lui sfaturi.

Ladea era ca un magnet : atrăgea mari prietenii. Era permanent un imn al bucuriei, chiar şi atunci cînd sufletul lui era încărcat de amărăciunile vremii.

Între anii 1942-1944, de groaza alarmelor şi a bombardamentelor, s-a mutat în locuinţa mea de la Ghiroda Nouă, unde eram mai feriţi. Acolo s-au perindat mulţime de prieteni, dar veneau mai ales cînd sosea Lucia Piso de la Zărneşti, încărcată cu bunătăţi şi cu vinuri alese. Dar locul unde-l căutau toţi pe Ladea era masa-cenaclu de la restaurantul Spielhur, de la strada Gh. Lazăr. De cîte ori trec pe această stradă, mă opresc la colţ, potolit de amintiri. Ce seri spumoase, ce discuţii aprinse, cîte mari personalităţi artistice s-au oprit la această masă ! Pomelnicul lor ar fi prea lung ca să încapă aici. Unii au plecat pe drumul eternităţii, alături de Ladea : Sabin Drăgoi, maestrul Braborescu şi Nae Dimitriu, de la Teatrul Naţional din Cluj, în refugiu la Timişoara, Titus Lapteş, Ionel Teodoreanu, Ion Minulescu, Claudio Milian, Radu D. Rosetti, Virgil Birou, Gh. Atanasiu, M. Ar. Dan etc., etc. Alţii, au mai rămas să-şi deşire amintirile, cum încerc eu.

. . . Într-o seară poposise la masa noastră un străin, un necunoscut. Întrebase chelnerul care-i masa scriitorilor şi s-a aşezat în capul mesei. După aceea a sosit Ladea şi mulţi alţii după el. Erau intrigaţi că un străin s-a aşezat în capul mesei şi nu zice nimic. Ladea începuse să povestească despre noua sa lucrare. Îi făcuse pe Ion Creangă, în chip de învăţător, pe genunchi ţinînd un băieţaş, iar într-o mînă o carte, din care-i citea băiatului poveşti. Străinul şi-a exprimat dorinţa că ar vrea să vadă şi el lucrarea, iar Ladea s-a mai domolit. La un moment dat, intră pe uşă un tînăr muncitor, autodidact, mare iubitor de poezie şi care se ţinea morţiş după scriitori. Îl chema Pătăşanu Berdac. Văzîndul pe cel din fruntea mesei, Pătăşanu se îndreptă spre el şi strigă :

– Să trăiţi, maestre ! Maestre, bine aţi venit la Timişoara ! Cum ? Nu-l cunoaşteţi pe maestrul Rosetti ? Este Radu D. Rosetti . . .

Ladea a rîs una bună, şi-a cerut scuze şi a doua zi Rosetti a vizitat atelierul lui Ladea.

. . . În altă seară, a poposit la masa lui Ladea un alt străin, un bărbat bronzat, cu părul ondulat şi ochii vii. Acesta a salutat scurt, de parcă toată lumea l-ar fi cunoscut de-o veşnicie, a pus pe masă un geamantan din care a scos mulţime de sticulţe de veritabil Cotnar : era Ionel Teodoreanu. Avea un proces la Timişoara şi ţinuse să dea pe la masa visătorilor cu vestitul lui Cotnar. A doua zi, în frunte cu Ladea, eram toţii la tribunal. Teodoreanu a vorbit vreo trei ore şi a reuşit să-l scoată basma curată pe un împricinat de prin părţile gugulanilor. În aceeaşi noapte, la hotelul Carlton, Teodoreanu a scris o bună parte din romanul „Hai-diridam".

Dar cîţi n-au trecut pe la masa-cenaclu de la Spieluhr, Ion Minulescu, Claudia Milian – care-l vizitau des pe M. Ar. Dan – Ion Th. Ilea, Vasile Netea, Copilu Cheatră etc., etc. Unii se întorceau cu material bogat pentru revistele la care lucrau.

. . . Într-o iarnă, Ladea m-a invitat la Zărneşti, unde locuia Lucia Piso, soţia sa, cu părinţii. De-acolo am plecat la Braşov, şi în casa poetului Gherghinescu Vania l-am cunoscut pe Lucian Blaga, şi pe Domniţa cea mult cîntată. Ladea se bucura de o mare atenţie şi preţuire din partea tuturor.

. . . Ladea era în felul lui un om ciudat şi un mare capricios. Nu-i plăceau sindrofiile oficiale, cu discursuri. La asemenea ocazii îşi stringea pălăria în pumni şi pleca.

Într-o zi, în faţa fostei primării, ne întîmpină un fost deputat liberal şi care-i refuzase lui Ladea o cerere de ajutor pentru Şcoala de arte frumoase. Fostul deputat, crezînd că-i un om de duh, îi spuse lui Ladea :

– Maestre, aseară v-am văzut cam vesel.

Ladea s-a oprit, şi-a luat pălăria în pumni, părul i s-a ridicat ca ţepii unui arici şi l-a încolţit pe fostul deputat :

– Mama ta de împuţit, pe stradă m-ai văzut cam vesel, dar la atelierul meu n-ai venit să vezi ce fac şi nici de şcoala noastră nu te-ai interesat . . .

„Fostul" s-a făcut nevăzut după colţ.

. . . Multă lume nu ştie că Ladea este naşul cartierului Plopi, din vecinătatea Timişorii. Pe vremea cînd locuia la Ghiroda Nouă,, cartierul Plopi îşi schimba numele de cîteva ori pe an, încît nici poştaşii nu mai ştiau unde să ducă scrisorile. Într-o zi am trecut cu Ladea pe la primăria cartierului şi Ladea a avut o mare inspiraţie.

– Măi, oameni buni, nu vedeţi voi ce plopi frumoşi au crescut de-a lungul Begheiului ? Daţi-i numele acestui cartier Plopi şi aţi scăpat de toate necazurile. A doua zi, primul cetăţean care a semnat procesul verbal a fost Ladea şi de atunci cartierul se numeşte Plopi.

. . . Cîte nopţi albe n-am petrecut la Ghiroda Nouă povestind. Mi-a vorbit de repetate ori de peregrinările lui prin străinătate, de cearta lui cu Brâncuşi, la Paris, de nepriceperea multor critici despre dragostele lui, despre lupta lui cu autorităţile timpului de a menţine Şcoala de arte frumoase la Timişoara.

Nu l-a iertat nici odată pe criticul Petre Comarnescu care îl făcea cînd baroc cînd . . . cum vrea el.

Într-o noapte, s-a oprit cu paharul în mînă, s-a uitat la mine lung şi apoi parcă l-a apucat o dulce furie :

– Doricandre, scumpule, tu eşti secretar de redacţie la ziar . . . Atîţia au scris despre mine, numai tu n-ai scris nimic. Doar tu eşti mai apropiat de mine, locuim împreună, ştii ce mă doare, ce vreau. Toţi m-au lăudat şi nimeni n-a văzut altceva . . .

A rămas aşa cu paharul în mînă, cu o undă de ironie şi mirare pe buze.

– Vezi tu, Romică, i-am spus, eu ţin la prietenia noastră prea mult şi nu vreau să-ţi dau ocazia să rîzi de mine ca de ceilalţi. Eu le-am publicat articolele, iar tu ai venit acasă de multe ori furios. Odată ai spus chiar că mulţi proşti se amestecă în artă, de parcă arta ar fi numai lutul pe care-l călcăm în picioare.

M-a sărutat şi-n noaptea aceea nu ne-am mai culcat. În zori am plecat să vedem răsăritul soarelui dintre plopii de pe malul Begheiului. Şi, după atîţia ani, iată că am scris şi eu amintiri peste care cad lacrimile prieteniei . . .

Acuma aş putea să mă pronunţ şi despre vasta, variata şi marea lui operă. Este plină de bunătate, de omenie, de frumos, de dragoste, pentru oameni, pentru popor, pentru patria pe care Ladea a iubit-o atît de mult. Omul Ladea era ciudat în felul lui. Artistul Ladea era unic. El a experimentat o vastă şi variată arie în opera sa, dar nici cînd nu s-a depărtat de popor, de moşii şi strămoşii noştri. În ultimul său interviu, la TV., tot cu anumite aluzii, spunea că, „eu nu m-am dus la Paris să fac patriotism, am rămas lîngă ai mei, pe care i-am dăltuit aşa cum sînt".

Pornind de la duioasa maica Eva şi de la capul de copil al lui Ionuţ, de la aceste figuri de ţărani bănăţeni, paori mîndri, făloşi, şireţi şi ironici, Ladea a revenit mai tîrziu la o duioşie mare şi o înţelepciune adîncă, pe care o redă cu multă măiestrie, tuturor figurilor sale. A trecut apoi la acel mitologic Iovan Iorgovan, apoi la măreţele figuri din istoria patriei noastre, Horia ,Cloşca, Crişan, apoi la marii cărturari ai Ardealului şi Banatului.

El a rămas aşa cum l-a caracterizat totuşi Petre Comarnescu „sculptorul oamenilor din popor".

. . . Nu cu mult timp înainte de plecarea lui pe drumul fără întoarcere, Ladea s-a întors la Timişoara să revadă locurile pe unde a călcat, a visat, a trudit şi a plămădit atîtea opere. L-a trimis pe C. Miu-Lerca să mă caute. Era cu el şi Lucia Piso, Tiberiu Vuia, Al. Jebeleanu, Nicolae Ţirioi ş.a. Şi-a exprimat dorinţa să mergem la Pădurea verde să mai vadă odată locurile pe unde am umblat. Avea presimţiri. Nu ştiu. A ţinut mult şi el şi Lucia Piso să vină şi soţia mea.

La Pădure, m-a luat de braţ, ne-am desprins din grup. A privit lung spre Ghiroda Nouă, unde se vedeau pe zarea cerului vîrfurile plopilor. Avea în ochi lumini lăcrămoase.

DORIAN GROZDAN

Iancu Bobu din Tievani (relief). O variantă unică datată în anul 1931. Rezolvarea plastică este voit primitivizată, punîndu-se în evidenţă expresia simplităţii ţăranului vîrstnic şi obosit

ROMUL LADEA despre arta plastică

Expunerea mea are scopul de a servi de îndreptar acelor mulți, care nu s-au ocupat de probleme plastice. E drept că absența citorva care ar putea lămuri lucrurile e vinovată că lumea nu iubește arta plastică și nu înțelege și prețuiește artiștii. E vinovată și școala. Se învață acolo cu multă grijă poezia, se analizează literatura, scriitorul e pus în valoare, dar pictorul din acelaș timp e cu totul necunoscut. Toți știu – și unii bine – pe Eminescu, Caragiale, Creangă ; prea puțini cunosc însă pictura lui Luchian, Andreescu și nu-și dau seama de ce este vorba cînd privesc un tablou. Deși pentru cultura neamului nostru acești mari pictori și aceste cunoștințe plastice sînt tot atît de însemnate ca și cunoașterea limbii și a literaturii românești.

Îmi amintesc de o călătorie cu un domn sfătos, a toate știutor. Elita societății noastre. Mare diriguitor. Într-un peisaj cum nu se poate mai frumos, într-o atmosferă de vis, nimerim o bisericuță de lemn, una dintre minunile arhitecturii populare. Plin de bune intenții i-o arăt și, spre uimirea mea, îmi răspunde că nu-l interesează „dat fiindcă asemenea lucruri a mai văzut d-sa". Ei, dar dacă d-sa ar fi avut pe lîngă un pic de inimă și ceva cunoștințe plastice, nu ar fi ocolit o emoție și ar fi înțeles ceva dintr-o lume superioară aceleia pe care o viețuiește.

*

Viața în asamblul ei e creatoare și fiecare om în felul lui e creator. Tot omul are instinct, intuiție, – porniri care ne duc în adîncul cel mai tainic al vieții – tot omul are viață afectivă, imaginație, tot omul gîndește. Mă voi ocupa pe scurt de ceea ce cred esențial creației și mai întîi imaginației.

Imaginația e creatoare prin natura ei. Disociază și asociază. Distramă imagini, creează raporturi și forme noi cu diverse fragmente, aranjează într-un chip inedit, propriu temperamentului, structurii tainice a individului, imaginile, impresiile primite (Ribot).

Tot omul gîndește, judecă, are inteligență. Și inteligența, gîndirea, judecata e creatoare. Se caracterizează prin puterea de a descompune după cine știe ce legi și a reface nu importă în ce sistem, aranjează într-o rînduială diverse fenomene.

Pentru imaginație însă lumea internă e regulatorul cu caracterul său subiectiv ; la judecată procesul este invers și are caracter obiectiv. Instinctul creator există la toți oamenii într-un anumit grad. Dar la unii se exteriorizează, la alții nu. La visători spre pildă combinațiile rămîn interioare, nebuloase. Există instinctul creator și la primitivi – (ce minunate sînt miturile, poveștile lor, descîntecile și toate invențiile lor, focul, scrisul etc.) – există și la inventatorii de mașini sisteme de gîndire, există și la artiști, ba există și la nebuni. Unii creează mașini, alții opere de artă, – dar și creația mașinistului pornește după imaginație, după cum și artistul gîndește, construind opera lui eminamente emotivă.

*

Sculptura greacă este operă de gîndire.

Îi lipsește cu desăvîrșire expresia, sentimentul.

Leonardo da Vinci spune în „Apologia Picturii" că este prost meșter acela a cărui lucrare întrece judecata. Numai acela va atinge desăvîrșirea artei a cărui judecată întrece lucrarea... mai departe...: e lucru cert că judecata noastră ne călăuzește mînă să creeze trăsăturile unei figuri în fel și fel de chipuri. Această judecată e o putere a sufletului nostru, care alcătuiește forma, în care el poate în voie sălășlui.

Pictorul Holbein și Albrecht Dürer sînt puri logicieni în pictura lor.

*

Delacroix, unul dintre pictorii mari ai Franței, ne arată, în memoriile sale, cu cît studiu și greutate ajunge să realizeze un tablou.

*

Sculptura Bourdelliană este o construcție logică ; însuși Bourdelle în notițele sale subliniază mereu aceasta.

*

Pictorul Cezanne desenează un nud cu cea mai mare precizie ca după atîtea și atîtea experiențe să-l rezume într-o linie. E prietenul lui Zola.

Van Gogh, în scrisorile adresate fratelui său Teo, istorisește motivele care l-au determinat să coloreze în cutare chip un tablou.

Exemple aș putea aduce nenumărate, ca să arăt contribuția lucidității, a judecății la opera de artă și am insistat asupra acestui punct intenționat, fiindcă cea mai multă lume crede zămislită opera de artă dintr-o stare de inconștiență, de dulce legănare cu muzele prin acele tufișuri din Olimp. Dar din exemplele aduse să nu se confunde speculația cu actul de creație. Se pot acestea uni, dar nu sînt inseparabil legate.

*

Unele opere se nasc din jocul imaginației, al vieții afective, altele din amestecul mai mare al discernămîntului critic. Cînd imaginația predomină, iar spiritul critic este mai atenuat, artistul se distinge prin fond, prin expresivitate. Cînd raportul este invers, avem superioritatea formei. Dar unde și în ce ordine se amestecă diverșii factori componenți ai actului de creație, nouă ne scapă

Nici n-aș îndrăzni să cercetez această rînduială. Prima dată creatorul intuiește ideea, formulează judecata, compoziția, dorința de a realiza, dar cum, în ce chip, se lucrează acolo, în sufletul artistului, este peste puterile noastre de a ști. Goethe mărturisește că nu știe niciodată sigur unde începe în gîndirea sa teoria și unde intuiția ?

*

Toate sînt bune, veți spune, dar cum se poate că sînt cazuri – și nu puține – de creatori precoci ? Unde ar fi să fie discernămîntul critic, speculația la Mozart, care la vîrsta de șase ani compune muzică ? Unde, la Haydn, la Beethoven ? Rimbaud, la etatea de 18 ani, creează cele mai minunate poezii.

La fel, Petőfi. Sînt matematicieni minune, șahiști la vîrstă fragedă. Și astfel de exemple sînt multe.

Un adevăr poate fi găsit pe cale intuitivă prin o pătrundere a lucrurilor, fără cercetare metodică. (Asemănător cunoașterii – să zicem inconștientă – a copilului de două zile, care găsește și știe ce să facă cu sînul mamei sale).

Cred, am putea explica fenomenele acestea și așa că sînt forme de artă unde discernămîntul critic poate fi secundar ; unde – ca să zic așa – nu trebuie cine știe ce mare știință.

Ne putem prea bine închipui ca cineva – fără să fie prea mare savant – să spună vorbe atît de pătrunzătoare – (cari de altfel pot să prindă esența vieții, a unui neam, a unei epoci întregi) – cum ar fi :

Trec în stoluri rîndunele,
Ducînd gîndurile mele
Și se duc pe rînd pe rînd
Zarea lumii-ntunecînd...
. . . .

Dar nu ne putem închipui că, figura lui Ion al Glanetașului să fie făcută fără studii pregătitoare, serioase, fără multă judecată.

Un roman, o piesă de teatru cere multe-multe cunoștințe.

Acelaș lucru la pictură, sculptură.

În acest domeniu nu s-au prea pomenit copii precoce.

*

În natură nu este un peisaj, un tablou, acesta se formează în imaginația, în sufletul artistului. O statuie nu există în piatră, există în capul sculptorului. Piatra devine frumoasă și cu un înțeles, după ce a primit de la mine forma.

*

Și atunci artistul plastic, fie pictor fie sculptor, prin culoarea pe care o are, prin spațiu și volum, adică prin mijloacele plastice de care dispune, caută să construiască un ansamblu, o unitate, pe care în natură nu o găsim. Dar chiar dacă formele din natură ar fi complete, devenind obiecte potrivite plasticei, artistul le aranjează într-un sistem, conform cu inima și judecata sa. Să poată construi o operă de artă numai din elemente plastice. Catedralele gotice sînt grandioase, expresive ; trezesc în noi emoții estetice, fără să semene cu ceva din natură. E suficient să aibă proporții, armonia formelor, ca să fie frumoase. Chiar să aibă un corespondent bolta romană cu bolta cerului, sau diversele ornamente cu diverse forme din natură, chiar să aibe o legătură cu ceva din natură linia care pleacă de la pămînt și se întoarce la pămînt a criptei, în arhitectură își are viața și semnificația ei proprie.

(Extrase din **„Schița unei conferințe despre arta plastică"** Revista Institutului Social Banat-Crișana, an. VII, nr. 25, ianuarie-martie 1939).

Pretextele „povestirii"

Ladea mi s-a părut întotdeauna a fi un caz unic în istoria culturii noastre : el, sculptorul, devenind spiritus rector al unei mișcări artistice, îndemnînd, orientînd, contribuind la definirea direcției literare a unei generații de scriitori. Ion Stoia-Udrea sau Virgil Birou, admirabilii săi prieteni, pot fi înțeleși mai bine prin această alăturare firească. Vînjoșenia poeziei lui Ion Stoia-Udrea, cu haiducii ei nestăpîniți, vigoarea eroilor lui Virgil Birou se situează în imediata vecinătate a „prozelor" lui Ladea. Desigur, sculptura lui Ladea se trage din folclor dar, pornind din folclor, ea atrage după sine orientarea către folclor a unor scriitori de sorginte rurală. În sculptura sa, Ladea este un povestitor, probabil ultimul mare povestitor al sculpturii europene. Și tocmai aceste povestiri ale sale au făcut ca el, sculptorul, să devină un fascinant diriguitor de gîndire artistică. Esențial bănățean, Ladea a știut să concentreze în sculputra sa specificul existenței țăranilor din aceste locuri. Și tocmai aceste formidabile concentrații au făcut ca scriitorii ce îl înconjoară și, mai ales, cei care îl urmează, să pornească de la un anumit sistem Romul Ladea. Într-un articol mai vechi, Ion Vlasiu trasa această comparație între Ladea și Brâncuși : „Amîndoi trăiesc liniștea formei, încadrîndu-se în cuprinzătoarea concepție a staticei. Căutîndu-i în urmă vor fi găsiți la același izvor : unul urmărind cu ochii albi de soare vîrful nemaisfîrșit al piramidei, iar cel din urmă, aspru la față, încercînd o înțelegere a rezistenței sfinxului peste vremi".

Negreșit, aceste rînduri trebuie recitite astăzi, cînd cercetarea operei lui Brâncuși a atins cote remarcabile : trebuie recitite însă avînd mereu în față primul termen al comparației. Obiectul : ființa gînditoare, în permanent echilibru cu cealaltă : cu vitalitatea colosală a dezlănțuirilor pămîntului. Frunțile, crescînd, vorbind hiperbolic, sau, metafore, ajungînd la un echilibru al desăvîrșirii ca portretul consacrat lui Blaga, sau încercînd să înțeleagă prin zbaterea materiei : plinurile trădînd, precum scoarța copacului, vîrste ; frunțile răvășite, materia fierbînd, în această lume, în care sînt purtătoare de gînd : apoi detașările ironice ale sculptorului. În sculptura modernă, care este, de atîtea ori, a dezrădăcinărilor, a celor ce, rupîndu-se de un loc, de o tradiție, de un timp coerent al creației, în arta modernă, șocantă și obligată să suporte șocurile unor revoluții pentru care, poate, n-a fost prea bine pregătită, Ladea afirmă, el, la rîndu-i, drepturile spațiului său. Strînse în sine, suportînd tensiuni ce, dezlănțuite, ar fi dus către Zadkine, deci această frămîntare a materiei, puternică, întrupîndu-se în vitalul ei freamăt, în puternici și ironia prisosurilor, în țăranii săi din început. Liniile, în sculpturile de mai tîrziu, odihnindu-se ; această liniștire în înălțimea frunților : păsările lui Brâncuși nu ne spun altceva.

Există un dincolo al sculpturilor lui Ladea : dincolo, deci dincolo de ele poate începe, mereu o poveste. Sculptorul nu a vrut să renunțe la poveste, baladă, legendă, istorie. Niciodată, pe tot întinsul operei sale, Ladea nu renunță la apartenența sa. Om al unui ținut, orgolios aparținînd unei istorii, cu mîndrie venind dintr-o lume de nesecmuită bogăție folclorică, Ladea se știe menit să prelungească, în timp, nu numai o tradiție artistică, ci și o noblețe umană. Și Ladea va rămîne, senin, în deplină liniște și împăcare, între acei oameni pe care vrea să-i facă părtași eternității. Dincolo de Ladea începe istoria, povestea, balada : dar, tot dincolo de el, tensiunile neînțelegerile, dramele sculpturii moderne.

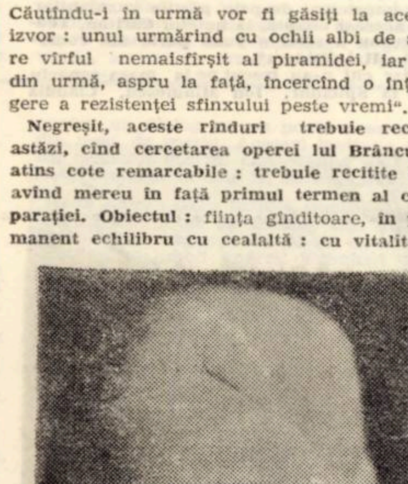

Cap de copil (alabastru). Este de remarcat că, deși face parte din primele lucrări, Ladea dă acestui cap de copil o rezolvare plastică la nivelul renascentist al acelor „bambini" sau „putti"

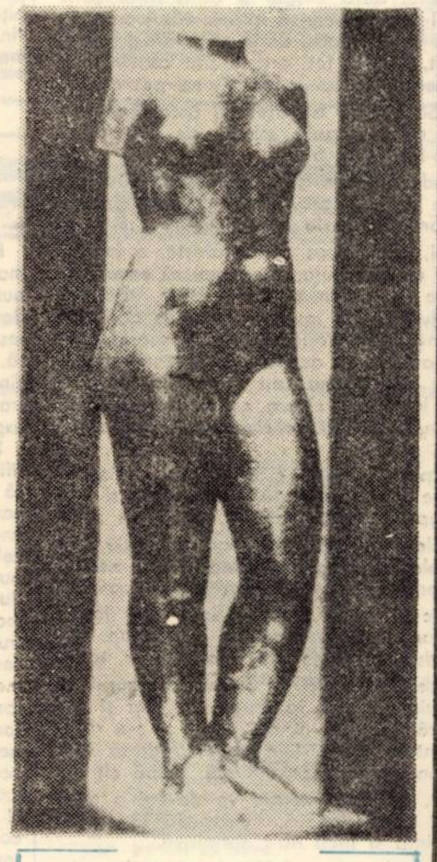

Tors (gips patinat) în mărime naturală. Lucrarea este executată în atelierul-școală de arte frumoase din Cluj-Napoca (1927). Cu ea se încheie perioada realistă începută și practicată la Arad.

C. UNGUREANU

Televiziune

DUMINICĂ, 12 decembrie

8,30 Tot înainte ! 9,20 Blindul Ben. 9,45 Pentru căminul dvs. 10,00 Viața satului. 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. Album duminical. Din sumar : 13,05 Ora veselă. 14,00 „Ce vrăji a mai făcut nevasta mea". Cantonete. Desene animate. 16,35 Vlad Țepeș. Documentar. 16,50 Din tainele mărilor. Episodul XXII. 17,40 Drum de glorii. Emisiune-concurs pentru tineret dedicată aniversării a 100 de ani de la cucerirea independenței de stat a României. 19,00 Micul ecran pentru cei mici. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,55 Antepremieră. 20,0 Baladă pentru acest pămînt. 20,20 Film artistic : Rio Lobo. 21,55 Intîlnire cu muzica românească și interpreți îndrăgiți. 22,55 Telejurnal. 23,05 Telesport.

LUNI, 13 decembrie

16,00 Teleșcoală. 16,30 Emisiune în limba maghiară. 18,00 Teleglob. Malta. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Roman foileton. David Cooperfield (ultimul episod). 20,55 Viața economică. 22,00 Tipografii. Reportaj TV. 22,20 Emisiune muzical-literar-coregrafică realizată în colaborare cu Comitetul județean de cultură și educație socialistă Timiș. 22,40 Telejurnal.

MARȚI, 14 decembrie

10,00 – 12,35 Program de dimineață. 16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limbă engleză. 17,00 Telex. 17,05 Mult e dulce... 17,25 Pentru sănătatea dv. 17,5 Lecții TV. pentru lucrătorii din agricultură. 18,05 Hochei : Cehoslovacia – Suedia. Transmisiune de la Praga. 19,05 Telecronica pentru pionieri. 19,20 1001 de seri. 19,3 Telejurnal. 20,00 Reflector. 20,20 Seară de teatru : O scrisoare pierdută de I. L. Caragiale. 22,30 Vedete internaționale. 22,50 Telejurnal.

MIERCURI, 15 decembrie

16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limbă germană. 17,00 Telex. 17,05 Enciclopedie pentru tineret. 17,30 Contrapunct. 18,00 Scena. 18,20 Din viața plantelor și animalelor. 18,40 Tragerea pronoexpres. 18,50 Consultații în ajutorul lectorilor, propagandiștilor și cursanților din învățămîntul politico-ideologic. 19,20 1001 de seri. 19,3 Telejurnal. 20,00 Ancheta TV. 20,35 Telecinemateca. Film artistic : Corupție la Palatul de justiție. 22,15 Nestemate ale cîntecului ostenesc. 22,40 Telejurnal.

JOI, 16 decembrie

15,00 Hochei : Cehoslovacia – Canada. Transmisiune directă de la Moscova. În pauză : ora 15,40 – Telex și Publicitate ; ora 16,30 – Pentru timpul dv liber vă recomandăm... 17,20 La volan. 17,30 Din țările socialiste. 17,40 Itinerarii folclorice. 18,05 Noi, femeile. 18,40 Universitatea TV. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Ora științei și tehnicii. 20,35 Interpreți de muzică ușoară. 21,00 Cel mai bun continuă. 21,50 Documentar. 22,40 Telejurnal.

VINERI, 17 decembrie

10,00 – 12,40 Program de dimineață. 15,00 Hochei : Canada – Suedia. Transmisiune directă de la Moscova. În pauză : Rezultatele tragerii Loto. 17,15 Emisiune în limba germană. 18,55 Forum cetățenesc. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Meridiane culturale românești. 20,45 Film artistic : „Muntele ascuns". 22,20 Cadran mondial. 22,40 Telejurnal.

SÎMBĂTĂ, 18 decembrie

11,00 O viață pentru o idee. Gheorghe Lazăr (1779–1823). 11,30 Program de cîntece și jocuri populare românești și ale naționalităților conlocuitoare. 12,00 Desene animate. 12,30 Incursiune în viitor. 12,40 Din nou despre preferințele dv. muzicale. 13,30 Drumuri pe cinci continente. 14,20 Telex. 14,25 Caleidoscop cultural-artistic. 14,50 Portativ '76. 15,25 Turism și vînătoare. 15,55 Dansuri și cîntece populare interpretate de Ansamblul „Omayad" din Republica Arabă Siriană. 16,15 Vistele peliculei. 17,15 Tractoriștii. Reportaj TV. 17,30 Emisiune muzical-literară. 18,00 Finalele Campionatelor naționale de gimnastică. 18,50 Săptămîna politică internă și internațională. 19,05 Eroi îndrăgiți de copii. „Heidi". 19,30 Telejurnal. 20,00 Teleenciclopedia. 20,55 Kojak. 21,45 Momente satirico-umoristice. 22,15 Varietăți internaționale pe scena teatrului Friedrichstadtpalast (R.D.G.). 23,15 Telejurnal. 23,25 Săptămîna sportivă.

Scriitorii în viziunea lui LADEA

Trăind mereu printre scriitori, cărora le cultiva ideile, preocupările creatoare și prietenia, Romul Ladea a încercat, încă de la începutul carierei sale artistice, să transpună într-o viziune plastică multe motive literare, dar și expresia cuprinzătoare a chipului fizic și sufletesc al autorilor, individualitatea lor portretistică. El a urmărit să sublinieze și astfel valoarea efortului omenesc de a desprinde – prin gîndire și vis – tot ceea ce depășește inerția, banalitatea și mediocritatea. Nicăieri mai mult decît în asemenea portrete nu se vede aptitudinea lui Ladea de a reține idei generale, de a realiza simboluri și de a plasa imaginile sufletului său într-o lumină mitologică, semnificativă prin atitudini și gesturi hieratice, deși, bineînțeles, și ele se reflectă deosebit, potrivit evoluției sale în tehnică și stil.

Dacă din realismul și expresionismul folcloristic al tinereții se pot exemplifica mai ales portretele, reluate de mai multe ori, ale lui Simion Bărnuțiu și Ion Popovici-Bănățeanul, unde anumite exagerări deliberate sînt menite să descopere o formă inedită pentru sublinierea unei idei, mai tîrziu, în ultimele sale portrete, orice patetism dispare, reflecția filozofică esențializîndu-se într-o răsfringere lăuntrică. Întotdeauna însă expresia plastică este elaborată la Ladea într-o sinteză creatoare statornic presimțită, pentru a cuprinde atît cugetarea și acțiunea, cît și reveria și boala. E interesant de observat că nici el nu vedea, de pildă, pe fața lui Niță Popovici, tinerețea sfioasă a visătorului romantic, ci înăsprea efigia tristă, neverosimil de îmbătrînită, a unui suflet consumat de melancolii nevindecate !

Foarte valoros, din epoca venirii la Timișoara, mi se pare capul cioplit în lemn al lui Virgil Birou, înainte ca acesta să se fi afirmat ca scriitor. În trăsăturile lui, învăluite cu o caldă dragoste prietenească, sînt exprimate parcă toate reminiscențele sufletești ale unei obîrșii comune transfigurate prin artă. Pe Virgil Birou, sculptorul îl va mai modela în două rînduri, odată, într-un bust care se îndepărtează de dimensiunile interne, în pofida proporțiilor externe, fără să-i cuprindă asemănarea fizică, și altădată într-un relief denumit ulterior **Cărturarul,** poate tocmai fiindcă se îndepărtează prea mult de portretistică și atinge o valoare mai generalizată. Un alt relief, realizat în aceeași perioadă și intitulat „Portretul poetului Petru Sfetca", simbolizează, cu mai multă inspirație mi se pare, destinul și exemplaritatea creatorului. Trupul poetului se lungește serafic – ca și degetele, încă foarte telurice, de la mîini și de la picioare – topindu-se într-o lume imaterială de vis și de mîngîieri nemărturisite, în timp ce ochii închiși acoperă un gînd nedeslușit.

Desigur, statuile și busturile, prin funcția lor ilustrativă de a fi expuse pentru a trezi interesul marelui public, n-au întotdeauna semnificații adînci de cunoaștere. Romul Ladea, însă, chiar în lucrările comandate, a căutat, ca și în discuțiile și articolele sale de artă, publicate în acea vreme, să găsească modalități proprii, într-un stil străluminat de profunde trăiri interioare și de cunoaștere a oamenilor. Atitudinea, compoziția de ansamblu, mimica și – în ultima perioadă de creație – mîinile personajelor, au fost pentru sculptorul bănățean probleme obsedante care-l preocupau mai mult decît executarea lucrării ca atare.

Pe măsură ce-și desăvîrșea mijloacele de expresie, Romul Ladea adîncea efortul de cunoaștere filozofică a omului și, revenind la unele teme vechi, el își limpezea, printr-o seninătate din ce în ce mai clasică, tumultul ideilor și sentimentelor nemărturisite. Nu întîmplător, experiența începută în ultima perioadă petrecută la Timișoara, cînd a realizat reliefurile pomenite mai sus, marca tocmai începutul ultimei sale perioade de creație care se concretiza cu monumentul Creangă, cerut de Asociația Învățătorilor, a cărui machetă pierdută, din păcate, a fost numită apoi **Pedagogul.** Aici, povestitorul Ion Creangă, conceput ca un dascăl luminat, este așezat în jilț iar mîinile sale desfăcute a binecuvîntare parcă îmbrățișează ocrotitor nu numai pe copila cuibărită în preajmă-i, ci întreg viitorul invocat. Preocupările acestea portretistice vor culmina cu bustul lui Lucian Blaga și cu grupul statuar al corifeilor Școlii Ardelene. Sculptorul îi are conturați, de altfel, printre monumentele și busturile expuse în diferite piețe publice, pe M. Eminescu, Damaschin Bojincă (la Oravița), Mihai Gașpar (la Bocșa Montană), Simion Bărnuțiu (la Zalău), Liviu Rebreanu (la Prislop, Cluj-Napoca și Bistrița Năsăud), Alexandru Petőfi (la Sighișoara), I. L. Caragiale (Teatrul Maghiar din Cluj-Napoca) și două monumente funerare : Ioachim Miloia (Timișoara) și Lucian Blaga (Lancrăm), la care mai adăugăm statuile lui Mihai Sadoveanu și Ion Agîrbiceanu. Cele mai revelatoare pentru evoluția artei și gîndirii creatoare a lui Romul Ladea sînt cele ale lui Ion Popovici-Bănățeanul și Liviu Rebreanu.

La 20 de ani după un portret-relief, în bustul din cea de a treia perioadă a creației, expresia mîinilor accentuiază durerea mută și spiritul reținut al poetului bănățean, atît de persistent evocat. Rebreanu, în viziunea bustului de la Cluj-Napoca, deosebit substanțial de cel de lîngă casa memorială din Prislop, deși-i micșorează capul – după o slăbiciune mai veche a sculptorului lui Iovan Iorgovan –, cîștigă prin sugestia dată de mîini, mișcarea corpului, veșminte și interioritatea trăirii, care îi simplifică dar îi și spiritualizează asemănarea fizică. Contemplația aceasta lăuntrică, ghicită pe forma și poziția feței, o întîlnim și în Sadoveanu, ea reprezentînd în concepția sculptorului pecetea de taină a destinului scriitoricesc ce se reflectă în concentrarea neobișnuită și îndurerată, chiar și peste brazdele adînci ale unui chip ca al lui Ion Agîrbiceanu. Toți eroii întru spirit, cum sînt văzuți scriitorii cei mai valoroși în sensibilitatea lui Ladea, săgetați de o suferință incomunicabilă sînt transpuși pe un plan al cristalizării, ce nu exclude, ci implică realitatea existenței concrete, fără estomparea telurícului – mereu înfățișat și înfrumusețat de căldura adorației cu care îi desprinde din materie plăsmuirea lui Ladea. Doar unul singur, filozoful Blagă, a crescut de-a lungul anilor, într-o prietenie și prețuire reciprocă – începută la tinerețe și reluată în ultimul deceniu al vieții lor, – cu o seninătate tragică, floare de marmură a gîndirii, imprimînd pe frunte și pe cutele figurii o frumusețe elină, neîntîlnită totuși pe nici una din fețele apolinice sau dionisiatice ale filozofilor greci.

Chiar dacă portretele sculptate sau modulate de Romul Ladea nu se aseamănă între ele, căci personalitatea distinctă i-a atribuit fiecăruia particularitatea sa, surprinsă într-o dimensiune de cunoaștere psihologică și etică inedită, scriitorii imprimați de sculptor în lut, în gips, în bronz, în piatră sau în lemn, păstrează în trăsăturile lor o aură de poezie care nu-i ridică peste dintre oameni, ci îi adîncește într-un cîntec mut și nepieritor.

NICOLAE ȚIRIOI

EVOCÎNDU-L PE LADEA

Nu-mi place să trec prin Timișoara, unde unele case și străzi, care m-au văzut împreună cu Romul Ladea, îmi dau impresia stranie a unui decor dintr-un vis. Împotriva timpului, ele au rezistat uitării...

Ladea a murit discret tocmai cînd opinia publică se pregătea să imprime mai multă actualitate personalității și operei sale.

Acum 37 de ani, cînd l-am cunoscut, era aproape ignorat în acel mediu fără o temperatură intelectuală, dar mi-l amintesc mai aproape de sine, plin de demnitate și mîndrie.

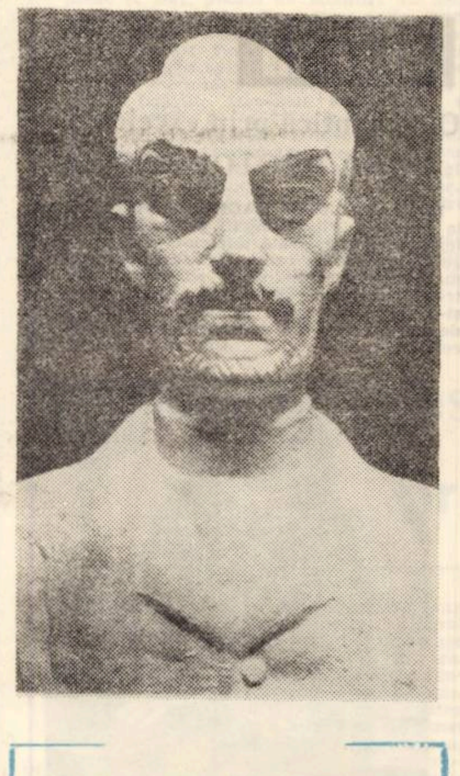

Ion Popovici Bănățeanu – O variantă

Refractar la formule, fără aderență la spiritul modern, el s-a îndreptat, de la început, către un „clasicism" care i-a asigurat o prețioasă independență. El asocia arta cu natura, și, cu toate că era un pasionat al meditației solitare, ignora umbra și aparența. Înclinat uneori să se flateze, cauta, în cercul nostru de cultură, o formă de vanitate plină de inocență și candoare. Irascibil, cu izbucniri absurde, își recăpăta repede echilibrul sufletesc, fiind în clipa următoare ceea ce Marsilio Ficino numește o „floare a bunătății". Povara măruntelor mizerii ale vieții zilnice îl descumpăneau în viața lui împrăștiată. Iubea pe Balzac fiindcă făcuse concurență stării civile, dar sensibilitatea și gustul său erau susceptibile de rafinament la lectura lui Baudelaire, Rilke și Ungaretti.

Ne-am despărțit în 1947. Ladea se stabilea lîngă Cluj-Napoca, la Suceag, hirțuit de contradicții. S-a așternut între noi un deceniu de tăcere, pînă cînd, într-o zi, după ce i-am publicat două planșe în revista „Tînărul Scriitor", am primit în București, la scurte intervale, aceste scrisori trimise din Cluj-Napoca, Calea Turzii 65 :

„Dragul meu, n-am uitat de Meștrovici, nici de fotografii, dar împrejurările în care trăiesc aici la sat (unde n-am nici poștă) îmi întîrzie un pic toate treburile. Nu peste mult vei avea și cartea (pe care te rog să mi-o înapoiezi peste 2–3 săptămîni) și pozele. Cu pozele merge greu, fotografii nu lucrează bine, iar un inginer amator, de aici din Cluj, care ar avea gust și pricepere, cu greu își poate procura material de fotografiat. Dar tot îți voi trimite pe Blaga în curînd. Fac eu cumva. Nu voi întîrzia mult. Ai răbdare. Îți mulțumesc din toată inima pentru dragostea pe care mi-o porți și te asigur că mai mult te iubesc eu, R. Ladea, și te sărut cu tot dragul".

„Dragă Petruț, sînt chemat la București pe data de 7 august, ora 7 dimineața, într-un juriu a unei expoziții (1907 ?). Nu știu încă în care sală, la Palat sau Dales, se selecționează lucrările, nu știu care va fi orarul de lucru, nu știu nici la care hotel sînt încartiruit. Mă voi sili să te găsesc, dar mai bine, dacă ai timp, interesează-te, la Uniunea Artiștilor Plastici sau la Minister, unde sînt și caută-mă. Te sărut, R. Ladea".

„Dragă Petruț, ajuns la Suceag, l-am găsit pe Ionică Potopin. Pescuia în baltă. Am primit cartea. Lui Virgil i-am scris să-mi trimită poza reliefului tău și cred că în curînd o voi avea. Poate vine chiar el cu ea. Dacă o am, ți-o trimit imediat, ca să o predai lui Raul Șerban. Îmi amintesc cu duioșie și recunoștință de dragostea ta. R. Ladea".

Apoi a trecut mai bine de un deceniu... Cîte examene de conștiință s-au născut din contactul lui Ladea cu adîncurile tradiției ! Expozițiile retrospective, în care ne-am reîntîlnit la București în 1958 și în toamna lui 1962, și cea postumă, pe care am văzut-o în 1971, la Dales, sînt o dovadă că Romul Ladea a pus mare preț pe ceea ce el numea valorile stabile, care i se părea că nu sînt răvășite de apelurile mereu înnoitoare.

PETRU SFETCA

Un model al lui Ladea: scriitorul Virgil Birou

Este cunoscut locul de frunte pe care îl ocupă în creația lui Romul Ladea figurile scriitorilor contemporani – Blaga, Rebreanu, Sadoveanu, Agârbiceanu – alături de interesul constant manifestat de sculptor pentru poeții, cărturarii și eroii trecutului precum și pentru imaginea țăranului.

Prieten de timpuriu cu Virgil Birou, artistul a surprins trăsăturile scriitorului în mai multe etape. Două desene în creion din tinerețe *) (semnate și datate „1925, Ticvani" – satul de obîrșie al amîndurora –) rămase la stadiul de simple schițe, dovedesc totuși acuitatea spiritului de observație, care insistă, ca într-o șarjă amicală, asupra nasului ascuțit și a urechilor mari, depărtate, dar și apropierea cu căldură de model, a cărui viață interioară este concentrată în ochii adumbriți.

Un portret cioplit direct în lemn, datînd din preajma anului 1940, constituie o imagine definitorie a lui Virgil Birou la vîrsta deplinei maturități, cu fruntea luminoasă, ochii pătrunzători, buzele întredeschise într-un surîs mai degrabă înțelept și îngăduitor decît malițios. Planurile, deși bine detașate, permițînd un joc subtil de lumini și umbre, sînt armonizate într-o structură dinamică, dominată de un sobru echilibru. Același complex de însușiri se desprinde și din bustul de gips, supradimensionat în formula portretului – monument. Aici însă liniile se multiplică, devin mai mobile, transmițînd pregnant o impresie de forță plenară și de bonomă vitalitate.

Însfîrșit, un relief în gips (avînd în colțul din dreapta-jos gravată dedicația „Lui Virgil, dragostea mea mare" și purtînd semnătura artistului) îl înfățișează pe scriitor așezat într-un jilț, cu dreapta sub bărbie, cu stînga sprijinită de rezemătoare, în fața unei mese cu însemnele breslei, cartea și pana ; pe perete, o strachină și două ulcele țărănești – semnul prețuirii comune a izvorului artei populare. E un moment de răgaz și de reflecție în încrederea actului responsabil al scrisului. Prezentă, asemenea celor două portrete, în expoziții, lucrarea aceasta este mai cunoscută, datorită reproducerilor. Faptul că în albume, ca de altfel și în catalogul retrospectivei de la Cluj, 1966, ea poartă titlul „Cronicarul" marchează procesul de generalizare și sinteză, pe care Ladea l-a vădit și cu alte prilejuri, cînd, de la efigia semnificativă a unui personaj, s-a înălțat la nivelul esențelor umane.

Noul titlu nu a dus însă și la înlăturarea vechii dedicații. Legăturile trainice dintre Romul Ladea și Virgil Birou (a treia „frunză" din „trifoiul cărășan" fiind, după cum se știe, Ion Stoia-Udrea) s-au fixat în conștiința contemporanilor și a urmașilor ca expresia unei fertile și exemplare prietenii artistice.

*) Materialul de la baza acestor însemnări ne-a fost pus la dispoziție de fiica scriitorului, Veturia Birou-Manolescu, căreia îi aducem vii mulțumiri.

DELIU PETROIU

Al. Popescu-Negură (gips), creat în etapa de la Arad, în care apar și formele tăiate în planuri mai accentuate, tehnică pe care Ladea o va practica în etapa expresionistă de la Cluj-Napoca

Cap de țăran. Un studiu mai puțin cunoscut, dar elocvent pentru ceea ce artistul va realiza mai tîrziu în „Autoportret", „Țăran din satul meu" și „Iancu Bobu"

Teatru

Săptămina teatrului scurt

O manifestaree inedită cum a fost cea de la Oradea (23-29 noiembrie, 1976) se înscrie fericit în suita celor ce vor alcătui în succesiune Festivalul național „Cîntarea României". În organizarea revistei „Familia", Teatrului de stat Oradea și a C.J.C.E.S. - Bihor Săptămîna teatrului scurt (urmărind o revitalizare a artei spectacolului, o repunere în drepturi a piesei scurte) a programat reprezentații ale teatrelor profesioniste, ale unor trupe de amatori, un colocviu al criticii pe tema „Piesa scurtă și actualitatea socialistă în mișcarea teatrală românească". Enumerarea nu încearcă să ocupe un spațiu și așa restrîns, ea vrea să certifice posibilitatea demarării unei prime ediții sub semnul diversității repertoriale. Deci : **„Appassionata"** de A. Gh. Ardeleanu (regia Sergiu Savin - teatrul gazdă), **„Balada celor doi îndrăgostiți"** de Dimitrie Roman (regia Dan Alecsandrescu, Teatrul de stat Arad), **„Andilandi"** de D. R. Popescu (regia Kovacs Adam, Teatrul de nord Satu Mare - secția maghiară), **„Expoziție pe stradă"** de Kocsis Istvan (regia Gyongyosi Gabor, același teatru), **„Insula fierbinte"** de Deak Tamas, (regia Farkas Istvan, Teatrul de stat Oradea - secția maghiară), **„Balada lui Grigore Pintea-Viteazul"** („Teatrul dramatic Baia Mare), **„Emmi"** de Mihai Eminescu și **„Histrion"** adaptare de Mihai Eminescu după G. Ierwitz (regia Ion Olteanu), **„Un proces posibil" de Alexandru Mirodan** (regia Constantin Dinischiotu și Cazimir Tănase - Teatrul „M. Eminescu" din Botoșani), **„Puterea și adevărul"** de Titus Popovici (versiunea scenică, regia și scenografia Alexa Visarion, Teatrul „V. I. Popa" - Bîrlad). Dacă ar fi să ne amintim intervenția criticului de teatru Stelian Vasilescu (de altfel sufletul a tot ce săptămîna teatrului scurt a însemnat), există la dispoziția instituțiilor teatrale un mare număr de texte scurte, unele dintre ele deosebite - cel puțin acelea așteaptă a fi jucate. Probabil că, pînă la următoarea ediție, existînd și o bibliografie a piesei scurte românești, teatrele noastre se vor prezenta la întîlnirea orădeană mai substanțial. Adică atîtea (și astfel doar), cît să poată reprezenta teatrul românesc contemporan. De un proaspăt interes s-au bucurat evoluțiile țăranilor actori din Holod, ale celorlalte trupe de amatori. Cum documentarea oferită, a izbutit să convingă, de ceea ce se poate face, chiar neavînd așa numita experiență - o dovadă că poate fi suplinită prin aplicație, entuziasm . . .

Săptămîna teatrală orădeană a fost, la prima ediție, pe un bun drum de început, colocviul criticii i-a certificat oportunitatea și îi sprijină perpetuarea.

A. C. IORDACHE

Etnologie

Un simpozion eficient

U.J.C.M.-ul, secția de etnografie a Muzeului Banatului și Biblioteca județeană au organizat la Bastionul Cetății un reușit simpozion, cu tema **„Tradiție și contemporaneitate în arta populară bănățeană"**. În această împrejurare au avut loc vernisajele a două expoziții : una, de produse a Cooperativei „Arta Populară Bănățeană" ; alta, de carte privind tezaurul artistic popular.

Piesele de îmbrăcăminte și de țesături decorative, confecționate de cooperativa de artă populară, dovedesc rafinament estetic în preluarea creatoare a decorului și a „sugestiilor" morfologice ale textelor populare. (Dar despre aceasta vom scrie altădată, mai pe larg, cînd ne vom referi și la alte categorii de produse realizate de Cooperativa „Arta Populară Bănățeană"

La secția de etnografie, în spațiul destinat pentru expozițiile temporale, au fost expuse doar un număr restrîns de cărți, constituind un „semnal" al bogatei expoziții „Cartea de artă populară în sprijinul lucrătorilor din cooperativele meșteșugărești", organizată la sectorul fondului documentar al Bibliotecii județene.

Muzeografii etnografi (N. Săcară și N. Țăranu) le-au prezentat participanților la simpozion expoziția permanentă de artă populară a secției de etnografie, insistînd asupra valorii estetice a exponatelor, care pot fi folosite ca surse de inspirație de către lucrătorii din cadrul cooperativei de artă populară. Pe aceeași linie, a documentării etnografice, s-a înscris și filmul lui Iosif Costinaș **„Covoare timișene"**. Bibliotecara Hortensia Baica a susținut o informare sintetică privind bibliografia lucrărilor de artă populară. Maria Dragomirescu (președinta Cooperativei „Arta populară Bănățeană") și Barbara Radu, (vicepreședinte ai aceleiași întreprinderi) s-au referit la modul cum înțelege unitatea respectivă să valorifice arta populară din această parte a țării.

O notă aparte se cuvine pentru însuflețita activistă culturală Elena Szatmari, de la U.J.C.M., organizatoarea acestui simpozion - marcantă manifestare culturală, sub cheia de boltă a Festivalului Național al educației și culturii socialiste „Cîntarea României".

D. S.

Muzică

O romantică prin excelență — DANA PROTOPOPESCU

Dirijorul **LUIGI SAGRESTANO** a revenit la pupitrul Filarmonicii, preludiat de excelenta impresie lăsată anterior, cînd construise împreună cu orchestra una din cele mai memorabile culminații sonore audiate într-un opus de Wagner. Ca gestică, oaspetele și-a reprofilat stilul acelui „dirijat înainte", de care făcea uz anterior, într-o maximă economie a tactării. Efortul spațializării

schemelor metrice este folosit în favoarea unui plus de concentrare, de punctare a momentelor de intens dramatism. Comunicativitatea gestului, exemplară din prima clipă. Interpretarea **Hebridelor**, a **Simfoniei a IV-a de Brahms**, a convins clasa incontestabilă a șefului de orchestră, de autoritatea cu care domină totul, în absența partiturii. Dacă am aplaudat fără rezerve versiunea Hebridelor, în Brahms l-am simțit pătrunș de un tumult prea meridional - tragismul a fost exprimat adesea violent, excesiv de impulsiv, în virtejul numeroaselor accente și sforzandi pretinse. Ne obișnuisem să urmărim în **„Tragica"** brahmsiană vibrația dureroasă, tulburătoare, patetismul interiorizat, unde cuantumul expresiv emoționează prin densitate, mai mult decît prin perorație și clamări !

Solista concertului a fost pianista **DANA PROTOPOPESCU**, care, la 22 de ani, își poate deja transcrie titlul de laureată a unor prestigioase concursuri internaționale. O apariție plină de farmec, ce întruchipează aidoma releveul „vizualului" romantic, licitat în **Concertul de Schumann** : o grație juvenilă, arcuiri de fraze conduse impecabil, totul dublat de o tehnică minuțios șlefuită. O adevărată bucurie să asculți momentele de artă, pe care le oferă deloc elaborat, ci mînată mai mult de o admirabilă intuiție lirică. Numai astfel a putut ca, la 15 ani, să obțină premiul I al Conservatorului din Bruxelles, cucerindu-și pe merit bursa de studii ! Tenacitatea și harul au condus-o spre victorii, reușind ca, din 109 concurenți (27 de țări), să cucerească în Spania sufragiile juriului.

În conversația avută după concert, mi-a mărturisit cîteva momente semnificative ale profesiunii sale, ca, de pildă, elevația resimțită atunci cînd custodele muzeului Enescu a invitat-o să cînte chiar la pianul Maestrului, despre dragostea cu care propagă valorile muzicii românești - **„Nu a existat concert în străinătate, din care să lipsească repertoriul românesc" !** (Afirmația incumbă și înregistrările făcute pentru Radiodifuziunile belgiene, olandeze, spaniole). Remarcîndu-i impresionantul repertoriu înscris în prezentarea A.R.I.A. - de la Imperialul lui Beethoven la Chopin, Franck, Ravel, mărturisește cu încîntare : **„Dintre toți, pe Brahms îl iubesc cel mai mult ; un idol al generozității romantice, în care mă regăsesc uimitor"** . . .

DORU MURGU

Philologica

LETIȚIA PINTEA

Invățămînt formativ prin procedee legico-matematice. Cu referiri speciale la gramatică

(Editura Didactică și Pedagogică, 1976)

Cartea Letiției Pintea este un argument adus în favoarea pătrunderii și adoptării noului în cadrul procesului de învățămînt. În Capitolul I, Premise teoretice, se discută în amănunt necesitatea creării unei baze formative, de raționalizare a învățării. Punctul de referire directă este gramatica și se face observația, întrutotul întemeiată, că, fiind un studiu abstract, reclamă folosirea logicii pentru a putea fi însușită. Dar, foarte adesea, profesorii uită acest lucru și se interesează doar dacît și ce știe elevul, mai puțin de felul în care a dobîndit el cunoștințele respective.

Autoarea își exprimă părerea că teoretizarea prin definiții gramaticale nu este un procedeu greșit, atunci cînd definiția are o formulare adecvată, clară și completă. Pornind de aici, se ajunge la argumentări de ordin psihologic și pedagogic în favoarea elaborării unor definiții, care au drept urmare formarea gîndirii operaționale, făcîndu-se traducerea lor din limbajul obișnuit în cel logic. Posibilitatea de realizare a obiectivelor formative este formalizarea definițiilor gramaticale.

Puse față în față, definiția logică și definiția didactică sînt analizate amănunțit. Se impune concluzia formalizării definițiilor cu ajutorul procedeelor legico-matematice. Autoarea prezintă explicit modalitatea de codare și decodare a definițiilor pe baze logice, deductive.

Capitolul al II-lea Cercetarea experimentală este o amplă expunere a conceperii lecțiilor avînd la bază principiul logic. Eșalonarea lecțiilor în : pregătitoare și propriuzise constituie o viziune interesantă și, mai ales, bine argumentată. Se procedează la analiza paralelă a lecțiilor de tip inductiv și deductiv, ajungîndu-se la certitudinea că lecția de gramatică devine eficientă doar dacă i se imprimă o structură logică, deductivă, codul formalizat jucînd un rol esențial în dezvoltarea gîndirii raționale a copiilor. Explicarea detaliată a momentelor unei asemenea lecții, precum și prezentarea statistică a rezultatelor experiențelor efectuate pe parcursul a trei ani școlari este binevenită pentru profesorii care-și vor însuși punctul de vedere al autoarei.

Concluziile capitolului al III-lea au menirea să întărească dovezile teoretice și statistice aduse de autoare în sprijinul teoriei învățării formalizate a gramaticii, teorie care, de altfel, este convingătoare mai ales prin elementul bază pe care se sprijină logica.

Punîndu-se în discuție un punct de vedere interesant, susținut de cele mai noi teorii legate de predarea și însușirea cunoștințelor, de o experimentare îndelungată, volumul prezintă o părere demnă de a fi luată în seamă și de a intra în atenția și preocupările profesorilor de Limba română, care predau gramatica.

LILIANA ARDELEAN

Panoramic

ZILELE POEZIEI, dedicate Festivalului național „Cîntarea României", s-au încheiat. 28 de poeți au participat la acțiunile inițiate de Asociația scriitorilor din Timișoara, în colaborare cu Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă, acțiuni menite să pună într-o mai bună lumină succesele liricii din aceste locuri, contribuind la educarea estetică a oamenilor muncii. De joi pînă duminică au avut loc ședători literare la clubul „1 Mai" din Timișoara, la Lenauheim, Victor Vlad Delamarina și Ciacova. Pretutindeni poeții și actorii, citind și recitînd în patru limbi, au fost primiți cu entuziasm și încredere. Artiști amatori au dedicat oaspeților spectacole de cînt și dans folclorice, cor, recitări (memorabil prin autenticitate rămînînd excelent realizata nuntă țărănească de la Victor Vlad Delamarina). A fost tipărit un pliant cu date biografice, fotografii și versuri ale poeților participanți la manifestări. ● La sediul A.R.L.U.S e găzduită expoziția „Expediții pionierești". ● La Girliște (județul Caraș-Severin) s-au sărbătorit 175 de ani de la nașterea cărturarului Damaschin Bojincă. ● Eveniment important la Caransebeș : „Decada culturii". Au loc spectacole de muzică și poezie, întîlniri cu scriitori, cu condeieri originari din acest oraș. ● La Reșița a avut loc vernisajul expoziției lui T. Orvos. Șezătoare literar-muzicală în cenaclul Ateneul tineretului. ● La scurt timp de la concertul formației vocal-instrumentale „Omega", timișorenii au asistat la concertul unei alte cunoscute formații maghiare, „Lokomotiv GT". ● În cadrul „Decadei educației politice și culturii socialiste", la Făget au avut loc manifestări precum șezătoarea organizată de cenaclul „Gh. Gîrda" pe versuri dedicate patriei, sărbătorirea a două secole de învățămînt românesc în această localitate, medalioane literare, seară de poezie în grai bănățean, spectacole complexe. Satele aparținătoare au fost angrenate și ele în această acțiune. ● La Muzeul Banatului, expoziția N. Furduescu. Tot la muzeu, cu prilejul vernisajului expoziției lui W. A. Kirchner s-a preznetat și volumul „Ruga fluviului și jocul ierbii" (în limba germană) de I. Hehn.

OBSERVATOR

Abonați-vă pentru anul 1977 la „REVISTA ECONOMICĂ"

Vă asigurați astfel primirea cu regularitate atît a revistei, cît și a Suplimentului săptămînal. În fiecare vineri în coloanele revistei veți găsi : ● Sinteze și analize pe probleme de actualitate din economie ● Metode și tehnici de conducere, planificare, organizare, prognoză, marketing, informatică ● Teorii și idei, studii, consultații pentru învățămîntul superior economic. ● Analiza fenomenelor și proceselor din economia mondială, tendințe-conjuncturi, evoluții monetare, statistici internaționale, ipoteze-previziuni ● Legislație economică adnotată și comentată.

Pentru ca REVISTA ECONOMICA să fie accesibilă unui număr cît mai mare de cititori, elevii, studenții, cursanții tuturor formelor de învățămînt politic și profesional pot beneficia de abonamente speciale, cu prețul de 130 lei anual.

Abonamentele se fac la oficiile poștale sau prin mandat poștal pe adresa : Întreprinderea de stat pentru imprimate și administrarea publicațiilor (I.S.I.A.P.), Cont 645130152, B.N.R.S.R., Piața Scînteii 1, București.

Corespondența

Aurel George Secoșan : Mulțumiri pentru aprecierile și sugestiile la adresa revistei noastre. Versurile - în progres. Mai trimiteți.

Dumitru Rodica : Ne bucură aprecierile tatălui Dvs. Aveți o reală sensibilitate artistică. Sînt multe versuri remarcabile în poeziile trimise. Trebuie să lucrați cu dăruire, răbdare și încredere. Roadele vor apare. Frecventați un cenaclu și mai trimiteți.

George Papp : Ne place **Vitraliu**. Sînteți pe un drum bun.

Sanda Carmen: Scrisoarea Dvs. cu parfum de vară („Mai bine v-aș trimite un coș cu piersici") ne-a adus trei poezii frumoase : **„Tu, Noi și De ce e tristă dimineața**, ce vom încerca să arătăm, tipărindu-le. În răstimpul de cînd ne scrieți, v-ați limpezit mult rostirea lirică. Aceste poeme pot anunța o poetă. Dar cum veți semna ?

Radu Cosma : Și epistola Dvs. ne-a cucerit adeziunea, dar nu considerăm că ați găsit remediul la întîmplarea aceea de neuitat. Se pare că trăiți într-adevăr poezia. Trebuie să scrieți și să citiți mult. Ne-a plăcut Necuprinsele cărări („sînt foarte înalt / și soarele răsărind / îmi proiectează umbra imensă / foarte departe"). De ce nu frecventați cenaclul nostru ?

Corhan Matei : Dvs. ne-ați impresionat puternic și prin ceea ce ne spuneți în scrisoare („is înscris la trei biblioteci" etc.) și prin poeziile trimise, care relevă vigoare lirică, limbaj emancipat, expresiv, și o lume necunoscută nouă înfățișată într-un mod de-a dreptul cuceritor. Vă poftim la redacție (anunțați-vă în prealabil între orele 9-14) pentru un dialog ce nu poate avea loc aici, din lipsă de spațiu. Aceeași invitație și pentru cenaclul nostru, care-și ține ședințele în fiecare marți, la ora 18, la sediul nostru.

Ioan Ionel : Greu lizibile, poeziile Dvs. (din cîte ne-am putut da seama) sînt demne de atenție. **Lui Arghezi**, de pildă, ne-a suscitat interesul în mod aparte. Trimiteți manuscrise mai îngrijite, eventual dactilografiate.

Nicolae Rogobete : Publicăm **Țara cu nume de baladă.**

Aurel D. Cimpeanu : Poate altceva.

Emilian D. Petrescu : Textele scrise de mînă nu le-am putut desluși. **Balada** e interesantă, dar ni se pare dilatată. O concentrare mai mare ar sluji talentul semnatarului.

Paul Doru Chinezu : Aceste lucrări **(Cînt străin, Și trec etc.)** sînt sub nivelul posibilităților Dvs. Ele par scrise în mare grabă.

Dumitru Istrate : Reproducem poezia **Cai**: „O, cai, cai, piratii aceștia / de drum lung / cu nările umede / ca o frunte de primăvară / fîntîna le dădea să bea / apă din pumni / îmblînzindu-i". Mai trimiteți.

Petru Necula : Versuri corecte, uneori iluminate de-un sentiment înălțător, ca în **Semințe de neam** sau **Patria**. Să mai vedem și altceva.

Carmen Teodorescu : Sînt unele acorduri calde și expresive în ceea ce ne-ați trimis. Continuați.

Maria Murea (manuscrise greu de citit !), **Mihai Petrescu, I. Mihuța, Pulbere Anton Petrică, Madelaine Conta, Grad Petru, Suciu Octavian, Nepe Schtrapy, Mioara Arsene, Neiu C. Coman** — încercări modeste.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

Prietenii revistei Orizont

VOM FI TOTDEAUNA . . .

Vom fi totdeauna ca pasărea-n zbor
cu miresme de cîntec cununîndu-ne visul
vom fi ca lumina gingașă din zori
pe brațele noastre spălîndu-și irisul.

Cu izvoare și cai vom bea vinuri de flori
lăsînd să se-ntîmple în noi bucuria
de a fi visați mereu de ninsori
ca eroii prin timp sfîntînd România.

IOAN IUSTIN PURZA

POEM PENTRU PASĂREA ALBĂ CU OCHI DE AMURG

Sărutul depărtării mă ucide . . .
Aș vrea să fiu
ziua și noaptea care te-nconjoară

e mult prea frig
în jumătatea singurătății mele.

Ți-ascult la ceas tîrziu,
înăbușit, țipătul singelui.

Mi-e sete
de-amurgul privirilor tale
care mă cheamă.

HORAȚIA STEMACOS

VORBEȘTE-MI DESPRE OGLINZI

Vorbește-mi despre oglinzi
Dimineața
Cînd păsările sînt lîngă copaci
Și aerul se umple cu ramuri de somn
Eu colind prin lume
Cu toate întrebările
Împăcat, cu sloboda armură
A destinului
Pentru cei ce vine dinafara trupului meu
Spre a se ruga trecerii
Și a mă înțelege acum.

MIHAI MORARU

AM ÎNVĂȚAT

Am învățat
să te cunosc :
sărbătoare
a ochilor mei.
Am învățat
să te iubesc :
blîndă boare
de vînt.
Am învățat
să te cînt
femeie-poem
femeie-credință.

GEORGETA URICARIU

CÎMPIA

Cum trec prin burg
cîmpia îmi pare balsam
în amurg
surprins în splendoare
zborul de păsări
fără-ncordare
pe șei de sare
mesteceni călări
se scurg pe zare
cum trec prin burg.

CONSTANTIN COSTEA

Documentar arhivistic :

ROMUL LADEA şi IOACHIM MILOIA

Intr-o scrisoare din 13 decembrie 1930, C. Daicoviciu i se adresează lui Ioachim Miloia, directorul Muzeului Banatului, cu rugămintea de a-l sprijini pe Romul Ladea, care participa cu lucrări la Salonul artelor bănăţene din Timişoara. „Eu te rog să ai grijă şi bunăvoinţă de lucrările expuse la Timişoara de prietenul Ladea, care este un frumos talent bănăţean. Ar fi bine să-i cumperi ceva pe seama Muzeului. La exp(oziţia) din Cluj a obţinut unanime laude" — Scrisoare păstrată în Arh. Muzeului Banatului). In cronica plastică, publicată în Analele Banatului pe octombrie-decembrie, 1930, I. Miloia precizează că „acest salon (este) prima încercare de acest gen în Banat". Făcînd prezentarea expoziţiei, constituită din lucrările a 24 de pictori, 6 sculptori şi un ceramist, cronicarul arăta : „In sculptură predomină personalitatea puternică a lui Romul Ladea, care cu toate că-i reprezentat numai cu două bucăţi, a făcut impresia puternică cu „Masca lui Cloşca", tăiată în lemn şi cu „Portretul lui S. Bărnuţiu", în gips. Cloşca este cioplit în cîteva tăieturi de daltă, marcînd abia puţine planuri dar cu atîta mai puternică este erupţia acelei vieţi de erou, a sufletului dîrz şi hotărît : gura strînsă cu buzele crispate de vijelia internă arată suprema hotărîre, iar ochii mari ai vizionarului privesc în viitorul îndepărtat".

Miloia reproduce această lucrare pe coperta fascicolei citate, din Analele Banatului, şi tot cu „Masca lui Cloşca" începe ilustrarea cronicii la „Salonul artelor bănăţene". In acelaşi număr din Analele Banatului, pe lista de achiziţii pentru muzeu, din anul 1930, figurează şi această

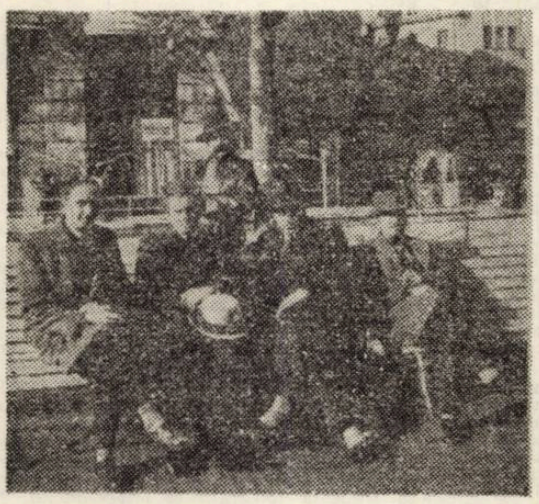

Ioachim Miloia, Catul Bogdan şi Romul Ladea în squarul din centrul Timişoarei în 1938

sculptură a lui R. Ladea (p. 135). In primul număr, pe anul următor, al acestei publicaţii, Ioachim Miloia găzduieşte un amplu articol al lui Const. Stoicănescu intitulat „Romul Ladea — un mare sculptor autohton" (A. B. anul IV. 1931, nr. 1, p. 108—112).

Peste patru ani, Ioachim Miloia îl recomandă pe R. Ladea primăriei oraşului Timişoara, spre a i se încredinţa executarea bustului lui Duca. Citäm din Referatul nr. 35/1934, din Arhiv. M. B. : „Mărturii ale artei lui Ladea sînt articolele, criticile şi studiile apărute în revistele şi ziarele : Analele Banatului, vol. 7 şi 8 ; Vestul — fond şi foileton — din 1930, şi 1931, Vremea (Bucureşti, 1933), Societatea de mîine (Cluj, 1933), Viaţa literară (Bucureşti), şi alte ziare şi publicaţii de mai puţină importanţă.

Făcînd abstracţie de incontestabila valoare a artistului Ladea, On. Primărie a Municipiului Timişoara prin adjudecarea lucrării asupra acestui artist împlineşte şi o binemeritată operă de încurajare şi apreciere a unui real talent, profesor chiar în localitate la Şcoala de arte frumoase, unde, după cum se ştie, profesorii fac un fel de apostolat — aproape franciscan, deoarece sînt retribuiţi atît de modest încît fără lucrări — care azi sînt rare — nici n-ar putea exista".

Eruditul istoric de artă timişorean remarcă descendenţa artistică a lui Ladea din meşteşugul popular al prelucrării lemnului, reprezentat în zona de baştină a sculptorului, prin cîteva familii vestite de meşteri, specializaţi în acest domeniu. Ideea aceasta este exprimată de I. Miloia într-o conferinţă intitulată „Arta populară — şi arta cultă", care a fost susţinută la 23 martie 1935, la Societatea Angajaţilor Tramvaielor Comunale : „... în Banat se cunosc cîteva familii care au moştenit din tată-n fiu acest meşteşug (al prelucrării lemnului — n.n. A. T.) Astfel este familia Busuioc din Girliste (Caraş-Severin), familia Băleanu din Văliug (Caraş-Severin), şi familiile : Cotîrlă şi Oancea din Oraviţa. Dintre aceştia a răsărit şi unul dintre cei mai mari sculptori ai ţării care este dl. Romul Ladea" (Arh. M. B. Dosar, nr. 2, 1935).

In încheierea acestor consemnări, amintim o lucrare a lui Ladea, aproape necunoscută (există şi un ciudat destin al „arhivei de marmură" !), care reprezintă monumentul funerar al lui Ioachim Miloia, ridicat în Cimitirul din str. Cosminului, Timişoara. Lucrarea aceasta — basorelief în marmoră — realizată în anul 1942, este, credem, în Timişoara, monumentul funerar cel mai important din punct de vedere al realizării artistice.

AUREL TURCUŞ

Lucrări ale lui Ladea la Muzeul Banatului

Sculptura lui Ladea s-a născut din marea sa dragoste şi încredere în viaţă şi oameni. Opera lui Romul Ladea, în ansamblul ei, a adus o bogată zestre spirituală artei plastice româneşti avîndu-şi izvoarele în măreţul trecut şi prezent românesc. „Moşii, strămoşii mei mi-au lăsat o arhitectură, o doină, o credinţă. Iată formula mea estetică. Ar fi sărăcia cea mai ruşinoasă să împrumut inimă de la alţii cînd am acasă atîta bogăţie".

Muzeul Banatului deţine, în cadrul colecţiei sale de artă, nouă sculpturi de Romul Ladea, aparţinînd diferitelor etape din creaţia maestrului. „Cap de copil", în alabastru, nesemnat, nedatat, executat în anul 1922, aparţine începuturilor creaţiei lui Ladea.

Trecutul nostru istoric este evocat în „Cloşca" (relief în lemn, nesemnat, nedatat) şi în „Gh. Doja" (relief în gips, nesemnat, nedatat, executat între anii 1932-1934) ambele din patrimoniul muzeului din Timişoara.

Copilăria lui Ladea, petrecută la sat, îl leagă sufleteşte de cîntecele, poveştile, legendele şi credinţele poporului. Sculptura „Iovan Iorgovan" este o lucrare a cunoscutei legende, de mare circulaţie în Banat, o ilustrare a viabilităţii tradiţiei. Varianta din colecţia Muzeului Banatului, relief semnat, nedatat a fost executată între anii 1936-1937. Alături de lucrările enumerate amintim două „Autoportrete", „Portretul lui Ion Popovici Bănăţeanu", „Portretul pictorului Aurel Ciupe" şi „Maternitate" varianta, din 1941, din marmură.

Cele cîteva opere aflate în colecţia secţiei de artă a Muzeului Banatului au ca trăsătură comună : „Iubirea fără margini, resemnarea uneori, noblefea şi umanitatea de care am fost cuprins / apropiindu-mă de oameni / fiindcă acestea sînt sufletul meu, credinţa mea".

STELA RADU

Cenaclu

Deci, marţi 7 decembrie, în cenaclul ASOCIAŢIEI SCRIITORILOR şi al revistei ORIZONT a fost prezentat în premieră, teatru de lectură. Un debut (în acest gen) ; Iosif Costinaş prin „Captivii", piesă într-un act condusă, în lectură, de Diogene Bihoi cu actorii-studenţi : Ioana Mercioni, Borbely Ladislau, Puiu Diboş, Onuţ Danciu, Ionel Tocmag şi Dan Doroghi. Scenografia, regia şi banda sonoră semnate de acelaşi Iosif Costinaş. Aşadar, pe linia reuşitelor cenaclului din acest an, o producţie Iosif Costinaş, cu o cabină telefonică, un agent de asigurări (ADAS) şi un acordor de piane. Despre acestea şi despre restul personajelor au vorbit, după aprinderea luminilor în sală : Florica Nubert : „O piesă plină de vervă, cu un umor subtil ... personaje reale, rupte din viaţă" ... „Mulţumim actorilor şi îi felicităm" ! (Şi noi !). Petru Ieşu : „O piesă reuşită, comparabilă cu o emisiune de radio ... Punerea în scenă a piesei ar fi un cîştig pentru teatru ... „Reclama cîteva „stridenţe ale textului venite din umorul de „loc comun". ! Ion Arieşanu : „Iosif Costinaş a ştiut ce face cînd a venit cu această piesă aici" ... „Mobilul dramatic e autentic. Problematica piesei este o reuşită ... eroii bine conturaţi printr-un dialog viu, dinamic ... O lume sufletească, o lume de dezbatere" ... Reproş : „unele replici banale". Concluzie :„Un loc cîştigat în genul scurt al dramaturgiei". Marcel Pop Corniş : „Un text dramatic foarte bun, un text-scenariu ... Esafodajul piesei rezistă ... Unele construcţii stilistice sînt marcate de naivităţi" ... Despre comunicare : „Calea comunicării prin neant eşuează, rezistă numai aceea de la om la om" ... (evident, în piesă). „Personaje arhetipale într-o parabolă a captivităţii ... Cabina – e un impas de care suferă un individ social" ... Sugera : „o deschidere a paraboleî" în sensul „libertăţii ca înţelegere". Doina Mărgineanţu : „... Dramaturgie în toată puterea cuvîntului ... Piesa e o izbîndă a dramaturgiei timişorene" ... Antoaneta C. Iordache sublinia, printre altele „putinţa autorului de a-şi organiza dramatic un spaţiu uman" punctînd : „O oscilaţie între grav şi comicul spontan" ... „Piesa poate fi o schiţă dramatizată" ... nu are nimic cu teatrul absurd, mai de grabă cu Caragiale (Căldură mare)", rezervîndu-şi dreptul de a aştepta : „O piesă de mai mare consistenţă". Laurenţiu Cerneţ : „... nu trebuie căutate sensuri ascunse. Piesa nu e o parabolă de parabole ... Textul e curat" ... Şi totuşi : „Ce e cu capcana, Bebe ?". Anghel Dumbrăveanu : „Iosif Costinaş este, deja, un scriitor dramatic şi nu e de mirare pentru un experimentat scenarist" ... „Se înscrie în dramaturgia care se face la Timişoara" ... Remarca : „Arta literară (a lui I. Costinaş) de a crea personaje, caractere, dialoguri sclipitoare ... Textul are capcanele lui, sugestiile lui" ... In totalitate : „Peste aşteptări, excelent ! ... Avem nevoie de teatru scurt" ! Nicolae Ţirioi (neclintit în zgîrcenia aprecierilor) : „In dialoguri (I. Costinaş) a reuşit cu neaşteptată virtuozitate ... Toată lumea aşteaptă piese ca acestea, poate mai senine" ... Crede că autorul : „va face faţă în genul comicului". Aurel Turcuş : „Costinaş nu poate fi luat ca autor comic ! Piesa e tristă ... Disponibilităţile autorului sînt spre dramatismul vieţii, asupra căruia are o viziune artistică neobişnuită ... O literatură în sine" ... „Sincere felicitări lui Diogene Bihoi" ! Sofia Arcan, care a condus lucrările, aprecia „simţul artistic, diabolic, de a găsi personaje". Concluzionînd : „Sintem încredinţaţi că Iosif Costinaş mai are mult de spus în dramaturgie". In final, Iosif Costinaş, mulţumeşte.

Au citit, apoi, Mircea Birsilă, Adrian Derlea, Florica Nubert, poezie, Marţi, 14 decembrie, Doina Stoiţa şi Horaţia Stemacos, prezente pînă acum „hors-concurs" îşi vor supune creaţia dezbaterii critice.

P. E. B.

● In cadrul ZILELOR POEZIEI la Timişoara, Lenauheim, Victor Vlad Delamarina, Ciacova au participat poeţii : Anghel Dumbrăveanu Anavi Ádám, Nikolaus Berwanger, Lucian Bureriu, Vladimir Ciocov, Crişu Dascălu, Eugen Dorcescu, George Drumur, Dorian Grozdan, Laza Ilici, Claudiu Iordache, Alexandru Jebeleanu, Franz Liebhard, Hans Mokka, Ivo Muncian, Duşan Petrovici, Erika Scharf, Ion Dumitru Teodorescu, Marcel Turcu, Aurel Turcuş, Nicolae Ţirioi, Damian Ureche.

Sculptorul ROMUL LADEA

(Urmare din pag. 1)

nut social deopotrivă. Opera ca „Portret", „Cap de copil", „Profesorul Savonescu" sau „Tors" ilustrează această perioadă de început, de care sîntem obligaţi să ne amintim cînd luăm contact cu opera de maturitate a artistului.

Dîndu-şi seama că modul de exprimare cu predominanţă afectivă sau generos umană trebuie totuşi investit cu valenţe raţional logice de mai mare expresivitate, artistul pătrunde în experienţa expresionistă. Fără a deveni acaparatoare, această perioadă, printr-o structurare în planuri a formelor plastice, exaltă expresivitatea unei idei, atitudini sau sentiment. Opere ca „Al. Popescu-Negură", „Autoportret" (relief piatră) (făcînd trecerea de la o experienţă la alta), „Horea", „Autoportret" (bust), sau „Ţăran din satul meu", ne poartă de la grav pînă la dramatic, adeseori cu neliniştí şi întrebări.

Fenomenul încetării acestei experienţe expresioniste este brusc, încît ne face să-i uităm desfăşurarea treptată şi metodică, să înţelegem că, în sfîrşit, o cercetare s-a încheiat şi că soluţia dobîndită s-a îngemînat pozitiv cu elementele estetic-valorice şi concret-practice pe care într-o măsură le-am putut recunoaşte de la început. Măiestria artistică se împlineşte, însă, marcînd etapa expresiv-realistă, cu care activitatea acestui mare şi regretat artist se încheie pretimpuriu.

Dacă robusteţea a dominat în general spiritul creator al maestrului şi dacă această robusteţe s-a transmis în opera sa ca un fluid dătător de energie, Ladea, fără a se opri din muncă, a căutat, firesc, şi răgazul odihnei. Aşa au apărut în creaţia sa acele nuduri, mai apropiate de figurine decît de promisiunea pe care sculptorul o făcea în acel „Tors" de femeie din 1927. Las spusele altuia să caracterizeze aceste nuduri : „de forme pline, cu freamăt de sensualitate, în care vibrează însă nu pasionalitatea trecătoare, ci chemarea spre rod de viaţă, spre maternitate" (Liviu Rusu). Să fie şi aşa, căci nu pe puţini „povestitori" despre opera lui Ladea l-a tentat metafora şi exaltarea plecării artistului de lîngă glia strămoşească.

Desigur, gîndul a dus pe fiecare la pămîntul bănăţean, la încărcătura spirituală cu care Ladea s-a desprins de lîngă acest pămînt. Dar, mai ales astăzi, nu se poate face confuzia între ideile fundamentale care conduc spiritualitatea noastră şi caracterele psihologice regionale. Acestea din urmă îşi găsesc justificarea în tendinţa de propăşire, în rîvna emulativă de a-şi pune în valoare forţa şi posibilităţile spirituale. Fără îndoială că acesta este aspectul sub care, pornind chiar de la manifestările ţăranului, adică dela starea cea mai pură şi neprefăcută, Ladea judecă „ascuţimea de spirit" a bănăţeanului, în care se amestecă puţină mîndrie, puţină ironie.

Maestrul Romul Ladea şi Ştefan Gomboşiu, elevul său, acum patru decenii, la Timişoara

Dacă o operă ca „Tatăl meu Gheorghe" (1953) diferă ca mod de rezolvare plastică de „Iancu Bobu" (1931), ambele opere rămîn însă cu aceleaşi amprente de origine, nedesmiţînd valorile spirituale dovedibile în masa ţăranilor, valori pe care Ladea nu le-a socotit desprinse de procesul de plămădire a noii noastre culturi. Desprindem deci şi o orientare a sculptorului, aceea a posibilităţii de a asimila fapte de istorie, sentimente, înţelepciunea desprinsă din mase, şi a le îngloba în ceea ce astăzi numim unitatea inseparabilă a culturii socialiste şi educaţiei politice.

In afară de plastică, Ladea nu s-a angajat activ în alt domeniu de activitate, dar a rămas într-un raport polivalent cu realitatea, cu ceea ce social-politic a generat din această realitate. Este de fapt ceea ce confirmă primatul trăirii sale intense în colectivitate şi pentru ea. Opera sa, munca cu omul, ca profesor, pînă şi întîlnirile sale prieteneşti sînt pătrunse de această dăruire generoasă. Fie că această dăruire se proiectează acum pentru noi pe un fond creator-contemplativ sau creator-meditativ, trăirile afective şi intelective ale acestui mare artist au fost dominate, fără cedări, de libertatea sa de gîndire, firească, după ce el a epuizat toate posibilităţile de a atinge claritatea ei. Explicitarea dialectică a acestui fenomen ne obligă însă să-l legăm de transformările sociale, căci veritabilele dimensiuni valorice ale operei lui Ladea au fost popularizate, deci cunoscute şi răsplătite, în amploarea revoluţiei culturale din patria noastră.

Pătruns de o orientată conştiinţă patriotică, Ladea, anticipînd parcă solicitările actuale, s-a angajat entuziast în „realizarea unor lucrări consacrate marilor momente şi figuri ale istoriei poporului nostru". Pornind de la simbolicul conţinut al salvării omului prin înfrîngerea răului, din legenda Iorgovanului, prin răbdarea de cremene a lui Pătru Opincă, prin încrederea sfidătoare a lui Iancu Bobu, prin furtunoasa figură a lui Horea şi cu luptătorii condeieri pînă la omul zilelor noastre, Ladea a imprimat operei sale momente de epopee naţională. Nimeni nu va putea nega că în această operă vibrează acorduri armonice din „Cîntarea României".

Acesta a fost Ladea. Cît de departe şi cît de aproape îmi pare, totuşi, clipa în care l-am întîlnit şi l-am auzit spunînd : „Io mis profesorul de sculptură ..." Cît de complexă a fost jumătatea de secol scursă de la data cînd purcedea să înveţe pe alţii învăţînd el însuşi alături de ei, ca un coleg mai mare, ca un prieten. El a fost şi va rămîne un mare artist şi opera sa nemuritoare aşa îl va păstra în istoria culturii româneşti şi în inimile noastre.

ROMUL LADEA-
SCRISORI
INEDITE

Despre omul şi despre sculptorul de obîrşie cărăşeană, Romul Ladea, s-au scris numeroase articole de ziar ; s-au reprodus adeseori fotografii înfăţişînd operele lui cele mai reprezentative.

Dintr-o enigmă nedezlegată pînă astăzi, numele lui a lipsit însă din volumul Sculptura statuară românească de G. Oprescu (E.S.P.L.A., 1954), istorie care a înglobat pe cei mai însemnaţi creatori ai noştri în domeniul sculpturii. Unui prieten ce a încercat să-i smulgă o părere despre lucrarea academicianului care l-a ignorat, Ladea i-a răspuns : „Nici contemporaneitatea, nici posteritatea nu şi-au spus ultimul cuvînt". Încă de pe acum critici de artă plastică rostesc numele lui Ladea cu respect şi nu precupeţesc elogii pentru artist. Recent, i s-au închinat monografii şi albume care consacră moştenirea dăruită de mîinile maestrului. Opiniile asupra operelor rămase conduc la concluzia : „timpul nu le va putea jertfi uitării" (Al. Căprariu).

Pe Romul Ladea l-am cunoscut personal în anul 1933, în perioada activităţii lui de profesor la Şcoala de arte frumoase din Timişoara. Aveam mai mulţi prieteni comuni. Cum eram încă de pe atunci un pasionat admirator de sculptură, i-am căutat soc.etatate. Ne-am împrietenit din primele întîlniri. Omul, aparent ursuz, mi-a acordat încredere ; îşi dezlega adeseori limba şi mi-a deschis o portiţă în inima lui.

Îl cercetam citeodată în modestul atelier, îi contemplam lucrările şi eram fericit cînd, după asemenea „şedinţe" simţeam că mă îmbogăţesc cu un plus de cunoştinţe artistice, dăruite fără zgîrcenie. Cu toate dificultăţile îndurate în exercitarea meseriei de sculptor şi descăl, pe care le iubea, în aceeaşi măsură, nu accepta compromisuri. Avea o mîndrie demnă, fără orgoliu şi o convingere fermă că în acele împrejurări nu se putea realiza nimic trainic, fără jertfe, fără luptă, fără dăruire. Cînd mi-am exprimat odată părerea asupra unui bust care, mi se părea că nu seamănă cu cel pe care mi l-a nominalizat, m-a privit lung şi, după o pauză, m-a lămurit, liniştit, că pe el, ca artist, nu-l interesează fizionomia modelului, care este schimbătoare, ci se străduieşte să reflecte starea sufletească cea mai caracteristică pentru cel întruchipat.

Prin 1955, am început să-mi completez o documentaţie mai veche, pentru un studiu, proiectat mai demult, despre sculptura românească din Banat. În ordinea cronologică, mă interesa sculptura în lemn a ţăranilor şi intenţionam să închei cu sculptorii „academici", cu Alexandru Liuba (1875-1906), originar din Măidan, cu Romul Ladea şi Constantin Lucaci (născut la Bocşa, în 1923), care repurtase un meritat succes la Expoziţia anuală de la Bucureşti, din 1952, cu zveltа statuie, Înotătorul).

În schimbul de scrisori avut în 1956-1957 cu Romul Ladea, acesta a răspuns cu promptitudine întrebărilor mele. Mi-a trimis şi o copie de pe un memoriu de activitate, care conţinea completări asupra studiilor sale de sculptură la Bucureşti şi la Paris, precum şi despre activitatea sa didactică şi artistică. Cînd, mai tîrziu l-am informat că din cauza agravării bolii mele va trebui să amîn proiectele publicistice mi-a răspuns în grabă să vin la Cluj, să mă tratez cu un medic apreciat, specialist, asigurîndu-mă prevenitor : „dacă nu poţi intra imediat în clinică, vii la Suceag şi stai la mine, pînă primeşti loc". Acest emoţionant gest de prietenie mi-a amintit de atitudinile sale, cunoscute de timişoreni, faţă de elevii şi studenţii săi, cu mijloace modeste (chiar faţă de unii colegi împovăraţi de familie numeroasă) cînd ajungeau la impas. Nu o dată le-a întins o mînă darnică, jertfind cu seninătate din puţinul lui, cu riscul să suporte el privaţiunile celor pe care îi ajuta.

Cînd îşi auzea porecla „ţăranul", invectivă pe care o şopteau pizmuitorii, se amuza şi o considera un omagiu adus şirului lung de cioplituri şi modelări inspirate din lumea celor mulţi, eroii legendelor plaiurilor româneşti, strămoşii lui, fraţii lui. El avea cele mai mari satisfacţii cînd putea să provoace bucurii în jurul său. Va rămîne un liant înalterabil între dascălii şi elevii săi, o treaptă pe scara valorilor sculpturii noastre, un exemplu de probitate profesională, de atitudine patriotică, un om superior, un artist de o rară modestie şi omenie. El trăieşte în operele sale, prin faptele sale.

GEORGE C. BOGDAN

Scenă din atelierul lui Ladea, la Timişoara, cu scriitorul Virgil Birou şi profesorul Tiberiu Vuia

(Mai, 1956)

Dragul meu,

m-am bucurat tare de scrisoarea ta. Mă chinuie dorul după Banat şi după prietenii mei. Nu pot să-mi iert prostia că m-am mutat aici. Scrisorile dacă le adresezi la Suceag – deşi aici trăiesc de 10 ani – sau nu mi le dau, mi le aduce cu întîrziere de 2-3 luni, sau le trimite 'napoi, le ceteşte tot satul, după cum vezi. Şi aproape zilnic am astfel de plăceri (...), dar să lăsăm asta şi să-mi fac şi io o mică autobiografie, am făcut multe, am rutină.

Trăiesc într-un sat lîngă Cluj la 12 km – Suceag. Am aici o casă, un atelier şi o grădină frumoasă cu pomi, izvoare, situată pe un deal cu priveliştе minunată.

Am şi pe mama aici. (Am lichidat tot la Ticvani).

Soţia face pictură, înaintează frumos, figurează sub numele ei de fată, Lucia Piso. (După numărul cu „Lazăr" are ea reprodus un portret, portretul copilului nostru. Dacă ai colecţia „Steaua" acolo la Biblioteca Uzinei, caută-l).

Copilul urmează medicina la Cluj, este în anul III, îi foarte frumos, are inteligenţă strălucită şi face multe, multe pocinoage.

Acum despre mine puţin. Lucrez şi cetesc. Toată ziua. Am timp destul (...). De cîteva luni am o pensionară de la Fondul Plastic. Am lucrări mult superioare celor expuse şi reproduse. Dacă aş avea un fotograf, ţi-aş trimite fotografii. Voi căuta totuşi. Că dacă vrei să scrii ceva, va trebui să-mi vezi lucrările, chiar şi numai în fotografie. Am făcut lucrări frumoase şi am opt turnate în bronz. Am făcut io ce-am făcut cu mari jertfe.

Te sărut pentru gîndul de a te ocupa de plasticii noştri bănăţeni. De plastică se ocupă presa mai puţin. Şcoalele secundare deloc. Vor ieşi din şcoală oameni cărora le este cu totul străină arta plastică. Chiar natura. Vor fi privaţi de cele mai frumoase emoţii.

În ce mă priveşte nu pot să te ajut, nu ştiu nimic despre Liuba. Poate Milola (– doamna –) să aibă ceva material istoric adunat. Io nu m-am ocupat de aşa ceva. Ar fi bine dacă ai putea să scoţi prin careva editură mici cărţulii cu biografia unui sau a 3-4 artişti. Trebuie prezentaţi şi publicului, dar şi oamenilor de specialitate că nici ăştia nu ştiu nimic despre noi, deşi Zaicu, Popescu, Nedelcu, Daniel merită să fie puşi în valoare, sunt oameni mari.

Trimite-mi „Scrisul bănăţean" cu articolul, nu urmăresc revista, n-am cum.

Te sărut cu drag

R. LADEA

Cluj, Calea Turzii, 65

II

(iunie, 1956)

Dragă George,

pe vremea Altarului cărţii, V. Birou a vrut să scoată o monografie R. Ladea, adunase şi clişee, hîrtie, de toate. Am fost atunci de părere că ar fi cu omenie să se aducă omagiu sau să se împlinească o datorie mai întîi faţă de înaintaşii noştri. Şi este cu dreptate. Nu exagerez dacă zic că astăzi nimeni nu este aşa de bine pregătit în ţara noastră – şcolastic înţeleg – nimeni nu ştie să deseneze aşa cum Zaicu, Popescu, Daniel. După anume discuţii, s-a ajuns la soluţia ca în loc să se slăvească „mărimile" în viaţă, Ladea etc., să se scrie mai bine o istorie a artei plastice bănăţene unde în ordinea timpului se vorbeşte istoric, estetic, de toţi. Această istorie este scrisă de Ştefan Gomboşiu şi era să o tipărească Oct. Neamţu. După cum ţi-am scris în ultima epistolă, părerea mea nu s-a schimbat şi acum tot aşa cred că ar trebui să se înnoade firul cu trecutul şi după rînduială să fie puşi în valoare „unul după altul". Dar dacă revista şi tu vreai altcum îţi trimit răspuns la întrebările tale. Aş fi fost mulţumit dacă am fi putut vorbi, cu grai viu să lămurese mai bine lucrurile. Cum nu se poate să ne vedem, iată cîteva date. Alătur revista „Luceafărul" cu studiul lui Gomboşiu (fost elev al meu) şi „Gînd românesc" (I. Vlasiu tot elev). (Ai grijă te rog de reviste, să mi le trimiţi 'napoi, că n-am alte exemplare. Mi s-au risipit toate, am tot dat reviste, gazete ba cu o ocazie, ba cu alta şi acum, nu am aproape nimic din ce s-a scris despre mine).

Sculpturile reproduse sunt din diferite timpuri, aşa se explică lipsa de unitate a formei. Fondul, expresia, bagseama este destul de unitară, cum văd după 20 de ani. Aşa se vede, asta-i culoarea sufletului meu. Am făcut io – nu-i vorba – şi vitejii, pasămi-te aspecte ale aceluiaşi fond. Îţi trimit şi 2-3 fotografii mai noi, mai multe nu pot, n-am tipograf şi sunt şi scumpe foc posele.

Nu am abandonat sculptura în lemn, dar (...), de vreo 10-15 ani nu mai ciopleşc nici în lemn, nici în piatră. Vara trecută mi-a turnat „Fondul plastic" opt lucrări în bronz, era vorba să mi se facă o expoziţie retrospectivă. Expoziţia nu s-a făcut, îţi voi spune odată de ce.

Orice sculptură trecută în material îşi capătă forma definitivă. Lemn, piatră, bronz, preferinţele personale. Toate materialele sînt frumoase. Pentru fiecare material se trateaza forma altfel.

Am fost profesor 23 ani (Din 927 mi se pare). (...) Am expus la multe expoziţii. Din neglijenţă nu am colectat cataloagele, aşa că nu ştiu nici cînd, nici cu ce lucrări am participat. La exp. bănăţeană, după cum îmi amintesc, au fost mama, ţăran bănăţean, autoportret, Iovan Iorgovan. Compoziţie lemn ; portret de copil, copii dormind, marmură.

La Paris am fost de două ori. Odată am făcut o excursie de vreo 3 luni în Germania şi Paris 923 şi odată am fost un an şcolar la Paris 1925. Bani colectă din Arad şi bursă de la statul francez.

Şcoala : clasele primare Ticvaniul Mare, 4 cl. secundare, Oraviţa „birgărşul", 2 cl. preparandia din T-şoara, Gata. Articolul tău mi-a plăcut mult, este aşezat, fără prea multă literatură şi reclamă mirositoare. Îmi place atitudinea asta mai mult istorică decît critică (D-aia îţi trimit io atîtea date !). Lucrările vor vorbi ele, vor spune ce au de spus. Aici nu poţi minţi, nu poţi întruchipa umanitate, iubire, resemnare, dacă în inima ta suflă vîntul, dacă nu simţi frumosul degeaba şuşcăi, dacă n-ai fantezie latri, nu cînţi, şi ochiul simţitor şi mintea pricepută ştie ceti şi te vede.

Mă bucur că te osteneşti să lucrezi ceva, îndeamnă şi pe alţii la cît mai multă muncă şi seriozitate. Văd că pe zi ce trece este tot mai mare întrecere între oameni şi noi nu putem să fim beneficiarii unei culturi la care nu contribuim cu nimica.

Lucrez mai mult, mă silesc să rămînă ceva după mine, cred cu toată tăria într-o soartă mai bună a bietului om de pămînt (...).

Te sărut, complimente Doamnei, copiilor

R. LADEA

„Trifoiul timişorean" – scriitorul Birou, istoricul Udrea şi sculptorul Ladea

Iubite domnule Ivan,

Am primit scrisoarea Dtale şi sunt amărît de unele lucruri ce-mi scrii. Aş fi dorit din toată inima, ca revista noastră să meargă frumos înainte, dar mă gîndesc cu groază la obstacolele cari le vei mai întîlni. M-am bucurat la început de Gomboşiu, şi dacă să poate nici **nu-i scăpa** – e un colaborator preţios.

Aşi fi dorit să-ţi mai atrag atenţia şi asupra unor tineri bănăţeni – cari urmează pe la facultăţile din Cluj şi mai ales Bucureşti – şi cari ar putea să contribuie la revistă. Sunt vreo 2 poeţi buni la Bucureşti cari nu te-ar refuza. Ar mai fi bine dacă, s-ar putea înjgheba un grup de colaboratori permanenţi. Drept că asta ar merge cam greu.

Ruşu – de care-mi scrii – cred că ar putea să-ţi aducă folos real, dacă i-ai da îndrumările necesare în ce priveşte necesitatea şi directiva revistei. Cere articole de probă. Caută-l pe inginerul V. Birou (în atelierul meu stă) e un om inteligent şi poate să facă treabă.

Păcat că nu mai pot să fiu eu la Timişoara că ţi-aş ajuta din tot sufletul, aşa prin corespondenţă să aranjează mai greu lucrurile. Astăzi îi voi scrie şi unui coleg din Arad să-ţi trimeată gravurile cerute. Dealtfel am mai cerut şi dela alţii, – poate în curînd să sosească reproduceri bune. Pînă una alta, te rog publică desene de Popescu şi Zaicu pe cari îi ai la îndemînă în muzeul Bănăţean. (...)

În luna Febr. de altfel voi veni la Timişoara să-mi mut treburile ce am acolo, te voi căuta şi vom fixa sistemul de muncă, că eu doresc să lucrez cu Dta şi dacă nu mai sunt în Banat (...).

Eri ţi-am trimis abonamentul (200 lei) din partea socrului meu, cred că ai destule griji materiale. I-am scris şi lui Bîţiu (un pictor) să trimeată fotografii şi abonamentul. Nu ştiu i-ai trimis revista ?

Pagina literară, merge mai bine. Selecţionează materialul pe cît se poate, sau... nu publica deloc, dacă nu-i bun.

Luceafărul nu l-am văzut, dar părerea mea este – după cum am auzit că a 'nceput – că nu trăeşte multă vreme. Chiar dacă ar putea să-şi asigure colaborări din capitală, vor fi lipsite de interes şi pentru noi şi pentru ţară unde mai pui că vor fi lipsite şi de caracterul pe care îl caută neconditionat orice revistă. Luceafărul nu va trăi.

„Fruncea" o primesc regulat aici.

O trimiţi mamei mele la Ticvani ?

Cu multă dragoste

R. LADEA

DRAGĂ IVANE, alăturat îţi trimit nişte fotografii de la pictorul T. Bîlţiu din Maramureş – pentru revistă.

★

Cum nu ştiu cînd voi putea veni la Timişoara, aş dori pe calea asta să-ţi sugerez cîteva idei cari fără a jigni pe cineva pot fi discutate – şi lămurite odată, pot aduce un real folos culturii, noastre, Banatului. Nu mă gîndesc la un regionalism prostesc, nu mă gîndesc imediat la persoane, dar faptele grăesc şi întrebarea să pune tot mai insistent, iar propaganda care ai începe-o ar da şi o atitudine ciară gîndirii noastre.

Iată de ce ar fi vorba. Au făcut un teatru bănăţean. Nici un artist bănăţean nu a fost intercalat în această operă culturală. Măcar în cor. Nu mă opresc imediat la posturi de conducere, dar mă întreb dacă există o şcoală de Arte frumoase de ce nu s-a putut angaja măcar pentru decoruri elemente de la şcoala noastră. (...)

Să construiească un cinematograf, este invitat pentru proectarea acestuia unul din Bucureşti, cînd avem şi noi arhitecţi cari ar putea face faţă onorabilă nevoilor. (...)

Facem statui şi ne compromitem după cum s-a văzut, în loc să recurgem la talentele bănăţene, de cari numai Timişoara nu a luat cunoştinţă.

Să cere pentru susţinerea Şcoalei de Arte frumoase dela primărie şi prefectură o subvenţie de 600.000 şi să acordă 400.000.

Dar dacă profesorii dela această şcoală cari au format o generaţie de artişti plastici în Ardeal şi cari după 10 ani sînt plătiţi cu salarul de 4.500 lei lunar, şi pe deasupra neglijaţi şi în ce priveşte lucrările de artă cum mama dracului să lucre cu fragere de inimă şi să arate rezultate dacă, întrebările astea ar trebui puse. M-am gîndit la Fruncea. Dacă tu din anumite considerente nu le poţi pune aşa cum sunt, nu-i cu supărare, cum să le pun io în care-va cotidian, dacă mă-ntorc la Timişoara.

Aş dori să văd cît suntem de necesari atît noi oamenii de artă cît şi instituţiile culturale.

Aş dori să aflu cari sunt motivele pentru cari artiştii bănăţeni sunt sistematic înlăturaţi dela orice lucrare şi puşi în inactivitate. Iată şi „Analele Banatului".

Cu dragoste

R. LADEA

COLEGIUL DE REDACŢIE :
ION ARIEŞANU (redactor şef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor şef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRAGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor şef adjunct), GHEORGHE LEAHU

REDACŢIA ŞI ADM. – TIMIŞOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3–33–90, 3–33–76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE INAPOIAZA. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

M.I.C.M.

ÎNTREPRINDEREA DE MAŞINI GRELE BUCUREŞTI

Utilizarea eficientă a fondurilor materiale, sarcină prioritară a unității

Aplicînd cu consecvență o linie economică optimă axată pe continua rentabilizare a unității, colectivul C.I.U.E.M.M.R. — Întreprinderea de mașini grele București — se preocupă, cu rezultate bune, de utilizarea eficientă a fondurilor materiale.

Lărgindu-se cîmpul de observație în privința studierii dinamicii de circulație a principalelor sortimente și grupe de materiale, cu pondere determinantă în activitatea de producție, s-a stabilit o relație elastică și oportună între cerere și consum, orientînd mijloacele financiare spre nevoile de moment ale procesului productiv.

La reușita acestei acțiuni, un instrument util l-a constituit înțelegerea și interpretarea justă a legislației economice și, pe această cale, redimensionarea periodică a stocurilor de materiale în funcție de necesarul exercițiului de plan următor.

Este evident faptul că, urmărindu-se incorporarea la timp a materialelor aprovizionate, s-a îmbunătățit simțitor gradul de utilizare a mijlocelor circulante, diminuîndu-se considerabil nomenclatura structurii elementelor și valoarea imobilizărilor financiare.

Actualul volum al materialelor disponibile și fără mișcare, deși paradoxal, este urmarea firească a perfecționării activității economice de ansamblu, în conținutul căreia se detașează reducerea consumurilor specifice, folosirea judicioasă a materialelor cu balanță deficitară, introducerea unor tehnologii noi, evitarea risipei etc.

Intenționînd accelerarea vitezei de rotație a fondurilor bănești, C.I.U.E.M.M.R. — I.M.G. București, are în vedere valorificarea și reintroducerea în circuitul economic național a materialelor care fac obiectul unui excedent temporar.

În acest scop pune la dispoziția sectoarelor interesate din economie o gamă variată de table, oțeluri, laminate neferoase, aparataj electric, scule, reactivi chimici, cable electrice, după cum urmează :

Produse din cauciuc

Nr. fișă	Denumirea materialului	U/M	Cantit.	P/U	Calitate
1365	Bandă cauciuc dif. mărimi	kg	2 488	31,20	
5003	Bandaj cauciuc	kg	200	12,30	
2070240	Cauciuc izolant	kg	8,70	85,35	izolant
2070241	Cauciuc	kg	1 095,20	22	izolant
1284	Curele trapezoidale	buc.	6	24,65	17/11/2240
1287	Curele trapezoidale	buc.	14	52,10	22/14/3100
1291	Curele trapezoidale	buc.	70	92,65	17/11/3150
1292	Curele trapezoidale	buc.	82	33,75	17/11/3750
1293	Curele trapezoidale	buc	27	43,60	32/20/1500
1294	Curele trapezoidale	buc.	50	110,25	32/19/3750
1295	Curele trapezoidale	buc.	15	43,60	32/20/1500
1299	Curele trapezoidale	buc.	27	55,70	32/20/1000
1300	Curele trapezoidale	buc.	20	33,92	22/14/1600
1301	Curele trapezoidale	buc.	15	88,20	32/20/2500
1302	Curele trapezoidale	buc.	15	58,50	32/20/2000
1304	Curele trapezoidale	buc.	11	161,50	32/20/1750
1306	Curele trapezoidale	buc.	5	177,20	32/19/4000
1307	Curele trapezoidale	buc.	5	72	22/14/4000
1308	Curele trapezoidale	buc.	35	147	32/19/5000
1309	Curele trapezoidale	buc.	22	73,50	32/20/2500
1312	Curele trapezoidale	buc.	5	6,04	10/6/1500
1317	Curele trapezoidale	buc.	100	22	17/11/2000
1335	Curele trapezoidale	buc.	50	39,75	17/11/3750
1339	Curele trapezoidale	buc.	40	45	22/14/2500
1006	Curele trapezoidale	buc.	5	16	13/8/800
1015	Curele trapezoidale	buc.	6	34,80	17/11/1120
1020	Curele trapezoidale	buc.	7	31,10	12/11/1000
1021	Curele trapezoidale	buc.	32	53,98	12/11/1800
1059	Curele trapezoidale	buc.	26	77,20	17/11/2800
1073	Curele trapezoidale	buc.	16	76,15	22/14/3150
1074	Curele trapezoidale	buc.	5	91,10	22/14/3750
1075	Curele trapezoidale	buc.	6	157,25	32/19/3550
1076	Curele trapezoidale	buc.	16	166,10	32/19/3750
1077	Curele trapezoidale	buc.	8	210,35	32/19/4750
0571	Keder buretos	buc.	200	27	10/10/16/20
5133	Șnur cauciuc	kg	200	20,60	7 mm
1371	Șnur cauciuc	kg	150	23,60	10 mm
1372	Șnur cauciuc	kg	150	23,60	18 mm
1345	Furtun cauciuc	ml	47	60,90	Ø 15
1346	Furtun cauciuc	ml	340	151,15	Ø 75
1347	Furtun cauciuc	ml	149	65,50	Ø 50
1351	Furtun cauciuc	ml	27	33	10 x 22 ATM
1352	Furtun cauciuc	ml	18	68,60	IP25/39,5
1357	Furtun cauciuc	ml	19,90	26,25	Ø 1"-PCI
1362	Furtun cauciuc	ml	61	77	IP Ø 32/46
1363	Furtun cauciuc	ml	30	185,15	IPII Ø 75
1364	Furtun cauciuc	ml	17	146	PA-10- Ø 60

Materiale de protecție

Nr. fișă	Denumirea materialului	U/M	Cantit.	P/U
802030	Bocanc talpă durofl.	per.	58	231
80	Costume antiacide	buc.	10	379
10	Bonete albe	buc.	100	4
8020113	Combinezon doc	buc.	74	170
121	Centură siguranță	buc.	190	240
317	Filtre tifoane	buc.	210	0,70
140	Fringhie siguranță	buc.	50	68
151	Genunchere cauciuc.	buc.	123	17
157	Ghete piele	per.	600	57,40
169	Halate pînză țesută	buc.	7	98,50
170	Halate albe	buc.	4	67
171	Halate doc	buc.	30	99
190	Mască praf	buc.	60	59,40
187	Mască aspirație liberă	buc.	8	657
194	Mască sudură cap	buc.	250	39
190	Mască praf	buc.	15	46
201	Mînecuțe cauciucate	buc.	30	13,10
208	Mantale lungi ploaie	buc.	56	152
210	Mantale scurte cauciuc	buc.	43	142
211	Mantale paznici	buc.	10	678,70
213	Mănuși antiacide	per.	170	10

223	Mănuși doc duble	per.	1 400	14
225	Mănuși industriale	per.	790	12,50
228	Mănuși N tensiune	per.	120	38,30
238	Mănuși termoizolante	per.	20	24,50
254	Ochelari coșuleț	per.	50	16,10
265	Ochelari sudor	per.	800	5
278	Pantaloni vătuiți	per.	52	140
287	Plăci cobalt	buc.	350	9,95
291	Prefiltre tifoane	buc.	280	0,35
338	Șepci stofă pază	buc.	22	45,50
366	Șorțuri doc	buc.	600	42
383	Șorțuri prelată	buc.	380	79,35
387	Șorțuri tehnoplast	buc.	40	27
392	Șorțuri lungi piele	sud.	600	123
396	Șorțuri scurte	sud.	569	66
402	Șoșoni pislă	sud.	18	212,30
419	Veste vătuite	sud.	53	114
427	Vizori cobalt	sud.	100	3,40
430	Vizori sudură	sud.	1 400	3,25
437	Umerare	sud.	130	57

Produse chimice

Nr. fișă	Denumirea materialului	U/M	Cantit.	P/U
2130063	Chit cuțit	kg	460	8,75
149	Ulei în fierb	kg	339	31,10
178	Stearină	kg	1 775	8,75
2010300	Sodă caustică	kg	1 000	2,30
255625	Antigel	kg	480	10,50

Marsit-klingherit

Nr. crt.	Denumirea materialului	U/M	Cantit.	P/U	Valoarea
1	Marsit armat 300 grafitat ≠ 1 mm	kg	800	37	29 600
2	Marsit armat 300 grafitat ≠ 2 mm	kg	1 000	51	51 000
3	Marsit armat 300 grafitat ≠ 4 mm	kg	200	62	12 400
4	Marsit armat grafitat ≠ 1 mm	kg	300	61	18 300
5	Marsit fără inerție graf. ≠ 0,8 mm	kg	400	27	10 800
6	Marsit armat grafitat ≠ 3 mm	kg	300	83	24 900

Piese de schimb auto

Nr. crt.	Denumirea materialului	U/M	Cantit.	P/U	Valoarea
1	Ax satelit ZIM	buc.	2	8,25	16,50
2	Ax planetar ZIM	buc.	1	152,45	152,45
3	Arbore intermed. Volgă	buc.	1	1 200,00	1 200,00
4	Arc suspensie Volgă	buc.	2	63	63,00
5	Articulație TV 20	buc.	1	390,00	390,00
6	Arbore secundar SR	buc.	10	190,00	1 900,00
7	Arbore secundar U 650	buc.	1	157,00	157,00
8	Arbore volan direcție SR	buc.	1	218,00	218,00
9	Arbore intermediar Volgă	buc.	1	1 315,00	1 315,00
10	Arbore intermediar SR	buc.	5	229,00	1 145,00
11	Arc spate TV 20	buc.	1	815,00	815,00
12	Arc față TV	buc.	3	155,00	465,00
13	Arc față ZIM	buc.	1	68	68,00
14	Arbore primar TV	buc.	6	115,00	690,00
15	Apărătoare soare SR	buc.	1	47,00	47,00
16	Arbore pinion SR	buc.	2	137,00	274,00
17	Arbore cardan față SR	buc.	3	595,00	1 785,00
18	Bulon cercel, față SR	buc.	3	10,00	30,00
19	Bulon cercel față SR	buc.	7	12,00	84,00
20	Bară stabilizator ZIM	buc.	1	32,00	92,00
21	Bile Ø 11 U650	buc.	100	0,50	50,00
22	Bile Ø 27	buc.	50	27,00	1 350,00
23	Butuc ambreaj	buc.	5	31,00	515,00
24	Butuc față TV 20	buc.	1	315,00	315,00
25	Carcasă U 650	buc.	9	40,00	360,00
26	Capac roată ZIM	buc.	1	54,00	54,00
27	Capac lagăr palier	buc.	1	60,00	60,00
28	Capac C.V. SR	buc.	1	130,00	130,00
29	Carter C.V. SR	buc.	1	225,00	225,00
30	Carter C.V. interm. SR	buc.	1	250,00	250,00
31	Carcasă rulmenți U 650	buc.	1	45,00	45,00
32	Coroană reductor SR	buc.	4	380,00	1 520,00
33	Conjuctor-Disjunctor TATRA	buc.	1	199,00	199,00
34	Cablu frînă Volgă	buc.	2	22,00	44,00
35	Cablu frînă ZIM	buc.	1	35,70	35,70
36	Chiulasă motor ZIM	buc.	1	275,00	275,00
37	Casetă sateliți ZIM	buc.	1	113,00	113,40
38	Cilindru frînă Volgă	buc.	1	305,00	305,00
39	Clește frînă F 125	buc.	4	810,00	3 240,00
40	Delco Volgă	buc.	1	195,00	195,00
41	Delco F 125	buc.	1	405,00	405,00
42	Disc frînă F 125	buc.	4	493,00	1 972,00
43	Maieu față ZIM	buc.	2	97,95	195,90
44	Manivelă U 650	buc.	4	20,00	80,00
45	Macara geam TATRA	buc.	1	124,00	124,00
46	Piston Fiat 125	set	1	1 016,00	1 016,00
47	Pinion S 1300	buc.	1	557,00	557,00
48	Piston KIR 5645	buc.	7	50,00	350,00
49	Pîrghie debraiere TATRA	buc.	2	27,50	55,50
50	Rotor electromotor ZIM	buc.	1	147,00	147,00
51	Rotor electromotor Volgă	buc.	1	146,00	146,00
52	Rotor electromotor Volgă	buc.	1	108,00	200,00
53	Radiator apă M 59 IMS	buc.	1	78,00	78,00
54	Reglete cu trei borne SR	buc.	16	10,00	160,00
55	Regulator avans ZIM	buc.	2	22,03	44,06
56	Releu pornire Volgă	buc.	2	120,00	240,00
57	Supapă admisie Volgă	buc.	6	72,00	72,00
58	Segmenți TATRA	buc.	8	4,25	38,00
59	Segmenți TATRA	buc.	16	12,00	192,00
60	Scaune supapă TATRA	buc.	8	5,75	46,00
61	Suport arc spate ZIM	buc.	1	27,75	27,75
62	Suport ax cadran ZIM	buc.	1	31,00	31,00
63	Suport filtru ulei SR	buc.	20	58,51	1 170,20
64	Semicasetă sateliți SR	buc.	3	265,00	795,00
65	Siguranță levier TATRA	buc.	1	39,00	39,00
66	Supapă admisie motor Volgă	buc.	4	12,20	48,80
67	Servomecanism	buc.	1	4 936,00	4 936,00
68	Tacheți motor ZIM	buc.	12	6,82	81,84
69	Tren roți TV	buc.	3	116,00	248,00
70	Tren fix TV	buc.	1	127,00	127,00
71	Radiator SR 113	buc.	5		
72	Set fișă aprindere bujii	buc.	150		

DE REȚINUT!

Unitățile economice din întreaga țară, interesate în a-și completa baza materială de producție cu reperele ofertate de unitatea bucureșteană, sînt informate că pot obține cele necesare în condițiile prevederilor din HCM 1270/1975.

Comenzile se vor transmite la următoarea adresă :

INTREPRINDEREA DE MAȘINI GRELE

BUCUREȘTI

ȘOS. BERCENI NR. 104 — SECTOR 5.

Relații suplimentare se pot obține la telefon 836340 serv. aprovizionare.

Potențialii beneficiari sînt asigurați anticipat de toată solicitudinea.

GEORGESCU EMIL

și VASILE BAȘA

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVII ● 16 decembrie 1976 ● nr. 50 (460) 8 pag. 1 leu

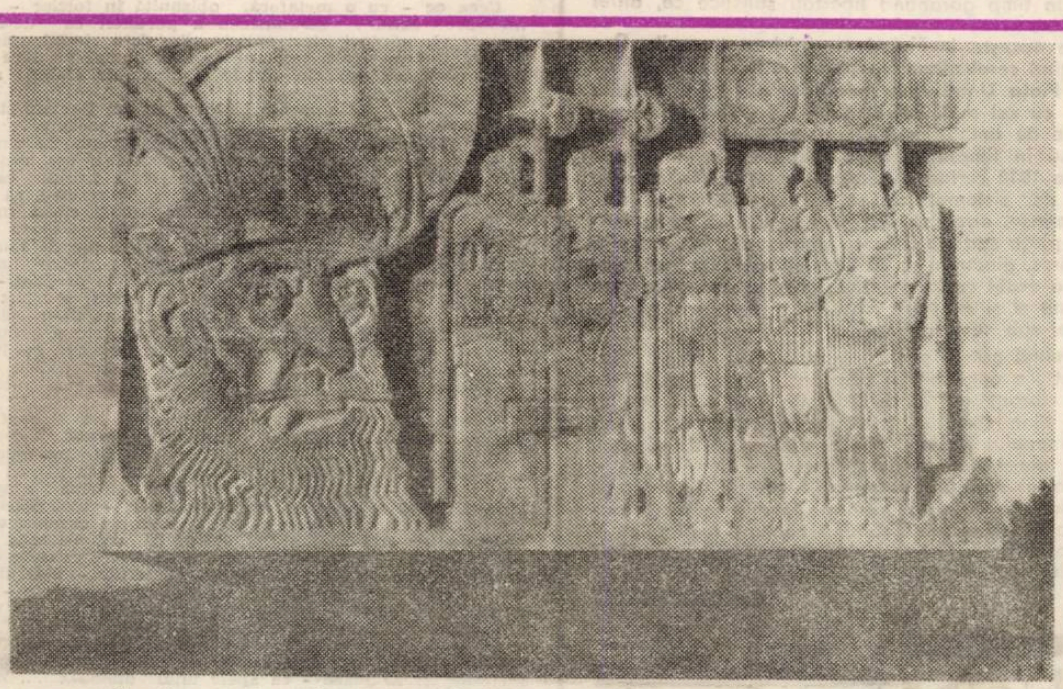

Ilustrăm acest număr cu imagini ale monumentului de la Guruslău, creație a sculptorului timișorean VICTOR GAGA

Convorbiri

Cu artistul emerit GHEORGHE LEAHU

– La ce vîrstă încep nostalgiile după cele trăite ?

– Noi, actorii, memorăm și lucruri posibile a se fi întîmplat. Nostalgia, noi am trăit-o în diferite ipostaze. Am „jucat" adeseori acest sentiment pe scenă. De aceea, atunci cînd vine, ne întrebăm : oare e a noastră ? E nostalgia noastră sau e doar un personaj ?...

– Sub ce semn vi s-a desfășurat copilăria ?

– Știi, nu prea e nevoie să fac publice asemenea treburi personale, dar dacă e o întrebare, atunci trebuie să-ți răspund că am avut copilăria orfelinatului, de la doi ani, a orfanului de ambii părinți. Asta e poate o infirmitate și, poate, o valență în plus a unei sensibilizări. Cînd auzi, de mic : „Unde-l culcăm ?", „Ce-i dăm să mănînce ?" începi să devii circumspect. Chiar în casa ta, nu te obișnuiești niciodată că ceva e al tău. Ți s-a luat prea de timpuriu ceea ce ți s-a dat.

– Și atunci ?

– Atunci, din amuzament, fiindcă în orfelinat eu n-am primit jucării, mi le-am cumpărat acum, foarte tîrziu. În plus, fiindcă m-am trezit sub acest **semn** al vieții, am păstrat, pînă azi, uite, această pereche de pantofiori vechi, uscați, de copil, pe care i-am purtat pretutindeni cu mine.

– Asta e ceva de Chariot...

– Da, e o răzbunare a mea, de a fi mereu legat de acel teritoriu al tinereții. De-a nu mă putea concepe „matur". Persistența acelei unde copilărești, care mă alintă, care se împotrivește celui care ar vrea să mă facă brusc prea „serios". Rezist

mereu, printr-o glumă, printr-un surîs, o năzbîtie copilărească, să fiu luat drept prea „serios".

– Asta presupune un fel de tinerețe perpetuă.

– Charlie Chaplin zicea că are vîrsta arterelor sale. Că e tot timpul tînăr. Tinerețea e o stare biopsihică ce nu coincide cu datele din buletin.

– Dar depinde la ce e folosită o asemenea tinerețe...

– Bineînțeles, mă gîndesc la tinerețea creativă. Doar ea are durabilitate. Cunosc tineri bătrîni. Eu, dacă n-aș avea în suflet această tinerețe ce se știe dărui unui scop, m-aș socoti mort. În acte, pot să fiu viu, dar eu n-aș mai exista. Tot ce e nou, viu, fără prejudecăți, fără snobism, eu le socotesc ale tinereții. Cînd n-aș mai avea această stare, mi-aș face formele de plecare din lume. Cei din jur n-ar afla, dar eu n-aș mai exista, fiindcă n-ar mai exista tinerețea în mine. Viața e tinerețea, să știi.

– Care a fost primul semn al destinului în chemarea spre teatru ?

– N-a venit destinul la mine, ci eu l-am întîmpinat. M-am dus la el. Nici un fapt nu-mi spunea : „Vei fi actor". Ba nici nu am vrut să fiu actor. Că am iubit matematicile. Totul a depins de mine, nu de alți factori. O întîmplare a făcut să fiu scos din orfelinat în clasa a IV-a de liceu și, plecînd la o altă școală, de acolo nu puteam urma decît Belle-artele. Însă eu aveam cu 2 cm mai puțin decît îi trebuia unui actor pentru a izbîndi la teatru. George Enescu, patronul de-atunci, din anii războiului, al institutului, mi-a iertat cei 2 centimetri lipsă și m-a pus să recit o poezie și eu am spus „Mama" de Coșbuc.

– Urmarea ?

– În 2 ani, în loc de patru, eu am terminat școala de actorie. Noaptea lucram la o tipografie, iar ziua învățam. Am beneficiat de aprobarea marelui muzician și a Ministerului pentru a trece în doi ani ceea ce alții realizau în patru.

– Sub ce fascinație actoricească v-ați început cariera ?

– A profesoarei mele, Gina Sandri-Bulandra. Ea jucase la Comedia franceză și acum juca la Teatrul național ieșean. Era

Convorbire realizată de
ION ARIEȘANU

(Continuare în pag. 7)

MILITANTISMUL LITERATURII

Dacă MEDIUL SOCIAL (înțeles ca produs al procesului istoric și realitate în continuă devenire) constituie – în optică sociologică – nu doar cadrul de existență (asigurînd producerea și reproducerea condițiilor vieții materiale) ci, concomitent, un mediu formativ, socialismul inovează și potențează acțiunea general-formativă a ansamblului relațiilor sociale (procesul de formare a personalității umane realizîndu-se practic în interacțiunea societate-individ) ; în acest context vom observa că asupra rolului culturii și artei ca pivoți educaționali nu se pot formula rezerve sau obiecții, CULTURA SOCIALISTĂ servind finalmente modelării unui om nou, afirmînd neabătut increderea în propensiunea sa, asigurînd contextării individului în realitatea obiectivă (determinată concret-istoric) o integrare funcțională și angajare socială responsabilă.

Prin regîndirea și revoluționarea conceptului și metodelor de educație politico-ideologică și culturală **lumina culturii jalonează ascensiunea noastră comunistă, fiind întruchipate – pe tărîm literar (asupra căruia ne vom opri îndeosebi)** – premisele fuziunii literaturii cu grandiosul proiect social **la a cărui edificare participăm ; astfel,** progresul socialului **poate fi – concomitent – și un** progres al umanului, **crearea unei literaturi de aleasă ținută artistică și iradiind un autentic patriotism, scrisă** pentru și despre mase **oferă, în perspectivă, posibilitatea unui** „al treilea clasicism românesc" – cel al umanismului socialist **(acad. Șerban Cioculescu).**

Primordialitatea logică și axiologică a omului, principiul multilateralității **– concept-simbol al etapei istorice pe care o traversăm – inscris ca obiectiv strategic atît în plan social – colectiv cît și uman-individual, definesc pregnant necesitatea unei literaturi de majoră „încărcătură problematică", realizînd o imagine cuprinzătoare a istoriei poporului, răspunzînd aviditații publicului-receptor și potențînd** forța revoluționară a culturii **– ca pîrghie esențială pentru a înălța mintea și sufletul oamenilor. Revoluția spirituală pe care o declanșează și realizează socialismul se manifestă, esențialmente, prin** saltul de conștientizare și lărgirea capacității de înțelegere **a maselor, fructificînd roadele geniului poporului și promovînd consecvent – sub semnul generosului umanism revoluționar – credința în puterea și triumful rațiunii** în opera de edificare a unei lumi a omului, **apărînd personalitatea și demnitatea umană.**

Construind prin sine și pentru sine o nouă societate, masele – depozitare ale unui înalt potențial cultural – **concretizează în** context socialist acele „latențe" de care vorbea Lucian Blaga cu peste patru decenii în urmă ; cultura socialistă – gîndită și realizată ca o cultură a întregului popor – **asociind promovării valorilor perene ale spiritualității românești căutările și virtuțile** creatoare ale prezentului efervescent.

SCRIITORUL – voce gravă a conștiinței epocii sale – va realiza fuziunea dintre experiența umană singulară și coralitatea lumii, făcînd din opera sa un percutant instrument de modelare a conștiințelor, transformînd condițiile generatoare de cultură **ale societății socialiste ca mediu educațional în ansamblu în autentice** mesaje de cultură, **inteligibile și emoționale ; astfel fluxul informațional devine – prin recepție activă, selectivă – formativ (inscriindu-se nivelului fecund al creativității umane), ARTA AUTENTICĂ avînd drept scop ultim relevarea adevărului, răsfringerea vieții în deplinătatea ei, racordată fiind tensiunii spiritualității și perimetrului frumosului.**

Autenticitatea, este știut, nu înseamnă însă transcrierea realității ci surprinderea esenței acesteia, înțelegerea ei artistic-filozofică ; transfigurarea artistică a „minereului social" exclude factologia sau neutralismul, solicită reflecție proprie, adîncă (impunînd, la rîndu-i, o concepție filozofică cristalizată și interiorizată, trăire afectivă complexă, convingeri ferme), necantonată experimentărilor sterile sau acordînd interes doar „scriiturii" (avînd inevitabil rezultat rarefierea mesajului). În același timp, dozatul echilibru în producțiile literare nu vizează aspectul cantitativ (în sensul unui „dozaj" care să medieze extremele : atitudinea criticistică sau cea idilizantă) ci se materializează în ultimă instanță în „spiritul operei", în direcția pe care o dă evoluției conflictelor.

Evident, este unanim admisă observația că NU IDEOLOGIILE FAC ARTA DAR O DETERMINĂ prin substanța ideatică infuzată în structura operei de artă (mesaj umanist, fond de idei) ; în ultimă instanță arta autentică și ideologia militantă **au același scop : continua ascensiune a omului, umanității (și) prin elevația artei, infirmarea statu-quo-ului uman, sanitatea spirituală a societății, autentica literatură, înnobilată de mari idealuri și nutrind** ambiția comunicării **(problemă de acut interes sociologic) – – reflectînd veridic fresca devenirii noastre, servind sensurilor etice majore ale societății socialiste.**

Promovarea unei singure ideologii **– cea a materialismului dialectic și istoric – nu exclude diversificarea manierelor de creație. Vom sublinia, din nou, că** libertatea de creație este concepută în accepția filozofică pe care marxismul o dă necesității istorice înțelese. **Prin** actul publicării **opera literară devine MIJLOC DE COMUNICARE – punct de vedere fundamental pentru abordarea psiho-sociologică a literaturii – înscriindu-se tendințelor și cerințelor legitime ale societății, îmbinînd marile virtuți estetice ale artei cu înalta sa misiune socială.**

Operă educațională de amploare națională, festivalul „CÎNTAREA ROMÂNIEI" – conceput, așa cum sublinia secretarul general al Partidului „ca o manifestare a muncii și a creației libere a poporului nostru" **– se definește în această perspectivă ca o cîntare a muncii și a omului, probînd dimensiunile noii noastre vieți spirituale, generînd – prin multiplele inițiative și manifestări – o puternică emulație, contribuind la înnobilarea spirituală a fiecăruia dintre noi ; astfel, artele, întreaga cultură devin** emanația maselor și bun al acestora, **înscriindu-se unei largi și profunde mișcări democratice. Festivalul național „Cîntarea României" – învederînd interdependența dintre educația politică și cultura socialistă – demonstrează elocvent – prin revărsarea de energii și talente la scara întregii țări – înaltul nostru potențial cultural și excepționalele noastre posibilități (asupra cărora stăruia cîndva Blaga), conturînd într-o imagine de mare expresivitate chipul României contemporane : ocupînd o poziție prestigioasă în concertul popoarelor lumii.**

ADRIAN DINU RACHIERU

Ion Marin Almăjan
SENTIMENTUL PUTERII
Ed. Eminescu, 1976

1. Proza ultimilor ani a adus în prim plan activistul politic cu însemnate munci de răspundere, secretar ori prim secretar județean (ori, pentru istoria imediată : al regiunii) înconjurat de o seamă de alte personaje ce, într-o carte sau în alta, trec în față : directori de mari instituții, de întreprinderi, oameni ale căror hotăriri sînt de mare importanță pentru bunul mers al lucrurilor într-o anume parte a țării. Am spune că, nu o dată, în supraabundența de activiști politici, se strecurau noi scheme, **vechiul activist** trebuind să greșească, iar **noul activist** fiind scutit, pe parcursul romanului, al piesei de teatru, de greșeli. Opere curajoase (alături de opere mimînd curajul) au ridicat, cu mare vioiciune, probleme ce aparțin ultimilor treizeci de ani de istorie a României. Chiar dacă nu întotdeauna interesul scriitorilor a fost distribuit în mod egal, pentru întreaga durată a acestei perioade (și chiar dacă privirile prozatorilor nu au fost, de multe ori, suficient de senine) **mărturia** scriitorilor se numără printre cele mai importante, la marele proces al Istoriei. Romane-anchetă, romane-jurnal, romane-depoziție au fost formele pe care prozatorii le-au abordat ades. Uneori **căutarea adevărului** (căci aceste romane detectivistice caută **adevărul**) au drept eroi pe aceia ce, înscriși în cotidian, parcurg toate momentele istoriei, a bătăliilor pentru demnitatea noului : ziariștii. Romane ale **puterii,** aceste cărți deci sînt, aș spune, cărți ce dau măsura momentului literar. Romanul lui Ion Marin Almăjan (autor ce, la a patra carte a sa, traversează o fertilă maturitate) se încadrează, fără nici un fel de subterfugiu, unei direcții literare și unui moment literar ; în plus s-ar părea că de la titlu și pînă la profesiunea personajelor (numite mai sus) nu face decît eforturi de a se alinia unor preocupări generale.

2. Eroul principal, deci, se cheamă Petru și e tînăr ziarist, trăind între ziariști, ziarul regional **Avintul** fiind locul de muncă, afirmare, ratare a celor ce, împrejurul tînărului, trag concluzii privind viața. Sau, mai exact, trage, în locul lor, autorul, ziariștii fiind **parabole vii,** puse în situații încurcate, de obicei cu scopul de a ilumina excelența morală, vitală, politică a numitului Petru. Acest Petru, tînărul ziarist, face parte din seria personajelor ce, de la **Spune-mi unde duce acest drum ?** definesc proza lui Ion Marin Almăjan : inconformiști, rostind cu brutalitate adevărul, în conflict cu formaliștii bățoși, capabili de prietenii pure (deci capabili de a trăi starea de inocență) dar în același timp ambițioși și duri. Autorul își iubește personajul acesta înzestrîndu-l cu o seamă de calități în plus (cuceritor irezistibil, amorez fatal) însă are inteligența de a-l cenzura prin cîteva replici (una dintre viitoarele iubite : **„ți s-a întîmplat vreodată să te îndoiești că ești cel mai deștept și mai frumos bărbat din lume")** ce se cereau nu înmulțite, ci adîncite, urmărite cu încredere.

Viu și, deocamdată, unic în proza actuală, **documentarul** asupra vieții tînărului ziarist : ca să aflăm cum trăiau ziariștii deceniului al șaptelea, pentru ce cauze luptau, pentru ce militau ne putem adresa romanului **Sentimentul puterii.** Mai puțin reușită este biografia (romanul e o sumă de biografii) primului-secretar al regiunii : intrînd, de data aceasta, în competiție cu o seamă de „modele" (de la Platon Pardău cu ale sale **Ore de dimineață** pînă la Ivasiuc), Ion Marin Almăjan pierde o bătălie (pe care o poate cîștiga altădată). Interesante sînt însă **amintirile** primului secretar, pentru care autorul recompune atmosfera unui Banat bine știut din cărțile anterioare ale scriitorului. Ceea ce trăiește, și cu mare vibrație **trăiește,** în romanul lui Ion Marin Almăjan, este **orașul :** al istoriei și al spațiului geografic, parte integrantă a vieții eroilor. Autorul descrie, eroul monologhează, dar tablourile se unesc fără efort :

„Ei da, se gîndește, orașul acesta a crescut pe bolți și catacombe ca un dinte peste rădăcina altuia. Elisabetinul, Fabricul, Mehala, Ronaț, Fratelia, insule de piatră și cărămidă înconjurînd cetatea, aruncînd și ridicînd punți peste mlaștină. Cu sute de ani în urmă i se spunea Palanca mică și Palanca Mare".

Nici exclamațiile nu deranjează, trecerile experte ale eroului prin timp garantînd libertăți stilistice ce, altfel ar fi surprins :

„...Se oprește învăluind cu privirea turnurile Domului sulițînd cerul albastru, virstat de fișii părelnice de cumuluși. Piața Unirii este încadrată din toate laturile de clădiri cu cel mult două etaje, numărînd ele însele cîteva sute de ani. În mijloc, un obelisc amintește de eroii căzuți în timpul primului război și de mulțimea adunată la 1918 cerînd unirea cu România. (La direcția regională de sistematizare se duceau, de cîțiva ani, discuții aprinse, dacă să se sistematizeze și să se modernizeze piața sau s-o lase cu patina ei). Petru aspiră aerul răcoros, gîndindu-se că vechiul caldarîm mai păstrează încă ecoul copitelor, duruitul căruțelor celor care au tot venit și și au topit răsuflările, pentru o noapte sau o mie, sub cerul orașului".

Sentimentul puterii e o carte autentică, (scrisă „dintr-un suflet") a unui scriitor care are intuiția faptului de viață viu, vibrant, dar și certitudinile unui erou central exemplar. Bine construit (superior din acest punct de vedere romanului **Neîmpăcații în minie,** care rămîne, însă, prin densitatea epicului, cea mai bună carte a lui Ion Marin Almăjan) antrenant, plăcut la lectură (prin nonșalanța cu care pătrunde în diverse medii oarecum neobișnuite cetățeanului comun) romanul mai suporta corecțiuni stilistice, chiar prima frază a sa fiind susceptibilă de îmbunătățiri.

C. UNGUREANU

Cronica literară

Gelu Ionescu
ROMANUL LECTURII
Editura Cartea Românească, 1976

Fiecare critic are, chiar dacă adesea numai în intenție, o metodă proprie de cercetare a fenomenului literar. Uneori criteriile adoptate sînt explicite (teoretizate, adică, nu neapărat pînă la o teorie a criticii sau o metacritică), alteori doar implicate în exegezele privind scriitori și opere, cum este cazul mai ales al cronicarilor literari. Și Gelu Ionescu propune în cartea sa, **Romanul lecturii,** o nouă metodă, **teoretizată** în capitolul ce împrumută titlul său întregului volum și apoi **aplicată** la cîțiva scriitori români și străini. De la început, deci, caracterul unitar al volumului trebuie subliniat, ca și încercarea criticului de a stabili unele criterii privind „lectura" operei literare, oricît de discutabile ar fi acestea.

Criticul pledează pentru „epicizarea" lecturii, încercînd să reliefeze „felul cum citesc azi oamenii literatura, precum și efectele asupra literaturii înșiși ale acestui mod de lectură". Modalitatea o găsește în roman, în care vede „un model de lectură". Iată deci lectura dominată de imperative epice și cititorul căutînd romanul în lectura sa, deformînd adesea opera, preferînd subiectul, acțiunea, pentru care „sare" la lectură pasajele explicative, sau concepînd altul, paralel cu al operei, cum se întîmplă, susține criticul, mai ales cu poezia („unii poeți își concep sau își declară opera ca un roman în versuri", afirmație, în ceea ce-i privește pe marii poeți moderni, cu totul gratuită). Nu vom stărui asupra acestei „epicizări" ce privește pe fiecare cititor și nu are asupra literaturii aproape nici o urmare. Cînd însă se vorbește despre „romanele criticii" atunci lucrurile trebuie privite cu toată seriozitatea, măcar pentru urmarea, dacă nu pentru noutatea ideii enunțate. Se resimte în exegeza literară și se răsfrînge influența romanului și a modelului impus de acesta ? Sînt cercetările științifice adesea forme „mascate" ale romanului documentar ? Judecă exegetul operele în numele literaturii și literatura în numele operei, fiind el „eroul unui roman pe care singur nu a îndrăznit nici să-l scrie, dar care poate fi dedus din totalitatea exegezelor sale ,mici și mari, false sau juste, «romane ale operelor»" ? Posibil, chiar dacă viziunea ni se pare unilaterală. E drept, criticul amintește în treacăt și „direcția exegezei de poetică", dar din felul cum o expediază în cîteva rînduri ne lasă să înțelegem că i se pare nesemnificativă. Altă exagerare la nivelul celei dintîi. Pentru că mai degrabă se poate vorbi, așa cum am arătat pe larg altă dată, de un **spectacol** al lecturii, din care „romanul lecturii" nu este decît o parte. E posibil un „dialog" sau o „dramă" a lecturii, un scenariu sau o cantată, o „liricizare" a lecturii, nevoia de liric părîndu-mi-se tot atît de adîncă ca și aceea de epic sau dramatic. O perspectivă de ansamblu asupra unor criterii totale privind literatura în întregul ei.

Gelu Ionescu ne propune, din toate aceste modalități posibile, doar una, care i se pare a fi semnificativă. Ideea este îndrăzneață, chiar dacă restrictivă, acceptabilă ca mod sau ipoteză de lucru, cu toate că nu corespunde criteriilor noastre sau perspectivei adoptate, mai cuprinzătoare decît aceea a lui Gelu Ionescu.

Un al doilea merit al cărții este consecvența aplicărilor sale la teoretizările inițiale, aplicări cu care iarăși nu putem fi întru totul de acord, dar care au calitatea unor potriviri fără ostentație și fără contradicții. Uneori nu fără ironie, cum este cazul lui „Urmuz amăgitorul" sau **„«Paradisul» liricii".** Afirmația făcută de alții că literatura noastră e una a poeților sau „o literatură de poeți", i se pare, dincolo de paradoxul ei „abuzivă și simplificatoare" (așa cum nouă ni se pare metoda sa „restrictivă și unilaterală"). Nu e de mirare concluzia că tărîmul liricii e „mai comod", paradisul imaginii, o formă de facilitate, nu singurul posibil, nici cel mai încăpător pentru literatură, paradis „înșelător", ceea ce avînd în vedere „epicizarea" trebuia arătat, chiar dacă demonstrația este insuficientă, respirînd aerul, nu întotdeauna ozonat, al sofisticii. Lectura în perspectivă epică este continuată apoi într-o serie de capitole privindu-i pe V. Voiculescu, Ion Vinea, Tudor Vianu, Marin Preda („Vorbirea moromeților"), Thomas Mann, Marquez „rătăcitorul" și „Călătorii cu Odisseu".

În adevăr, Voiculescu pare să nu fi „asimilat" experiența prozei moderne, Urmuz arată „aventura limbajului", o amăgire și aceasta, Ion Vinea se aseamănă cu un personaj de roman, Tudor Vianu e cazul fericit al unui „filozof al literaturii", vorbirea Moromeților e mai mult „tăcere", la Thomas Mann se constată un „orgoliu al ironiei" sau, adevărat fiind că orice carte mare își conține critica, **Veacul de singurătate** își dezvăluie marea ei slăbiciune, aceea de povestire în care nu e nimic de urmat.

Călătoria cu acest **Roman al lecturii** se aseamănă cu ultimul capitol al cărții, „Călătorii cu Odisseu", ce-i dă prilej criticului să mai sublinieze odată „epicitatea pură", existentă măcar teoretic. Există numeroase forme în care lectura se poate face, numeroase modele, cel mai potrivit fiind în viziunea criticului acela al romanului. Idee fecundă, cu tot caracterul ei simplificator față de complexitatea universului literar. Firește, problema pusă în „Călătorii cu Odisseu" poate fi privită și în altă perspectivă, cazul Vinea fiind poate mai nuanțat, iar în ceea ce-l privește pe V. Voiculescu, unele informații nesemnificative sînt cu totul de prisos, mai ales că sînt și eronate. Ce importanță are că **Povestiri** și **Zahei orbul** „sînt rodul ultimilor **șapte ani** (subl. n.) de viață" ? Dar poetul a murit în 1963 iar nuvela „Capul de zimbru" a fost prezentată la concursul revistei „Provincia" în 1947 (16 ani înainte de moarte). Dar peste toate observațiile ce i se pot face, întîiul volum de critică al lui Gelu Ionescu demonstrează dacă mai era nevoie, că o carte de cronici, oricît de interesante și îngrijit scrise, rămîne nesemnificativă pentru un critic ce-și dă adevărata măsură într-un volum unitar, pornind de la o idee îndrăzneață, oricît de discutabilă, aplicată cu perseverență. Cum este și cazul cărții de față.

ION MAXIM

Instantanee

IVAN TURBINCĂ, VIDMA ȘI... CRITICA LITERARĂ

Poate că – singur – sensu-i criptic (la care nu avem acces) ne face să vedem, într-o novella precum **IVAN TURBINCĂ,** nu știu ce „snoavă" (gratuită) a lui Creangă... Fără să-i căutăm – noi – tîlcul..., să spunem numai că Ivan – **singur** și față-n față cu marile categorii cu care are el de-a face : D-zeu, Raiul, Iadul, Moartea – ar fi un soi de... filosof (ce-i drept : „niznai" și, la nevoie, **samavolnic...**), dintre aceia care, între altele, vor fi „tranșat" – fără prea multă cazuistică – însăși problema Morții. Ci nu doar pentru că el, unul, o vîră, pur și simplu, la turbincă (ce va să zică... „între paranteze"), dar, mai cu seamă, dovedindu-i – pentru noi – ditamai **nerozia (NU** și, desigur, **inutilitatea ori,** dacă vreți, non-sensul – cum i-ar surîde lui... ; căci, vai, și ea este „cu socoteală" – o lume în afara ei fiind una... trăgînd să moară, agonică la nesfîrșit !)

De ce e proastă Moartea ? E astfel – pentru că, să zicem, **de-conotează** (*) foarte prost... O scenă : Vidma, înființîndu-se la poarta raiului pentru porunci divine, dă de Ivan acolo, carele-o „pune la pastramă" – făcînd apoi, ei, pe mijlocitorul :

„IVAN : Doamne, Moartea întreabă ce mai poruncești ? (...)

D-ZEU : Du-i răspuns, Ivane, că poruncesc să moară de-acum înainte trei ani de zile, de-a rîndul, numai **oameni tineri,** și alți trei ani de zile, să moară numai **copii obraznici...** (s.n.)"

Ceea ce – cu o **metaforă,** obișnuită în folclor – Ivan „traduce" astfel : „Dumnezeu a poruncit ca de-acum înainte să mănînci trei ani de zile, de-a rîndul, numai **pădure tînără,** și alți trei ani de zile, numai **vlăstare fragede,** răchițică, zmicele, nuiele și altele de seama acestora... (s.n.)"

... E el un **porte-parole** fără rușine, un Hermes strîmb răstălmăcind mesajele încredințate ? Nu tocmai... Căci – isteț, și poate că și ca bătrîn ostaș – cunoaște bine că mesajele de seamă (dumnezeiești, domnești ori militare) sunt, uneori, **cifrate.** El îi vorbește Morții „abitir" ca s-o ... încerce ? – și, așteptîndu-se ca ea, la rîndu-i, să facă o **retroversiune :** să-și re-traducă, în limbaj curat, misiunea... Și deopotrivă – șansele unei prinsori egale fiind – neașteptîndu-se..., căci proasta nu are pic de fantezie (ba, pe deasupra, e și foarte conformistă), „citind" impropriu – cu toate că (și tocmai pentru că) **la propriu** – sacrul ordin (ei, da – în tălmăcirea lui Ivan), și : „... de voie, de nevoie, începe cînd a roade copaci tineri, cînd a forfăca zmicele și nuiele de-i pîrîiau măselele și o dureau șelele și grumazii, întinzîndu-se pe sus, la plopii cei înalți, și plecîndu-se atîta pe la rădăcinile celor tufari, după mlădițe fragede. Se zămorea și ea, sărmana, cum putea !"

Vidma, dar, nu are fantezie – cum nu va fi avut nici bietul Trăsnea ! – și-anume : fantezie **exegetică...,** pentru domnia-sa un text, în vecii vecilor, nefiind **interpretabil** – să nu zicem : ca pentru... Dante, dar : ca pentru ultimul thomist – în 4 (patru) chipuri deopotrivă : alegoric, literal, moral și anagogic... ; și-așijderi – nici **polisemia** unei scrieri nu e vocația ei ! Moartea nu crede-n **opera aperta** (cum credem noi (**), de pildă), unicu-i sens fiind cel **LITERAL** – și, de altminteri, e un vechi consens între ea și așa-zisa „literă a cărții"... De critic – n-ar fi bună..., căci, de fapt, ea nici nu (-și re-) cunoaște – față cu lucrurile lumii – vre-un joc, vre-o libertate sau vre-o alternativă... Ea le devoră – și, cu asta, basta !

Pe cînd Ivan, Ion Creangă și alții ca aceștia, dimpotrivă, pun tocmai lucrurile lumii **(y compris :** vorbele și scrierile ei) să **joace** – ca apele unui diamant..., le fac să „cînte"-n multele lor – posibile – registre..., sporindu-le într-astfel **viața** însăși (ori viabilitatea), semnificația și, dar, Ființa, „taina" și bucuria...

... **IVAN TURBINCĂ** este și-o lecție pentru... critici. Critica **NU** stă sub semnul Vidmei..., iar Moartea e un critic tare prost !

---

*) Nu spunem : „decodifică" – fiind **decodificarea** implicată în orișice mesaj (criptic sau nu).

) Dar nu în înțelesul de : „Mes vers ont le sens qu'on leur prête..." (Paul Valéry), ci în acela-n care pentru un Heidegger, să zicem, existența omului are un caracter „deschis"... **Opera (aperta) ca Dasein.

ȘERBAN FOARȚA

Cenaclu

În ședința de marți, 14 decembrie a **cenaclului Asociației scriitorilor și al revistei „ORIZONT" din Timișoara,** două tinere talente, care s-au făcut remarcate în cadrul lecturilor „hors-concurs", **DOINA STOIȚA** și **HORAȚIA STEMACOS** au supus dezbaterii critice cîteva dintre poeziile lor. Referentul, **CORNEL UNGUREANU,** a început prin a vorbi despre cîștigul de calitate al ședințelor de cenaclu în această stagiune, prin caracterul deschis spre marele public iubitor de poezie și literatură, prin atingerea unuia dintre deziderateele principale ale unui cenaclu, acela de a face **„o civilizare întru și prin literatură"...** Despre autoare : **„Doina Stoița are un fel, sentimental, de a se apropia de poezie... propune un tip de inocență, păstrată sub semnul poeziei de început... gesturi de începător... o trădare a universului poetic prin formule obosite, sentimentalism, printr-un patos care ucide... O lume colorată... Există o caligrafie care, din păcate, reia alte caligrafii"...** Și, despre **Horația Stemacos : „..., manifestă o anume răceală... un tip de reflexivitate ce o determină să-și oprească discursul, riscat, e drept... un anume fel de a face balet literar, specific începuturilor... speranța ei : claritatea poetică, deocamdată greoaie... O lume în alb..."** MARCEL TURCU (sever și abstract, pentru pacienții săi, ca orice diagnostician) : **„... Prima dată cînd văd un cuplu laic citind aici... D. Stoița nu are o viziune poetică"... H. Stemacos, în perspectivă apropiată, dă dovadă de sinceritate... claritatea îi e fatală"... ȘERBAN FOARȚA,** observa : **„cînd citesc doi, se instalează inevitabil competiția, care conduce la un sistem de referință închis".** Despre ciclurile citite : **„o literatură în stare de exercițiu"... SOFIA ARCAN,** în acord cu ideea de a citi în cenaclu și începătorii, considera că autoarele (în această fază) nu sînt voci distincte. **LAURENȚIU CERNEȚ,** cu un umor de pacient, dădea replica opiniilor diagnosticale ale lui **M. Turcu,** apoi relua aceleași carențe observate într-o traducere proprie, pentru a încheia în aceeași notă de umor : **„Tămîierea afumă, dar conservă" ! FLORICA NUBERT,** explică d.p.d.v. medical tipurile de memorie pentru a conchide prin unele probleme organizatorice... **NICOLAE ȚIRIOI : „S-au spus lucruri exacte, dar mă îndoiesc că autoarele au înțeles ceva"...** apoi, pornind de la crezul literar al lui Rilke : **„Dacă vrei să faci poezie, trebuie să știi să renunți la orice pentru poezie. Dacă nu, să renunți la ea"... ANGHEL DUMBRĂVEANU,** care a condus lucrările ședinței, salută autoarele pentru dovada (făcută a) calităților lor artistice... **„E nevoie de un stagiu în cultivarea cuvîntului spre a atinge acea lume care este un poet... O primă apreciere a calităților e însăși invitația, onorată deja, de a citi în cenaclul Asociației scriitorilor... O certitudine : sensibilitatea accentuat artistică... La începuturi vocile autorilor sînt puțin distincte"...** În concluzie : **„e foarte important să știi ceea ce poți face și ce nu, care e drumul tău"... DOINA STOIȚA** și **HORAȚIA STEMACOS** au mulțumit pentru încrederea acordată de a citi în cenaclu.

Au citit, apoi, **Rodica Iova** și **George Pruncuț,** poezie. Ședința de marți, 21 decembrie, va fi dedicată umorului și umoriștilor.

PEB

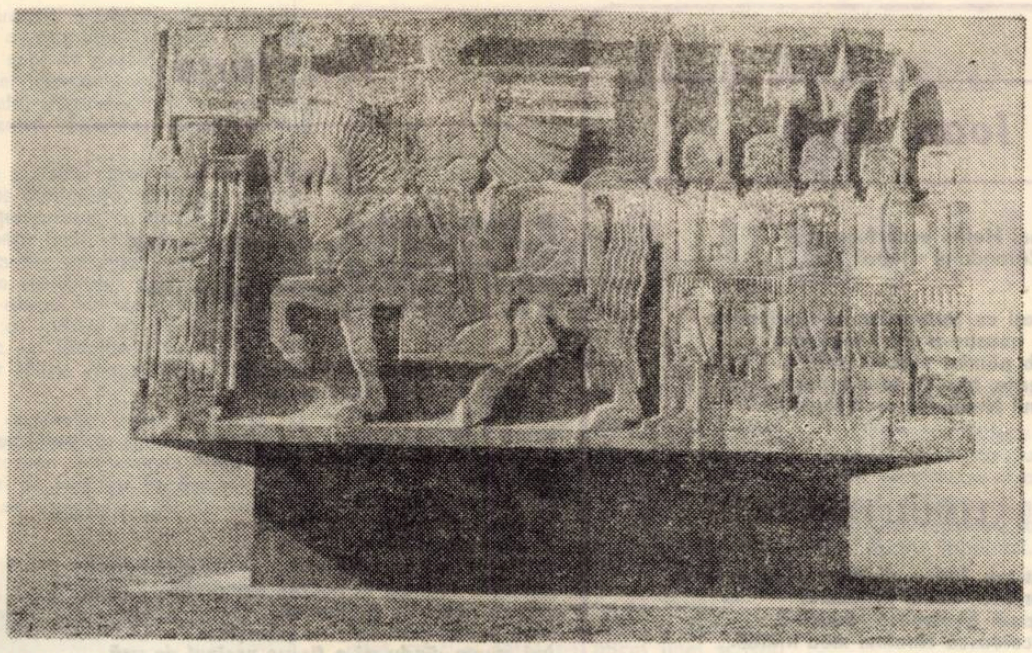

Prezențe literare

MIRCEA ZACIU ȘI SPAȚIUL ROMÂNESC

Dincolo de condiția de zonă determinată „cu un potențial de sensibilitate" pe care depărtarea fizică nu îl diluează în „ecranul interior", spațiul românesc este, pentru Mircea Zaciu, cum se deduce din „colajele", „glosele" și „rondurile sale de noapte", un perimetru al unor sensibile opinii cu privire la cultura noastră. Virstele literare — cronologic deduse din ritmurile culturale ale noastre și europene — apar istoricului literar ca circuit de aspirații și ambianțe complexe.

Spațiul românesc, simțit ca alt spațiu decît cel (de pildă) francez, cum după o călătorie Mircea Zaciu povestește, este acoperit cu parcurgeri în sincronia și diacronia culturii noastre.

Dimensiune în care criticul este integrat, spațiul românesc, este delimitat conform unor specifice mutații interioare : clasicismul — operează „ca aspirație" asupra unei generații ; destinele literare sînt determinate de tensiunea dintre poetica autorului, spiritul epocii și valoarea operei (Emil Isac) ; pașoptiștii sînt considerați pe măsura impulsului inițial asupra istoriei ulterioare ; unele evocări (Vasile Alecsandri, „mai aproape de inimă"), dezvoltă o lume ; comentariul despre George Coșbuc rămîne o invitație la alinieri definitorii pentru poeții ardeleni (starea de centric sau ex-centric). Cu alte cuvinte, relațiile tradiție-epigonism, literatură-societate, sincronie-discordanță, modernitate-receptare, rod al unor investigații sistematice și conforme rigorilor universale (reci) de studiu literar, acoperă un „spațiu românesc", în care demersul este fierbinte. Vasile Alecsandri, „clasic", demodat, plutește în prezent ca o „planetă moartă" ; un prozator în realismul românesc care se clasicizează, este durabil în tilcuri aplicabile istoriei (Moara cu noroc, de pildă) ; unei reeditări i se subliniază participarea la instaurarea „umanismului" modern (Vasile Bogrea, Sacra Via).

Nostalgia lui Mircea Zaciu pentru contactul, în anii studenției, cu George Călinescu, ni se arată a fi întemeiată pe afinități care dezvoltă integrarea lui în spațiul românesc de cultură, uneori, ca istoric literar disimulat.

„Artist eșuat", „sculptor fără brațe", criticul literar este pentru George Călinescu un nativ înzestrat, altcum contactul său profund cu opera nu este posibil. Călinescu pare un spontan intuitor de frumusețe a operei, cînd de fapt, în spatele spontaneității, zac, presate și distruse de o reordonare de excepție, culturi și veacuri europene. Dacă și-ar fi ignorat capacitatea de cuprindere a valorii operei, Călinescu ar fi fost un foarte informat autor de tratate de literatură comparată. Călinescu însă este un istoric disimulat, concentrînd în strălucite intuiri ale valorii, cuprinderi largi de epoci și opere europene.

Dacă Mircea Zaciu n-ar cuprinde spațiul românesc literar în „glose", universitarul sincronizat criticii moderne ar fi un sever istoric literar. Austeritatea filologului ardelean, sobrietatea istoriei generațiilor sau a ideologiilor literare rămîn cadre în care Mircea Zaciu îngrijește ediții, restituie în șir cărți și momente, și polemizează, pentru conturarea unui adevărat „spațiu românesc" de literatură.

În 1958, constata : „Problemele trecutului cultural al Transilvaniei, cu specificul și personalitățile lui ilustrative, mai constituie încă un vast teritoriu nedefrișat, capabil să rezerve surprize, și, în orice caz, să aducă, în sinteza generală a istoriei literare românești, un capitol plin de originalitate". Textul, care deschidea o evocare a profesorului și omului Ion Breazu, rămîne cadru pentru cercetări ale fostului său student. Dacă „pentru Ion Breazu exista o singură valoare, aceea a duratei, și numele ei era Transilvania", Mircea Zaciu demonstrează forme ale duratei. Studiile despre istoria literară transilvană (Ion Breazu, Dimitrie Popovici, în primul rînd), despre presa și societățile culturale și animatorii lor (Un centenar : Astra, Alexandru Ciura, Aurel P. Bănuț, Reviste uitate : „Cultura", Teodor Murășanu) și despre scriitorii și poeții ardeleni, conturează parcurgerea, în cercuri din ce în ce mai aprofundate, a programului școlii clujene de cercetare (spirit de onestă confruntare între Dimitrie Popovici, David Prodan, Lucian Blaga și Ion Breazu în anii lor sibieni cînd adevăratele dimensiuni ale renașterii culturale ardelene nu deveniseră bunul comun al istoriei noastre literare). Dacă în monografia lui Ion Agîrbiceanu materialul este dispus conform rigorilor bineștiute, teritoriile străbătute, „glosate" vădesc dimensionări sub auspiciul ethosului și documentații topite călinescian. Ochiul tandru și lucid al criticului — prieten cu Emil Isac, deslușește în scrisorile, biografia și poezia controversatului poet, mobilul modernității afișate, cum și suportul unor certe valori poetice (Emil Isac, Emil Isac sau neînțelegerea). Poetul „salonului roșu" este, după ce-și abandonează armura „un fermecător alchimist al realului" cu imaginarul, al mitului cu adevărul și al plauzibilului cu fantastul. Rebreanu are „duritate de rocă ardeleană și o tenacitate cum rar se întîlnește". Agîrbiceanu evocă „amintirea omului desăvîrșit, cu seninătatea unei înțelepciuni grave dar și cu gingășia unei candori copilărești".

„Temeiurile populare" demonstrate de Ion Breazu pentru literatura ardeleană, se convertesc în criteriu esențial de cuprindere a individualității poeților ardeleni : situarea lor centrică sau în afara cosmosului-sat, cosmosului-țară. Ca și Dimitrie Popovici și Ion Breazu, care „credeau mai mult în ideologia literară a scriitorului, în profilul său spiritual, reconstituit din izvoare, lecturi, afinități, și mai puțin din datele concrete ale unei biografii", Mircea Zaciu deduce în arii resimțite sintetic, componenta ardeleană a spațiului românesc. Și oare nu este Mircea Zaciu, în revenirile mereu mai severe în detaliere (Agîrbiceanu, bunăoară este reluat din perspectiva categoriei de ritm cinematografic implicită construcțiilor lui (zice), în punerile la punct cu privire la ediții rău îngrijite, opere și destine rău înțelese, un aliniat modelului pe care și-l afirmă în Ion Breazu ? Pentru Mircea Zaciu, Breazu este „un Rembrandt răbduriu care-ar fi reluat iarăși și iarăși figurile „gărzii de noapte". Oare „bivuacul" („Sîntem implicați în această metaforă cum un coleg al nostru, mult mai tînăr, a spus-o nu de mult"), — „rond de noapte", nu ascunde și o caldă închinare (în atingere de „exterioritate cu experiențele, exercițiile și rigorile vieții de campament"), căilor netedminate pe care ar fi mers Ion Breazu ? „El ne-a învățat, spune Mircea Zaciu, să fim drepți cu toate figurile „gărzii de noapte", căci o cultură e un fenomen colectiv, și, adesea, chiar marii creatori pot intra pe neașteptate în conuri de umbră" (Colaje, Ion Breazu). O integrare în școala de cercetare de la Cluj, integrată, la rîndu-i în spațiul definitoriu românesc.

STELA MIREL

Aniversări

Revista KNIJEVNI JIVOT la două decenii de la apariție

Revista de expresie sîrbă din România a luat naștere ca un rezultat al dezvoltării literaturii sîrbe în patria noastră. Ea a fost, de la început, tribuna de afirmare a primei generații de scriitori sîrbi de la noi. În același timp, ea s-a străduit să devină, și pentru cei mai tineri condeieri, în evoluție, locul unde ei puteau să-și pună în vileag talentul. Apariția revistei KNIJEVNI JIVOT a fost un moment hotărîtor pentru dezvoltarea, și de aici înainte, a întregii literaturi de expresie sîrbocroată din România. Publicația a adunat în jurul său tot ceea ce a fost valoare literară, creînd, în același timp, noi și valoroși scriitori. De la începuturile sale, cînd poetul Vladimir Ciocov, împreună cu criticul Neboișa Popovici, cu prozatorul Svetomir Raicov, cu poetul Lazar Ilici și cu mai tinerii Jiva Popovici, frații Mirianici, Ivo Muncian și alții au pornit să scoată la lumină primele numere ale revistei și, pînă la cele de azi, publicația Uniunii Scriitorilor din patria noastră a parcurs, în două decenii, un drum ascensional, nu fără dificultăți, mai ales la început, dar care a impus, în revuistica și în literatura de azi, o publicație interesantă, de prestigiu, statornică idealurilor sale nobile.

Prin menirea ei expresă, de a publica scriitori de limbă sîrbă, cu lucrări originale, poezie, proză, critică, reportaj, piese de teatru, revista și-a atins țelul. Ba mai mult, ea a adus, în fiecare număr al său, nume de rezonanță din literatura română și universală.

La acest moment aniversar, revista ORIZONT urează sorei sale, timișorene, să publice în continuare pagini incandescente de literatură adevărată, pusă în slujba idealurilor nobile, ale formării omului nou, preconizate de partidul nostru, cărora revista le va rămîne fidelă și de acum înainte.

ORIZONT

Consemnări

Statuia lui EMINESCU la Sînnicolaul Mare

Activitatea românilor din Ardeal și Banat din a doua jumătate a veacului al XIX-lea și din primele două decenii ale celui următor au împletit țelurile luptei de eliberare și afirmare națională, de unire cu România, cu cele ale luptei de clasă.

Intelectualii din Sînnicolaul Mare, grupați în jurul colectivului didactic de la gimnaziul de stat, vor avea un mare rol în acest proces de dezvoltare a conștiinței naționale. Ei vor face din numele, activitatea și opera lui Eminescu „un simbol național" — termen ce va fi folosit de Goga, atunci cînd acesta se va referi la marele său înaintaș. Prețuirea pe care i-au acordat-o, încă acum 50 de ani, înaintașii noștri, lui Eminescu, s-a concretizat printre altele și într-un monument al poetului ridicat la Sînnicolaul Mare, primul în țara de dincoace de Carpați, închinat luceafărului poeziei românești.

În numărul din 24 iulie 1921, revista „Primăvara" din Sînnicolaul Mare, scoasă și condusă de Teodor Bucurescu, publica un **„Apel pentru ridicarea unui monument în Capitala poetului Mihai Eminescu"** al Ministerului Cultelor și Artelor, condus pe atunci de către Octavian Goga. După ce evidențiază importanța lui Eminescu, a aceluia „care, prin opera lui i-a dat (poporului) cei mai frumos titlu de glorie, i-a inspirat încredere și avînt" . . ., Ministerul arată necesitatea unui monument pentru a fixa memoria lui, deschizînd lista de subscripție cu suma de 50.000 lei.

„Primăvara" deschide lista cu suma de 600 lei, strînsă de la profesorii gimnaziului. Anul 1921 se încheie avînd adunați 880 lei. În fiecare număr al revistei sînt publicate numele celor care și-au dat obolul și suma donată. Devine un refren expresia : „Prea mereu se adună banii pentru Eminescu".

Anul 1922 aduce unele schimbări în soarta monumentului. La București moare inițiatiua ridicării monumentului. Cei din Sînnicolaul Mare hotărăsc ridicarea lui aici, în Banat. Greu însă se adunau banii. Pînă în iulie 1925 — deci după 4 ani de muncă — erau strînși abia 2.440 lei, fapt ce-i face pe mulți cititori ai „Primăverii" să i se adreseze acesteia cu întrebarea : „Cînd ridicăm monumentul lui Eminescu" ? În vara anului 1925, Ministerul Cultelor, la cererea lui Bucurescu, acordă acțiunii închinate lui Eminescu 10.000 lei. Apelul către „Studențimea Română" apărut în 12 VII 1925 — are ecou în sufletul tineretului ce-și petrece vacanța în satele din Banat și Crișana. Aceștia, însuflețiți de cauza frumoasă ce o serveau, au trecut la treabă. S-au organizat colecte, umblînd din casă în casă, s-au pregătit programe artistice, coruri, piese de teatru, recitări, dansuri. Este o frămîntare peste tot, care face ca la începutul lunii septembrie 1925 suma să se ridice la 40.025 lei. Ceea ce a fost greu era trecut. Trebuiau acum să se facă pregătirile pentru sărbătoarea dezvelirii.

Compozitorul Sabin Drăgoi, directorul Conservatorului de muzică din Timișoara, acceptă să scrie muzica pentru poezia „Doina" lui Eminescu. Cîntecul este terminat în cîteva săptămîni și dat spre a fi învățat de 6 coruri, totalizînd peste 500 elevi. Compozitorul țăran Nistor Miclea din Mercina pune pe note poeziile „Ce-ți doresc eu ție, duce Românie" de Eminescu și „Plugarii" de Goga. Se pun în vînzare însigne, cărți ilustrate, cu evenimentul anunțat pentru ziua de 11 octombrie 1925.

Ziarul „Primăvara" lansează invitația cu programul amănunțit și participarea unor personalități de seamă ale culturii românești : Octavian Goga, membru al Academiei Române, Vasile Goldiș, președintele „Astrei", Ion Minulescu, director al artelor în Ministerul Cultelor și Artelor, Liviu Rebreanu, președintele Societății Scriitorilor Români. Ziarele și revistele din Timișoara, Arad, București, Oradea scriu despre evenimentul ce va avea loc la Sînnicolaul Mare, trimițîndu-și în același timp și reprezentanții.

În sfîrșit, ziua mult așteptată a sosit : 11 octombrie 1925. Această zi va rămîne pentru Sînnicolaul Mare și împrejurimi o dată memorabilă. Zorii unei zile frumoase de toamnă și, odată cu ei, o mulțime de oameni din Sînnicolaul Mare, din comunele învecinate și mai îndepărtate.

Goga, în luarea de cuvînt, laudă osîrdia bănățenilor care, cei dintîi în această parte a țării, au cinstit memoria lui Eminescu. Cuvinte calde îi închină el celui sărbătorit : **„Eminescu este și va rămîne cea mai strălucită încarnație a geniului românesc. Vremea de astăzi cu toate izbînzile ei îi aparține. Unitatea literară era o formulă pregătitoare a unității politice, iată lozinca către care s-a îndrumat el, căreia de la început i-a jertfit ritmul măreț al unei creațiuni fără precedent încă în analele noastre. Din primele zile, elevul lui Aron Pumnul pornit în pribegie a simțit chemările întregului sol românesc prins atunci sub aripa stăpînirii vitregi. A plecat să-l cunoască și pretutindenea a pus urechea să-l audă. Limba lui literară, într-o vreme cînd gramatici de tot soiul o drămuiau cu erezii savante, se adăpa din moștenirea „veche și înțeleaptă" a tuturora. Un proverb din munții Moldovei, o giumă de pe Tîrnava, o frază euritmică din Gorj, toate își dau întîlnire în atelierul lui Eminescu. El a fixat mai întîi și de un caracter definitiv tablele legii în graiul nostru"** . . .

Ion Minulescu, poetul „romanțelor pentru mai tîrziu", reprezentant al Ministerului Cultelor, va fixa importanța gestului făcut de bănățeni prin ridicarea acestui monument : **„Mulțumită dărniciei dumneavoastră sufletești, orașul Sînnicolaul Mare se poate mîndri de a fi dat el cel dintîi exemplu celorlalte orașe din România, . . . cînd a înfrățit chipul marelui poet cu eternitatea aceluiași metal în care Eminescu își turnase versurile lui . . . „Versurile lui Eminescu sînt fructe de aur care nu mucegăiesc nici nu putrezesc"** . . .

Sărbătoarea de la Sînnicolaul Mare a fost nu numai un semn al prețuirii de care se bucura Eminescu, cel mai mare poet al poporului nostru, ci și al unității de simțire și acțiune a oamenilor din acest colț de țară.

Iată ce nota trimisul unui cotidian maghiar, „Temesvari Hirlap" într-un articol de fond, la 11 X 1925, cu privire la Eminescu : **„El a fost flacăra luminoasă ce s-a înălțat din întunecimea v e a c u r i l o r, care a despicat întunecimea și a aprins în generații dragostea față de limbă, ca cea mai scumpă comoară a oricărei națiuni. Națiunile sînt generoase : pe marii lor bărbați numai pe jumătate și-i păstrează lor. Cu o parte din opera și amintirea lor, contribuie la pantheonul universal al omenirii unde se împreună toți aceia care, deși au scris, au cîntat sau au învățat în limba națiunii, au dezgropat din sufletul lor comori vecinice. Și Eminescu este între aceștia.**

De-atunci, de-a lungul anilor ce s-au scurs, chipul lui Eminescu s-a integrat peisajului acestor locuri. Generații de oameni au găsit nu o dată prilejul să-i aducă prinosul dragostei, admirației și recunoștinței lor.

Prof. SAVU VOICHIȚA
Liceul real-umanist
Sinnicolaul Mare

„Cîntarea României"

Ioan Şerb

CETATEA SOARELUI

„Spre soare creşti de-a pururi, Libertate !
Virtuţi, din haos, intre-n armonie...
Norocul tuturor dat : ţie, mie.
Pe-aripi de vis, frumos, aici te-abate".

Gindesc şi-aievea naltă o cetate :
Vechi meşter, Neamul sie-ursita-şi scrie.
Spre soare creşti de-a pururi, Libertate !
Virtuţi, din suflet, intre-n armonie...

A Patriei izvoare-s dezlegate !
Ca-n sori, in inimi e-unitate vie...
Lumină dreaptă-i cum noi vrem să fie.
Ii prindem ţării zări nemai visate.
Spre soare creşti de-a pururi, Libertate !

GORUNUL NEAMULUI

Gorunul Horiei vecii foşneşte
În a Zărandului vitează Ţară.
La rădăcina-i Iancu se coboară,
Cu focu-i veşnicia i-o hrăneşte.

Tribunii ce luptară vultureşte,
Sub gorun, pe erou il inconjoară.

Gorunul Horiei vecii foşneşte
În a Zărandului vitează Ţară.

Strămoşi ce ţara-adinc mi-i odihneşte
Visele noastre-n vatră legănară...
Pe sub pămint norocul sfint ni-l cară.
Din jertfe, biruinţi ţara trăieşte !
Gorunul Neamului vecii foşneşte !

DESTINUL IANCULUI

Cum trece Iancu dintr-un veac in altul
I se preface duhul in lumină
Şi trupu-n generoasă rădăcină,
Să cucerească Neamul meu inaltul.

Sfint doru-i de dreptate, visu-naltul
Din culme-n culme ţara in lumină.
Cum trece Iancu dintr-un veac in altul
I se preface duhul in lumină.

Fulgerul răzvrătirii-ncearcă saltul
Spre-un ţărm al vremii paşnice, senine,
Livezile de omenie pline...
N-aş vrea să fiu decit prea umil psaltul,
Cind trece Iancu dintr-un veac in altul.

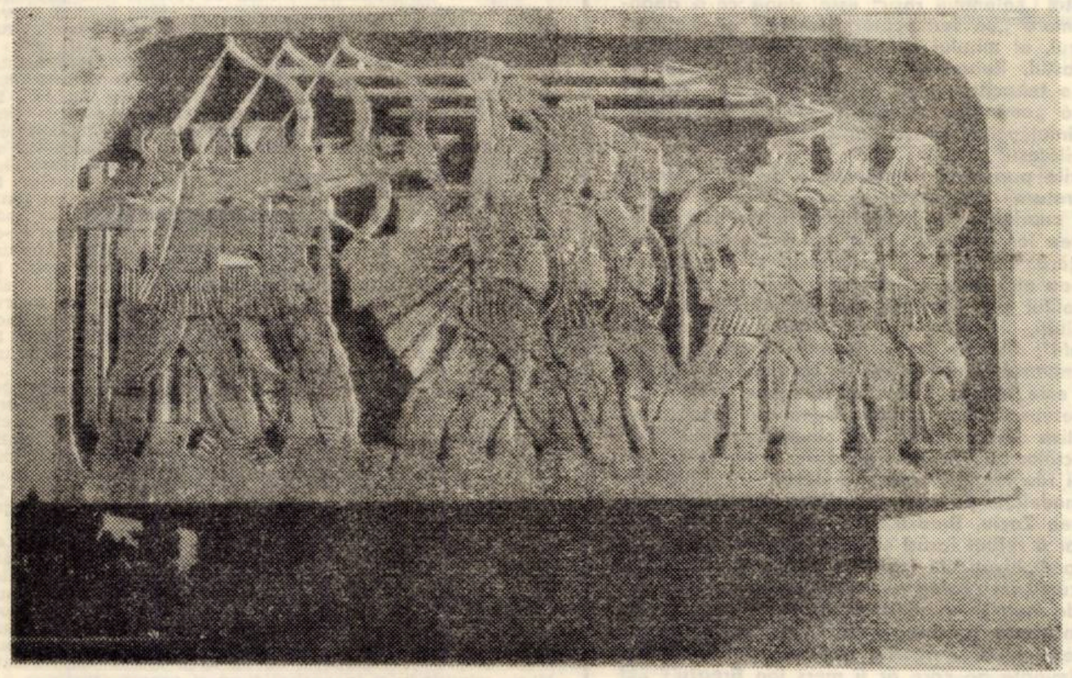

Ion Iuga

ADEZIUNE

În fiecare zi de lucru
bună dimineaţa imi spune vecinul de uşă
in fiecare noapte de lucru
noapte cu soare-mi zice vecinul de uşă
şi nu ne ştim numele

cu toamna grămadă-n sacoşe
şi miini oprite-n vis şi metal
deschide uşa vecină –
scara miroase a petrol şi cărbune
a strugure strivit şi proaspătă piine
cind vine
in fiecare zi de lucru
el bună dimineaţa imi spune –
şi-am coborit etaje
multe etaje impreună noi
cei care veghem in noapte steagurile
„scara noastră-i de lumină
cind poetul prin scris ne păzeşte..."
imi spune dindu-mi o floare vecinul de uşă

Bună dimineaţa tarabelor din piaţă
zice poetul care nu-şi cumpără
cele mai frumoase cuvinte din ziua recoltei

bună dimineaţa-i spun vecinului
şi el imi priveşte veghea nopţii din văz
scara noastră-i de lumină
cind poetul prin trai ne gindeşte..."
În fiecare zi de lucru
cum am prinde cai sălbatici urcăm in tramvaie
să nu intirziem adevărul
dinspre noi spre noi
din verb in faptă
in fiecare zi de lucru

Coboară toamna in pămint şi grai
cad strugurii sub roţile de pace
amurguri mari trecerea noastră-ngroapă –
intorc colinele din somn in nai
in fiecare zi de lucru

În fiecare zi de lucru
bună dimineaţa imi zice vecinul de uşă
petală de trandafir vorba lui
şi de oţel şi de flacără-i
graiul pămintului –

Lui imi depun cererea de intrare in partid
lui adevărul patriei mele
şi de-i vreo organizaţie impotrivă
pe scara muncii eu aştept să-mi scrie
in fiecare zi de lucru ;
şi-n noapte-i scara de lumină
in umbra steagurilor ţării.

Televiziune

DUMINICĂ, 19 decembrie

8,30 Tot inainte ? 9,20 „Blindul Ben". 9,45 Pentru căminul dv. 10,00 Viaţa satului. 11,45 Campionatele naţionale de gimnastică. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. 13,05 Album duminical. Din cuprins : Scheciuri, cuplete, momente coregrafice, muzică, divertisment. Realizator Marian Traian. Secvenţe din spectacolul Televiziunii italiene „Mille Luci". La ora 14,00 Ce vrăji a mai făcut nevasta mea. 14,50 „Anul sportiv 1976" (II). 16,40 Documentar : R. P. Ungară – un milion de locuinţe. 16,50 Film serial : Din tainele Mărilor. Episodul 23: „Laguna navelor scufundate". 17,40 Drum de Glorii. 19,00 Micul ecran pentru cei mici. 19,30 Telejurnal. 20,00 Baladă pentru acest pămint. 20,25 Film artistic : Darling Lily. 22,05 Pagini muzicale de mare popularitate. 22,35 Telejurnal. 22,45 Telesport.

LUNI, 20 decembrie

16,00 Teleşcoală. 16,30 Emisiune in limba maghiară. 19,00 Teleglob. Ţara piramidelor, azi. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Viaţa economică. 21,00 Roman-foileton : Cezar Birotteau. Producţie a televiziunii franceze după opera capitală a marelui scriitor clasic francez Honore de Balzac. 21,50 Antologie lirică. Emisiune dedicată Republicii. 22,10 Arte marţiale japoneze, Un film despre citeva... secrete ale vechilor samurai. 22,45 Telejurnal.

MARŢI, 21 decembrie

10,00 Teleşcoală. 11,00 Film artistic : Scott in Antarctida. 12,45 Telex. 16,00 Teleşcoală. 16,30 Curs de limbă engleză. 17,00 Telex. 17,05 Lecţii TV. pentru lucrătorii din agricultură. 17,45 Hochei : U.R.S.S. – Suedia. 18,45 Anii de lumină ai Republicii. 19,05 Telecronică pentru pionieri. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Ancheta TV. Omul sfinţeşte locul. 20,40 Teatru TV. : Noaptea e un sfetnic bun, de Alexandru Mirodan. 21,55 Vedete internaţionale. 22,40 Telejurnal.

MIERCURI, 22 decembrie

16,00 Teleşcoală. 16,30 Curs de limbă germană. 17,00 Telex. 17,05 Enciclopedie pentru tineret. 17,30 Hochei : Cehoslovacia – Suedia. 18,30 Din viaţa plantelor şi animalelor. 18,55 Tribuna TV. Adincirea democraţiei socialiste in anii Republicii. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Reflector. 20,25 Telecinemateca : „Instigare". 22,10 Cintarea României – Festivalul creaţiei şi hărniciei. 22,50 Telejurnal.

JOI, 23 decembrie

16,00 Matineu de vacanţă. 16,30 Curs de limbă rusă. 17,00 Telex. 17,05 Pentru timpul dv. liber, vă recomandăm... 17,15 La volan. 17,25 Pentru sănătatea dv. 17,35 Hochei : U.R.S.S. – Canada. 18,35 Arte vizuale. 18,55 Cabinet juridic. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal – O zi din viaţa Republicii. 20,00 Ora tineretului. 21,05 Opereta românească şi interpreţii ei. 21,55 Mai aveţi o intrebare ? 22,40 Telejurnal.

VINERI, 24 decembrie

10,00 Teleşcoală. 11,00 Film artistic : „Eolomeea". 12,30 Telex. 16,00 Teleşcoală. 16,30 Curs de limba franceză. 17,00 Emisiune in limba germană. 18,55 Masă rotundă. Recensămintul – sursă de date pentru politica socio-demografică a statului nostru, pentru activitatea in domeniul arhitecturii şi sistematizării. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Industria românească in anii Republicii. 20,20 Film artistic : „39 de trepte". 21,50 Revista literar-artistică TV. 22,30 Cadran mondial. 22,50 Telejurnal.

SIMBĂTĂ, 25 decembrie

11,00 O viaţă pentru o idee. Gh. Munteanu-Murgoci. 11,30 Din nou despre... preferinţele dv. muzicale. 12,30 Aurul străvechi al Dacilor. Film documentar. 12,50 Aplauze pentru români. 13,10 Turism şi vinătoare. 13,40 Portativ. 14,20 Telex. 14,25 Caleidoscop cultural-artistic. 14,45 In lumea demnităţii. Emisiune de versuri dedicate aniversării Republicii. 15,00 Melodii de Gelu Solomonescu. 15,20 Anul sportiv 1976 (III). 16,45 Virstele peliculei. 17,45 Pakistan – File de istorie. 18,00 Floarea din grădină – muzică populară. 18,50 Săptămina politică internă şi internaţională 19,05 Eroi îndrăgiţi de copii : Heidi. 19,30 Telejurnal. 20,00 Teleenciclopedia. 21,00 Film serial: „Kojak". 21,50 Meridianele umorului. 22,50 Telejurnal. 23,00 Romanţe şi cintece de petrecere 23,30 Săptămina sportivă.

Marginalii

Un dicţionar de termeni literari

Iată o iniţiativă pe cit de fericită pe atit de utilă şi deci binevenită. **Dicţionarul de termeni literari,** apărut recent sub prestigioasa egidă a Academiei R. S. România (Institutul de istorie şi teorie literară G. Călinescu), umple un mare gol in cercetarea noastră literară. Un **Dicţionar de terminologie literară** mai vechi (1970) a iscat discuţii aprinse şi critici îndreptăţite. Valorosul **Dicţionar de idei literare** (1973), al lui Adrian Marino, e o lucrare de tip special, cercetind doar unii termeni literari de amplă circulaţie. Aşa fiind, se poate considera că **Dicţionarul de idei literare** constituie o operă de pionierat, împrejurare ce îi sporeşte remarcabilele merite.

Dicţionarul... a fost pregătit prin apariţia, în prealabil, a unor articole în **Revista de istorie şi teorie literară.** Elaborat de un colectiv de cercetători eminenţi (Zoe Dumitrescu-Buşulenga, Nicolae Balotă, Al. Săndulescu, regretatul Dinu Pillat, Roxana Soreşan etc.) el cuprinde peste 550 de termeni din istoria, teoria şi critica literară. Aria largă a dicţionarului însumează concepte literare fundamentale, curente, genuri şi termeni privind **structura** operei literare, conceptele uzuale ale criticii, noţiuni de stilistică. În plus, se bucură de atenţie termenii introduşi recent în istoria şi critica literară (cod, literaturitate, neoretorică,, noua critică, partinitate, semiologie, sociologie literară etc). Structura fiecărui articol, sistematic organizată, cuprinde referiri la etimologia termenului, definiţia, sensurile conceptului ; adeseori se examinează (mai cu seamă în cazul conceptelor ce descind din istoria literară) circulaţia termenului în literatura universală. În sfîrşit, s-au introdus în dicţionar şi termeni ce, deşi nu aparţin propriu-zis ştiinţei literaturii, sînt neapărat necesari înţelegerii unor fenomene literare (panteism, sincretism). Lucrarea se bazează pe o bibliografie bogată (dicţionare, enciclopedii, lucrări de estetică, teorie şi istorie literară, monografii).

Simpla enumerare a preocupărilor lucrării evidenţiază netăgăduitul folos al dicţionarului ca instrument de informare. Dar scrierea este, în măsură egală, şi o călăuză metodologică, oferind puncte de reper şi necesare disocierii între termenii literari. Efortul sistematic îndreptat spre definiţii precise, efortul de sinteză, neobişnuit de dificil în cazul unor articole (critică literară, curente literare, comparatism, umanism) informaţia bogată şi la zi constituie calităţi preţioase ale **Dicţionarului.** De o atenţie deosebită se bucură termenii vehiculaţi de istoria şi teoria literară românească (anticalofil, mutaţie a valorilor, balcanism). Unele articole pot fi considerate modele de concentrare, erudiţie, capacitate de a stăpîni subiectul, cu atît mai mult cu cît nu odată problemele tratate în articol sînt pe cît de complexe pe atît de dificile. Aşa de pildă : erhetip, catarsis, realism, modern, modernism, sociologia literaturii, umanism etc). În această lumină, **Dicţionarul de termeni literari** poate fi considerat nu numai ca un auxiliar indispensabil studiilor umaniste ci şi ca o dovadă peremptorie a progreselor înregistrate de ştiinţa literaturii în ţara noastră.

Evident, întreprinderea nu e lipsită de lacune. Nedumereşte în primul rînd împrejurarea că nu există decît o bibliografie generală şi nu – cum ar fi fost mai util – una specială la fiecare articol. Autorii **Dicţionarului** nu ne dau izvoarele folosite la elaborarea articolelor. Prin această omisiune ei îl vitregesc pe cititor. O bibliografie sumară la fiecare articol ar fi putut servi drept un bun punct de plecare în adîncirea unor probleme speciale. Efortul de concentrare a condus uneori spre formulări lipsite de limpezime ; alteori se întîmplă ca firul călăuzitor al articolului să se piardă în bogăţia informaţiei (de pildă, în articolele „cod", „comparatism"), se întîmplă ca definirea şi descripţia termenului să nu fie cea mai fericită. Aşa, de pildă, „antiroman". Printre precursorii antiromanului sînt amintiţi Proust (ceea ce e discutabil) şi Faulkner (ceea ce e eronat). De îndată ce termenul „compoziţie" e asemuit cu acela de „construcţie" (Roman Ingarden), s-ar fi putut aminti paralelismul cu „structura" operei literare. De altminteri, articolul „structură" nu aminteşte de teoria lui Ingarden (Das Literarische Kunstwerk), teorie ce concepe opera literară ca „o structură polistratificată". Incomplete sînt referirile la termenul „şcoală" ; lipseşte „Şcoala dulcelui stil nou", chiar definiţia termenului de „şcoală" a fost abandonată de autori.

În pofida unor lacune, **Dicţionarul de termeni literari** poate fi considerat drept o operă de o importanţă fundamentală pentru ştiinţa noastră literară. Să sperăm că acest lexicon pregăteşte drumul altor scrieri de acest tip **(Dicţionarul literaturii române, Dicţionar de literatură universală)** ce de multă vreme se lasă aşteptate.

TRAIAN LIVIU BIRAESCU

Emil Manu

ÎN STRĂINĂTATE

Ce tristă-i o cameră de hotel !
Mai ales seara, cind ţi-e dor de vocile care
te-aşteaptă acasă,
De faţa de masă, de florile de pe scrin,
De miinile care spun „noapte bună"

Ce tristă-i o cameră de hotel
În care lucrurile vorbesc o limbă străină,
Pe care niciun traducător n-o pricepe
Şi pentru care dicţionarele sint inutile !

Ce tristă-i o cameră de hotel
Şi ce frumos e cuvintul acasă,
Un cuvint in care e cuprinsă şi ţara şi viitorul
Şi singurătatea, dacă vreţi,
O singurătate in care nu te simţi niciodată singur.

CINTEC MARIN DE DRAGOSTE

Mi-am regăsit in nopţile din scrin
Mătasa din poemul meu marin,
Cind singur – un giuglar de poezie –
Chemam iubite din mitologie
Şi visele mureau in geamul mat
Într-un imperiu rece şi sarmat.

Tirziu, prin ochelari şi prin pahară,
Se revărsa paloarea ta de vară,
Te aşteptam cu braţele tirzii
Să te intorci din vechi tapiserii,
Să vindeci iar cu vorba ta absentă
Tristeţea mea arborescentă.

În vraja ta narcotică şi brună
Venim parcă de-un secol impreună
Ca din fragmente şterse şi feline
Să refăcem poemele marine.

Dan Mutaşcu

LUNEA CEA MARE

Bateria „brează" (nimeni nu-i spune altfel), cea a căpitanului Lupaşcu, aşezată la nici nouă sute de paşi de turci, răspunde canonadei otomane, prompt, c-un fel de furie veselă, trăgind din toate gurile ei de foc, în salve regulate, legate, fără opriri.

În spatele ei, sub cerul ca-n palmă acum, la şapte dimineaţa, ascultind comenzile unui ofiţer arătos, cu mustăţi stufoase şi-atit de lungi incit virfurile lor ii ajung pină la sfircurile urechilor, zimbind, după fiecare dintre ele, blajin, puţin melancolic, cum fac, de obicei, cei ce aşteaptă un ordin superior ce intirzie să vină – nişte roşiori pindesc, cu lănciile-n sus şi steguleţele lănciilor tăiate ingust, roşii, clătinate de vint.

Întorcind capetele după obuzele ce zboară, incrucişindu-se, prin aerul inalt şi sur ca un carpen de toamnă, sau explodează în nori de fum, cu flacără mică, într-o ploaie de bulgări, mari şi mici, de

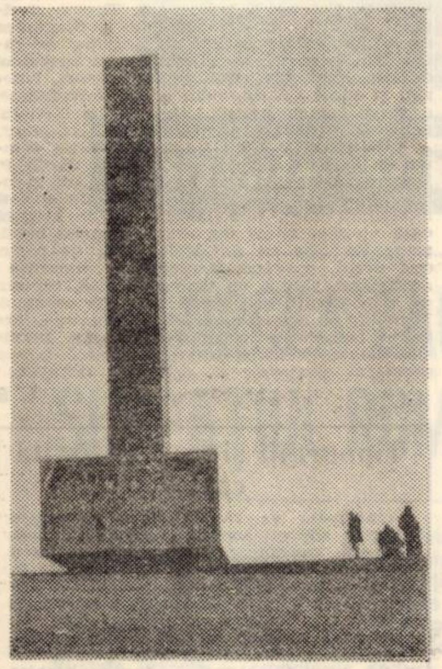

clisă azvirlită mult în sus, roşiorii se hirjonesc, vrind să uite ce i-ar putea aştepta ; caii se-nghesuie, citeodată, speriaţi de moarte, cind vreun obuz explodează prea aproape, însă bărbaţii în şa, răcnesc, fluieră, huiduie, fac gesturi măscăroase înspre poziţiile neprietenilor, se ridică în scări, inţepindu-se între ei, c-un soi de haz de necaz ieftin, da' binefăcător şi pentru ei şi pentru comandanţii lor.

Altă explozie, parcă şi mai aproape. Ciţiva cai se şi suie-n două picioare, rotind ochi albi, nechezind ca arşi de vii, cu bale-n colţurile gurilor, cu urechile zvicnind, bătind aerul cu picioarele dinainte, gata-gata să-şi arunce din spinări călăreţii.

„Nii, spurcaţilor, astimpăraţi-vă-ţi..." „Hii, gloabelor, ce-aveţi ?" „Aţi zăpăcit de foame ?!". Ţipă, tot veseli, ca-nainte, roşiorii stringind friiele tare şi-i mai izbesc cu cozile lănciilor, să-i potolească.

Unu', Cremeneanu, zice altuia care-abia de-a putut să-şi pună din nou calul pe toate patru copitele :

„Bă, Samoilă, călăreţu' lu' Sfintu Gheorghe... Suflet amorţit ! Cum vrei tu, mă, ruşinea roşiorilor, să-l iei prins p-Osman Paşa ?"

„Taci, mă, ce-ţi trebuie ?! Ce, toţi au fost birjari ca tine ?" i-o intoarce Samoilă.

Ofiţerul de roşiori, ăla cu mustăţile stufoase şi lungi pin' la urechi, care numai c-un minut inainte, cind explodase obuzu' ce le zăpăcise caii, işi spunea muteşte : „Scapă-mă, Doamne, dacă exişti cu-adevărat ; fă o minune...", deşi a supravieţuit de data asta, nu-i de loc sigur că ruga i-a fost ascultată, işi dă chipiul pe ceafă şi incercind (roşiorii se fac că nu observă asta) să se poarte ca un veteran, adică nepăsător, intră-n vorbă, c-o voce tremurindu-i puţin :

„Aşa, Cremeneanule, aşa...".

Cremeneanu, fiindc-aşa vrea el, nu fiindcă-i aţiţat de tinărul ofiţer care-ncearcă să mai prindă, in felul ăsta, puţină inimă, băgindu-se între ei, urmează, jucindu-şi calul, un murg gras, cu picioarele subţiri şi drepte şi coama neobişnuită de culoarea porumbului :

„Mă, Samoilă, ascultă-mă, dacă omoară (vorba vine) tunarii turci pă toţi roşiorii de la Plevna tu mori nevinovat mă...".

Samoilă gifiind, (calu'-l zgiltiie tare şi-l chinuieşte) simţindu-l slab de mină şi niţel copleşit de spaima de-a nu cădea din şa, răspunde :

„Sigur că da, eu nu-s bun de circ ca tine...".

Roşiorii nu se mai opresc din ris, Cremeneanu are gene albe, ochii gălbui, buzele subţiri şi ride cel mai tare. Nu-şi mai sălbeşte calul, il joacă şi mieliţează :

„Ţi s-a făcut de cucuie, mă Samoilă ?! Sari tu la Osman Paşa ?! Fugi mă de-aici că numai pofta de mincare i-e de tine !"

„Degeaba rizi, o să vezi tu, o să vorbim noi mai tirziu..." Simţind că a reuşit să-l înfurie pe celălalt, Samoilă se ridică în genunchi pe şa, se scălimbăie, nu mai tace :

„Vasăzică, aşa, mă Samoilă, ţi-ai băgat în cap să-l iei ostatec chiar pă granguru' turcilor... Fugi mă de-acilea că tu erai bun de picior de lemn, nu de roşior !"

Roşiorii rid în hohote. Ride şi ofiţerul. A uitat ce şi-a notat pe plicul unei scrisori primite de-acasă, simbătă noaptea, cind nu putea dormi ; scrisese, încălecat, înghiţind litere, c-o grafie tremurătoare, întoarsă spre spate : „M-a cuprins în noaptea asta, pe la douăsprezece şi ceva, o spaimă grozavă de moarte. Mi-a trecut greu ; abia în zori, după ce întreaga noapte n-am închis un ochi şi-am ieşit pe-afară, m-am uitat la cai, la şobolanii de cimp, am ascultat cum se schimbă gărzile, cum latră ciinii, a mort. Nu, nu-mi era teamă de fapt că mor, mi-era teamă că mi se poate întimpla asta oricind înainte de-a putea înţelege ce se petrece în jurul meu şi chiar cu mine pentru că, deocamdată, nu înţeleg nimic sau, mai bine zis, mai nimic. Dar, în fond, ce dracu' se întimplă ? Nu vreau să pricep, ori nici nu pot, că totul s-ar putea reduce la abandonarea în faţa voinţei de victorie, deci"...

Ofiţerul tinăr mai notase pe plic, într-un colţ al lui şi : „De cerut mamei în proxima scrisoare : alte mănuşi, ciorapi de lină, un borcan de dulceaţă de afine"...

Uşurat, ofiţerul tinăr şi mustăcios ride pină cind un obuz se sfărimă în mijlocul roşiorilor şi-l ucide pe loc pe Samoilă, deasupra căruia se trinteşte tocmai Cremeneanu care, plingind cu sughiţuri, se roagă în neştire : „Nu muri, Samoilă ! Nu muri tocmai tu"...

Colonelul Cerchez îl vede pe gazetarul Johann Wolfgang Auer însă n-apucă să-i vorbească. Trimite batalionul să se caţere pe cotele Bucovei.

Se apropie ora zece dimineaţa şi nu mai e numai un mărunţiş de soare, e soare de-a binelea.

Ţiuie gloanţe, bubuie obuze, ţipă, jalnic ori ameninţător, luptători, vremea s-a mai încălzit pină la urmă, caii nechează, revolverele ofiţereşti parcă măcăne, fumul creşte şi e cind portocaliu, cind negru, cind verde sau albastru, pentru că firele telegrafului către Poradim sint găsite tăiate şi gata, c-o noapte înainte, un ofiţer de jandarmi, Zbircea, nedindu-şi de la bun început seama ce veste duce, e pus să-ncalece şi să gonească spre sat cu o telegramă, urmat, în galop, de patru jandarmi dintre care numai unul a împlinit douăzecişicinci de ani.

Cit timp ofiţerul insistă să fie primit de Principe, trei din cei patru jandarmi ce l-au însoţit pe ofiţerul-curier îl iau peste picior pe-al patrulea, unul cirn, cu ochi mijiţi, în toată vremea, care-i ori prost curat, ori maestru-n arta de-a face pe găgăuţă.

„De unde eşti tu mă" ? îl întreabă aproape într-un glas ceilalţi trei pe cel de-al patrulea jandarm.

„Din Mahalaua Fintina-Boului, să trăiţi", răspunde el fără să mai aştepte.

„Se vede"... rid ceilalţi şi ride şi el, cu gura pină la urechi, da' nu c-un ris cinstit, ci cu arţag.

Sint pe uliţă. Văd haznale şi şanţuri deschise, indeajuns de adinci, căptuşite de soldaţii români şi ruşi (altfel de cine ? !) cu birne groase, sau cum li se mai zice : „de şleau", în care urmează să se scurgă (şi, de obicei, aşa se şi întimplă) zoile zăpezilor şi ciorba ploilor. Tac de cum îi văd apropiindu-se, pe jos, pe căpitanul de roşiori, Lazăr Ciufeca (despre care pină şi ei ştiu o mulţime de poveşti prea frumoase ca să fie adevărate) şi pe încă un bărbat, mai în etate decit Ciufeca, în orice caz trecut de cincizeci de ani, voinic, dind semne evidente de ingrăşare, strins într-un palton de stofă cenuşie, cu guler de castor, cu căciulă (asta-i scoate din sărite pe cei patru, dar militari fiind n-o mărturisesc) tot de castor, în picioare cu cizme inalte, îmblănite şi-n miini cu mănuşi gri, din piele de cerb de Suedia.

Gazetarul Johann Wolfgang Auer îi tot spune lui Ciufeca, incercind să-l atragă, să-l facă să se lase antrenat în liniştea şi hotărirea lui, ca-ntr-o apă nu prea adincă, dar lată, posesivă, nădăjduind că măcar azi, sau măcar o oră, două, o să-l convingă că nu vrea decit să facă bine : româna lui Auer e, cum nu, remarcabilă.

„Căpitane Ciufeca... îl presează el... dacă m-ai lua cu dumneata pină la Colonelul Cerchez, n-ai avea ce pierde" !

Lazăr Ciufeca îl priveşte cu răceală pe renumitul reporter. Au ajuns în dreptul celor patru jandarmi. Nasul lui Johann Wolfgang Auer luceşte ca un lănţug de alamă, iar ochii lui reci şi nespus de inteligenţi incearcă zadarnic să piardă privirea căpitanului de roşiori, care tocmai zice :

„Aşa faci întotdeauna ? Mergi direct la ţintă ? Fără ocolişuri, nu-i aşa" ?

Mănuşile din piele de cerb de Suedia ale lui Johann Wolfgang Auer se lovesc una de alta, pe dată, într-un gest cam nelalocul său, însă gazetarul „cu ştaif", cunoscut şi gustat în multe dintre acele ţări ce se uită în jur fără să se amestece, mai incearcă o dată :

„Îmi pare foarte rău, domnule Ciufeca ! Mi-a plăcut mereu să fiu acolo unde se bat românii ; de-asta am şi venit de la Londra, aici la Plevna"...

Faţa lui Ciufeca se lungeşte şi se albeşte deodată şi cit e el de hirşit, Johann Wolfgang Auer n-are cum să ştie, imediat, dacă-i de furie, de uimire, ori de batjocură.

Căpitanul de roşiori se opreşte din mers – au şi ajuns, de altfel unde vroiau s-ajungă – şi-şi dă drumul, c-o voce, părind să conţină, la inceput o notă de părere de rău, apoi, cu totul altceva :

„Desigur, desigur ! Asta fiindcă ne iubeşti foarte mult, nu-i aşa ?! şi ştii doar proverbul ardelenesc : „Dragostea cind se aşează şi p-o balegă, stai şi tu pă ea şi-o aperi de muşte" !

Auzindu-l, Johann Wolfgang Auer se-ntreabă : „Iarăşi am ratat ? Tot n-am putut să m-apropii de el ? Unde-am greşit ? Drac impieliţat ce e ofiţeru' ăsta de roşiori mai nepăsător şi mai firesc în faţa morţii decit toţi lorzii pe care i-am cunoscut la vinători cu dalmaţieni şi corn ! Cineva, căpitanu' ăsta Ciufeca, numai că nu ştiu cum s-o scot la capăt cu el ! ? Îl cunosc de la-nceputul războiului... Cineva, Lazăr Ciufeca ăsta"...

Elisabeta Isanos

BĂTRINII

„E prea senină", murmurau bătrinii,
privindu-mă cu ochii micşoraţi,
iar nopţile din timpul săptăminii
se luminau de marii mutilaţi.

Din cartea-ntredeschisă fulgera,
ploua peste zidirile avare,
şi prea senină faţa mea era
alăturea de zimbetele rare,

Alăturea de iarbă, de cuţit,
de animale tremurind de frică,
alăturea de cei care-au murit,
o faţă prea senină se ridică.

Îmi poate ţine, oare, loc de rană,
la sărbători, cind intru in alai,
acolo unde este suverană
zdrobită sub copitele de cai ?

Mă cred bătrinii, incă, prea senină,
se poate să n-am har pentru durere,
ei pling cind dau cu ochii de lumină,
cu feţele ca nişte cariere.

COPILĂRIE

Miinile-n poală mi-le-mpreunam,
nu a copil, a tristeţi semănam,
şi mă uitam cu ochii plini de jind
cum rid mai marii, de viaţă vorbind,
şi de iubiri, mai ales de iubiri,
sate, bejenii, ierni, amintiri ;
dusă in cimp, cind erau viorele,
stam ca o oarbă-n zadar, printre ele,
alţii le-au strins, inflorită in mină,
eu mă credeam decit toţi mai bătrină,
seara, in pat, mă rugam adormind
să-ntineresc peste noapte albind,
să mă trezesc de argint şi de fier,
pielea să-mi fie la git colier
şi, dimineaţa, să intru sclipind
in incăpere, cu păr de argint,
piine de griu să ştiu singură-a face,
parcă născută demult şi in pace.

SE DEFRIŞEAZĂ

Se defrişează zonele visate,
securea negindită-n trunchiuri bate,
le-am fost acestor dealuri temnicier,
îmi ruginesc reverele de fier,
mi-e foame şi nu sint decit sorbire,
aştept mereu prilej de tresărire,
fii, pentru mine, suflu lung şi friu,
la geamuri curge o perdea de griu,
şi, singur, nici să pling nu sint in stare,
scot cap de leu, prin varuri, in ninsoare,
nu indrăznesc eu insumi să-mi ajung,
am trup rămas la stadiul unui strung,
din toate am doar ceea ce primesc,
ninsoare de un fel nepămintesc.

Prietenii revistei Orizont

Cenaclul literar „Izvoare" Hunedoara

DIN URME STRIGĂ IZVOARELE

Din urme strigă izvoarele ochi de voievozi
prin ţara Haţegului ulcioare în formă de inimi
răsună lovite de monezi sub ape,
luna căzută din munţi uriaşă monedă din
tezaur străvechi
sub care apele ridică
murmurată rugă
şi cetăţile retrase în legende
au priviri omeneşti la
răsăritul Căii lactee...

DOINA CECILIA JURCA

PATRIEI

Cad în genunchi într-un cîntec
Din ochii zilei picură lumina
ca apa vie
a doinelor fără moarte.
Simt nesfîrşiri duioase
prin cuvintele mele din zori,
străluceşte roua albastră
şi umerii mei sînt uşori,
înţelegind zborul care e trup
pentru cîntec.
Deschide-mi porţile tale,
Inimă veşnică,
Patrie... !

DANIELA CIKINI

DINCOLO DE CUVINTE

Dincolo de cuvinte să arzi fără
polenuri de jertfă, luminînd în
tăcere fereastra
Noaptea să înfloreşti asemenea pomilor
la malul apei, ziua să vezi stelele
restrinse în privirile lor,
să te bucuri de soare ca iarba
să primeşti dragostea ca o libertate
înafara oglinzilor.

GELU ROŞU

SĂRUTUL MĂRII

Să cîştigăm un ţărm al mării
să răvăşim nisipul fierbinte
peste trupuri oglinzi însetate
În larguri apoi să regăsim
libertatea pură şi
albastrul ei
stăpînitor
Să fim liberi, liberi ca
esenţele. Pe ochi, pe mîini,
pe buze
ne supravieţuieşte
sărutul mării...

ANA CIONTEA

CÎNTEC SIMPLU

M-aş vrea uneori piatră de caldarîm
să simt pasul nesigur al copilului care
descifrează umbletul
pasul îndrăgostitei mîngîind aerul
Mareea de paşi
întîmpinînd lumina soarelui...
Aşa, neştiută, să aud viaţa lumii
ca vuietul ierbii prin vîntul bogat de
seminţe.
Mă vreau o amforă de cuvinte
pe masa întinsă
în amiaza patriei.

SILVIA CHITUC

* * *

Spălat pe mîini şi pe suflet
în apa izvoarelor
ochilor tăi,
sărut
buza de muşchi a fîntînii,
cu semnul lucrătorului,
linişte de pîine şi vin
la masa de seară
a datinii.

CLAUDIU LAŢCU

Etnologie

Comuna Victor Vlad Delamarina

● **SEZĂTOARE FOLCLORICĂ** În cadrul Festivalului național **Cîntarea României**, cu prilejul **Zilelor poeziei** — amplă acțiune culturală, organizată de Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă și de Asociația Scriitorilor din Timișoara — locuitorii comunei Victor Vlad Delamarina i-au întîmpinat pe poeți cu o excepțională manifestare folclorică. Începînd cu „decorul" căminului cultural cu țesături populare : cilimuri, ponevi, cuverturi, ștergare, constituind în ansamblu, o adevărată expoziție de artă populară, comuna respectivă a înfederat un puternic filon al tradiției, cu emoționante reverberații estetice, în contemporaneitate. Dar surpriza acelei seri de neuitat a fost șezătoarea folclorică, împrejurare în care au fost reconstituite, cu deplină autenticitate, obiceiuri locale și s-a prezentat un florilegiu din cele mai frumoase creații ale folclorului literar-muzical, precum și dansuri populare. Momentul culminant al acestei șezători a constat în prezentarea nunții tradiționale, locale, care, cu toate că a impresionat, în primul rînd, prin „pitorescul" spectacolului, a lăsat cîmp deschis pentru înțelegerea profundelor semnificații etnologice ale elementelor acestui ritual, în viața omului din timpurile arhaice. Singular, în viața folclorică a județului Timiș, grupul vocal ucrainian, din Pădureni, s-a impus prin interpretarea cu multă acuratețe a unor vechi melodii populare din patrimoniul etnologic muzical al acestei naționalități. Un repertoriu de bună calitate a avut și grupul vocal românesc de la Herendești, iar echipa de dansuri populare germane de la Pietroasa Mare a fost convingătoare în interpretarea, cu distincție și rafinament, a jocului german, specific în această localitate.

Aprecindu-le dragostea și prieceperea de a aduce în actualitate creațiile folclorice tradiționale și de a promova pe cele ale folclorului contemporan, sub auspiciile harului și ale firescului, consemnăm numele protagoniștilor acestei șezători folclorice, chiar dacă lista e cam extinsă : Ion Tălpeanu și nepotica sa, Corolan Vasi, Petru Visegan, Ana și Ion Foale, Bujor Buduran, Maria și Marin Gornic, Ion Bălu, Nicolae Iovan, Nicolae Boianu, Gheorghe Iorga, Ion Iovan, Păun Popovici, (poet local în grai bănățean), talentatele soliste de muzică populară, VICTORIA NEMET și ANA HORA. Elogiem strădania inimoșilor organizatori ai acestei manifestări folclorice, MIHAI COȘARIU, primarul comunei și ION POPESCU, directorul căminului cultural.

AUREL TURCUȘ

Plastica

Dan Constantinescu

Pictorul bucureștean Dan Constantinescu este extrem de tinăr. Are 26 de ani. Cald și emotiv, ferm în convingeri, tînărul artist s-a prezentat publicului cu o primă personală, în cadrul galeriei „Atelier 35". Absolvent (în 1973) al Institutului „N. Grigorescu", clasa maestrului Corneliu Baba, deține din 1975 bursa de creație „Th. Aman". Personala din acest an continuă o susținută activitate expozițională (6 participări la expoziții colective de amploare) și constituie un dublu examen, cel față-n față cu publicul și cel al artistului față-n față cu el însuși.

Ce înseamnă oare a fi îndrăznet în artă și mai ales în arta zilelor noastre ? Cred că în cazul lui Dan Constantinescu răspunsul este simplu. Îndrăzneala sa are mai multe fațete, dintre care reținem cea a autoperfecționării prin respectul pentru adevărul artistic și cea a curajului, de a opta pentru o viziune concordantă propriei sensibilități. El are, cu modestie, o admirație entuziastă pentru maeștrii artei românești, pentru umanismul de substanță al artei lor, subsumat esențelor spirituale ale expresiei plastice. De la aceștia a învățat și continuă să învețe, fără însă a-i imita.

Colțuri de natură, punctate de copaci, vegetație, ceruri și ape (alburi și griuri, alternate cu tonuri grave, evocînd ore de reculegere) stau pe simeze alături de naturi statice calme, prețioase ca materie, echilibrat compuse și alături de portrete (domeniu deschis încercărilor și reușitelor viitoare).

Sobru și lipsit de afectare în actul de a picta, divers și unitar, tînăr și matur în același timp, Dan Constantinescu sondează cu ochii sufletului frumusețea naturii, dezvăluindu-ne cu acest prilej frumusețea sa interioară. Limpede în atitudine, dar încă la vîrsta experiențelor și a căutării unui timbru propriu, tînărul artist este o promisiune care, sperăm, cu anii, va deveni o certitudine valorică a picturii noastre.

CIPRIAN RADOVAN

Ecou

Teatrul de stat din Reșița : „Dacă toți copacii ar fi la fel" de Francisc Munteanu

Spectacolul (în premieră pe țară) confirmă o valoroasă tradiție : promovarea dramaturgiei contemporane. Piesa continuă problematica abordată cu succes de Mihail Davidoglu, inspirîndu-se dintr-o realitate socială similară, dar datele acțiunii și conflictul sînt determinate de momentul istoric pe care îl trăim. Demersul politic al spectacolului derivă în textul lui Francisc Munteanu din confruntarea a două concepții diametral opuse în ce privește promovarea inteligenței tehnice românești, valorificarea ei. Descinzînd (după cum s-a mai observat) dintr-o viziune literar-cinematografică, textul conturează doar două personaje sub raport caracterologic, pe Mihai Coman și pe Corina. Primul, director al unui combinat siderurgic, reprezintă atitudinea revoluționară, înaintată, iar inginerul Vasilescu (din minister), inerția, comoditatea de tip rutinier, ceea ce, evident, naște un acut conflict, pe care însă autorul îl sugerează doar, fără să-l dezvolte ; al doilea personaj — Corina — licențiată în filozofie, trăind, în paralel, un complex, acela al adaptării la practica socială, încercînd să-și biruie lipsa de experiență. Alte personaje — Andrei, Contabilul, Clara — susțin relativ acțiunea, o colorează mai mult, tensionînd conflictul. Pornind de aici, se poate aprecia că masiva galerie de „personaje" (în total 22), impusă de autor, nu se justifică decît în virtutea creării atmosferei de uzină, efemeritatea lor scenică avînd darul să pună și mai mult în lumină portretul etic al lui Mihai Coman. Fragmentarea, datorată deselor schimbări de decor, și ilustrația muzicală vin să confirme, o dată în plus, turnura cinematografică a spectacolului. Este, de aceea, cu atît mai mare meritul regiei (Eugen Vancea), al interpreților și scenografiei (Ion Bobeică) de a fi realizat un spectacol de o mare vivacitate, ritmat și care suscită realmente interesul publicului. Regizorul și cei doi protagoniști (Cornel Manolescu și Teodora Vasilescu) au reușit să imprime substanță dramatică spectacolului, dincolo de datele textului, printr-o inteligență și subtilă redare a conflictului ca idee și nu ca acțiune scenică. Actorul Cornel Manolescu (Mihai Coman) prezintă un adevărat recital, înfățișînd chipul unui om sincer, deschis, sensibil, curajos în afirmarea opiniilor sale.

La debutul său reșițean, Teodora Vasilescu (Corina) confirmă strălucit, îmbogățindu-și rolul și nuanțînd datele personajului. Sinceritatea, prestanța cu care trece peste ampla paletă de trăiri, siguranța gestului afirmă, indiscutabil, excepționale calități, recomandîndu-o pentru compoziție. O urmează cu succes Dan Ivănescu (Andrei), în limitele rolului, debutant și el pe scena reșițeană, ca și Elena Țutulan (Magda) și Valentin Ivanciuc (Cioran). Din numeroasa distribuție se mai disting Lelia Columb (Clara), într-unul din cele mai izbutite roluri ale sale și Zeno Balint (Moga), un comic în plină ascensiune. Decorul lui Ion Bobeică, simplu, expresiv și funcțional, redă foarte bine atmosfera muncii. Spectacol-dezbatere, pe o temă etică profund actuală, premiera reșiteană cu **„Dacă toți copacii ar fi la fel"** de **Francisc Munteanu** relevă că teatrul „Cetății de Foc" își onorează exemplar comandamentul său politico-ideologic și estetic.

ION CRIȘAN

Curier literar

În ultimul număr din revista **Viața studențească** (nr. 10) Ion Lăncrănjan publică un fragment din romanul **Suferința urmașilor** ; I. Negoițescu un studiu intitulat **Coșbuc-Vergiliu și simbolismul** ; Ovidiu Genaru, cîteva foarte frumoase poeme (iată, de pildă, un fragment din poema **Remember** : **„Ninge liniștit pe codrii Oituzului, / liniștit ninge în olimpul de piatră, / zăpadă și frunză se-amestecă și le mănîncă timpul / și ciinii la noiembrie latră. / (...)**

Substanțial articolul lui Ion Vianu : **Psihiatria, antipsihiatria, hiperpsihiatria** ; în nota obișnuită cronica literară a lui Cornel Regman pe marginea volumului lui Ștefan Bănulescu **Scrisori provinciale** ; Gheorghe Grigurcu se ocupă de cartea lui Zaharia Sângeorzan : **Mihail Sadoveanu — teme fundamentale** avansînd idei pertinente : **„Întreprinderea lui Zaharia Sângeorzan consacrată lui Sadoveanu (MIHAIL SADOVEANU — TEME FUNDAMENTALE, Editura Eminescu 1976) pleacă de la un principiu antologic.** Criticul înțelege a se referi numai la acele opere sadoveniene care ar răspunde „unei lecturi moderne, prin renunțare", reliefînd „temele fundamentale", cele care vestesc „dintr-o dată sau cu întîrziere" capodoperele. **Principiu ce își are îndreptățirea sa, cu toate că unitatea creației marelui povestitor e un factor hotărîtor, oferind o imagine globală de care exegetul trebuie să țină seama în analiza componentelor. „Renunțarea" nu poate fi totală, atîta vreme cît opera manifestă o coeziune de organism, punînd în lumină traiectele unor funcții unice".**

În sfîrșit, Ion Maxim comentează ultimul volum al lui Francisc Păcurariu **Individualitatea literaturii latino-americane** tipărit de curînd de Editura Univers : **... Cartea așa cum rezultă din titlul ei, este o sinteză ce reliefează trăsăturile caracteristice și originalitatea acestei literaturi, cu alte cuvinte contribuția proprie, specifică, pe care o aduce literaturii mondiale. Contribuție ce i-a determinat pe unii critici să susțină că în zilele noastre literatura Americii Latine aduce cea mai de seamă îmbogățire, așa cum în perioada dintre cele două războaie a făcut-o literatura Statelor Unite ale Americii, la începutul secolului literatura rusă și la sfîrșitul secolului trecut literatura franceză".**

În concluzie, ultimul număr din **Viața studențească** este un număr dens, echilibrat, mereu la același nivel valoric.

A. BALTHAZAR

Muzica

Amfiteatrul artelor

Receptivitatea la chemările muzicii rămîne una dintre datele fundamentale, o stringentă nevoie a conștiinței contemporane. Filiera canalizării gusturilor este dependentă de factori obiectivi, cuantumul instrucției de care s-a beneficiat avînd ponderea decisivă.

Asistăm, azi, la un fenomen care nu poate fi ignorat, asaltul așa-zisei „muzici tinere", irezistibila forță care atrage sensibilitatea tinerilor. Simptomatică este asiduitatea cu care este asaltată cea mai spațioasă sală a municipiului, „Olimpia", atunci cînd pe afișe este înscrisă participarea unor formații ca Phöenix, Stelele, Progresiv TM, sau mai recent a Lokomotiv GT. (la prețuri pe care nu și-au permis să le solicite vreodată instituțiile profesioniste !).

Recentul cenaclu „Amfiteatrul artelor" a fost una din piedoarîile susținute cu seriozitate și de cele mai multe ori cu disponibilități de profesionalism care ne-au făcut să aderăm, să devenim părtași la comuniunea afectivă, statornicită simbătă seara pe parcursul a 5 ore ! Din numeroasele prezențe oaspete, aș semnala emoția furnizată de poetesa **C. Buzea**, pe **I. Calapăr**, politehnician sedus de briantul claviaturii, pe virtuozul chitarei, **M. Stoichiță**, pe folkistul **D. Stănculescu** (și pentru sugestia acelui dangăt de clopot străbun). Actorul **E. Cristea**, vechi membru al cenaclului, actualmente timișorean, a oferit un multiplu recital, de pantomimă, dotări muzicale, farmec, comunicativitate. Un mare succes a înregistrat **V. Gioroceanu**, grupul **Antares, Corala „Menestrelii"**, grațioasele evoluții feminine ale **gimnastelor** Universității. Savuros momentul comic susținut de **I. Drăgan.** Punctuația finală a serii a fost adusă de celebrul clarinetist **D. Fărcaș** — care după ce ne-a plimbat prin superbe trasee folclorice — a marcat apoteoza acestei seri, încheiată cu întonarea din mii de piepturi a Horei Unirii și a Tricolorului. Un spectacol echivalent cu un seismograf al năzuințelor tineretului nostru universitar.

DORU MURGU

Panoramic

CÎNTAREA ROMÂNIEI ● Întîlnire literară la Universitatea din Timișoara. De la revistele „Transilvania" și „Orizont" au participat : M. Tomuș, M. Ivănescu, I. Mircea, T. Popescu, I. Arieșanu, A. Dumbrăveanu, D. Ureche, M. Șerbănescu, D. Petrovici. ● Făgetul i-a primit călduros pe scriitorii I. Arieșanu, D. Ureche, I. Velican, L. Bureriu, pe umoriștii M. Munteanu și D. Jega. De la primarul comunei, D. Trițoiu, secretar I. Oltean, la directorul de cămin I. Brașovan sau la conducătorul cenaclului literar I. Căliman și rapsodul popular C. Veselău, acești intelectuali ai satului au fost alături de ceilalți ascultători însuflețind întîlnirea, conferindu-i aura necesară unor asemenea momente de elevație spirituală. ● La Liebling, expoziția graficianului timișorean Gh. Văleanu. ● Actori profesioniști printre amatori. La Casa de cultură a sindicatelor din Lugoj, Gh. Bălteanu de la Teatrul de păpuși din Timișoara a fost interpret în piesa „Conferința" de X. Roman. ● Profesorii de limbă română de la Școala ajutătoare din Timișoara sînt organizatorii mesei rotunde „Aspecte ale literaturii contemporane din Banat" la care au fost invitați D. Ureche, I. Velican, A. Turcuș. Scriitorii au citit din creațiile lor. ● Stagiunea serilor de poezie inițiată de studioul de radio Timișoara s-a completat cu un spectacol Coșbuc, sincretic. Participanți, actori, balerini și corul Filarmonicii. ● La universitate, o seară comemorativă Labiș. ● La Bastion, expoziția de artă populară „Gâteala capului". ● **LOKOMOTIV GT** : Imposibil să nu comparăm această formație cu o alta din R. P. Ungară : **OMEGA**, care ne-a oferit un grandios spectacol electronic cu instrumente și modalități rare. LOKOMOTIV-ul de această dată nu și-a ajuns din urmă propriul nivel, prezentîndu-se ca un rock grup, cu piese, ce-i drept, excelent interpretate, dinamice ; antrenarea sălii e un tic vechi, însă, excesul de improvizații și ghitară solo, de asemeni. Formația e nespectaculoasă, lucru bun, are talent jazzistic și vocația grotescului. Vocile sînt inegale și textele destul de naive. Iar ca spectacol electronic ... preferăm **OMEGA.**

L. B.

Tipografii și ... nesfîrșita carte

Tipografia va rămîne pentru mine o poartă, adesea anonimă, prin care noi, oamenii, trecem spre o a doua, poate a treia față a lumii, densă, cosmogonică în adînc și atît de simplă în aparență. Cîteva litere — un cuvînt, cîteva cuvinte — o idee, cîteva idei — un concept ...

O lume în sine, aceea a tipografilor, întotdeauna considerați a fi „cei luminați", prin filtrul căreia fugara vorbire a gîndurilor și sentimentelor noastre mușcă din nemurire și se așează în rîndul filelor tipărite pentru mai tîrziu (o singură dată, într-un unic fel). O vamă (ultima dintre cele ale văzduhului strămoșilor) severă, care te îndeamnă la înțelegere, aprofundare și răspundere față de adevăr, de claritatea mesajului său, trecut o dată prin tine și smuls de acolo spre a fi făcut al tuturor. Între tine și semenii tăi, între tine și istorie, un om, un zețar, netemător de noapte și zi, țesse sîrguincios, literă cu literă, mesajul tău, ți-l judecă (e primul tău cititor înțelept) și-l pregătește pentru toată lumea.

Risipitori, prietenii mei, tipografii, CRIȘAN, COMENOV, GUI, DOGIOIU, JIVA, MILOȘ, BAKA ..., rîd (uneori mă tem cînd rîd) și văd lumea ca pe o carte care se scrie continuu. O carte, pe care ei o traduc în plumb (telurică materie, înnobilată) necontenit, cu credință. Pentru ei, lumea capătă densitatea de sens a ideii, iar semnul poartă semnificația profundă a unei chintesențe materiale. Pentru ei, sunetul este doar coloratura faptului cosmic, atîta vreme cît culoarea e însuși lutul clisos dintre degete, prin care ei recompun fațetele lumii, spre a le restitui ca pe un întreg.

Culeg, toarnă forme, multiplică (gesturi fundamentale) cumpănind grav asupra fiecărei litere dintr-o nesfîrșită carte, pentru mai tîrziu.

Întotdeauna pentru mai tîrziu.

PAUL EUGEN BANCIU

Teatru

Regizorul, prin spectacol, vorbește despre text într-un limbaj propriu. Al culturii, structurii, vîrstei sale biologice și spirituale. Un spectacol ca „Henric al VI-lea", în regia lui Ioan Ieremia, are puterea de a impune un mod special de înțelegere a textului shakespearean, tocmai fiindcă viziunea regizorală nu rămîne la stadiul de „idee despre ...". Imaginea scenică este cea care izbutește să comunice, suita de semne teatrale se organizează cu o neașteptată rigoare, îmbrăcînd ideea. Dar despre acest spectacol am mai scris înainte de a apare în premieră, înainte de a fi fost adus pe scena Săptămînii teatrale clujene (a fost mai împlinit de la o reprezentație la alta, are șansa să-și depășească ultimele „tăceri").

„Despot Vodă" de V. Alecsandri (regia Mircea Marin), **„Casa care a fugit prin ușă"** de P. Vintilă (regia Gheorghe Harag), **„Viața unei femei"** de Aurel Baranga (regia Marin D. Aurelian) ne-au oferit o imagine a momentului teatral clujean. Primul dintre spectacole reconsideră textul lui Alecsandri, convingător la nivelul ideii. Lăpușneanu și Tomșa (jucați de același actor, Anton Tauf), sînt pentru regizor „reprezentanți ai liniei domnitorilor patrioți", ei nu reușesc „să cîștige puterea" cît timp nu se sprijină pe forța celor mulți. În mod firesc, astfel gîndită, „Despot Vodă" nu mai este „drama unui erou ce încearcă să-și depășească umila condiție ci drama unui popor într-un moment al istoriei sale". **Despot** este trimisul unei puteri străine ca și **Ciubăr Vodă**, ei conlucrează atîta timp, cît Despot respectă regula jocului și nu încearcă să-și consolideze domnia aservindu-se Porții. Boierii și „oamenii lui Laski" (aceiași interpreți) devin în aceeași măsură potrivnici intereselor țării, prin ceea ce sînt și fac. Spectacolul nu reușește, decît pe porțiuni, să transmită cu claritate cele expuse. **Ciubăr Vodă** (Dorel Vișan) ni s-a părut cel mai aproape de intențiile regizorului. Nebunia simulată, un balans între „a fi" și „a nu fi", au concentrat atenția asupra interpretului. Jocul modern al lui Dorel Vișan a contrastat cu desele apeluri, ale, aproape tuturor celorlalți interpreți, la o manieră de interpretare declarativ-expozitivă. Spectacolul debutează sub incidența unei promisiuni de modernitate (în sens și formă) și sfîrșește prin a reveni la Alecsandri (în ton și subtext). Textul acceptă noul caiet de regie, dar noul spectacol nu izbutește să supună textul. Rămîne valoroasă încercarea lui Mircea Marin de a regîndi piesa, pe linia unui nou mod de înțelegere a istoriei noastre.

Gheorghe Harag, regizor preocupat de „actualitate", de „problemele zilei de azi", montează **„Casa care a fugit prin ușă"** cu actori ca **Melania Ursu** (Nora), **Constantin Adamovici** (Sever), **Anton Tauf** (Buby), **Gheorghe Nuțescu** (Bunicul) etc., într-o scenografie care, după opinia noastră, nu vine în sprijinul spectacolului. Claritatea decupării personajelor (relațiilor, mesajului piesei) este minată de aglomerarea elementelor de decor. „Atmosfera grea" din scenă, punctată de metafore (cum este aceea a alergării Norei, împingînd cărucior bătrînului), aerul acela sufocat de „oraș în care nu se întîmplă nimic", pe care regizorul și actorii îl creează, se suprapune sugestiei scenografice. Este o situație pleonastică. Făcînd abstracție de decor, spectacolul are gravitatea necesară, dramatism (uneori prea accentuat). Nu ni s-a părut convingător, așa cum este gîndit regizoral și interpretat (Dorel Vișan), Necunoscutul.

„Viața unei femei" în regia actorului Marin D. Aurelian, ne-a amintit încă o dată, o mare actriță a teatrului românesc, **Silvia Ghelan.** Spectacolul, realizat cu o nesperată acurateță, trăiește, în bună măsură datorită ei. Între „cununa de martiriu" și monologul final (interesant cum trecerea acelor cuvinte de la Autorul dramatic, la Femeie, potențează mesajul textului). Silvia Ghelan trece inspirat prin multitudinea de stări ale personajului.

Teatrul Național din Cluj-Napoca pare a fi, în acest moment, bogat în actori de marcă, pentru care, introducerea în repertoriu a unor piese dintre cele de pe prima filă a istoriei vechi și mai noi a teatrului, n-ar fi decît îndreptățită. Cum problema „reciclării actorului" poate fi pusă și ea în discuție referitor la **trupa clujeană.** Din cîte știm, Teatrul Național din Cluj-Napoca are intenția să intensifice colaborarea cu regizorii tineri, ceea ce nu poate decît să aducă teatrului clujean acel aer proaspăt de care, oricînd, oriunde, a fost și va fi nevoie. Însăși existența acestei „Săptămîni teatrale clujene", a Colocviului de teatrologie, demonstrează cu prisosință că la Teatrul Național din Cluj-Napoca ideile nu lipsesc mai mult, că ele pot deveni fapt.

Teatrul Național din Iași s-a prezentat cu **„Act venețian"** de Camil Petrescu, în regia lui Adrian Lupu, spectacol în care stilurile de interpretare ale actorilor **(Alta)** — Violeta Popescu, **(Pietro Grala)** — Teofil Vilcu, **(Marcello Mariani)** —Florin Mircea, **(Nicola)** — Emilian Belcin sînt în dezacord. Adrian Lupu gîndește piesa ca fiind a unui personaj unic, cu posibilele lui fețe. Dar spectacolul nu convinge, are momente de monotonie, scene care se succed în inerție. Poate reprezentația de la Cluj-Napoca, n-a fost nici cea mai bună, din cîte spectacolul acesta poate avea.

Teatrul Național din Craiova ne-a adus **„Fire de poet"** de O'Neil, în regia Georgetei Tomescu. Un spectacol care nu ne incită la comentariu. **Teatrul Național** din București a absentat.

A. C. IORDACHE

ÎNTÎLNIREA TEATRELOR NAȚIONALE

(Cluj-Napoca — octombrie 1976)

Dicționar ortografic

A VORBI ȘI A SCRIE FRUMOS (I)

Înaintarea spre cultură a maselor largi populare este ilustrată și de grija prezentă la majoritatea vorbitorilor limbii române de a se exprima mai corect, mai îngrijit, „mai frumos". În general, se spune **a vorbi** și **a scrie frumos. Nu** toată lumea înțelege același lucru prin **frumos** cînd se referă la exprimare. Pentru unii, a se exprima **frumos** (oral sau în scris) înseamnă „a-și presăra" vorbirea sau scrierea cu numeroase epitete, cu comparații și metafore, cu dese superlative. Toate aceste „ornamente" sînt apreciate și chiar necesare în exprimarea poetică sau marcată de afectivitate. Acest fel de exprimare preocupă pe stilisticienii literari.

Există însă și o stilistică a exprimării obișnuite (dar literare !). Vorbirea sau scrierea despre problemele profesionale (altele decît beletristica) cer și ele prezența **frumosului.** Să nu se înțeleagă însă că trebuie să se recurgă la procedeele literaturii.

A vorbi și **a scrie** frumos înseamnă, în primul rînd, a respecta corectitudinea și claritatea exprimării. **Corectitudinea** se realizează prin întrebuințarea formelor corespunzătoare ale cuvintelor care intră în alcătuirea propozițiilor, prin respectarea acordului, prin organizarea componentelor propoziției după ordinea specifică limbii române. **Claritatea** se obține prin folosirea cuvintelor cu sensul adecvat comunicării, prin evitarea unor repetiții supărătoare, prin concizia propozițiilor și a frazelor.

Între **corectitudine** și **claritate** există o evidentă interdependență, ele constituind două fațete ale aceleași unități.

Discutăm, în continuare, unele îmbinări de cuvinte (numite **sintagme**) care apar ca incorecte din punctul de vedere al sensului lor și, de aceea, „umbresc" claritatea exprimării. Prin deasa lor repetare în vorbire și chiar în scris, acestea au devenit niște clișee **lingvistice** nedorite.

„La gară, în unele zile, sînt **aglomerări mari".**

Alăturarea celor două cuvinte subliniate nu este potrivită, deoarece iată ce spune **Dicționarul explicativ al limbii române** (DEX) :

Aglomerare, s.f. „grup compact (și numeros)".

Din aceeași familie :

A aglomera, „a se strînge la un loc în număr mare ; a se îngrămădi, a se înghesui" ;

Aglomerat,-ă, (despre un loc, un spațiu) „plin de oameni, de vehicule etc. ; suprapopulat, ticsit".

Se vede, așadar, că adjectivul **mare** nu-și poate avea locul lîngă **aglomerare,** deoarece nu aduce nimic în plus, în comunicare, ci doar repetă o calitate cuprinsă în sensul substantivului.

E suficient să spunem : **e aglomerare** (sau **aglomerație**) de oameni **(de vehicule** etc.).

Altă sintagmă auzită des este : **a aprecia pozitiv :**

De ce nu e bine să se alăture cele două cuvinte ? Pentru că cel de-al doilea este de prisos. Iată de ce :

A aprecia, „a prețui pe cineva sau ceva (pentru calitățile sale)".

Apreciat,-ă, adj. „care se bucură de prețuire, de stimă (pentru calitățile sale)".

Deci **aprecierea** nu poate fi decît **pozitivă,** căci nu există apreciere **negativă,** deoarece **negativ** înseamnă „lipsit de însușiri bune, de calități ; rău". E destul să se spună : „apreciem activitatea ... (sau) pe tovarășul ..."

De aceeași „meteahnă" suferă și **aprob pozitiv** (ridiculizat și de I. L. Caragiale), căci :

A aproba, „a fi de aceeași părere ; a rezolva favorabil ...".

În dorința legitimă de a ne înfrumuseța exprimarea, trebuie să evităm clișeele pleonastice.

V. ȘERBAN

NOTA : În DEX s-a strecurat o inconsecvență (poate fi și greșeală de tipar) : la p. 18, s-a scris **tixit,** iar la p. 953, **ticsit.** Această scriere **(ticsit)** este recomandată de INDREPTAR.

Corespondența

„Izvoare" – **Hunedoara :** Publicăm poeziile : **Din urme strigă izvoarele, Patriei, Dincolo de cuvinte, Sărutul mării, Cîntec simplu, Pe mîini și pe suflet.**

Pompiliu Comșa : Ne-au reținut atenția poeziile **La teiul lui Eminescu** și **Amintirii lui Ovidiu Hotinceanu.** Mai trimiteți.

D. C. Motru : Sînt unele versuri remarcabile care justifică demersul Dvs. liric. Așteptăm lucrări noi.

Nicolae Perem : Calde eufonii, sintagme lirice apreciabile. E lăudabil efortul Dvs. de a vă instrui. În acest sens, e bine să acordați mai multă atenție problemelor limbii.

Eliser Ștefan : Ne place **Aș vrea să fiu ...** Sînteți, desigur, la început, dar întrevedem un posibil drum.

Elena Oprea : Lucrări sub posibilitățile arătate pînă acum.

Maria Lica-Beșliu : Nu putem relua răspunsurile anterioare aici — căutați o colecție a revistei. Versurile trimise acum arată calități, dar și insuficiențe mai vechi. Ar fi necesar un efort de concentrare pentru că stihurile sînt adesea dezlînate ori verbioase. Mai trimiteți.

Liviu Popescu : Citățm din **Riul :** „Femei ținînd în mînă pietre, / în lungi veșminte de răcoare, / o, chipul vostru ca un cîntec ..." Să mai vedem și altele.

Diana Dimitriu : Ca orice început. Continuați.

Paul Doru Chinezu : Aceste crîmpeie de „Frămîntări" nu ne spun nimic. Cugetați cît de cît la rigorile muncii literare, nu trimiteți versuri „grăbite !".

Algrin : Ne place **Luna ca o pasăre albă,** dar palmaresul Dvs. ar cere cîteva poezii care să vă reprezinte cu adevărat. Le așteptăm.

Freddy Lăpușanschi : Remarcăm, cu tot aerul lor blagian, poeziile **Mă mir** și **mă întreb** și **Caut.**

Mihai Petrescu : Versuri frumos curgătoare. Mai trimiteți.

I. Ancoră : Ne-au reținut atenția mai ales poeziile **Veghind fosforescent** și **Tărîm fecund,** din care citățm : „Cum șuieră chinul sub haină / ca vipera fulgerului în nor / tot ce poartă rod e o taină / de recele vînt de adînc mă-nfior".

Ileana Potor : Găsim multă sensibilitate în versurile Dvs. Mai scrieți.

O. D. Gheorghe : E un sens bun în ceea ce încercați.

Ștefan Buzărnescu : Suflet decupat și **Cantemir la Stănilești** ne-au atras atenția în mod deosebit. Frecventați cenaclul nostru și mai trimiteți-ne.

Petroșanu Emil : Sonorități calme, uneori expresive.

Păcuc Corina Elena, Șcraba Valica, Werkman Haidi, Madelaine Conta, Bușegescu Romeo, Avram Gh. Gheorghe : — încercări modeste.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

Satirice

„CALEIDOSCOP UMORISTIC"

Sub genericul „Practic ! Instructiv ! Educativ !", editura Ceres publică într-un tiraj impresionant (114.175 ex.) un volum de buzunar, intitulat „Caleidoscop umoristic", sub semnătura lui D. C. Mazilu și Giuseppe Navarra.

Caracterul satiric (îngemănat cu un umor tonic, de-a lungul celor peste 100 de pagini), iese în evidență, într-o serie de lucrări, fie ele anecdote, epigrame, fabule, parodii sau reflecții, semnate de cei doi autori. Valoarea instructivă a lucrărilor publicate reiese și din următoarea epigramă :

Unui gestionar necinstit în noaptea revelionului :

Printre cupe și curcani,
După cum se-obișnuiește,
I-am urat un „la mulți ani !" ;
El mi-a zis : „Doamne ferește !"

Spicuim din prefața semnată de Mircea Pavelescu : **„Trebuie subliniat din capul locului că volumul Caleidoscop umoristic nu este tributar poeziei incifrate, versurile fiind coerente și armonioase, potrivit celei mai sănătoase prozodii clasice".** Într-adevărat, e de notat marea accesibilitate a lucrărilor acestei plachete pentru publicul larg (și de la sate), prin finețea ironiei, spontaneitatea umorului, decența satirei. În consecință — un volum pe măsura dezideratelor ce și le-a propus editura : practic, instructiv, educativ.

CASSIUS

Parodii

SCRISORI, CURATE CATIRINCI

(După Mircea Dinescu)

Vai, domnișorule recrut,
împielițat cu ochii de floare,
așa de sfînt nu te-au știut
nici doamnele admiratoare.

De cîte ori îți cureți arma
și fluieri noua melodie,
te pomenești că dau alarma,
iar dacă nu, tot nu se știe.

Of, of, Lenuța face teatru,
scrisori, curate catirinci,
și tu să fii cu ochii-n patru
și cu urechile în cinci !

CÎNTECEL SFIOS

(După Emil Brumaru)

O, cum toamna
dă în pîrg !
Eu cu doamna
merg la tîrg.

Și îmi tîrguiesc,
cine poate crede,
un ochean turcesc,
abia dacă vede ...

Mai luăm și sodă
și pyromidon,
și-o carte la modă,
Dumitru M. Ion ...

ION DAVIDEANU

Cu artistul emerit GHEORGHE LEAHU

(Urmare din pag. 1)

o femeie de mare cultură. Fascinația mea pornea de la modestia, de la harul ei pedagogic. Ea a fost o mare întîlnire în viața mea. Apoi au mai fost Ramadan, Miluță Gheorghiu, Margareta Baciu, Anie Braewski, Aurel Ghițescu, niște mari artiști

– În acea etapă a vieții ați și debutat ?

– Am debutat pe scenă în limba franceză, la cercul Lutetia, pe lîngă consulatul francez. Pentru asta trebuia să studiez temeinic limba lui Mollière. O făceam cu profesoara mea, căreia îi achitam costul orelor. La absolvire, s-a petrecut o scenă. Academia a fost deplasată, în război, la Făget. Eu sînt, oarecum, absolvent de .. Făget. Șefului promoției se obișnuia să i se dea un cadou la finele studiilor. Profesoara mi-a înmînat portofelul, amintire a mamei sale, plin cu banii plătiți de mine, de-a lungul lunilor, pentru orele de... franceză. Mi-a spus : „Îți dau banii înapoi, ca să înțelegi să-ți plătești întotdeauna datoriile", făcînd aluzie la faptul că odată rămăsesem restanțier la achitatul orelor.

– Cred că a fost o clipă unică în cariera Dumneavoastră ?

– Sau aceea, tot clipă unică la Pitești, la premiera lui Virgil Stoenescu – „Drumul soarelui", cînd cel mai în vîrstă actor, Panait Constantinescu, juca rolul unui turc bătrîn ce trebuia să moară în actul II. În timpul actului întîi, actorului i-a venit însă rău, în culise. Fiul lui, sufleur, a venit la mine și mi-a spus să joc rolul tatălui său, că îi este rău. Am intrat în scenă, în actul II, în locul lui Panait Constantinescu. Eu spuneam doar atît : „Husein Ben Ali, ai trăit destul !" și trebuia să mor pe scenă ; în clipa în care eu „muream" pe scenă, în culise, bătrînul actor murea cu adevărat. Cineva striga spre noi : „A murit Panait, a murit Panait". Îți dai seama ce conștiință a meseriei sale ! A unui simplu actor, bătrîn, care a înființat, în 1903, primul sindicat din România, al actorilor dramatici.

– Cînd v-ați simțit stăpîn pe arta dramatică ? A fost un moment anume ?

– Cînd am văzut că reușesc să fac, prin text și regie, pe mii de oameni să plîngă sau să rîdă, am știut că eram pe drumul cel bun, dar am știut de asemenea că aveam o mare responsabilitate. Nu mă mai puteam juca oricum. Vai, era deci foarte important ce fac eu aici. Era un sentiment grozav să simți funcția socială a muncii tale. Cu lanke am văzut că pot face mii și mii de oameni să rîdă, în aproape o mie de spectacole. În Mașenka, de Afinoghenov, sala tăcea ca un mormînt. În Platon, în Năpasta, în Moartea unui comis voiajor, am urmat aceeași cale.

– Era o tipologie de erou umil, nu-i așa, de om bun și neajutorat.

– Era doar un filon acesta, de umili, și un filon comic alături de care mi-a plăcut să urmăresc și unul eroic, tocmai ca un fel de răspuns patetismului fals, sau din nevoia de-a umaniza figurile istoriei, de-a nu prezenta excepții, ci oameni pe măsura noastră.

– Ce vi s-a părut cel mai important în arta actorului ?

– Puterea lui de-a influența. Oamenii sînt domici de-a fi influențați. Ei vor să fie îmbogățiți la suflet, și, dacă sînt, rămîn cu un fel de stare de recunoștință față de tine. Tu le prezinți o pagină a realității cu o neasemuită emoție. Doar asta îi captivează, nu lecturile banale, fiindcă azi spectatorul e un cultivat. El trebuie, prin teatru, să-și creeze noi stări, noi relații de sentiment. El vine să ia idei de la teatru, stări sufletești zguduitoare, să i se releve fațete ale realității, pentru acea îmbogățire. Sînt regizori care spun : „Actorul nu trebuie să fie un cultivat. El să aibă doar instincte bune". Dar cu un text comod citit, poate actorul să se ridice la înălțimea cerută de omul de azi ? În felul acesta nu se poate pătrunde viața spirituală și, aducînd pe scenă un suflet gol, te aduci, de fapt, pe tine și te reprezinți în ceea ce ești.

– De care teatru al țării v-ați legat destinul artistic ?

– De Timișoara. Și asta o spun nu fiindcă ORIZONT apare la Timișoara și că sînt politicos, ci cred că deoarece aici, alături de forurile inimoase și competente, am realizat cel mai important lucru din viața mea de animator, adică am ajutat să se fondeze la noi Teatrul național, al 5-lea din România, și primul național creat de regimul nostru.

– Tentații de-a pleca de-aici au existat ?

– Toate chemările le-am respins. După acest act impresionant, nu mai aveam dreptul să plec, înțelegi ! Aparțineam acestui teatru. Această realizare a regimului nostru parcă m-a copleșit și pe mine. Apoi socotesc că publicul de-aici ne-a format el însuși un teatru de o mare exigență. El ne-a clădit aceste condiții ale exigenței. Mă mir, uneori, că noi nu sîntem încă pe măsura lui, fiindcă aici poate fi unul din cele mai bune teatre din țară. Să ocupăm și centrul spiritual al Timișoarei, așa cum, fizic, sîntem în centrul Timișoarei.

– Ce trăsătură o socotiți hotărîtoare pentru evoluția unui tînăr actor în drum spre marea artă ?

– Să nu facă nimic care să pară întîmplător în profesia sa. De la recitarea unei poezii, pînă la un rol puternic, să se vadă că pasiunea l-a atras în această artă. Funcționarul dramatic e cea mai oribilă speță. Să nu facă arta sa ca **una** din treburi. Am învățat de la cei pe care i-am stimat că n-aveau nimic sfînt înaintea teatrului. Nu-mi amintesc ca un asemenea mare actor să se fi ridicat de la jocul de table, cum se întîmplă cu unii tineri, undeva în culise, și să urce pe scenă senin, pentru a-și spune replica, ca pe ceva comun, neconcentrat, nesensibilizat, care nu slujește nimănui. Viitorul unui asemenea actor ? El poate deveni, eventual, într-un teatru, un intrigant de bază al teatrului, dar un om și un actor de bază niciodată.

– Ați reușit să impuneți actori în teatrul românesc ?

– Aș corecta și aș zice : Au reușit să se impună ei. Socotesc că Gilda Marinescu, Florina Cercel, Ovidiu Iuliu Moldovan, Anca Ionică Neculce, Laurențiu Azimioară, Agatha Nicolau și încă alții au pornit de aici, din această pepinieră a Timișoarei. Departe de-a fi mîhnit că ne-au părăsit, le înțeleg plecarea ca pe ceva firesc, fiindcă alții le-au luat și le vor lua mereu locul.

– Cum vedeți relația : dramaturg-actor-regizor ? Sînt ei pe plan de egalitate ? Trebuie unul să primeze ?

– Am spus și o mai spun că cel mai important este TEATRUL. Și valoarea unui teatru stă în valoarea spectacolelor sale. Nu cunosc spectacol valoros făcut fără o participare creatoare a tuturor acestor factori. Că regizorul e cel ales să facă această operație de unificare a valențelor creatoare, asta e altceva. Salariul îl primim de la casier, dar nu el e patronul teatrului. Un regizor, dacă renegă un autor, atunci de ce-l mai folosește ? Și nimic nu poate să exprime un regizor în afara actorului. O supremație autarhică a regizorului poate ucide valențele creatoare ale actorului și, acolo unde s-ar întîmpla asta, TEATRUL s-ar descalifica pe sine.

– Din generația Dumnevoastră de actori pe care îi apreciați cu statornicie ?

– Îmi place Toma Caragiu, pentru că exprimă comic adevăruri profunde. Pe Octavian Cotescu îl apreciez, pentru că e inteligent în spatele prostiei pe care o joacă. Pe Gilda Marinescu o apreciez pentru că, eminescian vorbind, ea are un „farmec dureros de dulce" și ciudat. Mi se pare că ceea ce nu știe ea ce spune e fantastic. Ciudățenia ei e ceva profund. Beligan, pentru putința lui nemaipomenit de concentrată, de modernă, pentru inteligența lui filigranată, poate fi iubit, iar Stela Popescu, actrița totală, ce se menține extrem de tînără, ne-ar putea da lecții de farmec tuturor, dacă asta s-ar putea da. Vezi, acest lucru să nu-l uite regizorii : să nu ucidă farmecul actorului.

– Ce trăsături fac pe un actor să-și cîștige spectatorii sau să și-i piardă ?

– Eu cred că un actor pe care spectatorii îl simt ca pe ceva al lor, ca pe sine, ca și cum l-ar fi mandatat ei să vorbească în numele lor, acel actor și-a cîștigat publicul. Educația spectatorilor este făcută, în privința noastră, să nu suporte vedetismul. Spectatorii ne îngăduie doar mici ciudățenii, un barbișon, o mustață, dar nu ne îngăduie să nu fim cetățeni loiali și nici abateri cetățenești. Spectatorul te urmărește de aproape și nu te scuză. Nici nu te socotește un supraom, ci un membru al societății. El ne vrea simpli, corecți, fără emfază, în contextul societății în care și el trăiește și în care ne admite pentru a o respecta.

– Cum se va desfășura oare arta dramatică a viitorului ? Aveți habar de asta ?

– Teatrul s-a născut odată cu omul și va muri odată cu el. Glumind, putem spune că toată lumea joacă un fel de teatru. Sau fel de fel de piese, cu o singură excepție, cînd plătește biletul ca să-i vadă pe profesioniști jucînd. Cînd cineva spune, în societate : „X joacă teatru !" înseamnă că X joacă prost. Fiindcă **se vede** că joacă. Fiindcă joacă deghizat.

– Și, totuși, pentru un teatru trebuie măcar doi ...

– Da, e adevărat că TEATRUL s-a născut odată cu dialogul. Omul, din clipa cînd a fost om, a monologat, a dialogat apoi cu sine și, astfel, a intrat în teatralitate. Cît timp va fi om, el nu se va putea despărți de această a doua natură a sa. Or, pe scenă, e un fel de organizare mai profundă, mai explicită, a acestei nevoi milenare, perpetue, de teatru. De aici, responsabilitatea. De aici, faptul că teatrul nu va putea dispare înaintea dispariției omului.

– Ce motto ați pune în fața intrării unui teatru, cînd un tînăr actor ar face primii pași spre el?

– „Să iubești viața plenar, pentru a o putea arde pe scenă în niște nemaipomenite făclii. Viața nu e numai viață, ci e și acel ceva, inefabil, (după Jouvet) numit tandrețe umană. Să pîlpîi, să arzi, să transmiți acea **ardere, omule actor !"**

Cartea de idei

Persoană și devenire

Ed. științifică și enciclopedică, 1976

1

Prin eseul de antropologie, semnat de E. PAMFIL și D. OGODESCU consemnăm o generoasă lărgire a problematicii consacrată omului. Cartea, densă în semnificații pure, poartă aspirația către tatalitate și tocmai de aceea a solicitat o abordare interdisciplinară. Meditațiile acestor pagini sînt fără prea multe trimiteri, sînt mai ales fără prejudecăți și morgă academică. Cu o subtilă sinuozitate revelatorie în argumentare și într-un stil expresiv și, de ce nu, pitoresc, autorii aduc în prim plan un apreciabil număr de idei „princeps", în centrul cărora se așează cu grijă „persoana triontică" (eu, tu, el). Modelul propus sparge tiparele tradiționale, așa încît coordonatele de gîndire înaintează către o înțelegere de factură materialist-dialectică a personalității conștiente, dinamic angajată la viață și a conștiinței pe care o are persoana. Orizonturile de conștiință sînt ipostazele unitar-dialectice ale ipseității (eu) ce deține funcția energică și care se concretizează și transferă în tuitate (tu) cu funcția antientropică și în sfîrșit raportarea și trecerea în ileitate (el) cu funcția axiologică, de valorizare. Prin această rezonanță triontică, autorii lansează un manifest cu largi deschideri și meditații comprehensive și prospective asupra omului, a cărui dimensiune definitorie rămîne statornic conștiința. În comparație cu antropologia existențialistă, fenomeneologică, personalistă etc., modelul triunghic ne propune o sinteză a omului total, a omului multiplu și multilateral. Prin tuitate se realizează imaginea fraternă și referențială a eului, iar prin ileitate se apreciază și discerne eul și persoana. După cum observăm, tema omului are o vădită perspectivă filozofică și se întemeiază pe un perimetru sigur al psihologiei, al experimentelor psihotice, în care autorii sînt necontestați cercetători ai proceselor de poluare psihică.

În paginile cărții Persoană și devenire își găsesc argumentarea ingenioasă ideile privitoare la creația artistică. Ca o cunoaștere a trăirilor determinate de viață, arta este comunicare semnică a realității. Cum semnul e mijloc care transportă mesajul, arta se definește ca „o formă de expresie" a fenomenelor matriceale ale limbajului" (pag. 224). Acceptînd că arta este creație semnică și notație comunicată a realității, semnul e de natură triontică. Desigur că unele opinii pot suscita discuții în contradictoriu, ca în cazul afirmațiilor că arta este „o desfrînare (descătușare) a tristeților bazale", că instrumentele ei elective de cunoaștere sînt Dragostea și Moartea, iar Formele rezultă din întîlnirea magică a semnelor" (pag. 214). Vom accepta cu certitudine rolul de avangardă a emotivității și faptul că artiștii sînt maeștrii ai trăirilor afective, dar aceasta constituie numai o coordonată a artei, nu singura. Se știe că arta are mai multe dimensiuni și fiecare din ele poate fi cercetată chiar în spiritul trionticității) (creator, interpret, consumator). În înțelegerea artei poate fi luată în considerare dimensiunea creației, cea a valorii, a cunoașterii, a comunicării, a limbajului specific etc. Semnul și simbolul, se arată corect, poartă însemnele conștiinței care trece de la semnificație la valoare asigurînd astfel triumful axiologic. Tocmai de aceea privim cu o anumită rezervă aserțiunea că orice operă sau creație este expresia, prin excelență, a unei profunde triste ți. În acest fel se pare că sînt puse în plan secundar luciditatea, fantezia, memoria creatoare, dinamizate, evident, de afectivitate și de viziunea artistică care la rîndul lor sînt condiționate de concepția despre lume. În paginile cărții se subliniază cu pregnanță că „întreaga viață psihică stă sub semnul inteligenței și e regizată de ea" (pag. 43). Arta fiind „o a doua claritate a conștiinței" nu va fi nici luciditate pură, dar nici emotivitate și tristețe în primul rînd. Chiar imaginația „ca soră din umbră a inteligenței" și ca instanța cea mai complexă de activitate spirituală demonstrează că afectivitatea n-are dreptul la exclusivitate, ci numai la un loc central în contextul angajării axiologice. În concepția autorilor, arta schizofrenicului, ca o suită de desfășurări hazardice, se înscrie înafara scării de valori estetice. Este adevărat că, la autorii eseului citat, arta este aureolată de o serie variată de alte noi coordonate. Reținem printre acestea adevărul că „pregnanța semnului" devine în artă substanță care transportă sensuri și trăiri. Arta presupune, apoi, condițiile de simbolizare și pe cea de autodepășire. Bine configurate sînt și alte probleme ale artei, cum ar fi ideea că arta „actualizează fecunditatea discursului despre frumos al o-

menescului", că arta e modalitate a „coexistenței în formă a frumosului și binelui". Ca herald de adevăr, frumosul funcționează ca un sistem de generoase legături între oameni. În măsura în care frumosul este produs al „perfecționării expresive a semnului", arta este creație inedită și frumusețea sa „vine de la viața și sufletul ei propriu", a talentului care creează și nu de la „sufletul modelelor ei". Comunicarea prin sentiment și frumos ingemănează tensiunea de cunoaștere, opțiunea de informare specifică, cu cea de emoționare. În convingerea autorilor, amplificarea frumuseților lumii (calogeneza) este o preocupare de esență și o dimensiune de profunzime. Esteticul devine așadar „legea cea mai cuprinzătoare a naturii omenești". Relevînd, în sfîrșit, „lipsa de virstă a categorilor estetice" nu ne rămîne decît să subliniem odată cu paginile acestei minunate cărți că năzuința de întemeiere a existenței pe un fundal estetic rămîne „unul din visurile de aur ale omenescului".

Volumul Persoană și devenire, din care noi am relevat cîteva aspecte din problematica axiologică, ne introduce într-un orizont uman original. Cartea aceasta generoasă și demnă ne solicită prin marea creație ideatică și de originală nominație, ne invită la o reluare atentă, uneori critică, a opiniilor valoroase, a datelor și informației bogate, dar mai ales ea ne incită la meditație și spirit creator.

ION ILIESCU

2

Nu după mult timp de la apariția „Psihozelor", prestigioșii psihiatrii E. PAMFIL și D. OGODESCU ne prezintă o nouă sinteză, structurată într-un principiu interdisciplinar, eseist, cartea de antropologie filozofică „PERSOANĂ ȘI DEVENIRE", obiectivare a unei fericite intenții de sistematizare și organizare unitară a unei concepții despre structura persoanei, prefigurată deja în lucrările anterioare.

Respectarea coordonatelor fundamentale ale materialismului dialectic și istoric, reunite într-o viziune modernă cu rezultatele pozitive ale fenomenologiei și structuralismului contemporan, au permis autorilor să redea, probabil într-o formă definitivă și completă, ceea ce numesc teza naturii inter-ontice a persoanei, în scopul elaborării unui „model de psihologie triontică". Mai mult decît în lucrările anterioare, vom afla aici o justificare amplă și convingătoare a gestului metodic de interpretare triadică, înțeleasă ca o reflectare a unui principiu fundamental de organizare a realului, la toate nivelele sale de complexitate ; izomorfismul apare ca o caracteristică universală a structurilor, ce decurge din contactul epistemologic, soluția metodologică optimă de comprehensiune.

Persoana este înțeleasă ca nivel suprem de sinteză al existenței psihice, ce integrează funcțiile de libertate, comunicare și creație, avînd toate trei, evident, o încărcătură socială semnificativă. Modelul prezentat de autori ni se înfățișează ca o descriere structurală, spațio-temporală a acesteia, vizînd o tripolaritate denumită convențional EU, TU, EL, ce va desemna de fapt o organizare triadică obiectivă : polul formal, energetic (ipseitatea), cel structural, al vectorului de ordine (tuitatea) și cel sistemic, al vectorului deontic (illeitatea), cel din urmă fiind esențial, în concepția autorilor, pentru justificarea interonticității. În sistemul de referință social, cei trei vectori vor semnifica funcția energetică, cea antientropică și respectiv, axiologică.

Argumentul viziunii dialectice, specifică modelului prezentat, îl vom descoperi însă și pe terenul analizei deterministe („Trionticitate și motivație"). Opțiunea autorilor pentru termenul de motivație față de cel de cauzalitate (pag. 53) este semnificativă pentru înțelegerea specificului conexiunilor socio-umane. Motivația, care înglobează și „datele imprevizibile ale realului" va reprezenta un concept ce se mulează mai puțin „mecanic" pe realitatea probabilistă a conștiinței, a cărei procese presupun o continuă complementaritate între cauzalitate și implicație, cauzalitatea psihologică fiind înțeleasă ca o „cauzalitate comunicativă (pag. 56).

Pornind de la modelul triontic al persoanei, autorii propun, fără o intenție de extindere, un sistem caracterologic tridimensional, ce va prezenta, prin combinare, 27 tipuri caracterologice (pag. 124). Același model este în continuare aplicat psihopatologiei, unde se stabilesc 4 tipuri de descompunere în subsisteme, specifice normalității, psihopatiei, nevrozei și psihozei, ultimele două analizate de altfel pe larg în „Nevrozele" (1974) și „Psihozele" (1976).

Referirile la psihologia socială și la statutul social al persoanei, după cum și înțelegerea creației artistice în interiorul unui sistem axiologic completează intențiile antropologice ale lucrării printr-o împlinire situată dincolo de limitele persoanei, în constelația culturală a comunității, în istorie. Și nu putem încheia scurta prezentare, înainte de a aprecia încă o dată supla comuniune ce se realizează în ceea ce privește scrisul, între semnificație și formă, între adevăr și metaforă.

VIOREL SIRBU

FOILETONUL SĂPTĂMÎNII

Taine ale civilizațiilor dispărute (XVIII)

de Dan Nemesnic

Mulți oameni de știință lucrează pentru a descoperi tainele antigravitației. Importanța acestei întreprinderi este uriașă. Pentru astronautică și alte ramuri ale științei și tehnicii, antigravitația ar fi o adevărată binefacere. Dar, trebuie să spunem, antigravitația i-a preocupat, poate tot în aceeași măsură, și pe cei vechi. Sigur, ea nu se numea așa, dar asta nu are acum nici o importanță. O serie de povești de necrezut din antichitate se referă la așazisa levitație. Francois Lenormand scrie, în lucrarea sa „Magia caldeeană", că preoții babilonieni puteau, cu ajutorul sunetului, să ridice și să transporte stînci atît de grele încît nici o mie de oameni nu le-ar fi putut urni din loc. Ne întrebăm dacă nu cumva piramidele și Baalbek-ul au fost construite folosindu-se această forță misterioasă ? S-a calculat că ar fi nevoie de 40.000 de oameni pentru a urni o asemenea enormitate. Dar se pune întrebarea, cum ar putea această masă de oameni să se înghesuie pentru a fi utilă la transportul uriașului pietroi ? Se știe, cele mai mari macarale din lumea noastră de astăzi rămîn neputincioase în fața unor asemenea megalități.

La fel și piramidele, acești martori ai unei tehnici minunate, dar încă misterioase pentru noi. Multe s-au scris despre acești „munți artificiali" de 6.500.000 tone. Nu putem adăuga nimic în plus în mulțimea ipotezelor care învăluie și mai mult în mister „eternele" construcții. Dar să presupunem că piramida lui Keops a fost ridicată numai prin forța de muncă a celor cîteva sute de mii de sclavi ai Egiptului acelui secol (acum patru mii de ani !). Blocurile care alcătuiesc piramida au cîte zece tone fiecare. Pentru o „producție" de zece blocuri pe zi, s-a calculat, ar fi fost nevoie de 260.000 de ore (170 de ani !). Adică pentru tăiat, scos și transportat aceste blocuri. Rămîne veșnică întrebarea : cum și cu ce s-au făcut toate aceste operații ? Cîteva legende egiptene spun că sacerdoții acestui popor posedau o serie de „baghete magice" care creau unde sonore sau electrice(!) și care acționau asupra uriașelor blocuri de piatră, urnindu-le și transportîndu-le pînă la locul construcției. După afirmația cercetătorului american E. Norman, aici ar fi vorba de forța antigravitațională. O serie de experiențe în acest domeniu au fost efectuate de cunoscutul om de știință iugoslav Nikola Tesla, care fusese dat chiar în judecată de către primăria orașului New York, întrucît, în urma experiențelor, provocase vibrații prea puternice, care amenințau să dărîme zgîriie-norii orașului.

Oare, într-adevăr, levitația poate fi luată în serios ? putem presupune oare că cei vechi aveau mijloace tainice prin care acționau asupra gravitației, neutralizînd-o ? Sîntem nevoiți din nou să recunoaștem că ne aflăm în fața unei enigme.

La 14 iulie 1969, Times-ul londonez scria :

„Cercetătorii care au încercat să vadă interiorul piramidei din Ghizeh cu ajutorul razelor Röentgen (în fond, e vorba de raze cosmice), au rămas stupefiați, observînd că aparatele lor electrice și contoarele o iau razna. În nădejdea că vor reuși să descopere taina încăperilor din piramidă, ei au înregistrat, un an de zile, pe banda magnetică, razele cosmice care pătrundeau în piramidă. Prin aceasta, bazîndu-se pe faptul că razele cosmice pătrund uniform printr-o masă compactă, ei puteau să constate dacă uriașa construcție are pe undeva fisuri ori încăperi tainice. Totul trebuia să se constate pe benzile magnetice. Dr. Godeh, conducătorul acestui experiment, a declarat că „întîmplările contrazic toate legile naturale cunoscute pînă acum. Pe benzile magnetice folosite (...) din zi în zi, apar, efecte tot mai deosebite ale razelor cosmice, lucru imposibil din punct de vedere științific. Se pare că în piramidă există o forță care se împotrivește legilor științei aplicate". Unii cercetători cred că ar fi vorba de vreo instalație antigravitațională.

Textele babiloniene, scrise pe tăbliță de lut, spun că sunetul putea să dizloace și să ridice în aer pietrele. Biblia, vorbind despre orașul Ierihon, spune că a fost dărîmat de uriașe valuri de zgomot. S-a văzut, am mai spus-o, că unele „povești" și „legende" s-au dovedit a fi adevăruri istorice. Pasajele de mai sus ar trebui să ne pună pe gînduri. Dar nu sînt singure. Există încă multe scrieri și texte a căror taină așteaptă din parte-ne dezlegarea.

E adevărat, în fenomenul gravitațional noi nu mai vedem astăzi vreo putere „supranaturală", dar cel care în antichitate reușea să „jongleze" cu obiectele, desprinzîndu-le de gravitație (cum ?), era considerat un vrăjitor. Și invers : vrăjitorul sau magiceanul de atunci era, de fapt, un om de știință. Un astfel de om era — dacă ținem cont de unele informații — Simon Magul, filozof agnostic din sec. I, al erei noastre. Magul, se zice, făcea statui care își pierdeau greutatea și alunecau prin aer. Povești despre levitație se întîlnesc cu sutele.

(VA URMA)

COLEGIUL DE REDACȚIE :

ION ARIEȘANU (redactor șef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORI (redactor șef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRAGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

I.P.B.T.

REDACȚIA ȘI ADM. — TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3—33—90, 3—33—76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE INAPOIAZA. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

M.I.C.M.

ÎNTREPRINDEREA DE MAŞINI GRELE BUCUREŞTI

Utilizarea eficientă a fondurilor materiale, sarcină prioritară a unității

Aplicînd cu consecvență o linie economică optimă axată pe continua rentabilizare a unității, colectivul C.I.U.E.M.M.R. — Întreprinderea de mașini grele București — se preocupă, cu rezultate bune, de utilizarea eficientă a fondurilor materiale.

Lărgindu-se cîmpul de observație în privința studierii dinamicii de circulație a principalelor sortimente și grupe de materiale, cu pondere determinantă în activitatea de producție, s-a stabilit o relație elastică și oportună între cerere și consum, orientînd mijloacele financiare spre nevoile de moment ale procesului productiv.

La reușita acestei acțiuni, un instrument util l-a constituit înțelegerea și interpretarea justă a legislației economice și, pe această cale, redimensionarea periodică a stocurilor de materiale în funcție de necesarul exercițiului de plan următor.

Este evident faptul că, urmărindu-se încorporarea la timp a materialelor aprovizionate, s-a îmbunătățit simțitor gradul de utilizare a mijlocelor circulante, diminuîndu-se considerabil nomenclatura structurii elementelor și valoarea imobilizărilor financiare.

Actualul volum al materialelor disponibile și fără mișcare, deși paradoxal, este urmarea firească a perfecționării activității economice de ansamblu, în conținutul căreia se detașează reducerea consumurilor specifice, folosirea judicioasă a materialelor cu balanță deficitară, introducerea unor tehnologii noi, evitarea risipei etc.

Intenționînd accelerarea vitezei de rotație a fondurilor bănești, C.I.U.E.M.M.R. — I.M.G. București, are în vedere valorificarea și reintroducerea în circuitul economic național a materialelor care fac obiectul unui excedent temporar.

În acest scop pune la dispoziția sectoarelor interesate din economie o gamă variată de table, oțeluri, laminate neferoase, aparataj electric, scule, reactivi chimici, cable electrice, după cum urmează :

Produse din cauciuc

Nr. fișă	Denumirea materialului	U/M	Cantit.	P/U	Calitate
1365	Bandă cauciuc dif. mărimi	kg.	2 488	31,20	
5003	Bandaj cauciuc	kg	200	12.30	
2070240	Cauciuc izolant	kg	8,70	85,35	izolant
2070241	Cauciuc	kg	1 095,20	22	izolant
1284	Curele trapezoidale	buc.	6	24,65	17/11/2240
1287	Curele trapezoidale	buc.	14	52,10	22/14/3100
1291	Curele trapezoidale	buc.	70	92,65	17/11/3150
1292	Curele trapezoidale	buc.	82	33,75	17/11/3750
1293	Curele trapezoidale	buc.	27	43,60	32/20/1500
1294	Curele trapezoidale	buc.	50	110,25	32/19/3750
1295	Curele trapezoidale	buc.	15	43,60	32/20/1500
1299	Curele trapezoidale	buc.	27	55,70	32/20/1000
1300	Curele trapezoidale	buc.	20	33,92	22/10/1600
1301	Curele trapezoidale	buc.	15	88,20	32/20/2500
1302	Curele trapezoidale	buc.	15	58,50	32/20/2000
1304	Curele trapezoidale	buc.	11	161,50	32/20/1750
1306	Curele trapezoidale	buc.	5	177,20	32/19/4000
1307	Curele trapezoidale	buc.	5	72	22/14/4000
1308	Curele trapezoidale	buc.	35	147	32/19/5000
1309	Curele trapezoidale	buc.	22	73,50	32/20/2500
1312	Curele trapezoidale	buc.	5	6,04	10/6/1500
1317	Curele trapezoidale	buc.	100	22	17/11/2000
1335	Curele trapezoidale	buc.	50	39,75	17/11/3750
1339	Curele trapezoidale	buc.	40	45	22/14/2500
1006	Curele trapezoidale	buc.	5	16	13/8/800
1015	Curele trapezoidale	buc.	6	34,80	17/11/1120
1020	Curele trapezoidale	buc.	7	31,10	12/11/1000
1021	Curele trapezoidale	buc.	32	53,98	12/11/1800
1059	Curele trapezoidale	buc.	26	77,20	17/11/2800
1073	Curele trapezoidale	buc.	16	76,15	22/14/3150
1074	Curele trapezoidale	buc.	5	91,10	22/14/3750
1075	Curele trapezoidale	buc.	6	157,25	32/19/3550
1076	Curele trapezoidale	buc.	16	166,10	32/19/3750
1077	Curele trapezoidale	buc.	8	210,35	32/19/4750
0571	Keder buretos	buc.	200	27	10/10/16/20
5133	Șnur cauciuc	kg	200	20,60	7 mm
1371	Șnur cauciuc	kg	150	23,60	10 mm
1372	Șnur cauciuc	kg	150	23,60	18 mm
1345	Furtun cauciuc	ml	47	60,90	Ø 15
1346	Furtun cauciuc	ml	340	151,15	Ø 75
1347	Furtun cauciuc	ml	149	65,50	Ø 50
1351	Furtun cauciuc	ml	27	33	10 × 22 ATM
1352	Furtun cauciuc	ml	18	68,60	IP25/39,5
1357	Furtun cauciuc	ml	19,90	26,25	Ø 1"-PCI
1362	Furtun cauciuc	ml	61	77	IP Ø 32/46
1363	Furtun cauciuc	ml	30	185,15	IPII Ø 75
1364	Furtun cauciuc	ml	17	146	PA-10- Ø 60

Materiale de protecție

Nr. fișă	Denumirea materialului	U/M	Cantit.	P/U
802030	Bocanci talpă durofl,	per.	58	231
80	Costume antiacide	buc.	10	379
10	Bonete albe	buc.	100	4
8020113	Combinezon doc	buc.	74	170
121	Centuri siguranță	buc.	190	240
317	Filtre tifoane	buc.	210	0,70
140	Fringhii siguranță	buc.	50	68
151	Genunchere cauciuc	buc.	123	17
157	Ghete piele	per.	600	57,40
169	Halate pînză femei	buc.	7	98,50
170	Halate albe	buc.	4	67
171	Halate doc	buc	30	99
190	Mască prat	buc.	60	59,40
187	Mască aspirație liberă	buc.	8	657
194	Mască sudură cap	buc.	250	39
190	Mască prat	buc.	15	46
201	Mînecuțe cauciucate	buc.	30	13,10
208	Mantale lungi ploaie	buc	56	152
210	Mantale scurte cauciuc	buc.	43	142
211	Mantale paznici	buc.	10	678,70
213	Manusi antiacide	per	170	10

223	Mănuși ...ioase tubie	per	1 400	14
225	Mănuși industriale	per	490	12,50
228	Mănuși ...tensiune	per	20	38,30
238	Mănuși termoizolante	per.	20	24,50
254	Ochelari protecție	per	50	16,10
265	Ochelari sudori	per	800	
278	Pantaloni vătuiți	per.	52	140
287	Pâslă cobalt	buc.	350	9,95
291	Prelltre ...toane	buc.	280	0,35
338	Șepci stofă pază	buc.	22	45,50
366	Sortur do...	buc.	800	42
382	Șorțuri prelată	buc.	380	79,35
387	Șorțuri tehnopiast	buc.	40	27
392	Șorțuri lung piele	sud.	600	123
396	Șorțuri scurte	sud.	569	66
402	Șoșoni pisla	sud.	18	212,30
419	Vest vătuite	sud.	53	114
427	Vizor cobalt	sud.	100	3,40
430	Vizor sudură	sud.	1 400	3,25
437	Umerare	sud	130	57

Produse chimice

Nr fișe	Denumirea materialului și dimens.	Abrazivi liant	U/M	Cantit. buc.	P/U
2130063	Chit șpăt		kg	460	8,75
149	Ule... n fiert		kg	339	31,10
178	Stearină		kg	1 775	8,75
2010300	Sodă caustică		kg	1 000	2,30
25a625	Antigel		kg	480	10,50

Marsit-klingherit

	Denumirea materialului	U/M	Cantit	P/U	Valoarea
1	Marsit armat 300 grafitat ≠ 1 mm	kg	800	37	29 600
2	Marsit armat 300 grafitat ≠ 2 mm	kg	1 000	51	51 000
3	Marsit armat 300 grafitat ≠ 4 mm	kg	200	62	12 400
4	Marsit armat grafitat ≠ 1 mm	kg	300	61	18 300
5	Marsit fără inerție grat. ≠ 0,8 mm	kg	400	27	10 800
6	Marsit armat grafitat ≠ 3 mm	kg	300	83	24 900

Piese de schimb auto

Nr crt	Denumirea materialului	U/M	Cantit	P/U	Valoarea
1	Ax satelit ZIM	buc.	2	8,25	16,50
2	Ax planetar ZIM	buc.	1	152,45	152,45
3	Arbore intermed. Volgă	buc.	1	1 200,00	1 200,00
4	Arc suspensie Volgă	buc.	2	63	63,00
5	Articulație TV 20	buc.	1	390,00	390,00
6	Arbore secundar SR	buc.	10	190,00	1 900,00
7	Arbore secundar U 650	buc.	1	157,00	157,00
8	Arbore volan direcție SR	buc.	1	218,00	218,00
9	Arbore intermediar Volgă	buc.	1	1 315,00	1 315,00
10	Arbore intermediar SR	buc.	5	229,00	1 145,00
11	Arc spate TV 20	buc.	1	815,00	815,00
12	Arc față TV	buc.	3	155,00	465,00
13	Arc față ZIM	buc.	1	68	68,00
14	Arbore primar TV	buc.	6	115,00	690,00
15	Apărătoare soare SR	buc.	1	47,00	47,00
16	Arbore pinion SR	buc.	2	137,00	274,00
17	Arbore cardan față SR	buc.	3	595,00	1 785,00
18	Buton cercel, față SR	buc.	3	10,00	30,00
19	Buton cercel față SR	buc.	7	12,00	84,00
20	Bară stabilizato. ZIM	buc.	1	32,00	92,00
21	Bile Ø 11 U650	buc.	100	0,50	50,00
22	Bile Ø 27	buc.	50	27,00	1 350,00
23	Butuc ambreaj	buc.	5	31,00	155,00
24	Butuc față TV 20	buc.	1	315,00	315,00
25	Carcasă U 650	buc.	9	40,00	360,00
26	Capac roată ZIM	buc.	1	54,00	54,00
27	Capac lagăr palier	buc.	1	60,00	60,00
28	Capac C.V SR	buc	1	130,00	130,00
29	Carter C.V SR	buc	1	225,00	225,00
30	Carter C.V ...term SR	buc	1	250,00	250,00
31	Carcasă ...ument U 650	buc.	1	45,00	45,00
32	Coroană reductor SR	buc.	4	380,00	1 520,00
33	Conjuctor-Disjunctor TATRA	buc.	1	199,00	199,00
34	Cablu frînă Volgă	buc.	2	22,00	44,00
35	Cablu frînă ZIM	buc.	1	35,70	35,70
36	Chiulasă motor ZIM	buc.	1	275,00	275,00
37	Casetă sateliți ZIM	buc.	1	113,00	113,40
38	Cilindru frînă Volgă	buc.	1	305,00	305,00
39	Clește frînă ... 125	buc.	4	810,00	3 240,00
40	Delco Volgă	buc.	1	195,00	195,00
41	Delco ... 125	buc.	1	405,00	405,00
42	Disc frînă F 125	buc.	4	493,00	1 972,00
43	Maieu față ZIM	buc.	2	97,95	195,90
44	Manivelă U 650	buc.	4	20,00	80,00
45	Macara geam TATRA	buc.	1	124,00	124,00
46	Piston Fiat 125	set	1	1 016,00	1 016,00
47	Pinion ... 1300	buc.	1	557,00	557,00
48	Piston KIR 5645	buc.	7	50,00	350,00
49	Ptrghie debraiere TATRA	buc.	2	27,50	55,50
50	Rotor electromotor ZIM	buc.	1	147,00	147,00
51	Rotor electromotor Volgă	buc.	1	146,00	146,00
52	Rotor electromotor Volgă	buc.	1	108,00	200,00
53	Radiator apă M 59 UMS	buc.	1	78,00	78,00
54	Regiete cu trei borne SR	buc.	16	10,00	160,00
55	Regulator avans ZIM	buc.	2	22,03	44,06
56	Releu pornire Volgă	buc.	2	120,00	240,00
57	Supapă admisie Volgă	buc.	6	72,00	72,00
58	Segmenți TATRA	buc.	8	4,25	38,00
59	Segmenți TATRA	buc.	16	12,00	192,00
60	Scaune supapă TATRA	buc.	8	5,75	46,00
61	Suport arc spate ZIM	buc.	1	27,75	27,75
62	Suport ax cadran ZIM	buc.	1	31,00	31,00
63	Suport filtru ulei SR	buc.	20	58,51	1 170,20
64	Semicasetă sateliți SR	buc.	3	265,00	795,00
65	Siguranță leviei TATRA	buc.	1	39,00	39,00
66	Supapă admisie motor Volgă	buc.	4	12,20	48,80
67	Servomecanism	buc.	1	4 936,00	4 936,00
68	Tacheți motor ZIM	buc.	12	6,82	81,84
69	Tren roți TV	buc	3	116,00	248,00
70	Tren fix TV	buc.	1	127,00	127,00
71	Radiator SR 113	buc.	5		
72	Set fișă aprindere bujii	buc.	150		

DE REȚINUT!

Unitățile economice din întreaga țară, interesate în a-și completa baza materială de producție cu reperele ofertate de unitatea bucureșteană, sînt informate că pot obține cele necesare în condițiile prevederilor din HCM 1270/1975.

Comenzile se vor transmite la următoarea adresă:

INTREPRINDEREA DE MAȘINI GRELE

BUCUREȘTI

ȘOS. BERCENI NR. 104 — SECTOR 5.

Relații suplimentare se pot obține la telefon 836340 serv. aprovizionare.

Potențialii beneficiari sînt asigurați anticipat de toată solicitudinea.

GEORGESCU EMIL
și VASILE BAȘA

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVII ● 23 decembrie 1976 ● nr. 51 (461) 8 pag. 1 leu

CONSTANTIN STEGĂROIU — Sinceritate și delicatețe

Descoperim, în zilele noastre, tot mai des, pasionați ai unor arte ce, înainte vreme, rămîneau adeseori necunoscuți marelui public. Îndrăznind să se confrunte cu profesioniștii, adeseori înlăturînd bariera imaginară dintre arta lor și a celor consacrați, ei atacă acum cu îndrăzneală, dar și cu firească modestie, teritorii ale pasiunii lor nobile, altădată ținute în umbră. Așa se întîmplă și cu profesorul de drept Constantin Stegăroiu, o figură impunătoare a Universității noastre, care și-a făcut, de asemenea, publică devoțiunea sa pentru pictură, deschizînd într-un foaier al Almei-Mater timișorene o expoziție.

Frapează, la un om al legii și al articolelor rigide, acest aer frust, optimist, ce conferă multă tinerețe picturii sale. Peisajele sale sînt explozive, copacii, grei de verdeață, crîngurile sînt pline de seve și străbătute de ape, iar casele sînt ca de basm, ascunse îndărătul unor perdele înverzite. Totul este tonic, plin de sînge vegetal, culoarea devine pastelată, dominînd prin acele portocaliuri, roșuri și galbenuri intense. Profesorul vibrează în fața unor peisaje pe care ni le face și nouă intime, excelînd în miniaturi. Florile sale duc și cu gîndul la Luchian, dar ele au și un farmec discret, învăluite în culori vibrante. Este adevărat, nu ghicim aici frămîntări pasionale, sau meditative, dar pictura sa rămîne încantatorie, prin desenul fin, prin punerea în pagină a culorii, prin discreția sentimentului. Casele sale umile, sau luminișurile bătute de soare, prin care lunecă mai întotdeauna un pîriu, au ceva încîntător, copilăresc, o undă de poezie autentică, pictorul, chiar cînd devine prea ilustrativist, menținîndu-se în tonul unui bun simț pictural.

Între îndrăgostiții artei penelului, între mulții artiști plastici amatori ai acestui oraș și ținut care e Banatul, profesorul Constantin Stegăroiu aduce o vibrație personală și o reală poezie a unui peisaj autohton, trăit de el cu sinceritate și delicatețe.

ION ARIEȘANU

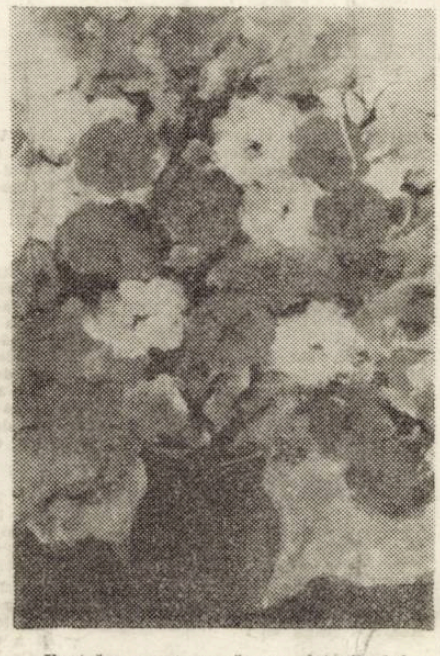

Ilustrăm acest număr cu picturile lui CONSTANTIN STEGĂROIU

Convorbiri

Cu AUREL GIROVEANU

Compozitor cu mare priză la public, Aurel Giroveanu, se recomandă de la sine, prin cele mai îndrăgite șlagăre ale sale, ce au dăinuit peste timp : **„Eu nu cînt că știu să cînt", „Vino pe aleea trandafirilor", „Ce dragă-mi ești cînd te întîlnesc", „În amurg", „Trăiesc o zi frumoasă", „Ochi frumoși, somn ușor", „După noapte vine zi", „Am strîns toamnă după toamnă", „Nu mă mai despart de tine", „La noi nu-i nimenea bătrîn".** Cîteva date biografice mărturisite de el însuși : M-am născut la 24 septembrie 1916, în localitatea Girov, județul Neamț. Am frecventat Liceul „Petru Rareș" din Piatra Neamț, apoi am „descălecat" la București (1933) pentru a-mi desăvîrși studiile liceale și muzicale. Am învățat la diferiți maeștri ai artei componistice. La conservatorul „Egisio Massini", l-am avut profesor de pian pe M. Constantinescu, cel care a fost elev al marilor noastre profesoare de pian Erbiceanu și Musicescu Distincții ? Prima mea mare distincție a rămas șlagărul, pe care l-am dedicat marelui public.

— Cîteva cuvinte despre muzica tînără românească...

— Am fost întotdeauna împotriva unor asemenea termeni. De ce „muzica tînără" ? Parcă ar exista și o „muzică bătrînă..."

— Poate acceptați un alt termen : muzica tinerilor.

— Timpul va dovedi dacă aceste cîntece ale tinerilor de astăzi, care vin, sigur, cu un aport specific, dar uneori mai romantic decît l-am avut noi (în valul meu, respectiv de-acum nu

știu cîți ani), vor rezista, vor rămîne. Cred că acolo unde apare cîte o melodie consistentă, cu adîncime, gîndită cu o inspirație sinceră, poate chiar din folclor, aceea va rămîne. Astfel de cîntece au rămas de la compozitorii care erau tineri acum treizeci de ani. Ele se cîntă și astăzi cu același succes.

— Puteți numi cîțiva tineri compozitori pe care-i prețuiți ?

— Dacă e vorba de compozitori tineri, eu am să vorbesc de cîtevu personalități de-acum ale muzicii ușoare, al căror nas mă consider într-o oarecare măsură. Mă gîndesc la Ion Cristinoiu, Florin Bogardo, George Grigoriu, Marcel Dragomir, Paul Urmuzescu. Poate am și eu o parte din „vină", că i-am îndreptat și i-am adus în Uniunea compozitorilor. Ei au confirmat încrederea pe care le-am acordat-o. Aș zice deci că muzica tînără se extinde asupra tuturor vîrstelor, prin varietatea și forța creației. Un alt tînăr demn reprezentant cl creației tinere, este Dumitru Lupu. Îl știu de vreo șapte-opt ani, arată o predilecție pentru adîncimea liniei melodice, nu merge la texte facile. Un băiat talentat, care o are alături pe Viorela Filip, o altă tînără interpretă studioasă, conservatoristă, profesoară.

— Avînd în vedere opiniile nu prea favorabile Festivalului de muzică ușoară de la Mamaia, acreditate în mase și într-o bună parte din presă, vă rog să ne spuneți care e părerea Dvs. în legătură cu acest Festival ?

— Eu am să spun o primă frază, care nu știu dacă va reuși să transmită tot ce gîndesc. Indiferent de cronici amabile sau neamabile dincolo de toate astea am să spun că nici acești cronicari (mulți dintre ei ar trebui doremizați) n-au fost suficient de sinceri. Poate că sinceri au fost tot compozitorii. Că sînt odată mai reușite cîntecele noastre, altădată mai puțin reușite, asta se întîmplă în orice meserie, dar n-au existat lucrări rebutabile, ci lucrări care au căutat într-o formă, poate, nițel prea ușoară, să meargă spre tenta de șlagăre. Nu trebuie să uităm că un festival de muzică ușoară Mamaia, înseamnă, după mine, șlagăr, șlagăr, șlagăr.

Interviu consemnat de ION VELICAN

(Continuare în pag. 7)

Cercetările etnologice în actualitate

În expunerea prezentată la Congresul educației politice și al culturii socialiste tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** și-a exprimat încă o dată nețărmurita dragoste față de patrimoniul nostru popular, relevînd însemnătatea acestuia pentru dezvoltarea culturii, literaturii și artei românești, pentru aureolarea ethosului poporului nostru : **„Un rol primordial în supraviețuirea și dezvoltarea neîntreruptă a poporului nostru pe multiple planuri au avut conservarea și îmbogățirea limbii, precum și creația artistică populară care a cizelat continuu graiul strămoșesc, a cultivat virtuțile poporului ,tradițiile înaintate și obiceiurile sale, i-au lărgit permanent orizontul de cultură. Baladele, doinele, cîntecele haiducești, poezia și basmul, arta ceramică, sculptura în lemn și piatră, țesăturile și portul național alcătuiesc un inestimabil patrimoniu spiritual care oglindește în modul cel mai elocvent forța creatoare și geniul poporului nostru, nestinsa sa dragoste de frumos, spiritul umanist, setea lui de adevăr și dreptate".** Culegerea, conservarea și valorificarea bogatului patrimoniu etnologic este o vastă activitate culturală fundamentală, îndrumată și sprijinită în mod consecvent de partidul și statul nostru, relevîndu-i-se în permanență deosebita importanță științifică și patriotică. Forurile culturale superioare de stat militează pentru lărgirea orizontului filozofic în domeniul etnologiei, în baza unei concepții științifice unitare, întemeiată pe principiile ideologiei și metodologei materialismului dialectic și istoric. În modul acesta sînt înlăturate unele racile mai vechi ale acestei științe, manifestate nu puțină vreme la noi, precum sînt diletantismul literaturizat și factologia exclusivistă, opacă. Fenomenele și faptele de civilizație și cultură populară sînt interpretate acum în perspectiva condiționării social-istorice, a legăturii acestora cu viața economică și politică, în care au apărut, contribuind la o mai bună cunoaștere a etnogenezei poporului nostru, a continuității sale pe aceste meleaguri, a unității specificității etnice românești.

În prezent, pe cîntentul nostru, numai marele teritoriu de sud-est constituie o vatră puternică a culturii populare și, în acest spațiu, pămîntul locuit de români oferă unele dintre cele mai importante mărturii etnologice pentru cunoașterea civilizației și culturii folclorice arhaice europene. În acest orizont de civilizație și cultură strămoșească există, deci, cea dintîi și, desigur, cea mai însemnată deschidere a noastră spre universalitate. De aici reiese necesitatea indiscutabilă de a scoate la lumină tezaurul etnologic al fiecărui sat, de a releva, în ultima instanță, temeliile adînci și, totodată, atît de largi ale fiecărei așezări rurale românești. Un mare rol, în acest sens, l-ar avea elaborarea unor monografii complexe, de cultură populară, pentru toate satele, lucrări care să intre cît mai degrabă în posesia instituțiilor de profil, spre a le putea valorifica. Pînă se va împlini acest deziderat nu vom putea avea o imagine exactă asupra relevanței patrimoniului etnologic din fiecare provincie istorică și, în ansamblu, de pe întreg cuprinsul patriei. Credem că înainte de a fi perfectate, anunțatele (și atît de îndelung așteptatele) lucrări **Atlasul etnografic al României** și **Corpos-ul folclorului românesc** ar trebui să se alcătuiască monografii etnografice și folclorice pentru fiecare mare zonă etnologică. Și apoi, folosindu-se aceste monografii, examinîndu-se interdependența fenomenelor etnologice, pe un anume teritoriu și într-o anumită perioadă de timp, să se treacă la definitivarea amintitelor lucrări de importanță republicană.

Ce ne oferă Banatul, pînă în prezent, în privința tezaurizării și valorificării materialelor etnologice ? Înainte de toate trebuie apreciată activitatea (de zece ani) a Cercului de Folclor a Universității din Timișoara, care este cel mai bun centru de filme etnologice din țară și unul dintre cele mai importante din Europa. Acest cerc și-a constituit o bogată arhivă de folclor și a editat trei volume de **„Folclor literar"** — cea mai bună publicație de acest gen, din țară. În domeniul etnografiei, cum e firesc, deocamdată primatul îl deține Muzeul Banatului din Timișoara, prin colecția secției de etnografie, (artă populară, în Bastionul Cetății ; sector etnografic în aer liber, la Pădurea Verde). Autoritatea științifică a acestei secții este dată de editarea celor două volume **„Tibiscus-etnografic"** și de albumul **„Cilimuri din Banat".** Tot în domeniul etnografiei muzeale în ultima vreme se face simțită, tot mai pregnant, prezența Muzeului de istorie și etnografie din Caransebeș. Un prim volum de **„Studii și comunicări de etnografie și istorie"** (1975), demarează o promițătoare activitate științifică, editorială a acestei instituții, înscriindu-se, alături de volumele publicate de muzeul din Timișoara, pe linia lucrărilor de anticipație privitoare la o monografie etnografică, de sinteză a Banatului. Cărțile **„Heide und Hecke"** și **„Handwerk und Brauchtum",** apărute la Editura „Facla", întregesc tabloul etnologic al Banatului, cu aspecte privind etnografia șvăbească. Nu este de neglijat, cu toate că se manifestă prea timid, față de posibilitățile existente, activitatea editorială a Centrelor de îndrumare a creației populare și a mișcării artistice de masă din județele Timiș și Caraș-Severin, care au publicat cîteva culegeri de folclor literar, muzical, coregrafic și de artă populară (**TIMIȘOARA : „Ce-am în inimă și-n gînd" ; „Pe sub deal pe sub pădure", „Antologie G. Cătană", „Melodii instrumentale din Banat", „Culegere de melodii de jocuri din Banat", „Briuri din munții Banatului", „Dansuri populare din județul Timiș". REȘIȚA : „Lung e Drumul Dunării", „Flori de pe Caraș", „Cîntece și jocuri populare bănățene din comuna Naidăș", „Găteala capului la femei în Valea Bistrei", „Folclor coregrafic din Văile Timișului și Bistrei").** Îi mai adăugăm acestei bibliografii etnologice și cele trei volume de **„Studii de limbă, literatură și folclor,** publicate de Societatea de științe filologice din R.S.R., Filiala Reșița, care cuprind numeroase materiale de prestanță științifică, referitoare la cultura populară din acest ținut.

Chiar și această doar o simplă enumerare a principalelor surse etnologice bănățene, puse în circuitul științific, este convingătoare în privința ilustrării adevărului că, îndeosebi, în ultimii zece ani, în această provincie, s-a constituit o **mișcare etnologică importantă.** Dar forțele acesteia ar trebui să se unească într-un puternic cadru organizat, instituționalizat, pentru a putea îndeplini cu și mai multă eficiență, cerințele actuale ale partidului și statului nostru în domeniul politicii culturale privind adunarea, conservarea și valorificarea tezaurului nostru etnologic.

AUREL TURCUȘ

Aniversări

20 de ani de la moartea lui N. LABIȘ

Inedite

NICOLAE LABIȘ

Baladă

Stă la poartă-un om în zori ;
Grivița-i trezită-n soare.
Vin pe stradă muncitori
Și pășesc pe poarta mare.
Stă la poartă-un om cărunt
Parcă-n gît îl arde plînsul...
Cum ? Cînd trec atîția rizînd
Fericiți pe lîngă dînsul ?

Prin mulțime, braț la braț,
Vine-o fată – ochi de ciută –
Și-un flăcău, cu ochi curați
Ca seninul.
Tot privind
Cel din poartă, renăscută
Vede-ntrînșii fremătînd
Tinerețea lui trecută.

Hei, hei,
Timp trecu din treizeștrei !

Pe atunci era la fel
Cu-acest tînăr care trece...
Azi, i-s ochii de oțel
Și pe tîmplă – iarnă rece...
Douăzeci de ani.. se-ntîmplă
De-ți mijește-argintu-n tîmplă.
Pe atunci, pe atunci...
Avusese ei un frate..
Avea ochi puțin mai lungi
Și era mai zdravăn, poate.
Spre uzină-n zori mergeau
Ucenici cu fața suptă –
Și cu grijă își cîrpeau
Seara salopeta ruptă...

Vezi, că-n zori îi întîlnea
De pe strada ei știută
Fata cu privirea grea –
Cu privirea grea de ciută.
Se aveau prieteni dragi –
Seara se plimbau tustrei,
Ei, ehei !

Noaptea-n casă, cei doi frați
Sub un țol vorbeau de fată.
Prin copacii înghețați
Luna tremura-nghețată.
Cei doi frați în nări simțeau
Foamea cu miresme-amare...
Și cei doi visau, visau
Și căldură și mîncare.

Eh, vise ! Toate trec !
Visu-i roz, da miezu-i sec !
Viața nu-i cum trebuie !
Ai visa și n-ai la ce !
Și-ntr-o seară grea de stele,
Strînși sub țol înfrigurați,
Cei doi frați
Au vorbit de alte cele
Cel mai mare-n ochi c-o stea
A-nceput să spună-n seară
Cum că viața s-ar putea
Să se schimbe, bunăoară.
Că Vasile Roaită, doară
Le spusese tot așa...

... S-ar putea, s-ar putea,
Dar cu luptă, frate !
Fruntea-n gînduri ciocotea
Nopți îndelungate.

Timpul foamea întețise –
Visul roz a fost ucis ;
Foamea îl ucise.

Visul roș i-astfel de vis...
Roșiile vise
Le-a sădit Vasile, drept
Fraților în piept cumplit...
Oare lui Vasile-n piept
Cine le-a sădit ?

Vremea iar a mai trecut –
Vremea trece-n iureș mut.
Seara se plimba la fel
Ei și ea, într-una,
Seara se plimbau la fel
Și-o iubeau – tot una.

Numai fata, ochi de floare,
Îl iubea pe cel mai mare...

Că-ntr-o seară ei grăi :
– Simt c-o fi ceva, măi frate !
Eu în luptă m-aș jertfi
Dacă altfel nu se poate !
Și sfîrși privind la ea :
– Vreau cu Roaită-a semăna !...
M-aș jertfi... s-a-mprăștiat
Șoapta-n seară sub copaci...
Fata s-a înfiorat :
– Taci, taci !..

Plină-i curtea – muncitori –
Frunți nesupuse
Că, la Grivița, în zori,
Greva-ncepuse.

Ha, ha !
Curge aur din mașini !
Ha, ha !
Astăzi nu vă vom mai da
Aurul, stăpîni !
Ha, ha !
Viața nu-i prea bună ea !

Viața-i grea – e tare grea !
Nu-i mîncare-n sufertaș –
Numai apă chioară !
Pe oricine nu-i pungaș
... Foamea îl omoară !

Din mașini
Curge-avere !
N-o mai dăm !
Gata, vere !

Au trimis ostași stăpînii –
Mute armele-au rămas,
Au trimis gradați stăpînii
Și gradații-au tras,
Au tras cîinii !

Cei doi frați pe-acoperiș
Cu ai lor de-o seamă,
Chiuiau din răsputeri
Chiote de aramă.
Hei, lozinci !
Hei, lozinci !
Chiuie, sirena tare !
Cine-i lîngă ea ?
E Vasile, frățioare !
Roaită-i lîngă ea !

Hei, lozinci !
Hei, lozinci !
Chiuie sirena tare
Să s-audă-n depărtare,
Să s-audă pînă-n zare !
Toată lumea va să știe
Că aici îi bătălie !

Eh, Sirena e fierbinte,
Glasu-i de oțel !...

Dar Vasile stă altfel
Cum stătea-nainte.
Capul i-a căzut pe-o parte,
Curge-un fir de sînge...
Doar sirena fără moarte,
Urlă, ride, plînge !

În zăpadă a curs, a curs
Sîngele în dîră mare !...
Parcă-n stropii lați s-a scurs
Roșia visare...
Cei doi frați privesc, privesc –
Chiuie sirena tare –
Cei doi frați privesc, privesc
Și s-aude pînă-n zare !
Toată țara va să știe
Că aici îi bătălie
Și-a curs sînge-n bătălie !

Hei, lozinci !
Hei, lozinci !
– Măi, la ce-ai căzut pe brînci ? !

Fratele-a căzut pe spate –
Frate s-a plecat spre frate,
L-a lovit un glonț, vicleanul,
Și a curs un strop cît banul.
– Ce-i cu tine ?
Ce-i cu t'ne ?
Anevoie cel lovit
Geana grea și-a deslipit-o –
Către Roaită a privit :
– Vai, Vasile a pățit-o !
... Și-a murit.

Morții-n curte ca-ntr-o cușcă –
Fum de pușcă, foc de pușcă –
Nu mai știi în cine mușcă !...

Fată cu ochi grei de ciută
Și cu inima sbătută,
Fată cu ochi mari, de floare,
Știi tu oare, știi tu oare ?
Fata știe... în neștire
Umblă-n goană sub copaci
Înghinînd o amintire :
– Taci, taci !..

Camioanele-au cărat
Noaptea morții din ogradă...
Fată, hăi, de-acum vreodat'
Ochii tăi n-au să-l mai vadă !...
Dragul tău cu ochi de fum
Seamănă cu Roaită-acum,
Seamănă cu Roaită-acum !
A rămas o dîră-n stradă –
Sînge roșu pe zăpadă...
A rămas o dîră-n stradă –
Sînge roșu pe zăpadă...

Hei, lozinci !
Hei lozinci !...

Stă la poartă-un om în zori,
Grivița-i trezită-n soare
Vin pe stradă muncitori
Și pășesc pe poarta mare.
Ori la poartă-un om cărunt
Pentru ce-și tot ține plînsul
Cînd atîția trec rizînd
Fericiți pe lîngă dînsul ?

Hei, hei,
Timp trecu din treizeștrei !

Unde astăzi trec așa
Tinerii rizînd pe stradă,
A-nghețat sub cer, cîndva,
Sînge-n roșia zăpadă...

Viața noastră, floare vie,
Sîngele-a dospit-o-n glie
Și acum înaltă suie –
S-o mai farme – forță nu e !

Curge seara legănată
Peste coșuri dese-n fum,
Cel cu tîmpla argintată
De la lucru iese-acum.

A zîmbit îngîndurat :
Patru norme azi a dat –
Două pentru dînsul ia
Două pentru cel ucis...

Vezi, prin normele aceste
Frate-său și azi trăiește !

Viața noastră, floare vie,
Sîngele-a dospit-o-n glie
Și acum înaltă suie –
S-o mai farme, forță nu e !

Poem comunicat

de ION APETROAIE

Notă. Labiș a terminat de scris poemul în iarna lui 1953, cînd se împlineau 20 de ani de la eroicele lupte de la Grivița. Avea numai 17 ani. Poemul urma să facă parte dintr-un proiectat ciclu de poeme pe teme muncitorești.

I. A.

Mărturii

Cum scria LABIȘ

Din discuții pe care le-am avut în timp cu literați, cu oameni de condei, privitoare la Nicolae Labiș, am reținut și afirmații, precum că pe Labiș, poetul firesc în manifestări, îl caracteriza spontaneitatea și că acest fenomen era exclusiv în drepturile lui și în scris.

Este adevărat, Labiș – acest poet profund și cu trăiri intense – era spontan și în scris, dar el nu rămînea la prima manifestare a spontaneității. El relua ideea, imagina și lucra – uneori lucra îndelung – pentru a ajunge să-și comunice trăirile cît mai complet. Poetul acorda atenție deosebită actului de creație, muncii pe manuscris, își „trata temele" – cum îi plăcea să spună – cu toată seriozitatea și răspunderea.

Stau mărturie variantele unor poeme, reluarea unor teme pentru a le aprofunda și a le ridica pe o treaptă valorică superioară (în care este evidentă grija pentru cuvînt, pentru expresia poetică adecvată și proprie), faptul că poetul avea să revină asupra unor piese din volumul „Primele iubiri" și asupra concepției de alcătuire a acestuia, și îndeosebi munca de refinisare a multor poeme care aveau să alcătuiască volumul rămas neterminat, „Lupta cu inerția".

Am fost coleg cu poetul la Școala de literatură și critică literară „Mihai Eminescu" a Uniunii scriitorilor, și prieteni. Din perioada bucureșteană a creației sale au rămas la mine poeme și fotografii inedite pe care mi le-a dat poetul. Unele din ele le-am publicat în „Viața", foaia cenaclului literar și de artă „Viața" din Iași. Toate poemele și documentele inedite vor fi cuprinse și într-o carte pe care o am în lucru, „Mărturii despre Nicolae Labiș". Între aceste poeme, unele dovedesc în bună măsură cum scria Labiș, întreprinderea lui laborioasă în finisarea unui poem. O lucrare, intitulată „Baladă", deosebit de valoroasă prin tematică, originalitate în tratare și efect estetic, este într-o variantă care în bună parte îi aducea satisfacții poetului.

Lucrarea – care este un amplu și vibrant poem – evocă luptele muncitorilor de la Grivița din februarie 1933 și evidențiază figura unora dintre ei și a lui Vasile Roaită. Labiș a terminat de scris poemul, în forma pe care o cunosc, în iarna lui 1953, cînd se împlineau 20 de ani de la eroicele lupte de la Grivița. La Iași am întîlnit o variantă mai veche a poemului. Din compararea celor două versiuni se vede că poetul a muncit stăruitor în perfectarea lucrării a ajunge la această a doua formă cunoscută a poemului.

Varianta anterioară acestui poem poartă titlul „Balada celor doi frați". Urmărind comparativ pasaje, versuri, cuvinte, ca și realizarea de ansamblu a celor două variante, se poate observa cu ușurință că ultima variantă, „Baladă", e calitativ superioară. De altfel, odată cu cristalizarea acestei versiuni, poetul o și abandonase pe cea precedentă.

Dar nici la această formă, a „Baladei", nu avea să rămînă. Mi-a spus odată că va alcătui un ciclu de poeme pe teme muncitorești, din care să facă parte, „mai îmbunătățită", și „Balada".

Un alt amplu poem, „Lui Nicolae Bălcescu", care a fost terminat în noiembrie 1952, dovedește aceeași muncă stăruitoare pentru perfectarea expresiei poetice. Pe Labiș îl preocupa mai de mult figura marelui revoluționar. Cu

În fotografie (de la stînga la dreapta) : Nicolae Labiș, Dumitru Carabăț, Lucian Raicu, Ion Apetroaie.

gîndul de a scrie o lucrare cu acest subiect, el se documenta serios. Erau apărute în volum drama „Bălcescu" și romanul „Un om între oameni" de Camil Petrescu, ca și poemul de mari dimensiuni al lui Eugen Jebeleanu, „Bălcescu". Labiș și le procurase și le ținea, alături de tratate de istorie, pe măsuța scundă de lîngă pat.

Poemul lui Labiș, scris într-o manieră profund originală, a ajuns în final la versuri de o vigoare rar întîlnită, la ritmuri și frumuseți tulburătoare :

„Peste munți cu piscul nins,
Printre ape de beteală
Înserarea a aprins
Focuri roșii de răscoală.
Lunecă prin văi de scrum
Umbre umede, hoinare...
Și te văd de parcă-acum
Treci din nou prin munți călare".

Odată, Labiș ne-a citit cîtorva colegi un poem cu o fată al cărei părinți, sărmani și bolnavi, fuseseră nevoiți s-o dea la stăpîn. O colegă a noastră, de prin părțile Fălticenilor, Mihaela Monoranu, ne-a spus că Nicolae era preocupat de acel poem încă cu cîteva luni înainte. Ioan Grecea, Doina Ciurea au observat mai apoi că poemului încă i s-au mai adus modificări.

Unele poezii erau citite la întîlnirile de simbătă seara, la Casa scriitorilor de pe Calea Victoriei, unde erau uneori Sadoveanu, Zaharia Stancu, Beniuc, Banuș, Camilar, Tulbure și alți scriitori. Ulterior, la poezii citite aici de către Labiș, noi observam intervențiile poetului.

Se cunosc etape ale concepерii și scrierii, ale definitivării mai multor poezii. „Moartea căprioarei", această capodoperă a poeziei lui, a fost scrisă într-o formă pe care o consideram definitivă către primăvara anului 1953. Într-o după-amiază, Labiș a venit în clubul căminului, s-a așezat la o masă din colțul încăperii și a rămas acolo pînă noaptea tîrziu. Ceilalți studenți rînd pe rînd plecaseră în oraș ori în camere, iar el stătea la aceeași masă și scria. Poate să fi fost trecut de miezul nopții cînd, după ce m-a întrebat dacă pot fi atent, cu glas precipitat și cu întretăieri în revărsarea de ritmuri, a citit poemul. Mi-am dat seama mai tîrziu că el a căutat întîi să deslușească din emoția mea reușita poemului. „Moartea căprioarei" a fost tipărită un an mai tîrziu, în 1954. Am sesizat atunci elemente noi în poem, semn că poetul încă mai intervenise în text.

Desigur, nu toate creațiile poetului au necesitat o așa zisă perioadă de gestație. Unele au fost scrise în forma pe care o cunoaștem sub impulsul stării de moment. Asupra unora nu avem nici un indiciu privitor la chipul și împrejurările în care au fost scrise. Cert este însă că, cu toată spontaneitatea și fluiditatea stării de creație, îndeosebi în cazul lucrărilor mai mari, Labiș își elabora și gîndea poemele ei pentru a-i întreține arderea și pentru a o face să apară în cele din urmă în toată splendoarea și plenitudinea. Dacă dintre poemele lui unele sînt neîmplinite (alături de cele nefinisate ori neterminate), asta este pentru că Labiș n-a mai avut timpul să revină asupra lor.

ION APETROAIE

POEZIA ANGAJĂRII

Înainte de Labiș : **trăiau și scriau Tudor Arghezi, Lucian Blaga, George Bacovia, precum și Mihai Beniuc, Eugen Jebeleanu, Maria Banuș, Dan Deșliu, Nina Cassian, Alexandru Andrițoiu, etc. Literatura patetică, literatură ce nu îndrăgește semitonurile, ea va trebui analizată cu incetinitorul, pentru a observa felul în care reușește să păstreze în ritmuri și în rime un ceremonial al poeziei. Ceremoniile poetice, legătură cu clasicismul etern al poeziei, trebuie subliniate azi de criticul literar.**

Trăiau **deci, și publicau în acei ani o seamă de poeți care asigurau, totuși, climatului poetic o anumită înălțime. Altitudinea putem s-o privim astăzi respectuoși, ferm convinși că în acei ani de incercare pentru literatura română au fost totuși scriitori care și-au făcut din plin datoria față de literatura română.**

Labiș îi intilnește, intii, în scrisul său, pe cei care scriau și publicau, și este mai intii elevul acestora ; angajarea sa, mereu indiscutabilă, condiție fundamentală a înțelegerii poeziei sale, are loc mai intii prin intermediul lor. El este, mai intii, fiul spiritual al literaturii momentului scriind (firește) în stilul „comun". Metaforele esențiale ale poeziei lui Labiș și simbolurile esențiale ale poeziei sale, cel puțin în prima sa etapă de creație, sint deci ale momentului literar făcut plauzibil de autorii numiți mai sus. Și omul comun **și** vîrsta de foc **și** sunetul perfecțiunii **sint teme esențiale ale lirismului epocii. Patetismul său, a spus critica, le înnobilează și le dă adincime. Să observăm că Labiș aduce în poezia epocii,** o nouă sinceritate. **Pentru el, totul trebuie plasat într-un** început, **supratemă a literaturi sale. Acest** început **primește, în literatura lui Labiș, toate coordonatele ce il vor face vibrant, sincer, convingător : Labiș** se naște **odată cu o epocă nouă, cu un timp nou, cu oameni noi, dar mai ales cu o** lume **nouă.** Inceputul, **în poezia lui Labiș, nu mai este un cuvint, ci un crez, nu mai este o formulă sau o expresie ci o integrare în lume.** Eu nu mai sînt, e-un cîntec tot ce sînt **reprezintă nu numai un crez, o formulă poetică, ci și un stil de a integra poezia în lucrurile firești, în faptele esențiale ale lumii noi.**

De aceea sfirșitul lui Labiș este mai aproape de mit **decit de realitate și este mai aproape de simbol, decit de faptul divers. Cu ochii ațintiți către acel orizont-limită, în care totul are purificat și sărbătoresc (evenimentul : „Mult** pînă atunci : dar dacă se înfiripă / pu-

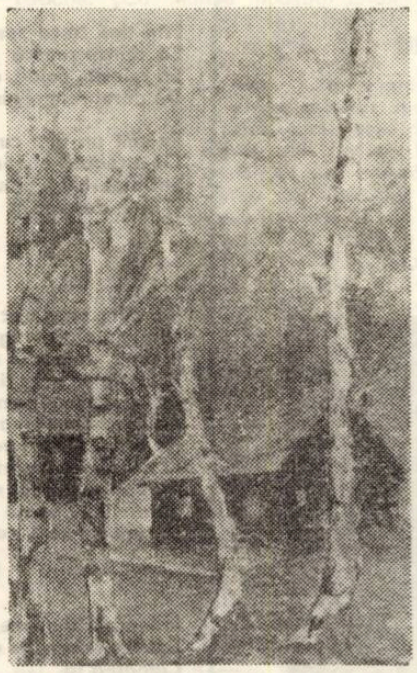

dreptul de existență al poeziei în cetate. Poet angajat, Labiș este intiiul scriitor român de azi, cuprins pe deplin în realitatea poeziei noastre noi. Angajarea lui dintru inceput, fără reținere, formulă literară de adeziune la realitatea unei epoci, devine în timp o adeziune existențială : o formă de existență a literaturii noastre noi.

C. UNGUREANU

Devenirea structurilor poeziei

Numindu-se „spiritul adincurilor", N. Labiș își definea menirea poetică și intuia destinul său de „zburător" al poeziei românești, venind „neliniștitor" din altă lume : „Și-atunci aprind mari focuri / Și zămislesc comori / Uimindu-vă pe cei ce mă-nțelegeți. / Apoi cobor din nou prin hrube tainice / În apa luminoasă, minunată".

Adincurile deslușite „din cînd în cînd" prin „comori" cuprind cel puțin două semnificații revelatoare pentru poetica lui Nicolae Labiș. Cea dintii se referă la geneza poeziei într-un lăuntru esențial de unde apoi reurcă ciclic în „lumea voastră" dintr-un impuls prometeic. Recunoaștem, aici poetizarea „eului" caracteristic poeților moderni.

Semnificația secundă a **adincurilor** circumscrise esența universului ce stă la temelia viziunii poetice și aflat sub semnul „luminii" și al „minunii". Conturată doar aici prin atributele ei lumea lui Labiș se întregește într-o vizune legată de reprezentările folclorice. Astfel „virtualul" poet Labiș este „un poet deplin exprimat" [1] prin intuirea folclorului ca purtător de adincime pentru poezie.

Definirea universului specific întemeiat pe viziunea folclorică implică selecția motivelor și existența unui element poetic ordonator. Cercetarea textelor semnificative pentru creația lui Labiș conduce la descoperirea unui „filtru" sadovenian al opțiunii. Relația cu Sadoveanu, remarcată de exegeți, nu este simplă, de influență a lecturilor sadoveniene asupra poetului, ci reprezintă comuniunea cu același nivel secret al universului, nivel mijlocit de viziunea folclorică ce coboară pînă la mit. Convergența imaginii lumii presupune atribute comune. Esența lumii sadoveniene și a poeziei lui Labiș este **armonia.** Cu semne enigmatice și mișcări de rit, mirific, universul se relevă la Sadoveanu prin **unduire.** „In acele ponoare și poeni în care de veacuri domnea liniștea, sălbăticiunile codrului n-aveau nici o sfială. Veveriețele îi urmăreau și-i priveau cu mirare sărind din clomb în clomb. Căprioarele își ridicau către ei boturile negre de deasupra smocurilor de păiuș, din unghiuri depărtate" (Mihai Sadoveanu, **Creanga de aur**). Este aceasta „vîrsta de aur" a nediferențierii omului de natură din timpul mitic unde contrariile se impacă într-o dialectică veșnică. Nicolae Labiș reface în aceeași tonalitate un mit al copilăriei „Incremeniți zac codrii și-nvirtoșați ca fierea, / Dar cît de limpezi norii se-nvălură cînd trec / Și-i liniște de-mi pare că-n-juru-mi adierea / Foșnește în vioară sfios ca un culbec". Armonia „adincurilor" este determinată la Nicolae Labiș de legile ritmului care „pare să fie, astfel, temeiul existenței, în toate regnurile, la toate nivelele" [2]. „Topoarele cădeau pe lemn, departe, / Euritmia codrilor ritmînd, Laborioasa viață, fără moarte / Se distila în arbori și pămînt, / La stînă mestecau tăcerea ciinii, / și cît de arzător umplea plăminii / Ozonul curs pe palele de vînt".

Credința populară păstrează concepția după care lumea s-ar orîndui după un sistem de principii secrete ce pot fi risipite printr-o formulă avînd drept consecință ruperea ordinii sau a destinelor individuale. Dezlănțuirea forțelor stihinice și căderea lumii în haos este determinată de blestem prin forța unui cuvînt evocator. Blestemul presupune deci spargerea unei structuri și impunerea unei rînduieli neconforme cu firescul lumii. La nivel individual blestemul, spre deosebire de vrajă nu anulează conștiința ci robește forța individului de a-și urma destinul, declanșînd chinul tragic al luptei conștiinței cu neputința.

În poezia lui Labiș motivul folcloric al blestemului este implicat în două moduri : 1) este intuit prin efectele sale, fie că este folosită forța blestemului de a circumscrie obiectul său impunîndu-i o altă ordine decît cea firească. Lumea „adincurilor" armonice și incantatorie, arhaică, aparține timpului mitic **dinainte de blestem,** recreînd mitul copilăriei topite în armonie : „In vremea unor basme petrecute / Cînd se făcea un copil era / Cînd mă-nsoțeam cu păsări și cu ciute, / Cînd mă-nstelam cu flori, cînd nu eram".

Blestemul aruncat asupra lumii de forțe tainice este intuit prin efectele declanșate : „Seceta a ucis orice boare de vînt / Soarele s-a topit și a curs pe pămînt / A rămas cerul fierbinte și gol / Ciuturile scot din fîntînă nămol".

Intiia consecință este anularea armoniei universului care implică pierderea copilăriei, macularea purității prin moartea armoniei. Deatunci nicicînd eu nu l-am mai moniei. „Deatunci nicicînd eu nu l-am mai văzut, / Dar parcă mă-nfioară-o presimțire, / Și-mi tot repet blestemul ce-a rostit / Cu voce tremurată și subțire, / Prin codri mari îl caut răvășit / Și-n vise îl mai caut, în neștire".

Puterea blestemului include și un sens al începutului. La Nicolae Labiș „fără blesteme" presupune căderea în imperiul inerției și apoi al morții. „Intr-un sicriu de ceață așa au adormit, Au amorțit în umbră, firesc, fără blesteme / Și apele uitării le duc necontenit / Și nu mai este nimeni la viață să le cheme".

Risipirea lumii ritmice și mirabile identificată în poezia lui Labiș cu pierderea stării de început a vîrstelor impune asumarea cuvîntului și hotărîrea lumii prin blestemul poetului : „Eu vă blestem în numele durerii / Ce-a ros în noi cu asprii ei acizi ; / Vă pălmuiască minecile goale, / zbătute-n vînt, a mii de invalizi / Bucatele vă sîngereză-n gură / și groaza să vă ciocănească-n uși / Să vă frămînte visele, cu ură / Scheletele flăcăilor răpuși". Blestemul poetului este o formă a energiei sale, a energiei cuvîntului posedat în lupta cu inerția și totodată o prefigurare a viitorului. Interdicția forțelor malefice armoniei, prin glasul poetului, presupune refacerea lumii sub semnul luminii, determinînd și suspendarea blestemului „Rupte-s blestemele astăzi și-i cu noi pămîntul dornic / Și de-acee-ai mingii țărina, prins de-un aprig, viu, imbold".

Înțelegerea lumii tainelor în resorturile ei facerea și desfacerea necurmată a acestei lumi îndreptățește poetul de a se numi „spiritul adincurilor".

BRÎNDUȘA ARMANCA

[1] G. Călinescu **N. Labiș,** Contemporanul, nr. 47/1958.
[2] G. I. Tohăneanu, **Dincolo de cuvint,** E.S.E., București, 1976, p. 199.

Privirea-metaforă și concept în poezia lui NICOLAE LABIȘ

Un contact comod cu sfera ideatică și structura artistică a poeziei lui Nicolae Labiș duce mai întotdeauna pe lectorul cu vocație apodictică, spre o constatare liniștitoare : semantica acestei opere a fost integral și definitiv descifrată. Citită însă cu atenție, creația lui Labiș relevă virtuți nebănuite.

Este întrutotul adevărat că lirica poetului nu operează cu enigme și ambiguități. Ea se dorește și este, în primul rînd, o impresionantă confesie. O acută sensibilitate conjugată cu o luciditate pătrunzătoare constituie atributele esențiale ale discursului său poetic.

Negînd cu toate fibrele ființei sale eroarea și minciuna poetul — prin cîntec — nu comentează lumea ci, semnificînd realitatea contemporană lui în temeiurile ei definitorii, o recreează poetic. Iar această **recreare,** am zice supunere estetică a lumii, printr-o structură poetică semnificativă se cerea înfăptuită atît printr-o receptare încărcată de prospețime pe calea **tuturor simțurilor** cît și pe drumul **lucidității gîndului.** Nostalgia **stării de veghe,** luarea în posesie a tuturor ipostazelor realului prin **lumină** străbat vectorial opera lui Nicolae Labiș. Căci **a privi** lumea cu **ochi limpezi** nu semnifică, în concepția autorului, doar o simplă observare a lucrurilor și semnificațiilor lor, ci o **lectură simbolică** a realului. De aici și unele momente dramatice, de cumpănă, de ezitare și de îndoială în puterea de revelare a ochilor și a privirii. Pot ochii noștri să recepteze și să discearnă structura intimă, **adevărată** a universului ? Aceasta este una din întrebările care apar frecvent și în poezia lui Lucian Blaga. În dorința de a-și însuși tainele și adevărurile lumii, autorul dorea să vadă cu ochii universului, **Poemelor luminii** (titlu atît de sugestiv !) adică cu **lacurile.** Aspectele adesea întunecate și complexe ale cosmosului — subsuarează Blaga — pot fi **văzute** și **înțelese** doar dacă între om și univers se realizează o perfectă armonizare. Omul va jindui mereu să vadă cu ... lacurile căci : **„Dacă am vedea cu lacurile, / Stelele s-ar apropia, / intimpinîndu-ne la drumul-jumătate".** Și poezia lui Nicolae Labiș degajă o atare atitudine lirică. Ea apare în mai toate creațiile sale, fiind o coordonată esențială a lor.

„Pentru a pătrunde sufletul unui poet — mărturisea Ch. Baudelaire — **trebuie să căutăm în opera sa cuvintele care apar cel mai frecvent. Cuvintul va traduce obsesia".** Noțiunile de **ochi** și **privire** au o extrem de mare frecvență în volumele **Primele iubiri** și **Lupta cu inerția.** Numai că ele nu traduc neapărat o obsesie ci mai degrabă o foame de certitudine. Metafora **privirii** are însă, în poezia lui Labiș, nu numai o funcție semantică, ci și una textuală. Cu destulă dificultate exegetul poate extirpa din discursul poetic această metaforă pentru a o analiza în sine. Dificultatea unei asemenea operații provine din faptul că metafora, înainte de a vehicula funcții extraliterare, indeplinește una de natură poetică : aceea de a determina o anume mișcare în text, de a transforma fiecare text poetic într-o veritabilă metaforă coerentă și convingătoare pe plan estetic.

Toate elementele metaforice pe care se sprijină și în jurul cărora se ordonează lirica lui Labiș, precum : **izvorul, cerul, copacul, lumina, focul** primesc, printr-o sublimare poetică, valori simbolice de maximă însemnătate. Cu toate aceste elemente poetul, dornic de **dumirire,** se ajută să vadă și să înțeleagă lumea. Incepind cu vîrsta copilăriei, jalonată de candoare și inocență, **privirea** poetului pare flămîndă de **sens** și implicit de **concret : „Priveam cu-ncîntătoare simplitate, / Viața — ca pe-un joc ori pe-un rit / Dar jocurile au pînă și ele / Cite-un aspect mai trist, mai innegrit".** Așadar, prin înțelegerea și numirea acelui „aspect înnegrit" al vieții poetul are de acum sentimentul descoperirii unei „fisuri" în armonia lumii, în zilele, evenimentele și întîmplările ei. Candoarea receptării primește dimensiunea lucidității. Copilăria rămîne, dar ființează mai departe împreună cu maturitatea. Căci : **„Eu presimțeam ceva. O tulburare / O tulburare se-adăpostise-n sufletul meu pur. / Incă țineam un ochi deschis spre lume / Și-un ochi spre frămîntările din jur."**

Atunci cînd peste privirea poetului și, implicit, peste lume și rosturile ei se așează straturi compacte de negură poetul dispare intrînd în somn și moarte. Dispare **lumina,** în fond lumina universului, și un sistem de valori etice se prăbușește, lumea devine ilogică, iar „gestul" soarelui de a se afunda în neliminâ devine aberant întrucît : **„(...) cobori sub zare, piticii se fălesc / cu umbre pieritoare, dar mari, dar uriașe ..."** Reintrarea în normalitate, deci în lumină, ieșirea din somn și din moarte se face printr-un ochi cosmic generator de lumină : **dimineața : „Bună dimineața, munților. Dormisem / Un somn greu, dar iată, iar vă pot privi".** Se poate spune, deci, că foamea de concret echivalează, în viziunea lui Labiș, cu foamea de lumină : **„Ce larg mă simt și lacom și niciodată plin ! / Sorb prin pupile lumea și-n taină cu auzul !"**

VASILE CREȚU

Ilie Măduța

ISTORIA ROMÂNEASCĂ

Eu n-am admirație pentru Avari,
pentru cei ce călcau în copite
bătrînii și pruncii, ogorul și satele,
aruncînd stîrvuri în fîntîni otrăvite.

N-am admirație nici pentru cei ce,
cu arcanul, își strîngeau tributul,
nourime de hoți, lăcuste-arzătoare,
spurcîndu-ne lumina și avutul.

Altfel de neam am fost noi,
lîngă brăzdarul plugului și fagurii de albine,
noi ne mutam florile pe cămăși
și îmblînzeam în codru jivine ;

noi ne uitam cu ochiul duios
spre ouăle mierlei și peștele bălții,
pe porțile caselor ne înălțam visarea
și dorul de soare pe muchia dălții.

SOARELE

Aud soarele cum trece pe mare
de la răsărit la apus,
cu foșnet auriu, uriaș,
sunînd ca un gong,
cum viețuitoarele, frunzișul, valurile
se clatină bîntuite de-un fantastic magnet.
Aud soarele cum trece pe mare
cu o mască de aur,
cum își mută-n păduri
aura lui tragică,
cum sufletu mi-l umple
și mi-l cutremură
de sonorități și ninsoarea luminii.

LUCHIAN PICTÎND

Luat din așternut – un prunc de hide
poveri, frînghii și rădăcini.
Pînza-iconostas, fereastra albă
și flori în oale – fragede lumini.
Lucrează spiritul și-n pumnul teafăr
minuni se-ncolăcesc și ard culori,
sclipește-n pastă ochiul de luceafăr
și nostalgia țărilor de nori.
Atît e universul : smalț de oale
și flori în iureș, pure flori modeste,
dar el în fața pînzei descifrează,
reface tainic marea lor poveste.
Mîna e vie, cotul nu cedează,
nici ochiul minții, restu-i trist și mort,
dar camera-i atîrnă lin de-o rază
și pînza lui în bătălii e-un cort.
Cu veșnicia-n cîmpul bătăliei
ucide flăcări, sîngeră petale
și meditînd la duhul ciocîrliei
pictează printre constelații – oale.

„Cîntarea României"

Ion Mustață

CUVÎNTUL PATRIE

Cuvîntul patrie să-l scriem cu literă mare,
să ne descoperim în fața acestui cuvînt,
chiar dacă pe obraz au curs lacrimi amare
iar liniștea ne-a fost tulburată de vînt.

Cuvîntul patrie e mamă și-i scumpă făptură,
la noi cu el se face dimineață și seară,
chiar dacă unii pentru arginți ne înjură,
pe pămîntul românesc e mereu primăvară.

O SĂ RĂMÎNEM

O să rămînem, pe aceste plaiuri,
în tot ce mîna a crescut sublim,
într-un copil măcar, doinind din naiuri,
o să rămînem, mîine, o să fim.

O să rămînem în aceste graiuri
cum au rămas atîți pe care-i știm,
cu patria, cu tinere alaiuri,
o să rămînem, mîine, o să fim.

SUB TÎMPLA ȚĂRII

Sub tîmpla țării mi-am găsit odihnă
la ceas tăcut de vise și de liniști,
cînd galopează caii către nimeni
și vara mea fierbinte plînge-n miriști,

cînd trec cocorii – cearcăne subțiri
vîslind prin amintiri și albe ploi,
visînd de-acum la primăvara țării
cînd umbra lor o vor găsi la noi.

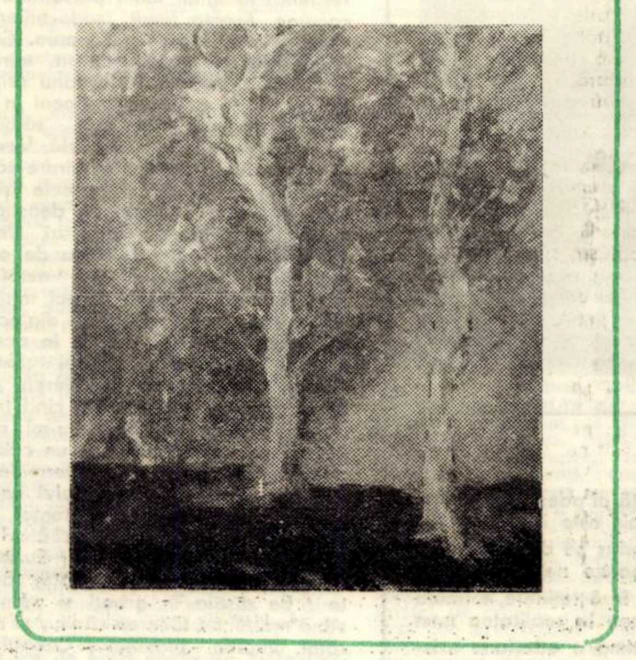

Valentin Tudor

DE CE IUBIREA...

De ce iubirea știe să ne lege –
O taină pînă azi nedezlegată
Nu se întreabă nimeni niciodată.
Din nestemate dorul se alege

Ca floarea respirînd imaculată,
Țesută-n fir de timp, să nu-l dezlege,
Tăcerea care nimeni n-o-nțelege
În depărtarea noastră de-altădată.

Tăcerea izvorîtă din iubire
Ne leagă-n taină cu atîtea fire,
Ne poartă prinși de mînă-n drumul sorții,

Lăsîndu-ne pe gînduri, călăuze :
Cărările și timpul să ne-acuze
Cînd n-am trecut spre doruri pragul porții.

SPERANȚA

Ulm desfrunzit în toamnă, de suflul rece nins,
Pătruns pînă-n rugina din frunze așternută,
În jurul tău, în straturi, ești singur și învins
În așteptarea-ți tristă și straniu de tăcută.

Prin tine trece seva speranței spre lumină,
Să reînverzească frunza din mugurul închis,
Să reînvie, caldă, deschisă și senină
De dorul reîmplinirii în floare și în vis.

Eu sînt un ulm cu frunza în vînt împrăștiată,
Ce-așteaptă anotimpul luminii, tineresc,
Străbate-ncet prin mine chemarea-ntîrziată
Și mă despică-n floare și-n fructe mă-mplinesc.

CHEMĂRI

S-a stins un cîntec și lumina
Din împrejurul ruginiu
Pierind, renasc în noapte taine
Și visele se nasc tîrziu
Din zbuciumul luminii stinse.
Aud în tremurarea frunzei
De plop, lîngă fereastra mea,
O tînguire-ndepărtată,
Aud un glas care mă cheamă
Spre mîine, poate glasul tău,
Ce reînvie-ncet, cu teamă.

NEÎNSTRĂINAT

Îndepărtată culme, încă neatinsă,
Ești loc retras din cale.
Culoarea ta
Mai ține înropată-o primăvară
În stratul alb, nepăsător.
În tine, am păstrat un gînd,
Pe firul căruia voi curge înapoi
Cînd codrul va fi verde,
Cînd urma revenirii se va pierde.
Atunci, mă voi întoarce-n ani
Pe-o albie de rîu,
Cu albul culmilor pe tîmple ;
Atunci, mă voi întoarce
Neînstrăinat, aci,
De unde, niciodată n-am plecat.

Televiziune

DUMINICA, 26 decembrie

8,30 Tot înainte ! 9,20 Blîndul Ben. 9,45 Pentru căminul dv. 10,00 Viața satului. 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. 13,05 Album duminical. 16,00 Anul sportiv 1976 (IV). 16,50 Film serial. Din tainele Mărilor. Episodul 24. 17,40. Drum de glorii. 19,00 Micul ecran pentru cei mici. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Baladă pentru acest pămînt. 20,25 Film artistic : Aeroportul. 22,05 Oaspeți de peste hotare despre România socialistă. Anchetă internațională. 22,30 Seară muzicală. 23,10 Telejurnal. 23,20 Telesport. Finala Turneului Campionilor la tenis : Manuel Orantes (Spania) – Woytech Fibak (Polonia). Rezumat înregistrat de la Houston.

LUNI, 27 decembrie

16,00 Emisiune în limba maghiară. 19,00 Teleglob : Nepal. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Viața economică. 20,15 Roman-foileton. Cesar Birotteau. Episodul II. 21,55 Înflorești pămînt al bucuriei. 22,45 Telejurnal.

MARȚI, 28 decembrie

10,00 – 13,00 Program de dimineață. 16,00 Teleșcoală. 16,30 Matineu de vacanță. 17,00 Telex. 17,05 Tragerea de amortizare ADAS. 17,15 Lecții TV. pentru lucrătorii din agricultură. 17,45 Hochei : U.R.S.S. – Cehoslovacia. Transmisiune de la Moscova. 18,45 Telecronica pentru pionieri. 19,00 Temelii de țară nouă. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 1976 – Anul politic intern. 20,30 Teatru TV. : Casa care a fugit prin ușă de Petru Vintilă. 22,15 Interpreți ai cîntecului popular. 22,35 Eroismul cotidian. 23,05 Telejurnal.

MIERCURI, 29 decembrie

16,00 Teleșcoală. 17,00 Telex. 17,05 Dicționar școlar. 17,30 Atenție la... neatenție ! 17,55 Rezultatele tragerii pronoexpres. 18,00 Cabinet juridic 18,20 Cupa Mondială la schi alpin. 18,50 Tribuna TV. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 1976 – Anul politic extern. 20,30 Film artistic : Evadarea. 21,50 Vedete internaționale. 22,20 Împliniri. 22,45 Telejurnal

JOI, 30 decembrie

16,00 Cîntece pentru Republică. 16,15 Matineu de vacanță. 16,40 Arta plastică. 17,00 Telex. 17,05 România '76. 17,35 Drum de glorii. 18,50 12 oameni despre cele 12 luni din 1976. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Odă la stema Republicii. 21,00 Film artistic : Orașul văzut de sus. 22,35 Ritmuri ale civilizației socialiste. 23,00 Telejurnal.

VINERI, 31 decembrie

21,00 Telejurnal. 21,15 Cîntece și jocuri populare. 21,30 Revelion TV. 1977. Program special. Pentru noaptea Anului Nou, Televiziunea a pregătit un spectacol ce se va desfășura pe parcursul a 7 ore și jumătate de la 21,30 la 5 dimineața. Va fi o întîlnire cu umorul, satira, muzica și dansul.

SÎMBĂTĂ, 1 ianuarie

10,00 La mulți ani, copii ! 10,45 Desene animate pentru copii. 11,10 Astăzi anul se-nnoiește. Melodii populare românești și ale naționalităților conlocuitoare, obiceiuri de iarnă, pagini de virtuozitate, refrene de ieri și de azi. 12,10 Gînduri pentru Noul An. 12,20 Premiere '77. Concert de muzică ușoară românească în primă audiție. 13,00 Album distractiv. 15,15 Anul sportiv 1976 (V). România la Jocurile Olimpice de vară de la Montreal. 16,15 De ce nu cade Soarele ? 16,30 Cuba azi. 17,00 Selecțiuni din programul de Revelion. 18,00 Colegi de generație. 18,20 Meridianele operetei. 18,50 Republica în anul XXX. 19,05 Eroi îndrăgiți de copii. Heidi. 19,30 Telejurnal. 19,50 Gînduri de Anul Nou. 20,10 Film serial. Columbo. 21,35 Selecțiuni din programul de Revelion. 23,00 Telejurnal. 23,10 Șlagăre dansate. 23,35 Cîntece de petrecere.

Televiziune

TOMEȘTI - Schiță pentru reportaj

1. Voi scrie un reportaj despre Tomești, mi-am zis. Într-o zi voi merge pînă acolo, voi sta de vorbă cu oamenii... Văzusem un film, „Repartizat în provincie" se numea, era, în el, pe lîngă istoria tînărului absolvent, spetacolul nașterii sticlei. Pe urmă, actrița Elena Simionescu avea să-mi spună că, la Tomești, sticlarii se pregătesc să joace „Opinia publică" a lui Baranga, „niște oameni extraordinari, cu o rară pasiune pentru teatru", avea să-mi spună.

2. Tomești, 27 octombrie. (În ziua aceea, de aniversare pentru mine, s-ar fi cuvenit, poate, să rămîn acasă). Ne întîmpină (Pe Elena Simionescu, Karoly Șinca și subsemnata) **Teodor Chicinaș** (primarul comunei, președinte al Consiliului popular și secretar al comitetului de partid) și **Nicolae Bălășel** (șef al serviciului C.T.C. al Fabricii de sticlă și „președinte al sindicatului din 6 februarie anul ăsta").

Stăm cel mult zece minute într-un birou, timp în care PRIMARUL DIN TOMEȘTI reușește să ne convingă că despre comuna sa se va mai auzi. (S-a mai scris, de altfel, despre el și despre cele făcute acolo). „Tomeștiul are 3.700 de locuitori, șase localități în subordine. Tomești-Colonie are acum 1.200 de oameni, așa că nu mai e la ordinea zilei să-i zicem așa". Ne vorbește apoi despre „caracterul urbanistic" al așezării, de „gradul ridicat al dotării tehnice", de „condițiile de viață orășenești", de numărul apartamentelor date în folosință (180+138 locuri în căminul nefamiliștilor). Comuna are preponderent caracter industrial. Și am ajuns astfel să vorbim despre Fabrică. Fabrica de sticlă. Ni se enumeră date, documente care-i atestă vechimea. Teodor Chicinaș rostește cu patimă fiecare propoziție. „În proiectul de buget al Banatului, din 1727 sînt incluse venituri din activitatea de sticlărie. Apoi la 1877 Griselini scria, în jurnalul călătoriei sale prin Banat, despre cunoașterea de timpuriu și a activității de sticlărie. „De unde și de ce știe primarul acestea ?" „Din plăcerea de a cunoaște istoria comunei". Există patru nume pentru vechiul Tomești. Unul e Zapodia. Știți ce înseamnă ?" Nu știam. „Vale de viituri, din apă, zăpadă și ploaie"... Produsele fabricii sînt, aproape în totalitate, destinate exportului. Teodor Chicinaș e primar al Tomeștiului din 1968. A fost muncitor miner, apoi a urmat Academia „Ștefan Gheorghiu". Ar vrea să urmeze și Dreptul, fiindcă are nevoie de asta pentru munca pe care vrea s-o facă temeinic. În prima jumătate a lui 1977, vor da în folosință noua Casă de cultură. Se pregătesc pentru Cineclub, ba chiar pentru un Teatru Popular... Ne-ar mai fi spus multe dar era nevoit să plece spre Timișoara. „Teodor Chicinaș este veșnic pe drum, nici nu mi l-aș putea imagina altfel decît umblînd !" am citit într-un alt reportaj.

3. Ne-am dus și noi să vedem ce-au făcut oamenii Tomeștiului cu miinile lor, acolo, între munți. La „Valea lui Liman". Adică, motelul, bazinul de înot, amfiteatrul în aer liber, lacul (în care va fi pește), dealul presărat cu alte mici cabane. „Cu miinile noastre le-am făcut", ne repetă Nicolae Bălășel, ieșeau sticlarii din schimb și veneau să se-apuce de-o altă muncă. „Vă place ?" sîntem întrebați. „Ne impresionează" am răspuns. Drum asfaltat, încălzire centrală, apă caldă, toate cele deja enumerate pot fi pentru alții cuvinte. Dar pentru oamenii Tomeștiului sînt muncă și mîndrie. Și convingerea că Tomeștiul înseamnă un loc aparte în lume. Cînd Nicolae Bălășel s-a angajat la Fabrica de sticlă, și asta era chiar în 1957, pîinea se aducea cu căruța de la Făget. În după amiaza lui 27 octombrie 1976, ne-am cumpărat și noi, din brutărie (și în drum spre fabrică), pîine caldă de Tomești. Nu e nici un fel de metaforă, un fapt, așa cum toate cele scrise pînă acum nu sînt decît înșiruire de fapte.

4. **„Fabrica de sticlă, ar putea avea 150 de ani".** Refacem drumul sticlei. Bazinele de topire, cele 1440–1540 de grade, globul primar... Sticlarii. Ascultăm explicațiile lui Nicolae Bălășel și privim oamenii. Trebuie văzuți, nimic mai important de spus. „Dumnealui are doi copii în Fabrică" aflăm despre unul dintre suflători. Un om în salopetă, cu bască. Mai tîrziu, Lăzărescu Veronica ne spune că lucrează de doi ani aici, s-a calificat în Fabrică, „oricare vizitator se uită așa la noi, zice, și noi am face la fel dacă ne-am duce altundeva". Așa încît, oricît nu ne-ar place, trecerea noastră nu impresionează. Poate doar pe femeia aceea cu 23 de ani muncă, așteptînd ca paharele să iasă din cuptorul de ardere (fuseseră pictate de schimbul de dimineață), cu un băiat la I.M.T., pe care ceilalți ziariști n-au luat-o în seamă fiindcă „importanți erau cei care pictau". Pentru acel moment era personajul numărul unu al secției, ceea ce o și asigurăm înainte de-ai ura spor la lucru. N-a vrut să aflăm cum se numește, nu ne-ar fi fost greu să-l întrebăm pe Nicolae Bălășel, care „îl știe bine pe fiecare om din Fabrica de sticlă Tomești". Ni se relatează (și constatăm – lucrările au început), că fabrica se va extinde, se va moderniza. La poartă îl cunosc pe **tovarășul director,** tocmai cînd îmi ziceam, „voi scrie despre Fabrica de sticlă Tomești, în absența directorului". (Era ocupat cu reprezentanții unei firme străine, interesată să realizeze o comandă). Vorbim de una, de alta, cum a fost, cînd s-a turnat filmul... „Ne-a fost greu pînă i-am lămurit pe toți că povestea absolventului care nu e tocmai cum trebuie primit la locul de muncă nu se referă neapărat la fabrica noastră. Veneau la mine sticlarii să-mi spună că la noi nu se întîmplă așa... În fine, a fost o istorie întreagă cu filmul acela". Plecăm. Promitem, acum, să ne reîntoarcem. Măcar pentru o zi întreagă.

5. **Ce fac sticlarii după ce ies din schimb,** și după ce, toate cele construite prin muncă patriotică vor fi fost terminate ? Merg la joile tineretului, la cele două filme pe săptămînă, la bibliotecă, uneori la repetiție la brigada de agitație, alteori, la formația de dans tematic, se plimbă spre motel, beau acolo un vin (ca acasă), se duc la Lugoj sau Timișoara să vadă un spectacol. Cînd noua casă de cultură va fi gata... Dar în după amiaza aceea aveau să ne arate ceva deosebit. Formația de teatru făcea ultima „generală" înainte de a prezenta la Teatrul Național din Timișoara „Opinia publică" a lui Aurel Baranga. Actorii amatori sînt sticlari, profesori, funcționari etc., oameni din cele șase sate ale Tomeștiului, nu au încă o scenă dar au multă dragoste de teatru și dorința să se constituie cîndva, cît mai repede, într-un Teatru Popular. S-ar putea vorbi despre pasiune și ar fi real, despre munca de după, ori dinaintea orelor de producție și ar fi real, de drumul unora din sat pînă la sala de repetiție, dar cuvintele actorilor amatori din Tomești sună mai convingător : „Noi **avem nevoie** de teatru asta e". Actrița Naționalului timișorean, Elena Simionescu și Karoly Șinka, directorul al Teatrului Maghiar de stat, i-au ajutat într-ale regiei. Virgil Miloia le-a gîndit decorul. N-a fost la mijloc decît un anume fel de înțelegere. Aceea că sticlarii din Tomești, oamenii din Tomești vor să joace teatru. I-am aplaudat în seara premierei. O fac din nou acum (chiar dacă voi fi acuzată de patetism) pentru credința lor că vor avea un teatru popular, că altfel nu se poate, și, pentru faptul că se pregătesc să nu primească momentul acela ca pe un dar. Îl provoacă, îl determină.

6. **Iată motivele** pentru care despre Tomești și oamenii lui s-au scris și se vor mai scrie reportaje. Poate în cuvinte mereu mai exacte. Eu însămi, ajungînd cu relatarea în acest punct, îmi spun : **„Voi scrie un reportaj despre Tomești"...**

ANTOANETA C. IORDACHE

Memento

SĂRBĂTORIREA REVISTEI „KNIJEVNI JIVOT"

Vineri, 17 decembrie, în sala de Marmoră a Casei prieteniei româno-sovietice din Timișoara, a avut loc sărbătorirea a 20 de ani de activitate a revistei **„KNIJEVNI JIVOT".** Au participat reprezentați ai Comitetului județean pentru cultură și educație socialistă – Timiș, redactori ai publicațiilor „Orizont" și „Banatske Novine", oameni de cultură și artă, colaboratori precum și un numeros public.

După cuvîntul de deschidere rostit de redactorul șef al revistei, poetul **Vladimir Ciocov,** au fost aduse saluturile Comitetului pentru cultură și educație socialistă al județului Timiș, prin tovarășii **Dumitru Preda,** membru al Biroului Comitetului județean de partid Timiș, președinte al C.J.C.E.S. ; al publicațiilor „Orizont" și „Banatske Novine" prin **Cornel Ungureanu** și **Svetomir Raicov,** iar din partea colegiului revistei „Knijevni Jivot", a vorbit **Neboișa Popovici.**

În partea a doua a programului au lecturat în limbile română, sîrbă, germană și maghiară poezii proprii și traduceri : **Vladimir Ciocov, Jiva Popovici, Laza Ilici, Lucian Bureriu, Dragomir Mirianici, Erika Scharf, Ivo Muncian, Damian Ureche, Svetomir Raicov, Dușan Petrovici, Iovan Ciolacovici, Iszák László, Neboișa Popovici, Aurel Turcuș, Gioca Jupunski și Jiva Mișcovici.**

Horia Ungureanu

TERASA PIERDUTĂ

(Fragment)

Pînă în vara aceea am văzut-o de două ori, dar niciodată altfel decît de la distanță. De la distanță egală nu numai cu lungimea aleii dintre poarta intrării și terasa pierdută în lianele verzi ale iederii crescută bezmetic, dar și cu cea a numărului de ani care desparte în timp nașterea ei de nașterea mea.

Trăiau în Ridiș doi străini despre care ne feream să vorbim. Unul, bătrînul Iopa, în legătură cu care aveam nu numai certitudinea că mănîncă și doarme călare, dar că va și muri astfel, iar celălalt, doamna căpitan Candrea, „Mary", cum i se adresa mama pînă-a nu muri, și pe care nu am văzut-o niciodată altfel decît din fugă. Ne temeam nu atît de ea, de imaginea trupului ei de femeie îmbătrînită în solitudinea parcului sălbăticit, profilată, în aerul crepuscular al serilor, pe fundalul aceluiași parc, cît mai ales de ceea ce au reușit să facă din ea, din imaginea aceea, vorbele ridișenilor.

Ori poate că nu vorbele, cît mai ales imaginația noastră de copii, de băieți și de fete între șase și șaisprezece ani, stîrnită și alimentată de vorbele auzite întîmplător. Frînturi fugare, rupte din dialogurile fugare ale părinților, sau ale vecinilor, sau ale celorlalți ridișeni ai noștri. Așa că atunci cînd am fost destul de mari să putem privi peste gard să deschidem poarta doar cît să aruncăm o privire scurtă în lungul aleii, plivită și măturată în fiecare dimineață cîndva, năpădită de ierburi acum, eram stîrniți gata. Priveam peste gard sau crăpam poarta, nu pentru altceva decît pentru a ne alimenta imaginația nesățioasă, înfometată.

Pe vremea aceea nu știam încă nimic despre ea, decît că avea un bărbat, căpitan în armata română, și un băiat care, pînă-a nu fi început războiul, nu fusese altceva decît student. Iar războiul, odată iscat, îl făcuse soldat ceea ce era egal cu nimicul, pentru că noi (și cînd spun noi, mă gîndesc nu numai la băieții și la fetele de vîrsta mea ci și la ceilalți, mai mici sau mai mari ca mine, dar copii încă, adică netrecuți dincolo de Rîpa Niomii, sau de Priporul ce duce la Pîncota și de acolo mai departe, spre acele locuri de neimaginat încă, numite Arad sau Șiria sau București) n-aveam să-i cunoaștem niciodată. Iar despre război știam tot atît de puțin, dacă nu punem la socoteală ostașii lui Verde Împărat și-ai împăratului Roșu din poveștile spuse de Mileaga și ascultate de noi cu respirația oprită în gît. Iar noi, în stare să stăm, ascultînd nu numai o noapte întreagă, nu numai toate nopțile înstelate și înalte ale verii aceleia, ci toate nopțile vieții noastre, iluminate sau nu de pîlpîirile amăgitoare și îndepărtate ale tuturor speranțelor neîmplinite încă. Crezînd încă și, ceva mai tîrziu, sperînd că tații și vecinii și ridișenii noștri, plecați, luați de vîltoarea războiului, ca de un vîrtej cald de vară, s-au dus nu să se bată, ci să privească doar, să se distreze. Acceptînd plecarea, și apoi neîntoarcerea lor, ca pe o condiție indispensabilă a calității de bărbat. A libertății de a te numi bărbat.

În vara aceea deci aveam să împlinesc opt ani și să termin clasa a doua. Iar la sfîrșitul acelei clase aveam să devin pionier, purtînd apoi cu mîndrie înălțătoare însemnul acela făcut din mătasă roșie care era simbolul nu numai al vremurilor revoluționare în care trăim, ci al chiar revoluției ce-l făcuse posibil de purtat.

Locuiam cu mama doar și cu buna, mama tatei, tata nemaiîntorcîndu-se, rămînînd acolo împreună cu alți ridișeni, cu domnul Nutea, soțul directoarei școlii noastre, și chiar cu fiul căpitanului, cel pe care războiu-l scăpase definitiv de anonimatul studenției făcîndu-l pe veci soldat și cu încă mulți alții dar nu și împreună cu căpitanul Candrea, tatăl soldatului Candrea, pe care noi nu ni-l putem închipui altfel decît afară, în afara acelui vîrtej, izolat datorită faptului că nu l-am cunoscut niciodată direct, nu-l văzusem, ca pe ceilalți, umblînd, înjurînd, scuipînd. El nefiind altceva decît o idee : bărbatul prezumtiv și imaterial al viitoarei văduve, ruptă de Feteștii copilăriei și tinereților ei și adusă între noi, destul de aproape pentru a o vedea zi de zi.

Și noi, ridișenii privind cum acolo, în stînga Văii și a drumului spre Tîrnova, pe costișa acoperită pînă atunci doar cu iarbă și cu păpădii care, Dumnezeu știa cum, apucau să înflorească întotdeauna primăvara și cu tufe țepoase de porumbe, pornind să se înfiripe temelia și apoi pereții și, pînă la urmă, și acoperișul și aleile și peluzele cu iarbă și arbuștii a ceea ce, mai tîrziu, aveam să numim Casa Căpitanului. Nu cea mai mare dir cîte s-au văzut în Ridiș, ci cea mai albă. Trecînd prin soarele tuturor anotimpurilor și rămînînd sclipitoare chiar peste ani, chiar și atunci cînd eu, devenit suficient de mare, am putut trece Valea și, în patru labe, tîrîndu-mă, ținîndu-mă de rădăcinile sălciilor și salcîmilor, să străbat dincolo și să-mi ridic ochii la ea.

Atunci am văzut-o întîia oară. Stătea în poartă, nemișcată, cu rochia ei lungă de mătasă neagră cusută de mama. Nu cred că m-a zărit, pentru că nu și-a întors privirea spre mine. Cred că niciodată spre nimeni și spre nimic nu-și ridica ochii.

Stătea tăcută, dreaptă în partea înaltă și dincolo, în spatele ei, de sub picioarele ascunse sub falduri și pînă la treptele casei, urcînd în panta lină a dealului, aleea pierdută. Apoi n-a mai fost nimic, decît gardul verde de tisă, îmbătrînit pe alocuri și uscat, și poarta, închisă acum ca întotdeauna și, departe, în mijlocul parcului, Casa Căpitanului (cît vedem din ea pe deasupra gardului) albită în soarele alb al după-amiezii.

„E singură ca mine" – zicea mama – „dar nu chiar ca mine".

Apoi am terminat clasa a treia și clasa a patra și de fiecare dată era gata să iau premiul întîi, dacă n-ar fi fost Delia Nutea, așa că la sfîrșitul fiecărui an mama îmi prindea mîna spunîndu-mi : „Lasă, anul viitor ieși tu". Numai că primul n-aveam să ies niciodată din concursul acesta, nu pentru că Delia Nutea ar fi fost fata directoarei ci pentru că era fată.

Și peste zece ani, cînd toate (și clasa a cincia și clasa a șasea și toate serbările de la sfîrșitul tuturor acelor ani de școală, care parcă doar pentru asta fuseseră organizate, pentru ca mama să mă poată apuca de mînă la sfîrșitul lor, și liceul și universitatea și chiar cei doi ani, o, nu, nu trăiți, ar fi prea puțin, ci arși, incrustați în carnea mea de tînăr absolvent al facultății de construcții) deveniseră „o vagă amintire dintr-un trecut apus", iar eu aveam să mă întorc spre a le uita în tocmai aerul, mireasma ce aveau să mă scape totuși și apoi, după un timp, ca printr-un act reparator, să mă azvîrle din nou și din nou, fără ostoire, în întîmpinarea aceleiași chemări ancestrale care ne dă sentimentul neputinței și bărbăției noastre în același timp, trecînd prin dreptul casei ei aveam să simt din nou, și de atunci încoace tot așa, de fiecare dată, pe umărul meu nu mîna mamei ci a ei, ușoară și aspră ca o frunză, uscată și ușor prăfuită, în aceeași mănușă subțire, mătăsoasă, cu care, probabil, acum peste cincizeci de ani, apucase mîna bărbatului ei coborînd din trăsura ce-o aducea definitiv printre noi.

O, nu era nevoie nici măcar s-o văd, pentru că e destul să mă gîndesc la fotografiile bunicelor mele executate acum exact peste cincizeci de ani la „Kun optic-foto" pentru ca să știu cum arăta atunci și cum era îmbrăcată. Și căpitanul, în uniforma lui de paradă, cu pantofi albi și sabie înfiretată la șoldul stîng, privind nu direct la casa din spatele lui, zărită doar printre arborii imenși aduși din inima Highișului cu toate căruțele satului și plantați, în terenul acela devenit apoi Parcul Căpitanului, ci la ochii ei, ca într-o oglindă retrovizoare, ca în prima lui oglindă retrovizoare cumpărată și adusă și montată apoi acolo, la poarta Parcului, în timp ce ea, coborînd din trăsură, încă mai credea că, venind aici, nu făcuse decît să schimbe o casă cu alta și în timp ce Vereș, vizitiul, aștepta răbdător să-i vadă pierduți pe aleile cu nisip cernut, printre tufe și arbori, nici măcar pășind în înaintare, plutind doar spre casa din care mirosul de brad nu apucase încă să iasă.

Iar acum terminasem și clasa a șaptea și așteptam din nou mîna mamei : „Vrea să te vadă".

Coboram înspre Primărie, în amiaza ultimei zile de școală, vara începuse deja să aducă peste sat miresme de grîu copt. „E singură, nu mai are pe nimeni". Era ca atunci, în altă vară, mîna mamei pe umărul meu, doar că acum trebuia să-și ridice fața pentru a mă privi în ochi. Aceeași pantă lină între școală și Primărie, numai șirul de oameni era atunci în plus și mama plîngînd în urma tatii. Apoi cineva a ținut o scurtă cuvîntare, dar nu sînt sigur, poate că numai acum cred asta, cînd încerc să-mi reamintesc vara de atunci. Și cam atît, în afară de gestul de neînțeles al tatei, făcut de departe, din spatele ultimei căruțe peste care se vedea încă, fluturînd, steagul ridicat în capul convoiului tăcut de căruțe încărcate — oamenii care, din clipa aceea, încetaseră să mai fie bărbații și tații și copiii Ridișului.

Numai că acum nici măcar nu a mai încercat să mă consoleze, să mă amăgească. Doar gestul mîinii, ridicată și așezată pe umărul meu, acum, cînd eram cu un cap mai înalt decît ea și nu terminasem decît de puține ore clasa a șaptea. Apoi am trecut podul, peste Vale. Prin spărturile uscate ale tisei, puteai vedea gazonul de dincolo, ce a mai rămas din el după ce timp de zece ani nu l-a mai tuns nimeni, și tufele de buxuș, crescute monstruos, cu trunchiurile înnegrite de pîrjolul insălbăticirii.

„Să nu spui nimic. Să taci și să asculți". Mama semăna cu mama tatii, cu „buna mare", lucru ce nu l-am putut înțelege niciodată. Semănau în toate. Amîndouă ajungîndu-i tatei doar pînă la umăr, scumpe la vorbă și mereu neliniștite. Tot timpul aveai impresia că aleargă, chiar și atunci cînd, așezate pe cîte un taburet, în bucătăria încălzită de „Vesta", cu burlan argintiu, croșetînd ciorapi sau pulovere pentru iarnă, mîinile li se mișcau cu iuțeală, ca într-un concurs mut al cărui scop era simpla participare intensă la el.

„Ai grijă cum saluți". Era agitată. „Dacă auzi ceva, să nu privești într-acolo și să nu întrebi nimic". Vorbise mai mult decît ar fi fost normal și asta m-a făcut să cred că, odată intrați, ni se va întîmpla ceva rău. Priveam în răstimpuri spre poarta lăsată în urmă, la celălalt capăt al aleii și pe care mama o închisese cu precauție, ferindu-se s-o trîntească. Ai fi zis că vizităm casa unui mort sau cușca unui leu adormit și pe care n-aveam nici un interes să-l trezim.

Pe cărămida tocită și crăpată a scărilor se odihneau frunze rupte de vînt din iedera terasei. Țineam, în stînga, geanta făcută de Șir din piele de porc, burdușită cu cărțile și caietele inutile acum, ale unei clase pe care n-aveam s-o mai încep și s-o termin niciodată și, printre ele, printre cărțile și caietele și șervețelele pătate cu resturi de unt sau de marmeladă.

Era liniște, doar de cealaltă parte a casei, departe, pierdut printre crucile înalte ale cimitirului, se auzea ciocanul lui Nache bătînd ritmic în gura coasei. Stam nemișcat, cu mama în dreapta mea, nemișcată și ea și nehotărîtă, privind spre locul unde ar fi trebuit să fie clanța, și-l vedem pe Nache acolo, la marginea satului, bătîndu-și coasa înverzită de tulpinile zemoase ale ierbii, ridicîndu-se apoi, scoțînd cutea din tocul de tablă umplut cu apă și trăgînd cu ea, hîrș, de mai multe ori, punînd apoi piatra în teaca legată la cingătoare, scuipînd în palme și pornindu-se iar.

Mîna mamei întinsă spre inelul de bronz, apoi altă poartă închizîndu-se în urma noastră și în întunericul de dincolo am simțit, pentru prima dată, atunci neștiind ce și nici al cui este, mirosul devenit apoi simbolul, emblema nu a timpului și nici a unor timpuri, ci doar a vieții în afara oricărui timp.

Teatru

BREVIAR

● **Teatrul german de stat** din Timişoara a scos de sub tipar al doilea număr al caietului-program **„GONG"**. În cuprins, articole ce vin în sprijinul premierei cu piesa Ecaterinei Oproiu **„INTERVIUL"** – un spectacol în regia lui Călin Florian, din distribuţia căruia, în roluri de mai mică întindere, au cules aplauze : **Bernd Bömches, Iohanna Bruner, Adele Radin, Alice Szabo, Irmgard Schati, Ida Iarcsek-Gaza ...** Decorul, **Traian Zamfirescu,** aranjamentul muzical, **Wolfgang Binder.** ● **La Teatrul de stat din Arad** am văzut pînă acum : **„Dinu"** de **Radu F. Alexandru, „Acord"** de **Paul Everac** şi **„Oameni singuratici"** de **Gerhard Hauptmann** (spectacol dedicat şi zilelor artei teatrale din R.D.G., în România). În regia lui **Costin Marinescu** şi scenografia **Emiliei Jivanov** (de la Teatrul Naţional din Timişoara), **„Oameni singuratici"** se recomandă drept cea mai interesantă dintre premierele acestei stagiuni pe scena teatrului arădan. În pregătire, **„Unchiul nostru din Jamaica"** de **Dan Tărchilă.** ● **Colectivul Teatrului de păpuşi din Timişoara,** întors dintr-un lung turneu, încununat de succes, în Anglia şi R.D.G. s-a oprit, pînă acum, pentru stagiunea în curs, la următoarele titluri : **„Cei şase muşchetari"** de **Xenia Roman** (pentru preşcolari) şi **„În ţara lucrurilor neterminate"** de **Emilia Căldăraru** (pentru şcolari). Studioul de perfecţionare al actorului a luat o formă nouă : zilnic, două ore sînt afectate pregătirii unor recitaluri personale ; sînt, de asemenea, prezentate soluţiile găsite de interpreţi pentru unele momente ale spectacolelor ce urmează a fi montate. Întregul colectiv este angrenat în munca de sprijinire a formaţiilor păpuşăreşti amatoare din judeţul Timiş, pentru a se asigura acestora o cît mai bună evoluţie în diversele etape ale Festivalului naţional **„CÎNTAREA ROMÂNIEI".** Sub îndrumarea teatrului, la Spitalul de copii din Lugoj se experimentează folosirea păpuşii în scop terapeutic. În ateliere se confecţionează recuzita pentru spectacolul cu care Ansamblul de dansuri populare al Casei studenţilor se va prezenta în Festivalul **„CÎNTAREA ROMÂNIEI".** ● **După premiera pe ţară** cu piesa **Dacă toţi copacii ar fi la fel** de Francisc Munteanu (regia Eugen Vancea, scenografia Ion Bobeică), prezentată în deschiderea actualei stagiuni, Teatrul de Stat Reşiţa, anunţă o altă **premieră pe ţară** cu comedia **Muierile tifnoase** de **Carlo Goldoni** (regia Virgil Tănase, scenografia Mircea Rebinschi). Vor mai vedea lumina rampei alte două lucrări inedite : **Se adună vremile de M. Vasiliu şi R. Nastu,** respectiv **Regele luminărilor** de Oswaldo Androche (comunică directorul Teatrului, prof. Al. Bîrsescu).

AIC

Curier literar

Revista ieşeană **Cronica** (nr. 50) este dedicată în întregime jubileului a 160 de ani de teatru în limba română. Eveniment de mare rezonanţă în inimile noastre, în conştiinţa întregii naţiuni, această sărbătorire înseamnă, în acelaşi timp şi un prilej de rememorare a înaitemergătorilor: dramaturgi, actori, regizori – oameni şi evenimente care au contribuit la propăşirea teatrului românesc „şi-a patriei cinstire".

TEOFIL VĂLCU directorul Teatrului Naţional „Vasile Alecsandri" din Iaşi vorbeşte cald şi convingător despre **„Jubileul teatrului românesc" ; acad. Iorgu Iordan** deapănă emoţionante **„Amintiri ... teatrale",** iar **Constantin Ciopraga** are citeva (frumoase) **„Cuvinte despre actori" ... ; Florin Faifer** se ocupă – competent, despre colecţia de teatru **„Rampa"** a editurii **M. Eminescu** iar **Zaharia Sângeorzan,** apropiat ca întotdeauna, cu o vie intuiţie, de piesa lui D. R. Popescu, „Pasărea Shakespeare".

Un spaţiu larg din revistă este acordat trecutului teatral ieşean : **„Dicţionar al actorilor din Iaşi"** (Al. I. Friduş) ; **„Şcoala ieşeană de teatru"** (Mircea Mancaş) ; despre regie : **„Apogeul regiei : Maican şi Sava" ; „Naţionalul ieşean în orizontul istoriei"** (Al. Zub) ; prof. univ. Ilie Grămadă („Un deceniu printre actori") – **N. I. Popa** („In anii socialismului") **M. Serghie** („La 160 de ani de străduinţe") foşti directori ai Teatrului Naţional ieşean, rememorează împrejurări, actori, roluri, piese care au fost, mereu cu gîndul tonic la propăşirea, la viitorul teatrului românesc.

În sfîrşit, o pagină oarecum teoretică (**„Regie, experiment, orientare artistică" – Călin Florian ; „Scenografia ca artă" – Aurel Leon**) şi alta dedicată turneelor Teatrului Naţional ieşean peste hotare, întregesc profilul acestui număr de excepţie.

A. BALTHAZAR

Echo

VICTOR MADINCEA

În 20 decembrie, VICTOR MADINCEA, cîntăreţ de faimă mondială, originar din Lugoj, ar fi împlinit vîrsta de o sută de ani. Sub numele de VICTOR MADIN, compatriotul nostru a făcut o strălucită carieră de cîntăreţ de operă. Ofiţer fiind, el a fost descoperit de compozitorul GUSTAV MAHLER şi angajat la Opera Imperială din Viena, unde a activat timp de 51 de ani. Madin a debutat cu Papageno în „Flatul fermecat" de Mozart şi şi-a încheiat cariera de cîntăreţ cu un rol din „Salomeea", pe care Richard Strauss l-a adaptat vocii sale de bariton. Din 1922 şi pînă în 1946, Victor Madincea a participat la toate festivalurile de la Salzburg, iar din 1925 şi pînă în 1931, la stagiunile germane de la Londra. În restul timpului a apărut aproape exclusiv pe scenele vieneze. Şi-a făcut un nume ca interpret al operelor wagneriene„ realizînd şi cîteva înregistrări pe discuri. Madincea a murit la 19 martie 1968, în vîrstă de 91 de ani, la Viena.

E. LESSL

Muzica

Studioul Liceului „I. Vidu" a găzduit de curînd – sub egida studioului de radio şi televiziune din Timişoara, unul din cele mai frumoase spectacole semnate de realizatorii **Maria Mărgineanu – Miron Şuvăgău :** o seară Coşbuc.

Spectacolul „Sînt suflet în sufletul neamului meu" s-a distanţat de majoritatea spectacolelor similare ca gen, printr-o direcţionare foarte clară a coordonatelor sub care a fost relevată moştenirea artistică a poetului.

Ambianţei specific rustice i-a succedat seria secvenţelor unui posibil roman de dragoste. De mare efect, în susţinerea ideii, prezenţa actriţei **Monica Mihăescu** făcînd în **Ispita** şi **Duşmancele** un adevărat recital actoricesc. Elementele de dialog cu E. Cristea **(De pe deal, Subţirica din vecini)** propuse de regie, s-au concretizat în plastii de fel ostentative, cum ar fi insistenţa unui reflector asupra reacţiilor „interlocutorului" etc. Efecte care au conferit spectacolului o binevenită cadenţă interioară.

S-au folosit pentru **„Nunta Zamfirei"** inteligent, disponibilităţile existente : sincretismul, versul suprapus muzicii şi plasticitatea jocului străbunelor „ii" româneşti ale unui grup coregrafic.

Cum versul lui Coşbuc a generat melodii dintre cele mai splendide, prezenţa în acest context a soliştilor **E. Oarcea** şi **I. Minda** ne-a apărut oarecum o insuficientă reprezentare, comparativ cu bogăţia repertoriului de circulaţie curentă. O impresie deosebită ne-a oferit **M. Moraru** prin vibraţia cu care şi-a rostit fiecare frază. **Diodor Nicoară,** în fruntea corului Filarmonicii a devenit dirijorul unui cor de alură camerală, preocupat de expresie şi rafinament.

Un moment important al spectacolului a purtat semnătura lui **I. Caramitru,** care nu a reuşit însă reeditarea obişnuitului său succes.. Gradaţia supremă a serii a adus-o **Vl. Jurăscu** în poezie cu temă istorică, recitînd cu glasul său înalt, tunător, scăldat în duioşii bărbătesc reţinute.

Un alt poem impresionant : dialogul pe viu al M. Mărgineanu cu nepoata poetului **Teodora Coşbuc.** S-au derulat frumoase clipe şi amintiri despre poet, aspecte ale dimensiunii sale umane, artistice şi naţionale.

DORU MURGU

Etnologie

SESIUNE DE COMUNICĂRI ŞTIINŢIFICE LA CARANSEBEŞ

În zilele de 18-19 decembrie, **Muzeul judeţean de etnografie şi istorie locală,** din Caransebeş, a organizat o sesiune de comunicări ştiinţifice, cu profil etnografic, la care au participat, cu lucrări, cercetători din Bucureşti, Timişoara şi din judeţul Caraş-Severin. Sesiunea a avut tematica **„Priorităţi privind studierea etnografiei Banatului",** năzuindu-se, ca în această perspectivă a abordării faptelor etnologice, să fie dezvăluite noi aspecte ale originalităţii şi bogăţiei culturii populare din acest ţinut.

Prin comunicările ştiinţifice prezentate, sesiunea şi-a îndeplinit scopul propus de organizatori (tînărul colectiv de etnografi, de la acest muzeu, îndrumaţi de directorul instituţiei, prof. Petru Bona), fiind puse în circuitul ştiinţific o seamă de date importante privind cultura populară bănăţeană : tipologia portului tradiţional din Caraş-Severin (Elena Secoşan), meşteşugul ţesutului popular, din aceeaşi zonă (Nicoleta Gumă), un vechi procedeu de vopsire cu indigo, a ţesăturilor, la Peciul Nou (Constantin Vid), ambarcaţiuni din insula Ada-Kaleh, picturi ţărăneşti din sec. al XI-lea, din comuna Copăcele, jud. Caraş-Severin, tipologia plugului românesc (Ioan Drăgoescu), aşezările omeneşti din depresiunea Almăjului (Silvia Iosipescu), şi cele din Clisura Dunării (Monica Budiş), arhitectura caselor grănicereşti (Liviu Groza), tipologia locuinţei ţărăneşti din nord-vestul Banatului (N. Săcară), o gospodărie din localitatea Constantin Daicoviciu (E. Lăpăduş), originea şi semnificaţia obiceiurilor de primăvară : tocma şi nunta cornilor (T. Pleşa), recuzita ceremonialului de nuntă din satul Cireşu (Rodica Popovici), ceramica populară din judeţul Caraş-Severin (Maria Petrovszky), fitoterapia populară în zona Caransebeş, folclorul medical şi farmaceutic în graiul ţăranilor din această zonă, în prima jumătate a secolului al XX-lea (Ştefan Gămănescu), organologia populară bănăţeană (D. Jompan), istoricul cercetărilor portului tradiţional bănăţean în sec. XVIII şi XIX (Aurel Turcuş şi Aristida Turcuş) elemente de etnografie bănăţeană în răspunsurile la „Chestionarul lingvistic al lui Haşdeu" (Germina Comănici) şi valorificarea patrimoniului turistic al aşezărilor din judeţul Caraş-Severin (Martin Olaru).

Fiind, în ultimii ani, a doua sesiune ştiinţifică, de acest gen, la muzeul din Caransebeş, aceasta dovedeşte că această instituţie continuă, sub auspicii de bun augur, stimularea şi promovarea (comunicările vor fi tipărite) cercetărilor etnografice în Banat. Şi este, totodată, şi un convingător îndemn de a se organiza asemenea manifestări ştiinţifice şi la muzeul din Timişoara, spre a contribui, cu eficienţă sporită, la o mai bună cunoaştere a valorilor etnologice de pe meleagurile noastre.

A. T.

Panoramic

● Spectacol dedicat **Festivalului naţional „CÎNTAREA ROMÂNIEI" : „Vrem pace pe pămînt"** organizat de Şcoala populară de artă din Timişoara. Participanţi : recitatori, ansambluri folclorice, formaţii de muzică **seria.** ● **D. D. Botez,** cunoscutul muzician, a dirijat un concert **a cappella** în fruntea **corului Filarmonicii „Banatul".** În repertoriu Brahms şi compozitori bănăţeni. ● **La Lugoj, brigăzile artistice de agitaţie,** cu vechime neîntreruptă de două decenii, sosite din Timişoara sau localnice, au realizat un frumos spectacol. ● **Biblioteca judeţeană Timiş** l-a invitat pe criticul literar T. L. Birăescu. A avut loc prezentarea recent apărutei sale cărţi „Căile eseului". ● **La Galeriile de artă** din centrul Timişoarei expune H. Bernea. ● **Lansare de carte la librăria „Eminescu" :** „Mărturii" (în limba sîrbă) de M. Jivcovici. ● Tot muzică : **ciclul Beethoven** în plină desfăşurare sub bagheta lui R. Georgescu în cadrul Comemorării. În program uvertura „Coriolan" şi două „numărul trei" : concert pentru pian şi „Eroica". La concertul de sfîrşit de săptămînă a sosit **pianista A. Koukouraki (Grecia).** Amănunte în numărul viitor al revistei noastre. ● Şi acum, umoriştii : ei au citit **într-o şedinţă a Asociaţiei scriitorilor** (a se vedea nota înserată în acest număr) şi au expus în sala ARLUS din Timişoara caricaturi şi epigrame. ● Holul Universităţii găzduieşte **expoziţia „Arhitectura franceză".** ● **Formaţiile vocal-instrumentale timişorene „Stelele" şi „Progresiv TM"** apar în sala Olimpia sub egida umorului bucureştean. ● **ŞCOLARE: În cinstea Festivalului naţional „CÎNTAREA ROMÂNIEI"** este şi un neobişnuit de mare spectacol literar-muzical dat în sala Clubului C.F.R. din Timişoara de către micii artişti amatori ai Şcolii generale nr. 24. Elevi din clasele III-VIII s-au întrecut în cînt, dans, recitări. ● Un număr impresionant de şcoli din judeţul Timiş şi Caraş-Severin au sărbătorit două sute de ani de existenţă. Atestare a unei vetre vaste de cultură şi civilizaţie. ● Liceul industrial nr. 9 din Timişoara este organizatorul spectacolului „Meserie – brăţară de aur". ● „Zilele culturii" în comuna Liebling. Cu acest prilej, expuneri, medalioane, spectacole. Scriitorii timişoreni **Ion Arieşanu, Damian Ureche** şi **Lucian Bureriu** au susţinut acolo o şezătoare cu unele creaţii recente. ● **La Reşiţa :** spectacol de poezie şi muzică organizat de Consiliul municipal al F.U.S. şi Studioul de radio şi televiziune Timişoara.

Cenaclu

Ultima şedinţă, pe anul 1976, a **CENACLULUI ASOCIAŢIEI SCRIITORILOR ŞI A REVISTEI „ORIZONT" DIN TIMIŞOARA** a fost dedicată umorului şi umoriştilor **„conform unei frumoase tradiţii"** (după cum spunea, în cuvîntul de deschidere, **ANGHEL DUMBRAVEANU)** anume aceea de a-ţi afla locul, la cumpăna anilor, cu citeva zîmbete ascuţite spre anul care a trecut. Aflat la pupitrul de comandă, **ION VELICAN** a dat cuvîntul, nu fără a le contura cîte un crochiu „în peniţă" (pentru a folosi termenii consacraţi ai genului) unor cunoscuţi, din presă ori din întîlnirile cu publicul, umorişti timişoreni, precum şi unor scriitori care mai cochetează, din vreme în vreme, cu umorul.

LAURENŢIU CERNEŢ a lecturat un colaj-eseu (d-sa l-a numit altfel) oricum picant şi sarcastic ; **DAMIAN URECHE** a încropit o **„Orchestră a Uniunii scriitorilor"** apoi a recitat citeva epigrame şi parodii (în versuri proprii de descînt) ; **ADI CHIRŞBAUM** (profesorul făgeţean şi colaboratorul revistei noastre, într-o fulgurantă trecere prin Timişoara) şi-a citit două din fabulele sale ; **DIMITRIE JEGA** (cel rimat cu Bega, sau Ridendo, nu mai ştim precis) a telegrafiat o seamă, sau o sumă de epigrame invitîndu-l pe **ION MARTIN** (căruia îi spun ridendiştii : Blîndul Ben) să se lase de genul liric şi să cîntească, după cum a şi făcut, citeva schiţe umoristice, dintre care **„Discursul din '36"** a avut (pe bune) aplauze ; **VICTOR GORŞCOVAZ** a citit epigrame, fabule şi parodii (după Gh. Topîrceanu) iar **EMIL ŞAIN** citeva miniaturi „spre" Revelion, o schiţă cu un avion (şotron, cu fleici şi gestionari, ca talpa de tari). În final, **ION VELICAN** l-a invocat pe Moş Gerilă în numele citorva colegi de breaslă. N-au mai încăput alte discuţii. De altminteri, criticii s-au ferit să ia contact prea direct cu „muza veninoasă" (alt termen) fără însă ca prin asta să conteste ceva. Sînt pur şi simplu două tărîmuri care (ar avea ele ceva de comunicat) dar mai bine se salută, apoi nu se mai bagă în seamă.

Următoarea şedinţă va avea loc în 18 ianuarie, cu o ordine de zi ce va fi comunicată într-un număr viitor al revistei.

PEB

ABONAŢI-VĂ PENTRU ANUL 1977 LA REVISTA „ORIZONT"

Săptăminalul politic-social şi literar-artistic ORIZONT, poate oferi premii în obiecte difuzorilor voluntari din întreprinderi şi instituţii ca şi „Prietenilor revistei ORIZONT", care vor face cele mai multe abonamente pentru anul 1977 la publicaţia noastră.

Reamintim că, săptăminal, în coloanele revistei puteţi găsi articole cuprinzînd actualitatea literară, ştiinţifică, politică, artistică şi culturală din acest ţinut şi din ţară, precum şi rubricile : Serial, Umor şi programul TV.

Reamintim că abonamentul la revista noastră costă pe un an 52 lei, pe un semestru 26 lei, iar pe un trimestrul 13 lei.

Reamintim, de asemenea, că abonamentele pentru anul viitor se mai pot face pînă în 24 decembrie 1976.

Carte străină

Romanele Mesei rotunde

Romanele Mesei rotunde trebuie citite, în primul rînd, ca un atrăgător produs al imaginaţiei omeneşti, fenomenul literatură concretizîndu-se în acea vastă mişcare a personajelor pornite în căutarea AVENTURII. Aventura semnifică pentru cavalerii Mesei rotunde lupta împotriva năvălitorilor din afară, lupta împotriva spiritelor negative ale întunericului ce descind dintr-o străveche concepţie dihotomică asupra forţelor ce guvernează universul, lupta pentru cucerirea femeii iubite, ca şi pentru salvarea personalităţii idealizată a unui conducător feudal din îndepărtata epocă a primelor migraţii celtice spre sud, la curtea căruia s-au adunat cavalerii cei mai viteji (Lancelot, Gauvain, Perceval, Bohor şi mulţi alţii) în jurul unei mese rotunde, propunîndu-şi ca ţel suprem al existenţei lor căutarea potirului sfîntului Graal – acţiune ce, încununată de izbîndă, ar simboliza împlinirea tuturor virtuţilor.

Recenta editare, în limba română, la Editura Univers, a străvechilor romane arthuriene facilitează cititorului contactul cu un univers literar ce s-a născut în cele mai îndepărtate timpuri ale evului mediu, la hotarele atît de incerte ce despart istoria de legendă. Aparţinînd cunoscutului ciclu breton, ce cuprinde şi tragica poveste de iubire a lui Tristan şi a Izoldei, Romanele Mesei text modernizat prin strădania francezului Jacques Boulenger, vin să întregească imaginea pe care şi-a făurit-o omul contemporan despre lumea feudală, prin lectura unor cărţi celebre ca Gudruna, Cîntecul Nibelungilor, Cîntecul lui Roland sau Cîntec despre moartea lui Igor. Există, fără îndoială, în ce priveşte literatura europeană cu tematică cavalerească, o linie unitară ce îşi declină începuturile tocmai în legendele arthuriene şi în cele legate de istoria lui Tristan şi a Izoldei, apogeul prin eposuri ca acelea menţionate mai sus şi punctul final în însăşi marea creaţie cervantescă, Iscusitul hidalgo Don Quijote de la Mancha

Istoricii, pornind de la prima mărturie scrisă asupra regelui Arthur şi a curţii sale, Historia regum Britanniae a lui Geoffroy de Monmouth (cca 1140), precum şi de la alte variante medievale ale ciclului breton (cea a lui Chretien de Troyes, spre pildă), s-au străduit să descifreze adevărul istoric în substanţa unor texte care, în mare parte, sînt un produs al imaginaţiei. Aceasta, deoarece romanele Mesei rotunde constituie în primul rînd LITERATURĂ, fiind rezultatul unui proces de mai multe veacuri (secolele VI-XII) de sublimare a unor incerte evenimente istorice într-o substanţă epică în care ficţiunea este atotstăpînitoare. Din presupusa figură istorică a regelui celt Arthur, legenda l-a creat pe regele Bretaniei,

Romanele Mesei rotunde se citesc cu mare interes datorită naraţiunii antrenante, precum şi valenţelor panoramice asupra unei epoci atît de îndepărtate de noi. Versiunea românească a lui Aurel Tita este astfel o carte ce poate suscita atenţia tuturor categoriilor de cititori, de la istoricul erudit şi filologul pretenţios la adolescentul dornic de un text în care învăţătura morală să fie mijlocită de evenimentul aventuros şi fantastic.

CORNELIU NISTOR

Dicționar ortografic

A vorbi și a scrie frumos (II)

Unele pleonasme au devenit „automatisme" verbale. În această situație, cei ce vorbesc sau scriu nu se mai gîndesc la sensul cuvintelor. Este cazul adjectivelor **propriu** și **personal**. Acestea se folosesc, de prisos, în formulări ca :

„... după conștiința sa **proprie** ..."

„... părerea mea **personală** este că ..."

Oricine spune „conștiința sa" înțelege că se referă la conștiința acelei persoane, a treia, că **sa** exprimă pe posesorul respectiv, că nu poate fi vorba de conștiința altuia. Deci nu mai era nevoie să se adauge și adjectivul **proprie**, cu semnificația „care aparține în mod exclusiv cuiva ; personal". Din același motiv, aici adjectivul **personală** nu trebuie să apară alături de un posesiv pe lîngă același substantiv, deoarece are sensul „care aparține unei anumite persoane, care este specific, caracteristic pentru o persoană ; individuală, proprie". Se înțelege deci că părerea cuiva nu poate fi decît **personală**. Este suficient, așadar, să se spună sau : **conștiința sa**, sau : **conștiința proprie** ; ca și : **părerea mea** (ta, sa etc.) sau : părerea personală.

O altă îmbinare, care exasperează prin frecvență și care aproape s-a impus chiar în scris, în special în stilul publicistic, este: „în această perioadă de timp ..."

Iată ce se spune în DEX despre substantivul feminin **perioadă** că e **„interval de timp** în cursul căruia se desfășoară un fenomen sau se petrece un eveniment". Noțiunea **interval de timp** este prezentă în accepțiile termenului **perioadă** în toate domeniile : în fizică, matematică, astronomie, chimie. Aceasta înseamnă că nu trebuie spus „perioadă de timp", ci, pur și simplu, „în această perioadă s-au realizat depășiri ..." etc.

Altă dată ne-am mai referit la felul cum se scrie în gazetele de sport. Exprimam, atunci, opinia că acestea ar trebui să aibă cea mai mare grijă pentru exprimarea corectă și chiar îngrijită, dacă nu se poate să fie și ... frumoasă (în sensul discutat).

În comentariile sportive se aude des : „terenul alunecos **împietează** asupra cursivității jocului". Dar cine îl folosește într-un astfel de context realizează contrariul, deoarece :

A împieta înseamnă „a interveni în treburile altuia, nesocotindu-i drepturile ; a leza;" iar substantivul **împietate**, „lipsă de respect față de ceva considerat sfînt ; prin generalizare" : atitudine jignitoare, lipsită de respect față de cineva sau de ceva care merită întreaga considerație.

Chiar dacă a **împieta** are și sensul „a leza", tot nu poate fi folosit în contextul de mai sus, deoarece a leza înseamnă „a vătăma, a răni", iar figurat „a ofensa", deci nici cel de-al doilea sens nu poate „acoperi" intenția celui care formulează propoziții ca cea discutată

V. ȘERBAN

Satirice

Epigrame

NĂZUINȚA

Purtat de-o sacră năzuință
și-un dor de-a propăși nespus,
ei face schimb de locuință,
să urce c-un nivel mai sus.

CAPACITATE

Eu nu vorbesc așa-ntr-o doară,
dar știu că-n rivna lui fierbinte,
capacitatea și-o măsoară
de la vadră înainte.

ÎNȚELEPCIUNE

Cînd simți o poftă-n piept ca o văpaie,
urmează-mi sfatul ce-l ofer oricui :
decît să-i lași pe alții să ți-o taie,
mai bine pune-ți singur pofta-n cui.

MODA

Ea, cu mintea ei îngustă,
discuta cu soarele :
– Dacă mai scurtez din fustă
nu-mi ajung picioarele.

ANDREI CIURUNGA

FABULA

PILA ȘI POLIZORUL

Nu știu cît era de fină,
Sau cît era de utilă,
Cert e că într-o uzină
Își făcea de cap o PILĂ.
Printre-atîtea aparate,
Cu tehnicitate mare,
Părea, fără doar și poate,
Sculă nefolositoare.
Dar ne-nșeală aparență ;
PILA o mai duce bine
Si-și „justifică" prezența
Peste tot, unde mai ... ține.
Astfel și aci-n uzină,
Aplicînd diverse „scheme"
Cu știuta ei rutină,
Rezolva zeci de „probleme" ...
Da-ntr-o zi, trecînd prin hală,
Polizorul prinse veste
Despre-o nouă „învîrteală"
Și, scîrbit de-așa poveste,
Socotind că-i imorală
Fapta semnată de PILA,
Îi zbură, la repezeală,
Dințătura, fără milă,
Polizînd ambele fețe
Și pe margini, cu temei ...
. . . . . .
Bine-ar fi să mai învețe
Din povestea asta cei
Ce, făcîndu-și un renume
De „piloși", nevoie mare,
Uită că mai sînt pe lume
Și din cei cu ... polizoare.

VICTOR GORȘCOVAZ

Simelia Bron

A OPTA ARTĂ ?

Ed. Meridiane, 1976

Cartea Simeliei Bron (materializare a mai vechi preocupări) are calitatea de a nu fi doar (în fine)o carte despre animație. Fundamentată pe o bogată informație, scrisă cu nerv, cu o anume rigoare a frazei, lucrarea repune în circulație ideea că **„cinematograful românesc de animație deține datele pentru a se impune, atît pe plan național cît și pe plan internațional, ca o școală originală și importantă".**

Sînt cuvintele ce încheie capitolul dedicat filmului românesc de animație, o „scurtă istorie" în economia lucrării ... Cartea e scrisă cu pasiune, dar nu sub semnul declarativului, autoarea izbutind să concentreze în cele patru secțiuni **(Cinelimbajul animației, Arta animației în lume, Filmul de animație românesc, Lumea mică a animației)** momentele importante, ca teorie și practică, ale evoluției cineanimației. Idei, tehnici, filme, realizatori se succed „imagine cu imagine". Simelia Bron acordă un spațiu restrîns propriilor sale meditații, dar, în suită, ele ne relevă un condei critic sigur, aplicat domeniului de care se ocupă.

Inspirată, autoarea se ferește să folosească un limbaj „codificat", de aceea această incursiune **„în lumea filmului de animație mondial și românesc"** se adresează, în egală măsură, specialiștilor și marelui public, avînd argumente solide pentru cîștigarea oricăreia dintre categoriile de cititori. (Din respect pentru marele public, semnalăm Editurii Meridiane faptul că un număr dintre exemplarele puse în circulație au între 10-14 pagini albe).

Concizia stilistică, structura originală a lucrării fac din cartea Simeliei Bron, o apariție pe care o salutăm cu toată căldura.

AIC

(Urmare din pag. 1)

– Viitoare șlagăre, dar unele nu devin ...

– Mă rog, cu tendința de-a face șlagăre, scriem toți. Un aspect al festivalului, pe care lumea nu-l înțelege întotdeauna : acele momente sau inspirații de mare creație, care nu sînt numaidecît șlagăre, dar sînt lucrări de mare valoare, și care descoperă sau reverifică mari talente componistice ale noastre. Șlagărul are altă condiție, deci după primele trei, patru măsuri trebuie să cînte și publicul cu tine. Și celălalt lucru, de care am vorbit acum, se numește o pagină frumoasă de creație, spre mîndria compozitorului și din punct de vedere național. La Festivalul de la Mamaia din anul acesta a fost un cîntec foarte frumos „Drum" al lui Vasile Șirli, de înaltă profesionalitate, nu deci un șlagăr, dar un cîntec românesc, frumos construit.

– Care credeți că este locul șlagărului românesc în nedeclarata competiție internațională ?

– În competițiile internaționale cred că avem șanse numai cu cîntece care se inspiră din folclorul românesc. Trebuie să prezentăm aceste multe, foarte multe cîntece, inspirate din folclorul nostru în competițiile de pe mapamond.

– Puteți numi cîțiva soliști apreciați de Dumneavoastră, de ieri și, bineînțeles, de azi ?

– Întrebarea îmi face plăcere. Poporul român a avut întotdeauna creatori care au știut să cînte toate aspectele vieții. A existat întotdeauna o mare varietate de interpreți. Însă întotdeauna au apărut și cîntăreți și chiar compozitori stas, pe un singur gen, pe un singur filon, fără căldură. Aștia au dispărut repede. Gică Petrescu continuă să fie omul numărul unul al interpreților noștri. S-a pregătit și a prezentat sute și sute de cîntece românești și în felul acesta a devenit o mare personalitate. Tot nume care au rămas : Dorina Drăghici, Gigi Marga. Vreau să spun că prin creația variată am avut de a face cu interpreți de muzică populară, cu interpreți de muzică ușoară, cu interpreți din lumea operetei, a operei. Mi-e foarte greu să numesc dintre soliști, pentru că sînt mulți care mi-au plăcut. Dar iată cîțiva tineri : Margareta Pîslaru, Cornel Constantiniu. Mi-au plăcut întotdeauna vocile de linie. Foarte mulți interpreți (Zenaida Pally, Ștefănescu Goangă, Arta Florescu, Angela Moldovan și mulți alții) au cîntat cîntece de-ale mele cu foarte mult succes. Sînt foarte puțini interpreți totali, și de aceea trebuie să-ți alegi, pentru un anumit gen de piesă, un anumit gen de cîntăreț.

– Despre cîntecul satiric ce ne puteți spune ?

– Dacă vrem să ne amintim ce ne-au învățat părinții noștri, să cîntăm și ce mai știm din educația noastră muzicală, se poate constata ușor că folclorul e plin de humor. Creatori vechi, rămași clasici, Monția cu „Șapte babe blestemate" și multe alte lucrări valoroase, interpretate de mari cîntăreți ai noștri, și care s-au păstrat pînă astăzi în fondul de aur al creației românești, dovedesc că într-adevăr e o slăbiciune faptul că în ultimii ani nu s-a prea satirizat muzical nimic. De la „Marinică", de la „Scrisoarea motanului negru" și alte cîntece încoace. Am propus ca în cadrul Festivalului Umorului de la Vaslui să se organizeze un concurs de cîntece satirice și umoristice. Așa ar îmbogăți paleta componiștilor și s-ar crea lucrări valoroase, pentru că avem oameni talentați. Cîntecul satiric poate fi realizat și de un simfonist, și de unul de muzică de cameră, și de un corist. În orice gen poate apare cîntecul satiric, îmbogățind patrimoniul general al creației muzicale românești.

–Care este aportul compozitorilor de muzică ușoară din provincie, pentru că se știe : compozitorii cei mai cunoscuți de muzică ușoară românească au, în prezent, cam toți buletin de București. Există oare și compozitori din alte orașe ale țării care ar merita să se afirme în muzica ușoară românească ?

– Este într-adevăr o tristă realitate, ca să spunem adevărat. Într-adevăr, o parte negativă o constituie faptul că, în țară la noi, în centre mari cum este Timișoara, Cluj, Iași nu există un sector de estradă, de revistă. Explicația s-ar datora unei greșite înțelegeri a aceea ce înseamnă muzica ușoară. Pe semne că marii componiști din centrele respective o văd ca pe un gen minor. Dar muzica ușoară de azi, în special, sprijină educația, și muzicală și politică, a tineretului, prin subiectele variate pe care le vehiculează. În cadrul unor teatre muzicale din țară, există o serie de talente care nu-s cunoscute pe plan național, au rămas doar persoane cu notorietate locală. Singurul care este mai cunoscut, un melodist apreciat, este Aurel Manolache, dar acest om a crescut în cadrul revistei, zi de zi. Ori asemenea cadru lipsind în

Cu AUREL GIROVEANU

alte centre, penuria de compozitori din provincie este explicabilă.

– Ce aveți pe masa de lucru ? Ce melodii frumoase ne veți oferi în viitor ?

– În primul rînd, cîntece pentru copii. Cîntecul „Sunați copii trompetele României" mi-a adus mari satisfacții. Mă pregătesc pentru alte cîntece, cu subiect patriotic, legate de școală, și, ca să zic așa, muzică ușoară pentru copii. Dacă vorbim de cîntecele destinate copiilor, îmi amintesc cu plăcere de ecoul cîntecelor mele la : „Micul fotograf", „Ce cutie minunată mi-a adus tătucu-n dar", „Zîmbiți, vă rog !". Prețuiesc muzica ușoară pentru copii. În planul meu de creație, am muzică pentru un spectacol de păpuși „Ursuleții veseli" scris pentru Teatrul de păpuși din orașul Sfîntu Gheorghe, o lucrare cu subiect patriotic, dedicată aniversării Independenței. Premiera cred că va fi la Satu Mare.

– Care sînt autorii versurilor pe care ați compus melodii de-a lungul carierei dumneavoastră ?

– Sînt un fel de campion în privința colaboratorilor mei. Am cei mai mulți colaboratori ai scrisului. Întotdeauna am simțit nevoia unor condeie proaspete, proaspete. Am făcut botezul muzical lui Cicerone Teodorescu, lui Eugen Frunză, Maria Banuș, Victor Tulbure, Tudor Mușatescu, Victor Eftimiu.

– Prin ce lucrări participați în cadrul festivalului național „Cîntarea României" ?

– Desigur că programul artistic al acestui mare concurs care cuprinde întreaga țară, toate categoriile de cetățeni, va aborda toate genurile muzicale. Eu, care am scris „melodii pentru toate vîrstele" vin pregătit cu lucrări noi numeroase dar, spre bucuria mea și creațiile făcute cu mulți ani în urmă vor fi reluate de soliști și ansambluri.

Pentru sărbătorirea a 100 de ani de la Independență – cîntecele pentru solist(ă) și cor **„Gornistul"** și **„Balada dorobanțului Sori"** pe versurile lui Jean Gheliuc au și intrat în repetiție la diferite coruri din țară și București. Două piese solistice vocal-patriotice terminate de curînd **„Foaie verde"** pe versurile poetului Marin Sorescu (versuri de o adîncă simțire lirică) și Patrie, poem suprem scris pe laconicele dar pătrunzătoarele versuri ale lui Ioan Vasiu. De asemenea am pregătit cîntecul pe două voci egale **„Inima uzinei noastre"** pe versuri de Mircea Block cîntec dedicat Grupului școlar 23 August din București viitorilor muncitori ai uzinei respective, apoi corul **„Cu fruntea în soare"** pe versurile lui Aurel Felea și pentru harnicii și tinerii brigadieri ai țării **„Fete mîndre și băieți"** pe versurile lui Viorel Gh. Cozma.

Dar nu am uitat muzica ușoară și cea pentru copii : astfel, sînt în curs de imprimare : **„Eu n-am să cunosc bătrînețea nicicînd"** pe versurile poetei Violeta Zamfirescu, **„De la început"** textul lui Mircea Block. Prima va fi imprimată de tînăra solistă **Mihaela Runceanu**, iar a doua de îmbatabilul și veșnicul tînăr **Gică Petrescu.**

Pentru pionierii noștri voi imprima **„Ani de soare și lumină"** versuri Carmen Constantinescu și **„Cuvînt de pionier"** versuri Nicolae Tăutu iar pentru cei mici feeria de iarnă scrisă pe libretul lui Ștefan Iureș și Constantin Teodor **„Norul de zăpadă și cei șapte fulgi năzdrăvani"**, lucrare în curs de imprimare. Să nu vă sperie abundența titlurilor prezentate, dar tot ce lucrez e planificat din timp. Creația trebuie să fie o muncă organizată.

– Despre lucrările lirico-dramatice ce ne puteți vorbi ?

– Pe linia lucrărilor de întindere am o piesă dramatico-eroică, un episod din viața unei școli de peste munți unde întîlnim profesori și elevi patrioți, care vor trece munții să lupte ca voluntari în războiul de independență. Libretul de Cezar Țipa și Ed. Ardan. Am menționat această lucrare care-mi este dragă pentru două motive : subiectul dramatic-patriotic fiind scris cu multă naturalețe și adîncime din viața tineretului subjugat de habsburgi ; al doilea, voi avea prilejul să scriu o muzică în stilul bănățean sau ardelenesc.

– Sînteți un fervent animator al creației originale noi. Ce ați dori să transmiteți, pe această cale, tinerilor compozitori și interpreți din țară ?

– Am cîntat, în creațiile mele, multe orașe ale țării : Bucureștiul, Piatra-Neamț Focșani, Satu-Mare, Sfîntu Gheorge, Constanța, Vaslui și mulțumesc tuturor cetățenilor pentru dragostea cu care le-au primit. Am făcut această declarație cu un scop precis : Nu uitați dragi compozitori, interpreți, dirijori că atunci cînd veți alcătui programele de participare la marile manifestări prilejuite de Festivalul „Cîntarea Romîniei" să vă cîntați orașele, satele și frumusețile locurilor voastre cu creații noi din oricare gen muzical-solistic sau coral.

– Eu vă mulțumesc, în numele cititorilor revistei Orizont, și vă doresc, în continuare, melodii, cît mai multe melodii inspirate, fiindcă la noi, „unde nu-i nimenea bătrîn", cîntă tot natul.

● Suferindă și măreață, ca și secolul a cărui expresie este, al XIX-lea, figura lui Wagner se înalță în fața noastră, cu toate trăsăturile vremii, impovărată de toate pornirile ei. (L-am parafrazat, de fapt pe Thomas Mann). O întîmpinăm ca fiii un părinte, cu toate rezervele, cu toată admirația. Întîmpinăm lucid și acest centenar al unei întreprinderi artistice care a fost Opera din Bayreuth, controversată dar nicicînd părăsită. De ce era necesar acest simbol al creației wagneriene, de ce era necesară o materializare mergînd pînă la construirea unei săli, a unui „templu", cînd pentru afirmarea crezurilor artistice se poate lupta și pe căi obișnuite ? Bayreuth este, probabil, expresia dorinței de a sublinia, de a spune ceva în plus față de tot ceea ce s-a rostit în marile opere wagneriene ; pe lîngă personalități marcante ale culturii au fost aduși la inaugurare împărați și regi, poate tocmai pentru că Wagner dorea să atragă atenția acestora asupra importanței ideilor artistice în lume, asupra ponderii personalității creatoare în viața cetății. Acum un secol omenirea a fost „anunțată" de terminarea unei înfăptuiri și autorul ei voia să vadă mulțimile reacționînd și raționînd într-un uriaș colocviu despre condiția umană. Cerea poate prea mult, își lua asupră-i o mantie prea grea ? Se pare totuși că, asemeni Simfoniei a IX-a, ecoul a fost mare, acel sfîrșit de secol animîndu-se pînă în profunzime. Muzica își ajungea din urmă propria-i menire. ● Wagner „se apăra" prin acest cuib durat în veșnicie pentru opera sa. Urma să aibă loc acolo o exclusivitate egoistă ; mulți luau asta ca infaturare și despotism cultural. În anumite împrejurări însă, o artă revoluționară putea penetra **doar** prin „forțarea notei". ● În 1872 se punea piatra de fundament. Cu prilejul ceremoniei, bătrînul s-a urcat pentru ultima oară la pupitrul dirijoral, asta pentru interpretarea simfoniei cu coruri de Beethoven. Se simțea dator față de cel ce „azvîrli cu putere ancora și această ancoră fu **Cuvîntul...** acest cuvînt a fost : **Bucurie !...** Și acest cuvînt va fi limbajul operei de artă a viitorului". Da, se pare că are dreptate Wagner ; muzica își lăsă la oparte egoismul și printr-un „sacrificiu de sine" îmbrățișă cuvîntul. Și se născu drama muzicală. Și melodia infinită. ● Teatrul era simplu, modern, funcțional. Inaugurat în 1876, avea o sală de 2.000 de locuri dispuse în amfiteatru, după model elen, fără loji și balcoane. Și apoi celebra fosă sub scenă și posibilitatea schimbării rapide a decorurilor. Un model de acustică. ● Au venit oaspeții. (Unii mai bine nu veneau). Printre ei, împăratul Wilhelm (care n-a rezistat prea mult și s-a retras primul), regele Ludovic al II-lea al Bavariei, bolnav după muzică, împăratul Braziliei etc. Vizavi de acest fast, Nietzsche avea rezerve, iar aici părerea unor muzicologi români sînt împărțite : E. Ciomac susține că Wagner l-a ignorat pe filozof („...el trecu aproape nebăgat în seamă"), G. Bălan spune contrariul, că filozoful s-a apropiat de muzician doar spre a-i adresa „un salut zăircit". Răsunară totuși acordurile TETRALOGIEI. La închiderea primului Festival maestrul se adresă asistenței : Dacă voiți o artă națională, depinde de voi acum s-o aveți". ● În sală s-a aflat și Ceaikovski care va scrie într-un articol cum că truda lui Wagner „...este condamnată să se odihnească în somnul de veci în clădirea pustie a teatrului din Bayreuth, lăsînd în urma lui amintirea legendară a unei munci gigantice care a atras **pentru o clipă** (s. n.) privirile întregii lumi". Pentru Tolstoi SIEGFRIED e un basm copilăresc, o aberantă pseudoliteratură. Serov (un Hanslick al Rusiei, după G. Bălan) consideră că personajele de pe scenă nu sînt vii, ci semne algebrice, abstracte, manechine plictisitoare. La antipodul a ceea ce spune Wagner despre cuvînt, Stravinski : „Cîntul, legat din ce în ce mai mult de cuvînt, a sfîrșit prin a deveni o parte de umplutură, afirmînd astfel decadența lui..." Drama muzicală, egal talmeș-balmeș, Gesamtkunstwerk-ul a dat o lovitură muzicii, Wagner este emfază, improvizație, leitmotivul e un fel de „număr de garderobă". Pentru Debussy, tot din cauza leitmotivelor, TETRALOGIA e ca o carte de telefoane și adrese. (Cel puțin ciudate aceste opinii, azi !) PARSIFAL în schimb înseamnă o supremă frumusețe. Cu timpul, observă compozitorul francez, Bayreuth a devenit din vin oțet. Dl. Siegfried Wagner este „inferior față de ceea ce exportă în mod obișnuit Germania". ● Peregrinajul la Bayreuth continuă. „Decorativul" Nikisch, pătrunzătorul Weingartner, Karl Böhm, avangardistul Boulez, care mai întîi a contestat, pe urmă a acceptat, ajungînd, cum de fapt nu ar trebui, o notorietate bayreuthiană. Apoi Alberto Erede (LOHENGRIN), Berislav Klobucar (MAEȘTRII CÎNTĂREȚI), Lorin Maazel (INELUL în întregime), apoi defunctul Wieland Wagner și Wolfgang Wagner cel care urcă pe podiumul sărbătoresc al centenarului din acest an. Presa spune că Wieland punea **miracolul** în centru, realiza inscenări mult controversate, cu multă abstractizare. Wolfgang dădea spectacolului o turnură mai pămînteasă, de medieval reconstituit. Wieland era mai șocant și provocator. Nici Wolfgang însă nu se întorcea la montările tradiționaliste, cu toată concretețea decorurilor. „Se pune problema dacă o conservare a tradiționalismului nu e mai importantă decît rutina avangardismului" („Der Tagesspiegel"). Se mai vorbește de unele eșecuri Wieland, de premiere mediocre și hibrizi. Dezamăgire vizavi de Wolfgang, absența atmosferei, „magiei" ; așadar, o posteritate contradictorie. Despre montările internaționale ați aflat, desigur, destul și din materialul publicat în „România literară" (greșeală de tipar în titlu : Bayeruth). ● Trei ani (între 1894 și 1897) a fost interpret acolo și românul Popovici – Bayreuth, bariton cu vocații dramatice. ● „Rămîi fără cuvinte cînd vezi ce a îndrăznit Wagner în dramele sale, în toate, fără excepție și ce a reușit prin geniul său să reprezinte", avea să exclame ditirambic Romain Rolland, unul dintre spectatorii festivalurilor. Hugo Wolf : „Da, da, bătrînul vrăjitor ne-a surprins, chiar și pe noi, cei ce sîntem autorizați să hoinărim pe cărările sale" (adică **noi,** wagnerienii). Nietzsche : „Tot ce a fost pînă acum, a fost pregătirea pentru acest moment" (1876, n.n.) Gustav Mahler : „Cînd am ieșit, fără să fiu în stare să articulez un cuvînt din casa festivalului, am știut că m-am întîlnit cu măreția și durerea și că necondiționat le voi purta de-a lungul întregii mele vieți". Gerhart Hauptmann : „Cine vrea să înțeleagă nu trebuie să se înece în această artă și nici să înoate prin ea. El trebuie să o salute cu bun venit, ca pe măreția personificată". Arnold Schönberg : „Pentru mine el este o veșnică apariție, cu totul în afara felului în care valurile modei îi sînt favorabile sau nu... Pentru că el n-a vrut să dea operelor sale doar prețul cotidianului. Ethosul înalt al lui Wagner și veșnicia operelor sale sînt lucruri de care sînt convins". Arthur Honegger : „A extras atît de mult din posibilitățile de dezvoltare ale teatrului dramatic, încît după el nimeni nu a mai reușit să ajungă aceste culmi". Franz Liszt : „Bayreuth – minunată atracție a unui munte magnetic...". Johannes Brahms : „Dacă teatrul din Bayreuth ar fi fost în Franța, nu ar fi fost nevoie să se reprezinte o operă atît de grandioasă ca aceea a lui Wagner astfel încît toată lumea să se peregrineze și să se entuziasmeze pentru o concepție spirituală și o realizare de asemeni ideală". ● Bernard Shaw și Thomas Mann, scriitori dar și excelenți muzicologi au fost adesea mai obiectivi decît muzicienii înșiși. Primul găsise la Bayreuth o orchestră de mina a doua, bine pusă la punct. Instrumente mai ieftine decît cele de la Crystal Palace, existînd între cele două orchestre și diferențe de timbru, în special la alămuri. „...această inferioritate nu e un lucru nou și l-a preocupat serios și pe Wagner..." Shaw critică acerb și tehnica vocală bayreuthiană, stilul edulcorat, nepotrivit cu eroii primitivi. Și unele interpretări, care sînt de mina a doua. O regie riguroasă, în schimb. Seria cronicilor lui Shaw a fost însă întreruptă de... demisia scriitorului din postul de critic muzical ! Cea mai deferentă și constantă ni se pare poziția lui Thomas Mann în eseul „Măreția și pătimirile lui R. W.", fără referiri amănunțite la faza Bayreuth, amintită doar în treacăt. Iată concluzia : „Să ne mulțumim să cinstim opera lui ca un fenomen puternic și cu multe înțelesuri ale vieții germane și occidentale, de la care vor porni întotdeauna imbolduri dintre cele mai adînci pentru artă și cunoaștere". ● Au venit și regizorii de avangardă. Străveche ni se pare azi apariția cailor în carne și oase pe scenă. Vulgarizînd, din dorința actualizării prin procedeul aluziei țesute cu ață albă, unii punători în scenă precum Chéreau au adus costume contemporane, carabine etc., atingîndu-și țelul, acela de a provoca discuții contradictorii. Bayreuth devine nu numai un emițător de muzică și idei, ci și un centru de largi discuții pe teme estetice. (Conservarea tradiției e mai importantă decît rutina avangardismului, dacă Bayreuth vrea să devină cu adevărat etalonul interpretării, al păstrării moștenirii wagneriene în stare pură). ● Enescu însuși a „wagnerizat" cu pasiune, lucru evident în creația sa și în repertoriul pe care l-a promovat la Operă. După o prezență sporadică, se pare că Wagner are un public românesc receptiv și interpreți care au demonstrat că nu este nevoie de recordmeni ai vocii (rezistență și intensitate a emisiei) pentru a putea să avem și pe scenele noastre acele capodopere ; dovadă, curajul cu care s-a abordat în actuala stagiune, la București, WALKYRIA, acest sfert de TETRALOGIE. Compozitorul german este „invitat" tot mai des și la noi acasă, montările fidele pe care le-am vizionat, LOHENGRIN, TANNHÄUSER, realizînd și fără festivaluri și campanii, în chenarul de lucru al stagiunilor, (fără să includem aici paginile orchestrale din programul filarmonicilor), o mare operă de popularizare, de cultură. ● Iar de la Bayreuth, muzicologii noștri aduc impresii și ecouri de care, sigur, interpreții noștri trebuie uneori să țină seama, în procesul viu de tălmăcire a unei creații care a influențat (și continuă să o facă) marea lume a muzicii. În acest an, un festival al tinerilor muzicieni, (coregrafi, regizori etc., peste 400 participanți din 29 de țări) la care au fost invitați și C. Bugeanu, M. Cozmei, Ansamblul de cameră al Conservatorului din Cluj-Napoca și trioul „Lipatti" din București. Muzică de M. Andricu și C. Trăilescu a răsunat la concertul inaugural de la Bayreuth precum și în alte orașe francone.

LUCIAN BURERIU

FOILETONUL SAPTAMINII

Taine ale civilizațiilor dispărute (XIX)

de Dan Nemesnic

Așa de pildă este și povestea lui Francesco Alvarez, călugăr portughez și secretar al legației portugheze în Etiopia. În anul 1515 Alvarez scria despre o mînăstire de pe muntele Bijan. Ei bine, nu departe de această mînăstire, un fel de „baghetă magică" din aur, lungă de 130 cm, stătea suspendată în văzduh de cîteva secole. „Minunea" – aceasta în care Alvarez credea – atrăgea mulți pelerini în acea regiune. Povești. povești.

Cu două secole mai tîrziu, Charles-Jacques Poncet un medic francez stabilit în Egipt, aude de faimoasa baghetă și... vede „minunea" în anii 1698, 1699 și 1700. Dacă doctorul nu era un mincinos, sau dacă n-avea cumva halucinații, putem citi în „Scrisorile" sale din 1717 că, văzînd acea baghetă, el însuși s-a îndoit, făcînd pe „Toma necredinciosul" și a cerut starețului să-i dea voie să se convingă că nu e vreun truc la mijloc. Starețul a acceptat și doctorul a trecut cu mîna pe deasupra baghetei, apoi a cercetat dacă nu e susținută de ceva de din jos, sau de pe laturi : „Am rămas uluit – mut, întrucît n-am dat de nici o cauză reală a acelui ciudat fenomen".

În anul 1863, cercetătorul Guilleume Lejean face și el o escapadă la sus-amintita mînăstire. Și el confirmă cele văzute cu aproape două secole în urmă de către compatriotul său.

Fantezia vechilor călători era într-adevăr prodigioasă. Dar în cazul acesta, unii oameni de știință ar putea da oricînd un răspuns care să nu satisfacă Numai că și ei, uneori, sînt cît se poate de ponderați.

În, de-atîtea ori amintita Surya Sidhanta, cu două mii de ani în urmă, se vorbește de Sindbași închinătorii înaltei științe, care puteau să devină ori infinit de grei ori neimaginat de ușori. Această interpretare a gravitației, ca forță variabilă și nu constantă, este cît se poate de importantă și interesează în cel mai înalt grad și știința modernă.

India, este, de fapt, o țară plină de „mistere". Englezii care au trăit acolo, susțin că au văzut adeseori pe anumiți yoghini „în aer", dar n-au îndrăznit să informeze presa engleză, de teamă să nu apară caraghioși.

Dar despre yoghini e o altă poveste...

O serie de cercetători, oameni de știință reputați, scriitori s-au interesat de chestiunea levitației și am fi grăbiți dacă i-am califica drept superstițioși. Știința a ajuns să explice atîtea fenomene „miraculoase", „supranaturale", „de origine divină". încît un scepticism exagerat ne-ar putea face pe noi, cei care credem acum mai mult ca oricînd în „minunile" științei. să ne complacem în cohorta de prejudecăți științiste. Dar, privind la televizor hălăduirea bravilor noștri cosmonauți, salturile lor gigantice în selenosfera unei gravități minime, ne putem închipui că, aici pe Pămînt, neutralizarea (parțială) a formei despre care vorbim are toate șansele să se realizeze.

Aici însă ne interesează dacă cei vechi nu ne spun cumva „povești" adevărate despre ceea ce au ajuns ei să realizeze cu milenii în urmă și în ceea ce, desigur, ne putem îndoi.

O cercetătoare franceză, Alexandra David-Neél, și-a petrecut o bună parte din viață studiind fenomenul levitației la o serie de „magi" tibetani. În cartea sa „Misticii și magii din Tibet" ea spune : „Lăsînd deoparte exagerările, sînt convinsă, pe baza propriei experiențe și a ceea ce mi-au povestit lama-ii demni de încredere, că omul poate să ajungă în starea în care nu mai simte greutatea propriului său trup".

Ea ne spune cum a avut prilejul să observe pe un lama (lung-gam-pa) care se „plimba" în vis.

„Scăpat de greutate, omul acela aluneca prin aer. După o lungă perioadă de antrenament, el putea să sară cu elasticitatea unei mingi și să se salte de fiecare dată cînd piciorul său atingea solul". Avem iarăși în față imaginea cosmonauților noștri „pășind" pe suprafața Lunii. Rămîne, desigur, o taină cum reușeau lama-ii această stare. În ședințele lor ei îi atrăgeau atenția cercetătoarei că nu are voie să-i întrerupă, întrucît șocul survenit în acest caz ar fi fatal pentru viața lor. În timp ce lama își începea „plimbarea". viteza lui creștea într-atît încît însoțitorii și cercetătorii care erau pe cai, nu-l puteau ajunge din urmă. Insistența doamnei Neél i-a făcut pe tibetani să-i explice cîte ceva despre levitație. De pildă, că dimineața și seara sînt cele mai potrivite pentru aceste plimbări, de unde se trage concluzia că există o corelație între poziția soarelui și gravitație. Nu știm încă nimic precis și deocamdată ne aflăm noi într-o „dulce plutire" levitațională.

(VA URMA)

COLEGIUL DE REDACȚIE :
ION ARIEȘANU (redactor șef) FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRAGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3–33–90, 3–33–76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE INAPOIAZA. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVII ● 30 decembrie 1976 ● nr. 52 (462) 8 pag. 1leu

TRĂIASCĂ REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA!

30 DECEMBRIE 1947
30 DECEMBRIE 1976

REPUBLICA

Închidem filele anilor deschizindu-le mereu, în penultima respirație diurnă a anului ce trece, spre a ne aduce înaintea conștiinței, sub linia severă a bilanțurilor, suma faptelor împlinite alături de suma faptelor încă neîmplinite, pentru a ști, în dreaptă cumpănă, creșterea, locul înaintării, pasul făcut în trecerea spre mîine. Vom socoti apoi distanța dintre ziua de azi și cea din care am pornit, ca să aflăm înălțimea atinsă și vîrsta dinăuntrul sufletului tînăr, pulsul marii inimi, care ne hrănește cu viață și speranță, clipă de clipă, deopotrivă pe toți, această mamă-patrie.

Proclamarea Republicii cu 29 de ani în urmă se înscrie în șirul momentelor istorice, începute în august 1944, care au dus la ridicarea edificiului nou, dinamic, al Republicii socialiste de azi. Există, zidit în noi, simțămîntul istoriei și al pămîntului țării, al trecerii ei spre viitor, așa cum l-am păstrat peste milenii ; există o înțelepciune a acestor simțăminte care, împreună dau naștere celui mai înalt sentiment pentru țară. Și, așa cum vîrsta omului se măsoară după aspirațiile sale, tinerețea unui popor se află în gîndurile senine, în pulsul înalt al vieții pe care și-o transformă, în deziderateie spre care pășește unit, zi de zi, clipă de clipă.

Văzută astfel, istoria de azi a țării, aceea cuprinsă între brațele milioanelor de oameni ai muncii, desface mersul știut al timpului redimensionîndu-se perpetuu la marea scară a devenirii umane, pentru înțelegerea rosturilor fundamentale ale ființei unui popor, spre deziderateie majore ale civilizației comuniste. Sărbătoarea Republicii, înseamnă o dimensiune umană nouă spre care tindem printr-un întreg ansamblu de mijloace ale civilizației contemporane, o nouă înțelegere a timpului social și uman, la scara necesității și devenirii, avînd mereu în centrul preocupărilor — omul, viața lui, trecerea lui înspre mai bine.

Încheiem un prim an al cincinalului revoluției tehnico-științifice cu un bilanț de importante realizări, ale unui întreg popor dornic de perfecționare, de a fi demn de locul său în lume. „Să trăim în chip comunist", cuvinte ce acoperă, în esență, marile transformări petrecute în întreaga structura a societății a unei societăți în care școala are obligativitatea de a fi parcursă de întregul popor, în care munca devine o necesitate a explicitării rosturilor umane, în care etica și echitatea socialistă, asumate, conturează înțelegerea și afirmarea libertății fiecărui om în spațiul democrației socialiste, dreptul și obligația de a participa, de a răspunde, de a produce. „Să trăim în chip comunist !" exprimă angajamentul, adus de întregul popor țării sale, zilei aniversare a Republicii, de la înălțimea unui an care va lăsa înscris în istoria noastră primul Congres al educației politice și al culturii socialiste, platformă-program a educației politice și culturale, cu adînci semnificații pentru epocile viitoare, în spiritul perfecționării umane și sociale, a edificării omului de tip nou, multilateral dezvoltat.

România de astăzi este nu numai republica și simbolul unui popor, ci și glasul ferm, recunoscut pe toate meridianele pămîntului, pentru politica de pace și apropiere între popoarele lumii, pentru promovarea celor mai înalte principii de egalitate și respect reciproc între toate țările, de colaborare și cooperare internațională. Ecou al propriilor sale aspirații de pace și progres. România anului XXIX al Republicii este unul din promotorii noii ordini economice a lumii, ai destinderii raporturilor internaționale, spre edificarea unei lumi mai drepte și mai bune.

Sărbătorim acum Republica poporului nostru și ne gîndim, firesc, la partea de efort și angajare prin care am contribuit la înălțarea ei, și socotim în cuvinte cumpănite rostul pe care l-am deprins, pentru viața fiecăruia dintre noi, în marele trup al țării, în istoria zilelor de azi. Aniversînd astăzi împlinirea a 29 de ani de la proclamarea Republicii Populare Române, sîntem chemați dinlăuntrul ființei noastre să vorbim despre țara socialistă a anului 1976, despre gîndurile oamenilor de-acum, despre aspirațiile lor, pentru că, întotdeauna, ne măsurăm împlinirile cu ceea ce ne-am propus, iar florilegiul evenimentelor voinței și puterii unui popor le-adunăm în buchete pentru a le dedica țării spunîndu-ne : „LA MULȚI ANI, OAMENI AI REPUBLICII !", spunînd : „LA MULȚI ANI, REPUBLICĂ !"

PAUL EUGEN BANCIU

Poem către Țară

Destinul nostru se numește Țară
și sensul vieții patriei îl știm.
Cît moții drumurile-și opincară,
am învățat cu rod să te cinstim.

Acum istoria ne rostuiește gîndul
și moții mută munții către mîine.
În goruni cresc fîntînile-adăpîndu-l
și bem și sete încă mai rămîne.

C-avem atîtea nume sacre de rostit,
aicea în Cetatea comunistă,
Căci a iubi, iubirea e un mit
și mai avem încă istorie nescrisă.

Destinul nostru se numește Țară
și inima e zvîcnet în rodiri curate.
Ieșim cu iarba frunții milenară
să dezvelim statuia în Cetate !

ANA SELENA

„Cîntarea României"

Sufletul celui ce urcă dealul de eroi
Seamănă leit cu aburul
Eroului necunoscut.

Cine prăpădește azi o vorbă în vînt
Nu iubește nici cel puțin o floare,
Nu iubește cuptorul plin cu oțel
Sau cu pîine.

Nu-i om
Dacă nu umple peste margini
Paharul fericirii familiei sale ;
Deci, acestei țări,
Ce prin trandafiri și albine cuvîntă.

ION VERGU DUMITRESCU

Cuvintele patriei

Răsărite pe inima poetului,
Cuvintele patriei înfloresc ;
Lucrarea lor abia în privighetori
Se ilumineză puternic.

Luceferi prin durerea seculară

Noi am căzut la Plevna și Smîrdan
Purtînd durerea țării în auz ;
Căzurăm la Rovine și Oituz
Dorind un nou urcuș contemporan.

La Mărășești, la Grivița-fierbinte,
Pămîntul țării-i plin de oseminte ;
Sub frontispiciul zărilor de smalț
Noi am căzut ca vulturii, înalți.

Noi am căzut sub vînturi și sub ploi
Făcînd din drumul aspru drumul drept ;
Unde-au căzut eroi după eroi
Și-a bubuit istoria în piept.

Prin beznă am luptat s-aprindem zorii
Să ne surîdă-n față viitorul ;
Purtînd semeți stindardul de victorii
Pe care-l trece peste veac poporul.

PETRE DINU MARCEL

Țara de sub frunte

Virtej pe gura celui ce te cîntă,
Bulboană de lumini, ce plantă sfîntă,
Tu, ardere ce-n scrumuri nu se schimbă
asupra tîmplei, — viscolită- limbă
pe floarea zburătoarelor grădini . . .
Lumină nevăzută de lumini !

Cu miezul nopții-n ochi aprins
scrutînd spirala-n sus, către izvor,
din țara de sub frunte am descins
pe țărmul tău, Poem Nemuritor.

EUGEN EVU

Prezența poeziei - 1976

În anul ce se încheie au apărut relativ numeroase volume de versuri, aproape o sută. Cît privește valoarea lor, însemnăm ca o curiozitate faptul că un cronicar de la un săptămînal din capitală s-a oprit doar la patru, în timp ce un altul, tot la un săptămînal și avînd, ca în cazul primului, o a doua cronică, specială, pentru poezie s-a arătat interesat de douăzeci, dintre care foarte multe cărți de debut. În același timp un cronicar de la Cluj a reținut cinsprezece nume, ceea ce, poate, nu oglindește neapărat calitatea versurilor, cît mai ales cantitatea lor.

Un eveniment literar este volumul **Scrieri, I,** care întrunește toate poeziile lui Al. Al. Philippide, un mare poet și-un deschizător de drumuri, alături de alții, pentru mijloacele poetice moderne în țara noastră. Dintre poeții aparținînd generațiilor următoare, Emil Botta subliniază vechi teme în volumul **Un dor fără saț**iu, atingînd o intensitate lirică demnă de remarcat, în timp ce Mihai Beniuc în **Țara amintirilor** continuă, fără nimic surprinzător și nou, vocea sa lirică distinctă ca și-n alte volume. Virgil Teodorescu este prezent cu volumul antologic **Poezie neîntreruptă,** prefațat de Nicolae Balotă. Radu Boureanu cu același instinct liric sigur în **Planeta curată,** iar C. Miu-Lerca **(Unde concentrice),** Vlaicu Bîrna **(Grăunțele timpului),** Ștefan Stănescu **(Măiastra)** evoluează fără salturi și neprevăzut.

Din volumele poeților ajunși la maturitate doar Doinaș în **Anotimpul discret** se arată preocupat de situația propriei poezii, întregul volum fiind o meditație asupra ei și posibilităților de înnoire (mai ales ciclul **Un dialect al formelor).** Un lirism eterat, inefabil, atingînd aproape limitele : „povestirea" ce este „dincolo de grai" **(Sonete către Eurdice, V).** Ceea ce arată o conștiință artistică constituită. Nu același lucru s-ar putea spune despre Ion Gheorghe și Marin Sorescu. Primul, în **Noimele** pare preocupat de sensurile dintîi, elementare, chiar dacă „noimele" lui depășesc cîmpul semantic obișnuit, fiind învestite cu noi sensuri („noima graiului primordial"), (vezi **Arhetipurile, Numele, Noima noimelor** etc.). Indiferent cum am privi mitologia lui, ca o neizbutită sau izbutită încercare de a se apropia de miturile primordiale, problema ce se pune este în întîiul rînd a poeziei : cît lirism există în prăvălirea aceasta de cuvinte, în desfășurarea haotică a imaginilor, ca și-n cascadarea primitivă a unor elemente de început de lume ? Ciudatul amestec dintre elaborat și neelaborat, continuu și discontinuu, determinat și nedeterminat poate avea un anumit farmec pe care se cuvine să-l reținem, chiar dacă nu aduce întotdeauna satisfacții plenare. Volumul **Noimele,** ca și cele de pînă acum dovedesc o mare forță poetică ce s-ar cuveni dublată și de o conștiință artistică de aceeași mărime.

Marin Sorescu în **Descîntoteca** are impresia că înaintează „cu poezia" în timp ce „lumea vrea proză" **(Liniștea),** deși întregul volum arată înaintarea prozei în detrimentul poeziei. Poemele programatice, **În acest spațiu infinit** și **Inefabilul** demonstrează limpede acest lucru. Și rămîne de neexplicat cum un poet dramatic de mărimea lui, dovedind o înaltă conștiință poetică, se poate dedubla, pierzînd-o aproape cu totul în cazul poeziei lirice. Fără îndoială se pot aduce numeroase explicații : poetul e ușor ironic, se detașează de lucruri, privește de la distanță și cu o tonalitate superioară etc. Toate acestea pot fi adevărate, numai că ele nu justifică jocul de cuvinte facil, lipsit de spontaneitatea volumelor dintîi, artificial și gol.

Alți poeți își continuă aproape egal exercițiul liric și lista lor este destul de lungă. Există, firește, o gradație valorică iar unii se detașează prin vocea lor distinctă sau în curs de realizare. Ion Horea în **Măslinul lui Platon** (apărut în excepționale condiții grafice datorită lui Romulus Vulpescu), îmbogățindu-și orizontul spiritual în perspectiva aceluiași lirism caracteristic. Teodor Balș egal cu sine însuși în **Noaptea corăbiei,** Tudor George risipind versificația sa bogată și generoasă în **Sub scutul lui Hercule,** Emil Manu cu lirismul discret din **Ora magnoliilor,** Dominic Stanca cu cel mai bun volum al său, din păcate ultimul, **O sălbatică floare,** Aurel Gurghianu fără salturi spectaculoase în **Curenți de seară,** Virgil Nistor împlinindu-se în **Pe-o invizibilă harfă percuții,** Const. Chioralia cu un foarte interesant volum **Ecourile,** Eta Boeriu modelîndu-și iubirea într-un lirism intens în **Risipă de iubire,** Al. Raicu același romantic și sentimental în **Viața, cintecele și speranțele cioplitorului de barcaze,** Ion Sofia Manolescu cu reușite notații lirice de călătorie în **Așa i-a fost dat Romei,** Aurel Ciurunga surprinzător, mai ales în **Sextinele volumului Argumente împotriva nopții,** Damian Ureche elegiac cu accente ușor romantice în **Spectacolul privirii,** Ilie Măduță metamorfozat în **Țărmul de flacără,** George Suru credincios poeziei sale în **Cînd dragostea e pasăre cîntătoare,** Ion Cocora asimilînd mijloace moderne într-un lirism concentrat în volumul **Inventatorul de numere,** Ion Lotreanu menținîndu-și prospețimea lirică în **Punctul sensibil.**

Mulți poeți tineri, speranțe ce se confirmă : Mircea Dinescu, în perspectiva sintezei modalităților poetice, cu același lirism de calitate în **Proprietarul de poduri,** Dușan Petrovici, mai puțin încifrat și mai calm în **Neinceputa mireasmă,** Dan Verona cu o reușită poezie patriotică în **Cartea runelor,** Const. Abăluță părăsind vechiul spațiu poetic pentru **Iubiri,** Ioana Diaconescu disimulîndu-și ușor feminitatea în **Taina,** Petru Got echilibrat în **Ochii florilor,** Iolanda Malamen, mai reflexivă în **Pămînt sub zăpadă,** Sergiu Adam confirmînd lirismul cald și reținut în **Gravuri,** Daniela Crăsnaru fiorul candid și nealterat în **Spațiul de grație,** Otilia Nicolescu, discreția și limpezimea confesiunii în **Colinele somnului,** Adrian Popescu pendulînd între modalități, ușor descumpănit, dar cu o tonalitate proprie în **Cîmpiile magnetice.** La care putem adăuga numele altora : Ion Crînguleanu **(Turnul timpului),** Mihai Dușescu **(Pavăza de crini),** Florica Mitroi **(Între cer și pămînt),** Gheorghe Anca **(Poemele părinților),** Viorel Vargo **(Nicoiată departe),** Bujor Voinea **(Ultimele scrisori),** Dan Rotaru **(Mantia de lumină),** Mira Preda **(Legile zborului),** Paul Emanuel **(Astă seară),** Ion Murgeanu **(Confesiune patetică),** Nicolae Lupu **(Ce se cuvine),** Mara Nicoară **(Inorogul alb)** etc. cu aceleași încercări de desprindere și cîștigare a unei voci singulare. O deosebită mențiune trebuie să facem volumului Constanței Buzea, **Limanul orei,** cu un lirism adînc și rafinat și volumului **Ardere de tot** de Ileana Mălăncioiu, de departe cel mai reușit al poetei, cu remarcabile efecte incantatorii.

Multe cărți de debut, unele elogios prezentate de Al. Piru, Șt. Aug. Doinaș, Nicolae Manolescu sau Tiberiu Utan. Reținem cîteva titluri ce ni se par semnificative : Eugen Evu, **Muntele mioritic,** Iustin Moraru, **Desprinderea fiului,** Paul Balahur, **Făt-Frumos din grai,** Doina Uricaru, **Vindecările,** Marin Constantin, **Mierea pămîntului** și **Texte pentru Phönixi** de doi timișoreni Șerban Foarță și Andrei Ujică. Pentru că atît Doina Uricaru, poate prea reflexivă în încercarea ei de a-și depăși feminitatea, cît și Eugen Evu în care Doinaș salută „o nouă voce" și încă a „Poeziei autentice", Iustin Moraru cu meditațiile lui lirice ușor ostentative, Paul Balahur cu limbajul lui frust dar expresiv, Marin Constantin cu vibrația mitologică și cu transfigurarea lirică a cîmpiei sau ultimii cu o știință a versului și o revărsare lirică nereținută sînt cîteva **prezențe poetice** în care, poate „se află pregătiți mugurii virstei mature", după cum se exprimă N. Manolescu în considerațiile pe marginea poeziei lui Iustin Moraru. Timpul va dovedi și de astă dată dacă previziunile de azi vor fi certitudinile de mîine. Așa cum s-a întîmplat cu alții în care, chiar dacă nu aceeași critici, dar o parte din ei au salutat poeții împliniți de azi. Lirica noastră actuală cunoaște o diversitate stilistică remarcabilă, tendințe lirice diverse, de la spațiul legendelor și miturilor românești la adîncile sensuri existențiale, de la peisajul străvechei Dacii la acela al României de azi, volumele apărute în acest an fiind dovada vitalității și permanenței sale.

ION MAXIM

Prozatorii și publicul lor - 1976

1. **Marile tiraje** n-au mai aparținut, în 1976, doar romanelor polițiste : suplimentele de tiraj pentru **Delirul, Incognito, Galeria cu viță sălbatică** au dispărut din librării în ritmuri aproape inimaginabile. **Vînătoarea regală,** ediția a II-a, s-a vîndut ca și **Ploile de dincolo de vreme** sau **Împăratul norilor.** Tipărite în colecția **Romanul de dragoste** (ediția I sau a II-a), cărți semnate de Laurențiu Fulga, Teodor Mazilu, Corneliu Ștefanache au devenit inaccesibile cititorului ce ocolește buna relație cu librarul. (E drept că aici e vorba și de înțelepciunea editorului). Tot un roman de dragoste, **Piatra de încercare** de Anghel Dumbrăveanu, a dispărut cu aceeași viteză considerabilă. Observăm că există un public atent, urmărind și **numele,** azi familiare, ale marilor prozatori ori ale scriitorilor importanți de azi. Marele public nu iubește, deci, doar romanele facile, ci și romanele problematice ; el se adresează cu mare încredere nu numai literaturii sentimentale, ci și **literaturii-document.** În continuarea romanului **Niște țărani,** Dinu Săraru dă la iveală, în **Clina** – unul dintre succesele de public ale anului – mari ambiții de romancier. De altfel nici prozatorii nu ignoră publicul, titrarea legîndu-se de clare intenții : un volum numit **Iubirile comandorului** (Vasile Rebreanu) era firesc să stîrnească mari curiozități.

2. **Deplasarea spre proză.** Poeți ca Anghel Dumbrăveanu, Damian Necula (Frica) Petre Anghel (Fratele nostru Emanuel) au dat în 1976 primele lor romane, cărți larg comentate de critică, adînc lirice ; vechi reporteri ca Ion Țugui sau Radu Selejan au debutat sau au recidivat ca romancieri, fără a se arăta dispuși să-și uite meseria. Romanele „profesionale", guvernate de legile memoriei dar și ale „citatelor" („citate" numindu-se aici documentele de producție) acestea asigură tablouri prozei mobilitatea necesară.

3. **Proza de analiză, experimentală, romanul – eseu** au trecut în genere, în planul al II-lea : totuși, **Doctorul Poenaru** de Paul Georgescu, **Vara** de Nicolae Damian sînt cărți dense, larg (la rîndul lor) analizabile. **Descoperirea de sine** de Mircea Șerbănescu este, în contextul prozei „de analiză", cel mai bun roman al autorului ei. Surprinzătoare carte este **Racul** de Ivasiuc, carte ce continuă dezbaterile autorului asupra puterii. Largi fragmente par extrase din seria **Fleuve noir,** aventurile lui Coplan. Trebuie să observăm cum, de la Al. Ivasiuc și la Vintilă Corbul **(Căderea Constantinopolului)** prozatorii anului 1976 n-au manifestat vreun simptom de oboseală în lungile lor călătorii.

Parodii. Turnul Babel. Mircea Horia Simionescu prelungindu-și **Ingeniosul bine temperat,** Romulus Dianu, **Fauna bufonă,** Radu Cosașu, „Citatele" : formule descoperite mai înainte, reluate și „perfecționate". În **Draga noastră președintă** (Laurențiu Cerneț) și **Vitrina cu ironii** (Ion Velican) nu trebuie să urmărim alte intenții. Excelente texte ale inocenței există în **Biblioteca fantastică** de Sonia Larian sau în volumul debutantului Ioan Radin. Livrescul își are, și aci, un cuvînt de spus : cărțile între cărți și, în subtext, despre cărți, ar fi tema acestei – într-un cuvînt – „biblioteci fantastice".

4. **Tînăra generație.** La a doua carte a lor, Alexandru Papilian, Gheorghe Schwarz, Marcel Constantin Runcanu rămîn credincioși formulei ce le-a adus, în cazul primelor lor cărți, succesul. Există însă și „transformări" efectuate, și ele în sensul unei **conversații cu publicul.** În **O seară de noiembrie** citabilă ar fi intervenția (ironică) a gazetarului, cel care citează (posibile) articole de ziar. Uneori, **dialogul** apare în pagină precum în reportajele lui Sudinski. În **Ucenicul vrăjitor** Gh. Schwarz utilizează pe larg jurnalul, „citatul". Ion Marin Almăjan (o vîrstă mai înalt) face topografia unui oraș real, „citind" din istoria lui. Faptul viu de viață din **Sentimentul puterii** asigură cărții o întîlnire plăcută cu publicul. Foarte laborios este Mircea Opriță, excelent autor de proză științifico-fantastică (verificat anul acesta în **Adevărul despre himere)** citabil și altfel (**Pasărea de lut** e un acceptabil roman „rural").

5. S-a scris în 1976 multă proză istorică proză luîndu-și ca model mari personalități : literatură de popularizare, necesară într-un context cultural care trebuie **să producă** literatură. Emanoil Copăceanu sau Corneliu Buzinschi sînt foarte buni autori în acest cadru, foarte necesari după cum un bun autor de proză pentru tineret se anunță Radu Nițu (vezi **Pădurea nu doarme,** Albators, 1976).

6. **Semnul epopeii naționale.** Anul proze. a existat sub semnul epopeii naționale împlinită și prin majoritatea cărților pe care le-am semnalat mai sus.

C. UNGUREANU

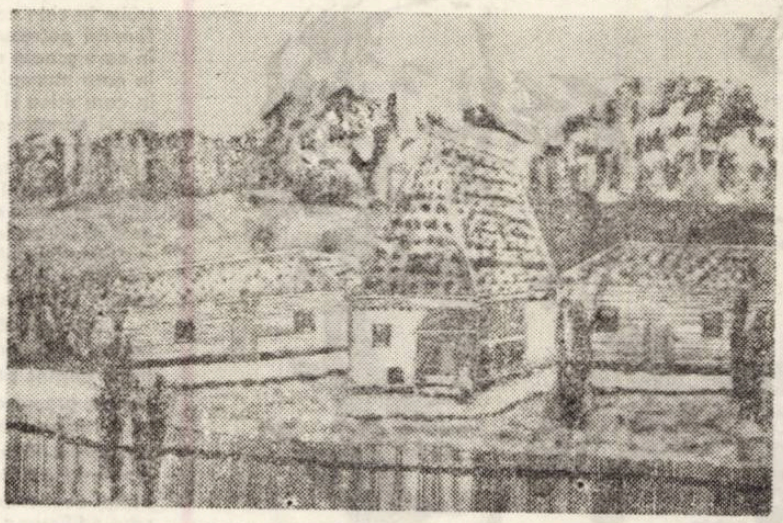

CAROL AMBRUȘ : „Casa lui Avram Iancu"

Banatica

CAROL AMBRUȘ

Tenacitatea demonstrează pasiune iar măiestria cu care își afirmă virtuțile de plastician (desen viguros, culori vitale și armonioasă structurată a spațiului pictat) recomandă un talent autentic. Setea de lumină s-a născut de-a lungul anilor, cînd cerul negru (întîlnit și în unele lucrări) i-a fost lui Carol Ambruș, miner la Petroșani și Anina, orizont cotidian, alternînd întocmai tonurilor de contrast. Pictorul naiv din Anina, singurul reprezentant cunoscut al genului în Caraș-Severin, expus recent la Reșița un număr de 74 de tablouri. Ele au impresionat prin unitatea stilului, tematica diversă (peisaje, aspecte din minerit, portrete), dar și prin echilibrul culorilor calde, deschise. Caracterului naiv, ca interpretare figurativ-cromatică a lumii subterane ori a naturii, pictorul miner îi adaugă o nouă dimensiune a tehnicii – colajul – utilizînd cu un dezvoltat simț al cunoașterii valorii expresive a materialelor (praf de cărbune, trestie, frunze, papură, ferigi etc.) și a „punerii în pagină". Străduința sa de a surprinde lumea în ipostazele ei cele mai variate, încununată de succes, semnifică o mare dragoste pentru artă ca modalitate de descoperire și cunoaștere a tainelor mediului natural, de dialog interuman și cultivare a frumosului în sfera maselor. Iar „cartoanele" colorate ale lui Carol Ambruș, reproducînd în manieră naivă omul și natura, relevă artistul înzestrat cu profundă viziune umanistă asupra vieții. Ele atestă că, adăstînd în adîncul minei cerul de Florar și pitorescul munților și pădurilor de la noi, ochiul său avid de frumusețe a văzut „alcătuirile" plastice de mai tîrziu.

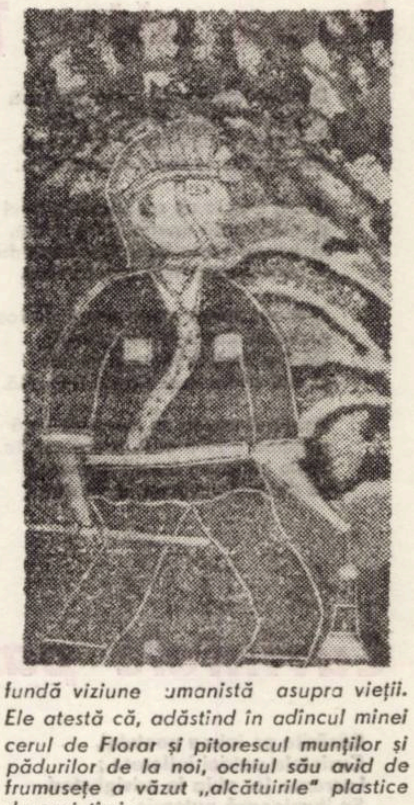

ION CRIȘAN

Istorie - document

ECOU AL RĂSCOALEI DIN 1907

Exploatarea neîngrădită, cruntă, la care era supusă țărănimea de către moșieri, arendași, burghezia cămătărească, prin sistemul arendării și altor forme de „învoieli agricole" coercitive, vor marca sîngeros și tragic răscoala din 1907.

Evenimentul „1907" nu a fost accidental și nici imprevizibil ; a fost corolarul firesc al tuturor frămîntărilor țărănești de la sfîrșitul secolului 19 și pînă în 1907, frămîntări care deși nu de această amploare, au constituit un lanț continuu, precum și al maturizării treptate a conștiinței revoluționare a țărănimii sub influiența mișcării muncitorești și socialiste.

Cu procesul unității naționale încă nedesăvîrșit, vatra întreagă locuită de români trăiește la început de secol XX aceleași dure realități social-economice ; pe întregul ei, țărănimea ajunsă la limita răbdării izbucnește violent, plătind cu sînge, tortură și temniță izbucnirile sale, e drept, mult îndepărtate de o organizare revoluționară. În această gamă se înscriu numeroase conflicte agrare de muncă, izbucniri izolate ale țărănimii în România, „grevele de seceriș" ale proletariatului și semiproletariatului agricol bănățean, revoltele ardelene din Talpoș – 1904, Șiclău, Zărand (1904), Chereluș, etc.

Marea răscoală țărănească din 1907 din România a avut, ținînd seamă de contextul social românesc general, un puternic ecou și efect revoluționar și asupra țărănimii transilvănene.

Ecoul evenimentelor din 1907 din regatul României s-au făcut simțite încă de la început în presa românească din Transilvania. Aceasta, privită în ansamblul ei, a abordat în general progresist evenimentul din 1907 nu însă fără a înregistra în redarea lui și scăderi specifice opticii politico-sociale burgheze asupra mișcărilor revoluționare țărănești.

„Tribuna" din Arad (oficios al P.N.R.) care grupa în jurul ei cea mai activă și progresistă parte a burgheziei române și conducerii P.N.R., a publicat în coloanele ei relativ multe articole privitoare la răscoală, onorate cu semnătura unor eminenți oameni politici și de cultură ca I. Slavici, I. Russu-Șirianu (directorul ziarului), E. Brotte, V. Goldiș, ș.a. Ziarul avea de altfel o poziivă tradiție în abordarea problemei țărănești, în apărarea cauzei și soartei țăranilor răsculați la începutul sec. XX in Transilvania. Coloanele ei au inserat numeroase articole protestatare și de apărare a țăranilor răsculați de la Șepreuș – 1903, Talpoș – 1904, Șiclău – 1904, Zărand – 1904, Chereluș, etc., precum și propuneri concrete pentru o reformă agrară.

Evenimentul „1907", „Tribuna" l-a abordat pozitiv și militant (fără a fi excluse limitele) nu numai urmindu-și tradiția ci și datorită faptului că în Transilvania cu ocazia izbucnirii răscoalei în România împotriva țărănimii și a întregii mișcări naționale române, autoritățile dualismului au înăsprit abuzurile. Prin poziția ei gazeta răspundea și presei guvernamentale care încă de la inceput prezenta denigrator și tendențios realitățile răscoalei.

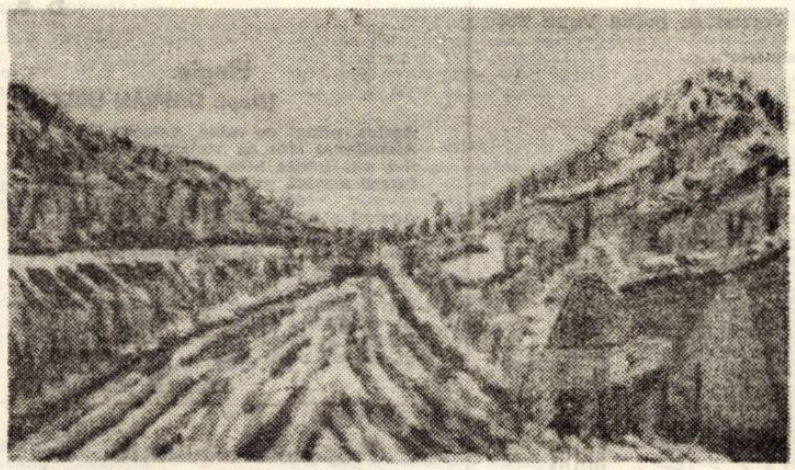

CAROL AMBRUȘ : „Peisaj de iarnă"

Începînd cu martie 1907, în „Tribuna" încep să apară știri ample despre răscoală ; grăitor și critic este articolul „Răscoala țărănească în Moldova" din nr. 55 an XI din 9/22 martie 1907, al cărui autor – deși articolul nu este semnat – este directorul ziarului, Ioan Russu-Șirianu. Autorul, „a văzut deja o răscoală țărănească, înainte de asta cu 19 ani", – respectiv cea din 1888 din România, n.n. – cînd se răsculaseră „sate din jurul Bucureștilor și ceva mai departe, pînă pe la Buzeu..." ; reținînd amintirea acelor zile, Șirianu sesizează cauza reală a răscoalei ; viața de mizerie, foamea, disperarea.

Dintre cei de la „Tribuna", părerile directorului Russu-Șirianu și ale lui V. Goldiș aveau cea mai mare greutate în legătură cu poziția ziarului față de evenimentele țărănești din România. Lor li s-au luat chiar interviuri de alte organe de presă, mai ales maghiare, de orientare progresistă ; opiniile lor despre răscoală fiind adevărate rechizitorii și cu aceste ocazii. Se pare că dintre ei doi, mai profund impresionat de răscoală și mai radical în opinii a fost I. Russu-Șirianu – martor ocular și al răscoalei din 1888, și, mai profund cunoscător la această dată a realităților sociale din România.

Ziarul arădean condus de el prezintă și alte articole cu titluri ca : „Răscoala se întinde", „Revoltele agrare din România" etc.

De subliniat este opinia „Tribunei" cu privire la necesitatea „rezolvării" situației grele a țărănimii, printr-o reformă agrară, chiar fără despăgubire, după cum scrie tot Russu-Șirianu în articolul „Învierea cea de obște" (articolul este semnat !) : „.... milioane de țărani români să fie desrobite cu desăvîrșire !" „Mai ales dacă s-ar pune chestia pe despăgubire, ș-atunci intîi e de întrebat : dar cine despăgubește pe țăranul care se naște, trăiește și moare în mizerie ?" („Tribuna", an. XI, nr. 91 din 22 aprilie (5 mai 1907).

Ecoul puternic al răscoalei în rîndurile țărănimii ardelene a determinat guvernul austro-ungar ca, pe lîngă măsurile militare și jandarmerești de prevenire a unei răscoale în Transilvania, să facă presiuni și asupra publicațiilor progresiste ca „Tribuna", precum și asupra autorilor de articole despre răscoală. Astfel, directorul Russu a fost acuzat de „agitație" și treptat „Tribuna" a început să rărească articolele despre răscoală ; se adoptă o poziție mai moderată începînd cu lunile aprilie, mai, nu numai ca urmare a presiunii autorităților ci și ca urmare a poziției burgheziei române ca clasă.

Unii reprezentanți ai presei române vor rămîne pe pozițiile inițiale față de desfășurarea în continuare a evenimentelor din România ; dintre cei de la „Tribuna", caracteristică este poziția lui Russu-Șirianu.

Modul în care evenimentul de la al cărui curs se împlinesc 7 decenii a fost abordat de presa transilvană, de „Tribuna" și alte gazete, dovedește că nevoia unei reforme agrare se simțea acut pe tot teritoriul românesc ; că viziunea și simțirea socială a țărănimii noastre, la fel de exploatată, era aceeași.

Simpatia față de răscoala fraților, manifestată în primul rînd de țărănimea transilvăneană dar și de conducătorii mișcării naționale, este încă o dovadă că poporul nostru și-a dovedit și cu această ocazie viziunea sa unitară și progresistă, că lanțul Carpaților n-a putut separa soarta celor doritori de unitate și de o viață omenească !

Prof. PAVEL COCIUBA

Liceul din Deta

Carte de știință

G. I. Tohăneanu

Dincolo de cuvînt

Studii de stilistică și versificație, București, Editura științifică și enciclopedică, 1976

Din activitatea științifică, răspîndită cu dărnicie de-a lungul anilor în revistele de specialitate – în afara binecunoscutelor volume apărute – G. I. Tohăneanu adună în recenta carte **Dincolo de cuvînt** (frumos titlu !) doar un mănunchi din reflecțiile sale asupra stilisticii și versificației, grupate în trei secțiuni : 1. Stilistică generală ; 2. Stilistica autorilor ; 3. Versificația. Volumul alcătuiește de fapt o unitate prin demersul intelectual coerent, pe care autorul îl propune în examenul operei literare.

G. I. Tohăneanu ocupă în stilistica românească postbelică un loc distinct continuînd în mod original drumul deschis de Tudor Vianu, la a cărui școală stilistică s-a și format. **„Vianu a decis orientarea mea spre stilistică, după ce mă învățase să mă confrunt și să... înfrunt textul poetic. Al cărui comentariu** – spunea el – **nu osteneste curînd"** declară autorul cărții într-un interviu acordat de curînd revistei **Orizont.** E necesară semnalarea unor concepte nu numai pentru acuitatea acestora dar și pentru importanța lor spre înțelegerea naturii intelectuale a disciplinei profesate. In disputa mereu actuală a esteticienilor și teoreticienilor literari vizînd materialul operei literare (ideile sau cuvîntul ?), G. I. Tohăneanu se situează între acei exegeți care ne încredințează – ca și Mallarmé – că poetul lucrează în primul rînd cu cuvinte. Opera ar fi un produs al opțiunii pentru un material lingvistic unic, aflat în serviciul ideii artistice. În noi termeni este repusă de aceea în discuție drama luptei cu cuvîntul ca și aceea a incomunicabilului : **„Generalizînd, se poate afirma că relația dintre scriitor și cuvînt (sau, mai degrabă dintre scriitor și materialul lingvistic) este una dramatică : a alege înseamnă, implicit, a renunța, iar cuvintele „sacrificate" nu odată se răzbună" !** (p. 11). **„Creatorul – mai cu seamă poetul – trăiește adesea sentimentul amar că expresia lingvistică impuținează și sărăcește ideea"** (p. 11). Aspirația spre cuprinderea lumii, imposibil de realizat prin cuvîntul propriu, s-ar rezolva prin metaforă : **„Metafora este rostuită să tămăduiască, astfel, cuvintele (proprii) de nevoinicia lor și să restituie alcătuirilor lumii frumusețea lor originară, umbrită și impuținată de cuvînt"** (p 57). Ca și alți mari stiliști, G. I. Tohăneanu consideră opera un tot coerent, un organism unitar. In **„Structura stilistică a poeziei „Ulisse"** de **Lucian Blaga** se vorbește explicit de „unitatea organică a lucrării" ca și de „arhitectura ei interioară" (p. 216). Faptul stilistic mult discutat în general a constat în pozitivarea excesivă a actului de explicare a operei, datorată unui examen amănunțit și rece al structurilor verbale, fără considerații valorizante ori vizînd sensul sau imaginea artistică. Față de amintita tendință, autorul cărții în discuție ajunge la rezultate net diferite ce decurg din sistemul lecturii operei. Există o savoare a citirii textului, investigat nu prin disecție anatomistă ci printr-o rară participare interioară. De aici și inflexiunile literare ale comentariului, cu atît mai demne de semnalat cu cît metoda de investigație a structurilor verbale se pare că le-ar face imposibile. Examenul simpatetic al operei coabitează fertil cu erudiția lingvistică. Profesorul face apel la etimologii, la originea cuvintelor, la derivare, construcții sintactice etc. (a se vedea în acest sens **Observații cu privire la lexicul Țiganiadei ; Eminescu, scriitor oral, Sintaxa operei poetice a lui Tudor Arghezi, Analiza stilistică a poemului arghezian „Dacia").** Erudiția filologică nu este însă un scop în sine, ci e subsumată aceluiași efort de descoperire și interpretare a operei. Desprinderea de analiza stilistică detașată, care eșuează în inventarul arid al faptelor verbale, o realizează însă autorul prin motivarea permanentă a opțiunii scriitorului pentru anumite forme de expresie. Exegetul realizează deci o transcendere a structurilor verbale spre matricele ideatice ale operei sau trăsăturile estetice ale acesteia. Comentînd diminutivele din **Țiganiada** lui Budai-Deleanu apărute în finalul strofelor se apreciază că acestea „coboară la dimensiuni derizorii gesturilor „eroice" ale aceluiași personaj". In același fel, oralitatea din **Călin Nebunul** de Eminescu este explicată prin descoperirea unor constituenți lexicali specifici : interjecțiile, elementele lexicale populare sau folclorice, locuțiunile etc. Exemplele s-ar putea desigur înmulți. Metoda este lipsită însă de orice rigiditate, căci G. I. Tohăneanu procedează la o adecvare a acesteia la specificul operei. Autorul pornește atît de la expresie spre sens și trăsături estetice cît și invers. In al doilea caz, de exemplu, în **Observații cu privire la lexicul Țiganiadei,** pornind de la premisa că opera lui Budai-Deleanu este un poem dedicat acțiunii, se explică prezența numeroaselor „nomina agentis" cu sufixele -tor, -aci, -eț. Constatări similare se fac în **Structura stilistică a poeziei „Ulisse" de Blaga :** identificîndu-se elementul neptunic în poezie este motivată în plan lexical frecvența termenilor din domeniul marin și epitetele corespunzătoare.

Versificația este integrată și ea în actul de interpretare a operei, ca element funcțional al acesteia, nicidecum ca artificiu tehnic. Imaginea vizuală a spațiului marin ori dimensiunea orizontalității din poezia „Ulisse" de Blaga face posibilă utilizarea iambilor puri iar verticalitatea perspectivei „buclele inegale" ale curbei ritmice.

Odată fixată trăsătura stilistică a scriitorului, acesta e uneori încadrat într-o serie stilistică așa cum se întîmplă în cazul lui Eminescu : prin oralitate, poetul nostru național se înscrie în seria : **Neculce – Creangă – Sadoveanu.** Privind îndeaproape studiile **Analiza stilistică a poeziei „Ulisse"** de **Lucian Blaga** se constată că obiectivul prim, suport al analizei întreprinse, este fixarea motivului literar, ceea ce și prilejuiește autorului incursiuni ample în literatura română ori universală cu tematică similară. Relaționînd strîns detaliul lingvistic cu sensul ori trăsăturile estetice ale operei, G. I. Tohăneanu evită enormul analitic, secțiune inoperantă în interiorul produsului artistic. Lăsînd la o parte aspectul metodei, e de semnalat în **Dincolo de cuvînt** descoperirea unor aspecte inedite ale stilului unor scriitori : oralitatea lui Eminescu, sentimentul universal al ritmului în poezia lui Nicolae Labiș, varietatea convergenței lexicale și a contaminării metaforice în poezia lui Voiculescu, prezența hipotaxei, nelipsită de lirism, la Arghezi etc. Căi extrem de fertile deschid și studiile teoretice : **„Punerea în pagină a textului poetic"** sau **„Ritm dominant, substituiri ritmice, ritm „secund".** Concepția cuprinsă în cel de-al doilea dintre acestea, potrivit căreia ar exista ritmuri bisilabice impure ce admit substituri, un ritm dominant („organizarea metrică a operei în ansamblu") și unul „secund", rezultat din alternanța versurilor pure și impure, din regularitatea substituirilor sau îmbinarea celor doi factori, a devenit de la început un punct de referință pentru o discuție amplă privind versificația românească.

Concepute astfel, studiile lui G. I. Tohăneanu din recenta sa carte, ne conving că examenul stilistic este un act intelectual extrem de adevărat pentru asediul operei literare.

DUMITRU VLĂDUȚ

Opinii despre Moş Gerilă

Al. Jebeleanu : Aşa cum fetele sînt bucuria pămîntului, Moş Gerilă e bucuria iernii bănăţene.

N. Ţirioi : E în fond un personaj fictiv, nu ştiu de ce se vorbeşte atîta despre el...

Anghel Dumbrăveanu : Moş Gerilă ? Da, e un călător elevat, plin de candoare, care iubeşte fetele. Şi băieţii.

Damian Ureche : Moş Gerilă este un om care nu are palton, ci mantie.

Franyo Zoltan : Acest moş lucrează foarte mult, mai ales de cînd e pensionar...

N. Berwanger : Pentru mine lucrul principal e betonul, şi după aceea Moş Gerilă.

Marcel Turcu : Moş Gerilă ? Via satelit. În rest, salamandre şi blachiuri.

Laurenţiu Cerneţ : Eu, fraţilor, nu-l cunosc. Nu ştiu nimic despre el. Întrebaţi-l pe Sandu Deal, el are copii mici.

Traian Dorgoşan : Îl cunosc pe bătrînul ăsta. Am băut cu el un pepsi.

L. Bureriu : Eu cred că pe copilul meu l-a adus chiar moşul ăsta cu barbă.

Aurel Turcuş : E cam tradiţionalist bătrînul... Vine tot de anul nou.

Emil Şain : Să ştie toată lumea : Moş Gerilă are şi lipsuri. Dar mai bine vizionaţi programul de brigadă intitulat „Cu mîţa-n sac" !

I. D. Teodorescu : E un tip realmente ambiguu. L-am întîlnit şi la Brăila. Un tip lipsit de fantezie, îmbrăcat la fel ca şi aici, cu o mantie roşie, cu glugă, cu barbă albă şi cu sac.

Paul E. Banciu : Ştiu doar atît că e titular la serbarea de iarnă a Eugeniei şi-a Oanei (fiicele mele) şi că e darnic cu copiii.

Ion Arieşanu : N-are rost să mai discutăm, e un mit.

CASSIUS

Minimax '77

MINI-DIALOG 1

– Ce citeşti, Gigel ?
– „Zîna cocorilor" de George Bulic. Dar tu ?
– „Zîna castraveţilor" de Valentin Silvestru.

MINI-DIALOG 2

– Cu cine faci revelionul ?
– Cu un personaj de-al meu.
– Imposibil. Niciodată n-ai avut imaginaţie.

MAXI-IRONIE

Revistei „Steaua"
„Ştim cu toţii, cum să nu
Că tot Clujul striga „U" !
Acum s-a mai strîns cureaua :
Moş Gerilă strigă „Steaua" !

MINI-PLUGUŞOR

Aho, aho, copii şi fraţi,
(Vorba să nu v-o uitaţi !)
Trageţi brazdă-n cafe-bar
De la anul tot mai rar !

MAXI-AFORISM

Rochiile de revelion se fac atît de lungi, ca să se poată vorbi despre ele tot anul.

MINI-INTERVIU

– Ai talent ?
– Mult.
– Dar ceilalţi ?
– De loc !

MAXI-CUGETARE

Pesimistul are 365 de zile negre şi o noapte albă. Optimistul crede în schimbarea confratelui său.

MINI-FABULA

Un lup făcu mare tărăboi
cînd află c-a fost aspru încondeiat
de către un miel.
Morala :
Lupii nu scriu fabule, dar le citesc.

MAXI-PANSEU

Steluţele din păr strălucesc cu atît mai mult, cu cît e capul mai luminat. (Unora le-ar trebui reflectoare).

MINI-BASM

A fost odată ca niciodată un făt-frumos urît. Astăzi toţi urîţii se cred feţi-frumoşi.

MAXI-CONVORBIRE

„Alo ! Uniunea scriitorilor" ?
„Da, Uniunea scriitorilor. Cu cine doriţi" ?
„Vrem să vorbim cu poetul Virgil Teodorescu".
„Cu preşedintele" ...
„Da".
„Nu e aici".
„Dar unde e" ?
„Pe teren".
„Unde" ?
„În documentare".
„În ce loc" ?

„În Istoria literaturii".
„Cu poetul Traian Iancu atunci" ...
„Nu e nici dînsul".
„Dar unde e ? Tot în Istoria literaturii" ?
„Nu, e la Biblioteca Academiei".
„Păcat".
„Nu fiţi mistic, cine sînteţi" ?
„Asociaţia scriitorilor din Timişoara. Anghel Dumbrăveanu".
„Şi ce doriţi" ?
„Mai avem liber un loc la revelionul nostru şi ne gîndeam că poate un tovarăş din conducere" ...
„Stai, tovarăşe, de unde vorbeşti dumneata" ?
„Din Timişoara".
„Păi vezi ? Timişoara e la 600 kilometri de Bucureşti" ...
„Dar ne e dor de dumneavoastră".
„Bine, atunci venim".
„Mulţumesc. Cu cine am avut onoarea" ?
„Cu Mircea Micu".
„N-a, c-a venit tonul" !

ION VELICAN

Miniaturi

– Alo, tovarăşul Tomică ?
– Da, cine-i ?
– Sînt eu, Duşcă, vecinul dumneavoastră, sănătate şi la mulţi ani ! Vă rog să mă scuzaţi că vă deranjez...
– Vă rog, nu-i nici un deranj.
– Ştiţi, mi-au venit mai mulţi musafiri decît invitasem, şi aş avea nevoie de nişte scaune. Mă puteţi împrumuta ?
– Cu plăcere... vi le dau cu tot cu musafiri...

*

– Şi crezi că ne vom simţi bine la restaurant ?
– Sută la sută... solista vocală a localului este în concediu de boală...

*

– Frumos costum. E la comandă ?
– Nu Din magazin, din fire sintetice.
– Şi nu intră la apă ?
– Nici vorbă
– Interesant ! Eu am cunoscut un gestionar care purta numai costume din fibre sintetice şi tot a intrat la apă...

*

– Băiatul dumitale ţi-a mai scris ?
– Ieri am primit o felicitare de Anul Nou.
Dar al dumitale ?
– Al meu nu a mai dat nici un semn de viaţă, pentru că nu are nevoie de bani, i-am trimis acum cîteva zile...

EMIL ŞAIN

Vitrina cu cărţi

NINA CASSIAN –
„NICĂ FĂRĂ FRICĂ"

Desigur „Nică fără frică"
Prezintă-un mare avantaj :
Să-ncerci lectura asta, zică,
E o dovadă de... curaj.

TEODOR MAZILU –
„ELEGIE LA POMANA PORCULUI"

Şi asta trebuie să fie-o chestie,
O elegie pentru mortul porc ;
Nu pot să cred, oricum încerc
s-o-ntorc,
Mai repede este o... indigestie.

MIHAIL ECOVOIU-DOREANU –
„UN ELEFANT SUB PREŞ"

Ai scris o carte fără greş,
Cu animale ce se-ntrec :
Pe elefanţi îi pui sub preş
Şi leii îi depui la... C.E.C.

ION VELICAN –
„VITRINA CU IRONII"

Aş vrea acuma ca să ştii,
Că-n nici-un caz n-oi fi de vină,
Vitrina ta cu ironii,
De va rămîne-ntr-o... vitrină.

DIMITRIE BĂLAN

LA MULŢI ANI ÎN 1977!

Parodii

Acteon

(După AUREL BARANGA)

Orbeşte-am crezut în preacinstea Dianei
Ispitit de vraja ei ca un puşti imberb
Pînă cînd m-am trezit cu coarne de cerb
La un gest al frumoasei tirane.

În naivitatea-mi am fost chiar superb
Şi dau din colţ în colţ, de ispite,
Că-mi vine să cînt, pasămite
Cum zice-nţeleptul şi vechiul proverb.

În crezu-mi am fost profund înşelat
Că-mi vine să urlu, să-mi zboare plămînii
În goana zăludă fiind sfîşiat...
Acuma mă latră şi cîinii.

Şi totuşi văzînd aventura cucoanei,
Chiar şi aşa slăvesc preacinstea Dianei.

D. B.

Elegie

(După DAMIAN URECHE)

Amice, plîngi cu mine, colectiv
Abandonat sînt ca amiaza-n catedrală ;
S-a dus iubita mea cu-n substantiv
Într-o maşină gri, puţin în buzureală.

Aprind o torţă-n vîrf de sentiment,
Ce poate fi mai torţă ca iubita,
Am investit în ea un continent
Iar ea m-a dus de nas, nenorocita.

Din turnuri cad pisici de catifea
În călimările golite de culori
Adu-mi o votcă mare în cafea
Şi, să mă porţi apoi... de subsuori.

MARIUS MUNTEANU

Că te-am iubit

(După ŞERBAN FOARŢĂ)

Că te-am iubit netam, nesam
Nu-i vina mea. Bonjour madame !
Visam frumos, visam fantasme,
Aşa iubire numa-n basme.
Şi texte pentru Phönix ţi-am
Adus, ca o bătaie-n geam,
Dorind, mi-ai spus că nu se poa'
Citindu-l leneş pe Maurois.
Mă alintai, te alintam,
Nu-i vina mea. Bonjour madame !
La baluri, după primii paşi,
Erai citată printre aşi !
Solstiţii, tuberoze, stridii,
Pe-ascuns, ne trimiteau invidii,
Că altă bucurie n-am.
Nu-i vina mea. Bonjour madame !
Pînă-ntr-o zi, ce fostă zi,
Mi-ai oferit melancolii
Plecînd, şi mi-ai surîs amar,
Unde-ai plecat ? N-aveam habar.
Mi-ai spus adio ! Eu, mulţam.
Nu-i vina mea. Bonjour madame !

DAMIAN URECHE

Propunere entuziastă

Fobulă

O găină – ca oricare
după mers şi-nfăţişare,
avea ou ori nu avea,
ne-ntrerupt cotcodăcea.
La-ntrunire bat-o sfîntu'
prima ea lua cuvîntu' :
„Dragi găini, o, voi surate,
treaba merge ca pe roate ;
dar socot că fiecare
vrea să meargă şi mai tare !
Se discută, şi e logic,
de procesul tehnologic ;
e greoi, prea mult durează,
mari probleme ne creează...
Ştiu eu o metodă nouă, –
ce să mai umblăm cu ouă ?
vă propun – cum să vă spui ? –
să ouăm de-a dreptul... pui !

MORALA

În ogradă, peste drum
se aplaudă şi acum !

VASILE RANGA VERSAVIA

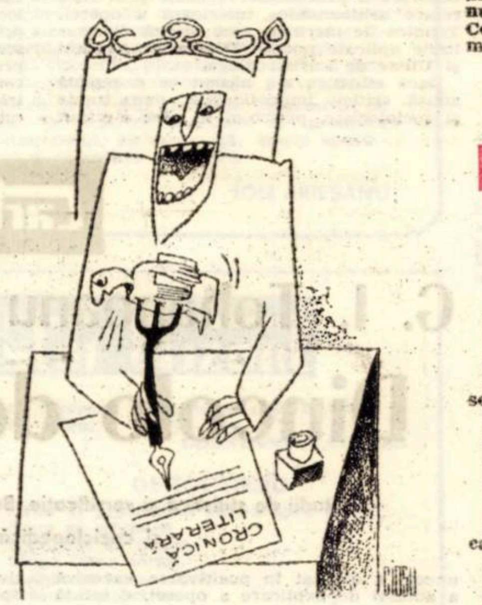

Definiţii

ACUSTICA : Ştiinţă care se ocupă cu tot ce se mai aude.

AMESTEC : Ceva în care nu trebuie să te bagi.

MODA : Una căreia îi eşti fidel, schimbind-o.

INIMA : Ea bate şi tot ea spune : intră !

DEFICIT : Lipsă... cîţiva ani de-acasă.

UMBRA : Loc în care rămîi, cînd ţi-o iau alţii înainte.

EBRIETATE : Stare în care capul judecă cu picioarele, iar picioarele îşi fac de cap.

ETATE : Substantiv numai de genul masculin.

CONSTANTIN CALOTĂ

Poşta... inefabilă

● W. Shakespeare : Încercările dvs. nu corespund cu aspiraţiile generaţiei noastre. Cine mai iubeşte azi á la „Romeo şi Julieta" ? ● Dante : La noi misticismul nu mai merge. Încercaţi altceva. Aveţi stil. ● Publius Ovidius Naso : După „La dolce vita" şi „Satyrikonul" lui Fellini, credeţi că mai puteţi spune ceva nou în „Ars amandi" ? ● Jack London : Prea multe locuri comune... unui tratat de geografie. ● J. W. Goethe : Scrieţi greoi şi încîlcit. Aveţi totuşi idei. Poate vă publicăm. ● Al. Dumas-tatăl : Se resimte o aplecare deosebită spre western. Sîntem dispuşi să vă publicăm în foileton. ● Rousseau : Aveţi un adevărat cult al naturii şi aerului proaspăt. Aţi fi un bun cronicar sportiv. ● L. N. Tolstoi : Trataţi faptele prea expediat. Reveniţi cu un roman-fluviu. ● Molière : Cu „Bolnavul închipuit" nu avem ce face. Patologia nu intră în sfera noastră de preocupări. Încercaţi la publicaţia de specialitate „Sănătatea". ● Mai trimiteţi : Rostand, Boleslaw Prus, Voltaire, Propertius, R. Kipling, André Gide, A. S. Puşkin, Alexandre Dumas-fiul. ● Deocamdată nu : Al. Deal, Ion Lotreanu, Ion Băieşu, L. Cerneţ, Fănuş Neagu, Mircea Micu, I. M. Almăjan, Aurel Baranga şi Al. Piru.

P. OSTAŞU

Interviu cu un ospătar

– Cînd aţi încercat ultima notă de plată ?
– De mult, nici nu mai ţin minte...
– O lună, două ?
– Nu, că numai de 3 ore am ieşit din schimb.
– Vă iubiţi meseria ?
– Depinde de client.
– Ce fel de clienţi preferaţi ?
– Prefer clienţii care nu cunosc preţurile...
– După ce-i cunoaşteţi ?
– Secret profesional...
– La ce-i păcăliţi, la băutură sau la mîncare ?
– La nota de plată...
– Aşteptaţi bacşiş de la client ?
– Nu, îmi iau singur.
– Ce părere aveţi despre cinste ?
– Bună. Cînd e făcută de client.
– Aveţi planuri de viitor ?
– Da. Să nu mă prindă „controlul"...
– Nu credeţi că prea multă cafea face rău ?
– Celora care o beau... dar celor care o fac, face bine !
– Ceasul de la mînă e din aur ?
– Nu din ciubuc !
– După dumneavoastră, care e diferenţa între ciubuc şi bacşiş ?
– Ori ciubuc, ori bacşiş, tot... ciupeală e!
– În final, aveţi să-mi puneţi mie vreo întrebare ?
– Da. Cît iei domnule pentru interviul de faţă ?
– Ştiu eu... între optzeci şi o sută.
– Rupe-l domnule, şi-ţi dau eu două foi...

E. Ş.

Televiziune

REVELION 1977

21,30 Prolog. 21,33 Să fim tineri mereu. 21,36 Miniaturi umoristice. 21,40 Pentru fiecare o melodie. 21,50 Agenda. Monolog de Ion Băieşu. 22,00 Petreceţi cu noi (I). 23,16 Să ridem cu nea Marin. 23,26 Cîntă Maria Ciobanu. 23,29 Pluguşorul. 0,15 Campionatul veseliei. 1,23 Cîntece de petrecere. 1,35 Foarte mulţi invitaţi – de Teodor Mazilu. 1,42 Pentru fiecare o melodie. 1,52 Sînt primul pe listă – Monolog de Alexe Marcovici. 1,57 Saluturi de Anul Nou. Mesaje primite de la alte televiziuni. 2,17 Miniaturi umoristice. 2,20 Muzică populară. 2,30 Henric al VIII-lea – scenetă. 2,40 Ora romanţelor (I). 2,53 Miniaturi umoristice. 2,56 Muzică populară. 3,10 Telecinemateca. 3,47 Pentru fiecare o melodie. 3,57 Umor şi animaţie. 4,07 Cîntece de petrecere. 4,20 Petreceţi cu noi (II). 4,45 Ora romanţelor (II). 5,00 Miniaturi umoristice. 5,05 Romanţe şi cîntece de petrecere. Periniţa.

DUMINICĂ 2 ianuarie

10,00 Ce frumoasă-i ţara mea ! 10,15 Blîndul Ben. 10,40 Viaţa satului. 11,30 Concertul de Anul Nou susţinut de Filarmonica din Viena. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Album duminical. 15,25 Anul sportiv 1976 (VI). 16,25 Frumuseţi montane. 16,50 Selecţiuni din programul de Revelion. 17,40 Temelii de ţară nouă : Medgidia. 18,00 Moş Gerilă – Cinefil. 19,00 Micul ecran pentru cei mici. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Semne bune, anul are – Reportaj TV. 20,20 Film artistic : Filiera italiană. 21,50 Selecţiuni din programul de Revelion. 22,40 Telejurnal. 22,50 Vedete internaţionale.

LUNI, 3 ianuarie

15,30 Teleşcoală. 16,05 Emisiune în limba maghiară. 19,00 Teleglob. Birmania. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Panoramic – economia şi viaţa. 21,00 Roman foileton : Cesar Birotteau. Episodul III. 21,55 Antologie lirică. 22,10 Sub cupola Ateneului 22,50 Telejurnal.

MARŢI, ianuarie

10,00 – 12,20 Program de dimineaţă. 16,00 Matineu de vacanţă. 16,30 Curs de limbă engleză. 17,00 Telex. 17,05 Mult e dulce... 17,25 Un cîntec pentru dv. 17,55 Lecţii TV. pentru lucrători din agricultură. 18,35 Întrebări şi răspunsuri. 19,05 Telecronica pentru pionieri. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Reflector. 20,20 Seară de teatru. Paharul cu apă – de Eugene Scribe. 22,10 La ordinea zilei în economie. 22,20 Ştiinţa în acţiune. 22,45 Telejurnal.

MIERCURI 5 ianuarie

16,00 Teleşcoală. 16,30 Curs de limbă germană. 17,00 Telex. 17,05 Dicţionar şcolar. 17,30 Cîntec nou în ţară auzi. 18,00 Arte vizuale. 18,20 Din viaţa plantelor şi animalelor. 18,50 Consultaţii în ajutorul lectorilor, propagandiştilor şi cursanţilor din învăţămîntul politico-ideologic. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Ancheta TV. Părinţi şi ... părinţi. 20,35 Telecinemateca. Ciclul mari actori : Luminile rampei. 22,20 Cîntarea României. Festivalul creaţiei şi hărniciei. 22,50 Telejurnal.

JOI, 6 ianuarie

16,00 Matineu de vacanţă. 16,30 Curs de limba rusă. 17,00 Telex. 17,05 Pentru timpul dv. liber vă recomandăm... 17,20 La volan. 17,30 Din ţările socialiste. 17,40 Arpegii de iarnă. 18,00 Cabinet juridic. 18,25 Universitatea TV. 19,00 Vatra fericirii. Emisiune de cîntece şi versuri realizată la Timişoara. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Ora tineretului. 21,00 Muzică populară. 21,15 Mai aveţi o întrebare ? 22,10 Selecţiuni din opereta „O fată isteaţă" – de Johann Strauss. 22,40 Telejurnal.

VINERI, ianuarie

10,00 – 12,20 Program de dimineaţă. 16,00 Teleşcoală. 16,30 Curs de limbă franceză. 17,00 Emisiune în limba germană. 18,55 Craiova muzicală '76. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 La ordinea zilei în economie. 20,10 Film artistic : Unde este compania a 7-a ? 21,40 Revista literar-artistică TV. 22,20 Cadran mondial. 22,40 Telejurnal.

SÎMBĂTĂ, 8 ianuarie

11,00 O viaţă pentru o idee. Constantin Miculescu (1863-1937). 11,30 Din nou despre preferinţele dv. muzicale. 12,30 Filme documentare produse de Studioul „Al. Sahia". 12,50 Dobrogea la ea acasă. 13,05 Telex. 14,10 Turism şi vînătoare. 14,35 Retrospectiva. Patinaj artistic 1976 (V). 16,05 Monografii lirice. 16,55 Vîrstele peliculei. 17,55 Biblioteca pentru toţi. 18,50 Săptămîna politică internă şi internaţională. 19,05 Eroi îndrăgiţi de copii. Heidi. 19,30 Telejurnal. 20,00 Teleenciclopedia. 20,55 Kojak. 21,45 Întîlnire cu satira şi umorul. 23,00 Telejurnal. 23,10 Seară de romanţe. 23,30 Săptămîna sportivă.

EpigRaMe şi RĂVAŞE

EPITAF UNUI CHEFLIU BATAUŞ

Zace-aici în podgorie,
Unul ce ar vrea să-nvie ;
Strugurii să tescuiască,
Iar cu parii să lovească !

RĂVAŞ UNUI ADEPT AL LUI BACHUS

Astă seară, la agapă,
Tare îl mai paşte chinul
Că îi lasă gura apă
Şi-o să-i dilueze vinul !...

RĂVAŞ UNUI POŞTAŞ NECINSTIT

După „gafe" – nu puţine. –
Astăzi, drept „felicitare",
A primit şi el, în fine,
Un mandat... de arestare !

ASEMĂNARE

(Unui barman necinstit de pe litoral)

Cum stam la masă-n faptul serii,
Un gînd năstruşnic îmi apare ;
Venera se născu din mare,
Maşina lui – din spuma berii !

TRAIAN GĂRDUŞ

UNUI CONTABIL

Dumnealui e cam bolnav
Dar nu e aşa de grav.
La servici n-a fost prudent
Şi l-a tras un cont... curent.

UNUIA

La adresa de mai sus
De trei ani stă bietul Nae.
Şi aseară a dedus
Că-i o casă fără baie.

GHEORGHE GROSU

UNUI ACTOR

Dintre piesele mai rare
Unde-ai fost distribuit,
O-apreciez pe-aceea-n care
Într-o seară,... ai lipsit !

UNUI SCRIITOR

Ce mai succes, ce bucurie,
De cînd ţi-a apărut volumul !
Îl văd în orice librărie ;
... Fiindcă n-au vîndut niciunul !

UNUI CHIULANGIU

Concediul i s-a terminat
Şi se gîndeşte-n felul său
Mergînd la slujbă uşurat :
„– De-acum,... mă odihnesc şi
eu !...

UNOR TINERI PLETOŞI

Că din a lui Noe arcă
Mai trăiesc azi maimuţoi
N-am crezut. Dar astăzi parcă
Cred... văzîndu-vă pe voi !

MIHAIL GĂNESCU

LIMBUTULUI

Din tainele ce-ţi sînt încredinţate
Ca să le păstrezi cît mai discret,
Doar un singur lucru ţii secret :
Acela c-o să le divulgi pe toate !

UNUI GURMAND

Tot crescînd mereu în burtă
Un necaz o să te-ajungă ;
Viaţa este mult mai scurtă
Cînd cureaua e prea lungă !

UNUI INTERPRET AL LUI TRAHANACHE

În rolul care i-a fost dat
Se chinuieşte în zadar,
Că nu-i destul de talentat
Să pară că-i lipsit de har.

UNUI TÎNĂR SPRIJINIT

Nu te-au împins puteri oculte
Pe schemă treptele să sari,
Că tu ai cunoştinţe multe,
Dar tatăl cunoştinţe mari.

GHEORGHE LEU

DIALOG

Se-nsoară-amicu-am auzit
Cu roşcovana Cleopatra ;
Să fii matale fericit
Că după cîte ştiu, e-a patra !

ÎNTRE JUCĂRIILE DIN POMUL DE IARNĂ

S-o păcălească totuşi pe găină,
Vulpoiu-ar fi poftit-o la o duşcă
Dar, temător, s-a tras în vizuină ...
Îl urmărea cocoşul... de la
puşcă !

BLESTEM

La un pahar de supărare,
Cum e mai rău s-a blestemat :
Să-i sară ochii celui care
L-o mai vedea pe dînsul beat !

C. N. VLĂDESCU

DEOSEBIRE DE VEDERE

De acest proverb nu fac paradă
Bărbatul are ochi să vadă,
Femeia – teza-i cunoscută –
Are ochi spre-a fi văzută.

UNUI MEDIC

În profesia-i fidelă
Îl admiră tot Olimpul.
Chiar cînd n-are clientelă
El, zelos, omoară... timpul.

PANTHA REI

Toate curg... dictonu-i vechi,
dar şi astăzi, la o adică,
la mişcatul din urechi,
chiar dacă nu curge, „pică" !

TEODOR MARICARU

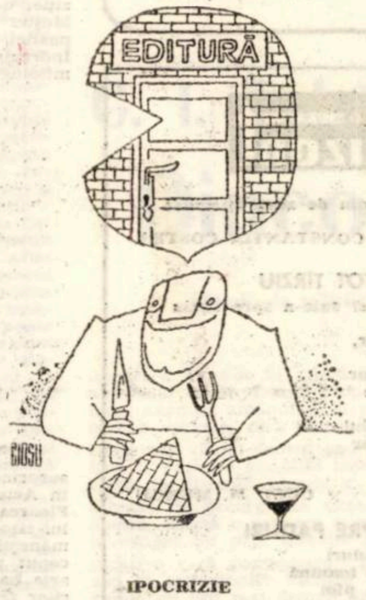

IPOCRIZIE

Nu sînt deloc atît de rari,
Cum poate par, acei amici
Care recurg la vorbe mari,
Ca să ascundă gînduri mici...

PERSPECTIVA

Cu cît norocul îl ridică,
Cu-atît observ că i se pare
Greşeala altora mai mare,
Şi-a lui din ce în ce mai mică...

ECCE HOMO

De i-ai făcut vrun rău, nu strici
Să-i ocoleşti o vreme faţa –
De-i faci vrun bine, fie-ţi frică,
N-o să te ierte toată viaţa...

LUPUL MORALIST

E-atît de plin de vervă cînd
Pe fumători îşi varsă focul,
Încît, tunînd şi fulgerînd,
Îşi frige buza cu... chiştocul..

EXPLICAŢIE

Pentru stilul său cam plat,
Înţelegere vă cer –
Şcoala-n care a-nvăţat
N-a avut decît parter...

SORIN PAVEL

DORINŢA AVOCATULUI DE SĂRBĂTORI

Un larg fotoliu şi-o cafea,
Aşa-mi visez eu idealul...
Să ştiu că am în preajma mea,
Un singur prieten : papagalul.

ROMANCIERULUI X, NEINTRECUT LA... BĂUTURĂ

Ridic, rotundă, cupa mea,
În cinstea unui prozator,
Convins că orişicît ar bea,
Rămîne tot începător...

RĂVAŞ EPIGRAMEI

E-o lovitură din senin,
Ce arde, curmă şi retează,
La care alţii rîd din plin,
.. Cînd victimile sîngerează.

REVERS

E-un paradox, de bună seamă,
Dar străveziu şi pămîntesc,
Că deseori, prin epigramă,
Doar victimile mai trăiesc

DIMITRIE JEGA

EPITAF UNUI FAŢARNIC

Aici în groapă, sub verdeaţă,
Stau de o lună abătut.
M-am prefăcut întreaga viaţă,
Şi-acuma mă prefac... în lut.

MARINIMOSUL

A fugit mai ieri de-acasă,
Lăsînd scumpei lui soţii,
Toată mobila şi-o casă,
Dar o casă... cu copii.

GABRIEL TEODORESCU

UNUI BARMAN

Cînd îl ştii cu leafă mică
Şi ce vilă a dat gata,
Poţi fi sigur că nu-i „pică",
Ci îi... „curge cu găleata".

UNUI COAUTOR

Cînd l-au propus coautor,
Nu şi-a ascuns, de loc, mîndria,
Deşi-n procesul creator
El n-a adus decît... hîrtia.

UNUIA DE LA P.E.C.O.

N-a avut pic de noroc
Şi s-a „ars" gestionarul
Că-i făcuse inventarul,
Un revizor ager... foc.

VICTOR GORŞCOVAZ

Epitafuri

UNUI BEŢIV

Cînd duhul şi l-a dat mai ieri
Pandele,
Murind, sărmanul cugeta buimac:
– Sînt fericit că mă înalţ spre
stele...
(Credea că unde-s stele-i şi
coniac).

UNUI EGOIST

Muri amicul meu Costel
În suflet cu păreri de rău ;
Nu că-şi sfîrşi viaţa el
Ci fiindcă n-am murit şi eu.

GH. CHIRILĂ

Fulgi de nea

IARNA

Promoroacă, viscol, ger,
Anotimp la frigider !

UNOR CAMPIONI DE BOB

Tot mereu în jos v-aţi dus
Şi-aţi ajuns atît de... sus !

STOMATOLOGUL

Dorinţa cea mai mare-a lui :
Să scoată dinţii... soarelui !

NEPOLITICOŞII

Ei, acuma sînt dispuşi,
Să se poarte cu mănuşi !

CURIOZITATE

Un copil, să ştie-ar vrea,
Dacă nene-nseamnă... nea ?

OMUL DE ZĂPADĂ

Cîte-n lume s-ar petrece,
Stă indiferent şi... rece !

SUPORTERII

La noi, cînd vine neaua,
Copiii merg cu „Steaua" !

ASTRONOMUL

Cu luneta, vrea să vadă,
Cum cad stele... de zăpadă !

BEŢIVUL

Cînd zăpada e prea mare,
Merge doar pe o cărare !

AFACERISTUL

Vrea pe piaţă,
Doar „bani gheaţă" !

PUNGAŞUL

O mătuşă dacă n-are,
Bagă mîna-n buzunare !

CONSOLARE

Un bătrîn e fericit :
Şi natura a albit !

NELU QUINTUS

Revelion-Pegas

... Se făcea că zăpada era pînă la brîul lui Marius Munteanu... Se făcea că cerul sclipea ca stelele de pe epoleţii fabulistului Victor Gorşcovăz... Se făcea că vocile colindătorilor veneau dinspre Uniunea scriitorilor, pline de elan şi voie bună... Se făcea că Moş Gerilă, speriat de opiniile condeierilor, îşi dăduse barba la retopit, ca să nu i se facă din ea preş în poemele lui Marin Sorescu... Se făcea că în sania cu copii-minune a lui Moş Gerilă se căţăraseră şi cei ce rămăseseră de căruţă... Se făcea că în pomul de iarnă crescuseră alături, în bună pace, cărţi de eseuri şi volume de epigrame... Se făcea că ninge ca la Anul Nou de anul trecut: cu confetti şi cu felicitări... Se făcea că plecasem cu pluguşorul şi uitasem cuvintele... Se făcea că e totul real, ca într-o carte de Cerneţ...

Şi cum de Anul Nou umorul se lăfăie-n reviste, ca în propria-i „hacienda", l-am şi zărit pe buzele invitaţilor, optimist şi şugubăţ : anii trec, Revelioanele rămîn – spuse.

Poftiţi la masă ! În capul ei să stea Mircea Micu şi Mircea Sîntimbreanu (dacă are loc – şi C. Ungureanu !) ; Paharnic : Fănuş Neagu (rezervă : Damian Ureche) ; Valentin Silvestru, la microfonul de serviciu, dă cuvîntul lui Traian Iancu, în vederea ţinerii neîntîrziate a unui toast. „Stimaţi tovarăşi, datoriile voastre către Fondul Literar cresc an de an. Propun deci să bem în sănătatea lui Alexandru Deal, care a făcut regrese în acest sens" ! Cineva bruiază : „Să bem şi-n sănătatea lui Vladimir Ciocov" ! – zice.

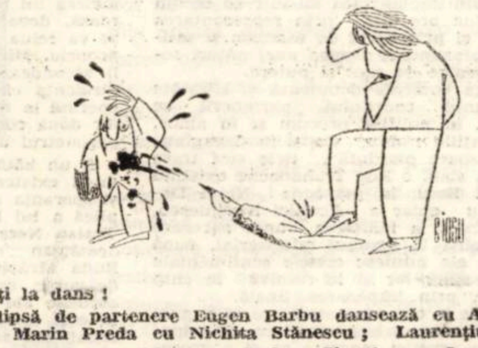

Poftiţi la dans !

Din lipsă de partenere Eugen Barbu dansează cu Adrian Păunescu ; Marin Preda cu Nichita Stănescu ; Laurenţiu Fulga cu Sorin Titel ; Franyo Zoltan cu Şerban Cioculescu ; Ion Marin Almăjan cu Grigore Popiţi ; Ion Băieşu cu Vasile Băran. Printre fericiţi : Mircea Şerbănescu (cu Sofia Arcan), Nicolae Ţirioi (cu Alexandra Indrieş), Marcel Turcu (cu umbra sa). La Periniţă pune mîna pe batistă cel mai răcit scriitor din provincie, Ion Dumitru Teodorescu ; face cîteva plimbări de recunoaştere şi o scoate din horă pe Nina Cassian. După pecetluirea ritualului Nina Cassian îl caută din priviri pe Anghel Dumbrăveanu, dar îl găseşte pe Duşan Petrovici. Şi Periniţa continuă pînă la Carnaval, cînd apar confetti, jocuri de artificii, steluţe, şampanie.

Aurel Baranga împarte măşti, dar nici un scriitor nu vrea să le poarte. Totuşi, din condescendenţă, cîţiva nu-i refuză pe maestru: Petru Poantă, Mircea Iorgulescu, Al. Ivasiuc, Dana Dumitriu ; din raţiuni umanitare – Al. Piru şi Ov. S. Crohmălniceanu. În zori combatanţii se retrag pe la casele lor.

La ciorba de potroace au mai rămas : Traian Dorgoşan, Lucian Bureriu, Şerban Foarţă, Andrei Ujică, Iosif Lupulescu, Stelian Filip, Teodor Mazilu, N. Berwanger, Antoaneta C. Iordache şi Claudiu.

Paul Eugen Banciu, şeful protocolului de Revelion, strînge masa, în mare hărnicie, spunînd : „Gata cu Revelionul ! Pe cei ce se clatină v-aşteaptă afară cîte un Pegas. Hai, fără vorbă, la anul ! Să nu faceţi gălăgie pe stradă, că se-aude sus... la munte şi vine avalanşa" !

I. V.

Orchestra simfonică a Uniunii Scriitorilor

Dirijori :
EUGEN BARBU
FĂNUŞ NEAGU
(în pauză
ADRIAN PĂUNESCU)

Vioara întîi : Dan Mutaşcu, Ion Lotreanu, Mircea Micu
Vioara a doua : Haralambie Ţugui, Victor Tulbure, Gh. Tomozei
Flaşnetă : Al. Dobrescu, George Ţărnea, Aurel Baranga
Corn englezesc : Marcel Pop Corniş, Ion Brad
Trombon : Al. Piru, Zaharia Sîngeorzan, Nicolae Ciobanu
Ţambal : Horia Zilieru, Barie Hinoveanu, Alexandru Ivasiuc
Harfă : Nina Cassian, Ana Blandiana, Ely Radovan, Constanţa Buzea, Anghel Dumbrăveanu
Toboşar : Mihai Beniuc
Fluier : Dragoş Vrînceanu, Cornel Ungureanu, Ştefan Augustin-Doinaş şi Damian Ureche
Torogoată : Traian Iancu
Bas: Marin Preda, Dumitru Radu Popescu
Contrabas : Nichita Stănescu, Nicolae Dragoş
Pian : Ion Dumitru Teodorescu, Mircea Radu Iacoban
Ocarină : George Leanca, Marius Munteanu, Corneliu Sturzu
Drîmbă : Ovidiu Drîmbă
Oboi : Cristina Tacoi, Nicolae Ţirioi, George Alboi(u)
Flaut : Virgil Teodorescu, Radu Cârneci
Xilofon : Laurenţiu Fulga, Ion Velican
Fagot : Nicolae Prelipceanu, Negoiţă Irimie
Timpane : Nicolae Manolescu, Mircea Iorgulescu, Laurenţiu Ulici, D. Micu
Cobză : Dinu Flămând (solo) în pauză, Al. Deal
Violoncel : Violeta Zamfirescu, Niculae Stoian, Al. Jebeleanu, Aurel Turcuş
Frunză : Eugen Frunză, Victor Frunză şi Dumitru Frunză (în caz de timp nefavorabil cîntă Florin Mugur şi Grigore Arbore)
Trompetă : Sînziana Pop
Nai : Ecaterina Oproiu şi Dinu Săraru
Sufleor : Victor Vântu

DAN UDREA

În premieră LA NAȚIONALUL TIMIȘOREAN

...ESCU de Tudor Mușatescu

O cronică prudentă nu demonstrează neapărat încercarea cronicarului de a se feri să-și exprime deschis opinia. Dar cîte lucruri inteligente nu s-au spus despre prudență. La avanpremieră „... **Escu**" este o promisiune de spectacol. Sigur, mulți ar putea spune, Tudor Mușatescu nu e Caragiale. **Cum „... Escu" n-a mai reușit să fie „Titanic vals", adică „una dintre cele mai frenetice comedii românești" cum scria cineva.** Aerul îngăduitor nu renunță să se strecoare pe ici pe colea, poate împotriva voinței autorului (ori a declarațiilor sale !?), astfel că ceea ce putea fi o satiră e totuși comedie de moravuri și, în final, dramoletă – cel puțin aceasta este lectura oferită publicului de spectacolul Teatrului Național din Timișoara, în regia lui Ion Maximilian și scenografia lui Virgil Miloia. Dacă Escu e prototipul parvenitului, „fripturistului", omul trecut prin toate apele, uns cu toate unsorile, atunci nu poate fi și sincer spășitul soț căruia „i se deschid ochii în cele din urmă" ci, eventual, cel care, prins asupra faptului, „se descurcă". Cum zicea chiar autorul : „Talerul cu două fețe nu are obraz". Dar asta nu face spectacolul, ci nelămurește un personaj. **Regizorul dispune evoluția personajelor într-o oarecare simetrie** (finalurile de act sînt tablouri vivante, gestica este preluată, repetată, ideea „cuplului" se desenează cu claritate...) **tratînd caricatural trecerea lor prin scenă** (cu excepția Ameliei). Pe fundal Ana **(Geta Iancu)** și Manole **(Victor Odilio Cimbru)** treceri pline de haz **(atunci cînd nu suprasolicită** indicația regizorală), în planul al doilea **Fane (Viorel Iliescu)** și Pișlică **Ion Haiduc),** Alegător I **(Anatoli Cobeț)** și Alegător II **(George Lungoci),** Gardian I **(Coriolan Cioba)** și Gardian II **(Dumitru Crișan),** Un comisar **(Ion Olariu)** și Doctorul **(Mircea Belu)** realizează, în suită, o ambianță suficient pigmentată pentru ca cele zece, de fapt, **personaje** să poată porni în căutarea comediei. În tapete roșii sau galbene, cu cravate ori toalete de mai toate culorile, agreabil rimînd cu apartenența de moment a preopinenților la o grupare politică sau alta, **eștii** piesei „... Escu" nu sînt, din fericire, decolorați. Cei mai consecvent cu sine ni s-a părut a fi la avanpremieră **Vladimir Jurăscu** în rolul demagogului Iorgu Langada. Își păstrează personajul, de la prima scenă la discursul final, în catricatural, atent construit, cu rapeluri la Caragiale. **Miron Șuvăgău** (Decebal) și **Miron Nețea** (Bebe Damian) joacă bine mobilurile, dar nu-și mai expun personajele prin, să-i zicem, atitudine corporală. Este, se pare, acesta un gînd al regizorului de a nu unifica galeria de tipuri decît prin ceea ce chiar textul lui Tudor Mușatescu oferă cu certitudine : replica – probă a gîndului – gîndul – probă a ceea ce personajele au în comun. **Coca Ionescu** (Miza) creionează cu bună intuiție ceea ce eroina sa ar putea fi, dar, în foarte multe momente eforturile sale devin stridențe. **Alexandru Ternovici** joacă un General Stamatescu o nuanță mai palid decît ne-am fi așteptat, cel puțin pentru prima jumătate a prezenței sale în spectacol. **Ștefan Mării** (Traian Necșulescu) dialoghează cu bună măsură. **Horia Ionescu** (Platon) și **Kati Zazu** (Mitzi) se străduiesc să nu se repete de la o apariție la alta. Pentru toate aceste motive, în ce ne privește, considerăm spectacolul ca aflîndu-se, încă, într-o fază de lucru. Actorii Teatrului Național nu sînt tocmai familiarizați cu ale comediei. Este de înțeles faptul că pentru a o juca, „frenetic" spre exemplu, au nevoie, printre altele, de propria convingere că o pot face, de exercițiu, de ceea ce numim unitate stilistică (înțelegînd că toți, cu aceleași mijloace conlucrează la a pune în evidență un gînd teatral care să nu fie nici peste măsura, nici sub posibilitățile acelor mijloace). În fine, ritmul spectacolului nu e încă cel așteptat, fiindcă **un „... Escu" de trei ore și...** sperăm să nu fie în intenția teatrului. Oricum, reprezentația văzută ne-a convins că mai sînt scene de oarecare lentoare. La urma-urmelor „... Escu" este piesa răsturnărilor de situație, cu cît se produc într-un ritm mai alert, cu atît surprind spectatorul. Și fiindcă textul este al lui Tudor Mușatescu, și fiindcă în distribuție sînt actori pentru care o seară neinspirată nu înseamnă, neapărat, un rol ratat. De aceea, ziceam, o cronică prudentă, cum aceasta a intenționat a fi, nu exclude opinia și nici nu închide drumul **unui** spectacol spre **spectacol.** Din nou prudent cronicarul își propune să revină în sala Naționalului timișorean, pentru a se convinge de bunul mers al reprezentației, sperînd a găsi acolo comedia, chiar de Tudor Mușatescu fiind ea.

ANTOANETA C. IORDACHE

Tipologia lui Decebal Necșulescu răsare odată cu Dinu Păturică, a lui Nicolae Filimon, și se perpetuează în timp pînă la zi. Istoria înălțării și decăderii unui parvenit, prin politică și femei, a făcut școală în literatura română. Tudor Mușatescu aduce însă viziunea dramaturgului modern, insuflînd eroului său aerul originalității, prin implantarea lui într-un mediu social bine precizat, prin reprezentarea grotescă și prin aerul de sarcasm și satiră acidă, aruncate asupra unei pături sociale, dornice de rapt și putere.

Întreaga comedie debutează și sfîrșește sub semnul cadrilului, partenerii se schimbă, în politică precum și în amor, dar situațiile rămîn. Ca și în Caragiale, în „Scrisoare pierdută", țițele sînt trase de sexul slab, o Zoe Trahanache existînd și în... Escu, în persoana Ninei Damian sau chiar a Amăliei Necșulescu. Ele concură la înălțarea unui oarecare „escu" pînă la scaunul ministerial, după cum tot ele intuiesc crizele sentimentale ale bărbaților lor și le rezolvă în chip „realist", prin împăcarea finală.

Comedie a culorilor stridente și a gusturilor banale, a imposturii ca și a ipocriziei, a prostiei mascate ca și a grosolăniei active... Escu, fără a se ridica la construcția și farmecul unui „Titanic vals", rămîne totuși o satiră curajoasă a anilor '30, un moment original în dramaturgia comediografică dintre cele două războaie.

Regizorul Ion Maximilian, oaspete, azi, al Naționalului nostru, legat însă de o întreagă etapă creatoare din istoria acestui teatru, a precizat ferm liniile spectacolului, imprimîndu-i ritmul și culoarea specifică, „aerul" de epocă ca și realitatea unei istorii nu prea îndepărtate. Spectacolul lui Ion Maximilian este curat, fără multe fisuri, sau dacă sînt, ele putînd fi remediabile în spectacolele viitoare. Există o „filozofie" a „eștilor", a demagogismului și setei lor de parvenire și acestea regizorul le surprinde cu finețe. Finalul piesei, mai cu seamă partea a III-a, este condus cu o reală măiestrie regizorală, atmosfera de farsă plutind peste toată scena. Aici, împingînd niței granițele precizate de Mușatescu, Ion Maximilian ar fi putut da o tentă de veritabil grotesc spectacolului, însă severitatea și constanța sa de regizor „clasicist" au rămas doar în liniile acestei farse caragialești, de „alegeri și alegători".

Există o mînă de actori distribuiți cu inteligență și precizie în comedia Naționalului. **Miron Șuvăgău,** în Decebal Necșulescu, surprinde cu acuitate biografia parvenitului politic. Demagogismul și nestatornicia sa în diverse partide, ca și în căsnicie, sînt splendid intuite de actor. Repetentul clasei. Decebal, știe să se înalțe prin abilitate și poltronerii, pînă la fotoliul ministerial. Lecția finală dată de Amélie nu înseamnă nimic, nici pentru cariera lui politică nici pentru cea amoroasă, deoarece căderea sa, din guvern, se va relua prin crearea unui nou partid propriu. **Miron Nețea,** în Bébé Damian, îl secondează, pe primul, neavînd însă virulența caracterului de parvenit, dar sperînd la mărire, în final, prin grija celor două consoarte. Bébé rămîne doar în perimetrul unei eleganțe de interior, fără a fi un bătăios pentru putere, delimitîndu-și existența între visul unei aventuri și speranța unui post mai înalt. Ca o replică a lui Decebal, caragialescă, este **Traian Necșulescu,** jucat cu un aer de „cetățean turmentat" de **Ștefan Mării.** Ruda sărăcită, prin mizele puse pe cai de curse, este cel care luminează cutele ascunse ale biografiei fratelui arivist. El este cel conștient de nulitatea lui Decebal, dar se slujește de el pentru viciul său ireparabil, el iubind cu asiduitate mai mult cai decît femeile. **Vladimir Jurăscu** face, în conul Iorgu, un personaj de „Scrisoare pierdută"... a anilor '30. Cabotin și imbecil, un Agamiță cu aere, el își schimbă culorile cravatelor după sezonul politic și puterea guvernului. Verva imprimată personajului de Jurăscu este reală, cucerește și, în final, conul Iorgu crește și devine un simbol al farselor politice ale vremii. Cele două femei, Amélie Necșulescu și Nina Damian devin portparolul dramaturgului. Mai ales a doua, care e și o femeie politică, jucată cu eleganță și suplețe scenică de **Viorica Cernucan,** trage sforile în culisele celor potentați. De dragul parvenirii soțului ei, Bébé, ea devine amanta părăsită a lui Decebal, dar și singura care are curajul dezvăluirii tarelor morale ale parvenitului ... Escu, ce și-a uitat originea și trecutul, țintind doar la schimbarea partidelor și a metreselor neinteresîndu-i decît mijloacele de a ajunge, chiar dacă este o nulitate, o simplă creație a iubitei părăsite. Amélie Necșulescu, jucată de **Mihaela Murgu,** devine, pînă în final, femeia dublă, cea din scrisorile necunoscutei, adorată în secret de Decebal, și cea reală, posibil a fi înșelată și a înșela și dînsa. Actrița surprinde această dualitate, se menține pe această linie „enigmatică" și „inaccesibilă" poate chiar cu o prea accentuată răceală la atacurile lui Bébé Damian, fiind oarecum singurul personaj mai onest din piesă, ea încercînd să reînvie afecțiunea soțului pornit să lunece din perimetrul strict conjugal.

Un joc de vîrf face, în piesă, acel trio al generalului Stamatescu, al Mizei și Platon Stamatescu. **Coca Ionescu,** în generăleasa, devine, pe scenă, acaparatoare și magnetică. Ea este de fapt forța... militară în familie, ea, ignoranta și ofensiva, credula și ața mare. Ea conduce, iar generalul este mereu cel condus, neavînd dreptul să adoarmă în frontul... familial. **Alexandru Ternovici** sugerează cu mult umor și ascuțime un personaj decripit și moliu, un jalnic apendice al femeii volitive, giumbușlucurile cuplului devenind ridicole în postura de amorezi perpetui. Fiul, Platon, **„creația"** amîndurora, jucat de **Horia Ionescu** surprinde aerul imbecilului, a „copilului mare", de fapt, fiind unicul din trio și din casa Necșulescu ce își urmează „linia inimii", înșelînd ca și cei mari, fiind veșnic pus pe farse, pentru unicul motiv de a sta singur o clipă cu iubita. Aprecieri avem și pentru **Viorel Iliescu, Ion Haiduc,** în două haimanale pitorești și bine creionate, cu haz și în „ton" cu bătăușii vremii. O secretară total amorezată surprinde **Kati Zazu** și o servitoare adventistă, vorbind moldovenește, **Geta Iancu ;** iar **George Lungoci** și **Anatoli Cobeț** aduc aerul a doi alegători ignoranți, prinși cu arcanul... banilor la vot.

„Mușatismele" abundă în această piesă, Replicile au sclipirea recunoscută a maestrului. Scenele se succed, dinamice. Menționăm la succesul spectacolului de la Național și scenografia atît de inspirată a lui **Virgil Miloia.** El variază culorile scenei alternîndu-le după alternarea acțiunilor și a eroilor. Creează o impunătoare intrare, un glasvand translucid și luminat, în spatele cărula se derulează o altă mișcare paralelă cu cea adevărată. O apreciere de asemenea costumației, mai ales feminine, cu mult gust și rafinament, în tonul eroinelor, debordînd de culori stridente, picante și concurînd parcă la întregirea fizionomiei personajelor.

Din ce în ce mai realizate, programele de sală. În totul, un spectacol ce va aduce Naționalului, cu siguranță, mulți spectatori și frumoase aprecieri.

ION ARIEȘANU

Muzica

În avanpremieră : „Lacul lebedelor"

CU MAESTRUL OLEG DANOVSKI

Pe cînd rotativele tipografiei scot primele exemplare ale revistei noastre, interpreții premierei Lacul Lebedelor stau încă de veghe, derulînd secvențe din împliniriile ori scăderile marii lor sărbători.

– Ați putea maestre OLEG DANOVSKI, formula, cu anticipația unei săptămini, rezultanta muncii acestui colectiv ?

– Consider că un ansamblu care își poate permite să monteze **cel mai greu balet din lume** se detașează categoric de restul trupelor de balet ! Examenul pe care îl va trece colectivul timișorean opiniez că se va situa la o ținută artistică ce-i va plasa pe o cuvenită orbită valorică națională și internațională.

– Critica internațională cotează ediția Dumneavoastră de „Lacul"... printre cele mai bune din lume, la această oră. Ați putea puncta ce anume marchează diferențiat concepția lui O. Danovski ?

– Cu excepția Pas des trois (I), actului II, Pas des deux (III) coregrafia îmi aparține exclusiv. Dar și preluările sînt filtrate, eliminînd prafui, pantomima, și fiind contemporaneizate. Fiecare mișcare are un text, trebuie să vorbească, să emoționeze. O nouă montare – la Timișoara este cea de-a cincea – mă solicită, „inventînd" soluții noi, inedite. Îmbunătățesc, modernizez, adaptez la cerințele de azi spre a facilita recepționarea mesajului formulat.

– La pupitrul dirijoral apare un tînăr șef de orchestră. Cum specificul genului impune cîteva imperative, care vă este verdictul ?

– Consider pe Bujorel Hoinic drept un foarte bun dirijor, cu disponibilități sporite pentru spectacolul de balet – înțelege mișcarea, dramatismul dansant. (Orchestra sună într-adevăr foarte bine, smulgînd maestrului exclamații admirative – „Bravo !, mai frumos ca la București").

– Ce v-a plăcut mai mult la Timișoara ?

– O cunosc de mult și rămîn un mare admirator al orașului, cu toate că montez aici întîia oară. Nenumăratele turnee făcute în tinerețe m-au făcut să pot aprecia și calitatea publicului de aici. Un oraș cu cote ridicate sub raportul urbanului, a civilizației. Cetatea care-și permite să dispună de o trupă ca a Dumneavoastră, onorează cartea de vizită a municipiului. Să știi că puține orașe în lume se pot lăuda cu colective de valoarea celui pe care l-am întîlnit aici.

– Dacă premiera va înscrie un nou succes, cum considerați că trebuie prospectat viitorul ?

– Ținînd seama de profilul acestui ansamblu, care susține spectacole de talia „Lacului", dar îi incumbă și sarcina onorării momentelor coregrafice din opere (Carmen, Igor etc.) aș insista pentru un plus de temeinicie în stăpînirea tehnicii clasice. Abia după impecabila ei stăpînire, se poate pătrunde în etapa următoare, de adiționare a unei flexibilități contemporane. Faza superioară, de sinteză, de evidențiere a personalității proprii în creație, stil, apare firesc în urma unui maestru temeinic pregătit.

– Ce înseamnă baletul pentru Oleg Danovski ?

– O artă universală, de supremă accesibilitate, un limbaj care nu necesită nici un translator. În multitudinea graiurilor vorbite pe glob.

– Ce le-ați ura, acum în prag de An Nou, compartimentului pe care mi-ați spus că l-ați îndrăgit ca și întregii opere timișorene ?

– Doresc din toată inima ca ținuta artistică, cu care au rezolvat soliștii și ansamblul Operei Române cel mai greu balet din lume, să nu rămînă închisă aici, ci să fie difuzată la nivel național și internațional. Este un merit pe care ei și l-au cîștigat cu prisosință.

DORU MURGU

Mlemento

Expoziție de metaloplastie

ANDREI KEGLER este la a doua sa expoziție, deschisă în sala Lyra din Timișoara. Meșter tipograf, el a îndrăgit arta metalopastiei, devenind un pasionat statornic al ei. Îndrăgind temele sau simbolurile istorice sau mitologiile antice, sau colțuri de natură, el

surprinde, în **Prometeu,** în **Momentul istoric I,** în **Actul de la 1514** sau în **Toamnă** sau în **Floarea soarelui,** figurile tragice ale trecutului istoric sau mitic, secvențe ale naturii românești. Aflat în faza entuziastă a unui început promițător, **Andrei Kegler,** cunoaște arta baterii metalului, prinde gingășia chipurilor feciorelnice sau desenul delicat al florilor. Depășind această fază ilustrativă, **Andrei Kegler** va putea să aducă, în lucrările sale viitoare, teme mai esențializate, alegorii și meditații mai adînci asupra existenței, imprimate în carnea metalului pe care el îl înnobilează cu mîna sa artistică de muncitor tipograf și de gravor.

L. A.

Corespondența

Eugen Florin Theodorescu : Sîntem foarte plăcut surprinși de poemele Dvs. E adevărat că uneori simțim umbra lui Blaga, dar **Lună** și **Noapte de toamnă III** sînt convingătoare și vă așteptăm cu noi lucrări.

Marite Radu : Toate bune și frumoase (în scrisoare). Reținem poezia **Bega.** Remarcăm **Și-i toamnă** și **Poem II.**

Sanda Carmen : Gustul amar, despre care vorbiți, s-o mai fi îndulcit după ultimul răspuns, dacă l-ați citit. Acolo vi se cerea numele cu care veți semna poeziile reținute. Adăugăm acestora : **Pămînt** și **Toamnă.**

Filip : Versuri mai îngrijite decît altădată. Un curent grav străbate aceste lucrări, care ne plac. Sîntem convinși că un spor de concentrare v-ar pune talentul și munca într-o lumină cu mult mai favorabilă.

Dan Emilian Roșca : Rezultatele sînt acum mai bune ; interesantă este și **Poem necicatrizat.**

Galiocor : Versuri cu totul promițătoare : „Păsări rare ard pe lună / și se sting în fulgi de aștri / noaptea pe veci o s-apună / cufundată-n ochi albaștri".

Paul Grulan : Versuri bine articulate prozodic. Remarcăm **Iubește-mă pădure.**

Florentina Preda : Mai interesantă ni se pare **Departe de primăvară.**

ANGHEL DUMBRĂVEANU

Prietenii revistei Orizont

AMIAZĂ

Parcă am sta
pe o mină încinsă, spuneai
strivind între dinți
fire de iarbă ca odată demult
cînd înșiram pe șine tot felul
de lucruri și așteptam trenurile.

Parcă a luat foc
aerul, nu-ți mai simt respirația
altădată mai erau ploi, spuneai
și brațele tale
erau niște liane de răcoare.
Ce zi e azi, întrebai, ce zi
și auzeam soarele
bătînd cuie în gardul amiezei.

ION DUMBRAVA

POET

Eu sînt aed al timpului prezent
Și-mi potrivesc urzeala mereu în altă
floare.
Cînd ție-ți este greu răspund decent
Fără a-ți pune nici o întrebare.

Adaug drept semn cetății primul dor.
Cum numai purpura scăldînd amurgul
Mă contopesc cu propriul meu popor.
Ce-i hărăzit : și plin de zbor imaculat
Ca fulgul.

CONSTANTIN COSTEA

DE TOT TÎRZIU

Chiar și pescărușul sule-n spre tîrziu
Roua se adună-n
Galbenul de flutur,
Lîngă tihna ierbii
Înălțimea-mi scutur.
Steaua din privire
Se făcu de jar
Martor mi-e pocalul
Fructu-a fost amar
Undeva cuvîntul
S-a izbit de iaz.

CUCU M. MURGU

DINSPRE PĂDURI

Eu vin dinspre păduri
ca un freamăt de toamnă
cu părul bogat în ploi
și cu noaptea înaltă pe umeri
adun din pămînt rădăcina fîntînilor
pentru anotimpul meu secetos
eu vin dinspre păduri
cu tot neamul de păsări pe urme
și cu timpla ciocot din adînc
mă topesc în amiaza soarelui roșu.

MARIANA PANDARU

Philologica

Marin Bucă, Ivan Evseev

PROBLEME DE SEMASIOLOGIE

Editura „Facla", 1976

Deşi de la apariţia primei lucrări de semasiologie românească s-a scurs aproape un secol (Lazăr Şăineanu, **Incercare asupra semasiologiei limbei române**, Bucureşti, 1887), ştiinţa semnificaţiilor nu a beneficiat încă de o cercetare modernă, sistematică şi cuprinzătoare. Motivele pentru care semantica a stagnat multă vreme şi pentru care, brusc, după 1960, a cunoscut un însemnat reviriment, ţin de istoria lingvisticii în general, de dinamica evoluţiei ei, orientată, succesiv (iar dacă luăm în considerare perioade mai lungi, poate, alternativ) spre un aspect sau altul al semnului lingvistic.

Probleme de semasiologie, lucrare îndelung gîndită şi anticipată de contribuţii oarecum înrudite (Marin Bucă, Onufrie Vinţeler, **Dicţionar de antonime**, Editura enciclopedică română, 1974 ; Ivan Evseev, **Semantica verbului**, Editura „Facla", 1974), se încadrează, deci, în direcţia pe care, începînd cu deceniul al şaselea, s-a dezvoltat lingvistica, interesată tot mai mult de sensul cuvîntului. Prin aceasta, cercetarea lui Marin Bucă şi Ivan Evseev îşi dovedeşte modernitatea şi oportunitatea. Ea are, însă, în plus, meritul de a oferi prima „semasiologie" **sincronică** a limbii române, o **teorie** şi o **descriere** a stratului semantic, sprijinite pe materialul furnizat de limba română contemporană.

În afara unor preliminarii necesare, volumul cuprinde patru compartimente rezervate categoriilor semantice fundamentale : **Polisemia, Omonimia** (Ivan Evseev), **Sinonimia** şi **Antonimia** (Marin Bucă). Bogate şi pertinente „note şi trimiteri" însoţesc fiecare capitol în parte.

Principala dificultate pe care o ridică, după cite credem, o astfel de investigare, stă în ordonarea materialului lingvistic (foarte bogat), în supunerea lui la rigorile unei concepţii teoretice unice şi consecvente cu privire la statutul semasiologiei. Soluţia este prefigurată – sintetic – în preambulul teoretic al studiului, semnat de Marin Bucă (**Problema sensului lexical în lingvistica contemporană**), ea putînd fi, de asemenea, reţinută şi ca o rezultantă firească a dezbaterii prezente în fiecare capitol şi în toate laolaltă. O dată ea este enunţată discursiv, apoi implicată în descrierea şi interpretarea faptelor.

Se pleacă de la premisa că mult discutata „problemă a sensului" nu poate fi elucidată dacă nu se ţine seama de „raporturile dintre limbă, gîndire şi realitate, pe de o parte, şi dintre lingvistică şi alte ştiinţe, pe de altă parte" (p. 13). Natura eterogenă a sensului (realitate lingvistică, dar şi categorie logică etc.) îi obligă pe autori să adopte formula lui Adam Schaff (**Introducere în semantică**, traducere din limba polonă, Bucureşti, 1966) după care „sensuri pur lingvistice nu există", ci doar ceea ce s-ar putea numi „aspectul lingvistic al problemei sensului" (vezi **Probleme de semasiologie**, p. 28). În felul acesta, se rezolvă, după credinţa autorilor, disputa dintre lingvistică, logică şi gnoseologie, categoriile semasiologiei, spre deosebire de alte categorii ale limbii, înglobînd numeroşi factori care aparţin mai multor straturi – lingvistice, logice, gnoseologice, ontologice, funcţional-stilistice etc. Semasiologia trebuie, deci, să aibă în vedere atît aspectele lingvistice cît şi cele extralingvistice ale sensului. Prin intermediul ei **mecanismul de funcţionare a limbajului**, raporturile dialectice dintre diferitele sale componente, precum şi complexitatea relaţiilor dintre gîndire, afectivitate şi ontologie devin mai limpezi.

O mare atenţie se acordă organizării semnificaţiilor într-un **sistem** coerent : „Caracterul sistematic al lexicului se manifestă prin categoriile sale semasiologice fundamentale" (p. 66) sau : „Sfera semantică a lexicului este o **structură** alcătuită din elemente (semene) ce se află în raporturi de interdependenţă şi subordonare, iar modul lor de organizare este dictat sau condiţionat de sistemul limbii în general" (p. 67).

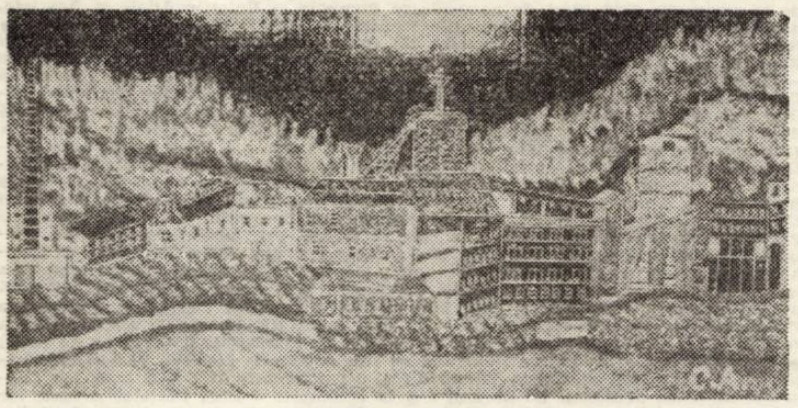

CAROL AMBRUŞ : „Mina Anina"

Luînd în discuţie concepţii mai vechi sau altele mai noi cu privire la teoria semnificaţiilor sau la principalele categorii semasiologice, autorii formulează, de cele mai multe ori, puncte de vedere originale, întemeiate pe un concludent şi variat material lingvistic. Funcţionarea limbii în toate straturile ei stilistice este verificată apoi din perspectiva numitelor categorii.

Unor probleme îndelung controversate, cum ar fi „semnificaţiile" sensului, cauzele polisemiei şi consecinţele ei în structura limbii, sfera sinonimiei şi antonimiei etc., li se aduc soluţii acceptabile, adesea inedite.

Apărută în seria „studii de limbă şi stil" a Editurii „Facla", **Probleme de semasiologie** este o serioasă contribuţie la consolidarea cercetărilor de acest fel în lingvistica noastră.

OLIMPIA BERCA

Etnologie

Catalogul tipologic şi bibliografic al snoavelor româneşti (**La typologie bibliographique des faceties roumaines**, din anul 1969), a lui Sabina C. Stroescu este în măsură să ne dea o imagine foarte completă asupra extraordinarei disponibilităţi a poporului nostru de a crea umor. S. C. Stroescu, valorificînd întregul material publicat la noi, de-a lungul anilor, de către diverşi culegători, a relevat prezenţa a peste 3.000 tipuri de snoave şi 200 tipuri de glume. Dacă se mai adaugă la acestea şi snoavele faceţioase (neincluse în catalog), repertoriul acestei specii a folclorului literar însumează aproximativ 4.000 tipuri de snoave, de o mare diversitate tematică. Ovidiu Birlea, în prefaţa la culegerea de snoave populare româneşti „Nevasta cea isteaţă" (Ed. Minerva, 1971), menţionează faptul că, la noi, tezaurul acestei naraţiuni faceţioase, „**e aproximativ de trei ori mai mare decît cel ucrainean care se dovedise a fi cel mai bogat, ca să nu mai amintim de cel al altor popoare din centrul şi răsăritul Europei care rămîn mult în urmă**" (op. cit. p. XXIX ; vezi şi Ovidiu Birlea „**Antologie de proză populară epică**", I, p. 48 şi urm.). Acelaşi folclorist subliniază în continuare : „**Bogăţia neaşteptată în naraţiuni faceţioase trădează înclinarea românului spre satiric** Dacă Quintilian exclamase : „**Satira tota nostra est**" !, se pare că şi **noi putem afirma** parafrazîndu-l „**facetiae totae nostrae sunt**" ! (op. cit. p. XXX). Stă oare la obîrşiile disponibilităţii noastre spre satiră o moştenire psihologică de la romani ? Răspunsul este sub semnul probabilităţii. Cert este însă că dezvoltarea acestei specii a fost determinată de anumite condiţii social-istorice, satira fiind în **educaţia folclorică a neamului** una dintre modalităţile cele mai eficiente. „Fapt este – afirmă O. Birlea – că **românul a cultivat snoava ca armă puternică împotriva greutăţilor vieţii şi a împlinărilor dinlăuntru şi din afară. Risul**, voioşia au fost **arme puternice de rezistenţă**, procedee de a **spori tăria sufletească generatoare de optimism şi încredere în zile viitoare mai bune** (loc. cit.).

AUREL TURCUŞ

Panoramic

● **În cinstea zilei de 30 Decembrie, ample acţiuni. Aflăm că, la Lugoj, de pildă, au loc în mai multe întreprinderi festivităţi incluzînd expuneri însoţite de recitări.** ● **Şi şcoala generală din comuna Curtea (Timiş) şi-a sărbătorit două sute de ani de existenţă. Cu acest prilej s-au întors aici, pentru cîteva ore, zeci de cadre didactice care au funcţionat în acest loc, într-o emoţionantă întrunire.** ● **Deosebită, originală expoziţia elevilor şcolii generale nr. 19 din Timişoara, de la Muzeul „Banatului" – un cadru binemeritat ; este vorba de o anumită modalitate plastică proprie unei adevărate mase de copii.** ● **O nouă emisiune la studioul de radio şi televiziune timişorean, un „radioprogram" cu informaţii şi muzică, dinamizează mult profilul emisiunilor pe această lungime de undă.** ● **La Buziaş se află în lucru un montaj de versuri patriotice în regia lui C. Moruzan.** ● **Lugojenii au avut cutezanţa de a aborda Caragiale : „D-ale carnavalului" este noua premieră a Teatrului popular, rod al colaborării (tradiţionale) cu Naţionalul timişorean în persoana lui Horia şi Dan Radu Ionescu.** ● **Corul „Ion Vidu" din aceeaşi localitate pregăteşte piese de Zeno Vancea, Sabin Drăgoi, Remus Georgescu precum şi „Orpheu" de Gluck. Este probabilă colaborarea cu una din orchestrele „profesioniste".** ● **Concert de muzică românească la Filarmonica „Banatul".** ● **O voce tot mai agreabilă la radio-programul dimineţii, timişoreanul Ion Teslaru.**

Instantanee

Faptul că dicţionarele de autori, mai cu seamă cele franţuzeşti (x), „uită", în cazul poeteselor, să (le) dea data naşterii, nu ţine – totuşi – de discreţie, nici de vre-o bună-creştere aleasă, ci de ipocrizia ca atare, fiind chiar o (vinovată) imprudenţă, de vreme ce o astfel de... scăpare nu face decît tocmai să ne atragă luarea-aminte – cum îşi strigă (indecent) prezenţa, intrigîndu-ne mai mult decît se cade ! Ca şi cum anii scriitorului, ca şi – desigur – saeculum-ul propriu ar fi un lucru de ruşine ori mai înavuabil decît millesim-ul înscris, oricum, pe pagina de titlu şi, uneori, în însuşi stilul cărţii lui – precum o filigrană în străvezimea foii de hîrtie...

... Drept care, nu mă voi sfii să spun că prozele din urmă (xx), patru-cinci, ale Ninei Cassian (cele adaose acelora mai vechi din Atît de grozavă şi adio) sînt, evident, urmarea – fericită – a unei virste pe de-a-ntregul asumate, cu toate resemnările şi spaimele-i inevitabile, dar şi – nu mai puţin – cu tainicele ei iluminări, cu reveria-i calmă – ce-i fac, pesemne, farmecul şi-i dau tot preţul... Între „fictiv" şi „confidenţă", de altminteri, Nina Cassian va fi ales, cu timpul, confidenţa..., ceea ce face, astăzi, ca fiind un soi de memorialistică abia trucată – e drept : una cu sufletul la gură şi, cu voia lui Camil Petrescu, de o „sinceritate liminară". Aceasta – nu în sensul că ultimele-i proze (Aniversarea, Un love-story, Blîndeţe şi muzică, Moartea ca leit-motiv...) **ar fi cumva străine de ceea ce se cheamă artă..., tot astfel cum într-o mai veche „confidenţă"** (Trei farfurii, să zicem), **cu tot aeru-i factice, „scandalos", de înscenare imposibilă, tocmai sentimentul de alevea, de autentic, de „chose vue" se impunea – treptat, dar categoric... Numai că, în prozele acelea** (Sfîrşitul concertului, Discurs într-un ciorap...), **Nina Cassian şarja cu vehemenţă, îşi „compunea" o voce de om de subterană, desfigura patetic. Nu va fi fost, desigur, vorba de nu ştiu ce „capriţ", de nişte exerciţii (în stil expresionistic). Agresivitatea, „inconfortul" (al confidenţei aşa-zis fictive) erau, le-i din urmă, ci doar că scriitoarea simte mai rar nevoia, astăzi să (şi) le obiectiveze în nişte ipochimeni grotesti, hilari, penibili, în jalnice paiaţe şi homunculi... Un fel de pace, însă, un echilibru, o detaşare demnă (ceea ce nu va să zică nici leneş abandon, nici acceptare), o „muzică" şi o „blîndeţe", în sfîrşit, par a-i transfigura – imperceptibil – paginile, punîndu-le la adăpost de ispitirile (încă vii) ale desfigurării de sine ori de ceilalţi (persoane sau... oraşe : Parisul, între altele...), iar Moartea ca leit-motiv, una dintre cele mai adînc-tulburătoare scrieri în proză ale noastre, preschimbă (nu dintr-o dată, dar decis) o carte – dacă vreţi – mai curînd „rea", feroce şi de umoare neagră, într-una a compasiunii grave, a milei, a speranţei, ba chiar a bucuriei fără nume :**

„... să se audă un cîntec, să fim auziţi cîntînd, în viaţa asta atît de frumoasă, plină cu liliac sălbatic înmugurind în dulcea zăpadă, cu gîze imponderabile şi rezistente, cu stropi de apă sclipitori şi bombaţi pe suprafaţa pietrei, cu munci diversificate şi mereu reunite, cu lumina mîngîind şi răcorind sufletele noastre înciudate, nesăţioase, neliniştite. Să se audă cîntecul nostru terorizat de imperfecţiune, strădania lui sporită şi sublimă desfiinţînd moartea ; să se audă, fără false oprelişti, alungînd dispreţul şi spurcata ură meschină, fericit ca la capătul culoarului începe speranţa grădinii, cîntecul nostru, descîntecul nostru, cîntul, descîntul, nemuritoarea iubire".

ŞERBAN FOARŢA

FICŢIUNE ŞI CONFIDENŢĂ

acestea toate, o ripostă la agresivitatea ambiantă (închipuită sau reală), o replică – adesea... „preventivă" – la contondenţa lumii ; şi nu făceau – cît despre autoare – decît să-i dea pe faţă (cu propriile-i cuvinte :) „ţesutul fraged", „osul genuin", o panică şi o alertă a toată fiinţa ei – sensibilă (pînă la... ofensă) la stimuli şi afecte, ca şi la lipsa lor, la dragoste şi, deopotrivă, la nedragoste : indiferenţă, apatie, moarte... Nu spun că ele toate au dispărut din proze-

x) Ca, între altele, cutare **Dictionnaire de la poésie française contemporaine** (Larousse, 1968) de Jean Rousselot...

xx) Cf. Nina Cassian, **Confidenţe fictive**, „proze" (Cartea Românească, 1976).

Curier literar

Aflată mereu la acelaşi nivel valoric revista Transilvania confirmă şi prin ultimul său număr, 11, afirmaţiile de mai sus. Vasile Chifor, critic atent, se ocupă de romanul lui Anghel Dumbrăveanu, Piatra de încercare afirmînd printre altele : „Predilecţia lui Anghel Dumbrăveanu pentru un cadru devenit nu numai familiar, dar şi vital, cel marin, în care se nasc şi se consumă experienţe cel mai ades erotice, preferinţă pregnant vizibilă încă din volumul **Huminările mării** (1967), constituie şi dominanta romanului (debut în proză). **Piatra de încercare** (Ed. Cartea Românească, 1967). Aceeaşi deplină concordanţă dintre om şi natură, aceeaşi fină percepere a întrepătrunderii elementelor acesteia, cu cele mai intime şi mai secrete, mai dificil de desluşit, taine umane.:

În acest cadru (alături de altul fictiv, imaginar, eroina, însăşi fiind o ficţiune) spaţiu precis conturat dar nesfîrşit ca simbol (Imperiul meu de ape / De albatroşi şi soare"..., cum exclamă, patetic, poetul însuşi), Anghel Dumbrăveanu recreează, de fapt, momentul iniţierii erotice. Cadrul marin e de început sau de sfîrşit de lume. În acest spaţiu de miraj, o iubire puţin comună (dragostea celor doi se va extinde asupra întregului univers care o protejează) se ţese între Alexandru, ajuns o somitate a tehnicii la nici 30 de ani, şi tînăra din ultima clasă de liceu, Iselin. Un cuplu, aşadar, dispus a renunţa la convenţii şi riscînd, pentru un prim moment, ruperea de lume, de realitate, prin migrarea într-un teritoriu numai a lor, într-o adevărată uitare de sine".

Debut

Nicolae Diaconu

CĂLĂTORIE SPRE CEILALŢI

(Ed. Scrisul românesc, 1976)

Într-o foarte frumoasă şi echilibrată distribuţie, volumul de debut al lui Nicolae Diaconu adună laolaltă o seamă de poeme civice, erotice sau conceptuale (privind etica artistului) – toate aparţinînd, prin coloratura şi tratare, direcţiei culte, macedonskiene, a liricii româneşti. Chiar cele cîteva reminiscenţe, incomplet asimilate, pe care o cercetare neînduplecată le caută prin toate ungherele şi le izolează necruţător, chiar şi acestea, zic, aceleaşi orientări îi sînt smulse : Arghezi (paginile 19,46), Bacovia (52), poate Barbu şi, fireşte, Macedonski (cele şapte rondeluri). E drept, dacă vrem cu tot dinadinsul, am putea vorbi şi de Blaga (36).

Placheta se desparte în patru cicluri : Şase rondeluri, Locul geometric, Nox Orphei, Călătorie spre ceilalţi, fiecare avînd o independenţă tematică mai mult sau mai puţin constituită. Doar primul pune laolaltă piese diverse, unite, însă, prin comunitatea şi eleganţa formei : „**În carnea ta se tînguie egrete, / Un puic amar de umbre te consumă** – / Cu vremea toate-acestea se rezumă / Să distileze în secret regrete. / Pe coridoare de oglinzi discrete, / Pe unde timpul nu se mai amină, / În carnea ta se tînguie egrete, / Un puic amar de umbre te consumă. / Melancolia unor vechi secrete / Pe gura ta începe să apună, / Cînd treci cu-o floare de otravă-n mînă / Printr-un destin cu faţa la perete / Şi-n carnea ta se tînguie egrete". Al doilea ciclu cuprinde un număr de texte închinate sentimentului patriotic, ţării, – înţeleasă şi denumită, metaforic, ca locul geometric „unde se întîlnesc braţele / Noastre, visele noastre ca o mare / Armată de spice invincibile".

Din cel de-al treilea ciclu – Nox Orphei – am reţine, ca deosebit de izbutite, trei piese : Poem (cu o impresionantă viziune a iubirii), Cornet albastru (viciat, din păcate, de versul patru al primei strofe) şi Poate lacrima ta (o veritabilă lamentaţie orfică, bine cumpănită imagistic şi prozodic). Citîm din Poem : „Marginile tale tărmul mi-l bat / Cu încă un amurg şi încă o-nnoptare / Pe linia orizontului de mă înunzi / Ca pe-un atol frumos şi depărtat / Ce tot mereu te pierde şi te are".

Nicolae Diaconu ar putea fi, într-adevăr, un orfic, de vreme ce, aşa cum textele însele o arată, spaţiul memoriei, al amintirii exercită asupra lui o adevărată fascinaţie (indiferent dacă – pînă azi – cristalizările lirice ale acestor explorări sînt sau nu pe de-a-ntregul convingătoare : pagina 32). Călătorie spre ceilalţi – a patra şi ultima secţiune a cărţii – aduce cîteva arte poetice, discursive sau implicate, reprezentînd, mai degrabă, meditaţii referitoare la statutul social al creatorului (precum şi la noblleţea destinului şi travaliului său). Exact aici se ivesc metrica folclorică şi cîntecul : „Dar priveşte soră / Dincolo de zare / Unde mă devoră / Steaua căzătoare... / Şi mă duc cu spaimă / Încă de la cînă / Ascunzînd sub haină / Flacără puţină"...

În ciuda unor imprecizii ritmice (poate deliberate – pentru a evita monotonia) şi a unor slabe ecouri dinafară, volumul de debut al lui Nicolae Diaconu se impune – prin fond şi stil – ca unul dintre cele mai cumpănite ale acestui an.

EUGEN DORCESCU

COLEGIUL DE REDACŢIE :

ION ARIEŞANU (redactor şef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORI (redactor şef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRAGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor şef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACŢIA ŞI ADM. – TIMIŞOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3–33–90, 3–33–76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE INAPOIAZA. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

DATE IMPORTANTE

● 24 ianuarie 1859 – Unirea Principatelor Române ; ● 26 ianuarie 1918 – S-a născut tovarășul NICOLAE CEUȘESCU, secretar general al Partidului Comunist Român, președintele Republicii Socialiste România ; ● ianuarie 1527 – 450 de ani de la prima domnie a lui Petru Rareș ; ● ianuarie 1927 – 50 de ani de la crearea, din inițiativa P.C.R. a Ajutorului Muncitoresc Român ; ● 8-21 februarie 1907 – Marea răscoală a țăranilor din România (70 de ani) ; ● 10 februarie 1947 – 30 de ani de la semnarea Tratatului de pace dintre România și Puterile Aliate și Asociate, României recunoscîndu-i-se drepturile legitime asupra Transilvaniei de Nord ; ● februarie 1933 – Luptele revoluționare ale muncitorilor petroliști și ceferiști din România ; ● 6 martie 1945 – Instaurarea primului guvern democratic ; ● 8 martie – Ziua internațională a femeii ; ● 19-20 martie 1922 – Crearea Uniunii Tineretului Comunist din România (55 de ani) ; ● 31 martie 1893 – Constituirea partidului politic al clasei muncitoare – P.S.D.M.R. ; ● martie 1437 – A izbucnit marea răscoală de la Bobîlna a țăranilor români și maghiari din Transilvania împotriva feudalilor (540 de ani) ; ● 22 aprilie 1870 – S-a născut V. I. Lenin ; ● 27-30 aprilie 1962 – Încheierea cooperativizării agriculturii (15 ani) ; ● 1 mai – Ziua solidarității internaționale a celor ce muncesc ; ● 2 mai – Ziua tineretului din Republica Socialistă România ; ● 5 mai 1818 – S-a născut Karl Marx ; ● 8 mai 1921 Crearea Partidului Comunist Român ; ● 7-9 mai 1927 – 50 de ani de la Congresul general al Federației Partidelor Socialiste din România la care se crează, prin unificarea acestora, Partidul Social-Democrat din România (P.S.D.R.) ; ● 9 mai 1877 – Proclamarea independenței de stat a României (100 de ani) ; ● 9 mai 1945 – Ziua victoriei împotriva fascismului. Capitularea Germaniei hitleriste ; ● 1 iunie – Ziua internațională pentru apărarea copilului; ● 19-21 iunie 1972 – A avut loc Conferința națională a P.C.R. (5 ani) ; ● iulie-august 1917 – Victoria repurtată de trupele române asupra cotropitorilor imperialiști pe frontul de la Mărăști, Mărășești și Oituz (60 de ani) ; ● 23 august 1944 – Eliberarea României de sub dominația fascistă. Sărbătoarea națională a Republicii Socialiste România ; ● 3-4 octombrie 1922 – A avut loc Congresul al II-lea al P.C.R. (55 de ani) ; ● 25 octombrie – Ziua Forțelor Armate ale Republicii Socialiste România ; ● 7 noiembrie 1917 – Victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie (60 de ani) ; ● 28 noiembrie 1820 – S-a născut Friederich Engels ; ● 1 decembrie 1918 – Unirea Transilvaniei cu România ; ● 6-8 decembrie 1967 – A avut loc Conferința națională a P.C.R. (10 ani) ; ● 30 decembrie 1947 – Abolirea monarhiei și proclamarea Republicii Populare Române (30 de ani). La 21 august 1965 țara noastră a devenit Republica Socialistă România.

calendar ORIZONT

IANUARIE		FEBRUARIE		MARTIE		APRILIE		MAI		IUNIE		IULIE		AUGUST		SEPTEMBRIE		OCTOMBRIE		NOIEMBRIE		DECEMBRIE	
Simbătă	1	Marți	1	Marți	1	Vineri	1	**Duminică**	**1**	Miercuri	1	Vineri	1	Luni	1	Joi	1	Simbătă	1	Marți	1	Joi	1
Duminică	**2**	Miercuri	2	Miercuri	2	Simbătă	2	Luni	2	Joi	2	Simbătă	2	Marți	2	Vineri	2	**Duminică**	**2**	Miercuri	2	Vineri	2
Luni	3	Joi	3	Joi	3	**Duminică**	**3**	Marți	3	Vineri	3	**Duminică**	**3**	Miercuri	3	Simbătă	3	Luni	3	Joi	3	Simbătă	3
Marți	4	Vineri	4	Vineri	4	Luni	4	Miercuri	4	Simbătă	4	Luni	4	Joi	4	**Duminică**	**4**	Marți	4	Vineri	4	**Duminică**	**4**
Miercuri	5	Simbătă	5	Simbătă	5	Marți	5	Joi	5	**Duminică**	**5**	Marți	5	Vineri	5	Luni	5	Miercuri	5	Simbătă	5	Luni	5
Joi	6	**Duminică**	**6**	**Duminică**	**6**	Miercuri	6	Vineri	6	Luni	6	Miercuri	6	Simbătă	6	Marți	6	Joi	6	**Duminică**	**6**	Marți	6
Vineri	7	Luni	7	Luni	7	Joi	7	Simbătă	7	Marți	7	Joi	7	**Duminică**	**7**	Miercuri	7	Vineri	7	Luni	7	Miercuri	7
Simbătă	8	Marți	8	Marți	8	Vineri	8	**Duminică**	**8**	Miercuri	8	Vineri	8	Luni	8	Joi	8	Simbătă	8	Marți	8	Joi	8
Duminică	**9**	Miercuri	9	Miercuri	9	Simbătă	9	Luni	9	Joi	9	Simbătă	9	Marți	9	Vineri	9	**Duminică**	**9**	Miercuri	9	Vineri	9
Luni	10	Joi	10	Joi	10	**Duminică**	**10**	Marți	10	Vineri	10	**Duminică**	**10**	Miercuri	10	Simbătă	10	Luni	10	Joi	10	Simbătă	10
Marți	11	Vineri	11	Vineri	11	Luni	11	Miercuri	11	Simbătă	11	Luni	11	Joi	11	**Duminică**	**11**	Marți	11	Vineri	11	**Duminică**	**11**
Miercuri	12	Simbătă	12	Simbătă	12	Marți	12	Joi	12	**Duminică**	**12**	Marți	12	Vineri	12	Luni	12	Miercuri	12	Simbătă	12	Luni	12
Joi	13	**Duminică**	**13**	**Duminică**	**13**	Miercuri	13	Vineri	13	Luni	13	Miercuri	13	Simbătă	13	Marți	13	Joi	13	**Duminică**	**13**	Marți	13
Vineri	14	Luni	14	Luni	14	Joi	14	Simbătă	14	Marți	14	Joi	14	**Duminică**	**14**	Miercuri	14	Vineri	14	Luni	14	Miercuri	14
Simbătă	15	Marți	15	Marți	15	Vineri	15	**Duminică**	**15**	Miercuri	15	Vineri	15	Luni	15	Joi	15	Simbătă	15	Marți	15	Joi	15
Duminică	**16**	Miercuri	16	Miercuri	16	Simbătă	16	Luni	16	Joi	16	Simbătă	16	Marți	16	Vineri	16	**Duminică**	**16**	Miercuri	16	Vineri	16
Luni	17	Joi	17	Joi	17	**Duminică**	**17**	Marți	17	Vineri	17	**Duminică**	**17**	Miercuri	17	Simbătă	17	Luni	17	Joi	17	Simbătă	17
Marți	18	Vineri	18	Vineri	18	Luni	18	Miercuri	18	Simbătă	18	Luni	18	Joi	18	**Duminică**	**18**	Marți	18	Vineri	18	**Duminică**	**18**
Miercuri	19	Simbătă	19	Simbătă	19	Marți	19	Joi	19	**Duminică**	**19**	Marți	19	Vineri	19	Luni	19	Miercuri	19	Simbătă	19	Luni	19
Joi	20	**Duminică**	**20**	**Duminică**	**20**	Miercuri	20	Vineri	20	Luni	20	Miercuri	20	Simbătă	20	Marți	20	Joi	20	**Duminică**	**20**	Marți	20
Vineri	21	Luni	21	Luni	21	Joi	21	Simbătă	21	Marți	21	Joi	21	**Duminică**	**21**	Miercuri	21	Vineri	21	Luni	21	Miercuri	21
Simbătă	22	Marți	22	Marți	22	Vineri	22	**Duminică**	**22**	Miercuri	22	Vineri	22	Luni	22	Joi	22	Simbătă	22	Marți	22	Joi	22
Duminică	**23**	Miercuri	23	Miercuri	23	Simbătă	23	Luni	23	Joi	23	Simbătă	23	Marți	23	Vineri	23	**Duminică**	**23**	Miercuri	23	Vineri	23
Luni	24	Joi	24	Joi	24	**Duminică**	**24**	Marți	24	Vineri	24	**Duminică**	**24**	Miercuri	24	Simbătă	24	Luni	24	Joi	24	Simbătă	24
Marți	25	Vineri	25	Vineri	25	Luni	25	Miercuri	25	Simbătă	25	Luni	25	Joi	25	**Duminică**	**25**	Marți	25	Vineri	25	**Duminică**	**25**
Miercuri	26	Simbătă	26	Simbătă	26	Marți	26	Joi	26	**Duminică**	**26**	Marți	26	Vineri	26	Luni	26	Miercuri	26	Simbătă	26	Luni	26
Joi	27	**Duminică**	**27**	**Duminică**	**27**	Miercuri	27	Vineri	27	Luni	27	Miercuri	27	Simbătă	27	Marți	27	Joi	27	**Duminică**	**27**	Marți	27
Vineri	28	Luni	28	Luni	28	Joi	28	Simbătă	28	Marți	28	Joi	28	**Duminică**	**28**	Miercuri	28	Vineri	28	Luni	28	Miercuri	28
Simbătă	29			Marți	29	Vineri	29	**Duminică**	**29**	Miercuri	29	Vineri	29	Luni	29	Joi	29	Simbătă	29	Marți	29	Joi	29
Duminică	**30**			Miercuri	30	Simbătă	30	Luni	30	Joi	30	Simbătă	30	Marți	30	Vineri	30	**Duminică**	**30**	Miercuri	30	Vineri	30
Luni	31			Joi	31			Marți	31			**Duminică**	**31**	Miercuri	31			Luni	31			Simbătă	31

Desen de **RODICA EUGENIA BANCIU**

La mulți ani - 1977!

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU